

ОРОС МОНГОЛ ТОЛЬ

Цахим хувилбарт шилжүүлсэн © 2008-2009 wegenerous team
(wegerous.blogspot.com)

Ц. Дамдинсүрэн нарын "Орос Монгол толь" хэмээх номын энэхүү
цахим хувилбарыг GNU General Public License v3 болон Creative Commons 3.0 BY
лицензүүдэд заасны дагуу хуулбарлан тарааж ашиглах боломжтой.

БҮГД НАЙРАМДАХ МОНГОЛ АРД УЛСЫН ПИНЖЛЭХ УХААНЫ АКАДЕМИЙН
ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН

Ц. ДАМДИНСҮРЭН, А. ЛУВСАНДЭНДЭВ

ОРОС-МОНГОЛ ТОЛЬ

НӨМЖ, ЗАССАН ХОЁРДУГААР ХЭВЛЭЛ

РЕДАКТОР
АКАДЕМИЧ
Ш. ЛУВСАНВАНДАН

55 000 орчим үг

УЛСЫН ХЭВЛЭЛИЙН ГАЗАР
УЛААНБААТАР, 1982

ИНСТИТУТ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ
АКАДЕМИИ НАУК МОНГОЛЬСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

Ц. ДАМДИНСУРЭН, А. ЛУВСАНДЭНДЭВ

РУССКО-МОНГОЛЬСКИЙ СЛОВАРЬ

ИСПРАВЛЕННОЕ И ДОПОЛНЕННОЕ ВТОРОЕ ИЗДАНИЕ

ПОД РЕДАКЦИЕЙ
С. ДАМДИНСУРЭН
Ш. ЛУВСАНВАНДАНА

ОКОЛО 55 000 СЛОВ

ГОСИЗДАТ
УЛАН-БАТОР, 1982

НЭГДҮГЭЭР ХЭВЛЭЛИЙН ӨМНӨХ ҮГ

Манай улсын шинжлэх ухааны байгууллагын эрдэм судлалын ажил дээр шинэ шинэ бүтээлүүд гарч байна.

Үүний нэг нь тус хүрээлэнгийн эрдэмтэн академик Ц. Дамдинсүрэн, эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан А. Лувсандэндэв нарын зохиож, Ц. Дамдинсүрэнгийн редакторласан 50.000 орчим үгтэй орос мөнгөл толь бичиг юм. Энэ толь бичиг бол урьд гарсан орос мөнгөл толь бичгүүдээс хэмжээгээр том, үгийн тайлбар, орчуулгаар дэлгэрэнгүй, орос мөнгөл үгийн оноолт нэлээд сайжирсан байна. Энэ толийг зохиож боловруулах ажилд Монгол-Зөвлөлтийн эрдэмтэн нараас үнэтэй чухал санал зөвлөгөө өгч байсан нь уг бүтээлийн чанарыг дээшлүүлэхэд их тус хүргэсэн юм.

Иймд уг толийг манай мөнгөл эрдэмтэн нарын бүтээсэн үгсийн сангийн судлалын нэ амжилт гэж тус хүрээлэнгийн ардмийн зөвдөлөөс үзлээ.

Одоо үед манай олон нийтийн сэтгэлийг догшидуулан хөдөлмөрийн бүтээлийг өргилдүүлсэн тэргүүний шинжлэх ухаан, уран зохиол, улс төрийн ном зохиол орос хэлээр маш арвин гарч байна. Энэ нь юуны түрүүн дэлхийн шинжлэх ухааны наган гол хэд болох орос хэлний чармайн сурч, агуу их зөвлөлтийн ард түмний социализм коммунизм байгуулж байгаа гай-хэмшигт туршлагаас суралцах явдал манай ард түмний дунд улам өрнөж байна. Иймд энэ хэвлэгдэж байгаа орос мөнгөл толь бол орос хэл сурч байгаа олон түмэн ба орос хэлнээс ном зохиол орчуулж байгаа оюутан сэхээтэн нарын чухал гарын авлага болно гэж итгэж байна.

**БНМАУ-ЫН ШУА-ИЙН
ХЭЛ ЗОХИОЛЫН
ХҮРЭЭЛЭН**

ХОЁРДУГААР ХЭВЛЭЛИЙН ӨМНӨХ ҮГ

Хүний үйл ажиллагааны үндсэн гурван хүрээ—практик, танин мэдэхүй, харилцахуйн холбоос бодох хэл, түүний бүх шинжийг тодруулан өгдөг хэл шинжлэл нь цагцарбор ухаан бөгөөд нэг гол салбар нь үгийн сангийн судлал юм. Тухайн хэлний нийт үгээс бүрддэг үгсийн сан бол, түүн буман үгийн жирийн нэг бөөгнөрөл биш, хүний санааг илэрхийлэх бүхэл бүтэн систем болно. Үг бол хэлний утгын ба хэлбэрийн сэдшгүй нэгдэл тул утга илэрхийлэх, ялгаж зааглах зэрэг үүрэгтэй, үгийн санд эзлэх тодорхой байр суурьтай байдаг. Үүнээс үгийг нарийвчлан судлах шаардлага урган гарч, толь бичгийн судлал зэрэг ухаанууд үүссэн байна. Үгийн утгын бүтцийн нарийн түвэгтэй олон тал, үгийн гарал үүсэл, хүмүүсийн харилцаан дахь түүний үүрэг зэрэгтэй үгийн утга хэрхэн холбогдолтой болох, үг хэмээх хэлний үзэгдлийг тэмдэглэх тодорхой арга зэрэг нь толь бичигт тусгаар олдог ба толь бичигт үгийн утгын онолын асуудлыг голлодоггүй хэдий боловч толь бичгийн ажил нь гүн мэдлэг, нэр их хөдөлмөр шаарддаг эрдэм шинжилгээний бүтээл юм.

Монголчуудын толь бичиг зохиох уламжлалт ухаанд шинэ амьсгал оруулсан бүтээлүүдийн нэг нь, акад. Ц. Дамдинсүрэн, сурвалжлагч гишүүн А. Лувсандэндэв нарын зохиосон орос мөнгөл толь юм.

1967—1969 онд хоёр ботнор хэвлэгдсэн энэхүү толь бичиг нь урьд хождын толь бичгүүдийг бодвол орчин үеийн орос утга зохиолын хэл, өргөн хэрэглэгдэх нийгэм-улс төрийн нэр томъёог ихэвчлэн багтаасан,

толгой үгийн тоогоор олон, үгийн үндсэн ба салаа утгыг нарийвчлан гаргаж, системтэй зөв үүрлүүж оновчтой орчуулсан үгийн сангийн дорвитой бүтээл болсон ба хэвлэгдсээр араг гаруй жин болж, хоёрдсон номын тоонд нэгэнт оржээ. Харин орос мөнгөл толийн хэрэгцээ улам ихэссээр байна. Өргөн олон уншигчид, авчлалын гишүүн залуучуудын хүсэлтийг харгалзан, зохиогчид, орос мөнгөл толь бичгийг хоёр дахь удаагийн хэвлэлд багтгэсэн байна.

Шинэ хэвлэл нь өмнөх үг, оршил, хэрэглэсэн толь бичгүүдийн цэс, толь ашиглагчдад хандсан үг, толийн хэсэг, газар айин нарийн жагсаалтаас бүрддэг болсон байх ба орчин цагийн орос хэлэнд гарсан өөрчлөлтийг шинэ хэвлэлд тусгаж, толгой үгийн тоог нэмж, орос үгнээ хэл зүйн нарийн тодорхойлолтыг шинээр хийж өгсөн байна.

«...Сурч мэдэх, өсөж дэвжихийн ширгэшгүй ундарга мөн бөгөөд цэцэн цэлмэг, сайн сайхан бүхний үнэлж баршгүй их сан, шинэ нийгэм байгуулахын төлөө тэмцэлд эрхэм үлгэр дууриалыг зааж өгөх бөхөшгүй гэрэлт бамбар...—зөвлөлтийн тэргүүн туршлагыг эзэмшиж, мэдлэг мэргэцлийнхээ хэмжээг байнга дээшлүүлэх хүчирхэг хэрэглүүр...»¹ орос хэлний эзэмшигчид уул толь бичиг ошгой үүрэг гүйцэтгэх нь дамжиггүй.

ХЭЛ ЗОХИОЛЫН ХҮРЭЭЛЭН

¹ Монгол Ардын Хувьсгалт Намны Төв Хорооны Ү бүгд хурал, Ү.Б., 1970, № 12 дэх тал.

НЭГДҮГЭЭР ХЭВЛЭЛИЙН ОРШИЛ

Монгол орны аж ахуй, соёл боловсрол хөгжиж, шинэ сэхээтэн төрж, гадаад харилцаа өргөжсөн учир гадаад хэлийг сурах судлах хүмүүс олшров. Ялангуяа социалист ёсыг анх байгуулсан манай найрамдалт Зөвлөлт их орны гол хэл болох орос хэлийг сурах хүмүүс нэн олширч, орос хэлнээс ном орчуулах явдал их өргөжиж байна. Энэ өргөжсөн шаардлагыг хангахад урьд гарсан хэдэн орос монгол толины хэмжээ бага, үг цөөн учир дутагдалтай байна. Иймд энэ шаардлагыг хангаж дутагдлыг нөхөж хэрэгт нэмэр болох зорилгоор тавин мянга орчим орос үгийг багтаасан орос монгол толийг хэвлэн гаргаж байна. Энэ толийг орос хэлийг сурах хүмүүс ба орос хэлнээс ном орчуулах хүмүүст зориулан зохиов. Орос үгийн ямар утгатай болохыг тайлбарлахыг гол болгосонгүй, монгол хэлэнд чухам яаж орчуулагдахыг анхаарч, зохих үгийг оноож бичихийг гол болгов.

Гэвч орос хэлнээс монгол хэлнээ орчуулсан олон зохиолыг уг орос эхтэй нь харшуулан үзэж хийсэн картын сан байгаагүйч улмаас манай энэ толинд орос монгол үгийг оноож бичих ажил гүйцэд сайн болж чадсангүй.

Монгол шинэ бичгийн хэлэнд нэгэн мөр болж чадаагүй олон янзаар бичих, дуудах үг нэлээд байдаг. Энэ явдал манай толь бичигт бас нөлөөллөө. Жишээлбэл: эгэм-ээм, чацуу-чуцуу-сацуу, гэнэт-гэнт, тормоз-тооромс-тооромсог, хошуу-хушуу, рашаан-аршаан, зожиг-жожиг, дуугүй-дугуй, шажин-шашин, сандил-сандал гэх зэрэг олон үгийг хэдэн янзаар бичсэн нь дөөнгүй тохиолдоно. Энэ мэтийн элдэв дуудлагатай үгийг одоохон нэг мөр болгон тогтооход бэрхтэй байна. Цаашдаа эдгээр үгийн зарим нь нэгэн мөр бичлэгтэй болох ба зарим нь өөр бичлэгтэй, өөр утгатай болж хөгжих бололтой.

Толийн орос үгийг сонгож авах ба үгийн гол утгыг орчуулах тухайд Ц. Б. Цыдендамбаевын редакцияар зохиогдсон орос буриад толь (Русско-бурят-монгольский словарь под редакцией Ц. Б. Цыдендамбаева, Москва, 1954), С. И. Ожеговын зохиосон орос хэлний

толь (С. И. Ожегов, Словарь русского языка, издание четвертое, Москва, 1960) хоёрыг гол болгон баримталсан боловч монгол орны ахуй байдалд холбогдсон зарим үгийг нэмж оруулсан болно. Монгол улсын нэр томъёоны комиссоос боловсруулан тогтоосон олон мянган нэр томъёоны дотроос өргөн хэрэгцээний үгийг тус тольд оруулсан, явцуу мэргэжлийн нэр томъёог оруулсангүй.

Орчин үеийн толь бичгүүдэд үгийн хүйсний заалт, ямар төрлийн нэр томъёо болохын заалт, тийм ийм үгийг үз гэж дамжуулан заах явдал өргөн дэлгэрчээ. Ийм олон заалт зэрэг товчилсон үг үсгийг хэрэглэхэд сайн боловч, энэ мэтийн элдэв нарийн тэмдгийг хэрэглэх туршлага Монголд энэ хир бага дэлгэрсэн ба ялангуяа хэвлэлийн дадлага чадвар дутагдалтай байгааг харгалзаж дээр дурдсан элдэв томъёоллын тэмдгийг хэрэглэсэнгүй.

Энэ орос монгол толийн А, Б, В, Г, Д, Е, З үсгийн эхний хагас (за-заочный), Ц, У, Ф, Ю, Я үсгүүдийг Ц. Дамдинсүрэн зохиов. З үсгийн сүүлийн хагас (запад-зять), Ж, И, Й, К, Л, М, Н, О, Р, С, Т, Х, Ц, Ч, Ш, Щ, Э үсгүүдийг А. Лувсандэндэв зохиов. Уг толийг зохиох ерөнхий зарчмыг Ц. Дамдинсүрэн боловсруулав.

Тус толь бичгийг хянан үзэж санал зөвлөлгөөн өгсөн Хэл зохиолын хүрээлэнгийн Эрдмийн Зөвлөлийн гишүүн Б. Ринчен, Э. Вандуй, Б. Содном, Ш. Лувсанвандан, Зөвлөлтгийн гадаад дотоодын олон хэлний толь бичгийн хэвлэлийн редакторлах тасгийн ажилтан нар, мөн тэрчлэн Монгол улсын их сургуулийн орос хэлний тэнхмийн багш С. Галсан, Д. Шаравнямбуу, Т. Пэлжид ба техник хяналтыг хийсэн Б. Барс нарт талархлаа хүргэе.

Тус орос монгол толь бичгийг хэрэглэгчид анхаарсан дутагдлыг Шинжлэх Ухааны Академийн Хэл зохиолын хүрээлэнд ирүүлж байхыг хүсэе.

Зохиогчид.

ХОЁРДУГААР ХЭВЛЭЛИЙН ОРШИЛ

Уншигч авгай нарт толилуулан буй „Орос монгол толийн, хоёрдугаар хэвлэлийг уншигчдын хүссэнээр хэвлэлд бэлтгэв.“

Энэхүү хоёрдугаар хэвлэл нь 1967—69 онд нийтлэгдсэн анхдугаар хэвлэлээс толгой үгийн хэл зүйн тодорхойлолтыг хийж, зарим чухал үг, үгийн салбар утга нэмэн оруулснаар ялгагдана.

Хоёрдугаар хэвлэлийг бэлтгэхэд нэгдүгээр хэвлэлийн тухай шүүмж бичсэн хүмүүсийн саналыг харгалзсан болохыг тэмдэглэхийн хамт тэдгээр шүүмжлэгчдэд, мөн тэрчлэн үнэт санал зөвлөлгөөгөөрөө үлэмж

тус хүргэсэн зөвлөлтийн нэрт эрдэмтэн проф. Г. Д. Санжеев, Монгол улсын их сургуулийн багш, манай энэ хэвлэлийн редактор проф. Ш. Лувсанвандан, мөн сургуулийн багш д-р. С. Галсан нар ба техник ажлыг гүйцэтгэсэн Ч. Дорсүрэн, А. Дампилов, Д. Сүрэнцэцэг, Е. Баярсайхан нарт чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье

Зохиогчид

Улаанбаатар
1980—6—23

ЭНЭХҮҮ ТОЛИЙГ ЗОХИОХОД ХЭРЭГЛЭСЭН ТОЛЬ БИЧГҮҮД НЬ:

1. С. И. / Ожегов. Словарь русского языка, издание одиннадцатое, Москва 1977.
2. Толковый словарь русского языка под редакцией Д. Н. Ушакова, том I—IV, Москва, 1935.
3. Словарь русского языка в четырёх томах, Москва, 1957.
4. Русско-бурят-монгольский словарь под редакцией Ц. Б. Цыдендамбаева, Москва, 1954.
5. А. Р. Дамба-Рынчин и Г. С. Мупкин, Русско-монгольский словарь, Москва, 1960.
6. Ц. Дамдинсүрэн, Ш. Лувсанвандан, Орос монгол толь, Улаанбаатар, 1942.
7. Русско-калмыцкий словарь под редакцией И. К. Илишкина, Москва, 1964.
8. Орос монгол нэр томъёоны толинууд, нэр томъёоны цуврал бичгүүд, Улаанбаатар, 1930—1980.
9. Шагж, Монгол үсүг-үн дүрим-үн толи бичиг, Улаанбаатар, 1937.
10. Монгол орос толь, ерөнхийлөн редакторласан А. Лувсандэндэв, Москва, 1957.
11. К. М. Черемисса, Бурят-монгольско-русский словарь, Москва, 1951.
12. О. Ковалевский, Монгольско-русско-французский словарь, I, II, III боть, Казань, 1844—1849.
13. Ф. Голстунский, Монголо-русский словарь, I, II, III боть, Петербург, 1894—1898.
14. A. Mostaert, Dictionnaire Ordoa, I, II, III боть, Peking, 1941—1944.
15. Ferdinand D. Leasing, Mongolian-English dictionary, London, 1960.

ГОЛЬ АШИГЛАГЧДЫН АНХААРЧЛД

1.

1. 1. Энэхүү орос монгол толийг орос хэл сурч байгаа хүмүүс оюутан сурагчид, орчин цагийн орос хэлнээс монгол хэлнээ ном зохиол хөрвүүлэгчдэд зориулсан юм. Нэгэнт зорилго ийм учир орчин цагийн орос хэлний үгсийн сангийн хамгийн чухал хэсэг болох идэвхтэй үгсийг аль болохоор бүрэн багтаахыг оролдсон.

1. 2. Хуучирсан үгс, үгийн хуучирсан утга, нутгийн үгс, хар ярианы үгс, бүдүүлэг үгс, мөн тэрчлэн явцуу мэргэжлийн нэр томъёог бараг оруулаагүй.

2

2. 1. Орос толгой үгийг дөгөх мөрөөс орос цагаан толгойн дэс дараагаар бичсэн.

2. 2. Адил дуудлагатай үгсийг тус тус нь толгой үг болгож, ром тоогоор дугаардсан. Жишээлбэл:

О'БРАЗ I
О'БРАЗ II

2. 3. Хураасан үгийг цагаан толгойн дэс дараагаар оруулж; хаалт дотор бүтэн үгээр нь бичсэн, Жишээлбэл:

КПСС (Коммунистическая партия Советского Союза).

РЕВСОМО'Л (Революционный Союз молодежи).

2. 4. Дангаараа хэрэглэгддэггүй, гагцхүү холбоо үгийн дотор тохиолддог үгийг шууд орчуулагүй, ард нь давхар цэг тавьж, уул холбоо үгийг бичсэн. Жишээлбэл:

БАКЛУ'ШИ: бить баклуши...

2. 5. Нэгэн үгийн үг зүйн хувилбар болох адил утгатай үгсийг цагаан толгойн дэс дарааг эвдэхгүй бол нэг дор бичсэн. Жишээлбэл:

НОСА'СТЫЙ, НОСА'ТЫЙ...

3.

3. 1. Орос үгийн салбар утга тус бүрийг цэгтэй араб тоогоор дугаарлан ялгав. Жишээлбэл:

О'БЩИЙ 1. нийтийн, бүх...; 2. адил, ижил...; 3. бүх, бүгд...; 4. ерөнхий...; 5. гол, ерөнхий.

Утгын талаар ойрхон орчуулгыг таслагаар, арай холыг нь цэгтэй таслагаар ялгасан. Гэвч орчуулгын үгс хойно өмнөх үгтэйгээ утгын талаар ойрхон байвал эхний үг, эцсийн үг хоёр утгын талаар нилээд хол болсон ч цэгтэй таслага тавиагүй; дан таслага тавьсан билээ.

3. 2. Утга тодруулах жишээг ноогдох салбар утгын нь дараа оруулав. Утга тодруулах жишээний орчуулгыг ялган салгах хэрэгцээ гарсан газар хаалт бүхий араб тоо буюу үсэг тавьсан. Жишээлбэл:

О'БЩИЙ 1. нийтийн, бүх; общее собрание членов Академии Наук МНР БНМАУ-ын Шинжлэх Ухааны Академийн бүх гишүүдийн хурал; 2. адил, ижил; между ними много общего тэдэнд адил юм их бий; найти общий язык үгээ ижилсгэх, нэг саналтай болох; 3. бүх, бүгд; общая сумма бүх дүн; общее поголовье скота малын бүх тоо толгой...

ЗАПАДНЪ'...; попастъ в западно а) урхинд орох; б) арганд автаж.

3. 3. Хэвшмэл хэддэг мөн тэрчлэн нэгэн үгийн салбар утгын адил ч ногдохгүй зарим жишээг толийн өгүүллийн эцэст (хү) таван хошуу тэмдгийн хойно бичсэн. Жишээлбэл:

О'БЩИЙ 1. нийтийн... в общем ерөнхийдөө; в общем и целом ерөнхийдөө, бүхэлдээ, нийтдээ; общее место улг болсон юм, мэдээжийн юм.

3. 4. Шинжлэх ухаан, нийгэм үлс төрийн зарим нэр томъёог тайлбарлаж хаалт дотор бичсэн.

4.

4. 1. Аливаа үгийн ард нареч., числит., предлог, союз, место, межд., гэх мэтчилэн шууд буюу шууд бус аргаар, хувилах хэлбэрийг нь зааж ямар үгсийн аймагт багтахыг нь илтгэсэн билээ. Жишээлбэл: жинхэнэ нэрийн ард харъяалахын тийн ялгалын нь хэлбэрийн сүүлийг бичиж, хүйсийг нь (м., ср., ж. гэх мэтчилэн) заагаад, үйл үгийн ард биенийг заасан дагаврыг, хаврал нэрийн ард хүйсийг илтгэх сүүлийг бичсэн буй.

4. 2. Үгийн гэлбэрийг хурааж, хувирч буй үгсийн нь өмнөх үсгээс эхлэн бочбнок, -нка, мн. -нки, -нков; большой, -ая, -бе; брыкагъ, -аю, -аешь гэх мэтчилэн товчлон бичив. Үгийн хувирал үгийн эхний хоёр үгсийг хамарвал бить, бью гэх мэтчилэн товчлолгүй бичсэн.

4. 3. Үгийн салбар утга нь толгой үгийн дараа дурдсан хэл зүйн шинжээс өөр хэл зүйн шинж илтгэж байвал тухайн салбар утгыг зүйлчилгэн араб тооны ард зохих тэмдэглэлийг хийв. Жишээлбэл: жинхэнэ нэрийн тухайн салбар утга нь зөвхөн олон тооны буюу ганц тооны хэлбэрээр хэрэглэгддэгийг, эсвэл тодорхой тийн ялгалын хэлбэрээр хэрэглэгддэгийг заасан билээ.

4. 4. 1. Жинхэнэ нэрийг нэрлэхийн тийн ялгалын ганц тооны хэлбэрээр бичиж, харъяалахын тийн ялгалын гагц тооны хэлбэрийн сүүлийг тавьж, эр хүйсийг илтгэсэн м. (мужской), эм хүйсийг заасан ж. (женский), эрс хүйсийг илтгэсэн ср. (средний) тэмдэглэл хийв.

БИ'СЕР, -а, м.

Эр, эм хоёр хүйстэй үгсийн ард м. и ж. гэж тэмдэглэв.

ГОЛЫ'ШКА, -и, м. и ж. смешной голышка смешная голышка;

Тийн ялгалаар ялгалагддаггүй үгсийн ард нескл. гэсэн тэмдэглэл бичив.

ПАЛЬТО, нескл., ср.

4. 4. 2. Аливаа үгийн тийн ялгалын хэлбэр нь ерийн үгийн ялгалагдах журмаас гажихгүй, өргөлтийн байр нь өөрчлөгдөхгүй байвал толгой үгийн ард гагцхүү харъяалахын тийн ялгалын сүүлийг бичсэн буй. Ерийн үгсийн тийн ялгалаар хувилах хэв журмыг гажсан, харъяалахын тийн ялгалын өргөлтийн байраас өөр өргөлтийн байртай байвал зохих тэмдэглэл хийсэн.

Тийн яагалын олон тооны хэлбэр нь гагц тооны хэлбэрийн үүсэх хэв журмаас өөр байвал мн. гэсэн тэмдэглэл хийсний дараа гажуу үүсдэг хэлбэрийг бичив.

ОВЦА', -ы, мн. овцы, овца, овцам, ж.
ГЛУБИНА', -ы, мн, -ины, -ин, ж.
БРАТ', -а, мн. братья, -ев, м.

Харьяалахын тийн ялгалад чаа, чаю гах мэтчилэн -а, -у гэсэн хоёр өөр сүүтэй байдаг ар хүйст үгсээс утга зохиолын хэлэнд хоёр хувилбар хошулаа хэрэглэгдэх бөгөөд утгын өнгө өөр өөр байвал тольд оруулав.

Гагц тооны хэлбэр байхгүй жинхэнэ нэрийн ард зөвхөн харьяалахын тийн яагалын олон тооны хэлбэрийн сүүлийг бичив.

НО'ЖНИЦЫ, -иц.

4. 4. 3. Гагц, олон тооны хоёр хэлбэртэй боловч, олон тооны хэлбэрээр гол төлөв хэрэглэгддэг жинхэнэ нэрийг олон тооны хэлбэрээр бичиж, харьяалахын тийн яагалын олон тооны хэлбэрийн сүүлийн дараа нэрлэх, харьяалахын нь тийн яагалын гагц тооны хэлбэрийг нь тодорхойлох тэмдэглэл хийв.

ПОДО'НКИ -нков, ед. подбнок, -нка, м.

Зарим үгийн олон тооны хэлбэрээр өөр үгийн хэлбэр хэрэглэгдэхийг тэмдэглэсэн.

ЧЕЛОВЕ'К, -а, в знач. мн. употр. люди.

Жинхэнэ нэрийн гагц тоо нь олон тооны утгаар хэрэглэгдвэл ед. гэсэн тэмдэглэлийн дараа бага хаалтанд (в одном знач. с мн.) гэсэн үг, олон тоо нь гагц тооны утгаар хэрэглэгдвэл мн. гэсэн тэмдэглэлийн дараа (в одном знач. с ед.) гэж бичив.

ШИ'РМА, -ы, ед. (в одном знач. с мн.); ширмы, ширм, ж.

ХАРЧИ', -ей, ед. (в одном знач. с мн.); харч, -а, м.

4. 4. 4. Хам жинхэнэ нэрийн ард собир. гэж, гагц ба хам утгатай нэрийн ард также, собир. гэж бичсэн буй.

АГЕНТУ'РА, ... 2. собир.

4. 5. 1. Хавсрал нэрийг тольд нэрлэхийн тийн яагалын бүрэн хэлбэрээр бичив.

КРА'СНЫЙ, -ая, -ов.

ВО'ЛЧИЙ, -ья, -ье.

Хавсрал нэрийн эр хүйсийн хэлбэр огт хэрэглэгддэггүй буюу бага хэрэглэгддэг ахул зохих тэмдэглэл хийв.

4. 5. 2. Хавсрал нэрийн хураангуй хэлбэрийг бүрэн хэлбэрийн ард бичсэн.

ХОЛМИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист.

Хураангуй хэлбэрийн эрс хүйс бичлэг, өргөлтөөрөө эр хүйсээс ялгаатай байвал түүнийг тэмдэглэв. Хураангуй хэлбэрийн эрс хүйс, олон тооны хэлбэр өмнөх хэлбэрээсээ ялгаатай буюу өргөлтийн хувьд тогтворгүй байвал зохих тэмдэглэлийг хийв.

ХУДО'ЖЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна.

ХУДО'Й, -ая, -ое; худ, худá, худó.

ХОЛО'ДНЫЙ, -ая, -ое; холодиен, холодна хо'лодно холодины (и холодный).

4. 5. 3. Хавсрал нэрийн харьцуулсан зэргийн бүтэх журмыг зөрчих тохиолыг хүйс, хураангуй хэлбэрийн дараа, давуу зэргийг харьцуулсан зэргийн дараа тус тус бичив.

ХОРО'ШИЙ, -ая, -ое; -ош, ошá' -ошó; лучше; лучший.

4. 6. Тооны үгийг нэрлэхийн тийн яагалын хэлбэртэй бичиж, хэрэгцээтэй газар бусад тийн яагалын хэлбэрийг тавив.

4. 7. Төлөөний үгийн ард мест. гэсэн тэмдэглэл хийж, относит., личн. гэх мэтчилэн ялгав. Хүйстэй төлөөний үгийг эр хүйсийн нэрлэхийн тийн яагалын хэлбэрээр толгой үг болгож, тийн яагалын ба хүйсийн бусад хэлбэрийг дагалдуулав.

ОН, егó, емý, егó, и.м., о нём, м.; ж. онá, еé, ей, еé, ей и ет, о ней; ср. онó, егó, емý, егó, и.м. о нем; мн. онá, их, и.м., их, йми, о нцх; мест. личн. 3 л.

4. 8. 1. Үйл үгийг тодорхойгүй хэлбэрээр бичиж, төгс байдлын нь хэлбэрийн дараа орчуулга, утга тодруулах жишээ, хэвшмэл хэллэгийн зүйлийг, эс төгс байдлын нь хэлбэрийн дараа зөвхөн орчуулгыг бичсэн. Толгой үгийн дараа (эс төгс байдалт үйл үг байвал) одоо цаг, (төгс үйл үг байвал) ирээдүй цагийн эвгийн хэлбэрийн гагц тооны 1, 2-р биений сүүлийг бичив. 2-р биенийн гагц тооны хэлбэрээс зөвөөр үүсэх 3-р биенийн олон тооны хэлбэрийг бас зориуд тэмдэглэв. 1-р биенийн хэлбэр, эсэхүл 1, 2-р биенийн хэлбэрийн аль аль нь хэрэглэгдэхгүй тохиолд 1 лица не употр., 1 и 2 лица не употр., гэж бичээд, зөвхөн 2-р буюу 3-р биенийн хэлбэрийг тавив. Эзэн биегүй үйл үгийн ард зөвхөн 3-р биенийн гагц тоо тавьж, безл. гэсэн тэмдэг хийв. Үйл үгийн бие заасан хэлбэрийн дараа бүтэх байдал, өргөлтийн талаар ямар нэг онцлогтой байвал өнгөрсөн цагийн хэлбэрүүд, захирах төлөвийн хэлбэрүүд, туслах үйл үгийн үйлдэгдэх хэвийн өнгөрсөн цагийг хураасан хураангуй хэлбэрийн нь хамт, нөхцөл үйлийг дагалдуулав.

ВЗВЕСТИ', -еду, -едшь; -ёл, -ела; -едший; -еденный (-ён, -енá); сов.

ПРИВИ'ТЬ -вью, -вьшь; -йл, -илá, -йло; -вэй; йты́й (-ит, -итá, -йто); сов., что.

Үйл үгийн хэлбэрийн дараа сов., несов., однокр., многокр., гэх мэтчилэн байдал, салбар байдлыг заав. Мөн тэрчлэн кого-чего; кому-чему, кого-что кем-чем, о ком-чем гэсэн асуултаар үйл үг ямар тийн ялгал шаарддагийг, с кем-чем, во что, от кого-чего гэх мэтийн асуултаар ямар угтвар үгтэй тийн ялгал шаарддагийг тодорхойлов. Амьтай, амигүй бодис илтгэсэн жинхэнэ нэр захирахыг нь кто, что гэдэг асуултаар нь ялгав. Тийн ялгал шаардлын дээр тусагдахуун авахгүй хэрэглэгдэх үйл үгийн ард и без доп. гэсэн нэмэлт тэмдэглэл хийв.

ЗАЙТИ', зайдy, зайдшь, зашёл, -шла; зашедший; зайдя; сов. 1. орох; зайти в магазин дэлгүүрээр орох; зайти к знакомым таниландаа орох. 2. цаана орох, цаагуур орох; зайти за угол булангийн цаана орох; зайти за дом гэрийн цаагуур орох. 3. хол явчихах; зайти в глубь леса ойн гүнд хол явчихах; 4. орох, жаргах, шингэх; солнце зашло нар жаргав; 5. эхлэх; разговор зашёл о нём түүний тухай ярьж эхлэв; ☆ зайти слишком далеко дэндэж кэтрэх.

ЗАХОДИ'ТЬ I, -ожу, -одишь; несов. 1. орох; 2. цаана орох; цаагуур орох; 3. хол явчихах; 4. орох, жаргах шингэх; 5. эхлэх.

ЗАХОДИ'ТЬ II, -ожу, -одишь; сов. явж эхлэх, хөтлөх, давлаж эхлэх, долгиолж эхлэх; заходить в раздумье по комнате тасалгаа догуураа бодол болон хөлхөх; по морю заходили волны далайн давалгаа давалж эхлэв. Хэрэв үйл үгийн төгс, эс төгс хэлбэр нь цагаан толгойн дэс дарааг төдий и эвдэхгүй байвал нэг дор бичсэн; Жишээлбэл:

ОБДАВА'ТЬ, -даю, -дашь; несов., ОБДА'ТЬ, -ам, -ашь, -аст, -ади́м, -ади́те, -адут; обдал, -ала, -обдало; обдавший; обданный (-ан, -ана); обдав; сов., кого-что кем. 1. асгах, цутгах, цацах; обдать холодной водой хүтгэн үе

цугтах; 2. оргих, даах: обдать холодом хүйтэн оргих; ☆ обдать презрением жигшин үзэх.

Хэрэв үйл үгийн эс төгс байдлын хэлбэр, төгс байдлын нь хэлбэрээс их хэрэглэгддэг байвал тэрхүү үйл үг, түүний зарим салбар утгын орчуулгыг эс төгс байдлын нь хэлбэрийн дараа тавьсан.

5.

5. 1. Хоёроос дээш үеэр бүтсэн бүх толгой үгийн өргөлтийг тэмдэглэв. Нэг үг хоёр өргөлттэй байвал хоёулыг тэмдэглэсэн. Жишээлбэл:

О'БУ'Х...

5. 2. Дунд нь зураастай бичдэг хоёр гишүүнт нийлмэл үгийг хэрхэн дууддагийг харгалзан хоёр гишүүн хоёулан дээр буюу аль өргөлттэй дээр нь тэмдэг тавьсан. Жишээлбэл:

КУДА'—НИБУДЬ...

ОБЩЕСТВЕННО—ПОЛИТИЧЕСКИЙ...

5. 3. Үгийн өргөлт Ё дээр байвал өргөлтийн төмдөг тавиагүй. Жишээлбэл:

МОЧЕНЫЙ...

МУДРЕНый...

СПИСОК УСЛОВНЫХ СОКРАЩЕНИЙ ХУРААСАН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

а-к—аймак *аймаг*
 Ара-Х. а-к—Ара-Хангайский аймак *Архангай аймаг*
 арш.—аршан (целебная вода, минеральный источник)
рашаан
 Баян-Ул. а-к—Баян Улэгийнский аймак *Баян-Өлгий аймаг*
 Баян-Х. а-к—Баян-Хонгорский аймак *Баянхонгор аймаг*
 без доп.—без дополнения *тусагдахуун гүй*
 безл.—безличное *эзэн биегүй*
 бот.—ботаника *ургамлын судлал*
 буд.—будущее время *ирээдүй цаг*
 Булг. а-к—Булганский аймак *Булган аймаг*
 вводн. сл.—вводное слово *оруулга үг*
 в знач. сказ.—в значении сказуемого *өгүүлэхүүний үүрэг гүйцэтгэх*
 вин.—винительный падеж *заахын тийн ялгаа*
 возвр.—возвратный залог *эгэх хэв*
 вопросит.—вопросительное *асуух*
 Вост. а-к—Восточный аймак *Дорнод аймаг*
 Вост.-Гб. а-к—Восточно-Гобийский аймак *Дорноговь аймаг*
 вр.—время глагола *үйл үгийн цаг*
 высок.—высокое, высокого стиля *эрхэмсэг найруулга*
 г.—город *хот*
 гл. и глаг.—глагола *үйл үг*
 Гоби-Алт. а-к—Гоби-Алтайский аймак *Говь-Алтай аймаг*
 дат.—дательный падеж *өгөхийн тийн ялгаа*
 деепр.—деепричастие *нөхцөл үйл үг*
 действ.—действительный залог *үйлдэх хэв*
 Дзабх. а-к—Дзабханский аймак *Завхан аймаг*
 ед.—единственное число *ганц тоо*
 ж.—женский род *эм хүйс*
 звукоподр.—звукоподражание, звукоподражательное слово *авиа дууриасан үг*
 знач.—значение *утга*
 зоол.—зоология *амьтан судлал*
 им.—именительный падеж *нэрлэхийн тийн ялгаа*
 ирон.—ироническое *ёж утгатай*
 книжн.—книжное, книжного стиля *номын найруулга*
 Кобд. а-к—Кобдоский аймак *Ховд аймаг*
 колич.—количественное числительное *үндсэн тоо*
 косв.—косвенный падеж *шууд бус тийн ялгаа*
 кратк. или кр. ф.—краткая форма прилагательного *хавсрал нэрийн төгс бус хэлбэр*
 л.—лицо *бие*
 ласк.—ласкательное существительное *энхрийлэх утгатай нэр үг*
 линг.—лингвистика *хэлний шинжлэл*
 личн.—личное (местоимение) *биеийн (төлөөний үг)*
 м.—мужской род *эр хүйс*
 мед.—медицина *анагаах ухаан*
 межд.—междометие *аялга үг*
 мест.—местоимение *төлөөний үг*
 мн.—множественное число, *олон тоо*

многokr.—многократный вид глагола *үйл үгийн дахин давтан үйлдэх байдал*
 напр.—например *жишээ*
 нареч.—наречие *дайвар үг*
 наст.—настоящее время *үйл үгийн одоо цаг*
 неизм.—неизменяемое *үл хувирах*
 неодобр.—неодобрительное *үл ойшоох*
 неол.—неологизм *шинэ үг, хэллэг*
 неопр.—неопределенное (наклонение глагола или местоимение) *тодорхойгүй (үйл үгийн төлөө буюу төлөөний нэр)*
 нескл.—несклоняемое *ялгалагдахгүй*
 несов.—несовершенный вид *төгс бус байдал*
 н. п.—населенный пункт *суурин газар*
 обл.—областное *орон нутгийн үг*
 о-в—остров *арал*
 однокр.—однократный вид глагола *үйл үгийн бүрмөсөн үйлдэх байдал*
 оз.—озеро *нуур*
 определит.—определятельное *тодотгогч үг*
 относит.—относительное *харьцангуй*
 офиц.—официальное *албмы хэллэг*
 п.—падеж *тийн ялгаа*
 п-в—полуостров *хойг*
 перен.—переносное значение *шилжүүлсэн утга*
 повел.—повелительное наклонение *захирах төлөө*
 полн. или полн. ф.—полная форма прилагательного *хавсрал нэрийн төгс хэлбэр*
 превосх. ст.—превосходная степень прилагательного *хавсрал нэрийн давуу зэрэг*
 предл.—предложный падеж *угтвар үгт тийн ялгаа*
 презр.—презрительное *жигшин (өгүүлэх)*
 пренебр.—пренебрежительно *тоомсоргүй (өгүүлэх)*
 прил.—прилагательное *хавсрал нэр*
 притяж.—притяжательное *хамаадах*
 прич.—причастие *үйлт нэр*
 прост.—просторечие, просторечное *хар үг, хэллэг*
 прош.—прошедшее время *үйл үгийн өнгөрсөн цаг*
 р.—1) род *хүйс*; 2) река *гол, мөрөн*
 разг.—разговорное *ярианы үг, хэллэг*
 род.—родительный падеж *харьяалахын тийн ялгаа*
 Селенг. а-к—Селенгинский аймак *Сэлэнгэ аймаг*
 сказ.—сказуемое *өгүүлэхүүн*
 соб.—имя собственное *оноосон үг*
 собир.—собирательное *хам үг*
 сов.—совершенный вид *төгс байдал*
 спец.—специальное *мэргэжлийн үг*
 ср.—средний род *эрс хүйс*
 сравн. ст.—сравнительная степень *харьцуулсан зэрэг*
 Срдн-Гб. а-к—Средне-Гобийский аймак *Дундговь аймаг*
 стар.—старинное *хуучин үг*
 Сухэ-Бат. а-к—Сухэ-Баторский аймак *Сүхбаатар аймаг*
 сущ.—существительное *жишхэнэ нэр үг*
 с.-х.—сельскохозяйственное *хөдөө аж ахуй*
 тв.—творительный падеж *үйлдэхийн тийн ялгаа*

Убс. а-к—Убс (Убсу-Нурский) аймаг *Увс аймаг*
 Убур-Х. а-к—Убур-Хангайский аймаг *Өвөрхангай аймаг*
 уменьш.—уменьшительное существительное *багасгал нар үг*
 употр.—употребляется, употребляющийся *хэрэглэгдэнэ, хэрэглэх*
 усилит.—усилительный *хүч нэмэгдүүлэх*
 устар.—устарелое *хуучирсан үг, хэллэг*
 Хубс. а-к—Хубсугульский аймаг *Хөвсгөл аймаг*

Хэнт. а-к—Хэнтэйский аймаг *Хэнтэй аймаг*
 ц.—центр *төв*
 ц. г-з.—центр госхоза *сангийн аж ахуйн төв*
 ц. с.—центр сумона *сумын төв*
 Центр. а-к—Центральный аймаг *Төв аймаг*
 ц. х.—центр хорона *хороо*
 ч.—число *тоо*
 числит.—числительное *тооны нэр*
 Южно-Гб. а-к—Южно-Гобийский аймаг *Өмнөговь аймаг*

РУССКИЙ АЛФАВИТ ОРОС ҮСГИЙН ЦАГААН ТОЛГОЙ

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ее
Ёё	Жж	Зз	Ии	Йй	Кк
Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц
Чч	Шш	Щщ	Ъъ	Ыы	Ьь
Ээ	Юю	Яя			

А

А, 1. союв. ба, бөгөөд: (заримдаа орчуулагдахгүй); Николай—артист, а Сергей—рабочий. Николай—жүжигчин, Сергей—ажигчин; 2. *ср. яз.* харин, боловч, -ч; я его жду, а он не приходит бя түүнийг хүлээж байвч тэр ирэхгүй байна; 3. *м. яз.* аа, өө; *г!* он вначит, выадоровад өө, тэр чинь эдгээ бий; 4. *частнца (разг.)* аа, өөв, хөөс; пойдем гулять, а? гадуур явъя, хөөс?

АБАЖУР, -а, м. ламчин бүрхүүл, дөнгийн саравч.
АББРЕВИАТУРА, -ы, ж. (книжн.). хураасан үг, товчилсон нэр.

АБЗАЦ, -а, м. 1. шинэ мөр, догол мөр, догол; 2. догол мөрт; прочитай два первых абзаца эхний хоёр догол мөрийг унш.

АБОНЕМЕНТ, -а, ж. захиалга, захиалах өрх; абонемент в театр театрт орох захиалга.

АБОНЕНТ, -а, м. захисан хүн, захиалагч, хэрэглэгч.

АБОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (устар). захиалах.

АБОРДАЖ, -а, м. хавиргалах байлдаан, онгоц зэрэгцэн тулалдаж.

АБОРИГЕН, -а, м. (книжн.). ууя нутгийн хүн, нутгийнхан.

АБОРТ, -а, м. үр хөндөх, зулбуулах.

АБРИКОС, -а, род. мн. -ов. м. гүйлээс, гүйлс, чангаанз.

АБСЕНТЕН'ЗМ, -а, м. (книжн.). зайлсхийх, иргэний үүргээс зайлсхийх.

АБСОЛЮТ, -а, м. (книжн.). абсолют, туйл, үнэмлэхүй.

АБСОЛЮТИ'ЗМ, -а, м. хязгааргүй эрхт засаг, хаант засаг.

АБСОЛЮТНО, нареч. 1. огт, тун, туйлын; абсолютно не знаю огт мэдэхгүй; 2. тов, чин, хов (монгол үгийн эхний үеийг давтаж хүч оруулах); абсолютно ясно тов тодорхой; абсолютно пусто хов хоосон.

АБСОЛЮТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. дийлэнх, үнэхээр; абсолютное большинство дийлэнх олонх; 2. туйлын, үнэмлэхүй; абсолютная истина туйлын үнэн.

АБСОРБИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. шингээх, сорох.

АБСОРБИЦИЯ, -и, ж. шингэх, уусгах.

АБСТРАГИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. хийсвэрлэх.

АБСТРАКТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. абстракт, хийсвэр; абстрактной истины нет, истина всегда конкретна хийсвэр үнэн гэж байдаггүй, үнэн ямагт тодорхой байдаг.

АБСУРД, -а, м. учир утгагүй, шал дэмий.

АБСУРДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. учир утгагүй, шал дэмий; абсурдный вывод учир утгагүй дүгнэлт.

АБСЦЕСС, -а, м. (спец.). буглах, бээрлэх.

АБХАЗЕЦ, -эца, м. абхаз хүн.

АВАНГАРД, -а, м. магнайн, тэргүүн, хушууч.

АВАНГАРДНЫЙ, -ая, -ое. магнайн, тэргүүн, хушууч; авангардный бой магнайн тулалдаан.

АВАНПОСТ, -а, м. тэргүүн хэсэг, магнайн хөрүүл, өмнөх пост.

АВАНС, -а, м. урьдчилгаа; выдать аванс урьдчилгаа олгох.

АВАНСИРОВАНИЕ, -я, ср. урьдчиллах, мөнгө урьдчилан олгох.

АВАНСИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. урьдчилуулах, мөнгө урьдчилан олгох.

АВАНСОВЫЙ, -ая, -ое. урьдчилгааны, урьдчилсан.

АВАНСЦЕНА, -ы, ж. өмнөх тайз.

АВАНТЮРА, -ы, ж. балмад явдал, зальхай хөрөг, адтай явдал, адал явдал; военные авантюры империалистов эзэрхэг түрэмгийчүүдийн дайны балмад явдал.

АВАНТЮРИ'ЗМ, -а, м. балмад явдал, зальхай явдал.

АВАНТЮРИСТ, -а, м. балмад этгээд, зальхай хүн, зааилагч.

АВАНТЮРНЫЙ, -ая, -ое. 1. балмад, зальхай; 2. адал явдалтай, элдэвтэй; авантурный роман адал явдалтай роман.

АВАРЕЦ, -рце, м. авар хүн.

АВАРИЙНЫЙ, -ая, -ое. ослын, сүйдэл арилгах, гэмтэл засах; аварийная машина сүйдэл арилгах машина; аварийное освещение ослын гэрэлтүүлэг.

АВАРИЯ, -и, ж. осол, сүйдэл, сүйд, гэмтэл; потерпеть аварию сүйдэлд учрах, осол гарах.

АВГУСТ, -а, м. наймдугаар сар.

АВИАБА'ЗА, -ы, ж. нисэх онгоцны бааз, агаарын бааз.

АВИАБОМБА, -ы, ж. агаарын бөмбөг.

АВИАДЕСА'НТ, -а, м. агаарын десант, агаараас цөмрөн буух цэрэг.

АВИАКОНСТРУКТОР, -а, м. нисэх онгоц зохиогч.

АВИАЛИ'НИЯ, -и, ж. агаарын зам.

АВИАМОДЕЛИ'ЗМ, -а, м. нисэх онгоцны загвар хийх явдал.

АВИАПО'ЧТА, -ы, ж. агаарын шуудан.

АВИАСЪЕМКА, -и, ж. агаараас зураг авах.

АВИАТОР, -а, м. нисэгч.

АВИАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. нисэх онгоцны, агаарын

АВИАЦИЯ, -и, ж. авиаци, нисэх хүчин, нисэх; гражданская авиация иргэний нисэх хүчин.

АВИТАМИНО'З, -а, м. (спец.). витамингүйдэх, витамин дутах өвчин.

АВОСЬ, частица (разг.). магадгүй, аз турших, дөнгөх; авось он придет тэр ирэх магадгүй; *д* делай на авось дөнгөх бодов уу гэж, аз мэдэг гэж.

АВРА'Л, -а, м. царч ажиглагдах.

АВРАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. царчтай.

АВСТРИ'ЕЦ, -йца, м. австри хүн.

АВТАРКИ'Я, -и, ж автарки, өдний засгийг хэтэрхий тусгаарлах.

АВТОБА'ЗА, -ы, ж. автобааз, машинын зогсоол, чийчээний зогсоол.

АВТОБИОГРА'ФИЯ, -и, ж. өөрийн намтар, биеийн намтар.

АВТОБЛОКИРО'ВКА, -и, ж. автомат хорнг, автомат тохируулга.

АВТО'БУС, -а, м. автобус, хүн зөөх машин.

АВТОГЕН'НЫЙ, -ая, -ое (спец.). автоген, халуун гагнуур, улайсгаж ширээсэн.

АВТО'ГРАФ, -а, м. өөрийн үсэг, гарын үсэг, мугрын бичиг.

АВТОЗАВО'Д, -а, м. автозавод, автомобиль хийх завод.

АВТОМАГИСТРА'ЛЬ, -и, ж. машинын зам, их дардан зам, хангай зам.

АВТОМА'Т, -а, м. 1. автомат, өөрөө ажиллагч; телефон-автомат телефон (өөрөө залгалдах утсан харилцаа); 2. явтомат, автомат буу (шүршин буудах авсаархан буу).

АВТОМАТИЗА'ЦИЯ, -и, ж. автоматчилах, автомат машин/ өргөн хэрэглэх.

АВТОМАТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. автоматчилах, автомат машина өргөн хэрэглэх, автомат ажиллагаатай болгох.

АВТОМАТИ'ЗМ, -а, м. дадлагаар үйлдэх, ухамсаргүй хөдлөл.

АВТОМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая -ое. 1. автомат, өөрөө; 2. санамсаргүй хөдлөл.

АВТОМАШИ'НА, -ы, ж. автомашин, машин, чийчээ;

АВТОМОБИ'ЛЬ, -и, м. автомобиль, машин, чийчээ; легковой автомобиль суудлын машин.; грузовой автомобиль ачааны машин.; управлять автомобилем машина жолоодох.

АВТОМОБИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. автомобильний, чийчээний.

АВТОНО'МИЯ, -и, ж. автоном, өөрөө засах, өөртөө эрхт.

АВТОНО'МНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. автономит, өөртөө эрхт, өөрөө засах; автономная республика автономит бүгд найрамдах улс.

АВТОПЛУ'Г, -а, м. с. -х. авто анжис, моторт анжис.

АВТОПОРТРЕ'Т, -а, м. өөрийгөө зурсан хөрөг, өөрийн зураг.

АВТОПРОБЕ'Т, -а, м. 1. машинын явсан хэмжээ; 2. автомобильний уралдаан.

А'ВТОР, -а, м. зохиогч; автор проекта төслийг зохиогч.

АВТОРЕМО'НТНЫЙ, -ая, -ое. машин засварын.

АВТОРЕФЕРА'Т, -а, м. зохиогчийн товчлол, товчоо.

АВТОРИЗО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. зохиогчийн хийсэн, зохиогчийн зөвшөөрсөн, зохиогчилсон; авторизованный перевод зохиогчилсон орчуулга.

АВТОРИТА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (книж.). 1. арчаагүй захирагдах; 2. зандратгай, ноёрхуу.

АВТОРИТЕ'Т, -а, м. нэр хүнд, алдар хүнд, олонд тоогдох; пользоваться авторитетом нэр хүнд олох.

АВТОРИТЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое, -тен, -тна. нэр хүндтэй, олонд тоогдсон, итгүүштэй; авторитетный учёный нэр хүндтэй эрдэмтэн.

А'ВТОРСКИЙ, -ая, -ое. зохиогчийн, зохиогчдын; авторское право зохиогчийн эрх.

А'ВТОРСТВО, -а, ср. зохиолын эзэн, уг зохиогч; установить авторство уг зохиогчийг олох.

АВТОРУ'ЧКА, -а, ж. бэлт үзэг, соруулт үзэг.

АВТОСВА'РКА, -и, ж. халуун гагнуур
АВТОСТРА'ДА, -ы, ж. автомобильний тусгай зам, машинын хангай зам.

АВТОТРА'НСПОРТ, -а, м. авто тээвэр, машина тээвэр.

АГА' 1. межд. уухай, ай; **2. частица (прост.)** видишь? -ага, вижу харж байна уу? заа, харж байна.

АГА'Т, -а, м. гартаам

АГГЛЮТИНАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. лингв. дагаварт, залгамал; агглютинативные языки дагаварт хэлнүүд.

АГЕН'Т, -а, м. 1. агент, төлөөлөгч; страховой агент даатгалын агент; 2. агент, тагнуулч.

АГЕНТСТВО, -а, ср. агентлаг, төлөөлөгчийн газар, салбар; телеграфное агентство Советского Союза (ТАСС) Зөвлөлт Холбоот Улсын цахилгаан мэдээний агентлаг.

АГЕНТУ'РА, -ы, ж. 1. агентын ажил, хайх албан ажил; 2. тагнуул; вражеская агентура дайсны тагнуул.

АГИТА'ТОР, -а, м. ухуулагч, ятгагч.

АГИТАЦИО'ННО-ПРОПАГАНДИ'СТСКИЙ, -ая, -ое. суртал ухуулгын.

АГИТАЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. ухуулгын; агитационная работа ухуулгын ажил.

АГИТА'ЦИЯ, -и, ж. ухуулга, ятгал; агитация— важнейшее средство политической борьбы ухуулга бол улс төрийн тэмцлийн нэн чухал зэвсэг мөн.

АГИТБРИГА'ДА, -ы, ж. ухуулах бригада.

АГИТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несом. ухуулах, ятгах.

АГИТМА'ССОВЫЙ, -ая, -ое. ухуулга олон түмний.

АГИТПУ'НКТ, -а, м. ухуулах байр.

АГНОСТИЦИ'ЗМ, -а, м. агностицизм, ертөнцийг ойлгошгүй гэдэг гүн ухаан, ойлгошгүйн онол.

АГО'НИЯ, -и, ж. амь давчдах, тарчлах.

АГРА'РНЫЙ, -ая, -ое. газрын, газар тариалангийн, хөдөө аж ахуйн.

АГРЕГА'Т, -а, м. (спец.). агрегат, цогцолбор, угсраа машина; агрегат управления жолоодох цогцолбор.

АГРЕССИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. түрэмгий, түрэмгийлэн халдах, дайрч давшлах; агрессивная политика империалистов эзэрхэг түрэмгийчүүдийн түрэмгий бодлого.

АГРЕ'ССИЯ, -и, ж. түрэмгийлэл, халдан довтлох.

АГРЕ'ССОР, -а, м. түрэмгийлэгч, халдан довтлогч, булимтрагч.

АГРИКУЛЬТУ'РА, -ы ж. (книжн.). 1. газар тариалан, тарианы ажил; 2. тариаланг сайжруулах ажил.

АГРИКУЛЬТУ'РНЫЙ -ая, -ое. тариалангийн, тарианы ажлын.

АГРОБИОЛО'ГИЯ, -и, ж. агробиологи, хөдөө аж ахуйн амьд бодисын судлал.

АГРОНО'М, -а, м. агрономич, тариалангийн мөргөжилтэн.

АГРОНОМИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. агрономийн, тариалангийн.

АГРОНО'МИЯ, -и, ж. агрономи, тариалангийн ухаан, хөдөө аж ахуйн ухаан.

АГРОТЕ'ХНИКА, -и, ж. агротехник, тариа ногоо ургуулах арга

АД, -а, м. там.

АДАПТА'ЦИЯ, -и, ж. гааралдах, орчиндоо тохирох.

АДАПТИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. ганаж тааруулсан, хялбаржуулсан, танагдсан; адаптированный текст хялбаржуулсан бичиг.

АДВОКА'Т, -а, м. 1. өмөглөгч; 2. өмөөрөгч.

АДВОКАТУРА, -и, ж. 1. өмөглөгч нар; 2. өмөглөх ажил.

АДЕКВАТНЫЙ, -ая, -ое. тэнцүү, адил.

АДМИНИСТРАТИВНЫЙ, -ая, -ое. захиргааны, засаг захиргааны.

АДМИНИСТРАТОР, -а, м. захирагч, эрхлэгч.

АДМИНИСТРАЦИЯ, -и, ж. захиргаа.

АДМИНИСТРИРОВАНИЕ, -я, ср. захирах, захиргааны арга, захирах тушаах; голөө администрирование дан захиргааны арга.

АДМИНИСТРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. захирах, захирах тушаах.

АДМИРАЛ, -а, м. адмирал, далайн цэргийн жанжин.

АДРЕС, -а, м. 1. адрес, хаяг, зориулсан хүн; отправить письмо в адрес захидлыг адресаар нь явуулах; 2. суудаг газар нь; его адрес тот же түүний суудаг газар нь *хэвээрээ*; 3. ерөөх бичиг; ☆ *обращаться не по адресу* буруу хүнд хандах, хүн өндүүрэх; *сказать по его адресу* түүний тухай хэлэх.

АДРЕСАТ, -а, м. (*спец.*) захидлыг авах хүн, авах эзэн, хаягласан хүн; *за ненахождением адреса* хаягласан хүн олдохгүй учраас.

АДРЕСНЫЙ, -ая, -ое. адресын, хаягийн; адресный стол хаягийн тасаг, адресын тасаг.

АДРЕСОВАТЬ, -ую, -уеть; -ованный; *сов и несов., что кому*. адреслах, хаяглах.

АДСКИЙ, -ая, -ое. 1. тамын; 2. тэсэшгүй, айхтар, кэдүү; адский холод айхтар хүйтэн.

АДЪЮТАНТ, -а, м. туслаг занги, даалгавар гүйцэтгэх офицер.

АЖИОТАЖ, -а, м. 1. ханшийг хувилган завших; 2. зориуд өнгирүүлэх.

АЖУРНЫЙ, -ая, -ое. сиймхий, нарийн шаа, нарийн; ажурные чулки сиймхий оймс; ажурная работа нарийн ажил.

АЗАРТ, -а, м. шунал, махрах, мөрийцөх; *войти в азарт* шунал орох; *работать с азартом* махарч ажиллах.

АЗАРТНЫЙ, -ая, -ое. шуналтай, мөрийтэй; азартные игры мөрийтэй тоглоом.

АЗБУКА, -и, ж. үсэг, цагаан толгой, цагаан толгойн үсэг; русская азбука орос үсэг, орос үсгийн цагаан толгой.

АЗБУЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. үсгийн, цагаан толгойн; 2. мэдээжийн; азбучная истина мэдээжийн үнэн.

АЗИАТСКИЙ, -ая, -ое. *уст.* Азийн, Ази төвийн.

АЗИМУТ, -а, м. азимут, зовхис, чиг.

АЗОТ, -а, м. азот (*агаарт байдаг онго амьсгүй хий*).

АЗОТИСТЫЙ, -ая, -ое. азотлог, азоттай; азотистые удобрения азотлог бордоо.

АЗОТНЫЙ, -ая, -ое. азотын, азот хийн; азотная кислота азотын хүчил.

АЗЫ, -ов, ед. аз. -а, м. мэдээжийн, а үсгийн толгой; ни аза не знать үсгийн толгой ч мэдэхгүй.

АЙСТ, -а, м. өрөвтас, хилэн шувуу, ханжилда.

АЙ, *межд. (разг.)*. 1. өй ай; ай, как нехорошо! ай, ясан муухай юм; 2. ёй; ай больно! ёо, өвдөж байна; 3. уухай; ай да молодец! уухай ямай да!

АЙРАН, -а, м. хоормог, цэгээ.

АЙСБЕРГ, -а, м. мөсөн уул.

АКАДЕМИК, -а, м. академик, Шинжлэх Ухааны академийн жинхэнэ гишүүн.

АКАДЕМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. академийн; 2. хичээллэх; академический год хичээллэх жил; 3. шалгармал; 4. ягшмал.

АКАДЕМИЯ, -и, ж. академи, хүрээлэн.

АКАНЬЕ, -я, ср. аалах, аагаар дуудах (*огийн оронд а гэж хэлэх*).

АКАЦИЯ, -и, ж. хуайс мод; ☆ *акация желтая* харгана.

АКВАРЕЛЬ, -и, ж. усан будаг.

АКВАРИУМ, -а, м. аквариум, савтай цөөрөм, цөөрмөг.

АККЛИМАТИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный. *сов и несов, кого-что*. шинэ улиралд идээшүүлэх, нутагшуулах.

АККОМОДАЦИЯ, -и, ж. (*книжн.*) дадамж, харааны зохицол.

АККОМПАНЕМЕНТ, -а, м. найруу хамсраа, дагалт хөгжим.

АККОМПАНИЯТОР, -а, м. найруу хамсраач, дагалдан хөгжимдөгч, аяслах хөгжимч.

АККОМПАНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., *кому-чему*. найруу хамсрах, дагалдан хөгжимдөх, аяслах.

АККОРД, -а, м. найруу эгшиг, эгшиг нийлүүлэл, төгсгөл.

АККОРДЕОН, -а, м. аккордеон, баян хуур.

АККОРДНЫЙ, -ая, -ое (*спец.*) хэлэлцээт, бүхэлд нь олгох; аккордная оплата труда төдөлмөрийн бүхэлд нь олгох хөлс.

АККРЕДИТИВ, -а, м. (*спец.*) аккредитив, мөнгөний итгэмжлэх бичиг, авлагын баримт.

АККРЕДИТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; *сов. и несов., кого (что)*. элчээр томилох.

АККУМУЛЯТОР, -а, м. аккумулятор, зайн зурагуур.

АККУРАТНОСТЬ, -и, ж. нямбай, нягт.

АККУРАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. нямбай, нарийн нягт; аккуратный ученик нямбай сурагч; аккуратное исполнение нарийн нягт гүйцэтгэх.

АКР, -а, м. акр (*4047 дөрвөлжин метр газар*).

АКРОБАТ, -а, м. акробат, уран биеийн тамирч, уран дүүлэгч, уран нугараач.

АКСИОМА, -ы, ж. аксиом, нлг үнэн, нотлогогүй үнэн.

АКТ, -а, м. 1. акт, үйл, явдал; 2. акт, баримт, баталгаа; составить акт акт тогтоох; 3. бүлэг, трагедия в пяти актах таван бүлэгтэй эмгэнэлт жүжиг.

АКТЁР, -а, м. жүжигчин.

АКТИВ, I. -а, м. идэвхтэн; партийный актив намын идэвхтэн.

АКТИВ II, -а, м. актив, бэлэн ба авлагын бүлгээр.

АКТИВИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., кого (что)*. идэвхжүүлэх.

АКТИВИСТ, -а, м. идэвхтэн.

АКТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. 1. идэвхтэй активный работник идэвхтэй ажилтан; 2. актив идэвхтэй, олзтой; активный баланс актив баланс олзтой баланс.

АКТРИСА, -ы, ж. эмэгтэй жүжигчин.

АКТУАЛЬНОСТЬ, -и, ж. АКТУАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. цаг тухайн, чухал, тулгарсан чухал; актуальность вопроса асуудлын чухал нь.

АКУЛА, -ы, ж. аварга загас, эдэн загас (?), хадарган загас, далайн чоно.

АКУСТИКА, -и, ж. 1. акустик, дуулдахын ухаан, авианы судлал; 2. дуулдац, сонслог; хорошая акустика зала танхимын дуулдац са йл

АКУШЕР, -а, м. жирэмсний эмч, эх баригч.
АКУШЕРКА, -а, ж. эх баригч эхнэр, жирэмсний эмч эхнэр.
АКУШЕРСТВО, -а, ср. эх барих зүй, төрүүлэх сургаал.
АКЦЕНТ, -а, м. 1. өргөлт; поставить акцент өргөлт тавих; 2. хэзгий; говорить с акцентом хэзгий хэлэх; 3. онцлох.
АКЦЕНТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несоев., что. 1. үгийн өргөлт тавих; 2. онцлох.
АКЦИЗ, -а, м. акциз, барааны үнэ нэмж хонжих татвар, барааны хонжоо.
АКЦИОНЕР, -а, м. хувь нийлүүлэгч.
АКЦИЯ, -и, ж. 1. акци, хувь нийлүүлсэн пүү; 2. үйл явууллага.
АКЫН, -а, м. хуурч, үлгэрч.
АЛБАШЕЦ, -нца, м. албани хүн.
АЛГЕБРА, -ы, ж. алгебр, томьёоны ухаан.
АЛЕБАСТР, -а, м. алебастр, болсон гөлтгөнө.
АЛЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ет; несоев. улайх.
АЛИЗАРИНОВЫЙ, -ая, -ое. ализаринны, ализарин будгийн.
АЛИМЕНТЫ, -ов. алимент, үүрэгт тэтгэмж, ургийн тэтгэвэр.
АЛКОГОЛИЗМ, -а, м. аркинд орох.
АЛКОГОЛИК, -а, м. архич.
АЛКОГОЛЬ, -я, м. спирт, архи, согтоох юм.
АЛЛЕГОРИЯ, -и, ж. ёгтлол, ёгт үг.
АЛЛЕЯ, -и, ж. аллея, ой модтой гудамж.
АЛЛИТЕРАЦИЯ, -и, ж. авна давтах, толгой холбох.
АЛЛЮР, -а, м. моринь явдал (хатирах, давхих).
АЛМАЗ, -а, м. алмас, доржпалам, очир эрдэнэ.
АЛОЭ, нескл., ср. алоэ, агар, зуун наст.
АЛТАРЬ, -я, м. 1. гонхон, шүтээн, тахиами ширээ; 2. тахил болгох, өргөх; принести свою жизнь на алтарь отечества амь насаа эх орондоо өргөх.
АЛТЫН, -а, м. гурван зоос, гурван мөнгөний зоос.
АЛФАВИТ, -а, м. үсэг, цагаан толгой, азбэ.
АЛФАВИТНЫЙ, -ая, -ое. үсгийн, цагаан толгойн, үсгийн дараалалтай; расположить в алфавитном порядке үсгийн дарааллын ёсоор тавих.
АЛЧНОСТЬ, -и, ж. хомхой ховдог, шунамхай.
АЛЫЙ, -ая, -ое; аял улаан, ув улаан, час улаан.
АЛЬБОМ, -а, м. альбом, хавтаслуур.
АЛЬМАНАХ, -а, м. цоморлог, уран зохиолын цоморлог.
АЛЬПИЙСКИЙ, -ая, -ое. альпийн уулын, уулархаг газрын; альпийские луга уулархаг газрын нуга.
АЛЬПИНИЗМ, -а, м. альпинизм, уулын спорт, уулын аян.
АЛЬПИНИСТ, -а, м. альпинист, ууланд авирагч.
АЛЫТ, -а, м. 1. эрдүү хоолой; 2. эрдүү хийл; 3. эрдүү бүрээ.
АЛЬТЕРНАТИВА, -ы, ж. (книжн.) хоёрин х нэг, хоёрхоос нэгийг шилэх.
АЛЬТРУИЗМ, -а, м. (книжн.) бодь сэтгэх.
АЛЬТРУИСТ, -а, м. (книжн.) бодь сэтгэгч, бодьсад.
АЛЬФА, -и ж. альф, эх, анх, грек цагаан толгойн эхний үсэг; альфа и омега эх ба адал; от альфы до омеги эхнээс эцэс хүртэл.
АЛЬЧИК, -а, -м. шагай, шаа.
АЛЮМИНИЙ, -я, м. алюмин, хөнгөн цагаан, цайрга.
АЛЯПОВАТЫЙ, -ая, -ое, гат. болхи, балмар, баялаг.
АМАЗОНКА, -и ж. (устар.) д. морьт суугч, 2. төрлөг,

АМАЛЬГАМА, -ы, ж. 1. амальгам, мөнгөн устай металл; 2. холимог.
АМБААР, -а, м. амбаар, вин.
АМБИЦИЯ, -и, ж. их зан, биеэ тоох, сэгсуурах.
АМБРАЗУРА, -ы, ж. шагаавар, ухмай, шигархай.
АМБУЛАТОРИЯ, -и, ж. амбулатори, ятуу эмчэх газар, эмнэлэг.
АМБА, -ы, ж. амб (нэв өстэй амьтан, дөөд шатын амьтан).
АМЕРИКАНЕЦ, -нца, м. америк хүн.
АМИНЬ, частица. мангаалам, даштай шог (номын төгсгөлийн үе).
АММИАК, -а, м. шүвтэр.
АМНИСТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несоев. кого (что). ил хэлтрүүлэх, өршөөл үзүүлэх, өршөөх.
АМНИСТИЯ, -и, ж. ил хэлтрүүлэх, өршөөл үзүүлэх, өршөөх.
АМОРАЛЬНОСТЬ, -и, ж. журамгүй, зүй ёсыг эвдэх, зүй бус.
АМОРАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; амор., -льна. журамгүй, зүй ёсыг эвдсэн.
АМОТИЗАТОР, -а, м. (спец.) амортизатор, зөөдлүүр, донсолгооны зөөдлүүр.
АМОТИЗАЦИЯ, -и, ж. (спец.) 1. эвдгээд, хорго дол; 2. донсолгоог зөөллөх, доргто зөөллөх.
АМОРФНЫЙ, -ая, -ое; -фен, -фна. аморф, хувилаасгүй, үг нь хувирдаггүй, хэлбэржээгүй; аморфный язык үг нь хувирдаггүй хэл.
АМПЕР, -а, м. ампер (цахилгааны хэмжээ).
АМПЕРМЕТР, -а, м. амперметр, цахилгааны урганы хэмжээс.
АМПЛИТУДА, -ы, ж. (спец.) агууринг, ганхайтын дэлц, гуйвалтын хярхаг, зөрүү.
АМПУА, нескл., ср. 1. жүжигчийн дамдараг; 2. давсан амьл.
АМПУЛА, -ы, ж. ампул, шовон шил, амтай конхог, гожоохой.
АМПУТАЦИЯ, -и, ж. тайрах, танах (өсгөтэй эрхтнийг тайрах).
АМПУТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несоев.; что. тайрах, огтлох.
АМУЛЕТ, -а, м. сахнус, зангиа.
АМУНИЦИЯ, -и, ж. (устар.) нэргийн хэрэгсэл, тоног.
АМУР, -а, м. янагийн тэнгэр, хүслийн тэнгэр.
АМФИБИЯ, -и, ж. (спец.) газар усим амьтан, хос амьсгаат амьтан.
АМФИБРАХИЙ, -я, м. амфибрахи, дундаа өргөлттэй гурван үет өлмий (шулгийн хэмжээ).
АМФИТЕАТР, -а, м. өгсүүр хүрээ, дугаргий шатлаг суудал, саран хүрээ.
АНАЛИЗ, -а, м. анализ, задлаг, шинжилгээ; без анализа нет синтеза задлаггүй бол ийдлэг байхгүй; анализ крови цусны шинжилгээ.
АНАЛИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несоев., что. анализ хийх, задлаг шинжих, нигтлэн судлах.
АНАЛОГИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. нэг адил, тэр мэт, мөн тийм, төсөөтэй; аналогичное явление нэг адил үзэгдэл.
АНАЛОГИЯ, -и, ж. нэг адил, тэр мэт, мөн тийм, төсөө, адматгах; включение по аналогии адматгах дүгнэх.
АНАНАС, -а, м. хан боргоцой, цал.
АНАПЕСТ, -а, м. анапест (эцэстэй өргөлттэй гурван үет шулгийн өлмий).
АНАРХИЗМ, -а, м. анархизм (засаг хэрэггүй эрдэг үзэл).

АНАРХИ'СТ, -а, м. анархист, ямар ч засгийг буруушаагч.

АНАРХИЯ, -а, ж. анархи, засаг захиргаагүй, эмх журамгүй, эмх замбараагүй.

АНАРХО-СИНДИКАЛИ'ЗМ, -а, м. анархи-синдикализм (үйлдвэрчний эвлэл э, өдийн засгийн тэмцлээр л капитализмыг ялж чадна гэдэг бөөрөнхий үзэл).

АНАТОМ, -а, м. анатомич, биеийн бүтцийг судлагч.

АНАТОМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого (что). биеийн бүтцийг судлах, хүүрээдлэн шинжлэх.

АНАТОМИЯ, -а, ж. анатомич, бие бүтцийн зүй, амьд цогцын судлал.

АНАФЕМА, -ы, ж. тэрслүү, эсэлгт гаргах.

АНАХРОНИ'ЗМ, -а, м. (книжн.). анахронизм, он цаг эндүүрсэн, цагийн байдалд нийлэмжгүй, улирч баларсан.

АНГА'Р, -а, м. ангар, ихсэх онгоцны байр.

А'НИ ЕЛ, -а, м. 1. сахуусан төнгөр; 2. хонгор; англ мой! хонгор минь!

АНГИ'НА, -ы, ж. бах, хоолой хавдах.

АНГЛИ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. английн, англ.

АНГЛИЧА'НИН, -а, м. англ хүн.

АНГЛОФИ'Л, -а, м. (устар.). анганд өлөгсөг.

АНЕКДОТ, -а, м. инээдтэй үг, харгантай яриа, хөгийн юм.

АНЕКДОТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хөгийн, инээдтэй, харганы.

АНЕМИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. донхигор, цонхйсон.

АНЕМИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. цонхигор, цонхйсон.

АНЕМИ'Я, -я, ж. (книжн.). цонхйх.

АНЕСТЕЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., что. мэнэрүүлэх, хөндүүргүй болгох, бадайруулах.

АНЕСТЕЗИ'Я, -я, ж. (спец.). өвдөхгүй болгох, мэнэрэх, бадайрах.

АНИЛИ'Н, -а, м. анилин (будгийн зүйл).

АНИМИ'ЗМ, -а, м. анимизм, юм бүрийг сүнстэй гэх үзэл, сүнсэнд итгэх.

АНИ'С, -а, м. гоньд.

А'НКЕР, -а, м. тех. зангуу, тушаа.

АНКЕ'ТА, -ы, ж. анкет, асуултын хуудас, биеийн байцаал; заполнить анкету анкет бичих.

АННА'ЛЫ, -ов (высок.). түүхийн судар, түүх, оны тэмдэгтлэл.

АННЕКСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. албадан хавсаргах.

АННЕ'КСИЯ, -я, ж. дагууж авах, албадан хавсаргах.

АННОТА'ЦИЯ, -я, ж. (спец.). товч агуулга, товчлоос, тайлбар хавсаргах.

АННОТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. товч агуулгыг бичих, товчлоос бичих, тайлбар хавсаргах.

АННУЛИ'РОВАНИЕ, -я, ср. хүчингүй болгох, болиулах.

АННУЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. хүчингүй болгох, болиулах; аннулировать договор гэрээ хүчингүй болгох.

АНО'Д, -а, м. (спец.). анод, эсрэг цэнэгтэй электрод.

АНОМА'ЛИЯ, -я, ж. (книжн.). гаж, сөөлжир, хазайлт; магнитная аномалия соронзны хазайлт.

АНОНИ'М, -а, м. (книжн.). нэргүй, гарын үзэггүй.

АНОНИ'МНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. зохногчийн нэргүй, бичсэн хүний нэргүй; анонимное письмо бичсэн хүний нэргүй захиа.

АНО'НС, -а, м. (книжн.). зар, сонсгох.

АНОНСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. зар тараах, сонсгох.

АНО'ФЕЛЕС, -а, м. 300л. батгаан, (хонх өвчний ялаа)

АНСАМБЛЬ, -я, м. ансамбль, чуулга, ийц, таарамжтай погдол; архитектурный ансамбль уран барилгын чуулга.

АНТАГОНИ'ЗМ, -а, м. антагонизм, харшлал; классовый антагонизм пролетариата и буржуазии ажилчин ба хөрөнгөтний ангийн харшлал.

АНТАГОНИ'СТ, -а, м. (книжн.). антагонист, харшлагч.

АНТАГОНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. харшлалдан; антагонистические противоречия капитализма капитализмын харшлалаар зөрчил.

АНТА'НТА, -ы, ж. ист. антант (дэлхийн нэгдүгээр их дайны үеийн Англи, Франц зэрэг улсын эвслийн нэр)

АНТА'РКТИКА, -я, ж. Антарктик, дэлхийн өмнөд туйл, өмнөд туйлын тээ.

АНТЕ'ННА, -ы, ж. антенна, шураг, радиогийн зөх.

А'НТИ—(в сложн.). эсэргүү, эсэргүүцэх, харш; антивоенная демонстрация дайн эсэргүүцсэн жагсаал.

АНТИИМПЕРИАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. эсэрхэг түрэмгийг эсэргүүцсэн, империалистыг эсэргүүцсэн; могучий международный антиимпериалистический лагерь эсэрхэг түрэмгийг эсэргүүцэх, дэлхий дахины хүчирхэг лагерь.

АНТИКВА'Р, -а, м. чухаг юм худалдагч, хуучны ховор юм худалдагч.

АНТИКВА'РНЫЙ, -ая, -ое. чухаг юмны, хуучны ховор юмны; антикварные книги хуучны ховор юм.

АНТИЛО'ПА, -ы, ж. оронго, эсэр; * антилопа джейран хар сүүлт; антилопа дөөрөн цагаан эсэр; антилопа сайга бөхөн.

АНТИНАРО'ДНЫЙ, -ая, -ое. ардын эсэргүү.

АНТИНАУ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. шинжлэх ухааны эсэргүү, шинжлэх ухаанд харш.

АНТИОБЩЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое. нийгэмд харш; нийгмийн эсрэг.

АНТИПАРТИ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. намын эсрэг.

АНТИПАТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. дургүйцмээр, дур гутмаар.

АНТИПА'ТИЯ, -я, ж. дургүйцэх, нүдэнд хүйтөн, дур гутах; внушать антипатию дур гутаах.

АНТИПО'Д, -а, м. (книжн.). таг өөр хүн, огт оодоо үзэлтэй.

АНТИРЕЛИГИО'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -эля; шажныг эсэргүүцэх, шажны эсрэг, шажинд харш.

АНТИСАНИТА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. эрүүд мандад харш, ариун цэвэрт харш.

АНТИСЕМИТИ'ЗМ, -а, м. семит үндэстний эсрэг (еврей нарыг хялах харгис үзэл).

АНТИСЕ'ПТИКА, -я, ж. (спец.). үжил эсэргүүцэх зай, үжүүдэхгүй эм, халдварын ерөндөг.

АНТИТЕ'ЗА, -ы, ж. (книжн.). эсрэг зүйрлөл.

АНТИТЕ'ЗИС, -а, м. (книжн.). антитезис, хөгжинь үүсгэлээ үгүйсгэх.

АНТИТОКСИ'Н, -а, м. (спец.). антитоксин, хорын ерөндөг, хороос хамгаалах зай.

АНТИФАШИ'СТ, -а, м. фашистыг эсэргүүцэгч, фашизмтай тэмцэгч.

АНТИЦИКЛО'Н, -а, м. эсрэг тойрог, эсрэг циклон, тогтмол улиралтай газар, салхы шуургагүй нутаг,

АНТИ'ЧНЫЙ -ая, -ое. эртний Грек, Ромын, эллин галбын; античное искусство эртний Грек, Ромын урлаг.

АНТОЛО'ГИЯ, -и, жс. (книжн). поморлог, зохиолын поморлог; антология советской поэзии Зевлелгийн яруу найргийн поморлог.

АНТО'НИМ, -а, м. антоним, зөрүү үгс, эсрэг утгатай үгс, сөрөлдсөн үгс (жишээ нь: халуун хүйтэн, хар цагаан гэх мэт).

АНТО'НОВКА, -и, жс. намарлаг алим (орой боловсродог нэг төрлийн алим).

АНТРА'КТ, -а, м. завсарлага.

АНТРАЦИ'Т, -а, м. антрацит, шилдэг чулуун үүүрс.

АНТРЕКО'Т, -а, м. (спец) хавирганы мах, үхрийн шарсан мах.

АНТРЕПРЕНЁР, -а, м. театрын эзэн, үзэмрийн даамал.

АНТРЕПРИ'ЗА, -ы, жс. хувийн театр, хувийн цирк

АНТРЕСО'ЛИ, -ей. хагас давхарлаг, завсрын давс карлаг, дашинга.

АНТРОПО'ЛОГ, -а, м. антропологич, хүн судлагч, хүний цогц судлагч.

АНТРОПОЛО'ГИЯ, -и, жс. антропологи, хүний судлал.

АНТРОПОМОРФИ'ЗМ, -а, м. антропоморфизм, бүх юмыг хүнтэй адилтгах үзэл, хүнчлэх үзэл.

АНТРОПОФА'Г, -а, м. махчин, мангас.

АНФИЛА'ДА, -ы, жс. цувраа өрөө, цуваа тасалгаа.

АНЧА'Р, -а, м. анчар мод (хорт мод)

АНШЛА'Г, -а, м. 1. зар; 2. театрын билет дууссан тухай зарлал.

АНЮ'ТИНЫ ГЛА'ЗКИ, мн. алаг нүдэн цэцэг.

АО'РТА, -ы, жс. аорт. гол судас, улаан гол.

АПАТИ'Т, -а, м. апатит чулуу.

АПАТИ'ЧНОСТЬ, -и, жс. номой, гөлөр

АПА'ТИЯ, -и, жс. номой, гөлөр.

АПА'Ш, -а, неизм. 1. зуйгуур этгээд, балмадчууд; 2. задгай цамц.

АПЕЛЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. 1. давж заалдах; апеллировать в высшую инстанцию дээд газар давж заалдах; 2. хандаж хэлэх; апеллировать к общественному мнению нийгмийн анхааралд хандаж хэлэх.

АПЕЛЛЯЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. давж заалдсан; апелляционная жалоба давж заалдсан гомдол.

АПЕЛЛЯ'ЦИЯ, -и, жс. давж заалдах, гомдол мэдүүлэх.

АПЕЛЬСИ'Н, -а, м. апельсин, амтат зүрж

АПЛОДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов; кому-то му, алга таших.

АПЛОДИСМЕ'НТЫ, -ов. алга таших; бурные аплодисменты нижигнэтэл алга таших.

АПЛО'МБ, -а, м. (книжн.). мэдэмгий; говорить с апломбом мэдэмгий хэлэх.

АПОГЕ'Й, -я, м. туйл, оргил, мандлын оргил; его талант достиг своего апогея - түүний билэг оргилоо хүрдээ.

АПОКА'ЛИПСИС, -а, м. хүндэн, эш үзүүлсэн судар.

АПО'КРИФЫ, -ов, гажсан ном, хуудам судар.

АПОЛИТИ'ЗМ, -а, м. төрд үл хамаарах, төрөөс хөндий.

АПОЛИТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна; төрд хамаарахгүй, төрийн бодлогоос хөндий

АПОЛОГЕ'Т -а, м. (книжн.). өмөөрөгч, магтагч.

АПОЛО'ГИЯ, -и, жс. (книжн.). өмөөрөх, хэтэрхий магтах.

АПОПЛЕ'КСИЯ, -и, жс. мөнөн өвчин, сав дайрах, цус карван.

АПО'СТОЛ, -а, м. архад, ном айлдагч, найдан.

АПОСТРО'Ф, -а, м. апостроф, эгшиг үсгийг төлөөлөх тэмдэг, эгшигийн орлууур, орлууур.

АПОФЕО'З, -а, м. өргөмжлөх, магтан ёслох.

АППАРА'Т, -а, м. 1. аппарат, багаж хэрэгсэл; 2. аппарат, албан газар; 3. эрхтэн; пищеварительный аппарат хоол шингээх эрхтэн.

АППАРАТУ'РА, -ы, собир., жс. аппарат хэрэгсэлүүд, багаж тоног.

АППЕНДИЦИ'Т, -а, м. мухар олгой үрэвсэх, олгой занх.

АППЕТИ'Т, -а, м. идэх дур, амтархах, хорхой хүрэх, жилбэрхэх, хомхой; аппетитыг приходит во время еды амсаж байж амтархдаг юм.

АППЕТИ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. идүүштэй, дурламаар, хорхой хүрмээр.

АППЛИКА'ЦИЯ, -и, жс. (спец.). хатгамал, наамал хөрөг.

АПРЕ'ЛЬ, -я, м. дөрөвдүгээр сар.

АПРИО'РИ, нареч. (книжн.). таамаг, тааж, баримтгүй.

АПРИО'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна; таамаг, тааж, баримтгүй.

АПРОБА'ЦИЯ, -и, жс. сайшаах, сорьж үзэх; апробация семян үр тариа сорьж үзэх.

АПРОБИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов; что. сайшаах, сорьж үзэх.

АПТЕ'КА, -и, жс. аптека, эмийн сан, эмийн пүүс.

АПТЕ'КАРЬ, -я, м. аптекач, аптекийн ажилтан, эмийн санч.

АПТЕ'ЧКА, -и, жс. жижиг аптека, ойр зуурын эмүүд манхга.

АР, -а, м. ар, 100 дөрвөлжин метр талбай.

АРА'Б, -а, м. араб хүн.

АРАБЕ'СК, -а, м. навчин хээ, сүлжээ угалз.

АРАБЕ'СКА, -и, жс. навчин хээ, сүлжээ угалз.

АРА'БСКИЙ, -ая, -ое, арабын, араб; арабские цифры араб тоо.

АРАКЧЕ'ВЩИНА, -ы, жс. аракчесвийн дөглэм, хэригий журам.

АРА'ПНИК, -а, м. мянаа, шилбүүр.

АРБА' -ы, жс. тэрэг, мухлагтай төрөг.

АРБИ'ТР, -а, м. зарга таслагч, хөндлөнгөөс тасалгач.

АРБИТРА'Ж, -а, м. арбитраж, зарга таслах, хөндлөнгөөс таслах.

АРБУ'З, -а, м. тарнас, шийгуа.

АРГАМА'К, -а, м. аргамаг, хүлэг морь.

АРГО', несл., ср. өтгөөд хэл, гаж үг.

АРГУМЕ'НТ, -а, м. шалтгаан, баримт, учир; приводить аргументы шалтгааныг тодорхойлох,

АГУМЕНТА'ЦИЯ, -и, жс. шалтгаан, баримт, шалтгааныг тодорхойлох, баримт учир; слабая аргументация шалтгаан баримт муутай.

АГУМЕНТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что шалтгааныг тодорхойлох, учрыг гаргах.

АРЕ'НА, -ы, жс. талбай, тайз, дэвсгэр.

АРЕ'НДА, -ы, жс. түрээс, түрээслэх; сдать в аренду түрээсэлж өгөх; платить аренду түрээс төлөх.

АРЕНДА'ТОР, -а, м. түрээсэлж авагч, түрээслэгч.

АРЕ'НДНЫЙ, -ая, -ое. түрээсийн, түрээс; аренда плата түрээс.

АРЕНДОВА'ТЬ, -дую, -дуешь; -ованный; сов. и несов, что. түрээсэлж авах.

АРЕ'СТ, -а, м. 1. баривчлах, хорих, хорилт; взять под арест баривчилж авах освобождать из-под

ареста, хориглоос суллах; 2. битүүмжлэх; наложить арест на имущество хөрөнгийг битүүмжлэх.

АРЕСТА'НТ, -а, м. (устар.). хоригдол, хоригдогч.

АРЕСТО'ВАННЫЙ, -ого, м. баригдсан, баривчлагдсан, хоригдсон, хоригдол.

АРЕСТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов., кого-что. 1. баривчлах, хорих; 2. битүүмжлэх; арестовать имущество хөрөнгө битүүмжлэх.

АРИСТОКРА'Т, -а, м. язгууртан, сурвалжтан ноён.

АРИСТОКРАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. язгууртны, сурвалжитны, ноёрхог; аристократический образ жизни язгууртны янзаар амьдрах.

АРИСТОКРА'ТИЯ, -и, ж. язгууртан ноёд.

АРИФМЕ'ТИКА, -и, ж. арифметик, тоо бодлого.

АРИФМЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. арифметикийн, тоо бодлогын, тооны.

АРИФМО'МЕТР, -а, м. арифмометр, тоо бодох машина.

А'РИЯ, -и, ж. ари, дуурийн дуу, үглэл дуу.

А'РКА, -и, род. мн. а'рок, ж. хаалга, гүлдан хаалга, нуман хаалга, хангай хаалга; триумфальная арка ёслолын хаалга.

АРКА'Н, -а, м. бугуйл, цалам, хуйв.

А'РКТИКА, -и, ж. арктик, умард туйл.

АРМА'ДА, -и, ж. (высок.). цэргийн олон онгоц.

АРМАТУРА, -и, ж. тоног, төхөөрөмж.

АРМЕ'ЕЦ, -е'йца, м. армийн хүн, цэрэг.

АРМЕЙСКИЙ, -ая, -ое. армийн, цэргийн.

А'РМИЯ, -и, ж. арми, цэрэг, зэвсэгт хүчин; советская армия зөвлөлтийн цэрэг.

АРМЯНИ'Н, -а, м. армян хүн.

АРМЯНСКИЙ, -ая, -ое. армяны, армян үндэстний.

А'РМЯК, -а, м. (устар.). өрмөг дээл, жанч.

АРОМА'Т, -а, м. сайхан үнэр, ханхалмаа үнэр, куншуу.

АРОМАТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна; сайхан үнэртэй, сайхан үнэр анхилсан.

АРОМАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна; сайхан үнэртэй, сайхан үнэр анхилсан.

АРСЕНА'Л, -а, м. 1. арсенал, зэвсгийн хороо, зэвсгийн хуаран; 2. нөөц, зoorь.

АРТА'ЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; несов. (разг.). адрах, ярдаглах, эрэгцэх.

АРТЕЗИА'НСКИЙ, -ая, -ое. артезиан, өрөмдөөл, оргилуур; артезианский колодез оргилуур худга.

АРТЕ'ЛЬ, -и, ж. артель, хамтрал; сельскохозяйственная артель хөдөө аж ахуйн хамтрал; кустарно-промышленная артель гар үйлдвэрийн артель.

АРТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. артелийн, хамтрахын.

АРТЕРИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (к 1 знач.; спец.) артерийн, гол судасны.

АРТЕ'РИЯ, -и, ж. 1. артери, гүрээ, гол судас; сонная артери гүрээний судас; 2. чухал зам харилцаа, зам судал; Волга—одна из главных водных артерий СССР Ижил мөрөн бол Зөвлөлт Холбоот Улсын гол усан зам судлын нэг мөн.

АРТИКУЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь, несов. линг. авиаг өгүүлэх, өгүүлэх эрхтнийг ажиллуулах.

АРТИКУЛЯ'ЦИЯ, -и, ж. өгүүлэх эрхтний ажиллагаа, авиаг өгүүлэх.

Артиллери'йский, -ая, -ое. артиллерийн, их бууны; артиллерийская подготовка их бууны бэлтгэл, их буугаар буудах.

Артиллери'ст, -а, м. артиллерист, их бууч, их бууны цэрэг.

Артилле'рия, -и, ж. артиллери, их буу; полевая артиллерия хээрийн их буу; лёгкая артиллерия хөнгөн их буу; артиллерия дальнего действия хол тусгалтай их буу; тяжёлая артиллерия хүнд их буу.

Арти'ст, -а, м. 1. жүжигчин; 2. чадмаг хүн; он артист своего дела ажилдаа чадмаг хүн.

Артисти'ческая, -ой, ж. жүжигчний өрөө.

Артисти'чески, (нареч.). чадамгай, их чадмагаар.

Артисти'ческий, -ая, -ое. уран чадамгай, их чадмаг.

Арти'стка, -и, ж. жүжигчин эмэгтэй.

А'рфа, -ы, ж. ятга; босоо ятга.

Архаи'зм, -а, м. 1. хуучирсан үг; 2. хуучны үлэ дэгдэл.

Архаи'ческий, -ая, -ое. хуучирсан, хуучны; архаический стиль хуучирсан найруулга.

Архаи'чный, -ая, -ое; -чен, -чна; хуучирсан, хуучны.

Археоло'г, -а, м. археологич, хуучны судлалын эрдэмтэн.

Археологи'ческий, -ая, -ое. археологийн, хуучны судлалын; археологическая находка археологийн олдвор.

Археоло'гия, -и, ж. археология, хуучны судлал (үлдэгдэл юмыг шинжиж эртний түүхийг судлах ухаан).

Архи'в, -а, м. архив, хуучин данс бичгийн газар; государственный архив улсын архив; сдать в архив архивт шилжүүлэх.

Архи'вный, -ая, -ое. архивын, хуучин данс бичгийн.

Архива'риус, -а, м. (устар.). архивын захирагч.

Архипела'г, -а, м. олтриг, бүлэг арлууд.

Архитекто'ника, -и, ж. (спец.). архитектор ник, погын зохиол.

Архите'ктор, -а, м. архитектор, уран барилгач, барилгын мэргэжилтэн.

Архитекту'ра, -и, ж. барилгын урлал, барилгын маяг.

Архитекту'рный, -ая, -ое. барилгын, уран барилгын.

Арши'н, -а, м. аршин, хагас алд (71 сантиметр); ☆ мерить на свой аршин өөртэйгээ адилар бодох.

Ары'к, -а, м. суваг.

Арьберга'рд, -а, м. арын цэрэг, арын сэргийлэх.

Ас, -а, м. дайчин нисэгч.

Асбе'ст, -а, м. шөрөмсөн чулуу.

Асбе'стовый, -ая, -ое. шөрөмсөн чулуун.

Асепти'ка, -и, ж. (спец.). халдахаас царах, үжикт гүй болгох.

Асимметри'ческий, -ая, -ое. и асимметри'чный, -ая, -ое; -чен, -чна; өрөөсгөл, өрөөсгөл хэлбэртэй, ижил буруу.

Асимметри'я, -и, ж. өрөөсгөл, өрөөсгөл хэлбэр, ижил буруу.

Аскарй'да, -и, ж. зоол., мед. хүж хорхой, гэгдэсний хорхой.

Аске'т, -а, м. даяанч.

Аскети'зм, -а, м. хагуужил, даяан.

Аспе'кт, -а, м. (книжн.). үзэх, авч үзэхэд, үзэх төлөв; в ином аспекте өөр талаас авч үзэхэд.

А'спид, -а, м. 1. хорт могой; 2. хар занар.

А'спидный, -ая, -ое. хар занар, чулуун; аспидная доска чулуун самбар.

АСПИРАНТ, -а, м. аспирант, оюунтан, дагалт эрдэмтэн.

АСПИРАНТУРА, -ы, ж. аспирантур, дагаалдуулан сургах, эрдэмтнийг дагуулан бэлтгэх.

АСПИРИН, -а, м. аспирин (*халууныг намжаах эм*).

АССАМБЛЕЯ, -и, ж. ассамблей, их хурал, их чуулган (*дэлхий дахины*).

АССЕНИЗАТОР, -а, м. ариутгагч, цэвэрлэгч.

АССЕНИЗАЦИЯ, -и, ж. хог аригдах, бохир цэвэрлэх, ариутгах.

АССИГНАЦИЯ, -и, ж. ассигнаци, цаасан мөнгө.

АССИГНОВАНИЕ, -я, ср. 1. мөнгө төсөвлөх, мөнгө зориулах; 2. төсөвлөсөн мөнгө; ассигнование на капитальное строительство их барилгад төсөвлөсөн мөнгө.

АССИГНОВАТЬ, -ую, -уешь; -ованный; сов. и несов., что. төсөвлөн олгох, зардал төсөвлөх.

АССИГНОВКА, -и, ж. (пец.). ассигнов (*мөнгө олгох баримт*).

АССИМИЛИРОВАТЬ, -ую, -уешь; -анный; сов. и несов., кого-что. ижилшүүлэх, шингээх, хайлуулах.

АССИМИЛИРОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; сов. и несов. ижилших, хайлах, адилших.

АССИМИЛЯЦИЯ, -и, ж. ижилших, адилших, автагдах шингэх.

АССИСТЕНТ, -а, м. ассистент, туслагч, туслаач.

АССИСТИРОВАТЬ, -ую, -уешь; несов., кому. туслаах, туслах (*эрдэмтэн ба эмчийн ажилд туслах*).

АССОНАНС, -а, м. (книжн.). хөг нийлэх, өгшиг зохицох.

АССОРТИ, нескл., ср. холимог, цуглуулга; шоколадное ассорти холимог шоколад.

АССОРТИМЕНТ, -а, м. барааны зүйл, элдэв бараа; богатый ассортимент тканей в магазине дэлгүүрт элдэв нэхмэл бараа их байна.

АССОЦИАЦИЯ, -и, ж. 1. эвлэл, холбоо; ассоциация научных работников эрдэм шинжилгээний ажилтны эвлэл; 2. холбож бодох, уламжлаг санаа авах; ассоциация по сходству төстэй зүйлтэй холбож бодох.

АССОЦИИРОВАТЬ, -ую, -уешь; -анный; сов. и несов., кого-что с кем-чем. холбож бодох, санаа авах, уламжлан санах.

АССОЦИИРОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; сов. и несов., с кем-чем. холбож бодогдох, холбогдох, уламжлан санагдах.

АСТМА, -ы, ж. багтраа, бүгших мэнгэр; сердечная астма зүрхний багтраа; бронхиальная астма мөгөөрсөн хоолойн бүгших мэнгэр.

АСТРА, -ы, ж. гэсэрт цэцэг.

АСТРАГАЛ, -а, м. хунчир.

АСТРОЛОГ, -а, м. зурхайч.

АСТРОНОМ, -а, м. астрономич, тэнгэр судлагч, одон орны судлагч.

АСТРОНОМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. астрономийн, одон орны, тэнгэрийн; астрономические наблюдения одон орныг ажиглах; 2. маш олон, тоо томшгүй.

АСТРОНОМИЯ, -и, ж. астрономи, тэнгэрийн судлал, одон орны судлал.

АСФАЛЬТ, -а, м. асфальт, цардас, лага, барагшин, газрын давирхай (*зам засахад хэрэглэдэг хар давирхай*).

АСФАЛЬТИРОВАНИЕ, -я, ср. асфальтлах, давирхайдах, асфальт нийлэх.

АСФАЛЬТИРОВАТЬ, -ую, -уешь; -анный; сов. и несов., что. асфальтлах, давирхайдах.

АСФАЛЬТОВЫЙ, -ая, -ое. асфальтын, хар давирхайн, асфальт нийлсэн.

АТАВИЗМ, -а, м. атавизм, удамшлал, уг удмаа дууриах.

АТАКА, -и, ж. атак, довтлох, дайран орох, дайралт; броситься в атаку дайрч орох, атак хийх; отразить атаку дайралтыг няцаах.

АТАКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; сов. и несов., кого-что. атаклах, дайрах, довтлох.

АТАМАН, -а, м. төргүүн, шүүлэнгөө, зайсан (*оросын нутгийн цэргийн ахлагч*).

АТЕИЗМ, -а, м. атеизм, шажин шүтэхгүй, шүтлэггүй үзэл.

АТЕИСТ, -а, м. атеист, шажингүй хүн, шүтлэггүй хүн, сүжиггүй хүн.

АТЕИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шажингүй, бурхангүйчүүдийн.

АТЕЛЬЕ, неск. ср. урлалын газар, обдлын газар.

АТЛАНТ, -а, м. аман хүзүү, амаргал.

АТЛАС, -а, м. атлас, газрын зураг; атлас мира дэлхийн зураг.

АТЛАС, -а, м. пүүсүү, хээгүй торго.

АТЛАСНЫЙ, -ая, -ое. пүүсүү, торгон, гөлчгөр, гилгэр; атласное платье пүүсүү тэрлэг; атласная бумага гөлчгөр цаас.

АТЛЕТ, -а, м. бөх, чийрэг тамирчин.

АТЛЕТИКА, -и, ж. атлетик, чийрэгжих, тамиржих, тамирын хичээл.

АТЛЕТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. чийрэг, биеэрхэг, бөх биетэй; человек атлетического сложения чийрэг бөх хүн.

АТМОСФЕРА, -ы, ж. 1. атмосфер, агаар, агаарын мандал, хийн бүрхэвч; 2. орчин, байдал, нөхцөл; дружественная атмосфера найрсаг байдал.

АТМОСФЕРНЫЙ, -ая, -ое. атмосферын, агаарын; атмосферное давление агаарын даралт.

АТОМ, -а, м. атом, (*бодисын маш жижиг хувь*), хумхи, барамнас.

АТОМНЫЙ, -ая, -ое. атомын; атомный вес атомын жин.

АТОМОХОД, -а, м. атомын хөдөлгүүрт хөлөг онгоц.

АТРИБУТ, -а, м. -гой шинж, байнгын шинж, тодотгол; движение—атрибут материи хөдлөл бол материйн гол шинж мөн.

АТРОФИРОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -уется; сов. и несов. (книжн.). хатангирлах, эрэмдэг болох, биеийн хэсэг хатанхайрах.

АТРОФИЯ, -и, ж. хатангирлах, хатанхайрах.

АТС, — (автоматическая телефонная станция). АТС, автомат телефоны станци (*өөрөө залгах телефон утасны хороо*).

АТТАШЕ, неск., м. атташе, элчин яамны тусгай мэргэжилтэн.

АТТЕСТАТ, -а, м. аттестат, үнэмлэх бичиг; аттестат зрелости дунд сургууль төгссөн үнэмлэх, боловсролын үнэмлэх.

АТТЕСТАЦИЯ, -и, ж. мэргэжлийн үнэлэлт, чадварыг дүгнэх, цол олгох.

АТТЕСТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов. и несов., кого-что. мэргэжлийг үнэлэх, чадварыг дүгнэх, цол олгох.

АТТРАКЦИОН, -а, м. циркийн гайхам үзэгдэл, сонирхолтой тоглолт.

АТУ, межд. (пец.). туу туу (*нохой тухирах аялга*).

АУ, межд. гүүг, гүүг, ээй өөй.

АУДИЕНЦИЯ, -и, ж. барааллах, ёслолын уулзалт.

АУДИТОРИЯ, -и, ж. 1. сонсох танхим; 2. сонсогчид.

АУКАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). гүүглэх, гууглах.

АУКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.). гуугалцах.

АУКЦИОН, -а, м. үнэ хаялцуулах, үнэ хаялцаан; продать вещи с аукциона юм үнэ хаялцуулам худалдах.

АУЛ, -а, м. айл, суурин, гацаа.

АУТЕНТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). жинхэнэ, ав ажил.

АФГАНЕЦ, -нца, м. афган хүн.

АФЕРА, -ы, ж. луйвар, мэх гох, завшаан эрэх; ☆ впутаться в аферу хоморгонд орох, мэхлэгдэх.

АФЕРИСТ, -а, м. луйварчин, завшаан эрэгч.

АФИША, -и, ж. шийний зарлал.

АФИШИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что (книжн.). гайхуулах, сайрхах.

АФОРИЗМ, -а, м. оновчтой үг, мэргэн үг, зүйр үг.

АФТА, -ы, ж. амруу, үлхий.

АФФЕКТ, -а, м. (книжн.). цухалдуу болох, цухалдах өвчин.

АФФЕКТАЦИЯ, -и, ж. (книжн.). хачин авирлах.

АФРИКАТА, -ы, ж. хамжин шүргэх гийгүүлэгч.

АХ, межд. пэй, хүүе, өө; ах, как красиво пэй, гэсэн сайхан юм; ах, я забыл өө, би мартчихжээ.

АХАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). пэй гэх, хүүе хүүе гэх, халаг хоохой болох.

АХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (прост.). тас хийх; ахнули пушки их буу тас хийв.

АХОВЫЙ, -ая, -ое (прост.). олиггүй, базаахгүй.

АХТИ, межд. (обл.). базаах; не ахти какой базаахгүйхэн, тулнурхан.

АШУГ, -а, м. үлгэрч, хуурч (Кавказад).

АЭРОВОКЗАЛ, -а, м. нисэх онгоцны буудал.

АЭРОДИНАМИКА, -и, ж. аэродинамик, агаар ха-вираллахын судлал.

АЭРОДРОМ, -а, м. аэродром, нисэх онгоцны буух нисэх газар.

АЭРОНАВИГАЦИЯ, -и, ж. агаараар замнах ухаан.

АЭРОПЛАН, -а, м. аэроплан, нисэх онгоц.

АЭРОПОРТ, -а, м. аэропорт, нисэх онгоцны буудал.

АЭРОПОРТА, -ы, ж. агаарын шуудан.

АЭРОСАНИ, -ей, сэнст чарга.

АЭРОСТАТ, -а, м. аэростат, агаарт хөөрөх аппарат

АЭРОСЪЕМКА, -и, ж. агаараас зураг авах.

АЭРОФОТОСЪЕМКА, -и, ж. агаараас зураг авах ажил.

Б

Б, частица, сан бол; если б я мог би чадах сан бол; было б время завтай сан бол.

БА, межд. (разг.) хүүе; ба! кого я вижу хүүе, чи хаанаас гарч ирэв.

БАБА I, -ы, ж. 1. эм, хүүхэн; вздорная баба уймаар эм; бой-баба галтай хүүхэн; 2. өхнөр, самган; 3. бүрэг; ☆ каменная баба хүн чулуу; снежная баба цасан хүн; баба-яга алмас эм, эм мангас, эм шулам.

БАБА II, -ы, ж. (спец.). өлгүүр, балт, балбуур, аварга лантуу; чугунная баба ширмөн лантуу.

БАБА III, -ы, ж. шовгор бөөв.

БАББИТ, -а, м. (спец.). баббит, тугалганцар, цад.

БАБИЙ, -ья, -ье, разг. эмсийн, чавганц нарын; бабы сказки эмсийн домог, чавганц нарын яриа; ☆ бабые лето намын шар нар.

БАБКА I, -и, ж. (разг.). 1. эмэг эх; 2. эмгэн, эмгээ; повивальная бабка эх баригч эмгэн.

БАБКА II, -и, ж. тагалцаг, сагаг, шагай, шинүүр; ☆ игра в бабки шагай орхих, шагалах.

БАБОЧКА, -и, ж. эрвээхэй.

БАБУШКА, -и, ж. эмэг эх, эмгээ, аажий; это еще бабушка надвое сказала (разг.) эмгэдийн яриа эндүүтэй; ☆ вот тебе бабушка и юрьев день! их санасан газар долоо хоног хоосон.

БАГАЖ, -а, м. тээш, ачаа; ручной багаж гар ачаа, хөнгөн тээш; камера хранения багажа ачаа хадгалах газар; ☆ умственный багаж оюун баялаг, мэдэл.

БАГАЖНЫЙ, -ая, -ое. ачаанм, тээшийн; багажный вагон ачаанм вагон; багажная квитанция тээш ту шаасан тасалбар, ачаанм баримт.

БАГОР, -гря, м. гох, дэгээ, чагттай тулгуур.

БАГРОВЕТЬ, -ю, -еешь; несов. улайх, хүрлэнэх, улаан тухатай; небо багровеет тэнгэр улаан тухатай байна.

БАГРОВЫЙ, -ая, -ое; -ов. улаан, ув улаан, час улаан; багровый дым пожара түймрийн улаан гал; багровое лицо ув улаан аарай.

БАГРЯНЕЦ, -нца, м. (высок.). час улаан, ув улаан

БАГРЯНИЙ, -ая, -ое; -ян (высок.). улаан, ув улаан, час улаан.

БАГУЛЬНИК, -а, м. бот. тэрэлж, сургар.

БАДЬЯ, -и, род, мн.-дей, ж. хөнгө, суулга.

БАЗА, -ы, ж. бааз, суурь, ул, үндэс; социальная база нийгмийн бааз; на базе үндэс болгож, суурь дээр; подвести базу суурь тавих; база колонны баганын суурь; военно-морская база далайн цэргийн бааз, далайн цэргийн суурин газар; сырьевая база түүхий эдийн бааз.

БАЗАЛЪТ, -а, м. хүрмэн чулуу.

БАЗАР, -а, м. зах, зээл, базаар, дэлгэвэр; колхозный базар хамтралын зах; книжный базар номын дэлгэвэр.

БАЗАРНЫЙ, -ая, -ое. зах гарах, дэлгэврийн; базарный день зах гарах өдөр.

БАЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что на чём (книжн.). түшиглэх, дулдуйдах.

БАЗИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; несов. 1. түшиглэх, дулдуйдах, баримтлах; базироваться на фактах баримтыг түшиглэх; 2. суурилах, байрлах.

БАЗИС, -а, м. базис, суурь, ул, үндэс; экономический базис эдийн засгийн суурь.

БАЙ-БАЙ, межд. бүүвэй бүүвэй.

БАЙБАК, -а, м. 1. тарвага; 2. хойрог, бойдоо.

БАЙДАРКА, -и, ж. хөнгөн завь.

БАЙКА, -и, ж. үстэй даавуу, суян.

БАЙКОВЫЙ, -ая, -ое. үстэй даавуу, суян.

БАК, -а, м. 1. ган, том лааз, хөнгө; 2. (спец.) онгоцны өмнөх дээд хэсэг.

БАКАЛЕЙНЫЙ, -ая, -ое. хуурай хүнсний, цай талхны, зуушны; бакалейная лавка хуурай хүнсний мухлаг.

БАКАЛЕЯ, -и, ж. собир. хуурай хүнс, хуурай зууш.

БА'КЕН, -а, м. (спец.) бакен, усны болгоомжлох тэмдэг.

БАКЕНБА'РДЫ, -ард, ед. -а, -ы, ж. и БА'КИ, бак. хууз, битүү сахал, томго сахал.

БАКЛА'ГА, -и, ж. хавчиг сав, шаахуу, цавир.

БАКЛАЖА'Н, -а, м. баклажан, чэс (хүнсний ногоо).

БАКЛА'Н, -а, м. зоол. гогой, хар галуу.

БАКЛУ'ШИ: битв баклуши (разг.). цагийг дэмий өнгөрүүлэх, дэмий суух.

БАКТЕРИО'ЛОГ, а, м. бактери судлагч, ян судлагч.

БАКТЕРИОЛО'ГИЯ, -и, ж. бактериологи, бактер судлал, ян судлал.

БАКТЕРИОФА'Г, -а, м. (спец.) бактериофаг, бактери уусгагч, бактери устгагч.

БАКТЕ'РИЯ, -и, ж. бактери, ин, ян.

БАЛ, -а, о бал, на балл, мн. -ы, -ба, м.

бужигт үдэшлэг, бужигт найр; костюмированный бал багт найр; ☆ кончен бал! наргиан дуусав!

БАЛАГА'Н, -а, м. 1 саравч, бүхээг, урц; 2 задгай тоглох ший.

БАЛАГУ'Р, -а, м. алина хүн, наргиач.

БАЛАГУ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов. анилах.

БАЛАЛА'ЕЧНИК, -а, м. домборч, товшуурч.

БАЛАЛА'ЙКА -и ж. домбор; товшуур

БАЛАМУ'Т, -а, м. (разг. неодобр.). будлиан таригч, үймүүлэгч, балмад этгээд.

БАЛАМУ'ТИТЬ, -учу, -утишь; несов. кого-что (разг.). хутгах, булингартуулах, уршиг тагах.

БАЛА'НС, -а, м. баланс, тэнцвэр, тохирол, тооцооны дүн; торговый баланс худалдааны баланс; активный баланс идэвхтэй баланс, олзтой баланс, гөрөөс авлага үлэмж болох.

БАЛАНС'ЕР, -а, м. тэнцүүрч.

БАЛАНСИ'Р, -а, м. (спец.). тэнцүүрэг, тэнцүүрийн уурга, дамнуурга, дэмнүүр.

БАЛАНСИ'РОВАТЬ, -рю, -руешь; несов. 1. тэнцүүрлэх; 2. баланслах, тооцооны дүн гаргах.

БАЛАХО'Н, -а, м. жанч; это платье сидит, как б алахон энэ дээл жанч шиг элбэгдэж байна.

БАЛБЕ'С -а, м. (прост. презр.). мунаг хүн, бүтэлгүй амьтан.

БАЛДА' I, -ы, м. и ж. (прост. бран.). мангуу амьтан, тэнэг хүн.

БАЛДА' II, -ы, ж. (спец.) лантуу, балт.

БАЛДАХИ'Н, -а, м. шүхэр, лавир.

БАЛЕРИ'НА, -ы, ж. балерин, эмэгтэй бужигчин.

БАЛЕ'Т, -а, м. балет бужиг, бужгэн жүжиг.

БАЛЕТМЕ'ЙСТЕР, -а, м. балетмейстер, бужигч дэглэгч.

БАЛЕТОМА'Н, -а, м. балет шохоорхогч.

БА'ЛКА, I, -и, ж. дамнуур, дам нуруу, хөндлөвч, гүлдан; поперечная балка хөндлөвч, хөндлөн дам нуруу; балка продольная дагуу дам нуруу.

БА'ЛКА II, -и, ж. (обл.). жалга.

БАЛКО'Н, -а, м. 1. балкон, тагт, тай, сэрүүвч;

2. дээд давхрын суудал.

БАЛЛ' -а, м. 1. балл, хүчтэй, хүчлэг; ветер в ш есть баллов зургаан хүчлэгийн салхи; 2. тоогоор үнэлэх.

БАЛЛА'ДА -ы, ж. дууль, домогт шүлэглэл.

БАЛЛА'СТ, -а, м. 1. тээр, дарамт; 2. тохируулах ачаа дайвар; 3. чигжээс.

БАЛЛИ'СТИКА, -и, ж. сумны явцын судлал, харвал зүй.

БАЛЛО'Н, -а, м. баллон, битүү сав.

БАЛЛОТИ'РОВАТЬ, -рю, -руешь; -анный; несов., кого-что (книжн.). санал хураах, сонгох, саналаа өгөх.

БАЛЛОТИ'РОВАТЬСЯ, -рюсь, -руешься; несов., (книжн.). сонгогдохыг зөвшөөрөх.

БАЛЛОТИРО'ВКА, -и, ж. санал хураах, сонгууль явуулах.

БАЛО'ВАННЫЙ, -ая, -ое, (разг.). эрх танхи.

БАЛОВА'ТЬ, -лую, -луешь; -ованный; несов., кого-что. эрхлүүлэх, хэтэрхий эрхлүүлэх; баловат ребёнка хүүхэд эрхлүүлэх.

БАЛОВА'ТЬСЯ, -луюсь, -луешься; несов. (разг.). 1. эрхлэх, зүггүйтэх; 2. зугаа болгох.

БА'ЛОВЕНЬ, -вня, м. эрх хүүхэд, танхи хүүхэд;

☆ баловень счастья азтай хүн.

БАЛОВНИ'К, -а, м. (разг.). эрх хүү, дүрсгүй хүү.

БАЛОВНИ'ЦА, -ы, ж. эрх охин, дүрсгүй охин.

БАЛОВСТВО', -а, ср. эрхлэх, зүггүйтэх.

БАЛЫ'К, -а, м. давсалсан загасны ууц.

БАЛЪЗА'М, -а, м. 1. үнэртэй давирхай, гүгээ;

2. утлага.

БАЛЪЗАМИ'РОВАТЬ, -рю, -руешь; -анный; несов., кого-что. шарил хатаах, занданшуулах.

БАЛЪНЕОЛО'ГИЯ, -и, ж. рашаан эмнэлгийн ухаан.

БА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бужигт үдэшлэгийн.

БАЛЮСТРА'ДА, -ы, ж. гоё хайс, чимэглэлт хашлага, хэрсэг,

БАЛЮ'СИНА, -ы, ж. хайсны шон.

БАМБУ'К, -а, м. хулс.

БАМБУКОВЫЙ, -ая, -ое. хулсан; бамбуковая роша хулсан шугуй.

БАНА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. улиг үг, чихний чийр; говорить банальности улиг үг ярих.

БАНА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. улиг болсон; чихний чийр болсон.

БАНА'Н, -а, м. банан, гадия (дулаан орни том навчит идээт ургамал).

БА'НДА, -ы, ж. бүлэг хулгай, дээрэмчид, зандалчид; белогвардейские банды цагааны дээрэмчид.

БАНДА'Ж, -а, м. 1. бэлхэнцэг, татуурга; 2. жийрэг.

БАНДЕРО'ЛЬ, -а, ж. 1. бандероль, боодол, ороолт, хуйлаас; посылать бандеролью шуудангаар боодол явуулах; 2. гайлийн хуудас, гайдь хураасан тэмдэг.

БАНДИ'Т, -а, м. дээрэмчин, муу хулгай, хундууз

БАНДИТИ'ЗМ, -а, м. дээрэм, хулгай.

БАНДИ'ТСКИЙ, -ая, -ое. дээрмийн, дээрэмчийн,

БАНДУ'РА, -ы, ж. бандур, украин ятга.

БАНК, -а, м. 1. банк; государственный банк

улсын банк положить деньги в банк банкинд мөнгө хадгалуулах; 2. мөрийцөх мөнгө, мөрий тавих; держать банк мөрий тавьж хөзөрдөх.

БА'НКА I, -и, ж. 1. шилэн сав, лааз, лонх; 2. цагаан төмөр сав; 3. бумба; поставить банки бумбадах, бумба тавих.

БА'НКА II, -и, ж. (спец.). далайн бартаа, далайн гүйхэн газар.

БАНКЕ'Т, -а, м. будаалца, дайллага, зочиллого.

БАНКИ'Р, -а, м. банкны эзэн.

БАНКНО'Т, -а, м. мөнгөн тэмдэгт, цаасан мөнгө.

БА'НКОВСКИЙ, БА'НКОВЫЙ, -ая, -ое. банкны; банковый билет банкны билет, цаасан мөнгө.

БАНКОМ'ЕТ, -а, м. мөрий баригч, хөзөрчин, боозоч хөзөрчин.

БАНКРО'Т, -а, м. өрөнд орсон хүн, дампуурсан хүн.

БАНКРО'ТСТВО, -а, ср. өрөнд идэгдэх, өрөнд унах, дампуурах; политическое банкротство улс төрийн талаар дампуурах.

БАННЫЙ, -ая, -ое. усанд орох, халуун усны; банний день усанд орох өдөр; ☆ пристать к кому-либо, как банний лист нойтон хамуу шиг наалдах.

БАНТ, -а, м. бүчин зангилаа; завязать бантом буч зангидах.

БА'НЩИК, -а, м. халуун усанд бие арчигч, арчуулч.

БА'НЯ, -и, ж. бая, бие угаах газар, халуун усны газар; ☆ задать баню кому-либо үхтэл нь хараах, халуу оргитол нь загнах.

БАР I, -а, м. жижиг гуанз, зуушны газар.

БАР II, -а, м. (спец.) агаарын даралтын нэгж.

БАРАБА'Н, -а, м. 1. хэнгэрэг, бөмбөр, хэц; бить в барабан хэнгэрэг цохих, бөмбөр цохих; 2. барбан, хөндий хүрд; 3. чихний хэнгэрэг.

БАРАБА'НИТЬ, -ню, -нишь; несов. 1. бөмбөр цохих; хэнгэрэг дэлдэх; 2. балбах, тонших, пижигнүүлэх, нижигнүүлэх.

БАРАБА'ННИЙ, -ая, -ое. хэнгэргийн, бөмбөрийн; ☆ барабанная перепонка чихний хэнгэргийн хальс; барабанная речь дужигнасан яриа.

БАРА'К, -а, м. түр байр, банзан байшин, орц.

БАРА'Н, -а, м. 1. хуц; 2. ирэг, эр хонь; ☆ диний баран (самка) аргаль; дикий баран (самец) угалз.

БАРА'НИЙ, -ая, -ье. 1. хонины, хонин; баранья грудинка хонинны өвчүү; 2. нэхий, хонины арьс; баранья шапка нэхий малгай.

БАРА'НИНА, -ы, ж. хонинны мах.

БАРА'НКА, -и, ж. 1! цагираг боорцог, 2. жолоо (машинны).

БАРАХ'Ю', -а, ср., так же собир. (прост.). 1. хуучин хувцас хунар; 2. хог новш.

БАРАХО'ЛКА, -и, ж. хуучирсан юм борлуулах газар.

БАРАХ'ТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.) тийчигнэх, балчигнах, хөлбөрөх.

БАРА'ШЕК, -шка, м. 1. хурга; 2. хурганы арьс.

БАРА'ШКИ, -шков. 1. хөөсөрхөг долгио; 2. өдөн үүл.

БАРА'ШКОВЫЙ, -ая, -ое. хурганы арьсан, хурганы.

БАРБАРИ'С, -а, м. тошлог, шар мод.

БАРДА', -и, ж. (спец.) нитгэл, шаар, шүүдэс.

БАРЕЛЬЕ'Ф, -а, м. ингэмэл, товгор сийлээс, товгор хээ.

БА'РЖА, -и, ж. чирүүа онгоц, ачааны онгоц.

БА'РИН, -а, мн. господа, -бд и (прост.) ноён, зайсан.

БАРИТО'Н, -а, м. 1. баритон, баргил хоолой; 2. баргил бүрээ.

БА'РКА, -и, род. мн. -рок. ж. чирүүа онгоц, ачааны онгоц.

БАРКА'С, -а, м. том завь.

БАРО'ГРАФ, -а, м. (спец.) барограф, даралт тэмдэглэгч.

БАРО'МЕТР, -а, м. барометр, агаарын даралтын хэмжүүр; барометр падагт агаарын даралт буурч байна.

БАРО'Н, -а, м. барон, гүн (Европын ноёдын хэргэм).

БАРОНЕ'ССА, -ы, ж. гүн ноённы аягай.

БАРИКА'ДА, -и, ж. баррикад, гудамжны хориглол, гудамжны байлдах бэхлэл.

БАРИКАДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что. гудамж бэхлэн байдах.

БАРС, -а, м. ирвэс, барс.

БА'РСКИЙ, -ая, -ое. ноёны, ноёрхог.

БА'РСТВО, -а, ср. (прост.). 1. ноёд; 2. танхи.

БАРСУ'К, -а, м. дорго.

БАРХА'Н, -а, м. манх.

БА'РХАТ, -а, м. хилэн.

БАРХАТИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. хилэн шиг.

БА'РХАТНЫЙ, -ая, -ое. 1. хилэн, хилэнгээр хийсэн; 2. зөөлөн.

БАРЧУ'К, -а, м. (устар.) агь, ноённы хүү.

БА'РЩИНА, -ы, ж. ноёдын албадлагын хөдөлмөр, ноёны газарт хөдсгүй ажиллах.

БА'РЫНЯ, -и, ж. хатан.

БАРЫ'Ш, -а, м. (разг.) олз хонжвор.

БАРЫ'ШНИК, -а, м. (устар.) дамын худалдаачин, дамлагч, морины наймаачин.

БАРЫ'ШНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., чем. (устар.) дам худалдаалах, дамлах.

БА'РЫШНЯ, -и, род. мн. -шень, ж. (устар.) авхай.

БАРЬЕ'Р, -а, м. саад, хориг.

БАС, -а, мн, -ы, -ба, м. 1. бас, аргил хоолой, умзад хоолой; 2. аргил дууч; 3. аргил бүрээ.

БАСИ'ТЬ, башу, басишь; несов. (разг.) аргил дуугаар ярих.

БАСКЕТБО'Л, -а, м. баскетбол, сагс бөмбөг.

БАСМА'Ч, -а, м. басмач, хувьсгалын эсэргүү дээрэмчин.

БАСНОПИ'СЕЦ, -сца, м. ёгт үлгэр зохногч.

БАСНОСЛО'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. үлгэрийн, гайхмаар их, хачин том.

БА'СНЯ, -и, род. мн. -сен, ж. 1. ёгт үлгэр; 2. дэмий яриа, хоосон зүйл, худал юм; рассказывать басни худал юм ярих.

БАСО'К, -ска, м. (разг.) аргилдуу хоолой.

БАСО'Н, -а, м. (спец.) саатай туушин, тууз.

БАССЕЙ'Н, -а, м. цөөрөм, усаа сав, сав газар; бассейн для плавания самрах цөөрөм, шумбах цөөрөм; каменноугольный бассейн чулуун нүүрсний сав газар.

БА'СТА, межд. (разг.) боль! боллоо.

БАСТИО'Н, -а, м. цайз, цамхаг.

БАСТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; несов. ажлаа хаях, ажлаа хаяж тэмцэх.

БАТАЛИ'СТ, -а, м. дайныг зурагч.

БАТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дайныг үзүүлсэн; батальная живопись дайныг үзүүлсэн зураг.

БАТАЛЬО'Н, -а, м. батальон, суман цэрэг.

БАТАРЕ'ЙКА, -и, ж. жижиг батарей, зайт хайрцаг.

БАТАРЕ'Я, -и, ж. 1. батарей, суман, хэсэг; артиллерийская батарей их бууны батарей; 2. цахилгаан цэнэгт хайрцаг, зайн нэгдүүр; 3. батарей; батарей парового отопления уурын зуухны батарей.

БА'ТЕНЬКА, -и, м. (разг.) эрхэм ах, ах гуай.

БАТИ'СТ, -а, м. батист, нимгэн даавуу.

БАТО'Г, -а, м. торлог шийдэм.

БАТО'Н, -а, м. гонгой талх.

БАТРА'К, -а, м. зарц, барлаг.

БАТРА'ЦКИЙ, БАТРА'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зарцын

БАТРА'ЧЕСТВО, -а, ср. 1. зарцын ажил; 2. зарц нар.

БАТРА'ЧИТЬ, -чу, -чишь; несов. зарцлагдах.

БАТРА'ЧКА, -и, ж. зарц бүсгүй.

БАТ'ЮШКА, -и, м. 1. аав, өдэг, баавай; как вас по батюшке звать таны эцгийн алдар хэн бэ? 2. ламбугай; ☆ батюшки мон! ай зайлууул!

БАУ'Л, -а, м. урт авдар.

БАХ, межд., звукоподр. тас хийх, түр няр хийх.

БАХВА'Л, -а, м. (разг. неодобр.) сайрхагч.

БАХВА'ЛИТЬСЯ, -аюсь, -аишься; несов., чем (разг. неодобр.) бардамнах, сайрлах.

БАХВА'ЛЬСТВО, -а, ср. сайрхак, бардамнах.
 БАХРОМА', -ы, ж. цацагтай туушин, цацаг, залаа.
 БАХРО'МЧАТЫЙ, -ая, -ое. цацагтай, цацагласан.
 БАХЧА' -й, род. мн. -чей, ж. тарвасын тариалан.
 БАХЧЕВО'ДСТВО, -а, ср. тарвас, гуа тариалах.
 БАЦ, межд., звукообр. тас хийх.
 БАЦИ'ЛЛА, -ы, ж. савхан бактери, савхан нян, мн.
 БА'ШЕННЫЙ, -ая, -ое. цамхгийн, цамхагт; ба-
 шенный крап цамхагт өргүүр.
 БАШКА' -й, ж. (прост.). толгой, бөндгөр.
 БАШЛЫ'К, -а, м. жүдэн.
 БАШМА'К -а, м. 1. шаахай; 2. елец. дэр, нүүр,
 тоормос.
 БА'ШНЯ, -и, род. мн. -шен, ж. цамхаг; орудий-
 ная башня их буугийн цамхаг; водонапорная башня
 ус татах цамхаг.
 БАШТА'Н, -а, м. (обл.). тарвас, гуа тарих газар.
 БА'Ю-БА'ЮШКИ-БАЮ', межд. бүүвэй, бүүвэй.
 БАЮ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. бүү-
 вэйлэх.
 БАЯ'Н, -а, м. баян хуур.
 БАЯНИ'СТ -а, м. баян хуурч.
 БЕ'ДЕНИЕ, -я, ср. (стар.). сэрүүн байх, унтахгүй.
 БДИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. сонор сэрэмж.
 БДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сонор сэр-
 рэмжтэй.
 БЕГ, -а, ж. гүйх, гүйдэл, явц, уралдах; бег с пре-
 пятствиями саад давж гүйх; бег времени цагийн явц.
 БЕГА', -ов. уралдаан.
 БЕ'ГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гүйх; бегать взад
 и вперед өөдөө сөөргөө гүйх; 2. зайлсхийх; от дела
 не бегай ажлаас битгий зайлсхий.
 БЕГЕМО'Т -а, м. бегемот, армана (Африкийн туу-
 райт том амьтан); усны үхэр.
 БЕГЛЕ'Ц, а, м. оргодол.
 БЕ'ГЛО, нареч. 1. торохгүй, дүгдрэхгүй; бегло
 говорить по-китайски хятадаар дүгдрэхгүй ярих; 2.
 гүймэг, зэрвэхэн, өнгөцхөн; бегло просматреть
 гүймэг үзэх, зэрвэхэн харах.
 БЕ'ГЛЫЙ, -ая, -ое. 1. өргөсөн; 2. хурдан, гүй-
 мэг, торохгүй, дүгдрэхгүй, беглый взгляд хурдан
 харц.
 БЕГЛЯ'НКА, -и, ж. оргодол хүүхэн.
 БЕГОВО'Й -ая -ое. уралдааны, уралдахад хэрэг;
 лэх; беговая лошадь уралдааны морь.
 БЕГО'М, нареч. гүйдлээр, хар хурдаар.
 БЕГО'НИЯ, -и, ж. хайтан цэцэг.
 БЕГОТНЯ', -и, ж. (разг.). ийш тийш гүйх, гүйдлэх,
 бужигнагдах.
 БЕ'ГСТВО, -а, ср. зугадах, дүрвэх, оргох, босох;
 бегство из плена олзлогдлоос оргох; паническое
 бегство санд мэнд зугадах.
 БЕГУ'Н, -а, м. хурдан хүн, гүйдэг хүн, гүйхий хүн.
 БЕДА', -й, мн. беды, бед, ж. гай, гамшиг, сүйд болох,
 харлах; үне беда гайгүй; что за беда сүйд болох
 юу байх вэ; на беду гай дайрахад.
 БЕДЛА'М -а, м. (разг.). замбараа аялах.
 БЕДНЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. үгүйрэх, хоосрох,
 ядуурах.
 БЕ'ДНОСТЬ, -и, ж. хоосон, ядуу, тарчиг.
 БЕДНОТА', -и, собир., ж. ядуучууд, хоосон ядуус.
 БЕ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна, -дно. 1. ядуу
 хоосон; 2. дулмаг, дутмаг; хомсхон; 3. хөөрхий.
 БЕДНЯ'ГА, -а, м. (разг.). хөөрхий, хөөрхийлөлтэй
 амьтан.
 БЕДНЯ'ЖКА, -и, м. и ж. хөөрхий, хөөрхийлөлтэй
 амьтан.

БЕДНЯ'К, -а, м. ядуу хүн, хоосон хүн.
 БЕДНЯ'ЦКИЙ, -ая, -ое. ядуучуудын.
 БЕДНЯ'ЧКА, -а, ж. ядуу бүсгүй.
 БЕДО'ВЫЙ, -ая, -ое (разг.). хэнцүү, гайтай.
 БЕ'ДРЕННЫЙ, -ая, -ое. гудны, дунд чөмөгний;
 'бедренная кость дунд чөмөгний яс; бедренный ка-
 над гудны зураа.
 БЕДРО', -а, мн. бедра, -дер, -драм, ср. 1. дунд
 чөмөг; 2. ташаа, гуя.
 БЕ'ДСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. хэ-
 цүүдсэн, ядуу зүдүү.
 БЕ'ДСТВИЕ, -я, ср. гай тохиолдох, аюулд учрах,
 хэцүүдэх, ядрах.
 БЕ'ДСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. ядах,
 зүдэх, дорой амьдрах
 БЕДУЙ'Н -а, м. бедуйн хүн, арабын нүүдэлчин,
 бядан явагч.
 БЕЖ, неим. прил. хул, ухаа.
 БЕЖА'ТЬ, бегу, бежишь, бегут; несов. 1. гүйх,
 яарах, давхих; бежать слома голову ухаан жолоо-
 гүй гүйх; 2. орхих, зайлах; 3. зугадах, оргох; 4. ур-
 сах, гоожих; вода бежит ус гоожиж байна; 5. хур-
 дан өнгөрөх; время бежит цаг хурдан өнгөрч байна;
 6. дэврэх, сагах; молоко бежит сүү дэвэрч байна.
 БЕ'ЖЕВЫЙ, -ая, -ое. хул, ухаа.
 БЕ'ЖЕНЦ, -нца, м. оргодол, дүрвэгч.
 БЕЗ(БЕЗО), предлог с род. л. 1. үгүй, гүй; бөг
 его ведомо түүнд мэдэгдэлгүй; без сомнения эргэл-
 зээгүй; без оговорок үг дуугүй, олон таван үггүй;
 2. эзгүйд; без вас приехали гости таны эзгүйд зө-
 чид ирвэ; 3. дутуу; без четверти час нэг цаг ар-
 ван таван минут дутуу байна; * без того тэртэй,
 тэргүй, угаасаа.
 БЕЗАЛКОГО'ЛЫНЬИ, -ая, -ое. соргоохгүй; без
 залкогольные напитки соргоохгүй унд.
 БЕЗАПЕЛЛЯЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое; -онен, -онна
 1. давж заадах эрхгүй; 2. татгалзаж болшгүй, өрс
 тэс.
 БЕЗА'ТОМНЫЙ -ая, -ое. атомын зэвсэггүй.
 БЕЗБЕ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. дутагдаагүй, хү-
 рэлцээтэй, чинээлэг.
 БЕЗБИЛЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. билетгүй, пиугүй.
 БЕЗБО'ЖИЕ, -я, ср. бурхангүй, шүтлэггүй, бурх-
 ныг үгүйсгэх үзэл.
 БЕЗБО'ЖНИК, -а, -м. (разг.). шүтлэггүй хүн
 сүжиггүй хүн.
 БЕЗБО'ЖНЫЙ, -ая; -ое (разг.). 1. бурхангүй, сү-
 жиггүй; 2. сүнсгүй, ичгүүргүй; безбожная ложь
 сүнсгүй гүжир.
 БЕЗБОЛЕ'ЗНЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. 1. өвчин-
 гүй, өвдгөхгүй; 2. төвөггүй, яршиггүй.
 БЕЗБОЯ'ЗНЕННО, нареч. айхгүй, аймшиггүй,
 эмээлгүй.
 БЕЗБРА'ЧИЕ, -я, ср. гэрлэхгүй, эр эм болохгүй.
 БЕЗБРА'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. эхнэр аваагүй,
 гэрлээгүй, хадамд очоогүй.
 БЕЗБРЕ'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. захгүй,
 хязгааргүй; 2. уудам цэлгэр.
 БЕЗВЕ'СТНОСТЬ, -и, ж. мэдээ чимээгүй, сураггүй.
 БЕЗВЕ'ТРЕННЫЙ, -ая, -ое. салхигүй.
 БЕЗВИ'ННЫЙ, -ая, -ое. гэмгүй, зэмгүй, хилс.
 БЕЗВКУ'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. 1. амтгүй, за-
 ваан; безвкусная еда заваан хоол. 2. марзан; безв-

кусная обстановка комнаты тасалгааны марзан эс-
сэл.

БЕЗВЛАСТИЕ, -я, ср. засаггүй, төрийн захиргаа-
гүй.

БЕЗВОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. усгүй, хуурай.

БЕЗВОЗВРАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. буцаалтгүй,
эргүүлж өгөхгүй, эргэлтгүй, бүрмөсөн.

БЕЗВОЗДУШНЫЙ, -ая, -ое. хийгүй, агааргүй.

БЕЗВОЗМЕЗДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна (нишжи).
төлбөргүй, зүгээр.

БЕЗВОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. зориггүй,
шийдвэргүй, шийдэмгий биш.

БЕЗВРЕДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хоргүй, гэмгүй.

БЕЗВРЕМЕННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна, (высок), цаг
бусын, гэнэтийн

БЕЗВЫЕЗДНО, нареч. суурин, байран, гадагш
гарахгүй.

БЕЗВЫХОДНЫЙ, -ая, -ое. 1. мухардсан, арга ба-
рагдсан; 2. байран, гадагш гарахгүй.

БЕЗГЛАСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна (устар.). 1. дуу-
гүй, аниргүй; 2. бүрэг, номой.

БЕЗГОЛОСЫЙ, -ая, -ое. хоолой муутай, дуу бага-
тай.

БЕЗГРАМОТНО, нареч. 1. бичиг бага мэдэх,
алдаатай, малагтай; 2. чадваргүй.

БЕЗГРАМОТНОСТЬ, -и, ж. 1. бичиг үсэг мэдэхгүй;
2. бичиг бага мэдэх; 3. юм мэдэхгүй.

БЕЗГРАМОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. бичиг
мэдэхгүй; 2. бичиг бага мэдэх, алдаатай; 3. юм мē-
дэхгүй, чадваргүй; технически безграмотный тех-
никийн талаар юм мэдэхгүй.

БЕЗГРАНИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хязгааргүй,
маш их, энгүй.

БЕЗГРЕШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. нүгэлгүй, эх
лэнцгүй, гэмгүй.

БЕЗДАРНОСТЬ, -и, ж. мохоо, мулгуу.

БЕЗДАРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. мохоо, мулгуу.

БЕЗДЕЙСТВИЕ, -я, ср. 1. оролдоогүй, мийн
юу ч хийхгүй; 2. хөдлөхгүй.

БЕЗДЕЛИЦА, -ы, ж. (разг.). 1. яль шальгүй юм,
юухан хээхэн; 2. чамин юм, хөөрхөн юм.

БЕЗДЕЛУШКА, -и, ж. хөөрхөн юм, чамин юм, жижиг
гоё юм.

БЕЗДЕЛЬЕ, -я, ср. зүгээр суух, мийн байх; вы-
нужденное безделье аргагүй зүгээр суух.

БЕЗДЕЛЬНИК, -а, м. (неодобр.). зүгээр суугч, ани-
хнагүй амьтан.

БЕЗДЕЛЬНИЦА, -ы, ж. зүгээр суудаг эмэгтэй, ани-
хнагүй эхнэр.

БЕЗДЕЛЬНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несог. (неодобр.).
зүгээр суух, дэмий байх.

БЕЗДЕНЕЖНЫЙ, -ая, -ое. мөнгөгүй, мөнгөгүйдөх,
мөнгө ховордох.

БЕЗДЕНЕЖЬЕ, -я, ср. мөнгөгүй, мөнгөгүйдөх,
мөнгө ховордох.

БЕЗДЕТНОСТЬ, -и, ж. хүүхэдгүй, үр хүүхэдгүй.

БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. юу ч хийхгүй, ажил-
лахгүй, идэвхгүй, назгай.

БЕЗДЕЯТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. юу ч хийх-
гүй, назгай.

БЕЗДНА, -ы, ж. 1. ёроолгүй, оломгүй, хөлгүй, гүн
хавцал; 2. тоо томшгүй.

БЕЗДОКАЗАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. нотолгоогүй, ба
римтгүй, үнэмшмээргүй.

БЕЗДОКАЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна.
нотолгоогүй; бездоказательно обвинение нотолгоо-
гүй яллах.

БЕЗДОМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. гэр оронгүй,
золбин; бездомная собака золбин нохой.

БЕЗДОМНЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. ёроолгүй, ёбор-
гүй, маш гүн.

БЕЗДОРОЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. замгүй,
зам муутай; 2. зам шал шавар болох.

БЕЗДОХОДНЫЙ, -ая, -ое. орлогогүй, олазгүй,
ашиггүй; бездоходное предприятие орлогогүй үйлд-
вэр.

БЕЗДУШИЕ, -я, ср. 1. өрөвдөх сэтгэлгүй, хүний
үнэргүй; 2. сүнсгүй, амьгүй.

БЕЗДУШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. өрөвдөх сэт-
гэлгүй, сүнсгүй.

БЕЗДЫМНЫЙ, -ая, -ое. утаагүй.

БЕЗДЫХАННЫЙ, -ая, -ое; -анен, -анна (высок).
амьсгаагүй, амьгүй.

БЕЗЖАЛОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. өрөвдөх-
гүй, хайрлахгүй, хайр гэмгүй, хэргий.

БЕЗЖИЗНЕННОСТЬ, -и, ж. 1. амьгүй, үхсэн; 2.
цог жавхлангүй, үхээни, явайгүй.

БЕЗЖИЗНЕННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -ненна. 1. амьгүй,
үхсэн; 2. цог жавхлангүй, явайгүй.

БЕЗЗАБОТНОСТЬ, -и, ж. змарлингуй, санаа амар,
аршиггүй.

БЕЗЗАБОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. амарлингуй,
аршиггүй.

БЕЗЗАВЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (высок), чин
үнэнч; беззаветная преданность делу революции
хувьсгалын хэрэгт чин үнэнч.

БЕЗЗАКОНИЕ, -я, ср. хууль зүйгүй, хууль бус, ёс
бус, ёс өвдөх; совершить беззаконие хууль бус хэ-
рэг хийх; полное беззаконие ямар ч хуульгүй.

БЕЗЗАКОННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. хуульгүй, ёс
бус, ёс өвдөх.

БЕЗЗАСТЕЖИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, ничихгүй, ичгүүр
сонжуургүй, увайгүй, улайн цайн; беззастенчивая
ложь ничихгүй худал хэлэх, улайн цайн худал хэлэх.

БЕЗЗАЩИТНОСТЬ, -и, ж. хамгаалалтгүй, биеэ ар-
чилж чадахгүй, арчаагүй; беззащитность ребёнка
арчаагүй хүүхэд.

БЕЗЗВЕЗДНЫЙ, -ая, -ое. одгүй, харанхуй, бүрхэг;
беззвездная ночь бүрхэг шөнө.

БЕЗЗВУЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. чив чимээгүй,
аниргүй.

БЕЗЗЕМЕЛЬЕ, -я, ср. газаргүйдэх, тарналах газар
дутагдах.

БЕЗЗЕМЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. газаргүй.

БЕЗЗЛОБИЕ, -я, ср. хорон санаагүй, хар санаагүй

БЕЗЗЛОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. гэм хоргүй, уур
хилэнгүй; беззлобная насмешка хоргүй шоолох.

БЕЗЗУБЫЙ, -ая, -ое. шүдгүй, майрдаг, шамшгар;
беззубый рот шүдгүй ам; ☆ беззубая критика мо-
хоо шүүмжлэл.

БЕЗЛЕСНЫЙ, -ая, -ое. ой модгүй.

БЕЗЛИКИЙ, -ая, -ое (устар.). өвөрмөц шинжгүй.

БЕЗЛИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. өвөрмөц
шинжгүй, биеэ даасан шинжгүй; 2. эзэн бишгүй,
өгүүлэгдэхүүнгүй; безличное предложение эзэн бие-
гүй өгүүлбэр; безличный глагол эзэн бишгүй үйл үг

БЕЗЛОШАДНЫЙ, -ая, -ое. морьгүй, унаагүй.
БЕЗЛУННЫЙ, -ая, -ое. саргүй
БЕЗЛЮДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хүнгүй, зэлүүд, буйд, хүн ховортой.
БЕЗМЕ'Н, -а, м. гар жин, пуршит чигнүүр.
БЕЗМЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (высок.). хэмжээгүй, хэмгүй.
БЕЗМОЗГЛЫЙ, -ая, -ое (разг.). мунаг, мангуу.
БЕЗМОЛВИЕ, -я, ср. чив чимээгүй, таг чиг; в лесу Парилло безмолвие ойн дотор чив чимээгүй байв.
БЕЗМОЛВСТВОВАТЬ, -таюу, -тауешь; несов. (устар.) 1. чив чимээгүй байх; 2. таг чиг болох, дуугаа хураах.
БЕЗМЯТЕЖНОСТЬ, -и, ж. амгалан, энх, тэнэгэр.
БЕЗМЯТЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. амгалан, тайлан, энх, тэнэгэр; безмятежное будущее энх тэнэгэр.
БЕЗНАДЕЖНОСТЬ, -и, ж. горьдлоггүй, найдваргүй.
БЕЗНАДЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. горьдлоггүй, найдваргүй; безнадежный больной найдваргүй өвчтөн.
БЕЗНАДЗО'РНОСТЬ, -и, ж. өмөггүй, хяналтгүй, харгалзамжгүй.
БЕЗНАДЗО'РНЫЙ, -ая, -ое. өмөггүй, хяналтгүй, харгалзамжгүй.
БЕЗНАКАЗАННОСТЬ, -и, ж. цээрлэл үзээгүй, шийтгэгдээгүй, зэмлэгдээгүй.
БЕЗНАКАЗАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. шийтгэгдээгүй, цээрлэл үзээгүй; остается безнаказанным шийтгэгдээгүй үлдэн.
БЕЗНАЛИЧНЫЙ, -ая, -ое (спец.). дансаар, бэлэн мөнгөөр биш; безналичный расчёт дансаар тооцох, бэлэн мөнгөгүй тооцох.
БЕЗНАЧАЛНИЕ, -я, ср. (устар.). захиргаагүй, эх толгойгүй.
БЕЗНОГИЙ, -ая, -ое. хөлгүй.
БЕЗПРАВСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. 1. ёс журамгүй, зүйгүй; 2. завхай, садар.
БЕЗПРАВСТВЕННОСТЬ, -и, ж. 1. ёс журамгүй, зүйгүй; 2. завхай, садар.
БЕЗОП'РА, -а, м. гяван.
БЕЗОБИДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. гэм хоргүй, энгийн, номхон; безобидная шутка энгийн шог.
БЕЗОБЛАЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. үүлгүй цэямэг; безоблачное небо үүлгүй тэнгэр; 2. зовуургүй, энх, амгалан; безоблачное счастье энх жаргал.
БЕЗОБРАЗИЕ, -я, ср. жигшүүр, үзэшгүй муухай, бузар булай юм; какое безобразие ясан муухай юм, ясан булай юм!
БЕЗОБРАЗИТЬ, -ажу, -азишь; несов., кого-что. 1. завхруулах, гажуудуулах, үзэмжгүй болгох; 2. зүггүйтэх, танхайрах.
БЕЗОБРАЗНИК, -а, м. (разг. неодобр.). дүрсгүй тархи, балиар амьтан.
БЕЗОБРАЗНИЦА, -ы, ж. дүрсгүй эм, булай эм.
БЕЗОБРАЗНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг. неодобр.). зүггүйтэх, булай авирлах, жигшмээр аашлах.
БЕЗОБРАЗНЫЙ, -ая, -ое (спец.). дүрслэлгүй, зүйрлэмжгүй, уран дүргүй.
БЕЗОБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. булай, балиар, муухай, жигшмээр; безобразный вид муухай үзэмж, безобразный поступок булай хэрэг.

БЕЗОГОВОРОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. үг дуугүй, хэлэлцэнгүй, яриагүй; безоговорочное согласие үг дуугүй зөвшөөрөх.
БЕЗОПАСНОСТЬ, -и, ж. аюулгүй, осолгүй, энх, амар.
БЕЗОПАСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна; аюулгүй, осолгүй, энх, амар; находится в безопасном месте аюулгүй газарт байх; ☆ безопасная бритва өсгөдөггүй тонгорог.
БЕЗОРУЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. зөксэггүй; 2. яах ч аргагүй, өмөггүй.
БЕЗОСНОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. үндэсгүй, байр суурьгүй, баримтгүй.
БЕЗОСТАНОВОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. зогсолтгүй, тасралтгүй.
БЕЗОТВЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. харку үггүй; 2. номхон, номой.
БЕЗОТВЕТСТВЕННОСТЬ, -и, ж. хариуцлагагүй
БЕЗОТВЕТСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. хариуцлагагүй; безответственное отношение к делу ажилд хариуцлагагүй хандах.
БЕЗОТКАЗНЫЙ, -ая, -ое (спец.). зогсолтгүй, баарахгүй; мотор работает безотказно мотор баарахгүй ажиллаж байна.
БЕЗОТЛАГАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хойшлуулшгүй, яаралтай, даруй гүйцэтгэх.
БЕЗОТЛУЧНО, нареч. салшгүй, холдолгүй, байнга; безотлучно находится при больном өвчтэй хүний дэргэд байнга байх.
БЕЗОТНОСИТЕЛЬНО, нареч. харьцангуй биш, хамаатахгүйгээр; безотносительно к величине и весу овор ба жинд нь хамаатахгүйгээр.
БЕЗОТРАДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна (кипжн.). баяр бахдалгүй, уйдам, зөлгүй.
БЕЗОТЧЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. хяналтгүй, тайлангүй; 2. санамсаргүй, ухамсаргүй.
БЕЗОШИБОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. алдаагүй, эндэгдэлгүй, ташаагүй; безошибочный расчёт алдаагүй тооцоо.
БЕЗРАБОТИЦА, -ы, ж. ажилгүйдэх.
БЕЗРАБОТНЫЙ, -ого м. 1. ажилгүй; 2. ажлагүй хүн.
БЕЗРАДОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. баяргүй, баясгалангүй.
БЕЗРАЗДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хуваарилалгүй, хуваахгүй, дангаараа; безраздельное имущество хуваахгүй хөрөнгө.
БЕЗРАЗЛИЧИЕ, -я, ср. хамаагүй, хайхрамжгүй.
БЕЗРАЗЛИЧНО, нареч. хамаагүй, өөрцгүй.
БЕЗРАЗЛИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хамаагүй, хайхрамжгүй, өөрцгүй.
БЕЗРАССУДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. бодомжгүй; учиргүй; безрассудный поступок бодомжгүй явдал.
БЕЗРАССУДСТВО, -а, ср. бодомжгүй; учиргүй.
БЕЗРЕЗУЛЬТАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. үр дүнгүй, бүтээлгүй, амжилтгүй, мийн; безрезультатный спор үр дүнгүй маргаан.
БЕЗРЕЛЬСОВЫЙ, -ая, -ое. шугам төмөргүй, төмөр замын биш.
БЕЗРЕССОРНЫЙ, -ая, -ое. нумгүй, зөөлөч нумгүй.

БЕЗРОГИЙ, -ая, -ое. эвэргүй, мухар, тоймог, моголцог.

БЕЗРОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. төрөл садангүй, бутач, уг удамгүй, оорцог.

БЕЗРОПотно, нареч. үг дуугүйгээр, дув дугай.

БЕЗРОПотный, -ая, -ое; -тен, -тна. үг дуугүй, улиг үргүй, дугай.

БЕЗРУКА ВКА, -и, ж. хантааз, цээжинч.

БЕЗРУКИЙ, -ая, -ое. 1. гаргүй; 2. гаргүй хүн; 3. дүйгүй, салан.

БЕЗРЫБЬЕ, -я, ср. загасгүй; на безрыбье и рак рыба загасгүйд жараахай ч ямай (нохойгүйд гажай хуцах).

БЕЗУБЫТОЧНЫЙ -ая, -ое; -чен, -чна. гарзгүй, хохиролгүй; безубыточное предприятие гарзгүй үйлдүүр, хохиролгүй явдал.

БЕЗУДАРНЫЙ, -ая, -ое. (спец.). өргөлтгүй; безударный слог өргөлтгүй үе.

БЕЗУДЕРЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. тогтохгүй, тэсвэргүй, тэсгэлгүй.

БЕЗУКОРИЗНЕННО, нареч. өөгүй, өө сэвгүй.

БЕЗУКОРИЗНЕННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна; өөгүй, өө сэвгүй; безукоризненный человек өөгүй хүн; безукоризненная работа өө сэвгүй ажил.

БЕЗУМЕЦ, -мца, м. (книжн.). гань галзуу хүн, солотой хүн.

БЕЗУМИЕ, -я, ср. ухаангүй, галзуу, солино, бодолгүй; любить до безумия ухаангүй дурлах.

БЕЗУМНО, нареч. 1. ухаангүй, солотой; 2. маш, дэндүү, учиргүй; безумно холодно учиргүй хүйтэн.

БЕЗУМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. 1. ухаангүй, галзуу, солотой; 2. маш, дэндүү.

БЕЗУМОЛЧНЫЙ -ая, -ое; -чен, -чна (устар.). дугай болохгүй, зогсоо жолоогүй, зогсолтгүй; безумолчный шум моря тэнгисийн зогсолтгүй чимээ андр.

БЕЗУМСТВО, -я, ср. ухаангүй, бодомжгүй, ганирал.

БЕЗУМСТВОВАТЬ, -таю, -таюшь; несов. галзуурах, ганирах.

БЕЗУПРЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. гэм зэмгүй, зэмхэлтгүй, өө сэвгүй.

БЕЗУСЛОВНО, нареч. 1. ямар ч яриагүй, гарцаагүй, эргэлзээгүй; все эти недочёты безусловно исправимы энэ бүх дутагдлыг гарцаагүй засаж бодно; 2. хав, магад, чухам; безусловно вы правы таныг магад зөв.

БЕЗУСЛОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. 1. ямар ч яриагүй, эргэлзээгүй, болзолгүй; 2. дамжиггүй, үнэхээр, чухам.

БЕЗУСПЕШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. амжилтгүй, бүтэлгүй; безуспешная попытка амжилтгүй оролдог.

БЕЗУСНЫЙ, -ая, -ое. 1. сахалгүй; 2. амных нь салай арихаагүй, хал үзээгүй.

БЕЗУТЕШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна (книжн.). тайтгаршгүй; безутешное горе тайтгаршгүй гаслан.

БЕЗУХИЙ, -ая, -ое. чихгүй, хулгар, хув.

БЕЗУЧАСТНОСТЬ, -и, ж. оролцоогүй, хайхрамжгүй.

БЕЗУЧАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. оролцоогүй, хайхрамжгүй, ажиггүй.

БЕЗЫДЕЙНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -йна. үзэл сурталгүй, үзэл суртлаар дорой.

БЕЗЫЗВЕ'СТНЫЙ -ая, -ое; -тен, -тна. нэрд гараагүй, мэдэгдээгүй.

БЕЗЫМ'ЕННЫЙ, -ая, -ое. нэргүй, нэр нь мэдэгдээгүй.

БЕЗЫМ'ЯННЫЙ, -ая, -ое. нэргүй, нэр нь мэдэгдээгүй; ☆ безымянный палец нэргүй хуруу, ядам хуруу.

БЕЗЫНИЦИАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. санаачилгагүй, идэвхгүй.

БЕЗЫСКУ'ССТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. зохиомол биш, хиймэл биш, төрөлхийн, цагаан; безыскусственный язык этого писателя энэ зохиолчийн цагаан хэл.

БЕЗЫСХО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна (книжн.) аргалшгүй, баршгүй, засаршгүй.

БЕКА'С, -а, м. хараалж.

БЕКЕ'ША, -и, ж. бекеш, цувцаа.

БЕКО'Н, -а, м. гахайн шорвог мах, утсан мах.

БЕЛЕНА', -ы, ж. лантанз, зэмбэ; ☆ он белены обьелся тэр хийрхэж байна.

БЕЛ'ЕННЫЙ, -ая, -ое. цайруулсан, цагаан болгосон.

БЕЛ'ЕСЫЙ, -ая, -ое. цайвар, цагаавтар.

БЕЛ'ЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. цайрч харагдах; 2. цайрах, цайх.

БЕЛ'ЕТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ется; несов.

1. цайрч харагдах; 2. цайрах, цайх.

БЕ'ЛИ, мн. -ей, мөд. умайн салгар.

БЕЛИ'БЕРДА', -ы, ж. (разг. неодобр.). дэмий үг, солиотой үг.

БЕЛИЗНА', -ы, ж. цагаан өнгө, цав цагаан.

БЕЛИ'ЛА, -ил. цагаан зос, оо; белила и румяна оо энгэсэг.

БЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; несов., чтө. 1. цагаанаар будах, цайлгах; 2. шохойдох; белить стены туурга шохойдох; 3. оодох, оо түрхэх.

БЕЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лишсь. возвр. 1. шохойдох, цайх, 2. оо түрхэх.

БЕ'ЛИЧИЙ, -ья, -ье. хэрэмний, хэрмэн; белчий мех хэрэмний арьс.

БЕ'ЛКА, -и, ж. хэрэм.

БЕЛКОВИ'НА, -ы, ж. (спец.). уураг.

БЕЛКО'ВЫЙ, -ая, -ое. уураг, уургийн, уурагт; белковое вещество уураг эд, уурагт бодис.

БЕЛЛАДО'ННА, -ы, ж. гувай хатан (хорт ур-гамал).

БЕЛЛЕТРИ'СТ, -а, м. яруу найруулагч, зохиолч.

БЕЛЛЕТРИ'СТИКА -и, ж. уран зохиол, хүүрнэсэн уран зохиол.

БЕЛОБОРО'ДЫЙ, -ая, -ое. цагаан сахалтай, агсгалдай.

БЕЛОБРЫ'СЫЙ, -ая, -ое; -ис (разг.). цагаан үстэй, хялман, цанхир.

БЕЛОВА'ТЫЙ, -ая, -ое. цэггэн, цагаавтар.

БЕЛОВИ'К, -а, м. сийрүүлэг бичиг.

БЕЛОВО'Й, -ая, -ое. сийрүүлсэн, сийрүүлж бичсэн.

БЕЛОГВАРДЕ'ЕЦ, -дейца, м. цагаантны этгээд, цагааны цэрэг.

БЕЛОГВАРДЕ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. цагаантны.

БЕЛОГВАРДЕ'ЙЩИНА, -ы, ж. цагаантан.

БЕЛОЗУ'БКА, -и, ж. малтаахай.

БЕЛО'К I -лка, м. уураг.

БЕЛО'К II -лка, м. нүдний цагаан.

БЕЛО'К III -лка, м. өндөгний цагаан.

БЕЛОКА'МЕННЫЙ, -ая, -ое. цагаан чулуун.

БЕЛОКРО'ВИЕ, -я, ср. цагаан бөөмтөх, цагаан цустах (цусны цагаан бөөм блшрөх өвчин).

БЕЛОКУРЫЙ, -ая, -ое; -ур цайвар, найвар үстэй.

БЕЛОДИЦЫЙ, -ая, -ое; -иц цагаан царайтай.
БЕЛОРУЧКА, -и, м. и ж. (разг. презр.), ажилд задирхай хун, танхи амьтан.

БЕЛОРЫБИЦА, -и, ж. олбого загас, цагаан загас.
БЕЛОСНЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. цагаан цагаан, дун цагаан, нав цагаан.

БЕЛОШВЕЙКА, -и, ж. дотуур хувцас өгч.

БЕЛОШВЕЙНИЙ, -ая, -ое. дотуур хувцасны.

БЕДУГА, -и, ж. хорвоо загас; **ху** релет, **белугай** орилох, үхтлээ бархирах.

БЕДУХА, -и, ж. мөсөн далайн гахай.

БЕЛЫЙ, -ая, -ое; бел, бела, бело. 1. цагаан; белый платок цагаан алчуур; 2. цагаантан, цагаан арьстан **ху** средь бела дня гарзан цагаан өдөр; белая горячка архины хий; на белом свете нарт өргөнөд; белое мясо тахианы мах, тугааны мах; белое пятно онгорхой газар.

БЕЛЬЕ -я. ср. **бобир** 1. дотуур хувцас, дотоож; 2. цагаан хувцас; 3. цагаан бүс даавуу, угаагч.

БЕЛЬЕВОЙ, -ая, -ое. 1. дотуур хувцасны; 2. цагаан даавууны, угаашийн.

БЕЛЬМЕС; ил **бельмеса** не знать ю ч мэдэхгүй.

БЕЛЬМО, -а, мн. **бельма**, **бельм**, ср. нүдний үгд, цагаа; **ху** как бельмо на глазу хаширтай дарамт, залдах, яриш болох.

БЕЛЬГАТЖ, -а, м. хобрдугаар давхар, дээд давхар.

БЕЛЯК, -а, м. цагаан туулай, чандага.

БЕНЕФИС, -а, м. тэтгэмжийн тоглолт.

БЕНЗИН, -а, м. бензин (*машинын шингэн* *шатахуун*).

БЕНЗИНОВЫЙ, -ая, -ое. бензин, бензиний, бензинээр ажиллах.

БЕНУАР, -а, м. хаяаны суудал (*театрын*).

БЕРГАМОТ, -а, м. амтат дийр.

БЕРДАНКА, -и, ж. берданн буу.

БЕРДЫШ, -а, м. саран сүх.

БЕРЕГ, -а, о **берега**, на **берегу**, мн. **берега**, -ов, м. эрэг, хавь, зах; **берег** реки моринь эрэг.
БЕРЕГИСЯ; (нов. мекл.) болгоомжил, анж яв

БЕРЕГОВОЙ, -ая, -ое. эргийн.

БЕРЕДИТЬ, -ажу, -одишь; несог. чин, хөндөх, сэдэрүүлэх, үгдрүүлэх; **бередить** старую раму хуучин шархыг сэдэрүүлэх.

БЕРЕЖЛИВОСТЬ, -и, ж. гамнах, хэмнэх, арвилах.

БЕРЕЖЛИВЫЙ, -ая, -ое, мн. гамтай, хянгатай, нарийн.

БЕРЕЖНЫЙ, -ая, -ое. болгоомжтой, гамтай, хэв дамжтай.

БЕРЕЗА, -и ж. хус.

БЕРЕЗНЯК, -а м. хусан ой.

БЕРЕЗОВИК, -а, м. хүрэн мөөг.

БЕРЕЗОВЫЙ, -ая, -ое. хусан, хусаар хийсэн; березовая роща хусан төгөл.

БЕРЕЯТОР, -а, м. (спец.) морь унаж сургагч.

БЕРЕМЕННАЯ; -ина (м. и ср. р. употр. *малыко перен*). жирэмсэн, хээлтэй, боос; **беременная** женщина жирэмсэн эмэгтэй; **беременная** матка хээлтэй мал, боос мал.

БЕРЕМЕННОСТЬ, -я, ж. жирэмсэн, бие давхар эмэгтэй.

БЕРЕСТА, -и, ж. үйс, хусны үйс.

БЕРЕСТОВЫЙ, -ая, -ое. үйсэн, үйсээр хийсэн.

БЕРЕСТЯНОЙ, -ая, -ое. үйсэн, үйсээр хийсэн.

БЕРЕТ, -а, м. эсгий тоорног, хилэн тоорног.

БЕРЕЧЬ, -егу, -ежшь, -егут; -ег, -егды; несог., *кого-что*. 1. хягдах, гамцах; **беречь** народное добро ардын зөрийг гамнах; 2. хураах, хадгалах, нөөх; **беречь** сено на зиму өвөлд өвс нөөх; 3. хайрлах, арчлах.

БЕРЕЧЬСЯ, -егусь, -ежшсья, -егутся; -жсья, -еглсья; несог., *кого чего или с неопр.* болгоомжил, сэрэмжлэх.

БЕРИЛЦ, -а, м. биндэрья.

БЕРКУТ, -а, м. бүргэд.

БЕРЛОГА, -а, ж. баавгайн хэвтэр, баавгайн ичэр, цооног.

БЕРЦОВЫЙ, -ая, -ое. шантны, шилбийн, тэхилзуурын; **большая берцовая кость** шантны яс, шилбийн яс; **малая берцовая кость** тэхилзуурын яс.

БЕС, -а, м. ад, албин, зэтгэр; **ху** рассылать мелким бесом долгинох, хуурмаг магтах; **седьма в березу**, а бес в ребро сажаа нь цайвч, санда нь завхай.

БЕСЕДА, -и, ж. яриа, ярилцах, хөөрөлдөөн; **привести беседу** яриа хийх.

БЕСЕДКА, -и, ж. сэрүүн асар, тагт, сэхээгч.

БЕСЕДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; несог., о *дел.* ярилцах, хөөрөлдөх.

БЕСЕДЧИК, -а, м. яриа хийгч, яриагч.

БЕСЕНОК, -нок, м. адтай амьтан, гайтай чөтгөр.

БЕСИТЬ, бешу, **бесишь**; несог., *кого (что)*. хорьг малтах, гааруудах.

БЕСИТЬСЯ, бешусь, **бесишься**; несог. 1. хийрхэх; 2. хилэгнэх, ганирах.

БЕСКЛАССОВЫЙ, -ая, -ое. ангигүй; **бесклассовое** общество ангигүй нийгэм.

БЕСКОЗЫРКА, -и, ж. саравчгүй малгай.

БЕСКОЗЫРНЫЙ, -ая, -ое. хэзэргүй.

БЕСКОНЕЧНО, нареч. хязгааргүй, эцэсгүй, дуусгаргүй, барагдахгүй; **бесконечно** малд хязгааргүй бага.

БЕСКОНЕЧНОСТЬ, -и, ж. 1. эцэсгүй, дуусгаргүй, барагдахгүй, хязгааргүй; 2. өчнөөн тэцнөөн; **ждать до бесконечности** өчнөөн тэцнөөн хүлээх.

БЕСКОНЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. эцэсгүй, дуусгаргүй, барагдахгүй, хязгааргүй; **бесконечное** мировое пространство дуусгаргүй огторгуй; **бесконечная** малая величина хязгааргүй бага **квант** жигдэхүүн; 2. ямагт, үргэлжийн, байнгын.

БЕСКОНТРОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена, -лы, -лытгүй.

БЕСКОРМИЦА, -и, ж. зуд, гачиг.

БЕСКОРЫСТНЕ, -я, ср. харамгүй, **цайр** нарангүй, завшихыг бодохгүй.

БЕСКОРЫСТНО, нареч. **цайр** нарангүй, **завшихыг** бодохгүй.

БЕСКОРЫСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. **наран**гүй, **цайр** нарангүй, **завшихыг** бодохгүй.

БЕСКОСТНЫЙ, -ая, -ое. ясгүй.

БЕСКРАЙНИЙ, -ая, -ее (*диск.*). зах хязгааргүй, хил хархагүй.

БЕСКРОВНЫЙ, 1. -я, -ое; **бел**, -ана 1. цусгүй; цус гаргахгүй, цус асгаруулахгүй; 2. цонхигор.

БЕСКРОВНЫЙ II, -ая, -ое; -вен, -ана. орох сронгүй, орон гэргүй.

БЕСКУЛЬТУРЬЕ, -я, ср. соёлгүй, соёлжоггүй, харанхуй.

БЕСНОВАТЫЙ, -ая, -ое (устар). адтай, албинтсан.

БЕСНОВАТЬСЯ, -нущь, -нуешься; несов. адлах, ганнрах.

БЕСПАДНЫЙ, -ая, -ое. хуруугүй.

БЕСПАМЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). мартамхай.

БЕСПАМЯТСТВО, -а, ср. мэдээ алдах, мартамхай.

БЕСПАРДОННЫЙ, -ая, -ое (разг.). гөршиггүй, нүүргүй, нчих нүүргүй.

БЕСПАРТИЙНОСТЬ, -и, ж. намын бус, намын гишүүн бус.

БЕСПАРТИЙНЫЙ, -ая, -ое. 1. намын бус, намын гишүүн биш; 2. намын гишүүн биш хүн.

БЕСПАТЕИТНЫЙ, -ая, -ое. үнэмдэх тэмдэггүй, баталгаагүй.

БЕСПЕРЕБОЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -ойна. тасралтгүй, жигд, саадгүй, зогсолтгүй; бесперебойная работа саадгүй ажиллах.

БЕСПЕРЕСАДОЧНЫЙ, -ая, -ое, шууд, тууш, зогсолтгүй.

БЕСПЕРЕМЕННЫЙ, -ая, -ое. өөрчлөлтгүй, хувиралтгүй, халаагүй.

БЕСПЕРСПЕКТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. ирээдүйгүй, урагшдалгүй.

БЕСПЕЧАДНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, уйтгаргүй, гуниггүй.

БЕСПЕЧНО, нареч. алмайтаж, амарлингуй, ажиггүй, хааш хэрэг.

БЕСПЕЧНОСТЬ, -и, ж. 1. алмай, амарлингуй, ажиггүй; 2. хааш хэрэг.

БЕСПЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. алмай, амарлингуй, ажиггүй, арчаа муутай.

БЕСПИСЬМЕННЫЙ, -ая, -ое. бичиг үсэггүй, бичиг үсэг мэдэхгүй.

БЕСПЛАНОВЫЙ, -ая, -ое. төлөвлөгөөгүй.

БЕСПЛАТНО, нареч. төлөөсгүй, үнэ төлбөргүй.

БЕСПЛАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. төлөөсгүй, үнэ төлбөргүй; бесплатная медицинская помощь төлөөсгүй эмнэлгийн тусламж.

БЕСПЛАЦКАРТНЫЙ, -ая, -ое. ноогдсон суудалгүй.

БЕСПЛОДНО, нареч. төлөөсгүй, үнэ төлбөргүй.

БЕСПЛОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. хүүсэр, эрмэг, төлгүй, үргүй; 2. үржилгүй, шим муутай.

БЕСПЛОДНОСТЬ, -и, ж. үр дүнгүй, дэмий, ямар ч ашиггүй; бесплодность попыток үр дүнгүй оролдлого.

БЕСПЛОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. хүүсэр, эрмэг, төлгүй, үргүй; 2. үржилгүй, шим муутай, ургац муутай; бесплодная земля шим муутай газар; 3. үр дүнгүй, дэмий; бесплодная попытка дэмий оролдлого.

БЕСПЛОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. хүүсэр, эрмэг, төлгүй, үргүй; 2. үржилгүй, шим муутай, ургац муутай; бесплодная земля шим муутай газар; 3. үр дүнгүй, дэмий; бесплодная попытка дэмий оролдлого.

БЕСПЛОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. хүүсэр, эрмэг, төлгүй, үргүй; 2. үржилгүй, шим муутай, ургац муутай; бесплодная земля шим муутай газар; 3. үр дүнгүй, дэмий; бесплодная попытка дэмий оролдлого.

БЕСПОВОРОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. буналтгүй, эргэлтгүй, өөрчлөлтгүй.

БЕСПОДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -вна (разг.). зүйрлэшгүй, хосгүй.

БЕСПОЗВОНОЧНЫЙ, -ая, -ое. сээр нуруугүй; беспозвоночное животное сээр нуруугүй амьтан.

БЕСПОКОИТЬ, -ою, -оишь; несов., кого-что. 1. амруулахгүй, амраахгүй, зовоох; 2. өвдөх, тавгүйдэх; 3. төвөг учруулах, яришг болгох, хашраах.

БЕСПОКОИТЬСЯ, -оюсь, -оишься; несов. 1. санаа зовоо, сэтгэл зовних; беспокоиться о детях хүүхдийн төлөө санаа зовоо; 2. тавгүйдэх, төвөг учрах, яришг болох, зовоо; не беспокойтесь, я сама сделаю битгий зов, би өөрөө хийчихнэ.

БЕСПОКОЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -ойна. 1. түгшүүртэй, тайвангүй; 2. тавгүй, тогтворгүй; беспокойный сон тавгүй унтах, тавгүй нойр.

БЕСПОКОЙСТВО, -а, ср. 1. зовуур, сэтгэл зовоо; 2. төвөг татах, яришг болгох; простите за беспокойство төвөг болсныг уучлаарай.

БЕСПОЛЕЗНО, нареч. тусгүй, дэмий, талаар; это совершенно бесполезно бесполезно энэ огт дэмий.

БЕСПОЛЕЗНОСТЬ, -и, ж. тусгүй, дэмий, талаар.

БЕСПОЛЕЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. тусгүй, дэмий; бесполезные усилия дэмий зармайлт.

БЕСПОЛЫЙ, -ая, -ое. 1. хормойгүй; 2. эр эмийн бэлэггүй, бэлгийн бус, хүүсэр; бесполезно размножение бэлгийн бус үржил, хүүсэр үршиг.

БЕСПОМОЩНОСТЬ, -а, ж. арчаагүй, дорой үхээни.

БЕСПОМОЩНЫЙ, -ая, -ое; -щен, -шна. арчаагүй, дорой, үхээни.

БЕСПОРОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (устар.). өөгүй, гэм зэмгүй, эндэгдэлгүй.

БЕСПОРЯДКИ, -ов. үймээн, самуун, дэглэм алдах.

БЕСПОРЯДОК, -ока, м. эмхгүй, эмх замбараагүй, зуун задгай.

БЕСПОРЯДОЧНОСТЬ, -и, ж. эмхгүй, эмх замбараагүй, зуун задгай.

БЕСПОРЯДОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. эмхгүй, замбараагүй, зуун задгай; беспорядочные записи эмхгүй тэмдэглэл.

БЕСПОСАДОЧНЫЙ, -ая, -ое. буултгүй, тууш; беспосадочный перелёт тууш нисэх.

БЕСПОЧВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. үндэсгүй, улгүй, баримтгүй; беспочвенное обвинение баримтгүй зэмлэх.

БЕСПОШЛИННЫЙ, -ая, -ое. гайльгүй, цүүвэнгүй.

БЕСПОЩАДНО, нареч. хайр гамгүй, хайр найргүй.

БЕСПОЩАДНОСТЬ, -и, ж. хайр гамгүй, хайр найргүй.

БЕСПОЩАДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хайр гамгүй, хайр найргүй, өршөөлгүй.

БЕСПРАВНО, нареч. эрхгүй, эрх мэдэлгүй, хууль журамгүй.

БЕСПРАВНОСТЬ, -и, ж. эрхгүй, эрх мэдэлгүй, хууль журамгүй.

БЕСПРАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. эрхгүй, хуульгүй, эрх мэдэлгүй.

БЕСПРЕДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (мнажм.). зах хязгааргүй, хэмжээгүй; беспредельная радость хэмжээгүй баяр.

БЕСПРЕДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (мнажм.). зах хязгааргүй, хэмжээгүй; беспредельная радость хэмжээгүй баяр.

БЕСПРЕДМЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. агуулгагүй, зорилтгүй, чиггүй, хоосон, дэмий; беспредметная злоба дэмий хорголо.

БЕСПРЕКОСЛОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. үг дуугүй, шалтгаан заалтгүй.

БЕСПРЕПЯТСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. саадгүй, саад тогторгүй, торохгүй.

БЕСПРЕРЫВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. тасралтгүй, зогсолтгүй, үргэлж, турш.

БЕСПРЕСТАВНО, нареч. зогсолтгүй, үргэлж; беспрестанно повторять одно и то же нэгийгээ л үргэлж давтах.

БЕСПРЕСТАВНЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. зогсолтгүй, үргэлж.

БЕСПРИБЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. олзгүй, ашиггүй, хонжоогүй.

БЕСПРИДАВНИЦА, -ы, ж. инжгүй хүүхэн.

БЕСПРИЗОРНИК, -а, м. өнчин хүүхэд, асрагчгүй хүүхэд, тэнэмэл хүүхэд.

БЕСПРИЗОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. хэрмэл, асрах хүнгүй, золбин; 2. зөнд нь хаясан, арчлаггүй, хаягдмал.

БЕСПРИМЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (высок.). жишээгүй, ижилгүй, зүйргүй, гойд.

БЕСПРИНЦИПНОСТЬ, -и, ж. зарчимгүй.

БЕСПРИНЦИПНЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. зарчимгүй.

БЕСПРИСТРАСТИЕ, -я, ср. алагчлалгүй, тал тохой татахгүй, шударга.

БЕСПРИСТРАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. алагчлалгүй; шударга, тал тохой татахгүй.

БЕСПРИЧИННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. шалтгаангүй, учиргүй; затеять беспричинную ссору шалтгаангүй хэрүүл өдөх.

БЕСПРИУТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. орох оронгүй, хөрмөл, тэнэмэл.

БЕСПРОБУДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. сэршгүй, тэлрэшгүй; беспробудно пьянствовать тэлрэшгүй согтуурах; беспробудный сон сэршгүй нойр.

БЕСПРОВОЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. утасгүй, зэлгүй.

БЕСПРОИГРЫШНЫЙ, -ая, -ое. алдагдалгүй, хонжвортой; беспроигрышная лотерея хонжвортой сугалаа.

БЕСПРОСВЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. хав харанхуй, балай; 2. горьдлогогүй.

БЕСПРОСПУ, разг. сэрэлтгүй, сэрэхгүй; беспросыпу спать сэрэхгүй унтах.

БЕСПРОЦЕНТНЫЙ, -ая, -ое. хүүгүй, процентгүй, төрцгүй; беспроцентный выигрышный заем хүүгүй хонжворт зээллэг.

БЕСПУТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. завхай, замаа алдсан, олхиогүй; беспутная женщина завхай эм.

БЕСПУТСТВО, -а, ср. завхай, замаа алдсан.

БЕССВЯЗНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. утга уялгагүй, уялдаагүй, дэс дараагүй.

БЕССЕМЕЙНЫЙ, -ая, -ое. гэр бүлгүй, гооь.

БЕССЕРДЕЧНОСТЬ, -и, ж. энэрэх сэтгэлгүй, нигүүлсэлгүй.

БЕССЕРДЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. энэрэх сэтгэлгүй, нигүүлсэлгүй, хатуу сэтгэлтэй.

БЕССИЛИЕ, -я, ср. 1. тамиргүй, тэнхээгүй; 2. арга ядах.

БЕССИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. тамиргүй, хүчгүй, тэнхээгүй, чадалгүй; 2. арга ядах.

БЕССИСТЕМНЫЙ, -ая, -ое; -мэй, -мна. системгүй, эмх цэгцгүй, дараалалгүй, тогтолцоогүй.

БЕССЛАВНЕ, -я, ср. (книжн.). муу нэр, нэр гутах.

БЕССЛАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (книжн.). муу нэртэй, гуташигтай, нэр гутах.

БЕССЛЕДНЫЙ, -ая, -ое. 1. мөргүй, оргүй, сураггүй; 2. уршиггүй.

БЕССЛОВЕСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. 1. үг хэлгүй; 2. яриа хөөрөөнд дургүй, дугай.

БЕССМЕЛНЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. халаагүй, сэлээгүй, халагдахгүй, үргэлжийн; бессменная стража халаагүй манаа.

БЕССМЕРТИЕ, -я, ср. үхэлгүй, мөнх, мөнх нас.

БЕССМЕРТНИК, -а, м. мөнх цэнэг.

БЕССМЕРТНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -тна. мөнх, мөнхийн, үхэлгүй.

БЕССМЫСЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -нна. утгагүй, учиргүй, шал дэмий; бессмысленный набор слов олон үг дэмий хөвүүлэх; ☆ бессмысленный взгляд гөлийсөн харц.

БЕССМЫСЛИЦА, -ы, ж. (разг.). дэмий юм, чалчаа үг, утгагүй юм.

БЕССНЕЖНЫЙ, -ая, -ое. цасгүй.

БЕССОВЕСТНОСТЬ, -и, ж. 1. ичих нүүргүй, ичгүүргүй, увайгүй; 2. шударгагүй, сүнсгүй.

БЕССОВЕСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. ичих нүүргүй, ичгүүргүй сонжуургүй, увайгүй; 2. шударга сэтгэлгүй, сүнсгүй; бессовестная ложь сүнсгүй гүжир.

БЕССОДЕРЖАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. агуулга муутай, гүйхэн утгатай, мэдэц муутай; бессодержательный человек мэдэц муутай хүн, хөндий цээж.

БЕССОЗНАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ухаан мэдрэлгүй, ухамсаргүй, санаатайгаар биш.

БЕССОУНИЦА, -ы, ж. нойр хүрэхгүй, унтаж чадахгүй, нойр хулжих.

БЕССОННЫЙ, -ая, -ое. нойргүй, нойр хүрэхгүй, унтахгүй, унтаж чадахгүй, нойр хулжих; бессонная ночь шөнө унтахгүй, нойргүй хонох.

БЕССПОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. арцаагүй маргаангүй, гарцаагүй; 2. лав, магад, үнэхээр.

БЕССРОЧНЫЙ, -ая, -ое. хугацаагүй, болзоогүй; бессрочный отпуск хугацаагүй амралт.

БЕССРАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. тэвчвэртэй, тачаалгүй.

БЕССРАШИЕ, -я, ср. айхгүй, айшиггүй, зоригтой, зурхтэй.

БЕССТОЧНЫЙ, -ая, -ое. тогтмол (ув).

БЕССТЫДНИК, -а, м. (разг.). ичгүүргүй аштан, ичгүүрээ алдсан, ичих нүүргүй хүн.

БЕССТЫДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. ичгүүргүй, ичгүүрээ алдсан.

БЕССТЫЖИЙ, -ая, -ее (прост.). ичгүүргүй, ичгүүрээ алдсан.

БЕССЧЕТНЫЙ, -ая, -ое. тоо томшигүй, тоолшгүй, тоолж баршгүй; бессчетное число тоолж баршгүй олон тоо.

БЕСТАКТНОСТЬ, -и, ж. аягүй явдал, зохисгүй явдал, ёс алдах. зохисгүй зан; совершить бестактность зохисгүй зан гаргах.

БЕСТАКТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. аягүй, зохимжгүй, зохисгүй зан, ёс алдах.

БЕСТАЛАННЫЙ I, -ая, -ое; -нен, -нна. билэггүй, авьяасгүй.

БЕСТАЛАННЫЙ II, -ая, -ое. золгүй, азгүй.

БЕСТЕЛЕСНЫЙ, -ая, -ое. биегүй, бодьгүй.

БЕСТИЯ, -и, ж. (прост.). зальхай өтгээд, зуйгуур, хултгэр.

БЕСТОЛКО'ВЫЙ, -ая, -ое; -ов. сэхээгүй, ойлгомжгүй, мулгуу.

БЕСТОЛКО'ВЩИНА, -ы, ж. (разг. неодобр.). өмх замбараагүй.

БЕ'СТОЛОЧЬ, -и, ж. (неодобр.). 1. замбараагүй, 2. ойлгомжгүй, сэхээгүй, мулгуу.

БЕСТРЕ'ПЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (высок.). зоригтой, айхгүй, шантрахгүй.

БЕСФОР'МЕННЫЙ, -ая, -ое; -мен, -менна. хэлбэргүй, төлөвгүй, хэлбэржээгүй.

БЕСХАРА'КТЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. зориг муутай, гуйвамтгай.

БЕСХВО'СТЫЙ, -ая, -ое. сүүлгүй, оодон.

БЕСХИ'ТРОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. овгүй, зальгүй, мэхгүй, цагаан санаатай; 2. эгэл, өнгийн.

БЕСХО'ЗНЫЙ, -ая, -ое. эзэнгүй, эзэмших хүнгүй.

БЕСХОЗЯ'ЙСТВЕННОСТЬ, -и, ж. аж ахуйч бус анхиагүй, салан задгай.

БЕСХОЗЯ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. аж ахуйч бус, салан задгай, анхиагүй.

БЕСЦВЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. өнгөгүй, зөвхний; 2. базаахгүй, сулхан.

БЕСЦЕ'ЛЬНО, нареч. зорилгогүй, дэмий.

БЕСЦЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. зорилгогүй, дэмий.

БЕСЦЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. 1. үнэлж баршгүй, үнэт, хайрт; бесценные сокровища үнэт өрдэнэ; бесценный друг хайрт найз; 2. үнэ өртөггүй, маш хямдхан.

БЕСЦЕ'НОК, -нка, м. сул, маш хямд, зүгээр шахуу; купить за бесценок зүгээр шахуу худалдаж авах.

БЕСЦЕРЕМО'ННО, нареч. зүй ёсгүй, увайгүй, танхайран.

БЕСЦЕРЕМО'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. зүй ёсгүй, увайгүй, танхай.

БЕСЧЕЛОВЕ'ЧНОСТЬ, -и, ж. хүний үнэргүй энэрэлгүй, хэрцгий.

БЕСЧЕЛОВЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хүний шанжгүй, хүний үнэргүй, энэрэлгүй, хэрцгий.

БЕСЧЕ'СТИТЬ, -ещу, -ешь; несов., кого-что. нэрийг гутаах, хүндгүй болгох.

БЕСЧЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. шударга бус, шударга ёсноос гажих.

БЕСЧЕ'СТЬЕ, -я, ср. (стар.). доромжлох, гутамшигт учруулах, нэр гутаах.

БЕСЧИ'НСТВО, -а, ср. (неодобр.). түйвээх, зүй бус аашлах.

БЕСЧИ'НСТВОВАТЬ, -тую, -тuesday; несов. (неодобр.). түйвээх, зүй бус аашлах, зоргоор авирлах.

БЕСЧИ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. тоо томшгүй, тоолж баршгүй; бесчисленное множество тоо томшгүй олон.

БЕСЧУ'ВСТВЕННОСТЬ, -и, ж. 1. мэдрэл алдах, ухаан алдах; 2. өрөвдөх сэтгэлгүй.

БЕСЧУ'ВСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. 1. мэдрэл алдах, ухаан алдах, муурч унах; 2. өрөвдөх сэтгэлгүй.

БЕСШАБА'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна (разг.). үлмай, хамаа намаагүй.

БЕСШО'ВНЫЙ, -ая, -ое. оёдолгүй, залгааргүй

БЕСШУ'МНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. чимээгүй, шуугиангүй, аниргүй.

БЕТО'Н, -а, м. бетон, хиймэд гуранз (цемент, элс хайргын холимог).

БЕТОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., что. бетоноор цутгах, бетоноор зууралдуулах.

БЕТО'ННЫЙ, -ая, -ое. бетон, бетоноор хийсэн. БЕТОНОМША'ЛКА, -и, ж. бетон зууруул.

БЕФ-СТРО'ГАНОВ, -а, м. только ед. хигдэс махан хуурга, нарийн махан хуурга.

БЕЧЕВА', -ы, ж. аргамж, татлага.

БЕЧЕ'ВКА, -и, ж. дээс, шидмэс; перевязать бечёвкой дээсээр уях.

БЕ'ШЕНСТВО, -а, ср. 1. галзуурах, солирох; 2. ухаангүй уурлах.

БЕ'ШЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. галзуу, солиотой; бешеная собака галзуу нохой; 2. айхтар, тоймгүй, учиргүй их; бешеная скорость айхтар хурдан; бешеные деньги учиргүй их мөнгө; бешеные цены тоймгүй их үнэ.

БЕШМЕ'Т, -а, м. оготор дээл.

БИБЛИО'ГРАФ, -а, м. библиографич, ном зүйч номын сангийн мэргэжилтэн.

БИБЛИОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ном зүйн; библиографический указатель ном зүйн хэлхээ, номын жагсаалт; ☆ библиографическая редкость ховор ном, чухаг ном.

БИБЛИОГРА'ФИЯ, -я, ж. ном зүй, номын жага саалт.

БИБЛИОТЕ'КА, -и, ж. номын сан; передвижная библиотека нүүдлийн номын сан.

БИБЛИОТЕ'КАРСКИЙ, -ая, -ое. номын сангийн ажилтны.

БИБЛИОТЕ'КАРША, -и, ж. номын санч эмэгтэй. БИБЛИОТЕ'КАРЬ, -я, м. номын санч.

БИБЛИОТЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. номын сангийн.

БИБЛИОФИ'Л, -а, м. (книжн.). ном цуглуулагч, ном шохоорхогч.

БИ'БЛИЯ, -и, ж. библи, христосын шажны судар.

БИВА'К, -а, м. хээрийн буудал, хуаран.

БИВА'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хуарангийн.

БИ'ВЕНЬ, -вня, м. соёо; бивень слона зааны соёо.

БИВУА'К, -а, м. хуаран, хээрийн буудал.

БИДО'Н, -а, м. бидон, хавхагтай цайран хувин.

БИЕ'НИЕ, -я, ср. цохилт, лугшилт; биенне пульса судасны лугшилт; биенне сердца зүрхний цохилт.

БИЗО'Н, -а, м. бизон, америкийн сарлаг.

БИЛЕ'Т, -а, м. 1. билет, пиу; билет в театр театр орох билет, театрын билет; 2. батлах, үнэмлэх; партийный билет намын батлах.

БИЛЕ'ТЁР, -а, м. билет шалгагч.

БИЛЕ'ТЁРША, -и, ж. билет шалгагч эмэгтэй.

БИЛЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. билетийн; билетная касса билетийн касс, билет худалдах газар.

БИЛЛИО'Н, -а, м. биллион, миллиард, арван дүнчүүр, (заримдаа) түмэн дүнчүүр.

БИЛЪЯ'РД, -а, м. бильярд, ширээний бөмбөг (тоглоом).

БИНО'КЛЬ, -я, м. хоёр нүдний дуран, дурамбай; полевой бинокль хээрийн дуран.

БИНО'М, -а, м. бином, хоёр гишүүнт, хослог.

БИНТ, -а, м. бинт, шархны ороолт.

БИНТОВА'ТЬ, -тую, -тuesday; несов., кого-что бинтээр боох, ороох.

БИО, ... био, амь, амин (*амьд бодисын гарал үүсэлтэй, амьд бодисыг хамгаатай гэсэн утга өгдөг утгар*); биология амин судлал.

БИОГРАФ, -а, ж. намтарч, намтар зохиогч.

БИОГРАФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое, намтрын, биеийн түүхийн.

БИОГРАФИЯ, -ы, ж. намтар, биеийн түүх, цааг.

БИОЛОГ, -а, м. биологич, амин судлаач.

БИОЛОГИЯ, -и, ж. биологи, амин судлал.

БИОХИМИЯ, -и, ж. биохими (*амьд бодисын бүрэлдэхүүний хувианы судлал*).

БИПЛАН, -а, м. биплан, давхар дадагчтай нисэх онгоц.

БИРЖА, -ы, ж. 1. мөнгөн санхүү ба худалдааны хэлэлцээ хийх газар; 2. хөдөлмөрийг зүүцлэх газар; ☆ черная биржа гадаадын мөнгөний мууц худалдаа.

БИРКА, -и, ж. зүүт, сэтэр, пайз, ханр.

БИРЮЗА, -ы, ж. окуу, хэрс.

БИРЮЗОВЫЙ, -ая, -ое. өмүн

БИРЮК, -а, м. 1. золбин чоно; 2. зожиг хүн.

БИРЮЛКИ, мн. -лек, (ед, бирюлька, -и, ж.) савхан тоглоом, шавга татах.

БИС межд. дахинд!, уухайлах (*дахин дуулах, тоглохыг хүсэх уриа*).

БИСЕР, -а, м. жинжүү, сүсэ, өлбөн; нивэцэ би-сер өлбөн хэргэх.

БИСЕРНЫЙ, -ая, -ое. жинжүү, сүвсэн, өлбөн.

БИСЕРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. что и без доп. (жнжн.) гарамгай тоглох, уухайлагдах.

БИСКВИТ, -а, м. бисквит, амталсан боорцог.

БИТВА, -и, ж. (высок.) байдал, тулалдаан.

БИТКОМ, (нареч.) биг дүүрэн; битком набитый шиг дүүрэн чихэх.

БИТОК, -тка, м. бөөрөнхий шанз.

БИТОЧЕК, -чка, м. бөөрөнхий шанз.

БИТЪЙ, -ая, -ое; битъ, ч. 1. өдэрсөн, хэм-хэрсэн, цохигдсон; 2. нядагдан, алагдсан; ☆ битъй час бүр бүтэн цаг, зөндөө удтал.

БИТЬ, бью, бьешь; бей; битый; бити (бия жар.) несом. 1. жанцн, водех, нанцн, шаах; битъ ребёна ньльва хүүхдийг зодож болохгүй; 2. нядлах, алах; битъ скот мал ньдлах; 3. цохих; битъ врага дайныг цохих; 4. дэлдэх, цохих, бал-бах, таших; битъ в барабан бөмбөр дэлдэх, хэнгэрэг цохих; битъ в ладоши алга таших; 5. өвдэх, хэмхлэх, хагалах; битъ посуду хурин сав хэмхлэх; 6. тусах, онох; битъ намеренна магад онох; ружьё бьёт дадемо буу хол тусна; 7. өргилдх, ундрах; битъ ключом оргилон ундрах; 8. дохно өгөх; битъ тревогу түгшүүрийн дохно өгөх; 9. бүдэх; битъ масло тос буулах; 10. савах, гүрэх; битъ шерсть ноос савах; 11. хоонох, барах, хохирол учруулах; битъ по карману өвөр хоослох, мөнгө барах; 12. идэх (тоглоом); битъ пешку хүү идэх (шатар); ☆ битъ аадам өшигдэх (мар.); битъ клетью ташуурдах, гуядах; битъ челом мөргөн гуйх; битъ баклуши огт дэмий байх, хөөсөн ээлгүүцэх;

БИТЬСЯ, бьюсь, бьешься; бейся; несом. 1. зодолдох, занчилдах; 2. тулалдах, байдах; битъся с врагом дайсантай тулалдах; битъся в шахматы шатраар тулалдах; 3. цохих, дэлдэх; бьётся сердце зүрх цохино; 4. чармайх, мөрийх; битъся над решениём задаче бодлого бодох гэж мөрийх; 5. мөргөх, мөргөлдөх; битъся годовей об стану туурга мөргөх; 6. тарчлах, үйдээ үзэх; битъся кн рьба об лёд мөс мөргөсөн загас шиг үйдээ үзэх; 7. хэмхрэх, хагарах; 8. мөрийцөх; битъся об заклад мөрийцөх, босоолдох.

БИТЮГ, -а, м. хүдэр морь, ажлын тоомсог.

БИФШТЕКС, -а, м. бифштекс, шарсан мах, хайр-мал мах.

БИЦЕПС, -а, м. гарын хөвч, булчин.

БИЧ, -а, ж. 1. шидбүүр, ташуур, мянаа; 2. гам-шиг, хохирол; война—бич человечества дайн бол хүн төрөдхтний гамшиг мөн.

БИЧЕВАТЬ, -чую, -чуеть; несог., когда-что (высок.). 1. ташуурдаж ялах, шархуурдах; 2. муучлан илгээх, зал шүүмжлэх.

БИШЬ, частица, байз; как бишь өгө зовутъ тэр хэн гэдэг билээ, байз?

БЛАГО I, -а, ср. тус, щим, буян, баялаг, хараг-цээт бүхэн; общественное благо нийгмийн тус; зем-ные блага дэлхийн щим; благо жнани амьдралын буян; ☆ всех благ! сайн яваарай! ни за какие бла-га в мире юугаар ч арнджихгүй, яасан ч өөрихгүй.

БЛАГО II, союз (прост.), тул, байхад нь, ер нь ч; бери, благо даюг өгч байхад нь аваач; койчайте ребёту, благо вечер близко ажлаа дуусгаах, ер нь орой боллоо.

БЛАГОВИДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. аятайхан, үзэмжтэй; под благовидным предлогом аятайхан шалтаг олох.

БЛАГОВОЛЕ'НИЕ, -я, ср. (устар.). таалал, соёрхол.

БЛАГОВОЛИТЬ, -лю, -лишь; несог. (ушар). таалах, соёрхох, бодгоох.

БЛАГОВО'НИЕ, -я, ср. (жнжн.) сайхан үнэр, анхилам үнэр, хүжийн үнэр.

БЛАГОВО'ННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -нна. (жнжн.) сайхан үнэртэй.

БЛАГОВОСПИ'ТАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. сайн хүмүүжилтэй, томоотой.

БЛАГОВЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое; -ем, -ейна (высок.). бишрэлтэй, сүслэлтэй.

БЛАГОВЕ'ТЬ, -ем, -еши; несог., перед кем-чем (высок.) бишрах, сүслэх.

БЛАГОДАРИТЬ, -рю, -ришь; несог., когда-что. тазаргах, ачийг харуулах, баяраалаа гэх; благо-дарю вас! танд талархъя!

БЛАГОДА'РНОСТЬ, -и, ж. ачийг болох, тазар-хал; объявить благодарность тазархал хүргэх.

БЛАГОДА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рок, -рна. ачийг бодох, тазархал.

БЛАГОДА'РЯ, предлог а дат. я. ачаар, туслам-жаар, туслацаагаар, шалтгаанаар; благодаря вам таны ачаар.

БЛАГОДА'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. элбэг дэлбэг, өн баян; благодатный край өн баян нутаг.

БЛАГОДАТЬ, -и, ж. 1. өн таатай; камия благо-даты ямар өн таатай юм! 2. буян ялшиг.

БЛАГОДЕ'НСТВИЕ, -я ср. (ушар) анх мөнх, түвшин жаргал, буянаа өдлэх.

БЛАГОДЕ'ТЕЛЬ, -я, м. (устар. и прок.) ачит хүн, нвээгч.

БЛАГОДЕ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. ач тус, нвээ.

БЛАГОДЕ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (жнжн.) ачит, нвээлтэй.

БЛАГОДЕ'ЯНИЕ, -я, ср. (высок.) сайн үйл, буянт үйл, ач тус.

БЛАГОДУ'ШИЕ, -я, ср. 1. амгалан, номхон, зөө-лөн сэтгэл; 2. амарлингуй, алмай.

БЛАГОДУ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. 1. ам-галан, номхон, зөөлөн сэтгэлтэй; 2. амарлингуй алмай.

БЛАГОЖЕЛА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. (жнжн.) сайныг хүсэх, ерөөх, нвээлт, тааламжтай.

БЛАГОЗВУЧИЕ, -я, ср. яруу дуу, сонсголон, ариа тааралдах.

БЛАГОЗВУЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. яруу дуутай, сонсголовтой.

БЛАГОЙ I, -ая, -ое (устар.), сайн, буянт; благие намерения буянт санаа.

БЛАГОЙ II; кричать благим матом тэнхээ мэдэн бархирах.

БЛАГОНАДЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. найдвартай, итгэлтэй.

БЛАГОНАМЕРЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна (устар.). итгэмжтэй, дуулгавартай.

БЛАГОНРАВНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. (устар.). авир сайтай, илдэ зантай.

БЛАГООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. эрүүхан, үзэмжтэй.

БЛАГОПОЛУЧИЕ, -я, ср. амар мэнд, элбэг дэлбэг.

БЛАГОПОЛУЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. амар мэнд, эсэн мэнд, элбэг дэлбэг; благополучное пришествие энх мэнд ирэх, сайн явж ирэх.

БЛАГОПРИБРЕТЕННЫЙ, **БЛАГОПРИБРЕТЕННЫЙ**, -ая, -ое. 1. өөрөө олсон; 2. удамцлын бус.

БЛАГОПРИСТОЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -оена, (книжн.). зүй ёсны, аятай, зохистой.

БЛАГОПРИЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тан, -тана. тохиромжтой, таарамжтай, аятайхан; благоприятное условие таарамжтай болзол, аятайхан нөхцөл.

БЛАГОПРИЯТСТВОВАТЬ, -тую, -туюша; несог., кому-чему (книжн.). илээх, өршөөх, таарах, таарамжтай болгох; счастье ему благоприятствовало олзий хуураг нь өршөөжээ; случай ему благоприятствовал ээ нь таарчээ.

БЛАГОРАЗУМИЕ, -я, ср. сайн оюун, хэрсүү ухаан.

БЛАГОРАЗУМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мена. сайн оюун, хэрсүү ухаан.

БЛАГОРОДИЕ, -я, ср. эрхэм... гуай; наше благородие эрхэм та.

БЛАГОРОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. сурвалжит; 2. ариун шударга, буянтай; благородное дело борьба за мир энх тайвны төлөө тэмцэх ариун шударга хэрэг; 3. эрдэнийн, зэврэхгүй; благородный металл зэврэхгүй металл (алт, мөнгө).

БЛАГОСКЛО́ННОСТЬ, -я, ж. ээл, илээл, бэлэн, элэгсэг.

БЛАГОСКЛО́ННЫЙ, -ая, -ое; -кен, -киа (книжн.). ээлтэй, илээлтэй, элэгсэг.

БЛАГОСЛОВЕНИЕ, -я, ср. адис, ерөөл.

БЛАГОСЛОВИТЬ, -влю, -вишь; сов., кого-что. 1. адислах, ерөөх; 2. сайшаах, зөвшөөрөх.

БЛАГОСЛОВЛЯТЬ, -влю, -вешь; несог. 1. адислах, ерөөх; 2. сайшаах, зөвшөөрөх.

БЛАГОСОСТОЯНИЕ, -я, ср. баялаг, чинээлэг ажамьдраг; сайн сайхан байдал.

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТЬ, -я, ж. аглаг өгөг, тэтгэх, тусламж үзүүлэх.

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өглөгийн, тэтгэмжтэй, эзэнгтэй; благотворительный спектакль тэтгэмжийн жүжиг (орлогын нь доуучуудад туслахад зориулсан).

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рена (книжн.) ашиг тустай, ачтай, тааламжтай, ееддүүдэх; благотворное влияние ачтай нөлөө.

БЛАГОУСТРОЕННЫЙ, -ая, -ое; -оен, -оенна тохилог, хангамж сайтай, тохинуун.

БЛАГОУСТРОИТЬ, -ю, -ошь; -оенный (-оен, -оена); сов., что. тохижуулах.

БЛАГОУХАНИЕ, -я, ср. (книжн.). сайхан үнэр анхилах.

БЛАЖЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. 1. их амгалан; 2. дүйрэн; ☆ блаженная память таалаа төгссөн.

БЛАЖЕНСТВО, -а, ср. амар жаргал, жаргал цэнгэл.

БЛАЖЕНСТВОВАТЬ, -тую, -туюша; несог. амар жаргах, жаргаж цэнгэх.

БЛАЖИТЬ, -жу, -жишь; несог. (прост.). авиргүйтэх, овилгогуйтэх.

БЛАЖНОЙ, -ая, -ое (прост.). овилгогуй, уцаар.

БЛАЖЬ, -и, ж (разг.). овилгогуй.

БЛАНК, -а, м. бланк, цагаан хуудас, албан хуудас.

БЛАТ, -а, м. хуагайчдын этгээд хөл; ☆ по благу танил талын аргаар, арын хаалгаар.

БЛЕДНЕТЬ, -ю, -еешь; несог. 1. цайх, цонхих, зэвхнэх; 2. яльгүй шиг санагдах; перед кровавым призраком минувшей войны бледнеют все ужасы рабаства өнгөрсөн дайны цуст хямралын дэргэд боолчдалын бүх гай зовлон нь яльгүй шиг болно.

БЛЕДНОСТЬ, -и, ж. 1. цайвгар, цонхигор, зэвхнэй; бледное лицо цонхигор царай; 2. барагтайхан; бледный рассказ барагтайхан өгүүлэг; ☆ бледная немочь хулгана өвчин.

БЛЕКЛЫЙ, -ая, -ое. бүдэг, зэвхий.

БЛЕКНУТЬ, -ну, -нешь; блкн, блкна; несог. зэвхнэрэх, бүдэгрэх.

БЛЕСК, -а, м. 1. хурц гэрэл, гялгар, гялалзах, гялбах; блеск солнца нарны хурц гэрэл; 2. пог жавхлан, үзэсгэлэн; во всем блеске үзэсгэлэн төгөдрөөр; 3. гялга, гялтгана, тол; железный блеск төмрийн гялга.

БЛЕСНА, -м, ж. халбаган дэгээ, илбэсэн гох, гялтгануур, гялбаа.

БЛЕСНУТЬ, -ну, -нешь, однокр. 1. гялалзах, гялсхийх; 2. гялхуудах; 3. гянт санах; блеснула мысль гянт санал оров.

БЛЕСТЕТЬ блестя и блестяшь; блестящий и блестящий; несог., чем. 1. гялалзах, гялсхийх, гялайх; не все то золото, что блестит гялалзах юм бүр адт байдаг биш; 2. гялхуулах, сүрхнэй, олигтой; он не блещет умом тэр сүрхнэй ухаантай хүн биш.

БЛЕСТКИ, -ток, од. -тка, -я, ж. 1. гялалзуур, тол, гялгар толбо; 2. гялалзсан үг, оногчтой үг; распылять блески остроумия хурц ухаанаар оногчтой үг арих.

БЛЕСТЯЩИЙ, -ая, -ое; -яц, гялалзсан, гялхуулам, гоп.

БЛЕФ, -а, м. (книжн.). хоосон гялхуулалт, бардам үг.

БЛЕЯНИЕ, -я, ср. майлах; блеяние овец хонь майлах.

БЛЕЯТЬ, I и 2 л на употр, блеет, несог. майлах.

БЛИЖАЙШИЙ, -ая, -ое. 1. ойр, ойрын, дотгийн, зэргэдээ орших, дотнын; 2. шууд, нарийвчлан; при ближайшем рассмотрении нарийвчлан хянахад.

БЛИЖЕ, сравн. ст. от прил. близкий. ойр, дотно.

БЛИЖНИЙ, -ая, -ее. ойр, ойрын, дотнын, дөтийн
БЛИЗ, предлог с род. п. дэргэд, ойр.

БЛИЗИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., близится, несов. ойртох, ойртож ирэх, дөглөх, шахах; бли-
зится к десяти арван цаг шахаж байна.

БЛИЗКИЙ, -ая, -ое; -зон, -эка, -эко. 1. ойрын, дө-
тийн; 2. дотно, янаг, элгэн; 3. төстэй, ойролцоо,
адил шахуу.

БЛИЗКО, нареч. ойр, дотно.

БЛИЗЛЕЖАЩИЙ, -ая, -ее. ойрх, зэргэлдээ ор-
ших.

БЛИЗНЕЦ, -а, м. ихэр, ихрийн ерөөсөн; близне-
цы ихэр хүүхэд.

БЛИЗОРУКИЙ, -ая, -ое; -ук. харалган, алсын
караагүй.

БЛИЗОРУКОСТЬ, -и, ж. харалган, алсын ка-
раагүй.

БЛИЗОСТЬ, -и, ж. 1. ойр, ойртох, дотно; чув-
ствуется близость рассвета үүр цайх ойртсон нь
мэдэгдэнэ; 2. ойролцоо, адил шахуу.

БЛИК, -а, м. цагаан толбо, тол.

БЛИН, -а, м. шүүрмэг бин, хуймаг; ☆ первый
блин комом анхны юм алдаатай.

БЛИНДАЖ, -а, м. блиндаж, хээрийн бөхлөлт.

БЛИНЧИКИ, -ов, ед. -чик, -а, м. амтат бин, каз
чиртай бин.

БЛИСТАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (вы-
сок.). гялалзсан, гоёмсог.

БЛИСТАТЬ, -аю, -аешь; несов. гялалзах.

БЛОК I, -а, м. блок, гулдмай, өргөх оньс, араа;
блок шестерни ул араа; блок строительный барил-
гын гулдмай.

БЛОК II, -а, м. эвсэл, бүлэглэх.

БЛОКАДА, -ы, ж. блокад, бүслэлт, хялалт, хо-
рио; в кольце блокады бүслэлтийн цагритг; эконо-
мическая блокада эдийн засгийн хялалт.

БЛОКАУЗ, -а, м. цэргийн хээрийн бөхлөлт,
бэхэлсэн хуаран.

БЛОКИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и
несов., кого-что. 1. бүслэх, хүрээлэн хяхах, 2. эв-
сэх, бүлэглэх; 3. зам хаах.

БЛОКНОТ, -а, м. блокнот, өврийн дэвтэр, тэм-
дэглэлийн дэвтэр, тасалбар дэвтэр.

БЛОНДИН, -а, м. цайвар үстэй хүн.

БЛОНДИНКА, -и, ж. цайвар үстэй эмэгтэй, шар
күүхэн.

БЛОХА, -и, мн. блохи, блох, -ам, ж. нохой
бөөс, бүүргэнэ.

БЛОШИНЫЙ, -ая, -ов. нохой бөөсний.

БЛОШКИ, -шек, товч; играть в блошки товч
үсэргэж наадах.

БЛУДИТЬ, -ужу, -удишь; несов. (прост.). 1.
садарлах, завхайрах; 2. төөрөх, тэнэх.

БЛУДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.). садар, зав-
хай.

БЛУДНЫЙ, -ая, -ое. тэнэмэл, хэрмэл.

БЛУЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. төөрөх, кэрэх,
тэнүүчлэх.

БЛУЖДАЮЩИЙ, -ая, -ее. төөрсөн, хэрмэл, тэн-
эмэл; ☆ блуждающий огонёк хээрийн гал, чөтгө-
рийн гал.

БЛУЗА, -ы, ж. гадуур памц.

БЛУЗКА, -и, ж. эмэгтэй хүний гадуур памц.

БЛЮДЕЧКО, -а, род. мн. -чек, ср. дийз, цөгц.

БЛЮДО, -а, ср. 1. пял, таваг; 2. идээ, хоол,
зууц; обед из трёх блюд гурван төрлийн хоол, гур-
ван тавагтай хоол.

БЛЮДИЦЕ, -а, род. мн. -дич, ср. дийз.

БЛЮСТИ, блюду, блюдешь; блюд -а; несов.
что (высок.). сахих, харах, хамгаалах; блюсти за-
коны хуулийг сахих, хуулийг хамгаалах.

БЛЮСТИТЕЛЬ, -я, м. (высок. и ирон.). журам
сахиулагч, дэмч.

БЛЯХА, -и, ж. товруу, баавар, даруулга, товч.

БЛЯШКА, -и, ж. бяцхан товч, даруулга, жижиг
баавар.

БОБ, -а, м. шов; ☆ остаться на бобах аль ч
үгүй хоцрох, аль ч үгүй аяцан туухай.

БОБЕР, -бра, м. минжний арьс, минж.

БОБИНА, -ы, ж. (спец.). ороомог, катушка.

БОБР, -а, м. минж.

БОБРИК, -а, м. сахлаг цэмбэ, үст өрмөг.

БОБРИКОМ, (нареч.). причёска бобриком пива
түү засуулах.

БОБЫЛЬ, -я, м. (устар.). гоонь хүн, гоонь би-
гозон, толгой.

БОГ, -а, м. тэнгэр, бурхан; ☆ бог с ними буя
наараа болог, явал яаг; шляется бог знает где
хаа тэнэж явааг хэн мэдэх вэ.

БОГАДЕЛЬНЯ, -и, род. мн. -лен, ж. настныг
тэжээх газар.

БОГАТЕТЬ, -ею, -еешь. несов. баяжих.

БОГАТСТВО, -а, ср. баялаг, элбэг дэлбэг
естественные богатства байгалийн баялаг.

БОГАТЫЙ, -ая, -ое; -ат; богаче. 1. баян, ба-
лаг, элбэг дэлбэг, өн элбэг; 2. тансаг сайхан; ү-
чем богаты, тем и рады байгаагаараа л баярх-
хаас биш яах вэ, эрээлэлгүй зоогло.

БОГАТЫРСКИЙ, -ая, -ое. баатар, бааврын,
баатарлаг.

БОГАТЫРЬ, -я, м. баатар.

БОГАЧ, -а, м. баян хүн; богачи баячууд.

БОГДЫХАН, -а, м. богд хаан, богд эзэн.

БОГЕМА, -ы, ж. собир. 1. хувна аргаагаах сэт-
хээтэн, зайгуул сэхээтэн, танхай тариачин; 2. за-
гай сайдан, танхай.

БОГИНЯ, -и, род. мн. -инь; ж. дарь эх, дагина,
охин тэнгэр, лхамо.

БОГОМАЗ, -а, м. бурхан зураач, бурханч.

БОГОМОЛЕЦ, -льца, м. (устар.). мөргөлч, в-
бадарчин.

БОГОМОЛЬЕ, -я, -ср. (устар.). мөргөл.

БОГОМОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (устар.).
сүжигтэй, мөргөлч.

БОГОСЛОВИЕ, -я, ср. шажны номлол, судар.

БОГОСЛУЖЕНИЕ, -я, ср. бурхан тахи, мөргөл
хийх, хурал хурах.

БОГОТВОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., кого-что.
тахих, бишрэх, хэтэрхий шүтэх.

БОГОХУЛЬСТВО, -а, ср. (устар.). бурхан
шүтээн хараах.

БОДАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. мөргөл,
олих.

БОДАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. мөргөлдөх,
Филлох.

БОДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. мөргөмтний, мөргөл-
дөг; бодливая корова мөргөдөг үнээ.

БОДНУТЬ, -ну, -нешь, однокр. мөргөчих, олих
чих.

БОДРИТЬ, -рю, -ришь; несов., кого-что. эрх
оруулах, сэтгэл сэргээх, урамшуулах.

БОДРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. эрх
орох, сэтгэл сэргэх, урамших.

БОДРОСТЬ, -и, ж. урам, зориг, сэргэлэн, овоо

БОДРСТВОВАТЬ, -таю, -тауешь; несов.
(минжн.). сэргэлэн байж сэрүүн байж, нойргүй;

бодрствовать всю ночь шөнө турш сэрүүн байх, бойргүй хонох.

БОДРЫЙ, *-ая, -ое*; царинун, тэнхлүүн, тартай, цовоо; бодрый старик тартай өвгөн.

БОЕВОЙ, *-ая, -о*; 1. байлдааны, байлдаанд явсан; боевое задание байлдааны даалгавар; 2. дайчин, эрэлхэг, цогтой, зоригтой; боевой дух дайчин амьсгал; 3. чухал; боевая тема чухал сэдэв; ☆ боевое крещение байлдаанд анх оролцох; боевая дружина замгийн бүрш.

БОЕК, *бойка, м. (спец.)*, цохилуур

БОЕПРИНАСЫ, *-ов*, зэр зэвсэг.

БОЕСПОСОБНОСТЬ, *-и, ж*, дайчин чадвар, байлдааны чадвар.

БОЕСПОСОБНЫЙ, *-ая, -ое; -бен, -бна*, дайчин, байлдааны чадвартай.

БОЕЦ, *бойца, м.* байлдагч, цэрэг.

БОЖЕСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ен, -енна*. 1. бурхны, тэнгэрийн; божественные книги бурхны ном; 2. гайхамшиг, гоц сайхан; божественный голос гоц сайхан хоолой.

БОЖЕСТВО, *-а, ср.* бурхан, тэнгэр.

БОЖИЙ, *-ья, -ье*, бурхны; ☆ божья, коровка шүрэн хорхой, тэвтээр цох.

БОЖИТЬСЯ, *-жусь, -жишья*; *несов*; ам алдах, андгайлах.

БОЙ, *бо'я, оббе, в бою и в бо'е, мн. бои', бо'я, м.* 1. байлдаан, тулалдаан, байлдах, тулалдах; классовые бои ангийн тулалдаан; кулачный бой нударгалан байлдах; 2. зодох; 3. цохих, дэлдэх; бой часов цаг цохих; 4. тусгал; бой ружья бууны тусгал; 5. нядлах; бой скота мал нядлах; бой-баба айхтар эхнэр, галтай хүүхэн.

БОЙКИЙ, *-ая, -ое; бо'ек, бойка', бо'йко; бо'йче*. 1. цовоо, шаламгай; бойкий малый цовоо залуу; 2. хүн олонтой, хөл ихтэй, гүйлгээтэй; бойкая улица хөл ихтэй гудамж.

БОЙКОТ, *-а, м.* бойкот, ойшоохгүй, тэвчих эсэргүүцэл, харилцаа таслах; объявить бойкот тэвчих эсэргүүцлийг зарлах.

БОЙКОТИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; несов., кого-что*. бойкот зарлах, тэвчин эсэргүүцэх, ойшоохгүйгээ зарлах.

БОЙНИЦА, *-ы, ж.* буудлагын сүв.

БОЙНЯ, *-и, род. мн. бо'ен, ж.* 1. бойня, мал нядлах газар, ярганы газар; 2. хядалдаан, хиартал хядах.

БОК, *-а, (-у), о бо'ке, на боку' мн. боки' -ов, м.* 1. хажуу, хавирган тал, ташаа; 2. зэрэгцээ, дэргэд; бок о бок мөр зэрэгцэн.

БОКАЛ, *-а, м.* хундага, цом, зүнс; ☆ поднимать бокал дугараа барих; хундага өргөх.

БОКОВОЙ, *-ая, -ое*. хажуугийн, хажуу талын. ☆ отправиться на боковую хажуулдах, унтаахайнд очих.

БОКОМ, *нареч.* хажуулдан, хажуугаар, тойроод, хэлтгий; протиснуться боком в дверь үүдээр хажуулдан орох.

БОКС, *-а, м.* бокс, нударгалан барилдах.

БОКСЁР, *-а, м.* боксч, нударгалагч.

БОКСЁРСКИЙ, *-ая, -ое*. боксын, боксёрын; ☆ боксёрское восстание их нударгатны бослого (1900 оны хятадын бослого, цагаан хулгана жилийн салуун).

3 «Орос-Монгол голь»

БОКСИТ, *-а, м.* боксит, хөнгөн цагааны хүдэр.
БОЛВА'Н, *-а, м.* 1. тайрдаас мод, хэрчим; 2. малгайн хэлбүүр; 3. чихсэн арьс; 4. шал тэнэг, дүлий годил, мануухай.

БОЛВА'НКА, *-и, ж.* 1. цутгамал болд, тайрдаан төмөр; 2. малгайн хэлбүүр.

БОЛЕВОЙ, *-ая, -ое*. өвчинтэй, эмзэг, хөндүүр.

БО'ЛЕЕ, *нареч.* 1. үлэмж, илүү, нилээд; более подробный доклад нилээд тодорхой илтгэл; 2. улам илүү, тэр ч байтугай, түүгээр ч барахгүй; более того тэр ч байтугай, түүгээр ч үл барам; более и более улам улам; ☆ более или менее их ч бага ч гэсэн, нилээд овоо.

БОЛЕЗНЕННЫЙ, *-ая, -ое; -нен, -ненна*. 1. эмзэг, өвдөмтгий, үлбэгэр; 2. хөндүүр, өвчинтэй, өвдгөх; 3. хэтэрхий, дэндүү; болезненное самолюбие дэндүү биеэ тоох.

БОЛЕЗНЕТВОРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна. (спец)* өвчин үүсгэгч; өвдгөгч.

БОЛЕЗНЬ, *-и, ж.* өвчин, эмгэг; хроническая болезнь архаг өвчин, эмгэг; ☆ болезни роста өсөлтийн бэрхшээл.

БОЛЕ'ЛЬЩИК, *-а, м. (разг.)*. санаа зовогч, залбирагч.

БОЛЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* 1. өвдөх, өвчин тусах, өвчлөх, өвчин хүрэх; болеть гриппом ханиад хүрэх; 2. сэтгэл зовох, өрөвдөх, зовних; болеть душой о ребёнке хүүхдийн төлөө сэтгэл зовох.

БОЛЕУТОЛЯЮЩИЙ, *-ая, -ее*. өвчнийг намдаах, өвдөхийг намхруулах, өвчин дарах.

БОЛО'НКА, *-и, ж.* хав нохой.

БОЛОТИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист*. намагтай, намаг, балчиг.

БОЛОТНЫЙ, *-ая, -ое*. намгийн; болотный газ намгийн хий.

БОЛО'ТО, *-а, ср.* намаг, балчиг; торфяное болото хүдрийн намаг.

БОЛТ, *-а, м.* татуурга, болт, эр эрэг.

БОЛТАТЬ I, *-аю, -аешь; несов. (разг.)*. 1. зайлах, хутгах; 2. тийчигнэх, хөдөлгөх, санжигнуулах; болтать ногами хөлөө санжигнуулах.

БОЛТАТЬ II, *-аю, -аешь; несов., что и без доп. (разг.)*. чалчих, донгосох, бавтнах; болтать вздор дэмий чалчих.

БОЛТАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. санжганах, унжганах; 2. зайлагдах, холхих; 3. сэлгүүцэх, дэмий хэсэх; 4. элбэгдэх.

БОЛТЛИВОСТЬ, *-и, ж.* чалчаа, задгай амтай.

БОЛТЛИВЫЙ, *-ая, -ое, -ив*. чалчаа, бураа, задгай амтай.

БОЛТОВНЯ, *-и, ж. (разг. неодобр.)*. дэмий яриа, чалчаа үг, хов жинь.

БОЛТУ'Н I, *-а, м. (разг. неодобр.)*. чалчаа, хаягархай хэнгэрэг.

БОЛТУ'Н II, *-а, м. (спец.)*. үргүй өндөг.

БОЛТУ'НЯ, *-и, род. мн. -ний*. чалчаа эхнэр.

БОЛТУ'ШКА, *-и, ж.* 1. хуггуур, бүлмэг, бантан; 2. уймар амьтан.

БОЛЬ, *-и, ж.* 1. өвдөх, өвчин, хөндүүр; зубная боль шүд өвдөх; 2. зовлон; душевная боль сэтгэлийн зовлон; ☆ с болью в душе сэтгэл зовлонтой, сэтгэлээр шаналах, элэг эмтрэх.

БОЛЬНИЦА, *-ы, ж.* больниц, эмнэлгийн газар, сувиллын газар, хэвтэх эмнэлэг.

БОЛЬНИЧНЫЙ, *-ая, -ое*. эмнэлгийн; больничный лист эмнэлгийн хуудас.

БО'ЛЬНО I, *нареч.* 1. өвдтөл, өвдөнө, хөндүүр; больно дышать амьсгалахад өвдөнө; 2. харамсах,

гуних: мне больно за него түүний төлөө би харамсах юм.

БОЛЬНО И, нареч., (прост.) маш, айхтар; он больно хитэр тэр айхтар зальтай хүн.

БОЛЬНОЙ, -ая, -ое; *болден, больна*. 1. өвчин, өвчтэй, хөндүүр, эмзэг; больное место хөндүүр газар, эмзэг газар; больной вопрос эмзэг асуулт, хөндүүр асуулт; 2. өвчтөн; приём больных өвчтөнийг үзэх.

БОЛЬШЕ, нареч. 1. илүү, их, том, үлэмж; это мне больше нравится энэ над илүү аятайхан санагдаж байна; 2. дахиад, дахин, цааш нь; больше не буду дахиад тэгэхгүй; ☆ больше того түүгээр ч барахгүй, тэр ч байтугай.

БОЛЬШЕВИЗМ, -а, м. большевизм, Ленинний суртал.

БОЛЬШЕВИК, -а, м. большевик, оросын эв хамт намын гишүүн.

БОЛЬШИЙ, -ая, -ев. ихэнх, ихдээ, илүү, гол төлөв; большей частью ихэнхдээ, гол төлөв; самое большее ихдээ, ихдэхдээ.

БОЛЬШИНСТВО, -а', ср. ихэнх, олонх, дийлэнх; большинством голосов олонхийн саналаар; подавляющее большинство давуу олонх.

БОЛЬШОЙ, -ая, -ое. 1. том, их, их болсон; большой дом том байшин; большой сын их хүү; 2. олон; большое знакомство олон танил; ☆ большой палец эрхий хуруу; Большая Медведица Долоон өвгөн, Долоон бурхан, Дожуур од.

БОЛЬШУЩИЙ, -ая, -ее (разг.). асар том, учиргүй их, мундаг.

БОЛЯЧКА, -и, ж. (разг.). шарх, хатиг.

БОМБА, -и, ж. бөмбөг (зэвсэг); зажигательная бомба шатаах бөмбөг.

БОМБАРДИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *ованный*; *несов.*, *кого-что*. бөмбөгдөх.

БОМБАРДИРОВАТЬ, -и, ж. бөмбөгдлөг.

БОМБАРДИРОВАЩИК, -а, м. бөмбөгдөгч онгоц

БОМБЕЖКА, -и, ж. (разг.). бөмбөгдөх.

БОМБИТЬ, -блю, -бишь; *несов.*, *кого-что*. бөмбөгдөх.

БОМБОВОЗ, -а, м. бөмбөгдөгч онгоц.

БОМБОНЬЕРКА, -и, ж. чихрийн гоё хайрцаг.

БОМБОУБЕЖИЩЕ, -а, ср. бөмбөгөөс хоргодох газар.

БОНА, -и, ж. мөнгөн тэмдэгт, цаасан мөнгө.

БОНДАРНЫЙ, -ая, -ое. торхны, бочкийн, боошгийн.

БОНДАРНЯ, -и, ж. бочк үйлдвэрлэх газар, торхний газар.

БОНДАРЬ, -я, м. торхоч, бочк үйлдвэрлэгч.

БОНТИРОВАТЬ, -и, ж. ангилан ялгах.

БОР, -а, о бор, в бору', мн. -ы', -о', м. шилмүүст ой, ой; сосновый бор нарсан ой, ☆ с бору да с сосенки эрээвэр хураавар юм.

БОРДО, *нескл.*, с. и неизм. хүрэн улаан.

БОРДОВЫЙ, -ая, -ое. хүрэн улаан.

БОРДЮР, -а, м. хөвөө, эмжээр, хназ.

БОРЕЦ, -рца, м. 1. бөх; 2. тэмцэгч.

БОРЖОМ, -а, м. боржом (рашаан).

БОРЗАЯ, -ой, ж. тайга нохой.

БОРЗОПИСЕЦ, -сца, м. (ирон.). хайш яйш зохиогч, гадиллагч, ноороглогч.

БОРЗЫЙ, -ая, -ое. (устар.) агсам; борзый конь агсам морь.

БОРМОГАНЬЕ, -я, ср. бөвтцөх, аман дотроо ярих.

БОРМОТАТЬ, -очу, -очешь; *несов.*, *что и без доп.* бөвтнөх, аман дотроо ярих.

БОРНЫЙ, -ая, -ое. борын; борная кислота борын хүчил.

БОРОВ, -а, м. 1. ар гахай, хөнгөлсөн гахай; 2. яндангийн хүхээ, хэвтээ хүхээ.

БОВОИКА, -а, м. цагаан мөөг.

БОРОДА, -ы', *вин.* бо'роду, мн. бо'роды, боро'д, -а'м, ж. сахал, эрүүний сахал.

БОРОДАВКА, -и, ж. үү.

БОРОДАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. сахалтай, хууз-сахалтай.

БОРОДАЧ, -а, м. (разг.). 1. сахалт; 2. тас, ёл.

БОРОДКА, -и, ж. 1. богино сахал, ооч сахал; 2. түлхүүрийн өргөс, түлхүүрийн шүд.

БОРОДОК, -ка, м. поолтуур.

БОРОЗДА, -ы', мн. бо'розды, боро'зд, -а'м, ж. шан, ховил, гурви, анжисны мөр, хагалам.

БОРОЗДИТЬ, -эжу, -эдишь; *несов.*, *что*. шан гаргах, хагаламлах; ☆ морщины бороздили его чело магнайд нь атираа гарчээ.

БОРОЗДКА, -и, ж. жижиг шан, атриа.

БОРОНА, -ы', *вин.* бо'рону, мн. бо'роны, боро'н, -а'м, ж. тарианы самнуур, дагнуур, борной.

БОРОНИТЬ, -ню, -нишь; *несов.*, *что*. самнаа, дагнаа, борнойдох.

БОРОНОВАТЬ, -ную, -нуешь; *несов.*, *что*. самнаа, дагнаа, борнойдох.

БОРОТЬСЯ, *борюсь, борешься*; *несов.* 1. тэмцэх; бороться с культурной отсталостью соёлмн хоцрогдсон байдалтай тэмцэх; 2. зөрчилдөх; у него радость боролась с завистью түүний баяр атаа хоёр зөрчилдөж байв; 3. барилдах; борцы борются бөхчүүд барилдана.

БОРТ, -а, о борте, на борту' мн. -а' -о', м. 1. энгэр, хажлага; борт одежды дээлийн энгэр; 2. хажуу, мөгүү, ирмэг; ☆ за бортом онгоцноос ойчих, гологдох; выкинуть за борт голж хаях.

БОРТМЕХАНИК, -а, м. бортмеханикч, нисэх онгоцны механикч.

БОРТНИЧЕСТВО, -а, ср. (устар.) ойн зөгийг ашиглах ажил.

БОРЩ, -а', м. улаан манжинтай шөл, борщ, хүрэн шөл.

БОРЬБА, -и, ж. 1. барилдаан; борьба борцов бөхийн барилдаа; 2. тэмцэл; классовая борьба ангийн тэмцэл.

БОСИКОМ, нареч. хөл нүцгэн, холхиндог.

БОСОЙ, -ая, -ое; *бос, боса, босо*. хөл нүцгэн, холхиндог; ☆ на босу ногу холхиндог.

БОСОНОГИЙ, -ая, -ое. хөл нүцгэн.

БОСОНОЖКА, -и, ж. 1. хөл нүцгэн хүүхэн; 2. задгай шаахай.

БОСС, -а, м. данжаад.

БОСТО, -а, м. 1. хээрийн торлоом; 2. бостон, цөмбэ, ноосон даавуу; 3. бостон бүжиг.

БОСЯК, -а', м. зайгуул хүн, хөл нүцгэн хүн.

БОТАНИК, -а, м. ботаникч, ургамалч, ургамлын судлагч.

БОТАНИКА, -и, ж. ботаник, ургамлын судлагч.

БОТАНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ботаникийн, ургамлын.

БОТВА, -ы', ж. төмст ургамлын навч шилбэ, иш навч.

БОТИНОК, -нка, м. ботинки, шагайвч гутал.

БОТИНКИ, -нок. ботинки, шагайвч гутал.

БОТЫ, *бо'тол, өд. бот*, -а. гадуур гутал, бот гутал, тогонцог.

БОЧАР, -а, м. торхоч, торх хийгч.

БОЧКА, -и, ж. ган, торх; боошиг.
БОЧКОМ, нареч. хажуулдан.
БОЯЗЛИВОСТЬ, -и, ж. аймтгай, аймхай,
БОЯЗЛИВЫЙ, -ая, -ое, -ив. аймтгай, аймхай, уулбай.
БОЯЗНЬ, -и, ж. айх, эмээх, айдас хүрэх.
БОЯРИН, -а, мн.-я'ре, -я'р, м. боярин, их ноён; нутгийн ноён.
БОЯРЫШНИК, -а, м. долоогоно, имдий.
БОЯРЫШНИЦА, -ы, ж. толботой цагаан эрвээхэй.
БОЯТЬСЯ, боясь, бошьясь; несов. 1. айх, эмээх зовох; бояться темноты харанхуйгаас айх; боясь сказать хэлэхээсээ зовж байна; 2. гутах, гэмтэх, муудах; книга боится сырости ном чийгэнд гэмтэнэ.
БРА, нескл., ср., хамын дөнгийн тавиур, туурган дэн.
БРАВАДА, -ы, ж. бардам, сайрхал.
БРАВИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., чем (книжн.). бардамнах, сайрхах; бравировать опасностью аюудыг тоомсорлохгүй бардах.
БРАВО, межд. уухай! мөн дөө!, дорнон; он выгядит браво тэр дорнон харагдаж байна.
БРАВУРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (книжн.). бадрангуй, шуугиантай; бравурный марш бадрагуй марш.
БРАВЫЙ, -ая, -ов, brave. дорнон, хийморьтой, аолбоотой.
БРАГА, -и, ж. шар айраг.
БРАЖКА, -и, ж. шар айраг, арз.
БРАЖНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (стар.). архихдах, айрагдах.
БРАЗДЫ: бразды правления (высок.) төр жолоодох, төр барих.
БРАК I, -а, м. эр эм болох, гэрлэх, хадамд очих, эхнэр авах; вступить в брак эр эм болох, гэрлэх.
БРАК II, -а, м. зааз, гологдол, шаар.
БРАКЕРАЖ, -а, м. (спец.). барааны чанарыг шалгах.
БРАКОВАННЫЙ, -ая, -ое, заазлагдсан, гологдсон, гологдол.
БРАКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; несов., что, заазлах, голох, шаарлах.
БРАКОВКА, -и, ж. заазлах, шаарлах.
БРАКОВЩИК, -а, м. (спец.). заазлагч, шаарлагч, шалгагч.
БРАКОДЕЛ, -а, м. (разг. презр.). гологдол гаргагч, гадилагч.
БРАКОНЬЕР, -а, м. (спец.). сэм гөрөөлөгч, далдын анч.
БРАКОРАЗВОДНЫЙ, -ая, -ое, эр эм салах.
БРАКОСОЧЕТАНИЕ, -я, ср. (книжн.). гэрлэх, эр эм болох.
БРАМИН (БРАХМА'Н), -а, м. бярман (Энатхэгийн язгууртан).
БРАНДМЕЙСТЕР, -а, м. (устар.). гая командын дарга.
БРАНДСПОЙТ, -а, м. хушуувч, усан хөөрөгний хушуу.
БРАНИТЬ, -ню, -нишь; несов., кого-что. хараах, аашлах, загнах.
БРАНИТЬСЯ, -нюсь, -нишьясь; несов. хэрэддэх, хараалцах.
БРА'ННЫЙ I, -ая, -ое. хараалын.
БРА'ННЫЙ II, -ая, -ое. дайчин, дайнд хэрэглэх; бранные доспехи дайнд хэрэглэх зүйл, хуяг дуулга, өвч зэмсэг.

БРАНЧЛИВЫЙ, -ая, -ое. хэрүүлч, хараалч.
БРАНЬ I, -и, ж. хараал.
БРАНЬ II, -и, ж. (стар.). дайн, тулалдаан; на поле брани дайны талбар дээр.
БРАСЛЕТ, -а, м. бугуйвч.
БРАТ, -а, мн. братья, -ьев, м. ах, дүү (эрээтэй); родной брат төрсөн ах; төрсөн дүү; двоюродный брат (по отцу) үеэл дүү, (по матери) бөд дүү; ☆ты. брат, не кури хүүхээ, чи тамхи битгий тат; ваш брат та нарын өрөөсөн, танайхны хүн; свой брат бидний өрөөсөн, манайхны хүн.
БРАТАНИЕ, -я, ср. ах дүү бололцох, найрамдан уулзах.
БРАТАТЬСЯ, -ахсь, -аешься; несов., с кем-чем. 1. ах дүү бололцох; 2. найрамдах.
БРАТВА, -ы, собир., ж. (прост.). нөхөд, найз нар.
БРАТЕЦ, -тца, м. дүүдэй.
БРАТИНА, -ы, ж. завьяа, баур.
БРАТИШКА, -и, м. (прост.). дүүдэй.
БРАТСКИ, нареч. по-братски ах дүүгийн ёсоор.
БРАТСКИЙ, -ая, -ое. ах дүүгийн, ахын, дүүгийн; братская республика ах дүү бүгд найрамдах улс.
БРАТСТВО, -а, ср. ах дүүгийн барилдлага, нөхөрлөл; братство народов улс түмний нөхөрлөл.
БРАТЬ, беру, берешь; брала, брала, брало; несов. 1. авах, авч явах; брать провизию в доро-у гэмд хүнс авч явах; брать пример жишээ авах, дууриах; 2. барих; брать перо в руку гартаа үзэг барих; брать себя в руки биеэ барих; 3. дийлэх, ялах; брать верх дийлэх; 4. орох, хэрэглэгдэх; это дело берет много труда энэ хэрэгт их хөдөлмөр орно; 5. эзлэх; брать крепость штурмом хэрмийг дайран эзлэх; 6. даах; бритва хорошо берет тон-горог сайн дааж байна; 7. хөдөлгөх, гансруулах; брать за сердце сэтгэл хөдөлгөх; 8. явах; брать право баруун гараа дагаж явах; 9. заалгах; брать уроки хичээл заалгах; ☆ брать в скобки хаалтын дотөр бичих; брать на мушку буу тулгах.
БРАТЬСЯ, берусь, берешься; браться, -лась; несов. 1. барилцах; браться за руки гар гараас барилцах; 2. барих; браться за оружие зэвсгээ барих; 3. хийж эхлэх; браться за работу ажлаа хийж эхлэх; 4. болох; браться за ум ухамсартай болох, юм боддог болох, хашрах.
БРАУНИНГ, -а, м. браунинг, гар буу.
БРАЧНЫЙ, -ая, -ое. эр эм болохын, гэрлэхийн.
БРЕВЕНЧАТЫЙ, -ая, -ое. дүнзэн, гуалин.
БРЕВНО, -а, мн. бревна, -вен, -внам, ср. гуалин, дүнс.
БРЕД, -а, о бреде, в бреду, м. дэмийрэх, солиорох.
БРЕДЕНЬ, -дня, м. гувчуур, тор.
БРЕДИТЬ, брежу, бредишь; несов. 1. дэмийрэх, солиорох; 2. мун болох, хэнэтэх; бредить музыкой хөгжмийн мун (мөн) болох.
БРЕДНИ, -ей, (пренебр.). дэмий үг, балай үг.
БРЕДОВОЙ, -ая, -ое. дэмий, балай, солиотой.
БРЕЗГАТЬ, -аю, -аешь; несов., кем-чем. 1. сэжиглэх, ой гутах; 2. цамаархах, цээрлэх.
БРЕЗГЛИВОСТЬ, -и, ж. сэжиглэх, ой гутах.
БРЕЗГЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. ой муутай, сэжигч, цамаан, цээрч.
БРЕЗЕНТ, -а, м. брезент, ус нэвтрэлгүй өрмөг.
БРЕЗЕНТОВЫЙ, -ая, -ое. брезентэн, брезентээр хийсэн.

БРЕ'ЖИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; брезжущий; несов. үүр цайх, үүр хаярах, гэгээ татах, сүүмэлзэх.

БРЕ'ЖИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. үүр цайх, үүр хаярах, гэгээ татах, сүүмэлзэх.

БРЕ'МЯ, -мени, ср. дарамт, дарлал, тээр; ☆ разрешиться от бремени амаржих, нярайлах.

БРЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. (устар.). сансрын, орчлонгийн, мөнх бусын.

БРЕНЧА'ТЬ, -чу, -чишь; несов. хангинуулах, харжигнуулах, хангируулах.

БРЕСТИ', бреду, бредешь; брёл, брела; несов. гэлдрэх, мацах.

БРЕХА'ТЬ, брешу, брешешь; несов. 1. хуцах; 2. худал хэлэх, дэмий донгосох.

БРЕХНЯ', -и, ж. дэмий донгосолт.

БРЕХУ'Н, -а, м. (прост. неодобр.). дэмий донгосогч.

БРЕШЬ, -и, ж. 1. сэтэрхий, сэт, цөмөрхий; пробить брешь сэт татах, сэт дайрах, сэтлэх; 2. хохирол, гарз.

БРИГА'ДА, -ы, ж. бригад, баг, хэсэг, бүлгэм.

БРИГАДИ'Р, -а, м. бригадач, бригадын дарга.

БРИГА'ДНЫЙ, -ая -ое. бригадын, бригадлах.

БРИКЕТ', -а, м. шахмал тоосго, шахмал нүүрс, туйтуунцар.

БРИЛЛИА'НТ, -а, м. засмал алмас, алмас эрдэнэ.

БРИЛЬЯ'НТ, -а, м. засмал алмас, засмал эрдэнэ.

БРИЛЬЯ'НТОВЫЙ, -ая, -ое. засмал алмасан.

БРИ'ТВА, -ы, ж. тонгорог, хяргуур; безопасная бритва эсгэдэггүй тонгорог.

БРИ'ТВЕННЫЙ, -ая, -ое. тонгоргийн; ☆ бритвенный прибор сахал хусах хэрэгсэл.

БРИ'ТЫЙ, -ая, -ое. үсээ хуссан, сахлаа хуссан.

БРИТЬ, брею, бреешь; бритый; несов., кого-что. үс хусах, сахал хусах.

БРИ'ТЬСЯ, бреюсь, бреешься; возвр. үс хусах, сахал хусах, үсээ хусуулах, сахлаа хусуулах.

БРИ'ЧКА, -и, ж. сүйх тэрэг.

БРО'ВЬ, -и мн. брови, -ей, ж. хөмсөг; насунить брови хөмсгөө зангидах; ☆ попасть не в бровь а (прямо) в глаз орой руу нь онох, улаан голд нь тусах.

БРОД, -а, м. гарам, олом.

БРОДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. эсгэх, эсэх, гашлах.

БРОДИ'ТЬ I, брожу, бродишь; несов. 1. гэлдрэх; 2. хэсэх, зайх.

БРОДИ'ТЬ II, 1 и 2 л. не употр., бродит; несов. эсэх, гашлах.

БРОДЯ'ГА, -и, м. тэнүүлч, зайгуулч, бадарчин, цагаачин.

БРОДЯ'ЖНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. хэсэх хэрэх.

БРОДЯ'ЧИЙ, -ая, -ее. хэсүүл, хэрмэл, золбин; бродячий музыкант хэсүүл хөгжимчин; бродячая собака золбин нохой.

БРОЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. эсэх, бүрэлдэх, сагах, хөөрөх; 2. санал алдагдах, дургүйцэх.

БРОНЕАВТОМОБИ'ЛЬ, -я, м. хуягт автомобиль.

БРОНЕБО'ЙНЫЙ, -ая, -ое. хуяг нэвтлэх.

БРОНЕВИ'К, -а, м. хуягт тэрэг.

БРОНЕВО'Й, -ая, -ое. хуягт.

БРОНЕНО'СЕЦ I, -сца, м. хуягт онгоц.

БРОНЕНО'СЕЦ II, -сца, м. хуягт зараа.

БРОНЕПО'ЕЗД, -а, м. хуягт галт тэрэг.

БРО'НЗА, -ы, ж. 1. хүрэл; 2. хүрлээр хийсэн юм.

БРО'НЗОВЫЙ, -ая, -ое. хүрэл, хүрэн улаан ☆; бронзовый век хүрэл зэвсгийн үе.

БРОНИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. нөөц, захиалсан; бронированное место нөөц байр, захиалсан суудал.

БРОНИРО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. хуягт, хуягласан.

БРОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь, -анный; сов. и несов.; что. хөөх, захиалах.

БРОНИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь -ованный, сов. и несов.; что. хуяглах.

БРО'НХИ, -ов. мөгөөрсөн хоолой, гуурс.

БРОНХИ'Т, -а, м. хий ханиалгах, бронхит, мэнгэр; хронический бронхит мэнгэр.

БРО'НЯ I, -и, ж. нөөц захиалга, баталгаатай нөөц

БРОНЯ' II, -и, ж. хуяг.

БРОСА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хаях, шидэх, чулуулах; бросать окурки тамхины шилбэ хаях; 2. явуулах, илгээх, гаргах; бросать лучшие силы на фронт шилдэг хүчийг явуулах; 3. болих, зогсох; бросать курить тамхи татахаа болих; 4. дайрах, зэмлэх; бросать упрёк үгээр дайрах, зэмлэх; бросать обвинение ял тохох, зэмлэх; 5. үрэх; бросать тысячи рублей хэдэн мянган төгрөг үрэх; 6. тусгах; бросать лучи туяа тусгах; бросать тень сүүдэр тусгах, муутгах; ☆ бросать взгляд хялам хийж харах, нүд ширвэх; бросать жребий шоодох, шавга татах.

БРОСА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. хаялцах, шидэлцэх; 2. орхигдуулах, хаягдуулах; 3. ухасхийх, дайрах, давхийх; бросаться в атаку дайран орох; 4. унах, ойчих, харайх; бросаться в воду ус руу унах; 5. хөөх, гарах; бросаться в погоню хөөж гарах, мөрдөн хөөх; вино бросается в голову архи толгойд гарна; ☆ кровь бросается в лицо нүүр халуу оргино; бросаться в глаза нлт үзэгдэх, анхаарал татах, содон харагдах, нүдэнд тусах.

БРО'СИТЬ, брошу, бросишь; брошенный, сов. хаях, шидэх, орхих.

БРО'СИТЬСЯ, брошусь, бросишься; сов. 1. хаялцах, шидэлцэх; 2. дайрах, ухасхийх, яарч, очих, гүйж очих.

БРО'СКИЙ, -ая, -ое, -сок, -ска (разг.). гялайм цалайм; содон, хурц; броский цвет содон өнгө.

БРОСОВО'Й, БРО'СОВЫЙ, -ая, -ое. хаячмаар, адгийн, шааран.

БРОСО'К, -ска, м. шидэлт, ухасхийх; броском ухасхийх, давхийх.

БРО'СЫТЕ! БРО'СЫ! пов. накл. орхн!, болы!, байг!, битгий тэгл!

БРО'ШКА, -и, ж. и БРО'ШЬ, -и, ж. гоёлын зүү, хатгуур.

БРОШЮ'РА, -ы, ж. товхимол.

БРОШЮРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов., что. товхих.

БРУДЕРША'ФТ, -а, м. найз болох; выпить на брудершафт найз болж хундага тулгах.

БРУС, -а, мн. -сва, -свев, м. ялуу, дүнз, хөндөл.

БРУ'СЬЯ ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ, мн. савлуур.

БРУСНИ'КА, -и, ж. алирс, анис.

БРУСНИ'ЧНЫЙ, -ал, -ое. алирсан.

БРУСО'К, -ска, м. 1 тэвхэр, дүнзэнцэр, дөрвөлжин; 2. билүү, хайрга.

БРУ'СТВЕР, -а, м. шороон овоо, дош.

БРУСЧА'ТКА, -и, ж. дэвсмэл, дөрвөлжин чулуу.

БРУ'ТТО, неизм. прил. (спец.). брутто, савтай жин, хамаарсан жин, овор жин.

БРУЦЕЛЛЭЗ, -а, -м. бруцеллэз. (мадын халд-
варт өвчин).

БРЫЖЕ'ЙКА, -и, ж. (спец.). чацархай.

БРЫ'ЗГАТЬ, -зжу, -зжешь; несов. цацах, шүр-
ших, үсэргэх, тургих.

БРЫ'ЗГАТЬСЯ, -зжусь, -зжешься и -аюсь,
-аешься; несов. (разг.) шүршилдэх, цацах.

БРЫ'ЗГИ, брызг. мн. цацрах, шүршдэс, цалги-
дас; брызги дождя борооны шүршдэс.

БРЫЗГОВИКИ, мн. шаврын хаалт.

БРЫ'ЗНУТЬ, -ну, -нешь; сов. олгойдох, годхийх.

БРЫКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. когд-что (разг.).
өшиглөх, тийрэх.

БРЫКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.).
өшиглөлдөх, тийрэлцэх.

БРЫ'НЗА, -ы, ж. хонины сүүн бяслаг, бяслаг.

БРЮЗГА', -и, м. и ж. (разг.). үглүүр хүн, уй-
мар хүн.

БРЮЗГЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое. ив. үглүүр. гэмэргэн,
уймар.

БРЮЗЖА'НИЕ, -я, -ср. үглэх, гэмрэх, уймарлах.

БРЮЗЖА'ТЬ, -жу, -жишь; несов. үглэх, гэмрэх,
уймарх.

БРЮ'КВА, -ы, ж. шар манжин.

БРЮ'КИ, брюк, мн. өмд.

БРЮНЕ'Т, -а, м. хар үстэй хүн.

БРЮНЕ'ТКА, -и, ж. хар үстэй эмэгтэй.

БРЮ'ХО, -а, ср. (прост.). гэдэс, гүзээ, хэвэл.

БРЮШИ'НА, -ы, ж. цорой,

БРЮШКО', -а, мн, -и, -ов, ср. гэдэс, гүзээ,
харвин.

БРЮШНО'Й, -ая, -ое. хэвлийн, гэдэсний; брюш-
ной тиф гэдэсний хижиг; брюшная пластинка хэв-
лийн ялтас.

БРЯ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хангиргах, хар-
жигнуулах; 2. унагаах, шидэх; 3. үг алдах, зохис-
гүй үг хэлэх.

БРЯ'КНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. 1. хангиргах,
харжигнуулах; 2. унагаах, шидэх; 3. үг алдах, зо-
хисгүй үг хэлэх.

БРЯЦА'НИЕ', -я, ср. харчигнуулах, хангиргах.

БРЯЦА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. чем и на чьм.
харчигнуулах, хангиргах; бряцать оружием зэвсэг
хангиргах, зэвсгээр далайлгах.

БУ'БЕН, -бна, м. хэц, тал хэнгэрэг.

БУБЕНЦЫ', -ов, ед. -нец, -нца, м. хонх, зүүлт
хонх.

БУБЕ'НЧИК, -а, м. 1. жижиг хонх; 2. хонх цэцэг.

БУ'БЛИК, -а, м. цагариг боорцог.

БУБНИ'ТЬ, -ню, -нишь; несов. (разг. неодобр.)
бөвтнөх, гөвтнөх, амандаа ярих.

БУБНО'ВЫЙ, -ая, -ое. дөрвөлжингийн (хөзрийн)
бубновый туз дөрвөлжингийн тамга.

БУ'БНЫ, -бён, -бнам. дөрвөлжин (хөзрийн).

БУБО'Н, -а, м. (спец.). цавины булчирхай цочих,
моом.

БУГО'Р, -гра, м. дов, болдог.

БУГОРО'К, -рка, м. 1. дош, довцог; 2. товруу,
бэсрүү, товон.

БУГО'РЧАТЫЙ, -ая, -ое. товруутай.

БУГРИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист, довтой, довцогтой.

БУДДИ'ЗМ, -а, м. Буддийн шажин, бурхны шажин.

БУДДИ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. Буддийн шажны, бурхны.

БУДДИ'СТ, -а, м. буддист, бурхны шажинтан.

БУ'ДЕТ, 3 л. ед. ч. буд. вр. гл. "быть". болно,
байна, болы за болно; будет снег нас орох нь
байна; будет тепло дулаан болно.

БУДИ'ЛЬНИК, -а, м. сэрүүлэгтэй цаг.

БУДИ'ТЬ, бужу, будишь; несов. кого-что.
1. сэрээх, сэрүүлэх; 2. төрүүлэх, үүсгэх, гааруулах.
БУ'ДКА, -и, ж. шовгор, бүхээг; мухлаг; суфлёр-
ская будка сануулагчийн бүхээг. сторожевая будка
манааны шовгор; телефонная будка телефоны
бүхээг.

БУ'ДНИ, -ей. ерийн, жирийн, энгийн; будний
день ерийн өдөр, жирийн өдөр.

БУ'ДНИЧНЫЙ, -ая, -ое. ерийн, жирийн; ☆ буд-
ничная одежда балбаа хувцас.

БУДОРА'ЖИТЬ, -жу, -жишь; несов. когд-что
(разг.). бужигнуулах, бургнуулах.

БУ'ДТО, союз. шиг, мэт. юм шиг, гэж үү?, гэнэ,
бололтой; лежит, будто мёртвий үхсэн юм шиг
хэвтэнэ; он будто был на войне тэр, дайнд явса
бололтой; я виноват будто? би гэмтэй гэж үү?

БУ'ДУЩЕЕ, -его ср. ирээдүй, ирэх цаг, хэтдээ,
хойч; будущее время ирээдүй цаг; будущее поко-
ление хойч үеийн хүмүүс; в будущем хэтдээ.

БУ'ДУЩИЙ, -ая, -ее. ирээдүй, хойч, ирэх, хож-
мын, хэтдээ; будущее покажет хэтдээ мэдэгдэнэ.

БУ'ДУШНОСТЬ, -и, ж. ирээдүй, хойч.

БУЕРА'К, -а, м. жалга, гуу, хонхцог.

БУЖ, -а, м. (спец.). тэвнэн бургуй, сэтгүүр.

БУЖЕНИ'НА, -ы, ж. чанасан гахайн мах.

БУЗА' I, -ы, ж. (прост. неодобр.). цуугиан,
хэрүүл, шуугиан.

БУЗА' II, -ы, ж. зөөлөн архи.

БУЗИНА', -ы, ж. өмхний ховол, заяахай, гандигар.

БУЗИ'ТЬ, I л. ед. не употр., -ишь; несов.
(прост. неодобр.). цуугиан гаргах, хэл ам удах.

БУЗОТЁР, -а, м. (прост. неодобр.). цуугиан
гаргагч, хэл ам удагч.

БУЙ, -я, мн. буй, -ёв, м. усны болгоомжлох тэм-
дэг, хөвүүр тэмдэг.

БУ'ЙВОЛ, -я, м. одос, усны үхэр, буйвол, махь.

БУ'ЙНЫЙ, -ая, -ое; буюн, буйна; буйно. 1. аг-
сам, догшин, ширүүн, омголон; буйный ветер ширүүн
салхи; буйный нрав догшин авир; 2. өтгөн; буйные
побеги өтгөн ургац.

БУ'ЙСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. агсам-
нах, нанчилдах, хэрүүл цуугиан өдөөх.

БУК, -а, м. эвэрлэг мод, хайл.

БУ'КА, -и, м. и ж. (разг.). 1. хадны мангаа;
2. жожиг хүн, номой хүн.

БУКА'ШКА, -и, ж. хорхой шавьж.

БУ'КВА, -ы, род. мн. букв, ж. үсэг; ☆ буква
в букву яг үсэгчилсэн.

БУКВА'ЛЬНО нареч. үсэгчлэн, үсгийг мөрдөн, яг;
он буквально сказал следующее . . . тэр яг ингэж
хэлсэн . . .

БУКВА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. үсэгчилсэн, үг үсэг
дагасан, шууд; буквальный перевод үсэгчилсэн
орчуулга; в буквальном смысле слова үгийн шууд
утгаар; 2. үнэндээ, үнэхээр.

БУКВА'РЬ, -я, м. үсэглэл, цагаан толгой.

БУ'КВЕННЫЙ, -ая, -ое. үсгийн; буквенное обо-
значение үсгийн тэмдэг.

БУКВОЕ'Д, -а, м. (пренебр.). үсгийг яг баримт-
лагч, үсэгтэй зууралдагч, утгыг алдаж үсгийг дагагч

БУКЕ'Т, -а, м. багц цэцэг, цоморлог цэцэг, ба-
римал цэцэг.

БУКИНИ'СТ, -а, м. хуучин ном худалдагч.

БУ'КСА, -ы, ж. (спец.). гүүшин, вагоны тэнхлэг-
гийн хайрцаг.

БУКСИ'Р, -а, м. 1. бөрдөг онгоц, зүтгүүр онгоц;

2. чирүүл, аргамж, буксир; 3. тусламж, дэмжлэг; ☆ **взять на буксир** хоцрогсод туслах.

БУКСИ'РНЫЙ, -ая, -ое. чирэх, чирлэг, зүтгүүрийн.
БУКСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *несов.*, *что*. чирэх, зүтгүүлэх.

БУКСОВА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -сует; *несов.* (*спец.*). хий эргэх.

БУЛАВА', -ы, *жс.* бялуу, бэрээ, бороохой.
БУЛА'ВКА, -и, *жс.* зүү, бичгийн зүү, тавтай зүү.
БУЛА'ВОЧНЫЙ, -ая, -ое. тавтай зүүний, эвхмэл зүүний.

БУЛА'НЫЙ, -ая, -ое. хонгор, хялуун; буланая лошадь хонгор морь.

БУЛА'Т, -а, *м.* болд, ган.

БУ'ЛКА, -и, *жс.* талх, цагаан талх.

БУ'ЛОЧНАЯ, -ой, *жс.* талхны дэлгүүр.

БУ'ЛОЧНИК, -а, *м.* талх баригч, талх худалдагч.

БУ'ЛОЧНИЦА, -ы, *жс.* талх худалдагч эмэгтэй, талх баригч эхнэр.

БУЛТЫХА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* (*разг.*). пул хийх, цул хийх.

БУЛТЫХНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; *однокр.* (*разг.*) пул хийх, цул хийх.

БУЛЫ'ЖНИК, -а, *также собир.*, *м.* нудрага чулуу, бул чулуу, моцгор чулуу, мөцгөр чулуу.

БУЛЫ'ЖНЫЙ, -ая -ое. чулуулсан; булыжная

мостовая чулуулсан гудамж.

БУЛЬВА'Р, -а, *м.* таримаат гудамж, цэцэрлэгт гудамж, сэлгүүцэх цэцэрлэг.

БУЛЬВА'РНЫЙ, -ая, -ое. гудамжийн, тарималт гудамжийн; ☆ **бульварный роман** бэртгэгчин роман.

БУЛЬДО'Г, -а, *м.* бух нохой, ёл нохой.

БУ'ЛЬКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хол хол хийх, шалчигнах.

БУЛЬО'Н, -а, *м.* шөл, усан шөл.

БУМ I. *межд.* түн тан хийх.

БУМ II, -а, *м.* зохиомол амжилт, өрнөл гэгч.

БУМА'ГА I, -и, *жс.* 1. цаас; писчая бумага бичгийн цаас; промокательная бумага бэх уух цаас; 2. албан бичиг, үнэмлэх, рьгьтса в бумагах албан бичиг-онгичих; 3. цаасан мөнгө, цаас; ☆ **это остаётся только на бумаге** цаасан дээр а үлддээ, биелсэнгүй.

БУМА'ГА II, -и, *жс.* (*устар.*) бөс даавуу, бөс утас.

БУМАГОМАРА'НИЕ, -я, *ср.* (*разг. пренебр.*). цаас эрээчих.

БУМАГОП'РАДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бөс нэхэх, даавуу нэхэх.

БУМА'ЖКА, -и, *жс.* цаас, хуудас, бичиг.

БУМА'ЖНИК I, -а, *м.* түрийвч, хэтэвч.

БУМА'ЖНИК II, -а, *м.* цаас үйлдвэрлэгч.

БУМА'ЖНЫЙ I, -ая, -ое. цаасан; бумажный

змея цаасан шувуу; бумажные деньги цаасан мөнгө.

БУМА'ЖНЫЙ II, -ая, -ое. бөс, бөснийн; бумажная ткань бөс даавуу.

БУМАЗЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. үстэй даавуун, суян.

БУМАЗ'ЕЯ, -и, *жс.* үстэй даавуу, суян.

БУМЕРА'НГ, -а, *м.* буцах шидүүр.

БУ'НКЕР, -а, *м.* (*спец.*) нүүрсний цооног, будааны авдар.

БУНТ I, -а, *м.* (*спец.*) баглаа, боодол.

БУНТ II, -а *м.* бослого, хөл үймээн, самуун.

БУНТА'РСКИЙ, -ая, -ое. үймээний, самууны.

БУНТА'РСТВО, -а, *ср.* бослого гаргах, үймээн.

БУНТА'РЬ, -я, *м.* (*устар.*) үймээнч, бослогоч, үймээн дэгдээгч.

БУНТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; *несов.* бослого гаргах, үймээн дэгдээх.

БУНЧУ'К, -а, *м.* молчок.

БУР, -а, *м.* (*спец.*) өрөм.

БУРА', -ы, *жс.* тунсаа.

БУРА'В, -а, *м.* нарийн өрөм.

БУРА'ВИТЬ, -влю, -вишь; *несов.*, *что*. өрөмдөх.

БУРА'К, -а, *м.* (*обл.*) 1. түйс; 2. улаан манжин.

БУРА'Н, -а, *м.* шуурга, нүдгүй шуурга.

БУРГОМИ'СТР, -а, *м.* хотын дарга.

БУРДА', -ы, *жс.* (*разг. пренебр.*) зутан, шалханцаг.

БУРДЮ'К, -а, *м.* хөхүүр.

БУРЕВЕ'СТНИК, -а, *м.* салхич шувуу.

БУРЕЛО'М, -а, *м.* дархи мод, нүүл, унанги мод.

БУРЕ'НЦЕ, -я, *ср.* өрөмдөх.

БУРЕ'ТЬ, -еж, -еешь; *несов.* хүрэнтөх, борлох.

БУРЖУА', *нескл.*, *м.* (*книжн.*) буржуй, хөрөнгөтөн.

БУРЖУАЗИ'Я, -и, *жс.* хөрөнгөтөн.

БУРЖУА'ЗНЫЙ, -ая, -ое. хөрөнгөтний, буржуйлэг; буржуазнодемократический, хөрөнгөтний ардчилсан.

БУРЖУ'Й, -я, *м.* (*разг. презр.*) буржуй, хөрөнгөтөн.

БУРЖУ'ЙКА, -и, *жс.* 1. хөрөнгөтөн эмэгтэй; 2. төмөр зуух.

БУРИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өрөмдөх.

БУРИ'ЛЬЩИК, -а, *м.* өрөмдөгч.

БУРИ'ТЬ, -рю, -ришь; *несов.*, *что*. өрөмдөх.

БУ'РКА I, -и, *жс.* буурал морь.

БУ'РКА II, -и, *жс.* хэвнэг, нөмрөг.

БУ'РКИ, -рок. *мн.* бүүркэн гутал, эсгий гутал.

БУ'РКНУТЬ, -ну, -нешь; *однокр.* бөвтнөх, хэлмэр болох.

БУРЛА'К, -а, *м.* барлаг, онгоц чирэгч.

БУРЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. оргих, бургих, ширүүн урсгалтай, шуугисан.

БУРЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; *несов.* оргилох, бургилах, шуугих.

БУ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна, -рно. 1. догшин, салхи шуургатай; бурное море догшин далай; 2. хурдан; бурный рост хурдан өсөлт; 2. ширүүн, эрс; бурный разговор ширүүн яриа; 4. нижигнэтэл, хөхн; бурные аплодисменты нижигнэтэл аяга таших; бурный восторг ихэд хөхн багдах.

БУРОВО'Й, -ая, -ое. өрөмдсөн, өрөмдлийн; буровая скважина өрөмдсөн цооног; буровая вышка өрөмдлийн түшүүрэг.

БУРОЗУ'БКА, -и, *жс.* атаахай.

БУРУНДУ'К, -а, *м.* жирх.

БУРЧА'ТЬ, -чу, -чишь; *несов.* (*разг.*) 1. гурчигнах; у меня в животе бурчит миний гэдэс гурчигнаж байна; 2. гүвтнэх, бөвтнөх.

БУ'РЫЙ, -ая, -ое; бур, бура, бура. хүрэн, хар хүрэн; бурый уголь хүрэн нүүрс; бурая почва хар хүрэн хөрс.

БУР'Я'Н, -а, *м.* шарилж, лууль.

БУР'Я, -и, *жс.* хар салхи, их салхи; ☆ **бура в стакане воды** аяга усны айхтар долгион, дэмий юманд дэндүү маргах.

БУР'Я'Т, -а, *м.* бурнад.

БУР'Я'ТКА, -и, *жс.* бурнад эмэгтэй.

БУ'СИНА, -ы, *жс.* и **БУ'СИНКА**, -и, *жс.* сувс, өлбөн.

БУСО'ЛЬ, **БУССО'ЛЬ**, -и, *жс.* (*спец.*) өнцгийн дуран, бусоль (*соронзны туйлтай харьцуулж зохисыг олох хэмжүүр*).

БУ'СЫ, бус, *мн.* хүзүүний чимэг, сувс, сондор.

БУ'Т, -а, *м.* (*спец.*) барилгын чулуу.

БУТАФОР, -а, м. засалч, чимэгч.
 БУТАФОРЬЯ, -и, ж. 1. засал чимгийн зүйл;
 2. хиймэл дуурнамал юм, хуурамч юм.
 БУТАФОРСКИЙ, -ая -ое. 1. засал чимгийн;
 2. дуурнамал, хуурамч.
 БУТЕРБРОД, -а, м. тостой талх, хачиртай талх.
 БУТИТЬ, бучу, бутишь; несов., что (спец.).
 чулуугаар суурь тавих.
 БУТОН, -а, м. цэцгийн цоморлог, цэцгийн сор,
 бундуу.
 БУТСЫ, -ов. бутс, бутс гутал, өшиглүүр гутал.
 БУТУЗ, -а, м. (разг.). мариатай хүүхэд.
 БУТЫЛКА, -и, ж. лонх, шил.
 БУТЫЛЬ, -и, ж. лонх, том шил.
 БУФЕР, -а, мн. -а, -ов, м. бамбай, буфер, зарс-
 рын зөрлөвч.
 БУФЕРНЫЙ, -ая, -ое, бамбайн, буферын, завс-
 рын; буферное государство буфер улс, завсрын улс.
 БУФЕТ, -а, м. 1. аяга савны шүүгээ эрэгнэг.
 2. лангуу; 3. зуушны газар.
 БУФЕТНАЯ, -ой, ж. зуушны газар.
 БУФЕТЧИК, -а, м. зуушны худалдагч.
 БУФЕТЧИЦА, -ы, ж. зуушны худалдагч.
 БУФФОНАДА, -ы, ж. ална жүжиг.
 БУХГАЛТЕР, -а, м. нягтлан бодох, ня-бо.
 БУХГАЛТЕРИЯ, -и, ж. нягтлан бодох газар,
 санхүүгийн газар.
 БУХНУТЬ I, -бу, -нешь; бух, -ла; несов. хөв-
 сийх, бэлхийх, бамбайх, тэлэх; двери бухнут от
 сырости хаалга чийгнээс хөвсийнө.
 БУХНУТЬ II, -ну, -нешь, однокр. I. цохчих;
 2. үг алдах.
 БУХТА, -ы, ж. далайн тохой, тэнгисийн булан.
 БУХТЫ-БАРАХТЫ: с бухты-барахты (разг.).
 хамаа намаагүй.
 БУЧА, -и, ж. (прост.). цуугиан.
 БУЧИТЬ, бучу, бучишь; дэвтээх, шүтлэх.
 БУШЕВАТЬ, -шю, -шуеть; несов. 1. оргилох,
 бургиллах; река бушует мөрөн бургилж байна; 2. цуу-
 гиан гаргах.
 БУЯН, -а, м. (разг. неодобр.). агсагнагч, түй-
 вүүлэгч.
 БУЯНИТЬ, -ню, -нишь; несов. (разг.). агсагнах,
 түйвүүлэх.
 БЫ, частица. 1. сан, сэн, -маар, -мээр, -моор,
 -мөөр; я бы охотно почитал книгу би ном дуртай
 уншихсан, би ном уншмаар я байна; 2. -гүй юу?,
 -гаач дээ; вы бы присели! та суухгүй юу, та суу-
 гаач дээ.
 БЫВАЛО, вводн. сл. урьд ... сан, сэн; я бывало
 охотился на волков урьд би чоно авалдаг сан; ☆
 как ни в чём не бывало огт хэнэггүй байлаа.
 БЫВАЛЫЙ, -ая, -ое. хашир, догь, долорсон;
 он—человек бывалый тэр чинь хашир хүн.
 БЫВАТЬ, -аю, -аешь, несов. 1. байх; по вече-
 рам я бываю дома оройдоо би гэртээ байдаг;
 2. тохиолдох, дайралдах; бывает, что шуки весят
 70 кг. 70 кг жинтэй цурхай тохиолддог; 3. очих,
 орох; он часто бывает в клубе тэр, клубт олон
 очдог; бывать у друзей нөхдийндөө орох; ☆ с ним
 это бывает тэр ч тэгдэг юм.
 БЫВШИЙ, -ая, -ее. агсан, байсан, хуучин, урьдын;
 бывший министр сайд байсан.
 БЫК I, -а, м. бух, шар.
 БЫК II, -а м. гүүрийн тулгаар, аргил багана.
 БЫЛИНА, -ы, ж. хууч, тууль, үлгэр.
 БЫЛИНКА, -и, ж. ногооны шилбэ.
 БЫЛО, частица. 1. гэж байгаад, байсан; пошёл
 было, да остановился явах гэж байгаад болилоо;
 я было вовсе не хотел приезжать би ирэхгүй гэж

байсан юм; 2. арай л, шэхлаа; я чуть было не ска-
 зал би арай л хэлсэнгүй, би хэлэх шахлаа.
 БЫЛОЕ, -ого, ср. өнгөрсөн явдал, урьдын хэрэг
 БЫЛОЙ, -ая, -ое (высок.). урьдын, өнгөрсөн;
 в былое время урьдын цагт.
 БЫЛЬ, -и, ж. үнэн явдал; это не сказка, а быль
 энэ үлгэр домог биш, үнэн явдал юм.
 БЫЛЬЁ, -я, ср. быльём поросло таг мартчихжээ;
 БЫСТРЕЕ, повел. накл. бушуу! хурдан! түргэн!
 шалавхан!
 БЫСТРИНА, -ы, ж. харгил, даргил.
 БЫСТРО, нареч. хурдан, түргэн, шамдуу.
 БЫСТРОТА, -ы, ж. хурд, хурдан, түргэн; с быст-
 ротой молнии цахилгаан шиг хурдан.
 БЫСТРОХОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хурдан
 явдаатай.
 БЫСТРЫЙ, -ая, -ое; быстр, быстра, быстро.
 хурдан, түргэн, бушуу, шамдуу.
 БЫТ, -а, о быте, в быту, м. аж байдал, ахуй.
 БЫТИЕ, -я, ср. (книжн.). ахуй; «не сознание
 людей определяет их бытие, а наоборот, их об-
 щественное бытие определяет их сознание»
 (Маркс). «хүмүүсийн ухамсар нь ахуйг шийдвэрлэдэг-
 гүй, харин нийгмийн ахуй нь тэдний ухамсрыг шийд-
 вэрлэдэг юм» (Маркс).
 БЫТНОСТЬ: в бытность (устар.) байхад; байх
 үед. в бытность мою студентом намайг оюутан
 байхад.
 БЫТОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ту'ет; не-
 сов. байх, орших, үзэгдэх.
 БЫТОВОЙ, -ая, -ое. аж байдлын, ахуйн; бытовые
 условия аж байдлын нөхцөл; бытовое явление аж
 байдлын үзэгдэл, ерийн үзэгдэл.
 БЫТЬ, наст. нет (кроме 3 л. ед. ч. есть и ус-
 тар. 3 л. мн. ч. суть); будучи; был, была, было
 (с отриц. не' был, не была, не было), буду,
 будешь; будь; несов. 1 байх; быть рабочим ажил-
 чин байх; быть на лицо бэлхэн байх; быть не при-
 чём огт хамаагүй байх; 2. болох; будут выборы
 сонгууль болно; у него будет сын тэр хүүтэй
 болно; будь что будет юу я болбо болог; ☆ будет
 снег нас орно; ыть может магад, магадгүй; так
 и быты тэгэхээс биш! за тэгье! как быты? яах вэ?
 быты в силах хүч хүрэх, тэнхээтэй байх; была
 не была! аз мэдэг! явал яаг! дүүрсэн хэрэг.
 БЫТЬЁ, -я, ср. (устар.). аж байдал, ахуй бай-
 дал; житьё-бытьё аж төрөл.
 БЫЧАЧИЙ, -ья, -ье. үхрийн.
 БЫЧИЙ, -ья, -ье. үхрийн.
 БЫЧОК, -чка, м. 1. бухандай, гуна; 2. эр шүд-
 лэнгийн шир; 3. бүзэр загас.
 БЮДЖЕТ, -а, м. төсөв, орлого зарлага; госу-
 дарственный бюджет улсын төсөв.
 БЮДЖЕТНЫЙ, -ая, -ое. төсвийн; бюджетные
 ассигнования төсвийн зориулалт.
 БЮЛЛЕТЕНЬ, -я, м. 1. мэдээ; 2. хуудас; ин-
 формационный бюллетень мэдээллийн хуудас; из-
 бирательный бюллетень сонгуулийн хуудас;
 3. албан сэтгүүл; 4. эмчийн акт.
 БЮРО, нескл. ср. 1. товчоо; бюро партийной
 ячейки намын үүрийн товчоо; 2. бичгийн ширээ.
 БЮРОКРАТ, -а, м. хүнд сурталтан, ноёнч, са-
 рнгач.
 БЮРОКРАТИЗМ, -а, м. хүнд суртал.
 БЮРОКРАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хүнд суртлын,
 хүнд сурталтай.
 БЮРОКРАТИЯ, -и, ж. түшмэд, хүнд сурталтан.

БЮСТ, -а, м. 1. баримал цээж, сийлмэл цээж; 2. цээж, хөх.
БЮСТГАЛЬТЕР, -а, м. хөхний даруулга, хөхөвч.

БЯЗЬ, -и, ж. цагаан ямбуу, цууямбуу.
БЯ'ЗЕВЫЙ, -ая, -оо. цууямбуу, ямбуу.

В

В, предлог. 1. (хааш)-д, -т; зайтн в дом отца авынд очих; ехать в Москву Москвад очих; 2. (юунд)-д, -т; положить в сундук авдранд хийх; вонти в юрту гэрт орох; 3. (хаана)-д, -т; живу в городе хотод сууж байна; находится в ящике хайрцагт бий; 4. (хэдийд)-д, -т; в яваре нэгдүгээр сард; два раз в день өдөрт хоёр удаа; 5. дотор; я это сделаю в две недели би үүнийг хоёр долоо хоногийн дотор хийнэ; 6. -тай, -тэй, -той; он был в легкой одежде тэр, зуны хувцастай байв; комната в десять квадратных метров арван дөрвөлжин метр хэмжээтэй өрөө; 7. -аар, -ээр, -оор, -өөр; выбросить в окно цонхоор хаях; слово в слово яг үгээр нь; 8. (заримдаа орчуулагдахгүй орхигдоно) книги в трех экземплярах гурван ширхэг ном; разница в двух годах хоёр жилийн зөрүүтэй; 9. болох, болгох; руки в чернилах гар нь бэх болсон; поступить в дворники хашаа цэвэрлэгч болох; произвести в полковники хурандаа болгох; ☆ стена в трещинах ан гарсан туурга, цавтсан хана; ехать в город хот орох; в этом месте энд, энэ газар; в дождь бороон дундуур; в честь вашего приезда таны ирсэнд зориулан; он в отпуске тэр хүн амралтаа авсан.

ВА'БИТЬ, -блю-, -бишь; кого-что. өдөөн даллах, хуурмаг урамдах.

ВАГО'Н, -а, м. вагон; мягкий вагон зөөлөн вагон; жесткий вагон яндгай вагон, хатуу вагон.

ВАГОНЕ'ТКА, -и, ж. вагонцар, бэсрэг вагон

ВАГО'ННЫЙ, -ая, -оо. вагоны, вагон.

ВАГОНОВОЖА'ТЫЙ, -ого, м. вагоны жолооч, вагоны хөтөч.

ВАГОНОСТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -оо. вагон хийх, вагон үйлдэх.

ВА'ЖНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). 1. их зан гаргах, ихэрхэх; 2. таахалзах.

ВА'ЖНО, нареч. 1. чухал; 2. ихэрхэг.

ВА'ЖНОСТЬ, -ц ж. 1. чухал, эрхэм; 2. ихэрхэг, их зан; ☆ эка важность! велика важности! юу базаадаг юм! тэр яадаг юм!

ВА'ЖНЫЙ, -ая, -оо; -жен, -жена, -жно. 1. чухал; важное открытие чухал нээлт; 2. дээд, их, өндөр, эрхэм; важная персона өндөр тушаалтан; 3. ихэрхэг, их, дээгүүр; важная шишка их амьтан, дээгүүр хүн.

ВА'ЗА, -ы, ж. ваар, бумба, багвар.

ВАЗЕЛИ'Н, -а, м. вазелин, түрхэх тослог.

ВАКА'НСИЯ, -и, ж. сул орон тоо, онгорхой суурь.

ВАКА'НТНЫЙ, -ая, -оо; -тен, -тна. сул байгаа, орон гарсан, онгорхой; вакантная должность сул байгаа орон тоо.

ВА'КСА, -ы, ж. гутлын хар тос.

ВА'КСИТЬ, -кшу, -кшишь; несов., что. гутал тослох.

ВА'КУУМ, -а, м. (спец.). вакуум, сийрэг хийтэй хөндий, хоосон.

ВАКХАНА'ЛИЯ, -и, ж. 1. Вакх тэнгэрийн тахилга; 2. учиргүй наргих, замбараагаа алдах.

ВАКЦИ'НА, -ы, ж. (спец.). вакцина, халдварыг сэргийлэх тарилга.

ВАЛ I, -а, мн. -ы', -о'в. м. давалгаа, долгио; ☆ ог. евой вал их бууны хүчит галлалт.

ВАЛ II, -а, мн. -ы' -ов, м. далан, гөвөн, шороон далан.

ВАЛ III, -а, мн. -ы' -ов, м. тэнгэлэг, гол, бул; коленчатый вал тахир гол; вторичный вал хоёрдогч гол; приходный вал дамжлагын бул.

ВАЛА'НДАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (прост.). 1. сэлгүүцэх, хэсүүцлэх; 2. хийгчээн болох, оронцоглох.

ВАЛЕ'ЖНИК, -а, м. дархи, хохнур, нүүл.

ВАЛЕ'К, -лька', м. 1. нухлуур, цохнур; 2. жижиг бул; 3. гулууз.

ВА'ЛЕНКИ, -нок, -нкам, ед. -нок, -нка, м. эсгий гутал.

ВАЛЕРЬЯ'НА, -ы, ж. валериана, бамбай.

ВАЛЕРЬЯ'НОВЫЙ, -ая, -оо. валерианы, бамбайт, бамбайн; валерьяновые капли бамбайн дусаалга.

ВАЛЕ'Т, -а, м. хэзрийн боол, барлаг.

ВА'ЛИК, -а, м. буланцар, жижиг гол, тэнгэлэг.

ВАЛИ'ТЬ I, валю, валишь; несов. 1. унагах; буря валит деревья салхи, модыг унагаж байна; 2. тохох; валить вину на других гэмээ бусдад тохох; 3. хиаруулах, олноор үхүүлэх; 4. овоолох, хураах; валить книги в кучу номыг овоолж хураах.

ВАЛИ'ТЬ II, 1 и 2 л. ед. не употр., -и'т; несов. цувалдах, шавалдах, чихэлдэх; валить валом зай завсаргүй цувалдах; ☆ дым валит из трубы яндаагаас утаа баагина; вали! талий! тоннл! бушуул!

ВАЛИ'ТЬСЯ, валюсь, валишься; несов. унах, ойчих, нурах.

ВА'ЛКА I, -и, ж. мод унагах, унагаалт.

ВА'ЛКА II, -и, ж. булдах, хийх, нягтруулах, агшаах.

ВА'ЛКИЙ, -ая, -оо; -лок, -лка, -лко. ганхалзуур, тогтвор муутай.

ВАЛОВО'Й, -ая, -оо. бүх, нийт, бөөн; валовой доход бүх орлого.

ВАЛТО'РНА, -ы, ж. мушгна бүрээ, угалз бүрээ.

ВАЛУ'Н, -а, м. үхэр чулуу, бул чулуу.

ВА'ЛДШНЕП, -а, м. ойн сараалж, шаншмаа (шувуу), хомноот.

ВАЛЬС, -а, м. вальс бүжиг, эргэнцэх бүжиг.

ВАЛЬСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. вальс хийх, вальс бүжиглэх.

ВАЛЬЦЕВА'ТЬ, -цую, -цуеть; -цованный; несов., что (спец.) булдах, хавтгайлах.

ВАЛЬЦО'ВКА, -и, ж. (спец.) булдах, нитгэрэх, зулах.

ВАЛЮ'ТА, -ы, ж. 1. мөнгөн дэвсгэр, валют; 2. гадаадын мөнгө.

Е'ЛЮ'ТНЫЙ, -ая, -оо. валютын, мөнгөний.

ВАЛЯ'ЛЫЙ, -ая, -оо. элдэх, хийх; вальяльная машина эсгий хийх машина.

ВАЛЯ'ЛНЯ, -и, ж. эсгий хийх газар.

ВАЛЯ'ЛЩИК, -а, м. эсгий хийгч, нухагч, элдэгч.

ВАЛЯ'ТЬ, -я'ю, -я'ешь; несов., кого-что. 1. өнхрүүлэх, хөлбөрүүлэх, бөмбөрүүлэх; вальять по полу шал дээгүүр өнхрүүлэх; 2. элдэх; вальять войлок

ьсний хийх; ☆ дурака валять марзаганах, дэмий дочгосох; валяй! талий! тонил! бушуул!

ВАЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* хэвтэх, өнхрөх, хөлбөрөх, хөрвөх.

ВАМ *дат. п. с. м. вы.* танд, та нарт.

ВАМПИ'Р, -а, *м.* 1. буг, ороолон, махчин; 2. сарьсач багваахай.

ВАНДА'Л, -а, *м.* соёлыг баллагч, булай амьтан.

ВАНДАЛИ'ЗМ, -а, *м.* соёлыг сүйтгэх, соёлыг баллах.

ВАНИЛИ'Н, -а, *м.* ванилин, ариг үнэрт зүйл.

ВАНИ'ЛЬ, -и, *ж.* ваниль (*халуун орны үнэрт ургамал*).

ВА'ННА, -ы, *ж.* 1. тэвш, угаалгын сар, бие угаах онгоц, цур; 2. угаал, нарлах, шарах, шавших; *солнечная ванна* наранд шарах; 3. тэвш; *химическая ванна* химийн тэвш.

ВА'ННАЯ, -ой, *ж.* угаах газар, онгоцны өрөө.

ВА'НЬКА, -ВСТА'НЬКА, *ваньки-встаньки, м.* бослог хүүхэлдэй.

ВАР, -а, *м.* чанамал давирхай, хар лав.

ВА'РВАР, -а, *м.* зэрлэг хүн, зандалчин.

ВАРВАРИ'ЗМ, -а, *м.* харь үг, гадаад үг.

ВА'РВАРСКИЙ, -ая, -ое. бүдүүлэг, хэргийн.

ВА'РВАРСТВО, -а, *ср.* 1. бүдүүлэг ёс; 2. хэргийн явдал.

ВА'РЕВО, -а, *ср.* (*прост. пренебр.*) шөл, бантан.

ВА'РЕЖКА, -и, *род. мн.* -жек, *ж.* ноосон бээлий.

ВАРЕНЕ'Ц, -нца', *м.* аарц, тараг.

ВАРЕ'НИКИ, -ов. идмэг боорцог, хачиртай боов.

ВАРЁНЫЙ, -ая, -ое. чанасан, болгосон.

ВАРЕ'НЬЕ, -я, *ср.* чанамал жимс, варени.

ВАРИА'НТ, -а, *м.* хувилбар, өөр янз, янз; *проект в двух вариантах* хоёр өөр янзын төсөл.

ВАРИА'ЦИЯ, -и, *ж.* хувилбар, гажилт, өөр янз.

ВАРИ'ТЬ, *варю, варишь; несов.* *что* 1. чанах, болгох; варить мясо мах чанах; 2. жигнэх; варить на пару уураар жигнэх; 3. нэрэх; варить пиво пиво нэрэх; 4. шингээх; желудок варит хорошо холоод сайн шингээнэ, хоол сайн шингээнэ.

ВАРИ'ТЬСЯ, *варюсь, варишься; несов.* чанах, болох; ☆ *вариться в собственном соку* шүүсэндээ чанагдах, явцуу хүрээндээ эргэлдэх.

ВА'РКА, -и, *ж.* чанах, болгох.

ВА'РНИЦА, -ы, *ж.* давс нэрэх газар.

ВАРЬИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *несов.* *что* (*книжн.*) хувиргах, өөрчлөх.

ВАС -*род, вин, пред. с. м. вы.* таныг, та нарыг, таны, таанаас.

ВАСИЛЁК, -лька, *м.* зэс цэцэг, хонгор зул,

ВАССА'Л, -а, *м.* хараат, харьяат.

ВАССА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хараат, харьяат, харьяалагдсан.

ВА'ТА, -ы, *ж.* хөвөн.

ВАТА'ГА, -и, *ж.* (*разг.*) бүлэг цүлэг, бөөн; *ватага* ребятишек бөөн хүүхэд.

ВАТЕРПА'С, -а, *м.* тэгшлүүр.

ВАТИКА'Н, -а, *м.* ватикан, ромын пап ламын орд буюу захиргаа.

ВАТИ'Н, -а, *м.* цаваг

ВА'ТНЫЙ, -ая, -ое. хөвөнтэй, хөвөн; *ватное одеяло* хөвөнтэй хөнжил.

ВАТРУ'ШКА, -и, *ж.* цагаан идээтэй боов, аарцтай боов.

ВА'ФЛЯ, -и, *род. мн.* -фель, *ж.* өрмөшөр, уураг боорцог.

ВА'ХТА, -ы, *ж.* 1. манаа, ээлж, жасаа; *стоять на вахте* манаанд зогсох; 2. золбоот ээлж; *вахта* мира энх тайвны золбоот ээлж.

ВАХТЁР, -а, *м.* ахлах манаач.

ВАШ, -его, *м.*; *ж.* ва'ша, -ей; *ср.* ва'ше, -его; *мн.* ва'ши, -их, *мест. притяж.* таны, таных, та нарын; *по-вашему* таныхаар.

ВА'ШИ, -их. таны, танайхан.

ВАЯ'НИЕ, -я, *ср.* сийлэх, дүрс хийх.

ВАЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* *что* (*устар.*) сийлэх, дүрс хийх.

ВБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гүйж орох.

ВБЕЖА'ТЬ, *вбегу, вбежишь, вбегут; сов.* гүйж орох.

ВБИВА'ТЬ, -аю, -аешь, *несов.* зоох, шаах, хадах.

ВБИРА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* сорох, балгах, шингээх.

ВБИТЬ, *вобью, вобьёшь; вбей, вбитый; сов.* *что* *во что* зоох, шаах, хадах; *вбить гвоздь* хадаас хадах; ☆ *вбить себе в голову тархиндаа* шингээх.

ВБЛИЗИ', *нареч.* ойр, дэргэд.

ВБРОД, *нареч.* олмоор; *переходить реку вброд* голыг олмоор гатлах.

ВВА'ЛВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься. *несов.*

ВВАЛИ'ТЬСЯ *ввалюсь, ввалишься; сов.* 1. ойчих, унах; *ввалиться в яму* нүхэнд ойчих; 2. хонхой; *твои щёки ввалились* хацар чинь хонхойжээ.

ВВЕДЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. удиртгал, оршил; *введение к книге* номын удиртгал; 2. орох, явуулах; *введение* *всеобщего обучения* нийтийг сургах ажлыг явуулах.

ВВЕЗТИ', -зу, -зёшь; -зённый (*эн, -ена*); *сов.* *кого-что, во что* нэвтрүүлэн сруулах, аваачих, авчрах.

ВВЕК, *нареч.* (*разг.*) бүх насаараа, хэзээд; *век* *я этого не забуду* би үүнийг хэзээд мартахагүй.

ВВЕРГА'ТЬ, -аю, -аешь. *несов.* **ВВЕРГНУ'ТЬ**, -ну, -нешь; *вверг, -ла; -нутый; сов.* *кого-что во что* (*высок.*) хавчиж оруулах, эрсдүүлэх.

ВВЕР'ЕННЫЙ, -ая, -ое. харниусан; *харниуулсан; вверенное мне учреждение* над харниуулсан албан газар.

ВВЕРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -ренный; *сов.* *кого-что кому-чему* (*высок.*) найдах, даалгах.

ВВЕРНУ'ТЬ, -ну, -нёшь; *ввёрнутый; сов.* *что* *во что* эрэгдэх, эрэгдэж оруулах.

ВВЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь. *несов.* **ВВЕРТЕ'ТЬ**, *вверту, ввертишь. сов.* эрэгдэх, мушгих.

ВВЕРХ, *нареч.* 1. өөд, дээш; *вверх по реке* усан өөд, голын эх өөд; *подавать вверх* дээш өргөх; 2. өргөх; *руки вверх!* гараа өргөл; ☆ *вверх дном* хөмрөх.

ВВЕРХУ', *нареч.* дээр нь, дээд талд нь.

ВВЕРЯ'ТЬ, -яю, -яешь. *несов.* итгэмжлэх, даалгах.

ВВЕСТИ' *веду, введёшь; -ведл, -ла; введённый* (*-ен, -ена*); *сов.* 1. оруулах; *вести в эксплуатацию* ашиглалтад оруулах; 2. танилцуулах; *вести в курс дела* хэргийн байдалтай танилцуулах; 3. тогтоох, гатгах; *вести закон* хууль тогтоох.

ВВИДУ', *предлог с род. п. 1.* учраас, улмаас; *ввиду* *вашего отсутствия* таны эсгүй байсан учраас; 2. тул, иймд, иймийн тул; *ввиду этого* иймд, иймийн тул.

ВВИНТИ'ТЬ, -нчу, -нтишь; *ввинченный; сов.* *что* *во что*. **ВВИ'НЧИВАТЬ**, -аю, -аешь. *несов.* эрэгдэх, эрэгдэж оруулах.

ВВИТЬ, *вовью, вовьёшь; витый* (*ввит, -а, -о*); *сов.* *что* *во что* нийтгэх, нийдүүлж гөрөх.

ВВОД, -а, *м.* оруулах, нэвтрүүлэх, оруулга.

ВВОДИ'ТЬ, *ввожу, вводишь. несов.* оруулах, хүчинтэй болгох.

ВВОДНЫЙ, -ая, -ое. 1. удиртгал; 2. оруулга; вводные предложения оруулга өгүүлбэр.

ВВОЗ, -а, м. 1. оруулах зүйл, импорт; 2. авчрах, аваачих.

ВВОЗИТЬ, ввожу, ввоишь. *несов.* нэвтрүүлэн оруулах, авчрах.

ВВОЗНЫЙ, -ая, -ое. оруулах, авчрах; ввозная пошлина ацрахын цүүвэн.

ВВОЛЮ, нареч. (разг.). ханатал, зөндөө, дураараа; нагуляться вволю ханатал зугаалах.

ВВОСЬМЕРО М, нареч. наймуул.

ВВЫСЬ, нареч. дээшээ, өөдөө.

ВВЯЗАТЬ вяжу, вяжешь; *вязданный*; *сов.*, во что. **ВВЯЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь. *несов.* 1. нэхэх сүлжих; 2. ороцоолдуулах, холбогдуулах.

ВВЯЗАТЬСЯ, вяжусь, вяжешься; *сов.*, во что. (разг. *неодобр.*) **ВВЯЗЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься. *несов.* ороцоох, холбогдох; *вязаться* в разговор ярианд ороцоох.

ВВИГАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* нугалах, тахилгах, хонхойгох.

ВВЛЮБЬ, нареч. и предлог с род. п. гүнд, гүнзгий, ёроол руу; измерить оверовглубь нуурын гүнзгийг хэмжих.

ВВЛЯДЕТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; *сов.*, в кого-что. **ВВЛЯДЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься. *несов.* ажиглан харах, ширтэн үзэх, ажх.

ВВОНЯТЬ, -яю, -яешь. *несов.* шаах, оруулах. чихэх.

ВДАВАТЬСЯ, вдаюсь, вдаешься; *пов.* вдавайся, *несов.* 1. гүн орох, гүнзгий нэвтрэх; 2. нарийвчлах, тодорхойлох; *вдаваться* в подробности нарийвчлан тодорхойлох.

ВДАВИТЬ, вдавлию, вдавишь; *вдавленный*; *сов.*, что. дарж оруулах, шургуулах; *вдавить пробку* в бутылку лонхонд бөглөө дарж оруулах.

ВДАВИТЬСЯ, -авлюсь, -авишься, *сов.* **ВДАВЛИВАТЬСЯ**, -аюсь, -авишься, *несов.* дарагдаж орох, чихэхдэх, хонхойх.

ВДАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* улиглах, чүү чамай ойлгуулах.

ВДАЛЕКЕ, **ВДАЛИ**, нареч. алс, хол зайтай.

ВДАЛЬ, нареч. алс, хол, холуур.

ВДАТЬСЯ, вдамся, вдашься; *вдасться*, *вдадимся*, *вдадитесь*, *вдадутся*; *вдалея*, *вдалеясь*; *вдайся*; *сов.*, во что. гүн орох, гүнзгий нэвтрэх.

ВДВИГАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* тухаж оруулах, шургуулах.

ВДВИГАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *несов.* тухаждэж орох, шургаж орох, хаагдах.

ВДВИНУТЬ, -ну, -нешь; -утий; *сов.*, что во что. түлхэж оруулах, шургуулах.

ВДВОЕ, нареч. хувь илүү, хоёр дахин, нугалах; заплятить вдвое хувь илүү төлөх, нугалж төлөх; сложит вдвое нугалан эвхэх.

ВДВОЕМ, нареч. хоёул, хоёулаа.

ВДВОЙНЕ, нареч. давхар, хоёр дахин, хувь илүү.

ВДЕВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* 1. сүвлэх, нэвт гаргах; 2. дөрөөлөх, цүүлэх.

ВДЕВАТЬСЯ, -аюсь, *несов.* сүвлэх, оруулах; нитка вдевается в иголку зүүнд утас сүвлэж байна.

ВДЕВЯТЕРО, нареч. ес дахин.

ВДЕВЯТЕРО М, нареч. есүүл.

ВДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.* что во что.

ВДЕЛЫВАТЬ, -аю, -аешь. *несов.* шигтгэх.

ВДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь. *несов.* **ВДЕРНУТЬ**, -ну, -нешь; -утий; *сов.*, кого-что, во что; угзрах оруулах, сүвлэх, дөрлөх.

ВДЕСЯТЕРО, нареч. арав дахин.

ВДЕСЯТ ЕРО М, нареч. арвуул.

ВДЕТЬ, вдему, вденешь; *вдею*; *вдетый*; *сов.*, что во что. 1. сүвлэх, нэвт гаргах; *вдеть нитку* в иголку зүү сүвлэх; 2. дөрөөлөх, цүүлэх; *вдеть замок* в колечко цүүлэх, цоожлох.

ВДОВА ВОК, нареч. (разг.). дээрээс нь, бас л, үл барам.

ВДОВА, -ы, м. *вдовы*, *вдов*, ж. бэлэвсэн эхнэр.

ВДОВЕТЬ, -вю, -еешь; *несов.* бэлэвсрэх.

ВДОВЕЦ, -аца, м. бэлэвсэн эр, эхнэрээ үхүүлсэн хүн.

ВДОВОЛЬ, нареч. элбэг дэлбэг, ханатал; элбэг хүртээмжтэй; у нас всего вдоволь манайд бүх юм элбэг дэлбэг байна.

ВДОВСТВО, -а, ср. бэлэвсрэх.

ВДОГОНКУ, нареч. хойноос нь нэхэж; *побежать вдогонку* хойноос нь нэхэж гүйх.

ВДОЛБИТЬ, -блю, -бишь; *блдинный* (-эн, -ена); *сов.*, что в кого-что или кому-чему (прост.). улиглах, чүү чамай ойлгуулах, хүчээр цээжлүүлэх.

ВДОЛЬ, предлог с род. п. и нареч. дагуу, уртааш нь, гулд; *вдоль реки* голын дагуу; *раврээт* вдоль уртааш нь хайчлах; *наездить вдоль* и доперёк хөндлөн гулд явах.

ВДОСТАЛЬ, нареч. (обл.). ханатал, цагтал.

ВДОХ, -а, м. амьсгаа авах, амьсгаалах.

ВДОХНОВЕНИЕ, -я, ср. зориг орох, урамшил.

ВДОХНОВЕННЫЙ, -ая, -ое (высок.). бадрангуй, урамшсан, зориг бадарсан.

ВДОХНОВИТЕЛЬ, -я, м. (высок.). бадруулагч, урамшуулагч, өдөөгч.

ВДОХНОВИТЬ, -влю, -вишь; *вдлнный* (-эн, -ена); *сов.*, кого-что (высок.). **ВДОХНОВЛЯТЬ**, -яю, -яешь. *несов.* зориг оруулах, хөхүүлэх, урамшуулах, өдөөх.

ВДОХНОВИТЬСЯ, -влюсь, -вишься; *сов.* (высок.). **ВДОХНОВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься. *несов.* зориг орох, урамших, өдөх.

ВДОХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.*, 1. амьсгаалах, догш амьсгаалах; 2. урамшуулах, зоригжуулах.

ВДРЕБЕЗГИ, нареч. 1. бут, бяц, хэмх; *разбить вдребезги* бут цохих; 2. шал; *вдребезги* пьяный шал согтуу.

ВДРУГ, нареч. 1. гэнэт, гэнэтхэн; *вдруг* раздался звонок гэнэт хонх дуугарав; 2. цөмөөрөө, нэгмөсөн; *все вдруг* цөм хамтаар, цөм нэг зарэг.

ВДРЫЗГ, нареч. (прост.). няц, хэмх, шал.

ВДУВАНИЕ, -я, ср. үлээх, үлээж бүлхийлгэх.

ВДУВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* үлээх, үлээж бүлхийлгэх.

ВДУМАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *сов.*, во что. хянан бодох, бодох, хэрсүүлэх.

ВДУМЧИВОСТЬ, -и, ж. хянан бодох, хэрсүү.

ВДУМЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. бодлогот, хянуур, хэрсүү.

ВДУМЫВАТЬСЯ, -аюсь, -авишься. *несов.* хянан бодох, хэрсүүлэх.

ВДУНУТЬ, -ну, -нешь; -нутый; *сов.*, что во что. **ВДУТЬ**, вдую, вдуешь; *вдуя*, *вдутый*; *сов.*, что во что. үлээх, үлээж оруулах.

ВДЫХАНИЕ, -я, ср. амьсгаалах, амьсгаа авах.

ВДЫХАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. амьсгаалах, амьсгалын.

ВДЫХАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* амьсгаалах, амьсгаа авах.

ВЕГЕТАРИАНЕЦ, -нца, м. ургамал идээтэн, мацагтан, цагаан хоолтон.

ВЕГЕТАРИАНСТВО, -а, ср. ургамал идээтний ёс, цагаан хоол хэрэглэх ёс.

ВЕГЕТАТИВНЫЙ, -ая, -ое (спец.). вегетатив, ургал, ургацын.

ВЕГЕТАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. ургах, ургацын, вегетационный период ургах үе.

ВЕГЕТАЦИЯ, -и, ж. (спец.). ургахт, ургах үе.

ВЕДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. мэдэх; 2. эрхлэх, захирах.

ВЕДЕНИЕ I, -я, ср. явуулах, эрхлэх, хөтлөх, удирдах; ведение бухгалтерских книг нягтлан бодох данс хөтлөх; ведение заседания хурал удирдах; ведение дела хэрэг хөтлөх, хэрэг явуулах.

ВЕДЕНИЕ II, -я, ср. мэдэл; это не в моем ведении энэ миний мэдлээр биш.

ВЕДОМО: без вашего ведома таны зөвшөөрөлгүй; с ведома всех олны зөвшөөрлөөр.

ВЕДОМОСТЬ, -и, род. мн. -ей, ж. хүснэгт, бүртгэл, цэс.

ВЕДОМСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. албан газрын, албаны.

ВЕДОМСТВО, -а, ср. албан газар, албан захиргаа.

ВЕДОМЫЙ, -ая, -ое; -ом (стар.). илэрхий, мэдээж.

ВЕДОМЫЙ, -ая, -ое (спец.). хөтлөгдсөн, түрэгдэх, дагалдах.

ВЕДРО, -а, ср. хувин, хөнгө, суулга; дождь льёт как из ведра бороо хувингаар асгах мэт орно, бороо шаагнж орно.

ВЕДРО, -а, ср. (прост.). цэлмэг дулаан.

ВЕДУЩИЙ, -ая, -ев. 1. хөтлөгч, дагуулагч, удирдах; ведущий самолёт дагуулагч нисэх онгоц; 2. голлох, манлайлах; ведущая роль манлайлах роль; 3. түрэх, татуурга; ведущая ось түрэх тэнгэлэг.

ВЕДЬ, союз, частица. бишүү, шүү; ведь это правда энэ үнэн бишүү; ведь я же ему сказал би түүнд хэлсэн шүү! би түүнд эс хэллүү!, а ведь я знал это давно биүүнийг хэдийн мэдсэн юм шүү дээ; ведь я не ребёнок би хүүхэд биш шүү дээ.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕДЬМА, -ы, ж. ягчис, эм шулам, айсхий эм.

ВЕКсель, -я, мн.-я', -ей, м. вксель, өр төлөх баталгаа.

ВЕЛЕНЕВАЯ, -ая, -ое: веленева я бумага гялгар цаас.

ВЕЛЕНИЕ, -я, ср. (стар.). зарлиг, тушаал.

ВЕЛЕТЬ, -лю, -лишь; сов. и несов. (прош. только сов.); кому-чему с неопр. или с союзом "чтобы". 1. хийх, тушаах, зарлиг болох; 2. -уулах, -үүлэх, гэх; велеть прийти ирүүлэх; велеть читать уншуулах, унш гэх.

ВЕЛИКАЯ, -а, м. үлэмж биетэн, аварга амьтан.

ВЕЛИКИЙ, -ая, -ое. их, агуу их, асар их; великие державы их гүрнүүд; ☆ от мала до велика их багагүй; к великому моему счастью миний их аз болоход.

ВЕЛИКОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат, -а. ихэвтэр, арай ихэдсэн, томдсон.

ВЕЛИКОВОЗРАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. нас хөтэрсэн, ахмаг, насны, насаа илсэн.

ВЕЛИКОДЕРЖАВНЫЙ, -ая, -ое. их гүрнай, их үндэстний, дээрэлхэг.

ВЕЛИКОДУШИЕ, -я, ср. уудам сэтгэл, өршөөл.

ВЕЛИКОДУШИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг. неодобр.). дэндүү уучлах, уучлагчаан болох, хөтөрхий өршөөх.

ВЕЛИКОДУШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. уужим санаатай, ариун сэтгэлтэй, өршөөлтэй.

ВЕЛИКОЛЕПИЕ, -я, ср. эрхэмсэг, тансаг, гойд сайхан.

ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ, -ая, -ое; -пен, -пна. тансаг, эрхэм сайхан, гойд сайн.

ВЕЛИКОРУССКИЙ, -ая, -ое. их оросын.

ВЕЛИКОСВЕТСКИЙ, -ая, -ое (устар.). дээд язгууртны, ихэс ноёдын.

ВЕЛИЧАВЫЙ, -ая, -ое; -ав. ихэмсэг, сүрлэг.

ВЕЛИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. алдар алдраар нь нэрлэх; как вас величать таны алдар хэн бэ; 2. ерөөх, цоллох.

ВЕЛИЧЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна (высок.) сүр жавхлантай, цогтой сүрлэг.

ВЕЛИЧЕСТВО, -а, ср. өндөр дээд төрөлт, дээдийн гөгөөн.

ВЕЛИЧИЕ, -я, ср. (высок.) сүр жавхлан, цог заль, ☆ мания величия биеэ өргөмжлөх хийтэй, ихэмсгэлэх өвчтэй.

ВЕЛИЧИНА, -ы, мн.-и'ны, -и'н, ж. 1. хэмжээ, хэмжигдэхүүн, их бага, чинээ; величина комнаты тасалгааны хэмжээ; величиною с горошину буургийн чинээ; 2. их хүн, том хүн, нэртэй хүн; литературная величина утга зохиолын том хүн.

ВЕЛОСИПЕД, -а, м. унадаг дугуй: трехколёсный велосипед гурван дугуйт.

ВЕЛОСИПЕДИСТ, -а, м. дугуй унадаг хүн, дугуйтай хүн, дугуйчин.

ВЕЛЬВЕТ, -а, м. тансран, тансар хилэн.

ВЕЛЬМОЖА, -и, м. (устар.). амбан, ихэс.

ВЕЛЮР, -а, м. велюр, үслэг цэмбэ.

ВЕНА, -ы, ж. вена, цус хураагч судас; расширение вен судас бүдүүрэх.

ВЕНГР, -а, м. ВЕНГРЕЦ, -рца, м. унгар хүн, мажар хүн.

ВЕНГРКА, -и, род. мн.-рок, ж. 1. унгар эмэгтэй, мажар эхнэр; 2. мажар бүжиг.

ВЕНЕРА, ж. полмон, сугар, баасан.

ВЕНЕРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өнгөний өвчний, арьс өнгөний.

ВЕНЕРОЛОГ, -а, м. арьс өнгөний эмч.

ВЕНЕЦ, -ица, м. титэм, цагирг, хүрээ; ☆ венец шестерни углаа араа.

ВЕНЗЕЛЬ, -я, мн.-я', -е'й, м. нэрийн эвхмэл толгой үсэг.

ВЕННИК, -а, м. шүүр, туужуу.

ВЕНОЗНЫЙ, -ая, -ое. вена судасны, цус хураагч судасны.

ВЕНОК, -нка', м. цэцэг титэм, гөрсөн цэцэг.

ВЕНСКИЙ, -ая, -ое. Вена хотын; ☆ венский стул матмал сандал.

ВЕНТИЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что. сэнсээр салхи оруулах, сэнсээр агаар сэлбэх, салхилуулах.

ВЕНТИЛЬ, -я, м. (спец.). эргүүлгэн хаалт, таглаа.

ВЕНТИЛЯТОР, -а, м. агаар сэлбүүр, сэнс, салхивч.

ВЕНТИЛЯЦИЯ, -и, ж. агаар сэлгэгч, салхивчийн хэрэгсэл.

ВЕНЧАТЬ, -аю, -аешь; венчаный и (устар.)-анний; несов. 1. титэм өмсгөх, титэмлэх; 2. ёсолж ураг болох; 3. амжилттай төгсгөх.

ВЕНЧИК, -а, м. цэцгийн туурцаг, дэлбэ, титэм.

ВЕПРЬ, -я, м. бодон гахай.

ВЕРА, -ы, ж. 1. итгэл, итгэх, үнэмшил, найдлага; вера в победу ядалтад итгэх; 2. шүтлэг, шажин, сүжиг.

ВЕРАНДА, -ы, ж. сэрүүн тавцан; жнгүүрийн асар.

ВЕРБА, -ы, ж. бургаас, хонин бургас.

ВЕРБАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. амаар уламжилсан, бичгийн хуулбарын.

ВЕРБЛЮД, -а, м. тэмээ; верблюд самец буур; верблюд кастрированный ат.

ВЕРБЛЮДИЦА, -ы, ж. ингэ.

ВЕРБЛЮЖОНОК, -нка, мн.-жа'та, -жа'т, м. ботго.

ВЕРБОВАТЬ, -бую, -буешь; -ованный; несов. элсүүлэх.

ВЕРБОВКА, -и, ж. элсүүлэх, элсэлт.

ВЕРБОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. элсүүлэх, элсэлтийн.

ВЕРБОВЩИК, -а, м. элсүүлэгч.

ВЕРЁВКА, -и, ж. дээс, татлага, аргамж.

ВЕРЁВЧКА, -и, ж. шидмэс, оосор.

ВЕРЁВЧНЫЙ, -ая, -ое. дээсэн, шидмэсэн.

ВЕРЕНИЦА, -ы, ж. цуваа, зэллэх; вереница уток нугас зэллэн нисэх; ☆ вереница мыслей олон юм санагдах, олон санаа төрөх.

ВЕРЕСК, -а, м. хонин арц, даль.

ВЕРЕТЕНО, -а, мн.-тёна, -тён, ср. 1. ээрүүд, иг; 2. эргэдэг гол, тэнгэлэг.

ВЕРЗИЛА, -ы, м. и ж. (разг.). данхгар хүн, янхигар хүн.

ВЕРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. итгэмжлэх; верительная грамота итгэмжлэх жуух.

ВЕРИТЬ, -рю, -ришь; несов., кому-чему и во что. итгэх; верить на слово үгэнд итгэх.

ВЕРИТЬСЯ, -ится; безл., несов., кому-чему. итгэх, итгэгдэх, үнэмших; не верится, что это правда үүнийг үнэн гэж итгэмээргүй байна.

ВЕРМИШЕЛЬ, -и, ж. гоймон, нарийн гоймон.

ВЕРНЕЕ, вводн. сл. 1. илүү зөв, бүр зөв; это решение задачи вернее зорилгыг ингэж шийдвэрлэх нь илүү зөв; 2. нарийвчилбал, чухамдаа; доклад или вернее тезисы к докладу илтгэл буюу чухамдаа илтгэлийн товчоо.

ВЕРНО, нареч. 1. зөв, үнэн; 2. магад, нээрээ.

ВЕРНОПОДДАННЫЙ, -ая, -ое (устар.). дуулгавартай харьяат, шударга албат.

ВЕРНОСТЬ, -и, ж. 1. үнэн, зөв; верность перевода зөв орчуулга; 2. үнэнч, шударга, чин бат; верность своему слову үгэндээ үнэнч, үгэндээ хүрдэг.

ВЕРНУТЬ, -ну, -ншь; сов., кого-что. эргүүлэх, буцаах.

ВЕРНУТЬСЯ, -нусь, -ншься; сов. буцах, эгэх, харих; вернуться домой гэртээ харих; вернуться к вопросу асуудалдаа буцаж орох.

ВЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна, -рно. 1. зөв, зүйтэй; верное решение зөв шийдвэр; верная мысль зүйтэй санаа; 2. үнэнч шударга; верный друг үнэнч нөхөр, шударга найз; 3. найдвартай, бат; верная опора найдвартай түшиг; 4. лав, магад, гарцаагүй; верный прогнрш гарцаагүй хожигдох.

ВЕРОВАНИЕ, -я, ср. шүтлэг, сүсэглэл.

ВЕРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (устар.). сүсэгдэх, шүтэх.

ВЕРОИСПОВЕДАНИЕ, -я, ср. шажин шүтлэг.

ВЕРОЛОМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. тангараг эвдэгч, итгэлийг эвдэх, урвагч.

ВЕРОЛОМСТВО, -а, ср. тангараг эвдэх, итгэлийг эвдэх, урвах.

ВЕРОТЕРПИМОСТЬ, -и, ж. аль ч шажныг хүлцэх.

ВЕРОУЧЕНИЕ, -я, ср. (книжн.). шажны сургаал.

ВЕРОЯТНО, в знач. вводн. сл. байх, байхаа, биз, бололтой; в шесть часов я, вероятно, буду дома зургаан цагт би гэртээ байна байх; вероятно, сегодня будет дождь өнөөдөр бороо орох нь бололтой.

ВЕРОЯТНОСТЬ, -и, ж. 1. магадлал, магадгүйн чанар; 2. магадгүй, байж болмоор, тийм бололтой.

ВЕРОЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. магад, магадгүй, байж болмоор, үнэмшмээр.

ВЕРСИЯ, -и, ж. хувилбар, өөр эх, өөр янз, ялгаа.

ВЕРСТА, -ы, мн. вёрсты, вёрст, -ам, ж. мод газар (километр илүү газар), бээр.

ВЕРСТАК, -а, м. дархны ширээ, вандан.

ВЕРСТАТЬ, -аю, -аешь; несов. боох, өрсөн үсэг боох.

ВЕРСТКА, -и, ж. (спец.) үсэг боох, хуудаслах, боолт.

ВЕРТЕЛ, -а, м. шор.

ВЕРТЕП, -а, м. 1. хүүхэлдэй, наадах авдар; 2. орогнох газар.

ВЕРТЕТЬ, -верчу, -вертишь; несов. эргүүлэх, эргүүлдэх, өнхрүүлэх.

ВЕРТЕТЬСЯ, -верчусь, -вертишься; несов. 1. эргэлдэх; колесо вертится дугуй эргэлдэж байна; 2. ороолдох; вертеться под ногами хөлөөр ороолдох; 3. булзааруулах, бултах; не вертись, говори правду битгий булзааруул, үнэнээ хэл.

ВЕРТИКАЛЬ, -и, ж. босоо, эгц, чанх дээшээ.

ВЕРТИКАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. босоо, эгц; вертикальная линия босоо шугам.

ВЕРТКИЙ, -ая, -ое; -ток, -тка, -тко (разг.). шаламгай, овлог.

ВЕРТЛЯВЫЙ, -ая, -ое; -яв (разг.). годгонуур, холборхой.

ВЕРТОПРАХ, -а, м. (разг. неодобр.) дэгдэгнүүр, салхин хормойтой.

ВЕРТУНЬЯ, -и, род. мн.-ний-ж. сээтэгнүүр хүүхэн.

ВЕРТУШКА, -и, ж. 1. хүрд, сэнс, эргэлдүүр; 2. сээтэгнүүр хүүхэн.

ВЕРУЮЩИЙ, -его, м. сүжигтэн, шажинд итгэдэг.

ВЕРФЬ, -и, ж. усан онгоц хийх, засах газар.

ВЕРХ, -а-(у), о ве'рхе, на ве'рху' мн.-й, -ов, м. 1. орой, дээд тал; верх горы уулын орой; 2. өнгө, гадар; где верх, где изнанка өнгө догор нь аль вэ; 3. дээд хязгаар, туйл; верх счастья жаргалын туйл; 4. манлай, охь; он на ве'рху славы тэр алдрын манлайд хүрдээ; ☆ взятъ верх дийлэх.

ВЕРХИ', -ов. 1. төрийн эрх баригчид, толгойлогчид 2. шингэн хоолой, чангинуур дуу; 3. өнгөцхэн, өнгө. дээгүүр; *скользить по верхам* өнгөн дээгүүр гулгах;

ВЕРХНИЙ, -ая, -ее. 1. дээд, дээрх; *верхний этаж* дээд давхар; 2. гадуур; *верхняя рубашка* гадуур цамц; 3. эхний, эх орчмын; *верхнее течение реки* голын эхний урсгал.

ВЕРХОВНИЙ, -ая, -ое. дээд, ерөнхий; *Верховный Совет* Дээд Зөвлөл; *верховный главнокомандующий* ерөнхий жанжин.

ВЕРХОВО'Д, -а, м. (разг. неодобр.). ахлагч, ах зах.

ВЕРХОВО'ДИТЬ, -ожу, -одишь; *несов.*, кем-чем (разг.). толгойлох, зонхилох.

ВЕРХОВО'Й, -ая, -ое. 1. унах. уналгын; *верховая лошадь* унах морь; *верховое животное* уналгын мал; 2. морьтой хүн; *послать верхового морьтой хүн* илгээх.

ВЕРХО'ВЬЕ, -я, *род. мн.-вьев, ср. эх;* с *верховья* эхнээс; *верховье Волги* Ижил мөрний эх.

ВЕРХОГЛЯ'Д, -а, м. (разг. неодобр.). хуумгай хүн, үүлгэр хүн.

ВЕРХОГЛЯ'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хуумгайдах.

ВЕР'ХОМ, *нареч.* 1. дээгүүр, эхээр; 2. бялхтал, хальтал; *налить верхом хальтал* хийх.

ВЕРХО'М, *нареч.* унах, унаатай; *ездить верхом* унаатай явах.

ВЕРХУ'ШКА, -и, ж. 1. үзүүр, орой, толгой; *верхушка дерева* модны үзүүр; 2. толгойлогчид; *правящая верхушка буржуазных стран* хөрөнгөтөн орнуудын захирах толгойлогчид.

ВЕРЧЕ'НИЕ, -я, *ср.* эргүүлэх, эргэлдүүлэх.

ВЕР'ША, -и, ж. сүлжмэл гувчуур, гүр (загас бариц сагс).

ВЕРШИ'НА, -ы, ж. орой, оргил.

ВЕРШИ'ТЕЛЬ, -я, м. (*высок.*) шийдвэрлэгч.

ВЕРШИ'ТЬ, -шу, -шишь; *несов.*, чем (*высок.*) эрхлэх, шийдвэрлэх, гүйцэтгэх; *вершить всеми делами* бүх хэргийг эрхлэх.

ВЕРШО'К, -шкá, м. цун, ямх (4, 4 сантиметр орчим).

ВЕС, -а (-у), м. 1. жин; *удельный вес* өөрийн жин; 2. нөлөөтэй, хүндтэй; *человек с весом* нөлөөтэй хүн, хүндтэй хүн ☆ *на вес золота* алт шиг чухаг юм; *прибавить в весе* мариалах.

ВЕСЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; *несов.*, кого-что. цэнгүүлэх, зугаацуулах, баясгах.

ВЕСЕЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лишья; *несов.* цэнгэх.

ВЕ'СЕЛО, *нареч.* цэнгэлтэйгээр, цэнгэлдэж.

ВЕСЕЛОСТЬ, -и, ж. зугаатай, наргиантай, цэнгэлтэй.

ВЕСЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое; *весел*, -а, -о. цэнгэлтэй, зугаатай.

ВЕСЕ'ЛЬЕ, -я, *ср.* зугаа, цэнгэл, наргиан.

ВЕСЕЛЬЧА'К, -а, м. (разг.). зугаатай хүн, алиа хүн.

ВЕСЕ'ННИЙ, -ая, -ее. хаврын.

ВЕ'СИТЬ, *вешу, вешишь; несов.* 1. татах, хүнд байх; *рыба весит три килограмма* загас гурван килограмм хүнд байна; 2. жигнэх, дэнслэх.

ВЕ'СКИЙ, -ая, -ое; -сок, -ска. 1. хүнд жинтэй, чамбай; *веские товары* хүнд жинтэй таваар; 2. ноцтой. чансаатай, үнэмшмээр; *веские слова* чансаатай үг.

ВЕСЛО', -а', мн. *вёсла*, -сел, -слам, *ср.* сэлбүүр, сэлүүр, хаяур.

ВЕСНА', -ы', мн. *вёсны*, -сен, -снам, ж. хавар.

ВЕСНУ'ШКИ, -шек, -шкам, *ед.* -шка, -и, ж. сэвх, бөрт, бүдэн.

ВЕСНУ'ШЧАТЫЙ, -ая, -ое. сэвхтэй, бөрт.

ВЕСОВО'Й, -ая, -ое. жингийн; *весовая гиря* жингийн туухай.

ВЕСОВЩИ'К, -а, м. жигнэгч, чигнэгч, пүүлэгч.

ВЕСО'МОСТЬ, -и, ж. жин чанар, чансаа.

ВЕСО'МЫЙ, -ая, -ое; -ом (*спец. и книжн.*) жинтэй, чансаатай.

ВЕСТИ' веду, ведешь; вёл, вела; ведший; ведомый; несов. кого (что) 1. хөтлөх, дагуулах; *вести лошадь морь* хөтлөх; *вести книги* данс хөтлөх; 2. удирдах, жолоодох; *вести кружок* дугуйлан удирдах; 3. хийх, үйлдэх; *вести переговоры* хэлэлцээ хийх; 4. аваачих, очих, хүргэх; *эта дорога* *ведет в лес* энэ зам ойд хүргэнэ; ☆ *вести переписку* захидалар харилцах; *вести кочевой образ жизни* нүүж аж төрөх; *вести себя* биеэ авч явах; *вести свое начало* эх авах, үүсэж гарах, үүсгэлтэй.

ВЕСТИБЮ'ЛЬ, -я, м. үүдэн танхим, үүдний өрөө.

ВЕ'СТНИК, -а, м. зарч, мэдээч.

ВЕСТОВО'Й, -ого, м. **ВЕСТОВО'Й**, -ая, -ое (*устар.*) 1. дохионы, мэдээлэх; 2. тахар, мэдээ хүргэгч, зарлага.

ВЕ'СТОЧКА, -и, ж. (разг.) зурвас мэдээ, сураг.

ВЕ'СТЬ, -и, мн. -и, -е'й, ж. мэдээ, сураг, чимээ; *без вести пропасть* сураггүй алга болох; *весть о победе* ялалтын мэдээ; ☆ *бог весть* *кто* хэнгийг чөтгөр бүү мэд.

ВЕСЫ', -о'в. чигнүүр, жинлүүр, жин, пүү, дэнс, *десятичные весы* аравтын чигнүүр.

ВЕСЬ (**ВСЯ**, **ВСЁ**, **ВСЕ**), *всего'*, м.; ж. *вся'*, *вс'ей;* *ср.* *всё, всего'*; мн. *все, все'*, *мест.* 1. бүх, бүхий, хамаг, даяар, хотол; *вся сумма* бүх дүн; *всеми силами* хамаг хүчээр; *вся Москва* Москва даяар; 2. бүгд, бүгдээр, цөм; *прочёл все* цөмийг уншсан; *все приехали* бүгдээрээ ирсэн; 3. бүрмөсөн, бүр; *я весь* *измучился* бид бүр ядарчлаа; ☆ *лучше всего* хамгийн дээр, алинаас нь ч дээр; *при всем том* тэгэхдээ бас; *от всего сердца* үнэн зүрхнээсээ; *всего понемногу* юм бүрээс яльгүй; *прежде всего* юуны өмнө; *все равно* өөрчлүй, ялгаагүй, хамаагүй; *все равно где* хаана ч яах вэ; *все равно не дам* яасан ч өгөхгүй; *во весь голос* өндөр дуугаар.

ВЕСЬМА', *нареч.* (*книжн.*) маш, тун, их, үлэмж; *весьма рад* их баярлав.

ВЕТВИ'СТЫЙ, -ая, -ое; *ист.* салаатай, мөчирлөг.

ВЕТВИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -и'тсь; *несов.* салаалах, мөчирлөх.

ВЕТ'ВЬ, -и, мн. -и, -е'й, ж. 1. салаа, мөчир, найлзуур, гишүү; 2. салбар анги.

ВЕТ'ТЕР, -тра, м. салхи, жавар; *мягкий ветер* зөөлөн салхи; *холодный ветер* хүйтэн салхи, жавар; *свежий ветер* сэвэлзүүр салхи; ☆ *держатъ нос по ветру* салхины аясыг дагах; *по воле ветра* салхины аясаар; *бросать слова* *на ветер* хамаагүй бурах, үгэндээ эзэн болохгүй.

ВЕТЕРА'Н, -а, м. (*высок.*) ахмад дайчин, хуучин зүтгэлтэн.

ВЕТЕРИНА'Р, -а, м. малын эмч.

ВЕТЕРИНА'РИЯ -и, ж. мал эмнэлгийн ухаан, мал эмнэлэг.

ВЕТЕРИНА'РНЫЙ, -ая, -ое. мал эмнэлгийн, малын.

ВЕТЕРО'К, -рка', м. бяцхан салхи, сэвшээ салхи.

ВЕ'ТКА, -и, ж. 1. найлзуур, мөчир; 2. салаа, салбар; *железнодорожная ветка* төмөр замын салаа.

ВЕТЛА', -ы, мн. вѣтлы, -тел, -тлаж, ж. вѣтес, туйван, цагаан уд.

ВЕ'ТО, нескл., ср. (книжн.). вето, хориг, хориглох; право вето хориглох эрх.

ВЕ'ТОШЬ, -и, ж. собир. 1. хагд; 2. хуучин хувцас, навтас.

ВЕ'ТРИНИК, -а, м. (разг.). дэгдэгнүүр, салхин хормойт.

ВЕ'ТРИНИЦА, -ы, ж. яргуйжин.

ВЕ'ТРЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -ено. 1. салхитай; сегодня ветреная погода өнөөдөр салхитай байна; 2. хийсвэр, дэгдэгнүүр; ветреный человек хийсвэр хүн.

ВЕТРЯ'К, -а, м. с алхин тээрэм, салхин хөдөлгүүр.

ВЕ'ТРЯНЫЙ, -ая, -ое. салхин; ветряная мельница салхин тээрэм; ☆ ветряная оспа салхин цэцэг, чонин хөрвөш.

ВЕ'ТХИЙ, -ая, -ое; ветх, -а, -о. 1. хуучин, өгөр сөн, тамтарсан; 2. өвгөрсөн, үрүү өвдгөө тулсан.

ВЕТХОЗАВЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. эрт балрын, дивангарын үеийн.

ВЕ'ТХОСТЬ, -и, ж. өмхрөх, өгөр, тамтаг, хүүршин.

ВЕТЧИНА', -ы, ж. гахайн шорвог мах.

ВЕТША'ТЬ, -аю, -аешь; несов. хуучрах, өмхрөх, тамтрах.

ВЕ'ХА, -и, ж. 1. шавга, шав, шон; ставить вежа шавга тавих; 2. чиглэл, шат; смена веж чиглэлийг сближ; основные вежи истории түүхийн гол шатнууд.

ВЕ'ЧЕ, -а, ср. хотынхны хуралдаан.

ВЕ'ЧЕР, -а, мн. -а', -о'в м. 1. үдэш, орой; сегодня вечером энэ үдэш, энэ орой; 2. үдэшлэг; вечер воспоминаний дурсгалын үдэш; устроить литературный вечер утга зохиолын үдэшлэг.

ВЕЧЕРЕ'ТЬ 1 и 2 л. не употр., -еет; чаец безл.; несов. үдэш болох.

ВЕЧЕРИ'НКА, -и, ж. үдшийн наадам, үдэшлэг.

ВЕЧЕРКО'М нареч. (разг.). үдэш, орой; я завжди вечером би үдэш очно.

ВЕЧЕ'РНИЙ, -ая, -ее. үдшийн, оройн; вечерняя школа оройн сургууль.

ВЕ'ЧЕРОМ, нареч. үдэш, орой; поздно вечером үдэш орой.

ВЕ'ЧНО, нареч. 1. мөнх, ашид, үүрд; 2. үргэлж, ямагт; он вечно вянат тэр үргэлж завгүй байдаг.

ВЕЧНОЗЕЛЕН'ЫЙ, -ая, -ое. мөнх ногоон.

ВЕ'ЧНОСТЬ, -и, ж. мөнх, үүрд, өнө удаан; ☆ казнь в вечность бүр мартагдах, сураггүй алга болох.

ВЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. мөнх, үүрд, бүх насны; вечная слава мөнх алдар; вечная мерзлота мөнх цэвдэг; ☆ вечное перо энгэрийн үзэг, бэхт үзэг.

ВЕ'ШАЛКА, -и, ж. 1. өлгүүр, өлгөц; 2. өлгөх гогцоо, тудуул.

ВЕ'ШАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. өлгөх, дүүжлэх; 2. жигнэх, чигнэх; ☆ вешать голову толгойгоо ганзагалах.

ВЕ'ШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дүүжлэгдэх, боож үхэх; 2. чигнүүлэх, биеэ чигнэх; ☆ вешаться на шею салахаа болих, үхэхээлдэх.

ВЕ'ШНИЙ, -ая, -ее. хаврын.

ВЕЩА'НИЕ, -я, ср., нэвтрүүлэг, дамжуулга.

ВЕЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. нэвтрүүлэх, дамжуулах; 2. зөгнөх, лүндэн буулгах.

ВЕЩЕВО'Й, -ая, -ое. юмны юм хийх; вещевой мешок юмны тулам; юм хийх шуудай.

ВЕЩЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое. бодитой, бодит, эд мөрийн; вещественное доказательство эд мөрийн баримт; вещественное число бодит тоо.

ВЕЩЕСТВО', -а, ср. эд, бодис, юм.

ВЕ'ЩИЙ, -ая, -ее (вйсок.). зөн билэгт, мэргэн.

ВЕЩИ'ЦА, -ы, ж. аар саар юм, юм.

ВЕЩЬ, -и, мн. -и, е'й, ж. юм, юм хум, эд, хогшил; сколько у вас вещей таны юм хэдий вэ; вещь в себе и вещь для себя өөртөө байх юм ба өөрийнхөө төлөө байх юм; домашние вещи гэрийн хогшил.

ВЕ'ЯЛКА, -и, ж. тарианы хийсгүүр.

ВЕ'ЯНИЕ, -я, ср. 1. үлээх, салхилах; веяние ветра салхи үлээх; 2. хийсгэх; 3. амьсгал орох; веяние весны хаврын амьсгал орох; 4. чиглэл, амьсгал; новое веяние в искусстве урлагийн доторх шинэ чиглэл.

ВЕ'ЯТЬ, вею, веешь; несов. 1. тариа хийсгэх, цэвэрлэх; 2. үлээх, сэнгэнэх, салхилах; ветөр веет салхи сэнгэнэж байна; 3. хийсэх, намирах; веют знамена тугууд намирч байна; 4. амьсгах, амьсгал орох; веет весной хаврын амьсгал орж байна.

ВЖИВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЖИ'ТЬСЯ**, живушь, живёшься; сов., во что. дадах, эзэмших, гүнзгий танилцах.

ВЗАД, нареч. (разг.). гэдэргээ, сөөргөө, хойш; вад и вперёд хойш урагш, өөдөө сөөргөө; ни вад, ни вперёд хойш ч гүй, урагш ч гүй, цааш ч гүй, нааш ч гүй.

ВЗАИ'МНОСТЬ, -и, ж. 1. харилцан, бие биедээ; взаимное доверие харилцан итгэлцэх; 2. угтац, тосолт; любить без взаимности угтаггүй янаглах.

ВЗАИ'МНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. харилцан, бие биедээ; взаимная любовь харилцан дурлалцах; взаимный балог харилцах хэв.

ВЗАИМОДЕ'ЙСТВИЕ, -я, ср. харилцан үйлдэх, харилцан ажиллах.

ВЗАИМОЗАВИ'СИМОСТЬ, -и, ж. харилцан тохирох, бие биедээ дүлдүйдах, харилцан шалтгаалах.

ВЗАИМООТНОШЕ'НИЕ, -я, ср. харилцаа, хоорондын харилцаа; нормальные взаимоотношения хэвлэн харилцаа.

ВЗАИМОПО'МОЩЬ, -и, ж. харилцан туслалцах; общество взаимопомощи харилцан туслалцах нийгэмлэг.

ВЗАИМОПОНИМА'НИЕ, -я, ср. харилцан ойлголцох, үгээ ололцох, учраа мэдэлцэх.

ВЗАИ'МЫ', нареч. зээл, зээлдэх, урьдчилгаа; брать взаймы зээл авах, зээлдэх; давать взаймы зээл өгөх, зээлдүүлэх.

ВЗАМЕ'Н, предлог в род. п. оронд, төлөөнөө; что вы дадите взамен этого үүний оронд та юу өгөх вэ.

ВЗАПЕРТИ', нареч. түгжээтэй, хаалттай, битүү.

ВЗА'ПУСКИ, нареч. (разг.). уралдаж, хөөцөлдөж; бежать взапуски уралдаж гүйх.

ВЗАСО'С, разг. озох; целоваться вассос озож үнэх.

ВЗА'ШЕЙ и **ВЗАШЕ'Й**, нареч. түгэх, нударх; прогнать взашей нударч хөөх.

ВЗБАЛАМУ'ТИТЬ, -учу, -утишь; сов. үймүүлэх, балмадлах, булингиртуулах.

ВЗБА'ЛМОШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна (разг.) озилгогүй.

ВЗБА'ЛТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зайлах, бүлэх, хутгах.

ВЗБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь несов. **ВЗБЕЖА'ТЬ**, -егу, -ежишь, -егут; сов. дээш гүйх, гүйж авирах.

ВЗБЕЛЕНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья; сов. (прост.) уур хилэн буцлах, уур унтуу будлах.

ВЗБЕСИТЬ, -бешу, -бесишь; сов. уурыг хүргэх, ганируулах.

ВЗБЕСИТЬСЯ, -бешушь, -бесишься; сов. 1. уур хүрэх, хилэгнэх; 2. хийрхэх, галауурах.

ВЗБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗБИТЬ**, взобью, взобьёшь; взбей; взбитый; сов., что. 1. бүлэх, хутгах, хөөсрүүлэх; 2. гөнөх, сэвсийлгэх.

ВЗБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; несов. авирч гарах.

ВЗБОЛТАТЬ, -аю, -аешь; -олтанный; сов., что. зайлах, бүлэх, хутгах.

ВЗБРЕСТИ, -еду, -едшь; -ёл, -ела; -едший; сов., на что (разг.). 1. авирах, мацаж гарах; взбresti на гору ууланд авирч гарах; 2. өрөх, санагдах; взбresti в голову санаанд өрөх.

ВЗБУДОРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗБУДОРАЖИТЬ**, -жу, -жишь; сов. бужигнуулах, үймүүлэх, хөл болгох.

ВЗБУНТОВАТЬ, -тую, -туешь; сов. үймүүлэх, хөдөлгөх.

ВЗБУНТОВАТЬСЯ, -туюсь, -туеьсья; сов. үймэх, хөдлөх.

ВЗБУЧКА, -и, ж. загнах, нанчих, хашраах; дават вэбчкү загнах.

ВЗВАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗВАЛИТЬ**, -алю, -алишь; -аленный; сов., что на кого-что. 1. үүрэх, ачих; взвалить мешок на спину шуудай үүрэх; 2. тохох, түлхэх; взвалить вину на другого гэмээ бусдад тохох.

ВЗВЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; сов., кого-что. 1. чигнэх, дэнсэх; взвесить багаж ачаа чигнэх; 2. эрэгцүүлж бодох, харьцуулж бодох; взвесить все за и против болох болохгүй бүгдийг харьцуулж бодох.

ВЗВЕСИТЬСЯ, -ашушь, -есишься; возвр. биеэ чигнэх.

ВЗВЕСТИ, -еду, -едшь; -ёл, -ела; -едший; -еденный (-ён, -ена) сов., что. 1. өргөх, татах; взвести курок гох татах; 2. оногдуулах, тохох; взвести обвинение зэмлэл оногдуулах, өө сэв эрэх.

ВЗВЕШИВАНИЕ, -я, ср. 1. чигнэх; 2. тэнсэн бодох, эрэгцүүлэн бодох.

ВЗВИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; несов. дэгдэх, дэгдэн нисэх, хуйран дэгдэх.

ВЗВИЗГНУТЬ, -ну, -нешь; сов. **ВЗВИЗГИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. чарлах, гангинах.

ВЗВИНЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗВИНТИТЬ**, -нчу, -нчишь; -инченый; сов., кого-что (разг.).

1. дэндүүлэх, дэвэргэх; взвинтить цены үнийг дэвэргэх; 2. шавхан дайчлах, чармайх.

ВЗВОД I, -а, м. цэргийн салаа.

ВЗВОД II, -а, м. сөхөх, татах, сойх; при взводе курка чавх татмагц, гох сойх үед.

ВЗВОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. ял тохох; 2. чавх татах.

ВЗВОДНЫЙ, -ая, -ое. 1. салааны; 2. салааны дарга.

ВЗВОЛНОВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. долгиосон; 2. мэгдсэн, сандарсан, сэтгэл хөдөлсөн.

ВЗВОЛНОВАТЬ, -нуу, -нуешь; сов. 1. долгиуулах, 2. сэтгэл хөдөлгөх, санаа зовоох.

ВЗВОЛНОВАТЬСЯ, -нуюсь, -нуеьсья; сов. 1. долгиох; 2. сандрах, сэтгэл зовох.

ВЗВЫТЬ, взвою, взвоешь; сов. улих, гинших.

ВЗГЛЯД, -а, м. 1. харц, харах, үзэх; суровый взгляд ширүүн харц; с первого взгляда эхлээд үзэхэд, харангуут; бросить взгляд хальт харах; 2. санал, ойлголт, бодох; высказать свой взгляд санаалаа хэлэх; научный взгляд шинжлэх ухааны об-

гоц; у меня другой взгляд би өөрөөр бодож байна; на мой взгляд миний бодоход.

ВЗГЛЯДЫВАТЬ, -аю, -аешь; многокр. харах, үзэх.

ВЗГЛЯНУТЬ, -яну, -янешь; сов., на кого-что. харах, хальт харах, үзэх, хальт үзчих; Взгляни сюда нааашаа хар.

ВЗГОРЬЕ, -я, ср. (обл.) довцог, сэвсэн.

ВЗГРЕТЬ, -ею, -еешь; -ретый; сов., кого-что (прост.). 1. зандрах, донгодох; 2. тонших, дэлдэх.

ВЗГРОМОЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗГРОМОЗДИТЬ**, -эжу, -эдишь; сов. овоолох, овооруулах.

ВЗГРОМОЖДАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; несов. **ВЗГРОМОЗДИТЬСЯ**, -эжусь, -эдишься; сов., на что (разг.) овоолодох, овооролдох, мацаж авирах.

ВЗГРУСТНУТЬСЯ, -ндтсся; безл. сов., кому-чему (разг.) гуних, уйдах; мне взгрустнулось би уйлаж байна.

ВЗДВАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. **ВЗДВОИТЬ**, -ою, -оишь; -оенный; сов., что (спец.) давхар эгнэх, хоёр эгнээ болох.

ВЗДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗДЕРНУТЬ**, -ну, -нешь; -нутый; сов., кого-что (разг.). 1. өргөх, дээш нь татах; 2. шантайх, агсах;

☆ вздёрнуть нос хамраа шантайлагах, их шантай болох.

ВЗДОР, -а, м. дэмий балай; молотъ вздор дэмий балай чалчих, шаан паан гэх.

ВЗДОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., (разг.) тар түр хийх, үг хаялцах, муудалцах.

☆ вздёрнуть нос хамраа шантайлагах, их шантай болох.

ВЗДОРОЖАНИЕ, -я, ср. үнэ нэмэгдэх, үнэтэй болох.

ВЗДОРОЖАТЬ, -ает; несов. үнэ нэмэгдэх, үнэтэй болох.

ВЗДОХ, -а, м. гүнзгий амьсгалах, сүүрс алдах, санаа алдах; ☆ испустить последний вздох амьсгаа тасрах.

ВЗДОХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. амьсгаа авах, амьсгаагах; вздохнуть свободно чөлөөтэй амьсгаа-

лах.

ВЗДРАГИВАТЬ, -аю, -аешь; многокр. **ВЗДРОГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. сочих, чацвалах, татвалах.

ВЗДРЕМНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (разг.) үүрэглэх, дуг хийх.

ВЗДУВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. үлээх, хийсгэх; 2. хавдах, сэлхийх; 3. давруулах, гааруулах.

ВЗДУМАТЬ, -аю, -аешь; сов., с неопр. санаанд өрөх, гэнэт санах.

ВЗДУМАТЬСЯ, -аетсся; безл. сов., с неопр. кому-чему (разг.) санаа төрөх, санаанд өрөх; что тебе вздумалось? юу санаанд чинь оров?

ВЗДУТЫЙ, -ая, -ое. хий дүүрсэн, ёлхойсон.

ВЗДУТЬ, -ую, -уешь; -утый; сов., что. 1. үлээх, 2. хийсгэх; ветер вздул песок салхи элс хийсгэв; хавдах, сэлхийх; у меня вздуло щёку миний хацар хавдлаа; 3. давруулах, гааруулах, ахдуулах; вздутъ цены үнэ давруулах.

ВЗДУТЬСЯ, 1 и 2 я. не употр., -уется; сов. 1. хавдах, хөөх, буцлах, овойх; почки на деревьях вздулись модны найлуур буцайв; 2. даврах, хэтрэх; ☆ река вздулась гол үерлэв.

ВЗДЫБИТЬ, -блю, -бишь; сов., кого-что. цоройлох, цовхруулах.

ВЗДЫМАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. өргөх, бургиулах; вздымать нмыд тоос бургиулах.

ВЗДЫХАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. амьсгаа авах; 2. шүүрс алдах, санаа алдах, санаашрах.

ВЗИМАНИЕ, -я, ср, хураах, татах; **взимание** на логов татвар хураах.

ВЗИМАТЬ, -аю, -аешь; несов., что (офиц.), хураах, төлүүлэх, татах, авах; **взирать** штраф торгууль төлүүлэх.

ВЗИРАТЬ, -аю, -аешь; несов., на кого-что (устар.). харах, үзэх, ширтэх; **критиковать** не взирая на лица нүүр харгалзахгүй шүүмжлэх; ☆ **не взирая** ни на что далаа ч гэсэн; **не взирая** на это тэглээ ч гэсэн.

ВЗЛАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. эвдэх, хэмхчих.

ВЗЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов, **ВЗЛЕЗТЬ**, -зу, -зешь; сов. авирах, асах; **взлезать** на дерево мод өөд авирах.

ВЗЛЕЛЯТЬ, -ек, -еешь; сов., кого-что (устар.). 1. торниулах, энхрийлэх; 2. саар явах, -сээр явах; **взлелять** надежду найдсаар явах.

ВЗЛЕТ, -а, м. нисэх, дэгдэх, хөөрөх.

ВЗЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЗЛЕТЕТЬ**, **взлечу**, **взлетишь**; сов. нисэх, хийсэх, харайх; ☆ **взлетать** на воздух тэс үсрэх.

ВЗЛОМ, -а, м. эвдэх, хамхлах; кража со **взломом** эвдэж хулгайлах.

ВЗЛОМАТЬ, -аю, -аешь; -оманный; сов., что, эвдэх, хамхлах; **взломать** дверь хаалга эвдэх.

ВЗЛОМЩИК, -а, м. эвдэж хулгайлагч.

ВЗЛОХМАТИТЬ, -ачу, -атишь; сов. өрвийлгөх, сэгсийлгэх.

ВЗЛОХМАТИТЬСЯ, -ачусь, -атишься; сов. өрвийлх, сэгсийх.

ВЗЛОХМАЧЕННЫЙ, -ая, -ое; -чен, -а. өрвийсөн, сэгсийсэн.

ВЗМАХ, -а, м. дэвэх, самрах, далайх.

ВЗМАХИВАТЬ, -аю, -аешь; многокр. чем. **ВЗМАХНУТЬ**, -ну, -ншь; сов. чем. дэвэх, далайх, далах.

ВЗМЕТ, -а, м. (спец.). атар хагалах.

ВЗМЕТАТЬ, -ечу, -еешь; -етанный; сов., что (разг.). **ВЗМЕТНУТЬ**, -ну, -ншь, однокр. что и чем. **ВЗМЕТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хийсгэх; ветер **взметал** солону салхи сүрлийг хийсгэв; 2. дэвэх, далайхсхийх.

ВЗМЕТНУТЬСЯ, -нусь, -ншься; сов. **ВЗМЕТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аеься, несов. дээш үсрэх, зурсхийх.

ВЗМОЛИТЬСЯ, -олюсь, -олишься; сов. гуйж гувших, мөргөн гуйх.

ВЗМОРЬЕ, -я, ср. далайн хаяа, далайн хөвөө.

ВЗМЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хөөрөн нисэх, дэгдэн нисэх.

ВЗМЫЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. хөөсөрсөн; 2. хөлсөө гоожуулсан.

ВЗМЫЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., кого-что (разг.). 1. хөөсрүүлэх; 2. хөлөргөх; **взмылить** коня морино хөлөргөх.

ВЗМЫТЬ, **взмую**, **взмоешь**; сов. (разг.) хөөрөн нисэх, дэгдэн нисэх.

ВЗНОС, -а, м. татвар, төлбөр; **членский взнос** гишүүний татвар; **взнос** квартирной платы байрын хөлс төлөх.

ВЗНУЗДАТЬ, -аю, -аешь; -узданный; сов., кого-что. **ВЗНУЗДЫВАТЬ**, -аю, -аешь, несов. хазаарлах.

ВЗОБРАТЬСЯ, **взберусь**, **взберьшья**; -ался, -лась; сов., на кого-что. авирч гарах, маңаж авирах.

ВЗОЙТИ, -йду, -йдшь; **взошёл**, -шла, **взошедший**; сов. 1. гарах, дээр гарах; **взойти** на трибуну

индэр дээр гарах; 2. гарах, мандах; **солнце** **взошло** нар мандав; 3. ургах, бултайх; **пшеница** **хорошо** **взошла** буудай сайн ургалаа.

ВЗОР, -а, м. харц, анхаарал; **задумчивый взор** санааширсан харц; **взоры** всей публики олон нийтийн анхаарал; ☆ **вперить** **взор** ширтэх, гөлийх.

ВЗОРВАТЬ, -ву, -вешь; **взорванный**; сов., кого-что. 1. тэсдэх, дэлбэлэх; 2. бойжуулах, уур их хүргэх; его слова **взорвали** меня түүний үг миний уурыг их хүргэв.

ВЗОРВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -вётся; сов. 1. тэсрэх, дэлбэрэх.

ВЗРАСТИТЬ, -аю, -астишь; -щённый (-ён, -ена); сов., кого-что (устар.). **ВЗРАЩИВАТЬ**, -аю, -аешь, несов. 1. ургуулах; 2. бойжуулах, торниулах.

ВЗРЕВЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -вёт; сов. чарлах, бархирах.

ВЗРЕЗАТЬ, -ежу, -ежешь; -езанный; сов. кого-что. **ВЗРЕЗАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хага зүсэх, тас хэрчих.

ВЗРОСЛЫЙ, -ая, -ое. насанд хүрсэн, том, цээнд хүрсэн, өөлий; **взрослый человек** насанд хүрсэн хүн; **взрослые** и **дети** томчууд ба багачууд.

ВЗРЫВ, -а, м. дэлбэрэх, тэсрэх; ☆ **взрыв** смеха инээд алдах; **взрыв** аплодисментов нижигнэтэл алга таших.

ВЗРЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. дэлбэлэх, тэслэх.

ВЗРЫВАТЬ II, -рою, -роешь; несов. ухах, малтах. **ВЗРЫВАТЬСЯ**, -аксь, -аеься; несов. дэлбэрэх, тэсрэх.

ВЗРЫВНО, -ий, -ая, -ое. дэлбэрэх, тэслэх, тэсрэлтийн; **взрывная** волна тэсрэлтийн долгио; **взрывная** работа тэслэх ажил.

ВЗРЫВЧАТЫЙ, -ая, -ое. тэсрэмтгий, дэлбэрэх, тэсрэх; **взрывчатые** вещества тэсрэх эд.

ВЗРЫТЬ, **взрою**, **взроешь**; **взрытый**; сов., что. ухах, малтах, онгилох.

ВЗРЫХЛИТЬ, -лю, -лишь; сов. **ВЗРЫХЛЯТЬ**, -ляю, -яешь; несов. что хөвсийлгөх, сийчих, зөөлрүүлэх; **взрыхлить** почву хөрс сийчих.

ВЗБЕРЕПЕНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. адрах, шазрах.

ВЗБЕРОШИТЬ, -шу, -шишь; сов. сэгсийлгөх, өрвийлгөх.

ВЗБЕРОШИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. сэгсийхү өрвийх.

ВЗБЕСТЬСЯ, -емя, -еься, -естся, -едимся, -едитесь, -едятся; -елся; сов., на кого-что. заных, зүхэх, зэмлэх.

ВЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., к кому-чему о чём (высок.). дуудах, гуйж хүсэх.

ВЗЫСКАНИЕ, -я, ср. 1. шийтгэл, зэмлэл, цээрлэл үзүүлэх; дисциплинарное **взыскание** сахилга батын зэмлэл; 2. албадан төлүүлэх, нэхэлт.

ВЗЫСКАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). чанга, шаардлагатай.

ВЗЫСКАТЬ, **взыщу**, **взыщешь**; **взысканный**; сов. **ВЗЫСКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хураах, нэхэж авах, төлүүлэх; **взыскать** налоги татвар хураах; **взыскать** недоимки дутууг нэхэж авах, 2. хэсгээх, цээрлүүлэх, шийтгэх; ☆ **не взыщите** өршөөж хайрла.

ВЗЯТИЕ, -я, ср. 1. олзлох; **взятие** в плен олзлон авах; 2. эзлэн авах; **при** **взятии** крепости хэрмийг эзлэн авахад.

ВЗЯТКА, -и, ж, 1. хээл, хахууль, идэш, авлига; 2. идэх, цохих; **остался** без **взятки** нэг ч идэлгүй хоцорлоо (**хөзрөөр тоглоход**).

ВЗЯТЧИК, -а, м. (презр.) авлигач, хахууль авагч.

ВЗЯТОЧНИЧЕСТВО, -а, ср, (презр). хээл хахууль авах явдал.

ВЗЯТЬ, *возьму, возьмешь; взял, -а, -о; взятый (взят, -а, -о); сов* 1. авах; **взять взаймы** зээл авах; 2. барих; **взять за руку** гараас барих; 3. давах, дийлэх, ялах; **взять препятствие** саадыг давах; ☆ **взять под стражу** хорих; **возьми и скажи** за хэлж орхи; **взять на мушку** буу тулгах; **взять страх** айдас хүрэх; **взять в оборот** ажиллуулах, хэрэглэх; **взять слово** хурал дээр үг хэлэх.

ВЗЯТЬСЯ, *возьмусь, возьмешься; взялся; сов*. 1. барих, барилцах; 2. эхлэх орох; **взяться за работу** ажилдаа орох; 3. бий болох, олох; **откуда у тебя взялась эта книга?** чи энэ номыг хаанаас олов? 4. авах, болох, гэх; **взяться написать статью** үгүүлэл бичих гэх; ☆ **откуда ни возьмись** хаанаас ирснийг бүү мэд.

ВИДУК -а, м. гүүрэг, дам гүүр.

ВИБРАЦИЯ, -и, жс. чичиргэх, чичигнэх, доргилох. **ВИБРИРОВАТЬ** I и 2 л. не употр. -рует; несов. (книжн.). чичрэх, чичигнэх, доргилох.

ВИД I, -а, (-у), о *ви'де, в ви'де, в виду'*, на *ви'ду'*, м. 1. байдал, дүр, хэлбэр, янз; **внешний вид** гаднах байдал; **потерять вид** янзаа алдах; 2. харах, харагдах, үзэгдэх, үзэмж; **самолёт скрылся из виду** нисэх онгоц харагдахаа болилоо; 3. шиг, мэт; **камень в виде яйца** өндөг шиг чулуу; 4. анхаарах, хараандаа авах, мартахгүй, бодох, мэдэх; **иметь в виду** анхааралдаа авч байх; 5. санаатай байх, хэлэх; **имею в виду** лечиться эмчлүүлэх санаатай байна; **кого имеете в виду?** хэнийг та хэлж байна? ☆ **под видом друга** найзын нэрийдлээр; **для вида** үзэмжийн төдий, ёсын төдий; **поставить на вид** сануулга өгөх; **выдавшие** **виды** хал үзсэн, догь.

ВИД II, -а, м. 1. зүйл, төрөл; **деревовид** **растения** мод бол нэг зүйл ургамал; 2. байдал; **совершенный вид** глагола төгс байдалт үйл үг **несовершенный вид** глагола төгс бус байдалт үйл үг

ВИДАТЬ I, -аю, -аешь; **виданный**; несов. (разг.). 1. харах, үзэх, 2. *безл. в знач. сказ. (прост.)*. харагдах, үзэгдэх; **видаль?** харав уу? **поезда** не **видать** галт тэрэг харагдахгүй байна.

ВИДАТЬ II, *вводн. сл.* байх бололтой, шиг байх; **он** **видать** **дома** тэр гэртээ байгаа байх.

ВИДЕНИЕ, -я, ср. 1. үзэгдэл, харагдах, хараа; **ясное видение** предметов юм тодорхой харагдах; 2. хий үзэгдэл, сүүдэргнэх.

ВИДЕТЬ, *вижу, видишь; виденный; несов., кого-что*. 1. харах, үзэх; **слепые** не **видят** сохор хүн юм хардаггүй; 2. уулзах, учрах, дайралдах; **рад вас видеть** тантай уулзсандаа баярлалаа; 3. мэдэх, ойлгох; **вижу свою ошибку** алдагаа мэдлээ; **вижу, что он прав** түүний зөвийг ойлголоо; ☆ **только и видел** хальт хараад алдсан; **он, видите ли, много** **читает** тэр ч нээрээ их уншдаг хүн; **видит око, да зуб** **неймёт** харахад ойрхон ч хазахад хол, санаа байвч сачий хүрэхгүй.

ВИДЕТЬСЯ, *вижусь, видишься; несов.* учрах, уулзах.

ВИДИМО, *вводн. сл.* бололтой, биз, байх, бараг-лахад; **он, видимо, задержится ещё на час** тэр дахиад нэг цаг саатах нь бололтой.

ВИДИМО-НЕВИДИМО, *нареч. (разг.)*. нүд алдам, учир нажиргүй олон.

ВИДИМОСТЬ, -и, жс. 1. үзэгдэх, бараа, харагдах. **в ясный день** **видимость** **лучше** тунгалаг өдөр үзэгдэх нь сайн; 2. үзэгдэхийн төдий, нүд хуурах, хуурмаг; **одна видимость** нүд хуурах төдий.

ВИДИМЫЙ, -ая, -ое, -им. 1. харагдах, үзэгдэх; **видимый мир** үзэгдэх ертөнц; 2. илэрхий, үзэгдэхүйц; **для этого нет никакой** **видимой** **причины** иш-

гэнэ гэхэд ямар ч үзэгдэхүйц шалтгаан байхгүй; 3. хуурмаг, өнгөцхөн, үзэгдлийн төдий; **этот успех только видимый** энэ амжилт нь үзэгдлийн төдий юм; **ВИДНЕТЬСЯ**, I и 2 л. не употр., -еется; несов. харагдах, үзэгдэх, сүүмэлзэх; **вдали** **виднелись** **горы** нүдний үзүүрт уул сүүмэлзэж байв.

ВИДНО, *ввод. сл. (разг.)*. 1. харагдах, үзэгдэх; **ни зги** не **видно** бүр юу ч харагдахгүй байна; **из этого** **видно** үүнээс үзэхэд; 2. бололтой, юм шиг; **видно, что ты** **устал** чи ядарсан бололтой.

ВИДНЫЙ, -ая, -ое, 1. ил, үзэгдэх, харагдах; **на** **видном** **месте** ил газарт; 2. чухал, томоохон, нэртэй; **занимать** **видный** **пост** чухал тушаалд томилогдох; **видный** **учёный** нэртэй эрдэмтэн; 3. биелэг, том; **видный** **мужчина** том эр.

ВИДОИЗМЕНЕНИЕ, -я, ср. хувирах, ондооших, өөрчлөгдөх.

ВИДОИЗМЕНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., что. **ВИДОИЗМЕНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. хувирах, ондоо болгох, өөрчлөх.

ВИДОИЗМЕНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. **ВИДОИЗМЕНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. хувирах, ондооших, өөрчлөгдөх.

ВИДОИСКАТЕЛЬ, -я, м. (спец.). хараа, шагайвар.

ВИДЫВАТЬ, *наст. вр. не употр.* **многорядного-что**. харсаар байх, үзсээр байх.

ВИЗА, -ы, жс. виз, цохдол, хил нэвтрэх зөвшөөрөл.

ВИЗГ, -а, м. чарлах, орилох.

ВИЗГЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. чарладаг, орилдог, чарлаа.

ВИЗЖАТЬ, -жу, -жишь; несов. гангинах, чарлах. **ВИЗИРОВАТЬ I**, -рую, -руешь; -анный, сов. и несов., что. виз олгох.

ВИЗИРОВАТЬ II, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). хараа чиглүүдэх, шагайх.

ВИЗИРЬ, -я, м. их сайд, чинсан.

ВИЗИТ, -а, м. уулзах, уулзалт хийх, золгох.

ВИЗИТНЫЙ, -ая, -ое. уулзалтын, золголтын, нэрийн; **визитная** **карточка** нэрийн хуудас.

ВИКА, -и, жс. гиш өвс, хүсий.

ВИКТОРИНА, -ы, жс. асуултын наадам.

ВИЛКА, -и, жс. сэрээ, ац.

ВИЛЛА, -ы, жс. сэрүүн лавран, сэрүүн ордон.

ВИЛЮК, -лка, м. монголор байцай.

ВИЛЬНУТЬ, -ну, -нётся; сов. шарвах, бултах.

ВИЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шарвах; **вилять** **хвостом** сүүлээ шарвах; 2. бултах; **не виляй**; **а** **прямо** **говори** булталгүй шууд хэл.

ВИНА, -ы, мн. *вины, вин, жс.* буруу, ял, гэм, осол, алдал; **вменять** **в** **вину** **ял** **тулгах**, **буруушаах**; **сваливать** **вину** **на** **других** **гэмээ** **бусдад** **тохох**; **не** **по** **моей** **вине** **миний** **буруугаас** **болоогүй**.

ВИНЕГРЕТ, -а, м. 1. холимдог, ногоотой хярамцаг; 2. холно бантан.

ВИНИТЕЛЬНЫЙ ПАДЕЖ, заахын тийн ялгал.

ВИНИТЬ, -ню, -нишь; несов., *кого-что*. буруушаах, буруутгах, зэмлэх.

ВИНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; несов., *в чём* (разг.). буруугаа хүлээх, гэмших.

ВИННЫЙ, -ая, -ое. архины, дарсны; **винный** **погреб** **дарсны** **зоорь**; ☆ **винный** **камень** 1. дарсны чулуу, дарсны тундас; 2. шүдний хөгц; **винная** **ягода** **инжир**.

ВИНО, -а, мн. *вина, вин, ср.* дарс, сархад; **виноградное** **вино** үзмийн дарс; **белое** **вино** цагаан дарс.

ВИНОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. 1. буруу, буруутай; он не виноват түүний буруу биш; 2. гэмших, буруугаа мэдэх; виноватый вид гэмшсэн байдалтай; ☆ виноват! өршөөл! без вины виноватый гэмгүй мөртлөө зэмтэй.

ВИНОВНИК, -а, м. 1. гэмт этгээд; 2. өдүүлэгч, үүсгэгч; ☆ виновник торжества хуримын эзэн, баярын шалтгаан бологч.

ВИНОВНОСТЬ, -и, ж. буруу, буруутай, зэмтэй; виновность его установлена түүний буруутай нь нотлогдсон юм; степень виновности хэр зэрэг буруутай нь.

ВИНОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. буруутай, буруу, гэмт этгээд, вэмт хүн; чувствовать себя виновным буруугаа мэдэх.

ВИНОГРАД, -а, м. үзэм, усан үзэм.

ВИНОГРАДАРЬ, -я, м. үзэмчин.

ВИНОГРАДНИК, -а, м. үзмийн тариалан.

ВИНОГРАДНЫЙ, -ая, -ое. үзмийн; виноградная лоза үзмийн залаа.

ВИНОДЕЛ, -а, м. дарсч, сархад нэрэгч.

ВИНОКУРЕНИЕ, -я, ср. архи нэрэх, спирт үйлдэх.

ВИНОКУРЕННЫЙ, -ая, -ое. архи нэрэх.

ВИНТ, -а, м. 1. шүрээв, шураг, эрэг; 2. сэнс.

ВИНТИК, -а, м. жижиг шүрээв, эрэгтэй хадаас; ☆ у него винтика не хватает ухаанд нь соггог оржээ.

ВИНТИТЬ, -нчу, -нтишь; несов., что (разг.). эрэгдэх, шүрээвдэх.

ВИНТОВКА, -и, ж. винтоов буу.

ВИНТОВОЙ, -ая, -ое. 1. шураг, эрэгтэй, эргийн шүрээвтэй, шүрвийн; винтовая шляпка шүрвийн тав; 2. мушгна, эргүүлгэн; винтовая лестница эргүүлгэн шат; винтовая пружина мушгна нүрш.

ВИНТОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. винтоов буугийн.

ВИНТООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое. эрэг шиг мушгна.

ВИНЬОТКА, -и, ж. бирга, номын чимэг.

ВИОЛОНЧЕЛЬ, -и, -жс, эхл хуур, хийд хуур, морин хийл.

ВИРАЖ I, -а м. (спец.). тодруулга зай.

ВИРАЖ II, -а, м. (спец) ташуу эргэлт, хэлтийж эргэх.

ВИРТУОЗ, -а, м. 1. дадамгай жүжигчин, гарамгай жүжигчин; 2. мэргэжсэн ажилтан.

ВИРТУОЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. дадамгай мэргэжсэн.

ВИРУС, -а, м. вирус, хордуу (халдварт өвчний нян).

ВИСЕЛИЦА, -ы, ж. цаазын дүүжлүүр.

ВИСЕТЬ, вису, висешь; несов. 1. өлгөөтэй байх, дүүжлээтэй байх, зүүлтэй байх, унжих; картина висит зурга өлгөөтэй байна; лампа висит над столом ламп ширээн дээр унжиж байна. 2. элбэгдэх, хэлхийх; платье висит на нем тэрлэг нь элбэгдэж байна; 3. өнгийх; скала висит над дорогой зам дээгүүр хад өнгийж байна; 4. тусах, учрах, тулгаргах; над ними висит опасность тэдэнд аюул учрах гэж байна; ☆ висеть на волоске дээсэн дөрвөтэй; висеть в воздухе тэнгэрт хөвөх, яаж ч мэдэхээр; висит на шее тээр болох.

ВИСКОЗА, -ы, ж. 1. вискоз, зуурмаг; 2. дууриамал торго, торгонцор.

ВИСЛОЗАДЫЙ, -ая, -ое. налуу хондлогтой.

ВИСЛОУХИЙ, -ая, -ое. дэлдэн чихтэй, дэлдэн.

ВИСНУТЬ, -ну, -нешь; вис, -ла; несов. унжих, орооцлодох.

ВИСОК, -ска, м. чамархай, санцга.

ВИСОКОСНЫЙ, -ая, -ое; високосный год өндөр жил (хоёрдугаар сар нь хорин есөн хоногтой).

ВИСОЧНЫЙ, -ая, -ое. чамархайн, санцгийн.

ВИСЮЛКА, -и, ж. (разг.). молцог, унжлага.

ВИСЯЧИЙ, -ая, -ве. өлгөх, өлгүүр, дүүжин; висячий замок өлгүүр цоож; висячий мост дүүжин гүүр.

ВИТАМИН, -а, м. витамин (амьдралын чухал бодис).

ВИТАТЬ, -аю, -аешь; несов. (высок. и ирон.). хөвөлзөх, санаархах; витать в мире мечтаний мөрөөдлийн орчлонд хөвөлзөх; витать в облаках санаашгүй юманд санаархах, хоосон бодоод автагдах.

ВИТНЕВАТО, нареч. гоёмсоглож, хөвөлдүүлэн, ээдрэнгэ.

ВИТНЕВАТЫЙ, -ая, -ов; -ат. гоёмсоглон, орооцолдсон, хөвөлдсөн; витневатый стиль хөвөлдсөн найруулга.

ВИТОЙ, -ая, -ов. мушгимал, томсон, эрчилсэн; витая колонна мушгимал багана.

ВИТОК, -тка, м. эргүүлэг, мушгираг, эргэц.

ВИТРИНА, -ы, ж. үзэмрийн цонх, дэлгээс, дэлгэц.

ВИТЬ, вью; вьешь; вил, вилы, вило; вей; витый (вит, -а, -о); несов., что. 1. томох, гөрөх; вить верёвку дээс томох; 2. засах, хийх; вить гнездо үүр засах.

ВИТЬСЯ, вьюсь, вьётся; вился, вилась; вейся; несов. 1. буржийх; волосы вьются үе буржийна; 2. хуйлрах, мушгирах, эргэлдэх; пыль вьётся тоос хуйларч байна.

ВИТЯЗЬ, -я, м. баатар, хөлөг баатар.

ВИХЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. (прост.). майжигнах, яйжигнах.

ВИХОР, -хра, м. хөхөл, өрвөлгө, өрвийсөн үс.

ВИХРЕМ, нареч. хуйлран, мушгиран.

ВИХРЬ, -я, м. хуй салхи, шуурга.

ВИЦЕ ... дэд; вице-президент дэд ерөнхийлөгч.

ВИШНЕВЫЙ, -ая, -ое. интоорын.

ВИШНЯ, -и, род. мн. -шен, жс. интоор.

ВИШЬ частица (прост.). хараач гэв! ээ! вишь ты какой ээ чи ийм бий.

ВКАПывание, -я, ср. зоох.

ВКАПывать, -аю, -аешь; несов. зоох, суулгах.

ВКАТывать, -аю, -аешь; несов. **ВКАТИТЬ**, вкачу, вкаتيش; вкаченный; сов., что во что: өнхрүүлэн оруулах; вкатить бочку в погреб торхыг зоорьт өнхрүүлэн оруулах.

ВКАТИТЬСЯ, -ачусь, -атимься; сов., во что. **ВКАТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аеимься. несов. өнхрөн орох, бөмбөрөн орох.

ВКЛАД, -а, м. 1. хадгалуулсан мөнгө; сделать вклад в сберкассе хадгаламжийн кассад мөнгө хадгалуулах; 2. нэмэр, нэмэр хандив; сделать вклад в науку шинжлэх ухаанд нэмэр оруулах.

ВКЛАДКА, -и, ж. хавчуулга.

ВКЛАДывание, -я, ср. хавчуулах, хадгалах, нийлүүлэх.

ВКЛАДывать, -аю, -аешь; несов. хадгалах, хавчуулах, нийлүүлэх.

ВКЛАДЫШ, -а, м. (спец.). 1 хавчуулга, хавчуулсан хуудас; 2. жан.

ВКЛЕивать, -аю, -аешь; несов. **ВКЛЕИТЬ**, -ею, -еишь; -еенный; сов., что во что. наах, наалдуулах, хавчуулж наах.

ВКЛЕИКА, -и, ж. наалт хавсаргах, наалт.

ВКЛЮЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВКЛЮЧИТЬ**, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., что во что. шаантаглан шаах, шааж оруулах.

ВКЛИНИТЬСЯ, -люсь, -нишься; сов и во что. 1. шаантаглан орох, хавчуулагдан орох; 2. цөмрөн орох; хушууран орох.

ВКЛЮЧАТЕЛЬ, -я, м. залгуур, углуур.
ВКЛЮЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВКЛЮЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченный (-ён, -ена); сов. 1. багтаах, оруулах; включить в список цэсэнд оруулах; 2. асаах, ноцоох, залгах; включить свет цахилгаан гэрэл залгах.

ВКЛЮЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. во что. **ВКЛЮЧИТЬСЯ**, -чусь, -чишься; сов., во что.

1. багтах, орох, оролцох; включиться в соревнование уралдаанд оролцох; 2. асаах, ноцох, залгагдах.

ВКЛЮЧАЯ предлог с вин. п. оролцуулаад, багтаан.

ВКЛЮЧЕНИЕ, -я, ср. 1 оруулах, багтаах; 2. залгах, ноцоох.

ВКЛЮЧИТЕЛЬНО, нареч. оролцуулаад, тоболодлоод; по десятое число включительно аравны ёдрийг оролцуулаад.

ВКОЛАЧИВАНИЕ, -я, ср. хадах, шаах.

ВКОЛАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВКОЛОТИТЬ**, -очу, -отчишь; -очённый; сов., что во что. хадах, шаах, зоох; вколотить в стену гвоздь туурганд хадаас шаах.

ВКОЛОТЬ, вколю, вколешь; вколотый; сов., что во что хатгах, сүлбэх.

ВКОНЕЦ, нареч. (разг.). дуустал, бүрмөсөн, бүүр; вконец намучился бүүр ядарчлаа.

ВКОПАННЫЙ, -ая, -ое. зоомол; зоогдсон, хадагдсан; он стоит, как вкопанный тэр, зоомол юм лнг зогсож байна.

ВКОПАТЬ, -аю, -аешь; вкопанный; сов., что во что. зоох, шаах, суулгах.

ВКОРЕНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., что (разг.), **ВКОРЕНЯТЬ** -яю, -яешь; несов. шингээх, заншуулах, бэхжүүдэх.

ВКОРЕНИТЬСЯ, -ятсья; несов. шингэх, занших.

ВКОСЬ, нареч. буруу, ташаа, сөөлжүү, муруй; вкось и вкривь буруу зөрүү, эндүү ташаа.

ВКП (б) (Всеобщая Коммунистическая Партия большевиков) Бүх Холбоотын эв хамт (большевик) нам, Зөвлөлт Холбоот Улсын Коммунист Нам.

ВКРАДЧИВОСТЬ, -и, ж. 1. зулгуй; 2. гэтэх.

ВКРАДЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. зулгуй; 2. гэтүүр.

ВКРАДЫВАТЬСЯ -аюсь, -аешься; несов. **ВКРАДЫТЬСЯ**, -адусь, -адёшься; -ался; сов., во что. 1. зулгуйдах; вкрадся в доверие зүягүйдан итгэгдэх; 2. гэтэж орох, гэм орох, мэдэгдэлгүй орох; вкралась ошибка алдаа мэдэгдэлгүй оржээ.

ВКРАТЦЕ, нареч. товч, товчхон; вкратце изложить содержание книги номын агуулгыг товчхон хэлэх.

ВКРИВЬ, нареч. (разг.). ташаа, мушгну, муруй сарий; буквы шли вкривь и вкось үсгүүд нь муруй сарий байлаа.

ВКРУГ, нареч. (устар.). (ВОКРУГ) эргэн тойрон.

ВКРУТУЮ, нареч. аргатаал, аргуухан; сварить яйцо вкрутую өндөг аргатаал чанах.

ВКУПЕ, нареч. (устар.). цугтаа, хамт.

ВКУС, -а, м. амт, амтших; приятный на вкус аятайхан амттай; войти во вкус амтших, амтанд орох; ☆ одеваться со вкусом аятайхан хувцаслах; тонкий вкус юмыг нарийн мэддэг; танец в восточном вкусе дорно дахины маягийн бүжиг.

ВКУСИТЬ, вкушу, вкусишь; вкушённый (-ён, -ена); сов., что и чего (высок.). амтлах, амтших.

ВКУСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна, -сно. амттай, амтлаг.

ВКУСОВОЙ, -ая, -ое. ааг амтны, амтлаг, амт; вкусовое качество пиши хүнсний амтлаг чанар.

ВКУШАТЬ, -аю, -аешь; несов. амтлах, амтших. **ВЛАГА**, -и, ж. чийг; нойт.

ВЛАГАЛИЩЕ, -а, ср. үтрээ, умсаг.

ВЛАДЕЛЕЦ, -льца, м. эзэн, юмны эзэн.

ВЛАДЕНИЕ, -я, ср. 1. эзэмшихүүн, эзлүүр, эзэмших газар, харьяат газар; 2. өмч хөрөнгө.

ВЛАДЕТЕЛЬ, -я, м. (устар.). эзэн, засаг ноён.

ВЛАДЕТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. засаг, харьяат бүхий. **ВЛАДЕТЬ**, -ею, -еешь; несов., кем-чем; 1. эзэмших, эрхлэх; 2. эзэмшиж чадах, хэрэглэж сурах. владеть инструментом багаж хэрэглэж сурах; 3. мэдэх, сайн мэдэх; владеть русским языком орос хэл сайн мэдэх.

ВЛАДЫКА -и, м. эзэн **ВЛАДЫЧЕСТВО**, -а, ср. (высок.). эзэрхэх, эрхшээл.

ВЛАДЫЧЕСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. (высок.). эзэрхэх, захирах.

ВЛАЖНОСТЬ, -и, ж. чийг, нойтон; влажность воздуха агаарын чийг.

ВЛАЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна, -жно. чийгтэй, нойтон.

ВЛАМЫВАТЬСЯ, -аюсь, -авишь; несов. дайран орох, гүрж орох; ☆ вламываться в амбицию шаралах.

ВЛАДСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., над кем чем и (устар) кем чем (высок.). захирах, ноёлох.

ВЛАСТНИЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. эзэрхэг, ноёрхог, захирамтгай; 2. эрх мэдэл; я не властен это сделать би үүнийг хийх эрх мэдэлгүй билээ.

ВЛАСТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. засаг, засаг захиргаа; Советская власть Зөвлөлт засаг; 2. эрх мэдэл, мэдэл; превышение власти эрх мэдлийг хэтрүүлэх; это вне его власти энэ түүний мэдлээс хэтэрсэн хэрэг; употребить власть эрх хүчийг хэрэглэх.

ВЛАЧИТЬ, -чу, -чишь; несов., что: 1. ядах, зүдэх; 2. чирэх; ☆ влечит жалкое существование амь улжих, ядаж аж төрөх.

ВЛЕВО, нареч. зүүн тийш, зүүн гар тийш.

ВЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЛЕЗТЬ**, -зу, -зешь; влез, -ла; влезь; сов. 1. авирах, асаах, дээр нь гарах; влезть на дерево модонд авирах; 2. багтаж орох, шургах; влезть в окно цонхоор шургах.

ВЛЕПИТЬ, вклею, вклеишь, вклеенный; сов., что во что. шингтэх, тусгах; ☆ вклеить пощёнину алган амт үзүүлэх.

ВЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЛЕТЕТЬ**, -ит, безл.; сов., кому-чему (прот). 1. нисэж орох, гүйж орох; 2. өртөгдөх, аашлуулах; шалуну влетело дүрсгүй жаал аашлуулав.

ВЛЕЧЕНИЕ, -я, ср. хүсэл, дур.

ВЛЕЧЬ, влеку, влечёшь, влекут, влечь, влекла; несов., кого-что. 1. чирэх, чаңгаах; 2. дуртай болох, татагдах; его влечёт к искусству түүний сэтгэл урлагт татагдана; 3. уршиг гаргах.

ВЛИВАНИЕ, -я, ср. юүлэх, тарих, хийх; подожное вливание арьс махны засраар тарих.

ВЛИВАТЬ, *аю, -аешь; несов.* **ВЛИТЬ**, *волью, вольёшь; влил, -а, -о; влей; влитый (влит, -а, -о); сов., что во что.* 1. цуггах, юлэх, дүүргэх; 2. нэмж оруулах; влить новые кадры в промышленность шинэ боловсон хүчнийг үйлдвэрт нэмж оруулах; 3. оруулах, нэмэгдүүлэх; влить мужество зориг оруулах.

ВЛИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* **ВЛИТЬСЯ**, *1 и 2 л. не употр., во льётся; влился, -лась, влилось; сов., во что.* 1. цугтан урсах, юлэх, дүүрэх; вода влилась в канал ус сувагт цугтан урсах; 2. нэмэгдэх, нэмэх; в наш коллектив влились свежие силы манай хамсаатанд шинэ хүмүүс нэмэгдэв.

ВЛИЯНИЕ, *-я, ср.* нөлөө, эрхшээл; под влиянием этого үүний нөлөөгөөр, үүнээс болж.

ВЛИЯТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* нөлөөтэй **ВЛИЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов., на кого-что.* нөлөөлөх.

ВЛКСМ, (*Всесоюзный Ленинский Коммунистический Союз Молодежи*) Бүх Холбоотын Лениний Коммунист Залуучуудын Эвлэл.

ВЛОЖЕНИЕ, *-я, ср.* оруулалт, оруулах, хавсралт; капитальное вложение в строительство барилгад хөрөнгө оруулалт; письмо с вложением хавсралттай захиа.

ВЛОЖИТЬ, *вложу, вложись; вложенный; сов., что во что.* 1. агуулах, хийх; вложить письмо в конверт захиа дугтуйд хийх; 2. зориулах, оруулах, зарцуулах; 3. хандуулах; вложить всю душу в любимое дело бүх сэтгэлээ дуртай хэрэгтээ хандуулах.

ВЛОМИТЬСЯ, *вломлюсь, вломисься; сов., во что (разг.).* түрж орох, давшлан орох.

ВЛОПАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов., во что (прост.).* ойчих, хэцүү юманд орох.

ВЛЮБИТЬ, *влюблю, влюбись; сов., кого-что (разг.).* дурлуулах, биедээ татах.

ВЛЮБИТЬСЯ, *влюблюсь, влюбисься; сов., в кого-что.* дурлах, янаг болох, сэтгэлтэй болох.

ВЛЮБЛЁННОСТЬ, *-и, ж.* дурлал, янаг, амраг.

ВЛЮБЛЁННЫЙ, *-ая, -ое; -лён, -лена.* янаг амраг; дурласан, дуртай.

ВЛЮБЛЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* дурлуулах.

ВЛЮБЛЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* дурлах, янаглах, сэтгэлтэй болох.

ВМАЗАТЬ, *вмажу, вмажешь; вмазанный; сов., что во что.* **ВМАЗЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* шигтгэж шавах, шигтгэж наах.

ВМЕНИТЬ, *-ню, -нишь; -ённый (-ён, -ена); сов., что кому-чему во что (офиц.).* **ВМЕНЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* гэж үзэх, тооцох, оноох.

ВМЕНЯЕМОСТЬ, *-и, ж.* эрүүд эсэн, мэдрэл эрүүл, эрүүл ухаантай.

ВМЕНЯЕМЫЙ, *-ая, -ое; -ем (офиц.).* эрүүд эсэн, мэдрэлэг бүтэн, хэргийн хариуцлага хүлээх чадлагатай.

ВМЕНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* кому-чему во что даалгагдах, тооцогдох; это вменяется ему в заслугу түүний гавьяа гэж энэ тооцогдоно.

ВМЕРУ, тааруу, хирийн дотор.

ВМЕСТЕ, *нареч.* 1. хамт, цуг; жить вместе хамт амьдрах; 2. хамт, зэрэгцээгээр; вместе с тем түүний зэрэгцээгээр.

ВМЕСТИ ЛИЩЕ, *-а, ср.* сав; багтаах газар.

ВМЕСТИМОСТЬ, *-и, ж.* **ВМЕСТИТЕЛЬНОСТЬ**, *-и, ж.* багтац, багтаамж, зай.

ВМЕСТИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* багтаамжтай, зайтай; вместительный зад багтаамжтай танхим.

ВМЕСТИТЬ, *вместу, вместись; вместённый (-ён, -ена); сов., что.* 1. багтаах, багтах; зад не вместил всех слушателей бүх сонсогчид танхимд багтсангүй; 2. хийх, багтаах; вместить все книги в шкаф шүүгээнд бүх номыг хийх.

ВМЕСТИТЬСЯ, *вместусь, вместисься; сов.* багтах.

ВМЕСТО, *предлог с род. п.* оронд, төлөөнөө; взята одна книга вместо другой нэг номын оронд нөгөөг авах.

ВМЕТАТЬ, *-аю, -аешь; вметанный; сов., во что.*

ВМЕТЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* шидэх, шидэж оёх; вметать рукав ханцуй тааруулж шидэх.

ВМЕШАТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* оролцох, оролцоого; хирургическое вмешательство мэс заслын оролцоого.

ВМЕШАТЬ, *-аю, -аешь; вмешанный; сов., во что.*

ВМЕШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хойлах; 2. оролцуулах, холбогдуулах.

ВМЕЩАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься сов; ВМЕШИВАТЬСЯ*, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. хойлдох, 2. оролцох, хамаарах.

ВМЕЩАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* багтаах.

ВМЕЩАТЬСЯ, *-аюсь, -аюсь; несов.* багтах.

ВМИГ, *нареч. (разг.).* нүд ирмэхийн завсар, агшин зуур, хоромхон зуур.

ВМЯТИНА, *-ы, ж.* хонхорхой **ВМЯТЬ**, *вомну, вомнись; вмятый; сов., что (разг.)* хонхойлох.

ВНАЁМ, и **ВНАЙМЫ**, *нареч.* хөлсөөр, хөлсөлж; сдавать внаём хөлслөх; взять внаём хөлсөөр авах. **ВНАКИДКУ**, *нареч.* эгэлдрэх, нөмрөх, хэдрэх; носить куртку внакидку хүрмээ эгэлдрэх.

ВНАКЛАДКУ, *нареч.* саахартай; пить чай внакладку саахартай цай уух.

ВНАЧАЛЕ, *нареч.* эхэнд, анханд, түрүүнд.

ВНЕ, *предлог с род. п.* 1. гадна, гадуур; вне города хотын гадна; вне плана төлөвлөгөөнөөс гадуур; 2. гүй; вне очереди дугааргүй, оочиргүй; вне сомнения эргэлзээгүй; ☆вне закона хуулинд харш, хуулинд хамаагүй; быть вне себя байж ядах, тачаадах.

ВНЕБРАЧНЫЙ, *-ая, -ое (устар.).* бутач, хоноцын, гэр бүлээс гадуур олсон; внебрачный ребёнок бутач хүүхэд.

ВНЕДРЕНИЕ *-я, ср.* нэвтрэх, нэвтрүүлэх.

ВНЕДРИТЬ, *-рю, -ришь; -рённый (-ён, -ена); сов., что во что.* **ВНЕДРЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* нэвтрүүлэх; внедрить в практику достижения науки шинжилгээний ололтыг амьдралд нэвтрүүлэх.

ВНЕДРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; сов., в кого-что.*

ВНЕДРЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* нэвтрэх.

ВНЕЗАПНО, *нареч.* гэнэтэ, гэнт, цочмог.

ВНЕЗАПНОСТЬ, *-и, ж.* гэнэтэт, цочмог.

ВНЕЗАПНЫЙ, *-ая, -ое; -пен, -пна.* гэнт, цочмог.

ВНЕКЛАССНЫЙ, *-ая, -ое.* хичээлээс гадуур, сургуулиас гадуур.

ВНЕКЛАССОВЫЙ, *-ая, -ое.* ангийн гаднах, ангигүй; внеклассовая точка зрения ангиас гаднах үзэл; в классовом обществе не может быть внеклассовой идеологии ангит нийгэмд ангигүй үзэл санаа гэж байхгүй.

ВНЕМАТОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* умайн гаднах. савны гадуур; нематочная беременность савны гадуур хүүхэд олох.

ВНЕОЧЕРЕДНО *-й, -ая, -ое.* ээлжгүй, ээлжит бус, онцын.

ВНЕПАРТИЙНЫЙ, *-ая, -ое.* намын гаднах.

ВНЕПЛА'НОВЫЙ, -ая, -ое. төлөвлөгөөнөөс гадуур.

ВНЕСЕ'НИЕ, -я, ср. 1. оруулах, тэмдэглэх; **внесение** в протокол тогтоолд оруулах; **внесение** в список дансанд оруулах; 2. хураалгах; **внесение** платы төлбөрийг хураалгах.

ВНЕСЛУЖЕ'БНЫЙ, -ая, -ое. албан бус, албанаас гадуур.

ВНЕСТИ', -су, -сёшь; -сёнцый (-ён, -ена); сов., *кого-что*. 1. оруулах; **внести вещи** в дом юм гэртээ оруулах; 2. төлөх, хураалгах, тушаах; **внести деньги** в кассу мөнгө кассад хураалгах; 3. гаргах, оруулах, илэрхийлэх; **внести предложение** санал гаргах, санал оруулах; 4. нэмэх, нэмж оруулах; **внести в список** жагсаалтад нэмж оруулах.

ВНЕШКО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сургуулиас гадуур.

ВНЕ'ШНЕ, нареч. гаднаа, өнгөндөө.

ВНЕШНЕПОЛИТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. гадаад бодлогын

ВНЕШНЕТОРГО'ВЫЙ, -ая, -ое. гадаад худалдааны.

ВНЕ'ШНИЙ, -ая, -ее. 1. гадаад; **внешняя торговля** гадаад худалдаа; 2. гаднах; 3. өнгөндөө, наагуураа; **внешнее спокойствие** өнгөндөө амгалан.

ВНЕ'ШНОСТЬ, -и, ж. гадаад байдал, царайтай; **красивая внешность** сайхан царайтай.

ВНЕШТА'ТНЫЙ, -ая, -ое. орон тооноос гадуур, орон тооны бус.

ВНИЗ, нареч. доош, доошоо, уруу, уруудаж; **вниз** по течению гол уруудаж.

ВНИЗУ', нареч. 1. дор; **внизу** у подножия горы видны дома дор, уулын бэлд байшингууд харагдана. 2. доод талд, алагт; **внизу** письма стояла дата захидлын доод талд өдөрлөл байлаа.

ВНИК'АТЬ, -аю, -аешь; **несов** **ВНИ'КНУТЬ**, -ну, -нешь; сов., *во что*. нарийвчлан хянах, нягтлах, сайтар мэдэх.

ВНИМА'НИЕ, -я, ср. анхаарах, анхаарал; **обращать внимание** анхаарал тавих; **достойный внимания** анхаарвал зохих; **привлекать внимание** анхаарал татах; **внимание!** анхаарагтун! дуулж байгаарай.

ВНИМА'ТЕЛЬНО, нареч. анхааралтай.

ВНИМА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. анхаарал, болгоомж

ВНИМА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. анхааралтай, хичээлтэй; 2. халамжтай, хайхрамжтай.

ВНИМА'ТЬ, -аю, -аешь; -ай и (устар.). *внимаю, -аешь; внимаю, -аешь*; **несов**. анхаарах, сонсох, хайхрах.

ВНИЧЬЮ', нареч. хайнцах, тэнцэх, хожилгүй болох.

ВНОВЬ, нареч. 1. дахин, дахин; **увидеться** **вновь** дахин уулзах; 2. шинээр, саяхан; **вновь прибывший** саяхан ирсэн.

В НО'ГУ: **идти в ногу** хөлөө олоод явах, гишгэц тааруулах.

ВНОСИ'ТЬ, **вношу, вносишь; несов**. оруулах, хураалгах; **вносить** в протокол тогтоолд оруулах; **вносить** свой членский **внос** гишүүнийхээ татварыг хураалгах.

ВНОСИ'ТЬСЯ, **вношусь, вносьшьяся, несов**. орох; оруулагдах.

ВНУК, -а, м. ач хүү, зээ хүү; **сын сына** ач хүү; **сын дочери** зээ хүү.

ВНУТ'РЕННИЙ, -яя, -ее. 1. доторх; **внутренняя обстановка** дома гэрийн доторх, хогшил; **внутреннее повреждение** доторх гэмтэл; 2. дотоод; **внутренняя торговля** дотоод худалдаа; **внутренняя политика** дотоод бодлого; 3. дотрын, дотор; **внутренняя болезнь** дотрын өвчин.

ВНУ'ТРЕННОСТИ, -тей. гэдэс дотор.

ВНУ'ТРЕННОСТЬ, -и, ж. доторх байдал, доторх хогшил, дотор байгаа юм.

ВНУТРИ' нареч. и предлог с род. п. дотор, доторх, дотоод, дунд; **внутри** города хотын дотор.

ВНУТРИПАРТИЙНЫЙ, -ая, -ое. намын дотоод.

ВНУТ'РЬ, нареч. и предлог с род. п. дотор, дотогш нь, уруу; **войти** **внутрь** дома байшингийн дотор орох; ☆ **принять лекарство** **внутрь** эм уух.

ВНУЧА'ТА, -ат, *собир.* ач нар, зээ нар.

ВНУ'ЧКА, -и, ж. ач охин, зээ охин; **дочь сына** ач охин; **дочь дочери** зээ охин.

ВНУША'ТЬ, -аю, -аешь; **несов**. ятгах, ойлгуулах, итгүүлэх.

ВНУШЕ'НИЕ, -я, ср. ятгах, ойлгуулах, итгүүлэх.

ВНУШИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна бишрэм, сүрлэг, их, бараа сүрээ ихтэй; **внушительный** вид сүрлэг байдал; **внушительных** размеров их хэмжээний.

ВНУШИ'ТЬ, -шу, -шишь; -шёнцый (-ён, -ена); сов., *что кому-чему и союзом что*. ятгах, ойлгуулах, итгүүлэх.

ВНЯ'ТНОСТЬ, -и, ж. тод; ойлгомжтой.

ВНЯ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. тод, ойлгомжтой

ВНЯТЬ, *буд. вр. не употр.*; **внял, -а, -о; сов.**, *кому-чему (высок)*. дуулах, сонсох, хайхрах.

ВО: **предлог**. **во** время цаг тухайд; **во** весь рост бүх хэмжээгээрээ; бүхэл бүтэн биээрээ; **во** нмя тусын тул, төлөө; **во** главе тэргүүнтэй, толгойлуулан.

ВО'БЛА', -ы, ж. башинга загас.

ВОБРА'ТЬ, **вберу, вберешь; вобрал, -ала, -ало; вобранный** (-ан, -ана, -ано); сов., *что*. сорох, баягах, шингээж авах.

ВОВЕ'К и **ВОВЕ'КИ**, нареч. (устар.). үүрд, ашид, хэзээд; **во** веки веков үүрд мөнх.

ВОВЛЕКА'ТЬ, -аю, -аешь; **несов** элсүүлэх, хамааруулах, татан оруулах.

ВОВЛЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. элсүүлэх, хамааруулах, татан оруулах.

ВО'ВРЕМЯ, нареч. цаг тухайд, зохих цагт нь, цагаа олж, яг цагтаа.

ВО'ВСЕ, нареч. (разг.). ердөө, бүрмөсөн, огт; **вовсе** нет огтгүй; **вовсе** не нужно ердөө хэрэггүй.

ВОВСЮ', нареч. (прост.). хамаг чадлаараа; **жата** **идёт** **вовсю** хамаг чадлаараа хадаж байна.

ВО - **ВТОРЫ'Х**, *вводн. сл.* хоёрдугаарт.

ВОГНА'ТЬ, **вгоню, вгоншь; вогнал, -ала, -ало; вогнанный** (-ан, -ана, -ано); сов., *кого-что во что*. 1. тууж оруулах, хөөж оруулах; 2. оруулах, шаах хатгах; **вогнать** под **ноготь** занозу хумсны завсраар өргөс шаачхах; ☆ **вогнать** в **гроб** үхтэл нь зовоох, тарчилгах; **вогнать** в **краску** улайгах, ичээх;

ВОГНУТЫЙ, -ая, -ое. хойсон, хотгор, хүнхэр, матгар; **вогнутое** зеркало хотгор толь, хүнхэр толь.

ВОДА, -ы, *вин.* во'ду, *мн.* во'ды, *вод.* жг. ус, **проточная** **вода** урсгал ус; **стоячая** **вода** тогтмол ус; **питьевая** **вода** амны ус, ундны ус; **сырая** **вода** түүхий ус; **минеральная** **вода** рашаан ус; ☆ **много** **воды** утекло их удлаа; **тоloch** **воду** в **ступе** ёроолгүй хувингаар ус зөөх мэт; **концы** в **воду** сумаа харваад нумаа нуух; **их** **водой** не **разольешь** салшгүй найз, сааршгүй зангилаа; **как** в **воду** **кануть** далайд хаясан чулуу шиг, сурраггүй алга болох; **чувствовать** **себя**; **как** **рыба** в **воде** усанд байгаа загас шиг дураараа байх; **вывести** на **чистую** **воду** хар цагааныг ялгах; **выйти** **сухим** из **воды** уснаас хуурай гарах мэт, гэмээ хийгээд зэмээ хүлээхгүй; **быть** **тише** **воды**, **ниже** **травы** хониноос ном-

хон, өвснөөс намхан явах; как две капли воды усны хоёр дусал шиг, ан адил, нв ижил; дить воду на мельницу урсгалд нь ус нэмэх, дэмжлэг үзүүлэх; в дожде много воды илтгэлд илүү нуршаан их байна; пройти сквозь огонь и воду хал үзэж халуун чулуу долоох.

ВОДВОРЕ'НИЕ, -я, ср. 1. байрлуулах, төвхнүүдэх; тогтоох; 2. тогтох, болгох.

ВОДВОРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ена); сов. **ВОДВОРЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. байрлуулах, төвхнүүдэх; 2. тогтоох, болгох; водворять тишину нам гүм болгох.

ВОДВОРИ'ТЬСЯ, -рюсь, -ришья, сов. **ВОДВОРЯ'ТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. 1. байрлах, төвхнөх; 2. тогтох.

ВОДЕВИ'ЛЬ, -я, м. 1. алина дуурь, инээдтэй ший; 2. дууны наадл.

ВОДИ'ТЕЛЬ, -я, м. жолооч.

ВОДИ'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. (высок.), жолоодлого.

ВОДИ'ТЬ, -вожу, -водишь; несов. 1. дагуулах, хөглөх; водить детей гулять хүүхэд дагуулан зугаалах; водить слепого сохор дунийг хөглөх; 2. жолоодох; водить трамвай трамвай жолоодох; 3. удирдах; водить полки в бой цэрэг удирдан байлдаанд орох; 4. заах; водить карандашом по карте зураг дээгүүр харандаагаар заах; 5. харьцаа тогтоох; водить знакомство танилын харьцаа тогтоох; * водить за нос толгой эргүүлэх, залилах.

ВОДИ'ТЬСЯ, -вожусь, -водишься; несов. 1. байх, бий; в лесу водятся медведи ойд баавгай байдаг; 2. нөхөрлөх, явах, явалцах; скажи мне с кем ты водишься хэнтэй явдга хэл; * как водится заншлараа; так водится тэгдэг юм.

ВО'ДКА, -и, ж. архи; крепкая водка хатуу архи.

ВО'ДНЫЙ, -ая, -ое, усан, устай; водный транспорт усан тээвэр.

ВОДОБОЯ'ЗНЬ, -и, ж. уснаас айх өвчин, галзуу өвчин.

ВОДОВО'З, -а, м. усчин, ус зөөгч.

ВОДОВО'ЗНЫЙ, -ая, -ое. усчын, ус зөөх; водовозная бочка ус зөөх ган.

ВОДОВОРО'Т, -а, м. усны эргүүлэг, усны ойл, эргэл.

ВОДОЁМ, -а, м. усны сав газар, усны уурхай, усан сан.

ВОДОИЗМЕРИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ус хэмжих.

ВОДОИЗМЕЩЕ'НИЕ, -я, ср. усан түрц; пароход водоизмещением в тысячу тонн мянган тонн усан түрцтэй галт онгоц.

ВОДОКА'ЧКА, -и, ж. усан бүлүүр, өндөр худаг, бүлүүртэй худаг.

ВОДОЛА'З, -а, м. шунгагч.

ВОДОЛА'ЗНЫЙ, -ая, -ое. шунгах, шунгалтын.

ВОДОЛЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. усан засай, рашаан эмнэлэг.

ВОДОЛЕЧЕ'БНИЦА, -ы, ж. рашаан эмнэлэг, рашаан эмнэлгийн газар.

ВОДОМЕ'Р, -а, м. усны хэмжүүр.

ВОДОНАПО'РНЫЙ, -ая, -ое. бүлүүрийн, бүлүүрт худгийн, ус түрэх; водонапорная башня ус түрэх цамаг.

ВОДОНЕПРОНИЦА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -ем. ус нөвтрөхгүй, ус даах.

ВОДОНО'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. устай, усархаг, усан судалтай; водоносный слой земли газрын усан судалтай давхарга.

ВОДООТВО'ДНЫЙ, -ая, -ое. ус зайлуулал; водоотводная линия ус зайлуулах шугам.

ВОДООЧИСТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ус цэвэрлэх, ус цэвэрлүүрийн.

ВОДОПА'Д, -а, м. усан хүрхрээ, хөрхрөө.

ВОДОПЛА'ВАЮЩИЙ, -ая, -ое. усанд самардаг, усны; водоплавающие птицы усны шувууд.

ВОДОПО'Й, -я, м. услууур, мал услах газар.

ВОДОПРОВО'Д, -а, м. ус түгээгүүр, усан хоолой.

ВОДОПРОВО'ДЧИК, -а, м. усан түгээлийн ажилтан.

ВОДОПРОНИЦА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -ем. ус нэвтрэх

ВОДОРАЗДЕ'Л, -а, м. усны хагалбар.

ВОДОРО'Д, -а, м. устөрөгч, водород.

ВОДОРО'ДИСТЫЙ, -ая, -ое. устөрөгчтэй.

ВО'ДОРΟΣЛЬ, -и, ж. замаг, хнг, хнгдэр.

ВОДОСНАВЖЕ'НИЕ, -я, ср. усаар хангах, усан сангамж.

ВОДОСПУ'СК, -а, м. гоожуур, цорго.

ВОДОСТО'К, -а, м. ус урсгуур.

ВОДОСТО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. усны, ус урсгуурын; водосточная труба ус урсгуурын хоолой.

ВОДОУПО'РНЫЙ, -ая, -ое. ус даах, ус нэвтрэхгүй.

ВОДОХРАНИ'ЛИЩЕ, -а, ср. усан сан, ус хураах газар, цөөрөм, цүнхээл.

ВО'ДОЧНЫЙ, -ая, -ое. архины.

ВОДРУЖА'ТЬ, -аю, -ажь; несов. **ВОДРУЗИ'ТЬ**, -ужу, -узишь; -ужбнный (-ѣн, -ена); сов., что (высок.) мандуулах, хатгах, босгох.

ВОДРУЖЕ'НИЕ, -я, ср. босгох, хатгах, зоох, мандуулах.

ВО'ДЫ, вод, мн. рашаан ус.

ВОДЯНИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист, усахи, усаг, усархаг.

ВОДЯ'НКА, -и, ж. усан хаван.

ВОДЯНО'Й I. -о'го, м. лус.

ВОДЯНО'Й II, -ая, -ое. усан, усны; водяное растение усны ургамал; водяная мельница усан тээрэм; * водяной знак далд хээ.

ВОЕВА'ТЬ, -вою, -воюшь; несов. 1. дайтах, байлах; 2. тулалдах, маргалдах.

ВОЕВО'ДА, -и, м. мужийн цэргийн ноён, мужийн ноён.

ВОЕВО'ДСТВО, -а, ср. 1. мужийн ноёны хэргэм; 2. муж.

ВОЕДИ'НО, нареч. (высок.) хамт, цуг, нэг дор собрать всех воедино булты нь нэг дор цуглуулах.

ВОЕНАЧА'ЛЬНИК, -а, м. цэргийн тэргүүн, жанжин

ВОЕНИЗА'ЦИЯ, -и, ж. цэрэгжих, цэрэгжүүлэх.

ВОЕНИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов и несов., кого-что. цэрэгжүүлэх.

ВОЕНИЗИ'РОВАТЬСЯ, -руется; сов. и несов. цэрэгжих.

ВОЕНКО'М, -а, м. цэргийн комиссар; военно-политический комиссар цэргийн улс төрийн комиссар.

ВОЕНКОМА'Т, -а, м. цэргийн комиссариат, цэргийн яам.

ВОЕНКО'Р, -а, м. цэргийн сурвалжлагч.

ВОЕ'ННО-ВОЗДУШНЫЙ, -ая, -ое. агаарын цэргийн.

ВОЕ'ННО-МОРСКОЙ, -ая, -ое. усан цэргийн.

ВОЕННООВЯ'ЗАННЫЙ, -ого, м. цэргийн албаны;

цэргийн бүртгэлтэй, цэргийн насны.

ВОЕННОПЛЕ'ННЫЙ, -ого, м. олзлогдсон цэрэг.

ВОЕННО-ПОЛЕВОЙ, -ая, -ое. цэргийн хээрийн; военно-полевой суд цэргийн хээрийн шүүх.

ВОЕННО-РЕВОЛЮЦИОННЫЙ, -ая, -ое. хувьсгалт цэргийн.

ВОЕННОСЛУЖАЩИЙ, -его, м. цэргийн албаны хүн.

ВОЕННОУЧЕБНЫЙ, -ая, -ое. цэргийн сургуулийн; военноучебное заведение цэргийн сургууль.

ВОЕННЫЙ 1 -ая, -ое; цэргийн. дайны; военное время дайны цаг; военная служба цэргийн алба.

ВОЕННЫЙ, II, -ого, м. цэрэг, цэргийн хүн, **ВОЕНЩИНА**, -ы, ж. (неодобр.). дайнчид.

ВОЖАК, -а, м. 1. хушууч, удирдагч; 2. хөтлөгч; газарч; вожак слевого сохор хүний хөтлөгч; 3. түрүүч, дагуулагч; вожак стада сүргийн түрүүч.

ВОЖАТЫЙ, -ого, м. 1. удирдагч; вожатый пионер пионерийн удирдагч; 2. жолоодогч; вожатый слона зааны жолоодогч; 3. газарч.

ВОЖДЕЛЕНИЕ, -я, ср. (устар.). шунахайрал, хурьцал.

ВОЖДЕНИЕ, -я, ср. жолоодох, жолоодлого.

ВОЖДЬ, -я, м. удирдагч, жолоодогч; вождь партии намын удирдагч.

ВОЖЖИ, -жжэй, ед. -жжя́, -и́, ж. жолоо; отпустить вожжи жолоо сулруулах, сахилга сулрах, натянуть вожжи жолоо татах, сахилга чангалах.

ВОЗ, -а, (-у), о возе, на возу, мн. -ы́, -о́в, м. тэрэг, тээвэр; ачаа; воз дров тэрэг түлээ; ☆ что с возу упало, то пропало гэсэн юм гэдэргээ ирэхгүй.

ВОЗРАНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена) сов., что (устар). **ВОЗРАНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. цээрлэх, хориглох.

ВОЗРАНЯТЬСЯ, -яется; несов. цээртэй, хориотой, не возраняется цээртүй, хориогүй.

ВОЗБУДИМОСТЬ, -и, ж. хөөрөх, сэргэх, өдөгдөх.

ВОЗБУДИМЫЙ, -ая, -ое; -им. хөөрүү, өдөгдөх **ВОЗБУДИТЕЛЬ**, -я, м. сэргээгүүр, өдөөгүүр, үүсгүүр; возбудитель болезни өвчин өдөөгүүр.

ВОЗБУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уждённый (-ён, -ена); сов., кого-что **ВОЗБУЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. сэргээх, өдөөх, төрүүлэх, ☆ возбудить вопрос асуудал тавих; возбудить внимание анхаарлыг татах; возбудить иск зарга мэдүүлэх.

ВОЗБУДИТЬСЯ, -ужусь, -удишься; сов., **ВОЗБУЖДАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. хөөрөх, өдөгдөх.

ВОЗБУЖДАЮЩИЙ, -ая, -ее. өдөөх, сэргээх; возбудящее средство сэргээх эм.

ВОЗБУЖДЕНИЕ, -я, ср. хөөрөх, өдөгдөх, сэргээх; возбуждение деятельности сердца зүрхний ажиллагааг сэргээх.

ВОЗБУЖДЁННОСТЬ, -и, ж. хөөрөх, өдөгдөх, сэргэх.

ВОЗБУЖДЁННЫЙ, -ая, -ое; ён, -ена. хөөрсөн, өдөгдсөн, хөхүүн.

ВОЗВЕДЕНИЕ, -я, ср. 1. босгох, барих, байгуулах; возведение здания барилга барих; 2. дэвшүүлэх, оруулах; возведение в степень зэрэгт дэвшүүлэх; 3. өргөгдөх, өргөмжлөгдөх.

ВОЗВЕЛИЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ВОЗВЕЛИЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченний; сов., кого-что (высок.). өргөмжлөх, магтан мандуулах.

ВОЗВЕСТИ, -еду, -едёшь; -ёл, -ела, -едший; -едённый (-ён, -ена) сов., кого-что. 1. босгох, байгуулах, барих; возвести здание барилга барих; 2. дэвшүүлэх; возвести в степень зэрэгт дэвшүүлэх; 3. өргөмжлөх; возвести в графское достоинство гунгийн хэргэм өргөмжлөх; ☆ возвести в принцию зарчим болгож өргөмжлөх.

ВОЗВЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещённый (-ён, -ена); сов.; что (высок.). **ВОЗВЕЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. мэдэгдэх, зарлах, тунхаглах.

ВОЗВЕЩАТЬСЯ, -ается, несов. сонсдох, зарлагдах.

ВОЗВОДИТЬ, -вожу, -водишь; несов. 1. босгох, барих; 2. эхэлж бий болох, үүсэх, үүссэн гэж үзэх; возникновение валунов возводят к ледниковому периоду адуун чулууны гарал нь мөсөн галбын үеэс үүссэн ажээ.

ВОЗВОДИТЬСЯ, -о́дится; несов. босгогдох, дэвшигдэх, өргөмжлөгдөх.

ВОЗВРАТ, -а, м. 1. буцах, буцаах, гэдрэг, сөөрөг нь; 2. дахих; возврат болезни өвчин дахих.

ВОЗВРАТИТЬ, -ашу, -атишь; -ашённый (-ён, -ена); сов., кого-что. **ВОЗВРАЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. буцаах, буцааж өгөх; эгүүлэх; возвратить книгу номыг буцааж өгөх; 2. сэргээх, дахих; возвратить здоровье дахих эрүүл болох.

ВОЗВРАТИТЬСЯ, -ащусь, -ащешься; сов. **ВОЗВРАЩАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. буцаж ирэх, буцаж очих, харих, гэдрэг буцах; 2. сэргэх, дахих, дахин тэнхрэх.

ВОЗВРАТНЫЙ, -ая, -ое. дахих, дахисан, буцаж; возвратный тиф дахих хижиг.

ВОЗВРАЩЕНИЕ, -я, ср. 1. буцаж ирэх, харьж ирэх; возвращение из командировки албан томилолтоос буцаж ирэх; 2. буцааж өгөх; возвращение денег мөнгийг буцааж өгөх; 3. тэнхрэх, дахих.

ВОЗВЫСИТЬ, -ышу, -ысишь; -ышённый; сов., кого-что. **ВОЗВЫШАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. өргөмжлөх; 2. чангаруулах; возвысить голос дуураа чангаруулах.

ВОЗВЫСИТЬСЯ, -ышусь, -ысишься; сов. **ВОЗВЫШАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. товойх, гэвийх, сүндэрлэх; над озером возвышались горы нуур дээгүүр уул сүндэрлэж байлаа; 2. дэвших, дээшлэх, хүндтэй болох.

ВОЗВЫШЕНИЕ, -я, ср. 1. дэвших, дээшлэх, дэвшилт; 2. өндөрлөг газар.

ВОЗВЫШЕННОСТЬ, -и, ж. 1. өндөр газар, өндөрлөг, гүдгэр газар; 2. эрхэм дээд, ариун санаа.

ВОЗВЫШЕННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -енна. 1. өндөр, өндөрлөг; возвышенная местность өндөрлөг газар; 2. эрхэм дээд, ариун сайхан; возвышенная цель эрхэм дээд зорилго.

ВОЗГЛАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. **ВОЗГЛАВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. толгойлох, тэргүүлэх, мандайлах.

ВОЗГЛАС, -а, м. чанга авиа, дуун аялгуу, уухай; возглас радости баярын уухай.

ВОЗГЛАСИТЬ, -ашу, -асишь; -ашённый -ён, -ена; сов., что (устар.). **ВОЗГЛАСАТЬ**, -аю, -аешь; несов. өндөр дуугаар зарлах.

ВОЗГОРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВОЗГОРЕТЬСЯ**, -рюсь, -ришься; сов. (высок.). 1. ноцох, асах, бадрах; из искры возгорится пламя очноос дөл бадарна; 2. дөрөлзөх, оргилох; возгореться желанием учиться сурах хүсэл нь дөрөлзөх.

ВОЗГОРДИТЬСЯ, -ржусь, -рдишься; сов., чем (неодобр.). бардамнах.

ВОЗДАВАТЬ, -даю, -даёшь; -давай; -давая.

ВОЗДАТЬ -ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут; -ал, -ала, -ало; -ай; ачлах, ач хариулах, хариулах, үнэлэх; воздать по заслугам зүтгэлий нь үнэлэх; воздать добром за зло хорыг тусаар хариулах.

ВОЗДВИГАТЬ, -аю, -аешь; несов; **ВОЗДВИГНУТЬ**, -ну, -нешь; -иг, -ла; -игнутый; сов., что. босгох; воздвигнуть памятник дурсгалын хөшөө босгох.

ВОЗДВИГАТЬСЯ, -ается; несов. байгуулагдах, босох.

ВОЗДЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. наманчлах; зангах

ВОЗДЕЙСТВИЕ, -я, ср. үйлдэл үзүүлэх, нөлөөлөх.

ВОЗДЕЙСТВОВАТЬ, -тую, -твуеть; сов. и не сов., на кого-что. нөлөөлөх, үйлдэл үзүүлэх.

ВОЗДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что.

ВОЗДЕЛЫВАТЬ, -ываю, -ываешь; несов. газар эдлэх, тариалах, тариалан үйлдэх.

ВОЗДЕЛЫВАТЬСЯ, -ается; несов. эдлэгдэх, тариалагдах.

ВОЗДЕРЖАВШИЙСЯ, -егося; м. татгалзсан, түдгэлзсэн; при голосовании воздержавшихся не было санал хураахад түдгэлзсэн хүнгүй байв.

ВОЗДЕРЖАНИЕ, -я, ср. цээрлэх, тэвчих, түдгэлзэх.

ВОЗДЕРЖАННОСТЬ, -и, ж. тэвчээр, биеэ барих, хирээ мэдэх.

ВОЗДЕРЖАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. **ВОЗДЕРЖНЫЙ**, -ая, -ое; -жен, -жна. тэвчилтэй, биеэ барьсан, даруу.

ВОЗДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишься; сов., от чего. **ВОЗДЕРЖИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. цээрлэх, цааргалах, түдгэлзэх, биеэ барих; воздержаться от курения тамхи татахыг цээрлэх; десять голосовало за, пятеро против, двое воздержалось арван хүн зөвшөөрч, таван хүн татгалзаж, хоёр хүн түдгэлзэв.

ВОЗДУХ, -а, м. агаар, агаарын хий; свежий воздух цэвэр агаар; ☆ выйти на воздух салхинд гарах; парить в воздухе агаарт халин нисэх.

ВОЗДУХОПЛАВАНИЕ, -я, ср. агаарт дэгдэх, агаарт хөөрөх.

ВОЗДУХОПЛАВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. агаараар дэгдэх.

ВОЗДУШНЫЙ, -ая, -ое. 1. агаарын; воздушный шар агаарын бөмбөрцөг; воздушное сообщение агаарын харилцаа; 2. сиймхий, сэмбэгэр; воздушное платье сиймхий плати; ☆ воздушные замки гандирсын балгас, хоосон санаа; воздушный змей цаасан шувуу, дэгдүүр, нисгэл;

ВОЗЗВАНИЕ, -я, ср. уриа, тунхаг.

ВОЗЗРЕНИЕ, -я, ср. үзэл.

ВОЗИТЬ, возжу, возишь; несов., кого-что. зөөх, тээх, чирэх.

ВОЗИТЬСЯ, возжусь, возишься; несов. 1. нооллодох; дети возились на полу хүүхэд шалан дээр ноололдож байв; 2. зууралдах, мунгинах, нооролдох; возиться со сборами төхөөрөх ажлаар зууралдах.

ВОЗКА, -и, ж. зөөх, тээх.

ВОЗЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тавих, өргөх; 2. даалгах, үүрүүлэх; возлагать тяжелую ответственность хүнд хариуцлагыг даалгах.

ВОЗЛАГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. даалгагдах, үүрэх, тохогдох.

ВОЗЛЕ, нареч. и предлог с род. п. дэргэд, хажууд; стоять возле дэргэд зогсох.

ВОЗЛИКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов. (высок.). баясах, бахдах.

ВОЗЛОЖИТЬ, -ожу, -ожушь; -оженный; сов., что на кого-что (книжн.). 1. тавих, өргөх; возложить венки на могилу шарилд цэцэг тавих; 2. даалгах, үүрүүлэх, оногдуулах; возложить вину гэмийг оногдуулах.

ВОЗЛЮБЛЕННЫЙ, -ая, -ое (устар.). янаг, хайртай, хайртай хүн.

ВОЗМЕЗДИЕ, -я, ср. (высок.). хариулал, ланчиг, хохь нь болох, өр төлөөс; справедливое возмездие зохих хариулал, хохь нь болж таарах.

ВОЗМЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещенный (-ен, -ена); сов., что чем. **ВОЗМЕЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. төлж өгөх, нөхөн төлөх, нөхөн олгох; возмещать расходы зардлыг нөхөн төлөх.

ВОЗМЕЩЕНИЕ, -я, ср. нөхөж төлөх төлбөр; получить возмещение за убытки хохирлын төлбөрийг авах.

ВОЗМОЖНО, взодн. сл. магадгүй, мэднэ; возможно придет ирж магадгүй, ирж мэднэ.

ВОЗМОЖНОСТЬ, -и, ж. болмоор, боломж, бололцоо, бололцох, болох арга; возможность такого исхода сомнительна тэгж болмоор байгаа нь эргэлзээтэй байна; тут имеются разные возможности үүнд элдэв бололцоо байна; производственные возможности үйлдвэрлэлийн боломж; ☆ по мере возможности бололцох хирээр, чадах чинээгээр.

ВОЗМОЖНЫЙ -ая, -ое; -жен, -жна. болмоор, боломжтой; сделать всё возможное болмоор бүгдийг хийх.

ВОЗМУЖАЛЫЙ, -ая, -ое. идэрших, бялдар суух, чийрэг эр болох.

ВОЗМУТИТЕЛЬНО, нареч. жигшүүртэй, зэвүү хүрмээр, эгдүүтэй.

ВОЗМУТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. жигшүүртэй, эгдүү хөдөлмөөр, зэвүү хүрэх.

ВОЗМУТИТЬ -ущу, -утишь; -ущенный (-ен, -ена); сов., кого-что. **ВОЗМУЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. эгдүү хөдөлгөх, зэвүү хүргэх.

ВОЗМУТИТЬСЯ, -ущусь, -утишься; сов., **ВОЗМУЩАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. эгдүү хөдлөх, зэвүү хүрэх, жигших.

ВОЗМУЩЕНИЕ, -я, ср. 1. жигшил, эгдүү хөдөлгөх, зэвүү хүргэх; 2. долгиол; магнитное возмущение соронзонгийн долгиол.

ВОЗМУЩЕННО, нареч. эгдүүцэн, зэвүүцэн.

ВОЗМУЩЕННЫЙ, -ая, -ое. эгдүүцсэн, зэвүүцсэн.

ВОЗНАГРАДИТЬ, -ажу, -адишь; -ажденный, (-ен, -ена); сов., кого-что. **ВОЗНАГРАЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. шагнах, ач хариулах; вознаградить за доблестный труд гавьяат хөдөлмөрийн төлөө шагнах.

ВОЗНАГРАЖДЕНИЕ, -я, ср. шагнах, ач хариулах. **ВОЗНЕГОДОВАТЬ**, -дую, -дуюшь; сов., на кого-что (книжн.). хорсох, зэвүүцэх.

ВОЗНЕНАВИДЕТЬ, -ижу, -идишь; сов., кого-что. үзэн ядах, жигших.

ВОЗНЕСТИ, -су, -сешь; -с, -есла; -сенный (-ен, -ена); сов., кого-что (устар.). өргөмжлөх, магтах; вознести до небес тэнгэрт тултал магтах.

ВОЗНИКАТЬ, -ает; несов. **ВОЗНИКНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -нет; -ик, -ла; сов. төрөх, үүсэх, бий болох; возникла мысль санал төрлөө.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ, -я, ср үүсэх, бий болох; возникновение жизни на земле дэлхий дээр мьдрал үүссэн нь.

ВОЗНИЦА, -ы, м. улаач.

ВОЗНОСИТЬСЯ, -ошусь, -осишься; несов. 1. өргөмжлөгдөх, магтагдах; 2. дээрлэх.

ВОЗНЯ', -й, ж. 1. шуугилдах, бужигнах; дети подняли возню хүүхэд шуугилдаж байв. 2. төвөг, чирэгдэл, уршиг, яршиг.

ВОЗОБЛАДАТЬ, -аю, -аешь; сов., над кем-чем. дийлэх, булх.

ВОЗОБНОВИТЬ, -влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов., что. дахин сэргээх, дахин үргэлжлүүлэх, дахин хийх; возобновить занятие хичээлээ дахин хийх.

ВОЗОБНОВЛЕНИЕ, -я, ср. сэлбэх, сэргээх, дахин хийх, үргэлжлүүлэх.

ВОЗОБНОВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -йтся; сов. **ВОЗОБНОВЛЯТЬСЯ**, -яется; несов. дахин хийгдэх, сэлбэгдэх, сэргээгдэх, дахин эхлэх.

ВОЗОБНОВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. дахин, сэлбэх, сэргээх, үргэлжлүүлэх.

ВОЗОМНИТЬ, -ню, -нишь; сов.; биеэ тоох.

ВОЗРАЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВОЗРАЗИТЬ**, -ажу, -азишь; сов. татгалзах; вы не возражаете та татгалзахгүй биз.

ВОЗРАЖЕНИЕ, -я, ср. татгалзал.

ВО'ЗРАСТ, -а, м. нас; школьный возраст сургуулийн нас; у одного возраста с ним би түүнтэй нас чаауу; выйти из возраста нас хэтрэх.

ВОЗРАСТАНИЕ, -я, ср. өсөх, нэмэгдэх, олшрох.

ВОЗРАСТАТЬ, -ает; несов. **ВОЗРАСТИ**, 1 и 2 л. не употр.; -тёт, -рос, -ла; сов. өсөх, нэмэгдэх, олшрох.

ВОЗРАСТАЮЩИЙ, -ая, -ее. өсөх, нэмэгдэх.

ВОЗРАСТНОЙ, -ая, -ое. **ВО'ЗРАСТНЫЙ**, -ая, -ое. насны, насаар нь ялгах.

ВОЗРОДИТЬ, -ожу, -одишь; -ождённый (-ён, -ена); сов., кого-что. **ВОЗРОЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. сэргээн мандуулах, сэргээн хөгжүүлэх, сэргээн босгох; возродить промышленность үйлдвэрийг сэргээн босгох; 2. оруулах; возродить к жизни амь оруулах.

ВОЗРОДИТЬСЯ, -ожусь, -одишься; сов. **ВОЗРОЖДАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. сэргэн мандах, дахин хөгжих, сэргэж босох; 2. зориг орох, хүч орох.

ВОЗРОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. мандал, хөгжил, сэргэлт; эпоха возрождения сэргэлтийн үе; 2. төлжил уггах; возрождение органов эрхтэн төлжил уггах.

ВО'ЗЧИК, -а, м. жинчин, хөтөч, тэрэг хөтлөгч.

ВОЗЫМЕТЬ, -ею, -еешь; сов., что (книжн.). хүрэх, орох, төрөх; возыметь желание хүсэл төрөх, дур хүрэх; возыметь силу хүч орох.

ВО'ИН, -а, м. (высок.). цэрэг, дайчин цэрэг, цэргийн хүн.

ВО'ИНСКИЙ, -ая, -ое. цэргийн; воинский поезд цэргийн галт тэрэг.

ВОИ'НСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. дайнч, дайчин; воинственная политика империалистов эзэрхэг түрэмгий нарын дайнч бодлого.

ВОИ'НСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. дайчин.

ВОИ'СТИНУ, нареч. и вводн. сл. (высок.). үнэхээр, чухамхан, нээрээ.

ВОЙ, -я, м. 1. улих; 2. ухилах, уйлаан майлаан; 3. сүнгэнэх; вой ветров салхи сүнгэнэх.

ВО'ЙЛОК, -а, м. эсгий.

ВО'ЙЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. эсгий, эсгийгээр хийсэн

ВОЙНА, -ы, мн. войны, войн, ж. дайн, байлдаан; гражданская война иргэний дайн.

ВО'ЙСКО, -а, мн. -а, войск, -ам, ср. цэрэг, цэргүүд.

ВОЙСКОВОЙ, -ая, -ое. цэргийн.

ВОЙТИ, войду, войдешь, вошёл, -шла; -шедший; сов., во что. 1. орох; войти в комнату тасалгаанд орох; 2. багтах; бельё вошло в чемодан дотоож хувцас чемоданд багтав; 3. оролцох; войти в состав комиссии комиссын бүрэлдэхүүнд оролцох; 4. дадах; актёр вошёл в роль жүжигчин рольдо дадав. 5. оруулах, хийх, олох; войти с предложением санал оруулах; войти в доверие итгэлийг олох.

ВОКАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дуулалт, дууны, дуулаачны; вокальный вечер дуулалт үдэшлэг.

ВОКАЛИ'ЗМ, -а, м. эгшиг авиа.

ВОКЗА'Л, -а, м. төмөр замын буудал, төмөр замын өртөө.

ВОКРУГ, нареч. и предлог с род. п. эргэн тойрон, орчин, ойр хавь; ☆ вокруг да около хальт хавьтуулаад.

ВОКС, (Всесоюзное общество культурной связи с границей) Зөвлөлт Холбоот Улсаас гадаададтай соёлоор харилцах нийгэмдэг.

ВОЛ, -а, м. шар, эр үхэр.

ВОЛА'Н, -а, м. салбан, хуниас, санжуурга.

ВОЛДЫ'РЬ, -я, м. цэврүү, бэлцрүү.

ВОЛЕВОЙ, -ая, -ое. чин зоригтой, зориг төгөлдөр, туйлбартай.

ВОЛЕИЗЪЯВЛЕНИЕ, -я, ср (высок.). саналаа илэрхийлэх.

ВОЛЕЙБО'Л, -а, м. волейбол, гар бөмбөг.

ВО'ЛЕЙ-НЕВО'ЛЕЙ, нареч. дуртай дургүй ч гэсэн, аргагүй.

ВОЛК, -а, мн. -и, -ов, м. чоно; волк в овечьей шкуре хонины арьс нөмөрсөн чоно; ☆ волка бояться в лес не ходить чононоос айвал ойд битгий яв, айвал бүү хий, хийвэл бүү ай; и волки сыты и овцы целы чоно ч цаггалан, хонь ч бүтэн.

ВОЛКОДА'В, -а, м. гарз нохой, хасар нохой.

ВОЛНА, -ы, мн. волны, -ам, ж. долгион, давлагаа; морская волна далайн долгио.

ВОЛНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. долгио, долгилоо. долгилох, давлагаа; морское волнение далайн давлагаа; 2. санаа зовох, сэтгэл түгших, догдлох; 3. үймээн, хөдөлгөөн; народное волнение ардын хөдөлгөөн.

ВОЛНИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. долгиотсон, буржгар, гөвөөтэй, атиралдсан, эвхрэлдсэн; волнистые волосы буржгар үс; волнистая степь гөвөөтэй тал.

ВОЛНОВА'ТЬ, -ную, -нуешь; несов., кого-что. 1. долгилуулах, долгисуулах; 2. санаа зовоох, сэтгэл түгшүүлэх, гэвдүүлэх.

ВОЛНОВА'ТЬСЯ, -нуюсь, -нуешься; несов. 1. долгилох, долгиох; 2. санаа зовох, сэтгэл түгших, гэвдэх.

ВОЛНОВО'Й, -ая, -ое. долгионы; волновое движение долгионы хөдөлгөөн.

ВОЛНООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. долгион шиг, долгион хэлбэртэй.

ВОЛО'ВИЙ, -ья, -ье. үхрийн, шарын.

ВОЛОКИ'ТА, -ы, ж. (разг. неодобр.). унжруулах, яршиг, нуршуудал, чирэгдэл.

ВОЛОКИ'ТЧИК, -а, м. (разг. неодобр.). нуршигч, чирэгдүүлэгч, ярвиг татагч.

ВОЛОКНИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. ширхэгт, сэмэрхий, цуултархаг.

ВОЛОКНО, -а, мн. -бкна, -бкон, -бкнам, ср. ширхэг, сэмэрдэс, цуулт; шёлковое волокно торгон цуулт.

ВО'ЛСКОМ, нареч. чя эх; тащить волоком газар дээгүүр чирэх.

ВОЛОКУ'ША, -и, ж. аралт чиргүүд.

ВОЛОНТЕР, -а, м. сайн дураар элсэгч, элссэн цэрэг.

ВОЛОС, -а, мн. -и, -ос м. үе хялгас; расчесать волосы үс самнах; конские волосы хялгас; ☆ краснеть до корней волос ичиг час улаан болох; ни на волосе бүр юу ч байхгүй; волосы встают дыбом үс арвайж босох.

ВОЛОСАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. үсэрхэг, үслэг.

ВОЛОСНОЙ, -ая, -ое (спец.) хялгасан, цуулта..., маш нарийхан; волосные сосуды хялгасан судас.

ВОЛОСОК, -ска, м. 1. жаахан үс, үсхэн, өчүүхэн хялгас; 2. утас; ☆ быть на волосом от смерти үхлийн амсар дээр гарах, арай л үхсэнгүй; держаться на волоске дээсэн дөрөөтэй дөнгөж явах, хялгасанд горж байх.

ВОЛОСТНОЙ, -ая, -ое. хушууны, аймгийн.

ВОЛОСТЬ, -и, мн. -и, -ий, жс. хушуу, отог.

ВОЛОСЯНОЙ -ая, -ое. хялгасан, үсэн; волосной матрац хялгасан давсгэр.

ВОЛОЧИТЬ, -очу, -очишь; несов., кого-что. чирэх.

ВОЛОЧИТЬСЯ, -очусь, -очишься; несов. (разг.).

1. чирэгдэх, чиргүүлдэх; 2. хүүхэн эргүүлэх.

ВОЛХВ, -а, м. шидтэн, арш.

ВОЛЧАКА, -и, жс. чонын хөрөвдөс, чоно яр.

ВОЛЧИЙ, -ья, -ье. чонын, чонон; волчья доха чонон дах; ☆ волчья ягода чөтгөрийн идээ.

ВОЛЧИХА, -и, жс. (обл.). **ВОЛЧИЦА**, -и, жс. өлөгчин чоно, гичий чоно.

ВОЛЧКОМ, нареч. өрчигнүүр шиг.

ВОЛЧОК, -чка, м. 1. өрчигнүүр, удган ээрүү; газрын сам хорхой.

ВОЛЧОНОК, -нка, мн. -и'та, -и'т, м. бэлтрэг, чонын гөлөг.

ВОЛШЕБНИК, -а, м. илбэч.

ВОЛШЕБНИЦА, -и, жс. илбэч эмэгтэй.

ВОЛШЕБНЫЙ, -ая, -ое. 1. илбийн, автай, шидэт; волшебная сказка шидэт үлгэр; 2. хачин сайхан, жигтэй сайхан; волшебная музыка хачин сайхан хөгжим.

ВОЛШЕБСТВО, -а, ср. илбэ, шид.

ВОЛЫНИТЬ, -ню, -нишь; несов. (прост.). унжруулах, нурших, ухаах.

ВОЛЫНКА I, -и, жс. хөөрөгт цуур.

ВОЛЫНКА II, -и, жс. (прост. неодобр.), нурших, нуршил.

ВОЛЬГОТНО, нареч. (разг.). эрх дураараа, талбиун, санаа амар.

ВОЛЬГОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). эрх дураар, талбиун; вольготная жизнь талбиун амьдрал.

ВОЛЬБАЯ, -ой, жс. чөлөөлөх бичиг, хамжлагаас гаргах баримт.

ВОЛЬНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). зоргоор аашлах, дур мэдэх.

ВОЛЬНО, в знач. сказ., кому-чему с неопр. (прост.). 1. дураараа, дуртай; вольно или невольно дуртай ч дургүй ч гэсэн; 2. сул, сул зогс; вольно! сул зогс!

ВОЛЬНОДУМЕЦ, -мца, м. чөлөөт санаатан.

ВОЛЬНОДУМНЫЙ, -ая, -ое. чөлөөт санааны.

ВОЛЬНОДУМСТВО, -а, ср. чөлөөт санаа, чөлөөтэй сэтгэх явдал.

ВОЛЬНОЛЮБИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (устар.). эрх чөлөөнд дуртай.

ВОЛЬНОНАЕМНЫЙ, -ая, -ое. хөлсний; хөлсөлсөн.

ВОЛЬНООТПУЩЕННИК, -а, м. суллагдсан боол, чөлөөлөгдсөн хамжлага.

ВОЛЬНОСЛУШАТЕЛЬ, -я, м. (устар.). лекци сонсогч, сайн дурын оюутан.

ВОЛЬНОСТЬ, -и, жс. 1. эрх чөлөө, чөлөөтэй; 2. задгай, сул, зоргондоо орох.

ВОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сул, эрх чөлөөт, дархан, зоргоороо; вольный город дархан хот; вольный перевод чөлөөтэй орчуулга, найруулан орчуулах; вольные движения чөлөөт хөдөлгөөн; вольная гимнастика зоргоороо хүн.

ВОЛЬТ, -а, м. 1. вольт (цахилгааны урсгалын хүчдэлийг хэмжих нэгж); 2. эргээт, тойруулга.

ВОЛЬТОВА ДУГА вольтын нум, вольтын дугуй; цахилгаан гэрэлтүүр.

ВОЛЬФРАМ, -а, м. вольфрам, гянт (амархан хайлдаггүй төмөрлөг).

ВОЛЬФРАМОВЫЙ, -ая, -ое. вольфрамын, вольфрамт.

ВОЛЯ, -и, жс. 1. чөлөө, эрх чөлөө; 2. зориг, дур, хүсэл, таалал; человек железной воли хатан зоригтой хүн; это в нашей воле та дураараа бол, та л мэднэ; 3. суллах, тавих; отпустить на волю суллаж гаргах; ☆ волю судеб заяаны эрхээр; на волю чөлөөтэй, гадаа агаарт.

ВОН I, нареч. (разг.). 1. тоннил, зайл, талий, гар; вон отсюда! эндээс зайл! талий! пошёл вон тоннил! выгнать вон хөөж гаргах; 2. хэтрүү, гаргуун; из ряда вон выходящий хирээс хэтрүү, давсан, ☆ из рук вон плохо авах танаггүй муу.

ВОН II, частица (прост.). тээ тэр, тээр; вон он идэт тээ тэр айсуу; вон там тээр тэнд.

ВОНЗАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВОНЗИТЬ**, -ижу, -ижишь; -зённый (вн., -ена, сов., что в кого-что. бүлэх, шаах, хатгах, шигтгэх; вонзять кинжал чинжаал хутга шаах.

ВОНЗАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВОНЗИТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -изится; сов. бүлэгдэх, шаагдах, хатгагдах, шигдэх.

ВОНЬ, -и, жс. (разг.). өмхий үнэр, үнэр танар.

ВОНЮЧИЙ, -ая, -ее; -юч. өмхий, муухай үнэртэй, өмхий самхай.

ВОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. (разг.). өмхийрөх өмхий үнэр гаргах, унгах.

ВООБРАЖАЕМЫЙ, -ая, -ое. сэтгэлдээ бодсо ухаанд ургасан, санаанд дүрсэлсэн.

ВООБРАЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сэтгэх, санаандаа дүрслэх; 2. биеэ тоох сайрхах.

ВООБРАЖЕНИЕ, -я, ср. 1. дүрслэн бодох, тухайлах; 2. хоосон санаа, санаархал.

ВООБРАЗИМЫЙ, -ая, -ое. бодож болом, сэтгэж болом.

ВООБРАЗИТЬ, -ажу, -ажишь; -ажённый (-ён, -ена); сов. 1. санах, сэтгэх; 2. биеэ тоох, сайрхах.

ВООБЩЕ, нареч. ср, ер нь, ердөө; вообще это верно ер нь энэ зөв; я вообще сегодня никуда не пойду би өнөөдөр ердөө хаашаа ч гарахгүй.

ВООДУШЕВИТЬ, -влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов., кого-что. урам оруулах, урамшуулах, зоригжуулах.

ВООДУШЕВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; сов., чем. урам орох, урамших, зоригжих.

ВООДУШЕВЛЕНИЕ, -я, ср. урам хөгжих, урамшил, зоригжил.

ВООДУШЕВЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -лён, -лена. урам хөгжсөн, урам орсон, зоригжсон.

ВООДУШЕВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. урам оруулах, зоригжуулах.

ВООДУШЕВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. урам орох, зоригжих.

ВООРУЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. зэвсэглэх, зэвсэгжүүлэх.

ВООРУЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. зэвсэглэх.

ВООРУЖЕНИЕ, -я, ср. зэр зэвсэг, зэвсэглэх.

ВООРУЖЁННОСТЬ, -и, жс. зэвсэгдэл, зэвсэглэх.

ВООРУЖЁННЫЙ, -ая, -ое. зэвсэгт, зэвсэглэсэн вооружённые силы зэвсэгт хүчин; вооружённый техниккой техникээр зэвсэглэсэн.

ВООРУЖИТЬ, -жу, -жишь; -жённий (-ён, -ана) сов., кого-что. зэвсэглэх, зэвсэгжүүлэх; вооружить армию цэргийг зэвсэглэх; вооружить теорией марксизма марксизмын онолоор зэвсэглэх.

ВООРУЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов., чем. зэвсэглэх, зэвсэгдүүлэх; ☆ вооружиться терпением тэсэж үзэх, тэсвэржих.

ВООЧИЮ, нареч. нүдний өмнө, илт, ив илхэн, нүдээрээ харж.

ВО-ПЕ'РВЫХ, вводн. сл. нэгдүгээрт, нэгд.

ВОПИТЬ, -плю, -пишь; несов. (разг.). орилох, бархирах, чарлах.

ВОПИУЩИЙ, -ая, -ее (высок.). хачин, жигтэйхэн жигшмээр, зэвүү хүрмээр; ☆ глас вопиющего в пустыне хоосон цөлд гуугалах мэт.

ВОПЛОТИТЬ, -ощу, -отишь; -ощённый (-ён, -ена); сов., кого-что в ком-чём (высок.). биелүүлэх, хэрэгжүүлэх; воплотить замысел в произведении санаагаа сайхан зохиол болгон биелүүлэх.

ВОПЛОТИТЬСЯ, -ощусь, -отишься; сов., в ком-чём (книжн.). биелэх, биелэгдэх, гүйцэтгэгдэх.

ВОПЛОЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. биелүүлэх, хэрэгжүүлэх.

ВОПЛОЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. биелэх, биелэгдэх.

ВОПЛОЩЕНИЕ, -я, ср. 1. биелэх, биелэгдэх; 2. хувилгаан.

ВОПЛОЩЁННЫЙ, -ая, -ое. 1. биелсэн; проект воплощённый в жизнь амьдралд биелсэн төсөл; 2. эрхэм жишээ, оргил; человек этот—воплощённая справедливость энэ хүн үнэн шударгын эрхэм жишээ болно.

ВОПЛЬ, -я, м. орилоон, чарлаан.

ВОПРЕКИ, предлог с дат. п. зөрүү, сөрөх, гадуур; вопреки здравому смыслу зүйг өөрж; вопреки желанию дур хүслээсээ гадуур.

ВОПРОС, -а, м. 1. асуулт; задать вопрос асуулт тавих; осаждать вопросами асуултаар ноцох, асууж шалах; 2. асуудал; аграрный вопрос газар тариалангийн асуудал; оставить вопрос открытым асуудлыг шийдэлгүй орхих; 3. хэрэг, учир, зүйл; весь вопрос в том, что... бүх учир нь юу вэ гэхэд...; это вопрос времени энэ байзнаж байтал болох зүйл; по личному вопросу хувийн хэргээр; ☆ вопрос жизни и смерти амь өрөх асуудал, амь насны хэрэг; что за вопрос? ямар асуулт байх вэ? хэлэлцээн юу байх вэ? ставить под вопрос хэлэлцээтэй хэрэг.

ВОПРОСИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. асуух, асуусан; вопросительный знак асуух тэмдэг.

ВОПРОСНИК, -а, м. асуултын хуудас, асуулга.

ВОПРОШАТЬ, -аю, -аешь; несов. лавлах, сураглах.

ВОР, -а, мн. -ы, -о'в, м. хулгайч; карманный вор өвөр суйлах хулгайч; ☆ угайщик—тот же вор уугач уургач хошуу хулгайч.

ВОРВАТЬСЯ, -вусь, -вдшься; -ался -алась, -алось; сов. 1. нэвтрэн орох, цөмрөн орох; 2. нэвт үлээх.

ВОРИ'ШКА, -и, м. явган хулгайч, шалихгүй хулгайч.

ВОРКОВАТЬ, -кую, -куешь; несов. 1. гөвтнөлдөх, шивэр авир хийх; 2. түдэглэх, донгодох.

ВОРКОТНЯ', -и, жс. (разг.). 1. гөвтнөх, түдэгнэх; 2. түдэглэх, донгодох.

ВОРОБЕЙ, -бья', м. бор шувуу, богширго, гятруу бялжуухай; ☆ стреляный воробей долорсон амьтан, хашир гайхал.

ВОРОБЬИ'НЫЙ, -ая, -ое. бор шувууны.

ВОРОВАННЫЙ, -ая, -ое. хулгайлсан, хулгайн.

ВОВОРА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат (разг.). хулгай, нохойрхог, гөнтэй; вороватый взгляд хулгай харц.

ВОВОРАТЬ, -рую, -руешь; несов., что. хулгайлах, хулгуух, хулгай хийх.

ВОРОВА'КА, -и, жс. хулгайч хүүхэн.

ВОРОВСКИ', нареч. (разг.). хулгайгаар.

ВОРОВСКО'Й, -ая, -ое. хулгайн, хулгайчийн.

ВОРОВСТВО', -а, ср. хулгай, хулгайлах, хулгуух

ВОРОЖБА', -ы, жс. 1. дом, домнох, гүрэм; 2. мэрэглэх, төлөг үзэх.

ВОРОЖЕЯ', -и, жс. домч эхнэр, төлөгч эхнэр, удган.

ВОРОЖИТЬ, -жу, -жишь; несов. домнох, мэрэглэх, төлөг үзэх.

ВО'РОН, -а, м. хон хэрээ, хэрээ.

ВОРО'НА, -ы, жс. турлааг, хар торуу; ☆ пуганая ворона и куста боится сүүнд халаад тараг үлээх.

ВОРОНЁНЫЙ, -ая, -ое. хав хар, бараан, хар будагтай.

ВОРО'НИЙ, -ья, -ье. хэрээний, турлаагийн.

ВОРОНИТЬ, -ню, -нишь; несов., что. (төмрийн зүйлийг) өнгөлөх, хараар будах.

ВОРО'НКА, -и, жс. 1. гоожуур, юлүүр; 2. өрх, шувтан нүх.

ВО'РОНОВ, -а, -о. гялалзсан хар, хөө хар.

ВОРОНО'Й, -ая, -ое. хар, хөө хар.

ВОРОНЬЕ, -я', ср. собир. сэгийн хэрээ, шунахайчууд.

ВО'РОТ I, -а, м. зах, заам, энгэр.

ВО'РОТ II, -а, м. эргүүлэг, өргөх хөшүүр.

ВОРО'ТА, -о'т. хаалга, их хаалга; триумфальные ворота ёслолын хаалга.

ВОРОТИ'ЛА, -ы, м. (разг. неодобр. ирон.). мундагчууд, толгойлогчид.

ВОРОТИТЬ, -ощу, -отишь; сов. (прост.). буцаах, эргүүлэх.

ВОРОТИТЬСЯ, -очусь, -отишься; сов. (прост.). буцах; эргэх.

ВОРОТНИ'К, -а, м. зах заам, зах.

ВОРОТНИЧО'К, -чка, м. зах. бяцхан зах; стоячий воротничок босоо зах; отложной воротничок өвхээ зах, сөхдөг зах.

ВО'РОХ, -а, мн. -а, -о'в, м. бөөм, овоо.

ВОРО'ЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. мухруулах, хөлбөрүүдэх, эргүүлэх, өнхрүүлэх; ворочать брёвна мод өнхрүүлэх; 2. захрах, даамалдах; ворочать всеми делами бүх хэргийг даамалдах.

ВОРО'ЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.). эргэлдэх, өнхрөх, хөрвөх, хөлбөрөх.

ВОРОЩИТЬ, -шу, -ишь; несов., что. урвуулах, сийчих; ворошить сено өвс сийчих.

ВОРС, -а, м. илбэргэ, илбэрээс.

ВОРСИ'НКА, -и, жс. цөлмөн, илбэрхий.

ВОРСИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. илбэргэтэй, илбэрхий.

ВОРЧА'НИЕ, -я, ср. 1. архирах; 2. янших, донго-соч.

ВОРЧАТЬ, -чу, -чишь; *несов.* 1. архирах; 2. янших, донгосох.

ВОРЧЛИВОСТЬ, -и, *ж.* яншаа, уймаа.

ВОРЧЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, яншаа, уймаа.

ВОРЧУН, -а, *м.* (*разг.*) яншаа хүн, уймаа хүн.

ВОРЧУНЬЯ, -и, *ж.* яншаа эхнэр, уймаа эхнэр.

ВОСВОЯСИ, *нареч.* (*разг. и ирон.*) гэр тийшээ гэлдрэх, орон нутгаа тэмцэх.

ВОСЕМНАДЦАТЫЙ, -ая, -ое. арван наймдугаар, арван найман; **восемнадцатый параграф** арван наймдугаар зүйл; **восемнадцатое число** арван наймны өдөр.

ВОСЕМНАДЦАТЬ, -и, *числит.* арван найм.

ВОСЕМЬ, -сьмй, *тв. п.* *восемью*, *числит.* найм.

ВОСЕМЬДЕСЯТ, -сьмидесяти, *числит.* наа.

ВОСЕМЬСОТ, -сьмисот, *числит.* найман зуу.

ВОСЕМЬЮ, *нареч.* найман, найм дахин; **восемью** **восемь—шестьдесят четыре** найман найм—жаран дөрөв.

ВОСК, -а, *м.* лав, цагаан лав, балуус, шааг.

ВОСКЛИКНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* халаглан хэлэх, бахдан хашгирах.

ВОСКЛИЦАНИЕ, -я, *ср.* дуудал, халаглан хашгирах, бахдан бархирах.

ВОСКЛИЦАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дуулах, анхааруулах, халаглах; **восклицательный знак** дуудах тэмдэг.

ВОСКЛИЦАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* халаглан хэлэх, бахдан хашгирах.

ВОСКОВОЙ, -ая, -ое. лавын; **восковая свеча** лавын лаа; ☆ **восковое лицо** цонхигор царай.

ВОСКРЕСАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* амь орох, амьдрах, сэхэх.

ВОСКРЕСЕНИЕ, -я, *ср.* 1. амь орох, дахин амьдрах; 2. сэргэх, сэхэх, тэмн орох.

ВОСКРЕСЕНЬЕ, -я, *ср.* ням гариг, адьяа, сайн өдөр, бүтэн сайн өдөр.

ВОСКРЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешённый (-ён, -ена); *сов., кого-что*, амь оруулах, амьдруулах, сэхээх.

ВОСКРЕСНИК, -а, *м.* сайн өдрийн хамтын ажл.

ВОСКРЕСНУТЬ, -ну, -нешь; -ес, -ла; *сов.* 1. амь орох, дахин амьдрах, сүнс орох; 2. сэргэх, сэхэх.

ВОСКРЕСНЫЙ, -ая, -ое. сайн өдрийн, ням гаригийн; **воскресная прогулка** сайн өдрийн зугаалалт.

ВОСКРЕШАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. амь оруулах, амьдруулах; 2. сэргээх, сэхээх.

ВОСПАЛЕНИЕ, -я, *ср.* үрэвсэх; **воспаление лёгких** уушиг үрэвсэх.

ВОСПАЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; үрэвсэх

ВОСПАЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; *сов.* **ВОСПАЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья *несов.* үрэвсэх, үрэвсчих, улайх.

ВОСПЕВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* магтан дуулах, сайшаах, дуурсгах.

ВОСПЕВАТЬСЯ, -аётся; *несов.* маггагдах, алдарших, дуурсган дуулах.

ВОСПЕТЬ, -пою, -поёшь; -петый; *сов., кого-что* (*высок.*) магтан дуулах, алдрыг дуурсгах, цолыг дуудах.

ВОСПИТАНИЕ, -я, *ср.* хүмүүжил, хүмүүжүүлэх, хүмүүжих, бойжуулах.

ВОСПИТАНИК, -а, *м.* хүмүүжигч, тэжээлгэгч, суралцагч.

ВОСПИТАНИЦА, -ы, *ж.* хүмүүжигч охин, суралцагч хүүхэн.

ВОСПИТАННОСТЬ, -и, *ж.* хүмүүжил, боловсон; ургамж, учир мэдэх.

ВОСПИТАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. хүмүүжүүлсэн, боловсорсон, сургамжтай, томоожсон.

ВОСПИТАТЕЛЬ, -я, *м.* хүмүүжүүлэгч, асрагч, багш, сургамжлагч.

ВОСПИТАТЕЛЬНИЦА, -ы, *ж.* хүмүүжүүлэгч эмэгтэй, асрагч эх, эмэгтэй багш.

ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хүмүүжүүлэх.

ВОСПИТАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. хүмүүжүүлэгчийн, хүмүүжлийн.

ВОСПИТАТЬ, -аю, -аешь; -итанный; *сов., кого-что* хүмүүжүүлэх, сургамжлах; **воспитать в детях привычку к труду** хүүхдийг хөдөлмөрийн дадлагатай болгон хүмүүжүүлэх.

ВОСПИТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хүмүүжүүлэх, хүмүүжүүлсээр байх.

ВОСПИТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аежья; *несов.* хүмүүжих, сургамжлагдах.

ВОСПЛАМЕНЕНИЕ, -я, *ср.* ноцох, шатах, асах, гал авалцах.

ВОСПЛАМЕНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); *сов., кого-что*. 1. ноцоох, шатаах, асах, гал авалцуулах; 2. бадруулах.

ВОСПЛАМЕНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья; *сов.* 1. ноцоох, шатаах, асах, гал авалцах, асах; 2. бадрах.

ВОСПЛАМЕНЯЕМОСТЬ, -и, *ж.* шатах чанар, шатамгай, гал авалцамгай.

ВОСПЛАМЕНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. ноцоох, шатаах, асаах, гал авалцуулах; 2. бадруулах.

ВОСПЛАМЕНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешья; *несов.* 1. ноцоох, шатаах, гал авалцах; 2. бадрах.

ВОСПОЛНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; *сов., что* (*книжн.*) нөхөж гүйцээх; нөхөх.

ВОСПОЛНИТЬСЯ, -нитья; *сов.* нөхөгдөх, нөхөгдөж гүйцэх.

ВОСПОЛНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* нөхөж гүйцээх, дутууг нөхөх.

ВОСПОЛНЯТЬСЯ, -яется; *несов.* нөхөгдөх, гүйцэлдэх.

ВОСПОЛЬЗОВАТЬСЯ, -зуюсь, -зуюшья; *сов.* ашиглах, самбаачлах, завших; **воспользоваться случаем** завшааныг ашиглах.

ВОСПОМИНАНИЕ, -я, *ср.* дурсах, дурсан санах; дурсамж.

ВОСПРЕЯТСТВОВАТЬ, -твую, -твуешь; *сов.* саад хийх, түйтгэрлэх.

ВОСПРЕТИТЬ, -рещу, -ретишь; -решённый (-ён, -ена); *сов. (офиц.)* цаазлах, хориглох.

ВОСПРЕЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* цаазлах, хорих, хориглох.

ВОСПРЕЩАТЬСЯ, -ается; *несов.* болохгүй, үл болно, хоригтой, цээртэй; **курить** **воспрещается** тамхи татаж болохгүй.

ВОСПРЕЩЕНИЕ, -я, *ср.* хорих, цаазлах, цээрлэх.

ВОСПРИИМЧИВОСТЬ, -и, *ж.* 1. авхаалж, ухамтгай; 2. халдамтгай, эмзэг.

ВОСПРИИМЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, 1. авхаалжтай, ухамтгай, ойлгомжтой; 2. халдамтгай, өртөмхий, эмзэг.

ВОСПРИНИМАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* ухах, ойлгох.

ВОСПРИНЯТЬ, -иму, -имешь; -инял, -иняла, -иняло; -инятый; *сов., что.* ойлгочих, ухамсарлах, шүүрч авах.

ВОСПРИЯТИЕ, -я, *ср.* ойлгоц, ойлгох, ухах.

ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ, -я, *ср.* 1. нөхөн үйлдвэрлэх, ахиж үйлдэх; 2. буулгавар, хуулбар.

ВОСПРОИЗВЕСТИ, -еду, -едешь; -едённый (-ён, -ена); *сов., что.* 1. нөхөн үйлдвэрлэх, ахиж үйлдэх; 2. буулгах, хуулбарлах; 3. сэргээж санах.

ВОСПРОИЗВОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. нөхөн үйлдвэрлэх, ахиж үйлдэх; 2. буулгах, хуулбарлах; 3. сэргээж санах.

ВОСПРОИЗВОДСТВО, -а ср. 1. нөхөх үйлдвэрлэл, ахиж үйлдэх; простое воспроизводство энгийн нөхөх үйлдвэрлэл; расширенное воспроизводство дэлгэрүүлэн нөхөх үйлдвэрлэл, өргөтгөж нөхөн үйлдвэрлэх.

ВОСПРОТИВИТЬСЯ, -люсь, -вишья; сов. эсэргүүцэх, татгалзах, цааргалах.

ВОСПРЯНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (книжн.). сэргэх, сэхэх, орох; воспрянуть духом зориг орох, сэтгэл сэргэх.

ВОСПЫЛАТЬ, -аю, -аешь; сов. чем (книжн.). буцлах, оргилох; воспылатъ гневом уур буцлах; воспылатъ любовью янаг сэтгэл оргилох, хурьцах.

ВОССЕДАТЬ, -аю, -аешь; несов. (устар. и ирон.). морилж суух, ажааран суух, залран суух.

ВОССЕСТЬ, -сяду, -сядешь, -сел. -сядь; сов. (устар. и ирон.). морилж суух, ажааран суух, суух; воссесть на престол хаан ширээнд суух.

ВОССОЕДИНЕНИЕ, -я, ср. сөөргө нь нийлүүлэх

ВОССОЕДИНИТЬ, -ню, нишь; -нѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что с чем. (высок.). сөөргө нь нийлүүлэх, ахиж нийлүүлэх.

ВОССОЕДИНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья; сов. (высок.). **ВОССОЕДИНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья; несов. сөөргөө нийлэх, ахиж нийлэх.

ВОССОЗДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; -давая; несов. сөөргө нь босгох, ахиж үүдэх, дахин сэргээх.

ВОССОЗДАВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; несов. сөөргөө байгуулагдах, ахиж хийгдэх, дахин сэргэх.

ВОССОЗДАНИЕ, -я, ср. сөөргө нь байгуулах, ахиж босгох, дахин сэргээх, сэлбэх.

ВОССОЗДАТЬ, -ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут; -ал, -ала, -ало; -ай; -озданный; сов., кого-что дахин босгох, сөөргө нь байгуулах, ахиж сэргээх.

ВОССОЗДАТЬСЯ, -амся, -ашья, -астся, -адамся, -адутся; -ался, -алась; -айся; сов. сөөргөө байгуулагдах, дахин сэргэх, сэлбэгдэх.

ВОСТАВАТЬ, -таю, -тайшь; -тавай; -тавая; несов. эсэргүүцэх, эсэргүүцэн босох.

ВОСТАНАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сэргээн босгох, сэргээн тогтоох, сэлбэн засах, тэнхрүүлэх; **восстанавливать разрушенный город** эвдэрсэн хотыг сэлбэн засах; 2. сэргээн санах; 3. хэвээр болгох, эгүүлэн олгох; **восстанавливать в правах** эрхийг эгүүлэн олгох.

ВОСТАНАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; несов. 1. сэргэн босох, сэргэн тогтох, сэлбэгдэх, тэнхрэх; 2. сэргэж санагдах; 3. хэвээр болох, эгж орох.

ВОСТАНИЕ, -я, ср. бослого; вооружённое **восстание** зэвсэгт бослого.

ВОСТАНОВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. сэргээн босгох, сэргээн тогтоох, сэлбэн засах, тэнхрүүлэх; 2. сэргээн санах.

ВОСТАНОВИТЬ, -овлю, -овишь; -овленный; сов., кого-что. 1. сэргээн босгох, сэргээн тогтоох, тэнхрүүлэх; **восстановить своё здоровье** биеэ тэнхрүүлэх; 2. сэргээн санах; **восстановить в памяти** сэтгэлдээ сэргээн санах; 3. хэвээр болгох, эгүүлэн оруулах; **восстановить в должности** албан тушаалд эргүүлэн оруулах; 4. хандуулах, болгох; **восстановить всех против себя** бүгдийг өөрийн эсрэг хандуулах.

ВОСТАНОВИТЬСЯ, -овлюсь, -овишья; сов. 1. сэргэн босох, сэргэх, тэнхрэх; 2. буцаж орох, олж авах; **восстановиться в правах** эрхээ олж авах.

ВОССТАНОВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. сэргээн босох, сэргээх, сэлбэн засах; **восстановление репутации** сайн нэрээ сэргээх; 2. тэнхрүүлэх; 3. хэвээр болгох, эгж орох.

ВОССТАТЬ, -ану, -анешь; -ань; сов. босох, эсэргүүцэн босох.

ВОСТОК, -а, м. дорно, дорно зүг, дорнод. зүүн, зүүн зүг; **идти на восток** зүүн тийшээ явах; **Дальний Восток** Алс Дорнод; **Ближний Восток** Ойрхи Дорнод.

ВОСТОКОВЕД, -а, м. дорно дахиныг судлагч.

ВОСТОКОВЕДЕНИЕ, -я, ср. дорно дахины судлал.

ВОСТОКОВЕДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. дорно дахины судлалын.

ВОСТОРГ, -а, м. сэтгэл хөгжих, хөөрөх, бахдах; **приходить в восторг** сэтгэлийг хөгжөөн бахдуулах; **я в восторге от этого** би үүнд бахдана.

ВОСТОРГАТЬСЯ, -ажьсь, -аешья; несов. кем-чем бахдах.

ВОСТОРЖЕННО, нареч. бахдан, бахархан; **восторженно** отзываться бахдан хэлэх.

ВОСТОРЖЕННОСТЬ, -и, ж. бахдах, бахархах.

ВОСТОРЖЕННЫЙ, -ая, -ое; -ең, -енна. бахдах; **восторженный поклонник** бахдан шүтэгч

ВОСТОРЖЕСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; сов., над кем-чем (высок.). ялах, дийлэх.

ВОСТОЧНЫЙ, -ая, -ое. дорнод, дорно дахины, зүүн, зүүн зүгийн; **восточная граница** дорнод хил; **восточный ветер** зүүн зүгийн салхи.

ВОСТРЕБОВАНИЕ, -я, ср. нэхэх, нэхэж авах, шаардах; **письмо до востребования** нэхэж авах захиа, өөрөө авах захиа.

ВОСТРЕБОВАТЬ, -бую, -буешь; -анный; сов., что (офиц.). нэхэх, шаардах.

ВОСТРЕЦ, -а, м. хиаг, түнх.

ВОСТРО, нареч; **держатъ ухо остро** чихээ сонор байлгах, сэрэмжтэй байх.

ВОСХВАЛЕНИЕ, -я, ср. магтах, магтаал.

ВОСХВАЛИТЬ, -аю, -алишь; сов. **ВОСХВАЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов., кого-что (книжн.). магтах, их магтах.

ВОСХВАЛЯТЬСЯ, -яется; несов. магтуулах, их магтагдах.

ВОСХИТИТЕЛЬНО, нареч. гайхамшигтай, гайхалтай, дур булаам.

ВОСХИТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. дур булаамаар, гайхалтай.

ВОСХИТИТЬ, -ишу, -ишь; -ищѣнный (-ѣн, -ѣна); сов. кого-что. гайхуулах, дур булаах.

ВОСХИТИТЬСЯ, -ишусь, -ишишья; сов., кем-чем. дур булаагдах, шагшин гайхах.

ВОСХИЩАТЬ, --аю, -аешь; несов. гайхуулах, дур булаах.

ВОСХИЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; несов. шагшин гайхах, дур булаагдах.

ВОСХИЩЕНИЕ, -я, ср. шагшин гайхах, дур булаах.

ВОСХОД, -а, м. мандах, ургах; на **восходе** солнца нар мандах үед.

ВОСХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. мандах, ургах, гарах; **солнце восходит** нар ургаж байна; 2. авирах, авиран гарах, мацаж гарах; **восходить на вершину** горы уулын оргилд авиран гарах; 3. үүсвэр, үүсвэрлэх, гарал; **многие обычаи восходят к глубокой древности** олон заншил эрт урьдын гаралтай юм.

ВОСХОДЯЩИЙ, -ая, -е. мандах, ургах, гарах; **восходящее** солнце мандаж байгаа нар; ☆ **родственник по восходящей линии** дээд үеийн садан;

восходящая звезда алдаршиж яваа хүн, тийгэж яваа од.

ВОСХОЖДЕ'НИЕ, -я, ср. мандах, авиран гарах.
ВОСШЕ'СТВИЕ, -я, ср. восшествие на престол хаан ширээнд суух, хаан ширээнд залрах.

ВОСЬМЁРКА, -и, ж. найм, найман, наймт, найман тоот.

ВО'СЬМЕРО, -ых, числит. наймуул.

ВОСЬМИДЕСЯТИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. наян наст

ВОСЬМИДЕСЯ'ТЫЙ, -ая, -ое. наядугаар.

ВОСЬМИКЛА'ССНИК, -а, м. наймдугаар ангийн сурагч.

ВОСЬМИКЛА'ССНИЦА, -ы, ж. наймдугаар ангийн эмэгтэй сурагч.

ВОСЬМИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. найман наст, найман жилийн.

ВОСЬМИСО'ТЫЙ, -ая, -ое. найман зуудугаар.

ВОСЬМИЧ'СОВО'Й, -ая, -ое. найман цагийн.

ВОСЬМО'Й, -ая, -ое. найман, наймдугаар, найм дахь; **восьмое ноября** арван нэгдүгээр сарын найман; **восьмой час** найм дахь цаг, долоо өнгөрч байна.

ВОСЬМУ'ШКА, -и, ж. наймын нэг, наймт; ☆ **восьмушка чаю** хоёр шар цай.

ВОТ, частица. 1. энэ; **вот идёт поезд** галт тэрэг энэ явж байна; **вот наш дом** манай гэр энэ; 2. л, бүр, чухам; **вот вас-то мне и надо та я над хэрэгтэй; вот там есть тэнд л байна; ☆ вот тебе и на даан ч дээ, качин юм даа; вот тебе хохь чинь; вот и все тэгээд л тэр; вот-вот мэд, одоохон, уухай; вот такой иймэрхүү; вот наказание-то ийм лай байх гэж; вот так шофер жолооч л гээч байна даа; вот и зима настала за, өвөл болжээ, тэгээд өвөл боллоо.**

ВОТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что (книжн.). санал өрөх, санал хураах.

ВОТКНУ'ТЬ, -ну, -нешь; **воткнутой**; сов. что во что. шаах, хатгах, зоох, чичих; **воткнуть кол в землю** гадас газарт шаах.

ВОТКНУ'ТЬСЯ, -нется; сов. шаагдах, хатгагдах.

ВО'ТУМ, -а, м. (книжн.). санал илэрхийлэх, олонхийн санал; **вотум недоверия** үл итгэх саналыг илэрхийлэх.

ВО'ТЧИНА, -ы, ж. ноёны харьяат газар, эзэмшлийн нутаг, өв газар.

ВОТЦЕ', нареч. (стар.). хоосоор, талаар.

ВОЦАРЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хаан суух; 2. чив чимээгүй болох, нам гүм болох, намхрах.

ВОЦАРЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. 1. хаан суух; 2. чив чимээгүй болох; **воцарилась тишина** чив чимээгүй болов.

ВОШЬ, *вши, тв. вошью, мн. вши, -ей; ж. 1. бөөс; 2. (у скотины) ширх; 3. (у зверей) бүүрэг.*

ВОШЕ'НЫЙ, -ая, -ое. лавдсан, лав шингээсэн.

ВОЩЕ'ТЬ, -щу, -щешь; несов. что. лавдах, дав шингээх, цардах.

ВОЮ'ЮЩИЙ, -ая, -ее. байлдагч, байлдаж байгаа.

ВОЯ'КА, -и, м. (разг. ирон.). хэцүү цэрэг, хэцүүдсэн цэрэг, үхээц баатар.

ВПАДА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. урсаж орох, цутгаж орох; **Волга впадает в Каспийское море** Ижил мөрөн Каспийн тэнгэст цутган ордог; 2. орох; **впадать в бедность** ядуу байдалд орох; **впадать в противоречие** зөрчилд орох; 3. хонхойх; хотойх; шёки впади хацар нь хонхойжээ.

ВПАДЕ'НИЕ, -я, ср. цутган орох газар, цутгалан.

ВПА'ДИНА, -ы, ж. 1. ухархай; **глазная впадина** нүдний ухархай; 2. хонхорхой, хонхор газар, хотгор.

ВПА'ИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гагнах, ширээх

ВПА'ЙКА, -и, ж. гагнаас, гагнах, гагнуур.

ВПА'ЛЫЙ, -ая, -ое. хонхор, хөнхөр; **впалые глаза** хөнхөр нүд.

ВПАСТЬ, *впаду, впадешь; впал; впаший; сов. 1. хонхойх, хотойх; после болезни глаза и щёки впадают* өвдсөнөөс хойш нүд хацар нь хонхойжээ; 2. орох, доройтох, шиг болох; **впасть в отчаяние** цөхрөлд орох, цөхрөх; **впасть в крайность** хэтрэлд орох, бүр хэтрэх; **впасть в детство** хүүхэд шиг болох.

ВПАЯ'ТЬ, -яю, -яешь; **впаянный**; сов. что во что. гагнах, ширээх, гагнаж суулаах.

ВПЕРЕВЫ'Е, нареч. анх, анх удаа.

ВПЕРЕВА'ЛКУ, нареч. (разг.). гуйвалзан, дайвалзан, майжигнан.

ВПЕРЕГИ'В, нареч. (разг.). тонгойн, бөхийн, бөгтийн.

ВПЕРЕГОНКИ', нареч. уралдан; **бежать вперегонки** уралдай гүйх.

ВПЕРЕГО'НКУ, нареч. уралдан, хойно урдаа оролцон, хөөцөлдөн.

ВПЕРЕ'Д, нареч. 1. урагшаа, урагш, урагш давших; **сделать два шага вперед** хоёр алхам урагш давших; 2. хойшдоо, цаашдаа; **впередь будь** осторожнее хойшдоо болгоомжтой бай; 3. урьдаас, урьдчилан; **заплатить вперед** урьдчилан төлөх.

ВПЕРЕ'ДИ, нареч. 1. өмнө, урьд, түрүүнд, түрүүдэн; идти впереди өмнө явах, түрүүдэн явах; 2. өмнө нь, урьд нь, ирээдүйд; **у него вся жизнь впереди** түүний бүх насны явдал өмнө нь (ирээдүйд) байна; 3. урьд нь, түрүүнд нь; **он ехал впереди всех** тэр, бүгдийн түрүүнд нь явж байлаа.

ВПЕРЕ'МЕ'ЖКУ, нареч. сольцолдон, сэлгэлдэн.

ВПЕРЕ'МШКУ, нареч. хольцолдон, хутгалдан.

ВПЕРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён); сов; **ВПЕРЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. ширтэх, гөлрөх; **вперять взор** нүд ширгэх.

ВПЕЧАТЛЕ'НИЕ, -я, ср. сэтгэгдэл, хоногшил, хадаашрал; **произвести сильное впечатление** гүн сэтгэгдэл төрүүлэх.

ВПЕЧАТЛИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. сэтгэгдэлтэй, авхаалж, хоногшил, хадаашрал.

ВПЕЧАТЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сэтгэгдэлт, авхаалжтай, соргог мэдрэлтэй.

ВПИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. что (высок.). сорох, уух, уусгах.

ВПИВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. шингтгэх, зуух; **впиваться зубами** шүдээр зуух.

ВПИ'КУ, нареч. хорлох гэж, зоринд санаатайгаар.

ВПИСА'ТЬ, -ишу, -ишешь; -исанный; сов. *кого-что*. 1. оруулж бичих, оруулга хийх, нэмэх; 2. дотор нь зурах, оруулж зурах, багтааж зурах; **вписать треугольник в окружность** тойргийн дотор гурвалжныг багтааж зурах.

ВПИ'СЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. оруулах, оруулж бичих, багтааж бичих.

ВПИТА'ТЬ, -аю, -аешь; **впитанный**; сов. что. 1. шингээх; 2. ойлгож авах.

ВПИТА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. шингэх, нэвтрэн орох; **вода впиталась в землю** ус газарт шингэв.

ВПИ'ТЫВАНИЕ, -я, ср. шингэх, нэвтрэх.

ВПИ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шингээх.

ВПИ'ТЫВАТЬСЯ, -ается; несов. шингэх.

ВПИ'ТЬСЯ, *вольюсь, вольшься; впися, -лась, впися; сов., в кого-что.* зуух, зуурчих, шигдэх; **впитаться** когтями хумсаараа зуурчих.

ВПИХИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ВПИХНУТЬ**, -ну, -идшь; -ихнутый; *сов.*, кого-что, во что (разг.). чихэх, чихэж оруулах.

ВПЛАВЬ, нареч. самран, усчлан.

ВПЛЕСТИ, -лету, -летшь; -ел, -ела; -лстий; -летенный (-эн, -ена), *сов.*, что во что. залгаж гөрөх. сүлжих; *вплести ленту в косу* гээгэнд бүч залгаж гөрөх.

ВПЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* залгаж гөрөх.

ВПЛОТНУЮ, нареч. тулж, ойртож очих, шах-цалдаж.

ВПЛОТЬ, *частица.* хүртэл, болтол: *вплоть до вечера* үдэш хүртэл, орой болтол.

ВПОВАЛКУ, нареч. (разг.). хавьдахуйц хэвтээд, ундуй сундуй хэвтэж; *спать вповалку ундуй сундуй хэвтэн* унтах.

ВПОЛГОЛОСА, нареч. нам дуугаар, авир шивэр.

ВПОЛЗАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ВПОЛЗТИ**, -эу, -зшь; *вполз*, -ла; *сов.* мөлхөж орох, мөлхөж гарах, гулгах.

ВПОЛНЕ, нареч. бүрэн, дүүрэн, бардаагаар; *я вполне удовлетворён би бүрэн ханав.*

ВПОЛОБОРОТА, нареч. хагас эргээд, эргэсгээд;

ВПОЛОВИНУ, нареч. 1. хагас; 2. хоёр дахин; *впол овину меньше хоёр дахин бага.*

ВПОПАД, нареч. (разг.). яг онож, дайралдуулж, оньсыг олж.

ВПОПЫХАХ, нареч. тэвдүү, тэвдээд, яаран, санд мэнд, адгаад; *впопыхах я забыл книгу дома тэвдээд би номоо гэртээ мартжээ.*

ВПОРУ, нареч. 1. цаг нь болох; *впору над этим подумать үүнийг бодох цаг нь болов;* 2. таарах, яг тааруу; *эти ботинки мне впору энэ гутал над яг таарав.*

ВПОРХНУТЬ, -ну, -идшь; *сов.* нисэж орох, дүрхийн орох, сэвээдэн орох.

ВПОСЛЕДСТВИИ, нареч. эцэсдээ, хойно, хожим, байн байсаар; *впоследствии не повторять хожим битгий тэгээрэй.*

ВПОТЬМАХ, нареч. харанхуйгаар, харанхуйд.

ВПРАВДУ, нареч. (разг.). үнэхээр, нээрээ; *я и вправду этого не знал би үүнийг нээрээ мэдээгүй.*

ВПРАВЕ, *в знач. сказ., с неопр.* эрхтэй; *он вправе требовать тэр шаардах эрхтэй.*

ВПРАВИТЬ, -влю, -вишь; -вденный; *сов.*, что. **ВПРАВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* барих, барьж засах; *вправить вывихнутую руку* булгарсан гарыг барих.

ВПРАВО, нареч. баруун тийш, баруун гар тийш, баруунш; *повернуть вправо баруун тийш эргүүлэх.*

ВПРЕДЬ, нареч. үүнээс хойш, цаашдаа, хойшдоо; *впредь будь внимательней үүнээс хойш анхааралтай бай.*

В ПРИДАЧУ, нареч. нэмэрлэж, нэмэрт нь.

ВПРИКУСКУ, нареч. саахар үмхэж; *пить чай вприкуску саахар үмхэж цай уух.*

ВПРИПРЫЖКУ, нареч. харайн гүйх, дэвхцэн гүйх, догонцон гүйх.

ВПРИСЯДКУ, нареч. суун босон, цовхчин.

ВПРОГОЛОДЬ, нареч. өл залгаж, өлөн зэлмүүр, арайхан амь уджиж; *жить впроголодь өлөн зэлмүүр амь зуух.*

ВПРОК, нареч. 1. нөөц, үүц; *заготовить впрок нөөц бэлтгэх;* 2. тус; *ему ничто впрок не идёт түүнд юу ч тус болохгүй.*

ВПРОСАК, нареч.; *попасть впросак* бачлагдах, гэнэдэх.

ВПРОСОНКАХ, нареч. (разг.). ноёрмогоор, үүрэглэн.

ВПРОЧЕМ, союз, гэвч, үгүй, тэгээд.

ВПРЫГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ВПРЫГНУТЬ**, -ну, -нешь; *сов.* үсрэн орох, харайн орох.

ВПРЫСКИВАНИЕ, -я, *ср.* тарих; *подожное прыскивание* арьс махны завсар тарих.

ВПРЫСКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ВПРЫСНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; *сов.*, что. тарих.

ВПРЫСКИВАТЬСЯ, -аётся; *несов.* тарих, тариулах.

ВПРЯГАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хөллөх.

ВПРЯГАТЬСЯ, -аюсь, -авшись; *возвр.* хөллөх, хөллүүлэх.

ВПРЯМЬ, *вводн. сл. (разг.)* нээрээ, үнэхээр.

ВПРЯЧЬ, -ягу, -яжшь, -ягут; -яг, -ла, -яжсн-ный (-н, -на); *сов.*, кого-что во что. хөллөх; *впрячь лошадь в повозку морь төргэнд хөллөх.*

ВПУСК, -а, *м.* оруулах, тавилга.

ВПУСКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ВПУСТИТЬ**, *впущу, впустишь; впущенный; сов.* кого-что. оруулах, нэвтрүүлэх; *не выпускайте его сюда түүнийг нааш нь битгий оруулаарай.*

ВПУСКАТЬСЯ, -ается; *несов.* орох, оруулах, тавигдах.

ВПУСТУЮ, нареч. (разг.). талаар, шал хэрэггүй, мийн.

ВПУТАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* **ВПУТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* ороолдуулах, холбогдуулах, ороолдуулах.

ВПУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* **ВПУТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* ороолдох, холбогдох, ороолдох.

ВПУХ, нареч. бүрмөсөн яйртал, ягтга тулгал; ☆ *впух и впрах* үнсэн товрог болтол.

ВПЯТЕРО, нареч. тав дахин.

ВПЯТЕРОМ, нареч. тавуул, тавуулаа.

ВРАГ, -а, *м.* дайсан, өшөөтөн.

ВРАЖДА, -ы, *жс.* дайсагнах, өшөө хонзон.

ВРАЖДЕБНО, нареч. дайсагнан, өшөөрхөн.

ВРАЖДЕБНОСТЬ, -и, *жс.* дайсагнал, өшөөрхөл.

ВРАЖДЕБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна, дайсагнасан, өшөөтэй, хонзонтой.

ВРАЖДОВАТЬ, -дую, -дуешь; *несов.* дайсагнах, өшөөрхөх, хонзонгох.

ВРАЖЕСКИЙ, -ая, -ое, дайсны.

ВРАЖИЙ, -ья, -ье. 1. дайсны; 2. шумнасын; *вражья сила шумнасын хүч.*

ВРАЗБИВКУ, нареч. энд тэндээс, салаавчлан, сөөлжүүлэн; *спрашивать вразбивку* таблицу *умножения* үржүүлэх хүснэгийг энд тэндээс асуух.

ВРАЗБРОД, нареч. 1. тархай, саланги; 2. чиг чигээрээ.

ВРАЗВАЛКУ, нареч. найгалзан, хэлтэлзэн, дайвалзан.

ВРАЗНОБОЙ, нареч. (прост.). чиг чигээрээ, тус тусдаа.

ВРАЗРЕЗ, нареч. тас зөрүү, огт ондоо, бүр сөрүү.

ВРАЗУМИТЕЛЬНО, нареч. ойлгомжтой, мэдэгдэхүйц.

ВРАЗУМИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ойлгомжтой, мэдэгдэхүйц.

ВРАЗУМИТЬ, -млю, -мишь; -млнный (-н, -на); *сов.*, кого-что. **ВРАЗУМЛЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* ойлгуулах, ухамсарлуулах.

ВРАКИ, *врак, вракам;* (разг.) дэмий баяай юм.

ВРАЛЬ, -я, *м.* (разг.). худалч.

ВРАНЬЕ, -я, *ср.* (разг.). худал үг.

ВРАСПЛОХ, нареч. гэнэдүүлэх, гэнэдүүлэн, цочмог.

ВРАССЫПНУЮ, нареч. таран, бутран, бут үсрэн.

ВРАСТА'НИЕ, -я, ср. шигдэн ургах, дотогш ургах, лавиран суух, тааралдан орох.

ВРАСТА'ТЬ, -ает; несов. **ВРАСТИ'**, 1 и 2 л. не употр. -тёт, врос, -ла; сов., во что. 1. шигдэн ургах, дотогшоо ургах, авалцан ургах; **гоготь врос в тело хумс биендээ** шигдэн ургав; 2. тааралдан орох, зохион нийлэх.

ВРАСТЯ'ЖКУ, нареч. (разг.). сунаж, сунгаж; **лежать врастяжку** сунаж хэвтэх.

ВРАТА', *врат* (стар.). хаалга.

ВРАТА'РЬ, -я, м. хаалгач, үүдэч.

ВРАТЬ, *вру, врешь; врал, врала, врало; несов. (разг.)*. худал хэлэх; ☆ **часы врут** цаг буруу явж байна.

ВРАЧ, -а, м. эмч, их эмч.

ВРАЧЕ'БНЫЙ, -ая, -ое. эмнэлгийн.

ВРАЩА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, эргэх, орчих, эргэлдэх; **вращательное движение** эргэх хөдөлгөөн.

ВРАЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., что и чем. эргүүлэх, эргэлдүүлэх, өнхрүүлэх.

ВРАЩА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. эргэх, эргэлдэх, өнхрөх; ☆ **вращаться** среди молодёжи залуучуудын дунд явах, залуучуудтай нийлж явах.

ВРАЩЕ'НИЕ, -я, ср. эргэх, эргэлдэх; орчих, өнхрөх.

ВРЕД, -а, м. хор, хөнөөл, хохирол; **причинить вред** хор хүргэх.

ВРЕДИ'ТЕЛЬ, -я, м. хорлогч, сүйтгэгч, хорлон сүйтгэгч.

ВРЕДИ'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое, хорлох, хорлон сүйтгэх.

ВРЕДИ'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. хорлон сүйтгэх.

ВРЕДИ'ТЬ, -ежу, -едишь; несов. хорлох, хорлон сүйтгэх, хор хүргэх, гэмтээх.

ВРЕ'ДНО, нареч. хортой, хөнөөлтэй, гэмтэй; **курение вредно для здоровья** тамхи татах нь эрүүл мэндэд хортой.

ВРЕ'ДНОСТЬ, -и, ж. хор хөнөөл.

ВРЕ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна, -дно. хортой, хөнөөлтэй.

ВРЕДОНО'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна (жнжжн.). их хортой, хор хүргэх, хөнөөлтэй.

ВРЕ'ЗАТЬ, *врезаю, врежешь; врезанный; сов., что во что*. суулгах, шигтгэх, шааж оруулах, зүсэж оруулах.

ВРЕ'ЗАТЬСЯ, *врезаюсь, врежешься; сов.* **ВРЕ'ЗЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. шааж орох, хатган орох; лодка **врезалась в берег** завь онгоц эрэг рүү шааж оров. 2. зүсэж орох, нэвтрэн орох, дайран орох; конница **врезалась в неприятельские ряды** морин цэрэг дайсны эгнээ рүү зүсэж оров. 3. хадаж орох, хадагдах; **врезаться в память** санаанд хадагдах.

ВРЕМЕНА'МИ, нареч. (разг.). заримдаа, хааяа хааяа.

ВРЕ'МЕННО, нареч. түр, түр зуур, цаг зуур.

ВРЕМЕННО'Й, -а'я, -о'е. цагийн; **временная связь** мэхдү думя событиями хоёр явдлын хоорондох цагийн холбогдол.

ВРЕ'МЕННЫЙ, -ая, -ое. түр, түр зуурын, цаг зуурын; **временное правительство** түр зуурын засгийн газар; **временное замещение** түр орлох; **временный поверенный** в делах түр хамаарсан элчин.

ВРЕМЕНЩИ'К, -а, м. (презр.). түр нсёрхсон сайд, өргөмжийн ноён.

ВРЕ'МЯ, -мени, мн. -мена', -мён, мена'м, ср. 1. цаг; **вне времени и пространства движение материи** невозможно цаг зай хоёроос гадна материйн хөдөлгөөн байж болохгүй; **в назначенное время**

болсоц цагт; **в рабочее время** ажлын цагт; **в свободное время** чөлөө цагт; **в прежние времена** эрт цагт, урьд цагт; **в зимнее время** өвлийн цаг; **сколько времени?** хэдэн цаг болж байна?; **время истекло** цаг өнгөрлөө, цаг дууслаа; **прошедшее время** өнгөрсөн цаг; **настоящее время** одоо цаг; **будущее время** ирээдүй цаг; 2. үе; **во время Петра Первого** Нэгдүгээр Петр хааны үед; **в последнее время** сүүлийн үед; **во время революции** хувьсгалын үед; **в то время** мөн тэр үед; 3. зав, зав'чөлөө; **у меня нет времени** над зав байхгүй; ☆ **любое время** хэзэр ч, хэзээ ч хамаагүй; **в скором времени** мөд, удахгүй; **недавнее время** саявтар; **в короткое время** богино хугацаанд; **время от времени** үе үе, хааяа хааяа; **в свое время** цаг тухайдаа; **до сего времени** одоо хүртэл, одоо болтол; **до поры, до времени** одоохондоо, байзнаж байгаад; **четыре времени** года жилийн дөрвөн улирал, жилийн дөрвөн цаг; **все время** цаг үргэлж, дандаа; **ка время** түр зуур; **по времени** хааяа, үе үе болоод; **время не ждёт** бушуухац, яарах хэрэгтэй; **тем временем** тэр сацуугаар, тэгж байтал; **в данное время** одоо үед; **в течение времени** яваандаа, аажимдаа.

ВРЕМЯ'СЧИСЛЕ'НИЕ, -я, ср. цаг тоолох, лэт зохиох.

ВРЕМЯ'НКА, -и, ж. ортог, зөөдөг зуух.

ВРЕМЯ'ПРЕПРОВОЖДЕ'НИЕ, -я, ср. **ВРЕМЯ'ПРОВОЖДЕ'НИЕ**, -я, ср. цаг өнгөрөөх, цаг нөгчөөх.

ВРО'ВЕНЬ, нареч. с чем. цацуу, чацуу, тэгш.

ВРО'ДЕ, предлог с род. п. шиг, шүү, мэт; он. **вроде тебя** увлекается футболом тэр чам шиг хөл бөмбөгөөр сонирхож байна.

ВРОЖДЁННЫЙ, -ая, -ое. төрөлхийн; **врождённый талант** төрөлхийн билэг.

ВРО'ЗНИЦУ, нареч. жижиглэн, ширхгээр; **продажа оптом и врозницу** бөөнөөр ба жижиглэн худалдах.

ВРОЗЬ, нареч. саланги, тус тусдаа, хувь хувьдаа

ВРУБА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВРУБИ'ТЬ**, *врублю, врубишь; врубленный; сов., что во что*. ухаж суулгах, төнхөж суулгах.

ВРУБА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВРУБИ'ТЬСЯ**, *врублюсь, врубишься; сов., во что*. 1. ухаж орох, төнхөж завсар гаргах; **врубиться в каменную породу** хад төнхөж завсар дайгах; 2. цөмрөн орох; **врубиться в ряды врага** дайсны эгнээнд цөмрөн орох.

ВРУ'БОВЫЙ, -ая, -ое. өрөмдөх, төнхөх; **врубоя** машина өрөмдөх машина.

ВРУКОПА'ШНУЮ, нареч. гардан, гараараа, улаан гараараа; **драться врукопашную** гардан ноцолдох.

ВРУН, -а, м. (разг.). худалч.

ВРУ'НЬЯ, -и, ж. худалч эхнэр.

ВРУЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. гардуулах, бариулах, шилжүүлэх, олгох.

ВРУЧА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. олгогдох, өгөгдөх.

ВРУЧЕ'НИЕ, -я, ср. гардуулах, гардуулан өгөх, бариулах, шилжүүлэх, олгох; **вручение послем верительных грамот** элчин сайд итгэмжлэх бичгээ гардуулан өгөх.

ВРУЧЁННЫЙ, -ая, -ое. олгогдсон, өгөгдсөн.

ВРУЧИ'ТЕЛЬ, -я, м. гардуулан өгөгч, бариулагч, олгогч.

ВРУЧИ'ТЬ, -чу, -чишь; -чённый (-ён, -ена); сов., что кому-чему. 1. гардуулах, гардуулан өгөх, бариулах, олгох; **вручить письмо** захиа гардуулан өгөх; 2. даалгах, даалгах, мэдэлд өгөх; **вручить свью судьбу** хувь заяагаа даалгах.

ВРУЧНУ'Ю, нареч. гараар, гараараа.

ВРЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* зоох; булах, ухаж суулгах.

ВРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. нэвтрэн орох, цөмрөн орох; 2. ухаж орох, малтаж орох.

ВРЫТЬ, *врою, вроешь; врытый; сов., что во что.* зоох, малтан суулгах; **врыть столбы в землю** газарт багана зоох.

ВРЫТЬСЯ, *вроюсь, вроешься; сов.* малтан орох, ухаж орох.

ВРЯД ЛИ, *нареч.* хай даа, ямар бол даа, үгүй байхаа; **вряд ли он придет** тэр ирэхгүй байхаа.

ВСАДИТЬ, *всажу, всадишь; всажженный; сов., что во что (прост.).* шаах, хадаах, хоноох; **всадить топор в бревно** сүх шургаагт хадаах.

ВСАДНИК, -а, *м.* морьтой хүн.

ВСАДНИЦА, -ы, *ж.* морьтой эмэгтэй, морь унасан эмэгтэй.

ВСАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* шаах, хадаах, хоноох.

ВСАСЫВАНИЕ, -я, *ср.* сорох, соролт, хөхөх, шингээх.

ВСАСЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* сорох, хөхөх.

ВСАСЫВАТЬСЯ, -ается; *несов.* 1. сорогдох, хөхөгдөх; 2. шингэх.

ВСЁ, *нареч. (разг.).* 1. ямагт, үргэлж, хэзээд, дандаа; он всё в разъездах тэр үргэлж ийш тийш явсаар байна; 2. одоо болтол, -саар л; **дождь всё ещё идёт** бороо орсоор л байна; 3. улам, бүр; всё дальше улам цаашаа; всё более и более улам улам, улам бүр; 4. ч гэсэн, гэвч; как ни старается, всё не выходит хичнээн оролдлоо ч гэсэн бүтээгүй байна; ☆ всё же ямар ч гэсэн; всё-таки ийгээс, гэлээ ч гэсэн; всё-таки мужчина ийгээс эр хүн; и всё из-за тебя цөм чамаас боллоо; всё равно ялгаагүй, хамаагүй, яасан ч яах вэ.

ВСЁ, *весь.* **ВСЁ**, -его'. *ср.* бүгд, бүх, цөм, булт, бултаараа.

ВСЕВДУЩИЙ, -ая, -ее. 1. хамгийг айлдагч, бүхнийг мэдэгч; 2. мэдэмгий.

ВСЕВОЗМОЖНЫЙ, -ая, -ое. янз янзын, элдэв янзын, янз бүрийн.

ВСЕГДА, *нареч.* үргэлж, байнга, хэзээд, ямагт; **всегда готов** хэзээд бэлхэн.

ВСЕГДАШНИЙ, -ая, -ее. үргэлжийн, байнгын.

ВСЕГО, *нареч.* 1. дүн, бүгд, нийлсэн тоо; **израсходовано всего сто рублей** бүгд зуун төгрөг зарцуулагдав; 2. -хан, -хэн, -хон, -хөн; **работа началась всего два месяца назад** ажил хоёрхон сарын өмнө эхэлсэн; ☆ **всего-навсего** зөвхөн, төдийхөн; **осталось всего-навсего два рубля** зөвхөн хоёр төгрөг үлджээ; только и всего ердөө л энэ, энэхэн л байна; **всего хорошего за, баяртай.**

ВСЕЗНАЙКА, -и, *м. и ж.* мэдэмгий хүн, хамгийг мэдэгч.

ВСЕЗНАЙСТВО, -а, *ср.* мэдэмгий, мэдэмгийлэх.

ВСЕЛЕНИЕ, -я, *ср.* оруулан суулгах, байрлуулах, нүүлгэн оруулах.

ВСЕЛЕННАЯ, -ой, *ж.* орчлонт ертөнц, ертөнц.

ВСЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -лѐнный (-ен, -ена), *сов.* **ВСЕЛЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* 1. оруулж суулгах, нүүлгэж оруулах; **в квартиру вселили нового жильца** байранд шинэ хүнийг оруулж суулгав; 2. оруулах, төрүүлэх; **его слова вселили в нас уверенность** түүний үг нь бидэнд итгэл найдвар оруулав; **вселить тревогу в сердце** зүрхэнд түгшүүр төрүүлэх.

ВСЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; *сов.* **ВСЕЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья; *несов.* 1. нүүж орох; 2. орох, төрөх.

Б «Орос-Монгол толь»

ВСЕМЕРНО, *нареч.* аль болохуйц, аль болохоор, бүх аргаар; **всемерно поощрять инициативу масс** олон түмний санаачлагыг аль болохоор урамшуулах

ВСЕМЕРНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое (*высок.*). бүх дэлхийн түүхт, даян дэлхийн түүхт, дэлхий дахины түүхт.

ВСЕМЕРНЫЙ, -ая, -ое. бүх дэлхийн, даян дэлхийн, дэлхий дахины, ертөнцийн; **всемирное тяготение** ертөнцийн таталцахуй.

ВСЕМОГУЩЕСТВО, -а, *ср.* төгс хүч, хамгийг чадах.

ВСЕМОГУЩИЙ, -ая, -ее; -ущ (*высок.*). хамгийг чадагч, төгс хүчит.

ВСЕНАРОДНЫЙ, -ая, -ое. бүх ардын, хамаг ардын.

ВСЕОБЩИЙ -ая, -ее; -общ. нийтийн, нийтээр, нийгмийн, хотол олны; **всеобщее избирательное право** нийтээр сонгох эрх.

ВСЕОБЩНОСТЬ, -и, *ж.* нийт, нэлэнхий, даяар.

ВСЕОБЪЕМЛЮЩИЙ, -ая, -ее; -ющ (*книжн.*). хамарсан, цөмийг багтаасан, бүхнийг мэдэх.

ВСЕОРУЖИЕ, -я, *ср.*: **во всеоружии** бүрэн зэвсэглээд, төгс эзэмшин; **во всеоружии знаний** мэдлэгээр бүрэн зэвсэглээд.

ВСЕПОБЕЖДАЮЩИЙ, -ая, -ее (*высок.*). бүхнийг ялах, хамгийг дийлэх; **всепобеждающая сила** идеи марксизма марксизмын үзэл санааны бүхнийг ялах хүч.

ВСЕПОГЛОЩАЮЩИЙ, -ая, -ее. сэтгэлийг бүрэн хамарсан, дур сэтгэлийг цөм булаасан.

ВСЕРДЦА'Х, *нареч.* цухалдаж, уурлаад.

ВСЕРОССИЙСКИЙ, -ая, -ое. бүх оросын.

ВСЕРЬЁЗ, *нареч.* 1. үнэн гэж, нээрээ гэж, үнэн нээсээ; **принимать всерьёз** үнэн гэж бодох; 2. лавдуун, чармайж; **довольно гулять, пора всерьёз** приняться за ученье зугаалахаа бользноод сурах ажлаа лавдуун орох цаг боллоо.

ВСЕСИЛИЕ, -я, *ср.* (*высок.*). хамгийг чадах, эрх хүч, төгс хүч.

ВСЕСИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (*высок.*). хамгийг чадагч, төгс хүчит.

ВСЕСОЮЗНЫЙ, -ая, -ое. Бүх Холбоот Улсын, Бүх Холбоотын.

ВСЕСТОРОННИЙ, -ая, -ее. нарийвчлан, аль ч талаар, бүх талаар, тал бүрээс.

ВСЕСТОРОННЕ, *нареч.* бүх талаар, тал бүрээс нь; **всесторонне обсудить вопрос** асуудлыг тал бүрээс нь авч хэлэлцэх.

ВСЁ-ТАКИ, *нареч. и союз.* бас л, тэгсэн ч, хэдий тийм боловч, ийгээс.

ВСЕУСЛЫШАНИЕ, -я, *ср.*: **во всеуслышание** өндөр дуугаар, олонд дуулдахаар; **говорить во всеуслышание** өндөр дуугаар үгүүлэх, олны сонорт хүргэх.

ВСЕЦЕЛО, *нареч.* бүрнээр, бүрмөсөн; **это зависит всецело от вас** энэ танаас бүрмөсөн шалтгаална.

ВСЕЯДНЫЙ, -ая, -ое. холимог тэжээлтэн, юуг ч иддэг; **всеядное животное** холимог тэжээлт адгуус.

В СИЛУ, *предл. срод. пад.* учир; харгаагаар, улмаас, шалтгаанаас; **в силу сложившихся обстоятельств** тохиолдсон нөхцөлийн улмаас.

ВСКАКИВАНИЕ, -я, *ср.* босон харайх, үсрэн гарах.

ВСКАКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* босон харайх, үсрэн гарах.

ВСКАРА'БКАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *несов.* **ВСКАРА'БКОВАТЬСЯ**, -аюсь, -авишься; *несов.* **ВСКАРА'БКИВАТЬСЯ**, -аюсь, -авишься; *несов.* авирах, авиран гарах.

ВСКА'РМЛИВАНИЕ, -я, *ср.* тэжээх, бордох; **ВСКР'УССТВЕННОЕ** вскармливание ребёнка хүүхэд угжих. **ВСКА'РМЛИВАТЬ**, -аю, -авишь; *несов.* хөхүүдэх, тэжээх.

ВСКАЧЬ, *нареч.* хар хурдаар, харайлган, давхин. **ВСКИ'ДЫВАТЬ**, -аю, -авишь; *несов.* **ВСКИ'НУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; *сов.* что. 1. хаях, шидэх; вскинуть мешок на плечи мөрөн дээрээ шуудай хаях; 2. рдсхийх; вскинуть голову толгойгоо рдсхийх.

ВСКИПА'НИЕ, -я, *ср.* буцлах. **ВСКИПА'ТЬ**, -аю, -авишь; *несов.* **ВСКИПЕ'ТЬ**, -лаю, -пишь; *сов.* 1. буцлах; 2. их уурлах. **ВСКИПЯТИ'ТЬ**, -ячу, -ятишь; *сов.* буцалгах. **ВСКЛА'ДЧИНУ**, *нареч.* мөнгөө нийлүүдээд.

ВСКЛОК'ОЧЕННЫЙ, -ая, -ое; -чен, -а, -о. сагсайсан, өрвийсөн.

ВСКЛОК'ОЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченный; *сов.* что (разг.). сэгсийлгэх, өрвийлгэх.

ВСКОЛЫ'ЖНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* кого-что. намлазуулах, долгилуулах.

ВСКОЛЫ'ЖНУТЬСЯ, -нувь, -нётся; *сов.* намлах, долгилох.

ВСКО'ЛЪЗЬ, *нареч.* халт мөлт, өнгөцхөн; ээрвэсхэн.

ВСКО'ПАННЫЙ, -ая, -ое. онгилсон, сэвсийлгэсэн, хөвсийлгэсэн.

ВСКОПА'ТЬ, -аю, -авишь; -опанный; *сов.* что, онгилох, хөвсийлгэх, сэвсийлгэх.

ВСКО'РЕ, *нареч.* удалгүй, даруйхан.

ВСКОРМИ'ТЬ, -ормлю, -ормишь; -ормленный; *сов.* кого-что (высок.) тэжээх, тэжээж өсгөх, бойжуулах.

ВСКОЧИ'ТЬ, -очу, -очишь; *сов.* 1. харайж орох, үсэрч мордох; вскочить на лошадь моринд үсэрч мордох; 2. харайж босох; вскочить с постели хөнжлөөс харайн босох; 3. гэнэт гарах; прыщ вскочил на лбу сэвж магнайд гэнэт гарав.

ВСКРИ'КОВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* **ВСКРИ'КНУТЬ**, -ну, -нешь; *однокр.* дуу тавих, бархирах, чарлах.

ВСКРИЧА'ТЬ, -чу, -чишь; *сов.* (книжн.) хашгирах, бархирах.

ВСКРУЖИ'ТЬ, -ужу, -ужишь; *сов.* эргүүдэх; **ВСКРУЖИТЬ** голову толгой эргүүдэх.

ВСКРУЖИ'ТЬСЯ, -ужитсь; *сов.* эргэх; голова **ВСКРУЖИЛАСЬ** толгой эргэв.

ВСКРЫВА'ТЬ, -аю, -авишь; *несов.* 1. нээх, задлах, уудлах; 2. хагалах; 3. илрүүлэх, олох.

ВСКРЫВА'ТЬСЯ, -автсь; *несов.* 1. хагарах, задрах; 2. урсах, ханзрах; 3. илрэх.

ВСКРЫ'ТИЕ, -я, *ср.* хагалах, задлах, ханзрах, илрэх.

ВСКРЫ'ТЬ, -рою, -роешь; -ытый; *сов.* что. 1. нээх, задлах; вскрыть письмо захидал нээх. 2. хагалах, өвдөх; вскрыть труп хүүр хагалах; 3. илрүүлэх, олох; вскрыть недостатки дутагдлыг илрүүлэх.

ВСКРЫ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -роется; *сов.* 1. хагарах; нарыв вскрылся хатги хагарлаа; 2. ханзрах река вскрылась гол ханзрав; 3. илрэх, олдох, тодрох; недостатки в работе вскрылись критикой ажлын дутагдал шүүмжлэлээр илэрдээ.

ВСЛАСТЬ, *нареч.* (разг.). ханатал, бахаа ханатал, падтал.

ВСЛЕД, *нареч.* за кем-чем или предлог с дат. л. хойноос, араас нь; **ПОСЛАТЬ** вслед хойноос нь явуулах.

ВСЛЕД'СТВИЕ, *предлог в род. п. учвр.* учраас-тул; вследствие болезни өвчний учраас.

ВСЛЕПУ'Ю, *нареч.* харалгүй, мукар рохор, нүд балай.

ВСЛУ'Х, *нареч.* дуудлахаар, дуудаж; **ЧИТАТЬ** вслух дуудаж унших.

ВСЛУ'ШАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *сов.* **ЕЩЕ ЧТО**. **ВСЛУ'ШИВАТЬСЯ**, -аюсь, -авишься; *несов.* чарнах, чих тавих, анхаарч сонсох.

ВСМА'ТРИВАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *несов.* **ВСМОТРЕ'ТЬСЯ**, -отрюсь, -отришься; *сов.* ажиглах, ширтэн үзэх.

ВСМЯ'ТКУ, *нареч.* яйцо всмятку шүүрхий. болгосол өлдөг, нялцгай өлдөг.

ВСО'ВЫВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* шургуулах, чихэх, хийх.

ВСОСА'ТЬ, -су, -сёшь; *всосанный*; *сов.* что, хөхөх, сорох, шингээх; **ВСОСАТЬ** с молоком матерью (эхийн сүүтэй хамт хөхсөн) хар нялхасаа сурсан юм.

ВСОСА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -сётся; *сов.* в кого-что. 1. шингэх, нэвтрэх; вода **ВСОСАЛАСЬ** в землю ус шороонд шингэв; 2. сорогдох; 3. хөхөж сурах; ребёнок **ВСОСАЛСЯ** хүүхэд хөхөж сурав.

ВСПА'ИВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* уулгах, тэжээх. **ВСПА'РЫВАТЬ**, -аю, -авишь; *несов.* ханз татах, хага татах.

ВСПА'ХАННЫЙ, -ая, -ое. хагалсан. **ВСПАХА'ТЬ**, -пашу, -пашешь; *сов.* хагалах; **ВСПАХАТЬ** целину атар газар хагалах.

ВСПА'ШКА, -и, *жс.* хагалах; **ВСПАШКА** намар паар хагалах.

ВСПЕ'НИВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* что. **ВСПЕ'НИТЬ**, -ню, -нишь; *сов.* 1. хөөсрүүлэх, хөөс сагуулах; 2. их хөлөргөх; **ВСПЕНИТЬ** коня морно их хөлөргөх;

ВСПЕ'НИВАТЬСЯ, -аюсь, -авишься; *несов.* **ВСПЕ'НИТЬСЯ**, -нюсь, -нишься; *сов.* хөөсрөх, хөөс сагах. **ВСПЛЕС'К**, -а, *м.* цалгиа, цалгих.

ВСПЛЕ'СКИВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* **ВСПЛЕС'НУТЬ**, -ну, -нётся; *сов.* 1. цалгиулах, цалгилуулах; 2. шагшрах, шогшрох; **ВСПЛЕСНУТЬ** руками зүхэн шагшрах.

ВСПЛОШНУ'Ю, *нареч.* (прост.). туж, үргэлж, нэлэнхүйдээ.

ВСПЛЫ'ВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* **ВСПЛЫ'ТЬ**, -ыву, -ывёшь; -ыл, -ыла, -ыло; *сов.* 1. хөвөх, дөөрөн гарах; 2. илрэх, илрэн гарах; **ВСПЛЫЛИ** наружу **НЕДОЧЁТЫ** дутагдал гадагш илрэв.

ВСПОЙ'ТЬ, -ою, -оишь; -оённый (-ён, -ена). *сов.* уулгаж идүүлэх, угжиж өсгөх, торнуулах.

ВСПОЛА'СКИВАТЬ, -аю, -авишь; *несов.* зайлах.

ВСПОЛЗА'ТЬ, -аю, -авишь; *несов.* **ВСПОЛЗТИ'**, -зу, -зёшь; *всполз, -ла, сов.* авирч гарах, мөлхөж гарах.

ВСПОЛОШИ'ТЬ, -шу, -шишь; -шённый (-ён, -ена); *сов.* сандруулах, сандаргах, бахардуулах.

ВСПОЛОШИ'ТЬСЯ, -шусь, -шишьясь; *сов.* сандрах бахардах.

ВСПОМИНА'ТЬ, -аю, -авишь; *несов.* **ВСПО'МНИТЬ**, -ню, -нишь; *сов.* кого-что, о ком-чём. дурьдах, дурсах.

ВСПОМИНА'ТЬСЯ, -аетсь; *несов.* **ВСПО'МНИТЬСЯ**, 1 и 2 л. *не употр.*, -итсь; *сов.* санагдах, дурсагдах, дурьдагдах.

ВСПОМОГА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. туслах, дэмжих; **ВСПОМОГАТЕЛЬНЫЙ** глагол туслах үйл үг.

ВСПОМОЩЕСТВОВА'НИЕ, -я, *ср.* (устар.). адгийн тусламж, тусламж.

ВСПОМЯНУТЬ, -яну, -янешь; -янутый; сов., *кого-что и о ком-чём (разг.)* дурьдах, санах, дурсах; вспомяни мое слово миний үгийг санаарай.

ВСПОРОТЬ, -ору, -орвьш; -оротый; сов., *что (разг.)* ханз татах, зага татах, задчих.

ВСПОРХНУТЬ, -ну, -ншь; сов. дэгдэх, давхийх. Итичка вспорхнула и улетела шувуу дэгдэж нисэв.

ВСПОТЕТЬ, -тею, -теешь; -тевший; сов. хөдрөх.

ВСПРЫГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСПРЫГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. харайж гарах, үсэрч гарах.

ВСПРЫСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСПРЫСНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; сов., *что*. 1. цацах, сүрчих, үсэргэх; **вспрыснуть цветы водой** цэцэгт ус сүрчих; 2. мялаах; **вспрыснуть новую квартиру** шинэ байраа мялаах; 3. тарих.

ВСПУГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСПУГНУТЬ**, -ну, -нешь; -угнутый; сов., *кого-что*. үргээх, цочоох, айдас хургэх, айдгах.

ВСПУХАТЬ, *1 и 2 д. не употр.*, -ает; несов; **ВСПУХНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. хавагнах, хөвсийх, хөөх.

ВСПУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСПУЧИТЬ**, -чу, -чишь; сов. оёйлгох, хөвсийлгөх, цүрдийлгэх.

ВСПЫЛИТЬ, -аю, -лишь; сов. унтууцах, цухалдах; **вспылит** из-за пустяков яльгүй юманд цухалдах.

ВСПЫЛЬЧИВОСТЬ, -и, ж. унтуу, цухал, түргэн уур.

ВСПЫЛЬЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. цочмог ууртай, түргэн ууртай, цухалдуу.

ВСПЫХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСПЫХНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. гялс хийх, гял авалцах, дүрд хийх; 2. дэгдэх, гэнэт гарах; **вспыхнула война** дайн дэгдлээ.

ВСПЫШКА, -и, ж. 1. гялс хийх, гял авалцах, дүрд хийх; 2. улайх; **вспышка гнева** уурлаж улайх.

ВСПЯТЬ, *нареч*, гэдэргээ, сөөртөө, ухарч.

ВСТАВАНИЕ, -я, ср. босох, босоо зогсох.

ВСТАВАТЬ, -таю, -таешь; несов. босох, өндийх, босоо зогсох.

ВСТАВИТЬ, -влю, -вишь; -вланный; сов., *кого-что во что*. 1. суулгах, хийх, углах; **вставить стекло в раму** жаазанд шил суулгах; 2. хавчуулах, оруулах; **вставить слово в разговор** ярианд үг хавчуулах.

ВСТАВКА, -и, ж, оруулга; нөхөөс.

ВСТАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. суулгах, хийх, углах; 2. хавчуулах, оруулах.

ВСТАВЛЯТЬСЯ, -яется; несов. суух, хийгдэх, тавигдах.

ВСТАВНОЙ, -ая, -ое, хиймэл; шургуулдаг; **вставные зубы** хиймэл шүд; **вставной шин** хиймэл улуурга.

ВСТАТЬ, *нареч*. (*высок.*) хуучин цагт, эрт урьд цагт.

ВСТАТЬ, -ану, -анешь; сов. 1. босох, зогсох, босоо зогсох, өндийх; **встать с места** суудлаас босох; **встать на ковер** хивсэн дээр зогсох; 2. гишгэх, зогсох; **встать на стул** сандал дээр зогсох; 3. багтах; **стол встанет между окнами** хоёр цонхны хооронд ширээ багтана; 4. гарах, ургах; **солнце встанет** нар гарч байна; 5. тохиолдох, учрах; **встали неприятствия** саад тохиолдов; 6. мордох, жагсах; **встать на защиту** родины өх орноо хамгаалахаар мордох; 7. тулгарах; **перед ними встал вопрос** түүний өмнө асуудал тулгарав.

ВСТРЕВОЖИТЬ, -жу, -жишь; -оженный; сов. мэгдүүлэх, үймүүлэх, сэтгэл зовоох.

ВСТРЕВОЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов. мэгдэх, цочих, түгших.

ВСТРЕПАННЫЙ, -ая, -ое (*разг.*) бэрзийсэн, үнгэгдсэн, салмарсан.

ВСТРЕПЕНУТЬСЯ, -нусь, -нёшься; сов. зог тусах, сэрвэд хийх, догдолс хийх.

ВСТРЕТИТЬ, -речу, -ретишь; -вчанный; сов. 1. уулзах, учрах, дайралдах, харгах; **встретить знакомого** танилтайгаа уулзах; 2. угтах, тосох; **встретить гостей на вокзале** төмөр замын буудал дээр зочдыг угтах; 3. хүлээн авах, угтаж авах; **его встретили хорошо** түүнийг сайнаар хүлээн авлаа.

ВСТРЕТИТЬСЯ, -речусь, -ретишься; сов. уулзалдах, дайралдах.

ВСТРЕЧА, -и, ж. 1. учрах, уулзах, зөлгох; 2. угтараг, уулзалт, угтах; **встреча нового года** шинэ жилийг угтах.

ВСТРЕЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. уулзах, учрах, дайралдах; 2. угтах, тосох; 3. хүлээж авах.

ВСТРЕЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. уулзах дайралдах, тохиолдох, учрах.

ВСТРЕЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. сөрүү, өсрэг, зөрөлдөх; **встречный ветер** сөрүү салхи; **встречный поезд** зөрөлдөх галт тэрэг; 2. угтан, дайралдсан; **встречный бой** угтан байлдах; **первый встречный аль** дайралдсан хүн; **встречный и поперечный аль** уулдсан дайралдсан хүн.

В СТРУНКУ, *нареч*. гозойх, цэмцийх.

ВСТРЯСКА, -и, ж. (*разг.*) 1. сэгсрэх, гөвөх; 2. гэгж гинших; 3. гөвдөх.

ВСТРЯХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСТРЯХНУТЬ**, -ну, -нешь; -яхнутый; сов., *кого-что*. сэгсрэх, сэгсчих, гөвөх, догслох; **встряхнуть шубу** дээл сэгсрэх; **при въезде на мост телегу встряхнуло** гүүрэн дээр гарахад тэрэг догсло.

ВСТРЯХИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВСТРЯХНУТЬСЯ**, -нусь, -нёшься; сов. 1. шилгээх, гөвөгдөх; **птичка встряхнулась** после дожда шувуу борооны дараа шилгээв; 2. сэргэх, хөхих, цэнгэх.

ВСТУПАТЬ, -аю, -аешь; несов. элсэх, орох; **вступать на военную службу** цэргийн албанд орох; **вступать в партию** намд элсэх; ☆ **вступать в брак** эр эм бололцох, гэрлэх.

ВСТУПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. өмгөөлөх, өмөөрөх; **вступаться за кого-либо** ямар нэгэн хүнийг өмгөөлөх.

ВСТУПИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. оролтын, элсэлтийн, эхлэлтийн удиртгал; **вступительный** ванос элсэлтийн татвар; **вступительное слово** эхлэлтийн үг.

ВСТУПИТЬ, -уплю, -упишь; сов. 1. орох; **войска вступили в город** цэрэг хотод оров; 2. элсэх; **вступить в партию** намд элсэх; 3. оролцох; **вступить в разговор** ярианд оролцох; 4. эхлэх; **вступить в переговоры** хэлэлцээ хийж эхлэх; **вступить в спор** маргаж эхлэх; 5. болох; **вступить в силу** хүчин төгөлдөр болох; **вступить во владение** эзэн болох; **вступить в брак** эр эм болох, гэр бүл болох; **весна вступила в свои права** гүйцэд хавар болдоо, ёстой хавар боллоо.

ВСТУПИТЬСЯ, -уплюсь, -упишься; сов., *за кого-что*. өмгөглөх, өмөөрөх.

ВСТУПЛЕНИЕ, -я, ср. оролт, элсэлт, удиртгал.

ВСУНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., *что во что*. хийх, дүрэх, шургуулах; **всунул** записную книжку в карман тэмдэглэлийн дэвтрийг хармаандаа хийв.

ВСУХОМЯТКУ, *нареч*. (*разг.*) хуурайгаар.

ВСУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВСУЧИТЬ**, -всучу; *всучишь*; -чанный (-ен, -ена); сов., *что*. 1. томох, гөрөх; 2. атгуулах, шааж өгөх.

ВСХЛИПЫВАНИЕ, -я, ср. мэгшин уйлах, сугшран ухих, ахрэх.

ВСХЛИПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. бүгшин уйлах, сугшран ухих, ахрэх.

ВСХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. гарах, авирах; всходить на трибуну индэр дээр гарах; 2. ургах, мандах; солнце всходит нар мандаж байна; 3. хөөх, хөөрөх, бүлхийх; тесто всходит зуурсан гурил хөөж байна; 4. цухуйх, соёолох.

ВСХОДЫ, -ов. соёолот, цухуйц, ургалт.

ВСХОЖЕСТЬ, -и, ж. ургах чанар, ургахуйц, ургамтгай.

ВСХОЖИЙ, -ая, -ее. ургах, ургамтгай, ургахуйц.

ВСЫПАТЬ, -плю, -плешь; -анный; сов., что во что. хийх, юүлэх;сыпать муку в мешок гурил шуудайд хийх.

ВСЮДУ, нареч. газар бүр, хааяагүй, газар сайгүй.

ВСЯКИЙ, -ая, -ое. 1. бүр, бүх, ямар ч, аль ч; во всякое время ямар ч цагт; всякими путями бүх аргаар; 2. аливаа хүн, ямар ч хүн, хэн ч; всякий может это сделать үүнийг хэн ч хийж чадна; ☆ во всяком случае юу ч гэсэн, ямар ч болсон; на всякий случай хэрэг болж магадгүй гээд, юу ч болтугай; всякое бывает элдвийн юм дайралдана.

ВСЯЧЕСКИ, нареч. (разг.). элдэв аргаар, янз бүрээр.

ВСЯЧЕСКИЙ, -ая, -ое. (разг.). элдэв, элдэв янзын, янз бүрийн.

ВСЯЧИНА -ы, ж. всякая всячина элдвийн юм, элдэв шалдвын юм.

ВТАЙНЕ, нареч. нууцгай, далдуур, битүү, дотроо.

ВТАЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. чихэх, түлхэн оруулах.

ВТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гишгэчих, нухчих; ☆ втоптать в грязь шаварт суулгах, баллах.

ВТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. чирж оруулах, зөөж оруулах.

ВТАЧАТЬ, -аю, -аешь; втачанный; сов., что (спец.). **ВТАЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хавчаас барьж оёх, хавчааслах.

ВТАЩИТЬ, втащу, втащись; втащенный; сов., кого-что во что. чирж оруулах, зөөж оруулах.

ВТЕКАТЬ, -ает; несов. цутгах, урсаж орох.

ВТЕМНУЮ, нареч. харалгүй, нүд балай, таамгаар.

ВТЕМЯШИТЬ, -шу, -шишь; -иенный; сов., что кому-чему (прост.). арай гэж ойлгуулах.

ВТЕМЯШИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -шится; сов., кому (прост.). хадаж орох; втемяшилось ему в голову сэтгэлд нь хадаж орлоо.

ВТЕРЕТЬ, вотру, вотрешь; втёр, -ла; втёртый; втерев и втёрши; сов., что во что. түрхэх, үрдэж шингээх; ☆ втереть очки нүд алдуулах, залилах.

ВТЕРЕТЬСЯ, вотрусь вотрешься; втёрся, -лась; сов., во что. 1. нэвтрэн шингэх; 2. чихэлдэн орох; втереться в толпу олны дотор чихэлдэн орох; 3. шургалж орох, нүүр тал олох.

ВТЕЧЬ, 1 и 2 л. не употр., втечёт, втекут, втёк, втекла; сов., во что. гоожин орох, урсаж орох.

ВТИРАНИЕ, -я, ср. 1. түрхэж шингээх; 2. түрхэх эм.

ВТИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. түрхэх, үрдэж шингээх; ☆ втирать очки нүд алдуулах, залилах.

ВТИРАТЬСЯ -аюсь, -аешься; несов. 1. нэвтрэн шингэх; 2. чихэлдэн орох; 3. шургалж орох, нүүр тал олох.

ВТИСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВТИСНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; сов., что во что. чихэж оруулах, шахаж оруулах, хавчуулах.

ВТИСКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВТИСНУТЬСЯ**, -нусь, -нешься; сов. чихэлдэн орох, шахалдан орох.

ВТЯХОМОЛКУ, нареч. (разг.). сэмхэн, далдуур, чимээгүйхэн.

ВТОЛКНУТЬ, -ну, -нешь; втолкнутий; сов., кого-что во что. түлхэж оруулах, чихчих.

ВТОЛКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; сов., что кому-чему (разг.).

ВТОЛКОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тайлбарлан таниулах, сэнгэрүүлэх.

ВТОПТАТЬ, -опчу, -опчешь; -оптанный; сов., что во что. гишгэчих, далдартал гишгэчих; ☆ втоптать кого-либо в грязь хэн нэгнийг шаварт суулгах, хэн нэгнийг нухчин дарлах.

ВТОРГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВТОРГНУТЬСЯ**, -нусь, -нешься; -ргся, -лась; сов., во что. халдан орох, цөмрөн орох.

ВТОРЖЕНИЕ, -я, ср. халдан орох, цөмрөн орох; вторжение в чужую область хүний газар халдан орох.

ВТОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., кому-чему. дахих, давтах, дууриан дугарах, дагалдан хэлэх.

ВТОРИЧНО, нареч. 1. дахин, дахинж; вторично про- ситы дахин гуйх; 2. хоёрдох; вторичный слой хоёр- дох давхарга.

ВТОРНИК, -а, м. ангараг, мягмар, хоёрдох өдөр.

ВТОРОГОДНИК, -а, м. жил улирсан сурагч, анги дэвшээгүй сурагч.

ВТОРОГОДНИЧЕСТВО, -а, ср. анги дэвшихгүй явдал, хоёрдугаар жилдээ улиран суух явдал.

ВТОРОЙ -ая, -ое. 1. хоёрдугаар, дэд; 2. хоёр- рон, хоёрны өдөр; второе число мая тавдугаар сарын хоёрны өдөр.

ВТОРОКЛАССНИК, -а, м. хоёрдугаар ангийн су- рагч.

ВТОРОКЛАССНИЦА, -ы, ж. хоёрдугаар ангийн бүсгүй сурагч.

ВТОРОПЯХ, нареч. яараад, яарахдаа, яарч санд- раад.

ВТОРОРАЗЯДНЫЙ, -ая, -ое. хоёрдугаар зэр- гийн.

ВТОРОСОРТНЫЙ -ая, -ое. хоёрдугаар зэргийн, зэхийхэн, барагтайхан.

ВТОРОСТЕПЕННЫЙ, -ая, -ое. хоёрдугаар зэр- гийн, дунд жирийн.

ВТРЕТЬИХ, вводн. сл. гуравдугаарт, гуравд.

ВТРИДОРОГА, нареч. (разг.). учиргүй үнэтэй, гурван давхар үнэтэй.

ВТРОЕ, нареч. гурван давхар; гурав дахин; уве- личить втрое гурав дахин өсгөх.

ВТРОЁМ, нареч. гурвуул

ВТРОЙНЕ, нареч. гурав дахин их.

ВТУЗ, (Высшее техническое учебное за- ведение) техникийн дээд сургууль.

ВТУЛКА, -и, ж. 1. холхивч, цөн; 2. бөглөө, таг- лаа.

ВТУПИК нареч. мухардах.

ВТЫКАТЬ, -аю -аешь; несов. хатгах, чихих, шаах.

ВТЫКАТЬСЯ, -ается; несов. хатгагдах, шааг- дах, чичигдэх.

ВТЯГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВТЯНУТЬ**, -яну, -янешь; -янутый; сов., кого-что, во что. татах, та- тан оруулах, сорох, хураах.

ВТЯГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВТЯНУТЬСЯ**, -янусь, -янешься; сов. 1. татагдан орох; 2. хонхойх; у больного щёки втянулись өвчтэй хүний хацар нь хонхойжээ; 3. дадах, дадал олох; втяну- ться в работу ажилд дадах.

ВУАЛИРОВАТЬ, -рю, -руешь; несов., что бүр- хэгдүүлэх.

ВУАЛЬ, -и, ж. 1. гвлүүр, торон бүрхэвч; 2. го- рон шаа; 3. зэвхий толбо.

ВУЗ, -а, м. (Высшее учебное заведение) дээд сургууль.

ВУЗОВСКИЙ, -ая, -ое. дээд сургуулийн
ВУЛКАН, -а, м. галт уул; потухший вулкан сөнөсөн галт уул; действующий вулкан сөнөөгүй галт уул.

ВУЛКАНИЗАЦИЯ, -и, ж. халааж нөхөх, халааж боловсруулах.

ВУЛКАНИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. хүхэрдүүлэх, резина халааж боловсруулах.

ВУЛКАНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. галт уулын, дэлхийн дотоод хүчний; вулканические породы галт уулын чулуулаг.

ВУЛЬГАРИЗАТОР, -а, м. хазайлгагч, гуйвуулагч.

ВУЛЬГАРИЗАЦИЯ, -и, ж. хазайлгах, гуйвуулах.

ВУЛЬГАРИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что, хазайлгах, гуйвуулах.

ВУЛЬГАРИЗИРОВАТЬСЯ, -руется; сов. и несов. хазайх, гуйвах.

ВУЛЬГАРИЗМ, -а, м. баазхан үг, бүдүүлэг үг, балиар үг.

ВУЛЬГАРНО, нареч. бүдүүлэг, балиар, булай.

ВУЛЬГАРНОСТЬ, -и, ж. бүдүүлэг, балиар, бузар булай.

ВУЛЬГАРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. балиар, бүдүүлэг, булай.

ВХОД, -а, м. 1. орох газар, хааяга, үүд; главный вход гол хаалга; 2. орох; вход воспрещён орж болохгүй; плата за вход орохын төлбөр, орох билетийн үнэ.

ВХОДИТЬ, вхожу,ходишь; несов. 1. орох; войти в дом гэрт орох; 2. оролцох; он сам входит во все дела тэр өөрөө бүх хэрэгт оролцдог; 3. багтах; в бочонк входит одно ведро торхонд ганц хувин багтана; 4. эхлэх, болох; входит в употребление хэрэглэгдэж эхлэх; ☆ входит в долги өрөнд баригдах; входит в лета насжих; входит в доверие итгэгдэх; входит в силу хүчин төгөлдөр болох.

ВХОДНОЙ, -ая, -ое. орох, орохын; входная дверь орох үүд.

ВХОДЯЩИЙ, -ая, -ее, (офиц.). 1. орох, оролцох; 2. орсон, ирсэн; входящая бумага ирсэн бичиг; входящий журнал ирсэн бичгийн данс; 3. дотор; входящий угол дотор өнцөг.

ВХОЖДЕНИЕ, -я, ср. орох, оролт.

ВХОЖИЙ, -ая, -ее, вхож (разг.). оромтгой; явтамгай; ордог; он вхож в этот дом энэ гэрт тэр хүн ордог юм.

ВХОЛОСТУЮ, нареч. бүтэцгүй, ашиггүй, урагшгүй; работат вхолостую бүтэцгүй ажиллах.

ВЦЕПИТЬСЯ, вцеплюсь, вцепишься; сов., в кого-что (разг.). **ВЦЕПЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. асах, ноцох, зууралдах.

ВЦСПС, Всесоюзный Центральный Совет профессиональных союзов). **БХУЭТЗ** (Бүх Холбоотын Үйлдвэрчний Эвлэлийн Төв Зөвлөл).

ВЧЕРА, нареч. өчигдөр.

ВЧЕРАШНИЙ, -ая, -ее. өчигдрийн.

ВЧЕРНЕ, нареч. бүдүүн төлөв, ноорог, эх навтрага; доклад готов вчерне илтгэлийн ноорог бэлэн болов.

ВЧЕРТИТЬ, вчерту, вчертишь; вчерченный; сов., что. во что. **ВЧЕРЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. зурах, багтааж зурах.

ВЧЕТВЕРО, нареч. дөрвөн давхар, дөрвөн дахин; дөрөв; увеличить вчетверо дөрөв дахин өсгөх; сложить вчетверо дөрөв нугалах.

ВЧЕТВЕРОМ нареч. дөрвүүл.

ВЧЕТВЕРТЫХ, вводн. сл. дөрөвдүгээрт, дөрөвд.

ВЧИТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. во. что.

ВЧИТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. хянаж унших, сайн унших, уншиж ойлгох.

ВЧУЖЕ, нареч. хөндлөнгөөс, хажуу талаас; мне его вчуже жаль би түүнийг хөндлөнгөөс өрөвдөх юм.

ВШЕ'СТЕРО, нареч. зургаан давхар, зургаа дахин.

ВШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зүйх, оёх, үдэх.

ВШИВАТЬСЯ, -ается; несов. зүйх, оёх, үдэгдэх.

ВШИВНОЙ, -ая, -ое. зүйдэлтэй, залгаастай.

ВШИ'ВЫЙ, -ая, -ое, вшив. бөөстэй, бөөсөндөө баригдсан.

ВШИРЬ, нареч. хөндлөөшөө, өргөөшөө, өргөн тийшээ; раздаться вширь өргөөшөө сунах.

ВШИТЬ, вожью, вожьёшь; вшей; вшитый; сов., что. во что 1. зүйх, залгаж оёх; вшить рукав в рубашу цамцанд ханцуй залгаж оёх; 2. үдэх; вшить бумагу в папку хавтсанд бичиг үдэх.

ВЪЕДАТЬСЯ, -ается, несов. шингэх, идэж сурах.

ВЪЕЗД, -а, м. орох, нэвтрэн орох, орох газар.

ВЪЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. орох, орж ирэх, орж суух.

ВЪЕХАТЬ, -еду, -едешь; сов. 1. орох, нэвтрэн орох, орж ирэх; въехать во двор хашаанд орох; 2. орж суух, нүүж орох; въезжать в квартиру байранд орж суух.

ВЫ, вас, вам, вас, вами, о вас; мест. личное 2 л. мн. ч. та; та нар; что с вами? та яагаа в? благодарю вас танд баярлалаа.

ВЫБАЛТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. задруулан чалчих, задруулах; выбалтывать секрет нууцыг задруулан чалчих.

ВЫБЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫБЕЖАТЬ**, -егу, -ежишь, -егут; сов. гүйж гарах.

ВЫБЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов. цайруулах, цагаанаар будах, цагаан болгох.

ВЫБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ховх цохих, цохих, гөвөх, арилгах.

ВЫБИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. арай чамай гарах, арай гэж мултрах.

ВЫБИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. шилэх, шилж авах, шигших, сонгох.

ВЫБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. арай гэж гарах, чуу чамай гарах, мултрах.

ВЫБИТЬ, -бью, -бьешь; -бей; -итый; сов., кого-что. 1. ховх цохих, мулт цохих, цөм цохих; выбить из седла эмээлээс ховх цохих; выбить стекло шил цөм цохих; 2. гөвөх, сэгсрэх; выбить ковер хивс гөвөх; 3. дэлдэх, цутгах; выбить монету зоос дэлдэх; ☆ выбить из колеи замыг алдуулах, барилыг алдуулах; выбить дорогу замыг донсолгоотой болгох, зам эвдэх.

ВЫБИТЬСЯ, -бьюсь, -бьешься; -бейся; сов. 1. арай гэж гарах, арайхан мултрах; выбиться из толпы олны дундуур арай гэж гарах; 2. барах, алдах; выбиться из сил хүчээ барах; 3. цухуйх, бултайх; волосы выбились из-под шляпы малгай доогуур үс нь цухуйв.

ВЫБОИНА, -ы, ж. хонхор, цөмөрхий газар, сэг гарах.

ВЫБОЛТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., (разг.). үг алдах, үг задруулах, чалчих.

ВЫБОР, -а, м. 1. шилэх, шилэлт; брать на выбор шилж авах; остановить свой выбор шилж авах; 2. сонгох, сонголт, выборы в совет зөвлөлийн гишүүдийг сонгох; собрание избирателей для выборов сонголт хийх сонгогчдын хураал.

ВЫБОРКА, -и, ж. түүвэрлэх, түүвэр; делать выборки түүвэрлэн авах, түүвэр хийх.

ВЫБОРНОСТЬ, -и, ж. сонгуулыг ёс, сонгож байгуулах, сонгуулиар томилх.

ВЫБОРНЫЙ, -ая, -ое. 1. сонгуулийн, сонголын; 2. сонгогдсон хүн.

ВЫБОРОЧНЫЙ, -ая, -ое. түүвэр, түүвэрлэсэн; выборочное обследование, түүвэрлэсэн шинжилгээ

ВЫБОРЩИК, -а, м, сонгогч, сонголын төлөөлөгч.

ВЫБОРЫ, -ов. сонгууль, сонголт; всеобщие, равные и прямые выборы при тайном голосовании нууц санал хураах журмаар явуулах бүх нийтийн тэгш шууд сонгууль.

ВЫБРАНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. хараах.

ВЫБРАСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хаях, гаргах.

ВЫБРАСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. харайж буух, үсэрч буух.

ВЫБРАТЬ, -беру, -берешь; -ранний; сов., кого-что. 1. шилэх, шилж авах; выбрать профессию мэргэшил шилж авах; 2. сонгох; 3. ялгах, түүвэрлэх; выбрать ягоды жимс ялгах; 4. уудлах, уудалж гаргах; выбрать всё из коробки хайрцагас бүгдийг уудалж гаргах.

ВЫБРАТЬСЯ, -берусь, -берешься; сов. 1. арай гэж олж гарах, олж гарах; выбраться из леса на дороге ой дотроос замаа арай гэж олж гарах; 2. мултрах, ангижрах; выбраться из затруднения бэрхшээлээс ангижрах; 3. зав олох; найти время выбраться в театр театр очих зав олох.

ВЫБРИТЬ, -рею, -реешь; -итый; сов., что. хусах, авах; выбрить голову толгой хусах, үс авах.

ВЫБРИТЬСЯ, -реюсь, -реешься; возвр. үсээ хуцуулах, үсээ авахуулах, хусах.

ВЫБРОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что. 1. хаях, гадагш хаях; выбросить из окна цонхоор гаргаж хаях; 2. гаргах; выбросить товар на рынок дэлгүүрт бараа гаргах.

ВЫБРОСИТЬСЯ, -ошусь, -осишься; сов. харайж буух, үсэрч буух.

ВЫБЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫБЫТЬ**, -буду, -будешь; -будь; сов., из чего (офиц.). мордох, гарах, зайлах, огцрох; выбыть из города хотоос мордох; выбыть со службы албан тушаалаас огцрох; выбыть из строя жагсаалаас гарах.

ВЫБЫТИЕ, -я, ср.: за выбытием очсон дээрээс, явчсан учраас.

ВЫВАЛИВАТЬ, -аж, -аешь; несов. **ВЫВАЛИТЬ**, -аю, -аешь; -ленный; сов., что из чего. унагаах, өнхрүүлэх алдах.

ВЫВАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫВАЛИТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; сов. унах, ойчих.

ВЫВАЛЯТЬ, -аю, -аешь; сов. өнхрүүлэх, хөрвүүлэх, хөлбөрүүлэх.

ВЫВАЛЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. өнхрөх, хөлбөрөх, хөрвөх.

ВЫВАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫВАРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. чанах, чанаж бэлтгэх, болгох.

ВЫВАРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫВАРИТЬСЯ**, -ится; сов. чанагдах.

ВЫВАРКА, -и, ж. чанах; үлтэртэл чанах.

ВЫВАРКИ, -ов, цөв, цөвдөс, шаар, нитэг.

ВЫВАРОЧНЫЙ, -ая, -ое. чанасан, чанах.

ВЫВЕДАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что (разг.). **ВЫВЕДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. сураглах, сурвалжлах, лавлах, заншлах.

ВЫВЕДЕНИЕ, -я, ср. 1. арилгах, гаргах; 2. ургуулах, бойжуулж гаргах; выведение новых сортов пшеницы шинэ зүйлийн буудайг бойжуулж гаргах.

ВЫВЕСТИ, -зу, -зешь; -вез, -ла, -занный; сов. *кого-что*. 1. гадагш гаргах, зөөх; 2. авчрах; 3. нэвтрүүлэн гаргах.

ВЫВЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что шалгах, тааруулах; выверить часы цаг тааруулах.

ВЫВЕРНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что. сугалж авах, мушгиж авах, эрэгдэж авах; вывернуть лампочку лампа эрэгдэж авах; 2. булгалах; 3. урвуулах, гадагш эргүүлэх; вывернуть карманы хавтгаа урвуулах, хармаанаа эргүүлэх.

ВЫВЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов., из чего (разг.). 1. сугарах, эргэж мултрах; 2. булгарах; 3. урвах, гадагш эргэх.

ВЫВЕРТ, -а, м. (разг.). 1. нахилзах, годгонох, огдгонох; отплясывать с вывертами нахилзан бүжиглэх; 2. орооцолдсон үг.

ВЫВЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. урвуулах, сугалах, булгалах.

ВЫВЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. мултрах, сугарах; 2. булгарах; 3. гадагш эргэх.

ВЫВЕРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. шалгах, тааруулах.

ВЫВЕСТИ I, -ешу, -есишь; -еси; -ещенный; сов. что. өлгөх, наах; вывести флаги далбаа өлгөх; вывести объявление зарлал наах.

ВЫВЕСТИ II, -ешу, -есишь; -ешенный; сов., что. (спец.) жигнэж үзэх, чигнэж үзэх, дэнсэлж шалгах

ВЫВЕСКА I, -и, ж. I. илэрхийлэл, өлгөөс, хаяг 2. халхавч.

ВЫВЕСКА II, -и, ж. чигнэлт, дэнслэх.

ВЫВЕСТИ, -еду, -едешь; -ел; -едший; -еденный сов., кого-что. 1. гаргах; вывести лошадь из конюшни саравчнаас морь гаргах; вывести из состава президиума тэргүүлэгчдийн бүрэлдэхүүнээс гаргах; 2. арилгах; вывести пятна толбыг арилгах; 3. бойжуулах; вывести цыплят дэгдээхий бойжуулах; 4. барих, босгох; вывести стену туурга босгох; 5. дүрслэн үзүүлэх; писатель вывел в повести тип рабочего зохиолч туужиндаа ажилчдын нийтлэг дүрийг дүрслэн үзүүлэв; ✕ вывести из терпения тэсвэрийг аргагүй болгох; вывести на чистую воду гэмийг илрүүлэх; вывести на широкую дорогу цагаан замд оруулах, зөв замд оруулах.

ВЫВЕСТИСЯ I, I и 2 л. не употр., -едется; -елся; сов. алга болох, үгүй болох, устах.

ВЫВЕСТИСЯ II, I и 2 л. не употр., -едется; -елся; сов. гарах, бойжих.

ВЫВЕТРИВАНИЕ, -я, ср. салхинд элэгдэх, өгөрших.

ВЫВЕТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫВЕТРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. 1. салхи оруулах, салхинд гарах; 2. элэгдэх, өгөрших; 3. мартуулах.

ВЫВЕТРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫВЕТРИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.**, -ится; сов. 1. салхинд цэвэрших; 2. өгөрших, элэгдэх; 3. мартагдах.

ВЫВЕШИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. өлгөх, наах.

ВЫВЕШИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. дэнсэлж үзэх, чигнэж шалгах.

ВЫВЕШИВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; несов. өлгөгдөх, наагдах.

ВЫВЕШИВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. дэнслэгдэх, чигнэгдэх.

ВЫВНТИТЬ, -нчу, -нтишь; -нчений; сов., что из чего. **ВЫВИ'НЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. шураг сугалах, шураг мултлах, мушгиж авах.

ВЫВНТИТЬСЯ, -ится; сов. **ВЫВИ'НЧИВАТЬСЯ**, -ається, несов. мултрах, шураг мултрах.

ВЫВХ, -а, м. үе мултрах, булгаргах, булгагах.

ВЫВХНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что үе мултлах, булгагах; **вывхнуть ногу хөлөө булгагах**.

ВЫВОД, -а, м. 1. дүгнэлт, гаргалга; ложный вывод ташаа дүгнэлт; 2. гаргах.

ВЫВОДИТЬ, -ожу, -одишь; негов. 1. гаргах; 2. арилгах, үгүй болгох; 3. бойжуулах; 4. барих, босгох; 5. дүрслэн үзүүлэх.

ВЫВОДИТЬСЯ I, -бдится; несов. алга болох, үгүй болох.

ВЫВОДИТЬСЯ II, -бдится; несов. гарах, бойжих.

ВЫВОДОК, -дка, м. няях зузага, улаан цурав, ангаахай.

ВЫВОЗ, -а, м. 1. гадаадад гаргах зүйл, экспорт; 2. зөөж гаргах.

ВЫВОЗИТЬ, -ожу, -озишь; несов. 1. гадагш гаргах, гадагш нэвтрүүлэх; 2. зөөж гаргах.

ВЫВОЗИТЬСЯ, -бзится; несов. 1. гадагш гаргах; гадаадад нэвтрэх, авчрах; 2. зөөж гаргах.

ВЫВОЗКА, -и, ж. зөөж гаргах, гаргах, аваачих.

ВЫВОЗНО'Й, -ая, -бе. 1. гадагш гаргах; **вывозная пошлина** гадагш гаргахын цүүвэн; 2. зөөж гаргах.

ВЫВОЛА'КИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫВОЛОЧЬ**, -оку, -очешь, -окут; -ок, -ла; -оченный; сов. чирж гаргах.

ВЫВОРА'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. урвуулах, гадагш эргүүлэх.

ВЫВОРА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеешься; несов. гадагш эргэх.

ВЫВОРОТ, -а, м. шиворот на выворот тас зөрүү, тас очдоо; на выворот урваад, гадагш эргээд.

ВЫВОРОТИТЬ, -очу, -отишь; -оченный; сов., что (прост.) малтаж гаргах, онгилон гаргах, оглооруулах; **выворотить камень из земли** газраас чулуу онгилон гаргах; 2. урвуулж гаргах, гадагш эргүүлэх, онгичих.

ВЫГАДАТЬ, -аю, -аешь; -анний; сов., что **ВЫГАДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. ашиг олох, хонжих, арилгах.

ВЫГИБ, -а, м. матгар, тахигар, нугалаас.

ВЫГИБА'НИЕ, -я, ср. нугалах, тахийлгах, матах.

ВЫГИБАТЬ, -аю, -аешь; несов. матах, нугалах.

ВЫГИБАТЬСЯ, -аюсь, -аеешься; несов. матийх, хотойх, нугарах.

ВЫГЛЯДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., **ВЫГЛЯЖИВАТЬ**, -ажу, -адишь; -аженный; несов. төнийлгөх, индүүдэх, илүүрдэх.

ВЫГЛЯДЕТЬ, -ляжу, -ядишь; несов. үзэгдэх, харагдах, царайтай байх; она **выглядит** моложе своих лет тэр авгай залуувтар царайтай байна; **вы хорошо выглядите** таны царай сайн байна.

ВЫГЛЯДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫГЛЯНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. шагайх; **выглянуть из окна** цонхоор шагайх; 2. бултайх, цухуйх; **из-за туч** **выглянула луна** үүлний цаанаас сар цухуйх.

ВЫГНАТЬ, -гоню, -гонись; -анний; сов., **кого-что**. 1. хөөж гаргах; **выгнать из дому** гэрээс хөөж гаргах; 2. туух, залах; **выгнать скот на пастбище** бэлчээрт мал туух 3. нэрэх; нэрж гаргах; **выгнать дөготь** данирхай нэрэх.

ВЫГНАТЫЙ, -ая, -ое; -нут, -а. матгар, мал, нугархай.

ВЫГНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что. матах, нугалах,

ВЫГНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. матайх, нугарах, бөгцийх.

ВЫГОВА'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫГОВОРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренний; сов., что. 1. дуудах, үгүүлэх; 2. донгодох, зэмлэх; 3. хэлэлцэж тохирох.

ВЫГОВОР, -а, м. 1. аялга, хэллэг; чистый **выговор** цэвэрхэн аялга; 2. донгодох, зэмлэх; строгий **выговор** хатуу донгодох.

ВЫГОДА, -ы, ж. ашиг, завшаан, хонжоо.

ВЫГОДНО, нареч. ашигтай, завшаантай.

ВЫГОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. дөхөмтэй, ашигтай.

ВЫГОН, -а, м. билчээр, билчээх.

ВЫГОНКА, -и, ж. нэрэх, нэрэлт.

ВЫГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. хөөж гаргах; 2. билчээх; 3. нэрэх.

ВЫГОРА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хаших, хороолох; 2. хаацайлах, өмгөөлөх; **выгораживать** **приятеля** найзыгаа хаацайлах.

ВЫГОРАТЬ, -ает; несов. **ВЫГОРЕТЬ**, I и 2 л. не употр., -ит, сов. 1. бүр шатах, хуу шатах; 2. онгох, гандах; одежда **выгорает на солнце** хувцас наранд гандана.

ВЫГОРОДИТЬ, -ожу, -одишь; -оженный; сов. **кого-что**. 1. хороолох, хүрээлэх, хаших; 2. хаацайлах, өмгөөлөх.

ВЫГРАВИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. сийлбэрлэх.

ВЫГРЕБАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫГРЕСТИ**, -ребу, -ребешь; -реб, -ла; -ребенный; сов., что. 1. утгаж гаргах, малтаж авах; 2. сэлэх, самран явах.

ВЫГРЕБНО'Й -ая, -ое. асгах, арилгах, бохирын; **выгребная яма** бохирын нүх, муу усны нүх.

ВЫГРУЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫГРУЗИТЬ**, -ужу, -узишь; -уженный; сов., что. ачаа буулгах.

ВЫГРУЖАТЬСЯ, -аюсь, -аеешься; несов. **ВЫГРУЗИТЬСЯ**, -ужусь, -узишься; сов. ачаа буух, ачаа буулгадах.

ВЫГРУЗКА, -и, ж. ачаа буулгах.

ВЫГРЫЗАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫГРЫЗТЬ**, -зу, -зешь; -ыз, -ла; -зенный; сов., что. химлэх, цоо мэрэх.

ВЫДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; несов. 1. өгөх, олгох; 2. барьж өгөх, зааж өгөх; 3. мэдэмгийрэх, мөргэмшинх.

ВЫДАВАТЬСЯ, -даюсь, -даться; несов. 1. цухуйх, хушууран орох; 2. өгтөх, олгогдох, өгөх, олгох; 3. ялгаран гарах.

ВЫДАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. **ВЫДАВЛИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. шахах, шахаж гаргах; **выдавить сок из моркови** луувангийн шүүсийг шахаж гаргах; 2. хэмх дарах, цөм дарах; **выдавить стекло** шил хэмх дарах; 3. дарах, хэв гаргах; **выдавить знак на металле** төмөрлөг дээр тэмдэг дарах; ☆ **выдавить слезы** хүчээр уйлах; **выдавить улыбку** хүчээр инээмсэглэх.

ВЫДАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. саах, сүү саах.

ВЫДА'ЛБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. төнхөх, ухах; 2. цээжлэх.

ВЫДАТЬ, -ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут; -ай; -анный; сов., **кого-что**. 1. өгөх, олгох; **выдать удостоверение** үнэмлэх олгох; 2. илчлэх; **выдать себя** өөрийгөө илчлэх; 3. мэт болдох, шиг дүр үзүүлэх, гэж мэдээрхэх; **выдать себя за знатока** юм мэдэх хүн шиг дүр үзүүлэх.

ВЫДАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -астся, -адутся; сов. 1. цухуйж гарах, дом **выдался** углом

на площадь байшин өнцгөөрөө талбай дээр цухуйн гарчээ; 2. болох, тохиолдох, олдох; **выдался** солнечный день нартай өдөр боллоо; **выдался** удобный случай аятайхан учир тохиолдлоо.

ВЫ'ДАЧА, -и, жс. 1. түгээх; олгох; 2. олгосон юм; 3. шилжүүлж өгөх.

ВЫДАЮ'ЩИЙСЯ, -аясь, -еясь. гарамгай, сод, товон гарсан; **выдающийся** учёный гарамгай эрдэмтэн.

ВЫДВИГА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. тавих, түрэх, түрж тавих; 2. дэвшүүлэх, нэр цохох.

ВЫДВИГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. тавих, түрэгдэх, урагш ахих; 2. дэвших, нэр цохогдох; 3. сугарах, хөдлөх, холжих.

ВЫДВИЖЕ'НЕЦ, -нца, м. дэвшсэн хүн.

ВЫДВИЖЕ'НИЕ, -я, ср. дэвшүүлэх, дэвших.

ВЫДВИЖНО'Й, -ая, -ое. сугардаг, шургуулга, автах; шкаф с **выдвижными** ящиками сугардаг хайрагтай шүүгээ, шургуулгатай шүүгээ.

ВЫ'ДВИНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; *сов.* *кого-что*. 1. түлхэж тавих, урагш тавих, урагш түрэх; **выдвинуть** стол на середину комнаты тасалгааны дунд ширээг түлхэж тавих; 2. дэвшүүлэх, нэр гаргах; **выдвинуть** на должность албан тушаалд дэвшүүлэх; 3. тавих, гаргах; **выдвинуть** доказательство нотолгоо гаргах; 4. сугалах, татах; **выдвинуть** ящик шургуулга татах.

ВЫ'ДВИНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов.* 1. дэвших, урагш ахих; 2. сугарах, татагдах; 3. тодрон гарах, давшин гарах.

ВЫ'ДВОРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; *сов.*, *кого-что* (*прост.*). **ВЫДВОРЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* байраас нь албадан гаргах, албадаж нүүлгэх.

ВЫ'ДЕЛ, -а, м. эмч олгох, оногдсон хувь.

ВЫ'ДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.*, *что*.

1. **вдлэх**, боловсруулах; 2. урлах. **ВЫДЕЛЕ'НИЕ**, -я, ср. 1 ялгаруулах, ялгаж өгөх, тасалж өгөх, эмчийг олгох; 2. гарах, гоожих, гоождос, ялгадас; **выделение** пота хөлс гарах.

ВЫ'ДЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; *сов.*, *кого-что*. 1. хуваарилж өгөх, гаргаж өгөх; **выделить** участок для строительства барилга барих газар гаргаж өгөх; 2. ялгаж бичих, онцгойлох; **выделить** особым шрифтом тусгай үсгээр ялгаж бичих; 3. гаргах, гоожуулах; **выделить** пот хөлс гаргах; 4. онцлон тэмдэглэх.

ВЫ'ДЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; *сов.* 1. салах, тусгаарлах; 2. ялгаран гарах, товонх; 3. гарах, гоожих, тусах.

ВЫ'ДЕЛКА, -и, жс. **вдлэх**, **вдлүүр** хийх.

ВЫДЕ'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. **вдлэх**, боловсруулах; 2. хийх, үйлдвэрлэх.

ВЫДЕ'ЛЫВАТЬСЯ, -ваюсь, -ваешься; *несов.*

1. **вдлэх**, **вдлэгдэх**; 2. хийх, хийгдэх. **ВЫДЕЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* 1. хуваарилж өгөх, гаргаж өгөх; **выделять** часть имущества юмны хэсгийг хуваарилж өгөх; 2. ялгаж тэмдэглэх; 3. гаргах, гоожуулах.

ВЫ'ДЕРГАТЬ, -гаю, -гаешь; *сов.* **ВЫДЕРГИВА'ТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* сугалах, суга татах, зулгаах, сэмлэх; **выдергать** все сорняки бүх хог ургамлыг зулгаах.

ВЫДЕРГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* сугарах, мултрах, сэмрэх.

ВЫ'ДЕРЖАННОСТЬ, -и, жс. тэвчээр, тэсвэртэй; **выдержанность** характера тэсвэртэй зан.

ВЫ'ДЕРЖАННЫЙ, -ая, -ое. 1. тэсвэртэй, тэвчээртэй; 2. дарагшмал, удсан, хадгалсан; **выдержанное** вино удсан дарс.

ВЫ'ДЕРЖАТЬ, -жу, -жишь; -анный; *сов.* **Ы-ч**

ДЕ'РЖИВАТЬ, -аю, -аешь. *несов.* 1. даах; **лед**

выдержит машину мөс машиныг даана; 2. тэсэж өнгөрөөх, тэсвэрлэх; **выдержать** операцию мэс заслыг тэсэж өнгөрөөх; 3. давж гарах, давах; **выдержат** экзамен шалгалтыг давах; 4. хуршуулах, удаан дарах, дарагшуулах; **выдержат** вино архи дарагшуулах; 5. байлгах; **выдержат** больного в постели өвчтэй хүнийг хэвтүүлж байлгах; ☆ **не выдерживает** критику шүүмжлэл даахгүй юм; **выдержат** несколько изданий хэд дахин хэвлэгдэх.

ВЫ'ДЕРЖКА I, -и, жс. иш татах; **привести** **выдержку** из книги Ленина Лениний номоос иш татах.

ВЫ'ДЕРЖКА II, -и, жс. 1. тэсвэр, биеэ барьж чадах, тогтвор; 2. барилт, хугацуур; **фотографировать** с большой **выдержкой** удаан барилттай зураг авах.

ВЫ'ДЕРНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; *сов.*, *что*. суга татах, мулт татах.

ВЫ'ДЕРНУТЬСЯ, -нётся; *сов.* сугарах, мулт үсрэх.

ВЫДИРА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хуу татах, урж авах.

ВЫ'ДОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; *сов.*, *кого-что*. саах.

ВЫ'ДОЛБИТЬ, -блю, -бишь; -бленный; *сов.*, *что* 1. төнхөх, цоолох, ухах, хонхойлгох; 2. цээжлэх.

ВЫ'ДОХ, -а, м. амьсгаа гаргах, гадагш амьсгаа-лах.

ВЫ'ДОХНУТЬСЯ, -нусь, -нешья; -охся, -лась; *сов.* сулрах, улбайх.

ВЫ'ДРА, -ы, жс. халну.

ВЫ'ДРАТЬ I, -деру, -дерешь; -анный; *сов.*, *кого-что*. хуу татах, урж авах; **выдрать** лист из тетради дэвтрээс хуудас урж авах.

ВЫ'ДРАТЬ II, -деру, -дерешь; -анный; *сов.*, *кого-что*. чангаах, мушгих; **выдрать** за уши чихийг мушгих.

ВЫ'ДРЕССИРОВАТЬ, -рю, -руешь; *сов.* сургах, адгуус сургах, дадлагажуулах.

ВЫ'ДУБИТЬ, -блю, -бишь; -бленный; *сов.* арьс идээлэх, шүүлэх, идээлж элдэх.

ВЫДУВА'НИЕ, -я, ср. үлээх.

ВЫДУВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* үлээх, хийлэх.

ВЫДУВА'ТЬСЯ, -аётся; *несов.* үлээгдэх.

ВЫ'ДУМАННЫЙ, -ая, -ое: -ман, -мана. санаанаас авсан, санаагаараа зохиосон, хуурмаг; **выдуманный** история санаагаараа зохиосон явдал.

ВЫ'ДУМАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.*, *что*. 1. санаачлах, санаагаар зохиох; 2. худал хэлэх.

ВЫ'ДУМКА, -и, жс. 1. санаагаараа зохиох; 2. санаанаас авсан зүйл, хуурмаг юм.

ВЫ'ДУМЩИК, -а, м. (*разг.*). 1. санаачлагч, овжин хүн; 2. худалч хүн.

ВЫДУ'МЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. санаачлах, болож олох; 2. худал хэлэх.

ВЫ'ДУТЬ, -ую, -уешь; -утый; *сов.*, *что*. 1. үлээх, үлээж арилгах, үлээж гаргах; **выдут** пепел из трубки гаанснаас үнс үлээж арилгах; 2. үлээж хийх, хийлэх; **выдут** стекло шил үлээж хийх.

ВЫДЫХА'НИЕ, -я, ср. амьсгал гаргах, гадагш амьсгаа-лах.

ВЫДЫХА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* амьсгал гаргах, гадагш амьсгах.

ВЫДЫХА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* сулрах, улбайх.

ВЫЕДА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. идэх, цөлмөх; 2. хүүрнүүлэх, хорсгох.

ВЫ'ЕЗД, -а, м. 1. гарах, мордох; 2. мордох газар; 3. морин тэрэг, хөсөг.

ВЫ'ЕЗДИТЬ, -езжу, -ездишь; -езженный; *сов.* *кого-что*. эмнэг морь сургах, эмнэг сургах.

ВЫЕЗДНО'Й, -ая, -ое. 1. мордохын, мордож гарахын; 2. нүүдлийн; выездная сессия суда шүүхийн нүүдлийн хурал.

ВЫЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гарах, мордох, одох; 2. зайдагнаж явах, унаж явах, дулдуйдаж явах; выезжать на своём помощнике туслахаа дулдуйдаж явах; 3. эмнэг сургах.

ВЫЕМКА, -и, ж. 1. авах, гаргаж авах; 2. ухаадас, сэтэрхий, ухмай; выемка для рукава ханцуйн ухаадас.

ВЫЕСТЬ, -ем, -ешь, -ест, -едим, -едите, -едят; -еденный; сов., что (разг.). 1. ухаж идэх, цөмөх, мэрэх; выесть начинку доторхий нь ухаж идэх, чөмгийг ухаж идэх; 2. хорсгох; глаза выело дымом угаанд нүд хорсох.

ВЫЕХАТЬ, -еду, -едешь; сов. мордох, гарч явах, одох.

ВЫЖАТЬ, 1, -жму, -жмешь; -атый; сов., что. 1. шахах, шүүсийг шахах; выжать лимон нимбэг шахах; 2. шавхах, шавхруулах, мушгих; выжать бельё догуур хувцсыг мушгих; 3. шүүсийг сорох, мөлжих; 4. өргөх, даах; выжать левой рукой 50 кг солгой гараар 50 килограмм өргөх.

ВЫЖАТЬ, II, -жну, -жнешь; -атый; сов., что. хадах; выжать сто гектаров зуун гектар хадах.

ВЫЖДАТЬ, -ду, -дешь; сов., кого-что. хүлээх, анэх; выждать удобный случай таарамжтай цагийг хүлээх.

ВЫЖЕЧЬ, -жгу, -жжешь; -жженный; сов., что. 1. түлэх, шатаах, төөнөх, гандаах; 2. дарах; выжечь клеймо тамга дарах.

ВЫЖЕННЫЙ, -ая, -ое. шатсан, түлэгдсэн; выжженная солнцем степь наранд түлэгдсэн тал.

ВЫЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. амьд үлдэх, амь мэнд гарах; 2. хавчиж гаргах; 3. зөнөх.

ВЫЖИГА, -и, м. и ж. (разг.). зальхай хүн, зальтай хүн.

ВЫЖИГАНИЕ, -я, ср. шатаах, түлэх, төөнөх.

ВЫЖИГАТЬ, -аю, -аешь; несов. түлэх, шатаах, түймөрдөх; ☆ выжигать по дереву мод төөнөж хээлэх.

ВЫЖИГАТЬСЯ, -аежся; несов. шатах, түлэгдэх.

ВЫЖИДАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хүлгэлзсэн, азнасан, цагийг хүлээсэн.

ВЫЖИДАТЬ, -аю, -аешь; несов. цагийг хүлээх, хүлгэлзэх, азнах.

ВЫЖИМАНИЕ, -я, ср. 1. шахах, шавхруулах, мушгих; 2. өргөх, дааж өргөх.

ВЫЖИМАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шавхах, шахах, мушгих; 2. өргөх, дааж өргөх.

ВЫЖИМКИ, -мок. шавхдас, шинмэгдэл.

ВЫЖИНАТЬ, -аю, -аешь; несов. хадах.

ВЫЖИТЬ, -иву, -ивешь; -итый; сов. 1. амьд үлдэх, амь мэнд гарах; 2. хавчиж гаргах; 3. зөнөх; выжить из ума ухаан зөнөх.

ВЫЗВАТЬ, -зову, -зовешь; -анный; сов., кого-что. 1. дуудах, ирүүлэх, урих; вызвать в суд, шүүхэд дуудах; 2. уриалах; вызвать на соревнование уралдаанд уриалах; вызвать аллодисментана алга ташиж урих; 3. уулах, үүлэх; вызвать на открытость үнэнийг шууд хэлүүлэх; вызвать подозрения сэжиг төрүүлэх; вызвать слёзы нулимс асгаруулах.

ВЫЗВАТЬСЯ, -зовусь, -зовежсья; сов. өөрөө хийе гэх, өөрөө явъя гэх, өөрөө тусалъя гэх; вызваться вести кружок өөрөө дугуйлан удирдъя гэх.

ВЫЗВЕДИТЬ, -ит, безл. од түгэх; вызвездило од түглээ.

ВЫЗВОЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., кого-что (разг.). мултлах, гаргах, тэнхрүүлэх.

ВЫЗДОРА'ВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫ'ЗДОРОВЕТЬ**, -вею, -веешь; сов. эдгэх, эдгэрэх, бие зүгээр болох, эрүүл болох.

ВЫЗДОРОВЛЕНИЕ, -я ср. эдгэрэх, эрүүл болох.

ВЫ'ЗОВ, -а, м. 1 дуудах, дуудлага; вызов врача на дом гэртээ эмч дуудах; вызов по телефону утсаар дуудах; 2. уриалах; вызов на соревнование уралдаанд уриалах; 3. эсэргүүцэл өдөх, дайрч өдөөх; вызов всему обществу бүх нийгмийг дайрч өдөх.

ВЫ'ЗОЛОТИТЬ, -очу, -отишь; -оченный; сов. алтлах, алтдах.

ВЫЗРЕВАНИЕ, -я, ср. үр боловсрох.

ВЫЗРЕВАТЬ, -ает; несов. **ВЫ'ЗРЕТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. үр боловсрох.

ВЫ'ЗУБРИВАТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. цээжлэх, үсэглэн цээжлэх.

ВЫЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дуудах, ирүүлэх, урих; 2. уриалах; 3. хүргэх, төрүүлэх, гаргах; вызывать пот у большого өвчтөний хөлсийг гаргах; вызывать гнев уур хүргэх.

ВЫЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аежсья; несов. өөрөө хийе гэх.

ВЫЗЫВАЮЩИЙ, -ая, -ее. өдөөх, сөргөх; вызывающее поведение сөргөх авир гаргах.

ВЫ'ИГРАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что;

ВЫИ'ГРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хожих, хонжих, шүүх; выиграть одну партию в шахматы шатар тавьж нэг өрөг хожих; выиграть в лотерею ручку сугалаанд үзэг хонжих; выиграть время цаг хожих; 2. ялах, дийлэх; выиграть битву тулалдаанд дийлэх.

ВЫИ'ГРЫШ, -а, м. хонжвор, хонжоо, хожилт.

ВЫИ'ГРЫШНЫЙ, -ая, -ое. хонжвортой, хожмоор, давуу; выигрышный заём хонжвортой зээллэгээ; выигрышное положение давуу байдал.

ВЫИ'СКАТЬ, -ищу, -ищешь; -анный; сов., что.

ВЫИ'СКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. эрж олох; выискать редкую книгу ховор номыг эрж олох.

ВЫИ'СКАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ищется; сов. (прост. ирон.). олдох.

ВЫИ'ТИ, выйду, выйдешь; вышел, -шла; выйдя; выйдя; вышедший; сов. 1. гарах; выйти из комнаты тасалгаанаас гарах; выйти в свет нийлгэгдэж гарах; выйти на сцену тайзан дээр гарах; 2. очих; выйти на работу ажилдаа очих; 3. барагдах, дуусах; у меня вышли все деньги миний мөнгө дууслаа; 4. боллох; доклад вышел слишком длинным илтгэл хэтрхий урт боллоо; выйти в люди хүн болох; выйти замуж хүний эхнэр болох; вышло, что я прав миний зөв боллоо; ☆ не вышло болсонгүй, бүтсэнгүй; выйти из терпения тэсэх аргагүй болох; выйти за пределы даврах, хэтрэх.

ВЫИ'КАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -анный; сов., что (разг.). **ВЫКА'ЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хатуулах, үзүүлэх; выказать храбрость зоригуу үзүүлэх.

ВЫКА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хатгах, цоо хатгах.

ВЫКА'ПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. малтах, ухах, малтаж гаргах.

ВЫКАРАБКАТЬСЯ, -аюсь, -аежсья; сов. 1. авирч гарах; 2. мултгарч гарах.

ВЫКА'РМЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тэжээх, тэжээн есгөх.

ВЫКАТАТЬ, -таю, -таешь; сов. 1. тэнийлгэх, гөлгөр болгох, хавтгайлах; 2. өнхрүүлэх.

ВЫКАТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. **ВЫКА'ТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. өнхрүүлж гаргах;

☆ выкатить глаза нүдээ бүлтийлгэх.

ВЫКАТИТЬСЯ, *-ачуь, -атишься; сов.* **ВЫКАТЫВАТЬСЯ**, *-аюсь, -аешься; несов.* өнхөрч ойчих; яблони выкатились из корзины арагнаас алим өнхөрч уналаа.

ВЫКАЧАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов., что.* **ВЫКАЧИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. хөөрөгдөн гаргах; бүлж гаргах; **выкачать** воду насосом ус бүлүүрээр бүлж гаргах; 2. сорж авах; **выкачать** же-лудочный сок ходоодны шүүсийг сорж авах; 3. хамж авах, шавхаж авах.

ВЫКАШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хуу хадах, хадаж цэвэрлэх.

ВЫКИДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКИНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов.* 1. гаргаж хаях, хаях, шидэх; 2. хасах, гаргах, хөөх; редактор **выкинул** главу из книги редактор номоос нэг бүлгийг хасав; **выкинуть** прогульщика с фабрики ажил таслагчийг фабрикаас хөөх; 3. зулбах, хээл хаях; ☆ **выкинуть** из головы тэгж санахаа болих; **выкинуть** флаг далбаагаа өргөх.

ВЫКИДЫШ, *-а, м.* зулбадас, зулбах, дутуу төрөх.

ВЫКИПАТЬ, *-ает; несов.* **ВЫКИПЕТЬ**, *1 и 2 л. не употр., -пит; сов.* ширгэх, буцалж ширгэх.

ВЫКИПЯТИТЬ, *-ячу, -ятишь; сов.* буцалгах, буцалгаж ширгээх.

ВЫКИСАТЬ, *-ает; несов.* **ВЫКИСНУТЬ**, *1 и 2 л. не употр., -нет; сов.* эсэх, гашлах.

ВЫКЛАДКА, *-и, ж.* 1. өрөх, дэлгэх, гаргаж дэлгэх; 2. хээ тавих; 3. бодрол, тоолж бодох.

ВЫКЛАДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. өрөх, дэлгэх, гаргаж тавих; 2. илэн далангүй ярих, бүгдийг хэлэх; 3. дэвсэх, бүрхэх.

ВЫКЛЕВАТЬ, *-ляю, -ляешь; -анный; сов., что.*

ВЫКЛЕВЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* тонших.

ВЫКЛИКАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКЛИКНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов., кого-что.* дуудах, нэрээр дуудах.

ВЫКЛЮЧАТЕЛЬ, *-я, м.* унтраалга, салгуур.

ВЫКЛЮЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКЛЮЧИТЬ**, *-ячу, -чишь; -ченый; сов., кого-что.* 1. таслах, унтраах, сугалах; **выключить** электрический свет цахилгаан гэрэл унтраах; 2. гаргах, хасах; **выключить** из списка нэрийн данснаас хасах.

ВЫКЛЯНЧИТЬ, *-ячу, -чишь; -ченый; сов.* гуй гуйсаар авах, гуйж гувших.

ВЫКОВАТЬ, *-кую, -куешь; -анный; сов., что.* **ВЫКОВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. давтах, давтаж хийх; 2. хатуужуулах, хүмүүжүүлэх.

ВЫКОВАТЫВАТЬ, *-ается; сов.* 1. давтагдах; 2. ха туужих, хүмүүжих.

ВЫКОВЫРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКОВЫРНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; однокр.* **ВЫКОВЫРЯТЬ**, *-яю, -яешь; -янный; сов., что.* ухчлан гаргах, этэж гаргах, соёдох.

ВЫКОЛАЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКОЛОТИТЬ**, *-ячу, -тишь; сов.* 1. суга татах, мулт цохих; **выколотить** клин шаантаг суга татах; 2. гөвөх; **выколотить** ковёр хивс гөвөх.

ВЫКОЛОСИТЬСЯ, *-ится; сов.* үр боловсрох, идээ боловсрох, идээших.

ВЫКОЛОТЬ, *-ляю, -лешь; -отый; сов., что.* ччих, цоо хатгах; темно, хоть глаз **выколи** нүд рүү ччихсэн ч харагдахгүй харанхуй, пад харанхуй.

ВЫКОПАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов.* 1. ухах, малтах; **выкопать** колодец худаг ухах; 2. ухах олох, малтаж гаргах, малтаж авах; **выкопать** картофель төмс малтаж авах.

ВЫКОРМИТЬ, *-мляю, -мишь; -мленный; сов., кого-что.* тэжээх, бойжуулах.

ВЫКОРЧЕВАТЬ, *-чюю, -чуешь; -анный; сов., что.* **ВЫКОРЧЕВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. үндсийг сугалах, үндсээр нь урвуулах; 2. бүрмөсөн арилгах, үндсээр нь устгах.

ВЫКОСИТЬ, *-ошу, -осишь; -ошенный; сов., что.* хуу хадах, хадаж цэвэрлэх.

ВЫКРАДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хулгайлах, хулуу.

ВЫКРАИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. эсгэх; 2. илүүчлэх, аргацаах.

ВЫКРАСИТЬ, *-ашу, -асишь; сов.* будах, ширдэх. **ВЫКРАСИТЬСЯ**, *-шусь, -сисься; сов.* будагдах, будуулах.

ВЫКРАСТЬ, *-аду, -адешь; -аденный; сов., что.* хулгайлах, хулуу.

ВЫКРАШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* будах, ширдэх.

ВЫКРАШИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* эмтрэх, үйрэх.

ВЫКРИК, *-а, м.* хашгираан, цуугнан. **ВЫКРИКНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов., что.* 1. хашгирах, цуугих; 2. ооголон дуудах, хүүе хдая гэх.

ВЫКРИСТАЛЛИЗОВАТЬСЯ, *-зается; сов.* **ВЫКРИСТАЛЛИЗОВЫВАТЬСЯ**, *-ается; несов.* талсдах, хэлбэрийг олох, кристаллажих.

ВЫКРОИТЬ, *-ою, -оишь; -оенный; сов., что из чего.* 1. эсгэх; **выкроить** брюки өмд **выгнать**; 2. зав гаргах; **выкроить** время зав гаргах.

ВЫКРОЙКА, *-и, ж.* загвар, үлгэр; **выкройка** рукава хандуйн загвар.

ВЫКРОШИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов. (разг.).* үйрэх, эмтрэх.

ВЫКРУТАСЫ, *-ов (разг.).* 1. нахлзах, намбаганах; 2. хачин үг, ээдрээтэй үг; **диалогические выкрутасы** элчин ёсны ээдрээтэй үг

ВЫКРУТИТЬ, *-ячу, -утишь; -ученый; сов., что из чего (разг.).* **ВЫКРУЧИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. өрчлэх, томдох; 2. өргүүлдэж авах, мушгиж авах; **выкрутить** лампу лампа өргүүлдэж авах.

ВЫКРУТИТЬСЯ, *-учусь, -утишься; сов., из чего (разг.).* **ВЫКРУЧИВАТЬСЯ**, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. өргэлдэн сугарах; мултран гарах; 2. цагаадан гарах.

ВЫКУП, *-а, м.* золио, золиодос, төлдөөс. **ВЫКУПАТЬ**, *-аю, -аешь; -янный; сов.* угаах, шумбуулах.

ВЫКУПАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКУПИТЬ**, *-плю, -пишь; -пленный; сов., кого-что.* зольж авах, төлж авах.

ВЫКУПАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов.* биес угаах, шумбах, уймах.

ВЫКУПАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* золиосоор гарах, төлөөсөөр автах.

ВЫКУРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫКУРИТЬ**, *-рю, -ришь; -ренный; сов., кого-что.* 1. дуустал татах; **выкурить** папиросу папиросу дуустал татах; 2. нэрэх, нэрж авах; **выкурить** много смолы ил дэ-вирхай нэрж авах; 3. утах, утаж гаргах; **выкурить** лису из норы; үнэг нүхэнд утах; 4. хөөж гаргах, зайлуулах.

ВЫЛАВЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. барих, шүүж барих, барьж авах; 2. барьж дуусах.

ВЫЛАЗКА, *-и, ж.* цөм дайрах, гэнэт халдах; 2. аялах, явах; лыжня **вылазна** цанаар аялах.

ВЫЛАКАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов.* шавхан долоох, долоож орних.

ВЫЛАМЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* эвдэх, хэмхлэх.

ВЫЛЕЖАТЬ, -жу, -жишь; сов. **ВЫЛЕЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хэвтэж байх, нилээд хэвтэх.

ВЫЛЕЖАТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов. **ВЫЛЕЖИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. хэвтэж амрах, хэвтэж байх.

ВЫЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫЛЕЗТЬ**, -зу, -зешь; -ез, -ла; сов. 1 гарч ирэх, сугарч гарах; **вылезть** из ямы нүхнээс гарч ирэх; 2. унах, халцрах, гуужих, зулгарах; **волосы** **вылезли** үс уналаа.

ВЫЛЕПИТЬ, -плю, -пишь; **вылепленный**; сов. барималлах, шавж хийх, шавааслах, шавж наах.

ВЫЛЕТ, -я, м. нисэлт; ☆ **пуля** на вылет нэвт шархдуулах.

ВЫЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫЛЕТЕТЬ**, -лечу, -летишь; сов. нисэх, нисэн гарах; ☆ **вылететь** из головы таг маргах.

ВЫЛЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫЛЕЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченый, сов. эдгээх, анагаах, эдгэрүүлэх.

ВЫЛЕЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫЛЕЧИТЬСЯ**, -чусь, -чишься; сов. эдгэх, эдгэрэх.

ВЫЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. асгах, цутгах; 2. хэвд цутгах.

ВЫЛИВАТЬСЯ, -аеюсь; несов. 1. асгарах, бялах, 2. цутгагдах.

ВЫЛИЗАТЬ, -ижу, -ижишь; -анный; сов., *кого-что*. **ВЫЛИЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. долоох.

ВЫЛИНЯТЬ, 1 и 2 л. не употр., -яет; сов. 1. гандах, онгох; 2. гуужих.

ВЫЛИТЫЙ, -ая, -ое, 1. цутгамал; 2. их дууриасан, тун адилхан; он **вылитый** отец тэр, эцгээ их дууриажээ.

ВЫЛИТЬ, -лью, -льешь; -лей, -итый; сов., *что* 1. асгах, цутгах; 2. хэвд цутгах.

ВЫЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -льется; -лейся; сов. 1. асгарах, гарах; вода **вылилась** из бочки ус торхноос асгарав, 2. болох, юу болох; **неизвестно**, во **что** **выльются** эти события эн явдал цаашаа юу болох нь мэдэгдээгүй байна.

ВЫЛОВИТЬ, -влю, -вишь, -вленный; сов., *кого-что*. 1. барих, барьж авах; 2. барьж дуусах.

ВЫЛОЖИТЬ, -жу, -жишь; -женый; сов., *что*. 1. гаргаж тавих, дэглэх; 2. илэн далангүй ярих, цөм хэлэх; 3. дэвсэх, хучих, бүрхэх; **выложить** мостовую булыжником гудамжинд чулуу дэвсэх; 4. хөнгөлөх, агтлах; **выложить** жеребца, азарга агтлах; 5. тових, чимэглэх, имжих.

ВЫЛОМАТЬ, -аю, -аешь, -анный; сов., *что*. эв дэх, хэмхлэх.

ВЫЛОЩЕННЫЙ, -ая, -ое; 1. өнгөлсөн, зүлгэсэн гялгар; **вылощенная** бумага гялгар цаас; 2. ганган, дэгжин; **вылощенный** молодой человек ганган залуу.

ВЫЛУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уженный; сов. **ВЫЛУЖИВАТЬ**, -ваю, -ваешь; несов. тугалгаар зайлах, тугалга гүйлгэх, тугалгаар доторлох.

ВЫЛУПИТЬ, -плю, -пишь; -пленный; сов. 1. цөмөх; 2. бүтгийлгэх; **вылупить** глаза нүдээ бүтгийлгэх.

ВЫЛУПИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится сов. **ВЫЛУПЛИВАТЬСЯ**, -ваюсь, -ваешься; несов. **ВЫЛУПЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. өндөг дэлбэрэх, өндөг нэвчих.

ВЫЛУЩИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫЛУЩИТЬ**, -щу, -щишь; -щенный; сов., *что* из чего. цөмөх, хальсыг арлгах.

ВЫМАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., *что*. **ВЫМАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. будах, түрхэх; 2. болох, болгох; **вымазать** маслом тос бол-

гох, тосдох; **вымазать** дөгтем давирхай болгох, давирхайдах; **вымазать** грязью хир болгох. буртаг болгох.

ВЫМАЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. **ВЫМАЗЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. будагдах, түрхэгдэх, хир болох.

ВЫМАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гуйх, гуйж гувших.

ВЫМАНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫМАНИТЬ**, -ню, -нишь; -ненный; сов., *кого-что*. 1. мэхлэн авах; **выманить** деньги мөнгө мэхлэн авах; 2. мэхлэн гаргах, хуурч гаргах; **выманить** противника на засады дайсныг хоргодсон газраас нь мэхлэн гаргах.

ВЫМАРАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., *что* (разг.). 1. хир буртаг болгох; 2. баллах.

ВЫМАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ороолт задлах, ээрч барах; 2. тамир тэнхээ барах, ядраах, ягт нь хүргэх.

ВЫМАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэвтээх, норгох.

ВЫМЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫМЕНИТЬ**, -яю, -яешь; -янный; сов., *кого что на кого что*, арилжих, андалдах, солих.

ВЫМЕРЕТЬ, 1 и 2 л. ед. не употр., -мерт; -ер, -ла; сов. үхэж дуусах, үхэж сөнөх.

ВЫМЕРЗАТЬ, -ает; несов. **ВЫМЕРЗНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ерз, -ла; сов. тас хөлдөх, хөлдөж үхэх.

ВЫМЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., *что*. **ВЫМЕРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. хэмжиж олох.

ВЫМЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; сов., *что*. зуурах, зуурч бэлтгэх.

ВЫМЕСТИ, -мету, -метешь; -мел; -метший; -метенный; -метя; сов., *что* из чего. шүүрдэх, шүүрдэж цэвэрлэх, хамж хаях.

ВЫМЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещенный; сов., *что* на ком-чём. 1. өшөө авах, өшөөлөх; 2. хонзонгох.

ВЫМЕТАТЬ, -аю, -аешь; сов. хөвөрдөх.

ВЫМЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. шүүрдэх, туужуудах.

ВЫМЕЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. өшөөлөх, өшөөрхөх.

ВЫМИРАТЬ, -ает; несов. үхэж дуусах, сөнөх

ВЫМОГАТЕЛЬ, -я, м. (презр.). авлигач, шахам авач.

ВЫМОГАТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. авлигач эмэгтэй.

ВЫМОГАТЕЛЬСТВО, -а, ср. авлигалах, шахам авч явдал.

ВЫМОГАТЬ, -аю, -аешь; несов., *что* (презр.). авлигалах, шахам авах, шалах.

ВЫМОКАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫМОКНУТЬ**, -ну, -нешь; -мок, -ла; сов. норох, дэвтэх, нэвтрэх;

☆ **вымокнуть** до нитки шал ус болох.

ВЫМОЛВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., *что* хэлэх, дуу гарах.

ВЫМОЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., *что* и чего (разг.). гуйж гувших, мөргөж гуйх.

ВЫМОРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫМОРОЗИТЬ**, -ожу, -озишь; -оженный; сов., *кого-что* (разг.). хөлдөөх, царцаах, хөргөх.

ВЫМОРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. хордуулж хядах, өлсгөж үхүүлэх.

ВЫМОРОЧНЫЙ, -ая, -ое, эзэнгүй болсон; **выморочное** имущество эзэнгүй болсон хөрөнгө.

ВЫМОСТИТЬ, -ощу, -остишь; -ощенный; сов. чулуу дэвсэх, шалаах; **вымостить** дорогу замд чулуу дэвсэх.

ВЫМОТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что. (разг.). 1. ороолт задлах, ээрч барах; 2. тамир тэнхээ барах, ядраах, ягт нь тулгах; **вымотать** душу ягт нь тулгах.

ВЫМОТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. ороолт задрах, ээрч барагдах; 2. тамирдах, чадлаа барах.

ВЫМОЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый; сов., что, дэвтээх; норгох, усаар нэвтлэх.

ВЫМПЕЛ, -а, м. дадар, дарцаг, хиур.

ВЫМЫСЕЛ, -сла, м. зохиогдохуун, зохиомол зүйл, санаанаасаа авсан зүйл.

ВЫМЫТЬ, -мою, -моешь; -ытый; сов. угаах.

ВЫМЫТЬСЯ, -моюсь, -моешься; сов. биеэ угаах өөрийгөө угаах.

ВЫМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен. зохиомол, санаанаас авсан.

ВЫМЯ, -мени, ср. дэлэн.

ВЫНАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гэдсэндээ тээх; 2. сайтар бодох, бодож боловсруулах, бодсоор байх.

ВЫНЕСЕНИЕ, -я, ср. гаргах, гадна гаргах; **вынесение** числа за скобки тоог хаалтын гадна гаргах; **вынесение** приговора шийтгэх тогтоол гаргах, шийдвэр гаргах.

ВЫНЕСТИ, -су, -сеешь; -ес. -ла; -сенный; сов., кого-что, 1. гаргах, аваад гарах, гаргаж хаях; волной вынесло лодку на берег долгион онгоцыг эрэг дээр гаргаж хаяв; **вынести** решение шийдвэр гаргах; 2. тавих, хэлэлцүүлэх; **вынести** вопрос на собрание асуудлыг хурал дээр тавих; 3. -тай гарах; төрөх; **вынести** хорошее впечатление сайн сэтгэгдэл төрөх; 4. хатамжих, тэсэх, тэсвэрлэх, давж гарах; **вынести** сильную боль их өвдөхийг хатамжих; 5. хүлцэх, үзэж чадах, тэвчээрлэх; я не выношу лодырей залхуу хүнийг би үзэж чаддаггүй; **вынести** на своих плечах дангаар бүгдийг дааж давж гарах.

ВЫНЕСТИСЬ, -сусь, -сеешься; -есся, -лась, сов. гүйлгэн гарч ирэх, давхин гарах.

ВЫНИМАТЬ, -аю, -аешь; несов. авах, гаргах, уудалж авах, сугалах.

ВЫНОС, -а, м. 1. гаргах, гаргаж хаях; 2. хөдөөлүүлэх.

ВЫНОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что. 1. гэдсэндээ тээх; 2. сайтар бодох, бодож боловсруулах.

ВЫНОСИТЬ, -ошу, -осишь; несов. 1. гаргах, аваах; 2. хүлцэх, тэсвэрлэх, хатамжлах; хорошо выносить жару халуунд сайн тэсвэрлэх.

ВЫНОСИТЬСЯ, -ошусь, -осишься; несов. давхин, гүйлгэн гарч ирэх.

ВЫНОСКА, -и, ж. 1. зөөж гаргах; 2. зүүлт.

ВЫНОСЛИВОСТЬ, -и, ж. даамгай, тэсвэртэй, хатуужил.

ВЫНОСЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. даамгай, тэсвэртэй, хатуужилтай, өлчир.

ВЫНУДИТЬ, -ужу, -удишь; -ужденный; сов., кого-что. **ВЫНУЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. албадах, тулгах, аргагүй болгох, -уулах, -үүлэх; **вынудить** противника отступить дайсныг аргагүй ухруулах.

ВЫНУЖДЕННЫЙ, -ая, -ое. тулгагдах, аргагүйдсэн, аргагүй болох, шаагдах; он вынужден уехать тер аргагүй явах боллоо; **вынужденное** согласие тулгагдаж зөвшөөрөх.

ВЫНУТЬ, -ну, -нешь; -нутый; сов., что. гаргах, авах, уудалж авах, сугалах; **вынуть** деньги из кошелька хэтэвчнээс мөнгө авах.

ВЫНЫРНУТЬ, -ну, -нешь; сов. шумбаж гарах, гарч ирэх.

ВЫНЮХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. үнэрлэх шиншлэх.

ВЫНЯНЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый; сов., кого-что. бойжуулах, өөлэй болгох, өрлөг эх болох.

ВЫПАД, -а, м. дайралт, дайрах; **остроумный** выпад хортой дайрах; **резкий** выпад хатуугаар дайрах.

ВЫПАДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. унах, ойчих; зулгарах, гуужих; 2. орох; 3. оногдох.

ВЫПАДЕНИЕ, -я, ср. 1. унах, зулгаран унах, гуужих, сугарах; 2. орох; **выпадение** снега цас орох.

ВЫПАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. уулгах, ундлах; 2. гагнах.

ВЫПАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПАЛИТЬ**, -лю, -лишь; -ленный; сов. 1. буудах; 2. дуржигнуулан ярих.

ВЫПАЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зулгааж засах, түүж тэгшлэх.

ВЫПАРИВАНИЕ, -я, ср. ширгээх, жигнэх.

ВЫПАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПАРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов. кого-что. 1. жигнэх, буцалгах; **выпарить** бельё дотуур хувцас буцалгах; 2. ширгээх, чанах, нэрэх; **выпарить** соль давс чанах.

ВЫПАРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫПАРИТЬСЯ**, -рюсь, -ришься; сов. ширгэх, буцлах, уур болох.

ВЫПАС, -а, м. билчээр.

ВЫПАСТЬ, -аду, -адеешь; -ал, сов. 1. унах, ойчих; 2. орох; выпал снег цас оров; 3. оногдох; тохиолдох; на мою долю выпала честь миний хувьд аз тохиолдов.

ВЫПАЧКАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. хир болгох, хар болгох.

ВЫПАЧКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. будагдах, хир болох, хар болох.

ВЫПЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. жигнэх, болгох, барих.

ВЫПЕКАТЬСЯ, -аеется; несов. гүйцэд болох, жигнэгдэх.

ВЫПЕРЕТЬ, -пру, -прешь; -ер, -ла; -ертый; сов., кого-что (прост.). 1. түрэх, шахах; 2. ёрдойх, түнхийх.

ВЫПЕСТОВАТЬ, -тую, -туешь; -анный; сов. тэтгэж бойжуулах, хүмүүжүүлэх.

ВЫПЕЧКА, -и, ж. талх барих, ээдмэг жигнэх.

ВЫПЕЧЬ, -еку, -ечешь, -екут; -ек, -ла; -еченый; сов., что. болгох, барих; **выпечь** сто килограмм хлеба зуун кило талх барих.

ВЫПЕЧЬСЯ, -ечется, -екутся; -екся, -еклась; сов. болох, бэлэн болох, жигнэгдэх.

ВЫПИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. уух, архи балгах.

ВЫПИВКА, -и, ж. 1. архидаан, ууж согтуурах; 2. архи дарс.

ВЫПИВШИ, в знач. сказ. уусан, ам халсан, халамшуу.

ВЫПИЛИВАНИЕ, -я, ср. хөрөөдөх.

ВЫПИЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПИЛИТЬ**, -лю, -лишь; -ленный; сов., что. хөрөөдөх, хөрөөдөж хийх.

ВЫПИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. түрэн гарах, түлхэж гаргах; 2. урагш овойх, цүрдийх.

ВЫПИСАТЬ, -ишу, -ишешь; -анный; сов., кого-что. 1. хуулах, хуулж бичих, бичиж авах; **выписать** точное заглавие книги номын жинхэнэ нэрийг хуулж бичих; 2. түүвэрлэх, түүж хуулах; **выписать** цитату из книги номноос иш татах зүйлийг түүж хуулах; 3. тод бичих, сайн зурах; **красиво** **выписать** все буквы бүх үсгийг тод сайн бичих; 4. захиалах; **захиалж** авах; **выписать** газету сочин захиалах;

5. захидлаар дуудах, дуудаж авчрах; **выписать** к себе семью гэр бүлээ биедээ дуудаж авчрах; 6. хасах, гаргах; **выписать** из больницы эмнэлгээс гаргах; **выписать** из списка бүртгэлээс хасах.

ВЫПИСАТЬСЯ, -шусь, -шешься; сов. гарах, хасагдах.

ВЫПИСКА, -и, ж. 1. хуулбар, хуулга; 2. хуулж авах, түүвэрлэж хуулах; 3. захиалга, захиалж авах, 4. гаргах, хасах.

ВЫПИСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хуулж бичих, бичиж авах; 2. түүж хуулах; 3. тод бичих; 4. захиалж авах, захиалах; 5. дуудаж авчрах; 6. хасах, гаргах.

ВЫПИСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. гарах, хасагдах; 2. хуулагдах, захиалагдах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов **ВЫПИХИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. гарах, хасагдах; 2. хуулагдах, захиалагдах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫПИТЬ, -пью, -пьешь; -итый; сов. уух, ууж орхих, шавхах; **выпить до дна** дуустай ууж орхих, шавхах.

ВЫГОЛНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов., что. **ВЫПОЛНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. гүйцэтгэх, биелүүлэх, бүтээх; **выполнить** п. 1летку в четыре года таван жилийн төлөвлөгөөг өрвөн жилд биелүүлэх.

ВЫПОЛОСКАТЬ, -ошу, -ощешь; -анный; сов. усаар зайлах, усанд зайлах; **выполоскать** рот амаа усаар зайлах; **выполоскать** бельё дотуур хувцас усанд зайлах.

ВЫПОЛОТЬ, -лю, -лешь; -отый; сов. зулгааж засах, түүж тэгшлэх.

ВЫПОРОТЬ I, -орю, -орешь; -ротый; сов. ханзалж авах.

ВЫПОРОТЬ II, -орю, -орешь; -оротый; сов. ороолгох, зодох.

ВЫПОРХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. 1. дүрд хийн нисэх; 2. гүйж гарах.

ВЫПОТРОШИТЬ, -шу, -шишь; -шеный; сов. гэдэс дотры нь гаргах, гэдэс арилгах.

ВЫПРАВИТЬ, -влю, -вцшь; -вленный; сов., что. 1. шулуутгах, тэгшлэх; 2. засах, залруулах; **выправить** рукопись эх нооргийн засах.

ВЫПРАВИТЬСЯ, -влюсь, -вишься; сов. 1. шулуун болох, шулуудах, тэгшрэх; 2. засрах, засагдах.

ВЫПРАВКА, -и, ж. 1. засах, залруулах; 2. ирлэх, билдүүдэх; 3. шаламгай байдал, цовоо чийрэг, цэмцгэр; военная выправка цэргийн шаламгай байдал.

ВЫПРАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шулуутгах, тэгшлэх; 2. засах, залруулах.

ВЫПРАВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. шулуудах, тэгшрэх; 2. засагдах.

ВЫПРАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гуйх, гуйж авах.

ВЫПРОВАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПРОВОДИТЬ**, -ожу, -одишь; -оженный; сов., кого-что (разг.). тонилгох, хөөн зайлуулах.

ВЫПРОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., что. гуйж авах.

ВЫПРЫГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПРЫГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. харайж гарах, үсрэн гарах.

ВЫПРЯГАТЬ, -аю, -аешь; несов. хөллөгөө буулгах, мултлах.

ВЫПРЯМИТЬ, -млю, -мишь; -мленный; сов., что. тэнийлгэх, шулуутгах, тэгшлэх.

ВЫПРЯМИТЬСЯ, -млюсь, -мишься; сов. тэнийх, шулуудах, тэгшрэх.

ВЫПРЯМЛЕНИЕ, -я, ср. тэнийлгэх, шулуутгах, тэгшлэх.

ВЫПРЯМЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. тэнийлгэх, шулуутгах, тэгшлэх.

ВЫПРЯМЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. тэнийх, шулуун болох, тэгшрэх.

ВЫПРЯЧЬ, -ягу, -яжешь; -ягут; -яг, -ла; -яженый; сов., кого-что. хөллөгөө буулгах, буулгах.

ВЫПУКЛО, нареч. гүдгэр, товойж, тодоор.

ВЫПУКЛОСТЬ, -и, ж. 1. гөвгөр, гүдгэр; 2. тодорхой томруун.

ВЫПУКЛЫЙ, -ая, -ое. 1. бүлтгэр, гүдгэр, тов² гор; 2. тод томруун.

ВЫПУСК, -а, м. 1. гаргах; выпуск продукции үйлдэхүүн гаргах; выпуск займа зээллэгээ гаргах; 2. төгсгөлт, төгсгөх; в этом году большой выпуск энэ жилийн (сургуулийн) төгсгөлт олон хүнтэй; 3. дугаар гарах, гаралт, хэсэг; вышло пять выпусков таван дугаар гарав; второй выпуск хоёрдугаар гаралт; 4. товчлох, хасах; пьесу давали с большими выпусками жүжгийг их товчилж тавив.

ВЫПУСКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гаргах, тавих; 2. алдах; 3. хасах, хаях.

ВЫПУСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. гарах, төгсөх.

ВЫПУСКНИК, -а, м. төгсөх ангийн сурагч, төгсөх ангийн бюутан.

ВЫПУСКНИЦА, -ы, ж. төгсөх ангийн эмэгтэй сурагч, төгсөх ангийн эмэгтэй оюутан.

ВЫПУСКНОЙ, -ая, -ое. 1. гаралтын; 2. төгсгөлийн; выпускной экзамен төгсгөлийн шалгалт.

ВЫПУСТИТЬ, -ущу, -устишь; -ущенный; сов., кого-что. 1. гаргах; выпустить корову из хлева үнээ хашаанаас гаргах; выпустить заём зээллэгээ гаргах; 2. гаргаж тавих, тавих, суллах; выпустить птиц из клетки шувуу торноос гаргаж тавих; 3. хийж гаргах, үйлдэж гаргах; выпустить тсвары высбокого качества сайн чанарын таваарыг үйлдэж гаргах; 4. хэвлэж гаргах, зохиож гаргах, сургаж гаргах, бэлтгэж гаргах; 5. асгах; выпустить воду из ванны олгоцны усыг асгах; 6. хасах, товчлох; выпустить вторую главу хоёрдугаар бүлгийг хасах; ☆ выпустить из виду хараанаас гаргах, мартах; Выпустить рукав ханцуй урт болгох, ханцуй унжуулах.

ВЫПУТАТЬ, -аю, -аешь; несов. ээдрээг гаргах, зангилааг тайлах, сугалах, мултлах.

ВЫПУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., (разг.). **ВЫПУТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. тайлах, алдуурах; 2. мултрах, анхжрах; **ВЫПУТАТЬСЯ** из беды гай зовлонгоос мултрах.

ВЫПУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫПУЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченый; сов. овойх, цүрдийх, цүлхийх, бүлгийлгэх; у бочки выпучило дно торхны ёроол бөйр; выпучить глаза нүдээ бүлгийлгэх.

ВЫПУШКА, -и, ж. хиаз.

ВЫПЫТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что у кого (разг.). **ВЫПЫТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. байцаах, мөшгөх, шахаж хэлүүлэх; выпытать секрет нууцыг шахаж хэлүүлэх.

ВЫПЬ, -и, ж. бух шувуу, бухандай, цудран, чойрон.

ВЫПЯТИТЬ, -ячу, -ячишь; -яченный; сов., что (разг.). **ВЫПЯЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. түрэх, ханайлгах, цорвойлгох; выпятить губы угуулаа цорвойлгох.

ВЫРАБАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫРАБОТАТЬ**, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. 1. үйлдвэрлэх, үйлдэх, хийж гаргах; выработать много тракторов олон трактор хийж гаргах; 2. боловсруулах, зохиох; выработать программу заседания хурлын хөтөлбөрийг боловсруулах; 3. болгох, хүмүүжүүлэх, хатуужуулах; жизнь выработала из него стойкого борца амьдрал түүнийг хатамжтай тэмцэгч болгов; 4. олох, ажиллаж... олох; за день выработал десять рублей нэг өдөр ажиллаж арван төгрөг олов.

ВЫРАБАТЫВАТЬСЯ, -аюсь; несов. 1. бүтээгдэх, бүтэж гарах; 2. зохиогдох; боловсрох; 3. хүмүүжих.

ВЫРАБОТКА, -и, ж. 1. үйлдэх, хийж гаргах, бүтээж, гаргалт; 2. боловсруулах, зохиох; выработка законопроекта хуулийн төсөл боловсруулах; 3. үйлдэхүүн, бүтээсэн зүйл; 4. хийх ажлал, бүтээц; норма выработки бүтээцийн норм; 5. олох, олгох; выработка навыков к труду хөдөлмөрт дадал олох.

ВЫРАВНИВАНИЕ, -я, ср. тэгшлэх, тэгшитгэх, жигдрүүлэх.

ВЫРАВНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тэгшлэх, тэгшитгэх.

ВЫРАВНИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. тэгшрэх, зэрэгцэх.

ВЫРАЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. хэлэх, илэрхийлэх.

ВЫРАЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. хэлэх, илэрхийлэх, тодруулах; ☆ мягко выражаться зөөлчөөр хэлэхэд.

ВЫРАЖЕНИЕ, -я, ср. 1. хэлэх үг, илэрхийлэх, тодруулах; нет слов для выражения благодарности баярлаад хэлэх үг олдохгүй байна; 2. хэльег, үг; непозитное выражение ойлгогдохгүй үг; 3. томио, томиолол; математическое выражение тоо бодлогын томио; 4. харц, царай, өнгө; весёлое выражение глаз нүдний баясгалантай харц.

ВЫРАЖЕННЫЙ, -ая, -ое. хэлсэн, илэрсэн, тодорсон; мысль, выраженная словами, назыивается предложением үгээр илэрсэн санааг үгүүлбэр гөнө.

ВЫРАЗИТЕЛЬ, -я, м. илэрхийлэгч; выразитель народных дум ардын эрмэлзлийг илэрхийлэгч.

ВЫРАЗИТЕЛЬНО, нареч. яруу тодоор, уран хурцаар; выразительно читать яруу тодоор унших.

ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТЬ, -и, -ое. яруу тод, уран хурц.

ВЫРАЗИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -аян, -аян. егтгэлд орцтой, яруухан, хурц.

ВЫРАЗИТЬ, -ажу, -азишь; -ажённый; сов., что. хэлэх, илэрхийлэх, тодруулах; выразить свое мнение саналаа хэлэх; выразить мысль санаагаа илэрхийлэх.

ВЫРАЗИТЬСЯ, -ажусь, -азишься; сов. 1. хэлэх, илэрхийлэх; 2. илрэх, тодрох.

ВЫРАСТАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫРАСТИ**, -ту, -тешь; -рос, -ла; -росший; сов. 1. өсөх, том болох, ургах; мальчик вырос за лето хүүхүүн зундаа том болжээ; 2. өргөжих, олсрох; выросло строительство байшин барилга өргөжлөө; 3. сүндэрлэн харагдах, тодрон үзэгдэх; вдали выросли горы алсын уул сүндэрлэн харагдав; 4. чадваржих, сайжрах; молодой писатель заметно вырос залуу зохиолч мэдэгдэхүйц чадваржив; 5. багтахгүй болох, давцаж; вырасти из пальто дээлдээ багтахгүй болох; ☆ вырасти в глазах тоогдох, сайшаагдах.

ВЫРАСТИТЬ, -ащу, -астышь; -астённый; сов., кого-что. **ВЫРАЩИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. өсгөх, бойжуулах, тэжээх, ургуулах; вырастить детей хүүхэд өсгөх; вырастить цветы цэцэг ургуулах.

ВЫРАЩИВАНИЕ, -я, ср. бойжуулах, ургуулах.

ВЫРАЩИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. өсөх, бойжих, ургах.

ВЫРВАТЬ I, -ву, -вешь; -анный; сов., что. 1. зулгаах, зулгааж авах, урж авах; вырвать сорняки хөт өвснийг зулгааж авах; 2. суга татах, сугалж авах; булааж авах; вырвать зуб шүд сугалж авах; 3. хүчээр тулгах, хүлээлгэх.

ВЫРВАТЬ II, -рвет; сов. бөөлжих, гүлгих, огих; его вырвало тэр бөөлжлөө.

ВЫРВАТЬСЯ, -вусь, -вешься; сов. 1. тасрах, тасарч унах; из книги вырвалась страница номоос жуудас тасрав; 2. мултрах, анхжрах; вырваться из рук гараас мултрах; 3. цоргийон гарах, үерэн гарах; пламя вырвалось из трубы гал индангаас цоргийон гарав; 4. гарч ирэх.

ВЫРЕЗ, -а, м. ухаадас, задгай өнгөр, онь.

ВЫРЕЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -анный; сов., кого-что. **ВЫРЕЗАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. зүсэж авах, хайчлж авах, тайрах; вырезать стемпл шил зүсэж авах; 2. сийлэх, хээлэх, гаргах; вырезать узор угалз сийлэх; 3. хядах, хяргах.

ВЫРЕЗАТЬСЯ, -ажусь; несов. өсгөгдөх, зүсэгдэх, хайчлагдах, тайрагдах.

ВЫРЕЗКА, -и, ж. 1. зүсэлт, хайчлж авах; 2. ухаадас, хайчлаас, зурвас; газетная вырезка сонны зурвас, сонны хайчлаас; 3. сэтгэхий онь.

ВЫРЕЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зүсэж авах, хайчлж авах; 2. сийлэх, хээлэх, гаргах; 3. хядах, хяргах.

ВЫРЕЗЫВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -вусь; несов. **ВЫРЕСОВЫВАТЬСЯ**, -ажусь; несов. зурин

харагдах, сүндэрлэн үзэгдэх; **вдали выр** совались горы алсад уул нуруу сүндэрлэн харагдав.

ВЫРОВАТЬСЯ, -яю, -яешь; -енный; сов., что. тэгшлэх, шулуутгах.

ВЫРОВНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; сов. 1. тэгшрэх; шулуудах; 2. томоожих.

ВЫРОДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. **ВЫРОЖДАТЬСЯ**, -сется; несов. 1. үүлдэр доройтох, муудах, зэхийрэх; 2. доройтож хувирах.

ВЫРОДОК, -дка, м. (разг. и презр.) шааран, адгийн шааран; он вырбодк в нашей семье манай гэр бүлийн доторх шааран нь тэр.

ВЫРОЖДЕНЕЦ, -нца, м. зэхий амьтан, шааран амьтан.

ВЫРОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. үүлдэр доройтох, зэхийрэх; 2. буурах, доройтох.

ВЫРОНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов., что из чего унагах, алдах; **выронить газету из рук** сонинг гараас унагах.

ВЫРУБАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫРУБИТЬ**, -блю, -блешь; -бленный; сов., что. 1. огтолж дуусгах; 2. тас цавчих, цавчиж цоолох.

ВЫРУБКА, -а, ж. 1. мод огтлох; 2. ойн цоорхой, мод тайрсан талмай; на **вырубке** растёт земляника ойн цорхойд гүзээлзгэнэ ургана.

ВЫРУГАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. хараах, загнах.

ВЫРУГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. хараал тавах.

ВЫРУЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫРУЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченный; сов., кого-что. 1. аврах, ач тус хүргэх, тус болох; **выручить из беды** гачигдлаас аврах; 2. өрггийг олох, үнийг авах, олз оруулах; **выручить деньги за товар** барааны үнэ мөнгийг оруулах.

ВЫРУЧКА, -а, ж. 1. аврах, тус хүргэх, прийти на **выручку** тус хүргэхээр ирэх; 2. орлого; дневная **выручка** өдрийн орлого.

ВЫРЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. зулгаах, зулгааж авах, урж авах; 2. сууга татах, булааж авах; 3. хүчээр тулгах, хүлээлгэх.

ВЫРЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. ухах, онгилох, малтаж гаргах.

ВЫРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тасрах, тасарч унах; 2. мултрах, ангижрах; 3. цоргилон гаргах, үсрэн гарах; 4. гарч орхих, гэнэт гарах.

ВЫРЫТЬ, -рою, -роешь; -ытый; сов., что. 1. ухах, малтах; **вырыть колодец** худал ухах; 2. ухаж гаргах, уудалж олох; **вырыть камень** чулуу ухаж гаргах.

ВЫРЯДИТЬ, -яжу, -ядишь; сов., кого-что (разг.). гоёх, гоё хувцас өмсгөх.

ВЫРЯДИТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; сов. гоёх, гангалах.

ВЫСАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., кого-что. 1. буулгах; **высадить из повозки** тэрэгнээс буулгах; 2. шилжүүлж суулгах, гаргаж суулгах; **высадить пшеницы из Наринков** улаан доолийг дулаавчаат гаргаж суулгах.

ВЫСАДИТЬСЯ, -ажусь, -адишься; сов. буух, гарах; **высадиться из повозки** галт тэрэгнээс буух.

ВЫСАДКА, -а, ж. 1. буулгах, буулгах явдал; **высадка с судна** галт онгоцноос буулгах; 2. шилжүүлэн суулгах; **высадка растений** ургамлыг шилжүүлэн суулгах; 3. суулгасан ургамал; **семейные высадки** үр авахаар суулгасан ургамал.

ВЫСАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. буулгах.

ВЫСАЖИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. буух.

ВЫСАСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шимэх, сорох, хөхөх.

ВЫСВЕРЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫСВЕР-**

ЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., что. өрөмдөх, өрөмдөж нүхлэх.

ВЫСВОБОДИТЬ, -ожу, -одишь; -ожденный; сов., кого-что. **ВЫСВОБОЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. сугалах, мулталж авах; **высвободить ногу из** стремени хөлөө дөрөөнөөс мулталж авах; 2. чөлөөлөх, гаргаж авах; **высвободить часть оборотных средств** гүйлгээний хөрөнгөний заримыг гаргаж авах.

ВЫСВОБОДИТЬСЯ, -ожусь, -одимься; возвр. **ВЫСВОБОЖДАТЬСЯ**, -ажусь, -ажешься; несов. 1. сугарах, мултрах; 2. чөлөө гарах.

ВЫСВОБОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. сугалах, мултлах; 2. чөлөөлөх.

ВЫСЕВ, -а, м. (спец.). тарияга, тарна.

ВЫСЕВАТЬ, -аю, -аешь; сов. **ВЫСЕИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тарих, тариалах.

ВЫСЕВКИ, -ов. хэвэг, хомхруу.

ВЫСЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сийлэх; 2. цахих.

ВЫСЕДЕНИЕ, -я, ср. нүүлгэх, байраас гаргах.

ВЫСЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., кого-что из чего. **ВЫСЕЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. нүүлгэх, байраас гаргах.

ВЫСЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; сов. **ВЫСЕЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. нүүх, байраас гарах.

ВЫСЕМИНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. (спец.). үрээ гээх, үрээ унагах.

ВЫСЕЧЬ I, -еку, -еешь; -екут, -ек, -ла; -еченный; сов., что. 1. сийлэх, ухаж сийлэх; 2. цахих; **высечь огонь** хэт цахих.

ВЫСЕЧЬ II, -еку, -еешь; -еченный; сов. зодох, жанчих.

ВЫСЕЯТЬ, -ею, -еешь; -янный; сов., что. тарих, тариалах.

ВЫСИДЕТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов. **ВЫСИЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. өндгөө дарах; 2. суугсаар байх, сууж л байх; **высидеть до конца** представления тоглолтыг дуустал сууж л байх.

ВЫСИЖИВАНИЕ, -я, ср. суугсаар байх, сууж л байх.

ВЫСИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. (высок.). сүндэрлэх; **вдали высилась** башня алсад цамхаг сүндэрлэв.

ВЫСКАБЛИВАНИЕ, -я, ср. хусах, арилгах.

ВЫСКАБЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хусах, хусаж арилгах.

ВЫСКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -анный; сов., что. **ВЫСКАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хэлэх, илэрхийлэх; **высказать своё мнение** саналаа хэлэх.

ВЫСКАЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. 1. саналаа хэлэх, санаснаа хэлэх; ☆ **высказаться за** сайшаах, дэмжих, зөвшөөрөх; **высказаться против** татгалзах, буруушаах.

ВЫСКАЗЫВАНИЕ, -я, ср. 1. саналаа хэлэх, ярих; 2. хэлсэн үгс, хэлсэн зүйл; **высказывание** классиков марксизма-ленинизма марксизм-ленинизмын сонгодог зохиолчдын хэлсэн зүйл.

ВЫСКАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хэлэх, саналаа хэлэх.

ВЫСКАЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. хэлэх, саналаа хэлэх.

ВЫСКАКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. үсэрч гарах; 2. мултгарч ойчих.

ВЫСКАЛЬЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫСКОЛЬЗНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. гулгаж ойчих; тарелка **выскользнула** из рук гараас тавгай гулгаж ойчло; 2. сэмхэн гарах, сэм гаргаад явчих.

ВЫСКОБЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., что. хусах, хусаж арилгах.

ВЫСКОЧИТЬ, -чу, -чишь; сов. мултгарч, үсэрч гарах; **высочился** винтик эрэгтэй хадаас мултрав.

ВЫ'СКОЧКА, -и, м. и ж. (пренебр.). шургалан орогч хүн.

ВЫ'СКРЕБА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫ'СКРЕСТИ**, -ребу, -ребешь; -реб, -ла; -ребенный; сов. что (разг.). хусах, хусаж арилгах, маажиж малгах.

ВЫ'СЛАТЬ, вышлю, вышлешь; анный; сов., кого-что. илгээх, явуулах.

ВЫ'СЛЕДИТЬ, -ежу, -едишь; -еженный; сов., кого-что. **ВЫСЛЕ'ЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. мөрдөх, мөшгөх, гэтэх; **выследить** лисицу үнэг мөрдөх.

ВЫ'СЛУГА, -и, ж.: он удсан, удтал албан хаасан; за **выслугу** лет он удтал албан хаасны тул.

ВЫ'СЛУЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫ'СЛУЖИТЬ**, -жу, -жишь; -женный; сов. 1. алба хааж . . . авах болох; **выслужить** пенсию алба хааж тэтгэвэр авах болох; 2. албан хаах, алба хийх; **выслужить** двадцать лет хорин жил алба хаах.

ВЫСЛУ'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ВЫ'СЛУЖИТЬСЯ**, -жусь, -жишусь; сов. (разг. неодобр.) зулгуйдаах.

ВЫ'СЛУШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. **ВЫСЛУ'ШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. сонсох, чагнах.

ВЫСЛУ'ШИВАНИЕ, -я, ср. сонсох, чагнах.

ВЫСМА'ТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ажиглах, ажиж харах, сайн үзэх.

ВЫСМЕ'ИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫ'СМЕЯТЬ**, -ею, -еешь; -янный; сов., кого-что. элэглэх, шоолох, инээдэм болгох.

ВЫ'СМОРКАТЬ, -аю, -аешь; сов. нийх, нусаа нийх.

ВЫ'СМОРКАТЬСЯ, -аюсь, -аешусь; сов. нийх, нусаа нийх.

ВЫ'СМОТРЕТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., кого-что. 1. сайн үзэх, ажиглах, ажиж харах; **высмотреть** все новинки в книжном магазине номын дэлгүүрт шинэ ирсэн номыг сайн үзэх; 2. олж харах; **высмотреть** в толпе знакомого олны дотроос танилаа олж харах.

ВЫСО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гаргах, цухуйлгах.

ВЫСО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешусь; несов. цухуйл, бултайх, гарах.

ВЫСО'КИЙ, -ая, -ое; -ок, -ока, -око; выше; высочайший. 1. өндөр; **высокий** дом өндөр байшин; **высокие** цены өндөр үнэ; 2. дээд, эрхэм; **высокая** награда дээд шагнал; **высокие** договоривающиеся стороны хэлэлцэгч эрхэм хоёр этгээд; 3. их; **ток** высокого напряжения их хүчдэлтэй гүйдэл; **высокое** давление крови цусны даралт их болох; 4. сайн; **работа** высокого качества сайн чанарын ажил; 5. нарийн, шингэн; **высокий** тенор нарийн цээл хоолой; ☆ **высокий** лоб уужим магнай; **быть** высокого мнения дээгүүр бодож байх.

ВЫСОКО', нареч. өндөр, дээр, дээгүүр; **высоко** держать знамя тугаа өндөр өргөж явах.

ВЫСОКОГО'РНЫЙ, -ая, -ое. өндөр уулын, өндөр зоолы.

ВЫСОКОДЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. өндөр үзэл сурталтай, дээд үзэл урталтай.

ВЫСОКОКА'ЧЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. сайн чанарын, маш сайн.

ВЫСОКОКВАЛИФИЦИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. мэргэшил ихтэй, их чадвартай.

ВЫСОКОМЕ'РЬЕ, -я, ср. их зан, дээрэлхүү зан, ихэрхэг зан.

ВЫСОКОМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. ихэрхэг, их зантай.

ВЫСОКООБРАЗО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. их боловсролтой, их эрдэмтэй.

ВЫСОКООПЛА'ЧИВАЕМЫЙ, -ая, -ое. их цалин тайтгартай од ачываемый труд их цалинтай хөдөлмөр;

ВЫСОКОПА'РНО, нареч. хачин маягаар, дэндүү гоёор; **говорить** высокопарно дэндүү гоёор ярих.

ВЫСОКОПА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (неодобр.). хачин маягийн, дэндүү гоё; **высокопарный** стиль дэндүү гоё найруулга.

ВЫСОКОПОСТА'ВЛЕННЫЙ, -ая, -ое. дээд тушаалын, өндөр тушаалын.

ВЫСОКОПРЕВОСХОДИ'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. өндөр дээд ноён, их ноён, чинсан.

ВЫСОКОПРОДУКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. ашиг шим ихтэй; **высокопродуктивный** скот ашиг шим ихтэй мал.

ВЫСОКОПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. -лен, -льна. бүтээи ихтэй

ВЫСОКОСО'РТНЫЙ, -ая, -ое. сайн чанартай; дээд зэргийн; **высокосортные** семена сайн чанарын үр тариа

ВЫСОКОТОВА'РНЫЙ, -ая, -ое. үйлдэхүүн ихтэй, таваар их бүтээдэг.

ВЫСОКОУРОЖА'ЙНЫЙ, -ая, -ое. их ургацтай, ургац сайтай.

ВЫ'СОСАТЬ, -осу, -осешь; сов., что из чего. хөхөх, сорох, шимэх; **высосать** все соки хамаг шим шүүсий нь сорох; ☆ **высосать** из пальца хамаа намаагүй хэлэх, баримтгүй ярих.

ВЫСОТА', -ы, мн. -оты, -от, ж. 1. өндөр; **поднять** на большую высоту их өндөрт гарах; **высота** треугольника гурвалжны өндөр; 2. өндөрлөг; **занять** высоту өндөрлөгийг эзлэх; 3. нарийн, шингэн; **высота** голоса нарийн хоолой; ☆ **быть** на высоте положения шаардлагыг хангаж сайн чадах, албан тушаалаа сайн харуцах.

ВЫСОТ'НЫЙ, -ая, -ое. өндөрлөг; **высотный** полёт өндөрлөгийн нисэлт; **высотное** здание өндөрлөг барилга.

ВЫ'СОХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. 1. хатах, хагсах, ширгэх; **бельё** высохло дотоож хатлаа; 2. гандах; **цветы** высохли цэцэг гандав; 3. туранхилах, хатаж хоцрох, арьс яс болох.

ВЫ'СОХШИЙ, -ая, -ее. 1. хуурай, хув хуурай, хатсан, ширгэсэн; **высохшая** земля хув хуурай газар; **высохший** источник ширгэсэн шанд; 2. гандсан; 3. туранхилсан, хатангир, арьс яс болсон.

ВЫСОЧА'ЙШИЙ, -ая, -ее. 1. маш өндөр; 2. дээдийн гэгээн.

ВЫСО'ЧЕСТВО, -а, ср. дээдийн гэгээн

ВЫ'СПАТЬСЯ, -плюсь, -пншусь; сов. унтаж амрах, ханатал унтах, нойр ханах.

ВЫСПРА'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫ'СПРОСИТЬ**, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что (разг.) асууж мэдэх, асууж сурах, асууж авах.

ВЫ'СПРЕННЫЙ, -ая, -ее (устар.). хэтэрхий гоё үг.

ВЫ'СТАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., кого-что. **ВЫСТАВЛЯТ'Ь**, -яю, -яешь; несов. 1. гаргаж тавих, тавих; **выставить** стол на середине ширээ тэг дунд тавих; 2. үзэсгэлэнд тавих; **выставить** картины художника уран зураачийн зургийг үзэсгэлэнд тавих; 3. авах, гаргаж авах, сугалж авах; **выставить** рамы жааз гаргаж авах; 4. дэвшүүлэх; **выставить** кандидатуру нэр дэвшүүлэх; 5. гаргах; илгээх, явуулах; **выставить** армию цэрэг гаргах; 6. үзүүлэх, харуулах; **выставить** в дурном свете муу талаар нь харуулах; 7. хөөж гаргах.

ВЫ'СТАВКА, -и, ж. 1. үзэсгэлэн; 2. гаргаж тавих, тавих.

ВЫСТАВЛЕ'НИЕ -я, ср. тавих, дэвшүүлэх; **выставление** кандидата нэр цохож дэвшүүлэх.

ВЫСТАВЛЯ'ТЬСЯ, -плюсь, -яешусь; несов. тавиллах, үзүүлэх, цухуйл, бултайх.

ВЫСТАВОЧНЫЙ, -ая, -ое. үзэсгэлэнгийн.
ВЫСТАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зогсож байх, тэсэж байх.

ВЫСТАИВАТЬСЯ, -ається; несов. дарагших, ааг орох.

ВЫСТЕГАТЬ I, -аю, -аешь; -анный; сов. **ВЫСТЕГИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хавах; выстегать одеяло хөнжил хавах.

ВЫСТЕГАТЬ II, -аю, -аешь; -анный; сов. гуядах, шавхуурдах.

ВЫСТИЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫСТЛАТЬ**, и **ВЫСТЕЛИТЬ**, -телю, -телешь; -анный; сов., что. дэвсэх, хучих.

ВЫСТИЛАТЬСЯ, -ається; несов. дэвсэх, хучигдах.

ВЫСТИРАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. угаах. **ВЫСТОЯТЬ**, -ою, -оишь; сов. I. яг зогсох, зогсож байх; выстоять в очереди два часа хоёр цаг дугаарлан яг зогсох. 2. тэсэх, тэсэж гарах; этот дом ещё выстоит не один год энэ байшинг бас нилээд жил тэсэх бий; выстоять против врага дайсныг эсэргүүцэн тэсэж гарах.

ВЫСТОЯТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -оится; сов. дарагших, ааг орох.

ВЫСТРАГИВАТЬ, -аю, -аешь; сов. зорох, харуулах.

ВЫСТРАДАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. зовлон үзэх, хал үзэх.

ВЫСТРАИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. барих, барилга барих.

ВЫСТРАИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. жагсаах; өрөх.

ВЫСТРАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; несов. жагсах; выстраиваться в боевом порядке байлдааны журмаар жагсах.

ВЫСТРЕЛ, -а, м. буудах, харвах, буу дуугарах, бууны дуу; раздался выстрел бууны дуу гарав, буу дуугарлаа; ☆ на выстрел сум хуурэх газар.

ВЫСТРЕЛИТЬ, -лю, -лишь; сов. буудах, харвах. **ВЫСТРИГАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ВЫСТРИЧЬ**, -игу, -ижешь, -игут; -иг, -ла; -иженный; сов., что. хайчлах, хяргах; выстричь волосы үс хяргах.

ВЫСТРОГАТЬ, -аю, -аешь; сов. харуулах, зорох. **ВЫСТРОИТЬ** I, -ою, -оишь; -огенный; сов. барьж дуусгах, босгох.

ВЫСТРОИТЬ II, -ою, -оишь; -сов. кого-что. жагсаах. өрөх.

ВЫСТРОИТЬСЯ, -оюсь, -оюсья; сов. жагсах; физкультурники выстроились биеийн тамирчид жагсав.

ВЫСТУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уженный; сов. **ВЫСТУЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хөргөх, хүйтрүүлэх; выстудить помещение байр хөргөх.

ВЫСТУКАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. **ВЫСТУКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. I. тоншиж үзэх, тогшиж үзэх; 2. тогшиж мэдээлэх.

ВЫСТУП, -а, м. I. хушуу, хамар; выступ скалы хадан хушуу; 2. урагшаа илүү гарсан, төвийсөн, хэрдэг; выступ стены урагшаа илүү гарсан хана.

ВЫСТУПАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫСТУПИТЬ**, -плю, -пишь; сов. I. үг илтгэх, унших, тоглох, юм бичих, ажиллах зэрэг үгүүлэгдэхүүний мэргэжлийн үйл үзээр орчуулагдана; выступить с лекцией унших; выступать с речью үг илтгэх; выступить в печати хэвлэлд юм бичих; выступить на суде шүүхэд үг илтгэх; 2. урагш гарах, гарч ирэх; из толпы выступила одна женщина нэг эмэгтэй олны дундаас гарч ирвэв; 3. урагш давших, урагшаа хөдлөх, мордох; выступить в поход довтолохоор мордох; 4. хушууран орох, илүү гарах, урагш ёрдойх; здание выступает углом в переулоч бай-

шингийн өнцөг гудамж руу хушууран орно; 5. халих, давах, үерлэх; река выступила из берегов гол эргээ давав; 6. гарах, бурзайх; на лбу выступили капли пота магнай дээр нь хөлсний дусал бурзайв.

ВЫСТУПЛЕНИЕ, -я, ср. I. гарах, мордох; 2. хөдлөх, давших; 3. үг илтгэх, тоглох.

ВЫСУНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что из чего. гаргах, цухуйлгах; высунуть язык хэлээ гаргах; ☆ нельзя носу высунуть из дому гэрээсээ гарах аргагүй, гадагш цухуйх аргагүй.

ВЫСУНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; несов. гарах, цухуйх, булдах.

ВЫСУШИВАНИЕ, -я, ср. хатаах. **ВЫСУШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ВЫСУШИТЬ**, -шу, -шишь; -шенный; сов. хатаах, хуурайлах, хагсаах.

ВЫСУШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; несов. **ВЫСУШИТЬСЯ**, -шусь, -шишься; сов. хатах, хуурай болох, хагсах.

ВЫСЧИТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. **ВЫСЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. бодож гаргах, тоолж тодорхойлох; высчитать размер расходов зарлагын хэмжээг бодож гаргах.

ВЫСШИЙ, -ая, -ее. дээд, эрхэм; высшая власть дээд эрх баригчид, дээд газар; высшая награда дээд шагнал; высшая школа дээд сургууль; высшая мера дээд хэмжээ; ☆ в высшей степени маш; тун их.

ВЫСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. I. илгээх, явуулах; 2. зайлуулах.

ВЫСЫЛАТЬСЯ, -ається; несов. I. илгээгдэх, явах; 2. зайлуулагдах.

ВЫСЫЛКА, -и, ж. I. илгээх, явуулах; 2. албадан зайлуулах.

ВЫСЫПАТЬ, -плю, -плешь; -панный; сов. I. асгах, хийх; высыпать соль в миску давс пьланд хийх; 2. гарах, туурах; высыпала сыпь эсэргэнэ туурав; 3. бужигнан гарцгааж; на улице высыпали из школ ребятишки гудамжинд сургуулиас хүүхэд бужигнан гарцгаав.

ВЫСЫПАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -плется; сов. асгарах; высыпалась вся мука из мешка турил цөм шуудайнаас асгарчээ.

ВЫСЫХАТЬ, -аю, -аешь; несов; хатах, ширгэх, хагсах.

ВЫСЬ, -и, ж. өндөр, дээр.

ВЫТАЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. түлхэн гаргах, түлхэх, ёврох.

ВЫТАПЛИВАТЬ, -аю, аешь; несов. хайлах, хайлуулах, шахах.

ВЫТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. чийрлах, гишгэчих, дэвслэх.

ВЫТАРАЩИТЬ, -шу, -щишь; сов. бүлтийлгэх, их болгох; вытарашить глаза нүдээ бүлтийлгэх, нүд нь орой дээрээ гарах.

ВЫТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫТАЩИТЬ**, -шу, -щишь; -щеный; сов. кого-что. I. авах, аваачих; вытащить занозу өргөс авах; 2. чирж гаргах, тагаж гаргах; вытащить мешок во двор хашаанд шуудай гаргах; 3. суйлах

ВЫТАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. зорох, билүүдэх.

ВЫТВЕРДИТЬ, -ржу -рдишь; сов. цээжлэх, тогтоох; вытвердить заданный урок даалгасан хичээлээ тогтоох.

ВЫТВОРЯТЬ, -яю, -яешь; несов., что (разг. неодобр.). хөг тарих, хөглүүлэх, маяг гаргах.

ВЫТЕКАТЬ, -ает; несов. I. гоожих, дуслэх; вода вытекает из бочки торхноос ус гоожиж байна; 2. урсаж гарах, эх авч урсах; эта река выте-

кает из озера энэ гол, нуураас урсаж гардаг; 3. үүгээр болбо, үүсэн гарах; этот вывод вытекает из ранее сказанного энэ дүгнэлт бол түрүүн хэдсэн зүйлээс үүсэн гарч байна.

ВЫТЕРЕТЬ, -тру, -трешь; -тер, -ла; -тертый; -терши и -терев; сов., что. 1. арчих; вытереть руки гараа арчих; 2. элэх, элэгдэх, сэмрүүлэх; вытереть локти на рубашке цамцны тохой элэгдэх.

ВЫТЕРЕТЬСЯ, -трусь, -трешься; -терся, -рлась; -тершись; сов. 1. арчигдах; 2. элэх, сэмрэх. **ВЫТЕРПЕТЬ**, -ляю, -пишь; сов., что. тэсэх, тэсвэрлэх; вытерпеть боль өвдөхийг тэсвэрлэх; я не вытерпел и сказал би тэсэлгүй хэлчихсэн.

ВЫТЕСНИТЬ, -я, ср. шахаж гаргах, зайлуулах; түрэн зайлуулах; вытеснение пара электричеством уурын хүчийг цахилгааны хүч түрэн зайлуулах.

ВЫТЕСНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов., кого-что. **ВЫТЕСНЯТЬ**, -ляю, -ляешь; несов. түрэх, түрж гаргах, шахаж зайлуулах; вытеснили его из тоаны түүнийг оны дундаа түрж гаргав; новая, более совершенная техника вытесняет старую шинэ үлэмж нарийн техник хуучин техникийг шахан зайлуулж байна.

ВЫТЕСНЯТЬСЯ, -яется; несов түрэгдэн гарах, шахагдан зайлах.

ВЫТЕЧЬ, 1 и 2 л. не употр., -ечет, -екут; -ек, -ла; сов. 1. гоожих; вода вытекла из бочки ус тэрхнээс гоожив; 2. үндэслэн гарах, шалтгаалан гарах; это решение вытекает из предыдущего энэ шийдвэр, түрүүчийн шийдвэрээс үндэслэн гарч байна.

ВЫТИРАТЬ, -ак, -аешь; несов. арчих. **ВЫТИРАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. арчих; 2. элэгдэх, урагдах.

ВЫТИСНУТЬ, -ну, -нешь; сов. **ВЫТИСНЯТЬ**; -ляю, -ляешь; несов. цоолборлох, дарах; вытиснуть надпись на металле төмөрлөг дээр үсэг сийлэх.

ВЫТКАТЬ, -тку, -ткешь; -анный; сов., что. нэхэх, шаглаах; выткаль узор на скатерти ширээний бүтээлэг дээр угалз шаглаах.

ВЫТОЛКАТЬ, -ак, -аешь; -анный; сов., кого-что. **ВЫТОЛКНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; сов., кого-что. түлхэн гаргах.

ВЫТОПИТЬ, -ляю, -пишь; -пленный; сов., что. 1. түлэх, гал түлэх, халаах; 2. хайлах; вытопить сало өвх хайлах шааах.

ВЫТОПИТЬСЯ, -пится; сов. 1. түлэх, гал түлэх, халаах; 2. хайлах.

ВЫТОПТАТЬ, -пчу, -пчешь; -анный; сов., что. гишгэчих, дэвслэх, чийрлах; вытоптать траву өвө нбгдо гишгэчих.

ВЫТОРГОВАТЬ, -зую, -зуюешь; -анный; сов., что (разг.). **ВЫТОРГОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. наймаадж олох, хонжих, бага төлөх, наймаацалдан хямдруулах.

ВЫТОЧЕННЫЙ, -ая, -ое. билүүдсэн, зорж, хийсэн, өөлж хийсэн, өөлөгдсөн; ☆ словно выточенный өвгүй тэгшхэн, жирвийсэн.

ВЫТОЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый; сов. билүүдэх, ирлэх, зорох, точийлдох; выточить ножи хутга ирлэх.

ВЫТРАВИТЬ, -вляю, -вишь; -вленный; сов., что. **ВЫТРАВЛИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что. **ВЫТРАВЛЯТЬ**, -ляю, -ляешь; несов. 1. хордуулах, арилгах; вытравить мышей оготно хордуулах; вытравить пятно толоо арилгах; 2. хордуулж хээ гаргах, хороор сийлбэр гаргах; 3. чийрлах, гишгэчих; 4. өдөөж гаргах, үргээж гаргах.

ВЫТРЕБОВАТЬ, -бую, -бужь; -анный; сов., кого-что (прост.). 1. нэхэмжлэх; 2. ирүүлэх, нэвч авах.

ВЫТРЕЗВИТЬ, -вляю, -вишь; -вленный; сов., кого-что. **ВЫТРЕЗВЛЯТЬ**, -вляю, -вляешь; несов. сэхээ оруулах, согтууг гаргах.

ВЫТРСАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫТРСЯТИ**, -су, -сешь; -сенный сов, сэгсрэх, дугтрах, гөвөх; вытрясти муку гурма сэгсрэх; вытрясти ковёр хивс гөвөх.

ВЫТРСЯХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ВЫТРСЯХИВАТЬ**, -ну, -нешь; -утый; сов., что. сэгсрэх, дугтрах.

ВЫТЬ, вою, воешь; несов. 1. улих, гангинах; волк воет чоно ульж байна; 2. сүнгэнэх, шуугих, сүүгэх; в трубе воет ветер салхь янданд сүнгэнэж байна.

ВЫТЯГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сунгах, тэлэх; 2. татаж гаргах; 3. хөхөх.

ВЫТЯГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. сунгах, тэнийх; 2. өндөр болох, өсөх.

ВЫТЯЖКА, -и, ж; сунац, татац; ☆ стоять на вытяжку номхон зогсох.

ВЫТЯЖНОЙ, -ая, -ое. сорох, хөтөх; вытяжная труба сорох яндан; вытяжной пластырь хөхөх гоюу.

ВЫТЯНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов. 1. сунгах, сунаах; вытянуть кожу арьс сунгах; 2. хөхөх, сорох; пластырь вытянул весь гной гоюу бүх идээрийг хөхөх; 3. татаж гаргах, татагдаж гарах; весь дым вытянул в трубу бүх утаа яндангаар татагдаж гарав.

ВЫТЯНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. сунах, тэлэгдэх; вязаная кофта очень вытянулась сүджмэл цамц их суначихлаа; 2. өндөр болох; мальчик за лето вытянулся тэр хүү зундаа өндөр болжээ; 3. татагдан гарах, сорогдох, хөхөгдөх; дым из комнаты вытянулся утаа байшингаас татагдан гарах; 4. тэрийн хэвтэх, сунаах; вытянуться на постели орон дээр тэрийн хэвтэх; 5. номхон зогсох; вытянулся перед командиром даргынхаа өмнө номхон зогсов; ☆ лицо вытянулось царай нь барс хийв.

ВЫУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уженный; сов., кого-что. **ВЫУЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хөхидэх, дэгээгээр барих; выудить шуку цурхай загасыг дэгээгээр барих; 2. гогодох, олоод авчих.

ВЫУЮЖИТЬ, -жу, -жишь; сов. индүүдэх, илүүрдэх.

ВЫУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что, чему. **ВЫУЧИТЬ**, -учу, -учишь; -ченый; сов. 1. цээжлэх, тогтоох; выучить стихотворение шүлэг цээжлэх; 2. сургах, зааж өгөх. выучить игре в шахматы шатар тавьж сургах.

ВЫУЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., чему. **ВЫУЧИТЬСЯ**, -чусь, -чишься; сов. сурах, дадах, чадмаг болох; выучиться читать уншиж сурах; выучиться плавать усчлж чаддаг болох.

ВЫУЧКА, -и, ж. 1. сургах; отдаты на вычку сургахаар өгөх; 2. сурлага чадвар; хорошая вычка сурлага чадвар сайтай.

ВЫХАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. сувилах, бойжуулах.

ВЫХВАТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченый; сов. **ВЫХВАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. шүүрэн авах; выхватить книгу из руи гараас нь ном шүүрэн авах; выхватить горящую головню из костра гал дотроос ноож байгаа цуцлыг шүүрэн авах.

ВЫХЛОПОТАТЬ, -ачу, -ачешь; -анный; сов., что. чармайж олох, дөнгөж олох; выхлопотать себе хорошее местечко аятайхан ажил чармайж олох.

ВЫХОД, -а, м. 1. гарах; выход книги в свет ном хэвлэгдэж гарах; 2. гарах газар, хаалга; стоять у выхода гарах газарт нь зогсож байх; 3. гарах арга; найти выход из трудного положения бэрхшээ-

лээс гарах арга болох; 4. гарц; **выход** зерна с гектара гектар газраас авах үр тарианы гарц; ☆ **знатъ**, все ходы и выходы нүх сүвий нь бүрэн мэдэх; в доме два выхода байшин, хоёр үүдтэй; железная дорога с выходом на курорт амралтын газар очих садбартай төмөр зам.

ВЫХОДЕЦ, *-ца, м.* гаралтай хүн; выходец из народа ард гаралтай хүн; выходец из крестьян тариачин гаралтай хүн.

ВЫХОДИТ, *в знач. сказ. и вводн. сл. (разг.)*. тэгвэл ... шив дээ; **выходит**, что я был неправ тэгвэл би буруудаа шив дээ; **вывод** эгтот, **выходит**, был правилел энэ дүгнэлт чинь, тэгвэл, зөв байгаа шив дээ; **эго**, **выходит**, не так ново энэ чинь, тэгвэл тийм шийнэ юм биш шив дээ.

ВЫХОДИТЬ, *-ожу, -одишь - оженный; сов., кого-что*. 1. сувиллах, асрах; **выходить** больного өвчтэй хүнийг асрах; 2. бойжуулах, торнуулах, арчидж ургуулах.

ВЫХОДИТЬ, *-ожу, -одишь; несов.* 1. гарах; **выходить** из юрты гэрээс гарах; **выходить** из затруднения бэрхшээлээс гарах, төвгөөс мултрах; **выходить** замуж нөхөрт гарах; 2. буух; **выходить** из вагона вагоноос буух; 3. болох; **выходить** из терпения тэсэхгүй болох; **выходить** из употребления хэрэглэгдэхгүй болох; 4. харах; **окно выходит** в сад цэцэрлэг рүү харсан цонх; 5. очих; **выходить** на работу ажлаа даа очих.

ВЫХОДКА, *-и, ж.* төрхгүй аашлах, муу авир гаргах.

ВЫХОДНОЙ, *-ая, -ов.* 1. гарах, гардаг; **выходная дверь** гарах үүд; 2. гоёлын; **выходная одежда** гоёлын хувцас; 3. амралтын; **выходной день** амралтын өдөр; 4. амралттай; **он сегодня выходной** тэр хүн өнөөдөр амралттай.

ВЫХОДЕННЫЙ, *-ая, -ое.* энхрий, танхил, тордмол.

ВЫХОЛИТЬ, *-лю, -лишь; -ленный; сов., кого-что*. энхрийлэх, арчлах, бөөцийлөх; **выхолить** коня морно арчлах; **выхолить** ребенка хүүхэд бөөцийлөх.

ВЫХОЛОСТИТЬ, *-ощу, -остишь; -ощенный; сов.* 1. агтлах, хөнгөлөх; 2. муудуулах, доройтуулах; **выхолостить** содержание книги номын агуулгыг муудуулах.

ВЫХУЖОЛЬ, *-я, ж.* үхэр халиу, хужлэг хулгана. **ВЫЦАРАПАТЬ**, *-аю, -аешь; -анный; сов., что*. 1. хөлтчих, хөлтчин сийлэх; **выцарапать** надпись на камне чулуун дээр бичиг хөлтчин сийлэх; 2. самардах, савардах, шаахлах; 3. арай гэж авах.

ВЫЦВЕСТИ, *1 и 2 л. не употр., -ветет; -вел; -ветший; сов.* **ВЫЦВЕТАТЬ**, *-ает; несов.* гандах, өнгө алдах, хувхайрах, онгох.

ВЫЦЕДИТЬ, *-ежу, -едишь; -еженный; сов., что*. **ВЫЦЕЖИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* шүүх, шүүж юлэх; **выцедить** вино из бочки торхноос **дере** шүүж юлэх.

ВЫЧЕКАНИТЬ, *-ню, -нишь; -ненный; сов.* цугтах, хэвд цугтах; **вычеканить** монету зоос цугтах.

ВЫЧЕРКВАНИЕ, *-я, ср.* баллах.

ВЫЧЕРКВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫЧЕРКНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов., кого-что*. баллах, хасах; **вычеркнуть** слово үг баллах; **вычеркнуть** из списка нэрийн цэснээс хасах; ☆ **вычеркнуть** из своей жизни насандаа дайралдаагүй гэж бодох.

ВЫЧЕРКВАТВСЯ, *-ается; несов.* баллагдах.

ВЫЧЕРПАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов., что*.

ВЫЧЕРПЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* шавхан авах, тгаж авах; **вычерпать** всю воду из ведра хувингуаас бүх усыг шавхаж авах.

ВЫЧЕРТИТЬ, *-рчу, -ртишь; -рченный; сов., что*. **ВЫЧЕРЧИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* зурах, зурчих; **вычертить** план дома байшингийн төсөвлөгөөг зурах.

ВЫЧЕСАТЬ, *-ешу, -еешь; -анный; сов., кого-что*. **ВЫЧЕСЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* саннах, шүүрдэх.

ВЫЧЕСТЬ, *-чту, -чтешь; -чел, -чел; -чтенный; -четший; -чтя; сов., что из чего*. 1. хаах, хасах бодох, хороох; **вычесть** два из пяти таван хээрэг хасах; 2. суутгах, суулгаж авах; **вычесть** вадонженность өр суутгах.

ВЫЧЕТ, *-а, м.* суутгах, суутгал, хасах; **за вычетом** суутган хасаад; **за вычетом** нийлэмжийн расходоо нэмэгдэл зардлыг хасаад.

ВЫЧИСЛЕНИЕ-я, *ср.* бодох, бодож гаргах. **ВЫЧИСЛИТЬ**, *-лю, -лишь; -ленный; сов., что*. **ВЫЧИСЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* бодох, бодож гаргах, тооцон бодох.

ВЫЧИСЛЯТЬСЯ, *-яется; несов.* бодуулах, тоолуулах.

ВЫЧИСТИТЬ, *-ищу, -истишь; -чищенный; сов.* цэвэрлэх.

ВЫЧИСТИТЬСЯ, *-чищусь, -чищуешься; сов.* цэвэрлэгдэх, цэвэрших.

ВЫЧИТАЕМОЕ, *-ого, ср.* хасагдагч.

ВЫЧИТАНИЕ, *-я, ср.* хасах.

ВЫЧИТАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов., что*. 1. уншиж мэдэх; 2. уншиж засах.

ВЫЧИТАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хаах, тайрах, суутгах.

ВЫЧИТАТЬСЯ, *-ается; несов.* хасагдах, суутгах. **ВЫЧИТЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* уншиж мэдэх, уншиж засах, уншиж өгөх.

ВЫЧИЩАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* цэвэрлэх.

ВЫЧИЩАТЬСЯ, *-ается; несов.* цэвэрлэгдэх, цэвэрших.

ВЫЧУРНО, *нареч.* дэндүү гоёмсог, марзан.

ВЫЧУРНОСТЬ, *-и, ж.* дэндүү гоёмсог, марзан.

ВЫЧУРНЫЙ, *-ая, -ое.* дэндүү чимсэн, марзан; **вычурный** фасон платья марзан янзын тараа.

ВЫШЫРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫШЫРНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов.; кого-что (разг.)*. гаргах, шидэх, гадагш чулуулах.

ВЫШЕ, *нареч. и предлог в рид. и: өндөр, дээр, дээш; эта* сямейка **выше** той энэ бандан түүнээс өндөр; **нак** говорилась **выше** дээр **выше** ооор; дети семи лет и **выше** долог ба түүнээс дээш **выше** хүүхэд; **выше** колена өвдөгнөөс дээш.

ВЫШЕОЗНАЧЕННЫЙ, *-ая, -ое.* дээр дурдсан.

ВЫШЕСКАЗАННЫЙ, *-ая, -ое.* дээр хэлсэн.

ВЫШЕСТОЯЩИЙ, *-ая, -ее.* дээд, дээр байгаа; **вышестоящие** органы дээд газрууд.

ВЫШИБАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ВЫШИБИТЬ**, *-бу, -бешь; -шиб; -ли; -шибленный; сов.; кого-что (разг.)*. 1. ховх цохих, хэмх цохих; **вышибить** дверь үүд хэмх цохих; 2. хөөж гаргах.

ВЫШИВАЛЬЩИЦА, *-ы, ж.* шаглаач эмэгтэй, харгам хатгах эмэгтэй.

ВЫШИВАНИЕ, *-я, ср.* харгам хатгах; хээ оёх.

ВЫШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* харгам хатгах, хээ оёх.

ВЫШИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* харгам хатгахдаг.

ВЫШИВКА, *-а, ж.* харгам хатгах, угалз хээ хатгах.

ВЫШИНА, *-ы, ж.* 1. өндөр; **вышиной** в двадцать метров хорин метр өндөр; 2. их дээгүүр; **орел** парил в **вышине** бүргэд их дээгүүр илсэж байдаг.

ВЫШИТЫЙ, *-ая, -ое*. хатгамал оёсон, шаг-лаатай.

ВЫШИТЬ, *-шью, -шьешь; -шей; -штый; сов., что*. хатгах, хатгаж хээлэх, шаглах; **вышить** портрет на ткани бөс дээр хөрөг шаглах; **вышить** кисет бисером хавтага дээр өлбөн хатгаж хээлэх.

ВЫШКА, *-и, ж.* цамхаг, аранга; *буровая* **вышка** өрөмдөх цамхаг.

ВЫШКОЛИТЬ, *-лю, -лишь; -школенный; сов.* сахилгажуулах, томоожуулах, сургах.

ВЫШУТИТЬ, *-учу, -утишь; -ученный; сов., ко-го-что*. **ВЫШУЧИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* инээ-дэм болгох, тоглох, наадлах.

ВЫШИПАТЬ, *-плю, -плешь; -анный; сов., что*. **ВЫШИПНУТЬ**, *-ну, -нешь; однокр.* **ВЫЩИПЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* зулгаах, зумлах; **выщипать** траву ногоо зулгаах; **выщипать** перья өд зумлах.

ВЫЯВИТЬ, *-влю, -вишь; -вленный; сов., ко-го-что*. **ВЫЯВЛЯТЬ**, *-як, -яешь; несов.* илрүүлэх, тодруулах; **выявить** недостатки в работе ажлын дутагдлыг илрүүлэх.

ВЫЯВИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -вится; сов.* **ВЫЯВЛЯТЬСЯ**, *-яется; несов.* илрэх, илрэн га-рах, тодрох.

ВЫЯВЛЕНИЕ, *-я, ср.* илрүүлэх, илрүүлэн гаргах, тодруулах.

ВЫЯСНЕНИЕ, *-я, ср.* магадлах, учрыг олох.

ВЫЯСНИТЬ, *-ню, -нишь; -ненный; сов., что*. **ВЫЯСНЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* магадлах, учрыг олох.

ВЫЯСНИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* **ВЫЯСНЯТЬСЯ**, *-яется; несов.* илрэх, тодрох, мэд-дэгдэх; **выяснилось**, что он не виноват түүнд бу-руугүй нь мэдэгдэв.

ВЬЮГА, *-и, ж.* шуурга, цасан шуурга.

ВЬЮК, *-а, м.* тэгнээ, ачаа.

ВЬЮН, *-а, м.* могой жараахдй, ховх.

ВЬЮНОК, *-нка, м.* алтан агь, сэдэргэнэ, чө-дөр өвс.

ВЬЮЧИТЬ, *-чу, -чишь; несов., ко-го-что.* ачих, тэгнэх; **вьючить** верблюда тэмээ тэгнэх.

ВЬЮЧНЫЙ, *-ая, -ое.* ачааны; **вьючное** живот-ное ачааны мал.

ВЬЮШКА, *-и, ж.* яндангийн хаалт.

ВЬЮЩИЙСЯ, *-аяся, -еися.* 1. ороонго; **вью-щиеся** растение ороонго ургамал; 2. буржгар, буж-гар; **вьющиеся** волосы буржгар үс.

ВЯЖУЩИЙ, *-ая, -ее.* 1. сүлжигч; 2. аргуун, наа-данги, зууралдуулах.

ВЯЗ, *-а, м.* хайлаас, арчил бургас.

ВЯЗАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* нэхэх, сүлжих.

ВЯЗАЛЬЩИК, *-а, м.* нэхмэлч, сүлжигч.

ВЯЗАЛЬЩИЦА, *-ы, ж.* нэхмэлч эмэгтэй, сүд-жигч эмэгтэй.

ВЯЗАНИЕ, *-я, ср.* боох, сүлжих.

ВЯЗАНКА, *-и, ж.* тэвэр, баглаа; **вязанка** дров тэвэр түлээ.

ВЯЗАННЫЙ, *-ая, -ое.* нэхмэл, сүлжмэл; **вязаные** ру-кавицы сүлжмэл бээлий.

ВЯЗАТЬ I, *вяжу, вяжешь; несов.* 1. боох, хү-лэх; **вязать** руки гарыг хүлэх; 2. сүлжих, нэхэх; **вязать** чулки оймс сүлжих.

ВЯЗАТЬ II, *вяжет, безл., несов.* аргах, наал-далдах.

ВЯЗАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., вяжется; не-сов., с чем (разг.)* 1. хүлэгдэх, уягдах; 2. таарах, тааралдах; его слова плохо вяжутся с ранее ска-занным түүний үг нь түрүүчийн хэлсэнтэйгээ таарч муутай байна; ☆ дело не вяжется бүтэж өгөхгүй байна, болж өгөхгүй байна.

ВЯЗКА, *-и, ж.* сүлжих, хүлэх, боох.

ВЯЗКИЙ, *-ая, -ое; -зок, -зка, -зко; вязче.* унж-ралдсан, наалданги.

ВЯЗНУТЬ, *-ну, -нешь; вяз, -ла; несов.* шавар-дах, хүлгэх; колеса **вязнут** в грязи дугуй шаварт шигдэнэ.

ВЯЗЬ, *-и, ж.* эвхмэл үсэг.

ВЯЛЕНИЕ, *-я, ср.* борцлох; **вяление** мяса мах борцлох.

ВЯЛЕННЫЙ, *-ая, -ое.* борцолсон, хатаасан; **вяле-ная** рыба хатаасан загас.

ВЯЛИТЬ, *-лю, -лишь; -ленный; сов., что.* борц-лох, хатаах.

ВЯЛИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; несов.* борцлогдох, хатах.

ВЯЛЫЙ *-ая, -ое; вял.* номой, үлбэгэр.

ВЯЛОСТЬ, *-и, ж.* номой, үлбэгэр.

ВЯНУТЬ, *-ну, -нешь; вял; несов.* хатах, гутах, муудах; цветы **вянут** без воды цэцэг усгүйдээд хатаж байна; ☆ уши **вянут** чихэн чийр болох, дуу-лахаас дур гутах.

ВЯЩИЙ, *-ая, -ее.* улам, ихэд; для **вящей** убе-дительности улам итгүүлэхийн төлөө.

Г

ГА, *нескл. м.* га, гаа (гект ар—10 000 дөрвөлжин метр талбай).

ГАБАРДИН, *-а, м.* габардин (*хувцас хийдэг ноосон бөс*)

ГАБАРИТ, *-а, м. (спец.)* овор, овор хэмжээ.

ГАВАНЬ, *-и, ж.* далайн боомт, онгоцны зогсоол.

ГАГАРА, *-ы, ж.* ахууна.

ГАД, *-а, м.* 1. хэвлээр явагч, могой; 2. зэвүүцмээр амьтан, муухай золиг.

ГАДАЛКА, *-и, ж.* мэргэч эхнэр, төлөгч авгай.

ГАДАНИЕ, *-я, ср.* мэргэлэх, төлөгдөх, төлөг үзэх.

ГАДАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* 1. таа-маг; 2. төлөг үзэх, мэргэлэх, төлгийн, мэргийн

ГАДАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. мэргэлэх, төлөг үзэх; 2. таах, тухайлах.

ГАДИНА, *-ы, ж. (презр.)* бузар золиг, зэвүүц-мээр амьтан.

ГАДИТЬ, *гажу, гадишь; несов.* буртаглах, хорлох, бузарлах.

ГАДКИЙ, *-ая, -ое; -док, -дка, -дко; гаже.* муу-хай, нүдэнд хүйтэн, зэвүүцмээр; **гадкий** человек зэ-вүүцмээр амьтан.

ГАДЛИВОСТЬ, *-и, ж.* дур гутах, ой гутах, жиг-шүүртэй муухай.

ГАДЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* дур гутам, ой гутам, бөөлжис хутгам, жигшим.

ГА'ДОСТЬ, -и, ж. бузар явдал, муухай юм.
ГАДЮ'КА, -и, ж. загалмайт могой, хорт могой.
ГА'ЕЧНЫЙ, -ая, -ое. эм эргийн, углаа эргийн.
ГАЗ I, -а, м. гааз; хий; гремучий газ тэсрэмтгий хий; удушливый газ бүтэм хий; ядовитый газ хорт хий.
ГАЗ II, -а, м. шаа, торгон шаа.
ГАЗЕ'ЛЬ, -и, ж. сүүлтэй гөрөөс.
ГАЗЕ'ТА, -ы, ж. сонин; ежедневная газета өдөр бүрийн сонин; стенная газета ханын сонин.
ГАЗЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. сонин; газетная статья сонин өгүүлэл.
ГАЗЕ'ТЧИК, -а, м. 1. сонин худалдагч, сонин тараагч; 2. сонин ажилтан.
ГАЗИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. гаазтай, хийлсэн; газированная вода гаазтай ус, хийлсэн ус.
ГАЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что. гаазлах, хийлэх.
ГАЗИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. гааз хэрэглэх, гааз болгох, хийжүүлэх.
ГАЗИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. гааз хэрэглэх, хийжүүлэх.
ГАЗОВЫЙ, -ая, -ое. 1. гаазын, гааз, хийн, хийт; газовая промышленность хийний үйлдвэр; газовая плита хийн зуух; 2. шаа, сиймхий.
ГАЗОГЕНЕРА'ТОР, -а, м. гаазогенератор, гааз үүсгүүр, хий үүсгүүр.
ГАЗОЛИ'Н, -а, м. газолин (шингэн шатахуун).
ГАЗОМЕР, -а, м. (спец.), гаазмер, хийн хэмнүүр.
ГАЗО'Н, -а, м. таримал ширэг, засмал зүлэг.
ГАЗООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое. хий шиг, хий байдалт, гааз шиг; газообразное тело хий шиг бодис.
ГАЗООБРАЗОВА'НИЕ, -я, ср. гааз тогтох, хий буй болох.
ГАЗОПРОВО'Д, -а, м. хийн хоолой, хийн түгээгүүр.
ГАЗОУБ'ЕЖИЩЕ, -а, ср. хийгээс хоргодох газар.
ГА'ЙКА, -и, ж. эрэг, эм эрэг, углаа эрэг.
ГАЛАНТЕРЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое, жижиг барааны.
ГАЛАНТЕРЕ'Я, -и, ж. жижиг бараа.
ГАЛА'НТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (устар.) вездэг, наалинхай.
ГАЛДЁЖ, -а, м. цуугиан, хашгиралдах, шуугилдах.
ГАЛДЕ'ТЬ; I л. не употр., -дишь; несов. (прост.). цуугилдах, шуугилдах, хашгиралдах.
ГАЛЕРЕ'Я, -и, ж. 1. галерей, гудамлаг; 2. үзэсгэлэн; картинная галерея зургийн үзэсгэлэн; 3. дээрх өгнөө, дээд давхар (театрын суудал); 4. зэллээс; галерея литературных типов зохиолын хэв шинжийн зэллээс.
ГАЛЁРКА, -и, ж (разг.). дээд давхар, дээд өгнөө, арын суудал.
ГАЛЕ'ТА, -ы, ж. хайрмаг, хатаамал ээдмэг.
ГАЛИМАТЬЯ', -и, ж. (разг.). чалчих, солиорох, дэмийрэх.
ГАЛИФЕ' нескл. мн. и ср. галифе, цэрэг өмд.
ГА'ЛКА, -и, ж. алаг туу, жунгаа (улаан хушуут). чогнуун.
ГАЛЛИЦИ'ЗМ, -а, м. галлицизм, францчилах, франц хэллэг.
ГАЛЛО'Н, -а, м. галлон (3—4 литрийн хэмжээ).
ГАЛЛОЦИНА'ЦИЯ, -и, ж. хоосон үзэгдэл, хий юм үзэх сонсох.
ГАЛО'ИД, -а, м. галонд (химийн нийлэл).
ГАЛО'П, -а, м. давхих, цогих.

ГАЛОПИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. цогих, цогнуулах.
ГАЛО'ПОМ, нареч. цогих; давхих; скачка галопом цогин давхих.
ГАЛО'ШИ, -лош, галош (гутлын дугтуй).
ГА'ЛСТУК, -а, м. галстук, бүч зангиас.
ГАЛУ'Н, -а, м. тууз, хназ.
ГАЛУ'ШКА, -и, ж. таслуур гурил, хэтүүр, пиартан.
ГАЛЧО'НОК, -нка, м. алаг тууны дэгдээхэй.
ГАЛЬВАНИЗА'ЦИЯ, -и, ж. гальванизаци, цахилгаан эмчилгээ.
ГА'ЛЬКА, -и, ж. хайрчулуу, хайрга.
ГАМ, -а, м. шуугиан, дуу чимээ; шум и гам дуу шуугиан.
ГАМА'К, -а, м. гамак, дүүжин ор.
ГАМА'ША, -и, ж. түрий, түрий оймс.
ГА'ММА, -ы, ж. 1. гамма, зохиром эрэмбэ, дараалсан аяс; 2. алагласан; гамма красок алагласан өнгө.
ГАНГРЕ'НА, -ы, ж. үхшил, гал хавдар.
ГАНГСТЕР, -а, м. (презр.). дээрэмчин, муу хулгай.
ГАОЛ'Я'Н, -а, м. шиш.
ГАРА'Ж, -а, м. гарааш, машинын агуулах.
ГАРАНТИ'ЙНЫЙ, -ая, -ое (спец.). даалт, баталгаа, даасан, баталсан.
ГАРАНТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. даах, батлах.
ГАРА'НТИЯ, -и, ж. даалт, баталгаа; часы с гарантией даалттай цаг; давать гарантию баталгаа өгөх.
ГАРДЕРО'Б, -а, м. 1. хувцасны шүүгээ; 2. хувцасны өлгүүр, хувцас өлгөх газар; 3. хувцас хунар; У него большой гардероб тэр хувцас хунар ихтэй.
ГАРДЕРО'БЩИК, -а, м. хувцас өлгөгч, хувцас хадгалагч.
ГАРДИ'НА, -ы, ж. цонхны хөшиг.
ГАРЕ'М, -а, м. 1. гарем (лалын шажинтны эхнэрүүдийн байр). 2. нэг хүний олон эхнэр, татвар эмс.
ГА'РКАНЬЕ, -я, ср. хашгиралдах, хашгичих.
ГА'РКАТЬ, -аю, -аешь; несов. (прост.). хашгирах, хашгичих, зандран хашгичих.
ГА'РКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. хашгирчих, зандран хашгирчих.
ГАРМО'НИКА, -и, ж. гармонь хөгжим, дуурьсаахай хуур, дуурьсхуур.
ГАРМОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., с чем. зохицох, найралдах, тааралдах; его слова гармонируют с его поступками түүний үг явдалтайгаа зохицно.
ГАРМОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. дуурьсалт, яруу, найралт.
ГАРМОНИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. дуурьсалт, яруу, найралт.
ГАРМО'НИЯ, -и, ж. дуурьсал, нийцэх, зохицох, хөг; гармония гласных эгшиг зохицох; гармония красок өнгө нийцэх.
ГАРНИЗО'Н, -а, м. гарнизон, хот хамгаалах цэрэг, хот сахиу цэрэг.
ГАРНИ'Р, -а, м. хачир, хольц; котлета с гарниром хачиртай котлет.
ГАРНИТУ'Р, -а, м. бүрэн хэрэгсэл, өвч, иж; гарнитур мебели гэрийн бүрэн хэрэгсэл.
ГА'РНЫЙ, -ая, -ое. шатаах, дэнгийн; гарное масло шатаах тос, дэнгийн тос.
ГАРПУ'Н, -а, м. жалап, гинжит жад, гинжит сум, арам.
ГА'РУС, -а, м. ноосон утас.
ГАРЦЕВА'НИЕ, -я, ср. гунхалзах, даналзах.

ГАРЦЕВАТЬ, *-цук, -цуешь; несов., на ком.* гунхалзах, даналзах.

ГАРЬ, *-и, ж.* 1. шатсан газар; 2. хиншүү, хярвас; пахнет гарью хярвас үнэртэнэ.

ГАСИТЬ, *гашу, гасишь; несов. что.* 1. унтраах, бөхөөх; гасить электричество цахилгаан унтраах, гэрэл унтраах; 2. дарах; гасить долги өр дарах; * гасить известь шохой буцалгах

ГАСНУТЬ, *1 и 2 л. не употр., -нет; гас, -ла; несов.* 1. унтрах, бөхөх, сөнөх; огонь гаснет гал унтрах; 2. сулрах, буурах, доройтох; силы гаснут хүч доройтох.

ГАСТРИТ, *-а, м.* ходоод үрэвсэх.

ГАСТРОЛЕР, *-а, м.* нүүдлийн жүжигч, айлчлах жүжигчин.

ГАСТРОЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов.* 1. айлчлан жүжиглэх; 2. хэсэж ажиллах.

ГАСТРОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* гастрольная поездка нүүдлийн жүжгээр явах, айлчилж жүжиг гаргах.

ГАСТРОНОМ, *-а, м.* 1. идээний мэдлэгтэн, нарийн хоолны зүйч; 2. идээний дэлгүүр.

ГАСТРОНОМИЯ, *-и, ж.* нарийн хоолны зүй, идээ зууш.

ГАТИТЬ, *гачу, гатишь; несов., что (спец.).* мод дэвсэх, намагт мод дэвсэх, зам засах.

ГАТЬ, *-и, ж.* дэвсмэл зам, модон харгуй, намгийн гатлуур.

ГАУБИЦА, *-ы, ж.* гаубиц буу, охор их буу.

ГАУПТВАХТА, *-ы, ж.* 1. цэргийн шорон; 2. харуулын байр.

ГАШЕНИЕ, *-я, ср.* 1. унтраах, сөнөөх, хүчингүй болгох; 2. болгох, буцалгах; гашение извести шохой болгох, шохой буцалгах.

ГАШЕНИЙ, *-ая, -ое.* буцалгасан, болгосон, номгорсон, зуурсан; гашеная известь болгосон шохой, зуурсан шохой.

ГВАЛТ, *-а, м. (прост.).* шуугиан, бархиралдаан; поднять гвалт шуугих, бархиралдах.

ГВАРДЕЕЦ, *-ейца, м.* гвардич, жардын цэрэг, торгон цэрэг.

ГВАРДЕЙСКИЙ, *-ая, -ое.* жардын, торгон цэргийн.

ГВАРДИЯ, *-и, ж.* гварди, торгон цэрэг, жард.

ГВОЗДИК, *-а, м.* жижиг хадаас.

ГВОЗДИКА, *-и, ж.* лиш цэцэг, хадаасан цэцэг, бадир цэцэг.

ГВОЗДЬ, *-я, мн. гвозди, -ей, м.* 1. хадаас; 2. дээж, охь; гвоздь вечера үдшийн дээж; гвоздь сезона уяирлын охь.

ГДЕ, *нареч.* 1. хаа, хаана: где вы работаете? та хаана ажиллаж байна? где ты был? чи хаа байв? 2. хаа ч, хаана ч, газар, газарт; где бы то ни было хаа ч болсон, аль тохиолдсон газар; безразлично где хаана ч хамаагүй.

ГДЕ-НИБУДЬ, *нареч.* аль нэг газар, ямар нэг газар, нэг тээ.

ГДЕ-ТО, *нареч.* нэг газарт, нэг тээ, хаана; где-то он живёт тэр нэг газарт суудаг даа.

ГЕГЕЛЬЯНЕЦ, *-нца, м.* гегельтэн.

ГЕГЕЛЬЯНСТВО, *-а; ср.* гегельтний ёс.

ГЕГЕМОНИЯ, *-и, ж.* ноёрхол, манлайлал; высшей формой гегемонии рабочего класса является диктатура пролетариата ажилчин ангийн манлайллын дээд хэлбэр нь пролетарийн дарангуйлах засаг мөн.

ГЕЙ! *межд.* хөөе! өөе!

ГЕЙЗЕР, *-а, м.* оргилмол булаг, халуун оргилуур.

ГЕКТАР, *-а, м.* гектар (*туман дөрвөлжин метр малбай*), гаа, га.

ГЕКТОГРАФ, *-а, м.* гектограф, бичиг хуулах багаж, хуулах машина.

ГЕЛИЙ, *-я, м.* гели (*хий*).

ГЕЛИОТРОП, *-а, м.* нарлаг цэцэг, наран чиглүүр.

ГЕМОГЛОБИН, *-а, м.* гемоглобин; цусан бөөмлүүр.

ГЕМОРОЙ, *-я, м.* шамбарам, гортиг гөвдрүү.

ГЕНЕАЛОГИЯ, *-и, ж.* 1. гэрийн үеийн бичиг, угийн бичиг; 2. уг гарал, уг гарлын судлал.

ГЕНЕЗИС, *-а, м. (книжн.).* гарал, уг, гарвал; генезис русского языка орос хэлний гарал,

ГЕНЕРАЛ, *-а, м.* генерал, жанжин; генерал армии армийн генерал, армийн жанжин; генерал-майор хушууч генерал; генерал-лейтенант дэслэгч генерал; генерал-полковник хурандаа генерал.

ГЕНЕРАЛ-ГУБЕРНАТОР, *-а, м.* мужийн жанжин, хязгаарын жанжин, хязгаарын сайд.

ГЕНЕРАЛЛИССИМУС, *-а, м.* генераллссимус, их өрлөг жанжин, юаньшуй.

ГЕНЕРАЛИТЕТ, *-а, м.* цэргийн дээд нөвд, жанжин нар.

ГЕНЕРАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* ерөнхий, жанжин; генеральный штаб ерөнхий штаб, жанжин штаб; генеральная линия партии намын ерөнхий шугам; генеральный секретарь ерөнхий нарийн бичгийн дарга.

ГЕНЕРАЛЬСКИЙ, *-ая, -ое.* генералын, жанжны.

ГЕНЕРАЛЬША, *-и, ж. (разг.).* генералын авгай, жанжны эхнэр.

ГЕНЕРАТОР, *-а, м.* генератор, үүсгүүр, цахилгаан үүсгүүр.

ГЕНЕРАТОРНЫЙ, *-ая, -ое.* генераторын, үүсгүүрийн.

ГЕНЕТИКА, *-и, ж.* генетик, төрөл зүй.

ГЕНИАЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* суу, билэг.

ГЕНИАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* суут; гениальная мысль суут сэтгэлэг; гениальное произведение суут зохиол.

ГЕНИЙ, *-я, м.* 1. суут ухаан, суу заль; 2. суут хүн; Ломоносов—гений русской мысли Ломоносов бол оросын сэтгэлгийн суут хүн.

ГЕНШТАБ, *-а, м.* жанжин штаб.

ГЕОГРАФ, *-а, м.* газар зүйн мэргэжилтэн, газар зүйч.

ГЕОГРАФИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* газар зүйн; географическая карта газар зүйн зураг; географическая широта газар зүйн өргөрөг.

ГЕОГРАФИЯ, *-и, ж.* газар зүй, газрын зүй, географ; экономическая география эдийн засгийн газар зүй.

ГЕОДЕЗИСТ, *-а, м.* газар хэмжээсч, газрын хэлбэр судлагч.

ГЕОДЕЗИЯ, *-и, ж.* геодези, газар хэмжээс, газар хэмжих.

ГЕОЛОГ, *-а, м.* геологич, газар судлагч.

ГЕОЛОГИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* газар судлалын, газар тогтцын; геологическая разведка газар судлалын хайгуул.

ГЕОЛОГИЯ, *-и, ж.* геологи, газар судлал.

ГЕОМЕТРИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* геометрийн, хэмжих ухааны; геометрическая задача хэмжих ухааны болдог.

ГЕОМЕТРИЯ, *-и, ж.* геометри, хэмжих ухаан.

ГЕОРГИН, *-а, м.* ГЕОРГИНА, *-ы, ж.* даял, мандарваа цэцэг.

ГЕОФИЗИКА, *-и, ж.* геофизик, газар бодис зүй.

ГЕОФИЗИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* геофизикийн, газар бодис зүйн.

ГЕОХИМИЯ, -и, ж. гебхими, газар хувилахуйн ухаан.

ГЕРАНЫ, -и, ж. шимтэглэй, тарлан цэцэг, туух цэцэг.

ГЕРБ, -а, м. сүлд, тэмдэг; государственный герб төрийн сүлд.

ГЕРВАРИЙ, -я, м. ургамлын түүвэр, хатаадас.

ГЕРБОВЫЙ, -ая, -ое. тэмдэгт, сүлдэт; гербовая бумага тэмдэгт цаас; гербовый сбор тэмдэгтийн татвар.

ГЕРКУЛЕ'С, -а, м. 1. аварга баатар; 2. хэмхдэс овъёос.

ГЕРМАНЕЦ, -нца, м. герман хүн.

ГЕРМАНИЗАЦИЯ, -и, ж. германчлах.

ГЕРМАНИЗМ, -а, м. германизм, герман хэллэг.

ГЕРМАФРОДИТ, -а, м. хносгон, саярмаг хүн, манги хүн.

ГЕРМЕТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. бин битүү.

ГЕРОИЗМ, -а, м. баатарлаг, баатар зүтгэл.

ГЕРОИКА, -и, ж. баатар явдал, чин зоригт явдал.

ГЕРОИНЯ, -и, ж. баатар, эмэгтэй баатар.

ГЕРОИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. баатарлаг, баатар зоригт, чин зоригт, хий морьтой; героическая борьба баатарлаг тэмцэл; героический дух хий морьтой байдал.

ГЕРОЙ, -я, м. баатар, чин зоригт; Герой Социалистического Труда социалист хөдөлмөрийн баатар; герой повести туужийн баатар.

ГЕРОЙСКИЙ, -ая, -ое. баатарлаг, эр зоригт; героический поступок баатарлаг явдал.

ГЕРОИСТВО, -а, ср. баатар зориг, баатар явдал.

ГЕРОЛД, -а, м. зарч.

ГЕРЦОГ, -а, м. герцог, бэйс.

ГЕРЦОГСТВО, -а, ср. 1. герцогийн хэргэм; 2. герцогийн нутаг.

ГЕТМАН, -а, м. гетман дарга.

ГЕТРЫ, -а, ср. түрий, шагайч.

ГЕТТО, -а, ср. еврей нарын хороо.

ГИАЦИНТ, -а, м. хэлгий цэцэг.

ГИ'БЕЛЬ, -и, ж. 1. сөнөх, үхэл, сүйрэл; 2. үй түм, тоо томшгүй; гибель земляники гүзээлзгэнэ тоо томшгүй байна.

ГИ'БЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. аюултай, сөнөхөд хүргэх, аминд хүрэх; гибельные последствия аюултай уршиг.

ГИ'БКИЙ, -ая, -ое; -губок, -губна, -губно. 1. налархай, уян, уялан; 2. эв зүйг олох, уян хатан; гибкая политика уян хатан бодлого.

ГИ'БКОСТЬ, -и, ж. 1. налархай; 2. эв зүйг олох, өвтэй уялан.

ГИ'БЛЫЙ, -ая, -ое (прост.). баларсан, сүйрсэн; гиблое дело баларсан хэрэг.

ГИ'БНУТЬ, -ну, -нешь; -губ, -губла; несов. сөнөх, мөхөх, үхэх, үрэгдэх.

ГИБРИ'Д, -а, м. гибрид, эрлийз.

ГИГАНТ, -а, м. 1. үлэмж биетэн; 2. аварга том, мундаг; завод-гигант мундаг завод.

ГИГАНТСКИЙ, -ая, -ое. аврага их, үлэмж их; гигантскими шагами аварга их алхмаар; гигантские успехи үлэмж их амжилт.

ГИГИЕНА, -а, ж. эрүүл ахуй, ариг цэвэр; гигиена труда хөдөлмөрийн эрүүл ахуй; соблюдать гигиену ариун цэврийг сахих.

ГИГИЕНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. гигиенический душ эрүүл ахуйн шүршүүр.

ГИГИЕНИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. эрүүл ахуйн ариг цэвэр; гигиеничная одежда эрүүл ахуйн нүүдас.

ГИГРОСКОП, -а, м. чийг шалгуур.

ГИГРОСКОПИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. кратк. ф. употр. -чен, -чна. чийг татах, чийг шалгуурч; гигроскопическая вата чийг татах хөвөн.

ГИД, -а, м. (устар.). 1. газарч, үйлчлэгч, тайлабарч; 2. танилцуулга.

ГИ'ДРА, -ы, ж. 1. дөмгийн аварга могой; 2. нөнгөг усны нэг амьтан, хөндий хэвэлтэн.

ГИДРОГРАФИЯ, -и, ж. гидрографи, ус зүй, усны зүй.

ГИДРОЛОГ, -а, м. гидрологич, ус судлаач.

ГИДРОЛОГИЯ, -и, ж. гидрологи, ус судлал.

ГИДРОПЛА'Н, -а, м. усны нисэх онгоц.

ГИДРОСТА'НЦИЯ, -и, ж. гидростанци, усан станци, усан цахилгаан станци.

ГИДРОСТАТИКА, -и, ж. усан тэнцэллэг.

ГИДРОТЕРАПИ'Я, -и, ж. усан засал, усан эмнэлэг.

ГИДРОТЕХНИК, -а, м. ус техникч.

ГИДРОТЕХНИКА, -и, ж. ус техник, ус ашиглах техник.

ГИДРОТЕХНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ус техник, ус ашиглах техникийн.

ГИДРОУ'ЗЕЛ, -зла, м. гидроузел, усны зангилага.

ГИДРОЭЛЕКТРОСТА'НЦИЯ, -и, ж. усан цахилгаан станци.

ГИЕ'НА, -ы, ж. гиена, чононцор.

ГИ'КАНЬЕ, -я, ср. гуугалах, хашгарах, гийнгоолох.

ГИ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). гуугалах, хашгарах.

ГИ'ЛЗА, -ы, ж. бортого, хонгио.

ГИЛЬОТИ'НА, -ы, ж. цаазын заазуур.

ГИЛЬОТИНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -онный; сов. и несов. кого-что; толгой авах.

ГИМН, -а, м. дуулал; государственный гимн төрийн дуулал.

ГИМНАЗИ'СТ, -а, м. (устар.). дунд сургуулийн сурагч.

ГИМНАЗИ'СТКА, -и, ж. дунд сургуулийн эмэгтэй сурагч.

ГИМНА'ЗИЯ, -и, ж. (устар.). дунд сургууль, хуучны дунд сургууль.

ГИМНА'СТ, -а, м. тамирч, дасгалч, чадамгай тамирч, гимнастикч.

ГИМНАСТЕРКА, -и, ж. гимнастерк, нэрэг дамц.

ГИМНАСТИКА, -и, ж. тамир дасгал, гимнастик, сунналт; врачебная гимнастика эмнэлгийн тамир дасгал.

ГИМНАСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тамир дасгалын, гимнастикийн; гимнастический зал тамир дасгалын танхим.

ГИНЕКО'ЛОГ, -а, м. эмэгтэйчүүдийн эмч.

ГИНЕКОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. эмэгтэйчүүдийн анагаах, эмэгтэйчүүдийн өвчний.

ГИНЕКОЛОГИЯ, -и, ж. эмэгтэйчүүдийн анагаах ухаан, эмэгтэйчүүдийн судлал.

ГИПЕ'РВОЛА, -ы, ж. хэтэрхийлэл, хэтрүүлэг, давруулах.

ГИПЕРБОЛИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хэтрүүдсэн, давруулсан.

ГИПЕРТОНИ'Я, -и, ж. даралт ихдэх (вещи), усны даралт ихдэх.

ГИПЕРТРОФИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое (мннжн.). хэт томорсон.

ГИПЕРТРОФИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. и несов. (мннжн.). хэт томрох.

ГИПЕРТРОФИ'Я, -и, ж. хэт томрол.

ГИПНО'З, -а, м. гипноз, ховс; лечить гипнозом гипнозоор эмнэх.

ГИПНОТИЗЭР, -а, м. гипнозоч, ховсч.

ГИПНОТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. ко-зо-что. гипнозлох, ховслох.

ГИПНОТИ'ЗМ, -а, м. (книжн). гипнотизм, ховс ухаан, ховс арга.

ГИПО'ТЕЗА, -ы, жс. таамнал, тухайламж; научная гипотеза шинжилгээний таамнал.

ГИПОТЕНУ'ЗА, -ы, жс. гипотенуз, бэл (гурвалжны бэл).

ГИПОТЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. **ГИПОТЕТИ'ЧНЫЙ**, -ая, -ое; -чен, -чна. (книжн). таамаг, таамналын.

ГИПОЦЕ'НТР, -а, м. дэнсэлгийн төв.

ГИПОПОТА'М, -а, м. армаана.

ГИПС, -а, м. гипс, гөлгөнө.

ГИРЛЯ'НДА, -ы, жс. цэцгийн хэлхээ, хэлхээ цэцэг; гирлянда из роз сарнай цэцгийн хэлхээ.

ГИ'РЯ, -и, жс. туухай; гири для весов жигнүүрийн туухай.

ГИСТО'ЛОГ, -а, м. гистологич, нэхдэс судлалч.

ГИСТОЛО'ГИЯ, -и, жс. гистологи, нэхдэс судлал.

ГИТА'РА, -ы, жс. гитар, товшлуур.

ГИТАРИ'СТ, -а, м. гитарч, товшлуурч.

ГЛАВА' I, -ы, мн, главы, глав, жс. I. тэргүүн, тэргүүлэгч; глава правительства засгийн газрын тэргүүн; глава семьи өрхийн тэргүүлэгч; 2. орой; глава церкви сүмийн орой, шажны тэргүүлэгч; ☆ ставить во главу угла хамгийн чухал гэж үзэх.

ГЛАВА' II, -ы, мн, главы, глав, жс. бүлэг; третья глава романа романы гуравдугаар бүлэг.

ГЛАВА'РЬ, -я, м. (неодобр.), толгойлогч; главарь шайки дээрэмчний толгойлогч.

ГЛАВЕ'НСТВО, -а, ср. толгойлох, манлайлах, эрхэн.

ГЛАВЕ'НСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., в члм, над кем-чем. толгойлох, тэргүүлэх, манлайлах.

ГЛАВК, -а, м. ерөнхий хороо.

ГЛАВНОКОМА'НДУЮЩИЙ, -его, м. ерөнхий жанжин, ерөнхий командлагч.

ГЛА'ВНЫЙ, -ая, -ое. 1. гол, чухал, үндсэн; главные силы гол хүч; самое главное хамгийн чухал; 2. ерөнхий, ахлагч; главный врач ерөнхий эмч; главный бухгалтер ерөнхий нягтлан бодох; ☆ главным образом их төлөв, гол төлөв, голцуу, голдуу.

ГЛАГО'Л, -а, м. үйл үл.

ГЛАГО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. үйл үгийн.

ГЛАДИА'ТОР, -а, м. мэсчин.

ГЛАДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зүлгэх, индүүдэх.

ГЛАДИ'ЛЬЩИЦА, -ы, жс. илүүрч, индүүч.

ГЛА'ДИТЬ, глажу, гладишь; несов. I. индүүдэх, илүүрдэх, толийгох; гладить воротнички зах индүүдэх; 2. илэх; гладить волосы үс илэх.

ГЛА'ДКИЙ, -ая, -ое; -док, -дка, -дко; глаже. 1. тэгшхэн, өө сэвгүй, цагаан; гладкая дорога тэгшхэн зам, цагаан зам; гладкая кожа гөлгөр илэг; 2. жигдхэн гөлгөр, түгдрэлгүй; гладкая речь түгдрэлгүй ярих, урсган ярих; 3. булцгар, голигор.

ГЛА'ДКО, нареч. 1. тэгш, гөлгөр; 2. жигд, өө сэвгүй; ☆ с него взятки гладки тэр хүнээс олж авах юм алга даа.

ГЛАДКОСТВО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цулгай, гөлгөр; гладкоствольное оружие цулгай буу.

ГЛАДЬ I, -и, жс. усны мандал, мандал; морская гладь далайн мандал; ☆ тишь да гладь нам гүм, тайван сайхан.

ГЛАДЬ II, -и, жс. шаглаа оёдол.

ГЛА'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое, индүүдсэн, илүүрдсэн; глаженое белье индүүдсэн дотуур хувцас, илүүрдсэн дотоож.

ГЛАЗ, -а, (-у), о глазе, в глазу, мн. глаза, глаз, -ам, м. 1. нүд; левый глаз зүүн нүд; 2. харц, хараа, харах нүд; хорошие глаза сайн хараатай; на глазах нүдний өмнө, харсаар байтал; ☆ с глазу на глаз хоёулхан байгаад; хоть глаз выколи юу ч харагдахгүй, таг харанхуй; ради прекрасных глаз нүүр шагнах; броситься в глаза нүдэнд тусах, содон харагдах; куда глаза глядят харсан тийшээ явах, хаашаа ч хамаагүй явах; за глаза говорить эзгүйд нь хэлэх, далдуур ярих; в глаза говорить өөрт нь хэлэх.

ГЛАЗА'СТЫЙ, -ая, -ое; -аст (разг.). 1. бүлтгэр нүдтэй; 2. хурц нүдтэй.

ГЛАЗЕ'Т, -а, м. нолом (хоргой).

ГЛАЗЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов., на кого-что (прост. неодобр.). сонирхон харах, алмайрах; глазеть по сторонам ийш тийш харж алмайрах.

ГЛАЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что (стец.) 1. паалан гүйлгэх, пааландах; 2. чихэр гүйлгэх, гядайлгах, гялгар.

ГЛАЗНИ'К, -а, м. (разг.) нүдний эмч.

ГЛАЗНО'Й, -ая, -ое. нүдний; глазной врач нүдний эмч; глазная впадина нүдний ухархай.

ГЛАЗО'К I, -зкй, мн. глзкы, -зкы, м. жаахан нүд; ☆ на глазок багцаалахад, тухайлахад; взглянуть одним глазком хальт харах, жирвэс харах.

ГЛАЗО'К II, -зкй, мн. глзкы, -квы, м. ургамлын гөлөг, нахна.

ГЛАЗО'К III, -зкй, мн. глзкы, -квы, м. шагайвар.

ГЛАЗОМЕ'Р, -а, м. барагцаа, баримжаа, нүдээр хоя ойрыг барагцаалах, нүдээр хэмжих, хэмжих.

ГЛАЗОМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. барагцаалах, нүдээр хэмжих; глазомерная съёмка барагцаалж зураг авах.

ГЛАЗУ'НЬЯ, -и, -род. мн. -ний, жс. хайрсан өндөг.

ГЛАЗУ'РЬ, -и, жс. 1. паалан, гялгануур, 2. гүйлгэсэн чихэр, чихэр түрхэц, өнгөлгөө.

ГЛА'НДА, -ы, жс. найлзуурхай.

ГЛАСИ'ТЬ I и 2 л. не употр. -ит, несов. что (офиц.) хэлэх, бичих, гэх, гэсэн байна, гэж хэлсэн байна, гэж бичсэн байна; закон гласит, что ... хуульд ... гэсэн байна.

ГЛА'СНО, нареч. илэрхий, олны өмнө.

ГЛА'СНОСТЬ -и, жс. илэрхий, олонд, олон нийтийн өмнө, олны өмнө; предать гласности олонд сонсгох.

ГЛА'СНЫЙ I, -ая, -ое. 1. эгшиг; гласная буква эгшиг үсэг; 2. илэрхий, нээлттэй; гласный суд нээлттэй шүүх.

ГЛА'СНЫЙ II, -ого, м. (хуучин оросын). нутгийн захиргааны гишүүн буюу төлөөлөгч.

ГЛАША'ТАЙ, -я, м. зарч, тунхагч.

ГЛЕ'ТЧЕР, -а, м. мөсөн гол.

Гли'НА, -ы, жс. шавар, наанги шороо; мазать глиной шавар түрхэх, шавардах.

Гли'нистый, -ая, -ое, -ист. шаварт, наанги шороот, шавартай; глинистая почва шавартай хөрс.

Глиноби'тный, -ая, -ое. шавар цогцолсон, шавар, шавраар хийсэн; глинобитная стена шавар хана.

Глинозём, -а, м. наанги шороо, хөнгөн цагаан шороо.

ГЛИ'НЯНЫЙ, -ая, -ое. шавар; глиняная посуда шавар ваар.

ГЛИ'ССЕР, -а, м. гулгуур завь.

ГЛИСТ, -а, м. и (разг.), **ГЛИСТА'**, -ы, ж. цагаан хорхой, буцаш хорхой, уш.

ГЛИСТОГО'ННЫЙ, -ая, -ое. цагаан хорхой туух, хорхой туух, хорхой туулгах; глистогонное средство хорхой туулгах эм.

ГЛИЦЕРИ'Н, -а, м. амтлаг тос, глицерин.

ГЛИЦЕРИ'НОВЫЙ, -ая, -ое. амтлаг тосны, глицериний; глицериновое мыло глицеринийн саван.

ГЛО'БУС, -а, м. глобус, бөмбөрцөг, бөмбөрцгийн дурс.

ГЛОДА'ТЬ, *гложу, гложешь; несов., кого-что.* 1. мөлжих, мэрэх; *глодать* кость яс мөлжих, яс мэрэх; 2. зовоох, дарагдах; тоска *гложет* уйтгар зовооно.

ГЛОТА'НИЕ, -я, ср. залгих.

ГЛОТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., что. залгих ☆ *гло- тать* книги ном их үзэх, номоор хужир хийх.

ГЛО'ТКА, -и, ж. багалзуур, залгиур, хоолой; *кри- чать* во всю глотку хоолой мэдэн бархихах; ☆ *зат- кнуть* глотку амыг таглах, амаа хамжих.

ГЛОТ'ОК, -тка, м. балга, очих; *одним* глотком ганц балгах, ганцхан очоод.

ГЛО'ХНУТЬ, -ну, -нешь; *глох, -ла; несов.* 1. дү- лийрэх, 2. унтрах, дарагдах, намдах; мотор *глохнет* мотор унтарна; шум *постепенно* *глохнет* чимээ ул- маар намдана; 3. дарагдах, хагдрах; сад без *ухо- да* *глохнет* цэцэрлэг арчидгаагүй хагдарч байна.

ГЛУБИ'НА, -ы, мн. -и'ны, -и'н, ж. 1. гүн, гүнз- гий; морские *глубины* далайн гүн; 2. гүн дотор; в *глубине* леса ойн гүн дотор; 3. гүн; *глубина* мыс- ли гүн бодол; 4. уг; в *глубине* души сэтгэлийн угт; до *глубины* души чин зүрхнээс, сэтгэлийн угаас.

ГЛУБИ'ННЫЙ, -ая, -ое. гүнний, усны гүн, гүн; *глубинный* лов рыбы осе гүннээс загас барих.

ГЛУБО'КИЙ, -ая, -ое; -ок, -ока, -око; *глубже, глубокайший; -ая, -ее.* 1. гүн, гүнзгий; *глубокая* река гүн мөрөн; *глубокая* вспашка гүнзгий хагалалт; 2. маш их; *глубокая* тайна их нууц; 3. гүн, гүнзгий, их; *глубокий* ум гүнзгий ухаан, их ухаан; 4. орой, бүр орой; *глубокая* осень намар орой; до *глубокой* ночи шөнө орой болтол; ☆ *глубокий* старик өндөр настан, өтгөс.

ГЛУБОКО' нареч. 1. гүнзгий, гүнд; *глубоко* за- рыть гүнд булах; 2. ихээр, гүнээ; *глубоко* уважать гүнээ хүндэтгэх.

ГЛУБОКОВО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна, гүн ус- тай, гүн усны; *глубоководное* озеро гүн устай нуур; *глубоководные* рыбы гүн усны загас.

ГЛУБОКОМЫ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. гүн бодлын, гүн сэтгэлийн, гүнзгий утгатай, их юм бодсон; *глубокомысленный* взгляд гүн бодлын харц; с *глубокомысленным* видом их юм бодсон байдал- тай.

ГЛУБОКОМЫ'СЛИЕ, -я, ср. гүн санаа, сэтгэлэг гүн, гүн бодол.

ГЛУБОКОУВАЖА'ЕМЫЙ, -ая, -ое. эрхэм хүндэт.

ГЛУБЬ, -и, ж. гүн, гүнзгий.

ГЛУМЛЕ'НИЕ, -я, ср., **ГЛУМИ'ТЬСЯ**, -млюсь, -мишья; несов. над кем-чем. доромжлох, элэг доог хийх.

ГЛУПЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. тэнэг болох, ман- гуу болох, ухаан муудах, зөнөх.

ГЛУПЕ'Ц, -нца, м. (пренебр.). тэнэг хүн, мун- хаг, мангуу, ухаангүй.

ГЛУПА'ТЬ, -плю, -пишь; несов. (разг.). тэнэг- лэх, мунхаглах, тэнэг юм хийх, дэмий юм хийх.

ГЛУ'ПО, нареч. 1. тэнэгээр, тэнэг янзаар; *глупо* улыбаться тэнэг янзаар инээмсэглэх; 2. тэнэг яв- дал, бүр дэмий; *глупо* так *волноваться* из-за пу- стьяка яль шальгүй юманд ингэж сэтгэлээ зовоох бүр дэмий.

ГЛУПОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ват, -а, -о. тэнэгдүү, тэнэгэвтэр, тэнэг шиг.

ГЛУ'ПОСТЬ, -и, ж. тэнэг юм, тэнэг явдал; го- ворить *глупости* тэнэг юм хэлэх; *делать* *глупость* тэнэг юм хийх.

ГЛУ'ПЫЙ, -ая, -ое; *глуп, глупа, глупо.* тэнэг, мунхаг, мангуу; *глупый* человек тэнэг хүн; *глупый* поступок тэнэг явдал; ☆ *глуп*, как пробка шал, тэ- нэг, уушгин тэнэг; *глуп*, как осёл үхэр шиг тэнэг, тэнэг мал; это *глупо* энэ тусгүй дээ, тэр тусгүй дээ. энэ дэмий хэрэг.

ГЛУХА'РЬ, -я, м. сойр (шувуу), хөх ногтруу.

ГЛУ'ХО, нареч. битүү, бүдэг.

ГЛУХО'Й -ая, -ое. *глух, глуха, глухо; глуше.* 1. дүлий, чих хатуу; *глухой* старик дүлий өвгөн 2. дүлий хүн; азбука для *глухих* дүлий хүмүүсийн үсэг; 3. дүлий хайхрамжгүй; *глухой* ко всем просьбам ха- маг гуйлгыг хайхрахгүй; 4. бүдэг, хүнгэнэх; *глухой* шум бүдэг чимээ; 5. бөглүү, буйд, зэлүүд; *глухое* место буйд газар; *глухая* улица бөглүү гудамж; 6. битүү, үүд хаалгагүй, үүд цонхгүй; *глухая* стена би- түү хана, үүд цонхгүй хэрэм; 7. далдуур, цаагуураа, битүүлгээр; *глухое* недовольство битүүлгээр дургүй- цэх; ☆ *глухое* время года жилийн хамгийн уйтгар- тай цаг, жилийн хөлгүй цаг; *глухой* согласный дуу- гүй гийгүүлэгч.

ГЛУХОНЕМО'Й, -ая, -ое. дүлий, хэлгүй; *глухо- немой* ребёнок дүлий хэлгүй хүүхэд.

ГЛУХОТА', -ы, ж. дүлий, чих хатуу.

ГЛУШИ'ТЕЛЬ, -я, м. 1. чимээ намхруулагч, чимээ дарагч; 2. хавчигч; *глушитель* критики шүүмжлэл хавчигч.

ГЛУШИ'ТЬ, -шу, -шишь; несов., кого-что. 1. дү- лийрүүлэх, балмагдуулах, бахардуулах; *глушить* ры- бу загас балмагдуулж барих; 2. дарах, дарагдах; сорняки *глушат* сад шарилж цэцэрлэгийг дарж бай- на; 3. хавчих; хяхах; *глушить* критику шүүмжлэлийг хяхах.

ГЛУШЬ, -и, ж. бөглүү, буйд, зэлүүд, ширэнгэ; *лесная* *глушь* бөглүү ой, ойн ширэнгэ.

ГЛЫ'БА, -ы, ж. бөөнцөг, бөөн, бул, том; *камен- ная* *глыба* бул чулуу; *глыба* льда бөөн мөс.

ГЛЮКО'ЗА, -ы, ж. глюкоз, үзмийн чихэр, үзэмлэг.

ГЛЯДЕ'ТЬ, -яжу, -ядишь; *глядя; несов.* 1. харах, үзэх, шагайх; *глядеть* в окно цонхоор харах; 2. ха- рах, асрах, бөөцийлөх; *глядеть* за ребёнком хүүхэд харах, хүүхэд асрах; 3. харах, хандах; *окна* *гля- дят* на юг цонх нь урагшаа харсан. ☆ *глядеть* в оба сэрэмжтэй байх; *глядеть* косо хялайх; того и *гляди* харж байхгүй бол; *глядеть* сквозь пальцы хараагүй юм шиг байх, үл мэдэгчихэн болох.

ГЛЯДЕ'ТЬСЯ, *гляжусь, глядишься; несов., во что.* үзэх, харах, харагдах, тусгах; *глядеться* в зер- кало биеэ толинд харах.

ГЛЯДЬ, *частица.* (разг.). харан гэтэл, тэгэхнээ, нэг мэдэхнээ; *глядь*, он идёт харан гэтэл тэр явж байна.

ГЛЯ'НЕЦ, -нца, м. гялгар, гилгэр; *навести* *гля- нец* гялгар болгох, гялайлгах.

ГЛЯ'НУТЬ, -ну, -нешь (разг.). *однокр.* ширвэн харах, нүдний өнцгөөр харах, хялам хийж харах, харс- хийх.

ГЛЯНЦЕВИ'ТЫЙ, -ая, -ое, -ит. гилгэр, гялгар.

ГЛЯ'НЦЕВЫЙ, -ая, -ое. гялгар, гилгэр; *глянце- вая* бумага гялгар цаас.

ГМ1 мөнд. (разг.). хм, ээ дээ! (эргэлзсэн санаа).

ГНАТЬ I, гоню, гонишь; гнал, гнала, гнало; гонящий; гонимый; гоня; несов., кого-что. I. хөөх, үлдэх; гнать из дому гэрээс хөөх; 2. туух; гнать стадо мал туух; 3. шамдах, ярах, давхих, гүйлгэх; гнать лошадей во весь опор моринь хар хурдаар давхих.

ГНАТЬ II, гоню, гонишь; гнал, гнала, гнало; гонящий; гоня; несов., что. нэрэх; гнать спирт спирт нэрэх, архи нэрэх.

ГНАТЬСЯ, гонюсь, гонюсь; гнался, гналась; гонящийся; гонясь несов., за кем-чем. I. хөөх; нэхэх, мөрдөх; гнаться по пятам мөрдөн хөөх, 2. хөөцөлдөх; монополистууд агшийн төлөө хөөцөлдөнө; гнаться за славой алдар нэр хөөцөлдөх.

ГНЕВ, -а, м. хилэн, уур, унтуу; приступ гнева хилэн хүрэх, уур хүрэх, уур шатах.

ГНЕВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., на кого-что (устар.). хилэгнэх, уурлах, цухалдах.

ГНЕВНЫЙ, -ая, -ов; -вен, -вна, -вно. хилэнт, ууртай; гневный взгляд ууртай харц.

ГНЕДО'Й, -ая, -ов. хээр, халтар; гнедая лошадь хээр мөр.

ГНЕЗДИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; несов. I. үүрлэх; ласточки гнездятся под крышей хараацгай дээвэр дор үүрлэж байна; 2. орогнох, үүрлэх; тарханы гнездятся в щелях жоом завсар заалхайгаар нь үүрлэж байна; 3. орших, хоногших; в голове гнездились назойливые мысли толгойд өнөөх а санаа хоногшоод байлаа.

ГНЕЗДО', -а, мн. гнезда, гнезд, ср. I. үүр; вить гнездо үүр засах, үүрлэх; волчьи гнезда чонын үүр; 2. үүр, бут; гнездо грушедей сархианы үүр, мөөгийн бут; 3. үүр, уурхай; гнездо заравы халдварын уурхай; 4. суурь, хаацай; пулемётные гнезда пулемётгийн хаацай.

ГНЕЗДОВА'НИЕ, -я, ср. үүрлэх, үүрлэн орших.

ГНЕЗДОВО'Й, -ая, -ов. үүрлэх, үүрэн, үүрлүүлсэн; гнездовой посев үүрэн тариага.

ГНЕСТИ', гнесту, гнестшь; -тущий, прош. не употр.; несов., кого-что. дарах, зовоох; меня гнетёт тоска майаг уйтгар дарж байна.

ГНЕТ, -а, м. I. дарял, дарлагдал, дарлах; колоннальный гнет колонийн дарял; избавить от гнета дарлааас ангижруулах; 2. шахах, дарах; творог под гнетом тараг шахах, аарц шүүх.

ГНЕТУЩИЙ -ая, -ее. зовлонтой, зовнилтой, сэтгэлд эвгүй; гнетущие мысли зовнилтой бодол.

ГНИ'ДА, -ы, ж. хуурс, хуус

ГНИЕ'НИЕ, -я, ср. ялзах, үжих, өмхрөх.

ГНИЛО'Й, -ая, -ов; гнил, гнила, гнило. I. өмх, ялзархай, үжсэн; гнилое дерево өмх мод; 2. нойтлог, чийгээг; гнилая погода нойтлог цаг уур.

ГНИЛОСТНЫЙ, -ая, -ов. I. үжээх, бээлгэх, өмхийрүүлэх, өмхрөөх; гнилостные бактерии үжээх ийн; 2. өмхий, үжмэл; гнилостный запах болота балчгийн өмхий үнэр.

ГНИЛУ'ШКА, -и, ж. (разг.). өмх мод, өмх юм.

ГНИЛЬ, -и, ж. өмх, өмхий, ялзархай; гниль древесный модны өмх.

ГНИЛЬЕ, -я, ср. ялзарсан юм, ялзарсан хог, өмхий хог.

ГНИТЬ, гнию, гнишь; гнил, -ила, -ило; несов. ялзах, өмхийрөх, өмхрөх; сею гниёт өвс ялзарч байна.

ГНОЕ'НИЕ, -я, ср. (книжн.). идээлэх, бээрлэх. **ГНОИТЬ**, гною, гноишь; несов. өмхийрүүлэх, ялзаруулах, үжээх; гноить мясо мах өмхийрүүлэх.

ГНОИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; несов. I. өмхийрөх, ялзах, идээлэх, бээрлэх; рана ещё гноится шарх бээрлэж л байна; 2. нуухдаж; глаза гноятся нүд нуухдаж байна.

ГНОЙ, -я, в гнобе и в гнобу, м. I. идээр, бээр из нарыва вышло много гноя идээрлэсэн газраас их бээр гарлаа; 2. нуух; гной в глазах нүдний нуух (луух).

ГНОЙНИ'К, -а, м. I. буглаа, бээрлэсэн газар; вскрыть гнойник буглааг хагалах; 2. архаг бузрын голомт.

ГНОЙНЫЙ, -ая, -ов. идээртэй, бээрлэсэн, бугласан; гнойная рана бээрлэсэн шарх.

ГНОМ, -а, м. анахай, үлгэрийн оодой хүн.

ГНОСЕОЛО'ГИЯ, -и, ж. гносеологи, мэдлэгийн онол.

ГНУСА'ВИТЬ, -влю, -вишь; несов. гунших.

ГНУСА'ВОСТЬ, -и, ж., **ГНУСА'ВЫЙ**, -ая, -ов, -ав. гуншаа.

ГНУ'СНОСТЬ, -и, ж. шившиг, бузар явдал, булай хэрэг; совершить гнусность шившгээ тарих, бузар явдал гаргах.

ГНУ'СНЫЙ, -ая, -ов; -сен, -сна, -сно. жигшүүртэй, шившигийн муу; гнусный поступок жигшүүртэй явдал.

ГНУ'ТЫЙ, -ая, -ов. матмал, махийсан; гнутая мебель матмал ширээ сандал.

ГНУТЬ, гну, гнешь; несов. I. матах, бөхийх, бөхийлгөх; гнуть проволоку төмөрлөг утсыг матах; гнуть спину нуруу бөхийх, бөхөлзөх; 2. тахилгах, нахилзуулах, бөхөлзүүлэх; бури гнёт деревья шуурга модыг бөхөлзүүлж байна.

ГНУТЬСЯ, гнусь, гнешься; несов. матагдах, маталзах, матайх, хотойх, хотолзох, гулзайх; гнуться под тяжестью хүнд юманд дарагдан хотойх; дерево гнётся от ветра мод салхинд гулзайж байна.

ГНУША'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., кого-чего и с неопр. жигших, дур гутах, тоохгүй, тоож үзэхгүй; гнушаться лжи худлаас жигших, худал үгэнд дур гутах.

ГОБЕЛЕ'Н, -а, м. гобелен хивс, уран хээтэй хивс, хивсэн арава.

ГОБО'Й -я, м. жимбүүр.

ГОВЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. бацаг барих, мацаг барьж мөргөл хийх

ГО'ВОР, -а, м. I. аман аялгуу; местный говор нутгийн аман аялгуу; 2. дуудлага, аялгуу, с нерусским говором орос биш аялгуутай; 3. ярих, хөөрөх, ярих үг; тихий говор аяархан ярих.

ГОВОРИ'ЛЬНЯ, -и, ж. (ирон.). чалчих газар, сул үгний танхим; буржуазная парламентская говори-льня хөрөнгөтний их хурлын чалчих газар.

ГОВОРИТЬ -рю, -ришь; -рёмный (-ён -ена); несов. I. хэлэх, ярих, хэл мэдэх, хэлд орох; говорить по-русски оросоор ярих; ребёнок уже говорит хүүхэд хэлд орж байна; 2. хэлэх, ярих, гэх; говорить правду үнэнийг хэлэх; говорить быстро түргэн ярих; иначе говоря өөрөөр хэлбэл; он говорит, удегт тэр явна гэж байна; 3. яригдах, хэлэлцэх, хөөрөлдөх; говорить с приятелем найзтайгаа ярилцах; 4. харуулах, үзүүлэх, гэрчлэх; этот факт говорит о многом энэ баримт олон юмыг харуулна; ☆ нечего говорить, что и говорить яриагүй, ойлгомжтой; это говорит не в вашу пользу энэ бол танд тусгүй юм болж байна; как говорят олны хэлэлцдэг ёсоор.

ГОВОРЯТЬСЯ *1 и 2 л. не употр., -итя;* *несов.* хэлэгдэх, яригдах, хэлэлцэх; **об** этом много говорилось энэ тухай их яригдсан; **комментарии**, как говорится энэ, излишний тайлбар хэрэггүй гэдэг шүү дээ.

ГОВОРЛИВОСТЬ, *-и, жс.* яримтгай, ярианд дуртай, хэлэмтгий.

ГОВОРЛИВЫЙ *-ая, -ое; -ив.* 1. яримтгай, ярианд дуртай; 2. дуу чимээтэй, хорчигносон; **говорливый** ручеек хоржигносон булаг.

ГОВОРУН, *-а, м. (разг.).* ярымгай хүн, хэлэмгий хүн, яриа хүн.

ГОВОРУНЬЯ *-и, жс.* ярымгай эхнэр, хэлэмгий эхнэр, яриа эмэгтэй.

ГОВЯДИНА, *-ы, жс.* үхрийн мах.

ГОВЯЖИЙ, *-оя, -ве.* үхрийн, үхрийн махан; **говяжий** жир үхрийн өөх.

ГОГОЛЬ, *-я, м.* нугас, шунгаач алаг; ☆ **ходить** гоголем ганган амьтан, айхтар гоё юм явах.

ГОГОЛЬ-МОГОЛЬ, *м.* өндгөн бантан.

ГОГОТАНЬЕ, *-я ср.* 1 ганганах, гангар, гунгар хийх; 2. тачигнатал инээх.

ГОД, *-а, мн.* *годы и годá, м.* 1. жил; **в будущем** году ирэх жил, хойт жил; **в прошлом** году ноднин жил; **год** тому назад нэг жилийн өмнө; **круглый** год бүтэн жил; **год от году** жил тутам, жил ирэх тутам; 2. он; **1917-ый** год 1917-р он; **80-ые** годы прошлого столетия өнгөрсөн зууны наяд он; **люди** сороковых годов дөчөөд оны хүмүүс; **год** издания хэвлэсэн он; 3. нас; **который** год ему? нас нь хэд вэ? хэдэн настай вэ? **молодые** годы залуу нас; он уже в годах тэр настай болж байгаа, нас нь ахиж байгаа; ☆ **без** году неделя тун саяхан.

ГОДИНА, *-ы, жс.* *(высок.).* цаг, үе, жилүүд; **в** тяжелую годину бэрх цагт; **година** испытаний хэцүү үе; **историческая** година түүхт жилүүд.

ГОДИТЬСЯ, *гожусь, годишься;* *несов.* зохих, зохилдох, таарах, хэрэг болох; **сапоги** не годятся гутал таарахгүй байна; **это** никуда не годится энэ юм юунд ч хэрэг болохгүй; **так** поступать не годится тэгж болохгүй.

ГОДИЧНЫЙ, *-ая, -ое.* жилийн, нэг жилийн; **годинный** доход жилийн орлого; **годинный** срок нэг жилийн хугацаа.

ГОДНОСТЬ, *-и, жс.* хэрэглэж болох эсэх, тохиромж, таарамж.

ГОДНЫЙ, *-ая, -ое; -ден, -дна, -дно.* 1. тохирох, таарах, хэрэглэж болох, болох; **годный** к военной службе нэргийн албанд тохирох; **годный** для питья ууж болох; **годный** в пищу хоолонд хэрэглэж болох; 2. хүчин төгөлдөр, хүчинтэй, хугацаатай; **билет** годен в течение двух дней билет *(пиу)* хоёр хоногийн хугацаатай.

ГODOBАЛЫЙ, *-ая, -ое.* нэг настай, ойндоо хүрсэн; **годовалый** ребенок ойндоо хүрсэн хүүхэд; ☆ **годовалый** ягнёнок төлөг; **годовалый** жеребёнок даага; **годовалый** телёнок бяруу; **годовалый** верблюжонок тором.

ГODOBОЙ, *-ая, -ое.* 1. жилийн, жил тутмын; **годовой** план жилийн төлөвлөгөө; **годовой** отчёт жилийн тайлан; **годовой** ремонт и осмотр вагонов вагоны жил тутмын засвар үзлэг.

ГODOBЩИНА, *-ы, жс.* ой, ойн өдөр; **годовщина** Великой Октябрьской социалистической революции Агуу их Октябрийн социалист хувьсгалын ой; **праздновать** годовщину ойн баярыг тэмдэглэх; **годовщина** свадьбы хуримын ой, гэрлэсний ой.

ГОЛ, *-а, м.* гол, байны хаалга; **забить** гол байны хаалганд оруулах, гол цохих *(бөмбөгөөр).*

ГОЛЕНИШЕ, *-а, ср.* түрвй; **головки** нандсились, а голенища совсем целые зулаг нь урагдаад түрвй нь бүтэн үлдлээ.

ГОЛЕНЬ, *-и, жс.* шилбэ, шаант.

ГОЛЕЦ, *-льцá.* м. сардиг, ян уул.

ГОЛЛАНДЕЦ, *-дца, м.* холланд хүн, нидерланд хүн.

ГОЛЛАНДКА, *1, -и, жс.* холланд эмэгтэй, нидерланд эмэгтэй.

ГОЛЛАНДКА II, *-и, жс.* 1. холланд үнээ; 2. холланд пийшин.

ГОЛЛАНДСКИЙ, *-ая, -ое.* холланд, нидерланд; **голландский** язык холланд хэл.

ГОЛОВА, *-ы, вин.* *голова, мн.* *головы, голова, голова́м, жс.* 1. толгой; **понури́ть** голову толгойгоо унжуулах, уруу парайлах; **надеть** на голову толгойд өмсөх; 2. толгой *(ихэнхдээ орчуулахгүй)* сто **голов** крупного рогатого скота зуун үхэр; 3. толгой, тархи, ухаан; **светлая** голова сэргэлэн толгой; **человек** с головой ухаантай хүн; 4. тэргүүн, дарга; **городской** голова хотын дарга; **он** всему делу голова тэр бүх хэргийн тэргүүн; ☆ **вбить** в голову толгойд нь шингээх; **терять** голову сандрах, самгардах; **как** снег на голову гэв гэнэт; **голова** кружится толгой эргэж байна; **ломать** голову бйлгөж ядах; **уйти** с головой в работу шургуу нэр ажиллах; **валить** с большой головы на здоровую өөрийн гэмийг бусдад тохох; **в** первую голову хамгийн түүрүүнд; **не** выходит из головы мартах аргагүй, санаанаас гарахгүй.

ГОЛОВАСТИК *-а, м.* 1. шанаган хорхой; 2. том толгойт.

ГОЛОВЕШКА *-и, жс.* цуцал.

ГОЛОВКА, *-и, жс.* 1. бяцхан толгой; 2. ширхэг; **головка** чеснока нэг ширхэг саримсаг; 3. тав; **головка** гвоздя хадаасны тав.

ГОЛОВНОЙ *-ая, -ое.* 1. толгойн; **головная** боль толгойн өвчин; 2. түрүү; **головной** отряд түрүү отряд; ☆ **головной** убор малгай.

ГОЛОВНЯ, *-и, род. мн.* *-ней, жс.* 1. цуцал; 2. харуу, харуутах, хар түрүү, харанцаг *(тарианы өвчик).*

Головокруже́ние, *-я, ср.* толгой эргэх, ташуурах; **головокружение** от успехов амжилтаас толгой эргэх, амжилтаа ташуурах.

Головокружи́тельный, *-ая, -ое.* толгой эргэм, толгой эргэмээр, ташуурмаар.

ГОЛОВОЛОМКА, *-и, жс.* зулай атируулах юм, түвэгтэй бодлого, ухааны сорилт.

ГОЛОВОМОЙКА, *-и, жс.* *(разг.)* сургаж загнах, загнах.

ГОЛОВОРЕЗ, *-а, м.* *(разг. неодобр.).* 1. танхай этгээд, төрхгүй амьтан; 2. яргачин.

ГОЛОВОТЯП, *-а, м.* *(разг. пренебр.).* ажиллагчаан болдог хүн, хийгчээн болооч.

ГОЛОВОТЯСТВО, *-а, ср.* *(разг. пренебр.).* ажиллагчаан болох, хийгчээн болох.

ГОЛОВУШКА, *-и, жс.*; **буйная** головушка хэцүү эр, горьгүй хүн; **бедная** моя головушка! хөөрхий болсон би!

ГОЛОД, *-а, м.* 1. өлсөх, өлбөрөх; **умирать** с голоду өлсөж үхэх; 2. өлсгөлөн; **голод** в колоннальных стражах колонийн орнууд дахь өлсгөлөн; **нейроложай** грезил голодом муу ургац, өлсгөлөнд хүргэх аюултай байв.

ГОЛОДАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* өлсөх, өлбөрөх; **цельный** день голодать өдөр турш өлсөх.

ГОЛОДАЮЩИЙ, *-ая, -ее.* өлсөж байгаа, өлсгөдөн хүн, өлсгөдөнд нэрвэгдэгсэд.

ГОЛОДНЫЙ, -ая, -ое; голоден, -дна, голодно. 1. өлөн, өлссөн, өлсөх; быть голодным өлсөж байх; голодный желудок өлөн ходоод; 2. өлсгөлөн, турах, өлбөрөх, гуринхилах; голодная смерть өлбөрч үхэх, түрж үхэх; голодный волк өлөн чоно, гуринхилсан чоно; 3. өл залгах, өлөн, ховор хомс; голодная степь өлөн хээр; голодный обед өл залгах хоол.

ГОЛОДОУВКА, -и, ж. өлсгөлөн; объявить голодовку өлсгөлөн зарлах.

ГОЛОЛЕДИЦА, -ы, ж. төмөр зуд, зуд турхан, жалтиргаа.

ГОЛОС, -а, мн. голоса, -ов м. 1. дуу; кричать во весь голос чанга дуугаар хашгирах; возвышать голос дуугаа чангатгах; в один голос нэг дуугаар; 3. хоолой; высокий голос нарийн хоолой; низкий голос бүдүүн хоолой; 3. эрх; решающий голос таслах эрх; совещательный голос зөвлөх эрх; лишить права голоса сонгох эрхийг хасах; 4. санал; большинство голосов олонхийн саналаар; голос читателя уншигчийн санал; поднять голос саналаа шууд гаргах; с чужого голоса говорить бусдын саналыг давтах (бусдын амаар будаа идэх); голос избирателей сонгогчдын санал.

ГОЛОСИСТЫЙ, ая, -ое; -ист. сүрхий дуутай чанга дуутай.

ГОЛОСИТЬ, -ошу, -осишь; несов. уйлах, орилох, гиншин гашуудах.

ГОЛОСЛОВНО, нареч. баримтгүй, үндэсгүй, оргүй; утверждать голословно баримтгүй нотлох, үндэсгүй хэлэх.

ГОЛОСЛОВНОСТЬ, -и, ж. баримтгүй, үндэсгүй, оргүй үг.

ГОЛОСЛОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. баримтгүй, үндэсгүй, оргүй; голословное обвинение баримтгүй зэмлэх.

ГОЛОСОВАНИЕ, -я, ср. санал авах, санал өгөх, санал хураах, гар өргөх; всеобщее голосование нийтийн санал авах; тайное голосование нууцаар санал хураах; открытое голосование илээр санал хураах, гар өргөж таслах; поставить на голосование гар өргүүлэх, санал хураах.

ГОЛОСОВАТЬ, -сую, -суешь; несов. что и за кого-что, 1. санал өгөх, санал хураах; голосовать поднятием руки гар өргөж санал өгөх, гар өргүүлж санал хураах; 2. гар өргөх, гар өргөж таслах; голосовать предложение саналыг гар өргөж таслах.

ГОЛОСОВОЙ, -ая -ое. дууны, хоолойн; голосовые связи дууны хөвч.

ГОЛУБЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. цэнхэрлэн харагдах, хөхрөх; море голубеет тэнгис цэнхэрлэн харагдана.

ГОЛУБИЗНА, -ы, ж. хөх өнгө, цэнхэр; голубизна глаз цэнхэр нүд.

ГОЛУБИКА, -и, ж. нэрс.

ГОЛУБИНЫЙ, -ая, -ое. 1. тагтаан, тагтааны; голубиная почта тагтаан шуудан; 2. номхон, тагтаа шиг; голубиная кротость тагтаа шиг номхон.

ГОЛУБИТЬ, -блю, -бишь; несов., кого-что. энхрийлэх, эрхлүүлэх.

ГОЛУБКА, -и, ж. 1. эм тагтаа; 2. хүүхэн хонгор, хайртай хонгор.

ГОЛУБОВАТЫЙ, -ая, -ое. хөхөвтөр, хөхөмдөг, цэнхэр, цэгээн.

ГОЛУБОГЛАЗЫЙ -ая, -ое; -аз. цэнхэр нүдтэй.

ГОЛУБОЙ -ая, -ое. цэнхэр, хөх; голубая лента цэнхэр тууз; ☆ голубая кровь язгууртан.

ГОЛУБОК, -бка, м. 1. тагтаа, хүүрэгэнэ; 2. хайртай хонгор.

ГОЛУБЦЫ, -бв, ед. голубец, -бца, м. байцаанд ороосон шанз.

ГОЛУБЧИК, -а, м. (разг.). хонгор минь, чи минь.

ГОЛУБЬ, -я, мн. -и, -ей, м. тагтаа, хүүрэгэнэ; почтовый голубь шуудангийн тагтаа; дикий голубь хүүрэгэнэ, зэрлэг тагтаа; домашний голубь тэжээмэл тагтаа; голубь мира энх тайвны тагтаа.

ГОЛУБЯТНИК, -а, м. тагтаа тэжээгч.

ГОЛУБЯТНЯ, -и, ж. тагтааны байр.

ГОЛУЙ, -ая, -ое; гол, гола, голо, голы. 1. нүцгэн; голые ноги нүцгэн хөл; голое дерево нүцгэн мод; совершенно голый человек чармаа нүцгэн хүн; 2. хоосон. нүцгэн, цулгай; голая степь нүцгэн тал, хоосон тал; голая стена цулгай хана; 3. ганц л, ганцхан л, дан; голая соль дан давс; голая истина ганцхан л үнэн; голые цифры дан ганц тоо; ☆ брать голыми руками улаан гараар барих; гол как сокол гон бие гозон толгой, юу ч үгүй хоосон.

ГОЛЫТБА, -ы, ж. (устар.). ядуучууд, гуйлагчид.

ГОЛЫШ, -а, м. (разг.). нүцгэн хүн.

ГОЛЫЕ, -я, ср. (спец.). 1. шийр цувдай; 2. сармай (арьс).

ГОМЕОПАТ, -а, м. гомеопат эмч, ижил зүйлээр эмнэгч.

ГОМЕОПАТИЧЕСКИЙ, -ая. -ое. гомеопатийн, ижил зүйлээр эмнэх; гомеопатическая доза гомеопатийн тун.

ГОМЕОПАТИЯ, -и, ж. гомеопати, ижил зүйлээр эмнэх арга (эрүүл хүнд ихээр уулгавал нэг зүйл өвчин үүсгэдэг эмийг бага багаар уулгаж мөн төрлийн өвчнийг анагаах арга).

ГОМЕРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; 1-хомерийн; 2. элэг хөштөл, тачигнатал; гомерический смех элэг хөштөл инээх, тачигнатал инээх.

ГОМОН, -а, -м. шуугиан, дуу чимээ, шулганах, шулганаан; птичий гомон шувуу шулганах.

ГОНГ, -а, м. харанга; ударить в гонг харанга цохих.

ГОНДОЛА, -ы, ж. 1. гондол завь; 2. дүүжин сагс, өлгөө хайрцаг (агаарын бөмбөрцөгт дүүжилдэг сууц).

ГОНЕНИЕ, -я, ср. (книжн.). хавчих, хяхах; гонение на свободу печати хэвлэлийн чөлөөг хавчих; подвергнуться гонениям хавчигдах, хяхагдах.

ГОНЕЦ, -нца, м. элч, буухиа.

ГОНИТЕЛЬ, -я, м. (высок.). хавчигч, хяхагч.

ГОНКА, -и, ж. 1. хөөх, хөөцөлдөх, адгах; гонка вооружений зэвсгээр хөөцөлдөх; 2. уралдаан; ☆ задать гонку сүүлий нь мушгих.

ГОНКИ, мн. 1. уралдаан; гонки на короткую дистанцию богино хөлийн уралдаан, ойрын уралдаан; гонки на длинную дистанцию урт хөлийн уралдаан, холын уралдаан.

ГОНОР, -а, м. их зан, ихэмсэг, нэрэлхүү, тумархуу; человек с гонором их зантай хүн.

ГОНОРАР, -а, м. шан, шагнал, харамж; авторский гонорар зохиогчийн шагнал.

ГОНОРРЕЯ, -и, ж. хүйтэн өвчин, заг.

ГОНОЧНЫЙ, -ая, -ое. уралдааны; гоночный автомобиль уралдааны машин, уралдааны чийчээ.

ГОНЧАР, -а, м. ваарч.

ГОНЧАРНЫЙ, -ая, -ое. ваар үйлдэх, ваарын; гончарное искусство ваар үйлдэх урлаг; гончарные изделия ваарын үйлдэхүүн.

ГОНЧАЯ, -ей, ж. ГОНЧИЙ тайга нохой.

ГОНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.*, *кого-что*. 1. хөөх, хөөж байх, үлдэх; 2. гүйлгэх, байн байн явуулах.

ГОНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, *за кем-чем*. хөөцөлдөх, хөөх.

ГОПАК, -а, *м.* гопак бүжиг, дэвхрэх бүжиг.

ГОРА, -ы, *вин.* гóру, *мн.* гóры, *гор.* -áм, *ж.* 1. уул; *жить в горах* ууланд суух, ууланд нутаглах; *взбираться на гору* уул өөд авирах; *по горам* и *по полям* уул талаар; *под горой* уулын хормойд; 2. овоо, овоолготой; **гора** *книг* овоолготой ном; **гора** *камень* овоо чулуу; ☆ *словно гора свалилась с плеч* санаа амарлаа, дотор онгойлоо; *стоять горой* бүх чадлаар өмөглөх, өмөг түшиг болох; *не за горами* удахгүй, ойрхон, төсөр болох; *идти в гору* шууд дэвших, өөдлөх; *сулить золотые горы* их олзтой гэж горьдуулах; *надеяться как на каменную гору* дамжиггүй итгэх; *пир горой* далай их хурим, идээн уул, архин далай.

ГОРА'ЗД, -а, -о (*прост.*) сүрхий, чадамгай; *он горазд спать* унтахдаа сүрхий.

ГОРА'ЗДО, *нареч.* нэн, улам, бүр, илүү, жишээгүй, хавьгүй; *гораздо ближе* жишээгүй ойр, хавьгүй ойр; *гораздо важнее* илүү чухал; *в Крыму гораздо теплее*, *чем в Москве* Крымд Москвагаас илүү дулаахан; *гораздо лучше* хавьгүй дээр.

ГОРБ, -á, *о горбé, на горбú, м.* бөх; ☆ *на своём горбу* испытать өөрийн биеэр амсах; *своим горбом* жить өөрийн хөдөлмөрөөр амьдрах.

ГОРБА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. 1. бөгтөр, нуруугүй; *горбатый мост* бөгтөр гүүр; 2. монхор; **горбатый** *нос* монхор хамар.

ГОРБИ'НКА -и, *ж.* монхор; *нос с горбинкой* монхор хамар.

ГОРБИТЬ, -блю, -бишь; *несов.*, *что*. бөгцийлгөх, бөгцийх.

ГОРБИТЬСЯ, -блюсь, -бишься; *несов.* бөгтийх' бөгцийх; *он горбится при ходьбе* тэр бөгтийж явдаг.

ГОРБУ'Н, -а, *м.* бөгтөр хүн, нуруугүй, нуруу муутай хүн.

ГОРБУ'НЯ, -и, *ж.* бөгтөр эхнэр.

ГОРБУ'ШКА, -и, *ж.* талхны булан, булан талх.

ГОРБЫ'ЛЬ, -я, *м.* зах банз.

ГОРДЕЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. омогтой, бардам, ихэмсэг, дээрэлхэг; *горделивая осанка* бардам янзтай, ихэмсэг байдалтай.

ГОРДЕ'ЦА, *м.* (*неодобр*) ихэмсэг бардам, их зантай хүн.

ГОРДИ'ТЬСЯ, -ржусь, -рдисься; *несов.*, *кем-чем*. 1. бахархах; *гордиться* своими успехами амжилтандаа бахархах; 2. бардах, бардамнах, сайрхах; *что ты гордишься?* держись попроще чи яагаад бардамнав? зүгээр энгийн бай.

ГОР'ДОСТЬ, -и, *ж.* 1. бахархал, бахдал, урдаа барих юм; *национальная гордость* үндэсний бахархал; 2. бардам, омог; *обвинять кого-нибудь в гордости* хэн нэгнийг бардам гэж зэмлэх.

ГОР'ДЫЙ, -ая, -ое; *горд, горда, гордо*. бардан сайрхаг, омогтой; *гордый человек* бардан хүн.

ГОР'Е, -я, *ср.* гаслан, зовлон, гай; *случилось большое горе* их гаслан тохиолдов; ☆ *ему и горя мало* огт ажиггүй; *горе-учёный* гавихгүй эрдэмтэн.

ГОРЕВА'ТЬ, -рюю, -рюешь; *несов.*, *о ком-чем*. гаслах, гашуудах, зовних, шаналах.

ГОРЕ'ЛКА, -и, *ж.* дэн, дэнгийн толгой, дэнгийн гол, галдуур.

ГОРЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. хиншүү ханхалсан, шатанги, шатанхай, түлэнхий; *пахнет горелым* хиншүү ханхална; *горелая доска* түлэнхий банз.

ГОРЕМЫ'КА, -и, *м. и ж.* (*разг.*) зовлонт хүн, зол заяагүй амьтан, тульж зовсон.

ГОРЕМЫ'ЧНЫЙ -ая, -ое; -чен, -чна (*разг.*) зовлонт, зовж тульсан.

ГОРЕ'НИЕ, -я, *ср.* шатах, ноцох, асах.

ГО'РЕСТНЫЙ, -ая, -ое. гашуудалтай, гаслантай. **ГО'РЕСТЬ**, -и, *ж.* эмгэнэл, гаслан, зовлон; *пережить много горестей* их зовлон амсах.

ГОРЕ'ТЬ, -рю, -ришь; *несов.* 1. шатах; *дрова хорошо горят* түлээ сайн шатаж байна; 2. ноцох; *свеча не горит* лаа ноцохгүй байна; 3. гялалзах; *глаза горят от радости* баярлаад нүд нь гялалзах байна; 4. улайх; *щёки горят от мороза* хацар нь даараад улайж байна; *лицо горит* нүүр улайж байна; 5. халуурах, төөнөрөх; *гореть в жару* халуурах; ☆ *гореть желанием* их хүсэх; *земля горит под ногами* байх суух аргагүй болох; *не горит* яаралтай биш.

ГОРЕ'Ц, -рца, *м.* 1. уулын хүн, уулынхан; 2. мэхээр, тарна.

ГОРЕ'ЧЬ, -и, *ж.* 1. гашуу, хорсох; *горечь во рту* ам гашуу оргих; 2. уйтгар, гаслан; *горечь* *разлуки* хагацлын гаслан; *горечь* *воспоминания* гашуудалтай дурсамж.

ГОРИЗО'НТ, -а, *м.* 1. тэнгэрийн хаяа, тэнгэрийн хормой, хаяалбар, горизонт; *скрыться за горизонтом* тэнгэрийн хаяанд далдрах; *солнце на горизонте* нар тэнгэрийн хаяанд очив; **видимый горизонт** харагдах хаяалбар; 2. уудам газар, харааны газар, нүдний үзүүр; *с горы* открылся широкий горизонт уулан дээрээс уудам газар харагдав; 3. харц, хараа, мэдлэг; *человек с широким горизонтом* уудам харцтай хүн, их мэдлэгтэй хүн; 4. далайц; **большие горизонты** өргөн далайц.

ГОРИЗОНТА'ЛЬ, -и, *ж.* хэвтээ шугам, хэвтээ хямцаа, хөндлөн хаяалбар; *по горизонтали* хөндлөн.

ГОРИЗОНТА'ЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* хөндлөн чиг, хэвтээ чиг.

ГОРИЗОНТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хэвтээ, хөндлөн, хаяалбар; *горизонтальная линия* хэвтээ шугам;

горизонтальная поверхность хөндлөн гадарга.

ГОРИ'ЛЛА, -ы, *ж.* горил мич (*хүн төстэй сармагчин*).

ГОРИСПОЛКО'М, -а, *м.* (*городской исполнительный комитет*) хотын гүйцэтгэх хороо.

ГОРИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. уулархаг, уултай; *гористая местность* уулархаг нутаг.

ГОР'КА, -и, *ж.* толгой, болдог, дов.

ГОР'КНУТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*, -нет; *несов.* гашуун болох, эхүүн болох, хурших; *масло горкнет в тепле* тос дулаан газарт эхүүн болно.

ГОРКО'М, -а, *м.* (*городской комитет*) хотын хороо; *горком* *партии* хотын намын хороо.

ГОРЛА'Н, -а, *м.* (*прост. неодобр.*) их дуутай хүн, бархираа эр.

ГОРЛА'НИТЬ, -ню, -нишь; *несов.*, (*прост.*) орилох, бархирах; *горланить на всю улицу* гудамж дүүртэл бархирах.

ГОРЛА'СТЫЙ, -ая, -ое; -аст (*прост.*) чанга дуутай, их дуутай, бархираа; *горластый парень* чанга дуутай хүү.

ГОР'ЛИЦА, -ы, *ж.* хүүрэгэнэ, хүтгээ, түүтэй.

ГОР'ЛО, -а, *ср.* 1. хоолой; *дыхательное горло* мөгөөрсөн хоолой; 2. хоолой; *горло Белого моря* Цагаан тэнгисийн хоолой; ☆ *кричать во все горло* өндөр дуугаар хашгирах, тэнхээ мэдэн бархирах; *быть заятым по горло* амьсгаа авах ч завгүй байх; *хватать за горло* багалзуурдах; *я сыт по горло*

бү айхтар надлаа; старт подерёк горла их саад бо-
дох; слова востряли в горле уг амад тээглэв.

ГОРЛОВОЙ, -ая, -ое. хорлойн; горловая чахотка
коодойн сурьээ; ☆ горловое венце хөөмийлөх.

ГОРЛЫШКО, -а, ср. хорлой, амсар, хүзүү, цор-
го; горлышко бутылки лонхны хоолой; горлышко
сепаратора сүүний машинын цорго.

ГОРМО'Н, -а, м. даавар.

ГОРН I, -а, м. хясаа, хяс.

ГОРН II, -а, м. бүрээ; играть на горне бүрээ та-
вах.

ГОРНИ'ЛО, -а, ср., чего (высок.). гал дөл, аар;
в горниле войны дайны гал дөл дотор; в горниле
испытаний шалгалтын аар дунд.

ГОРНИ'СТ, -а, м. бүрээч.

ГОРНИЦА, -а, ж. зочдох тасалгаа.

ГОРНИЧНАЯ, -ой, ж. зарц өхнөр, үйлчлэгч эмэг-
тэй.

ГОРНОЗАВО'ДСКОЙ, -ая, -ое. уурхайн, уул уур-
хайн; горнозаводская промышленность уурхайн
үйлдвэр.

ГОРНОЛЫ'ЖНИЙ, -ая, -ое. уулын цанцн.

ГОРНОПРОМЫ'ШЛЕННЫЙ, -ая, -ое. уурхайн
үйлдвэрийн.

ГОРНОРАБО'ЧИЙ, -его, м. уурхайн ажилчин.

ГОРНОСТАЙ, -я, м. үсн.

ГОРНЫЙ, -ая, -ое. 1. уулын; горный воздух
уулын агаар; горное ущелье уулын хавцал; горные
породы уулын чулуулаг; 2. уулархаг; горная страна
уулархаг орон; 3. уурхайн, уул уурхайн; горный
институт уул уурхайн дээд сургууль, уурхайн инсти-
тут; горное дело уурхайн ажил; ☆ горный хрусталь
усан болор.

ГОРНЯ'К, -а, м. уурхайн, уурхайн ажилчин.

ГОРНАЦКИЙ, -ая, -ое. уурхайчны.

ГОРОД, -а, мн. -а, -ов, м. хот, балгас; главный
город төв хот; включать в черту города хотын
хэмжвэрнд багтаах; за город цөөхдэт хотын гадна
гарах; за городом хотын гадна.

ГОРОДИ'ТЬ, -ажу, -одишь, -невоа, что (обл.).
1. хаших, короолох, хашаа барих; городить поле
талбайг хаших, талбайд хашаа барих; 2. донгосох;
городить ченуху дамий донгосох.

ГОРОДИ'ШКО, -а, м. (разг.). хотын оронцог, хо-
тонцог, түр.

ГОРОДИ'ЩЕ, -я, ср. туурь, эвдэрхий балгас,
балгас.

ГОРОДНИ'ЧИЙ, -его, м. хотын дарга.

ГОРОДОВОЙ, -ого, м. түрүүч цагдаа.

ГОРОДО'К, -днд, м. бага хот, бяцхан хот, хотхон.

ГОРОДСКОЙ, -ая, -ое. хотын; городское насе-
ление хотын хүн ард; городской житель хотын хүн;
городской совет хотын зөвлөл.

ГОРОЖА'НИЙ, -а, мн. -әне, -ан, м. хотын хүн.

ГОРОЖА'НКА, -и, ж. хотын эмэгтэй.

ГОРООБРАЗОВА'НИЕ, -я, ср. уул тогтох.

ГОРО'Х, -а, м. буурцаг, вандуй; ☆ как об стену
горох хананд будаа цацах шиг, юу ч хөлөөд нэмэр-
гүй.

ГОРО'ХОВЫЙ, -ая, -ое. буурцгийн, вандуйн; го-
роховый суд буурцгийн шөл; ☆ шут гороховый алин
салгадай.

ГОРО'ШЕК, -шеа, м. буурцаг, вандуй, хорхиног;
душистый горошек үнэрт хорхиног; зелёный горо-
шек ногоон буурцаг.

ГОРО'ШИНА, -а, ж. бяцхан буурцаг.

ГОРО'ШИНКА, -и, ж. бяцхан буурцаг.

ГО'РСКИЙ, -ая, -ое. уулын, уулынхан, уулынханн;
горские племена уулын аймгууд.

ГОРСОВЕ'Т, -а, м. (го родской совет) хотын
зөвлөл.

ГОР'СТОЧКА, -и, ж. 1. атга, атгын чинээ; 2. хэд-
хэн, цөөхөн.

ГОР'СТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. атга; горсть муки
атга гурил; 2. бага, цөөн, хэдхэн, цөөхөн тротой;
горсть храбрцов хэдхэн зоригтөн, цөөн аралхэг
хүмүүс.

ГОРТА'ННЫЙ, -ая, -ое. төвөнгийн, төвөнгөөр;
гортанный звук төвөнгийн авиа.

ГОРТА'НЬ, -и, ж. төвөн, төвөнх.

ГОРЧИ'ТЬ, 1 и 2 д. не употр., -чит; несов. га-
шуун, гашуун амттай, хурисан амттай; масло гор-
чит тос гашуун болжээ; во рту горчит амад га-
шуу оргино.

ГОРЧИ'ЦА, -ы, ж. гич.

ГОРЧИ'ЧНИК, -а, м. гичийн гоюу, гоюу; ставить
горчичник гоюу тавих.

ГОРЧИ'ЧНИЦА, -ы, ж. гичийн сав.

ГОРЧИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. гичийн.

ГОРШЕ'ЧНАЯ ГЛИ'НА, -ы, ж. ваарын шавар, ваа-
рын наанги шороо.

ГОРШЕ'ЧНИК, -а, м. ваарч.

ГОРШО'К, -шкá, м, 1. ваар, бутан, ховон; цөв-
точный горшок цэцгийн ваар; 2. хөтөвч; ночной
горшок хөтөвч.

ГО'РЬКАЯ, -ой, ж. 1. гашуун; 2. архи, хар архи;
пить горькую архи уух.

ГО'РЬКИЙ, -ая, -ое; -рек, -рьяа, -рью; горчай-
ший, -ая, -ее. 1. гашуун; горький вкус гашуун амт;
горькое лекарство гашуун эм; 2. гашуун, гашуудал,
гаслант, уйтгарт; горькие слёзы гашуудлын нулимс;
горький смех гаслант инээд; 3. аягүй, хэцүүдсэн,
зөвлонт; горькая участь зөвлонт тавилан; горькая
истина аягүй үнэн; ☆ горький пьяница арчаагүй
архичин; горький опыт гашуун туршдага, хял үзэх,
хашрах.

ГО'РЬКО, нареч. 1. гашуун; это лекарство очень
горько энэ эм их гашуун байна; 2. гашуудалтай; горь-
ко думать об этом энэ тухай бодоход гашуудалтай;
3. зөвлонтой, уйтгартай; горько на душе сэтгэл
зөвлонтой байна.

ГОРЮ'ЧЕЕ, -его, ср. шатахуун; жидкое горючее
шингэн шатахуун.

ГОРЮ'ЧИЙ, -ая, -ее; -юч. 1. шатамхай, шатдар,
шатах; горючий материал шатдаг юм; горючий газ
шатах хий; 2. шатахуун; горючего не хватило ша-
тахуун дутаг; ☆ горючие слёзы гашуун нулимс.

ГОРЯ'НКА, -и, ж. уулын эмэгтэй.

ГОРЯ'ЧЕЧНЫЙ, -ая, -ое. халуун, халуурсан; го-
рячечный бред халууны солжорон,

ГОРЯ'ЧИЙ, -ая, -ее; -яч, -á. 1. халуун; горячий
и холодные напитки халуун хүйтэн унд; горячий
пища халуун хоол; 2. халуун, нин сэтгэлдний; горя-
чий привет халуун баярыг хүргээ; 3. түргэн, түргэн
ууртай, аагтай, догшин; у него горячий характер
тэр түргэн ууртай; 4. агсам; ☆ горячая педра ид аж-
лын үе, толгой өндийх завгүй цаг; понасть кому-
либо под горячую руку болдоггүй үеэр нь таарал-
дах, ууртай байхад нь орох; по горячим следам
халуун мөрөөр нь.

ГОРЯЧИ'ТЬ, -чу, -чишь; несов. 1. агсамнуулах,
шавдах, ташуурдан шавдах; горячить лошадь морно
агсамнуулах; 2. каламцуулах.

ГОРЯЧИТЬСЯ, -чусь, -чишья; *несов.* хөөрөх, уурлах, түргэдэх, унтууцах; *напрасно* горячиться дэмий уурлах.

ГОРЯЧКА, -и, *жс.* (*разг.*). 1. халуурах, чичрэг; 2. сандрах, сандруу цаг; горячка перед отъездом явахын өмнө сандрах; экзаменационная горячка шалгалтын сандруу цаг; ☆ белая горячка архины галзуу.

ГОРЯЧНОСТЬ, -и, *жс.* 1, түргэдүү, түргэн; горячность характера түргэдүү зан; 2. нармайлт, шавдуу; он с большой горячностью принялся за это дело энэ ажилд тэр их шавдуу орсон юм.

ГОРЯЧО *нареч.* халуун, халуунаар, чин санаанаас.

ГОСБА'НК, -а, *м.* (*государственный банк*) улсын банк, гүрний банк.

ГОСБЮДЖЕ'Т, -а, *м.* (*государственный бюджет*) улсын төсөв, улсын орлого зарлага.

ГОСИЗДА'Г, -а, *м.* (*государственное издательство*) улсын хэвлэлийн газар.

ГОСПИТАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., кого-что (спец.)*. эмнэлгэд хэвтүүлэх, хэвтүүлэн эмчлэх.

ГО'СПИТАЛЬ, -я, *м.* цэргийн эмнэлгийн газар; полевой госпиталь цэргийн хээрийн эмнэлгийн газар.

ГОСПЛА'Н, -а, *м.* (*государственный плановый комитет*) улсын төлөвлөгөөний газар.

ГОСПОДИ'Н, -а, *мн.* -одá, -од, -одáм. *м.* эзэн, ноён, эрхэм; господа и крепостные ноён харьяат хоёр; господин председатель ноён дарга аа! ☆ сам себе господин өөрөө өөртөө эзэн, бор гэртээ богд, хар гэртээ хаан.

ГОСПО'ДСКИЙ, -ая, -ое. ноёны, эзний.

ГОСПО'ДСТВО, -а, *ср.* ноёрхол, ноёрхох, ноёлох, зонхилох; господство на море далай дээр ноёрхох; политическое господство улс төрийн ноёрхол.

ГОСПО'ДСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; *несов.* ноёрхох, ноёлох, зонхилох; господствовать в воздухе агаарт ноёрхох.

ГОСПО'ДСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. ноёрхох, ноёлох, зонхилох; господствующий класс ноёрхогч анги; господствующая высота ноёлох өндөрлөг.

ГОСПОЖА', -и, *жс.* 1. хатан, хатагтай, ноёгтой; 2. авгай.

ГОСПРЕДПРИЯ'ТИЕ, -я, *ср.* (*государственное предприятие*) улсын худалдаа үйлдвэрийн газар.

ГОССТРА'Х, -а, *м.* (*государственное страхование*) улсын даатгах газар, улсын даатгалын газар.

ГОСТЕПРИИ'МНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. найрсаг, элэгсэг, зочломтгой; гостеприимные люди зочломтгой хүмүүс.

ГОСТЕПРИИ'МСТВО, -а, *ср.* зочлон хүндлэх, зочлох, зочлол.

ГОСТИ'НАЯ, -ой, *жс.* зочлох тасалгаа, зочлох өрөө, зочлох танхим.

ГОСТИ'НЕЦ, -нца, *м.* (*обл.*) бэлэг, ёсны юм.

ГОСТИ'НИЦА, -и, *жс.* зочид буудал; останавливаться в гостинице зочид буудалд байрлах.

ГОСТИ'ТЬ, гощу, гостить; *несов.* айлчлах, зочин болох, гийчлэх.

ГОСТРУДСВЕРКА'ССА, -ы, *жс.* (*государственная трудовая сберегательная касса*) улсын жижиг хадгаламжийн газар.

ГОСТЬ, -я, *мн.* -и, -ей, *м.* аячин, гийчин, зочин, айлчлах; быть в гостях зочин болж байх; незваный гость урнагүй зочин; идти в гости айлчлах; принимать гостей зочдыг хүлээн авах; ☆ в гостях хорошо, а дома лучше айлд аятай боловч гэртээ бүр аятай.

ГО'СТЬЯ, -и, *жс.* эмэгтэй гийчин, зочин эмэгтэй, айлчин хүүхэн.

ГОСУДА'РСТВЕННОСТЬ, -и, *жс.* засаг төр, төр, гүрний.

ГОСУДА'РСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. улсын, төрийн, гүрний; государственный строй төрийн байгуулал; государственные органы төрийн байгууллага; государственная власть улсын засаг; государственная независимость улсын тусгаар тогтнол; государственный флаг төрийн далбаа; государственная граница улсын хил; государственное имущество улсын хөрөнгө; государственное издательство СССР Зөвлөлт Холбоот Улсын гүрний хэвлэл.

ГОСУДА'РСТВО, -а, *ср.* улс, гүрэн, засаг төр, төр; СССР есть социалистическое государство раббичи и крестьян Зөвлөлт Холбоот Улс бол ажилчин тариачны социалист улс мөн; граница государства улсын хил; государство и революция төр ба хувьсгал; многонациональное государство олон үндэстнээр бүрэлдсэн улс.

ГОСУДА'РЫНЯ, -и, *жс.* хатан, хатагтай; милостивая государыня хүндэт хатагтай.

ГОСУДА'РЬ, -я, *м.* 1. хаан, 2. ноён; милостивый государь хүндэт ноён.

ГО'ТИКА, -и, *жс.* готик (*Баруун Европын хуучин цагийн шовх уран барилгын маяг*).

ГОТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. готик, гот (*шовх хэлбэртэй*).

ГОТОВА'ЛЬНЯ, -и, *жс.* гортиг хэрэгсэл.

ГОТОВИ'ТЬ, -влю, -вишь; *несов., кого-что*. 1. бэлтгэх, бэлдэх, зэхэх; готовить кадры боловсон хүчнийг бэлтгэх; 2. бэлдэх, хийх; готовить уроки хичээл бэлдэх, хичээлээ хийх; готовить обед хоол хийх; 3. бэлтгэл хийх, бэлтгэх; готовить встречу гостям зочдыг угтах бэлтгэл хийх.

ГОТОВИ'ТЬСЯ, -влюсь, -вишья; *несов.* бэлтгэх, бэлдэх, бэлтгэгдэх, зэхэх, хийх, төхөөрөх; готовиться к докладу илтгэл бэлдэх; книга готовится к изданию ном хэвлэлд бэлтгэгдэж байна; готовиться к экзамену шалгалтад бэлтгэх.

ГОТОВНОСТЬ, -и, *жс.* бэлэн, бэлхэн, зэхээстэй; выразить готовность ехать явахад бэлнээ хэлэх.

ГОТОВ'БЫЙ, -ая, -ое; -ов. бэлэн, бэлхэн, бэлэн эзлэн; готовое платье бэлэн плати, бэлэн тэрлэг; обед готов хоол бэлэн; мы готовы к экзаменам бид шалгалтанд бэлэн; всегда готов хэзээд бэлхэн; будь готов бэлэн бай; готов на всё яахад ч бэлэн.

ГОФРИРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое. атриатай, нугачмал; гофрированное железо атриатай төмөр.

ГОФРИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; *сов. и несов., что (спец.)*. атриа гаргах, нугачаа гаргах, нугачмал болгох, хуниас гаргах.

ГРАБЕЖ, -á, *м.* тонуул, дээрэм; вооруженный грабёж зэвсэгт дээрэм.

ГРАБИ'ТЕЛЬ, -я, *м.* дээрэмчин, тонууль.

ГРА'БИТЬ, -блю, -бишь; *несов., кого-что*. дээрэмдэх, тонох.

ГРА'БЛИ, -бель и -блей, -блям. тармуур; конные грабли морин тармуур.

ГРАВЁР, -а, *м.* сийлбэрч.

ГРАВЁРНЫЙ, -ая, -ое. сийлбэрийн, сийлэх; гравёрное искусство сийлбэрийн урлаг.

ГРА'ВИЙ, -я, *м.* хайрга, хайрын чулуу.

ГРАВИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; *несов., что*. сийлэх; гравировать на меди эсэн дээр сийлэх.

ГРАВИРОВА'ВКА, -и, *жс.* сийлэх, сийллэг.

ГРАВИРОВА'ЩИК, -а, *м.* сийлбэрч.

ГРАВАТА'ЦИЯ, -и, *жс.* (*спец.*) дэлхийн татаат.

ГРАВЮ'РА, -ы, ж. сийлбэр.

ГРАД I, -а, м. 1. мөндөр; выпал сильный град их мөндөр орлоо; 2. гоожих, ус шиг урсах, үргэлжлэн цувах; град пуль сум мөндөр шиг буух; град писем захидал үргэлжлэн цувах; пот льётся градом хөлс гоожих, хөлс ус шиг урсах.

ГРАД II, -а, м. (стар.). балгас, хот.

ГРАДА'ЦИЯ, -и, ж. (книжн.). шатлал.

ГРАДОНАЧА'ЛЬНИК, -а, м. хотын дарга, хотын тэргүүлэгч.

ГРАДУИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). шатлах, шатлан эмжээслэх.

ГРА'ДУС, -а, м. градус (дугуй ба өнцгийг хэмжих нэгж); угол в шестьдесят градусов жаран градусын өнцөг; вчера было 20° мороза өчигдөр хорин градус хүйтэн байлаа.

ГРА'ДУСНИК, -а, м. халууны хэмжүүр, халууны шил.

ГРА'ДУСНЫЙ, -ая, -ое. градуст, хуваарт, градусын; градусное изхерение градусын хэмжил.

ГРАЖДАНИ'Н, -а, мн. *гражданин, гражданин*, м. 1. иргэн, харьяат; гражданин Советского Союза Зөвлөлт Холбоот Улсын иргэн; 2. хүн, нөхөр, эрхэм; неизвестный гражданин пришел наг танихгүй хүн ирсэн; гражданин! постойте! ай нөхөөр! зогсоорой!

ГРАЖДАНКА, -и, ж. 1. эмэгтэй иргэн, харьяат эмэгтэй; 2. авгай.

ГРАЖДАНСКИЙ, -ая, -ое. иргэний, ард иргэний; гражданский долг иргэний үүрэг; гражданские права ард иргэний эрх; гражданский кодекс иргэний хууль; гражданская война иргэний дайн; гражданская служба иргэний алба; ☆ гражданское население ард иргэн, хүн ард, хүн ам.

ГРАЖДАНСТВО, -а, ср. 1. харьяат, иргэн; приняты советское гражданство Зөвлөлтийн харьяат болох, Зөвлөлтийн иргэн болох; 2. сайшаагдах, зөвшөөрөгдөх, нийгэд дэлгэрэх; получить права гражданства олонд сайшаагдах, нийгэд дэлгэрэх.

ГРАММ, -а, род. мн. -ов, м. грамм (хэмжээс); сто граммов зуун грамм.

ГРАММА'ТИКА, -и, ж. хэл зүй, хэлний зүй; морфология и синтаксис являются частями грамматики хэлбэр зүй, өгүүлбэр зүй бол хэл зүйн хэсэг болно.

ГРАММАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хэл зүйн; грамматические ошибки хэл зүйн алдаа; грамматический строй хэл зүйн байгуулал.

ГРАММОФОН, -а, м. эгшигт хайрцаг, граммафон.

ГРА'МОТА, -ы, ж. 1. бичиг, бичиг үсэг, ном; обучаться грамоте бичиг заалгах, ном заалгах, бичиг үсэг сурах; 2. жуух, үнэмлэх; почётная грамота хүндэт жуух; верительная грамота итгэмжлэх жуух.

ГРА'МОТНО, нареч. зүгээр, эвтэйхэн, учир мэдэх байдалтай.

ГРА'МОТНОСТЬ, -и, ж. 1. бичиг мэдэх, бичиг мэдэх явдал; всеобщая грамотность нийтээр бичиг мэдэх болох; распространение грамотности в стране бичиг мэдэх явдал тус оронд дэлгэрэх; 2. алдаагүй, зөв зүйтэй, мэдлэг, чадмаг; политическая грамотность төрийн бодлогын мэдлэг.

ГРА'МОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. бичиг мэдэх, бичиг үсэг мэдэх; грамотный человек бичиг мэдэх хүн; 2. алдаагүй, алдаа мадаггүй, зөв; грамотное письмо алдаагүй бичиг; 3. чадмаг, мэдэх сайтай, мэдлэгтэй; грамотный инженер чадмаг инженер; 4. зөв сайн, сайн хийгдсэн; вполне грамотная работа нэлээд сайн хийгдсэн ажил.

ГРАНА'Т, -а, м. анар, сэмбэрүү.

ГРАНА'ТА, -ы, ж. гранат, бөмбөг; ручная граната гар бөмбөг.

ГРАНДИО'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. лут, агуу их, асар их; грандиозное здание лут барилга; грандиозные замыслы асар их санаархал.

ГРАНЁННЫЙ, -ая, -ое. засмал, талстай, цамцаалтай; гранёный стакан талстай шилэн аяга.

ГРАНИ'Т, -а, м. боржин; набережная облицована гранитом голын эрэг боржингоор хөвөөлөгджээ.

ГРАНИ'ТНЫЙ, -ая, -ое. боржин; гранитная глыба бөөм боржин, гүнтгэр боржин; гранитная ступень боржин гишгүүр.

ГРАНИ'ТЬ, -ню, -нишь; несов., что. талс гаргах, цамцаал гаргах; цамцааллах; гранить алмаз алмас цамцааллах.

ГРАНИ'ЦА, -ы, ж. 1. хил; государственная граница улсын хил; 2. хязгаар, хэмжээ; нашей радости не было границ бидний баярласан нь хязгааргүй байлаа; выйти из границ приличия зохих хэмжээнээс хэтрэх; ☆ за границей хилийн цаана, гадаадад.

ГРАНД'ЧИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -чит; несов. с чем. 1. хил залгах, зах нийлэх; СССР на юге граничит с Ираном Зөвлөлт улс өмнө зүгтэй Ирантай хил залгадаг; 2. нийлэх, адилсах ойртох, хүрэх; его мастерство граничит с искусством түүний чадвар урлагт ойртоно.

ГРА'НКА, -и, ж. өрдөс; исправлять сочинение в гранках зохиолыг өрдөс дээр засах; гранка рассыпалась өрдөс задарчихав.

ГРАНЬ, -и, ж. 1. талс, цамцаал; у кубы шесть граней шоо дөрвөлжинд зургаан талс бий; 2. зааг, хязгаар, ирмэг, даваа; на грани смерти үхэхийн даваан дээр.

ГРАФ, -а, м. гүн (хэргэм).

ГРАФА', -ы, ж. хүснэг.

ГРАФ'ИК, -а, м. 1. хуваарь; график движения поездов галт тэрэг явах хуваарь; 2. зурмаг, хүснэг; производственный график үйлдвэрлэлийн зурмаг.

ГРА'ФИКА, -и, ж. 1. зураас (будаггүй шугам зураг); 2. үсгийн дүрс; русская графика орос үсгийн дүрс.

ГРАФИ'Н, -а, м. галуун хүзүүт лонх, бутан.

ГРАФИ'НЧИК, -а, м. жижиг лонх.

ГРАФИ'НЯ, -и, ж. гүнгийн хатан, хатан.

ГРАФИ'Т, -а, м. бал чулуу.

ГРАФИ'ТНЫЙ, -ая, -ое., **ГРАФЛ'ТОВЫЙ**, -ая -ое бал чулуун.

ГРАФИ'ТЬ, -флю, -фишь; несов., что. хүснэгдэх, хүснэг татах.

ГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зурмал, зураасан зургийн; графическое искусство зураасан зургийн урлаг.

ГРАФЛЕ'НИЕ, -я, ср. хүснэг татах, шугам татах.

ГРАФЛЁННЫЙ, -ая, -ое. хүснэг татсан, шугамтай, шугам татсан; графлёная бумага шугамтай цаас.

ГРА'ФСКИЙ, -ая, -ое. гүнгийн.

ГРА'ФСТВО, -а, ср. 1. гүнгийн хэргэм; 2. гүнгийн харьяат газар, гүндлэг.

ГРАЦИО'ЗНО, нареч., **ГРАЦИО'ЗНЫЙ**, -ая, -ое; -зен, -зна. гунхсан, гунхалзуур, гунхалзах; грациозная девушка гунхсан хүүхэн; грациозный танец гунхалзах бүжиг.

ГРА'ЦИЯ, -и, ж. гунхах, гунхалзах.

ГРАЧ, -а, м. хар туруу (тороо), хар хэрээ, турлааг.

ГРЕБЁНКА, -и, ж. 1. сам; расчесать волосы гребёнкой самаар үс самнах; 2. дэржингүүр (зам); ☆ стричь всех под одну гребёнку тэгшлэн засах, бүгдийг нэг загвартай болгох.

ГРЕ'БЕНЬ, *-бня, м.* 1. сам; частый гребень шигүү сам; 2. хяр, хянга; гребень горы уулын хяр; 3. залаа, цацаг; петушиный гребень тахнаны залаа, 4. цохно, сэрвэн; нуруу; гребень волны долгионы нуруу.

ГРЕБЕ'Ц, *-бца, м.* сэлүүрч, сэлбүүрч.

ГРЕБЕШО'К, *-шка, м.* 1. бяцхан сам; 2. залаа, цацаг; петушиный гребешок тахнаны залаа.

ГРЕ'БЛЯ, *-и, ж.* сэлүүрдэх, сэлбүүрдэх; парная гребля хосоор сэлүүрдэх.

ГРЕБНО'Й, *-ая, -ое.* сэлүүрийн, сэлүүрт, сэлэх; гребная лодка сэлүүрт завь.

ГРЕЗА', -ы, ж. сэтгэл зүүдний бодол, мөрөөдөл, хүсэл.

ГРЕ'ЗИТЬ, *гребжу, гребись; несов.* санагалзах, сэтгэл зүүдэндээ бодох, мөрөөдөх.

ГРЕ'ЗИТЬСЯ, *гребжусь, гребисься; несов.* сэтгэлд ургах, сэтгэл зүүдэнд орох.

ГРЕК, *-а, м.* грек, эллин хүн.

ГРЕ'ЛКА, *-и, ж.* хөлчлөг, халуун жин.

ГРЕМЕ'ТЬ, *-млю, -мишь; несов.* 1. нижигнэх, нирхийх, хангинах, дуугарах; гром гремит тэнгэр дуугарч байна; гремели выстрелы буун дуу нижигнэв; 2. алдарших, дуурсах, шууртах; слава о нём гремит алдар нэр нь дуурсаж байна.

ГРЕМУ'ЧИЙ, *-ая, -ее.* 1. тэсрэмтгий; гремучий газ тэсрэмтгий хий; 2. хоржигнуурт; гремучая змея хоржигнуурт могой.

ГРЕ'НА, *-ы, ж.* (спец.) хүр хорхой.

ГРЕНАДЕ'Р, *-а, м.* гренадер, өндөр биетэй цэрэг.

ГРЕНКИ', *-ков, ед. -нок, -нка, м.* хайрсан хатаамал (*малх*).

ГРЕСТИ' I, *гребу, гребёшь; грёб, гребла; несов.* сэлүүрдэх, сэлбүүрдэх.

ГРЕСТИ' II, *гребу, гребёшь; грёб, гребла; несов., что чел.* тармах, хамах, овоолох.

ГРЕТЬ, *грею, греешь; гретый; несов.* 1. шарах, дулаацуулах; солнце греет нар шарж байна; шуба греет дээл дулаацуулж байна; 2. ээх, хөлчих, дулаацуулах; греть руки гар хөлчих, гараа ээх; греть ноги хөлөө дулаацуулах; 3. халаах; греть воду ус халаах; греть пищу хоол халаах; ☆ (*перен.*) греть руки гар дүрэх, завших.

ГРЕ'ТЬСЯ, *греюсь, греешься; несов.* дулаацах, ээх; греться на солнце наранд ээх; греться у огня галд дулаацах.

ГРЕХ, *-а, м.* нүгэл, хилэнц; ☆ с грехом пополам чуу чамай гэж, арай чүү гэж; как на грех гай болоход, гай болж; нечего греха таить гэм зэмээ нуулгүй, нүглээ нуулгүй; водится за ним один грех түүнд нэг гэм бий.

ГРЕХО'ВНЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -вна (устар.).* нүгэлт, нүгэлтэй, хилэнцтэй.

ГРЕ'ЦКИЙ, *-ая, -ое.* грецкий орех хушга.

ГРЕЧА'НКА, *-и, ж.* грек эмэгтэй, грек хүүхэн.

ГРЕ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* грек; греческий язык грек хэл.

ГРЕЧИ'ХА, *-и, ж.* сагаг, сагадай.

ГРЕЧИ'ШНЫЙ, *-ая, -ое.* сагагийн, сагагайн.

ГРЕ'ЧНЕВЫЙ, *-ая, -ое.* сагадайн; гречневая крупа сагадайн будаа, гурвалжин будаа; гречневая каша сагадайн зуган, сагадайн агшаамал.

ГРЕШИ'ТЬ, *-шу, -шишь; несов.* 1. хилэнц үйлдэх, нүгэл хийх; 2. зөрчих, алдаа гаргах, эндүүрэх, будлих; грешить против грамматики хэл зүйн алдаа гаргах; грешить против логики логикийн эсрэг будлих.

ГРЕ'ШНИК, *-а, м. (устар.).* нүгэлтэй хүн, нүгэлтэн.

ГРЕ'ШНЫЙ, *-ая, -ое; -шен, -шна, грешно, грешны (устар.).* нүгэлтэй, хилэнцтэй; ☆ грешным делом гэмээ хэлэхэд, нуулгүй хэлэхэд.

ГРЕШО'К, *-шка, м.* бяцхан нүгэл, нүгэлхэн, гэм.

ГРИБ, *-а, м.* мөөг; бельй гриб цагаан мөөг; гриб маслёнок шар хусандай мөөг; гриб подберезовик барэгар хусандай мөөг; гриб подосиновик салбан хусандай мөөг; гриб рыжик амтат сархиаг мөөг; собирать грибы мөөг түүх; расти как грибы мөөг шиг хурдан ургачхах.

ГРИБКО'ВЫЙ, *-ая, -ое.* мөөгөнцрийн.

ГРИБНО'Й, *-ая, -ое.* мөөгтэй, мөөгний; грибной суп мөөгний шөл; грибное место мөөгтэй газар; ☆ грибной дождь зүс бороо, зөөлөн хур.

ГРИБО'К, *-бка, м.* 1. бяцхан мөөг; 2. мөөгөнцөр.

ГРИ'ВА, *-ы, ж.* дэл, зогдор; конская грива адууны дэл; львиная грива арслангийн зогдор.

ГРИ'ВЕННИК, *-а, м.* арван мөнгө.

ГРИМ, *-а, м.* нүүр будах, нүүрийн будаг, энгэсэг.

ГРИМА'СА, *-ы, ж.* ярвайх, ярвалзах, урвалзах, нүүрээ татгануулах.

ГРИМА'СНИК, *-а, м. (разг.).* уравгануур, яравгануур.

ГРИМА'СНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* уравганах, яравганах.

ГРИМЁР, *-а, м. (спец.).* нүүр будагч.

ГРИМИРОВА'ТЬ, *-рую, -руешь; -ованный; несов., кого-что.* нүүр будах.

ГРИМИРОВА'ТЬСЯ, *-рюсь, -руешься; возвр.* нүүрээ будах.

ГРИМИРО'ВКА, *-и, ж.* нүүрээ будах.

ГРИП'П, *-а, м.* томуу, ханиад; болеть гриппом ханиад хүрэх.

ГРИППО'ЗНЫЙ, *-ая, -ое.* томууны, ханиадны, ханиадаар; гриппозное воспаление лёгких ханиадаар уушиг үрвэсэх.

ГРИФ I, *-а, м.* 1. тас, нөмрөг тас; 2. гардилаг.

ГРИФ II, *-а, м.* 1. сийлдөр үсэг; 2. гарын тийз; 3. чавхдаст хөгжмийн баруул.

ГРИ'ФЕЛЬ, *-я, м.* чулуун үзэг.

ГРИ'ФЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* занар, чулуун; грифельная доска чулуун самбар, занар самбар.

ГРОБ, *-а, о гробе, в гробу, мн.-ы, -ов, м.* 1. авс; 2. үхлүүд, үхэх; глядеть в гроб үхлүүд болсон; свести в гроб үхэхэд хүргэх; верность до гроба үхтэл үнэнч.

ГРОБНИ'ЦА, *-ы, ж. (книжн.).* бунхан

ГРОБОВО'Й, *-ая, -ое.* авсны; ☆ до гробовой доски үхтлээ; гробовое молчание дув дугай болцгоох; гробовая тишина чив чимээгүй болцгоох.

ГРОБОВЩИ'К, *-а, м.* авсчин.

ГРОЗА', *-ы, мн. гробы, гроз, ж.* 1. аадар, ширүүн бороо, аянгатай бороо; разразилась гроза ширүүн бороо оров; 2. айхтар юм, аянга, аюулт амьтан; он был грозой нашего района тэр бол манай нутгийн аюулт амьтан нь байлаа.

ГРОЗДЬ, *-и, мн. грозди, род. п. гроздей и гроздь, род. п. гроздьев, ж.* хонгорцог; гроздь винограда үзмийн хонгорцог.

ГРОЗИ'ТЬ, *грозжу, грозись; несов.* 1. заных, заналхийлэх, сүрдүүлэх, далайлгах; грозить пальцем шалуун дүрсгүй хүүг хуруугаар заных; грозить разрывом сална гэж далайлгах; 2. аюул тулгарах, аюул учрах, магадгүй, гэж байх, аюултай болж мэдэх; ему грозила гибель түүнд үхлийн аюул тулгарч байв; дом грэзит обвалом байшин нурж магадгүй байна, байшин нурах гэж байна; эта болезнь грозит опас-

костью для жизни энэ өвчин амнид аюуштай болж мэднэ.

ГРОЗИТЬСЯ, *грожусь, грозишься; несов. (разг.)* занаж зүхэх, сүрдүүлэн занаж.

ГРО'ЗНО, *нареч.* айхтар, догшин, сүртэй, ууртайгаар.

ГРО'ЗНЫЙ, *-ая, -ое; -зен, -зна, -зно.* 1. айхтар, аюуштай, аймшигтай; грозный час аюуштай цаг; грозная сила аймшигт хүч; грозный взгляд айхтар харц; 2. догшин, сүртэй, ширүүн; грозный человек ширүүн хүн; грозный правитель догшин захирагч.

ГРОЗОВО'Й, *-ая, -ое.* аянгатай борооны, эзарган борооны, аюуштай; грозовая туча аянгатай борооны ууц.

ГРОМ, *-а, мн. -ы, -ва. м.* аянгын дуу, тэнгэрийн дуу, аянга; послышались раскаты грома тэнгэрийн дуу нижигнэж байв; удар грома аянга буух; ☆ метать громы и молнии ганирах, сүйд майд болох, догшин сахусаа буулгах; пока гром не грянет айхтар юм болохоос наана; как гром среди ясного неба цэлмэг тэнгэрээс цахилгаан буух шиг, ав ажиггүй байтал аюул болох; гром аплодисментов нижигнэтэл алга таших.

ГРОМА'ДА, *-ы, жс.* аварга, их том, мундаг их; громада гор мундаг их уулс.

ГРОМА'ДИНА, *-ы, жс. (разг.)* лут мундаг, аварга том.

ГРОМА'ДНЫЙ, *-ая, -ое; -ден, -дна.* маш том, маш их, маш олон; громадное здание маш том байшин.

ГРОМИ'ЛА, *-ы, м. (устар.)* тонуулчин, бусниугагч.

ГРОМИ'ТЬ, *-млю, -мишь; несов., кого-что* 1. сүйтгэх, бусниулах, ниргэх; 2. бут цохих, үнсэн товрог болгох; громить врага дайсныг бут цохих.

ГРОМКИЙ, *-ая, -ое; -мок, -мка, -мко; громче* 1. чанга дуугаар; громкий разговор чанга дуугаар ярих; 2. алдарт, цуутай, цуу; громкое имя цуутай нэр; громкая слава алдар цуу.

ГРОМКО, *нареч.* чанга, чимээтэй, сүртэй.

ГРОМКОГОВОРИ'ТЕЛЬ, *-я, м.* дуу чангатгагч.

ГРОМОВОЙ, *-ая, -ое; 1.* аянгын, тэнгэрийн; громовые раскаты аянгын дуу; 2. луугийн, ууртай, нижигнэсэн; громовым голосом луугийн дуугаар, ууртай дуугарах.

ГРОМОГЛА'СНО, *нареч.* өндөр дуугаар; громогласно заявить өндөр дуугаар зарлах, луугийн дуугаар лужигнаж, барын дуугаар бажигнаж хэлэх.

ГРОМОГЛА'СНЫЙ, *-ая, -ое; -сен, -сна (устар.)* нижигнэсэн дуутай, өндөр дуугаар, луугийн дуугаар.

ГРОМОЗДИ'ТЬ, *-зжу, -здишь; несов., что* 1. овоолох; громоздить ящики хайрцаг овоолох; 2. овооруулах, шавалдуулах; громоздить цитаты шавалдуулан иш татах.

ГРОМОЗДИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -атся; несов.* овоорох, овооролдох; вдаль громоздились прибрежные скалы эргийн хаднууд аасаад овоорон харагдав.

ГРОМОЗДКИЙ, *-ая, -ое; -док, -дка.* нүсэр, тойвтой, авсаархан бус; громоздкая мебель гэрийн нүсэр хогшил.

ГРОМОТВО'Д, *-а, м.* аянгын сарниул, аянгын хориг, аянга хорилт.

ГРОМОПОДОБНЫЙ, *-ая, -ое; -бен, -бна.* аянга мэт, аянга шиг, лууны; громopodobный голос аянга мэт дуу, лууны дуу.

ГРОМЫХА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов. (разг.)* 1. нижигнэх, нирхийх; 2. түжигнэх, тэржиглэх.

ГРОССМЕ'ЙСТЕР, *-а, м.* 1. гроссмейстер, шатрын их мастер; 2. их багш, ловон.

ГРОТ, *-а, м.* агуй, засмал агуй.

ГРОТЕ'СК, *-а, м.* хачин маягтай урлаг, хөгийн зохиол.

ГРО'ХНУТЬ, *-ну, -нешь; сов., кого-что (разг.)* 1. нирхийх, нижигнэх; 2. тар няр хийтэл хаях.

ГРО'ХНУТЬСЯ, *-нусь, -нешься; сов., (разг.)* нирхийж унах, пидхийтэл ойчих.

ГРО'ХОТ, *-а, м.* нижигнэх, тажигнах, тар нирхийх, түс тас хийх; грохот пушек их буу нижигнэх.

ГРОХОТА'НЬЕ, *-я, ср.* нижигнэх чимээ, тачигнагчимээ.

ГРОХОТА'ТЬ, *-очу, -очешь; несов.* нижигнэх, тачигнах.

ГРОШ, *-а, м.* 1. зэс зоос; 2. сохор зоос, улаан мөнгө; не иметь ни гроша сохор зоос ч үгүй; гроша ломаного не стоит улаан мөнгөний ч үнэгүй юм; не иметь ни на грош таланта өчүүхэн ч авьяас билэггүй; купить за гроши хямдхан үнээр авах, зүгээр шахуу авах.

ГРОШО'ВЫЙ, *-ая, -ое (разг.)* шалихгүй, яльгүй; грошовой расходу яльгүй зардал; грошовой цена шалихгүй үнэ.

ГРУБЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; несов.* 1. дарсайх, саарьтах; кожа грубеет арьс дарсайна; 2. болхи болох, эв хавгүй болох, дүй муутай болох; голос грубеет хоолой эв хавгүй болж байна.

ГРУБИ'ТЬ, *-блю, -бишь; несов., кому-чему.* ширүүн үг хэлэх, авирлах, аашлах, муухай загнах, зүй бус үг хэлэх; не груби старшим ах хүнд битгий ширүүн үг хэл.

ГРУБИЯ'Н, *-а, м.* хэрцгий хүн, ааш муутай хүн.

ГРУ'БО, *нареч.* 1. зүй бус, ширүүн; 2. болхи хийцтэй, бүдүүлэг.

ГРУ'БОСТЬ, *-и, жс.* бүдүүлэг, хэрцгий, ширүүн; говорить грубости ширүүн үг хэлэх.

ГРУБОШЕРСТНЫЙ, *-ая, -ое,* бүдүүн ноостой, бүдүүн ноосон.

ГРУ'БЫЙ, *-ая, -ое; груб, груба, грубо.* 1. бүдүүн, бүдүүн хийцтэй; грубое изделие бүдүүн хийцтэй юм; грубое сукно бүдүүн цэмбэ; 2. бүдүүлэг, ширүүн, догшин, муухай ааштай; грубое обращение ширүүн авирлах; грубый ответ ширүүн хариу; 3. багцаалах, бараглах; грубый подсчет барагцаалсан тоолол; грубо говоря бараглаж хэлэхэд; ☆ грубая сила хар хүч; грубая ошибка муухай алдаа, их алдаа; грубый голос бүдүүн хоолой.

ГРУ'ДА, *-ы, жс.* овоо, бөөн; груды фруктов жимсний овоо; лежать грудами овоо овоогоор хэвтэх, бөөн бөөнөөр хэвтэх; ☆ превращать в груду развалин үнсэн товрог болгох, эвдэрхий туурь болгох.

ГРУДИ'НКА, *-и, жс.* өвчүү, хэрсэн; копченая грудинка угсан хэрсэн.

ГРУДИ'ЦА, *-ы, жс.* хөхний хавдар.

ГРУДНО'Й, *-ая, -ое.* 1. хөхүүл; грудной ребёнок хөхүүл хүүхэд; 2. цээжний; грудная жаба цээжний бах; грудная клетка цээжний яс, хэнхэрцэг; ☆ грудная железа хөх, дэлэн; грудная кость өвчүү.

ГРУДОБРЮ'ШНЫЙ, *-ая, -ое.* цээж хэвлийн; грудобрюшная преграда өрц.

ГРУ'ДЬ, *-и, о груди, в (на) груди.* мн. *-а, -ей, жс.* 1. цээж, хэнхдэг; дышать всей грудью бүх цээжээр амьсгалах; широкая грудь өргөн цээж; прикрыть грудью цээжээр халхлах; 2. хөх; кормить ребёнка грудью хүүхдийг хөхөөр тэжээх; ☆ встать

грудью на защиту родины амь биеэр эх орноо хамгаалах.

ГРУЖЁНЫЙ, -ая, -ое. ачсан, ачаатай.

ГРУЗ, -а, м, ачаа, тээш; вагон с грузом ачаатай вагон; взваливать груз на чужие плечи үүргээ бусдад үүрүүлэх.

ГРУЗДЬ, -я, мн. -и, -ей, м. дөрдгөр сархиаг мөөг

ГРУЗИ'ЛО, -а, ср. живүүр, чивүүр.

ГРУЗИ'Н, -а, м. гүрж хүн, грузин хүн.

ГРУЗИ'НКА, -и, ж. гүрж эмэгтэй, грузин эмэгтэй.

ГРУЗИ'НСКИЙ, -ая, -ое. гүрж, гүржийн, грузиний; грузинский язык гүрж хэл.

ГРУЗИ'ТЬ, грузжу, грузишь; грузенный и грузённый (-ён, -ена) несов., что. ачих, тээх; грузить дрова түлээ ачих; грузить на машину машинд ачих.

ГРУЗИ'ТЬСЯ, грузжусь, грузишься; несов. ачаагаа тээх, юмаа ачих.

ГРУЗ'НЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна, -зно. нүсэр дантгар, тойвтой; грузная фигура нүсэр бие.

ГРУЗОВИ'К, -а, м. ачааны машин, ачааны тэрэг, ачааны чийчээ.

ГРУЗОВО'Й, -ая, -ое. ачааны, тээврийн; грузовой автомобиль ачааны тэрэг; грузовой сбор тээврийн татвар; грузовой поток ачааны цуваа.

ГРУЗОБОРО'Т, -а, м. (спец.). ачааны эргэлт.

ГРУЗОПРАВИ'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). ачаа явуулагч, ачаа ялгээгч.

ГРУЗОПОДЪЁМНИК, -а, м. ачаа өргөгч.

ГРУЗОПОДЪЁМНОСТЬ, -и, ж. даац, ачаа даац

ГРУЗОПОДЪЁМНЫЙ, -ая, -ое. ачаа өргөдөг, өргөгч; грузоподъёмный кран ачаа өргөдөг кран, өргөгч цамхаг.

ГРУЗОПОЛУЧА'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). ачаа хүлээн авагч, ачааны эзэн.

ГРУЗОПОТО'К, -а, м. (спец.). ачааны цуваа, ачааны гүйлгээ.

ГРУЗ'ЧИК, -а, м. ачигч, ачаа зөөгч.

ГРУНТ, -а, м, л. хөрс; каменный грунт чулуурхаг хөрс; песчаный грунт элсэрхэг хөрс; свай вбиваются в грунт тулцууд хөрсөнд шаагдаж байна; 2. дэвсгэр.

ГРУНТОВА'ТЬ, -тую, -туешь, -ованный; несов., что (спец.). зургийн дэвсгэр засах.

ГРУНТОВО'Й, -ая, -ое. хөрсний, хөрсөн; грунтовая вода хөрсний ус, хөрсөн дорхи ус; грунтовая дорога хөрсөн зам, засаагүй зам.

ГРУП'ПА, -ы, ж. хэсэг, бүлэг; группа учащихся хэсэг сурагчид; группа островов хэсэг арлууд; группа крови человека хүний цусны бүлэг; группами бүлэг бүлгээр, хэсэг хэсгээр.

ГРУППИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; несов., кого-что бүлэг болгох, бүлгээр хуваах, бүлэглэн хуваах, хэсэг хэсэг болгох, ангилах; группировать документы баримт бичгийг бүлэглэн хуваах.

ГРУППИРОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -руется; несов. 1. цугларах, бөөгнөрөх; вокруг механика группировались мотористы механикийг тойрон моторчид цугларав; 2. бүлэглэн хуваагдах, бүлэглэх, бүлэглэн хуваах; одни и те же факты разными учёными группируются различно нэг л явзын баримтуудыг олон эрдэмтэн олон өөрөөр бүлэглэн хуваадаг.

ГРУППИРОВА'НКА, -и, ж. 1. бүлэглэл; южная группировка войск цэргийн өмнөд бүлэглэл; 2. бү-

лэглэн хуваах, ангилах; группировка документов баримт бичгийг ангилах.

ГРУППОВО'Д, -а, м. бүлгийн удирдагч.

ГРУППОВО'Й, -ая, -ое. бүлгийн, бүлгээр, бөөнөөр ангийн; групповой снимок бөөнөөр авахуулсан зураг, бүлгээр авахуулсан зураг.

ГРУППОВЩИ'НА, -ы, ж. (неодобр.). бүлэглэл, аминч бүлэглэл.

ГРУСТИ'ТЬ, грущу, грустишь; несов. гуних, гиюүрэх.

ГРУСТ'НЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. гунигт, гиюүрсэн; грустный взгляд гунигт харц.

ГРУСТЬ, -и, ж. гуниг, гансрал, гиюүрэх.

ГРУ'ША, -и, ж. лийр, хэдмэн.

ГРУШЕВ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. лийр мэт, хэдмэн шиг.

ГРУШЕВ'ЫЙ, -ая, -ое. лийрийн; грушевое вино лийрийн дарс.

ГРЫ'ЖА, -и, ж. ивэрхий.

ГРЫЗНЯ', -и, ж. (разг.). 1. мэрэлцэх, зулгаалцах, химлэлдэх; 2. хэрэлдэх, муудалцах, хавиралдах, химлэлдэх; взаимная грызня в лагере империалистов эээрхэг түрэмгийллийн лагерт химлэлдэх явдал.

ГРЫЗ'ТЬ, -зу, -зёшь; грыз, -ла, несов. мэрэх, химлэх, цөмөх; грызть орехи самар цөмөх.

ГРЫЗ'ТЬСЯ, -зусь, -зёшься; грызся, -лась; несов. мэрэлцэх, химлэлдэх, химхэлдэх, хэрэлдэх; собаки грызутся нохой химхэлдэж байна.

ГРЫЗУ'Н, -а, м. мэрэгч, оготно хулгана.

ГРЯДА', -ы, мн.-гря'ди. -а'м, ж. 1. дахан, үелээ, шан; засеять три гряды огурцов гурван үелээ хэмж тарих; 2. үргэлж нуруу, урт сэрвэн, хөллээ уул.

ГРЯ'ДКА, -и, ж. дахан, үелээ.

ГРЯДУ'ЩИЙ, -ая, -ое (высок.). ирэх, ирээдүй, айсуй; грядущие события ирээдүйн явдлууд; ☆ на сон грядущий унтахын өмнө.

ГРЯЗЕВО'Й, -ая, -ое. шавар, шаврын, шавару грязелая ванна шавар ванна, шавар угсаа.

ГРЯЗЕЛЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. шавар эмнэлэг.

ГРЯЗ'И, -ей, эмнэлгийн шавар, шавар эмнэлэг; поехать на грязи шавар эмнэлэгт явах.

ГРЯЗНИ'ТЬ, -ню, -нишь; несов. 1. буртаглах, бохир болгох, хир буртаг болгох, хиртээх; грязнить помещение байр буртаглах, байшин бохир болгох; 2. гутаах, бузарлах; грязнить свое имя нэрээ гутаах.

ГРЯЗНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишься; несов. буртаг болох, бохир болох, хиртэй болох, хиртэх.

ГРЯЗНУ'ХА, -и, м. и ж. (разг. неодобр.). бохир амьтан, бохир хүн.

ГРЯЗ'НЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна, -зно. 1. шавартай; хиртэй, өнгөртэй, булингартай, бохир, буртаг; грязная дорога шавартай зам; грязная рука хиртэй гар, грязная посуда өнгөртэй хувин; грязная вода булингартай ус, бохир ус; 2. бүдэг, саарал; грязный цвет бүдэг өнгө; 3. бузар, муухай, өөдгүй; грязная история муухай явдал; грязная личность өөдгүй амьтан; ☆обылица грязнобелой масти улаагчгүй.

ГРЯЗЬ, -и, о гря'зи, в грязи', ж. 1. шавар, шавхай, балчиг, бохир, хир; на дворе грязь хадсаанд шавхайтай; покрываться грязью хирэнд дарагдах; 2. бузар явдал, муухай хэрэг; следствие открыло всю грязь мөрдөлтөөр бүх муухай хэрэг илрэв; ☆не удирать лицом в грязь нэрээ гутаахгүй.

ГРЯНУ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -нет; однокр. 1. тас хийх, нир хийх; грянул гром аянга тас хийв; грянула музыка хөгжим нир хийв; 2. гэнт хөдлөх,

гэнт болох; грянула буря шуурга гэнт хөдлөв; грянула война дайн гэнт болов.

ГУБА' I, -ы', мн. гу'бы, -ам, жс. уруул; сжать губы уруулаа жимийх; зячъя губа сэтэрхий уруул; кусать губы уруулаа хазах, хөмхийгөө зуух; ☆ губа не дура шилээд долоох.

ГУБА' II, -ы', мн. гу'бы, -а'м. жс. булан; Онежская губа Онег нуурын булан.

ГУБА'СТЫЙ, -ая, -ое; -аст, (разг.) зузаан уруултай, даравгар уруултай.

ГУБЕРНА'ТОР, -а, м. мужийн сайд, хязгаарын амбан.

ГУБЕ'РНИЯ, -и, жс. муж.

ГУБЕ'РНСКИЙ, -ая, -ое. мужийн.

ГУБИ'ТЕЛЬ, -я, м. (высок, и ирон.) хөнөөгч, үхүүлэгч.

ГУБИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, (высок.) хөнөөлтэй, хөнөөлт, хорт; губительный огонь артиллерии их бууны хөнөөлт буудлага; губительный климат хөнөөлтэй уур амьсгал.

ГУБИ'ТЬ, гублю, губишь; несов. кого-что. хөнөөх, үхүүлэх.

ГУ'БКА, -и, жс. губк, далайн хөвөн, сархинцаг.

ГУБНО'Й, -ая, -ое. уруулын; губные звуки уруулын авиа; губная помада уруулын будаг.

ГУБЧА'ТЫЙ, -ая, -ое. нүхтсэн, сархиатсан.

ГУВЕРНЁР, -а, м. хүмүүжүүлэгч.

ГУ-ГУ, ГУГУ', дув дугай, таг дугай; сидит и весь вечер ни гугу үдшийн турш дув дугай суугаад л байв; смотри, об этом никому ни гугу хөөе, энэ тухай хэнд ч таг дугай байна шүү.

ГУДЕ'НЬЕ, -я, ср. хүнгэнэх, дүнгэнэх.

ГУДЕ'ТЬ, гужу, гудишь; несов. дүнгэнэх, сүнгэнэх, дугарах; гудит в ушах чих дүнгэнэнэ; ветер гудит салхи сүнгэнэнэ; гудок гудит яндан дугарна.

ГУДО'К, -дка', м. яндан, яндангийн дуу; паролходный гудок онгоцны яндангийн дуу.

ГУЖ, -а, м. хомын чих; ☆ взялся за гуж—не говори, что не дюж эхэлбэл эцсий нь үз, захалбал заагий нь үз.

ГУЖЕВО'Й, -ая, -ое. гужевой транспорт ердийн хөсөг.

ГУЖО'М, нареч. хөсгөөр, ердийн хөсгөөр; возить гужом ердийн хөсгөөр тээвэрлэх.

ГУЛ, -а, м. анир, олны чимээ, дуу чимээ, хүнгэнэх чимээ; гул голосов олны дуу чимээ.

ГУ'ЛКИЙ, -ая, -ое; -лок, -лка, -лко. хүнгэнэсэн, дүнгэнэсэн, нжигнэсэн.

ГУЛЬБА', -ы', жс. (прост.) наргих, найрлах.

ГУЛЯ'КА, -и, м. (разг. неодобр.) наргиач.

ГУЛЯ'НЬЕ, -я, ср. 1. зугаацалга, зугаацах; место для гулянья зугаацах газар; 2. найр цэнгэл, зугаалга; народное гулянье ардын найр цэнгэл.

ГУЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. зугаалах, зугаалж явах; гулять с детьми хүүхэдтэйгээ зугаалж явах; 2. наргих, зугаацах.

ГУЛЯ'Ш, -а, м. төмстэй махан хуурга, гулиаш.

ГУМАНИ'ЗМ, -а, м. хүнлэг ёс, энэрэнгүйн ёс, энэрэл, гуманизм, нигүүлсэл.

ГУМАНИ'СТ, -а, м. энэрэлт хүн, энэрэнгүй сэтгэлтэн, нигүүлсэгч.

ГУМАНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. энэрэхүй сэтгэлийн, энэрэлт; в гуманистических целях энэрэлт зорилгоор, энэрэнгүй сэтгэлийн үүднээс.

ГУМАНИТА'РНЫЙ, -ая, -ое. хүнлэгийн ухааны, нийгмийн ухааны, соёл түүхийн; гуманитарные науки соёл түүхийн шинжлэх ухаан.

ГУМА'ННО, нареч. энэрэнгүй, энэрэлтэй.

ГУМА'ННОСТЬ, -и, жс. энэрэнгүй сэтгэл, хүнлэг ёс, энэрэнгүй чанар, нигүүлсэл.

ГУМА'ННЫЙ, -ая, -ое; -анен, -анна. энэрэлт, энэрэнгүй, нигүүлсэлт, хүнлэг; гуманное отношение энэрэлт харьцаа.

ГУМНО', -а', мн. гүмна, гүмен, и гүмён, гүмнам, ср. утрэм.

ГУРТ, -а, м. сүрэг, тууврын сүрэг, суурь, тууврын суурь; гурт овец тууврын хонин сүрэг, суурь хонь.

ГУРТӨВЩИ'К, -а, м. суурьчин, сүрэгчин, мал туугч.

ГУРТО'М, нареч. (разг.) сүргээр, бөөнөөр; продал все гуртом бүгдийг бөөнөөр худалдсан.

ГУРЬБА', -ы', жс. бөөн; идти гурьбой бөөнөөр явах; гурьба ребят бөөн хүүхэд.

ГУСА'К, -а, м. эр галуу.

ГУ'СЕНИЦА, -ы, жс. 1. төөлүүр хорхой, төөч хорхой; эрвээхэйн авгалдай; 2. тракторын гинж.

ГУ'СЕНИЧНЫЙ, -ая, -ое. мөлхдөг, гшжит; гусеничный трактор гинжит трактор.

ГУСЁНОК, -нка, мн. -сята, -сят, м. галууны ангаахай, галууны дэгдээхэй.

ГУСИ'НЫЙ, -ая, -ое. галууны; ☆ гусинная кожа бэржгэр арьс.

ГУ'СЛИ, -ей. ятга.

ГУСЛЯ'Р, -а, и, -а, м. ятгач.

ГУСТЕ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -еет, несов. өггөрөх, өсгөрөх, зузаарах; клей густеет цалуу өггөрнө.

ГУСТО'Й, -ая, -ое; густ, густа, густо, гуще. өтгөн, нягт, чигжүү; густой лес өтгөн ой, шигүү ой; густая сметана өтгөн зөөхий, ☆ густой туман битүү манан.

ГУСТОЛИ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое. өтгөн навчтай. ГУСТОТА', -ы, жс. нягт сийрэг, өтгөн шингэн; густота населения хүн амын нягт сийрэг.

ГУСЫ'НЯ, -и, жс. эм галуу.

ГУСЬ, -я, мн. -и, -ей, м. галуу, ☆ хорош гусь сүрхий гайхал.

ГУСЬКО'М, нареч. цувж, цувалдан; идти гуськом цувалдан явах.

ГУСЯ'ТИНА, -ы, жс. (разг.) галууны мах.

ГУТАЛИ'Н, -а, м. гутлын тос.

ГУ'ЩА, -и, жс. 1. шаар, нитгэл, тундас; кофейная гуща кофейн шаар; 2. ширэнгэ; забратсья в гушу леса ойн ширэнгэд орох; 3. тэг дунд, дунд; в гуще толпы олны тэг дунд.

ГУ'ЩЕ, нареч. өггөн шиг, арай өтгөн.

Д

ДА I, *частица*. 1. за, тиймээ, тэглээ, зөв; да конечно за, тэглэгүй яах вэ; 2. *заримдаа сүүлийн үгийг давтана*; все пришли? — да цөм ирсэн үү? — ирсэн; 3. өө, тийм үү; он уухал—да? а я и не знал тэр явчсан—өө, тийм үү, би мэдээгүй шүү; 4. өө; да хорошее теперь время өө, одоо сайхан цаг болжээ; да, еще одна новость! өө, бас нэг сонин юм!

ДА II, *частица*. -тугай, -түгэй, болтугай; да здравствует Советско-Монгольская дружба! Зөвлөлт Монголын найрамдал мандтугай! да здравствует мир во всём мире! даян дэлхийд энх тайван мандах болтугай!

ДА III, *частица*. даанч, л; да не может быть? даанч үгүй байгаадаа? что-нибудь да осталось же ямар нэг юм даанч үлдсэн дээ; это что-нибудь да значит энэ ч нэг ойшоогдмоор л юм даа; да скажите же! хэл л дээ!

ДА IV, *союз*. 1. хоёр, гурав; он да я тэр бид хоёр; однажды лебедь, рак да щука везти с поклажей воз взялись нэг цагт хун шувуу, хавч хорхой, цурхай загас гурав ачаатай тэрэг чирэх болжээ; 2. тэгээд бүр; шөл я ночью один, да ещё лесом би ганцаараа шөнө, тэгээд бүр ой дотуур явж байлаа; 3. гэтэл, гэвч; он охотно сделал бы это, да у него нет времени тэр үүнийг дуртай хийх байсан, гэвч тэр завгүй байна; ☆ думал, думал, да и надумал бодож бодож, бодчихсон нь; смеётся да и только инээхээс л өөр юмгүй.

ДАБЫ', *союз (стар.) тул, тулд, төлөө*.

ДАВА'ТЬ, *даю, даёшь; давай; давая; несов.*

1. өгөх; 2. алий, тэгье; давайте алий, тэгье; давайте я вам помогу алий, би та нарт тусалъя.

ДАВА'ТЬСЯ, *даюсь, даёшься; давайся; даваясь; несов.* ойлгогдох, баригдах, чадах болох.

ДА'ВЕЧА, *нареч. (обл.)*. саяхан, тугаар.

ДА'ВЕШНИЙ, -ая, -ее (*прост.*). саяын, тугаарын.

ДАВИ'ЛЬНЯ, -и, *жс.* шахуур.

ДАВИ'ТЬ, *давлю, давишь; давленный; несов.*

1. дарах; сөөг давит на крышу цас дээврийг дарна; 2. шахах; давить виноград үзэм шахах; 3. барих; лиса давит кур үнэг тахиаг барьж байна; 4. хавчих; сапог давит ногу гугал хөл хавчиж байна; 5. дарлах.

ДАВИ'ТЬСЯ, *давлиюсь, давишься; несов.* 1. хахах, бүгших, бүгтрэх; давиться костью ясанд хахах; давиться от смеха бүгтэртлээ инээх; 2. учиргүй залгилах, яаран идэх.

ДА'ВКА, -и, *жс.* шахалдаан, чихэлдээн; у входа в здание образовалась давка байшингийн үүдэнд шахалдаан болж байна.

ДАВЛЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. даралт, түрэлт; атмосферное давление агаарын даралт; давление льдов месний түрэлт; котёл высокого давления өндөр даралт даах тогоо; кровяное давление цусны даралт; 2. хавчих, шахалт; оказывать давление на кого-либо аливаа хүнийг хавчиж нөдөөлөх; под давлением обстоятельства нехочаини өрхөнд шахагдах.

ДАВНЕ'НЬКО, *нареч. (разг.)*. нилээд өртний.

ДА'ВНИЙ, -ая, -ее, *өртний*, аль хэдийний; с давних пор аль хэдийнээс; давным-давно аль хэдийн.

ДАВНИ'ШНИЙ, -ая, -ее, (*разг.*) хуучин, хэдийний, өртний; давнишний приятель хуучин найз.

ДАВНО', *нареч.* 1. аль хэдийн, эрт, өнө; это было давно энэ бол аль хэдийний явдал билээ; он

давно приехал тэр аль хэдийн ирсэн юм; дело давно прошедшее аль хэдийн өнгөрсөн хэрэг; 2. хэдийн, удах; я давно его не видел би түүнтэй уудзаагүй удаж байна; давно пора уходить явах цаг хэдийн болжээ.

ДАВНОПРОШЕ'ДШИЙ, -ая, -ее. эрт өнгөрсөн; давно прошедшее время эрт өнгөрсөн цаг.

ДА'ВНОСТЬ, -и, *жс.* 1. он удах, эрт өнгөрөх; давность событий явдал өнгөрөөд он удах; дело большой давности их удсан хэрэг, эрт өнгөрсөн явдал; 2. удах, хугацаа улирах, он удах; исковая давность заргын хугацаа улирах, нэхэмжлэл удах; срок давности хугацаа удах; утерять право за давностью он удсан учир эрхээ алдах.

ДАВНЫ'М-ДАВНО', *нареч.* эрт урьд, аль хэдийн, өнө, дивангарын үед.

ДАГЕСТА'НСКИЙ, -ая, -ое. дагестаны, дагестан аймгийн.

ДА'ЖЕ, *частица*. ч, ч хүртэл; я даже представит себе этого не мог би ч ингэнэ гэж санаагүй дээ; даже и подумать не могу об этом энэ чинь санаанд ч ормооргүй юм; даже и теперь одоо ч хүртэл; даже если ялаа ч гэсэн; даже я не знаю би ч мэдэхгүй байна.

ДАКТИЛОЛО'ГИЯ, -и, *жс.* хэлгий хүний дохио (*дүлий хэлгий хүмүүсийн дохиогоор ярих арга*).

ДИКТИЛОСКО'ПИЯ, -и, *жс.* хуруу шинжүүр, хурууны хээгээр таних.

ДА'КТИЛЬ, -я, *м.* дактиль (*эхэндээ өргөлттэй гурван үетэй шүлгийн өлмий*).

ДА'ЛЕЕ, *нареч.* 1. хол, илүү; до города не далее версты хот хүртэл нэг модноос холгүй; 2. тэгээд, цааш нь; далее мы приступим к изучению вопроса тэгээд бид асуултыг судлах ажилд орно;

☆ и так далее гэх мэт.

ДАЛЁКИЙ, -ая, -ое; -ёк, -ека, -ёко и-еко; *дальше*. 1. алсын, холын; далёкие страны алсын орнууд; 2. урт, хол; далёкий путь урт зам; 3. алсын, холын; далёкое будущее алсын ирээдүй; 4. хавьдахгүй өөр, хол ондоо; они далёкие друг другу люди тэд нар хоорондоо хавьдахгүй өөр хүмүүс; 5. сэргэлэн, ухаалаг; не очень далёкий человек их сэргэлэн хүн биш; ☆ я далёк от предположения би тэгж ердөө бодоогүй.

ДАЛЕКО', *нареч.* хол, хол зайтай, гүн; зайти далеко в лес ойд гүн орох; я живу далеко от вас би танайхаас хол зайтай суудаг; отсюда до дома далеко эндээс байшин хүртэл хол; ☆ далеко за полночь шөнө дунд их өнгөрсөн; ему далеко за сорок дөч нилээд гарсан хүн; он далеко не глун тэр тэнэг ч хүн бишээ; мне далеко до него миний түүнд хүрэх ч хол байна; он далеко пойдёт тэр их ахих хүн; далеко зайти хэтрэх, давах; далеко ещё ягаачгүй, их өдий.

ДАЛЬ, -и, *жс.* 1. алс газар, дайд; голубая даль цэнхэрлэн харагдах алс, цэнхэр дайд; 2. хол газар; ийти в такую даль! тийм хол газар явах гэж!

ДАЛЬНЕВОСТО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. алс дорнодын.

ДАЛЬНЕ'ЙШИЙ, -ая, -ее. цаашдын, хойшдын, хожмын, яваандаа; дальнейшие события цаашдын явдлууд; отказаться от дальнейших переговоров цаашдаа хэлэлцээ хийхээс татгалзах; в дальнейшем сүүлдээ, хожимдоо, яваандаа.

ДА'ЛЫЙ, -я, -е. 1. холын, алсын, хол, алс; *дальнее плавание* алсын далайн аян; *дальнее расстояние* хол газар; *поезд дальнего следования* алс явах галт тэрэг; 2. холын; *дальний родственник* холын садан; ☆ *без дальних слов* олон таван үггүй, олон юм яриугүй.

ДАЛЬНОБОЙНЫЙ, -ая, -ое. хол тусдаг, хол тусгалын; *дальнобойное орудие* хол тусгалын их буу.

ДАЛНОВИДНОСТЬ, -и, ж. холын бодлого, алсын хараа.

ДАЛНОВИДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. холын бодлоготой, алсын хараатай; *дальновидный человек* холын бодлоготой хүн.

ДАЛНОЗОРКИЙ, -ая, -ое; -рок, -рка. холын хараатай, хараа нарийссан, ойрын харалган.

ДАЛНОЗОРКОСТЬ, -и, ж. холын хараа, харалган; *страдать дальзоркостью* холын хараа сайжирч ойрын хараа муудах, ойрын харалган болох.

ДАЛНОМЕР, -а, м. (пец.). холын хэмжүүр (*газрын хол ойрыг хэмжих багаж*).

ДА'ЛНОСТЬ, -и, ж. хол; *дальность расстояния* газрын хол нь; *дальность полёта* снаряда их буугийн сумны тусгалын хол нь.

ДАЛТОНИЗМ, -а, м. өнгөний харалган (*зарим өнгийг ялган харж чадахгүй болох*).

ДА'ЛЫШЕ, нареч. 1. хол, цаана; я живу дальше *вас от центра* би төвөөс танаас хол суудаг; 2. цааш нь; *дальше что было?* цааш нь юу байв? я дальше не мог слушать *би цааш нь сонсож чадсангүй*; иши *дальше* цааш нь бичээрэй; *дальше!* цааш нь, за тэгээд!

ДА'МА, -ы, ж. 1. авгай, хатагтай, эхнэр; 2. учраа, бүжиглэлцэх эмэгтэй; 3. хатан; *пиковая дама* гилбэрийн хатан.

ДА'МБА, -ы, ж. далан (*усны хаалт далан*).

ДА'МКА, -и, ж. даам; *проходить в дамки* даам гаргах.

ДА'МСКИЙ, -ая, -ое. эмэгтэй хүний, эхнэр хүний, эмэгтэй; *дамский портной* эмэгтэй хувцас оёх хүн.

ДА'НИК, -а, м. албат.

ДА'ННЫЕ, -ых, 1. мэдээ, баримт; *цифровые данные* тоо мэдээ, тоо баримт; по *неполным данным* бүрэн биш мэдээгээр; 2. төрөлхийн, заяаны, учрал бүрдсэн; *хорошие голосовые данные* заяаны овоо сайхан хоолой.

ДА'ННЫЙ, -ая, -ое. мөнөө, одоо, энэ, тус, өгсөн, өгөгдсөн, тухайн; в *данный момент* мөнөө цагт, одоо хир; в *данном случае* энэ тухайд; *данная величина* өгөгдсөн хэмжигдэхүүн; при *данных условиях* тухайн нөхцөл ийм байхад.

ДАНТИСТ, -а, м. шүдний эмч.

ДАНЬ, -и, ж. 1. алба, гувчуур; *взять дань* алба татварлах; 2. өргөмжлөх, хүндлэх; *дань уважения* эрхэмлэж хүндлэх; *отдать дань* чөмү-либо, кому-либо ямарваа юм буюу хүнийг хүндэтгэж үзэх.

ДАР, -а, мн. -ы, м. 1. бэлэг, бэлэглэх; *принести что-либо в дар* ямар нэг юм бэлэг өгөх; 2. авьяас, чадвар; *дар красноречия* уран ярих авьяас; *обладать даром* речи үг хэлэхдээ чадвартай.

ДАРВИНИЗМ, -а, м. дарвинизм, Дарвины суртал (*байгалийн шилэлтийн замаар амьтан ба ургамлын зүйл үүсэх хөгжихийн тухай сургаал*).

ДАРВИНИСТ, -а, м. Дарвины ёстон, Дарвины сурталтан, дарвинист.

ДАРЁНЫЙ, -ая, -ое (разг.). бэлэглэсэн, бэлгийн; *дарёная вещь* бэлэглэсэн юм.

ДАРИТЬ, *дарю, дарюшь; несов.* 1. бэлэглэх, бэлэг өгөх; 2. өршөөх, багтаах; *дарить вниманием* анхаарч өршөөх.

ДАРИМОЕ'Д, -а, м. (разг. *неодобр*). хоолны тулам, зүгээр сууж хийлэгч.

ДАРОБАНИЕ, -я, ср. билэг, авьяас; *природное дарование* төрөлхийн авьяас.

ДАРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что (устар.). өршөөх, соёрлох, хайрлах; *даровать свободу* чөлөө соёрлох; *даровать жизнь* амь өршөөх.

ДАРОВИТОСТЬ, -и, ж. авьяаслаг, билэг.

ДАРОВИТЫЙ, -ая, -ое; -ит. авьяастай, билэгтэй; *даровитый юноша* авьяастай залуу.

ДАРОВОЙ, -ая, -ое (разг.). үнэгүй, өртөггүй, мийн.

ДАРОВЩИНА, -ы, ж. үнэгүй, зүгээр; на *даровщину* үнэгүй, зүгээр авах, бэлэн юман дээр.

ДА'РОМ, нареч. (разг.). 1. үнэгүй, төлөөсгүй, зүгээр; *получить даром* үнэгүй авах; и *даром* не нужно зүгээр ч өгсөн хэрэггүй; 2. зүгээр шахуу, их хямдхан; я это купил *совершенно даром* би үүнийг зүгээр шахуу авсан юм; 3. дэмий, зүгээр, мийн; *весь день пропал даром* бүхэл өдөр дэмий өнгөрлөө; ☆ *даром что* боловч, болсон ч; это *даром* не пройдёт энэ зүгээр өнгөрөхгүй.

ДА'РСТВЕННЫЙ, -ая, -ое (пец.). бэлэглэсэн, соёрхлын; *дарственная запись* бэлэглэсэн баримт бичиг, соёрхлын бичиг.

ДА'ТА, -ы, ж. он сар өдөр, өдөр; *историческая дата* түүхт өдөр; *поставить дату* он сарыг тавих, өдөрлөх, тэтгэх.

ДА'ТЕЛЬНЫЙ: *дательный падеж* өгөхийн тийн ялгал.

ДАТИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. он сартай, өдөрлөсөн, бичигдсэн; *датованный документ* өдөрлөсөн баримт бичиг; *рукопись датированная* 1700 гоDOM онд бичигдсэн бичмэл.

ДАТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. өдөрлөх, он цагийг тогтоох; *датировать* сөгдөхийнм *числом* өнөөдрөөр өдөрлөх; *датировать* *события* явдлын он цагийг олох.

ДА'ТСКИЙ, -ая, -ое. Данийн, дани; *датский язык* дани хэл.

ДАТЧА'НЕ, -ан, ед. -анин, -а, м. дани хүмүүс.

ДАТЧА'НИН, -а, м. дани хүн.

ДАТЧА'НКА, -и, ж. дани эмэгтэй.

ДАТЬ, *дам, дашь, даст, дам, дадите, дадут; дал, дала, дало, дали (не дал, не дала, не дали); дай; данный (дан, дана); сов.* 1. өгөх, олгох; *дать книгу* ном өгөх; *дать* *взаимы* зээл олгох; *дать телеграмму* захилгаан мэдээ өгөх; *дать лекарство* эм өгөх; 2. алий; *дайте я вам* *помогу* алий би чамд тусалъя; ☆ *дать дорогу* зам зайлах, зай тавих; *дать согласие* зөвшөөрөл өгөх, зөвшөөрөх; *дать наказание* өчиг өгөх; *дать повод* к *чему-либо* ямар нэг юманд шалтаг олгох; *дать отчёт* ухамсарлах, ойлгох; *дать ход делу* хэрэгт явц олгох, хэргийг урагш ахуулах; *дать волю* зоргонд нь тавих, дураар нь тавих; *дать знать* мэдээ өгөх, мэдэгдэх; *дать разрешение* зөвшөөрөл өгөх; *дать слово* уг хэлэхийг зөвшөөрөх, үгээ өгөх, амлах; *дать* *клятву* тангараг өгөх, тангараглах; *дать* *течь* гоожих, гоождог болгох; *дать* *тренину* ан гаргах, хатгах; *дать* *взлом* буулгах; *дать* *сторону* врагу дайсанд харуулах өгөх, дайсныг алдах; *дать* *сражение* тулалдаан хийх; *дать* *начало* эхлэх, үүсэх; *дать* *испытание* олгуулах; *не* *дать* *в обиду*

гомдоохгүй, доромжуулахгүй; ни дaть, ни вэзть ав адилхан, ив ижилхэн.

ДА'ТБСЯ, *дамся, дамся, дастся, дадимся, дадитесь, дадутся; дaлся, далась; дайся; сов., кому.* өгөх, орох, ойлгогдох, баригдах, автагдах; не дaться в обман мөхлөгдэж өгөхгүй; математика ему даётся тоо бодлого түүнд ойлгогддог, тоонд тэр сайн; далась тебе эта книга чи энэ номд автагдажээ.

ДА'ЧА I, *-и, ж.* 1. өгөх. мэдүүлэх; дача показаний өчиг мэдүүлэх, өчиг өгөх; 2. хувь, өгц; дача овса овьёосын хувь, нэг өгц овьёос.

ДА'ЧА II, *-и, ж.* зуны байр, зуслан.

ДА'ЧНИК, *-а, м.* зуслангийн хүн; дачники зуслангийнхан.

ДА'ЧНЫЙ, *-ая, -ое.* зуслангийн; дачный поезд зуслангийн галт тэрэг.

ДВА, *двух, двум, двумя, о двух; ж. две, числит.* хоёр; ☆ в двух словах товчхон хэлэхэд, хэдхэн үгээр; в двух шагах хоёрхон алхам газар, дэргэд нь, ойрхон; в два счёта төдхөн, дорхон нь, хормхон зуур; ни два, ни полтора хоёрын хооронд, гурвын дунд, аль, ч биш, алдан туухай.

ДВАДЦАТИЛЕ'ТНИЕ, *-я, ср.* 1. хорин жил, хорин он; 2. хорин жилийн ой.

ДВАДЦАТИЛЕ'ТНИЙ, *-ая, -ее.* 1. хорин настай, хорьтой; двадцатилетний юноша хорин настай залуу; 2. хорин жилийн; двадцатилетний юбилей хорин жилийн ой.

ДВАДЦА'ТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. хорьдугаар; двадцатая страница хорьдугаар нүүр; 2. хорин; двадцатая доля хорини нэг хувь; 3. хорин; двадцатое февраля хоёрдугаар сарын хорин; 4. хоринд; двадцатые годы хориод оны үес.

ДВА'ДЦАТЬ, *-и, -ью, числит.* хорь, хорин; двадцать один хорин нэг.

ДВА'ЖДЫ, *нареч.* 1. хоёр удаа, хоёр дахин; дважды два—четыре хоёрон хоёр—дөрөв, хоёрыг хоёроор үржүүлэхэд дөрөв; дважды сказал хоёр удаа хэлсэн; 2. хошой; дважды герой хошой баатар.

ДВЕ, *двух. ж, числит.* холич. хоёр.

ДВЕНАДЦАТИПЕ'РСТНЫЙ: двенадцатиперстная книшка дээрх гэдэс, хос гэдэс, хотиргой.

ДВЕНА'ДЦАТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. арван хоёрдугаар; двенадцатый год арван хоёрдугаар он; 2. арван хоёр; двенадцатое мая гавдугаар сарын арван хоёр.

ДВЕНА'ДЦАТЬ, *-и, числит.* арван хоёр.

ДВЕРНО'Й, *-ая, -ое.* үүдний, хаалганы; дверная ручка хаалганы бариул.

ДВЕ'РЦА, *-ы, род. мн. -рец, ж. үүд, хаалга, хаавар, ам; дверца печки зуухны ам; дверцы автомобиля машинны хаалга.*

ДВЕРЬ, *-и, о двёри, на двери, мн. -и, -ей, -ям, -ями и -рвм, ж.* үүд, хаалга, хатавч; входная дверь орох үүд; стоять в дверях хатавчинд зогсох, үүдэнд зогсох; ☆ показать на дверь хөөх, гар гэх; при закрытых дверях хаалттай, нууц, ондоо хүнгүйгээр; ломаться в открытую дверь онгорхой үүдийг онгойлгох (*эргэлзээгүй юмыг дэмий нотлох*).

ДВЕ'СТИ, *двухсот, двустам, двумястами, о двухстах, числит.* хоёр зуу.

ДВИ'ГАТЕЛЬ, *-я, м.* 1. хөдөлгүүр. мотор; двигатель внутреннего сгорания дотоод шаталтын хөдөлгүүр, дотроо номох хөдөлгүүр; двухтактный двигатель хоёр цохлот хөдөлгүүр 2. хөдөлгүүр, хөтлүүр, түлхэн; двигатель прогресса давшилатын хөтлүүр.

ДВИ'ГАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ос.* хөдөлгөх; двигательный нерв хөдөлгөх мэдрэл, хөдөлгөх нерв.

ДВИ'ГАТЬ, *-аю, -аешь и движу, движешь; несосв.* 1. хөдөлгөх, түлхэх; двигать мебель ширээсанда хөдөлгөх; двигать пальцами хуруугаа хөдөлгөх, 2. хөдөлгөх, явуулах, мордуулах; двигать войска на неприятеля дайсны өөдөөс цэрэг мордуулах; 3. ахиулах, давшуулах, хөгжүүлэх; двигать науку шинжлэх ухааныг ахиулах; 4. хөтлөгдөх, өдөгдөх, татагдах; им движет чувство жалости өрөвдөх сэтгэлдээ татагдана.

ДВИ'ГАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься и движусь, движешься; несосв.* 1. хөдлөх, явах, давших; двигаться вперёд урагш давших; двигаться гигантскими шагами аварга алхмаар урагш давших; 2. хөдлөх; не двигаться! бүү хөдөл!

ДВИЖЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. хөдлөх, хөдөлгөөн, хөдлөл; движение руки гарын хөдлөл; лежать без движения хөдлөхгүй хэвтэх; привести в движение хөдөлгөх, явуулах; вольное движение чөлөөтэй хөдлөл; 2. хөдөлгөөн; революционное движение хувьсгалт хөдөлгөөн; национально-освободительное движение үндэсний эрх чөлөөний хөдөлгөөн; массовое движение сторонников мира энх тайвны талынхны нийтийн хөдөлгөөн; 3. хөдөлгөөн, явдал, хөдлөл; правила уличного движения гудамжны хөдөлгөөний дүрэм; ☆ служба движения хөдөлгөөний алба, хөдөлгөх хэлтэс; движение вперёд урагш ахих; уличное движение гудамжны хөл; прекратиться движение людей хөл татрах.

ДВИ'ЖИМОСТЬ, *-и, ж. (спец.).* хөдлөх хөрөнгө, эд хогшил, зөөр.

ДВИ'ЖИМЫЙ, *-ая, -ое, -им.* 1 хөтлөгдөх, зоригжих; движимый чувством сострадания эмгэнэх сэтгэлээр хөтлөгдөн; 2. хөдлөх; движимое имущество хөдлөх хөрөнгө.

ДВИ'ЖУЩИЙ, *-ая, -ее.* хөдөлгөх, дэвшүүлэх; движущие силы революции хувьсгалын хөдөлгөх хүч; движущие силы исторического развития түүхэн хөгжлийн хөдөлгөх хүч.

ДВИ'НУТЬ, *-ну, -нешь; сов.* 1. хөдөлгөчих, хөдөлгөх, түлхчих; двинуть рукой гараар түлхчих; 2. явуулах, ахиулах, давшуулах.

ДВИ'НУТЬСЯ, *-нусь, -нешься; сов.* 1. хөдлөх, мордох, явах; двинуться в путь замд хөдлөх, аянд явах; двинуться в поход байлдаанд мордох, аянд мордох; 2. хөдлөх, шилжих; он не двинулся с места тэр суурингаасаа хөдөлсөнгүй.

ДВО'Е, *двоих, числит.* хоёр, хоёул; двое суток хоёр хоног; нас было двое бид хоёул байлаа; ☆ на своих двоих хоёр хөлөөрөө, явган.

ДВОЕВЛА'СТИЕ, *-я, ср.* хоёр засаг, хоёр мэдэл.

ДВОЕДУ'ШНИЕ, *-я, ср. (устар.).* хоёр нүүр, хоёр ааш, хуурамч.

ДВОЕДУ'ШНЫЙ, *-ая, -ов.* хоёр нүүртэй, хоёр ааштай, хуурамч.

ДВОЕЖЕ'НСТВО, *-а, ср.* хоёр эхнэртэй байх, давхар гэрлэх, татвар эм авах.

ДВОЕТО'ЧИЕ, *-я, ср.* давхар цэг, хоёр цэг.

ДВОИ'ТЬСЯ, *двоюсь, двоитесь; несосв.* хоёртож харагдах, хоёр болж харагдах, эрээлжлэх; у него двоится в глазах нүд нь эрээлжилж байна, нүдэнд нь хоёртож харагдана.

ДВО'ЙКА, *-и, ж.* 1. хоёр, хоёрын тоо; 2. хоёр, хангалтгүй дүн, муу дүн; он получил двойку тэр муу дүн авчээ; 3. туг, хоёр нүд; двойка червей бундангийн туг; 4. хоёр хүний завь, хос юм.

ДВОЙНИ'К, *-а, м.* ав адил хүн, ижилхэн өрөөсөн, ижил хүн.

ДВОЙНО'Й, -ая, -ое. 1. хоёр, давхар, хоёр дахин их; двойной расход давхар зардал, хоёр дахин их зардал; 2. давхар, хос; двойные рамы давхар жааз; двойное дно давхар ёроол; двойная тяга хос зүтгүүр; ☆ двойная бухгалтерия давхар данс, хуурамч явдал; вести двойную игру хоёр нүүр гаргаж аашлах, хоёр тийшээ ажиллах.

ДВО'ЙНЯ, -и, род. мн. -оен, ж. ихэр хүүхэд, ихэр.

ДВО'ЙСТВЕННОСТЬ, -и, ж. хоёрдмол явдал, гуйвалт, ацан.

ДВО'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. хоёр, хоёрдмол, гуйвамтгай, хоёр нүүртэй, ацантай; двойственное решение хоёрдмол шийдвэр; ☆ двойственное число хошоод тоо.

ДВОР, -а, м. 1. хашаа, хот; колхозный двор хамтралын хашаа; скотный двор малын хашаа; 2. айл, өрх, аж ахуй; в колхозе сто дворов хамтралд зуун өрх бий; 3. орд, өргөө, шадар; быть при дворе шадар бараа болох, ордонд шадар байх; 4. гадаа; на дворе гадаа; весна на дворе хавар гадаа ирлээ, хавар боллоо; на дворе мороз гадаа хүйтэн байна; 5. дян, буудал; постоянный двор дян буудал; ☆ гостинный двор худалдаачны буудал, худалдааны эгнээ; прийти не ко двору таарамжгүй байх; ни кола, ни двора орох гэргүй, оочих аягагүй.

ДВОРЕ'Ц, -рца, м. ордон, орд, харш; дворец труда хөдөлмөрийн орд; дворец культуры соёлын орд.

ДВОРЕ'ЦКИЙ, -ого, м. хафан, бойдаа, гэрийн дарга.

ДВО'РНИК, -а, м. хашаа цэвэрлэгч, хашаач.

ДВО'РНЯ, -и, ж., собир. гэрийн зарц нар, гэрийн хамжлага.

ДВОРНЯ'ГА, -и, ж. (прост.), **ДВОРНЯ'ЖКА**, -и, род. мн. -жсек, ж. хоточ нохой.

ДВОРО'ВЫЙ, -ая, -ое. 1. хашаан дахь, гэрийн хавийн; дворовые постройки хашаан дахь барилгууд; 2. гэрийн зарц нарын; хамжлагын; музыканты из дворовых хамжлагын хөгжимчид.

ДВОРЦО'ВЫЙ, -ая, -ое. 1. ордны; дворцовый парк ордны цэцэрлэг; ☆ дворцовый поворот ордны хувьсгал, ордны урвалт, хаан ширээ солигдох.

ДВОРЯНИ'Н, -а', мн. -яне, м. тайж, язгууртан.

ДВОРЯ'НКА, -и, ж. хатагтай, авгай, авхай, бэйж.

ДВОРЯ'НСКИЙ, -ая, -ое. тайж нарын, язгууртны; дворянское сословие тайж нарын давхраа, язгууртны давхрага.

ДВОРЯ'НСТВО, -а, ср. тайж нар, язгууртан, ноёд.

ДВОЮ'РОДНЫЙ, -ая, -ое. үеэл, бөл; двоюродная сестра по отцу үеэл эгч, үеэл дүү; двоюродная сестра по матери бөл эгч, бөл дүү.

ДВОЯ'КИЙ, -ая, -ое; -як. хоер, хоёр янз, давхар, хоёр талдаа; двойное значение хоёр утгатай; двойная польза хоёр давхар ашигтай.

ДВОЯ'КО, нареч. хоёр янзаар, хоёр зүйлээр; эту задачу можно решить двойко энэ даалгаврыг хоёр янзаар шийдвэрлэж болно, энэ дасгалыг хоёр янзаар бодож болно.

ДВОЯКОВО'ГНУТЫЙ, -ая, -ое. хоёр талаасаа хотгор, хоёр талдаа гүдгэр; двойковыпуклое стекло хоёр талаасаа гүдгэр шил.

ДВОЯКОДЫ'ШАЩИЕ, -их, ед. -ее, -его, ср. (спец.), хоёр амьсгалтан, хоёр янзын амьсгалтан (зангалай уушиг хоёрроор амьсгалах загасны төрлийн амьтан).

ДВУБО'РТНЫЙ, -ая, -ое. хоёр энгэртэй; двубортный пиджак хоёр энгэртэй цамц.

ДВУГЛА'ВЫЙ, -ая, -ое. хоёр толгойтой.

ДВУГЛА'СНЫЙ, -ая, -ое. хос эгшиг, давхар эгшиг.

ДВУГО'РБЫЙ, -ая, -ое. хоёр бөхтэй; двугорбый верблюд хоёр бөхтэй тэмээ.

ДВУГРИ'ВЕННЫЙ, -ого, м. хорин мөнгө, хорин мөнгөний зоос.

ДВУДО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). хоёр хуваарьт, хоёр талт; двудольное растение хоёр талт ургамал.

ДВУДО'МНЫЕ, -ых, ед. -ое, -ого, ср. (спец.). хоёр гэрт (эр эмийн цэцгий нь тус тус ургацаанд байдаг ургамал).

ДВУЖИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (прост.). бөх шөрмөстэй, долоон голтой, амь бөхтэй.

ДВУЗНА'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хоёр оронтой; двузначное число хоёр оронтой тоо.

ДВУКО'ЛКА, -и, ж. хоёр дугуйтай тэрэг, хасаг тэрэг.

ДВУКОПЫ'ТНЫЕ, -ых, ац туурайтан, салаа туурайтан.

ДВУКРА'ТНЫЙ, -ая, -ое. хоёр дахин, хоёр давхар; в двукратном размере хоёр давхар хэмжээгээр, хоёр нугалж.

ДВУКРЫ'ЛЫЕ, -ых, ед. -ое, -ого, ср. (спец.). хоёрхон дальтай, хоёрхон жигүүртэй амьтан (ганцхан хос далавчтай ялаа батгана зэрэг жижиг амьтад).

ДВУЛИ'ЧИЕ, -я, ср., **ДВУЛИ'ЧНОСТЬ**, -и, ж. хоёр нүүр гаргах, хуурмаг зан, хуурмаг царай.

ДВУЛИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хоёр нүүртэй, хуурамч зантай.

ДВУНО'ГИЙ, -ая, -ое. хоёр хөлтэй

ДВУО'КИСЬ, -и, ж. (спец.). давхар эсэл.

ДВУПА'ЛУБНЫЙ, -ая, -ое. хоёр давхарлагт; двупалубное судно хоёр давхарлагт онгоц.

ДВУПО'ЛЫЙ, -ая, -ое (спец.). 1. эрс, саармаг; 2. эрс (нэг хонгорцогт дэлбэ дохиур хоёр нь хамт төрдөг ургамал).

ДВУПО'ЛБЕ, -я, ср. (спец.). орхиж сэлгэх тариалан, тариалангийн орхиж сэлгэх журам.

ДВУРО'ГИЙ, -ая, -ое. хоёр эвэртэй.

ДВУРУ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хоёр бариултай; двуручная пила хоёр бариултай хөрөө.

ДВУРУ'ШНИК, -а, м. (презр.). хоёр нүүртэн, хоёр санаатан.

ДВУРУ'ШНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (презр.) хоёр нүүр гаргах, хоёр санаа хадгалах.

ДВУСКА'ТНЫЙ, -ая, -ое. хоёр ташуутай; двускатная крыша хоёр ташуутай дээвэр.

ДВУСЛО'ЖНЫЙ, -ая, -ое. хоёр үетэй; двусложное слово хоёр үетэй үг.

ДВУСМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. хоёр халаатай, хоёр ээлжтэй.

ДВУСМЫ'СЛЕННО, нареч. хоёр утгатай, давхар утгатай, ёжтой, ац утгатай; двусмысленно усмехнуться ёжтой инээмсэглэх.

ДВУСМЫ'СЛЕННОСТЬ, -и, ж. хоёр утга, давхар утга, ёж, ац утга.

ДВУСМЫ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -лен, -ленна. хоёр утгатай, ац утгатай, ацан, зайламтгай; двусмысленный разговор ац утгатай яриа; двусмысленный ответ ацан харуу.

ДВУСМЫ'СЛИЦА, *-ы, ж. (разг.)*. хоёр утгатай үг, аш утгатай үг.

ДВУСПА'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр хүний, хоёр хүний унтах; двуспальная кровать хоёр хүний ор.

ДВУСТВО'ЛКА, *-и, ж.* хоёр амтай буу.

ДВУСТВО'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр амтай; двуствольное ружьё хоёр амтай буу.

ДВУСТВО'РЧАТЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр далавчтай, хоёр самбартай; двустворчатая дверь хоёр далавчтай хаалга.

ДВУСТОРО'ННИЙ, *-ая, -ее*. 1. хоёр талтай, хоёр өнгөтэй; двустороннее сукно хоёр өнгөтэй цэмбэ; 2. хоёр талын, хоёр этгээдийн, хоёр талаас баталсан; двустороннее соглашение хоёр этгээдийн хэлэлцээр; 3. хоёр чиглэлийн, хоёр талаас; двустороннее движение хоёр чиглэлийн хөдөлгөөн; двустороннее формирование поездов хоёр талаас галт тэрэг эмхтгэх; ☆ двустороннее торможение хавчиж тоормослох.

ДВУХГОДИ'ЧНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр жилийн; двухгодичные курсы хоёр жилийн курс, хоёр жилийн тур сургууль.

ДВУХГОВОДА'ЛЫЙ, *-ая, -ое*. 1. хоёр настай, хоёртой; двухгодовалый ребёнок хоёр настай хүүхэд, хоёртой хүүхэд; 2. шүдлэн; двухгодовалый конь шүдлэн үрээ.

ДВУХДНЕ'ВНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр хоногийн, хоёр өдрийн; двухдневный срок хоёр хоногийн хугацаа; двухдневный запас хоёр өдрийн нөөц.

ДВУХКОЛЕ'ЙНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр ховхилтой, хоёр царгитай, хоёр харгуйтай; двухколейная железная дорога хоёр ховхилтой төмөр зам.

ДВУХЛЕ'ТНИЙ, *-ая, -ее*. 1. хоёр жилийн; двухлетний труд хоёр жилийн хөдөлмөр; 2. хоёр настай, хоёртой, хоёр наст; двухлетний сын хоёр настай хүү; двухлетнее растение хоёр наст ургамал; 3. шүдлэн; двухлетний конь шүдлэн үрээ; двухлетняя коро́ва шүдлэн гуниж.

ДВУХМЕ'СТНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр суудалтай; двухместное купе хоёр суудалтай купе (*вагоны тасалгаа*).

ДВУХМЕ'СЯЧНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр сарын.

ДВУХНЕДЕ'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. 1. хоёр долоо хоногийн; двухнедельный отпуск хоёр долоо хоногийн амралтын чөлөө; 2. хоёр долоо хоногийн, хоёр долоо хоног тутмын; двухнедельный журнал хоёр долоо хоног тутмын сэтгүүл.

ДВУХПАЛА'ТНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр хуралтай, хоёр танхимтай; двухпалатная система хоёр танхимтай систем.

ДВУХСОТЛЕ'ТИЕ, *-я, с.р.* 1. хоёр зуун жил; 2. хоёр зуун жилийн ой; двухсотлетие основания города хотыг байгуулсны хоёр зуун жилийн ой.

ДВУХСОТЛЕ'ТНИЙ, *-ая, -ее*. хоёр зуун жилийн; двухсотлетний юбилей хоёр зуун жилийн ой.

ДВУХСО'ТЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр зуудугаар, хоёр зуу дахь.

ДВУХТА'КТНЫЙ, *-ая, -ое (спец.)*. хоёр айзамтай **ДВУХЦВЕ'ТНЫЙ**, *-ая, -ое*. хоёр өнгөтэй, хоёр өнгийн; двухцветный флаг хоёр өнгөтэй далбаа.

ДВУХЭТА'ЖНЫЙ, *-ая, -ое*. хоёр давхар; двухэтажый дом хоёр давхар байшин.

ДВУЧЛЕ'Н, *-а, м.* хоёр гишүүнт.

ДВУЯЗЫ'ЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна*. 1. хоёр хэлтэй; двуязычное население хоёр хэлтэй ард иргэн; 2. хоёр хэлний; двуязычный словарь хоёр хэлний толь.

ДЕ, *частица (прост.)*. гэнэ, гэж хэлнэ, гэж байна; он-де не может прийти тэр ирж чадахгүй гэж байна.

ДЕБАТИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов., что или о чём (книжн.)*. шүүмжлэн хэлэлцэх; дебатировать вопрос асуудлыг шүүмжлэн хэлэлцэх.

ДЕБАТИ'РОВАТЬСЯ, *-руется, несов.* шүүмжлэн хэлэлцэгдэх.

ДЕБА'ТЫ, *-ов (книжн.)*. шүүмжлэл, санал шүүмжлэл, маргалдаан.

ДЕ'БЕТ, *-а, м. (спец.)*. дебет, орлого.

ДЕБИ'Т, *-а, м. (спец.)*. ундрага.

ДЕБИТО'Р, *-а, м. (спец.)*. өртөн, өртэй хүн.

ДЕБО'Ш, *-а, м. (разг. неодобр.)*. хэрүүл цуугнан, хэрүүл зодоон, агсамнах; устроить дебош хэрүүл зодоон гаргах.

ДЕБОШИ'Р, *-а, м. (разг. неодобр.)*. зодооч, цуугнан таригч.

ДЕБОШИ'РИТЬ, *-рю, -ришь; несов. (разг. неодобр.)*. цуугилдах, агсамнах, зодолдох.

ДЕ'БРИ, *-ей*. ой, шугуй, ширэнгэ; непроходимые дебри нэвтэрч гаршгүй шугуй.

ДЕБЮ'Т, *-а, м.* эхэлж гарах, анх тоглох, гараа; дебют в оперном театре дуурийн театрт анх тоглох.

ДЕБЮТАН'Т, *-а, м.* эхлэн гарагч, анх гарагч.

ДЕБЮТИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; сов., и несов.* эхлэн гарах, анх удаа гарах.

ДЕ'ВА, *-ы, ж. (стар.)*. охин, хүүхэн; ☆ старая дева гэртээ хөгширсөн хүүхэн.

ДЕВАЛЬВА'ЦИЯ, *-и, ж. (спец.)*. ханш буурах.

ДЕВА'ТЬ, *-аю, -аешь; сов., кого-что (разг.)*. хийх, яах, тавих, байлгах; куда девать книгу номыг хаана хийх вэ; не помню, куда девал перчатки бээлийгээ хаана хийснээ (яаснаа) мэдэхгүй байна.

ДЕВА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься, (разг.)*. яах, хийх, алга болох; куда книги со стола деваются? ширээн дээрх ном хаашаа алга болов? ☆ не зная куда деваться орох нүхээ олохгүй, орох газраа олохгүй.

ДЕ'ВЕРЬ, *-я, мн., -рья, -рей, м.* хадам ах, хадам дүү.

ДЕВИ'З, *-а, м.* уриа, товч уриа.

ДЕВИ'ЦА, *-ы, ж.* хүүхэн, охин, бацган; девица-красавица сайхан хүүхэн.

ДЕВИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.*, **ДЕВИ'ЧИЙ**, *-ья, -ье* хүүхний, охины, бацганы.

ДЕ'ВКА, *-и, ж. (обл.)*. хүүхэн, хүүхэнцэр.

ДЕ'ВОЧКА, *-и, ж.* жаахан охин, жаахан бүсгүй.

ДЕ'ВСТВЕННИЦА, *-ы, ж.* халдагдаагүй охин, хөндөгдөөгүй хүүхэн, хурьцал эдлээгүй бүсгүй.

ДЕ'ВСТВЕННОСТЬ, *-и, ж.* бүтэн, хурьцал эдлээгүй.

ДЕ'ВСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -венна*. 1. бүтэн, хурьцал эдлээгүй; 2. аглаг, ариун; девственный лес аглаг ой.

ДЕ'ВУШКА, *-и, ж.* хүүхэн, охин, бүсгүй.

ДЕВЧА'ТА, *-ат (разг.)*. хүүхнүүд, охид, балгад.

ДЕВЧО'НКА, *-и, ж.* хүүхэнцэр, жаахан охин.

ДЕВЯНО'СТО, *-а, числит.* ер, ир; девяносто один ерэн нэг.

ДЕВЯНОСТОЛЕ'ТНИЙ, *-ая, -ее*. ерэн настай, иргтэй.

ДЕЗЯНО'СТЫЙ, *-ая, -ое*. ердүгээр, ирдүгээр.

ДЕВЯТ'СО'ТЫЙ, *-ая, -ое*. есөн зуудугаар.

ДЕВЯ'ТКА, *-и, ж., ес ест.*

ДЕВЯТНА'ДЦАТЫЙ, -ая, -ое арван есдүгээр.
ДЕВЯТНА'ДЦАТЬ, -и, числит. арван ес.

ДЕВЯ'ТЫЙ, -ая, -ое, есдүгээр.

ДЕ'ВЯТЬ, и, -ью, числит. ес, есөн.

ДЕВЯТЬСО'Т, девятымсот, девятымстам, девятьюстами, о девятыстах, числит. есөн зуу, есөн зуун.

ДЕ'ВЯТЬЮ, нареч. есөн; девятью девять—восемьдесят один есөн ес—наян нэг.

ДЕГАЗА'ЦИЯ, -и, ж., ДЕГАЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. газгүй болгох, хорт хийг арилгах; дегазация местности нутгийн хорт хийг арилгах.

ДЕГЕНЕРА'Т, -а, м. доожоогүй амьтан, доожоогүй хүн, зэрэмдэг хүн.

ДЕГЕНЕРА'ЦИЯ, -и, ж. (книжн.). 1. доожоогүй болох, зэрэмдэг болох, угсаа доройтох; 2. ондоо болох, сөнөх; дегенерация сердца зүрх ондоо болох.

ДЕГОТЬ, -гтя, м. давирхай; ложка дёгтя в бочке мёда халбага давирхай торх балыг гутаах.

ДЕГРАДА'ЦИЯ, -и, ж., ДЕГРАДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. (книжн.). алдрах, доройтох, буурч мөхөх.

ДЕГТЯ'РНЫЙ, -ая, -ое. давирхайн, давирхайтай; дегтярный завод давирхайн завод; дегтярное мыло давирхайтай саван.

ДЕГУСТА'ТОР, -а, м. (спец.). амтлагч, амт соригч, амт шалгагч.

ДЕГУСТА'ЦИЯ, -и, ж. ДЕГУСТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). амтлах, амт сорих, амт шалгах.

ДЕД, -а, м. өвөг эцэг, өвөг, өвгөн аав, нагац өвөг; дед по отцу өвөг эцэг; дед по матери нагац өвөг; дед-Мороз өвлийн өвгөн, хүйтний өвгөн, цагаан өвгөн.

ДЕ'ДОВСКИЙ, -ая, -ое. өвөг эцгийн, өвгөн аавын, өвгөдийн, өвгөдийн үеийн.

ДЕДУКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. дедукцийн, ерөнхийгөөс тасархайг нотлох.

ДЕДУ'КЦИЯ, -и, ж. дедукци, ерчлөн нотлох, ерөнхийд тулгуурлаж тасархайг нотлох.

ДЕ'ДУШКА, -и, м. өвөг, өвгөн аав; дедушка по матери нагац өвөг.

ДЕЕПРИЧА'СТИЕ, -я, ср. нөхцөл үйл үг, нөхцөл үг.

ДЕЕСПОСО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. ажиллагаатай, чадалтай; дееспособный организм ажиллагаатай махбод; 2. хуулийн хариуцлагатай, үйлдэх эрхтэй; дееспособный гражданин хуулийн хариуцлагатай иргэн.

ДЕЖУ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов. жижүүрлэх, жижүүр хийх, ээлжийн алба хаах, жасаалах.

ДЕЖУ'РНЫЙ, -ая, -ое. жижүүр, ээлжийн; дежурный офицер жижүүрийн офицер; дежурный врач жижүүрийн эмч, ээлжийн эмч; дежурный по станции станцийн жижүүр.

ДЕЖУ'РСТВО, -а, ср. жижүүр, ээлж; назначать на дежурство жижүүрийг томилох; ночное дежурство шөнийн жижүүр, шөнийн ээлж, шөнө манах ажил.

ДЕЗЕРТИ'Р, -а, м. оргодол, босгуул.

ДЕЗЕРТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., кого-что (офиц.), оргох, босох, зайсхийх

ДЕЗЕРТИ'РСТВО, -а, ср. оргох, босох, зайсхийх.

ДЕЗИНФЕКЦИ'ОННЫЙ, -ая, -ое. халдваргүй болгох, ариутгах; дезинфекционная камера халдваргүй болгох өрөө, ариутгах камер.

ДЕЗИНФЕ'КЦИЯ, -и, ж. ариутгал, ариутгах, халдваргүй болгох; дезинфекция книг ном ариутгах.

ДЕЗИНФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что ариутгах, халдваргүй болгох.

ДЕЗИНФОРМА'ЦИЯ, -и, ж. ДЕЗИНФОРМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., кого-что. хуурмаг мэдээлэх, хуурч төөрөлдүүлэх.

ДЕЗОРГАНИЗА'ТОР, -а, м. түивээгч, хуган үймүүлэгч.

ДЕЗОРГАНИЗА'ЦИЯ, -и, ж., ДЕЗОРГАНИЗО'ВАТЬ, -зую, -зуюшь; -зованный; сов. и несов., кого-что. эмхгүй болгох, хуган үймүүлэх, түивээх.

ДЕЗОРИЕНТА'ЦИЯ, -и, ж. төөрөлдөх, буруу чиглэлд орох, чигээ аялах.

ДЕЗОРИЕНТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. төөрөлдүүлэх, буруу чиглэлд оруулах, чигийг алдуулах.

ДЕИ'ЗМ, -а, м. деизм (тэнгэр, ертөнцийг тоогоод орхисон гэдэг шашны сургаал).

ДЕИ'СТ, -а, м. деист (тэнгэр ертөнцийг тоогоод орхисон гэдэг шашны үзэлтэн).

ДЕ'ЙСТВЕННОСТЬ, -и, ж. үйлдэл, хүч чадал; действительность самокритики өөрийн шүүмжлэлийн үйлдэл.

ДЕ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. үйлдэлтэй, хүчтэй; действительное средство үйлдэлтэй хэрэглүүр, хүчтэй юм.

ДЕ'ЙСТВИЕ, -я, ср. 1. үйлдэл, үйл, үйл явдал, хөдлөх, ажиллах; машина в действии машин: хөдөлж байна; приводить в действие үйлдэлд оруулах, хөдөлгөх, ажилдуулах; самовольное действие дур зоргоор ажиллах; 2. нөлөө, тус; лекарство оказало свое действие эм тус хүргэв; 3. хүчин төгөлдөр байх, хугацаа; продлить действие договора гэрээний хугацааг сунгах; 4. болох явдал, гарах хэрэг; действие происходит в Париже Парисад болж байгаа явдал; 5. тулалдаан; военные действия цэргийн тулалдаан; 6. бүлэг; пьеса в четырех действиях дөрвөн бүлэгтэй жүжиг.

ДЕЙСТВИ'ТЕЛЬНО, нареч. үнэхээр, нээрээ, чухамхан; это действительно так нээрээ тийм; действительно, вы были правы үнэхээр, таных зөв байжээ.

ДЕЙСТВИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. чухам байдал, үнэн байдал, бодит байдал; современная действительность одоогийн үнэн байдал; превратить возможность в действительность боломжийг бодит байдал болгох; 2. хүчинтэй байх, хүчин төгөлдөр; действительность документа баримт бичгийн хүчинтэй байх; 3. чухамдаа, үнэндээ; в действительности чухамдаа.

ДЕЙСТВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. бодит, чухам болсон; действительное событие чухам болсон явдал; действительный факт бодит баримт; 2. үнэн, үнэхээр, жинхэнэ; это его действительное слово энэ түүний үнэхээр хэлсэн үг; действительный член жинхэнэ гишүүн; действительное средство жинхэнэ арга; 3. хүчинтэй, хүчин төгөлдөр; билет действителен на трое суток билет гурав хоног хүчинтэй; 4. үйлдэх; действительное участие үйлдэх үйлт нэр; действительный залог үйлдэх зөв.

ДЕ'ЙСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; -твующий; несов. 1. хийх, үйлдэх; действовать соответственно закону хуулийн ёсоор хийх; 2. ажиллах; телефон не действует утас ажиллахгүй байна; эта машина действует хорошо энэ машин сайн ажиллаж байна; 3. нөлөөдөх, нөлөө үзүүлэх; лекарство уже дей-

ствует эм одоо нөлөөлж байна; действовать на нервы мэдрэлд нөлөөлөх, уур хүргэх; 4. хөдлөх, ажиллах, хийх; действовать одной рукой өрөөсөн гараараа гөдлөх; эм действует осторожно тэр болгоомжтой хөдөлж байна. 5. хүчинтэй байх, хүчин төгөлдөр болох; хэргэлэгдэж байх; закон действует со дня его опубликования хууль нийгмэлэгдсэн өдрөөсөө хүчин төгөлдөр болно.

ДЕЙСТВУЮЩИЙ, -ая, -ое. 1. ажиллаж байгаа; действующая электростанция ажиллаж байгаа цахилгаан станци; 2. хөдөлгөх, үйлчлэх; действующее напряжение переменного тока хувьсах гүйдлийн үйлчлэх хүчлэх; ☆ действующая армия байлдаж байгаа арми; действующее лицо жүжиглэх хүн, гарах хүн; действующие законы хүчин төгөлдөр байгаа хуулиуд, хүчинтэй хуулиуд.

ДЕКАБРЬСТЫ, -ов. декабристууд, декабрийнхан (1825 оны бослогод оролдогсад).

ДЕКАБРЬ, -я, м. арван хоёрдугаар сар.

ДЕКАБРЬСКИЙ, -ая, -ое. арван хоёрдугаар сарын.

ДЕКАДА, -ы, жс, арван хоног.

ДЕКАДЕНТ, -а, м. декадент, соёлын буурал гэгчид, урлагийн цөхрөлтөн, унанги үзэлтэн.

ДЕКАДЕНТСТВО, -а, ср. декадент үзэл, соёлын буурал гэх, урлагийн цөхрөл, унанги үзэл (XIX зууны эцэс XX зууны эхээр гарсан өрнөдийн хөрөнгөтний зохиол урлагийн унанги цөхрөлийн үзэл чиглэл).

ДЕКАН, -а, м. декан, дээд сургуулийн факультетийн эрхлэгч.

ДЕКАНАТ, -а, м. деканат, факультетийн захиргаа, дээд сургуулийн факультетийн захиргаа.

ДЕКАТИРОВАКА, -и, жс. **ДЕКАТИРОВАТЬ**, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). уурдах, уураар ноосон эдийг засах.

ДЕКВАЛИФИЦИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. мэргэшилээ алдах, мэргэшилээ мартах.

ДЕКЛАМАТОР, -а, м. уран уншигч, яруу уншигч.

ДЕКЛАМАЦИЯ, -и, жс. уран унших, яруу унших.

ДЕКЛАМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что. уран унших, яруу унших.

ДЕКЛАРАТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (книжн.) тунхгийн, тунхаглалын, зарлалын; декларативное заявление тунхаглалын илэрхийлэл; это заявление носит декларативный характер энэ илэрхийлэл зарлалын шинжтэй байна.

ДЕКЛАРАЦИЯ, -и, жс. тунхаг, тунхаглал; декларация прав народов России Орос орны ард түмний эрхийн тунхаг.

ДЕКЛАРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (книжн.) тунхаглах, зарлах; буржуазная конституция только декларирует права трудящихся хөрөнгөтний үндсэн хууль бол хөдөлмөрдийн эрхийг зөвхөн л тунхаглаж байдаг.

ДЕКЛАССИРОВАННЫЙ, -ая, -ое. ангиасаа тасарсан, ангиа алдсан, ангийн чанарыг алдсан; деклассированный элемент ангиасаа тасарсан этгээд.

ДЕКОЛЬТЕ, нескл. ср. декольте, задгай плати, ханцуй захгүй тэрлэг, уужим тэрлэг.

ДЕКОРАТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. гоёлын, чимэглэлийн; декоративные растения чимэглэлийн ургамал.

ДЕКОРАТОР, -а, м. чимэгч, тайзны зураач.

ДЕКОРАЦИЯ, -и, жс. чимэл, засал, тайзны чимэглэл.

ДЕКОРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный, сов. несов., что (книжн.). чимэглэх, засах.

ДЕКРЕТ, -а, м. тогтоол, засгийн хууль.

ДЕКРЕТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный, сов. и несов., что. хууль зарлах, тогтоол гаргах.

ДЕКРЕТНЫЙ, -ая, -ое. хуулийн; ☆ декретный отпуск жирэмсний чөлөө.

ДЕЛАННЫЙ, -ая, -ое; кратк. муж. нет, -анна. хуурамч, хиймэл; деланная скромность хуурамч даруу зан; деланная улыбка хуурмаг инээмсэглэх.

ДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хийх, үйлдэх; ничего не делать ю ч хийхгүй; 2. хийх, бүтээх, үйлдэх, үйлдвэрлэх, гаргах; делать станки суурь машин үйлдвэрлэх; делать стол ширээ хийх; делать ошибки алдаа гаргах; 3. явах, өнгөрөх; поезд делает семьдесят километров в час галт тэрэг цагт далан километр явдаг; 4. болгох; делать помощником туслагч болгох; ☆ что делать! яах билээ! от нечего делать хийх ажилгүйгээс; делать из мухи слона ялаа шиг юмыг заан шиг гэх; делать вид маяг үзүүлэх; делай, что хочешь явал яа, хийх дуртайгаа хий; делать исключение ялгаж үзэх, онцолж үзэх; что с ним делать үүнийг яах билээ; так делать можно тэгж болно.

ДЕЛАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. болох; погода делается лучше тэнгэр сайхан болж байна; делается темно харанхуй болно; что у вас делается? танайд юу болж байна? 2. бий болох, гарах; в стене делаются трещины хананд ан гарч байна; ☆ что ему делается! тэр яах ч үгүй!

ДЕЛЕГАТ, -а, м. төлөөлөгч, төлөөний хүн.

ДЕЛЕГАТКА, -и, жс. эмэгтэй төлөөлөгч.

ДЕЛЕГАТСКИЙ, -ая, -ое. төлөөлөгчийн, төлөөлөгчдийн.

ДЕЛЕГАЦИЯ, -и, жс. төлөөлөгчид.

ДЕЛЕГИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. төлөөлөгч томилох, төлөөлөгч ялгээх.

ДЕЛЁЖ, -а, м. (разг.), **ДЕЛЁЖКА**, -и, жс. (разг.). хуваах, хуваарь.

ДЕЛЕНИЕ, -я, ср. 1. хуваах, хуваалт, хуваарь; деление на части хэсэглэн хуваах; 2. хуваагдал; деление клетки эсийн хуваагдал; 3. хуваарь; деление термометра халууны хэмжүүрийн хуваарь.

ДЕЛЕН, -льцá. м. (неодобр.). завшаан эрэгч, завшаанч, муу овтой хүн.

ДЕЛЮКАТЕС, -а, м. (книжн.). нарийн коол, тансаг идээ.

ДЕЛИКАТНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). хэтэрхий эелдэг, дэндүү хүндлэх, зулгуйдаг.

ДЕЛИКАТНО, нареч. зөтэй, эелдэг.

ДЕЛИКАТНОСТЬ, -и, жс. эелдэг зантай, зөтэй.

ДЕЛИКАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. зөтэй, эелдэг, аятайхан зантай, зулгуй; деликатный человек эелдэг хүн; 2. болгоомжилмоор, төвөгтэй, ээдрээтэй; деликатное дело төвөгтэй хэрэг; деликатный вопрос ээдрээтэй асуудал.

ДЕЛИМОЕ, -ого, ср. хуваагдах тоо, хуваагдагч.

ДЕЛИМОСТЬ, -и, жс. хуваагдах чанар.

ДЕЛИМЫЙ, -ая, -ое. хуваагдагч, хуваагдах.

ДЕЛИТЕЛЬ, -я, ср. хуваагч тоо, хуваагч.

ДЕЛИТЬ, делю, делишь; несов., кого-что. 1. хуваах; делить хлеб талх хуваах; делить поровну адил хуваах; делить число тоо хуваах; 2. хуваах, хуваалгах, хамт эдлэх, амсалцах; делить горе и радость зөвлөн жаргалаа хуваах, зөвлөн жаргалыг хамт эдлэх.

ДЕЛИТЬСЯ, делюсь, делишься; несов. 1. хуваагдах; десять делится на пять арав тавд хуваагдана;

дети делятся на группы хүүхдүүд хэдэн хэсэгт хуваагдана. 2. хуваах, хуваалцах, хувааж хэрэглэх; делиться деньгами мөнгөө хуваалцах, мөнгөө хувааж хэрэглэх; 3. хэлэх, ярилцах, мэдэгдэх; делиться впечатлениями сэтгэгдлээ ярилцах.

ДЕ'ЛО, -а, мн. дела, дел, делам, ср. 1. хэрэг, ажил; труд в СССР—дело чести, дело славы, дело доблести и героизма хөдөлмөр бол Зөвлөлт Улсад нэр төрийн хэрэг, цуу алдрын хэрэг, гавьяа баатарлагийн хэрэг боллоо; общественные дела нийгмийн хэрэг, нийтийн албан ажил; быть без дела ажилгүй байх; делу—время, потехе—час ажлаа амжуул, цэнгэлээ цэглүүд; 2. үйл, явдал, юм; сделать доброе дело сайн үйл хийх, буянт үйл үйлдэх; 3. үүрэг, хамаатай юм; это не его дело энэ түүний үүрэг биш, энэ түүнд хамаагүй юм; 4. мэргэжил; горное дело уурхайн мэргэжил; 5. хэрэг, зарга; уголовное дело эрүүгийн хэрэг; защищать дело в суде шүүхэд хэрэг (хэрэгтнийг) өмгөөлөх; возбудить дело зарга мэдүүлэх; 6. ажил, явдал; как ваши дела? таны ажил юу болж байна? 7. хэрэг, албаны хэрэг, бичиг, данс бичиг; дела хранятся в папках албан кэргүүд хавтсанд хадгалагдана; 8. хэрэг, явдал; дела давно минувших дней өнө өнгөрсөн хэрэг, эрт урьдын явдал; это дело им создано энэ түүний үүсгэсэн хэрэг; ☆ дело в шляпе хэрэг бүтжээ, айдаггүйгээ авдрандаа хийжээ; то и дело байсгээд, байн байн; на деле хэрэг дээрээ; на самом деле чухамдаа, үнэндээ; первым делом хамгийн түрүүнд, өхлөөд; теперь дело за вами одоо таны ээлж боллоо, одоо таны мэдэх хэрэг боллоо; в чём дело? юу болоо вэ? дело в том, что юу болов гэхэд, ийм л байна; за дело ажилдаа, ажилдаа орьё; ближе к делу ажил хэрэгтээ ойртъё, гол асуудлаа хэлэлцье; дело мастера боится чадах хүнд хийх амархан; между делом зав чөлөөндөө; не у дел албанаас чөлөөтэй, сул байгаа; дело десятое аар саар хэрэг, яльгүй хэрэг.

ДЕЛОВИ'ТО, нареч., **ДЕЛОВИ'ТОСТЬ**, -и, ж. ажилсаг, оролдлого, ажилч чанар, хичээнгүй.

ДЕЛОВИ'ТЫЙ, -ая, -ое; -ит. нягт, нямбай, ажилсаг, оролдлоготой, хичээнгүй; с деловитым видом ажилсаг янзаар.

ДЕЛОВО'Й, -ая, -ое. 1. албаны, ажил хэргийн; деловой разговор ажил хэргийн яриа; деловое письмо албаны захиа; 2. ажилсаг, хичээнгүй, ажилч, оролдлоготой; деловой человек ажилсаг хүн; деловой подход ажилсаг хандах.

ДЕЛОПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬ, -я, м. хэрэг хөтлөгч, бичиг хэргийн эрхлэгч.

ДЕЛОПРОИЗВО'ДСТВО, -а, ср. хэрэг хөтлөх, бичиг хэрэг эрхлэх.

ДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. нягт, ажилсаг, оролдлоготой; дельный человек нягт хүн; 2. чухал, хэрэгтэй; дельное предложение хэрэгтэй санал.

ДЕ'ЛЬТА, -ы, ж. садраа адаг, мөрний бэлчир; дельта Волги Ижил мөрний бэлчир.

ДЕЛЬФИ'Н, -а, м. дельфин, далайн гахай.

ДЕЛЯ'ГА, -и, м. (прост. неодобр.). явцуу албархаг хүн, явцуу албархагч.

ДЕЛЯ'НКА, -и, ж, мод огтлох газар, куваарьт талбай.

ДЕЛЯ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. явцуу албархаг.

ДЕЛЯ'ЧЕСТВО, -а, ср. (неодобр.). явцуу албархах, явцуу журмархах.

ДЕМАГО'Г, -а, м. хуурмаглагч, сүржин яригч.

ДЕМАГОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хуурмаглах.

ДЕМАГО'ГИЯ, -и, ж. хуурмаг яриа.

ДЕМАРКАЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. зааг, цэрэггүй зурвас; демаркационная линия заагийн шугам, цэрэггүй зурвасын шугам.

ДЕМАРКА'ЦИЯ, -и, ж. (спец.). зааг, зааглал, цэрэггүй зурвас, хилийг тогтоох.

ДЕМАСКИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (спец.). 1. далдын цэргийг илрүүлэх, далдаас гаргах, далдлахгүй болох; 2. нэчлэх, илрүүлэх.

ДЕМИЛИТАРИЗА'ЦИЯ, -и, ж. **ДЕМИЛИТАРИЗОВА'ТЬ**, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов., что. цэрэгжилгүй болгох, цэрэг зэвсэггүй болгох.

ДЕМИЛИТАРИЗО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. цэрэгжилгүй, цэрэг зэвсэггүй, зэвсэглэлгүй; демилитаризованная зона цэрэгжилгүй бүслүүр.

ДЕМИСЕЗО'ННЫЙ, -ая, -ое. хавар намрын; демисезонное пальто хавар намрын пальто.

ДЕМОБИЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. 1. цэрэг халах, цэрэг халагдах, цэрэг буулгах; 2. цэрэгжлийн бус болгох, амгалан болгох; демобилизация промышленности үйлдвэрийг цэргийн бус болгох.

ДЕМОБИЛИЗО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. халагдсан, цэргээс халагдсан; 2. халагдсан цэрэг.

ДЕМОБИЛИЗОВА'ТЬ, -зую, -зуюшь; -зованный; сов. и несов., кого-что. цэрэг халах, цэргээс халах.

ДЕМОБИЛИЗОВА'ТЬСЯ, -зуюсь, -зуюсья; возвр. цэргээс халагдах.

ДЕМОКРА'Т, -а, м. 1. демократ, ардчилсан үзэлтэн, ард үзэлтэн; 2. демократ намын гишүүн.

ДЕМОКРАТИЗА'ЦИЯ, -и, ж. ардчилал, ардчилал явдал.

ДЕМОКРАТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. ардчилах, ардчилан байгуулах.

ДЕМОКРАТИ'ЗМ, -а, м. демократизм, ардчилсан ёс.

ДЕМОКРАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ардчилсан; демократический строй ардчилсан байгуулал.

ДЕМОКРАТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен. -чна. ардчиллын, ардчилсан, энгийн; его образ жизни очень демократичен түүний амьдрал их ардчилсан байдалтай.

ДЕМОКРА'ТИЯ, -и, ж. ардчилах, ардчилал, ардын эрх, демократи; социалистическая демократия социалист ардчилал; страны народной демократии ардын ардчилсан орнууд; буржуазная демократия хөрөнгөтний ардчилал.

ДЕ'МОН, -а, м. шулам, шулмас.

ДЕМОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шулмын, шулам шиг; демоническая натура шулам шиг хүн; демоническая женщина шулам эхнэр.

ДЕМОНСТРА'НТ, -а, м. жагсагч

ДЕМОНСТРАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна.

1. эсэргүүцэн, зоримгоор, сүрдүүлэн; демонстративный отказ эсэргүүцэн татгалзах; демонстративно покинуть собрание хурал сүрдүүлэн хаяж гарах; 2. үзүүлэн таниулах; демонстративный метод үзүүлэн таниулах арга.

ДЕМОНСТРА'ЦИЯ, -и, ж. 1. сүрт жагсаал, жагсаал; первомайская демонстрация тавдугаар сарын нэгний жагсаал; 2. үзүүлэх; харуулах; демонстрация научного фильма шинжилгээний киног үзүүлэх.

ДЕМОНСТРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. 1. жагсаал хийх, жагсах; демонстрировать по улицам города хотын гудамжаар жагсах; 2. үзүүлэх, үзүүлэн таниулах; демонстрировать новый фильм шинэ кино зураг үзүүлэх; демонстри-

ровать волю к победе ялалтад хүрэх зорилгоо үзүүлэх.

ДЕМОНТА'Ж, -а, м. задлах, задалж буулгах, задал.

ДЕМОРАЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. 1. суртахуун буурах, ёс доройтох, журам алдагдах; 2. завхайрах, доройтох, эх захаа алдах.

ДЕМОРАЛИЗОБА'ТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов., кого-что. шантруулах, сахилга бууруулах, зориг алдуулах, завхай задгай болгох.

ДЕ'МПИНГ, -а, м. (спец.). гадаадад үнэ алдаж худалдах, үнэ буулган худалдах, зорнод хямд худалдах.

ДЕНАТУРА'Т, -а, м. денатурат, хувилгасан спирт, хортой архи.

ДЕНАТУРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). спирт хувилгах, аржинд хор холих.

ДЕНАЦИОНАЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. **ДЕНАЦИОНАЛИЗИ'РОВАТЬ**, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. хураасан хөрөнгийг эгүүлэн олгох, хураасан хөрөнгийг тараах (улсын хөрөнгө болгосон юмыг эргүүлж эздэд нь олгох.).

ДЕНАЦИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. фашизмын үлдэгдлийг арилгах.

ДЕ'НЕЖНЫЙ, -ая, -ое. мөнгөний, мөнгөн; денежное обращение мөнгөний гүйлгээ; денежный перевод мөнгө гуйвуулах, гуйвуулсан мөнгө; денежная помощь мөнгөн тусламж; денежный знак мөнгөн тэмдэгт; денежное пособие мөнгөн тэтгэвэр.

ДЕННИ'ЦА, -ы, ж. (высок. стар.). үүрийн туяа.

ДЕ'ННО, нареч. өдөр, өдөржин; дежно и ночью өдөр шөнөгүй, өдөржин шөнөжин.

ДЕНОНСА'ЦИЯ, -и, ж. **ДЕНОНСИ'РОВАНИЕ**, -я, ср., **ДЕНОНСИ'РОВАТЬ**, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). цуцлах, хүчингүй болгох; денонсирование договора гэрээг цуцлах.

ДЕНТИ'Н, -а, м. (спец.). дентин яс, тугалмай.

ДЕНЩИ'К, -а, м. хөтөч, зангийн хөтөч, цэргийн даргын дагалт, даргын үйлчлэгч.

ДЕНЬ, днй, м. 1. өдөр; солнечный день нартай өдөр; рабочий день ажлын өдөр; день рождения төрсөн өдөр; в час дня өдрийн нэг цагт; день за днём өдөр дараалан; каждый день өдөр бүр; с каждым днём өдөр ирэх бүр; день ото дня өдрөөс өдөрт; серед бела дня гэгээн цагаан өдөр; целый день бүхэл өдөр; 2. үе, нас; в наши дни манай үед; в дни молодости залуу насанд, залуу байхдаа; дни сочтены үхэх нас ойртжээ, цөөн нас үлджээ; ☆ на другой день маргааш нь, дараа өдөр нь; на днях саяхан, тугаархан: он со дня на день придет тэр удалгүй ирнэ; добрый день? сайн уу? третьего дня уржийн цаад өдөр; день-деньской бүхэл өдөртөө; день и ночь өдөр шөнөгүй.

ДЕ'НЬГИ, денег, денгйм. мөнгө, цаас; бумажные деньги цаасан мөнгө, цаас; мелкие деньги жижиг мөнгө, бутархай мөнгө; наличными деньгами бэлэн мөнгөөр; быть без денег мөнгөгүй болох; ☆ ни за какие деньги не даст ямар ч үнээр өгөхгүй.

ДЕПАРТА'МЕНТ, -а, м. 1. департамент, хэлтэс, яам; государственный департамент (Америкийн Нэгдсэн Улсын гадаад яам), улсын департамент, төрийн яам, гадаад яам; 2. муж.

ДЕПЕ'ША, -и, ж. яаралтай мэдээ, яаралтай цахилгаан мэдээ, буухна, мэдээ.

ДЕПО', нескл. ср. депо (төмөр замын засварын газар).

ДЕПОЗИ'Т, -а, м. (спец.). депозит, хадгаламж, хадгаламжийн мөнгө, цөөнийн мөнгө.

ДЕПРЕССИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. 1. зогсонги байдал, уналт; депрессивный период в промышленности капиталистических стран капиталист орнуудын үйлдвэрийн зогсонги үе; 2. доройтол, гуниг гутрал; депрессивное состояние больного өвчтөний гуниг гутрал.

ДЕПРЕ'ССИЯ, -и, ж. 1. зогсонги байдал; 2. уналт, бууралт, гуниг гутрал.

ДЕПУТА'Т, -а, м. депутат (ардын төлөөлөгч); депутат Верховного Совета СССР Зөвлөлт Холбоот Улсын Дээд Зөвлөлийн депутат.

ДЕПУТА'ТКА, -и, ж. эмэгтэй депутат.

ДЕПУТА'ТСКИЙ, -ая, -ое. депутатын; депутатский мандат депутатын үнэмлэх.

ДЕПУТА'ЦИЯ, -и, ж. депутатууд, төлөөлөгчид **ДЕ'РБИ**, нескл. ср. дерби, хязгаалан морины уралдаан.

ДЕ'РВИШ, -а, м. бадарчин (лалын шажны).

ДЁРГАТЬ, -аю, -аешь; несов. кого-что. 1. угзрах, татах; дёргать за рукав ханцуйгаас татах; 2. сугалах, суга татах, чангаах; дёргать зуб шүд суга татах; 3. зулгаах, ноолох, зууралдах; 4. таталдах, татвалзах, татганах; его всего дёргает бүх бие нь татгана.

ДЁРГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. татганах, татвалзах; дёргаться всем телом бүх бие нь татганах.

ДЕРЕВЕНЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. хөших, бадайрах, мөнэрэх, чилэх, мэдээгүй болох; ноги от холода деревенеют хөл дараад мэдээгүй болж байна.

ДЕРЕВЕНСКИЙ, -ая, -ое. хөдөөний, тосгоны; деревенский житель хөдөөний хүн, тосгоны хүн.

ДЕРЕВЕ'НЩИНА, -ы, м. и, ж. хөдөөх булхи.

ДЕРЕ'ВНЯ, -и, мн. -и, -вни, -вням. ж. тосгон, айл, хөдөө; лицом к деревне хөдөө тийш нүүрээ хандуулах, хөдөөг анхаарах; жить в деревне тосгонд суух; новая колхозная деревня хамтралын шинэ тосгон.

ДЕРЕ'ВОВО, -а, мн. деревья, дёрёвье, ср. мод; хвойное дерево шилмүүст мод; лиственное дерево навичт мод; резьба по дереву модон дээр сийлэх; ☆ родословное дерево гэрийн үеийн бичиг, овог төрлийн цэс.

ДЕРЕВООБДЕ'ЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. модны дархны, мод дархлах, модон эдлэлийн; деревообделочная мастерская мод дархлах газар; деревообделочный цех модон эдлэлийн цех.

ДЕРЕВООБРАБА'ТЫВАЮЩИЙ, -ая, -ее. мод боловсруулах, мод дархлах; деревообрабатывающая промышленность мод боловсруулах үйлдвэр.

ДЕРЕВУ'ШКА, -и, ж. бяцхан тосгон, гацаа.

ДЕРЕ'ВЦЕ, -а, ср., **ДЕРЕВЦО'**, -а, мн. -а, -вца, ср. бяцхан мод, жаахан мод.

ДЕРЕВЯНИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. модорхог; деревянистое строение вещества бодисын модорхог бүтэц; 2. мод шиг, модорхуу; деревянистое яблоко модорхуу алм.

ДЕРЕВЯ'ИНЫЙ, дая, -ое. модон, модоор, модны; деревянный дом модон байшин; деревянная облицовка модоор өнгөлөх, модоор гадарлах; деревянное масло модны тос.

ДЕРЕВЯ'ШКА, -и, ж. мод, модны тайрдас.

ДЕРЖА'ВА, -ы, ж. гүрэн, улс; Великая Советская держава Их Зөвлөлт гүрэн.

ДЕРЖА'ВНЫЙ, -ая, -ое (высок.). 1. гүрний; 2. сүрлэг, үхэмсэг.

ДЕРЖА'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). 1. хадгалагч, баригч; держатель займа зээллэг баригч; 2. хавчуур; держатель для бумаг цаасны хавчуур.

ДЕРЖАТЬ, *держу, держишь; несов.* 1. барих; держать за руку гараас барих; 2. байлгах, тавих; держать молоко в холодном месте сүү сэрүүн газарт байлгах; 3. тэжээх, авч байх, байх; держать корову үнээ тэжээх, үнээ авч байх; 4. байх, байлгах; держать деньги в сберкассе хадгаламжийн кассад мөнгөтэй байх; держать жильцов гэртээ хүн байлгах; ☆ держать в руках чанга барьж байх; держать слово үгэндээ хүрэх; держать в тайне нууц байлгах; держать экзамен шалгалт өгөх, шалгуулах; держать язык за зубами дугай байх, амаа кавчих; держать себя биеэ барих; держать ухо востро чихээ сонор байлгах; держать речь үг хэлэх; держать пари мөрийцөх, бооцолдох; держать путь чиглэн явах; держать курс на чиглэх, чиглэж явах.

ДЕРЖАТЬСЯ, *держусь, держишься; несов.* 1. барих, барилцах, барьж явах; держаться руками за дерево модноос гараараа барих; 2. биеэ авч явах, итгэж явах, байх; держаться уверенно итгэлтэй байх, биедээ итгэж явах; 3. тогтох; крышка не держится хавхаг тогтохгүй байна; 4. баримтлах, дагах; держаться своего мнения саналаа баримтлах; 5. тэсвэрлэх, тогтох, тэсч байх; держаться до бытия подкрепления туслах хүчнийг иртэл тэсч байх; 6. тэсэх, тогтож байх; привычки могут держаться долго хэвшмэл зан удтал тэсч байна; 7. дагаж явах, барьж явах, баримжаа болгож явах; держаться правого берега баруун эргийг дагаж явах; ☆ держаться на ногах зоргож чадах, босоо явах; держаться в воздухе агаарт тогтож байх; держаться прямо биеэ шулуун байлгах, чигээрээ явах; держаться вместе хамт байнгаах, цуг байх; держаться в стороне хөндий байх, холхон байх; только держись тэснэ шүү, тэсээд байгаарай.

ДЕРЗАНИЕ, *-я, ср. (высок.).* зүрхлэл, зориглол; юношеские дерзания идэрчүүдийн зүрхлэл.

ДЕРЗАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* зүрхлэх, зориглох, халдах, чадах; враги не дерзали приблизиться к крепости дайсн бэхлэлтэд ойртож зүрхэлсэнгүй.

ДЕРЗИТЬ, *1 л не употр., -ишь; несов. (разг.).* шааруун, үг хэлэх, шазрах.

ДЕРЗКИЙ, *-ая, -ое; -зок, -зка, -зко; дерзче.* 1. шааруун, ширүүн; дерзкий ответ шааруун харуу; дерзкий юноша шааруун залуу; 3. сортоотой, зоримог, зоригтой; дерзкий поступок зоримог явдал.

ДЕРЗКО, *нареч.* 1. шааруун, ширүүн; 2. зоримог.

ДЕРЗОВЕНИЕ, *-я, ср. (устар.).* зүрхлэл, зориг гаргах.

ДЕРЗОВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ен, -енна (высок.).* зүрхтэй, зоригтой.

ДЕРЗУТЬ, *-ну, -ишь; сов.* зүрхлэх, зориг гаргах.

ДЕРЗОСТЬ, *-и, жс.* ширүүн үг, шааруун зан, хөрцгий авир, сөс их.

ДЕРМАТИН, *-а, м. (спец.).* дерматин, хиймэл илэг.

ДЕРН, *-а, м.* ширэг, ширэгтэй хөрс, жим.

ДЕРНОВЫЙ, *-ая, -ое.* ширэг, ширэгтэй, ширгийн.

ДЕРНУТЬ, *-ну, -нешь; однокр.* угзрах, гатах, суга татах, дав хийх; лошади дернули морьд дав хийв.

ДЕРЮГА, *-и, жс.* таар, тампуу, өрмөг.

ДЕСАНТ, *-а, -м десант,* байлдааны уед дайсны газар дээр буулгах цэрэг.

ДЕСАНТНЫЙ, *-ая, -ое.* десантын, дайсны газарт буулгасан цэргийн.

ДЕСЕРТ, *-а, м.* амтат зууш, төгсгөлийн зууш.

ДЕСЕРТНЫЙ, *-ая, -ое.* амтат зуушны.

ДЕСКАТЬ, *вводн. сл. (разг.)* гэж, гэдэг; ты, дескать, сам виноват өөрийн чинь буруу гэдэг.

ДЕСНА, *-ы, мн. дёсны, дёсен, дёснам, жс.* бүйл.

ДЕСПОТ, *-а, м.* 1. дарангуйлагч, даргач, дангаар ноёрхогч; 2. зоргоороо айлдагч, дураар туйлагч, дураар туйлдаг хүн; деспот в семье гэр бүлдээ дураар туйлдаг хүн.

ДЕСПОТИЗМ, *-а, м.* 1. дарангуйлах, даргачлах. дангаар ноёрхох; 2. зоргоор айлдах, дураар туйлах.

ДЕСПОТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. ганцаар эзэрхэх, дангаар ноёрхох; деспотический образ правления ганцаар эзэрхэн захирах байдал; 2. зоргоороо айлдах, дураараа туйлах; деспотическая натура дураараа туйлдаг хүн.

ДЕСПОТИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* зоргоороо айлдах, дураараа туйлах.

ДЕСПОТИЯ, *-и, жс.* ганц эзэрхэгчтэй улс, дан ноёрхогчтой гүрэн.

ДЕСЯТИДНЕВКА, *-и, жс.* арван хоног.

ДЕСЯТИДНЕВНЫЙ, *-ая, -ое.* арван хоногийн, арван өдрийн; десятидневный срок арван хоногийн хугацаа, арван өдрийн болзоо.

ДЕСЯТИКРАТНЫЙ, *-ая, -ое.* арван давхар, арав дахин үржүүлсэн; в десятикратном размере арван давхар хэмжээгээр, арав нугалж.

ДЕСЯТИЛЕТИЕ, *-я, ср.* 1. арван жил; 2. арван жилийн ой.

ДЕСЯТИЛЕТКА, *-и, жс. (разг.).* арван жилийн дунд сургууль, арван жилийн сургууль.

ДЕСЯТИЛЕТНИЙ, *-ая, -ее.* 1. арван жилийн; десятилетний труд арван жилийн хөдөлмөр; 2. арван настай, аравтай; десятилетний сын арван настай хүү.

ДЕСЯТИНА, *-ы, жс.* десятин (1,09 га газрын хэмжээ).

ДЕСЯТИЧНЫЙ, *-ая, -ое.* аравтын; десятичная система мер хэмжүүрийн аравтын систем; десятичные дроби аравтын бутархай тоо.

ДЕСЯТКА, *-и, жс.* арван, арав, аравт, аравдугаар.

ДЕСЯТНИК, *-а, м.* аравнын дарга.

ДЕСЯТОК, *-тка, м.* арван; десяток яиц арван өндөг; ☆ не робкого десятка айдаг нь биш, авалцдаг нь; айдаг аавын хүү биш.

ДЕСЯТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. аравдугаар; десятая страница аравдугаар тал; 2. аравны; одна десятая аравны нэг; 3. арван; десятого октября аравдугаар сарын арван; 4. арваад; десятые годы XIX века арван есдүгээр зууны арваад оны үе.

ДЕСЯТЬ, *-и, -ью.* числит. арав, арван; десять рублей арван рубль.

ДЕСЯТЬЮ, *нареч.* арав, арав дахь; десятью десятью—сто арван арав—зуу.

ДЕТАЛИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов.* что. нарийвчлах, нарийвчлан боловсруулах; смету необходимо детализировать төсвийг нарийвчлан боловсруулах хэрэгтэй.

ДЕТАЛЬ, *-и, жс.* 1. нарийвч, бүрдэх зүйл, жижиг хэсэг, хэсэг; деталь машины машиннын жижиг хэсгүүд; деталь бритвы тонгоргийн хэсгүүд; 2. нарийвчлах, тодорхойлох; вдаваться в детали нарийвчлж үзэх.

ДЕТАЛЬНО, *нареч.* ДЕТАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* нарийвчлан, нарийвчилсан, тодорхой; детальное описание нарийвчилсан бичлэг хийх, нарийвчлан тодорхойлох.

ДЕТВОРА, *-ы, жс.* собир. (разг.). багачууд, хүүхдүүд.

ДЕТДОМ, -а, м. (детский дом) хүүхдийн гэр, хүүхдийг асрах газар.

ДЕТЕКТИВЫЙ, -ая, -ое. тагнуулын, заншла-лын, эрүүлчийн; детективный роман тагнуулын роман.

ДЕТЁНЫШ, -а, м. зулзага, төлөг, бэлтрэг; детёныш вонка чонын бэлтрэг.

ДЕТЕРМИНИЗМ, -а, м. детерминизм, учир шалтгааныг баримтлах ухаан.

ДЕТЯ, дете'й, де'тям, детьми', о де'тях. багачууд, хүүхэд, хүүхдүүд.

ДЕТЯНА, -ы, м. (разг.). хүдэр хүү, чийрэг залуу.

ДЕТИЩЕ, -а, род. мн. -ищ, ср. 1. үр хүүхэд; 2. үр бүтээл, үр; авиация—любимое детище Советского народа нисэх хүчин бол Зөвлөлтийн ард түмний хайрт үр мөн.

ДЕТКА, -и, жс. (разг.). хүүхээ, жаал.

ДЕТОНАТОР, -а, м. детонатор, тэслүүр, бял.

ДЕТОНАЦИЯ, -и, жс. (спец.). тэсрэл, дэлбэрэх, дэлбэ үсрэх.

ДЕТОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов; 1. дэлбэлэх, тэслэх; 2. хөг алдаж дуулах.

ДЕТОРОЖДЕНИЕ, -я, ср. (книжн.). хүүхэд төрөх, нирайлах.

ДЕТСАД, -а, м. (детский сад) хүүхдийн цэцэрлэг.

ДЕТСКАЯ, -ой, жс. хүүхдийн тасалгаа, хүүхдийн өрөө.

ДЕТСКИЙ, -ая, -ое. 1. хүүхдийн; детский сад хүүхдийн цэцэрлэг; детская комната хүүхдийн тасалгаа; детская площадка хүүхдийн талбай; детская болезнь хүүхдийн өвчин; 2. нялхсын, хүүхэд шиг; детское рассуждение хүүхэд шиг бодох, нялхсын бодол.

ДЕТСТВО, -а, ср. бага нас; с самого детства хар бага наснаас; друг детства бага насны найз; ☆ власть в детство хүүхэд шиг болох, зөнөх.

ДЕТЬ, де'ну, де'нешь; де'нь; сов., кого-что (разг.). 1. хийх, тавих; куда ты дел книгу? чи ном хаана хий? 2. яах, яаж зарцуулах; он не знает, куда деть свои деньги тэр хүн мөнгөө яахыг мэдэхгүй байна; 3. байх, байлгах; куда я дену свою семью на лето? зун би гэр бүлээ хаа байлгах билээ?

ДЕТЬСЯ, де'нусь, де'нешься; де'нься; сов. (разг). орох, очих, байх; куда он дется? тэр хаа оров? он не знает, куда деться тэр хүн орох газраа олохгүй байна; куда он теперь денется? тэр одоо хаа очих вэ?

ДЕ-ФАКТО, нареч. (книжн.). үнэн хэрэг дээр, чухамдаа, чухам байгаа; признать де-факто чухам байгааг нь зөвшөөрөх.

ДЕФЕКТ, -а, м. согог, дутагдал, гэм; товар с дефектом согогтой тавгаар; крупный дефект проекта төслийн-их дутагдал.

ДЕФЕКТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. гэмтэлтэй, согогтой, гэмтсэн, дутагдалтай, эрэмдэг; дефективный ребёнок гэмтэлтэй хүүхэд, согогтой хүүхэд.

ДЕФЕКТНЫЙ, -ая, -ое. согогтой, гэмтсэн; дефектный экземпляр согогтой хувь.

ДЕФЕКТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (книжн.). цуцах, жагсаалаар цувах.

ДЕФЕТОС, -а, м. богино зураас, зураасхан.

ДЕФИЦИТ, -а, м. 1. дутагдах, гэрз, арлага (орлогоос зарлага үлэмж болох); 2. ховордох, хомсдох, ховор; дефицит в товарах бараа ховордох.

ДЕФИЦИТНОСТЬ, -и, жс. дутагдал, гэрздал, ховордол.

ДЕФИЦИТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. гарзтай; 2. ховордсон, ховор; дефицитные товары ховор бараа.

ДЕФОРМАЦИЯ, -и, жс. хэв гажих, өөрчлөгдөх.

ДЕФОРМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. хэвнийг гажуудуулах, хэлбэр өөрчлөх.

ДЕФОРМИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; возвр. хэв гажих, хэлбэрээ алдах, хэлбэр өөрчлөгдөх.

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ, -и, жс. ДЕЦЕНТРАЛИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов., что. төвлөрөх явдлыг багасгах, төвлөн захирах явдлыг хомсгох.

ДЕЦИМЕТР, -а, м. дециметр, арван сантиметр.

ДЕШЕВЕТЬ, 1 и 2.л. не употр., -етт; несов. хямдрах.

ДЕШЕВИЗНА, -ы, жс. хямд, хямд үнэ.

ДЕШЕВКА, -и, жс. (разг.). хямдхан, тун хямдхан; купить по дешёвке тун хямдхан авах.

ДЕШЕВО, нареч. 1. хямд, хямд үнээр; дешёво заплатит хямд төлөх; 2. хялбар, амархан; дешёво отлежаться хялбар салах.

ДЕШЁВЫЙ, -ая, -ое; дешёв, дешёва, дешёво; дешёвле. 1. хямд, хямдхан, татаг үнэ; работать за дешёвую цену хямд үнээр ажил хийх; дешёвые ткани хямдхан бөс, татаг үнэтэй даавуу; 2. базаахгүй, завхай; дешёвый успех базаахгүй амжилт; дешёвые шуточки завхай шог яриа.

ДЕ-ЮРЕ, нареч. (книжн.). хууль ёсоор; признать державу де-юре гүрнийг хууль ёсоор зөвшөөрөх.

ДЕЯНИЕ, -я, ср. (высок.). үйлс; великое деяние их үйлс.

ДЕЯТЕЛЬ, -я, м. зүтгэлтэн, зүтгэгч; государственный деятель төрийн зүтгэлтэн; деятель науки шинжилгээний зүтгэлтэн; заслуженный деятель гавъяат зүтгэлтэн.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. ажиллагаа, үйл ажил; научная деятельность шинжилгээний үйл ажил.

ДЕЯТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, оролд голтой, хичээлтэй, хөдөлгөөнтэй, идэвхтэй; принимать деятельное участие идэвхтэй оролцох; деятельный человек оролдлоготой хүн, хөдөлгөөнтэй хүн.

ДЖАЗ, -а, м. джаз (үлээвэр, цохивор, шуугиант зэвсгийн найрал хөгжим).

ДЖАЗОВЫЙ, -ая, -ое. жаз хөгжимийн.

ДЖЕМПЕР, -а, м. жемпер, сүлжмэл хантааз, цээживч, цэгдэг.

ДЖЕНТЛЬМЕН, -а, м. боловсон хүн, ёсорхог хүн; ☆ джентльменское соглашение аман хэлэлцээр

ДЖИГИТ, -а, м. жигит, гавшгай морьтон, моринд чадамгай хүн.

ДЖИГИТОВАТЬ, -тую, -туешь; несов. ДЖИГИТОВКА, -и, жс. морин сургууль, моринь давхнут тонгогч (давхиж яваа морин дээр өлдэг хөдөлгөөн хийх).

ДЖУНГЛИ, -ей. ширэнгэ, ой, битүү шугуй.

ДЗОТ, -а, м. зот, буудлагын хорго, буудлагын бэхэлсэн газар (мод шороогоор бэхэлсэн буудлагын газар).

ДИАБЕТ, -а, м. шээрэн өвчин, шижин; сахарный диабет чихэр шээрэн.

ДИАГНОЗ, -а, м. онош; устанавливать диагноз өвчинд онош тогтоох; ставить диагноз онош тавих.

ДИАГНОСТИКА, -и, жс. онош зүй, оношгийн зүй, өвчнийг таних ухаан.

ДИАГОНАЛЬ, -и, жс. ташууч, ташуу шугам, хушуудлах шугам; располагать по диагонали ташуучлан жагсаах, хушуудлан жагсах.

ДИАГОНАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. диагональ, ташууч, кушуулах, сөөлжүү; в диагональном направлении ташууч чиглэлээр.

ДИАГРАММА, *-ы, жс*. диаграмм, жишиг зураг, харьцангуй жишиг.

ДИАДЕМА, *-ы, жс*. титэм, овоодой.

ДИАКРИТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*: ялгах, үсгийн дуудлагыг ялгах нэмэлт; диакритический знак ялгах тэмдэг.

ДИАЛЕКТ, *-а, м*. аялгуу, аман аялгуу; местные диалекты нутгийн аман аялгуу.

ДИАЛЕКТИЗМ, *-а, м*. нутгийн үг, нутгийн аялгуу.

ДИАЛЕКТИК, *-а, м*. диалектикч.

ДИАЛЕКТИКА, *-и, жс*. диалектик (байгаль ба хүний нийгмийн хөгжил, хөдөлгөөний нийт хуудалын тухай шинжлэх ухаан).

ДИАЛЕКТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна*. диалектик; диалектический материализм диалектик материализм; диалектический метод диалектик арга (хари зүйлүүдийн зөрчлөөс хөгжил хөдлөл үүснэ гэдэг марксист шинжлэх ухааны арга).

ДИАЛЕКТОЛОГИЯ, *-и, жс*. аялгууны судлал, аман аялгууны судлал.

ДИОЛОГ, *-а, м*. харилцан яриа, харилцан ярих, кослог яриа.

ДИАЛОГИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. харилцан ярианы.

ДИАМАТ, *-а, м*. (диалектический материализм) диалектик материализм.

ДИАМЕТР, *-а, м*. диаметр, тэнгэлэг, голч (дугригийн голыг дайрсан шугам).

ДИАМЕТРАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. 1. голч шугамын хоёр үзүүрийн: 2. тэс, огт; диаметральная противоположность тэс өөр.

ДИАПАЗОН, *-а, м*. 1. диапазон, цар, чинээ, хөгжим дууны цар; 2. хир хэмжээ, багтаамж, мэдэц.

ДИАПОЗИТИВ, *-а, м*. зурагт шил, зурагт хальс.

ДИАФРАГМА, *-ы, жс*. (спец.). 1. өрц; 2. диафрагм, өрцөн сөхүүр.

ДИВАН, *-а, м*. диван, урт зөөлөн сандал, буйдан

ДИВЕРСАНТ, *-а, м*. хорлон сүйтгэгч.

ДИВЕРСИОННЫЙ, *-ая, -ое*. хорлон сүйтгэх; диверсионный акт хорлон сүйтгэх явдал.

ДИВЕРСИЯ, *-и, жс*. хорлон сүйтгэх.

ДИВЕРТИСМЕНТ, *-а, м*. зугаа наадам, нэмсэн тоглолт.

ДЕВИДЕНД, *-а, м*. ногдол ашиг.

ДИВИЗИОН, *-а, м*. дивизион; кавалерийский дивизион морьт цэргийн дивизион.

ДИВИЗИОННЫЙ, *-ая, -ое*. дивизионы, дивизион цэргийн.

ДИВИЗИЯ, *-и, жс*. дивизи (хэдэн хороо цэрэг); пехотная дивизия явган цэргийн дивизи; стрелковая дивизия буудлагын дивизи.

ДИВИТЬ, *-влю, -вишь; несов., кого-что* (разг.). хачирхуулах, гайхуулах.

ДИВИТЬСЯ, *-влюсь, -вишья; несов., кому-чему* (разг.). хачирхах, гайхах; я дивился его успехам би түүний амжилтыг хачирхаж байлаа.

ДИВНО, нареч. хачирхалтай, хачин, гайхалтай.

ДИВНЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -вна*. хачин, хачирхалтай, хачин сайхан, гайхамшиг; дивные дела хачин хэрэг; дивный голос хачин сайхан хоолой.

ДИВО, *-а, ср.* (разг.). хачин, хачин сайхан, гайхалтай; что за диво? яасан хачин юм бэ? диву даваться гайхах, хачирхах; на диво! хачин сайхан!

ДИДАКТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. сургаалын, сургамжийн.

ДИЕТА, *-ы, жс*. цагаан хоол, сувиллын хоол, эмнэлгийн хөнгөн хоол; посадить на диету цагаан хоол идүүлэх.

ДИЕТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. цагаан хоолны, сувиллын, эмнэлгийн хөнгөн хоолны; диетическая столовая цагаан хоолны гуанз; диетическое питание сувиллын хоол.

ДИЗЕЛЬ, *-я, м*. дизель, дотоод шатлын хөдөлгүүр.

ДИЗЕНТЕРИЯ, *-и, жс*. дизентери, улаан суулга, цусан гүйлгээ өвчин, жүсэр.

ДИКАРЬ, *-я, м*. зэрлэг хүн.

ДИКИЙ, *-ая, -ое; дик, дика, дико*. 1. зэрлэг, бүдүүлэг; дикое животное зэрлэг амьтан (ан гөрөөс); дикие племена зэрлэг аймгууд, бүдүүлэг аймгууд; 2. зэрлэг, хээрийн; дикая яблоня зэрлэг алм, өрөл; дикая утка хээрийн нугас; 3. аглаг, хээр, зэлүүд; буйд, эзгүй; дикая местность аглаг газар, зэлүүд нутаг; 4. ичимхий, зожиг, бишүүрхүү; дикий ребёнок ичимхий хүүхэд; 5. догшин, зэрлэг; дикие нравы догшин зан, зэрлэг заншил; 6. зэрлэг, эмнэг; дикая лошадь эмнэг морь. тахь; ☆ дикий баран-самец угалз; дикий баран-самка аргаль; дикий баран хонин гөрөөс, аргаль угалз; дикий верблюд тэмээн гөрөөс, хавтгай; дикий зверь араатан.

ДИКОБРАЗ, *-а, м*. үхэр зараа.

ДИКОВИНА, *-ы, жс*. **ДИКОВИНКА**, *-и, жс*. хачин, жигтэй; что за диковина? ямар хачин юм бэ? в диковину жигтэй юм.

ДИКОВИННЫЙ, *-ая, -ое; кратк. ф, муж. неупотр., -нна* (разг.). хачин, жигтэй, ер бусын; диковинный случай жигтэй явдал, ер бусын тохиол.

ДИКОРАСТУЩИЙ, *-ая, -ее*. зэрлэг, зэрлэг ургадаг, хээрийн, гаримал бус.

ДИКОСТЬ, *-и, жс*. 1. зэрлэг; 2. дэмий юм, шал дэмий.

ДИКТАНТ, *-а, м*. цээж бичиг, цээжээр бичих, сонсож бичих; писать диктант цээжээр бичих.

ДИКТАТ, *-а, м*. (презр.). шахааж хүлээлгэх, тулгаж хүлээлгэх; политика диктата американского империализма америкийн эзэрхэг түрэмгийн шахааж хүлээлгэх боллого.

ДИКТАТОР, *-а, м*. диктатор, дарангуйлан захирагч.

ДИКТАТОРСКИЙ, *-ая, -ое*. ганцаараа захирах, диктаторын, дарангуйлан захирах; диктаторская власть дарангуйлан захирах засаг.

ДИКТАТОРСТВО, *-а, ср.*, **ДИКТАТОРСТВОВАТЬ**, *-таую, -твусь; несов.* дарангуйлан захирах, ганцаараа захирах, диктаторлох.

ДИКТАТУРА, *-ы, жс*. диктатур, дарангуйлан захирах засаг; диктатура пролетариата пролетарийн диктатур, ажилчин ангийн дарангуйлан захирах засаг.

ДИКТОВАТЬ, *-тую, -туешь; несов., что*. 1. цээжээр бичүүлэх, хэлж бичүүлэх; диктовать ученикам сурагчдад цээжээр бичүүлэх; диктовать письмо машинистке машины бичээчид захидал хэлж бичүүлэх; 2. тулгаж хэлүүлэх, тушаах, албадан хүлээлгэх; диктовать условия албадан тулгах; диктовать свою волю побежденному ялагдсан этгээдэд өөрийн саналыг тушааж хүлээлгэх.

ДИКТОВКА, *-и, жс*. 1. цээжээр бичүүлэх; 2. шахааж бичүүлэх, тулгаж бичүүлэх, тушаалаар бичих; под диктовку тушаалыг дагаж бичих.

ДИКТОР, *-а, м*. диктор, уншигч, радио нэвтрүүлэгч

ДИКЦИЯ, *-и, жс*. үгийн дуудлага, дуудлага, тэд хэлэх; речь была трудно произнесена вследствие.

плохой дикции оратора илтгэгчийн үгийн дуудлага муу учраас ойлгоход хэцүү байлаа.

ДИЛЕММА, -ы, ж. хоёрын нэгийг шилэх; перед ним стоит дилемма хоёрын нэгийг шилэх явдал түүнд оногдов.

ДИЛЕТАНТ, -а, м. зөвхөн шохоорхогч, өнгө сонирхогч, гүехэн мэдлэгтэн.

ДИЛЕТАНТСКИЙ, -ая, -ое. зөвхөн шохоорхох, өнгө сонирхох, гүехэн мэдлэгтэй.

ДИЛЕТАНТСТВО, -а, ср. зөвхөн шохоорхох, өнгө сонирхох, гүехэн мэдлэг.

ДИНАМИКА, -и, ж. 1. динамик, хүчлэг, бодисын хөдлөлийн ухаан; 2. хөдлөл, явц; динамика общественного развития нийгмийн хөгжлийн явц; 3. хөдлөл, эрчимтэй хөдлөл, их хөдлөл; в этой пьесе много динамики энэ жүжигт эрчимтэй хөдлөл их байна.

ДИНАМИТ, -а, м. динамит (тэсрэх юм).

ДИНАМИТНЫЙ, -ая, -ое. динамитын, динамиттай. ДИНАМИТЧИК, -а, м. динамитач.

ДИНАМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. динамикийн, эрчтэй хөдлөлтэй; динамическая теория динамикийн онол; динамическое движение эрчтэй хөдөлгөөн; динамическая музыка хөдлөлтэй хөгжим.

ДИНАМИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (кнжн.). хөдлөнгө, эрчимтэй, эрч хүчтэй; динамичный танец эрчимтэй бүжиг.

ДИНАМО, нескл. ср. динам, цахилгаан гаргах машин.

ДИНАМОМАШИНА, -ы, ж. динам машина, цахилгаан гаргах машин.

ДИНАСТИЯ, -и, ж. 1. овгийн хаад, нэг угсааны хаад; династия Романовых Романов овгийн хаад; 2. улс, гүрэн; юаньская династия юань улс; мниская династия мин улс.

ДИНОЗАВР, -а, м. динозавр, аварга гүрвэл, үлэг гүрвэл, луу.

ДИНЬ-ДИНЬ, звукоподр. жин-жин (хонхны дуу).

ДИПКУРЬЕР, -а, м. дипломатик курьер, элчин яамны буухиа, дипломат элч.

ДИПЛОМ, -а, м. 1. диплом үнэмлэх, сургууль төгссөний үнэмлэх; 2. үзэсгэлэнд шалгарсан үнэмлэх.

ДИПЛОМАНТ, -а, м. уралдаанд шалгарч дипломоор шагнуулагч.

ДИПЛОМАТ, -а, м. 1. гадаад харилцааны ажилтан; 2. ухаан зальтай хүн, зальжин хүн.

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЙ, нареч., ДИПЛОМАТИЧНО, нареч., ДИПЛОМАТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. харьцахдаа чадамгай, зальжин, догь, ухаан зальтай; дипломатичный ответ ухаан зальтай харну.

ДИПЛОМАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. дипломат, элчин; дипломатическое отношение дипломат харилцаа, элчин харилцаа; дипломатическая миссия дипломат элчин яам, дипломат даалгавар; 2. дипломат, харьцахдаа чадамгай, зальжин, догь, ухаан зальтай; дипломатический подход к делу хэрэг ажилд ухаан зальтай хандах.

ДИПЛОМАТИЯ, -и, ж. 1. дипломат, дипломат явдал, гадаад харилцааны ажил; 2. ухаан заль; пустить в ход дипломатию ухаан залиа гаргах.

ДИПЛОМАТИЧНЫЙ, -ая, -ое. дипломат, дипломаттай, дээд сургууль төгссөн үнэмлэхтэй.

ДИПЛОМНИК, -а, м. дипломч, шалгалтын зохиол бичигч оюутан.

ДИПЛОМНЫЙ, -ая, -ое. дипломын, сургууль төгсгөх шалгалтын; дипломная работа студента оюутны дипломын ажил.

ДИРЕКТИВА, -ы, ж. удирдамж, захирамж; давать директиву удирдамж өгөх.

ДИРЕКТИВНЫЙ, -ая, -ое. удирдамжийн, захирамжийн; директивное указание удирдамжийн заавар.

ДИРЕКТОР, -а, мн.-й, -ов, м. захирал, дарга, эрхлэгч; директор школы сургуулийн захирал.

ДИРЕКТОРИЯ, -и, ж. директори, дээд захиргаа.

ДИРЕКТОРСКИЙ, -ая, -ое. захирлын, даргын; директорский кабинет захирлын өрөө.

ДИРЕКЦИЯ, -и, ж. захиргаа; дирекция театра театрын захиргаа.

ДИРИЖАБЛЬ, -я, м. дирижабль, агаарын хөнгөн хийт онгоц.

ДИРИЖЁР, -а, м. удирдаач, хөгжмийн удирдаач, хөг зохицуулагч; дирижёр оркестра найрал хөгжмийн удирдаач.

ДИРИЖЁРСКИЙ, -ая, -ое. удирдаачийн; дирижёрская палочка удирдаачийн дохиур.

ДИРИЖИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., чем. хөгжим удирдах, хөг зохицуулах; дирижировать оркестром найрал хөгжим удирдах.

ДИСГАРМОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. дуурсгалангүй болгох, дуурсалгүй болгох, зөрөлдүүлэх, зохицолгүй болгох.

ДИСГАРМОНИЯ, -и, ж. дуурсгалангүй, дуурсалгүй, зөрөлдөх, зохицолгүй.

ДИСК, -а, м. 1. диск, зээрэнхий, зээрэнцэг, хавтгай дугариг; диск для метания шидэх зээрэнхий; 2. дүгрэг; диск луны сарны дүгрэг.

ДИСКАНТ, -а, м. нарийн дуу, хангинам шингэм хоолой, цангинах дуу.

ДИСКВАЛИФИЦИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. 1. гүйцэтгэх эрхийг хасах, мэргэжлийн эрхийг хасах; дисквалификация спортсмена биеийн тамирчийн гүйцэтгэх эрхийг хасах; 2. мэргэжилгүй болгох, мэргэжилгүй гэж үзэх, чадваргүй гэж үзэх.

ДИСКРЕДИТАЦИЯ, -и, ж., ДИСКРЕДИТИРОВАНИЕ, -я, ср. ДИСКРЕДИТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. нэрийг гутаах, олны өмнө нэрийг гутаах, нэр хугалах, нэр хүндийг бууруулах.

ДИСКРЕДИТИРОВАТЬСЯ, -руется; сов. и несов. нэр гутах, нэр хугарах, нэр хүнд буурах.

ДИСКРИМИНАЦИЯ, -и, ж., ДИСКРИМИНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., кого-что., ДИСК-

РИМИНАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. галуурхах, алагчлах, ялгаварлан хяхах; расовая дискриминация в капиталистических странах хөрөнгөтөн орнуудад арьс өнгөөр ялгаварлан хяхах явдал.

ДИСКУССИОННЫЙ, -ая, -ое. шүүмжлэн хэлэлцэх, маргаантай; в дискуссионном порядке шүүмжлэн хэлэлцэхээр; дискуссионный вопрос маргаантай асуудал.

ДИСКУССИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., что, о чём., ДИСКУТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что или о чём. шүүмжлэн хэлэлцэх, маргах, шүүмжлэлцэх.

ДИСКУССИЯ, -и, ж. өргөн шүүмжлэл, шүүмжлэн мэтгэлцэх, шүүмжлэлцэн, маргаан; свободная дискуссия чөлөөт шүүмжлэлцэн.

ДИСЛОКАЦИЯ, -и, ж., ДИСЛОЦИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). 1. шилжээс, шилжих, зөрөлдөх; дислокация костей яс шилжих, бэртсэн яс зөрөлдөх; 2. байрлуулах; дислокация армии армийг байрлуулах.

ДИСПАНСЕР, -а, м. диспансер, эмчлэн сэргийлэх газар.

ДИСПАНСЕРНЫЙ, -ая, -ое. диспансерын, эмчлэн сэргийлэх газрын, эмчлэн гэргийлэх.

ДИСПЕ'ТЧЕР, -а, м. диспетчер, мэдээч; диспетчер поезда галт тэрэгний мэдээч.

ДИСПЕ'ТЧЕРСКИЙ, -ая, -ое. диспетчерийн, мэдээчийн; диспетчерская вышка мэдээчийн цамхаг.

ДИСПОЗИ'ЦИЯ, -и, жс. диспозици, байлдаанд бэлэн байрлах, бэлэн жагсах.

ДИСПРОПОР'ЦИЯ, -и, жс. диспропорци, пропорцигүй болох, тэнцвэргүй болох, хэмжээ таарцгүй болох.

ДИ'СПУТ, -а, м. эрдмийн маргаан, диспут, ном хаялдах.

ДИСПУТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (кишжн.) эрдмийн маргаан хийх, диспут хийх, ном хаялдах.

ДИССЕРТА'НТ, -а, м. диссертаци хамгаалагч, эрдмийн зэрэг хамгаалагч, эрдмийн зэрэг горнилогч.

ДИССЕРТА'ЦИЯ, -и, жс. диссертаци, эрдмийн зэрэг горнилох зохиол; защищать диссертацию диссертаци хамгаалах; кандидатская диссертация дэд эрдэмтний диссертаци.

ДИССИДЕ'НТ, -а, м. тэрсүүд, тэрс үзэлтэн, өөрөөр сэтгэгчид.

ДИССИМИЛЯ'ЦИЯ, -и, жс. (кишжн.) ондооших.

ДИССОНА'НС, -а, м. 1. дууны харшлал, ая сөөлжих; 2. харшлал, дэг алдуулах; внести диссонанс в работу ажлын дэг алдуулах.

ДИССОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. дуу харцлах, ая сөөлжих, дэг алдах.

ДИСТА'НЦИЯ, -и, жс. 1. зай, завсар, зайтай газар; соблюдать дистанцию зайг барих; на большой дистанции хол зайтай газарт; 2. анги; дистанция пути замын анги; дистанция сигнализации и связи дохио холбооны анги.

ДИСТИЛЛИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. нэрсэн; дистиллированная вода нэрсэн ус.

ДИСТИЛЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ированный; сов. и несов., что (пец.), **ДИСТИЛЛЯ'ЦИЯ**, -и, жс. нэрэх.

ДИСЦИПЛИ'НА I, -ы, жс. сахилга; трудовая дисциплина хөдөлмөрийн сахилга; поднять дисциплину сахилгыг дээшлүүлэх.

ДИСЦИПЛИ'НА II, -ы, жс. (кишжн.) салбар ухаан, шижилгээний тусгай ухаан, ухааны зүй; историческая дисциплина түүхийн салбар ухаан.

ДИСЦИПЛИ'НАРНЫЙ, -ая, -ое. сахилгын; дисциплинарное взыскание сахилгын шийтгэл; дисциплинарный устав сахилгын дүрэм.

ДИСЦИПЛИ'НОВАННОСТЬ, -и, жс., **ДИСЦИПЛИ'НОВАННЫЙ**, -ая, -ое., сахилга баттай, журамтай, сахилга сайтай.

ДИСЦИПЛИ'НОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. сахилга журмыг бататгах, сахилгатай болгох.

ДИТЯ', род. и дат. дитяти, дитятею, о дитяти, мн. дѣти, ср. нях хүүхэд, бэлчир хүүхэд.

ДИФИРАМ'Б, -а, м. хөтөрхий магтах, магтаал; петь дифирамбы хөтөрхий магтан дуурсгах.

ДИФТЕРИ'ЙНЫЙ, -ая, -ое., **ДИФТЕРИ'ТНЫЙ**, -ая, -ое. сахууны; дифтеритная сыворотка сахууны шар ус; дифтеритная прививка сахууны тарилга; дифтеритный антитоксин сахууны ерөндөг.

ДИФТЕРИ'Т, -а, м. **ДИФТЕРИ'Я**, -и, жс. сахуу, колойн сахуу.

ДИФО'НТ, -а, м. хос эгшиг.

ДИФФЕРЕНЦИА'Л, -а, м. дифференциал ялгал.

ДИФФЕРЕНЦИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. дифференциал, дифференциалын; дифференциальное ачисление дифференциал тоолол; 2. ялгаварт; дифференциальная среда ялгаварт орчин.

ДИФФЕРЕНЦИА'ЦИЯ, -и, жс. ялгарал, ялгаралт, ялгавар; классовая дифференциация ангийн ялгаралт.

ДИФФЕРЕНЦИ'РОВАТЬ, -рую. -руешь; -анный; сов. и несов., что. ялгах, ялгалах.

ДИФФУ'ЗИЯ, -и, жс. (пец.). диффузи, нэвчих, нэвчээслэх, халдан шингэх.

ДИФФУ'ЗНЫЙ, -ая, -ое, нэвчсэн, халдан шингэх, нэвчээ.

ДИЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зэрлэгших; 2. эмнэгших, ардагших.

ДИЧИ'ТЬСЯ, -чусь, -чишься; несов. (разг.). бишүүрхэх; дичиться посторонних бусдаас бишүүрхэх.

ДИЧО'К, -ика, м. 1. жимсний зэрлэг мод; 2. бишүүрхэг хүүхэд.

ДИЧЬ, -и, жс. 1. ангийн шувуу; 2. шувууны мах; 3. дэмий уг.

ДЛИНА', -ы, жс. урт, уртаараа, уртаашаа; длиной в два метра урт нь хоёр метр, хоёр метр урт; в длину уртаараа; меры длины уртын хэмжээ.

ДЛИННОНО'ГИЙ, -ая, -ое. урт хөлтэй, урт чацтай.

ДЛИННОНО'СЫЙ, -ая, -ое. урт хамартай, унжуу хамартай.

ДЛИННОТА', -ы, мн, -оты, -от, жс. 1. урт; 2. нуруу, нуруусан юм; много длиннот в рассказе өгүүлэлт нуруусан юм олон байна.

ДЛИ'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна, -нно. 1. урт; длинный путь урт зам; 2. удаан; длинный перерыв удаан завсарлал; ☆ у него длинный язык задтай амтай хүн, урт хушуутай хүн.

ДЛИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. удаан түргэн, урт богино; длительность рабочего дня ажлын өдрийн урт богино; длительность звука авианы урт богино.

ДЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. удаан, удаан хугацааны, өнгө удаан, урт; длительный отпуск удаан хугацааны амралтын чөлөө.

ДЛИ'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр., длиться; несов. удах, үргэлжлэх; недолго длилась наша беседа бидний яриа их удсангүй; собрание длилось два часа хурал хоёр цаг үргэлжлэв.

ДЛЯ, предлог с род. п. 1. тул, тулд, тусын тулд, төлөө, төлөө зориулах; всё для победы ялалтын тул цөмийг, бүгдийг ялалтын төлөө зориулах; он приехал сюда для отдыха тэр хүн энд амрахын тул ирсэн; для того, чтобы тэгэхийн тул, илгэхийн төлөө; 2. -д, -т; вредно для здоровья эрүүл мэндэд хортой, биенд хортой; непроницаемы для воды усанд нэвтрэхгүй, ус нэвтрэхгүй; эта книга необходима для него энэ ном түүнд заавал хэрэгтэй; готовить обед для вас танд хоол хийх; 3. -д зориулах; готовить плакаты к 1-ому Мая Майн нэгэнд зориулан зурагт хуудас бэлтгэх; книга для детей хүүхэд зориулсан ном; для юношества идэрчүүдэд зориулан; 4. -ын, -ны; кувшины для воды усны домбо; банка для бумаги бичгийн хавтас; 5. -аар, -ээр, гэж; он приехал для учёбы тэр хүн сурахаар иржээ, тэр хүн сурах гэж иржээ.

ДНЕВА'ЛЬНЫЙ, -ого, м. өдрийн жижүүр.

ДНЕВА'ТЬ, днью, днюшь; несов. өнжих, өдөржин байх; дневать и ночевать өнжих, хонох, хонон өнжин.

ДНЕВНИ'К, -а, м. өдрийн тэмдэглэл, өдөрдийн дэвтэр; вести дневник өдрийн тэмдэглэл хийх; школьный дневник сургуулийн өдрийн тэмдэглэл.

ДНЕВНО'Й, -ая, -ое. өдрийн, өдөрчийн; дневной свет өдрийн гэрэл; дневной заработок өдрийн хөлс,

өдрийн цалин; диевой переход өдрийн газар; өдөрчийн газар.

ДНЁМ, нареч. өдөр, өдөртөө; днём и ночью өдөр шөнөгүй.

ДНИЩЕ, -а, ср. ёроол, оёор;

ДНО, *дна*, ср. 1. ёроол, оёор; **дно моря** далайн ёроол; на дне ёроолд; **достать до дна** ёроолд хүрэх; ийти ко дну ёроолд орох, живэх; 2. ёроолд, живүүлэх; **пускать ко дну** ёроолд оруулах, живүүлэх; 3. шавхах, дуусгах; **пить до дна** шавхан уух, дуустал уух; **использовать ресурсы до дна** нөөц бэлтгэлийг шавхан ашиглах; ☆ **перевернуть вверх дном** хөмрөх, хөмрүүлэх, онгичиж урвуулах; **золотое дно** алтын сан, олзтой газар.

ДО, предлог с род. п. 1. хүртэл, болтол, -тал, -тэл; **до города** осталосъ пять километров хот хүртэл таван километр үлджээ; **ждать до вечера** үдэш бодтол хүлээх; **отложить до его возвращения** түүний буцаж иртэл хойшлуулах; **до рассвета** үүр цайтал; **промокнуть до костей** ясандаа хүртэл норох, шал нойтон болох; **до особого распоряжения** тусгай тушаал гартал; **весом до двух килограммов** хоёр килограмм хүртэл жинтэй; 2. хүрэх, очих, тулах, тулж очих; **мы дошли до леса** бид ойд хүрэх, бид ойд тулж очив; 3. өмнө, урьд; **до революции** хувьсгалын өмнө; **до наступления** холодов хүйтэн болохоос урьд; **до и после** урьд хожид; 4. шахам, хүрэх, -аад, ээд; **зал вмещает до тысячи человек** танхимд мянга шахам хүн багтана; **мороз доходит до сорока градусов** хүйтэн дөчөөд градус болж байна, хүйтэн дөчин градус хүрч байна; 5. доош, хүртэл; **дети до десяти лет** арваас доош насны хүүхэд, **арав хүртэл** насны хүүхэд; ☆ **ему не до ватаны** тухай бодох ч аргагүй байна, таныг бодох байтугай өөрийгөө яая гэж байна; **мне не до шуток** над тоглох шоглох ч арга алга; **он так занят, что ему не до прогулок** тэр зугаалах ч завгүй их ажилтай байна; **что до меня, то я согласен** миний хувьд гэвэл би зөвшөөрч байна; **до свидания** баяртай! баяртай учирья; **до чего интресна** книга яасан сонин ном бэ! **до сих пор** одоо хүртэл.

ДОБАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что и чего., **ДОБАВЛЯТЬ** -яю, -яешь; несов. нэмэх.

ДОБАВКА, -и, ж., (разг.). нэмэр.

ДОБАВЛЕНИЕ, -я, ср. нэмэлт, нэмэх; **примечания и добавления** тайлбар нэмэлт; **в добавление к сказанному** хэлсэн үгэндээ нэмэлт болгон.

ДОБАВОЧНЫЙ, -ая, -ое. нэмэлтийн, нэмсэн, нэмэгдэл; **добавочная прибыль** нэмэгдэл ашиг.

ДОБЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОБЕЖАТЬ**, -егу, -ежишь, -егут; сов. гүйж хүрэх; **добежать до дома** гэртээ гүйж хүрэх.

ДОБЕГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. гүйн гүйсээр; **добегаться до простуды** гүйн гүйсээр ханиад хүрэх.

ДОБЕЛА, нареч. 1. цайтал, гялайтал; **отмыть добела** цайтал угаах, гялайтал угаах; 2. улайстал, улайсгах; **раскалить железо добела** төмөр улайстал халаах, төмөр улайсгах.

ДОБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нэрмэх, дуустал цохих, эвдэж дуусах.

ДОБИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. оролдох, -уулахыг оролдох, гэж оролдох, хүрэх, чармайх, -уулж чадах; **добиваться решения** тогтоол гаргуулахыг оролдох; **добиваться успеха** амжилтад хүрэхийг оролдох; **от него слова не добьешься** түүгээр үг хэлдүүлж чадахгүй.

ДОБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ДОБРАТЬСЯ**, -берусь, берешься; -ался, -алась; сов. до кого-чего (разг.). 1. хүрэх; **добраться до дома**

гэртээ хүрэх; 2. учрыг олох; **добраться до сути дела** хэргийн голд хүрэх, хэргийн учрыг олох.

ДОБИТЬ, -бью, -бьешь; -бей; -ишь; сов., **кого-что**. нэрмэх, дуустал цохих, хэмхчиж дуусах; **добить врага** дайсныг дуустал цохих; **добили все чашки** аягануудыг хэмхчиж дуусав.

ДОБИТЬСЯ, -бьюсь, -бьешься; -бейся; сов., **чего**. олох, оролдох, хүрэх, чармайх; **наша страна добилась** больших успехов манай орон их амжилт олов; **добиться своего** санасандаа хүрэхийг чармайх.

ДОБЛЕСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (высок.). гавьяат, баатарлаг, чин зоригт; **доблестный труд** гавьяат хөдөлмөр; **доблестные защитники родины** эх орны баатарлаг хамгаалагчид.

ДОБЛЕСТЬ, -и, ж. (высок.). гавьяа, гавьяат явдал; баатарлаг зүтгэл; **проявить доблесть** гавьяа байгуулах; **трудовая доблесть** хөдөлмөрийн гавьяа.

ДОБРАТЬСЯ, -берусь, -берешься; -ался, -алась; сов., до кого-чего (разг.). хүрэх, учрыг олох.

ДОБРО I, -а, ср. 1. сайн, сайн юм, тус; **он желает вам добра** тэр хүн танд сайныг хүсч байна; **желать добра** сайныг ерөөх; **сделать много добра** людям олонд их тус хүргэх; 2. юм, баялаг, эд зөөр, хөрөнгө; **чужое добро** бусдын хөрөнгө, хүний юм.

ДОБРО II, нареч. (обл.). за, сайн, болно, тэгье; **добро!** сдлаем так болно, за тэгье; ☆ **добро пожаловать** морилон орно уу, тавтай морилно уу, тавтай ажаармуу, орох ажаамуу; **не к добру** сайн юм болохгүй нь, базаахгүй юм болох нь, эзтэй байна.

ДОВОРОЛЕЦ, -льца, м. сайн дураар элсэгч, элсэгч, сайн дурын цэрэг, элссэн цэрэг; **пойти в арми** добровольцем цэрэгт сайн дураар орох, цэрэгт элсэх.

ДОВОРОЛЬНО, нареч. сайн дураар, хүслээрээ.

ДОВОРОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сайн дурын; **добровольное общество** сайн дурын нийгэмлэг; **на добровольных началах** сайн дураараа, өөрсдийн хүслээр.

ДОВОРОЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. сайн дурын, сайн дуртны.

ДОВОДЕТЕЛЬ, -и, ж. (книжн.). буян, буянт үйл, ач тус, сайн үйл.

ДОВОДЕТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). буянтай, буяны, ач тустай, сайн үйлийн; **добродетельный человек** буянтай хүн.

ДОБРОДУШИЕ, -я, ср. сайн сэтгэл, цагаан сэтгэл, бодь.

ДОБРОДУШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. сайн сэтгэлтэй, цагаан сэтгэлтэй, бодь сэтгэлтэй.

ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬ, -я, м. (книжн.). сайныг хүсэгч, сайныг ерөөгч.

ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сайныг хүсэх, сайныг ерөөх, сайн санаатай.

ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬСТВО, -а, ср. сайн санаа, сайн ерөөл, сайныг хүсэх явдал.

ДОБРОКАЧЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. сайн чанар, сайн ястай; **доброкачественность** продуктов хүсний сайн чанар.

ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. 1. сайн ястай, сайн чанартай, чансаатай; **доброкачественный товар** сайн чанартай таваар; 2. хоргүй; **доброкачественная опухоль** хоргүй хавдар.

ДОБРОМ, нареч. (разг.). сайн дураар, хүслээрээ, саналаараа; **лучше добром** отдай сайн дураар өгчлэхвөл дээр.

ДОБРОСЕРДЕЧИЕ, -я, ср., **ДОБРОСЕРДЕЧНОСТЬ**, -и, ж. сайн сэтгэл, ээлдэг найр.

ДОБРОСЕРДЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). сайн сэтгэлтэй, эелдэг найртай.

ДОБРО'СИТЬ, -ошу, -ошибь; сов. хүртэл шидэх, хүртэл хаях; добросить мяч до сетки бөмбөгийг торонд хүртэл шидэх.

ДОБРОСО'ВЕСТНО, нареч. шударгаар, үнэнчээр, шударга, сайнаар; добросовестно относиться к своим обязанностям оногдсон үүргээ шударгаар гүйцэтгэж байх.

ДОБРОСО'ВЕСТНОСТЬ, -и, ж., **ДОБРОСО'ВЕСТНЫЙ**, -ая, -ое; -тен, -тна. шударга сайн үнэнч, нягт нямбай; добросовестный работник шударга сайн ажилтан.

ДОБРОСОСЕ'ДСКИЙ, -ая, -ое. сайн хөршийн, нөхөр ёсны; добрососедские отношения сайн хөршийн харилцаа.

ДОБРОТА', -ы, ж. сайн зан, сайн сэтгэл, буянт сэтгэл.

ДОБРО'ТНОСТЬ, -и, ж. яс чанар, чансаа.

ДОБРО'ТНЫЙ, -ая, -ое. сайн чанартай, яс чанар сайтай, чансаатай; добротное сукно сайн чанартай цэмбэ.

ДО'БРЫЙ, -ая, -ое; добр, добра, добро; добрейший. сайн, сайн чанартай, цагаан санаатай; добрый человек сайн хүн; добрый молодец сайн эр; доброе имя сайн нэр; ☆ будьте добры! тэгж өгөөч, ингэж өгөөч! по доброй воле сайн дураараа; всего доброго! баяртай, сайн суугаарай! добрый день сайн уу; чего доброго яаж ч магад; люди доброй воли сайн санаат хүмүүс; добрых три часа бүхэл гурван цаг.

ДОБРЯ'К, -а, м. (разг.). сайн сэтгэлт хүн, сайн хүн.

ДОБУДИ'ТЬСЯ, -ужусь, -удишься; сов. арай кийж сэрээх, арай чамай сэрээх; с трудом добудился арай чамай сэрээв.

ДОБЫВА'НИЕ, -я, ср., **ДОБЫВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов., **ДОБЫ'ТЬ**, -буду, -будешь; добыл, добыла, добыло; добудь; -ывший; -ытый (добыт, добыта, добыто); сов., что. 1. олох; добывать нужную сумму денег хэрэгцээтэй мөнгийг олох; добывание средств к жизни амь зуух хөрөнгө олох; 2. малтах, гаргах, ухах, уудлах, малтаж гаргах, ашиглах; добывание каменного угля чулуун нүүрс малтаж гаргах; добыть нефть нефть гаргах, газрын чос гаргаж авах.

ДОБЫВА'ТЬСЯ, -ается; несов. олдох, малтагдах, гарах.

ДОБЫВА'ЮЩИЙ, -ая, -ое. малтах, гаргах, уурхайн, уудлах, олборлох; добывающая промышленность олборлох үйлдвэр.

ДОБЫ'ЧА, -и, ж. 1. олсон юм, олз; охотники вернулись с богатой добычей анчид их олзтой буцаж ирвэ; военная добыча цэргийн олз; волк вышел на добычу чоно олз хайхаар гарав; 2. малтаж авах, ухах, уудлах; добыча каменного угля чулуун нүүрс малтаж авах; 3. автах, мэдэгдэх; дом стал добычей огня байшин түймэрт автав.

ДОВА'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что., **ДОВАРИ'ТЬ**, -арю, -аривь; сов. болтол чанах, гүйцэл чанах.

ДОВА'РИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ДОВАРИ'ТЬСЯ**, -арюсь, -аривься; сов. гүйцэд болох, сайн чанагдах; мясо ещё не доварилось мах гүйцэд болоогүй л байна.

ДОВЕДЕ'НИЕ, -я, ср., **ДОВЕЗТЧ'**, -зу, -зешь; -зз, -езла; -зённый (-ён, -ена); сов., кого-что. хүргэх, авчигч; довести до дому гэрт нь хүргэх.

ДОВЕ'РЕННОСТЬ, -и, ж. итгэмжлэл, итгэмжлэх бичиг, итгэмж бичиг; получить деньги по доверенности итгэмжлэлээр мөнгө авах.

ДОВЕ'РЕННЫЙ, -ая, -ое. төлөөлөгч, итгэмжит, төлөөний, найдлагатай; доверенное лицо итгэмжит хүн, төлөөний хүн.

ДОВЕ'РИЕ, -я, ср. итгэх, итгэл, итгэмж; обличённый доверием итгэл хүлээсэн: питать доверие итгэж болох; оправдать доверие итгэл биелүүлэх; потерять доверие итгэл алдах.

ДОВЕРИ'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). итгэмжлэгч, итгэгч.

ДОВЕ'РИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., кому-чему кого-что или с неопр. итгэх, найдах, итгэмжил өгөх, даалгах; доверить получить деньги мөнгө авах итгэмжлэл өгөх; доверить тайну нууцаа даалгах.

ДОВЕ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., кому-чему. итгэх, найдах, итгэмжлэх.

ДО'ВЕРХУ, нареч. дүүртэл, бялхтал, амсарт нь хүртэл, оройд нь тултал; наполнить ведро до верху хувинг амсарт нь хүртэл дүүргэх.

ДОВЕ'РЧИВОСТЬ, -и, ж., **ДОВЕ'РЧИВЫЙ**, -ая, -ое; -ив. итгэмтгий, амархан итгэдэг; доверчивый ребёнок итгэмтгий хүүхэд.

ДОВЕРША'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ДОВЕРШИ'ТЬ**, -шу, -ишь; -шённый (-ён, -ена); сов., что (высок.). гүйцээх, дуусгах, төгсгөх, эцэст нь хүргэх; довершить начатое дело эхэлсэн хэргээ эцэст нь хүргэх.

ДОВЕРШЕ'НИЕ, -я, ср. гүйцээх, төгсгөл, дуусвар, эцэст нь хүргэх; ☆ довершение всего түүний дээр, тэгээд бас; в довершение всех бед гай дээр гамшиг нэмж, хахсан дээр нударч.

ДОВЕРЯ'ТЬ, -аю, -аешь; несов. итгэх, найдах, итгэмжлэх; он мне доверяет во всем тэр хүн над бүх талаар итгэдэг.

ДОВЕРЯ'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. итгэх, найдах.

ДОВЕ'СИТЬ, -ешу, -есишь; сов. зохих жинд хүргэх, гүйцээж жигнэх.

ДОВЕ'СОК, -ска, м. зохих жинд хүргэх нэмэлт, жингийн нэмэлт.

ДОВЕСТИ', -еду, -едёшь; -ёл, -ела; -едший; -едённый (-ён, -ена); сов., кого-что до чего. 1. хүргэх; довести до дома гэрт нь хүргэх; довести дело до конца хэрэг ажлыг эцэст нь хүргэх; довести железную дорогу до города төмөр замыг хот хүргэх; 2. хүргэх, уулах, үүлэх; довести до слёз уйлахад хүргэх, уйлуулах; довести до сознания ойлгуулах; довести до сведения сонорт хүргэх, мэдэгдэх.

ДОВЕСТИ'СЬ, -едётся, безл.; сов. (разг.). тохиолдох, тохгох, тохиол болох; довелось встретиться уулзах тохиол боллоо.

ДОВЕ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. зохих жинд хүргэх, гүйцээж жигнэх.

ДОВЛЕ'ТЬ I, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов., кому-чему (стар.). биеэ дааж байх, хангалуун байх.

ДОВЛЕ'ТЬ II, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов., над кем-чем (разг.). давуу байх, давуутай байх.

ДО'ВОД, -а, м. учир, баримт, учир баримт; все доводы за и против болох эсэхийн учир баримт; веский довод ноцтой баримт; неоспоримый довод маргашгүй баримт.

ДОВОДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. хүргэх, хүргүүлэх; доводить до нужды гачигдалд хүргэх; доводить до отчаяния цөхөхөд хүргэх; 2. хүргэх, уулах, үүлэх; доводить до слёз уйлахад хүргэх, уйлуулах.

ДОВОДИ'ТЬСЯ, -ожусь, -одишься; несов. 1. тохиолдох, тохиох, тохиол болох; довелось побывати

там тэнд очих завшаан тохнолдов; 2. хургэх; доводится до всеобщего сведения нийтийн сонорт хүргэнэ; 3. болох, юм; он доводится ему братом тэр хүн түүний ах (дүү) нь болно.

ДОВОЕ'ННИЙ, *-ая, -ое*. дайны өмнөх, дайны урьдах; довоенное время дайны өмнөх үе.

ДОВОЗИ'ТЬ, *-ожу, -озишь*; *несов.* хургэх, аваачих; довожу его ежедневно до завода и еду дальше би түүнийг өдөр бүр заводад хүргээд цаашаа явдаг.

ДОВО'ЛЬНО, *нареч.* 1. болно, боллоо, хүрнэ, хүрдээ; с меня и этого довольно над энэ ч боллоо; 2. ханамжтай, хангалттай; довольно улыбался ханамжтай инээмсэглэв; 3. нилээд, нилээн, -втар; довольно хорошо нилээд сайн байна; он довольно моллод тэр хүн нилээд залуу, тэр залуувтар хүн; прошло уже довольно много времени нилээд олон цаг өнгөрлөө; 4. больё, зогсьё, цэглээ; довольно спорить маргаанаа зогсьё, маргахаа больё.

ДОВО'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна*. ханамжтай, сэтгэл дүүрэн, урамтай; довольный вид ханамжтай явз; быть довольным ханамжтай байх, урамтай байх.

ДОВО'ЛЬСТВИЕ, *-я, ср. (спец.)* хэрэглэл, хангалт, хүнс хувцас; снабжение довольствием хэрэглэлийг нийлүүлэх; снять с довольствия хангалтаас касах.

ДОВО'ЛЬСТВО, *-а, ср.* 1. чинээлэг, элбэг дэлбэг; жить в довольстве чинээлэг амьдрах; 2. хангалуун байдал, ханамжтай байдал, лицо выражало довольство царя нь хангалуун байдлыг илэрхийлэв.

ДОВО'ЛЬСТВОВАТЬСЯ, *-туюсь, -туешься*; *несов.* сэтгэл ханах, ханамжтай байх, боллоцох; довольствоваться малым бага юмаар сэтгэл ханах; довольствоваться скромным заработком бага цалингаар бололцож байх; 2. хэрэглэх, хангагдах.

ДОВЫ'БОРЫ, *-ов, ДОВЫ'БРАТЬ*, *-еру, -решь*; *сов.* нэмж сонгох, нөхөж сонгох.

ДОГАДА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься*; *несов.* таах, тааварлах, тааж мэдэх, тухайлах, гадарлах.

ДОГА'ДКА, *-и, жс.* таавар, таамнал, таамаглал;

☆ **гертаться в догадка таамаглаж ядах.**
ДОГА'ДЛИВОСТЬ, *-и, жс., ДОГА'ДЛИВЫЙ*, *-ая, -ое, -ив.* ухамсартай, оvsоргон, таамтгай, тааж мэдэхдээ сайн.

ДОГА'ДЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься*; *несов., о чм.* таах, тааварлах, таамаглах, гадарлах.

ДОГЛЯДЕ'ТЬ, *-ажу, -ядишь*; *сов. (разг.)*. 1. ажиглах, сайн харах; 2. дуустал үзэх; доглядеть пшесу жүжгийг дуустал үзэх.

ДОГ'МА, *-ы, жс.* догма, тогтсон таалал, ягшмал номлол; марксизм не догма, а руководство к действию марксизм бол ягшмал номлол биш, үйлдлийн удирдамж мөн.

ДОГ'МАТ, *-а, жс.* догмат, шажны номлол, тогтсон таалал, ягшмал номлол, уянг номлол.

ДОГМАТИ'ЗМ, *-а, жс.* догматизм, тогтсон тааллын суртал, ягшмал номлолын суртал; марксизм является врагом всякого догматизма марксизм бол аливаа догматизмын дайсан болно.

ДОГМА'ТИК, *-а, жс.* догматч, тогтсон таалалч, ягшмал номлолч, ягшмал номлолтон.

ДОГМАТИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. 1. догматик, тогтсон тааллын, ягшмал номлолын; 2. яг шийдсэн, яг шуулсан.

ДОГНА'ТЬ, *-гоню, -гонишь; -ал, -ала, -ало;* догданный (*-ан, -ана, -ано*); *сов., кого-что.* гүйцэх, нэхэн очих; догнать и перегнать гүйцээд түрүүлэх.

ДОГОВА'РИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ДОГОВАРИ'ТЬ*, *-рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣна); сов.*

что. гүйцээж хэлэх, цөмийг хэлэх, хэлэх; не договаривать дутуу хэлэх, хагас хугас хэлэх.

ДОГОВА'РИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., ДОГОВОРИ'ТЬСЯ*, *-рюсь, -ришься; сов.* 1. хэлэлцэн тогтох; договариваться о поездке явах тухай хэлэлцэн тогтох; 2. чалчих, дөндүү чалчих; договориться до нелепостей дэмий юм чалчих.

ДОГОВА'РИВАЮЩИЙСЯ, *-егося, м.* хэлэлцэгч, хэлэлцэн тогтогч; договаривающиеся стороны хэлэлцэн тогтогч этгээд.

ДОГОВО'Р, *-а, м.* гэрээ; заключать договор о ненападении үл довтлолдох гэрээ байгуулах; договор о взаимной помощи харилцан туслалцах гэрээ; подписывать договор гэрээнд гарын үсэг зурах; сепаратный договор дангаар байгуулсан гэрээ.

ДОГОВОРЕ'ННОСТЬ, *-и, жс.* хэлэлцээ, хэлэлцэн тогтох; действовать на основе договоренности хэлэлцээний ёсоор хийх, хэлэлцэн тогтсон ёсоор үйлдэх.

ДОГОВОРИ'ТЬ, *-рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что.* гүйцээж хэлэх, цөмийг хэлэх, хэлж гүйцэх, хэлэх; не договорить дутуу хэлэх; дать договорить гүйцэд хэлүүлэх.

ДОГОВОРИ'ТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; сов.* 1. хэлэлцэн тогтох; договориться о встрече уулзах тухай хэлэлцэн тогтох; нам надо с вами договориться тантай хэлэлцэж тогтох хэрэгтэй байна; 2. чалчих.

ДОГОВО'РНЫЙ, *-ая, -ое.* гэрээний, гэрээнд дурьдсан, хэлэлцэн тогтсон, хэлэлцсэн; договорное обязательство гэрээнд дурьдсан үүрэг; на договорных началах гэрээний ёсоор.

ДОГОЛА', *нареч.* шалдан болтол, нүцгэртэл, чармаа нүцгэртэл, нүцгэлэх; раздеться догола кувисаа тайлж нүцгэлэх.

ДОГОНЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; несов,* гүйцэх, нэхэн очих, гүйцээж очих.

ДОГОРА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., ДОГОРЕ'ТЬ*, *-рю, -ришь; сов.* ноцож дүүрэх, шатаж гүйцэх.

ДОДА'ТЬ, *-ам, -аешь, -аст, -адим, -адите, -адут; додал, -ала, -ало; -авший; доданный (-ан, -ана, -ано); сов., кого-что.* гүйцээж өгөх; добавить оставшиеся десять рублей үлдсэн арван рублийг гүйцээж өгөх.

ДОДЕ'ЛАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов., что., ДОДЕ'ЛЫВАТЬ*, *-аю, -аешь; несов.* гүйцээх, гүйцээж хийх, кийж дуусгах.

ДОДЕ'ЛКА, *-и, жс.* дуусварын ажил, гүйцээх ажил.

ДОДУ'МАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов., до чего., ДОДУ'МЫВАТЬСЯ*, *-аюсь, -аешься; несов.* бодож олох, бодолхийлэх.

ДОЕДА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., что., ДОЕ'СТЬ*, *-ем, -ешь, -ест, -едите, -едят; -еденный; сов., что.* идэж дуусах, дуустал идэх, идэж барах.

ДОЕЗЖА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов. ДОЕ'ХАТЬ*, *-еду, -едешь; сов.* явж хүрэх, хүрэх; доехать до места назначения очих газартаа хүрэх.

ДОЕ'НИЕ, *-я, ср.* саах, саалга; доение коров үнээ саах.

ДОЖА'РИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что.* болтол шарах, гүйцэд шарах.

ДОЖА'РИТЬСЯ, *-рится; сов.* болтол шарагдах, гүйцэд шарагдах.

ДОЖА'ТЬ, *-жну, -жнешь; сов.* хадаж дуусгах, гүйцэд хадах; дожать пшеницу буудай хадаж дуусгах.

ДОЖДА'ТЬСЯ, *-дусь, -дѣшься; -ался, -лась, -алось; сов., кого-чего.* хүлээх, -тал хүлээх; я его дождался би түүнийг иртэл хүлээв; ждѣм не дождемся хүлээж ядаж байна.

ДОЖДЕВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сөрчих; дождевальная машина; сөрчих машина.

ДОЖДЕВИК, -а, м. (разг.). цув.

ДОЖДЕВОЙ, -ая, -ое. борооны, хурын; дождевая вода борооны ус; дождевой зонтик борооны шүхэр; дождевой плащ борооны цув; ☆ дождевой червь чийгийн улаан хорхой.

ДОЖДЁМ, нареч. бороо шиг, мөндөр шиг; пули сыпалась дождём бууны сум мөндөр шиг асгарч байн.

ДОЖДИК, -а, м. жаахан бороо, зөөлөн бороо.

ДОЖДИТЬ, -ит, безл.; несов. (разг.). бороо орсоор байх, бороо шивэрсээр байх.

ДОЖДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. хуртай, бороотой, хурархаг, бороорхог; дождливое лето бороотой зун.

ДОЖДЬ, -я, м. бороо, хур; дождь моросит бороо шивэрнэ; идёт дождь бороо орно; мелкий холодный дождь хүйтэн шивэрэ бороо; проливной дождь усархаг бороо; под дождём бороонд.

ДОЖЕЧЬ, -жгу, -жжшь; сов. шатааж дуусгах, дуустай шатаах.

ДОЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОЖИТЬ**, -яю, -яешь; *дожил, -ила, -ило; -ивший; дожитый* (дожит, -ита, -ито); сов. 1. наслах, хүртэл амьд байх, -тал амьд байх; дожить до глубокой старости их өвгөртөл наслах, урт наслах; дожить свой век насаа наслах; 2. хүртэл суух, хүртэл байх, болтол суух; доживём здесь до лета, а потом уедем энд зун болтол суугаад явна.

ДОЖИДАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., *кого-чего* (разг.). хүлээх, болтол хүлээх; дожидаться поезда галт тэрэг ирэх болтол хүлээх.

ДОЖИНАТЬ, -аю, -аешь; несов., *что*. хадаж дуусгах, дуустал хадах.

ДОЖИТЬ, -яю, -яешь; *дожил, -ила, -ило; -ивший; дожитый* (дожит, -ита, -ито); сов. 1. наслах, хүртэл наслах, болтол амьд байх; 2. хүртэл суух, болтол суух.

ДОЗА, -ы, ж. тун, хэмжээ; доза лекарства тун эм.

ДОЗАРЕЗУ, нареч. аргагүй, чухал, маш; мне дозарезу нужно сто рублей над зуун рубль аргагүй хэрэгтэй.

ДОЗВАТЬСЯ, -зовусь, -зовьшья; -ался, -алась; -алось; сов., *кого-чего*. дуудах, дуудаж ирүүлэх; никого не дозвись дуудахад хэн ч ирэхгүй.

ДОЗВОЛЕННЫЙ, -ая, -ое. зөвшөөрөгдсөн, соёркогдсон, хорногүй; дозволенный приём борьбы барилдааны зөвшөөрөгдсөн аргууд, бөхийн хорногүй мэх.

ДОЗВОЛИТЬ, -ляю, -лишь; -ленный; сов., *что* (устар.), **ДОЗВОЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. зөвшөөрөх, зөвшөөрөх, соёркох; дозволить отъезд явахыг зөвшөөрөх.

ДОЗВОНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов., *до кого-чего*. 1. утасдаж хариу авах, утасдаж ярилцах; 2. хонх дугарах; не дозвониться в квартиру байрын хонхыг дугаргавч хариугүй.

ДОЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., *что* (спец.). тугнах; дозировать лекарство эм тугнах.

ДОЗИРОВКА, -и, ж. тугнал, хэмжээ.

ДОЗНАВАТЬСЯ, -наюсь, -нашься; -ваюсь; -ваюсь; несов., **ДОЗНАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; -ался, -алась; сов. (разг.). мэдэхийг хүсэх, лавлах, сураглах; я не мог дознаться, кто он такой ямар хүн болохыг сураглаад мэдэж чадсангүй.

ДОЗНАНИЕ, -я, ср. байцаалт, мөшгөлт; произвести дознание байцаалт явуулах, мөшгөлт хийх.

ДОЗОР, -а, м. харуул, манаа, хайгуул цэрэг; выслать дозор хайгуул цэрэг явуулах.

ДОЗОРНЫЙ, -ая, -ое. 1. харуулын цэрэг, манааны цэрэг, хайгуул цэрэг; 2. харуулын, манаа, хайгуул; дозорное судно харуулын онгоц.

ДОЗРЕВАТЬ, -ает; несов., **ДОЗРЕТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. боловсрох, болох; винограду нужно ещё дозреть үзэм арай боловсроогүй байна; яблоки уже дозрели алим боловсорсон байна.

ДОИГРАТЬ, -аю, -аешь; сов., *что*, **ДОИГРЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тоглож дуусгах, дуустал тоглох; доиграть пьесу жүжгийг тоглож дуусгах; доиграть партию в шахматы шатрын өргийг тоглож дуусгах.

ДОИГРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., *до чего* (разг.), **ДОИГРЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. тоглоом шоглоом болох; ребёнок доигрался до слёз хүүхдийн тоглоом, шоглоом болж уйлав.

ДОИЛЬНИК, -а, м. саалийн сав, саалийн хувин

ДОИЛЬНЫЙ, -ая, -ое. саах, саалийн; доильная машина саах машина.

ДОЙСКАТЬСЯ, -ищусь, -ищешься; сов. (разг.). уудлах, байцаах, эрж олох, мэдэж авах; доискаться правды үнэнийг мэдэж авах.

ДОИСТОРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. балар эртний; доисторический человек балар эртний хүн.

ДОИТЬ, *дою, доишь*; несов., *кого-что*. саах; доить корову үнээ саах.

ДОИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., *дойтсья*; несов. саалгах; ☆ дойтсья без телёнка үнээ хайдагших; дойтсья хорошо ивлэх.

ДОЙКА, -и, ж. саах, саалт; дойка коров үнээ саах.

ДОЙНИК, -а, м. саалийн хувин.

ДОЙНОСТЬ, -и, ж. саам, жилбэ; дойность коров үнээний жилбэ.

ДОЙНЫЙ, -ая, -ое. саалийн, саах; дойная корова саалийн үнээ.

ДОЙТИ, *дойду, дойдшь; дошёл, дошла; дошедший; сов., ДОХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. хүрэх, очих, явж хүрэх, тулах; дойти до станции станцид хүрэх; письмо дошло быстро захидал турген хүрлээ; вода дошла до края ус эрэгтэй хүрлээ; ус хөвөөндөө туллаа; звук не дошёл дуу хүрсэнгүй; счёт дошёл до тысячи рублей тоо нь мянган рубльд хүрлээ; 2. ухаж мэдэх, ойлгох, ойлгогдох; смысл речи не дошёл до него үгийн утга түүнд ойлгогдсонгүй; дойти своим умом ухаанаараа бодож ойлгох, өөрөө бодсоор ойлгох; 3. болох, боловсрох; помидоры дошли на солище улаан дооль наранд боловсров; тесто дошло зуурсан талх бэлэн боллоо.*

ДОК, -а, м. док, онгоцны засварын газар; плавающий док хөвөгч док.

ДОКА, -и, м. (прост.). догь хүн; в этом он дока үүнд тэр догь шүү.

ДОКАЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. нотолгоотой, баримттай.

ДОКАЗАТЕЛЬСТВО, -а, ср. нотолгоо, нотлол, нотлох, баримт; служить доказательством нотолгоо болох; вещественное доказательство эд юмын нотолгоо, эд мөрийн баримт; в доказательство нотолгоо болгож, баримт болгож.

ДОКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., *что* **ДОКАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нотлох; доказать свою везиовность гэмгүйгээ нотлох; доказать теорему теорем нотлох, магадлах үнэнийг нотлох.

ДОКАЗУЕМЫЙ, -ая, -ое; -уем. нотлогдмоор, нотолж болмоор; легко доказуемый амархан нотлогдмоор.

ДОКАНЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОКОНЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченный; сов., что. дуусах, гүйцээх, эцэст нь хүргэх, төгсгөх.

ДОКАПИТАЛИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. капиталист сны өмнөх, хөрөнгөт ёсны өмнөх, капитализмын урьдах.

ДОКАПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. малтаж дуусгах, хүртэл малтах.

ДОКАПЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ДОКОПАТЫТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; сов., до чего. 1. хүртэл малтах, туттал ухах; докапываться до воды усанд хүртэл малтах; 2. уудалж олох, учрыг олох, ёзоорыг олох; докапываться до сути дела хэргийн сүнснийг уудалж гаргах.

ДОКАТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов., кого-что. **ДОКАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. өнхрүүлж хүргэх, хүртэл өнхрүүлэх; докатили бочку до сарая горхыг пинд хүртэл өнхрүүлэв.

ДОКАТИТЬСЯ, -ачусь, -атишья; сов., **ДОКАТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. хүртэл өнхрөх; хүртэл; гулгах; өнхөрч хүрэх; мяч докатился до забора бөмбөг хашаа хүртэл өнхрөв; 2. орох, хэвүү байдалд орох, арчаагүй болох; докатиться до преступления ялт хэрэгт орох; вот до чего он докатился тэр ингэж арчаагүй болоод байна.

ДОКЕР, -а м. докч; докийн ажилчин, галт онгоцыг засах газрын ажилчин.

ДОКИНУТЬ, -ну, -нешь несов. хүртэл шидэх. **ДОКЛАД**, -а м. 1. илтгэл; отчётный доклад тайлан илтгэл; делать доклад илтгэл хийх; 2. илтгэх; хэлэх; доклад директору захиралд илтгэх; ☆ без доклада не входит зөвшөөрөлгүй орж болохгүй.

ДОКЛАДНОЙ, -ая, -ое. илтгэлийн, илтгэх; докладная записка илтгэх хуудас.

ДОКЛАДЧИК, -а м. илтгэлч, илтгэгч. **ДОКЛАДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ДОЛОЖИТЬ**, -ожу, -ожить; -оженный; сов., что и о ком-чём. 1. илтгэл хийх; 2. илтгэх, хэлэх, уламжлан мэдгдэх.

ДОКЛАССОВЫЙ, -ая, -ое. анги гарахаас өмнөх, анги ялгарахаас урьдах, эртний ангигүй; доклассовое общество анги гарахаас өмнөх нийгэм.

ДОКОНАТЬ, -аю, -аешь; сов., кого-что (разг.). алах, эцэс болгох.

ДОКОНЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченный; сов., что. дуусах, төгсгөх, гүйцээх, эцэст нь хүргэх.

ДОКОПАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. малтаж дуусгах, ухаж дуусгах; доковать яму до середины нүхийг дунд нь хүртэл малтах.

ДОКОПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., до чего. 1. хүртэл малтах, туттал ухах; докопаться до слоя глины шаврын давхаргад хүртэл малтах; 2. уудалж олох, учрыг олох, ёзоорыг олох; докопаться до истины унэн учрыг олох.

ДОКРАСНА, нареч. улайтал, ув улаан болтол; накалить докрасна ув улаан болтол халаах.

ДОКРИЧАТЬСЯ, -чусь, -чишья; сов. 1. сонстол хашгарах, дуултал бархирах, дуулгах; наконец я вас докричался арай гэж бархирч танд дуугав; 2. -тал хашгарах; докричался до хрипоты хоолойгоо сөөтөл хашгарав.

ДОКТОР, -а, мн. -а -бв, м. 1. доктор; доктор медицинских наук анагаах ухааны доктор; 2. доктор, эмч, их эмч; позвать доктора к больному өвчтэй хүнд эмч дуудах.

ДОКТОРАНТ, -а, м. докторант, докторын зэрэг горилогч.

ДОКТОРСКИЙ, -ая, -ое. 1. докторын; докторская степень докторын зэрэг; защищать докторскую диссертацию докторын зэрэг горилох зохиол хамгаалах; 2. докторын, эмчийн.

ДОКТРИНА, -ы, жс. (книжн.). номлол, сургаал.

ДОКТРИНЁР, -а, м. (книжн.). хоосон номлолч, хоосон онолыг баримтлагч, онолыг яг дагагч.

ДОКТРИНЁРСКИЙ, -ая, -ое. хоосон номлолын, хоосон онолыг баримтлах, онолыг яг дагах.

ДОКТРИНЁРСТВО, -а, ср. (книжн.). хоосон номлол, хоосон онолыг баримтлах явдал, онолыг яг дагах явдал.

ДОКУДА, нареч. (разг.). хаа хүртэл, аль хүртэл, хэдий болтол; докуда читать рассказ? өгүүлэгийг аль хүртэл унших вэ?

ДОКУМЕНТ, -а, м. үнэмлэх, баримт, баримт бичиг; предъявить свой документ үнэмлэхээ үзүүлэх; расходные документы зарлагын баримтууд.

ДОКУМЕНТАЛЬНО, нареч. баримтаар; документально доказать баримтаар нотлох.

ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ, -ая, -ое, -лен, льна. баримттай, баримтат; документальные данные баримттай мэдээ; документальный фильм баримтат кино зураг; документальная точность баримттай яг нарийн, баримт шиг яг нарийн.

ДОКУМЕНТАЦИЯ, -и, жс. 1. баримттай болгох, баримтжуулах; подробная документация тодорхой баримттай болгох; 2. баримт бичиг; техническая документация техникийн баримт бичиг.

ДОКУМЕНТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.). баримттай болгох, баримтжуулах.

ДОКУПАТЬ, -аю, -аешь; несов., что., **ДОКУПИТЬ**, -уплю, -упишь; сов. нэмж авах, нэмж худалдан авах.

ДОКУРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что., **ДОКУРИТЬ**, -ую, -уришь; сов. тамхч татаж дуусах, тамхиа дуустал татах.

ДОКУЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., кому-чему чем (устар.). залхаах, залхуу хүргэх, нурших, янших.

ДОКУЧЛИВОСТЬ, -и, жс. залхуу хүргэх, нурших, янших.

ДОКУЧЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (устар.). залхуутай, залхуу хүрэм, нуришаа үгтэй, яншаа; докучливый человек нуришаа үгтэй хүн.

ДОЛ, -а, м. (стар.). хөндий; по горам и долам уул ба хөндийгөөр.

ДОЛБИТЬ, -блю, -бишь; несов., что. 1. ухах, тэнхэх, цоолох, тогших; долбить долотом цүүцээр ухах; 2. нурших, давтах, давтан хэлэх.

ДОЛГ, -а, м. үүрэг, уялга; по долгу службы албаны үүргээр; выполнять свой долг үүргээ биелүүлэх; 2. өмнө, урьд; первым долгом юуны урьд, юуны өмнө; 3. өр, өр шир, өгцөө, зээл; брать в долги өр хийх; давать в долги зээл өгөх; погашать долги өрөө дарах, ☆ отдать последний долг сүүлчийнхээ хүндэтгэлийг хийх; не остаться в долгу өртэй үлдэхгүй, ач хариулах.

ДОЛГИЙ, -ая, -ое; долог, долга, долго; больше и долее. урт, удаан; долгий путь урт зам; долгий гласный урт эгшиг; долгое молчание удаан дугай байх; ☆ откладывать в долгий ящик удаангуулах, хойш тавих.

ДОЛГО, нареч. удаан, удтал, өнө; пришлось долго ждать удтал хүлээж байлаа; ☆ долго ли, ко-

ротко ли удсан ч юм уу, удаагүй ч юм уу; долго ли до беды гай учрах хол биш.

ДОЛГОВЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. урт настгай, урт удаан; долговечная дружба урт удаан найрамдал; 2. бэх, бат, бэх сайн, эвдэршгүй; долговечная кровля бэх сайн дээвэр.

ДОЛГОВО'Й, -ая, -ое. ерийн, ер төлөх; долговое обязательство ер төлөх баталгаа.

ДОЛГОВРЕ'МЕННЫЙ, -ая, -ое. удаан хугацааны, удаан байх, удтал; долговременное укрепление удаан байх бэхлэлт; долговременное отсутствие удтал эзгүй байх, удтал байхгүй байх.

ДОЛГОВЯ'ЗЫЙ, -ая, -ое; -яз (разг.). нарийнхан өндөр, гулжийсан өндөр, гонжгор; долговязый юноша нарийнхан өндөр залуу.

ДОЛГОЖДА'ННЫЙ, -ая, -ое. удтал хүлээсэн; долгожданная встреча удтал хүлээсэн уулзалт.

ДОЛГОЛЕ'ТИЕ, -я, ср. (высок.). урт нас, урт наслах, урт наслал.

ДОЛГОЛЕ'ТНИЙ, -ая, -ее. олон жилийн, өнө удааны; долголетия дружба олон жилийн найрамдал; долголетнее сотрудничество өнө удааны хамтын ажиллагаа.

ДОЛГОСРО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. удаан хугацаатай, удаан хугацааны; долгосрочный кредит удаан хугацааны зээл.

ДОЛГОТА', -ы, мн. -оты, -от, жс. 1. урт, урт богино; долгота дня өдрийн урт, өдрийн урт богино; 2. уртраг; географическая долгота газар зүйн уртраг; 3. урт дуудлага, уртатгал; долгота звука авианы уртатгал.

ДОЛГУНЕ'Ц, -ниц, м. зарам маалинга.

ДОЛЕВО'Й, -ая, -ое (спец.). 1. уртаашаа, уртааш гулд; долевоу разрез дерева модыг уртааш нь зүсэх; разрезать в долевоу направлении уртааш нь зүсэх; 2. хувийн, хэсгийн, хувь; долевоу отчисление хувийн ногдол; долевоу участие хувиар оролцох.

ДО'ЛЕЕ, нареч. удаан, илүү, цаашаа; далее так продолжаться не может цаашаа ингэж байж чадахгүй.

ДОЛЕЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., до чего., ДОЛЕ'ЗТЬ, -зу, -зешь; долез, -ла; -лезь; сов. хүртэл авирах, авиран гарах, авиран хүрэх; долезать до крыши дээвэр дээр авиран гарах.

ДОЛЕТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ДОЛЕТЕ'ТЬ, -лечу, -летишь; сов., до кого-чего. хүрэх, нисч хүрэх; снаряд долетел до реки их бууны сум мөрөнд хүрэв; орёл долетел до облаков бүргэд үүлэнд нисч хүрэв.

ДОЛЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). өрөнд орох, ер тавих, өрөнд унах.

ДО'ЛЖЕН, -жна, -жно, в знач. сказ. 1. өртэй, өгцөөтэй; он должен ему десять рублей тэр хун түүнд арван рублийн өртэй; 2. ёстой, хэрэгтэй, байвал зохино; мы должны преодолеть все трудности бид бүх бэрхшээлийг давах ёстой; ты должен быть здесь в два часа чи хоёр цагт энд байх хэрэгтэй.

ДОЛЖЕНСТVOBA'ТЬ, -твую, -твуеть; несов. зохих, байвал зохих, байх ёстой.

ДОЛЖНИ'К, -а, м. өртөн, өртэй хүн.

ДО'ЛЖНО, в знач. сказ., с неопр. (устар.). хэрэгтэй, ёстой, байвал зохино.

ДОЛЖНО'БЫТЬ, вездн.сл. байхаа, байх ёстой; должно быть, так тийм байх ёстой; должно быть, он не придёт тэр ирэхгүй байхаа; должно быть, пойдёт дождь бороо орох байхаа, бороо орох нь дээ.

ДОЛЖНОСТНО'Й, -ая, -ое. албаны, албан үүргийн; должностное лицо албаны хүн.

ДО'ЛЖНОСТЬ, -и, мн. -и, -ей, жс. албан, албан тушаал, үүрэг, хариуцлага; выгодная должность ашигтай тушаал; занимать высокую должность дээд тушаалд орох, их тушаалд орох; исполнять должность секретаря нарийн бичгийн даргын үүргийг гүйцэтгэх; освобождать от должности албан тушаалаас чөлөөлөх.

ДО'ЛЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. зохих; на должном уровне зохих хэмжээнд; должное внимание зохих анхаарал; должным образом зохих ёсоор; 2. зохих зүйл, зохистой; воздавать должное по заслугам гавьяанд нь зохих хэмжээний анхаарал хүндэтгэл хүртээх; отдать должное зохих ёсоор үнэлэх хэрэгтэй.

ДОЛИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ДОЛИ'ТЬ, -лью, -льёшь; долил, -ила, долило; -лей; -ливший; -итый (долит, -ита, долито); сов., что и чего. дүүргэх, нэмж дүүргэх, дүүртэл хийх; доливать молоко в стакан шилэн аяганд сүү дүүргэх.

ДОЛИ'НА, -ы, жс. хөндий, хоолой; долина реки голын хөндий.

ДО'ЛЛАР, -а, м. доллар (Америкийн Нэгдсэн Улсын төгрөг).

ДОЛОЖИ'ТЬ I, -ожу, -ожишь; -оженный; сов., что и о ком-чем. 1. илтгэх, айлтгах, мэдүүлэх; 2. хэлэх, мэдэгдэх.

ДОЛОЖИ'ТЬ II, -ожу, -ожишь; -оженный; сов., что и чего. нэмэх, нэмж тавих.

ДОЛО'Й, нареч. (разг.). сөнөтүгэй, тоннил; долой войну! дайн сөнөтүгэй! уйди с глаз долой! нүдэнд харагдахгүй газар тоннил!

ДОЛОТО', -а, мн. -ота, -от и (прост.)-отья, -ев, ср. цүүц.

ДО'ЛЬКА, -и, жс. саланхай, салбархай, жаахан хэсэг; апельсиновая долька зуржийн саланхай.

ДО'ЛЬШЕ, сравн.ст.от болгий. хол, илүү удаан, удаан; этот путь дольше того энэ зам түүнээс хол; я дольше вас живу в этом доме би энэ байшинд танаас удаан сууж байна.

ДО'ЛЯ, -и, мн. -и, -ей, жс. 1. хувь, хэсэг; делить на равные доли адил хувиар хуваах, адил хэсэгт хуваах; львиная доля ихэнх хувь; на мою долю над онгодсон хувь; 2. хувь заяа, тавилан; горькая доля зовлонт хувь заяа; счастливая доля советских детей зөвлөлтийн хүүхдийн жаргалт тавилан.

ДОМ, -а, из дому и из дома, мн. домá, м. 1. байшин; деревянный дом модон байшин; шестизатный дом зургаан давхар байшин; дойти до большого дома том байшинд хүрэх; 2. гэр; работать на дому гэртээ ажиллах, гэртээ ажил хийх; быть дома гэртээ байх; идти домой гэртээ харих; 3. газар, байшин, ордон; дом отдыха амралтын газар; дом культуры соёлын ордон; детский дом хүүхдийг асрах газар; 4. газар, пүүс, байшин; торговый дом худалдааны пүүс; 5. гэр бүл, гэртхэн, гэрийнхэн; мы знакомы домами манай гэртхэн танил; 6. овгийн хаад, овгийн хүмүүс; дом Романовых Романов овгийн хаад.

ДО'МА, нареч. гэртээ; его нет дома тэр гэртээ алга; в гостях хорошо, а дома лучше, айлд аятайхан боловч гэртээ бүр аятайхан; ☆как дома гэртээ байгаа шиг; у него не все дома тэр согогтой хүн.

ДОМАРКСИ'СТСКИЙ, -ая, -ое. Марксын өмнөх, Марксын урьдах үеийн.

ДОМА'ШНИЙ, -ая, -ее. 1. гэрийн; домашние заланиа гэрийн даалгавар; домашняя утварь гэрийн хогшил; домашняя хэсэйнга гэрийн авгай, гэрийн ажилтай эхнэр; 2. тэжээмэл, мал; домашняя птица

Тэжээмэл шувуу; домашнее животное мал; 3. гэрт-хэн, гэрийнхэн, гэр бүл; мои домашние манай гэрт-хэн; ☆домашняя работница зарц хүүхэн; домашний хлеб гэртээ хийсэн талх, өөрсдийн барьсан талх.

ДО'МЕННЫЙ, -ая, -ое. домнын, ширэм хайлах зуухны, өндөр зуухны.

ДО'МЕНЩИК, -а, м. ширэм хайлагч; ширэм хайлах зуухны ажилчин.

ДО'МИК, -а, м. жаахан байшин, жижиг байшин.

ДОМИНИОН, -а, м. доминион, өөрөөн засах улс; түшээт улс.

ДОМИНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов (книжн) 1. товойж харагдах, сүндэрлэж харагдах; гора доминирует над городом хот дээгүүр уул сүндэрлэж харагдана; 2. зонхилох.

ДОМИНО' 1, нескл.ср. багт наадмын дээл.

ДОМИНО' II, нескл.ср. домино; нүх шахах тоглоом, даалуу.

ДОМКРА'Т, -а, м. хөшүүр, өргүүл домкрат.

ДО'МНА, -ы, род. мн.- мен, жс. домна; ширэм хайлах зуух, өндөр зуух.

ДОМОВИ'ТОСТЬ, -и, жс., ДОВОМИ'ТЪЙ, -ая, -ое; -ит. аж ахуйч, аж ахуйдаа хичээлтэй.

ДОМОВАДЕ'ЛЕЦ, -ляца.м. орон сууцны эзэн; байшингийн эзэн.

ДОМОВНИ'ЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) гэрээ сахиx.

ДОМОВО'Й, -ого, м. гэрийн онгон.

ДОМО'ВЫЙ, -ая, -ое. байшингийн, гэр байрын; орон сууцны; домовая книга орон сууцны дэвтэр; орон сууцны бүртгэл, байшингийн данс; домовая книга орон сууцны захиргаа;

ДОМОГА'ТЕЛЬСТВО, -а, ср.улиглал; его домогательства не увенчались успехом түүний улиглал амжилтад хүрсэнгүй.

ДОМОГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов, чего. улиглах, улиглан хүсэх; домогаться повышения по службе албан тушаалд ахихыг улиглан хүсэх.

ДОМОНОПОЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. монополист ёсны өмнөх.

ДОМОРО'ЩЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гэртээ байгуулсан гардаж байгуулсан; 2. энгийн, баазхан; доморощевый поэт баазхан шүлэгч.

ДОМОСЕ'Д, -а, м. гэрээс гардаггүй хүн, гэртээ суумтгай хүн.

ДОМОСЕ'ДКА, -и, жс. гэртээ суумтгай эхнэр; гэрээс гардаггүй эхнэр.

ДОМОСТРОЕ'НИЕ, -я, ср., ДОМОСТРОИ'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. байшин барилга.

ДОМОТКА'ННЫЙ, -ая, -ое. гар нэхмэл; гараар нэхсэн; домотканное полотно гараар нэхсэн бөө.

ДОМОУПРАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. байшингийн захиргаа.

ДОМОХОЗЯ'ИН, -а, мн. -яева, -яев, м. гэрийн эзэн

ДОМОХОЗЯ'ЙКА, -и, жс. гэрийн эзэгтэй, гэрийн эзэн эхнэр, гэрийн ажилтай эхнэр.

ДОМОЧА'ДЦЫ, -цев (устар.). гэртхэн гэрийнхэн, гэр бүл; со всеми чадами и домачадцами бүх хүүхэд шуухадтайгаа, гэрийнхэнтэйгээ.

ДО'МРА, -ы, жс. доомбор.

ДОМРАБО'ТНИЦА, -ы, жс. гэрийн зарц хүүхэн; зарц хүүхэн, тогооч.

ДО'МЫСЕЛ, -сла, м. таамаглал, таамнал; таамаг бодол; пустые домыслы хоосон таамнал.

ДОНА'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; ДОНССИ'ТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов; кого-что. 1. элээх элтэл өмсөх; долашивать платье платийг (тэрлэгийг) элтэл өмсөх; 2. нярайлах дөхөх.

ДОНГ, -а, м. донг (Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улсын төгрөг).

ДОНЕ'ЛЪЗЯ' нареч. (разг.). туйлдаа хүртэл, дэндүү; он донельзя устал тэр хүн туйлдаа хүртэл ядарчээ.

ДОНЕСЕ'НИЕ, -я, ср. мэдээ, мэдээлэл, айлтгал; сделать донесение мэдээ явуулах.

ДОНЕСТИ' 1, -су, -сёшь; -ёс, -есла; -сённый (-ён, -ена); сов., кого-что. хүргэх, хүргэж өгөх, аваачих; донести вещи до дома юмыг гэрт нь хүргэх.

ДОНЕСТИ' II, -су, -сёшь; -ёс, -есла; сов., о чём и на кого-что. мэдээлэх, мэдээ хүргэх, айлтгах.

ДОНЕСТИ' СЬ, -сусь, -сёшься; -ёсся, -еслась; ссв. сонсдох, дуулах, издалика донеслась песня холоос дуу дуулах сонсдов; донёсся слух цуу үг дуулдлаа.

ДОНЖУА'Н, -а, м. донжуан, дурламтгай эр.

ДО'НИЗУ, нареч. доод талдаа хүртэл, дор хүртэл; ёроолд хүртэл; сверху донизу дээрээс дор хүртэл; оройгоос ёроолд хүртэл.

ДОНИМА'ТЬ, -аю, -ашь; несов., ДОНЯ'ТЬ, дойму, доймшь; донял, -яла; -яло, -явший; донятый -ят, -ята, -ято); сов., кого-что (разг.) хашраах, тарчлаах, улиглах.

ДОНКИХО'Т, -а, м. донкихот (Испанийн уран зохиолын баатар, болшгүй юманд мохошгүй зүтгэгч).

ДО'НОР, -а, м. донор, цусаараа тэтгэгч, цусаа өгөгч (евчтей буюу шархтай хүнд цусаа өгдөг хүн).

ДО'НОРСКИЙ, -ая, -ое. цус өгөх; донорский пункт цус өгөх газар.

ДОНО'С, -а, м. (презр.). хов мэдээ, нууц мэдээ, нууц ховлох.

ДОНОСИ'ТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов.; кого-что. ДОНЕСТИ', -су, -сёшь; -ёс, -есла; сов. 1. элээх; элтэл өмсөх, дуустал; өдлэх; доносить старые сапоги хуучин гутлаа элтэл өмсөх; 2. хүргэх; аваачих; доносить вещи до склада агуулахад юм хүргэх; 3. мэдээлэх, айлтгах; доносить о противнике противника дайсан ойртсон тухай мэдээлэх 4. хов хүргэх; хов мэдээ хүргэх; далдуур ховлох; 5. хугацааг хүргэж нярайлах, сарыг гүйцээж төрөх.

ДОНОСИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л не упот., -осится; несов. ДОНЕСТИ' СЬ, -сусь, -сёшься; -ёсся, -еслась; сов. сонсдох, дуулах; до меня доносились слухи, что гэж над цуу үг сонсдлоо.

ДОНО'СЧИК, -а, м. (презр.) ховч, мэдээлэгч, хов хүргэгч.

ДОНО'СЧИЦА, -ы -ж хов хүргэгч эхнэр, ДОНЫ'НЕ, нареч. (устар.). одоо хүртэл.

ДОНЯ'ТЬ, дойму, доймшь; донял, -яла, -яло; -явший, донятый; (-ят, -ята, -ято); сов., кого-что (разг.) хашраах, тарчлаах, улиглах; донять просьбами улиглаж гуйх.

ДООКТЯ'БРЬСКИЙ, -ая, -ое. Октябрийн өмнөх, Октябрийн хувьсгалын урьдах.

ДОПАХА'ТЬ, -пашу, -пашешь; сов. хагалж дуусгах, хүртэл хагалах; допахать поле тариалангийн газрыг хагалж дуусгах.

ДОПЕКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ДОПЕ'ЧЬ, -еку, -ечёшь, -екут; -ёк, -екла; -ечённый (-ён, -ена); сов., что. болгох, гүйцэд жигнэх.

ДОПЕ'ЧЬСЯ, -ечётся, -екутся; -ёкся, -еклась; сов. болох, гүйцэд жигнэгдэх; хлеб допёкся талх гүйцэд жигнэгдэв, талх боллоо.

ДОПИ'ВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ДОПИ'ТЬ, -пью, -пьюшь; допил, -ила, допило; -пей; -пивший; допитый (-ит, -ита, -ито); сов., что. ууж дуусгах, -дуустал уух, уучах; допить стакан чаю аягатай цай ууж дуусгах.

ДОПЛА'ТА, -ы, ж. нөхөх төлбөр, нэмэлт төлбөр; письмо с доплатой нэмэлт төлбөртэй захидал.

ДОПЛАТИ'ТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. что., **ДОПЛА'ЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нөхөж төлөх, нэмж төлөх; доплатить сто рублей зуун рубль нэмж төлөх.

ДОПЛАТНО'Й, -ая, -ое., **ДОПЛА'ТНЫЙ**, -ая, -ое и (разг.) нэмэлт төлбөртэй, нөхөж төлөх, дутууг төлөх; доплатное письмо нэмэлт төлбөртэй захидал.

ДОПЛЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., до чего., **ДОПЛЫ'ТЬ**, -ыву, -ывёшь; -ыл, -ыла, -ыло, -ыли; сов. хүрэх, хөвсөөр хүрэх, самарч хүрэх; доплыть до берега эргэнд хөвж хүрэх; доплыть до середины реки мөрний дунд самарч хүрэх.

ДОПО'ДЛИННО, нареч. яг үнэнээр, ив, тов, чухам; доподлинно известно ив илэрхий, тов тодорхой.

ДОПО'ДЛИННЫЙ, -ая, -ое (разг.) жинхэнэ, бодит, яг үнэн; доподлинные сведения жинхэнэ мэдээ, яг үнэн мэдээ.

ДОПОЗДНА', нареч. (разг.) орой болтол; засиделись допоздна орой болтол суучихав.

ДОПОЛЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., до чего., **ДОПОЛЗТИ'**, -зу, -звёшь; -полз, -ползла; сов. мөлхөж хүрэх; гулгаж хүрэх.

ДОПОЛНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. нэмэлт, нэмэр; дополнение к резолюции тогтоолын нэмэлт, тогтоолд нэмэлт хийх; 2. тусгагдахуун; прямое дополнение предложения өгүүлбэрийн шууд тусгагдахуун; косвенное дополнение шууд бус тусгагдахуун.

ДОПОЛНЕННЫЙ', -ая, -ое. нэмсэн, нэмэлт хийсэн; исправленное и дополненное издание зассан нэмсэн хэвлэл, засалт нэмэлт хийсэн хэвлэл.

ДОПОЛНИ'ТЕЛЬНО, нареч. нэмж, нэмэлт болгож; ему дали дополнительно десять дней отпуска түүнд арван өдрийн амралт нэмж олгов.

ДОПОЛНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. нэмэх, нэмэлт; нэмэгдэл; дополнительная подписка на газеты сонин нэмж захиалах; дополнительные расходы нэмэгдэл зардал.

ДОПОЛНИ'ТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. кого-что. **ДОПОЛНЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. гүйцээх, нэмэх, нэмэлт хийх, нэмэр болох; дополнить статью примечаниями өгүүлэлд тайлбар нэмэх; дополнить сказание одним замечанием хэлсэн зүйлд нэг юм нэмэх; дополнять друг друга бие биедээ нэмэр болох.

ДОПОТО'ПНЫЙ, -ая, -ое (разг. шутол.). 1. усан галбын өмнөх; 2. дивангарын үеийн, эрт урьдын, хуучин цагийн; допотопные взгляды хуучин цагийн үзэл.

ДОПРА'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОПРОСИ'ТЬ**, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что. байцаах, байцаан асуух, өчиг авах.

ДОПРИЗЫ'ВНИК, -а, м. цэрэгт орох бэлтгэл сургууль хийгч, цэрэгт орохоор бэлтгэгч.

ДОПРИЗЫ'ВНЫЙ, -ая, -ое. цэрэгт татагдахаас өмнөх, цэрэгт орохоос өмнөх; допризывный возраст цэрэгт орохоос өмнөх насны.

ДОПРО'С, -а, м. байцаах, байцаалт, мөрдөн байцаах, мөрдөлт; перекрестный допрос ээлжлэн байцаах; подвергнуть допросу байцаалт хийх.

ДОПРОСИ'ТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что. байцаах, байцаан асуух, өчиг авах; допросить обвиняемого хэрэгтнийг байцаах.

ДОПРОСИ'ТЬСЯ, -ошусь, -осишься; сов., чего и с неопр. (разг.). гуйж гувших, гуйж асуух, гуйсаар байх; егэ не допросишься письма писать түүнийг гуйж гувшсан захидал бичихгүй юм; не могли

допроситься кто он такой түүний хэн болохыг гуйж асуугаад мэдэж чадсангүй.

ДОПРЫ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., до чего., **ДОПРЫ'ГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. хүртэл харайх, харайж хүрэх, үсэрч хүрэх.

ДО'ПУСК, -а, м. орох эрх, орох арга; иметь допуск к больным өвчтөнд орох эрхтэй байх.

ДОПУСКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОПУСТИ'ТЬ**, -ушу, -устишь; -ущенный; сов. 1. оруулах, орохыг зөвшөөрөх, орох эрх олгох; допустить до экзаменов шалгалтад оруулах; 2. гэж бодох, гэж санах, гэх; допустим, что это будет так үүнийг тийм болно гэж бодъё; не допускаю этой мысли ингэж би бодохгүй байна, ийм санаа над төрөхгүй байна; 3. гаргах; допустить ошибку алдаа гаргах.

ДОПУСКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься несов. зөвшөөрөгдөх; зөвшөөрөх.

ДОПУСТИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. болмоор, болохуйц; допустимое предложение болмоор санал; это вполне допустимо ийм байж болохуйц юм.

ДОПУСТИ'ТЬ, -ушу, -устишь; -ущенный; сов., **ДОПУСКА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. оруулах, орохыг зөвшөөрөх, орох эрх олгох; 2. гэж бодох, гэж санах, гэх; 3. гаргах.

ДОПЫТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). **ДОПЫ'ТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. мэдэхийг оролдох; я попытался где вы были таны хаана байгааг би мэдэхийг оролдов.

ДО'ПЬЯНА, нареч. (разг.) согтууртал, шал согттол; напиваться допьяна шал согттол уух.

ДОРАБА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОРАБО'ТАТЬ**, -аю, -аешь; -анный; сов. ажиллаж гүйцээх, хийж гүйцээх, нарийвчлан боловсруулах.

ДОРАБО'ТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., до чего (разг.). -тал ажиллаж; доработался до повышения по службе албан тушаалаа дээшлгэл ажиллав; доработался до чашотки сүрьеэ өвчтэй болтлоо ажиллав.

ДОРАБО'ТКА, -и, ж. ажиллаж гүйцээх, хийж гүйцээх, нарийвчлан боловсруулах.

ДОРАСТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОРАСТИ'**, -ту, -твёшь; -рос, -ла; сов. 1. чацуу болтол, хүртэл ургах; дерево доросло до самой крыши мод дээвэр хүртэл ургав; 2. насанд хүрэх, нас болох; ты ещё не дорос, чтобы ходить в кино чи кинонд очих насанд хүрээгүй байна.

ДОРВА'ТЬСЯ, -вусь, -вёшься; -ался, -алась; сов., до кого-чего (прост.). 1. дайрч орох, шунаж орох; дорваться до еды хоол руу дайрч орох; 2. дайрагдах, учрах; шалуун дорвались до бедь дүрсгүй хүүхдүүд гайтай юманд дайрагдав.

ДОРЕВОЛЮЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. хувьсгалын өмнөх.

ДОРЕФО'РМЕННЫЙ, -ая, -ое. реформын өмнөх, өөрчлөлтийн өмнөх; дореформенная Россия реформын өмнөх Орос орон.

ДОРИСОВА'ТЬ, -сую, -суешь; -ованный; сов., кого-что. **ДОРИСО'ВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. зурж дуусгах.

ДОРО'ГА, -и, ж. 1. зам, харгуй; большая дорога их зам, дардан зам, железная дорога төмөр зам; сбиться с дороги зам төөлөх, зам алдах; по дороге зам зуур, зам гудас; 2. гяи, зам; дальняя дорога холын зам, алсын аян; отправиться в дорогу аянд мордох; я пробыл в дороге три дня би замд гурав хоног; ☆ скатертью дорога дуртай тиймээ яв; стать поперёк дороги зам хөндөгдөх, саад хийх.

ДО'РОГО, нареч. үнэтэй; очень дорого их үнэтэй, өндөр үнэтэй; дорого купить үнэтэй авах, худал-

даж авахад их үнэтэй; ☆любо-дорого аятай гэвч нь; дорого бы я дал, чтобы тэгэхийн төлөө би юугаа ч өгөх байсан.

ДОРОГОБИ'ЗНА, -и, ж; үнэ өндөр; үнэд орох; үнэ нэмэгдэх.

ДОРОГОЙ, нареч. (разг.). замд, замдаа, пого-всрим дорогой замдаа ярилцъя.

ДОРОГОЙ I, -ая, -ог. хайрт, эрхэм хүндэт; до-рогой дургүй хүндэт нөхөр, хайрт найз;

ДОРОГОЙ II, -ая, -ог; дорог, дорога, дорого; дорожке. 1. үнэтэй, үнэ ихтэй; дорогие вещи үнэтэй юм; 2. эрхэм үнэтэй, чухал үнэтэй; ваши советы для меня дороги таны зөвлөлгөөн над чухал үнэтэй байна.

ДОРОДНЫЙ -ая, -ог; -ден, -дна. марятай, ба-дируун.

ДОРОЖАТЬ, I и 2 л. на употр., -ает; несов. үнэтэй болох, үнэд орох.

ДОРОЖЕ, сравн. ст. от дорогой. илүү үнэтэй.

ДОРОЖИТЬ -жу, -жишь; несов., кем-чем. хайрлах, их үнэлэх, эрхэмлэх; дорожить временем цагаа хайрлах; дорожить своим именем нэрээ хайр-лах; дорожить хорошим работником сайн ажилт-ныг эрхэмлэх.

ДОРОЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; несов. (разг. неodobp.). үнэрхэх.

ДОРОЖКА, -и, ж. 1. нарийн зам, жим, зөрөг, улбаа; 2. гудаслаг хивс.

ДОРОЖНЫЙ, -ая, -ог. 1. замын; зам; дорожное строительство зам барилга; дорожная пыль замын тоос; 2. аяны; замын; дорожный костюм замын хувцас; одеться по-дорожному аяны байдлаар хувцас-лах; дорожные люди аяны хүмүүс.

ДОСА'АФ, -а, м. (добровольное общество со-действия армии, авиации и флоту) арми авиаци флотод туслах сайн дурын нийгэмлэг, газар агаар усан замын цэрэгт туслах сайн дурын нийгэмлэг.

ДОСАДА, -ы, ж. харамсалтай, гомдох, ай халаг, ай чааваас, халаглалтай; плакать от досады гомдож уйлах; какая досада, он уже уехал ай халаг, тэр явчжээ, ямар харамсалтай юм, тэр явчжээ.

ДОСАДИТЬ, -ажу, -адишь; сов., кому-чему., ДОСАЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. хашрал болгох, гомдоох; досадить постоянными просьбами үргэлж гуйж хашрал болгох.

ДОСАДНО, в знач. сказ. чааваас, ай халаг; мне досадно ай халаг минь, над харамсалтай байна; досадно, что опоздал на поезд чааваас, галт тэрэг-нээс хожидлоо.

ДОСАДНЫЙ, -ая, -ог; -ден, -дна. харамсалтай, гомдолтой; досадная ошибка харамсалтай алдаа.

ДОСАДОВАТЬ, -дую, -дуешь; несов., на кого-что. харамсах, гомдох, халаг хоохой болох; доса-довать на свою судьбу занандаа гомдох; нечего досадовать на других, когда сам виноват өөрөө буруутай байж, хүнд гомдоод яах вэ.

ДОСАЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов., кому-чему., ДОСАДИТЬ, -ажу, -адишь; сов. хашрал болгох, гомдоох;

ДОСЕ'ЛЕ, нареч. (стар.). одоо хүртэл, энд хүртэл.

ДОСЕ'ЯТЬ, -ею, -еешь; сов. тарьж дуусгах.

ДОСИДЕТЬ, -ижу, -идишь; сов. ДОСИ'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., до чего. дуустал суух, хүртэл суух; досидеть до конца заседания хурлыг дуусах хүртэл суух.

ДОСКА, -и, -вин. доску, мн. доски, досок, дос-кам, ж. 1. банз, хавтгай мод, зүсмэй мод; осно-вая доска нарсан банз; 2. самбар; классная доска

сургуулийн самбар; доска почёта хүндэт самбар; красная доска улаан самбар; ☆ шахматная доска шагрин хөдөг; от доски до доски эхнээс эцэст хүр-тэл; ставить на одну доску зэдлээр үзэх, адилтгах.

ДОСКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., что; ДОСКАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь, несов. хэлж дуусгах, дуустал ярих, гүйцэд ярих, эцэст нь хүртэл хэлэх; досказывать рассказ өгүүллэгийг дуустал ярих.

ДОСКАКАТЬ, -скачу -скачешь; сов. давхиж хү-рэх, гуйж хүрэх.

ДОСКОНА'ЛЬНО, нареч. тов тодорхой, нарийн, лавтай, сайтар; досконально все известно цем тов тодорхой мэдэгдэж байна; досконально рассмотреть сайтар үзэх.

ДОСКОНА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ог; -лен, -льна. тов то-дорхой, нарийн, лавтай, магадтай; доскональное изу-чение нарийн судалгаа.

ДОСЛАТЬ, дошло, дошёл; сов. ДОСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что 1. нэмж илгээх, нэмж явуулах; 2. нэмж гуйвуулах; дослать деньги мөнгө нэмж гуйвуулах.

ДОСЛОВ'НО, нареч. үгчилбэл, үг үсэгчлэн, яг үгээр нь; передавать дословно яг үгээр нь дамжуу-лах, үг үсэгчлэн дамжуулах.

ДОСЛОВ'НЫЙ, -ая, -ог. 1. үгчилсэн; дословный перевод үгчилсэн орчуулга; 2. яг хэлсэн, яг үг нь; это дословное его выражение энэ яг түүний хэл-сэн үг.

ДОСЛУЖИТЬ, -ужу, -ужишь; сов. болтол алба хаах, хүртэл алба хаах; дослужить до пенсии тэг-гээр авах хүртэл алба хаах; дослужить до ста-рости лет нас өтөлтөл алба хийх.

ДОСЛУЖИТЬСЯ, -ужусь, -ужишься; сов., до чего. болтол алба хаах, хүртэл алба хийх, алба хааж ахих.

ДОСЛУШАТЬ, -аю, -аешь; сов., ДОСЛУ'ШИ-ВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. дуустал сон-сох, хүртэл сонсох, гүйцэд сонсох, гүйцэд чагнах; дослушать до конца лекции лекцийг дуустал сонсох.

ДОСМАТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ДОСМОТ-РЕТЬ, -отрю, -отришь; -отренный; сов. 1. дуус-тал үзэх; досмотреть пьесу жүжгийг дуустал үзэх; 2. ажих, харах; я не досмотрел би харсангүй.

ДОСМОТ'Р, -а, м. (спец.). үзэх, шалган үзэх, үзэлт, үзлэг; таможенный досмотр гаалийн үзлэг.

ДОСОЛИТЬ, -олю, -олишь; сов. гүйцэд давслах, давс нэмэх.

ДОСО'ХНУТЬ, -ну, -нешь; досох, -ла; сов., ДОСЫХАТЬ, -аю, -аешь; несов. гүйцэд хатах.

ДОСПАТЬ, -плю, -ишь; -ал, -ала, -ало; сов. 1. хүртэл унтах, болтол унтах; доспать до обеда өдрийн хоол хүртэл унтах; 2. турш унтах; 3. нойр ханах; он не доспал түүний нойр ханаагүй байна.

ДОСПЕ'ХИ, -ов. хуяг дуулга, зэр зэмсэг, цэргийн өвч хэрэгсэл, лувч.

ДОСРО'ЧНО, нареч. хугацаанаас урьд.

ДОСРО'ЧНЫЙ, -ая, -ог. хугацаанаас урьд, бол-зооноос өмнө; досрочная уплата хугацаанаас урьд төлөх; досрочное выяснение плана төлөвлөгөөг болзооноос өмнө биелүүлэх.

ДОСТАВАТЬ, -таю, -тайшь; несов., ДОСТАТЬ, -ану, -анешь; сов. 1. авах; доставать книгу с пол-ки тавиураас ном авах; 2. олж авах; доставать би-лет в театр театрын билет олж авах; 3. хүрэх; дос-тавать рукой до потолка таазанд гар хүрэх; ☆ этого только не доставало ингэх нь дутуу байжээ, энэ л дутаад байжээ.

ДОСТАВАТЬСЯ, -таюсь, -тайшься; несов., ДОСТАТЬСЯ, -анусь, -анешься; сов., кому-чему.

оногдох, хүртэх; ему досталась трудная работа түүнд хэцүү ажил оногджээ.

ДОСТАВИТЬ -влю, -вишь; -вленный; сов., **ДОСТАВЛЯТЬ**, -лю, -ляшь; *несов.* 1. хүргэх, хүргэж өгөх, аваачиж өгөх; я на автомобиле доставлю вас домой би таныг машинаар гэрт чинь хүргэж өгье; доставить в целости товар в магазин барааг дэлгүүрт бүрэн бүтэн аваачиж өгөх; 2. учруулах, хангах, олгох; доставить удовольствие бахыг хангах; доставить возможность учиться сурах бололцоог олгох.

ДОСТАВКА, -и, *жс.* хүргэх, хүргэж өгөх; доставка писем захидлыг хүргэх; с доставкой на дом гэрт нь хүргэж өгдөг.

ДОСТАТОК, -тка, *м.* хүрэлцээтэй, чинээлэг, хангалуун; жить в достатке хүрэлцээтэй амьдрах.

ДОСТАТОЧНО, *нареч.* 1. хүрэлцэнэ; вполне достаточно элбэг хүрэлцэнэ; 2. хүрэлцээтэй; у него достаточно книг для занятия түүнд хичээл хийхэд хүрэлцээтэй ном бий; 3. нилээд; достаточно сильный нилээд хүчтэй; 4. боль, зогс, болиоч, зогсооч, хангалттай боллоо; достаточно, замолчите боль, дугай зайгаач.

ДОСТАТОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хүрэлцээтэй, хүрэлцэхүйц; здесь имеется достаточное количество продуктов энд хүнсний зүйл хүрэлцээтэй бий; достаточный срок хүрэлцэхүйц хугацаа.

ДОСТАТЬ -ану, -анешь; *сов.*, **ДОСТАВАТЬ**, -таю, -таешь; *несов.* 1. авах, гаргах; достать платок из кармана өврөөс алчуур авах; 2. олж авах, олох; достать материал для постройки барилгын хэрэглэхдэхүүнийг олж авах; 3. хүрэх; здесь дна веслом не достать энд усны ёроолд сэлбүүр хүрэхгүй байна.

ДОСТАТЬСЯ, -анусь, -анеьсья; *сов.*, **КОМУ-ЧЕМУ ДОСТАВАТЬСЯ**, -таюсь, -таеьсья; *несов.* оногдох, хүртэх.

ДОСТИГАТЬ, -аю, -аешь, *несов.*, **ДОСТИГНУТЬ** -гну, -гнешь; -гнутый; *сов.*, *чего.* хүрэх, достигать берега эрэгт хүрэх; достигать своей цели зорьсондоо хүрэх; достигать больших размеров их хэмжээнд хүрэх; достигнуть успеха амжилтад хүрэх.

ДОСТИЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1 хүрэх; достижение своей цели зорилгодоо хүрэх; 2. амжилт, амжилт ололт; большие достижения советской науки зөвлөлтийн шинжлэх ухааны их амжилт;

ДОСТИЖИМОСТЬ, -и, *жс.*, **ДОСТИЖИМЫЙ**, -ая, -ое; -им. хүрч болох, бүтээж болох. гүйцэтгэж болох.

ДОСТИЧЬ, -гну, -гнешь; -гнутый; *сов.*; *чего.* хүрэх.

ДОСТОВЕРНОСТЬ, -и, *жс.* үнэн магад нь, лав нь, чухам үнэн нь; достоверность сведения мэдээний үнэн магад нь.

ДОСТОВЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. лавтай-магадтай; из достоверных источников лавтай өх сурвалжаас, магадтай мэдэх газраас.

ДОСТОИНСТВО, -а, *ср.* 1. эрхэм зэрэг, чанар чансаа, дорнон; чувство собственного достоинства эрхэм зэргээ ойлгох, чанар чансаагаа мэдэх; держаться с достоинством эрхэм зэрэгтэй байх, чанар чансаатай байх; 2. сайн тал; достоинство этой книги энэ номын сайн тал нь; 3. өртөг, үнэ; облигация достоинством в сто рублей зуун рублийн өртөгтэй облигаци; ☆ оценить по достоинству зохих ёсоор үнэлэх.

ДОСТОЙНЫЙ, -ая, -ое; -ин, -йна. 1. зохих, зохистой, зохимоор, -ууштай, -үүштэй; достойный внимания анхаарвал зохих, анхааруштай; достойный сожаления харамсвал зохих, харамсуштай; 2. хүн-

дэт, эрхэмсэг; достойный человек хүндэт хүн; 3. таарах, тэнцэх; достойное наказание таарах шийтгэл; достойная оценка тэнцэх үнэлэлт.

ДОСТОПАМЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, (*высок, устар.*). дурсгалт, марташгүй; достопамятный день дурсгалт өдөр.

ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТЬ, -и, *жс.* цуутай юмнуул, дурсгалт зүйлүүд; достопримечательность города хотын дурсгалт зүйлүүд.

ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, (*устар.*). дурсгалтай, алдар цуутай.

ДОСТОЯНИЕ, -я, *ср.* (*высок.*). 1. хөрөнгө, зөөр; всенародное достояние ард нийтийн хөрөнгө; общественное достояние нийгмийн хөрөнгө; 2. хүртээл, хүртээмж; сделать достоянием народа ард түмний хүртээмж болгох.

ДОСТРАИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; *что.* **ДОСТРОИТЬ**, -ою, -оишь; -оенный; *сов.* барьж дуусгах, барьж гүйцэх.

ДОСТУП, -а, *м.* 1. орох зам, орох боломж; к крепости нет доступа цайзад орох боломж алга; доступ свежего воздуха в помещение гэрт цэвэр агаар орох боломж; 2. оруулах; доступ посетителю прекращён хүн оруулахаа болив; 3. орох, үзэх, ашиглах зөвшөөрөл, үзэж хэрэглэх; разрешить доступ в архив архивт орохыг зөвшөөрөх; получить доступ ашиглах зөвшөөрөл авах.

ДОСТУПНОСТЬ, -и, *жс.* **ДОСТУПНЫЙ**, -ая, -ое -пен, -пна, 1. хүрч болмоор; местность, доступная для танков танк явж болмоор газар; 2. хялбар, амархан, ойлгомжтой; доступное изложение ойлгомжтой найруулга; 3. хямд, хялбар; доступная цена хямд үнэ; 4. орох бололцоотой; театры, доступные для всех нийтээр орох бололцоотой театрууд.

ДОСТУЧАТЬСЯ, -чусь, -чиьсья; *сов.* сонстол тогших, дуултал тогших.

ДОСУГ, -а, *м.* зав чөлөө; на досуге завандаа; в часы досуга завтай цагтаа, чөлөөтэй үедээ.

ДОСУЖИЙ, -ая, -ее (*разг.*). завтай, чөлөөтэй; досужее время завтай цаг; ☆ досужие толки хов жив, цуу үг.

ДОСУХА, *нареч.* хаттал, хуурай болтол; вытирать досуха хаттал арчих.

ДОСЧИТАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* **ДОСЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, *до чего.* хүртэл тоолох; досчитать до ста зуу хүртэл тоолох.

ДОСЧИТАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; *сов.* **ДОСЧИТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аеьсья; *несов.* не досчитаться дугах, дугагдах.

ДОСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что.* нэмж илгээх, нэмж явуулах, нэмж гуйвуулах.

ДОСЫПАТЬ, -плю, -плешь; -анный; *сов.*, *что и чего.* дүүртэл хийх, нэмж хийх; досыпать в мешок шуудай дүүртэл хийх.

ДОСЫПАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ДОСПАТЬ**, -плю, -ишь; -ал, -ала, -ало; *сов.* ханатал унтах, нойр ханах; не досыпать до рассвета үүр цайтал нойр ханахгүй.

ДОСЫТА, *нареч.* падтал, ханатал; накормить досыта падтал идүүлэх; наговориться досыта ханатал ярих.

ДОСЫХАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гүйцэд хатах, хатаж гүйцэх.

ДОСЮДА, *нареч.* (*разг.*). энд хүртэл, энэ хүртэл.

ДОСЯГАЕМОСТЬ, -и, *жс.* **ДОСЯГАЕМЫЙ**, -ая, -ое; -аем (*устар.*). хүрч болмоор, хүрэх арга; быть вне пределов досягаемости хүрэх аргагүй газарт байх.

ДОТ, -а, м. (долговременная огневая точка) дот, бэхэлсэн буудлагын газар.

ДОТА'ЦИЯ, -и, жс. (спец.), тэтгэлэг, дотаци, та-таас, улсаас нэмж олгосон мөнгө.

ДОТАЩИ'ТЬ, -ацу, -ацшиш; сов. хүртэл татах, хүртэл аваачих.

ДОТЛА', нареч. үнсэн товрог болох, хов хоосрох; сгореть дотла үнсэн товрог болтол шатах.

ДОТО'ЛЕ, нареч. (устар.). тэр хүртэл, тэгэх хүртэл.

ДОТО'ШНЫЙ, -ая, ое; -шен, -шна; (разг.) шохоорхог, сонниуч; дотошный человек шохоорхог хүн.

ДОТРА'ГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ДОТРО'НУТЬСЯ**, -нушь, -нешься; сов., до кого-чего хүрэх, гар хүрэх, барьж үзэх.

ДОТЯ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОТЯНУ'ТЬ**, -яну, -янешь; -янутый; сов. 1. татаж гаргах; 2. татаж хүргэх.

ДОТЯ'ГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ДОТЯНУ'ТЬСЯ**, -янушь, -янешься; сов., до чего. хүрэх; дотягиваться до верхней полки дээд тавиурт хүрэх.

ДОУ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОУЧИ'ТЬ**, -учу, -учишь; сов. гүйцэд сургах, сургаж төгсөх.

ДОУ'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ДОУЧИ'ТЬСЯ**, -учушь, -учишься; сов. 1. сурч төгсөх, төгсгөл сурах; 2. хүртэл суралцах; доучиться до восьмого класса наймдугаар анги хүртэл суралцах.

ДОХА' -и, мн. дохи, жс. дах; ямшик наш был одет в собачью доху манай улаач нохой дах өмссөн байв.

ДО'ХЛЫЙ, -ая, -ое. 1. үхсэн; дохлая мышшь үхсэн хулгана; 2. дорой, үхэнц; дохлый парень үхэнц залуу.

ДОХЛЯ'ТИНА, -ы, ж (прост.) зовлого, турсага. **ДО'ХНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр., дохнет; дох (и дохнул), дохла; несов. үхэх; скот от бескормицы дохнет мал зудад турж үхнэ; ☆ мухи дохнут уйдаж үхмээр.

ДОХН'УТЬ, -ну, -нѣшь; сов. 1. амьсгалах, амьсгаа авах; дохнуть некогда амьсгаа авах ч завгүй. 2. үлээх; дохнул слабый ветер зөөлөн салхи үлээв.

ДОХО'Д, -а, м. орлого; годовоий доход жилийн орлого; чистый доход цэвэр орлого.

ДОХОДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; несов. **ДОЙТИ'**, дойду, дойдѣшь; дошёл; дошла; дошедший; сов. 1. хүрэх, очих, тулах, тулж очих; дойти до станции станцид хүрэх; письмо дошло быстро захидал түргэн хүрлээ; вода дошла до берегов ус эрэгтээ туллаа; 2. мэдэх, ойлгох; смысл речи не дошёл до него үгийн утга түүнд ойлгогдсонгүй; 3. болох, боловсрох; ☆ руки не доходят завдахгүй байна, барьж чадаагүй байна.

ДОХО'ДНОСТЬ, -и, жс. **ДОХО'ДНЫЙ**, -ая, -ое, -ден, -дна. ашигтай, орлоготой, олзтой; доходное предприятие ашигтай үйлдвэр.

ДОХО'ДЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. ойлгомжтой; до-ходчивая пьеса ойлгомжтой жүжиг.

ДОЦВЕСТИ', доцветѣт; -ѣл, -ѣла; -етший; сов., **ДОЦВЕТА'ТЬ**, доцветает; несов. цэцэглэж дуусах.

ДОЦЕ'НТ, -а, м. доцент (дээд сургуулийн багшийн цол).

ДОЧЕ'РНИЙ, -ая, -ее; (устар.). 1. хүүхний, охины; 2. зээ салбар.

ДО'ЧИСТА, нареч. 1. цэвэр болтол, цэвэрштэл; вымыть дочиста цэвэр болтол угаах; 2. цөмийг, үлдээлгүй, цөлмөх; съестъ дочиста цөмийг идэх.

ДОЧИТА'ТЬ, -аю, -аешь; -читанный; сов., **ДОЧИ'ТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. что. уншиж дуусах, хүртэл унших; дочитать письмо захидалг уншиж дуусах; дочитать книгу до середины номыг дунд нь хүртэл унших.

ДО'ЧКА, -и, жс. охин, хүүхэн.

ДОЧУ'РКА, -и, жс. охин, хүүхэн.

ДОЧЬ, дочери, дочерью, мн. дочери, дочерей, дочерям, дочерями, дочерях, жс. охин, хүүхэн.

ДОШ'ВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ДОШИ'ТЬ**, -шью, -шьѣшь; -шей; -шитый сов. өбж дуусах, хүртэл өөх.

ДОШКО'ЛЬНИК, -а, м. сургуулийн өмнөх насны хүүхэд.

ДОШКО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сургуулийн өмнөх, сургуулийн насны өмнөх; дошкольное воспитание сургуулийн өмнөх хүмүүжил.

ДОША'НИК, -а, м. хавтгай ёроолтой онгоц, хавтгай завь.

ДОЩА'ТЫЙ, -ая, -ое. банзан; дощатый забор банзан хашаа.

ДОЩЕ'ЧКА, -и, жс. 1. жижиг самбар; 2. модон пайз.

ДОЛ'РКА, -и, жс. саальчин.

ДРАГОЦЕ'ННОСТЬ, -и, жс. эрдэнэ, чухаг үнэтэй.

ДРАГОЦЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. 1. үнэтэй, эрдэнийн, эрдэнэ; драгоценные вещи үнэтэй эд; драгоценное время үнэтэй цаг; драгоценный камень эрдэнийн чулуу; 2. хайртай, үнэтэй; драгоценный друг хайртай найз.

ДРАЗНИ'ТЬ, дразню, дразнишь; несов., кого-что. 1. гоочлох, хорыг малтах, даажигнах; дразнить собаку нохойг гоочлох; 2. хорхой хөдөлгөх, хорхойтуулах; дразнить аппетит идэх юманд хорхойтуулах.

ДРА'КА, -и, жс. зодолдоон, зодоон; затеял драку зодоон өдөх.

ДРАКО'Н, -а, м. луу.

ДРАКО'НОВ, **ДРАКО'НОВСКИЙ**, -ая, -ое (книжн.). харгис хатуу, догшин ширүүн; драконовские законы харгис хатуу хууль.

ДРА'МА, -ы, жс. 1. драм (яриатай жүжгийн зохиол); 2. зовуурь, зовлон, хэцүүдэл, хэцүү явдал; семейная драма гэр бүлийн хэцүүдэл; пережить драму зовлон амсах, хэцүү явдлыг давах.

ДРАМАТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. драмчлах, жүжиг болгон найруулах.

ДРАМАТИ'ЗМ, -а, м. 1. шаргуу үйл, эрчимтэй явдал; пьеса, полная драматизма эрчимтэй явдлаар дүүрэн жүжиг; 2. түгшүүр, хэцүү; драматизм положения түгшүүртэй байдал, хэцүү байдал.

ДРАМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. драмын, драм жүжгийн, жүжгийн; драматическое произведение жүжгийн зохиол; драматический театр драмын театр 2. шаргуу явдалтай, эрчим хөдөлгөөнтэй, хүчлэлтэй; 3. түгшүүртэй, хэцүү.

ДРАМАТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. түгшүүртэй, хэцүү.

ДРАМАТУ'РГ, -а, м. драмын зохиолч, жүжгийн зохиолч.

ДРАМАТУРГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. драм зохиолын, жүжгийн зохиолын.

ДРАМАТУРГИ'Я, -и, жс. 1. драматурги, драмын ухаан, драмын онол, драм жүжгийн зүй, 2. драмын зохиолууд, жүжгүүд; русская классическая драматургия оросын сонгодог жүжгүүд.

ДРАМКРУЖО'К, -эжа, м. (драматический кружок) жүжгийн дугуйлан.

ДРА'НКА, -и, жс., собир. цуудас банз, савх банз.

ДРА'НЬИЙ, -ая, -ое (прост.). уранхай; драные сапоги уранхай гутал.

ДРАП, -а, м. драп, цэмбэ, цэлэм, цэгэм.

ДРАПЦРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов., кого-что. нэхмэлээр бүрэх, бүрэх, чимэх; драпировать стены коврами хивсээр туургыг бүрэх.

ДРАПЦРОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешься; возвр 1. нэхмэлээр бүрэгдэх; 2. нөмрөх, хэдрэх; 3. янз гаргах, маяглах.

ДРАПЦРОВА'ТКА, -и, жс. нэхмэлээр бүрэх, чимэх.

ДРАПЦРОВА'ЩИК, -а, м. бүрэгч, чимэгч, янзлагч

ДРАПОВЫЙ, -ая, -ое. драп, драпан, цэмбэн, цэлмэн; драповое пальто цэмбэн дээл, драп пальто.

ДРАПРИ', нескл. ср. хөшиг, бүрээс.

ДРАТВА, -ы, жс. олсон утас, томсон олс. гутал уллах утас.

ДРАТЬ, деру, дерёшь; драл, -ала -о; несов. 1. урах, тасдах, урж хаях; драсть обувь гутлаа урах; 2. хуулах, өвчих; драсть шкуру арьсыг өвчих; драсть лыко дол (холтос) хуулах; 3. зодох, мушгих, угзрах; драсть за уши чихийг мушгих; 4. хорсгох; перец дерёт горло чинжүү хоолой хорсгоно; 5. шулах, мөджих; купцы драли втридорога за товары худалдаачин бараагаа их үнээр өгч шулав; ☆ дерёт горло хоолой мэдэн хашгирах.

ДРАТЬСЯ, дерусь, дерёшься; дрался, дрались; несов. 1. зодолдох, ноцолдох; мальчишки дерутся хөвгүүд ноцолдож байна; 2. тулалдах, тулах; драсться с врагами дайсангай тулалдах; 3. тэмцэх; драсться за высокий урожай өндөр ургацын төлөө тэмцэх.

ДРАЧЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (прост.). зодолдооч, зодооч.

ДРАЧУ'Н, -а, м. (разг.). зодосч, зодолдооч.

ДРАЧУ'НЬЯ, -и, род. мн. -ний, жс. зодолдооч күүхэн.

ДРЕБЕДЕ'НЬ, -и, жс. (разг. пренебр.). дэмий юм, шал дэмий юм.

ДРЕ'БЕЗГ, -а, м. 1. няр хийх, хангинах; разбиться в дребезги няр хийж хага үсрэх; 2. жижиг хэлтэрхий болох, юүрэх; разбить в дребезги юүртэл цохих; мелкие дребезги жижиг хэлтэрхий.

ДРЕБЕЗЖА'НИЕ, -я, ср. **ДРЕБЕЗЖА'ТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -жит; несов. доргих, тарчигнах; стекла дребезжат шил доргиж байна.

ДРЕВЕСИ'НА, -ы, жс. модлог, мод; заготовка древесины мод бэлтгэх.

ДРЕВЕ'СНЫЙ, -ая, -ое. модны, модон; древесные опилки модны үртэс; древесный уголь модны нүүрс. **ДРЕВКО**, -а, мн. -и, -ов, ср. иш: древко знамени тугийн иш.

ДРЕВ'НИЙ, -ая, -ее; -вен, -вни. 1. эртний, эрт үеийн; древняя история эртний түүх; древний обычай эрт үеийн заншил; 2. их настай, өндөр настай; древний старик өндөр настай өвгөн.

ДРЕВ'НОСТЬ, -и, жс. 1. эртний үе, эрт үе, эрт цаг; в глубокой древности эрт урьд цагт, эрт балар цагт; 2. эрт цагийн юм.

ДРЕ'ВО, -а, мн. дрэвеса, дрэвес (стар.). мод.

ДРЕВОВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден-дна. мод шинг, мод мэт, модорхог; древовидный папоротник модорхог тагнай, сал мод, мод шинг ойм.

ДРЕВОНАСАЖДЕ'НИЕ, -я, ср. мод тарих, мод суулгах.

ДРЕДНО'УТ, -а, м. дредноут онгоц, хуягт хөлөг онгоц.

ДРЕЗИ'НА, -ы, жс. дрезин, төмөр замын гүймэл гэрэг.

ДРЕЙФ, -а, м. (спец.). хөвөлт, салхиар хөвөх, урсгалаар хөвөх; ☆ лечь в дрейф онгоцыг тогтоох.

ДРЕЙФОВА'ТЬ, -фую, -фуюешь; несов. (спец.). хөвөх, хөвөн урсах.

ДРЕМА', -ы, жс. (устар.). нойр хүрэх, үүрэглэх.

ДРЕМА'ТЬ, дремлю, дремлешь; несов. **ДРЕМА'ТЬСЯ**, дрёмлется; безл., несов., кому (разг.). үүрэглэх, зүүрмэглэх; дремать в кресле сандал дээр үүрэглэх; мне дремлется би зүүрмэглэж байна.

ДРЕМО'ТА, -ы, жс. үүрэглэх, зүүрмэглэх.

ДРЕМО'ТНЫЙ, -ая, -ое. нойрмог; дремотное состояние нойрмог байдал.

ДРЕМУ'ЧАЙ, -ая, -ее; -уч. балар, битүү, хөвч; дремучий лес битүү ой, ой хөвч.

ДРЕСВА', -ы, жс. (спец.). үйрмэг, хайрга элс.

ДРЕССИРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое. сургагдсан, дуугаржсан; дрессированные животные сургагдсан амьтан.

ДРЕССИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов. сургах, амьтныг сургах; дрессировать зверей араатныг сургах.

ДРЕССИРОВА'ТКА, -и, жс. сургах, амьтныг сургах.

ДРЕССИРОВА'ЩИК, -а, м. амьтныг сургагч.

ДРОБИ'ЛКА, -и, жс. бутлуур, хэмхлүүр; молотковая дробилка алхат бутлуур.

ДРОБИ'НА, -ы, жс. үрэл сум.

ДРОБИ'НКА, -и, жс. хоргол сум, үрэл сум, шааз.

ДРОБИ'ТЬ, -блю, -бишь; несов., что. бутлах, бутаргах, хэмхлэх; дробить камень чулуу бутлах; дробить силы хүч бутаргах.

ДРОБИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. бутрах, хэмхрэх, юүрэх, цацрах; камень дробится в щебень чулуу жижигрэн хэмхэрч байна; Волны дробятся о скалы долгино хад цохиж цацарна; дробятся силы хүч бутарч байна.

ДРОБ'ННЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. бутархай, жижиг; дробное число бутархай тоо; дробный шаг жижиг алхаа.

ДРОБОВИ'К, -а, м. дробовик, шувууны буу, үрлэн сумтай буу.

ДРОБЬ, -и, жс. 1. бутархай, бутархай тоо; десятичная дробь аравтын бутархай тоо; 2. шааз, бутархай сум, үрэл сум; 3. дэлдэх, нижигнүүлэх; барабанная дробь хэнгэрэг нижигнүүлэх.

ДРОВА', дров, -ам. түлээ; сырые дрова нойтон түлээ; колеть дрова түлээ хагалах; ☆ кто в лес, кто по дрова эмх замбараагүй, чиг чигээ харсан.

ДРОВ'НИ, дровней. чарга.

ДРОВОЗАГОТОВА'НИЕ, -вож. түлээ бэлтгэл.

ДРОВОСЕ'К, -а, м. (устар.). түлээчин, түлээ огтлогч.

ДРОВЯНО'Й, -ая, -ое. түлээ, түлээний; дровяной склад түлээ агуулах газар, түлээний саравч.

ДРО'ГИ, дрозг, дөрвөн дугуйтай гэрэг.

ДРОГ'НУТЬ, 1, -ну, -нешь; дрозг, -ла; несов. даарах, бээрэх.

ДРОГ'НУТЬ II, -ну, -нешь; -нул, -а; сов. 1. чичрэх, дагжих, салганах, догомтох; рука не дрогнет гар салганахгүй; голос дрогнул хоолой чичрэв; 2. сандрах, мэгдэх самгардах, почирдох, ухрах; ни один мускул не дрогнул на его лице түүний царайд мэгдсэн байдал гарсангүй; толпа дрогнула олон хүн ухрав.

ДРОЖА'НИЕ, -я, ср. чичрэх, дагжих, салганах; дрожание света, гэрэл чичрэх; дрожание звука дуу чичрэх; дрожание рук гар салганах.

ДРОХА'ТЬ, -жус, -жишь; несов. 1. чичрэх, даржингах, салганах, дагжих; стекла дрожат шил даржиннах; дрожать от холода хүйтэнд дагжих; колебли дрожат өвдөг чичирнэ; голос дрожит хоолой чичр-

нэ; руки дрожат гар салганана; 2. хайрлах, гамнах, харамлах; дрожаг за своего ребёнка хүүхдээ хайрлах; дрожать над каждой копейкой мөнгө зоос бүрээ харамлах.

ДРОЖЖИ, *-ей*, эсгэх хөрөнгө, хөрөнгө, эсгүүр, эсгэл; пивные дрожжи пивний хөрөнгө, пивний эсгүүр; кефирные дрожжи хоормогийн хөрөнгө.

ДРОЖЖИ, *-жеск, -жесам*. хөнгөн тэрэг, унадаг тэрэг.

ДРОЖЬ, *-и, ж.* чичрэх, чичрэл; лихорадочная дрожь халуурч чичрэх; дрожь в голосе хоолойн чичрэл; его бросает в дрожь при одной мысли санаанд ормогц түүний бие чичирнэ.

ДРОЗД, *-а, м.* хөөндэй; белозобый дрозд цагаан гүсэт хөөндэй; пегий дрозд эрээн хөөндэй.

ДРОТНИК, *-а, м.* хануур жад, шидэх жад, арам.

ДРОФА, *-ы, мн.* дрóфы, ж. тоолог.

ДРУГ I, *-а, мн.* друзья, *-зей, м.* найз, нөхөр; близкий друг дотнын найз; старый друг хуучин нөхөр, эртний найз; друг детства бага насны найз; друг мой нөхөр минь! помоги, друг нөхөр минь туслаач; друг свободы эрх чөлөөний нөхөр.

ДРУГ II; друг друга бие биеэ; друг за другом бие биеэ дагаж, хойно хойноосоо, цувж; друг против друга урд урдаасаа хараад; друг с другом бие бие тэйгээ; друг другу бие биедээ; выручать друг друга бие биедээ туслах; заботиться друг о друге бие биеэ халамжлах.

ДРУГОЙ, *-ая, -ое*. 1. өөр, ондоо, жич; другой человек өөр хүн, ондоо хүн; это другое дело ингэвэл өөр хэрэг, тэгвэл жич хэрэг; другими словами өөрөөр хэлбэл; 2. нөгөө, өөр; с другой стороны нөгөө талаас; 3. биш; ни тот, ни другой тэр нь ч биш, энэ нь ч биш, аль нь ч биш; 4. бусад; заботиться о других бусдын төлөө оролдох, бусдыг халамжлах; 5. дараа, маргааш; на другой день дараа өдөр нь, маргааш нь; 6. сүүлд, хожим; в другой раз поговорим сүүлд ярилцъя.

ДРУЖБА, *-ы, ж.* найрамдал, нөхөрлөл; быть в дружбе найрамдалтай байх, нөхөрлөх; тесная дружба нягт найрамдал; дружба народов ард түмнүүдийн найрамдал; не в службу, а в дружбу албан журмаар бус, нөхрийн журмаар.

ДРУЖЕЛЮБИЕ, *-я, ср.* нөхөрсөг дотно, элэгсэг сэтгэл, нөхөр ёс; проявить дружелюбие элэгсэг сэтгэлээ илрүүлэх.

ДРУЖЕЛЮБНЫЙ, *-ая, -ое; -бен, -бна*. нөхөрсөг дотнын, элэгсэг сэтгэлийн, нөхөр ёсны; дружелюбное отношение нөхөрсөг дотнын харилцаа.

ДРУЖЕСКИЙ, *-ая, -ое*. нөхөр ёсны, нөхөрсөг, нөхрийн; дружеская помощь нөхөр ёсны тусламж; дружеский привет нөхөр ёсоор мэндэлж; дружеский совет нөхөр ёсны сануулга.

ДРУЖЕСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ен, -енна*. нөхөрсөг, элэгсэг, найрамдалтай, нөхөр ёсны; дружественная держава найрамдалтай гүрэн; дружественный тон нөхөрсөг янз.

ДРУЖИНА, *-ы, ж.* 1. бүлгэм, бүлэг цэрэг, отряд; боевая дружина дайчин бүлгэм, хөдөлмөрчдийн бүлэг цэрэг; пожарная дружина түймэртэй тэмцэх отряд; пионерская дружина пионерийн бүлгэм; 2. дайчин ноход, дайчин цэрэг, нөхөрлөгчид.

ДРУЖИНИК, *-а, м.* отрядын гишүүн, бүлгэмийн гишүүн.

ДРУЖИТЬСЯ, *-жусь, -жишь; несов., с кем-чем*. найзлах, нөхөрлөх, үерхэх; они давно дружат тэд хэднийн найзладаг юм.

ДРУЖИЦЕ, *-а, м.* (разг.). нөхөр, найз.

ДРУЖНО, *нареч.* 1. эвтэй, зөтэй, найртай, найрамдалтай; жить дружно эвтэй суух; 2. цэг зэрэг,

хамт элбэж, нэг амьар; дружно взятыся за работу ажилдаа нэг зэрэг орох, ажлаа элбээд хийх.

ДРУЖНЫЙ, *-ая, -ое; -жен, -жена, -жно*. 1. эвтэй, эв нийлсэн, эв санаа нийлсэн, найрсаг, нөхөрсөг; дружная работа эв санаа нийлсэн ажил; дружные усилия эв нийлж зүтгэх; дружная семья эвтэй гэр бүл; 2. бүгдээр зэрэг, цугаар; дружный хохот цугаар инээлдэх; дружная работа бүгдээр зэрэг ажиллах; ☆ дружная весна түргэн хавар болох.

ДРЫГАТЬ, *-аю, -аешь; несов., чем* (разг.). **ПРЫГНУТЬ**, *-ну, -нешь; однокр.* тийчлэх, тээчлэх.

ДРЯБЛОСТЬ, *-и, ж.* **ДРЯБЛЫЙ**, *-ая, -ое; дрябл, -а, -о*. улцгар, үлбэгэр, шалгар, улбагар, улбайсан; дряблая кожа улбайсан арьс.

ДРЯЗГИ, *дрязг* (разг. неодобр.). хэл ам, будлиан; домашние дрязги гэр зуурын хэл ам; заводить дрязги будлиан тарих.

ДРЯННОЙ, *-ая, -ое* (разг.). муусайн, ягир муу, өөдгүй; дрянная обувь ягир муу гутал.

ДРЯНЬ, *-и, ж.* (разг.). 1. өөдгүй, ягир; дело дрянь хэрэг өөдгүй байна; 2. өөдгүй амьтан, ягир амьтан; человек он дрянь тэр хүн ягир амьтан.

ДРЯХЛЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* **ДРЯХЛОСТЬ**, *-и, ж* өтөлж ядрах, хөгширч сулбайх, тэнхээ доройтох.

ДРЯХЛЫЙ, *-ая, -ое; дряхла, -а, -о*. өтөлж ядарсан, хөгширч сулбайсан, тэнхээ доройтсон.

ДУАЛИЗМ, *-а, м.* дуализм, хоёрдмол үзэл (бодив оюун хоёр харилцан буйлдуйдаж хамаг юмны үндэс болно гэдэг идеалист үзэл).

ДУАЛИСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. дуализмын, хоёрдмол үзлийн.

ДУБ, *-а, мн.-ы, м.* царс.

ДУБАСИТЬ, *-ашу, -асишь; несов. (прост.)*. балбах, нанчих.

ДУБИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. арьс идээлэх, шир шүүлэх дубильная кора идээлэх холтос; дубильный чай шүүлэх ган.

ДУБИЛЬНЯ, *-и, род. мн.-лен. ж.* шир идээлэх байшин, арьс шүүлэх газар.

ДУБИЛЬЩИК, *-а, м.* шир идээлэгч, арьс шүүлэгч **ДУБИНА**, *-ы, ж.*, **ДУБИНКА**, *-и, ж.* шийдэм, боорхой, манчуурга.

ДУБИТЬ, *-блю, -бишь; несов., что*. **ДУБЛЕНИЕ**, *-я, ср.* шир идээлэх, арьс шүүлэх.

ДУБЛЕР, *-а, м.* (спец.). орлон тоглогч, ээлжийн жүжигчин, хослуур.

ДУБЛЕТ, *-а, м.* ижлийн өрөөсөн, эгээ ижил, ижил хувь, ижил хуулбар; дублет рукописи гар бичмэлийн ижил хуулбар.

ДУБЛИКАТ, *-а, м.* бичгийн хуулбар, хоёр дахь хувь.

ДУБЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; несов., что* 1. зэрэгцүүлэн хийх, хоёр зэрэг хийх; дублировать работу ажлыг хоёр зэрэг хийх; 2. орлон тоглох, ээлжээр жүжиглэх; дублировать роль ролийг орлон тоглох; 3. хөрвүүлэх; дублировать фильм кино зургийг хөрвүүлэх, киноны үгийг орчуулах.

ДУБНЯК, *-а, м.* царсан ой.

ДУБОВЫЙ, *-ая, -ое*. 1. царсан; дубовый стол царсан ширээ; 2. болхи.

ДУБРАВА, *-ы, ж.* царсан ой.

ДУГА, *-и, мн.* дуги, дугам, ж. 1. нум, хагас дугараг; 2. хөлбөрөг, төгий.

ДУГОСБРАЗНЫЙ, *-ая, -ое; -зен, -зна*. нуман, нуман хэлбэртэй, нум шиг, дугуй хэлбэртэй; дугообразная лиана нуман шугам.

ДУДЕТЬ, *1 л. не употр., -дишь; несов.* цуур үлээх, үлээвэр үлээх, жимбүүрдэх.

ДУДКА, *-и, жс.* үлээвэр, цуур, жимбүүр; ☆ **плясать под чью-либо дудку** хүний үг дагаж самбаганах, салхины аяар сагсалзах.

ДУДКИ, *межд. (разг. шутл.).* больё, горьгүй; нет дудки, не дам! үгүй, больё, өгөхгүй!

ДУЖКА, *-и, жс.* сэнж, бариул, товчлуур; **ведёрная дужка** хувингийн бариул.

ДУЛО, *-а, ср.* бууны ам.

ДУЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* бууны амны.

ДУМА, *-ы, жс.* бодол, сэтгэл, санаа; **думать думу** бодол болох, санаа санах; ☆ **государственная дума** улсын дум, улсын хурал.

ДУМАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* бодох, санах; **думать о работе** ажлын тухай бодох; **думаю, что он прав** түүнийхийг зөв гэж би бодож байна; **как вы думаете?** та юу гэж санаж байна? **я думаю завтра закончить работу** би маргааш ажлаа дуусгах санаатай байна; **недолго думая юм** бодолгүй, олон таван үггүй.

ДУМАТЬСЯ, *-ается, безл., несов., кому (разг.).* санагдах, бодогдох; **мне думается, так лучше будет** тэгвэл дээр гэж над санагдаж байна.

ДУНОВЕ'НИЕ, *-я, ср.* үлээх, сэвэгнэх; **дуновение ветра** салхи сэвэгнэх.

ДУНУТЬ, *-ну, -нешь; однокр.* үлээх, үлээчэх.

ДУПЛИ'СТЫЙ, *-ая, -ое; -ист.* хонгилтой, хөндий; **дуплистое дерево** хонгилтой мод.

ДУПЛО', *-а, мн.* дупла, дупел, *ср.* хонгил, хөндий, нүх; **дупло дерево** модны хонгил; **дупло зүба** шүдний нүх.

ДУРА, *-ы, жс.* тэнэг хүүхэн, эрваа хүүхэн.

ДУРА'К, *-а, м.* тэнэг, мангуу, эрваа хүн; **набитый дурак** шал тэнэг; ☆ **оставить в дураках** залилах, молигодох; **остаться в дураках** залилагдах, молигодуулах; **дурака** ваяль марзганах, өвчигнөх; **дуракам закон не написан** ёс мэдэхгүй хүнд ёр халдахгүй.

ДУРАЛЕ'Й, *-я, м. (разг. пренебр.).* тэнэг, мангуу.

ДУРА'ЦКИЙ, *-ая, -ое.* тэнэг, мангуу; **дурацкий разговор** тэнэг яриа.

ДУРА'ЧЕСТВО, *-а, ср. (разг.).* тэнэглэх, тэнэг ааш; **бросить свои дурачества** тэнэглэхээ боль.

ДУРА'ЧИТЬ, *-чу, -чишь; несов., кого-что (разг.).* бачлах, залилах, мангууруулах.

ДУРА'ЧИТЬСЯ, *-чусь, -чишься; несов., (разг.).* марзганах, дүрсгүйтэх, аальгүйтэх, аашаа завхах.

ДУРАЧО'К, *-чка, м.* тэнэг, тэнэг хүн, мангуу амьтан; **прикинуться дурачком** тэнэг юм шиг маяглах.

ДУРА'ШЛИВЫЙ, *-ая, --ое; -ив (разг.).* 1. тэнэг дүү; 2. дүрсгүй, онгироо.

ДУ'РЕНЬ, *-рня, м. (прост.).* тэнэг, эргүү, эрваа.

ДУРИ'ТЬ, *-рю, -ришь; несов. (разг.).* дүрсгүйтэх, аальгүйтэх, марзганах.

ДУРМА'Н, *-а, м.* 1. согтуу өвс; 2. мунруулах суртал, мунхруулах; **религиозный дурман** шашны мунхруулах суртал.

ДУРМА'НИТЬ, *-ню, -нишь; несов., кого-что.* манаруулах, согтоох, мунхруулах.

ДУРНЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; несов.* муухай болох, царай алдах.

ДУРНО, *нареч.* 1. аягүй болох, дотор муухай болох; **мне дурно** миний дотор аягүй байна; **почувствовать себя дурно** дотор муухай болох; 2. аягүй, муухай; **дурно пахнет** муухай үнэртэнэ.

ДУРНО'Й *-ая, -ое; дурен, дурна, дурно.* 1. муу; **быть на дурном счету** муу нэртэй болох; **дурные привычки** муу заншла; **дурная слава** муу нэр; 2. муухай; **она дурна собой** тэр муухай хүүхэн; **дурной**

запах муухай үнэр; **дурной характер** муухай ааш; **дурное дело** муухай хэрэг, хөөтэй хэрэг.

ДУРНОТА', *-ы, жс.* дотор муухай болох. **толгой манарах.**

ДУРНУ'ШКА, *-и, жс. (разг.).* муухай хүүхэн, муухай бусгүй.

ДУ'РОСТЬ, *-и, жс. (прост. неодобр.).* тэнэглэх; **по дурости** сделать что-нибудь ямар нэг юмыг тэнэглэж хийх.

ДУРШЛА'Г, *-а, м.* савираа шанага, шанаган шүүр.

ДУРЬ, *-и, жс. (разг. пренебр.).* тэнэг явдал, гаж буруу ааш; **выкинь дурь из головы** тэнэг явдала орхи.

ДУ'ТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. хөндий, үлээсэн, хийлсэн; **дутье стеклянные шары** хөндий шилэн бөмбөг; **дутье шины** хийлсэн дугуйн бүрээс; 2. хөөргөсөн, давруулсан, хуурмаг; **дутье цифры** хөөргөсөн тоо; **дутья слава** хуурмаг алдар; **дутье цены** давруулсан үнэ.

ДУТЬ, *дую, дуешь, несов.* үлээх, салхилах; сэнгэнэх; **дуть на свечу** лаа үлээх; **ветер дует** салхи салхилна; **здесь дует** энд сэнгэнэнэ; ☆ **дуть чай** цай залгилах.

ДУ'ТЬСЯ, *дуюсь, дуешься; несов., на кого-что.* гонсойх, гоморхох, дүнсийх.

ДУХ, *-а, м.* 1. ухаан, оюун санаа, сэтгэл; **дух есть** лишь высший продукт материи ухаан бол бодисын дээд үйлдэхүүн төдий болно; **в здоровом теле здоровый дух** эрүүл биед эрүүл ухаан байдаг; 2. зориг, урам зориг, урам; **падать духом** урам хугарах, зориг мохох; **присутствие духа** зоригтой байх; **воспрянуть духом** зориг орох; 3. санаа, байдал, янз; **дух закона** хуулийн санаа; **дух времени** цагийн байдал; **в духе времени** цагийн байдалд тохируулан; **делать в духе** энэ янзаар хийх, ингэж хийх; 4. амьсгал, амьсгаа, амь; **переводить дух** амьсгаа авах; **одним духом** нэг амьсгаагаар, нэг амиар; **захватило дух** амьсгал давчдах; 5. агаар, үнэр; **тяжёлый дух** муухай үнэр; **лесной дух** ойн агаар; 6. сүнс, сүлд; **святой дух** богд сүлд; ☆ **быть не в духе** цухалдуу байх, муухай ааштай байх; **бежать во весь дух** хар хурдаараа гүйх; **дух вон талийх**; **духу не хватает** амьсгалж чадахгүй, зориг хүрэхгүй, сачий хүрэхгүй; **ни слуху, ни духу** таг чиг болох, чив чимээгүй болох; **чтобы духу его** не было тэр хүн эндээс танилдог; **духи предков** онгод, цалиг.

ДУХИ', *-ов.* үнэртэй ус, сүрчиг.

ДУХОВЕ'НСТВО, *-а, ср., собир.* лам нар, хуваргууд, санваартан.

ДУХО'ВКА, *-и, жс.* пийшингийн жигнүүр, зуухны хөвх.

ДУХО'ВНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. оюуны, оюун ухааны; **духовные интересы** оюуны сонирхол; 2. шажны, санваартай; **духовное звание** шажны кол; **духовное** лицо санваартай хүн, хувраг.

ДУХОВО'Й, *-ая, -ое.* үлээвэр; **духовой инструмент** үлээвэр хөгжим; ☆ **духовая печь** жигнүүртэй зуух.

ДУХОТА', *-ы, жс.* бүгчим; **в комнате духота** тасалгаанд бүгчим байна.

ДУШ, *-а, м.* шүршүүр; **принимать душ** шүршүүрт орох, шүршүүрт биеэ угаах.

ДУША', *-и, вин.* души, мн. души, душам, жс. 1. сэтгэл, зүрх, санаа; **добрая душа** сайхан сэтгэл; **в глубине души** сэтгэлийн угт; **от всей души** үнэн сэтгэлээс, үнэн зүрхнээс; **душа и тело** бие сэтгэл; **тяжело на душе** сэтгэл зовлонтой байна; **отвести душу** санаснаа хэлж амрах; **говорить по душам** үнэн сэтгэлээр ярилцах; **болеть душой** за телөө санаа зовоо; 2. амьтан, хүн; **на душу населения** хүн нэг бүрт; **на улице ни души** гудамжинд нэг ч

хүнгүй байна; нет ни души живой нэг ч амьтан алга; в семье пять душ гэр бүлдээ таван хүнтэй; 3. урамшуулагч, гол зүрх; душа общества нийтийг урамшуулагч, нийгмийн гол зүрх; ☆ сколько душе угодно хэдий ч бол хэдий, хичнээн ч бол хичнээн; кривить душой мэхлэх, хуурах; жить душа в душу эвтэй амьдрах; души не чаять их хайрлах, төлөө амиа тавих; душа в пятки ушла ухаан алдтал айв; не иметь ни гроша за душой мөнгөгүй хов хоосон байх; в чем душа держится яаж амьд яваа юм; душа не лежит дурамжхан байна; душа не принимает хүсэл төрөхгүй юм; стоять над душой гуйгаад салахгүй; за душу берёт сэтгэл булаах юм; в душе он не был согласен тэр хүн дотроо зөвшөөрөхгүй байсан; для души өөртөө, аминдаа; душа моя; хайрт минь, хонгор минь! душа-человек их сайн хүн.

ДУШЕ'ВНО, нареч. үнэн сэтгэлээсээ, үнэн зүрхнээсээ; душевно рад үнэн зүрхнээсээ баярлана.

ДУШЕВНОБОЛЬНО'Й -ого, м. мэдрэлийн өвчтэй, сэтгэл мэдрэлийн өвчтөн.

ДУШЕ'ВНЫЙ, -ая, -ое. 1. сэтгэл, сэтгэлийн, сэтгэл мэдрэлийн; душевное спокойствие сэтгэл амар байх; душевная болезнь сэтгэл мэдрэлийн өвчин; 2. үнэн зүрхний, элэгсэг, догнын; душевная беседа дотнын яриа; душевное отношение элэгсэг харьцаа; душевный человек элэгсэг хүн.

ДУШЕГУ'Б, -а, м. (разг. презр.). алаач, зандагчин.

ДУ'ШЕНЬКА, -и, м. и ж. (разг.). зүрхний, хайргай, хонгор минь.

ДУШЕРАЗДИРА'ЮЩИЙ, -ая, -ее (разг.). зүрх өвдмөөр, аймаар их; душевраздирающий крик зүрх өвдмөөр хашгиралдаан.

ДУША'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. анхилмал үнэртэй, сайхан үнэртэй; душистые цветы сайхан үнэртэй цэцэг.

ДУШИ'ТЕЛЬ, -я, м. (книжн.). 1. багалзуурдагч; 2. хяхагч; душитель свободы эрх чөлөөг хяхагч; душитель просвещения гэгээрийг хяхагч.

ДУШИ'ТЬ I. душу, душишь; несов., кого-что. 1. багалзуурдаж алах, боож алах; душишь верёвкой шидмэсээр боож алах; 2. бүгших; душишь кашель ханиалгаж бүгших; 3. хяхах; душишь свободу эрх чөлөөг хяхах.

ДУШИ'ТЬ II, душу, душишь; несов., кого-что. үнэртэй ус сүрчих, үнэртэй ус түрхэх.

ДУШИ'ТЬСЯ, душишь, душишься; возвр. сүрчих цацах, үнэртэй ус сүрчих, үнэртэй ус түрхэх.

ДУ'ШНО, безл., в знач. сказ. бүгчим, амьсгал бүгчимдэх; в комнате душе тасалгаанд бүгчим байна; мне душе мнний амьсгал бүгчимдэж байна.

ДУ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна, -шно. бүгчим; душевный вечер бүгчим үдэш; душевное помещение бүгчим тасалгаа.

ДУШО'К, -шкá, м. (разг.). үнэр, бээх; мясо с душком үнэр орсон мах.

ДУШО'НКА, -и, ж. муу санаа, яс муутай; у него подлая душонка тэр тун яс муутай хүн.

ДУЭ'ЛЬ, -и, ж. дуэль, халз тулалцах, амь мэлзэх; вызвать на дуэль халз тулаацъя гэх.

ДУЭ'Т, -а, м. хослон дуулах, хослон хөгжимдөх.

ДЫ'БОМ, нареч. сагсайх, арвайх, арзайх; у него волосы дыбом встали үс нь сагсайн босов.

ДЫ'БЫ', 1. цоройх, цовхрох; встал на дыбы цоройж зөгсоод; 2. адрах; я настаивал на этом, а она дыбы би ингэе гэхэд тэр адраад байв.

ДЫ'ЛДА, -ы, м. и ж. (прост. пренебр.). янхир хүн, янхигар хүн.

ДЫМ, -а, м. утаа; клубы дыма оргилсон утаа густой дым өтгөн утаа; нет дыма без огня галгүй бол утаа байхгүй; овоо босгоогүй бол цаазгай хаанаас суух вэ; ☆ дым коромыслом цуугин, замбараа алдах; поругаться в дым бүрмөсөн муудалцах.

ДЫМ'И'ТЬ, -млю, -мишь; несов. баагих, баагнулах; уугих, уугнулах; утаа савсах; утаа гарах, утаа манаруулах печка дымит зуухнаас утаа баагиж байна, зуух утаа хаяж байна; дымить папирсой тамхиар утаа баагиулах.

ДЫМ'И'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. 1. утаа баагих, утаа савсах, утаа манарах; 2. униартах; дымится туман манан униартаж байна.

ДЫ'МКА, -и, ж. униар, хүдэн, будан; дымка тумана манан будан; подёрнутый дымкой униартан, униар татсан.

ДЫ'МНЫЙ, -ая, -ое. утаат, утаатай; дымная головешка утаатай цуцал; дымный порох утаат дарь.

ДЫМОВО'Й, -ая, -ое. утаат, утаан, утааны; дымовая труба утааны яндан, яндан; дымовая завеса утаан хөшиг; дымовая коробка утааны хүхээ, яндангийн хүхээ.

ДЫМО'К, -мкá, м. бөөн утаа.

ДЫМОХО'Д, -а, м. яндан, хулан, тооно.

ДЫ'МЧА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. утаат, утааны өнгөтэй, саарал, бүрхэг; дымчатый кварц утаат болор; дымчатый топаз утаат молор; дымчатые стекла саарал шил, бүрхэг шил.

ДЫ'НЯ, -и, ж. амтлаг гуа, амттайхан гуа.

ДЫРА', -ы, мн. дыры, жс. 1. цоорхой, онгорхой, нүх; зашить дыру на рукаве ханцуйн цоорхойг нөхөх; в дырах онгорхой цоорхой; 2. бөглүү нутаг.

ДЫ'РКА, -и, ж. цоорхой, онгорхой.

ДЫРЯ'ВЫЙ, -ая, -ое, -яв. цоорхой гоожирхой, цүхтэй; дырвявый мешок цоорхой шуудай; ☆ дырвявая голова мартамхай толгой.

ДЫХА'НИЕ -я, ср. амьсгаа, амьсгал; затаив дыхание амьсгаа авалгүй; искусственное дыхание хиймэл амьсгаа; дыхание весны хаврын амьсгал.

ДЫХА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. амьсгах, амьсгалын; дыхательные органы амьсгалын эрхтэн; ☆ дыхательное горло цагаан хоолой, мөгөөрсөн хоолой.

ДЫША'ТЬ, дышу, дышишь; дышащий; несов. амьсгалах, амьсгаалах, амьсгаа авах; рыбы дышат кислородом, растворённом в воде усанд шингэсэн хүчилтөрөгчөөр загас амьсгалдаг; тяжело дышать амьсгалахад бэрхтэй, уухилах; ☆ дышать здоровьем эрүүл энхээр гялалзах.

ДЫША'ТЬСЯ, дышится; безл., несов., кому-чему. амьсгалах, амьсгаа авах; здесь легче дышится энд амьсгалахад хөнгөн байна.

ДЫ'ШЛО, -а, ср. ганц арал, чиргүүл арал, арш.

ДЫА'ВОЛ, -а, м. шулам, шулмас, рагшис.

ДЫА'ВОЛЬСКИЙ, -ая, -ое. 1. шулмын, шулам, дьявольское наваждение шулмын хорлол; 2. айхтар, хортой; дьявольское терпение айхтар хүлцэл; дьявольский климат хортой уур амьсгал.

ДЫА'ВОЛЬЩИНА, -ы, ж. (разг.). хачин будлиан; что за дьявольщина? амар хачин будлиан бэ?

ДЫА'К, -а, м. эрхэлсэн түшмэл, даамал.

ДЮ'ЖИЙ, -ая, -ее; дюж, дюжа, дюже (обл.). чийрэг, хүдэр; дюжий парень чийрэг хүү.

ДЮ'ЖИНА, -ы, ж. толгой, багц, арван хоёр; дунд зэргийн; дюжинный человек ерийн хүн.

ДЮЙМ, -а, м. ямх, ямх хэмжээтэй (25 миллиметр орчим).

ДЮЙМО'ВЫЙ, -ая, -ое. ямх, ямх хэмжээтэй.

ДЮ'НА, -ы, ж., ДЮ'НЫ, дюн. манх, сэвхүүл, орвон.
 ДЮРАЛЮМИ'НИЙ, -я, м. дюралюмин (хөнгөн цагаан, зэс, манганы хайлш).
 ДЯ'ДЕНЬКА, -и, м. авга ах, амбаа.

ДЯ'ДЬКА, -и, м. авга ах.
 ДЯ'ДЯ, -и, род. мн. -ей, м. 1. (авын ах) авга ах, (эвжийн ах) нагац ах; 2. гуай, авгай, ахай, ажаа.
 ДЯ'ТЕЛ, -тла, м. тоншуул, шонтуул.

Е

ЕВА'НГЕЛИЕ -я, ср. евангели, христосын шажны судар.

Е'ВНУХ, -а, м. тайган, засмал хүн.

ЕВРЕ'Й, -я, м. еврей хүн.

ЕВРЕ'ЙКА, -и, ж. еврей эмэгтэй.

ЕВРЕ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. еврейн, еврей.

ЕВРОПЕ'ЙЦ, -ейца, м. европ хүн, европын хүн; европцы европ хүмүүс, европчууд, европ дахин.

ЕВРОПЕИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. кого-что (устар.). европчилх, европ янзтай болгох.

ЕВРОПЕ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. европын.

ЕГИ'ПЕТСКИЙ, -ая, -ое. египет, египетийн, мисир, мисирийн.

ЕГИПТЯ'НИН, -а, род. п. мн. -яне, -яи, м. египет хүн, мисир хүн.

ЕГИПТЯ'НКА, -и, ж. египет эмэгтэй, мисир эмэгтэй.

ЕГО', мест. личн. и притяж. 1. түүний, үүний, тэрний, энэний, нь; его книга түүний ном; его книга эдэс түүний ном нь энд байна; 2. түүнийг, үүнийг; я вижу его би түүнийг харж байна; 3. тэр, энэ; его нет дома тэр эзгүй байна.

ЕДА', -ы, ж. 1. хоол, идээ; вкусная еда амттай хоол; 2. хоол идэх, хооллох; во время еды хоол идэж байх үед.

ЕДВА', 1. нареч. 1. арай гэж, арай чамай, арай чарай, арайхан; едва дошёл до дому арай гэж гэртээ хүрлээ; едва жив арайхан амьд байна; едва-едва успел на поезд арай чамай галт тэргэнд сууж амьжир; 2. нареч. дөнгөж; ему едва десять лет исполнилось тэр дөнгөж арван нас хүрлээ; едва освещенная комната дөнгөж гэрэлтсэн тасалгаа, бүдэг гэрэлтэй тасалгаа; он едва выехал со двора, как отец его вошёл түүнийг дөнгөж хашаанаас гарч явмагц, эцэг нь орж ирэв; он тогда едва начал свою литературную деятельность тэр үед тэр утга зохиолын ажлаа дөнгөж эхэлж байв; 3. союз. алдах, шахах, эгээ л; я едва не упал би унал алдав, би унах шахлаа, би эгээ л ойчсонгүй; 4. союз. мөртөө, тайгаа зэрэг, -магц; едва вошёл, начал говорить орох мөртөө ярьж эхлэв; едва я вступил на опушку леса, как сразу наткнулся на кабанов би ойн захад орохтойгоо зэрэг бодон гахайтай дайралдав, намайг ойн захад ормогц бодон гахай дайралдав; 5. нареч. арайхан, арай, жаахан; кран засорился, едва-едва течёт цорго бөглөөд арайхан дусалж байна; он едва хромает тэр жаахан доголж явна; 6. союз; үгүй байх аа; шахуу байхаа; едва ли он придёт скоро тэр мэд ирэхгүй байх аа; едва ли удасться нам получить билеты бид билет авч чадахгүй байх аа; эта книга едва ли не самая лучшая из прочитанных мною энэ ном бол миний уншсан номуудын хамгийн шилдэг нь шахуу байх аа.

ЕДИНЕ'НИЕ, -я, ср. (высок.). нягтрал, нэгдлэг; единение партии и народа нам ба ард түмний нягт-

рал; единение масс в борьбе за мир энх тайвны төлөө тэмцэлд олон түмний нэгдлэг.

ЕДИНИ'ЦА, -ы, ж. 1. нэг; нэгийн тоо; 2. нэгж; единица веса жингийн нэгж; денежная единица мөнгөний нэгж; единица силы тока цахилгааны гүйдлийн хүчний нэгж; единица измерения хэмжилтийн нэгж; 3. нэгж, хэсэг; боевые единицы флота далайн цэргийн дайчин хэсгүүд.

ЕДИНИ'ЦЫ, мн. зарим нэг нь, ганц нэг нь; только единицы не выполняют плана зөвхөн зарим нэг нь төлөвлөгөөг биелүүлэхгүй байна.

ЕДИНИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. ганц нэг; единичный случай ганц нэг тохиолдол; единичный пример ганц нэг жишээ.

ЕДИНОБО'РСТВО, -а, ср (высок.). ганц ганцаар тулалдах, ганцаар халз тулалдах, гоцлон байлдах.

ЕДИНОБРА'ЧИЕ, -я, ср. ганц эхнэртэй байх, ганц нөхөртэй байх.

ЕДИНОВА'СТИЕ, -я, ср. ганцаараа захирах.

ЕДИНОВРЕ'МЕННО, нареч. нэг удаа, ганц удаа.

ЕДИНОВРЕ'МЕННЫЙ -ая, -ое. нэг удаагийн, ганц удаагийн; единовременное пособие нэг удаагийн тэтгэвэр.

ЕДИНОГЛА'СИЕ, -я, ср. нэг санал, нэг дуу.

ЕДИНОГЛА'СНО, нареч. санал нэгтэй, нэг дуугаар; собрание единогласно приняло резолюцию хурал нэг дуугаар тогтоолыг батлав.

ЕДИНОГЛА'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. нэг дуугаар, санал нэгтэй, нэг саналтай; единогласное избрание нэг дуугаар сонгох, санал нэгтэй сонгох.

ЕДИНОДУ'ШНЕ, -я, ср. санал нэгдэх, нэг санал, нэгдсэн санал; едиனுшние народов в борьбе за мир энх тайвны тэмцэлд ард түмний санал нэгдэх; полное едиனுшние санал бүрэн нэгдэх.

ЕДИНОДУ'ШНО, нареч. санал нэгдэж, нэг саналаар; едиனுшно согласиться санал нэгдэж зөвшөөрөх, нэг саналаар зөвшөөрөх.

ЕДИНОДУ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. нэг саналаар, нэг саналтай, санал нэгтэй, санал нэгдэж; едиனுшное пожелание нэг саналаар хүсэх зүйл; в этом вопросе все были едиனுшны энэ асуудалд цөм нэг саналтай байлаа.

ЕДИНОКРО'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен -вна (устар.). эцэг нэгтэй, нэг эцгийн; единокровные братья эцэг нэгтэй (эх ондоотой) ах дүү нар.

ЕДИНОЛИ'ЧНИК, -а, м. хувийн аж ахуйтан, хувийн өмчтөн.

ЕДИНОЛИ'ЧНО, нареч. ганцаар, ганц хүний; единолично решать ганцаар шийдэх.

ЕДИНОЛИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. хувийн; единоличное крестьянское хозяйство тариачны хувийн аж ахуй; 2. ганцаараа, нэг хүний; единоличное решение ганцаараа шийдсэн шийдвэр.

ЕДИНОМЫ'СЛИЕ, -я, ср. (высок.). нэг санаа, нэг санал, адил сэтгэлэг; между ними наблюдалось

единомыслие тэдний санаа нэг байгаа нь ажиглагдав.

ЕДИНОМЫШЛЕННИК, -а, м. нэг саналтан, нэг санаатан, адил сэтгэлтэн.

ЕДИНОНАЧАЛЬЕ, -я, ср. нэг удирдлага, нэгдмэл удирдлага, ганц удирдлага; принцип единоначалия ганц удирдлагын зарчим.

ЕДИНООБРАЗЬЕ, -я, ср. нэгдмэл маяг, нэгдмэл янз.

ЕДИНООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. нэг маягийн, нэгдмэл маягийн, нэг янзын; единообразные формы учёта бүртгэлийн хэлбэрийн нэгдмэл маяг.

ЕДИНОУТРОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (устар.). нэг эхтэй, эх нэгтэй; единоутробные братья эх нэгтэй (эцэг ондоотой) ах дүү нар.

ЕДИНСТВЕННО, нареч. ганц, ганцхан; единственно возможный способ ганц бололцооор арга; Пушкин владычествовал единственно силою своего таланта Пушкин ганцхан билгийнхээ хүчээр ноёрхож байв.

ЕДИНСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. ганц, гав ганц, цорын ганц, ганцхан; единственный ребёнок гав гани хүүхэд; это единственное для меня развлечение энэ бол миний ганц цэнгэл; единственное число ганц тоо.

ЕДИНСТВО, -а, ср. нэгдэл; единство взглядов үзэл санаалын нэгдэл; единство теории и практики онол туршлагын нэгдэл; морально-политическое единство советского народа зөвлөлтийн ард түмний ёс суртахуун—төр бодлогын нэгдэл.

ЕДИНЬИЙ, -ая, -ое; -ин. 1. нэгдсэн, нэгдмэл; единый фронт нэгдсэн фронт; единый хозяйственный план аж ахуйн нэгдсэн төлөвлөгөө; мир во всём мире—единая цель миллионов людей бүх дэлхий дээрх энх тайван бол сая сая хүмүүсийн нэгдмэл зорилго болно; 2. нэг, ганц, ганцхан; единое целое нэг бүхэл; оч не произнёс ни единого слова тэр ганц ч үг дугарсангүй; ☆ все до единого нэгд нэггүй, бултаараа.

ЕДКИЙ, -ая, -ое; едок, едка, едко; едче. 1. эхүүн, хахуун, гашуун; едкий запах эхүүн үнэр; едкая кислота хахуун хүчил; едкий натрий хахуун натри; едкий дым гашуун утаа; 2. ёжтой; едкое замечание ёжтой зэмлэл.

ЕДОК, -а, м. 1. ам бүл, идэх хүн; в этой семье пять едоков энэ айл таван ам бүлтэй; распределить по едокам идэх хүмүүст тааруулж хуваах; 2. долгонцог хүн, хоолонцор хүн; на такого едока не напасёшься ийм хоолонцор хүнд бэлтгэж гүйцэхгүй.

ЕЁ, мест. личн. и притяж. 1. түүний, үүний; её дети түүний хүүхэд; 2. түүнийг, үүнийг; её пригласили түүнийг урьж байв; 3. тэр эмэгтэй, энэ хүүхэн; её нег дома тэр эмэгтэй гэртээ эзгүй байна.

ЁЖ, ежа, м. зараа.

ЕЖЕ, . . . бүрийн, бүр; ежегодный шене бүрийн; ежедневный өдөр бүрийн; ежечасный цаг бүрийн; ежeminутно минут бүр.

ЕЖЕВИКА, -и, жс. үхэр бөлжиргөнө, бөөрөлзгөнө.

ЕЖЕВИЧНЫЙ, -ая, -ое. үхэр бөлжиргөнөнийн.

ЕЖЕГОДНИК, -а, м. жил бүр нэг удаа гардаг хэвлэл, жил тутмын хэвлэл.

ЕЖЕГОДНО, нареч. жил тутам, жил бүр; местные комитеты переизбираются ежегодно үйлдвэрчний хороод жил тутам өөрчлөв сонгогддог.

ЕЖЕГОДНЫЙ, -ая, -ое. жил тутмын, жил бүрийн; ежегодное празднование Октября Октябрийн баярыг жил тутам тэмдэглэх.

ЕЖЕДНЕВНО, нареч. өдөр тутам, өдөр бүр.

ЕЖЕДНЕВНЫЙ, -ая, -ое. өдөр тутмын, өдөр бүрийн; ежедневная газета өдөр тутмын сонин.

ЕЖЕКВАРТАЛЬНО, нареч. улирал тутам, улирал бүр, гурван сар тутам.

ЕЖЕЛИ, союз (устар.). хэрвээ.

ЕЖЕМЕСЯЧНИК, -а, м. сар тутмын, сар бүрийн; ежемесячный журнал сар тутмын сэтгүүл, сар бүрийн сэтгүүл.

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ, -ая, -ое. сар тутмын, сар бүрийн; ежемесячный журнал сар тутмын сэтгүүл.

ЕЖЕМИНУТНО, нареч. минут тутам, минут бүр.

ЕЖЕМИНУТНЫЙ, -ая, -ое. минут тутмын, минут бүрийн; ежеминутное напоминание минут тутмын сануулга.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНИК, -а, м. долоо хоног тутмын сэтгүүл, долоо хоног бүр гардаг сонин.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНО, нареч. долоо хоног тутам, долоо хоног бүр.

ЕЖЕНЕДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. долоо хоног тутмын, долоо хоног бүрийн.

ЕЖЕЧАСНО, нареч. цаг тутам, цаг бүр.

ЕЖЕЧАСНЫЙ, -ая, -ое. цаг тутмын, цаг бүрийн, цаг тутам, цаг бүр.

ЁЖИТЬСЯ. Ёжусь, Ёжишься; несов. бэгцийх, бөгцийх, агдайх; ёжиться от холода даарч бэгцийх.

ЕЖИХА, -и, жс. эм зараа.

ЕЖОВЫЙ, -ая, -ое. зарааны, зараа, ☆ держать в ежовых рукавицах зарааны арьсан бээлийгээр атгах, хэрдгийлэх.

ЕЗДА, -и, жс. унах, явах, унаж явах; верховая езда мориор явах, морь унаж явах; езда на велосипеде дугуйгаар явах, дугуй унах; 2. явах газар, явж хүрэх газар; в трёх часах езды от города хотоос гурван цаг явж хүрэх газар.

ЕЗДИТЬ, езжу, едешь; несов. 1. явах, явж байх, унах, унаж байх, унаж явах; люблю ездить верхом би морь унаж явах дуртай; мы часто ездим за город бид хотын гадна олон явдаг; 2. унадаг, явдаг, унаж чаддаг, явж байдаг; вы ездите верхом? та морь унадаг уу? он хорошо ездит на велосипеде тэр хүн дугуйгаар сайн явдаг, тэр хүн дугуй унаж сайн чаддаг.

ЕЗДОВОЙ, -ая, -ое. 1. уналгын, унааны; ездовая лошадь уналгын морь; 2. хөллөгөөний, хөллөгдөг; ездовая собака хөллөгдөг нохой; 3. мориин тэрэг жолоодох цэрэг.

ЕЗДОК, -а, м унагч, унаач, сайн унадаг хүн; ездок верхом морь унагч; отличный ездок на велосипеде дугуй сайн унадаг хүн.

ЕЙ, мест. личн. дат. п. 1. түүнд, үүнд; ей ещё много надо учиться түүнд цааш нь сурах хэрэгтэй юм үлэмж байна; 2. түүгээр, түүнээр, үүгээр, энүүнээр.

ЕЙ-БОГУ, межд. (устар.). ЕЙ-Е'Й, межд. (разг.). нээрээ, нээрээ шүү, үнэхээр; ей богу, много на свете хороших людей! нээрээ, дэлхий дээр сайн хүн олон шүү! вам бы быть писателем, ей-ей! та зохиолч болбол таарна, нээрээ шүү!

ЁКАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЁКНУТЬ, -ну, нешь; однокр. 1. зогсох шиг чимээ гаргах, эхэр татах; 2. түг хийх, дүг хийх; сердце ёкнуло зүрх түг хийв.

Е'ЛЕ, нареч. **Е'ЛЕ-Е'ЛЕ**, нареч. 1. арай, дөнгөж үл мэдэг; еле жив арай амьд; еле дошёл дөнгөж, хүрэв; еле заметный үл мэдэг харагдах; 2. арай гэж, арай чарай, чуу чамай; я еле мог подвять ящик би арай гэж хайрцгийг өргөв; лошадь плетётся еле-еле морь чуу чамай явж байна.

ЁЛКА, -и, жс. 1. гачуур; 2. сүлд мод, сүлд модны наадам; новогодняя ёлка шинэ жилийн сүлд модны наадам.

ЕЛО'ВЫЙ, -ая, -ое. гачуурын.

ЁЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. сүлд модны, шинэ жилийн сүлд модны; ёлочные украшения сүлд модны чимэглэл.

ЕЛЬ, -и, жс. гачуур.

Е'ЛЬНИК, -а, м. 1. гачуур модон ой; 2. гачуурын мөчир.

ЁМКИЙ, -ая, -ос; ёмок, ёмка. багтамжтай, багтаамжтай, их зайтай; ёмкая посуда багтаамжтай сав суулга.

ЁМКОСТЬ, -и, жс. багтаамж; багтамж; ёмкость винной бутылки равняется 0,7 литра дарсны лонхны багтаамж 0,7 литр байдаг.

ЕМУ: мест. лич. дат. п. түүнд, үүнд; ему нужно учиться түүнд сурлаг хэрэгтэй.

ЕНО'Т, -а, м. элбэнх.

ЕНО'ТОВЫЙ, -ая, -ое. элбэнхэн, элбэнхийн; енотовая шуба элбэнхэн дээл.

ЕПИ'СКОП, -а, м. епископ, хамба.

ЕРАЛА'Ш, -а, м. эмх замбараагүй, эмх журамгүй; устроить ералаш эмх замбараагүй болгох, эмх замрааг алдуулах.

Е'РЕСЬ, -и, жс. 1. тэрс үзэл, тэрс ном; 2. дэмий юм; нести ересь дэмий юм ярих.

ЕРЕТИ'К, -а, м. (устар). тэрс үзэлтэн, буруу номтон.

ЁРЗАТЬ, -аю, -аешь, несов. (разг.). холбалзах, дайвганах.

ЕРМО'ЛКА, -и, жс. тосрцог.

ЕРО'ШИТЬ, -шу, -шите; несов., что (разг.). өрвийлгөх, сэгсийлгэх.

ЕРО'ШИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ишься; несов. (разг.). өрвийх, сэгсийх.

ЕРУНДА', -ы, жс. (разг.). дэмий юм, амархан, гайгүй; болтать ерунду дэмий юм чалчих; научиться плавать—суцая ерунда: каждый может усанд хөвж сурах—бүр амархан, хүн бүр чадна.

ЕРУНДИ'ТЬ, 1 л. не употр., -ишь; несов. (прост.). дэмий юм чалчих, дэмий балай чалчих.

ЁРШ, ерша, м. 1. хадран загас, багаахай, шөрөг; 2. шилийн сойз.

ЕРШО'М, нареч. өрвийгөөд, сэгсийгээд; волосы стояли ершом үс өрвийгөөд байв.

Е'СЛИ, союз. хэрэв, хэрвээ, болбол, бол, -бал, -бэл; если цветы не поливать, то они засохнут хэрэв цэцгийг услахгүй бол хатдаг; если отвернуть кран, польётся вода цоргыг мушгивал ус гоожно; если ехать, так ехать! явах гэвэл явах хэрэгтэй! если бы он знал, он этого не сделал бы тэр мэдсэн болбол ингэхгүй байсан; это делает если не один, то другой үүнийг нэг нь хийхгүй бол нөгөө нь хийнэ; если б не дождь, мы бы погуляли хэрвээ бороо ороогүй сан бол бид зугаалах байсан; хэрэв да кабы ингэвэл яах бол, тэгвэл яах бол; если на то пошло тэгэх дээр хүрвэл.

ЕСТ, 1 и 2 л. не употр; несов. что. идэж байна.

ЕСТЕ'СТВЕННО, вводн. сл. 1. мэдээж, мэдээжийн хэрэг, д, байх, байлгүй дээ; естественно, он согла-

силси мэдээжийн хэрэг, тэр зөвшөөрчээ; 2. зүй ёсоороо; жам ёсоороо; это получилось у него вполне естественно түүний энэ явдал зүй ёсоороо бүтжээ.

ЕСТЕ'СТВЕННОСТЬ, -и, жс. зүй ёс, жам ёс.

ЕСТЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. байгалийн; естественные богатства байгалийн баялаг; естественные науки байгалийн шинжлэх ухаан; естественный отбор байгалийн шилээт; 2. зүй ёсны, жам ёсны; естественный путь развития хөгжлийн зүй ёсны зам; естественный вывод зүй ёсны дүгнэлт; естественным образом жам ёсоор, зүй ёсны дагуу; 3. төрөлх, төрөлхийн; естественный цвет кожи арьсны төрөлх өнгө; 4. ерийн, хэвийн; естественное выражение лица царайны ерийн байдал; естественная смерть ерийн үхэл; естественный жест хэвийн дохно.

ЕСТЕСТВОЗНА'НИЕ, -я, ср. байгалийн шинжлэл, түүмэн бодисын шинжлэл.

ЕСТЕСТВОИСПЫТА'ТЕЛЬ, -я, м. байгалийн судлагч.

ЕСТЬ I, ем, ешь, ест, едим, едите, едят; ел, ела; ешь; несов., кого-что. 1. идэх, хоол идэх, хооллох; есть яблоко али мидэх; 2. идэгдэх, идэх, гутах, хорсгох; ржавчина ест железо төмөр зэврэлд идэгддэг; кислота ест ткани хүчил нэхмэлийг иддэг; дым ест глаза утга нүд хорсгодог, утаанд нүд хорсож байна; 3. ширтэх; ест глазами нүдээр ширтэх.

ЕСТЬ II, 3 л. ед. ч. наст. вр. от БЫТЬ. мөн, юм, байна, бий; диалектический материализм есть мировоззрение марксистско-ленинской партии диалектик материализм бол марксист-ленинист намын ертөнцийг үзэх үзэл мөн; это есть истина энэ бол үнэн юм; есть надежда найдвар байна; есть новое решение шинэ шийдвэр байна; у тебя есть ата кирига чамд энэ ном бий; ☆ что есть силы бүх хүчээрээ; есть такое дело за тэгье, а болно.

ЕСТЬ III, межд. за, за-за.

ЕФРЕ'ЙТОР, -а, м. ефрейтор, ахлагч цэрэг.

Е'ХАТЬ, еду, едешь; в знач. пов. накл. употр. поезжай; едучи; несов. 1. явах, явж байх, орох, ехатъ верхом морь унаж явах; ехатъ на машине машинаар явах; ехатъ на пароходе хөлөг онгоцоор явах; ехатъ в Москву Москвад явах, Москва орох, едет автомобиль автомобиль явж байна; 2. гулгах; хэлтийх; ноги на льду едут в стороны мөсөн дээр хөл хажуу тийш гулгана; шапка едет на бок малгай хэлтийж байна.

ЕХИ'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. ёжлох, ёжтой үг хэлэх, дамшиглах, ингүүхэн үг хэлэх; человек он неприятный; всё ехидничает, над всеми издевается тэр оялгүй хүн; бүгдийг ёжилж, бүхнийг дамшиглаж байдаг.

ЕХИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. ёжтой, нождитой; ехидный человек ёжтой хүн.

ЕХИ'ДСТВО, -а, ср. ёж, ёжлол, дамшиглал; без всякого ехидства ямар ч ёжлолгүй, ямар ч дамшиглалгүй.

ЕХИ'ДСТВОВАТЬ, -ствую, -ствуешь; несов. ёжлох, дамшиглах.

ЕШЁ, 1. нареч. дахиад, дахин; прочитай ещё раз дахиад нэг унш; налей ещё стакан дахин нэг аяга хийчих; 2. нареч. бас; дайте мне масла, муки и ещё сахару над тос, гурил, бас чихэр өгөөч; он мало способен, да ещё ленив тэр хүн авъяас багатай, тэгээд бас залхуу; это ещё ничего энэ ч бас гайгүй; ещё и ещё бас дахиад, дахиад бас; 3. нареч. бүүр, бүр; уехал еще неделю назад бүүр долоо хоногийн өмнө явчсан; ещё в прошлом году бүр ноддин жил 4. нареч. дүнэг ещё үгүй л байна; он не жеват ещё тэр гэрлээгүй л байна; хотя ей уже сорок лет, но она ещё

очень моложава тэр авгай бүр дөч хүрсэн боловч тун залуухан л харагдаж байна; я ещѣ не устал би ядраагүй л байна; он ещѣ молод тэр залуу л байна; ещѣ успею на поезд галт тэргэнд сууж амжихаар л байна; он ещѣ поживает в Ленинграде тэр Ленинградд суугаад л байна; она стала ещѣ красивее тэр хүүхэн улам л сайхан болжээ; он все ещѣ не уехал тэр бас яваагүй л байна, тэр хараахан яваагүй л байна; ты уже готов?—нет ещѣ чи бэлэн болов уу?—болоогүй л байна; он все ещѣ ждѣт тэр одоо

хүртэл хүлээж л байна; времени ещѣ много цаг яагаа ч үгүй; 5. *частица*, л, шиг, -доо л, бас; как ещѣ получится! болохдоо л болно! какой ещѣ подарок ему! түүнд бас бэлэг өгөх! яасан ийсний чинь бэлэг! ☆ ещѣ бы 1) байлгүй яах вѣ, тэглгүй яах вѣ; ты любишь читать?—ещѣ бы! чи ном унших дуртай юу?—дуртай байлгүй яах вѣ! 2) дэндүү юм; ещѣ бы ты недоволен дэндүү юм, чиний ханамжгүй байдаг.

Ж

Ж I (же), союз 1. харин, гэтэл; *орчуулахгүй ч газар тохиолдоно*; я уехал, товарищ же остался би явж, нөхөр үлдэв; 2. тэгээд; когда мы приехали, приехали же мы летом, стояла хорошая погода бид зун ирсэн, тэгээд биднийг ирэхэд тэнгэр сайхан байв; ☆ *все же* тийм боловч, тэгсэн ч.

Ж II (же), частица. 1. л, л даа (дээ, доо, дөө), даа (дээ, доо, дөө), тэгээд; пойдѣм же! явъя л даал решай же сам өөрөө л мэд; говори же! хэлээч дээ! 2. л, мөн; такая же книга ийм л ном; такой же как он эгээ л тэр; тот же нөгөө л хүн.

ЖА'БА I, -ы, жс. бах, мэлхий.

ЖА'БА II, -ы, жс. бах (өвчин); грудная жаба цээжний бах.

ЖА'БЕРНЫЙ, -ая, -ое. заламгайт; жаберные животные заламгайт амьтан.

ЖА'БРЫ, -бр, -брам, ед. -а, -ы, жс. (жабра) заламгайт.

ЖА'ВРОНОК, -нка, м. болжмор.

ЖА'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг). 1. хомхойрох, ховдоглох, шунахайрах; 2. харамлах, хэрэглэх, нарийлах.

ЖА'ДНО нареч. 1. хомхой, ховдог, шунахай; жадно ест ховдог идэх; 2. шамдуу, шамдгай, шамдалтай, шуналтай, шунамгай; жадно слушать лекцию лекци шунамгай чагнах; жадно набрасываться на книги ном шамдуу унших, шамдан унших.

ЖА'ДНОСТЬ, -и, жс. 1. ховдог (байх), хомхой (байх), хомхойрох, шунаг (байх); с жадностью выпить стакан воды аяга ус шунаг уух; 2. шунахай сэтгэл, харамц санаа, хэрэг зан, долгонцог (байх); к старости развилась у него жадность етлөхдөө долгонцог зантай болов; 3. шамдал, шунал; с жадностью изучать музыку хөгжим шамдалтай судлах.

ЖА'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна, -дно. 1. ховдог, хомхой, шунаг; жадный на еду, жадный до еды хоолонд ховдог; 2. шунахай, харамц, хэрэг, долгонцог; жадный человек шунахай хүн; 3. шуналтай, шунамгай; жадный взор шуналтай харц.

ЖА'ЖДА, -ы, жс. 1. цангаа, ангаа, амны цангаа, амны ангаа, ундаасах, цангах, ангах; утолить жажду цайгаагаа гаргах; сильная жажда ихундаасах; 2. шунаг, эгээрэл, эгээрэл хүсэл; жажда счастья жаргахын эгээрэл хүсэл.

ЖА'ЖДАТЬ, -ду, -дешь; несов. 1. ундаасах, (ам) цангах, (ам) ангах; 2. шунах, шунал болох, хүслэн болох, эгээрэл хүсэл болох, өрмөлзөх; народы жадут мира ард түмэн энх тайвныг өрмөлзэнэ.

ЖАКЕ'Т, -а, м. и (разг). **ЖАКЕ'ТКА, -и, жс.** цээжинч.

ЖАЛЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. өрөвдөх, хайрлах; жалеть сирот өнчин хүүдийг өрөвдөх; 2. харамсах, хар буух, хайран санагдах; жалеть о прошѣ дшей

молодости залуу насаа харамсах; жалеть истраченных попусту денег дэмий зарсан мөнгөндөө хар буух; 3. хайрлах, гамнах, харам хүрэх; трудиться, не жалея сил хүч хайрлахгүй хөдөлмөрлөх; жалеть деньги, жалеть денег мөнгөө хайрлах.

ЖА'ЛИТЬ, -лю, -лишь; несов., кого-что. хатгах; пчѣлы жалят зөгий хатгадаг.

ЖА'ЛКИЙ, -ая, -ое; -лок, -лка, -лко; жальче. 1. өрөвдөм, өрөвдөлтэй, хөөрхийлмөөр, хайрлам; иметь жалкий вид өрөвдмөөр харагдах; жалким голосом өрөвдөм дуугаар; 2. доожоогүй, дорой, донгио; одежда в жалком состоянии доожоогүй хувцас; жалкая фигура доожоогүй амьтан; 2. өчүүхэн, өөдгүй, олиггүй; жалкая смерть өөдгүй үхэл; играть жалкую роль өчүүхэн үүрэг гүйцэтгэх, олиггүй үүрэг гүйцэтгэх.

ЖА'ЛКО, безл., в знач. сказ. 1. хайрлаж өрөвдөлтэй, өрөвдөм, хөөрхийлмөөр; он жалко выглядел тэр (хүн) өрөвдмөөр харагдав; 3. хайран (байх), харамсалтай (байх), өрөвдөлтэй байх, хайрлалтай (байх), хөөрхийлөлтэй (байх); жалко денег хайран мөнгө; жалко что он не пришѣл түүний ирээгүй нь харамсалтай байна; жалко бабушку эмэг ээж хайрлалтай байна.

ЖА'ЛО, -а, ср. хатгуур, хэл; пчелиное жало зөгийн хатгуур.

ЖА'ЛОБА, -ы, жс. 1. гомдол, үглэх, зовуурь; жалобы на одиночество ганцаараа гэж үглэх, ганцаардаж байна гэж үглэх; жалобы больного өвчтөний зовуурь; 2. гомдол, зарга; бюро жалоб гомдлын товчоо; подавать жалобу гомдол мэдүүлэх, зарга мэдүүлэх.

ЖА'ЛОБНО, нареч. гашуудалтай, гаслантай, гунигтай, өрөвдмөөр, гомдолтой.

ЖА'ЛОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. гомдлын, заргын; жалобная книга гомдлын дэвтэр; 2. гашуудалтай, гаслантай, гунигтай, өрөвдмөөр, гомдолтой, хөөрхийлмөөр; жалобный вой гунигтай улих; жалобный писк хөөрхийлмөөр гангинах.

ЖА'ЛОБЩИК, -а, м. гомдол гаргагч, гомдол мэдүүлэгч, гомдогч.

ЖА'ЛОВАНЬЕ, -я, ср. пүнлүү, цалин.

ЖА'ЛОВАТЬ, -люю, -луешь; несов. 1. хайрлах, хайр хүртээх, шан хүртээх, хишиг хүртээх; 2. хайхрах, үнэлэх, хүндлэх; его там не очень жалуют түүнийг тэнд төдий л хайхардаггүй юм; 3. морилж саатах, заларч ирэх; редко к нам жалует манайд хааяа морилж саатдаг.

ЖА'ЛОВАТЬСЯ, -луюсь, -луешься; несов. 1. гомдох, үглэх, (өвдөж байна) гэх; жаловаться на нездоровье бие муу гэх, бие муу гэж үглэх; 2. гомдол, мэдүүлэх, заалдах, зарга барих; жаловаться в суд шүүхэд заалдах.

ЖА'ЛОСТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.). өр нимгэн, аяраңгүй, зөөлөн сэтгэлтэй; жалостливая женщина зөөлөн сэтгэлтэй эмэгтэй.

ЖА'ЛОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). 1. өрөвч, өрөвдсөн (ялзтай), хөөрхийлсөн (маягтай); жалостное выражение лица өрөвдсөн ялзтай царай; 2. гашуудалтай, гаслантай, өрөвдөм, хөөрхийдмөөр; жалостная песня гашуудалтай дуу.

ЖА'ЛОСТЬ, -и, жс. 1. өрөвдөх сэтгэл, хөөрхийлөл; хайр; вызывать жалость өрөвдөх сэтгэл төрүүлэх; 2. харамсалтай (байх), харамсах, хайрлах; какая жалость! юутай харамсалтай вэ!

ЖАЛЬ, 1. безл., в знач. сказ., кому-чему кого-что или с неопр. 1. хайрлалтай (байх), өрөвдөлтэй (байх), хөөрхийдөлтэй (байх); жаль смотреть на него түүнийг харахад өрөвдөлтэй; 2. безл., в знач. сказ., кому-чему, кого-чего или с неопр. хар буух, хайран (байх); жаль напрасну расходовать деньги мөнгө дэмий зарцуулах хайран байна; 3. безл., в знач. сказ., кому-чему с союз. зами, что, если или без них. харамсалтай (байх); жаль, если дело не удасться хэрэг бүтэхгүй бол харамсалтай байна; 4. вводн. слово. харамсалтай нь, харамсах нь; поесть-то здесь, жаль, нечего харамсалтай нь энд идчимээр ч юм алга.

ЖАНДА'РМ, -а, м. харгис цагдаа.

ЖАНДАРМЕ'РНИЯ, -и, жс. харгис цагдаагийн анги, харгис цагдан сэргийлэх.

ЖАНР, -а, м. 1. төрөл зүйл; лирический жанр утга уянгын төрөл зүйл; 2. ахуй байдлын зураг; 3. маяг, янз, зан төрх; в новом жанре шинэ маягийн, шинэ янзаар.

ЖАР, -а, о жары, в жару, мн. не употр., м. 1. халуун; обдать жаром халуу оргих; идти в самый жар ид халуунд явах; 2. цог, улаан цог, улаан нурам; загрести жар в печи пийшингийн улаан нурам хамах; 3. халуун, бүлээн; у ребёнка жар хүүхэд бүлээнтэй байна; 4. хөөрөх, нүүр халуу оргих, царай улайх; его бросило в жар нүүр нь халуу оргив; 5. омог, хав, ид; работать с жаром хавтай ажлалах; ☆ чужими руками жар загребать хүний гараар гал шилээх, хүний гараар могой барих.

ЖАРА', -и, жс. халуун, ид халуун, пүү халуун.

ЖАРГО'Н, -а, м. этгээд хэл; жаргон торговцев наймаачны этгээд хэл.

ЖА'РЕНЬЕ, -я, ср. шарах, шаралт. ●

ЖА'РЕННЫЙ, -ая, -ое. шарсан, хуурсан, хайрсан; жареное мясо шарсан мах.

ЖА'РИТЬ, -рю, -ришь; несов., кого-что. 1. шарах, хуурах, хайрах; жарить курицу тахна шарах; жарить семечки үр хуурах; 2. цоргих, шарах; солнце жарит нар цоргиж байна; 3. цоргитол халаах, улайсгах; нельзя так жарить печь пийшинг ингэтэл халааж болохгүй.

ЖА'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. 1. шарагдах, хуурагдах, хайрагдах; 2. ээх, шарагдах; жариться на солнце наранд шарагдах, наранд ээх.

ЖАРИ'ЩА, -и, жс. (разг.). аагим халуун, цоргисон халуун.

ЖА'РКИЙ, -ая, -ое; -рок, -рка, -рко; жарче' 1. халуун, аагим халуун; жаркий день халуун өдөр; 2. халуун, тачаалтай, ширүүн; жаркий спор ширүүн маргалдаан; 3. халуун, халуун орны; жаркие страны халуун орон.

ЖА'РКО, нареч. 1. халуун, халуунаар, халтал; солнце жарко грело нар халтал шарж байв; 2. ширүүн; жарко обсуждать ширүүн хэлэлцэх; 3. халуун байх; сегодня жарко өнөөдөр халуун байна.

ЖАРКО'Е, -ого, ср. шарсан мах.

ЖАРО'ВНЯ, -и, жс. хоовон.

ЖАРОПОНИЖА'ЮЩИЙ, -ая, -ев. халуун дарах; жаропонижающее средство халуун дарах эм.

ЖАР'ЦГИ'ЦА, -ы, жс. гэрэлт шувуу (орос үлгэрт гардаг шувуу).

ЖАСМИ'Н, -а, м. мэлрэг, малига.

ЖА'ТВА, -ы, жс. 1. тариа хадах, тариа хадалт; 2. тариа хадах цаг, тариа хадалт; до жатвы не долго ждаты удахгүй тариа хадах цаг болно; 3. хадсан тариа, ургац; обильная колхозная жатва хамтралын элбэг баян ургац; 4. арвин оло.

ЖА'ТВЕННЫЙ, -ая, -ое. тариа хадах; жатвенная машина тариа хадах машин.

ЖА'ТКА, -и, жс. (тарианы) хадуур машин.

ЖАТЬ I. жму, жмёшь; несов., кого-что. 1. хавчих, атгах; жать руку гарыг атгах; 2. шахах; түрэх; жать противника к реке дайсныг голд шахах; 3. барих, хавчих; сапог жмёт ногу гутал хөл барьж байна; 4. шахах, дарах; жать виноград усан үзэм шахах.

ЖАТЬ II, жму, жмёшь несов., что. хадах; жать пшеницу улаан буудай хадах.

ЖА'ТЬСЯ, жемусь, жёмьсья; несов. 1. бөгцийх, бээцийх, атирах; жаться от холода даарч бээцийх; 2. наалдах, шахагдах; жаться к матери эхдээ наалдах; 3. нарийлах, нарийндаа хатах; жмётся да деньги копил нарийндаа хатсаар мөнгө хуримтлуулна.

ЖБАН, -а, м. хуу.

ЖВА'ЧКА, -и, жс. хивдэс, хивэг, сэвс; жевать жвачку хивдэс хивэх.

ЖВА'ЧНЫЙ, (жвачное) -ая, -ое. хивдэг амьтан.

ЖГУТ, -а, м. чангалуур, эрээс, мушгимал, гөрцөл; томмол; соломенный жгут мушгимал сүрэл.

ЖГУ'ЧЛЫЙ, -ая, -ев; жгуч. 1. шатам халуун, цоргисон халуун; жгучий воздух цоргисон халуун агаар; 2. төөнөрсөн, хоргосон, хайрган; жгучий холод хайрган хүйтэн; 3. тэсгэлгүй, халуун, хорсолтой; жгучий стыд тэсгэлгүй ичих; ☆ жгучий вопрос өнөөдрийн чухал асуудал; жгучий брюнет тас хар үстэй хүн.

ЖДАТЬ, жеду, ждёшь, ждал, ждала, ждало; несов. 1. хүлээх; ждаты друзей нөхдөө хүлээх; ждаты поезда галт тэрэг хүлээх; 2. горьдох, найдах, санах; ждаты награды шагнал горьдох; 3. бодох, санах, харах; ждаты бури шуурга болно гэж санах; ждали, что он будет хорошим поэтом түүнийг сайн яруу найрагч болно гэж харж байв; ☆ того и жди юу юугүй; ждаты не дожидаться хүлээж ядах, тэсч ядан хүдээх; ждаты у моря погоды гараа эвхэн суух.

ЖЕ I, союз. 1. харин, гэтэл. орчуулахгүй ч завар тохиолдоно; 2. тэгээд.

ЖЕ II, частица. 1. л, л даа (дээ, доо, дөө), даа (дээ, доо, дөө), тэгээд; 2. л, мөн.

ЖЕВА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зажлах, зажладаг, зажлуурын; жевательный табак зажлах тамхи; жевательные мышцы зажлуурын булчин.

ЖЕВА'ТЬ жуу, жуёшь; жевальный; несов., что. зажлах, хивэх, бувар бувар хийх, бувганах.

ЖЕЗЛ I, -а, м. очир, очирт таяг; маршалский жезл маршалын очир, өрлөгийн счир.

ЖЕЗЛ II, -а, м. (прост.). (төмөр замын) очир.

ЖЕЛА'НИЕ, -я, ср. хүсэл, дур, хүслэн, таалал; желание уехать явах хүсэл, явахыг хүсэх; исполнение желаний хүслээ хангах; гореть желанием хүслэн болох; по желанию хүслээрээ, дураараа.

ЖЕЛАННЫЙ, -ая, -ое. 1. хүссэн, хүсч байсан, хүсэл болсон; желанный гость хүсч байсан зочин; 2. хүсэх мэт; желанный друг хүссэн нөхөр.

ЖЕЛАТЕЛЬНО, *безл., в знач. сказ., с неопр. и с союзом „чтобы“ (книжн.)*. 1. хүсэх, зохих, хэрэгтэй (*байх*); деньги желательно получить до отъезда мөнгийг явахын урьд авахыг хүснэ; 2. зүгээр асан, сайн асан, аятай юм асан, таатай юм асан; желательно, чтобы вы пришли та ирвэл зүгээр асан.

ЖЕЛАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (*книжн.*). 1. хүссэн, хүсэлд нийлдсэн, тохиромжтой, хүсмээр, тааламд зохисон, тааламтай; желательное решение хүссэн шийдвэр, тааламд зохисон шийдвэр; 2. хүсэх; желательное наклонение хүсэх төлөв.

ЖЕЛАТИН, -а, м. царцмаг.

ЖЕЛАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хүсэх; ерөөх, таалах, хүсэл болох, эрмэлзэх; желаю видеть его түүнтэй учрахыг хүснэ; желаю счастья кому-либо хүний жаргалтай байхыг ерөөх.

ЖЕЛАЮЩИЙ, -его. м. хүсэгч, хүсээтэй хүн, дургтай хүн, эрмэлзэгч; нашёлся только один желающий хүсээтэй хүн ганцхан байв.

ЖЕЛВАК, -а, м. булуу, овгор, товгор, ур.

ЖЕЛЕ, *нескл., ср.* царцмал, цэлцэгнүүр.

ЖЕЛЕЗА, -ы, *мн.* железы, желез, железам, ж булчирхай; миндальная железа бүйлсэн булчирхай; поджелудочная железа ноёр.

ЖЕЛЕЗИСТЫЙ I, -ая, -ое (*спец.*). төмөрт, төмөргэй, төмрийн; железистая руда төмрийн хүдэр; железистая вода төмөртэй ус.

ЖЕЛЕЗИСТЫЙ II, -ая, -ое. булчирхайт; железистая ткань булчирхайт нэхдэс.

ЖЕЛЕЗКА, -и, *ж.* төмрийн өөдөс, хугархай төмөр.

ЖЕЛЁЗКА, -и, *ж.* найлзуурхай, булчирхай, шүүсэвч.

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНИК, -а, м. төмөр замчин.

ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ, -ая, -ое. төмөр замын; железнодорожная станция төмөр замын өртөө.

ЖЕЛЕЗНЫЙ, -ая, -ое. 1. төмөр, төмрийн; железный дом а) төмөр царил; б) эвдэрхий төмөр; железная дорога төмөр зам; 2. хатан, ган болд, ган төмөр, ган; железная воля хатан зориг, ган зориг; 3. бөх, төмөр шиг; железное здоровье бөх бие; железный кулак төмөр шиг нударга; ☆ железный век төмрийн үе.

ЖЕЛЕЗНЯК, -а, м. гүрү төмрийн хүдэр; магнитный железняк соронзон гүрү; красный железняк улаан гүрү.

ЖЕЛЕЗЭ, -а, *ср.* 1. төмөр; листовое железо гөлмөн төмөр; прокатное железо цувинал төмөр; 2. төмөр эдлэл; торговать железом төмөр эдлэл худалдаалах; 3. төмөртэй эм; принимать железо төмөртэй эм уух; ☆ куй железом. пока горячо төмрийг халуун дээр нь давт, хаазайсан дээр нь түдхэж унагах.

ЖЕЛЕЗОБЕТОН, -а, м. төмөр бетон.

ЖЕЛЕЗОБЕТОННЫЙ, -ая, -ое. төмөр бетон, төмөр бетоны; железобетонная конструкция төмөр бетон барилга.

ЖЕЛЕЗОДЕЛАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. төмөр боловсруулах.

ЖЕЛЕЗОПРОКАТНЫЙ, -ая, -ое. төмөр цувих; железопрокатный завод төмөр цувих завод.

ЖЕЛОБ, -а, *мн.* желоб, м. ховид, онгоц; водосточный желоб усны ховид.

ЖЕЛТЕТЬ, -ею, -еешь; *несов.* 1. шарлах, шар болох; трава желтеет өвс шарлаж байна; 2. шарлаж харагдах, шарлах, шаргалтан харагдах, шаргалтах; вдали желтела рожь алсад хөх тариа шаргалтаж байв.

ЖЕЛТИЗНА, -ы, *ж.* шар, шар өнгө, шар толбо.

ЖЕЛТОК, -тка, м. өндөгний шар.

ЖЕЛТОРТЫЙ, -ая, -ое. 1. шар амтай, шар хошуутай; 2. жулдырай, гэнэн бага; желторотый юнец жулдырай хүү.

ЖЕЛТУХА, -и, *ж.* шар өвчин, шарлах.

ЖЕЛТЫЙ, -ая, -ое; *жслт, желта, желто и желто*. 1. шар; желтая краска шар будаг; 2. бөөрөнхий, эвлэрэгч; желтые профсоюзы бөөрөнхий үйлдвэрчний эвлэл.

ЖЕЛУДОК, -дка, м. ходоод; расстройство желудка гүйлгэх.

ЖЕЛУДОЧЕК, -чка, м. (*спец.*) ховдол.

ЖЕЛУДОЧНЫЙ, -ая, -ое. ходоодны; желудочный сок ходоодны шүүс.

ЖЕЛУДЬ, -я, *род. мн.* желудей, м. царсны боргоцой.

ЖЕЛЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. цөсний; желчный пузырь цөсний гэр; 2. шартай, хор шартай; желчный человек шартай хүн.

ЖЕЛЧЬ, -и, *ж.* 1. цөс; 2. шар, хор шар, уур; подавить желчь шараа дарах.

ЖЕМАНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; *несов. (разг.)* маяглах, цэмцэгнэх, цэмцэгнүүр аашлах, нэрэлэх.

ЖЕМАНИЦА, -ы, *ж.* (*разг.*) маягтай эмэгтэй, цэмцэгнүүр эхнэр.

ЖЕМАНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (разг.)* маяглах, цэмцэгнэх, цэмцэгнүүр загнах, нэрэлэх.

ЖЕМАННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. маягтай, маягласан, цэмцэгнүүр, цэмцэгнэсэн; жеманное поведение цэмцэгнүүр зан.

ЖЕМАНСТВО, -а, *ср.* цэмцэгнэх, маяглах, цэмцэгнүүр зан.

ЖЕМЧУГ, -а, *мн.* -а, м. сувд.

ЖЕМЧУЖИНА, -ы, *ж.* 1. сувд; 2. эрдэнэ, чимэг; стихи Пушкина—жемчужина русской поэзии Пушкины шүлэг бая оросын яруу найргийн чимэг мөн.

ЖЕМЧУЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. сувдан, сувдын; жемчужное ожерелье сувдан эрх; 2. дун цагаан; жемчужные зубы дун цагаан шүд.

ЖЕНА, -ы, *мн.* жёны, жён, жёнам, ж. эхнэр, авгай, гэргий.

ЖЕНАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. гэргийтэй, эхнэртэй, авгайтай, гэрлэсэн.

ЖЕНАТЬ, *женю, женишь; сов. и несов., когда на ком.* гэрлүүдэх, эхнэр авч өгөх, гэргий авуулах, бэр буулгах.

ЖЕНИТЬБА, -ы, *ж.* гэрлэх, эхнэр авах.

ЖЕНИТЬСЯ, *женюсь, женишься; сов. и несов.* гэрлэх, эхнэр авах, гэргийтэй болох, авгай авах.

ЖЕНИХ, -а, м. хүргэн болох хүн, гэрлэх хүн.

ЖЕНСКИЙ, -ая, -ое. эмэгтэй хүний, эмэгтэйчүүдийн, бүсгүй хүний, эхнэр хүний, эм хүний, эхийн, эхнэр, эм; женская обувь эмэгтэй хүний гутал; женский труд эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр; женский костюм эмэгтэй хүний хувцас, эхнэр хувцас; родство по женской эхийн талын хамаатан; женский род эм хүйс.

ЖЕНСТВЕННОСТЬ, -и, *ж.* хүүхэнсэг байх, эмсэг байх, эелэг зөөлөн.

ЖЕНЩИНА, -ы, *ж.* эмэгтэй, бүсгүй, эхнэр, эм хүн; женщина-врач эмэгтэй эмч.

ЖЕНЫШЕ'НЬ, -я, м. (хүн) орхоодой.

ЖЕРДОЧКА, -и, ж. 1. нарийн сургааг, унь; 2. хөндлөвч.

ЖЕРДЬ, -и, род. мн. -ей, ж. сургааг.

ЖЕРЕБАЯ, ж. боос, хээлтэй; жеребая кобыла боос гүү.

ЖЕРЕБЕНОК, -нка, мн. -бята, -бят, м. унага, даага.

ЖЕРЕБЕ'Ц, -бца, м. азарга.

ЖЕРЕБИ'ТЪСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. унагалах.

ЖЕРЕБЬЕВКА, -и, ж. шавга сугалах, шавга татах шавга орхих.

ЖЕРЛО', -а, мн. жерла, жерл, ср. ам, амсар, ерх; жерло пушки их бууны ам; жерло вулкана галт уулын ерх.

ЖЕРНОВ, -а' мн. жернова, -ов. м. ин; тээрмийн чулуу.

ЖЕ'РТВА, -ы, ж. 1. тахил, тавиг, тайлга, тавилга, тахилга; 2. өргөл, барьц, өглөг; принести в жертву өргөл болгон барих, өргөх; 3. биеэ өргөх, амиа өргөх, хохирох; идти на жертвы биеэ өргөх, амиа өгөх; 4. амь үрэгдэгч, хохирогч, сүйдэгч; жертвы агрессии түрэмгийлэлд хохирогчод.

ЖЕ'РТВОВАТЬ, -таую, -тауешь; несов. 1. барих, өргөх, өглөг өгөх; 2. биеэ өргөх, амиа өгөх, хохирох; жертвовать собой амь биеэ өргөх.

ЖЕРТВОПРИНОШЕ'НИЕ, -я, ср. тахил өргөх, өргөл барих, тахих.

ЖЕСТ, -а, м. 1. дохно дохих, зангах; решительный жест шийдэмгий дохих; 2. үйл хийсэн дүр, өнгөний хэрэг; сделать благородный жест сайн үйл хийсэн дүр үзүүлэх; это всего лишь жест энэ бол зөвхөн өнгөний хэрэг.

ЖЕСТИКУЛ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. дохих, дохивчлох, зангах.

ЖЕСТИКУЛ'ЯЦИЯ, -и, ж. дохих, дохивчлох, зангах, дохно, дохивчлолт, зангалт.

ЖЕСТКИЙ, -ая, -ое; -ток, -тка', -тко; жёстче. 1. ширүүн, хатуу, гордойсон; жёсткий диван хатуу диван; жёсткое мясо хатуу мах, гордойсон мах; 2. ширүүн, хатуу, догшин; жёсткий характер ширүүн зан; 3. хатуу, чанга, хөдөлбөргүй; жёсткие сроки хатуу хугацаа; жёсткие условия чанга болзол; ☆ жёсткий вагон хатуу вагон; жёсткая вода хатуу ус.

ЖЁСТКО, нареч. хатуу, ширүүн.

ЖЕСТО'КИЙ, -ая, -ое; -ок, -ока, -око; жесто-чайший. 1. харгис, хэрцгий, догшин, ширүүн, хатуу; жестокое обращение с людьми хүнтэй хэрцгий харилцах; 2. хатуу, ширүүн, айхавтар, хахир; жестокий отпор хатуу цехилт; жестокая ошибка айхавтар алдаа; жестокий мороз хахир хүйтэн.

ЖЕСТО'КОСТЬ, -и, ж. харгис хэрцгий, хэрцгий явдал, харгис догшин хэрэг, ширүүн зан.

ЖЕСТЬ, -и, ж. нимгэн төмөр, цагаан төмөр; кровельная жесь дээврийн (нимгэн) төмөр.

ЖЕСТЯНО'Й, -ая, -ое. нимгэн төмөр, цагаан төмөр; жестяной чайник (цагаан) төмөр данх.

ЖЕСТЯ'НЩИК, -а, м. нимгэн төмөрчин, нимгэн төмрийн дархан.

ЖЕТО'Н, -а, м. 1. энгэрийн тэмдэг; 2. дугариг тэмдэг.

ЖЕЧЬ, жгу, жжбшь, жгут; жбг, жгла; несов. кого-что. 1. галдах, түймэрдэх, шатаах, түлэх; неприятель жбг на своем пути города дайсан замдаа олон хот галдав; 2. шатаах, түлэх, хуурах; жечь

электричество цахилгаан шатаах; жечь дрова түлээ түлэх; 3. халаах, түлэх, хорсгох, хайрах; солище жбёт спину нар нуруу халааж байна.

ЖЕ'ЧЬСЯ, жгусь, жжбшься, жгутся; жбгся, жблась; несов. 1. түлэх, хайрах; крапива жбётся халгай түлдэг; 2. түлэгдэх.

ЖЖЕ'НИЕ, -я, ср. хорсох, халуу оргих.

ЖЖЕ'НЫЙ, -ая, -ое. болгосон, болсон, түлмэл, хуурсан; жжбный кирпич болсон туйпуу; жжбный кофе хуурсан кофе.

ЖИВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сэргээх, бие сэргэдэг, сэргэлэн, мөнхийн; живительный воздух сэргэлэн агаар; живительная влага мөнхийн рашаан.

ЖИ'ВНОСТЬ, -и, ж., собир. (разг.) гэрийн шувуу, тэжээвэр шувуу.

ЖИ'ВО, нареч. 1. тодорхой, илхэн, дурайн; он живо помнил все события бүх үйл явдал сэтгэлд нь дурайн ордог байв; 2. ихэд, тон; он мне живо напоминает мать тэр, эхийг минь ихэд санагдуулна; 3. хөгжөөнтэй, хөгжилтэй, урамтай; пьесу играли очень живо жүжгийг их урамтай наадав; 4. бушуу, шалавхан даруйхан; он живо сбегал тэр (хүн) шалавхан гүйж очоод ирэв.

ЖИВО'Й, -ая, -ое; жив, жива, живо. 1. амьд, мэнд, амьтай, голтой; живая рыба амьд загас; зас-татъ кого-либо в живых мэнд байхад нь учрах; 2. амьд, амьтай; живая природа амьд байгаль; живое существо амьтан; 3. жинхэнэ, ёстой, бодтой, үнэн, амьд; живая действительность үнэн бодит байдал; живой пример героизма ёстой баатарлагийн жишээ; 4. цовоо, сэргэлэн, хөнгөн, гавшгай, хөгжөөнтэй, хөгжилтэй, урамтай; живой ребёнок цовоо хүүхэд; 5. зугаатай, хялбар тодорхой; живое изло-жение хялбар тодорхой өгүүлэх; 6. чухал, амни чухал; живое начинание чухал эхлэлт; 7. гүн, халуун; живая обида гүн гомдол; ☆ живая рана шинэ шарх; живой вес амьдын жин; живые цветы амьд цэцэг; живого места нет бүтэн газаргүй байна; живой портрет кого-либо хүнтэй цутгасан юм шиг адил; живой язык амьд хэл; за живое задеть эмзэг газ-рыг нь хөндөх, сэтгэлийг нь хөдөлгөх; на живую нитку санд мэнд; хааш яаш; ни жив, ни мёртв үхсэн амь-дын хооронд; остаться в живых амьд үлдэх.

ЖИВОП'И'СЕЦ, -сца, м. уран зурагч, зураач.

ЖИВОП'ИСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. үзэсгэлэнт, зурсан юм шиг сайхан, зураг шиг гоё; живописная природа үзэсгэлэнт байгаль.

ЖИ'ВОП'ИСЬ, -и, ж. 1. уран зураг; урок живописи уран зургийн хичээл; 2. зураг; стенная живопись гуурганы зураг.

ЖИ'ВОСТЬ, -и, ж. цовоо, сэргэлэн.

ЖИВО'Т, -а, м. 1. гэдэс, хэвэл; 2. гэдэс дотор, дотор хоолоод ☆ не на живот, а на смерть үхэхийг мэдэхгүй амь өрж.

ЖИВОТВО'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (высок.) амьдруулах; тэнхрүүлэх, зориг бадруулах; живот-ворное действие сна нойрын тэнхрүүлэх чадал.

ЖИВОТНОВО'Д, -а, м. малчин, мал аж ахуйн мэргэжилтэн.

ЖИВОТНОВО'ДСТВО, -а, ср. мал аж ахуй.

ЖИВОТНОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мал аж ахуйн, мал өсгөх, малын; животноводческий госхоз мал өсгөх сэнгийн аж ахуй.

ЖИВО'ТНОЕ, -ого, ср. 1. амьтан, ядгуус, мал; домашнее животное гэрийн тэжээмээ амьтан, мал; хищное животное махчин амьтан, араатан; 2. адгуус, адгуусан амьтан; человек приручил животных хүн

адгуусан амьтныг тэжээсэн, 3. адгуус, адгуус шиг хүн.

ЖИВОТНЫЙ, *-ая, -ое*. амьтны, адгуусны, адгуусан, малын; животный мир амьтны аймаг.

ЖИВОТРЕПЕЩУЩИЙ, *-ая, -ее*. хойшлуулшгүй чухал, туйлын чухал; животрепещущий вопрос туйлын чухал асуудал.

ЖИВУЧЕСТЬ, *-и, ж.* бөх голтой (*байх*), долоон голтой (*байх*); урт нас.

ЖИВУЧИЙ, *-ая, -ее; -уч.* 1. бөх голтой, долоон голтой, урт настай; живучее растение урт настай ургамал; живучий человек бөх голтой хүн; 2. удаан хадгалагддаг, удаан настай, бөх; живучий обычай бөх заншил.

ЖИВЬЁМ, *нареч.* амьдаар; захватить живьём в плен амьдаар нь олзлох.

ЖИДКИЙ, *-ая, -ое; -док, -дка, -дко; жиже*. 1. шингэн; жидкие тела шингэн бодис; 2. шингэн, сийрэг, армаг тариаг, гачир; жидкий лес сийрэг ой; жидкие волосы шингэн үс; 3. шингэн, усавхи, усан; жидкий чай шингэн цай; жидкий суп усан шөл; 4. сул, улбагар, улхгар, дорой; жидкие мускулы улхгар булчин.

ЖИДКОСТЬ, *-и, ж.* шингэн бодис, шингэн зүйл.

ЖИЖА, *-и, ж.* нялцгай шавар, нялгар шивх.

ЖИЖЕ, *сравн. степ. от жидкий*, бүр шингэн, улам шингэн.

ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна*. ажиллагаа сайтай, идэвхтэй.

ЖИЗНЕННОСТЬ, *-и, ж.* амьдрах чадал; сила и жизненность советского строя зөвлөлт байгууллын хүч, амьдрах чадал.

ЖИЗНЕННЫЙ, *-ая, -ое; -знен, -зненна*. 1. амьдралын, аж амьдралын; жизненные потребности амьдралын хэрэгцээ; жизненный опыт амьдралын туршилта; 2. амин чухал, амьдралын чухал; жизненное предложение амин чухал санал.

ЖИЗНЕОПИСАНИЕ, *-я, ср.* намтар, цадиг.

ЖИЗНЕРАДОСТНОСТЬ, *-и, ж.* баясгалан, цог, хөхүүн байх, цовоо байх.

ЖИЗНЕРАДОСТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна*. баясгалантай, цогтой, хөхүүн, цовоо; жизнерадостный человек баясгалантай хүн.

ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ, *-и, ж.* амьдрах чадвар, амьдрах чадал, амьдралд таарах, амьдралд зохицох.

ЖИЗНЕСПОСОБНЫЙ, *-ая, -ое; -бен, -бна*. амьдрах чадвартай, амьдрах чадалтай, амьдралд таарсан, амьдралд зохицсон.

ЖИЗНЕУТВЕРЖДАЮЩИЙ, *-ая, -ее (высок.)*, амьдралыг бататгах.

ЖИЗНЬ, *-и, ж.* 1. амьдрал, ертөнц; возникновение жизни на земле дэлхийд амьдрал үүссэн нь, закон жизни ертөнцийн жам; 2. амьдрал, амь, амь бие; амь нас, нас; жизнь человека хүний амьдрал, хүний нас, хүний амь; рисковать жизнью амь өрөх; спасти кому-либо жизнь хүний амь аврах; лишить жизни алах; 3. амьдрал, аж амьдрал, аж байдал, байдал, явдал суудал; общественная жизнь нийгмийн амьдрал; семейная жизнь гэр бүлийн аж амьдрал; 4. ажил хэрэг, хэрэг; провести решение в жизнь шийдвэрийг ажил хэрэг болгох; 5. нас, амьд байх, амьд явах, хүн болох; в течение всей жизни бүх насны, хаа турш; при жизни амьд явахдаа; раз в жизни хүн болсоор нэг удаа; 6. хөл, хөдөлгөөн, цог, жавхаа; улыцы полны жизни гудамж зээл хөл ихтэй байна; ☆ вопрос жизни и смерти амин гол асуудал, амин сүнс; между жизнью и смертью үхлийн даваан

дээр; по гроб жизни энэ насандаа, үхтлээ; как жизнь? ямар ая зантай байна?

ЖИЛА, *-ы, ж.* 1. судас; 2. шөрмөс, шандас, бүлх; 3. судал; золотоносная жила алтны судал.

ЖИЛЕТ, *-а, м. и (разг.)*, **ЖИЛЕТКА**, *-и, ж* хантааз.

ЖИЛЕЦ, *-льцá, м.* суугч, байрлагч, суудаг хүн, хүн; жильцы дома байшинд суугчид; сдать комнату жильцу нэг тасалгаа хүнд хөлслөх.

ЖИЛИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист*. 1. шөрмөстэй, шандастай, бүлхэрхэг; жилистое мясо бүлхэрхэг мах; 2. шандсархаг, шөрмөслөг, шандастай, шөрмөстэй; жилистые руки шандсархаг гар.

ЖИЛИЦА, *-ы, ж.* суугч эмэгтэй, байрлагч эмэгтэй, суудаг эмэгтэй.

ЖИЛИЩЕ, *-а, ср.* орон сууц, орон гэр, орон байр, сууц; благоустройство жилищ орон байр тохижуулах.

ЖИЛИЩНЫЙ, *-ая, -ое*, орон сууцны, орон байрын; жилищное строительство орон сууц барих; жилищные условия орон сууцны нөхцөл.

ЖИЛКА I, *-и, ж.* 1. судас; 2. шөрмөс, шандас, бүлх; 3. (*чулуулгийн*) судал; 4. судал, зураас, мрамор с красными жилками улаан судалтай гантг.

ЖИЛКА II, *-и, ж. (разг.)* авьяас, чадвар; артистическая жилка жүжигчний авьяас; организаторская жилка зохион байгуулах авьяас.

ЖИЛОЙ, *-ая, -ое*. сууцны, хүн суух, хүн суудаг; жилой дом хүн суудаг байшин.

ЖИЛПОЩАДЬ, *-и, ж.* сууцны талбай, орон сууц.

ЖИЛЬЁ, *-я, ср.* 1. хүн оршдог газар; 2. орох оромж, орох газар, хоргодох байр, сууц.

ЖИР, *-а, мн. -ы, м.* өөх, тос; животные жиры өөх; растительные жиры ургамлын тос; рыбий жир загасны тос.

ЖИРАФ, *-а, м.* анаш.

ЖИРЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* өөхлөх, таргалах, бүүдүүрэх, махлах.

ЖИРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна, -рно*. 1. тарган, өөхтэй, тостой, тослог, хурц; жирное мясо тарган мах; жирный суп тостой шөл; 2. тарган, бүдүүн, махлаг; жирный кот тарган муур; 3. тостой, тос болсон, тосон; жирные руки тостой гар; жирное пятно тосон толбо; 4. үржилтэй, шимтэй; жирная земля шимтэй газар; ☆ жирный шрифт тарган үсэг.

ЖИРОВИК, *-а, м. (разг.)*. өөхөн хавдар.

ЖИРОВОЙ, *-ая, -ое*. 1. өөхөн, тосон, өөхтэй, тостой, тослог; жировая ткань өөхөн нэхдэс; 2. өөх тосны; жировая промышленность өөх тосны үйлдвэр.

ЖИРОПОТ, *-а, м. (спец.)* зунгаг.

ЖИТЕЙСКИЙ, *-ая, -ое*. ертөнцийн; орчлонгийн, өдөр тутмын, ерийн; житейские дела ертөнцийн хэрэг, ердийн хэрэг.

ЖИТЕЛЬ, *-я, м.* оршин суугч, хүн; городской житель хотын хүн; деревенский житель хөдөөгийн хүн; коренной житель уул нутгийн хүн.

ЖИТЕЛЬСТВО, *-а, ср. (офиц.)* нутаглах, оршин суух, суурьших; место жительства оршин суух газар.

ЖИТНИЦА, *-ы, ж.* 1. сан, хадгалах газар; 2. тарианы сан, тарианы орон; Украина—житница Советской страны Украина бол Зөвлөлт Улсын тарианы орон мөн.

ЖИТНЫЙ, *-ая, -ое*. тарианы, үр тарианы.

ЖИТО, *-а, ср* тариа, үр тариа.

ЖИТЬ, *живу, живёшь; жил, жила, жило; с отрицанием: не жил, не жила, не жило; несов.* 1. амьдрах, наслах; жить догдо урт наслах; 2. оршин суух, суух, байх; жить в Москве Москвад суух; 3. амьдрах, амь зуух, амь тэжээх; жить своим трудом хөдөлмөрөөрөө амь зуух; жить на литературный заработок зохиолын хөлсөөр амь тэжээх; 4. гэж амьд явах, шүтэж амьдрах; жить детьми хүүхдээ гэж амьд явах; жить наукой шинжлэх ухааныг шүтэж амьдрах; 5. амьдрах, суух, байх; жить отшельником жожиглон суух; 6. байх, харилцах; жить дружно с братьями ах дүүтэйгээ эвтэй байх; жил-был, жили были байжээ.

ЖИТЬЕ, *-я, ср.* амьдрал, байдал, амьдрах, аж төрөх, суух, байх; дом пригодный для житья сууж болмоор байшин; ☆ житье-бытьё аж амьжирлага.

ЖИТЬСЯ, *несов.* живётся, *жилося кому-чему (разг.)* амьжрах, суух, байх; нам живётся хорошо бид сайн амьжирч байна; ему не живётся на одном месте тэр (хүн) нэг газар байж чаддаггүй.

ЖМУРИТЬ, *-рю, -ришь; несов., что.* анийлгах, онийлгох; жмурить глаза нүдээ анийлгах, нүдээ онийлгох.

ЖМУРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; несов.* анийлх, онийлх.

ЖМУРКИ, *-рок.* нүд боож наадах.

ЖМЫХИ (*жмых*) *-ов.* шахдас; подеолечные жмыхи нарав цэцгийн үрийн шахдас.

ЖНЕЙКА, *-и, ж.* хадах машин, халуур машин.

ЖНЕЦ, *-а, м.* тариа хадагч.

ЖНЕЯ, *-и, ж. (обл.)* тариа хадагч эхнэр, **ЖНИВО**, *-а, ср., ЖНИВЬЕ*, *-я, ср., ЖНИТВО*, *-а, ср.* 1. тариа хадсан талбай; 2. тарианы ёзоор; 3. тариа хадах цаг.

ЖНИЦА, *-ы, ж.* тариа хадагч эмэгтэй.

ЖОМ, *-а, м (спец.)* 1. шахуур; 2. шахдас.

ЖОНГЛЁР, *-а, м.* жонглёр, саваачлагч.

ЖОНГЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов., чем* 1. жонглёр тоглох; 2. мэхлэх, хуурах.

ЖРАТЬ, *жру, жрёшь; жрал, жрала, жрало; несов., что.* чихэх; идэх, гудрах.

ЖРЕБИЙ, *-и, м.* 1. шавга; бросать жребий шавга орхих, шавга хаях; 2. хувь, тавилан, үйл.

ЖРЕЦ, *-а, м.* 1. тайлагач, бөө; 2. шүтэгч хүн; жрец науки шинжлэх ухааныг шүтэгч хүн.

ЖРИЦА, *-ы, ж.* тайлагач чавганц, удган.

ЖУЖЖАНИЕ, *-я, ср.* шунгинах, дүнгэнэх, шүнгэнэлэг, хүнгэнэлэг.

ЖУЖЖАТЬ, *-жжу, -жжешь; несов.* шунгинах, шүнгэнэх, дүнгэнэх, хүнгэнэх; жужжат комары шумуул шунгинана.

ЖУК, *-а, м.* цох, цох хорхой.

ЖУЛИК, *-а, м.* луйварчин.

ЖУЛИКОВАТЫЙ, *-ая, -ое; -ат.* луйварчин, луйвардаг, луйвар хийдэг; жуликоватый вид луйварчин шинж; жуликоватый человек луйвар хийдэг хүн.

ЖУЛЬНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* луйвардах, луйвар хийх, булхайдах, булхай хийх.

ЖУЛЬНИЧЕСТВО, *-а, ср.* луйвар, луйвардах, булхай, булхайдах.

ЖУПЕЛ, *-а, м. (хадны)* мангаа.

ЖУРАВЛИНЫЙ, *-ая, -ое.* тогорууны, тогоруун.

ЖУРАВЛЬ, 1. *-я, м.* тогоруу, цэн.

ЖУРАВЛЬ, 2. *-я, м.* худгийн цах.

ЖУРИТЬ, *-рю, -ришь; несов., кого-что (разг.)* зэмлэх, аяглах.

ЖУРНАЛ, *-а, м.* 1. сэтгүүл; литературный журнал утга зохиолын сэтгүүл; 2. тэмдэглэлийн дэвтэр; журнал заседаний хурлын тэмдэглэлийн дэвтэр; 3. бүртгэлийн дэвтэр; классный журнал ангийн бүртгэлийн дэвтэр.

ЖУРНАЛИСТ, *-а, м.* сэтгүүлч, сурвалжлагч.

ЖУРНАЛИСТИКА, *-и, ж.* 1. сэтгүүлчийн ажил; 2. тогтмол хэвлэл, сонин сэтгүүл.

ЖУРНАЛИСТКА, *-и, ж.* сэтгүүлч эмэгтэй, сурвалжлагч эмэгтэй.

ЖУРНАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* сэтгүүлийн; журнальная статья сэтгүүлийн өгүүллэл.

ЖУРЧАНИЕ, *-я, ср.* хоржигноо, шоржигноо, шорчигноо.

ЖУРЧАТЬ, 1 и 2. *не употр., -чит; несов.* хоржигнох, шоржигнох; шорчигнох, хор хор хийх, шор шор гэх, жир жир урсах.

ЖУТКИЙ, *-ая, -ое; жуток, -тка, -тко.* 1. аймшигтай, айдас хүрмээр, зэвүүн, аягүй; жуткое зрелище айдас хүрмээр үзэгдэл; 2. аюултай, зэвүүн; жуткий холод аюултай хүйтэн, зэвүүн хүйтэн.

ЖУТКО, *нареч. (прост.)* аймшигтай, аймаар, айдас хүрмээр; мне что-то жутко миний нэг айдас хүрээд байна.

ЖУТЬ, *-и, ж.* айдас, зэвүү.

ЖУЧОК, *-чка, м.* бяцхан цох.

ЖЭК, *-а, м. (сокращение: жилищно-экономическая контора)* ОСАК орон сууц ашиглалтын контор.

ЖЮРИ, *нескл; ср.* оqбир, шалгаруулах комисс,

3

ЗА, предлог. 1. цаана, цаад талд, тэртээ; за рекой голын цаад талд, голын тэртээ; за горой уулын цаана; за домом байшингийн цаана; 2. дэргэд, гадаа, гадна; за столом ширээний дэргэд; стоять за станком суурь машины дэргэд зогсох; жить за городом хотын гадна суух; 3. урьд, өмнө; за два дня до праздника баяраас хоёр хоногийн урьд; за час до отхода поезда галт тэрэг хөдлөхөөс нэг цагийн өмнө; 4. дотор, турш; эту работу можно сделать за два дня энэ ажлыг хоёр өдрийн дотор хийж болно; многое сделано за неделю долоо хоногийн дотор их юм хийжээ; 5. учраас, учир, тул; за неимением времени завгүй учраас; за молодостью лет залуу настай учраас; за истечением срока хугацаа дууссан

учир; за необходимостью кэрэггүй байсан учир; 6. төлөө, тулд, тулд, гэж; за мир во всём мире дэлхий дахины энх гайны төлөө; за Родину Эх орны төлөө; пришёл за книгой ном авахын тул ирсэн, ном авах гэж ирсэн; пить за здоровье эрүүл мэндийн төлөө уух; я за тебя всё сделаю чиний тул би бүгдийг хийнэ; я рад за вас таны төлөө би баярлана; беспокоиться за детей хүүхдийн төлөө сэтгэл зовоох; 7. гэж; обратиться за советом зөвлөлгөө авах гэж очих; ценить за ум ухаантай гэж үнэлэх, ухааныг үнэлэх; принять за образец үлгэр жишээ гэж үзэх, жишээ болгох; принять кого-нибудь за своего знакомого ямар нэг хүнийг тацлаа гэж андуурах; в погоне за удачей амжилт олох гэж хөө

цөлдөх; 8. хойноос; один за другим хойно хойноос; бежать за кем-либо хүний хойноос гүйх; 9. хойно, дараа, дараалан; за дождями наступила жара бо-рооны дараа халуун болов; читать книгу за книгой номуудыг дараалан унших; идёт месяц за месяцем сарын дараа сар ирэх юм, сар дараалан өнгөрч байна; 10. гарах, өнгөрөх, гаруй; ему далеко за сорок тэр хүн дөч нилээд гарчээ; ему за пятьдесят лет тэр тавь гаруй настай; уже за полночь шөнө дунд өн-гөрлөв; 11. оронд, төлөө; работать за двоих хоёр хүний оронд ажиллах; работать за мастера мастерын оронд ажиллах; вы работаете за меня миний оронд та ажиллаач; 12. зөвшөөрөх; за и против зөвшөөрөх эсэх; 13. -аас, -ээс; взят за руку гараас барих; держаться за перила хайснаас барих; за исклю-чением одного нэгээс бусды нь; дело за немногим альгүй юмнаас хэрэг саатах; за вами сто рублей танаас зуун рубль; за мной пять рублей надаас та-ван рубльин авлагатай; 14. -аар, -ээр; выбросить за окно цонхоор хаях; купить за десять рублей арван рубльнэр худалдаж авах; продать за пять рублей таван рубльнэр худалдах; 15. -д, -т; посылать за врачом эмчид хүн явуулах; пойти за водой усанд явах; пойти за ягодами жимсэнд явах; принятая за работу ажилдаа орох; с кинжалом за поясом бүсэндээ хутгатай; камень за пазухой өвөрт нь чу-луу байна; за десять километров арван километрийн газарт; за последнее время сүүлийн үед; вапши-те за мной над оногоод бич; выйти замуж кадамд очих; молчать за едой хоол идэхдээ дугай байх; поговорить за обедом хоолны үед ярилах, хоол идэхдээ ярицах; 16. -ын, -ийн; заработок за один месяц нэг сарын цалин; 17. -ыг, -ийг; смотреть за детьми хүүхдийг харж байх; смотреть за мыслями санаагийн нь ажиг; принятая за еду хоолоо идэх; 18. -тай, -тэй; дело за номером таким-то тийм ду-гаартай хэрэг; письмо за подписью директора за-хирлын гарын үсэгтэй бичиг; за ним водиться эта дурная привычка тэр ийм муу зантай юм; ☆ ни за что ясан ч; за сколько купили стол? ширээ яаж авсан бэ?

ЗААЛЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. улайх, улайж эхлэх.
ЗААПЛОДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. алга таних, алга таниж эхлэх.

ЗААРКА'НИТЬ, -ню, -нишь; сов. уургалах, бу-гуйллах; заарканить лошадь морь бугуйлдах.

ЗААРТА'ЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. (прост.) ярдглах, хэдэрдлэх, яхирлах, адрах.

ЗАА'ХАТЬ, -аю, -аешь; сов. ай яаяа гэх, халаг-лах, ай чааваас гэх.

ЗАБА'ВА, -ы, ж. зугаа, зугаацад; детские игры и забавы хүүхдийн тоглоом зугаа; пустая заба-ва хоосон зугаа.

ЗАБАВЛЯ'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. зу-гаацуулах; забавлять детей играми хүүхдийг тог-лоомоор зугаацуулах.

ЗАБАВЛЯ'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., зугаа-цах, наадах; забавляться играми тоглоомоор зу-гаацах.

ЗАБА'ВНИК, -а, м. (разг.) зугаач, зугаатай хүн, алиа салбадай.

ЗАБА'ВНО, нареч., **ЗАБА'ВНЫЙ**, -ая, -ое; -ден, -вна. инээдтэй, наргианы, хөгийн; забавный ребёнок наргианы хүүхэд; забавный случай хөгийн тохнол-дол; забавная картинка инээдтэй зураг.

ЗАБАЙКА'ЛБЕ, -я, ср. Байгалын өмнөх, Байгалын урд бее.

ЗАБАЛЛОТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов., кого-что. сонгохгүй, сонгогтоор унагаах; ба-

баллотировать кандидата нэр дэвшсэн хүнийг унагаах.

ЗАБА'ЛТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хутгал, зайлах.

ЗАБАРАБА'НИТЬ, -ню, -нишь; сов. нижигнүүлж эхлэх, балбаж эхлэх, тачигнуулж эхлэх; дождь за-барабанил по крыше бороо дээврийг тачигнуулан орж эхлэв.

ЗАБАРРИКАДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. шивээ босгох, гудамж хааж бэхдэлт хийх.

ЗАБАРРИКАДИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. шивээ босгох, гудамж хаагдаж шивээ байгуу-лагдах.

ЗАБАСТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; сов. ажил хаях.
ЗАБАСТО'ВКА, -и, ж. ажил хаях, ажлаа хаях, всеобщая забастовка нийтээр ажлаа хаях; объявить забастовку ажлаа хаяхыг илэрхийлэх.

ЗАБАСТО'ВОЧНЫЙ, -ая, -ое. ажил хаягчдын ажил хаялтын, ажил хаях; забастовочный комитет ажил хаягчдын хороо; забастовочное движение ажил хаях хөдөлгөөн.

ЗАБАСТО'ВЩИК, -а, м. ажил хаягч, ажлаа хаягч.

ЗАБВЕ'НИЕ, -я, ср. мартаж, мартагдах; забвение своих обязанностей үүргээ мартаж, предать забве-нию мартаж орхих.

ЗАБЕ'Г, -а, м. уралдаан, гүйлт; забег на пять-сот метров таван зуун метрийн уралдаан; забег с препятствиями саадтай гүйлт.

ЗАБЕ'ГАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. үймэлдэх, гүйл-дэх, хөл үймээн болох; 2. бүлтэлзэх, бүлтэгнэх.

ЗАБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. орох, орж гарах; орж байх; забегать далеко в лес ойн гүнд орох. 2. дайраад гарах, ороод гарах; забегать по пути замдаа ороод гарах; ☆ забегать вперед урьдчилан хэлэх.

ЗАБЕ'ГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.) гүй-гээд ядрах, эцтэлээ гүйх.

ЗАБЕЖА'ТЬ, -егу, -ежешь; сов. 1. гүйж орох; забегать во двор хашаанд гүйж орох; 2. ороод гарах, дайрч орох; забегать к знакомым танилын-даа ороод гарах; 3. хэтэрхий гүйх; 4. урьдчилан хийж эхлэх.

ЗАБЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ян, -вна); сов., что (разг.) 1. цайлгах, цагаанаар будах; забелить стены хана цагаанаар будах; 2. сүүлэх, сүдлэх, цайлгах; забелить чай цай сүлэх; забелить щи щи цайлгах.

ЗАБЕРЕ'МЕНЕТЬ, -ею, -еешь; несов. жирэмсэн болох, бие давхар болох, хөл хүнд болох, шалтгаан-тай болох, хүүхэд олох.

ЗАВЕСПОКО'ИТЬСЯ, -оюсь, -оишься; сов. санаа зовних, санаа зовж эхлэх, сэтгэл зовох.

ЗАБИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шаах, хадах; забивать клин шаантаг шаах; забивать гвоздь хадаас хадах; 2. таглах, бөглөх, чигжих; забивать щели ангархайг бөглөх; 3. дүүргэх; трубу забивать песком төмөр хоолойг элсээр дүүргэх; 4. алах, нйд-лах; забивать двадцать голов скота хорин мадыг алах; 5. цохиж оруулах; забивать гол хаалгаар бөмбөг цохиж оруулах; ☆ забивать голову кем-либо ямар нэг юмыг үхширтэл бодох, санаашрах.

ЗАБИВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. шур-гах, шигдэх, нуугдах; забиваться в угол буланд нуугдах; 2. бүтэх, таглаарх; 3. цохиж эхлэх.

ЗАБИНО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. боосон, өрвөсөн.
ЗАБИНОВА'ТЬ, -тую, -туешь; сов., **ЗАБИН-ТО'ВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. боох, ороох; за-бинтовать рану шарх боох.

ЗАБИРА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАБРА'ТЬ**, -беру, -берёшь; -аа, -ала, -ало; забранный (-ан,

-ана, -ано); *сов.*, *кого-что*. 1. авах, авч очих; *забирать с собою книги номоо биедээ авч очих*; 2. авах, эзлэн авах, булааж авах; *забирать власть засгийг эзлэн авах; забирать в плен олзлон авах*; 3. барих, хорих; 4. хунхих, танах; *забирать шов оёдлыг танах*.

ЗАБИРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.*, **ЗАБРАТЬСЯ**, *-берусь, -берёшься; -ался, -алась; сов.* 1. нэвтрэн орох, шургаж орох; *забираться в самую глубь леса ойн гүнд нэвтрэн орох*; 2. өгсөх, авиран гарах; *забираться на дерево модон дээр авиран гарах*.

ЗАБИТОСТЬ, *-и, ж.* мохтол нухлагдах.

ЗАБИТЫЙ, *-ая, -ое; -ит*. 1. шаагдсан, хадагдсан, хадсан; *забитый гвоздь хадсан хадаас*; 2. мохтол нухлагдсан, мохоо болсон, түгжмэл хоцорсон; *забитый человек мохоо болсон хүн*.

ЗАБИТЬ, *-бью, -бьёшь; -бей, -итый; сов.*, *кого-что*. 1. цохиж эхлэх; *забить в барабаны хэнгэрэг цохиж эхлэх*; 2. шаах, хадах; *забить клин шаантаг шаах; забить гвоздь хадаас хадах*; 3. таглах, бөглөх, чигжих; *забить щели ангархайг бөглөх*; 4. цохиж оруулах; *забить шар в угол бөмбөгийг буланд цохиж оруулах; забить мяч в ворота бөмбөгийг каалгаар цохиж оруулах*; 5. дүүргэх, чихэх; *забить сарай дровами пинг түлээгээр дүүргэх*; 6. оргилох, оргилон гарах; *из скважины забила нефть цооногоор нефть оргилов*; 7. алах, нядлах; *забить десять голов скота арван малыг алах*; 8. даргах; *сорняк забил цветы хогийн ургамал цэцгийг дарав*; ☆ *забить голову кому-либо толгойг эргүүлэх; забить себе в голову үхширтлээ санах; забить тревогу түгшүүр зарлах*.

ЗАБИТЬСЯ, *-бьюсь, -бьёшься; -бейся; сов.* 1. цохиж эхлэх; *сердце забилося зурх цохиж эхлэв*; 2. нуугдах, хоргодох, шигдэх; *забиться в угол буланд хоргодох*; 3. таглах, бөглөрөх, битүүрэх; *труба забила грязью яндан хогоор бөглөрөв*.

ЗАБИЯКА, *-и, м. и ж. (разг.)*. ярдаг хүн, хэрүүл өдөөгч, зодоон өдөгч.

ЗАБЛАГОВРЕМЕННО, *нареч.* урьдаас, эртхэн, хэдийний; *известить заблаговременно эртхэн мэдэгдэх; готовиться к чему-либо заблаговременно ямар нэг юманд эртхэн бэлтгэх*.

ЗАБЛАГОРАССУДИТЬСЯ, *-ится; безл.*, *сов.* зохистой гэж үзэх, хэрэгтэй гэж бодох, бодсоноо; *делать все, что заблагорассудится юу бодсоноо цөмийг хийх*.

ЗАБЛЕСТЕТЬ, *-ещу, -естишь и -ещешь; сов* 1. гялалзаж эхлэх, гялалзах; *на небе заблестели звёзды отгоргуйд одод гялалзав*; 2. мэлмэрэх; *на глазах заблестели слёзы нүдэнд нь нулимс мэлмэрэв*.

ЗАБЛЕЯТЬ, *-ею, -еешь; сов.* майлах

ЗАБЛУДИТЬСЯ, *-ужусь, -удишься; сов.* төөрөх *заблудиться в лесу ойд төөрөх*; ☆ *заблудиться в грёх соснаж харагдаж байхад хажуугаар нь төөрөх*.

ЗАБЛУЖДАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. төөрөх; 2. эндүүрэх.

ЗАБЛУЖДЕНИЕ, *-я, ср.* эндүүрэл, эндүүрэх, төөрөгдөл, төөрөх; *вводить в заблуждение эндүүрүүлэх; впасть в заблуждение төөрөгдөлд орох*.

ЗАБОДАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* мөргөх, мөргөж орчих, олих.

ЗАБОЙ I, *-я, м.* уурхайн хонгил, уурхайн мөргөцөг.

ЗАБОЙ II, *-я, м.* нядлах, нядлал; *забой скота мал нядлах*.

ЗАБОЙЩИК, *-а, м.* мөргөцөг малтагч, уурхайчин.

ЗАБОЛАЧИВАНИЕ, *-я, ср.* намагших, балчи бо-

ЗАБОЛАЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов.*, **ЗАБОЛОТИТЬСЯ**, *1 и 2 л. не употр., -отится; сов.* намагжих, намагтай болох, балчи болох; *почва заболотилась хөрс намагжив*.

ЗАБОЛЕВАЕМОСТЬ, *-и, ж.* өвдөх, өвчлөх, өвчин тусах байдал.

ЗАБОЛЕВАНИЕ, *-я, ср.* өвчин хүрэх, өвдөх, өвчлөх, өвчтөн; *число заболеваний өвчлөх тоо, өвчтөний тоо*.

ЗАБОЛЕВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* өвдөх, өвчлөх; *заболеть ангиной сахуугаар өвдөх*.

ЗАБОЛЕТЬ, *1 и 2 л. не употр., -ит; сов.* өвдөж эхлэх; *у меня заболела голова миний толгой өвдөж эхлэв*.

ЗАБОЛОНЬ, *-и, ж. (спец.)*. зулам, налхи.

ЗАБОЛОЧЕННЫЙ, *-ая, -ое*, намаг болсон, намагтай; *заболоченный луг намагтай нуга*.

ЗАБОЛТАТЬ, *-аю, -аешь; -олтанный; сов. (разг.)* 1. унжгануулах, санжгануулах, займчуулах, хөдөлгөх; *заболтать ногами хөлөө санжгануулах*; 2. холих, хутгах; *заболтать в суп яйцо шөлөнд өндөг хутгах*.

ЗАБОЛТАТЬСЯ I, *-аюсь, -аешься; сов. (разг.)* чалчих, бурах, үгэндээ согтох, дэмий юм ярих; *она заболталась со знакомыми, потому и опоздала тэр хүүхэн танилдуудтайгаа дэмий юм ярьсаар байгааг хожимдээ*.

ЗАБОЛТАТЬСЯ II, *-аюсь, -аешься; сов. (разг.)* унжилзах, холжих, дайвалзах.

ЗАБОР, *-а, м.* хашаа, хороо, хайс; *сад был обнесён высоким забором цэцэрлэг өндөр хашаагаар хашигдсан байв*.

ЗАБОРИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист (прост.)*. хатуу, чагга, аргар; *забористый табак хатуу тамхи*.

ЗАБОТА, *-ы, ж.* 1. зовнил, сэтгэл зовох, санаа зовох; *забота о своём будущем ирээдүйнхээ төлөө санаа зовох*; 2. халамж, элбэрэл, арчлал, санаа тавих; *забота о благосостоянии народа ард түмний чинээлэг амьдралын тухай санаа тавих; окружить кого-нибудь заботами хүнд халамж үзүүлэх; отеческая забота эцэг ёсны халамж*; 3. аж явдал; *домашние заботы гэрийн аж явдал*; ☆ *без забот хайхрамжгүй, ему и заботы мало тэр, бүр хайхрахгүй*.

ЗАБОТИТЬ, *-очу, -отишь; несов., кого-что*. санаа зовох; *его сильно заботит болезнь ребёнка хүүхэд өвдөөд санаа нь их зовж байна*.

ЗАБОТИТЬСЯ, *-очусь, -отишься; несов., о ком-чём*. 1. халамжлах, санаа тавих, элбэрэх, арчлах; *заботиться о детях хүүхдээ элбэрэх; заботиться о благе народа ард түмний тусын тул санаа тавих*; 2. сэтгэл зовох, санаа зовох; *ему ни о чём не придётся заботиться түүний санаа зовох юм огт байхгүй*.

ЗАБОТЛИВО, *нареч.* арчилж, элбэрч, халамжилж; *заботливо выращивать молодняк скота төл малыг арчилж бойжуулах*.

ЗАБОТЛИВОСТЬ, *-и, ж.* арчлал, элбэрэл, халамж, санаа тавих.

ЗАБОТЛИВЫЙ, *-ая, -ое*. халамжтай, элбэрэлтэй, арчлах; *заботливый отец халамжтай эцэг*.

ЗАБРАКОВАТЬ, *-кую, -куешь; -ованный; сов.*, **ЗАБРАКОВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* голох, шаарлах, заазлах.

ЗАБРАЛО, *-а, ср.* нүүрийн халхавч, дуулгын унжлага; ☆ *выступить с открытым забралом эрс гэгс хэлэх, ил шууд хэлэх*.

ЗАБРАСЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. чулуулах, шидэх; *забрасывать мяч бөмбөг шидэх*; 2. булаах, хаяж дүүргэх, даргах; *забрасывать землей шороогоор будах; забрасывать вопросами асуултаар да-*

рах, зэрэг асууцгаах; 3. хаях, орхих, болих; 4. илгээх, явуулах; забрасывать товары бараа явуулах.

ЗАБРА'СЫВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ется; несов.* хаягдах, шидэгдэх.

ЗАБРА'ТЬ, *-беру, -берёшь; -ал, -ала, -ало; забранный(-ан, -ана, -ано, сов., кого-что).* 1. авах, авч явах; забрать с собой деньги мөнгөө биедээ авч явах; 2. авах, эзлэн авах, булааж авах; забрать в плен олзлон авах; 3. барих, хорих; 4. хуних, танах; забрать в рукаве небольшой кусок ханцуйнаас жаахан хэсгийг танах; 4. хаах, таглах; забрать окно досками цонхыг банзаар таглах; ☆ забрать в голову үгширтэл баримтлах; забрать себе в голову ямар нэгэн бодолд автагдах; забрать силу хүчтэй болох, нөлөөтэй болох.

ЗАБРА'ТЬСЯ, *-берусь, -берёшься; -ался, -алась; сов.* 1. авирч гарах; забраться на верхушку дерева модны үзүүрт авирч гарах; 2. шургаж орох, дайрч орох, нэвтэрч орох; забраться под одеяло хөнжилдөө шургаж орох; забраться в чужой дом бусдын гэрт дайрч орох; забраться в самую глубь леса ойн их гүнд нэвтэрч орох.

ЗАБРЕ'ЖИТЬ, *1 и 2 л. не употр., -жит; сов.* 1. цайх, хаярах, гэгээрэх; забрезжил рассвет үүр гэгээрлээ; 2. сүүмэлзэх, улсхийх, гялсхийх; в темноте забрезжил огонёк харанхуйд гал улсхийв.

ЗАБРЕСТИ', *-еду, -едёшь, -ёл, -ела; -едший; сов. (разг.).* 1. хэсгээр орох, зайж орох, зайж явсаар орох; забрести далеко в лес зайж явсаар ойд гүн орох; 2. ороод гарах, дайраад гарах; изредка забредёт случайный посетитель хааяа тохиолдсон хүн ороод гарна.

ЗАБРОНИРОВА'ТЬ, *-рую, -руешь; -ованный; сов.* 1. захиалах, захиалгаар үлдээх, үлдээх; бронировать место в поезде галт тэргэнд ор захиалгаар үлдээх; 2. хуяглах.

ЗАБРОСА'ТЬ, *-аю, -аешь; -осанный; сов., кого-что кем.* 1. булах, булагдтал дарах; забросать яму землёй нүхийг шороогоор булах; 2. шидэх, хаях, 3. дарах; забросать вопросами асуултаар дарах.

ЗАБРО'СИТЬ, *-ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого-что.* 1. шидэх, чулуудах; забросить мяч в сад бөмбөгийг цэцэрлэгт шидэх; 2. хаях, орхих, болих; забросить хозяйство аж ахуйгаа хаях; забросить чтение уншихаа болих.

ЗАБРО'ШЕННОСТЬ, *-и, ж.* 1. хаягдах, орхигдох эзэнгүйдэх; 2. алслагдах, зэлүүд, бөглүү.

ЗАБРО'ШЕННЫЙ, *-ая, -ое* 1. хаясан, шидсэн, шидэгдсэн; заброшенный мяч шидсэн бөмбөг; 2. хаягдсан, орхигдсон; заброшенный сад орхигдсон цэцэрлэг, арчилгаагүй цэцэрлэг.

ЗАБРЫ'ЗГАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов., что.*

ЗАБРЫ'ЗГИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. үсэргэх, цацах, сүрчих; забрызгать грязью шавхай үсэргэх; 2. үсэргэж эхлэх, сүрчиж эхлэх, дусалж эхлэх; забрызгал дождь бороо дусалж эхлэв.

ЗАБУЛДЫ'ГА, *-и, м. и ж. (прост. неодобр.).* танхай, архиц.

ЗАБУР'ЛИ'ТЬ, *-ит; сов.* долгиж эхлэх; забурлило море далай долгиж эхлэв.

ЗАБУХА'ТЬ, *-ает; несов., ЗАБУ'ХНУТЬ, 1 и 2 л. не употр., -нет; -ух, -ла; сов.* бамбайх, бэлхийх, дэвгэх; бочка забухла торх дэвтлээ.

ЗАБУШЕВА'ТЬ, *-шут, -шуешь; сов.* шуугих, шуурах, бургиллах; вегер снова забушеввал шуурга дахин шуурав.

ЗАБЫВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. мартах; быстро забывать түргэн мартах; забывать о поручении

даалгаврыг мартах; 2. орхих, болих; забудь думать об этом энэ тухай бодохоо боль.

ЗАБЫВА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. мартах, мартагдах; 2. зүүрмэглэх; 3. ухаан алдах, муужрах; 4. хэтрэх, биеэ барихгүй.

ЗАБЫ'ВЧИВОСТЬ, *-и, ж.* мартамхай; по забывчивости мартамхай учраас; страдать забывчивостью мартамхай болох.

ЗАБЫ'ВЧИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* мартамхай; забывчивый человек мартамхай хүн.

ЗАБЫ'ТЫЙ, *-ая, -ое.* мартсан, мартагдсан; забытые в вагоне вещи вагонд мартсан юм; забытый писатель мартагдсан зохиолч.

ЗАБЫ'ТЬ, *-буду, -будешь; -будь; -ытый; сов.* 1. мартах, мартагдах; забыть номер дома байшингийн дугаарыг мартах; забыть книгу дома номоо гэртээ мартах; 2. орхих, болих; и думать забудь санахаа ч боль.

ЗАБЫТЬЕ, *-я, ср.* 1. мэдээ алдах, ухаан алдах, манарч ойчих; больно впасть в забытьё өвчтэй хүн ухаан алдав; 2. зүүрмэглэх.

ЗАБЫ'ТЬСЯ, *-будусь, -будешься; -будься; сов.* 1. мартагдах; 2. ухаан алдах, манарч унах; больно забылся өвчтэй хүн манарч унав; 3. үгширтэл бодох, санаашрах; забыться в мечтах мөрөөдлөөр санаашрах; 4. зүүрмэглэх; 5. хэтрэх, дэндэх; так забылся, что стал грубить старшим тэгж дэндээд ахмад хүнийг аашлах болов.

ЗАВ, *-а, м. (разг.).* (заведующий) эрхлэгч.

ЗАВА'ЖИЧАТЬ, *-аю, -аешь; сов. (разг.).* ихэрхэх, ихэрхэж эхлэх.

ЗАВА'Л, *-а, м.* саад, овоорсон юм, хунгар; снежный завал цасан хунгар.

ЗАВА'ЛЕННЫЙ, *-ая, -ое.* дарагдсан, заваленный работой ажилд дарагдсан.

ЗАВА'ЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **ЗАВАЛИ'ТЬ**, *-аю, -алишь; -аленный; сов., кого-что.* 1. бөглөх, дүүргэх; завалить яму песком нүхийг элсээр бөглөх; завалить магазины товарами дэлгүүрийг бараагаар дүүргэх; 2. овоолох; завалить проход мешками гудамд шуудай овоолох; 3. нураах; завалить стену туургыг нураах; 4. дарах; завалить двор мусором хашааг хогоор дарах; завалить срочной работой яаралтай ажлаар дарах, яаралтай ажилд дарагдах.

ЗАВА'ЛИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., ЗАВАЛИ'ТЬСЯ, *-аюсь, -алишься; сов.* 1. цаагуур унах, завсраар ойчих; книга завалилась за полку тавиурын цаагуур ном унажээ; 2. хэвтэх; завалиться спать унтах гэж хэвтэх; 3. нурах; стена завалилась хана нурав.*

ЗАВА'ЛИНКА, *-и, ж.* байшингийн хаяавч, байшингийн хашаас.

ЗА'ВАЛЬ, *-и, ж., собир. (разг.).* дарагдсан бараа, новш.

ЗАВАЛЯ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -яется; сов. (разг.).* 1. дарагдах; письмо завалылось на почте захидал шуудан дээр дарагдав; 2. гүйлгээгүй хэвтэх.

ЗАВА'РИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ЗАВАРИ'ТЬ, *-арю, -аришь; -аренный, сов., что.* 1. идээшүүлэх, хандлах, чанах, үйх; заварить чай цай үйх, цай идээшүүлэх; 2. хутгах, будлиан хутгах; заварить дело хэрэг будлиантуулах; заварить кашу бантан хутгах, холион бантан хийх.*

ЗАВА'РИВАТЬСЯ, *-ается; несов., ЗАВАРИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -арится; сов.* идээших; заварился чай цай идээшжээ; ☆ заварилось дело төвөгтэй хэрэг гарчээ.*

ЗАВА'РКА, *-и, ж.* үйх, идээших, чанах; чаю осталось на одну заварку нэг чанах цай үлджээ.

ЗАВАРНО'Й, -ая, -ое. 1. юм чанах, чанагт; заварной котел юм чанах тогтоо; 2. хэдүүн усаар зуурсан, зуурч хийсэн; заварной хлеб зуурч хийсэн талх.

ЗАВЕДЕ'НИЕ, -я, ср. (устар.). газар, сургууль; прачечное заведение хувцас угаах газар; высшее учебное заведение дээд сургуулийн газар, дээд сургууль.

ЗАВЕ'ДОВАНИЕ, -я, ср. **ЗАВЕ'ДОВАТЬ**, -дую, -дуешь; несов., чем. эрхлэх, захирах; заведовать хозяйством аж ахуйг эрхлэх; заведовать учреждением албан газрыг захирах.

ЗАВЕ'ДОМО, нареч. мэдсээр, мэдээжийн; заведомо ложное показание мэдээжийн худад өчиг.

ЗАВЕ'ДОМЫЙ, -ая, -ое. мэдээжийн, ядт; заведомая ложь мэдээжийн худал.

ЗАВЕ'ДУЮЩАЯ, -ей, ж. эрхлэгч эмэгтэй.

ЗАВЕ'ДУЮЩИЙ, -его, м. эрхлэгч; заведующий хозяйством аж ахуйн эрхлэгч.

ЗАВЕ'ДЫВАНИЕ, -я, ср. **ЗАВЕ'ДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., чем. эрхлэх, захирах; заведывать финансами санхүүг эрхлэх.

ЗАВЕСТИ', -зу, -зёшь; -ёз, -аа; -зённый (-ён, -ена) сов., кого-что. 1. далимаар хүргэх, завести нислэг по дороге замын далимаар захидаг хүргэх; 2. аваачих, хүргэх; завести товары в магазин дэлгүүрт бараа аваачих.

ЗАВЕРБОВА'ТЬ, -бую, -буешь; -бованный; сов., **ЗАВЕРБО'ВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., кого. элсүүлэх.

ЗАВЕРЕ'НИЕ, -я, ср. баталгаа; давать заверение баталгаа өгөх.

ЗАВЕРИ'ТЕЛЬ, -я, м. батлагч, баталгаа өгөгч.

ЗАВЕРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рениый; сов., кого-что. 1. батлах, батлан хэлэх; заверить в своей преданности үнэнч байгаагаа батлан хэлэх; 2. батлах, үнэн гэж батлах, баталгаа өгөх; заверить подпись гарын үсгийг батлах; заверить копию хуулыг үнэн гэж баталгаа өгөх.

ЗАВЕРНУТЫЙ, -ая, -ое. 1. ороолттой, ороосон, хуйлсан, боолттой; 2. мушгисан; 3. шууган, шамласан.

ЗАВЕРНУ'ТЬ, -ну, -нёшь; -вёрнутый; сов. 1. ороох, боох, хуйлах; завернуть книгу в бумагу номыг цаасаар ороох, номыг цаасаар боох; 2. мушгих, эргүүлэх, эргэдэж хаах, хаах; завернуть край портыг хаах; 3. шамлах, шуух; завернуть рукава хандуу шамлах; 4. тойрох, тойроод далдрах; завернуть за угол буланг тойроод далдрах; 5. ороод гарах, далимд орох; завернуть к приятелю найзындаа ороод гарах; 6. орох, болох; завернули морозы хүйтэн болох; ☆ завернуть ребёнка в одеяло хүүхэд мануулах, хүүхдийг хөнжилд ороох.

ЗАВЕРНУ'ТЬСЯ, -нусь, -идьсья; сов. 1. биеэ ороох, ороогдох; завернуться в одеяло хөнжлөөр биеэ ороох; 2. шамрах; завернулась под шубы дээлийн хормой шамрав.

ЗАВЕРТЕ'ТЬ, -ерчу, -ертишь; -ерченый; сов. 1. эргүүлэх, эргэдүүлэх, эргэлдүүлж эхлэх; ямшиг завертел нутом улаач ташуураа эргэдүүлж эхлээ; 2. автагдах, толгойг эргүүлэх, аванхайлах; жинь его завертела амьдрал түүний толгойг эргүүлжээ; она его так завертела, что он совсем забросил свои дела хүүхэн түүнийг аванхайлаад тэр хүү хэрэг ажлаа орхжээ, хүүхэнд автагдаад тэр хүү хэрэг ажлаа орхив.

ЗАВЕРТЕ'ТЬСЯ, -ерчусь, -ертишься; сов. 1. эргэлдэх; эргэдэж эхлэх; колесо завертелось дугуй эргэдэж эхлээ; 2. мушгинах; завертётся с детьми хүүхэдтэй мушгинах.

ЗАВЕРТКА, -и, ж. боолт, ороолт; конфеты в завертке боолттой чихэр.

ЗАВЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ороох, боох, хуйлах; завертывать покупку в бумагу худалдаж авсан юмыг цаасанд боох; 2. мушгих, эргүүлэх, эргэдэж хаах, хаах; завертывать гайку эрэг мушгих; 3. эргээд далдрах, эргээд явах; автомобиль завернул направо машин баруун тийш эргээд явав; 4. шамлах, шуух; 5. ороод гарах, далимаар орох.

ЗАВЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. ороох, хучих; 2. ороогдох; боогдох; 3. шамрах.

ЗАВЕРША'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАВЕРШИ'ТЬ**, -шу, -шишь; -шённый (-ён, -ена); сов., что или что чем. төгсгөх, дуусгах, шувтлах; завершать начатое дело эхэлсэн хэргийг төгсгөх; завершать весенний сев хаврын тарилгыг дуусгах.

ЗАВЕРША'ТЬСЯ, -аюсь; несов. **ЗАВЕРШИ'ТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -итсья; сов., чем. төгсөх, дуусах, шувтрах; строительство завершилось барилда дуусав.

ЗАВЕРШЕ'НИЕ, -я, ср, төгсгөл, төгсөх, дуусвар, дуусах; завершение строительства социализма социализмыг байгуулж төгсөх.

ЗАВЕРЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов., кого-что 1. батлах, батлан хэлэх; заверять в своей дружбе найрамдалтайгаа батлах; 2. үнэн гэж батлах, баталгаа өгөх; заверять копию хуулыг үнэн гэж батлах.

ЗАВЕРЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -етсья; несов. батлагдах, итгэгдэх.

ЗАВЕ'СА, -ы, ж. хөшиг, халхавч; дымовая завеса утаан хөшиг.

ЗАВЕ'СИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; сов., кого-что. 1. хөшиг татах; 2. аялгах.

ЗАВЕСТИ', -еду, -едешь; -ёл, -ела; -едший; -еденный (-ён, -ена); -едя; сов., кого-что. 1. хүргэх, аваачих, авчрах; завести детей в школу хүүхдийг сургуульд хүргэх; куда ты завёл нас? чи биднийг хаана авчрав? 2. оруулах, аваачиж оруулах; завести в болото намагт аваачиж оруулах; 3. -тай болох; завести молочное хозяйство сүүний аж ахуйтай болох; 4. ахлэх; завести разговор ярьж ахлэх; завести знакомство танилцаж ахлэх, танилтай болох; 5. түлхэх; завести часы цагаа түлхэх; 6. галлах, хөдөлгөх, явуулах; завести мотор мотор галлах.

ЗАВЕСТИ'СЬ, 1 и 2 л. не употр., -едёться; -елась, -елась; -едийсья; -едясь; сов. 1. бий болох, -тай болох, у него завелись друзья түүнд найз нар бий болжээ; завелись деньги мөнгөтэй болтлоо; 2. хөдлөх, явах; часы не завелись цаг явахгүй байв.

ЗАВЕ'Т, -а, м. (высок.). гэрээс; ленинские заветы Ленинний гэрээс.

ЗАВЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. нандин, ариун; заветные мечты нандин мөрөөдөл; заветное кольцо нандин бүджиг.

ЗАВЕ'ТРЕННЫЙ, -ая, -ое. садхигүй, нөмөр; заветренная сторона садхигүй тал, нөмөр газар.

ЗАВЕ'ШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что чем, **ЗАВЕ'ШИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. хэциг татах, калхлах, дүүрэн өлгөх; завешать все стены картинами бүх ханаараа дүүрэн зургуудыг өдгөх.

ЗАВЕЩА'НИЕ, -я, ср. гэрээс; делать завещание гэрээс хийх; завещание учителя своим ученикам шавь нартаа өгсөн багшийн гэрээс.

ЗАВЕЩА'ТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). гэрээслэгч.

ЗАВЕЩА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. гэрээсийн.

ЗАВЕЩА'ТЬ, -аю, -аешь; -ещаный; сов. ц несов. гэрээслэх, завещать имущество сыну өв хөрөнгө хүүдээ гэрээслэх; Ленин завещал нам

строить социализм социализм байгуулахыг Лэцин бидэнд гэрээслэв.

ЗАВЗЯ'ТКИЙ, -ая, -ое (разг.). шунгалтай, хөрхойтой, гаажтай; завзэтай өдөрний аад шунгалтай хүн, хорхойтой анчин; завзэтай сплетник гаажтай далац.

ЗАВЦВА'ТЬ, -аю, -аешь; несоев. буржийлгах; авивавать волосы үсээ буржийлгах.

ЗАВИВА'ТЬСЯ, -аюся, -аешься; несоев. буржийлгах, үсээ буржийлгах, буржий.

ЗАВИ'ВКА, -и, ж. 1. буржгар болгох, буржийлгах, 2. буржгар үс, буржгар шаңц.

ЗАВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое. атаархам, атаархмаар; завидное здоровье атаархамар сайн бие.

ЗАВИ'ДОВАТЬ, -дую, -дуешь; несоев. кому-чему, атаархах; я завидую его успехам бч түүний амжилтад атаархана.

ЗАВИЗЖА'ТЬ, -эжу, -эжишь; соев. гангнаж эхлэх, чарлаж эхлэх; собака варнажадала нохой гангнаж эхлэв.

ЗАВИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; соев. виз өлгөх, цохлох хийх.

ЗАВИНТИ'ТЬ, -инчу, -интишь; -инченный; соев. что. **ЗАВИНЧИВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несоев. шүрэгдэх, эрэгдэх; завинтить гайку эрэг эрэгдэх.

ЗАВИРА'ТЬСЯ, -аюся, -аешься; несоев. дагдуулах, ам хадуурах.

ЗАВИ'СЕТЬ, -ишу, -исишь; несоев. от кого-чего, болох, шалтгаалах; все зависит от этого цөм үүнээс болно, цөм үүнээс шалтгаална; успех зависит от нас самнх амжилт бөл өөрсдөөс маань шалтгаална; отг от нас не зависит энэ бөл бидчээс болох хэрэг биш.

ЗАВИ'СИМОСТЬ, -и, ж. 1. харьяалагдах, хараат байдал, хамаарагдах; колониальная зависимость колонийн харьяалагдах; 2. шалтгаалах, шүтэгдэх, харгалзах; взаимная зависимость харилцан шалтгаалах, харилцан шүтэлцэх; в зависимости от обстоятельств учир байдлаас шалтгаалах; в зависимости от местных условий орон нутгийн байдлыг харгалзан; 3. хамаарах чанар, хамаарагдах; зависимость переменная величина хамаарагдах хувьсах хэмжигдэхүүн.

ЗАВИ'СИМЫЙ, -ая, -ое; -им. харьяалагдлын, хараат, харьяалагдах, биеэ дааран бус; зависимое положение харьяалагдлын байдал.

ЗАВИ'СЛИВО, нареч. атаархах, атаархан.

ЗАВИ'СЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. атаархаг, жөтөөрхөг; завистливые взгляды атаархаг харц; завистливый человек атаархаг хүн, жөтөөрхөг хүн.

ЗАВИ'СТНИК, -и, ж. атаач, жөтөөч.

ЗАВИ'СТНИЦА, -и, ж. атаач эмэгтэй, жөтөөрхөг хүүхэн.

ЗАВИ'СТЬ, -и, ж. атаа, атаархад, атаархах, жөтөө; возбуждать зависть атаа хүргэх, атаархуулах; смотреть с завистью атаархаж харах.

ЗАВИТО'Й, -ая, -ое, **ЗАВИ'ТЫЙ**, -ая, -ое. буржгар, буржийлгасан; завитые волосы буржийлгасан үс.

ЗАВИТО'К, -тка, м. буржгар, мушгиа, мушгийн, гөрлөө, сариу; завиток волос гөрлөө үс, мушгиа үс.

ЗАВИ'ТЬ, -аю, -аешь; -ая, -аея, -аю; -ей, -имый (-ит, -ита, -ито); соев. чмд. буржийлгах, мушгих; завить волосы үс буржийлгах.

ЗАВИ'ТЬСЯ, -аюся, -аешься; -аяся, -илась, -илось; -вейся; соев. буржгар болох, буржийлгуулах; завиться у парикмахера үсчнээр үсээ буржийлгуулах.

ЗАВКО'М, -а, м. (заводской комитет) заводын үйлдвэрчний эвлэлийн хороо.

ЗАВКО'МОВСКИЙ, -ая, -ое. заводын үйлдвэрчний хорооны.

ЗАВЛАДЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; несоев., **ЗАВЛАДЕ'ТЬ**, -аю, -аешь; соев., кем-чем. 1. эзлэх, эзлэх авах, эзэмдэх; завладеть чужим имуществом бусдын юмыг эзлэн авах; 2. татах, будаах; завладеть чьим-либо вниманием хүний анхаарлыг татах.

ЗАВЛЕКА'ТЬ, -аю, -аешь; несоев., **ЗАВЛЕ'ЧЬ**, -аю, -аешь; -ек, -екла; -ечный (-ви, -ена) соев., кого-что. татаж оруулах, дур татах, өдөөх, өдөөж оруулах; завлечь щедрыми обещаниями өгөөмөр амалтаар дур татах; завлечь врага в лес дийсныг өдөөж ойд оруулах.

ЗАВО'Д I, -а, м. үйлдвэр; винокуренный завод архины үйлдвэр; кожевенный завод будигарын үйлдвэр; мыловаренный завод савацгийн үйлдвэр; конный завод морин завод.

ЗАВО'Д II, -я, м. түлхэх, түлхэх, мушгих; завод часовой цагийн түлхэх; игрушка с заводом түлхэгтэй тоглоом.

ЗАВОДИ'ТЬ, -ажу, -одишь; несоев. 1. хүргэх, аваачих, авчрах; куда ты нас завел? хаана чи биднийг авчрав? 2. оруулах, авчирч оруулах; заводить в лес ойд оруулах; 3. -тай болох, -тай болгох; заводить порядок журамтай болгох; заводить приемычку заншидтай болгох; заводить собаку нохойтой болох; 4. түлхэх, асаах, галлах; заводить часы цаг түлхэх; заводить мотор мотор асаах; 5. эхлэх, үүсгэх, өдөөх; заводить разговор яриа үүсгэх; заводить есору хэрүүл өдөөх.

ЗАВОДИ'ТЬСЯ, -адится; несоев. 1. бий болох, -тай болох; завелись знаками танилудтай болжээ, танилуд бий болжээ; 2. түлхэгдэх, асах.

ЗАВОДНО'Й, -ая, -ое. оньстой; баадуутай; заводная игрушка оньстай тоглоом.

ЗАВОДУПРАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. заводын захиргаа.

ЗАВО'ДСКИЙ, -ая, -ое, и (разг.), **ЗАВОДСКО'Й**, -ая, -ое. заводын, үйлдвэрийн, үйлдвэрчний эвлэлийн; заводской комитет үйлдвэрчний эвлэлийн хороо; заводское оборудование үйлдвэрийн тоноглол.

ЗА'ВОДЬ, -и, ж. усны булан, тохой, татуур

ЗАВОЕВА'НИЕ, -я, ср. 1. эзлэн авах, байлдан дагуулах; завоевание власти засгийн эрхийг байлдан авах; 2. ололт; великое завоевание социализма социализмын агуу их ололт.

ЗАВОЕВА'ТЕЛЬ, -я, м. байлдан дагуулагч, байлдан эзлэгч.

ЗАВОЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; -ваинцы; соев., кого-что. **ЗАВОЕВЫВА'ТЬ**, -аю, -аешь, несоев. 1. байлдан дагуулах, байлдан эзлэх, эзлэн авах; завоевать город хотыг байлдан эзлэх; 2. олох, тэмцэж олох, хүлдэх; завоевать авторитет нэр хүндийг олох; завоевать свободу эрх чөлөөг тэмцэж олох; завоевать доверие итгэлийг олох.

ЗАВО'З, -а, м. хүргэх, аваачих, авчрах, зөөх; завоз товаров таваар зөөх.

ЗАВОЗИ'ТЬ, -ажу, -озишь; несоев., **ЗАВЕСТИ'**, -еду, -едешь; -вл, -ела; -едный (-ви, -ана); -еж; соев., кого-что. 1. хүргэж өгөх, аваачиж өгөх; завозить детей в школу хүүхдийг сургуульд хүргэж өгөх; завозить товар в магазин барааг дэлгүүрт аваачиж өгөх; 2. бохир болгох, хиртэй болгох.

ЗАВОЗИ'ТЬСЯ, -ажусь, -озишься; соев. 1. хүргэдэх, авчрахдах; 2. бий болох; под полом мыши завозидься шалан дор хулгана бий болжээ; 3. ноололдож эхлэх.

ЗАВОЛА'Кивать, -аю, -аешь; несоев. **ЗАВОЛО'ЧЬ**, -ажу, -аешь; -ок, -окаа; соев., что. бүрхэх, дүүрэх; небо заволочило тучами тэнгэрийг

үүл бүрхлээ; глаза заволокло слезами нүдэнд нулимс дүүрлээ.

ЗАВОЛАКИВАТЬСЯ, -аeтся; несов., **ЗАВОЛОЧЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -очётся; сов. бүрхэх; бүрхэгдэх; nebo заволоклось тучами тэнгэр үүлээр бүрхэгдэв.

ЗАВОЛНОВАТЬСЯ, -нужь, -нужьсь; сов. 1. долгиж эхлэх; море заволновалось далай долгиж эхлэв; 2. сэтгэл хөдлөх, санаа зовох.

ЗАВОПИТЬ, -плю, -пишь; сов. хашгирч эхлэх, орилох, чарлах.

ЗАВОРАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. дур булаах, сэтгэл татах.

ЗАВОРАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ороох, боох, хуйлах; заворачивать пакет в бумагу боодолтой юмыг цаасаар ороох; 2. мушгих, эргүүлэх, эрэгдэж хаах, хаах; заворачивать кран цоргыг хаах; 3. шамлах, шуух; заворачивать рукава ханшуй шамлах; 4. тойрох, тойроод далдрах, эргэх; заворачивать за угол буланг тойрох; 5. ороод гарах, далимд орох; 6. орох, болох.

ЗАВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аежьсь; несов. 1. биеэ ороох, ороогдох; 2. шамрах.

ЗАВОРКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов. хүхтнэх, хүхтнэлдэх, гунганах; голуби заворковали тагтаанууд хүхтнэлдэв.

ЗАВОРОЖИТЬ, -жу, -жишь; -жённий (-ён, -ена); сов., кого-что. дур булаах, сэтгэл татах.

ЗАВОРОТ, -а, м. мушгирах, эвхрэх, зангирах; заворот кишок гэдэс зангирах.

ЗАВОРОЧАТЬСЯ, -аюсь, -аежьсь; сов. эргэж эхлэх, эргэлдэж эхлэх.

ЗАВРАТЬСЯ, -руть, -рѣшьсь; -ался, -алась; сов. (разг.). худал ярих, худал шаах.

ЗАВСЕГДАТАЙ, -я, м. (разг.). үргэлж явах хүн, байнга очдог хүн; театральный завсегдатай театрт үргэлж явах хүн.

ЗАВТРА, нареч. маргааш, маргаадар; завтра утром маргааш өглөө; завтра вечером маргаашийн үдэш; до завтра маргааш, маргааш хүртэл; ☆ не нынче-завтра өнөө маргаашгүй.

ЗАВТРАК, -а, м. өглөөний хоол, өглөөний зоог; лёгкий завтрак өглөөний хөнгөн хоол.

ЗАВТРАКАТЬ, -аю, -аешь; несов. өглөө хооллох, өглөөний хоолыг идэх.

ЗАВТРАШНИЙ, -яя, -ее. маргаашийн, маргаадрын; завтрашний день маргаашийн өдөр; не думать о завтрашнем дне маргаашийн өдрийг бодохгүй.

ЗАВУАЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. бүрхэгдүүлэх, балардуулах, далдлах.

ЗАВУЧ, -а, м. (заведующий учебной частью) хичээл ангийн эрхлэгч.

ЗАВХО'З, -а, м. (заведующий хозяйством) аж ахуйн эрхлэгч.

ЗАВЫВАНИЕ, -я, ср. 1. улих; 2. сүнгэнэх, шуугих, сүүгэх; завывание бури шуурга сүнгэнэх.

ЗАВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. улих; 2. сүнгэнэх, сүүгэх.

ЗАВЫСИТЬ, -ышу, -ысишь; -ышенный; сов., что. **ЗАВЫШАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хэгрүүлэх, дээгүүрдүүлэх; зависить расценки үнийг хэтрүүлэх; завышать отметку на экзамене шалгалт дээр үнэлэлтийг дээгүүрдүүлэх.

ЗАВЫТЬ, -вою, -воешь; сов. 1. улих; завыла собака нохой улыв; 2. сүнгэнэх, сүүгэх, шуурах; завыл ветер салхи сүнгэнэв.

ЗАВЫШЕНИЕ, -я, ср. дээгүүрдүүлэх, хэтрүүлэх.

ЗАВЯДШИЙ, -ая, -ее. гандсан; завядший цветок гандсан цэцэг.

ЗАВЯЗАТЬ, -яжу, -яжешь; -язанный; сов., что. **ЗАВЯЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. уях, зангилах, боох; завязать наглухо занги уях; завязать узел зангилаа уях; завязать галстук галстук уях, хүзүүний бүч зангилах; 2. тогтоох, болох, үүсгэх, эхлэх; завязать отношения харилцаа тогтоох; завязать дружбу найрамдалтай болох; завязать беседу яриа үүсгэх; завязать бой тулалдаж эхлэх; завязать знакомство танилцаж эхлэх.

ЗАВЯЗАТЬ, -яжу, -яжешь; -язанный; сов., что. **ЗАВЯЗНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. шавардах, шигдэх; завязнуть в болоте намагт шигдэх; 2. баригдах, бэрхшээлд орох; завязнуть в долгах өрөнд баригдах.

ЗАВЯЗАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -яжётся; сов., **ЗАВЯЗЫВАТЬСЯ**, -аeтся; несов. 1. уягдах, зангирах, зангилагдах, боогдох; галстук плохо завязался галстук муу зангилагджээ; 2. эхлэх, үүсэх; завязался разговор яриа үүсэв; завязался бой байлдан эхлэв; 3. боловсрох, бойжих, бий болох; плод завязался үр боловсров.

ЗАВЯЗКА, -и, ж. 1. уяа, бүч, зангилаа; 2. эх, үүсгэл, эхлэлт; завязка драмы жүжгийн эхлэлт.

ЗА'ВЯЗЬ, -и, ж. үрэвч, цэцгийн товчирхой.

ЗАВЯ'ЛЫЙ, -ая, -ое. хатсан, гандсан.

ЗАВЯ'НУТЬ, -ну, -нешь; -ял, -ядший; сов. хатах, гандах, хагдрах.

ЗАГАДАТЬ, -аю, -аешь; -аданный; сов., что. 1. таах, тааварлах; загадать загадку оньсого таах; загадать число тоо таах; 2. мэргэлэх; загадать на картах хөзрөөр мэргэлэх.

ЗАГАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что (разг.). буртаглах, бохиртуулах.

ЗАГА'ДКА, -и, ж. оньсого, таавар; отгадать загадку оньсого таах.

ЗАГА'ДОЧНОСТЬ, -и, ж. жигтэй, хачин, битүүлэг.

ЗАГА'ДОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. жигтэй, хачин, битүүлэг; загадочное явление хачин үзэгдэл.

ЗАГА'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. таах тааварлах.

ЗАГА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов; что. буртаглах, бохиртуулах.

ЗАГА'Р -а; м. наранд түлэгдэх, наранд борлох.

ЗАГАСИТЬ, -ашу; -ашишь; сов. бүхээх, унтраах; загасить костёр түүдэг унтраах.

ЗАГА'СНУТЬ, -ну, -нешь; -зас, -ла; сов. унтрах, бүхэх.

ЗАГАГИТЬ, -ачу, -атишь; сов. мод дэвсэх.

ЗАГВО'ЗДКА, -и, ж. саад, төвөг, оньс; вот в чём загвоздка! оньс нь энд байжээ!

ЗАГИ'Б, -а, м. нугалаа; загиб листа хуудасны нугалаа; левый загиб зүүний нугалаа.

ЗАГИБАТЬ, -аю, -аешь; несов. нугалах; загибать страницу хуудас нугалах.

ЗАГИБАТЬСЯ, -аeтся; несов. нугарах; страница загибалась хуудас нугарчээ; ☆ загибаться вверх этийх.

ЗАГИ'БЩИК, -а, м. нугалаач.

ЗАГИПНОТИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. ховслох, мансууруулах.

ЗАГЛА'ВИЕ, -я, ср. гарчиг, зохиолын нэр; заглавие книги номын гарчиг.

ЗАГЛА'ВНЫЙ, -ая, -ое. эхний, гарчгийн; заглавный лист гарчгийн хуудас; заглавная буква эхний үсэг, том үсэг.

ЗАГЛА'ДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что. **ЗАГЛА'ЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. илүүрдэх, индүүдэх, толмилгох; загладить складки утю-

гом индүүгээр үрчлээг толийлгох; 2. засах, цагаангах, намагчлах; заглавить вину гэмээ засах.

ЗАГЛАЗА', нареч. 1. далдуур, эчнээр, үзэлгүй; купить что-либо за глаза юмыг үзэлгүй авах; ругать за глаза далдуур хараах; 2. бардаагаар, элбэг; этого за глаза достаточно энэ бардаагаар хүрэлцэнэ.

ЗАГЛАЗНЫЙ, -ая, -ое (разг.). эзгүй хойгуур, ард нь, далдаас; заглазное обвинение далдаас яллах.

ЗАГЛОХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. 1. намхрах, унтрах; звуки заглохли чимээ намхрах; 2. балрах, харах, хувхайрах; сад заглох нэцэрлэг хувхайрлаа.

ЗАГЛУШАТЬ, -аю, -аешь; несов., что., **ЗАГЛУШИТЬ**, -шу, -шишь; сов. 1. дарах; сорные травы заглушают овёс шарилж овьёосыг дарж байна; 2. дарах, намдуулах; оркестр заглушил голос певца найрал хөгжим дуучийн дууг дарж байна.

ЗАГЛУШАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ется; несов., чимээ дарагдах, дуу намхрах.

ЗАГЛЯДЕТЬ, -я, ср. (разг.). хараад л баймаар, харж ханашгүй; эти ребяташки прямо заглядень! хараад л баймаар хүүхдүүд байнаконь—одно заглядень харж ханашгүй морь байна.

ЗАГЛЯДЕТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; сов., на кого-что (разг.). **ЗАГЛЯДЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. ширтэх, ширтэж харах; заглядеться на витрину магазина дэлгүүрийн цонхны үзмэрийг ширтэж харах.

ЗАГЛЯДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГЛЯНУТЬ**, -яну, -янешь; сов. 1. шагайх; заглянуть в окно цонхоор шагайх; заглядывать в дверь хаалгаар шагайх; 2. сөхөх, сөхөж үзэх; заглянуть в книгу номоо сөхөж үзэх; 3. ороод гарах; заглянуть к приятелю найзындаа ороод гарах; ☆ заглянуть вперед урагшаа харах.

ЗАГНАТЬСЯ, -ается; несов. ялзрах, бээх.

ЗАГНАТЬ, -гоню, -гонись; -ал, -ала, -ало; **загнанный**(-ан, загнана, -ано); сов. что. 1. тууж оруулах, хөөж оруулах; загнать скот во двор мал хашаанд хөөж оруулах; 2. цохиж оруулах, өшиглөж оруулах; загнать мяч в ворота бөмбөгийг хаалгаар цохиж оруулах; 3. шаах; глубоко загнать гвоздь в доску банзанд хадаасыг гүнзгий шаах; 4. зүдрээх, эцээх, сульдуулах; загнать лошадь морь эцээх.

ЗАГНИВАНИЕ, -я, ср. ялзрал, өмхрөх, үжих; загнивание капитализма капитализмын ялзрал.

ЗАГНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГНИТЬ**, -ию, -ишь; -ил, -ила, -ило; сов. ялзрах, үжих, өмхрөх; капуста загнила байцай ялзрав; рыба загнивает с головы загас толгойноосоо ялзардаг.

ЗАГНОИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. 1. ялзрах, үжих, идээлэх, өмхрөх; рана загноилась шарх идээлэв; 2. нуухдах; в глазах загноиться нүд нуухдах.

ЗАГНУТЬ, -ну, -нѣшь; **загнутый**; сов., что. нугалах, дарах; загнуть страницу хуудас нугалах; загнуть палец хуруу дарах, хуруу нугалах.

ЗАГНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -нѣтся; сов. нугарах, шамрах; угол страницы загнулся хуудасны сэжүүр нугарлаа.

ЗАГОВАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГОВОРИТЬ**, -рю, -ришь; сов. 1. ярьж эхлэх, үг хэлж эхлэх, хэлд орох; ребёнок скоро заговорит хүүхэд удахгүй хэлд орно; все заговорили сразу бүгдээр зэрэг ярьж эхлэв; 2. үгээр согтоох, дүйртэл ярих; заговорить собеседника ярилцаж байгаа хүнийг үгээр согтоох; заговорить зубы үгээр дүйрүүлэх; 3. гэмшиж эхлэх; в нём заговорила совесть эр хүн гэмшиж эхлэв.

ЗАГОВАРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. долгосох, дэмийрэх; 2. далан хэлээ дэлгэх, үгэндээ согтох.

ЗАГОВОР, -а, м. 1. хуйвалдаан; составить заговор хуйвалдаан хийх; раскрыть заговор хуйвалдааныг илрүүлэх; 2. шившлэг; заговор от болезни өвчинд шившлэг хийх.

ЗАГОВОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. далан хэлээ дэлгэх, үгэндээ согтох; он заговорился и забыл, что пора домой тэр хүн үгэндээ согтоод харихаа мартажээ.

ЗАГОВОРИЩИК, -а, м. хуйвалдагч.

ЗАГОВОРИЩИКИЙ, -ая, -ое. хуйвалдааны, хуйвалдагчийн.

ЗАГОЛОВOK, -яка', м. гарчиг, нэр; **заголовок** книги номын нэр.

ЗАГО'Н, -а, м. 1. малын хашаа; 2. хөөлт, туулт; ☆ быть в загоне гадуурхагдах* шоовдорлогдох.

ЗАГО'НИЦ, -а, м. туугч.

ЗАГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. тууж оруулах, хөөж оруулах; загонять скот во двор мал хашаанд хөөж оруулах; 2. цохиж оруулах, өшиглөж оруулах; загонять мяч в ворота хаалга руу бөмбөг цохиж оруулах; 3. шаах; глубоко загонять гвоздь в доску банзанд хадаас гүнзгий шаах; 4. зүдрээх, эцээх, сульдуулах.

ЗАГОРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **загореться** 1. хашаа барих; шивээлэх, хороолох; 2. хаах, боох, халхлах; загорать дорогу зам хаах.

ЗАГОРАЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов.

1. хашигдах, хаагдах; 2. халхлагдах, халхлах.

ЗАГОРАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГОРЕТЬ**, -рю, -ришь; сов., түлэгдэх, борлох, гандах; загореть на солнце наранд борлох.

ЗАГОРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ЗАГОРЕТЬСЯ**, -рюсь, -ришься; сов. 1. асах, ноцох; лампы загораются дэн асаж байна; 2. шатах; здание загорается байшин шатаж байна; 3. гялалзах, гялбалзах; глаза загорелись радостью баярлан нүд нь гялалзав; 4. их хүсэх; загорелось ему ехать явахсан гэж их хүсдэг байв; 5. эхэлчихэх, болчихох; загорелся спор маргаан болчихов.

ЗАГОРДИТЬСЯ, -ржусь, -рдишься; сов. (разг.). ихэрхэх, их зантай болох.

ЗАГОРЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. наранд борлох, наранд борлосон.

ЗАГОРОДИТЬ, -ою, -одишь; -оженный; сов., **кого-что**. 1. хашаа барих, шивээлэх, хороолох; загородить двор забором гэрийн гадуур хашаа барих; 2. хаах, боох, халхлах; загородить свет гэрэл халхлах; загородить кому-либо дорогу хүний зам хаах.

ЗАГОРОДИТЬСЯ, -жусь, -одишься; **возвр.** 1. хашигдах, хаагдах; 2. халхлагдах, халхлах; загородиться рукой от солнца гараар нарыг халхлах.

ЗАГОРОДКА, -и, ж. (разг.). хашаа, шивээ, шөрөг.

ЗАГОРОДНЫЙ, -ая, -ое. хотын гаднах, хотын захын; загородный рабочий поселок ажлын хотын гаднах гацаа; загородная прогулка хотын гадна зугаацаж явах.

ЗАГОСТИТЬСЯ, -ошусь, -остишься; сов. удаан айлчлах, айлчилсаар байх.

ЗАГОТОВИТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). бэлтгэгч.

ЗАГОТОВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бэлтгэх, бэлтгэлийн; заготовительный пункт бэлтгэх газар; заготовительная цена бэлтгэлийн үнэ.

ЗАГОТОВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., **кого-что**. **ЗАГОТОВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. бэлтгэх,

зэхэх; арготонгы сирагци лавлах бичиг бэлтгэх; заготривать дров на зиму өвлийн түлээ бэлтгэх; заготовить хлеб тариа бэлтгэх; мы заготовим всё необходимое для отряда мордоход хэрэгтэй бүх чухал зүйлийг бид зэхэнэ.

ЗАГОТОВКА, -а, ж. 1. бэлтгэл; заготовка шерсти ноос бэлтгэл; 2. зэхсэн хагас бүтээгдэхүүн. **ЗАГОТОВЛЯТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр. -ется; несов. бэлтгэгдэх.

ЗАГОТОВКА, -а, м. (заготовительный пункт) бэлтгэх газар, бэлтгэлийн газар.

ЗАГРАДИТЕЛЬный, -ая, -ое. хаах, хориглох, шөргөн; заградительный огонь шөргөн гал.

ЗАГРАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аждөнний (-ён, -ена); сов. что. хаах, хориглох.

ЗАГРАЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. хаах, хориглох; заградить путь зам хаах.

ЗАГРАЖДЕНИЕ, -я, ср. хаалт, хориг, саад; проволочное заграждение төмөр торон хаалт.

ЗАГРАНИЦА, -ы, ж. (разг.) гадаад, гадаад улс, килийн гадна; торговля с границей гадаад улстай хийх худалдаа.

ЗАГРАНИЦЕЙ, нареч., **ЗА ГРАНИЦЕЙ**, **ЗАГРАНИЦУ**, нареч., **ЗА ГРАНИЦУ**, гадаадад, хилийн цаана.

ЗАГРАНИЧный, -ая, -ое. гадаадын, гадаад, хилийн гаднах; заграничный паспорт гадаадын паспорт, гадаадад явах паспорт; заграничный товар гадаад бараа.

ЗАГРЕБАТЬ, -аю, -аешь, несов. 1. хамах, хураах; тармах; загребать сено өвс тармах; сосчитав деньги, продавец загребал их рукою с прилавка мөнгөө тээгдээ худалдагч түүнийгээ лангуун дээрээс гараар хамж авав; 2. сэлэх, сэлбүүрдэх; загребать веслом сэлүүрээр сэлэх; ☆ чужими руками жар загребать хүний гараар могой бариулах.

ЗАГРЕМЕТЬ, -млю, -мишь; сов. дуугарах, нцжигнэх, нажигнуулах, хангинуулах; гром загремел тэнгэр дуугарлаа; загреметь посудой сав суулгаа хангинуулах.

ЗАГРЕСТИ, -рабу, -ребшь; -рбб, -ребла; сов. что (разг.). 1. цуглуулах авах, хамах, тармах; загRESTи деньги со стола ширээн дээрх мөнгийг цуглуулах авах; 2. сэлэх, сэлүүрдэх.

ЗАГРИВОК, -вкa, м. 1. шилэн хүзүү; 2. оцгон дөл, мундааны дөл, хур дөл; вскакивая на лошадь, схватиться за загривок моринд харайж мордоод хур дэлнээс шүүрэн барих.

ЗАГРИМОРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. нүүр будах.

ЗАГРИМОРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. нүүрээ будах.

ЗАГРОБный, -ая, -ое. хойт төрлийн, хойт насны; загробная жизнь хойт нас.

ЗАГРОМОЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГРОМОЖДИТЬ**, -ажу, -адишь; -аждөнний (-ён, -ена); сов. что. овоорох, овоолох дүүргэх; загромоздить выход вещами гудамд юм овоолох; загромоздить раснаа подробностями агууллагийг нуршаа үгээр дүүргэх.

ЗАГРОМОЖДЕНИЕ, -я, ср. овоолол, овоорол, дуурах.

ЗАГРОХОТАТЬ, -хочу, -хочешь; сов. нижигнэх. загрохотал гром аягга нижигнэв.

ЗАГРУБЕЛый, -ая, -ое. хатуурсан, бархайсан; загубелый кожэ хатуурсан арьс; загубелые руки бархайсан гар.

ЗАГРУБЕТЬ, -ею, -еешь; сов. хатуурах, бархайх.

ЗАГРУЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАГРУЗИТЬ**, -ужу, -узишь; -ужеңный ч -ужеңный (-ён, -ена); сов. 1. тээх, ачих; 2. дүүртэл хийх, багтахуйн ачих; загружать все подвалы картошкой бүх зорилгы дүүртэл төмө хийх; 3. дүүрэн ажиллуулах, ажил давхцуулах; загружать рабочий день ажлын өдөр дүүрэн ажиллуулах; загружать преподавателей багш нарыг дүүрэн ажиллуулах.

ЗАГРУЖЕНОСТЬ, -и, ж. **ЗАГРУЖЕННОСТЬ**, -и, ж. 1. дүүрэн ажилтай байх, чөлөөгүй байх; загруженность железных дорог төмөр зам дүүрэн ажилтай байх; 2. давхцах, дарагдах; загруженность работой ажил давхцах, ажилд дарагдах.

ЗАГРУЗКА, -и, ж. 1. дүүрэн хийх, тасралгүй хангах; загрузка руды в плазильную печь хайлуулах зууханд хүдрийг дүүрэн хийх, хайлуулах зуухыг хүдрээр тасралгүй хангах; 2. бүрэн хангах, бүрэн хангагдах, гүйцэд ашиглах; завод имеет полную загрузку завод ажилээр бүрэн хангагдаж байна.

ЗАГУСТИТЬ, -ущу, -устишь; сов. гуних, гуниглах, уйтгарлаж эхлэх.

ЗАГРЫЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАГРЫЗТЬ**, -зу, -зешь; -ыз, -ла; -зызний; сов., **каго-что**. 1. барих, барьж идэх; конна загрызламышь муор өгөнийг барьж идэв; 2. мэрэх, хймлэх; 3. автагдах, дарагдах; тоска загрызла уйтгар дарагдав.

ЗАГРЯЗНЕНИЕ, -я, ср. бохир болгох, хир оруулах, буртаг болох, буртаглах; загрязнение раны шарханд хир оруулах.

ЗАГРЯЗИТЬ, -ню, -нишь; -нённий (-ён, -ена); сов. **ЗАГРЯЗНИТЬ**, -яю, -яешь; несов. бохир болгох, хир болгох, халтартуулах; загрязнить помещение байрыг бохир болгох.

ЗАГРЯЗНИТЬСЯ, -яюсь, -яешься; сов. **ЗАГРЯЗНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. бохир болох, хир болох, хиртах, халтартгах.

ЗАГС, -а, м. (отдел записей актов гражданского состояния) иргэний гэр бүлийн байдлыг бүртгэх товчоо.

ЗАГУБИТЬ, -ублю, -убишь; -убленый; сов., **каго-что** (разг.). 1. үрэх, сүйтгэх; 2. амь буснуулах, үгүй хийх.

ЗАГУДЕТЬ, -ужу, -удишь; сов. дуугарч эхлэх, дүнгэнэж эхлэх, хангинаж эхлэх; гудок на заводе загудел заводын яндан дуугарч эхлэв; колокола загудели хонх хангинаж эхлэв.

ЗАГУЛЯТЬ, -яю, -яешь; сов. (разг.) наргиж зуугагдах, халамцаж наргих.

ЗАГУСТЕТЬ, -еет; сов. өтгөрөх.

ЗАД, -а, на (в) зад, мн. -ы, м. 1. ар, ар тал; зад автомобиля машины ар тал; надеть платке задом наперед дээлийн арыг урагш харуулж өмсөх, дээл буруу харуулж өмсөх; 2. бөгс, хондлой.

ЗАДАБРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. аргадах.

ЗАДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; -давай; несов. 1. даалгах, даалгавар өгөх; задавать работу ажил даалгах; задавать урок хичээлийн даалгавар өгөх; 2. тавих; задавать вопрос асуулт тавих; 3. өгөх; задавать лошади овса мөринд дааёос өгөх; 4. хийх, зохиох; задавать бал бужигт үдэцлэг хийх; 5. удах, татах, гаргах; задавать хлопот төвөг удах.

ЗАДАВАТЬСЯ, -даюсь; -даешься; -давайся; -давайся; несов. тавих; задаваться, целью изучить языки хэл сурах зорилго тавих.

ЗАДАВИТЬ, -авлю, -авишь; -авленный; сов. 1. няц дарах, дарж алах; трамвай задавил собаку гудамжны галт тэрэг нохойг няц дарав; 2. багалзуурдаж алах, барьчихах; собака задавила лисцу нохой шээгийг барьчихав.

ЗАДАНИЕ, -я, ср. даалгавар, үүрэг; домашнее задание гэрийн даалгавар; боевое задание дайчин үүрэг; выполнить задание даалгаврыг биелүүлдэг.

ЗАДАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАДАРИТЬ**, -арю, -аршишь; -а ренный и -арённый (-ён, -ёна); сов., кого-что. 1. их бэлдэг сэдэг өгөх; бөдгөөр цатгах; 2. хээл цутгах.

ЗАДАРОМ, нареч. (прост.). мийн, бараг зүгээр; сул; бараг үнэгүй; купил задаром бараг зүгээр авлаа; работат задаром мийн ажиллах.

ЗАДАТКИ, -ов. 1. төрөлх авъяас, юм сурмаар; хоршие задатки төрөдх сайн авъяас; у ребёнка хорошие задатки их юм сурмаар хүүхэд.

ЗАДАТОК, -тка, м. дэнчин, бариа; дать задаток дэнчин өгөх, бариа баруулах.

ЗАДАТЬ, -ам, -аши, -аст, -адим, -адите, -адут; задал, -ала, -ала, -ай, -аицый; заданный (-ан, -ана, -ано); сов. 1. даалгах, даалгавар өгөх; задать урок хичээлийн даалгавар өгөх; 2. тавих; задать вопрос асуулт тавих; 3. өгөх; задать лошади овса моринд альёс өгөх; 4. хийх, зохиох; задать бал бүжигт үдэшлэг зохиох; 5. удах, татах, гяргах; задать хлопот төвөг удах.

ЗАДАТЬСЯ, -ажусь, -аешься; несов., что. 1. шургуулах, хийх; задвигать чемодан под кровать чемоданыг орон доогуур хийх; задвигать ящик стола ширээний хайрцгийг шургуулах; 2. түгжих, оньслох; задвигать дверь на засов үүдийг оньсоор түгжих.

ЗАДАЧА, -а, ж. 1. зорилт, зорилго, үүрэг; боевая задача дайчин зорилт; очередные задачи ээлжит зорилго; 2. бодлого; шахматная задача шатрын бодлого; арифметическая задача тооны бодлого.

ЗАДАЧНИК, -а, м. бодлого, даалгавар, дасгал, дасгалын эмхтгэл; арифметический задачник тооны бодлого.

ЗАДВИГАТЬ, -аю, -аешь; сов. хөдөлгөх, түлэх; задвигать ногами хөндө хөндөгдөх.

ЗАДВИГАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; несов., что. 1. шургуулах, хийх; задвигать чемодан под кровать чемоданыг орон доогуур хийх; задвигать ящик стола ширээний хайрцгийг шургуулах; 2. түгжих, оньслох; задвигать дверь на засов үүдийг оньсоор түгжих.

ЗАДВИГАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; сов. хөдлөх, хөдөлж эхлэх; толна задвигалась шугларагсад хөдлөв.

ЗАДВИГАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; несов. шургах, орох, багтах, багтаж орох; ящик стола не задвигается ширээний хайрцаг багтаж орохгүй байна.

ЗАДВИЖКА, -и, ж. дэгээ, оньс, чагт; дверная задвижка үүдийн оньс.

ЗАДВИЖНО, -ая, -ое. автдаг, гүйдэг, сугардаг; задвижная рама автдаг жааз; задвижная дверь гүйдэг хаалга.

ЗАДВИНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что. 1. шургуулах, хийх; задвинуть чемодан под кровать чемоданыг орон доогуур хийх; задвинуть ящик стола ширээний хайрцгийг шургуулах; 2. түгжих, оньслох; задвинуть дверь на засов үүдийг оньсоор түгжих.

ЗАДВИНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. шургаж орох, багтаж орох, хаагдах; ящик в столе задвинулся хайрцаг ширээндээ хаагдв; 2. түгжигдэх, оньслогдох; дверца задвинулась үүд түгжигдэв.

ЗАДВОРКИ, -рок. ар хашаа, арьц хашаа; ☆быть на задворках хаяанд, адаг сүүлд.

ЗАДЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дайрах, шүргэх, тээглэх, торох; ласточка задела его крылом хараацай түүнийг далавчаар шүргэв; задел за гвоздь халаасанд тээглэв; 2. хаядах, хөндөх; задевать чьё-либо интересы хүний эрх ашгийг хөндөх; ☆заде-

вать за живое хор шары нь малтах, даарий нь мээжих.

ЗАДЕВАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; сов., (разг.). үгүй бодох, алга болох; куда вы задевались? та хаашаа алга болов?

ЗАДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что. **ЗАДЕЛЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. битүүлэх, бөглөх; битүүмжлэх; заделать двери үүд битүүлэх; заделать щели в полу шалны ангархайг бөглөх; заделать посылку илгээлтийг битүүмжлэх.

ЗАДЕРГАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. 1. угзарч эхлэх, угзрах, татах; задергать вожжами жолоог угзрах; 2. үргэлж зэмлэх, улиглан зэмлэх; задергать детей хүүхдийг улиглан зэмлэх.

ЗАДЕРГАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; сов. татганах, таталдах, татах; губы задергались от обиды гомдоод урууд нь татганаалаа.

ЗАДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. татах, угзрах, чангаах; задергивать занавес хөшиг татах.

ЗАДЕРГИВАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; несов. татагдах; эти занавески не задергиваются, а поднимаются энэ хөшиг татагдахгүй, дээш эвхэгддэг юм.

ЗАДЕРЖАНИЕ, -я, ср. 1. хоригдох, хаагдах; задержание мочи шээс хаагдах; 2. баривчлах, хорих; задержание преступника ялтгийг баривчлах.

ЗАДЕРЖАТЬ, -ержу, -ержишь; несов., кого-что. **ЗАДЕРЖИВАТЬ**, -аю, -аишь; несов. 1. саатуулах, барих, хориглох, зогсоох; меня задержали дела ажил хэрэг намайг саатуулав; задержали сев бороо тарилгыг саатуулав; задержать противника дайсныг зогсоох, дайсныг хориглох; 2. удаашруулах, хойшлуулах, саатуулах; задержать уплату долга на месяц өр төлөхийг нэг сараар саатуулах; задержать шаги алхааг удаашруулах; 3. баривчлах, хорих; задержать преступника ялтгийг баривчлах.

ЗАДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишься; сов., **ЗАДЕРЖИВАТЬСЯ**, -ажусь, -аишься; несов. 1. саатах, түдэх; задержаться в дороге замдла саатах; 2. тасалдах, удаашрах, саатах; выполнение плана задерживается төлөвлөгөөний биелэлт удааширч байна; дыхание задержалось амьсгал тасалав.

ЗАДЕРЖКА, -и, ж. 1. саад, саад учрах, саатах, түдэх; задержка движения поездов галт тэрэгний хөдөлгөөн саатах; 2. удаашрал, удаашруулал, удаацраах, хойшлөгдох; без задержки удаашруулагүй; в. хожимдох; задержка почты шуудан хожимдох.

ЗАДЕРНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов. что., татах, угзрах, хаах; задернуть занавеску хөшиг татах.

ЗАДЕРНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -нешься; сов. татагдах, хаагдах; занавес задернулся хөшиг хаагдав.

ЗАДЕТЬ, -ену, -нешь; -ный; -детый; сов. 1. дайрах, шүргэх, тээглэх, торох; пуля задела ность сум ясыг шүргэжээ; 2. хаядах, хөндөх; задегь чьё-либо самолюбие хүний биеэ тоомсорлох сэтгэлийг хөндөх; ☆задеть за живое хор шары нь малтах, даарий нь тонших.

ЗАДИРА, -и, м. и ж. (разг.). хэрүүлч, ялдаг хүн, цартай хүн.

ЗАДИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өлийг, өлийлгөх, гэдийлгэх, шантайлгах; задирать голову толгойгоо гэдийлгэх; задирать нос хамраа шантайлгах; 2. хэгз татах, шулгалах; задирать кожу на пальце хурууны арьсыг шулгалах.

ЗАДНИЙ, -яя, -ее. 1. арын; хойтох, хойт; задний ряд - арын эгнээ; заднее колесо хойт дугуй; задняя конечность хойт хөл; 2. хойшоо, арагшаа, гэдэрэгээ, задний ход гэдэргээ явах; 3. хожим, сүүлд; **помечать** задним числом сүүлд өдөрлөх, хожим урагшлуулан өдөрлөх; ☆ задняя мысль муу санаа, далд санаа; без задних ног учиргүй их ядрах; задним умом крепок өнгөрсөн хойно мэргэн болдог, өнгөрөхлөөр сайн мэддэг; задний проход хошного.

ЗАДНИК, -а, м. гутлын зуузаг.

ЗАДНИЦА, -ы, жс. бөгс.

ЗАДОБРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., *кого-что*. аргадах, ая засах.

ЗАДОУК, -ока, м. ар бие, хойт тал, түшлэг.

ЗАДОУЛГО, нареч. нилээд өмнө, бүр урьд; **задолго до осени** намраас бүр урьд.

ЗАДОЛЖАТЬ, -аю, -аешь; сов. өр тавих, өртэй болох, өрөнд орох, өрөнд баригдах.

ЗАДОЛЖЕННОСТЬ, -и, жс, өр, өр шир; **погасить задолженность** өр төлөх, өрөө дарах.

ЗАДОМ, нареч. гэдэрэг, гэдэргээ, араар нь, буруу харуулж; **пятиться задом гэдэргээ** ухрах; **надеть задом наперед** буруу харуулж өмсөх.

ЗАДОРА, -а, м. жавхаа, сортоо, золбоо; **со всем задором** молодости залуугийн бүх жавхаагаар; **юношеский задор** идрийн золбоо.

ЗАДОРИНКА, -и, жс. (спец.). өө сэв, өө мөө; **ни сучка, ни задоринки** өргөсгүй, өө сэвгүй.

ЗАДОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. жавхаатай, сортоотой, зөлботой; **задорный взгляд** сортоотой харц; 2. түргэдүү, гаажтай; **задорный мальчишка** гаажтай жаал.

ЗАДОХНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; -охся, -охлась и -нулся, -лась; сов. 1. бүгтрэх, багтрах, амьсгаадах, амьсгаа давчдах; **задохнуться от бега** гүйж амьсгаа давчдах; 2. бүгтэрч үхэх, багтарч үхэх.

ЗАДРАПИРОВАТЬ, -рю, -руешь; сов. **ЗАДРАПИРОВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* **кого-что**. 1. нөмрөх; 2. нэхмэлээр бүрхүүлэх; **задрапировать окна и двери** үүд цонхыг нэхмэлээр бүрхүүлэх.

ЗАДРАПИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов., **ЗАДРАПИРОВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. нөмрөх; **задрапироваться в плащ** цув нөмрөх; 2. нэхмэлээр бүрэгдэх.

ЗАДРАТЬ, -деру, -дерешь; -ал, -ала, -ало; **задранный** (-ан, *задрана, задрано*); сов. 1. өдийх, өлийлгөх, гэдийлгөх, шантайлгах; **задрать голову** толгойгоо гэдийлгөх; **задрать нос** хамраа шантайлгах; 2. хэгз татах, шулгалах; **задрать кожу на пальце** хурууны арьсыг шулгалах; 3. барьчихах, барьж идэх.

ЗАДРАТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -дерётся; -ался, -алась, -алось, сов. шамрах, огших; **кожица задралась у ногта** хумсны арьс шамрах; **платье задралось** дээл шамрах, дээлийн хормой огших.

ЗАДРЕМАТЬ, -емлю, -емлешь; сов. үүрэглэх, сажих.

ЗАДРОЖАТЬ, -жу, -жишь; сов. чичирч эхлэх, дагжиж эхлэх, салганаж эхлэх, доргиж эхлэх.

ЗАДУВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **что**. 1. үлээж эхлэх, үлээх, салхилж эхлэх, салхилах; **задул северный ветер** хойноос салхи салхилж эхлэв; 2. унтраах, үлээж унтраах; **задувать свечу** лаа унтраах; 3. үлээж ноцоох, асаах; **задувать** домну өндөр зуухыг үлээж ноцоох.

ЗАДУВКА, -и, жс. үлээж ноцоох, ноцоолго.

ЗАДУМАТЬ, -аю, -аешь; -анний; сов., **ЗАДУМЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. гэж бодох, гэж санах; **задумать** жениться гэрлэх гэж бодох; **заду-**

мать посэдку в гору ууланд явъя гэж бодох; 2. дотроо санах; **задумать** число тоог дотроо санах.

ЗАДУМАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* **ЗАДУМЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* эргэцүүлэн бодох, бодолхийлох, хянаж бодох, санагалзах, тээнгэлзэх; **задуматься над вопросом** асуудлыг эргэцүүлэн бодох; **задуматься о будущем** ирээдүйн тухай бодолхийлох.

ЗАДУМЧИВОСТЬ, -и, жс. бодлого болох, санаашрах.

ЗАДУМЧИВЫЙ, -ая, -ор; -ив. бодол болсон, санааширсан; **задумчивый вид** санааширсан байдал.

ЗАДУТЬ, -ую, -уешь; -утый; *сов.* 1. үлээж эхлэх, үлээх, салхилж эхлэх, салхилах; **задул северный ветер** хойноос салхи салхилж эхлэв; 2. унтраах, үлээж унтраах; **задуť свечу** лаа унтраах; 3. үлээж ноцоох, асаах; **задуť** домну өндөр зуухыг үлээж ноцоох.

ЗАДУШЕВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. үнэн зүрхний, үнэн сэтгэлийн, дотнын; **задушевный друг** үнэн зүрхний найз; **задушевный разговор** үнэн сэтгэлийн яриа.

ЗАДУШИТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный; *сов.* боож алах, боомилж алах, багалзуурдаж алах; ☆ **задушить в объятиях** амьсгалж ядтал тэврэх.

ЗАДЫМИТЬ, -млю, -мишь; -млennyй (-эн, -ена); *сов.* 1. утаа баагиж эхлэх, утаа гарч эхлэх; **печь задымила** зуухнаас утаа баагиж эхлэв; 2. тортог болох, тортогтох; **весь потолок задымили** бүх тааз тортог болчихжээ.

ЗАДЫМИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ится; *сов.* 1. утаа баагиж эхлэх, утаа савсаж эхлэх, утаа манарч эхлэх; **трубы задымились** яндангуудаас утаа савсаж эхлэв; 2. тортоглох, тортог болох, истэх.

ЗАДЫХАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. бүгтрэх, багтрах, амьсгаадах, амьсгаа давчдах; **задыхаться от жары** халууцаж амьсгаа давчдах; **задыхаться от бега** гүйж амьсгаадах; 2. бүгтэрч үхэх, багтарч үхэх.

ЗАДЫШАТЬ, -ышу, -ышишь; *сов.* амьсгалах, амьсгалж эхлэх; **больной тяжело задышал** өвчтэй хүн арайхан амьсгалж эхлэв.

ЗАЕДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. барьчихах, барьж идэх; 2. тээглэх, юманд ороолдох, гацах; 3. даруулж уух.

ЗАЕЗД, -а, м. 1. замдаа орох, дайрах; **командировка в Москву с заездом в Новосибирск** Новосибирск дайраад Москва орох албан томилолт; 2. уралдаан; **первый заезд** нэгдүгээр удаагийн уралдаан.

ЗАЕЗДИТЬ, -зжу, -здишь; -зженный; *сов.* эцээх, цуцаах, дагих; **заездить** лошадь морь дагих.

ЗАЕЗДОМ, нареч. (*разг.*) дайрах, замдаа орох, далимаар; **он бывал в этом городе только заездом** тэр хүн энэ хотод зөвхөн замдаа орж байсан.

ЗАЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дайраад гарах, ороод гарах; 2. тойрч орох; 3. авахаар ирэх; 4. орох, орчихох.

ЗАЕЗЖЕННЫЙ, -ая, -ое. эцсэн, дагигдсан; **заезжанная лошадь** дагигдсан морь.

ЗАЕЗЖИЙ, -ая, -ее (*разг.*) ирүүл, явуулын; **заезжие актёры** явуулын жүжигчид.

ЗАЁМ, *займа*, м. зээл, зээллэгээ; **государственный заём** улсын зээллэгээ.

ЗАЁМЩИК, -а, м. зээлдэн авагч, зээлдэгч.

ЗАЕУТЬ, -ем, -ешь, -ест, -едим, -едите, -едят; -ел, -ешь, -еденный; *сов.* 1. барьчихах, барьж идэх; **волк заел овцу** чоно хонийг барьчихав; 2. тээглэх, гацах; **заело веревку** шидмэс юманд тээглэв; 3. да-

руулж уух; заесть лекарство сладким эмийг амттай юмаар даруулж уух.

ЗАЕ'ХАТЬ, -еду, -едешь; сов. 1. дайраад гарах, ороод гарах; заехать к знакомым танилындаа ороод гарах; 2. тойрч орох; заехать со стороны сада цэцэрлэгийн талаас тойрч орох; 3. авахаар очих, авахаар ирэх; заехать за детьми хүүхэд авахаар очих; 4. орох, орчихох; заехать в канаву шуудуу руу орчихох.

ЗАЖА'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАЖА'РИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов. шарах, хайрах; зажарить рыбу загас шарах.

ЗАЖА'РИВАТЬСЯ, -ается; несов., **ЗАЖА'РИТЬСЯ**, -рится; сов. шарагдах, хайрагдах, гүйцэд болох.

ЗАЖА'ТЬ, -жму, -жмешь; -ажый; сов., *кого-что*. 1. хавчих, атгах, базах; зажать в тиски өрөлбөөр хавчих; зажать в руке гартаа атгах; 2. таглах, бөглөх; зажать рот рукой гараар амыг таглах; зажать уши чихээ бөглөх; 3. хавчих, хяхах, дарах; зажать инициативу санаачлагыг хавчих; зажать критику шүүмжлэлийг хавчих.

ЗАЖДА'ТЬСЯ, -дусь, -дешься; -ался, -алась; сов., *кого-чего* (разг.). хүлээж ядах, удаан хүлээх; домашние его заждались гэрийнхэн нь түүнийг хүлээж ядав.

ЗАЖЕЛТЕ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. 1. шарлаж эхлэх, цайж эхлэх, зэвхийрч эхлэх; рожь зажелтела хөх тариа шарлав; 2. шарлан харагдах.

ЗАЖЕ'ЧЬ, -жгу, -жжешь; -жгут; -жжёт; -жжётный (-ён, -ена); сов., *кого-что*. 1. асаах, ноцоох; зажечь спичку чүдэн ноцоох; 2. урам оруулах, оргилуулах; зажечь уверенность в сердцах людей хүмүүсийн зүрхэн дэхь итгэлийг оргилуулах.

ЗАЖЕ'ЧЬСЯ, -жгусь, -жжешься, -жгутся; -жжётся, -жжлась; сов. 1. ноцоох, асах; зажглись огни гал ноцов; 2. урам орох, сэтгэл оргилох; зажечься ненавистью к врагу дайсныг зангах сэтгэл оргилох.

ЗАЖЖЁННЫЙ, -ая, -ое. ноцсон, ассан; зажжённая свеча ноцсон лаа.

ЗАЖИВА'ТЬ, -ает; несов. эдгэрэх, анх; рана постепенно заживает шарх улмаар эдгэрч байна.

ЗАЖИВЛЕ'НИЕ, -я, ср. эдгэрэлт; заживление раны шархны эдгэрэлт.

ЗА'ЖИВО, нареч. амьдаар; заживо похоронить амьдаар оршуулах.

ЗАЖИГА'ЛКА, -и, ж. ноцоогур, оньстой хэт.

ЗАЖИГА'НИЕ, -я, ср. ноцоох, асаах.

ЗАЖИГА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. ноцоох, шатаах, галт; зажигательная бомба шатаах бөмбөг; 2. сэтгэл оргилуулах, урам оруулах, зориг бадруулах; зажигательная речь сэтгэл оргилуулах үг.

ЗАЖИГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. асаах, ноцоох; зажигать электричество пахиггаан гэрэл ноцоох; 2. урам оруулах, сэтгэлийг оргилуулах; речь агитатора зажгла слушателей ухуулагчийн үг сонсогчдын сэтгэлийг оргилуулав.

ЗАЖИГА'ТЬСЯ, -ажусь, -аешься; несов. 1. ноцоох, асах; 2. урам орох, сэтгэл оргилох.

ЗАЖИ'М, -я, м. 1. хавчуур, хавчаар; зажим для резиновых трубок резин хоолойн хавчуур; 2. хавчих, хавчлага, хяналт; бороться с попытками зажима критики и самокритики шүүмжлэл ба өөрийн шүүмжлэлийг хавчих оролдлоготой тэмцэх.

ЗАЖИМА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хавчих, атгах, бззак; зажимать в руке гартаа атгах; 2. таглах, бөглөх; зажимать рот рукой гараар амыг таглах; зажимать уши чихийг бөглөх; 3. хавчих, хяхах,

дарах; зажимать инициативу санаачилгыг хавчих; зажимать критику шүүмжлэлийг хавчих.

ЗАЖИ'МЩИК, -а, м. (разг. неодобр.). хавчигч; зажимщик критики шүүмжлэлийг хавчигч.

ЗАЖИ'ТОЧНО, нареч., **ЗАЖИ'ТОЧНОСТЬ**, -и,

ж., **ЗАЖИ'ТОЧНЫЙ**, -ая, -ое; -чен, -чна. чинээлэг; жить зажиточно чинээлэг амьдрах; зажиточная жизнь чинээлэг амьдрал; зажиточный колхозник чинээлэг хамтралчин; зажиточность крестьянина тариачны чинээлэг байдал.

ЗАЖИ'ТЬ, -иву, -ивёшь; зажил, -ила, зажил; -ивший; сов. 1. эдгэрэх; рана зажила шарх эдгэрэв; 2. аж төрж эхлэх, амьдарч эхлэх; зажить по новому шинээр аж төрж эхлэх; зажить трудовой жизнью хөдөлмөрөөр амьдарч эхлэх.

ЗАЖМУ'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАЖМУ'РИТЬ**, -рю, -ришь; сов. анийлгах, анх, анивчих; зажмуричь глаза нүдээ анийлгах.

ЗАЖМУ'РИВАТЬСЯ, -ажусь, -аешься; несов., **ЗАЖМУ'РИТЬСЯ**, -рюсь, -ришься; сов. нүд анийх, анх, анивчих; зажмуричься от яркого света хурц гэрэлд нүд анийх.

ЗАЖУР'ЧА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -чит; сов. хорчигнож эхлэх; зажурчали ручки горхи хорчигнож эхлэв.

ЗАЗВА'ТЬ, -зову, -зовёшь; -ал, -ала, -ало; зазванный (-ан, -ана, -ано); сов., *кого-что* (разг.). урьж авчрах, дуудаж ирүүлэх, далах; зазвать в гости зочноор урьж авчрах.

ЗАЗВЕНЕ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -нит; сов. жингэнэх, хангинах, сонсдох; зазвенел колокольчик хонх жингэиэв; зазвенело в ушах чих хангинав; зазвенел детский смех хүүхдийн инээлдэх сонсдов.

ЗАЗВОНИ'ТЬ, -ню, -нишь; сов. дуугарах, дуугаргах, хангинах; зазвонил телефон телефон утас хангинав, утас дуугарав.

ЗАЗВУЧА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -чит; сов. дуудаж эхлэх, дуугарах, дуугарч эхлэх; за стеной зазвучали голоса проснувшихся ребят туургын цаана нойроос сэрсэн хүүхдийн дуу дуудаж эхлэв.

ЗАЗДРА'ВНЫЙ, -ая, -ое. эрүүл мэндийн, ерөөлийн; заздравная чара ерөөлийн хундага; заздравная песня эрүүл мэндийн дуу; заздравный тост ерөөлийн үг, эрүүл мэндийн дугараа.

ЗАЗЕВА'ТЬСЯ, -ажусь, -аешься; сов. (разг.). алмайрах; переходя улицу, смотри не зазевайся гудамж хөндлөн гарахдаа харж яв, битгий алмайр.

ЗАЗЕЛЕНЕ'ТЬ, -еет; сов. 1. ногоорох, хөхрөх; поля зазеленели талногооров; 2. ногоорон харагдах.

ЗАЗЕМЛЕ'НИЕ, -я, ср. **ЗАЗЕМЛИ'ТЬ**, -лю, -лишь; -лennyй (-ён, -ена, сов., что) **ЗАЗЕМЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. газардуулах, газартай авалцуулах, газартай холбох; заземление антенны антенныг газартай авалцуулах.

ЗАЗИМОВА'ТЬ, -мю, -муешь; сов. өвөлжих, өвөлжихөөр үлдэх; зазимовать на северном полюсе хойт туйл дээр өвөлжих.

ЗАЗНАВА'ТЬСЯ, -наюсь, -надишься; -навайся; -наважся; несов. **ЗАЗНА'ТЬСЯ**, -ажусь, -аешься; сов. (неодобр.). эрэмших, бардамнах, биеэ тоох.

ЗАЗНА'ЙСТВО, -а, ср. (разг. неодобр.). эрэмших явдал, бардамнах явдал, биеэ тоох явдал; Дать отпор зазнайству бардамнах явдлыг нийцаах.

ЗАЗНО'БА, -ы, ж. (разг. и обл.). 1. янаг, хайр; 2. хонгорхон, жахан хонгор, хонгор бүсгүй.

ЗАЗО'Р, -а, м. (спец.). завсар, зай.

ЗАЗО'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (разг.). ичгүүртэй, гутамшиг, ичмээр; зазорный поступок ичгүүртэй явдал.

ЗАЗРЕ'НИЕ, -я, ср. ичх нүүр, ичгүүр сонжуур; без зазрения совести ичх нүүргүй, ичгүүр сонжгуургүй.

ЗАЗУ'БРЕННЫЙ, -ая, -ое. шүд гарсан, эмтэрсэн иртэй, эмтэрхий; **зазубренный** нож эмтэрсэн иртэй кутга.

ЗАЗУ'БРИВАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.*, что, **ЗАЗУБРИ'ТЬ I**, -зубрю, -зубришь; -зубренный; *сов.* шүд гаргах, ирийг эмтлэх, эмтэрхий иртэй бодгох; **зазубрить** нож хутганы ирийг эмтлэх.

ЗАЗУ'БРИВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.*, что, **ЗАЗУБРИ'ТЬ II**, -зубрю, -зубришь; -зубренный; *сов.* цээжлэх, хөдсөн цээжлэх.

ЗАЗУ'БРИВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *несов.*, **ЗАЗУБРИ'ТЬСЯ I**, -йтся; *сов.* шүд гарах, эмтэх, эмтэрхий иртэй бодох.

ЗАЗУ'БРИВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *несов.*, **ЗАЗУБРИ'ТЬСЯ II**, -зубрюсь, -зубришься; *сов.* цээжлэгдэх, цээжилсээр дүйрчихэх.

ЗАЗУ'БРИНА, -ы, ж. эмтэрхий, эмтгий; **нож с зазубринами** эмтэрхий хутга.

ЗАЗЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **кого-что**. урьж авчрах, дуудаж ирүүлэх, даллах.

ЗАИ'ГРАННЫЙ, -ая, -ое. 1. элэгдсэн, тоглож куучруулсан; старые заигранные карты тоглож куучруулсан хуучин хөзөр; 2. эл дол болсон, улиг болсон; **заигранная** мелодия улиг болсон ая.

ЗАИ'ГРАТЬ I, -аю, -аешь; -игранный; *сов.* 1. эгшиглэж эхлэх, тоглож эхлэх, хөгжимдөж эхлэх; оркестр **заиграл** марш найрал хөгжим марш эгшиглэж эхлэв; 2. элээх, элэгдүүлэх, хуучраах; **заиграть** карты хөзрийг хуучраах; 3. эл дол болгох, улиг болгох; **заиграть** пьесу жүжгийг улиг болгох; 4. туяраах, гадалаах, галчихий; **солнце заиграло** на поверхности воды усан дээгүүр нар туяараа; **румянец заиграл** на щеках хацар дээр нь улбар өнгө гялалзав.

ЗАИ'ГРАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *сов.*, **ЗАИ'ГРЫВАТЬСЯ I**, -аюсь, -аешься; *несов.* тоглоомдоо согтох, дүйртэл наадах, тоглосоор байх; **дети заигрались** күүхэд дүйртэл тоглов; **заиграться до полночи** тоглосоор байгаад шөнө дунд болгов.

ЗАИ'ГРЫВАНИЕ, -я, ср. **ЗАИ'ГРЫВАТЬ I**, -аю, -аешь; *несов.* аянаах, сэргэнтэх, зулгуйдаах.

ЗАИ'КА, -и, м. ч, ж. ээрүү, ээрүү хүн.

ЗАИКА'НИЕ, -я, ср. ээрэх явдал.

ЗАИКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* ээрэх, ээрүү болох; **после болезни** ребенок стал **заикаться** өвдсөнөөс хойш хүүхэд ээрүү болов.

ЗАИКНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов.* халт мөлт дурдах, цухуйлгах; он и не **заикнулся** об этом тэр хүн энэ тухай цухуйлгасан ч үгүй.

ЗАИМООБРА'ЗНО, нареч., **ЗАИМООБРА'ЗНЫЙ**, -ая, -ое, зээлдэж, зээлүүлж, зээл, зээлээр; **взять сто рублей** **заимобразно** зуун рубль зээлдэж авах; **давать заимобразно** зээлээр өгөх; **заимобразная** выдача зээлүүлж өгөх.

ЗАИ'МСТВОВАНИЕ, -я, ср., **ЗАИ'МСТВОВАТЬ**, -таю, -тауешь; -анный; *сов.* и *несов.*, что. зээлдэх, автах, бусдаас авах, дууриан авах; **иногда** **заимствования** ондоо хэлнээс автсан үгс; **заимствовать** слова үг зээлдэх.

ЗАИ'МСТВОВАННЫЙ, -ая, -ое. зээлдсэн, автсан; **заимствованные** слова зээлдсэн үгс.

ЗАИНДЕВЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. цангсан, хяруутсан. **ЗАИ'НДЕВЕТЬ**, -ает; *сов.* цангах, хяруутах; **усы заиндевели** сахал цангав.

ЗАИНТЕРЕСОВА'ННОСТЬ, -и, ж. ашиг холбогдол, ашиг сонирхол, сонирхол; **материальная заинтересованность** эд ашигийн сонирхол; **жизненная заинтересованность** аж ахуйн ашиг сонирхол.

ЗАИНТЕРЕСОВА'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. сонирдож бүхий, холбогдол бүхий; **заинтересованным** сторонам холбогдол бүхий этгээд; 2. сонирлоо тавих, сонирхой я был **этим заинтересован** би үүнд сонирлоо тавьж байв; 3. хүсэх, чухалчлах; **народы заинтересованы** в прочем мире ард түмнүүд бат энх тайвныг хүсдэг билээ.

ЗАИНТЕРЕСОВА'ТЬ, -ую, -уешь; -ованный; *сов.*, **кем-чем.**, **ЗАИНТЕРЕСО'ВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. сонирхуулах, сонирхлыг татах; **заинтересовать слушателей** **рассказами** үг яриагаар сонсогчдын сонирхлыг татах; 2. ашгаар сонирхуулах, сонирхлыг татах; **его мы заинтересуем** **процентом с оборота** бид гүйлгээний процентоор түүний сонирхлыг татна.

ЗАИНТЕРЕСОВА'ТЬСЯ, -суюсь, -суешься; *сов.*, **кем-чем.**, **ЗАИНТЕРЕСО'ВЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.*, **кем-чем.** улам их, сонирхох, сонирхөгдох, сонирхой татагдах; **заинтересоваться книгой** номд сонирхож татагдах.

ЗАИНТРИГОВА'ТЬ, -зую, -зுவшь; -ованный; *сов.* шохоорхуулах, шохооруулах, сэтгэл гижигдэх.

ЗАИ'СКИВАНИЕ, -я, ср. зулгуйдаа, царайчдаа, долдогдол.

ЗАИ'СКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **перед кем-чем.** зулгуйдаа, царайчлах, долдогдох; **заискивать** перед начальником даргын өмнө долдогтонох.

ЗАИ'СКИВАЮЩИЙ, -ая, -ее. зулгуйдсан, царайчилсан, долдогтоносон; **заискивающая** улыбка зулгуйдан ннээмсэглэх.

ЗАИ'СКРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; *сов.* гялалздаа, гялбалздаа; **глаза заискрились** нүд нь гялалзав.

ЗА'ЙМИЦЕ, -а, ср. нуга, усанд автагдах нуга.

ЗА'ЙМОВЫЙ, -ая, -ое. зээллэгийн.

ЗАЙМОДЕРЖА'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). зээллэг баригч, зээллэгийн облигаци хадгалагч.

ЗАЙТИ' **зайду, зайдешь, зайвл, -шла; зашедший; зайдя;** *сов.* 1. орох; **зайти** в магазин **договор** рээр орох; **зайти** к знакомым **тапилицында** орох; 2. цаана орох; **цаагуур орох;** **зайти** за угол **булангийн** цаана орох; **зайти** за дом **гэрийн** цаагуур орох; 3. хол явчихах; **зайти** в **глубь** **леса** ойн гүнд хол явчихах; 4. орох, жаргах, шингэх; **солнце** **зашло** нар жаргав; 5. эхлэх; **разговор** **ващел** о нөм түүний тухай ярьж эхлэв; ☆ **зайти** **слишком** **далеко** дэндэх, хэтрэх.

ЗА'ЙЧИК, -а, м. 1. туулай, туулайхан, жаахан молтогчин; 2. тол, гэрлийн туяа, гэрлийн тусгад; **зайчики** на стене **ханан** дахь гэрлийн тусгад.

ЗАЙЧИ'ХА, -и, ж. эмэгчин туулай, охин туулай.

ЗАЙЧО'НОК, -ика, мн. -чята, -чат; м. бүжин, бүжинхэй.

ЗАКАБАЛЕ'НИЕ, -я, ср. боолчлол, боолчлох, талхигдал.

ЗАКАВАЛИ'ТЬ, -лю, -лешь; -денный (-ен, -ена); *сов.*, **кого-что.** боолчлох, талхиж дарлах.

ЗАКАБАЛЯ'ТЬ, -лю, -лешь; *несов.* боолчлох, талхиж дарлах.

ЗАКАБАЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лешься; **возвр.**, **ЗАКАБАЛЯ'ТЬСЯ**, -люсь, -лешься; *несов.* боолчлогдох, талхигдах, дарлагдах.

ЗАКАВКА'ЗСКИЙ, -ая, -ое. Кавказын өмнөх.

ЗАКАДЫ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. халуун дотно, итгэлт; **закадычный** друг итгэлт найз.

ЗАКА'З, -а, м. захиалга; **по заказу** захиалгаар; **брать заказ** захиалга авах; **заказ** **готов** захиалга бэлэн; **на заказ** тусгай захиалгаар.

ЗАКАЗАТЬ, -ажу, -ажеш; -закный; сов., что, **ЗАКАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несог.; захих, захихал; заказывать билет билетом заказывать; заказывать обед хоол захиалах.

ЗАКАЗНОЙ, -ая, -ое, 1. заказной, захиалгаар хийсэн; заказные туфли захиалгаар хийсэн гутал; 2. баталгаатай; заказное письмо баталгаатай захидал.

ЗАКАЗЧИК, -а, м. захиалагч, захиалга хийгч.

ЗАКАЗЧИЦА, -ы, жс. захиалагч эмэгтэй.

ЗАКАЛ, -а, м. 1. хат, хатгалт, хатаал; аямак стали ган хатаалт 2. хатуужил, тэсвэр; человек старое закала хуучин хатуужил хүний өдөг өдөгө аямак хатуужил нэгтэй хүмүүс.

ЗАКАЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена, 1. хатаасан, хатан; закаленный сталь хатаасан ган, хатан бол; 2. хатуужсан, хатуужилтай, тэсвэртэй; закаленный в боях байлдаанд хатуужсан.

ЗАКАЛИВАНИЕ, -я, ср. хатуужуулах, тэсвэртэй болгох; закаливание организма бое махбодыг тэсвэртэй болгох.

ЗАКАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несог., **ЗАКАЛИТЬ**, -аю, -аешь; -лениый (-лен, -лена) сов., **ЗАКАЛИТЬСЯ**, -аю, -аешь; несог., 1. хатаах, хатан болгох, хатуу болгох; закалить сталь болд хатуулах; 2. хатуужуулах, хатуужилтай болгох, тэсвэржүүлэх, тэсвэртэй болгох, чийрэгжүүлэх; закалить волю зоригсо хатуужуулах; закалывать здоровье биеэ чийрэгжүүлэх.

ЗАКАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог., **ЗАКАЛИТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несог., 1. хатаах, хатан болох, хатуу болох; сталь закалится ган хатуу болов; 2. хатуужих; хатуужилтай болох, тэсвэртэй болох, чийрэгжих; закалится в борьбе биеэ чийрэгжих; здоровье закалится бие чийрэгжих.

ЗАКАЛКА, -ы, жс, 1. хат, хатаалт, хатаах, хатан болгох; закалка стали ган хатаалт; 2. хатуужил, тэсвэр; идеино-политический закалка советской молодежи зөвлөлд залуучуудын үеэл суртал, улс төрийн хатуужил.

ЗАКАЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несог., **КАГО-ЧТО**, 1. хатгаж элэх, хатгаж цоглох, бүлэх; закалывать штыком жалаар хатгаж цоглох; закалывать свинью гэхай бүлж элэх; 2. хатгах, хатгаж зүүх; закалывать гадстук буларкой гадстук зүү хатгах; 3. хатгалах; закалывать в боку сүзэг рүү хатгалах.

ЗАКАЛЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. хатгагдах, биеэ хатгах.

ЗАКАНЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несог. төгсгөх, дуусгах, шувтлах; заканчивать работу ажлыг дуусгах.

ЗАКАНЧИВАТЬСЯ, -аюсь; несог. төгсгөж байх, дуусаж байх, шувтрах; совещание заканчивалось зөвлөлтөөн төгсөж байв.

ЗАКАПАТЬ, -аю, -аешь; -ающий; сов. 1. дусалж элэх; дождь закапал бороо дусалж элэв; 2. халтар болгох, халтаргуулах, юм дусаах; закапать себе платке дээдлээ юм дусаах, дээдлээ халтар болгох.

ЗАКАПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несог. булаах; закапывать яму нүх булаах.

ЗАКАПЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. булагдах, биеэ булаах.

ЗАКАРКАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. гаагалах; 2. муу ёрлох, муу ёрын юм хэлэх.

ЗАКАРМИВАТЬ, -аю, -аешь; несог. дэндүү тэжээх, хэтэрхий тэжээх.

ЗАКАСНИЙСКИЙ, -ая, -ое. Крепкий өмнөх.

ЗАКАСНУТЬ, -аю, м. 1. нар орех, нар шингэх, нар жаргах; на ванате нар шингэх үетр; 2. буурах, доройтох, нас хөгшрөх.

ЗАКАТАТЬ, -аю, -аешь; -катанный; сов., **ЗАКАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несог. 1. эвхэх, ороох, хуулах; закатать в полотенце ачуурт ороох; 2. тэгшлэх, жигдлэх, өнхрүүлж тэгшлэх; закатать до-рожку зам тэгшлэх.

ЗАКАТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов., **ЗАКАТЫВАТЬ**, -ачу, -ачешь; несог. 1. өнхрүүлэх, өнхрүүлж оруулах, бөмбөрүүлэх; закатить мяч бөмбөр өнхрүүлэх; 2. орхих, тавьж орхих; закатить пощечину ханры нь алгадаж орхих; ☆ закатить глаза хүний илдганаар харгах.

ЗАКАТИТЬСЯ, -ачусь, -ачешься; сов., **ЗАКАТЫВАТЬСЯ**, -ачусь, -ачешься; несог. 1. өнхөрч орхих, бөмбөрч орхих; мяч закатился в угол бөмбөр буланд өнхөрч орв; 2. шингэх, жаргах; сондце закатилось нар шингэн; 3. буурах, доройтох; саана закатилась алдар нь буурав.

ЗАКАЧАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. найгуулах, ганхуулах, хөдөлгөх, сэгсрэх, зайчуулах; ветер закачал деревья салхи модыг ганхуулав; качать головой толгой эсгэрэх; 2. толгой эргэх, дотор муухай болох, бөөлжис хутгах; качало на парекодо хэлэр онгоцоор явахад дотор муухай болов.

ЗАКАЧАТЬСЯ, -ачусь, -ачешься; сов. найгаж эхлэх, ганхах, хөдлөх, займрах, хэлбэлзэж эхлэх; лодка качалась зөв хэлбэлзэж эхлэв; он качался и упал тэр хүн найгаж байгаад ойчив.

ЗАКАШИТЬ, -аю, -аешь; сов. ханнаж эллэх, ханилгах.

ЗАКАШИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. ханналгах, ханнаж бүгшиж, бүгшиж ханиах; закашился от дыма утаанд бүгшиж ханиах.

ЗАКАЯТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов., с несог. (разг.), хашрах, үгүй гэж ам алдах; качался в воду нить би архи уузгүй гэж ам алдав; качался вкурить тамхи татаж хашрав.

ЗАКАВАСИТЬ, -аю, -аешь; -кавиный; сов., **ЗАКАВАСИВАТЬ**, -аю, -аешь; несог., что, эсгэх; закавасить тесто бамбийг эсгэх.

ЗАКАВАСКА, -ы, жс. 1. эсгэх, хөрөнгө; положить закаваску в тесто эсгэх хөрөнгийг бамбийд хийх; 2. хүмүүжил, зан чанар, удамшил; он из рабочей семьи, хорошей закаваски тэр, амилчин тэр бүлээс гарсан, сайн удамшитай хүн.

ЗАКИВАТЬ, -аю, -аешь; сов., **КАМ**. доких, докиж эхлэх, дохилзох; закивать головой толгой доких.

ЗАКИДАТЬ, -аю, -аешь; -иданный; сов., **КАГО-ЧТО** кем., **ЗАКИДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несог. 1. шидэж элэх, шидлэх; ого закидали камнями гүүнийг чулуугаар шидэж эхлэв; 2. хаялах, булаах; закидать песном яму нүхэнд элс хаялах.

ЗАКИДЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несог., **ЗАКИНУТЬ**, -ну, -нешь; -нутый; сов. 1. шидэх, хаях, чулуудах; закинуть мяч бөмбөр шидэх; закидывать невод гувчуур каяк; закинуть удочку хахуул хаях; 2. гэдэсхийх, гэхэх, солбиулах, мөрөвчлэх; закинуть назад голову толгойгоо гэдэсхийх; закинуть ногу на ногу хөлөө сэдбиулах; закинуть ружье на спинну буугаа ардаа мөрөвчлэх; ☆ закинуть словенко туршиж хэлэх, дурсвал авах; закинуть удочку туршиж мэдэх.

ЗАКИПАТЬ, -ает; несог., **ЗАКИПЕТЬ**, / ч / л, на упатр., -лит; сов. буцаж эхлэх, буцлах, өргилөх; вода закипела ус буцлав; работа закипела ажил өргилөв.

ЗАКИСАТЬ, -аю, -аешь; несог., **ЗАКИСНУТЬ**, -ну, -нешь; -ис-ла; сов. 1. гашлах, ээлэх; тесто закисло зуурсан гүрий гашлав; 2. дүрэн болох, зожиг болох; закинуть в одиночество ганцаар суусвар зожиг болох.

ЗАКНІСЬ, -и, ж. (спец.). эсмэг; дутуу эсэл.

ЗАКЛАД, -а, м. 1. барьцаа, дэнчин; **взять сто рублей** под заклад зуун рубль барьцаанд авах; **заклад имущества** зөөрөөр дэнчин тавих; 2. мөрий, бооц; **вынградь заклад мөрий хожих**; **биться об заклад мөрий тавих**.

ЗАКЛАДКА, -и, ж. 1. суурь тавих, довжоо тавих; **закладка здания байшингийн суурь тавих**; 2. хавчуулга, номын хавчуулга.

ЗАКЛАДЫВАНИЕ, -я, ср. 1. суурь тавилт, довжоо тавилт; 2. барьцаанд өгөх, дэнчин өгөх.

ЗАКЛАДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тавих; **закладывать подушку за спину нуруундаа дэр тавих**; 2. дүүргэх, чихэх; **закладывать стол** книга-ми ширээг номоор дүүргэх; 3. бөглөх, битүүлэх; 4. суурь тавих; **закладывать дом** байшингийн суурь тавих; 5. хөллөх; **закладывать тройку гурван морь хөллөх**; 6. тэмдэглэх, хавчуулга хийх; 7. дэнчин тавих, мөрий тавих.

ЗАКЛЕВАТЬ, -люю, -люёшь; -лёванный; *сов. кого-что*. 1. тонших, тоншиж идэх, тоншчихох; **ястреб** заклевал цыплёнка харцага тахианы дэгдээхийг тоншчихов; 2. залгиж эхлэх, илбээс залгих; **к вечеру рыба** заклевала үдэш болоход загас илбээс залгиж эхлэв.

ЗАКЛЕИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАКЛЕИТЬ**, -ею, -еишь; -еенный; *сов., что*. наах, битүүлж наах; **заклеить конверт** дугтуй наах; **заклеить рамы** бумагой жаазыг цаасаар битүүлж наах.

ЗАКЛЕЙКА, -и, ж. 1. наалт, наах; 2. цавуу, жонхуу.

ЗАКЛЕЙМИТЬ, -млю, -мишь; -мённый (-ён, -ена); *сов.* 1. тамгалах, имнэх; **заклеймить скот** мал тамгалах; 2. хараах, жигшиж хараах; **заклеймить** позором хараалын муугаар хараах.

ЗАКЛЕПАТЬ, -аю, -аешь; -клёпанный; *сов.; что*, **ЗАКЛЕПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. тавлах, тавлаас гаргах; **заклепать гвоздь** хадаас тавлах.

ЗАКЛЕПКА, -и, ж. тав, тавлаас, тавлах; **заклёпка** котла тогоо тавлах.

ЗАКЛИНАНИЕ, -я -ср. 1. шившлэг хийх, тарнидах, тарни унших; 2. хараал хийх

ЗАКЛИНАТЕЛЬ, -я, м; тарнич; сангасваа; хараалч.

ЗАКЛИНАТЬ, -аю; -аешь; несов.; *кого-что*. 1. шившлэг хийх; тарнидах; тарни унших; 2. хараал хийх. 3. мөргөж гуйх.

ЗАКЛИНИВАТЬ -аю, -аешь; несов., **ЗАКЛИНИТЬ**, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена), *сов., что*. шаантаг шаах, шаантаглах; **заклинить бревно** гуаллинд шаантаг шаах.

ЗАКЛУБИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.* манарах, манарч эхлэх, бургиж эхлэх, бургилах; **пыль** заклубилась по дороге замаар тоос манарч эхлэв.

ЗАКЛЮЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ингэж бодох, тэгж бодох, гэж бодох, гэж үзэх, дүгнэх; **из чего вы это** заключаете? юн дээрээс та тэгж бодов? 2. хорих, баривчлах; **заключать в тюрьму** шоронд хорих; **заключать под стражу** баривчилж хорих; 3. авах, бичих, хаах; **заключать в скобки** хаалтанд бичих. 4. байгуулах, тогтоох; **заключать договор о ненападении** харилцан довтлохгүйн гэрээ байгуулах; 5. байх, багтах, агуулсан байх; **заклучать в себе** дотроо багтах.

ЗАКЛЮЧАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается, несов. 1. орших, учир; **в чём** заключается это недоразумение? энэ буддланы учир юу в? в чём зак-

лючается ваша задача? таны зорилго юунд оршиж байна? 2. байх, бий; **в этом пакете** заключаются **важные документы** энэ дугтуйд чухал баримт бичгүүд бий; 3. төгсөх, дуусах; **письмо** заключилось искренними пожеланиями захидал чин зүрхний ерөөлөөр төгсжээ; 4. байгуулагдах, тогтох; **договоры** заключаются гэрээ байгуулагдаж байна; 5. хоригдох, баривчлагдах; **преступники** заключаются в тюрьму ялан шоронд хоригдож байна.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ, -я, ср. 1. байгуулах, тогтоох, **заклучение** договора гэрээ байгуулах; 2. дүгнэх, дүгнэлт, санал, гэж бодох, гэж санах; **прийти к важному заключению** чухал дүгнэлтэд хүрэх; **давать свое заключение** дүгнэлтээ өгөх, саналаа гаргах; **обвинительное заключение** яллах дүгнэлт; 3. хорих, хорилт, баривчлах; **быть в заключении** хорилтод байх; 4. төгсгөл, дүгнэлт; **интересное заключение романа** романы сонирхолтой төгсгөл; **сказать в заключение** төгсгөлд хэлэх; **заклучение** экспертизы мэргэжилтний дүгнэлт.

ЗАКЛЮЧЁННЫЙ, 1, -ая, -ое. 1. байгуулагдсан, байгуулсан; **договор, заключённый в прошлом году** ноднин жил байгуулсан гэрээ; 2. багтсан, орсон, байгаа; **смысл, заключённый в этих словах** эдгээр үгэнд багтсан утга.

ЗАКЛЮЧЁННЫЙ II, -ого, м. хоригдол, хоригдогч.

ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. төгсгөлийн, сүүлчийн; **заклучительное слово** төгсгөлийн үг; **заклучительная сцена** сүүлчийн үзэгдэл.

ЗАКЛЮЧИТЬ, -чу, -чишь; -чднный (-ён, -ена); *сов.* 1. ингэж бодох, тэгж бодох, гэж бодох, гэж үзэх, гэж дүгнэх; **я** заключил, **что он прав** би түүнийхийг зөв гэж бодлоо; 2. хорих, баривчлах; **заклучить в тюрьму** шоронд хорих; 3. авах, бичих, хаах; **заклучить в кавычки** хашилтад бичих; 4. байгуулах, тогтоох; **заклучить договор** гэрээ байгуулах; 5. байх, багтах, агуулсан байх; **пакет** заклучал в себе **письмо** дугтуй дотор захидал байв.

ЗАКЛЯТЫЙ, -ая, -ое. андгайт, эвлэршгүй; **заклятый враг** андгайт дайсан.

ЗАКОВАТЬ, -кую, -куёшь; -ованный; *сов., кого-что*, **ЗАКОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. гинжлэх, гав гинж зүүх; **заковать преступника** ялтныг гинжлэх; 2. хөлдөөх, хөлдөх, баригдах; **мороз** заковал реку хүйтэнд голын ус хөлдөв.

ЗАКОЛАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хадах, шаах, таглаж хадах.

ЗАКОЛДОВАННЫЙ, -ая, -ое; мухар, мухардмал, увдистай, илбийн, илбэтэй, **заколдованное место** увдистай газар; **попасть в заколдованный круг** мухар эргүүлгэнд ойчих.

ЗАКОЛДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; -ованный; *сов. кого-что*, **ЗАКОЛДОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. илбэлэх, увдислах.

ЗАКОЛЕБАТЬСЯ, -леблюсь, -леблешься; *сов.* 1- найгах, ганхах, гуйвах; 2. эргэлзэх, шийдэж ядах, гуйвалзах.

ЗАКОЛОСИТЬСЯ, *заколосится*; *сов.* толгойлох, түрүүлэх, боловсрох; түрүү боловсрох; **рожь** заколосилась хөх тарианы түрүү боловсров.

ЗАКОЛОТИТЬ, -очу, -отишь; -оченный; *сов.* 1. хадах, таглаж хадах; **заколотить** яшик гвоздями хайрцгийг хадаасаар хадах; 2. хадах, шаах; **заколотить** гвоздь в стену хананд хадаас хадах.

ЗАКОЛОТЬ, -олю, -олешь; -оломый; *сов.* 1. хатгаж алах, хатгаж цоблох, бүлэх, алах; **заколоть**

по расёнка торойг бүлж алах; 2. хатгах, хатгаж зүүх; заколоть волосы шпильками үсэнд хавчуур хатгах; 3. хатгалах; закололо в спине ууц руу хатгалав.

ЗАКОЛОТЬСЯ, -олюсь, -олешься; несов. хатгагдах, бүлэгдэх, биеэ хатгах.

ЗАКОЛЫХАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. намирах, намилзах; заколыхались знамена тугууд намирав.

ЗАКОМПОСТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. что. тэмдэглүүлэх, билет тэмдэглүүлэх, яну өдөрлөх.

ЗАКО'Н, -а, м. хууль, цааз, ёс; законы природы байгалийн хууль; законы общественного развития нийгмийн хөгжлийн хууль; нарушить закон хууль зөрчих; обнародовать закон хууль нийтлэх; по закону хууль ёсоор; вне закона хуульд хамаагүй; свод законов бүгд хууль, хуулийн эмхтгэл.

ЗАКО'ННО, нареч. хууль ёсоор, хууль ёсны.

ЗАКО'ННОСТЬ, -и, ж. хууль ёс, хууль, хуульшил; социалистическая законность социалист хууль ёс; отсултвие законности хууль ёс алдагдах.

ЗАКО'ННЫЙ, -ая, -ое; -онен, -онна. хуулийн, ёсны, хууль ёсны; законное право хуулийн эрх; на законном основании хууль ёсны үндсэн дээр; законное требование хууль ёсны шаардлага.

ЗАКОНОВЕ'Д, -а, м. хууль судлагч.

ЗАКОНОДА'ТЕЛЬ, -я, м. 1. хууль тогтоогч; 2. журам гаргагч; законодатель мод хувцасны журам гаргагч.

ЗАКОНОДА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хууль тогтоох, хууль гаргах; законодательный орган хууль тогтоох байгууллага; законодательное собрание хууль тогтоох хурал.

ЗАКОНОДА'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. 1. хууль тогтоох, хууль гаргах явдал; вопросы законодательства хууль тогтоох асуудал; 2. хуулинд, хууль зүйл, хууль дүрэм; гражданское законодательство иргэний хууль дүрэм.

ЗАКОНОМЕ'РНО, нареч. хууль зүйгээр, зүй ёсоор.

ЗАКОНОМЕ'РНОСТЬ, -и, ж. зүй ёс, зүй тогтоол, ёс зүй; закономерность развития хөгжлийн зүй тогтоол.

ЗАКОНОМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. зүй тогтоолт, ёс зүйн; закономерное развитие природы байгалийн зүй тогтоолт хөгжил; закономерное явление зүй тогтоолын үзэгдэл.

ЗАКОНПА'ТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. ЗАКОНПА'ЧИВАТЬ, -ачу, -аешь; несов. чигжих, чихэх, бөглөх; законопатить щели в стене ханын ангархайг чигжих.

ЗАКОНПОЛОЖЕ'НИЕ, -я, ср. хууль дүрэм; хууль тогтоол.

ЗАКОНПРОЕ'КТ, -а, м. хуулийн төсөл.

ЗАКОНСОВЕЩА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хууль хэлэлцэх, хуулийн төсөл хэлэлцэх.

ЗАКОНСЕРВИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. 1. консерв болгох, консерв хийх; законсервировать рыбу загасаар консерв хийх; 2. зогсоох, хаах, байзнуулах; законсервировать предприятие үйлдвэрийг байзнуулах.

ЗАКОНСПЕКТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. конспекглөх, товчилж бичих, товчлоос бичих, хураангуйлж бичих, гуулах.

ЗАКОНСПИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. нууц ажлаах, нууцлах, нууж даалдах.

ЗАКОНТРАК'ТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный. сов., ЗАКОНТРАК'ТОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов.

гэрээлэх, гэрээлж авах; законтировать рабочих ажилчинтай гэрээлэх.

ЗАКО'НЧЕ'ННОСТЬ, -и, ж. бүрэн төгс байдал, төгс байдал, төгссөн байдал; в картине нет законченности зургагч төгссөн байдал дутна; законченность поэтического образа яруу найргийн дүрийн бүрэн төгс байдал.

ЗАКО'НЧЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. төгс, бүрэн төгс, бүрэн, гүйцэд мэргэжсэн, төгссөн, дууссан; законченная мысль төгс санаа; законченное высшее образование бүрэн дээд боловсрол; законченный образ бүрэн төгс дүр; законченный художник гүйцэд мэргэжсэн зураач; законченная писателем книга зохиолчийн бичиж дууссан ном.

ЗАКО'НЧИ'ТЬ, -чу, -чишь; -ченный; сов., что. төгсгөх, дуусгах, шувтлах; закончить работу ажлаа дуусгах.

ЗАКО'НЧИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не устр., -ится; сов. төгсгөх, дуусах, шувтрах; рабочий день закончился ажлын өдөр дууслаа.

ЗАКОПА'ТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов., кого-что. булаах; закопать в землю газарт булаах.

ЗАКОПА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., булагдах, биеэ булаах.

ЗАКОПЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое (разг.). утаатсан, тортог болсон, утаа суусан, ис болсон.

ЗАКОПЕ'ТЬ, -тит; сов. тортог болох, тортогтох; тортог суух; потолок закоптел тааз тортог болжээ.

ЗАКОПТИ'ТЬ, -пчу, -птишь; -пченый (-ён, -ена) сов. 1. ис болгох, тортоглох, тортог болгох; закоптить стекло шил тортоглох; 2. утах, утаж болгох; закоптить рыбу загас утах.

ЗАКОПТИ'ТЬСЯ, -пчусь, -птишься; сов. 1. ис суух, тортог суух, тортог болох, тортогтох; стекла закоптились шил тортог болов; 2. утагдах, цонгох.

ЗАКОПЧЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. утаатсан, утагдсан; 2. тортог болсон, тортогтсон.

ЗАКОРЕ'НЕЛОСТЬ, -и, ж. үгширмэл, угийн заншил, ужиг байдал.

ЗАКОРЕ'НЕЛЫЙ, -ая, -ое (неодобр.). 1. угийн үгширмэл, ужиг; закоренелые привычки угийн заншил; закоренелая болезнь ужиг өвчин; 2. засаршгүй ялтан.

ЗАКОРЕ'НЕТЬ, -ею, -еешь; сов., в чьм (неодобр.). үгширтэл баримтлах, үгширтэл баригдах; закоренеть в предрассудках мухар сүсэгт үгширтэл баригдах.

ЗАКОС'НЕЛЫЙ, -ая, -ое (неодобр.). тогтонги, нарцанги, урагшгүй хоцорсон; закоснелый человек урагшгүй хоцорсон хүн.

ЗАКОС'НЕТЬ, -ею, -еешь; сов. тогтонгижих, урагшгүй хоцрох; закоснеть в невежестве бүдүүлгээр урагшгүй хоцрох.

ЗАКОСТЕ'НЛЫЙ, -ая, -ое. хөшсөн, хөшилдсэн, ёрдойсон, модорхог болсон; закостенелые руки хөшсөн гар.

ЗАКОСТЕ'НЕТЬ, -ею, -еешь; сов. хөших, ёрдойх, модорхог болох; пальцы закостенели хуруу хөшив.

ЗАКОУ'ЛОК, -лка, м. 1. бөглүү гудамж, догол гудамж; 2. мухар булан, догол; обыскать все углы и закоулки булан догол бүрийг нэгжих.

ЗАКОЧЕ'НЕТЬ, -ею, -еешь; сов. бээрэх, осгох; руки закоченели гар бээрэв.

ЗАКРА'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; негов. 1. гэтэх, мяраах, гэтэж орох; 2. төрөх, бий болох; закрадывалось подозрение сэжиг төрөв.

ЗАКРАСИТЬ, -ашу, -асишь; -ашенный; сов., что, **ЗАКРАШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. будаж, будаж цэвэрлэх; закрасить питна толбыг будаж цэвэрлэх; 2. будаж эхлэх.

ЗАКРАСТЬСЯ, -адусь, -адысья; сов. 1. гэтэх, мяраах, гэтэж орох; 2. төрөх, үүсэх, бий болох; закралось додование сэжиг төрөв.

ЗАКРЕПИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. бэхлэх, бэхжүүлэх, бататгах; закрепительный талон бататгах талон; 2. тогтоох, гүйлгээ тогтоох; закрепительное средство тогтоох эм.

ЗАКРЕПИТЬ, -плю, -пишь; -планный (-эн, -ена); сов., кого-что, **ЗАКРЕПЛЯТЬ**, -ляю, -ляешь; несов. 1. бэхлэх, бэхлэх, бэхлэж уях, тэргсөх; закрепить верёвку шидмэсийг бэхлэж уях; закрепить гвоздём доску банзыг хадаасаар бэхлэх; 2. бататгах, бэхжүүлэх; закрепить достижение амжнатыа бататгах; 2. харьяалуулах; закрепить дом за учреждением байшинг албан газарт харьяалуулах; 4. олгох, оногдуулах, даагах; закрепить трактор за трактористом тракторыг жолоочид нь олгох; 5. тогтоох, сайжруулах, гүйлгээ өвчнийг дарэх; закрепить желудок ходоодыг сайжруулах, ходоодны гүйлгээг тогтоох.

ЗАКРЕПИТЬСЯ, -плюсь, -пишсья; сов. **ЗАКРЕПЛЯТЬСЯ**, -ляюсь, -ляешься; несов. 1. бэхлэгдэх, бэхлэж уягдах; верёвка закрепилась шидмэс бэхлэж уягдай; 2. бэхжих, батжих; закрепиться на позиции байр сууриндаа батжих; 3. тогтох, сайжрах.

ЗАКРЕПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. бэхлэх, бэхлэх, бэхлэж уях, тогтоох; закрепление подложных несков нүүх элсийг тогтоох; 2. батжуулах, бэхжүүлэх; закрепление знаний мэдлэгээ батжуулах; 3. харьяалуулах, олгох, мэдээл олгох, харьяандаа авах; закрепление за нами этого дома энэ байшныг билэнд харьяалуулах; 4. тогтоох, сайжруулах; закрепление желудка ходоод сайжруулах.

ЗАКРЕПОСТИТЬ, -ощу, -остишь; -ощанный (-эн, -ена); сов., кого-что, **ЗАКРЕПОЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. боолчлох, хамжлага болгох.

ЗАКРИЧАТЬ, -чу, -чишь; сов. бархйрах, хашгирах, орилах; закричать от боли өвдөж орилох; закричали ура урай хашгырав.

ЗАКРОЙНЫЙ, -ая, -ое. эсгэх, хувцас эсгэх; закрытый цех эсгэх тасаг.

ЗАКРОЙЩИК, -а, м. эсгүүрчин, эсгэгч.

ЗАКРОЙЩИЦА, -ы, ж. эсгүүрчин эмэгтэй, эсгэгч күүхэн.

ЗАКРОМ, -а, мн. -а, м. хамрэг, тариа агуулах кашлага.

ЗАКРУГЛЕНИЕ, -я, ср. 1. дүгрэг, тохойрел, тохой; на закруглении пути замки тохой дээр; 2. төгсгөл.

ЗАКРУГЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. дүгрэг, тохойрсон; закруглённая форма дүгрэг хэлбэр; 2. найруулга сайтай, эвтэйхэн; закруглённые фразы найруулга сайтай өгүүлбэрүүд.

ЗАКРУГЛИТЬ, -ляю, -ляешь; -лянный (-эн, -ена); сов., что, **ЗАКРУГЛЯТЬ**, -ляю, -ляешь; несов. 1. дүгрэглэх, дүгрэг болгох, бөөрөнхийлөх; закруглить угол буланг дүгрэг болгох; 2. төгсгөл, дуусгах; закруглить фразу үгээ төгсгөл.

ЗАКРУГЛИТЬСЯ, -ляюсь, -ляешься; сов. **ЗАКРУГЛЯТЬСЯ**, -ляюсь, -ляешься; несов. дүгрэг болох, бөөрөнхий болох; камень закруглился чулуу бөөрөнхий болов.

ЗАКРУЖИТЬ, -ажу, -ажушь; -ажунный (-эн, -ена); сов. 1. эргүүлэх, эргэлдүүлэх, эргэлдэж эх-

лэх; 2. хуйларх, хуйларч эхлэх; метель закружила шуурга хуйларч эхлэв.

ЗАКРУЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажушсья; сов. 1. эргэх, эргэлдэх; у меня закружилась голова миний толгой эргэлээ; 2. манарах, хуйларх, хуйларч эхлэх; пыль закружилась по дороге замаар тоос хуйларч эхлэв.

ЗАКРУТИТЬ, -учу, -утишь; -уцанный; сов., **ЗАКРУЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. мушгих; закрутить край цорго мушгих; закрутить руки гар мушгих; 2. эрчлэх, гомех, имрэх; закрутить верёвку шидмэс эрчлэх; закрутить усы сахлаа имрэх; 3. ороох; закрутить шарф вокруг шеи ороолгоор хуяугаа ороох; 4. манаргах, хуйлруулах; ветер закрутил пыль сэдхи тоосыг манаргах.

ЗАКРУТИТЬСЯ, -ажусь, -ажушсья; сов. **ЗАКРУЧИВАТЬСЯ**, -ажусь, -ажушсья; несов. 1. мушгирах, замгаргах; ороолдох, эрчлэгдэх; верёвка закрутилась шидмэс мушгирчээ; 2. эргэлдэх, хуйларх, манаргах; закрутилась пыль по дороге замаар тоос манарав.

ЗАКРУЧИНИТЬСЯ, -ажусь, -ажушсья; сов. туниглах, уйтгарлах.

ЗАКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАКРЫТЬ**, -рою, -роешь; -ытый; сов., кого-что. 1. хаах; закрывать дверь үүд хаах; закрывать на ключ явх цоожлох; 2. халлах; закрывать лицо руками нүүрээ гараар халлах; 3. хориглох, хаах; закрывать вход орохыг хориглох; 4. хаах, төгсгөл; закрывать собрание хурлыг хаах; 5. бүрлэх; тунц закрывали небо үүд-тэнгэрийг бүрхэх; 6. зогсоох, болих; закрывать воду ус өгөхийг зогсоох; 7. таглах, хамжих; закрывать рот амыг таглах, ам хамжих; закрывать книгу ном хамжих; 8. аних, үл мэдэгч болох; закрывать глаза нүдээ аних, үл мэдэгч болох.

ЗАКРЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажушсья; несов. **ЗАКРЫТЬСЯ**, -роюсь, -роешься; сов. 1. хаагдах; магазин закрылся дэлгүүр хаагдав; 2. халхлагдах, халхлах; закрываться рукой гараар халхлах; закрываться рукой гараар халхлах; закрываться от дождя борооноос биес халхлах; 3. тарх, төгсөх, хаагдах; собрание закрылось хурал тарав; 4. аних; глаза закрылись нүдээ анив; 5. бүрхэгдэх, хучигдах.

ЗАКРЫТЬЕ, -я, ср. хаалт, хаах, төгсгөл, төгсгөл, таралт, тарах; закрытие магазина дэлгүүрийн хаалт, дэлгүүр хаах; закрытие собрания хурлын таралт.

ЗАКРЫТЫЙ, -ая, -ое; -ыт. 1. хаалттай, хаагдсан; закрытое окно хаалттай цонх; закрытое заседание хаалттай хурал; 2. битүү; закрытый автомобиль битүү автомобиль; закрытая рана битүү шарх; закрытое море битүү тэнгис; 3. нууц; закрытое письмо нууц захидал; закрытое голосование нууцаар санал хураах; 4. аних, анисан; слушать музыку с закрытыми глазами нүдээ аниад хөгжим чигнэх; ☆ при закрытых дверях зөвхөн өөрсөд дотроо, гэдний хүйгүйгээр.

ЗАКРЯХТЕТЬ, -хчу, -хтишь; сов. янцглах, эхлэх.

ЗАКУКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов. донгодох, донгодож эхлэх; закуковала кукушка хөхөө донгодов.

ЗАКУЛИСНЫЙ, -ая, -ое. 1. тайзны цаагуурх; закулисная жизнь театра театрын тайзны цаагуурх амьдрал; 2. далдуур, далдын; закулисные переговоры далдуур хэлэлцээ.

ЗАКУПАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАКУПИТЬ**, -уплю, -упишь; -упленный; сов. 1. бөөнөөр худалдаж авах; закупить всю продукцию завода заводын бүх үйлдэхүүнийг бөөнөөр худалдаж авах; 2. ху-

далдан авч бэлтгэх, бэлтгэж авах; закупить дров на зиму авлийн түлээг худалдан авч бэлтгэх.

ЗАКУПКА, -и, ж. худалдан авах; закупка провинции хоол хүнс худалдан авах.

ЗАКУПРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЗАКУПРИТЬ, -рю, -ришь; -ранный; сов., что, таглах, бөглөх, тагжих; закупорить бутылку доух бөглөх.

ЗАКУПРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аёмся; несов., ЗАКУПРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., таглах, бөглөрөх, тагжих; бутылка закупорилась доух бөглөрөв.

ЗАКУПОЧНЫЙ, -ая, -ое. худалдан авах; закупочная операция худалдан авах ажлалаа.

ЗАКУПЩИК, -а, м. худалдан авагч.

ЗАКУРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЗАКУРИТЬ, -ую, -уришь; -уренный; сов., тамхи татах, тамхи асаах.

ЗАКУРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -урился; сов., ноцох, асах, уугих.

ЗАКУСАТЬ, -аю, -аешь; -усанный; сов., кого-что (разг.), идэхчэх; комари закусили шумуул идчихлээ.

ЗАКУСИТЬ I, -ую, -уешь; -ушенный; сов., что., ЗАКУСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хазах, зуух; закусить губы уруулаа хазах; закусить удила амгайгаа зуух; * закусить язык хэлээ татах, амаа хамжих.

ЗАКУСИТЬ II, -ую, -уешь; сов., ЗАКУСЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. өд залгах, зэрч идэх, зуушлах.

ЗАКУСКА, -ы, ж. зууш; холодная закуска хүйтэн зууш.

ЗАКУСОЧНАЯ, -ой, ж. зуушны газар

ЗАКУТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., ЗАКУТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что, ороох, бигнэх, дулаалах; закутать ребенка в одеяло хүүхдийг хөнгилд ороох.

ЗАКУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., ЗАКУТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. биеэ ороох, ороогдох, битүүлж дулаалах; закутаться в одеял дэвлээр биеэ ороох.

ЗАЛ, -а, м. танхим; читальный зал уншлагын танхим; зал ожидания хүлээх танхим.

ЗАЛА, -ы, ж. (уштар.). тасалгаа, уужим тасалгаа.

ЗАЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; сов., что и с неопр. (разг.). давтах, дахин давтах; заладить одно и то же нэг юмыг давтах.

ЗАЛАЯТЬ, -аю, -аешь; сов. хуцаж эхлэх, хуцах.

ЗАЛЕГАНИЕ, -я, ср. байрлал, оршилт; глубоководное залегание каменного угля чулуун нүүрсний гүнзгий байрлалт.

ЗАЛЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хэвтэх, хэвтэшлэх, ичих; медведь осенью залегает в берлогу баавгай ичээндээ намар хэвтдэг, баавгай оорхойдоо на мар ичдэг; 2. байрлах; руда залегла здесь цогду-боко хүдэр энд хол биш оршино.

ЗАЛЕДЕНЕЛЫЙ, -ая, -ое. 1. мөстсөн, мөс бүрхсэн; 2. цэв хүйтэн; заледенелые руки цэв хүйтэн гар.

ЗАЛЕДЕНЕТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. мөстөх, мөс бүрхэх, мөс хөрөх; 2. цэв хүйтэн болох, хөлдөх шахах.

ЗАЛЕЖАЛЫЙ, -ая, -ое. (разг.). дарагдаж хэвтсэн, гүйлгээгүй хэвтсэн; залежалый товар гүйлгээгүй хэвтсэн бараа.

ЗАЛЕЖАТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов., ЗАЛЕЖИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. 1. дарагдаж хэвтэх, дарагдах, гүйлгээгүй хэвтэх, удаан хэвтэх; залежавшийся товар дарагдсан бараа; такой товар не залежитсяйим бараа гүйлгээгүй хэвтэхгүй 2;

гутах, дарагших, муудах; мясо залежалось мяк дарагшжээ.

ЗАЛЕЖНЫЙ, -ая, -ое. атаржсан; залежные земли атаржсан газар.

ЗАЛЕЖЬ, -и, ж. 1. хэвтэш, оршдос; залежь каменного угля чулуун нүүрсний оршдос; 2. атаржсан газар; 3. удсан, удаан хэвтсэн; залежи товаров удаан хэвтсэн бараа; 4. хөр; залежи снега хөр цас.

ЗАЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЗАЛЖИТЬ, -эю, -зешь; -ез, -ла; -езь; сов. 1. авирах, авирч гарах; залезть на дерево модон дээр авирч гарах; залезать на крышу дээвэр дээр авиран гарах; 2. шургах, орох; залезть под стол ширээн доогуур шургах; залезть в воду ус руу орох.

ЗАЛЕПНИТЬ, -леплю, -лепишь; -лепленный; сов., ЗАЛЕПЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шавгах, битүүлж шавгах; шавж наах; залепить дыру глиной онгорхойг шавраар шавгах; 2. алгадах; залепить по шемө хацрыг алгадах.

ЗАЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЗАЛЕТЕТЬ, -лечу, -летишь; сов. 1. нисч орох; залететь за линию гор уулын цаагуур нисэн орох; залетать в окно цонхоор нисч орох; 2. буугаад нисэх; залететь на попутный аэродром за горючим шатахуун авч хаяр замын буудалд буугаад нисэх.

ЗАЛЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ЗАЛЕЧИТЬ, -ечу, -ечишь; -еченный; сов., кого-что. эдгээх, анагаах; залечить рану шарх эдгээх.

ЗАЛЕЧИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов., ЗАЛЕЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ечился; сов. (разг.). эдгэрэх, зүгээр болох; рана залечилась шарх эдгэрэв.

ЗАЛЕЧЬ, -лягу, -ляжешь; -лягут; -ёг, -егаа; -ляг; сов. 1. хэвтэх, хэвтэшлэх, ичих; медведь залег в берлогу баавгай оорхойдоо ичив; залечь спать унтахаар хэвтэх; 2. нууж хэвтэх, бүгж хэвтэх; залечь в засаду хориглолд бүгж хэвтэх; 3. байрлах, бийх, орших; руда залегла на глубине двух метров хүдэр хоёр метрийн дор оршино.

ЗАЛИВ, -а, м. тохой, булан, ханх; морской залив далайн булан.

ЗАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бялхах, халих, үерлэх, үер авах, усанд аглах; река заливала дуга нугаар голын ус бялхав; 2. асгах; заливать скатерть вином ширээний бүтээлэг дээр архи асгах; 3. ус цутгах, усаар унтраах; заливать огонь гал руу ус цутгах; 4. гийгүүлэх, дүүргэх; солнце залило ярким светом всю комнату нар хурц гэрлээр бүх тасалгааг гийгүүлэв.

ЗАЛИВАТЬСЯ -ается; несов. 1. үерт автах; 2. усанд унтрах, ус цутгадах; 3. хангинатал дуулах, улин хуцах, донгодох; 4. тажигнатал инээх, хангинатал уйлах.

ЗАЛИВКА, -и, ж. цутгуурдах, бүрхүүлж цутгах, цутгах; заливка галош галошийг (гутлын дуутуйд) цутгуурдаж сэлбэх.

ЗАЛИВНОЙ -ая, -ое. 1. усанд автдаг, үерт автдаг; заливной дуг үерт автдаг нуга; 2. шүүс бүрхсэн, цутгамалтай; заливная рыба цутгамалтай загас.

ЗАЛИЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -изанный; сов., что., ЗАЛИЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. долоох.

ЗАЛИТЬ, -аю, -льишь; залила, -лила, залило; залей; заливший; залитый (залит, -ито, зали-то); сов. 1. бялхах, халих, үерлэх, үер авах, усанд автах; весной река залила дуга хаяр голын усанд нуга автав; 2. асгах; залить скатерть ширээний бүтээлэг дээр юм асгах; 3. ус цутгах, усаар унтраах; залить огонь гал руу ус цутгах; 4. гийгүүлэх, дүүргэх; залить светом комнату тасалгааг гэрлээр, дүүргэх.

ЗАЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -лётся; залилась, -илась; -лейся; -лившийся; сов. 1. орох, цуггарах, гоожиж орох; вода залилась за воротник зах руу ус орлоо; 2. усанд автах, үерт автах; дуга залились водой нуга усанд автав; ☆ залиться румянцем нүүр улайх; залиться смехом тажингнатал инээх; залиться песней хангинатал дуулах; залиться лаем улин хуцах.

ЗАЛИХВАТСКИЙ, -ая, -ое. (разг.) онгиороо, ойворгон, хөхүү, цовоо; заливчатская манера онгиороо маяг.

ЗАЛОГ I, -а, м. 1. дэнчин, барьцаа; отбирать залог барьцааг авах; брать в залог дэнчинд авах; отдавать в залог барьцаанд өгөх; 2. баталгаа нөхцөл; залог победы ялалтын баталгаа.

ЗАЛОГ II, -а, м. хэв; побудительный залог глагола үйл үгийн үйлдүүлэх хэв; действительный залог үйлдэх хэв; страдательный залог үйлдэгдэх хэв.

ЗАЛОГОВЫЙ I, -ая, -ое. барьцааны, барьцаалсан юмны, дэнчингийн; залоговая квитанция барьцаалсан юмны баримт.

ЗАЛОГОВЫЙ II, -ая, -ое. хэвийн; залоговые различия в глаголе үйл үгийн хэвийн ялгагар.

ЗАЛОЖИТЬ, -аю, -ажу, -ажешь; сов., что. 1. тавих; заложить фундамент дома байшингийн суурь тавих; заложить подушку за спину ардаа дэр тавих; заложить основы үндсийг тавих; 2. хийх; заложить руки в карманы гараа карманд хийх; 3. дүүргэх, дүүртэл хийх; заложить стол книгами ширээг номоор дүүргэх; 4. бөглөх, чигжих; заложить щель камнем ангархайг чулуугаар бөглөх; 5. хаах; заложить дорогу брёвнями замыг гуалингаар хаах; 6. хөллөх; заложить тройку гурван морь хөллөх; 7. бариулах, барьцаанд өгөх; заложить часы цагаа барьцаанд өгөх; 8. тагжрах, бөглөрөх, давчдах; уши заложило чих бөглөрөв; грудь заложило цээж давчдав; нос заложило хамар тагжрав; ☆ заложить руки за спину нуруугаа үүрэх.

ЗАЛОЖНИК, -а, м. барьцааны хүн, золноны хүн.

ЗАЛОЖНИЦА, -ы, ж. барьцааны эмэгтэй, золноны хүүхэн.

ЗАЛОСНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -йтся; сов. гялайх, элж гялайх, гялайчхах; рукава залоснились ханцуй гялайчихжээ.

ЗАЛП, -а, м. зэрэг галлах, олон буугаар зэрэг буудах; дать залп по врагу дайсныг олон буугаар зэрэг буудах.

ЗАЛПОМ, нареч. 1. зэрэг буудах, зэрэг галлах; выстрелить залпом олон буугаар зэрэг галлах; 2. нэгмөсөн, конгрөх, нэг амнар; выпить залпом стакан воды аяга усыг нэг амнар уух.

ЗАЛЮБОВАТЬСЯ, -буюсь, -бужешься; сов., кем-чем. гайхан сонирхох, сонирхож харах, шохоорхох; влюбоваться вкратом нар шингэхийг сонирхож харах.

ЗАМА'ЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., что., **ЗАМА'ЗЫВАТЬ**, -аю, -ажешь; несов. 1. түрхэх, будах; замазат тудцур бөх түрхэх; 2. халтаргуулах, халтар болгох, шоохордох; замазатъ платъ дээл халтар болгох; 3. нядах, шавах, битүүлж шавах; замазатъ окно цонх битүүлж шавах; 4. далдлах, бүрхэгдүүлэх; замазатъ недостатки в работе ажлын дутагдлыг бүрхэгдүүлэх.

ЗАМА'ЗАТЬСЯ, -мажусь, -мажешься; сов. **ЗАМА'ЗЫВАТЬСЯ**, -ажусь, -ажешься; несов. түрхэгдэх, шавагдах, халтартах.

ЗАМА'ЗКА, -и, ж. шаваас, түрхдэс; замазка для окна цонхын шаваас.

ЗАМА'ЗЫВАНИЕ, -я, ср. 1. шавалт, түрхэлт; 2. далдлах, бүрхэгдүүлэх.

ЗАМА'ЛЧИВАНИЕ, -я, ср., **ЗАМА'ЛЧИВАТЬ**, -аю, -ажешь; несов. дуугүй байх, дуугүй болох, дуугүй өнгөрүүлэх, хэлэхгүй орхих.

ЗАМА'ЛЧИВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ется; несов. дуугүй байх, дуугүй болох, дуугүй өнгөрүүлэх, хэлэхгүй орхигдох.

ЗАМА'НИВАТЬ, -аю, -ажешь; несов., **ЗАМАНИТЬ** -аню, -анишь; -ненный (-вн-ена); сов., кого-что. өдөөж оруулах, мэхэлж оруулах; заманить лисицу в капкан үнэгийг өдөөж хавханд оруулах.

ЗАМА'НИВАТЬСЯ, -аётся; несов. өдөгдөж орох, мэхлэгдэж орох.

ЗАМА'НЧИВО, нареч., **ЗАМА'НЧИВЫЙ**, -ая, -ое; -ив. горьдлоготой, дур булаам, сэтгэл татмаар; заманчивое предложение сэтгэл татмаар санал; заманчивая перспектива горьдлоготой ирээдүй.

ЗАМАРА'ТЬ, -аю, -ажешь; -аранный; сов. 1. хиртүүлэх, халтарлах; 2. гутаах, бууруулах; замарать репутацию нэр алдрыг гутаах.

ЗАМАРА'ШКА, -и, м. и ж. (разг. неодобр.) халтан баахай, халтар ухна.

ЗАМАСКИРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. баг өмссөн; 2. далд, битүүлэг; замаскированный выпад битүүлэг дайралт.

ЗАМАСКИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов., **ЗАМАСКИРОВА'ТЬСЯ**, -руюсь, -руешься; несов. 1. баг өмсгөх; 2. далдлах, бүрхүүлж далдлах, нуух; замаскировать орудия их бууг далдлах; замаскировать свои намерения санал хүслээ далдлах; замаскировать окна цонхыг бүрхүүлж далдлах.

ЗАМАСКИРОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов., **ЗАМАСКИРОВА'ТЬСЯ**, -аётся; несов. 1. баг өмсөх; 2. биеэ далдлах; 3. янз үзүүлэх, юм шиг байх.

ЗАМА'ТЫВАТЬ, -аю, -ажешь; несов., кого-что. 1. эвхэх; 2. ороох; заматывать шею шарфом хүзүүгээ ороолтоор ороох.

ЗАМА'ТЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. 1. эвхэгдэх, ороогдох; 2. зүдрэх, туйлдах.

ЗАМАХА'ТЬ, -машу, -машешь; сов. даллах, зангах, дэвэх; замахать руками гараар даллах; птица замахла крыльями шувуу далавчаар дэвэх.

ЗАМА'ХИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов., **ЗАМАХНУ'ТЬСЯ**, -нусь, -нешься; сов. далайх, далайчхах; замахнуться палкой мод далайх, саваагаар далайчхах.

ЗАМА'ЧИВАТЬ, -аю, -ажешь; несов. норгох, дэвтээх; замачивать бельё дотуур хувцас дэвтээх.

ЗАМА'ШКА, -и, ж. (разг. неодобр.) зан, авир; барские шамашки ноёлог авир.

ЗАМА'ЩИВАТЬ, -аю, -ажешь; несов. дэвсэх, дэвсгэрлэх; замачивать лицо щёбнем гудамжинд кайр чулуу дэвсэх.

ЗАМЕДЛЕНИЕ, -я, ср. удаашруулал, удаашруулах; без замедления удаашруулалгүй; замедление движения хөдөлгөөнийг удаашруулах.

ЗАМЕ'ДЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов. **ЗАМЕДЛЯ'ТЬ**, -аю, -ажешь; несов. удах, удаашруулах, удаан болгох, аажим болгох; замедлить шаг алхааг аажим болгох; не замедлить вернуться удалгүй буцаж ирэх.

ЗАМЕ'ДЛИТЬСЯ; 1 и 2 л. не употр., -лится; сов., **ЗАМЕДЛЯ'ТЬСЯ**, -яется; несов. удаан болох, аажим болох, удаашрах, аажимсах; движение поездов замедлилось галт тэрэгний явдал аажим болов.

ЗАМЕЛЬКАТЬ -аю, -аешь; сов. жирэлзэх, жирэлзэн харагдах, гялганах; замелькали столбы шонгууд жирэлзэн харагдав; замелькали огни гал гялдалзав.

ЗАМЕНА, -ы. ж. 1. солих, халах; замена одного слова другим нэг үгийг нөгөө үгээр солих; 2. сояно, халаа; нэйт сөбө замэну халааны хүнээ олох.

ЗАМЕНИМЫЙ, -ая, -ое; -им. сольж болмоор, орлож болмоор.

ЗАМЕНИТЕЛЬ, -я, м. орлуур, оронцог, орлоос; заместитель кожн арьсны орлуур.

ЗАМЕНИТЬ, -еню, -енишь; -енный (-ен, -ена); сов. кого-что, **ЗАМЕНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. солих, халах, орлуулах; заменить металл деревом төмөрлөгийг модсор солих; 2. орлох, төлөөлөх; заменить ребёнка мать хүүхдэд эхнй нь төлөөлөх; кто заменяет директора? захирлыг хэн орлож байна?

ЗАМЕНИТЬСЯ, -енюсь, -енишься; сов. **ЗАМЕНИТЬСЯ**, -яюсь, -яешься, несов. кем-чем. солигдох, орлох, оронд нь хэрэглэх; надо бы отдохнуть, да заместиться некем амрахсан гэхэд орлох хүн олдохгүй юм.

ЗАМЕРЕТЬ, -мру, -мрешь; замер, -ла, замерло; -ерший; сов. 1. пал хийх, сүнс зайлах шиг болох, амьсгал тасалдах, шимшрэх; замереть от ужаса айл амьсгал тасалдах; сердце замерло зүрх шимшрэв, дотор пал хийв; 2. чив чимээгүй болох, таг чиг болох, нам гүм болох; звуки замерли дуу чимээ таг чиг боллоо; к ночи движение на улице замерло шөнө болоход гудамжны хөдөлгөөн нам гүм бслов.

ЗАМЕРЗАНИЕ, -я, ср. хөлдөх; точка замерзания хөлдөх хэм, хөлдөх цэг; ☆ на точке замерзания нэг газар яг зогсчихох.

ЗАМЕРЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАМЕРЗНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. хөлдөх; река замёрзла гол хөлдөв; 2. даарах, бээрэх, осгох; у меня руки замёрзли миний гар бээрчихлээ; 3. осгож үхэх; зимою замёрзали овцы өвөл хонь осгож үхлээ.

ЗАМЕРТВО, нареч. ухаангүй, мэдээ алдаж, үхэхийн; упать замертво үхэхдийн ойчх.

ЗАМЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; сов. что. зуурах, хутгах; замесить тесто гурил зуурах; замесить извест шохой зуурах.

ЗАМЕСТИ, -мету, -метешь; -мёл, -мела; -мётший; -метённый (-ён, -ена); сов. 1. шүүрдэх, шүүрдэж цуглуулах, хамах, хамж овоолох; замести сор в угоду хогийг шүүрдэж буланд цуглуулах; 2. булчихах, дарчихах; всю дорогу замело снегом бүх замыг цас дарчихлаа; ☆ замести следы мөрөө баллах.

ЗАМЕСИТЕЛЬ, -я, м. орлогч; заместитель председателя орлогч дарга.

ЗАМЕСИТЕЛЬСТВО, -а, ср. орлох, хамаарах.

ЗАМЕСИТЬ, -ешу, -естишь; -ешённый (-ён, -ена); сов. 1. орлох, хамаарах; 2. томилох; заместить должность секретаря наричн бичгийн даргын тушаалд томилох.

ЗАМЕТАТЬ I, -аю, -аешь; -метанный; сов. что. шидэх, хавах; заметать складку на платье дээлд хуниас шидэх, хувцсанд нугалаас шидэх.

ЗАМЕТАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. шүүрдэх; шүүрдэж цуглуулах, хамах, хамж овоолох; 2. булчихах, дарчихах; ☆ заметать следы мөрөө баллах.

ЗАМЕТАТЬСЯ I, -ечусь, -ечешься; сов. бачимдах, бачимдаж гүйх, сандрах, мэгдэх, байж ядах; заметаться в волнении сэтгэл долгилоод байж ядах.

ЗАМЕТАТЬСЯ II, I и 2 л. не употр. -тётся; несов. шүүрдэгдэх, хамагдах.

ЗАМЕТИТЬ, -мечу, -метешь; -меченный; сов. 1. ажиг, ажиглах, ажиг мэдэх; заметить дымок на горизонте тэнгэрийн хаяанд утаа уугихыг ажиг харах; заметить, что слушатели устали сонсогчид

ядарсныг ажиг мэдэх; 2. ажиглаж авах; анхаарч авах; заметить улычку гудамжийг ажиглаж авах; 3. тэмдэглэж хэлэх, гэж хэлэх; „верно“, — заметил он „зөв“ гэж тэр хүн хэлэв.

ЗАМЕТКА, -и, ж. 1. тэмдэглэл; путевые заметки замын тэмдэглэл; газетная заметка сонины тэмдэглэл; 2. тэмдэг, тэмдэглэх; заметка на полях книги номын хөвөөгөөр тэмдэглэх; делать заметки на деревьях модонд тэмдэг хийх; брать на заметку тэмдэглэж авах.

ЗАМЕТНО, нареч. мэдэгдмээр, мэдэгдэхээр, мэдэгдэхүйц, нлэрхий; он заметно неправился тэр хүн мэдэгдэхүйц засарчээ.

ЗАМЕТНЫЙ, -ая, -ое. 1. мэдэгдэм, мэдэгдэхүйц мэдэгдэхээр, мэдэгдэх; заметный след ранения шархны мэдэгдэм сорви; 2. товонж гарсан, гарамгай; он человек заметный тэр гарамгай хүн.

ЗАМЕТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шидэх, шидэж оёх, хавах; заметывать складку на платье дээлд нугалаас шидэх.

ЗАМЕЧАНИЕ, -я, ср. 1. ажиглал, ажиглалт; важное замечание зөв ажиглалт; 2. сануулга, сургажмж өгөх, сургаж хэлэх; сделать замечание ученику сурагчид сануулга өгөх, сурагчийг сургаж хэлэх.

ЗАМЕЧАТЕЛЬНО, нареч. гайхамшиг, гайхамшиг сайхан, тун сайхан, хавтай; он замечательно поёт тэр гайхамшиг сайхан дууадаг юм; замечательно, нечего сказать! гайхамшиг байна, хэлэх юм алга

ЗАМЕЧАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. гайхамшиг, гайхамшигтай, содон; замечательный талант гайхамшиг билэг; замечательный успех гай, хамшигтай амжилт; замечательный писатель содон зохиолч.

ЗАМЕЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ажиг, ажиглах ажиг мэдэх, ажиг харах, анхаарах; замечать дымок на горизонте тэнгэрийн хаяанд утаа уугихыг ажиг харах; замечать, что слушатели устали сонсогчид ядарсныг ажиг мэдэх; 2. ажиглаж авах, анхаарч авах; тэмдэглэж авах; заметить улычку гудамжийг ажиглаж авах; 3. тэмдэглэж хэлэх, гэж хэлэх; „верно“ замечал он „зөв“ гэж тэр хэлэв; ☆ замечать отсутствие үгүйлэх.

ЗАМЕЧАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ается; несов. ажиглагдах, мэдэгдэх; замечаются призы утомления ядарсны тэмдэг мэдэгдэж байна.

ЗАМЕЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. санаашрах, санаашран бодох, мөрөөдөж бодох; замечаться о будущем ирээдүйн тухай мөрөөдөж бодох.

ЗАМЕШАТЕЛЬСТВО, -а, ср. сандрах, сандаргах, бахардах, бахардуулах, бажгадуулах; быть в замешательстве сандрах, бахардах; приводит в замешательство сандаргах, бахардуулах; вносить замешательство в ряды врага дайсны эгнээг сандаргах, дайсны эгнээг бажгадуулах.

ЗАМЕШАТЬ, -аю, -аешь; -ешанный; сов. кого-что во что., **ЗАМЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; -несов. холбогдуулах, оролцуулах, орооцолдуулах, замешать в неприятную историю муухай хэрэгт холбогдуулах.

ЗАМЕШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). **ЗАМЕШИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. холбогдох, оролдох, орооцолдох; замешаться в неприятную историю муухай хэрэгт холбогдох; 2. далдрах, хутгалдаж орох; замешаться в толпе оны дунд далдрах.

ЗАМЕШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хутгах, зуурах; замешивать тесто гурил зуурах.

ЗАМЕШКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). саатах, удах; замешкаться у приятеля найзндээ саатах.

ЗАМЕЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* орлох, нөхөх; *замещать* директора захирлыг орлох.

ЗАМЕШЬВНИЕ, -я, *ср.* орлох, нөхөх.

ЗАМНИАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дэргнэх, буу-зааруулах; 2. орхих, таслах.

ЗАМИНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -агнмд; *сов.* мина тавих, тэсрэх мина зоох.

ЗАМИНКА, -и, *ж.* (*разг.*), 1. саад, саатал; в доле вышла маленькая заминка ажид жавхан саад учрав; 2. дүгдэрх; говорить без заминки дүгдэрхгүй ярих.

ЗАМИРАНИЕ, -я, *ср.* 1. замхрах, чив чимээгүй болох; заммиране звуком дуу чимээ замхрах; 2. шимшрэх; с заммиранием сердца зүрхээ шимшрүүлэн, зүрх шимширч.

ЗАМИРАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. пал хийх, сүнс зайлах шиг болох, амьсгал тасалдах, шимшрэх; сердце замерло зүрх шимшрэх; дотор пал хийлээ; заммирать от ужаса айж амьсгал тасалдах; 2. чив чимээгүй болох, тэг чиг болох, нам гүм болох; и ноги заммирение на улице замерло шөнө болоход гудамжны хөдөлгөөн нам гүм боллоо.

ЗАМКНУТО, *нареч.* олноос тасархай, явцуу, бөглүү; жить замкнуто олноос тасархай амьдрах; держаться замкнуто явцуу амна бодох.

ЗАМКНУТЫЙ, -ая, -ов. 1. явцуу бөглүү; замкнутый кружок явцуу дугуйлан; замкнутая среда бөглүү орчин; 2. нийцгүй, зожиг замкнутый характер нийцгүй зан; замкнутый человек зожиг хүн.

ЗАМКНУТЬ, -ну, -нешь; *замкнутый*; *сов.* что. 1. цоожлох, цуургалах; замкнуть дверь үүд цоожлох; 2. бүслэх, үзүүрийг холбох, бүслүүрийн үзүүрийг холбох; замкнуть круг дүргэгийн бүслүүрийн үзүүрийг холбох.

ЗАМКНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов.* 1. цоожлодох, цуургалагдах, тугжигдэх; замкнуться на замок цоож цоожлогдох; 2. бүслэгдэх, үзүүр холболдох; цепь замкнулась гэнжийн үзүүр холболдов; 3. тэсрэх, хар амна хаацайлах, явцуурах; замкнуться в свою семью оорхойдоо хар амна хаацайлах, хар амна бодож явцуурах.

ЗАМОК, -мка, *м.* шилтгээн, цайз, хэрэм; владею замком шилтгээний эзэн; ☆ вслушны замки гандирсын бэлгас, хоосон санаархал.

ЗАМОК, -мка, *м.* 1. цоож, цуурга; дверной замок үүдний цоож; вапереть на замок хөж цоожлох; отпереть замок цоож тайлах; висятый замок өнгөх цоож; держать под замком цоожтой байлгах; 2. цоож, замаг; пулемётный замок пулемётын замаг; ☆ за семью замками хай дарах.

ЗАМОЛВИТЬ, -ялю, -яшь; *сов.* төлөө гүйх, сануулах, дурсвал өгөх; так вот при случае замолвите о нём словечко тэгээд бололцоо олдвол түүний тухай дурсвал өгөөх.

ЗАМОЛКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ЗАМОЛКНУТЬ**, -ну, -нешь; -олк, -ла; *сов.* дуугүй болох, дуугаа хураах, зогсох, дуу тэсрэх; ребёнок замолок и заснул хүүхэд дуугүй болоод унтчихав; птицы замолокли шувууны дуу тэсрэх; разговор замолок яриа зогсов; рассказчик замолок өгүүлэгч дуугүй болов.

ЗАМОЛЧАТЬ, -чу, -чишь; *сов.* 1. дуугүй болох, ярихаа болих, бичихээ болих; то писал часто, а то вдруг на целый год замолчал захидал олон бичдэг байсан, гэнэт бүхэл жил дуугүй болчихлоо; 2. дуугүй өнгөрүүлэх, зорилуу дуугүй байх.

ЗАМОРАЖИВАНИЕ, -я, *ср.*, **ЗАМОРАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что.* 1. хөлдөөх, хөргөх, царцах; замораживание грунта газрыг хөлдөөх, замораживать фрукты жимс хөргөх; 2. гүйлгээгүй;

болгох, хөдөлгөөгүй болгох; замораживание средств хөрөнгийг гүйлгээгүй болгох.

ЗАМОРАЖИВАТЬСЯ, -аюсь, *несов.* 1. хөлдөх, хөрөх, царцах; 2. гүйлгээгүй болох, хөдөлгөөгүй болох.

ЗАМОРГАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* анхилжих, анхичих, заморгать глазами нүдээ анхичих.

ЗАМОРИТЬ, -рю, -ришь; -рённый. (-ён, -ёна); *сов.* өлсгөх, зовоох; заморить голодом өлсгөж зовоох; ☆ заморить червячка хорхойгоо дарах, өл залгах.

ЗАМОРОЖЕННЫЙ, -ая, -ое. хөлдөөсөн, хөлдүү; замороженные фрукты хөлдөөсөн жимс.

ЗАМОРОЗИТЬ, -ожу, -озишь; -оженный; *сов.*, *кого-что.* хөлдөөх, хөргөх, царцах; заморозить рыбу загас хөлдөөх; заморозить вино дарс хөргөх.

ЗАМОРОЗКИ, -нов. өглөөний жавар, жавар намрын өглөөний жавар.

ЗАМОРОСИТЬ, -росит; *сов.* шивэрэх; дождь опять заморосил бороо дахиад шивэрлээ.

ЗАМОРСКИЙ, -ая, -ое (*устар.*). гадаадын, далайн цаадах, далайн чанадын; заморские страны гадаад орнууд; заморские гости далайн чанадын зочид.

ЗАМОРИШ, -я, *м.* (*разг.*). хатангир, давжаа, зутруу амьтан.

ЗАМОСТИТЬ, -ощу, -остишь; -ощенный (-ён, -ёна); *сов.* дэвсэх, дэвсгэрлэх; замостить улицу шөбнөө гудамжинд хайрга чулуу дэвсэх.

ЗАМОТАТЬ, -аю, -аешь; -отанный; *сов.* 1. эвхэх, ороох; замотать шею шарфом хүүгээг ороолтоор ороох; 2. сэгсрэх, сэжих; замотать голову толгой сэгсрэх.

ЗАМОТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* 1. ороолдох, ээддөх; 2. зүдрэх, туйлдах.

ЗАМОЧИТЬ, -очу, -очишь; -оченный; *сов.* норгөх, дэвтээх.

ЗАМОЧНЫЙ, -ая, -ов. цоожны, цуурганы; замочная скважина цоожны нүх.

ЗАМУЖ; *нареч.* выходить замуж хадамд очих, нөхөртэй болох, эрд гарах; выдать замуж хадамд өгөх.

ЗАМУЖЕМ, *нареч.* хадамд очсон, нөхөртэй болсон, хүний эхнэр болсон, эхнэр; она замужем за своим приятелем тэр хүүхэн, манай найзын эхнэр болсон юм; она давно замужем тэр хүүхэн, хэдийн нөхөртэй болсон юм.

ЗАМУЖЕСТВО, -а, *ср.* нөхөртэй болох, эхнэр болох, гэрлий болох, хадамд гарах, гэрлэх.

ЗАМУЖНЯЯ; *м. и ср.* рова не имеет. замужня женщина гэрлий, нөхөртэй эхнэр.

ЗАМУРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; *сов.*, *кого-что.*, **ЗАМУРОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* хэрэмлэх, хийж шавах, зоож хадах; замуровать цепность в стене хананд үнэт юмыг хийж шавах.

ЗАМУТИТЬ, -учу, -утишь; *сов.* булингиртуулах, булингир болгох.

ЗАМУТИТЬСЯ, -утился; *сов.* булингиртах.

ЗАМУХРЫШКА, -и, *м. и ж.* (*прост. пренебр.*). үзээнд хүн.

ЗАМУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что.*, **ЗАМУЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченый; *сов.*, *кого-что.* тэргчлэх, тамлах, хашрах, наждыг эдлүүлэх; головная боль совсем замучила толгой өвдөж их тэргчлэв; замуचितь посторонними жалобами байнгын тогдол гаслангаар хашрах.

ЗАМУЧИТЬСЯ, -чусь, -чюсья (*разг.*). *сов.* тэргчлэх, тамлагдэх, хашрах, нажда эдлэх.

ЗАМША, -и, *ж.* торгон илэг, үслэг илэг, илэг.

ЗАМШЕВЫЙ, -ая, -ов. илгэн, үслэг илгэн; замшевое туфли илгэн туфли, илгэн шахай.

ЗАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, что, угаах, угааж арилгах; замывать пятно төлбөг угаах арилгах.

ЗАМЫКАНИЕ, -я, *ср.* явдал, авчалдаас; короткое замыкание богино авчал, шууд авчалдаас.

ЗАМЫКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. нөөжлөх, пуургалах, түгжих; 2. бүслэх, бүсүүрийн үзүүрийг колбох; 3. сүүл дарах, сүүлд явах; замыкать шест-вие цувааны сүүлд явах.

ЗАМЫКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. цоождогдох, цуургалагдах, түгжигдэх; 2. бүслэгдэх, үзүүрийлэлдэх; 3. сүүлд явах.

ЗАМЫСЛ, -сла, *м.* 1. сэдлэг, санаархал; преступный замысел империалистской эзэрлэг түрэмгийчүүдийн ялт сэдлэг; осуществить свой замысел санаархлаа биелүүлэх; 2. утга санаа, зорьсон санаа; замысел пьесы жүжгийн зорьсон санаа.

ЗАМЫСЛИТЬ, -лю, -лишь; *мысленный; сов.*, что и *неопр.* сэдэх; замыслить побег дутаахыг сэдэх.

ЗАМЫСЛОВАТО, *нареч.* адармаатай.

ЗАМЫСЛОВАТОСТЬ, -и, *ж.* адармаатай зүйл.

ЗАМЫСЛОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ит, адармаатай; замысловатая игрушка адармаатай тоглоом; замысловатая статья адармаатай өгүүдэл.

ЗАМЫТЬ, -мою, -моешь; -итий; *сов.*, что (*разг.*). угаах, угааж арилгах; замыть пятно төлбөг угаах арилгах.

ЗАМЫЧАТЬ, -чу, -чишь; *сов.* мөөрч эхлэх; замычала корова үнээ мөөрч эхлэх.

ЗАМЫШЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.*, что. сэдэх; замышлять побег дутаахыг сэдэх.

ЗАМЯТЬ, -мну, -мнешь; -итий; *сов.*, что; (*разг.*) 1. дарчхах, булзааруулах; замыять дело хэрэг дарчхах; 2. орчих, таслах; замыять разговор яриагаа орчих, яриад таслах.

ЗАМЯТЬСЯ, -мнусь, -мнешься; *сов.* (*разг.*) дүгдрэх, мэгдэх; рассказчик вдруг замыялся и перешёл на другую тему ярьж байгаа хүн гэнэт дүгдрээд өөр юм ярьж эхлэх.

ЗАНАВЕС, -а, *м.* хөшиг; опустить занавес хөшиг буулгах; желённый занавес төмөр хөшиг.

ЗАНАВЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; *сов.*, что, **ЗАНАВЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, что хөшиг өлгөх, хөшиглэх, хөшиг татах; занавесить окно понхонд хөшиг татах.

ЗАНАВЕСКА, -и, *ж.* хөшиг, бага хөшиг; опустить занавеску на окна понхны хөшиг буулгах.

ЗАНАШИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* элтөл өмсөх, өмсөж элээх, элээх.

ЗАНЕМОЧЬ, -огу, -ожешь; -огут; -ог, -ла; *сов.* (*обл.*) өвчлөх, эмгэрэх, бие муудах.

ЗАНЕСЕНИЕ, -я, *ср.* оруулга, оруулж тэмдэглэх, оруулж бичих; занесение в список бүртгэлд оруулж бичих; занесение в протокол тогтоолд оруулж тэмдэглэх.

ЗАНЕСТИ, -ю, -еши; -ес, -есла; -енный (-ен, -ена); *сов.* 1. авчрах, авчрах; занести книгу ном авчрах; 2. оруулах, оруулж бичих; занести в протокол тогтоолд оруулах; 3. дарчхах, булчлах; весь берег занесло снегом бүх эргийг элс дарчхалаа; снегом занесло дорогу замыг цас дарчхалаа; 4. далайх, өргөх; занести руку для удара нохих гэж гар далайх; занести ногу в стремя, дөрөөлөх гэж хөлөө өргөх; 5. өргөж түлэх, өргөж зайлуулах; занести конец бревна гуалигийн үзүүрийг өргөж түлэх.

ЗАНИЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ЗАНИЗИТЬ**, -ижу, -изишь; *заниженный; сов.*, что. багадуулах, багатгах, доогуурдуулах; занижать требования

шаардлагыг багадуулах; занижать нормы заработной платы ажлын нормыг доогуурдуулах.

ЗАНИЖЕНИЕ, -я, *ср.* багадуулах, бигтгэл, доогуурдуулах; занижение норм нормыг доогуурдуулах.

ЗАНИМАТЕЛЬНО, *нареч.* сонирхолтой, зугаатай.

ЗАНИМАТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* сонирхол, зугаа.

ЗАНИМАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена, *сов.* сонирхолтой, зугаатай; занимательный рассказ сонирхолтой өгүүдлэг; занимательный ребенок зугаатай хүүхэд.

ЗАНИМАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* урьдчиллах, эзлэх; занимать сто рублей зуун рубль урьдчиллах.

ЗАНИМАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* 1. эзлэх; занимать больше помещенке их байр эзлэх; занимать крепость цайзыг эзлэх; эта работа занимала весь день энэ ажил бүхэл өдрийг эзэллээ; 2. эзлэх, дүүрэн тавих, дүүргэх; книжные полки занимают всю стену номын тавиур бүхэл туургыг эзлэв; занимать весь стол книгами бүхэл ширээг номоор дүүргэх, номыг бүхэл ширээ дүүртэл тавих; 3. эзлэх, харуцах; занимать место председателя даргын суурийг эзлэх, даргын тушаалыг харуцах; 4. зугаацуулах, аргацах; занимать гостей асчдыг зугаадуулах; занимать детей хүүхэд аргацах; 5. сонирхох; меня занимает этот вопрос энэ асуудлыг би сонирхож байна; ☆ занимать положение нэр хүндтэй байх, дээгүүр жаалах.

ЗАНИМАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. эрхлэх, хийх; заниматься земледелием тариалангийн ажил эрхлэх; заниматься охотой ан хийх; 2. суралцах, хичээл хийх; заниматься в университете их сургуульд суралцах, их сургуульд хичээл хийх; заниматься музыкой хөгжимд суралцах, хөгжмийн хичээл хийх; заниматься с учениками сурагчидтай хичээл хийх; 3. судлах, ажиллах; заниматься историей средних веков дундад эртний түүхийг судлах; заниматься математикой тооны ухааныг судлах; заниматься по ночам шөндөө ажиллах.

ЗАНИМАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *несов.* тунараах, гэгээрэх, улалзах, ноцох, шатах; заня занимается үүр туяарч байна; пожар занимается түмэр улалзаж байна.

ЗАНОВО, *нареч.* шинээр, дахиж шинээр, дахин; написать заново шинээр бичих; сделать работу заново аялаа дахиж шинээр хийх.

ЗАНОВА, -ы, *ж.* өргөс; вытащить занову из пальца хуруунаас өргөс авах.

ЗАНОВИТЬ, -ожу, -озишь; *сов.*, что. өргөс орох, өргөс оруулах, өргөс шаах; зановить палец хуруунд өргөс орох.

ЗАНОВС, -а, *м.* хунгар, хунгар дарах; снежные заносы цасан хунгар; борьба с заносами хунгар дарах явдалтай тэмцэх.

ЗАНОСИТЬ I, -ошу, -осишь; -ошенный; *сов.*, что. элээх, элгэл өмсөх, өмсөж элээх; заносить паль-то цувцааг өмсөж элээх.

ЗАНОСИТЬ II, -ошу, -осишь; *несов.* 1. авчрах, аваачих; заносить книгу ном авчрах; 2. оруулах, оруулж бичих; заносить в протокол тогтоолд оруулж бичих; 3. дарчхах, булчлах; всё занесло снегом бүгдийг цас дарчхалаа; 4. далайх, өргөх; заносить руку для удара нохих гэж гар далайх; заносить ногу в стремя дөрөөлөх гэж хөлөө өргөх; 5. өргөж түлэх, өргөж зайлуулах; заносить конец бревна гуалигийн үзүүрийг өргөж зайлуулах.

ЗАНОСИТЬСЯ I, -ошусь, -осишься; *несов.* бичигдэх, орох, орж бичигдэх; меня отличившихся заносится на доску почёта шаатаргсдын нэрс хүн, дэт самбарт бичигдэнэ.

ЗАНОСИТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., -осцтся; сов. элэгдэх, тамтрах, урагдах.

ЗАНОСИТЬСЯ II, -ошусь, -осишься; несов. омогших, ихэмсэглэх.

ЗАНОСЧИВО, нареч. дээрэлхгээр, шазарган, шазруун; ответить заносчиво шазруун хариулах.

ЗАНОСЧИВОСТЬ, -и, жс. дээрэлхүү байдал, шазруун зан.

ЗАНОСЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. дээрэлхүү, дээрэлхэг, шазарган, шазруун; заносчивый характер шазруун зан.

ЗАНОЧЕВАТЬ, -чую, -чуешь; сов. (разг.). хонох; заночевать в гостях зочноор хонох.

ЗАНУМЕРОВАТЬ, -рук, -руешь; сов. дугаарлах.

ЗАНЫТЬ, -ною, -ноешь; сов. улиглаж эхлэх, гоморхож эхлэх.

ЗАНЯТИЕ I -я, ср. эзлэх, эзэлж авах; занятие крепости цайзыг эзлэх.

ЗАНЯТИЕ II, -я, ср. 1. эрхэлсэн ажил, мэргэжил, ажил; род занятий эрхэлсэн ажил төрөл; выбрать себе занятие по вкусу санаандаа таарсан мэргэжлийг сонгож авах; занятие по хозяйству аж ахуйн ажил; 2. хичээл, сургууль; вести занятия хичээл заах; с утра начались занятия өглөөнөөс хичээл эхлэв; часы занятий хичээлийн цаг, сургуулийн цаг.

ЗАНЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). сонирхолтой, зугаатай.

ЗАНЯТОЙ, -ая, -ое; занят, занята, -ято. завгүй, завдалгүй, чөлөөгүй; очень занятой человек тун завгүй хүн.

ЗАНЯТОСТЬ, -и, жс. чөлөөгүй, завгүй, ажилтай; ввиду моей занятости над завгүй учраас; большая занятость их ажилтай байх.

ЗАНЯТЫЙ, -ая, -ое. 1. завгүй, чөлөөгүй, ажилтай; он очень занят тэр их ажилтай байна; я сейчас занят би одоо завгүй; я занят целый день би бүхэл өдөртөө завгүй; 2. ажиллаж байх; на предприятии занято 300 рабочих үйлдвэрт 300 ажилчин ажиллаж байна; 3. эзэнтэй, хүнтэй, эзлэх, эзэмших; стул занят сандал эзэнтэй; место занято суурь хүнтэй; квартира занята новыми жильцами шинэ хүмүүс байрж эзэлсэн; 4. эзлэгдсэн; в занятом городе эзлэгдсэн хотод; * телефон занят утсаар хүн ярьж байна; быть занятым только собою зөвхөн өөрийгөө болох, зөвхөн өөрийгөө арчлах.

ЗАНЯТЬ I, займу, займешь; занял, -ла, заняло; занявший; занятый (занят, занята, занято); сов., что. урьдчиллах, зээлэх; занять сто рублей зуун рубль урьдчиллах.

ЗАНЯТЬ II, займу, займешь; занял, -ла, заняло; занявший; занятый (-ят, -ята, -ято); сов., кого-что. 1. эзлэх; занять комнату тасалгааг эзлэх; занять крепость цайзыг эзлэх; эта работа заняла весь день энэ ажил бүхэл өдрийг эзэллээ; 3. эзлэх, дүүрэн тавих, дүүргэх; книжные полки занимают всю стену номын тавиур бүхэл ханыг эзэлж байна; занять весь стол книгами бүхэл ширээг номоор дүүргэх, номыг бүхэл ширээ дүүртэл тавих; 3. эзлэх, хариуцах; занять место председателя даргын суурийг эзлэх, даргын тушаалыг хариуцах; 4. зугаацуулах, аргацаах; занять гостей зочдыг зугаацуулах; занять детей хүүхэд аргацаах; 5. сенирхох; меня занял этот вопрос энэ асуудлыг би сонирхов.

ЗАНЯТЬСЯ I, займусь, займешься; -ялся, -лась, -лось; -явшийся; сов. 1. эрхлэх, оролдох, хийх; заняться хозяйством аж ахуйгаар оролдох; заняться работой ажлаа хийх; 2. суралцах, хичээл хийх; заняться музыкой хөгжим суралцах; 3. анхаарлаа тавих, ажиллах; этим учеником надо серьезно за-

няться энэ сурагчид сайн анхаарал тавих хэрэгтэй; заняться собою өөртөө анхаарал тавих.

ЗАНЯТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., займется; -ялся, -ялась; -явшийся; сов. туяарах, гэгээрэх улалзах; зря занялась үүр туларав; костёр занялся түүдгийн гал улалзав.

ЗАОБЛАЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. үүлний цаадах, үүлний тэртээх; заоблачная высь үүлний цаадах өндөр тэнгэр; 2. тэнгэрийн цаадах, биелшгүй; заоблачные мечты биелшгүй мөрөөдөл.

ЗАОДНО, нареч. 1. санаа нэгтэй, нэг санаагаар; действовать заодно санаа нэгтэй ажиллах; 2. далимд нь, дашрамд, нэг хамт; купите заодно и папирос далимд нь тамхи авалцаарай; сделать заодно дашрамд хийх.

ЗАОКЕАНСКИЙ, -ая, -ое. гадаад далайн цаадах; гадаад далайн тэртээх.

ЗАОРАТЬ, -ру, -решь; сов. хашгирах, тэнхээ мэдэн бархирах, хашгирч эхлэх.

ЗАОСТРЕННЫЙ, -ая, -ое. хурцалсан, үзүүрлэсэн, шовхолсон.

ЗАОСТРИТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ена) сов., что. ЗАОСТРИТЬ-яю, -яешь, несов. 1. хурцлах; үзүүрлэх; шовхлох; заострить карандаш харандаа үзүүрлэх; 2. хурцатгах, хандуулах, чухалчлах; заострить вопрос асуултыг хурцатгах; заострить внимание анхаарлыг хандуулах.

ЗАОСТРИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; сов., ЗАОСТРИТЬСЯ, -яется; несов. 1. хурцдах, хури болох, шонхойх, шөвийх; у больного заострился нос өвчтэй хүний хамар нь шонхойжээ; 2. хурцаар тавигдах, чухалчлагдах; внимание заострилось анхаарал хурцаар тавигдав.

ЗАОХАТЬ, -аю, -аешь; сов. болох, гинших.

ЗАОЧНИК, -а, м. гэрээр суралцагч, эчнээр суралцагч.

ЗАОЧНИЦА, -ы, жс. гэрээр суралцагч эмэгтэй, эчнээр суралцагч хүүхэн.

ЗАОЧНО, нареч. өөрийн нь эзгүйд, нүд далдуур, эчнээ; решит заочно өөрийн нь эзгүйд шийдэх.

ЗАОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. өөрийн нь эзгүйд, өөрийн нь байлгалгүй, нүд далдуур, эчнээр, эчнийн; заочное решение өөрийн нь байлгалгүй шийдвэрлэх; 2. эчнээр, эчнийн, гэрээр; заочное обучение эчнээр сургах, гэрээр суралцуулах.

ЗАПАД, -а, м. 1. өрнө, баруун, нар шингэх зүг; 2. өрнөдийн орнууд, өрнө зүгийн орнууд, өрнө орон.

ЗАПАДАТЬ, -ает; несов. хадагдах, шингэх.

ЗАПАДНИК, -а, м. өрнөдөч.

ЗАПАДНИЧЕСТВО, -а, ср. өрнөдөч урсгал (арван есдүгээр зууны Оросын, өрнөд Европын капиталист хөгжлийн замыг шилэн авахыг оролдож байсан нийгмийн урсгал).

ЗАПАДНЫЙ, -ая, -ое. өрнөд, баруун, өрнөдийн, баруун зүгийн; западная Европа өрнөд Европ.

ЗАПАДНЯ, -и, род, мн. -ней, жс. 1. занга, урхи; 2. мэх, арга, урхи; попасть в западню а) урхинд орох; б) арганд автах.

ЗАПАЗДЫВАНИЕ, -я, ср. хождох, оройтох, хождол, оройтол.

ЗАПАЗДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хожимдох, оройтох.

ЗАПАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гагнах.

ЗАПАЙКА, -и, жс. 1. гагнах, гагналт; 2. гагнаас.

ЗАПАКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов. боох, ваадагнах, баглах; запаковать вещи юмаа баглах.

ЗАПАКОВАТЬСЯ, -куюсь, -куешься; сов. ваадагнагдах, боогдох, баглагдах, боох, ваадагнах, баглах.

ЗАПАКО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов. что.* боох, ваадагнах, баглах.

ЗАПАКО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов. боогдох, ваадагнагдах, баглагдах, боох, ваадагнах, баглах.*

ЗАПА'Л, -а, *м.* асаагуур.

ЗАПА'ЛЬЧИВО, *нареч.* түргэн ууртай, уур бадран.

ЗАПА'ЛЬЧИВОСТЬ, -и, *ж.* түргэн уур, түргэн зан, хэнтэг; *ответить с запальчивостью хэнтэглэн хариулах.*

ЗАПА'ЛЬЧИВЫЙ, -ая, -ое; -и. 1. түргэн ууртай, түргэн зантай, хэнтэгтэй; *запальчивый человек хэнтэгтэй хүн; 2. хэнтэглээд хэлсэн, хилэн бадарсан; запальчивая речь хилэн бадарсан үг.*

ЗАПА'МЯТОВАТЬ, -тую, -туешь; *сов., что (разг.)* мартгах.

ЗАПАНИБРА'ТА, *нареч. (разг.)* хамаагүй, эрээгүй; *быть с кем-либо запанибрата хүнтэй хамаагүй байх.*

ЗАПА'С, -а, *м.* 1. бэлтгэл, нөөц; *запас топлива түлшний нөөц, бэлтгэл түлш; продовольственные запасы хүнсний нөөц; бэлтгэл хүнс; 2. хэмжээ, баялаг; запас знаний мэдлэгийн хэмжээ; 3. илүү тавих, нөөх; рукава с запасом илүү тавьж оёсон ханцуй; 4. бэлтгэл (цэрэг); призвать запас бэлтгэл цэрэг татах; ☆ про запас нөөц болгож.*

ЗАПАСА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* бэлтгэх, нөөцлөх, бэлдэх, нөөх, зэхэх, базаах.

ЗАПАСА'ТЬСЯ, -аюсь и -аешься; *несов.* 1. нөөцтэй болох, өөртөө бэлдэх, зэхэх; 2. цуглуулж авах, олж авах.

ЗАПА'СЛИВЫЙ, -ая, -ое; -и. юм нөөдөг, нөөцтэй байдаг; *запасливая хозяйка нөөцтэй байдаг эзэгтэй.*

ЗАПАСНО'Й, -ая, -ое. 1. бэлтгэл, нөөсөн, илүү; *запасной выход бэлтгэл хаалга; запасной экземпляр илүү хувь; 2. бэлтгэл, бэлтгэлийн; запасные войска бэлтгэл цэрэг; 3. бэлтгэл цэрэг.*

ЗАПА'СНЫЙ, -ая, -ое. бэлтгэл, нөөсөн, илүү; *поставить поезд на запасный путь галт тэргийг бэлтгэл замд оруулах.*

ЗАПАСТИ', -су, -сешь; -ас, -ла; -сённый (-ён, -ена); *сов. что и чего.* бэлтгэх, нөөцлөх, бэлдэх, нөөх, зэхэх, базаах; *запаста дрова на зиму өвлийн сүлээ бэлтгэх.*

ЗАПАСТИ'СЬ, -сусь, -сёшься; -асся, -лась; *сов., ч.м.* 1. нөөцтэй болох, өөртөө бэлтгэх, зэхэх, тай байх; *запастись теплой одеждой дулаан хувцас зэхэх; запастись терпением тэсвэртэй байхаар зэхэх; 2. цуглуулж авах, олж авах; запастись необходимыми сведениями чухал мэдээ олж авах.*

ЗАПА'СТЬ, 1 и 2 л. *не употр., -адёт; ая; авший; сов.* хадагдах, шингэх; *его слова глубоко запали мне в душу түүний үг сэтгэлд минь гүнээ хадагдав.*

ЗА'ПАХ, -а, *м.* үнэр, үнэр танар, хиншүү; *запах цветов цэцгийн үнэр; приятный запах сайхан үнэр.*

ЗАПАХА'ТЬ, -ашу, -ашешь; -аханний; *сов., что (обл.)* хагалах.

ЗАПА'ХИВАТЬ I, *ак, -аешь; несов.* хамжих, хумжих.

ЗАПА'ХИВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* хагалах.

ЗАПА'ХИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* биеэ ороох, нөмрөх.

ЗАПА'ХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* үнэртэж эхлэх, анхилах, ханхлах; *запахло гарью хярвас үнэртэв.*

ЗАПАХНУ'ТЬ, -ну, -нешь; -ахнутый; *сов., что.* хамжих, хумжих; *запахнуть шубу дээлийнхээ хормойг хамжих.*

ЗАПАХНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; *возвр.* биеэ ороох, нөмрөх.

ЗАПА'ЧКАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.* 1. муухай болгох, бохир болгох, будах; 2. бузарлах, гутаах.

ЗАПА'ЧКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* муухай болох, бохир болох, будагдах.

ЗАПА'ШКА, -и, *ж.* 1. хагалах; 2. хагалсан газрын хэмжээ.

ЗАПАЯ'ТЬ, -яю, -яешь; -аянный; *сов., что.* гагнах; *запаять кастрюлю тогоо гагнах.*

ЗАПЕ'В, *а, м.* дууны эх, эхлэл.

ЗАПЕВА'ЛА, -ы, *м.* эхлэн дуулагч, эхлэгч, умзад.

ЗАПЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов., что.* эхлэн дуулах.

ЗАПЕКА'НКА, -и, *ж.* 1. идээшүүлсэн архи; *вишневая запеканка интоор идээшлүүлсэн архи; 2. хайрмал; картофельная запеканка хайрмал төмс.*

ЗАПЕКА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов., что.* хайрах, шаргах.

ЗАПЕКА'ТЬСЯ, -ается; *несов.* 1. бүлэгнэх; 2. омголтох, хатах.

ЗАПЕ'КШИЙСЯ, -аясь, -еясь. 1. бүлэгнэсэн, тавласан, хатсан; 2. омголтсон, хатсан; *запекшился губы омголтсон уруул.*

ЗАПЕЛЕНА'ТЬ, -аю, -аешь; -ёнатый; *сов.* өлгөйдөх, манцуйлах; *запеленать ребёнка хүүхэд манцуйлах.*

ЗАПЕ'НИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр., -нится; сов.* хөөсөрч эхлэх, хөөсрөх; *вино запенилось дарс хөөсрөв.*

ЗАПЕРЕ'ТЬ, -пру, -прешь; *запер, -ла, заперло; заперший; запертый (-ерт, -ерта, -ерто); заперев; сов., кого-что.* хаах, түгжих, оньсдох, цуургах, цоожлох; *запереть дверь на ключ хаалга цоожлох.*

ЗАПЕРЕ'ТЬСЯ, -прусь, -прёшься; *заперся, заперлась, заперлось; -пёршийся; першился сов.* дотроос нь хаах, түгжих, цоожлох; *запереться в комнате тасалгаагаа дотроос нь түгжих.*

ЗАПЕСТРЕ'ТЬ, 1 и 2 л. *не употр., -ест; сов.* эрээлж эхлэх, эрээлж карагдах, эрээлэх; *на полях весной запестрели цветы кавар хөдөө газар цэцэг эрээлж харагдав.*

ЗАПЕ'ТЬ, -пою, -поешь; -петый; *сов., что.* дуулж эхлэх, дуулах; *запеть песню дуу дуулж эхлэх.*

ЗАПЕЧА'ТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов., что.* 1. битүүмжлэх, (дугтуйлж) наах; *запечатать письмо захидал битүүмжлэх; 2. битүүмжлэх, гийгдэх, лацдах; запечатать помещение байр лацдах.*

ЗАПЕЧАТЛЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дүрслэх, зурах, үзүүлэх; 2. хадах, тогтоох, хоногшуулах.

ЗАПЕЧАТЛЕВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* нарагдах, хоногших, тогтох.

ЗАПЕЧАТЛЕ'ТЬ, -ею, -еешь; -ённый (-ён, -ена); *сов., что (высок.)* 1. дүрслэх, зурах, үзүүлэх; *запечатлеть что-либо на картине юмыг зурж үзүүлэх; 2. хадах, тогтоох, хоногшуулах; запечатлеть в памяти цээжиндээ хадах.*

ЗАПЕЧАТЛЕ'ТЬСЯ, -еюсь, -еешься; *сов. (высок.)* хадагдах, хоногших, тогтох; *запечатлеться в душе сэтгэлд хоногших.*

ЗАПЕЧА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. битүүмжлэх, (дугтуйлан) наах; 2. битүүмжлэх, гийгдэх, лацдах.

ЗАПЕ'ЧЬ, -еку, -ечешь, -екут; -ёк, -ёкла; -ённий (-ён, -ена); *сов., что.* хайрах, шаргах.

ЗАПЕ'ЧЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр., -ечётся, -е кутся; -ёкся, -ёклась; сов.* 1. бүлэгнэх; 2. омголтох, хатах.

ЗАПЦИВА'ТЬ I, -аю, -аешь; *несов., что ч.м.* даруулах, даруулан ууь.

ЗАПИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. ариндаж эхлэх, архидах.

ЗАПИНАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. дугарах, торох, тулгарах, ээдрэх.

ЗАПИНКА, -а, ж. (разг.), дугарал, торох; бая вапники дугдралгүй, торохгүй.

ЗАПИРАТЕЛЬСТВО, -а, ср. (неодобр.) мэдээх.

ЗАПИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. хаах, түгжих, бнхслэх, цуургадах, цоожлох.

ЗАПИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. дотроос нь хаах, түгжих, цоожлох.

ЗАПИСАТЬ, -ишу, -ишаешь; -чапный; сов. 1. тэмдэглэж авах, бичиж авах, тэмдэглэх; записать лекцию лекци тэмдэглэх; 2. бичих, бүртгэх, данцах; байцатаь кого-либо добровольцем хүнийг сайн дураар нь бүртгэх.

ЗАПИСАТЬСЯ, -ишусь, -ишаешься; сов. тэмдэгтүүлэх, (нэрээ) бичүүлэх, бүртгүүлэх, данслуулах, үлсэх; зангасатаь в библиотеку хэвнн сайн дураар бүртгүүлэх.

ЗАПИСКА, -а, ж. 1. зурвас; 2. хуудас; докладная записка митгэх хуудас.

ЗАПИСКИ, -сов. 1. тэмдэглэл; читать лекции по запискам тэмдэглэлээ харж лекци унших; путевые записки замы тэмдэглэл; 2. бичиг; ученные записки университетта и сургуулийн эрдэм шинжилгэний бичиг.

ЗАПИСНОЙ, I, -ая, -ов; тэмдэглэлийн; зангасан бичиж тэмдэглэлийн дэвтр.

ЗАПИСНОЙ, II, -ая, -ов (разг.). ёстой, данцтай; зангасан театрал ёстой театрын.

ЗАПИСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тэмдэглэж авах, бичиж авах, тэмдэглэх; 2. бичих, бүртгэх, данслах.

ЗАПИСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. тэмдэглүүлэх, (нэрээ) бичүүлэх, бүртгүүлэх, данслуулах, үлсэх.

ЗАПИСЬ, -а, ж. 1. бичиг; запис на пластинку кальсан дээр бичих; 2. тэмдэглэл; тетрадь с записями тэмдэглэл хийсэн дэвтр.

ЗАПИТЬ I, -рю, -ришь; запит, -аю, запито; -лей; запитый (ит, -ита, -ито); сов. даруулах, даруулан уух; запить пиялюю водой үрэл усаар даруулах.

ЗАПИТЬ II, -аю, -аешь; запит, -аю, запито; -лей; запитый (-ит, -ита, -ито); сов. ариндаж эхлэх, архидах; запить на целую неделю бүтэн долоо хоног архидах.

ЗАПИХАТЬ, -аю, -аешь; -иханный; сов. что (разг.); записывать бумагу в стол ширээнд цаас чихэх.

ЗАПИЖНУТЬ, -ну, -нешь; -ижнутый; өднөжр. чихчихэх, гударчихах.

ЗАПЛАКАННЫЙ, -ая, -ов; -ан. үйлсэн, уйлж улаисан; заплаканное лицо уйлсан царай.

ЗАПЛАКАТЬ, -аю, -аешь; сов. үйлж үйлэх, уйлах, ухлах, өрнөж; заплакать от обиды гэмдөж уйлах.

ЗАПЛАНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -аанный; сов. төлөвлөх; запланировать строительство новых предприятий шинэ үйлдвэр барихыг төлөвлөх.

ЗАПЛАТА, -а, ж. мөхөө; полатить заплату нөхөөс тавих.

ЗАПЛАТИТЬ, -аю, -аешь; -аченный; сов. 1. төлөх; заплатить за квартиру байрны хөлс төлөх; 2. өргөх, үрэх; заплатить жизнью ба эсвэлбү и независимость Родины Эх орныг өрх чөлөө, тусгаар тогтнолын төлөө амь биеэ өргөх.

ЗАПЛЕВАТЬ, -аю, -аешь; -аванный; сов. кого-что; заплевать -аю, -аешь; несов. нулгах, нулгандаж болгох; заплевать под шай нулгандас болгох.

ЗАПЛЕЧЕВЫЙ, -ая, -ое, хөгшрөхөн, ндгөөрсөн; гуагсан, буриван бэйсэн.

ЗАПЛЕЧЕВЫЙ, -ая, -ое, хөгшрөх, ногоорох, гуарах, буриван болох.

ЗАПЛЕСТИ, -лету, -летишь; -ла, -лаа; -леть; -летный (-ен, -ена); сов. что, заплетать, -аю, -аешь; несов. гөрөх, сүлжих; заплести косу гээг гөрөх.

ЗАПЛЕТАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -аемя-негов. 1. ээдрэх, хөших, хөшилдөх; ноги заплетаются от усталости адарч хөл хөшилдөнө; 2. гөрөлдөх, сүлжихдэх.

ЗАПЛЕЧНЫЙ, -ая, -ое. үүрдэг; запечный мешок үүрдэг шуудай.

ЗАПЛОМБИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. 1. лямбо тавих, гагнах; запломбировать зуб шуудан дэмб тавих; 2. лямбодох; запломбировать товарный вагон таваарын вагон лямбодох.

ЗАПЛЯВ, -а, ж. (спец.). сэлэх, сайрах; запляв на короткую дистанцию обрвын сайд сэлэх.

ЗАПЛЯВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. сэлж бодх, усчлан очих.

ЗАПЛЯВАТЬ II, -ает; несов. 1. урсах, хайлах; 2. бөлийх, бөлийчих.

ЗАПЛЯТЬ I, -аю, -аешь; -ыл, -ыла, -ыло; сов. сэлж өдөж, усчлан очих; заплять на середине реки голый дууд усчлан очих.

ЗАПЛЯТЬ II, I и 2 л. не употр., -аешь; -ыл, -ыли, -ыло; сов. 1. урсах, хайлах; сеча запляла лна урсах; 2. бөлийх, бөлийчих; глаза заплялы вух бөлийчих.

ЗАПЛЯСАТЬ, -аю, -аешь; сов. бүжигдэж эхлэх, бүжиглэх.

ЗАПНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. дугарах, торох, тулгарах, ээдрэх; запнуться на первом же слове эхлэнгүүтээ дугдрах.

ЗАПОВЕДНИК, -а, ж. дархан газар, цаастай газар.

ЗАПОВЕДНЫЙ, -ая, -ов. дархан, цаастай; заповедный лес дархан ой.

ЗАПОВЕДЬ, -а, ж. 1. гэрээ, цааз; 2. сургаал, номлол.

ЗАПОДАЗРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. заподозрить, -рю, -ришь; -ренный; сов. кого-что с э.м. сэжигдэх, хардах; заподозрить кого-либо в краже хүнийг хулгайд сэжиглэх.

ЗАПОЕМ, нареч. 1. угсруулан, үргэлжлүүлэн; пить запоем угсруулан уух; 2. толгой өмдлэгүй; читать запоем толгой өндийлгүй унших.

ЗАПОЗДАЛЫЙ, -ая, -ое (разг.). хожимдсон, оройтон; запоздалый помощь оройтон тусламж.

ЗАПОЗДАНИЕ, -я, ср. хожимдох, оройтох; хожимдол, оройтолт; прийти с большим запозданием ил хожимдож ирэх.

ЗАПОЗДАТЬ, -аю, -аешь; сов. хожимдох, оройтох; запоздать с уплатой хожимдож төлөх.

ЗАПОЙ, -я, ж. архины ин, архидах өвчин; страдать запоем архины ин хөлдөх.

ЗАПОЛЗАТЬ, -аю, -аешь; сов. мөлхөж эхлэх, мөлхөх, авах, гүйх; муравьи заползали шоргоосж гүйдад.

ЗАПОЛЗТИ, -зу, -зешь; -оло, -ла; сов. мөлхөн орох, шурган орох; заползти под диван шаван дор шурган орох.

ЗАПОЛНЕ'НИЕ, -я, ср. бөглөх, нөхөн бичих; за-
полнение анкеты анкет бөглөх.

ЗАПОЛНИТЬ, -ю, -нишь; наст.вр. что.

1. дүүргэх, дүүрэх, дүүрэн ашиглах, бөглөх, тараах
зрители заполнили зал үзэгчид танхим дүүрчээ;

2. бөглөх, таглах, нөхөн бичих.

ЗАПОЛНИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -шья;
сов. дүүрэх, дүүрэн болох; площадь заполнилась
народом талбайд хүн дүүрчээ.

ЗА'ПОЛНОЧЬ, нареч. шөнө дундаас хойш, шөнө
дөл өнгөртөл; далеко за полночь шөнө дөл бүр өн-
гөртөл

ЗАПОЛНЯ'ТЬ, -ю, -яешь; несов. 1. дүүргэх, дүү-
рэх, дүүрэн ашиглах, бөглөх, таглах; 2. бөглөх, таг-
лах, нөхөн бичих.

ЗАПОЛНЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. дүүрэх; дүүрэн
болох.

ЗАПОЛЯ'РНЫЙ, -ая; -ое. туйлын хүрээний чанад-
дахь.

ЗАПОМИНА'НИЕ, -я, ср. цээжлэх, тогтоох.

ЗАПОМИНА'ТЬ, -ю, -аешь; несов. цээжлэх,
тогтоох, таньж авах.

ЗАПОМИНА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. цээ-
жинд хадагдах сэтгэлд тогтох.

ЗАПО'МНИТЬ, -ю, -нишь; сов. кого-что. 1. цээж-
лах, тогтоох, таньж авах; запомнить стихи шүлэг
цээжлэх; 2. санах, мэдэх; такого дождливого лета
не запомнят им бороотой аунг хүмүүс санахгүй
байна.

ЗАПО'МНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. цээжинд
кадагдах, сэтгэлд тогтох; мне запомнилось одно
место на его романе түүний романаас нэг газар ми-
ний цээжинд хадагдав.

ЗА'ПОНКА, -ы ж. цагтай товч, сэлүүр товч.

ЗАПО'Р, -а, м. үржэх, ойт; дверь без занора
түгжээгүй хаалга.

ЗАПО'РЦ, -а, м. өтгөн хаагдах, баас хяагдах.

ЗАПОР'ОШИТЬ, I и 2 л. не употр., -ит; -иши-
мый (-ен, -ена); сов. 1. хярмагдах, хярмагдан бүр-
хэх; запорошило дорги снегом цас хярмагдан нам
бүрхэв; 2. хярмаглаж эхлэх.

ЗАПОТЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. (разг.). хөлөрсөд, уур
болсон; запотелые стены уур болсон хийл.

ЗАПОТЕ'ТЬ, -ет; сов. хөлрэх, уур болох; бичо
запотело цох уур болжээ.

ЗАПРАВИ'ЛА, -ы, м. (прост.). жанжлагч; зап-
вила империалистического лагеря эвэрхэг түрэм-
гий лагерийн жанжлагчид.

ЗАПРА'ВИТЬ, -аю, -аешь; наст.вр. что.
1. хийх, дусаах, амтлах, найруулах; выправить суп
сметаной шөлөнд зөөлий дусаах; 2. хийх, бэлэн бол-
гох; выправить машину бензином машинд бензин
хийх; 3. хийх, углах; выправить брюки в саботе
өмднийхөө шүүмгийг түрчлэх хийх.

ЗАПРА'ВИТЬСЯ, -ажусь, -аешься; сов. авай; ма-
шиндаа хийх.

ЗАПРА'ВКА, -ы ж. 1. шатахуун хийх, шатахуун
авах; 2. амтлах зүйл.

ЗАПРАВЛЯ'ТЬ, -ю; -яешь; несов. 1. хийх, ду-
саах, амтлах, найруулах; 2. (шатахуун) хийх; бэл-
лэн болгох; 3. хийх, углах.

ЗАПРАВЛЯ'ТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. авай,
машиндаа хийх.

ЗАПРА'ВОЧНЫЙ, -ая, -ое. шатахуун олгох; зап-
равочный пункт шатахуун олгох газар.

ЗАПРА'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. лавлах,
лавлан асуух, асуух; 2. үнэ дуудах.

ЗАПРЕ'Т, -а, м. хориг, хоригло, цааз, цээр; на-
ложить запрет хориг хийх, хориг.

ЗАПРЕТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цаазлах; запре-
тительные меры цаазлах арга хэмжээ.

ЗАПРЕТИ'ТЬ, -решу, -решите; наст.вр. (-ен,
-ена); сов. хориг, хориглох, цаазлах, цээрлэх.

ЗАПРЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. хоригтой, хориглох,
цаазтай, цээртэй; запретная зона цаазтай бүслүүр.

ЗАПРЕЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. хориг, хориг-
лох, цаазлах, цээрлэх.

ЗАПРЕЩА'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -аюсь;
несов. хоригдох, цаазагдах, хоригтой байх, цаазтай
байх, үл болох; курить запрещается тамхи татаж
үл болно.

ЗАПРЕЩЕ'НИЕ, -я, ср. хориг, цаазлах, хоригло,
цааз.

ЗАПРИХО'ДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; -анный; сов.
орлого болгох.

ЗАПРОДАВА'ТЬ, -даю, -даешь; -давай, -давай;
несов. 1. худалдаагаар хэлэлцээ хийх; 2. урьдаас худ-
далдах.

ЗАПРОДА'ЖА, -и, ж. урьдаас худалдах.

ЗАПРОДА'ТЬ, -аю, -аешь, -аю, -аешь, -аю, -аешь,
-аю, -аешь; наст.вр. что. 1. худалдаагаар хэлэлцээ
хийх; 2. урьдаас худалдах.

ЗАПРОЕКТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. төсөл
хийх, төлөвлөх.

ЗАПРОКИ'ДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гэдийлгэх.

ЗАПРОКИ'ДЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов.
гэдийх.

ЗАПРОКИ'НУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов. что.
гэдийлгэх, гэдэсхийлгэх; запрокинуть голову гол-
гойгоо гэдийлгэх.

ЗАПРОКИ'НУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. гэдийх,
гэдэсгэх.

ЗАПРО'С, -а, м. 1. лавлан асуух, асуух, лавлан
асуулт; запрос правительству дэслийн газраас лав-
лан асуух; 2. үнэ дуудах, дуудсан үнэ; цены без
запроса шулуухан үнэ; 3. зарсом эрэлт хүсэлт,
эрэлт шаардлага.

ЗАПРОСИ'ТЬ, -юшу, -осишь; -ошенный; сов., ко-
го-что. 1. лавлах, лавлан асуух, асуулт; запросить
в письменной форме бягээр лавлах; 2. үнэ дуудах;
запросить слишком высокую цену котормой өндөр
үнэ дуудах.

ЗА'ПРОСТО, нареч. ёсорхойгүй, эрвэгүй; бичнать
у него либо запросто айд ёсорхойгүй өрдөг байх.

ЗАПРО'СЫ, -ов, мн. ч. эрэлт хүсэлт, эрэлт
шаардлага; зарсом молодёжи залуучуудын эрэлт
хүсэлт.

ЗАПРОТЕСТОВА'ТЬ, -тую, -туеться; сов. эсэр-
гүүцэж эхлэх.

ЗАПРОТОКОЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов.
тогтоолд тэмдэглэх.

ЗАПРУ'ДА, -ы ж. 1. каахт, далан; 2. кашага-
тай ус.

ЗАПРУДИ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -дудим; -уженный и
-ужденный; сов. каах, далан хийх; запрудить реку
голын ус каах.

ЗАПРУДИ'ТЬ II, I и 2 л. не употр., -им; -ужи-
мый (-ен, -ена); сов., что (разг.). битүү бүрхэх;
топля запрудил реку олон күн гудамж тэгийг
битүү бүрхжээ.

ЗАПРУ'ЖИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. что
хийх, каахт хийх.

ЗАПРУ'ЖИВАТЬ II, -ажет; несов. битүү бүрхэх.

ЗАПРЫ'ГАТЬ, -аю, -аешь; сов. дээхэрч эхлэх,
харайх.

ЗАПРЯГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. оруулах, кал-
лөх, тэрэглэх, чаруулах.

ЗАПРЯ'ЖКА, -и, ж. 1. хөллөх, тэрэглэх, чаргалах; 2. морь тэрэг, морь чарга.

ЗАПРЯ'ГАТЬ, -ячу, -ячешь; -анный; сов., кого-что (разг.) нуух, далдлах.

ЗАПРЯ'ГАТЬСЯ, -ячусь, -ячешься; возвр. нуугдах, биеэ далдлах.

ЗАПРЯ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нуух, далдлах.

ЗАПРЯ'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. нуугдах, биеэ далдлах.

ЗАПРЯ'ЧЬ, -ягу, -яжешь, -ягут; -яг, -ла; -яжён-ный (-ён, -ена); сов.; кого-что. хөллөх, оруулах, тэрэглэх, чаргалах; запрычье лошадь в телегу морь тэргэнд оруулах, морь тэрэглэх.

ЗАПУГА'ТЬ, -аю, -аешь, -уганный; сов., кого-что. айлгах, айлган сүрдүүлэх, аймтгай болгох; запугать ребёнка хүүхдийг аймтгай болгох.

ЗАПУ'ГИВАНИЕ, -я, ср. айлгах, айлган сүрдүүлэх, айлгалт, айлган сүрдүүлэлт.

ЗАПУ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. айлгах, айлган сүрдүүлэх, аймтгай болгох.

ЗАПУ'ДРИТЬ, -рю, -ришь; -ренний; сов., что. оо тавих.

ЗАПУСКА'ТЬ I, -аю, -аешь; несов. I. шидэх, чулуудах; 2. тавих, дэгдээх, хөөргөх, нисгэх, харвах; 3. (халаасанд) хийх; 4. шигтгэх; 5. асаах, ажиллуулах.

ЗАПУСКА'ТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. хайхрахгүй орхих; 2. ужаах, хайхралгүй хүндрүүлэх.

ЗАПУСТЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. хоосорсон, орхигдсон, хаягдсан.

ЗАПУСТЕ'НИЕ, -я, ср. / эзэнгүй болох, хайхрах хүнгүй болох; дом в запустении хайхрах хүнгүй болсон байшин.

ЗАПУСТЕ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -еет; сов. хоосрох, орхигдох, хаягдах, эзэнгүй болох.

ЗАПУСТИ'ТЬ I, пуцу, -устишь; -ущенный; сов. 1. шидэх, чулуудах; запустить камень в окно цонх чулуудах; 2. тавих, дэгдээх, хөөргөх, нисгэх, харвах; запустить космическую ракету огторгуйн пуужин харвах; 3. хийх; запустить руку в карман гараа халаасанд хийх; 4. шигтгэх; запустить когти во что-либо савраа юманд шигтгэх; 5. асаах, ажиллуулах; запустить мотор могор ажиллуулах.

ЗАПУСТИ'ТЬ II, -уцу, -устишь; -ущенный; сов., что. 1. хайхрахгүй орхих; запустить хозяйство аж ахуйгаа хайхрахгүй орхих; 2. ужаах, хайхралгүй хүндрүүлэх; запустить болезнь өвчнөө хайхралгүй хүндрүүлэх.

ЗАПУ'ТАННОСТЬ, -и, -ж. будлиан, самуурал.

ЗАПУ'ТАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. будлиангай, ээдрээтэй, будлиантсан, хутгасан; запутанный вопрос будлиантай асуудал.

ЗАПУ'ТАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. ороолдуулах, ээдрүүлэх, запутать верёвку татлага ороолдуулах; 2. будлиантуулах, хутгах; запутать дело хэрэг будлиантуулах; 3. орооцолдуулах, оруулах.

ЗАПУ'ТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. ороолдох, орооцолдох, ээдрэх, ширэлдэх; нитки запутались утас орооцолдов; волосы запутались үс ширэлдчихжээ; 2. будлиантах, будлиантай болох; вопрос запутался асуудал будлиантай болов; 3. төөрөх; 4. баригдах; запутаться в долгах өрөнд баригдах; 5. будлих, хутгах; свидетель запутался в показаниях гэрч мэдүүлэхдээ будлив.

ЗАПУ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. 1. ороолдуулах, ээдрүүлэх; 2. будлиантуулах, самууруулах, хутгах; 3. орооцолдуулах, оруулах.

ЗАПУ'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. ороолдох, орооцолдох, ээдрэх, ширэлдэх; 2. будлиантах,

будлиантай болох; 3. төөрөх; 4. будлих, самуурах, хутгах; 5. (өрөнд) баригдах.

ЗАПУ'ЩЕННОСТЬ, -и, ж. хайхрахгүй орхих, ужаах, хайхралгүй хүндрүүлэх.

ЗАПУ'ЩЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. хайхрамжгүй орхисон, хайхрах хүнгүй болсон, эзэнгүй болсон; запущенный сад хайхрамжгүй орхисон цэцэрлэг; 2. замбараагий нь алдуулсан, эмх замхгүй болсон; запущенные дела замбараагий нь алдуулсан хэрэг; 3. ужаасан, хайхралгүй хүндрүүлсэн; запущенная болезнь ужаасан өвчин.

ЗАПЫЛА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. улалзах, бадрах; запылал костёр түүдэг гал улалзав.

ЗАПЫЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов. тоос болгох; тоос даруулах, тоосруулах.

ЗАПЫЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лишья; сов. тоос болох, тоос дарах, тоосрох.

ЗАПЫХА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (буд. прош. также сов.) амьсгаадах, аахилах, сүйлхлэх.

ЗАПЯ'СТЬЕ, -я, ср. бугуй.

ЗАПЯТА'Я, -ой, ж. таслага, таслуур; поставить запятую таслага тавих.

ЗАПЯТНА'ТЬ, -аю, -аешь; -ятнанный; сов. 1. халтар болгох, толбо болгох; 2. гутаах, хугалах, муудуулах; запятнать свое имя нэрээ хугалах.

ЗАРАБА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАРАБО'ТАТЬ**, -аю, -аешь; -отанный; сов. 1. юм олох; ажиллаж олох; заработать сто рублей зуун рубль олох; 2. ажиллаж эхлэх; машина заработала машин ажиллаж эхлэв.

ЗАРАБО'ТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). 1. ядартлаа ажиллах, ажиллаж цуцах; он нынче совсем заработался тэр (хүн) өнөөдөр бүр ядартлаа ажиллажээ; 2. ажилдаа халах, ажилдаа шунах; заработаться до полночи ажилдаа шунаад шөнө дунд болгох.

ЗА'РАБОТНЫЙ, -ая, -ое; заработная плата цалин, цалин хөлс, ажлын хөлс.

ЗА'РАБОТОК, -тка, м. хөлс; большой заработок их хөлс.

ЗАРА'ВНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тэгшлэх, тэгшитгэх, булж тэгшлэх.

ЗАРАЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. (хүнд) халдаах; 2. татах, татаж оруулах, дагуулах.

ЗАРАЖА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. (өөртөө) халдаах, халдах, халдварлах; 2. автах, татагдах, татагдан орох, дагах.

ЗАРАЖЕ'НИЕ, -я, ср. халдаах, халдах, халдварлах; заражение какой-либо болезнью өвчин халдал.

ЗАРА'З, нареч. (разг.). нэгмөсөн.

ЗАРА'ЗА, -ы, ж. 1. халдвар; источники заразы халдварын эх булаг; 2. тахал; чумная зараза тарваган тахал.

ЗАРАЗИ'ТЕЛЬНО, нареч. 1 халдвартай; 2. дуурианаар, дагаж баясмаар; заразительно смеяться дуурианаар инээх.

ЗАРАЗИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. халдварламаар; заразительная болезнь халдварламаар өвчин; 2. дуурианаар, дууриалтай, татагдан дагамаар, даган баясмаар; заразительный пример дууриалтай жишээ.

ЗАРАЗИ'ТЬ, -ажу, -азишь; -ажённный (-ён, -ена); сов., кого-что чем. 1. (хүнд) халдаах; заразить гриппом хүнд томуу халдаах; 2. татах, татан оруулах, дагуулах; заразить всех своим veselьем бүгдийг хөгжөөндөө татан оруулах.

ЗАРАЗИ'ТЬСЯ, -ажусь, -азишья; сов., чем. 1. (өөртөө) халдаах, халдах, халдварлах; заразиться гриппом өөртөө томуу халдаах; 2. автах, татагдах, татагдан орох, дагах; заразиться veselьем хөгжөөн наргианд татагдах.

ЗАРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. халдварт, халдвартай; заразная болезнь халдварт өвчин.

ЗАРАНЕЕ, нареч. урьдаас, эртнээс; радоваться **заранее** урьдаас баясах; с **заранее** обдуманном намерением зориуд урьдаас бодож.

ЗАРАПОРТОВАТЬСЯ, -туюсь, -туешься; сов. (разг. ирон.). дэгсдүүлэх, дэгс ярих.

ЗАРАСТАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАРАСТИ**, -ту, -тешь; -рос, -ла, сов. өвс ногоонд дарагдах, хучигдах, битүүрэх, эдгэрэх; зараста мхом хөвдөнд дарагдах.

ЗАРВАТЬСЯ, -вусь, -вдешься; -ался, -алась; сов. (разг. неодобр.). даврах, хэтрэх, хэт загнах, гоодрох; зарваться в своих требованиях шаард шаардсаар гоодрох.

ЗАРДЕТЬСЯ, -еюсь, -еешься; сов. улайх; улалзах, час улаан болох; девушка зарделась хүүхний нүүр улайв.

ЗАРЕВЕТЬ, -ву, -вдешь; сов. 1. урхирч эхлэх, орлиж эхлэх, урамдаж эхлэх, урхирах, урамдах, орилох; заревел бык бух урамдав; 2. орилох, орилоон болох, бархирах.

ЗАРЕВО, -а, ср. туяа, гэгээ; зарево заката шингэх нарны туяа.

ЗАРЕГИСТРИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. бүртгэх, тэмдэглэх, данслах.

ЗАРЕГИСТРИРОВАТЬСЯ, -руюсь; -руешься; сов. 1. бүртгүүлэх, тэмдэглүүлэх, данслуулах; 2. бүртгэгдэх, тэмдэглэгдэх, данслагдах.

ЗАРЕЗ, -а, м. (разг.). яах ч аргагүй, хэцүүдэх; без денег **зарез** мөнгөгүй яах ч аргагүй; до **зарезу** яах ч аргагүй; до **зарезу** нужно яах ч аргагүй хэрэгтэй.

ЗАРЕЗАТЬ, -режу, -режешь; сов. 1. алах, төгөөрөх, гаргах; **зарезать** овцу хонь төгөөрөх; 2. барих; волк **зарезал** тёлөнка чоно тугал барьчихжээ; ☆ без ножа **зарезать** кутгагүй алах, сүйд хийх.

ЗАРЕЗАТЬСЯ, -ежусь, -ежешься; сов. (разг.). хо олойгоо огтолж үхэх.

ЗАРЕКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (-гүй гэж) ам алдах, амлах, ам өчиг өгөх.

ЗАРЕКОМЕНДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; сов.: **зареккомендовать** себя -аа (-ээ, -оо, -өө) үзүүлэх; **зареккомендовать** себя честным человеком шударгыгаа үзүүлэх.

ЗАРЕЧЬЕ, -я, ср. голын цаад тал, голын цаад бие.

ЗАРЕЧЬСЯ, -екусь, -ечдешься, -екутся; -экся, -еклась; сов. (разг.). (-гүй гэж) ам алдах, амлах, ам өчиг өгөх; **заречься** пить вино архи уухгүй гэж амлах.

ЗАРЖАВЕТЬ, -еет; сов. зэврэх, зэв болох, зэвд идэгдэх; нож **заржавел** хутга зэвэрчээ.

ЗАРЖАВЛЕННЫЙ, -ая, -ое. зэвэрсэн, зэв болсон, зэвд идэгдсэн; **заржавленный** нож зэвэрсэн хутга.

ЗАРЖАТЬ, -жу, -ждешь; сов. янцгааж эхлэх, янцгаах; лошадь **заржала** морь янцгаалаа.

ЗАРИСОВАТЬ, -сую, -суюшь; -ованный; сов., **кого-что**. зурж авах, зурах; **зарисовать** что-либо с натуры биеийг нь харж зурах.

ЗАРИСОВКА, -и, ж. 1. зурах; 2. зураг.

ЗАРИСОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зурж авах, зурах.

ЗАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов., **на кого-что** (прост.). шунах, хорхойтох; **зариться** на чужое добро хүний юманд шунах.

ЗАРИЦА, -и, ж. гялбаа.

ЗАРОВНЯТЬ, -яю, -яешь; -овненный; сов., **что**. тэгшлэх, тэгшитгэх, булж тэгшлэх; **заровнять** выбоины на дороге замын хонхор цонхрыг тэгшлэх.

ЗАРОДИТЬ, -ожу, -одишь; -ожденный (-эн, -ена); сов., **кого-что**, төрүүлэх, үүсгэх, гаргах; **зародить** подозрение сэжиг төрүүлэх.

ЗАРОДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -одится; сов. 1. амьдарч эхлэх; 2. үүсэх, төрөх; **зародилась** идея санаа төрөв.

ЗАРОДЫШ, -а, м. 1. үр, хөврөл, үр хөрөнгө; 2. эх, эх үүсвэр.

ЗАРОЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. төрүүлэх, үүсгэх, гаргах.

ЗАРОЖДАТЬСЯ, -аюсь; несов. 1. амьдарч эхлэх; 2. үүсэх, төрөх.

ЗАРОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. төрөх; 2. үүсэх, төрөх, үүсэл.

ЗАРОК, -а, м. (-гүй гэсэн) ам өчиг; **дать зарок** (-гүй гэж) ам өчиг өгөх; **взять зарок** с кого-либо хүнээс (-гүй гэсэн) ам өчгий нь авах.

ЗАРОНИТЬ, -оно, -онишь; -онный (-эн, -ена); сов., **что**. 1. унагаах, алдах; **заронить** искру в сено өвсөнд гал алдах; 2. төрүүлэх, үүсгэх; **заронить** сомнения тээнэгэлзэл төрүүлэх.

ЗАРОСЛЬ, -и, ж. ширэнгэ, шугуй, төгөл; **заросли** тростника хулсан ширэнгэ; **заросль** ивняка бургасны шугуй; камышовые **заросли** шагшуурга.

ЗАРПЛАТА, -ы, ж. (разг.). (**заработная плата**) цалин, ажлын хөлс.

ЗАРУБАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. цавчиж алах; 2. хэрчлээ гаргах, хэрчлэх.

ЗАРУБЕЖНЫЙ, -ая, -ое. хилийн чанадахь, гадаадын, гадаад; **зарубежная** пресса гадаадын хэвлэл.

ЗАРУБИТЬ, -ублю, -убишь; -убленный; сов., **кого-что**. 1. цавчиж алах; **зарубить** топором сүхээр цавчиж алах; 2. хэрчлээс гаргах, хэрчлээслэх, хэрчлэх; ☆ **зарубить** себе на носу цээжиндээ хадах ойндoo тогтоох.

ЗАРУБКА, -и, ж. 1. хэрчлээ гаргах; 2. хэрчлээс, хэрчлээ.

ЗАРУБЦЕВАТЬСЯ, -цуется; сов., **ЗАРУБЦОВЫВАТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -ается; несов. аних, сорвитож өдгэх, сорвитох; рана **зарубцевалась** шарх анив.

ЗАРУМЯНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. улайглах.

ЗАРУМЯНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. 1. улайх; **зарумяниться** от стыда ичиж улайх; 2. хайрагдах; пироги **зарумянились** бялуу хайрагджээ.

ЗАРУЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ЗАРУЧИТЬСЯ**, -учусь, -учишься; сов., **чем**. лавлаж авах, мэдэж авах, олж авах; **заручиться** чьим-либо согласием зөвшөөрөхийг лавлаж авах.

ЗАРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. булах, зоох.

ЗАРЫВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; несов. даврах, хэтрэх, нэт загнах, гоодрох.

ЗАРЫВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. 1. буулагдах; 2. шургах, нүүрээ бууруулах.

ЗАРЫДАТЬ, -аю, -аешь; сов. цухиран ухилж эхлэх, цурхиран ухилах.

ЗАРЫТЬ, -рою, -роешь; -ытый; сов., **кого-что**. булах, зоох; **зарыть** в землю газар булах; ☆ **зарыть** талант в землю авьяас билгээ үхүүлэх.

ЗАРЫТЬСЯ, -роюсь, -роешься, сов. 1. буулагдах; 2. шургах, нүүрээ бууруулах; **зарыться** в одеяло хөнжилдөө шургах; ☆ **зарыться** в книгах номоос салахгүй байх.

ЗАРЫЧАТЬ, -чу, -чишь; сов. архирч эхлэх, хүрхэрч эхлэх, архирах, хүрэрэх.

ЗАРИ, -и, *вин, зарю и зорю, ж.*: *заря, зорь, ж. (зори)* 1. үүр, үүр гийх, үүр цайх, үүрийн туяа, гэгээ; утренняя заря үүрийн туяа; вечерняя заря үхшийн туяа; заря погасла үдшийн гэгээ тасарлаа; заря занмагтса үүр гэгээрч байна, үүр харагдаж байна; встать на заре үүрээр босох, үүрийн хараагаар босох; ни өнгөт ни заря хар үүрээр, үүрийн харанхуйгаар; 2. үүр гийх үе, эхлэх үе, буй болох үе, эх; на заре свободы эрх чөлөөний үүр гийх үед; 3. бүрээ; бить зарю, играть зорю бүрээ татах.

ЗАРЯБИТЬ, -ит, *безл.*, *сов.* эрэлжилж эхлэх, эрэлжлэх; у меня зарыбило в глаза нүд эрэлжлэв.

ЗАРЯД, -а, *м.* 1. цэнэг, сүм; ружейный заряд бууны сүм; 2. цэнэг, цахилгаан; положительный заряд өөрөг цэнэг, эерэх цахилгаан; отрицательный заряд сөрөг цэнэг, сөрөх цахилгаан.

ЗАРЯДИТЬ I, -яжу, -ядишь; *яженимый (-ен, -ена)* и *яженый; сов.*, *что* I. цэнэглэх, сумлах; зарядить винтовку винтоу сумлах; 2. цэнэглэх, зай хураалгах; зарядить батарею батарей цэнэглэх.

ЗАРЯДИТЬ II, -яжу, -ядишь; *сов.*, *в непр.* и *что (раде.)*. 1. дандалгах, давтаг болох, -даг (-дэг -дог, -дөг) болох; зарядия одно и то же нэгжүм давтаг болох; 2. зүсрэх; дождь зарядил обрво зүсрэх.

ЗАРЯДИТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; *сов.* 1. цэнэглэгдэх; сумлагдах; 2. цэнэглэгдэх, зай хураагдах; хүч авах, хүч хураах; зарядиться на дорогу яманд явахаар хүч хураах.

ЗАРЯДКА, -а, *ж.* 1. цэнэглэх; зарядка аккумулятора аккумулятора цэнэглэх; 2. биеийн тамир; утренняя зарядка өглөөний биеийн тамир.

ЗАРЯДНЫЙ, -ая, -ов. сумны; зарядный шикк сумны хайрцаг.

ЗАРЯЖАНИЕ, -я, *ср.* цэнэглэх, сумлах, цэнэглэлт, сумлалт.

ЗАРЯЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. цэнэглэх, сумлах, 2. цэнэглэх, зай хураалгах.

ЗАРЯЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. цэнэглэгдэх, сумлагдах; 2. цэнэглэгдэх, зай хураах, 3. хүч авах, хүч хураах.

ЗАРЯЖЕННЫЙ, **ЗАРЯЖЕННЫЙ**, -ая, -ов; *ж.* -аю, дэнэгтэй, сумтай.

ЗАСАДА, -ы, *ж.* бүгэх, бүгсэн газар, бүгсгээд, бүгүүд, устронть авсаду (хүн) бүгүүгээ, бүтээ; по-насть в засаду бүгэгээд дээр орчих.

ЗАСАДИТЬ, -ажу, -адишь; *ж.* *женимый; сов.*, *кого-что.*, **ЗАСАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. суулгах, тарих; засаждать грады картофолем ногооны дайанд төмө суулгах; 2. шигтгэх, зовх, хятгах, шаах; засаждать топор в брвино сүхэй гуалинд зовх; 3. суулагдах, суулгаж хийлгэх; засаждать на работу суулгаж ажил хийлгэх;

ЗАСАЖИВАТЬСЯ I, -ажусь, -адишься; *несов.* 1. удаа суух, удаа сууж хийх, эрэлдээ суух; 2. удаа суух, удаа байх.

ЗАСАЖИВАТЬСЯ II, -ажусь; *несов.* суулагдах.

ЗАСАЛЕННЫЙ, -ая, -ов. тов болгоови, товодсон. даг болсон, дагтсан, хиртсэн.

ЗАСАЛИВАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.*, *что.* тов болгох, тосдох, даг болгох, дагтуулах, хиртүүлэх.

ЗАСАЛИВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* *что.* давсанд дарах, давслах.

ЗАСАЛИВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *несов.* тов болгох, даг болох, дагтгай, хиртэх.

ЗАСАЛИВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *несов.* давсанд дарагдах, давслагдэх.

ЗАСАЛИТЬ, -лю, -лишь; *ж.* *женимый; сов.* тов болгох, тосдох, даг болгох, дагтуулах, хиртүүлэх; за-

салить рукав пиджака пиджакныхаа ханууг тос болгох.

ЗАСАЛИТЬСЯ, -люсь, -лешься; *сов.* тов болгох, даг болох, дагтгах, хиртэх.

ЗАСАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. хөхөж эхлэх, хөхөж; 2. сорох, татах; шингээх, шигдүүлэх; 3. үлгэж хатаах, үлгээсээр тэнхээдүүлэх.

ЗАСАХАРИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* чихэрлэх.

ЗАСАХАРИВАТЬСЯ, -аюсь; *несов.* чихэрлэх, чихэрлэг болох.

ЗАСАХАРИТЬ, -рю, -ришь; *ренный; сов.*, *что.* чихэрлэх; засахарить фрукты жимс чихэрлэх.

ЗАСАХАРИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -итсь; *сов.* чихэрлэх, чихэрлэг болох; мёд засахарился бал чихэртжээ.

ЗАСВЕРКАТЬ, I и 2 л. не употр., -ает; *сов.* гялалзах эхлэх, гялалзах, гялтганах, яралзах.

ЗАСВЕТИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -зветитсь; *сов.* гэрэл гаргах, гэрэлтэх, гялалзах; засветились над головой звезды дээр бд гялалзав; глаза засветились радостью байрдаж нүд нь гялалзав.

ЗАСВЕТИТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гэгээтэй, гэрэлтэй байхад явах.

ЗАСВИДЕТЕЛЬСТВОВАТЬ, -тую; *что-что.* 1. батлах, нутлах, гэрчлэх, батлагдах, нутлагдах, гэрчлэгдэх; я могу засвидетельствовать, что... тэдгийг би батална; 2. батлах; засвидетельствовать подпись гэрн үсгийг батлах.

ЗАСВИСТАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* засвистать тарих, тарихаа; 2. тарьсан үр тариа; 3. тарьсан газар.

ЗАСЕВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тарих, тарихаа.

ЗАСЕВАТЬСЯ, -ажусь; *несов.* тарихдах.

ЗАСЕДАНЬЕ, -я, *ср.* хурал; закрьть заседание заседание хурал хаах; открыть заседание хурал - нээх; пленарное заседание бүгд хурал; заседание Президиума тэргүүлэгчдийн хурал; научное заседание эрдэм шинжилгээний хурал.

ЗАСЕДАТЕЛЬ, -я, *м.* төлөөлөгч; народный заседатель ардын төлөөлөгч.

ЗАСЕДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хуралдах, хуралд суух, хурал хийх.

ЗАСЕИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тарих; тарихлах.

ЗАСЕИВАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -етсь; *несов.* тарихдах.

ЗАСЕКА, -и, *ж.* 1. модь нь огтолсон газар; 2. мод унагсан халт.

ЗАСЕКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. үхтэл гуяах, жанжийг явах; 2. хэрчлээлэх, хэрчлээсэн тэмдэглэх 3. тэмдэглэх, тэмдэглэж авах.

ЗАСЕКРЕТИТЬ, -речу, -ретишь; *ж.* *женимый; сов.*

ЗАСЕКРЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что.* 1. нууцлах, нууц болгох; засекретить документ баримт бичгийг нууцлах; 2. нууцыг үзэхийг зөвшөөрөх, нууц ажилд оруулах; засекретить работника ажилтныг нууц ажилд оруулах.

ЗАСЕЛЕНИЕ, -я, *ср.* хүнтэй болгох, хүн амтай болох.

ЗАСЕЛЕННОСТЬ, -и, *ж.* хүнтэй байх, хүн амтай байх.

ЗАСЕЛЕННЫЙ, -ая, -ов; 1. хүнтэй, хүн амтай; густо заселенный край олон хүн суусан нутаг; 2. хүн суудаг, хүнтэй, айл орсон.

ЗАСЕЛИТЬ, -лю, -лишь; *ж.* *женимый (-ен, -ена); сов.*, *что.*, **ЗАСЕЛЯТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. оруулах, нүүлгэж суулгах, хүнтэй болгох, хүн амтай болгох, нутаглуулах; заселить новый дом рибочими шинэ байшинд ажилчид оруулах; 2. орох, нүүж суух, эзэн суух, нутагдах.

ЗАСЕ'СТЬ, -сяду, -сядешь; -сёл; -сядь; сов. 1. удтал суух, удтал сууж хийх, оролдож суух; **засесть за работу** ажл оролдож суух, удтал сууж ажл хийх; 2. удаан суух, удаан байх; **засесть дома** гэртээ удаан суух, 3. үлдэх, зоогдох, төгдлэх; пуля засела в ногу хөлд нь сум зоогджээ; * **засесть в голове** сэтгэлд нь хадагдай.

ЗАСЕ'ЧКА, -и, ж. (спец.). 1. хэрчлээсний тэмдэг, 2. тэмдэглэх; **засечка времени** цаг тэмдэглэх; 3. морины хөлөө өшиглөсөн шарх.

ЗАСЕ'ЧЬ -еку, -еешь, -екут; -ек, -ля; ченный (-ен, -ена) и -сеченный, сов., кого-что. 1. үхтэл гуядах, жанчиж алах; **засечь рогатки** гуйвангаар үхтэл гуядах; 2. хэрчлээснээ, хэрчлээсн тэмдэглэх; 3. тэмдэглэх, тэмдэглэж авах; **засечь время** цаг тэмдэглэх.

ЗАСЕ'ЯТЬ, -ею, -ешь; -янный; сов., что. тарих, тариалах; **засеять поле** биеом тариалангийн талбарт овьёос тарих.

ЗАСИДЕ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -дит; -иженный; сов., что. баас болгох, муухай болгох; мухи засидели стекла янз цонхны шил муухай болгочижээ.

ЗАСИДЕ'ТЬСЯ, -ижувь, -ибивься; сов. удтал суучих, удчих; **засидеться в гостях** зочинж удаан суучих; **засидеться за работой** ажл хийсээр удчих.

ЗАСИ'ЖИВАТЬСЯ I, -аюсь, несов. баас болгох, муухай болгох.

ЗАСИ'ЖИВАТЬСЯ II, -аюсь; -аешься; несов. удтал суучих, удчих.

ЗАСИЛОСОВА'ТЬ, -сую, -суешь; -ованный; сов. даршлах.

ЗАСИ'ЛЫЕ, -я, ср. түрэмгий нөлөө.

ЗАСИНЕ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -ет; сов. хөхрч эхлэх, хөхрөх харагдах, хөхрөх; **вдали** засинело море алсад тэнгис ихрөн харагдав.

ЗАСИЯ'ТЬ, -яю, -яешь; сов. 1. туяарч эхлэх, гялалзаж эхлэх, туяарч, гялалзах; 2. гийх, туяаран мандах, гялалзан харагдах.

ЗАСКАКА'ТЬ, -скачу, -скачешь; сов. дэвхцэж эхлэх, дэвхцэх; **заскакать от радости** баярлан дэвхцэх.

ЗАСКИРДОВА'ТЬ, -бую, -бужешь; -ованный; сов. помогдох; **заскирдовать** скошенный хлеб хадган тариа помогдох.

ЗАСКО'К, -а, м. (разг. неодобр.). солино, солистой юм **заскони** в рассуждениях зүгээр ярьж байгаад солистой юм хэлчих.

ЗАСКОРУ'ЗЛЫЙ, -ая, -ба (разг.). ширүүн болсон, сайртсан, бархгар болсон; **заскорузлая** кожа ширүүн болсон арьс.

ЗАСКОРУ'ЗНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (разг.). ширүүн болох, сайртах.

ЗАСКРЕЖЕТА'ТЬ, -жещу, -жещешь; сов. хавирч эхлэх, хавирах; **заскрежетать** зубами шүдээ хавирах.

ЗАСКРЕСТИ'СЬ, -ребусь, -ребьсья; -ребья, -реблась; сов. торжигнуулж эхлэх, шаржигнуулж эхлэх, хоржигнуулж эхлэх, торжигнуулах, шаржигнуулах, хоржигнуулах; **заскреблась** мышь хулгана юм торжигнуулав.

ЗАСКРИПЕ'ТЬ, -ляю, -пишь; сов. чакхарч эхлэх, чакхнаж эхлэх шахижаж эхлэх, чакрах, чакнах, шахинах; **заскрипела** дверь хаалга чакрав.

ЗАСЛА'ТЬ, -зашлю, -зашлешь; **засланный**; сов., кого-что. 1. явуулах, ялгэх; 2. явуулах, тавих; **заслать шпиона** тагнуул тавих.

ЗАСЛЕЗИ'ТЬСЯ, -заслезится; сов. нулимстаж эхлэх, нулимстах; **глаза** заслезнились нүд нулимстав.

ЗАСЛО'Н, -а, м. хаалгач карт.

ЗАСЛОНИ'ТЬ, -ню, -нишь; **заслонный** (-ен, -ена); сов., кого-что. 1. халхлах, таглах, харанхуйлах; **туча** заслонила солнце үүл нар халхлав; 2. халхлах, таглах, хаах; **заслонить** лицо от удара цохилоор нүүрээ халхдах.

ЗАСЛОНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишья; **засно**; сов. 1. халхлагдах, таглагдах, цаагуур орох; 2. (өөрийгөө) халхлах, таглах, хаах.

ЗАСЛО'НКА, -и, ж. (пейшингийн) хаалга; **засно** печь заслонкой пейшингийн хаалга хаах.

ЗАСЛО'НЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. халхлах, таглах, харанхуйлах; 2. халхлах, таглах, хаах.

ЗАСЛО'НЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. халхлагдах, таглагдах; цаагуур орох; 2. (өөрийгөө) халхлах, таглах, хаах.

ЗАСЛУ'ТА, -и, ж. гавьяа, гавьяа зүтгэл, ач гавьяа; **великая** заслуга их гавьяа, үлэмж гавьяа; **ставить** себе в заслугу өөрийн гавьяа болгох; **иметь большие заслуги** перед отечеством эх орондоо их гавьяа байгуулах.

ЗАСЛУ'ЖЕНО, нареч. гавьяагаараа, гавьяа зүтгэлээрээ, зүй ёсоор; **заслуженно** наказан зүй ёсоор шийтгүүлэв.

ЗАСЛУ'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гавьяат (тай); **заслуженный** деятель-науни шинжилж ухсайн гавьяат зүтгэлтэн; **заслуженный** артист гавьяат жүжигчин; 2. зүй ёсны; **заслуженная** похвала зүй ёсны магтаал.

ЗАСЛУ'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хүртэж чадах, хүртэх, олж чадах, олох; 2. -тай (-той, -той) байх, зохих; **эта книга** заслуживает похвалы өнө номыг магтвал зөхино.

ЗАСЛУ'ЖИ'ТЬ, -ужу, -ужешь; -уженный; сов., что, хүртэж чадах, хүртэх, олж чадах, олох; **заслужить** награду шагнал хүртэх; **заслужить** доверие итгэл олж чадах.

ЗАСЛУ'ШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. сонсох; **заслужать** отчет тайлан сонсох.

ЗАСЛУ'ШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., чем. баядан чагнах, сонирхон сонсох; **заслужаться** музыкой хөгжим баядан чагнах.

ЗАСЛУ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. сонсох.

ЗАСЛУ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. баядан чагнах, сонирхон сонсох.

ЗАСЛУ'ШАТЬ, -шу, -шишь; сов., что. 1. сонсох, дуулах; **заслушать** чей-либо голос хүний дуу сонсох; 2. авах; **заслушать** вапач үнэр авах.

ЗАСМА'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. 1. давирхайдах, давирхай түрхэх; 2. давирхайдах, давирхай болгох.

ЗАСМА'ТРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, несов. нүд шилжилгүй харах, сонирхон харах.

ЗАСМЕЯ'ТЬ, -яю, -еешь; -еянный; сов., кого-что (разг.). элэгдэх, шөөлөх.

ЗАСМЕЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -еешься; сов. нээж эхлэх, нээчих.

ЗАСМОЛИ'ТЬ, -аю, -аешь; -аленный (-ен, -ена); сов., что. 1. давирхайдах, давирхай, түрхэх; 2. давирхайдах, давирхай болгох.

ЗАСМОТРЕ'ТЬСЯ, -отрюсь, -отришья; сов., на кого-что. нүд шилжилгүй харах, сонирхон харах.

ЗАСНУ'ТЬ, -ну, -нешь; сов. унтах, утчих; * **заснуть** вечным сном мөнх нойрох.

ЗАСНЯ'ТЬ, -ниму, -нимаешь; -ятый (-ят, -ята, -ята); сов., кого-что (спец.). (зурвас) авах.

ЗАСО'В, -а, м. оньс, хөшүүр, үтгээ; **засов** втабон өнрө өнрөх; **засовать** на засов гүгжих.

ЗАСО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хийх, гудрах, шургуулах, хачуулах.

ЗАСОЛ, -а, м. 1. давслах; 2. давсагсан юм; вкусовой засол огурцов сайхан давсагсан өргөст хэмх.

ЗАСОЛЕНИЕ, -я, ср. (спец.); засоление почвы газрын хөрс хужиртах.

ЗАСОЛИТЬ, -солю, -солишь; сов. давсанд дарах, давслах; засолить грибы мөөг давсанд дарах; засолить огурцы өргөст хэмх давслах.

ЗАСОЛКА, -и, ж. давслах, давслалт.

ЗАСОРЕНИЕ, -я, ср. бөглөрөх, тагларах, тагжрах, бохиртох; засорение канализации гаргуул суваг бохиртох.

ЗАСОРИТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что. 1. хог болгох, хог тарих, хог буртаг болгох; засорить пол шал дээр хог болгох; 2. юм оруулах, бохиртуулах; 3. бузарлах, дүүргэх.

ЗАСОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. бөглөрөх, тагларах, тагжрах, бохиртох.

ЗАСОСАТЬ, -осу, -осѣшь; -осѣнный; сов., кого-что. 1. хөхөж эхлэх, хөхөх; 2. сорох, татах, шингээх, шигдүүлэх; 3. үлгэж хатаах, үлгэсээр тэнхэлдүүлэх.

ЗАСОХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. хатах, гандах; цветы засохли цэцэг гандав.

ЗАСОХШИЙ, -ая, -ое. хатсан, гандсан.

ЗАСПАННЫЙ, -ая, -ее. нойрмог; заспанный вид нойрмог байдал.

ЗАСПАТЬСЯ, -плюсь, -пьюсь; -ался, -алась, -алось; сов. (разг.). унтаж унтчих, ногоортлоо унтах.

ЗАСПИРОВАТЬ, -тую, -тнешь; -ованный; сов., что. спиртэд хийх.

ЗАСПОРИТЬ, -рю, -ришь; сов. маргаж эхлэх, маргах.

ЗАСТАВА, -ы, ж. 1. боомт; 2. харуулын цэрэг.

ЗАСТАВАТЬ, -таю, -тайшь; -тавай; -тавая; несов., кого-что. дайралдах, тохиолдох, уулзах, дээр нь орох.

ЗАСТАВИТЬ I, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. 1. дүүрэн тавих, дүүргэх; заставить комнату мебелью тасалгаага тавилаар дүүргэх; 2. халхлан тавих, халхлах; заставить дверь шкафом хаалгаа халхлан шүүгээ тавих.

ЗАСТАВИТЬ II, -влю, -вишь; сов., кого-что с неопр. уулах. (-үүлэх), -лгах (-лгэх, -лгох, -лгөх), гах (-гэх, -гох, -гөх), -аах (-ээх, -өөх, -өөх), албадан уулах, албадах; заставить замолчать дуугүй болгох; заставить отвечать албадан харну хэлүүлэх, хариулуулах; ☆ не заставить себя ждать хүлээлгэхгүй, дор нь хийх, санаагаараа хийх; не заставить просить себя гуйлгалгүй хийх, хэлэнгүүт кийгээд өгөх.

ЗАСТАВКА, -и, ж. чимэг зураг, угалз.

ЗАСТАВЛЯТЬ I, -яю, -яешь; несов. 1. дүүрэн тавих, дүүргэх; 2. халхлан тавих, халхлах.

ЗАСТАВЛЯТЬ II, -яю, -яешь; несов. уулах, (-үүлэх), -лгах (-лгэх, -лгох, -лгөх), -гах (-гэх, -гох, -гөх), -аах (-ээх, -өөх, -өөх), албадан уулгах, албадах.

ЗАСТАВЛЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. бохирдох, чилэх; 2. муудах, гутах, гашлах; 3. удаан зогсох.

ЗАСТАРЕЛЫЙ, -ая, -ое. архаг, хуучин; застарелый ревматизм архаг шархираа, хуучин хэрэх өвчин.

ЗАСТАТЬ, -ану, -анешь; -ань; сов., кого-что. дайралдах, тохиолдох, уулзах, дээр нь орох; не застать дома гэрт нь эс дайралдах; застать за работой ажил хийж байхад нь тохиолдох; застать отца в живых өчигдээ амьдад нь уулзах.

ЗАСТЕГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. товчлох, дэгээдэх, чагтлах.

ЗАСТЕГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. товчлох. **ЗАСТЕГНУТЬ**, --ну, -нешь; -тѣнутый; сов., что. товчлох, дэгээдэх, чагтлах; застегнуть пальто пальто товчлох.

ЗАСТЕГНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. товчлох; застегнуться на все пуговицы бүх товчоо товчлох.

ЗАСТЕЖКА, -и, ж. шилбэ, бүч, гох.

ЗАСТЕКЛИТЬ, -лю, -лишь; -лѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что., **ЗАСТЕКЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. шиллэх, шил хийх; застеклить окна цонх шиллэх.

ЗАСТЕЛИТЬ, -телю, -телишь; застланный и (прост.) застеленный; сов., что. дэвсэх, дэлгэх, бүтээх, хучих.

ЗАСТЕНОК, -нка, м. эрүүгийн газар.

ЗАСТЕПЧИВОСТЬ, -и, ж. ичимтгий (байх), ичимхий зан.

ЗАСТЕПЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. ичимтгий, ичимхий. **ЗАСТИГАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ЗАСТИГНУТЬ**, -игну, -игнешь; -иг, -игла; -игнутый; сов., кого-что. гэнэт барих, дайрах, цохлуулах; застигла гроза ширүүн бороо дайрав, ширүүн бороонд цохуулав.

ЗАСТИЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дэвсэх, дэлгэх, бүтээх, бүрэх, хучих; 2. бүрхэх, таглах, халхлах. **ЗАСТИРАНИЙ**, -ая, -ое. 1. угаасан, угааж арилгасан; 2. угааж муудуулсан, үжиртэл нь угаасан.

ЗАСТИРАТЬ, -аю, -аешь; -иранный; сов., что. 1. угаах, угааж арилгах; застирать пятно на платье хувцасны толбо угааж арилгах; 2. угааж муудуулах, үжиртэл нь угаах.

ЗАСТИЧЬ и **ЗАСТИГНУТЬ**, -игну, -игнешь; -иг, -игла; -игнутый; сов., кого-что. гэнэт барих, дээр нь орох, дайрах; застичь на месте преступления хэрэг өдүүлсэн газар нь гэнэт барих.

ЗАСТЛАТЬ и **ЗАСТЕЛИТЬ**, -телю, -телишь; -застланный и (прост.) застеленный; сов., что. 1. дэвсэх, дэлгэх, бүтээх, хучих; застлать под ковром шал дээр хивс дэвсэх; 2. бүрхэх, таглах, халхлах; дым застлал небо утаа тэнгэр бүрхэв; слезы застлали глаза нулимс нүд бүрхлээ.

ЗАСТЛАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -телется; сов. бүрхэгдэх, таглагдах, халхлагдах; небо застлалось тучами тэнгэр бүрхлээ.

ЗАСТОЙ, -я, м. зогсонги байх, тогтонги байдал; застой в делах ажил хэрэг зогсонги байх; застой промышленности в странах капитала хөрөнгөтөн орны аж үйлдвэрийн тогтонги байдал.

ЗАСТОЙНЫЙ, -ая, -ое. зогсонги, тогтонги; застойное состояние тогтонги байдал.

ЗАСТОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дайлаганы, зоогийн, сархдын; застольная беседа дайлаганы яриа, зоогийн яриа; застольная песня сархдын дуу.

ЗАСТОНАТЬ, -ону, -онешь; сов. ёлж эхлэх, ёлох; застонать от боли өвдөж ёлох.

ЗАСТОПРИВАТЬ, -аж, -аешь; несов., что. зогсоох, ажиллахы нь болиулах.

ЗАСТОПРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. зогсоох, ажиллахаа болих.

ЗАСТОПРИТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный; сов. зогсоох, ажиллахы нь болиулах.

ЗАСТОПРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; сов. зогсоох, ажиллахаа болих.

ЗАСТОЯТЬСЯ, -оюсь, -ошья; сов. 1. бохирдох, чилэх; 2. муудах, гутах, гашлах; вода застоялась ус гутжээ; 3. удаан зогсох; я застоялся с примателем би найзтайгаа удаан зогсов.

ЗАСТРА'ИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что*. дүүрэн барих, барилга барих.

ЗАСТРА'ИВАТЬСЯ, -ається; *несов.* дүүрэн барилга болох, баригдах.

ЗАСТРАХО'ВАННИЙ, -ая, -ое. даатгасан; застрахованное имущество даатгасан хөрөнгө.

ЗАСТРАХОВА'ТЬ, -страхую, -страхуешь; *сов.* 1. даатгах; застраховать свой дом гэрээ даатгах; застраховать жизнь биеэ даатгах; 2. хамгаалах, халцайлах, сэргийлэх.

ЗАСТРАХОВА'ТЬСЯ, -страхуюсь, -страхуешься; *сов.* 1. биеэ даатгах; 2. өөрийгөө хамгаалах, хаацайлах, сэргийлэх.

ЗАСТРАХО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что*. 1. даатгах; 2. хамгаалах, хаацайлах, сэргийлэх.

ЗАСТРАХО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. биеэ даатгах; 2. өөрийгөө хамгаалах, хаацайлах, сэргийлэх.

ЗАСТРЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* суух, гацах, тээглэх, хөндөлдөх, хадуух, хавчуулах.

ЗАСТРЕЛИ'ТЬ, -елю, -елишь; -еленный; *сов.*, *кого-что*. буудан алах, буудчих.

ЗАСТРЕЛИ'ТЬСЯ, -елюсь, -елишься; *возвр.* биеэ буудаж алах, өөрийгөө буудах.

ЗАСТРЕ'ЛЫЩИК, -а, *м.* үүсгэгч, эхлэгч, өдөөгч; застрельщики социалистического соревнования социалист уралдааны үүсгэгчид.

ЗАСТРЕ'ЛЫЩИЦА, -ы, *ж.* үүсгэгч эмэгтэй, эхлэгч эмэгтэй, өдөөгч эмэгтэй.

ЗАСТРО'ИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; *сов.*, *что*. дүүрэн барих, барилга барих; застроить пустырь сул газар барилга барих.

ЗАСТРО'ИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -оится; *сов.* дүүрэн барилга болох, баригдах; город застроился хот дүүрэн барилга болов.

ЗАСТРО'ЙЩИК, -а, *м.* барилга баруулагч.

ЗАСТРО'ЙЩИЦА, -ы, *ж.* барилга баруулагч эмэгтэй, барилга баруулагч эхнэр.

ЗАСТРОЧИ'ТЬ I, -очу, -очишь; -оченный (-эн, -ена) и -оченный; *сов.* 1. нарийсган оёх; 2. татлан эхлэх, хурдан бичих, таталгах.

ЗАСТРОЧИ'ТЬ II, -очу, -очишь; -оченный (-эн, -ена) и -оченный; *сов.*, *что*. тачигнаж эхлэх, тачигнатал буудах, тачигнаж; застрожил пулемёт пулемёт тачигнаж эхлэв.

ЗАСТРУИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.* гожгодож эхлэх, гожгонож эхлэх, гожгодох, гожгонох, годхийн урсах.

ЗАСТРЯ'ТЬ, -яю, -яешь; -янь; *сов.* суух, хацах, тээглэх, хөндөлдөх, хавчуулах; застрять в грязи шаварт суух; застрять в горле хоолойд тээглэх, горойх; застрять в гостях айлчлаад алга болох.

ЗА'СТУП, -а, *м.* төмөр хүрээ.

ЗАСТУПА'ТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* орлох, болох.

ЗАСТУПА'ТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* халан авах, хүлээн авах.

ЗАСТУПА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* өмгөөлөх, өмөөрөх, хаацайлах.

ЗАСТУПИ'ТЬ I, -уплю, -упишь; *сов.*, *кого-что кому (прост.)*. орлох, болох; заступить место отца сироте өнчин хүний эгийг орлох, өнчин хүнд эцэг болох.

ЗАСТУПИ'ТЬ II, -уплю, -упишь; *сов. (спец.)*. халан авах, хүлээн авах; заступить чье-либо место хүний байрыг халан авах.

ЗАСТУПИ'ТЬСЯ, -уплюсь, -упишься; *сов.*, *за кого-что*. өмгөөлөх, өмөөрөх, хаацайлах; заступиться за кого-либо хүнийг өмгөөлөх.

ЗАСТУ'ПНИК, -а, *м.* өмгөөлөгч, өмөөрөгч, хаацайлагч.

ЗАСТУ'ПНИЦА, -ы, *ж.* өмгөөлөгч эмэгтэй, өмөөрөгч эмэгтэй, хаацайлагч эмэгтэй.

ЗАСТУ'ПНИЧЕСТВО, -а, *ср.* өмгөөлөл, өмөөрөл, хаацайлал.

ЗАСТЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. царцах, хөрж өтгөрөх; 2. бээрэх, даарч хөших, хөрөх; 3. хөдлөхгүй болох, мэлрэх, бэгтрэх; 4. зогсонги болох, зогсох, унтрах.

ЗАСТЫДИ'ТЬ, -ыжу, -ыдишь; -ыжвнный (-эн, -ена); *сов.*, *кого-что (разг.)*. нцээх.

ЗАСТЫДИ'ТЬСЯ, -ыжусь, -ыдишься; *сов. (разг.)*. нчих.

ЗАСТЫ'ТЬ, и **ЗАСТЫ'НУТЬ**, -ыну, -ынешь; -ынь; *сов.* 1. царцах, хөрч өтгөрөх, хөрөх; жир застыл өөх царцах; 2. бээрэх, даарч хөших, хөрөх; руки на морозе застыли хүйтэнд гар бээрлээ; 3. хөдлөхгүй болох, мэлрэх, бэгтрэх; застыть от удивления гайхан мэлрэх; 4. зогсонги болох, зогсох, унтрах.

ЗАСУЕТИ'ТЬСЯ, -ечусь, -етишься; *сов.* үймцэж эхлэх, үймэлдэж эхлэх, үймцэх, үймэлдэх.

ЗАСУ'НУТЬ, -ну, -нешь; -утый; *сов.*, *что*. хийх, гудрах, хавчуулах, шургуулах; засунуть руку в карман гараа халаасандаа хийх.

ЗА'СУХА, -и, *ж.* ган, ган гачиг.

ЗАСУХОУСТО'ЙЧИВОСТЬ, -и, *ж.* ган тэсвэрлэх, ганд тэсвэртэй, ганд тэсдэг; засухоустойчивое растение ганд тэсдэг ургамал.

ЗАСУ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ЗАСУЧИ'ТЬ**, -учу, -учишь; -ученный; *сов.*, *что*. шамлах, шуух, сөхөх; засучить рукава ханцуй шамлах.

ЗАСУ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хатаах.

ЗАСУ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* хатах, хагдрах, можих.

ЗАСУШИ'ТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный; *сов.*, *кого-что*. хатаах, засушить цветок в книге номын завсар цэцэг хатаах.

ЗАСУШИ'ТЬСЯ, -ушусь, -ушишься; *сов.* хатах, хагдрах, можих.

ЗАСУ'ШЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. ган, гантай, гандуу, ганддаг; засушливое лето гантай зун; засушливая местность ганддаг газар.

ЗАСЧИТА'ТЬ, -аю, -аешь; -итанный; *сов.*, *что*.

ЗАСЧИ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тоолох, тооцох, тооцон авах, суулгах; засчитать полгода за год хагас жилийг жилд тоолох.

ЗАСЧИ'ТЫВАТЬСЯ, -ається; *несов.* тоологдох, тооцогдох.

ЗАСЫЛА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. явуулах, илгээх; 2. явуулах, тавих.

ЗАСЫ'ПАТЬ, -плю, -плешь -ыпь; -анный; *сов.*, *кого-что*. 1. булах, асгаж дүүргэх; засыпать яму нүх булах; 2. асгах, тарааж асгах, үрэх; засыпать стол мукой ширээн дээр гурил үрэх; 3. дарах, булах, дээр дээрээс нь өгөх, дээр дээрээс нь хаях; засыпать цветами цэцэг дээр дээрээс нь өгөх, цэцгээр булах; засыпать вопросами дээр дээрээс нь асуух; 4. үйх, орхих, хийх; засыпать чаю цай үйх; засыпать крупу в суп шөлөнд будаа орхих; 5. хийж өгөх, өгөх; засыпать овса лошади моринд овъёос өгөх.

ЗАСЫПА'ТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* унтах.

ЗАСЫПА'ТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* 1. булах, асгаж дүүргэх; 2. асгах, тарааж асгах, үрэх; 3. дарах, булах, дээр дээрээс нь өгөх, дээр дээрээс нь хаях; 4. үйх, орхих, хийх; 5. хийж өгөх, өгөх.

ЗАСЫ'ПАТЬСЯ, -плюсь, -плешься; -ыпьясь; *сов.*, **ЗАСЫПА'ТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. орох, шигэх; песок засыпался в туфли туфлид элс шигэв; 2. хучигдах, бүрхэгдэх, тараан асгах, дүүрэх; засыпаться до краев асгартал дүүрэх.

ЗАСЫПКА, -а, ж. булаах, асгах.
ЗАСЫХАТЬ, -аю, -аешь; несов. хатах, гандах.
ЗАТАЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. нууц, нуусан, нууцгай жадгалсан, дарсан; 2. нууц, далдын, нууц далдын; затаенные мечты далдын хүсэн; 3. нам, намжаасан, дарсан, барьсан, татсан; затаенным дыханним амьсгалаа намжааж, барьж; затаенный гөйөр нам ярна.
ЗАТАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАТАИТЬ**, -аю, -аешь; -айнный (-эн, -ена); сов. что. 1. нууц, нууц хаах, далдах, зангидах, өвөрлөх; затаить злобу өшөөгөө далдах, өшөө өвөрлөх; затаить несть ее зангидах; 2. намжаах, дараах, барьж, татах; затаить дыханне амьсгалаа намжааж, амьсгаагаа барьж.
ЗАТАЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. Шахмдаах, түлхэмдэх, шахалдаж гэмтээх, түлхэмдэж зөвсөх.
ЗАТАНЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. галлах, шүлээ; 2. галлаж эхлэх, түлж эхлэх.
ЗАТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гингээх, гингэж алта болгох, гингэж баллах; 2. бац гингээх, гингээж алах; 3. гингээх, шахай бэлтгэх, чийрлэх.
ЗАТАСКАННЫЙ, -ая, -ое. 1. өмсч өмчихсөн, чирч чирчсэн; 2. элэгдсэн, хуучирсан; затаस्कанный костюм элэгдсэн костюм; 3. олон ам дамжсан, дөжин болсон; затаस्कанныя методия дөжин болсон ая.
ЗАТАСКАТЬ, -аю, -аешь; -атсканный сов. кого-что (разг.). 1. өмсч өмчих, элэгчих, чирч чирчих; затаскать пальто пальто өмсч өмчих; 2. олон ам дамжуулах, дөжин болтол давтах; затаскать арию үгдэл дуур дөжин болтол давтах; 3. чирч алах, дамжуулан явуулах.
ЗАТАСКИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. **кого-что**. 1. чирч аваачих, чирч оруулах; 2. чирч авчрах, алахгүй байж оруулах.
ЗАТАСКИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. өмсч өмчих, элэгчих, чирч чирчих; 2. олон ам дамжуулах, дөжин болтол давтах; 3. чирч алах, дамжуулан явуулах.
ЗАТАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хурдлах, ирлэх, гуравздах.
ЗАТАЩИТЬ, -аю, -ашишь; -атщенный; сов. **кого-что**. 1. чирч аваачих, чирч оруулах; затащить в лес ойд чирч аваачих; 2. чирч авчрах, салахгүй байж оруулах; затащить в гости зочны салахгүй байж оруулах.
ЗАТВЕРДЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хатуурах, катуу болох, нягтарших, дагтарших.
ЗАТВЕРДЕЛОСТЬ, -и, ж. катуу байдл, катуурал, нягтаршил.
ЗАТВЕРДЕЛЫЙ, -ая, -ое. катуу болсон, катуурсан, нягтаршсан, дагтаршсан; затверделая опухоль катуурсан хардэр.
ЗАТВЕРДЕНИЙ, -я, ср. 1. катуу болох, катуурах; 2. хялдар.
ЗАТВЕРДЕТЬ, -ет; сов. - катуу байх, катуурах; нягтарших, дагтарших.
ЗАТВЕРДИТЬ, -аю, -рдишь; -рдинный (-эн, -ена); сов. 1. цээжлэх; 2. давтаж эхлэх, цээжинэ эхлэх, дахин дахин давтаж; затвердить одно и то же нэг юмыг дахин дахин давтаж.
ЗАТВОР, -а, м. 1. замаг; затвор винтовки винтовин замаг; 2. түгжээ, хөшүүр.
ЗАТВОРИТЬ, -аю, -оришь; -оренный; сов. что. хаах, түгжих; затворить дверь хаага түгжих.
ЗАТВОРИТЬСЯ, -орюсь, -оришься; сов. 1. хаагдах; дверь затворилась хаага хаадав; 2. дотроос нь хаагаад суух, түгжээд суух; затвориться в комнате өрөөгөө дотроос нь түгжээд суух.

ЗАТВОРНИК, -а, м. 1. даяаня, бүтээлч, аглач; 2. жожиглогч, жожиглон суугч; жинь затворником жожиглон суух.
ЗАТВОРНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое, жожиг, жожигч, даяанч итг. даяанчийн.
ЗАТВОРИТЬ, -аю, -решь; несов. хаах, түгжих.
ЗАТВОРИТЬСЯ, -орюсь, -оришься; несов. 1. хаагдах; 2. дотроос нь хаагаад суух, түгжээд суух.
ЗАТВОВАТЬ, -аю, -аешь; несов. что. 1. сэдэх, сэдэвлэх; 2. үүсгэх, өдөөх.
ЗАТЕЙЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. янзтай, маягтай, төрөгтэй гө; затейливое украшение маягтай чимэглэл; 2. зугаатай, сонирхолтой, сонин; затейливая игрушка сонин тоглоом.
ЗАТЕЙНИК, -а, м. 1. зугаатай хүн; 2. олон нийтийн эрхлэгч.
ЗАТЕЙНИЦА, -ы, ж. 1. зугаатай эмэгтэй; 2. олон нийтийн эрхлэгч эмэгтэй.
ЗАТЕЙЩИК, -а, м. үүсгэгч, сэдэгч, өдөөгч.
ЗАТЕКАТЬ, -ает, несов. 1. урсан орох, орох; 2. чилэх, бадайрах; 3. хавагнах, бөлийнх.
ЗАТЕМ нареч. 1. тэгээд, дараа нь, дараагаар нь, сүүлд нь, сүүдээр нь, чингээд; сначала сам вьючись, а затем уже учи других эхлээд өөрөө сурчихаад, дараагаар нь бусдыг сурга л да; 2. тул, тулд, гэж; я затем и пришёл, чтобы помочь вам би тэнд туслах гэж и ирлээ.
ЗАТЕМНИТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. харанхуй болох, бүрх болох; 2. харанхуйлах, харанхуй болгох; 3. харлах; затемнить в лёгких уушиг харлах.
ЗАТЕМНЕТЬ, -ет и 2 л. не употр., -ает; сов. бараантаж эхлэх, бараантах, бараалан харагдах; вдали затемнел лес адсад ой бараантаж харагдав.
ЗАТЕМНИТЬ, -аю, -аешь; -атенный (-эн, -ена); сов. 1. бараан болгох, бараалах, сүүдэрлэх, хар белгох, харлуулах; затемнить фон картины зургийн дэвсгэрийг бараан болгох; 2. караанхуй болгох, караанхуйлах, халхлах; затемнить город хотыг харанхуйлах; 3. балартуулах, балархай болгох; затемнить сознание дотор балартуулах; затемнить смысл утгыг нь балархай болгох.
ЗАТЕМНО, нареч. (разг.). харанхуйгаар, харанхуй байхад; уухай затемно харанхуйгаар явах.
ЗАТЕМНЯТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бараан болгох, бараалах, сүүдэрлэх, хар болгох, харлуулах; 2. харанхуй болгох, харанхуйлах, халхлах; 3. балартуулах, балархай болгох.
ЗАТЕРЕТЬ, -етру, -трешь; -тер; -а; -тертый; -терщи и -терея; сов., **кого-что**. **ЗАТИРАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. баллах, баллаж ариагах, ариагах, будаж арилгах; затереть подпись гарын үсэг баллах; 2. хавчих, шахах; пароход затереть льдами галт онгоцыг мөс хавчжээ, галт онгоц мөсөнд хавчигджээ; затереть в толпе олоа хүн шахах, олон хүнд шахагдах; 3. хавчих, шахан гаргах; затереть молодого специалиста залуу мэргэжилтнийг хавчих.
ЗАТЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; сов. 1. алга болгох, гээгдэх, хаягдах, алдагдах; мое письмо затерялось миний захидал алга болжээ; 2. харагдахгүй болох, алга болох, байхын бараагүй болох, маргагдах; затеряться в толпе олон хүн дотор харагдахгүй болох.
ЗАТЕСАТЬ, -ешу, -ешешь; -тесанный; сов. что. хийх, цавчиж хийх; затесать мел галдас хийх.
ЗАТЕСАТЬСЯ, -ешусь, -ешешься; сов. (прост. неодоб р.). шурган орох, шургах.
ЗАТЕСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хийх, цавчиж хийх.

ЗАТРЕ'БОВАТЬ, -бую, -буешь; -анный; сов., *кого-что*. шаардах, нэхэх, эрэх; затребовать документ баримт бичиг нэхэх, үнэмлэх шаардах.

ЗАТРЕПЕТА'ТЬ, -ешу, -ещешь; сов. айж чичирч эхлэх, салганаж эхлэх, чичрэглэх; чичрэгнэх, салганаж эхлэх, тачигнах, тачигнан цав гарах; лёд затрепит мөс тас няс хийнэ; 2. тарчигнаж эхлэх, тарчигнаж эхлэх, парчигнах, тарчигнах; **ВОТ** барабаны затрепщали заа, бөмбөр парчигнаж эхэллээ; 3. тор тор гэж эхлэх, чор чор гэж эхлэх, тор тор гэх, чор чор гэх.

ЗАТРЕ'ЩИНА, -ы, жс. (*прост.*). алган боов; дая затрещину алган боов идүүлэх, алгадах.

ЗАТРО'НУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., *кого-что* 1. шүргэх, хүрэх; пуля затронула кость сум ясы нь шүргэжээ; 2. хүрэх, хөндөх, халдах; затронуть чьи-либо интересы хүний эрх ашигт халдах; 3. цухас дурдах, цухуйлгах, хөндөх; затронуть вопрос асуудлыг цухуйлгах; асуудлыг хөндөх.

ЗАТРУБИ'ТЬ, -ублю, -убишь; сов., *что*. бүрээ татаж эхлэх, бүрээ татах.

ЗАТРУДНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. бэрхшээл, түвэг, саад, тотгор; усстранить затруднение саадыг зайлуулах; 2. бэрхшээл, гачигдал; быть в затруднении бэрхшээл учрах, гачигдалтай байх.

ЗАТРУДНИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. бэрхшээлтэй байх.

ЗАТРУДНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. бэрхтэй, бэрхшээлтэй, гачигдалтай; затруднительное положение бэрхшээлтэй байдал.

ЗАТРУДНИ'ТЬ, -ню, -нишь; -ненный (-ен, -ена); сов., *кого-что*. 1. түвэг удах, бэрхшээл учруулах, саад болох; затруднить кого-либо поручением даалгавар өгч түвэг удах; 2. түвэгтэй болгох, бэрхтэй болгох, бэрхшээлтэй болгох; затруднить куда-либо доступ орохыг бэрхшээлтэй болгох.

ЗАТРУДНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов., *чем и с неопр.* бэрхтэй байх, бэрхшээлтэй байх, түвэгтэй байх, бэрхшээх, түвэгшээх; затрудниться ответом хариулах бэрхтэй байх, хариулахыг түвэгшээх.

ЗАТРУДНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. түвэг удах, бэрхшээл учруулах, саад болох; 2. түвэгтэй болгох, бэрхтэй болгох, бэрхшээлтэй болгох.

ЗАТРУДНЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. бэрхтэй байх, бэрхшээлтэй байх, түвэгтэй байх, бэрхшээх, түвэгшээх.

ЗАТРЯСТИ', -су, -сёшь; -тряс, -ла; сов., *кого-что*. сэгсрэх эхлэх, гүвж эхлэх, сэгсрэх, гүвэх.

ЗАТРАСТИ'СЬ, -сусь, -сёшься; -ясса, -яслась; сов. салганаж эхлэх, чичирч эхлэх, салганах, чичрэх.

ЗАТУМА'НИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., *что*. 1. манантуулах, будантуулах, униартуулах, манаруулах; 2. бүрхэх, бүргэлзүүлэх; 3. бүрхэгтүүлэх, бүрхэг болгох, балархай болгох.

ЗАТУМА'НИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. манантах будантах, униартах, манарах; 2. нулимстах, бүрхэх, барайх, баргар болох; 3. бүрхэгтэх, бүрхэг болох, балархай болох.

ЗАТУМА'НИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. 1. манантуулах, будантуулах, униартуулах, манаруулах; испарения от болот затуманили горизонт намгийн уур тэнгэрийн хаяаг будантуулав; 2. бүрхэх, бүргэлзүүлэх; слёзы затуманили глаза нулимс нүд бүрхлээ; 3. бүрхэгтүүлэх, бүрхэг болгох, балархай болгох; затуманить смысл утгы нь бүрхэгдүүлэх.

ЗАТУМА'НИТЬСЯ, -ится; сов. 1. манантах, будантах, униартах, манарах; 2. нулимстах, бүрхэх, барайх, баргар болох; затуманились глаза нүд нулимстав; 3. бүрхэгтэх, бүрхэг болох, балархай болох.

ЗАТУПИ'ТЬ, -уплю, -упишь; -упленный; сов.

мохоох, мохоо болгох, толжих; затупить нож хутга мохоох.

ЗАТУПИ'ТЬСЯ, -уплюсь, -упишься; сов. мохоох, мохоо болох, толхигдох, мохоох.

ЗАТУПЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов., *что*. мохоох мохоо болгох, толжих.

ЗАТУПЛЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. мохоох, мохоо болох, толхигдох.

ЗАТУХА'НИЕ, -я, ср. унтрах, сөнөх, бөхөх.

ЗАТУХА'ТЬ, -ает; несов. **ЗАТУХНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -нет; -ух, -ла; сов. 1. унтрах, сөнөх, костёр затух түүдэг гал унтрав; 2. сөнөх; бөхөх, намжиж үгүй болох; колебания радиоволны затухли радио долгионы хэлбэлзэл намжиж үгүй боллоо.

ЗАТУШЕВА'ТЬ, -шую, -шуешь; -шеванный; срв.

ЗАТУШЕВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бэхдэх, бэхээр будах; 2. баллах, далдлах; затушевать своё участие в деле хэрэгт оролцоноо далдлах.

ЗАТУШИ'ТЬ, -ую, -ушишь; -ушенный; сов. унтраах, бөхөөх, бүрхэгдүүлэх; затушить свечу лаа унтраах, лаа бөхөөх.

ЗА'ТХЛЫЙ, -ая, -ое. 1. хөгц үнэртэй, үнэр гутсан, вiaal үнэртэй, хөгцөрсөн, ваалсан; затхлая музыка үнэр гутсан гурил; 2. ялзарсан, ялзармал; затхлая среда ялзармал орчин.

ЗАТЫКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бөглөх, таглах; 2. хавчуулах, шургуулах.

ЗАТЫ'ЛОК, -лка, м. дагз, шил, шилэн хүзүү; сдвинуть шапку на затылок малгайгаа шилэн хүзүүн дээрээ тавих; становиться в затылок шил шилээ харан зогсох, цувран зогсох.

ЗАТЫ'ЛОЧНЫЙ, -ая, -ое; затылочная кость шилэн хүзүү, дагзны яс,

ЗАТЫ'ЧКА, -и, жс. (*прост.*). бөглөө, таглаа; затычка из тряпочки даавуу бөглөө.

ЗАТЯ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зангидах, татаж уях, бүслэх; 2. чанга татах; 3. сорох, шигдүүлэх; 4. бүрхэх, халхлах; 5. аних, битүүрэх; 6. сунжруулах, унжруулах, удаашруулах; 7. дуулж эхлэх, татаж эхлэх, уянгалуулж эхлэх, гаргах.

ЗАТЯ'ГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. чанга татах, татаж уях, зангидах, чангалах, чангарах; 2. бүрхэгдэх, хучигдах, татах, 3. аних, битүүрэх, 4. сунжрах, унжрах, удаашрах, ужих; 5. залгих, сорох дотогш татах.

ЗАТЯ'ЖКА, -и, жс. 1. сунжрах, унжрах, удаашрах, сунжрал, унжрал, удаашрал; 2. залгих, сорох, дотогш татах.

ЗАТЯЖНО'Й, -ая, -ое, ужсан, унжирсан, сунжирсан, удааширсан; затяжная болезнь ужсан өвчин, удааширсан өвчин.

ЗАТЯНУ'ТЬ, -яну, -янешь; -янутый; сов. 1. зангидах, татаж уях, бүслэх; зятянуть узел зангилаа зангидах; 2. чанга татах; зятянуть поводья жолоогоо чанга татах; 3. сорох, шигдүүлэх; лошадь зятянуло в трясину морь бамбалзуурт шигджээ; 4. бүрхэх; халхлах; небо зятянула тучами үүл тэйтэр бүрхжээ. 5. аних, битүүрэх; рану зятянуло шарх анив; 6. сунжруулах, унжруулах, удаашруулах; зятянуть работу ажил унжруулах; 7. дуулж эхлэх, татаж эхлэх, уянгалуулж эхлэх, гаргах; зятянуть песню дуу гаргах, дуу уянгалуулж эхлэх.

ЗАТЯНУ'ТЬСЯ, -янусь, -янешься; сов. 1. чанга татах, татаж уях, зангидах, чангалах, чангаруулах; зятянуться поясом бүсээ чанга татах; узел зятянулся зангилаа зангирав; 2. бүрхэгдэх, татах, замагтах, хучигдах; пудд зятянулся тиной цөөрөм замагтав; 3. аних, битүүрэх; рана зятянулась шарх

битүүрээ; 4. сунжрах, унжрах, удаашрах, ужих; переговоры затынулись хэлэлцээ сунжирлаа; 5. залгих, сорох, дотгогш татах; затынуться папирсой тамхины угаа залгих.

ЗАУНЫ'ВНО, нареч. гуниглалтай, гунигтай, гунилтай.

ЗАУНЫ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. гунигтай, гуниглалтай, гунигламаар, гуниглуулсан; заунывная песня гунигтай дуу.

ЗАУПРЯ'МИТЬСЯ, -млюсь, -мишья; сов. зөрүүдэлж эхлэх, зөрж эхлэх, зөрүүд нь хөдлөх.

ЗАУРЯ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. эгэл, энгийн; жирний, дунд зэргийн; заурядный писатель жирний зохиолч, дунд зэргийн зохиолч.

ЗАУСЕ'НИЦА, -н, жс. зэтэр.

ЗАУТЮ'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь, несов., **ЗАУТЮ'ЖИТЬ**, -жу, -жишь; -женный; сов., что. индүүдэх

ЗАУ'ЧЕННЫЙ, -ая, -ое. цээжилсэн, тогтоосон.

ЗАУ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. цээжлэх, тогтоох.

ЗАУ'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. цээжлэдэх, тогтоогдох.

ЗАУЧИ'ТЬ, -учу, -учишь; -ученный; сов., что. цээжлэх, тогтоох; заучить правило дүрэм цээжлэх.

ЗАУЧИ'ТЬСЯ, -учусь, -учишься; сов., (разг.) ном үзэж ядарчих, ядртлаа хичээллэх.

ЗАУША'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. дайрсан, муучилсан ваушательская критика дайрсан шүүмжлэл.

ЗАФИКСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. 1. тэмдэглэх, тэмдэглэн бичих; 2. бүрмөсөн тогтоох, яг тодорхойлох.

ЗАХА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; многокр. орох, явах; захиживайте почасел орж байгаарай, орж гарч байгаарай.

ЗАХВА'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ЗАХВАЛИ'ТЬ**, -аю, -алишь; -аленный; сов., кого-что (разг.) хэт магтах, өнгөрүү магтах,

ЗАХВА'Т, -а, м. байлдан авах, булаан авах, эзэрхэн авах, эзлэн авах, захват власти засгийн эрхийг байлдан авах.

ЗАХВАТИ'ТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. кого-что, 1. авах, атган авах; захватить горсть орехов атга самар авах, 2. байлдан авах, булаан авах, эзэрхэн авах, эзлэн авах, түрэмгийлж эзлэх; захватить чужую территорию бусдын дэвсгэр нутгийг эзлэн авах; 3. аваад явах, хамт очих; захватить все деньги бүх мөнгөө аваад явах; захватить детей в театр хүүхдүүдтэйгээ хамт театр очих; 4. дайралдах, тохиолдох, уулзах, бариад авах; захватить кого-либо дома хүнийг гэртээ байхад нь уулзах; захватить врасплох гэнэт дайралдах, гэнэт бариад авах; 5. анхаарал татах, сонирхол татах, сэтгэл эзлэх; работа захватила его целиком ажил нь түүний бүх анхаарлыг татжээ; ☆ дух захватило, дыхание захватило амьсгал бачимдлаа.

ЗАХВАТНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое (презр.). түрэмгийлэн эзлэх, эзэрхэн түрэмгийлэх, түрэмгий, эзэрхэг; захватническая война түрэмгийлэн эзлэх дайн; түрэмгий дайн; захватническая политика эзэрхэн түрэмгийлэх бодлого, эзэрхэг бодлого.

ЗАХВАТЧИК, -а, м. (презр.). түрэмгийлэн эзлэгч, эзэрхэн түрэмгийлэгч.

ЗАХВАТ'ЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. авах, атган авах; 2. байлдан авах, булаан авах, эзэрхэн авах, эзэлж авах, түрэмгийлэн эзлэх; 3. аваад явах, хамт очих; 4. дайралдах, тохиолдох, уулзах, бариад авах; 5. анхаарал татах, сонирхол татах, сэтгэл эзлэх.

ЗАХВА'ТЫВАЮЩИЙ, -ая, -ее. сонирхол татсан, сэтгэл догдлуулсан, дур булаасан; захватывающий роман сэтгэл догдлуулсан роман; слушать с захватывающим интересом ихэд сонирхон чагнах.

ЗАХВОРА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. өвдөх, өвчин хүрэх.

ЗАХИРЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. 1. үлбийх, үлбэгэр болох, шармийх, явайгүй болох; 2. шалчийх, шалчгар болох, шал буух, жол болох.

ЗАХИХИ'КАТЬ, -аю, -аешь; сов. тав нь ханаж инээх, хий хий гэх, хээ хээ гэх.

ЗАХЛЕБНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешья; сов. 1. ус залгих, цацах, хахаж цацах; 2. хахаж цацах.

ЗАХЛЁБЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. ус залгих, цацах, хахаж цацах; 2. хахаж цацах, эгших, гэгэх; захлёбываться от смеха хахаж цацан инээх; плакать, захлёбываясь гэгэн уйлах.

ЗАХЛЕСТНУ'ТЬ, -ну, -нешь; -встнутый; сов. 1. бугуйлдан татах, бугуйлдах; захлестнуть петлей бугуйлдан татах; 2. давлан цохих, эвхрэн гуйдах, цалгин орох; волна захлестнула через борт давалгаа онгоцны хажуу дээгүүр цалгин оров; 3. татан оруулах, дагуулан авах.

ЗАХЛЕСТНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешья; сов. ороочих, ороон чангадах.

ЗАХЛЁСТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бугуйлдан татах, бугуйлдах; 2. давлан цохих, эвхрэн гуйдах, цалгин орох; 3. татан оруулах, дагуулан авах.

ЗАХЛЁСТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ороочих, ороон чангарах.

ЗАХЛО'ПАТЬ, -аю, -аешь; сов. ташиж эхлэх, таших; захлопать в ладоши алга ташиж эхлэх.

ЗАХЛО'ПНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., что. хав хийтэл хаах, тас (гэтэл) хаах; захлопнуть дверь хаалга тас хаах.

ЗАХЛО'ПНУТЬСЯ, -нусь, -нешья; сов. хав хийтэл хаагдах, тас (гэтэл) хаагдах, хав хийх; дверь захлопнулась хаалга хав хийтэл хаагдав.

ЗАХЛОПОТА'ТЬСЯ, -очусь, -очешься; сов. (разг.) оролдож ядрах; захлопотаться по хозяйству ажил оролдож ядрах.

ЗАХЛО'ПЫВАТЬ, --аю, -аешь; несов. хав хийтэл хаах, тас (гэтэл) хаагдах, тав хийх.

ЗАХМЕЛЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. согтох, хөлчүүрэх.

ЗАХО'Д, -а, м. 1. шингэх, жаргах, орох; заход солнца нар шингэх; 2. орох, орж очих; заход в порт боомтод орох.

ЗАХОДИ'ТЬ I, -ою, -одишь; несов. 1. орох; 2. цаана орох, цаагуур орох; 3. хол явчихах; 4. орох, жаргах, шингэх; 5. эхлэх.

ЗАХОДИ'ТЬ II, -ою, -одишь; сов. явж эхлэх, хөлхөх, давлалж эхлэх, долгилж эхлэх; заходить в раздумье по комнате тасалгаа дотуураа бодол болон хөлхөх; по морю заходить волны далайн давалгаа давалж эхлэв.

ЗАХОДЯ'ЩИЙ, -ая, -ее, 1. орогч; 2. шингэгч, орж байгаа, жаргаж байсан; заходящее солнце шингэж байгаа нар.

ЗАХОЛУ'СТНЫЙ, -ая, -ое. бөглүү буйд, бөглүү, буйд, алсалсан, хол хөдөөгийн; захолустный городок буйд өчүүхэн хот.

ЗАХОЛУ'СТЬЕ, -я, ср. бөглүү газар, буйд газар. **ЗАХОРОНЕ'НИЕ**, -я, ср. оршуулах, хөдөөлүүлэх. оршуулалт, хөдөөлүүлэлт; захоронение урны бумба оршуулах.

ЗАХОРОНИ'ТЬ, -оню, -онишь; -нённый (-ен, -ена); сов. оршуулах, хөдөөлүүлэх.

ЗАХОТЕ'ТЬ, -очу, -очешь; сов. хүсэх, дур хүрэх, бодох, гэх.

ЗАХОТЕТЬСЯ, -ается; (сам.) сов. хүсэ эхлэх, хүсэ хүрэх, санагдах, үзэ, хүрэх; өөрөөрөөр хүсэ хүсэ хүрэх санагдах, үзэ, хүрэх; өөрөөрөөр хүсэ хүсэ хүрэх санагдах, үзэ, хүрэх.

ЗАХОХОТАТЬ, -оху, -охомо; сов. татахтай эхлэх, хөхрөх.

ЗАХРАПЕТЬ, -пая, -пашь; сов. хурхирч эхлэх, хурхирч гарах.

ЗАХРИПЕТЬ, -пая, -пашь; сов. эхтнэж эхлэх, хэрцүгнэж эхлэх, хэцнэж, хэрцүгнэж.

ЗАХРОМАТЬ, -аю, -аши; сов. доргож эхлэх, хэзгэнэж эхлэх, доргож, хэзгэнэж.

ЗАХРУСТЕТЬ, -ушу, -ушишь; сов. харжиж эхлэх, шарчингаж эхлэх, харжиж, харжин гэх, шарчин шарчин гэх, шар шар гэх, худийж, худийж.

ЗАЦВЕТИТЬ, -цвету, -цветишь; (сам.) цөөтнийг сэд. **ЗАЦВЕТАТЬ**, -цвёт, -цветишь; (сам.) цөөтнийг эхлэх, цөөтнөж, цөөтнөж.

ЗАЦЕПИТЬ, -цеплю, -цепишь; (сам.) цөпцөж эхлэх, цөпцөж, цөпцөж.

ЗАЦЕПИТЬСЯ, -цеплюсь, -цепишься; сов. тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж.

ЗАЦЕПИТЬСЯ, -цеплюсь, -цепишься; сов. тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж.

ЗАЦЕПКА, -а, ж. хэгээ, гөх.

ЗАЦЕПЛЯТЬ, -ляю, -ляешь; несог. дэгдэх, гэгдэх, дэгдэх, гэгдэх, тэргэлдэх, тэргэлдэх.

ЗАЦЕПЛЯТЬСЯ, -ляюсь, -ляешься; несог. тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж, тэргэлдэж.

ЗАЧАРОВАННЫЙ, -ая, -ое, сэтгэл буцаардсан, дур татаарсан, аарширч эхлэх болсон; (сам.) сэтгэл буцаардсан, дур татаарсан, аарширч эхлэх болсон.

ЗАЧАРОВАТЬ, -рваю, -рвешь; (сам.) сэтгэл буцаардсан, дур татаарсан, аарширч эхлэх болсон.

ЗАЧАСТИТЬ, -ашу, -ашишь; сэд. (сам.) баянга ордог болох, үргэлж явдаг болох, баянга ордог болох; зачастую в гости баянга эрхээр ордог болох.

ЗАЧАСТУЮ, -аяр, -аяришь; сэд. баянга ордог болох, үргэлж явдаг болох, баянга ордог болох.

ЗАЧАТБЕ, -а, ср. үр тэгтэх, хээг элэх, үүхээд элэх.

ЗАЧАТОК, -тка, м. үүсвэр, эх үүсвэр; эхтнэж эхлэх, эхтнэж эхлэх.

ЗАЧАТОЧНЫЙ, -ая, -ое, эх үүсвэрийн, үүсвэрийн; эхтнэж эхлэх, эхтнэж эхлэх.

ЗАЧАТНУТЬ, -ну, -нешь; сов. хатах, тачир болох, хатах, тачир болох.

ЗАЧЕ, -а, нареч. эхтнэж эхлэх, эхтнэж эхлэх.

ЗАЧЕ М-ТО, нареч. юу гээд ч юм, нах ч тэсэх юм; (сам.) эхтнэж эхлэх, эхтнэж эхлэх.

ЗАЧЕРВИВЕТЬ, -вет; сов. өгөх, харагдах.

ЗАЧЕРКОВАТЬ, -аю, -ашишь; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРКОВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНЕТЬ, -аю, -ашишь; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНЕТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНИТЬ, -аю, -ашишь; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬ, -ну, -нешь; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРНУТЬ, -ну, -нешь; несог. эхлэх, эхлэх.

ЗАЧЕРСТВЕЛЫЙ, -ая, -ое, 1. хатсан, хатуу болсон; эцэртөөний хлөв хатсан тал; 2. өр зузаан болсон, хатуурсан, шинжгүй болсон; эцэртөөний хлөв хатуурсан тал.

ЗАЧЕТАТЬ, -аю, -ашишь; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕСАННЫЙ, -ая, -ое, самнасан, самнастай; с галдог зачесанный волосами галдтай самнасан үстэй.

ЗАЧЕСАТЬ, -аю, -ашишь; (сам.) сэд. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕСАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕСТЬ, -аю, -ашишь; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хатах, хатуу болох; 2. өр зузаан болох, хатуурах.

ЗАЧИ'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. их сонирхон унших, их шуналтай унших; 2. уншин сонсгох; уншин толилуулах.

ЗАШАГА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. алхалж эхлэх, алхалж гарах, алхлах.

ЗАШАТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. найгаж эхлэх, гуйвж эхлэх, гайтаж эхлэх, холхнж эхлэх, найгах, гуйвах, ганхах, холхих.

ЗАШВЫ'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАШВЫР'НУТЬ**, -ну, -нешь; -ирнутый; сов. кнэ (рэдэ). шидэх, чулуулах.

ЗАШЕВЕЛИ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. хэдэлгөж эхлэх, хэдэлгөх.

ЗАШЕВЕЛИ'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. хөдөлж эхлэх, хөдлөх.

ЗАШЕЛЕСТЕ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. шаржигнаж эхлэх, шаржигнах, сэржигнөм эхлэх, сэржигнөх.

ЗАШЕПТА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. шивнэлэж эхлэх, шивнэлэх; зашептать на ухо чихэнд нь шивнэж эхлэх.

ЗАШЕПТА'ТЬСЯ, -шепчусь, -шепчешься; сов. шивнэлдэж эхлэх, шивнэлдэж гарах, шивнэлдэж; зашептались в углу буланд шивнэлдэв.

ЗАШИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өвх, хадаа, шидэх; 2. бөөж өвх.

ЗАШИ'КАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. дуу гэх, дуугүй гэх; 2. (уя ойшоон) шя гөж хөмөх, ид гөх.

ЗАШИПЕ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. исгэрч эхлэх, иегэрэх, шаржигнаж эхлэх, шаржигнах, шир шир гэх; шаржигнаж эхлэх, шаржигнах, шир шир гэх.

ЗАШИ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. өвх, хадаа, шидэх; зашить прореху хагархайн нь хадаа; 2. бөөж өвх; зашить послырку ч хэлэт нэгээт эвэрт бөөж өвх.

ЗАШИФРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое; -ван, -а. 1. нууц түлхүүртэй, нууц түлхүүр бичсэн, нууц түлхүүр бичээтэй; 2. нууц түлхүүртэй, нууц түлхүүрээр бичсэн; нууц түлхүүрээр дамжуулсан; зашифрованной радиограммы нууц түлхүүртэй радио мессаж.

ЗАШИФРОВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАШИФРОВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. что: нууц түлхүүрээр бичих, нууц түлхүүртэй бичих.

ЗАШИФРОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. на уялтар, -аюсь, -аешься; нууц түлхүүрээр бичигдэх, нууц түлхүүртэй бичигдэх.

ЗАШИУРОВА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. **ЗАШИУРОВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. үгэх, үлэх; зашинуровать ботинки ботин гуталд босор үгэх.

ЗАШПАКЛЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. **ЗАШПАКЛЕВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. шавлах, чигжих; зашпаклевать шели завёры нь чигжих.

ЗАШИП'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАШИП'ЛИТЬ**, -аю, -аешь; -ливый; сов. что: дэлбөж матгах, сүлбэх, хатгуур хатгах; зашипелить чирасы үсний хатгуур хатгах.

ЗАШТОПА'ННЫЙ, -ая, -ое. сүлжинэл нөхөбстэй, сүлжин нөхсөн, төрлөж нөхсөн, нөхөөс тавьсан; заштопанные чулки төрлөж нөхсөн өмс.

ЗАШТОПА'ТЬ, -аю, -аешь; -анкий; сов. **ЗАШТОПА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. что: сүлжин нөхөх, төрлөж нөхөх, нөхөөс тавих.

ЗАШТРИХОВА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. зурвас татах, зурвасдаах.

ЗАШТУКАТУРИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАШТУКАТУРИ'ТЬ**, -аю, -аешь; -ренный; сов. что: шаваслах, шавэх; заштукатурить стёну туурга шавэх.

ЗАШУМЕ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. шуугиж эхлэх, шуугиан дэгдэх, шуугих; дети зашумели хүүхдүүд шуугиж эхлэв.

ЗАШУРША'ТЬ, -аю, -аешь; сов. сэрчигнаж эхлэх, сэрчигнах, сэрчигнэж эхлэх, сэрчигнөх; камыши зашуршали зэгс сэрчигнаж эхлэв.

ЗАШЕБЕТА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. жиргэж эхлэх, шулганаж эхлэх, жиргэх, шулгангах; ребята стали шибш шувуу жиргэж эхлэв.

ЗАЩЕКОТА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. гижигдэх, гижигдэж зовоох.

ЗАЩЕЛКА, -а, -ы. 1. оныс, түгжээ; 2. доожны оныс.

ЗАЩЕЛКА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. шөгширч эхлэх, шөгширч; солонгой вандалай алтан гургалдай шөгширч эхлэв; 2. шөгширөх, тасхийлгэх, тас нас хийлгэх; защёлкать явнэм шөгширөх; защёлкайте кнопку ташуур тасхийгээр; 3. нэблээд авах, нэблэх.

ЗАЩЕЛКИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ЗАЩЕЛКИВ'НУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; сов. 1. тас хийтэл эхлэх, тас нас хийтэл түгжих; защёлкнули дверь хайлга тас хийтэл түгжих.

ЗАЩЕЛКНУТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. тас хийтэл хэвгдэх, тас нас хийн түгжингдэх.

ЗАЩЕМИ'ТЬ, -аю, -аешь; -мный (-н, -на); сов. 1. хавчих, чимхэх, хавчуулах; защемили клепами бахиар хавчих; защемили палец в дщери халгаанд хурууга хавчуулах; 2. шимшрэх; защемило сердце вурх шимшрөө.

ЗАЩЕМЛ'ИТЬ, -аю, -аешь; несов. хавчих, чимхэх, хавчуулах.

ЗАЩИ'ТА, -а, -ы. 1. хамгаалах, хамгаалал, хамгаалалт; защита Родины да ёрноб хамгаалах; 2. өмгөөлөх, өмгөөлөл, өмгөөлөлт; защита подсудимого хэрэгтний өмгөөлөл; 3. өмгөөлөгчид, өмгөөлөгч тал; свидетель защиты өмгөөлөгчдийн гэрч; 4. хамгаалах, хамгаалалт; защита диссертации (эрдмийн) зэрэг хамгаалах; 5. (хадал) хамгаалагчид; 6. халх, халхавч; 7. в защиту хамгаалж, өмгөөлөн; под защитой хамгаалуулан, өмгөөлүүлэн; вить под слово защиту хамгаалалдаа авах; өмгөөлөлдөө эрх; өмөө болох.

ЗАЩИТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өмгөөлөх; защитительная речь өмгөөлөх үг.

ЗАЩИТИ'ТЬ, -аю, -аешь; -ительный (-н, -на); сов., кого-что. 1. хамгаалах, халхлах; защитить гора от врага дайснаас хөч хамгаалах; защитить себя от дашда ёрроондөө биед халхлах; 2. хамгаалах, өмгөөлөх, өмөөрөх; защитить диссертацию (эрдмийн) зэрэг хамгаалах.

ЗАЩИТИ'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; возвр. өөрийгөө хамгаалах.

ЗАЩИ'ТНИК, -а, -ы. 1. хамгаалагч; защитники мира энх тайвныг хамгаалагчид; 2. өмгөөлөгч.

ЗАЩИ'ТНИЦА, -а, -ы, -ы. хамгаалагч эмэгтэй, хамгаалагч ахнар.

ЗАЩИ'ТНЫЙ, -ая, -ое. хамгаалах, халхлах, далдлах; защитные лесные полосы хамгаалах өнх зурвас; защитный цвет далдлах өнгө, бор ногрон өнгө.

ЗАЩИЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. хамгаалах, халхлах; защищать интересы эх ёрноб хамгаалах; эрник захищай өө от палыцы дүрэй солныш шүүхэр нь түүнийг шөггисон халхун нөхөөс халхалж байв; 2. өмгөөлөх; защищать подсудимого хэрэгтний өмгөөлөх; 3. хамгаалах, өмгөөлөн хамгаалах, өмгөөлөх, өмөөрөх; защищать свои взгляды өөрийнхөө үзлийг хамгаалах; 4. хамгаалах; защищать ворота хаалга хамгаалах.

ЗАЩИЩА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. өөрийгөө хамгаалах; 2. хамгаалагдах, халхлагдэх.

ЗАЩИ'ТЬ, -аю, -аешь; -ительный; сов. мэдүүлэх, мэдэгдэх, зэрэглэх, гүнзгийлэх; зашить о

своём согласии зөвшөөрснөө мэдэгдэх; заявить protest эсэргүүцэл мэдүүлэх.

ЗАЯВКА, -и, ж. захиалга; сделать заявку за-квалга хийх.

ЗАЯВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. мэдэгдэл; сделать заяв-ление мэдэгдэл гаргах, мэдэгдэл хийх; совместное заявление өргөдөл өгөх, өргөдөл гаргах, өргөдөл өргөх.

ЗАЯВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. мэдэгдэх, мэдүү-лэх, зарлах, тунхаглах.

ЗАЯДЛИЙ, -ая, -ое, (разг.). шуналтай хорхой-той, шуналт, заналт; заядлый игрок шуналтай тог-лоомч.

ЗАЯЦ, заяца, м. туулай, чандага; ☆ ехат зайцем билетгүй явах; за двумя зайцами погонишься, ни одного не поймаешь нэг сумаар хоёр туулай үл онох.

ЗАЯЧИЙ, -ья, -ье. туулайн, туулай, чандаганы, чандаган; заячий мех туулайн арьс; ☆ заячья губа сэтэрхий уруул.

ЗВАНИЕ, -я, ср. 1. цол; звание героя баатар цол; присвоить звание цол олгох; воинское звание цэргийн цол; звание заслуженного артиста гавьяат жүжигчин цол; 2. язгуур, хэргэм; люди всякого звания янз бүрийн хэргэмтэй хүмүүс.

ЗВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. урилгатай, уригдсан; зван-ный гость уригдсан зочин; 2. зочинд зориулсан; званный обед зочинд зориулсан зоог.

ЗВАТЬ, зову, зовёшь; звал, звала, звало; зван-ный (зван, звана, звано); несов., кого-что. 1. дуудах; звать на помощь туслаач гэж дуудах, туслаа-рай гэж дуудах; 2. урих, урин дуудах, дуудах; звать в театр театрт урих; звать врача эмч урих, эмч дуудах; 3. гэх, гэж нэрлэх, (гэдэг) нэртэй (байх) егэ зовут Иваном түүнийг Иван гэдэг, тэр (хүн) Иван гэдэг нэртэй; как тебя зовут? чамайг хэн гэдэг вэ? чиний нэр хэн бэ? ☆ поминай как звали хайх мөр, харах бараагүй болох.

ЗВАТЬСЯ, зовусь, зовёшься; -ался, -алась, -алось; несов. (устар.) гэх, нэрлэгдэх, (гэдэг) нэртэй (байх); её сестра звалась Татьяной эгчий нь Татьяна гэдэг байв.

ЗВЕЗДА, -ы, мн. звёзды, -ам, ж. 1. од; Полярная звезда Алтан галас од; 2. таван хошуу, од; пятиконечная звезда таван хошуу тэмдэг; орден Красной Звезды Улаан таван хошуу одон; морская звезда далайн од; 3. дуутай жүжигчин; ☆ звёзд с неба не хватает гайхамшиг юм ч хийгээгүй байна.

ЗВЁЗДНЫЙ, -ая, -ое. 1. одны, од мичдийн; звёздная система одны аймаг, одны тогтолцоо; 2. одтой, од түгсэн; звёздное небо одтой тэнгэр.

ЗВЕЗДОПАД, -а, м. од харвах үе.

ЗВЁЗДОЧКА, -и, ж. 1. бяцхан од; 2. бяцхан таван хошуу; 3. цэцэг тэмдэг.

ЗВЕНЕТЬ, -ию, -ишь; несов. дуугарах, хангинах, жингэнэх, цангинах; колокольчик звенит хонх жингэнэх, хонх дуугарна; ☆ у меня в ушах звенит мнний чих хангинаж байна.

ЗВЕНО, -а, мн. звенья, -ья, ср. 1. үе; звенья цепи гинжийн үе; 2. салаа, хэсэг; пионерское звено пионерийн салаа; основное звено производства үйлдвэрлэлийн үндсэн хэсэг.

ЗВЕНЬЕВАЯ, -ой, ж. **ЗВЕНЬЕВОЙ**, -ого, м. хэсгийн дарга.

ЗВЕРЕК, -ька; мн. зверьки, -ов. жижиг ан, бяцхан ан.

ЗВЕРЁНЫШ, -а, м. зулзага.

ЗВЕРЕТЬ, -ею, -еешь; несов. (разг. неодобр.). хэрцгийлэх, хэрцгий аашлах, зэрлэг загнах.

ЗВЕРИ'НЕЦ, -нца, м (устар.). амьтны хүрээлэн.

ЗВЕРИ'НЫЙ, -ая, -ое. 1. ангийн, араатны; звериные следы ангийн мөр; 2. араатны, араатан; звериные инстинкты араатны зөн.

ЗВЕРОБОЙНЫЙ, -ая, -ое. агнуурын, ан агнах; зверобойный промысел агнуур, ан агнах ажил.

ЗВЕРОВО'Д, -а, м. ангийн аж ахуйн мэргэжилтэн, ангийн мэргэжилтэн.

ЗВЕРОВО'ДСТВО, -а, ср. ангийн аж ахуй, ангийн ажил.

ЗВЕРОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ан өсгөх; звероводческий совхоз ан өсгөх сангийн аж ахуй.

ЗВЕРОЛО'В, -а, м. анчин, гөрөөчин.

ЗВЕРОЛО'ВНЫЙ, -ая, -ое. агнуурын, ан барих; звероловный промысел агнуур, ан барих ажил.

ЗВЕРОЛО'ВСТВО, -а, ср. ан барих, ан агнах, агнуур.

ЗВЕРОСОВХО'З, -а, м. (звероводческий совхоз) ан өсгөх сангийн аж ахуй.

ЗВЕ'РСКИЙ, -ая, -ое. 1. хэрцгий, зэрлэг, харгис, догшин; зверский поступок хэрцгий явдал; 2. ханаж цадашгүй; зверский аппетит ханаж цадашгүй ховдог.

ЗВЕ'РСТВО, -а, ср. хэрцгий явдал, зэрлэг хэрэг, араатан зан; харгис ааш.

ЗВЕ'РСТВОВАТЬ, -тую, -туюешь; несов. хэрцгий загнах, араатан шиг аашлах, зэрлэг явдал үйлдэх, харгислах.

ЗВЕРЬ, -я, мн. -и, -ей, м. 1. араатан, ан; хищный зверь араатан; 2. хэрцгий хүн, догшин хэрцгий хүн; араатан; смотреть зверем догшин хэрцгий байх, араатан шиг байх.

ЗВЕРЬЁ, -я, ср. собир. ан, ан араатан, ан гөрөөс.

ЗВОН, -а, м. дуугарах, хангинах, жингэнэх, цангинах, дуу, хангинах чимээ, жингэнэх авиа, цангинах дуу; звон колокола хонх дуугарах, хонхны дуу; звон монет зоос хангинах, зоосны хангинах чимээ.

ЗВОНА'РЬ, -я, м. хонхоч.

ЗВОНИ'ТЬ, -ию, -ишь; несов. 1. дуугарах, цохих, хангинуулах, жингэнүүлэх, цангинуулах; звонить в колокола хонх цохих; 2. дуугарах, хангинах, жингэнэх, цангинах; телефон звонит утас дуугарч байна; 3. утасдах; звонить по телефону утасдах.

ЗВО'НКИЙ, -ая, -ое; -нок, -нка, -нко; звонче, 1. хангинам, дунгинасан, жингэнэсэн, цангинасан чанга, дуутай; звонкая монета зэс мөнгө; звонкий голос хангинам хоолой, хангинасан дуу, чанга дуу; 2. дуутай; звонкий согласный дуутай гийгүүлэгч.

ЗВО'НКО, нареч хангинатал, дунгинатал, дунгинан, жингэнэтэл, цангинан, чанга; звонко рассмеяться хангинатал имээх.

ЗВОНО'К, -нка, м. 1. хонх; электрический звонок цахилгаан хонх; 2. хонх, хонхны дуу; дать звонок хонх дуугаргах; раздался звонок хонхны дуу сонсдов.

ЗВУК, -а, м. 1. дуу, авиа чимээ, анир; звук выстрела бууны дуу; издавать звуки дуугарах, чимээ гаргах, авиа гаргах; 2. авиа; гласный звук эгшиг авиа; ☆ ни звука дув дуугүй байна, огт чимээгүй байна; пустой звук хоосон үг, утгагүй үг.

ЗВУКОВО'Й, -ая, -ое. 1. дуутай; звуковой фильм дуутай зураг; 2. авиан, авианаар бүтсэн; звуковой сигнал авиан сигнал; 3. авианы, авиан; звуковые волны авианы долгио; звуковые изменения авианы хувьсалт, авиа хувьсах.

ЗВУКОЗАПИСЬ, -и, ж. дуу хургах (сөрөнзон хальс, пянзанд дуу оруулах.).

ЗВУКОПЕРАТОР, -а, м. дуу хураагч (киноны хальсанд дуу оруулах мэргэжилтэн).

ЗВУКОПОДРАЖАНИЕ, -я, ср. авиа дууриах.

ЗВУКОПОДРАЖАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. авиа дууриасан; звукоподражательные слова авиа дууриасан үг.

ЗВУКОПРОВОДНОСТЬ, -и, ж. (спец.). авиа дамжуулах чанар, а та дамжуулц, авиа дамжуулах.

ЗВУКОУЛАВЛИВАТЕЛЬ, -я, м. авиа тосуур (нисэх онгоц, шумбадаг онгоц мэтийн чимээг тусон авдаг багаж)

ЗВУЧАНИЕ, -я, ср. дуу гарах, дуугарах, авиа гарах.

ЗВУЧАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -чит; несов. 1. дуу гарах, авиа гарах; дон дон дуугарах, тун тун гэх, хан хан хийх, гэх сонсох; колокол звучит хонх дуугарч байна; в лесу неумолкаемо звучали сотни топоров ойд хэдэн зуун сүх хан хан хийж байв; струны звучали глухо хөгжмийн чавхдас дон дон гэх сонсодлоо; 2. мэдэгдэх; в его голосе звучала радость түүний дуугарахад баярдсан нь мэдэгдэж байв.

ЗВУЧНО, нареч. тод сайхан, яруу сайхан.

ЗВУЧНОСТЬ, -и, ж. тод сайхан (байх), яруу дуутай (байх); звучность оркестра найрал хөгжмийн тод сайхан байх.

ЗВУЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. 1. тод сайхан (дуутай), яруу дуутай; звучный голос тод сайхан хоолой; звучный колокол тод сайхан дуутай хонх; 2. сайхан дуудлагатай; звучное слово сайхан дуудлагатай үг.

ЗВЯКАНИЕ, -я, ср. хангир жингэр гэх, хангир жингэр хийлгэх.

ЗВЯКАТЬ, -аю, -аешь; несов., чем., **ЗВЯКНУТЬ**, -ну, -нешь; однокр. хангир жингэр гэх, хангир жингэр хийлгэх, хангинуулах, жингэнэх; звякать ключами түлхүүр хангир жингэр хийлгэх; колокольчик звякает бяцхан хонх жингэнэх.

ЗГИ: ни зги не видно пад харанхуй байна.

ЗДАНИЕ, -я, ср. байшин, барилга.

ЗДЕСЬ, нареч. 1. энд; он живёт здесь тэр (хүн) энд суудаг; 2. эндэхийн, нутгийн; 3. ингэхэд, ингэхлээр, иймд; 4. үүнд; здесь нет ничего плохого үүнд муу юм алга.

ЗДЕШНИЙ, -ая, -ее. эндэхийн, эндэх; здешние жители эндэхийн хүмүүс; здешние цены эндэхийн үнэ.

ЗДОРОВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. мэндлэх, мэндчилэх, амарчлах, мэндийг асуух, амрыг эрэх; **здороваться за руку** гар барилцан мэндлэх.

ЗДОРОВЕННЫЙ, -ая, -ое (прост.). 1. мантгар, мантгайсан өндөр; здоровенный парень мантгар хүү; 2. бүдүүн, лантгар; здоровенная дубина лантгар бороохой.

ЗДОРОВЕТЬ, -ею, -еешь; несов. сайжрах, эрүүлжих, зүгээр болох.

ЗДОРОВИТЬСЯ, -ится; несов., кому. мне не здоровится миний бие барагтайхан байна.

ЗДОРОВО, нареч. (прост.). 1. зөндөө, тэн их; здорово гуляли зөндөө зугаацлаа; 2. бузгай, сүрхий, овоо; здорово сделане бузгай хийжээ.

ЗДОРОВО, межд. (прост.) сайн уу.

ЗДОРОВЫЙ, -ая, -ое; -ов. 1. эрүүл, бие сайтай; здоровый человек эрүүл хүн; 2. биенд сайн, эрүүл мэндэд хэрэгтэй, эрүүл; здоровая пища биенд сайн хоол; здоровый воздух эрүүл агаар; 3. эрүүл, ашиг-

тай, зөв; здоровая критика зөв шүүмжлэл; **будь здоров! будьте здоровы!** 1) сайн яваарай, сайн суугаарай, баяртай; 2) бурх өршөө! по добру, по здорову мэнд дээрээ, бүтэн дээрээ; **здорово живёшь** зүв зүгээр байгаад хохиров!

ЗДОРОВЫЙ II, -ая, -ое; -ов (прост.). 1. чийрэг, хүдэр, лужгар; здоровый парень хүдэр хүү; 2. лут, мундаг; здоровый мороз лут хүйтэн; здоровый голос мундаг хоолой.

ЗДОРОВЬЕ, -я, ср. бие, эрүүл мэнд, эрүүл, лагшин, бие лагшин; состояние здоровья биеийн байдал; **беречь здоровье** эрүүл мэндийг хамгаалах, биеэ гамнах; **как ваше здоровье?** таны лагшин тунгалаг байна уу? таны бие сайн уу? **за ваше здоровье!** таны эрүүл мэндийн төлөө! **☆на здоровье!** хайрлал! **кушайте на здоровье!** зооглож хайрла.

ЗДРАВНИЕ, -я, ср. (стар.) эрүүл мэнд, эрүүл энх, эрүүл; народное здравие ардын эрүүл энх; **здравния желаю** амрыг эрье.

ЗДРАВИЦА, -ы, ж. (высок.) ерөөл; **провозгласить здравницу** за советский народ зөвлөлтийн ард түмнийг ерөөсөн ерөөл тавих.

ЗДРАВНИЦА, -ы, ж. эрүүлжүүлэх газар.

ЗДРАВО, нареч. эрүүл, зөв; **здраво рассуждать** зөв бодож үзэх.

ЗДРАВОМЫСЛИЕ, -я, ср. эрүүл ухаантай, зөв бодлого.

ЗДРАВОМЫСЛЯЩИЙ, -ая, -ее. эрүүл ухаантай, зөв боддог; **здравомыслящий человек** эрүүл ухаантай хүн, зөв боддог хүн

ЗДРАВООХРАНИЕ, -я, ср. эрүүлийг хамгаалах; Министерство здравоохранения Эрүүлийг Хамгаалах Яам.

ЗДРАВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. (книжн.). 1. мэнд сайн байх, эсэн мэнд байх, энх тунх байх, энх амгалан байх; 2. мандах, бадрах; **да здравствует наша Родина!** манай Эх орон мандтугай!

ЗДРАВСТВУЙ, разг. сайн байна уу? мэндийг мэдье! мэнд байна уу?

ЗДРАВСТВУЙТЕ, разг. амрыг эрье, амрыг айлтгай! амар байна уу? мэнд амар байна уу?

ЗДРАВЫЙ, -ая, -ое; **здрав.** эрүүл, зөв; **здравый ум** эрүүл ухаан; **быть в здравом уме** эрүүл ухаантай байх.

ЗЕБРА, -ы, ж. судалтай тахь.

ЗЕВ, -а, м. хөөмий.

ЗЕВАКА, -и, м. и ж. (разг. пренебр.) ангалзуур, алмайран харагч.

ЗЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. эвшээх; **зевать во весь рот** амныхаа чинээгээр эвшээх; 2. алмайрах, алмайран харах, ангалзан харах; **не зевай!** бүү алмайр!

ЗЕВНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. эвшээчих.

ЗЕВОК, -вка, м. эвшээдэс.

ЗЕВОТА, -ы, ж. эвшээлгэх, эвшээдэс; **на его нашла зевота** тэр (хүн) эвшээлгээд байна.

ЗЕЛЕНЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. ногоорох, ногоон болох; 2. ногоорох, хөхрөх, ногоо ургах; **поля зеленеют** газар дэлхий хөхөрч байна; 3. ногоорон харагдах, хөхрөн харагдах.

ЗЕЛЕННОЙ, -ая, -ое. ногооны; **зеленная лавка** ногооны мухлаг.

ЗЕЛЕНОВАТЫЙ, -ая, -ое. 1. ногоовтор; 2. ногооноороо шахуу, болоогүй шахуу, түүхий шахуу.

ЗЕЛЕНЩИК, -а, м. ногоочин, ногооны худалдаачин.

ЗЕМЛЯНИЙ, -ая, -ое. 1. ногоон, хөх; [өдөнөд гравитаци дэх] ногоо; өдөнөд крариа ногоон будаг; 2. ногоон; өдөнөд посаждение ногоон таримал; 3. ногоон; ногоогор дайсан; өдөнөд ший ногоонтой ший; 4. ногооноороо байгаа, бодоогүй, түүхнэ; өдөнөд яблоки түүхий алам; 5. ногооноороо байгаа, күлдээрээ байгаа, нэл амуу; өдөнөд юмнэ дэл амуу хуудад.

ЗЕМЛЯНИЙ, -я, -ж. 1. ногоо; продажа өмөжөө өдөнөд шинэ ногооны худалдаа; 2. ургамал, ургамал ногоо, өдс ногоо; өдөнөд нугон нугны өдс ногоо.

ЗЕМЛЯНИЙ, -я, -ж. 1. ногоон унд, хөрт өдсний унд.

ЗЕМЛЯНИЙ, -ая, -ое. газрын, газар эзэмшилийн; өдөнөд өдсөнөөд газрын өмч; земельний реформа газрын шийжилгээ.

ЗЕМЛЕВЛАДЕЛЬЦ, -ица, -ица, м. газрын эзэн, газар эзэмшигч.

ЗЕМЛЕВЛАДЕЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. газар эзэмшилийн, газар эзэмшигчийн, газрын эзний; земледельческие доклады газар эзэмшилийн орлого, газар эзэмшигчийн орлого.

ЗЕМЛЕВЛАДЕНИЕ, -я, -я, ср. газар эзэмших, газар эзэмшил.

ЗЕМЛЕДЕЛЬЦ, -ица, м. тариачин.

ЗЕМЛЕДЕЛИЕ, -я, ср. тариалан, газар тариалан, тариалангийн ажил; орошаемое земледелие усалдаг тариалан.

ЗЕМЛЕДЕЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тариалангийн, газар тариалангийн, тариалангийн ажлын, тариалангийн ажилтай; земледельческие орудия тариалангийн зэвсэг; земледельческие районы тариалангийн ажилтай нутаг.

ЗЕМЛЕКОП, -а, м. газар малтагч.

ЗЕМЛЕМЕР, -я, м. газар хэмжигч.

ЗЕМЛЕМЕРНЫЙ, -ая, -ое. газар хэмжих; землемерные работы газар хэмжих ажил.

ЗЕМЛЯНИЦА, -ица, м. (устар.). тариачин.

ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЕ, -я, ср. газар эдлэх.

ЗЕМЛЕРОЙКА, -я, ж. гэрээлгөн.

ЗЕМЛЕРОЙНЫЙ, -ая, -ое (спец.). газар ухах; землеройная машина газар ухах машин.

ЗЕМЛЕСОС, -а, м. шороо сорууа.

ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ, -я, ср. газар хөдлөх.

ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬ, -я, м. газар хуваарилан зохиогч.

ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. газар хуваарилан зохиох; землеустроительные мероприятия газар хуваарилан зохиох арга хэмжээ.

ЗЕМЛЕУСТРОИТЕЛЬСТВО, -я, ср. газрын хуваарилан зохиох.

ЗЕМЛЯЧЕРПАЛКА, -я, ж. (спец.), шороо утгуур.

ЗЕМЛИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. шороолот; землистый песок шороолот элс; 2. боровтор.

ЗЕМЛЯ, -я, вин. земля, земля, земля. 1. Дэлхий, газар дэлхий; Земля движется вокруг Солнца Дэлхий нарыг тойрдог; 2. газар, хуурай газар; моряки увидели на горизонте землю далайчинд тэнгэрийн хаяанд газар харав; 3. хөрс, газар; плодородная земля шимтэй хөрс; 4. шороо, газар; земля с песком и глиной элс шаяартай шороо; 5. газар, хөсөр; бросить на землю хөсөр хаях; 6. орон, газар, нутаг; чужие земли хүний газар, харийн нутаг; за тридцать земель туурайт морь давхиж хүрдэггүй; туяаг шувуу нисч хүрдэггүй газар; 7. газар, нутаг, нутаг дэвсгэр; колхозлар земля хамтралын нутаг; 8. газар, хөсөг газар, талбай; арендовать землю газар түрээслэх; ☆ срив-

нять с земли голомт дээр нь бор шармаж утгуулах, голомтын балла.

ЗЕМЛЯК, -а, м. (нар) нутгийн хүн.

ЗЕМЛЯНИКА, -я, ж. гүзээлэгэнэ.

ЗЕМЛЯНИЧНЫЙ, -ая, -ое. гүзээлэгнийн; земляничное варенье гүзээлэгнийн чандмай, чандмай гүзээлэгнэ.

ЗЕМЛЯНКА, -я, ж. нүхэн гэр, газар гэр.

ЗЕМЛЯНОЙ, -ая, -ое. шорооны, газар шорооны, газрын; земляные работы газар шорооны ажил; земляная плетина шороо дайлан.

ЗЕМЛЯНИКА, -я, ж. (нар) нутгийн эмэгтэй.

ЗЕМНОВОДНЫЕ, -ые. (земноводные) хоёр нутагт.

ЗЕМНОВДНЫЙ, -ая, -ое. хоёр нутагт; земноводные животные хоёр нутагт амьтан.

ЗЕМНОЙ, -ая, -ое. дэлхийн, газрын; земной шар дэлхийн бөмбөрцөг.

ЗЕМНОЙ, -ая, -ое. дэлхийн, газрын; земной шар дэлхийн бөмбөрцөг.

ЗЕМСКИЙ, -ая, -ое. нутгийн захиргааны.

ЗЕМСТВО, -я, ср. (земств) нутгийн захиргаа.

ЗЕНИТ, -а, м. 1. (зенитийн) орой, оргил, чөлц дээр; солнце в полдень находится в зените үдийн нар чанх дээр байдаг; 2. оройн, орой, туйл; в зените слава аларынхаа өргийн байхад.

ЗЕНИТКА, -я, ж. (раст.) агварын их буу.

ЗЕНИТНЫЙ, -ая, -ое. 1. тэнгэрийн өргийн, оройн; 2. агварын, дөвч бууддаг; зенитное оружие агварын их буу.

ЗЕНИЦА, -я, ж. (стар.). (чүдний) цацгий; березы кон земли өдс нүдний цэцгий мэт хамгаалах.

ЗЕРКАЛО, -а, мн. -ала, -ал, -алам, ср. 1. толь; кристале зеркала чөлцөтэй толь; 2. толь мэт гилгэр; зеркало озера толь мэт гилгэр нуур.

ЗЕРКАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. толлын, толлин, тольтой; зеркальное производство толлын үйлдвэр; зеркальный шкаф тольтой шүүгээ; 2. зузаан; зеркальные стекло зузаан ший; 3. толлогор, гийгэр, гял цал болсон, гялгар.

ЗЕРКАЛЬЦЕ, -я, ср. бяцхан толь.

ЗЕРНИСТЫЙ, -ая, -ое. мөхлөгт; зернистая пшеница бергэр түрө.

ЗЕРНО, -я, мн. зерно, зерно, зерно, ср. 1. үр, мөхлөг; зерно пшеницы буудайн үр; 2. тариа, үр тариа; хлеб в зерне үрээрээ байгаа тариа, үр тариа; торговать зерном үр тариа худалдах; 3. үрэл, мөхлөг; жемчужное зерно мөхлөг бууд; 4. үр; хувь; зерно истицы үнэний хувь.

ЗЕРНОВОЙ, -ая, -ое. үр тарианы; зерновые культуры үр тарианы ургамал; зерновые хозяйства үр тарианы аж ахуй.

ЗЕРНОВЫЙ, -ая, ср. тариа, амуу тариа, тариа; сбор зерновых тариа хураах.

ЗЕРНООЧИСТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. тариа цэвэрлэх; зерноочистительная машина тариа цэвэрлэх машин.

ЗЕРНОПОСТАВКА, -я, ж. (зернопоставка) тариа бэлтгэх, тариа бэлтгэл.

ЗЕРНОСУШИЛКА, -я, ж. тариа хатаагуур.

ЗЕРНОФУРАЖНЫЙ, -ая, -ое. зернофуражные культуры тэжээлийн үр тарианы ургамал.

ЗЕРНОХРАНИЛИЩЕ, -я, ср. тариа агуулах, тариа хадгалгах газар, амуу тарианы сан.

ЗЕРНЫШКО, -а, ср. үр, мөхлөг, ас; зернышко зэрвэцгийн үр.

ЗЕФИ'Р, I, -а, м. найртай салхи, сэвцээ салхи.

ЗЕФИ'Р, II, -а, м. хөөслөг бөөр.

ЗЕФИ'Р, III, -а, м. сэвцээ даавуу, зөфир.

ЗИГЗА'Г, -а, м. тахир мухур шугам, тахир мухур бураас.

ЗИГЗАГОБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. тахир, мухур, муриганасан; зигзагообразное движение муриганан явах.

ЗИ'ЖДЕТСЯ, зиждётся (другие формы не употр.); несом., на чуж (высок.). тушиглэнэ, тулгуурлана, сурвалжтай байна; сила Советской Армии зиждётся на идеи защиты свободы и независимости своей Родины Зөвдөлтийн Цэргийн хүч нь Эх орныхоо эрх чөлөө, тусгаар тогтнолыг хамгаалах зорилгоос сурвалжтай.

ЗИМА', -ы, айн. зима, мн. зимы, ж. өвөл; сурвалж зима хатуу өвөл; настуйна зима өвөл боллоо; зима прощла өвөл өнгөрдөг; хэсрөлхөдөт, смолько зима уулзаагүй ясан их удаж нэ?

ЗИ'МНИЙ, -ая, -ее. өвлийн; зимняя одежда өвлийн хувцас; зимнее оборудование өвлийн туйл.

ЗИМОВА'ТЬ, -аюу, -аюушь; негов. өвөлжих.

ЗИМО'ВКА, -ы, ж. 1. өвөлжих; 2. өвөлжөө.

ЗИМО'ВЩИК, -а, м. өвөлжинч.

ЗИМО'ВЬЕ, -я ср. 1. өвөлжөө; 2. өвөлийн зорсо.

ЗИМО'Й, нареч. өвөл, өвөл цаг, өвөлдөө.

ЗИПУ'Н, -а, м. (устар.). зэхүүн дээд.

ЗИЯ'НИЕ, -я, ср. ангайх, онгойх, хүчлэх.

ЗИЯ'ТЬ, -ает, негов. (книжн.). бнгойх, ангайх харагдах, ангайх, онгойх харагдах, хүчлэх, хүчлийн харагдах; зинэг бездна ёрволгүй нүх ангайх харагдана.

ЗИЯЮЩИЙ, -ая, -ее. 1. ангайсан, онгойсон; хүчлэгч, ангайх харагдагч, онгойх харагдах; ангайх өтөөрөгч ангайх харагдах нүх; 2. ангархай, онгорхой; ангайсан рана ангархай шарх.

ЗЛА'КИ (злак), -а, м. залаат ургамал, амуу тариа; хлебные злаки амуу тариа.

ЗЛА'КОВЫЙ, -ая, -ое. залаат; злаковые растения залаат ургамал.

ЗЛА'ТО, -а, ср. (стар.). алт;

ЗЛАТОГЛА'ВЫЙ, -ая, -ое. алтан тэргүүнт, алтан оройт.

ЗЛА'ЧНЫЙ, -ая, -ое; злачное место марган самуун газар.

ЗЛЕ'ЙШИЙ, -ая, -ее. нэн хорт, хамгийн өмөөт.

ЗЛИ'ТЬ, злою, злится; негов., кого-что. хорьж нь маажих, шарьж нь буцаагдах, уурдуулах.

ЗЛИ'ТЬСЯ, злится, злитсясь; негов., хэр нь хүрэх, шар нь буцаах, уурдах.

ЗЛО I, -а, мн. только род, я. зол, ср. 1. хэр, хорлол, муу юм; жалать зла кому-либо хүнд муу юм хүсэх; огтлохтой дээрм ба злб хорьж тусгаар харуулах, усны төвөөр харуулах; причинить зло кому-либо хүнд хэр болдох, хүнд ус болох; 2. гай, аюул; из двух зли выбирать меньшее (хобр) аюулын багад нь эрхтэх; в, хэр, хорлол, шар, уур; сделать что-либо со злб хорондоо үйлдэх; злб берэт хэр хүрч байна.

ЗЛО II, нареч. хорттой, хортонтой; зло подшутить над кем-либо хүнийг хорттой шоглох.

ЗЛО'БА, -ы, ж. хорсоо, өс, өшөө, хонзон, хорсон (сэтгэл), хорт сайн; питать злбю прогнв кого-либо хүнд хонзон сайнж явах, хорт санаа агуулж явах; ☆ злба днэ өнөөдрийн чухал зүйл.

ЗЛО'БНО, нареч. хорсолтой, өшөөрхсөн, хорон санаатай, хортонтой; злбно хорсолтой харах.

ЗЛО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. хорсолт, өшөөтөн, хортон; хорон санаатай, хорссон, өшөөн; злбный враг хорсолт дайсан.

ЗЛО'БОДНЕ'ВНОСТЬ, -и, ж. өнөөдөр чухал болсон зүйл; злободневность темы өнөөдөр чухал болсон сэдэв.

ЗЛО'БОДНЕ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. өнөөдөр чухал болсон; злободневный вопрос өнөөдөр чухал болсон асуудал.

ЗЛО'БСТВОВАТЬ, -таюу, -таюешь, негов. (высок.). хорсох, хор буцаах, шар хөөрөх, харсон уурлах.

ЗЛОВЕ'ЩИЙ, -ая, -ее; -еш, ёрлосон, муу ёртой, муу юм зөгнөсөн, нэг л биш; зловещий признак муу ёртой шинж тэмдэг; зловещая тишина нэг л биш нам гүм.

ЗЛОВО'НИЕ, -я, ср. өмхий үнэр, өмхий самхай.

ЗЛОВО'ННЫЙ, -ая, -ое. өмхий, өмхий самхай.

ЗЛОВА'Р'ДНО, нареч. хорттой, хор санаж, муу санаа агуулсан.

ЗЛОВА'Р'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хорттой, хөнөөл ихтэй, хорлолтой, хорлогчин дотортой.

ЗЛОДЕ'Й, -я, м. (высок.). хорлогч, хорлогчин; хортон, муу шинжийн хүн.

ЗЛОДЕ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. хорлогчин, хортонтой, муу шинжийн; злодейский поступок хорлогчин хэрэг, муу шинжийн явдал.

ЗЛОДЕ'ЙСТВО, -а, ср. (высок.). ЗЛОДЕЯ'НИЕ, -я, ср. (высок.). хорлогчин явдал, хортонтой хэрэг, хар үйл, хорлол; совершить злодейство хар үйл үйлдэх.

ЗЛОЙ, злая, злое; вол. зла; злейший. хорт, хорон, муу, хар санаатай, хэрцгий, ууртай; злой умысел хорон санаа; злой человек ууртай хүн.

ЗЛОКА'ЧЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. хорт, хорттой; злокачественная опухоль хорт хаядар.

ЗЛОКЛЮЧЕ'НИЕ, -я, ср. (устар.). золгүй явдал, завшаангүй хэрэг, гай зовлон.

ЗЛОНАМЕ'РЕННОСТЬ, -и, ж. хорт санаа, хар санаа, муу санаа.

ЗЛОНАМЕ'РЕННЫЙ, -ая, -ое (книжн.). хорт санаатай, хар санаатай, муу санаатай; злонамеренный поступок хар санаатай хэрэг.

ЗЛОНРА'ВИЕ, -я, ср. муу зан, муу ааш, авир муу.

ЗЛОНРА'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (устар.). муу зантай ааш муутай, авир муутай.

ЗЛОПА'МЯТНОСТЬ, -и, ж. өсөрхөг байх, хонзорхог байх.

ЗЛОПА'МЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (устар.). өсөрхөг, хонзорхог; злопамятный человек хонзорхог хүн.

ЗЛОПА'МЯТСТВО, -а, ср. өсөрхөг зан, хонзорхог явдал.

ЗЛОПОЛУ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). злб муутай, хувьгүй, залаагүй, өөдгүй; злополучный судьба өөдгүй хувь.

ЗЛОПЫХА'ТЕЛЬ, -я, м. (презр.). хорон санаатай хүн, хорлолтой хүн.

ЗЛОПЫХА'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое (презр.). хорон санаатай, хорлолтой.

ЗЛОПЫХА'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. (презр.). хорон санаа, хорлол.

ЗЛОРА'ДНО, нареч. тавлан, тавласан янзтай, бах нь ханан; злорадно улыбнуться тавлан миншилэх.

ЗЛОРА'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. тавладаг, тавлах дуртай, бах нь хандаа, тавлах; злорадное чувство тавлах сэтгэл.

ЗЛОРАДСТВО, -а, ср. тавлах, бах ханах. тавлах өстгэл.

ЗЛОРАДСТВОВАТЬ, -твую, -твуешь; несов. тавлах; бах ханах, тав ханах.

ЗЛОСЛОБИЕ, -я, ср. муу хэлэх, хортонтой хов, ков үг, хов жив.

ЗЛОСЛОВИТЬ, -влю, -вишь; несов. муу хэлэх, хортонтой хов хэлэх, хов жив зөөх.

ЗЛОСТНО, нареч. хортой, хортонтой, хорон санаагаар; санаатай, санаатайгаар.

ЗЛОСТНОСТЬ, -и, ж. хортой (байх), хортонтой (байх), хорон санаатай (байх).

ЗЛОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (устар.). хортой хортон, хортонтой, хорон санаатай, хар санаатай; злостная клевета хортон гүтгэлэг; 2. санаатай, зорюуд, хорон санаатай, хорлох гэсэн; злостный неплательщик санаатай үл төлөгч; 3. муудаа дашуурсан, гангарсан; злостный преступник гангарсан гэмт хэрэгтэн.

ЗЛОСТЬ, -и, ж. хорсол, хор шар, хар хор, уур; говорить со злостью хорсон өгүүлэх, хорсолтой хэлэх; злость берёт хор шар хүрвэ, уур хүрвэ.

ЗЛОСЧАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (устар.). азгүй, хишиггүй, тавилан муутай; злосчастная любовь азгүй дурлал.

ЗЛОУМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ое (устар.). хорон санаатай хийсэн, хар санаж үйлдсэн, хорлох гэсэн; злоумышленный поступок хорлох гэсэн явдал.

ЗЛОУМЫШЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. (устар.). хорлох гэх, хорлохыг завдах.

ЗЛОУПОТРЕБИТЬ, -блю, -бишь; сов., чм. хортой ашиглах, зүй бус ашиглах, ёсон бус эдлэх, хэтрүүлэн эдлэх, буруу ашиглах; злоупотребить властью эрх мэдлээ ёсон бус эдлэх; злоупотребить доверием итгэлийг хортой ашиглах, итгэлийг тэсрүүлэх.

ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЕ, -я, ср. 1. хортой ашиглах, зүй бус ашиглах, ёсон бус эдлэх, хэтрүүлэн эдлэх, буруу ашиглах; 2. хорт хэрэг; раскрыть злоупотребления хорт хэрэг илчлэх.

ЗЛОУПОТРЕБЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. хортой ашиглах, зүй бус ашиглах, ёсон бус эдлэх, хэтрүүлэн эдлэх, буруу ашиглах.

ЗЛОЯЗЫЧИЕ, -я, ср. хорон үг, хорон ам, ёжтой үг.

ЗЛОЯЗЫЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (устар.). хорон үгтэй, хорон амтай, ёжтой үгтэй; злоязычный человек хорон амтай хүн.

ЗЛЮКА, -и, м. и ж., **ЗЛЮЧКА**, -и, м. и ж. (разг.). уурт, муу зант, муухай зантай хүн.

ЗМЕЕВИДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. могой шиг, могой хэлбэртэй.

ЗМЕЕВИК, -а, м. нугархай гуурс.

ЗМЕЕНЫШ, -а, м. могойн зулзага.

ЗМЕИНЫЙ, -ая, -ое. 1. могойн; змеиная кожа могойн арьс; 2. хорон санаатай, хар санаатай, хортон, зальхай; змеиная улыбка зальхай инээмсэглэх.

ЗМЕЙ, -я, м. 1. могой; 2. луу; 3. цаасан шувуу, дэгдүүр; бумажный змей цаасан шувуу.

ЗМЕЙКА, -и, ж. бяцхан могой; ☆ бежать змейкой могой шиг мурилзан урсах, мурилзах, муриганах.

ЗМЕЯ, -и, мн. змеи, ж. 1. могой; гремучая змея хорчигнуурт могой; 2. хорон санаатай хүн, зальхай хүн.

ЗНАВАТЬ, наст. -ет; многокр. мэдэх.

ЗНАК, -а, м. 1. тэмдэг, тамга; таможенный знак гаалийн тэмдэг; 2. мөр, ул мөр; 3. тэмдэг, шинж; знаки внимания анхаарсны тэмдэг, хайхарсан шинж; в знак дружбы найзалсны тэмдэг болгон; молчанье

знак согласия дуугүй байдаг нь зөвшөөрсний шинж; 4. ёр, бэлэг; добрый знак бэлэг, сайн бэлэг, сайн ёр; дурной знак муу ёр; 5. дохио; подавать знаки рукой гараараа дохио өгөх; 6. тэмдэг, бэлэг тэмдэг, бэлэг; знаки отличия шалгарсны тэмдэг; 7. тэмдэг, цэг тэмдэг; 8. тэмдэг, үсэг; печатный знак хэвлэлийн тэмдэг; ☆ денежный знак мөнгөн тэмдэгт; под знаком чего-либо тугийн дор; под знаком борьбы за мир энх тайвны тэмцлийн тугийн дор.

ЗНАКОМИТЬ, -млю, -мишь; несов., кого-что с кем-чем. танилцуулах; знакомить с новым сотрудником шинэ ажилтантай танилцуулах; знакомить с историей Родины Эх орныхоо түүхтэй танилцуулах.

ЗНАКОМИТЬСЯ, -млюсь, -мишья; несов., с кем-чем. 1. танилцах; знакомиться с новыми товарищами шинэ нөхөдтэй танилцах, мэдэж авах, явж үзэх; знакомиться с зачатками языкознания хэлний шинжлэлийн анхны мэдэгдэхүүнийг мэдэж авах; знакомиться с музеями города хотын олон музейг явж үзэх.

ЗНАКОМСТВО, -а, ср. 1. танилцах, танилтай болох, танил байх; заводить знакомство танилцах, танилтай болох; поддерживать знакомство с кем-либо хүнтэй танил байх; 2. танил хүмүүс, танил тал танил; большие знакомства олон танил, танил тал их; 3. мэдэх, мэдлэг; знакомство с историей түүх мэдэх, түүхийн мэдлэг.

ЗНАКОМЫЙ, -ая, -ое; -ом. 1. мэддэг, тандаг; быть знакомым с кем-либо хүн тандаг байх; знакомая песня мэддэг дуу; 2. мэддэг, мэдэх, партизан, знакомый с каждой тропой жим болгоныг мэддэг партизан; 3. суц, -ого, м. танил; встретил знакомого танилтайгаа дайралдав.

ЗНАМЕНАТЕЛЬ, -я, м. хуваарь; приводить к одному знаменателю нэгэн хуваарьтай болох.

ЗНАМЕНАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. чухал учир, чухал утга; знаменательность этого события энэ явдлын чухал учир.

ЗНАМЕНАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. чухал учиртай, чухал утгатай, гайхамшигтай, гайхамшиг; знаменательные события гайхамшигтай үйл явдал; 2. биеэ даасан утгатай; знаменательные слова биеэ даасан утгатай үгс.

ЗНАМЕНИЕ, -я, ср. (стар.). бэлэг тэмдэг, төлөг, ёр, үзэгдэл, шинж; ☆ знамение времени цагт нийлсэн үзэгдэл.

ЗНАМЕНИТОСТЬ, -и, ж. алдарт хүн, цуут хүн; слава знаменитостью алдарт хүн болох.

ЗНАМЕНИТЫЙ, -ая, -ое; -ит, алдартай, цуутай, алдар цуутай; знаменитый поэт алдартай яруу найрагч; знаменитый артист цуутай жүжигчин.

ЗНАМЕНОВАТЬ, -ную, -нуешь; несов., что (устар.). гэрчлэх, тэмдэг болох.

ЗНАМЕНОСЕЦ, -сца, м. тугч, тугчин, туг баригч; Советская страна—знаменосец новой эпохи Зөвлөлт орон бол шинэ эрин үеийн тугчин мөн.

ЗНАМЯ, (знамёна), -мени, мн. -мёна, -мён, ср. туг; красное знамя улаан туг; водрузить знамя победы ялалтын туг мандуулах; высоко держать знамя чего-либо... тугийг өндөр мандуулах; склонять знамёна туг бөхийлгөх; под знаменем тугийн дор.

ЗНАНИЕ, -я, ср. 1. эрдэм, эрдэм ухаан, шинжлэх ухаан; важная область знания эрдэм ухааны чухал салбар, шинжлэх ухааны чухал салбар; 2. мэдэх, мэдлэг; знание запросов и интересов масс өргөн олны эрэлт хүсэлт, эрх ашгийг мэдэх.

ЗНАНИЯ, мн. мэдлэг, эрдэм мэдлэг; глубокие знания гүнзгий мэдлэг; поверхностные знания өв

гөцхөн мэдлэг, повышать знания эрдэм мэдлэгээ дээшлүүлэх.

ЗНАТНОСТЬ -и, ж. язгуур, сурвалж, угсаа.

ЗНАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. 1. алдартай, нэртэй, алдарт, нэрт; знатный тракторист алдарт тракторчин; 2. язгууртай, сурвалжтай, угсаатай, язгуурт, сурвалжит, угсаат.

ЗНАТОК, -а, м. мэргэшсэн хүн, сайн мэдэх хүн; знаток своего дела ажилдаа мэргэшсэн хүн; знаток музыка хөгжимд мэргэшсэн хүн.

ЗНАТЬ I, *знаю, знаешь; несов.* 1. мэдэх; знать о поездке явахыгаа мэдэх; 2. мэдэх, ойлгох, төсөөлөх; знать урок хичээлээ мэдэх; я знаю, что он прав түүний зөв болохыг би мэднэ; 3. мэдэх, чадах; 4. таних, мэдэх, **знать кого-либо с детства** хүнийг багаасаа таних; 5. үзэх, мэдэх; **не знать покоя** амар заяа үзэхгүй байх; ☆ **дать** **знать кому-либо** хүнд мэдэгдэх, мэдээлэх; **дать** **знать о себе** өөрийнхөө тухай мэдэгдэх, сануулах, үзэгдэх; **знать** **себя** **знай** **огт** ажиггүй; **знай** **себе** **пишет** **огт** ажиггүй бичиж байна; **кто его знает** бүү мэд.

ЗНАТЬ II, -и, ж. язгууртан, сурвалжтан, угсаатан.

ЗНАТЬ III, *вводн. сл.* байх, бололтой.

ЗНАТЬСЯ, *знаюсь, знаешься; несов., с кем-чем (прост.).* танилдах, танил байх, харилцах, харилцаатай байх, ни с кем не желает **знаться** хэнтэй ч харилцахыг хүсэхгүй байна.

ЗНАХАРКА, -и, ж. домч эхнэр.

ЗНАХАРСТВО, -а, ср. дом, домнох,

ЗНАХАРЬ, -я, м. домч.

ЗНАЧАЩИЙ, -ая, -ее. ач холбогдолтой, учир холбогдолтой, утга бүхий; мало значащий ялимгүй ач холбогдолтой, учир холбогдол багатай; ничего не значащий ямар ч ач холбогдолгүй.

ЗНАЧЕНИЕ, -я, ср. 1. утга, учир утга, учир; определить значение слова үгийн утгыг тодорхойлох; значение взгляда учиртай харц; 2. ач холбогдол, учир холбогдол, утга чанар; политическое значение улс төрийн ач холбогдол; **придавать** **чему-либо** **большое** **значение** юмыг их учир холбогдолтой гэж үзэх; **не** **иметь** **значения** ач холбогдолгүй байх.

ЗНАЧИМОСТЬ, -и, ж. (кнцжн.). ач холбогдол, учир холбогдол; социальная значимость нийгмийн ач холбогдол.

ЗНАЧИМЫЙ, -ая, -ое; -им. утга бүхий, утгатай, учиртай, учир утгатай, утга чанартай, учир холбогдолтой, ач холбогдолтой; значимые части слова үгийн утга бүхий хэсэг.

ЗНАЧИТ, *вводн. сл. (разг.).* тэгвэл, тэгэхлээр; **значит**, **пора** **ехать?** тэгвэл явах болов уу?

ЗНАЧИТЕЛЬНО, нареч. 1. нилээд, нилээдгүй, ихээхэн; үлэмж, үлэмжхэн; **значительно** **больше** **ни** **лээд** **их**, **үлэмжхэн** **их**; 2. учиртай, янзтай; **значительно** **посмотреть** **учиртай** **харах**, **янзтай** **харах**.

ЗНАЧИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. нилээд их байх; 2. нилээд чухал байх.

ЗНАЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. нилээд их, ихээхэн, үлэмжхэн, үлэмж; **значительный** **урон** **үлэмжхэн** **гарз**; **значительная** **сумма** **ни** **лээд** **их** **мөнгө**; 2. нилээд чухал, чухал; **значительные** **события** **ни** **лээд** **чухал** **үйл** **явдал**; 3. учиртай, учир утгатай, утга төгөлдөр; **значительный** **взгляд** **учиртай** **харц**; **значительные** **слова** **учир** **утгатай** **үг**, **утга** **төгөлдөр** **үг**.

ЗНАЧИТЬ, -чу, -чишь; *несов., что.* утгатай (байх), учир (байх); **что** **это** **значит?** энэ ямар утгатай байна? **ингэхэд** **ямар** **учир** **байна?** **это** **что** **ни** **будь** **да** **значит** **үүнд** **нэг** **л** **учир** **бий**; **это** **многo** **значит** **үүнд** **их** **учир** **байна**.

ЗНАЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; *несов. (офиц.).* байх, бичээстэй байх, тооцогдох; **значиться** **в** **списке** **нарсийн** **цэст** **байх**; **значиться** **в** **отпуску** **амралтгайд** **тооцогдох**.

ЗНАЧКИ **СТ**, -а, м. тэмдэгтэн; **значкист** **ГТО** **ХБХБ** **тэмдэгтэн**.

ЗНАЧОК, -чка, м. тэмдэг; **университетский** **значок** **их** **сургуулийн** **тэмдэг**; **значки** **на** **полях** **книги** **номын** **захын** **зайд** **тэмдэг** **тавих**.

ЗНАЮЩИЙ, -ая, -ее. юм мэддэг, эрдэмтэй; **знаю** **щий** **врач** **юм** **мэддэг** **эмч**.

ЗНОБИТЬ, -ит; *безл.; несов., кого-что.* агзайх, чичрэглэх, дагжих; **меня** **знобит** **миний** **бие** **агзайгааг** **байна**.

ЗНОЙ, -я, м. аагим халуун, пүү халуун; **полуденный** **зной** **үдийн** **аагим** **халуун**; **летний** **зной** **зунм** **пүү** **халуун**.

ЗНОЙНЫЙ, -ая, -ое; *зноен, знойна.* аагим халуун, бүгчим халуун; **знойный** **день** **бүгчим** **халуун** **өдөр**.

ЗОБ, -а, о зобе, в зобу, *мн.-ы, м.* 1. хөөс; 2. бахлуур (вачин).

ЗОВ, -а, м. 1. дуудах авиа, дуудлага, уриа; 2. дуудах, урих; **прийти** **по** **первому** **зову** **дуудмагц** **ирэх**,

ЗОДЧЕСТВО, -а, ср. уран барилга.

ЗОДЧИЙ, -его, м. (высок.). уран барилгач.

ЗОЛА, -ы, ж. үнс, нурам.

ЗОЛИТЬ, -лю, -лишь; *несов., что (спец.).* үнсдэж зулмуулах.

ЗОЛОВКА, -и, ж. кадам өгч, нөхрийн дүү.

ЗОЛОТАРНИК, -а, м. алтгана, алтаргана.

ЗОЛОТИСТЫЙ, -ая, -ое. алтлаг, алтан өнгөтэй, алтан шар; **золотистые** **волосы** **алтан** **шар** **үс**.

ЗОЛОТИТЬ, -очу, -отишь; *несов., что.* 1. алтдах, алтлах, алт шарах; **золотить** **ложки** **халбага** **алтдах**; 2. алтан шар болгох, шаргалтуулах.

ЗОЛОТИТЬСЯ, I и 2 л. *не употр., -ится; несов.* 1. алтан шар болох, шаргалтах; **рожь** **золотится** **хөх** **тариа** **шаргалтаж** **байна**; 2. шаргалтан харагдах, гялалзан харагдах; **вдали** **золотятся** **пески** **алст** **элс** **шаргалтан** **харагдана**.

ЗОЛОТНИК I, -а, м; мал золотник, да дорог очуухэн боловч үнэ ихтэй.

ЗОЛОТНИК II, -а, м. (спец.). (машинн) сэлгүүр.

ЗОЛОТО, -а, ср. 1. алт; **червонное** **золото** **шижир** **алт**; **самородок** **золота** **цуд** **алт**; **золото** **в** **слитках** **алтан** **юмбүү**; 2. алт. алтан эдлэл; **сто** **рублей** **золотом** **зуун** **алтан** **рубль**; **сундуки** **полны** **золота** **алтан** **эдлэл** **дүүрэн** **авдар**; 3. алтан утас; **шитый** **золотом** **алтан** **угас** **ороосон**, **алтан** **утсаар** **хийсэн**; 4. олошгүй хүн, эрдэнэ; **этот** **работник** **—** **настоящее** **золото** **энэ** **ажилтан** **ёстой** **эрдэнэ** **мөн**; ☆ **не** **все** **то** **золото**, **что** **блестит** **гялалзан** **юм** **бүхэн** **алт** **байдаг** **биш**.

ЗОЛОТОИСКАТЕЛЬ, -я, м. алт хайгч.

ЗОЛОТОЙ I, -ая, -ое. 1. алтны, алттай; **золотые** **прински** **алтны** **уурхай**; **золотой** **песок** **алттай** **элс**; 2. алтан, алтны; **золотое** **кольцо** **алтан** **бөгж**; **золотая** **монета** **алтан** **зоос**; **золотой** **запас** **алтны** **нөөц**, **алтан** **нөөц**; **золотой** **фонд** 1) алтны хөмрөг; 2) эрдэнэсийн сан; **золотой** **фонд** **нашей** **литературы** **манай** **утга** **зохиолын** **эрдэнэсийн** **сан**; 3. алтан, алтан шар; **золотая** **осень** **алтан** **чамар**; **золотые** **кудри** **алтан** **шар** **үс**; 4. бадралын, мандлын, жаргалтай, жаргалант; **золотой** **век** **бадралын** **үе**; **золотая** **пора** **жаргалант** **үе**; 5. олошгүй, эрдэнэ мэт; **алт**

шиг, үгээ; эрэлтийн сүлжээ алт шиг үг; ☆ цолоогч сөрөгдлийг гүйцэтгэх баримтлах.

БОЛОТОН II, -ово, м. алтан өгөө.

БОЛОТОНОСНИЙ, -ая, -ое; -сөн, -сна, эртний; золотоносная микла алттай судал.

БОЛОТОНПРОМЫШЛЕННОСТЬ, -и, ж. алт малтах үйлдвэр.

БОЛОТОНПРОМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ов. алт малтах үйлдвэрийн; золотопромшленный район алт малтах үйлдвэрийн нутаг.

ЗОЛОТУХА, -а, ж. булаг өвчин, түүхий.

ЗОЛОЧЕННЫЙ, -ая, -ое. алтдасан, алталсан, алт шарсан.

ЗО'НА, -н, ж. 1. бүслүүр; климатическая зона уур амьсгалын бүслүүр; 2. бүс, газар; пограничная зона хилийн бүс.

ЗОНА'ЛБНЫЙ, -ая, -ое. бүслүүрийн.

ЗОНД, -а, м. 1. хайцсуур, зонд; 2. өрөм; 3. (цаг уурийн) бомбарцог.

ЗОНДИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., како-что. 1. хайцсуургаар шинжлэх, зондоор шинжлэх, хайцсуурдах, зондлох; 2. турших, шалгам мэдэх, тэмгэрч үзэх; зондировать почву байдал нь туршиж үзэх.

ЗОНТ, -а, м. **ЗОНТИК**, -а, м. шүхэр, хала.

ЗОНТИЧНЫЙ, -ая, -ое. шүхэрт, шүхэрлүү; зонтичные растения шүхэрт ургамал.

ЗООТЕРИНАРНЫЙ, -ая, -ое. зоо мал эмчлэлийн; зооветеринарный пункт зоо мал эмчлэлийн тасаг.

ЗООЛОГ, -а, м. амьтан судлагч, зоологч.

ЗООЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. амьтан судлалын, зоологийн; зоологичский атлас амьтан судлалын атлас; 2. амьтны, адгуужан амьтны; зоологический сад амьтны цэцэрлэг.

ЗООЛОГИЯ, -и, ж. амьтны судлал, зоологи.

ЗООПАРК, -а, м. (зоологический парк) амьтны хүрээлэн.

ЗООСАД, -а, м. (зоологический сад) амьтны цэцэрлэг.

ЗООТЕХНИК, -а, м. зоотехникч.

ЗООТЕХНИКА, -и, ж. зоотехник.

ЗООТЕХНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зоотехнийн, зоотехник; зоотехнические мероприятия зоотехнийн арга хэмжээ.

ЗООТЕХНИКА, -и, ж. ан өсгөх аж ахуй.

ЗОРКИЙ, -ая, -ое; зорек, зорка, зорко, зорче, 1. хурц, гяргай; зорние глаза хури нүд; 2. хури ажигламтгай.

ЗОРКО, нароч, ширтэн, ажиглан, анхларалтай; зорко сайнхт сайтар ажиглан харах.

ЗОРКОСТЬ, -и, ж. 1. хури (байх), гяргай (байх); зоркость гяргайд хури, хури байх; 2. хури (байх), ажигламтгай (байх), сэргэг (байх).

ЗРАЧОК, -а, м. цэгий, хүүхэн хараа, хүүхэн нүд.

ЗРЕЛИЩЕ, -я, ср. 1. үзэгдэл; необыкновенное зрелище ер бусын үзэгдэл, хачин үзэгдэл; 2. үзвэр; массовые зрелища олон нийтийн үзвэр.

ЗРЕЛИЩНЫЙ, -ая, -ое. үзвэрийн; зрелищные мероприятия үзвэрийн газар.

ЗРЕЛОСТЬ, -и, ж. 1. насанд хүрэх, бие гүйцэх, бие боловсрох, (эрийн) цээнд хүрэх; достигнуть зрелости насанд хүрэх; (эрийн) цээнд хүрэх; 2. боловсроон (байх), гүйцсэн байх, нээгдсэн (байх); политическая зрелость улс төрийн талар

боловсроон байх; ☆ аттестат зрелости боловсролын үнэмлэх.

ЗРЕЛЫЙ, -ая, -ое; зрел, -а, ж. 1. бодол, боловсроон; зрелые яблоки болсон алм; 2. насанд хүрсэн, бие гүйцсэн, бие боловсроон, (эрийн) цээнд хүрсэн зрелый ямагт насанд хүрсэн үе, бие болжир сорсон нас, (эрийн) цээнд хүрсэн хайр; 3. нээгдсэн, гүйцсэн, боловсроон; зрелый ум нээгдсэн оюун ухаан; 4. эргэцүүдэн болсон, сайтар боловруулсан; зрелые мысли сайтар боловруулсан шийдвэр.

ЗРЕНИЕ, -я, ср. 1. хараа нүд; иметь хорошее зрение хараа сайн байх; слабое зрение муу хараа; лишиться зрения хараагүй болох; сохроть зрение үзэх, бодол, үзэл санаа; с точкой зрения үүдлээс; поле зрения 1) хараа, хараа хүрэх газар; 2) үзэл оюул.

ЗРЕТЬ, зряю, зрешь; несов. болгох, боловсрох, гүйцэх; яблоки зреют алм болж байна.

ЗРИМЫЙ, -ая, -ое; зрим, -а, м. 1. нүдэнд харагдах, ир-дэнд үзэгдэх; 2. үзэгдэхүйц, мэдэгдэхүйц.

ЗРИТЕЛЬ, -я, м. үзэгч.

ЗРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. нүдлэх; зрительная память нүдлэх; 2. харууны; зрительный нерв харууны мэдэрүүл; 3. үзэгчдийн; зрительный зал үзэгчдийн танхим.

ЗРЯ, нароч. (расс). дэмий, хөөсөн, байгайт; зря говорить дэмий ярих, хөөсөн ярих; зря тратить деньги мөнгөө байгайт зрях.

ЗРЯЧИЙ, -ая, -ое. нүдтэй, хараатай.

ЗУБ, -а, м. 1. (зубы) шүд, араа; коренные зубы араа; зуб мудрости агт араа; молочные зубы суун шүд; прорезавшиеся зубы үүдэн шүд; эмкометатын зууны шүдээ хавирах; удалять зубы шүдээ ахиуулах; 2. (зубья) шүд, араа; зубья боронны тагнуурын шүд; в зубах нависла дэлхүү хүргэжээ, эдлээлээ; зуб на зуб не попадет чинрэй дагжих; эм-вэсэ зууныг гөвөрхөх шүд зүүн хэлэх, дуугарч явдах; зубы гочить на кого-либо хорон санаа агуулах; иметь зуб против кого-либо хонзон санаж явах; не по зубам он нь хүрэхгүй; ни в зуб (толмнух) а, э ч үгүй; аяа, уун ч үгүй.

ЗУБАСТЫЙ, -ая, -ое. 1. шүдэрхэг; зубастая щука шүдэрхэг цурхай; 2. хэлэнцэр, амандар, хэлэмгий.

ЗУБЕЦ, -а, м. 1. шүд, араа; зубцы у граблей гармуурын шүд; 2. шүд; стены с зубцами шүдтэй хэрэм; 3. уулсын шовх ороо.

ЗУБИЛО, -а, ср. цавчуур.

ЗУБНОЙ, -ая, -ое. шүдний; зубная шетка шүдний шүдээ; зубной врач шүдний эмч; зубной порошок шүдний оо.

ЗУБОВИЙ, -ая, -ое; со скрежетом зубовиым үнэн голдосон зургүй.

ЗУБОВРАЧЕБНЫЙ, -ая, -ое. шүдний эмчийн; зубоветеринарный кабинет шүдний эмчийн тасаг.

ЗУБОК, -бка, мн. зубки, -бков, м. бяцхан шүд; зря зубок подарить сая төрсөн хүүхдэд бэлэг өгөх; на зубок попасть нүмү-либө хүний нээгдсэн болох.

ЗУБОЛЕЧЕБНИЦА, -и, ж. шүдний эмнэлэг.

ЗУБОЛЕЧЕБНЫЙ, -ая, -ое. шүд эмнэх, шүдний эмнэлгийн.

ЗУБОРЕЗНЫЙ, -ая, -ое (спец.). шүд гаргах; зуборезный станок шүд гаргах суурь машин.

ЗУБОСКА'Л, -а, м. (разг. неодобр.). шооц хүн.

ЗУБОСКА'ЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. (разг. неодобр.). шоболох, дооглох, доог хийх, бэлг доог болгох.

ЗУБОСКА'ЛЬСТВО, -я, ср. шбо, доог, элэг доог.

ЗУБОЧАСТКА, -и, ж. чичүүр.

ЗУБР, -а, м. бух гөрөөс.
 ЗУБРЁЖКА, -и, ж. цээжлэх.
 ЗУБРИТЬ I, *зубри, зубриць; несов., что, эм-*
тийлгэх; зубришь топор сүх эмийлгэх.
 ЗУБРИТЬ II, *зубри; зубриць; несов., что*
(разг.). цээжлэх; зубришь урж хичээлээ цээжлэх.
 ЗУБЧАТЫЙ, -ая, -ое. шүдтэй, араатай; *зубчатое*
колесо шүдтэй дугуй; зубчатый лист шүдтэй навч;
зубчатая передача араатай дамжуута.
 ЗУБЧИК, -а, м. бяцхан шүд, бяцхан араа.
 ЗУД, -а, м. загатнах.
 ЗУДЕТЬ, I и II л. *не употр., зудит; несов.*
(разг.). загатнах; тело зудит бие загатнаа.
 ЗЫБКИЙ, -ая, -ое; -бок, -бка, -бка I, хэл-
 бэлсэн, хэлбэс хэлбэс хийсэн, наймгалаан, намс намс
 хийсэн, бамбалзсан, бамбас бамбас хийсэн; *зыбкий*

мост намгалзсан гүүр; 2. тогтворгүй, итгэлгүй; *зыб-*
кое положение тогтворгүй байдал.
 ЗЫБУЧИЙ, -ая, -ее; -уч. нуранги, нуранхай, нам-
 галзсан; *зыбуние песни нуранги элс.*
 ЗЫБЬ, -и, ж. ирэлж; *зыбь не озеро нуурин ус*
ны ирэлж; мёртвая зыбь тогтуун ирэлж.
 ЗЫЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна чанга; өндөр; *зыч-*
ный годос өндөр дуу.
 ЗЯБКИЙ, -ая, -ое; -бок, -бка, -бка. бээрэг, дээрэг.
 ЗЯБЛЕВЫЙ, -ая, -ое; *зяблеван испанца намар*
газар хягалах.
 ЗЯБЛИК, -а, м. урин жиргээ.
 ЗЯВНУТЬ, -ну, -нешь; *зяб, -ла; несов. бээрэх,*
дээрэх, осгох, жижүүцэх.
 ЗЯВЬ, -и, ж. цэвдэгш.
 ЗЯТЬ, -я, мн. *зятёв, зьёв, м. (зятёв) хурган,*
хүргэн хүү, хүргэн ах.

И

И I, *союз. I. ба, хийгээд, болон, бөгөөд, болоод;*
хөөр гурав (гэх мэтгэлдэн тосонь нэр, тусгай
үгээр орчуулах хэрэгцээгүй гэдэг ололтдог то-
хиолдоно); газеты и журналы сонин сэтгүүл; ты
и я чи бид хөөр; догматы и перемены гүйцэл тү-
рүүлэх; сома науки и практики шинжлэх ухаан,
практик хөөрөн холбоо; 2. ч, гүй, ч тэр; и тот и
другой энэ нь ч ... тэр нь ч, ань аль нь; и стар и
млад хөгийн задруугүй; 3. тэгээд, тийнхүү; и настё-
ле утро тэгээд өглөө болов; 4. (эрххийлэн за-
мдатуулахын) иа (-ээ, -оо, -өө) + и, ч; и сделай
хийхээ л хийнэ.

И II, *частича. ч, и; не могу и подумать об этом*
үүнийг бодож ч чадахгүй байна; о нём и говорит
түүний тухай и ярьж байна.

И III, *межд. за; и болило! за боль доо!*

И'БО, *союз. юу гэвэл, учир нь.*

И'ВА, -и, ж. уд; *плакучая ива уймгар уд.*

ИВНЯ'К, -а, м. улын шугуй, бургасаан шугуй.

И'ВОВЫЙ, -ая, -ое. удын, бургасаан, бургасаан;
 ивовая корзина бургасаан сагс.

И'ВОЛГА, -и, ж. гургалдай.

ИГЛА, -а, мн. *глы, глы, ж. I. зүү, тэвнэ;*
живальная игла гял тэвнэ, сүүжүүр тэвнэ; 2. шил-
мүүс; 3. өргөс; игла шпательна вехойн хушууны өр-
гөс; 4. хатгуур, өргөс; иглы ежа зарааны өргөс;
5. шөвгөр, шөвгөр үзүүр; иглы льда шөвгөр мөс.

ИГЛИ'СТЫЙ, -ая, -ое. өргөсөрхөг, хатгууртай.

ИГНОРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *ога, и*
несов., кого-что. үл нэрэгсэх, ас хайтрах, үл тоох,
ас ойшоох; нехъя игнорировать факта бодит бак-
римтыг хайраагүй байж болохгүй.

И'ГО, -а, ср. *(исск.). дардал, талхи, талхидал;*
свергнуть иго колонизаторов колоничлогчдын дар-
далыг усгах.

ИГО'ЛКА, -и, ж. зүү, тэвнэ; *☆ сидеть, как на*
иглоках цог дээр суусан мэт зүүх, дэндэлзэх.

ИГО'ЛОЧКА, -и, ж. бяцхан зүү; *☆ одет с иг-*
лочки шив шинэ хувцастай.

ИГО'ЛБНЫЙ, -ая, -ое. зүүний, тэвнийн; *игольное*
ушко зүүний сүвэгч.

ИГРА, -а, мн. *игры, ж. I. наадам, тоглоом, наа-*
дах, тоглох; игра в мяч бөмбөгөөр наадах; 2. дарах,
хуурдах, хийлдэх, хийл дарах; ☆ игра воображения
хоосон санаа; игра слов үгээр ивээдэх (адил дууд-
лагатай утга өөр үгийг солбицуулан хэрэглэх).

ИГРАТЬ, -аю, -аешь; *игранный; нево. I. наа-*
дах, тоглох; играть в футбол хөл бөмбөг тоглох
2. дарах, хуурдах, хийлдэх; играть на баяне баян
хуур дарах; ☆ играть первую скрипку зонхилох,
толгойлох; играть комедню хуурамч загнах, хуур-
маглах; играть на руку (в руку) кому-либо тус
хүргэх.

ИГРАЮЩИ, *нареч. (разг.). тоглох мэт; играючи*
решить трудную задачу хэцүү бодлогыг тоглох мэт
бодох.

ИГРЕ'НЕВЫЙ, -ая, -ое. цавьдар, цавьдагч.

ИГРИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -иа, алия, томоогүй; *игринов*
настроение алия зан.

ИГРИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -нет. хөдсөрдөг, шууги-
 даг; *игристой вино хөөсөрдөг дарс.*

ИГРО'К, -а, м. наадагч, тоглогч, тоглоомч.

ИГРУ'Н, -а, м. *(разг.). дүрсгүй амьтан, наадамт-*
гай амьтан.

ИГРУ'НЬЯ, -и, ж. аальгүй хүүхэн, наадамтгай
 эмэгтэй.

ИГРУ'ШЕЧНЫЙ, -ая, -ое. тоглоомын; *игрушеч-*
ный магазин тоглоомын дэлгүүр, тоглоом худалдаг
дэлгүүр; игрушечное ружье тоглоомын буу.

ИГРУ'ШКА, -и, ж. тоглоом; *детские игрушки*
хүүхдийн тоглоом; ☆ быть игрушкой в чьих-либо
руках хүний гар хөл болох.

ИГУ'МЕН, -а, м. ширээт лам.

ИГУ'МЕНЬЯ, -и, род. мн. -ий, ж. ширээт чавганц,
 ширээт гэлэнмаа.

ИДЕА'Л, -а, м. I. хүслэн, туйлын зорилго, үгтэгш
 зүйл; *идеалы коммуниста эвхэмтын туйлын зорилго;*
идеалы трудящихся хөдөлмөрчдийн хүслэн; 2. туйл;
идеал красоты сайн сайхны туйл.

ИДЕАЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. хэт сайшаах, туйлын
 сайнд бодох.

ИДЕАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.*
и нево., кого-что. хэт сайшаах, туйлын сайнд бодох.

ИДЕАЛИ'ЗМ, -а, м. идеализм, идеалист үзэл *(бух*
юмын үз үндэс нь бөдис биш, ухамсар, сүнс, са-
наа эзэл үздээ гүн ухааны нэг чиглэл); объектив-
ный идеализм объектив идеализм.

ИДЕАЛИ'СТ, -а, м. I. идеалист, идеализмыг ба-
 римтлагч; 2. бодит байдлыг хэт сайшаагч.

ИДЕАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. идеалист; *идеа-*
листическое мировоззрение идеалист үзэл.

ИДЕА'ЛЬНО, нареч. туйлын сайнаар, маш зохистойгоор, үвтэгш.

ИДЕА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. туйлын сайн, маш зохистой, үвтэгш; идеальный работник туйлын сайн ажилтан; идеальные условия маш зохистой нөхцөл байдал.

ИДЕЙНО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. үзэл суртал, улс төрийн; идейно-политическое единство народа ард түмний үзэл суртал улс төрийн нэгдэл.

ИДЕЙНЫЙ, -ая, -ое; -ен, -ейна. 1. үзэл санаа илтгэсэн, үзэл сурталтай; идейное искусство үзэл санаа илтгэсэн урлаг; идейный человек үзэл сурталтай хүн; 2. үзэл санааны, үзэл суртлын; идейное руководство партии намын үзэл суртлын удирдлага.

ИДЕНТИЧНОСТЬ, -и, ж. ав адил, ив ижил.

ИДЕНТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). ав адил, ив ижил.

ИДЕОГРАММА, -ы, ж. утга үсэг.

ИДЕОГРАФИЯ, -и, ж. утга бичиг.

ИДЕОЛОГ, -а, м. сурталч, суртлын удирдагч; идеологи рабочего класса ажилчин ангийн суртлын удирдагчид.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ, нареч. үзэл суртлын талаар

ИДЕОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. үзэл суртлын; идеологическая борьба үзэл суртлын тэмцэл.

ИДЕОЛОГИЯ, -и, ж. үзэл суртал, суртал (үзэл санааны тогтолцоо систем, ертөнцийг үзэх үзэл); идеология революционного пролетариата хувьсгалч пролетари нарын үзэл суртал; марксистско-ленинская идеология Маркс Лениний суртал.

ИДЁТ, 3 л. ед. ч. болно, тэгье; пойдем сегодня в театр?—Идёт! өнөөдөр театрт хамт очих уу?—тэгье.

ИДЕ'Я, -и, ж. 1. санаа, үзэл санаа; политические идеи улс төрийн үзэл санаа; 2. гол санаа; идея романа романы гол санаа; 3. санал, бодол, хүсэл; в голову пришла прекрасная идея цээжинд сайхан бодол төрөв; кто подаёт эту идею? энэ саналыг хэн гаргав?

ИДИЛЛИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. амар жимэр, энх тунх.

ИДИЛЛИЯ, -и, ж. 1. амар жимрийн өгүүллэг; 2. амар жимэр байдал, энх тунх амьдрал.

ИДИОМА, -ы, ж. өвөрмөц хэллэг (өөр хэлэнд үгчлэн орчуулж болохгүй хэллэг).

ИДИОМАТИКА, -и, ж. 1. өвөрмөц хэллэгийн зүй; 2. өвөрмөц хэллэгийн зүйл, өвөрмөц хэллэг.

ИДИОМАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өвөрмөц хэллэгийн өвөрмөц; идиоматическое выражение өвөрмөц хэллэг.

ИДИОТ, -а, м. дүйрэн, мангуу хүн.

ИДИОТИЗМ, -а, м. эргүү тэнэг, дүйрэн.

ИДИОТСКИЙ, -ая, -ое. дүйрэн, мангуу (хүний); идиотский смех дүйрэн хүний инээд; идиотский поступок мангуу явдал.

ИДОЛ, -а, м. онгод, онгон.

ИДОЛОПОКЛОНИК, -а, м. онгод тахигч, онгон тахигч.

ИДОЛОПОКЛОНИСТВО, -а, ср. онгод тахих, онгон тахих.

ИДТИ, иду, идёшь; шёл, шла; шедший; идучи; несом. 1. явах; идти пешком явган явах; идти вперёд урагшаа явах; 2. очих, хөдлөх; идти в театр театрт очих; поезд идёт через час галт тэрэг цаг болоод хөдөлнө; 3. ирэх, ойртох; он идёт сюда тэр (хүн) наашаа ирж байна; весна идёт жарар ойртож байна; 4. хүрэх гэж явах; наша страна идёт к коммунизму манай орон эв хамтад хүрэх гэж явна; идти

к намеченной цели тавьсан зорилгодоо хүрэх гэж явах; 5. хойноос нь явах, дагах, мөрөөр нь явах, замнах; идти за своим учителем багшийгаа мөрөөр замнах; 6. явах, ажиллах; часы идут правильно цаг зөв явж байна; 7. орох, унах; дождь идёт бороо орж байна; снег идёт нас унаж байна; 8. живэх, чивэх; лодка идёт ко дну завь живж байна; 9. гоожих; вода идёт из крана ус цоргоноос гоолаж байна; 10. орох, багтах; пробка не идёт в горлышко бутылки бөглөө лонхны амсарт багтахгүй байна; 11. нэвт гарах, шувт өнгөрөх; эта улица идёт через весь город энэ гудамж хот дундуур шувт өнгөрнө; 12. гарах баагих; пар идёт изо рта амнаас уур гарна; 13. гарах, анхилах, гутах; от цветов идёт запах эвчгээс үнэр анхилиа; 14. гарах, тархах; идут слухи цуурхал тархаж байна; 15. явах, гарах; идти конём (шатрын) мориор явах; идти с туза (хөзөрт) тамгаар гарах; 16. орох, хэрэглэгдэх; на костюм идёт три метра костюмд гурван метр (даавуу) орно; 17. таарах, тохирох, зохих; эта шляпа ей идёт энэ малгай түүнд зохиж байна; 18. гарах, үзүүлэх; сегодня в театре идёт новая опера өнөөдөр театрт шинэ дуурь гарна; 19. бүтэх; дела идут успешно хэрэг бүтэж байна; 20. хийх, болох; идут переговоры хэлэлцээ хийж байна; 21. орох, элсэх, явах; идти в университет их сургуульд орох; идти на военную службу цэргийн албанд явах; 22. гүйлгээтэй байх, гүйх; этот товар хорошо идёт энэ бараа сайн гүйж байна; 23. өнгөрөх; идут года он жил өнгөрнө; ☆ не идти с ума ухаанаас эс гарах, үргэлж санагдах; не идти на ум санаанд эс орох; куда ни шло тэгэг хамаагүй; сон не идёт нойр хүрэхгүй байна; идти в ногу с современностью цагийн байдлаас үл хөврөх; дело идёт о жизни и смерти амь насны хэрэг; дело идёт к концу дуусах дөхөж байна, нохойн дуу ойртож байна; идти своей дорогой өөрийнхөөрөө хийх.

ИЗУИ'Т, -а, м. 1. иезуит (*Иисусийн нийгэмлэг* гэдэг католик гэлэн нарын зорилгоо биедүүлэхийн тулд юунаас ч буцааггүй маш харгис байгууллагын гишүүн); 2. хар мэхтэй хүн, хоёр нүүртэн.

ИЗУИ'ТСКИ, нареч. 1. иезуитийн; 2. хар мэхтэй.

ИЕРА'РХИЯ, -и, ж. (книжн.) шатлан захирах ёс, дамжуулан захирах ёс.

ИЕРАРХИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шатлан захирах ёсны, дамжуулан захирах ёсны; иерархическая лестница дамжуулан захирах шат.

ИЕРОГЛИФ, -а, м. дүрс үсэг, богд үсэг.

ИЕРОГЛИФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. дүрс үсгийн, богд үсгийн.

ИЖДИВЕ'НЕЦ, -нца, м. тэжээвэр хүн.

ИЖДИВЕ'НИЕ, -я, ср. тэжээх; быть на чьем-либо иждивении хүнээр тэжээлгэх.

ИЖДИВЕ'НКА, -и, ж. тэжээвэр эмэгтэй.

ИЖДИВЕ'НЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тэжээврийн;

ИЗ(ИЗО), предлог с род. п. 1. -аас (-ээс, -оос, -өөс); идти из дому гэрээс гарах; привести из магазина дэлгүүрээс авчрах; 2. -ын (-ийн), -ы (-ий) -и, -аас (-ээс, -оос, -өөс); некоторые из товарищей нөхдийн зарим нь; из десяти рублей не осталось ни копейки арван рублиас нэг ч мөнгө үлдсэнгүй; 8. -аар (-ээр, -оор, -өөр) (хийсэн); сделать из дерева модоор хийх; ложки из серебра мөнгөөр хийсэн халбага, мөнгөн халбага; пить из чашки аягаар уух; стрелять из ружья буугаар буудах; 4. дээрээс, учир, -даа (-дээ, -доо, -дөө); из зависти атаархандаа; из уважения к вам тань хүндлэх учир; 5. -ыг (-ийг) -г, -аас (-ээс, -оос, -өөс); из шалуна сделать дяс-

циплинированного мальчика дүрсгүй хувгуунийг сахиагатай болгох; из маленького поселка возник **большой город** өчүүхэн тосгоноос том хот болов; өчүүхэн тосгон том хот болов.

ИЗБА -ы; *вин; избу; мн. избы; ж. (тариацны)* байшин; изба-читальня ном үзэх байшин.

ИЗБАВИТЕЛЬ, -я; *м. (высок.)* аврагч.

ИЗБАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; *сов.; кого-что от кого-чего* аврах; ангижруулах салгах; **избавить от смерти** үхлээс аврах; **избавить от мучения** зовлонгоос ангижруулах.

ИЗБАВИТЬСЯ, -влюсь; -вишья; *сов.; от кого-чего* ангижрах; хагацах; мултрах; **избавиться от опасности** аюулаас ангижрах.

ИЗБАВЛЕНИЕ, -я; *ср.* аврах; гэтэлгэх; ангижрах; зайлах.

ИЗБАВЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* аврах; гэтэлгэх; ангижруулах.

ИЗБАВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешья; *несов.* ангижрах; хагацах; мултрах.

ИЗБАЛОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -ана. эрх; танх; танхил; **избалованный ребенок** эрх хүүхэд.

ИЗБАЛОВАТЬ, -ляю; -ляешь; -ованный; *сов.* эрхлүүдэх; танхилуулах; **избаловать ребенка** хүүхэд эрхлүүдэх.

ИЗБАЛОВАТЬСЯ, -ляюсь; -ляешья; *сов. (разг.)* танхилдах; эрх болох; эрх танхи болох.

ИЗБАЧ, -а; *м.* ном үзэх байшингийн эрхлэгч.

ИЗБЕГАТЬ, -аю; -аешь; *сов.; что (разг.)* энд тэндгүй гүйх; гүйж гүйж ирэх; **избегать весь город** хот дахинаар гүйж гүйж ирэх.

ИЗБЕГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. зайлах; мултрах; гэтлэх; 2. зайлсхийх; тэвчих; **избегать встречи** уулзахаас зайлсхийх; **избегать праздных слов** сул үгийг тэвчих.

ИЗБЕГНУТЬ, -ну; -нешь; -нул и -ег; -ла; -егнутый; *сов.; чего* зайлах мултрах; **избегнуть наказания** ялаас мултрах.

ИЗБЕЖАНИЕ, -я; *ср.* во избежание зайлсхийхийн тул; во избежание ошибок алдаанаас зайлсхийхийн тул.

ИЗБЕЖАТЬ, -ежу; -ежишь; -егут; *сов.* зайлах; гэтлэх; **избежать смерти** үхлээс гэтлэх.

ИЗБИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* нанчих; жанчих; зодох.

ИЗБИЕНИЕ, -я; *ср.* 1. нанчих; жанчих; адох; 2. ядаан; хядаан.

ИЗБИРАТЕЛЬ, -я; *м.* сонгогч.

ИЗБИРАТЕЛЬНИЦА, -ы; *ж.* сонгогч эмэгтэй.

ИЗБИРАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. сонгуулийн; избирательный закон сонгуулийн хууль; **избирательный участок** сонгуулийн хэсэг; **избирательный бюллетень** сонгуулийн хуудас.

ИЗБИРАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* сонгох; шилэх.

ИЗБИРАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; *несов.* сонгогдох.

ИЗБИТЫЙ, -ая; -ое. 1. зодуулсан; жанчуулсан; 2. улиг болсон; **избитое выражение** улиг болсон үг.

ИЗБИТЬ, *изобью; избьешь; избей; избитый; сов.; кого-что* зодчих; жанчих; нанчих.

ИЗБОРОДИТЬ, -зжу; -здишь; -ожданный; *ср.* 1. шан гаргах; 2. хээдэх; хээ гаргах; үрчлээ гаргах; **овраги избородила** всё поле гуу жалга бүх талбарыг хээлжээ.

ИЗБРАНИЕ, -я; *ср.* сонгох; шилэх, сонголт; шилэлт; **избрание в депутаты** Великого Народного Хурала МНР БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын депутатаар сонгох.

ИЗБРАНИК, -а; *м. (высок.)* сонгомол; сонгодог; сонгосон.

ИЗБРАНИЦА, -ы; *ж.* сонгомол эмэгтэй; сонгодог эмэгтэй; сонгосон эмэгтэй.

ИЗБРАННЫЙ, -ая; -ое; 1. сонгосон; сонгогдсон; недавно избранный председатель саяхан сонгогдсон дарга; 2. сонгомол, шилдэг; **избранные произведения** сонгомол зохиол; 3. **избранные шилдэг хүмүүс**; гоц хүмүүс.

ИЗБРАТЬ, -беру; -берешь; -аа; -аала; -ало; *избранный; сов. кого-что* сонгох; шилэх; **право избирать депутатов** депутат сонгох эрх; **избрать специальность** мэргэжил шилж олох.

ИЗБУШКА, -и; *ж.* өчүүхэн байшин.

ИЗБЫТОК, -тка. 1. илүү; илүүдэл; илүү гарсан; **избыток хлеба** илүү гарсан тариа; **хлеба осталось с избытком тариа** илүү үлдэв; 2. элбэг дэлбэг; **хлеб у нас в избытке** манд тариа элбэг; тариа элбэг дэлбэг байна.

ИЗБЫТОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. илүү; илүүдсэн.

ИЗВАЛЯТЬ, -яю; -яешь; -алянный; *сов.; кого-что (разг.)* хутгачихах.

ИЗВАЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешья; *возвр.* хутгачих; хутгалдчих.

ИЗВАЯНИЕ, -я; *ср. (устар.)* баримал.

ИЗВЕДАТЬ, -аю; -аешь; *сов.; что (высок.)* үзэх; амсах; хашир таних; **изведать горе** зовлон үзэх.

ИЗВЕРГ, -а; *м.* догшин ширүүн хүн; тамлагч.

ИЗВЕРГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* шидлэх; хаялах; **вулкан извергает лаву и пепел** галт уул лав; үнс хаялж байна.

ИЗВЕРГАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; *несов.* шидэгдэх; бялхан гарах; оргилон гарах.

ИЗВЕРГНУТЬ, -ну; -нешь; -ерг; -ла; -ерженный и -ержнутый; *сов.; кого-что* шидэх; хаях.

ИЗВЕРГНУТЬСЯ, -нусь; -нешья; -ергся; -лась; *сов. (высок.)* шидэгдэх; бялхан гарах; оргилон гарах.

ИЗВЕРЖЕНИЕ, -я; *ср.* дэлбэрэх; оргилох.

ИЗВЕРИТЬСЯ, -рюсь; -ришья; *сов.* итгэхээ болих.

ИЗВЕРНУТЬСЯ, -нусь; -ншься; *сов. (разг.)* бултах; бултан зайлах; аргацаан гарах.

ИЗВЕРТЕТЬСЯ, -ерчусь; -ертишья; *сов.* дэгдэгнэх; болчимгүйтэх; салан болох.

ИЗВЕСТИ, -еду; -едешь; -ел; -ела; -едший; -еденный (-ен; -ена); *сов.; кого-что*. 1. үрэх; сүйтгэх; **извести много денег** их мөнгө үрэх; 2. устгах; үгүй хийх; арилгах; **извести тараканов** жоом устгах; 3. тарчилгах; зовоох; тамлах; **извести кого-либо** шутками наадам хийж зовоох.

ИЗВЕСТИЕ, -я; *ср.* 1. мэдээ, мэдээ чмээ, сураг; последние известия сүүлийн үеийн мэдээ; получили известие о его смерти тэр үхсэн сурагтай; 2. мэдээ; «Известия Академии Наук» «Шинжлэх Ухааны Академийн мэдээ».

ИЗВЕСТИТЬ, -едушь; -едешься; -елся; -елась; -едшийся; *сов. (разг.)* тэнхээгээ барах, тамирдах, тамаа цайх; **известить от горя** зовж тамаа цайх.

ИЗВЕСТИТЬ, -ещу; -естишь; -ещенный (-ен; -ена); *сов.; кого-что о чдм.* мэдэгдэх, дуулгах, зарлах; **известить о дне заседания** хурлын өдрийг зарлах.

ИЗВЕСТКА, -и; *ж.* шохой, зуурсан шохой.

ИЗВЕСТКОВАНИЕ, -я; *ср.* шохойгоор бордох, шохойгоор бордолт.

ИЗВЕСТКОВАТЬ, -кую; -куешь; -ованный; *сов. и несов., что (спец.)* шохойгоор бордох.

ИЗВЕСТКОВЫЙ, -ая; -ое. шохойн; известковый раствор шохойн уусмал.

ИЗВЕСТНО *глагол. ел. мэдэж, мэдэжээр, мэдэжигн, дуулснаар; всем известно бүгдийн мэдэжээр юм; насколько мне известно миний дуулснаар.*
ИЗВЕСТНОСТЬ *-и, жс. нэр, алдар, цуу, нэр алдар; пользоваться известностью нэртэй байх, алдарших; ☆ поставить в известность мэдэгдэх, дуулгах.*

ИЗВЕСТНЫЙ *-ая, -ое; -тен, -тна. 1. мэдэжигн мэдэжээр, мэдэж; известное всем происшествие бүгдийн мэдэжигн хэрэг; 2. нэрт (ай); алдар (ай); цуут (ай); известный ученый нэрт эрдэмтэн; 3. тогтмол, тодорхой, тусгай; спать в известный час тогтмол цагт унтах.*

ИЗВЕСТНЯК *-а, ж. шохойн чулуу.*

ИЗВЕСТИ *-и, жс. шохой; вегашенная известь түүхий шохой; удобрение почвы известью газрын хөрснийг шохойгоор бордох.*

ИЗВЕЩАТЬ *-аю, -аешь; несов. кого-что о чем. мэдэгдэх, дуулгах, зарлах.*

ИЗВЕЩЕНИЕ *-я, ср. 1. мэдэгдэх, дуулгах, зарлах; 2. мэдэгдэл, зар, зарлал; равослать навещение о собрании хурлын зарлал тараах.*

ИЗВИВ *-а, ж. тохой, нугалаа; извины рени голын тохой.*

ИЗВИВАТЬСЯ *-аюсь, -аешься; несов. 1. гүрээлзэх, мурилзах, муширах; змея извивалась могой мушгирч байв; 2. тохойрх, мурилзах; дорога извивается между гор дам уулсын хоёрондуур мурилзана.*

ИЗВИЛИНА *-ы, жс. 1. тохой, муруй сарий, матирхай; извилина реки голын тохой; 2. кунираа, нугачаа, далан; извилины мөзг тархины кунираа; мавилины гор уудлы нугачаа.*

ИЗВИЛИСТЫЙ *-ая, -ое; -ист. 1. байн байн тодойрсон, муруй сарий, хотринхой, мурилзсан; извилистая трава инса мурилзсан зэрэг; 2. кунираа (тай), нугачаа (тай), даланлаг; извилистая гора нугачаа уул.*

ИЗВИНЕНИЕ *-я, ср. 1. уучлал, уучлах, хүлцэл, хүцэх; прошу у вас извинения уучлахыг гуйх; 2. уучлах шалта, хүлцэх шалта; леишть не может служить извинением залхуу нь уучлах шалтаг биш.*

ИЗВИНИТЕЛЬНЫЙ *-ая, -ое. 1. уучлалтай, хүлцмээр, уучлуултай; извинительная ошибка уучлуултай алдаа; 2. уучлал гуйсан, хүлцэл горагдсон; извинительное письмо уучлал гуйсан захидал.*

ИЗВИНИТЬ *-ию, -ишь; -енный (-ен, -ена); сов. кого-что. уучлах, хүлцэх; извините уучлаарай; извините, я заставил вас долго ждать удаан хүмээлгэсний минь уучилна уу.*

ИЗВИНИТЬСЯ *-июсь, -ишесь; сов. уучлал гуйх, хүлцэхийг гуйх.*

ИЗВИНЯТЬ *-яю, -яешь; несов. уучлах, хүлцэх.*

ИЗВИНЯТЬСЯ *-яюсь, -яешься; несов. уучлахыг гуйх, хүлцэх өгч.*

ИЗВЛЕКАТЬ *-аю, -аешь; несов. гаргах, сугалан гаргах, гаргаж авах, олох.*

ИЗВЛЕЧЕНИЕ *-я, ср. 1. гаргах, гаргаж авах; извлечение корня язгуур гаргах; 2. иш татах.*

ИЗВЛЕЧЬ *-ежу, -ежешь; -ежут; -ек, -екла; -ежмный (-ен, -ена); сов. кого-что из чего-чего. гаргах, сугалан авах, гаргаж авах, олох; извлечь пулю из раны шархнаас суми нь сугалан авах; извлечь пользу ашиг олох.*

ИЗВНЕ *нареч. гаднаас, гадны; помощь навне гадны тусламж.*

ИЗВОДИТЬ *-ожу, -одишь; несов. 1. үрэх, сүйтгэх; 2. устгах, үгүй хийх, аригдах; 3. тамлах, тарчиглах, зовоох.*

ИЗВОДИТЬСЯ *-ожусь, -одитесь; несов. тэнгээгээ барах, тамардах, тамга цайх.*

ИЗВОЗ *-а, ж. жин; заниматься извозом жин тээх.*

ИЗВОЗНЫЙ *-ая, -ое. жингийн; извозный промысел жин тээх жингийн ажил.*

ИЗВОЗЧИК *-а, ж. жинчин, тэрэг тугуй, хөлсний тэрэгч.*

ИЗВОЛИТЬ *-аю, -аишь; несов. хайрлах, айлдах болгох; изволите сами судить бөртдөө айлдаж хайрла; изволите ли видеть болгоож айлд.*

ИЗВОРАЧИВАТЬСЯ *-аюсь, -аешься; несов. бултах, бултан зайлах, мултрах, аргацаан гарах; изворачиваться всеми средствами аж айгаад бултаж зайлах.*

ИЗВОРОТЛИВЫЙ *-ая, -ое; -ив. ов жинтэй, арга баттай, арга сүвтэй, авхаралтай.*

ИЗВРАТИТЬ *-аю, -атишь; -ащенный (-ен, -ена); сов. кого-что гуйвуулах, гажуу болгох, мушгих, завхруулах; извратить истину үнэнийг гуйвуулах.*

ИЗВРАЩАТЬ *-аю, -аешь; несов. гуйвуулах, гажуу болгох, мушгих, мушгиж буруутуулах.*

ИЗВРАЩАТЬСЯ *-аюсь, -аешься; несов. гуйвуулагдах, мушгигдах, гажуу болох.*

ИЗВРАЩЕНИЕ *-я, ср. 1. гуйвуулах, гажуу болгох, мушгих, завхруулах; извращение действительности бодиг байдлыг гуйвуулах; 2. завхайрал, завхайрал, завхруулах, завхрал, алдаа, алдагдуулах, ноогон извращения завхайрал; нравственные извращения ёс суртахууныг алдагдуулах.*

ИЗВРАЩЕННЫЙ *-ая, -ое. 1. гуйвуулсан, завхруулсан, гажуу болгосон; 2. завхай, завхарсан, алдагдсан.*

ИЗГАДИТЬ *-ажу, -адишь; -аженный; сов. кого-что. бузарлах, гутаах.*

ИЗГИБ *-а, ж. тохой, тохойрол, нугалаа, тохойрсон газар; изгиб дороги замын тохойрсон газар.*

ИЗГИБАТЬ *-аю, -аешь; несов. нугалах, матах, бөхийлгөх, хотойлгох.*

ИЗГИБАТЬСЯ *-ажусь, -аешься; несов. нугарах, матрах, бөхийх, хотойх.*

ИЗГЛАДИТЬ *-ажу, -адишь; -аженный; сов. что (высок.). 1. арилгах, баллачихах; 2. үгүй болгох, мартуулчихах; изгладить на памяти оргүй мартуулчихах.*

ИЗГЛАДИТЬСЯ *1 и 2 л. не употр., -адится; сов. (высок.). 1. арилчих, бадарчих; 2. үгүй болчих, мартагдчихах.*

ИЗГЛАЖИВАТЬ *-аю, -аешь; несов. 1. арилгах, баллах; 2. үгүй болгох, мартуулах.*

ИЗГЛАЖИВАТЬСЯ *-ажусь; несов. 1. арилах, балрах; 2. үгүй болох, мартагдах.*

ИЗГНАНИЕ *-я, ср. 1. хөөх, үлдэх, үлдэн хөөх; 2. цөллөг; жить в изгнании цөллөгөнд байх.*

ИЗГНАНИК *-а, ж. (высок.). хөөгдсөн хүн, цөлөгдсөн хүн.*

ИЗГНАНИЦА *-ы, ж. хөөгдсөн эмэгтэй, цөлөгдсөн эмэгтэй.*

ИЗГНАТЬ *-гою, -гоишь; -ал, -ала, -ало; изгнанный; сов. кого-что. 1. хөөх, үлдэх, үлдэн хөөх; изгнать из своей среды өөрсдийнхөө дундас үлдэн хөөх; 2. хасах, үгүй болгох, үндсийг нь таслах; изгнать из употребления хэргэцээнгээ хасах, огт хэрэглэхгүй болгох.*

ИЗГОЛОВЬЕ *-я, ср. дэр.*

ИЗГОЛОДАТЬСЯ *-ажусь, -аешься; сов. 1. их өлсөх, харангадах; изголодаться в пути зам зуур харангадах; 2. санаж биедэх, хүсэж зовоох.*

ИЗГОНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* хөөх, үлдэх, үлдэн хөөх, хасах.

ИЗГОНЯТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.* -отоя *несов.* хөөгдөх, цөлөгдөх.

ИЗГОРОДЬ, -и, *ж.* хайша, хонин хайша.

ИЗГОТОВИТЬ, -аю, -аешь; -аенный; *сов.* хийх, бүтээх, үйлдэх.

ИЗГОТОВЛЕНИЕ, -я, *ср.* хийх, бүтээх, үйлдэх.

ИЗГОТОВЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* хийх, бүтээх, үйлдэх.

ИЗГОТОВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* хийгдэх, бүтээгдэх.

ИЗГРЫЗТЬ, -зу, -зешь; -иь, -аи; -зденный; *сов.* что. мэрихэх, хичээлчихэх.

ИЗДАВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. хэвлэх, хэвлэн гаргах; 2. гаргах, нийтлэх, тунхаглах.

ИЗДАВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* хэвлэгдэх, хэвлэгдэн гарах.

ИЗДАВНА, *нареч.* эртнээс, хэвэвчин.

ИЗДАЛЕКА, *нареч.* ИЗДАЛИ, *нареч.* 1. холбоос, хол газраас; *Кейв гор* видна издалека уулын шил холоос харагдана; 2. холуур, тойруу; *начать разговор* издалека тойруу эрж эхлэх.

ИЗДАНИЕ, -я, *ср.* 1. хэвлэх, хэвлэлт, нийтлэх, нийтлэлт; издание закона хууль нийтлэх; 2. хэвлэл, хэвлэсэн зохиол; периодическое издание тогтмол хэвлэл; второе издание книги номын хоёрдугаар хэвлэл.

ИЗДАТЕЛЬ, -я, м. хэвлэгч, нийтлэгч.

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ, -ий, *сов.* 1. хэвлэлийн; издательское дело хэвлэлийн ажил; 2. хэвлэгчийн.

ИЗДАТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* хэвлэл, хэвлэлийн газар; государственное издательство улсын хэвлэл.

ИЗДАТЬ I, -ам, -аешь, -аешь, -адем, -адите, -адут; *издал, издала, издало, изданный* (-ан, -ана, -ано); *сов.* что. 1. хэвлэх, хэвлэн гаргах; издать книгу ном хэвлэх; 2. гаргах, нийтлэх, тунхаглах; издать приказ тушаал гаргах.

ИЗДАТЬ II, -ам, -аешь, -аешь, -адем, -адите, -адут; *издал, издала, издало, изданный* (-ан, -ана, -ано); *сов.* что. гаргах; издать звук дуу гаргах; издать звук үнэр гаргах.

ИЗДЕВАТЕЛЬСКИЙ, -ая, *сов.* доромжилсон, элэг барьсан, шөблөсөн.

ИЗДЕВАТЕЛЬСТВО, -я, *ср.* доромжил, элэгнэл, элэг барих, шөблөх.

ИЗДЕВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* над кем. доромжил, элэг барих, басамжлан шөблөх.

ИЗДЕВКА, -и, *ж.* шөблөл. элэг доог.

ИЗДЕЙНИЕ, -я, *ср.* 1. хийлээр, үйлдвэр; товарноу-тарного изделия гар үйлдвэрийн бараа; 2. эдлэл, эд бараа; зүйл; промышленные изделия үйлдвэрийн эд бараа; деревянные изделия модон эдлэл; вино-водочные изделия архи дарсны зүйл.

ИЗДЕРГАТЬ, -аю, -аешь; -акий; *сов.* кого-что (разг.). 1. зулгаан сэмлэх; 2. уцаар болгох, уцаарлах болгох.

ИЗДЕРГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* (разг.). 1. зулгаатдан амьрах; 2. уцаар болох; уцаарлаху болох.

ИЗДЕРЖАТЬ, -ержу, -ержишь; -ержанный; *сов.* что. үрчих, зарцуулчих, үрэн тарагн хийчих; издержать все деньги байдаг мөнгөө зарцуулчих.

ИЗДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишься; *сов.* (разг.). 1. мөнгөө үрчих, зарцуулчих; издержаться в дороге замд мөнгөө үрчих; 2. урагдчихээ, зарцуулагдчихэх; все деньги издержались бүх мөнгө үрэгдчихээ.

ИЗДЕРЖКИ, -жжк. зардал, шийтгэл; издержки производства үйлдвэрийн зардал.

ИЗДОХНУТЬ, -нет, *сов.* мажигх, үхэх.

ИЗДРЕВЛЕ, *нареч.* (стар.). эрт урьдаас; эртнээс нааш; эрт урьдын.

ИЗДЫХАНИЕ, -я, *ср.* амьсгал; до последнего издыхания амьсгалаа хураатал; при последнем издыхании амьсгалаа хураахад;

ИЗДЫХАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* мажигх; үхэх.

ИЗЖАРИТЬ, -рю, -ришь; -рекий; *сов.* хуураах; хайрах; шарах;

ИЗЖАРИТЬСЯ, -рится; *сов.* хуурагдах; хайрагдах; шарагдах; изжариться на солнце наряд шарагдах.

ИЗЖЕЛТА, .. шаравтар; шарвар; изжелта-красный шаравтар улаан.

ИЗЖИВАНИЕ, -я, *ср.* устгах; үндсээр нь арилгах.

ИЗЖИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* устгах; үндсээр нь арилгах; үгүй хийх.

ИЗЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. устах; үндсээр арилах; үгүй болох; 2. устгагдах; үндсээр арилгагдах.

ИЗЖИТЬ, -ию, -иешь; -ил, -ила, -ило, -итий и (разг.). -итой (-ит, -ита); *сов.* что. устгах; үндсээр нь арилгах; үгүй хийчих; изжить недостатки дутагдлыг үндсээр нь арилгах.

ИЗЖОГА, -и, *ж.* шар; страдать изжогой шар кедлэх; шар хөөрөх; шар хусах.

ИЗ-ЗА, *предлог с род. п.* 1. цаанаас; из-за моря далайн цаанаас; из-за стола ширээний цаанаас; 2. -аас (-ээс; -оос; -өөс) болж; дээрээс; тулд; төлөө; из-за тебя чамаас болж; чам дээрээс; из-за этого мы опоздали үүнээс болж бид хождой; ★ действительность из-за угла хулгайгаар үйлдэх.

ИЗЛАГАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. илтгэх; өгүүлэх; хэлж өгөх; 2. илтгэн бичих; бичгээр өгүүлэх; бичгээр өргөх.

ИЗЛЕЧЕНИЕ, -я, *ср.* 1. эмнэх; эмчлэл; быты; на излечении эмнүүлэх; 2. эдгээх; зүгээр болгох; эрүүл болгох; 3. эдгэрэх; ялаарь болох; подное излечение бүрмөсөн эдгэрэх.

ИЗЛЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* что. эдгэрэх; анагаах; эдгэрүүдэх.

ИЗЛЕЧИВАТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.* -ается; *несов.* эдгэрэх, эдгэрэх, ялаарь болох.

ИЗЛЕЧИМЫЙ, -ая, *сов.* -им. анагаагдах, эмнэлэг авах, эдгэмээр, эдгүүштэй; излечимая болезнь эмчлэг авах өвчин, эдгэх өвчин.

ИЗЛЕЧИТЬ, -ечу, -ечишь, -еченный; *сов.* что. эдгэрэх, анагаах, эдгэрүүлэх, зүгээр болгох.

ИЗЛЕЧИТЬСЯ, -ечится; *сов.* эдгэх, эдгэрэх, эрүүл болох.

ИЗЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. асгах, асгаруулах; 2. гаргах, тайлах.

ИЗЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* өчих, илэрхийлэх.

ИЗЛИТЬ, *изолью, изольешь; -ил, -ила, -ило; излей; излитый* (-ит, -ита, -ито); *сов.* что. 1. асгах, асгаруулах; излить потоки слез нулимс асгаруулах; 2. гаргах, тайлах; излить свой гнев на кого-либо уураа хүнд гаргах; излить жвачу хорсол тайлах.

ИЗЛИТЬСЯ, *изольюсь, изольешься; -илсь, -илась, -илось; излейся, сов., в члм* (высок.). өчих, өгүүлэх, илэрхийлэх; излиться в выражениях благодарности талархлын үг өчих.

ИЗЛИШЕК, -шка, м. илүүдэл; с излишком илүүтэй, илүүдэлтэй, бардаагаар; этого хватит с излишком энэ бардаагаар хүрнэ.

ИЗДИШЕСТВО, -а, ср. хэтрэл, хэтрэх, хэтрүүлэл, хэтрүүлэх; излишество в еде и питье хоол унд хэтрүүлэх.

ИЗЛИШНИЙ, -ая, -ее; -шен, -шня. илүү, илүүц; излишние осторожность илүүц хянамж.

ИЗЛИЯНИЕ, -я, ср. тоочин хэлэх, ний нуугүй өгүүлэх; дружеские излияния нөхөр ёсоор ний нуугүй өгүүлэх.

ИЗЛОВИТЬ, -овлю, -овишь; -овленный; сов., кого-что. барих.

ИЗЛОВЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. дэмий нь олох, аянь нь одох, дүйгий нь олох; изловчился и ударил его дэмий нь олоод түүнийг цохиод авав; я тебе наверно тридцать рублей изловчусь выслать би аянь нь олоод чамд гучин рубль явуулчих байх.

ИЗЛОЖЕНИЕ, -я, ср. илтгэх, өгүүлэх; найруулан бичих, найруулах; краткое изложение товч өгүүлэх; изящее изложение уран найруулах.

ИЗЛОЖИТЬ, -ожу, -ожешь; -оженный; сов., что. 1. илтгэх, өгүүлэх, хэлж өгөх; изложить в немногих словах свое мнение саналаа цөөхөн үгээр илтгэх; 2. илтгэн бичих, найруулан бичих; бичгээр өгүүлэх, бичгээр өргөх; изложить на бумаге цаасан дээр илтгэн бичих.

ИЗЛЮМ, -а, м. 1. хугарсан газар, хугархай, хугарал; 2. тохойрол, тохойрсон газар.

ИЗЛОМАННЫЙ, -ая, -ое. 1. эвдэрхий, эвдэрсэн; 2. мурилзсан, муруй сарий; изломанная линия муруй сарий шугам.

ИЗЛОМАТЬ, -аю, -аешь; -оманный; сов. хуга тагах, хугалах, эвдлэх; изломать игрушки тоглоом эвдлэх.

ИЗЛОМАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. хугарах, эвдрэх; 2. зангаа хувилгах, маягтай болох.

ИЗЛУЧАТЬ, -аю, -аешь; -несов., что. цацрагах, цацраглах, туяалах; излучать свет гэрэл цацрагах.

ИЗЛУЧАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; несов. цацрах, цацраг гарах, туяарах.

ИЗЛУЧЕНИЕ, -я, ср. цацрах, цацрагах, цацрал, туяарал.

ИЗЛУЧИНА, -ы, ж. тохой, тохойрол.

ИЗЛЮБЛЕННЫЙ, -ая, -ое. дуртайшиг, камгийн тааламжтай; излюбленное занятие камгийн тааламжтай ажил.

ИЗМАЗАТЬ, -мажу, -мажешь; -мазанный; сов. 1. бялчих, будчихах, киртүүлчих; 2. дуусгал түрчих, барагдтал будчих; измазать весь дёготь давирхайгаа бүгдийг нь дуусгал түрчихэх.

ИЗМАЗАТЬСЯ, -мажусь, -мажешься; сов. будагдчихах, будаг болчих, киртчихэх, хир болчихох; пальто измазалось пальто хир болчихов.

ИЗМАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. бялах, будах, киртүүлэх; 2. барагдтал будах, дуусгал түрчих.

ИЗМАЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. будагдах, будаг болох, киртэх, хир болох.

ИЗМАРАТЬ, -аю, -аешь; -аранный; сов. будчих, киртүүлчихэх, муухай болгочих; измарать рубашку замцаа муухай болгочих.

ИЗМАРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. будагдчихах, киртчихэх, муухай болчих.

ИЗМАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. гуйлдуулах, тэнхээдүүлэх.

ИЗМАТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. гуйлдах, тэнхээдэх.

ИЗМЕЛЬЧАНИЕ, -я, ср. 1. татрал, татрах, гүйхэн болох; измельчание ручья горхи татрах; 2. жижигрэх, доройтол, доройтох; измельчание породы скота малын үүлдэр жижигрэх.

ИЗМЕЛЬЧАТЬ I, -аю, -аешь; сов. 1. жижигрэх, бутрах; 2. татрах, гүйхэн болох; река измельчала гол татрав; 3. жижигрэх, доройтох.

ИЗМЕЛЬЧАТЬ II, -аю, -аешь; несов., что бутлах, жижиг болгох, үйрүүлэх.

ИЗМЕЛЬЧЕНИЕ, -я, ср. бутлалт, бутлах, жижиг болгох.

ИЗМЕЛЬЧИТЬ, -чу, -чишь; -чёрный (-ён, -ена); сов. бутаргах, жижигрүүлэх, үйрүүлэх.

ИЗМЕНА, -ы, ж. урвалт.

ИЗМЕНЕНИЕ, -я, ср. өөрчлөлт, хувирал, хувьсалт; изменение природы байгалийн хувирал.

ИЗМЕНИТЬ I, -еню, -енишь; -ённый (-ён, -ена); сов., кого-что. өөрчлөх, хувиргах, хувьсгах; изменить прежнее решение урьдын шийдвэрийг өөрчлөх; изменить характер зангаа хувилгах.

ИЗМЕНИТЬ II, -еню, -енишь; сов., кому-чему. 1. урвах; изменить родине эх орноосоо урвах; 2. буцах, үл хүрэх, эвдэх; изменить своему слову хэлсэн үгэндээ үл хүрэх; не изменить присяге тангаргаа үл эвдэх; 3. барагдах, орших, үгүй болох; силы ему изменили хүч нь барагдав; счастье изменило ему хий морь нь үгүй болов, аз нь дутав.

ИЗМЕНИТЬСЯ, -енюсь, -енишься; сов. хувирах, хувьсах; измениться к лучшему сайжран өөрчлөгдөх; измениться в лице царай нь хувьсах, хувьсхийх.

ИЗМЕННИК, -а, м. урвагч.

ИЗМЕННИЦА, -ы, ж. урвагч эмэгтэй.

ИЗМЕННИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. урвасан, урвах; изменнический поступок урвасан явдал.

ИЗМЕНЧИВОСТЬ, -и, ж. хувирамтгай чанар, хувирамтгай чанар; изменчивость характера хувирамтгай зан, олон зан.

ИЗМЕНЧИВЫЙ, -ая, -ое; чив. хувирамтгай, тогтворгүй, урвамхай.

ИЗМЕНЯЕМОСТЬ, -и, ж. хувирц, хувирах чадал, хувьсац, хувьсах чанар; изменяемость слова по падежам үгийн тийн ялгалаар хувирах чанар, үгийн ялгалагдах.

ИЗМЕНЯЕМЫЙ, -ая, -ое. хувирдаг, өөрчлөгддөг; изменяемая величина өөрчлөгддөг хэмжигдэхүүн.

ИЗМЕНЯТЬ I, -яю, -яешь; несов. өөрчлөх, хувирах, хувьсгах.

ИЗМЕНЯТЬ II, -яю, -яешь; несов. 1. урвах; 2. буцах, няцах, үл хүрэх, эвдэх.

ИЗМЕНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься, несов. хувирах, хувьсах, өөрчлөгдөх.

ИЗМЕРЕНИЕ, -я, ср. 1. хэмжих, хэмжилт; измерение глубины гүнзгийгий нь хэмжих; 2. хэмжигдэхүүн; куб имеет три измерения; высоту, длину и ширину шоо дөрвөлжин нь өндөр, урт, өргөн гурван хэмжигдэхүүнтэй.

ИЗМЕРИМЫЙ, -ая, -ое. хэмжигдэх, хэмжигддэг, хэмжиж болох.

ИЗМЕРИТЕЛЬ, -я, м. 1. хэмжүүр, хэмнүүр; измеритель давления воздуха агаарын даралтын хэмжүүр; 2. хэмжээ.

ИЗМЕРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хэмжих, хэмждэг; измерительные приборы хэмжих хэрэгсэл.

ИЗМЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ранный; сов., кого-что. хэмжих, хэмлэх, хэмнэх, хэмжээлэх; измерить температуру халуун хүйтнийг нь хэмжих.

ИЗМЕРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. хэмжих, хэмлэх, хэмнэх, хэмжээлэх.

ИЗМЕРЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -яется; несов. хэмжигдэх.

ИЗМОЖДЕННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ена. хатангир, зүдэрсэн; измождён: ое лицо хатангир царай.

ИЗМОКНУТЬ, -ну, -нешь; -ок, -ла; сов. (разг.). шолбойх, шолбо норох; измокнуть под дождём бо-роонд шолбойх.

ИЗМОЛОТ, -а, м. цайлгасан тарианы хэмжээ, цохисон-тариа.

ИЗМОЛОТИТЬ, -лочу, -лочить; -лоченный; сов. цайлгаж дуусах, дуустал түгших, цохичдох; измо-лотить сноп весь до последнего зёрнышка нэг бсооцг бүгдийг нэг ч үр үлдээлгүй цайлгаж дуусгах.

ИЗМОР, -а, м: 1. туйлдуулан дийлэх; взятъ оса-денный город измором бүслэгдсэн хотыг туйлдуу-лан дийлэх; 2. уйгагүй шалсаар зөвшөөрүүлэх.

ИЗМОРОЗЬ, -и, ж. цан, цагаан хяруу; покрытый изморозью цагаан хяруу дарсан, цантсан.

ИЗМОРОСЬ, -и, ж. шиврээ бороо; нарийн хур.

ИЗМОТАТЬ, -аю, -аешь; -отанный; сов.; кого-что (разг.). тэнхээдүүлэх; тамирдуулах; тамир тэнхээгүй болгох, хүч чадлы нь барах; утомительная работа измотала его зүдэргээтэй ажил түүнийг тэнхээдүүлэв.

ИЗМОТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. тэнхээдэх; тамирдах; хүч чадлаа барах.

ИЗМУЧЕННЫЙ, -ая, -се. зовсон; тарчилсан; ядар-сан; зүдэрсэн; измученный вид зүдэрсэн байдал.

ИЗМУЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый; сов. зовоох; тарчилгах; ядраах, зүдрэх; измучить пытками эрүү тулган тарчилгах; измучить непосильной работой хүч хүрэхгүй ажлаар ядраах.

ИЗМУЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. зовох; тарч-лах; ядрах; зүдрэх; она измучилась от постоянных тревог тэр эмэгтэй санаа зовсоор зүдрэв.

ИЗМЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов.; над кем-чем (разг. неодобр.) доромжлох; элэг барих.

ИЗМЫЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; что. саван-даж дуусах; дуустал савандах.

ИЗМЫЛИТЬ, -лю, -лишь; сов. савандаж дуусчи-ках; дуустал савандчихах.

ИЗМЫСЛИТЬ, -лю; -лишь; -ысленный; сов.; что. санаанаасаа авч хэлэх; гүжир үг зохиох; гөрдөх.

ИЗМЫШЛЕНИЕ, -я; ср. 1. санаанаасаа авч хэлэх, гүжир үг зохиох; 2. гүжир үг; гөрдлөг; гнусные из-мышления врагов дайсны жигшүүртэй гүжир үг.

ИЗМЫШЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов.; что. санаана-саа авч хэлэх; гүжир үг зохиох; гөрдөх; измышлять небылицу далай худал үг санаанаасаа авч хэлэх.

ИЗМЯТЫЙ, -ая; -ое. үрчийсэн; үнгэгдсэн; элдчих сэн.

ИЗМЯТЬ, измну; измнѣшь; измятый; сов. 1. үрчийлгэх; үнгэх; 2. элдэх; 3. нухах; измять гли-ну шавар нухах.

ИЗМЯТЬСЯ, измянется; сов. үрчийх; үнгэгдэх.

ИЗНАЙКА, -и, ж. 1. дотор; дотор тал; буруу өг-гө; вывернуть изнанкой вверх дотры нь гадагш өргүүлэх; 2. дотоод тал; дотоод шалтгаан; изнанка событий хэрэг явдлын дотоод шалтгаан.

ИЗНАСИЛОВАНИЕ, -я; ср. хүчирхэх; хүчирхий-лэх.

ИЗНАСИЛОВАТЬ, -аю; -ауешь; -анный; сов. кого-что. хүчирхэх; хүчирхийлэх.

ИЗНАШИВАЕМОСТЬ, -и; ж. (спец.). элц; элэг-дэл; изнашиваемость машин машиныг элэгдэх.

ИЗНАШИВАНИЕ, -я; ср. 1. элэх; элэгдэх; элэгдэл; предохранить механизм от изнашивания оньсыг элэхээс хамгаалах; 2. тэнхэл барагдах; изнашивать не организм к старости өглөхөд биеийн тэнхэл барагдах.

ИЗНАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. элэх; элэгдүү-лэх; хуучруулах.

ИЗНАШИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. элэх; элэгдэ-х; хуучрах.

ИЗНЕЖЕННОСТЬ, -и; ж. танхил; танхилган; эрж т анхи, булбарай.

ИЗНЕЖЕННЫЙ, -ая; -ое. танхил; танхилган; эрж танхи, булбарай; изнеженное тело танхил бие; изне-женная кожа булбарай арьс.

ИЗНЕЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. танхилуулах; булбарай болгох.

ИЗНЕЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. тан-хилах, танхилган болох; булбарай болох.

ИЗНЕЖИТЬ, -жу; -жишь; -женный; сов.; ко-го-что. танхилуулчих; булбарай болгочих.

ИЗНЕЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов. танхилчих; танхилган болчихох; булбарай болчих; он изнежился от жизни на юге дулаан оронд амьдарсаар танхил; болчихжээ.

ИЗНЕМОГАТЬ, -аю; -аешь; несов. тамирдах; тэн-хээдэх, ядрах; изнемогать от жары халууцаж яд-рах; изнемогать от усталости эцэж тамирдах.

ИЗНЕМОЖЕНИЕ, -я; ср. тамирдах; тэнхээдэх; ядрах; тамирдал, тэнхээдэл, ядрал; до изнеможения тамирдал; тамир алдартал; бегать до изнеможения тамирдалаа гүйх; тэнхээ тасартлаа гүйх.

ИЗНЕМОЧЬ, -огу, -ожешь; -огут; -ог, -ла; сов. тамирдчих; тэнхээдчих; ядарчих; изнемочь от тяже-лой работы хүнд ажил хийж ядарчих.

ИЗНЕОБНИЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). ихэд цухалдах.

ИЗНИЧОЖИТЬ, -жу; -жишь; -женный, сов.; ко-го-что (книжн.). устгах; баллах; хүйс тэмтрэх.

ИЗНОС, -а; м. элэгдэл; элц; элэх; элэгдэх, хууч-рах; этой материи нет износа энэ даавуу элэгдэх гэж байхгүй; не зная износа элэгдэхийг мэдэхгүй; до износу элтэл нь; хуучиртал нь.

ИЗНОСИТЬ, -ошу; -осишь; -ошенный; сов.; что элээчих; элэгдүүлчихэх; хуучруулчихах; в год изно-сил две пары сапог нэг жилд хоёр хос гутал элээ-чихэв.

ИЗНОСИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -осится; сов. 1. элчих, элэгдчих, хуучирчихах; сапоги изно-сились гутал хуучирчихав; 2. тэнхэл барагдчихах; к тридцати годам он изнаосился совершенно гуч эргэм насандаа тэнхэл нь бүр барагдчихав.

ИЗНОШЕННЫЙ, -ая, -ое. элсэн, элэгдсэн, хуу-чирсан; изношенное оборудование хуучирсан төхөө-рөмж.

ИЗНУРЕНИЕ, -я, ср. зүдрэх, зүдрэл, туйлдах, эцэх.

ИЗНУРЕННЫЙ, -ая, -ое. зүдрэнгэ, зүдэрсэн, зүд-рүү, эцэж туйлдсан; изнуренное лицо зүдэрсэн царай.

ИЗНУРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. зүдэр-гээтэй, их ядаргаатай, эцэж туйлдуулах, тамир тэн-хэл бардаг; изнурительная работа зүдэргээтэй ажил; изнурительная болезнь тамир тэнхэл бардаг өвчин.

ИЗНУРИТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., кого-что. зүдрээчих, эцэж туйлдуулчихах, тэн-хэл тамир барчихах; болезнь изнурила өвчин тэнхэл тамиры нь барчихав.

ИЗНУРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. зүдэрчих, эцэж туйлдчихах, тэнхэл тамираа алдчихах.

ИЗНУРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. зүдрээх, эцэж туйлдуулах, тэнхэл тамир барах.

ИЗНУРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. зүдрэх, эцэж туйлдах, тэнхэл тамир алдах.

ИЗНУТРИ, нареч. 1. дотроос, дотор талаас; дверь заперта изнутри хаалга дотроос түгжээтэй байна; 2. дотроос, дундаас, голоос, дотроо, голдоо, дундаа; бревно прогнило изнутри гуалин голдоо өмхөрчих-жээ.

ИЗНЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ИЗНЫТЬ, -ною, -ноешь (устар.); сов. 1. зовох, зүдрэх, энэлэх,

гарчлах; Советская Армия освободила миллионы людей, изнывавших под фашистским игом Завлеченный дарэг фашистын талхинд гарчлж байсан даон сай хүнийг чөлөөлөв; 2. хатах, дарагдах, баригдах; изныватъ от тоски гуниглан хатах; изнытъ от скуки уйтгарт дарагдах.

ИЗО, (из) *предлог*. изо всех сил хамаг хүчээрээ, байдаг чадлаараа; изо дня в день өдөр ирэх тутам, өдрөөс өдөрт; изо рта амнаас.

ИЗОБИЛИЕ, -я, *ср.* элбэг дэлбэг, элбэг; изобилие хлеба элбэг дэлбэг тариа; у нас в изобилии растут лекарственные травы манай энд эмийн ургамал элбэг ургадаг.

ИЗОБИЛОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -лует; *несов.*, кем-чем (книжн.). элбэг дэлбэг байх, элбэг байх, элбэгтэй (байх), элбэгжих; это озеро изобилует рыбой энэ нуур загас элбэгтэй.

ИЗОБИЛЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). элбэг, элбэг дэлбэг, элбэгтэй; изобильная растительность элбэг өвс ногоо, элбэг ургамал.

ИЗОБЛИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* илрүүлэх, илчлэх, уудлан гяргах.

ИЗОБЛИЧЕНИЕ, -я, *ср.* уудлан гяргах, илрүүлэх, илчлэх; изобличение во лжи худлы нь илрүүлэх.

ИЗОБЛИЧИТЕЛЬ, -я, м. (высок.). илрүүлэгч.

ИЗОБЛИЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. илрүүлэх, гэмий нь илчлэх, илрүүлсэн, гэмий нь илчлөвч.

ИЗОБЛИЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый (-ён, -ена); *сов.*, кого-что в чём (высок.). илрүүлчих, илчлчих, уудлан гяргачихах; изобличить в воровстве худлайгй нь илрүүлэх.

ИЗОБРАЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дүрслэх, дүрслэн үзүүлэх; 2. тэмдэг харагдах, янз үзэгдэх, дүр үзүүлэх.

ИЗОБРАЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* тэмдэг харагдах, янз үзэгдэх.

ИЗОБРАЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. дүрслэл, дүрслэх, дүрслэн үзүүлэх; 2. хөрөг, дүрс; каменное изображение чулуун дүрс; монета с изображением герба сүлдтэй зорс.

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (книжн.). дүрслэх; изобразительное искусство дүрслэх урдаг.

ИЗОБРАЗИТЬ, -ажу, -ишь; *сов.* 1. дүрслэх, дүрслэн үзүүлэх; изобразить на холсте буцующее море ёрог дээр догшин тэнгис дүрслэх; изобразить на сцене скупка тайзан дээр харамч хүнийг дүрслэн үзүүлэх; 2. тэмдэг харагдах, янз үзэгдэх; янц его изображение тревогу түүний нүүрт сэтгэл түгшсэнний тэмдэг харагдав; 3. дүр үзүүлэх; изобразить из себя героя баатар хүний дүр үзүүлэх.

ИЗОБРАЗИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.* (книжн.). 1. тэмдэг харагдах, янз үзэгдэх; 2. дүрслэгдэх.

ИЗОБРЕСТИ, -рету, -ретив; -ёл, -ёла; -ретший; -ретенный (-ён, -ена); *сов.*, что. зохион бүтээх; изобрести новый станок шинэ суурь машин зохион бүтээх; изобрести способarga олох,ухалайх.

ИЗОБРЕТАТЕЛЬ, -я, м. бүтээгч, зохион бүтээгч; русский инженер Попов—изобретатель радио оросын инженер Попов бөд радио зохион бүтээгч мөн.

ИЗОБРЕТАТЕЛЬНОСТЬ, -и, -ж. зохион бүтээх чадвар; проявить изобретательность зохион бүтээх чадвар гаргах.

ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. зохион бүтээх зохион бүтээгчийн; изобретательские способности зохион бүтээх авьяас; изобретательский талант зохион бүтээгчийн билэг.

ИЗОБРЕТАТЕЛЬСТВО, -я, *ср.* зохион бүтээх ажла; заниматься изобретательством зохион бүтээх ажла эрхлэх.

ИЗОБРЕТАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, что. зохион бүтээх.

ИЗОБРЕТЕНИЕ, -я, *ср.* 1. зохион бүтээлт, зохион бүтээх; 2. зохион бүтээх зүйл.

ИЗОГНУТЫЙ, -ая, -ое. 1. нугалаатай, матсан, хөтөйлгосон; 2. матгар, матмал; изогнутая спинка стула матгар түшлэгтэй сандал.

ИЗОГНУТЬ, -ну, -нешь; -гнутий; *сов.* нугалах, магах, бөхийлгөх, хөтөйлгөх; изогнуть спину нуруугаа хөтөйлгөх.

ИЗОДРАТЬ, издеру, издерешь; -одраный; *сов.*, что (разг.). хүү хүү татах, зад ураг, тасар татах, урчихах; изодрать в клочья тас татах.

ИЗОДРАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., издерется; *сов.* (разг.). зад урагдах, ударчих, урагдчих.

ИЗОЙТИ, -йду, -йдёшь; -ойёл, -ойла; -ошедший; *сов.* тамирдах, тэнхээ алдрах; изойти слезами уйдсандаа тамыр алдрах; изойти кровью цус алдсандаа тамирдах.

ИЗОЛГАТЬСЯ, -лгусь, -лжисься, -лгутья; -ался, -алась, -алось; *сов.* далан худалч болох, далан худалч хэлэх.

ИЗОЛИРОВАННЫЙ, -ая, -ое. тусгаар, тусгаарласан, ганцаарласан, салагнад; изолированный комитет тусгаар тасалган; изолированный факт салагнад үзэгдэл.

ИЗОЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -айный; *сов.* и *несов.*, кого-что. 1. тусгаарлах, тусгай байлгах, салгах, хөндийрүүлэх, ганцаардуулах; изолировать больного өвчтөнийг тусгай байлгах; изолировать ребёнка от вредных влияний хүүднийг хуу нөлөөнөөс хөндийрүүлэх; 2. бүрээслэх, бүрэх; изолировать электрический провод цахилгааны утас бүрэх.

ИЗОЛИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; *сов.* и *несов.* 1. хөндийрөх, ганцаардах, тасрах; изолироваться от жизни амьдралаас тасрах; 2. бүрээслэх, бүрэгдэх.

ИЗОЛИРОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. бүрээсний, бүрээснийх; изолировочный материал бүрээсний өл.

ИЗОЛЯТОР I, -а, м. тусгаарлуур, хөндийрүүл (цахилгаан үл дамжуулах бодис).

ИЗОЛЯТОР II, -и, м. тусгай, тусгайлах газар.

ИЗОЛЯЦИОННЫЙ, -ая, -ое. 1. тусгаарлах, тусгайлах; изоляционной камеры для больных өвчтөнийг тусгаарлах тасалгаа; бүрээслэх, бүрэх; 3. хөндийрүүлэх; изоляционная лента бүрээслэх тууз, тусгаарлуур тууз.

ИЗОЛЯЦИЯ, -и, ж. 1. тусгаарлах, тусгайлах, хөндийрүүлэх; 2. бүрээслэх, бүрэх; 3. хөндийрүүлэх.

ИЗОФАННЫЙ, -ая, -ое. уранхай, тасархай, хүүр хүүр татсан, уранхай, цуурхай.

ИЗОРВАТЬ, -ву, -вешь; -ёл, -ёла; -орванный; *сов.*, что. урж тасадчих, хүүр хүүр татчих, урж цуулчих.

ИЗОРВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; -ался, -алась, -алось; *сов.* урагдаж тасарчих, урагдаж цуурчих, зад үсарчих.

ИЗОЩРЕНИЕ, -я, *ср.* соргог болох, хурц болох, нарийн болох.

ИЗОЩРЕННОСТЬ, -и, ж. соргог (байх), хурц (байх), нарийн (байх) изоощрённость ума соргог ухаан.

ИЗОЩРЕННЫЙ, -ая, -ое. соргог хурц, нарийн; изоощренный слух соргог чик.

ИЗОЩРИТЬ, -рю, -ришь, -решный (-ён, -ена); *сов.*, что. соргог болгох, хурц болгох, нарийн болгох, мэргэшүүлэх; изоощрить слух чихээ соргог болгох.

ИЗОШРИТЬСЯ, -рюсь, -рышесь; *сов.* соргог болох; соргоглох, хурц болох, нарийн болох, мэргэшнх; изошрился ум ухаан хурц болох; изошрился в придумывании нелепостей дүний юм зохиодог мэргэшнх.

ИЗОШРЯТЬ, -яю, -яши; *несов.* соргог болох, хурц болгох, нарийн болгох, мэргэшүүлэх.

ИЗОШРЯТЬСЯ, -яюсь, -яшься; *несов.* соргог болох; соргоглох, хурц болох, нарийн болох, мэргэшнх.

ИЗ-ПОД, *предлог в род. п. л. дорос; выноски из-под стола ширези доросо малхан гарч ирэх; 2. дэргэдээс, орчмоос, хавцал; из-под Улан-Витора Улаанбаатарын дэргэдээс; 3. -ис (-яис, -фис, -фис); шивасти войска из-под удара цэргээ цохилтоос зайлуулан гаргах; из-под влияния нөлөөнөөс, захиргаанаас, мэдлээс; 4. -ын (-ийн), -ы (-ийн), -и хийж байсан; яшик из-под конфет чихрийн хайрцаг; чихэр хийж байсан хайрцаг; из-под валин лабадан, албын хүчээр; из-под носа нүдэн дээрээс нь, хажуунаас нь.*
ИЗРАЕЦ, -эц, *ж. паллантай тогтоо.*

ИЗРАЦОВЫЙ, -ая, -ая, *паллантай тогтоон, паллантай тоогсоор хийсэн; израцовая вещь паллантай тоогсоон пийшин.*

ИЗРАНИТЬ, -яю, -нишь; *мнний; сов.* Кого-что. олон шархдуулах, шарх болгох; изранить все тело бүх биеий нь шарх болгох.

ИЗРАСХОДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; *занный; сов.* зарчих; зарцуулах; хэрэглэх; израсходовать все деньги байдал мөнгөө зарчих.

ИЗРАСХОДОВАТЬСЯ, -дуюсь, -дуюшься; *сов.* 1. мөнгө зарчих; мөнгөө зарчих; 2. зарчдагч; зарцуулагдчих; хэрэглэгдчих.

ИЗРЕДКА, *нареч.* зарчмаар; хааяа; ганц нэг; он изредка заходит к нам тэр (хүн) хааяа манайгаар ордог.

ИЗРЕЗАННЫЙ, -ая, -ая, *булак тохой олонтой; муруй сарий; изрезанный берег булак тохой олонтой эрэг.*

ИЗРЕЗАТЬ, -ажу, -ажешь; *айлалтай; сов. что.* 1. хэрчилчих; огтоолах; изрезать бумагу на клочки цаас хэсэг хэсэг болгон хэрчилчих; 2. эсгэчих; зуралчихах; хээлчихэх; изрезать бумагу гэрэл эсгэчих; 3. муруй сарий болгочих; эвэлний и будтыг изрезали берег булак тохой нь эргийг муруй сарий болгочихаа.

ИЗРЕЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *сов. (олон газраа) эсгэчих.*

ИЗРЕЗЫВАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* 1. хэрчих; огтчих; 2. хээлэх; эсгэх; зурлах; 3. муруй сарий болгох.

ИЗРЕЗЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов. (олон газраа) эсгэх.*

ИЗРЕКАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* айлдах; зарлаг болох; он не говорит просто, а изрекает тэр энгүүн ярьдаггүй, айлддаг хүн.

ИЗРЕЧЕНИЕ, -я, *ср.* товч сургаал; мэргэн үг; изречение великих людей их хүмүүсийн товч сургаалууд.

ИЗРЕЧЬ, -ажу, -ажешь; *ажу; -аж; -ажла; -ажный (-ен; -еня); сов. что (устар. и проп.).* айлдах; зардиг болох.

ИЗРЕШЕТИТЬ, -ажу, -ажешь; *ажеченный; сов.* кого-что. сархайг буатгах, элхэг болгох; изрешетить пулями буудаж сархайг болгох.

ИЗРУБАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* 1. хярах; хэрчих; тас тас цавчих; 2. цавчих алах; хяргаж алах.

ИЗРУБИТЬ, -убью, -убишь; *убленный; сов.* кого-что. 1. хярихаж; эрчилчих; тас тас цавчих; изрубить мясо мах хярах; изрубить на дрова түлэээр тас тас цавчих; 2. цавчих алах, хяргаж алах;

кавалеристы изрубили врага морин цэргэ дайчинг цавчих алах.

ИЗРУГАТЬ, -ажу, -ажешь; *ужанный; сов.* зад зэргийх; загнаж алдах.

ИЗРЫГАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* что (жидок, устар.); **ИЗРЫГНУТЬ**, -ну, -нешь; *сов. что.* 1. бөөлжих; гулгих; 2. хаях; гаргах; пушкы изрыгали дым и пламень их буу дол угаа хаяж байн; 3. хаях; тавих; изрыгать проклятия хараал тавих.

ИЗРЫТЬ, -рою, -роешь; *рытый; сов.* что; газар сайгүй онгилчих; нүү болгочих.

ИЗРЯДНО, *нареч.* 1. нилээд; нилээн их; 2. ашгүй.

ИЗРЯДНЫЙ, -ая, -ое; *ден; -дна.* 1. нилээд их; нилээн; изрядная сумма денег нилээд их мөнгө; 2. ашгүй; зүгээр сайн; пальто изрядное зүгээр сайн пальто.

ИЗУБЕР, -а, *ж. (презр.).* догшин хэргий хүн; зэрлэг балмад хүн; тарчлаагч; фашистские изуверы зэрлэг балмад фашистууд.

ИЗУБЕРСКИЙ, -ая, -ое. зэрлэг балмад; догшин хэргий; изуверские поступки зэрлэг балмад явдал.

ИЗУБЕРСТВО, -а; *ср. (презр.).* зэрлэг балмад явдал; догшин хэргий хэрэг.

ИЗУБЕРСТВОВАТЬ, -тую; *-туюшь; несом. (презр.).* зэрлэг балмад явдал гаргах, догшин хэргий загнах.

ИЗУБЕРЧЕННЫЙ, -ая, -ое; *-чен.* эмдэг болсон; зэрэмдэг болсон; бэртсэн; бэртнэг.

ИЗУБЕРЧИВАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* кого-что. эмдэгдэх; зэрэмдэгдэх, бэртэх.

ИЗУБЕРЧИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* эмдэг болох, зэрэмдэг болох, бэртэх.

ИЗУБЕРЧИТЬ, -ажу, -ажешь; *ажный; сов.* эмдэглэх, зэрэмдэглэх; бэртээчих.

ИЗУБЕРЧИТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *сов.* эмдэг болчих, зэрэмдэг болчих, бэртчих.

ИЗУКРАСИТЬ, -ажу, -ажешь; *ажный; сов.* кого-что. чимэглэх, чимэх; изукрасить здание флагами барилгыг далбагаар чимэглэх.

ИЗУМИТЕЛЬНО, *нареч.* гайхалтай, гайхамшиг, гайхамшигтай.

ИЗУМИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; *-лен, -льна.* гайхамшиг, гайхамшигтай, гайхалтай, гайхмаар.

ИЗУМИТЬ, -ажу, -ажешь; *ажный (-ен, -ена); сов.* кого-что. гайхуулах.

ИЗУМИТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *сов.* гайгах.

ИЗУМЛЕНИЕ, -я, *ср.* гайхах, гайхалт, гайхат; повергнуть в изумление гайхуулах, гайхалд хүргэх; прийти в изумление гайхах, гайхалд хүрэх.

ИЗУМЛЕННЫЙ, -ая, -ое; *-лен, -лена.* гайхсан; изумленное лицо гайхсан царай.

ИЗУМЛЯТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* гайхуулах.

ИЗУМЛЯТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* гайгах.

ИЗУМУД, -а, *ж.* маргад (эрбэн).

ИЗУМУДНЫЙ, -ая, -ое. 1. маргадны; изумрудные копи маргадын уурхай; 2. маргадтай, маргад шигтгэсэн; изумрудное кольцо маргадтай бөгж; 3. маргадын өнгөт; изумрудная вода маргадын өнгөт ус.

ИЗУРОДОВАНИЕ, -я, *ср.* 1. үзэшгүй болох, муухай болох, үзэмжгүй болох; 2. эрэмдэгдэх, эрэмдэг зэрэмдэг болгох, эрхтэн дутуу болгох.

ИЗУРОДОВАННЫЙ, -ая, -ое; *аж, -аж.* 1. үзэшгүй, муухай, үзэмжгүй; 2. эрэмдэг болсон, эрэмдэг зэрэмдэг болсон, эрхтэн дутуу.

ИЗУРОДОВАТЬ, -ажу, -ажешь; *ажный; сов.* 1. үзэшгүй болгох, муухай болгох, үзэмжгүй болгох;

2. эрэмдэг болгох, эрэмдэг зэрэмдэг болгох, эрхтэн дутуу болгох.

ИЗУРО'ДОВАТЬСЯ, -*дуюсь, -дуйсья*; *сов.* 1. үзэнгүй болох, муухай болох, үзэмжгүй болох; 2. эрэмдэг болох, эрэмдэг зэрэмдэг болох, эрхтэн дутуу болох.

ИЗУЧА'ТЬ, -*аю, -аешь; несов.* 1. сурах, судлах; 2. судлах, шинжлэх; 3. судлах, судлан мэдэх, судлан ойлгох.

ИЗУЧА'ТЬСЯ, -*аюсь, -аешься; несов.* судлагдах, шинжлэгдэх.

ИЗУЧЕ'НИЕ, -*я, ср.* судлал, судлах.

ИЗУЧИ'ТЬ, -*учу, -учишь; -ученный; сов., кого-что.* 1. сурах; изучить русский язык орос хэл сурах; 2. судлах, шинжлэх; изучить древнюю рукопись эртний бичмэл судлах; 3. судлах, судлан мэдэх, судлан ойлгох; я хорошо изучил этого странного человека энэ хачин хүнийг би сайн судлав.

ИЗЪЕ'ДЕННЫЙ, -*ая, -ов; -ден, -а.* 1. идэгдсэн; изъеденный молью костюм хүйрт идэгдсэн костюм, хүйр идсэн костюм; 2. түлэгдсэн; изъеденный кислотой хүчилд түлэгдсэн.

ИЗЪЕ'ЗДИТЬ, -*езжу, -ездишь; -езженный; сов., что.* хэрэх, энд тэндгүй явж үзэх; изъездить всю страну орон даяарыг хэрэх.

ИЗЪЕ'СТЬ, 1 и 2 л. не употр., -*ест, -едят; -ел; -еденный; сов., что.* 1. идчихэх; моль изъеда мех хүйр (хиур) ангийн арьс идчихжээ; 2. түлчих; кислота изъеда ткань хүчил нэхмэлийг түлчихээ.

ИЗЪЯВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -*ая, -ое; изъявительное* склонение пагийг заах төлөв.

ИЗЪЯВИ'ТЬ, -*явлю, -явишь; -явленный; сов., что (офиц.).* илтгэх, илэрхийлэх, мэдүүлчих; изъявить свое согласие зөвшөөрөхийгөө илтгэх.

ИЗЪЯВЛЕ'НИЕ, -*я, ср.* илтгэх, илэрхийлэх, мэдүүлэх.

ИЗЪЯВЛЯ'ТЬ, -*яю, -яешь; несов.* илтгэх, илэрхийлэх, мэдүүлэх.

ИЗЪЯ'Н, -*а, м.* сэв, өө, гэм, гэмтэл; у него много изъянов өө сэв ихтэй хүн; причинить изъян гэмтэл учруулах.

ИЗЪЯ'ТИЕ, -*я, ср.* 1. хураах, хорих, хасах; изъятие из употребления хэрэглэхий нь хорих; 2. гадуур зүйл, хамаарахгүй зүйл; изъятие из общего правила ерөнхий дүрмээс гадуур зүйл; все без изъятия хамаарахгүй зүйлгүй цөм, бүгдээрээ.

ИЗЪЯ'ТЫЙ, -*ая, -ое.* хураагдсан; хоригдсон, хасагдсан.

ИЗЪЯ'ТЬ, *изыму, изынешь; изъятый; сов., кого-что.* **ИЗЫМА'ТЬ**, -*аю, -аешь; несов.* хураах, хорих, касгах.

ИЗЫМА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -*ется; несов.* хураагдах, хоригдох, хасагдах; изымаются устаревшие учебники хуучирсан сурах бичиг хураагдаж байна.

ИЗЫСКА'НИЕ, -*я, ср.* 1. эрэл, хайх, эрж олох; изыскание возможностей арга эрэх; 2. хайн шинжлэх, хайгуул шинжилгээ; геологические изыскания газар судлалын хайгуул шинжилгээ; производить изыскание хайгуул шинжилгээ хийх.

ИЗЫ'СКАННОСТЬ, -*и, ж.* тансаг нарийн, гуалиг.

ИЗЫ'СКАННЫЙ, -*ая, -ое; -ан, -анна (книжн).* тансаг, нарийн, гуалиг; изысканные блюда тансаг идээ; изысканный наряд нарийн гоёл.

ИЗЫСКА'ТЕЛЬ, -*я, м. (спец.).* хайн шинжлэгч; инженер-изыскатель хайн шинжлэгч инженер.

ИЗЫСКА'ТЕЛЬСКИЙ, -*ая, -ое.* хайн шинжлэх, хайгуул шинжилгээний; изыскательская партия хайн шинжлэх бүлэг, хайгуул шинжилгээний бүлэг.

ИЗЫСКА'ТЬ, -*ыщу, -ищешь; изысканный; сов., что; ИЗЫ'СКИВАТЬ, -*аю, -аешь; несов.* хайх, эрж олох, эрж сурвалжлах; изыскать средства хөрөнгө мөнгө эрж олох.*

ИЗЮ'БР, -*а, м.* буга.

ИЗЫ'М, -*а (-у), м.* үзэм.

ИЗЮ'МИНА, -*ы, ж.*, **ИЗЮ'МИНКА**, -*и, ж. (ганц)* ширхэг үзэм.

ИЗЯ'ЩЕСТВО, -*а, ср.* гуалиг, уран, нарийн сайхан

ИЗЯ'ЩНЫЙ, -*ая, -ое; -щен, -шня.* гуалиг, уран, яруу, нарийн сайхан, уран эелдэг; изящная фигура гуалиг бие; изящные искусства яруу урлаг (уран зураг, баримал, уран барилга, хөгжим эдгээр рийг хэлнэ); изящная словесность яруу найруулга, уран зохиол.

ИКА'ТЬ, -*аю, -аешь; несов.*, **ИКНУ'ТЬ**, -*ну, -ншь; однокр.* зогьсох.

ИКО'НА, -*ы, ж.* бурхны хөрөг, зураг.

ИКО'ТА, -*ы, ж.* зогьслоо, зогьсох.

ИКРА', -*ы, ж.* 1. түрс; зернистая икра бажгар түрс; метать икру түрс орхих; 2. таташ; грибная икра мөөгний таташ.

И'КРЫ, *икр.* хөлийн булчин.

ИКС, -*а, м.* икс (тооны ухааны латинь) үсгээр тэмдэглэдэг үл мэдэгдэх хэмжигдэхүүн.

ИЛ, -*а, м.* лаг, лай.

И'ЛИ, (Иль), *союз.* 1. буюу, эсэхүл, буюу эсэхүл уу...үү; уу, эсэхүл...уу; завтра или послезавтра маргааш буюу нөгөөдөр; в понедельник вторник или в среду даваа, мягмар-буюу лхагвад, 2. гэж; или ты не знаешь об этом? чи үүний тухай мэдэхгүй гэж үү? 3. буюу, өөрөөр хэлбэл; аэроплан или самолёт нисдэг тэрэг буюу нисэх онгоц.

И'ЛИСТЫЙ, -*ая, -ое; -ист.* лагтай, лайтай; илдетое дно лагтай ёроол; илистая почва лаг сооро.

ИЛЛЮ'ЗИЯ, -*и, ж.* 1. хуурмаг үзэгдэл, хоосон юм; оптическая иллюзия хуурмаг үзэгдэл; 2. бүтэшгүй санаа, бүтэхгүй юм; создавать себе иллюзии бүтэхгүй юм бодох, биеэ хуурах.

ИЛЛЮЗО'РНЫЙ, -*ая, -ое; -рен, -рна.* бүтэхгүй, хуурмаг, хоосон; иллюзорные надежды хоосон горьдлого.

ИЛЛЮМИНА'ТОР, -*а, м.* онгоцны гэгээвч.

ИЛЛЮМИНА'ЦИЯ, -*и, ж.* гэрэл чимэглэл; праздничная иллюминация баярын гэрэл чимэглэл.

ИЛЛЮМИНОВА'ТЬ, -*ную, -нуешь; -ованный; сов и несов., что.* гэрлээр чимэглэх.

ИЛЛЮСТРАТИ'ВНЫЙ, -*ая, -ое.* үлгэр үзүүлэх, жишээ бүхий, үзүүлэн таниулах, тодотгох; иллюстративный метод үзүүлэн таниулах арга.

ИЛЛЮСТРА'ЦИЯ, -*и, ж.* 1. зураг хавсаргах, тайлбар зураг хийх; иллюстрация книги номд тайлбар зураг хийх; 2. зураг, тайлбар зураг; журнал с иллюстрациями зурагтай сэтгүүл; 3. жишээ, тодотгох жишээ.

ИЛЛЮСТРИ'РОВАННЫЙ, -*ая, -ое; -ван, -а.* зурагт, тайлбар зурагт; иллюстрированный журнал зурагт сэтгүүл.

ИЛЛЮСТРИ'РОВАТЬ, -*рую, -руешь; -анный; сов. и несов.; что.* 1. зураг хавсаргах, тайлбар зураг хийх; иллюстрировать книгу номд тайлбар зураг хийх; 2. жишээгээр тодотгох, үлгэрлэн үзүүлэх; иллюстрировать высказанную мысль хэлсэн санааг жишээгээр тодотгох.

ИЛЛЮСТРИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -*руется; сов. и несов.* зургаар чимэглэгдэх.

ИЛЬ, *союз.* 1. буюу, эсэхүл, буюу эсэхүл, уу...үү; уу, эсэхүл...уу; 2. гэж.

ИМ, местоим. личн. 1. (он; оно гэдгийн үйл-дэхийн тийн ялгал) түүгээр; түүний; тэр; письмо написано им самим түүний өөрийн нь бичсэн захидал; 2. (они гэдгийн өгөхийн тийн ялгал) тэднээ; тэдэнд тэдгээрт; я им писал би тэдэнд бичсэн.

ИМБИ'РЬ, -я, м. цагаан гаа.

ИМЕ'НИЕ, -я, ср. (устар.). эдлэн (үе улирсан эзэмшил газар).

ИМЕНИ'НИК, -а; м. нэр өдөр орсон хүн; ☆ сидеть именинником баяртай; сэтгэл дүүрэн суух.

ИМЕНИ'НЫ, -ин. нэр өдөр; нэр өдрийн баяр (үнэн алдартны шашин; католик шашны гэгээний дурсгалын өдөр түүнтэй адил нэртэй хүмүүсийн баяр болдог, түүнийг ийн нэрлэнэ).

ИМЕНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; нэрлэхийн; имени-тельный падеж нэрлэхийн тийн ялгал.

ИМЕНИ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -ит (устар.). нэртэй төртэй; нэр хүндтэй; нэртэй; именистый гость нэртэй төртэй гийчин.

И'МЕННО, частица. 1. чухамхүү; яг л; именно он чухамхүү тэр (хүн); именно красный яг л улаан; 2. тухайлбал; гэвэл; листовые деревья, а именно: дуб, береза, осина, липа и т. д. навчит модон; тухайлбал; царс; хус; улиас; далдуу гэх зэрэг.

ИМЕННО'Й, -ая; -ое. 1. нэрийн; нэрсийн; именной список нэрсийн цэс; 2. нэртэй; нэр тавьсан; именное кольцо нэр тавьсан бөгж; 3. нэр үгийн; нэр үгээс бүтсэн; именное склонение нэр (үгийн) ялгаллахуй; именное сказуемое нэр (үгээс бүтсэн) өгүүлэхүүн.

ИМЕНО ВА'ТЬ, -ную; -нуешь; -нуемый; -ованный; несов.; кого-что (устар.). гэж нэрлэх; гэх; нэр өгөх; именовать кого-нибудь Петром Петр гэж нэрлэх.

ИМЕНОВА'ТЬСЯ, -нуюсь; -нуешься; несов. (устар.). нэрлэгдэх; нэрших.

ИМЕНУ'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -уем; -а. гэж нэртэй, гэж нэрлэдэг; (гэж) алдартай; (гэж) цолтой; царь Иван, именуемый Грозным Догшин гэж цолтой Иван хаан.

ИМЕ'ТЬ, -ею; -еешь; несов. -тай (-тэй; той) байх; иметь деньги мөнгөтэй байх; эта комната имеет одно окно энэ тасалгаа ганц цонхтой; иметь целью зорилготой байх; ☆ иметь место болох; тохиолдох; это событие имело место много лет тому назад энэ явдал олон жилийн өмнө болов; иметь в виду санаж байх; гэж санах; он обещал иметь меня в виду в случае вакансии орон тоо гарвал намайг санаж байх гэж тэр амласан; иметь что-либо против эсрэг саналтай байх; иметь применение хэрэглэгдэх; иметь сердце на кого-либо уурлах.

ИМЕ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -еется; несов. байх; бий; -тай (-тэй; -той); в Москве имеется много музеев Москвад олон музей бий; препятствий не имеется саад байхгүй.

ИМИТА'ТОР, -а; м. элэглэгч, дууриагч.

ИМИТА'ЦИЯ, -и; ж. 1. элэглэх; дууриах; 2. дууриамал; куурамч юм; имитация жемчуга хуурамч сувд.

ИМИТИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; несов.; кого-что. 1. элэглэх; дууриах; имитировать голоса животных амьтны дуу дууриах; 2. дууриалгах; дууриалган хийх; имитировать мрамор гантиг дууриалган хийх.

ИММАНЕ'НТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна (книжн.). дотоод; дотоод чанарын; имманентная причина дотоод шалтгаан.

ИММИГРА'НТ, -а; м. цагаач (гадаадаас орсон).

ИММИГРА'ЦИЯ, -и, ж. цагаачлах; цагаачлал.

ИММИГРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. цагаачлан ирэх.

ИММУНИТЕ'Т, -а; м. (спец.). 1. үл халдах; халдашгүй; иммунитет к оспе цэцэг өвчин үл халдах; 2. үл халдах эрх; халдашгүй эрх; дипломатический иммунитет дипломат халдашгүй эрх.

ИМПЕРА'ТОР, -а; м. хуандий; эзэн хаан.

ИМПЕРАТРИ'ЦА, -ы; ж. хуанхүү.

ИМПЕРИАЛИ'СТ, -а; м. эзэрхэг түрэмгий; империалист.

ИМПЕРИАЛИ'ЗМ, -а; м. эзэрхэг түрэмгий (зс); империализм (дээд буюу сүүлчийн шатандаа гарсан; өмхрөн мөхөж байгаа хөрөнгөт зс); империализм—канун социалистической революции эзэрхэг түрэмгий бол нийгэм журамт хувьсгалын өмнөхөн үе мөн.

ИМПЕРИАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. эзэрхэг түрэмгий империалист.

ИМПЕ'РИЯ, -и; ж. эзэнт улс.

ИМПЕ'РСКИЙ, -ая; -ое, эзэнт улсын.

ИМПОЗА'НТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна (книжн.). сурлэг; жавхлантай; биширмээр; у него импозантная фигура сурлэг биетэй хүн.

ИМПОНИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несов.; кому-чему (книжн.). бишрүүлэх; биширмээр байх; его твердость мне импонирует түүний хаган зоригтой би биширнэ.

И'МПОРТ, -а, м. импорт, гадаадаас оруулах.

ИМПОРТЁР, -а, м. (спец.). гадаадаас бараа оруулагч, импортч.

ИМПОРТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. гадаадаас оруулах.

И'МПОРТНЫЙ, -ая, -ое. импортын, гадаадаас оруулах; импортные пошлины гадаадаас оруулах гайль.

ИМПОТЕ'НЦИЯ, -и, ж. хурьцал буурах.

ИМПРЕССИОНИ'ЗМ, -а, м. импрессионист, сэтгэгдлийн урлагийг баримтлагч.

ИМПРЕССИОНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое., ИМПРЕССИОНИ'СТСКИЙ, -ая, -ое. импрессионист, сэтгэгдлийн урлагийг баримталсан.

ИМПРОВИЗА'ТОР, -а, м. цээжээр зохиогч, авд зохиогч.

ИМПРОВИЗА'ТОРСКИЙ, -ая, -ое. цээжээр зохиогчийн, авд зохиогчийн, цээжээр зохиох, авд зохиох; импровизаторский талант цээжээр зохиох авьяас.

ИМПРОВИЗА'ЦИЯ, -и, ж. 1. цээжээр зохиох, авд зохиох; импровизация стихов шүлэг авд зохиох; 2. цээжээр зохиосон зохиол, авд зохиол.

ИМПРОВИЗИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое; -ван. цээжээр зохиосон, гэнэт төхөөрсөн; импровизированное стихотворение цээжээр зохиосон шүлэг; импровизированный завтрак гэнэт төхөөрсөн цайллага.

ИМПРОВИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., что, цээжээр зохиож хэлэх, авд зохиох.

И'МПУЛЬС, -а, м. (книжн.). 1. түлхэц; импульс к творчеству уран бүтээлийн түлхэц; 2. түлхээс, өөрийн мэдэлгүй хөдлөх.

ИМПУЛЬСИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (книжн.). 1. өөрийн мэдэлгүй; импульсивное движение өөрийн мэдэлгүй хөдлөх; 2. дав дув гэсэн, тэсвэргүй; импульсивная натура дав дув гэсэн хүн.

ИМУ'ЩЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. хөрөнгийн; имущественное положение хөрөнгийн байдал.

ИМУ'ЩЕСТВО, -а, ср. хөрөнгө, зөөр, хөрөнгө зөөр, хөрөнгө хогшил, эд уурс, юм; государственное имущество улсын хөрөнгө; недвижимое имущество үл хөдлөх хөрөнгө; он унёс все свое имущество камаг юмаа аваад явса.

ИМУЩИЙ, -ая, -ее (устар.) юмтай, зөөртэй, хөрөнгөтэй; ИМУЩИЕ люди юмтай хүмүүс; * Власть имущие эрхтэн дархтан, эрх баригчид.

ИМЯ, имены, мн. Имена, имен, именам, ср. 1. нэр; дагь ному-нибуде имя нэр өгөх; как збо зовут по имени түүний нэр хэн бэ? имя и фамилия нэр овог; 2. нэр, алдар; человек с большим именем нх нэртэй хүн; приобрести имя сайн нэр; 3. нэртэй хүн, алдартай хүн; крупные имена том нэртэй хүмүүс; 4. нэр, нэр үг; имя существительное жинхэнэ нэр; имя прилагательное хүртээл нэр; хайрвал нэр; имя собственное онбосон нэр; нарицательное имя нарицатгал нэр; 5. имени нэрэмжит; театр имени Горького Горькийн нэрэмжит театр; 6. именем нэрийн өмнөөс, нэрээр; действовать именем закона хуулийн нэрээр үйлдэх; * во имя дружбы нэхрийн сэтгэлээр; во имя славы Родины Эх орны алдар нэрийн төлөө; от имени нэрийн өмнөөс; өмнөөс; Имя нэрээр, нэр дээр; письмо посылайте на мое имя захидал миний нэрээр явуулаврай; называйте вещи своими именами ялдуунаас шулуун нь дээр.

ИНАЧЕ, и ИНАЧЕ 1. нареч. өөрөөр, өндөрлөөр; иначе говоря өөрөөр хэлбэл; 2. предостерегающий болло; үгүй бол, эсвэл; перестаньте, иначе я уйду та боль, эсвэл би явна; * так или иначе элийн бодлоо; ю болевя; так или иначе я приду юу бодловч би ирдэ.

ИНВАЛИД, -а, м. тахир дутуу, эрэмдэг зэрэмдэг, хөдөлмөрийн чадвар алдсан хүн.

ИНВАЛИДНОСТЬ, -и, ж тахир дутуу, эрэмдэг зэрэмдэг, хөдөлмөрийн чадвар алдах; перенити на инвалидность эрэмдэг зэрэмдэг болох, хөдөлмөрийн чадвар алдах; группа инвалидности тахир дутуугийн бүлэг.

ИНВАЛИДНЫЙ, -ая, -ое тахир дутуугийн; хөдөлмөрийн чадвар алдагсдын; инвалидный дом тахир дутуугийн тэтгэврийн газар.

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ, -и, ж. (эд хогшил) данслах, нэслэх

ИНВЕНТАРИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь -бодлиг; ссс. и нессс. что. (эд хогшил) данслах, нэслэх; инвентаризовать имущество өд хөрөнгийг данслах.

ИНВЕНТАРЬ, -я, м. 1. эд хогшил, багаж зэвсэг, өд хөрөнгө; живой инвентарь амьтай хөрөнгө (мал); мертвый инвентарь амьгүй хөрөнгө (малалт бүтээх юм); 2. (эд хогшил) данс, нэс; составлять инвентарь өд хогшилны данс хийх; занести в инвентарь дансанд оруулах.

ИНДЕРСИЯ, -и, ж. тонгорво (буулаар бууу хоббо үгийн үсгийн дэс барааг твнгорруулин хэрэглэх).

ИНДЕЙЦ, -ейца, м. индийн хүн.

ИНДЕЙКА, -и, ж. цацагт харуул; горная индейка хойлог.

ИНДЕЙСКИЙ, -ая -ое. индийн; индейский костюм индийн хувцас.

ИНДЕКС, -а, м. (степ.) хэлхээс, төвөг; индекс выходящих книг хэвлэн гаргаж байгаа номын хэлхээс; индекс цен үнийн товөг.

ИНДЕТЕРМИНИЗМ, -а, м. индетерминизм (нийгэмлэг ба байгальд ерөнхий зүй тогтоол, харилцан шалтгаалаа уялдах өс байдаггүй гэж үздэг, гүн ухааны харгалжиглал).

ИНДИЙКА, -и, ж. индийн эмэгтэй, индийн эхнэр.

ИНДИВИД, -а, м. (книжен.) бодгаль (салангад амьтан, ургамал, хүн тус бүрд).

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЯ, -а, ж. бодгальчлал, индивидуальчлал, бодгальчлал; индивидуализация хүн тус бүрийн онцлогийг харгалзах, хүн тус бүрд өнбөн хийх.

ИНДИВИДУАЛИЗИРОВАТЬ, -ую, -уюшь; -анлий; ссс. и нессс. что. бодгальчлах, индивидуализлах, хүн тус бүрийн онцлогийг харгалзах, хүн тус бүрд өнбөн хийх; индивидуализировать зангит с учлачимийа хичээл заахдаа сурагч тус бүрийн онцлогийг харгалзах; индивидуализировать план төлөвлөгөөг хүн тус бүрд өнбөн хийх.

ИНДИВИДУАЛИЗМ, -а, м. бодгальч үзэл, хувьчлах үзэл, индивидуализм (хувийн эрх ашгайг нийгмийн эрх ашгайгс чухалд үзэх хөрөнгөтний үзэл).

ИНДИВИДУАЛИСТ, -а, м. бодгальч үзэгтэн; хувий бодгальч, индивидуалист.

ИНДИВИДУАЛИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое бодгальч, хувьчлах үзэл ийнгэсэн, индивидуалист; индивидуалистическая философия бодгальч гүн ухаан.

ИНДИВИДУАЛИСТКА, -и, ж. бодгальч үзэгтэн эмэгтэй, хувий бодгальч эмэгтэй, индивидуалист эмэгтэй.

ИНДИВИДУАЛИСТСКИЙ, -ая, -ое бодгальч, хувий бодгальч, индивидуалист.

ИНДИВИДУАЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. хувийн онцлог, бүрийн онцлог; тус бүрийн онцлог; отбразить себя индивидуальностью бүрийн онцлогтөв алдах; 2. байгаагаа хүн, бодгальч.

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ, -ая, -ой; -аян; -аян; бодгальч, тухайн хүний, тус бүрийн; индивидуальные особенности учеников сурагч тус бүрийн онцлог; 2. аймны хувийн, индивидуальное крестьянское хозяйство тариачны аймны аж ахуй; 3. хүн тус бүрийн; тус тус нь; индивидуальное обслуживание тус тус нь үйлчлэх; 4. салангад ганц (удаагийн); индивидуальный случай гайн тохиолдол.

ИНДИВИДУУМ, -а, м. (книжен.) бодгаль (салангад амьтан, ургамал) хүн тус бүрд).

ИНДИЕЦ, -ейца, м. эмэгтхэг хүн.

ИНДИЙКА, -и, ж. эмэгтхэг эмэгтэй; эмэгтхэг эхнэр.

ИНДИЙСКИЙ, -ая, -ое эмэгтхэг эмэгтхгийн; ИНДИФФЕРЕНТНОСТЬ, -и, ж. хайхрамжгүй явдал; хайваргүй хандлага.

ИНДИФФЕРЕНТНЫЙ, -ая, -ое; -төн; -төн (книжен.) хайхрамжгүй; хайваргүй; индифферентное отношение хайхрамжгүй хандах.

ИНДОНЕЗИЕЦ, -ейца; м. индонез хүн.

ИНДОНЕЗИЙКА, -и, ж. индонез эмэгтхэг, индонез эхнэр.

ИНДОНЕЗИЙСКИЙ, -ая, -ое. индонез; индонезийн.

ИНДУКТИВНЫЙ, -ая, -ое; 1. индуктив; индуктивный; нэгтгэн дүгнэх; индуктивный метод нэгтгэн дүгнэх арга; 2. индуктив; индукция; индуктивное соотношение индуктив дээргүүцэл.

ИНДУКТОР, -а; м. (степ.) нөлөөлгүр; индуктор (улирах гүйлийн дуулахон цахилгаан боронзон машин).

ИНДУКЦИЯ, -и, ж. 1. индукция; нэгтгэн дүгнэх (заримдаг бодит үзэгдэл; үндэслэлийг нэгтгэн ерөнхийлөн дүгнэх арга); 2. индукция (цахилгаан соронзон энергийн ойр байгаа бодист нөлөөлөл).

ИНДУС, -а, м. эмэгтхэг хүн.

ИНДУСКА, -и, ж. эмэгтхэг эмэгтэй.

ИНДУСКИЙ, -ая, -ое эмэгтхэг; эмэгтхгийн эмэгтхэг хүний.

ИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ, -и, ж. үйлдвэржүүлэлт, үйлдвэржүүлэх; индустриализация страны (улс) орныг үйлдвэржүүлэх.

ИНДУСТРИАЛИЗИРОВАТЬ, -ую, -уюшь; -анлий; ссс. и нессс. что. үйлдвэржүүлэх.

ИНДУСТРИАЛЬНЫЙ, -ая; -ов (книжн.); үйлдвэржсэн; (аж) үйлдвэрийн; Советский Союз на старане аграрной стал страной индустриальной Зөлөөлт Холбоот Улс тариалангийн орон байснаа үйлдвэрийн орон болов.

ИНДУСТРИЯ, -и; ж. (книжн.); (аж) үйлдвэр; лёгкая индустрия хөнгөн үйлдвэр; тяжёлая индустрия хүнд үйлдвэр.

ИНДЮК, -а; м. цацагт хяруул.

ИНДЮШКА, -и; ж. эм цацагт хяруул.

ИНЕЙ, -я; м. хяруу; цан; деревья покрывались инеем мод цангжээ.

ИНЕРТНОСТЬ, -и; ж. тогтонги байдал; хөдөлгөгүй байдал; үлбэгэр байдал.

ИНЕРТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; тий; 1. бусдын эрчээр, идэвхгүй; зөндөө; эрч онц; 2. тогтонги; хөдөлгөгүй; суд; үлбэгэр.

ИНЕРЦИЯ, -и; ж. 1. бусдын эрч; эрч; онц; зөн; двигаться по инерции зөндөө хөдлөх; 2. тогтонги байдал; хөдлөцгүй байдал; үлбэгэр байдал.

ИНЖЕНЕР, -а; м. инженер; горный инженер уурхайн инженер; инженер-человеческий душ хүний сэтгэл санааны инженер; военный инженер цэргийн инженер.

ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. инженер-техник; инженерно-технические работники инженер-техникийн ажилтан.

ИНЖЕНЕРНЫЙ, -ая; -ов. инженер; инженерный инженерное дело инженерийн хэрэг; инженерный ажил.

ИНЖИР, -а; м. инжир (дулаан брны мод); жүүлийн шүүсэрхэг амттай жижиг).

ИНИЦИАЛЫ, -ов. (нэр овгийн) эхний үсэг; толгой үсэг.

ИНИЦИАТИВА, -ы; ж. 1. санаачилга; үүсгэл; по своей инициативе санаачилгаараа; проявлять инициативу санаачилга гаргах; санаачлах; творческая инициатива месс олон түмний бүтээлч санаачилга; 2. идэвх санаачилга; зонхилох үүрэг; взять инициативу в свои руки идэвх санаачилгыг гартаа авах.

ИНИЦИАТИВНЫЙ, -ая; -ое. 1. санаачилгатай; идэвхтэй; инициативный человек санаачилгатай хүн; 2. санаачилдаг; санаачилга гаргадаг; санаачилсан; санаачилга гаргасан; инициативная группа санаачилдаг бүлэг.

ИНИЦИАТОР, -а; м. санаачлагч; үүсгэгч; инициатор социалистического соревнования ийгэм журамт уралдааныг санаачлагч.

ИНКАССАТОР, -а; м. итгэмжилсэн нярав (барилтаар тушаах мөнгийг хүлээн авдаг нярав).

ИНКВИЗИТОР, -а; м. 1. инквизицийн гишүүн; шүүгч; 2. тамлагч; тарчилгагч.

ИНКВИЗИТОРСКИЙ, -ая; -ое. харгис; хэрцгий; доргон; инквизиторский вгляд доргон харц.

ИНКВИЗИЦИЯ, -и; ж. 1. инквизиция (католический тайный заллан цээрлүүлэх; эрүүлэн шүүх газар); 2. харгис хэрцгийн явдал; эрүү шүүлт; тарчилгагч.

ИНКОГНИТО, нареч. 1. нууц нэрээр; нууцтай; прятаться инкогнито нууц нэрээр жуулдлах; 2. сущ. нескл.; ср. нууц нэр; нууцтай; инкогнито раскрылось нууц нэр ирээ.

ИНКРИМИНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. что кому-чему (книжн.); ял, тулгах; хэрэг тохох; инкриминировать кому-либо убийство хүн алсан хэрэг тохох.

ИНКРУСТАЦИЯ, -и; ж. шигтгээ; шкатулка с перламутровой инкрустацией гяна шигтгээтэй хайрцаг.

ИНКРУСТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. а несов.; что. шигтгээ шигтгэх; шигтгээ ялх.

ИНКУБАТОР, -а; м. өндөг даруу (тэжээмэл шүүдүүг өндөг дарах аппарат).

ИНКУБАЦИЯ I, -и; ж. (специ.); (өвчний) далд үе.

ИНКУБАЦИЯ II, -и; ж. (специ.). (даруулах) өндөг дарах.

ИНКУБАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. далд; инкубационный период болезни өвчний далд үе.

ИНОГДА, нареч. заримдаа; хааяа; үе үе.

ИНОГОРОДНИЙ, -ая; -ое. өөр хотын; иногородний житель өөр хотын хүн.

ИНОЗЕМЕЦ, -ица; м. (устар.). харийн хүн; харь газрын хүн.

ИНОЗЕМНЫЙ, -ая; -ое (устар.). харь; харийн; харь газрын; иноземный обычай харь заншил.

ИНОЙ, -ая; -ов. 1. өөр; ондос; бус; иная форма өөр хэлээр; но иному өөрөөр; он смотрит на это но иному тэр үүнийг өөрөөр үзэж байна; быть иной мнөний өөр саналтай байх; никто иной; как он тут-нээс өөр хэн; тэр л; 2. зарим; зарим нэг; иному чөлөөтэй жарко, иному человеку холддог зарим хүн халуун гэх; зарим хүн хүйтэн гэнэ; 3. зарим хүн; иному это может не понравиться зарим хүнд энэ зохисгүй байж болно.

ИНОРОДНИЙ, -ая; -ое. өөр төрлийн, хөдлөгийн, харш; инородное тело өөр төрлийн юм, харш юм.

ИНОСКАВАНИЕ, -я; ср. ёгт үг; говорить иноскаваниями ёгт үг ярих, ёгт ярих.

ИНОСКАЗАТЕЛЬНОЙ, -ая; -ое; -лен; -леня; ёгт; иносказательное выражение ёгт үг, ёгт хэллэг.

ИНОСТРАНЕЦ, -ица; м. гадаадын хүн.

ИНОСТРАНКА, -и; ж. гадаадын эмэгтэй.

ИНОСТРАННЫЙ, -ая; -ое. гадаад, гадаадын; иностранный язык гадаад хэл; министерство иностранных дел гадаад явдлын яам.

ИНОСТРАНЩИНА, -ы; ж. (пренебр.); харийн юм, элэг буруу юм; преклоненный перед иностранщиной харийн юманд шүтэх, элэг буруу бийр шүтэх.

ИНОХОДЕЦ, -ица; м. жорос морь.

ИНОХОДЬ, -и; ж. жорос; чистая иноходь тэжмэн жорос, усан тэлмэн жорос; плавная иноходь өндгөн жорос.

ИНОЯЗЫЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. өөр хэлтэй, харь хэлтэй; иноязычные население өөр хэлтэй хүн ам; 2. өөр хэлний, харь хэлний; иноязычное слово харь хэлний үг.

ИНСИМУАЦИЯ, -и; ж. (книжн.). гүжир үг, гүтгэлэг.

ИНСИМУИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов. (книжн.). гүжирдэх, гүтгэх.

ИНСПЕКТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; несов. кого-что; байцаан зааварлах, байцаах, шалгах, хянах; инспектировать школу сургууль шалгах, сургууль байцаах.

ИНСПЕКТОР, -а; м; а. м. байцаагч; фининспективный инспектор санхүүгийн байцаагч.

ИНСПЕКТОРСКИЙ, -ая; -ое. байцаалтын, шалгалтын, байцаан зааварлах, байцаагчийн.

ИНСПЕКЦИЯ, -и; ж. 1. байцаан зааварлах, байцаах зааварлалт, байцаалт, шалгалт, хяналт; производить инспекцию шалгалт хийх, байцаах; 2. байцаан зааварлах газар, байцаан шалгах газар.

ИНСПИРАЦИЯ, -и; ж. шалгалга, өдөөн хатгалга, ятан өдөөлөг.

ИНСПИРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (книжн.). ятган өдөөх, хатгах, хатган өдөөх, өдөөн хатгах; инспирировать общественное мнение олон нийтийн саналыг ятган өдөөх; инспирировать восстание бослохо хатган өдөөх.

ИНСТА'НЦИЯ, -и, ж. шат, шатны байгууллага (бие биедээ захирагдах байгууллагуудын зэрэг шат); высшая инстанция дээд шатны байгууллага; низшая инстанция доод шатны байгууллага; последняя инстанция бүр дээд шатны байгууллага.

ИНСТИ'НКТ, -а, м. зан, төрөлх авьяас; инстинкт самосохранения биеэ хамгаалах төрөлх авьяас;

ИНСТИНКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. зөнгийн, зөнгөөрөө, зөндөө; инстинктивное движение зөнгөөрөө хөдлөх.

ИНСТИТУ'Т I, -а, м. I. дээд сургууль; сельскохозяйственный институт хөдөө аж ахуйн дээд сургууль; 2. хүрээлэн; научно-исследовательский институт эрдэм шинжилгээний хүрээлэн.

ИНСТИТУ'Т II, -а, м. (книжн.) ёс журам, хууль журам; институт брака гэрлэхийн ёс журам.

ИНСТИТУ'ТСКИЙ, -ая, -ое. I. дээд сургуулийн; 2. хүрээлэнгийн.

ИНСТРУКТА'Ж -а, м. заавар, зааварлах.

ИНСТРУКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. зааврын, зааварлах; инструктивное письмо зааварлах бичиг.

ИНСТРУКТИ'РОВАНИЕ, -я, ср. зааварлах, зааварлалт, заавар.

ИНСТРУКТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. зааварлах, заавар өгөх; инструктировать командированного томилогдсон хүнд заавар өгөх.

ИНСТРУКТИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; несов. заавар авах, заалгах.

ИНСТРУ'КТОР, -а, м. зааварлагч, сургагч.

ИНСТРУ'КТОРСКИЙ, -ая, -ое. зааварлагчийн, зааварлах; инструкторские курсы зааварлагчийн түр сургууль.

ИНСТРУ'КЦИЯ, -и, ж. заавар; согласно инструкции заавар ёсоор; получить инструкцию заавар авах.

ИНСТРУМЕ'НТ, -а, м. I. зэвсэг, багаж, багаж зэвсэг; хирургические инструменты мэс заслалын багаж; 2. зэвсэг; музыкальный инструмент хөгжмийн зэвсэг.

ИНСТРУМЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. I. багаж зэвсэг кийдэг; инструментальные стали багаж зэвсэг кийдэг болд; 2. хөгжимдөх, хөгжимддөг.

ИНСТРУМЕНТА'ЛЬЩИК, -а, м. багаж зэвсэг кийдэг хүн.

ИНСТРУМЕНТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов. и несов., что (спец.). хөгжимд тохируулан найруулах, хөгжимд нийлүүлэх.

ИНСТРУМЕНТО'ВКА, -и ж. (спец.). I. хөгжмийн зэвсгийн зүй, хөгжмийн зэвсгийн судлал; 2. хөгжимд тохируулан найруулах, хөгжимд нийлүүлэх.

ИНСЦЕНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. I. жүжиг болгох; инсценировать повесть туужийг жүжиг болгох; 2. (хуурмаг) байдал үзүүлэх; инсценировать обморок муурч унасан байдал үзүүлэх, худал муурч унах.

ИНСЦЕНИРОВА'КА, -и, ж. I. жүжиг болгох; 2. жүжиг болгосон зохиол, жүжиг болгон тоглох.

ИНТЕГРА'Л, -а, м. цомтгогч (бүхэл хэмжигдэхүүнийг, түүний хязгааргүй өчүүхэн хэсгүүдийн нийлбэр гэж үзэхийг хэлнэ).

ИНТЕГРА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цомтгогч; интегральное исчисление цомтгогч тоо.

ИНТЕГРА'ЦИЯ, -и, ж., **ИНТЕГРИ'РОВАНИЕ**, -я, ср. цомтгох

ИНТЕГРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. цомтгох.

ИНТЕЛЛЕ'КТ, -а, м. сэхээ; оюун ухаан; человек с высоким интеллектом оюун ухаан ихтэй хүн.

ИНТЕЛЛЕКТУА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. оюун ухааны; интеллектуальные запросы оюун ухааны эрэлт.

ИНТЕЛЛИГЕН'Т, -а, м. сэхээтэн.

ИНТЕЛЛИГЕН'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. боловсон, боловсронгуй; интеллигентный человек боловсон хүн.

ИНТЕЛЛИГЕН'ЦИЯ, -и, ж. сэхээтэн, оюутан сэхээтэн; передовая интеллигенция тэргүүний сэхээтэн; сельская интеллигенция хөдөөгийн сэхээтэн; советская интеллигенция зөвлөлтийн сэхээтэн.

ИНТЕНДА'НТ, -а, м. бэлтгэгч.

ИНТЕНДА'НТСКИЙ, -ая, -ое. бэлтгэгчийн, бэлтгэлийн; интендантская служба бэлтгэлийн алба.

ИНТЕНДА'НТСТВО, -а, ср. бэлтгэлийн газар. **ИНТЕНСИ'ВНОСТЬ**, -и, ж. эрчим; работать с большой интенсивностью их эрчимтэй ажиллах.

ИНТЕНСИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. эрчимтэй; интенсивный труд эрчимтэй хөдөлмөр; интенсивная система сельского хозяйства хөдөө аж ахуйн эрчимтэй тогтолцоо.

ИНТЕНСИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. эрчимлэл, эрчимлэх.

ИНТЕНСИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный сов. и несов., что (книжн.). эрчимлэх, эрчимтэй болгох; интенсифицировать сельское хозяйство хөдөө аж ахуйг эрчимтэй болгох.

ИНТЕРВА'Л, -а, м. I. зай, завсар, завсарлага; с интервалом в пять минут таван минутийн завсарлагатай; 2. ялгац (хоёр авианы өтгөн шингэний ялгаа).

ИНТЕРВЕ'НТ, -а, м. дотоодод халдан орогч, интервент.

ИНТЕРВЕ'НЦИЯ, -и, ж. дотоодод халдан орох, интервенци; вооружённая интервенция зэвсгийн хүчээр дотоодод халдан орох, зэвсэгт интервенци.

ИНТЕРВЬЮ' нескл. ср. сурвалжлал, сурвалжлагчтай ярих; дать интервью сурвалжлагчтай ярих; получить интервью сурвалжлах.

ИНТЕРВЬЮЕ'Р, -а, м. (спец.). сурвалжлагч.

ИНТЕРВЬЮИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (спец.). сурвалжлах; интервьюировать известного писателя нэрү зохиолчийг сурвалжлах.

ИНТЕРЕ'С, -а, м. I. сонирхол; проявлять большой интерес к работе ажилдаа их сонирхол тавих, ажлаа их сонирхох; слушать с большим интересом их сонирхолтой сонсох, ихэд сонирхон сонсох; 2. ашиг тус, эрх ашиг, тус; защита государственных интересов улсын эрх ашгийг хамгаалах; классовые интересы ангийн эрх ашиг; 3. эрэлт, эрмэлзлэг, нэрэгцээ; духовные интересы оюун ухааны эрэлт, оюун ухааны хэрэгцээ.

ИНТЕРЕ'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. I. сонин, сонирхолтой; интересный рассказ сонин өгүүдэг; интересная работа сонирхолтой ажил; 2. сайхан, үзэмжтэй; интересная внешность сайхан царай; интересная женщина сайхан бүсгүй.

ИНТЕРЕСОВА'ТЬ, -сую, -суешь; несов., кого-что. сонирхол татах; его интересует музыка хөг-

жим түүний сонирхлыг татаж байна, тэр көгжим сонирхож байна.

ИНТЕРЕСОВАТЬСЯ, -суюсь, -суеться; *несов., кем-чем.* сонирхох; интересоваться народным творчеством ардын аман зохиол сонирхох.

ИНТЕРМЕДИЯ, -и, *ж.* завсарх аялгуу, интермед (жужгийн бүлгийн хооронд тавих бяцхан инээдэмт жүжиг, ая.)

ИНТЕРНАТ, -а, *м.* сурагчдын байр.

ИНТЕРНАЦИОНАЛ, -а, *м.* 1. интернационал, олон улсын нэгдэл; коммунистический интернационал эвхэмт интернационал; коммунист интернационал; 2. интернационал дуу (дэлхий дахины пролетари нар болон Зөвлөлт Холбоот Улсын Эвхэмт намын дуулал).

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ, -а; *м.* интернационализм (дэлхий дахины пролетари нарын эв санааны нэгдэл; үндэстэн бүхэн тэгш эрхтэйг ухамсарлах явдал).

ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. олон улсын; улс хоорондын; интернациональный конгресс олон улсын их хурал.

ИНТЕРНИРОВАНИЕ, -я; *ср.* эрх чөлөөгийг нь хасах; интерчлэх (байтаж байгаа гүрний цэргийг төвийг сахигч орны нутагт орж ирэхэд зэвсгийг нь хураах; дайн дуустал дайсан гүрний иргэдийн эрх чөлөөг хасах).

ИНТЕРНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; *сов. и несов.*; *кого-что.* эрх чөлөөгийг нь хасах; интерчлэх.

ИНТЕРПРЕТАЦИЯ, -и; *ж.* тайлбар; тайлбарлал. **ИНТЕРПРЕТИРОВАТЬ**, -рую; -руешь; -анный; *сов. и несов.*; *что (книжн.).* тайлбарлах; утгыг нь илрүүдлэх.

ИНТИМНОСТЬ, -и; *ж.* янаг амраг; янаг харилцаа; дотно сэтгэл.

ИНТИМНЫЙ, -ая; -ое; -мен; -мна. дотно сэтгэлийн; хадуун зүрхний; янаг; интимный друг сэтгэлийн нөхөр; интимный разговор дотно яриа.

ИНТОНАЦИЯ, -и; *ж.* аялга (үг өгүүлэхэд хоолойгоо өтгөн шингэн болгох); *вопросительная интонация* асуух аяга.

ИНТОНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; *несов. (книжн.)* аялах; аялан дуудах.

ИНТРИГА, -и; *ж.* 1. далд хөнөөл; далдуур үймүүлэх; нууцгай явууллага; вести интригу против кого-либо хүний эсрэг нууцгай явууллага хийх; далдуур хөнөөх; 2. гол үйл явдал; зангилаа.

ИНТРИГАН, -а; *м. (неодобр.).* далдуур хөнөөгч далдуур үймүүлэгч.

ИНТРИГОВАТЬ, -гую; -гуешь; *несов.* 1. далдуур хөнөөх; далдуур үймүүлэх; нууцгай явууллага хийх; 2. сонирхол төрүүлэх; сонирхуулах.

ИНТУИТИВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. 1. зөн бэлгүйн; зөгнөсөн; 2. зөн бэлгүйн онолыг баримталсан

ИНТУИЦИЯ, -и; *ж.* 1. зөн бэлэг; зөгнөл; богатая интуиция зөн бэлэг их; 2. зөн бэлгүйн онол (юмыг шинжлэх ухааны ёсоор задлан шинжлэхгүй; шууд бясалган мэдэж болно гэж үздэг; гүн ухааны харгис чиглэл).

ИНФЕКЦИОННЫЙ, -ая; -ое. 1. халдварт; инфекционное заболевание халдварт өвчин; 2. халдварын; инфекционный психоз халдварын хий өвчин.

ИНФЕКЦИЯ, -и, *ж.* халдвар.

ИНФИНИТИВ, -а; *м.* тодорхойгүй төлөв; тодорхойгүй хэлбэр; инфинитив глагола үйл үгийн тодорхойгүй төлөв.

ИНФЛЯЦИЯ, -и; *ж.* цаасан мөнгө олширч үнэ буурах.

ИНФОРМАТОР, -а; *м.* мэдээлэгч.

ИНФОРМАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. мэдээллийн; мэдээлэх; информационное бюро мэдээлэх товчоо.

ИНФОРМАЦИЯ, -и; *ж.* мэдээлэл; мэдээ; газетная информация сонинны мэдээ.

ИНФОРМБЮРО, *ср. (информационное бюро)* мэдээлэх товчоо.

ИНФОРМИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; *сов. и несов.*; *кого-что.* мэдээлэх; мэдээтгөх; мэдэгдэх.

ИНФУЗОРИЯ, -и; *ж.* шаахай хорхой.

ИНЦИДЕНТ, -а; *м.* будлиан; мөргөлдөөн; пограничный инцидент хилийн будлиан.

ИНЪЕКЦИЯ, -и; *ж. (пец.).* тарилга; тариа.

ИОН, -а; *м.* ион; цахилгаан цэнэгтэй атом.

ИПОХОНДРИЯ, -и; *ж.* санаагаараа өвдөх.

ИППОДРОМ, -а; *м.* морин тойруулга.

ИПРИТ, -а; *м.* иприт; идээдүүлэх хий.

ИРАНЕЦ, -нца; *м.* иран хүн.

ИРАНКА, -и; *ж.* иран эмэгтэй; иран эхнэр.

ИРАНСКИЙ, -ая; -ое. иран; ираны.

ИРИС, -а, *м.* цахилдаг.

ИРИС, -а, *м.* сүүтэй чихэр.

ИРЛАНДЕЦ, -дца, *м.* ирланд хүн.

ИРЛАНДКА, -и, *ж.* ирланд эмэгтэй, ирланд эхнэр.

ИРЛАНДСКИЙ, -ая, -ое. ирланд, ирландын.

ИРОНИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *несов.*, *над кем-чем.* егөх, егөөдөх.

ИРОНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. егөөтэй, егөөдсөн, егсөн; ироническая улыбка егөөтэй инээмсэглэх; иронический ответ егөөдсөн хариу.

ИРОНИЯ, -и, *ж.* егөө; сказать что-либо с иронией егөөтэй хэлэх; ☆ ирония судьбы хачин тохиол.

ИРРАЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. (идеалист гүн ухаанд) иррационал, ухаан хүршгүй; 2. оновчгүй, иррационал; иррациональное число оновчгүй тоо, иррационал тоо.

ИРРЕГУЛЯРНЫЙ, -ая, -ое (устар.). тогтмол бус, байнгын бус.

ИРРИГАТОР, -а, *м.* усжуулагч мэргэжилтэн.

ИРРИГАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. усжуулах; ирригационная система усжуулах тогтолцоо, усжуулах систем.

ИРРИГАЦИЯ, -и, *ж.* усжуулах, усжуулалт.

ИСК, -а, *м.* зарга; предъявить иск зарга мэдүүлэх; отказать в иске заргыг хэрэгсэхгүй болгох.

ИСКАЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. гажуудуулах, хазгай болгох; 2. үрчийлгэх, ярзайлгах.

ИСКАЖАТЬСЯ, -ается; *несов.* 1. гажуудах, хазгай болгох; 2. үрчийх, ярайх.

ИСКАЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. гажуудуулах, хазгай болгох, буруу болгох, адилгүй болгох; искажение плана төлөвлөгөөг гажуудуулах; 2. гажуу зүйл, буруу юм; в книге обнаружено много искажений уул номд буруу зүйл олон байгаа нь илэрчээ.

ИСКАЗИТЬ, -ажу, -азишь; -ажённый (-ён, -ена); *сов.*, *что.* 1. гажуудуулчихах, хазгай болгочих, буруу болгочих; исказить смысл-утгыг гажуудуулчихах; 2. үрчийлгэх, ярзайлгах.

ИСКАЗИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употреб.; -ится; *сов.* 1. гажуудчих, хазгай болчих, буруу болчих; 2. үрчийчих, ярзайчих.

ИСКАЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -чен, -а. гэмтсэн, бэртсэн, зэрэмдэг болсон.

ИСКАЛЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что*, **ИСКАЛЕЧИТЬ**, -чу, -чишь; *сов.* гэмтэх, бэртэх, зэрэмдэглэх.

ИСКАЛЕЧИТЬСЯ, -чую, -чишься; *сов.* гэмтэх, бэртэх, зэрэмдэг болох.

ИСКАНИЕ, -я, *ср.* 1. эрэх, бэдрэх; 2. шинжлэн эрэх; творческие искания бүтээгчээр шинжлэн эрэх.

ИСКАТЕЛЬ, -я, *м.* (*устар.* и *арон.*) эрэгч; искатели жемчуга сувд эрэгчид.

ИСКАТЬ, *ищу*, *ищешь*; *несов.* эрэх, бэдрэх; *искать* упайшуу иголку (*габар*) унасан зүү эрэх; *искать* работы ажил эрэх; *искать* нужную книгу хэрэгтэй ном эрэх.

ИСКЛЕВАТЬ, -люю, -любю; *-любви*; *сов.*, *кого-что*. 1. тоншин шархдуулах; 2. тоншин идчих.

ИСКЛЮЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. гаргах, хасах, хөөх; 2. эс гаргах, зайлуулах.

ИСКЛЮЧАЯ, *предлог с род. п.* бус нь, бусад нь; *все, исключая* одного нэгээс бусад нь цөм.

ИСКЛЮЧЕНИЕ, -я, *ср.* 1. гаргах, хасах, хөөх; *исключение* на списка цэсээс хасах; 2. гадуур зүйл, хамаарахгүй зүйл; *нет* правила без исключения хамаарахгүй зүйл гардаггүй дүрэм байдаггүй; ☆ *в* виде исключения они зүйлд тоолон; *ва* исключением -аас (-эс, -оос, өөс) гадна.

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНО, 1. *частица*. гагцхүү, зөвхөн, *время* получили исключительно отамниги гагцхүү они сайн хүмүүс шагнал авав; 2. *нареч.* гаргуу, гойд; *исключительно* интересная книга гойд сонин ном.

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* гойд зүйл, гарамгай зүйл, чухаг зүйл.

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; *-лен*, *-льна*. 1. гойд; тусгай; *исключительные* права гойд эрх; 2. чухаг; *ощущ.* исключительный случай чухаг тохнолдоа.

ИСКЛЮЧИТЬ, -чу, -чишь; *-чанный* (-эн, -ена); *сов.* 1. гаргах; хасах; хөөх; *исключить* на кружка дугуйлангаас гаргах; *исключить* на школы сургуулиас хөөх; 2. эс гаргах; зайлуулах үгүй болгох.

ИСКОВЕРКАТЬ, -аю, -аешь; *-аиний*; *сов.* 1. хэмхлэх; өвдлэх; анзгүй болгох; 2. заагий нь эвдэх; муу зан сургах; 3. буруу дуудах; хязгай хэлэх; мушгин өгүүлэх.

ИСКОВОЙ, -ая, -ое. зэргын; *исковое* заимление зэргын өргөдөл.

ИСКОЛЕСИТЬ, -ешу, -есишь; *-ещенный* (-эн, -ена); *сов.*, *что* (*разг.*) хэрэх; *кэсэх*; *кэрэн* *кэсэх*.

ИСКОЛОТИТЬ, -очу, -отишь; *-очанный*; *сов.*, *кого-что* (*разг.*) тас цохих; зад балдах.

ИСКЛОТЬ, -олою, *-олюсь*; *-олотый*; *сов.*, *кого-что* (олон газар) хатгах.

ИСКЛОТЬСЯ, -олюсь, *-олюсья*; *сов.* (олон газраа) хатгуулах.

ИСКОМЫЙ, -ая, -ое. 1. олох; *искомая* величина олох хэмжигдэхүүн; олох тоо; 2. эрсэнц бөдөрсөн.

ИСКОНИ, *нареч.* (*высок.*) балар эртнээс; язгуураасаа; анхнаасаа.

ИСКОННЫЙ, -ая, -ое. язгуурын; анхны; *унийн*; *исконный* житель язгуурын тэр нутгийн хүн.

ИСКОПАЕМЫЙ, -ая, -ое. малтмал; *полезные ископаемые* шигт малтмал; *ископаемые* минералы малтмал эрдэс; *ископаемое* животное малтмал амьтан (*газрын гүнээс олддог амьтан*).

ИСКОПАТЬ, -аю, -аешь; *-опанный*; *сов.*, *что* малтах; онглох.

ИСКОРЕНЕНИЕ, -я, *ср.* үндсийг таслах; үндсээр нь устгах; *искоренение* предрассудков мухар сүсгийн үндсийг таслах.

ИСКОРЕНИТЬ, -аю, -аешь; *-аиний* (-эн, -ена); *сов.*, *что*. үндсийг таслах; хүйс тэмтрэх; бүрмөсөн үгүй хийх; *искоренить* недостатки дутагдлыг үндсээр нь устгах.

ИСКОРЕНИТЬСЯ, 1 и 2 *м.* *на улотр.*, *-итси*; *сов.* үндэс нь тасрах; үндсээрээ устгах; бүрмөсөн үгүй болох.

ИСКОРЕНЯТЬ, -аю; *-аешь*; *несов.* үндсийг таслах; хүйс тэмтрэх; бүрмөсөн үгүй болгох.

ИСКОРЕНЯТЬСЯ, *-аюсь*; *несов.* үндэс нь тасрах; үндсээрээ устгах; бүрмөсөн үгүй болох.

И'СКОСА, *нареч.* хялай; хулгай нүдээр; *искоса* поглядывать хулгай нүдээр харах.

И'СКРА, -и, *ж.* оч; заронить искру оч үсэргэх; ☆ *искры* на глаз посыпались нүднээс гал гарав; нүднээс оч үсрэв.

И'СКРЕННЕ, *нареч.* үнэнээсээ; үнэн голоосоо; чин зүрхнээсээ; үнэн сэтгэлээсээ.

И'СКРЕННИЙ, -ая; *-ее*; *-ренин*; *-ренина*. үнэн зүрхний, үнэн сэтгэлийн; чин сэтгэлээсээ ярьдаг; цагаан сэтгэлтэй; *искренняя* благодарность үнэн сэтгэлийн талархай; *искренний* человек цагаан сэтгэлтэй хүн; чин сэтгэлээсээ ярьдаг хүн.

И'СКРЕННО, *нареч.* үнэнээсээ; үнэн голоосоо, чин сэтгэлээсээ; үнэн зүрхнээсээ.

И'СКРЕННОСТЬ, -и; *ж.* үнэн сэтгэл; цагаан сэтгэл; *говорить с искренностью* үнэн сэтгэлээсээ ярих.

ИСКРИВИТЬ, -влю; *-вишь*; *-вденный* (-эн, -ена); *сов.*; *что*. муруйлгах; гулаайлгах; тахийлгах; хэлтийлгэх; гажгах; *искривить* вилку сэрээ гулаайлгах; сэрээ муруйлгах.

ИСКРИВИТЬСЯ, *-влюсь*; *-вишься*; *сов.* муруйх; гулаайх; тахийх; хэлтийх; гажих; *гвоздь* искривился хадаас гулаайв.

ИСКРИВЛЕНИЕ, -я; *ср.* 1. муруйлгах; гулаайлгах; тахийлгах; гажгах; 2. муруй; тахир; 3. гажуудуулах; гажуудуулалт; *искривление* диний нартын намын шугамыг гажуудуулах.

ИСКРИВЛЯТЬ, -аю; *-аешь*; *несов.* муруйлгах; гулаайлгах; тахийлгах; хэлтийлгах; гажгах.

ИСКРИВЛЯТЬСЯ, *-аюсь*; *-аешьсяя*; *несов.* муруйх; гулаайх; тахийх; хэлтийх; гажих.

ИСКРИСТЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-ист*. хөөсөрдөг; шуугидаг; *искристое* вино хөөсөрдөг дарс.

ИСКРИТЬСЯ, *-рюсь*; *-ришься*; *несов.* 1. оч харвах; гялалзах; снег *искрился* на солнце цас наранд гялалдав; 2. хөөсрөх; шуугих; вино *искрился* дарс хөөсөрнө.

ИСКРОМСАТЬ, -аю; *-аешь*; *-омсанный*; *сов.* тамтаглах; огтчих; хайчлан өвдэх; эв хавгүй зүсэх; *искромсать* всю матерью хамаа бөс тамтаглаад хаях.

ИСКРОШИТЬ, *-ошу*; *-ошишь*; *-ошанный*; *сов.* хэрчих; татах; бутлах; үйрүүлэх; *искрошить* хялб талх хэрчих; талх үйрүүлэх; *искрошить* мясо мах татах.

ИСКРОШИТЬСЯ, *-ошится*; *сов.* бутрах; үйрэх.

ИСКУПАТЬ I, *-аю*; *-аешь*; *-упанный*; *сов.* угаах; усанд оруулах; *искупать* ребенка хүүхэд угаах.

ИСКУПАТЬ II, *-аю*; *-аешь*; *несов.* 1. цагаатгах; арнагах; 2. нөхөх.

ИСКУПАТЬСЯ I, *-аюсь*; *-аешьсяя*; *сов.* усанд орох; биеэ угаах; *искупаться* в реке голын усанд орох.

ИСКУПАТЬСЯ II, *-аюсь*; *-аешьсяя*; *несов.* гэмээ цагаатгах; нүглээ арнагах.

ИСКУПИТЬ, -уплю; -упишь; -упленный; сов.; что. 1. пагаатгах; арилгах; искупить свою вину признанием гэмээ хүлээн пагаатгах; искупить грех раскаянием нүглээ наминчлан арилгах; 2. нөхөх; искупить приложением недостатков способностей авьяас дугуугаа оролдлогоор нөхөх.

ИСКУПИТЬСЯ, -уплюсь; -упишься; сов. гэмээ пагаатгах; нүглээ арилгах.

ИСКУПЛЕНИЕ, -я; ср. пагаатгах; пагаатгалт; арилгах; арилгалт; искупление вины гэмээ пагаатгах.

ИСКУСАТЬ, -аю; -аешь; -уасанный; сов.; ново-что. хийлэх; хээлэх; зуух.

ИСКУСИТЕЛЬ, -я; м. (книжн.). дур татагч.

ИСКУСИТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. дур татагч эмэгтэй.

ИСКУСНИК, -а; м. (разг.). уран хүн; дүйтэй хүн; он большой искусник в своем деле ашигдаа нх дүйтэй хүн.

ИСКУСНЫЙ, -ая; -ов; -сен; -сна. 1. уран; дүйтэй; чадамгай; искусный портной уран сайхан; 2. уран хийсэн; чадамгай хийсэн; искусная работа уран хийсэн юм.

ИСКУССТВЕННО, нареч. хиймэлээр; зохиомол аргаар; зориуд; хуурамч; искусственно оплодотворить зохиомол аргаар үр нийлүүлэх; искусственно задерживать развитие хөгжлийг зориуд сатуулах.

ИСКУССТВЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. хиймэл; зохиомол; искусственные цветы хиймэл цэцэг; искусственное дыхание хиймэл амсгал; 2. хуурамч худал; искусственный смех хуурамч инээд.

ИСКУССТВО, -а; ср. 1. урлаг; уран сайхан; изобразительное искусство дүрслэл урлаг; заниматься искусством урлаг судлах; 2. чадвар; ур; эрдэм; искусство шатъя уран бөх; с большим искусством их чадвартай; их чадамгай; военное искусство цэргийн эрдэм; ☆ из любви к искусству (уз хэрэгт) дуртайдаа.

ИСКУССТВОВЕД, -а; м. урлаг судлагч; урлагийн зүйч.

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ, -я; ср. урлагийн судлал; урлагийн зүй.

ИСКУССТВОВЕДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. урлагийн судлалын; урлагийн зүйн.

ИСКУССТВОВЗНАНИЕ, -я; ср. урлагийн ухаан; урлагийн судлал.

ИСКУШАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. 1. дур татах; хорхой хүргэх; дэвжээх; 2. турших; искушать судьбу заягаа турших.

ИСКУШЕНИЕ, -я; ср. хорхой; дур татах; хорхой хүргэх; ввести в искушение хорхой хүргэх.

ИСКУШЕННЫЙ, -ая; -од; -ен; -ена. туршиж үзсэн; туршиж мэдсэн; чадамгай; барилдм нь олсов.

ИСЛАМ, -а; м. лалын шашин.

ИСЛАМДЕЦ, -дцэ; м. исламд хүн.

ИСЛАМДКА, -а; ж. исламд эмэгтэй; исламд өхнөр.

ИСЛАМДСКИЙ, -ая; -ое. исламд; исламдын.

ИСПАНЕЦ, -нца; м. испан хүн.

ИСПАНКА, -а; ж. испан эмэгтэй; испан өхнөр.

ИСПАНСКИЙ, -ая; -ое. испан; испанын.

ИСПАРЕНИЕ, -я; ср. 1. уур болох; уурсах; ширгэх; ширгэлт; испарение жидкости шингэн юмны ширгэх; 2. уур; ядовитые испарения хорт уур.

ИСПАРИНА, -ы; ж. хөлс.

ИСПАРИТЬ, -рю; -решь; -ранный (-эн; -ена); сов.; что. уур болгох; уурсах; ширгэх; испарить жидкость шингэн юмыг уур болгох.

ИСПАРИТЬСЯ, 1 и 2 л. на уполт. -ится; сов. [уур болох; уурсах; ширгэх; вода испарилась ус

ширгэв; 2. ор мөргүй болох; деньги испарилась мөнгөний ор мөргүй болов.

ИСПАРЯЕМОСТЬ, -и; ж. ширгэл; уур болох чанар.

ИСПАРЯТЬСЯ, -яется; несов. 1. уур болох; уурсах; ширгэх; 2. ор мөргүй болох.

ИСПАЧКАТЬ, -аю; -аешь; -ачный; сов. будах; балнартуулах; испачкать одежду краской хувцса будах; испачкать руки чернилами гараа бэхээр будах; гараа бэхлэх.

ИСПАЧКАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. будаг болох; балиар болох; будагдах; балиартах; испачкаться чернилами бэх болох.

ИСПЕЛИТЬ, -лю; -лишь; -ленный (-эн; -ена); сов.; кого-что (высок.); **ИСПЕЛИТЬСЯ**, -ляю; -яешь; несов. үнс болтол шатаах. үнсэн товрог болгох; голомтоор нь баллах; война испелила много цветущих городов дайн олон-цэцэглэсэн хотыг үнсэн товрог болгов.

ИСПЕЧЕННЫЙ, -ая; -ое. болгомол; жигнэж болгосон; ☆ вновь испеченный шинэ болсон; вновь испеченный председатель шинэ болсон дарга.

ИСПЕЧЬ, -леку; -печешь; -енный (-эн; -ена); сов. (халуун уураар) жигнэж болгох; барих; испечь хлеб талх барих.

ИСПЕЧЬСЯ, -чется; сов. (халуун ууранд) жигнэгдэн болох; болох; пирог хорошо испекся билуу сайн болжээ.

ИСПИСАТЬ, -ишу; -ишешь; -исанный; сов.; что 1. дүүрэн бичих; исписать лист хуудас дүүрэн бичих; 2. дуустал бичих; исписать карандаш харандаа дуустал бичих.

ИСПИСАТЬСЯ, -ишусь; -ишешься; сов. 1. бичсээр... дуусах; барагдтал бичих; карандаш исписался бичсээр харандаа дуусав; 2. билиг, нь мохох; авьяас нь мохох; писатель исписался зохиолчийн билиг нь мохжээ.

ИСПИСЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дүүрэн бичих; 2. дуустал бичих.

ИСПИСЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. бичсээр... дуусах; барагдтал бичих; 2. билиг нь мохох; авьяас нь мохох.

ИСПИТОЙ -ая; -ое (разг.). эцэнхий; эцэнгэр; гэнхээ доройтсон; испитое лицо эцэнхий нүүр.

ИСПИТЬ, -ию; -ишь; -итый (-ит; -ита; -ито); сов. 1. амсах; ооих; балгах; испить молоко сүү амсах; 2. амсах, үзэх; испить горькую чашу страданий гашуун зовлон амсах.

ИСПОВЕДАНИЕ, -я; ср. (книжн.). шүтлэг, шашин шүтлэг.

ИСПОВЕДАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что (разг.). 1. шүтэх; баримтлах; 2. нүглээ наманчлах; ний нуугүй хэлэх; үнэнээ хэлэх; 3. нүглий нь наманчлуулах; ний нуугүй хэлүүлэх; үнэний нь хэлүүлэх.

ИСПОВЕДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. (разг.). нүглээ наманчлах; ний нуугүй хэлэх; үнэнээ хэлэх.

ИСПОВЕДОВАТЬ, -аю; -аешь; -анный; несов.; что. 1. шүтэх; баримтлах; исповедовать мусульманство лалын шашин шүтэх, исповедовать строгие нравственные принципы зан суртахууны хатуу зарчим баримтлах; 2. нүглээ наманчлах; ний нуугүй хэлэх; үнэнээ хэлэх; исповедовать другу свои душевные мысли сэтгэл зүрхнийхээ бодлыг нөхөртөө ний нуугүй хэлэх; 3. нүглий нь наманчлуулах; ний нуугүй хэлүүлэх; үнэний нь хэлүүлэх; исповедовать старого друга, чтобы узнать его новые взгляды шинэ үзлийг нь мэдэх гэж хуучин найдаа ний нуугүй ариулах.

ИСПОВЕ'ДОВАТЬСЯ, -дуюсь; -дуешься; сов. и несов. нүглээ наманчлах; ний нуугүй хэлэх; үнэнээ кэлэх.

И'СПОВЕДЬ, -и; ж. нүглээ наманчлал; нүглээ; наманчлах; ний нуугүй хэлэх; үнэнээ хэлэх.

И'СПОДВОЛЬ, нареч. алгуурхан, аажимхан; бага багаар; исподволь заниматься пригтовлением к отъезду явахад алгуурхан бэлтгэх.

ИСПОДЛО'БЬЯ, нареч. лүнхийн; хялайн; глядеть исподлобья лүнхийн харах; хялайн харах; муухай харах.

ИСПОДТИШКА; нареч. (неодобр.). сэм; чимээгүй; битүү; нууц; дразнить исподтишка сэм дооглох; смеяться исподтишка битүү инээх; сэм дохуу кийх.

ИСПОКО'Н, испокон веку, испокон веков хэзээний; хэзээ язаанаас; үеийн үед.

ИСПОЛИ'Н, -а; м. аварга; исполнены науки шинжлэх ухааны аваргууд.

ИСПОЛИ'НСКИЙ, -ая; -ое. аварга; аварга том; асар их; человек исполнского роста аварга том биетэй хүн; исполненные успехи социалистического строительства нийгэм журмын байгуулалтын асар их амжилт.

ИСПОЛКО'М, -а; м. (исполнительный комитет) гүйцэтгэх хороо.

ИСПОЛНЕ'НИЕ, -я; ср. 1. гүйцэтгэл; гүйцэтгэх; биелүүлэх; проверка исполнения гүйцэтгэлийн шалгалт; привести в исполнение гүйцэтгэх; 2. биелэх; биелэл; бүтэх; гүйцэлдэх; исполнение желаний хүсэл биелэх; 3. тоглох; тоглолт; дуулах; я слушал песню вояжского гостя в исполнении известного артиста би варяг худалдаачны дууг нэрт жүжигчин дуулсныг сонссон.

ИСПОЛНИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. гүйцэтгэм; гүйцэтгэж болмоор; биелэм; бүтүүштэй; исполнимое желание биелэм хүсэл.

ИСПОЛНИ'ТЕЛЬ, -я; м. 1. гүйцэтгэгч; биелүүлэгч; судебный исполнитель шүүхийн гүйцэтгэгч; 2. тоглогч; дуулагч; хөгжимдөгч; исполнитель главной роли гол рольд тоглогч; исполнитель народных песен ардын дуу дуулагч.

ИСПОЛНИ'ТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. тоглогч эмэгтэй; дуулагч эмэгтэй; хөгжимдөгч эмэгтэй.

ИСПОЛНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. гүйцэтгэх; гүйцэтгэгч; исполнительный комитет гүйцэтгэх хороо; 2. хичээнгүй; зүтгэлтэй; оролдлоготой; исполнительный работник зүтгэлтэй ажилтан; ☆ исполнительный лист гүйцэтгүүлэх хуудас (шүүхийн шийдвэрийг биелүүлэх бичиг).

ИСПО'ЛНИТЬ, -но; -нишь; -ненный; сов.; что. 1. гүйцэтгэх; биелүүлэх; бүтээх; исполнить приказ тушаал биелүүлэх; 2. тоглох; дуулах; хөгжимдөх; бүжиглэх; исполнить романс уянал дуу дуулах.

ИСПО'ЛНИТЬСЯ I, I и 2 л. не употр.; -нится; сов. 1. биелэх; бүтэх; гүйцэлдэх; гүйцэх; желание мое исполнилось хүсэл минь биелэв; санасан минь гүйцэлдэв; 2. хүрэх; тай (-тэй; -той) болох; ... ему исполнилось сорок лет тэр хүн дөч хүрэв.

ИСПО'ЛНИТЬСЯ II, -нюсь; -нишься; сов.; чего или чем (книжн. устар.). төгс болох; төгөлдөр болох; исполниться решимости эрс шийдвэр төгс болох.

ИСПОЛНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. гүйцэтгэх; биелүүлэх; бүтээх; 2. тоглох, дуулах; хөгжимдөх; бүжиглэх.

ИСПОЛНЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. 1. биелэх; бүтэх; гүйцэлдэх; гүйцэх; 2. хүрэх; тай (-тэй; -той) болох; ... настай болох.

ИСПОЛНЯ'ЮЩИЙ, -ая; -ее. гүйцэтгэгч; исполняющий обязанности үүргийг гүйцэтгэгч.

ИСПОЛОСОВА'ТЬ, -ую; -суешь; -ованный; сов. 1. зүсэх; 2. тас ороолгох; шалба гуйдах; шавхрах.

И'СПОЛУ, нареч. таллан (ургацнхаа дундуурыг газрын эзэнд түрээс болгон өгөхөөр).

ИСПО'ЛЬЗОВАНИЕ, -я; ср. ашиглах; хэрэглэх; ашиглалт, хэрэглэлт; использование опыта передовиков тэргүүний хүмүүсийн туршлагыг хэрэглэх.

ИСПО'ЛЬЗОВАТЬ, -ую; -зуешь; -зуюмый; -анный; сов. и несов.; кого-что. ашиглах; хэрэглэх; использовать специалиста мэргэжилтнийг ашиглах; использовать удобный случай завшааныг ашиглах; максимально использовать технику техникийг чинээнд нь тултал ашиглах.

ИСПО'ЛЬЗОВАТЬСЯ, -зуюсь; -зуюсья; несов; ашиглагдах; хэрэглэгдэх; производственные возможности не используются үйлдвэрлэлийн бололцоо дүүрэн ашиглагдахгүй байна.

ИСПОЛ'ЬЩИК, -а; м. (устар.). таллагч.

ИСПОЛ'ЬЩИНА, -ы; ж. (устар.). таллах; таллан ажиллах (ургацнхаа хагасыг газрын эзэнд түрээс болгон өгөх).

ИСПО'РТИТЬ, -рчу; -ртишь; -орченный; сов. 1. эвдэх; гэмтэх; муудуулах; испортить механизм часов цагийн оньс гэмтэх; испортить отношения с кем-либо хүнтэй харьцаагаа муудуулах; 2. гутаах; өмхийрүүлэх; гашилгах; испортить молоко сүү гашилгах; 3. муу зан сургах; завхруулах; завхайруулах; ёс суртахууны нь алдуулах.

ИСПО'РТИТЬСЯ, -рчусь; -ртишься; сов. 1. эвдэрэх; гэмтэх; муудах; 2. гутаах; өмхийрөх; гашлах; мясо испортилось быстро мах түргэн өмхийрөв; 3. муухай загнах; муухай болох; погода испортилась тэнгэр муухай болов; 4. муу зан сурах; завхрах; завхайрах; ёс суртахуун алдах.

ИСПО'РЧЕННОСТЬ, -и; ж. муу зан; завхарсан явдал; завхайрал, ёс суртахуун алдах.

ИСПО'РЧЕННЫЙ, -ая; -ое; -чен; -а. 1. эвдэрсэн, гэмтсэн; муудсан; испорченный замок эвдэрсэн цоож; испорченные отношения муудсан харьцаа; 2. гутсан, өмхийрсөн; гашилсан; 3. муу зан сурсан; завхарсан, завхай; ёс суртахуунаа алдсан.

ИСПРАВИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. засрам; засаж болмоор; залруулж болох; исправная ошибка залруулж болох алдаа.

ИСПРАВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. засах; залруулах; засан сайжруулах, засан хүмүүжүүлэх; исправительные меры засан хүмүүжүүлэх арга хэмжээ.

ИСПРА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов.; кого-что. 1. засах; сэлбэх; залруулах; исправить водопровод усан хоолой засах; исправить диктовку цээж бичиг засах; исправить ошибки алдааг залруулах; 2. засан хүмүүжүүлэх; засан сайжруулах; засруулах; засаж авах; исправить воришку хулгайчийг засан хүмүүжүүлэх; исправить характер зангаа засаж авах.

ИСПРА'ВИТЬСЯ, -влюсь; -вишься; сов. засрах; залрах; сайжрах; он совсем исправился тэр (хүн) бүр засрав.

ИСПРАВЛЕ'НИЕ, -я; ср. засах; сэлбэх; залруулах; засварлах.

ИСПРАВЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. засах; сэлбэх; залруулах; 2. засан хүмүүжүүлэх; засан сайжруулах; засруулах; засаж авах.

ИСПРАВЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. 1. засрах; залрах, сайжрах; 2. засагдах.

ИСПРА'ВНИК, -а; м. цагдаагийн дарга.

ИСПРА'ВНО, нареч. сайн; намбай

ИСПРА'ВНОСТЬ, -и; ж. гэмтэлгүй; бүтэн байдал; в полной исправности бүрэн бүтэн.

ИСПРА'ВНЫЙ, -ая; -ое; -ен; -ана. 1. гэмтэлгүй, бүтэн; боломжтой; исправный прибор бүтэн багаж; 2. нямбай; нягт хичээнгүй; исправный работник нягт хичээнгүй ажилтан.

ИСПРАЖНЕ'НИЕ, -я; ср. 1. өгөнөө гаргах; өгөөр гадаалах; 2. испражнения өтгөн; өтгөн мөр.

ИСПРАЖНИ'ТЬСЯ, -яюсь; -яюсья; сов. **ИСПРАЖНЯ'ТЬСЯ**, -яюсь; -яюсья; несов. өтгөнөө гаргах; өтгөнөөр гадаалах; өтгөн мөр харах.

ИСПРО'БОВАТЬ, -бую; -буюшь; -анный; сов. туршиж; туршиж үзэх; үзэх; испробовать новый инструмент шинэ багаж туршиж; испробовал эту лошадь в езде энэ морийг унаж үзэв; испробовать на вкус амталж үзэх.

ИСПУ'Г, -а; м. айдас; почоо; босголго; үргэлэг; в испуге, с испуга айдас хүрч; айсандаа; үргэсэн; дээ.

ИСПУ'ГАННО, нареч. айсан; почсон; айсан нүдээр; почсон байдалтай.

ИСПУ'ГАННЫЙ, -ая; -ое. айсан; почсон; испуганные люди айсан хүмүүс; испуганный вид айсан байдал.

ИСПУГА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. айлгах; почоох; үргэх; босгуулах.

ИСПУГА'ТЬСЯ, -аюсь; -аюсья; сов. айх; аюух; почых; үргэх; босгох.

ИСПУСКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ИСПУСТИ'ТЬ**, -ущу; -устишь; -ущенный; сов.; что. алдах; гаргах; тавих; хадаах; испустить вздох сүүрс алдах; санаа алдах; испустить запах үнэр гаргах; испустить крик дуу тавих; дуу хадаах; ☆ испустить дух амь тавих.

ИСПЫТА'НИЕ, -я; ср. 1. шалгах; туршиж; сорих; шалгалга; туршлага; сорилго; испытание двигателя дөдөлгүүр шалгах; 2 шалгалт; приёмные испытания өлсүүлэх шалгалт; 3. амсах; үзэх; туулах; тяжёлые испытания хүнд бэрхийг амсах.

ИСПЫ'ТАННЫЙ, -ая; -ое. шалгарсан; шалгамал; туршиж үзсэн; сорьж үзсэн; испытанный приём шалгарсан арга.

ИСПЫТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. шалгах; туршиж; сорих; шалгалтын; туршлагын; сорилгын; испытательный полёт на самолёте нисэх онгоц шалгах нислэг.

ИСПЫТА'ТЬ, -аю; -аешь; -ытанный; сов. 1. шалгах; туршиж; сорих; янзы нь үзэх; испытать мотор мотор туршиж үзэх; 2. амсах; үзэх; туулах; испытать горе зовлон амсах; испытать нужду гачигдал үзэх; испытать на опыте биеэрээ туулах; туршиж үзэх.

ИСПЫТУ'ЕМЫЙ, -ая; -ое. туршиж бүхий; шалгаж байгаа; испытуемый материал туршиж бүхий хэрэг лэгдэхүүн.

ИСПЫТУ'ЮЩИЙ, -ая; -ее. янзы нь үзсэн; испытующий взгляд янзы нь үзсэн харц.

ИСПЫ'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. шалгах; туршиж; сорих; янзы нь үзэх; 2. амсах; үзэх; туулах. **ИСПЫ'ТЫВАТЬСЯ**, -аюсь; -аюсья; несов. шалгагдах; туршигдах; соригдох.

И'ССИНЯ, . . хөхвөр тугаатай; иссиня-чёрный хөхвөр тугаатай хар.

ИССЛЕ'ДОВАНИЕ, -я; ср. 1. шинжилгээ, шинжлэл; судалгаа; судлал; шинжлэх; судлах; исследование крови цус шинжилгээ; цус шинжлэх; заниматься статистическими исследованиями тоо бүртгэлийн судалгаа хийх; 2. шинжилгээний зохиол; ис-

следование по русской истории оросын түүхийн шинжилгээний зохиол.

ИССЛЕ'ДОВАТЕЛЬ, -я; м. шинжлэгч; исследователь Арктики Хойт туйлыг шинжлэгч.

ИССЛЕ'ДОВАТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое. шинжилгээний; судалгааны; исследовательская работа шинжилгээний ажил.

ИССЛЕ'ДОВАТЬ, -дую; -дуюшь; -анный; сов. и несов.; кого-что. 1. шинжлэх; судлах; исследовать законы природы байгалийн хууль шинжлэх; 2. шинжих; нарийвчлан үзэх; исследовать местность газар нутаг шинжих; исследовать больного өвчтөнийг нарийвчлан үзэх.

ИССО'ХНУТЬ, -ну; -нешь; -ох; -ла; сов. хатах; хатангирах; иссохнуть от болезни өвчинд хатах.

И'ССТАРИ, нареч. хуучин цагийн; эртнээс; урьдын; так истари ведётся хуучин цагийн ийм байсан юм.

ИССТЕГА'ТЬ, -аю; -аешь; -стёганный; сов.; кого-что. гуялах; шавхрах.

ИССТРАДА'ТЬСЯ, -аюсь; -аюсья; сов. зүдрэлийн туйлд хүрэх; тарчлан зовох; энэлэн шаналах; нэрвэгдэх; исстрадаться от болезни өвдөж тарчлан зовох; өвчинд нэрвэгдэх; исстрадаться от одиночества ганцаардан зүдрэлийн туйлд хүрэх.

ИССТУПЛЕ'НИЕ, -я; ср. улангасах; улайрах; тэсгэл алдах; прийти в исступление от гнева хилэнэн тэсгэл алдах; тэсгэлгүй уулах; исступление от страсти тачаан улайрах; тэсгэлгүй тачаах.

ИССТУПЛЁННОСТЬ, -и; ж. улангассан; улайрсан тэсгэл алдсан.

ИССУШИ'ТЬ, -ущу; -ушишь; -ушенный; сов.; кого-что. 1. катаах; ширгэх; эврээх; иссушить болото намаг катаах; 2. катаан бэлтгэх; катаах; 2. хатаах; хатингаруулах; яс арьс болгох; лихорадка иссушила его халуун жижиг түүнийг хатангируулав; халуун жижиг тусч катангирав.

ИССУХА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. катах; катангирах.

ИССЯКА'ТЬ, -ает; несов.; **ИССЯ'КНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -як; -ла; сов. барагдах; дуусах; ширгэх; вода в источнике иссякла булгийн ус ширгэв; силы врага иссякли дайсны хүч барагдав.

ИСТА'СКАННЫЙ, -ая; -ов (разг.). 1. хуучирсан; элэгдсэн; ноорсон; ноорхой; истасканные брукки хуучирсан өмд; 2. өтөлсөн; зүдэрсэн; истасканное лицо зүдэрсэн царай.

ИСТАСКА'ТЬ, -аю; -аешь; -асканный; сов.; что (разг.). хуучраах; элээх; нооруулах; истаскать обувь гутлаа элээх.

ИСТА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. эдтэл бэлүүдэх; билүүдэж элээх; 2. идэх; хивэх.

ИСТЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. дуусах; гүйцэх; өнгөрөх.

ИСТЕ'КШИЙ, -ая; -ее. өнгөрсөн; өнгөрөгч; в истекшем году өнгөрөгч онд.

ИСТЕРЕ'ТЬ; **изотреть**; **истереть**; -ла; **истертый**; **истерши** и **истерев**; сов.; что. 1. үйрүүлэх; үрэх; баллах; 2. үрсээр дуусах; балласаар дүүргэх; элэх; элэгдэх; истереть резинку балласаар баллуураа дүүргэх; ☆ истереть в порошок тали болгох; тоосон товрог болгох.

ИСТЕ'РЗАННЫЙ, -ая; -ов (разг.). 1. урагдсан; хүү татуулсан; хүүрсэн; ноорсон; 2. зовсон; зүдэрсэн; тарчилсан.

ИСТЕРЗА'ТЬ, -аю; -аешь; -ерзанный; сов.; кого-что. зовоох; зүдрээх; тарчлаах.

ИСТЕРЗАТЬСЯ, -аюсь; -аешся; сов. воевэй бүд-рэх; тарчлах.

ИСТЕРИК, -а; м. (вазз); (голын) хийтэй хүн; хийрхүү хүн; хөөрдөг хүн; багтруу хүн.

ИСТЕРИКА, -и; жс. (голын) хий хөдөлж; хийрхэх; хөөрөх; багтрах; бахардах; впадать в истерику хийрхэх.

ИСТЕРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое, 1. хий хөдөлсөн; хөөрсөн; бахардсан; истерический припадок хөөри унах; бахардан унах; багтраан унах; 2. (голын) хийтэй; хөөрдөг, багтардаг; истерическая женщина голын хийтэй эмэгтэй.

ИСТЕРИЧКА, -и; жс. голын хийтэй эмэгтэй; хийрхүү хүн эмэгтэй, бахардаг эмэгтэй; голын хийтэй эхнэр.

ИСТЕРИЧНОСТЬ, -и; жс. (голын) хий хөдөлж; хийрхэх; хөөрөх; бахардах; багтрах.

ИСТЕРИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. хий хөдөлсөн; хөөрсөн; бахардсан; 2. голын хийтэй; хөөрдөг; багтарлаг.

ИСТЕРИЯ, -и; жс. (голын) хий өвчин; хийрхэл, бахардал, багтрал; хөөрүү; военная истерия дайны хийрхэл (зэр загсаар хөвцөлдөн дайн өдөөх ухуулаг хийрх).

ИСТЕРТЫЙ, -ая; -ое. өлсөн; элэгдсэн; куучирсан.

ИСТЕЦ, -ица; м. заалдагч отгооды барга мэдүү-дэг.

ИСТЕЧЕНИЕ, -я; ср. дуусах; гүйцэх; өнгөрөх; но истечение срока хугацаа дуусахад.

ИСТЕЧЬ, -еку; -ецишь; -екут; -и; -еца; -и-жи и (стар) -ежишь; сов. дуусах; гүйцэх; өнгөрөх; срок договора истек гэрээний хугацаа дуусав.

ИСТИНА, -ы; жс. үнэн; стремление к истине үнэний армалах; объективная истина харьцангуй үнэн; абстрактная истина ийнхээр үнэн; соответствовать истине үнэнд ийцэх.

ИСТИННО, нарк. үнэхээр; үнэри нээвэр; ну-хам; истинно великий человек үндээр их хүн; ия-тинно тах чухам тийм.

ИСТИННЫЙ, -ая; -ое; -нен; -нна. 1. үнэн; истинное сообщение үнэн мэдээ; истинный смысл үнэн утга. 2. үнэн; үнэхээр бодсон; ёстой; истинное предложение үнэхээр бэлсөн явдал; үнэн харг; истинный друг ёстой анд; 3. үнэн; бодит; бодитой; истинное время үнэн цаг; бодитой цаг.

ИСТИЦА, -ы; жс. заалдагч эмэгтэй; зарга мэдүү-дэгн эмэгтэй; заалдагч эхнэр.

ИСТЛЕВАТЬ, -аю; -аешь; несог. **ИСТЛЕТЬ**, -еку; -еешь; сов. 1. өмхрөх; хөөрөг бөлөх; өгөршиж өгрөх; материя истлела бөс өгрөв; 2. чандруу болох; угли истлели цог чандруу болов.

ИСТОК, -а; м. 1. эх; от истока до устья ак-мээс адаг хүртэл; 2. эх; эх үүсвэр; эх булаг; истоки науки шинжлэх ухааны эх булаг.

ИСТОКОВАНИЕ, -я; ср. 1. тайлбарлах; тайл-барлах; 2. тайлбар.

ИСТОКОВАТЬ, -кую; -куешь; сованный; сов. что.; **ИСТОКОВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несог. тайл-барлах; тайлах; правильно истокловать ванон хуу-лийг зөв тайлбарлах.

ИСТОЛОЧЬ, -аю; -аешь; сов. нүдэх; таллах; нухах; няцлах; бутлах; истолочь в порошок тал-дах; талх болтол нүдэх.

ИСТОЛОЧЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -я чөтөж; сов. нүдэгдэх, талх болох; нухагдах; няцрах; бутрах.

ИСТОМА, -ы; жс. цинза алдрах; бие алдрах; бие явигдах; сладкая истома бие тавигдаж сайхан болох.

ИСТОМИТЬ, -мак; -мишь; -макный (-ен; -ена); сов. бие алдраах; чилээх; ядраах; шаналаах; зовоох; истомить ожиданием хүлээлгэж чилээх.

ИСТОМИТЬСЯ, -маюсь; -мишься; сов. бие алд-рах; чилэх, ядрах; шаналаах; зовох; истомиться на работе ажил ядрах.

ИСТОМЛЕННЫЙ, -ая; -ая; -ая; -ая. бие алдарсан; чилсэн; ядарсан; шаналсан, зовсон; истом-ленный болезнью өвдөж шаналсан.

ИСТОМЛЯТЬ, -аю; -аешь; несог. бие алдраах; чилээх, ядраах; шаналаах; зовоох.

ИСТОПИТЬ 1, -оплю; -опишь; -опленный; сов. что. 1. галдах; галлаж халаах, халааж; истопить печь пийшин галлаж халаах; 2. түлэх, түлж барах; истопить кубометр дров цоо мстр. түлээ түлэх.

ИСТОПИТЬ 2, -оплю; -опишь; -опленный; сов. что. хайлуулах; халааж хайлуулах; истопить воск яах хайлуулах.

ИСТОПИТЬСЯ 1; 1 и 2 л. не употр.; -опится; сов. халах; печь истопилась пийшин халав.

ИСТОПИТЬСЯ 2; 1 и 2 л. не употр.; -опится; сов. хайлах; свинец весь истопился тугалга бүрмө-сөн хайлав.

ИСТОПНИК, -а; м. галч.

ИСТОПТАТЬ, -опчу; -опчешь; -оптанный; сов. что. 1. гишгэдэх; истоптать траву ногой гишгэдэх; 2. гутлынхаа улаар муухай бодгох; мөр гаргаж истоптать пол гутлынхаа улаар шал муухай бодгох; 3. элээх; хуучрах; истоптать салогу тугал элээх.

ИСТОПТАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -опчεται; сов. 1. гишгэлэгдэх; 2. элэх; хуучрах.

ИСТОРГАТЬ, -ак; -аешь; несог. **ИСТОРГНУТЬ**, -аю; -аешь; -аешь; -аешь; сов. 1. хөөх; зайлуулах; исторгнуть на своей све-ды өөрсдийн дотроос хөөх; 2. хаях; шидэх; истор-гать явуулаа хаях; 3. суга татах; исторгнуть кинжал на ножен чинжал хуйнаас нь суга татах;

4. гаргах; исторгнуть слезы нулимс гаргах.

ИСТОРГЪМ, -а; м. түүхчлэх; түүхчлэн үзэх; түү-хийн үүднээс үзэх.

ИСТОРИК, -а; м. түүхч.

ИСТОРИОГРАФ, -а; м. түүх зүйч.

ИСТОРИОГРАФИЯ, -и; жс. түүх зүй (түүхийн шинжлэх ухааны хөгжил; тулгуур бичгийн ту-хай ухаан).

ИСТОРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. түүхэн; түүхийн түүхт; исторический материализм түүхэн матери-ализм; исторический документ түүхийн баримт; ис-торический роман түүхэн роман; историческое лицо түүхт хүн; исторические решения партии намйн түүхт шийдвэр.

ИСТОРИЯ, -и; жс. 1. түүх; законы истории түү-хийн хууль; история Менголии Монголын түүх; ис-тория явмы хэлний түүх; 2. түүх; домог түүх дог-мог; түүж; рассказывать явмы историю элдэр түүх ярих; 3. хэрэг явдал юм; повесть в неприят-ную историю энгүй хэрэгт холбогдох; вечная исто-рия үргэлж ийм хэрэг болж байдаг юм, дандаа ия-гэдэг юм.

ИСТОСКОВАТЬСЯ, -куюсь; -куешься; сов. по кому-кому. гуниглах, уйтгарлах.

ИСТОЧАТЬ, -аю; -аешь; несог. что (минер.). архлах, анхилуулах; цветок истокает аромат цэ-цэг сайхан үнэр анхилуулах байна.

ИСТОЧИТЬ, -аю; -аишь; -оченный; сов. **ИСТОЧИТЬСЯ**, 1. элтэл билүүдэх; билүүдэж элээх; билүүдэх; хурцдах; источить ножик хутга билүүдэх, хутга элт-эл билүүдэх; 2. идэх, хивэх; червь источил дерево мод хорхой идчихжээ.

ИСТОЧИТЬСЯ, -очусь; -очишься; сов. элэх, элэг-дэх; нож источился хутга элэгдэв.

ИСТОЧНИК, -а; м. 1. булаг; шанд; минеральный источник, источник минеральной воды рашаан бу-лаг; рашаан; 2. (эх) булаг; эх үүсвэр; үүсгүүр; (эх)

уурхай, газар; солнце—источник света и тепла нар бол илч; гэрлийн уурхай мөн; **ИСТОЧНИК** **СМЕРЯ** түүхий эдийн уурхай; түүхий эдийн газар; **ИСТОЧНИК** **ЭТЭН** эрдмийн булаг; **3. тулгуур бичиг; историческне** **источники** түүхийн тулгуур бичгүүд; **обращаться к источникам тулгуур бичигт үзэх;**
ИСТОЧНИКОВЕ ДЕНИЕ, **я; ср.** тулгуур бичиг судлал; тулгуур бичгийн зүй.

ИСТОШНЫЙ, **-ая; -ое (разг.);** цохорсан, цохлоо барсан, янгинсан; **кричать истощным голосом** цохорсон дуугаар хачиграх, цохлоо баран хашгирах;
ИСТОЩАТЬ, **-аю; -аешь; несов. I;** тураах, эцээх, тамир барах; тэнхээгүй болгох, зүдрээх; **2. барах,** барагдуулах, дуусах; алдах, хореруулах; **3. шимгүй болгох.**

ИСТОЩАТЬСЯ, **-амсь; аешься; несов. I;** турах, эцэх, тамираа барах, тэнхээгүй болох; зүдрэх; **2. барагдах,** дуусах; алдах, хөөрөх; **3. шимгүй болгох.**
ИСТОЩЕНИЕ, **-я; ср. I;** турах, эцэх; тамираа барах, тэнхээгүй болох; зүдрэх; **полное истощение сил** огт тамир тэнхээгүй болох; **2. яарах,** дуусах, барагдах; **истощение средств хранения** мөнгө барагдах.

ИСТОЩЕННЫЙ, **-ая; -ое; -щны; -ена; I;** турсан; эцэж тамирдсан, тамир тэнхээгүй болсон, зүдрэсэн; **истощенный вид** зүдрэсэн байдал, эцэж ядарсан байдал; **2. баргдсан,** дууссан, хоосорсон; **истощенная** **казна** хоосорсон сан; **3. шимгүй болсон; истощенная** **земля** шимгүй болсон газар;

ИСТОЩИТЬ, **-шу; -щивь; -щивый (-ви; -ена); сов.; кого-что; I;** тураах; эцээж тамирдуулах, тэнхээ тамир барах, зүдрээх; **болеешь истощивла его** өвчин, тамир тэнхээгүй нь барах, тав явдад ачаж тамирдав; **2. барах,** барагдуулах, алдах; хөөрөуулах; **истощить** **энергию** **тяжелой** **работой** хүнд ажилд хүч чадлаа барах; **3. шимгүй болгох; үржилгүй болгох.**

ИСТОЩИТЬСЯ, **-щусь; -щивься; сов. I;** турах, эцэж тамирдах, тэнхээ тамираа барах, зүдрэх; **2. барагдах,** дуусах, алдах; хоосрох; **запасы истощились** нөөц барагдав; **3. шимгүй болох, үржилгүй болох;** почва истощилась хөрс шимгүй болов.

ИСТРАТИТЬ, **-ачу; -атишь; -аченный; сов.** гаргах, гарлага болгох, үрэх; зарах, барах.

ИСТРАТИТЬСЯ, **-ачусь; -атишься; сов. I.** мөнгөө зарах, мөнгөө үрэх; мөнгөө сүйтгэх; **2. гарздагдах,** гарлага болох; үрэгдэх, зарагдах; **барагдах.**

ИСТРАЧИВАТЬ, **-иваю; -иваешь; несов.** гаргах; гарлага хийх, үрэх; яриуулах; барах.

ИСТРЕБИТЕЛЬ, **-я; м. I.** устгагч; сөнөөгч; **истребитель** **грызунов** мэрэгчдийг устгагч; **2. сөнөөгч** **онгоц** **реактивный** **истребитель** тийрэлтэт сөнөөгч онгоц.

ИСТРЕБИТЕЛЬНЫЙ, **-ая; -ое.** сөнөөгч; **истребительная** **авиация** сөнөөгч нисэх хүчин; **истребительный** **отряд** сөнөөгч отряд.

ИСТРЕБИТЬ, **-бляю; -бишь; -блennyй (-ви; -ена); сов.; кого-что.** сөнөөх; устгах, хядах.

ИСТРЕБЛЕНИЕ, **-я, ср.** сөнөөх, устгах, хядах, кядлага.

ИСТРЕБЛЯТЬ, **-ляю; -ляешь; несов.** сөнөөх, устгах; хядах.

ИСТРЕПАТЬ, **-паю; -паешь; -паенный; сов.** урах; ноолдох, ноовуулах; үнгэх, эцээх.

ИСТРЕПАТЬСЯ, **-паюсь; -паешься; сов.** урагдах, ноорох, үнгэгдэх, эцээх.

ИСТРЕСКАТЬСЯ, **I и 2 4. не употр.; -дется; сов.** сөвтөх, антах, хага хага тусгах.

ИСТУКАН, **-а, м.** хэрэг; **онгоц; стоять** **истуканом,** **стоять** **как** **истукан** юу ч ойлгохгүй чинчийн зогсох.

ИСТУПИТЬ, **-уплю; -упишь; -упленный; сов.** **мохот; иступить** **нож** хутга мөхөөх,
ИСТУПИТЬСЯ, **-уплюсь; -упишься; сов.** **мохот; британ** **иступилась** **тангогор** **мохот.**

ИСТЫЙ, **-ая; -ое (книжн.).** Бстой; жинхэнэ; **истый** **ученый** **жинхэнэ** **эрдэмтэн.**

ИСТЫКАТЬ, **-аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что (разг.);** шингэх; чинлэх; хатгалах; шаах; **нов цөө хатгах;** **истыкать** **иглой** **зүүгээр** **шивэх.**

ИСТЯЖЕНИЕ, **-я; ср.** тамлах, тарчигдах; **подвергнуть** **истязанию** **тарчиглах.**

ИСТЯЗАТЕЛЬ, **-я; м. (книжн) неодобр.)** тамлагч, тарчиглагч.

ИСТЯЗАТЬ, **-аю; -аешь; несов.; кого-что (неодобр.)** тамлах; тарчиглах; **истязать** **животное** **мүтэн** тамлах.

ИСХАЖИВАТЬ, **-аю; -аешь; несов.** харэх; олон газар харэх; **энд тэндгүй** **явах.**

ИСХЛЕСТАТЬ, **-аю; -аешь; -ащенный; -атанный; сов.;** **кого-что (разг.);** **исхлестывать** **лошадь** **кнутом** **морь** **ташуурдах.**

ИСХОДИ, **-я; м. эцэс; сүүл; төгөгч; дуусгал; барагдах; быть на исходе** **дуусгаа** **болох; дуусах** **болох; исход** **дела** **хэргийн** **төгөгч; хэргийн үр дүн.**

ИСХОДИТЬ I; **-ожу; -одишь; -оденный; сов. I;** хэрэх; **вдоль** **газар** **хэрэх; энд тэндгүй** **явах; исходить** **окрастные** **дела** **орчны** **ойг** **хэрэх.**

ИСХОДИТЬ II; **-ожу; -одишь; несов. I.** үүрэх; гарах; авах; **гаргах; эти** **сведения** **исходят** **из** **источника** **эна** **мэдээг** **явтай** **газвара** **авсан** **байна; 2. үндэслэх; үндэс** **болгох; исходить** **из** **предположения** **гамагялаа** **үндэслэх; гамагялааыг** **үндэс** **болгох.**

ИСХОДИТЬ III; **-ожу; -одишь; несов.** тамирдах; тэнхээ алдах.

ИСХОДНЫЙ, **-ая; -ое.** уг; анхан; эхлэх; **исходное** **положение** **уг** **байдал; анхны** **байдал; исходная** **точка** **гарах** **газар; эхлэх** **газар; исходная** **позиция** **уг** **байр; анхны** **байр.**

ИСХУДАЛЫЙ, **-ая; -ое.** эцэнхий; бүр турчсан.

ИСХУДАНИЕ, **-я; ср. (книжн.).** ихэд турал; эцэнхий болох.

ИСХУДАТЬ, **-аю; -аешь; сов.** ихэд турал; эцэнхий болох.

ИСПАРАПАТЬ, **-аю; -аешь; -анный; сов.;** **кого-что.** маажчих; зурчих; урчих.

ИСПАРАПАТЬСЯ, **-аюсь; -аешься; сов.** маажуулчих; зуруулчих. уруулчих.

ИСПАРАПЫВАТЬ, **-аю; -аешь; несов.** маажих; зурчих; урах.

ИСПЕЛЕНИЕ, **-я; ср.** эдгээх; анагаах; эдгэх; эдгэрэх; анах.

ИСПЕЛИМЫЙ, **-ая; -ое; -лим; -а.** эдгэм; эдгэрмээр.

ИСПЕЛИТЬ **-ляю; -лишь; -лennyй (-лны; -ена); сов.;** **кого-что (высок.).** эдгээх; анагаах; эдгэрүүлэх.

ИСПИЛИТЬСЯ, **-ляюсь; -лишься; сов. (высок.).** эдгэх; эдгэрэх; анах.

ИСПЕЛЯТЬ, **-ляю; -ляешь; несов.** эдгэх; анагаах; эдгэрүүлэх.

ИСПИЛИТЬСЯ, **-ляюсь; -ляешься; несов.** эдгэх; эдгэрэх; анах.

ИСПЕРАТЬ, **-аю; -аешь; несов.** алга болох; үгүй болох.

ИСПЕЗНОВАНИЕ, **-я; ср.** алга болох; үгүй болох.

ИСЧЕ'ЗНУТЬ, -ну; -нешь; -ез; -ла; сов. алга болох; үгүй болох; далд орох; исчезнуть в толпе хүмүүсийн дунд орж алга болох; исчезнуть из виду алга болох; далд орох; харагдахаа болих.

ИСЧЕРКА'ТЬ, -аю; -аешь; -чёрканний сов.

ИСЧЕРКАТЬ, -аю; -аешь сов. 1. баллаж муухай болгох; баллах сохлох; 2. эрээчих; зурчих.

ИСЧЕ'РПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что.

ИСЧЕ'РПЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. шавхах; барах; дуусах; исчерпать все силы бүх хүчээ шавхах; исчерпать все запасы нөөцөө шавхах; исчерпать повестку собрания хурлын хэлэлцэх асуудлыг дуусах.

ИСЧЕ'РПЫВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ается; несов. кем-чем (книжн.). дуусах; дүүрэх; барагдах; өгм дөло не исчерпывается үүгээр уг хэрэг дуусахгүй; үүгээр дуусахгүй.

ИСЧЕ'РПЫВАЮЩИЙ, -ая; -ее. бүрэн төгс; бүрэн төгөлдөр; төгс; төгөлдөр; исчерпывающий ответ бүрэн төгс харну; с исчерпывающей полнотой бүрэн дүүрэн.

ИСЧЕРТИ'ТЬ, -ерчу; -ертишь; сов.; что. 1. зурчих; эрээчих; дүүрэн зурчих; исчертить лист бумаги куудас дүүрэн зурчих; 2. зурж дуусах; бичсээр барах; исчертить мел бичсээр цөрдээ дуусах.

ИСЧИСЛЕ'НИЕ, -я; ср. тоолол; тоолох; бодох; бодож гаргах.

ИСЧИ'СЛИТЬ, -лю; -лишь; -ленный; сов.; что (книжн.); **ИСЧИСЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов. тоолох; бодох; бодож гаргах; исчислить стоимость ремонта засварын үнийг бодож гаргах.

ИСЧИСЛЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -яется; несов. (книжн.). 1. тоологдох; бодох; бодож гаргах; пеня исчисляется кассиром при уплате взноса затвар төлөхөд анзы нь нярав бодож гаргана; 2. тоологдох; байх; болох; запасы хлеба исчисляются миллионами пудов тарнаны нөөц сая сая пүү болно.

ИСЩИПА'ТЬ, -щиплю; -щиплешь; сов.; кого-что. чимхлэх; чимхэх; чимхчих.

ИТА'К, союз. за тэгэхэд; тэгээд; тэгэхлээр; итак, вопрос решён за асуудал шийдлээ; итак, теперь всё ясно за одоо цөм тодорхой боллоо.

ИТАЛЬЯ'НЕЦ, -нца; м. итали хүн.

ИТАЛЬЯ'НКА, -и; ж. итали эмэгтэй; итали эхнэр.

ИТАЛЬЯ'НСКИЙ, -ая; -ое. итали; италийн; итальянский язык итали хэл.

И Т. Д. (и так далее) г. м. (гэх мэт; гэх мэтчилэн).

ИТО'Г, -а; м. дүн; подвести итог дүнгий нь гаргах; общий итог бүх дүн; в итоге дүндээ; итоги соревнования уралдааны дүн; в конечном итоге эцсийн дүнд, эцсийн эцэст.

ИТОГО', нареч. бүх дүн; бүгд; нийт; итого в сумме сто рублей бүгд зуун рубль.

ИТО'ГОВЫЙ, -ая; -ое. дүнгийн; дүн; итоговые цифры дүн тоо.

И Т. П. (и тому подобное) г. з. (гэх зэрэг).

ИХ, мест. личн. род. п. 1. они гэдгийн харьяалахын тийн ялгал; тэдний; тэдгээрийн; тэд; тэдгээр; около них тэдний дэргэд; у них тэдэнд; их нет дома тэд гэртээ байхгүй; 2. они гэдгийн заахын тийн ялгал; тэднийг; тэдгээрийг; тэд; тэдгээр; я их давно знаю би тэднийг хэдийн танина; 3. хамаатахын төлөөний үг; тэдний; тэдгээрийн, нь; их дом тэдний гэр; гэр нь.

ИЖ'ТИОЛО'ГИЯ, -и, ж. загасны судлал. загасны зүй.

ИША'К, -а; м. илжиг.

ИШЬ, межд. (прост.). хээ; хээ ер; ишь, как быстро идёт! хээ; яасан түргэн явна вэ!

ИЩЕ'ЙКА, -и; ж. 1. эрүүлч нохой; 2. тагнуул.

ИЮЛ'БСКИЙ, -ая; -ое. долдугаар сарын; долоон сарын.

ИЮ'ЛЬ, -я; м. долдугаар сар; долоон сар.

ИЮ'НЬ, -я; м. зургадугаар сар; зургаан сар.

ИЮ'НЬСКИЙ, -ая; -ое. зургаадугаар сарын; зургаан сарын.

Й

йодын уусмал.

ЙОТ, -а; м. йот (хэлний дундуурх шүргэх гий гүүлэгчийг тэмдэглэх латин үсгийн нэр).

ЙО'ТА, -ы; ж. йота (грек цагаан толгойн авиаг тэмдэглэх үсгийн нэр); ☆ ни на йоту өчүүхэн ч; бяцхан ч; жаахан ч.

К

К (ко), предлог с дат. п. 1. -д; -т; -руу; -рүү; ти'ш; он пришёл к нам тэр манайд ирсэн; подъехать к станции ертөөнд ойртон очих; плыть к берегу эрэг тийш сэлэх; 2. үед; хүртэл; -даа (-дээ; -доо; -дөө); -таа (-тээ; -тоо; -төө); приходи к двенадцати часам! арван хоёр цагийн үед ир!; к вечеру пошёл дождь оройдоо бороо оров; 3. төлөө; тийш; -руу; -рүү; -д; -т; вперёд, к победе коммунизма! коммунизмын ялалтын төлөө урагшаа давшъя; 4. дээр; -д; -т; к трём прибавить два гурав дээр

хоёрыг нэмэх; приклеить к стене туурганд нааж 5. -д; -т (зохих); заримдаа орчуулагдахгүй; быть к лицу царюнд зохих; подходить к масти энгө таарах; 6. -д; -т (зорчулах); к сорокалетию революции хувьсгалын дөчин жилийн ойд зориулав; к вопросу о ...-ын асуудалд; 7. болж; к счастью зол болж; к сожалению харамсах нь.

КАБА'К, -а; м. архины гуанз; архины пүүз.

КАБАЛА', -ы; ж. боолчилго; талхидлага.

КАБА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лену; -льна. боолчилгын; талхидлагын; кабальный договор боолчилгын гэрээ.

КАБА'Н, -а; м. бодон; мэгж; гахай.

КАБАРГА', -ы; ж. хүдэр.

КАБАРДИ'НЕЦ, -нца; м. кабардин хүн.

КАБАРДИ'НКА, -и; ж. кабардин эмэгтэй; кабардин эхнэр.

КАБАРДИ'НСКИЙ, -ая; -ое. кабардин; кабардины.

КАБАЧО'К I, -чка; м. хурган гуа.

КАБАЧО'К II, -чка; м. бяцхан гуанз.

КА'БЕЛЬ, -я; м. кабел (утас).

КАБИ'НА, -ы; ж. тасалгаа; шовгор; телефонная кабина утасны шовгор.

КАБИНЕ'Т I, -а. м. өрөө; тасалгаа; танхим; кабинет начальника даргын өрөө.

КАБИНЕ'Т II, -а; м. танхим; засгийн газар; кабинет министров сайд нарын танхим (зарим орны засгийн газрын сайд нарын бүрэлдэхүүн).

КАБИНЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. 1. өрөөний; тасалгааны; танхимын; 2. аж байдлаас тасархай; кабинетный учёный аж байдлаас тасархай эрдэмтэн.

КАБИ'НКА, -и; ж. бяцхан тасалгаа; бяцхан шовгор.

КАБЛУ'К, -а; м. (зутлын) өсгий; ☆ быть под каблуком у кого-либо хүний мэдэлд байх.

КАБЫ', союз (прот.). хэрэв ... бол; кабы я внал, не пошёл бы хэрэв би мэдсэн бол очихгүй байсан юм.

КАВАЛЕ'Р I, -а; м. одонт; кавалер золотой звезды алтан таван кошуу одонт.

КАВАЛЕ'Р II, -а; м. кос хосоор бүжиглэгчдийн эрэгтэй нь.

КАВАЛЕРИ'ЙСКИЙ, -ая; -ое. морин цэргийн; кавалерийский полк морин цэргийн короо.

КАВАЛЕРИ'СТ, -а; м. морин цэрэг.

КАВАЛЕ'РИЯ, -и; ж. морин цэрэг; лёгкая кавалерия хөнгөн морин цэрэг.

КАВАЛЬКА'ДА, -ы; ж. морьтон; морьтой хүмүүс.

КАВАРДА'К, -а; м. (разг.). эмхгүй байдал; замбараагүй явдал; их захгүй хэрэг; политический кавардак улс төрийн эмхгүй байдал; устроить кавардак замбараагүй явдал гаргах.

КА'ВЕРЗА, -ы; ж. (разг. неодобр.). уршиг; будлиан; устраивать каверзы будлиан үүсгэх; уршиг тарих.

КА'ВЕРЗНИК, -а; м. (разг. неодобр.). элдэвтэй хүн; будлиантай хүн; уршигтай хүн.

КА'ВЕРЗНЫЙ, -ая; -ое (разг.). 1. будлиантай; уршигтай; каверзный вопрос будлиантай асуулт; 2. уршиг тарьдаг; будлиан татдаг; каверзный человек уршиг тарьдаг хүн.

КАВЕ'РНА, -ы; ж. (спец.). нүх, хөндий; агуй; сиймхий.

КАВЫ'ЧКИ, -чек. хашилт; ☆ в кавычках... нэр хэмээсэн; учёный в кавычках эрдэмтэн нэр хэмээсэн.

КАГО'Р, -а; м. кагор (дарс).

КАДЕ'Т I, -а; м. кадет (хувьсгалын өмнөх Оросын цэргийн дунд сургуулийн сурагч).

КАДЕ'Т II, -а; м. кадет (Оросын хөрөнгөтний үндсэн хуулийн ардчилсан нам гэгчийн гишүүн).

КАДИ'ЛО, -а, ср. бойпор

КАДИ'ТЬ, кажу; кадишь; несов. утах; сан тавих

КАДКА, -и; ж. торх.

КАДР, -а; м; кадр (кино хальсан дээрх ганц зураг буюу бүтэн үзэгдлийг харуулсан хэсэг зураг).

КАДРОВИ'К, -а; м. боловсон хүч.

КА'ДРОВЫЙ, -ая; -ое. боловсон хүчний; кадровый рабочий боловсон ажилчин.

КА'ДРЫ, -ов. 1. боловсон хүчин; 2. цэргийн байнгын бүрэлдэхүүн.

КАДУ'ШКА, -и; ж. багахан торх

КАДЫ'К, -а; м. төвөн.

КАЁМКА, -и; ж. хөвөө; хиаз; эмжээр.

КАЖДОДНЕ'ВНЫЙ, -ая; -ое. өдөр бүрийн; өдөр бүхний; өдөр тутмын.

КА'ЖДЫЙ, -ая; -ое. 1. бүр; бүхэн; тутам; каждый день өдөр бүр; каждый труд должен быть оплачен ажил бүхний хөдсийг олговол зохино; каждый из нас бид хүн бүр; каждую минуту минут бүр; эти книги стоят пять тугриков каждая энэ ном нэг бүр таван төгрөгийн үнэтэй; 2. хүн бүр; хүн бүхэн; каждый должен знать это хүн бүр үүнийг мэдэх ёстой; КА'ЖЕТСЯ, в знач. вводн.сл. бодвол; бодоход; байх; как мне кажется миний бодоход; миний санахад; она, кажется, уехала бодвол; тэр эмэгтэй явсан байх.

КАЗА'К, -а, мн. -аки; м. хасаг; Донской казак Донын хасаг; дивизия кубанских казаков Кубаны хасагийн дивизи.

КАЗА'РМА, -ы; ж. хуаран; размещение по казармам хуарагнах.

КАЗА'РМЕННЫЙ, -ая; -ое. хуарангийн; быть на казарменном положении хуарангийн байдалтай байх.

КАЗА'ТЬ, кажу; кажешь; несов.; не казать носа (глаз) үзэгдэж харагдахгүй байх.

КАЗА'ТЬСЯ, кажусь; кажешься; несов. 1. шир үзэгдэх; мэт харагдах; казаться моложе своих лет наснаасаа залуу мэт харагдах; 2. кажется, казалось мэт санагдах; мне кажется, что он прав түүний зөв мэт санагдана; 3. кажется, казалось мэт; бололтой; он, кажется, согласен тэр (хүн) зөвшөөрч байгаа бололтой.

КАЗА'Х, -а; м. хасаг хүн; казак хүн.

КАЗА'ХСКИЙ, -ая; -ое. хасаг; хасагийн; казахский язык хасаг хэл.

КАЗА'ЦКИЙ, -ая; -ое. хасаг; хасагийн.

КАЗА'ЧЕСТВО, -а; ср. хасагууд.

КАЗА'ЧИЙ, -ья; -ье. хасаг; казачье войско хасаг цэрэг.

КАЗА'ЧКА, -и; ж. хасаг эмэгтэй.

КАЗА'ШКА, -и; ж. хасаг эмэгтэй; хасаг эхнэр.

КАЗЕМА'Т, -а; м. 1. бетон халхавч каземат; 2. хориг газар; шорон.

КАЗЁННЫЙ, -ая; -ое. 1. сангийн; албаны; казённая квартира сангийн байр; албаны байр; 2. күнд суртлын; ёс төдий; казённый подход к делу ажилд ёс төдий хандах; алба өнгөрөөх.

КАЗНА', -ы; ж. сан; сан хөрөнгө, мөнгөн сан.

КАЗНАЧЕ'Й, -я; м. нярав.

КАЗНАЧЕ'ЙСКИЙ, -ая; -ое. няравын; казначейский билет нэгт; гуравт; тавтын дэвсгэр.

КАЗНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -яённый (-ён, -ена); несов.; кого-что. 1. цаазлах; цаазаар аваачих; 2. зооох; залхаах.

КАЗНИ'ТЬСЯ, -нюсь; -нишья; несов. (разг.). зовлонгоо эдлэх.

КАЗНОКРА'Д, -а; м. (устар.). сангийн хөрөнгө хулгайлагч; сан тоногч.

КАЗНОКРА'ДСТВО, -а; ср. (устар.). сангийн хөрөнгө хулгайлах; сан тонох.

КАЗНЬ, -и; ж. алая ял; цаазлах; цаазаар аваачих.

КАВУН'СТИКА, -ы; ж. казуустика (сөзжүзүтөй-туурлаг баримтталыг хайрааларан алдаг бичиг).

КА'БУС, -а; м. будлиантай хэрэг; ярдигтай хэрэг.

КАЙЛА' -ы; ж.; КАЙЛА', -а; сд. хотуу.

КАЙМА', -ы; мн. каймы; кайм; кайма; ж. хөвөө; хярхаг.

КАЙМА'К, -а; м. өрөм, цецгий.

КАК, 1. нареч. вопросит. и относит. яагаад, яаж; хэр; ямар; хэн гэж; юу гэж; как это случилось? ийм юм яагаад болов? эрбэл, как это делается үүнийг яаж хийдгийг мартжээ; как выше заброби? таны бие хэр байна? 2. местоим. юутай, яасан, ямар; юу гэж; как ты опять здесь юу гэж чин дахин энд ирэв; как она красива юутай сайхан эмэгтэй вэ! 3. частица гэнэт; он как закричит тэр (хүн) гэнэт хачигдав тэр (хүн) гэнэт хачигрсан чинь; 4. союз мэт, шиг; белый как снег нас шир цагаан; 5. союз кубьд; советую вам это как друг танд нөхрийн кубьд үүнийг хэлье; в. союз хойш; бур; прошед гэд, как мы виделись бидний уулзсанаас хойш жид өнгөрдөө; как никак юу ч гэсэн; как будто мэт; шиг бололтой; вот как уухай; тийш бий; тэгвэ бий; как бы то ни было юу ч болтугай; как же тараггүй яахав; как же так? яагаад тэгэх юм? как нельзя лучше болохуйц сайнаар; как вдруг гэнэт; как только-магц; как только я приеду, я напишу вам би ирмэгцээ танд бичнэ; как... танд... ч тэр; как легом танд ч өмөөр зүч ч тэр; өвөр ч тэр; как бы не случилось авария эвдэрчээ гэж байна; как попалю хааш хэрэг; хааш яаши; как на беду гай дайрч.

КАКА'Ю, несск л.ср. какар.

КАКА'ОВЫЙ, -ая; -ое; какаогийн; какаовос дөрвөг какаогийн мод.

КА'К-ЛИБО, нареч. 1. аргацаан; яаж ийгээд; 2 хааш яаш; ингэс тэгэс.

КА'К-НИБУДЬ, нареч. 1. аргацаан; яаж ийгээд; надо как-нибудь помочь ему яаж ийгээд түүнд туслах хэрэгтэй; 2. хааш хэрэг; хааш яаши; тэгс ингэс гээд; он все делает как-нибудь тэр (хүн) юм бүхнийг хааш яаш хийдэг.

КАК'О'В, -а; -а; ж. мест. вопросит. и относит. в знач. сказ. 1. ямар; хэр; каков он собой? тэр динь ямар хүн бэ? какова погода? тэнгэр ямар байна? 2. юутай, яасан; ямар; какая-то как-о! юутай сайхан хявд вэ!

КАКОВО', нареч. (разг.); ямар байх вэ? ямар байдалтай вэ; каково мне это слышаты? үүнийг сонсох над ямар байх вэ!

КАКОВО'Й, -ая; -ое; ж. мест. относит. (устар.) өгүүн; тэгүүн; копия; какова яам ивэрвөндөгдөсө... танд хүргүүдсэн хуучоор өгүүнийг; . . .

КАКО'Й, -ая; -ое; ж. мест. 1. ямар! какая сегодня погода? өнөөдөр тэнгэр ямар байна? 2. хэдний; какое сегодня число? өнөөдөр хэдний өдөр вэ? өнөөдөр хэдэн бэ? 3. юутай, яасан; ямар; как вы рады? юутай их баяр вэ! какой негодья! ямар муухай амьтан бэ! 4. ямар нэг; нэг дн у вас кемпер вопро-са? танд ямар нэгэн асуулт байна уу; какое рт үгүй!; согласен рид-какое! и слышаты не хонет тэр зөвшөөрч байна уу? юу зөвшөөрөхсөг юу, саясоз ч дур-гүй байна.

КАКО'Й-ЛИБО, ж. мест. ямар нэг; аль нэг.

КАКО'Й-НИБУДЬ, ж. мест. неопр. 1. ямар нэг; аль нэг; 2. орчим; хэтрэхгүй; остался какой-нибудь километр пути километр орчим газар үлдэв.

КАКО'Й-ТО, ж. мест. неопр. 1. нэгэн; нэг; какой-то муруйг нэг эстгүүд; 2. шиг; -охаг; ато нр ветер, а какой-то ураган салхи биш; шуурга шиг юм. КАКОФО'НИЯ, -ы; ж. (книжн.). бархйраа яриа; муухай дуу.

КА'К-ТО, нареч. 1. яагаад ч юм; он как-то сумей уладить дело тэр (хүн) яагаад ч юм хэргээ бүтэх болгож чаджээ; 2. баахан; төдий л; он говорит

как-то непонятно тэд (хүн) баахан ойлгож муутай ярина; 3. нэг өдөр; я как-то встретил его на улице би нэг өдөр түүнтэй гудамжинд дайралсан; 4. тухайлбал; адгээр; все предприятия, как-то; строительные, текстильные, полиграфические... бүх үйлдвэр; тухайлбал: барилгын; бэхмэлийн; хэвдэх үйлдвэр...; он купил фрукты, как-то; виноград, персики, груши тэр (хүн) үсэг үзэм; тэр цага; дийр - адгээр жимс худалдан авав.

КАЛ, -а; ж. баас; өтгөн; өтгөн мөр.

КАЛАМБУР, -а; м. үгийн наадам.

КАЛАНЧА', -и; род. мн. -ей; ж. тагт.

КАЛА'Ч, -а; ж. цагариг талх; сүтэртэй нөлөөт шир хүн.

КАЛА'ЧИКОМ, нареч. свернутьс я каданчком атраад хэртэх; цагарилан хэвтэх.

КАЛЕЙДОСКО'П, -а; ж. 1. шагаарвар (хээ угалз үзэгддэг аудан шиг хэдэрсэд); 2. давхцсан; калейдоскоп сөрөгтэй давхцсан явдал.

КАЛЕ'КА, -и; м. и ж. ээрэмдэг хүн.

КАЛЕНДА'РНЫЙ, -ая; -ое. 1. цаг тосны бичгийн; хуанлийн; литийн; календарийн; 2. хуандничлсан; литчилсэн; календарчилсан; календарний план худалчилсан төлөвлөгөө; литчилсэн төлөвлөгөө.

КАЛЕНДА'РЬ, -ы; м. 1. цаг тосны бичиг; хуанли; лит; календарь; 2. цагийн хуваарь.

КАЛЕ'НИЕ, -я; ср. улайсгах; улайсгалт; доходить до белого каления тэрсгэлгүй уурлах, бүтгэл уурлах.

КАЛЕН'НИЙ, -ая; -ое. 1. улайсгасан; калуун; каленов желез улайсгасан төмөр; 2. шарсан; хуурсан; калены орехи хуурсан самар.

КАЛЕ'ЧИТЬ, -чу; -чишь; несов.; что. бэртээх; тахир дутуу болгох; ээрэмдэг болгох.

КАЛИ'БР, -а; ж. 1. калибр (бууны амны диаметр); 2. калибр; нарийн хэмжүүр.

КАЛИЕВЫЙ, -ая; -ое. калийн; калиевые соли калийн давс.

КА'ЛИЙ, -я; ж. кали (химийн нэгдэл).

КАЛИ'ИНЫЙ, -ая; -ое. калийн; кали; калийное удобрение кали бордоо.

КАЛИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. улайсгах; улайстадаг; калильная печь улайсгах зуух.

КАЛИ'НА, -ы; ж. морин улаагар; бүрэлтэн.

КАЛИ'ТКА, -и; ж. явган хаалга; суга хаагаа.

КАЛИ'ТЬ, -лю; -лишь; несов.; что. 1. улайсгах; калить железо төмөр улайсгах; 2. шарах; хуурах; калить орехи самар хуурах.

КАЛЛИГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хичээнгүй үсгийн; каллиграфический почерк хичээнгүй бичиг.

КАЛЛИГРА'ФИЯ, -и; ж. хичээнгүй үсэг бичиг.

КАЛМЫ'К, -а; ж. халмаг хүн.

КАЛМЫ'ЦКИЙ, -ая; -ое. калимаг; калимагийн.

КАЛМЫ'ЧКА, -и; ж. халмаг эмэгтэй.

КАЛОРИ'ЙНОСТЬ, -и; ж. калорийн хэмжээ; шим өл; калорийность пищи идээний шим.

КАЛОРИМЕ'ТР, -а; м. (франц.) калориметр; калори
кэмжүүр.

КАЛОРИФЕ'Р, -а; м. калорифер; талхагүүр.

КАЛО'РИЯ, -и; ж. калори (нэгжийн нэгж).

КАЛО'ШИ, -а; ш. бэлдэц.

КАЛЫ'М, -а; м. гүй.

КА'ЛЫКА, -а; род. мн. кадекас; 1. гэрэлтүүлэх
цаас; гэрэлтүүлэх даавуу; снимат на кальку гэрэл-
түүлэн буулгах; 2. хуудар; буулгавар; 3. хуудар үг.
КАЛЬКИ'РОВАТЬ, -ую; -уюшь; несов. (спец.) чийг
(спец.) 1. буулгах; хуудар; 2. хуудан оруулах; хуул-
барлах.

КАЛЬКУЛИ'РОВАТЬ, -ую; -уюшь; несов. чийг
(спец.) үнэ зохиох.

КАЛЬКУЛИ'ТОН, -а; м. үнэ зохиогч.

КАЛЬКУЛЯ'ЦИЯ, -и; ж. үнэ зохиох; үнэ зохиолт;
үнэ зохиолго.

КАЛЬСО'НЫ, -он; дотуур өмд; дотомж.

КА'ЛЫЦЕВЫЙ, -ий; -ий; кальцийн.

КА'ЛЫЦИЙ, -ий; м. кальци (химийн элемент).

КАЛ'Я'КАТЬ, -аю; -аешь; несов. (прост.) чийл-
цах; үг солих.

КАМА'РИНСКАЯ, -ая; ж. 1. камарин дуу (орос
ардын дуу); 2. камарин танц.

КА'МБАЛА, -а; ж. чухууч дэгдэр; хайлсны загас;
тамаа.

КАМ'ВО'ЛЫНИЙ, -ий; -ий; сов. самнасан норов; кам-
вольные изделия самнасан норовод.

КАМЕНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; несов. 1. чулуужих; чулуу
шиг хатуураг; 2. хатуураг; чулуун ариутгах баяр.

КАМЕНИ'СТЫЙ, -ий; -ий; -ист. чулуурхаг; чулуур-
хуу; чулуутай; каменистый почва чулуурхаг дэрс;
каменистый берег чулуутай эрэг.

КАМЕННОУГО'ЛЫНИЙ, -ий; -ий; -ов. чулуун нүүрсний;
каменноугольные копи чулуун нүүрсний уурхай.

КА'МЕННЫЙ, -ий; -ий; 1. чулуун; чулуун; камен-
ный дом чулуун байшин; каменная кладка
чулуугаар өрөх; босгох; 2. хөрхгөр; хөрхгийн;
каменная лица хөрхгөр нүүр; 3. чулуун; татуу; ши-
рүүн; каменные сердце чулуун зүрх; каменный век
чулуун эвсгийн үе; каменный уголь чулуун нүүрс;
каменная баба чулуун хүн; каменная соль мөхөр
давс.

КАМЕНОЛО'М, -а; м. чулуу хэмлэгч.

КАМЕНОЛО'МНЯ, -и; род. мн. -мен; ж. чулуу
авах газар; чулуу хэмлэн авдаг газар.

КАМЕНОТЭС, -а; м. чулууч; чулуу өнгөдөгч; чу-
луу засагч.

КА'МЕНЩИК, -а; м. чулуучин; төсвөг өрөгч; чулуу
өрөгч.

КА'МЕНЬ, -мий; мн. -мни; -мней и (прост.)
мечья; мейер; м. чулуу; драгоценный камень эрдэнийн
чулуу; үнэ оставать камня на камне тэр гэх тэмдэг-
гүй болгох; бросать камнем в кого-либо буруушаах;
держат камень в пазухой хорон санаа өөрлөх.

КА'МЕРА I; -и; ж. өрөө; тасалгаа; камера хране-
ния хадгалах өрөө; тюремная камера гандангийн
өрөө.

КА'МЕРА II; -и; ж. 1 өрөө; корго; фотографиче-
ская камера гэрэл зургийн аппаратын өрөө; 2. ар-
зээн олгой; хаймар.

КА'МЕРНЫЙ, 1. -ая; -ое (спец.) дөөхүүл; камер-
ная музыка цөдүүл хөгжим.

КА'МЕРНЫЙ II; -ая; -ое. 1. хаймар; эрзээн олгой-
той; 2. өрөөтэй.

КАМЕРТОН; -а; м. хөглүүр (хөгжмийн эвсгэр
хөглөхөд хэрэглэдэг болд сэрээ).

КА'МЕШЕК, -шка; м. бяцхан чулуу.

КАМ'БО'Я, -а; м. хантааз.

КАМИ'Н, -а; м. задгай зуух; камин зуух.

КАМНЕДРОБИ'ЛНА, -и; ж. чулуу бутлуур.

КАМО'РКА, -и; ж. (разг.) бяцхан тасалгаа; пин-
КАМПА'НИЯ, -и; ж. кампани; явууллага; интерна-
циональная кампания сангуулийн кампани; правитель-
ственная кампания тариалангийн кампани.

КАМ'СА, -а; ж. далайн жараахай.

КАМ'ФОРА, -а; ж. гавар; пересыцать камфорой
гавар хийх.

КАМ'ФОРНЫЙ, -ий; -ий; гаврын; гавартай.

КАМ'ФОРА, -а; ж. гавар.

КАМ'ЫШ, -а; м. зэгс.

КАМ'ЫШВЫЙ, -ий; -ий; КАМ'ЫШОВЫЙ, -ий; -ий;
-ов. зэгсэн; зэгшин; камышовое крыло зэгсэн
сандал.

КАНА'ВА, -ы; ж. суваг.

КАНА'ВКА, -и; ж. бяцхан суваг.

КАНА'Л, -а; м. 1. суваг; оросительный канал
услах суваг; 2. хөдөй; 3. сув; мочепускательный
канал шээрийн сув.

КАНАЛИЗА'ЦИОННЫЙ, -ий; -ий; -ов. ариутгах татуу-
рын; канализационная труба ариутгах татуурын
хоолой.

КАНАЛИЗА'ЦИЯ, -и; ж. ариутгах татуур (буу
уяг татаж нээдлэх суваг; хөдөй; ариутгах
газар).

КАНА'ЛЪЯ, -и; и; ж. (разг. народн.) мянанд
хувхай.

КАНАРЕ'ЕЧНЫЙ, -ий; -ий; 1. канар бялуухайн;
канаренная катина канар бялуухайн тари; 2. шав
шар; канаренный цвет шав шар өвгө.

КАНАРЕ'ЙКА, -и; ж. канар бялуухай (цаг чяг
өнгөтэй сайхан өвчлөдөг шүү).

КАНА'Т, -а; м. татлага; оль; прикрепить канатом
татлагаар бэхлэх.

КАНА'ТНЫЙ, -ий; -ий; татлагат; татлагын; кан-
атная железная дорога татлагат төмөр зам; канат-
ная фабрика татлагын фабрик.

КАН'ВА, -ы; ж. 1. сарагай даавуу; 2. давсаг.

КАНДА'ЛЫ, -ов (устар.). гав, гинж; гав гинж;
надевать винные кандалы гав зүүх.

КАНДЕЛЯ'БР, -а; м. лааны баг тавиур.

КАНДИДА'Т, -а; м. 1. орлогч нэр дэвшсэн хүн;
кандидат в члены партии яамын орлогч гишүүн;
кандидат в депутаты депутаты нэр дэвшсэн хүн;
кандидат в члены правительства правитель-
ства гишүүн; кандидат философических наук
философийн ухааны дэд эрдэмтэн.

КАНДИДА'ТСКИЙ, -ий; -ий; -ов. орлогч гишүүний;
орлогчийн; кандидатский стаж орлогчийн хугацаа.

КАНДИДАТУ'РА, -и; ж. нэр дэвшүүлэх; выста-
вить свою кандидатуру нэр дэвшүүлэх.

КАН'КУРЫ, -и; ж. амралт; дегийн канкурын зүүн
амралт.

КАНКУ'РЫНЫЙ, -ий; -ий; -ов. амралтын; канку-
лярное время амралтын үе.

КАНИТЕ'ЛИТЬ, -ает; -аешь; несов. каго-что
(разг. народн.) ярих үдэх; новшпротхат удааш-
руулах.

КАНИТЕ'ЛИТЬСЯ, -ается; -аешься; несов. (разг.
народн.) новшпротх, удаашрах.

КАН'ТЕ'ЛЬ, -и; ж. (разг. народн.) тянуть
канитель ярих үдэх; новшпрулах; удаашруулах.

КАНИТЕ'ЛЬНЫЙ, -ий; -ий; -ов. лана (разг.
народн.) новшпротх; удаашпротх; көвөөрөлдсөн;
канительное дело новшпротх хэрэг.

КАНИТЕ'ЛЬЩИК, -а; м. (разг. неодобр.). яршиг удагч; удаашруулагч.

КАНИФО'ЛЬ, -и; ж. жилий.

КАННИБА'Л, -а; м. 1. махчин; 2. зэрлэг хэрцгий хүн.

КАННИБАЛИ'ЗМ, -а; м.; **КАННИБА'ЛЬСТВО**, -а; ср. (презр.). зэрлэг хэрцгий зан.

КАНО'Н, -а; м. дүрэм; горим; жаяг.

КАНОНА'ДА, -ы; ж. их бууны буудлага.

КАНТ, -а; м. 1. эмжээр; хавчаар; 2. хүрээ; хөвөө; зах.

КАНТА'ТА, -ы; ж. 1. магтуу дуу; 2. магтуу шүлэг.

КАНТОВА'ТЬ, -тую; -туешь; несов.; что. 1. эмжих; хавчаарлах; 2. хүрээлэх; хөвөөлөх; захлах.

КАНУ'Н, -а; м. 1. урьдахь өдөр, битүүн; канун нового года цагаан сарын битүүн; шинэ жилийн битүүн; 2. өмнөх үе; урьдахь үе; империализм—канун социалистической революции эзэрхэг түрэмгий бол нийгэм журамт хувьсгалын өмнөх үе мөн.

КА'НУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; сов. (устар.). шунгах; чивэх; үгүй болох; кануть в прошлое улиран үгүй болох; как в воду кануть сураг танаггүй болох.

КАНЦЕЛЯ'РИЯ, -и; ж. бичиг хэрэг; зургаан.

КАНЦЕЛЯ'РСКИЙ, -ая; -ое. 1. бичиг хэргийн; бичгийн; канцелярские принадлежности бичгийн хэрэгсэл; 2. албан бичгийн; түшмэлийн; канцелярский язык албан бичгийн хэл.

КА'НЦЛЕР, -а; м. дээд түшмэл; ерөнхий сайд.

КАНЮ'ЧИТЬ, -чу; -чишь; несов. (прост. неодобр.). шалах; гуйж гувших.

КАОЛИ'Н, -а; м. нарийн цагаан шавар.

КА'ПАТЬ, -плю; -плешь и -аю; -аешь; несов. 1. дусах; дусах; 2. дусаах; дуслуулах.

КА'ПАНЬЕ, -я; ср. дусах; дусах; дуслал.

КАПЕ'ЛЛА, -ы; ж. (спец.). найраллаг (найрал дуу).

КАПЕ'ЛЬ, -и; ж. (цасны) дусаал.

КА'ПЕЛЬКА, -и; ж. 1. дусал; капелька вина дусал архи; 2. дусал; хумхи; өчүүхэн; нет ни капельки табаку хумхийн төдий ч тамхи алга; одну капельку терпения дуслын төдий хүлцэнэ үү.

КАПЕЛЬМЕ'ЙСТЕР, -а; м. найраллагын багш.

КА'ПЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое (разг.). хумсын чинээ; дуслын төдий.

КАПИЛЛЯ'Р, -а; м. 1. хялгасан хоолой; 2. хялгасан судас.

КАПИЛЛЯ'РНЫЙ, -ая; -ое. хялгасан; капиллярные сосуды хялгасан судас.

КАПИТА'Л, -а; м. 1. хөрөнгө; капитал; основной капитал үндсэн хөрөнгө; оборотный капитал гүйлгээний хөрөнгө; 2. мөнгө; алт мөнгө, мөнгөн хөрөнгө.

КАПИТАЛИЗА'ЦИЯ, -и; ж. хөрөнгөжүүлэх; капиталжуулах; хөрөнгөжих; капиталжих; хөрөнгөжүүлэлт; хөрөнгөжилт.

КАПИТАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. и несов. что (спец.). хөрөнгөжүүлэх; капиталжуулах.

КАПИТАЛИЗИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -руется; сов. и несов. (спец.). хөрөнгөжих; капиталжих.

КАПИТАЛИ'ЗМ, -а; м. хөрөнгөт ёс; капитализм; гибель капитализма и победа социализма неизбежны капитализм мөхөж, социализм ялах нь зайлшгүй.

КАПИТАЛИ'СТ, -а; м. хөрөнгөтөн; капиталист.

КАПИТАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хөрөнгөт (өн). капиталист, хөрөнгөтний; капиталистический строй хөрөнгөт байгуулал; капиталистическое государство хөрөнгөт улс; капиталистическая печать хөрөнгөтний хэвлэл.

КАПИТАЛОВЛОЖЕ'НИЕ, -я; ср. хөрөнгө оруулах; хөрөнгө оруулалт

КАПИТА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. үндсэн; суурьтай, лут; их; капитальный ремонт их засвар.

КАПИТА'Н, -а; м. ахмад; капитан медицинской службы эмнэлгийн албаны ахмад; капитан первого ранга тэргүүн зэрэг ахмад.

КАПИТА'НСКИЙ, -ая; -ое. ахмад; ахмадын; капитанский мостик ахмадын индэр.

КАПИТУЛИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. и несов. 1. бууж өгөх; дагаж орох; 2. бууж өгөх, найр тавих; халшрах; харих; капитулировать перед трудностями бэрхшээлээс халшрах; капитулировать перед противником эсэргүүцэл этгээдэд найр тавих.

КАПИТУЛЯ'НТ, -а; м. (презр.). бууж өгөгч.

КАПИТУЛЯ'НТСКИЙ, -ая; -ое. бууж өгөх; бууж өгөгч; капитулянтская политика бууж өгөх бодлого.

КАПИТУЛЯ'ЦИЯ, -и, ж. 1. бууж өгөх, дагаж орох; безоговорочная капитуляция үг дуугүй бууж өгөх; 2. бууж өгөх, найр тавих, халшрах, харих.

КАПКА'Н, -а; м. хавх.

КА'ПЛИ, мн. дусаал эм; сердечные капли зүрхний дусаал эм.

КАПЛУ'Н, -а; м. агталсан тахиа.

КА'ПЛЯ, -и; род. мн. -пель, ж. 1. дусал; крупными каплями том том дуслаар; по капле дусал дуслаар; нэг нэг дуслаар; 2. дусал, хумсын чинээ; я ни капли не устал би хумсын төдий чадарсангүй; ☆ как две капли воды ав адил, усны дусал шинэ адил.

КА'ПНУТЬ, -ну; -нешь; однокр. дусах; дусаах.

КА'ПОР, -а; м. туузтай малгай.

КАПО'Т, I; -а; м. (спец.). (машинны) бүтээлэг.

КАПО'Т, II; -а; м. (устар.). богино тэрлэг.

КАПРА'Л, -а; м. бага дарга.

КАПРИ'З, -а; м. эрхэмсүү зан; эрхлэх; янагархаг зан; олон ааш.

КАПРИ'ЗНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. эрхэмсүү зан гаргах; эрхлэх; янагархах; олон зан гаргах; тумархах.

КАПРИ'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. 1. эрх; эрхэмсүү; эрхэмсэг; янагархаг; олон зантай; капризный ребёнок эрх хүүхэд; капризный человек олоо зантай хүн; 2. тогтворгүй; хувирамтгай; капризная погода тогтворгүй тэнгэр.

КАПРО'Н, -а; м. капрон; чулки капрон капрон оймс.

КА'ПСЮЛЬ, -я; м. бялт; гал.

КАПТЕНА'РМУС, -а; м. түгээгч.

КАПУ'СТА, -ы; ж. байцаа; цагаавар ногоо; белая капуста цагаан ногоо; кочанная капуста бөөрөнхий байцаа; цветная капуста цэцэгт байцаа.

КАПУ'СТНИЦА, -ы; ж. байцааны цагаан эрвээхэй.

КАПУ'СТНЫЙ, -ая; -ое. байцааны; капустная тля байцааны бөөс.

КАПУ'Т, нескл.; м. (разг. шутл.). төгсгөл; эцэс; үхэл; ему пришёл капут үхэл нь иржээ.

КАПЮШО'Н, -а; м. юдэн; плащ с капюшоном юдэнтэй цув.

КА'РА, -ы; ж. (высок.). ял; шийтгэл; залхал; подвергнуть строгой каре хатуу ял шийтгэх; чанг шийтгэх.

КАРАБИ'Н, -а; м. карабин буу.

КАРА'БКАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. вирах авирч гарах, мөлхөж гарах; карабкаться на гору уул бөд авирч гарах.

КАРАВАЙ, -я; м. (том дугариг) талх; ☆ на чужой каравай рта не разевай бусдын юманд бүү шуна.

КАРАВА'Н, -а; м. 1. жин; 2. зэл; караван журавлей тогоруун зэл.

КАРАВА'ННЫЙ, -ая; -ое. жингийн: караванная дорога жингийн зам.

КАРАКАЛПА'К, -а; м. каракалпак хүн.

КАРАКАЛПА'КСКИЙ, -ая; -ое. каракалпак; каракалпаккийн.

КАРАКАЛПА'ЧКА, -и; ж. каракалпак эмэгтэй, каракалпак эхнэр.

КАРА'КОВЫЙ, -ая; -ое. хар хээр; караковый жебец хар хээр азарга.

КАРА'КУЛЕВЫЙ, -ая; -ое. хар хөлийн; хар хөл; хар хөлийн арьсан; каракулевый мех хар хөлийн арьс; каракулевый воротник хар хөл зах.

КАРА'КУЛЬ, -я; м. хар хөл (хонь), каракуль.

КАРА'КУЛЯ, -и; ж. шувууны мөр шиг бичиг; мурый сарий бичиг; тогтоогүй бичиг; писать каракулями шувууны мөр шиг бичих; детские каракули хүүхдийн тогтоогүй бичиг.

КАРАМЕ'ЛЬ, -и; ж. хатуу чихэр.

КАРАНДА'Ш, -а; м. харандаа; химический карандаш хортой харандаа; цветной карандаш будгийн харандаа.

КАРАНДА'ШНЫЙ, -ая; -ое. 1. харандааны; карандашное производство харандааны үйлдвэр; 2. харандаагаар зурсан; карандашный рисунок харандаагаар зурсан зураг.

КАРАНТИ'Н, -а; м. 1. хориул; хөл цээр; карантин; 2. карантин газар.

КАРАНТИ'ННЫЙ, -ая; -ое. хориулын; карантин, хөл цээрлэх; карантинный срок хориулын хугацаа.

КАРАПУ'З, -а; м. бундуй; мөндөл.

КАРА'СЬ, -я; м. хэлтэг загас; хөөлөнтэй.

КАРА'Т, -а; м. караат (эрдэнийн чулууны хэмжүүр; 0,2 грамм.).

КАРА'ТЕЛЬ, -я; м. (презр.). залхаан цээрлүүлэгч.

КАРА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое (книжн.). залхаан цээрлүүлэх; карательная экспедиция залхаан цээрлүүлэх анги.

КАРА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что (высок.). залхаан цээрлүүлэх; карать преступника ялтныг залхаан цээрлүүлэх.

КАРА'ТЬСЯ, -аюсь; -ешься; несов. залхаан цээрлүүлэгдэх; залхаах цээрлүүлэх.

КАРАУ'Л, -а; м. 1. харуул; почётный караул күндэт харуул; сменяемый караул халагдах харуул; заставающий караул халах харуул; нести караул каруулын алба гүйцэтгэх; 2. амь авар!; аврагтун! кричать караул амь авар! гэж дуудах.

КАРАУ'ЛИТЬ, -лю; -лишь; несов.; кого-что. 1. карах; манах; сахих; 2. харуулах; отох; кошка караулит мышшь муур хулгана отож байна.

КАРАУ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. харуулын; караульное помещение харуулын байр; караульный солдат харуулын цэрэг; 2. харуул.

КАРАУ'ЛЬНЯ, -и; род. п. мн. ч. -лен; ж. манааны газар; харуулын газар.

КАРАУ'ЛЬЩИК, -а; м. (разг.). манаач; харуул.

КАРА'ЧКИ: на карачки; на карачках дөрвөн хөллөн; статья на карачки дөрвөн хөллөн; ползать на карачках дөрвөн хөллөн мөлдөх.

КА'РБАС, -а; м. **КАРБА'С**, -а; м. том завь.

КАРБО'ЛОВЫЙ, -ая; -ое; карболовая кислота карбол хүчил.

КАРБО'ЛКА, -и, ж. (разг.). карбол хүчил.

КАРБОНА'РИЙ, -я. м. карбонари (19-р зууны эхэн үед Италид байсан нууц хувьсгалт байгууллагын гишүүн).

КАРБУ'НКУЛ, -а, м. шоргоолжин хатиг; мундас.

КАРБЮРА'ТОР, -а; м. (спец.). карбюратор (агаар шингэн түлш ховрыг хольж шатахуун болгох багаж).

КАРГА, -и, мн. карги; карг; -ргам; ж. (разг. пренебр.). хөгшин шулмас, хөгшин алмас.

КА'РДА, -ы, ж. самнуур.

КАРДИНА'Л, -а; м. (католик шажны); их хамба лам.

КАРДИНА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое (книжн.). амин чухал; нэн чухал; кардинальный вопрос амин чухал асуудал.

КАРДИНА'ЛЬСКИЙ, -ая; -ое. их хамбын; кардинальский чи, их хамбын хэргэм.

КАРДИОГРА'ММА, -ы; ж. зүрхний цохилтын зураг. **КАРЕ'**, нескл. ср. дөрвөлжин жагсаал (дөрвөн зүгийн дайсны довтолгоог няцаахын тул жагсаах явган цэргийн жагсаал).

КАРЕ'Л, -а; м. карел хүн.

КАРЕ'ЛКА, -и, ж. карел эмэгтэй.

КАРЕ'ЛЬСКИЙ, -ая; -ое. карел; карелын; карельский язык карел хэл.

КАРЕ'ТА, -ы; ж. сүйх тэрэг.

КАРЕ'ТНИК, -а; м. (устар.). сүйх тэрэгч.

КАРЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое. сүйх тэрэгний; каретный сарай сүйх тэрэгний саравч.

КА'РИЙ, -ая; -ее. 1. хар хээр; хүрэн; 2. хар; карие глаза хар нүд.

КАРИКАТУ'РА, -ы; ж. 1. шог зураг; 2. оронцог.

КАРИКАТУРИ'СТ, -а; м. шог зурагч.

КАРИКАТУ'РНЫЙ, -ая; -ое. инээдтэй; карикатурная внешность инээдтэй дүр.

КА'РКАНЬЕ, -я; ср. гуаглах; гуаглалт

КАРКА'С, -а; м. хэлхээ яс; хэлхээ тушаа; сараалж.

КА'РКАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **КА'РКНУТЬ**, -ну; -нешь; однокр. 1. (хэрээ) гуаглах; 2. ёрлох; муу юм зөгнөж дуугарах; гуаглах.

КА'РЛИК, -а; м. одой; оодой.

КА'РЛИКОВЫЙ, -ая; -ое. оодой; оодгор.

КА'РЛИЦА, -ы; ж. одой эмэгтэй; оодой эмэгтэй.

КАРМА'Н, -а; м. өвөр; хармаан; халаас; ☆ өн за словом в карман не полезет улаан хэлтнийг урда оруулахгүй; үг олж яддаггүй хүн.

КАРМА'ННИК, -а; м захын хулгайч; халаасны хулгайч; өвөр суйлагч.

КАРМА'ННЫЙ, -ая; -ое. 1. халаасны; өврийн; энгэрийн; карманные часы энгэрийн цаг; 2. аар саар; жижиг сажиг; гарын; карманные расходы гарын зардал; ☆ карманный вор халаасны хулгайч; захын хулгайч.

КАРНАВА'Л, -а; м. ший янгуу; карнавал.

КАРНИ'З, -а; м. 1. мөг (байшингийн дээвэр дор төвийлгөн хийсэн хөвөө; цонх; хаалганы дээр хийсэн чимэг); 2. хэрдэг (цонх; үүдний дээр хаасан хөшиг татах хөндлөвч.)

КАРП, -а; м. мөрөг (загас)

КА'РТА, -ы; ж. 1. газрын зураг; экономическая карта мира дэлхийн эдийн засгийн газрын зураг; 2. хөзөр; играть в карты хөзрөөр тоглох; тасовать карты хөзөр холих; ☆ раскрыть свои карты санаагаа илрүүлэх; ставить на карту зая мэдэг гэж туршаад үзэх; ваша карта бита таны хэрэг буруутав та ялагдав.

КАРТА-ВИТЬ, -алж; -виш; *несов.* ялгай дуудах.

КАРТА-ВЫЙ, -ая; -ое; -аа. ялгай; картовое произ-
шөшөөнө ялгай дуудлага.

КАРТЕЖНИК, -а; м. (*разг.*) хөзөрч.

КАРТЕЖНИЧАТЬ, -ичаж; -ичагш; *несов.* хө-
зөрдөх.

КАРТЕДЬ, -я; м. Картед (*том хөрөгөтний*
нэгдэл).

КАРТЕЧЬ, -и; ж. 1. галт сум; 2. хоргол сум.

КАРТИНА, -а; ж. 1. зураг; хөрөг; нө дом, а кар-
тина зураг шиг сайхан байшин; 2. дүр, байдал, дүр
байдал; өснөмнидхс картины детства багын бай-
дал сангдав; 3. үзэгдэл; драма в четырех дейст-
виях, семи картинах дөрвөн бүлэг; долоон үзэгдэл-
тэй драм; 4. кино зураг.

КАРТИНКА, -а; ж. зураг; книга с картинками
зурагтай ном.

КАРТИНЩИЙ, -ий; -ое; -иш; -иш. 1. зургийн;
картинши гэдгээр зургийн үзэгчдэн; 2. зураг хө-
рөг мэт; гоё сайхан; гангархаг маягтай; картиншия
поэза гангархаг байдал.

КАРТОГРАФ, -а; м. газрын зургийн мэргэжлэтэн.

КАРТОГРАФИ-РОВАТЬ, -руют; -руетш; -аний;
несов.; что. газрын зураг дээр тэмдэглэх.

КАРТОГРАФИЧЕСКИЙ, -ий; -ое. газрын зургийн
зүйн; газрын зураг хийх.

КАРТОГРАФИЯ, -и; ж. газрын зураг хийх; газ-
рын зургийн зүй.

КАРТОН, -а; м. катуу цаас; картон.

КАРТОНАЖ, -аж; м. катуу цаасан хайрцаг; хэр-
вон юм.

КАРТОНАЖНИЙ, -ий; -ое. катуу цаасан; картон;
картонажны нэгдлийн катуу цаасан адал.

КАРТОНКА, -а; ж. катуу цаасан хайрцаг; наамаа
байсан хайрцаг.

КАРТОННЫЙ, -ий; -ое. катуу цаасан; картон;
картонная коробка катуу цаасан хайрцаг.

КАРТОНЩИК, -и; ж. картон сан.

КАРТОФЕЛЕКОПАЛКА, -а; ж. төмс малтгуур.

КАРТОФЕЛЕБЕБЕЖАЛКА, -а; ж. төмс бүлгүүр.

КАРТОФЕЛЕБОРОЧНИЙ, -ий; -ое. төмс хураах;
картофелеборочный комбайн төмс хураах комбайн.

КАРТОФЕЛЕХРАНИЛИЩЕ, -я; г.д. төмс хадга-
лах газар.

КАРТОФЕЛИНА, -а; ж. (*разг.*) ширхэг төмс.

КАРТОФЕЛЬ, -я; м. төмс.

КАРТОФЕЛЬНЫЙ, -ий; -ое. төмсийн; төмсөй;
картофельная мука төмсийн гурил; мука картофеля; кар-
тофельный суп төмсөй шөл.

КАРТОЧКА, -а; ж. 1. зураг; хөрөг; фотографич-
еская картинка гэрэл зургийн хөрөг; 2. тасалбар;
билэц; индивидуальная карточка хүнний тасал-
бар; визитная карточка нэрийн хуудас; 3. карт; үе-
вэр; каталожная карточка номын гэрчгийн карт.

КАРТОНЩИЙ, -ий; -ой. 1. тасалбарын; тасалбар-
тай; картын; 2. хөрөгийн; картоншия игна хөдөр гог-
лох; 3. картоншия домик дээрх хөлтөн юм; найдвар-
гүй юм; картонная система (*бардаг идэгний зүй-*
лийг хэмжээлэн) тасалдараар олгох.

КАРТОНЩИЦА, -а; ж. (*разг.*) төмс.

КАРТУЗ I, -а; м. катуу сарагтай малгай.

КАРТУЗ II, -я; м. цааган сав.

КАРТУЗНЫЙ, -ий; ж. модон морин тойруулга.

КАРЦЕВ, -я; м. тусгай (*харчх яаар*); посадить
в карце тусгай хорих.

КАРЬЕРА, -я; м. хар гүйх; пустить лошадь
карьером, пустить лошадь в карьер хар гүйхээрээ
давхим.

КАРЬЕРА II, -я; м. заагай уурхай; ал уурхай.

КАРЬЕРА, -а; ж. (*тушаал*) дэвших; дэвшилт;
сделать карьеру тушаал дэвших, дэвшилт;

КАРЬЕРИЗМ, -изм; м. (*неодобр.*) дээгүүр тушаал
хөөцөлдөх; эрх тушаал хөөцөлдөх.

КАРЬЕРИСТ, -а; м. (*неодобр.*) дээгүүр тушаал
хөөцөлдөгч; эрх тушаал хөөцөлдөгч.

КАСАНИЕ, -я; г.д. хүрэх; шахах; точка касания
шахахын цэг.

КАСАТЕЛЬНАЯ, -ая; ж. шахагч.

КАСАТЕЛЬНО ПРЕДЛОЖЕ, тухай; касательно на-
шего дела манай ажлын тухай.

КАСАТКА, -а; ж. үхэр харацай.

КАСАТЬСЯ, -ается; -ается; *несов.* кого-чтоо.
1. хүрэх; касаться земли ногами хөлөөрөө газар хү-
рэх; 2. дурдах; дурдасхийх; халт дурдах; 3. хамра-
рах; хамаатай байх; это меня не касается энэ нэг
хамгагийг хүчир касается кого-что-либо, тэ... тээ
тухайд гэвэл...

КАСКА, -а; г.д. мн. -сом; ж. төмөр малгай
дуулга.

КАСКАД, -а; м. 1. хүрхрээ; 2. бэлэн эзлэн; элбэг
дэлбэг; каскад слов бэлэн эзлэн үг.

КАССА, -а; ж. 1. касса; мөнгөний газар; бере-
гательная касса хадгаламжийн касса; 2. бэлэн мөн-
гө; проверить кассу бэлэн мөнгийг шалгах; 3. (*ус-*
гийн) хайрцаг.

КАССАЦИОННЫЙ, -ий; -ое. 1. давж заалдах; кас-
сационная жалоба давж заалдах өргөдөл; 2. цуцлах;
цуцлах эрхтэй; кассационный суд цуцлах эрхтэй шүүх.

КАССАЦИЯ, -и; ж. 1. (*шигшээнийг*) цуцлах;
2. давж заалдах; гомдол эрэх.

КАССЕТТА, -а; ж. кассет (*гэрэл зурагийн хальс*;
ялтасны хайрцаг).

КАССИР, -я; м. мөнгөний нярав.

КАССИРОВАТЬ, -руют; -руетш; -аний; *сов.*
и несов.; что. худдаж; кассировать портфелиция
первой инстанции анхан шатны байгууллагын тэг-
төвөгний худдаж.

КАССИРША, -а; ж. (*разг.*) мөнгөний нярав
эмэгтэй.

КАСТА, -а; ж. явцуу хүрээ; каста брахманов
брахманы явцуу хүрээ; каста правых социал-демок-
ратических руководителей баруун социал-демокра-
тын удирдагчдын явцуу хүрээ.

КАСТАНЬЕТЫ, -ы; г.д. -ет; ж. индүүр.

КАСТЕЛЯНИЦА, -а; ж. угаашийн нярав.

КАСТОВЫЙ, -ий; -ая; -ое. явцуу хүрээний; кастовые
предрассудки явцуу хүрээний мухар үзэл.

КАСТОУКА, -а; ж. (*разг.*) төсөн туулга.

КАСТОРОВЫЙ, -ий; -ая; -ое. касторовое масло тэ-
сөн туулга; арадийн тэс.

КАСТРАТ, -а; м. тайгар; эгээсэн хүн.

КАСТРАЦИЯ, -и; ж. засаж; агтлах.

КАСТРИРОВАТЬ, -руют; -руетш; -аний; *сов.* *и*
несов.; кого-что. засах; агтлах.

КАСТРЮЛКА, -а; ж. бяцхан хайс; бяцхан тогоо.

КАСТРЮЛЯ, -я; ж. хайс; тэгэр.

КАТАВАСИЯ, -и; ж. (*разг.*) охи; замба-
раггүй; үймэлдэн; хөл хөөрдөг.

КАТАНИЗМ, -изм; м. (*мичин*), эрв эргэлт.

КАТАКОМБИ, -изм; г.д. -а; ж. сүлжээ
агуу.

КАТАЛОГ, -а; м. гарчиг; цэс; жагсаалт; состав-
лять каталог гарчиг хийх; каталог экспонатов үзэ-
рийн цэс; каталог товаров барааны жагсаалт; ифа-
вит ый каталог үсэг дараалсан гарчиг.

КАТАЛОЖНЫЙ, -ая, -ое (спец.). гардерийн, цэ-
сийн, жагсаалтын; каталожная картонка гардерийн
карт.

КАТАНИЕ, -я; ср. КАТАНИЕ, -я; ср. 1. өнх-
рүүлэн толийлгох; тэнийлгэх; 2. гуулах; 3. зугаалах;
зугаахан явах; катање вѣрхон морир зугаацаж явах.

КАТАР, -а; м. салстах өвчин; катар.
КАТАСТРОФА, -ы; ж. аюул, сүйдэл; сүйрэл;
сүйд; аюул болох; сүйдэх; сүйрэх; сүйд болох; же-
лезнодорожная катастрофа галт тэрэг сүйдэх; се-
мейная катастрофа гэр бүл сүйрэх.

КАТАСТРОФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; КАТАСТРО-
ФИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна; сүйдтэй; сүйтгэлтэй;
аюултай; катастрофическое предложение аюултай
байдал.

КАТАТЬ, -аю; -аешь; катанный; несом. 1. өнх-
рүүлэх; гуулуулах; катать мяч бөмбөг өнхрүүлэх;
2. зугаацуулах; явуулж зугаацуулах; катать детей в
автомобиле хүүхдүүдийг машингаар зугаацуулах;
3. бөөрөнхийлэх; элдэх; катать тесто гурид бөөрөн-
хийлөх; гурид элдэх; 4. өнхрүүлэн толийлгох, тэнийл-
гэх; катать белье дотуур хувцас өнхрүүлэн толийлгох.

КАТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несом. 1. зугаацах;
зугаахан явах; кататься на велосипеде дугуйгаар
зугаахан явах; 2. гуулах; кататься на коньках то-
шүүрээр гуулах; 3. өнхрөх; хөлбөрөх; тарчлах; ка-
таться на траве ногон дээр өнхрөх; кататься со
смеху элгээ хөштөл инээх.

КАТАФОРКА, -а; ж. 1. эрсим тавиур; 2. төдөлгүү-
лэх тэрэг.

КАТЕГОРИЧЕСКИ, нареч. эрс, шууд; категорич-
ески отрицаюсь шууд үгүй гэх; эрс баталдаг.

КАТЕГОРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое; эрс; эрс тэс; шууд;
эрс хатуу; категорический ответ эрс тас харгал;
категорический отрицательный ответ эрс тас харгал;
категорический отрицательный ответ шууд ташаад.

КАТЕГОРИЧНОСТЬ, -и; ж. эрс байх; шууд байх;
категоричность суждений эрс саналтай байх.

КАТЕГОРИЧНЫЙ, -ый; -ая; -чен; -чна; эрс; эрс
хатуу; шууд.

КАТЕГОРИЯ, -и; ж. 1. ай; категория качества
и количества чанар; бөө хэмжээний ай; граммати-
ческая категория хэл зүйн ай; 2. ай; бүлэг, зэрэг;
шат.

КАТЕР, -а; м. хөлгөн онгоц.

КАТЕХИЗИС, -а; м. товч сургаал.

КАТИТЬ, качу; катишь; несом. 1. өнхрүүлэх;
2. хурдан давхих.

КАТИТЬСЯ, качусь; катишься; несом. 1. өнх-
рөх; гуулах; явах; давхих; автомобиль катится по
дороге машин баяаар давхиха; 2. бөмбөрөх; бөмбө-
рөй урсах; слезам катятся из глаз нүдний нүднис
бөмбөрнө; 3. өнгөрөх; день катится за днём өдөр
кайно хойноосоо өнгөрнө; катится; катится; то-
вил; зайа; катися отсюда; вай!

КАТОД, -а; м. (спец.). катод (своя чанартай
алектрод).

КАТОК, -тка; м. 1. мөсөн гудуур; 2. будаа; до-
рожный каток зам аасар будуу.

КАТОЛИК, -а; м. католик шажинтан.

КАТОЛИЦИЗМ, -изм; м. католик шажин (Роман
пап лам тэрүүнтэй христосын шажин ирг
салбар).

КАТОЛИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. католик; католик
шажин; католический епископ католик шажны хам-
ба лам.

КАТОЛИЧЕСТВО, -а; ср. католик шажин.

КАТОРГА, -и; ж. 1. цөлөг; 2. гашуун зовлон;
это настоящая каторга энэ чинь ёстой зовлон
байна.

КАТОРЖАНИН, -а; мн. -ане; -ан. м. цөллөгөнд
явсан хүн.

КАТОРЖНИК, -а; м. цөлөгдсөн ялтан.

КАТОРЖНЫЙ, -ая; -ое. 1. цөллөгийн; 2. хүнд
хучир; гашуун зовлонт.

КАТУШКА, -и; ж. сүлжээ, орормог.

КАТЫШЕК, -шка; м. (разг.). бөөрөнхий, бөө-
рөнхийлсөн; катышек хлеба бөөрөнхийлсөн талх.

КАУРЫЙ, -ая, -ое. ухаа; хуа; каураг эрднэд
ухаа морь.

КАУЧУК, -а; м. каучук (эриц ургамлын сүүр-
хүү шүүс); пропитывать каучуком каучук шингээх;

КАУЧУКОВЫЙ, -ая; -ое. каучук; каучукийн.

КАУЧУКОНОС, -а; м. каучукт ургамал; каучукийн
ургамал.

КАФЕ, нескл. ср. кафе (багхан ресторана).

КАФЕДРА, -а; ж. 1. цирээ; индэр; говорить с
кафедры индэр дээрээс ярих; 2. тинхим; заведовать
кафедрой тинхим эрхлэх; кафедра химии хувил-
хай ухааны тинхим.

КАФЕДРАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. тинхимийн; кафед-
ральное собрание тинхимийн хурал.

КАФЕЛЬ, -я; м. ваар.

КАФЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ваарласан; ваартай; ка-
фельная печь ваарласан пийшин.

КАФТАН, -а; м. кафган; тэрдэг.

КАЧАЯКА, -и; ж. өлгий сайдал.

КАЧАНИЙ, -я; ср. гуйналзах; хэлбэлзэх; найгал-
зах; начание маятника дүүжмэгийн найгалзах.

КАЧАТЬ, -аю; -аешь; несом. 1. гуйлгануудах;
хэлбэлзүүлэх; дайвалзуулах; найгалзуулах; качать
ребенку завь хэлбэлзүүлэх; 2. бүүвэлдэх; качать ре-
бёнка хүүхэд бүүвэлдэх; 3. сэгсрэх; ганхууцах; ка-
чать головой толгой сэгсрэх; 4. хүнийг дээр хаяж
тарсан агад; 5. хөөрөгдөх; качать воду ус хөөрөгдөх.

КАЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несом. 1. найгах;
ганхах; хэлбэлзэх; сарлах; качаться на
качелях дүүжингээр сайдах; деревья качались от
ветра мод салхинд найгаж байх; лодка качается
завь хэлбэлзэнэ; 2. гуйвах; гуйлгангах; найгалзах; ка-
чаться, дощел до дивана гуйлсаар диваны дэргэд
овив.

КАЧЕЛИ, -ей. дүүжин.

КАЧЕСТВЕННОСТЬ, -и; ж. чанар; сайн чанар;
качественность продукции үйлдэхүүний чанар.

КАЧЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. чанарын; качест-
венные изменения чанарын хувирал; качественные
различия чанарын ялгаа; 2. чанартай; ястай; чанар-
лаг; сайн чанарын; качественная сталь сайн чана-
рын бодд; качественный ремонт чанартай засвар;
качественный товар чанартай бараа; яс сайтай
таваар.

КАЧЕСТВО, -а; ср. 1. чанар; переход количест-
венных изменений в качественные тоо хэмжээний
хувирлын чанарын хувиралд шилжих; 2. чанар; яс;
групи хорошего качества сайн чанарын дийр; в
качестве родственника төрөл; хамаалны хувирал.

КАЧКА, -и; ж. хэлбэлзэх; дайвалзах.

КАЧНУТЬ, -ну; -нешь; однокр. ходелгөх.

КАЧНУТЬСЯ, -нусь; -нешься; однокр. найгас
гэх; хэлбэгс хийх.

КАША, -и; ж. (чансаан) будаа; амс; агшаамал;
молочная каша сүүнд чанасан будаа; сүүтэй будаа;
гречневая каша гурвалжин будаа; в мало каша ед
олон өмс элээгээгүй; сапоги каша просят гутал
амаа ангайж байна; у него каша в голове тархи нь
эргэчээд байна; толгойд нь колдон бантан болоод
байна; сварить кашу баянгууцал; колдон бантан

болгох; расклебивать кашу бантагнуулснаа амсах; колион бантан болгосныг засах; каши не сварить с кем-либо ойлголцохгүй; нийлэхгүй.

КАШЕВА'Р, -а; *ми* (*устар.*). тогооч.

КА'ШЕЛЬ, -шля; *м.* ханиалга; ханиад; сухой кашель хуурай ханиалга.

КАШЕМИ'Р, -а; *м.* кашемир даавуу.

КАШЕМИ'РОВЫЙ, -ая; -ое. кашемир даавуун; кашемировое одеяло кашемир хөнжил.

КАШИ'ЦА, -ы, *ж.* шингэн будаа.

КА'ШЛЯНУТЬ, -ну; -нешь; *однокр.*; КА'ШЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* ханиах; ханиалгах; кашлять сухим кашлем хуурай ханиах; кашлять кровью цусаар ханиалгах.

КА'ШНЕ', *нескл.*; *ср.* хүзүүний алчуур.

КАШТА'Н, -а; *м.* 1. туулайн бөөр; 2. туулайн бөөрний мод.

КАШТА'НОВЫЙ, -ая; -ое. 1. туулайн бөөрний; каштановая рошца туулайн бөөрний төгөл; 2. элгэн жүрэн; жүрэн, туулайн бөөрний өнгөтэй.

КАШЕ'Й, -я; *м.* 1. кашей (*үхэхгүй мөнх, үгүйрэхгүй баян; хорон санаат өвгөн*); 2. туранхай хүн; эцэнхий өвгөн.

КАЮ'К, *нескл.*; *м.* ему пришёл каюк үхэл нь ирлээ.

КАЮ'ТА, -ы; *ж.* кают; өрөө; капитанская каюта ахмадын өрөө.

КАЮ'Т-КОМПА'НИЯ, -и; *ж.* кают-компани; зорчигчдын амралтын өрөө; офицерын амралтын өрөө.

КА'ЯТЬСЯ, каюсь; каюшься; *несов.*; в члм. гэмших; гэмээ наминчлах.

КВАДРА'Т, -а; *м.* 1. дөрвөлжин; тэг дөрвөлжин; 2. квадрат (*тоог өөрөөр нь үржүүлсэн үржвэр*).

КВАДРА'ТНЫЙ, -ая; -ое. 1. квадрат; квадратное уравнение квадрат тэгшитгэл; 2. дөрвөлжин; тэвхгэр; тэвхэр; квадратный стол дөрвөлжин ширээ; ☆ квадратные скобки дунд хаалт.

КВАДРАТУ'РА, -ы; *ж.*; дөрвөлжлөөс; квадратур.

КВА'КАНЬЕ, -я; *ср.* уаглах; уа уа гэх.

КВА'КАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* уаглах; уа уа дугарах.

КВАЛИФИКА'ЦИЯ, -и; *ж.* 1. мэргэших; мэргэшилт; 2. мэргэшил; повышение квалификации мэргэшил дээшлүүлэх.

КВАЛИФИЦИ'РОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. 1. мэргэшилтэй; мэргэшсэн; квалифицированный работник мэргэшилтэй ажилтан; 2. нарийн; мэргэшил хэрэглэгдэх; квалифицированный труд нарийн ажил.

КВАЛИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*; кого-что 1. тогтоох. 2. тодорхойлох; үнэлэх; үзэх; как квалифицировать такой поступок? ийм явдлыг юу гэж үзэх вэ?

КВАРТА'Л, -а; *м.* 1. хороолол. 2. улирал.

КВАРТА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. хорооллын. 2. улирлын; квартальный отчёт улирлын тайлан.

КВАРТЕ'Т, -а; *м.* дөрвөл (*дөрвөн хөгжимчний хөгжимдөх; дөрвөн дуучны дуулах зохиол, хамт тоглох дөрвөн хөгжимчин*).

КВАРТИ'РА, -ы; *ж.* байр; квартира в три комнаты гурван өрөөтэй байр; платить за квартиру байрын хөлс төлөх; войска перешли на зимние квартиры цэрэг өвлийнхөө байранд оров; ☆ главная квартира жанжин штаб.

КВАРТИРА'НТ, -а. *м.* (*устар.*). байрлагч; байр хөлслөгч.

КВАРТИРА'НТКА, -и; *ж.* байрлагч эмэгтэй, байр хөлслөгч эмэгтэй.

КВАРТИ'РНЫЙ, -ая; -ое. байрын; квартирная плата байрын хөлс.

КВАРТИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; *несов.* байрлах; я квартиру у приятеля би нэг нөхрийнхөө байранд байна; наш полк квартировал в селе манай хороо тосгонд байрлаж байв.

КВАРТИЛА'ТА, (*квартирная плата*) -ы; *ж.* байрын хөлс.

КВАРЦ, -а; *м.* өөхөн чулуу.

КВА'РЦЕВЫЙ, -ая; -ое. өөхөн чулуун; өөхөн чулууны, өөхөн чулуутай; кварцевая лампа өөхөн чулуун дэн; кварцевое стекло өөхөн чулуун шил.

КВАС, -а; *мн.* -ы; *м.* квас; кабаас; эсгэс; хлебный квас талхны кабаас.

КВА'СИТЬ, -ашу; -асишь; *несов.*; что. эсгэх; гашилгах; квасить тесто зуурсан гурил эсгэх.

КВАСНО'Й, -ая; -ое. квасын; кабаасын; эсгэсийн

КВАСЦО'ВЫЙ, -ая; -ое; цөрийн; цөртэй; цөрлөг; квасцовый раствор цөрийн уусгамал.

КВАСЦЫ', -ов; цөр.

КВА'ШЕНИЕ, -я; *ср.* эсгэх; гашилгах.

КВА'ШЕННЫЙ, -ая; -ое. эсгэсэн; гашилгасан; квашенная капуста эсгэсэн байцаа.

КВАШНЯ', -и; *род. мн.* -ней; *ж.* эсгэх сав; эсгуур.

КВЕ'РХУ, *нареч.* өөд; дээш; подняться кверху өөдөө гарах.

КВИНТЭССЕ'НЦИЯ, -и; *ж.* (*книжн.*). дээж; мөн чанар.

КВИТАНЦИО'ННЫЙ, -ая; -ое. падааны; тасалбарын; квитанционная книга падааны дэвтэр.

КВИТА'НЦИЯ, -и; *ж.* падаан; тасалбар; багажная квитанция тээшийн тасалбар.

КВИ'ТЫ, в знач. сказ. (*разг.*). ер ширгүй болох; өглөг авлагагүй болох; мы с тобою теперь квиты чн бид хоёр одоо хэн хэндээ өглөг авлагагүй болов.

КВО'РУМ, -а; *м.* хүчивх; хүчинтэй (*болох*); хүчин төгөлдөр; проверить кворум хүчинтэй эсэхийг шалгах; заседание не состоялось, так как не было кворума хүчин төгөлдөр болоогүй учир хурал тараа.

КВО'ТА, -ы; *ж.* (*спец.*). хувь; хэмжээ.

КЕДР, -а; *м.* хуш.

КЕДРО'ВЫЙ, -ая; -ое. хушин; хушийн; кедровые орехи хушийн самар.

КЕКС, -а; *м.* үзэмтэй талх.

КЕЛЕ'ЙНОСТЬ, -и; *ж.* далд явдал; нууц хэрэг.

КЕЛЕ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. далд; нууц.

КЕ'ЛЬЯ, -и; *род. мн.* -лий; *ж.* хош; ритод.

КЕМ, *тв. пад. от мест.* КТО. хэнээр; хэний; хэн; кем построен этот дом? энэ байшинг хэн барьсан бэ?

КЕНГУРУ', *нескл.*; *м.* имж (*Австралид орших, эм нь элгэндээ зулзагаа агуулах ууттай; маш урт хойт хөлтэй амьтан*).

КЕ'ПИ, *нескл.*; *ср.*; КЕ'ПКА, -и; *ж.* саравчтай малгай; кепи малгай.

КЕРА'МИКА, -и; *ж.* 1. ваар эдлэл; 2. ваарын үйлдвэр.

КЕРОГА'З, -а; *ж.* керогаз (*нэг янз дуугүй примус*).

КЕРОСИ'Н, -а; *м.* керосин; гаршийн тос.

КЕРОСИ'НКА, -и; *ж.* керосин дэн; гаршийн дэн.

КЕРОСИ'НОВЫЙ, -ая; -ое. керосин; гаршийн; керосиновая лампа керосин дэн.

КЕ'ТА, -ы; *ж.* шаврын хулд (*загас*).

КЕ'ТОВЫЙ, -ая. -ое. шаврын хулдын; кетовая икра шаврын хулдын түрс.

КЕФА'ЛЬ, -и; ж. ул загас.

КЕФИ'Р, -а; м. тослог хоормог.

КИБИ'ТКА, -и; ж. 1. мухлагтай тэрэг; 2. гэр.

КИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; КИВНУ'ТЬ, -ь; -нэш; однокр. дохих; гэхэх; кивнуть головой в знак согласия зөвшөөн гэхэх.

КИВО'К, -вка; м. гэхэх; гэхэлт; гэхлэг.

КИДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. шидэх; чулуулах; хаях.

КИДА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. шидэлдэх; чулуудалдах; 2. ухас хийх.

КИЗИ'Л, -а; м. яргай.

КИЗЯ'К, -а; м. аргал; хавтгай аргал.

КИЙ, -я; м. билиардын мод; цохур; кий.

КИКИ'МОРА, -ы; ж. бооходлой.

КИЛО', нескл. ср. (разг.). кило; хийл.

КИЛОВА'ТТ, -а; м. киловатт (цахилгаан гүйдлийн чадлын нэгж; нэг мянган ваттай тэгцэнэ).

КИЛОГРА'ММ, -а; м, килограмм; кило; хийл.

КИЛОГРА'ММОВЫЙ, -ая; -ое. килограммын; килограммовая гиря килограммын годил.

КИЛОМЕ'ТР, -а; м. километр.

КИЛОМЕТРО'ВЫЙ, -ая; -ое. километрийн; километровое расстояние километрийн зай.

КИЛЬ, -я; м. (онгоцны) хэрсэн (онгоцны их бишийн доод талын уртаашаа мод).

КИ'ЛЬКА, -и; ж. хар хайган (загас).

КИЛЬВА'ТЕР, -а; м. (спец.). (онгоцны) хэрсэнгийн долгио.

КИМОНО' нескл.; ср. япон дээл.

КИНЕМАТОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. кино урлагийн; киноны; кинематографическая промышленность киноны үйлдвэр.

КИНЕМАТОГРА'ФИЯ, -и; ж. кино урлаг; кино; министерство кинематографии киноны яам; советская кинематография зөвлөлийн кино урлаг.

КИНЖА'Л, -а; м. чинжал хутга.

КИНО', нескл.; ср. 1. кино; звуковое кино дуутай кино; 2. кино; кинотеатр; что сегодня идёт в кино? өнөөдөр кино театрт юу гарч байна?

КИНОАКТЁР, -а; м. кино жүжигчин.

КИНОАКТРИ'СА, -ы; ж. кино жүжигчин эмэгтэй.

КИНОАППАРА'Т, -а; м. кино аппарат (кино авах гаргах аппарат).

КИНОАРТИ'СТ, -а; м. кино жүжигчин.

КИНОАРТИ'СТКА, -и; ж. кино жүжигчин эмэгтэй.

КИ'НОВАРЬ, -и; ж. шунх.

КИНОВЕ'ДЕНИЕ, -я; ср. кино зүй; кино судлал.

КИНОВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. кино зүйн; кино судлалын.

КИНОЖУРНА'Л, -а; м. кино сэтгүүл.

КИНОИСКУ'ССТВО, -а; ср. кино урлаг.

КИНОКАРТИ'НА, -ы; ж. кино зураг; кино.

КИНОЛЕ'НТА, -ы; ж. кино кальс.

КИНОМЕХА'НИК, -а; м. киномеханик; кино гаргагч.

КИНООПЕРА'ТОР, -а; м. кинооператор; кино зураг авагч.

КИНОПЕРЕДВИ'ЖКА, -и; ж. нүүдлийн кино.

КИНОПЛЁНКА, -и; ж. кино кальс.

КИНОРЕЖИССЁР, -а; м. кино найруулагч.

КИНОСТУ'ДИЯ, -и; ж. кино үйлдвэр.

КИНОСЦЕНА'РИЙ, -я; м. кино зохиол.

КИНОСЬЁМКА, -и; ж. кино авах.

КИНОТЕА'ТР, -а; м. кинотеатр; кино.

КИНОУСТАНО'ВКА, -и; ж. кино төхөөрөмж

КИНОФА'БРИКА, -и; ж. кино үйлдвэр.

КИНОФЕСТИВА'ЛЬ, -я, м. кино наадам

КИНОФИКА'ЦИЯ, -и, ж. киножуулах.

КИНОФИ'ЛЬМ, -а; м. кино зураг; цветной кинофильм өнгөт кино зураг.

КИНОФИЦИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. киножуулах; кинофицировать деревню хөдөө газрыг киножуулах.

КИНОФИЦИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -руется; сов. и несов. киножих.

КИНОХРО'НИКА, -и, ж. өдөр тутмын кино мэдээ.

КИ'НУТЬ, -ну; -нешь; сов. шидэх, чулуулах; хаях.

КИ'НУТЬСЯ, -нись; -нешься. сов. 1. шидэлдэх; чулуудалдах. 2. ухас хийх.

КИО'СК, -а; м. мухлаг; книжный киоск номын мухлаг.

КИ'ПА, -ы; ж. баглаа; боодол; багц; кипа книг боодол ном; овоолоотой ном; кипа шерсти баглаа унгал.

КИПАРИ'С, -а; м. агар (мод); майльс.

КИПЕ'НИЕ, -я; ср. 1. буцлах; даргилах; хөөрөх; дөвийх; кипеть ключём оргилом буцлах; 2. оргилох; работа кипит ажил оргилж байна; 3. буцлах; бадрах; кипеть гневом уур буцлах, хилэн бадрах.

КИПУ'ЧИЙ, -ая; -ее; -уч. 1. бургилам; даргилам; бургилсан; даргилсан; кипучий поток бургилсан урсгал; 2. оргилом; оргилсон; кипучая деятельность оргисон хөдөлгөөн; оргилсон ажиллагаа; кипучая энергия оргимол энерги.

КИПЯТИ'ЛЬНИК, -а; м. буцалгуур.

КИПЯТИ'ТЬ, -ячу; -ятишь; несов; что. 1. буцалгах; даргилуулах; хөөргөх; дөвийлгөх; кипятить молоко сүү дөвийлгөх; 2. чанах; кипятить белье угаашийг усанд чанах.

КИПЯТИ'ТЬСЯ, -ячусь; -ятишься; несов. 1. чанагдах; 2. дүрэлзэх; улас хийх; уурлах; кипятиться из-за пустяков шалигуй юманд уурлах.

КИПЯТО'К, -тка; м. буцалгасан ус.

КИПЯЧЕ'НИЕ, -я. ср. буцалгах; буцалгалт.

КИПЯЧЕ'НЫЙ, -ая; -ое. буцалгасан, буцалсан; кипячёная вода буцалсан ус.

КИРГИ'З, -а; м. хиргис (хүн).

КИРГИ'ЗКА, -и; ж. хиргис эмэгтэй; киргис эхнэр

КИРГИ'ЗСКИЙ, -ая; -ое. хиргис; киргисийн; киргизский язык хиргис хэл.

КИРКА', -и; ж. зээтүү.

КИРПИ'Ч, -а; м. тоосго; туйпуу; обожжённый кирпич тоосго; болсон туйпуу; необожжённый кирпич түүхий туйпуу.

КИРПИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. тоосгоны; туйпууны; кирпичный завод тоосгоны үйлдвэр; 2. тоосгон, туйпуун; кирпичная стена тоосгон хэрэм; *кирпичный чай чулуун цай, зузаан цай.

КИСЕ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. сиймгэр; сиймхий; шаагаар хийсэн; кисейная занавеска сиймгэр кошиг.

КИСЕ'ЛЬ, -я; м. кисель; жимсний идээ.

КИСЕ'Т, -а; м. кавтага; хүүдий.

КИСЕЯ', -и; ж. шаа.

КИСЛИ'НКА, -и; ж.; с. кислинкой эсгэлэнхэн; яблоко с кислинкой эсгэлэнхэн алим.

КИСЛИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ит; несов. (разг.). эсгэлэн (амттай) байх; яблоко немного кислит энэ алим жаахан эсгэлэн амттай байна.

КИСЛОВА'ТЫЙ, -ая; -ое. эсгэлэвтэр; эсгэлэрхүү

КИСЛОРО'Д, -а; м. хүчилтөрөгч.

КИСЛОРОДНЫЙ, -ая; -ое; хүчилтөрөгчийн; хүчилтөрөгчтэй; кислородная подушка хүчилтөрөгчтэй үүт.

КИСЛОСЛАДКИЙ, -ая; -ое; эсгэлэн амттай.
КИСЛОТА, -ы; -ийн; -оты; -ыг; хүчил; азотная кислота азотын хүчил; серная кислота хүхрийн хүчил.

КИСЛОТНОСТЬ, -и; -ж; эсгэлэн чанар; эсгэлэн, эсгэлэнлэг; кислотность желудочного сока ходоодны шүүсний эсгэлэн.

КИСЛОТНЫЙ, -ая; -ор; хүчлийн; хүчилт.

КИСЛЫЙ, -ая; -ор; -сел; -сла; -сдо. 1, эсгэлэн; 2. эссэн; гашилсан; ээдсэн; 3. урвагар; урвайсан; яравгар; ярвайсан; кисло обойтись с кем-либо яравгар байх; яравгар царай гаргах.

КИСЛЯТИНА, -ы; -ж; (разг.) эсгэлэн юм; хүчтэй юм.

КИСНУТЬ, -ну; -нешь; кис; -ла; несов. 1. гашлах; ээдэх; 2. урвайх; уруу царай гаргах; вещь он киснет тэр дандаа урвайж байдаг.

КИСТА, -ы; -ж; уйланхайт хөндий хөндөр; бэлчүүр.

КИСТОЧКА, -и; -ж; 1. бийр; 2. цацаг; молцог; залаа.

КИСТЬ I, -ы; -ж; царвүү.

КИСТЬ II, -ы; -ийн; -ий; -ей; -ж; 1. бийр; бөгс; 2. хөнгөрцөг; 3. цацаг; молцог; залаа.

КИТ, -а; -ж; халим.

КИТАЕЦ, -айца; -ж; хятад хүн; нангиад хүн.

КИТАЙСКИЙ, -ая; -ор; хятад; нангиад; китадын, китадын; китайский язык хятад хэл.

КИТАЙКА, -и; -ж; хятад эмэгтэй; нангиад эмэгтэй.

КИТЕЛЬ, -я; -ж; босоо захтай намд; китель.

КИТОВОЙ, -ий; -ж; халимч онгоц.

КИТОВЫЙ, -ая; -ор; халим агнаж; китовый китобойное судно халимч онгоц.

КИТОВЫЙ, -ая; -ор; халимын; китовый жир халимын өөх; китовый ус халимын сахал.

КИТОЛОВ, -а; -ж; халимч.

КИТОЛОВЫЙ, -ая; -ор; халимч халим агнах.

КИЧИТЬСЯ, -усь; -ишься; -ся; -ж; -чем (неодобр.). бардамнах; оморхах; сагсуурах.

КИЧЛИВОСТЬ, -и; -ж; бардам зан; өмөртол; сагсуурал.

КИЧЛИВЫЙ, -ая; -ор; -ив (неодобр.), бардам өмөржөг; сагсуу.

КИШЕТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -шют; -шеет. ясагнах; овгонох; арвалзах.

КИШЕЧНИК, -а; -ж; гэдэс; дотор.

КИШЕЧНЫЙ, -ая; -ор; гэдэсний; доторны; кишечное заболевание гэдэсний өвчин.

КИШКА, -и; -ж; -шок; -шка; -ж; 1. гэдэс слепая кишка мухар олгой; прямая кишка хоширго; 2. хоолой.

КИШЛАК, -а; -ж; тосгон; айд.

КИШМИШ, -а; -ж; үзэм; кишмиш үзэм.

КИШМЯ, нареч.; кишмя кишеть язганажда.

КЛАВИАТУРА, -ы; -ж; нийц даруул.

КЛАВИШ, -а. м., **КЛАВИША**, -я, ж; даруул.

КЛАВИШНЫЙ, -ая; -ор; даруултай; клавишный инструмент даруултай хөгжмийн зэвсэг.

КЛАДБИЩЕ, -а; -ер; хүүр оршуулах газар; оршил.

КЛАДБИЩЕНСКИЙ, -ая; -ор; хүүр оршуулах газрын, оршлын; кладбищенский сторож хүүр оршуулах газрын мансаан.

КЛАДКА, -и, ж; 1. өрөл; тавих; производить кладку стен туурга өрж босгох; 2. барилга; өрмөл.

КЛАДОВАЯ, -ой; -ж; (разг.); **КЛАДОВКА**, -и, ж; агуулах (газар); амбаар.

КЛАДОВЩИК, -а; -ж; агуулахын нярав; амбаарчин.

КЛАДОВЩИЦА, -ы; -ж; агуулахын няраг эмэгтэй; амбаарчин эмэгтэй.

КЛАДЬ, -и; -ж; ачаа; тээш; ручная кладь гар тээш.

КЛАН, -а; -ж; отрог; өмөг.

КЛАПАТЬСЯ, -яется; -яются; несов. 1. мэхийх; мэхэсхийх; мэхийн бсдох; 2. амрыг эрэх; мөнд хүргэх; клапаться вашим гөрийнхэндээ мөнд хүргээрэй; 3. сөгдөх; мөргөх; сөгдөн гуйх; мөргөн гуйх.

КЛАПАН, -а; -ж; хөвхлөг; предохранительный клапан хамгаалагч хөвхлөг; клапаны сердца зүрхний хавхлага.

КЛАВНЕТ, -а; -ж; бялар (модерн бичигүүр).

КЛАСС I, -а; -ж; 1. анги; рабочий класс ажилчин анги; правый класс зургийн өрж баригч анги; класс собственников хувийн өмчтний анги.

КЛАСС II, -а; -ж; 1. анги; ученик первого класса нэгдүгээр ангийн сурагч; 2. анги; танхим; 3. дэрэг; каюта первого класса нэгдүгээр зургийн өрөг; 4. анги; класс млеконитяющих хэвтэний анги.

КЛАССИК, -а; -ж; сонгодог зохиолч; научать классиков сонгодог зохиолчдыг судлах.

КЛАССИКА, -и; -ж; сонгодог зохиол; русская оперная классика арөөн дуурийн сонгодог зохиол.

КЛАССИФИКАЦИЯ, -и, ж; ангилал; ангилал; классификация частей речи үгийн ангилал; устаревшая классификация хуучирсан ангилал.

КЛАССИФИЦИРОВАТЬ, -рую; -руете; -рают; несов.; кого-что. ангилах; классифицировать понятия ухагдахууныг ангилах; классифицировать растения ургамдыг ангилах.

КЛАССИЦИЗМ, -а; -ж; 1. классицизм; сонгодог чиглэл (XVI) - XVIII зууны үеийн урдгийн эртний Грек; Ромынхыг дуурлах явдал үндэс болгосон чиглэл; 2. (эртний Грек; Ромын хэл, утга зохиолын гэл болгодог) сонгодог бэлдөрлөл.

КЛАССИЧЕСКИЙ, -ая; -ор; 1. сонгодог; классическая музыка сонгодог хөгжим; классические языки сонгодог хэл (эртний Грек, Латин хэл); 2. ил бодтой; ил тод; классический пример расейянности мартамыч ил бодтой жишээ, ил бодтой мартамыч хүн.

КЛАССНЫЙ, -ая; -ор; хичээлийн танхимын; ангийн; классная комната (хичээлийн) танхим; анги; классная доска ангийн самбар; классный руководитель анги удирдсан багш.

КЛАССОВЫЙ, -ая; -ор; ангийн; ангий; классовая борьба ангийн тэмцэл; классовая суцироть ангийн мөн чанар; классовое общество ангий нийгэмлэг; классовые противоречия ангийн зөрчил.

КЛАСТЬ, -а; -ж; тавих; класть в банк банканд хийх; класть фундамент суурь тавих; 2. хэвтүүлэх; класть в больницу эмнэлэгт хэвтүүлэх; 3. зорчулах; гаргах; класть все силы на работу бүх хүчээ ажилдаа зориулах; 4. өрөх, барих, босгох; 5. класть ийцэ өндөгдөх.

КЛВБ, -а; м. загас дэгээнд өрөх; баригдах; өс-
годня хороший клвб өнөөдөр загас их баригдаж
байна.

КЛЕВАТЬ, *клею; клеить; клеивать; клеить*. 1. тонших;
2. татах; орох; баригдах; рыба жарыши клевет ут-
ром загас өглөөгүүр дэгээнд сайн орно.

КЛЕВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; клеиваться;*
несов. (разг.); тонших; тоншилдох.

КЛЕВЕР, -а; м. гэрийн хошигнол (*ургамаа*).

КЛЕВЕРНЫЙ, -ая; -ое. гэрийн хошигнолын; кле-
верное поле гэрийн хошигнолын талбай.

КЛЕВЕТА, -ы; ж; гужир үг; гүтгэгч; гүжирдэх;

КЛЕВЕТАТЬ, *еще; клеветать; клеветать; клеветать;*
что. гужирдэх; гүтгэгч; гүтгэгч; гүтгэгч.

КЛЕВЕТНИК, -а; м; гужирдэгч; гүтгэгч.

КЛЕВЕТНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. гужир; гүтгэлгийн,
гужирдсан; гүтгэсэн гэрээний клеветническияне оду-
хи гужир чуувжай.

КЛЕВРЕТ, -а; м. (*книжн. древ.*), гарын хүн.

КЛЕВРОЙ, -ая; -ое. цавууны цавуутай; клеовой
вапах цавууны үнөр; клеовая краска цавуутай бу-
даг.

КЛЕВНЫЕ, -я; ср. нааж; наалт.

КЛЕВКА, -ы; ж. хуудас.

КЛЕВЧАТЫЙ, -ая; -ое. худдаасан; худдаасар
кийсэн; клевчатая куртка худдаасан хүрэм.

КЛЕИТЬ, *клею; клеивать; клеить; что. нааж;* ца-
вуудах.

КЛЕИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; клеится; не-
гов. (разг.);* 1. наалдах; 2. бүтэй төгжрөх; нийлэх;
это дело не клеится энэ хэвэр бүтэжгүй байна; явд-
говор нь клеится яриа нийлэжгүй байна.

КЛЕЙ, -я о клеи; на клею; м. цавуу; стояв-
ный клей модны цавуу.

КЛЕЙКА, -я; ж. цавуудан; цавуудалт.

КЛЕЙКИЙ, -ая; -ое. наалданги; наалдангир; наал-
дамхай; клейкая бумага для муз ялаа наалдаг
наас.

КЛЕЙКОВИ'НА, -ы; ж. наалдаас.

КЛЕЙКОСТЬ, -ы; ж. наалдах.

КЛЕЙМЕННЫЙ, -ая; -ое. имтэй; имнээс; тамгатай;
тамгалсан; тэмдэгтэй; клейменный скот имтэй мал;
клейменный товар тамгатай бараа.

КЛЕЙМИ'ЛЬЩИК, -а; м. тамгалагч; имнэгч.

КЛЕЙМИТЬ, -млю; -мишь; *несов.; кого-что, 1.*
тамгалах; имнэх; тэмдэглэх; 2. хараан бүхж.

КЛЕЙМЛЕНИИЕ, -я; ср. тамгалах; имнэх; тэмдэг-
лэх.

КЛЕЙМО, -а; мн. *клеямо; клеймо;* ср. тамга нм
тэмдэг; фабриное клеймо үйлдвэрийн тэмдэг.

КЛЕЙСТЕР, -а; м. жоңгуу;

КЛЕКОТ, -а; м. гунганах; гунгангах; янцгаах; кле-
кот коршуна элээ янцгаах.

КЛЕКОТАТЬ, *1 и 2 л. не употр.; клеют; несов.*
(дело; бургай) янцгаах; унгалдах.

КЛЕИ, -а; м. агч мод.

КЛЕНОВЫЙ, -ая; -ое. агч модон, агч модны; клено-
вый лист агч модны навч.

КЛЕПА'ЛО, -а; ср. тавлааг.

КЛЕПА'ЛЬЩИК, -а; м. тавлааг.

КЛЕПАНЫЙ, -ая; -ое. тавлан хадаан; тавласан;
клепаны котёл тавлан хадаан тогоо.

КЛЕПАТЬ, *клеплю; клепаешь и -аю; -аю; не-
сов.; что (спец.);* 1. гүтгэх; гөрдөх; гөрдөх; 2. тав-
лах; малгайлах; тавлан хадах.

КЛЕПКА, -ы; ж. 1. тавлах; тавлааг; 2. тав.

КЛЕПТОМАН, -а; м. хулгайн рнтэй хүн;

КЛЕПТОМА'НИЯ, -я; ж. хулгайн ни.

КЛЕРИКА'Л, -а; м. клерикал (*клерикалыча*
баримтлагч).

КЛЕРИКАЛИ'ЗМ, -а; м. клерикализм (*шажны*
уло тар, ордлын нөлөөг баталгахыг эрмэлзсэг
харгио явууллага).

КЛЕРИКА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. клерикал; клери-
кальная партия клерикал нам.

КЛЕ'РК, -а; м. конторын ялбайн хаагч.

КЛЕ'ТКА I, -ы; ж. 1. тор; чингэлэг; саяхат; 2
клетку чингэлэгт суулгах; 2. нүд, дөрвөлжин хээ; хээ;
нан хээ; шерсть в клетку ханан хээтэй ноосон да-
вуу.

КЛЕ'ТКА II, -ы; ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж.
Kлетку чингэлэгт суулгах; 2. нүд, дөрвөлжин хээ; ха-
нан хээ; шерсть в клетку ханан хээтэй ноосон да-
вуу.

КЛЕ'ТКА III, -ы; ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж. ж.
Клетку чингэлэгт суулгах; 2. нүд, дөрвөлжин хээ; ха-
нан хээ; шерсть в клетку ханан хээтэй ноосон да-
вуу.

КЛЕ'ТЧАТКА, -ы; ж. эслэг (*ургамлын асийн*
хадарсны эр).

КЛЕ'ТЧАТЫЙ I, -ая; -ое. дөрвөлжин хээтэй; ха-
нан хээтэй; клетчатый платок дөрвөлжин хээтэй ал-
чуур.

КЛЕ'ТЧАТЫЙ II, -ая; -ое. асетэй; эсээр бүтсэн;
клетчатое строение ткани эсээр бүтсэн нэхмэл.

КЛЕЦКА, -ы; ж. тосон гурил.

КЛЕ'Ш, -а; м. өргөн хормойтой; шоба клеш өргөн
хормойтой бацзал.

КЛЕШНЯ', -и; рад. мн. -ней; ж. хавчуур

КЛЕШ, -а; м. хачиг; хуваа.

КЛЕЩЕВИ'НА, -ы; ж. эрэнд (*ургамаа*).

КЛЕ'ЩИ', -ей. бахь, өрөлбө.

КЛЕШИТ', -а; м. тунш.

КЛЕШИТКА, -ы; ж. тунш эмэгтэй; тунш эхнэр.

КЛЕШЕНТУ'РА, -ы; ж. сабир. тунш нар.

КЛИ'ЗМА, -ы; ж. 1. бургуй; 2. бургуйдах; ставить
клизму бургуйдах;

КЛИК, -а; мн. (*высок.*) дуу; уухай; радостный
клик баярын дуу.

КЛИ'КА, -ы; ж. (*презр.*) бүлэг; сүрэг; клика под-
жигателей войны бүлэг дайн өдөөгчид.

КЛИ'КАТЬ, *кличу; кличь; несов.* 1. дуудах;
гантиран дуудах; 2. нэрлэх; 3. гантинах; гунганах;
янцгаах.

КЛИ'КНУТЬ, *кличу; кличь; несов.* 1. дуудах; кэш-
гиран дуудах; 2. гантинах; гунганах; янцгаах;

КЛИКУ'ША, -ы; ж. унадаг өвчтэй эмэгтэй.

КЛИ'МАТ, -а; мн. уур амьсгал; континентальний климат
климат далайн уур амьсгал; континентальний климат
мат өх газрын улирал.

КЛИМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. уур амьсгалын.
улирлын; климатические условия улирлын байдал.

КЛИН, -а; мн. *клина; клина;* м. 1. шаантаг шайцэг;
обить клин шаантаг шайц; 2. шацаа; шийт; клин
ташаа оруулах; 3. тарна; озимый клин намрын тарна;

☆ бороо клином ямаан сахал; свет не клином со-
щелся алтан дэлхий уужим; ярга нь алдах бий; клин
клином вышибают хэвэг хөрөөр нь дардаг.

КЛИ'НИКА, -я; ж. клинник эмнэлгийн газар.

КЛИНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. эмнэлгийн газрын; кли-
никийн; клиническое здание эмнэлгийн газрын ба-
рилга

КЛИНО'К, -ы; ж. модон.

КЛИЧ, -а; м. (*высок.*) урча; уухай; победный
клич ялалтын уухай.

КЛИЧКА, -и, ж. 1. нэр; 2. хоч; цол; нууц нэр.
КЛИШЕ', *нескл.; ср.* бар.
КЛОА'КА, -и, ж. (*нэгэн сүэтний*) сүв.
КЛОЗЕ'Т, -а, м. жорлон.
КЛОК, -а, м. 1. атга; туг; багц; клок сена атга өвс; клок волос туг үс; 2. тасархай; уранхай; разорвать в ключья тас татах.
КЛОКОТА'НИЕ, -я, *ср.* пор пор хийх; поржигнох; хүржигнэх;
КЛОНИ'ТЬ, *клоню; клонить; несов., кого-что.*
 1. тонгойдох; хазайлгах; хэлтийлгэх; 2. хүрэх; хүргэх; клонить ко сну нойр хүргэх; 3. хандуулах; чиглүүлэх.
КЛОНИ'ТЬСЯ, *клонюсь; клониться; несов.* 1. тонгойх; хазайх; хэлбийх; 2. ойртох; тийш болох; хандах; солнце клонится к закату нар шингэх ойртож байна.
КЛОП, -а, м. бясаа (*хорхой*).
КЛОПИ'НЫЙ, -ая, -ое. **КЛОПОВ'ЫЙ**, -ая, -ое. бясааны; клопный запах бясааны үнэр.
КЛО'УН, -а, м. алия; хошин жүжигч.
КЛО'УНСКИЙ, -ая, -ое. алия; хошин; хошин жүжигчний; клоунский колпак хошин жүжигчний шовгор малгай.
КЛОХТА'НЬЕ, -я, *ср.* хооглох.
КЛОХТА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; *клохчет; несов. (обл.)* хооглох.
КЛОЧО'К, -чка; м. 1. атга; туг; багц; алгын чинээ; клочок земли алгын чинээ газар; тохмын чинээ газар; 2. уранхай; тасархай.
КЛУБ I, -а, м. клуб; рабочий клуб ажилчны клуб.
КЛУБ II, -а, мн. -ы; -бы; м. бөөн; бөөм; баглагар суунагласан; клубы дыма суунагласан утаа; клубы пара бөөн уур.
КЛУ'БЕНЬ, -бня; м. төмс; болцуу.
КЛУБИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; *-ится; несов.* уугих; баагих; багарах; суунаглах; бургих; дым клубился над фабричной трубой үйлдвэрийн яндан дээгүүр утаа суунаглава.
КЛУБНЕВО'Й, -ая, -ое. төмшний; болцууны.
КЛУБНЕПЛО'Д, -а, м. төмс ургамал.
КЛУБНИ'КА, -и, ж. зэтгэнэ.
КЛУБНИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. зэтгэнийн; клубничное варенье чанамал зэтгэнэ.
КЛУ'БНЫЙ, -ая, -ое. клубийн; клубный работник клубийн ажилтан.
КЛУБО'К, -бка; м. 1. бөөрөнхий; клубок ниток бөөрөнхий утас; 2. цагариглах; свернуться клубком, свернуться в клубок цагариглах.
КЛУ'МБА, -ы; ж. цэцгийн овоо; цэцгийн мандал; цэцгийн хэвтэш.
КЛЫК, -а, м. соёо; слоновый клык зааны соёо.
КЛЫКА'СТЫЙ, -ая, -ое; -аст (*разг.*). соёорхог; соёорхуу; соёо ихтэй.
КЛЮВ, -а, м. (*шувууны*) хошуу.
КЛЮКА', -и; ж. 1. шилээвэр; 2. махир толгойтой таяг.
КЛЮ'КВА, -ы, ж. цангис (*жиме*).
КЛЮ'КВЕННЫЙ, -ая, -ое. цангисын; цангисан; клюквенный сок цангисын шүүс.
КЛЮ'НУТЬ, -нуз; *нешь; однокр.* 1. тонших; 2. тагтах; орох; баригдах.
КЛЮЧ I, -а, м. булаг; бить ключом бургилах; оргилох.
КЛЮЧ II, -а, м. 1. түлхүүр; ключ для часов цагийн түлхүүр; гаечный ключ эрэгдэх түлхүүр; 2. арга; тайлбар; түлхүүр; ключ к решению задачи 1) зорилтыг биелүүлэх арга; 2) бодлогыг бодох арга; ключ к шифру нууц түлхүүр; * ключ местности ноёлох газар.
КЛЮЧ III, -а, м. (*спец.*) түлхүүр; скрипичный ключ хийлийн түлхүүр.
КЛЮЧЕВО'Й I, -ая, -ое. булгийн; ключевая вода булгийн ус.
КЛЮЧЕВО'Й II, -ая, -ое. 1. түлхүүрийн; часы с ключевым заводом түлхүүрээр түлхдэг цаг; 2. ноёлох; ключевая позиция ноёлох байр.
КЛЮЧИ'ЦА, -ы; ж. эгэм; товчлуур; омруу.
КЛЮЧИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. эгмийн; товчлуурын; омрууны; ключичная кость эгмийн яс.
КЛЮ'ЧНИК, -а, м. нярав түлхүүрчин.
КЛЮ'ЧНИЦА, -ы; ж. нярав эмэгтэй; түлхүүрчин эмэгтэй.
КЛЮ'ШКА, -и; ж. махир үзүүртэй мод.
КЛЯ'КСА, -ы; ж. баасан бэх; бэхний дусал; посадить кляксу бэх баах.
КЛЯ'НЧИТЬ, -чу; *-чишь; несов.; что (разг. неодобр.)*. шалах; салахгүй гуйх; клянчить деньги мөнгө шалах.
КЛЯП, -а, м. бөглөө; таглаа; борх; хамагч.
КЛЯСТЬ, *клянжу; кляншь; клял; -а; -о; клятый; несов., кого-что (высок.)*. хараах; зүхэх.
КЛЯ'СТЬСЯ, *клянусь; кляншья; клялся, -лась; несов.; в чём; с союзом "что" и с неопр.* тангараглах; андгайлах; ам алдах.
КЛЯ'ТВА, -ы, ж. (*высок.*) тангараг; андгай.
КЛЯ'ТВЕННЫЙ, -ая, -ое. тангарагт; андгайт; тангарагласан; андгайлсан; дать клятвенное обещание тангараглан ам өгөх.
КЛЯ'УЗА, -ы, ж. хов; хов жив; жижиг зарга.
КЛЯ'УЗНИК, -а, м. (*разг. неодобр.*) ховч; ховжив хөөцөлдөгч; заргач.
КЛЯ'УЗНИЧАТЬ, -аю, *-аешь; несов. (разг. неодобр.)*. ховлох; хов зөөх; заргалах.
КЛЯ'УЗНИЧЕСТВО, -а, *ср.* ховч зан; заргач зан.
КЛЯ'ЧА, -и, ж. (*пренебр.*) адсага (*морь*).
КНИ'ГА, -и; ж. 1. ном, бичиг; настольная книга үргэлж хэрэглэдэг ном; өврийн ном; подержанная книга хуучирсан ном; 2. дэвтэр; книга жалоб и предложений санал гомдлын дэвтэр.
КНИГОИЗДА'ТЕЛЬ, -я, м. ном хэвлэгч.
КНИГОИЗДА'ТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* ном хэвлэх хэвлэл, хэвлэмийн газар.
КНИГОНО'ША, -и, м. и ж. номын үүргийн хуудас; дагч; номын ганзагын худалдагч.
КНИГОПЕЧА'ТАНИЕ, -я, *ср.* ном дарамлах; ном хэвлэх.
КНИГОПЕЧА'ТНЫЙ, -ая, -ое. ном дарамлах, хэвлэмийн; книгопечатный станок ном дарамлах суурь машин; хэвлэмийн суурь машин.
КНИГОПРОДАВЕ'Ц, -вца, м. ном худалдагч.
КНИГОТОРГО'ВЛЯ, -и, ж. номын худалдаа.
КНИГОТОРГУ'ЮЩИЙ, -ая, -ее. ном худалдагч; ном худалдагч.
КНИГОХРАНИ'ЛИЩЕ, -а, *ср.* 1. номын сан; 2. ном агуулах.
КНИ'ЖЕЧКА, -и; ж. бяцхан дэвтэр; бяцхан ном.
КНИ'ЖКА I, -и, ж. 1. дэвтэр, ном; записная книжка тэмдэглэлийн дэвтэр; 2. үнэмлэх, батлах; дэвтэр; сберегательная книжка хадгаламжийн дэвтэр; членская книжка гишүүний батлах.
КНИ'ЖКА II, -и; ж. сархинаг.
КНИ'ЖНИК, -а, м. номч; ном цуглуулагч.
КНИ'ЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. номын; книжный переплёт номын хавгас; книжный шкаф номын шүүгээ;

2. номын; судрын; книжный стиль номын найруулга; судрын найруулга, книжный язык номын хэл; судрын хэл.

КНИ'ЗУ, нареч. уруу; доош; опустить книзу голлову уруу харах.

КНО'ПКА, -и, ж. 1. дардаг хадаас; 2. товруу; кнопка электрического звонка цахилгаан хонхны товруу; 3. дардаг товч.

КНУТ, -а, м. ташуур; бить кнутом ташуурдах.

КНУТОВ'ЩЕ, -а, ср. ташуурын иш; үүсгэр.

КНЯГИ'НЯ, -и, ж. хатан; ноёны хатан; вангийн катан.

КНЯ'ЖЕСКИЙ, -ая, -ое. ноёны; вангийн; ноён, ван; княжеское достоинство вангийн хэргэм.

КНЯ'ЖЕСТВО, -а, ср. вант улс; ванлиг; хошуу.

КНЯ'ЖИТЬ, -жу, -жишь; несов. (стар.). ноён байх, ван суух; засаглах; эзэрхэх.

КНЯЖИ'А, -ы, род. мн. -жон, ж. ноёны авхай; вангийн гүнж.

КНЯЗЬ, -я, мн. -зья; -зей, м. ван; хошуу ноён; засаг.

КО, предлог. к гэцгийг үз.

КОАЛИЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. эвслийн; коалиционный договор эвслийн гэрээ; коалиционное правительство эвслийн засгийн газар.

КОАЛИ'ЦИЯ, -и, ж. эвсэл (нэг зорилгод хүрэхийн тул улсууд буюу намуудын байгуулсан холбоо; нэгдэл).

КОБЕ'ЛЬ, -я, м. эр нохой.

КОБЕ'НИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; несов. (прост. недобр.). зөрүүд зан гаргах; томорхох.

КО'БЗА', -ы, ж. украин ховисч.

КОБЗА'РЬ, -я, м. украин ховисч, хуурч.

КОБУРА', -ы, ж. 1. буугийн гэр; 2. богч.

КО'БЧИК, -а, м. хар нүдэн торомдой; кобчик-самец хонин торомдой; кобчик-самка морин торомдой (шувуу).

КОБЫЛИ'ЦА, -ы; ж. гүү.

КО'ВАНЫЙ, -ая; -ое. 1. давтамл, давтаж хийсэн; кованный меч давтамл сэлэм; 2. төмөр бүстэй; төмөрлөсөн; кованный сундук төмөр бүстэй авдар.

КОВА'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. муу санаатай, кар санаатай, хартай; коварный человек хар санаатай хүн.

КОВА'РСТВО, -а; ср. муу санаа, хар санаа, кар.

КОВА'ТЬ, кую; кудшь; кованый; несов.; ковать что. 1. давтах, давтаж хийх; 2. тахлах; ковать коня морь тахлах; 3. бүтээх; ☆ куй железо, пока горячо төмрийг халуун дээр нь давт.

КОВЕР, -вра; м. хивс.

КОВЕ'РКАНЬЕ, -я, ср. 1. эвдэх, гутаах; 2. хазгай хэлэх, хазгай дуудах, гажуу болгох, гажуудуулах.

КОВЕ'РКАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хэмхлэх; эвдэх, янзгүй болгох; коверкать машину машин хэмхлэх; 2. зангий нь эвдэх, муу зан сургах; коверкать ребёнка неправильным воспитанием хүүхдийг буруу хүмүүжүүлж зангий нь эвдэх; 3. буруу дуудах, хазгай хэлэх, мушгин өгүүлэх, гажуу болгох; гажуудуулах; коверкать слова үг хазгай хэлэх; коверкать мысль санаагий нь гажуу болгох.

КОВЕРКО'Т, -а; м. коверкот (ноосон даавуу).

КОВЕРКО'ТОВЫЙ, -ая; -ое. коверкот, коверкотоор хийсэн; коверкотовое пальто коверкот пальто

КО'ВКА, -и; ж. 1. давтах, давталт; 2. тахлах, тахлалт.

КО'ВКИЙ, -ая; -ое; -вок; -вка; -вко. давтагдах, давтагтай; ковкие металлы давтагдах төмөрлөг.

КО'ВКОСТЬ, -и, ж. давтац, давтагдах чанар; железом с большой ковкостью давтац сайтай төмөр.

КОВРИ'ГА, -и; ж. (обл.). бөөрөнхий талх.

КОВРИ'ЖКА, -и; ж. бяцхан талх.

КО'ВРИК, -а; м. бяцхан хивс.

КОВРО'ВЩИК, -а; м. хивсч.

КОВРО'ВЩИЦА, -ы; ж. хивсч эмэгтэй.

КОВРО'ВЫЙ, -ая; -ое. 1. хивсэн, хивсийн; ковровое производство хивсийн үйлдвэр; 2. хивслэг, хивсэрхүү, хивсэрхэг, хивс шиг; ковровая ткань хивслэг нэхмэл; ковровый платок хивсэрхүү алчуур;

КОВШ, -а; м. шанага.

КО'ВШИК, -а; м. бяцхан шанага.

КОВЫ'ЛЬ, -я, м. хялгана; ковыль волосатик шивээт хялгана.

КОВЫЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. (разг.). хазгнах, доголох.

КОВЫРНУ'ТЬ, -ну; -нешь; однокр.; КОВЫРЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов.; что и в члм. ухах, чигчийлгэх; ковырять в зубах шүд чигчийлэх; ковырять землю газар ухах.

КОВЫРЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. (разг.). ухах, уудлах, ухчлах, төнхөх; ковыряться в мусорном ящике хогийн сав уудлах; ковыряться, ковыряться, а толку ни на грош төнхөж, төнхөж, сохор мөнгөний ч юм бүтээсэнгүй.

КОГДА', 1. нареч. вопросит. и относит. хэзээ, хэдийд, хэзээнээс; когда вы вернётесь? та хэзээ буцаж ирэх вэ? 2. хэзээ, тэр; орчуулахгүй ч байж болно; я не знаю, когда он придёт түүний хэзээ ирэхийг би мэдэхгүй; в день, когда пришла весть о победе ялалтын мэдээ дуулсан тэр өдөр; 3. нареч. неопр. заримдаа; занимаюсь когда утром; когда вечером заримдаа өглөө, заримдаа орой хичээллэж байна; когда можно, когда нельзя заримдаа болно, заримдаа болохгүй; 4. союз. -вал (-вэл; -вол -вол; -бал. -бэл; -бол; -бөл); бол, -сан цагт; когда так, я согласен тийм бол би зөвшөөрнө.

КОГДА'-ЛИБО, КОГДА'-НИБУДЬ, нареч. хэзээ нэгэн цагт, урьд хожид, нэгэн цагт, хэзээд нэг; жили вы когда-нибудь в деревне? урьд хожид хөдөө сууж байсан уу? кончишь ли ты когда-нибудь? хэзээ нэгэн цагт дуусах хүн үү, үгүй юу? когда-нибудь мы поедем туда бид нэгэн цагт тийшээ явна.

КОГДА'-ТО, нареч. урьд, нэгэн цагт, хэзээд нэг; когда-то я читал эту книгу урьд нэгэн цагт би энэ номыг уншсан; когда-то он уедет тэр (хүл) хэзээд нэг явна.

КОГО'РТА, -ы; ж. 1. когорт (эртний Ромын явган цэргийн баг); 2. нягт нэгдэлтэй хүмүүс.

КО'ГОТЬ, -гтя; мн. -гти; -гтэй; м. савар. хумс; впитаться когтями хумсаа шигтгэх; попасть в когти когтя-либо саварт орох; гарт орох; показать свои когти савраа үзүүлэх; шүдээ ярзайлгах.

КОГТИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ист. хурц савартай; савралхаг; хурц хумстай.

КОД, -а; м. томьёолбор (томьёолсон тэмдгийн жагсаалт).

КО'ДЕКС, -а; м. 1. хууль; хууль цаазны бичиг; гражданский кодекс иргэний хууль; уголовный кодекс эрүүгийн хууль; 2. зүй ёс; моральный кодекс зан суртахууны зүй ёс.

КОДИФИКАЦИО'ННЫЙ, -ая; -ое. хуульчлах; кодификационная работа хуульчлах ажил.

КОДИФИКА'ЦИЯ, -и; ж. хуульчлах.

КОДИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что (спец.). эмхтгэн найруулах.

КО'Е-ГДЕ, нареч. хааяа; энд тэнд; ов тов, кое-где начинает пробиваться молодая трава шинэ ногоо энд тэнд цухуйж эхлэх.

КОЕ-КА'К, нареч. (разг.). 1. арай гэж; арай чарай; арай чамай; арай муруй; 2. ингэс; тэнгэс; гадилан; работать кое-как ингэс тэнгэс хийх.

КОЕ-КАКО'Й, -ая, -ое; мест. зарим нэг; нэг хэдэн; ганц нэгэн; өчүүхэн төдий; кое-какие примеры зарим нэг жишээ; у него есть кое-какие книги түүнд нэг хэдэн ном бий; на двух-трех грядках росли кое-какие овощи хоёр гурван далан дээр ганц нэгэн ногоо ургаж байв.

КОЕ-КТО', мест. ганц нэгэн хүн; зарим нэгэн хүн; поговорил кое с кем ганц цэгэн хүнтэй ярих; кое-кто закончил работу зарим нэгэн хүн ажлаа дуусав.

КОЕ-КУДА', нареч. ганц нэгэн газар; зарим газар; энд тэнд; мне надо кое-куда зайти би ганц нэг газар орох хэрэгтэй.

КОЕЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. орны; коечный чехол орны бүрээс; 2. хэвтээ; хэвтрийн; коечный больнич койтээ өвчтөн.

КОЕ-ЧТО', мест. бага сага юм; юхэн хээхэн; энэхэн тэрхэн; поговорить кое о чём энэхэн тэрхнийг ярих.

КОЖА, -и; жс. 1. арьс; шир; савхи; булигаар; сур; кожа на руке потрескалась гарын арьс сайртал; теленная кожа тугалын арьс; чехмодан из кожи ширэн чехмодан; 2. хайрс; эмен менают кожу ногой хайрса зулман; ☆ из кожи вон лезть үхэн зүтгэх; кожа да кости арьс хоёр; хэлхээ яс, ясан хэлхээ.

КОЖАНЫЙ, -ая, -ое. савхин; шир; булигаар; арьсан; сур; кожаные сапоги савхин гутал; кожаное пальто савхин дээл; кожаные перчатки савхин бээлий.

КОЖЕВЕННЫЙ, -ая, -ое. арьс ширэн; арьсан; арьсын; арьс ширний; булигаарын; кожевенный завод булигаарын завод.

КОЖЕВНИК, -а; м. ширчин; элдүүрчин.

КОЖИМИ'Т, -а; м. хуурамч шир.

КОЖИСТЫЙ, -ая, -ое. арьслаг; кожистая оболочка арьслаг хальс.

КОЖИЦА, -ы; жс. арьс; хальс; нимгэн зулам.

КОЖНЫЙ, -ая, -ое; 1. арьсан; 2. арьсны; кожные болезни арьсны өвчин.

КОЖУРА, -ы; жс. (алим жимсийн) хальс; зулам; кожура апельсина зүржийн хальс.

КОЖУ'Х, -а; м. 1. бүрхээс; гэр; 2. нэхий дээл.

КОЗА, -ы; мн. козы; жс. ямаа; ☆ драть, мэх сядброву козу хайр найргүй жанчих.

КОЗЕЛ, -зла; м. ухна; сэрх; ☆ козёл отлучения золит гарах хүн.

КОЗИЙ, -эй; -ей. ямааны; ямаа; козья молоко ямааны сүү.

КОЗЛЕНОК, -нка, мн. -лята, ёлки. м. шыж.

КОЗЛИ'НЫЙ, -ая, -ое. ухнын; ямаа; козлиная борода ухнын сахал.

КО'ЗЛЫ, -зель, -злам. 1. дэмбэгчийн суудал; 2. хөх (мод); ац; составить винтовку в козлы буугаа алмак.

КОЗЛЯ'ТИНА, -ы; жс. ямааны мах.

КО'ЗНИ, -ей (высок; устар.). далдуур козос; нууцаар хордох; строить козны далдуур хөсөм.

КОЗОВО'ДСТВО, -а; ср. ямааны аж ахуй.

КОЗОДО'Й, -я. м. тэмээн нараацай шөмдөн нараацай.

КОЗУ'ЛЯ, -и; жс. бор гөрөөс; самод козули гур; самка козули зур.

КОЗЫРЁК, -рька; м. малгайн саравч; ☆ брать под козырёк ёслох.

КОЗЫРНО'Й, -ая, -ое. көзрийн; көзырной тув көзрийн тамга.

КОЗЫРНУ'ТЬ I, -ну; гдшь; однокр. көзөрдөх; көзрөөр гарах.

КОЗЫРНУ'ТЬ II, -ну; гдшь; однокр. ёслох.

КО'ЗЫРЬ, -я; мн. -и; -ей; м. 1. көзөр; 2. арга; пустить в ход последний козырь сүүлчийнхээ аргыг хэрэглэх; ☆ ходит козырем цэжээ гэдийлгэн ивэл

КОЗЫРЯ'ТЬ I, -яю; -яшь; несов. (прот.). 1. көзөрдөх; көзрөөр гарах; 2. бардах; өмнөө барих; козырять свои знаниями эрдмээрээ бардах; мэдсэнээ өмнөө барих.

КОЗЫРЯ'ТЬ II, -яю; -яшь; несов. (разг.). ёслох.

КОЗЯ'ВКА, -и; жс. (разг.). битхан шавьж; өчүүхэн хорхой.

КОЙ-ГДЕ', нареч. хааяа; энд тэнд; он тог.

КО'ЙКА, -и; жс. 1. дүүжин ор; 2. ор.

КОЙ-КА'К, нареч. (разг.). 1. арай гэж; арай чамай; арай чарай; арай муруй; 2. ингэс; тэнгэс; гадилан.

КОЙ-КАКО'Й, -ая, -ое; мест. зарим нэг; нэг хэдэн; ганц нэгэн; өчүүхэн төдий.

КОЙ-КТО', мест. ганц нэгэн хүн; зарим нэгэн хүн.

КОЙ-КУДА', нареч. ганц нэгэн газар; зарим газар; энд тэнд.

КОЙ-ЧТО', мест. бага сага юм; юхэн хээхэн; энэхэн тэрхэн.

КОК, -а; м. онгоцны тогооч.

КОКАИ'Н, -а; м. кокаин (өвчин бууруулагч; унтуулах эм).

КОКАИНИ'СТ, -а; м. кокаинд орсон хүн; кокаинч.

КОКА'РДА, -и; жс. (устар.). (албаны малгайд хаддаг) төмөр тэмдэг.

КОКЕ'ТКА, -и; жс. сээтэгнүүр; сээтэн эмэгтэй.

КОКЕ'ТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -иш. сээтэгнүүр; сээтэн зантай; кокетливая девушка сээтэгнүүр хүүхэн.

КОКЕ'ТНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. сээтэгнэх.

КОКЕ'ТСТВО, -а; ср. сээтэгнэх; сээтэгнэл.

КОКЛЮ'Ш, -а; м. бүгшүүлдэг ханиад; коолой татдаг ханиад; зуу хонгогийн ханиад.

КО'КОЙ, -а; м. хүр хорхойн үүр.

КОКО'С, -а; м. 1. наргил; 2. наргил мод; хялгасч мод.

КОКО'СОВЫЙ, -ая, -ое. наргилын; наргил; кокосовые орехи наргил; наргил модны самар; кокосовое масло наргилын тос.

КОКС, -а; м. кокс; шатанги нүүрс; шатанги хүлэр

КОКСОВА'НИЕ, -я ср. кокслох; кокслоят; шатангижих; шатангижил; шатангижуулах; шатангижуулах.

КОКСОВА'ТЬ, -сую; -суешь; -ованный; несов. что (пец.). кокслох; шатангижуулах.

КОКСОВА'ТЬСЯ, -суется; несов. коксжих; шатангижих.

КО'КСОВЫЙ, -ая, -ое. коксын; шатанги нүүрсний; шатанги хүдрийн; коксовое производство коксын үйлдвэр.

КОЛ, -а; м. гадас; ☆ не имеет ни кола, ни двора гахай явган; кохой нүцгэн.

КО'ЛВА, -ы; жс. колб; урт хүзүүт (шил өвс).

КОЛБАСА', -ы; мн. -асы; жс. хиам.

КОЛБАС'НЫЙ, -ая, -ое. хиамын; колбасные изделия хиамын зүйл; колбасный завод хиамын үйлдвэр.

КОЛДОВА'ТЬ, -дую; -дуешь; несов. илбэдэх; удансая.

КОЛДОВСТВО', -а; ср. илбэ; уданс.

КОЛДО'ГОВОР, -а; м. (коллективный договор); хамтын гэрээ.

КОЛДУ'Н, -а; м. илбэч; удансч.

КОЛДУ'НЬЯ, -и; жс. илбэч өхнөр; удансч эм.

КОЛЕВАНИЕ, -я; ср. 1. хэлбэлзэх; найгалзах; доргих; долгах; 2. хөөрч буурах; дээш доош болох; колебание цен үн: дээш доош болох; 3. тэнгэргэлзэх; тэнгэргэлзэл, сэжиглэх; сэжиглэл; без колебания тэнгэргэлзэлгүй.

КОЛЕВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ая. хэлбэлзэх; найгалзах; доргих; долгах; колебательные движения хэлбэлзэх хөдөлгөөн.

КОЛЕВАТЬ, -лебля; -лебляшь; -лебля; несог.; что. хэлбэлзүүлэх; найгалзуулах; доргуулах; донслуулах.

КОЛЕВАТЬСЯ, -леблясь; -лебляшья; -леблясь; несог. 1. хэлбэлзэх; найгалзах; доргих; долгах; 2. хөөрч буурах; дээш доош болох; 3. тэнгэргэлзэх; сэжиглэх.

КОЛЕНКА, -и; ж. (разг.). өвдөг.

КОЛЕНКО'Р, -а; м. коленикор (одеву); голеникор.

КОЛЕНКО'РОВЫЙ, -ая; -ог. коленикор; коленикоровый переделёт книги номын коленикор хавтас.

КОЛЕННЫЙ, -ая; -ог. өвдгийн; коленная чашечка тойг.

КОЛЕНЬ, -а; ср. 1. (колени) өвдөг; 2. (коленый) үе; колени бамбука худсны үе; 3. (колени) тохой; 4. (колени) үе; до сядьшого колени долоон үе хүртэл.

КОЛЕНЧАТЫЙ, -ая; -ог. үетэй; үелсэн; тохойрсон; тахир; коленичатый вал тахир гол.

КОЛЕСНИКО, -а; ср. бяцхан дугуй.

КОЛЕСИТЬ, -еши; -ешишь; несог. (разг.). 1. тойруу замаар явах; 2. тойрон явах; хэсэн явах; колесить по счету нарт ертөнцийг тойрон явах.

КОЛЕСНИЦА, -ы; ж. вх тэрэг; дайны тэрэг.

КОЛЕСНИЙ, -ая; -ог. 1. дугуйн; тэрэгийн; колесная махь тэрэгийн тос; 2. дугуйтай; колесный трактор дугуйтай трактор.

КОЛЕСО, -а; мн. колесо; ср. дугуй, хурд; грудь колесом баятгар цээжтэй; ноги колесом дугуй хөлтэй; майга хөлтэй; вставлять палки в колеса чөдөр болох; саад болох.

КОЛЕСОВАТЬ, -сую; -суюшь; -ованный; сов. и несог. кого (что), хүрдлэн алах.

КОЛЕЯ, -ы; ж. 1. мөр; ховдил; харгуй; 2. цариг; широкая колея өргөн цариг; 3. ерийн байдал; хэвийн байдал; выбитый из колеи хэвийн байдла алдсан.

КОЛЕН, союз. юм бол; колея там, я не повдугуим юм бол би очкагуй.

КОЛЕНЬИ, -я; мн. и. ж. брэвн даят (маш бяцхан шууухай).

КОЛЕНЬИ, -и; мн. хатгах; хатгагч; колени в боку хавиргаар хатгах.

КОЛЕНЬИ, -а; м. бүдүүн гэдэс үрвэсх.

КОЛИЧЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ог. тооны; тоо хэмжээний; олон цөөний; их багын; переход количественный изменений в качественные тоо хэмжээний хувирлын занарын хувиралд шилжих.

КОЛИЧЕСТВО, -а; ср. 1. тоо; тоо хэмжээ; именованние количества тоо хэмжээний хувирал. 2. тоо; тоо хэмжээ; олон цөөн; их бага; большое количество народу олон тооны хүмүүс; олон хүн.

КОЛКА, -и; ж. хагалах; хягалайт.

КОЛКНИ I, -ая; -ог; колон; колна; колко. хагалахад хялбар; колкие дрова хагалахад хялбар гүлээ.

КОЛКНИ II, -ая; -ог; колон; колна; колко. 1. өргөстэй; хатгадаг; 2. бэжтой, норгтой; колкие слова бэжтой үг.

КОЛКОСТЬ, -и; ж. бэжтой үг.

КОЛЛАБОРАЦИОНИСТ, -а; м. (к ижн. презр.). коллаборационист (далхийн хөдөрбуувар дайны үед

фашистад эзлэгдсэн эх орноосоо урваж түрэмгийлэгчидтэй нөхөрлөгч).

КОЛЛЕГА, -и; м. и. ж. (устар.). хамт ижилтэн; хамт сурагч; ажлын нөхөр.

КОЛЛЕГИАЛЬНОСТЬ, -и; ж. хамтран шийдвэрлэх журам.

КОЛЛЕГИАЛЬНЫЙ, -ая; -ог (книжн.). хамтын; хамт олны; коллегияльное решение хамтын шийдвэр.

КОЛЛЕГИЯ, -и; ж. 1. коллеги; коллегия защитников өмгөөлөгчийн коллег; 2. коллег; яам (XVIII зууны Оросын захиргааны төв байгуулага).

КОЛЛЕКТИВ, -а; м. хамт олон; коллектив вавода үйлдвэрийн хамт олон.

КОЛЛЕКТИВИЗАЦИЯ, -и; ж. хамтралжих; хамтралжуулах; коллективизация сельского хозяйства хөдөө аж ахуйг хамтралжуулах; сплошная коллективизация нийтээрээ хамтралжих; даяар хамтралжуулах.

КОЛЛЕКТИВИЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -амный; сов. и несог.; кого-что. хамтралжуулах; коллективизировать сельское хозяйство хөдөө аж ахуйг хамтралжуулах.

КОЛЛЕКТИВИЗИРОВАТЬСЯ, -руеться; сов. и несог. хамтралжих.

КОЛЛЕКТИВИЗМ, -а; м. хамтралын зарчим, хамтын зарчим.

КОЛЛЕКТИВИСТ, -а; ж. хамтралын зарчмыг баримтлагч; хамтын зарчмыг баримтлагч.

КОЛЛЕКТИВИСТСКИЙ, -ая; -ог. хамтралын зарчмын; хамтын зарчмын.

КОЛЛЕКТИВНОСТЬ, -и; ж. хамтралын ёс; хамтын зарчим.

КОЛЛЕКТИВНЫЙ, -ая; -ог. 1. хамтын; коллективные начала хамтралын ёс; коллективный принцип хамтын зарчим; 2. хамтын; коллективизация собственности хамтын ёмч; коллективный труд хамтын хөдөлмөр; коллективное хозяйство хамтын аж ахуй, хамтрал; коллективный договор хамтын гэрээ; 3. нийтийн; коллективное снабжение нийтийн лангах.

КОЛЛЕКТОР, -а; м. (спец.). түгээх газар; библиотечный коллектор ном түгээх газар.

КОЛЛЕКТОР II, -а; м. (спец.). 1. гаргуул (аритмегах татуурын хий; шингэн зүйлийг татаж гаргах бүдүүн хоолой буюу өргөн суваг); 2. (динам машинны) хувьсгуур; коллектор.

КОЛЛЕКЦИОНЕР, -а; м. цуглуулагч.

КОЛЛЕКЦИОНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; несог.; что. цуглуулах; коллекционировать старые книги хуучин ном цуглуулах.

КОЛЛЕКЦИЯ, -и; ж. цуглуулга; коллекция минералов эрдсийн цуглуулга.

КОЛЛИЗИЯ, -и; ж. (книжн.). зөрчилдөөн.

КОЛОКВИУМ, -а; м. (спец.). ном ярих; сорин яриа.

КОЛОБОК, -бка; м. бөөрөнхий талх.

КОЛОВРОДИТЬ, -ожу; -одить; несог. (прост. неодоб р.). тэнэх; хэсүүчлэх.

КОЛОВРОТ, -а; м. өрөм.

КОЛОДА I, -ы; ж. 1. гуалигийн тайрдас; 2. (мал усаа) онгон.

КОЛОДА II, -ы; ж. толгой хөзөр; багц хөзөр.

КОЛОДЕЗНЫЙ, -ая; -ог. худгийн; колодезная вода худгийн үе.

КОЛОДЕЦ, -дца; м. худаг; шахтний колодец мөлтмал худаг; артезианский колодец оргил худаг.

КОЛОДКА, -и; ж. 1. суурь мод; 2. янгүүрийн мод; хэв.

КОЛОК, -лка; м. гадас; чийг сэрмийнхэм колки хийлийн чих.

КОЛОКОЛ, -а; м. комь.

КОЛОКОЛЬНЫЙ, -ая; -ое. хонхны; колокольный звон хонхны дуу.

КОЛОКОЛЬНЯ, -и; род. мн. -лен; ж. гонхон.

КОЛОКОЛЬЧИК, -а; м. 1. бяцхан хонх; 2. хонх цэцэг.

КОЛОНИЯЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. колонийн. колони; колониальная политика империализма эзэрхэг түрэмгийн колонийн бодлого; колониальный гнёт колонийн дарлал; национально-освободительное движение в колониальных странах колони орны үндсэн эрх чөлөөний хөдөлгөөн; 2. колонит; колониальная держава колонит гүрэн.

КОЛОНИЗАТОР, -а; м. (презр.). колоничлогч.

КОЛОНИЗАТОРСКИЙ, -ая; -ое. колоничлогчийн; колоничлогч; колоничлох.

КОЛОНИЗАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. колоничлох, колоничлогч; колонизационная политика колоничлох бодлого.

КОЛОНИЗАЦИЯ, -и; ж. 1. колоничлох; колоничлол; 2. нүүлгэн суурьшуулах.

КОЛОНИЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. и нес. сов.; что; **КОЛОНИЗОВАТЬ**, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и нес. сов.; что. 1. колоничлох; 2. нүүлгэн суурьшуулах.

КОЛОНИСТ, -а; м. нүүн суурьшигч.

КОЛОНИЯ I; -и; ж. колони (орон).

КОЛОНИЯ II; -и; ж. 1. гаднын хүмүүсийн суурин; колони; 2. нэг нутгийн хүмүүсийн бүлгэм; колони; 3. нийтийн байр; колони; 4. бүлэг; сүрэг.

КОЛО'НКА I; -и; ж. 1. домбогор зуух; 2. гудамж дахь усны цорго; 3. шатахуун олгох газар.

КОЛО'НКА II; -и; ж. үе; зурвас; писать в две колонки хоёр үе зэрэгцүүлэн бичих

КОЛО'ННА I; -ы; ж. багана.

КОЛО'ННА II; -ы; ж; цуваа; жагсаал; тракторная колонна тракторын цуваа.

КОЛО'ННА'ДА, -ы; ж. баганас.

КОЛО'ННЫЙ, -ая; -ое. баганат; колонный зал баганат танхим.

КОЛОНО'К, -нка; м. солонго (амьтан).

КОЛОРИ'Т, -а; м. 1. өнгө; өнгө нийлүүлэх; яркий колорит хурц өнгө; 2. нүүр царай; байдал төхөл; колорит эпохи эрэн үеийн нүүр царай.

КОЛОРИ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. өнгөлөг; гял цал болсон; гялгар; хурц; 2. онцгой маягтай; хурц тол.

КО'ЛОС, -а; мн. -осья; -ьев; м. (тарианы) түрүү.

КОЛОСИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ист. түрүү олонтой; түрүүлхэг.

КОЛОСИ'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; нес. сов.; түрүүлэх; рожь колосится хөх тариа түрүүлж байна.

КОЛОСНИ'К, -а; мн. в знач. ед.; м. пийшингийн сараалж; үнсний сам.

КОЛОСОВЫ'Е, -ых. түрүүт тариа.

КОЛО'СС, -а; м. 1. үлэмж том хөшөө; асар том багана; 2. үлэмж их юм; аварга амьтан.

КОЛОССА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, -льна. аварга; үлэмж их; асар том; луг.

КОЛОТИ'ТЬ, -очу; -отишь; нес. сов. 1. нүдэх; цохих; колотить в дверь хаалга нүдэх; 2. зодох; жанчих; 3. хага цохих.

КОЛОТИ'ТЬСЯ, -очуся; -отишься; нес. сов. 1. цохих; дэлдэх; мөргөх; 2. цохилох; сердце колотится зүрх цохилно.

КОЛОТУ'ШКА, -и; ж. 1. муна; түгшүүр; 2. тогшуур; 3. нударгалах.

КО'ЛОТЫЙ I; -ая; -ое. буталсан; кагалсан; колотый сахар буталсан чихэр.

КО'ЛОТЫЙ II; -ая; -ое. хатгасан; колотая рана хатгасан шарх.

КОЛО'ТЬ I; колю; колешь, колотый; нес. сов.; что. хагалах; булах; колоть дрова түлээ хагалах; колоть грецкие орехи хушга хагалах; колоть сахар чихэр бутлах.

КОЛО'ТЬ II; колю; колешь; нес. сов. кого-что. 1. хатгах; сүлбэх; колоть булавкой хатгадаг зүүгээр хатгах; колоть в боку хавиргаар хатгах 2. хатган алах; бүлэн алах; дүрэн алах; төхөөрөх; колоть штыком жадаар хатган алах; колоть свиней гахай төхөөрөх; 3. ёжлох; үг хаях; колоть кого-либо замечаниями үг хаях ☆ правда глаза колет үнэн үг хэлсэн хүнд хүн өшөөтэй; үхэр унасан хүнд нохой өшөөтэй.

КО'ЛОТЬЕ, -я; **КОЛОТЬЕ**, -я; ср. (разг.). хатгалга.

КОЛО'ТЬСЯ I; I и 2 л. не употр.; колется; нес. сов. хагарах; бутрах.

КОЛО'ТЬСЯ II; I и 2 л. не употр.; колется; нес. сов. хатгах; ёж колется зараа хатгана.

КОЛОШЕ'НИЕ, -я; ср. түрүүлэх; түрүүжих; колосение пшеницы буудай түрүүлэх.

КОЛПА'К, -а; м. 1. шовгор малгай; 2. бүрхүүд; стеклянный колпак шлэн бүрхүүд.

КОЛУМБА'РИЙ, -я; м. чандар хадгалах газар чандар хадгалуур.

КОЛУ'Н, -а; м. түлээний сүх.

КОЛУ'З, -а; м. коллективное хозяйство хамтрал.

КОЛХО'ЗНИК, -а; м. хамтралч.

КОЛХО'ЗНИЦА, -ы; ж. хамтралч эмэгтэй.

КОЛХО'ЗНЫЙ, -ая; -ое. хамтралын; колхозное крестьянство хамтралын тариачид; колхозный рынок хамтралын зах зээл; колхозный строй хамтралын байгуулал.

КОЛЧА'Н, -а; м. саадаг; лук и колчан нум саадаг.

КОЛЧЕДА'Н, -а; м. пирид (эрдэс).

КОЛЫБЕ'ЛЬ, -и; ж. 1. өлгий; 2. өлгий; голомт; колыбель свободы эрх чөлөөний голомт; колыбель революции хувьсгалын өлгий.

КОЛЫБЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. өлгийн; бүүвэйн; колыбельная песня өлгийн дуу; бүүвэйн дуу.

КОЛЫХА'НИЕ, -я; ср. найгалзах; найгалзал; намилзах; намилзал; дайвалзах; дайвалзал.

КОЛЫХА'ТЬ, -ышу; -ышь; нес. сов.; что; найгалзуулах; намилзуулах; дайвалзуулах; вода колышет лодку ус завь дайвалзуулна; ветер колышет занавеску салхи хөшиг намилзуулна.

КОЛЫХА'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ышется; нес. сов.; **КОЛЫХНУ'ТЬСЯ**, -нётся; однокр. найгалзах; намилзах; дайвалзах; трава колышется от ветра өвс салхинд найгалзана.

КО'ЛЫШЕК, -шка; м.; бяцхан гадас.

КОЛЬ, союз. юм бол; ☆ коль скоро хэрэв; -магц -мэги.

КОЛЫНУ'ТЬ, -ну; -ншь; однокр. 1. хатгах; сүлбэх; 2. хатган алах; бүлэн алах; дүрэн алах; төхөөрөх; 3. ёжлох; үг хаях.

КОЛЬЦЕВО'Й, -ая; -ое. цагариг; тойрог; кольцевое движение цагариг хөдөлгөөн.

КОЛЬЦЕОБРА'ЗНЫЙ, -ая; -ое. цагариг (хэлбэртэй); тойрог (хэлбэртэй).

КОЛЬЦО', -а; мн. кольца; колец; кольцам; ср. 1. цагариг; тархицүү; кольцо для ключей түлүүр хэлхдэг гархи; 2. бүлээг; бөгж; обручальное кольцо ёслол холбох бүлээг; 3. цагариг; тойрог; пускать дым

кольцами утаа цагариглуулан гаргах; свернуться кольцом цагариглах; 4. бүслүүр; хүрээ; вырваться из кольца окружения бүслэлтийн хүрээнээс мултран гарах.

КОЛЬЧАТЫЙ, -ая; -ое. цагариг; гархин; цагаригт, гархит; кольчатая цепочка гархин оосор.

КОЛЬЧУГА, -и, ж. гархин хуяг.

КОЛЮЧИЙ, -ая; -ее, -юч. 1. өргөстэй, сундуутай; колючий куст өргөстэй бут; колючая проволока өргөстэй төмөр утас; 2. хатгадаг, ширүүн; колючая борода ширүүн сахал; 3. ёжтой; колючий язык ёжтой үг.

КОЛЮЧКА, -и; ж. өргөс; сундуу.

КОЛЯСКА, -и; ж. 1. сүйх тэрэг; 2. хүүхдийн тэрэг.

КОМ, -а; мн. комья; -ьев; м бөөн; бөөм; ком в горле хоолой зангирах.

КОМАНДА, -ы; ж. 1. команд; тушаал; работать по команде командаар ажиллах; 2. захирах; захиргаа; отряд под командой капитана ахмадын захирсан баг; 3. команд; хүмүүсийн бүрэлдэхүүн; команда парохода галт онгоцны команд; хүмүүсийн бүрэлдэхүүн; 4. баг; команд; команда фуражиров тэжээл бэлтгэх баг; футбольная команда хөл бөмбөгийн баг.

КОМАНДАРМ, -а; м. (командующий армией) армийн жанжин.

КОМАНДИР, -а; м. дарга; захирагч; командир дивизии дивизийн дарга; дивиз захирагч.

КОМАНДИРОВАЧИЕ, -я; ср. томилдох; томилон одуулах; илгээх.

КОМАНДИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов. и несов.; кого-что. томилдох; томилон одуулах; илгээх.

КОМАНДИРОВАТЬСЯ, -руется; сов. и несов. томилогдох; томилогдон очих.

КОМАНДИРОВАКА, -и; ж. 1. томилон одуулах; томилдох; томиллолт; 2. томилогдон одох; томилогдох; томиллолт; возвратиться из командировки томиллогдон очоод буцаж ирэх; томиллолтоос буцаж ирэх; 3. томиллолтын үнэмлэх.

КОМАНДИРОВОЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. томиллолтын; командировочное удостоверение томиллолтын бичиг; 2. командировочные томиллолтын зардал; томиллолтын мөнгө.

КОМАНДИРСКИЙ, -ая, -ое. даргын; захирагчийн; командирский вид даргын байрга; даргын буурь заах.

КОМАНДНЫЙ, -ая, -ое. 1. командлах; захирах; командный состав (цэргийн) дарга нар; 2. ноёлох; зонхилох; командное положение ноёлох байдал.

КОМАНДОВАНИЕ, -я ср. 1. командлах; захирах; командлалт; захиралт; принять командование командлахаар хүлээн авах; 2. командлал; захиргаа; верховное командование дээд командлал.

КОМАНДОВАТЬ, -дую; -дуюшь; несов. 1. командлах; командлан захирах; захирах; командовать полком хороо захирах; 2. ноёлох; не дам тебе над собой командовать би чамд ноёлуулахгүй; 3. ноёлох; өндөр байх; высота, командующая над местностью орчин тойрогдоо ноёлох өндөр газар.

КОМАНДУЮЩИЙ, -его; м. жанжин; командлагч; захирагч; командующий армией армийн жанжин.

КОМАР, -а; м. шумууд; ☆ комар носа не подточит өө сэвгүй.

КОМАРИНЫЙ, -ая, -ое. шумуулын.

КОМБАЙН, -а; м. комбайн; зерновой комбайн тарианы комбайн; угольный комбайн нүүрсний комбайн.

КОМБАЙНЕР, -а; м. комбайнч.

КОМБАЙНЕРКА, -и; ж. комбайнч эмэгтэй.

КОМБИКОРМ, -а. м. багсармал тэжээл.

КОМБИНАТ, -а, м. 1. комбинат; хам үйлдвэр; швейный комбинат оёдлын хам үйлдвэр; 2. хам сургууль (бага'дунд боловсрол, дээд мэргэжлийн хүмүүсийг гаргах янз бүрийн шатны сургуулийн нэгдэл); учебный комбинат хам сургууль.

КОМБИНАТОР, -а; м. (неодобр.). арга мэхтэй хүн, мэхтэн.

КОМБИНАЦИЯ, -и; ж. 1. зохицол; таарал; комбинация звуков авианы зохицол; 2. арга мэх; арга сүв, ухаан сүв; хитрая комбинация нарийн арга мэх.

КОМБИНЕЗО'Н, -а; м. бадай (үргэлж оёсон өмд, цамц).

КОМБИНИРОВАНИЕ, -я; ср. хам болгох; зохицуулан нийлүүлэх; хослуулах; зохицуулах; тааруулах;

КОМБИНИРОВАННЫЙ, -ая; -ое. хам болгосон. зохицуулан нийлүүлсэн; хослуулсан; зохицуулсан, тааруулсан; комбинированное наступление пехоты и артиллерии явган цэрэг; их буу хослуулсан давшилт; комбинированное платье ондоо юм зүйж хийсэн хувцас.

КОМБИНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; нес. сов. 1. хам болгох; зохицуулан нийлүүлэх; хослуулах; зохицуулах; тааруулах; комбинировать предприятия үйлдвэрийн газруудыг хам болгох; зохицуулан нийлүүлэх; комбинировать цветы для букета цэцгийн өнгө тааруулан цоморлиг хийх; комбинировать шелк и шерсть торго; ноосон даавуу хослуулан зүйх; 2. арга мэх хийх; арга сүв олох; арга сүвэгчлэх; ухаан сүвэгчлэх; он всячески комбинировал, как бы подешевле приобрести пальто пальто хямдхан олох гэж янз бүрийн арга сүвэгчлэв.

КОМЕДИАНТ, -а; м. 1. хошин жүжигч; 2. баашлагч, гоёч.

КОМЕДИЙНЫЙ, -ая; -ое. хошин жүжгийн.

КОМЕДИЯ, -и; ж. хошин жүжиг.

КОМЕНДАНТ, -а; м. 1. комендант; хаминдаа (хот бэхлэлтийн бүх цэргийг захирагч); 2. эрхлэгч; комендант; хаминдаа; комендант общежития нийтийн байрын эрхлэгч.

КОМЕНДАНТСКИЙ, -ая; -ое. комендантын; хаминдаагийн; комендантский приказ комендантын тушаал; комендантский патруль комендантын эргүүл.

КОМЕНДАТУРА, -ы; ж. комендантын газар.

КОМЕНДО'Р, -а; м. далайн их бууч.

КОМЕТА, -ы; ж. сүүлт од; утаат од.

КОМИ, нескл. 1. коми үндэстэн; 2. коми; комийн; язык коми коми хэл.

КОМИ'ЗМ, -а; м. инээдтэй зүйл; комизм положения инээдтэй байдал.

КОМИК, -а; м. 1. хошин жүжигч; 2. алия хүн.

КОМИНТЕ'РН, -а; м. (коммунистический интернационал) коминтерн; эв хамтын интернационал.

КОМИССАР; -а; м. комиссар; военный комиссар цэргийн комиссар.

КОМИССАРИА'Т, -а. м; комиссарын яам; комиссарын газар.

КОМИССАРСКИЙ, -ая; -ое. комиссарын; комиссарские обязанности комиссарын үүрэг.

КОМИССИОНЕ'Р, -а; м. худалдааны зууч.

КОМИССИОННЫЙ, -ая; -ое. 1. комиссын; комиссионный магазин комиссын дэлгүүр; 2. комиссионные комиссын харамж.

КОМИССИЯ 1. -и; ж. комисси; государственная плановая комиссия улсын төлөвлөгөөний комисси.

КОМИССИЯ II, -и; м. комисси (*харилж авч; гүйцэтгэх даалгавар*); едавать товар на комиссию бараа комиссид өгөх.

КОМИТЕТ, -а; м. хороо; центральный комитет төв хороо.

КОМИТЕТСКИЙ, -ай; -ов; хорооны; комитетовое заседание хорооны хурал.

КОМИЧЕСКИЙ, -ай; -ов; 1. хошин (*жужигийн*) комическая роль хошин роль; 2. инээдтэй; инээд хүрмээр; комическая история инээдтэй явдал.

КОМИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна; инээдтэй; инээд хүрмээр.

КОМКАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. хумжих; кумих; комкать бумагу цаас хумжих. 2. санд мэнд товчлох; комкать лекцию лекцээ санд мэнд товчлох.

КОММЕНТАРИЙ, -я; м. тайлбар; тодорхойлолт; давать комментарий к сочинению Пушкина Пушкины зохиолд тайлбар хийх; комментарий изысканий тайлбарлагчийн тодорхой.

КОММЕНТАРИЙ, -я; м. тайлбар; тодорхойлолт; давать комментарий к сочинению Пушкина Пушкины зохиолд тайлбар хийх; комментарий изысканий тайлбарлагчийн тодорхой.

КОММЕНТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов; и несов.; что (*книжн.*). тайлбарлах.

КОММЕРСАНТ, -а; м. наймаачин; худалдаачин.

КОММЕРЦИЙ, -и; ж. наймаа; худалдаа.

КОММЕРЧЕСКИЙ, -ай; -ое; наймааны; худалдааны; коммерческая корреспонденция наймааны захиа харилцаа; выставить на коммерческую выставку худалдааны журамтай болгох.

КОММУНА, -ы; ж. коммуна; Парижская коммуна Парисийн коммуна.

КОММУНАЛЬНЫЙ, -ый; -ое; нийтийн; хот нийтийн; коммунальное хозяйство хот нийтийн аж ахуй.

КОММУНАР, -а; -м (*Парижан*) коммунын гишүүн.

КОММУНИЗМ, -изм; ж. эвхлэмт (*эт*); коммунизм; социализм—первая фаза коммунизма нийгэм журам бол эвхлэмтйн анхдугаар шат мөн; принцип коммунизма: от каждого—по его способностям, каждому по его потребностям хүн бүр чадварыгтаа хэрээр ажиллаж; вознаграждений хэрээр авна гэсэн эвхлэмтйн зарчим.

КОММУНИКАЦИОННЫЙ, -ый; -ое; зам харилцааны; коммуникационная линия зам харилцааны шугам.

КОММУНИКАЦИЯ, -и; ж. 1. зам харилцаа; перерезать коммуникации врага дайны зам харилцааг таслах; 2. харилцаа; предложение как средство коммуникации өгүүлбэр харилцааны хэрэгсэлүүрийн хувьд.

КОММУНИСТ, -а; ж; эвхлэмтч; коммунист.

КОММУНИСТИЧЕСКИЙ, -ай; -ое; эвхлэмтйн; эвхлэмт нам; коммунист нам; бесклассовое коммунистическое общество эвхлэмтйн ангийгүй нийгэмлэг.

КОММУНИСТКА, -и; ж. эвхлэмтч эмэгтэй; коммунист эмэгтэй.

КОММУТАТОР, -а; м. 1. сэлгүүр (*цахилгааны гүйдлийг сэлгүүлэн явуулах байр*); 2. сэлгүүр (*утас залгах хэрэгсэл*).

КОММУНИКЕ; нескл. ср. (*офиц.*). албан ёсны мэдээ.

КОМНАТА, -ы; ж. тасалгаа; өрөө; комната отдыха амрах тасалгаа; амралтын өрөө.

КОМНАТНЫЙ, -ай; -ое; тасалгааны; өрөөний; гэрийн; комнатные двери тасалгааны хаалга; комнатная температура гэрийн халуун хүйтэн.

КОМОД, -а; м. шургуул; шүүгээ.

КОМОК, -мкы; м. бөөм; бөөн; комки грязи бөөн шавар.

КОМОЛЫЙ, -ая; -ов (*обыч.*). мухар; гүнжтэр; гүнжин; комолый корова мухар үнээ, гүнжин үнээ.

КОМОЧЕК, -чка; -ль бөөхөн; бөөмхөн; бадлах бөөн.

КОМПАКТНОСТЬ, -и; ж. нягт; зай завсаргүй; чигжүү; илсвэрлэн.

КОМПАКТНЫЙ, -ый; -ое; -тён; -тна (*книжн.*) нягт; зай завсаргүй; чигжүү; өгтөн; компактная масса нягт юм.

КОМПАНИЙСКИЙ, -ая; -ое (*разг.*). 1. эвлэг; чөлөөк компанийский эвлэг хүн; 2. хамжаа; тэгш; адил; на компанейских началах хамжиж.

КОМПАНИЯ, -и; ж. 1. хамжаа; хамтаарга юм хийх; гулять компанией хамтаараа зугаалах; 2. компания нэгдэл.

КОМПАНИОН, -а; м. хоршоо; хоршоо нөхөр; **КОМПАРТИЯ** -и; ж. (*коммунистическая партия*); эвхлэмт нам; коммунист нам.

КОМПАС, -а; м. луужин; компас.

КОМПАСНЫЙ, -ый; -ое; луужингийн; компасный; компасная стрелка луужингийн зүү.

КОМПЕНСАЦИОННЫЙ, -ый; -ое; нөхөл; төлөөсөл; компенсационная сумма төлөөсөл мөнгө.

КОМПЕНСАЦИЯ, -и; ж. 1. нөхөлт; төлөөс; нөхөл; төлөөсөл; денежная компенсация мөнгөн төлөөс; 2. ээнэгшил. ээнэгшил; компенсация порога сердца зүрхний гэм ээнэгшил.

КОМПЕНСИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов; и несов.; кого-что; нөхөл; төлөөсөл; компенсировать убытки хохирлыг нөхөл.

КОМПЕТЕНТНОСТЬ, -и; ж. 1. сайн мэдэх; нэр хүндтэй байх; 2. эрх мэдэл; бүрэн эрх.

КОМПЕТЕНТНЫЙ, -ый; -ое; -тён; -тна; 1. сайн мэдэх; нэр хүндтэй; анхаарууштай; хүндэтгүүштэй; компетентный врач сайн мэдэх эмч; компетентное мнение хүндэтгүүштэй санал; 2. эрх мэдэл бүхий; бүрэн эрхт.

КОМПЕТЕНЦИЯ, -и; ж. 1. мэдлэг; мэдлэгийн хүрээ; сайн мэдэх зүйл; не будешь компетентен в том, что не видишь в мою компетентную мою мэдлэгийн хүрээндээ хэтэрсэн зүйлийн тухай ярихыг байх; 2. эрх хэмжээ; (эрх) мэдэл; мэдлэгийн хэмжээ; компетенция суда шүүхийн эрх хэмжээ.

КОМПИЛИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; несов.; кого-что; зүйвэрлэн зохиох; компилировать неизвестных авторов нэргүй эхидгийн зохиолдос зүйвэрлэн бичих.

КОМПИЛЯТИВНЫЙ, -ый; -ое; -вей; -вай; зүйвэрлэн зохиосон; комплятивный труд зүйвэрлэн зохиосон зохиол.

КОМПИЛЯТОР, -а; м. зүйвэрлэн зохиогч.

КОМПИЛЯЦИЯ, -и; ж. нийлбэр зохиол; зүйвэрлэн бичсэн зохиол; выдать компиляцию за самостоятельное произведение зүйвэрлэн бичсэн зохиолыг биеэ даасан зохиол гэж хэлэх.

КОМПЛЕКС, -ы; м. цогцос; цогцолбөр; бүрэлд; нэгдэл; комплекс мероприятий нэгдсэн арга хэмжээ.

КОМПЛЕКСНЫЙ, -ый; -ое; нэгдсэн; бүрэн; комплексная бригада нэгдсэн бригад; комплексная механизация производственных процессов үйлдвэрийн явцын нэгдсэн механикжуулалт; үйлдвэрийн явцыг бүрэн механикжуулах.

КОМПЛЕКТ, -а; м. иж; бүрэн иж; бүрэн; комплект белья бүрэн дотуур хувцас.

КОМПЛЕКТОВАНИЕ, -я; ср. бүрдүүлэх; бүрдүүлдэл.

КОМПЛЕКТОВАТЬ, -туу; -турш; төвний; *несов.*; *что*. бүрдүүлэх; иж болгох; бүрэн иж болгох.
 КОМПЛЕКЦИЯ, -и; *жс.* (*жжжжж*); өнөөгийн цогц.
 КОМПЛИМЕНТ, -а; *жс.* найраг үг; талалжтай үг; говорить комплименты кому-либо хүнд найрасаг үг хэлэх.

КОМПОЗИТОР, -а; *жс.* хөгжмийн зохиолч.

КОМПОЗИТОРСКИЙ, -ая; -ов. хөгжмийн зохиолчийн; композиторский талтай хөгжмийн зохиолчийн авьяас.

КОМПОЗИЦИОННЫЙ, -ая; -ов. зохиомжийн; композиционное строение зохиомжийн бүтэц.

КОМПОЗИЦИЯ, -и; *жс.* 1. зохиомж; композиция романа романы зохиомж; композиция картины зургийн зохиомж; 2. зохиомж (*зохиомжийн зохиомж өнөө*); илэс композицийн зохиомжийн анги.

КОМПОНЕНТ, -и; *жс.* (*жжжжж*); гишүүн; компоненты словосочетания холбоо үгийн гишүүд.

КОМПОЗИТ, -и; *жс.* (*жжжжж*); *несов.*; *что* (*жижжж*). бүрэлдүүлэх; эвлүүлэх; эвлүүлэн бичих.

КОМПОЗИТКА, -а; *жс.* 1. бүрэлдүүлэх; эвлүүлэх; 2. эвлүүлэх; 3. эвлүүлэх арга; бүрэлдүүлэх арга.

КОМПОСТЕР, -а; *жс.* (*жжжжж*); шалгуур (*билет*, *жомбо эрэгт шалгааны тэмдэг хийх багаж*).

КОМПОЗИТОВАТЬ, -руу; -руешь; *несов.*; *что* (*спец.*); шалгуур дарах; шалгуураар цохлох.

КОМПОТ, -а; *жс.* компот; жинхэнэ унд.

КОМПРЕСС, -а; *жс.* багнүүр; жин.

КОМПРЕССИВНЫЙ, -ая; -ов. багнүүрийн; жингийн; компрессивная илэвний жингийн хулдаас.

КОМПРЕССОР, -а; *жс.* (*спец.*). 1. шахуурга; 2. хавчуурга.

КОМПРЕССОРНЫЙ, -ая; -ов. 1. шахуургын; хавчуургатай; 2. хавчуургын хавчуургатай.

КОМПРОМИТИРОВАТЬ, -руу; -руешь; *несов.*; *что*. нэр гутаах; нэр хугацах; компромитировать себя нэрээ гутаах.

КОМПРОМИСС, -а; *жс.* буулцаан тохиролцоо; буул; буулт; идти на компромисс буулт хийх; буулцаан тохиролцоо.

КОМПРОМИССНЫЙ, -ая; -ов. буулцаан тохиролцоон; буулт; хийсэн компромиссын решение буулт хийсэн шийдвэр.

КОМСОМОЛ, -а; *жс.* (*коммунистический союз молодежи*) эвхэмт залуучуудын эвлэл; коммунист залуучуудын эвлэл.

КОМСОМОЛЕЦ, -льца; *жс.* эвхэмт залуучуудын эвлэлийн гишүүн; коммунист залуучуудын эвлэлийн гишүүн.

КОМСОМОЛКА, -а; *жс.* эвхэмт залуучуудын эвлэлийн гишүүн эмэгтэй.

КОМСОМОЛЬСКИЙ, -ая; -ов. эвхэмт залуучуудын эвлэлийн; комсомольский билет эвхэмт залуучуудын эвлэлийн батлах.

КОМСОМОРГ, -а; *жс.* (*комсомольский организатор*) эвхэмт залуучуудын эвлэлийн үүрийн дарга.

КОМСОСТАВ, -а; *жс.* (*комсомольский состав*) дарга нар; дарга нарын бүрэлдэхүүн.

КОМУ, *дат. пад. от. мест. КТО*; хэнд.

КОМФОРТ, -а; *жс.* (*жжжжж*); тохилог байдал; таарамжтай байдал.

КОМФОРТАБЕЛВЫЙ, -ая; -ов. *лён*; *льня* (*жжжжж*). тохилог; таарамжтай.

КОН, -а; *о коне*, *на коню*. 1. мөрий тавих газар, бай; 2. дугараа; ээлж дугараа.

КОНВЕЙЕР, -а; *жс.* цузуур; конвейер (*ачааг нэг газраас нөгөөд, үйлдвэрлэж байгаа юмыг нэг*

ажилнаас нөгөөд зогсолтгүй дамжуулж байгаа хэрэгсэл).

КОНВЕЙЕРНЫЙ, -ая; -ов. цузуурийн; конвейерийн; цузуур; конвейерт; конвейерная система цузуур тогтоол.

КОНВЕНЦИОННЫЙ, -ая; -ов (*спец.*); хоорондын гэрээний, хоорондын гэрээт; конвенционный нормы конвенцийн гэрээний гэрээт.

КОНВЕНЦИЯ, -и; *жс.* хоорондын гэрээ; межгосударственная конвенция төмөр замын; хоорондын гэрээ; военная конвенция цэргийн хоорондын гэрээ.

КОНВЕРСИЯ, -и; *жс.* (*спец.*); эзэллэгийн болзол өөрчлөлт.

КОНВЕРТ, -а; *жс.* 1. дугтуй; запечатать конверт дугтуй битүүмжлэх; 2. манцуй.

КОНВЕРТИРОВАТЬ, -руу; -руешь; *несов.*; *что* (*спец.*); эзэллэгийн болзол өөрчлөх.

КОНВОЙ, -а; *жс.* харуул; хуйг.

КОНВОЙОВАТЬ, -руу; -руешь; *несов.*; *кого-что*; харгалзан хүргэх; хамгаалан хүргэх; хуйг болон дагах.

КОНВОЙ, -а; *жс.* харуул; хуйг; харгалзан хүргэгчид; хамгаалан хүргэгчид.

КОНВОЙНЫЙ, -ая; -ов. 1. харуулын; хуйгийн 2. харуул; хуйг.

КОНВУЛЬСИЯ, -и; *жс.* татвалзах өвчин.

КОНВУЛЬСИВНЫЙ, -ая; -ов. татвалзах; татвалздаг.

КОНГЛОМЕРАТ, -а; *жс.* эрээвэр хурдавтар; конгломерат илэвний эрээвэр хурдавтар сагал.

КОНГРЕСС, -а; *жс.* их хурал; международный конгресс олон улсын их хурал.

КОНДЕНСАТОР, -а; *жс.* (*спец.*); агшаагч (*хал, уурыг агшаан шингэн болгох; шингэн юмыг агшаан өгсөрүүлэх; цахилгаан цэнэг зэргийг агшаан хураах багаж*).

КОНДЕНСАЦИОННЫЙ, -ая; -ов. агшаах; агшаан гаргасан; конденсационная вода агшаан гаргасан ус.

КОНДЕНСАЦИЯ, -и; *жс.* (*спец.*); агшаах; агшилт; агшаалт; агшилт.

КОНДЕНСИРОВАТЬ, -руу; -руешь; *несов.*; *что* (*спец.*); агшаах (*хий*), уурыг агшаан шингэн болгох; шингэн юмыг агшаан өгсөрүүлэх; цахилгаан цэнэг зэргийг агшаан хураах).

КОНДИТЕР, -а; *жс.* амттан үйлдвэрлэгч; амттаны худалдаачин.

КОНДИТЕРСКАЯ, -ой; *жс.* амттаны дэлгүүр.

КОНДИТЕРСКИЙ, -ая; -ов. 1. амттаны; кондитерские изделия амттаны зүйл; амттан; 2. амттаны дэлгүүрийн; кондитерский цирэг амттаны дэлгүүрийн бялуу.

КОНДИЦИОННЫЙ, -ая; -ов. кондийн; болзол журамд тохирсон; кондиционные условия кондийн болзол журам.

КОНДИЦИЯ, -и; *жс.* (*спец.*); кондийн; болзол журам.

КОНДОВЫЙ, -ая; -ов. чийрэг; кондовый лос кондрог мод.

КОНДУКТОР, -а; *жс.* *дв*; *дв*; *жс.* кондуктор; улаач; кондукторша, -и; *жс.* (*разг.*); кондуктер эмэгтэй; улаач эмэгтэй.

КОНЕВОДСТВО, -а; *жс.* адуу өсгөх; тэднийг коневодства адуу өсгөх арга.

КОНЕВОДСКИЙ, -ая; -ов. адуу өсгөх; адууны коневодческий госхоз адууны сангийн аж ахуй.

КОНЁК 1; *ньк*; *жс.* 1. бялхан мөр; Морьхон; 2 дээррийн нуруу мод; 3. дуртай юм; у каждого свой конёк хүн болгонд нэг дуртай юм бил.

КОНЕК II, *конька*; *м.* өрөөсөн тэшүүр.

КОНЕЦ *-иц*; *м.* 1. төгсгөл; эцэс; сүүл; туйл; зах; хязгаар; нет конца зах хязгааргүй; до конца төгсгөл болтол; дуустал; 2. үзүүр; **конец верёвки** татлагын үзүүр; 3. онгоцны дөр; **отдать концы** онгоцны дөр тайлах; 4. насны эцэс; ☆ **на худой конец** ядахдаа; адаглавал; в конце **концов** эцэстээ; эцсийн эцэст; **сводить концы с концами** дөнгөн данган аргацаах; **положить конец** чөмү-либo төгсгөл болгох; эцэс болгох; **приходить к концу** төгсгөлдөө хүрэх; мөхөлдөө хүрэх; **со всех концов** газар газраас, зүг зүгээс; **из конца в конец** хааш хаашаа; нэг захаас нөгөө зах хүртэл; **без конца** хэмжээ хирээгүй, үзүүр хязгааргүй; үзүүр ёзооргүй.

КОНЕЧНОСТЬ, *-и*; *ж.* мөч; хөл; чац; **передние конечности** урд хөл; **задние конечности** хойт хөл.

КОНЕЧНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-чен*; *-чна*. 1. эцсийн; төгсгөлийн; сүүлийн; **конечная станция** сүүлийн өртөө; 2. эцсийн; хэтийн; уг; **конечная цель** эцсийн зорилго; уг зорилго; ☆ **в конечном итоге** бүр сүүлдээ; эцэстээ.

КОНИНА, *-ы*; *ж.* адууны мах.

КОНИЧЕСКИЙ, *-ая*; *-ое*. шовгор; зүрх (*хэлбэртэй*); конус (*хэлбэртэй*); **коническая форма** шовгор хэлбэр; конус хэлбэр.

КОНКА, *-и*; *ж.* морин трамвай.

КОНКРЕТИЗАЦИЯ, *-и*; *ж.* тодорхой болгох; бодитой болгох.

КОНКРЕТИЗИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *-анный*; *сов. и несов.*; *что*. тодорхой болгох; бодитой болгох.

КОНКРЕТИЗИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *-анный*; *сов. и несов.*, *что*. тодорхой болгох, бодитой болгох; **конкретизировать** общую мысль ерөнхий санааг тодорхой болгох.

КОНКРЕТНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-тен*; *-тна*. тодорхой; бодитой; **конкретный пример** тодорхой жишээ; **конкретный факт** бодитой баримт.

КОНКУРЕНТ, *-а*; *м* өрсөлдөгч.

КОНКУРЕНЦИЯ, *-и*; *ж.* өрсөлдөх; өрсөлдөл; өрсөлдөн.

КОНКУРИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *несов.*; *с кем-чем* *в ч.м.* өрсөлдөх.

КОНКУРС, *-а*; *м.* сонгон шалгах, уралдаан; **вне конкурса** сонгож шалгахад хамаагүй; **конкурс скрипачей** хийлчдийн уралдаан.

КОНКУРСНЫЙ, *-ая*; *-ое*. сонгон шалгах; уралдааны; **конкурсный экзамен** уралдааны шалгалт.

КОННИК, *-а*; *м.* морин цэрэг.

КОННИЦА, *-ы*; *ж.* морин цэрэг.

КОННОЗАВОДСКИЙ, *-ая*; *-ое*. морин заводын; **коннозаводское хозяйство** морин заводын аж ахуй.

КОННОЗАВОДСТВО, *-а*; *ср.* 1. үүлдэр сайтай адуу өсгөх; 2. морин завод.

КОННОСПОРТИВНЫЙ, *-ая*; *-ое*. морин спортын; **конноспортивные состязания** морин спортын тэмцээн.

КОННЫЙ, *-ая*; *-ое*. 1. адууны; морины; морин; **конный двор** адууны хүрээ; 2. морьт; **конный отряд** морьт отряд.

КОНОВАЛ, *-а*; *м.* малын домч.

КОНОВОД I; *-а*; *м.* адууч.

КОНОВОД II; *-а*; *м.* хэргийн эзэн.

КОНОВЯЗЬ, *-и*; *ж.* морины уяа.

КОНОКРАД, *-а*; *м.* морины хулгайч.

КОНОПАТИТЬ, *-ачу*, *-атишь*; *несов.*; *что*. чигжих; чиглэх.

КОНОПАТЫЙ, *-ая*; *-ое* (*обл*) сэвхтэй, цоохор; **конопатое лицо** сэвхтэй нүүр.

КОНОПЛЯ, *-и*, *ж.* олс.

КОНОПЛЯНИК, *-а*; *м.* олсны тариалан.

КОНОПЛЯНЫЙ, *-ая*; *-ое*. 1. одсны; **конопляное семя** сумранз; 2. сумранзын; **конопляное масло** сумранзын тос.

КОНСЕРВАТИВНОСТЬ, *-и*; *ж.* хуучныг баримтлах, хуучинсаг байх.

КОНСЕРВАТИВНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-вен*; *-вна*. хуучныг баримталсан; хуучинсаг; консерватив;

КОНСЕРВАТИЗМ, *-а*; *м.* (*книжн.*) хуучныг баримталсан үзэл хуучинсаг үзэл; консерватизм.

КОНСЕРВАТОР, *-а*; *м.* хуучинсаг үзэлтэн; консерватор.

КОНСЕРВАТОРИЯ, *-я*; *ж.* дуу хөгжмийн дээд сургууль.

КОНСЕРВАТОРСКИЙ, *-ая*; *-ое*. дуу хөгжмийн дээд сургуулийн; **консерваторское здание** дуу хөгжмийн дээд сургуулийн байшин.

КОНСЕРВАЦИЯ, *-и*; *ж.* 1. гэмтэхээс хамгаалав хадгалах; 2. түр зогсоох.

КОНСЕРВИРОВАНИЕ, *-я*, *ср.* дарах; консервлох; **консервирование** рыбы загас консервлох.

КОНСЕРВИРОВАННЫЙ, *-ая*; *-ое*. дарсан; консервлосон; **консервированные фрукты** консервлосон жимс.

КОНСЕРВИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *-анный*; *несов.*; *что*. 1. дарах; консервлох; **консервировать** грибы мөөг консервлох; 2 гэмтэхээс хамгаалав хадгалах, лаазлан хадгалах; **консервировать** внутренности животного в спирте амьтны гэдэс дотрыг гэмтэхээс хамгаалав спиртэд хийж хадгалах; 3. түр зогсоох; **консервировать** предприятие үйлдвэрийг түр зогсоох.

КОНСЕРВНЫЙ, *-ая*; *-ое*. консервын; **консервный завод** консервын үйлдвэр.

КОНСЕРВЫ, *-ов*. консерв; мясные консервы махны консерв.

КОНСИЛИУМ, *-а*; *м.* эмч нарын зөвлөлдгөөн; **отчийн зөвлөлдгөөн**.

КОНСКИЙ, *-ая*; *-ое*. морины; адууны; **конский волос** дэл сүүл.

КОНСОЛИДАЦИЯ, *-и*; *ж.* 1. нягтрал; бэхжил, батжил; 2. хугацаа сунгах; хугацаа сунгалт; **консолидация** займов зээллэгээний хугацаа сунгах.

КОНСОЛИДИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *-анный*; *сов. и несов.*; *что* 1. нягтруулах, бэхжүүлэх; батжуулах; **консолидировать** все силы борцов за мир энх тайвны төлөө тэмцэгчдийн бүх хүчийг нягтруулах; 2. хугацаа сунгах.

КОНСПЕКТ, *-а*; *м.* конспект; хураангуй; **конспект лекций** лекцийн хураангуй.

КОНСПЕКТИВНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-вен*, *-вна*. хураангуй; хураангуйлсан; **конспективное** изложение хураангуйлан бичих.

КОНСПЕКТИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *несов.*; *что*. хураангуйлан бичих; товчлон бичих, конспектлох; **конспектировать** книгу ном хураангуйлан бичих.

КОНСПИРАТИВНОСТЬ, *-и*; *ж.* нууц хадгалах нууц (*байх*).

КОНСПИРАТИВНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-вен*, *-вна*. нууц конспиративное собрание нууц хурал.

КОНСПИРАТОР, *-а*; *м.* нууц ажил явуулагч.

КОНСПИРАЦИЯ, *-и*, *ж.* 1. нууц ажил явуулах, 2. нууц хадгалах; нууц.

КОНСПИРИРОВАТЬ, *-рую*; *-руешь*; *несов.*; *кого-что*. 1. нууц ажил явуулах; 2. нууц хадгалах; нууц.

КОНСТАТАЦИЯ, *-и*; *ж.* магадлах; магадлав тэмдэглэх; тэмдэглэх.

КОНСТИТУЦИОННЫЙ, -ая; -ое. үндсэн хуулийн үндсэн хуульт; хэмжээт эрхт; конституционная монархия хэмжээт эрхт хаант засаг.

КОНСТИТУЦИЯ I, -и; ж. үндсэн хууль; конституция МНР БНМАУ-ын үндсэн хууль.

КОНСТИТУЦИЯ II, -и, ж. (*книжн.*) бүтэц, бие бялдар, бие цогцос.

КОНСТРУИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов.; что. 1. зохион бүтээх; конструировать машину машин зохион бүтээх; 2. эмхлэн байгуулах; конструировать президиум международного конгресса олон улсын их хурлын тэргүүлэгчдийг эмхлэн байгуулах.

КОНСТРУКТИВНЫЙ, -ая; -ое. 1. бүтээцийн; барилгын; конструктивные недостатки бүтээцийн дутагдал; 2. баримтлуштай; үр бүтээлтэй; конструктивное предложение баримтлуштай санал.

КОНСТРУКТОР, -а, м. зохион бүтээгч; конструктор самолёта нисэх онгоц зохион бүтээгч.

КОНСТРУКТОРСКИЙ, -ая, -ое. зохион бүтээгчийн; конструкторское бюро зохион бүтээгчийн товчоо.

КОНСТРУКЦИЯ, -и; ж. 1. бүтээц (*барилга; машин зэргийн тогтолцоо, бүрэлдэхүүн*); машина сложной конструкции нарийн төвөгтэй бүтээцтэй машин; 2. барилга, машин; железобетонная конструкция төмөр бетон барилга.

КОНСУЛ, -а; м. консул; хонсол (*өөр гүрний нутгийн захиргааны өмнө өөрийн улсын харьяат иргэдийн эрх ашгийг хамгаалах үүрэгтэй; албаны хүн*); генеральный консул ерөнхий хонсол.

КОНСУЛЬСКИЙ, -ая; -ое. консулын; консолын; консульское право консулын эрх.

КОНСУЛЬСТВО, -а; ср. 1. консулын яам; консулын газар; 2. консулын тушаал; консолын алба.

КОНСУЛЬТАНТ, -а; м. зөвлөгч; врач-консультант зөвлөх эмч.

КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ, -ая; -ое. зөвлөлдөх; зөвлөх; зөвлөх эрхтэй.

КОНСУЛЬТАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. зөвлөлтөөний; зөвлөх; зөвлөлтөө өгөх; консультационное бюро зөвлөх товчоо; консультационное совещание зөвлөлтөө.

КОНСУЛЬТАЦИЯ, -и; ж. 1. зөвлөлтөө; заавар; дать консультацию зөвлөлтөө өгөх; 2. зөвлөлтөө өгдөг газар; зөвлүүр.

КОНСУЛЬТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; несом. (*книжн.*). 1. зөвлөх; зөвлөлтөө авах; заавар авах; консультировать со специалистом мэргэжилтнээс зөвлөлтөө авах; мэргэжилтэнтэй зөвлөх; 2. зөвлөх; зөвлөлтөө өгөх; заавар өгөх.

КОНТАКТ, -а; м. 1. авалцаа; хүрэлцээ; холбоо; 2. холбор, холбоо хэлхээ; работать в тесном контакте нягт холбоотой ажиллах.

КОНТЕЙНЕР, -а; м. чингэлэг.

КОНТЕКСТ, -а; м. (*книжн.*). 1. контекст; тухайн эх үг; тухайн уул үг; тухайн уул бичиг; 2. урьдах хойтох үг.

КОНТИНГЕНТ, -а; м. 1. бүгд тоо; тогтоосон тоо; контингент учащихся сурагчдын бүгд тоо; 2. хэм тоо; экспортный контингент угля гадаадад гаргах нүүрсний хэм тоо.

КОНТИНЕНТ, -а; м. тив; эх газар.

КОНТИНЕНТАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эх газрын; тивийн; континентальный климат эх газрын улирал.

КОНТОРА, -и; ж. албач тасалгаа; хонтоор.

КОНТОРКА, -и; ж. өндөр ширээ.

КОНТОРСКИЙ, -ая; -ое. албан тасалгааны; хонтоорын; конторский служащий хонтоорын албан хаагч.

КОНТОРЩИК, -а; м. (*устар.*). хонтоорын ажилтан.

КОНТРАБАНДА, -ы; ж. конторабанд; конторваанд; конторбандын бараа; нууцаар гаальгүй хил давуулсан бараа.

КОНТРАБАНДИСТ, -а, м. контрабандач; конторваандач.

КОНТРАБАНДНЫЙ, -ая, -ое. контрабандын; контрабандный товар контрабандын бараа;

КОНТРАБАВС, -а, м. ахмад хийл (*чавхдаст хөгжим*).

КОНТРАГЕНТ, -а; м. (*спец.*). гэрээ бүхий этгээд.

КОНТРАДМИРАЛ, -а; м. хошууч адмирал (*усан цэргийн цол зэрэг, хошууч генералтай тэнцэнэ*).

КОНТРАКТ, -а, м. гэрээ бичиг; заключать контракт гэрээ бичиг байгуулах.

КОНТРАКТАЦИЯ, -и; ж. гэрээлэн бэлтгэх; гэрээлэн хөлслөх; гэрээлэн авах; контрактация зерна тариа гэрээлэн бэлтгэх.

КОНТРАКТНЫЙ, -ая; -ое. гэрээ бичгийн; контрактные условия гэрээ бичгийн болзоо.

КОНТРАКТОВАТЬ, -тую; -туешь; несом. гэрээлэн бэлтгэх; гэрээлэн хөлслөх; гэрээлэн авах; контрактировать рабочих ажилчин гэрээлэн хөлслөх.

КОНТРАЛЬТО, нескл.; ср. 1. цөлх хоолой; эрдүү хоолой (*эмэгтэй хүний хамгийн бүдүүн хоолой*); 2. цөлх хоолойтой дуучин; эрдүү хоолойтой дуучин.

КОНТРАМАРКА, -и; ж. орох тасалбар.

КОНТРАСТ, -а; м. эсрэг тэсрэг; хоёр шал ондоо; тас өөр; эрс ялгаа; контраст высокого и низкого өндөр намаараа эсрэг тэсрэг; өндөр намын эрс ялгаа; цветовой контраст белого и черного хар цагаан өнгийн эрс ялгаа.

КОНТРАСТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; несом.; с кем-чем (*книжн.*). эсрэг тэсрэг байх; онд ондоо байх; тас өөр байх; эрс ялгаатай байх.

КОНТРАСТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. эсрэг тэсрэг; хоёр шал ондоо; тас өөр; эрс ялгаатай.

КОНТРАТАКА, -и; ж. эсрэг дайралт; сөрөг довтолгоо.

КОНТРАТАКОВАТЬ, -кую; -куешь; -ованный; сов. и несом.; кого-что. эсрэг дайрах; сөрөн довтлох.

КОНТРИБУЦИОННЫЙ, -ая; -ое. дайны төлбөрийн.

КОНТРИБУЦИЯ, -и; ж. дайны төлбөр; наложить контрибуцию дайны төлбөр оногдуулах.

КОНТРАСТУПЛЕНИЕ, -я; ср. эсрэг давшилт; сөрөг давшилт.

КОНТРОЛЁР, -а; м. шалгагч.

КОНТРОЛЁРСКИЙ, -ая; -ое. шалгагчийн.

КОНТРОЛИРОВАТЬ, -рую; -руешь; несом.; кого-что. хянан шалгах; хянах; контролировать чью-либо работу хүний ажил хянан шалгах.

КОНТРОЛЬ, -я; м. 1. хяналт; шалгалт; хянан шалгалт; общественный контроль олон нийтийн хяналт; 2. хянан шалгах газар; государственный контроль улсын хянан шалгах газар; 3. шалгагчид.

КОНТРОЛЬНЫЙ, -ая; -ое. хяналтын; шалгалтын; хянан шалгах; контрольные цифры хяналтын тоо; контрольная комиссия хянан шалгах комисси.

КОНТРАЗВЕДКА, -и; ж. тагнуул эсэргүүцэх газар, эсэргүүцэн тагнах газар.

КОНТРЕВОЛЮЦИОНЕР, -а; м. хувьсгалын эсэргүү (*этгээд*).

КОНТРЕВОЛЮЦИОННЫЙ, -ая; -ое. хувьсгалын эсэргүү; контрреволюционное восстание хувьсгалын эсэргүү бослого.

КОНТРЕВОЛЮЦИЯ, -а; ж. хувьсгалын эсрэг төмцөл.

КОНТРУДА Р, -а; м. эсрэг цохилт; сэрэг цохилт.

КОНТРА, -мр, гд. -ра; -ы; ж. (аромт.). хэрүүл; быть в контрах муудах; хэрэлдэх.

КОНТУЖЕННЫЙ, -ая; -ое. битүү няцарсан, битүү бэртсэн.

КОНТУЗИТЬ, -ужу; -узить; -уженный; сож.; кого-что. битүү няцрах; битүү бэртэх.

КОНТУЗИЯ, -а; ж. битүү няцрах; битүү няцрал; битүү бэртэх; битүү бэртэл.

КОНТУР, -а; м. дүрс; бараа; **нарисовать контур** головы толгойн дүрс зурах.

КОНТУРНЫЙ, -ая; -ое. дүрсийн; барааны.

КОНУРА, -ы; ж. нохойн хэвтэр; нохойн хонуур.

КОНУС, -а; м. шойгор; конус.

КОНУСОВАЯ ЗЕМЛЯ, -ая; -ое; -зем; -ля. шойгор хэлбэртэй; конус хэлбэртэй.

КОНФЕДЕРАЦИЯ, -и; ж. холбоо; эвлэл.

КОНФЕРАНСЪЕ, нескл.; м. зардаг; конференсте.

КОНФЕРЕНЦИАЛ, -а; ж. хурлын талхын.

КОНФЕРЕНЦИЯ, -и; ж. бага хурал; парламент конференцийн намийн бага хурал.

КОНФЕТА, -ы; ж. конфет; цаастай чихэр.

КОНФЕТНИЙ, -ая; -ое. конфетийн (цаастай) чихрийн; конфетнай бумага чихрийн цаас.

КОНФИДЕНЦИАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -тай; -тайа (хэвжээ). нууц; конфиденциальный раствор нууц арга.

КОНФИСКАЦИЯ, -и; ж. тураах; конфискацийн имущество хөрөнгийг хураах.

КОНФИСКАЦИЯ ТЬ, -и; ж. тураах; конфискацийн и хэвдэг; что. хураах; улсын бэлгэх.

КОНФЛИКТ, -ы; м. ирдийдэйн зөрөлдөөн; нэргөлдөөн; буданах; наступить в конфликт арцалдах; зөрөлдөх; нэргөжөөний конфликт; заасанг нэргөлдөөн; пограничный конфликт хилийн будааны.

КОНФЛИКТНЫЙ, -ая; -ое. арцалдааны зөрөлдөөний; нэргөлдөөний; будааны.

КОНФОРКА, -а; ж. 1. хоовонгийн хүзүүч; 2. пийшигтай дугуй ширэм.

КОНФРОНТАЦИЯ, -и; ж. сөргөлдөх.

КОНФУЗ, -ы; ж. (разг.). аягширхал няцр.

КОНФУЗИТЬ, -ужу; -узить; несов.; кого-что. аягш байдалд оруулах; аягширүүлэх; нэгдэх.

КОНФУЗИТЬСЯ, -ужусь; -узиться; несов. аягширэх; нчих.

КОНФУЗИВЫЙ, -ая; -ое; -ие (разг.). няцртгий.

КОНЦЕВЫЙ, -ая; -ое. сүүлийн; адгийн; концевая строка адгийн мөр.

КОНЦЕНТРАТ, -а; м. 1. бөөмнөрүүлсэн шашма; шахмал идэц; 2. бөөмнөрүүлсэн тэжээл; өсг тэжээл; 3. нарийн цэвэрлэсэн хүдэр.

КОНЦЕНТРАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. бөөмнөрүүлэх; бөөмнөрүүлсэн; концентрационный лагерь бөөмнөрүүлэн хорих дэсгэр.

КОНЦЕНТРАЦИЯ, -и; ж. 1. бөөмнөрүүлэх; бөөмнөрөх; концентрацийн вохон цэвэр бөөмнөрүүлэх; концентрация капитала хөрөнгө бөөмнөрөх; 2. өтгөрүүлэх; өтгөрөх; концентрацийн раствора уусгалай өтгөрөх.

КОНЦЕНТРИРОВАННЫЙ, -ая; -ое. 1. өтгөрүүлсэн; концентрированный раствор өтгөрүүлсэн уус-

гамай; 2. бөөмнөрүүлсэн; өсг. концентрированный корь өсг тэжээл; 3. нарийн цэвэрлэсэн; концентрированная руда нарийн цэвэрлэсэн хүдэр.

КОНЦЕНТРИРОВАТЬ, -ру; -руешь; -анный; несов. 1. бөөмнөрүүлэх; концентрировать; вохон цэвэр бөөмнөрүүлэх; 2. хандуулах, тавих; концентрировать все внимание на чем-либо юманд бүх анхаарлаа хандуулах; 3. өтгөрүүлэх; концентрировать раствор уусгалай өтгөрүүлэх; 4. нарийн цэвэрлэх; концентрировать руду хүдэр нарийн цэвэрлэх.

КОНЦЕНТРИРОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. өд. не употр.; -руюсь; -русь. 1. бөөмнөрөх; 2. өтгөрөх.

КОНЦЕПЦИЯ, -и, ж. (книжн.). тогтолцоот үзэл; гол санаа.

КОНЦЕРН, -а; м. концерн (нэг буюу хэсэг хэрэгтэйгээр санхүүгийн талаар ерөнхийлөн удирдах хөрөнгийн үйлдэрийн мангалдист хэвдэг).

КОНЦЕРТ, -а; м. 1. концерт; **быть на концерте** концерт үзэх; 2. концерт; тодруулах хөгжим.

КОНЦЕРТАНТ, -а; м. концертлогч.

КОНЦЕРТМЕЙСТЕР, -а; м. 1. концертын тэргүүн; 2. тэгэлдэр хуурч.

КОНЦЕРТНЫЙ, -ая; -ое. концертын; концертийн программа концертын хөтөлбөр; концертний эвл концертийн танхим.

КОНЦЕССИОНЕР, -а; м. концесси.

КОНЦЕССИОННЫЙ, -ая; -ое. концессиан; концессионный договор концессиан гэрээ.

КОНЦЕССИЯ, -и; ж. 1. концессия (уус тавих газрын байдал, үйлдэрийг өөр зуранд буруугийн хүнд ашиглуулахар байгуулсан эзрэг); концессия на промышленные объекты өмчлөх зам барих концессия; 2. концессит үйлдэр.

КОНЦЛАГЕРЬ, -я; м. (концлагерийн лагерь) бөөмнөрүүлэн хорих лагерь.

КОНЦОВА, -ы; ж. (спец.). 1. тэгсварийн тэмдэг (ном; бүлгийн эцэст тавих чимэг); 2. (вохво-лын) сүүл.

КОНЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тэгсгөх; дуусгах; дуусгах; 2. дуусах; барах; төгсөх.

КОНЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. тэгсгөх; дуусгах; дуусгах; 2. нас эцэслэх; нас нөгчих.

КОНЧЕНО, в знач. сказ. (разг.). 1. дүүрсэн хэрэг; шийдсэн хэрэг; шийдлээ; кончено, с завтрашнего дня бросаю курить шийдлээ; маргаацааг эхлээд тамхи татахаа больё; 2. дууссан; мөхдү нийцлээ; кончено чи бид хоёрын хоорондын ялдаа дууссан.

КОНЧЕННЫЙ, -ая; -ое (разг.). дүүрсэн; шийдсэн; дело кончено шийдсэн хэрэг; * конченный человек дүүрсэн хүн.

КОНЧИК, -а; м. үзүүр; * **встретиться на кончике языка** хэлэн ялдаад болчих.

КОНЧИНА, -ы; ж. (разг.). нас эцэслэх; нөгчих; безвременная кончина зуурдаар нас нөгчих.

КОНЧИТЬ, -чу; -чить; -ченный; сов. 1. тэгсгөх; дуусгах; дүүргэх; кончить ремонт засвар дүүсгөх; кончить речь приветствием үгээ баар хүргэн төгсгөх; 2. дуусах; барах; төгсөх; кончить курить тамхи татахаа дуусах; кончить университет их сургууль төгсгөх.

КОНЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -чусь; сов. 1. төгсөх; дүүрэх; дуусах; урок кончился хичээл дуусав; 2. нас эцэслэх; нас нөгчих.

КОНЪЮНКТУРА, -ы; ж. (книжн.). учир байдал; международная конъюнктура олон улсын учир байдал.

КОНЬ, -я, мн. кони, коней, м. 1. морь; 2. (шатрын) морь; ход конем морьд нүүх.

КОНЬ КИ ^{гов. ед. -нк; -нж; м. тэшүр.}
КОНЬКОБЕ ЖЕЦ, ^{-жца; м. тэшүрч.}

КОНЬКОБЕ ЖНЫЙ, ^{-ая; -бө. тэшүрийн; конько-}
бежные состязания тэшүрийн уралдаан.

КОНЬЯК, ^{-а; м. шар; коньяк (усал үзгэйн}
ошар хийсэн дарс).

КОНЮХ, ^{-а; м. адууч; агтач.}

КОНЮШНЯ, ^{-и, род. мн. -шн; жс. шрын таша;}
адуучы хураа, жүчээ.

КООПЕРАТИВ, ^{-а; м. хоршоо; жилийдий кооператив орон сууцны хоршоо; купитъ в кооперативе хоршооноос худалдан авах.}

КООПЕРАТИВНЫЙ, ^{-ая; -бө. хоршооны; хоршоон; кооперативное общество хоршоон нийгэмлэг; кооперативная торговля хоршооны худалдаа.}

КООПЕРАТОР, ^{-а, м. хоршооч; хоршооны ажигтан; хоршооны эүтгэлтэн.}

КООПЕРАЦИЯ, ^{-я; жс. хоршоо; потребительская кооперация эд хэрэглэгчдийн хоршоо; производственной кооперация үйлдвэрлэх хоршоо; сбытовая кооперация борлуулах хоршоо.}

КОПЕРИРОВАНИЕ, ^{-я; ср. хоршоолох; хоршоолол;}

КОПЕРИРОВАТЬ, ^{-рую; -руешь; -анный; гов. и негов.; кого-что. 1. хоршоолуулах; копировать производство нескольких предприятий хэдэн үйлдвэрийг хоршоолуулах; 2. хоршоонд эдсүүлэх; хоршоолуулах; копировать население гүн шийт хоршоонд элсүүлэх.}

КОПЕРИРОВАТЬСЯ, ^{-руюсь; -руешься; негов.}
хоршоолах, хоршоонд орох.

КОПТАЦИЯ, ^{-и; жс. (жнжж.). өөрсөө нэмэн авах эрх; коптаий.}

КОПТИРОВАТЬ, ^{-рую; -руешь; -анный; гов. и негов.; кого-что. (жнжж.). өөрсөө нэмэн авах коптаий хийх.}

КООРДИНАТА, ^{-ы; жс. (спец.). солбица (үзгэр нэгэн цэгийн байдлыг тодорхойлох хэмжээг хууц).}

КООРДИНАЦИЯ, ^{-я; жс. зохицуулах; зохицуулага.}

КООРДИНИРОВАТЬ, ^{-рую; -руешь; -анный; гов. и негов.; что и что с чем. зохицуулах; координировать усилия оролтогдоо зохицуулах.}

КОПАНИЕ, ^{-я; ср. майтах; эрэх; ухах; конание майдаа худга ухах.}

КОПАТЬ, ^{-аю; -аешь; копаный негов. что майтах; эрэх үзэх; копаты ажу нүх ухах; копаты картонд томс малтах.}

КОПАТЬСЯ, ^{-жусь; -аешься; негов. 1. уудлах; онгилох; копаться в чужих вещах хүний юм үзэх; 2. уудлан үзэх; копаться в своих переживаниях айсгай зовлонгоо уудлай үзэх; 3. мунгинах; бөмбөхөх не копаясь, кончая работу быстрее мунгинахгүй ажлаа гурван дурсга.}

КОПЕЧКА, ^{-и; жс. нэг мөнгө; ☆ в копеечку статья; в копеечку выкопаты, оббитый в копеечку; влететь в копеечку их зарлага болох.}

КОПЕЧНЫЙ, ^{-ый; ср. 1. нэг мөнгөний; 2. маш очүүхэн; 3. харамч; хэрэг.}

КОПЕЙКА, ^{-ы; жс. мөнгө; ☆ не имеет ни копейки сахар зоосгүй байх; копейка в копейку сахар зоосны зөрөөгүй таарах.}

КОПИ, ^{-ей; (устар.). уурхай; каменноугольные копи чулуун нүүрсний уурхай.}

КОПИЛКА, ^{-и, жс. мөнгө хураагуур.}

КОПИРКА, ^{-и, жс. (разг.). хортой цаас; писать под копирку хортой цаас тавьж бичих.}

КОПИРОВАЛЬНЫЙ, ^{-ая; ср. хуулах; буулгагч; хордуулах; хортой; копировальная бумага хортой цаас.}

КОПИРОВАНИЕ, ^{-я; ср; 1. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт; 2. дууриах; дууриалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-рую; -руешь; негов.; кого-что. 1. хуулах; буулгах; 2. дууриах.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАЛЬНЫЙ, ^{-ая; ср. хуулах; буулгагч; хордуулах; хортой; копировальная бумага хортой цаас.}

КОПИРОВАНИЕ, ^{-я; ср; 1. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт; 2. дууриах; дууриалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-рую; -руешь; негов.; кого-что. 1. хуулах; буулгах; 2. дууриах.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОПИРОВАТЬ, ^{-ую; жс. хуулах; буулгах; уудалт; буулгалт.}

КОРАБЛЬ, -я; м. (хөлөг) онгоц; военный корабль цэргийн хөлөг онгоц; ☆ сжечь свои корабли буцалтгүй болох.

КОРАЛЛ, -а, м. шүр.

КОРАЛЛОВЫЙ, -ая; -ое. 1. шүрэн; коралловый остров шүрэн арал; 2. шүрэн улаан: коралловые губы шүрэн улаан уруул.

КОРАН, -а; м. кураан (лалын шажмы сургаалын ном).

КОРДА, -ы; ж. (спец.). урт цулбуур; гонять на корде цулбуур барин тойруулах.

КОРДОН, -а; м. харуулын баг цэрэг; хязгаарын отряд.

КОРЕВОЙ, -ая; -ое. улаан бурхны; улаан цэгийн; коревая сыпь улаан бурхны эсэргэнэ.

КОРЕЙЦ, -ейца; м. солонгос хүн.

КОРЕЖИТЬ, -жу; -жишь; несов.; кого-что (прост.). 1. гажаах, хорчийлгох; үрчийлгэх, атируулах; гажих; хорчийх; үрчийх; атираах; фанеру корёжит от сырости наамал банз чийгт гажна; 2. атираагдах; бие арзганах; меня всего корёжит миний бүх бие арзганаад байна; 3. дургүй хүргэх; зөвүү хүргэх; ой гутах; дур гутах.

КОРЕЙКА, -и; ж. гахайн өвчүү; тугалын өвчүү.

КОРЕЙСКИЙ, -ая; -ое. солонгос; солонгосын; корейский язык солонгос хэл.

КОРЕНАСТЫЙ, -ая; -ое; -аст. 1. загзгар; тагдгар; 2. үндсэрхэг; бүдүүн үндэстэй.

КОРЕНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; несов.; в чьм (высок). 1. эх авах; үндэслэх; үүсэх; 2. байх; үүрлэх.

КОРЕННИК, -а; м. дундах морь.

КОРЕННОЙ, -ая; -ое. 1. уг; угийн; угаас; коренной москвич угийн Москвагийн хүн; 2. үндсэн; гол; заменить коренным образом үндсээр өөрчлөх; коренной вопрос гол асуудал; ☆ коренной зуб араа.

КОРЕНЬ, -рня; мн. -рни; -рней; м. 1. үндэс; 2. уг сурвалж; ёзоор; корень волос үсний уг; корень зубов шүдний сурвалж; 3. уг; язгуур; уг үндэс; уг гарал; корень зла хорын уг; 4. язгуур; корень слова үгийн язгуур; 5. язгуур; квадратный корень квадрат язгуур; ☆ вырвать с корнем үндсээр нь устгах.

КОРЕНЬЯ, -ьев; төмс.

КОРЕШОК, -шка; м. 1. бяцхан үндэс; 2. номын шил; 3. уг; сурвалж; ёзоор.

КОРЕЯНКА, -и; ж. солонгос эмэгтэй; солонгос эхнэр.

КОРЗИНА, -ы; ж. КОРЗИНКА, -и; ж. араг, шээгий; сагс.

КОРИДОР, -а; м. гудам; хонгил.

КОРИДОРНЫЙ, -ая; -ое. 1. гудмын; хонгилын; 2. суц. -ого м. гудмын үйлдэгч (зошид буудлын нэг гудмын хэдэн тасалгаанд үйлчлэгч).

КОРИТЬ, -рю; -ришь; несов.; кого-что (разг.). зөмлөх.

КОРИФЕЙ, -я; м. (высок.). манлай; манлайлагч; манлай эрдэмтэн.

КОРИЦА, -ы; ж. шанц (халуун орны лаврын язгуурын зарим модны хатсан холтос; халуун амттан).

КОРИЧНЕВЫЙ, -ая; -ое. хүрэн; коричневый цвет хүрэн өнгө.

КОРКА, -и; ж. 1. холтос; 2. хальс; 3. хөрс; тав; ☆ разругать на все корки эргэтэл загнах; прочитать от корки до корки үсэг дараалан унших.

КОРМ, -а; (у); о корме; на корме и на корму мн.-ы, и -а; -ов; м. 1. тэжээл, идэш, хоол; силосование кормов тэжээл даршлах; скот на подножном корму бэлчээрийн мал; 2. тэжээх; хооллуулах.

КОРМА, -ы, ж. онгоцны хитэг.

КОРМЕЖКА, -и; ж. (разг.). тэжээх; идээшлүүлэх.

КОРМИЛЕЦ, -льца; м. тэжээгч.

КОРМИЛИЦА, -ы, ж. өрлөг эх; хөхүүлт эх.

КОРМИЛО, -а, ср.; залуур; жолоо; ☆ быть у кормила власти төрийн жолоо барих; төр барих.

КОРМИТЬ, кормлю; кормишь; кормленный; несов.; кого-что. 1. тэжээх, идээшлүүлэх; 2. хооллуулах, идээлүүлэх; 3. хөхүүлэх; хөхөөр тэжээх; 4. тэжээх; кормить всю семью гэр бүлээ бүгдийг тэжээх.

КОРМИТЬСЯ, кормлюсь; кормишься; несов. 1. идэшлэх; идэх; 2. амь зуух; амьдрах; кормиться своим трудом ажил хийж амь зуух.

КОРМЛЕНИЕ, -я, ср. тэжээх; идэшлүүлэх; идүүлэх.

КОРМОВОЙ I, -ая, -ое. тэжээлийн; кормовая база тэжээлийн бааз.

КОРМОВОЙ II, -ая, -ое. онгоцны хитгийн.

КОРМУШКА, -и, ж. идүүр, онгоц.

КОРМЧИЙ, -его, м. (стар.). 1. онгоцны жолооч; 2. жолоо баригч хүн; жолоодогч, сартваах.

КОРНЕВИЩЕ, -а; ср. 1. иш үндэс; 2. салаалах үндэс; гол үндэс.

КОРНЕВОЙ, -ая; -ое. 1. үндэсний; корневое ответвление үндэсний салаа; 2. язгуурын; язгуур; корневая часть слова үгийн язгуурын хэсэг; ☆ корневые языки залгаваргүй хэл.

КОРНЕГ I, -а; м. корнет (хаант Оросын морин цэргийн дунд тушаалын даргын доод зэрэг).

КОРНЕГ II, -а; м. бүлүүрт бүрээ.

КОРНОУХИЙ, -ая; -ое; -ух. хулгар; хууман.

КОРОБ, -а; мн. -а; -ов; м. үйсэн сав; түйс; матмал банзан сав; ☆ обещать с три короба хоосон амлах.

КОРОБЕЙНИК, -а; м. явган наймаачин; хэсүүр наймаачин.

КОРОБИТЬ, -блю; -бишь; преимущ; безл.; несов. кого-что. 1. гажаах; гажих; фанеру коробит от сырости наамал банз чийг авахдаа гажна; 2. дургүй хүргэх; зөвүү хүргэх; ой гутах; дур гутах.

КОРОБИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; несов. гажих; хумирах; матийх.

КОРОБКА, -и; ж. хайрцаг; ☆ черепная коробка гавал.

КОРОБОК, -бка; м. бяцхан хайрцаг.

КОРОВА, -ы; ж. үнээ; дойная корова саалийн үнээ.

КОРОВИЙ, -ья; -ье; үнээний; коровье молоко үнээний сүү.

КОРОВКА, -и; ж. (разг.); уменьш; божья коровка нүүнээ хорхой.

КОРОВНИК, -а; м. үхрийн хашаа; жүчээ.

КОРОЛЕВА, -ы; ж. хатан; хааны хатан; вангийн хатан; хатан хан; хатан ван.

КОРОЛЕВИЧ, -а; м. хааны агь; вангийн агь.

КОРОЛЕВНА, -ы, род. мн. -вен, ж. хааны гүнж, вангийн гүнж.

КОРОЛЕВСКИЙ, -ая; -ое. хааны, вангийн; хан; ван; королевская власть вангийн засаг; королевский сын хан хүү.

КОРОЛЕВСТВО, -а; ср. кант улс; вант улс, ванлиг.

КОРОЛЬ, -я; м. 1. хан; ван; 2. ноён; бубновый король дөрвөлжингийн ноён 3. ноён; хөд королём ноёноор нүүх.

КОРОМЫСЛО, -а; ср. 1. дамнуурга; 2. тэгнүүр; ☆ дым коромыслом үймээн шуугиан.

КОРОНА, -ы; ж. 1; титэм; 2. хаан ширээ; борьба за корону хаан ширээнд суухын төлөө тэмцэх; 3. титэм; солнечная корона нарны титэм.

КОРОНАЦИЯ, -и; ж. хаан суух ёслол.

КОРОНКА, -и; ж. 1. шүдний орой; 2. шүдний бүрээс.

КОРОНОВАНИЕ, -я; ср. хаан суух ёслол хийх.

КОРОНОВАТЬ, -ную; -нуешь; -ованный; сов. и несов.; кого-что. хаан суух ёслол хийх.

КОРОСТА, -ы; ж. хомхруу; товч.

КОРОТАТЬ, -аю; -аешь; несов. что (разг.). (цаг) нөгчөөх; (цаг) өнгөрүүлэх; коротать время за шахматами шатар тавьж цаг нөгчөөх; коротать вечер в разговорах хөөрөлдөж үдшийг өнгөрүүлэх.

КОРОТКИЙ, -ая; -ое; кбрбток; -тка; кбрбткб, короче. 1. богино; охор; короткие волосы богино үс; 2. богино; түргэн; түр зуурын; короткий срок богино хугацаа; 2. ойр; дотно; короткое знакомство дотно танил; 4. товч; короткая речь товч үг; ☆ быть с кем-либо на короткой ноге хүнтэй дотно байх; короткая память мартамай; короче говоря товчоор хэлэхэд.

КОРОТКО, нареч. 1. ойр; дотно; быть коротко знакомым с кем-либо хүнтэй дотно танил байх; 2. товч; товчоор; коротко говоря товчоор хэлэхэд.

КОРОТКОВОЛНОВЫЙ, -ая; -ов. богино долгионы; коротковолновая передача богино долгионы нэвтрүүлэг.

КОРОТКОМЕТРАЖНЫЙ, -ая; -ов. богино кэмжээний; короткометражный фильм богино кэмжээний зураг.

КОРОТКОНОГИЙ, -ая; -ов. богино хөлтэй.

КОРОТКОШЕИЙ, -ая; -ев. нагжгар; богино хүзүүтэй.

КОРОТКОШЕРСТНЫЙ, -ая; -ов. **КОРОТКОШЕР**.

СТНЫЙ, -ая; -ов.; **КОРОТКОШЕРСТЫЙ**, -ая; -ов. тажгар (үстэй); богино ноостой; халцгай.

КОРОТЫШ, -а; м.; **КОРОТЫШКА**, -и; м. и.ж. оготор хүн; тажгар хүн.

КОРОЧЕ, сравн. степ. от прил. короткий. (-аас) богино; дотно; товч; ☆ короче говоря товчхон хэлбэл.

КОРОЧКА, -и; ж. чав; калдс; колтос.

КОРПЕТЬ, -плю; -пишь; несов. (разг.). оролдох; кичээн оролдох.

КОРПИЯ, -и; ж. шархны даавуу.

КОРПОРАТИВНЫЙ, -ая; -ов; -вен; -вна. нэгдлийн; эвлэлийн.

КОРПОРАЦИЯ, -и; ж. эвлэл; нэгдэл.

КОРПУС I, -а; м. 1. бие; крупный корпус том бие; 2. их бие; корпус судна онгоцны их бие; 3. гэр; куурцаг; корпус часов цагийн гэр.

КОРПУС II, -а; мн. -а; -бв; м. байшин; барилга.

КОРПУС III, -а; м. 1. корпус; танковый корпус танкийн корпус; 2. корпус; дипломатический корпус дипломат корпус.

КОРПУСНЫЙ, -ая; -ов. корпусын; корпусный командир корпусын дарга.

КОРРЕКТИВ, -а; м. (книжн.). засвар; внести корректив засвар оруулах.

КОРРЕКТИРОВАНИЕ, -я; ср; дардас унших; хянах; засвар оруулах.

КОРРЕКТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; не-

сов.; что. 1. засах; засварлах; 2. дардас унших; хянах; засвар оруулах; корректировать статью өгүүлэх хянах.

КОРРЕКТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. түвшинг эелдэг.

КОРРЕКТОР, -а; м. хянагч.

КОРРЕКТОРСКИЙ, -ая; -ое. хянагчийн; корректорская комната хянагчийн өрөө.

КОРРЕКТУРА, -ы; ж. 1. засвар; засварлах; 2. дардас.

КОРРЕКТУРНЫЙ, -ая; -ое. засварын; хяналтын засварлах; хянах; корректурные знаки засварын тэмдэг; корректурный оттиск хянах дардас.

КОРРЕСПОНДЕНТ, -а; м. 1. сурвалжлагч; 2. харилцагч; ☆ член-корреспондент сурвалжлагч гишүүн.

КОРРЕСПОНДЕНТСКИЙ, -ая; -ое. сурвалжлагчийн; корреспондентская заметка сурвалжлагчийн тэмдэглэл.

КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ, -и; ж. 1. мэдээ; корреспонденция из Парижа Парисаас ирсэн мэдээ; 2. захидал бичиг; захидал утас; доставка корреспонденции захидал бичиг хүргэх; 3. захиа харилцаа; вести корреспонденцию захиа харилцаатай байх.

КОРРОЗИЯ, -и; ж. (спец.). идэгдэх; идэгдэл; коррозия металлов төмөрлөг идэгдэх.

КОРРУПЦИЯ, -и; ж. хахууль идэх.

КОРСАЖ, -а; м. цээживч.

КОРСАР, -а; м. далайн дээрэмчин.

КОРСЕТ, -а; м. бэлхүүсэвч.

КОРТ, -а; м. теннисийн талбар.

КОРТЕЖ, -а; м. (устар.). баярын жагсаал.

КОРТИК, -а; м. чичлүүр хутга.

КОРТОЧКИ, -чек; сидеть на корточках явган суух.

КОРЧЕВАНИЕ, -я; ср. үндсээр нь суга татах.

КОРЧЕВАТЬ, -чую; -чуешь; несов.; что. үндсээр нь суга татах; үндэстэй нь сугалах; корчевать пни кожүүл үндэстэй нь суга татах.

КОРЧИ, -ей; ед. корча; -и; ж. (разг.). таталдах, татганах.

КОРЧИТЬ, -чу; -чишь; несов.; кого-что. 1. таталдах; үрчийх; атиралдах; таталдуулах; үрчийлгэх; атиралдуулах; шервөс татах; 2. дүр үзүүлэх; байдал харуулах; корчить из себя знатока юм мэддэг хүний дүр үзүүдэх.

КОРЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; несов. таталдах; гарчлах.

КОРЧМА, -ы; род. мн. -чем; ж. (устар.). дян.

КОРШУН, -а; м. элээ.

КОРЫСТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. шунахай; хомхой; с корыстной целью шунахай зорилготой; 2. шунахай сэтгэлтэй; хомхой зантай; корыстный человек хомхой зантай хүн.

КОРЫСТОЛЮБИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. хомхой зантай; шунахай сэтгэлтэй.

КОРЫСТОЛЮБИЕ, -я; ср. шунал; хомхойрол; хомхой сэтгэл.

КОРЫСТЬ, -и; ж. 1. ашиг; олз; какая ему в нём корысть? тэр үүнээс ямар ашиг олох юм? 2. хомхой сэтгэл; шунал.

КОРЫТО, -а; ср. тэвш; онгоц.

КОРЫТЦЕ, -а; род. мн. -тец; ср. бяцхан тэвш; онгоц.

КОРЬ, -и; ж. улаан бурхан; улаан цэцэг.

КОРЯВЫЙ, -ая; -ое; -яв. 1. муруй; мужгар; 2. баржгар; барзгар; биржгэр; поохор; 3. муруй; сарий; муухай; корявый почерк муухай бичиг; 4. бүдүүн.

КОРЯГА, -и; ж. дарья.

КОСУ'ЛЯ, -и, ж. бор гөрөөс; (самец) зур; (самка) зур.

КОСЫНКА, -и; ж. гурвалжин алчуур.
КОСЬБА, -ы; ж. хадах; хадайт; косьба трая өвс хадах.

КОСЯ'К I, -а; м. тотго; эвэх.
КОСЯ'К II, -а; м. (спец.) 1. азарга адуу; 2. сурэг; косяк сельди сурэг май загас.

КОТ, -а; м. мигуй; муур; мий.

КОТЁЛ, -тла; м. тотго; наровой котёл уурму тогоо; ☆ общий котёл 1) нэг тогоооос хонд алт; 2) хамтран эдлэх.

КОТЕЛО'К I, -лка; м. бяцхан тогоо.
КОТЕЛО'К II, -лка; м. өндөр бурх малгай.
КОТЕ'ЛЬНАЯ, -ой; ж. уурмы тогооны газар.
КОТЕ'ЛЬЩИК, -а; м. тогооны дархан.

КОТЁНОК, -нка; мн. -ятва; -ят; м. муурмы зулгага.

КО'ТИК, -а; м. 1. далайн мигуй; 2. далайн мигуйн арьс.

КО'ТИКОВЫЙ, -ая; -ое. далайн мигуйн; далайн мигуйн арьсан; котиковый промысел далайн мигуйн агнуур; котиковая шуба далайн мигуйн арьсан дээл.
КОТИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несоев.; что. (спец.) ханшлах; үнэлэх.

КОТИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -дуются; несоев. (спец.) ханшлагдах; үнэлгдэх.

КОТИРО'ВКА, -и; ж. ханшлах; үнэлэх.
КОТИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; несоев.; кем-чем. зулгагалах; мшигдэх; хурталах.

КОТЛЕ'ТА, -ы; ж. 1. котлет (машиндасан мах буку ногоо; судазгаар хичсэн бик мах хааа); мясные котлеты махан котлет; картофельные котлеты төмсөн котлет; рисовые котлеты тутрага котлет; 2. хуурсан хавирга; котлеты отбивные хуурсан хавирга.

КОТЛОВА'Н, -а; м. суурийн нүх; урмад.
КОТЛОВИ'НА, -ы; ж. котгор.

КОТОВ'КА, -ы; ж. (устав. и обл.) үүрэг.

КОТО'РЫЙ, -ая; -ое; мест. 1. хэдий; хэддүгээр; аль; хэдэн; котормы не двух; энэ котормы аль не вэ? котормый часъ хэдэн нар болж байна? 2. үчкээр орчуулагдахгүй; тот, котормый это следан үнийг хичсэн хүн; город, в котормом мы жили бидний сууж байсан хот; 3. хэдэн; хэд; хичсэн; олон; котормый дээ я спрашиваю би хичсэн удаа асууж байна; 3. зарим; котормые дома сидели; котормые катались на коньках зарим нь гартээ сууж; зарим нь ташуураар гулгаж байв.

КО'ФЕ, несоев.; м. кофе; кофе с молоком сүүтэй кофе; кофе в зернах кофейн үр.

КОФЕИ'Н, -а; м. кофейн (кофейн үр; цайн чяас хоёрдоо айдаг саргээх эм).

КОФЕИ'ННИК, -а; м. кофейн гүц.

КОФЕИ'ННЫЙ, -ая; -ое. 1. кофейн; кофейная гүмш кофейн нитгэл; 2. хар хүүрэн.

КОФЕИ'НЯ, -и; ред. мн. кофейны ж. (устав.) кафе; жижиг гуанэ.

КО'ФТА, -ы; ж. эмэгтэй хүний галуур цамц.

КОЧА'Н, -а и (разг.), -чна; м. толгой; бөөрөнхий; кочан капуста нэг бөөрөнхий байцаа.

КОЧА'ННЫЙ, -ая; -ое. бөөрөнхий; кочанный капуста бөөрөнхий байцаа.

КОЧЕВА'ТЬ, -ую; -уешь; несоев. нүүх; нүүж сууз. нүүдэл хийх; нүүдэллэх.

КОЧЕВКА, -и; ж. 1. нүүдэл; 2. бул.
КОЧЕ'ВНИК, -а; м. нүүдэлчин.

КОЧЕВО'Й, -ая; -ое. нүүдлийн; кочевой образ жизни нүүдлийн байдал.

КОЧЕ'ВЬЕ, -я; род. мн. -вий; ср. 1. бууц; 2. нутаг.

КОЧЕГА'Р, -а; м. гач.
КОЧЕГА'РКА, -ы; ж. зуухын газар.

КОЧЕНЕ'ТЬ, -ека; -еши; несоев. бээрэх; дээрэх; хөших.

КОЧЕРГА', -и; род. мн. -ргэ; -ргам; ж. шидээ-вэр; шилээгуур.

КОЧЕРЫ'ЖКА, -и; ж. байцааны гол.
КО'ЧКА, -ы; ж. сондуул; дов ебидуул; мэгнүүл.

КОЧКОВА'ТЫЙ, -ая; -ое; -от. сондуутай; дов сондуутай; мэгнүүлтэй.

КОША'ЧИЙ, -ая; -ье. муурын; мигуйн; кошачья порода муурын үүлдэр.

КОШЕ'ЛЕК, -лька; м. түрийгч; хэтгэгч.

КОШЕЛКА, -и; ж. (разг.). уут; цуха.

КО'ШКА, -ы; ж. муур; мигуй; мий; ☆ между ними черная кошка пробежала тунжин хагарах; кош кошма с собачкой чоно; хонь хоёр шиг.

КОШМА', -ы; мн. кошмы; кошма; ж. асгий.
КОШМА'Р, -а; ж. 1. хар дарах; 2. аймшиг; зовуурь.

КОШМА'РНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -рма. аймшигтай; зовууртай.

КОШЕ'Й, -я; м. 1. кошей (үгүрэхгүй баян үдэхгүй монх; хадан самдаг өгдөл); 2. эвэнхий; туранхай өтгөн.

КОШУ'НСТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен; -венна. шүтээний доромжилсон; хүндэтгэдэг юмы дайрсан.

КОШУ'НСТВО, -а; ср. шүтээний доромжлох; хүндэтгэдэг юмы дайрах.

КОШУ'НСТВОВАТЬ, -таую; -тауешь; несоев. доромжлох; дайрах.

КОЭФФИЦИЕНТ, -а; м. нөлөөлүүр; коэффициент (үржүүлэгч тоо)

КПСС (Коммунистическая партия Советского Союза) ЗХУЭН, ЗХУКН (Зөвлөлт Холбоот Улсын Захамт Нам; Зөвлөлт Холбоот Улсын Коммунист Нам).

КРАЙ, -а; ж. наймалж.
КРАЙ'ГИ, кра; ср. (разг.) крбса; -и; ж. 1. саяланги түрий; 2. бэлнийн бугуй.

КРАЙ'ДЕННЫЙ, -ая; -ое. хулгайн; худгайлсан.

КРАЕВЕ'Д, -а; м. орон нутаг судлагч.
КРАЕВЕ'ДЕНИЕ, -я; ср. орон нутгийн судлаа.

КРАЕВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. орон нутгийн судлагын; краеведческий музей орон нутгийн судлагын музей.

КРАЕВО'Й, -ая; -ое. хязгаарын.

КРАЕУГО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. амин чухал; краеугольный вопрос амин чухал асуудал; краеугольный камень амин сүнс; амин гол; амин зүрх.

КРАЙ'ШЕК, -шка; м. ирмэг; өнцөг; үзүүр; сөст; на крайшек стула саядлын ирмэг дээр сууж.

КРАЙ'ЖА, -ы; ж. хулгайн; худгайлгай; хулгайн хийл; хулгай орох.

КРАЙ, -я; (-ю) о крае; в край; (и в крае) мн крае; краеи ж. 1. зах; хязгаар; хөвөө; ирмэг; хайа; амсар; итгэсч чөвөө край амсар бидэх; на краю баяны ердотүй нүхний амсар дээр; 2. нутаг; обон; орон нутаг; район край төрсөн нутаг; теплые край дулаан орон; 3. хязгаар; ☆ концы край нэг зах үзүүрүй; на краю гибели худгийн даваан дээр; на краю света замдгийн эгдэл газрын мухарг.

КРАЙНЕ, нареч. маш; туйлын; туйлгүй; крайне удивлён туйлгүй гайхав.

КРАЙНИЙ, -ая; -ее. 1. захын; 2. алс; на крайнем севере алс хойт зүгт; 3. сүүлийн; эцсийн; туйлын; крайний срок эцсийн болзол; 4. туйлын; туйлгүй; туйлын их; туйлын чанга крайние меры туйлын чанга арга хэмжээ; 5. хэтэрхий; крайние правые хэтэрхий баруунтан; ☆ по крайней мере адагтаа; ядахдаа; в крайнем случае ядахдаа.

КРАЙНОСТЬ, -и, жс. туйл; хэтрэл; хэтэрсэн явдал; ☆ до крайности хэт; хэтэрхий.

КРАКОВЯК, -а; м. краков бүжиг.

КРАМОЛА, -ы; жс. (стар.). хуйвалдаан; хямрал.

КРАМОЛЬНИК, -а; м. (стар.). хуйвалдаанч; хямрал гаргагч.

КРАН I, -а; м. крап, цорго; гоожуур; водопроводный кран усан хоолойн цорго.

КРАН II, -а; м. крап; өргүүр.

КРАП, -а; м. бидэр; од; толбо; серый мрамор с синим крапом хөх бидэртэй бор гантг.

КРАПАТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -лет и -ает; несов. шиврэх; дождь крапает бороо шивэрнэ.

КРАПИВА, -ы; жс. халгай; ожечься крапивою халгайгаар түлчих.

КРАПИВНИЦА I; -ы; жс. халгайн эрвээхий.

КРАПИВНИЦА II; -ы; жс. чонын хөрвөш.

КРАПИВНЫЙ, -ая; -ое. халгайн; ☆ крапивная лихорадка чонын хөрвөш.

КРАПИНА, -ы; жс.; **КРАПИНКА**, -и; жс. од; бидэр; цоохор; галстук с крапинками одтой зангиа.

КРАПЛЁНЫЙ, -ая; -ое. бидэрлэсэн; тэмдэгтэй; эмдэг тавьсан; краплёные карты тэмдэгтэй хөзөр.

КРАСА, -ы; жс. 1. гуа үзэсгэлэн; 2. чимэг; оройн чимэг; краса и гордость науки шинжлэх ухааны чимэг; бахархал.

КРАСАВЕЦ, -вица; м. гуа хүн; цэвэр хүн; сайхан эр.

КРАСАВИЦА, -ы; жс; гуа эмэгтэй, сайхан эхнэр; цэвэр бүсгүй.

КРАСАВЧИК, -а; м. гуа хүн; сайхан эр.

КРАСИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. сайхан; гуа; гуа сайхан; цэвэр; как это красиво энэ юутай сайхан юм бэ?; красивая девушка сайхан хүүхэн; цэвэр охин; 2. ариун; красивый поступок ариун явдал; 3. гоё; ганган, сайхан; красивые слова гоё үг.

КРАСИЛЬНЫЙ, -ая; -ое. будгийн; будах; красивый цех будах тасаг.

КРАСИЛЬНЯ, -и; род. мн. -лен; жс. будах газар.

КРАСИЛЬЩИК, -а; м. будагчин.

КРАСИТЕЛЬ, -я; м. будаг; шир.

КРАСИТЬ I; крашу; красишь; несов.; что. будах; красить ткань нэхмэлийг будах; красить крышу дээвэр будах.

КРАСИТЬ II; 1 и 2 л. не употр.; -ит; несов.; что. чимэх; чимэг болох; труд красит человека хөдөлмөр хүний чимэг.

КРАСИТЬСЯ, крашусь; красишься; несов. 1. будаг халдаах; будаг нойтон байх; будагтай байх; эта материя сильно красится энэ бөс их будагтай; дверь ещё красится хаалганы будаг бас нойтон байна; 2. будаг орох; будагдах; 3. (уруул; нүүр; үс) будах.

КРАСКА, -и; жс. 1. будаг; масляные краски тосон будаг; краска на двери лупится үүдний будаг кохворч байна; яшик с красками хайрцагтай будаг; 2. будах; отдать в краску будуулах; будуулахаар өгөх; 3. өнгө; весёлые краски пейзажа хурц сайхан өнгөтэй газар нутаг; 4. улаан; краска стыда ичж улаан болох; ичж улайх; 5. чимэг; рассказы-

вать в ярких красках чимэг оруулж ярих; ☆ сгущать краски дөвийлгөх; хэтрүүлэх.

КРАСЕТЬ, -ею; -еешь; несов. 1. улайх; улаан болох; вишня уже краснеет интоор улаан болж байна; 2. улайх, час хийх; краснеть от стыда ичсэндээ царай нь час хийх; 3. улайран харагдах; улайрах.

КРАСНЕТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -еется; несов. улайран харагдах, улайрах.

КРАСНОАРМЕЕЦ, -ейца; м. улаан цэрэг.

КРАСНОАРМЕЙСКИЙ, -ая; -ое. улаан цэргийн; красноармейская часть улаан цэргийн анги.

КРАСНОБАЙ, -я; м. (разг. неодобр.). гоё үгтэй хүн; сайхан үгтэй хүн.

КРАСНОБАЙСТВО, -а; ср. (разг. неодобр.). гоё үг; сайхан үг.

КРАСНОВАТЫЙ, -ая; -ое. улаавтар; улаавар.

КРАСНОГВАРДЕЕЦ, -ейца; м. улаан торгон цэрэг; улаан гвардич.

КРАСНОГВАРДЕЙСКИЙ, -ая; -ое. улаан торгон цэргийн; улаан гвардийн.

КРАСНОДЕРЕВЕЦ, -вица; м. нарийн мужаан.

КРАСНОЗНАМЕННЫЙ, -ая; -ое. улаан тугийн одонт; краснознаменный полк улаан тугийн одонт хороо.

КРАСНОКОЖИЙ, -ая; -ее; -ож; 1. улаан арьстай; 2. улаан арьстан.

КРАСНОЛЕСЬЕ, -я; ср. нарсан ой; шилмүүст ой.

КРАСНОРЕЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. уран үгтэй; 2. бодол санаагаа илтгэсэн; утга нь илэрхий; красноrechивый взгляд бодол санаагаа илтгэсэн харц.

КРАСНОРЕЧИЕ, -я; ср. уран үг.

КРАСНОТА, -ы; жс. 1. улаан; краснота лица царайны улаан; 2. улайх; краснота в горле хоолой улайх.

КРАСНОФЛОТЕЦ, -тца; м. улаан усан цэрэг.

КРАСНОФЛОТСКИЙ, -ая; -ое. улаан усан цэргийн.

КРАСНОЩЁКИЙ, -ая; -ое; -ёк. улаан хацартай; краснощёкая девушка улаан хацартай охин.

КРАСНУХА, -и; жс. улаан туурах.

КРАСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна; -сно; -сны. 1. улаан; красный флаг улаан далбаа; 2. улаантан; ☆ красный уголок улаан булан; Красная Армия Улаан Цэрэг; красное дерево улаан зандан; красное слово хошин үг; красная рыба (хилэм ээрэг) сайн загас; красная строка тэтгэсэн мөр; шинэ мөр; красная цена дээд үнэ; красное солнышко улаан нар; красная доска улаан самбар; пустить красного петуха галдах; проходить красной нитью 1. тодорхой ялгаран гарах; 2. гол утга нь болох.

КРАСОВАТЬСЯ, -суюсь; -суешься; несов. 1. жавхлантай харагдах; сүндэрлэн харагдах; вдали красовались вершины гор алс уулсын оргил сүндэрлэн харагдана; 2. сайрхах.

КРАСОТА, -ы; мн. -оты; жс. 1. сайхан; гуа; цэвэр; үзэсгэлэн; отличаться красотой гоц үзэсгэлэнтэй байх; 2. красоты сайхан (газар); үзэсгэлэнтэй (газар); красоты природы үзэсгэлэнтэй байгаль.

КРАСОЧНОСТЬ, -и; жс. гойд сайхан; хурц сайхан.

КРАСОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. будгийн; красочная промышленность будгийн үйлдвэр; 2. гойд сайхан; хурц сайхан, красочный стиль гойд сайхан найруулга.

КРАСТЬ, краду; крадешь; крад; краший; несов. кого-что. хулгайлах; хулуух.

КРА'СТЬСЯ, *крадусь; крадѣшься; крадѣся; крадѣсь и крадѣчись; несов.* гэтэх; мяраах; сэмээрхэн явах.

КРА'СЯЩИЙ, *-ая; -ее;* будгийн; будагтай; будах; красящие вещества будгийн бодис; будагтай бодис.

КРАТ: во сто крат зуу дахин.

КРА'ТЕР, *-а; м. (галт уулын)* цар; өрх.

КРАТКИЙ, *-ая; -ое; -ток; -тка; -тко; кратче; кратчайший.* 1. богино; түр зуурын; 2. ойр; дөт; краткий путь ойр зам; 3. хураангуй; товч; цөөн үгтэй; краткий слог цөөн үгтэй найруулга; 4. богино; краткий гласный богино эгшиг.

КРАТКОВРЕ'МЕННОСТЬ, *-и; ж.* **КРАТКОВРЕ'МЕННЫЙ**, *-ая; -ое; -нен; -нна.* түр зуурын; кратковременный отпуск түр зуурын амралт.

КРАТКОСРО'ЧНЫЙ, *-ая; -ое; -чен; -чна.* богино хугацааны; краткосрочная ссуда богино хугацааны зээлэг.

КРАТКОСТЬ, *-и; ж.* хураангуй богино байх; товч байх; хураангуй байх.

КРАТНЫЙ, *-ая; -ое; -тен; -тна.* хуваагдах; общее наименьшее кратное бүгдийн хуваагдах хамгийн бага тоо.

КРАТЧАЙШИЙ, *-ая; -ее.* хамгийн ойрын; дөт; кратчайший путь дөт зам.

КРА'Х, *-а; м.* сөнөх; сүйдэл; сүйрэл; сөнөх; сүйдэх; сүйрэх; крах капитализма неизбежен капитализмын сөнөх нь зайлшгүй; крах банка банк сүйрэх.

КРАХМА'Л, *-а; м.* цардас; цардуул.

КРАХМА'ЛИСТЫЙ, *-ая; -ое; -ист.* цардаслаг цардуул ихтэй.

КРАХМА'ЛИТЬ, *-лю; -лишь; несов.* что. цардах

КРАХМА'ЛЬНЫЙ, *-ая; -ое.* 1. цардуулын; цардсын; 2. цардмал; крахмальный воротничок цардмал зах.

КРА'ШЕ, *(высок.). сравн. степ. от прил.* **КРАСИВЫЙ** илүү сайхан; улам сайхан; илүү гуа; улам гуа; наша жизнь становится всё краше манай амьдрал улам сайхан болж байна.

КРА'ШЕНИЕ, *-я; ср.* будах; будлага.

КРА'ШЕНЫЙ, *-ая; -ое;* будмал; будагтай; будсан; крашенная ткань будмал нэхмэл; крашенный пол будагтай шал.

КРАЮ'ХА, *-и; ж. (разг.).* **КРАЮ'ШКА**, *-и; ж.* *уменьш.* булан талх.

КРЕДИ'Т, *-а; м.* 1. зээл; коммерческий кредит наймааны зээл; 2. олгох мөнгө; олгосон мөнгө; кредиты на народное образование ардын гэгээрэлд олгох мөнгө; 3. итгэл хүнд; нэр хүнд; политический кредит улс төрийн итгэл хүнд.

КРЕДИТНЫЙ, *-ая; -ое.* зээлийн; ☆ кредитная бумажка мөнгөн тэмдэгт; цаасан мөнгө.

КРЕДИТОВА'ТЬ, *-тую; -туюсь; -ованный; сов.* и *несов.* кого-что. зээл олгох; мөнгө олгох; кредитовать строительство барилга барих мөнгө олгох.

КРЕДИТОВА'ТЬСЯ, *-туюсь; -туюсья; сов.* и *несов.* зээл авах; зээлдэх; зээлэх.

КРЕДИТО'Р, *-а; м.* зээлдүүлэгч; зээл олгогч.

КРЕДИТО'РСКИЙ, *-ая; -ое.* зээлдүүлэгчийн зээлийн.

КРЕДИТОСПОСО'БНОСТЬ, *-и; ж.* зээлснээ төлөх чадвар.

КРЕДИТОСПОСО'БНЫЙ, *-ая; -ое; -бен; -бна* зээлснээ төлөх чадвартай.

КРЕ'ДО, *нескл.; ср. (книжн.).* итгэл; үзэл онол; изложить свое кредо итгэлээ найруулан хэлэх; научное кредо шинжлэх ухааны үзэл онол.

КРЕ'ЙСЕР, *-а; мн. -а; м.* хэрэх онгоц.

КРЕЙСИ'РОВАТЬ, *-рую; -руешь; несов.* хэрэх.

КРЕМ I; *-а; м.* цөцгий хутгамцаг (цөцгийг шоколад; жимсний шүүс зэрэгтэй хутгаж хийсэн амтат идээ).

КРЕМ II; *-а; м.* 1. гутлын тос; крем; 2. нүүрийн тос; крем.

КРЕМАТО'РИЙ, *-я; м.* хайлах газар; хайлуурь (хүүр шатаах газар).

КРЕМАЦИО'ННЫЙ, *-ая; -ое.* хайлах; кремационная печь хайлах зуух (хүүр шатаах зуух).

КРЕМА'ЦИЯ, *-и; ж.* хайлах (хүүр шатаах).

КРЕМЕ'НЬ, *-мня; м.* цахиур.

КРЕМЛЁВСКИЙ, *-ая; -ое.* хэрмийн; кремлийн; кремлёвские куранты кремлийн жүн (цаг).

КРЕМЛЬ, *-я; м.* хэрэм; кремль; Московский Кремль Москвагийн Хэрэм; Москвагийн Кремль.

КРЕМНЁВЫЙ, *-ая; -ое* цахиур; цахиурын; кремнёвое ружьё цахиур буу; кремнёвая кислота цахиурын хүчил.

КРЕМНЕЗЁМ, *-а; м.* цахиур шороо.

КРЕМНИ'СТЫЙ I; *-ая; -ое; -ист.* (устар.). чулуурхаг чулуутай; кремнистый путь чулуутай зам.

КРЕМНИ'СТЫЙ II; *-ая; -ое (спец.).* цахиур шороон.

КРЕ'МОВЫЙ I; *-ая; -ое.* цайвар шар.

КРЕ'МОВЫЙ II; *-ая; -ое.* цөцгий курамцагтай.

КРЕН, *-а; м.* хэлтийх; хэлтийлт; дать крен хэлтийх.

КРЕ'НДЕЛЬ, *-я; мн. -и; -ей; м.* мушгиа боов.

КРЕНИ'ТЬ, *-ню; -нишь; несов.* что. хэлтийлгэх; казайлгах; сильный ветер кренит лодку хүчтэй салхи завийг хэлтийлгэнэ.

КРЕНИ'ТЬСЯ, *I и 2 л. не употр.; -нится; несов.* хэлтийх; хазайх.

КРЕП, *-а; м.* хив; креп.

КРЕПДЕШИ'Н, *-а; м.* кятад хив.

КРЕПДЕШИ'НОВЫЙ, *-ая; -ое.* кятад хив; кятад хивээр хийсэн.

КРЕПЁЖНЫЙ, *-ая; -ое.* бэхлэний мод.

КРЕПИ'ЛЬЩИК, *-а; м.* бэхлээчин.

КРЕПИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая; -ое.* бэхлэх; тогтоох.

КРЕПИ'ТЬ, *-плю; -пий; несов.* что. 1. бэхлэх; уяж бэхлэх; 2. бэхжүүлэх; батжуулах; крепить дружбу народов ард түмний найрамдлыг бэхжүүлэх; 3. бэхлэх, эвхэж уях; крепить паруса далбаа эвхэж уях; 4. тогтоох; баас катаах.

КРЕПИ'ТЬСЯ, *-плюсь; -пийсья; несов.* биеэ барих; тэсэх; тэсвэрлэх; крепиться! катуужигтун! тэсвэрлэгтүн!

КРЕП'КИЙ, *-ая; -ое; -пок; -пка; -пко; крепче; -пчайший.* 1. бөх, бэх; катуу; крепкая ткань бөх нэхмэл; 2. чийрэг; бөх; крепкий сон бөх нойр; крепкий организм чийрэг бие; 3. чанга; катуу (зоригтой); крепкий человек катуу зоригтой хүн; 4. чанга; крепкий ветер чанга салхи; 5. катуу; чанга; отгөн; крепкое вино катуу дарс; чанга дарс; крепкий чай отгөн цай; ☆ крепкое слово катуу үг.

КРЕПКО, *нареч.* чанга; бөх; бат; ☆ крепко-накрепко чанга гэгчээр; бөх гэгчийн.

КРЕКОЛО'БЫЙ, -ая; -ов (разг. востр.), дүүл-
гэр, мангуу.

КРЕПЛЕ'НИЕ, -я; ср. бөхлэх; бөхлөлт; руднич-
ное крепление уурхайн бөхлөлт.

КРЕ'ПНУТЬ, -ну; -нешь; несоя. 1. тунхрах; бөд-
ной быстро крепнет өвчтөн түргэн гэнэтэйд байна
2. бэхжих; батжих; крепнет могущество, дагтай бо-
дины манай бх орны сур хүчин бэхжиж байна.

КРЕПОСТНИ'К, -а; м. хамжлагатай; хамжлагат
эсыг баримтлагч.

КРЕПОСТНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хамжлагат; тэмц-
лагат эсны; хамжлагат эсыг баримтласан; крепост-
ническое взгляды хамжлагат эсыг баримтлсан
үзэл.

КРЕПОСТНИ'ЧЕСТВО, -а; ср. хамжлагат эс.

КРЕПОСТНО'Й I; -а; -ое. 1. хамжлагат; хамжла-
гын; крепостное состояние хамжлагат байдал;
2. хамжлага.

КРЕПОСТНО'Й II, -ая; -ое. хармин; цайзын;
крепостные стены хармин туурга; хэрэм.

КРЕ'ПОСТЬ I; -я; мн. -я; -ей; жс. хэрэм; цайз;
осада крепости хэрэм бүслэх.

КРЕ'ПОСТЬ II, -я; жс. 1. бөх (байх); хатуу (байх);
2. хатуу (байх); чийтэ (байх); крепость духа во-
риг нь хатуу байх; 3. хатуу (байх); чанга (байх);
өтгөн (байх); крепость вина дарсна хатуу нь.

КРЕПЧА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ется; несоя.
чайгарах; крепчает мороз хүйтэн чангарч байна.

КРЕПЫ'Ш, -а; м. (разг.). бөх биетэй хүн (гол-
дуу хүүхдийн тухай).

КРЕ'СЛО, -а; род. мн. -сел; ср. түшлэгтэй
сандал.

КРЕСТ, -а; м. загалмай; * крест-накрест гоо-
вожлон; красный крест улаан загалмайг поста-
вить крест на ком-чем-либо хувиар дүүрвэлэ тоглох.

КРЕСТЕ'Ц, -ца; м. ууц; олон яс нийлэх; дууц
нуруу.

КРЕСТИ'ТЬ, кресту; креститься; несоя. 1. хой-что.
1. загалмай зүүгэх; загалмайгын шашинд оруулах;
2. загалмайлах; загалмайлан адиллах.

КРЕСТИ'ТЬСЯ, крещуся; креститься; несоя.
1. загалмай зүүх; загалмайгын номд орох; 2. загал-
майлах; загалмайлан мөргөх.

КРЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое. загалмай.

КРЕСТНЫЙ, -ая; загалмай зүүгэсэн; крестный
отец загалмай зүүлгэсэн эцэг; крестная мать за-
галмай зүүлгэсэн эх.

КРЕСТОВИ'К, -а; м. загалмайт эхлэ.

КРЕСТОВИ'ДНЫЙ, -ая; -ое. загалмай хэлбэртэй.

КРЕСТО'ВЫЙ, -ая; -ое. загалмайн; * крестовый
поход загалмайгын айн дайн.

КРЕСТОНО'СЕЦ, -ца; жс. загалмайтан (загал-
майгын айн дайнд оролцсон хүн).

КРЕСТЦО'ВЫЙ, -ая; -ое. ууцан; крестцовая
кость ууцан яс.

КРЕСТЬ'ЯНИН, -а; мн. -яны; -ий; м. тариачин;
тариачин эр.

КРЕСТЬ'ЯНКА, -а; жс. тариачин эхнэр; тариачин
эм, тариачин эмэгтэй.

КРЕСТЬ'ЯНСКИЙ, -ая; -ое. тариачны; тариачны;
крестьянские поселения тариачны бослого; кре-
стьянский двор тариачин айл.

КРЕСТЬ'ЯНСТВО, -а; ср. 1. тариачид; тариачин;
колхозное крестьянство хамтрагын тариачин; 2. тари-
ачны ажил; заниматься крестьянством тариачны
ажил эрхлэх.

КРЕТИ'Н, -а; м. мангуу; эргүү; дүйрэн.

КРЕТИНИ'ЗМ, -а; м. мангуу өвчин; дүйрэн өвчин.
КРЕ'ЧЕТ, -ш; м. шонхор.

КРЕЩЕ'НИЕ, -я; ср. 1. загалмай зүүлгэх; загал-
майгын номд орох; 2. загалмайгын баяр; * боевое
крещение анх тулалдаанд орох.

* КРИВА'Я, -ой; жс. муруй шугам.

КРИВИЗНА', -ы; жс. матирхай; муруй; далну;
гажуу.

КРИВИ'ТЬ, -ялю; -вишь; несоя.; что. матах; ма-
гнйлах; сарийлгах; муруйлгах; * кривить душой
худал хэлэх; сэтгэл алгсах.

КРИВЛЯ'КА, -ы; м. и. жс. (разг. неодобр.).
магтлагч.

КРИВЛЯ'НБЕ, -я; ср. маяглах; маяглал.

КРИВЛЯ'ТЬСЯ, -ялюсь; -яешься; несоя. (разг.)
неодобр.). маяглах.

КРИ'ВО, нареч. муруй; муруй сарий; далну.

КРИВОБО'КИЙ, -ая; -ое; -ок. хавирга татанхай.

КРИВО'Й, -ая; -ое; крив; крива; криво. 1. Му-
руй; муруй сарий; далну; гажуу; хэзгар; 2. өрөөтэй
нүдтэй; өрөөсөн нүд сохор; * криво зеркало саа-
тай гол; кривая улыбка хүйтэн инээмсэглэх.

КРИВОНО'ГИЙ, -ая; -ое. хэзгай хөлтэй; майга
(хөлтэй).

КРИВОТО'ЛКИ, -ов (разг.). цуу үг; эндүү яриа.

КРИ'ЗИС, -а; м. 1. хямрал; экономический кри-
зис бдийн засгийн хямрал; 2. гэнэт буурах; гэнэт
буух; кризис болезни өвчин нь гэнэт буух; өвчний
шийдвэрлэх үе.

КРИК, -а; м. хашгарах дуун; хашгараан.

КРИКЛИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. хашгарамтгай;
бахирамтгай; ярдаг; 2. хашгараа; хашгарган; крик-
ливый голос хашгараа хоолой; 3. ялгарах гэсэн;
гядашцаг болсон; крикливый наряд ялгарах гэсэн
гөлд.

КРИ'КНУТЬ, -ну; -нешь; однокр. хашгарах; дуу
тавих.

КРИКУ'Н, -а; м. (разг.). 1. хашгараа; орьлоо;
2. халчда.

КРИМИНАЛИ'СТИКА, -а; жс. криминалистик
(гэмт хэргийг илрүүлэх арга барийн тухай ухаан).

КРИМИНА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое (книжн.). эрүүгийн;
криминальное дело эрүүгийн хэрэг.

КРИСТА'ЛЛ, -а; м. талст.

КРИСТАЛЛИЗА'ЦИЯ, -я; жс. талстай; талс-
туулах.

КРИСТАЛЛИЗО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. талстасан.

КРИСТАЛЛИЗОВА'ТЬ, -зую; -зудь; -ованный;
гов. и несоя.; что. талстуулах.

КРИСТАЛЛИЗОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.;
-зуются; гов. и несоя. талстай.

КРИСТАЛЛИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. талст; кристал-
лическая структура талст бүтэц.

КРИСТА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -алн; -ална. 1. талст;
талстайн; кристалльная форма талст хөлбэр; 2. гун-
галаг; кристалльная вода тунгалаг ус.

КРИТЕ'РИЙ, -я; м. шалгуур; хэмжүүр; өөрний
критерий эвэ хэмжүүр.

КРИ'ТИК, -а; м. шүүмжлэгч; литературный кри-
тик утга зохиолын шүүмжлэгч.

КРИ'ТИКА, -а; жс. шүүмжлэл; критика и само-
критика шүүмжлэл; өөрийн шүүмжлэл; литературная
критика утга зохиолын шүүмжлэл; подзернуть что-
либо критике шүүмжлэх; * не выдерживает критики
шүүмжлэл даахгүй; ниже всякой критики шүүмжлэ-
хээр ч юм үгүй.

КРИТИКА 'Н, -а; ж. (разг. неодоб. р.). шүүмжлэхийн интэй хүн; шүүмжлээч.

КРИТИКОВАТЬ, -кую; -куешь; несов.; чего-что. шүүмжлэх.

КРИТИЦИЗМ, -а; ж. шүүмжлэлтэй хандах; шүүмжлэн үзэх; шүүмжлэлтэй хандлага.

КРИТИЧЕСКИ, нареч. шүүмжлэлтэй; шүүмжлэн; огнестись к чему-либо критически юмыг шүүмжлэн үзэх.

КРИТИЧЕСКИЙ I, -ая; -ое. 1. шүүмжлэлтэй; шүүмжлэлийн; критический журнал шүүмжлэлийн сэтгүүл; 2. шүүмжлэх; шүүмжлэн үзэх; эрэгцүүлэн бодох; критический ум I) эрэгцүүлэн бодох ухаан; 2) эрэгцүүлэн бодох ухаантай хүн.

КРИТИЧЕСКИЙ II, -ая; -ое. 1. туйлдаа хүрсэн; критический момент боя тулалдааны туйлдаа хүрсэн үе; 2. аюултай бэрх; критическое положение аюултай байдал.

КРИТИЧНО, нареч. шүүмжлэлтэй; шүүмжлэн.

КРИТИЧНОСТЬ, -я; ж. шүүмжлэн үзэх; шүүмжлэлтэй хандах.

КРИТИЧНЫЙ, -ая; -ое; чин; чин аюултай бэрх.

КРИЧАТЬ, -чу; -чишь; несов. 1. хашгарах; бэрхчирэх; кричать от боли өвдсэндээ хашгарах; хашгарах болох; 2. хашгарах; чанга чанга крич; 3. (хашаа бай) загнах; шуугих; 4. шуугийн болох; шуугих; кричать о чьих-либо неудачах хүний урагшгүй явдлын тухай шуугих.

КРИЧАЩИЙ, -ая; -ое. бодон; ялгарах гэсэн; анхааруулах гэсэн; гяланцаг болсон; кричащий ряд гяланцаг болсон гоёл.

КРОВ, -а; ж. (высок.). орон; сууц; орох орон.

КРОВАВЫЙ, -ая; -ое. 1. цусан; цус болсон; цустай, цус шүүрсэн; шүүртэй; кровавый бифштекс шүүрхий хайрсан мах; 2. цуст; кровавая война цуст дайн.

КРОВАТЬ, -я; ж. ор; походная кровать ахуй ор; складная кровать эвчлээ ор.

КРОВЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. дээврийн; кровельное железо голем төмөр.

КРОВЕЛЬЩИК, -а; ж. дээвэрч.

КРОВЕНОСНЫЙ, -ая; -ое. цусны; кровеносные сосуды цусны судас.

КРОВИНИКА, -а; ж. (разг.). дусал цус; үх нь кровинки в лице нуур нь цонхгор цагаан.

КРОВЛЯ, -я; ж. кров. мн. -диль; ж. дээвэр; железная кровля төмөр дээвэр.

КРОВНЫЙ, -ая; -ое. 1. мах цусны; махан; элгэн; кровное родство махан төрөл; элгэн төрөл; 2. амин чухал; кровные интересы народа ардын амин чухал эрх ашиг; 3. сайн үүлдрийн; кровный враг сайн үүлдрийн тайга; 4. гүн; эвлэршгүй; кровный обид гүн харсал; кровный враг эвлэршгүй дайсан.

КРОВОЖАДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дны. цусанд дуртай; алай татах дуртай; махлагч; хэрцгий харгис.

КРОВОЗЛИВНЫЙ, -ая; ж. ср. цус харвах; кровозлияние в мозг төрхэнд цус харвах.

КРОВОБРАЩЕНИЕ, -я; ж. ср. цусны эргэлт.

КРОВОСТАНАВЛИВАЮЩИЙ, -ая; -ое (пец.). цус тогтоох; кровостанавливающее средство цус тогтоох эм.

КРОВОПИИЦА, -ы; ж. ред. мн. -ицы; ж. ж. ср. цус борогч; харгис.

КРОВОПОДАТК, -а; ж. цус харвал; төх нц.

КРОВОПРОЛИТНЕ, -я; ж. ср. (княж.) алаадаан; хядалдаан.

КРОВОПРОЛИТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. цуст; цус урсгасан; кровопролитный бой цус урсгасан тулалдаан.

КРОВОПУСКАНИЕ, -я; ж. ср. цус хаах; цус авах.

КРОВОСМЕШЕНИЕ, -я; ж. ср. цус нийлүүлэх.

КРОВОСОС, -а; ж. м. цус сорогч; харгис өтгөөд.

КРОВОТЕЧЕНИЕ, -я; ж. ср. цус алдуулах; цус гоожих; цус урсах.

КРОВОТОЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. цус дааварласан; цув цувсан; цус гоожсон; кровоточивая рана цус дааварласан шарх.

КРОВОТОЧИТЬ, I и 2 л. не употр.; -оют; несов. цус дааварлах; цус цувах; цус гоожих; рана кровоточит шархад цус цувж байна.

КРОВОХАРКАНИЕ, -я; ж. ср. цусаар ханиах; цусаар халдих; цустай цэр гарах.

КРОВЬ, -я; ж. о крови; в крови. ж. ср. цус; истекать кровью цусаар урсах; остановить кровь цус тогтоох; *портить себе кровь уурлах; унтууцах; биеэ зовоох; у меня сердце кровью обливается элгэ минь эитэрлэ; это моя плоть и кровь мийнй цус махны тасархай; в крови цус матаанд нь (шангэсэн); разбить в кровь пушак; пролить кровь цусаар урсах.

КРОВЯНИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. цустай; цус ихтэй; кровавистое лицо цустай мах.

КРОВЯНОЙ, -ая; -ое. 1. цусны; кровяное давление цусны даралт; кровяные тельца цусны бодис; 2. цустай; цусан; кровяной след цустай мөр; цусан мөр; кровяная колбаса цусан хиам; 3. цусан (отбел.).

КРОИТЬ, -ю; -ошь; несов.; что. эсгэх; кроить рубашку цамц эсгэх; кроить сапоги гутал эсгэх.

КРОЙКА, -я; ж. эсгэх; кружок кройки и шитья эсгэх; оёх бүлгэм.

КРОКЕТ, -а; ж. модон бөөрөнцөг; играть в крокет модон бөөрөнцөг тоглох.

КРОКОДИЛ, -ы; ж. матар; матар зөгнй.

КРОКОДИЛОВЫЙ, -ая; -ое. матрын; матар зөгний; крокодиловая кожа матрын арьс.

КРОЛИК, -а; ж. м. 1. молтогчин туулай; 2. молтогчин туулайн арьс.

КРОЛИЧИЙ, -ая; -ое. молтогчин туулайн; молтогчин туулайн арьсан; кроличья шапка молтогчин туулайн арьсан мадгай.

КРОМЕ, предлог с род. п. 1. өөр; андоч бус; кроме него я ничего не знаю түүнээс өөр хун ганихгүй; 2. гадна; кроме того түүнээс гадна; *кроме шутки тоглоомгүй.

КРОМЕШНИЙ, -ая; -ое. ая промышленный аюултам; тама промышленная над харанхуй.

КРОМКА, -ы; ж. хөрөө; зах.

КРОМСАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что, тамтарах; өгтүх.

КРОНА I, -ы; ж. (медн) төргүүн.

КРОНА II, -ы; ж. кран (Европын зарим улсын машиний нэгж).

КРОПИТЬ, -плю; -пиль; несов. сүрших; цавдах.

КРОПОТЛИВО, нареч. уйгагүй; зугаагүй; брөдлоготой.

КРОПОТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. уйгагүй; зугаагүй өрөлдөг; 2. чимхүүр; чимхүүр; кропотливая работа чимхүүр ажил.

КРОСС, -а; ж. саалтай уралдаан.

КРОССВОД, -а; ж. үгийн сүлжээ.

КРОТ, -а; ж. 1. комон; номин; 2. номоны арьс.

КРО'ТКИЙ, -ая; -ое; -ток; -тка; -тко. номхон; даруу.

КРОТО'ВЫЙ, -ая; -ое. номон; номоны арьсан; кротовый воротник номон зах.

КРО'ТОСТЬ, -и; ж. номхон зан; даруу зан.

КРО'ХА, -и; вин. кр'оху-мн. кр'охи; -ам; ж. үйрмэг; үйрдэс; үртэс; крохи хлеба талхны үйрдэс.

КРОХОБО'Р, -а; м. (пренебр.). хэрэг харуу хүн; жижиг зантай хүн.

КРОХОБО'РСТВО, -а; ср. (пренебр.). хэрэг харуу зан; жижиг зан.

КРОХОБО'РСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; несов. (пренебр.). хэрэг харуу зан гаргах; жижиг зан гаргах.

КРО'ХОТНЫЙ, -ая; -ое (разг.). маш өчүүхэн; бяцхан.

КРО'ШЕЧКА, -и; ж. 1. өчүүхэн; 2. үйрмэг; цөвдөл; 2. бяцхан хүү; бяцхан охин.

КРО'ШЕЧНЫЙ, -ая; -ое (разг.). маш өчүүхэн; бяцхан; крошечный ребёнок бяцхан хүүхэд.

КРОШИ'ТЬ, -ошу; -ошишь; несов. 1. үйрүүлэх; бутлах; хэрчих; хөшиглөх; крошить хлеб талх үйрүүлэх; крошить мясо мах хөшиглөх; 2. үйрдэс хаях; цөвдөл унагах; крошить хлебом на пол шалан дээр талхны үйрдэс хаях.

КРОШИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ошится; несов. үйрэх; бутрах; хэрчигдэх; хөшиглөгдөх.

КРО'ШКА, -а; ж. 1. үйрмэг; үртэс; үйрдэс; цөвдөл; 2. бяцхан хүү; бяцхан охин; ☆ ну него вет ни крошки здравого смысла хумсны харын чинээ ч сэтгээгүй хүн.

КРУГ, -а; мн. -и; м. 1. цагариг; хүрээ; тойрог; дугуй; площадь круга тойргийн талбай; 2. цагариг; күрд; спасательный круг аврах цагариг; 3. хүрээ; жэдэн; -нууд; круг деятельности ажиллагааны хүрээ; круг вопросов хэдэн асуудал; круг обязанностей үүргүүд; 4. хүрээ; бүлэг; ... дунд; руководящие круги эрх баригчдын хүрээ; в кругу знакомых танилдын дунд; ☆ круг солнечных часов нарны хурд; встать в круг хүрээлэн зогсох.

КРУГЛОСУ'ТОЧНЫЙ, -ая; -ое. өдөр шөнөгүй үргэлжлэх; өдөр шөнөгүй; хорин дөрвөн цагийн; (бүтэн) хонотийн; круглосуточная работа өдөр шөнөгүй үргэлжлэх ажил.

КРУГЛОЛИ'ЦЫЙ, -ая; -ее; -иц. дүгрэг царайтай; дугуй нүүртэй.

КРУГ'ЛЫЙ, -ая; -ое; кругл; -а; -о. 1. дугариг; дүгрэг; дугуй; 2. бүр, шал; круглый дурак шал тэнэг; круглый сирота бүр өнчин; өв өнчин; 3. их; круглая сумма денег их мөнгө; 4. бүхэл; бүтэн; ... туж; ... тойрон; круглый год жил туж; жил тойрон; круглые сутки өдөр шөнөгүй.

КРУГОВО'Й, -ая; -ое. тойрсон; тойруулсан; дүгрэглэсэн; ☆ круговая порука амь нэгтэй байх; аминчлах.

КРУГОВОРО'Т, -а; м. эргэлт; орчлон; круговорот времени года дөрвөн цагийн эргэлт.

КРУГОВРАЩА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эргэх; орчих. КРУГОВРАЩЕ'НИЕ, -я; ср. эргэх; орчих; эргэлт; орчил.

КРУГОЗО'Р, -а; м. мэдэх; юм мэддэг; человек с широким кругозором их юм мэддэг хүн.

КРУ'ГОМ: голова идёт кругом тархи эргэчихэв.

КРУГО'М I, нареч. 1. эргээд; повернуться кругом эргэх; кругом марш эргээд марш; 2. эргэн тойрон, орчин тойрон; кругом всё тихо орчин тойрон чив чимээгүй; 3. тун; огт; бүр; кругом виноград тун буруу.

КРУГО'М II, предлог с род. пад. тойроод; хүрээлээд; кругом дома рос лес гэр тойроод мод ургаж байв.

КРУГООБОРО'Т, -а, м. орчих; эргэх; орчил; эргэлт; кругооборот капитала хөрөнгө эргэлт.

КРУГООБРА'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. дүгрэг (хэлбэртэй).

КРУГОСВЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое. дэлхийг тойрох; кругосветное путешествие дэлхийг тойрон жуулчлах.

КРУЖА'ЛО, -а; ср. 1. ваарчны дугуй; 2. гулдангийн модон сав.

КРУЖЕВА', кру'жев; -ам; ед. кру'жево; -а; ср. сүлжээсэн хөвөө.

КРУЖЕВНИ'ЦА, ж. сүлжээсэн хөвөөч,

КРУЖЕВНО'Й, -ая; -ое. 1. сүлжээсэн; сүлжээсгүй; кружевной воротник сүлжээсэн зах; 2. сүлжээсний.

КРУЖЕ'НИЕ, -я; ср. эргэх; эргэлдэх.

КРУЖИ'ТЬ, кружу; кружишь; несов. 1. эргүүлэх; эргэлдүүлэх; 2. эргэх, тойрох; коршун кружит элээ эргэнэ; 3. төөрөх; төөрөн тэнэх; ☆ кружить кому-либо голову тархий нь эргүүлэх.

КРУЖИ'ТЬСЯ, кружусь; кружишься; несов. 1. эргэх; эргэлдэх; тойрох; 2. хуйдрах; листья кружатся в воздухе навч агаарт хуйларна; ☆ у меня кружится голова миний толгой эргэж байна.

КРУЖКА, -и; ж. 1. сэнжтэй аяга; 2. бадрын сав; бадар аяга.

КРУЖКОВО'Й, -ая; -ое. дугуйлангийн; бүлгэмийн; кружковые занятия дугуйлангийн хичээл.

КРУЖКОВЩИ'НА, -ы; ж. (неодобр.). бүлэг хүмүүсийн явцуурал.

КРУЖ'НЫЙ, -ая; -ое. кружный путь тойруу зам.

КРУЖО'К, -жка; м. 1. бяцхан цагариг; гархи; бинт; 2. дугуйлан; бүлгэм.

КРУП I, -а; м. сахуулай.

КРУП II, -а; м. морины ууц; хондлой.

КРУПА', -ы; мн. кру'пы; ж. 1. будаа; хэмхдэг амуу; манная крупа буудайн амуу; хүүхдийн будаа; гречневая крупа сагагийн хэмхдэг (амуу); ячменная крупа арвайн амуу; 2. туйлдас.

КРУПИ'НКА, -и; ж. үртэс; өөдөс.

КРУПИ'ТЧАТЫЙ, -ая; -ое (разг.). крупитчатая мука нарийн гурил.

КРУПИ'ЦА, -ы; ж. өөдөс; өчүүхэн юм.

КРУ'ПНО, нареч. том; томоор; крупно писать том бичих; ☆ крупно поговорить с кем-либо хатуу ярих.

КРУПНОКАЛИ'БЕРНЫЙ, -ая; -ое. калибр ихтэй; урт калибрын; том амтай; крупнокалиберная пушка том амтай их буу.

КРУ'ПНЫЙ, -ая; -ое; -пен; -пна; -пно. 1. бүдүүн; том; малигар; бод; крупные черты лица малигар нүүр; крупный скот бод мал; 2. мантигар; тэнтгэр; крупный ребёнок мантигар хүүхэд; 3. их; том; крупный успех их амжилт.

КРУПО'ЗНЫЙ, -ая; -ое. сахуулайт; крупозное воспаление лёгких уушигны сахуулайт үрэвсэл.

КРУПОРУ'ШКА, -и; ж. будааны машин.

КРУПЧА'ТКА, -и; ж. нарийн гурил.

КРУТИЗНА', -ы; ж. 1. эгц; огцом; крутизна берега эгц эрэг; 2. эрэг; хясаа.

КРУТИ'ТЬ, кручу; крутишь; несов.; кого-что. 1. эргүүлэх; орчуулах; 2. томох; эрчлэх; 3. ороох; крутить папиросу тамхи ороох; 4. мушгих; имрэх; крутить усы сахлаа имрэх; 5. хуйлруулах; буужигнуулах; ветер крутит пыль по дороге салхи замын тоос хуйлруулаа; 6. мушгин хүлэж; эргүүлэн хүлэж;

крутить руки назад гарыг ард нь эргүүлэн хүлэх.

КРУТИТЬСЯ, *кручусь; крутишься; несов.* мушгиралдах; эргэлдэх.

КРУТО, *нареч.* 1. эгц; огцом; дорога круто поднималась в гору зам уул өөд эгц гарав. 2. эрс; огцом; лошадь круто повернула вправо морь буруу тийш огцом эргэв; 3. ширүүн; хатуу; круто расправиться с кем-либо хүнийг хатуу гэсгээн цээрлүүлэх; 4. хатуу; өтгөн; круто замесить тесто гурил хатуу зуурах; ☆ круто посолить شورвог болгох.

КРУТОЙ, *-ая; -ое; крут; -а; -о; круч.* 1. эгц огцом; цавчим; крутой берег огцом эрэг; 2. эрс; огцом; крутой поворот дороги зам огцом эргэх; 3. ширүүн; огцом; хатуу; крутой нрав огцом зан; крутые меры хатуу арга хэмжээ; 4. хатуу; өтгөн; аргуун; крутое тесто хатуу зуурсан гурил; ☆ крутой кипяток буцалмай халуун ус.

КРУЧА, *-а; ж.* хясаа; огцом эрэг; эгц ганга.

КРУЧЕНИЕ, *-я; ср.* мушгих; томох; эрчлэх.

КРУЧЁНЫЙ, *-ая; -ое.* томсон; эрчилсэн.

КРУЧИНА, *-ы; ж.* гуниг; уйтгар.

КРУЧИНИТЬСЯ, *-нюсь; -нишься; несов.* гуниглах; уйтгарлах.

КРУШЕНИЕ, *-я, ср.* 1- сүйдэх; сүйрэх; сүйдэл; сүйрэл; потерпеть крушение сүйдэх; сүйрэх; 2. тасрах; сөнөх; крушение надежд горьдлого тасрах.

КРУШИТЬ, *-шу; -шишь; несов.* кого-что (высок.). хэмхлэх. хэмх хамх цохих; крушить деревья мод хэмх хамх цохих; крушить врага дайсныг хэмх хамх цохих.

КРЫЖОВЕННЫЙ, *-ая; -ое.* морин кадан; морин кадны; крыжовенный куст морин кадны бут.

КРЫЖОВНИК, *-а; м.* морин кад; тошлой.

КРЫЛАТЫЙ, *-ая; -ое; -ат.* жигүүртэй; далавчтай; ☆ крылатые слова мэргэн үг.

КРЫЛО, *-а; мн.* крылья; *-вев; ср.* 1. далавч; жигүүр; 2. далавч; далбаа; крыло самолёта онгоцны далавч; крыло автомашины автомашины далбаа; 3. жигүүр; гуя; левое крыло дома байшингийн зүүн жигүүр; 4. жигүүр; левое крыло социалистической партии социалист намын зүүн жигүүр.

КРЫЛЬШКО, *-а; мн.* *-шки; -шек; -шкам; ср.* бяцхан далавч; жигүүр.

КРЫЛЬЦО, *-а; мн.* *крыльца; -лец; -льцам; ср.* үүдэн шат.

КРЫНКА, *-и; ж.* ваар сав.

КРЫСА, *-ы; ж.* үхэр хулгана; харх.

КРЫСЁНОК, *-нка; мн.* *-сята -сят; м.* үхэр хулганын зулзага.

КРЫСИНЫЙ, *-ая; -ое.* үхэр хулганын; крысиная нора үхэр хулганын нүх.

КРЫСОЛОВКА, *-и; ж.* (үхэр хулганын) занга.

КРЫТЫЙ, *-ая; -ое.* 1. кучлагатай; кучаастай; бүрхээстэй; 2. саравчтай; дээвэртэй; ☆ крытая повозка мухлаг тэрэг.

КРЫТЬ, *крою; кроешь; крытый; несов.* 1. кучих; бүрэх; дээвэрлэх; крыть крышу железом төмрөөр дээвэрлэх; 2. дарах; идэх.

КРЫТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; кроется; несов.* е члм. орших; причина этого кроется в том, что... үүний шалтгаан... -д оршино.

КРЫША, *-и; ж.* дээвэр; ☆ жить под одной крышей нэг гэрт суух.

КРЫШКА, *-и; ж.* таг; хавхаг.

КРЮК, *-а. м.* гох; дэгээ; ☆ делать крюк тойруу замаар явах.

КРЮКОВАТЫЙ, *-ая; -ое; -ат.* махир; дэгээ шиг; гох шиг; крючковатый нос дэгээ хамар.

КРЮЧКОТВОР, *-а, м.* (неодобр. устар.). элдэв ов гаргагч.

КРЮЧКОТВОРСТВО, *-а; ср.* (неодобр. устар.). элдэв ов гаргах.

КРЮЧОК, *-чка; м.* дэгээ; чагт; крючок у одежды хувцасны дэгээ.

КРЯДУ, *нареч.* (прост.). турш, тасралтгүй; десять дней кряду шёл дождь арван өдөр тасралтгүй бороо оров.

КРЯЖ, *-а; м.* гүдэн; гүвээ.

КРЯЖИСТЫЙ, *-ая; -ое; -ист.* чийрэг; бадриун бүүдүүн.

КРЯКАНЬЕ, *-я; ср.* гангар гунгар гэх; ганганах **КРЯКАТЬ**, *-аю; -аешь; несов.* гангар гунгар гэх, ганганах.

КРЯКВА, *-ы; ж.* цоно нугас.

КРЯКНУТЬ, *-ну; -нешь; однокр.* гангар гунгар гэх; ганганах.

КРЯХТЕТЬ, *-хчу; -хтишь; несов.* (разг.). янцгалах; аахилах.

КСТАТИ, *нареч.* 1. цагий нь олж; сказать что-либо кстати цагий нь олж юм хэлэх; 2. далимд нь; ташрамд нь; кстати зайти и за книгами далимд нь ном авахаар орох; 3. харин; үгүй; ингэхэд; а я, кстати (кстати сказать), этого и не знал харин би үүнийг чинь мэдээгүй.

КТО, *кого; кому; кого; кем; мест.* 1. хэн; кто вам сказал об этом? хэн танд үүн тухай хэлэв? кто там? хэн бэ? хэн тэнд байна? 2. хэн; хүн; хэн... хүн; всякий, кто может чадах хүн бүр; 3. зарим; кто ждал письма, кто газет зарим нь захидал; зарим нь сонин хүлээж байв; 3. хүн; если кто придёт, скажи хүн ирвэл хэл; ☆ кто бы ни хэн ч.

КТО-ЛИБО, *кого-либо; мест.* хэн хүн; ямар нэгэн хүн; хүн.

КТО-НИБУДЬ, *кого-нибудь; мест.* хэн хүн; хэн нэгэн хүн; хүн.

КТО-ТО, *кого-то; мест.* неопр. нэг хүн; кто-то заходил к вам танайд нэг хүн ороод гарсан.

КУБ, *-а; мн.* *кубы; -бей; м.* 1. шоо дөрвөлжин; куб; 2. куб; гүүп; куб дров гүүн гүлээ; 3. тогоо; перегонный куб нэрэх тогоо.

КУБАНКА I, *-и; ж.* кубан малгай.

КУБАНКА II, *-и; ж.* кубан буудай.

КУБАРЕМ, *нареч.* (разг.). өнхрөн; скатиться с горы кубарем уул уруу өнхрөн унах.

КУБАТУРА, *-ы; ж.* кубатур; шоо дөрвөлжин хэмжээ.

КУБИЧЕСКИЙ, *-ая; -ое.* куб; шоо дөрвөлжин; кубический метр куб метр; шоо дөрвөлжин метр.

КУБОВЫЙ, *-ая; -ое;* хөв хөх; кубовый цвет хөв хөх өнгө.

КУБОК, *-бка; м.* цом; кубок вина цом дарс; переходящий кубок шилжин явах цом.

КУБОМЕТР, *-а; м.* кубметр; шоо дөрвөлжин метр

КУБРИК, *-а; м.* галт онгоцны командын байр.

КУБЫШКА, *-а; ж.* мөнгөний бутан.

КУВАЛДА, *-ы; ж.* лантуу.

КУВШИН, *-а; м.* домбо.

КУВШИНКА, *-и; ж.* удвал цэцэг.

КУВЫРКАНИЕ, *-я; ср.* тонгорцоглох.

КУВЫРКАТЬСЯ, *-аюсь; -аешься; несов.* **КУВЫРКАНУТЬСЯ**, *-нусь; -нешься; сов.* тонгорцоглох; хөрвөх.

КУВЫРКОМ, *нареч.* (разг.). тонгорцоглон; полететь кубыркоком тонгорцоглон унах.

КУДА, *нареч.* 1. хаана; хааш; куда вы меня ведёте? та хаана намайг аваачна? 2. ийш тийш; юманд; если куда пойдёте, скажите мне хэрэв ийш тийцээ

явбал над хэлээрэй; *куда бы ни хааш ч; куда ни кинь хаашаа ч харсан.

КУДА' -ЛИБО, нареч. нэг газар; нэгтээ.

КУДА' -НИБУДЬ, нареч. нэг газар; нэгтээ; нэг өгийшөө.

КУДА' -ТО, нареч. нэгтээ; хаашаа ч.

КУДА' ЖТАНЬЕ, -я; ср. (эм тахиа) дугарах.

КУДА' ХТАТЬ, -ху; -хлшь; несое. (эм тахиа) дугарах.

КУДЕ' СНИК, -а; м. бөө; увдистан.

КУДЛА' ТЫЙ, -ая; -ое (прост.). сэгсгэр үстэй.

КУ' ДРИ, -ей. бужгир үс.

КУДРЯ' ВЬИЙ, -ая; -ое; -ья. 1. бужгир (үстэй); 2. саглагар; кудрявые листья саглагар навч.

КУЗНЕ' Ц, -а; м. төмрийн дархан; төмөрч.

КУЗНЕ' ЧИК, -а; м. дэвхрэг.

КУЗНЕ' ЧНЫЙ, -ая, -ое. төмөрчний; төмрийн дархны; кузнецкий цех төмөрчний тасаг.

КУ' ЗНИЦА, -ы; ж. төмрийн дархны газар; төмөрчний газар.

КУ' ВОЕ I, -а; мн. -а; -ва; м. тэвш; хашлага.

КУ' ВОЕ II, -а; мн. -а; -ва; м. (обл.). сагс; гермод саг.

КУКАРЕ' КАТЬ, -аю; -авшь; несое. тэнгэ донгодох.

КУ' КИШ, -а; м. салаавч; показатр кому-либо кукши салаавч тавих.

КУ' КЛА, -а; ррд. мн. кукол.ж. хүүхэддэй; нээд.

КУКРА' ТЬ, -куо; -куешь; несое. хөтөө донгодох;

КУ' КОЛКА I, -а; ж. бяцхан хүүхэддэй.

КУ' КОЛКА II, -а; ж. авгалдай.

КУ' КОЛЬ, -а; м. харуу цэвэр.

КУ' КОЛЬНЫЙ, -ая; -ое. хүүхэддэй; кукольный театр хүүхэддэй театр.

КУ' КБИТЬСЯ, -киусь; -кшсь; несое. ярдэглэх; уурлах; шантаж.

КУ' КУ, мжсд. (эхөөнд) гүн гүү.

КУКУРУ' ЗА, -а; ж. эрдэнэ шиш.

КУКУРУ' ЗНЫЙ, -ая; -ое. эрдэнэ шишийн; КУКУРУЗНАЯ мука эрдэнэ шишийн гурвд.

КУКУ' ШКА, -а; ж. хөтөө.

КУЛА' К I, -а; м. нударган; зангидсан гад.

КУЛА' К II, -а; м. нударган (байл).

КУЛА' ЦКИЙ, -ая -ое. нударганы; нударган баяны; кулацкое хозяйство нударганы аж ахуй.

КУЛА' ЧЕСТВО, -а; ср. нударган байдууд.

КУЛАЧ' И; н кулачки, на кулачках нударгангараа;

КУЛАЧ' НЫЙ, -ая; -ое: кулачный бой нударгангараа долодох.

КУЛАЧЬЕ, -я; ср. нударганууд.

КУЛБЯК' А, -а; ж. гонзгой бялуу (армад нь хял; загад зэвсгэд хийсэн бялуу).

КУЛЁК, -льна; м. хүүдий; шуудай; *нопасть из кулька в рожку чойн амнаас гараад барсын аманд орох.

КУ' ЛИ, неска; м. хар амилчин; барлаг.

КУЛИ' К, -а; м. шуудай; *всёкий кулик свое болото хвалит хуи бүтэн нутгаа мэгддэг.

КУЛИНА' РИЯ, -а; ж. тогоочийн мэргэжид.

КУЛИНА' РНЫЙ, -ая; -ое. тогоочийн; кулинарные курсы тогоочийн түр сургууль.

КУЛИ' СА, -ы; ж. (тайзны заслын) хаяхавч; *за кулисами 1) тайзны ард, тайзны хаяхавчийн цаана; 2) дээдүүр; нууцаар.

КУЛИ' Ч, -а; м. бортого хэлбэртэй шарийн талд.

КУЛИ' ЧКИ; у чэрта на куличках, и чэрту на кулички ергөнцийн хятагару; газрын мухар.

КУЛО' Н I, -а; м. чулуун шигтгээ; эрдэнийн чулуу; шүр.

КУЛО' Н II, -а; м. кудон (цахилгаан хэмжих нэгж).

КУДУА' РНЫЙ, -ая -ое. албан бус; сул; кулуарные разговоры албан бус ариа; сул ариа.

КУЛУА' РЫ, -ов. кулуар, гадаад өрөө (хурлын тасалгааны гадаад өрөө, гудам).

КУЛЬ, -я; м. том хүүдий; шуудай.

КУЛЬМИНАЦИ' ОННЫЙ, -ая; -ое. дээд туйлын; кульминационный точка дээд туйлын цэг.

КУЛЬМИНА' ЦИЯ, -а; ж. 1. уртгагийг од хөндлөн огтлох; 2. дээд туйл, оргил.

КУЛЬТ, -а; м. шүтээн; шүтлэг; тахил; 2. (тахин) шүтэх; шүтлэг; культ личности нэг хүнийг тахин шүтэх.

КУЛЬТИВА' ТОР, -а; м. (спец.). сайруулуур (загар сийрүүдэг зэвсэг).

КУЛЬТИВА' ЦИЯ, -а; ж. (газар) сийрүүлэх.

КУЛЬТИВИ' РОВАНИЕ, -я; ср. 1. тарих; өсгөх; 2. дэлгэрүүлэх; заншуулах.

КУЛЬТИВИ' РОВАТЬ, -рую; -руешь; несое; что. 1) тарих; өсгөх; 2. дэлгэрүүлэх заншуулах.

КУЛЬМА' ССОВЫЙ, -ая -ое. өргөн олон; соёл боловсролын; кульмассовая работа өргөн олон соёл боловсролын ажил.

КУЛЬТНОХО' Д, -а; м. хамтран үзвэр үзэх; устронть культпоход в театр хамтран театр юм үзэх.

КУЛЬТОВА' РЫ, -ов. соёлын бараа.

КУЛЬТУ' РА, -а; ж. 1. соёл; соёл боловсрол; 2. боловсрол; соёл; человек высокой культуры их боловсролтой хүн; 3. тарих; өсгөх; культура льна маалинга тарих; 4. өсгөвөр; ургамал; нян; технические культуры техник өсгөвөр; * физическая культура биеийн тамир.

КУЛЬТУ' РНОСТЬ, -а; ж. соёлын хэмжээ.

КУЛЬТУ' РНЫЙ, -ая -ое; -рен; -рна. 1. боловсон; боловсронгуй ебелдн; соёл боловсролын; культурный рост масс олон нийтийн боловсролын өсөл; культурные потребности соёлын хэрэгцээ; 2. соёл боловсролын; гэгээрэл боловсролын; культурная мессия соёл боловсролын комисс; 3. таримал; өсгөмөл; культурные растения таримал ургамал.

КУЛЬТЯ', -а; ж.; КУЛЬТЯ' ПКА, -а; ж. (разг.). мухар гар; мухар хөл.

КУМ, -а; мн. кумовья; -ва; м. загалмай зүүлгэсэн эцэг.

КУМА, -а; ж. загалмай зүүлгэсэн эг; найз ахай.

КУМА' Ч, -а; м. улаан даавуу.

КУМАЧО' ВЫЙ, -ая; -ое. улаан даавуун.

КУМИ' Р, -а; м. бурхны хөрөг; 2. шүтээн.

КУМОВ' СТВО, -а; ср. 1. хуи ургийн харнаа; 2. тая тохой татах.

КУ' МУШКА, -а; ж. 1. найз ахай; 2. ковч эхвэр.

КУМЫ' С, -а; м. айраг.

КУМЫСОЛЕЧЕ' БНИЦА, -а; ж. айргийн эмнэлэг.

КУМЫСОЛЕЧЕ' БНЫЙ, -ая; -ое. айргийн эмнэлгийн; КУМЫСОЛЕЧЕ' БИЕ, -я; ср. айрагар эмнэх.

КУНЖУ' Т, -а; м. гүнжид (ургамал).

КУНЖУ' ТНЫЙ, -ая; -ое. гүнждийн; кунжутное масло гүнждийн тос.

КУНИ' ЦА, -ы; ж. 1. суусар; 2. суусарын арьс.

КУ' ПА, -а; ж. зуун мод.

КУПА' ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. усанд ордог; купальный костюм усанд ордог хувцас.

КУПА'ЛЬНЯ, -и; рад. мн. -ан; ж. усанд орох газар.

КУПА'НИЕ, -я; ср. усанд орох; ядсы хоршоо место для купания энд усанд ороход сайхан газар.

КУПА'ТЬ, -аю; -аешь; несог.; кого-что. усанд оруулах; угаах.

КУПА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; возвр. усанд орох; биеэ угаах.

КУПЕ', нескл. ср. тасаагаа.

КУПЕ'Ц, -нца; м. наймаачин; худалдаачин.

КУПЕ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. наймаачин; худалдаачин; КУПЕ'ЧЕСТВО, -ва; ср. бичир; наймаачин; худалдаачин.

КУПИ'РОВА'ННЫЙ, -ая; -ое. тасаагаатай; кунированный вагон тасалгатай вагон.

КУПИ'ТЬ, куплю; купишь; купленный; сов.; кого-что. худалдан авах; авах.

КУПЛЕ'Т, -та; м. байр.

КУПЛЯ, -я; ж. худалдан авах.

КУП'ОЛ, -ол; м. -ий; -ое; м. бөмбөгөр орой; пембөгөр орой.

КУП'ОН, -а; м. 1. купон; тасалбар; 2. ложкий билет; купон; 3. эгүүр; купон.

КУП'ОРО'В, -ва; м. байр; цинковый купорос цагаан байван.

КУП'ОРО'СНЫЙ, -ая; -ое. байвангийн.

КУП'ЧА, -а; ж. (устар.) худалдан авсан бичиг.

КУП'ЧИ'ХА, -а; ж. 1. наймаачин эхнэр; 2. наймаачин эхнэр.

КУП'Ю'РА, -ра; ж. 1. товчлол; статья печатается без купюр уул өгүүлэл; товчлолгүй хэвлэл; 2. хэвлэл; 3. худалдан авсан бичиг; худалдан авсан бичиг.

КУРА'ЖИТЬСЯ, -жусь; -жишься; несог. (прост.). омгорхох; агсамнах.

КУРА'НТЫ, -ов. жун; баян хуурт цаг; кремлёвские куранты кремлийн жун.

КУРГА'Н, -а; м. булш; овоо; дов.

КУРГУ'ЗЫЙ, -ая; -ое; -уз (разг.). 1. оодон; мукар суултэй; 2. тоодгор; оодон.

КУР'ДОН, -он; м. (хонин) сууль.

КУР'ДЮ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. (хонин) сууль; 2. тухайн сургууль; курдючная овца уулан аутатэй конь.

КУР'ЕВО, -ва; ср. (прост.). ганц хоёр бород юм; утаа гаргах юм; раздобыть курево утаа гаргах юм олох.

КУР'Е'НИЕ, -я; ср. 1. (тамхи) татах; 2. түртэн; үрэг.

КУР'Е'НЬ, -я; ж. 1. байр; 2. түрэг (хэвдэг); 3. түрэг (хэвдэг); 4. түрэг (хэвдэг).

КУР'И'КА, -а; ж. (устар.) тамхин эрэг.

КУР'И'ЛШ'ИК, -ик; м. тамхи.

КУР'И'ЛШ'ИЦА, -ца; ж. тамхин эмэгтэй.

КУР'И'НЬ, -я; ж. тамхин; куриные перья татахын үс; куринья бутон татахын үсбөсөн шүд.

КУР'И'ТЕЛЬ'НЫЙ, -ая; -ое. курительный табак амны тамх.

КУР'И'ТЬ, курю; куришь; несог. 1. татах; курить трубку гаанс тамхи татах; тамхи чэрхт; 2. чэрх; курить сдобу тамхин чэрхт; 3. утах.

КУР'И'ТЬСЯ, -юсь; -ешься; несог. 1. ноох; асах; сдобу табак не курится койтон тамхи ноохгүй байна; 2. утаа гаргах, утах; асах; айангах, ушартах; буудан курится галт уулнаас утаа гарч байна; река курится гол мангатай байна.

КУ'РИЦА, -ца; жн. куры; ж. тахиа; ☆ мкрная курица усанд орох хулгана.

КУ'РИЯ, -я; ж. сонгогчийн зэрэг (зари херен-зэтин оронд сонгогчийн язгуур; зари херен-зэтин не алгуй хуудас зэрэг);

КУР'И'КАТЬ, -аю; -аешь или -аю; -аешь; несог. (тогоруу) туруу гуруу гэх.

КУР'НО'СЫЙ, -ая; -ое; -ов. шантар; шогтарар камартай.

КУР'О'К, -ва; м. буугийн гох; чаад.

КУРОЛЕ'СИТЬ, -ешу; -есишь; несог. (аргаст) неodob p. 1. дүргүйтэх.

КУРОПА'ТКА, -ка; ж. ятуу.

КУРО'РТ, -рт; м. рашаан эмнэлэг.

КУРО'РТНИК, -ик; м. рашаан эмнэлэгт сувилуулагч.

КУРО'РТНЫЙ, -ая; -ое. рашаан эмнэлгийн.

КУРС I, -а; м. 1. чиг; чиглэл; взять курс на юг урд чиг барих; 2. мөнгөний ханш; биржевой курс биржийн ханш; ☆ быть в курсе мэдэх.

КУРС II, -а; м. 1. курс; курс финики бодисын зүйн курс; 2. курсм түр сургууль; курсм чо повы-щенню квалификациян мэргэжил дээшлүүдэх түр сургууль; 3. анги; студент третьего курса гурвандугаар ангийн оюутан.

КУРСА'НТ, -нт; м. 1. түр сургуулийн сурагч; 2. цэргийн сургуулийн сурагч.

КУРСА'НТКА, -ка; ж. түр сургуулийн сурагч эмэгтэй.

КУРСА'НТСКИЙ, -ая; -ое. цэргийн сургуулийн сурагчийн.

КУРСИ'В, -ва; м. бичмэл үсэг.

КУРСИ'ВНЫЙ, -ая; -ое. бичмэл (үсгийн); курсивный шрифт бичмэл үсэг; курсивная строка бичмэл үсгийн мөр.

КУРСИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несог. тогтмол явах; явж байх.

КУРСИ'СТКА, -ца; ж. (хувьсгалын өмнөх оросын эмэгтэйчүүдийн дээд сургуулийн) оюутан эмэгтэй.

КУРСО'ВКА, -ка; ж. (рашаан эмнэлэгт гэрээр) эмчлүүлэх сувилуулах бичиг.

КУРСОВО'Й, -ая; -ое. ангийн; курсовая работа ангийн зохиол.

КУРСЫ, -сы; ж. түр сургууль; курсы для взрослых насанд түрэгдийн түр сургууль он конция курсы гэр (хүн) түр сургууль төгсөө.

КУР'ТКА, -ка; ж. күрэм.

КУРЧА'ВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -итесь; несог. бүрхэх.

КУРЧА'ВЫЙ, -ая; -ое; -ав (разг.). бүрхэр.

КУР'БЕЗ, -аз; м. качин юм; сонин юм; инээдтэй юм.

КУР'БЕЗ'НЫЙ, -ая; -ое; -езин; -зия. качин; сонин; инээдтэй; курбезный случай качин голлол; курбезный рассказ сонин өгүүлэг.

КУР'БЕ'К, -к; м. зарлага; эгч.

КУР'БЕ'РСКИЙ, -ая; -ое. язвуч; курбёрский повод язвуч галт гэрэг.

КУР'БЕ'ЩИЦА, -ца; ж. зарлага эмэгтэй.

КУР'Я'ТИНА, -на; ж. тахиа мэх.

КУР'Я'ТНИК, -ик; м. тахианы чингэлэг; тахианы байр.

КУР'Я'ЩИЙ, -ая; -ое. тамхи татдаг (хүн); тамхин; вагон для курящих тамхи татагчдын сууль вагон.

КУСА'ТЬ, -аю; -аешь; несог.; кого-что. 1. хезах; зуух; 2. хатгах; эмед кусает ногой хатгана; 3. түлэх; крапива кусает халгай түлд.

КУСА'ТЬСЯ, *-аюсь; -аешься; несов.* казах; зуух; эга собака кусается энэ нохой зуудар.

КУСКОВО'Й, *-ая; -ое.* хагалсан; хэсэг хэсэг; бөөн бөөн; кусковой сахар бөөн бөөн чихэр; ётон.

КУСО'К, *-ска; м.* хэсэг; зүсэм; хэрчим; толгой; кусок шелка толгой торго; ☆ кусок хлеба аяга хоол; үнх мах.

КУСО'ЧЕК, *-чка; м.* уменьш. хэсэгхэн; зүсэмхэн.

КУСТ, *-а; м.* бут; сөөг.

КУСТА'РНИК, *-а; м.* бутас; сөөг; заросший кустарником бутас ургасан.

КУСТА'РНИКОВЫЙ, *-ая; -ое.* бутлаг; сөөг; кустарниковое растение сөөг ургамал.

КУСТА'РНИЧАТЬ, *-аю; -аешь; несов.* (разг.) 1. гараар хийх; гараар үйлдвэрлэх; 2. бүдүүлэг ажиллах; бааз борог ажиллах.

КУСТА'РНИЧЕСТВО, *-а; ср.* бүдүүлэг ажиллагаа, бааз борог ажил.

КУСТА'РНЫЙ, *-ая; -ое.* 1. гар; гараар хийсэн; кустарная промышленность гар үйлдвэр; кустарное изделие гараар хийсэн; 2. бүдүүлэг; бааз борог.

КУСТА'РЩИНА, *-ы; ж.* (разг. пренебр.) бүдүүлэг ажиллагаа; бааз борог ажил.

КУСТА'РЬ, *-я; м.* гар үйлдвэрч.

КУСТИ'СТЫЙ, *-ая; -ое; -ист.* өтгөн; сахлаг; кустистая пшеница сахлаг буудай.

КУСТИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; -ится; несов.* сахлаг ургах; өтгөн ургах.

КУ'ТАТЬ, *-аю; -аешь; несов.; кого-что.* боох; ороох; дулаалах.

КУ'ТАТЬСЯ, *-аюсь; -аешься; возвр.* биеэ ороох; дулаалах.

КУТ'ЕЖ, *-а; м.* архидаан; наргиан.

КУТ'ЕРЬМА, *-ы; ж.* (разг.) үймээн сандраан.

КУТИ'ЛА, *-ы; м.* (разг. неодобр.) архич; наргиа.

КУТИ'ТЬ, *кучу; кутить; несов.* архидах; наргих.

КУХА'РКА, *-и; ж.* (устар.) тогооч эхнэр.

КУ'ХНЯ, *-и; род. мн. -хонь; ж.* тогооны байшин; тогооны гэр; гал тогоо.

КУ'ХОННЫЙ, *-ая; -ое.* гал тогооны; кухонный газ гал тогооны хиншүү.

КУ'ЦЫЙ, *-ая; -ее; куц.* оготор; тоодон сүүлтэй.

КУ'ЧА, *-и; ж.* 1. овоо; бөөм; бөөн; куча снегу цасан овоо; 2. бөөн; олон; куча народу бөөн хүн; олон хүн; куча детей бөөн хүүхэд; олон хүүхэд; куча неприятностей бөөн гай.

КУЧЕВО'Й, *-ая; -ое.* кучевые облака бөөн үүл.

КУ'ЧЕР, *-а; мн. -а; -ов; м.* дэлбэгч; жолооч; улаач.

КУ'ЧКА, *-и; ж.* уменьш. 1. овоо; бөөм; 2. бүлэгхэн; хэсэгхэн; собираться кучками хэсэгхэн; хэсэгхэнээрээ цуглах.

КУ'ЧНЫЙ, *-ая; -ое.* (спец.) бөөн; шавааралдсан.

КУШ, *-а; м.* (разг.) бөөн мөнгө; бүс мөнгө; бүс юм.

КУША'К, *-а; м.* бүс.

КУ'ШАНЬЕ, *-я; ср.* хоол; идээ.

КУ'ШАТЬ, *-аю; -аешь; несов.; что.* идэх; зооглох; пожалуйста, кушайте зооглох ажааму.

КУШЕ'ТКА, *-и; ж.* дэртэй диваан.

КУЩЕ'НИЕ, *-я; ср.* (спец.) сахлаг ургах; өтгөн ургах.

Л

ЛАБА'З, *-а; м.* (устар.) 1. гурилын дэлгүүр; 2. бүхээг.

ЛАБОРА'НТ, *-а; м.* лабораторич.

ЛАБОРА'НТКА, *-и; ж.* лабораторич эмэгтэй.

ЛАБОРА'НТСКИЙ, *-ая; -ое.* лабораторичийн.

ЛАБОРАТО'РИЯ, *-и; ж.* лаборатори (шинжлэх ухаан; техникийн туршлага; шинжилгээ хийх газар).

ЛАБОРАТО'РНЫЙ, *-ая; -ое.* лабораторийн.

ЛА'ВА I, *-ы; ж.* лав; хайлмаг; нурма; потоки лавы хайлмагийн урсгал.

ЛА'ВА II, *-ы; ж.* морин цэргийн дайралт.

ЛАВИ'НА, *-ы; ж.* 1. пясан уруй; бөөн цас; 2. тоо томшгүй олон; каранхуй олон; лавина войск харанхуй олон цэрэг.

ЛАВИ'РОВАНИЕ, *-я; ср.* 1. (онгоц) салхи өөд самрах; 2. бултах; бултан зайлах; зайлах.

ЛАВИ'РОВАТЬ, *-рую; -руешь; несов.* 1. (онгоц) салхи өөд самрах; 2. бултах; бултан зайлах; зайлах.

ЛА'ВКА I, *-и; ж.* бандан; тууш сандал.

ЛА'ВКА II, *-и; ж.* мухлаг; дэлгүүр.

ЛА'ВОЧКА I, *-и; ж.* уменьш; бяцхан бандан; бяцкан тууш сандал.

ЛА'ВОЧКА II, *-и; ж.* уменьш. бяцхан мухлаг; бяцкан дэлгүүр.

ЛА'ВОЧНИК, *-а; м.* (устар.) дэлгүүрч; мухлагч; дэлгүүрийн эзэн; мухлагийн эзэн.

ЛАВР, *-а; м.* 1. лавр; лаавар; 2. лаавар титэм, лаавар чимэг; ☆ почить на лаврах амжилтандаа са-

наа амрах; ололтондоо ташуурах; пожинать лавры амжилтынхаа үр шимийг эдлэх; ялсан буянаа эдлэх.

ЛАВРО'ВЫЙ, *-ая; -ое.* лаврын; лааврын; ☆ лавровый венец лаавар титэм (ялалтын тэмдэг).

ЛА'ГЕРНЫЙ, *-ая; -ое.* лагерийн; лаагарын; лагерьный период лагерийн үе.

ЛА'ГЕРЬ, *-я; мн. -и и -я; -ей; м.* 1. лагерь; лаагар; хүрээ; укрепленный лагерь бэхлэсэн лагерь; хүрээ; учебный лагерь сургуулийн лагерь; расположиться лагерем лагерьлах; 2. лагерь; тал; социалистический лагерь нийгэм журамт лагерь; нийгэм журмын тал; антиимпериалистический лагерь эзэрхэг түрэмгийн эсрэг тал; империализмын эсрэг лагерь.

ЛАГУ'НА, *-ы; ж.* далайгаас тасарсан булан.

ЛАД I, *-а; (-у); о ладе; в ладу; мн. -а; -ов; м.* 1. эв; эв нийц; таарамж; нийлэмж; жить с кем-либо в ладах эв нийцтэй байх; быть не в ладах эв нийцгүй байх; 2. янз; маяг; на новый лад шинэ янзаар; на свой лад өөрийнхөө маягаар; өөрийнхөөрөө; ☆ дело идёт на лад хэрэг бүтэх тийшээ хандаж байна.

ЛАД II, *-а; мн. -а; -ов; м.* 1. цомнол; 2. үелээс.

ЛА'ДАН, *-а; м.* хөхөн; гүгэл; ☆ дышать на ладан ханат гэр холдож мадан гэр ойртоод байх.

ЛА'ДАНКА, *-и; ж.* (устар.) сахлус.

ЛА'ДИТЬ I, *лажу; ладишь; несов.; с кем-чем.* эвтэй байх; эв нийцтэй байх; аясыг олох; таарах; ний-

лэх; ладить со всеми хүн бүхэнтэй нийлэх; хүнтэй таарах.

ЛА'ДИТЬ II; лажу; ладишь; *несов.* 1. засах; эвлүүлэх; 2. хөглөх; хөг нийлүүлэх; 3. янших; чихний чийр болох.

ЛА'ДИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; *несов.* (разг.) бүтэх; бүтэмжтэй байх; урагштай байх.

ЛА'ДНО, частица (разг.) за; болно; за яах вэ; ладно, будь по-твоему за яах вэ; чинийхээр болог.

ЛА'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна; -дно (разг.) болохтой, зүгээр; сайн; ладная жизнь болохтой амьдрал; болохтой амьдрах.

ЛАДО'НЬ, -и; ж. алга; быть видным как на ладони алган дээр байгаа юм шиг ил карагдах.

ЛАДО'ШИ, -ош. алга; битъ в ладоши алгаа таших.

ЛАДЬЯ' I, -й; род. мн. -дей; ж. (устар.) том завь.

ЛАДЬЯ' II, -й; род. мн. -дей; ж. (шатрын) тэрг.

ЛАЗАРЕ'Т, -а; м. лазарет; цэргийн эмнэлгийн газар.

ЛАЗЕ'ЙКА, -и; ж. 1. завсар; нүх сүв; лавейка в заборе хашааны шурган орох завсар; 2. арга сүв; нүх сүв; найги лазейку арга сүв олох; нүх сүв олох.

ЛАЗИТЬ, лажу; лазишь; *несов.* 1. авирах; асах; 2. шургах; шурган орох.

ЛАЗО'РЕВЫЙ, -ая; -ое. хөх цэнхэр; номин (хөх).

ЛАЗУ'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна (высок.) хөх цэнхэр; номин (хөх); лазурное небо номин хөх тэнгэр; лазурное море хөх цэнхэр тэнгис.

ЛАЗУ'РЬ, -я; ж. 1. хөх цэнхэр өнгө; номин өнгө; 2. хөх цэнхэр будаг.

ЛАЗУ'ТЧИК, -я; м. (устар.) туршуул; тагнуул.

ЛАЙ, -я. м. нуган; нугалдаг.

ЛА'ЙКА, I -я; ж. нэгт.

ЛА'ЙКА II, -я; ж. ангууч нохой.

ЛА'ЙКОВЫЙ, -ая; -ое. илгэн; лайковые перчатки илгэн бээлий.

ЛАК, -а; м. чий; покрыть лаком чийдэх.

ЛАКА'НИЕ, -я; ср. долоох; долоон идэх.

ЛАКА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* что. долоох; долоон идэх; лакать молоко сүү долоох.

ЛАКЕ'Й, -я; м. 1. зарц; 2. зарц; боол; ламей империализма эзэрхэг түрэмгийн зарц.

ЛАКЕ'ЙСКИЙ, -ая; -ое. зарцын; боолын; лакейская натура боолын шинж.

ЛАКЕ'ЙСТВО, -а; ср. бялдуучлал; долдгонох.

ЛАКЕ'ЙСТВОВАТЬ, -тую; -туюшь; *несов.* перед кем-чем-нибудь (презр.) бялдуучлах; долдгонох.

ЛАКИРО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. чийтэй; чийдсэн; лакированные ботинки чийтэй ботин гутал.

ЛАКИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *несов.* что. чийдэх; чий түрхэх; говчлох.

ЛАКИРО'ВКА, -и; ж. 1. чийдэх; чийдлэг; 2. чий; тусклая лакировка бүдэх чий.

ЛАКИРО'ВЩИК, -а; м. чийдэгч.

ЛА'КОВЫЙ, -ая; -ое. 1. чийний; чийтэй; чий; лаковый раствор чийний уусгамал; 2. чийтэй; чийдсэн; лаковая обувь чийтэй гутал.

ЛА'КОМИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; *несов.* чем. амттай юм идэх; амтархан идэх; хужирлах; лакомишься вареньем чанамал жимс амтархан идэх.

ЛА'КОМКА, -и; м. ж. (разг.) амттай юманд дуртай хүн.

ЛА'КОМСТВО, -а; ср. амттай идээ.

ЛА'КОМЫЙ, -ая; -ое; -ом. амттай; хорхой хүрэм; арааны шүдс асгармаар; лакомый кусок корхой хүрэм юм.

ЛАКОНИ'ЗМ, -а; м. товч тодорхой (өгүүлэх).

ЛАКОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. товч тодорхой; товч цөөн үгтэй.

ЛАКОНИ'ЧНОСТЬ, -я; ж. товч тодорхой байх; цөөн үгтэй байх.

ЛАКОНИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. товч тодорхой; товч цөөн үгтэй; лаконичный стиль товч тодорхой найруулга.

ЛА'МА I; -ы; ж. тэмээн гөрөөс.

ЛА'МА II; -ы; м. лам.

ЛАМАИ'ЗМ, -а; м. шарын шажин.

ЛА'МПА, -ы; ж. дэн; лампа; лампаг; рудничная лампа уурхайн дэн; электрическая лампа цахилгаан дэн.

ЛАМПА'ДА, -ы; ж.; ЛАМПА'ДКА, -я; ж. зүд.

ЛАМПА'ДНЫЙ, -ая; -ое. зулын; лампадное масло зулын тос.

ЛАМПА'С, -а; м. хавчаар; хажлага.

ЛА'МПОВЫЙ, -ая; -ое. 1. дэнгийн; лампы; лампагийн; ламповое стекло дэнгийн шил; 2. лампы; лампатай; ламповый радиоприемник лампатай радио хүлээн авагч.

ЛА'МПОЧКА, -и; ж. уменьш. 1. бяцхан дэн; бяцхан лампа; 2. чийдэнгийн шил; электрическая лампочка чийдэнгийн шил.

ЛАНДСКНЕ'ХТ, -а; м. желсий цэрэг; желсий хүн. ЛАНДША'ФТ, -а; м. (газрын) төрд байдаг газар; горный ландшафт уулархаг газар; живописный ландшафт үзэсгэлэнтэй газар.

ЛАН'ДЫШ, -я; м. май цэцэг; конхлой цэцэг.

ЛАНДЫШЕВЫЙ, -ая; -ое. май цэцгийн; конхлой цэцгийн.

ЛАНЦЕ'Т, -я; м. хоёр иртэй кутга.

ЛАНЦЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое. хоёр иртэй кутгын.

ЛАНЬ, -и; ж. марал (зөрөө).

ЛА'ПА, -ы; ж. 1. савар; год; медвежья лапа баавгайн савар; лапа якоря бархагийн савар; заггууны савар; 2. шилмүүс; лапы ели гачуурын шилмүүс.

ЛАПИДА'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна (книжн.). товч; товч тодорхой.

ЛА'ПКА, -я; ж. бяцхан савар.

ЛА'ПОТЬ, -птя; мн. -я; -ей; м. долон маахай дурсан маахай.

ЛАПТА', -ы; ж. лаптуу; бөмбөг цохил.

ЛАПЧА'ТКА, -и; ж. күрэн шарилж.

ЛАПЧА'ТЫЙ, -ая; -ое. 1. савар мэт; савралхуу; 2. сарьслаг савартай.

ЛАПША', -и; ж. мянтууз; гурилгай коол.

ЛАРЁК, -рька; м. бүхээг; табачный ларёк тамкны бүхээг.

ЛАРЕ'Ц, -рца; м. гоё хайрцаг.

ЛА'РЧИК, -а; м. уменьш. бяцхан хайрцаг; ☆ ларчик просто открывался цэцэрхэх хэрэггүй юм байжээ.

ЛАРИНГИ'Т, -а; м. төвөнх үрэвсэх.

ЛАРЬ, -я; м. авдар; хүнгэрцэг.

ЛА'СКА I; -и; род. мн. ласк; ж. энхрийлэх.

ЛА'СКА II; -и; род. мн. ласок; ж. оготнын чоно.

ЛЕГКОВЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. тэнэн; итгэмтгий.

ЛЕГКОВЕСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. 1. хөнгө-
кан, хөнгөн; 2. хөнгөмсөг; өнгөцхөн.

ЛЕГКОВОЙ, -ая, -ое. хөнгөн; суудлын; легкой
автомобиль суудлын машин.

ЛЕГКОЕ, -ого, ср. уушиг; восталенне лёгких
уушиг үрэвсэх.

ЛЕГКОМЫСЛЕННОСТЬ, -и, ж. хөнгөмсөг зан;
бодолгүй явдал, хөнгөн сэтгэл.

ЛЕГКОМЫСЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -лен; -ленна.
наагуур, хуумгай; өнгөцхөн; бодолгүй.

ЛЕГКОМЫСЛЕН, -а; ср. хөнгөмсөг зан; бодол-
гүй явдал; хөнгөн сэтгэл.

ЛЕГКОПЛАВКИЙ, -ая; -ое; -ок; -ока. амархан
кайлах; хайлалтгай; хайц сайтай.

ЛЕГКОСТЬ, -и, ж. хөнгөн (чанар); лёгкость
движения хөнгөн хөдөлгөөн; * лёгкость в мыс-
лях хөнгөмсөг бодол; хуудам явдал.

ЛЕГОЧНО, нареч. (дизг.). аяархан; сэмээрхэн;
легочко ударить аяархан цохих; легочно, при-
поднять сэмээрхэн өргөх.

ЛЕГОЧНЫЙ, -ая, -ое. уушигны; лёгкое забо-
дование уушигны өвчин.

ЛЕГЧАТЬ, I и II л. не употр.; -ает; несоев.,
(продт.). I. багсах, суурах, зөврөх; жороо хөг-
чөт хүйтэн зөвлөсч байна. II. сайжрах, наашлах;
көнгөрөх; больному не легчает өвчтөнд бие хөнгө-
рөхгүй байна.

ЛЕГЧЕ, ср. степ. от прил. ЛЕГКИЙ, -аяс
(дзс. -оас, -оас) хүйтэн; хялбар; дерево легче ме-
тала мод гөмөрлөөс хөнгөн; * час от часу не
легче цаашлах тусам хорлоно.

ЛЕД, льда; льду; о льде, на льду; м. мөс; веч-
ные льды ивч мөс; толстий слой льда зузаан
мөс; руки холодные, как лед мөс шиг хүйтэн гар;
* лёд разбит, лёд сломан мөр гаргах; шар тавих.

ЛЕДЕНЕТЬ, -ет; -еши; несоев. I. мөсрөх; мө-
көөтөх; мөстөх; вода начинает леденеть ус мө-
көөлөж байна; 2. даарх; бээрэх; руки леденеют
гар бээрч байна; * кровь леденеет оройны ус ор-
лоно.

ЛЕДЕНЕЦ, -нца, м. мөсөн чихэр.

ЛЕДЕНЬ, I и II л. не употр.; -ит; несоев.,
что. хөргөх; хүйт даагах; хайрах; ветер леденит
дуно жавар нуур хайрна.

ЛЕДНИК, -а; м. мөсөн гол; мөсөн оргил; уудын
оройн мөс.

ЛЕДНИК, -а; м. мөсөн зоорь.

ЛЕДНИКОВЫЙ, -ая; -ое. мөсөн; ледниковый
период мөсөн галын.

ЛЕДОВИТЫЙ, -ая; -ое. мөсөн; Северный Ледо-
витый океан Умард мөсөн далай.

ЛЕДОВОЙ, -ая; -ое. и ЛЕДОВЫЙ, -ая; -ое.
мөсөн дээр; мөстэй усанд; ледовое плавание мөс-
тэй усанд хөвөн явах.

ЛЕДОКОЛ, -а; м. мөс хагадагч онгод.

ЛЕДОСТАВ, -а; м. гол мөрөн келдэх.

ЛЕДОХОД, -а; м. цөн.

ЛЕДЯНИКА, -и, ж. (разг.). хэсэгхэн мөс.

ЛЕДЯНОЙ, -ая, -ое. I. мөсөн; ледяная гора
мөсөн уул; II. мөсөн; мөст; ледяная вершина мөс
оргил; 3. хув хүйтэн; цөв хүйтэн; мөхөөлдсөн; ле-
дяная вода цэв хүйтэн ус; 4. даарсан; бээрчсэн;

ледяные пальцы бээрчсэн хуруу; 5. хүйтэн; ледя-
ной взгляд хүйтэн харц.

ЛЕЖАЛЫЙ, -ая, -ое. хуучирсан; хуучирчээ
хэвтсэн; лежалый товар хуучирсан бараа.

ЛЕЖАНИЕ, -я; ср. хэвтэх.

ЛЕЖАНИКА, -и, ж. ханз, халуун хэвтэр.

ЛЕЖАТЬ, -жу, -жишь; лежи; лежишь. I. хэвтэх;
лежать на боку хажуудан хэвтэх; II. хэвтэх; III.
дөн хэвтэх; 3. байх; книга лежит на столе ном
ширээнд дээр байна; 4. оршиж байх; Город лежит
на берегу реки хот голын эрэгт оршиж; V. үлээх;
VI. үүрэх; ответственность за это лежит на плечи-
тельстве үнийн каруулагач засгийн гавар хүлээх;
VII. төлөх; все дело лежит на нём хамар хэргийг тэр үлээч
байна; 6. (санал) зовоох; лежать на душе сани
зороох; лежать на совести сэтгэлд нэг оюулаа;
* лежать в основе суурь болох; душа не лежит
дур хүрэхгүй.

ЛЕЖАЧИЙ, -ая, -во. хэртээ; хэвтэгч; хэвтэж бай-
гаа; лежачие деревня хэртээ мод; лежачий ка-
мень хэртээ чулуу.

ЛЕЖЕБОКА, -и, м. и ж. (разг. неодобр.). тээ-
хуу хүн; залхуурч хэвтэгч.

ЛЕЖКА, -и, ж. I. хэвтэр; хэвтэш; II. удаан хэ-
тэх; лежать в лёжку өвдөж удаан хэвтэх.

ЛЕЖИТЬ, -я; ср. ир; лежишь лежишь хуучин
ЛЕЖИТЬ, -я; ср. ир; лежишь лежишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕЗВИЕ, -я; ср. ир; левишь левишь хуучин

ЛЕ'КСИКА, -и, ж. үгийн сан; үгс; (*аливаа хэлний буюу зохиолчийн зохиолд гардаг бүх үгс*); лексика монгольского языка монгол хэлний үгийн сан; үгс; лексика Пушкина Пушкиний үгийн сан Пушкиний зохиолын үгс.

ЛЕКСИКО'ГРАФ, -а; м. толийн зүйч; толь зохиогч.

ЛЕКСИКОГРАФИ'ЧЕСКИЙ -ая, -ое. толийн зүйн; толь зохиох; лексикографическая работа толь зохиох ажил.

ЛЕКСИКОГРА'ФИЯ; -и; ж. толийн зүй (*толь зохиох онол, практик*).

ЛЕКСИКОЛО'ГИЯ, -и, ж. үгийн сангийн зүй (*хэлний үгсийн бүрэлдэхүүнийг судлах ухаан*).

ЛЕКСИКО'Н, -а; м. 1. толь бичиг; 2. хэл; үг; у него богатый лексикон баялаг хэлтэй хүн.

ЛЕКСИ'ЧЕСКИЙ; -ая, -ое. үгсийн; үгийн сангийн; лексический состав языка хэлний үгсийн бүрэлдэхүүн.

ЛЕ'КТОР, -а; м. лектор; лекци уншигч.

ЛЕКТО'РИЙ, -я, м. 1. лекцийн газар; 2. лекцийн тасалгаа.

ЛЕ'КТОРСКИЙ, -ая, -ое. лекторын.

ЛЕКЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. лекцийн; лекционный зал лекцийн танхим.

ЛЕ'КЦИЯ, -и, ж. лекци; публичная лекция нийгвйн лекци; ходитъ на лекци лекци сонсох; читать лекци лекци унших.

ЛЕЛЕ'ЯТЬ, -ею, -еешь; -еянный; несов., кого-что. 1. бөмбийлэх; энхрийлэх; 2. санагалзах; лелеять надежду найдан санагалзах.

ЛЕ'МЕХ, -а; м. анжисны хошуу.

ЛЁН, льна, м. маалинга.

ЛЕНИ'ВЕЦ; -вица, м. (*разг.*). залхуу хүн; залхуу хойрго хүн.

ЛЕНИ'ВЫЙ; -ая, -ое; -ив. залхуу; хойрго; хашин; ленивый человек залхуу хүн; ленивая лошадь хашин морь.

ЛЕНИНГРА'ДЕЦ, -дца, м. ленинградын хүн; ленинградцы ленинградынхан.

ЛЕНИНГРА'ДСКИЙ; -ая, -ое. ленинградын; ленинград дахь.

ЛЕНИ'НЕЦ, -нца, м. ленинч; лениний сурталтан.

ЛЕНИНИ'ЗМ; -а, м. ленинизм; Лениний суртал; Ленинизм есть марксизм эпохи империализма и пролетарской революции. Точнее: ленинизм есть теория и тактика пролетарской революции вообще, теория и тактика диктатуры пролетариата в особенности Ленинизм бол пролетарийн хувьсгалын ба империализмын үеийн марксизм мөн бөгөөд нарийвчилбал ленинизм бол ер пролетарийн хувьсгалын онол; тактик; ялангуяа пролетарийн диктатурын онол тактик болно.

ЛЕНИНСКИЙ, -ая, -ое. Лениний; Ленинские заветы Лениний гэрээс.

ЛЕНИ'ТЬСЯ, ленюсь, ленишься; несов., с. неопр залхуурах; хойргоших; хашинах.

ЛЕНО'К -нка, м. зэвэг (*загас*).

ЛЕН'НОСТЬ, -и, ж. залхуурал; хойрго явдал; залхуу зан.

ЛЕН'ТА, -ы, ж. 1. тууз; шёлковая лента торгон тууз; 2. тасам; лент; телеграфная лента цахилгаан мэдээний лент.

ЛЕН'ТОЧНЫЙ, -ая, -ое. туузын; ленточное производство туузын үйлдвэрлэл.

ЛЕНТЯ'Й, -я, м. залхуу хүн; хойрго хүн, хашин хойрго хүн.

ЛЕНТЯ'ЙКА, -и, ж. залхуу эхнэр; хойрго эмэгтэй.

ЛЕНТЯ'ЙНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов (*разг. неодообр.*). залхуурах; хойргоших; хашигнах.

ЛЕНЦА', -ы, ж.; с ленцой залхуувар; залхуухан; человек с ленцой залхуувар хүн.

ЛЕН'ЧИК, -а, м. (*спец.*) эмээлийн мод.

ЛЕНЬ, -и, ж. 1. залхуу; залхуу хүрэх; меня обуяла лень намайг залхуу дарлаа; **побороть в себе лень** залхуугаа дийлэх; 2. залхуутай байх; лень пойти явах залхуутай байна; ☆ **все, кому не лень** дуртай хүн бүхэн.

ЛЕОПА'РД, -а, м. ирвэс.

ЛЕПЕСТО'К; -тка, м. (*цэцгийн*) дэлбэ; хэлтэс; лепесток розы тэргүүлэгч цэцгийн дэлбэ.

ЛЕ'ПЕТ; -а, м. шулганаан; шулганах; детский лепет хүүхэд шулганах; лепет ручья горхины шулганах.

ЛЕПЕТА'НИЕ, -я, ср. шулганах; шулганалт.

ЛЕПЕТА'ТЬ, -печу, -печешь; несов., что. шулганах; ребёнок лепечет хүүхэд шулганана.

ЛЕПЁШКА, -и, ж. 1. бин; 2. хавтгай үрэл.

ЛЕПИ'ТЬ; леплю, лепишь; несов., кого-что.

1. шавих; шавраар хийх; хийх; лепить статуу Пушкина из глины шавраар Пушкиний хөшөө хийх; 2. барих; лепить гнездо үүр барих; 3. наах; лепить марки на конверт дугтуйд марк наах.

ЛЕПИ'ТЬСЯ. 1 и 2 л. не употр., лепится; несов. шавих; шавраардах; наалдах; по горам лепятся хижины уулсаар олон овоохой шавжээ.

ЛЕ'ПКА; -и, ж. шавих; шавраар хийх; заниматься лепкой шавраар юм хийх; шавраар юм хийж сурах.

ЛЕПНО'Й, -ая, -ое. 1. шавсан; шавж хийсэн; лепные украшения шавж хийсэн чимэглэл; 2. баримал чимэгтэй; барималтай; лепной потолок баримал чимэгтэй адар.

ЛЕ'ПТА, -ы, ж. (*высок.*) нэмэр; хандив; внести свою лепту нэмэр хандиваа өргөх.

ЛЕС, -а, -у; мн. -а; -ов; м. 1. ой; ой мод; дремучий лес харанхуй ой; 2. мод; строевой лес барилгын мод; сплавлять лес мод урсгах; ☆ лес рубят—щепки летят далайд дусаал гарз болохгүй; их хэрэгт бага хэрэг үрэгдэнэ.

ЛЕСА' I; -ов, (*барилгын*) шат; здание в лесах эргэн тойрон шат тавьсан барилга.

ЛЕСА' II; -ы, мн. леса и лёсы, ж. (*хахуулын*) шижим.

ЛЕ'СЕНКА, -и, ж. уменьш. бяцхан шат.

ЛЕСИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. ойрхог; ойлог; ой модтой; лесистая местность ойрхог нутаг.

ЛЕ'СКА, -и, ж., **ЛЁСКА**, -и, ж. уменьш. (*хахуулын*) шижим.

ЛЕСНИ'К -а, м. ойн цагдаа.

ЛЕСНИ'ЧЕСТВО, -а, ср. ойн хэлтэс.

ЛЕСНИ'ЧИЙ, -его. м. ойн хэлтсийн ажилтан; ойн хэлтсийн эрхлэгч.

ЛЕСНО'Й -ая, -ое. ойн; ой модны; лесное хозяйство ойн аж ахуй; лесной пожар ойн түймэр; лесной институт ойн дээд сургууль, ой судлах хүрээлэн.

ЛЕСОВО'Д, -а, м. ой модны мэргэжилтэн.

ЛЕСОВО'ДСТВО, -а, ср. ой модны судлал.

ЛЕСОЗАГОТОВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. мод бэлтгэлийн.

ЛЕСОЗАГОТОВ'КИ, -вок. мод бэлтгэл.

ЛЕСОМАТЕРИА'ЛЫ, -ов; мн. ч. юм хийн мод; хэрэглэгдэхүүн мод.

ЛЕСОНАСАЖДЕ'НИЕ, -я; ср. 1. мод тарих; 2. таримал мод.

ЛЕСОПИ'ЛКА, -и; ж. (разг.). модны завод; мод хөрөөдөх завод.

ЛЕСОПИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. мод хөрөөдөх; лесопильный завод мод хөрөөдөх завод.

ЛЕСОПИ'ЛЬНЯ, -и; род. мн. -лен; ж. модны завод.

ЛЕСОПОЛОСА', -ы; ж. зурвас ой мод.

ЛЕСОПРОМЫ'ШЛЕННОСТЬ, -и; ж. модны үйлдвэр.

ЛЕСОРУ'Б, -а; м. мод огтлогч.

ЛЕСОСЕ'КА, -и; ж. мод огтлох газар.

ЛЕСОСПЛА'В, -а; м. мод урсгах.

ЛЕСОСТЕПНО'Й, -ая; -ое. ойтой хээрийн; лесостепной район ойтой хээр газар.

ЛЕСОСТЕ'ПЬ, -и; ж. ойтой хээр.

ЛЕСОТУ'НДРА, -ы; ж. ойт тундра.

ЛЭСС, -а; ж. алтан химэрлэг (хөрс).

ЛЕ'СТНИЦА, -ы; ж. шат; -приставная лестница түшүүлдэг шат; чёрная лестница арын шат; подниматься по лестнице шатаар гарах; спускаться по лестнице шатаар буух.

ЛЕ'СТНИЧНЫЙ, -ая; -ое. шатны; лестничная ступенька шатны гишүүр.

ЛЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. тааламжтай, бахдалтай; лестная оценка тааламжтай үнэлэлт.

ЛЕСТЬ, -и; ж. зусар; бялдуучлах; гоёчлох; тонкая лесть нарийн зусар; говорить без всякой лесть огт гоёчлохгүй хэлэх.

ЛЕСХО'З, -а; м. (лесное хозяйство) ойн аж ахуй.

ЛЕТ, -я, о лете; на лету; м. нисэх; на лету 1) нисэж байхад нь; 2) явуул дунд нь.

ЛЕТА', лет. 1. нас; сколько вам лет? та кэдэн настай вэ? во цвете лет идэр насандаа; ид дунд насандаа; средних лет дунд насны; на старости лет өгөдсөн хойноо; развитой не по летам нас бага боловч ухаан нээсэн; с самых детских лет кар бага наснаасаа; 2 жил; он жил; пять лет таван жил; прошло много лет олон жил өнгөрөв; он жил удав.

ЛЕТАРГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. үхширэх өвчний; үхширсэн; үхширэх; летаргический сон үхширсэн ноёр.

ЛЕТАРГИ'Я, -и; ж. үхширэх өвчин; үхширэл.

ЛЕТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нисэх; нисдэг; летательный аппарат нисэх аппарат.

ЛЕТА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. ЛЕТЕ'ТЬ, лети; летишь; несов. 1. нисэх; нисэж байх; 2. давих; гүйх; харайх; лететь сломя голову нүүр нүдгүй гүйх; 3. үсрэн унах; ойчих; лететь со стула сандалас ойчих; 4 нисэх мэт өнгөрөх; время летит цаг нисэх мэт өнгөрнө.

ЛЕ'ТНИЙ, -ая; -ее. зуны зун цагийн; летняя пора зуны цаг; летний костюм зуны кувцас; летний отдых зуны амралт; летняя жара зуны калуун.

ЛЭТНЫЙ, -ая; -ое. 1. нисч болох; нисэхэд тохиромжтой; нислэгийн; лётная погода нисч болох цаг уур; 2. нисэх онгоцны; лётная школа нисэх онгоцны сургууль.

ЛЕ'ТО, -а; мн. не употр. ср. зун; зун цаг; ☆ бабье лето намрын шар нар.

ЛЕТО'К, -тка; м. (спец.). зөгийн үүрийн үүд.

ЛЕ'ТОМ, нареч. зун, зундаа; зун цагт.

ЛЕТОПИ'СЦЬ, -ца; м. он дараалсан бичиг зохиогч.

ЛЕТОПИ'СНЫЙ, -ая; -ое. он дараалсан бичгийн; летописный свод он дараалсан бичгийн дуглуулбар.

ЛЕ'ТОПИСЬ, -и; ж. 1. он дараалсан бичиг; древнерусская летопись эртний оросын он дараалсан бичиг; 2. түүх; летопись военной славы цэргийн ялалтын түүх.

ЛЕТОСЧИСЛЕ'НИЕ, -я; ср. он тоолол; христианское летосчисление христосын он тоолол.

ЛЕТУ'Н, -а; м. (разг.). 1. нисэгч; 2. ажил солих дуртай хүн.

ЛЕТУ'ЧИЙ, -ая; -ее; -уч. 2. нисэгч; нисдэг; 2. түргэн ширгэдэг; летучие эфирные масла түргэн ширгэдэг эфирийн тос; 3. түр зуурын; летучее собрание түр зуурын хурал; ☆ летучая мышь сарьсан баавгай.

ЛЕТУ'ЧКА, -и; ж. (разг.). 1. товч мэдээтэй хуудас; 2. түр зуурын хурал.

ЛЭТЧИК, -а; м. нисгэгч; нисэгч; школа лётчиков нисгэгчийн сургууль.

ЛЭТЧИЦА, -ы; ж. нисгэгч эмэгтэй.

ЛЕЧЕ'БНИК, -а; м. эмийн судар.

ЛЕЧЕ'БНИЦА, -ы; ж. эмнэлгийн газар; детская лечебница хүүхдийн эмнэлгийн газар.

ЛЕЧЕ'БНЫЙ, -ая; -ое. эмнэлгийн; эмнэх; лечебное учреждение эмнэлгийн байгууллага.

ЛЕЧЕ'НИЕ, -я; ср. эмнэлэг; эмчлэг; анагаах; лечение электричеством цахилгаанаар эмчлэх.

ЛЕЧИ'ТЬ, лечу; лежишь; леченный; несов. кого-что. эмчлэх; анагаах; эмнэх; лечить лекарствами эмээр анагаах; лечить туберкулёз сүрьеэ анагаах.

ЛЕЧИ'ТЬСЯ, лечусь; лежишься; возвр. эмчлүүлэх; эмнүүлэх; анагаагдах; эмнэх; аргалах; лечиться у кого-либо хүнээр эмнүүлэх; лечиться чем-либо нэг юмаар аргалах.

ЛЕЧЬ, лягу; ляжешь; лягут; лэг; легла; ляг; лягте; сов. 1. хэвтэх; 2. бүрхэх; хучих; туман лэг на долину манан хөндийг бүрхэв; 3. оногдох; тусах; дарах; ответственность ляжет на него хариуцлага нь түүнд оногдоно; 4. орж явах; барьж явах; лечь на новый курс өөр чиг барьж явах.

ЛЕ'ШИЙ, -его; м. ойн эзэн; савдаг.

ЛЕЩ, -а; м. зоодой загас; хайга.

ЛЖЕНАУ'КА, -и; ж. хуурамч шинжлэх ухаан.

ЛЖЕНАУ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. хуурамч шинжлэх ухааны.

ЛЖЕСВИДЕ'ТЕЛЬ, -я; м. куурамч гэрч.

ЛЖЕСВИДЕ'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. хуурамч гэрчлэл.

ЛЖЕУЧЕ'НИЕ, -я; ср. куурамч сургаал.

ЛЖЕЦ, -а, м. худалч.

ЛЖИ'ВОСТЬ, -и; ж. хуурамч; худал.

ЛЖИ'ВЫЙ, -ая; -ое; лжив. худал; куурамч; худал куурамч; лживое заявление худал куурамч мэдэгдэл.

ЛИ (Ль) I, частица. уу; юу; ☆ вряд ли хай даа; едва ли юу бол доо; едва ли не бараг; арай л; мало ли бага гэж үү.

ЛИ (Ль) II; союз. уу ... уу; алин боловч; уу; эсэхүд ... уу; рано ли, поздно ли, но приду эрт; орой алин боловч ирнэ; видел ли он это или не видел неизвестно тэр үүнийг харсан уу; үгүй юу; мэдэхгүй; сегодня ли, завтра ли өнөө юу; маргааш уу.

ЛИА'НА, -ы; ж. ороонго; чөдөр ургамал.

ЛИБЕРА'Л, -а; м. 1. либерал; либерализмыг баримтлагч; 2. либерал намын гишүүн; 3. эвлэрэнгүй үзэлтэн.

ЛИБЕРАЛИ'ЗМ, -а; м. 1. либерализм (феодалын хамжлагат ёсны үед; мөн хөрөнгөтний хувьсгалын үед хөрөнгөтний эрх чөлөө хамгаалж байсан бөгөөд хөрөнгөтний засаг тогтохын хамт маш

харгалж брлж хувирсан улс төрийн чөлөө; 2. өндөрлөгт үзэл, худалдсан үзэл.

ЛИВЕРАЛЬНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.). өвлэрэнгүй үзэл гаргах, хэт хүлдэх.

ЛИБЕРАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льня. 1. либерал; либеральная партия либерал нам; либеральный взгляд либерал үзэл; 2. өвлэрэнгүй; хүлдэнгүй; либеральные речи хүлдэнгүй үг.

ЛИВО, союз. раздельный уу; нэг бод, эсэхүй; илэр үехэв; либо остаться нэг бол явах; илэр бод үлдэх; либо тот, либо другой энэ нь үү; илэр үлдэх нь үү.

ЛИВРЕТТО, нескл. ср. цомог зохиол, сэдэв зохиол; (буурь; хөгжмийн зохиолын үг).

ЛИВЕНЬ, -ая; м. ширүүн бороо, задар бороо.

ЛИВЕР, -а; м. хярамцаг, гэдэс дотор; төлчийн ливер тугалын хярамцаг.

ЛИВЕРНЫЙ, -ая; -ое. хярамцгийн; гэдэс дотроор хийсэн.

ЛИВНЯ, (разг.). хувингаар асгах адия; дождь ливня льет бороо; хувингаар асгах адий орж байна.

ЛИВРЕЯ, -я, ж. (устар.). зарцын хувцас, хаалганы хувцас.

ЛИГА, -а, ж. (книжн.). холбоо; нэгдэл; Лига Наций Олон Үндэстний Холбоо.

ЛИГАТУРА I, -а; ж. холно; холготой металл.

ЛИГАТУРА II, -а; ж. (пец.). нийлмэл үсэг.

ЛИДЕР, -а; м. 1. удирдагч; лидер партий намын удирдагч; 2. магнай; лидер турнира тэмцээний магнай.

ЛИДЕРСТВО, -а; ср. 1. удирдах; удирдагч болох; 2. магнайлах; Магнайлал.

ЛИДЕРОВАТЬ, -рую; -руешь; несов. Магнайлах.

ЛИЗАТЬ, лажу; лажешь; несов.; кого-что. Долоох; 2. лизать руки, лизать ноги, лизать итний уулы нь долоох; долоох шахах; нахилзах; долдогнох.

ЛИЗНУТЬ, -ну; -нешь; однокр. долоогоод авах; долоохох.

ЛИЗОБЛОД, -а; м. (разг. презр. устар.). уулы нь долоогч; зусарч; долдогноуур.

ЛИЗОБЛОДНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг. презр. устар.). уулы нь долоох; зусардах; долдогнох.

ЛИК, -а; м. нугуур; гэгээ; царай; дур.

ЛИКВИДАТОР, -а; м. ликвидатор; устгах үзэлтэн.

ЛИКВИДАТОРСКИЙ, -ая; -ое. устгах үзэлтний, ликвидаторын.

ЛИКВИДАТОРСТВО, -а; ср. устгах үзэлтний урсгал; ликвидаторын урсгал (Оросын ажилчны ецвал-демократ намд 1905 оны хувьстлалын дараа гарсан харгис мөшөөсик урсгал).

ЛИКВИДАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. устгах; ликвидационная комиссия устгах комисс.

ЛИКВИДАЦИЯ, -я; ж. 1. устгах; устгалт; ликвидация банкротности бичиг үсэг үй мэдэх явдлыг устгах; 2. татан буулгах; дуусган буулгах; ликвидация треста трестийг татан буулгах; ликвидация дол хэргийг дуусган буулгах.

ЛИКВИДИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -аиний; сов. и несов.; что. 1. устгах; үгүй хийх; 2. татан буулгах; дуусган татах; ликвидировать свои дела хэргээ дуусгах.

ЛИКБЭР, -а; м. ликбэр дарс.

ЛИКЕРНЫЙ, -ая; -ое. ликерийн; ликерная рюмка ликерийн жүнз.

ЛИКОВАНИЕ, -я; ср. келэх; хөөрөх.

ЛИКОВАТЬ, -кую; -куешь; несов. (высок.). хөхөх; хөөрөх; наред ликует ард түмэн хөөрнө; сердце ликует ээтгэл хөөрнө.

ЛИЛИПУТ, -а, м. одой (хүн).

ЛИЛИЯ, -я; ж. сараана; сараанын цацаг.

ЛИЛОУВЫЙ, -ья; -ое, хөх ягаан.

ЛИМАН, -а; м. мөрний адгийн булан.

ЛИМИТ, -т; ж. (книжн.). хэмжээ хязгаар; лимит импорта гадаадаас бараа оруулах хэмжээ хязгаар; максимальный лимит хамгийн их хэмжээ хязгаар.

ЛИМИТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -аиний; сов. и несов.; что (книжн.). хэмжээ хязгаар тогтоох.

ЛИМИТНЫЙ, -ая; -ое. хэмжээ хязгаар болох; хэмжээ хязгаартай; лимитные цены хэмжээ хязгаар болох үнэ.

ЛИМОН, -а; м. нимбэг.

ЛИМОНАД, -а; ж. нимбэгийн унд.

ЛИМОННЫЙ, -ая; -ое. нимбэгийн; лимонный сок нимбэгийн шуус; лимонная кислота нимбэгийн хүчил.

ЛИМУЗИН, -а; м. (спец.). лимузин тэрэг.

ЛИМФА, -а; ж. тулгалаг (хүн амьтны бүхий биед тарж байдэг шингэн зүйл).

ЛИНГВИСТ, -а; м. хэлний шинжлэлч.

ЛИНГВИСТИКА, -а; ж. хэлний шинжлэл; общая лингвистика ерөнхий хэлний шинжлэл.

ЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. хэлний шинжлэлийн; лингвистическое исследование хэлний шинжлэлийн шинжилгээ; 2. хэлний; лингвистические явления хэлний үзэгдэл.

ЛИНЕЙКА I, -а; ж. шугам; тетрадь в косую линейку ташуу шугамтай дэвтэр; логарифмическая линейка логарифмын шугам.

ЛИНЕЙКА II, -а; ж. (устар.). урт мухлаг тэрэг.

ЛИНЕЙНЫЙ, -ая; -ое. 1. уртын; шугамын; зураасан; линейные меры уртын хэмжүүр; 2. жагсаалын; линейные войска жагсаалын цэрэг; линейный корабль жагсаалын өнгөц.

ЛИНЗА, -а; ж. галт шил.

ЛИНИЯ, -я; ж. 1. шугам зураас; прямая линия шулуун шугам; 2. чиг; чиглэл; хий; заат; линия горизонта гавар тэнгэрийн заат; линия прицела шибгэл чиг; 3. шугам; эгнээ; линия укрепления бэхлэлтийн шугам; 4. зам; шугам; пароконная линия галт онгоцны зам; линия связи холбооны шугам; 5. шугам; генеральная линия партии намын жанжин шугам; 6. тал; шугам; зүг; по профсоюзной линии үндэвэрчний эвдэлийн шугамаар.

ЛИНКОР, -а; м. жагсаалын өнгөц.

ЛИНОВАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. шугамдах; ликовальная машина шугамдах машин.

ЛИНОВАННЫЙ, -ая; -ое. шугамтай; шугамдаан; ликованная бумага шугамтай цаас.

ЛИНОВАТЬ, -ую; -уешь; -ааиний; несов.; что. шугамдах.

ЛИНОЛЕУМ, -а; м. зузаан хулдаас.

ЛИНОТИП, -а; м. (спец.). линотип (үсэг мөр мөрөөр нь цуглудаг машин).

ЛИНОТИПНЫЙ, -ая; -ое. линотипын; линотипный набор линотипын өрлөг.

ЛИНЧ, -а; м. суд динчэ динчийн пүүх (Америкийн харгис харгисгийн нэг рүүдийг дур зоргоор зэрлэг хэрцгийгээр алах).

ЛИНЧЕВАТЬ, -чую; -чуеть; сов. и несов. кого-что. линчлэх (дур зоргоор мүүх; линчийн шүүж эвгийг хэрэглэх).

ЛИНЬКА, -а, ж. гуужих, зулмах, хөөвөр.

ЛИНОЧИЙ, -ая; -ое; -юч (разг.). онгодог; ганддаг, будаг нь гардаг.

ЛИНЬ ЛЬИ, -ая; -ое (разг.). өнгө алдсан; онго-сон; гандсан.

ЛИНЬ НИЕ, -я. ср. гуужих; зулмаах.

ЛИНЬ ТЬ, / и 2 л. ив употреб.; -яет; несов. 1. өнгө алдах; онгох; гайдах; 2. хөөвөрлөх; гуужих; зулмаах.

ЛИ'ПА I, -ы; ж. далдуу мод) зөөлөн цагаан мод.

ЛИ'ПА II, -ы; ж. (прост. презр.). хуурамч юм.

ЛИ'ПКИЙ, -ая; -ое; -пок; -пка; -пко. наалданг; нааддангир; линкай гайаа наалдангй шавар.

ЛИ'ПНУТЬ, -ну; -нешь; лип; -ла; несов.; к кому-чему. 1. наалдах; платье, наспороар промокшее от дождя, липло к телу боронд нэвтэрсөн хувиас биенд наалдав; 2. наалдах; наалдаад салахгүй байх; салахгүй хоргоох.

ЛИ'ПОВЫЙ I, -ий; -ое. далдуугийн; зөөлөн цагаан; липовый цвет далдуугийн цэцэг.

ЛИ'ПОВЫЙ II, -ий; -ое. хуурамч; липовый рабо-та хуурамч ажил.

ЛИ'РА I, -ы; ж. 1. лир хөгжим (эртний эрейдий чавхдаст хөгжим); 2. яруу найргийн сүлд.

ЛИ'РА II, -ы; ж. лир зодс (Италийн мөнгөний нэгж).

ЛИРИ'ЗМ, -а; м. 1. уянга; уянгат чанар; лиризм музыка Чайковского Чайковскийн хөгжмийн уянга; 2. уяралт сэтгэл; уярал; власть в лиризм сэтгэл уярах.

ЛИ'РИК, -а; м. утга уянгат;

ЛИ'РИКА, -ы; ж. 1. утга уянга; 2. утга уянгий зохил; лирика Пушкина Пушкиний утга уянгий зохил; 3. уяралт сэтгэл; уярал.

ЛИРИЧЕСКИЙ, -ий; -ое. 1. утга уянгат) уянгат, утга уянгийн; лирическое стихотворение утга уянгийн шүлэг; 2. утга уянгийн; уянгат; уянгат хоолойтой; лирический тенор уянгат цэвэл хоолой; 3. уяралт, уяралтай; лирическое отступление 1) утга уянгийн гажилт; гажил уянгийн өгүүлэх; 2) яриан-даа болж шал андоо юм хэлэх.

ЛИСА, -ы; ж. лис; лис; лиса. ж. үнэг; лисой прикидываться үнэг шиг шарваганах; үнэгын заль гаргах; хитрийн-как лиса үнэг шиг зальтай.

ЛИСЕНОК, -нка; мн. -сята; -сяты; ж. гавар (үнэгийн зулаа).

ЛИ'СИЙ, -ий; -ое. үнэгний; үнэгэн; лисья шапка үнэгэн магай; лисий мех үнэгний эрьс.

ЛИСИ'ЦА, -ы; ж. үнэг; ам үнэг; черно-бурая лисица халтар үнэг.

ЛИСИ'ЧКА I, -ы; ж. үнэгхэн; бяцхан үнэг.

ЛИСИ'ЧКА II, -ы; ж. үнэгэн мөөг.

ЛИСТ I, -а; мн. листья; -ьев, ж. навч; вековые листья догосой навчис; У дрожать как осенний лист улцасын нэвч шиг чирэгнэх.

ЛИСТ II, -а; мн. -ы; -ов; ж. 1. хуудас; гөм; лист не тетради дэвтрийн хуудас; лист железа гөмө гөмөр; 2. хуудас; авторский лист зохиогчийн хуудас; 3. бичиг баримт; хуудас; опросный лист байцаах хуудас; охранный лист бие хамгаалах бичиг; открытый лист улааны зар.

ЛИСТА'Ж, -а; м. хэвлэлийн хуудасны тоо.

ЛИСТА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. что (разг.) (хуудас), эргүүлэх; листать страницы хуудас эргүүлэх.

ЛИСТВА', -ы ж. собир. навчис; нарч намаа; навч важа; молодая лисья шинэ навчис; залуу навчис.

ЛИ'СТВЕННИЦА, -ы; ж. шинэ.

ЛИ'СТВЕННЫЙ, -ая; -ое. навчит; лиственный лес навчит мод, навчит ой.

ЛИСТО'ВКА, -а; ж. хуудас; агитационная листовка ухуулах хуудас.

ЛИСТОВО'Й, -ий; -ое. нийтэн хавтгай; листовое гөм; хуудсан; листовый табак навчис гайаа; листовое железо гөмө гөмөр.

ЛИСТО'К I, -тка; м. уменыш. бяцхан навч.

ЛИСТО'К II, -тка; ж. хуудас; контрольный листок шалгах хуудас.

ЛИСТОПА'Д, -а; ж. навч унах; навч зуатаар.

ЛИТА'ВРЫ, -авр; ед. -а; -ы; ж. яруу хайрвэг.

ЛИТЕ'ЙНАЯ, -ой; ж. цутгах газар.

ЛИТЕ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. цутгах; цутгадаг; литейный завод цутгах завод; литейная форма цутгах хээ.

ЛИТЕ'ЙЩИК, -а; ж. цутгагч; цутгуурч.

ЛИ'ТЕР, -а; ж (спец.). үнэ төлбөргүй бууу хөлтө лөлтэй явах үнэмлэх.

ЛИ'ТЕРА, -ы; ж. (спец.). үсэг; үсгийн хээ.

ЛИТЕРА'ТОР, -а; ж. зохиолч; бичгийн хүн.

ЛИТЕРА'ТОРСКИЙ, -ая; -ое. зохиолчийн; бичгийн хүний.

ЛИТЕРАТУ'РА, -ы; ж. утга зохиол; зохиол. государственная литература уран зохиол; теория литературы утга зохиолын онол; политическая литература улс төрийн зохиол; диспансерская литература эртний оросын утга зохиол.

ЛИТЕРАТУ'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рия. 1. утга зохиолын; зохиолын; бичгийн; литературный язык бичгийн хэл; 2. бичгийн хэлний; литературный стиль бичгийн хэлний найруулга; литературное выражение бичгийн хэлний хэллэг; литературный труд до-кислчийн; бичгийн хүмүүсийн; литературные труды зохиолчдын хүрээ; бичгийн хүмүүс.

ЛИТЕРАТУРОВЕ'Д, -а; ж. утга зохиол; утга зохиол судлагч.

ЛИТЕРАТУРОВЕ'ДЕНИЕ, -я; ср. утга зохиолын судлал.

ЛИ'ТЕРНЫЙ, -ий; -ое. үсэгтэй; үсгээр тэмдэглэсэн дээр.

ЛИТО'ВЕЦ, -ец; ж. литва хүн.

ЛИТО'ВКА, -ы; ж. литва амьтан; литва хууль.

ЛИТО'ВСКИЙ, -ая; -ое. литва; литвийн; литвийн хэл; литва хэл.

ЛИТО'ГРАФ, -а; ж. чулуун барч.

ЛИТОГРАФИ'РОВАТЬ, -рую; -руете; -ривать; сов. и несов. что. бардах; чулуун бараар хэвлэх.

ЛИТОГРА'ФИИ, -и; ж. 1. чулуун хэвлэх бар; 2. чулуун барт үйлдвэр; 3. чулуун барын зураг.

ЛИТОГРА'ФСКИЙ, -ий; -ое. чулуун барийн.

ЛИТО'Й, -ая; -ое. цутгамал; цутгасан; литийн неделин цутгамал эдлэл.

ЛИТР, -а; ж. литр (эдлэхүүний дэмжүүлэг).

ЛИТРО'ВЫЙ, -ая; -ое. литрийн; литрийн бу-тылка литрийн шил.

ЛИТЬ I, лью; льешь; лит; лить; лило; лить; лать (лит; льет; лито; несов. 1. цутгах; цутгах; хийх; лить воду ус асгах; 2. асгарах; цутга-рах; гоожих; дождь льет борос цутгах байна; 3. анхилах; цацрах; лампа льет свет лампийн гарал цацарна.

ЛИТЬ II, лью; льешь; лит; лить; лило; лить; лать (лит; литя; лито); несов. что. цутгах; лить пушкин их буу цутгах.

ЛИТЬЕ, -я; ср. 1. цутгах; 2. цутгамал (эдлэхүүн) чулууное литье ширийн цутгамал.

ЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; *льётся; лился; лилась; лилось; лейся; несов.* 1. асгарах; гоожих; кровь *льётся* из раны шархнаас цус гоожно; 2. цаарах; хангинан жингэнэх; песня *лилась* дуу кангинан жингэнэнэ.

ЛИФ, -а; м. цээживч (*эмэгтэй хувцасны цээжин бие*).

ЛИФТ, -а; м. өргүүр; лифт; өргөдөг шат.

ЛИФТЁР, -а; м. өргүүрч; лифтэч;

ЛИ'ФЧИК, -а; м. хөхөвч; (*хүүхдийн*) мөрөвч.

ЛИХА'Ч, -а; м. идэрхэгч, хавархагч.

ЛИХА'ЧЕСТВО, -а; ср. (*неодобр.*). идэрхэгч зан; кавархсан явдал.

ЛИХВА', -ы; ж.: с лихвой бардаагаар; илүүдэлтэйгээр; хватит с лихвой бардаагаар хүрнэ.

ЛИ'ХО I; -а; ср. муу; не поминай меня *лихом* намайг битгий муу хэлээрэй.

ЛИ'ХО II, нареч. идэрхэг; хавархаг.

ЛИХОДЕ'Й, -я; м. (*стар.*). хорлогч.

ЛИХОИ'МСТВО, -а; ср. (*стар.*). хахууль авах; күү үржүүлэх; мөнгө хүүлэх.

ЛИХО'Й I, -ая; -ое; *лих; лиха; лихо; лише (обл.)* муу, хорон; ☆ *лиха* беда начало эхлэх л хэцүү байдаг.

ЛИХО'Й II, -ая; -ое; *лих. лиха; лихо.* идэрхэг; кавархаг; эрдүү; *лихой* вид идэрхэг байдал.

ЛИХОРА'ДИТЬ, -ажу; -адишь; *несов.* халуураж; чичрэглэх.

ЛИХОРА'ДКА, -и; ж. чичрэг; перемежающаяся *лихорадка* улирах чичрэг; кумхаа; приступ *лихорадки* чичрэг хөдлөх.

ЛИХОРА'ДОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. калууны; чичрэгийн; калуунтай; *лихорадочный* озноб калуурч жихүүцэх; 2. тэчъядсан; *лихорадочное* нетерпение тэчъядан хүлээх.

ЛИ'ХОСТЬ, -и; ж. идэрхэг явдал; хавархаг зан; эрдүү.

ЛИЦЕВА'ТЬ, -цую; -цуеть; -цованный; *несов.*; что. өргүүлэн оёх; дотры нь гадагш гарган оёх.

ЛИЦЕВОЙ, -ая; -ое. 1. нүүрийн; *лицевой* нерв нүүрийн нерв; 2. гадна, гадар; өнгөн; зөв; *лицевая* сторона матери бөсийн зөв тал; 3. урд; нүүр; *лицевая* сторона здания барилгын нүүр тал.

ЛИЦЕЗРЕ'ТЬ, -рю; -ришь; *несов.*; *кого-что* (*стар. и ирон.*), нүүр учрах, нүүр тулах.

ЛИЦЕИ'СТ, -а; м. лицейн сурагч.

ЛИЦЕ'Й, -я; м. лицей (*хувьсгалын өмнөх Оросын язгууртны хөвгүүдийн дээд сургууль*).

ЛИЦЕ'ЙСКИЙ, -ая; -ое. *лицейн; лицейн үеийн; лицейские* стихи Пушкина Пушкиний *лицейн үеийн* шүлэг.

ЛИЦЕМЕ'Р, -а; м. бялангач; гоёч хүн; засдаг хүн. **ЛИЦЕМЕ'РНЕ**, -я; ср. бялангач зан; гоёч явдал; засдаг зан.

ЛИЦЕМЕ'РИТЬ, -рю; -ришь; *несов.* бялангачлах, гоёчлох; засдаглах.

ЛИЦЕМЕ'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. гоёч; засдаг.

ЛИЦЕ'НЗИЯ, -и; ж. (*спец.*). бараа нэвтрүүлэх зөвшөөрөл; лицензи.

ЛИЦО', -а; мн. *лица; лиц; лицам.* ср. 1. нүүр; царай; зүс; *лицом* к *лицу* нүүр нүүрээрээ; улаан нүүрээрээ; 2. хүн; *должностное* *лицо* албаны хүн; 3. нүүр, нүүр царай, өнгө зүс; *политическое* *лицо* автора зохиогчийн улс төрийн нүүр царай; 4. гадар, нүүр, өвөр тал; өмгөн тал, зөв тал; *показать* *товар*

лицом юмны сайн талыг харуулах ☆ к *лицу* зохих; *лицом* к *чему*, *лицо* анхаарлаа хандуулах; *лицом* к *деревне* хөдөө тосгонд анхаарлаа хандуулах; *от лица* кого-либо хүний нэрийн өмнөөс; *перед* *лицом* кого-либо хүний өмнө; с *лица* *земли* стереть газрын хөрснөөс арилган устгах.

ЛИ'ЧИКО, -а; ср. *уменьш. ласк.* бяцхан нүүр; бяцхан царай; -хан (*-хэн; -хон; -хөн*); *миловидное* *личико*, хөөрхөн царай; цэвэрхэн нүүр.

ЛИЧИ'НА, -ы; ж. хуурамч царай; хуурамч нүүр; под *личинной* хуурамч царай гаргаж.

ЛИЧИ'НКА, -и; ж. авгалдай; өт; *личинка* моли хүрд.

ЛИЧИ'НОЧНЫЙ, -ая; -ое. авгалдай; өтний.

ЛИ'ЧНО, нареч. нүүрээрээ; биеэрээ; өөрөө; *явись* лично биеэрээ ирэх; өөрөө ирэх.

ЛИ'ЧНОСТЬ, -и; ж. бие; хүн; *удостоверение* *личности* биеийн үнэмлэх; *известная* *личность* нэрд гарсан хүн.

ЛИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. амины; хувийн; өөрийн; *личное* дело амины хэрэг; хувийн хэрэг; 2. биеийн, *личное* местоимение биеийн төлөөний үг.

ЛИША'Й I, -я, м; *каг* өвс.

ЛИША'Й II, -я; м. үлд.

ЛИША'ЙНИК, -а; м. хаг өвс.

ЛИША'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хасах; салгах; үгүй болгох.

ЛИША'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* үгүй болох; алдах; хагацах; хасагдах.

ЛИ'ШЕК, -шка; м. (*разг.*) илүү гаран; *отдать* *лишек* назад илүүгий нь буцааж өгөх; два часа с *лишком* хоёр цаг гаран.

ЛИШЕ'НИЕ, -я; ср. 1. *касах; касагдах; хасалт; лишение* прав эрхээ *касагдах; эрхий* нь *касах; 2. гачигдал; гачигдал дутагдал; терпеть* *лишение* гачигдаж дутагдах.

ЛИШИ'ТЬ, -шу; -шишь; -шйнный (-ён, -ена); *сов.*, *кого-чего*, *касах; салгах; үгүй* хийх; *лишить* *куска* хлеба аяга хоолноос нь салгах; *лишить* *кого-либо* прав эрхий нь *касах; лишить* *себя* *жизни* амиа хорлох.

ЛИШИ'ТЬСЯ, -шусь; -шишься; *сов.*; *кого-чего*, үгүй болох; алдах; хагацах; хасагдах; *лишиться* сна и аппетита нойр хоолноос гарах; нойр хоол алдах; *лишиться* места албан ажлаас хасагдах; *лишиться* *чувств* муужрах; үхтгэн унах.

ЛИ'ШНИЙ, -ая; -ее. 1. илүү; *лишние* *деньги* илүү мөнгө; 2. илүү; илүүц; хэрэггүй; *лишние* *расходы* илүү зардал; 3. бас; *взглянуть* *лишний* раз бас дахин харах.

ЛИШЬ, 1. *частица*; дөнгөж; л; *почта* *пришла* *лишь* *сегодня* шуудан дөнгөж өнөөдөр ирлээ; *одного* *человека* *лишь* *нет* нэг л хүн үгүй байна; 2. *союз*. -магц; *лишь* *только* *солнце* *взошло*, *мы* *отправились* *в* *путь* *нар* *гармагц* *лишь* *хөдлөв*.

ЛОБ, *лба; о лбё; во (на) лбу;* м. *магнай; дух; высокий* *лоб* өргөн *магнай; ☆* *в лоб* *халз; семи* *пядей* *во лбу* *их ухаантай; на лоб* *написано* *царайг* *ий* нь *харахад* *илхэн* *духан* *дээр* нь *бичээстэй*.

ЛОБЗА'НИЕ, -я, ср. озох.

ЛОБЗА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что* (*стар.*) озох.

ЛО'БНЫЙ, -ая; -ое. *магнайн; духны; лобная* *кость* *магнайн* *яс; ☆* *лобное* *место* цаазын *индэр*.

ЛОБОВО'Й, -ая; -ое (*спец.*). *халз; чанх* *урдаас; лобовая* *атака* *чанх* *урдаас* нь *дайрах; халз* *дайрах*.

ЛОБОГР'ЕЙКА, -и. ж. (*спец.*). хадуур машин.

ЛОБО'К, -ка, м. (*спец.*). умдаг.

ЛО БОТРА'С, -а; м. (прост. пренебр.). занхгар амьтан; хоосон цээж; ханхалуур.

ЛОБЫЗА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что (стар.). озох.

ЛОВ, -а; м. барих; агнах; гөрөөлөх.

ЛОВЕЛА'С, -а; м. (книжн.). эмсэг хүн.

ЛОВЕ'Ц, -ица; м. загасчин; анчин; гөрөөчин; ☆ на ловца и зверь бежит сайн хүн санаагаараа.

ЛОВИ'ТЬ, ловлю; ловишь; несов.; кого-что. барих; ☆ ловить рыбу в мутной воде сайн эр самбаанд, саарал чоно бороонд; ловить момент самбаачлах; ловить кого-либо на слове ам алдуулах.

ЛОВКА'Ч, -а; м. (разг.). арга баширтай хүн; арга мэхтэй хүн.

ЛОВ'КИЙ, -ая; -ое; ловок; ловка; ловко; ловче. 1. дүйтэй; шаламгай; ончтой; 2. арга баширтай; арга мэхтэй.

ЛОВ'КОСТЬ, -и; ж. дүй; онч; шаламгай; арга; башир; ид

ЛОВ'ВЛЯ, -и; род. мн. -вель; ж. барих; агнах; гөрөөлөх; рыбная ловля загас барих.

ЛОВУ'ШКА, -и; ж. занга; хавх; урхи; попасть в ловушку урхинд орох; хавханд орох.

ЛОГ, -а, в логге и в логге; мн. -а; -ба; м. жалга; судаг.

ЛОГАРИ'ФМ, -а; м. логарифм; таблица логарифмов логарифмын хүснэгт.

ЛОГАРИФМ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. логарифмын; логарифмическая линейка логарифмын шугам.

ЛО'ГИКА, -и; ж. 1. учир зүй; учир шалтгааны ухаан; логик; 2. дотоод зүй тогтоол; логика вещей юмсын дотоод зүй тогтоол.

ЛОГИ'ЧЕСКИЙ -ая; -ое. 1. учир зүйн; логикийн; логическая категория учир зүйн ай; логикийн ай; 2. зүй тогтоолтой; зүйд нийлсэн; эрэмбэ дараатай; логический вывод зүй тогтоолтой дүгнэлт.

ЛОГИ'ЧНОСТЬ, -и; ж. зүй тогтоолтой юм; зүйд нийлсэн явдал; эрэмбэ дараатай юм; логичность построения зүй тогтоолтой явдал.

ЛОГИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. зүй тогтоолтой; зүйд нийлсэн; эрэмбэ дараатай.

ЛО'ГОВИЩЕ, -а; ср.; ЛО'ГОВО; -а; ср. нцээ; хэвтэш; ноохой; үүр; логовище врага дайсны үүр.

ЛО'ДКА, -и; ж. завь; суман онгоц; спасательная лодка аврах завь; кататься на лодке завнар зуугацах.

ЛО'ДОЧКА, -и; ж. бяцхан завь.

ЛО'ДОЧНИК, -а; м. завьч.

ЛО'ДОЧНЫЙ, -ая; -ое. завийн; лодочный спорт завийн спорт.

ЛОДЫ'ЖКА, -и; ж. шагай.

ЛО'ДЫРНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.). дэмий сэлгүүцэх; залхуурах.

ЛО'ДЫРЬ, -я; м. (разг.). дэмий сэлгүүцэгч; залхууч.

ЛО'ЖА I; -ы; ж. хуй мод. (бууны).

ЛО'ЖА II; -ы; ж. лоож.

ЛОЖБИ'НА, -ы; ж. нарийн судаг.

ЛО'ЖЕ, -а; ср. 1. хэвтэр; хэвтэш; 2. гулдрил.

ЛО'ЖЕЧКА, I; -и; ж. уменьш. бяцхан халбага

ЛО'ЖЕЧКА II, -и; ж. болит под ложечкой аюул-кай өвдөж байна.

ЛОЖИ'ТЬСЯ, -жусь; -жишься; несов. 1. хэвтэх; 2. бүрхэх, хучих; 3. оногдох; тусах; дарах; 4. орж явах; барьж явах.

ЛО'ЖКА, -и, ж. халбага; разливательная ложка шанага; чайнад ложка цайны халбага; жижиг халбага; столовая ложка хоолны халбага; том халбага.

ЛО'ЖНОСТЬ, -и; ж. хуурмаг юм; худал юм; ложность сведений худал мэдээ.

ЛО'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. 1. хуурмаг; худал; буруу; ложные слухи худал цуурхал; 2. хуурамч; өнгөний; ложная скромность хуурамч да-руу зан.

ЛОЖЬ, лжи, ж. худал хуурмаг юм; сплошная ложь далан худал; явная ложь илэрхий худал; ил худал.

ЛОЗА', -ы; мн. лбзы; лоз; лбзам; ж. ороонго; виноградная лоза үзмийн ороонго.

ЛОЗНЯ'К, -а; м. удын бут; уд.

ЛО'ЗУНГ, -а; м. уриа, доозон; лозунги к годовшине Монгольской народной революции Монгол ардын хувьсгалын ойн уриа.

ЛОКАЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. байршуулах; нэг газар тогтоох; хязгаарлах.

ЛОКАЛИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и несов.; что (книжн.). байршуулах; нэг газар тогтоох; хязгаарлах.

ЛОКАЛИЗОВА'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -зуется; сов. и несов. (книжн.). байрших; нэг газар тогтоох.

ЛОКА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое (книжн.). нутгийн; тус газрын.

ЛОКА'УТ, -а; м. локаут (хөрөнгөтөн хөдөлмөрчидтэй тэмцэн; үйлдвэрээ хааж; ажилчныг олноор нь ажлаас хөөх).

ЛОКАУТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов.; кого (что) (книжн.). локаут зарлах.

ЛОКОМОБИ'ЛЬ, -я, м. уурын хөдөлгүүр; локомотив (хөдөө аж ахуйн машин зэргийг хөдөлгөх уурын хөдөлгүүр).

ЛОКОМОТИ'В, -а; м. бух тэрэг; локомотив (галт тэрэгний толгой).

ЛОКОМОТИ'ВНЫЙ, -ая; -ое. бух тэрэгийн; локомотивын.

ЛО'КОН, -а; м. туг үс; мушгиа үс.

ЛО'КОТЬ, -ктя. мн. локти; -ей, м. тохой; с продранными локтями тохой нь цоорсон; ☆ близок локоть, да не укусишь хазъя гэхэд алга хол; харья гэхэд чих хол.

ЛОКТЕВО'Й, -ая; -ое. тохойн; царвууны; локтевая кость царвууны яс.

ЛОМ, -а; мн. -ы; -ба; м. 1. царил; 2. эвдэрхий төмөр; хог төмөр.

ЛОМА'КА, -и; м. и ж. (разг.). маягтай хүн; тунирхуу хүн.

ЛО'МАНЫЙ, -ая; -ое. 1. эвдэрхий; хугархай; ломаные вещи эдэрхий юм; 2. казгай; говорить на ломаном русском языке орос хэлээр казгай ярих; ☆ это ломаного гроша не стоит сохор зоосны үнэгүй юм.

ЛОМА'НЬЕ, -я; ср. маяглах; тунирхах.

ЛОМА'ТЬ, -аю; -аешь; ломанный; несов. 1. эвдэх; хугалах; хагалах; ломать лёд мөс хагалах; 2. эвдэх; нуга дарах; эрс өөрчлөх; ломать старые порядки куучин журам эвдэх; ломать сопротивление врага дайсны эсэргүүцлийг дарах; 3. янгинах; шархйрах; меня всего ломает миний хамаг бие янгинаж байна; ☆ ломать голову над чем-либо юмыг ойлгож ядах.

ЛОМА'ТЬСЯ I; I и 2 л. не употр.; -ается; несов. 1. эвдэх; хагарах; хугарах; 2. кувילה; бүдүүн болох; у мальчика ломается голос энэ хүүгийн коо-лой нь бүдүүн болж байна.

ЛОМА'ТЬСЯ II, -аюсь; -аешься; несов. (разг.). маяглах; тунирхах; не ломайся! биегий маягла

ЛУЖЕ'НИЕ, -я; ср. тугалга гүйдэх; тугалга зайлах.

ЛУЖЕ'НЫЙ, -ая; ое. тугалга зайлсан; луженая посуда тугалга зайлсан сар.

ЛУ'ЗА, -ж; ж. бильярдийн ширээний нух.

ЛУ'ЗАГ, -и; ж.; соби.д. (звезд.): хэлтс.

ЛУ'ЗАГАТЬ, -аю; -аешь; веоб.; чмо (прот.). цөмөх; лузгать орехи самар намах.

ЛУК I, -а; м. нум; страдн.из лука нум сум харвах; лук и стрела нум сум хоёр.

ЛУК II, -а (-у); мн. Лукй; -ов; м. сонгино; г-ловка лука сонгинын толгой; алтабский лук зэрлэг сонгино; Лук мифологический таан; Лук черемша хаднар; Лук мифологический богод; Лук монгольский хөмөл.

ЛУКА I, -ы; мн. Луки; Лук; Лукам; ж. (го-лын) тохой.

ЛУКА II, -ы; мн. Луки; Лук; Лукам; ж. (эмаа-лийн) бүүрэг.

ЛУКА'ВЕН, -аца; м. бантай хүн бааштай зун.

ЛУКА'ВИТЬ, -аю; -аешь; несов. багдах; баашдах.

ЛУКА'ВОСТЬ, -и; ж. багц бааш; бантай (байх); бааштай (байх).

ЛУКА'ВСТВО, -о; ср. бич бааш; баазад; баашлах;

ЛУКА'ВЫЙ, -ая; -ое; -ав. I. муу залтай мэттэй; 2. бантай; бааштай.

ЛУ'КОВИЦА, -ы; ж. I. төмс булуу; дунговна тюльпана алтан зүл ивэгийн төмс; дунговна боло-лоса үсний булуу; 2. (бонгийн, бархэмгийн) толгой.

ЛУ'КОВИЧНЫЙ, -ая; -ое. төмст булууд; дунго-вичные растения булууд хргамал.

ЛУ'КОВО'РОД, -ы; ср. (серб.) тангисийн будаа.

ЛУ'КО'ШКО, -а; мн. -и; -шек; -шкам; ср. дурсаг сага; шээгай.

ЛУ'НА, -а; мн. Луны; Лун; Лунам; ж. сар; пол-най луна тэргэй сар; Умеря Луны дорлин халтс; при свете Луны барн гүрээл; Фазис Луны тийн хуучин сар; сөрү луны хаднган сар.

ЛУ'НАТИ'ЗМ, -а; м. зүүдэн өмчий.

ЛУ'НАТИК, -а; м. зүүдэн өмчий хүн.

ЛУ'НКА, -ы; ж. тондорхой; нуу; угдүүрг.

ЛУ'ННЫЙ, -ая; -ое. сарны; сартай; багшын; лун-ный свет сарын гэрэл; лунная ночь сартай цага; лунный месяц билгийн сар.

ЛУ'НЬ, -я; м. сар (жуузу); садой как лунь. бе-дый как лунь сар шувуу цэг бүүрэл цал бүрэл.

ЛУ'НА, -ы; ж. томдүүлгт шид; галт шил.

ЛУ'ЧИТЬ, I; дубай; дунш; несов. халтс; халтс-сы нь арилгах; хуулах; аагалах; хулит амьсг; деревьев модны дурсаг хуула.

ЛУ'ЧИТЬ II; дунш; дунш; несов. халтс; халтс (прот.). жанчих; балдах; арьсы нь хуулах; дунш; шападь кнутем морю ташуураар балдах.

ЛУ'ЧИТЬСЯ, I & 2. не упот. I. дунш; не-сов. I. хөгжрэх; хуурах; хөгж- дунш; хөгж- нь когжирч байна; 2. тэргэл; халтс; халтс; дунш; луншиса (хань) шападь халтс халтс.

ЛУ'ЧЕВО'Й, -ая; -ое; -ав (прот.). булган; бултгэр нүдтэй.

ЛУ'ЧЕВО'Й, -ая; -ое. I. туйзын гэрлийн направ-лийн; туйятай; гэрэлтэй; цацрагтай; 2. тухарсан; 3. лучевая кость багт цөмөс.

ЛУ'ЧЕЗА'РНЫЙ, -ая; -ое; -рств-дио (высок.). туйятай; гэрэлтэй; тухаран гэрэлтэй.

ЛУЧЕИСПУСКА'НИЕ, -я; ср. цацрал; тухарал.

ЛУЧИ'НА, -ы; ж.; также обшр. гэрэл; халтс.

ЛУЧИ'НКА, -и; ж. уменш. багшан гэрэл; халтс.

ЛУЧИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ств. I. гэрэлтэй; цогтой; лучистый взгляд цогтой харн; 2. цацралын; тухар-лын; лучистая теплота цацралын цн.

ЛУЧИ'ТЬ, -чу -чишь; несов. кого (что) (спец.) гэрээлэх; лучить рыбу загас гэрээлэх.

ЛУЧИ'ТЬСЯ, I & 2. не упот. I. дунш; не-сов. I. хөгжрэх; хуурах; тухарах; гэрэлтэх.

ЛУ'ЧШЕ, в знач. сказ; I. -аас (-ээс; -оос; -өөс) сайн; дээр; старш дуг лучше дуб хорои цэг хуучин найз хоёр шинэ найзаас дээр; нехрийн хуу-чин нь дээр; эдийн шинэ нь дээр; как можно лучше болохуйц сайн; 2. сравн. степ. от прил. хогшил дээр (байх); сайн (байх); лучше меньше да луч-ше бага боловч чанартай нь дээр; тем лучше тэтэх тусма сайн; 3. нареч. дээр; пойдём-ка лучше в-мой гэрээтэ харивал дээр байгаа.

ЛУ'ЧШИЙ, -ая; -ее. I. сайн; дээр; илүү сайн; веб к лучшему чем сайн тийшээ хандаж байда; 2. эв сайн; эрхэм; самый лучший ученик год сайн су-рагч; лучший из всех хамгийн эрхэм; учур нь; лучший сөрт эрхэм зэрг; в лучшем случае сайн-даа.

ЛУ'ШЕНИЕ, -я; ср. I. халтсыг нь арилгах; 2. те-рианы газар самнуурдах. дагнуурдах.

ЛУ'ШЕНЫЙ, -ая; -ое. агадсан; халтсалсан; халтс-сы нь арилгасан.

ЛУ'ЩИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое (спец.). халтслах; халтс-сы нь арилгах; лучильная машина халтслах ма-шина.

ЛУ'ЩИТЬ, -чи; -чишь; несов. что. I. халтслах; халтс-сы нь арилгах; аагалах; 2. халтс; 3. тарианы газар самнуурдах; дагнуурдах.

ЛУ'ЖИ, -и; ж; ед. Лужи; -и; ж. цана; халтс на лыжах цанаар гулгах; 5. наостричь лыжи (зуб-таахий тул) хорьбоого шуух.

ЛУ'ЖНИК, -а; м. цаначин.

ЛУ'ЖНЫЙ, -ая; -ое. цанны; лыжная станция цанын өртөө.

ЛУ'ЖНЯ, -ы; ед. мн. -ий; ж. цаны зам мөр.

ЛУ'ЖКО, -а; мн. Лужи; Луж; Лужам; ср. дуг дурс; лапта из лыка дурсан маахай; 2. ол лыка не вяжет шёл согтуу.

ЛУ'ЖЕТЬ, -аю; -аешь; несов. халтсрах; халзан болох.

ЛУ'ЖИНА, -ы; ж. халзан.

ЛУ'ЖЬСКИЙ, -ая; -ое; Луж; Лужа; Лужа. I. халзан; Лужский старик халзан багач; 2. цынгийн өрөг ургамал-гүй; Лужские горы цынгийн уулс.

ЛУ'ЖЬ I; частица. уу; ю; веришудя ль он? тэр (тун) буцаж арши ү?

ЛУ'ЖЬ II; союз. уу ... уу; алик боловч; уу; эсэхэж ... уу; сегодня ль, завтра ль оноо ю; маргаш уу.

ЛУ'ВНОК, -и; мн. Лувны; -и; м. арсланг зүлгээг.

ЛУ'ВНЫЙ, -ая; -ое. арсланы; лувный гимн арсланг өгдөг; 2. лувная доля хамгийн нь хүүрн дээж.

ЛУ'ВИЦА, -ы; ж. эв арсланг.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛУ'ВОВАТЬ, -аю; ж. хөгжлөлт; предостривть льго-ту хөгжлөлт олгох.

ЛЬНОВО'Д, -а; м. маалинга тарнич.
ЛЬНОВО'ДСТВО, -а; ср. маалинга тарих.
ЛЬНОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. маалинга тарьдаг; **льноводческий район** маалинга тарьдаг нутаг.
ЛЬНОКОМБА'ЙН, -а; м. маалинга хураах комбайн.
ЛЬНОПРЯДИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. маалинга нэхдэг; **льнопрядильная фабрика** маалинга нэхдэг фабрикт.
ЛЬНОТЕРЕБИ'ЛКА, -и; ж. маалинга зулгаах машин.
ЛЬНОТРЕПА'ЛКА, -и; ж. маалинга савах машин.
ЛЬНУ'ТЬ, льну; льнешь; **несов.** 1. наалдах; **льнуть к матери** эхдээ наалдах; 2. дотно болохыг хүсэх; шадарлахыг хүсэх.
ЛЬНЯНО'Й, -ая; -ое. маалингын; **льняное семя** маалингын үр.
ЛЬСТЕ'Ц, -а; м. зулгуйч; бялангач. бялдууч.
ЛЬСТИ'ВЫЙ, -ая; -ое; **льстив.** зулгуйч; бялангач; бялдууч.
ЛЬСТИ'ТЬ, льщу; льстишь; **несов.** 1. бялангачлах; бялдуучлах; 2. бахы нь ханаах; бах нь ханах; 3. горьдох; **льстить себя надеждой на успех** бүтэх бол үү гэж горьдох.
ЛЬСТИ'ТЬСЯ, льщусь; льстишься; **несов.**; **на что** (разг.) хорхой хүрэх; өнгөлзөх.
ЛЮБ, любя; **любо**; **в знач. сказ.** (разг.) дур булаах; сэтгэл татах; **люб он мне** тэр миний сэтгэлийг татна.
ЛЮБВЕОБИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (книжн.). янагламтгай; амрагламтгай; дурламтгай.
ЛЮБЕ'ЗНИЧАТЬ, -аю; -аешь; **несов.**; **с кем** (разг.) эелдэг аашлах; найрсаг загнах; хошуу холбох.
ЛЮБЕ'ЗНОСТЬ, -и; ж. 1. эелдэг ааш; найрсаг зан; 2. эелдэг үг; найрсаг үг; **говорить любезности** эелдэг үг хэлэх; ☆ **оказать любезность** тус кургах.
ЛЮБЕ'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. 1. эелдэг; найртай; ялдам; **любезный человек** эелдэг хүн; 2. хайрт эрхэм; **любезный друг** эрхэм нөхөр; ☆ **будьте любезны** ажаамуу.
ЛЮБИ'МЕЦ, -мца; м. хайртай хүн.
ЛЮБИ'МИЦА, -ы; ж. хайртай эмэгтэй.
ЛЮБИ'МЧИК, -а; м. (разг.) эрх хүн.
ЛЮБИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. амраг; янаг; хайртай; дуртай; **любимая жена** янаг эхнэр.
ЛЮБИ'ТЕЛЬ, -я; м. 1. сонирхогч; дуртай хүн; **любитель музыки** хөгжимд дуртай хүн; 2. сайн дураараа оролдогч; **садовод-любитель** сайн дурын цэцэрлэгч; цэцэрлэг сонирхогч.
ЛЮБИ'ТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. 1. сонирхогч эмэгтэй, дуртай эмэгтэй; 2. сайн дураараа оролдогч эмэгтэй.
ЛЮБИ'ТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое. сайн дурынхны **любительский спектакль** сайн дурынхны тавьсан жүжиг.
ЛЮБИ'ТЬ, люблю; любишь; **любящий; любимиц;** **несов.** 1. янаглах; амраглах; дурлах; хайрлах; 2. дуртай (байх); **он любит охотиться** тэр хүн ан агнах дуртай; 3. хэрэгтэй (байх); **цветы любят воду** цэцэгт ус хэрэгтэй.
ЛЮ'БО, нареч. (разг.) таатай; бахтай; аятай; **любо смотреть** харахад бахтай.
ЛЮБОВА'ТЬСЯ, -буюсь; -бвешься; **несов.** бахдах; бахдан харах; бахдан сайшаах; **любоваться природой** байгаль дэлхийг бахдан карах.
ЛЮБОВ'НИК, -а; м. 1. амраг; амрагийн холбоотой хүн; 2. амраг болж тоглогч жүжигчин.
ЛЮБОВ'НИЦА, -ы; ж. амраг эмэгтэй.

ЛЮБОВ'НЫЙ, -ая; -ое. янагийн; амрагийн; янаг амрагийн; дуртай; **любовные песни** янаг амрагийн дуу.

ЛЮБОВ'Ь, -бви; тв; -бовью; ж. 1. амраг; янаг амраг; хайр; амрагийн сэтгэл; **по любви** сэтгэл зохин; **любовь к родине** эх орноо хайрлах; 2. авьяас; дур; **любовь к музыке** хөгжмийн авьяас.

ЛЮБОЗНА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. сонирхдог зан.

ЛЮБОЗНА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сонирхдог.

ЛЮБО'Й, -ая; -ое. 1. ямар ч; хэдий ч; аль ч; **любой ценой** ямар ч үнээр; **любым способом** ямар ч аргаар; 2. хэн ч; юу ч; аль ч; **любой из вас** та нарын хэн (та) нь ч.

ЛЮБОПЫ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. соньч; соньч; 2. сонин; сонирхолтой; **любопытный слушай** сонин явдал.

ЛЮБОПЫ'ТСТВО, -а; ср. соньч зан; соньч зан, сонирхох; шохоорхох; **удовлетворить чье-либо любопытство** хүний сонирхсоныг үзүүлэх (хэлэх).

ЛЮБОПЫ'ТСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; **несов.** соньчирхах; сонирхох, шохоорхох.

ЛЮ'БЯЩИЙ, -ая; -ее. дурлагч; дуртай; хайртай; энхрийлэгч; **любящая мать** энхрийлэгч эх.

ЛЮД, -а; м.; **собр.**; **какой** (устар.). хүмүүс; улс; олон; **рабочий люд** ажилчин олон.

ЛЮ'ДИ, **людей; людем; людми; о людях.** 1. хүн; хүмүүс; улс; **молодые люди** залуу хүмүүс; **задуу хүн; старые люди** хөгшин хүн; **настан; 2. зарц нар; ☆ выйти в люди** хүн болох; **вывести в люди** хүн болгох.

ЛЮ'ДНО, **в знач. сказ.** хүн олонтой; хөл ихтэй.

ЛЮ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. олон хүнтэй; хөлтэй; **людная улица** хөл ихтэй гудамж.

ЛЮДОЕ'Д, -а; м. махчин.

ЛЮДОЕ'ДСТВО, -а; ср. махчин байх; хүн идэх.

ЛЮДСКА'Я, -ой; ж. (устар.). зарц нарын байр.

ЛЮДСКО'Й -ая; -ое. хүний, хүмүүсийн; **людской род** хүн төрөлхтөн.

ЛЮК, -а; м. онгоцны цагтай үүд, нүд.

ЛЮ'ЛКА I, -и; ж. өлгий.

ЛЮ'ЛКА II, -и; ж. богино гаанс.

ЛЮ'МПЕН-ПРОЛЕТАРИА'Т, -а; м. люмпен-пролетари нар (**хөрөнгөтөн оронд ажил олдохгүйн улмаас до роитсон ялтан; гуйлгачин; тэнэмэл хүмүүс**).

ЛЮ'СТРА, -и; ж. цэцэг дэн.

ЛЮТЕРА'НИЙ, -а; м. -ане; -ан; м. лютерийн сурталтан.

ЛЮТЕРА'НСКИЙ, -ая; -ое. лютерийн сурталтан; лютерийн шажны; лютерийн сурталтны.

ЛЮТЕРА'НСТВО, -а; ср. лютерийн сурталтан; лютерийн шажны; лютерийн сурталтны

ЛЮ'ТИК, -а; м. холтсон цэцэг.

ЛЮ'ТНЯ, -и; ж. род. мн. -тн; ж. пийлаа (**хөгжмийн зөгсөг**).

ЛЮ'ТЫЙ, -ая; -ое; **лют; люта; люто; люте.** 1. хэрцгий; догшин; **лютый зверь** догшин араачан; 2. тасхийн; **лютый мороз** тасхийн хүйтэн.

ЛЮЦЕ'РНА, -ы; ж. царгас (**буурцагт ургамал**).
ЛЯГА'НИЕ, -я; ср. өшиглөх; тийрэх; хайрах.

ЛЯГА'ТЬ, -аю; -аешь; **несов.**; **кого (что)**. өшиглөх; тийрэх; хайрах.

ЛЯГА'ТЬСЯ, -алюсь; -аешься; **несов.** өшиглөх; тийрэх; тангарах.

ЛЯГНУТЬ, -ну; -нѣшь; *однокр.* өшиглөх; тийрэх; кайрах.

ЛЯГУША'ЧИЙ, -ья; -ье и **ЛЯГУ'ШЕЧИЙ**, -ья; -ье. (*разг.*) мэлхийн; лягушечье кваканье мэлхий уа уа гэх.

ЛЯГУШКА, -и; *ж.* мэлхий

ЛЯГУШО'НОК, -нка; *мн.* -шата; -шат; *м.* мэлхийн зулзага; зулзаган мэлхий.

ЛЯ'ЖКА, -и, *ж.* гуя.

ЛЯЗГ, -а; *м.* 1. хангир жингэр гэх; хангинах; ляг цөпөй гинж хангир жингэр гэх; 2. шүд хавирах.

ЛЯ'ЗГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. хангинах; жингэнэх; хангир жингэр гэх; 2. шүд хувирах.

ЛЯ'МКА, -и; *ж.* мөрөвч; ☆ **тянуть** лямку үйлээ эдлэх.

ЛЯ'ПАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; *что.* 1. үг алдах, санамсаргүй хэлэх; 2. гадилах; хааш хэрэг хийх.

ЛЯ'ПНУТЬ, -ну; -нешь; -утый; *сов.*; *что* (*прост.*) үг алдах; санамсаргүй хэлэх.

ЛЯ'ПСУС, -а; *м.* (*книжн.*) эндүүрэл; андуурал; алдаа.

ЛЯ'СЫ; *точнй* лясы чалчаа үг дэлгэх.

М

МАВЗОЛЕ'Й, -я; *м.* бунхан; мавзолей Сүхэ-батора и Чойбалсана Сүхбаатар Чойбалсангийн бунхан.

МАВР, -а; *м.* мавр эрэгтэй.

МАВРИТА'НКА, -и; *ж.* (*устар.*) мавр эмэгтэй.

МАВРИТА'НСКИЙ, -ая; -ое. мавр; маврын; *маврита́нский стиль* мавр загвар (*Испанид 7-8-р зууны үеэс мавр нар ноёрхож байхад гарсан барилгын загвар*).

МА'ВРСКИЙ, -ая; -ое. мавр; маврын.

МАГ, -а; *м.* шидтэн; идтэн.

МАГАЗИ'Н, -а; *м.* (*спец.*) 1. дэлгүүр; универсальный магазин их дэлгүүр; продовольственный магазин идэш уушны дэлгүүр; гастрономический магазин нарийн идэш уушны дэлгүүр; оптовый магазин бөөнөөр худалдаалах дэлгүүр; розничный магазин жижиглэн худалдаалах дэлгүүр; парфюмерный магазин үнэртний дэлгүүр; 2. (*бууны*) хүхээ; 3. агуулах (*газар*); артиллерийский магазин их бууны сум агуулах газар.

МАГАЗИ'ННЫЙ, -ая; -ое. 1. дэлгүүрийн; 2. (*бууны*) хүхээт; хүхээний; магазинное ружье хүхээт буу.

МАГАРА'ДЖА, -и; *ж.* махранз (*Энэтхэгийн зааг ноёдын дээд зэрэг цол*).

МАГАРЫ'Ч, -а; *м.* (*прост. устар.*) (*ямар нэгэн юмны шан болгон тавьсан*) архи; поставить магарыч (*ямар нэгэн юмны шан болгон*) архи тавих; сөн тавих.

МАГИ'СТР, -а; *м.* магистр (*Англи, Америк, хувьсгалын өмнөх Оросын эрдэмтний зэрэг, мяндаг*).

МАГИСТЕ'РСКИЙ, -ая; -ое. магистерийн; магистерский экзамен магистерийн шалгалт.

МАГИСТРА'ЛЬ, -и; *ж.* гол шугам; гол зам; гол коолой; железнодорожная магистраль төмөр замын гол шугам; гол төмөр зам; водная магистраль усан замын гол шугам; гол усан зам; водопроводная магистраль усны хоолойн гол шугам; усны гол коолой.

МАГИСТРА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. гол; магистральный путь гол зам.

МАГИСТРА'Т, -а. *м.* (*зарим орны*) хотын захиргаа.

МАГИСТРАТУ'РА, -ы; *ж.* 1. (*зарим хөрөнгөтөн орны*) шүүх таслах газар; 2. (*зарим хөрөнгөтөн орны*) шүүгчид.

МАГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. шидийн; идийн; шившлэгийн; 2. шидтэй мэт; ид шидтэй мэт.

МА'ГИЯ, -и, *ж.* шид; ид; ид шид.

МАГМА, -ы; *ж.* (*спец.*) магма (*дэлхийн хайлмал бодис*).

МАГМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. магма; магмаар бүтсэн; магматические породы магма чулуулгууд; 2.

халуун хайлмал; магматическое состояние породы чулуулгийн халуун хайлмал байдал.

МАГНА'Т, -а; *м.* 1. том газрын эзэн; 2. том хөрөнгөтөн; финансовый магнат санхүүгийн том хөрөнгөтөн.

МАГНЕЗИ'Т, -а; *м.* магнезит (*нүүрс хучилт магни*).

МАГНЕ'ЗИЯ, -и; *ж.* магнийн эсэл; магнийн давс; жёбённая магнезия магнийн эсэл; белая магнезия магнийн давс.

МАГНЕТИ'ЗМ, -а; *м.* 1. соронзон; соронзон чанар; земной магнетизм газрын соронзон; 2. соронзонзүй (*соронзон үзэгдлийн сургаал*).

МАГНЕТИ'Т, -а; *м.* соронзон гүр.

МАГНЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. соронзон; соронзны соронзонт; соронзонтой; магнетические явления соронзон үзэгдэл.

МАГНЕ'ТО, *нескл.*; *ср.* (*спец.*) магнето (*цахилгаан соронзон машин*).

МАГНЕТРО'Н, -а; *м.* магнетрон (*электроны лампа*).

МАГНИЕВЫЙ, -ая; -ое. магнийн; магнитай.

МАГ'НИЙ, -я; *м.* магни (*нүд гялбам цагаан дөл гарган шатдаг зөөлөн; мөнгө шиг цагаан металл*).

МАГНИ'Т, -а; *м.* соронзон; естественный магнит байгалийн соронзон.

МАГНИ'ТИТЬ, -ичу; -ишишь; соронзлох; соронзтой болгох.

МАГНИ'ТНЫЙ, -ая; -ое. соронзон; соронзны соронзонт; соронзонтой; магнитное поле соронзон орон; магнитный железняк соронзон гүр; магнитный полюс соронзон туйл; магнитная аномалия соронзны гаж.

МАГНИТО'ЛОГ, -а; *м.* соронзон зүйч.

МАГНИТОМЕ'ТР, -а; *м.* соронзон кэмжүүр.

МАГНИТО-ЭЛЕКТРИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. соронзон цахилгаан; магнито-электрическая машина соронзон цахилгаан машин.

МАГНО'ЛИЕВЫЙ, -ая; -ое. замбага; замбагын; магнолиевые цветы замбагын цэцэг.

МАГНО'ЛИЯ, -и, *ж.* замбага; мовь.

МАГОМЕТА'НИН, -а; *мн.* -ане; -ан; *м.* лалын шажинтан эрэгтэй.

МАГОМЕТА'НКА, -и; *ж.* лалын шажинтан эмэгтэй.

МАГОМЕТА'НСТВО, -а; *ср.* лалын шажин.

МАДА'М, *нескл. ж.* (*Франц зэрэг улсад нөхөртэй эмэгтэйд хандах үг*). хатагтай.

МАДО'ННА, -ы, *ж.* (*католик*) эх дагина; тэнгэрийн эх.

МАДРИГА'Л, -а, *м.* 1. ялна дуу; өхөөрдөх дуу; мадригал шүлэг; 2. энхрийлэх үг.

МАДЬЯ'Р, -а, *м.* мажар эрэгтэй.

МАДЬЯРКА; -а; ж. мажар эмэгтэй; мажар эхнэр.

МАДЬЯРСКИЙ; -ая; -ое. мажар; мажарын.

МАЕВКА -и; ж. хувьсгалын өмнөх Оросын ажилчдын Маа Нэгдлийн Нууц Түүдэл.

МАЖОР; -а; м. арга эгшинт.

МАЖОРИТАРНЫЙ; -ая; -ое. дийлэнхийг үндэслэсэн; дийлэнхийн саналаар болдог.

МАЖОРНЫЙ; -ая; -ое. 1. арга эгшгийн; мажорный тон арга эгшгийн хөг; 2. сэргэлтэй; зугаатай.

МА'ЗАНКА -и; ж. (обл.) шавар байшин.

МА'ЗАННЫЙ; -ая; -ое. 1. шавар; шавраар шавсан; шавардмал; шавардсан; мазаная хата шавар байшин; 2. шавартай; хиртэй; балиар; мазаная рубашка хиртэй цамц.

МА'ЗАТЬ мажу; мажешь; несов. 1. түрхэх; нялх; шийвнлэх; шаах; будах; 2. балиартуулах; хиртүүлэх; мазаат гэрлэхийн ружами шатагч хиртэй гэрлэрий хувцас балиартуулах; 3. зурагчаан болох; эрхлэх; 4. дэгс буудах; дэгслэх; мазаат из ружья дэгс буудах.

МА'ЗАТЬСЯ; мажусь; мажешься; несов. 1. нуурд будах; нууртаг түрхэх; 2. будах; будаг болгох; мажусь к стене; она мажется туурга битгид маж; будахтай.

МАЗНА; -и; ж. (разг.) хааш яаш зурсан зураг.

МАЗУР; -а; ж. (прот.) 1. түрхэх; зурч; 2. түрхэх; эхнэр.

МАЗУРКА -и; ж. мазур (бүжэг, хөгжмий).

МАЗУТ; -а; м. мазут тос.

МАЗУТНЫЙ; -ый; -ое. мазут тосны; мазутын; мазуттай.

МАЗЬ -и; ж. 1. тосон эм; цинковой мази найртай тосон эм; 2. (мушкет) тос; ☆ дело на мази карог бүтэх эзмдаа оржээ.

МАН'С; -а; м. эрдэнэ ший.

МАН'СОВЫЙ; -ая; -ое. эрдэнэ шийний; мансовый хлеб эрдэнэ шийний талх.

МАН; -а; ж. ман; тавдугаар сар.

МАНДАЙ; -а; м. (обл.) зах; эзэл; эх зээлийн талбай.

МАНКА; -а; ж. манж; ханцуйгүй цамц.

МАЙОЛИКА -и; ж. 1. паалантай ваар; 2. паалантай ваарын сууц.

МАЙОЛИКОВЫЙ; -ая; -ое. паалантай ваар; паалантай ваараар хийсэн; майоликовое блюдо паалантай ваар таваг.

МАЙОНЕЗ; -а; ж. 1; майонез; сумс (эвдэрлийн шар шир; хайрлын тос; цуугаар хийсэн сууц); 2. майонез тос (майонезийн хайонез сумс дуурааны тос; суму эрлэг шувууны хатагч хүйтэн хосол).

МАЙОР; -а; ж. хошууч.

МАЙОРСКИЙ; -ая; -ое. хошууч; хошуучийн; майорское звание хошууч цол.

МАЙСКИЙ; -ая; -ое. 1. майн; тавдугаар сарын; майская демонстрация маин жагсаал; 2. хаврын; урин; дуулаа; майский вадух хаврын агаар; дуулаа агаар; 3. майский жук хаврын цох.

МАК -а; ж. 1. намуу цэцэг; дийн мак шар цэцэг; адьянский мак курган засаа, хуцны хуух; 2. намуу цэцгийн үр.

МАКА'КА -и; ж. макак; нохой сармагчин.

МАКАРО'ННЫЙ; -ая; -ое. хөндий гуаймингийн; макаронная фабрика хөндий гуаймингийн фабрик.

МАКАРО'НЫ; -ом; хөндий гуаймин;

МАКА'ТЬ; -аю; -аешь; несов.; что. дүрэх; макарать перо в чернила үзэг бэхэнд дүрэх.

МАКЕ'Т; -а; ж. үлгэр; загвар; макет аданна барилгын үлгэр.

МАКЕ'ТНЫЙ; -ая; -ое. үлгэрийн; загварын; макетная мастерская загвар урлах газар.

МАКИНТО'Ш; -а; м. эрээндтэй дайвуун цув.

МАКЛА'К-а; м. (жигжиг худалдааны) жууч; дай жуулагч.

МАКЛА'ЧЕСТВО -а; ср. (устар.). (жигжиг худалдаанд) жуучлах; дамжуулах.

МА'КЛЕР; -а; м. (том худалдаа; биржийн) жуучлагч; дамжуулагч.

МА'КЛЕРСТВО -а; ср. (том худалдаа; биржид) жуулчлах; дамжуулах.

МА'КЛЕРСТВОВАТЬ; -ствую; -ствуешь; несов. (том худалдаа; биржид) жуучлах; дамжуулах.

МАКНУ'ТЬ; -ну; -нешь; однокр. дүрээд авах; макнуть перо в чернила үзэг бэхэнд дүрээд авах.

МА'КОВ; ☆ маков цвет удаан ягаан (царай зүс).

МА'КОВКА -и; ж. 1. намуу цэцгийн үр жигс; 2. барилгын пумбэгэр орой; 3. зулай; орой; 4. намуу цэцгийн үр чихэр.

МА'КОВЫЙ; -ая; -ое. 1. намуу цэцгийн; величинийн с маковое зэрншко намуу цэцгийн үрийн шинэ; 2. намуу цэцгийн үрээр хийсэн; намуу цэцгийн үртэй; маковое молоко намуу цэцгийн үрийн сүү; ☆ у меня маковой росинки во рту не было би хэлэн дээр юу ч тавнагүй.

МАКРЕ'ЛЬ; -а; ж. балмад загас; ямар загас.

МАКРОКО'СМ; -а; ж. (жигжиг); одов орон; эртөнц.

МАКРОКОПИ'ЧЕСКИЙ; -ый; -ое (китжиг). үзэгдлийн худалдаа үзэгдэх.

МАКСИМА'ЛЬНО; нареч. туйлан их; туйлын сайн.

следует максимализм Исполквонате Мошнбете оборудования тоноглолын хүч чадалыг туйлын сайн ашиглах хэрэгтэй.

МАКСИМА'ЛЬНЫЙ; -ая; -ое. -дэгс -дэмг. туйлын (их); эн их; максимальная стоимость туйлын өртөг.

МА'КСИМУМ -а; м. 1. хамгийн их (хэмжээ) туйлын их (тоо); эн их; максимум зэвдлийн туйлын их мэдлэг; 2. хамгийн ихдээ; хамгийн сайндаа; ихдээ л максимум сто-рублей ихдээ л зуун рубль; 3. туйлын (их); эн их; максимум; программа-максимум максимум програм.

МАКУЛАТУ'РА -ы; ж. 1. хавлэлийн гологдол; 2. гологдмол зохил; хэрэггүй зохил.

МАКУЛАТУ'РНЫЙ; -ая; -ое. гологдсон; хэрэггүй; макулатурные листы гологдсон хуудаснууд; макулатурная литература хэрэггүй зохил.

МАКУ'ШКА -а; ж. 1. (модны) орой; (уул хадан) орой; оргил; хяр; 2. зулай; орой; ☆ ушки на макушке у кого-либо чих тавин сонсох.

МАЛА'ТА -и; ж. малага дарс.

МАЛА'ЕЦ; -айца; м. малай эрэгтэй.

МАЛА'ИКА -и; ж. малай эмэгтэй; малай эхнэр.

МАЛАХ'И; -а; ж. (устар.). том; үстэй малгай.

МАЛАХИ'Т -а; ж. ногоолин.

МАЛАХИ'ТОВЫЙ; -ая; -ое. 1. ногоолийн; малахитовые колонны ногоолийн багана; малахитовая шляпка ногоолийн хайрцаг; 2. цөл ногоон; ногоолийн (шиг) өнгөт (эй); малахитовое море ногоолийн өнгөт тэнгис.

МАЛЕВА'ТЬ; -аюю; -аешь; несов.; кого-что (разг. и пренебр.). 1. алаглан будах; алаглан эв-

рах; 2. зурагчаа бодох; эрвэчтэй, сарнайх, үндэ тэй
страшен чэрт, кэи егэ малюот айхасаа арзайх нь.

МАЛЕЙШИЙ, -ий, -еэ. хамгийн бага; тэи өчүүхэн;
малейшее затруднение өчүүхэн төдий бэрхшээд тө-
вөг; при малейшем шуме өчүүхэн ч чимээ гарвал.

МАЛЕК, -лька; м. жижиг жаргахай.

МАЛЕНЬКИЙ, -ий, -еэ. 1. бага; өчүүхэн; жаахан;
маленький домиқ өчүүхэн байшин; 2. өчүүхэн; цөөн;
цөөн тооны; маленький отряд өчүүхэн баг, өчүүхэн
отряд; 3. өчүүхэн; жаахан; бага зэргийн; маленький
неприятность жаахан аягүй явдал; 4. бага; байндр,
жижиг; бяцхан; бага насны; маленький дети бага
хүүхдүүд; маленький мальчик бяцхан хүүгүүн; 5. бяц-
хан хүүгүүн; бяцхан охин; хүүхэд; багачууд; вести
себя как маленький хүүхэд шиг аашлах; взрослые
разговаривали, маленькая играли тохуу, цэ крил-
цаж; багачууд нь толгож байх үед дело маленькое
би өчүүхэн хүн; над хамгааруй.

МАЛЕНЬКО, нареч. үирвэчтэй; бага зэрэг, өчүүхэн;
жаахан; подожди маленькое жаахан хүлээ.

МАЛЕЦ, -льца; м. **МАЛЕЦ**, -льц; м. жаал; жаал
күү; банди.

МАЛИНА, -ы; ж. 1. бөөрөлзгөнө; бөөрөлзгөнний
бут; 2. бөөрөлзгөнө; бөөрөлзгөнний жимс; варенье из
малины чанамал бөөрөлзгөнө.

МАЛИНИК, -а; м. бөөрөлзгөнний ширэнгэ.

МАЛИННИЙ, -ий, -еэ. бөөрөлзгөнний; малинний
сок бөөрөлзгөнний шүүс.

МАЛИНОВКА I, -и; ж. тогтоолыг баязуулах.

МАЛИНОВКА II, -а; ж. бөөрөлзгөнний ярхи.

МАЛИНОВЫЙ, -ий, -еэ. 1. бөөрөлзгөнний; малино-
вая наливка бөөрөлзгөнний идээний эрх; 2. хөх
ягаан; малиновое сукно хөх ягаан цэвэр.

МАЛО, *малый и меньше; нареч. и в знач. сказ.*
1. бага; өчүүхэн; жаахан; бага; бага; цөөн; саяншгой
малд хэтэрхий бага; мало кто знает об этом үүний
тухай цөөн хүн мэднэ; человек, который мало гово-
рит, много делает бага арха; их хэлдэг хүн; 2. бага
байна; муу байна; цөөн байна; багатай байна; муутай
байна; цөөнтэй байна; у минь малд свободного вря-
мени би зар цөөн муутай байна, у минь мало овец
би хонь цөөнтэй, би хоньд муу; мало ли у нас
людей манай хүмүүс цөөн гэдэг үү; мало ли что бы-
вает на свете хорвоо дээр юу ч бага болдо; мало-
мальски багахан ч; бага зэрэг ч; өчүүхэн төдий ч;
мало-помалу бага багаар; байн байсаар; мало того
түүнээс гадна; бас; на мало не боится өчүүхэн ч айх-
гүй; ни мало, ни много их ч үгүй; бага ч үгүй; хүү
ч үгүй; дутуу ч үгүй.

МАЛОБЛАГОПРИЯТНЫЙ, -ий, -еэ, -тен, -тна. үнэмшгүй;
зохицууштай; аягүй; таарамж муутай; тохир-
рошгүй; малоблагоприятные вести аягүй мэдээ.

МАЛОВАЖНЫЙ, -ий, -еэ, -жен, -жна. аягүй;
шалдахгүй; маловажная причина аягүй шалдах.

МАЛОВАТ, -а, -о (расс.), багавтар байна; жиж-
гвтэр байна; арай л багадаж байна; Мальто тэрбэ Ма-
ловато палыто чинь чамд арай л багадаж байна.

МАЛОВАТО, нареч. (расс.). 1. багавтар; багашиг;
багахан; делать маловаго багавтар хийх; 2. багавтар
байх; багашиг байх; арай л багадах; выдержки-то
у него маловаго түүний тэсвэр нь арай л багадаж
байна.

МАЛОВЕР, -а, м. үл үнэмшигч; үл итгэгч.

МАЛОВЕРНЫЙ, -ий, -еэ, -рен, -рна. үл үнэмших
үл итгэдэг.

МАЛОВЕРОЯТНЫЙ, -ий, -еэ, -тен, -тна. үнэмших
аргагүй; үнэмшихэд бэрх; итгэхэд хэцүү; маловероятные
слухи итгэхэд хэцүү буурхал.

МАЛОВЕСНЫЙ, -ий, -еэ, -сен, -сна. дутуу жин-
тэй; хөнгөн; маловесный груз хөнгөн ачаа.

МАЛОВОДНЫЙ, -ий, -еэ, -ден, -дна. 1. бага устай;
ус багатай, гүехэн; маловодные реки ус багатай го-
лууд; 2. чийг багатай, ус багатай; маловодная мест-
ность чийг багатай газар.

МАЛОВОДЬЕ, -я, ср. 1. ус татрах; ус татах; ма-
ловодье сделало реку несудоходной ус багтарсан
нь мөрнөөр онгон явахгүй болгов; 2. чийг дутах, ус
чийг дутах, ус дутах.

МАЛОВРАЗУМИТЕЛЬНЫЙ, -ий, -еэ, -лен, -лена. тодорхой
бус; ойлгомж муутай.

МАЛОВЫГОДНЫЙ, -ий, -еэ, -ден, -дна. ашиг ба-
гатай; ашиг муутай; маловыгодная работа ашиг
муутай ажил.

МАЛОГОВОРЯЩИЙ, -ий, -еэ, утга тодорхойгүй;
ойлгон муутай.

МАЛОГРАМОТНОСТЬ, -и; ж. бичиг үсэг муу мэд-
дэх; бичиг муу мэдэх.

МАЛОГРАМОТНЫЙ, -ий, -еэ, -тай, -тай. 1. бич-
иг үсэг муутай, бичиг үсэгт муу, бичиг муутай; би-
чигт муу; малограмотный человек бичиг үсэгт муу
хүн; малограмотное письмо бичиг муутай захидал;
2. бичиг үсэгт муу мэдэгч; школа для малограмотных
бичиг үсэгт муу мэдэгчдийн сургууль; 3. алдаатай, ду-
тагдалтай; дүрэм гажуу (хийсэн).

МАЛОДОЙКА, -и, ж. сүү багатай үнээ; сүү муу-
тай үнээ.

МАЛОДОЙНЫЙ, -ий, -еэ, -ден, -дна. сүү бага-
тай; сүү муутай; малодойный скот сүү муутай мал.

МАЛОДОСТОВЕРНЫЙ, -ий, -еэ, -рен, -рна. арай
л магадтай бус; магадтай магадгүй.

МАЛОДОСТУПНЫЙ, -ий, -еэ. 1. бараг бэлдшгүй;
бараг оюогдошгүй; бараг хүртэшгүй; 2. бараг хүчирхэг
гүй; бараг чадашгүй; малодоступные цены бараг
хүчирхэггүй үнэ; бараг төлж чадашгүй үнэ.

МАЛОДОХОДНЫЙ, -ий, -еэ, -ден, -дна. ашиг ор-
лого багатай; малоходное предприятие ашиг орло-
го багатай үйлдвэр.

МАЛОДУШЕСТВОВАТЬ, -малу; -малуше; -мало-
зурх алдах; зориг могох; худалдаа; нехэдээ малоду-
шествовать при неудачах зэрэг бүтэхгүй зориг мого-
хож болохгүй.

МАЛОДУШИЕ, -я, ср. зурх алдах; зориг могох;
худалдаа.

МАЛОДУШНИЙ, -ий, -еэ, -шый, -шый. 1. зурхгүй;
зориг муутай худалдаа; малодушный человек зурхгүй
хүн; зориг муутай хүн; худалдаа; партизанским
отряде не было малодушных партизан отряддах
зурхгүй хүмүүс байгадгүй.

МАЛОЕЗЖЕННЫЙ, -ий, -еэ. 1. парадидаргүй
(морь); муу сургасан; аяа малхгүй (морь); ма-
лоезженный жеребей парадидаргүй азарга; аяа ма-
лэхгүй азарга; 2. (хүн амьтай) бага мэтэй; балархий
(зам).

МАЛОЕЗЖИЙ, -ий, -еэ. (хүн амьтай) бага мэд-
дэг (зам); ехали малоезжей доронд хүн амьтай ба-
га явдаг замаар явж байна.

МАЛОЗАМЕТНЫЙ, -ий, -еэ, -тен, -тна. 1. мэдэг-
дэх төдий; харагдах төдий; үзэгдэх төдий; малоза-
метное пятно мэдэгдэх төдий толбо; 2. эгэл жирийн
ердийн, энгийн; малоаметный случай ердийн то-
хиолдол.

МАЛОЗАСЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое. хүн ам цөөнтэй, хүн ам сийрэг (*нутаг*). малозаселённый край хүн ам цөөнтэй нутаг.

МАЛОЗЕМЕ'ЛЬЕ, -я; ср. **МАЛОЗЕМЕ'ЛЬНОСТЬ**, -и; ж. (*тариалангийн*) газар багатай байх; (*тариалангийн*) газар дутах.

МАЛОЗЕМЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна- (*тариалангийн*) газар багатай; (*тариалангийн*) газраар дутмаг; малоземельный крестьянин был в кабале у помещика и кулака газар багатай тариачин газрын эзэн; нударганы талхинд байв.

МАЛОЗНАКО'МЫЙ, -ая; -ое; -ком; -кома. таних төдий, сайн танихгүй; муу таныдаг; малознакомые люди таних төдий хүмүүс.

МАЛОЗНА'ЧАЩИЙ, -ая; -ее; -чащ; -а. ач холбогдол багатай; учир утга багатай; ялигүй; малозначательный разговор ач холбогдол багатай яриа.

МАЛОЗНАЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; -лен; -льна. ач холбогдол багатай, утга учир багатай, чухал бус; нөлөө багатай; малозначительный человек нөлөө багатай хүн; малозначительное событие ач холбогдол багатай явдал; ач холбогдол багатай хэрэг.

МАЛОЗНА'ЮЩИЙ, -яя; -ее. мэдэц багатай, мэдэц муутай.

МАЛОИЗВЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое; -тен; -тна. нэрд төдийлэн гараагүй; төдийлэн алдаршаагүй; малоизвестный писатель нэрд төдийлэн гараагүй зохиолч.

МАЛОИМУ'ЩИЙ, -ая; -ее. хөрөнгө багатай; хөрөнгө нимгэн; ядуу; малоимущие крестьяне хөрөнгө багатай тариачид; ядуу тариачид.

МАЛОИНТЕРЕ'СНЫЙ, -ая -ое; -сен; -сна. сонирхол багатай; малоинтересный очерк сонирхол багатай найруулал.

МАЛОКАЛИ'БЕРНЫЙ, -ая; -ое. бага калибрын, бага калибрт; малокалиберное ружьё бага калибрын буу; бага калибрт буу.

МАЛОКРО'ВИЕ, -я, ср. цус багадах; цус багадах; өвчин; страдать малокровием цус багадан өвдөх.

МАЛОКРО'ВНЫЙ, -ая, ое; -вен; -вна. цус багатай; малокровный человек цус багатай хүн.

МАЛОКУЛЬТУ'РНЫЙ; -ая; -ое; -рен; -рна. соёл багатай, төдий л боловсон бус; малокультурный человек боловсрол багатай хүн.

МАЛОЛЕ'ТКА, -и, м. и ж. (*разг.*). хүүхэд; жаал.

МАЛОЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. 1. бага настай, нас багатай; бага насны; малолетние дети бага хүүхдүүд; малолетний возраст бага нас; 2. бага хүүхэд; школа для малолетних багачуудын сургууль.

МАЛОЛЕ'ТСТВО, -а, ср. (*устар.*). бага нас; с малолетства бага наснаас, багаасаа; с самого малолетства хар бага наснаас; хар багаасаа; в малолетстве бага насанд; багадаа.

МАЛОЛИТРА'ЖНЫЙ, -ая, -ое. шатахуун бага хэрэглэдэг; шатахуун бага зардаг, шатахуун бага ордог; малолиотражная машина шатахуун бага хэрэглэдэг машин.

МАЛОЛЮ'ДНОСТЬ, -и, ж. хүн ам цөөн; хүн цөөн; хөл (*үймээн*) бага.

МАЛОЛЮ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден; -дна. хүн ам цөөнтэй; хүн цөөнтэй; цөөн хүнтэй, хөл багатай; малолюдный город хүн ам цөөнтэй хот; малолюдная улица хөл багатай гудамж.

МАЛО-МА'ЛЬСКИ, нареч. (*разг.*). өчүүхэн ч, өчүүхэн төдий ч, багахан ч, бага зэрэг ч.

МАЛОМО'ЧНЫЙ; -ая; -ое; -чен; -чна. чадал чинээ муутай, хөрөнгө чинээ багатай; маломотное крестьянское хозяйство чадал чинээ муутай тариачны аж ахуй.

МАЛОМО'ЩНЫЙ, -ая -ое; -щен; -щна. чадал багатай, хүч муутай, чадал чинээ муутай; хүч чадал багатай; маломотный двигатель чадал муутай хөдөлгүүр; маломотное предприятие чадал чинээ багатай үйлдвэр.

МАЛОНАДЕ'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. найдвар багатай, горьдлого муутай; итгэлгүй.

МАЛОНАСЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое. хүн ам цөөнтэй, хүн цөөнтэй; малонаселённый край хүн ам цөөнтэй нутаг.

МАЛООБРАЗО'ВАННЫЙ, -ая; -ое; -ван; -вана. боловсрол муутай, мэдлэг багатай; малообразованный человек боловсрол багатай хүн.

МАЛООБЩИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; -лен; -льна. (*хүнтэй*) нийцгүй; жожиг; малообщительный человек хүнтэй нийц муутай хүн; малообщительный характер жожиг зан.

МАЛОО'ПЫТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. туршлага багатай; дэдлага муутай.

МАЛООСНОВА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. 1. үндэс багатай, баримт муутай; үндэс баримтаар дутмаг; 2. томоогүйвтэр.

МАЛОПИТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; -ден; -льна. шим муутай, шим тэжээл багатай; өл муутай; өөг бус; малопитательный корм өл муутай бордоо.

МАЛОПЛОДО'РДНЫЙ, -ая; -ое. шим муутай, үржил багатай; ургац муутай; малопродуктивная почва шим муутай хөрс.

МАЛОПОДВИ'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен; -жна. 1. хөдөлгөөн багатай, хөдлөц муутай; хөдлөхдөө муу; малоподвижный сустав хөдлөц муутай үе; 2. хөдлөхдөө муу, явдал багатай; малоподвижный образ жизни явдал багатай байх.

МАЛОПОДГОТОВ'ЛЕННЫЙ, -ая, -ое. бэлтгэл муутай; бэлтгэл багатай; малоподготовленная аудитория бэлтгэл муутай сонсогчид.

МАЛОПОДЕ'РЖАННЫЙ, -ая, -ое. бага өмссөн; төдий л хуучраагүй; элэгдээгүй шахуу; малоподержанный костюм бага өмссөн хувцас.

МА'ЛО-ПОМА'ЛУ, нареч. (*разг.*). бага багаар, байн байсаар.

МАЛОПОНЯ'ТЛИВЫЙ, -ая, -ое. ухвар муутай; ой муутай; малопонятливый ребёнок ой муутай хүүхэд.

МАЛОПОНЯ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тея; -тна. ойлгомж муутай; малопонятная фраза ойлгомж муутай үг.

МАЛОПРИ'БЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. ашиг муутай; олз багатай, орлого муутай.

МАЛОПРИГО'ДНЫЙ, -ая -ое; -ден; -дна. хэрэг багатай; тохиромж муутай, тэнцэхгүй; малопригодная для посева земля тариаланд тохиромж муутай газар.

МАЛОПРОДУКТИ'ВНЫЙ, -ая -ое; -вен; -вна. үр багатай, үр бүтээл муутай, үр шим багатай; малопродуктивный скот үр шим муутай мал.

МАЛОРАЗВИТО'Й, -ая, -ое. **МАЛОРАЗВИТЫЙ**, -ая -ое; -развит, -ита. 1. бие гүйцээгүй, дутуу гүйцсэн; 2. ухаан гүйцээгүй, ухаан нээгдээгүй.

МАЛОРО'СЛЫЙ, -ая, -ое; -осл. бие багатай, бие бялдар бага, нуруугаар давжаа, бага; навтгар; малорослый скот бие багатай мал.

МАЛОСВЕДУЩИЙ -ая, -ее; -ущ, -а. мэдлэг багатай; мэдэхээр бага.

МАЛОСЕМЕЙНЫЙ, -ая, -ое. гэр бүл багатай; (ам) бүл цөөнтэй; малосемейные люди ам бүл цөөнтэй хүмүүс.

МАЛОСИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хүч багатай; чадал муутай; малосильная лошадь чадал муутай морь; малосильный двигатель хүч муутай хөдөлгүүр.

МАЛОСОЗНАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ухамсар муутай; ухамсар багатай.

МАЛОСОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. давс багатай; малосольные огурцы давс багатай (ор-гост) хэмх.

МАЛОСОСТОЯТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. хөрөнгө багатай; чинээ муутай; чадал муутай; малосостоятельный человек чинээ муутай хүн; 2. нотолгоо муутай; үндэс багатай; малосостоятельные доводы үндэс муутай баримт.

МАЛОСПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. авьяас багатай; билгд муутай; малоспособный ученик авьяас багатай сурагч.

МАЛОСТЬ, -и, ж. 1. жижиг сажиг юм; аар саар юм; ялигүй юм; шалигүй юм; из-за всякой малости не стоит ссориться яльтай; ялигүй юмнаас хэрэлдэх хэрэггүй; самую малость осталось доработать маш шалигүй юм хийх дутуу байна; 2. ялигүй; шалигүй; жаахан; малость нездоровится бие жаахан эвгүй байна.

МАЛОСУЩЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. төдийл чухал бус; малосущественный довод төдий л чухал бус баримт.

МАЛОТИРАЖНЫЙ, -ая, -ое. хувь цөөнтэй; малотиражная газета хувь цөөнтэй сонин.

МАЛОУБЕДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. төдий л үнэмшмээр бус; төдий л итгэмээр бус; малоубедительное доказательство төдий л итгэмээр бус баталгаа.

МАЛОУДОЙНЫЙ, -ая, сүү багатай; сүү муутай; малоудойная корова сүү багатай үнээ.

МАЛОУПОТРЕБИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хэрэгцээ багатай; бага (цөөн) хэрэглэгддэг; малоупотребительное выражение цөөн хэрэглэгддэг хэллэг; малоупотребительное средство хэрэгцээ багатай хэрэглүүр.

МАЛОУРОЖАЙНЫЙ, -ая, -ое; -жаен; -жайна. ургац муутай; газрын гарц багатай; малоурожайный год ургац муутай жил.

МАЛОЧИСЛЕННОСТЬ, -и, ж. цөөн тоо.

МАЛОЧИСЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -лен, -ленна. цөөн тоотой; цөөн; цөөхөн; цөөн хүнтэй; малочисленный отряд цөөн хүнтэй отряд.

МАЛОШЕРСТНЫЙ, -ая, -ое. ноос багатай; үс нимгэн; тачир үстэй; малошерстные овцы ноос багатай хонь.

МАЛЫЙ 1. -ая, -ое; мал, мала, мало; меньше; меньший, -ая, -ее. 1. бага; жаахан; жижиг; малый рост нуруу бага; деньг немалые бага бус мөнгө, их мөнгө; 2. бага байх; багадах; эти сапоги мне малы энэ гутал над багдаж байна; 3. бусад үгтэй нийлж юмны нэр бүтээнэ; Малая Медведица Алтан Мөнгөн Шаргууд; Малый театр Бага театр; ☆ без малого, без мала шахам, шахуу; без малого сто тугриков зуу шахуу төгрөг; самсе ма-

лое доод зах нь; багадаа; за малым делом стало ялигүй юмнаас хэрэг саатав; мал мала меньше нэг нэгнээсээ бага; от мала до велика их багагүй; стар и мал хөгшин залуугүй; с малых лет бага наснаасаа.

МАЛЫЙ 2, -ого, м. 1. хүү; жаа; залуу; 2. эр хүн; он славный малый тэр (хүн) овоо хүн.

МАЛЫШ -а, м. (разг.). бяцхан хүүхэд; хүү.

МАЛЫВА, -ы, ж. замба цэцэг; жамба цэцэг.

МАЛЪТУЗИАНСКИЙ, -ая, -ое. мальтузын суртлын; мальтузын онолын.

МАЛЪТУЗИАНСТВО, -а, ср. мальтузын суртал мальтузын онол.

МАЛЫЧИК, -а, м. хувгүүн; хүү; нуган; я не мальчик би хүүхэд биш; мальчик с пальчик эрхийн чинээ хүү, чихэн төдий хүү.

МАЛЫЧКОВЫЙ, -ая, -ое. (спец. и прост.). хувгүүн, хүү, хувгүүний; эрэгтэй хүүхдийн; мальчиковая обувь эрэгтэй хүүхдийн гутал; мальчиковый костюм хувгүүн хувцас.

МАЛЫЧИШЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. эрэгтэй хүүхдийн; хувгүүний; хувгүүн; пробор придает ей мальчишеский вид үсний нь заадас түүнийг хувгүүн дүртэй болгож байна; 2. хөнгөмсөг; томоогүй; дурсгүй; мальчишеские поступки томоогүй явдал.

МАЛЫЧИШЕСТВО, -а; ср. хувгүүн зан; томоогүй явдал; непростительное мальчишество уучлашгүй томоогүй явдал.

МАЛЫЧИШЕЧИЙ, -ья, -ье (неодобр.). 1. эрэгтэй хүүхдийн; хувгүүний; хувгүүн; 2. хөнгөмсөг; томоогүй; дурсгүй.

МАЛЫЧИШКА, -и, м. хүүхэд; балчир хүүхэд; вести себя как мальчишка хүүхэд шиг зан гаргах; в сравнении с ним я—мальчишка түүний дэргэд би балчир хүүхэд.

МАЛЫЧУГА'Н, -а; м. бяцхан хүү, өчүүхэн хувгүүн.

МАЛЮСЕНЬКИЙ, -ая, -ое (разг.). жижигхэн, бяцхан; өчүүхэн.

МАЛЮТКА, -и, м. и, ж. бичилхэн; нялх хүүхэд.

МАЛЯВКА, -и, ж. жараахай.

МАЛЯР, -а, м. будагчин.

МАЛЯРИЙНЫЙ, -ая, -ое. хумхаагийн; хумхаатай; малярийный комар хумхаагийн шумуул; малярийный больной хумхаатай хүн.

МАЛЯРИ'Я -и, ж. хумхаа (чичирдэг өвчин); тропическая малярия халуун орны хумхаа.

МАЛЯРНЫЙ, -ая, -ое. будгийн; малярные работы будгийн ажил.

МА'МА, -ы, ж. ээж; ижий.

МА'МЕНЬКИН, -а, -о; маменькин сынок ээжийн эрх хувгүүн.

МА'МКА, -и, ж. (устар.). 1. сувилагч ээж; 2. ижий.

МА'МОНТ, -а, м. арслан заан.

МА'МОНТОВЫЙ, -ая, -ое. арслан зааны; мамонтовая кость арслан зааны яс.

МА'МОЧКА, -и, ж. ээж.

МА'НГО, нескл., ср. амра (жимс, мод).

МАНДАРИ'Н 1, -а, м. хятадын түшмэл; сайд.

МАНДАРИ'Н 2, -а, м. бэрсүүт жүрж.

МАНДА'Т, -а, м. 1. мандат; эрхийн үнэмлэх; депутатский мандат депутатын эрхийн үнэмлэх; 2. мандат; захирах эрх.

МАНДА'ТНЫЙ, -ая, -ое. 1. мандатын; эрхийн үнэмлэхийн; мандатная комиссия эрхийн үнэмлэхийн

комисси; мандатная система голосования мандатной системтэй сонгууль; 2. мандаттай; захирах эрхтэй; мандатная страна мандаттай орон.

МАНДОЛИ'НА, -ы, ж. мандолина (хөгжим).

МАНЁВР, -а, м. 1. манёвр; тактический манёвр тактикийн манёвр; 2. арга мэх; арга заль; арга; вто был только манёвр энэ нь зөвхөн арга мэх байв.

МАНЁВРЕННОСТЬ, -и, ж. манёврлах чадвар; высокая манёвренность войск цэргийн сайн манёврлах чадвар.

МАНЁВРЕННЫЙ, -ая, -ое. **МАНЁВРЕННЫЙ**, -ая, -ое. манёврын; манёвренная война маневрын дайн.

МАНЕВРИ'РОВАНИЕ, -я, ср. манёврлах; манёврлалт.

МАНЕВРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. 1. манёврлах; манёвр хийх; 2. зайчлан явах; бултан явах; 3. арга мэх гаргах; арга заль хийх; 4. эвий нь олох; аятайхан ашиглах.

МАНЁВРОВЫЙ, -ая, -ое (спец.). **МАНЕВРО'ВЫЙ**, -ая, -ое. манёврын; маневровый паровоз манёврын уурын тэрэг.

МАНЁВРЫ, -ов. байлдааны сургууль; манёвр; военные манёвры байлдааны сургууль.

МАНЕ'Ж, -а, м. морин сургуулийн газар; сургуулийн талбай.

МАНЕКЕ'Н, -а, м. 1. хиймэл хүн; модон хүн (хувцас тааруулац огхын тул хүний биеийн хэмжээгээр хийсэн модон загвар); 2. уульхай хүн.

МАНЕ'Р -а, м.; на манер шиг; мэт; янзаар; маягаар; на новый манер шинэ янзаар; шинэ маягаар; на манер кого-чего шиг; мэт; адил; зангаар; авиараар; завязать ленту на манер галстука туузыг галстук шиг зангидах; ☆ таким манером тэгж; тийм маягаар; тийм янзаар.

МАНЕ'РА, -ы, ж. ааш маяг; ааш байдал; маяг; заншил; манера держать себя өөрийн нь ааш байдал; у каждого своя манера хүн болгон янз янз ааш маягтай; манера говорить ярих маяг; дурные манеры муу маяг; муу заншил.

МАНЕ'РКА, -и, ж. (устар.). бяцхан дашмаг.

МАНЕ'РНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг. неодобр.) маяглах; цэмцэгнэх.

МАНЕ'РНОСТЬ, -и, ж. маяглах; цэмцэгнэх; маяглал; цэмцэгнүүр зан.

МАНЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (неодобр. устар.) маягтай; цэмцэгнүүр; манерный стиль маягтай найруулга.

МАНЖЕ'ТА, -ы, ж. 1. (цамцны) нударга; ханцуй; 2. давхарга.

МАНИАКА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. хөөрөх; ин хөдлөх; маниакальный психоз хөөрөх хий өвчин.

МАНИКЮ'Р, -а, м. хумс засал; сделать маникюр хумс засал хийх; хумс засах.

МАНИКЮ'РША, -и, ж. хумс засагч эмэгтэй.

МАНИ'ЛОВЩИНА, -ы, ж. (неодобр.). маниловын хоосон бодол (Гоголийн "Амигуй албат" гэдэг зохиолын нэг баатрын нэрээ үүссэн үз).

МАНИПУЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов (книжн.). 1. нарийн төвөгтэй арга хийх; нарийн төвөгтэй үйл хийх; 2. арга заль хийх.

МАНИПУЛ'АЦИЯ, -и, ж. (книжн.). 1. нарийн төвөгтэй арга; нарийн төвөгтэй үйл; 2. арга заль.

МАНИ'ТЬ, маню, манишь; несов., кого-что. 1. даллах; дохих; маниг к себе даллах; 2. татах; дур татах; хорхой хүргэх; шунуулах; его манит футбол хөл бөмбөг түүний дурыг татаж байна.

МАНИФЕ'СТ, -а, м. 1. тунхаг; Манифест Коммунистической Партии Эв хамт Намын Тунхаг; 2. тунхаг; тунхаглал.

МАНИФЕСТА'НТ, -а, м. (талархал буюу эсэргүүцлийн) сүрт жагсаалд оролцогч.

МАНИФЕСТА'ЦИЯ, -и, ж. (талархал буюу эсэргүүцлийн) сүрт жагсаал; манифестация солидарности эв санааны нэгдлийн сүрт жагсаал.

МАНИФЕСТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (талархал буюу эсэргүүцлийн) сүрт жагсаал хийх; манифестировать по улицам города хотын гудамжаар сүрт жагсаал хийх.

МАНИ'ШКА, -и, ж. цардмал өвчүүвч.

МА'НИЯ, -и, ж. 1. ин; мания преследования мөрдлөгийн ин; мания величия ихсийн ня; 2. шунал.

МАНКИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. (устар.). үл тоомсорлох; хааш хэрэг хандах; манкировать своими обязанностями үүрэгтээ хааш хэрэг хандах.

МА'ННЫЙ, -ая; -ое. 1. манная крупа талхалсан буудай; хүүхдийн будаа; 2. талхалсан буудайн; хүүхдийн будаан; манная каша хүүхдийн будаа; манные олады талхалсан буудайн сам боорлог.

МАНОВЕ'НИЕ, -я; ср. (устар.). даллах; дохих; мановением руки гараар даллан; как по мановению илбээр бүтээсэн мэт.

МАНО'К, -нка, м. шовшуур.

МАНО'МЕТР, -а, м. манометр; даралт хэмжүүр (битүү саван дахь агаар, уур, хийн даралтыг хэмжих багаж).

МАНОМЕТРИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. манометрийн, даралт хэмжүүрийн; манометрическая трубка манометрийн гуурс.

МА'НСИ, нескл., мансийцы. -ев, ед. мансиец, -ийца, м. и манси, нескл., м. и ж. мансичууд.

МА'НТИЯ, -и, ж. жанч. нөмрөг.

МАНТО', нескл. ср. манто (эмэгтэй хүний халхгар пальто); меховое манто (ангийн) арьсан манто.

МАНУСКРИ'ПТ, -а, м. (книжн.). эртний (гар) бичмэл.

МАНУФАКТУ'РА, -ы, ж. 1. мануфактур; хөдөлмөрийн хуваарьтай гар үйлдвэр; 2. бөс даавуу.

МАНУФАКТУ'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. мануфактурын; мануфактурный период капитализма капитализмын мануфактурын үе; 2. бөс даавууны; мануфактурный магазин бөс даавууны дэлгүүр.

МАНЬ'ЧЖУ'Р, -а; м. манж хүн.

МАНЬ'ЧЖУ'РКА, -и, ж. манж эмэгтэй; манж эхнэр.

МАНЬ'ЧЖУ'РСКИЙ, -ая, -ое. манж; манжийн; маньчжурский язык манж хэл.

МАНЬЯ'К, -а, м. инт; интэй хүн.

МАНЯ'ЩИЙ, -ая, -ее. дур татам; сэтгэл татам; хорхой хүрэм, шунамаар; манящая красота дур татам сайхан; манящая цель сэтгэл татам зорилго.

МАРА'ЗМ, -а, м. 1. зөнөг; старческий маразм зөнөг; 2. өмхрөл; маразм буржуазной культуры хөрөнгөтний соёлын өмхрөл.

МАРА'Л, -а, м. (самец) буга, (самка) согоо.

МАРА'НЬЕ, -я, ср. 1. хир болгох; муухай болгох; бузарлах; 2. эрээчээс; сараачаас.

МАРА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что (разг.). 1. бялах; будах; хир болгох; муухай болгох; марагь платье хувцсаа муухай болгох; 2. нэр хугалах, гутаах, бузарлах; марагь честное имя сайн нэр хугалах; марагь руки обо что-либо муу юманд нэ-

рээ бузарлах; 3. эрээчих; доохорлох; сараачих; марасть стихи шүлэг сараачих; марасть бумагу цаас эрээчих.

МАРАТЬСЯ, -аюсь, -аюсь; *несов. (разг.)*. 1. хир болох; муухай (*хар*) болох; бузарлагдах; **белое платье быстро марається**, цагаан хувцас амархан хар болно; 2. нэр хугарах; гутах; нэрээ хугалах; гутаах; бузарлах; **не стоит марається тэгж нэрээ хугалах хэрэггүй**.

МАРАФОНСКИЙ, -ая, -ое; марафонский бег голын явган уралдаан (42 км. 95 м. газар).

МАРАШКА, -и, *жс.* (*дардасны*) толбо.

МАРГАНЕЦ, -нца, *м.* манган; марганец, хүрэнз (*хар хүрэн өнгийн төмөрлөг*).

МАРГАНЦЕВЫЙ, -ая, -ое. **МАРГАНЦОВЫЙ**, -ая, -ое. манганы; марганцын; мангантай; марганецтай; марганцевая соль манганы давс.

МАРГАРИН, -а, *м.* хиймэл тос; маргарин.

МАРГАРИНОВЫЙ, -ая, -ое. маргарин; хиймэл тосны; маргариновый завод хиймэл тосны завод.

МАРГАРИТКА, -и, *жс.* хонин нүдэн цэцэг.

МАРЕВО, -а; *ср.* 1. зэргэлгээ; 2. униар, будан.

МАРИ, *нескл.* 1. мари нар; 2. мари хүн.

МАРИЕЦ, -ица; *м.* мари хүн.

МАРИЙКА, -и; *жс.* мари эмэгтэй; мари эхнэр.

МАРИЙСКИЙ, -ая; -ое. мари; мариин; мариийский язык мари хэл.

МАРИНА, -ы, *жс.* далайн зураг

МАРИНАД, -а; *м.* 1. халуун амтантай цуу; сельдь в маринаде (*халуун амтантай*) цуунд дарсан май загас; 2. цуунд дарсан идэшний зүйл; дармал идэшний зүйл.

МАРИНИСТ, -а; *м.* далай зурдаг зураач.

МАРИНОВАННИЕ, -я; *ср.* дарах.

МАРИНОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ван; -а. дарсан; маринованные грибы дарсан мөөг.

МАРИНОВАТЬ, -ную, -нуешь; -ованный; *несов.*; *что*. 1. дарах; мариновать грибы мөөг дарах; 2. дарах; хойш татах; мариновать дело хэрэг хойш татах.

МАРИОНЕТКА, -и; *жс.* 1. оньст хүүхэлдэй; 2. бусдын гар хөл бөлөгч; тоглоомын этгээд.

МАРИОНЕТОЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. оньст хүүхэлдэй; марионеточный театр оньст хүүхэлдэйн театр; 2. тоглоомын; марионеточное правительство тоглоомын засгийн газар; марионеточное государство тоглоомын улс.

МАРКА, -и; *жс.* 1. марк; почтовая марка шуудангийн марк; 2. тэмдэг; фабричная марка үйлдвэрийн тэмдэг; 3. шошго; 4. марк (*Герман; Финляндийн мөнгөний нэгж*); 5. нэр; нэр төр; ☆ держать марку нэр төрөө бодож явах; у него высокая марка төр (*хүн*) их сайн нэртэй.

МАРКЕР I; -а; *м.* бильярд тоглогчдыг үйлчлэгч.

МАРКЕР II; -а; *м.* (*спец.*) шан татах зэвсэг.

МАРКИЗ, -а; *м.* маркиз (*Франц; Англи; Итали; Испанийн дээд зэрэг тайж*).

МАРКИЗА I; -ы; *жс.* маркизын хатан; маркизын гүнж; хатан маркиз; гүнж маркиз.

МАРКИЗА II; -ы; *жс.* цонхны саравч.

МАРКИЗЕТ, -а; *м.* маркизет даавуу.

МАРКИЗЕТОВЫЙ, -ая; -ое. маркизет даавуун; маркизетовое платье маркизет даавуун хувцас.

МАРКИЙ, -ая; -ое; -рок, -рка. хир халдамтгай.

МАРКИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов.*; *что* (*спец.*) 1. (*бараанд*) тэмдэг дарах; 2. (*тариалангийн*) шан татах.

17*

МАРКИРОВАТЬ, -ую; *жс.* тэмдэг дарах.

МАРКИРОВЩИК, -а; *м.* 1. (*бараанд*) тэмдэг дарагч; 2. (*тариалангийн*) шан тагач.

МАРКСИЗМ, -а; *м.* марксизм; Марксын суртал. **МАРКСИЗМ-ЛЕНИНИЗМ**, *марксизма-ленинизма*; *м.* марксизм-ленинизм; основы марксизма-ленинизма марксизм-ленизмын үндэс.

МАРКСИСТ, -а; *м.* марксист; Марксын сурталтан. **МАРКСИСТКА**, -и; *жс.* марксист эмэгтэй; Марксын суртлыг баримтлагч эмэгтэй.

МАРКСИСТСКИЙ, -ая; -ое. марксист; марксистский диалектический метод марксист диалектик арга; марксистский философский материализм марксист гүн ухааны материализм.

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКИЙ, -ая; -ое. Маркс, Лениний; марксистско-ленинское учение Марк, Лениний сургаал.

МАРЛЕВЫЙ, -ая; -ое. марли; самбай; марлийн самбайн; марлевый бинт марли боолт.

МАРЛЯ, -и; *жс.* марли; самбай.

МАРМЕЛАД, -а; *м.* бүржмэл чихэр.

МАРОДЁР, -а; *м.* (*презр.*) 1. топуулчин цэрэг; 2. шунахай худалдаачин; шулаачин.

МАРОДЁРСТВОВАТЬ, -таю; -тауешь; *несов.* (*презр.*) 1. тонох; 2. шулах; мөлжих.

МАРОЧНЫЙ, -ая; -ое. дээгүүр зэргийн; дугаар зэрэгт; марочное вино дээгүүр зэргийн дарс.

МАРСЕЛЬСКИЙ, -ы; *жс.* марсельез (*Францын хөрөнгөтний хувьсгалын үед, 1792 онд Руже де Лийн зохиосон Францын хувьсгалын дуу; эдүүгээ Францын үндэсний дуулал*).

МАРТ, -а; *м.* гуравдугаар сар; гурван сар; март.

МАРТЕН, -а; *м.* 1. мартен болд; 2. мартен зуух.

МАРТЕНОВСКИЙ, -ая; -ое (*спец.*) мартен; мартены; мартеновская сталь мартен болд; мартеновская печь мартен зуух.

МАРТОВСКИЙ, -ая; -ое. гуравдугаар сарын; гурван сарын, мартын.

МАРТЫШКА, -и; *жс.* сармагчин.

МАРЦИПАН, -а; *м.* бүйлсний гурилаар хийсэн боов; бүйлсэн боов.

МАРШ I; -а; *м.* 1. алхаа; марш; форсированный марш худалсан алхаа; церемониальный марш ёслолын алхаа; 2. аялал; аян; трёхдневный марш гурван өдрийн аян; на марше аялалд; идти в бой с марша аяллаас тулалдаанд орох; 3. марш; жагсаалын хөгжим.

МАРШ II; *межд. в знач. пов.* 1. марш; шагом марш! алхаад марш!; 2. зайл; тонил; яв; марш отсюда! зайл эндэс!

МАРШ III; -а; *м.* (*спец.*) шат; шатны хэсэг.

МАРШАЛ, -а; *м.* маршал; өрлөг; маршал Советского Союза Зевлелт Холбоот Улсын маршал; главный маршал авиации нисэх хүчний ерөнхий маршал.

МАРШАЛЬСКИЙ, -ая; -ое. маршалын, өрлөгийн; маршал; өрлөг; маршалское звание маршал пол.

МАРШАЛЬСТВО, -а; *ср.* маршал пол; өрлөг пол; маршалын хэргэм; өрлөгийн хэргэм.

МАРШЕВЫЙ, -ая; -ое. 1. маршийн; аяны; аяллын; маршевый порядок аяны журам; маршевая выносливость аяны гэсвэр; 2. маршийн (*бэлтгэл цэргээс байлдаж байгаа цэрэгт илгээх*); маршевая рота маршийн суман.

МАРШИРОВАТЬ, -рую; -руешь; *несов.* (*цэрэг ёсоор*) алхлах; маршлах.

МАРШИРОВАТЬ, -ую; *жс.* алхлах; алхлалт; маршлах.

МАРШИРО'ВОЧНЫЙ, -ая; -ое. алхлах; маршлах; маршировочное учение маршлах сургууль; алхлах сургууль.

МАРШРУ'Т, -а; м. зам; маршрут перелёта нисэх зам; маршрут путешествия жуулчлах зам.

МАРШРУ'ТНЫЙ, -ая; -ое. тууш замын; тууш явах; маршрутний поезд тууш явах галт тэрэг.

МА'СКА, -и; ж. 1. баг; надеть маску баг өмсөх; человек в маске багтай хүн; 2. (үхсэн хүний нүүрээс буулган авсан) нүүрийн хэв; 3. баг; противогазовая маска хорт утааны баг; ☆ сбросить с себя маску багаа авч хаях; үнэн царайгаа үзүүлэх; сорвать маску с кого-либо багийн нь хуу татах; хуурамч нүүрийн нь илчлэх.

МАСКАРА'Д, -а; м. 1. багт наадам; 2. хуурамч дур.

МАСКАРА'ДНЫЙ, -ая; -ое. багт наадмын; маскарадный костюм багт наадмын хувцас.

МАСКИРО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. 1. баг өмссөн; багт наадмын хувцас өмссөн; 2. далдалсан, нуусан.

МАСКИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов.; кого-что. 1. баг өмсөх; багт наадмын хувцас өмсөх; 2. нуух; далдлах; маскировать свои намерения санаагаа нуух; 3. далдлах, нуух; өнгөлөн далдлах; битүүлэх; маскировать орудия их буу далдлах; маскировать окна цонх битүүлэх.

МАСКИРОВА'ТЬСЯ, -руюсь; -руешься; возвр. 1. баг өмсөх; багт наадмын хувцас өмсөх; 2. хуурамч дур үзүүлэх; үнэн дүрээ нуух; янз үзүүлэх; 3. (биеэ) далдлах; (биеэ) нуух; (биеэ) өнгөлөн далдлах; 4. далдлагдах; нуугдах.

МАСКИРО'ВКА, -и; ж. 1. баг өмсөх; зүсээ хувиргах; үнэн дүрээ нуух; 2. өнгөлөн далдлах арга.

МАСКИРО'ВОЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. далдлах; өнгөлөн далдлах; маскировочная работа далдлах ажил; 2. нуух; далдлах.

МА'СЛЕНИЦА, -ы; ж. шар тосны баяр (славяны вэрэг христосын шажинтны өвлиг үдэх баяр).

МА'СЛЕНИЧНЫЙ, -ая; -ое. шар тосны баярын; масленичное катание шар тосны баяраар морин тэргээр зуга алах.

МАСЛЁНКА, -и; ж. тосны сав; тослуур.

МАСЛЁНОК, -нка; мн. -лята; -лят; м. шар сархиаг.

МА'СЛЕННЫЙ, -ого; м. тослогдсон.

МА'СЛЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. тостой; тосдосон; тос гүрхсэн; тосонд шарсан; масленичный блин тосонд шарсан шүүрмэг бин; 2. нялуун; нялганасан; нялга нялга гэсэн; масленичный голос нялуун дуу; 3. тачаангуй; хуялтай; масленичные глаза тачаангуй харц; хуялтай нүд.

МАСЛИ'НА, -ы; ж. 1. тослог мод; 2. тослог жимсгэнэ; чидун жимс.

МА'СЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; несов. тосдох; тос болгох.

МА'СЛИЧНЫЙ, -ая; -ое. тост; масленичное дерево тослог мод; масличная ягода тослог жимсгэнэ.

МА'СЛО, -а; ср. 1. тос; сливочное масло шар тос; топленое масло шар тос; сбивать масло тос бүлэх; намазать хлеб маслом талханд тос гүрхэх; хлеб с маслом тостой талх; подсолнечное масло наран цэцгийн тос; конопляное масло олсны тос; льняное масло маалингын тос; касторовое масло тосон туулга; ореховое масло самрын тос; 2. тосон будаг; писать маслом тосон будгаар зурах; ☆ подлить масла в огонь дайран дээр нь давс

хийх; улам гааруулах; идёт как по маслу сэтгэлчлэн бүтэж байна; саад тотгоргүй явж байна.

МАСЛОБО'ЙНЫЙ, -ая; -ое. тосны; тос бүлдэг; маслобойный завод тосны завод; маслобойная промышленность тосны үйлдвэр.

МАСЛОДЕ'Л, -а; м. тосны мэргэжилтэн, тосчин.

МАСЛОДЕ'ЛИЕ, -я, ср. тос үйлдвэрлэх.

МАСЛОЗАВО'Д, -а; м. тосны завод.

МАСЛОРО'ДНЫЙ; маслородный газ тостөрөгч хий.

МАСЛОТО'ПЕННЫЙ, -ая; -ое; **МАСЛОТО'ПНЫЙ**, -ая; -ое. тос хайлуулдаг; тос хайлуулах; тос шахдаг; маслотнопный завод тос хайлуулдаг завод.

МАСЛЯНИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ист. тослог; тосовхи; маслянистый сыр тослог бяслаг.

МА'СЛЯНЫЙ, -ая; -ое. 1. тосон; тосны; масляное пятно тосон толбо; масляный завод тосны завод; 2. тосон; тосон будгаар зурсан; масляная краска тосон будаг; писать масляными красками тосон будгаар зурах; масляный выключатель тосон унтраалга (тосоор ажилладаг унтраалга).

МАСО'Н, -а, м. масон (масондгийг баримтлагч, масоны байгууллагын гишүүн).

МАСО'НСКИЙ, -ая; -ое. масоны; масонская ложа масоны бүлгэм; масонский знак масоны тэмдэг.

МАСО'НСТВО, -а; ср. масонлиг (18-р зууны үед бий болсон бөгөөд тусгай мөргөл ёслолтой гэж суртахуунаа ариутган боловсруулах, зорилготой байсан; шажин гүн ухааны нэг урсгал).

МА'ССА I; -ы; ж. 1. масс; цул; единица массы массын нэгж; 2. лаагалдсан эд; фарфоровая масса шаазангийн лаагалдсан эд; древесная масса модны лаагалдсан эд (цаас хийдэг хагас бүтээгдэхүүн); 3. дүнхгэр; лүглэгэр; сүндэр; вдали виднелась тёмная масса горы алст лүглэгэр хар уул харагдаж байв.

МА'ССА II; -ы; ж. 1. үй олон; учиргүй их; учиргүй олон; на митинге была масса народу цуглаан дээр үй олон хүн байв; масса пыли учиргүй их тоос; тратить массу сил учиргүй их хүч гаргах; 2. олон түмэн; өргөн олон; өргөн түмэн; ☆ в массе ихэнх нь олонхилоо; ерөнхийдөө; бүхэлдээ.

МАССА'Ж, -а; м. барихуй; илбэхүй; лечение массажем илбэн эмчлэх.

МАССАЖИ'СТ, -а; м. бариагч; илбэн эмчлэгч.

МАССАЖИ'СТКА, -и; ж. бариагч эмэгтэй; илбэн эмчлэгч эмэгтэй.

МАССИ'В, -а; м. 1. хөвч; шил; горный массив хөвч; уулын шил; 2. хөвч; хүлх; лесные массивы ой хөвч; хүлх ой.

МАССИ'ВНОСТЬ, -и; ж. хүдэр том (байх); мантгар (байх); цул (байх); бараатай (байх).

МАССИ'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. хүдэр том; мантгар; цул; бараатай; массивная дверь хүдэр том хаалга; массивная фигура хүдэр том бие; массивная брошь хүдэр том (энгэрийн) зүү.

МАССИРОВА'НИЕ, -я; ср. цуглуулах; хуримтлуулах; бөөгнөрүүлэх; массирование боевой техники байлдааны техник хуримтлуулах.

МАССИ'РОВАННЫЙ, -ая; -ое. хуримталсан; бөөмнөрсөн; массивованный налет авиации нисэх хүчний бөөмнөрсөн дайралт.

МАССИ'РОВАТЬ I; -рую; -руешь; -анный; несов. (прош. также сов.) кого-что и чему что. барих, илбэх, засах; массивовать место ушиба няцарсан газрыг барих.

МАССИ'РОВАТЬ II, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; кого-что (спец.). цуглуулах; хуримтлуулах, бөөгнөрүүлэх.

МАССИР'ВКА, -и; ж. хуримтлал; бөөмнөрөл; цугларал.

МАССОВИ'К, -а; м. олон нийтийн эрхлэгч.

МАССО'ВКА, -и; ж. (разг.). 1. өчүүхэн цуглаан; 2. нийтийн экскурс.

МА'ССОВОСТЬ, -и; ж. нийтийн чанар; өргөн олныг хамарсан (байх); массовость спорта өргөн олныг хамарсан спорт.

МА'ССОВЫЙ, -ая; -ое. 1. олон түмний; өргөн олны; өргөн түмний; олны; нийтийн; в массовом масштабе өргөн олноороо; 2. олон түмний; өргөн олны; нийтийн, өргөн, олон; массовое движение сторонников мира энх тайвны талынхны өргөн хөдөлгөөн; массовая экскурсия в музей музей үзэх нийтийн экскурс; 3. олон түмний; олон түмний дунд явуулдаг; өргөн олны; культурно-массовая работа соёл олон түмний ажил; массовая литература өргөн олонд зориулсан утга зохиол; 4. өргөн олон; нийт; олон; массовый читатель өргөн олон уншигч.

МА'ССЫ, мн. олон түмэн; өргөн олон; өргөн түмэн; олон; борьба миллионных масс трудящихся за мир во всём мире дэлхий дахины энх тайвны төлөө олон сая хөдөлмөрчиний тэмцэл.

МАСТА'К, -а; м. (разг.). чадмаг хүн; он мастак спорить хэрэлдэхдээ чадмаг хүн.

МА'СТЕР, -а; мн. -а; -ов. м. 1. мастер; чадварчин; сменный мастер ээлжийн мастер; 2. дархан; -чин; золотых дел мастер алт мөнгөний дархан; салонный мастер гуталчин; часовой мастер цагчин; 3. мастер; чадварчин; мастер спорта спортын мастер; 4. уран; мэргэн, чадамгай хүн; он мастер рассказывать ярих хөөрөхдөө чадамгай; на все руки мастер гартаа дүйтэй хүн.

МАСТЕРИ'ТЬ, -рю; -ришь; несов.; что (разг.). урлах; дархлах.

МАСТЕРИ'ЦА, -ы; ж. 1. оёдолчин (эмэгтэй); 2. уран эмэгтэй; она мастерица вышивать хатгамаллахдаа уран эмэгтэй.

МАСТЕРОВО'Й, -ого; м. (устар.). фабрик заводын ажилчин.

МАСТЕРСКА'Я, -ой; ж. 1. дархны газар; засварын газар; ... газар; столярная мастерская мужааны газар, модны дархны газар; часовая мастерская цагчны газар; цаг засварын газар; сапожная мастерская гуталчны газар; 2. тасаг; инструментальная мастерская багаж зэвсгийн тасаг.

МАСТЕРСКИ', нареч. уран чадамгай; чадварлаг; он мастерски рисует тэр (хүн) уран зурна.

МА'СТЕРСКИЙ, -ая; -ое. **МАСТЕРСКО'Й**, -ая; -ое. уран чадамгай; чадварлаг; мастерское исполнение симфони симфони чадамгай хөгжимдөх.

МАСТЕРСТВО', -а, ср. 1. дарх; слесарное мастерство слесарийн дарх; 2. чадвар; уран чадвар; педагогическое мастерство багшийн чадвар; сурган хүмүүжүүлэх чадвар.

МАСТИ'КА, -и; ж. 1. давирхайлаг шаваас; 2. (шалны) лавтай тос; 3. гүгэл.

МАСТИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ист (спец.). зүс сайгай, сайхан зүсмийн.

МАСТИ'ТЫЙ, -ая; -ое; -ит (книжн.). алдар гавьяат; хүндэт гавьяат; маститый учёный хүндэт гавьяат эрдэмтэн.

МАСТЬ, -и, мн. -и; -ей; ж. 1. зүс; зүсэм; лошадь вороной масти хар зүсмийн морь; 2. (хээррийн) өнгө; бубновая масть дөрвөлжин өнгө; ходить в масть өнгө тааруулан гарах.

МАСШТА'Б, -а; м. 1. хураангуй хэмжээ; хураангуйлсан хэмжээ; масштаб; масштаб—50 километров в сантиметре 50 километрийг 1 сантиметрт хураангуйлсан хэмжээ; 2. далайц; хэмжээ; гигантские масштабы производства үйлдвэрийн аварга их далайц; в городском масштабе хотын хэмжээн дээр; в маленьком масштабе бага хэмжээгээр.

МАТ I, -а, м. мад; объявить мат мад тавих; мадлах; сделать мат в три хода гурав нүүгээд мадлаж (шатар).

МАТ II, -а; м. сүлжмэл; мат соломенный сүлжмэл сүрэл.

МАТ III, -а; м. бүдэх; биржгэр; навести мат на стекло шил бүдэх болгох; шил биржгэр болгох.

МАТ IV, -а; м.: кричать благим матом чадал мэдэн хашгирах.

МАТЕМА'ТИК, -а; м. 1. тооны ухааны эрдэмтэн (мэргэжилтэн); математикч; 2. тооны ухааны багш; тооны багш.

МАТЕМА'ТИКА, -и; ж тооны ухаан; математик; высшая математика дээд тооны ухаан.

МАТЕМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. тооны ухааны; математикийн; математическая задача тооны ухааны бодлого; математический анализ тооны ухааны задлаг; 2. нарийн нягт; определить что-либо с математической точностью юмыг нарийн нягт тодорхойлох.

МАТЕРИА'Л, -а; м. 1. хэрэглэгдэхүүн, (түүхий) эд, материал; строительные материалы барилгын хэрэглэгдэхүүн; 2. хэрэглэгдэхүүн; материал; мэдээ; материал газетной статьи сонинны өгүүлийн материал; 3. даавуу; эд; материал на брюки өмдний эд.

МАТЕРИАЛИ'ЗМ, -а; м. материализм; диалектический материализм есть мировоззрение марксистско-ленинской партии диалектик материализм бол Маркс; Лениний намын ертөнцийг үзэх үзэл мөн; исторический материализм түүхэн материализм.

МАТЕРИАЛИ'СТ I; -а; м. материалист.

МАТЕРИАЛИ'СТ II; -а; м. (устар.). ашиг харрагч, олз харагч.

МАТЕРИАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. материалист; материалистическое понимание природы байгалийг материалист ёсоор ойлгох; материалистическая диалектика материалист диалектик.

МАТЕРИАЛИСТИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна (устар); ашиг харсан; олз хардаг.

МАТЕРИА'ЛЬНО, нареч. эд мөнгөний талаар, эд мөнгөөр; обеспечить материально эд мөнгөний талаар хангах; эд мөнгөөр хангах.

МАТЕРИА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. бодот чанар, бодот байдал; материальность мира бодот ертөнц.

МАТЕРИА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. эд хэрэглэгдэхүүний; эд материалын; материальные склады эд хэрэглэгдэхүүний агуулах; 2. эд хөрөнгөний, эд мөнгөний; коренные улучшения в материальном положении трудящихся хөдөлмөрчдийн эд мөнгөний байдал үндсээр сайжирсан нь; 3. бодот; биет; материальный мир бодот ертөнц.

МАТЕРИ'К, -а; м. тив, эх газар; Африканский материк Африк тив, Үхэр, эдлэгч тив.

МАТЕРИКО'ВЫЙ, -ая; -ое. тивийн, эх газрын; материковые острова эх газраас тасарсан арлууд.

МАТЕРИ'НСКИЙ, -ая; -ое. эхийн; материнская ласка эхийн энхрийлэл; материнская любовь эхийн хайр.

МАТЕРИ'НСТВО; -а; ср. 1. эх болох; охрана материнства и младенчества эх; яадхсыг хамгаалах

явдал; 2. эхийн сэтгэл; чувство материнства эхийн сэтгэл.

МАТЕРИЯ I, -и; ж. 1. матери, бод; 2. бодис; матери; строение материи бодисын бүтэц.

МАТЕРИЯ II, -и, ж. (разг.). бес, даавуу; бес бараа; шерстяная материя носсон даавуу.

МАТЕРЧАТЫЙ, -ая; -ое; бес; даавуун; матерчатый переплёт книги даавуун хавтастай ном.

МАТЕРЬ, -ая; -ое. 1. азарган, мундаг; лут; матерый волк азарган чоно; хашир чоно; матерый дуб мундаг царс мод; 2. дүүрсэн; догширсон, хашир; матерый бюрократ дүүрсэн хүнд сурталтан.

МАТИЦА, -ы, ж. (спец.). дам нуруу.

МАТКА, -и, ж. 1. умай, сав, хэвтэш; 2. эм, охин, эх мал, хээлтэгч мал; пчелиная матка эм зөгий; хатан зөгий.

МАТОВЫЙ, -ая; -ое. 1. бүдэх; бүдэг, цайвгар; матовая кожа лица цайвгар арьстай үүүр; 2. бүдгэр, бүдэх; матовое стекло бүдэх шил.

МАТОЧНИК, -а; м. (спец.). 1. хатан зөгийн үүр; 2. эх мал маллагч.

МАТОЧНЫЙ, -ая; -ое, (спец.). 1. умайн, савны, хэвтшийн; 2. эм малын, эх малын; хээлтэгч малын; маточный косяк эх малын сүрэг; 3. эх; маточный куст эх бут; маточная порода эх чулуулаг; ☆ маточный раствор эх уусгамал.

МАТРАС, -а; м. **МАТРАЦ**, -а; м. дэвсгэр; пружинный матрац пурштэй дэвсгэр.

МАТРАЦНЫЙ, -ая; -ое. дэвсгэрийн; матрацная ткань дэвсгэрийн даавуу, дэвсгэр бүрэх даавуу.

МАТРИАРХАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эхийн эрхт (эсны); матриархальные отношения эхийн эрхт харьцаа.

МАТРИАРХАТ, -а; м; эхийн эрхт ёс.

МАТРИКУЛ, -а; м. оюутны үнэмлэх.

МАТРИМОНИАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. (книжн. устар.). гэрлэхийн, гэрлэх.

МАТРИЦА, -ы; ж. (спец.). үсгийн хэв, матриц.

МАТРИЦОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что (спец.). үсгийн хэв хийх, матриц хийх.

МАТРОС, -а; м. усан цэрэг.

МАТРОСКА, -и; ж. усан цэрэг цамц.

МАТРОССКИЙ, -ая; -ое. усан цэргийн; матросский танец усан цэргийн бүжиг.

МАТУШКА, -и; ж. 1. эх; ээж; 2. авгай; эмээ.

МАТЧ, -а, м. тэмцээн; шахматный матч шатрын тэмцээн; футбольный матч хөл бөмбөгийн тэмцээн.

МАТЬ, род. и дат. матери, материю, матери. мн. матери; матерей; ж. эх.

МАУЗЕР, -а; м. маузер буу, сэлээдий.

МАХ, -а (-у), м. (разг.). (дугуй; сөнсний) нэг эргэлт, далайт; ☆ дать маху алдаа хийх, гэндэх; одним махом нэг амьсгаагаар; с маху гянт.

МАХАТЬ, машу; машешь. несов.; чем. 1. даллах; дэвэх; сэвэх; шарвалзуулах; махат платном алчуураар даллах; махат крыльями жигүүрээ дэвэх; 2. даллах, даллан дохно өгөх; маши им рукой, чтобы шли сюда тэднийг наашаа ир гэж далал.

МАХИЗМ, -а; м. махизм (гүн ухаан; онолын бодисын зүйд гарсан харгис идеалист урсгал).

МАХИНА, -ы, ж. (разг.). данхгар юм, лут юм, лужгар юм.

МАШИНАЦИЯ, -и; ж. ов, заль, мэх; бааш.

МАХИСТ, -а; м. махист, махизмыг баримтлагч.

МАХНУТЬ, -ну, -нешь; сов.; чем. 1. даллах; дэвэх; 2. даллан дохно өгөх; 3. харайн гарах, үсрэн гарах; махнуть через забор кашаан дээгүүр ха-

райн гарах; ☆ махнуть рукой на кого-что зөнгөө мэдэг гээд орхих; зөнгөөрөө болог гээд орхих.

МАХОВИ'К, -а, м. (спец.). эрчлүүр; ээрцэг дугуй.

МАХОВО'Й, -ая; -ое. ☆ маховое колесо эрчлүүр, ээрцэг дугуй; маховые перья урт өд; маховая сажень алд.

МА'ХОМ, нареч. тэр дорхноо, тэр даруй; агшин зуур.

МАХО'РКА, -и; ж. мохоор тамхи.

МАХО'РОЧНЫЙ, -ая; -ое. мохоорчи.

МАХРО'ВЫЙ, -ая; -ое. 1. сажлагар, хэлтсэрхэг махровая астра саглагар гэсэр цэцэг; 2. хэтэрхий; махровый реакционер хэтэрхий харгис хүн.

МАХРЫ, -ов, (разг.). сэмэрхий.

МА'ЧЕХА, -и; ж. хойт эх.

МА'ЧТА, -ы; ж. (онгоцны) сураг, шураг.

МА'ЧТОВЫЙ, -ая; -ое. сургийн, сураг хийх; мачтовый лес сургийн мод.

МАШИ'НА, -ы, ж. 1. машин; паровая машина уурын машин; швейная машина оёдлын машин; 2. машин; личная машина хувийн машин; 3. байгуулалт, зохион байгуулалт; военная машина цэргийн зохион байгуулалт, цэргийн цогц.

МАШИНА'ЛНО, нареч; санамсаргүй, өөрөө мэдэлгүй, аяндаа.

МАШИНА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. санамсаргүй (өзгөн); санаанд үгүй (хийсэн); өөрөө мэдэлгүй, (хийсэн); аяндаа (болсон); машинальный ответ санамсаргүй өгсөн харну.

МАШИНИЗА'ЦИЯ, -и, ж. машинжуулах, машинжуулалт; механизация сельского хозяйства хөдөө аж ахуйг машинжуулах.

МАШИНИЗИ'РОВАННЫЙ, -ая; -ое. машинжсан, машинжуулсан.

МАШИНИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. машинжуулах.

МАШИНИ'СТ, -а, м. машинч.

МАШИНИ'СТКА, -и, ж. машинчин бичээч эмэгтэй.

МАШИ'НКА, -и; ж. 1. машин; машинка для стрижки волос үсний машин; 2. (бичгийн) машин; печатать на машинке машинаар цохих.

МАШИ'ННО-ЖИВОТНОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. машинно-животноводческая станция (МЖС) машин мал аж ахуйн станци (ММААС), машин мал аж ахуйн ертөө (ММААӨ).

МАШИ'ННО-МЕЛИОРАТИ'ВНЫЙ, -ая; -ое. машинно-мелиоративная станция (ММС) машинаар ус зохицуулах станци (МУЭС), машинаар ус зохицуулах ертөө (МУЭӨ).

МАШИ'ННО-ТРА'КТОРНЫЙ, -ая; -ое. машинно-тракторная станция (МТС) машин тракторын станци (МТС), машин тракторын ертөө (МТӨ).

МАШИ'ННЫЙ, -ая, -ое. машины, машинаар; машинное масло машинын тос; машинное производство обуви машинаар гутал үйлдвэрлэх.

МАШИНОПИ'СНЫЙ, -ая; -ое. машиндсан, машинаар цохисон; машиндах, машинаар цохих; машинописный текст машинаар цохисон бичиг; машинописное бюро машиндах товчоо.

МА'ШИНОПИСЬ, -и, ж. машиндах, машинаар цохих; курсы машинописи машинаар цохиж сурах курс.

МАШИНОСТРОЕ'НИЕ, -я; ср. машин бүтээх.

МАШИНОСТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. машин бүтээх; машиностроительный завод машин бүтээх завод.

МАЯ'К, -а; м. гэрэлт цамхар.
 МА'ЯТНИК, -а; м. дүүжмэг, часовой маятник цагийн дүүжмэг.
 МА'ЯТБСЯ, маюсь; мавьсья; несов.; (прост.) зовох; энэлэх.
 МАЯ'ЧИТЬ, -чу; -чишь; несов. (разг.). бөртөлзөх, бөртийх, сүүднийх, бүүдэлзэх.
 М'ГЛА, -ы, жс. 1. уунар, будан; 2. бүрэнхий, харайхуй.
 М'ГЛМ'СТЫЙ, -ая; -оё; -ист. уншартай, будантай, уунар татсан, будан татсан.
 МГНОВЕ'НИЕ, -я; ср. агшин зуур; в одно мгновение агшин зуур; в мгновение ока нүд ирмэх зуур, нүд цавчих зуур.
 МГНОВЕ'НИО, нареч. агшин зуур, дорхноо, гэдхөн, гэнт.
 МГНОВЕ'ННЫЙ, -ая; -оё; -еген; -енна. агшин зуурын, гэнтийн, дорхноо (хийсэн); мгновённое сторание агшин зуур ноцох, дорхноо асах; мгновённое решение агшин зуурын шийдвэр, дорхноо шийдвэрлэх.
 МЕ'БЕЛЬ, -и, жс. (гэрийн) тавил, гэрийн хэрэгсэл; мягкая мебель (гэрийн) зөөлөн тавил.
 МЕ'БЕЛЬНЫЙ, -ая; -оё. (гэрийн) тавилын, гэрийн хэрэгслийн; мебельная фабрика (гэрийн) тавилын үйлдвэр; мебельный магазин (гэрийн) тавилын дэлгүүр.
 МЕ'БЕЛЬЩИК, -а; м. (гэрийн) тавилын дархан; (гэрийн) тавилч.
 МЕБЛИРОВА'ННЫЙ, -ая; -оё. (гэрийн) тавилтай, (гэрийн) тавил тавьсан; меблированная квартира (гэрийн) тавилтай байр.
 МЕБЛИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов. и несов.; что. (гэрийн) тавил тавих.
 МЕБЛИРОВА'НКА, -и; жс. 1. (гэрийн) тавил тавих; 2. гэрийн тавил.
 МЁД, -а; о мёде; в меду, мн. меды; -бв; м. 1. бал; пчелиный мёд зөгийн бал; липовый мёд далдуу модны бал; 2. балын архи; ☆ твоими бы устами да мёд пить хэлсэн чинь ерөөл болтугай.
 МЕДАЛИ'СТ, -а; м. медальтан (дунд сургууль онцсайн төсгөж медаль авсан хүн).
 МЕДАЛИ'СТКА, -и; жс. медальтан эмэгтэй.
 МЕДА'ЛЬ, -и; жс. медаль; ☆ оборотная сторона медали юмны буруу тал, юмны нөгөө тал.
 МЕДАЛЬО'Н, -а; м. (хувууний) гуу.
 МЕДВЕ'ДИЦА, -ы; жс. эм баавгай; охин баавгай; эм хар гөрөөс; ☆ Большая Медведица Долоон өвгөн; Долоон бурхан; Малая Медведица Алтан Мөнгөн Шаргууд.
 МЕДВЕ'ДЬ, -я; м. 1. баавгай; хар гөрөөс; бурый медведь хурэн баавгай; бeldый медведь цагаан баавгай; 2. баавгай шиг болхи хүн.
 МЕДВЕЖА'ТИНА, -ы; жс. баавгайн мах.
 МЕДВЕ'ЖИЙ, -ья; -ье. баавгайн; баавгайн арьсан; медвежья лапа баавгайн савар; медвежья берлога баавгайн ичээ; медвежья шапка баавгайн арьсан малгай; ☆ оказать медвежью услугу тус болох гээд тусаа болох.
 МЕДВЕЖО'НОК, -нка; мн. -жата; -жаты; м. бамбаруун.
 МЕДВЯ'ННЫЙ, -ая; -оё (устар.). балын үнэртэй; сайхан үнэртэй.
 МЕДЕПЛАВИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -оё. зэс хайлуулах; медеплавильная печь зэс хайлуулах зуух.
 МЕДЖИЛИ'С, -а; м. МЕДЖЛИ'С, -а; м. межлис (Турк, Ираны их хурал).
 МЕДНА'НА, -ы; жс. дундаж шугам; меднан.
 МЕДНА'ЦИЯ, -и; жс. зуучлал; зуучлах.
 МЕ'ДИК, -а; м. 1. эмч; 2. эмнэлгийн оюутан.
 МЕДИКАМЕ'НТЫ, -ов; ед. -энт; -а; м. эм.

МЕ'ДИКО-ХИРУРГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -оё. эмнэлэг мэдэ заслын.
 МЕДИЦИ'НА, -ы; жс. анагаах ухаан; (хүн) эмнэлэг; судебная медицина шүүхийн эмнэлэг; экспериментальная медицина туршлагын эмнэлэг.
 МЕДИЦИ'НСКИЙ, -ая -оё. анагаах ухааны; эмнэлгийн; медицинский факультет анагаах ухааны факультет; медицинская помощь эмнэлгийн тусламж; ☆ медицинская сестра эмнэлгийн сувилалч.
 МЕДИ'ЧКА, -и; жс. эмнэлгийн оюутан эмэгтэй.
 МЕ'ДЛЕННО, нареч. удаан; алгуур; аажим; аяар; ааль; писать медленно удаан бичих; идти медленно аяар явах.
 МЕ'ДЛЕННОСТЬ, -и; жс. удаан (байх); алгуур (байх); аажим (байх).
 МЕ'ДЛЕННЫЙ, -ая; -оё. удаан; алгуур; аажим; аяар; идти медленным шагом удаан алхах.
 МЕДЛИ'ТЕЛЬНО, нареч. удаан; аажуу; яаралгүй; он медлительно соображает тэр (хүн) удаан ухаарна.
 МЕДЛИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; жс. удаан (хөдлөц) аажуу (явдал); яаралгүй (зан).
 МЕДЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -оё; -лец; -льна. удаан; аажуу; яаралгүй; хашин; хойрго; он очень медлительный человек тэр их удаан хүн; медлительное движение аажуу хөдөлгөөн.
 МЕ'ДЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. удах; удаах; удаахрах; удаашруулах; алгуурлах; он медлил с ответом тэр (хүн) хариу өгөлгүй удаав.
 МЕ'ДНЫЙ, -ая; -оё. зэс; зэсийн; медная руда зэсийн хүдэр; медные деньги зэс мөнгө; зэс зоос; ☆ медный лоб тэнэг толгой (хүн); медный век зэс зэвсгийн үе; медный купорос зэсийн байван.
 МЕДО'ВЫЙ, -ая; -оё. 1. бал; балын; 2. балтай; медовый пряник балтай боов; ☆ медовый месяц бурман сар (гэрлэсэн сар).
 МЕДОНО'СНЫЙ, -ая; -оё; -сен; -сна. балтай; медоносные цветы балтай цэцэг.
 МЕДОСМО'ТР, -а; м. эмчийн үзлэг.
 МЕДПО'МОЩЬ, -и; жс. эмнэлгийн тусламж.
 МЕДПУ'НКТ, -а; м. эмнэлгийн тасаг.
 МЕДСЕСТРА', -ы; жс. эмнэлгийн сувилалч.
 МЕДУ'ЗА, -ы; жс. далайн мөгөөрс; далайн залхаг.
 МЕДЬ, -и; жс. 1. зэс; красная медь зэс; желтая медь гууль; 2. зэс мөнгө; зэс зоос; улаан мөнгө.
 МЕДЯ'К, -а; м. (разг.). зэс мөнгө; зэс зоос; улаан мөнгө.
 МЕДЯНИ'ЦА, -ы; жс. могой гүрвэл.
 МЕЖ, предлог с род. и тв. п. (устар.). 1. дундуур; хоорондуур; меж каменек тууш савдлын хоорондуур; 2. дунд; хооронд; меж нами возник спор бидний дунд маргаан гарав; ☆ меж тем как тэгэх завсар; тэгэх зуур; тэр хооронд.
 МЕЖА', -и; мн. межи; меж; -ам; жс. зааг; хил; пройти по меже заагаар явах; уничтожить межи заагийг устгах.
 МЕЖВИДОВО'Й, -ая; -оё. зүйл хоорондын; межвидовое скрещивание зүйл хоорондоо эвцэлдэх.
 МЕЖДОМЕ'ТИЕ, -я; ср. аялга үг.
 МЕЖДОУСО'БИЕ, -я; ср. и (устар.). МЕЖДОУСО'БИЦА, -ы; жс. хямралдаан; дотоодын тэмцэл; хоорондын эвдрэл; хямралдах; дотооддоо тэмцэлдэх; хоорондоо эвдрэх.
 МЕЖДОУСО'БНЫЙ, -ая; -оё. хоорондын тэмцлийн; междособные войны хоорондын тэмцэлэс гарсан дайн.
 МЕ'ЖДУ, предлог с тв. я. (с род. мн. устар.). 1. хооронд, дунд; завсар; между небом и землей

тэнгэр газар хоёрын завсар; 2. хооронд; завсар; хоорондох үед; завсрын үед; между двенадцатью и часом арван хсёр, нэг цагийн хооронд; 3. хоорондоо; договориться между собой өвөр хоорондоо кэлэлцэн тохирох; ☆ между нами говора энүүхэндээ хэлэхэд; эндээ гэж хэлэхэд; между прочим 1) юмны далимд; юмны далимаар; 2) далимд хэлэхэд; дашрамд хэлэхэд; между тем тэгэх завсар; тэгэх зуур, тэр үед; между тем, как 1) тэгэх завсар; тэгэх зуур; тэр үед; 2) гэтэл, тэгж байхад нь; между делом ажлын завсар; читать между строк бичгийн далд утгыг тааж мэдэх.

МЕЖДУГОРОДНЫЙ, -ая; -ое. хот хоорондын; олон хотын хоорондын (*хоорондохь*); междугородные телефоны хот хоорондын телефон утас.

МЕЖДУНАРОДНЫЙ, -ая; -ое. олон улсын (*хоорондын*), улс түмний; Международный женский день Олон улсын эмэгтэйчүүдийн баярын өдөр.

МЕЖДУРЕЧЬЕ, -я; с р. хсёр мөрний хоорондох газар.

МЕЖДУРЯДНЫЙ, -ая; -ое. далангийн хоорондын.

МЕЖДУРЯДЬЕ, -я; с р. далангийн хоорондох зай.

МЕЖДУЦАРСТВИЕ, -я; с р. хоёр хааны хоорондох үе.

МЕЖЕВАНИЕ, -я; с р. зааг тавих; зааглах.

МЕЖЕВАТЬ, -жую; -жуешь; -жёванный; несов.; что. зааг тавих; зааглах; межевать поля тариалангийн талбай зааглах.

МЕЖЕВОЙ, -ая; -ое. заагийн; межевые столбы заагийн овоо; шон.

МЕЖЗУБНЫЙ, -ая; -ое. дээд; доод шүдний хоорондын авиа.

МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. олон үндэстний (*хоорондын*); үндэстэн хоорондын.

МЕЖПЛАНЕТНЫЙ, -ая; -ое. олон ертөнцийн хоорондын (*буюу хоорондохь*); ертөнц хоорондын; межпланетное пространство олон ертөнцийн хоорондохь зай; огторгуйн уудам.

МЕЖРЁБЕРНЫЙ, -ая; -ое. хавирган завсрын; межрёберные мышцы хавирган завсрын булчин.

МЕЗДРА, -ы; жс. 1. шар хальс; 2. арьсны хөрс.

МЕЗОЗОЙСКИЙ, -ая; -ое. мезозойн; мезозойская эра мезозойн эрэн.

МЕЗОНИН, -а; м. давхарцаг.

МЕКСИКАНЕЦ, -нца; м. мексик хүн.

МЕКСИКАНКА, -и; жс. мексик эмэгтэй; мексик өхнөр.

МЕКСИКАНСКИЙ, -ая; -ое. мексик; мексикийн.

МЕЛ, -а (-у); о мёле; в мелу; м. цэрд; шохой.

МЕЛАНХОЛИК, -а; м. 1. гуниг аашт; 2. гуниг аашт; номой хүн.

МЕЛАНХОЛИЧЕСКИЙ, -ая; -ое.; **МАЛАНХОЛИЧНЫЙ**, -ая; -ое; -чен; -чна. уйтгарт (*ай*); гунигт (*ай*); бухиндалт (*ай*).

МЕЛАНХОЛИЯ, -и; жс. 1. гуниг ааш; 2. дүнсгэр ааш; уйтгар; гуниг; бухиндал.

МЕЛЕТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -еет; несов. гөөкөн болох; татах; татрах; во время жары реки мелют халуунд гол гөөхөн болно.

МЕЛИРАТИВНЫЙ, -ая; -ое. хөрс сайжруулах; мелiorативные работы хөрс сайжруулах ажил.

МЕЛИОРАТОР, -а; м. хөрс сайжруулагч.

МЕЛИОРАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. хөрс сайжруулахын

МЕЛИОРАЦИЯ, -и; жс. хөрс сайжруулах; хөрс сайжруулалт.

МЕЛИТЬ, -лю; -лишь; несов. цэрддэх; шохойдох.

МЕЛКИЙ, -ая; -ое; -лок; -лка; -лко; *мельче; мельчайший*. 1. жижиг; жижигхэн; мелкие деньги жижиг мөнгө; задгай мөнгө; мелкий скот жижиг мал; бог мал; мелкий песок наррийн элс; 2. гоён; гөөхөн; мелкая река гөөхөн гол; 3. гоён; гөөхөн; өнгөхөн; мелкая пахота гөөхөн хагалах; 4. жижиг; мелкий собственник жижиг өмчтөн; мелкая буржуазия жижиг буржуйлиг; 5. жижиг сажиг; аар саар; өчүүхэн; мелкие интересы өчүүхэн ашиг эрмэлзэл.

МЕЛКО, нареч. 1. жижиг; мелко колоть сахар ёотон жижиг хагалах; 2. гоён байх; гөөхөн байх; в этом месте реки очень мелко голын энүүгээр нь их гөөхөн; 3. гоён; гөөхөн; өнгөхөн; мелко пахать гөөхөн хагалах.

МЕЛКОБУРЖУАЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. жижиг буржуйлигийн.

МЕЛКОВОДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. гөөхөн; гөөхөн устай; ус багатай; мелководная река гөөхөн гол.

МЕЛКОВОДЬЕ, -я; с р. ус татрах.

МЕЛКОКАЛИБЕРНЫЙ, -ая; -ое. бага амтай; бага калибертай.

МЕЛКОКРЕСТЬЯНСКИЙ, -ая; -ое. жижиг тариачны; мелкокрестьянское хозяйство жижиг тариачны аж ахуй.

МЕЛКОЛЕСЬЕ, -я; с р. явган ой; тачир ой.

МЕЛКОПОМЕСТНЫЙ, -ая; -ое. газар багатай; мелкопоместное дворянство газар багатай тайж нар.

МЕЛКОСОБСТВЕННИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. жижиг өмчтөний.

МЕЛКОСОПЧНИК, -а; м. толгод газар.

МЕЛКОТА, -ы; жс.; собир. (*шутл. и неодобр.*). багачуул; жижиг сажиг юм.

МЕЛКОТОВАРНЫЙ, -ая; -ое. жижиг таваарын; мелкотоварное производство жижиг таваарын үйлдвэрлэл.

МЕЛКОШЕРСТНЫЙ, -ая; -ое. **МЕЛКОШЕРСТНЫЙ**, -ая; -ое. ахар үстэй; ноос багатай.

МЕЛОВОЙ, -ая; -ое. цэрд; цэрдийн, цэрдтэй; цэрдэдсэн; ☆ меловой период цэрдийн галав.

МЕЛОДЕКЛАМАЦИЯ, -и; жс. хөгжимт яруу уншлага.

МЕЛОДИКА, -и; жс. 1. ая судлал; 2. ая; ая найруулга; яруу ая; мелодика стиха шүлгийн ая найруулга.

МЕЛОДИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. яруу аятай; уянгатай; эгшигт.

МЕЛОДИЧНОСТЬ, -и; жс. яруу аятай (*байх*); уянга; мелодичность песни дууны уянга.

МЕЛОДИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. яруу; яруу аятай; уянгатай; эгшигт; мелодичный голос яруу хоолой.

МЕЛОДИЯ, -и; жс. ая.

МЕЛОДРАМА, -ы; жс. дуутай жүжиг; эмгэнэл уянгат жүжиг.

МЕЛОДРАМАТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. дуутай жүжгийн.

МЕЛОДРАМАТИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. дуутай жүжиг шиг; ший шиг; шийний баатар шиг.

МЕЛОМАНИЯ, -и, жс. хөгжим шохоорхох; хөгжмийн ин.

МЕЛОЧНО 1; -бя; -бе. жижиг сажиг юмны; аар саар юмны; мелочная торговля жижиг сажиг юмны худалдаа.

МЕЛОЧНО'Й Ц, *-бя; -оо.* 1. шалигуй зантай; олхиогуй зантай; 2. шалигуй; ялигуй; өөдгүй.

МЕ'ЛОЧНОСТЬ, *-и; ж.* шалиагуй зан; олхиогуй зан; өөдгүй зан.

МЕ'ЛОЧНЫЙ, *-ая; -оо; -чен; мелочна; -чно.* 1. шалиагуй зантай; олхиогуй зантай; 2. шалигуй; ялигуй; өөдгүй; мелочные интересы ялигуй эрмэлзэл,

МЕ'ЛОЧЬ, *-и; мн. -и; -ей. ж.* 1. жижиг сажиг юм, аар саар юм; 2. задгай мөнгө; бутархай мөнгө; жижиг мөнгө; 3. ялимгүй зүйл; ялихгүй юм; шалихгүй юм; ☆ не следует размениваться на мелочи ялихгүй юмаар хөөцөлдөх хэрэггүй.

МЕЛЬ, *-и; о мели; на мели; ж.* харгяа; хайр; усны гөөхөн; пароход сел на мель галт онгоц хайр-тав; ☆ сидеть (как рак) на мели далавч нь хугарсан шувуу шиг байх.

МЕЛЬКА'НИЕ, *-я; ср.* жирс жирс хийх; бүргэлзэх; сүүтэгнэх; гялс гялс хийх.

МЕЛЬКА'ТЬ, *-аю; -аешь; несов.* 1. жирэв жирэв кийх; жирэгнэх; жирэлзэх; бүргэлзэх, сүүтэгнэх; гялалзах; вдали мелькали огни алст гал гялганаж байв; в окне вагона изредка мелькали деревья вагоны цонхоор хааяа хааяа мод жирс жирс хийж байв; 2. бүүр түүр санагдах; санаанд орон гарах; бүүр түүр тааварлах; мелькала догадка бүүр түүр тааварлаж байв.

МЕЛЬКНУ'ТЬ, *-ну; -нешь. однокр.* 1. бүүр түүр санагдаад авах; санаанд ороод гарах; эта мысль мелькнула у меня в голове энэ бодол миний санаанд бүүр түүр ороод гарав; 2. жирс гэх; жирэв хийх; жирэг гэх, гялс хийх.

МЕ'ЛКОМ, *нареч.* 1. агшин зуур; түр зуур; мне не удалось даже мельком с ним повидаться би түүнтэй түр зуур ч уулзаж чадсангүй; 2. халти; халти мөлт; взглянуть мельком халти хараад авах; я об этом слышал только мельком би үүний тухай зөвхөн халти мөлт сонссон.

МЕ'ЛНИК, *-а; м.* тээрэмч.

МЕ'ЛНИЦА, *-ы; ж.* тээрэм; водяная мельница усан тээрэм; ветряная мельница салхин тээрэм.

МЕ'ЛНИЧНЫЙ, *-ая; -оо.* тээрмийн; мельничный жёрнов тээрмийн чулуу; ин.

МЕЛЬХИО'Р, *-а; м.* пойлоос.

МЕЛЬХИО'РОВЫЙ, *-ая; -оо.* пойлоосон; мельхиоровый нож пойлоосон хутга.

МЕЛЬЧА'ЙШИЙ, *-ая; -ее.* хамгийн жижиг; маш жижиг; тон жижиг; маш нарийн; до мельчайших подробностей маш нарийн юм хүртэл; маш нарийн дэлгэрэнгүй.

МЕЛЬЧА'ТЬ, *-аю; -аешь.* 1. жижигрэх; жижиг болох; при плохом уходе скот вырождается и мельчает арчилгаа муутайгаас мал доройтож жижигрэнэ; 2. чанараа алдах; яс мүүдах.

МЕ'ЛЬЧЕ, *нареч.* 1. бүр жижиг; бүр нарийн; бүр гөөн; гөөхөн; здесь песок мельче и дно хорошее энд элс нь бүр нарийн; ёроол нь тааламжтай; 2. бүр гөөн; гөөхөн; здесь мельче и можно перейти в брод энд гөөхөн; туулаад гарч болно.

МЕЛЬЧИ'ТЬ, *-чу; -чишь; несов.; что.* жижиглэх; жижиг болгох; бутлах; бутаргах; үйрүүдэх.

МЕЛЮЗГА', *-и; ж.; собир. (разг.).* зааз амьтан.

МЕМБРА'НА, *-ы; ж.* мембран.

МЕМОРА'НДУМ, *-а; м.* меморандум (дипломат бичиг).

МЕМОРИА'Л, *-а; м.* гүйлгээний данс.

МЕМОРИА'ЛЬНЫЙ, *-ая; -оо.* дурсгалын; мемориальная доска дурсгалын самбар.

МЕМУАРИ'СТ, *-а, м.* дурсгал бичиг зохиогч.

МЕМУА'РНЫЙ *-ая; -оо.* дурсгал бичгийн; мемуарная литература дурсгал бичгийн зохиол.

МЕМУА'РЫ, *-ов.* дурсгал бичиг.

МЕ'НА, *-ы; ж.* арилжаа; андалдаа; солио; произвести мену арилжаа хийх; арилжих.

МЕ'НЕЕ, *нареч.* -аас (-ээс; -оос; -өөс) бага; доош; илүүгүй; хүрэхгүй; менее двух месяцев хоёр сараас илүүгүй; хоёр сар хүрэхгүй; не менее важно бага бус чухал; ☆ тем не менее тэгвч; юу ч гэсэн; более или менее их бага аль нэг хэмжээгээр; их ч бага ч не более, не менее, как их ч бус; бага ч бус яг л.

МЕНЗУ'РКА, *-и; ж.* хэмжүүрт домбо.

МЕНИНГИ'Т, *-а; м.* мэнэн өвчин; мэнэнтэх; менингит.

МЕНОВО'Й, *-ая; -оо.* арилжааны; андалдааны; меновая стоимость арилжааны ертөг; меновая торговля арилжаа; наймаа.

МЕНСТРУА'ЛЬНЫЙ, *-ая; -оо.* сарын юмны; биеийн юмны; сарын тэмдгийн; менструальный период биеийн юмны үе.

МЕНСТРУА'ЦИЯ, *-и; ж.* биеийн юм; сарын юм; сарын тэмдэг.

МЕНСТРУИ'РОВАТЬ, *-рую; -руешь; несов. (спец.).* биеийн юм ирэх; сарын юм үзэгдэх, сарын тэмдэг мэдэгдэх.

МЕНТО'Л, *-а; м.* батрашийн тос.

МЕНТО'ЛОВЫЙ, *-ая; -оо.* батрашийн тостой, ментоловая мазь батрашийн тостой түрхэц.

МЕ'НЬШЕ, *нареч.* 1. аас (-ээс; -оос; -өөс) бага; она меньше меня тэр (эмэгтэй) надаас бага; 2. бага; в два раза меньше хоёр дахин бага; как можно меньше болохуйц бага.

МЕНЬШЕВИ'ЗМ, *-а; м.* меньшевизм (Орост байсан марксизмын эсрэг; жижиг хөрөнгөтний оппортунист урсгал).

МЕНЬШЕВИ'К, *-а; м.* меньшевик; меньшевизмий баримтлагч.

МЕНЬШЕВИ'СТСКИЙ, *-ая; -оо.* меньшевик; меньшевизмийн.

МЕ'НЬШИЙ, *-ая; -ее.* 1. бага; меньшая часть бага хэсэг нь; 2. бага; отгон; меньший сын отгон хүү.

МЕНЬШИНСТВО', *-а; ср.* цөөнх; цөөхөнх; меньшинство голосов цөөнх санал; ☆ национальное меньшинства цөөнх үндэстэн.

МЕНЮ', *нескл.; ср.* коолны нэрс; коолны цэс.

МЕНЯ', *род; п. от мест. Я.* 1. миний; би; над; меня не было дома би гэртээ байхгүй байв; 2. намай; меня никто не спрашивал? намайг хэн ч асуугаагүй юу?

МЕНЯ'ЛА, *-ы; ж.* мөнгө задлагч; мөнгө солигч.

МЕНЯ'ТЬ, *-аю; -аешь; несов.; кого-что.* 1. арилжих; андалдах; солих; менять книги в библиотеке номын санд ном солих; 2. сэлэх; солих; халах; сэлгэх; менять белье дотуур хувцас сэлэх; менять квартиру байр солих; 3. өөрчлөх; хувилгах; хувьсах; хувиргах; менять убеждения үзлээ өөрчлөх; 4. задлах; бутлах; жижиглэх; менять деньги мөнгө задлах; ☆ менять кукушку на ястреба морь унаж явснаа илжиг унах.

МЕНЯ'ТЬСЯ, *-яюсь; -яешься; несов.* 1. арилжих; андалдах; солих; меняться квартирами с кем-либо хүнтэй орон байраа солих; 2. өөрчлөгдөх; хувилгах; хувьсах; хувирах; погода меняется тэнгэрийн байдал хувирч байна; меняться в лице царя нь хувьсах; 3. арилжигдах; солигдох; сэлгэгдэх; 4. задлагдах, бутлагдах; жижиглэгдэх.

МЕР'А, -ы; ж. 1. хэмжүүр; мера длины уртын хэмжүүр; 2. хэмжээ хэм; хир; чувство меры хэмжээ мэдэх; знать меру хирээ мэдэх; 3. арга хэмжээ; арга явууллага; арга; принять все меры к досрочному выполнению плана төлөвлөгөөг хугацаанаас нь өмнө биелүүлэхийн тул бүх аргыг хэрэглэх; 4. хэмжээ; зэрэг; мера вины гэмийн хэмжээ; 5. хэмжүүр (эзлэхүүнийг хэмжих хоёр суулга илүүгийн багтаамжтай сав); дать лошади меру овса моринд нэг хэмжүүр өвс өгөх; ☆ без меры хэмжээ киргүй; сверх меры, через меру, не в меру хир хэмжээнээс илүү; хирээс хэт; хэтэрхий; дэндүү; в меру хэмтэй; хиргүй; по мере чего-либо... хирээр; по мере того, как... тутмаа; ... бүрээ; по меньшей мере ядахдаа; наад зах нь; ни в какой мере яасан ч; хэрхэвч; по крайней мере үгүйдээ; ядахдаа; юу ч гэсэн.

МЕР'ГЕЛЬ, -я; м. сөвх чулуу; шохойнцор; барилт.

МЕРЕ'ЖКА, -и; ж. сэмлэн овх (бөс даавууны хөндлөн утсыг сугалан авч; үндсэн тууш утсыг нь холбож; хээ гарган олх).

МЕРЕ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; мрт; мёр; -ла; несов. (разг.). 1. хиартал үхэх; мрут как мухи-батгана шиг хиартал үхнэ; 2. дотор пал хийх; сердце мрет дотор пал пал хийнэ.

МЕРЕ'ЩИТЬСЯ, -шусь; -шишья; несов.; кочему (разг.). нүдэнд үзэгдэх, карагдах шиг болох.

МЕРЗА'ВЕЦ, -вца; м. (разг.). шинжгүй хүн; өөдгүй амьтан.

МЕР'РЗКИЙ, -ая; -ое; -зок; -зка; -зко. бузар; булай; бузар булай; бузар муухай; жигшүүртэй; өөдгүй; олиггүй; мерзкий поступок бузар явдал.

МЕРЗЛОТА', -ы; ж. цэвдэг; вечная мерзлота мөнх цэвдэг.

МЕРЗЛЫЙ, -ая; -ое. 1. хөлдүү, цэвдэг; мерзлая земля хөлдүү газар; 2. хөлдсөн; мерзлые овощи хөлдсөн ногоо.

МЕРЗНУТЬ, -ну; -нешь; мёрз; -ла; несов. 1. даарах; бээрэх; остох; 2. хөлдөх; вода мерзнет ус хөлдөнө.

МЕРЗОСТЬ, -я; ж. 1. бузар булай; жигшүүр; шившиг; 2. бузар юм; булай явдал; жигшүүртэй хэрэг; говорить мерзости бузар булай юм ярих.

МЕРИДИАН, -а; м. уртриг.

МЕРИ'ЛО, -а; ср. (книжн.). хэмжүүр.

МЕР'ИН, -а; м. морь; агт; ☆ врёт как сивый мерин хөнөггүй худал хэлэх.

МЕРИНО'С, -а; м. мирноос хонь.

МЕРИНО'СОВЫЙ, -ая; -ое. мирноос; мирноосын; мерноосовая шерсть мирноосын ноос.

МЕР'ИТЬ, -рю; -ришь; -ренишь; несов.; кочто. 1. хэмжих, хэмжээ авах; 2. хэмжих үзэх; тааруулж үзэх; өмсөж үзэх; мерить костюм костюм тааруулж үзэх.

МЕР'ИТЬСЯ, -рюсь; -ришья; несов.; чем с кем-чем. 1. (чадлаа). үзэлцэх; мериться силами с кем-либо хүнтэй хүчээ үзэлцэх; 2. хэмжигдэх.

МЕР'РКА, -и; ж. 1. хэмжих; хэмжилт; 2. хэмжээ; снить по мерке хэмжээгээр нь өлх; снить мерку хэмжээ авах.

МЕРКАНТИЛИ'ЗМ, -а; м. 1. меркантилизм; 2. конжоо харах; олзонд шунах.

МЕРКАНТИЛИ'СТ, -а; м. меркантилист.

МЕРКАНТИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. меркантилист; меркантильная политика меркантилист бодлого; 2. хэрэг; чавдаг.

МЕР'КНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; мерк; -ла; несов. бүдгэрэх; бүрийх; звёзды меркнут и гаснут од мичид сийрэн сөнөнө.

МЕРКУ'РИЙ, -я; м. Лхагва; Буд.

МЕРЛУ'ШКА, -и; ж. хурганы арьс.

МЕРЛУ'ШКОВЫЙ, -ая; -ое. хурганы арьсаңц мерлушковая шапка хурганы арьсан малгай.

МЕР'НЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. жигд; нэг язын, хэмлэлтэй; идти мерным шагом жигд алхаагаар алхах; мерный бой часов цагийн жигд цохилт; ☆ мерная речь алгуур яриа.

МЕРОПРИЯ'ТИЕ, -я; ср. арга явууллага; арга хэмжээ.

МЕР'ТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. үхэнгү, амигүй; зөвхий, үнэсэн хөх; мертвенная бледность зөвхий цагаан царай.

МЕРТВЕ'ТЬ, -ею; -еешь; несов. 1. мэдээгүй болох; бадайрах; хөших; руки мертвоют от холода хүйтэнд гар бээрч мэдээгүй болно; 2. бэгтрэх; зөвхийрэх; мертветь от страха айж бэгтрэх.

МЕРТВЕ'Ц, -а; м. үхсэн хүн; үхдэл; хуур.

МЕРТВЕ'ЦКАЯ, -ой; ж. (разг.). хүүрийн байшин.

МЕРТВЕ'ЦКИ, нареч.: мертвецки пьян ухаан алдтал согтсон; шал согтуу.

МЕРТВЕЧИ'НА, -ы; ж. 1. совлого; үхдэл; үхсэн малын мах; 2. үхэнц юм.

МЕРТВО', в знач сказ. амигүй, элэн кулин; на улицах было мертво гудамжинд элэн кулин байв.

МЕРТВОРОЖДЁННЫЙ, -ая; -ое. 1. амигүй төрсөн; 2. угаасаа биелэгдэхгүй.

МЕР'ТВЫЙ, -ая; -ое; мертво; мёртвад; мёртво. 1. үхсэн; нас нөгчсөн; 2. анир чимээгүй; элэн кулин; хөл татарсан; хөл үймээнгүй; мертвые улицы города хотын элэн кулин гудамж; мёртвая пора көл татарсан үе; хөл үймээнгүй үе; 3. бүтэхгүй; биелэгдэхгүй; мёртвое дело бүтэхгүй хэрэг; ☆ мёртвая тишина чив чимээгүй; мёртвая природа амигүй байгаль; мёртвый час амралтын цаг; мёртвый инвентарь үл хөдлөх эд хогшил; мёртвый капитал ашиг оруулахгүй хөрөнгө; мёртвый язык мөхсөн хэл; мёртвая точка 1.) сөнөмөл цэг (механизмын бүх хэсгүүдийн агшин зуур тэнцүүртэй болох үе); 2) хөдөлгөөнгүй байдал; мёртвая петля год-ройтох; мёртвая зыбь дөлгөөн долгио; спать мёртвым сном үхсэн мэт унтах; мёртвый волос ямаан үс.

МЕРЦА'НИЕ, -я; ср. сүүмэлзэх; гялбалзах.

МЕРЦА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ает; несов. сүүмэлзэх; мярлалзах; гялбалзах; гялан гялан гял; вдали мерцал огонёк алст гал гялан гялан төв; звёзды мерцают од мярлалзана.

МЕР'СИВО, -а; ср; 1. зуурмаг; 2. холио бантан.

МЕСИ'ЛКА, -и; ж. холиур; зууруул.

МЕСИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. (спец.). зуурах; зуурдаг, хутгах; хутгадаг; холих; хольдог; месильный чан зуурах ган.

МЕСИ'ТЬ, мешу; мешешь; мешенный; несов.; что. зуурах; хутгах; холих; месить тесто гурил зуурах; ☆ месить грязь шавар дундуур туучих.

МЕСТА'МИ, нареч. (разг.). зарим газар; энд тэнд, ов тов; заримдаа; хааяа; местами уже скопили траву зарим газар өвсөө хадчихжээ.

МЕСТЕ'ЧКО I, -а; мн. -и; -чек; -чкам; ср. байр, суурь; газар; ☆ теплое местечко аятайхан ажил.

МЕСТЕ'ЧКО II, -а; ср. орон газар; суурин (завар)

МЕСТИ', -мету; метешь; мёл, мела; мётший, метённый (-ён; -ёна); несов.; что. 1. шуурдах; туу-жуудах; хамах; 2. хийсгэх; бужигнуулах; бургиу-лах; дэгдээх; ветер метёт пыль салхи тосс бужиг-нуулна; 3. шуурах; шуургалах; метёт шуурга шуурна.

МЕСТКО'М, -а; м. (*местный комитет профсоюзной организации*) албан байгууллагын үйлдвэрчний хороо.

МЕСТНИЧЕСТВО, -а; ср. 1. зэрэг хэргэмийг каргалзан алба хаах; 2. явцуу нутгийнхаа ашчйг камгаалах.

МЕСТНОСТЬ, -и; мн. -и; -ей. ж. 1. газар; орон; пересечённая местность бартаатай газар; 2. нутаг; газар; дачная местность зуслангийн газар.

МЕСТНЫЙ, -ая; -ое. 1. нутгийн; орон нутгийн; местный уроженец нутгийн хүн; местная порода скота нутгийн үүлдрийн мал; 2. нэг газрын; кэсэгхэн газрын; нэг газар гарсан; хэсэгхэн газар хийсэн; местное воспаление нэг газрын үрэвсэл; ☆ местный падеж оршихын тийн ялгаа.

МЕСТО, -а; мн. *места*; *мест*; -ам; ср. 1. газар байр; суурь; суудал; занять своё место байраа эзлэх; уступить кому-либо место хүнд суудлаа найр гавьж өгөх; рабочее место ажлын газар; положить на место байранд нь тавих; по местам! байр байрандаа! 2. газар; нутаг; место рождения төрсөн газар; төрсөн нутаг; глухое место бөглүү газар; 3. зай; зай завсар; чөлөө газар; здесь много места энд зай их байна; нет места зайгүй байна; 4. хөдөө, хөдөө нутаг; орон нутаг; нутаг; делегаты с мест орон нутгийн төлөөлөгчид; хөдөө нутгийн төлөөлөгчид; власть на местах (*орон*) нутгийн захиргаа; 5. газар; хэсэг; это самое сильное место в пьесе энэ бол уул жүжгийн хамгийн сайн газар нь юм; 6. хэсэг юм; ширхэг юм; в багаже два места хоёр хэсэг тээш; 7. алба; албан тушаал; орон тоо; ис- нать места албан тушаал эрэх; доходное место ашигтай алба; олтгой албан тушаал; ☆ больное место эмзэг тал; эмзэг асуудал; иметь место болох; гарах; тохиолдох; общее место улиг болсон зүйл; место заключения хорих газар; шорон; места не находить себе орох газраа олж ядах; на месте преступления (*поймать; застать*) халуун мөр дээр нь (*барих; харах*); ни с места! та бүү хөдөл; поставить на место хирий нь мэдүүлэх; тамиры нь таниулах; хирээ мэд гэх; знать своё место хир хэмжээгөө мэдэх; до места хүрэх газар хүртэл; очих газар хүртэл; к месту зол болж; завшаан болж; таарч; зохих; на месте убит дор нь алах; на месте кого-либо хүний оронд; на месте зохих байрандаа; не должно быть места зохихгүй; таарахгүй; узкое место, слабое место сул тал.

МЕСТОЖИТЕЛЬСТВО, -а; ср. (*офиц.*) оршин суудаг газар; суудаг газар; суурин нутаг.

МЕСТОИМЕННИЕ, -я; ср. төлөөний үг; личное местоимение биеийн төлөөний үг; указательное местоимение заах төлөөний үг; вопросительное местоимение асуух төлөөний үг; относительное местоимение харьцангуй төлөөний үг.

МЕСТОИМЕННЫЙ, -ая, -ое, төлөөний үгийн; төлөөний үгийн шинжит; местоименный аффикс төлөөний үгийн шинжит залгавар.

МЕСТОНАХОЖДЕНИЕ, -я; ср. (*офиц.*) орших газар; байрласан газар; байр.

МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ, -я; ср. байгаа газар.

МЕСТОПРЕБЫВАНИЕ, -я; ср. (*офиц.*) орших газар; суудаг газар; байран нутаг.

МЕСТОРОЖДЕНИЕ, -я; ср. 1. төрсөн газар; 2. орд; месторождение нефти нефтийн орд.

МЕСТЬ, -и; ж. өс, өшөө, хонзон.

МЕС'ЯЦ, -а, м. 1. сар; месяц тому назад нэг сарын өмнө; 2. сар; молодой месяц шинэ сар; шинийн сар, сарын шинэ.

МЕС'ЯЧНИК; -а, м. сар; месячник монголо-советской дружбы монгол зөвлөлтийн найрамдлын сар

МЕС'ЯЧНЫЙ, -ая; -ое; 1. сарын; нэг сарын; сартай; нэг сартай; месячный отпуск нэг сарын амралт; 2. сарын юм; сарын тэмдэг.

МЕТАЛЛ, -а; м. төмөрлөг; чёрные металлы хар төмөрлөг (*төмөр; ширэм; болд*); цветные металлы өнгөт төмөрлөг (*зэс; тугалга; никель зэрэг*); благородные (драгоценные) металлы эрдэнийн (*үнэт*) төмөрлөг (*алт; мөнгө; цагаан алт*); лёгкие металлы хөнгөн төмөрлөг (*хөнгөн цагаан зэрэг*); тяжёлые металлы хүнд төмөрлөг (*төмөр; мөнгө, зэс; алт зэрэг*).

МЕТАЛЛИ'СТ, -а; м. төмөрлөгч.

МЕТАЛЛИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. төмөрлөг; төмөрлөгөөр хийсэн; 2. төмөрлөгчийн; металлический звон төмөрлөгийн дуу; 3. хахир; металлический голос хахир хоолой.

МЕТАЛЛОВИ'ДНЫЙ, -ая; -ое. төмөрлөг шиг; төмөрлөгөрхүү; төмөрлөгөрхөг.

МЕТАЛЛОГРА'ФИЯ, -и; ж. төмөрлөгийн зүй; төмөрлөгийн судлал.

МЕТАЛЛО'ИД, -а; м. төмөрлөг бус.

МЕТАЛЛОНО'СНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. төмөрлөгтэй; металлоносный пласт төмөрлөгтэй давхарга.

МЕТАЛЛООБРАБА'ТЫВАЮЩИЙ, -ая; -ее. төмөрлөг боловсруулах; төмөрлөг боловсруулдаг; металлообрабатывающая промышленность төмөрлөг боловсруулах үйлдвэр.

МЕТАЛЛОПЛАВИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. төмөрлөг хайлуулах; төмөрлөг хайлуулаг; металлплавильный завод төмөрлөг хайлуулах завод.

МЕТАЛЛОПРОКА'ТНЫЙ, -ая; -ое. төмөрлөг цувих; дувимал төмөрлөгийн; металлопрокатный завод төмөрлөг цувих завод.

МЕТАЛЛОПРОМЫ'ШЛЕННОСТЬ, -и; ж. төмөрлөгийн үйлдвэр.

МЕТАЛЛОПРОМЫ'ШЛЕННЫЙ, -ая; -ое. төмөрлөгийн үйлдвэрийн; төмөрлөгийн үйлдвэртэй; металлопромышленный район төмөрлөгийн үйлдвэртэй газар.

МЕТАЛЛОРЕ'ЖУЩИЙ, -ая; -ее. төмөрлөг зүсдэг; төмөрлөг огтоддог.

МЕТАЛЛОХИ'МИЯ, -я; ж. төмөрлөгийн хими.

МЕТАЛЛУ'РГ, -а; м. төмөрлөгийн мэргэжилтэн; металлургч.

МЕТАЛЛУРГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. төмөрлөг боловсруулах; төмөрлөг боловсруулдаг; металлургийн; металлургический завод төмөрлөг боловсруулах үйлдвэр.

МЕТАЛЛУ'РГИЯ, -и; ж. төмөрлөг боловсруулах үйлдвэр, төмөрлөг боловсруулдаг үйлдвэр; металлургия; чёрная металлургия хар төмөрлөг боловсруулах үйлдвэр.

МЕТАМОРФО'З, -а; м. (*спец.*) **МЕТАМОРФО'ЗА**; -я; ж. метаморфоз; кувирах.

МЕТА'Н, -а; м. намгийн хий.

МЕТА'НИЕ, -я; ср. 1. шидэх; чулуулах; харвах; хаях; орхих; метание копьё жад шидэх; 2. хаях; орхих; метание икры рыбами загас түрс орхих.

МЕТА'ТЕЛЬ, -я; м. (*спец.*) шидэгч; харвагч.

МЕТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. шидэх; чулуулах; харвах; метательное оружие харвадаг зэвсэг; шидэх зэвсэг.

МЕТА'ТЬ I, *мечу; мечешь; несов.* что. 1. шидэх; чулуулах; харвах; хаях; орхих; метать копьё жад шидэх; метать жребий шавга орхих; 2. хуваах; метать карты хээр хуваах; ☆ метать сено өвс хураах; цомгоглох.

МЕТАТЬ II, I и 2 л. не употр.; мечет; несов.; что. хаях; орхих; рыба мечет икру загас түрс хаях байна;

МЕТАТЬ III, -аю; -аеш; несов.; что. шидэх; ☆ метать петли 1) точны нүх хэрэх; 2) булгах.

МЕТАТЬСЯ, мечусь; мечешься; несов. 1. хөрвөх; эргэж хөрвөх; всю ночь больной метался в бреду өвчтөн шөнө туж дэмийрэн эргэж хөрвөв; 2. ийш тийш гүйх; 3. самгардах; бачимдах; метаться, как угорелый ухаан алдан самгардах.

МЕТАФИЗИК, -а; м. метафизикч.

МЕТАФИЗИКА, -и; ж. метафизик (ертөнцийг бурхан үүсгэсэн; үзэгдэл юмыг хувирч хөгждөггүй, хоорондоо уялдсан холбоогүй гэж үздэг харгис идеалист гүн ухааны номлол).

МЕТАФИЗИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. метафизик; метафизикийн.

МЕТАФОРА, -ы; ж. зүйрлэл.

МЕТАФОРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. зүйрлэсэн; зүйрлэн хэлсэн; зүйрлэлийн; 2. зүйрлэл ихтэй.

МЕТАФОРИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. зүйрлэл ихтэй; зүйрлэл олонтой; метафоричный стиль зүйрлэл ихтэй найруулга.

МЕТЕЛИЦА, -ы; ж. шуурга; цасан шуурга.

МЕТЕЛКА, -и; ж. 1. шүүр; туужуу; хамуур; гүвүүр; 2. (цэцгийн) шүхэр.

МЕТЕЛЬ, -и, ж. цасан шуурга.

МЕТЕОР, -а; м. 1. солир; од харвах; 2. хоромжон зуурын юм; гялс гээд өнгөрөх юм; солир мэт өнгөрөх юм.

МЕТЕОРИТ, -а; м. солир.

МЕТЕОРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. солирын.

МЕТЕОРОЛОГ, МЕТЕОРОЛОГ, -а; м. цаг уур судлагч, цаг уурын мэргэжилтэн.

МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. цаг уурын; метеорологический прибор цаг уурын багаж.

МЕТЕОРОЛОГИЯ, -и; ж. цаг уурын судлал.

МЕТИС, -а; м. эрлийз.

МЕТИСАЦИЯ, -и; ж. эрлийзжүүлэх.

МЕТИТЬ I, мечу; метишь; меченный; несов.; что. тэмдэглэх; тэмдэг тавих; метить бельё дотуур кувсанд тэмдэг тавих.

МЕТИТЬ II, мечу; метишь; несов. 1. шагаах; 2. санаа тавих; санаархах; эрмэлзэх.

МЕТИТЬСЯ, мечусь; метишься; несов. шагаах.

МЕТКА, -и; ж. тэмдэг; тамга.

МЕТКИЙ, -ая; -ое; -ток; -тка; -тко. 1. мэргэн; меткий стрелок мэргэн бууч; меткий удар мэргэн цохилт; 2. мэргэн; оновчтой; хурц; меткое название оновчтой нэр.

МЕТКОСТЬ, -и; ж. 1. мэргэн (тусай); меткость выстрела мэргэн буудах; 2. мэргэн (үг), оновчтой (хэллэг); хурц (үг); меткость сравнения мэргэн харшуулах; оновчтой зүйрлэх.

МЕТЛА, -ы; мн. мѣтлы; -тел; -тлам; ж. шүүр. туу жуу; хамуур.

МЕТНУТЬ, -ну'; -ншь. однокр. шидээд авах; чулуудаж орхих; харавчихах.

МЕТОД, -а; м. арга; арга метод; метод; диалектический метод диалектик арга; передовой метод тэргүүний арга.

МЕТОДИКА, -и; ж. арга зүй сургах арга; заах арга; биелүүлэх арга; методика обучения родному языку төрөлх хэл заах арга зүй.

МЕТОДИСТ, -а; м. заах аргын мэргэжилтэн; арга зүйч.

МЕТОДИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. арга зүйн; методический приём арга барил; 2. хатуу эрэмбэтэй

методическое исследование явлений олон үзэгдлийг хатуу эрэмбэтэй судлах.

МЕТОДИЧНОСТЬ, -и; ж. хатуу эрэмбэтэй (хийх); методичность работы хатуу эрэмбэтэй ажиллах; работа со строгой методичностью хатуу эрэмбэтэй ажиллах.

МЕТОДИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. хатуу эрэмбэтэй.

МЕТОДОЛОГ, -а; м. арга судлаач.

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. арга судлалын

МЕТОДОЛОГИЯ, -и; ж. арга судлал.

МЕТОДИМЯ, -и; ж. төлөөлөл.

МЕТР I, -а; м. метр.

МЕТР II, -а; м. метр; хэмжээ; метр стиха шүлгийн метр; хэмжээ.

МЕТРАЖ, -а; м. хэмжээ; фильм малого метража богино (хэмжээний) фильм; метраж комнаты тасалгааны хэмжээ.

МЕТРИКА I, -и, ж. метр хэмнэл; метрик.

МЕТРИКА II, -и, ж. төрөгсдийн гэрчилгээ.

МЕТРИЧЕСКИЙ, I, -ая; -ое. метрийн; метрическая система метрийн тогтолцоо.

МЕТРИЧЕСКИЙ II, -ая; -ое. метр хэмнэлийн; метрик; метр хэмнэлтэй.

МЕТРИЧЕСКИЙ III, -ая; -ое. төрөгсдийн; метрическое свидетельство төрөгсдийн гэрчилгээ; метрическая книга төрөгсдийн бүртгэл.

МЕТРО', нескл.; ср. метро (газар дорхи цахилгаан төмөр зам).

МЕТРОЛОГ, -а; м. (жин) хэмжүүрийн мэргэжилтэн.

МЕТРОЛОГИЯ, -и, ж. (жин) хэмжүүрийн ухаан; (жин) хэмжүүрийн судлал.

МЕТРОНОМ, -а; м. хурд хэмжүүр.

МЕТРОПОЛИТЕ'Н, -а, м. метрополитен; газар доогуурхи төмөр зам.

МЕТРОПОЛИЯ, -и; ж. эзэн улс; колонит улс; метрополи.

МЕХ I, -а; о мѣхе; на меху'; мн. -ѣ; -ѡв. м. 1. арьс; ангийн арьс; ангийн үс; нэхий; лисий мех үнэгний арьс; на меху үстэй; арьсан дотортой; 2. ангийн арьсан хувцас; ангийн үсээр хийсэн хувцас; в дорогах мехах үнэгтэй ангийн үсээр хийсэн хувцастай; ☆ на рыбьем меху дулаан барихгүй.

МЕХ II, -а; мн. -ѣ; -ѡв; м. 1. хөөрөг; кузнечный мех төмөрчний хөөрөг; 2. тулам; мех для вина дарсны тулам.

МЕХАНИЗАТОР, -а; м. механикжуулагч; оньсжуулагч; механизаторы сельского хозяйства хөдөө аж ахуйг механикжуулагчид.

МЕХАНИЗАТОРСКИЙ, -ая; -ое. механикжуулагчийн; оньсжуулагчийн; 'механизаторская школа механикжуулагчийн сургууль.

МЕХАНИЗАЦИЯ, -и; ж. механикжуулах; механикжуулалт; оньсжуулах; оньсжуулалт; механизация сельского хозяйства хөдөө аж ахуйг механикжуулах.

МЕХАНИЗИРОВАННЫЙ, -ая; -ое. механикжсан. механикжуулагдсан; оньсжсон; оньсжуулсан; механизированный труд механикжсан хөдөлмөр.

МЕХАНИЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. механикжуулах; оньсжуулах; механизировать сельское хозяйство хөдөө аж ахуйг механикжуулах.

МЕХАНИЗИРОВАТЬСЯ, -руется; сов. и несов. механикжих; оньсжих; механикжуулагдах; оньсжуулагдах.

МЕХАНИЗМ, -а; м. 1. механизм; оньс; механизм часов цагийн оньс; подъёмный механизм өргөх механизм; 2. тогтолцоо; байгууламж; государственный механизм төрийн тогтолцоо.

МЕХАНИК, -а; м. механикч.

МЕХАНИКА, -и; ж. 1. механик; теоретическая механика онолын механик; 2. оньс; хитрая механика ухаан гаргаж хийсэн оньс.

МЕХАНИСТ, -а; м. механик сурталтан; механик үзэлтэн.

МЕХАНИСТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. механик сурталын, механик үзэлт.

МЕХАНИЦИЗМ, -а; м. механик суртал; механик үзэл.

МЕХАНИЧЕСКИ, (нареч.). утгы нь ойлголгүй; аяндаа; зөндөө; механически запомнить что-либо юмыг утгы нь ойлголгүй тогтоох.

МЕХАНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. механизмын; оньсны, механизмтай, оньстой; механическое оборудование механизмтай тоноглол; 2. механик; механикийн; механические законы механикийн хууль; 3. аяндаа (болдог); зөндөө (болдог); утгы нь ойлголгүй; механическое движение механик хөдөлгөөн.

МЕХАНИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. аяндаа (болдог), утгы нь ойлголгүй.

МЕХОВОЙ, -ая; -ое. 1. арьсан; ангийн үсээр хийсэн; үстэй; нэхий; хөдсөн; меховой воротник үстэй зах; 2. ангийн үсний; арьс үсний; меховой магазин ангийн үсний дэлгүүр.

МЕХОВЩИК, -а; м. 1. арьс үсний мэргэжилтэн; 2. арьс үсний худалдаачин; ангийн үсний наймаачин.

МЕЦЕНАТ, -а; м. шинжлэх ухаан урлагийн ивгээгч; меценат.

МЕЦЕНАТСТВО, -а, ср. шинжлэх ухаан урлагийг ивгээх; меценатчилах.

МЕЦЦО-СОПРАНО, нескл., ср. цөлдөн хоолой.

МЕЧ, -а, м. илд, сэлэм; обнажить меч илдээ сугалах; ☆ предать огню и мечу гал мэшийн аюул учруулах; поднять меч дайн зарлах.

МЕЧЕНОУСЕЦ, -сца; м. 1. илдэт цэрэг; 2. илдтэн (XIII зууны эхэнд Балтын тэнгэсийн эргийг эзлэх дайн хийж байсан, Германы католик-шажигтны дайчин байгууллага болсон илдтэний бүлгэмийн рыцарь).

МЕЧЕНЫЙ, -ая; -ое. тэмдэгтэй; тамгатай.

МЕЧЕТЬ, -и; ж. лалын сүм, масжид.

МЕЧТА, -а; ж. знач. род. мн. употр. мечтаний; ж. санал; хүсэл; санаа; мөрөөдөл; хүслэн; сокровенная мечта дотроо кадгалж явсан хүсэл; осуществлённая мечта биелсэн хүсэл; мечта о счастье жаргалын хүслэн.

МЕЧТАНИЕ, -я, ср. 1. бодол болох; санаа болох; хүслэн болох; 2. хүслэн; предаваться мечтаниям хүслэн болох.

МЕЧТАТЕЛЬ, -я, м. бодол бологч; бодолхийлогч, **МЕЧТАТЕЛЬНОСТЬ**, -и; ж. бодол болох явдал; хүслэн болох явдал.

МЕЧТАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. бодол болсон; хүслэн болсон; хүслэн бологч; мечтательный взгляд бодол болсон харц.

МЕЧТАТЬ, -аю; -аешь; несов. в ком-чем и с неопр. хүслэн болох; бодол болох; мечтать о славе идрын бодол болох.

МЕШАЛКА, -и; ж. (прост.). хутгуур; бүлүүр.

МЕШАНИКА, -и; ж. (разг. пренебр.). холион бантан.

МЕШАТЬ, I, -аю; -аешь; несов. кому-чему или кому чему с неопр. саад болох, үймүүлэх, тойв болох; не мешайте мне, работать! ажилд минь бүү саад хийгтүн! ☆ не мешаю не мешало бы зүгээрсэн

гэмгүйсэн; ему не мешало бы обратиться к врачу тэр (хүн) эмчид үзүүдлэл зүгээрсэн.

МЕШАТЬ II, -аю; -аешь; мешанный; несов. кого-что, I. хутгах; мешать чай ложечкой цай халбагаар хутгах; 2. хольж хутгах; холих; хийж зуурах; мешать глину с песком шаварт элс хийж зуурах; 3. ялгахгүй хутгах, анд уурах.

МЕШАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. (разг.). I. садаа болох; бөртөгнөх; не мешайся под ногами хөл доогуур битгий бөртөгнөөд бай; 2. оролцох; хутгалдах; мешаться в чужие дела хүний (бусдын) хэрэгт оролцох.

МЕШКАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.). новшорох, мунгинах; удаахрах; он мешкал с отъездом явах гээд мунгинаж байв.

МЕШКОВАТЫЙ, -ая; -ое; -ат. хэлхгэр; халхгар, хүлхгэр; мешковатый костюм хэлхгэр хувцас. **МЕШКОВИНА**, -и; ж. шуудайн эд.

МЕШКОТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна (разг.). новшоруу; мунгинуу; удаан.

МЕШОК, -шка; м. шуудай; хүүдий. таар; уут; мешок муки шуудай гурил; ☆ костюм сидит на нём мешком костюм нь халхгар байна; у него мешки под глазами нүд нь бөдцийжээ.

МЕШОЧЕК, -чка; м. бяцхан хүүдий; бяцхан уут. **МЕЩАНИН**, -а, мн. -ане; -ан; м. 1. (хотын) борчуудаас гаралтай хүн; (хотын) борчуудын нэг; 2. бэртэгчин.

МЕЩАНКА, -и; ж. 1. (хотын) борчуудаас гаралтай эмэгтэй, (хотын) борчуудын нэг; 2. бэртэгчин эмэгтэй.

МЕЩАНСКИЙ, -ая; -ое. 1. хотын борчуудын; мешчанское сословие хотын борчуудын язгуур; хотын борчууд; 2. бэртэгчин; бэртэгчний; мешчанская идеология бэртэгчин үзэл суртал.

МЕЩАНСТВО, -а; ср. 1. хотын борчууд; 2. бэртэгчин үзэл; явцуу үзэл.

МЖС, (машинно-животноводческая станция) **ММААС** (машин мал аж ахуйн станци), **ММААӨ** (машин мал аж ахуйн өртөө).

МЗДА, -ы; ж. (стар.). 1. төлөөс; шанц 2. хээл, хахууль.

МИАЗМЫ, -зм. (книжн.) бугшсан үзэр; хортой уур.

МИГ, -а; м. агшин; в один миг, на один миг агшин зуур.

МИГАНЬЕ, -я, ср. 1. цавчих, ирмэх; анивалзаху цавчганах; мигание глаз нүд цавчих; 2. гялав гялав хийх; гялбалзах; сүүмэлзэх; мигание звёзд од гялбалзах.

МИГАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. цавчлах; цавчрах, ирмэх, цавчганах; анивалзах; мигать глазами нүд цавчганах; 2. ирмэх; я мигал ему, а он не понял би нүд ирмэсэн; тэр ойлгосонгүй; 3. гялав гялав гэх, гялбалзах, сүүмэлзэх; свеча мигаёт лаа сүүмэлзэнэ.

МИГНУТЬ, -ну; -нешь; однокр. 1. ирмэх. нүд цавчих; анив гэх; мигнуть глазом нүд анив гэх; 2. ирмэх; я мигнул ему, чтобы он вышел би түүнд гадагшаа гар гэж ирмэв; 3. гялав хийх; гялс хийх, аниве гэх; сүүмс гэх; свеча мигнула и погасла лаа аниве гээд унтарчихав.

МИГОМ, нареч. (разг.). агшин зуур; хоромхон зуур, агшинаа; агшинд; мигом вернусь агшин зуур эргэж ирнэ.

МИГРАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. нүүдлийн, нүүх; миграционное движение нүүх хөдөлгөөн.

МИГРАЦИЯ, -и; ж. 1. нүүдэл, нүүх; внутренняя миграция улс дотроо нүүх; миграция птиц шувуу-

ны нүүдэл; 2. шилжил, шилжих; миграция капитала хөрөнгийн шилжил.

МИГРЕ'НЬ, -и, ж. тал толгой өвдөх, толгой таллан өвдөх.

МИГРИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несов.; (книжн.). нүүх, шилжих.

МИЗАНТРО'П, -а; м. (книжн.). хүнийг үзэн ядагч, жожиг хүн.

МИЗАНТРОПИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хүнийг үзэн ядах; жожиг; мизантропический характер жожиг зан.

МИЗАНТРО'ПИЯ, -и, ж. (книжн.). хүнийг үзэн ядах, жожиг явдал.

МИЗГИ'РЬ, -я; м. тэмээн аалз.

МИ'ЗЕРНО, **МИЗЕ'РНО**, нареч. шалигуй, ялигуй, маш өчүүхэн, тон жаахан.

МИ'ЗЕРНОСТЬ, **МИЗЕ'РНОСТЬ**, -и, ж. шалигуй (байх), ялигуй (байх), маш жаахан (байх).

МИ'ЗЕРНЫЙ, **МИЗЕ'РНЫЙ**, -ая, -ое; -рем; -рна. шалигуй, ялигуй, маш өчүүхэн, тон жаахан.

МИЗИ'НЕЦ, -нца; м. чигчий (хуруу).

МИКА'ДО, нескл.; м. японы хуандий, микадо.

МИКОЛО'ГИЯ, -и, ж. мөөг'судлал, мөөгний зүй.

МИКРО'Б, -а, м. нян; бичил биетэн; микроб (загцхуу маш хүчтэй дурангаар харж болох өчүүхэн амьтан).

МИКРОБИО'ЛОГ, -а; м. бичил амь судлалч, микробиологич.

МИКРОБИОЛО'ГИЯ, -и, ж. бичил амь судлал; микробиологи.

МИКРОКО'СМ, -а; м. (книжн.). хумхи ертөнц, бичил ертөнц.

МИКРО'МЕТР, -а; м. (спец.). **МИКРОМЕ'ТР**, -а; м. микрометр; бичил хэмжүүр.

МИКРО'Н, -а; м. микроны (метрийн сая хуваасны нэг).

МИКРООГАНИ'ЗМ, -а, м. бичил биетэн, микроорганизм.

МИКРОСКО'П, -а; м. микроскоп, бичил дуранбай.

МИКРОСКОПИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. микроскопоор хийх, микроскопын, бичил дуранбайгаар хийх, бичил дуранбайн; микроскопическое исследование микроскопоор хийсэн шинжилгээ; 2. гагцхүү микроскопт үзэгдэх, гагцхүү бичил дуранбайгаар харах; 3. бичил, хумхийн тоос шиг өчүүхэн, галт шидээр хармаар жаахан; микроскопический рост галт шилээр хармаар жаахан өсөлт.

МИКРОСКОПИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чан; -чна. 1. гагцхүү микроскопт үзэгдэх, гагцхүү бичил дуранбайгаар харах; 2. бичил, хумхийн тоос шиг өчүүхэн, галт шилээр хармаар жаахан.

МИКРОСКО'ПНЫЙ, -ая; -ое. микроскопын; микроскопное стекло микроскопын шил.

МИКРОФОН, -а; м. микрофон (адианы долгиог цахилгааны долгио болгох багаж).

МИКСТУ'РА, -и, ж. шингэн эм, усан эм.

МИЛИТАРИЗА'ЦИЯ, -и, ж. 1. милитарист бодлого явуулах, цэрэгжүүлэх; 2. цэрэгжүүдэл, цэрэгжүүлэх; милитаризация железных дорог төмөр замыг цэрэгжүүлэх.

МИЛИТАРИ'ЗМ, -а; м. милитаризм (дайнд бэлтгээж, зэвсгээр хөөцөлдөх харгис империалист түрэмгий бодлого).

МИЛИТАРИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и несов.; что. цэрэгжүүлэх.

МИЛИТАРИ'СТ, -а; м. милитарист, цэрэгжүүлэх үзэлтэн.

МИЛИТАРИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое; **МИЛИТАРИ'СТСКИЙ** -ая, -ое. милитарист.

МИЛИЦЕ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. цагдан сэргийлэхийн, цагдаагийн; милицейская форма цагдан сэргийлэхийн хувцас.

МИЛИЦИОНЕ'Р, -а; м. цагдаа.

МИЛИЦИОНЕ'РСКИЙ, -ая, -ое. цагдаагийн

МИЛИ'ЦИЯ, -и; ж. цагдан сэргийлэх (газар), цагдаагийн газар.

МИЛЛИА'РД, -а; м. тэрбум; миллиард, арван дунчүүр.

МИЛЛИАРДЕ'Р, -а; м. тэрбумтан.

МИЛЛИА'РДНЫЙ, -ая; -ое. тэрбуман.

МИЛЛИГРА'ММ, -а; м. миллиграмм.

МИЛЛИМЕ'ТР, -а; м. миллиметр.

МИЛЛИМЕТРО'ВКА, -и; ж. (разг.). миллиметрийн шугамтай цаас.

МИЛЛИО'Н, -а; м. 1. сая; 2. үй түм, тоо томшгүй.

МИЛЛИОНЕ'Р, -а; м. саятан.

МИЛЛИО'ННЫЙ, -ая; -ое. сая; олон сая; сая сая; сая төгрөгийн; миллионный оборот сая төгрөгийн гүйлгээ; миллионные массы трудящихся сая сая хөдөлмөрчид.

МИ'ЛЮ, нареч. ялдамхан; аятайхан; хөөрхөн; мило улыбнуться ялдамхан инээмсэглэх.

МИ'ЛОВАТЬ, -лую; -луешь; несов.; кого-что (устар.). өршөөх, өршөөл үзүүлэх; хайрлах; хайр хүртээх.

МИЛОВА'ТЬ, -лую; -луешь; несов.; кого-что. энхрийлэх, таалах.

МИЛОВА'ТЬСЯ, -луюсь; -луешься; несов. энхрийлэлдэх; энхрийлэлцэх, таалалдах; таалалцах.

МИЛОВИ'ДНОСТЬ, -и; ж. хөөрхөн (байх), аятайхан царай.

МИЛОВИ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден. -дна, хөөрхөн; аятайхан; милостивое личико хөөрхөн царай.

МИЛОСЕ'РДИЕ, -я, ср. нигүүлсэл; энэрэл; нигүүлсэх; энэрэх.

МИЛОСЕ'РДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. нигүүлсэнгүй; энэрэнгүй; милосердный поступок нигүүлсэнгүй явдал.

МИ'ЛОСТИВО, нареч. өршөөнгүй; энэрэнгүй

МИ'ЛОСТИВЫЙ, -ая; -ое; -ив; (устар.). өршөөлт; энэрэлт, өршөөлтэй; энэрэлтэй, өршөөнгүй; энэрэнгүй; ☆ милостивый государь өршөөлт ноён; милостивая государыня энэрэлт хатан.

МИ'ЛОСТЫНЯ, -и, ж. (устар.). өглөг; просить милостыню юм гуйх; гуйлинчлах.

МИ'ЛОСТЬ, -и, ж. 1. өршөөл; энэрэл; хайр; сдаться на милость победителя ялагчийн өршөөлд шүтэж бууж өгөх; из милости өршөөн; энэрэл үзүүлэн; 2. хишиг; хайр; ждатель милостей от природы байгалийн хишиг хайрлахыг горлох; 3. хайр; энэрэл; быть в милости у кого-либо хүнд хайрлагдан байх; ☆ милости просим морилон орно уу; орж хайрлагтун; сделайте милость 1) чингэж хайрла; чингэх ажаамуу; 2. . . . хайрламуу; . . . ажаамуу; скажите на милость хэлж хайрламуу, тийм үү? тийм гэж үү?

МИ'ЛЫЙ, -ая; -ов; мил; милд; мило. 1. ялдамхан; аятайхан; хөөрхөн; милый человек ялдамхан хүн; 2. амраг; янаг; хайрт; хонгор; мой милый друг амраг нөхөр минь; хайрт найз минь.

МИ'ЛЯ, -и, ж. бээр; морская миля далайн миля (1852 метр); географическая миля газрын миля (7420 метр).

МИ'МИКА, -и; ж. (сэтгэл санааг илтгэх) нүүрийн хөдөлгөөн, мимик.

МИМИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. нүүрийн хөдөлгөөний, мимикийн.

МИ'МО, нареч. в предлог с род. п. 1. дэргэдүүр; жажуугаар; поезлд өрсөхөл мингэ станцид галт тэ-

раг өртөөний хажуугаар өнгөрөв; 2. хажуугаар; гадуур; лить мимо ведра хувингийн гадуур хийх.

МИМОЕЗДОМ, нареч. (разг.). замдаа; зууртаа. дайран; явуут; мимоездом я побывал у родных замдаа төрөл саднаараа оров.

МИМОЗА, -ы; ж. сийрсэн мод; гамба цэцэг.

МИМОЛЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен; -тно. 1. хурдан; түргэн; хальт; мимолетный взгляд хальт харах; 2. түргэн зуурын, зуурдын; батгүй; найдваргүй; мимолетная радость түргэн зуурын баяр.

МИМОХОДОМ, нареч. явуут, зууртаа; далимд; ялдамд; ялдар; я зашёл мимоходом к приятелю зууртаа нөхрийнхөөрөө ороод гарав; мимоходом упомянуть далимд дурдах.

МИНА I, -ы; ж. 1. мина; подводная мина усан дорх мина; 2. (харвадаг) мина; 3. шунгадаг мина; ☆ подвести мину, подложить мину далдуур хорлох.

МИНА II, -ы; ж. царай; сделать кислую мину яравгар царай гаргах.

МИНАРЕТ, -а; м. минарет; лалын сүмийн цамхаг.

МИНДАЛЕВИДНЫЙ, -ая; -ое. бүйлс хэлбэртэй. бүйлсэн; миндалевидные глаза бүйлс хэлбэртэй нүд.

МИНДАЛЕВЫЙ, -ая; -ое. бүйлсний.

МИНДАЛИНА, -ы; ж. 1. бүйлсний цөм; 2. бүйлсэн булчирхай; у больного увеличены миндалины өвчтөний бүйлсэн булчирхай томорчээ.

МИНДАЛЬ, -я; м. 1. бүйлс (мод); миндаль цветёт ранней весной бүйлс хавар эрт цэцэглэнэ; 2. бүйлс; бүйлсний жимс.

МИНДАЛЬНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов.; с нем. чем (разг.). 1. нялганах; нялуун загнах; 2. нялганах; эвлэрэх; толгой илэх.

МИНДАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. бүйлсэн; бүйлсний; бүйлстэй; миндальное масло бүйлсний тос.

МИНЕР, -а; м. минер; мина тавигч.

МИНЕРАЛ, -а; м. эрдэс.

МИНЕРАЛОГ, -а; м. эрдэс судлагч; эрдсийн зүйч.

МИНЕРАЛОГИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. эрдсийн зүйн, эрдэс судлалын; минералогический кабинет эрдсийн зүйн кабинет.

МИНЕРАЛОГИЯ, -и; ж. эрдсийн зүй; эрдэс судлал; минералогия.

МИНЕРАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эрдэс; эрдсийн; эрдэстэй; минеральные удобрения эрдэс бордоо.

МИНИАТЮРА, -ы; ж. 1. миниатюр (хуучин ном бичгийн будагтай зураг); 2. миниатюр (бяцхан уран зураг); 3. миниатюр (төмөрлөг; зааны яс зэрэг дээрх бяцхан уран зураг); 4. миниатюр; бяцхан өгүүлдэг; бяцхан найруулга; бяцхан жүжиг; ☆ в миниатюре бяцхан хэмжээний

МИНИАТЮРНЫЙ, -ая; -ое. 1. миниатюр; миниатюрын; миниатюрная живопись миниатюр зураг; 2. маш бяцхан; миниатюрный столик маш бяцхан ширээ.

МИНИМАЛЬНО, нареч. хамгийн бага; хамгийн богино; хамгийн багадаа; доод зах нь; үгүй дээ; на это нужно минимально десять дней үүнд доод зах нь арван өдөр хэрэгтэй.

МИНИМАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хамгийн бага; хамгийн богино хугацаа; минимальное количество хамгийн бага тоо.

МИНИМУМ, -а; м. 1. туйлын бага (хэмжээ); хамгийн багт (тоо); нэн бага; минимум атмосферного давления агаарын даралтын хамгийн бага хэмжээ; 2. хамгийн багадаа; доод зах нь; багадаа д; эта работа требует минимум два дня энэ ажилд бага-

даа л хоёр өдөр хэрэгтэй; 3. туйлын (бага); хамгийн бага; нэн бага; минимум; программа-минимум минимум программ; ☆ прожиточный минимум амь зуухад чухал хэрэгтэй зүйлс; технический минимум техникийн минимум; техникийн хамгийн чухал мэдлэг; агротехнический и зоотехнический минимум агротехник; зоотехникийн минимум; агротехник; зоотехникийн хамгийн чухал мэдлэг.

МИНИРОВАНИЕ, -я. ср. мина тавих; миналах. **МИНИРОВАТЬ**, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. мина тавих; миналах; минировать мост гүүрэнд мина тавих.

МИНИСТЕРСКИЙ, -ая; -ое. 1. сайдын; министерский пост сайдын тушаал; 2. засгийн газрын; министерский кризис засгийн газрын хямрал.

МИНИСТЕРСТВО, -а; ср. 1. яам; Министерство иностранных дел Гадаад явдлын Яам; Министерство просвещения Гэгээрлийн Яам; 2. засгийн газар; засгийн газрын бүрэлдэхүүн.

МИНИСТР, -а; м. сайд; министр иностранных дел Гадаад явдлын Яамны сайд; заместитель министра орлогч сайд; премьер-министр ерөнхий сайд; министр без портфеля яамгүй сайд.

МИННЫЙ, -ая; -ое. минын; минатай; мина тавьсан; минная атака минын дайралт; минное поле минын талбай; мина тавьсан газар.

МИНОВАТЬ, -ую; -уешь; сов. и несов.; кого-что. 1. (даргэдүүр) өнгөрөх; хажуугаар гарах; миновать деревни тосгоны хажуугаар гарах; тосгон өнгөрөх; 2. зайлах; ангижрах; хагацах; миновать смерти үхлээс ангижрах; 3. өнгөрөх; опасность миновала аюул өнгөрөв; ☆ минуя подробности нарийны нь дурдалгүй.

МИНОГА, -и; ж. нүд загас.

МИНОСКАТЕЛЬ, -я; м. 1. мина олуур; 2. мина ологч.

МИНОМЕТ, -а; м. мина харвуул.

МИНОМЕТНЫЙ, -ая; -ое. мина харвуулын.

МИНОМЕТЧИК, -а; м. мина харвуульч.

МИНОНОСЕЦ, -ца; м. минат онгоц (их хүчтэй шунгадаг минат зэвсэг бүхий онгоц).

МИНОНОСКА, -и; ж. минат жижиг онгоц.

МИНОР, -а; м. 1. билэг эгшиг; 2. уйтгар; гуниг.

МИНОРНЫЙ, -ая; -ое. 1. билэг эгшгийн; минорная гамма билэг эгшгийн зохирол эрэмбэ; 2. уйтгартай; гунигтай.

МИНУВШЕЕ, -его, ср. өнгөрсөн цаг, нөгчсөн үе; удирсан юм.

МИНУВШИЙ, -ая, -ее. өнгөрсөн; нөгчсөн; удирсан, өнгөрөгч; минувший год өнгөрсөн жил.

МИНУС, -а, м. 1. хасах хэмдэг; 2. хасахад; хасвал, хасах нь; семь минус два—пять додоогоос хоёрыг хасахад гэв үлдэнэ; 3. дутагдал; в этом проекте были минусы энэ төсөлд дутагдал байсан.

МИНУТА, -ы; ж. 1. минут; десять минут первого арван хоёр цаг арван минут; 2. түр зуур; вайти куда-либо на минуту нэг газар түр зуур ороод гарах; сию минуту мэдхэн; в свободную минуту чөлөөтэй цагтаа; ☆ одну минуту, одна минута! жаахан хүлээнэ үү! минуту внимания! түр анхаарна уу!

МИНУТНЫЙ, -ая; -ое. 1. минутын; минутная стрелка часов минутын зүү; 2. нэг минутын; минутный перерыв нэг минутын завсарлага; 3. түр зуурын; минутная радость түр зуурын баяр.

МИНУТЬ, 1 л. не употр., минешь; сов. 1. өнгөрөх; минуло ещё два дня бас хоёр өдөр өнгөрдөө; 2. хүрэх; гарах; ему минуло десять лет тэр арван нас хүрсэн.

МИОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. булчин судлалын, булчин зүйн; миологическое исследование булчин зүйн шинжилгээ.

МИОЛОГИЯ, -и, ж. булчин судлал; булчин зүй.

МИОМА -ы, ж. булчин хавдах

МИР, I, -а, мн. -ы, -ов, м. 1. ертөнц, орчлон; хорвоо, замбуулин; замбатив; происхождение мира ертөнцийн үүсэл; 2. дэлхий, дэлхийн бөмбөрцөг; известие облетело весь мир энэ мэдээ бүх дэлхийд тарав; 3. ертөнц дахин, дэлхий дахин; 4. ертөнц; капиталистический мир хөрөнгөт ертөнц; 5. хүмүүс; научный мир шинжлэх ухааны хүмүүс; в литературном мире бичгийн хүмүүсийн дотор; 6. аймаг, ертөнц; мир животных амьтны аймаг; мир растений ургамлын аймаг; звёздный мир одны аймаг; органический мир шим ертөнц.

МИР II, -а, м. 1. эв, эе, найрамдал; жить в мире эвтэй амьдрах, найрамдалтай суух; 2. энх тайван; закон о защите мира энх тайвныг хамгаалах хууль; Всемирный совет мира Бүх дэлхийн энх тайвны зөвлөл; 3. найрамдал, найрамдлын гэрээ; заключить мир найрамдал байгуулах; подписать мир найрамдлын гэрээнд гарын үсэг зурах.

МИР III, -а, мн. -ы, -ов, м. хүй нэгдэл; всем миром бүгдээрээ нэгдэн.

МИРАЖ, -а, м. 1. зэргэлгээ; мираж в пустыне цөл говийн зэргэлгээ; 2. хуурмаг үзэгдэл; зүүд зэргэлгээ шиг үзэгдэл.

МИРАДЫ, -ад; (книжн.). түмэн, үй түмэн, тоймгүй олон; хэмжээлшгүй олон; мириады звёзд үй түмэн од мичид.

МИРИТЬ, -рю; -ришь; несов., кого-что. эвлэрүүлэх; найрамдуулах, хүлцүүлэх; мирить враждующих дайсагнагсдыг эвлэрүүлэх.

МИРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; несов., с кем-чем. 1. эвлэх; эвлэрэх; найрамдах; они мирились тэд найрамдав; 2. хүлцэх, эвлэрэх; нельзя мириться с недостатками дутагдалтай эвлэрч болохгүй.

МИРНО, нареч. 1. эвтэй, эетэй, найрамдалтай; мирно беседовать эвтэй ярилцах; 2. амар, амгалан, тайван, энх; мирно спать амгалан унтах.

МИРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. энх тайвны, энх тайвныг сахигч, энх тайванч; мирная политика энх тайвны бодлого; 2. энх амгалан; энх тайван, энх, амгалан, тайван; мирное время тайван цаг, 3. найрамдлын; мирный договор найрамдлын гэрээ; 4. амгалан номхон; түвшин; мирный характер номхон зан.

МИРОВАЯ, -ой; ж. (разг.). сайн дураараа эвлэх, эвлэрэх; пойти на мировую сайн дураараа эвлэх; эвлэрэх.

МИРОВОЗРЕНИЕ, -я, ср. ертөнцийг үзэх үзэл, үзэл.

МИРОВОЙ I, -ая, -ое. 1. ертөнцийн; орчлонгийн; 2. дэлхийн; дэлхий дахины, дэлхийд түгээмэл; мировая война дэлхийн дайн.

МИРОВОЙ II, -ая, -ое. (устар.). эвлэсэн; эвлэрсэн, эвлэх; эвлэрэх; найрамдах; эвлэрүүлэх; найрамдуулах; мировая сделка эвлэрэх хэлэлцээ; мировый судья найрамдуулах шүүгч (Хаант Оросын жижиг хэрэг шүүх шүүгч).

МИРОЕД, -а; м. (презр.). нударган баян.

МИРОЗДАНИЕ, -я, ср. ертөнц, орчлон.

МИРОЛЮБИВО, нареч. эвтэй; эетэй; эв эетэй.

МИРОЛЮБИВОСТЬ, -и, ж. энх тайвныг эрхэмлэх явдал; эе эвийг хичээх явдал, амгалан тайван зан.

МИРОЛЮБИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. энх тайвныг эрхэмлэгч, энх тайвныг эрхэмлэх; эе эвийг хичээгч, найрамдлыг эрхэмлэгч; миролюбивая политика энх тайвныг эрхэмлэх бодлого.

МИРОЛЮБИЕ, -я; ср. энх тайвныг эрхэмлэх; эе эвийг хичээх.

МИРООЩУЩЕНИЕ, -я; ср. (книжн.). орчин тойронд хандах хандлага.

МИРОПОНИМАНИЕ, -я; ср. (книжн.). ертөнцийн ойлголт, бодит байдлын ойлголт.

МИРОСОЗЕРЦАНИЕ, -я; ср. (книжн.). ертөнцийг үзэх үзэл; үзэл.

МИРОСОЗЕРЦАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ертөнцийг үзэх үзлийн; үзлийн.

МИРСКО I, -ая, -ое. хар; төрийн.

МИРСКО II, -ая, -ое. хүй нэгдлийн.

МИРЯНИН, -а, мн. -яне, -яи. м. (устар.). төрийн хар хүн.

МИСКА, -и; ж. жижиг төмөн; пял; деревянная миска модон пял.

МИССИОНЕР, -а, мн. шажин номлогч.

МИССИЯ, -и, ж. 1. даалгавар; 2. үүрэг; тавилан; миссия поэта шүлэгчийн үүрэг; 3. элчний газар; 4. төлөөлөгчид; военная миссия цэргийн төлөөлөгчид; 5. шажин номлох газар.

МИСТЕРИЯ, -и, ж. (дундад зууны үеийн) шажны жүжиг.

МИСТИК, -а, м. агийн ёсыг баримтлагч; сангасваа.

МИСТИКА, -и, ж. 1. агийн ёс; 2. шид; тарни.

МИСТИФИКАТОР, -а, м. мэхлэн төөрүүлэгч.

МИСТИФИКАТОРСКИЙ, -ая, -ое. мэхлэн төөрүүлэгч.

МИСТИФИКАЦИЯ, -и, ж. мэхлэн төөрүүлэх.

МИСТИФИЦИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. мэхлэн төөрүүлэх.

МИСТИЦИЗМ, -а, м. агийн ёс.

МИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. агийн ёсны; 2. мэхлэн төөрүүлэх, нууц далд; тарни шиг; мистические бредни мэхлэн төөрүүлэх дэмий үг.

МИТИНГ, -а, м. цуглаан.

МИТИНГОВАТЬ, -гую, -гуешь; несов. (разг.). цуглаан хийх.

МИТИНГОВЫЙ, -ая, -ое. цуглааны; митинговый орапор цуглааны илтгэгч.

МИТКАЛЬ, -я, м. гөлөнгөр; шанхай даавуу.

МИТРА, -ы, ж. митр (үнэн алдартны шажны ширээт ламын малгай).

МИТРОПОЛИТ, -а, м. хамба; митрополит (үнэн алдартны шажны ширээт ламын их цол).

МИФ, -а; м. 1. домог; 2. далан худал.

МИФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. домгийн; мифический сюжет домгийн өгүүлэгдэхүүн; 2. үлгэр домгийн үлгэр домогт орсон; мифическая личность үлгэр домгийн хүн, үлгэр домогт орсон хүн; 3. далан худал.

МИФОЛОГ, -а; м. домог судлагч, домгийн зүйч.

МИФОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. үлгэр домгийн; домгийн зүйн; домог судлалын; мифологическое сказание домог үлгэр.

МИФОЛОГИЯ, -и, ж. домог үлгэр; домгийн зүй; домог судлал.

МИЧМАН, -а; м. 1. мичман (Зөвлөлтийн Армийн улирсан цэрэг түүний цол); 2. мичман. (Хаант Орос зэрэг улсын уусан цэргийн бага офицер).

МИЧМАНСКИЙ, -ая, -ое. мичманы; мичманское звание мичман цол.

МИЧУРИНЕЦ, -нца; м. мичуринч; Мичурины сургаалыг баримтлагч.

МИЧУРИНСКИЙ, -ая, -ое. Мичурины; мичуринское учение Мичурины сургаал.

МИШЕ'НЬ, -и; ж. 1. бай; стрельба по мишеням бай буудах; 2. бай; хүн; служить мишенью для насмешек инээдэм наадмын хүн болох; тоглоом шоглоомын бай болох.

МИШУРА', -ы; ж. 1. алтан мөнгөн утас; 2. гяланцаг; гялгар цалгар юм.

МИШУ'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. 1. утасны; хоргойн; алтан мөнгөн утасны; мишурное золото хоргойн алт; 2. гяланцаг болсон; гялгар цалгар.

МИЭЛИ'Т, -а; м. нугас үрэвсэх.

МЛАДЕ'НЕЦ, -нца; м. цах; цахаа; балчир хүүхэд; грудной младенец хөхүүл цах.

МЛАДЕ'НЧЕСКИЙ, -ая; -ое. нялх; балчир; цах ахуй; младенческий возраст балчир нас.

МЛАДЕ'НЧЕСТВО, -а; ср. (устар.). нялх үе; балчир нас; цах ахуй; нялхас; охрана материнства и младенчества эх нялхсыг хамгаалах.

МЛАДО'Й, -ая; -ое; млад; млада; млада (стар.). идэр залуу; ☆ и стар и млад хөгшин залуугүй.

МЛА'ДОСТЬ, -и; ж. идэр залуу нас.

МЛА'ДШИЙ, -ая; -ее. 1. дүү; отгон; залуу; хойт; мой младший брат миний дүү; младшее поколение залуу үе; хойт үе; 2. бага, дэд; дорд, доод; младший научный сотрудник эрдэм шинжилгээний дэд ажилтан; младший лейтенант бага дэслэгч.

МЛЕКОПИТА'ЮЩЕЕ, -его; ср. хөхтөн; хищные млекопитающие махчин хөхтөн.

МЛЕТЬ, млею; млеешь; несов. 1. бээрэх; даарч мэдээ алдах; 2. гөдрөх; бахардах.

МЛЕ'ЧНЫЙ, -ая; -ое (спец.). сүүн; сүү шиг; млечный сок сүү шиг шүүс; сүүн шүүс; ☆ Млечный путь тэнгэрийн оёдол; тэнгэрийн заадас.

МНЕ, мест. личн. 3 л. ед. ч. 1. над; 2. миний; над; обо мне миний тухай.

МНЕМО'НИКА, -и; ж. цээжлэх арга дөр; цээжлүүлэх арга дөр.

МНЕМОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. цээжлэх; цээжлүүлэх; мнемонические приёмы цээжлүүлэх арга дөр.

МНЕ'НИЕ, -я; ср. санал; бодол; общественное мнение олон нийтийн санал; высказать своё мнение саналаа хэлэх; обменяться мнениями саналаа солилцох.

МНИ'МОСТЬ, -и; ж. хуурмаг (байх) худал (байх); мнимость болезни худал өвчин.

МНИ'МЫЙ, -ая; -ое. 1. сэтгэлдээ болсон; санаа дагасан; 2. хуурмаг; худал; мнимый большой хуурмаг өвчтөн; 3. хуурмаг; мнимые числа хуурмаг тоо.

МНИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. сэжиг; биеэ чагнах; страдать мнительностью сэжиглэн зовох.

МНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сэжигч, биеэ чагнагч; мнительный большой биеэ чагнагч өвчтөн.

МНИТЬ, мню; мнишь; несов. (устар.). тооцох; өргөмжлөх; мнить себя учёным биеэ эрдэмтэн гэж өргөмжлөх.

МНИ'ТЬСЯ, мнится; безл.; несов. (устар.). санагдах; бодогдох; үзэгдэх.

МНО'ГЦЕ, -их 1. олон; многие люди олон хүн; прошли многие годы олон жил өнгөрөв; во многих отношениях олон талаар; 2. олон хүн; многие так думают олон хүн ингэж боддог.

МНО'ГО, нареч. 1. их; их юм; он много знает тэр (хүн) их юм мэднэ; 2. олон, их; много лет прошло олон жил өнгөрлөө; много шума из ничего шалигүй юмнаас их шуугиан гарна; 3. олон байх; их байх; этого мне слишком много энэ над хэтэрхий их байна; как много ясан олон юм!; 4. их, хавчгүй, нийлээд;

много лучше их дээр; много меньше хавчгүй бага; много выше их өндөр; ☆ много много ихдээ л; олондоо л; ни много, ни мало их ч үгүй; бага ч үгүй; илүү ч үгүй, дутуу ч үгүй.

МНОГОБРА'ЧИЕ, -я; ср. олон эхнэртэй (буюу олон нөхөртэй) байх ёс.

МНОГОВА'ТО, нареч. (разг.). оловтор; олхон; ихэвтэр; иххэн.

МНОГОВЕКОВО'Й, -ая; -ое. **МНОГОВЕКО'ВЫЙ**, -ая; -ое. олон зуун жилийн; олон үеийн; многовековая история человечества хүн төрөлхтний олон зуун жилийн түүх.

МНОГОВЛА'СТИЕ, -я; ср. (устар. неодобр.). олон засаг.

МНОГОВО'ДНОСТЬ, -и, ж. ус үерлэх; үер.

МНОГОВО'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. ус ихтэй; многоводная река ус ихтэй гол.

МНОГОВО'ДЬЕ, -я; ср. ус үерлэх; үер.

МНОГОГОВОР'ЩИЙ, -ая; -ее. их юм ухааруулах; чухал мэдээ бүхий, гүн утгатай.

МНОГОГОЛО'ВЫЙ, -ая; -ое. олон толгойтой; многоголовая гидра олон толгойтой могой; олон толгойт мангас.

МНОГОГРА'ННИК, -а; м. олон цамцаалт; олон талт.

МНОГОГРА'ННЫЙ, -ая; -ое; -нен; -нна. 1. олон цамцаалтай; олон талтай; многогранный камень олон талтай чулуу; 2. олон цамцаалт; олон талт; многогранный угол олон талт өнцөг; 3. юм юмны, төрөл бүрийн; многогранный талант юм юмны авьяас.

МНОГОДЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. олон хүүхэдтэй өнөр; многодетная семья өнөр гэр бүл; многодетная мать олон хүүхэдтэй эх.

МНО'ГОЕ, -ого; ср. олон юм; олон зүйл; нам надо о многом переговорить бид олон юмны тухай хэлэлцэх хэрэгтэй.

МНОГОЖЕ'НЕЦ, -нца; м. олон эхнэртэй хүн.

МНОГОЖЕ'НСТВО, -а; ср. олон эхнэртэй (байх).

МНОГОЗЕМЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна; -льно. газар ихтэй; многоземельные районы газар ихтэй нутаг.

МНОГОЗНАЧИ'ТЕЛЬНО, нареч. учиртай; учир утгатай; многозначительно взглянуть учиртай харах.

МНОГОЗНАЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. учиртай, учир утгатай; многозначительный взгляд учиртай харц; 2. утга төгөлдөр; ач холбогдол ихтэй; многозначительная встреча ач холбогдол ихтэй уулзалт.

МНОГОЗНА'ЧНОСТЬ, -и; ж. 1. олон оронтой (байх); 2. олон утгатай (байх); многозначность слова үг олон утгатай байх.

МНОГОЗНА'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. олон оронтой; многозначные числа олон оронтой тоо; 2. олон утгатай; многозначное слово олон утгатай үг.

МНОГОКВАРТИ'РНЫЙ, -ая; -ое; олон (айлын) байртай; многоквартирный дом олон (айлын) байртай байшин.

МНОГОКРА'ТНО, нареч. олонтоо; олон удаа; олон дахц, удаа дараа; многократно напоминать оловтоо сануулах.

МНОГОКРА'ТНЫЙ, -ая; -ое. олон удаагийн; удаа дараагийн; многократные напоминания удаа дараагийн сануулга.

МНОГОЛЕ'ТНИЙ, -ая; -ее. 1. олон жилийн; олон настай, их настай; многолетний труд олон жилийн

хөдөлмөр; олон жилийн бүтээл; 2. олон настай; многолетнее растение олон настай ургамал.

МНОГОЛЕТНИК, -а, м. олон настай өвс.
МНОГОЛЮДЬЕ, -я, ср. **МНОГОЛЮДНОСТЬ**, -и, ж. олон хүнтэй (байх), хөл ихтэй (байх); многолюдность собрания олон хүнтэй хурал.

МНОГОЛЮДНЫЙ -ая, -ое; -ден, -дна. олон хүнтэй; хүн ам ихтэй; хөл ихтэй; многолюдный город хүн ам ихтэй хот; многолюдная улица хөл ихтэй гудамж.

МНОГОМИЛЛИОННЫЙ, -ая, -ое. олон сая; многомиллионные массы трудящихся олон сая хөдөлмөрчин.

МНОГОНАЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. олон үндэстний; олон үндэстэнтэй; Советское государство есть многонациональное государство Зөвлөлт Улс бол олон үндэстний улс мөн.

МНОГОНАЧАЛИЕ, -я, ср. (неодобр.). олон даргатай байх; олон ноёнтой байх.

МНОГОНОЖКА, -и, ж. жаран хөлт.

МНОГООБЕЩАЮЩИЙ, -ая, -ев. кол явах; их ирээдүйтэй; многообещающий молодой человек их ирээдүйтэй залуу.

МНОГООБРАЗИЕ, -я, ср. олон янз; олон зүйл; многообразие явлений олон янз үзэгдэл.

МНОГООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. олон янзын; олон зүйлийн; олон янз болох; многообразные формы олон янз хэлбэр.

МНОГООТРАСЛЕВОЙ, -ая, -ое. олон салбартай; многоотраслевое сельское хозяйство олон салбартай хөдөө аж ахуй.

МНОГОП'ОЛБЕ, -я, ср. олон талбай сэлгэн тарих.

МНОГОПОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. олон талбай сэлгэн тарих; многопольная система олон талбай сэлгэн тарих тогтолцоо.

МНОГОРЕЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. үг олонтой; олон үгтэй.

МНОГОСЕМЕЙНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. өнөр; ам бүл олонтой; бүл ихтэй.

МНОГОСЛОВИЕ, -я, ср. олон үг; яриа (байх).

МНОГОСЛОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. олон үгтэй; яриа; многословный человек олон үгтэй хүн.

МНОГОСЛОЖНЫЙ I; -ая, -ое. олон үетэй; многосложное слово олон үетэй үг.

МНОГОСЛОЖНЫЙ II; -ая, -ое; -жен, -жна. ярихтай; их төвөгтэй.

МНОГОСТАНОЧНИК, -я, м. олон суурь машинаар ажиллагч.

МНОГОСТАНОЧНЫЙ, -ая, -ое. олон суурь машинтай.

МНОГОСТЕПЕННЫЙ, -ая; -ое. олон шаттай; многостепенные выборы олон шаттай сонгууль.

МНОГОСТОРОННИЙ, -ая, -ое; -бнан, -бнна. 1. олон талтай; олон цацмаалтай; многосторонний призма олон талтай призм; 2. олон этгээдийн; многосторонний договор олон этгээдийн гэрээ; 3. юм юм тэгш; он человек многосторонний юм юм тэгш хүн.

МНОГОСТРАДАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (мнлжн.). зовлон их эмссэн.

МНОГОТИРАЖКА, -и, ж. албан газрын олон хувьтай сонин.

МНОГОТИРАЖНЫЙ, -ая, -ое. олон хувьтай; многотиражная газета олон хувьтай сонин.

МНОГОТОЧИЕ -я, ср. гурван цэг; олон цэг; куб-рав цэг.

МНОГОУВАЖАЕМЫЙ, -ая, -ое. эрхэм хүндэт.

МНОГОУГОЛЬНИК, -а, м. олон өнцөгт; ололжин.

МНОГОУГОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. олон өнцөгтэй, ололжин.

МНОГОЧИСЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. олон тооны, олон тоотой, олон; многочисленное потомство олон тооны үр ач.

МНОГОЧЛЕН, -а, м. олон гишүүнт.

МНОГОЧЛЕННЫЙ, -ая, -ое. олон гишүүнтэй, олон гишүүнт; многочленная формула олон гишүүнтэй томъёолол.

МНОГОЭТАЖНЫЙ, -ая, -ое. олон давхар; многоэтажный дом олон давхар байшин.

МНОГОЯЗЫЧНЫЙ, -ая, -ое. олон хэлний; олон хэлтэй.

МНОЖЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. олон; их олон; множественное число олон тоо.

МНОЖЕСТВО, -а, ср. олон; их олон; хэмгүй олон; у него множество друзей тэр их олон нөөхдтэй; во множестве олноороо.

МНОЖИМОЕ, -ого, ср. үржигч; үржигдэхүүн.

МНОЖИТЕЛЬ, -я, м. үржүүлэгч; үржүүлэхүүн.

МНОЖИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). множительный аппарат олшруулах аппарат; олон хувь болгох аппарат.

МНОЖИТЬ, -жу, -жишь; несов. 1. үржүүлэх; множить пять на два тавыг хоёрор үржүүлэх; 2. олшруулах; өсгөх; множить успехи амжилтаа олшруулах.

МНОЖИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; несов. (высок.). 1. үржигдэх; 2. олширох; өсөх.

МНОЙ, **МНОЮ**, тв. п. от мест. Я. надаар; надай; миний.

МНР (Монгольская Народная Республика)

БНМАУ (Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс).

МНРП (Монгольская Народно-революционная партия) **МАХН** (Монгол Ардын Хувьсгалт Нам).

МОБИЛИЗАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. дайны байдал оруулах; дайчлах; дайчлагын; мобилизационная готовность дайчлахад бэлхэн байх; мобилизационный план дайчлагын төлөвлөгөө.

МОБИЛИЗАЦИЯ, -и, ж. 1. байлдааны байдалтай болгох; дайны байдал оруулах; дайчлага; мобилизация армии цэргийг дайны байдалд оруулах; 2. дайчлах, элсүүлэх; татах; дайчлага; элсүүлэг, татлага; 3. дайчлах, шавхан дайчлах; зориулах; дайчлага; мобилизация всех сил страны тус орны бүх хүчийг шавхан дайчлах.

МОБИЛИЗОВАННЫЙ, -ого, м. 1. дайчлагдсан; зориулагдсан; 2. дайны байдалд орсон; 3. (цэрэгт) дайчлагдсан хүн; цэрэгт татагдсан хүн, цэрэгт элссэн хүн.

МОБИЛИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов. кого-что. 1. байлдааны байдалтай болгох. дайны байдал оруулах; дайчлах; мобилизовать армию цэргийг дайны байдалтай болгох, цэрэг дайчлах; 2. дайчлах; шавхан дайчлах; зориулах; мобилизовать промышленность үйлдвэрийг дайчлах; мобилизовать все силы всех хүчээ зориулах.

МОБИЛИЗОВАТЬСЯ, -зуюсь; -зуюсья; возвр. 1. байлдааны байдалтай болох, дайчлагдах; татагдах; 2. дайчлагдах, зориулагдах.

МОГИКАНЕ, -ан; последний из могокан сүүлчийн могокан (аливаа мөхөж байгаа нийгмийн үзэгдлийн сүүлчийн төлөөлөгч).

МОГИЛА, -ы, ж. були; булшийн нүх; братская могила нийтийн були; рывь могилу 1) булшийн нүх

малтах; 2) мөхөл бэлдэх; ☆ свести в могилу үхүүлэх; сойти в могилу үхэх; найти свою могилу үхлээ олох; на краю могилы үхэхийн даваан дээр.

МОГИ'ЛЬНИК, -а; м. хиргэсүүр (хиргис хүүр).

МОГИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. булшийн; могильный холм булшийн дов.

МОГИ'ЛЬЩИК, -а; м. 1. булшчин; булшийн нүх малтагч; 2. булшлагч; пролетариат—могильщик капитализма пролетари нар бол хөрөнгөт ёсыг булшлагч мөн.

МОГО'ЛЬСКИЙ, -ая; -ое. афганистаны монгол; афганистаны монголын; могол; могольский язык афганистаны монгол хэл.

МОГУ'ЧИЙ, -ая; -ее; -уч. 1. хүчирхэг; хүч ихтэй; могучая держава хүчирхэг гүрэн; могучая армия хүчирхэг цэрэг; 2. чийрэг; могучее здоровье чийрэг бие; 3. бат бэх; бөх суурьтай; могучий дуб бат бэх царсан мод; асар том царсан мод.

МОГУ'ЩЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. аугаа хүчирхэг; сүр хүчин төгөлдөр; могущественная советская держава аугаа хүчирхэг зөвлөлт гүрэн.

МОГУ'ЩЕСТВО, -а; ср. аугаа хүч; сүр хүч; сүр жавхлан; могущество социалистического государства нийгэм журамт улсын сүр хүч.

МО'ДА, -ы; ж. 1. (шинэ) маяг; дэгжин; мод; ввести в моду шинэ маяг гаргах; выйти из моды маяг нь хуучрах; по моде, по последней моде шинэ маягаар; быть в моде дэгжин байх; 2. шинэ маягийн гоёлын зүйлс; мод; женские моды эмэгтэйчүүдийн шинэ маягийн гоёлын зүйлс; эмэгтэйчүүдийн мод; журнал мод шинэ маягийн гоёлын зүйлсийн сэтгүүл; модын сэтгүүл.

МОДЕЛИ'ЗМ, -а; м. загвар хийх; үлгэр хийх, морской моделизм загвар онгоц хийх.

МОДЕ'ЛЬ, -и; ж. 1. үлгэр; загвар; модель платья хувцасны үлгэр; 2. үлгэр; загвар; модель машины машины үлгэр; 3. загвар бологч; 4. бүдүүвчилсэн зураг; модель строения атома атомын бүтцийн бүдүүвчилсэн зураг.

МОДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. загаарын; үлгэрийн; хөвийн; модельный цех загварын тасаг; 2. гоё сайн; модельная обувь гоё сайн гутал.

МОДЕ'ЛЬЩИК, -а; м. загварч; үлгэрч; кэвч.

МОДЕ'ЛЬЩИЦА, -ы; ж. загварч эмэгтэй; үлгэрч эмэгтэй; хэвч эмэгтэй.

МОДЕ'РН, -а; м. модерн (XIX зууны эцэс XX зууны эхний урлаг; уран барилгын урсгал).

МОДЕРНИЗА'ТОР, -а; м. шинэтгэгч.

МОДЕРНИЗА'ЦИЯ, -и; ж. шинэтгэл.

МОДЕРНИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный. (и модернизова'ть, -зую; -зуюшь; -зованный; сов. и несов.; что. шинэтгэх; модернизировать самолёт нисэх онгоцыг шинэтгэх.

МОДЕРНИЗИ'РОВАТЬСЯ, -руются; сов. и несов. шинэтгэгдэх.

МОДЕРНИ'ЗМ, -а; м. модернизм (XIX зууны эцэс XX зууны эхний реализмын эсрэг чиглэл).

МОДЕРНИ'СТ, -а; м. модернист; модернизмы багирмлагч.

МОДЕРНИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. модернист; модернистское упадочное буржуазное искусство хөрөнгөтний модернист доройтсон урлаг.

МОДИ'СТКА, -и; ж. (амьттай хүний) малгайчин эмэгтэй; үйлчин эмэгтэй.

МОДИФИКА'ЦИЯ, -и; ж. хувилал; өөрчлөл.

МОДИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что (книжн.). хувилгах; өөрчлөх.

МО'ДНИК, -а; м. (разг.) дэгжин хүн; ганган хүн.

МО'ДНИЦА, -ы; ж. дэгжин эмэгтэй; ганган эмэгтэй.

МО'ДНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.) дэгжирхэх; гангархах.

МО'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна; -дно. дэгжин; ганган; хээнцэр маягийн; модын; модное платье дэгжин хувцас.

МОДУЛИ'РОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -рует; несов. (спец.). солигдох (нэг дэвсгэр хөгөөс нөгөөд шилжих).

МОДУЛЯ'ЦИЯ, -и; ж. солигдол (нэг дэвсгэр хөгөөс нөгөөд шилжих).

МО'ДУС, -а; м. (книжн.). төрөл; зүйл; арга.

МОЖЖЕВ'ЕЛОВЫЙ, -ая; -ое. арчны; можжевеловый куст арчны бут.

МОЖЖЕВ'ЕЛЬНИК, -а; м. арц.

МО'ЖЕТ БЫТЬ (разг.). магад; магадгүй; юуны магад; болох; уу; может быть, он устал тэр (хүн) явсан ч байж магадгүй; может быть, я не прав миний буруу байж магадгүй; вы, может быть, звыдёте та ороод гарахгүй юу; ☆ может быть, быть может магад; магадгүй; юуны магад; болбошгүй; не может быть үгүй байлгүй дээ; хаанаас тийм байх ва.

МО'ЖНО, в знач. сказ. 1. болох; это можно сделать в два дня үүнийг хоёр өдрийн дотор хийчж болно; 2. болох; можно мне закурить? тамхи татаж болох уу?; 3. болохуйц; как можно лучше аль болохуйц сайн.

МОЗА'ИКА, -и; ж. шигтгэмэл; шигтгэмлийн; шигтгэх; мозаичный рисунок шигтгэмэл зураг; мозаичная работа шигтгэх ажил.

МОЗГ, -а (-у); в мозгу; мн; -и; -ба; м. 1. (уураг) тархи; головной мозг (уураг) тархи; 2. нугас; спинной мозг нугас; 3. чөмөг; местный мозг чөмөг; 4. тархин хуурга; тархи; ☆ до мозга костей цус махандаа шингэдэл.

МОЗГОВО'Й, -ая; -ое. 1. тархины; мозговая ободочка тархины бүрхүүл; 2. оюуны; мозговая работа оюуны ажил.

МОЗЖЕЧО'К, -чкн; м. хүүхэн тархи; бага тархи.

МОЗЖИ'ТЬ; -ажу; -ажит. сов. шархирах; янгинах; голову мозжит толгой янгинаа.

МОЗО'ЛИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. эвэр ургасан; эвэртэй; холгодстой; холгуутай; мозолистые руки холгуутай гар.

МОЗО'ЛИТЬ, -лю; -лишь; несов.; что. мозолить глава ад болох; ад үзэгдэх.

МОЗО'ЛЬ, -и; ж. эвэр, холгодос; колгуу; натереть себе мозоль на ногу хөлөө колгох.

МОЗО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эврийн; мозольный пластырь эврийн гооу.

МОЙ, моего м.; ж. мой; мой; ср. мой; моего мн. мой; мойх; мест. притяж. 1. миний; минь; мой сын миний хүү; хүү минь; мой друг миний найз; миний аял; 2. минийх; миний; поживите-ка с моё миний насанд хүрээд үзээрэй; 3. мой манайхан; мой скоро приедут манайхан удахгүй ирнэ; ☆ это моё дело миний кэрэг бусдад хамаагүй.

МО'ЙКА, -и; ж. 1. угаалга; угаах; 2. угаах машин; угаагуур (машин); мойка для зерна үр угаагуур.

МО'КНУТЬ, -ну; -нешь; мок; -ла; несов. борох; нэвтрэх; дэвтэх; мокнуть под дождём бороонд борох.

МОКРИ'ЦА, -и; ж. чийгч хорхой.

МО'КРО, *безл.*; *в знач. сказ.* нойтон байх; чийтэй байх; на улице сегодня мокро өнөдөр гадаа нойтон байна.

МОКРО'ТА, *-ы; ж.* цэр; отхаркивать мокроту цэр гаргах.

МОКРОТА', *-ы; ж.* нойтон чийг; на улице мокрота и слякоть гадаа нойтон, шавхайтай байна.

МОКРО'ТНЫЙ, *-ая; -оє.* цэрийн.

МО'КРЫЙ, *-ая; -оє;* *мокр; мокра; мокро.* нойтон, норсон; нэвтэрсэн; чийгтэй; чийг авсан; мокрый платок нойтон алчуур; после дождя он вернулся весь мокрый борооны дараа шал нэвтэрсэн эргэж ирэв; ☆ глаза на мокром месте усан нүд болсон; мокрая курица усанд норсон хулгана; дорой амьтан.

МОЛ I; *-а; м.* боомтын далан.

МОЛ II; *вводн. сл. (разг.).* гэнэ; он, мол, этого не знал тэр (хүн) үүнийг мэдээгүй гэнэ.

МОЛВА', *-ы; ж.* (*устар.*) цуу сураг; цуурхал; ков яриа; людская молва хүмүүсийн хов яриа.

МО'ЛВИТЬ, *-влю; -вишь; сов.; что (устар.).* өгүүлэх; дуугарах; үг солих; не с кем слова молвить ганц үг солих хүн алга.

МОЛДАВА'НИН, *-а; м.* молдави хүн.

МОЛДАВА'НКА, *-и; ж.* молдави эмэгтэй; молдави эхнэр.

МОЛДАВА'НСКИЙ, *-ая; -оє.* и **МОЛДА'ВСКИЙ**, *-ая; -оє.* молдави; молдавнйн; молдавский язык молдави хэл.

МОЛЕ'БЕН, *-бна; м.* **МОЛЕ'БСТВИЕ**, *-я; ср.* уншлага; хурал; мөргөл.

МОЛЕВО'Й, *-ая; -оє.* задгай; сул; молевой сплав мод усаар сул урсах.

МОЛЕ'КУЛА, *-ы; ж.* молекул (*бодисын химийн чанарыг хадгалсан хамгийн бага хэсэг*).

МОЛЕКУЛЯ'РНЫЙ, *-ая; -оє.* молекулын; молекулярный вес молекулын жин.

МОЛЕ'ЛНЯ, *-и; род. мн. -елен; ж.* мөргөлийн дуган.

МОЛЕ'НИЕ, *-я; ср. (устар.).* 1. мөргөх; залбирах; 2. сөгдөн гуйх; мөргөн гуйх.

МОЛЕСКИ'Н, *-а; м.* битүү хилэн.

МОЛИБДЕ'Н, *-а; м.* молибден (*химийн махбод*).

МОЛИ'ТВА, *-ы; ж.* 1. залбирал; мөргөл; 2. амны уншлага.

МОЛИ'ТВЕННИК, *-а; м.* уншлагын ном.

МОЛИ'ТВЕННЫЙ, *-ая; -оє.* мөргөлийн; залбирлын; мөргөх; залбирах.

МОЛИ'ТЬ, *молю; молишь; несов.; кого-что (высок.)* мөргөн гуйх; сөгдөн гуйх; молить о пощаде өршөөхийг мөргөн гуйх; өршөөл гуйх.

МОЛИ'ТЬСЯ, *молюсь, молишься; несов.* 1. залбирах, мөргөх; 2. бурхан шиг тахиx; хөлд нь мөргөх.

МО'ЛКНУТЬ, *-ну; -нешь; несов. (книжн.).* тасрах, тасалдах, дугай болох; в лесу не молкнет птичий гам ойд шувуун дуу тасардаггүй.

МОЛЛЮ'СК, *-а, м.* нальхан хорхой; нялаахай.

МОЛНИЕНО'СНО, *нареч.* цахилгаан мэт түргэн; агшин зуур.

МОЛНИЕНО'СНЫЙ, *-ая; -оє; -сен; ссна.* цахилгаан мэт түргэн, агшин зуурын; с молниеносной быстротой цахилгаан мэт түргэн.

МОЛНИ'РОВАТЬ, *-рую; -руешь; -аний; сов. и несов., что и о чем (разг.).* маш яаралтай цахилгаан мэдээ явуулах.

МО'ЛНИЯ, *-и, ж.* 1. цахилгаан, аялга; сверкзула молния цахилгаан цахив; молния ударила аялга буув, тэнгэр ширгэв; 2. цахилгаан товч; ☆ телеграм-

ма-молния маш яаралтай цахилгаан мэдээ; метать громы и молнии ганирах; сүйд болох.

МОЛОДЕЖНЫЙ, *-ая; -оє.* залуучуудын; молодежная вечеринка залуучуудын үдэшлэг.

МОЛОДЕЖЬ, *-и; ж.* залуучууд; залуус; Революционный союз молодежи Хувьсгалт Залуучуудын Эвлэл.

МОЛО'ДЕНЬКИЙ, *-ая; -оє.* залуухан.

МОЛОДЕ'ТЬ, *-ею; -еешь; несов.* залуужих; залуу болох.

МО'ЛОДЕЦ, *-дца; м.* сайн эр; добрый молодец сайн эр.

МОЛОДЕ'Ц, *-дцá; м.* 1. сүрхий хувгүүн; сайн эр, бнєрхэг залуу; хүдэр залуу; молодец высокого роста өндөр нуруутай хүдэр залуу; 2. сүрхий хувгүүн байх, сайн эр байх, бнєрхэг залуу байх; хүдэр залуу байх; вести себя молодцом сайн эрийн ёсоор байх; эр хүн шиг байх.

МОЛОДЕ'ЦКИЙ, *-ая; -оє (разг.).* эрийн; сайн эрийн; эрэмгий, эрдүү; удаль молодецкая эрийн зориг, эрэмгий зориг.

МОЛОДЕ'ЧЕСТВО, *-а; ср.* эрэмгий зориг; пока-зать свое молодечество эрэмгий зоригоо гаргах.

МОЛОДИ'ТЬ, *-ожу; -одишь; несов.; залуужуу-лах, залуу болгох; эта причёска вас молодит энэ шанх таныг залуу болгож байна.*

МОЛОДИ'ТЬСЯ, *-ожусь; -одишься; несов.* залуурхах, залуу болохыг оролдох.

МОЛОДИ'ЦА, *-ы; ж. (обл.).* залуу эхнэр.

МОЛО'ДКА, *-и; ж. (обл.).* 1. залуу эхнэр; 2. залуу (эм) тахиа.

МОЛОДНЯ'К, *-а; м.* 1. төл (мал), зулзага; 2. зүд-заган мод; 3. багачуул, залуучуул.

МО'ЛОДО, *нареч.* залуу; выглядеть молодо за-луу царайтай байх.

МОЛОДОЖЕ'НЫ, *мн.* шинэ гэрлэгсэд.

МОЛОДО'Й, *-бя; -бе; мблод, молодá; мблодо; молдже.* 1. залуу; идэр; залуу (*идэр*) насны; молодой человек залуу хүн; 2. залуу; шинэ; молодые кадры залуу боловсон хүчин; молодой месяц шинэ сар; 3. шинэ; молодое вино шинэ дарс; 4. залуу-гийн; молодой задор залуугийн ид; 5. молодой, молодая сая гэрлэсэн хүн, шинэ гэрлэсэн эмэгтэй.

МО'ЛОДОСТЬ, *-и, ж.* залуу нас; идэр нас; в дни молодости залуу насандаа; ☆ вторая молодость дахин залуу болох; дахин идэрхэг болох; по молодости лет залуугийн харгаагаар; залуудаад; не первой молодости их залуу бус.

МОЛОДУ'ХА, *-и; ж. (обл.).* залуу эхнэр.

МОЛОДЦЕВА'ТЫЙ, *-ая; -оє; -ат.* эрдүү; эрэм-гий; эрмэг; молодцеватый вид эрэмгий байдал.

МОЛО'ДЧИК, *-а; м. (разг. презр.).* луйварчин; шийдсэн этгээд; аядан дагалдагч, зандалчин.

МОЛОДЧИ'НА, *-ы, м и ж (разг.).* сайн эр байх; хү-дэр залуу байх; ну и молодчина ты! ай; чи сайн эр байна!

МО'ЛОДЬ, *-и; ж. (спец.).* жараахай.

МОЛОЖА'ВО, *нареч.* моложаво выглядеть овор багатай байх.

МОЛОЖА'ВОСТЬ, *-и, ж.* овор багатай (*байх*); залуувтар (*байх*).

МОЛОЖА'ВЫЙ, *-ая; -оє; -ав.* овор багатай, за-луувтар; моложавое лицо овор багатай царай.

МОЛО'ЗИБО, *-а, ср.* уураг (сүү), жилбэ.

МОЛО'КИ *-бк, ед. (в одном знач. с мн.).* молб-ка, *-и, ж. (загасны)* цагаан, нялга, зєр.

МОЛОКО, -а; *ср.* сүү; **снятое молоко** цөцгийгий нь авсан сүү; **ермий** нь авсан сүү; **болсон сүү**; **цельное молоко** сүү; **цөцгийгий** нь аваагүй сүү; **кислое молоко** ээдсэн сүү; **гашилсан сүү**; **сгущенное молоко** өтгөрүүлсэн сүү; **сухое молоко** хуурай сүү; ☆ **обжэгдись на молоке, дуешь на воду** сүүнд халсан хүн тараг үлээх.

МОЛОКОСО'С, -а; *м.* (*разг. пренебр. бран.*). нусгай жур; амны салай арилаагүй хүүхэд.

МО'ЛОТ, -а; *м.* балт; лантуу; том алх; **паровой молот** уурын лантуу; ☆ **быть между молотом и наковальной алх** дөш хоёрын хооронд; хоёр аюулын хооронд байх.

МОЛОТИ'ЛКА, -и; *ж.* цайлгуур машин.

МОЛОТИ'ЛО, -а, *ср.* (*устар.*). түгшүүр.

МОЛОТИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. тариа цохих; цайлгах; **молотильный цеп тариа** цохих түгшүүр.

МОЛОТИ'ЛЬЩИК, -а; *м.* тариа цохигч; түгшүүрч.

МОЛОТИ'ТЬ, -очу; -отишь; -оченный; *несов.*; *что.* тариа цохих; түгших.

МОЛОТОВО'ЕЦ, -бойца; *м.* лантуудагч; алхдагч; лантуучин.

МОЛОТОВИ'ЩЕ, -а; *ср.* (*спец.*). алхны иш; лантууны иш.

МОЛОТ'ОК, -ткб; *м.* алх; **сапожный молоток** гуталчны алх; ☆ **продавать имущество с молотка** эд хөрөнгийг үнэ хаялцуулан худалдах.

МОЛОТО'ЧЕК, -чка; *м.* 1. алх; бяцхан алх; 2. дохиур; дохиур; алх; **молоточек в рояле** роялийн дохиур; 3. (*чухний*) алх мөгөрс.

МОЛО'ТЬ, *мелко; мелешь; несов.*; *что.* 1. тээрэмдэх; талхлах; татах; нунтаглах; нүдэх; **молоть рожь** хөх тариа тээрэмдэх; 2. дэмий чалчих; донгосох; **не мели чепухи** бүү дэмий чалч.

МОЛО'ТЬБА, -б; *ж.* 1. тариа цохих; түгших; 2. тариа цохих (*цаг*), тариа түгших (*цаг*); **наступила молотья тариа** цохих цаг болов.

МОЛО'ТЬСЯ, *мелется; мелются; несов. что.* тээрэмдэгдэх; талхлагдах; нунтаглагдах; татагдах; нүдэгдэх; **кофе мелется в кофейнице** кофений тээрэмд кофе тээрэмдэнэ.

МОЛОЧА'Й, -я; *м.* сүүт өвс.

МОЛОЧКО', -а; *ср.* сүүхэн.

МОЛО'ЧНАЯ, -ой; *ж.* сүүний дэлгүүр; цагаан идээний дэлгүүр.

МОЛО'ЧНИК, -а; *м.* 1. сүүний сав; 2. сүү худалдагч.

МОЛО'ЧНИЦА, -ы; *ж.* 1. сүү худалдагч эмэгтэй; 2. ам гэмтэх.

МОЛО'ЧНОСТЬ, -и; *ж.* (*спец.*). сүүтэй байх; сүүрхэг чанар.

МОЛОЧНОКИ'СЛЫЙ, -ая; -ое. сүүний хүчил гаргах; **молочнокислые бактерии** сүүний хүчил гаргах ян.

МОЛО'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. сүүний; **молочная торговля** сүүний худалдаа; 2. сүүтэй; сүүн; цагаан; **молочная каша** сүүтэй агшаамал; **молочные продукты** цагаан идээ; 3. сүүний; сүү хийдэг; **молочная посуда** сүүний сав; 4. сүүтэй; сүүний; **молочная корова** сүүтэй үнээ; 5. сүүний; сүүнд байдаг; **молочная кислота** сүүний хүчил; ☆ **молочные зубы** сүү шүд; **молочное стекло** цэгээн шил, бүдэх шил.

МО'ЛЧА, *нареч.* дугаралгүй; дуугүй; дугай.

МОЛ'ЧАЛИ'ВОСТЬ, -и; *ж.* дугай (*зан*); дуугүй (*байх*).

МОЛ'ЧАЛИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. дугай; дуугүй, үг цөөнтэй; **молчаливый человек** дугай хүн; 2. дугай; дуугүй, үг дугаралгүй; **молчаливое одобрение** дугай сайшаал.

МОЛ'ЧА'НИЕ, -я, *ср.* 1. дугай байх; дуугүй байх; **хранить молчание** дугай байх; **нарушить молчание** дугай байхад эхлэн ярих; **молчание—знак согласия** дугай байх нь зөвшөөрсний тэмдэг; 2. **анир чимээгүй байх**; **нам гүм байх**; **молчание ночи** шөнийн нам гүм.

МОЛ'ЧА'ТЬ, -чу; -чишь; *несов.* 1. дугай байх; дуугүй байх; **упорно молчать** таг дугай байх; **молчать дугай!**; **дуу!**; 2. **нам гүм байх**; **анир чимээгүй байх**; **лес молчит ой мод** **анир чимээгүй байна**; 3. **дугай байх**; **чимээгүй байх**; (*хүнд*) **хэлэхгүй байх**; **об этом надо молчать** үүний тухай дугай байх хэрэгтэй; 4. **чимээгүй байх**; **хариу өгөхгүй байх**; **он молчит целый месяц** тэр (*хүн*) бүтэн сар чимээгүй байна.

МОЛ'ЧКО'М, *нареч.* (*разг.*). дугаралгүй; дуугүй; дугай.

МОЛ'ЧО'К, *нескл.*; *м.* (*разг.*): **об этом молчок!** үүний тухай нэг ч үг бүү дугар!; **написал одно письмо и молчок** ганц захидал бичихээд дугай болчихов.

МО'ЛЬ I, -и, *ж.* хүйр (*хүүр хорхой*); хив; хивэн хорхой; **изъеденный молью хүйр** идсэн; хүйрт идэгдсэн.

МО'ЛЬ II, -я; *ж.* сул; **сплав леса** **модем мод** усаар сул урсгах.

МО'ЛЬБА, -ы; *ж.* (*высок.*). гуйлт; гуйх; **внять мольбам** гуйсныг болгоох.

МО'ЛЬБЕ'РТ, -а; *м.* (*зураачны*) тавиур.

МО'МЕ'НТ, -а; *м.* 1. агшин; **хором**; **хоромхон**; **в один момент** **хоромхон зуур**; 2. үе; цаг; *заримдаа дагаар үгээр орчуулна*; **в момент отъезда** **мордох үед**; **мордохын даван дээр**; **мордох дээр**; 3. үе; **текущий момент** энэ үе; одоо үе; 4. нөхцөл; зүйл; тал; **положительные моменты в работе** ажлын сайн тал нь.

МО'МЕНТА'ЛЬНО, *нареч.* агшин зуур; **хоромхон зуур**; **дорхноо**; **гэнт**; **смерть** **последовала моментально** **дорхноо** үхэв.

МО'МЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. агшин зуурын; **хоромхон зуур**; **гэнтний**; **ментальный фотоснимок** агшин зуурын гэрэл зураг.

МО'НА'РХ, -а; *м.* хаан; **самодержавный монарх** хэмжээгүй эрхт хаан; **конституционный монарх** хэмжээт эрхт хаан.

МО'НАРХИ'ЗМ, -а; *м.* хаан засгийн ёс (*улсын засгийн хэлбэр гагцхүү хаан засаг байх ёстой гэдэг харгис; улс төрийн үзэл*).

МО'НАРХИ'СТ, -а; *м.* хаан засгийн үзэлтэн.

МО'НАРХИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. хаан засгийн үзэлтний; хаан засгийн үзэлт; хаан засгийн (*ёсны*); **монархистский заговор** хаан засгийн үзэлтний хуйвалдаан.

МО'НАРХИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. хаан засгийн үзэлтний; хаан засгийн үзэлт; 2. хаант; хаант засгийн; **монархическая власть** хаант засаг.

МО'НА'РХИЯ, -и; *ж.* 1. хаант засаг; **абсолютная монархия** хэмжээгүй эрхт засаг; 2. хаант засаг.

МО'НА'РШИЙ, -ая; -ее. хааны.

МО'НАСТЫ'РСКИЙ, -ая; -ое. хийдийн; **монастырская жизнь** хийдийн амьдрал.

МО'НАСТЫ'РЬ, -я; *м.* хийд; хүрээ.

МО'НА'Х, -а; *м.* гэлэн; **постричься в монахи** гэлэн болох; гэлэн сахил авах.

МО'НА'ХИНЯ, -и; *ж.* гэлэнмаа.

МО'НА'ШЕНКА, -и; *ж.* (*разг.*) чавганц.

МО'НА'ШЕСТВО, -а; *ср.* гэлэн явах; гэлэн байх.

МО'НА'ШКА, -и; *ж.* чавганц.

МО'НГО'Л, -а; *м.* монгол хүн.

МО'НГОЛИ'СТ, -а; *м.* монголч эрдэмтэн.

МО'НГОЛИ'СТИКА, -и; *ж.* монголын судлал.

МОНГОЛИ'СТКА, -и; ж. монголч эмэгтэй (*эрдэмтэн*).

МОНГОЛ'КА, -и; ж. монгол эмэгтэй.

МОНГОЛОВЕ'Д, -а; м. монголч (*эрдэмтэн*).

МОНГОЛОВЕ'ДЕНИЕ, -я; ср. монголын судлал.

МОНГОЛОВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. монголын судлалын.

МОНГО'ЛЬСКИЙ, -ая; -ое. монгол; монголын; монгольский язык монгол хэл; Монгольская Народно-революционная партия Монгол Ардын Хувьсгалт Нам; монгольская письменность монгол бичиг; монгольская раса монгол арьстан.

МОНГО'РСКИЙ, -ая; -ое. цагаан монгол; монгорский язык цагаан монгол хэл.

МОНЕ'ТА, -ы; ж.; также собир. 1. зоос; мөнгө; медная монета зэс зоос; зэс мөнгө; улаан мөнгө; серебряная монета мөнгөн зоос; цагаан мөнгө; 2. мөнгө; звонкая монета дуутай мөнгө; хангинах мөнгө; раменная монета задгай мөнгө; жижиг мөнгө; ☆ подать кому-либо той же монетой ланд нь лан; цэнд нь цэнгийн харну өгөх; принимать за чистую монету үнэмших.

МОНЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое. 1. зоосны; зоос мөнгөний; монетная ценность зоосны үнэ; 2. зоос цутгах; мөнгө цутгадаг; монетный двор мөнгө цутгадаг газар.

МОНИ'ЗМ, -а; м. монизм (*ертөнцийн үндэс нь нэг гээд; идеалист ёсоор ойлгоход санаа; материалист ёсоор ойлгоход матери гэж тоолдог; гүн ухааны үзэл*).

МОНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. монист; монизмыг баримтласан; монистический взгляд на мир ертөнцийг үзэх монист үзэл; ертөнцийг монист ёсоор үзэх.

МОНИ'СТО, -а; ср. хүүзүүний чимэг.

МОНОГА'МИЯ, -и; ж. (*книжн.*). ганц эхнэртэй байх; ганц эртэй байх.

МОНОГРА'ММА, -ы; ж. сүлжмэл үсэг; нийлмэл үсэг.

МОНОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. ганц сэдэвт; монографическое исследование ганц сэдэвт шинжилгээ.

МОНОГРА'ФИЯ, -и; ж. ганц сэдэвт зохиол.

МОНО'КЛЬ, -я; м. өрөөсөн нүдний шил.

МОНОЛИ'Т, -а; м. бүхэл чулуу; бүхэл чулуун юм.

МОНОЛИ'ТНОСТЬ, -и; ж. бүхэл бүтэн (*байх*); бат нягт (*байх*).

МОНОЛИ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. бүхэл чулуун; 2. бүхэл, цул; нягт; бат; бөх; монолитный труд бүхэл том зохиол.

МОНОЛО'Г, -а; м. ганцханы үг; ганцаараа ярих.

МОНОПЛА'Н, -а; м. дан далавчтай онгоц.

МОНОПОЛИЗА'ЦИЯ, -и; ж. онц эрхтэй болох. онц эрхтэй болгох; төвлөрүүлэх; монополичлох; монополизация финансового капитала при империализме эзэрхэг түрэмгий үед санхүүгийн хөрөнгийг төвлөрүүлэх.

МОНОПОЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. онц эрхэндээ авах; монополичлах; монополизировать внешнюю торговлю гадаад худалдааг онц эрхэндээ авах.

МОНОПОЛИ'СТ, -а; м. 1. онц эрхтэн; монополигон; монополист; 2. онц эрхт хөрөнгөтөн; том хөрөнгөтөн, монополит хөрөнгөтөн, монополист.

МОНОПОЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое; онц, эрхт; монополит; монополист; империализм является монополистическим капитализмом империализм бод монополит капитализм мөн.

МОНОПОЛИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. онц эрхт хөрөнгөтний, том хөрөнгөтний, монополитны, монополист.

МОНОПО'ЛИЯ, -и; ж. 1. онц эрх; монополи (*ямар нэгэн юм үйлдвэрлэх буюу худалдах онц эрх*); монополия внешней торговли гадаад худалдааны онц эрх; 2. хөрөнгөтний нэгдэл; монополи нэгдэл.

МОНОПО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. онц эрхт; монополийн; монопольное право онц эрх; дангаараа; ганцаараа эрхэмлэх эрх.

МОНОТИ'П, -а; м. монотип; ганц ганц үсгээр өрөгч машин.

МОНОТИПИ'СТ, -а; м. монотипч, ганц ганц үсгээр өрөгч машинч.

МОНОТИ'ПНЫЙ, -ая; -ое. монотипын; ганц ганц үсгээр өрөгч машинын; монотипный набор монотипын өрлөг; монотипээр өрөх.

МОНОТО'ННОСТЬ, -и; ж. нэг хөг; нэг аялгуу; нэг янз; монотонность чтения нэг янз унших.

МОНОТО'ННЫЙ, -ая; -ое. нэг хөгтэй; нэг аялгуутай; нэг янзын (*дуутай*); монотонное пение нэг хөгтэй дуулах.

МОНПАНСЬ'Е, нескл.; ср. шилэн чихэр.

МОНСТР, -а; м. аймшигт амьтан, ахиад.

МОНТА'Ж, -а; м. 1. угсрах; эвлүүлэх; угсарлага; эвлүүлэг; 2. эвлүүлэн зохиох; нийлүүлэн зохиох, нийлүүлэх; эвлүүлэх; эвлүүлэг; литературный монтаж утга зохиолын эвлүүлэг.

МОНТАЖИ'СТ, -а; м. фильм эвлүүлэгч.

МОНТА'ЖНИК, -а; м. (*машин*) угсрагч.

МОНТА'ЖНЫЙ, -ая; -ое. угсрах; эвлүүлэх; эвлүүлэн зохиох; угсарлагын; эвлүүлгийн; монтажная мастерская угсрах газар.

МОНТЁР, -а; м. 1. (*машин*) угсрагч; 2. монтер угсрагч.

МОНТИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; несов.; что. угсрах; эвлүүлэх, нийлүүлэх, эвлүүлэн зохиох; монтировать машину машин угсрах.

МОНТИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -руется. несов. угсрагдах, эвлүүлэгдэх.

МОТИРО'ВКА, -и; ж. угсарлага; эвлүүлэг.

МОУМЕН'Т, -а; м. (*книжн.*). том хөшөө.

МОУМЕНТА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. аугаа том (*байх*). асар том (*байх*), сүрлэг (*байх*); монументальность сооружения асар том барилга.

МОУМЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, -льна. 1. аугаа том; асар том, сүрлэг, жавхлантай; монументальное здание асар том байшин; 2. аугаа том, асар том, бат бэх; цул; монументальный труд аугаа том зохиол.

МОПС, -а, м. бээжин хав.

МОР, -а, м. (*стар*). үхэл; тахал.

МОРАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несов. (*книжн.*). сургамж өгөх, сургамжлах, ёс журам номлох.

МОРАЛИ'СТ, -а, м. (*книжн.*). сургамжлагч, ёс журам номлогч.

МОРА'ЛЬ, -и; ж. 1. ёс суртахуун, зан суртахуун, ёс журам, ёс; 2. сургаал, сургамж; читать мораль сургамж өгөх; 3. сургамж; мораль басни ёгт үлгэрийн сургамж.

МОРА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. ёс суртахууны, зан суртахууны, ёс суртлын; моральные устои ёс суртахууны үндсэн суурь; моральные качества зан суртахууны чанар; ёс журам; 2. ёс суртахуунтай; ёс журамтай; моральный человек ёс журамтай хүн; 3. санаа сэтгэлийн; получить моральное удовлетворение санаа сэтгэл ханах.

МОРГ, -а, м. хүүрийн байшин.

МОРГА'НИЕ, -я, ср. нүд цавчлах; ирмэх, зинвхийлэх.

МОРГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* (*нуд*) цавчрах, анивчих, анивхийлах, ирмэх; моргать глазами нуд цавчрах.

МОРГНУТЬ, -ну; -нешь; *однокр.* анив хийх; ирмэх, анивчих, цавчих; ☆ глазом не моргнуть нуд дальдрахгүй, нуд халтирахгүй.

МО'РДА, -ы, *жс.* хоншоор, хошуу.

МОРДАСТЫЙ, -ая, -ое; -аст (*прост.*) хоншоорлох.

МОРДВА, -ы; *жс.* собир, мордва (*фин угсааны ард түмэн*).

МОРДВИН, -а; *м.* мордва хүн.

МОРДВИНКА, -и; *жс.* мордва эмэгтэй, мордва эхнэр.

МОРДОБИТИЕ, -я; *ср.* **МОРДОВОЙ**, -я; *м.* намалдаг нээх.

МОРДОВСКИЙ, -ая; -ов. мордва, мордвин; мордовский национальный костюм мордва үндэсний кувцас.

МО'РЕ, -я, *мн.* -я, -ей; *ср.* 1. тэнгис; *выйти в море* тэнгист орох; *у моря* тэнгисийн эрэгт; *на море* тэнгис дээр; *далай дээр*; *за морем* тэнгисийн цаана; *далайн цаана*; 2. *далай*; *далай мэт их*; *море крови* цусан далай; ☆ *житейское море* амьдралын далай; *капля в море* далайд дусаал.

МОРЕ'НА, -ы; *жс.* (*пец.*). (*уулын мөнх цасанд түрэгдэн үүссэн*) чулуулгийн хурдас.

МОРЕ'НЫЙ, -ая; -ов. харлуулсан; моренный дуб хардуулсан царс.

МОРЕПЛА'ВАНИЕ, -я; *ср.* далайн аялал; далайн жуулчлал.

МОРЕПЛА'ВАТЕЛЬ, -я, *м.* далайн жуулчин.

МОРЕХО'ДСТВО, -а, *ср.* (*устар.*) далайн аялал, далайн жуулчлал.

МОРЖ, -а; *м.* далайн морь (*а мотан*).

МОРЖИ'ХА, -и, *жс.* далайн гүү.

МОРЖОВЫЙ, -ая, -ов. далайн моринь; моржовый клык далайн моринь соёо.

МОРИ'ЛКА, -ы; *жс.* (*пец.*). (*мод*) кардуулах ахуйн бодис.

МОРИТЬ 1; -ри; -ришь; *несов.* *кого-что*. 1. кардуулан устгах; өлсгөж алах; устгах; 2. тамирдуулах; тэнхэлдүүлэх; гуритуулах; эцээх; морить голодом өлсгөн тэнхэлдүүлэх.

МОРИТЬ 2; -ри; -ришь; *несов.* *что*. харуулах; морить дуб царс хардуулах.

МОРКО'ВКА, -а; *жс.* (*разг.*) шар лууван.

МОРКОВ'НЫЙ, -ая, -ов. шар луувангийн; морковный сок шар луувангийн шүүс.

МОРКО'ВЬ, -ы; *жс.* шар лууван.

МОРО'ЖЕНОЕ, -ого; *ср.* зайрмаг; хөлдмөл; мөхөөлдөс; модочное мороженое сүүн зайрмаг.

МОРО'ЖЕНЩИК, -а; *м.* зайрмагч.

МОРО'ЖЕНЩИЦА, -а; *жс.* зайрмагчин эмэгтэй.

МОРО'ЖЕНЫЙ, -ая; -ов. хөлдсөн; хөлдөөсөн; мороженая рыба хөлдөөсөн загас.

МОРО'З, -а, *м.* хүйтэн; ударил мороз гэвт хүйтэн болов; трескучие морозы тасгим хүйтэн; ☆ мороз по коже подирает хүйт оргино.

МОРО'ЗЕЦ, -эца; *м.* (*разг.*) хүйтхэн.

МОРО'ЗИТЬ, -ожу; -озишь; *несов.* 1. хөлдөөх хөлдөөж үхүүдэх; осгоох; осгоож алах; элэгдэх, элэгдэж үхүүдэх; морозить тараканов жоом хөлдөөж алах; 2. хөлдөөх; морозить яблочки алим хөлдөөх; 3. хүйтрэх; хүйтэн болох; хүйтэн байх; сегодня морозит өнөөдөр хүйтэн байна.

МОРО'ЗНО, *предик.* безл. хүйтэн; байх; хүйтэн болох.

МОРО'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. хүйтэн; морозный день хүйтэн өдөр.

МОРОЗОСТО'ЙКИЙ, -ая; -ое; -оек; -одна и **МОРОЗОУСТО'ЙЧИВЫЙ**, -ая; -ое; -ив. хүйтэн даамгай, хүйтэнд тэсвэртэй.

МОРОСИТЬ, -ит; *несов.* *чаще безл.* шиврэх; шивэр шивэр орох; на дворе моросит гадаа бороо шивэрч байна.

МОРОЧИТЬ, -чу; -чишь; *несов.* *кого-что* (*разг.*) толгой эргүүлэх; самууруулах; бодлыг төөрүүлэх, бачлах; он морочит меня тэр (*хүн*) намайг самууруулж байна.

МОРС, -а; *м.* сэрүүн унд; клюквенный морс цангисын шүүсэн сэрүүн унд.

МОРСКО'Й, -ая; -ов. 1. тэнгисийн; далайн; морской берег тэнгисийн эрэг; 2. тэнгисийн; далайн; морской бой тэнгисийн тулалдаан; морской флот тэнгисийн флот; 3. тэнгисийн; далайн; тэнгисийн цэргийн; далайн цэргийн, усан цэргийн; морская пехота тэнгисийн янгин цэрэг; ☆ морская болезнь далайн өвчин; морская волк хяшир, усан цэрэг.

МОРТИ'РА, -ы, *жс.* мортир, богинь голтой их буу.

МОРФЕ'МА, -ы, *жс.* бүтээвэр, морфем (*үгийн утга бүхий хэсэг*); язгуур, угтаар, багавар, сүүл.

МО'РФИЙ, -я; *м.* морфи, мэнэрүүлэх эм.

МО'РФИНИ'ЗМ, -а; *м.* морфид орох.

МО'РФИНИ'СТ, -а; *м.* морфид орсон хүн; морфич.

МО'РФИНИ'СТКА, -и, *жс.* морфид орсон эмэгтэй; морфич эмэгтэй.

МО'РОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. үгзүйн; морфологический строй языка хэлний үгзүйн байгуулал.

МО'РОЛО'ГИЯ, -и, *жс.* 1. хэлбэр бүтцийн зүй; 2. үгзүй.

МО'РЩИ'НА, -ы; *жс.* үрчлээ; атираа; глубокие морщины том том атираа; покрытый морщинами үрчлээ болсон.

МО'РЩИ'НИСТЫЙ, -ая; -ов; -ист. үрчлээтэй үрчлээ болсон; үрчгэр; атираатай; морщинистое лицо үрчгэр нүүр.

МО'РЩИ'НКА, -и; *жс.* бяцхан үрчлээ.

МО'РЩИТЬ, -щу; -щишь; *несов.* *что*. 1. атируулах; үрчийлгэх; 2. үрчилээх; үрчгөнэх; 3. үрчийх; атираах.

МО'РЩИТЬ, 1 и 2 я. не употр.; -ит; *несов.* үрчийх; үрчлээтэх; атираах; платье морщит хувцас үрчийнэ.

МО'РЩИТЬСЯ, -шусь; -щишься; *несов.* 1. (*магнайгаа*) атируулах; үрчийлгэх; 2. үрчилээх; үрчгөнэх; 3. үрчийх; атираах.

МО'РЯ'К, -а; *м.* тэнгисчин.

МОСКИ'Т, -а; *м.* мухар шумуул.

МОСТ, *моста* (-у) и *моста*, *о мосте*; *на мосту*; *мн.* -ы; -ва, *м.* 1. гүүр; подвальный мост өргөдөг гүүр; перебросить мост, навести мост гүүр тавих; 2. (*хиймэл шүдний*) бэхлүүр; ☆ перебросить мост между кем-либо хүмүүсийн зууч болох; эвлэрүүлэх.

МО'СТИК, -а; *м.* 1. гүүрэнцэр; бяцхан гүүр; 2. (*онгоцны*) давцан; капитанский мостик ахмадын давцан.

МОСТИ'ТЬ, *мошю*; *мошшь*; *несов.*; *что*. 1. дэвсэх; дэвсгэрлэх; шаллах; мостить улицу гудамж шаллах; 2. мод дэвсэх; модоор дэвсгэр хийх; шал тавих; мостить пол модоор шал тавих.

МОСТКИ', -ов. 1. дамжуури гүүрэнцэг; 2. дамжуурга; тавиур.

МОСТОВА'Я, -ой; *жс.* гудамжны гол; гудамжны засмал зам.

МО'СЬКА, -и; *жс.* хав нохой.

МОТ, -а; м. үрэгч; үрэмтгий хүн.

МОТА'ЛЫНЬЙ, -ая; -ое. ороох; мотальная машина ороох машин; мотальный цех ороох цех.

МОТА'ТЬ I; -аю; -аешь; несов. 1. ороох; мотать нитки утас ороох; 2. сэгсрэх; хаялах; сэжлэх; мотать головой толгой сэгсрэх; ☆ мотать что-либо на ус санаандаа чадах, тогтоох.

МОТА'ТЬ II; -аю; -аешь; несов.; что (разг.). үрэх; үрэн таран хийх.

МОТА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; несов. (разг.). ганхах; найгах; санжганах; дэрвэх; верёвка моталась от ветра дээс салхинд дэрвэнэ.

МОТИ'В, -а; м. 1. шалтгаан; шалтаг; по личным мотивам хувийн шалтгаанаар; 2. учир; шалтгаан; баримт; привести мотивы в своё оправдание өөрийгөө цагаатгах шалтгаан тоочих; 3. сэдэв; 4. ая; аяг; напевать мотивы из оперетты инээдэмт дуурийн ая аялах.

МОТИВИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. учирлах; шалтгаан тоочих; үндэслэх; мотивировать своё предложение саналаа үндэслэх.

МОТИВИРОВА'ВКА, -и, ж. 1. учирлал; үндэслэл; 2. учир шалтгаан; үндэс баримт.

МОТНУ'ТЬ, -ну; -ншь; однокр. сэгсрэх; дохих; сэжих.

МОТОВА'ВКА, -и, ж. үрэгч эмэгтэй; үрэмтгий эмэгтэй.

МОТОВСТВО', -а; ср. үрлэг; үрэх.

МОТОГО'НКИ, -нок (мотоциклетные гонки) мотоциклийн уралдаан; хоёр дугуйтын уралдаан.

МОТО'К, -тка; м. ороолт; мсток ниток ороолт утас.

МОТО'Р, -а; м. мотор; хөдөлгүүр; привести мотор в действие мотор асаах; мотор хөдөлгөх.

МОТОРИЗА'ЦИЯ, -и, ж. моторжуулах; машинжуулах; моторжих; машинжих; моторизация армии цэргийг моторжуулах.

МОТОРИЗО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. моторжуулсан; моторжон; машинажуулсан; машинажсан.

МОТОРИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и несов.; что. моторжуулах.

МОТОРИ'СТ, -а, м. моторч.

МОТОРИ'СТКА, -и, ж. моторч эмэгтэй.

МОТОР'НЫЙ, -ая; -ое. мотортой; моторная лодка мотортой завь.

МОТОЦИ'КЛ, -а; м. МОТОЦИКЛЕ'Т, -а; м. мотоцикл; мотоциклет; хоёр дугуйт.

МОТОЦИКЛИ'СТ, -а; м. хоёр дугуйт унагч; мотоциклист.

МОТЫ'ГА, -и, ж. зээтүү.

МОТЫ'ЖЕНИЕ, -я; ср. зээтүүдэх.

МОТЫ'ЖИТЬ, -жу; -жишь; несов.; что (спец.). зээтүүдэх; зээтүүгээр малтах.

МОТЫЛЁК, -лькá; м. удган эрвээхий.

МОХ, мха и мбха; во (на) мху; мн. мхи; мхов; м. хөвд; хөвх; камень порос мохом (мхом) чулуунд хөвд ургажээ.

МОХНА'ТЫЙ, -ая; -ое; -ат. сэгсгэр; сэглэгэр; саглагар; мохнатый медведь сэгсгэр үстэй баавгай; мохнатое полотенце бүржгэр алчуур.

МОЩИО'Н, -а м. (книжн.). зугаалах; делать мощиоз по утрам өглөө бүр зугаалах.

МОЧА', -и, ж. шээс.

МОЧА'ЛКА, -и, ж. үрүүл.

МОЧА'ЛО, -а, ср. далдуу модны хальс.

МОЧА'ЛЫНЬЙ, -ая, -ое. далдуу модны хальсны.

МОЧЕВО'Й, -ая, -ое. шээсний; мочевоёй пузырь давсаг, давсан.

МОЧЕГО'ННЫЙ, -ая, -ое. шээлгэх, шээс хүргэх; мочегонное средство шээс хүргэх эм.

МОЧЕИЗНУРЕ'НИЕ, -я, ср. шээрэн болох.

МОЧЕИСПУСКА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. шээсний; мочеиспускательный канал шээсний сув.

МОЧЁНЫЙ, -ая, -ое. дэвтээсэн; норгосон; мочеёные яблочки дэвтээсэн али.

МОЧЕПОЛОВО'Й, -ая, -ое. шээс дуслын; мочеполовые органы шээс дуслын эрхтэн.

МОЧИ'ТЬ, мочу; мочишь; несов. кого-что. дэвтээх; норгох; мочить семена үр дэвтээх.

МОЧИ'ТЬСЯ, мочусь; мочишься; несов. (разг.). шээх; шингэн мөр гаргах.

МО'ЧКА I; -и, ж. дэвтээлэг; норголго; дэвтээх; норгох; мочка льна маалинга норгох.

МО'ЧКА II; -и, ж. чихний унжлага; чихний гэдэс.

МОЧЬ I; могу; мбжешь; мбгут; мог; -лá; мбжущий; несов.; с неопр. чадах; болох; могу ли я вас попросить би танаас нэг юм гуйж болох уу; он может сделать эту работу тэр (хүн) энэ ажлыг хийчж чадна.

МОЧЬ II; -и, ж. (разг.). чадал; тэнхээ; тэнхэл; мочи нет, так устал ядраад тэнхэл алга; кричать изо всей мочи, что есть мочи тэнхээгээрээ хашгирах.

МОШЕ'ННИК, -а; м. луйварчин.

МОШЕ'ННИЦА, -ы, ж. луйварчин эмэгтэй; луйварчин эхнэр.

МОШЕ'ННИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. луйвардах.

МОШЕ'ННИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. луйварын; луйварчны; луйвардсан; мошенническая сделка луйварын хэлцээ.

МОШЕ'ННИЧЕСТВО, -а; ср. луйвар; совершить мошенничество луйвар хийх.

МО'ШКА, -и, ж. дэлэнч (ялаа)

МОШКАРА', -ы; ж.; собир. ялаа шумуул.

МОШНА', -ы; род; мн. мошны; -шны; ж. (устар. и обл.). 1. мөнгөний сав; хэтэвч; түрийвч; 2. мөнгө хөрөнгө; набить мошну мөнгөн хөрөнгө их хураах; тряхнуть мошной өгөөмөрч болох; тугая мошна их мөнгө, хэтэвч дүүрэн мөнгө.

МОШО'НКА, -и, ж. хуух, хуухнаг.

МОЩЕ'НИЕ, -я, ср. дэвсэх; шаллах.

МОЩЁНЫЙ, -ая, -ое. чулуу дэвссэн; шалласан; мощёная улица чулуу дэвссэн гудамж.

МО'ЩИ, -ий. шарил; ☆ живые мощи яс арьс болсон хүн.

МО'ЩНОСТЬ, -и, ж. 1. хүч чадал; чадал; хүч; машина мощностью в сто лошадиных сил зуун моторны чадалтай машин; 2. зузаан; пласт большой мощности их зузаан давхраас.

МО'ЩНЫЙ, -ая, -ое; -щен; -щны; -щно; мощнее 1. хүч чадалтай, хүчтэй, чадалтай, хүчирхэг; мощный удар хүчтэй цохилт; 2. зузаан; мощный пласт каменного угля чулуун нүүрсний зузаан давхраас; 3. хүчтэй; мощный двигатель хүчтэй хөдөлгүүр.

МОЩЬ, -и, ж. (высок) чадал; хүч; хүч чадал; крепить оборонительную мощь государства улсын батлан хамгаалах хүч чадлыг бэхжүүлэх.

МРАЗЬ, -и, ж. (разг. презр.). муу сайн юмнууд еөдгүй амьтан.

МРАК, -а; м. 1. харанхуй; во мраке ночи шөнийн харанхуйд; 2. харанхуй, харанхуй манан; покрыто мраком неизвестности үл мэдэгдэхийн харанхуй мананд бүрхэгджээ; ☆ мрак невежества харанхуй бүдүүлэг.

МРАКОВЕ'С, -а, м. (презр.). мунхруулагч, хар харан; эгээд.

МРАКОБЕСИЕ, -я, *ср.* (*презр.*). мунхруулах явдал; харгис хар үзэл; мракобесие поджигателей войны дайн өдөөгчдийн хар харгис үзэл.

МРА'МОР, -а, *м.* гантиг; цасан дусал чулуу.

МРА'МОРНЫЙ, -ая, -ое. 1. гантигийн; гантиг; гантигаар хийсэн; мраморная колонна гантиг багана; 2. гөлчгөр цагаан, гөлчгөр, гантиг шиг (*цагаан*); мраморная шея гөлчгөр цагаан хүзүү.

МРАЧНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; *несов.* 1. харанхуйлах; бүрхэн харанхуйлах; погода мрачнеет тэнгэр харанхуйлан бүрхэнэ; 2. барайх; барайлгах, баргар болох; мрачнеть лицом царай барайх; царайгаа барайлгах.

МРА'ЧНОСТЬ, -и; *ж.* харанхуй (*байх*); баргар царай.

МРА'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна; -чно. 1. харанхуй; харанхуйлан бүрхсэн; бүрхэг; мрачное небо харанхуйлан бүрхсэн тэнгэр; бүрхэг тэнгэр; 2. баргар; уйтгартай; гунигтай; мрачный вид баргар царай.

МСТИ'ТЕЛЬ, -я; *м.* өшөө авагч; народные мстители ардын өшөө авагчид.

МСТИ'ТЕЛЬНИЦА, -ы; *ж.* өшөө авагч эмэгтэй.

МСТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. өшөөч, хонзонч; өшөө өвөрлөдөг; конзон санадаг; өшөөрхөг; өшөөрхүү; конзорхог; конзорхуу; мстительный характер өшөөч зан.

МСТИТЬ, *мщу; мстишь; несов.* *кому-чему.* өшөө авах; хонзон авах; өшөөрхөх; конзогнох; мстить врагу дайснаас өшөө авах.

МТС (*машинно-тракторная станция*) **МТС** (*машин тракторын станци*).

МУДРЁНЫЙ, -ая, -ое; -ён; -ена (*разг.*). 1. хачин; жигтэй (*хэн*); янзын; мудрёный человек янзын хүн, качин хүн; 2. хэцүү; бэрх; төвөгтэй, мудрёный узор хэцүү угалз; бэрх кээ; 3. хэцүү байх; бэрх байх; эту задачу решить мудрено энэ бодлогыг бодох бэрх; ☆ не мудрено, что... тодорхой байна; ... зүйн доторхи хэрэг; ... гайхах юмгүй; утро вечера мудренее оройгоос өглөө нь дээр; саруул тархиар бодох нь дээр.

МУДРЕ'Ц, -а; *м.* цэцэн хүн; мэргэн хүн; ☆ на всякого мудреца доводило простоты мэргэн хүн ч алдаа хийж болно.

МУДРИ'ТЬ, -рю, -ришь; *несов.* (*разг. неодобр.*). цэцэрхэх; мэргэрхэх; төвөг удах; вы слишком мудрите та хэтэрхий цэцэрхэж байна.

МУДРО, *нареч.* цэцэн; мэргэн; поступить мудро мэргэн үйлдэх.

МУДРОСТЬ, -и; *ж.* цэцэн; мэргэн; цэцэн ухаан; мэргэн бодол; мудрость решения мэргэн шийдвэр; ☆ зуб мудрости агт араа.

МУДРСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; *несов.* (*разг. неодобр.*). төвөг үүсгэх; цэцэрхэх; мэргэрхэх; ☆ не мудрствуя лукаво цэцэрхэлгүй.

МУДРЫЙ, -ая; -ое; *мудр; мудра; мудро.* мэргэн; цэцэн; мудрое руководство Монгольской народно-революционной партии Монгол Ардын Хувьсгалт Намын мэргэн удирдлага; мудрый вождь мэргэн удирдагч.

МУЖ, -а; *м.* 1. нөхөр; хар хүн; эр нөхөр; 2. эр хүн; учёный муж эрдэмтэн хүн; государственный муж төрийн хүн; төрийн эр.

МУЖА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* эрийн цээнд хүрэх; эр болох, биежих.

МУЖА'ТЬСЯ, -ажьсь; -аешься; *употр. преимущ. в пов. накл., несов.* (*высок.*). зориг орох; зүрхлэх; хатуужих.

МУЖЕПОДО'БНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна; -бно. эрмэг; эр хүн шиг; эрэлхүү.

МУЖЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен; -венна. эрэлхэг; баатарлаг, зоригтой; зүрхтэй, хатуужилтай; мужественный человек эрэлхэг хүн.

МУЖЕСТВО, -а, *ср.* эрэлхэг зориг; эр зориг; зүрх; зориг; проявлять мужество в бою тулалдаанд эрэлхэг зориг үзүүлэх.

МУЖИ'К, -а, *м.* 1. тариачин; тариачин эр; 2. эр; эр хүн; дельный мужик ажилсаг эр.

МУЖИ'ЦКИЙ, -ая, -ое. тариачны.

МУ'ЖНИН, -а; *м.* нөхрийн; хар хүний; эрийн; мужнина родня нөхрийн төрөл садан.

МУЖСКО'Й, -ая; -ое. эрэгтэй хүний; эр хүний; эрэгтэйчүүдийн; эр; мужской костюм эрэгтэй хүний хувцас.

МУЖЧИ'НА, -ы; *м.* эрэгтэй (*хүн*); эр хүн, эр.

МУ'ЗА, -ы, *ж.* 1. муз; урлаг, шинжлэх ухааныг тэтгэгч тэнгэр; 2. шүлэгчийн авьяас; уран бүтээл.

МУЗЕЕВЕ'ДЕНИЕ, -я, *ср.* музейн судлал; музейн зүй.

МУЗЕЕВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. музейн зүйн; музейн судлалын; музееведческая работа музейн зүйн ажил.

МУЗЕ'Й, -я; *м.* музей.

МУЗЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое, музейн; музейное здание музейн байшин.

МУ'ЗЫКА, -и; *ж.* 1. хөгжим; история музыки хөгжмийн түүх; 2. хөгжим, хөгжмийн зохиол; написать музыку на слова Пушкина Пушкиний шүлгийн үгт хөгжим зохиох; 3. хөгжим; слышна музыка хөгжим сонсоно; 4. ая; аялга; яруу ая; яруу аялга, уянга; музыка стиха шүлгийн ая; ☆ надоела мне вся эта музыка энэ бүх явдлаас би залхаж байна.

МУЗЫКА'ЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* 1. яруу ая; музыкальность оперы дуурийн яруу ая; 2. хөгжмийн авьяас; хөгжимд сонор; у него большая музыкальность слуха тэр (*хүн*) хөгжимд их сонор чихтэй; сонсгол сайтай.

МУЗЫКА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. хөгжмийн; музыкальный инструмент хөгжмийн зэвсэг; 2. хөгжимд авьяастай; хөгжимд сонор; музыкальный ребенок хөгжимд авьяастай хүүхэд; 3. яруу; уянгат; эгшингт; музыкальный голос яруу хоолой.

МУЗЫКА'НТ, -а; *м.* хөгжимчин.

МУЗЫКА'НТША, -и; *ж.* (*разг.*). хөгжимчин эмэгтэй.

МУ'КА, -и; *ж.* зовлон; зовлон зүдүүр; муки голода елсөхийн зовлон; ☆ хождение по мукам гал усны гашуун зовлон.

МУКА', -и; *ж.* 1. гурил; пшеничная мука буудайн гурил; 2. гурил; талх; нунтаг; картофельная мука төмсний гурил; дуут гурил; ☆ детская мука хүүхдийн гурил.

МУКОМО'Л, -а; *м.* гурил татагч; тээрэмч

МУКОМО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. гурил татах; гурил тээрэмдэх; мукомольный жернов гурил татах ин.

МУКОМО'ЛЬНЯ, -и; *ж.* гурил татах газар; гурилын тээрмийн газар.

МУЛ, -а; *м.* луус.

МУЛА'Т, -а; *м.* (*цагаан хар хоёр арьстны*) эрлийз.

МУЛЛА', -ы; *м.* залын лам; мулла.

МУЛЬТИПЛИКАЦИО'ННЫЙ, -ая; -ое. зурмал; мультипликационный фильм зурмал фильм.

МУЛЬТИПЛИКА'ЦИЯ, -и; *ж.* 1. зурмал кино авах; 2. зурмал кино.

МУ'МИЯ I; -и, *ж.* 1. шарил; 2. хатангир хүн.

МУ'МИЯ II; -и; *ж.* удаан зос.

МУНДИР, -а; м. ёслолын хувцас; мундир; ☆ **сварить картофель** в мундире төмс хальстай нь чанах. **МУНДШТУК**, -а; м. 1. соруул; 2. тамхины иш; 3. бурзан; 4. амгай; амгайвч.

МУНИЦИПАЛИЗАЦИЯ, -и; ж. муниципалчлах; муниципалчлалт (*хувийн өмчийн газар; орон барилгын эзэмших эрхийг улсаас нутгийн захиргаанд албан журмаар шилжүүлэх*).

МУНИЦИПАЛИЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. муниципалчлах.

МУНИЦИПАЛИТЕТ, -а; м. хотын захиргаа; нутгийн захиргаа.

МУНИЦИПАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хотын захиргааны; нутгийн захиргааны.

МУРАВА I; -ы; ж. зүдэг.

МУРАВА II; -ы; ж. (спец.). паалан.

МУРАВЕЙ, -ья. м. шоргоолж.

МУРАВЕЙНИК, -а; м. 1. шоргоолжны бут (үүр); 2. шоргоолж шиг (олон хүн); хөл үймээн; 3. шоргоолжин баавгай.

МУРАВИТЬ, -влю; -вишь; несов.; что (спец.). пааландах, паалан гүйлгэх.

МУРАВЛЕННЫЙ, -ая -ов (спец.). паалантай; пааландсан; муравлений кувшин паалантай домбо.

МУРАВЬНИЙ, -ая, -ое. шоргоолжны; муравьиная кислота шоргоолжны хүчил.

МУРАШКА, -и; ж.: мурашки бөгдөт по телу бие зарс хийнэ; хүйт оргино.

МУРЛЫКАНЬЕ, -я; ср. хүржигнэх, хүржигнэлт; хүржигнэн.

МУРЛЫКАТЬ, I и 2 л. не употр.; -ьчет; несов. 1. хүржигнэх; 2. гүнгэнэх; гүнгэр гүнгэр хийх.

МУРОВАТЬ, -рую; -руешь; несов.; что (спец.). бөхлөн өрөх; босгох; муровать стену дома байшингийн хана босгох.

МУСКАТНЫЙ, -ая, -ое. задийн; задит; мускатное масло задийн тос; мускатный орех задь.

МУСКУЛ, -а, м. булчин, булчин мах; ☆ ни один мускул не дрогнул сэтгэд хөдөлсний шинж огт алга байв.

МУСКУЛАТУРА, -ы, ж. булчин шөрмөс

МУСКУЛИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. **МУСКУЛИСТЫЙ** -ая -ое; -ист. булчирхаг; чанга булчинтай; мускулистые руки булчирхаг гар.

МУСКУЛЬНЫЙ, -ая, -ое. будчингий; мускульная сила будчингийн хүч.

МУСКУС, -а; м. заарь.

МУСЛИН, -а; м. мосул давуу.

МУСОР, -а, м. хог; хог буртаг; хог новш; новш; хог саг.

МУСОРИТЬ, -рю; -ришь; несов. (разг.). хог тарих; хог новш болгох.

МУСОРНЫЙ, -ая, -ое. хогийн; мусорный ящик хогийн хайрцаг; мусорная куча овоолоостой хог.

МУСОРИЩИК, -а; м. хог цэвэрлэгч.

МУСС; -а; м. цэцэн (*алим жимс; сүү буюу шоколадыг нухаж хутган хөөсрүүлж хийсэн амтат идээ*).

МУССИРОВАТЬ, -рую; -руешь; несов.; что (кичжн.). дэгдээх; өрнүүлэн тараах; муссировать слухи цуурхал дэгдээх.

МУССИРОВАТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -руется несов. дэгдээгдэх; өрнүүлэн тараагдах; дэгдэх; тарах.

МУССОН, -а; м. улирлын салхи (*улирал дагаж хуурай газраас далай руу; далайгаас хуурай газар руу ээлжлэн үлээх салхи*).

МУСУЛЬМАНИН, -а; мн. -әне, -ан; м. лал; лалын шажинтан.

МУСУЛЬМАНКА, -и; ж. лал эмэгтэй; лалын шажинтан эмэгтэй, лал эхнэр.

МУСУЛЬМАНСКИЙ, -ая; -ое. лалын; мусульманская религия лалын шажин.

МУСУЛЬМАНСТВО, -а; ср. 1. лалын шажин; 2. лалын шажинтан нар.

МУТАТОР, -а; м. таслуур (*цахилгааны унтраалга*).

МУТИТЬ, мучу; мүтмшь; несов.; кого-что. 1. булингартуулах, булингар болгох; тооргийг нь хөдлөгөх; мутить воду ус булингартуулах; 2. хатгах, хатган өдөөх, хутган үймүүлэх; 3. ой гутах, бөөлжис хүрэх; меня мутит от этого запаха энэ үнэрээс миний ой гутаж байна.

МУТИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; мүтмтсся; несов. 1. булингартах, булингар нь хөдлөх, тоорог болох; вода мутится ус булингартаж байна; 2. (*ухаан*) балартах, эвдий буудай болох, (*дотор*) харанхуйлах, бүдэг болох, бүдэгрэх; ум мутится ухаан балартах; 3. (*толгой*) эргэх, (*нүд*) эрээлжлэх; у меня в голове мутится миний толгой эргэж байна.

МУТНЕТЬ, I и 2 л. не употр.; -еет; несов. булингартах, тоорог болох, бүрэг болох.

МУТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна; -тно. 1. булингартай, тоорогтой; мутная вода булингартай ус; 2. сүүмгэр, буудгэр, бүдэх; мутный взор сүүмгэр харц; ☆ в мутной воде рыбу ловить зуд болоход нохой таргална, зовлон болоход лам таргална.

МУТОВКА, -и; ж. хутгуур; бүлүүр.

МУТЬ, -и; ж. булингар.

МУФТА, -ы; ж. 1. гарын дугтуй, углуурга; 2. (*эрэгтэй*) бөгж, углуурга.

МУХА, -и, ж. ялаа; батгана; ☆ он и мухи не обидит хорхойд ч хоргүй хүн.

МУХОМОР, -а; м. цоохор мөөг.

МУЧЕНИЕ, -я; ср. зовлон; зовлон зүдүүр; там; испытывать мучение зовлон эдлэх; тамаа үзэх; үйлээ эдлэх.

МУЧЕНИК, -а; м. (*высок.*) зовлон эдлэгч; зовогч, тамлуулагч.

МУЧЕНИЦА, -и; ж. зовлон эдлэгч эмэгтэй; зовогч эмэгтэй; тамлуулагч эмэгтэй.

МУЧЕНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. зовлонт; зовлон үзсэн; тамлуулсан; мученическая смерть зовлонт үхэл.

МУЧЕНИЧЕСТВО, -а; ср. (*высок.*) зовлон эдлэх; тамлагдах; тарчлах.

МУЧИТЕЛЬ, -я; м. зовогч; тамлагч; тарчилгагч.

МУЧИТЕЛЬНИЦА, -и; ж. зовогч эмэгтэй; тамлагч эхнэр; тарчилгагч эмэгтэй.

МУЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. зовлонтой; зовууртай; зүдүүртэй; мучительный кашель зовлонтой ханиад; мучительное сомнение сэтгэл зовон эргэлзэх.

МУЧИТЬ, -чу; -чишь; несов.; кого-что. зовоох; тамлах; тарчилгах.

МУЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; несов. зовох; тамлагдах; тарчлах; шаналах, зүдэх; ядах; мучиться над разрешением вопроса нэг асуудал шийдвэрлэж ядах; больной долго мучился өвчтөн удаан шаналав.

МУЧНИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. гурилархаг; гурилтай, цардуултай; мучнистые зерна гурилархаг үр.

МУЧНОЕ, -ого; ср. гурил идээ; гурилаар хийсэн хоол; гурил орсон хоол.

МУЧНО'Й, -ая; -ое. 1. гурилын; мучной мешок гурилын шуудай; 2. гурилаар хийсэн; гурил орсон.

МУШИ'НЬИЙ, -ая; -ое. ялааны; батганын; мушиный укус ялааны хазах; ялааны хатгах.

МУШКА I, -и; ж. 1. бяцхан ялаа; бяцхан батгана; 2. ингэсэг; хиймэл мөнгө.

МУШКА II, -и; ж. (бууны) овоо.

МУШКЕ'Т, -а; м. бялтат буу.

МУШТРА', -ы; ж. хатуу ширүүн сургууль.

МУШТРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; несов.; кого-что. хатуу ширүүн сургах.

МУШТРО'ВКА, -и; ж. хатуу-ширүүн сургах; хатуу ширүүн сургалт.

МУЭДЗИ'Н, -а; м. **МУЭЗЗИ'Н**, -а; м. мүүззин (лалын сүмийн цамхгийн дээрээс мөргөлийн цаг болсныг зарлан уридах хүн).

МЧАТЬ, мчу; мчишь; несов. авч давхих; харайлгах; хөөх; ветер мчит облака салхи-үүдийг хөөнө.

МЧА'ТЬСЯ, мчусь; мчишься; несов. 1. давхих; курдлан явах; жийгэх; харайлгах; хурдан гүйх; поезд быстро мчится галт тэрэг хурдан явна; куда ты мчишься? чи хаашаа гүйж явна? мчатся во весь опор хар гүйхээрээ давхих; 2. хурдан өнгөрөх; түргэн явах; время быстро мчится цаг их хурдан өнгөрнө.

МШИ'СТЫЙ, -ая; -ое; мшист. хөвдөрхөг; хөвдөрхүү; хөвд ихтэй.

МЩЕ'НИЕ, -я; ср. 1. өшөө авах; өс харуулах; хонзон авах; 2. өс; өшөө; хонзон.

МЫ. нас; нам; нас; нами; о нас; мест; личн. I-го л. мн. бид; мы с тобой чи бид хоёр.

МЫ'КАТЬ, -аю; -аешь; несов.: горь мыкать гачиндал зовлон үзэх.

МЫ'КАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. (разг.). кэрэх; бадарчлах; цагаачлах.

МЫ'ЛИТЬ, -лю; -лишь; несов.; кого-что. 1. савандах; мылить руки гараа савандах; 2. саван уусгах; мылить воду усанд саван уусгах.

МЫ'ЛИТЬСЯ, -люсь; -лишься; несов. 1. биеэ савандах; 2. хөөсрөх; это мыло хорошо мылится энэ саван сайн хөөсрөнө.

МЫ'ЛКИЙ, -ая; -ое; -лой; -лка; -лко; мыльче сайн хөөсөрдөг.

МЫ'ЛКОСТЬ, -и; ж. хөөсрөх чанар.

МЫ'ЛО, -а; мн. мыла. мыл, мылям; ср. 1. саван; хозяйственное мыло барааны саван; туалетное мыло нүүр гарын саван; жидкое мыло шингэн саван; 2. морины хөлс; хөөс; лошадь в мыле хөлстэй морь.

МЫЛОВА'Р, -а; м. саванч; саван чанагч.

МЫЛОВАРЕ'НИЕ, -я; ср. саван үйлдвэрлэх; саван чанах.

МЫЛОВА'РЕННЫЙ, -ая; -ое; саван үйлдвэрлэх; савангийн; мыловаренный завод савангийн завод.

МЫ'ЛЬНИЦА, -ы; ж. савангийн хайрцаг; савангийн гэр.

МЫ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. савангийн; мыльный порошок нунтаг саван; 2. савантай; мыльный спирт савантай спирт; мыльный пузырь 1) савангийн хөөс; 2) хэврэг юм, хоосон санаа.

МЫ'С, -а, м. 1. (хадан) хошуу; 2. хошуу; булан; өнцөг.

МЫ'СЛЕННО, нареч. дотроо; санаандаа; сэтгэлдээ; ухаандаа; мысленно представить свой путь еерийн замыг дотроо бодож үзэх.

МЫ'СЛЕННЫЙ, -ая; -ое. санааны; сэтгэлийн; дотроо бодсон, бодож байсан; мысленный образ сэтгэлдээ бодсон дүр; мысленное пожелание бодож байсан хүсэл.

МЫ'СЛИМЫЙ, -ая; -ое; -им. болохтой; боломжтой; болмоор; мыслимое ли это дело? болохтой хэрэг үү; энэ?

МЫСЛИ'ТЕЛЬ, -я; м. сэтгэгч; Маркс был великим мыслителем Маркс бол агуу их сэтгэгч байв.

МЫСЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. сэтгэх; мыслительная способность человека хүний сэтгэх чадвар.

МЫ'СЛИТЬ, -лю; -лишь; несов. 1. сэтгэх; бодох; мыслить логически эрэмбэтэй сэтгэх; 2. санах; бодох; сэтгэх; как вы это себе мыслите? та үүнийг юу гэж санаж байна?

МЫСЛЬ, -и; ж. 1. сэтгэл; сэтгэлэг; сила человеческой мысли хүний сэтгэлийн хүч; 2. бодол; санал; санаа сэтгэл; мысль сверлит голову (ийм) бодол санаанаас гарахгүй байна; не было в мыслях санаанд үгүй байв; подать мысль кому-либо хүнд бодол төрүүлэх; задняя мысль далд санаа; цаадах бодол; битүү санаа; быть поглощённым мыслями бодол болох; предвзятая мысль урьдаас баримталсан санал; 3. санаа; основная мысль произведения зохиолын гол санаа; 4. үзэл, санаа; мы с вами люди одних мыслей та бид нэг үзэлтэй хүмүүс.

МЫТ, -а, м. сахуу.

МЫТА'РИТЬ, -рю; -ришь; несов.; кого-что (разг.). зовоож элээх.

МЫТА'РИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; несов. (разг.). зовж элэх.

МЫ'ТЫЙ, -ая; -ое. угаасан; угаагдсан; мытые фрукты угаасан жимс.

МЫТЬ, мою; моешь; мытый; несов.; -кого-что. угаах; мыть в воде усанд угаах.

МЫТЬЕ, -я; ср. угаалга; угаах.

МЫТЬСЯ, моюсь; моешься; возвр. 1. (биеэ) угаах; мыться в ванне онгоцонд биеэ угаах; 2. угаагдах.

МЫЧА'НИЕ, -я; ср. мөөрөх; мөөрөн урамдах.

МЫЧА'ТЬ, -чу; -чишь; несов. мөөрөх; мөөрөлдөх; урамдах; мычали коровы үхэр мөөрөлдөн.

МЫША'СТЫЙ, -ая; -ое; -аст. хөх саарал.

МЫШЕЛО'ВКА, -и; ж. хулганын занга; хулганын хэвх.

МЫ'ЩЕЧНЫЙ, -ая; -ое. булчингийн; мышечные ткани булчингийн нэхмэл.

МЫШИ'НЬИЙ, -ая; -ое. хулганын; мышиная норка хулганын нүх.

МЫШКА I, -и; ж. суга; под мышкой нести сугандаа хавчуулаад явах; сугавчлан явах; под мышку, под мышку (взять) сугадах; сугавчлах; сугадан өргөх; под мышками суганд.

МЫШКА II, -и; ж. бяцхан хулгана; хулганахан.

МЫШЛЕ'НИЕ, -я; ср. сэтгэхүй; мозг—орган мышления тархи бол сэтгэхүйн эрхтэн мөн.

МЫШО'НОК, -нка; мн. -шата; -шат; м. хулганын зулзага; зулзаган хулгана.

МЫШЦА, -ы; ж. булчин.

МЫШЬ, -и; мн. -и; -ей; ж. хулгана; оготно; полевая мышь оготно; ☆ летучая мышь сарьсан баавгай.

МЫШЬЯ'К, -а; м. хүнцэл

МЭР, -а; м. котын (захиргааны) дарга; нутгийн захиргааны дарга.

МЯГКИЙ, -ая; -ое; -жок; -жка; -жо; мягче; мягчайший. 1. зөөлөн; зөөлөн; мягкий хлеб зөөлөн талх; 2. зөөлөн; мягкая вода зөөлөн ус; 3. нүдэнд таатай; урин; мягкий свет нүдэнд таатай гэрэл; мягкий голос урин коолой; 4. уян; зөөлөн; мягкий характер зөөлөн зан; 5. зөөлөн; мягкие согласные зөөлөн гийгүүлэгчид; ☆ мягкий знак зөөлний тэмдэг.

МЯГКО, нареч. зөөлөн; зөөлхөн; мягко сделать замечание зөөлөн зэмлэх; ☆ мягко выражаясь зөөлнөөр хэлэхэд.

МЯГКОСЕРДЕЧИЕ, -я; ср. зөөлөн сэтгэл; өр нимгэн.

МЯГКОСЕРДЕЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. зөөлөн сэтгэлтэй; өр нимгэнтэй.

МЯГКОТЕЛОСТЬ, -и; ж. зориггүй (байх); хүний ая дагамтгай (байх).

МЯГКОТЕЛЫЙ, -ая; -ое; -ел. 1. зориггүй байх; хүний ая дагамтгай байх; 2. зөөлөн биетэй; бамбагар биетэй.

МЯГКОШЁРСТНЫЙ, -ая; -ое. зөөлөн ноостой; зөөлөн унцгастай; мягкошёрстные овцы зөөлөн ноостой хонь.

МЯГЧЕ, мягкий; мягко. сравн; степ; от прил.; мягкий. бүр зөөлөн.

МЯГЧИТЬ, 1 и 2. не употр.; -ит; несов.; что. зөөлрүүлэх.

МЯКИНА, -ы; ж. хэвэг.

МЯКИННЫЙ, -ая; -ое. хэвэг; хэвгийн; мякинный корм хэвэг тэжээл; хэвэг бордоо.

МЯКИШ, -а; м. талхны зөөлөн; талхны доторх.

МЯКНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; мяк; -ла; несов. зөөлрөх; зөөлөн болох; дэвтэх.

МЯКОТЬ, -и; ж. 1. ясгүй мах; 2. (жимс; ногооны) доторхи, идээ.

МЯЛКА, -и; ж. талхи; хэдрэг.

МЯМЛИТЬ, -лю; -лишь; несов. (разг. пренебр.). 1. тал тул гэх; тал пал гэх; 2. маймганах; маймгалзах.

МЯМЛЯ, -и; род. мн. -млей; м. и ж. (разг.). 1. тал тул гэдэг хүн; шал пал гэдэг хүн; 2. маймганадаг хүн; маймгалздаг хүн.

МЯСИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. [махлаг; махархуу; махархаг.

МЯСНАЯ, -ой; ж. махны дэлгүүр.

МЯСНИК, -а; м. махны худалдаачин; яргачин; махны худалдагч.

МЯСНОЙ, -ая; -ое. 1. махны; мясная туша гулууз; мясная торговля махны худалдаа; 2. махтай; мясной пирог махтай бялуу; 3. махны; мах зардаг; мах худалддаг; мясной ряд на рынке махны зах; 4. махны; махан үйлдэхүүн гаргадаг; мясная про-

мышленность махны үйлдвэр; 5. махны; мясные овцы махны хонь; 6. мясная махны дэлгүүр; 7. мясное махтай хоол; махан хоол; (чанасан) мах.

МЯСО, -а; ср. мах; ☆ вырвать пуговицу с мясом товчийг хэсэг эдтэй угз гатах; ни рыба, ни мясо өөх ч биш; булчирхай ч биш; пушечное мясо их бууны зууш.

МЯСОЗАГОТОВКИ, -ок. мах бэлтгэл; махбэлтгэх. **МЯСОКОМБИНАТ**, -а; м. махкомбинат.

МЯСО-МОЛОЧНЫЙ, -ая; -ое. мах сүүний; мясомолочные продукты мах цагаан идээ.

МЯСОПРОДУКТЫ, -ов. махан бүтээгдэхүүн.

МЯСОРУБКА, -и; ж. махны машин.

МЯТА, -ы; ж. батраш; гаа.

МЯТЕЖ, -а; м. үймээн; үймээн самуун; контрольный мятеж хувьсгалын эсэргүү үймээн.

МЯТЕЖНИК, -а; м. үймээнд оролцогч; үймээн гаргагч.

МЯТЕЖНЫЙ, -ая; -ое. 1. үймээн гаргасан; мятежные войска үймээн гаргасан цэрэг; 2. үймсэн; мятежная душа үймсэн сэтгэл.

МЯТНЫЙ, -ая; -ое. батраштай; гаатай; батрашийн; мятное масло батрашийн тос; мятные конфеты гаатай чихэр.

МЯТЫЙ, -ая; -ое; мят; -а. үрчийсэн; үнгэсэн; хорчийсон; үрчгэр; хорчгор; гишиглэсэн; мятое платье үнгэгдсэн хувцас; мятая трава гишиглэгдсэн өвс.

МЯТЬ, мну; мншь; мятый; несов.; что. 1. үнгэх; элдэх; базах; нитгэрэх; нухах; няцлах; мять глину шавар нухах; 2. гишиглэх; үрчийлгэх; хорчийлгох; не мните травы ногоо бүү гишиглэл.

МЯТЬСЯ I; 1 и 2 л. не употр.; мнётся; несов. 1. үнгэгдэх; элдэгдэх; ноорох; сэмрэх; лён мнётся льномялкой маалинга талхиар сэмрээнэ; 2. үрчийх; хорчийх; эта материя мнётся энэ даавуу амархан үрчийнэ.

МЯТЬСЯ II; мнусь; мншьсья; несов. (разг.). тээнгэлзэх; түгдрэх; он мялся при ответе тэр хүн түгдэрч байж хариулав.

МЯУКАНЬЕ, -я; ср. (муур) миа миа гэх дуу.

МЯУКАТЬ, -аю; -аешь; несов. (муур) миа миа гэх.

МЯЧ, -а; м. бөмбөг; футбольный мяч хөл бөмбөг. **МЯЧИК**, -а; м. бяцхан бөмбөг.

Н

НА I; предлог. 1. дээр; -д; -т; писать на бумаге цаасан дээр бичих; положить на стол ширээн дээр тавих; на крыше дээвэр дээр; лечь на диван диван дээр хэвтэх; 2. -д; -т; -руу (-руу); өөд; тийш; выйти на улицу гудамжинд гарах; гадаа гарах; поехать на Кавказ Кавказад явах; Кавказруу явах; на запад баруун тийш; упасть на землю газарт унах; хөсөр унах; идти на рынок захруу явах; зээлийн газар орох; 3. -аар (-ээр; -оор; -өөр); лететь на самолёте онгоцоор нисэх; на лошади мориор; ходить на лыжах цанаар гулгах; завод работает на нефти нефтээр ажилладаг үйлдвэр; играть на скрипке хийлээр хөгжимдөх; хийлдэх; 4. -ын (-ийн); -ы (-ий); -н; -д; -т; -аар (-ээр; -оор; -өөр); отпустить на один месяц нэг сарын амралт; на пятидесятом году своей жизни тавин насандаа; на будущей недели нрэх долоо хоногт; план на год нэг жилийн төдөвлөгөө; на три года гурван жилээр; со дня на

день өдрөөс өдөрт; 5. -ын (-ийн); -ы (-ий); -н; -аар (-ээр; -оор; -өөр); купить на сто рублей зуун төгрөгийн юм худалдан авах; обед на пять человек таван хүний хоол; на рубль меньше нэг төгрөгөөр бага; нэг төгрөгөөр дутуу; на деньги мөнгөөр; 6. -ын (-ийн); -ы (-ий); -н; үйлт нэр; үйлт нэр + -аар (-ээр; -оор; -өөр); средство на строительство барилгын мөнгө; барилга барих мөнгө; материал на пальто пальто хийх эд; учиться на инженера инженер болохоор сурах; разведка на нефть нефтийн хайгуул; 7. болгон; -д; -т; -аар (-ээр; -оор; -өөр); разделить на три гуравд хуваах; умножить пять на три тавыг гурваар үржүүлэх; разделить на несколько частей хэдэн хэсэг болгон хуваах; разделить на куски хэсэг хэсэг болгон хуваах; 8. -тай (-тэй; -той); матрац на пружинах пурштэй дэвсгэр; пальто на вате хөвөнтэй пальто; вагон на рессорах нумгай вагон; 9. -аар (-ээр; -оор

-өөр); -д; -т; говорить на русском языке оросоор ярих; перевести с русского на монгольский язык орос хэлнээс монголд орчуулах; 10. дээр; -д -т на голодный желудок өлөн дээрээ; өлөн элтэн дээрээ; на свежую голову толгойныхоо сэргэлэн дээр; 11. өмнө; дунд; у меня на глазах миний нүдний өмнө; на людях олны өмнө, олны дунд; 12. дунд; на бегу гүйдэл дунд нь, гүйж байхдаа; на лету 1). нисч байхдаа; 2). явуут; 13. -ыг (-ийг), -ы (-ий), -г; отвечать на вопрос асуулт (ыг) харуулах; смотреть на падающий снег орж байгаа цасыг харах; охотиться на волка чоно агнах; хромой на одну ногу өрөөсөн хөл доголон; глух на одно ухо өрөөсөн чих дүлий; на днях хэзээ хэзээгүй, саявтар.

НА II; *частица* (разг.). май; на возьми май, ав; ☆ вот тебе и на! хараач тэр!

НА III, *приставка*. какой ни на есть ямар ч гэсэн. НАБАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов. что. нэмэх; нэмэгдүүлэх; набавить сто рублей на толпу тоннын үнэ дээр зуун төгрөг нэмэгдүүлэх; набавить цену на товары барааны үнэ нэмэгдүүлэх.

НАБАВКА, -и; ж. нэмэгдэл.

НАБАВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. нэмэх, нэмэгдүүлэх.

НАБАЛДАШНИК, -а; м. балдаг; баруул.

НАБАЛЬЗАМИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. шарил хатаах; занданшуулах.

НАБАТ, -а; м. хонх; хэнгэрэг; аюулын дохио; битъ в набат аюулын дохио хонх цохих; хэнгэрэг дэлдэх.

НАБЕГ, -а; м. довтлого; кавалерийский набег морин цэргийн довтлого.

НАБЕГАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. мөргөх; цалгих; 2. бөөмнөрөх; цугларах; 3. үрчийх; в талин набегает бэлхүүсээр үрчийж байна.

НАБЕГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. эцтэлээ гүйх; цуцгалаа гүйх; гүйж ханах; набегаться за день өдөржин эцтэлээ гүйх; дети вдоволь набегались хүүхдүүд гүйж ханав.

НАБЕДОКУРИТЬ, -рю; -ришь; сов. хэрэг гаргах; хэрэг тарих.

НАБЕЖАТЬ, -егу; -ежишь; -егут; сов. 1. мөргөх; цалгих; волна набежала на берег долгио эрэг мөргөв; 2. гүйдэн ирж бөөмнөрөх; цугларах; набежали люди со всех сторон хүмүүс зүг зүгээс цугларав.

НАБЕКРЕНЬ, *нареч.* хазгай; хэлтгий; надеть шапку набекрень малгай хэлтгий өмсөх.

НАБЕЛО, *нареч.* сийрүүлэн; переписать набело сийрүүлэн бичих.

НАБЕРЕЖНАЯ, -ой; ж. 1. (засмал) эрэг; границная набережная гантиг эрэг; 2. эргийн гудамж.

НАБИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. чихэх; дүүргэх, 2. шааж оруулах; углаж оруулах; 3. эрээн болгох, кээ гаргах; 4. агнах; 5. шаах; 6. эвдчих; хэмхчих, кагачих.

НАБИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. чихэх, дүүрэх.

НАБИВКА, -а; ж. 1. чихэх; дүүргэх; 2. шаах; 3. шааж оруулах; углаж оруулах; 4. чихдэс.

НАБИВНОЙ, -ая; -ов. 1. эрээн; хээтэй; набивной ситец эрээн даавуу; 2. чихмэл; набивные пациро-сы чихмэл тамхи.

НАБИРАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. авах; дүүргэх; авах; түүх, цуглуулах; 2. элсүүлэх, дайчлах; 3. өрөх; 4. -ынхяа (-ийнхээ) туйлд хүрэх.

НАБИРАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. цугла- рах; бөөмнөрөх; 2. орох; -тай (-тэй, -той) болох.

НАБИТЫЙ, -ая; -ов. дүүрэн; чихээстэй; чигжээс- тэй; битком набитый ниг дүүрэн; ☆ набитый ду- рак усан тэнэг.

НАБИТЬ, -блю; -бьешь; -бей; -итый; сов. 1. чи- хэх, дүүргэх; набить чуело чихмэл чихэх; набить подушку пухом дэрэнд өд чихэх, дэрэнд өд хийх; 2. шааж оруулах, углаж оруулах; набить обруч на бочку гантигийн бүслүүрийг шааж оруулах; 3. эрээн болгох, хээ гаргах, набить ситец даавуу эрээн болгох, даавуунд хээ гаргах; 4. агнах; буудаж алах, набить уток нугас буудаж алах; 5. шаах; набить гвоздей хадаас шаах; 6. эвдчих, хэмхчих; хагачих, набить посуды сав хагачих; ☆ набить руку на чем-либо дүйтэй болох; набить цену үнэ ихэсгэх; набить карман хагартал байжих.

НАБИТЬСЯ, -бьюсь; -бьешься; -бейся; сов. чи- хэх, дүүрэх, набилось много народу в клубе олон хүн клуб дүүрэх.

НАБЛЮДАТЕЛЬ, -я, м. ажиглагч.

НАБЛЮДАТЕЛЬНОСТЬ, -и, -ж. ажигч байх.

НАБЛЮДАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна.

1. ажигч; наблюдательный человек ажигч хүн; 2. хянах; ажиглах; наблюдательный пункт хянах байр.

НАБЛЮДАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ажиглах, ажиглан харах; наблюдать как играют дети хүүхэд тоглохыг ажиглан харах; 2. ажиглан шинжих, ажиг- лан шинжлэх; наблюдать больного өвчтөнийг ажиг- лан шинжлэх; 3. хянах, харгалзах; хянан харах; наблюдать за уличным движением гудамжны хө- дөлгөөнийг хянаж харах.

НАБЛЮДАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; несов. үзэгдэх; харагдах; тохиолдох; наблюдаются ошибки алдаа тохиолдоно.

НАБЛЮДЕНИЕ, -я; ср. 1. ажиглал; ажиглалт; хяналт; 2. ажиглан шинжих; ажиглан шинжлэх; шинжлэл.

НАБОВЖНОСТЬ, -и; ж. сүсэг; сүсэгч байх.

НАБОВЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. сүсэгтэй; сүсэгч.

НАБОЙКА, -и; ж. 1. эрээн; хээ; 2. өсгийн тах.

НАБОК, *нареч.* хажуу тийш.

НАБОЛЕВШИЙ, -ая; -ее. 1. тулгарсан; чухал болсон; наболевший вопрос тулгарсан асуудал; 2. хөндүүр; наболевшее место хөндүүр газар; хөн- дүүр юм.

НАБОЛЕТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ет и -лит; сов. хөндүүр болох; хөндүүрлэх; өвдөх; рука набо- лела гар хөндүүр боллоо; на душе наболело сэтгэл өвдлөө.

НАБОЛТАТЬ, -аю; -аешь; сов.; что и чего (разг.). илүү үг хэлэх; дэмий ярих; донгосох.

НАБОЛТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься. сов. ярьж ха- нах; ханатлаа дэмий ярих.

НАБОР, -а; м. 1. элсүүлэлт; элсэлт; элсүүлэх; элсэх; набор в училище сургуульд элсүүлэх; 2. цуг- луулбар; набор инструментов багажны цуглуулбар; 3. өрсөн үсэг; рассыпать набор өрсөн үсэг тараах; 4. үсэг өрөх; начать набор үсэг өрж эхлэх; ☆ на- бор слов хоосон үг.

НАБОРНЫЙ, -ая; -ов. (үсэг) өрөх; наборная работа өрөх ажил; наборный цех өрөх тасаг.

НАБОРЩИК, -а; м. үсэг өрөгч.

НАБРАСЫВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. хаях, нөмрөх.

НАБРАСЫВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. 1. хаялах; тарааж хаях; 2. товчхон бичих; хураангуй бичих; той- мы нь зурах.

НАБРА'СЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. үсрэн буух; дайрах; ухас хийх; 2. идэж гарах; уншиж гарах; асууж гарах; загнаж гарах.

НАБРА'ТЬ, -беру; -берьш; -ал; -ала; -ало; *набранный (-ан; -ана; -ано); сов.* 1. авах; дүүргэн авах; түүх; цуглуулах; набрать ягод жимс түүх; 2. элсүүлэх; дайчлах; набрать отряд добровольцев нэг баг сайн дурынхан элсүүлэх; 3. өрөх; набрать книгу ном өрөх; 4. авах; хүрэх; паровоз набрал скорость уурын тэрэг хурдаа авах; самолёт набрал высоту нисэх онгоц өндөртөө хүрв; набрать номер (по телефону) утас залгах.

НАБРА'ТЬСЯ, -берусь; -берьшья; -ался; -алья; -алось; *сов.* 1. цугларах; бөөмнөрөх; набралось немного народу цөөн хүн цугларав; 2. өрөх; -тай (-тэй; -той) болох; набратся храбрости зүрх орох.

НАБРЕДА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **НАБРЕСТИ'**, -едю; -едьш; -ёл; -елá; -едший; *сов.* (разг.) учрах; дайралдах; дээрээс нь орох; мөргөх; гэнэт орох; набрести на мысль гэнэт сэтгэлд орох.

НАБРОСА'ТЬ, -аю; -аешь; -бсаный; *сов.* 1. хаялах; тарааж хаялах; набросать окурков тамхины иш хаялах; 2. товчлон бичих; хураангуй бичих; тоймы нь зурах; набросать конспект лекции лекц товчлон бичих; набросать план тоймы нь төлөвлөх.

НАБРО'СИТЬ, -бшу; -бсишь; -бшеный; *сов.; что.* каях; нөмрөх; набросить платок на плечи алчуур мөрөн дээгүүрээ нөмрөх.

НАБРО'СИТЬСЯ, -бшусь; -бсишься; *сов.; на кого-что.* 1. үсрэн буух; дайрах; ухас хийх; кошка набросилась на мышь муур хулгана руу дайрав; 2. идэж гарах; уншиж гарах; асууж гарах; загнаж гарах; наброситься на пищу идэж гарах; наброситься на новую книгу шинэ ном уншиж гарах.

НАБРО'СОК, -ска; *м.* ноорог; тойм; набросок речи хэлэх үгийн ноорог.

НАБРЫ'ЗГАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.* шүрших; цацах; гоожуулах.

НА БРЮ'ШНИК, -а; *м.* бэлхэвч.

НАБУХА'ТЬ, -ает; *несов.* **НАБУ'ХНУТЬ**, 1 и 2 л. *не употр.; -нет; -ух; -ла; сов.* 1. хөөх; цулцайх; булдайх; на деревьях набухли почки модны гөлөг булдайжээ; 2. гэлэх; тэсгийх; хавдах; дверь от сырости набухла хаалга нороод тэлжээ.

НАВАЖДЕ'НИЕ, -я; *ср.* хий үзэгдэл.

НАВА'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. ачих; тавих; 2. овоолох; 3. их орох; их унах; 4. цуглах.

НАВА'ЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; *несов.* 1. налах; түших; түлхэх; 2. дайрах; довтлон орох.

НАВАЛИ'ТЬ, -алю; -алишь; -аленный; *сов.* 1. ачих; тавих; навалить один мешок на другой шуудай дээр дээр нь тавих; 2. овоолох; навалить дрова (дров) в сарае саравчинд түлээ овоолох; 3. их орох; их унах; навалило снегу цас их оров; 4. цуглах; навалило много народу олон хүн цуглав.

НАВАЛИ'ТЬСЯ, -алюсь; -алишься; *сов.* 1. налах; түших; түлхэх; навалиться грудью элгээрээ налах; 2. дайрах; довтлон орох; навалиться на врага дайсныг довтлон орох.

НАВА'ЛОМ, *нареч. (спец.)* сул; асгаж; овоолж; грузить картофель в вагоны навалом вагонд төмс сул ачих.

НАВА'ЛОЧНЫЙ, -ая; -ое. (сул) ачих; асгаж ачдаг; овоолж ачдаг; навалочная машина в шахтах уурхайн ачих машин; навалочная погрузка юм асгаж ачих, сул ачих.

НАВАЛЯ'ТЬ, -аю; -аешь; -аланный; *сов.; что и чего.* хийх; навалить валенок эсгий гутал хийх.

НАВА'Р, -а; *м.* ааг; хурц; щи с наваром хурц шөл.

НАВА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* залгаж гагнах тавьж гагнах.

НАВА'РИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. аагтай; хурц; шаз хийсэн, шөлтэй; наваристый суп хурц шөл; шаз хийсэн шөл.

НАВАРИ'ТЬ I, -арю; -аришь; -аренный; *сов.; что.* болгох; чанах; наварить варенья жимс чанах.

НАВАРИ'ТЬ II, -арю; -аришь; -аренный; *сов.; чего и что.* залгаж гагнах; тавьж гагнах; наварить лезвие топора сүхэнд ир залгаж гагнах; ган татах.

НАВА'РКА, -и; *ж.* гагнах; гагналт.

НАВАРНО'Й, -ая; -ое. (спец.) залгаж гагнасан; тавьж гагнасан.

НАВА'ЩИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* лаваар өнгөлөх; лав түрхэж гялайлгах; лав шингээх; лавдах.

НАВЕВА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. татуулах; сэнгэнэх; 2. хүргэх.

НАВЕ'ДАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; *сов.; к кому (разг.)* **НАВЕ'ДЫВАТЬСЯ**, -аюсь; -аешья; *несов.* эргээд гарах; ороод гарах; мэдээд гарах; наве-даться к другу нөхрөө эргээд гарах.

НАВЕЗТИ', -зу; -зешь; -вез; -везла; -везный (-ви; -ена); *сов.* авчрах; хүргэж ирэх; навезти товару бараа авчрах.

НАВЕ'ИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хийсгэх.

НАВЕ'К, **НАВЕ'КИ** *нареч. (высок.)* үүрд; мөнхөд; хэзээд; насад.

НАВЕ'РНО, *вводн. сл.* 1. биз; магад (гүй); наверно, так и будет тэгэх биз; 2. магад (тай); лав (тай); это ещё не наверно энэ төдий л лавтай бус.

НАВЕ'РНОЕ, *вводн. сл.* биз; магад (гүй).

НАВЕРНУ'ТЬ, -ну; -ншь; -вёрнутый; *сов.; что.* 1. эргэдэх; навернуть гайку эм эрэг эргэдэх; 2. ороох; навернуть канат на вал голыг аргамжаар ороох.

НАВЕРНУ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.; -нётся; сов.; на что (разг.)* гарах; гүйлгэнэх; на глаза навернулись слёзы нулимс гүйлгэнэв.

НАВЕРНЯКА', *нареч. (разг.)* 1. лав; заавал; он наверняка это сделает тэр үүнийг лав хийнэ; 2. лавтай; гарцаагүй; держать пари наверняка гарцаагүй юманд мөрий тавих.

НАВЕРСТА'ТЬ, -аю; -аешь; -вёрстаный; *сов.; что.* нөхөх; гүйцэх; гүйцээх; наверстать пропущенные уроки тасалсан хичээлээ гүйцэж авах.

НАВЕРСТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* нөхөх; гүйцэх; гүйцээх; наверстывать потерянное время хожилсоноо нөхөх.

НАВЕРТЕ'ТЬ, -ерчу; -ертишь; -ерченный; *сов.* 1. ороох; эргүүлж ороох; 2. эргэдэж хийх; шурагдаж цоолох; эргүүлэх; навертеть отверстией эргэдэж нүх гаргах.

НАВЕРТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* ороох; эргүүлж ороох.

НАВЕРТЫВАТЬСЯ, -ается; *несов.* гарах; гүйлгэнэх.

НАВЕ'РХ, *нареч.* 1. дээш; дээр; подняться наверх дээш гарах; 2. өөдөө; дээшээ; вглянуть наверх өөдөө харах.

НАВЕРХУ', *нареч.* дээр; он живёт наверху тэр (хүн); дээр суудаг.

НАВЕ'С, -а; *м.* саравч; асар; на вес над крыльцом (хаалганы) довжооны асар.

НАВЕСЕЛЕ', *нареч. (разг.)* (ам) халанги, халамчуу.

НАВЕ'СИТЬ, -ешу; -есишь; -ешенный; *сов.* өлгөх; угдах; чагталах.

НАВЕСНО 'Й, -ая; -ое. өлгөмөл; угладат; чагтгалдаг.

НАВЕ'СНЫЙ, -ая; -ое. навесный огонь орой руу нь буудах.

НАВЕСТИ ' -едү; -едьшь; -ёл; -елд; -едший; -еденный (-ён; -енд); сов.; кого-что. 1. мөргүүлэх; дайралдуулах; хүргэж өгөх; замчилж өгөх; зааж өгөх; (мөрөөр) оруулах; навести в темноте на телеграфный столб харанхуйд утасны мод мөргүүлэх; навести на след мөр зааж өгөх; 2. хандуулах; хөтлөх; навести речь на свою работу угярнаг ажил руугаа хандуулах; 3. төрүүлэх; навести на мысль санаа төрүүлэх; 4. чиглүүлэх; шагаах; шагаалгах; навести телескоп на луну оргилын дуран сар руу чиглүүлэх; навести орудие их буу шагаах; 5. (өнгө) оруулах, (сайхан) болгох; навести локс на что-нибудь юманд өнгө оруулах; гялгар болгох; навести красоту сайхан болгох; 6. тавих; түрхэх; будах; навести узоры угалз тавих; навести серебро на стекло цайр тавих; цайр түрхэх; 7. хийх; тавих; барих; навести мост гүүр тавих; 8. тогтоох; -тай болгох; навести порядок эмх журам тогтоох; эмхтэй болгох; 9. (цуг хэрэглэгдсэн нэр үгийг нь үйл үг болгон орчуулах); навести справку лавлах; навести страх айглах; 10. авчрах; навести целый дом гостей гэр дүүрэн гийчид авчрах.

НАВЕСТИТЬ, -ещү; -естишь; -ецидный (-ён; -енд); сов.; кого-что. ороод гарах; уулзаад ирэх, очоод ирэх; эргэх; навести больного өвчтөн эргэх.

НАВЕСУ, нареч. өлгөөтэй; дүүжлээстэй; чагтгалаатай.

НАВЕ'Т, -а; м. (устар). гүтгэлэг; гүжир.

НАВЕ'ТРЕННЫЙ, -ая; -ое. салхин талын; салхи өөд харсан; наветренный борт корабля онгоцны салхин талын хярхаг.

НАВЕ'ЧНО, нареч. үүрд, мөнхөд; земля ва колохозами закреплена навечно хамтралд газрыг үүрд эдлүүлэхээр өгсөн.

НАВЕ'ШАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что и чего. 1. өлгөх; зүүх; навешать белья угааш өлгөх; 2. чигнэх; жигнэх.

НАВЕ'ШИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. өлгөх; углах; чагтгалах.

НАВЕЩА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. уулзах; орох; очих; эргэх.

НАВЕ'ЯТЬ; -ёю; -яешь; -яанный; сов.; что и чего. 1. сэвшээлэх; сэнгэнэх; ветер наваял прохладу сэрүүн салхи сэвшээлэв; 2. хүргэх; наваять сон нойр хүргэх; 3. хийсгэх; наваять пшеницы буудай хийсгэх.

НА'ВЗНИЧЬ; нареч. гэдрэг (харан); өөдөө харан; упасть навзничь гэдрэг унах; лежать навзничь өөдөө харан хэвтэх.

НАВЗРЫ'Д, нареч. плакать навзрыд цурхиран ухилах.

НАВИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ороох; 2. томох.

НАВИГА'ТОР, -а; м. усан замч; усан замын явдлын мөргөжилтөн.

НАВИГАЦИО'ННЫЙ, -ая; -ое. усан замын; навигационный период усан замын цаг.

НАВИГА'ЦИЯ, -и; ж. 1. усан замын явдал; усан зам; открыть навигацию усан зам нээх; 2. хөлөг онгоц жолоодох ухаан.

НАВИДА'ТЬСЯ, -аюсь; -аебсья; сов. юм үзэх; их үзэх; навидаться разных ликовни в музеях музейнүүдэд явз бүрийн гайхалтай юм үзэх.

НАВИНТИ'ТЬ, -нчү; -нтийшь; -инченый; сов.; что. **НАВИ'НЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. шурагдах; эрэгдэх.

НАВИСА'ТЬ, -ает; несов. 1. өнгийх; унжих; буух; 2. өнгийх; заналхийлах; тулгарах.

НАВИ'СНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ис; -ла; сов. 1. өнгийх; унжих; буух; скалы нависли над морем хад тэнгис рүү өнгийжээ; 2. өнгийх; тулгарах; заналхийлах; нависла опасность аюул өнгийв; аюул тулгарав.

НАВИ'СШИЙ, -ая; -ее. 1. өнгийсэн; унжсан; унжуу; буумал; 2. өнгийсэн; заналхийсан, тулгарсан; нависшая опасность тулгарсан аюул.

НАВИ'ТЬ, -вьб; -вьшь; -йл; -йла; -йло; -вь; -ймый (-йт; -итд; -ито); сов.; что и чего. 1. ороох; навести нитки на катушку дугуйд утас ороох; 2. томох; навить тонну каната тонь татлага томох.

НАВЛЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАВЛЕ'ЧЬ**, -ажү; -ецишь; -екит; -эк; -еклд; -экший; -ечинный (-ён; -енд); сов.; что на кого-что. 1. төрүүлэх, хүргэх; навлечь на себя подозрение өөрөө сэжиг төрүүлэх; навлечь на себя чье-либо недовольство өөрөө хүний дургүйцэл хүргэх; 2. тарих; удах; навлечь на себя беду өөрөө өөртөө гай удах.

НАВОДИ'ТЬ, -ожү; -бдишь; несов. 1. мөргүүлэх; дайралдуулах; хүргэж өгөх; замчилж өгөх; зааж өгөх (мөрөөр) оруулах; 2. хандуулах; хөтлөх; 3. төрүүлэх; 4. чиглүүлэх; шагаах; шагаалгах; 5. (өнгө) оруулах; (сайхан) болгох; 6. тавих; түрхэх; будах; 7. хийх; тавих; барих; 8. тогтоох; -тай болгох; 9. цуг хэрэглэгдсэн нэр үгийг нь үйл үг болгон орчуулах; 10. авчрах.

НАВО'ДКА, -и; ж. 1. чиглүүлэх; шагаах; наводка орудий их буу чиглүүлэх; бить прямой наводкой цэх чиглүүлэн буудах; 2. хийх; тавих; барих; наводка моста гүүр тавих.

НАВОДНЕ'НИЕ, -я; ср. үер; үерлэх; ус авах.

НАВОДНИ'ТЬ, -нб; -нишь; -нданный (-ён; -енд); сов.; что чем. дүүргэх; дарах; дүүрэх; наводнить рынок дешёвыми товарами хямд бараагаар зах зээл дүүргэх.

НАВОДНО'Й, -ая; -ое. (спец). авч тавьдаг; тур зуурын; наводной мост авч тавьдаг гүүр; түр зуурын гүүр.

НАВОДНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. дүүргэх; дарах; дүүрэх.

НАВОДНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яебсья; несов. дүүрэх; дарагдах.

НАВО'ДЧИК, -а; м. 1. шагаагч; чиглүүлэгч; наводчик пулемёта пулеметын шагаагч; 2. өнгөлөгч; түрхэгч; будагч; наводчик зеркала толлинд цайр түрхэгч; цайрдагч; цайрлагч; 3. түлхээс хулгай.

НАВОДЯ'ЩИЙ, -ая; -ее. санаа авахуулах; хөтлөх; наводящий вопрос санаа авахуулаж асуудал.

НАВО'З, -а; м. шивх; өтөг; конский навоз адууны шивх; овечий навоз өтөг; удобрять поля навозом газрыг шивхээр бордох.

НАВО'ЗИТЬ, -бжү; -бзишь; -бженный; несов.; что. шивхдэх; өтөгжүүлэх; шивхээр бордох.

НАВОЗИ'ТЬ, -ожү; -бзишь; сов.; что и чего. авчрах; хүргэж ирэх.

НАВО'ЗНИК, -а; м. баясны хорхой.

НАВО'ЗНЫЙ, -ая; -ов. шивхийн, өтгийн; навозная куча овоолостой шивх; навозная яма шивхийн нүх.

НАВО'Й, -я; м. (спец). гогцовч.

НА'ВОЛОКА, -и; ж. **НА'ВОЛОЧКА**, -и; ж. дэрний гэр; дэрний бүрхүүл; дэрний уут.

НАВОНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; сов. үнэр; гутах; ханхлах; ханхлуулах; үнэр танар болгох.

НАВОРА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. эрэгдэх; 2. ороох.

НАВОРОВА'ТЬ, -рүү; -рүешь; -бванный; сов., что и чего (разг. неодобр.). хулгайлах; хулгай их хийх.

НАВОСТРИ'ТЬ, -рй; -рийшь; сов.; навострить уши чих тавих; навострить лыжи зугтахад бэлдэх, зугтахыг зэхэх.

НАВОСТРИ'ТЬСЯ, -рйсь; -рийшься; сов.; с неопр. (прост.). чадамгай болох; сурамгай болох.

НАВСДИ'ТЬ, -щу; -щйшь; -щйнный (-ён, -ена). сов. лавдах; лав түрхэж арчих; лав шингээх; навошить пол шал лавдах.

НАВРА'ТЬ, -рү; -рёшь; навранный; сов. 1. худал хэлэх; он наврал с три короба дэмий юм их чалчив; 2. гүжирдэх; наврать на соседа хөршийгөө гүжирдэх; хажуугийнхаа хүнийг гүжирдэх; 3. ташаарах; алдаа гаргах; наврать в переводе орчуулахдаа алдаа гаргах; ташаа орчуулах.

НАВРЕДИ'ТЬ, -ежү; -едишь; сов.; кому-чему. хорлох; гэмтээх.

НАВРЯ'Д, (прост.); и **НАВРЯ'Д ЛИ**; нареч. (разг.). болов уу даа; навряд ли он придет сегодня тэр (хүн) өнөөдөр ирэх болов уу даа.

НА ВРЕГДА, нареч. үүрд, мөнхөд; бүрмөсөн; растались навсегда үүрд хагацав; раз и навсегда бүрмөсөн, мөнхөд.

НАВСТРЕ'ЧУ, нареч. угтаж; тосон; өөдөөс; өмнөөс, урлаас; поезда вышли друг другу навстречу хоёр галт тэрэг урд урдаасаа гарав; пойти навстречу кому-либо хүнд тус хийх; дэмжлэг үзүүлэх.

НАВЫ'ВОРОТ, нареч. (разг.). тэс зөрүү; шал ондоо; тэс өөр; делать что-либо навыворот юмыг тэс зөрүү хийх.

НА'ВЫК, -а; м. дадлага; дадал; дүй; навык в работе ажлын дадлага; приобрести навык к чему-либо юмын дүйтэй болох.

НАВЫ'КАТ; **НАВЫ'КАТЕ**, нареч. бүлтгэр; глаза навыкат, глаза навыкате бүлтгэр нүд; бүлтэн.

НАВЫ'ЛЕТ, нареч. нэвт, шувт; он ранен пулей навылет нэвт буудуулав.

НАВЫ'ПУСК, нареч. тавьдаг; брюки навыпуск тавьдаг өмд.

НАВЫ'РЕЗ, нареч. зүсэж үзээд; купить арбуз навырез тарвас зүсэж үзээд худалдан авах.

НАВЫ'ТЯЖКУ, нареч. номхон; стоять навытяжку номхон зогсох.

НАВЬЮ'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. **НАВЬЮ'ЧИТЬ**, -чу; -чишь; -ченый. сов. тэгнэх; ачих; ачаалах; навьючить верблюда тэмээнд тэгнэх.

НАВЯЗА'ТЬ, -яжу; -яжешь; -язанный; сов. 1. уях; ороож уях; ороох; навязать мнут на кнутовище ташуурын сур уях; ташуур сурлах; 2. нэхэх; сүлжих; навязать чулок оймс нэхэх; 3. тулган хүлээлгэх; шахаж авуулах; -уулах; (-үүлэх); навязать свою мысль өөрийн саналыг тулган хүлээлгэх; навязать ненужную вещь хэрэггүй юм шахаж авуулах.

НАВЯЗА'ТЬСЯ, -яжусь; -яжешься; сов.; кому-чему (разг. неодобр.). салахгүй байх; залхаах; хашраах; улиг болох; улиглах; навязаться со своими советами зөвлөөд салахгүй байх; зөвлөлгөөгөөрөө хашраах; навязаться в знакомые танилцаад салахгүй байх; танил гэж хашраах.

НАВЯ'ЗНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -яз, -ла; сов. торох; хураах; ☆ навязнуть в зубах улиг болох.

НАВЯ'ЗЧИВОСТЬ, -и; ж. хаширгаа; залхмаар зан; улиг.

НАВЯ'ЗЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. хаширгаатай, залхаадаг; салахгүй; навязчивый человек хаширгаатай

хүн; 2. улиг болсон; улигт; навязчивая мысль улигт бодол.

НАВЯ'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. уях; ороож уях; ороох; 2. нэхэх; сүлжих; 3. тулган хүлээлгэх, шахаж авуулах; -уулах; (-үүлэх).

НАВЯ'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. салахгүй байх, залхаах, хашраах; улиг болох; улиглах.

НАВЯ'ЛИТЬ, -лю; -лишь; сов. борцлох; хатаах; навялить рыбы загас борцлох.

НАГАДА'ТЬ, -аю; -аешь; -гаданный; сов.; кого-что и чего (разг.). мэрэглэх; төлөгдөх; төлөглөх; төлөг тавих.

НАГА'ДИТЬ, -ажу; -адишь; сов. 1. баас шээс болгох; бузартуулах; 2. далдуур хорлох; хөө болох.

НАГА'ЙКА, -и; ж. ташуур; малиа.

НАГА'Н, -а; м. наган буу.

НАГА'Р, -а; м. тортог; бад; бадам; нагар на свечке лааны бад.

НАГИБА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. бөхийлгэх; тонгойлгох; нахилглах; хотойлгох; тахийлгах.

НАГИБА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. бөхийх; тонгойх; нахийх; хотойх; тахийх.

НАГИШО'М, нареч. (разг.). нүцгэн; шалдан.

НАГЛА'ДИТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; сов. **НАГЛА'ЖИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. индүүдэх; толийлгох.

НАГЛА'ЗНИК, -а; м. нүдний саравч; нүдэвч.

НАГЛЕ'ТЬ, -ю; -еешь; несов. ичгүүрийг гээх; ичгүүрээ алдах; ичгүүргүй; загнасаар хэтрэх.

НАГЛЕ'Ц; -а; м. ичгүүргүй хүн; ичгүүрээ алдсан этгээд.

НА'ГЛО, нареч. ичгүүргүй, улаан цайн.

НА'ГЛОСТЬ, -и; ж. ичгүүргүй юм; хэт нүүрэмгий зан; ичгүүрээ алдсан явдал; говорить наглость ичгүүргүй юм ярих.

НАГЛОТА'ТЬСЯ, -аюсь; -аежсья; сов.; чего. том балгах, том үнхэж залгих; наглотаться воды ус том балгах.

НА'ГЛУХО, нареч. 1. ягштал; завсаргүй; заколотить наглухо дверь үүдийг ягштал хадах; 2. битүү, өвч; наглухо застегнуться өвч товчлох.

НАГЛУШИ'ТЬ, -ушу; -ушишь; -шйнный (-ён, -ена); сов.; кого-что. муужруулан барих; наглушить много рыбы олон загас муужруулан барих.

НА'ГЛЫЙ, -ая; -ое; нагл; нагла; нагло. увайгүй, жаламгар; ичгүүргүй, ичгүүрээ алдсан; хэт нүүрэмгий.

НАГЛЯДЕ'ТЬСЯ, -яжусь; -ядишься; сов. ханатаг харах; харж ханах; үзэж цадах; цадтал үзэх.

НАГЛЯ'ДНО, нареч. ил тод, нүдэнд үзэгдэм; ойлд ортол; дотор ургатал.

НАГЛЯ'ДНОСТЬ; -и; ж. ил тод байх; нүдэнд үзэгдэм байх; ойлд орохоор байх; дотор ургамаар байх.

НАГЛЯ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. 1. ил тод, нүдэнд үзэгдэм; ойлд ором; дотор ургамаар; наглядный пример ил тод жишээ; 2. үзүүлэн таниулах; наглядный метод үзүүлэн таниулах арга; наглядное обучение үзүүлэн таниулж сургах.

НАГНА'ИВАТЬСЯ, -аеться; несов. идээрлэх; идээрлэх; бээрлэх.

НАГНА'ТЬ, -гоню; -гонйшь; -аг; -ага; -аго; нагнанный; сов. 1. гүйцэх; хөөн гүйцэх; нагнать беглеца оргодлыг хөөн гүйцэх; 2. гүйцэх; гүйцээх; нөхөх; нагнать товарищей в работе ажлаараа нөхдийгөө гүйцэх; нагнать пропущенное тасалдуулснаа нөхөх; 3. хураах; тууж авчрах; хөөж ирэх; на базар нагнали много скота зах дээр олон мал тууж авчиржээ; 4. төрүүлэх; хургэх; нагнать тоску гуниг; нагнать сон нойр хүргэх, айдас, төрүүлэх; 5. нэрэх; нагнать смолы давирхай нэрэх.

НАГНЕСТИ', -нетү; -нетёшь; -нетённый (-ён; -енá); сов.; что. шахах; шахаж оруулах.

НАГНЕТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. шахах; нагнетательный насос шахах хөөрөг.

НАГНЕТА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. шахах; шахаж оруулах; нагнетать воздух хий шахаж оруулах.

НАГНОЕ'НИЕ, -я, ср. идээрлэх; идээлэх; бээрлэх.

НАГНОИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -оится; сов. идээрлэх; идээлэх; бээрлэх; рана нагноилась шарх идээлжээ.

НАГНУ'ТЬ, -нү; -нёшь; -нётый; сов.; кого-что. бөхийлгэх; тонгойлгох; тахийлгах; нахийлгах; хотойлгох; нагнуть голову толгойгоо тонгойлгох; нагнуть голову набок толгойгоо хазайлгах; нагнуть ветку мөчир тахийлгах.

НАГНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нёшься; сов. бөхийх; тонгойх; нахийх; хотойх; тахийх; нагнуться, чтобы поднять что-нибудь юм өргөх гэж бөхийх.

НАГОВА'РИВАТЬ; -ю; -аешь; несов. 1. ярьж ярьчихах; хэлж хэлчэх; 2. гүжирдэх; гүтгэх; гөрдөх.

НАГОВО'Р, -а; м. (устар.). гүжир үг; гүтгэлэг;

НАГОВОРИ'ТЬ, -рю; -ришь; -рённый (-ён; -енá); сов. 1. ярьж ярьчихах; хэлж хэлчэх; 2. гүжирдэх; гүтгэх; гөрдөх.

НАГОВОРИ'ТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов. ханатал ярих; цадтал ярих; цадтал хөөрөлдөх; наговориться с другом андтайгаа ханатал үг хөөрөх.

НАГО'Й, -ая; -бе; наг; нага; наго (книжн.). нүцгэн; шалдан; совсем нагой чармаа нүцгэн.

НАГОЛО' и **НАГОЛО** нареч. 1. наголо сугалаад; сугалж аваад; с шашками наголо сэлмээ сугалаад; 2. наголо нүцгэн болтол; мөлчийтэл; мөнчийтэл; түнжийтэл; остричь голову наголо толгойгоо мөнчийтөл хусуулах.

НАГОЛОВУ, нареч.; разбить наголову хяртал цохих; бут ниргэх.

НАГОЛОДА'ТЬСЯ; -аюсь; -аешься; сов. өлсөж зовох; өлсгөлөнгийн зовлон эдлэх.

НАГО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. өнгө (нэхий); нагольная шуба өнгө нэхий дээл.

НАГОНЯ'Й; -я; м. (разг.). донго; дать нагоняй кому-либо донгодох; сүүлийг нь мушгах; получить нагоняй от кого-нибудь донго авах; донгодуулах.

НАГОНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. гүйцэх; хөөн гүйцэх; 2. гүйцэх; гүйцээх; нөхөх; 3. хураах; тууж аврах; хөөж ирэх; 4. төрүүлэх; хүргэх; 5. нэрэх.

НАГОРА'ТЬ, -аю; несов. **НАГОРЕ'ТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -рёт; сов. 1. бадлах; бадамлах; свеча нагорела лаа бадлав; 2. шатах; шатаах; свету нагорело на три рубля гурван төгрөгийн гэрэл шатаажээ.

НАГОРЕ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -рёт; безл.; кому-чему. шийгэл хүртэх; донго күртэх; тебе здорово нагорело чи сүрхий донго күртэв.

НАГО'РНЫЙ, -ая; -ое. өндөрлөг; уулын; уулархаг; нагорный берег өндөрлөг эрэг; нагорная страна уулархаг орон.

НАГОРОДИ'ТЬ, -ожу; -одишь (и -одишь); -бженный; сов.; что и чего (разг.). 1. хашаалах; хороолох; 2. овоолох; нагородить кучу всякого хлама элдвийн новш овоолох; 3. бол шол юм ярих; донгодох; нагородить чепухи дэмий донгодох.

НАГО'РЬЕ, -я; ср. өндөрлөг; өндөр газар.

НАГОТА', -ы; ж. нүцгэн шалдан; нүцгэн бие; шалдан бие; прикрыть наготу нүцгэн биеэ таглах.

НАГОТА'ВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. бэлдэх; бэлтгэх.

НАГОТО'ВЕ, нареч. бэлэн; бэлхэн; быть наготове бэлэн байх.

НАГОТО'ВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; что и чего. бэлдэх; бэлтгэх; наготовить дров на зиму өвлийн түлээ бэлдэх.

НАГОТО'ВИТЬСЯ, -влюсь; -вишься; сов.; чего (разг.). бэлдэх; хүрэлцэхүйц бэлтгэх; цэгтгахаар бэлдэх; на всех не наготовишься бүгдийг цэгтгахаар бэлдэж дийлэхгүй.

НАГРА'БИТЬ, -блю; -бишь; -бленный; сов.; что и чего. дээрэмдэх; тонох.

НАГРА'ДА, -ы; ж. шагнал; шан; высокая правительственная награда засгийн газрын хүндэт шагнал; получить награду шагнал хүртэх.

НАГРАДИ'ТЬ, -ажу; -адишь; -аждённый (-ён; -енá); сов.; кого-что чем. шагнах; шагнал хүртээх; шан өгөх; наградить орденом одонгоор шагнах.

НАГРАДНО'Й, -ая; -ое. шагналын; наградной список шагналын цэс; наградные деньги шагналын мөнгө.

НАГРАЖДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. шагнах; шагнал хүртээх; шан авах.

НАГРАЖДЕ'НИЕ, -я; ср. шагнах; шагналт.

НАГРЕ'В, -а; м. 1. халаах; халаалт; при солнечном нагреве наранд халаахад; 2. халсан газар; халсан гадарга; поверхность нагрета печи пийшингийн халсан гадарга.

НАГРЕВА'НИЕ, -я; ср. халаах; халаалт; дулаацуулах; дулаацуулалт.

НАГРЕВА'ТЕЛЬ, -я; м. (спец.). халаагуур.

НАГРЕВА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. халаах; дулаацуулах; нагревательный прибор халаах багаж.

НАГРЕВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. халаах; бүлээсгэх; дулаацуулах.

НАГРЕВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; несов. халах; бүлээсэх; дулаацах.

НАГРЕ'ТЬ, -ёю; -ёшь; -рётый; сов. халаах; бүлээсгэх; дулаацуулах; бүлээцүүлэх; нагреть воду ус халаах; ус бүлээсгэх.

НАГРЕ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -реется; сов. халах; бүлээсэх; дулаацах; бүлээцэх; вода нагрелась ус халав; ус бүлээсэв.

НАГРОМОЖДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. овоолох; дээр дээрээс нь тавих; бархайлган сэрхийлгэх; 2. дүүргэх.

НАГРОМОЖДА'ТЬСЯ, -аюсь; несов. бархайж сэрхийх; овоолодох.

НАГРОМОЖДЕ'НИЕ, -я; ср. 1. овоолох; дээр дээрээс нь тавих; 2. овоо; дээр дээрээс нь тавьсан юм; бархайж сэрхийсэн юм.

НАГРОМОЗДИ'ТЬ, -эжу; -эдишь; -ождённый (-ён; -ена); сов. 1. овоолох; дээр дээрээс нь тавих; бархайлган сэрхийлгэх; нагромоздить стульев сандал овоолох; 2. дүүргэх; нагромоздить примеров в статье өгүүлэл жишээгээр дүүргэх.

НАГРУБИ'ТЬ, -блю; -бишь; сов. бүдүүлэг үг хэлэх; ширүүн зан гаргах; бүдүүлэг аашлах.

НАГРУ'ДНИК, -а; м. шүлсэвч; хөг; энгэрэвч.

НАГРУ'ДНЫЙ, -ая; -ое. энгэрийн; нагрудный знак энгэрийн тэмдэг.

НАГРУЖА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ачих; ачаалах; тэгнэх; 2. нэмэлт үүрэг өгөх; даалгавар өгөх.

НАГРУ'ЖЕННЫЙ, -ая; -ое. ачсан; ачаалсан; тэгнэсэн.

НАГРУЗИ'ТЬ, -ужу; -ужишь; -ужённый (-ён; -енá) и -уженный; сов. 1. ачих; ачаалах; тэгнэх; нагрузить паромов товарами галт онгоцонд бараа ачих; нагрузить верблюда кладью тэмээнд ачаа тэгнэх; 2. нэмэлт үүрэг өгөх; даалгавар өгөх.

НАГРУЗКА, -а; ж. 1. ажил; ачаалах; тэгнэх; ажилт; ачаалалт; тэгнэлт; 2. ачаа; тээш; 3. үүрэг; даалгавар; үүрэгт ажил; даяг пренодавателю полную нагрузку багшийн үүрэгт ажлыг бүрэн өгөх; 3. даралт; ачаалалт; үүрэг; индуктивная нагрузка мөлөөлөх даралт; нөлөөлөх; ачаалалт.

НАГРЫЗТЬ, -ау; -зэш; -ыа; -ла; -ызенный; сов.; что и чего, цөмөх; мэрэх; нагрязать орехов самар цөмөх.

НАГРЯЗНИТЬ, -тн; -нишь; сов. муухай, болгох; шавхай болгох; ков шороо болгох; балнартуулах; мнртээх.

НАГРЯНУТЬ, -ну; -нешь; сов. (высок. и разг.), гянт ирэх; гянт орох; гянт дайрах; гянт довтлох; нагрязниди гости зочид гянт ирээ; нагрязнида беда гянт гай дайрив.

НАГУЛ, -а; м. (билчээрйн) тарга.

НАГУЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАГУЛЯТЬ**, -яю; -яешь; -улянный; сов.; что и чего. 1. билчээрээр таргалах; тарга авах; өөх суух; овцы нагуляли жиру хонь билчээрээр таргалав; 2. тай; (-тэй; -той) болох; өнгө орох; нагулять брюшко гэдэстэй болох; гэдэс суух; нагулять руминиц өнгө орж улаан хацартай болох.

НАГУЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; сов. цэнгэх; ханатал зугаалах; нагулялись теперь пора домой ханатал зугааллаа; одоо харья.

НАД (НАДО), предлог с тв. п. 1. дээгүүр; дээр; над городом пролетел самолёт онгоц хот дээгүүр нисэн өнгөрөв; 2-ыг (-ийг); -г; сидеть над книгой ном үзэн суух; работать над собой өөрийгөө боловсруулах; смеяться над кем-нибудь хүнийг наадам болгох.

НАДАВАТЬ, -даю; -даешь; -дай; сов. что и чего кому-чему (разг.). их өгөх; дахин дахин өгөх; олонтоо өгөх; надавать подарков бэлэг их өгөх; надавать обещаний ам өчиг олонтоо өгөх.

НАДАВИТЬ, -авлю; -авишь; -авленный; сов. 1. дарах; шахах; надавить кнопку звонка хонхны товрууг дарах; 2. шахах; шахаж гаргах; надавить соку шүүс шахаж гаргах; 3. няц дарах; дарж алах; надавить мух ялаа дарж алах.

НАДАВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дарах; шахах; 2. шахах; шахаж гаргах.

НАДАИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. саях.

НАДАРИТЬ, -рю; -аришь; -аренный (-ен; -ена); сов.; что и чего (разг.). их (олон) бэлэглэх; бэлэг их өгөх; олонтоо бэлэглэх; надарить книг ном олныг бэлэглэх.

НАДБАВЛЯТЬ, -влю; -вишь; -вланный; сов.; что (разг.). нэмэрлэх; нэмэгдүүлэх; нэмэх.

НАДБАВКА, -и; ж. нэмэгдэл; нэмэлт.

НАДБАВЛЯТЬ, -влю; -вешь; несов. нэмэрлэх; нэмэгдүүлэх; нэмэх; надбавлять цены үнэ нэмэх.

НАДБИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАДБИТЬ**, -добью; -добьешь; -бей; -битый; сов.; что. өмтлөх; сэв оруулах; цав гаргах; надбить чашку вага өмтлөх.

НАДБРОВНЫЙ, -ая; -ое. хөмсгийн; надбровные дуги хөмсгийн яс.

НАДВИГАТЬ, -аю; -аешь; несов. дарж өмсөх; буулгах.

НАДВИГАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; несов. ойртох; ойртон ирэх.

НАДВИНУТЬ, -ну; -нешь; -нутый; сов.; что и кого-что, дарж өмсөх; буулгах; надвинуть шапку на уши малгайгаа буулгах.

НАДВИНУТЬСЯ, -нусь; -нашься; сов. ойртох; ойртон ирэх; туча надвинулась үү ойртов; старость надвинулась өглөх нас ойртов ирээ.

НАДВОДНЫЙ, -ая; -ое. усан дээрх; хөвдөг; живодөггүй; шунгадаггүй; надводная часть корабля онгоцны усан дээрх хэсэг.

НАДВОЕ, нареч. хоёр болгож; хагаслан; разрезать надвое хагаслан огтлох; хагаслах.

НАДВОРНЫЙ, -ая; -ое. гадаах, гэр орчмын; надворные постройки гэр орчмын барилгууд.

НАДВЯЗАТЬ, -язу; -язешь; -язанный; сов.; что. **НАДВЯЗЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. залгаж сүлжих; залгах; надвязать носки оймс залгаж сүлжих; 2. залгаж уях; залгах; надвязать веревку аргамжаа залгах.

НАДГРОбный, -ая; -ое. 1. хүүрийн; булшны; булшин дээрх; надгробная надпись булшны бичиг; 2. оршуулахад хэлсэн; надгробное слово оршуулахад хэлсэн үг.

НАДГРЫЗАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАДГРЫЗТЬ**, -зу; -зешь; -ыз; -ла; -ызенный; сов.; что. мэрэх; казах; надгрызть сыр бяслаг мэрэх.

НАДДАВАТЬ, -даю; -даешь; несов. **НАДДАТЬ**, -дам; -дашь; -аст; -адим; -адите, -адут; -ал, -ала; -ало; -ай; -адаанный (-ан; -ана; -анд); сов.; что и чего (разг.). нэмэх; нэмж өгөх; конь наддал ходу морь хурдаа нэмэв; морь хурдласхийв.

НАДЕБОШИРИТЬ, -рю; -ришь; сов. зодоон цохон болох; хэрүүл цуугиан тарих.

НАДЕВАННЫЙ, -ая; -ое; (разг.). өмссөн; хуучин; надетая обувь өмссөн гутал; хуучин гутал.

НАДЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. өмсгөх; өмсүүлэх; 2. углах; 3. зүүх; 4. өмсөх.

НАДЕЖДА, -ы; ж. найдвар; найдал; горьдолог; горьдол; итгэл; горь; возлагать надежду на кого-либо хүнд найдах; в надежде горьдом; у меня нет ни малейшей надежды би (очүүхэн ч) найдахгүй; есть надежда на выздоровление эдгэрх горьдолог байна.

НАДЕЖНОСТЬ, -и; ж. найдвар; итгэл найдвар; надёжность предприятия найдвартай хэрэг.

НАДЕЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жена. найдвартай; найдлагатай; итгэлтэй; надёжное средство найдвартай арга; надёжный человек итгэлтэй хүн.

НАДЕЛ, -а; м. ногдол газар; земельный надел ногдол газар.

НАДЕЛАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что и чего. 1. хийх; хийж хийчхэх; наделать игрушек тоглоом хийж хийчхэх; 2. удах; тарих; татах; наделать хлопот уршиг удах.

НАДЕЛИТЬ, -лю; -лишь; -ланный; (-ен; -ена); сов.; кого-что чем. **НАДЕЛИТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. ноогдуулах; түгээх; хүртээх; наделить подарками бэлэг түгээх; 2. төгөлдөр; -тай (-тэй-той) байх; природа наделила его талантами төрөлхийн авьяас төгөлдөр хүн.

НАДЕРГАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что и чего. 1. зулгаах; сугалан авах; угзчих; надергать льну маалинга зулгаах; 2. тохиодсон болгоныг авах; надергать примеров тохиодсон болгоныг авч жиншээ болгох.

НАДЕРЗИТЬ, -зю; -зишь; сов. ярзганах; ярдаглах.

НАДЕТЬ, -ену; -нешь; -ен; -деный; сов.; что. 1. өмсгөх; өмсүүлэх; надеть шапку на ребёнка хүүхдэд малгай өмсгөх; 2. углах; надеть чехол на стул сандлын бүрээс углах; надеть наконечник на карандаш харандаанд хошуу углах; 3. зүүх; надеть кольцо на палец хуруунд бөгж зүүх; 4. өмсөх; надеть шубу дээл өмсөх.

НАДЕ'ЯТЬСЯ, *-ёусь; -ёишья; несов.* 1. найдах; горьдох; санах; я не надеялся увидеть вас би зантай уулзана гэж санасангүй; надеяться на помощь тусламж горьдох; 2. найдах; итгэх; надеяться на друга нехертөө найдах.

НАДЗЕ'МНЫЙ, *-ая; -ое (спец.).* газар дээрх; надземные сооружения газар дээрх барилга.

НАДЗИРА'ТЕЛЬ, *-я; м.* харгалзагч, хуяг.

НАДЗИРА'ТЬ, *-аю; -аешь; несов.; вд кем-чем.* карах; харгалзах; цагдах; сэргийлэх.

НАДЗО'Р, *-а; м.* 1. хяналт; прокурорский надзор прокурорын хяналт; быть под надзором хяналтанд байх; 2. хянах газар; хянагчид; технический надзор техникийн хянах газар.

НАДВИ'ТЬСЯ, *-влюсь; -вишья; сов.; кому-чему или на кого-что (разг.).* харж ханах; гайтан карах; сонсч ханах.

НАДКА'ЛЫВАТЬ, *-аю; -аешь; несов.; что.* салбаах; салба цохих; дуу цохих.

НАДКЛА'ССОВЫЙ, *-ая; -ов (книжн.).* ангийн бус; ангид хамаагүй; в классовом обществе не может быть и надклассовой идеологии ангит ийгэмд ангийн бус үзэл суртал гэж байдаггүй.

НАДКЛЕ'ИВАТЬ, *-аю; -аешь; несов.* **НАДКЛЕ'ИТЬ**, *-ёю; -ёишь; -ёенный; сов.; что.* залгаж наах; надклеить лист бумаги хуудас залгаж наах.

НАДКО'Л, *-а, м.* 1. салбалах; салба цохих; дуу цохих; 2. салбарсан газар; салбархай; цуурсан газар; цуурхай.

НАДКОЛЕ'ННЫЙ, *-ая; -ое.* надколенная чашка тойг.

НАДКОЛО'ТЬ, *-олю; -олешь; -олющий; сов.; что.* салбалах; салба цохих; дуу цохих; надколоть полено хөрчим пуу цохих.

НАДКО'СТНИЦА, *-ы; ж.* ясны калыс; ясны хуудас; воспаление надкостницы ясны калыс үрвсэх.

НАДКРЫ'ЛЬЯ, *-лай; ед.* **НАДКРЫ'ЛЬЕ**, *-я; ср.* давчны хуяг.

НАДКУ'С, *-ы; м.* 1. хазах; 2. хэвсэн газар.

НАДКУСМ'ТЬ, *-ушю; -ушишь; -ушанный; сов.; что.* хазах; надкусить яблоко алм хазах.

НАДЛА'МЫВАТЬ, *-аю; -аешь; несов.* 1. цав гаргах; дутуу хугалах; хуга дарах; эвдэх; 2. хугалах; мохоох; шантрах; доройтуулах.

НАДЛА'МЫВАТЬСЯ, *-аетя; несов.* 1. цав гаргах; дутуу хугарах; хуга даруулах; 2. хугарах; мохох; шантрах; доройтох.

НАДЛЕЖА'ТЬ, *-ит; безл.* зохих; ёстой байх; надлежит зохино; ёстой; надлежало бы это сделать үүнийг хийвэл зохих билээ.

НАДЛЕЖА'ЩИЙ, *-ая; -ее (офиц.).* зохих; зүй ёсны; надлежащие меры зохих арга хэмжээ; надлежащим образом зүй ёсоор; дүрмийн ёсоор.

НАДЛЕЖИ'Т, *-ало; безл.; кому-чему с неопр. (офиц.).* зохино; ёстой; надлежит явиться в указанный срок дурдсан цаг ирвэл зохин; надлежит быть правдивым үнэнч байх ёстой.

НАДЛО'М, *-а; м.* 1. цав гарах; дутуу хугалах; 2. цав; хугарсан газар; хугархай; 3. уйтгар; шантрал; доройтол; душевный надлом сэтгэл зүрхний уйтгар; уйтгарласан сэтгэл.

НАДЛОМИ'ТЬ, *-омаю; -омишь; -омиенный; сов.; что.* 1. цав гаргах; дутуу хугалах; хуга дарах; эвдэх; надломить ветку дерева модны мөчир хуга дарах; 2. хугалах; мохоох; шантрах; доройтуулах; надломить силы хүч мохоох.

НАДЛОМИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; -омишя; сов.* 1. цав гарах; дутуу хугарах; хуга даруулах; 2. хугарах; мохох; шантрах; доройтох; силы надломит'

мились хүч мохов; здоровье надломилось бие доройтов.

НАДЛО'МЛЕННЫЙ, *-ая; -ов.* доройтсон; шантрасан; бэрхийг үзсэн.

НАДМЕ'ННО, *нареч.* их зантай; ихэрхөг; омгорхот; бардам.

НАДМЕ'ННОСТЬ, *-и; ж.* их зан; ихэрхэг зан; омог; бардам зан; проявлять надменность их зан гаргах; ихэрхэх.

НА ДМЕ'ННЫЙ, *-ая; -ое; -енно; -енна.* ихэрхөг; их зантай; омгорхот; бардам; надменная осанка ихэрхэг байдал.

НА ДНЯ'Х, *нареч.* 1. өнөө маргаашгүй; хэзээ-хэзээгүй; он придед на днях өнөө маргаашгүй ирнэ; 2. саявтар; өчигдөр урждарын; он заехал к нам на днях тэр манайхаар саявтар ирээд явсан.

НАДО I; *в знач. сказ.; кому-чему с неопр.; кого-что или чего.* хэрэгтэй; ёстой; хэрэглэх; зохих; надо написать письмо захидал явуулах хэрэгтэй; мне надо воды над ус хэрэгтэй; би ус хэрэглэнэ; что вам надо? танд юу хэрэгтэй вэ? та юу гээ вэ? ☆ так ему и надо хохь нь; так тебе и надо хохь чинь; так и надо болж хохь нь; надо же, ведь надо же гэж дээ; ведь надо же было ему сделать такую глупость! ийм тэнэг юм хийх гэж дээ!

НАДО II; *предлог.* 1. дээгүүр дээр; 2. -ыг (ийг); -г; смеяться надо мною намайг наадам болгох.

НА'ДОБНО, *в знач. сказ.; кому-чему с неопр.* кого-что или чего (устар.). хэрэгтэй; ёстой; зохин.

НА'ДОБНОСТЬ, *-и; ж.* хэрэг болох; хэрэгдээ; хэрэглэмж; в случае надобности хэрэг болбол; хэрэгцээ тохюлдвол.

НАДОЕДА'ТЬ, *-аю; -аешь; несов.; кому-чему кем.* залхуу хүргэх; залхаах; хашраах; улиг болох; улиглах; саад болох.

НАДОЕ'ДЛИВОСТЬ, *-и; ж.* хашрал; хаширтай зан; залхуутай байх.

НАДОЕ'ДЛИВЫЙ, *-ая; -ое; -ив.* залхуутай; хаширтай; улигт; какой надоедливый человек! юутай хаширтай хүн бэ?

НАДОЕ'СТЬ, *-йм; -ёшь; -ёст; -едим; -едите; -едят; сов.; кому-чему.* залхуу хүргэх, залхаах, хашраах, улиг болох, улиглах; безделье надоедо ажилгүй залхав; надоели друг другу бие биеэ залхаав; надоесть лишними просьбами хэрэггүй юм гуйж улиг болох, хашраах.

НАДОИ'ТЬ, *-обю; -бйшь; -бенный; сов.; что и чего.* саях; надоить ведро молока хувин сүү саях.

НАДО'И, *-я; м. (спец.).* саам; средний надой на корову в сутки нэг үнээний нэг өдрийн дундаж саам.

НА'ДОЛБА, *-ы; ж.* шов, бөхлэлтийн шов.

НАДО'ЛГО, *нареч.* удтал, өнө удаан.

НАДО'МНИК, *-а; м.* гэртээ ажиллагч дархан.

НАДО'МНИЦА, *-ы; ж.* гэртээ ажилладаг эмэгтэй.

НАДОРВА'ТЬ, *-вю; -вьшь; -вал; -валя; -вало; -орваный; сов.; что.* 1. сэтлэх, сэт татах, цууласхийх; урах; 2. гэмтээх, бэртээх, няцлах, (бие тэнхээ) муудуулах; надорвать голос коолой гэмтээх; надорвать здоровье бие тэнхээ муудуулах.

НАДОРВА'ТЬСЯ, *-вьсь; -вьшься; -валя; -валось; -валось; сов.* 1. сэтгэх, цуурах, урагдах; 2. гэмтэх, бэртэх, няцрах, (бие тэнхээ) муудах; надорваться, поднимая тяжесть хүнд юм өргөж гэмтэх.

НАДОУ'МИТЬ, *-млю; -мишь; -мланный; сов.; кого-что (разг.).* ухаан заах, арга заах, арга сүвэгчлүүдэх.

НАДПА'РЫВАТЬ, *-аю; -аешь; несов.; что.* ханзласхийх, хагзласхийх, багахан аячлах.

НАДПИ'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАДПИ-ЛИТЬ**, -илю; -илив; -иленный; сов.; что. хөрөөдөсхийх, дутуу хөрөөдөх; надпилить доску банз дутуу хөрөөдөх.

НАДПИСАТЬ, -ишү; -ишешь; -исанный сов.; что. **НАДПИ'СЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. (нүүр дээр) бичих, гарчиг тавих; надписать адрес на конверте дугуйн (нүүр) дээр хаяг бичих; надписать банки с вареньем лаазтай чанамал жимст гарчиг тавих.

НАДПИСЬ, -и, ж. бичээс, гарчиг; передаточная надпись шилжүүлэх үсэг; надгробная надпись хүүрийн оршлын бичээс; древние надписи на камне өртний чулууны бичээс.

НАДПОРОТЬ, -орю; -орешь; -оротый; сов.; что (разг.). ханзласхийх, хагзласхийх, багахан ханзлах; надпороть подкладку дотры нь хагзласхийх, хагз татах.

НАДПО'ЧЕЧНИК, -а; м. бөөрийн булчирхай.

НАДРА'ИВАТЬ, -иваю; -иваешь; несов.; **НАДРА'ИТЬ**, -аю; -аишь; -аенный; сов. гялалзтал арчих, цэвэрлэх.

НАДРАТЬ, -дерю; -дерешь; -а́л; -ала́; -ало́; **надраный** (-ан; -ана; -ано);, сов.; что и чего. куулах; надрать коры холтос хуулах; ☆ надрать кому-либо уши чих мушгих.

НАДРЕЗ, -а, м. 1. хэрчлээ; хэрчлээс; сэтэрхий; огтолсон газар, эсгэдэс, ирийн ор, зураас; глубокий **надрез** гүнзгий хэрчлээс, гүн эсгэх; 2. эсгэх, огтлох, хэрчлээ гаргах, сэтлэх.

НАДРЕЗАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАДРЕ'ЗАТЬ**, -эжю; -эжешь; -анный; сов.; что.; **НАДРЕ'ЗЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. эсгэх, зурчих, хэрчлээ гаргах, сэтлэх; надрезать арбуз тарвас эсгэж огтлох.

НАДРУБАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. **НАДРУБИТЬ**, -ублю; -убишь; сов. сэтлэх, сэт цавчих, сэт цохих, хэрчлээ гаргах; надрубить бревно гуалинд хэрчлээ гаргах.

НАДРУГА'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. (книжн.). доромжлон элэг барих; элэг доог хийх.

НАДРУГА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов.; над кем-чем (книжн.). доромжлон элэг барих, элэг доог хийх; надругаться над седи́нами буурлыг доромжлон элэг барих.

НАДРЫ'В, -а; м. 1. сэтлэх, сэт татах, цууласхийх; 2. сэтэрхий, огтолсон газар; 3. эгдүүцэл; **говорить с надрывами** эгдүүцэн байж хэлэх.

НАДРЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. сэтлэх, сэт татах; цууласхийх; урах; 2. гэмтээх, бэртээх, няцлах; (бие тэнхээ) муудуулах.

НАДРЫВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. сэт-рэх; цуурах, урагдах; 2. гэмтэх; бэртэх; няцрах, (бие тэнхээ) муудах; 3. байдаг хүчээрээ ажиллах, тэнхээ мэдэн ажиллах; не жалел себя, работает, надрывается бие хайргүй тэнхээ мэдэн ажиллах.

НАДРЫ'ВНЫЙ, -ая, -ое. эгдүүцэлтэй; надрывный смех эгдүүцэлтэй инээд; эгдүүцэн инээх.

НАДСА'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна (разг.). хүчидсэн; надсадный кашель хүчдэн ханналгах.

НАДСМА'ТРИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; над кем-чем или за кем-чем. харгалзах; цагдах.

НАДСМО'ТР, -а; м. харгалзал; харгалзах, цагдлага, цагдах.

НАДСМО'ТРИК, -а; м. харгалзагч.

НАДСМО'ТРИЦА, -ы, ж. харгалзагч эмэгтэй, харгалзагч эхнэр.

НАДСТА'ВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов., что. залгах, нэмж уртасгах; зүйж уртасгах; **надставишь рукава ханшуйд юм залгах.**

НАДСТА'ВКА, -и; ж. 1. залгах, нэмж уртасгах, зүйж уртасгах; 2. залгаа, залгавар; залгалт.

НАДСТАВЛЯТЬ, -ляю; -ляешь; несов. залгах; нэмж уртасгах; зүйж уртасгах.

НАДСТАВНО'Й, -ая; -ое. залгамал; **надставной** ворот залгамал зах.

НАДСТРА'ИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. давхарлах; давхарлан барих; (давхар) нэмж барих.

НАДСТРО'ЕЧНЫЙ, -ая; -ое давхарлагийн; **над-строечные** явления давхарлагын үзэгдэл.

НАДСТРО'ИТЬ, -бю; -бишь; -бенный; сов.; что. давхарлах; давхарлан барих; (давхар) нэмж барих; **надстроить** дом байшин давхарлан барих.

НАДСТРО'ЙКА I; -и; ж. 1. давхарлаг; **деревянная** надстройка здания байшингийн модон давхарлаг; 2. давхарлах; давхарлан барих.

НАДСТРО'ЙКА II; -и; ж. давхарлаг (нийгмийн улс төр; хууль цааз; шашин; уран сайхан; гүн ухааны үзэл; тэдгээрт тохирсон улс төр; хууль цаазын болон бусад байгууллага); **всякий** базис имеет свою надстройку суурь бүхэн өөрийн давхарлагтай байдаг.

НАДСТРО'ЧНЫЙ, -ая; -ое. мөрийн дээрх, үстийн дээрх; **надстро́чный** знак мөрийн дээрх гэмдэг, үсгийн дээрх тэмдэг.

НАДТРЕ'СНУТЫЙ, -ая; -ое; -ут. 1. сэвтэй; гавтай; ан гарсан; хагархай; **надтреснутая** тарелка сэвтэй таваг; 2. хахир. харжганасан; **надтреснутый** голос хахир хоолой; харжганасан дуу.

НАДУВА'НИЕ, -я; ср. үлээх, хий оруулах, үлээлт хий оруулах.

НАДУВА'ТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое. хууран мэхэлсэн, хууран мэхлэх; **надувательский** приём хууран мэхлэх арга.

НАДУВА'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. (разг. неодобр.). хууран мэхлэх.

НАДУВА'ТЬ I, -аю; -аешь; несов. 1. үлээх; хий оруулах, хийлэх; үлээж хүнхийлгэх; 2. хийсэн авчрах; хийсгэх; хөдөлгөх; 3. салхи авах; салхинд цохуулах; 4. хүйт орох, хүйт оруулах.

НАДУВА'ТЬ II, -аю; -аешь; несов. хууран мэхлэх. **НАДУВА'ТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; несов. 1. үлээгдэн хүнхийх; хийсэн хүнхийх, салхи дүүрэх; хий дүүрэх; 2. гонсойх, гомдож гонсойх; 3. үлээгдэх; хийсэх.

НАДУВНО'Й, -ая; -ое. хий оруулсан; хийлдэг үлээмэл; **надувная** резиновая лодка хийлдэг эрзээн завь.

НАДУ'МАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна (неодобр.). санаанаас авч хийсэн; зохиомол; **надуманный** образ санаанаас авч бичсэн дүр.

НАДУ'МАТЬ, -аю; -аешь; сов.; с неопр. (разг.). шийдэх; санаа шулуудах; **надумал** уехать явахар санаа шулуудав.

НАДУ'ТЫЙ, -ая; -ое; -ут (разг.). 1. яравгар хөрхгөр; ихэрхэг; **надутый** человек яравгар хүн; 2. гоёмсоглосон; **надутые** выражения гоёмсоглосон кэллэг; гоёмсоглосон үг; 3. гонсойсон; гомдож гонсойсон.

НАДУ'ТЬ I; -бю; -бешь; -бтый; сов. 1. үлээх; хий оруулах, хийлэх, үлээж хүнхийлгэх; **надуть** велосипедную камеру дугуйны камер хийлэх; 2. хийсэн авчрах, хийсгэх, хөдөлгөх; **ветром** надуть пыли салхи тоос хөдөлгөв; 3. салхи авах, салхинд цохуулах; **надуть** в ухо чих салхи авав; 4. хүйт орох, хүйт оруулах; в комнату надуть тасалгаанд хүйт оров. ☆ **надуть** губы хошуугаа цорвойлгох, гомдож гонсойх.

НАЗВАНИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. (разг.)*. дакин дажин утасдах; назованивать по телефону одонтоо утасдах.

НАЗВАНИЕ, -я; *ср.* 1. нэр: гарчиг; названне растения ургамлын нэр; названне книги номын гарчиг; 2. нэр төрлийн ном; в библиотеке несколько тысяч названий номын санд хэдэн мянган нэр төрлийн ном бий.

НАЗВАНИЙ, -ая; -ое. хуурай; хүж бэрсан; өргөмөл; названая сестра хуурай эгч; хуурай дүү; названий сын өргөмөл хүү.

НАЗВАТЬ I; -зову; -зовешь; -да; -ала; -ало; *названный (-ан; -анд; -ано); сов.; кого-что*. 1. нэрлэх; нэр өгөх; цол өгөх; хоч өгөх; назвать сына Иваном хүүгээ Иван гэж нэрлэх; 2. гэх; хэмээх; гэж хэлэх; үзэх; назвать что-нибудь поведение образцовым үлгэр жишээ зан байдлтай гэх; 3. нэрлэх нэрийг хэлэх; тоочих, дуудах; называть кандидатов в комиссию комисст нэр дэвшигчдийг тоочих.

НАЗВАТЬ II; -зову; -зовешь; -да; -ала; -ало; *названный; сов.; кого-чего (разг.)*, урих; залах; урьж ирүүлэх; назвать полный дом гостей гэр дүүрэй зочин урьж ирүүлэх.

НАЗВАТЬСЯ I; -зовусь; -зовьшся; -ался; -лась; -лось и -лось; *сов.; кем-чем*. өөрийгөө ... гэх, хэмээх; гэж хэлэх, нэрлэх; назваться инженером өөрийгөө инженер гэх.

НАЗВАТЬСЯ II; -зовусь; -зовьшся; -ался; -лась; *сов. (прост.)*. уриулах; өгье гэх; гэж хүсэх; назваться в гости уриулах, уриулах гэх; назваться проводить хүргэж өгье гэх; үдье гэж хүсэх.

НАЗЕМ, -а; *м. (обл. и спец.)*. өтөг, шивх.

НАЗЕМНЫЙ, -ая; -ов. 1. газар дээрх; наземная железная дорога газар дээрх төмөр зам; 2. хуурай замын; наземные войска хуурай замын цэрэг.

НАЗЕМЬ, *нареч. (обл.)*. газар; кесэр; унасть наземь газар унах.

НАЗИДАНИЕ, -я; *ср. (устар.)*. сургамж; в навидание потомству ач үрдээ сургамж болгох.

НАЗИДАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лена. сургамжтай; сургамж болох; назидательный пример сургамж болох жишээ.

НАЗЛО и **НА'ЗЛО**, *нареч.*; кому-чему. корондоо; тэгэхээс тэгэх гэж; зорнуд; сделать назло корондоо хийх.

НАЗНАЧАТЬ, -аю. -аешь; *несов.* 1. тогтох, болох; 2. томилох; тавих, тохоон талбих.

НАЗНАЧЕНИЕ, -я; *ср.* 1. тогтох, тогтоох, болзох; 2. тогтоож өгөх, зааж өгөх; хэлж өгөх; бичиж өгөх; назначение лекарства эм бичиж өгөх; 3. томилох; илгээх; место назначения томилогдон газар; 4. томилолт; зорилт, зорилго; использовать по прямому назначению уг зорилт ёсоор ашиглах; высокое назначение писателя зохиолч хүний өндөр дээд зорилго.

НАЗНАЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченний; *сов.; кого-что*. 1. тогтох, тогтоох, болзох; назначить цену үнэ тогтоох; назначить день встречи уулаах өдөр болзох; назначить заседание хурал хуралдуулахаар тогтох; 2. тогтоож өгөх, зааж өгөх; хэлж өгөх, бичиж өгөх; назначить пенсию сул цалин тогтоож өгөх; 3. томилох, тавих; тохоон талбих; назначить командиром роты сумангийн даргаар томилох.

НАЗОЙЛИВО, *нареч.* улигдан, салж өгөхгүй, наалдан; назойливо просить улигдан гуйх.

НАЗОЙЛИВОСТЬ, -я, *жс.* улиг болсон юм, наалдамтай зан.

НАЗОЙЛИВЫЙ, -ая, -ов; -ив. улиг болсон, салж өгдөггүй, наалдамтай; назойливый человек салж өгдөггүй хүн; назойливые мысли улиг болсон бодол.

НАЗРЕТЬ, I и II *л. не употр.*, -ет; *сов.* **НАЗРЕВАТЬ**, -ает; *несов.* 1. боловсрох, болох; почки на деревьях назрели модны гөлөг боловсрох; 2. идээлэх, идээрлэх, бээрлэх; нарыв назрел хавдар идээлэв; 3. тулгарах, тулгарч ирэх; кризис назрел хямрал тулгарч ирэв.

НАЗУБОК, *нареч. (разг.)*. хуруу даран, цээжээр, ягштал; знать назубок хуруу даран мэдэх, цээжээр мэдэх.

НАЗЫВАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. нэртэй, гэдэг, гэгч, хэмээгч; ☆ так называемый I) гэдэг нэртэй, гэдэг; 2) нэр хэмээсэн.

НАЗЫВАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* 1. нэрлэх, нэр өгөх, цол өгөх, хоч өгөх; 2. гэх, хэмээх, гэж хэлэх, үзэх; 3. нэрлэх, нэрийг хэлэх, тоочих, дуудах.

НАЗЫВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* урих, залах, урьж ирүүлэх.

НАЗЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. өөрийгөө ... гэх, хэмээх, гэж хэлэх, нэрлэх; 2. нэртэй байх, нэр ... гэх, нэр ... хэмээх; как называется этот госков энэ сангийн аж ахуйн нэрийг юу гэдэг вэ?; 3. нэрлэгдэх, гэгдэх, хэмээгдэх; что называется күмүүсийн хөлдтээр, хөлээр, гэдэг.

НАИБОЛЕЕ, *нареч.* иэн, эн, үлэмж; наиболее удачный способ нэн сайн арга; наиболее выгодно үлэмж ашигтай.

НАИБОЛЬШИЙ, -ая, -ее. нэн том, эн их, маш том, үлэмж их, хамгийн том; наибольшая выгода нэн их ашиг.

НАИВНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (разг.)*. гэнэн байх, гэнэн зан гаргах, гэнэдэх.

НАИВНОСТЬ, -я, *жс.* гэнэн зан; детская наивность хүүхдийн гэнэн зан.

НАИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. гэнэн, гэнэн хонгор; наивный вопрос гэнэн асуулт.

НАИВЫСШИЙ, -ая, -ее. нэн дээд, эн дээд, туйлын дээд, хамгийн дээд, үлэмж сайн, маш сайн; наивысший сорт нэн дээд зэрэг.

НАИГРАННЫЙ, -ая, -ое; -ан; -анна. хуурман, куурамч, өнгөнч, наагуур.

НАИГРАТЬ, -аю; -аешь; -игранный; *сов.; что* 1. тоглож хожих, наадаж хожих; наиграть деньги тоглож мөнгө хожих; 2. тоглож холгох, наадаж холгох; наиграть поволи на пальцах тоглож хуруугаа холгох; 3. тоглох, наадах, хөгжимдөх; наиграть на рояле новый мотив роялиар шинэ ая наадах; 4. бичүүлэх, тэмдэглүүлэх; наиграть пластинку пленд бичүүлэх.

НАИГРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* хангатай тоглох, наадаж ханах; дети наигрались хүүхдүүд хангатай тоглох.

НАИГРОВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. тоглож хожих, наадаж хожих; 2. тоглож холгох, наадаж холгох; 3. тоглох, наадах, хөгжимдөх; 4. бичүүлэх, тэмдэглүүлэх.

НАИГРЫШ, -я; *м.* -ая.

НАИЗНАНКУ, *нареч.* урвуулж, эргүүцж; вывернуть платые наизнанку хувцсаа эргүүлэх.

НАИЗУСТЬ, *нареч.* цээжээр; читать стихи наизусть шүлэг цээжээр унших.

НАИКРАТЧАЙШИЙ, -ая, -ее. хамгийн богино, туйлын богино, нэн дот; наикратчайший путь нэн дот зам.

НАИЛУЧШИЙ, -ая, -ее. нэн сайн, туйлын сайн, хамгийн сайн, эрхэм; наилучший результат нэн сайн дүн.

НАИМЕ'НЬЕЕ, нареч. нэн бага, туйлын бага, хамгийн бага, нэн муу, туйлын муу, хамгийн муу; наимеене выгодно нэн бага ашигтай.

НАИМЕНОВА'НИЕ, -я; ср. (офиц.). нэр; нэрлэх, барьж; официальное наименование албан явр.

НАИМЕНОВА'ТЬ, -нн; -нн; -нн; сов. нэрлэх, гарчиглах.

НАИМЕ'НЬШИЙ, -ая, -ее, нэн бага, туйлын бага, хамгийн бага; наименьший выигрыш нэн бага хонжвор.

НАИСКОСО'К, нареч. (разг.). сөөлжүү.

НА'ИНСКОСЬ, нареч. жншүү, ташуу; идти наискось ташуу авах; расположить наискось сөөлжүү авих, сөөлжүү байруулах.

НАИХУ'ДШИЙ, -ая; -ее, нэн муу, туйлын муу; хамгийн адаг; наихудший результат туйлын муу дүн.

НАЙДЭНЫШ, -а; м. (устар.). бутца; олзвой.

НАЙМИ'Т, -а; м. (презр.). хөдсний этгээд; хөдсний зарц.

НАЙТИ' I -ид; -ид; -ид; -ид; сов. 1. олох; найти потерянную вещь гэсэн юмаа олох; найти правильный выход из трудного положения бэрх байдлаас гарах; зөв арга олох; 2. (Зугаа) болгох; (сэтгэл) ханах; тайвшруулах; найти себе утешения в книгах ном уншиж сэтгэлээ тайвшруулах; 3. үзэх; санах; тоолох; тооцох; найти правильным что-л. юмыг зөв гэж үзэх; ☆ найти себе машину, найти себе смерть үхлээ олох.

НАЙТИ II, -ид; -ид; -ид; -ид; сов. 1. дайрх; дайралдах; мөргөх; тулах, уулзах; найти кого-либо в тяжелом состоянии хүнийг хүнд байдлад байхад дайралдах; паромод нашед на медь галт онгоц хайр гулав; хайрдав; 2. халлах; төгөх; хаах; туча нашла на солнце үүл нар халлав; 3. хүрэх; нашла грусть гуниг хүрэх; 4. цугларх; бөөгнөрөх; дүүрэх; дым нашед в комнату тасалгаанд утаа дүүрэх.

НАЙТИ СЬ, -ид; -ид; -ид; -ид; сов. 1. олдох; байх; пропажа нашлась үгүй болсон юм олдов; нашлась желаемые хүсэлтэй байв; 2. олох; санах; не нашлась, что ответить юу харуулахаа эс олов.

НАКА'З, -а; м. 1. захиа; даалгавар; наказ избирателей депутату сонгогчдоос депутатад өгсөн даалгавар; 2. захиа; отцовский наказ эцгийн захиа.

НАКАЗА'НИЕ, -я; ср. ял; шийтгэл; подвергнуть кого-либо наказанию хүнийг шийтгэх; тяжелое наказание хүнд ял; ☆ сурше наказание мне с ним түүнтэй байх нь яад ёстой зовлон байна.

НАКАЗА'ТЬ I, -аж; -аж; -аж; сов. 1. кого-что. шийтгэх; гэсгээх; наказать виновных буруутыг шийтгэх; гэмтнийг шийтгэх.

НАКАЗА'ТЬ II, -аж; -аж; сов. кому-чему (устар. и обл.). захих, даалгах.

НАКАЗУ'ЕМОСТЬ, -я; ж. шийтгэртэй байх; гэсгээлтэй байх.

НАКАЗУ'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -оем (офиц.). шийтгэртэй, гэсгээлтэй; шийтгэх ёстой; наказуемый поступок шийтгэхтэй явдал.

НАКАЗЫВАТЬ I, -аж; -аж; несов. шийтгэх; гэсгээх.

НАКАЗЫВАТЬ II, -аж; -аж; несов. захих, даалгах.

НАКА'Л, -а; м. гэрэл, улайсамж; лампочка горит полным накалом чийдэн сайн гэрэлтэй ноож байна.

НАКАЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -ая; -ая; улайсгасан; хадаасан.

НАКА'ЛИБАНИЕ, -я; ср. улайсгал, улайсгах, халах, хадаах; температура накаливания улайсгах халуун хүйтэн.

НАКА'ЛИВАТЬ, -аю; -аж; несов.; **НАКАЛИ'ТЬ**, -ай; -ай; -ай; сов.; что. улайсгах, хадаах; накалить металл докрасна төмөрлөг улайсгах.

НАКАЛИ'ТЬСЯ, -айсь; -айсь; сов. халах; улайсгах; утюг накалился индүү халав; ☆ атмосфера накалилась цаг үе ширүүсэв.

НАКА'ЛЫВАТЬ I, -аю; -аж; несов. хагадах.

НАКА'ЛЫВАТЬ II, -аю; -аж; несов. 1. хатгах, хатгаж торгох; 2. хатгах, хадах; 3. хатгах, хатгаж хийх; шивэх; 4. хатгах, хатгаж гэмтээх; 5. яргалах; төхөөрөх.

НАКА'ЛЫВАТЬСЯ, -аюсь; -ажьсь; несов. хатгах.

НАКАЛЯ'ТЬ, -яю; -ажь; несов. улайсгах, улайсгах; хадаах.

НАКАЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -ажьсь; несов. халах, улайсгах.

НАКАНУ'НЕ, I. нареч. урд өдөр; өдөгдөр; он приехал накануне тэр (хүн) өдөгдөр ирэх; 2. предлог с род. п. урд; өмнө, урдхэн, өмнөхөн; накануне нового года шинэ жилийн өмнөхөн, шинэ жилийн баярунд.

НАКА'ПАТЬ, -аю; -аж; сов. дусаах; накапать лекарства эм дусаах.

НАКАНУ'ЛИВАТЬ, -аю; -аж; несов.; что. хуримтуулах; хураах; цуглуулах, нөөцлөх, нөөх, дэвэх, -тай (-тэй; -той) болох.

НАКАНУ'ЛИВАТЬСЯ, I и 2 л. ед. не употр.; -ажьсь; несов. хуримтлах; цугларх.

НАКА'ПЫВАТЬ I, -аю; -аж; несов. дусаах.

НАКА'ПЫВАТЬ II, -аю; -аж; несов. I. малтах, малтаж авах; 2. ухах; малтах.

НАКА'Т, -а; м. хучилт; биндаж с двойным накатом давхар хучилттай хамгаалах байр.

НАКАТА'ТЬ, -аю; -аж; -ачанный; сов. 1. өнхрүүлэх, бөмбөрүүлэх, өнхрүүлэн авчрах, бөмбөрүүлэн ирэх; накатать брвен гуалин өнхрүүлэх; 2. өнхрүүлэх, бөөрөнхийлэх, бөмбийлгөх; накатать шариков на глины шавар бөөрөнхийлэх; 3. дагтаршуулах; накатать дорогу зам дагтаршуулах; 4. өрөөчд хаях, татлаад хаях; накатать письмо захидал татлаад орхих.

НАКАТА'ТЬСЯ, -аюсь; -ажьсь; сов. ханатал гулгах, ханатал давхиж; накататься на коньках тэшүүрээр ханатлаа гулгах; накататься на велосипеде дугуйгаар ханатлаа давхиж.

НАКАТИ'ТЬ, -ач; -ач; -ач; сов. өнхрүүлэх; бөмбөрүүлэх, өнхрүүлэн авчрах, бөмбөрүүлэн гаргах; накатить бочку на платформу торх өнхрүүлэн тавцан дээр гаргах.

НАКАТИ'ТЬСЯ, -ачьсь; -ачьсь; сов. өнхрөн дайрах, бөмбөрөн мөргөх, давхин ирж цохих.

НАКА'ТОМ, нареч. өнхрүүлж; бөмбөрүүлэн; грувить бочки накатом торх өнхрүүлэн ачих.

НАКА'ТЫВАТЬ, -аю; -аж; несов. 1. өнхрүүлэх, бөмбөрүүлэх, өнхрүүлэн авчрах, бөмбөрүүлэн ирэх; 2. өнхрүүлэх, бөөрөнхийлэх; бөмбийлгөх; 3. дагтаршуулах.

НАКАЧА'ТЬ, -аю; -аж; -ачанный; сов. **НАКА'ЧИВАТЬ**, -аю; -аж; несов. 1. хөөрөгдөж гаргах, хөөрөгдөж авах; 2. хөөрөгдөн оруулах, хөөрөгдөж хийх; накачать автомобильную шину машины дугуйд хий хөөрөгдөж оруулах.

НАКА'ШИВАТЬ, -аю; -аж; несов. хадах, хадаж авах, хад аж хураах.

НАКВА'СИТЬ, -ашу; -ашишь; -ашенный; сов.; что и чего. **НАКВА'ШИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. өсгөх, гашилгах.

НАКИДА'ТЬ, -аю; -аешь; -иданный; сов.; что. каялах.

НАКИ'ДКА, -и; ж. 1. нэмэр, нэмэлт; 2. нөмрөг, нэмнээ; 3 (дэрний) бүтээлэг.

НАКИ'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. каялах; 2. нөмрөх; 3. нэмнэх.

НАКИ'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аеюсь; несов. үсрэн дайрах, үсрэн буух.

НАКИ'НУТЬ, -ну; -нешь; -утый; сов., что. 1. нөмрөх, нэмнэх; накинуть платок на плечи алчуур мөрөндөө нөмрөх; 2. нэмэх, ахиулах; накинуть рубль нэг рубль нэмэх.

НАКИ'НУТЬСЯ, -нусь; -нешься; сов., на кого-что. үсрэн дайрах, үсрэн буух.

НАКИПА'ТЬ, -ает, несов. **НАКИПЕ'ТЬ**, 1 и 2 л. не употр. -пит; сов. 1. хөөстөх, хагтах, өрөмтөх, нитгэлдэх, хусамтах, өнгөртөх, ээрмэгтэх; 2. багтаах байх, буцлах; накипаю на душе дотор буцлав.

НА'КИПЬ, -и, ж. хөөс, цээр, өрөм, нитгэл, хаг, кусам, өнгөр, ээрмэг.

НАКЛА'Д, -а, м. кохирол, гарз; **остаться в накладе** хохирох.

НАКЛАДНА'Я, -ой, ж. падаан, дагавар куудас.

НАКЛА'ДНО, в знач. сказ. (разг.). гарзтай, кохиролтой; **выйдет слишком накладно** их кохиролтой болно.

НАКЛАДНО'Й, -ая, -ое. 1. түрхсэн, бүрсэн; ложка накладного серебра мөнгө түрхсэн калбага; 2. наамал, хиймэл, хуурамч; накладная борода наамал сахал, хиймэл сахал; ☆ **накладной расход** нэмэгдэл зарлага.

НАКЛА'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тавих; 2. тавих, овоолох, дүүргэх, хийх; 3. тавих, хийх, дарах; 4. тавих, ноогдуулах, хүлээлгэх; *хамт хэрэглэсэн нэр үгий нь үйл үг болгоно.*

НАКЛЕВЕТА'ТЬ, -еицу; -еицешь; сов. гөрдөх, гүжирдэх, гүтгэх.

НАКЛЕ'ИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. наах, цавуудах.

НАКЛЕ'ИВАТЬСЯ, -ається; несов. 1. наалдах, цавуудагдах; 2. наагдах.

НАКЛЕ'ИТЬ, -ею; -еишь; -еенный; сов. 1. наах, цавуудах; наклеить марку на конверт дугтуйд марк наах; 2. нааж хийх; наклеить много игрушек олон тоглоом нааж хийх.

НАКЛЕ'ИТЬСЯ, -еится; сов. наалдах, цавуудагдах.

НАКЛЕ'ЙКА, -и, ж. 1. наалт, наах; 2. наалт цаас.

НАКЛЕПА'ТЬ, -аю; -аешь; -клёпанный; сов., что. (спец.). тавлах, тав гаргах.

НАКЛЕ'ПКА, -и, ж. 1. тавлах; 2. тав.

НАКЛИКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов., **НАКЛИ'КАТЬ**, -ичу; -ичешь; -иканный; сов., что. (обл.). даллах, удах, ёрлох; **накликать беду** аюул даллах, аюул ёрлох.

НАКЛО'Н, -а, м. ташуу, налуу (газар).

НАКЛОНЕ'НИЕ I, -я, ср. хэлбийх, хазайх, хэлтийх, бөхийх, тонгойх; хэлбийлгэх, хэлтийлгэх, хазайлгах, бөхийлгэх, тонгойлгох.

НАКЛОНЕ'НИЕ II, -я, ср. төлөв; **условное наклонение** болзох төлөв.

НАКЛОНИ'ТЬ, -оню; -онишь; -рвнный (-ен, -ена); сов., что. хэлбийлгэх, хэлтийлгэх, хазайлгах, бөхийлгэх, тонгойлгох, доош нь дарах; **наклонить голову** толгой тонгойлгох.

НАКЛОНИ'ТЬСЯ, -онюсь; -онишься; сов. хэлбийх, хэлтийх, хазайх, бөхийх, тонгойх.

НАКЛО'ННОСТЬ, -и, ж. 1. дур, авьяас; **наклонность к музыке** хөгжмийн авьяас; 2. авьяас, зан; **дурные наклонности** муу авьяас.

НАКЛО'ННЫЙ, -ая, -ое. ташуу, налуу, хэлбэгий, хэлбэргэр, хэлтийг, хазайг, нахиу; ☆ **катиться по наклонной плоскости** уруудахдаа улам уруудах.

НАКЛОНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. хэлбийлгэх, хэлтийлгэх, хазайлгах, бөхийлгэх, тонгойлгох, доош нь дарах.

НАКЛОНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. хэлбийх, хэлтийх, хазайх, бөхийх, тонгойх.

НАКОВА'ЛЬНЯ, -и, род. мн. -лен, ж. деш. **НАКОВА'ТЬ**, -кую; -куешь; -ованный; сов., **НАКО'ВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. давтаж; давтаж хийх.

НАКО'ЖНЫЙ, -ая, -ое. арьсны; **накожная болезнь** арьсны өвчин.

НАКОЛА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. шааж оруулах, цохиж оруулах; 2. шаах, хадах; 3. хагачих, бут бут цохих.

НАКОЛЕ'НИК, -а, м. өвдөгч, өвдөгний боолт.

НАКО'ЛКА, -и, ж. 1. хатгах; 2. үсний хатгалга.

НАКОЛОТИ'ТЬ, -очу; -отишь; -оченный; сов., что и кого-чего. 1. шааж оруулах, цохиж оруулах; **наколотить обруч на бочку** торхны цагираг шааж оруулах; 2. хагачих, бут цохих.

НАКОЛО'ТЬ I, -олю; -блешь; -блотый; сов., что и чего. хагалах; **наколоть дров** түлээ хагалах, мод хагалах.

НАКОЛО'ТЬ II, -олю; -блешь; -олотый; сов. 1. хатгах, хатгаж торгох; **наколоть выкройку** (хувцасны) үлгэр хатгаж торгох; 2. хатгах, хадах; **наколоть украшение на грудь** энгэрийн чимэг хатгах; 3. хатгах, хатгаж хийх, шивэх; **наколоть узор** угалз шивэх; 4. хатгах, хатгаж гэмтээх; **наколоть руку** гараа хатгах; 5. яргалах, төхөөрөх; **наколоть свиной гай** гай төхөөрөх.

НАКОЛО'ТЬСЯ, -олюсь; -блещься; сов. хатгах, адах; **наколотья на иглу** зүүнд хатгах.

НАКОНЕ'Ц, нареч. 1. эцэст, сүүлд, төгсгөлд, төгсвөрт; эцэс сүүлд, эцсийн эцэст, сүүлийн сүүлд; он догадался **наконец** тэр (хүн) эцсийн эцэст тааж мэдэв; 2. бас, тэгээд; **для отдыха** можно было, **наконец**, съездить за город амрахаар бас хотоос гадагшаа явж болох байв; ☆ **наконец-то!** уухай даа! айдаа! **наконец-то я вас вижу!** уухай даа, та дайралдлаа!

НАКОНЕ'ЧНИК, -а, м. үзүүр, хошуу, малгай, зэв; **наконечник для карандаша** харандааны малгай хошуу.

НАКОПА'ТЬ, -аю; -аешь; -опанный; сов., что и чего. 1. малтах, малтаж авах; **накопать картофеля** төмс малтаж авах; 2. ухах, малтах; **накопать яму** нух ухах.

НАКОПИ'ТЬ, -оплю; -опишь; -опленный; сов. хуримтлуулах, хураах, цуглуулах, нөөцлөх, нөөх, дарах, -тай (-тэй, -той) болох; **накопить большой опыт** их туршлагатай болох.

НАКОПИ'ТЬСЯ, -опится; сов. хуримтлах, цугларах; **накопилось много дел** олон хэрэг хуримтлав.

НАКОПЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хуримтлал, цуглуулах, нөөцлөлт, хуримтлуулах; цуглуулах, нөөцлөх; **первоначальное накопление капитала** капиталын анхны хуримтлал; 2. хуримтлал, нөөц; **сверхплановые накопления** төлөвлөгөө давсан хуримтлал.

НАКОПЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. хуримтлуулах, хураах, цуглуулах, нөөцлөх, нөөх, дарах, -тай (-тэй, -той) болох.

НАКОПЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. 1. хуримтлах, цугларах; 2. хуримтлагдах, хураагдах.

НАКОПИ'ТЬ, -пчу; -птишь; -опчённый (-ен, -ена). сов. 1. тортоглох, ис тортог гаргах; 2. делөнд шарах,

утаж болгох; накоптить колбас кнам утаж болгох.

НАКОРМИТЬ, -ормлю, -ормишь; сов. 1. идэш дүүлэх, тэжээл өгөх; 2. хооллуулах, идүүлэх, хөхүүлэх; 3. цадтал идэшлүүлэх, цадтал идүүлэх, цатгах.

НАКОСИТЬ, -осу, -осишь; сов. кадах, кадаж авах, хадаж хураах; наcosить травы өвс хадах.

НАКОСТНИЦА, -ы, ж. (адууны) хөлийн бороо.

НАКОСТНЫЙ -ая, -ое. ясны.

НАКРАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. эсгэх.

НАКРАПЫВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; несов. шиврэх, шивэр шивэр орох; дождь накрапывает бороо шивэрч байна.

НАКРАСИТЬ, -ашу, -ашишь; -ашенный; сов. будах, будаг түрхэх, ширдэх, шир түрхэх; накрашивать губы уруул будах, уруулд будаг түрхэх.

НАКРАСИТЬСЯ, -ашусь, -ашишься; сов. нүүр амаа будах, нүүр амандаа будаг түрхэх.

НАКРАСТЬ, -аду, -адишь; -ад, -аденный; сов., что и чего (неодобр.). хулгайлах, хулуух.

НАКРАХМАЛИТЬ, -аю, -лишь; -ленный; сов. цардах; цардуул түрхэх.

НАКРАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. будах, будаг түрхэх; ширдэх.

НАКРАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. нүүр амаа будах; нүүр амандаа будаг түрхэх.

НАКРЕНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный (-ен, -енд); сов. 1. хазайгах; хэлтийлгэх; хэлбийх; хажуулдуулах; 2. хазайх; хэлтийх; хэлбийх; хажуулдах.

НАКРЕНИТЬСЯ, -нится; сов. хазайх; хэлтийх; хэлбийх; хажуулдах.

НАКРЕНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. хазайлгах; хэлбийлгэх; хажуулдуулах; 2. хазайх; хэлтийх; хэлбийх; хажуулдах.

НАКРЕНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. хазайх; хэлтийх; хэлбийх; хажуулдах.

НАКРЕПКО, нареч. бат бэх; бат бөх; нк бөх; кав хийтэл; ягштал; накрепко закрыть кав кийтэл каах; сайн хаах.

НАКРЕСТ, нареч. тоонолжлон; загалмайлан; кэрж; перевязать корзинку накрест веревками сагс олооор тоонолжлон баглах.

НАКРИЧАТЬ, -чу, -чишь; сов. 1. аашлах; карааж загнах; накричать на шалуна дүрсгүй хүүхдийг аашлах; 2. хашгарах; бархирах; чанга ярих.

НАКРИЧАТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. цадтал хашгарах; ханатал бархирах; загнаж ханах; накричатся до хрипоты хоолойгоо сөөтөл хашгарах.

НАКРОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов.; что и чего. эсгэх; накроить сорочек цамц эсгэх;

НАКРОШИТЬ, -ошу, -ошишь; -ошенный; сов. 1. бутлах; хэрчих; үйрүүлэх; кешиглэх; накрошить хлеба птицам шувуунд талх үйрүүлж өгөх; накрошить мясо мах кешиглэх; 2. үйрүүлж каях; кэрчиж хаях; накрошить на столе ширээн дээр юм үйрүүлж каях.

НАКРУТИТЬ, -учу, -утишь; -ученный; сов. **НАКРУЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. ороох; накрутить шпагат на палку нарийн олс модонд ороох; 2. томох; накрутить верёвок татлага томох.

НАКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. кучих; бүтээх; нөмөргөх; таглах; 2. барих.

НАКРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. өөрийгөө хучих; нөмрөх.

НАКРЫТЬ, -рою, -роешь; -ытый; сов. 1. кого-что. 1. хучих; бүтээх; нөмөргөх; таглах; накрыть стол скатертью ширээ бүтээлгээр бүтээх; накрыть тюки брезентом баглаатай барааг бэржээнтээр бүтээх; 2. барих; накрыть вора на месте преступления хулгайчийг хулгай хийсэн газар дээр нь барих; ☆ накрыть на стол, накрыть стол ширээ засах.

НАКРЫТЬСЯ, -роюсь, -роешься; сов. өөрийгөө кучих; нөмрөх; накрыться плащом цуваараа кучих; цув нөмрөх.

НАКУПАТЬ, -аю, -аешь; несов. худалдан авах. (их) авах.

НАКУПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. ханатал умбах; усанд орж ханах.

НАКУПИТЬ, -уплю, -упишь; -упленный; сов., что и чего. худалдан авах; (их) авах; накупить книг олон ном авах.

НАКУРЕННЫЙ, -ая, -ое; -рен; -рена. тамхины утаа дүүрсэн; накуренная комната тамхины утаа дүүрсэн тасалгаа.

НАКУРЕНО, в значении сказуемого. тамхины утаа дүүрэн байна; здесь очень накурено энд тамхины утаа дүүрэн байна.

НАКУРИТЬ, -урю; -уришь; -уренный; сов. 1. утах; утаа дүүргэх; накурить табаком тамхиар утах; тамхины утаа дүүргэх; 2. нэрэх; накурить смолы давирхай нэрэх.

НАКУРОЛЕСИТЬ, -ещу, -есишь; сов. (разг. неодобр.). холион бантангий нь хутгах; сүйд майд болгох.

НАКУСАТЬ, -аю, -аешь; -усанный; сов.; что. (ихэд) казах; катгах; идэх; комары накусили руки коёр гарыг шумуул идэчхэв.

НАКУТАТЬ, -аю, -аешь; -утанный; сов.; что и, чего на кого-что. (разг.). **НАКУТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. (ихэд) дулаалах; (олон юм) ороох; эмсгөх; много накутать на ребёнка күүхдэд олон юм эмсгөх.

НАЛАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (ихэд) барих.

НАЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. оногдуулах; күлээлгэх; тавих.

НАЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов.; что. 1. засах; засварлах; сайжруулах; наладить станки суурь машинаа засварлах; 2. зохион байгуулах; эмхлэх; наладить новое производство шинэ үйлдвэрлэлийг эмхлэн байгуулах.

НАЛАДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится; сов. засрах; сайжрах; эмхрэх; эмхтэй болох; бүтэх; болох; занятия наладились хичээл эмхтэй болов; дело наладилось хэрэг бүтэв.

НАЛАДЧИК, -а; м. засварлагч;

НАЛАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. засах; засварлах; сайжруулах; 2. зохион байгуулах; эмхлэн байгуулах; эмхлэх.

НАЛАЖИВАТЬСЯ, -аежся; несов. засрах; сайжрах; эмхрэх; эмхтэй болгох; бүтэх; болох.

НАЛАКАТЬСЯ, -аюсь, -аежся; сов. цадтал долоох; налакаться молака сүү цадтал долоох.

НАЛГАТЬ, -лгу, -лжешь; сов. 1. худал хэлэх; 2. гүжирдэх; буримдах; гөрдөх.

НАЛЕВО, нареч. зүүн тийш; зүүнш; зүүлж; налево от входа хаалганаас зүүн тийш.

НАЛЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дарах; түлхэх; 2. хүчлэх; хүчлэн оролдох; 3. хүчлэн оролдуулах; хичээлгэх; чармайлгах; 4. тунах; үетэх; үе (болон) тогтох.

НАЛЕГКЕ, нареч. 1. ачаагүй; юмгүй; сул; путешествовать належке ачаагүй жуулчлах; 2. хөнгөн хувцастай; нимгэн хувцастай; выйти погулять належке нимгэн хувцастай зугаалахаар гарах.

НАЛЕДЬ, -а; ж. тошин.

НАЛЕЖАТЬ, -ажу, -жишь; -ажанный; сов.; что (разг.). -тал; (-тэл; -тол; -төл) хэвтэх; належать пролежни сүүжээ цоортол хэвтэх.

НАЛЕЗАТЬ, -ает; несов. **НАЛЕЗТЬ**, 1 и 2 л. ед. не употр.; -зет; -зет; -ла; сов. (разг.). 1. шавах, шавааралдах; багшрах; на яблоко надежды

муравьи алиман дээр шоргоолж шавжээ; 2. багтах; сапог с трудом налез сахи арай гэж багтах.

НАЛЕПИТЬ, -леплю; -лепиль; -лепленный; сов.; НАЛЕПЛЯТЬ, -ляю, -ляшь; -ляешь; сов.; 1. наах; залгах; налепить абъявление на стену Чуурганд зарлал наах; 2. шавгах; (шавж) хийх; мальчик налепил из глины птичек көвгүүн шавраар бяцхан шувуунууд хийв.

НАЛЕТ I, -а; м. 1. нисэн ярах; хийсэн ярах; 2. дайралт; довтлого; кавалерийский налет морин цэргийн дайралт; 3. дээрмийн довтлого; уулга; бандитский налет дээрмийн довтлого; * с налетом нисэнгүүтээ; явуулаа; морин дэл дээрээс; сокол бьёт с налета начини янсаггүүтээ нудардаг; ответить с налета морин дэл дээрээс харуулах.

НАЛЕТ II, -а; м. 1. каг; өнгөр; налет в горле хоолойн өнгөр; хоолойн идээ; 2. с налетом тэндгэрсэн; статья с налетом юмора хошигнох санаа тэмдэгтсэн өгүүллэл.

НАЛЕТАТЬ I, -аю; -аешь; -несов. 1. дайрах; буух; 2. багшрах; 3. дайрах; мөргөх; 4. дайрах; довтлох; уулгалах; 5. харааж гарах; загнаж гарах.

НАЛЕТАТЬ II, -ает; -несов. хучих; буух; орох; НАЛЕТАТЬ III, -аю; -аешь; -адтайный; сов. что. нисэх; лётчик налетае сто тысяч километров нисгэгч буман километр нисэн; налетать тысячу часов мянган цаг нисэх.

НАЛЕТЕТЬ I, -лечу; -летишь; сов. 1. дайрах; буух; налетела ураган кар салхи буув; 2. багшрах налетели мухи ялаа багшрав. 3. дайрах; мөргөх; налететь на воздушное ограждение агаарын каагт орж мөргөх; налететь на столб шов мөргөх; 4. дайрах, довтлох; уулгалах; конница налетела с Фланга морин цэрэг жигүүрээс дайрав; 5. харааж гарах; загнаж гарах.

НАЛЕТЕТЬ II, I и 2 л. не употр.; -тит; сов. хучих, буух, орох; налетела пыль тоос хуна, тоос оров.

НАЛЕТЧИК, -а; м. уулгалагч; довтлогч. НАЛЕЧЬ, -лягу; -ляжешь; -лягут; -лёт; -лётка; -ля; сов. на кого-что. 1. дарах; түлэх; налечь плечом на дверь мөрөөрөө хяалга түлэх; 2. күчлэх; күчлэн оролдох; налечь на занятия хичээлээ күчлэн оролдох; 3. күчлэн оролдуулах; хичээлгэх; чармайлах; чангалах; налечь на своих помощников туслагчдыгаа күчлэн оролдуулах; туслагчдыгаа чангалах; 4. тунах; үетэх; үе (болон) тогтох; нацсты угтя налегла на песчанник элсэн чулуун дээр мүүрсний үе тогтох.

НАЛИВ, -а; м. 1. цутгах; хийх; аягалах; 2. цөмтөх; идээлэх; идээлэх; болон; яблоки хорошего налива сайн болсон алим; 3. боривны усан бороо; у лошадей сделались наливны адууны борив усан бороолов.

НАЛИВАТЬ, -аю; -аешь; -несов. 1. цутгах; хийх; аягалах; савлах; 2. асгах.

НАЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -авшись; -несов. 1. орох; цутгах, гоожих; 2. цөмтөх; идээлэх; болох.

НАЛИВКА, -а; ж. идээшмэл дарс; вишневая наливка интоорын идээшмэл дарс.

НАЛИВНО I, -а; -ая; -ое. цөмтсөн; идээлсэн, болсон; наливное яблоко болсон алим.

НАЛИВНО II, -ая; -ое. 1. цутгуур; цутгадаг; наливные суда цутгуур онгсц; 2. цутгууддаг; наливное медьничное колесо өтөрмийн цутгууддаг мөөр.

НАЛИМ, -а; м. гугаар загас.

НАЛИМИЙ, -ья; -ье. гугаарын; наливья уха гугаарын шөл.

НАЛИПАТЬ, -ает; -несов. НАЛИПНУТЬ, I и 2 л. не употр.; -нет; -ип, -ли; сов.; на что. наалдах; грязь налипла на сапоги гуталд шавар наалдав.

НАЛИТО I, -ая; -ое. дүүрэн цөмтэй; дүүрэн идээтэй; шүүстэй; гүйцэд болсон; налитое яблоко гүйцэд болсон алим.

НАЛИТЬ, -льё; -льёшь; -налия; -йла; -налия; -лей; -йвший; -йтый; (налит; -ита; -наливо); сов. 1. цутгах; хийх; аягалах; савлах; налить чашку молока сүү аягалах; 2. асгах; налить воды на пол шал дээр ус асгах.

НАЛИТЬСЯ, -льюсь; -льишься; -йлся; -йлась; -лётся; -льишься; сов. 1. орох; цутгах; гоожих; вода налилась в лодку завинд ус оров; 2. цөмтөх; идээлэх, болох; груши налились дийр болов; * глаза налились кровью нүд нь улайв; цусан улаан болов.

НАЛИЦО, -ареч; в знач. сказ. бэлхэн; алган дээр байх; быть налицо бэлхэн байх.

НАЛИЧЕСТВОВАТЬ, -тую; -туюшь; -несов. (книжн.). бэлхэн байх; алган дээр байх.

НАЛИЧЬЕ, -я; с.р. бэлхэн; гар дээр; быть в налицы бэлхэн байх; гар дээр байх.

НАЛИЧНИК, -а; м. хүрээ мод; наливчик окна цонхны хүрээ мод.

НАЛИЧНОСТЬ, -и; ж. (офиц.). 1. бэлхэн байх; гар дээр байх; бий; все машины в налицыности бүх машин бий; 2. бэлэн мөнгө; гар дээрх мөнгө; бий мөнгө; кассовая налицыность кассын бэлэн мөнгө.

НАЛИЧНЫЕ, -ых; бэлэн мөнгө; гар дээрх мөнгө, бий мөнгө; продавать за налицыные бэлэн мөнгөөр худалдах.

НАЛИЧНЫЙ, -ая; -ое. бэлэн (мөнгөн); гар дээрх, бий; налицыный расчёт бэлэн мөнгөн тооцоо; налицыная сумма гар дээрх мөнгө.

НАЛОВИТЬ, -овлю; -овишь; -овленный; сов. что и кого-чего. (ихэд) барих; барих; наловить карасей зоодой барих.

НАЛОВЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов.; в неопр. (разг.). аргыг олох, дэмийг олох; оняйг олох, дүйтэй болох; быстро наловчился управлять трактором трактор жолоодох аргыг түргэн олов.

НАЛОГ, -а; м. албан татвар, алба; татвар; прямой налог шууд татвар; косвенный налог дам татвар; дамжуулан хураах татвар; подоходный налог ашгийн татвар; облагать налогом албан татвар ноогдуулах; уменьшать налоги албан татвар коргодуулах.

НАЛОГОВЫЙ, -ая; -ое. албан татварын; татварын; албын; налоговая система албан татварын тогтолцоо.

НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИК, -а; м. (офиц.). албан татвар төлөгч.

НАЛОЖЕНИЕ, -я; с.р. тавих, оногдуулах; күлээлгэх; дарах; наложение взыскания эцлэл хүлээлгэх.

НАЛОЖИТЬ, -ожу; -ожешь; -оженный; сов. 1. тавих; наложить выкройку на материя бөө бараа дээр үлгэр тавих; наложить компрессе жин тавих; наложить лак чий тавих; чийдэх; 2. тавих, овоолох; дүүргэх; хийх; наложить книгу на стол ширээ дээр ном тавих; наложить белья в чемадаг дотуур кувцас чемадад овоолох; 3. дарах, тавих, хийх; наложить печать тамга дарах; наложить резолюцию цохолт хийх, цохох; 4. тавих, оногдуулах, хүлээлгэх; хамт хэрэглэсэн нэр үгий нь үлд үг болгоно; наложить запрет хорь тавих; хорих; наложить налог татвар оногдуулах; наложить штраф торгууль оногдуулах; торгох; наложить накла-

ванне шийтгэл оногдуулах; шийтгэх; ☆ наложить на себя руки амна хорлох.

НАЛОМАТЬ, -аю; -аешь; -оманный; сов. что и чего. хугалах; хуга татах, хугалж авах; наломать черемухи мойл хугалж авах; ☆ наломать бока ко-му-нибудь хүн зодох.

НАЛУЩИТЬ, -щу; -щишь; -ущенный (-ён; -ена); сов. что и чего. цөмөх; арылгах; налущить семечек подсолнуха наран цэгийг үр цөмөх; налущить гороху буурцаг арылгах.

НАЛЮБОВАТЬСЯ, -буюсь; -бужьсья; сов. ханатай харах.

НАМ, дат. пад. 1 л. мн. ч. мест. мн. бидэнд; мандт

НАМАГНИТИТЬ, -ичу; -ицишь; -иченный; сов. что.; **НАМАГНИЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. соронзонтой болгох; соронзонжуулах; намагнитить железо төмрийг соронзонтой болгох.

НАМА'З, -а; м. намааз (лалын шашинтны; курааны шүлэгтэй мөргөлийн уншлага); утренний намаз өглөөний намааз, өглөөний мөргөл; вечерний намаз оройн намааз, оройн мөргөл.

НАМА'ЗАТЬ, -мажу; -мажешь; -мазанный; сов. 1. түрхэх; нялах; бялах; намазатъ стөны краской туургад будаг түрхэх; намазатъ нүсөж хяба маслом талханд тос нялах; 2. зурагчаа болох; эрээчих.

НАМА'ЗАТЬСЯ, -мажусь; -мажешьсья; сов. биедээ түрхэх; нүүртээ түрхэх, нүүрээ будах; биеэ будах; намазатъся вазелином от ожога түлэхийдээ вазелин түрхэх.

НАМА'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. нөгөө-что. 1. түрхэх; нялах; бялах; 2. зурагчаа болох; эрээчих.

НАМА'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешьсья; несов. биедээ түрхэх; нүүртээ түрхэх; биеэ будах, нүүрээ будах.

НАМАЛЕВАТЬ, -аю; -аешь; -леванный; сов. алаглан эрээлэн будах, арзайж сарсайлган зурах.

НАМА'ЛЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тээрэмдэх; талхлах; татах.

НАМАРИНОВАТЬ, -ную; -нуешь; -ованный; сов. что и чего.; **НАМАРИНОВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. (цуунд) дарах; намариновать грибов мөөг дарах.

НАМА'СЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАМА'СЛИТЬ**, -лю; -лишь; -ленный; сов. тос түрхэх; тослох; тосдох.

НАМА'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. ороох.

НАМА'ТЫВАТЬСЯ, -аетсья; -негов. ороогдох; ороолдох.

НАМАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. норгох; дэвтээх; чийглэх.

НАМА'ЯТЬСЯ, -аюсь; -аешьсья; сов. (прост.). ихэд ядрах; зүдрэх туйлдах.

НАМЁК, -а; м. битүү дохио; ёгт сануулга; томкий намёк нарийн ёгт сануулга; говоритъ намёками битүү дохвоогоор ярих; битүү ярих; понята намёк битүү дохиог ойлгох; ёгт сануулгыг ухах.

НАМЕКАТЬ, -аю; -аешь; негов.; **НАМЕКНУТЬ**, -ну; -нишь; сов. битүү дохио өгөх; ёгт сануулах; битүү хэлэх; битүү заах.

НАМЕНИВАТЬ, -аю; -аешь; негов.; **НАМЕНЯТЬ**, -яю; -яешь; -енянный; сов. что и чего. 1. задгалж авах; буталж заах; заддах; бутлах; наменять мелочи буталж задгалж мөнгө авах; 2. сольж авах; наменять марки мэрк сольж авах.

НАМЕРЕВАТЬСЯ, -ажусь; -ажьсья; негов.; с неопр. завдах; санаатай байх; зорих; ом намеревался к вечеру вернуться домой тэр (хүн) оройхондоо гэртээ буцаж ирэхийг зорьж байх.

НАМЕРЕН, в знач. сказ.; с неопр. санаатай (байх), зорилготой (байх); я намерен поехать в

Улаан-Батор би Улаанбаатар орох санаатай байна; что вы намерены делать? та юу хийх зорилготой байна?

НАМЕРЕНИЕ, -я; ср. санаа; санаа зорилго; зорилго; с добрым намерением сайн санааны үүднээс; без всякого намерения ямар ч зорилготой.

НАМЕРЕННО, нареч. санаатай, зориуд; делать что-либо намеренно юм зориуд хийх.

НАМЕРЕННЫЙ, -ая; -ое (кратк. муж. не употр. -нна); санаатай; зориуд; намеренное оскорбление зориуд доромжлох.

НАМЕРЗАТЬ, -ает; несов.; **НАМЕРЗНУТЬ** I; I и 2 л. не употр.; -нет; -ёрз; -ла; сов. тогтох; на стёклах окна намерза лёд цонхны шил дээр мөс тогтжээ; цонхны шил мөстжээ.

НАМЕРЗНУТЬ II; I и 2 л. не употр.; -нет; -ёрз; -ла; сов. (прост.). бээрэх; даарах; руки намерзли гар бээрээ.

НАМЕРЗНУТЬСЯ, -нусь; -нешьсья; -ёрзсья; -лаось сов. (прост.). ихэд даарах; бээрэх; намерзнуться в пути замд ихэд-даарах.

НАМЕСИТЬ, -ешу; -есишь; -ешенный; сов. что и чего. зуурах; зуурч бэлдэх; хутгах; багсрах; наместить теста гурил зуурах.

НАМЕСТИТЬ, -мету; -метишь; -ёл; -ела; -мётший; -метённый (-ён; -ена); сов. что и чего. хаман овоолох; хунгардуулах; вётром намело снегу салхи цас хунгардуулав.

НАМЁСТНИК, -а; м. жанжин сайд, амбан.

НАМЁСТНИЧЕСТВО, -а; ср. жанжин сайдын муж.

НАМЁТ I; -а; м. (спец.). (загасны) торон хүүдий.

НАМЁТ II; -а; м. давхилт.

НАМЕТАТЬ I; -мечу; -мечешь; -мётанный; сов. 1. хураах; хаман овоолох; бухалдах; наметать пять стогов сена таван бухал өвс хураах; 2. орхих; рыбы наметали икры загас түрсээ орхив; 3. ухааны олдөг болох; ончийг олдөг болох, дадлагатай болох; наметать глаз хараад ухааны нь олдөг болох.

НАМЕТАТЬ II; -аю; -аешь; -мётанный; сов. шидэх; шидэж оёх; наметать рукав хянцуй шидэх.

НАМЁТИТЬ I; -мечу; -метишь; -еченный; сов. 1. тэмдэглэх; тэмдэг тавих; зурах; зураас тавих; наметить на плане направление дороги төлөвлөгөө зураг дээр замын чигийг тэмдэглэх.

НАМЁТИТЬ II; -мечу; -метишь; -еченный; сов. 1. төлөвлөх; наметить кого-либо председателем собрания нэг хүнийг хурлын дарга болгохоор төлөвлөх; 2. төлөвлөх; санаатай байх; бодолтой байх; наметить ремонт на лето засвар зун хийхээр төлөвлөх; 3. тухайлах, тоймлох, багцаалж хийх, төсөөлж хийх; наметить план работы ажлын төлөвлөгөөг тухайлах.

НАМЁТИТЬСЯ I, -мечусь; -метишьсья; сов. шагаах, овоо хараа тааруулах.

НАМЁТИТЬСЯ II, -мечусь; -метишьсья; сов. тодрох, илрэх, тодрон гарах, илрэн гарах; наметилось два течения хоёр урсгал тодрон гарав.

НАМЁТКА I, -а, ж. 1. шидэх, шидэлт; 2. шидэмс.

НАМЁТКА II, -а, ж. багцаа, тойм, төсөөлөл; это пока только наметка плана энэ бол одоохондоо зөвхөн төлөвлөгөөний тойм юм.

НАМЁТЫВАТЬ, -аю; -аешь; негов. 1. төлөвлөх; 2. төлөвлөх, санаатай байх, бодолтой байх; 3. тухайлах, тоймлох, багцаалж хийх, төсөөлж хийх.

НАМЕЧАТЬ I, -аю; -аешь; негов. тэмдэглэх, тэмдэг тавих, зурах, зураас тавих.

НАМЕЧАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. төлөвлөх; 2. төлөвлөх, санаатай байх, бодолтой байх; 3. тукайлах, тоймлох, багцаалж хийх, төсөөлж хийх.

НАМЕЧАТЬСЯ, -ается; несов. тодрох, илрэх.

НАМЕШАТЬ, -аю, -аешь; -ешанный; сов., что и чего во что. холих, хутгах; намешать изюму в тесто зуурсан гурилд үзэм холих.

НАМЕШИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. зуурах, зуурч бэлдэх, хутгах, багсрах.

НАМЕШИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. холих, кутгах.

НАМИ, твор. пад. I л. мн. ч. мест. мь. биднаар, маанаар.

НАМИНАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. элдэх; 2. нухах; 3. гишиглэх; 4. нухах, үрэх, холгох.

НАМИНКА, -и, ж. (спец.). (адууны) дайр.

НАМОГИЛЬНЫЙ, -ая, -ое. булшны, булш дээрх; намогильный памятник булш дээрх хөшөө.

НАМОЗОЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов. холгох, эвэр ургуулах; ☆ намозолить глаза нүдний өмнө үргэлж бөртөгнөх, хашраах.

НАМОКАТЬ, -аю, -аешь; несов., **НАМОКНУТЬ**, -ну, -нешь; -ок, -ла; сов. норох, нэвтрэх, дэвтэх, чийгтэх; одежда намокла под дождем хувцас бооронд нэвтрэв.

НАМОЛАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **НАМОЛОТИТЬ**, -очу, -отишь; -оченный; сов., что и чего. цайлгах, цохих, нүдэх, булдах, гишгүүлэх; намолотить ржи хөх тариа цайлгах.

НАМОЛОТЬ I, -мелю, -мелешь; -олотый; сов., что и чего. тээрэмдэх, талхлах, татах; намолоть муки гурил тээрэмдэх.

НАМОЛОТЬ II, -мелю, -мелешь; сов., чего (прост. недобр.). чалчих, донгосох; намолоть чепухи дэмий донгосох.

НАМОРДНИК, -а, м. камагч, кошуувч, хоншоовч; надевать намордник камагч зүүх, кошуувч углах.

НАМОРЩИТЬ, -шу, -щишь; -щеный; сов. үрчийлгэх, атируулах; наморщить лоб духаа атируулах.

НАМОРЩИТЬСЯ, -шусь, -щишься; несов. 1. дукаа атируулах, үрчийх; наморщиться от боли өвдсөндөө үрчийх; 2. үрчийх, хорчийх.

НАМОТАТЬ, -аю, -аешь; -отанный; сов. ороох; намотать ниток утас ороох; ☆ намотать на ус ойндоо хадаж авах.

НАМОТАТЬСЯ I, -ается; сов. ороогдох, ороолдох.

НАМОТАТЬСЯ II, -аюсь, -аеюсь; сов. эцэх, цуцах, ядрах.

НАМОТКА, -а, ж. 1. ороох; 2. ороосон юм.

НАМОЧИТЬ, -очу, -очишь; -оченный; сов. норгох, дэвтээх, чийглэх.

НАМУДРИТЬ, -рю, -ришь; сов. пэцэрхэх; он так намудрил, что трудно разобраться хүн ухааныг нь олоход бэрх болтол пэцэрчихжээ.

НАМУСОРИТЬ, -рю, -ришь; сов. хог болгох, ког буртаг тарих; намусорить в комнате тасалгаанд хог тарих.

НАМУТИТЬ, -учу, -утишь; сов. 1. булингартуулах, булингар хөдөлгөх; намутишь в колодце кудар булингартуулах; 2. үймээн шуугиан гаргах.

НАМУЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. (разг.). ихэд зовох, зүдрэх, зовлон эдлэх.

НАМЫ'В, -а, м. (спец.). (усны захын) элс, усанд угаагдсан газар.

НАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. угаах; 2. шүүх; 3. овоолох, авчрах; угаагдах.

НАМЫВКА, -и, ж. 1. шүүх; 2. усанд угаагдах, идэгдэх; намывка плотины далан усанд идэгдэх.

НАМЫВНО'Й, -ая, -ое. усны авчирсан, овоолсон; намывной слой усны авчирсан шороо.

НАМЫЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. савандах.

НАМЫЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеюсь; возвр. 1. савандах; 2. хөөсрөх.

НАМЫЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов. савандах, саван уусгах; намылить руки гараа савандах; намылить воду усанд саван уусгах.

НАМЫЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; сов. 1. савандах; 2. хөөсрөх.

НАМЫТЬ, -мою, -моешь; -ытый; сов., что и чего. 1. угаах; намыть посуды сав угаах; 2. шүүх, шүүж авах; намыть золотого песку элс шүүж алт авах; 3. овоолох, авчрах, угаагдах; река намыла мель голын ус хайр овоолов.

НАМЯТЬ, -мну, -мнешь; -ятый; сов. 1. элдэх; намять кож арьс элдэх; 2. нухах; намять глины шавар нухах; 3. гишиглэх; дети намяли много травы в саду хүүхдүүд цэцэрлэгт зөндөө ногоо гишиглэжээ; ☆ намять бока кому-либо хүн зодол алхих.

НАНА'ЕЦ, -айца; м. нанай хүн.

НАНА'ЙКА, -и, ж. нанай эмэгтэй, нанай эхнэр.

НАНАЙСКИЙ, -ая, -ое. нанай, нанайн; нанайский язык нанай хэл.

НАНЕСЕНИЕ, -я, ср. 1. тэмдэглэх, тавих; нанесение на карту опознавательных знаков зураг дээр ялгах тэмдэг тавих; 2. учруулах, хүргэх, үзүүлэх; нанесение материального ущерба эд хэрэглэгдэхүүний хохирол учруулах.

НАНЕСТИ' I, -су, -сешь; -ес, -есла; -сённый (-ён, -ена); сов. 1. авчрах; нанести подарок бэлэг авчрах; 2. авчирж овоолох, кунгарлуулах; нанести снегу цас хунгарлуулах; 3. урсган авчрах, урсган гаргах; лодку нанесло на мель завийг урсган хайр дээр гаргав; 4. тэмдэглэх, (тэмдэг) тавих; нанести на карту важнейшие дороги зураг дээр хамгийн чухал замуудыг тэмдэглэх; 5. учруулах, хүргэх, үзүүлэх; хамт хэрэглэсэн нэр үгий нь үйл үг болгоно; нанести ущерб хохирол учруулах; нанести поражение ялах; нанести оскорбление доормжлох.

НАНЕСТИ' II, I и 2 л. не употр., -сёт, -ес, -есла; сов. өндөглөх.

НАНИЗАТЬ, -ижу, -ижешь; -изанный; сов., **НАНИЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что. хэлхэх; нанизать жемчуг на нить сувд хэлхэх.

НАНИМАТЕЛЬ, -я, м. хөлслөгч, хөлслөн авагч.

НАНИМАТЬ, -аю, -аешь; несов. хөлслөх, хөлслөн авах.

НАНИМАТЬСЯ, -аюсь, -аеюсь; несов. биеэ хөлслөх, хөлслөгдөх, хөлсөөр орох.

НАНО'С, -а, м. хагшаас.

НАНОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., что и чего. 1. авчрах; 2. авчирж овоолох, хунгарлуулах; 3. урсган авчрах, урсган гаргах; 4. тэмдэглэх, тавих; 5. учруулах, хүргэх, үзүүлэх; хамт хэрэглэсэн нэр үгий нь үйл үг болгоно.

НАНОСНЫЙ, -ая, -ое. хунгарласан, хагшаасан; наносная земля хагшаасан шороо.

НАНЮХАТЬСЯ, -аюсь, -аеюсь; сов. хантал үнэртэх, үнэрийг авч ханах; нанюхаться цветов цэцгийн үнэрийг авч ханах.

НАНЯТЬ, найму, наймешь; нанял, -яла, -яло; -явший; нанятый (нанят, -ята, -ято); сов., кого-что. хөлслөх, хөлслөн авах.

НАНЯТЬСЯ, наймусь, наймешься; -ялся, -лась; -явшийся; сов. (разг.). биеэ хөлслөх, хөлслөгдөх, хөлсөөр орох.

НАОБЕЩАТЬ, -аю, -аешь; -ещанный; сов., что и чего (разг.). амлах, үг өгөх, их горьдлого төрүүлэх; наобещать целую гору подарков уулын чинээ бэлэг амлах.

НАОБОРОТ, нареч. 1. нөгөө талаас нь, сөөрөг нь, гэдрэг нь; прочесть слово наоборот үг сөөрөг нь унших; 2. тас зөрүү, шал ондоо, бүр өөр; делать все наоборот цөмийг шал ондоо хийх; 3* харин; он не рассердился, а, наоборот, рассмеялся тэр (хүн) уурласангүй, харин инээд алдав.

НАОБУМ, нареч. таамгаар; отвечать наобум таамгаар хариулах; делать наобум таамгаар хийх.

НАОРАТЬ, -ру, -решь; сов., на кого-что (разг. неодобр.). харааж загнах.

НАОТМАШЬ, нареч. далайж далайж, хүчтэй далайгаад; ударить наотмашь далайж далайж цохих.

НАОТРЕЗ, нареч. эрс, тас, огт, эрс тэс; отказываться наотрез тас үгүй гэх эрс татгалзах.

НАОЩУПЬ, нареч. тэмтрэн, барьж; определить материю наощупь эдийг барьж таних.

НАПАДАТЬ I и 2 л. не употр., -ает; сов. унах, орох; нападало много снега цас их оров.

НАПАДАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. довтлох, дайрах, халдах; 2. олох, дайралдах; 3. хүрэх.

НАПАДАТЬ III, -ает; несов. унах, орох.

НАПАДАЮЩИЙ, -его, м. довтлогч.

НАПАДЕНИЕ, -я, ср. 1. довтлох, дайрах, халдах, довтлого, халдлага; внезапное нападение гэнэтийн довтлого; вооружённое нападение зэвсэгт халдлага; 2. довтлогчид; центр нападения гол довтлогчид.

НАПАДКИ, -док, -джам. зэмлэл, өө сэв эрэх, дайрлага, давшлага; подвергаться нападкам дайрлага давшилганд өртөх.

НАПАИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. уулгах, услах; 2. шингэх, анхилах.

НАПАИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. гагнах.

НАПАЙКА, -и, ж. (спец.). 1. гагнах, гагналт; 2. гагнасан юм.

НАПАКОСИТЬ, -ощу, -остишь; сов. 1. балнар-туулах, бузарлах, буртаглах; 2. хор хүргэх.

НАПАЛМ, -а, м. өтгөрүүлсэн бензин.

НАПАЛМОВЫЙ, -ая, -ое, өтгөрүүлсэн бензиний, өтгөрүүлсэн бензинг; напалмовые бомбы өтгөрүүлсэн бензинг бөмбөг, шатаах бөмбөг.

НАПАРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. 1. жигнэх; 2. (хөмс гаргахын тул) ууранд биеэ калаах.

НАПАРНИК, -а, м. (спец.). ерөөсөн ажилтан; машинисты-напарники хос машинч.

НАПАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. адах, урах.

НАПАСТЬ I, -аду, -адешь; -ал; сов., на кого-что. 1. довтлох, дайрах, халдах; напасть на врага дайсныг довтлох; 2. олох, дайралдах; напасть на след мёр олох; 2. хүрэх; на него напал страх түүний айдас хүрэх.

НАПАСТЬ II, I и 2 л. не употр., -адёт; -ал; сов. унах, орох.

НАПАСТЬ III, -и, ж. (прост.). гай, лай, хотгор, гай тотгор, уршиг.

НАПАХАТЬ, -ашу, -ашешь; -аханный; сов., что и чего; **НАПАХИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. (газар) кагалах.

НАПАЧКАТЬ, -аю, -аешь; несов. хиртүүлэх; хир болгох; муухай болгох.

НАПАЯТЬ, -яю, -яешь; -аянный; сов. гагнах.

НАПЕВ, -а; м. ая; народные напевы. ардын ая; напев песни дууны ая.

НАПЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дуулах; дуулж өгөх; 2. дуу бичүүлэх; 3. аман дотроо дуулах; гингэнэн дуулах; напевать песенку аман дотроо дуу дуулах.

НАПЕВНЫЙ, -ая, -ое, -вен; -ана. яруу, эгшиг сайтай; эгшигт; напевные стихи эгшиг сайтай шүлэг.

НАПЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. болгох; жигнэх; барих; 2. шарах; халах.

НАПЕРЕБОЙ, нареч. (бие биеэсээ) өрсөлдөн, уралдан; все заговорили наперебой цөм бие биеэсээ өрсөлдөн дугарах.

НАПЕРЕВЕС, нареч. урагш чиглүүлэн; держать ружьё наперевес буугаа урагш чиглүүлэн барих; буугаа дайсанд авах.

НАПЕРЕГОНКИ, нареч. уралдан; пуститься наперегонки уралдах.

НАПЕРЁД, нареч. (прост.). урьд; урьдаар; урьдаас; задом наперёд буруу харж; буруу харуулж.

НАПЕРЕКОР, нареч. и предлог с дат.п. 1. зөрж; тэрсэлж; он всегда действует наперекор тэр дандаа зөрж байдаг; 2. эсрэг; харш; тэрс; наперекор желаниям хүслийн эсрэг; хүсэлд харш; наперекор здравому смыслу эрүүл ухаанд тэрс.

НАПЕРЕРЕЗ, нареч. өмнүүр; хөндлөн; тосч; амдаж; побежать наперерез кому-либо хүний өмнүүр гүйх; хүн амдаж гүйх.

НАПЕРЕРЫВ, нареч. (разг.). (бие биеэсээ) өрсөлдөн; уралдан; все наперерыв кричали цөм бие биеэсээ өрсөлдөн хашгирагдаж байв.

НАПЕРЕЧЁТ, нареч. 1. нэгд нэгэнгүй; ширхэг дараалан; толгой тоолон; хуруу даран; знать всех наперечёт цөмийг толгой тоолон мэдэх; 2. тоотой; олонгүй; хуруу дарам; такие люди наперечёт тийм хүн хуруу дарам.

НАПЕРЕСТОК, -тка; м. хуруувч; шит с напёрском хуруувчтай өбх; с напёрсток хуруувчин чинээ.

НАПЕРЧИТЬ, -чу, -чишь; сов. поваари хийх; наперчить суп шөлдөнд поваари хийх.

НАПЕТЬ, -пою, -поёшь; -петый; сов. 1. дуулах; дуулж өгөх; напеть арию үглэл дуу дуулж өгөх; 2. дуу бичүүлэх; напеть -пластинку пьязанд дуу бичүүлэх.

НАПЕЧАТАТЬ, -аю, -аешь; несов.; что. хэвлэх; дарамлах; барлах; нийтлэх.

НАПЕЧАТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. хэвлэгдэх; дарамлагдах; барлагдах; нийтлэгдэх; рисунки напечатались очень отчетливо зураг их тод хэвлэгджээ.

НАПЕЧЬ, -еку, -ечешь; -екут; -ёк; -екла-чён-ный (-ён; -ена); сов. 1. болгох; жигнэх; барих; напечь хлеба талх барих; 2. халах; шарагдах; мне напекло голову на солнце мяний толгой наранд их халав.

НАПИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. цангаагаа гаргах; ханатал уух; 2. согтох, согттол уух; ууж согтуурах.

НАПИЛИТЬ, -иллю, -илишь; -иленный; сов.; что и чего. хөрөөдөх; напилить дров на зиму өвлийн түлээ хөрөөдөх.

НАПИЛЬНИК, -а, м. хуурай; трехгранный напильник гурвалжин хуурай; круглый напильник бөөрөнхий хуурай.

НАПИРАТЬ, -аю, -аешь; несов.; на кого-что (прост.). 1. шахах, түрэх; противник напирал с фланга дайсаң жигүүрээс шахах байв; 2. шахах; шаардах; особенно он напирал на необходимость поездки ялангуяа тэр (хүн) явах чухал гэж шаардаж байв.

НАПИСАНИЕ, -я, ср. 1. бичих; бичлэг; двойное написание буквы „д“; үсгийн хоёр янз бичлэг „д“ үсгийг хоёр янз бичих; 2. бичих; правильное написание слова үг зөв бичих.

НАПИСАТЬ, -ишу, -ишешь; -исанный; сов. бичих

НАПИТАТЬ, -аю; -аешь; -итанный; сов. 1. шингэх, уулгах, чийг татуулах, чийгтүүлэх; 2. идүүлэх, цагдах.

НАПИТАТЬСЯ I, 1 и 2 л. не употр.; -аагъя; сов. шингэх, уух, чийг татах, чийгтэх; бумагаг напигтась водой цаас ус уужээ.

НАПИТАТЬСЯ II, -аюсь; -аешься; несов. (разг. шутол.). гэдэс гарах, цадах.

НАПИТОК, -тка; м. унд, ундаа; прохладительные напитки сэрүүн унд; крепкие напитки хатуу унд, архи; спиртные напитки охийн унд, спиртан унд, архи.

НАПИТЬСЯ, -пьюсь; -пьешься; -илей; -лассы; -пейся; -ишишься; сов. 1. цангаагаа гаргах, ханатал уух; 2. согтох, согтгол уух, ууж согтох.

НАПИХАТЬ, -аю; -аешь; -иханный; сов. 1. что и чего. **НАПИЖИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. нийж, гудрах.

НАПИЧКАТЬ, -аю; -аешь; -алкий; сов. ангайтал идүүлэх, их идүүлэх.

НАПЛАВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. ханатал самрах, сэлж ханах.

НАПЛАВИТЬ, -аю; -вишь; -аленный; сов. **НАПЛАВЛЯТЬ**, -аю; -яешь; несов. хайлуулах.

НАПЛАВНОЙ, -ая, -ое. хөвүүр; наплавной мост хөвүүр гуур.

НАПЛАВУ, нареч. (спец.) хөвж явахдаа, самарч явахдаа, явуут; ремонтировать пароход наплаву галт онгодоо явуут засях.

НАПЛАКАТЬСЯ, -ачусь; -ачешься сов. 1. ихэд ужилах; ханатал уйлах; наплакаться при прощании хагацахдаа ихэд ужилах; 2. үйлээ үзэх; наплачется она с ним тэр (эмэгтэй) түүнтэй үйлээ үзнэ.

НАПЛАСТОВАНИЕ, -я ср. 1. давхраастах, үетэх, үетэн тогтох; 2. давхраас; песчаное напластование өлсөн давхраас.

НАПЛАСТОВАТЬ, -тую; -туешь; -ованный; сов.; что и чего 1. давхрааслан тавих, давхрааслах, үелэн тавих; 2. үелэх, үе үеэр болгох.

НАПЛАСТОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -туется; сов. давхраастах, давхраастан тунах, үетэх, үетэн тогтох.

НАПЛЕВАТЕЛЬСКИЙ, -ая -ое (разг. неодобр.). тоомсоргүй, доорд үзэх; наплевательское отношение тоомсоргүй хандах, доорд үзэх хандлага.

НАПЛЕВАТЬ, -аю; -аешь; сов. 1. нулимах; 2. эс тоох, үл тоомсорлох; мне на это наплевать би үүнийг эс тоожээ.

НАПЛЕСКАТЬ, -ещу; -ещешь (и -аю); -аешь; разг.; сов.; чего. цалгнуулах, цалгнуулан асгах, цацах; наплескаты воды на пол шял дээр үе цацах.

НАПЛЕСКАТЬСЯ, -ещусь; -ещешься (и -аюсь); -аешься; разг.; сов. цалгих, цалгни асгарах, цацран асгарах.

НАПЛЕСКИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. цалгнуулах, цалгнуулан асгах, цацах.

НАПЛЕСТИ, -лету; -летвишь; -ля; -еля; -лтий; -лтийный (-ён; -ена); сов. 1. гөрөх, сүлжих; наплетти корзину саге сүлжих; 2. худал чалчих.

НАПЛЕЧНЫЙ, -ая -ое. мөрний, мөр дээрх; напечный ремень мөрөвч.

НАПЛОДИТЬ, -ою; -одишь; сов. кого-чего (разг.). өсгөх, үржүүлэх.

НАПЛОДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -одится; сов. (разг.). өсөх, үржих.

НАПЛЫВ, -а, м. 1. хаг; напыв в котле тогооны хаг; 2. ур; 3. илүү туурай; 4. олноор ирэх, олноор цугларах; напыв гостей зочин олноор ирэх.

НАПЛЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАПЛЫТЬ**, -яю; -яешь; -ья; -ыла; -ыла; сов. 1. хөвсөөр мөр-

гөх, дайрах; напывать на камень хөвсөөр чулуу мөргөх; 2. олноор ирэх, олноор цугларах.

НАПОВА, л; нареч. убитъ наповал дор нь алах, зогсоогоор алах.

НАПОДОБИЕ, предлог с род. п. адил, мэт, шиг, шуу (шуу); скала наподобие стены хэрэм мэт хад.

НАПОИТЬ, -ою; -одишь; сов. 1. уулгах, услах. напоить ребёнка молоком хүүхдэд сүү уулгах; 2. шингэх, анхилах, дүүрэн байх; воздух напоить запахом цветов агаарт цэцгийн үнэр анхилана.

НАПОКА'З, нареч. олны нүдэн дээр, хүнд үзүүлэхээр, олны нүд хуурах гэж; делать что-либо напоказ юмыг нүд куурах гэж хийх.

НАПОЛЗАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАПОЛЗТИ**, -зю; -зешь; -олз; -ла сов. 1. мөлхсөөр мөргөх, мөлхсөөр дайрах; наползти на печь мөлхсөөр хожуул мөргөх; 2. орох; мөлхөж орох; наползли тараканы олон жоом оржээ.

НАПОЛНЕНИЕ, -я; ср. дүүрэх, дүүргэх.

НАПОЛНИТЬ, -нюю; -нишь; -ненный; сов. дүүргэх, дүүртэл хийх, дүүрэх; наполнить комнату дымом тасалгаанд утаа дүүрэх.

НАПОЛНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -нится; сов. дүүрэх; аудитория наполнилась студентами оюутан танхим дүүрэх.

НАПОЛНЯТЬ, -аю; -яешь; несов. дүүрэх, дүүрэн хийх.

НАПОЛНЯТЬСЯ, -яется; несов. дүүрэх.

НАПОЛОВИНУ, нареч. хагас, хагасыг; дом наполовину пуст гэрийн хагас хоосон байна; делать дело наполовину хэргийнхээ хагасыг бүтээх.

НАПОМИНАНИЕ, -я ср. сануулах, дурдах, сануула- га, дуртгал.

НАПОМИНАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАПОМНИТЬ**, -нюю; -нишь; сов. 1. сануулах, дурдах; напомнить обещание амласныг нь сануулах; 2. санагдуулах; он напомнил мне старого товарища тэр (хүн) хуучин нөхрийг минь санагдуулав.

НАПО'Р, -а, м. 1. түрц, түлхэц, түрэлт, шахалт; напор воды усны түрц; 2. эрс зориг; действовать с напором эрс зоригтой үйлдэх.

НАПОРИСТОСТЬ, -и; ж. шургуу байх, даамай зан.

НАПОРИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист (разг.). шургуу, даамай; напористый человек шургуу хүн.

НАПОРОТЬ, -орю; -орешь; -орать; сов.; что (прост.). адах, урах; напороть руку на гвоздь хаддасанд гараа адах.

НАПОРОТЬСЯ, -орюсь; -орешься; сов. (прост.). 1. адах, урах; напороться на гвоздь хаддасанд адах; 2. гэнэт учрах, дайралдах, орох; напороться на неприятность аягүй байдалд гэнэт орох.

НАПОРОЩИТЬ, -ит; -ишь (-ён; -ена); сов. бургих, бургиж орох; напорщило снегу пяс бургия.

НАПО'РТИТЬ, -рчу; -ртишь; -рченный сов. 1. өвдэх, муудуулах, гутаах; 2. кор хүргэх, хорлох.

НАПОСЛЕДОК, нареч. (разг.). сүүлд нь, өдөст нь, хожим нь, шингсээр.

НАПРАВИТЬ, -влю; -вишь; -аленный; сов. кого-что. 1. чиглүүлэх, зүглүүлэх, хандуулах, залах; харуулах; направить основной удар гол цохилтыг чиглүүлэх; направить внимание анхаарлаа хандуулах; 2. илгээх, явуулах, томилох; направить заявление в суд шүүхэд өргөдөл илгээх; направить больного к врачу евтчийг эмчид явуулах; направить на работу ажилд томилох; 3. хурцлах, билүүдэх, ирлэх, таллах; направить бритву тонгорог ирлэх; 4. залах, эмхлэх; направить работу ажлыг эмхлэх.

НАПРАВИТЬСЯ, -алюсь; -ившись; сов. 1. чиглэх, зүглэх, мордох, одох; направиться на юг өмдө зүг одох; 2. эмхрэх, бүтэх.

НАПРАВКА, -и; ж. хурилах, билүүдэх, ирэх; на-
правка бритвы тонгорол хурдлах.

НАПРАВЛЕНИЕ, -я; ср. 1. чиглэх, зүглэх, одох;
2. зүг, чиг; во всех направлениях зүг бүрд, зүг бү-
кэнд; 3. чиглэл, зам; правильное направление в ра-
боте ажлын зөв зам; 4. фронтын хэсэг, чиглэл; бои
на западном направлении өрнөд чиглэлийн тулал-
даан; 5. чиглэл, бүлэглэл; литературные направления
утга зохиолын чиглэл; реалистическое направление в
искусстве урлагийн реалист чиглэл; 6. томилолтын
бичиг; вручить направление томилолтын бичиг гэр-
дуулах.

НАПРАВЛЕННОСТЬ, -я; ж. зорилгын чиглэл; идей-
ная направленность үзэл санааны зорилгын чиглэл.

НАПРАВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. чиглүүлэх,
зүглүүлэх; хандуулах, залах, харуулах; 2. илгээх,
явуулах, томилох; 3. хурилах, билүүдэх, ирлэх, тал-
лах; 4. залах, эмлэх.

НАПРАВЛЯТЬСЯ, -яю; -яешься; несов. 1. чиг-
лэх, зүглэх, одох, мордох; 2. эхрэх, бүтэх.

НАПРАВЬ, нареч. баруун тийш, баруунш, өрнө-
гийш, баруунтаа; повернуть направо баруун тийш
өргөх; направо от дома байшингийн баруунтаа, гэрийн
баруунтаа.

НАПРАКТИКОВАТЬСЯ, -куюсь; -куешься; сов.
туршлага олох, дадалга олох.

НАПРАСЛИНА, -ы; ж. (разг.). гүтгэх, гүжирдэх,
гөрдөх; взвести напраслину на кого-либо хүнийг
гүтгэх.

НАПРАСНО, нареч. хий, дэмий, хоосон, талаар.

НАПРАСНЫЙ, -ая -ов; -сен; -сна. 1. дэмий, хоосон,
үргүй; напрасные усилия хоосон зүтгэл; напрасный
труд дэмий ажил, үргүй ажил; напрасные хлопоты
дэмий төвөг; 2. дэмий, хоосон, үндэсгүй, хөрөггүй;
напрасный страх дэмий айд.

НАПРАШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. эрх,
сануулах, гэх, гэсэн байдалтай байх; 2. гарах, мэдэг-
дэх; выводы напрашиваются сами собой дүгнэлт нь
өөрөө гарч байна.

НАПРИМЕР, вводн.сл. жишээбэл, үлгэрлэвэл; был
например, такой случай жишээбэл, нийм тохиол бол-
сон юм.

НАПРОКАЗИТЬ, -ажу; -ажишь; сов., **НАПРОКАЗ-**
НИЧАТЬ, -аю; -аешь; сов., дурсгүйтэх, томоогүйтэх.

НАПРОКАТ, нареч. түр хөлсөөр; брать пианино
напрокат пианино түр хөлсөөр авах.

НАПРОЛЁТ, нареч. (разг.). турш, туж, -жин; он не
спал всю ночь напролёт тэр (хүн) шөнөжин унтаа-
гүй, тэр (хүн) бүхэл шөнийн турш унтаагүй.

НАПРОЛОМ, нареч. 1. шүд дайран; шүд похи-
в; шүд татан; иди сквозь заросли напролом ширэн-
гэ дундуур шүд дайран гарах; 2. зориг мэдэн, вол
мэдэг гээд; действовать напролом зориг мэдэн үйлдэх.

НАПРОПАЛЮ, нареч. (разг.). ухаан жолоогүй,
сэхээ намаагүй; веселиться напропалую сэхээ на-
маагүй цэнгэх.

НАПРОРОЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый (разг.
(неодобр.). сов. зогих; совнн татах; ёрлох; напро-
рочить гибель кому-либо сөвийн үхэхийг ёрлох.

НАПРОСИТЬСЯ, -ошусь; -осишься; сов. (разг.)
1. эрх, сануулах; гэх; гэсэн байдал үзүүлэх; на-
проситься в гости зочлохыг сануулах, зочлох гэх;
напроситься на командировку магтуулах гэсэн байдал
үзүүлэх.

НАПРОТИВ, нареч. 1. урд; эсрэг харж; өмнө
талд, нөгөөтэй; сидеть напротив урд нь суух; ур-
даас нь харж суух; он живёт напротив тэр (хүн)
эсрэг талд суудаг; 2. эсрэг, огт тэр; шөл ондоо; ур-
вуу; он всё делает напротив тэр хүн юм бүхнийг
огт өөр хийдэг; 3. үгүй, харин; байтугай, харин;

эсхээ нлохо?—напротив, хорошо энд барагтайх
уу?—үгүй харин зүгээр; он не рассердился, напро-
тив, сам посмеялся тэр (хүн) уурлах байтугай ха-
рин өөрөө нээв.

НАПРОТИВ, II. предлог с род. п. урд; өмнө; на-
против дома байшингийн урд.

НАПРУЖИТЬ, -жу; -жишь; -жанный; сов.
(разг.). чангалах; хүчлэх; зангируулах; напряжить
мускулы булчин чангалах; зангируулах.

НАПРУЖИТЬСЯ, -жусь; -жишься; сов. (разг.)
чангарах, зангирах; мускулы напряжились булчин
чангарав.

НАПРЯГАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. чангаруулах,
зангидах; напрягать мышцы булчин зангидах; 2.
шавхах; хүчирлэх; хурцатгах; сонор болгох; ширтэх;
напрягать все силы всех хүчээ шавхах; напрягать
время ширтэн харах; напрягать слух чихээ сонор
болгох.

НАПРЯГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. чан-
гарах; зангирах; 2. хүчирлэх; хүчээ зангидах; чадал
гаргах.

НАПРЯЖЕНИЕ, -я. ср. 1. күчирлэх; күч гаргах;
2. сонор болгох; хурцатгах; их анхаарах; слушать
с напряжением их анхааралтай сонсох; 3. бэрхтэй
байх; түгшүүртэй байх; 4. хүчдэл; ток высокого на-
пряжения өндөр хүчдөлийн гүйдэл.

НАПРЯЖЕННО, нареч. күчирлэн; күч гарган; на-
пряженно работать күчирлэн ажиллах.

НАПРЯЖЕННОСТЬ, -и; ж. чангарах; бэрх болох;
төгөгтэй болох; түгшүүртэй болох; напряженность
положения байдал түгшүүртэй байх; түгшүүртэй бай-
дал.

НАПРЯЖЁННЫЙ, -ая; -ов; -дн; -днна. 1. чадал
гаргах; күч гаргах; хүчирлэх; хүч зангидах; напря-
жённая работа хүч гаргах ажил; 2. хүчилсэн; хүчээр
гаргасан; напряжённый смех хүчээр инээх; 3. бэрх-
тэй; төгөгтэй; түгшүүртэй; муудалцах; напряжённые
взаимоотношения хоорондоо муудалцах.

НАПРЯМИК, нареч. 1. эгц; шууд; шулуун; цэх;
идти напрямик цэх явах; 2. шулуун; шууд; скакать
напрямик шулуун хэлэх.

НАПРЯСТЬ, -яду; -ядешь; -яди; -яи; -яа;
-яло; -ядший; -ядший; сов. ээрэх; напрясть
ягну маалинга ээрэх.

НАПРЯЧЬ, -ягу; -яжишь; -ягут; -ягов;
-яжн-
ный (-дн; -сна); сов. что. 1. чангаруулах; занги-
дах; 2. шавхах; хүчирлэх; хурцатгах; сонор болгох;
ширтэх.

НАПРЯЧЬСЯ, -ягусь; -яжишься; -ягутся; -ягов;
-яго; сов. 1. чангарах; зангирах; 2. хүчирлэх; хү-
чээ зангидах; чадлаа гаргах.

НАПУГАТЬ, -аю; -аешь; сов. айгаж цочоох; үр-
гээх.

НАПУГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. айх; цочих;
үргэх.

НАПУДРИТЬ, -рю; -ришь; сов. оодох; оо тавих;
оо түрхэх.

НАПУДРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов. нүүрээ
оодох; нүүртээ оо тавих; нүүртээ оо түрхэх.

НАПУСКАТЬ, -аю; -авшь; несов. 1. тавих; хийх,
оруулах; дүүргэх; 2. дүр үзүүлэх; байдал гаргах;
3. тухирах; тавих.

НАПУСКАТЬСЯ, -аюсь; -авшись; несов. занд-
рах; караах; дайрах.

НАПУСКНОЙ, -ая; -ое. нүд хуурсан; дүр үзүүл-
сэн; хуурамч; напускная важность ихэмсэг дүр
үзүүлэх.

НАПУСТИТЬ, -ущу; -устишь; -ущенный; сов.
1. тавих; хийх; оруулах; дүүргэх; напустить воды

в ванну онгоцонд ус хийх; ус тавих; напустить дым в комнату тасалгаанд угаа оруулах; 2. дүр үзүүлэх; байдал гаргах; напустить на себя важность ихэмсэг дүр үзүүлэх; 3. турхирах; тавих; напустить собак на зверя анд нохой тухирах; ☆ напустить страху на кого-либо хүнийг ихэд айлгах.

НАПУСТИТЬСЯ, -уцусь; -устишься; сов.; на кого-что (прост.). зандрах; харааж дайрах.
НАПУТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. 1. ээдрээх; орооцолдуулах; 2. хутгах; будлиантуулах; напутать в подсчётах тоолохдоо будлиантуулах.

НАПУТСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. мордоход захисан явахад нь ерөөсөн; үдсэн; напутственное слово мордоход захисан үг.

НАПУТСТВИЕ, -я; ср. (высок.). үдэх ерөөл; үдэх захиа.

НАПУТСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; сов. и нес. сов.; кого-что (высок.). мордоход захих; үдэх ерөөл хэлэх.

НАПУХАТЬ, -ает; нес. сов. **НАПУХНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ух; -ла; сов. хавдах; хөөх.

НАПЫЖИТЬСЯ, -жусь; -жишься; сов. (разг.). 1. хүчирлэх; 2. маадайх; маадгар байх.

НАПЫЛИТЬ, -аю; -лишь; сов. 1. тоос бужигнуулах; тоос дэгдээх; 2. тоос болгох.

НАПЫЩЕННОСТЬ, -и; ж. 1. маадгар зан; подгор байдал; маадайх; подойх; 2. гоёмсоглосон үг.

НАПЫЩЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна (неодобр.) 1. маадгар; подгор; напыщенный вид маадгар байдал; 2. гоёмсоглосон; гоёмсоглосон үгтэй; напыщенный стиль гоёмсоглосон найруулга.

НАПЯЛИВАТЬ, -аю; -аешь; нес. сов. **НАПЯЛИТЬ**, -аю; -лишь; -ленный; сов.; что на кого-что 1. чихэж өмсөх; чуу гэж багтах; напялить сапоги гутлаа чуу гэж багтах; 2. эвгүй хувцас өмсөх; таараагүй хувцаслах.

НАРАБОТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что и чего (разг.). 1. хийх; 2. ажиллаж олох; наработать денег ажиллаж мөнгө олох.

НАРАВНЕ нареч.; с кем-чем. 1. чацуу; тэнцүү адил; наравне с крышей дома байшингийн дээвэртэй чацуу; 2. адил; тэгш; в нашей стране женщины пользуются правами наравне с мужчинами манай оронд эмэгтэйчүүд; эрэгтэйчүүдийн адил эрхтэй.

НАРАДОВАТЬСЯ, -дуюсь; -дуюсья; сов.; на кого-что и кому-чему, баясаж ханах; баярлаж ханах; не могу нарадоваться на детей хүүхдээ харан баясаж ханахгүй байна.

НАРАСПАШКУ, нареч. (разг.). энгэр задгай; заам задгай; энгэр заам задгай; ийти в пальто нараспашку пальтоныхоо энгэр заам задгай явах; душа нараспашку цагаан санаа, юмаа нуудаггүй.

НАРАСПЕВ, нареч. гиншин, гингэнэн; читать нараспев гингэнэн унших.

НАРАСТАНИЕ, -я; ср. 1. өрнөлт; өрнөх; 2. өсөх; нэмэх; үржих; 3. ургах.

НАРАСТАТЬ, -ает; нес. сов. **НАРАСТИ**, 1 и 2 л. не употр.; -тёт; -рос; -ла; сов. 1. ургах; мох нарост на камнях чулуун дээр хөвд урагжаа; 2. өсөж; нэмэх; үржих; росли проценты хүү өсөв; 3. өрнөх; волнениеросло үймээн өрнөв.

НАРАСТИТЬ, -аю; -аешь; -ащенный (-ен, -ена); сов. 1. ургуулах; нарастить новую кожу шинэ арьс ургуулах; 2. залгах; нэмэх; нарастить канат татлага залгах.

НАРАСХВАТ, нареч. булаалдан; өрсөлдөн; покупают нарасхват булаалдан авах.

НАРАЩЕНИЕ, -я; ср. **НАРАЩИВАНИЕ**, -я; ср. улам их болгох; улам нэмэгдүүлэх; наращивание сил хүчээ улам нэмэгдүүлэх.

НАРАЩИВАТЬ, -аю; -аешь; нес. сов. 1. ургуулах; 2. залгах; нэмэх.

НАРВА Д, -а; м. далайн хирс.

НАРВАТЬ I, -рву; -решь; -ал; -ала; -ало; нарванный (-ан; -ана; -ано); сов.; что и чего. 1. түүх; зулгаах; нарвать цветов цэцэг түүх; 2. урах; нарвать бумаги цаас урж хаях.

НАРВАТЬ II, 1 и 2 л. не употр.; -вёт; -ало; сов. хувилах; буглах; идээлэх; нарвало налец хуруу идээлэв.

НАРВАТЬСЯ, -вусь; -вёшься; -ался; -алась; -алось; сов.; на кого-что (разг.). аргагүй дайралдчихах; мөртөлдчихэх; дээр орчих; нарваться на неприятность эвгүй юмтай аргагүй дайралдчихах.

НАРЕЗ I, -а; м. гурви; ховил; хэрчлээ; винтовой нарез шургийн ховил; шургийн эрэг.

НАРЕЗАТЬ, -ежу; -ежешь; -езанный; сов. **НАРЕЗАТЬ**, -аю; -аешь; нес. сов. 1. огтлох; зүсэх; хэрчих; хөшиглөх; нарезать хлеба талх зүсэх; нарезать сало ломтиками өөх хөшиглөх; 2. гурви гаргах, ховил гаргах, хэрчлээ хийх; эрэг гаргах; нарезать винт эрэг гаргах; 3. тасалж өгөх; хувааж өгөх.

НАРЕЗКА, -и; ж. 1. тасалж өгөх; хувааж өгөх; 2. эрэг шургийн говил; нарезка винта стерлась шургийн эрэг элчихжээ.

НАРЕЗНОЙ, -ая; -ое. гурвитай; ховилтой; хэрчээтэй; эрэгтэй; нарезной ствол ховилтой гол төмөр.

НАРЕЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; нес. сов. 1. огтлох; зүсэх; хэрчих; хөшиглөх; 2. гурви гаргах; ховил гаргах; хэрчлээ хийх; эрэг гаргах; 3. тасалж өгөх; хувааж өгөх.

НАРЕКАНИЕ, -я; ср. (офиц.). зэмлэл; донгодлого; вызвать нарекания донгодуулах.

НАРЕЧЕННЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чена; -чено. ёсн хувьт; тавилант; болзорт.

НАРЕЧИЕ I, -я; ср. аялгуу; северновеликорусское наречие хойт орос аялгуу.

НАРЕЧИЕ II, -я; ср. дайвар үг.

НАРЕЧНЫЙ, -ая; -ое. дайвар үгийн; дайвар үг.
НАРЗА Н, -а; м. нарзан (рашан).

НАРЗАННЫЙ, -ая; -ое. нарзаны; нарзант; нарзанный источник нарзаны булаг.

НАРИСОВАТЬ, -сую; -суеть; сов. 1. зурах; 2. дүрслэн үзүүлэх; дүрийг харуулах.

НАРИЦАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нэрийтгэл; нарицательное имя нэрийтгэл нэр; нарицательная стоимость нэрийтгэл өртөг; заасан өртөг.

НАРКОЗ, -а; м; наркоз; бадайруулах; мэдээ алдуулах.

НАРКОМ, -а; м. (народный комиссар) ардын комиссар.

НАРКОМА Н, -а; м. наркозсагч.

НАРКОМА Т, -а; м. (народный комиссар) ардын комиссарын яам.

НАРКОТИК, -а; м. 1. наркотик (мэдээ алдуулах) унтуулах бодис; 2. хар тамхи.

НАРКОТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. наркотик; наркотиктай; наркотическое вещество наркотик бодис; наркотические растения наркотиктай ургамал.

НАРОД, -а; м. 1. ард; ард түмэн; советский народ зөвлөлтийн ард түмэн; 2. үндэстэн; ард түмэн; великий русский народ их оросын ард түмэн; их орос үндэстэн; выходцы из народа ардын дундаас гарагсад; 3. хүн; улс; на собрании было много народу хуралд олон улс байв.

НАРОДИТЬ, -ожу; -одишь; -ожденный (-ен, -ена); сов. что и кого-что (разг.). төрүүлэх.

гаргах; народить много детей олон хүүхэд төрүү-лэх.

НАРОДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; сов. 1. төрөх, гарах; сын народился хүү төрөв; 2. бий болох; народились новые отрасли промышленности үйлдвэрийн шинэ салбар бий болов.

НАРОДНИК, -а; м. народник (народник үзэлтэн; народник хөдөлгөөнд оролцогч).

НАРОДНИЧЕСТВО, -а; ср. народник үзэл; народник хөдөлгөөн (тариагчны хүй нэгдлийг сайшаан магтаж ажилчин ангийн удирдах үүргийг үгүйсгэдэг байсан 19 дүгээр зууны хоёрдугаар хагасын оросын жишжг хөрөнгөтний сэхээтний нийгэм улс төрийн хөдөлгөөн).

НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. ардын ардчилсан; народно-демократический строй ардын ардчилсан байгуулал.

НАРОДНОСТЬ, -и; ж. 1. ястан; народности Востока дорно зүгийн ястнууд; 2. ардач чанар; народность советской литературы Зөвлөлтийн утга зохиолын ардач чанар.

НАРОДНОХОЗЯЙСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. улс ардын аж ахуйн; народнохозяйственный план улс ардын аж ахуйн төлөвлөгөө.

НАРОДНЫЙ -ая; -ое. 1. ардын; ард түмний; народное хозяйство ардын аж ахуй; народное имущество ардын хөрөнгө; народная республика бүгд найрамдах ард улс; народная демократия ардын ардчилал; народный учитель ардын багш; широкие народные массы өргөн олон ард түмэн; 2. улс ардын, ардын; народное хозяйство ардын аж ахуй; 3. ардын чанартай; поэзия Пушкина народна Пушкины яруу найраг ардын чанартай.

НАРОДОВЕДЕНИЕ, -я; ср. угсаатны зүй.

НАРОДОВЕЛЕН, -льца; м. „Ардын зориг“ гэдэг нууц народник байгууллагын гишүүн.

НАРОДОНАСЕЛЕНИЕ, -я. ср. (улсын) хүн ам; увеличение народонаселения хүн ам өсөх.

НАРОЖДАТЬСЯ, -ается; несов. 1. төрөх, гарах; 2. бий болох.

НАРОЖДЕНИЕ, -я; ср. төрөх; бий болох; төрөлт; рождение нового шинэ юм бий болох.

НАРОСТ; -а; м. 1. ур; ашиг; булуу; нарост на стволе дерева модны ур; 2. хаг; өнгөр; ээрмэг; образовался нарост на стенках котла тогоо хагтав.

НАРОЧИТО, нареч. санаатай; зориуд; нарочитая невнимательность зориуд хайхрахгүй байв.

НАРОЧНО, нареч. 1. зориуд; зоригоор; санаатайгаар; хэрэг болгож; я нарочно пришёл, чтобы предупредить вас танд мэдэгдэх гэж биз зориуд ирлээ; 2. тоглож; тоглоом болгон; я нарочно это сказал, вы не сердитесь та бүү уурла; би тоглож хэлсэн юм.

НАРОЧНЫЙ, -ого; м. зарлага; элч.

НАРСУД, -а; м. (народный суд) ардын шүүм.

НАРТЫ, нарты; ед. нарта; -ы; ж. наарт чарга.

НАРУБАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАРУБИТЬ**, -ублю; -убишь; -убленный; сов. что и чего. хагалах; цавчих; огтлох; хэрчих; хөшиглөх; нарубить дров түлээ хагалах; нарубить капусту байцаа хэрчих; байцаа хөшиглөх.

НАРУЖНО, нареч. гаднаас; гаднаа; гадаад талаараа; гадаад байдлаараа; царайгаараа; царай зүс нь; наружно он был спокоен царай зүс нь амгалан байв.

НАРУЖНОСТЬ, -и; ж. царай; зүс, гадаад үзэгдэл; өнгө зүс; царай зүс; приятная наружность аятай царай; обманчивая наружность жуурамч царай; жуурамч дүр.

НАРУЖНЫЙ, -ая; -ое. 1. гадаад, гаднахь; гадаа; гадар; гадар өнгөний; наружный вид дома байшингийн гадаад байдал; наружное лекарство гадар өнгөний эм; 2. өнгөний; гаднын; өнгөндөө, гаднаа; наружное спокойствие өнгөндөө амгалан байх.

НАРУЖУ, нареч. гадагш, гадаа; выйти наружу гадаа гарах; шуба мехом наружу үсий нь урвуулсан дээл.

НАРУКАВНИК, -а; м. ханцуйвч.

НАРУКАВНЫЙ, -ая; -ое. ханцуйн; ханцуй дээрх; нарукавный знак ханцуй дээрх тэмдэг.

НАРУКУ, нареч. ашигтай; дөхөмтэй; тустай; хэрэгтэй; это мне на руку энэ над ашигтай.

НАРУМЯНИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАРУМЯНИТЬ**, -ню; -нишь; -нен; несов. 1. улайлгах; 2. улаанаар будах; энгэсэг тавих.

НАРУМЯНИТЬСЯ, -нюсь; -нишья; сов. хацраа будах; нүүртээ энгэсэг тавих; энгэсэгдэх.

НАРУЧНИКИ, -ов; ед. -ик; -а; м. гав.

НАРУШАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. алдуулах; алдагдуулах; таслах; 2. зөрчих; тэрслэх; гажих; давах; няцах; буцах.

НАРУШАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается. несов. алдагдах; тасрах.

НАРУШЕНИЕ, -я; ср. зөрчих; зөрчилт; нарушение договора гэрээ зөрчих.

НАРУШИТЕЛЬ, -я; м. зөрчигч, эвдэгч, давагч; нарушитель общественного порядка нийтийн дэглэм эвдэгч; нарушитель границы хил давагч.

НАРУШИТЬ, -шу; -шишь; -шенный; сов.; что. 1. алдуулах; алдагдуулах; таслах; нарушить покой амгаланг алдагдуулах; нарушить сон нойр таслах; 2. зөрчих; тэрслэх; гажих; давах; няцах; буцах; нарушить общественный порядок нийтийн дэглэм тэрслэх, нийтийн дэглэм эвдэх; нарушить закон хууль зөрчих; нарушить границу хил давах; нарушить обещание амласнаа няцах.

НАРУШИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -шится; сов. алдагдах; тасрах; сон нарушился нойр тасрав.

НАРЫ, нар. нарам. ханз; спать на нарах ханзан дээр унтах.

НАРЫВ, -а; м. идээрлэсэн газар; бугшсан хавдар; хувилдас.

НАРЫВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. 1. түүх; зулгаах; 2. урах; тасдах.

НАРЫВАТЬ II; -ает; несов. хувилах, буглах; идээрлэх.

НАРЫВНО, -й, -ая; -ое. идээр хөхүүлэх; нарывной пластырь гоку.

НАРЫТЬ, -рою; -роешь; -мтый; сов.; что и чего. ухах; малтах; нарыть канав суваг ухах; нарыть картофеля төмс малтах.

НАРЯДИ, -а, м. гоёл; (гофлин) хувцас; смешной наряд инээдэмтэй хувцас.

НАРЯДИИ, -а; м. 1. цохдос; наряд; наряд на уголь нүүр авах цохдос; 2. жижүүр; наряд; жижүүрлэх; нарядлах; внутренний наряд дотор жижүүр.

НАРЯДИТЬ I, -яжу; -ядишь; -яженный; сов.; кого-что. гоёх; чимэх, гоюулах, (гоф) хувцаслах; өмсүүлэх.

НАРЯДИТЬ II, -яжу; -ядишь; -яженный и -яженный (-ён; -ена); сов. кого-что. илгээх; томилго; томилон явуулах; нарядить в караул харуулд томилго; нарядить подводы за лесом хөсөг модонд илгээх.

НАРЯДИТЬСЯ, -яжусь; -ядишья; сов. гоёх, гангалах; (гоф) хувцаслах, өмсөх; нарядиться, как набал наадамд очих мэт гоёх; нарядиться в маскарадный костюм багч наадмын хувцас өмсөх.

НАРЯ'ДНО, нареч. гоё; ганган, гоёмсог; нарядно одоотсы гоё хувцаслах.

НАРЯ'ДНИЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. 1. гоё, ганган, гоёмсог; нарядная девушка гоё хүүхэн; 2. гоёмсог, гоё сайхан, ганган; нарядное платье гоёмсог хувцас.

НАРЯДУ', нареч.; с кем-чем, зэрэгцээгээр; хажуугаар, хамт; наряду со взрослыми томчуудын зэрэгцээгээр; насанд хүрэгсдийн хамт.

НАРЯ'ДЧИК, -а; м. (спец.). даамал.

НАРЯЖА'ТЬ I, -аю; -аешь; насоев. гоьх; чимэх, гоюулах, (гоь) хувцадуулах, өмсгөж.

НАРЯЖА'ТЬ II, -аю; -аешь; насоев. илгээх, томилох, томилон явуулах.

НАРЯЖА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; насоев. гоьх, гангалах, (гоь) хувцаслах; өмсөж.

НАС, род; вин, предл. пад. мест. мн. бидний, биднийг; мань, маньг; у нас бидэнд, бид, биднээс; у нас нет квартиры бид гөргүй; бид байргүй; он говорит о нас тэр бидний тухай ярьж байна, тэр биднийг хэлж байна.

НАСАДИ'ТЬ I, -ажу; -адишь; -аженный; сов. 1. суулгах; оруулах; насадить людей в вагон вагонд хүн суулгах; 2. суулгах; тарих; насадить тополя улиангар тарих; насадить смородины үхрийн мүд суулгах.

НАСАДИ'ТЬ II, -ажу; -адишь; -аженный; сов. 1. жого-что. хатгах; углах; суулгах; насадить червяка на крышечку дөгөнд хорхой хатгах; насадить топор на топорнице сүхэнд иш углах; сүх ишдэх.

НАСАДКА, -и; ж. 1. суулгах; 2. илбээс.

НАСАЖА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. 1. жого-что и жого-что. 1. суулгах; оруулах; 2. суулгах; тарих.

НАСАЖДА'ТЬ, -аю; -аешь; насоев.; что (жнжжн.). дэлгэрүүлэх; нэвтрүүлэх; заншуулах; насаждать грамотность бичиг үсэг дэлгэрүүлэх; насаждать новую технику шинэ техник нэвтрүүлэх.

НАСАЖДЕ'НИЕ I, -я; ср. дэлгэрүүлэх; нэвтрүүлэх; заншуулах; насаждение просвещения гэгээрэл дэлгэрүүлэх.

НАСАЖДЕ'НИЕ II, -я; ср. 1. суулгах; тарих; тарилга; 2. насаждения таримал мод; ургамал; вельше насаждения ногоон таримал мод.

НАСАЖИВА'ТЬ I, -аю; -аешь; насоев. 1. суулгах; оруулах; 2. суулгах; тарих.

НАСАЖИВА'ТЬ II, -аю; -аешь; насоев. хатгах; углах; суулгах.

НАСВИ'СТЫВАТЬ, -аю; -аешь; насоев.; что. истрөх.

НАСЕВА'ТЬ, -аю; -аешь. насоев. 1. тарих; 2. шигших.

НАСЕДА'ТЬ, -аю; -аешь; насоев. 1. суух; тунах; дарах; тогтох; 2. түрэх; хаших.

НАСЕДКА, -и; ж. өндөг дарсан тахиа.

НАСЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; насоев. 1. хэрчээс гаргах; сийлэх; 2. ир гаргах; 3. хөшиглөх; хөрчих.

НАСЕКО'МОЕ, -ого; ср. шавьж; хорхой; хорхой шавьж.

НАСЕКОМОЯДНОЕ, -ая; -ое. шавьж тэжээлт; насекомоядное животное шавьж тэжээлт амьтан.

НАСЕЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хүн ам; городское население хотын хүн ам; сельское население хөдөө тосгоны хүн ам; самостоятельное население ажлын чадвар бүхий хүн ам; 2. хүн амтай болгох; хүнтэй болгох, хүн суулгах.

НАСЕЛЁННОСТЬ, -и; ж. хүн амын тоо; хүн амын олон цөөн; хүн амын нягт сийрэг.

НАСЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое. хүн олонтой; населённая квартира хүн олонтой байр; населённый пункт суурин газар.

НАСЕЛИ'ТЬ, -аю; -аешь; -лёмный (-ём; -ена); сов., что. хүн амтай болгох, хүнтэй болгох, хүн

суулгах, нутагшуулах; населить край орон нутагт хүн суулгах.

НАСЕЛЯ'ТЬ, -аю; -аешь; насоев. 1. хүн амтай болгох, хүнтэй болгох, хүн суулгах; нутагшуулах; 2. нутаглах; суух оршин суух; Среднюю Авию населяют многие народы Дуудат Азид олон үндэстэн оршин сууна.

НАСЕ'СТ, -а; м. хонуур (тахианы вууруу хондог хөндлөн мод).

НАСЕ'СТЬ I, 1 и 2 л. ед. не употр. -сядут; -сяд; сов. суух, багтан орох.

НАСЕ'СТЬ -сяду, -сядешь, сов. 1. суух; тунах; дарах; тогтох; насела пыль трос дарах; 2. түрэх, хаших; насесть не противника дайныг түрэх.

НАСЕЧКА, -и; ж. 1. хэрчээс гаргах, сийлэх; хөвлөх; 2. хээ, сийлбэр; ружьё с волотой насечкой алтан сийлбэртэй буу.

НАСЕЧЬ, -еку; -еешь; -екут; -ек; -ла; -лёмный (-ём; -ена); сов. 1. хэрчээс гаргах, сийлэх; насечь метки на бревнах гуалинд тэмдэг сийлэх; 2. ир гаргах; насечь напильник хуурай ирлэх; 3. хөшиглөх, хөрчих; насечь катусты байцаа хөшиглөх.

НАСЕЯ'ТЬ, -ею; -еешь; -еянный; сов.; что и чего. 1. тарих; насеять пшеницу буудай тарих; 2. шигших; насеять муки гурил шигших.

НАСИДЕ'ТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; сов., что. өндөг дарах.

НАСИ'ЛИЕ, -я; ср. 1. хүч хэрэглэх, хар хүчээр хийх, хүчирхэх; следы насилия на теле биед нь хүч хэрэглэсний ор мөр; 2. хүчирхэх, хүчирхийлэх; хүчлэх хүч хэрэглэх; албадах; применить насилие хүч хэрэглэх, хүчирхэх.

НАСИ'ЛОВАТЬ, -лую; -луешь; насоев.; жого-что. 1. хүчирхэх; хүчирхийлэх; хүчлэх; албадах; насиловать чью-либо волю дургүй хүнийг албадах; 2. хүчирхэх, хүчирхийлэх, хүчирхэн явалдах.

НАСИ'ЛУ, нареч. (разг.). арай хийж, чуу гэж арай мурий, арай чамай; насилу ого добудился арай чарай сөрөөв; насилу поднял арай гэж өргөв.

НАСИ'ЛЬНИК, -а; м. (презр.). хүчирхэгч, түрэмгийлөгч; фашистские насильники фашист түрэмгийлэгчид.

НАСИ'ЛЬНО, нареч. хүчээр, албаар, баалж; насильно увезли хүчээр аваачив.

НАСИ'ЛЬСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. хүчээр хийсэн, хүчээр гүйцэтгэсэн, албадан явуулсан; ☆ насильственная смерть цаг бусын үхэл.

НАСКАКА'ТЬ, -ачу; -ачешь; сов.; на жого-что (разг.). 1. харайн дайрах, мөргөх; 2. давхих, давхин ирэх.

НАСКА'КИВАТЬ, -аю; -аешь; насоев. харайн дайрах, мөргөх.

НАСКВО'ЗЬ, нареч. 1. нэвт, шувт, ноо; вальенки промочли насквозь эсгий гутал нэвтрэв; 2. огт, бүрмөсөн; насквозь лживое ваявление бүрмөсөн худал мэдэгдэл; ☆ видеть кого-либо насквозь нэвт харах, дотор нь орсон шиг мэдэх.

НАСКО'К, -а; м. гэнэтийн дайралт, уулга; ☆ с наскоком делать что-либо явуут хийх, мори дөл дээрөө хийх.

НАСКО'ЛЬКО, нареч. 1. хир, хир зэрэг, хичнээн, хэдий чинээ; насколько это верно? энэ хир зөв вэ? 2. хичнээн, ямар; даримдаа үгчлэн орчуулагдахгүй; насколько здесь лучше? энд ямар сайхан юм бэ?

НА'СКОРО, нареч. (разг.). яаран, санд мэнд, яаруу; наскоро написанная статья санд мэнд бичсэн өгүүлэл; наскоро победать яаран хооллоод гарах.

НАСКОЧИ'ТЬ, -очу; -очишь; сов. харайн дайрах мөргөх.

НАСКРЕСТИ', -ребуз; -ребишь; -рбл; -ребла; -ребенный (-ен; -ена); *сов.*; *что и чего*. 1. савардан цуглуулах. 2. арай чамай цуглуулах.

НАСКУЧИТЬ, -чу; -чишь; *сов.* (*разг.*), залхуу тай болгох, залхуу хүргэх, хашраах, залхаах, хашраах, залхуурах; дождь всем наскучил бороо бүгдийг залхаав.

НАСЛАДИТЬСЯ, -ажусь; -адишься; *сов.*, *кэм-чэм.*, **НАСЛАЖДАТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; *несов.* цэнгэх, жаргах, цэнгэл хийх, жаргал эдлэх, бах ханах, багдах; насладиться музикоой хөгжим чагнаж цэнгэх.

НАСЛАЖДЕНИЕ, -я; *ср.* жаргалан, жаргал, цэнгэл, жаргах, цэнгэх, бах ханах, багдах; слушать с наслаждением бахдан сонсох.

НАСЛАИВАТЬ, -аю; -аеши; *несов.* 1. давхарлан тавих, давхарлах, үелэн тавих, давхарлан наах; 2. устүүлэх, устүүлэн хийх, давхарлан хийх, далан давхар болгох; 3. үелэх, үе үеэр болгох, үелэн салгах, хуулах.

НАСЛАИВАТЬСЯ, -аясь; *несов.* давхраатах, үетэх.

НАСЛЕДИЕ, -я, *ср.* өв; культурное наследие соёлын өв; литературное наследие утга зохиолын өв; идейное наследие революционных демократов хувьсгалд эрдчилсэн үзэлтүүдийн үлдээсэн үзэл суртлын өв.

НАСЛЕДИТЬ, -слежу; -следишь; *сов.*, мөр үлдээх, мөр гаргах, гишгэлж муухай болгох; наследить на полу шал дээр мөр үлдээх.

НАСЛЕДНИК, -а; *м.* 1. голомт залгамжлагч, өв залгамжлагч, угсаа залгагч; 2. залгамжлагч; наследники революционных традиций хувьсгалт уламжлалыг залгамжлагчид.

НАСЛЕДНИЙ, -ан; -ое (*устар.*), угсаа залгамжлах, ширээ залгамжлах; наследный принц хуантайа, ширээ залгамжлах агь, жнонд.

НАСЛЕДОВАНИЕ, -я; *ср.* залгамжлах, өв залгамжлах, угсаа залгамжлах; право наследования өв залгамжлах эрх.

НАСЛЕДОВАТЬ, -дую; -дуешь; -анний; *сов.* и *несов.* 1. залгамжлах, өвлөх; наследовать имущество керөнгө өвлөх, өв залгамжлах; наследовать лучшие традиции эрхэм уламжлалыг залгамжлах; 2. өв залгамжлах, өвлөх эрхтэй байх; сын наследует отцу күү нь эцгийн өвийг залгамжилна.

НАСЛЕДСТВЕННОСТЬ, -и; *жс.* удамшил, удам; мичуринское учение о наследственности удамшилын тухай Мичурины сургаал.

НАСЛЕДСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. өв, өвийн, өвлөх, өв залгамжлах; наследственное имущество өв керөнгө; 2. удмын, удам дагах, удамшлын, удамштан; наследственные болезни удмын өвчин, удам дагасан өвчин.

НАСЛЕДСТВО, -а; *ср.* 1. өв, өв керөнгө; получить наследство өв залгамжлах; 2. өв; культурное наследство соёлын өв; 3. өвлөх, өв залгамжлах; право наследства өвлөх эрх.

НАСЛОЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. давхарлах, үетэх; 2. давхраа; песчаное наслаение давхраа эвс; 3. кожмын зүйл, хөндлөнгийн юм, кожмын шинж.

НАСЛОИТЬ, -ою; -оешь; -оенный (-ен; -ена); *сов.*, *что и чего*. 1. давхарлан тавих, давхарлах, үелэн тавих, давхарлан наах; наслоить резину эрэээн давхарлан наах; 2. устүүлэх, устүүлэн хийх, давхарлан хийх, далан давхар болгох; наслоить тесто зуурын гурил устүүлэх, далан давхар болгох; 3. үелэх, үе үеэр болгох, үелэн салгах, хуулах; наслоить слюды гялтгануур үелэн хуулах.

НАСЛОИТЬСЯ, 1 и 2 л. на улатр; -итси; *сов.* на что. давхраатах, үетэх.

НАСЛУШАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *сов.*, ного-чего. сонсож ханах, цадтал дуулах, яагнаж ханах; насслушаться равных новостей элдэв сонин сонсож ханах.

НАСЛУШАТЬСЯ, -шусь; -шишься; *сов.*, о ком-чём (*разг.*), олон юм сонсох; их дуулах.

НАСМАРКУ, *нареч.* идти насмарку, пойти насмарку балрах, все пошло насмарку бүр балрав.

НАСМЕРТЬ, *нареч.* үхтэл; алян; разбиться насмерть үхтлээ бэртэх; сравить пулей насмерть буудаж алах; испугать насмерть үхтэл нь айлгах; сунсий нь зайлтал айлгах; ☆ стоять насмерть нэг нэггүйгээ үзэх; амь өрсөн тулалдах.

НАСМЕХ, *нареч.* инээдэм; тоглоом; наадам; поднять ного-либо на смех хүнийг инээдэм болгох; сказаты на смех тоглоом болгон хэлэх.

НАСМЕХАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*; *над кем-чём*, шоолох, элэглэх; инээдэм болгох; доогдох; элэг барих.

НАСМЕШИТЬ, -шу; -шишь; *сов.* инээлгэх; инээд хүргэх.

НАСМЕШКА, -и; *жс.* элэг доог; тоглоом тохуу; шөө; сказаты что-либо в насмешку дооглож юм хэлэх; подвергаться насмешкам элэг доог болох; дооглуулах.

НАСМЕШЛИВОСТЬ, -и; *жс.* шөөч зан; шог зан.

НАСМЕШЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. доогтой, элэглэсэн; элэг барьсан; элэг доог хийсэн; инээд шоодтой; насмешливая улыбка доогтой инээд; 2. шөөч; шогч; насмешливый человек шөгч хүн.

НАСМЕШНИК, -а; *м.* (*разг.*) шөөч хүн; шөгч хүн.

НАСМЕЯТЬСЯ, -еюсь; -еешься; *сов.* 1. хантал инээх; ниааж ханах; 2. элэглэх; доогдох; наадам болгох; доог хийх; насмеяться над чьими-либо чувствами хүний сэтгэлийг наадам болгох.

НАСМОЛИТЬ, -лю; -лишь; -леный; (-лен; -лена); *сов.* давирхайдах; насмолить веревку татлага давирхайдах.

НАСМОРК, -я; *м.* нусгай; хамрын ханиад; хамар тагжрах; хамар битүүрэх; хронический насморк архаг нусгай; получить насморк нусгай хүрэх.

НАСМОТРЕТЬСЯ, -отрюсь; -отришься; *сов.* 1. олон үзэх; үзэж үзчихэх; насмотреться новых картин шинэ кинонуудыг үзэж үзчихэх; 2. харж ханах; хангалт харах; сматрю, не насмотрюсь хараад ханахгүй байна.

НАСОЛИТЬ, -олю; -олишь; -оленный; *сов.* 1. давслах; давсанд дарах; насолить огурцов өргөст кэмх давслах; 2. дава их хийх; их давслах; дава ихдүүлэх; насолить суп шөлөнд дава их хийх; 3. гэм хийх; хорлох; төвөг удах.

НАСОРИТЬ, -рю; -ришь; *несов.* *что и чем.* хог тарих; хог шороо татах.

НАСОС, -1. а; *м.* хөөрөг; нагнетательный насос шатах хөөрөг; паровой насос бүлэх хөөрөг; пожарный насос гүймрийн хөөрөг.

НАСОС II, -а; *м.* (*спец.*), тагнайга; тагнайн хавдар.

НАСОСАТЬСЯ, -осуюсь; -осойшься; *сов.* цадтал хөхөх; хөхөж ханах; -ребёнок насосался молока күүхэд сүүтээ хөхөж ханах.

НАСОСНЫЙ, -ая; -ое. хөөргийн; хөөрөгт; сордог; насосная машина сордог машин.

НАСОХНУТЬ, -ну; -нешь; -нет; *сов.* барилдан хатах; наалдан хатах; на жодёсах насохла грязь мөөрт шавар наалдан хатъя.

НА'СПЕХ, нареч. яаруу; шамдуу; бачим; делать что-либо наспех юмыг бачим хийх.

НАСПЛЕ'ТНИЧАТЬ, -аю; -аешь; сов. ховлох; ков хэлэх; хов жив зөөх.

НАСТ, -а; м. цар; цой; царцанги цас

НАСТАВА'ТЬ, -тайт; несов. болох; ирэх.

НАСТАВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сургасан; заасан; зааварласан; наставительный тон сургасан янзаар хэлэх.

НАСТА'ВИТЬ I, -влю; -вишь; -вленный; сов. 1. тавих; олныг тавих; өрөх; наставить стульер олон сандал тавих; сандал өрөх; 2. залгах; наставить рукава ханцуй залгах; 3. тулгах; чиглүүлэх; залгах; наставить дуло револьвера гар буу тулгах; гар бууны ам чиглүүлэх.

НАСТА'ВИТЬ II, -влю; -вишь; -вленный; сов.; кого-что чему или на что. сургах; заах; зааварлах; багшлах; номлох; сургаал тавих; зааж өгөх; оруулах; наставить на ум ухаан зааж өгөх; ухааруулах; наставить на путь истины зөв зам зааж өгөх; зөв замд оруулах.

НАСТА'ВКА, -и; ж. залгаа.

НАСТАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. сургамж; сургаал; отцовское наставление эгийн сургаал; 2. заавар; наставление по противоздушной обороне агаарын хамгаалалтын заавар.

НАСТАВЛЯ'ТЬ I, -яю; -яешь; несов. 1. тавих; олныг тавих; өрөх; 2. залгах; 3. тулгах; чиглүүлэх; залгах.

НАСТАВЛЯ'ТЬ II, -яю; -яешь; несов. сургах. заах; зааварлах; багшлах; номлох; сургаал тавих; зааж өгөх; оруулах.

НАСТА'ВНИК, -а; м. 1. (устар.). багш; сургагч 2. неол. халамжлан хүмүүжүүлэгч.

НАСТА'ВНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; сурганги; сургасан зааварланги; зааварласан; наставнический тон сурганги янз.

НАСТАВНО'Й, -ая; -ое (спец.). 1. залгамал; залгаатай; наставные рукава залгаатай ханцуй; 2. залгах; наставная труба залгах хоолой.

НАСТА'ИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. зүтгэх; шахах; зүтгэж биелүүлэх; шахах болгох.

НАСТА'ИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. буйлуулах; кандлах; идээшүүлэх.

НАСТА'ИВАТЬСЯ, -аеся; несов. идээшлэх; канд болгох.

НАСТА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -анат; сов. болох; ирэх; настало утро өглөө болов; настала весна хавар болов.

НАСТЕГА'ТЬ, -аю; -аешь; -стёганный; сов. кавах; хөших; настегать ватное одеяло көвөнтэй көнжил хавах.

НА'СТЕЖЬ, нареч. цэлийтэл; отворить дверь настезь хаалга цэлийтэл нээх.

НАСТЕЛИ'ТЬ, -телю; -телешь; настеланный и (прост.) настеленный; сов. дэвсэх.

НАСТЕ'ННЫЙ, -ая; -ое. ханын; туурганы; настенный календарь ханын хуанли.

НАСТИГА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАСТИ'ГНУТЬ**, -игну; -игнешь; -иг; -ла; -игнутый; сов.; кого-что. гүйцэх; гүйцэн очих.

НАСТИ'Л, -а; м. 1. дэвсэх; хучих; 2. дэвсгэр; хучлага; дощатый настил бацзан дэвсгэр; дэвсгэр банз.

НАСТИЛА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. дэвсэх. **НАСТИЛА'ТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр.; -ется; несов. дэвсэгдэх.

НАСТИ'ЛКА, -и; ж. 1. дэвсэх; хучих; настилка цола шал дэвсэх; 2. дэвсгэр; хучлага;

НАСТИ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (спец.). цэх; хэвтээ; настильный огонь цэх гал; хэвтээ гал.

НАСТИРА'ТЬ, -аю; -аешь; -иранный; сов.; что и чего (разг.); олныг угаах; настирать рубах памп олныг угаах.

НАСТИ'РОВАТЬ, -аю; -аешь; несов. олныг угаах. **НАСТИ'ЧЬ**, -игну; -игнешь; -иг; -ла; -игнутый; сов.; кого-что. гүйцэх; гүйцэн очих; настичь беглецов оргодлуудыг гүйцэх.

НАСТЛА'ТЬ, -телю; -телешь; сов. дэвсэх; хучих; настлать досок банз дэвсэх.

НА'СТОВЫЙ, -ая; -ое. царын; цойн; царцанги цасын.

НАСТО'Й, -оя; м. ханд; буйлуулмал; идээшмэл; хандалсан; идээшүүлсэн; буйлуулсан; настой крепкого чая өтгөн цайны ханд.

НАСТО'ЙКА, -и; ж. 1. ханд; идээшмэл; хандалсан; идээшүүлсэн; настойка йода на спирту спиртэд хандалсан иод; 2. буйлуулмал; буйлуулсан; вишневая настойка интоорын буйлуулмал архи. интоор буйлуулсан архи.

НАСТО'ЙЧИВО, нареч. шургуу; цөхрөлтгүй.

НАСТО'ЙЧИВОСТЬ, -и; ж. шургуу зан; цөхрөлтгүй оролдлого; няцашгүй зориг; проявлять настойчивость шургуу зангаа үзүүлэх; цөхрөлтгүй оролдох.

НАСТО'ЙЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. шургуу; цөхрөлтгүй; цөхөрдөггүй; настойчивый характер шургуу зан; настойчивый человек цөхөрдөггүй хүн; настойчивое требование шургуу шаардах.

НАСТО'ЙКО, нареч. өчөөн; өдийчинээ; төчөөн; төдийчинээ; -тлаа; (-тлээ; -тлоо; -тлөө); он не настолько умен, чтобы сразу понять все это тэрү энэ бүгдийг дор нь ойлгохоор ухаантай хүн биш.

НАСТО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. ширээний; настольная лампа ширээний дэн; 2. өврийн; байнга хэрэглэдэг; настольная книга өврийн ном.

НАСТОРА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. настораживать уши чихээ сэргийлгэх, чих тавих.

НАСТОРА'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешьсь; несов. сонор болох; сонор сэрэмжтэй болох, чихээ сэргийлгэх.

НАСТОРОЖЕ' нареч. сонор соргог; сонор сэрэмжтэй; быть настороже сонор соргог байх, сэрэмжлэх;

НАСТОРО'ЖЕННОСТЬ, -и; ж. сонор сэргэг байх; сэрэмж.

НАСТОРО'ЖЕННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. **НАСТОРОЖЕННЫЙ**, -ая; -ое; -ён; -ённа. сонор сэргэг; сэрэмжтэй сэргэг; настороженный взгляд сэрэмжтэй харц.

НАСТОРОЖИ'ТЬ, -жу; -жишь; -жённый (-ён; -ёна); сов. насторожить уши чихээ сэргийлгэх; чих тавих; чихээ соотойлгох.

НАСТОРОЖИ'ТЬСЯ, -жусь; -жишьсь; сов. соргог болох сонор сэрэмжтэй болох; чихээ сэргийлгэх; волк насторожился чоно чихээ сэргийлгэв.

НАСТОЯ'НИЕ, -я; ср. шаргаах, шалах, шалж шаардах; по его настоянию түүний шаргааснаар.

НАСТОЯ'ТЕЛЬ, -я; м. ширээт лам; даа лам.

НАСТОЯ'ТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. ширээт гэлэнмаа, даа гэлэнмаа.

НАСТОЯ'ТЕЛЬНО, нареч. гүнээ ихэд; шургуу.

НАСТОЯ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна 1. гүн; ихэд чанга; шаргуу; настоятель ая просьба

шаргуу хүсэлт; гүнээ хүсэх нь; 2. хойшлуушгүй амин чухал; настоящая нужда амин чухал хэрэгцээ.
НАСТОЯ'ТЬ I; -ою; -оишь; сов.; *на чѣм.* зүтгэх; шахах; зүтгэж биедүүлэх шахах болгох; настоять на своем өөрийнхөөрөө зүтгэх; шахах өөрийнхөөрөө бблгох.

НАСТОЯ'ТЬ II; -ою; -оишь; -оянный; сов.; *что на чѣм.* буйлуулах; хандлах; идээшлүүлэх; настоять водку на вишне нинтоор хийж архи буйлуулах.
НАСТОЯ'ТЬСЯ I, I и 2 л. не употр.; -оится; сов. идээших, ханд болох; чай хорошо настоялся цай сайн идээшжээ.

НАСТОЯ'ТЬСЯ II; -оюсь; -оишья; сов. (разг.). удах, удаан зогсох; настояться в ожидании кого-либо хүн хүлээж удах.

НАСТОЯ'ЩЕЕ; -его; ср. одоо үе, эдүүгээ цаг, өнөө үе.

НАСТОЯ'ЩИЙ; -ая; -ее. 1. одоо, эдүүгээ, өнөө, эдүүгээ үеийн, одоо цагийн, өнөө үеийн; в настоящее время эдүүгээ, одоо цагт; 2. энэ, энэхүү, тус; в настоящем году энэ жил; в настоящей статье речь идет о... тус өгүүлэлд... тухай өгүүллэ; 3. жинхэнэ, ёстой, үнэн, мөн; настоящая фамилия жинхэнэ овог, мөн овог; настоящий друг үнэн нөхөр, ёстой айд; ☆ настоящее время глагола үйл үгийн одоо цаг; по-настоящему үнэхээр, зохих ёсоор.
НАСТРАДА'ТЬСЯ; -аюсь; -аешья; сов. ихэд зовоx; зовж зүдрэх.

НАСТРА'ИВАТЬ I; -аю; -аешь; несов. барих; босгох.

НАСТРА'ИВАТЬ II; -аю; -аешь; несов. 1. хөглөх; хөг нийлүүлэх; хөг тааруулах; 2. тохируулах; захируулах; 3. засах; засварлах; 4. санаатай болгох; тухирах; хандуулах.

НАСТРА'ИВАТЬСЯ; -аюсь; -аешья; несов. 1. завдах; зэхэх; завдаад байх; зэхээд байх; 2. уур хүрэх; хор буцлах.

НАСТРЕЛЯ'ТЬ; -яю; -яешь; -елянный; сов.; *что или кого-чего.* буудах; буудаж алах; настрелять уток нугас буудаж алах.

НА'СТРИГ; -а; м. (спец.). хайчилсан ноос; ноосны хэмжээ.

НАСТРИ'ЧЬ; -игу; -иждьш; -игут; -иг; -аа; -иженный; сов.; *что и чего.* хайчлах; хяргах; настричь килограмм шерсти кило ноос хяргах.

НАСТРОГА'ТЬ; -аю; -аешь; сов. харуулах; зоррох; настругать досок банз харуулах.

НА'СТРОГО, нареч. (разг.). чангад; чанд; чандлан; строго запретить чангад хорих; строго строго чанд гэгчийн; чангаас чанга; хатуугийн хатуу.

НАСТРОЕ'НИЕ; -я; ср. 1. сэтгэл; санаа; ааш; зан; быть в дурном настроении муухай ааштай байх; муу зан хөдлөх; хорошее настроение сайхан ааш; сайхан зан; урамтай байх; 2. дур хүсэл; урам; нет настроения играть тоглох хүсэл алга.

НАСТРО'ЕННОСТЬ; -и; жс. сэтгэл; санаа; ааш; зан; урам.

НАСТРО'ИТЬ; -ою; -оишь; -оенный; сов. 1. хөглөх; хөг нийлүүлэх; хөг тааруулах; настроить пианино пианино хөглөх; төгөлдөр хуур хөглөх; 2. тохируулах; зохируулах; настроить приёмник на короткую волну күдээн авагчийг богино долгионд тохируулах; 3. засах; засварлах; 4. санаатай болгох; тухирах; хандуулах; настроить против кого-либо хүний эсрэг хандуулах.

НАСТРО'ИТЬСЯ; -оюсь; -оишья; возвр. 1. завдах; зэхэх; завдаад байх; зэхээд байх; я настроился пойти в кино би кинонд явахаар зэхээд байв; 2. уур хүрэх; хор буцлах.

НАСТРО'ЙКА; -а; жс. хөглөх; хөг нийлүүлэх; хөг тааруулах; настройка музыкальных инструментов хөгжим хөглөх.

НАСТРО'ЙЩИК; -а, м. (хөгжим) хөглөгч; настройщик роялей рояль хөглөгч; төгөлдөр хуур хөглөгч.

НАСТРОЧИ'ТЬ; -чу; -чишь; -оченный; сов. 1. шаглах; шаглан оёх; настрочить складок кундаас шаглах; 2. татлах; татлан бичих; татлаад орших; настрочить письмо бичиг татлаад орших.

НАСТРУГА'ТЬ; -аю; -аешь; сов. харуулах; зорох.
НАСТРЯ'ПАТЬ; -аю; -аешь; -анный; сов.; *что и чего (разг.). (хоол)* хийх; тогоо барих; настряпать пельменей банш хийх.

НАСТУДИ'ТЬ; -ужу; -удишь; -уженный; сов.; *что (разг.).* хөргөх; хүйт оруулах.

НАСТУПА'ТЕЛЬНЫЙ; -ая, -ое. давших; давшиг тын; наступательный бой давших тулалдаан.

НАСТУПА'ТЬ I; -аю; -аешь; несов.; *на кого-что.* 1. гишгэх; 2. давших; войска наступают цэрэг давшиж байна; 3. хавчих; шахах; халдах; капиталисты наступают на права трудящихся хөрөнгөтнүүд хөдөлмөрчдийн эрхийг хавчиж байна.

НАСТУПА'ТЬ II; -ает; несов. болох; ирэх.
НАСТУПИ'ТЬ I; -уплю; -упишь; сов.; *на кого-что.* гишгэх; наступить кому-либо на ногу хүний хөл гишгэх.

НАСТУПИ'ТЬ II; I и 2 л. не употр.; -упит; сов. болох; ирэх; наступило утро өглөө болов.

НАСТУПЛЕ'НИЕ I; -я; ср. давшилт; перейти в наступление давшин орох.

НАСТУПЛЕ'НИЕ II; -я; ср. болох; при наступлении ночи шөнө болоход.

НАСТУР'ЦИЯ; -и; жс. алтан лицэх цэцэг.

НАСУЛИ'ТЬ; -аю; -аешь; -леный (-лн; -ена; сов.; *что и кого-чего (прост.).* амлах; их сануулах; их горьдуулах; насулить с три короба уулын чинээ амлах; их савсан газар хоосон байх.

НАСУ'ПИТЬ; -плю; -пишь; -пленный; сов.; насупить брови хөмсөг зангидах; хөмсөг атируулах.

НАСУ'ПИТЬСЯ; -плюсь; -пишья; сов. хөмсөг зангидах; хөмсөг атируулах; царайгаа барайлгах.

НАСУ'ПЛИВАТЬ; -аю; -аешь; несов.; *что.* насупливать брови хөмсөг зангидах; хөмсөг атируулах.

НАСУ'ПЛИВАТЬСЯ; -аюсь; -аешья; несов. хөмсөгөө зангидах; хөмсөгөө атируулах; царайгаа барайлгах.

НА'СУХО, нареч. хаттал; хуурай болтол; вытереть руки насухо гараа хаттал арчих; сухо-насухо хув хуурай болтол.

НАСУЧИ'ТЬ; -учу; -учешь; -ученный; сов.; *что и чего.* нийтгэх; томох; эрчлэх; имрэх; насучить ниток утас нийтгэх.

НАСУ'ШИВАТЬ; -аю; -аешь; несов.; **НАСУШИ'ТЬ**; -ущу; -ушишь; -ущенный; сов.; *что и чего.* хатаах; насушить грибов мөөг хатаах.

НАСУ'ЩНОСТЬ; -и; жс. амин чухал чанар; амин гол болох.

НАСУ'ЩНЫЙ; -ая; -ое; -щен; -щена. амин чухал; амин гол; насущная потребность амин чухал хэрэгцээ; насущные задачи амин чухал зорилт; ☆ хлеб насущный амин тэжээл;

НАСЧЁТ, предлог с род. п. (разг.). тухай; говорить насчёт работы ажлын тухай ярих.

НАСЧИТА'ТЬ; -аю; -аешь; -итанный; сов.; *что.* тоолох; тоогий нь авах; тоолон мэдэх.

НАСЧИ'ТЫВАТЬ; -аю; -аешь; несов. 1. тоолох; тоогий нь авах; тоолон мэдэх; 2. -тай (-тэй; -той); этот город насчитывает свыше миллиона жителей энэ хот сая гаруй хүн амтай.

НАСЧИ'ТЫВАТЬСЯ; I и 2 л. не употр.; -ается; несов. бий; хүрэх; в области насчитываются сотни школ тус мужийн сургууль хэдэн зуу хүрнэ.

НАСЫ'ПАТЬ, -паю; -пашь; -ып; -анып; сов. **НАСЫПАТЬ**, -аю; -ашь; несов. 1. хийх; юлэх; насыпать ячмень в мешок арвай шуудайд хийх; 2. дүүргэх; насыпать мешок крупной шуудайд будаа дүүргэх; 3. асгах; насыпать песку на дорожку зам дээр элс асгах; 4. овоолох; босгох; насыпать курган овоо босгох.

НАСЫ'ПАТЬСЯ, 1 и 2 л. на употр.; -плетя; сов.; **НАСЫПАТЬСЯ**, -агтя; несов. гоожих; асгарах.

НАСЫПНО'Й, -ая; -ое. овоолсон; шороо овоолж хийсэн; насыпной холм шороо овоолж хийсэн дов.

НА'СЫПЬ, -и; ж. 1. овоолсон шороо; овоо; далан; железнодорожная насыпь төмөр замын далан; 2. сул асгасан, сул овоолсон; песок перевозят насыпью элс сул асгаж зөөдөг.

НАСЫ'ТИТЬ, -ыцу; -ышишь; -ыщенный сов.; кого-что. 1. цатгах; ханаах; цадтал идүүлэх; 2. шингэх; дүүрэх; анхилах; воздух насыщен парами агаарт уур дүүрэн байна.

НАСЫ'ТИТЬСЯ, -ыцусь; -ышишься; сов. 1. цадах; ханах; идэж ханах; 2. шингэх; уусгах; дүүрэх; вода насытилась солью ус давс уусгаа.

НАСЫХА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ет; несов. барилдан хатах, наалдан хатах.

НАСЫЩА'ТЬ, -аю; -ашь; несов. 1. цатгах; ханаах; ханатал идүүлэх; 2. шингэх; дүүрэх; анхилах.

НАСЫЩЕ'ТЬСЯ, -аюсь; -ашься; несов. 1. цадах; ханах; идэж цадах; 2. шингэх; уусгах; дүүрэх.

НАСЫЩЕ'НИЕ, -я; ср. 1. цадах; ханах; цатгах; ханах; наесться до полного насыщения цадталаа идэх; 2. шингэх; уусгах.

НАСЫ'ЩЕННОСТЬ, -и; ж. 1. ханах; ханалт; ханац; насыщенность раствора ханасан уусгамал; 2. төгс байх; төгөлдөр байх; идейная насыщенность романа романы утга төгөлдөр байх; утга төгс роман.

НАСЫ'ЩЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. ханасан; насыщенный раствор ханасан уусгамал; 2. төгс; утга төгөлдөр; идейно насыщенный музыка утга төгс хөгжим.

НАТА'ЛКИВАТЬ, -аю; -ашь; несов. 1. түлэх; чихэх; 2. төрүүлэх; оруулах; олуулах.

НАТА'ЛКИВАТЬСЯ, -аюсь; -ашься; несов. 1. мөргөх; дайрах; мөргөлдөх; дайралдах; 2. тохиолдох; гэнэт олох.

НАТА'ПЛИВАТЬ I; -аю; -ашь; несов. түлэх; галлах; халаах; дулаацуулах.

НАТА'ПЛИВАТЬ II; -аю; -ашь; несов. 1. хайлуулах; шахах; 2. хөөрүүлэх.

НАТА'ПЫВАТЬ, -аю; -ашь; несов. гишгэлэх; мөр үлдэх.

НАТАСКА'ТЬ, -аю; -ашь; -асканный; сов. **НАТА'СКИВАТЬ**, -аю; -ашь; несов. 1. авчрах; оруулах; зөөх; натаскать дров түлээ зөөх; 2. хуулах; куулан авах; примеры, натасканные из устаревших учебников хуучирсан сурах бичгүүдээ хуулан авсан жишээ; 3. анд сургах; сургуулилуулах; натаскать собаку похой анд сургах; 4. бэлдүүлэгчээ болох; бэлдүүлэгчин аялах; натаскать учеников к экзамену сургагчдыг шалгалтанд бэлдүүлэгчин аялах.

НАТА'ЧИВАТЬ, -аю; -ашь; несов. что. билүүдэх; гурандах; ярлах; хурилах.

НАТАЩИ'ТЬ, -ацу; -ащишь; -ащенный; сов. (разг.). 1. татаж хучих; натащить на себя одеяло кенжил татаж хучих; 2. авчрах; чирч авчрах, зөөж авчрах; авчрах; зөөх; оруулах; натащить хворосту гишүү авчрах, гишүү чирч авчрах.

НАТА'ЯТЬ, -аю; -ашь; -янный; сов. 1. хайлах; натаяло много снегу в погребе зөөрөнд зөндөө цас хайлжээ; 2. хайлуулах; натаять льду мес хайлуулах.

НАТВОРИ'ТЬ -рю; -ришь; сов.; чего (разг. нео-

добр.). (хэрэг) өдөөх; тарих; хийх; что ты натворил чи ямар хэрэг өдөөв?

НА'ТЕ, частица (разг.). май; май; та... эв; нате книгу ном май; нате вам ваш билет май; та билетээ эв.

НАТЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. дотуур; нательная рубаха дотуур цамц.

НАТЕРЕВ'ИТЬ, -блю; -бишь; -блнный (-внз -ена); сов.; что и чего. сэмлэх; үлтлэх; натеревить льну маалыга үлтлэх.

НАТЕРЕ'ТЬ, -тру; -трешь; -тр; -ла; -лтый (-ерт); -тйриш и -терев; сов. 1. түрхэх; натереть руки вазелином гартаа вазелин түрхэх; 2. арчих; толийтол арчих; арчих өнгөлөх; натереть пол шал арчих; 3. холгох; үрэх; натереть себе ноги хөлөө холгох; 4. үрэх; үрүүлдэх; натереть редьки цагаан дууван үрэх.

НАТЕРПЕ'ТЬСЯ, -ерпльов; -ерпишься; сов.; чего (разг.). ихэд зовох; ихэд зүдрэх; зовлон эдлэх.

НАТЕСА'ТЬ, -ещу; -ешешь; -дванный; сов.; что и чего. **НАТЕСЫВАТЬ**, -аю; -ашь; несов. хангинуурдах; хангинуурдан засах.

НАТЕ'ЧЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ечет; -ечет; -ека; -екла; -екший; сов. хөлийтэл гоожих; нэвтэрч нөлийх; дусах урсах.

НАТЕ'ШИТЬСЯ, -шущь; -шишься; сов. (разг.). бах ханах; ханатал цэнгэх; натешиться игрой тоглож бах ханах.

НАТИРА'НИЕ, -я; ср. түрхэх; арчих; холгох; үрэх.

НАТИРА'ТЬ, -аю; -ашь; несов. 1. түрхэх; арчих; толийтол арчих; арчих өнгөлөх; 2. холгох; үрэх; 3. үрэх; үрүүлдэх.

НАТИР'КА, -и; ж. толийтол арчих; арчих өнгөлөх.

НАТИСК, -а; ж. шахах; түрэх; шахалт; түрэлт; натиск превосходящих сил противника давуу хүчтэй дайсныг түрэх.

НАТКА'ТЬ, -тку; -ткешь; -ал; -ала; -ало; натканый (-ан; -ана; -ано); сов.; что и чего. нэхэх; наткать полотна бөс нэхэх.

НАТКНУ'ТЬСЯ, -нусь; -ншься; сов. 1. адах; урах; наткнуться на гвоздь хадасанд адах; 2. мөргөх; дайрах; торох; мөргөлдөх; дайралдах; наткнуться на телеграфный столб утасны мод мөргөх; наткнуться на засаду бүгүүлтэй дайралдах; 3. тохиолдох; гэнэт олох; наткнуться на интересную мысль в книге номд сонирхолтой санал тохиолдох.

НАТОЛКНУ'ТЬ, -ну; -ншь; сов.; кого-что на что. 1. түлэх; чихэх; натолкнуть кого-либо на стол хүнийг ширээ рүү түлэх; 2. төрүүлэх; оруулах; олуулах; натолкнуть на правильное решение зөв шийдвэр олуулах.

НАТОЛКНУ'ТЬСЯ, -нусь; -ншься; сов.; на кого-что (разг.). 1. мөргөх; дайрах; 2. мөргөлдөх; дайралдах.

НАТОЛО'ЧЬ, -лку; -лчешь; -лcut; -лом; -лкая; -лчнный (-внз -ена); сов.; что и чего. нүдэх; талхлах; мунтаглах; нухах; натолочь соли давс нунтаглах.

НАТОПИ'ТЬ I; -оплю; -опишь; -опленный; сов.; что, түлэх; галлах; халаах; дулаацуулах; натопить квартиру гэртээ галлах; байраа дулаацуулах.

НАТОПИ'ТЬ II; -оплю; -опишь; -опленный; сов.; что и чего. 1. хайлуулах шахах; натопить воск лав хайлуулах; 2. хөөрүүдэх; натопить молоко сүү хөөрүүдэх.

НАТОПТА'ТЬ, -опчу; -опчешь; -оптанный; сов. (разг.). гишгэлэх; мөр гаргах; гишгэлж муухай болгох; мөр үлдэх; натоптать на полу шал гишгэдэх.

НАТОЧИТЬ, -очу; -очишь; -оченный; сов. бялүүдэх; гуранздах; йрлэх; курилах; наточить нож кутга хурдлах.

НАТОШАК, нареч. өлөн өлгөн дээр; өлөн бие дээр, өлөн; принимать лекарство натошак өлөн өлгөн дээр эм уух.

НАТР, -а; м. натр; натрийн өсөл.

НАТРАВИТЬ I; -авлю; -авишь; -авленный; сов. тухирах; туу гэх; тухиран тавих; натравить собаку на зверя нохой анд тухирах.

НАТРАВИТЬ II; -авлю; -авишь; -авленный; сов.; что и чего, хороор идүүлж хээ гаргах; натравить узоров хороор идүүлж угалз гаргах.

НАТРАВЛИВАТЬ I; -аю; -аешь; несов. **НАТРАВЛЯТЬ I**; -аю; -аешь; несов. тухирах; туу гэх; тухиран тавих.

НАТРАВЛИВАТЬ II; -аю; -аешь; несов.; **НАТРАВЛЯТЬ II**; -аю; -аешь; несов. хороор идүүлж хээ гаргах.

НАТРАНИРОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ая (спец.) дадсан; дадлагатай; натренированный спортсмен дадлагатай биеийн тамирчин.

НАТРАНИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. дасгал хийлгэх.

НАТРАНИРОВАТЬСЯ, -руюсь; -руюсь; сов. дасгал хийх.

НАТРИЕВЫЙ, -ая; -ое, натрийн; натритай.

НАТРИЙ, -я; м. натри (химийн махбод); хлористый натрий хлорт натри.

НАТРОЕ, нареч. гурван хэсэг; гурав; разрезать натрое гурван хэсэг огтлох.

НАТРУДИТЬСЯ, -ужусь; -удишься; сов. (разг.) ихэд хөдөлмөрлөх; ханатал хөдөлмөрлөх; натрудиться на день одертөө ханатал көдөдмөрлөх.

НАТЯСТИ, -ю; -ешишь; -рясы; -ля; -ебный (ш., -ена); сов.; что и чего, сөгсрэх; сөгсөрт унагах; натясти опилки на Вол шал дээр модны үртэс сөгсрөх.

НАТЯСТИТЬСЯ, -яусь; -ебьшья; -рясь; -лясь; сов. (разг.) сөгсрөгдөх; донсолгоосид сөгсрөгдөх; натяститься в грузовике ачааны машинны донсолгоосид сөгсрөгдөх;

НАТУГА, -а; ж. (разг.) хүчдэх; күчлэх; от натуги ихэд хүчилсэндээ.

НАТУГО, нареч. (разг.) их чанга; чанга татаж; втянуть натуго ремень бүсээ чанга татаж бүслэх.

НАТУЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. чангаруулах; чангатгах; хүчдэх; күчлэх; дүлүүлэх.

НАТУЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. күчдэх; дүлэх.

НАТУЖИТЬ, -ажу; -ажешь; -ажный; сов.; что (разг.) чангаруулах; чангатгах; күчдэх; күчлэх; дүлүүлэх.

НАТУЖИТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; сов. (разг.) күчдэх; дүлэх.

НАТУРА, -а; ж. 1. зан; ааш зан; зан авир; зантай хүн; нилжяя натура түргэн зантай хүн; 2. эд агуурс; бүтээгдэхүүн, бие (тэй) юм; өдлөхүүн; Илатить натурой бүтээгдэхүүнээр төлөх; бие (тэй) юмаар төлөх; өдлөхүүнээр төлөх; ☆ рисовать с натуры бодит байдлаас нь зурах.

НАТУРАЛИЗАЦИЯ, -и; ж. өөрийн харьяат болгох. **НАТУРАЛИЗМ**, -а; м. натурализм (нийгмийн хөгжлийн хуулийг байгалийн хуультай адил үзэх үздэг; бодит байдлын гаднад талыг яг хуулан дүрслэд; утга чанары нь хайхардаггүй; урлаг утга вохиолын чиглэл).

НАТУРАЛИЗОВАТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и несов.; кого-что. өөрийн харьяат болгох.

НАТУРАЛИЗОВАТЬСЯ, -зуюсь; -зуюешься; сов. и несов. харьяат болох.

НАТУРАЛИСТ, -а, м. 1. байгальч; юный натуралист залуу байгальч; 2. натуралист; натурализмы баримтлагч.

НАТУРАЛИСТИЧЕСКИ, нареч. натуралист ёсоор; натуралист маягаар; натуралист янзаар; описать что-либо натуралистически юмыг натуралист ёсоор бичих.

НАТУРАЛИСТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. натуралист.

НАТУРАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. эдлэхүүний; натуральное хозяйство эдлэхүүний аж ахуй; 2. бодит; натуральная величина бодот хэмжээ; 3. жинхэнэ; ёстой, үнэн; натуральный шёлк жинхэнэ торго.

НАТУРНЫЙ, -ая, -ое. байгалнас буулган зурдаг байгалнас буулгах.

НАТУРОПЛАТА, -ы; ж. бие төлбөр; бүтээгдэхүүн төлбөр, эд агуурсын төлбөр; эдлэхүүн төлбөр.

НАТУРЩИК, -а, м. биеэ зуруулагч.

НАТУРЩИЦА, -ы, ж. биеэ зуруулагч эмэгтэй.

НАТЫКАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что и чего. (разг.) **НАТЫКАТЬ**, -аю; -аешь; несов. хатгах; шаах, хатгаж хатгах; натывать булавку тавтай зүү хатгах.

НАТЫКАТЬСЯ, -ажусь; -аешься; несов. 1. ядаж урах; 2. мөргөх; дайрах; торох; мөргөлдөх; дайралах; 3. тохиолдох, гэнэт очих.

НАТЯГивать, -аю; -аешь; несов. 1. татах; чангаах; төлөх; татаж чангалах; 2. арай чамай углах; арай хийж багтаах; татаж нөмрөх; татаж хучих.

НАТЯГиваться, -ается; несов. татагдах; чангарах.

НАТЯЖЕНИЕ, -я; ср. татах; чангаах; төлөх; сунах.

НАТЯЖКА, -и, ж. 1. татах, чангаах, төлөх, сунаах, татаж чангалах; натяжка струн чавхдас татаж чангалах; 2. яахан гэх, яамай гэх, тэгс ингэс кийх; допустить с большой натяжкой яамай даа л гэж зөвшөөрөх.

НАТЯНУТОСТЬ, -и; ж. хөндийрөх, хүйтрэх; натянутость в отношениях харилцаа хүйтрэх, хүйтэн харилцаа.

НАТЯНУТЫЙ, -ая; -ое; -ут. хүйтэн, хүйтэрсэн, хөндий, хөндийрсөн; натянутый вид хүйтэрсэн байдал, хүйтэн царай; натянутый смех хүйтэн нээлд, худал нээлд.

НАТЯНУТЬ, -яну; -янешь; -янутый; сов.; что. 1. татах, чангаах, төлөх, сунаах, татаж чангалах; натянуть струны чавхдас татаж чангалах; 2. арай чамай углах; натянуть на себя одеяло көнжлөө татаж нөмрөх.

НАТЯНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -янется; сов. татагдах, чангарах.

НАУГАД, нареч. таамгаар, таагаад, таамаглан; идти наугад таамгаар явах; сказать наугад таамаглан кэлэх.

НАУДАЛУЮ, нареч. (разг.) зориг мэдэн, зөнгөө мэдэг гээд; ринуться наудалую зориг мэдэн давчч орох.

НАУДАЧУ, нареч. нүдэн балай, чихэн дүлий; аз мэдэн, зала мэдэг гэж; идти наудачу нүдэн балай, чихэн дүлий явах.

НАУДИТЬ, -ужу; -удишь; -уженный; сов.; что и кого-чего. гөхийдөх, халуулах.

НАУКА, -и; ж. 1. шинжлэх ухаан, өрдэм, ухаан; Академия Наук Шинжлэх Ухааны Академи; марксизм-ленинизм—наука всех наук марксизм-ленинизм бол өрдмийн дээд өрдэм мөн; общественные науки нийгмийн ухаан; 2. суртамж; вперёд тебе наука хойшид чамд суртамж болох.

НАУ'СЬКАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что. на кого-что (разг.); **НАУ'СЬКВАТЬ**; -аю; -аешь; несов. тухирах, туул гэх; науьскасть собак нохой тухирах.

НАУТЭК, нареч. (разг.). хар хурдаар; пуститься наутэк хар хурдаар зугтах.

НАУ'ТРО, нареч. (разг.). маргааш өглөө нь, өглөө нь.

НАУЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -ученный; сов. сургах, заах, багшлах; научить ездить верхом морь унаж сургах.

НАУЧИ'ТЬСЯ, -чусь; -чишья; сов. сурах, дасах; научиться русскому языку орос хэл сурах.

НАУ'ЧНО, нареч. шинжлэх ухааны ёсоор.

НАУ'ЧНО-ИССЛЕ'ДОВАТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое эрдэм шинжилгээний; научно-исследовательская работа эрдэм шинжилгээний ажил; научно-исследовательский институт эрдэм шинжилгээний хүрээлэн.

НАУ'ЧНОСТЬ, -и, ж. шинжлэх ухааны чанар; научность преподавания шинжлэх ухааны чанартай заах, шинжлэх ухааны ёсоор багшлах.

НАУ'ЧНО-ТЕХНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шинжлэх ухаан техникийн; научно-техническая конференция шинжлэх ухаан техникийн бага хурал.

НАУ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. эрдэм шинжилгээний, шинжлэх ухааны; научный работник эрдэм шинжилгээний ажилтан; научное учреждение шинжлэх ухааны; байгууллага; 2. шинжлэх ухааны; научная теория шинжлэх ухааны онол; научный социализм шинжлэх ухааны социализм.

НАУ'ШНИК I, -а, м. 1. чихэвч, чих; шапка с наушниками чихтэй малгай; 2. чихэвч; надеть наушники чихэвч углах.

НАУ'ШНИК II, -а; м. (презр.). ховч.

НАУ'ШНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кому на кого-что (презр.). ховлох, хов хэлэх, хов зөөх.

НАУ'ШНИЧЕСТВО, -а; ср. ховлох, хов хэлэх, хов жив; уличить кого-либо в наушничестве ховчийг нь илрүүлэх, хов зөөдгийг нь барих.

НАУША'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что (устар.). хатгах, өдөөх, тухирах.

НАУШЕ'НИЕ, -я; ср. хатгах, өдөх, тухирах.

НАФТАЛИ'Н, -а, м. нафталин.

НАХА'Л, -а, м. увайгүй хүн; ичгүүргүй хүн.

НАХА'ЛКА, -и; ж. увайгүй эмэгтэй, ичгүүргүй өхнөр.

НАХА'ЛЬНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов.; (прост. неодобр.). увайгүй загнах, ичгүүргүй аашлах.

НАХА'ЛЬНО, нареч. увайгүй; ичгүүргүй.

НАХА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. увайгүй; ичгүүргүй; ичгүүр сонжуургүй; нахальный человек увайгүй хүн.

НАХА'ЛЬСТВО, -а; ср (разг. неодобр.). увайгүй зан, ичгүүргүй ааш; ичгүүр сонжуургүй явдал.

НАХВА'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **НАХВА'ЛИТЬ**, -аю; -алишь; -аленный; сов.; кого-что (прост.). хэт магтах.

НАХВАЛИ'ТЬСЯ, -аюсь; -алишья; сов. 1. биеэ ихэд магтах, хэт сэйрхах; 2. магтаж ханах; он им не нахвалится тэр түүнийг магтаж ханахгүй.

НАХВАТА'ТЬ, -аю; -аешь; -атанный; сов.; что и кого. шүүрэн авах, хамах.

НАХВАТА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешья; сов.; чего (разг. неодобр.). зах сэжүүрээс нь мэдэж авах; сонсчих.

НАХИ'МОВЕЦ, -вца; м. нахимовч (Нахимовын нэрэмжит усан цэргийн сургуулийн сурагч).

НАХИ'МОВСКИЙ, -ая; -ое. Нахимовын; нахимовское военно-морское училище Нахимовын (эрэмжит) усан цэргийн сургууль.

НАХЛЕ'БНИК, -а; м. (устар.). 1. айлд мөнгөөр хооллуулагч; 2. тэжээвэр хүн.

НАХЛЕСТА'ТЬ, -ещу; -ещешь; -естанный; сов.; кого-что (разг.). гуйдах; ташуурдах.

НАХЛОБУ'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **НАХЛОБУ'ЧИТЬ**, -чу; -чишь; -ченый; сов., что (разг.). дорогш дарж өмсөх, (нүд рүүгээ) дарж өмсөх; нахлобучить шапку на глаза малгайгаа нүд рүүгээ дарж өмсөх.

НАХЛОБУ'ЧКА, -и; ж. (прост.). хатуу зэмлэд, донго; получить нахлбучку хатуу зэмлүүлэх, донгодуулах.

НАХЛЫ'НУТЬ, I и 2 л. ед. не употр. -нет; сов. 1. цутган ирэх, нөмрөн ирэх; эргэлдэн ирэх; болны нахлынули на берег долгио эрэг тийш эргэлдэн ирэх. 2. гэнэт санаанд орох, гэнэт бодогдох; нахлынули воспоминания өнгөрсөн явдал гэнэт бодогдов.

НАХМУ'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. (хөмсөг) атируулах, зангидах, царай барайлгах.

НАХМУ'РИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. хөмсөг зангидах, царай барайх, царайгаа барайлгах.

НАХМУ'РИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов. (хөмсөг) атируулах, зангидах, царай барайлгах; нахмуришь брови хөмсөг зангидах.

НАХМУ'РИТЬСЯ, -рюсь; -ришья; сов. хөмсөг зангидах, царай барайх, царайгаа барайлгах.

НАХОДИ'ТЬ I, -ожу; -одишь; несов. 1. олох; 2. (зугаа) болгох, (сэтгэл) ханах, тайвшруулах; 3. үзэх, санах, тоолох, тооцох.

НАХОДИ'ТЬ II, -ожу; -одишь; несов. 1. дайрах, дайралдах, мөргөх; тулах, уулзах; 2. халхлах, таглах; хаах; 3. хүрэх; 4. цугларах, бөөгнөрөх; дүүрэх.

НАХОДИ'ТЬСЯ I; -ожусь; -одишья; несов. 1. олдох, байх; 2. олох, санах; 3. орших, байх; дача находилась недалеко от станции зуслан өртөөнөөс холгүй оршиж байв.

НАХОДИ'ТЬСЯ II, -ожусь; -одишья; сов. (разг.). явж ханах, явж эцэх; находиться по городу хотоор явж эцэх.

НАХО'ДКА, -и, ж. 1. олз, олбор, олдвор; археологические находки эртний судлалын олдвор; 2. олдосгүй хүн, олзуурхмаар хүн.

НАХО'ДЧИВОСТЬ, -и, ж. аргатай байх, овлог байх, сэхээ.

НАХО'ДЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. аргатай, овтой, сэхээтэй; находчивый человек сэхээтэй хүн; находчивый ответ овтой хариу.

НАХОЖДЕ'НИЕ, -я; ср. 1. олох; нахождение общего делителя ерөнхийлөн хуваагчийг олох; 2. орших, байх, суух; установить место нахождения байсан газры нь нотлох.

НАХО'ХЛИТЬ, -лю; -лишь; -ленный; сов. (өдөө) сэргийлгэх, өргийлгөх, үргийлгэх.

НАХО'ХЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; сов. I. (өдөө) сэргийлгэх, өргийх, үргийх; 2. гонсойх, үрчийх.

НАХРА'ПОМ, нареч. цочмог, далайлган, загнаж; действовать нахрапом загнаж гарах; далайлгах.

НАЦАРА'ПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. маажих, савардах, зураас гаргах.

НАЦЕДИ'ТЬ, -ежу; -едишь; -еженный; сов.; что и чего.; **НАЦЕ'ЖИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. шүүж, шүүж хийх, шүүж гоожуулах; нацедить квас квас шүүх; квас шүүж хийх.

НАЦЕ'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. шагаах, чиглүүлэх; 2. чиглүүлэх, хандуулах, зориулах.

НАЦЕ'ЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; сов. шагаах, чиглүүлэх.

НА'ЦЕЛО' нареч. (разг.). цөмөөрөө, бүхэлдээ, булгаараа, үлдэгдэлгүй; это число делится нацело энэ тоо үлдэгдэлгүй хуваагдана.

НАЦЕ'НИВАТЬ, -аю; -аешь; **несов.**; **НАЦЕНИ'ТЬ**, -еню; -енишь; **сов.** үнэ нэмэгдүүлэх, үнэ нэмэх.

НАЦЕ'НКА, -и; **ж.** (спец.). 1. үнэ нэмэгдүүлэх, үнэ нэмэх; пронавести наценку үнэ нэмэгдүүлэх; 2. нэмэгдэл үнэ; снижение наценок на товары барааны нэмэгдэл үнийг бууруулах.

НАЦЕПИ'ТЬ, -еплю; -епишь; -епленный; **сов.**; **что**; **НАЦЕПЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; **несов.** 1. өлгөх; чагтлах; нацепить ведра на коромысло хувин дамнуурганд өлгөх; 2. зүүх; нацепить значок тэмдэг зүүх.

НАЦИ'ЗМ, -а; **м.** нацизм (германы фашизм).

НАЦИОНАЛИЗА'ЦИЯ, -и; **ж.** улсад хураах; улсын мэдэлд авах; национализация промышленности үйлдвэрийг улсад хураах.

НАЦИОНАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; **сов.** и **несов.** улсад хураах, улсын мэдэлд авах; национализировать землю газрыг улсын мэдэлд авах.

НАЦИОНАЛИЗИ'РОВАТЬСЯ, -руется; **сов.** и **несов.** улсад хураагдах, улсад хураалгах, улсын мэдэлд орох.

НАЦИОНАЛИ'ЗМ, -а, **м.** үндсэрхэх үзэл; буржуазный национализм хөрөнгөтний үндсэрхэх үзэл.

НАЦИОНАЛИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; **сов.** и **несов.**; **что** улсад хураах, улсын мэдэлд авах.

НАЦИОНАЛИЗОВА'ТЬСЯ, -зуюсь; -зуюсья; **сов.** и **несов.** улсад хураагдах; улсад хураалгах, улсын мэдэлд орох.

НАЦИОНАЛИ'СТ, -а, **м.** үндсэрхэх үзэлтэн.

НАЦИОНАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. үндсэрхэх үзлийн, үндсэрхэх үзэлт, үндсэрхэх үзэлтний, үндсэрхэх; буржуазная националистическая политика хөрөнгөтний үндсэрхэх бодлого.

НАЦИОНА'Л-СОЦИАЛИ'СТ, **ж.** **м.** национал социалист. (Гитлерийн фашист намын гишүүн).

НАЦИОНА'ЛЬНО-ОСВОБОДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. үндэсний эрх чөлөөний; национально-освободительное движение народов колониальных и зависимых стран колони, хараат орны ард түмний үндэсний эрх чөлөөний хөдөлгөөн.

НАЦИОНА'ЛЬНОСТЬ, -и, **ж.** 1. ястан, угсаатан, үндэстэн; в Советском Союзе все национальности равноправны Зөвлөлт Холбоот Улсын бүх үндэстэн төгш эрхтэй; 2. угсаатай (байх); ясны хүн (байх); монгол по национальности монгол угсаатай, монгол ясны хүн.

НАЦИОНА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. үндэсний; национальное движение үндэсний хөдөлгөөн; национальный вопрос үндэсний асуудал; культура национальная по форме, социалистическая по содержанию үндэсний хэлбэртэй социалист агуулгатай соёл; национальный язык үндэсний хэл; национальный костюм үндэсний хувцас; 2. улсын, төрийн; национальный флаг төрийн далбаа; 3. бага үндэстний; национальный район бага үндэстний район; национальное меньшинство бага үндэстэн.

НАЦИ'СТ, -а, **м.** нацист (герман фашист).

НАЦИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. нацист.

НА'ЦИЯ, -и, **ж.** үндэстэн; социалистические нации социалист үндэстэн; буржуазные нации хөрөнгөтөн үндэстэн; Организация Объединённых Наций Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага.

НАЧАДИ'ТЬ, -ажу; -адишь; **сов.** хярвас үнэртүүлэх; хиншүү оргиулах, утаа баагнуулах.

НАЧА'ЛО, -а; **ср.** 1. эх, анх, түрүү, түрүүч, эхлэл; начало учебного года хичээлийн жилийн эх;

от начала до конца эхнээс эцэс хүртэл; положить начало чему-либо, дать начало чему-либо юм эхлэх; начало грозы аадрын түрүү; с самого начала анхнаасаа, эхнээсээ; начало спектакля жүжгийн эхлэл; 2. эх; начало улицы гудамжны эх; 3. үүсэл, эх булаг, уг сурвалж; некультурность—начало многих недостатков боловсронгуй бус байх нь олон дутагдлын эх булаг мөн; 4. начала үндэс, үндсэн зүйл; начала химии хувилахуй ухааны үндэс; 5. начала ёс, журам, үндэс, арга; на социалистических началах социалист ёсоор; на коллективных началах хамтын журмаар, хамтран; на добровольных началах сайн дурын үндсэн дээр, сайн дурыг үндэслэн; организовать дело на новых началах ажлыг шинэ журмаар зохион байгуулах.

НАЧА'ЛЬНИК, -а; **м.** дарга.

НАЧА'ЛЬНИЦА, -ы, **ж.** дарга эмэгтэй.

НАЧА'ЛЬНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое(неодобр.). 1. даргын; начальнические обязанности даргын дүрэг; 2. дарга маягийн, дарга янзтай, даргалхаг, даргалхуу; начальнический тон даргалхаг дугарах.

НАЧА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. эхэн, анхан, түрүү, эхний, анхны, түрүүний; начальныи период анхны үе; начальная глава книги номын эхний бүлэг; 2. бага, анхны, анхан шатны; начальная школа бага сургууль; начальное образование анхны боловсрол.

НАЧА'ЛЬСТВЕННЫЙ, -ая; -ое (ирон.). дарга янзын, дарга маягтай, даргалхаг, даргалхуу.

НАЧА'ЛЬСТВО, -а, **ср.** 1. дарга нар, даргатаан; по распоряжению начальства дарга нарын тушаалаар, даргатны захирамжаар; 2. даргын тушаал, захиргаа; принять начальство над учреждением албан байгууллагын даргын тушаалд орох; служить под чьим-либо начальством хүний захиргаанд алба хаах.

НАЧА'ЛЬСТВОВАТЬ, -тую; -туюшь; **несов.** над кем -чем (устар.). ахлах, даргалах, захирах.

НАЧА'ЛЬСТВУЮЩИЙ, -ая; -ее (офиц.). даргалагч, захирагч; начальствующий состав армии цэргийн захирагч бүрэлдэхүүн.

НАЧА'ТКИ, -ков, анхны мэдэгдэхүүн; начатки знаний эрдмийн анхны мэдэгдэхүүн.

НАЧА'ТЬ, -чну; -чнешь; **начал**; **начала**; **начало**; -авший; **начатый** (-ат; -ата; -ато); **сов.** 1. эхлэх; начать постройку барилга барьж эхлэх, барилга эхлэх; начать сенокос хадлан эхлэх, өвс хадгаж эхлэх; 2. хэрэглэж эхлэх, задлах; начать новую бочку пива өөр торхтой пивээс ууж эхлэх.

НАЧА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -чнется; -ался; -лась; **сов.** эхлэх, үүсэх, гарах; начался новый год шинэ он гарав.

НАЧЕКА'НИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; **сов.**; **что** и **чего**. цутгах, цутган хийх, хээ цохих; начеканить серебряные монеты мөнгөн зоос цутгах.

НАЧЕКУ', нареч. бэлхэн, сонор, соргог, сэргэг; быть начеку бэлхэн байх, сэргэг байх.

НАЧЕРКА'ТЬ, -аю; -аешь; -ёрканный; **сов.**; **что** и **чего** (разг.). **НАЧЕРКАТЬ**, -аю; -аешь; **сов.** зурах, зурж зурчих.

НАЧЕРНО', нареч. ноороглож, бүдүүн төлбий нь; написать письмо начерно бичиг ноороглох.

НАЧЕ'РПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; **сов.**; **что** и **чего**. утгах, утгаж авах; начерпать воды ус утгаж авах.

НАЧЕРТА'НИЕ, -я; **ср.** зураг, дүрс, зурлага, бичлэг; начертание букв үсгийн дүрс.

НАЧЕРТА'ТЬ, -аю, -аешь; -ертанный; **сов.**; **что**. 1. бичих, зурах, дүрслэх; 2. зөгнөн хэлэх, заах, заан өгүүлэх; в трудах классиков марксизма-ленинизма начертана программа построения коммунистического

общества марксизм-ленинизмийн сонгодог зохиолчдын бүтээлд эв хамт нийгэм байгуулах хөтөлбөрийг заан өгүүлсэн байдаг.

НАЧЕРТИТЬ, -ерчу, -ертишь; -ерченный; сов. 1. зураас гатах, зурах; начертить карту Азии Азийн газрын зураг зурах; 2. зурах, зурж зурчихах; начертить много карт газрын зураг олныг зурах.

НАЧЕРЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зурах, зурж зурчихах.

НАЧЭС, -а; м. 1. самнаж бэлтгэх, самнан авах; 2. даавууны үс, цэцмэн; густой начёс өтгөн цэцмэн; 3. гөхөд, цагариглуулсан үс.

НАЧЕСАТЬ, -ешу, -еешь; -ёсанный; сов. 1. самнаж бэлтгэх, самнаж авах; начесать льну маа-линга самнаж бэлтгэх; 2. маажих, маажчих; начесать руку до крови гараа цус гартал маажих.

НАЧЕ'СТЬ, -чту; -чтёшь; -чёл, -чла; -чётший; -чётный (-ён; -ена) сов.; что (офиц.). дутагдал төлүүлэх, дутагдалд тоолох.

НАЧЁТ, -а; м. (офиц.). батлагддаггүй зарлага, дутагдал; сделать начёт на кого-либо хүнээр дутагдал төлүүлэх.

НАЧЁТНИЧЕСТВО, -а, ср. (неодобр.). хоосон цээжлэх.

НАЧЁТЧИК, -а; м. хоосон цээжлэгч

НАЧИНА'НИЕ, -я; ср. эхлэлт, санаачлага; великие начинания нашей эпохи манай үеийн агуу их эхлэлт.

НАЧИНА'ТЕЛЬ, -я; м. (высок.). эхлэгч, санаачлагач.

НАЧИНА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. эхлэх; 2. эррэлж эхлэх, задлах.

НАЧИНА'ТЬСЯ, -ается; несов. эхлэх, үүсэх, гарах.

НАЧИНА'ЮЩИЙ, -ая; -ев. эхлэгч; начинающий писатель эхлэн бичигч; начинающий художник эхлэн зурагч; книга для начинающих эхлэн сурагчдын ном.

НАЧИ'НИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. дотор хийх, дүүргэх, чихэх.

НАЧИ'НИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. нөхөж хадах, оёж хадах, нөхөж оёх, нөхөх, нөхөөслөх.

НАЧИНИ'ТЬ I, -ню; -нешь; -ненный (-ён, -ена); сов. что чем. дотор хийх, дүүргэх, чихэх; начинить пироги капустой бялууны дотор байцаа хийх.

НАЧИНИ'ТЬ II, -иню, -инешь; -иненный; сов.; что и чего. нөхөж хадах, оёж хадах, нөхөж оёх, нөхөх, нөхөөслөх; начинить много белья олон дотуур кубцас нөхөж хадах.

НАЧИНИ'ТЬ III, -иню, -инешь; -иненный; сов.; что и чего. үзүүрлэх; начинить карандашей харандаа үзүүрлэх.

НАЧИ'НИКА, -и; ж. 1. дотор хийх, дүүргэх, чихэх; 2. идээ, доторхи юм; пирог с мясной начинкой дотроо махтай бялуу юм.

НАЧИНЯ'ТЬ, -аю; -аешь; несов. дотор хийх, дүүргэх, чихэх.

НАЧИНЯ'ТЬСЯ I и 2 л. не употр.; -ается. несов. дүүрэх, чихэгдэх, чихүүдэх.

НАЧИСЛЕ'НИЕ, -я, ср. (офиц.). 1. нэмэх, нэмэгдүүлэх, оногдуулах; 2. нэмэлт, оногдол.

НАЧИ'СЛИТЬ, -аю; -аешь; -ленный; сов. что (офиц.). **НАЧИСЛЯ'ТЬ**, -аю; -аешь; несов. нэмэх, нэмэгдүүлэх, оногдуулах; начислять проценты на капитал хөрөнгөнд хүү оногдуулах.

НАЧИ'СТИТЬ, -аю; -аешь; -ащенный; сов. 1. арилгах, хальслах, начистить овощей ногоо аригах; начистить картофеля төмс хальслах; 2. арих,

өнгөлөх, цэвэрлэх, арилгах; начистить сапоги гутал арих, гутал арилгах.

НА'ЧИСТО, нареч. сийрүүлэн; переписать начисто сийрүүлэн бичих.

НАЧИСТОТУ', нареч. (разг.). ний нуугуй, нуул хаахгүй; объяснить начистоту нуул хаахгүй хэлэх.

НАЧИ'ТАННОСТЬ, -и; ж. уншиж олсон мэдлэг, ном их уншсан (байх); обладать большой начитанностью ном их уншсан, ном их үзсэн.

НАЧИ'ТАННЫЙ, -ая; -ое; -ан, -анна. ном их уншсан, их ном үзсэн, эрдэмтэй; начитанный человек ном их үзсэн хүн.

НАЧИТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аеетесь; сов., чего. их унших, уншиж ханах; начитаться романом роман их унших.

НАЧИ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дутагдал төлүүлэх, дутагдалд тоолох.

НАЧИЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. арилгах, хальслах; 2. арих, өнгөлөх, арилгах, цэвэрлэх.

НАЧСОСТА'В, -а, м. (начальствующий состав) дарга нарын бүрэлдэхүүн.

НАЧУДИ'ТЬ, 1 л. ед. не употр., -удишь; сов. (разг.). хачин загнах, жигтэйхэн аашлах, хачирхуулах.

НАШ, -его; м.; ж. наша, -ей; ср. наше, -его; мр. наши, -их; мест. притяж. хамаатахын төлөөний үгийн нэгдүгээр биеийн олон тооны хэлбэр 1. манай бидний, мань; наш долг мань үүрэг; наша родина манай эх орон; 2. наши манайхан, өөрийнхэн, өөрсдийнхэн; живём у наших өөрсдийнхэндэе байна; 3. манай юм, манайх, өөрийн юм, өөрсдийн юм, өөрсдийнх, өөрийнх; нашего не дадим никому өөрсдийнхөөгөө хэнд ч өгөхгүй, өөрийнхийгөө хэнд ч өгөхгүй; ух по нашему маныхаар, биднийхээр мань бодлоор, бидний санахад; и нашим и вашим манай тантайгүй, аль аль талыг хоёр талын аль алийг (бялдуучлах; үйлчлэх); знай наших! өөрсдийнхнийгөө мэдэж ав! наша семья манайхан дийлэв.

НАШАТЫ'РНЫЙ, -ая; -ое. жацын; навшийн; нашатырный спирт навшийн шүвтэр; жацын спирт.

НАШАТЫ'РЬ, -я, м. жац; навш; уусгамал шүвтэр.

НАШВЫРЯ'ТЬ, -аю; -аешь; -ырдный; сов.; что и чего. (разг.). хаялах, шидлэх; шидэж хаях; чулуулах; нашвырять поленьев хэрчим хаялах.

НАШЕЛУШИ'ТЬ, -шу; -шишь; сов. хальслах; хальсыг нь арилгах.

НАШЕПТА'ТЬ, -шепчу; -шепчешь; -шептаный; сов.; **НАШЕПТЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. шивэгнэх; чихэнд нь хэлэх.

НАШЕ'СТ, -а; м. хонуур (тахианы сууж хондог хөндлөөч мод).

НАШЕ'СТВИЕ, -я; ср. (высок.). байлдан довтлох; халдан орох; нашествие вражеских орд дайсны сүрэг халдан орох.

НАШИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хадах; 2. оёх **НАШИ'ВКА**, -а; ж. хадмал төмдэг; нашивка на рукавах ханцуйн төмдэг.

НАШИВНО'Й, -ая; -ое. хадмал; хадсан; хадагтай; нашивные карманы хадмал халаас.

НАШИНКОВА'ТЬ, -аю; -аешь; -ованный; сов.; что и чего. хэрчих; нашинковать капусту байцай хэрчих.

НАШИ'ТЬ, -шью; -шьёшь; -шьй; -шьтый; сов. 1. хадах; нашить карман халаас хадах; 2. оёх; нашить платёв хувцас оёх.

НАШЛЕПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что (разг.). алгадах.

НАШПИГОВА'ТЬ, -аю; -аешь; -ованный; сов.; **НАШПИГО'ВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. (сахайн)

өөх хавчуулах; нашпиговать дичи шувууны маханд (захайн) өөх хавчуулах.

НАШУМЕ'ВШИЙ, -ая; -ов. цуу гаргасан; цууд гарсан; шуугиан болсон; нашумевшее дело шуугиан болсон хэрэг.

НАШУМЕ'ТЬ, -млш; -мишь; сов. 1. шуугиан гаргах, шуугих; нашуметь в квартире байрагдаа шуугиан гаргах; 2. цуу гаргах; цууд гарах; шуугиан болох.

НАШЕЛКАТЬ, -аю; -аешь; -аный; сов.; что и чего (разг.). цөмөх.

НАЩИПА'ТЬ, -илш; -илешь; -ипанный; сов. 1. зулгаах; чимхлэх; нащипать травы өвс зулгаах. өвс чимхлэх; 2. чимхэх; нащипать руки гар чимхэх.

НАЩУ'ПАТЬ, -аю; -аешь; -аный; сов.; что. **НАЩУ'ПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несог. 1. тэмтрэх; тэмтрэн олох; нащупать ошуходь хэвдрыг тэмтрэн олох; 2. тэнсэж мэдэх; хайж олох; нащупать почву для переговоров хэлэлдээ хийх үндэс хайж олох.

НАЭЛЕКТРИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; сов. 1. цахилгаанчлах; цахилгаан оруулах; 2. сэтгэл хөдөлгөх; сэтгэл буудах; наэлектризовать слушателей сонсогчдын сэтгэлийг хөдөлгөх.

НАЭЛЕКТРИЗОВА'ТЬСЯ, -зуюсь; -зуюсься; несог. 1. цахилгаанчлагдах; цахилгаанчлуулах; цахилгаан орох; 2. сэтгэл санаагаа буудагдах.

НАЭЛЕКТРИЗОВА'ТЬСЯ, -мсаю; -мсаешь; несог. 1. цахилгаанчлах; цахилгаан оруулах; 2. сэтгэл хөдөлгөх; сэтгэл буудах.

НАЭЛЕКТРИЗОВА'ТЬСЯ, -мсаюсь; -мсаюсься; несог. 1. цахилгаанчлагдах; цахилгаанчлуулах; цахилгаан орох; 2. сэтгэл санаагаа буудагдах.

НАЯ'БЕДНИЧАТЬ, -аю; -аешь; сов. ховлох; хов күргэх; хов жив зөөх.

НАЯВУ', нареч. үнэхээр. сэрүүндээ; сэрүүн байхдаа; не во сне, а наяву зүүдэндээ биш; сэрүүндээ.

НЕ, частица. 1. -гүй; үгүй; биш; үх; өс; бүү; битгүй; я не пойду домой би гэртээ харихгүй; не уходи битгий яв; он не любитель гулять тэр (хүн) зугаалах дуртай хүн биш; 2. аргагүй; болохгүй -шгүй; он так изменился, что его не узнать тэр (хүн) таних аргагүй хувирчээ; мне больше его не увидеть би түүний нүүрийг дахин харшгүй болов; 3. биш; гэхэд ... биш; гэхэд ... -гүй; человек не человек, дерево не дерево хүн гэхэд хүн биш; мод гэхэд мод биш; работает не работает ажилаа гэхэд ажиглажгүй; 4. -гүй ... -гүй; -гүй биш; -гүй ... биш; заримдаа орчуулахгүй; нэлдээ не согласиться зөвшөөрөхгүй байж болохгүй; не неприятный аягүй биш; аятайхан; ☆ не то 1. -гүй бол; үгүй бол; тэгэхгүй бол; уходи, не то прогонят зайл; дайлахгүй бол хөөнө; 2. уу ... уу; үү эсхүл ... үү; не то ехаты, не то нет явах уу; эсхүл болж уу; не ... ли -гүй юу; не знаете ли ... та мэдэхгүй юу?

НЕАККУРА'ТНЫЙ, -ая; -ов; -тен; -тно. 1. нямбай бус (хийсэн); салан (хийсэн); замбартагүй; неаккуратная работа нямбай бус кийсэн ажил; 2. нямбай бус; салан; салан задгай; цалгар назгай; неаккуратный человек салан хүн.

НЕАНТАГОНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ов. эсрэг тэсрэг бус; харш бус; эвлэршгүй бус; неантагонистические противоречия харш бус зөрчил; неантагонистические классы рабочих и крестьян ажигчин тариачны харш бус хоёр анги.

НЕБЕЗОПА'СНЫЙ, -ая; -ов; -сэн; -сна. аюултай; гэмтэй; аюулгүй бус; гэмгүй биш.

НЕБЕЗОСНОВА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ов; -лен; -льна. дэмий биш, үндэсгүй бус; нилээд үндэстэй.

НЕБЕЗРАЗЛИ'ЧНЫЙ, -ая; -ов; -чен; -чна. хайхармаар; хайхралтай; анхаармааргүй биш.

НЕБЕЗУПРЕ'ЧНЫЙ, -ая; -ов; -чен; -чна. өөгүй биш; өө сэвгүй биш.

НЕБЕЗЫЗВЕ'СТНЫЙ, -ая; -ов; -тен; -тна. нилээд нэртэй; нилээд нэрд гарсан; неизвестный писатель нилээд нэрд гарсан зохиолч.

НЕБЕЗЫНТЕРЕ'СНЫЙ, -ая; -ов; -сен; -сна. сонирхолгүй биш, нилээд сонирхолтой.

НЕБЕЛЕН'НЫЙ, -ая; -ов. (цагаан будгаар) будаагүй; небеленый домашний холст гэрт нэхсэн будаагүй ёрог.

НЕБЕРЕЖЛИ'ВЫЙ, -ая; -ов; -ив; -ива. гамгүй; хэмнэлгүй.

НЕБЕСА', мн. -ес; -есах (небо) -а; ср. тэнгэр; огторгуй.

НЕБЕСКОРЫ'СТНЫЙ, -ая; -ов; -тен; -тна. ашиг бодоогүй биш; ашиг боддог, шуналтай.

НЕБЕ'СНО-ГОЛУБО'Й, -ая; -ов. хөх цэнхэр.

НЕБЕ'СНЫЙ, -ая; -ов. 1. тэнгэрийн; огторгуйн; небесный свод тэнгэр; огторгуй; небесные светила тэнгэрийн одон гариг; 2. хөх тэнгэрийн өнгө; хөх цэнхэр.

НЕБЕСПРИСТРА'СТНЫЙ, -ая; -ов; -тен; -тна. нүүр хараагүй биш; өрөөсгөл; хэлтгий; беспристрастное суждение хэлтгий санал.

НЕБЛАГОВИ'ДНЫЙ, -ая; -ов; -ден; -дна. аягүй; зохисгүй; неблагоприятный поступок зохисгүй явдал.

НЕБЛАГОВОСПИ'ТАННЫЙ, -ая; -ов; -тан; -тана. хүмүүжил муутай; неблагоприятный мальчик хүмүүжил муутай хүү.

НЕБЛАГОДА'РНОСТЬ, -и; ж. ач хариулахгүй байх; тусч бус зан.

НЕБЛАГОДА'РНЫЙ, -ая; -ов; -рен; -рна. 1. ач хариулдаагүй; тусч зангүй; ач тус мэдэхгүй; неблагоприятный ученик ач тус мэдэхгүй сурагч; 2. ашиггүй; үнэлэгддэггүй, тоогддоггүй; неблагоприятный труд ашиггүй хөдөлмөр; үнэлэгддэггүй бүтээл; 3. тохирохгүй; таарахгүй; у актера неблагоприятная внешность жүжигчний гадаад дүр нь тохирохгүй байна.

НЕБЛАГОЖЕЛА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ов; -лен; -льна. өс ойшоох, найртай бус; неблагоприятное отношение өс ойшоон хандах.

НЕБЛАГОЗВУ'ЧНЫЙ, -ая; -ов; -чен; -чна. яруу бус эвгүй дуутай; харш дуутай; хөг нийлэмжгүй; неблагозвучная музыка яруу бус хөгжим.

НЕБЛАГОНАДЁЖНЫЙ, -ая; -ов; -жен; -жна. итгэлгүй; итгэлийг барсан, найдваргүй.

НЕБЛАГОПОЛУ'ЧНО, нареч. 1. урагшгүй; барагтайхан; муу; 2. урагшгүй байх; барагтайхан болох муу байх; дела у них обстоят неблагоприятно хэрэг нь урагшгүй байна.

НЕБЛАГОПОЛУ'ЧНЫЙ, -ая; -ов; -чен; -чна. урагшгүй; бүтэлгүй, барагтайхан, муу; неблагоприятный исход дела хэрэг бүтэлгүй төгсөх.

НЕБЛАГОПРИЯ'ТНЫЙ, -ая; -ов; -тен; -тна. тааламжгүй, таагүй; тохиромжгүй; неблагоприятный результат тааламжгүй дүн.

НЕБЛАГОРАЗУ'МНЫЙ, -ая; -ов; -мен; -мна. ухаангүй; бодоогүй, болгоомжгүй.

НЕБЛАГОРО'ДНЫЙ, -ая; -ов; -ден; -дна. муу муухай; зохимжгүй; энгийн, доод төрлийн, язгуур муутай; неблагоприятный поступок муухай явдал;

неблагородные металлы (эрдэнэ бус төмөр зэс зэргийн) эндийн төмөрлөг.

НЕБЛАГОУСТРОЕННЫЙ, -ая, -ое. тохигүй, тавгүй, төвхнүүн биш, төхөөрөмж муутай; неблагоустроенная квартира тохигүй байр.

НЕБНЫЙ, -ая, -ое. тагнайн; небные согласные тагнайн гийгүүлэгч.

НЕБО, -а, мн. небеса, -ёс: -есам, ср. (небеса) тэнгэр, огторгуй; синее небо хөх тэнгэр; ☆ перевозить до небес тэнгэр тултал магтах; быть на седьмом небе тэсгэлгүй баярлах, дэвхцэн баярлах; это—небо и земля тэнгэр газар хоёр шиг юм, тэмээ ямаа хоёр шиг юм; под открытым небом гадаа; по-настоящему в небо эс онож буудах, огт зөрүү хэлэх; (жить, находиться) между небом и землей тэнгэр газар хоёрын хооронд, орох оронгүй (байх); коптить небо дэмий цаг нөгчөөх.

НЕБО, -а, ср. тагнайн; мягкое небо нармай; твердое небо тагнайн.

НЕБОГАТЫЙ, -ая, -ое; -ат, -ата. 1. баян биш ядуу, үгийгүү, үгүйтэй; 2. ховор, хомс, бага, цөөн; небогатый выбор товаров цөөн төрлийн бараа.

НЕБОСПОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. байлдах чадваргүй, дайтах хүчгүй.

НЕБОЛЬШОЙ, -ая, -ое. 1. жаахан, бага, их биш, цөөн; небольшая комната жаахан тасалгаа; небольшая сумма жаахан мөнгө, цөөн төгрөг; 2. сулхан; небольшой голос сулхан хоолой, сулхан дуу; ☆ с небольшим илүүхэн, жаахан илүү, гаруй, гаран; килограмм с небольшим кило гаран; дело стало за небольшим өчүүхэн зүйлээс хэрэг саатаа.

НЕБОСВОД, -а, м. тэнгэр, огторгуй.

НЕБОСКЛОН, -а, м. тэнгэрийн хаяа, тэнгэрийн кормой.

НЕБОСКРЁБ, -а, м. (разг.) тэнгэр баганадсан байшин.

НЕБОСЬ, вводн. сл. (прост.) хай, биз, байх; небось устали в дороге замд ядраа биз.

НЕБРЕЖНО, нареч. салан, хааш яаш, тэгс интэс.

НЕБРЕЖНОСТЬ, -и, ж. осол, хааш яаш ажил, цалгар байдал, салан явдал; непростительная небрежность хүлцэшгүй салан явдал.

НЕБРЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. салан, хааш яаш, цалгар, назгай; небрежный работник цалгар назгай ажилтан; небрежный чивок головы толгойгоо хааш хэрэг дохих; 2. хааш яаш хийсэн, цалгар хийсэн, салан хийсэн; небрежные записи салан хийсэн тэмдэглэл.

НЕБРИТЫЙ, -ая, -ое; -ит, -ита. сахлаа хуссаагүй, сахлаа ургуулсан.

НЕБЫВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. үзэгдээгүй, үзэгдэж харагдаагүй, урьд хожид байгаагүй, ер бусын; необычное происшествие үзэгдээгүй хэрэг.

НЕБЫЛИЦА, -ы, ж. далац худал, худал; расказывать небылицы далац худал хэлэх.

НЕБЫТИЕ, -я, ср. (книжн. устар.) хоосон ахуй.

НЕБЬЮЩИЙСЯ, -аяся, -весья. эвдэрдэггүй, хагардаггүй, бугардаггүй; небыющееся стекло хагардаггүй шил.

НЕВАЖНО, нареч. 1. барагтай, тааруухан, өөдгүй, сулхан, муухан; я себя чувствую неважно бие барагтай байна; 2. чухал бус, хамаагүй; это неважно энэ чухал бус.

НЕВАЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна, -жно. 1. чухал бус, шалиггүй, ялхгүй, өчүүхэн; неважный воп-

рос чухал бус асуудал, өчүүхэн асуудал; 2. барагтай, тааруухан, сулхан, муухан, олиггүй; неважное здоровье сулхан биетэй, бие муутай.

НЕВДАЛЕКЕ, нареч. хол бус, ойрхон, дөт; он живет недалеко тэр (хүн) ойрхон суудаг, тэднийх ойрхон байдаг.

НЕВДОМЁК, нареч., в знач. сказ., кому (разг.) ухаарахгүй, ойлгохгүй, ухахгүй, тааж ядах; ему и невдомёк тэгээд тэр (хүн) ухаарч ядна.

НЕВЕДЕНИЕ, -я, ср. мэдэхгүй, балай байх; быть в неведении мэдэхгүй байх; сделать по неведению мэдэхгүйн харгаагаар үйлдэх; пребывать в блаженном неведении гэнэн хонгор байх.

НЕВЕДОМО, нареч. мэдэгдэхгүй, бүү мэд; явился неведомо откуда хаанаас ирсэн нь бүү мэд орж ирэв.

НЕВЕДОМЫЙ, -ая, -ое; -ом. үл мэдэх, үл таних; неведомый край үл мэдэх хязгаар.

НЕВЕЖА, -и, м. и ж. хүдвэр, хүдэг, бүдүүлэг хүн, ёс мэдэхгүй хүн.

НЕВЕЖДА, -ы, м. и ж. хүдлэг хүн, харанхуй мунхаг хүн, юм мэдэхгүй хүн, а ө-гүй хүн; полный невежда в музыке хөгжмийн-а ө-гүй хүн.

НЕВЕЖЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. хүдлэг (байх), мунхаг харанхуй, мунхаг явдал, харанхуй байдал, бүдүүлэг зан.

НЕВЕЖЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. хүдлэг, мунхаг харанхуй, юм мэдэхгүй, а ма-гүй, харанхуй бүдүүлэг; невежественный человек мунхаг харанхуй хүн;

НЕВЕЖЕСТВО, -а, ср. 1. юм мэдэхгүй байх, харанхуй бүдүүлэг; обнаружить свое невежество харанхуй бүдүүлгээ гаргах; 2. бүдүүлэг зан, ёсгүй байдал.

НЕВЕЖЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. бүдүүлэг. ёс мэдэхгүй, эелдэг бус, ээгүй; невежливый ответ ээгүй хариу.

НЕВЕЗЕ'НИЕ, -я, ср. (разг.) азгүй байх, хийморь доройтох, урагшгүй явдал, бүтэлгүй байдал.

НЕВЕЛИКИЙ, -ая, -ое; -ик, -ика. их биш, өндөр бус; он ростом невелик биеэр өндөр хүн биш.

НЕВЕЛИЧКА, -и, м. и ж. өчүүхэн юм, бяцхан юм; ростом невеличка бяцхан биетэй хүн, оодгор хүн; птичка-невеличка бяцхан шувуухай.

НЕВЕ'РИЕ, -я, ср. үл итгэх, үнэмшихгүй байх; неверие в собственные силы хүчиндээ үл итгэх.

НЕВЕ'РНОСТЬ, -и, ж. 1. буруу байх, ташаа юм, алдаатай байх; 2. итгэл эвдэх, урвалт, буруу санаа; неверность друга итгэл эвдсэн нөхөр.

НЕВЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна, -рно. 1. буруу, ташаа, алдаатай; неверное сообщение ташаа мэдээ; 2. үлгэн салган, гуйвганасан; неверная похodka гуйвганасан алхаа; 3. батгүй, итгэлийг тэсэлсэн, буруу санаатай, уравсан; неверная жена итгэлийг тэсэлсэн эхнэр.

НЕВЕРОЯ'ТНОСТЬ, -и, ж. байж болшгүй юм, итгэшгүй зүйл, ер бусын юм; ☆ до невероятности ёсон бус, ер бусын.

НЕВЕРОЯ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. байж болшгүй, итгэмээргүй, бүтэшгүй; невероятные слухи итгэмээргүй цуу үг; 2, ер бусын, гайхалтай; невероятный успех новой пьесы шинэ жүжгийн ер бусын амжилт.

НЕВЕ'РУЮЩИЙ, -ая, -ее. 1. сүсэггүй, шүтлэггүй, шашингүй; 2. сүсэггүй хүн, шүтлэггүй хүн, шашингүй хүн.

НЕВЕСЕЛЫЙ, -ая, -ое; -весел, -весела, -весело, уйтгартай, цэнгэлгүй.

НЕВЕСО'МЫЙ, -ая, -ое; -ом. 1. жингүй, хөнгөн чанартай; 2. итгэл муутай, үндэс муутай; невесомые аргументы итгэл муутай баримт.

НЕВЕ'СТА, -ы, жс. сүйлсэн хүүхэн, хадамтай хүүхэн.

НЕВЕ'СТКА, -и, жс. бэр, бэргэн, дүү бэр, авьсан. НЕВЕ'СТЬ, нареч. (прост.) мэдэхгүй, хэн мэдэх вэ; наговорил невесть чго мэдэхгүй юу юу ярьчихав.

НЕВЕЩЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна, биегүй, бодгүй, хий хоосон.

НЕВЗГО'ДА, -ы, жс. гай, зовлон, гамшиг; душевные невзгоды сэтгэлийн зовлон.

НЕВЗИРА'Я, предлог, на кого-что. харалгүй, хайхралгүй; невзирая на лица нуур харалгүй; невзирая на непогоду тэнгэр муухайг хайхралгүй.

НЕВЗНАЧА'Й, нареч. (разг.). санамсаргүй, бодолгүй, мэдэлгүй; мы встретились невзначай бид санамсаргүй уулзав.

НЕВЗНО'С, -а, м, (офиц.). эс төлөх, үл төлөх; невзнос квартирной платы байрын хөлс эс төлөх.

НЕВЗРА'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. үзэмж муу, урвагар; дорой; невзрачная фигура үзэмжгүй бие.

НЕВЗЫСКА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. шаардлага муутай, эрэлт хүсэлт багатай, эрээгүй зан.

НЕВЗЫСКА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. шаардлага муутай, эрэлт хүсэлт багатай, шилэмтгий биш, эрээгүй, ямбагүй; невзыскательный человек эрээгүй хүн.

НЕ'ВИДАЛЫ, -и, жс. (разг. ирон.). үзэгдэж харагдаагүй юм, гайхмаар юм, гайхал; вот невидаль! уухай, гайхмаар юм! юу гээч гайхал бэ?

НЕВИ'ДАНЫЙ, -ая, -ое. үзэгдээгүй (их), үзэгдэж харагдаагүй, гайхалтай; невиданный урожай үзэгдээгүй; их ургац; невиданный успех үзэгдээгүй их амжилт.

НЕВИДИ'МКА, -и, м. и жс. үл үзэгдэгч, үл харагдах юм; человек-невидимка үл үзэгдэгч хүн; шапка-невидимка илбийн хар малгай.

НЕВИ'ДИМО, нареч. үзэгдэхгүй, харагдашгүй; ☆ видимо-невидимо нүд алдам, зах хязгааргүй, зах үзүүргүй.

НЕВИ'ДИМЫЙ, -ая, -ое; -им. (нүдэнд) үзэгдэшгүй, харагдашгүй; невидимый шов нүдэнд харагдашгүй оёдол.

НЕВИ'ДЯЩИЙ, -ая, -ее. ажиггүй, алмай; смотреть невидящим взором алмай нүдээр карах.

НЕВИ'ННОСТЬ, -и, жс. 1. гэмгүй байх, буруугүй явдал, гэм хоргүй байх; 2. гэнэн зан, гэнэн хонгор зан; 3. хурьдал үзээгүй байх.

НЕВИ'ННЫЙ, -ая, -ое; -инен, -инна. 1. гэмгүй, буруугүй; невинная жертва гэмгүй хэрэгт орсон хүн; илдэсэн хүн; 2. гэнэн, гэнэн хонгор; невинный ребенок гэнэн хүүхэд; 3. коргүй, хөнөөлгүй; невинные шалости коргүй дүрсгүйдэх; 4. хурьдал үзээгүй; невинная девушка хурьдал үзээгүй хүүхэн.

НЕВИНО'ВНОСТЬ, -и, жс. гэмгүй явдал, ялв хэрэг хийгээгүй.

НЕВИНО'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. гэмгүй, ялт хэрэг хийгээгүй.

НЕВКУ'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. амтгүй, заваан.

НЕВМЕНЯ'ЕМОСТЬ, -и, жс. мэдээгүй байх, ухаан солиу байх.

НЕВМЕНЯ'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -яем. 1. мэдээгүй, мэдээ алдсан, ухаан солиу; невменяемое состояние ухаан солиу байх; 2. биеэ барихаа больсон.

НЕВМЕША'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. (хөндлөнгөөс) үл оролцох, хөндлөнгийн оролцоогүй; политика невмешательства во внутренние дела других государств бусад улсын дотоод хэрэгт үл оролцох бодлого.

НЕВМОГОТУ', нареч., в знач. сказ., кому (разг.). тэсхүйеэ бэрх, тэсвэрлэхийн аргагүй, хүлцэшгүй; стало невмоготу хүлцэшгүй болов, тэсэшгүй болов.

НЕВМО'ЧЬ, нареч. тэсэшгүй, яах ч аргагүй.

НЕВНИМА'НИЕ, -я, ср., **НЕВНИМА'ТЕЛЬНОСТЬ**, -и, жс. 1. анхааралгүй байх, анхаарамжгүй байдал, хүндэтгэхгүй байх; невнимание к интересам покупателя худалдан авагчийн эрх ашгийг эс анхаарах, худалдан авагчийн эрх ашгийг эс тоох, худалдан авагчийн эрх ашгийг эс хүндлэх; 2. хайхрамжгүй байх, болгоомжгүй байх, эс хайхрах; сделать ошибку по невнимательности хайхрамжгүйгээс алдаа гаргах.

НЕВНИМА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. анхааралгүй, анхаарамжгүй, мартамхай, хичээдэггүй; невнимательный слушатель анхааралгүй сонсогч; невнимательный ученик хичээдэггүй сурагч; 2. эегүй, найргүй; невнимательная хозяйка эегүй эзэгтэй; 3. хайхрамжгүй болгоомжгүй, халамжгүй; невнимательное отношение к больному өвчтөнд халамжгүй байх.

НЕВНЯ'ТНО, нареч. тод бус, тод сонсодохгүй, мэдэгдэхгүй, ойлгогдохгүй; невнятно говорить тод бус өгүүлэх, мэдэгдэхгүй ярих.

НЕВНЯ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. тод бус, тод бус сонсох, мэдэгдэхгүй, ойлгогдохгүй; невнятно произношение тод бус дуудлага.

НЕ'ВОД, -а, м. гувчуур, өөш, загасны тор.

НЕВОЗВРА'ТНЫЙ, -ая, -ое; -им (высок.)

НЕВОЗВРА'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (высок.). буцалтгүй, эргэшгүй, нөхөшгүй; невозвратное время эргэшгүй цаг; невозвратная потеря нөхөшгүй гарз.

НЕВОЗДЕ'РЖАННОСТЬ, -и, жс. биеэ барихгүй байх, задгай байдал.

НЕВОЗДЕ'РЖАННЫЙ, -ая, -ое; -жан, -жанна. 1. биеэ барьдаггүй, сэтгэлээ барьж чадаагүй, хэтрүүлдэг; невоздержанный в пище хоол хэтрүүлдэг, хоол хэт иддэг; 2. задгай, болгоомжгүй; невоздержанный на язык задгай амтай.

НЕВОЗДЕ'РЖНОСТЬ, -и, жс. биеэ барихгүй байх, задгай байдал.

НЕВОЗДЕ'РЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. биеэ барьдаггүй, сэтгэлээ барьж чадаагүй, хэтрүүлдэг; 2. задгай, болгоомжгүй.

НЕВОЗМО'ЖНО, нареч. болохгүй, бүтэхгүй, болшгүй, бүтэшгүй; это невозможно ингэж болохгүй; 2. тэсэшгүй, яахын аргагүй, нөхцөлгүй; невозможно жарко тэсэшгүй халуун.

НЕВОЗМО'ЖНОСТЬ, -и, жс. боломжгүй байдал, аргагүй учир, болшгүй болох; в случае невозможности аргагүй учир гарвал, аргагүй болбол; ☆ до невозможности хэтэрхий, яахын ч аргагүй.

НЕВОЗМО'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. бүтээж болохгүй, бүтэшгүй, болохгүй; нет ничего невозможного бүтээж болохгүй юм гэж байхгүй; невозможное стало возможным бүтэшгүй юм бүтэв; 2. тэсэшгүй, тэсвэрлэшгүй, яахын аргагүй, тэсгэлгүй; невозможная жара тэсвэрлэшгүй халуун; невозможная боль тэсгэлгүй өвдөх.

НЕВОЗМУТИ'МОСТЬ, -и, жс. тайвуу зан, амгалан байдал, тайвуу байх, санаа зовууриггүй байх.

НЕВОЗМУТИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м. тайзуу, амгалан, саяа зовууриггүй; невозмутимый человек тайзуу хүн.

НЕВОЗНАГРАДИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м. (высок.). нөхөшгүй, зүйрлэшгүй; невознаградимая утрата зүйрлэшгүй гарз.

НЕВО'ЛЕЙ, нареч.: волей-неволей өөрийн эрхгүй, дуртай ч дургүй ч.

НЕВО'ЛИТЬ, -лю; -лишь; несов., чего-что (разг.). албадах, албадан хаших, хаших.

НЕВО'ЛНИК, -а, м. (книжн.). боол, олзын хүн.

НЕВО'ЛНИЦА, -я, ж. боол шивэгчин.

НЕВО'ЛНИЧЕСТВО, -а, ср. (книжн.). боолчлол, боолын байдал.

НЕВО'ЛНИЧИЙ, -ья, -ье. боолын, бусдын эрхний; неволичный труд боолын хөдөлмөр.

НЕВО'ЛНО, нареч. өөрийн эрхгүй, аяндаа, мэдэлгүй, зөндөө, яригаараа; невольнo улыбнуться өөрийн эрхгүй нээмсэглэх.

НЕВО'ЛНЫЙ, -ая, -ое. өөрийн эрхгүй (хийсэн), санамсаргүй (тохиолдсон), аяндаа (болсон), өөрийн мэдэлгүй (хийсэн), зөндөө (болсон), яригаараа (болсон), невольные слезы аяндаа асгарсан нулимс; невольный свидетель санамсаргүй тохиолдсон гэрч.

НЕВО'ЛЯ, -и, ж. 1. боолчлол, олзонд, байх бусдын эрхэнд байх; жить в неволе бусдын эрхэнд байх; 2. зайлшгүй юм, гарцаагүй тохиол; охота пуше неволя хүсэл зайлшгүй юмаас хүчтэй; хүсэл үхлээс хүчтэй.

НЕВООБРАЗИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.ж. 1. ухаанд оршгүй, сэргэмжгүй, санаагүй; 2. санаанд оромгүй их; туйлын их; невообразимый шум туйлын их шуугиан.

НЕВООРУЖЕННЫЙ, -ая, -ое. зэр зэвсэггүй, зэвсэггүй, гар хоосон; невооруженными глазами явгийн нүдээр; дурангүй.

НЕГОСПИ'ТАННОСТЬ, -и; ж. сургаалгүй байх, хүмүүжилгүй байдал; бүдүүлэг зан.

НЕВОСПИ'ТАННЫЙ, -ая, -ое; -тан, -танна. сургаал муутай, хүмүүжилгүй; бүдүүлэг.

НЕВОСПЛАМЕНЯ'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -лем; -лема. поцдоггүй, шатдаггүй, түлэгддэггүй; невоспламеняемое вещество шатдаггүй бодис.

НЕВОСПРИИ'МЧИВОСТЬ, -и; ж. 1. тогтооц муу байх, ойлгоцгүй байх; 2. халддаггүй байх.

НЕВОСПРИИ'МЧИВЫЙ, -ая, -ое; -чив; -чива. 1. тогтооц муутай, ойлгоцгүй; невосприимчивый ребёнок ойлгоц муутай хүүхэд; хичээл тогтоодоггүй хүүхэд; 2. халддаггүй; невосприимчивый к скарлатине организм-улаан эсэргэнэ халддаггүй бие махбод.

НЕВОСТРЕ'БОВАННЫЙ, -ая, -ое (офиц.). нэжэгдээгүй, нэхэж аваагүй; неостребованный багаж нэхэгдээгүй тээш.

НЕВПОПА'Д, нареч. (разг.). эс онож, солну гажуу; отвечать невпопад эс онож хариулах; говорить невпопад солну гажуу ярих.

НЕВРАЗУМИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. ухаарагдахгүй, ойлгошгүй, учир нь олдохгүй; невразумительный ответ учир нь олдохгүй хариу.

НЕВРАЛГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое; мэдрэлийн судасны, хуянгийн; невралгические боли мэдрэлийн судасны өвчин.

НЕВРАЛГИ'Я, -я, ж. мэдрэлийн судас өвдөх; хуяг.

НЕВРАСТЕ'НИК, -а, м. мэдрэл муудсан хүн, хийрхүү хүн.

НЕВРАСТЕНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мэдрэл муудсан, хийрхүү.

НЕВРАСТЕНИ'ЧКА, -и; ж. мэдрэл муудсан эмэгтэй, хийрхүү эхнэр.

НЕВРАСТЕНИ'Я, -и; ж. мэдрэл муудах; хийрхэх.

НЕВРЕДИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м. гэмтээгүй, гэмгүй; бүтэн; цел и невредим гэмтээгүй, мэнд сайн; эсэн мэнд.

НЕВРО'З, -а; м. мэдрэлийн өвчин.

НЕВРОПАТО'ЛОГ, -а; м. мэдрэлийн эмгэг судлагч

НЕВРОПАТОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мэдрэлийн эмгэг судлалын.

НЕВРОПАТОЛО'ГИЯ, -и; ж. мэдрэлийн эмгэг судлал.

НЕВТЕРПЕ'Ж, нареч.; кому (прост.). хүлцэшгүй, тэсхүйеэ бэрх, тэсвэрлэхийн аргагүй; стало невтерпёж тэсвэрлэхийн аргагүй болов.

НЕВЫ'ГОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден; -дна. 1. ашиггүй, тусгүй, гарзтай, алдагдалтай; невыгодная сделка ашиггүй хэлэлцээ; 2. тохиромжгүй, зохимжгүй; невыгодные климатические условия тохиромжгүй цаг уур; 3. таагүй, эвгүй; невыгодное впечатление таагүй сэтгэгдэл.

НЕВЫ'ДЕЛАННЫЙ, -ая, -ое. элдээгүй.

НЕВЫ'ДЕРЖАННОСТЬ, -и; ж. 1. биеэ бархгүй байх, тэсгэлгүй байх, олон зан; 2. жигдгүй байх, тууштай биш байх, туйлбаргүй байх.

НЕВЫ'ДЕРЖАННЫЙ, -ая, -ое; -жан; -жанна. 1. гүйцэд болоогүй, гүйцэд эсээгүй, бүрэн боловсроогүй, бэлэн болоогүй; невыдержанное вино гүйцэд эсээгүй дарс; 2. биеэ барьдаггүй, тэсгэлгүй, олон зантай; невыдержанный человек биеэ барьдаггүй хүн; 3. жигдгүй, тууштай биш, туйлбаргүй; невыдержанный стиль жигдгүй найруулга.

НЕВЫ'ЕЗД, -а; м. (офиц.). нэг нутгаас гарахгүй; дать подписку о невыезде нэг нутгаас гарахгүй гэж ам-өгөх, гарын үсэг зурах.

НЕВЫЛА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна (разг.). гарахын аргагүй, явах нөхцөлгүй; невылазная грязь явахын аргагүй шавар шавхай.

НЕВЫНОСИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м. тэсэшгүй, тэсхүйеэ бэрх; тэсэхийн нөхцөлгүй; невыносимая боль тэсхүйеэ бэрх өвдөх.

НЕВЫПОЛНЕ'НИЕ, -я; ср. (офиц.). гүйцэтгэхгүй; неисполнение; невыполнение своего обязательства үүргээ гүйцэтгээгүй; невыполнение плана төлөвлөгөө биелүүлээгүй.

НЕВЫПОЛНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м; -има. гүйцэтгэшгүй, биелүүлшгүй, биелшгүй; гүйцэтгэхийн аргагүй, бүтэшгүй.

НЕВЫРАЗИ'МЫЙ, -ая, -ое; -и.м. (книжн.). өгүүлдшгүй, хэлэхийн аргагүй, амлашгүй; невыразимая красота өгүүлдшгүй гуа үзэсгэлэн.

НЕВЫСО'КНИЙ, -ая, -ое; -сок; -сока; -соко. 1. балтгар, навтгар, намхан, нам; человек невысокого роста намхан нуруутай хүн; 2. өөдгүй, барагтайхан, муухан; товар невысокого качества барагтайхан чанартай бараа; я невысокого мнения о нем би түүнийг өөдгүй хүн гэж боддог.

НЕВЫ'ХОД, -а; м. (офиц.). гарахгүй байх; невыход на работу ажилдаа гарахгүй байх.

НЕ'ГА, -и, ж. (устар.). 1. энхрийлэх, эрхлүүлэх, бөмбийлгөх; 2. эрх дураараа байх, жаргалан.

НЕГА'ДАННО, нареч.; нежданно-негаданно санамсаргүй байтал, гэнэ гэнэт.

НЕГА'ДАННЫЙ, -ая; -ое; (разг.). санамсаргуй, санагдаагүй, гэнэтгийн.

НЕГАТИ'В, -а; -м. негатив, сөргүү.

НЕГАТИ'ВНЫЙ I, -ая; -ое. үгүй гэсэн, арцсан, буруушаасан, мэлзсэн.

НЕГАТИ'ВНЫЙ II, -ая; -ое. негатив, сөргүү; негативный процесс сөргүү процесс.

НЕГАШЕ'НЫЙ, -ая; -ое. негашёная известь гүүхий шохой.

НЕ'ГДЕ, нареч.; в неопр. 1. зайгүй, газаргүй, эий завсаргүй; негде сесть суух зайгүй; 2. газар алга, хаанаас ч ... -гүй; негде достать олох газар алга, хаанаас ч олохгүй.

НЕГИ'БКИЙ, -ая; -ое. уян бус, уян хатан бус.

НЕГЛА'СНЫЙ, -ая; -ое. нууц, далд; негласный надзор нууц хяналт.

НЕГЛУБО'КИЙ, -ая; -ое. 1. гүнзгий биш, гүйхэн, нимгэн; неглубокий ров гүйхэн нүх; 2. мөчид, өнгөцхөн, гүн биш. утга нимгэн; неглубокий доклад утга нимгэн илтгэл.

НЕГЛУ'ПЫЙ, -ая; -ое; неглуп; -а; -о. овоо ухаантай, гайгүй сэргэлэн; неглупый паренё овоо сэргэлэн хүү.

НЕГО'ДНИК, -а, м. (разг.). олиггүй хүн.

НЕГО'ДНОСТЬ, -и, ж. хэрэггүй (байх), хэргээ алдах, таарахгүй (байх), тохирохгүй (болох); привести что-либо в негодность юмыг хэрэггүй болгох; прийти в негодность хэргээ алдах.

НЕГО'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. 1. хэрэггүй, хэргээ алдсан, тэнцэхгүй, таарахгүй, зохисгүй, болохгүй; негодный к военной службе цэргийн албанаа тэнцэхгүй; совершенно негодный материал огт хэрэггүй материал, авах тэмдэггүй хэрэглэгдэхгүй; негодная для питья вода ууж болохгүй ус; 2. хэрэггүй, олиггүй, үл бүтэх; негодный человек олиггүй хүн.

НЕГОДОВА'НИЕ, -я; ср. эгдүү, зөвүү; прийти в негодование эгдүү хүрэх, тэцъяадах, тачаадах.

НЕГОДОВА'ТЬ, -дую; -дуюшь; несов. на кого-что и против кого-чего. зөвүү хүрэх, эгдүүцэх, зөвүүрхэх, эгдүү хөдлөх, зөвүүцэх.

НЕГОДУ'ЮЩИЙ, -ая, -е. эгдүүцсэн, зөвүүрхсэн, зөвүүцсэн; негодующая речь эгдүүцсэн үг.

НЕГОДЯ'Й, -я; м. (разг.). үл бүтэх өтгөөд, шиншигт өтгөөд.

НЕГОДЯ'ЙКА, -я, ж. шиншигт эмэгтэй, бузар эхнэр.

НЕГР, -а; м. негр.

НЕГРА'МОТНО, нареч. үсгийн алдаатай.

НЕГРА'МОТНОСТЬ, -и, ж. бичиг (үсэг) үл мэдэх (явдал), мэдлэг багатай (байх); ликвидация неграмотности бичиг үл мэдэх явдлыг устгах.

НЕГРА'МОТНЫЙ, -ая; -ое; -тен, -тна. 1. бичиг (үсэг) үл мэдэх, бичиг мэдэхгүй; неграмотный человек бичиг мэдэхгүй хүн; 2. эрдэмгүй, боловсролгүй, чадвар муутай, мэдлэг багатай, юм мэдэхгүй; неграмотный человек мэдлэг багатай техникч; 3. алдаатай (хайсан) нууц неграмотная рукопись алдаатай бичмэл.

НЕГРИ'ВНОК, -анка, м. бяцхан негр, негр күүхэд.

НЕГРИТЯ'НКА, -я; ж. негр эмэгтэй, негр эхнэр.

НЕГРИТЯ'НСКИЙ, -ая; -ое. негр, негртай.

НЕГРО'МКИЙ, -ая; -ое. чанга бус, аяархан; сказать что-либо негромким голосом аяархан дуугаар юм хэлэх.

НЕДА'ВНИЙ, -ая, -е. саяын, саяхны, сая ойрын, сая болсон; с недавних пор саяхнаас.

НЕДА'ВНО, нареч. сая, саяхан; я это недавно узнал би үүнийг саяхан мэдсэн.

НЕДАЛЕ'КИЙ, -ая, -ое; -ек, -ека; -еко и -еко. 1. ойр, дөт, дөтийн, ойрхны, ойрын; на недалёком расстоянии ойр газарт; 2. сая, ойр, саяын, ойрын, саяхны, ойрхны; в недалёком прошлом сая өнгөрсөн цаг, саяхан; в недалёком будущем ойрын ирээдүйд; недалёкие события саяын хэрэг явдал; 3. холыг боддоггүй, ухвар муутай; недалёкий человек ухвар муутай хүн.

НЕДАЛЕКО, нареч. НЕДАЛЁКО, нареч. 1. ойр, дөт, ойрхон, энүүхэнд, холгүй; он живёт недалеко тэр (хүн) энүүхэнд суудаг; 2. ойр болох, ойрхон болох; до дому уже недалеко гэр хүртэл ойрхон; недалеко то время, когда ... х цаг ойрхон болоод байна.

НЕДАЛЬНОВИ'ДНОСТЬ, -и; ж. холч бодлогогүй байх, холыг харахгүй байх, бодлого мөчид байх.

НЕДАЛЬНОВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. холч бодлогогүй, холыг хардаггүй, бодлого мөчид; недальновидный человек бодлого мөчид хүн.

НЕДА'РОМ, нареч. талаар ... бус, дэмий ... биш, учиртай; он пришёл недаром тэр (хүн) дэмий ирсэн биш.

НЕДВИ'ЖИМОСТЬ, -и; ж. үл хөдлөх хөрөнгө.

НЕДВИ'ЖИМЫЙ, -ая; -ое. үл хөдлөх; недвижимое имущество үл хөдлөх хөрөнгө.

НЕДВУСМЫ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. хоёрдмол утгагүй, хоёрдмол ойлголтгүй; недвусмысленный ответ хоёрдмол ойлголтгүй харну.

НЕДЕСПОСО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. харууцлага хүлээж чадахгүй; 2. юм бүтээх чадалгүй, хөдөлмөрлөх чадалгүй.

НЕДЕЙСТВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хүчингүй; недействительный документ хүчингүй баримт.

НЕДЕЛИ'МЫЙ, -ая, -ое. хуваагдахгүй, хуваагдашгүй; неделимый фонд аратского объединения ардын нэгдлийн хуваагдашгүй хөмрөг.

НЕДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. долоо хоногийн; недельный срок долоо хоногийн хугацаа.

НЕДЕ'ЛЯ, -я, ж. долоо хоног; через неделю долоо хоноод.

НЕДЕРЖА'НИЕ, -я, ср. (слен.): недержание мочи шээс алдрах.

НЕДЕ'ШЕВО, нареч. 1. хямд биш, үнэтэй; 2. арай ядаж, чуу чамай; это досталось мне недешево би үүнийг арай ядаж олж авав.

НЕДИСЦИПЛИ'НОВАННОСТЬ, -и, ж. сахилга батгүй явдал, сахилгагүй байдал.

НЕДИСЦИПЛИ'НОВАННЫЙ, -ая, -ое. сахилга батгүй, сахилгагүй; недисциплинированный ученик сахилгагүй сурагч.

НЕДОБИРА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. дутуу авах, дутуу түүх, дутуу хураах, дутуу өлсүүлэх.

НЕДОБО'Р, -а, м. дутуу хураалт, дутуу өлсүүлэлт.

НЕДОБРА'ТЬ, -беру, -берешь; -ая, -ада, -адо; сов. дутуу авах, дутуу түүх, дутуу хураах, дутуу өлсүүлэх.

НЕДО'БРОЕ, -ого, ср. замышлять недоброе, задумать недоброе муу юм санах, муу санаа агуулах.
НЕДОБРОЖЕЛА'ТЕЛЬ, -я, м. муу санагч, хар санаат хүн.

НЕДОБРОЖЕЛА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. муу санагч эмэгтэй, хар санаат эхнэр.

НЕДОБРОЖЕЛА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. муу санаатай, хар санаатай; недоброжелательное отношение хар санаатай хандах.

НЕДОБРОКА'ЧЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. чанар муу, яс муу.

НЕДОБРОКА'ЧЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. чанар муутай, яс муутай; недоброкачественный товар яс муутай бараа; недоброкачественная работа чанар муутай ажил.

НЕДОБРОСО'ВЕСТНОСТЬ, -и, ж. шудрагагүй явдал, сэтгэлгүй байх. нүүргүй зан, (хүний) мөс муу.

НЕДОБРОСО'ВЕСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. шудрагагүй, сэтгэлгүй, нүүргүй, мөс муутай; недобросовестный человек мөс муутай хүн; 2. шудрага бус (хийсэн), сэтгэлгүй (хийсэн); недобросовестная работа шудрага бус хийсэн ажил; недобросовестное отношение сэтгэлгүй хандах.

НЕДО'БРЫЙ, -ая, -ое. 1. муу санаатай, найгүй, хялайн харсан; недобрый человек муу санаатай хүн; 2. муу, олиггүй; недобрая весть муу мэдээ, олиггүй мэдээ.

НЕДОВАРИ'ТЬ, -арю, -аришь; -аренный; (-рен, -рна); сов. дутуу чанах; дутуу болгох.

НЕДОВЕ'РИЕ, -я, ср. 1. итгэхгүй (байх), итгэлгүй (явдал), найдлагагүй (байх); отнестись с недоверием итгэлгүй хандах, итгэхгүй байх; 2. үл итгэх; вотум недоверия үл итгэх шийдвэр.

НЕДОВЕ'РЧИВОСТЬ, -и, ж. итгэхгүй (явдал); итгэлгүй (байх); найдлагагүй (байх).

НЕДОВЕ'РЧИВЫЙ, -ая, -ое. 1. итгэдэггүй; муу санаатай; сэжигч; недоверчивый человек итгэдэггүй хүн; 2. итгэлгүй; сэжиг төрсөн; сэжиглэсэн; недоверчивый взгляд сэжиглэсэн харц.

НЕДОВЕ'С, -а; м. дутуу жигнэх; жин дутуу байх.

НЕДОВЕ'СИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный (-ешеч, -ешена); сов. дутуу жигнэх.

НЕДОВЕ'СОК, -ска, м. (разг.). дутуу жинтэй юм.

НЕДОВЕ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дутуу жигнэх.

НЕДОВО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сэтгэл канаагүй, дургүйцсэн, чамласан, дур гутанги; недовольный вид дургүйцсэн янз, чамласан янз.

НЕДОВО'ЛЬСТВО, -а, ср. дургүйцэл, сэтгэл эс ханах, дур гутах, чамлах, голох; выразить недовольство сэтгэл эс ханаснаа илтгэх; недовольство самим собою өөрөө өөрийгөө чамлах, өөрөө өөрийгөө голох.

НЕДОВЫПОЛНЕ'НИЕ, -я, ср. дутуу гүйцэтгэх, дутуу биелүүлэх.

НЕДОВЫ'ПОЛНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. НЕДОВЫПОЛНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. дутуу гүйцэтгэх, дутуу биелүүлэх.

НЕДОГА'ДЛИВОСТЬ, -и, ж. авхаалж муу байх, ухваргүй (байх).

НЕДОГА'ДЛИВЫЙ, -ая, -ое, авхаалж муутай; ухваргүй.

НЕДОГЛЯДЕ'ТЬ, -яжу; -ядишь; сов.; что; чего; и за кем-чем. дутуу ажиглах; эс ажигч; харахгүй өнгөрөх; харахгүй байж алдах; недоглядеть за ребёнком хүүхэд харахгүй байж алдах; недоглядеть ошибки алдаа харахгүй өнгөрөх.

НЕДОГОВА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. дутуу хэлэх, гүйцэд эс өгүүлэх; (юм) орхиж ярих; иг маг гэх.

НЕДОГОВОРЕ'ННОСТЬ, -и, ж. 1. дутуу хэлэх; гүйцэд эс өгүүлэх, (юм) орхиж ярих; иг маг гэх; 2. хэлэлцэн тогтоогүй (байх); хэлэлцээргүй (байх); дутуу хэлэлцэх; из-за недоговоренности хэлэлцээргүйгээс; дутуу хэлэлцсэнээс.

НЕДОДЕ'ЛКА, -и, ж. (разг.). дутуу хийх; дуусаагүй ажил. дутуу хийсэн юм.

НЕДОЕДА'НИЕ, -я; ср. цадахгүй байх, цадтал идэхгүй байх; дутуу ядуу хоолтой байх; истощение организма от недоедания дутуу ядуу хоолтой байснаас бие тамирдах.

НЕДОЕДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. цадахгүй байх; цадтал идэхгүй байх; идэш жоол дутмаг байх.

НЕДОЕ'СТЬ, -ем; -ешь; -ест; -едим; -едите; -едят; сов. цадтал эс идэх, дутуу идэх; недоесть за обедом үдийн хоолноор цадтал эс идэх.

НЕДОЗВО'ЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -лен; -а. цаазтай; хориултай; хориотой; хоригтой.

НЕДОЗРЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. гүйцэд брлоогүй, дутуу боловсорсон; незрелое яблоко дутуу боловсорсон алм.

НЕДОИ'МКА, -и, ж. албан татварын дутуу.
НЕДОЛГА' (вот) и вся недолга (разг.). 1. ингээд л боллоо, не согласен ехатъ—и вся недолга! явахгүй гэж хэлээ биз дээ—тэгээд боллоо!

НЕДО'ЛГИЙ, -ая; -ое; -лог; -лга. удаан биш; өнө биш; түргэн; урт биш; жаахан.

НЕДО'ЛГО, 1. удаан биш; жаахан; удаан ...-гүй; недолго думая жаахан бодоод; удаан бодолгүй; 2. хол биш; амархан; в такой реке утонуть недолго ийм усанд живж үхэх хол биш.

НЕДОЛГОВЕ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чек; -чна. 1. богино настай; насгүй; недолговечное растение богино настай ургамал; 2. өнө биш; түр зуурын; недолговечное счастье түр зуурын жаргал.

НАДОЛЁТ, -а; м. эс хүрэх; хүрэхгүй байх; недолёт пули сүм эс хүрэх.

НЕДОЛЮ'БЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. хялайн үзэх, таалахгүй байх.

НЕДОМЕ'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; НЕДОМЕ'РИТЬ, -рю; -ришь; сов. дутуу хэмжих.

НЕДОМЕ'РОК, -рка; м. дутуу хэмжээтэй юм; багдасан хувцас; костюм-недомерок багдасан хувцас.

НЕДОМОГА'НИЕ, -я; ср. бие эвгүйрхэх; эмгэглэх; бие тавгүй болох; чилээрхэх; лёгкое недомогание бие жаахан эвгүйрхэх.

НЕДОМОГА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. бие эвгүйрхэх; эмгэглэх; бие тавгүй болох; шилээрхэх.

НЕДОМО'ЛВКА, -и, ж. дутуу зуурмаг хэлэх; зуурмаглан өгүүлэх; говорить недомолвками дутуу зуурмаг ярих, иг маг гээд байх.

НЕДОМЫ'СЛИЕ, -я; ср. мөчид бодол; мөчид бодох; сделать что-либо по недомыслию мөчид бодож юм хийх.

НЕДОНО'СОК, -ска; м. дутуу хүүхэд, зулбас

НЕДОНО'ШЕННЫЙ -ая; -ое; -шен. дутуу сартай (гарсан); дутуу төрсөн; недоношенный ребёнок дутуу сартай хүүхэд.

НЕДООЦЕ'НИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. НЕДООЦЕНИ'ТЬ, -енб; -ёнишь; сов. дор үзэх; дутуу үнэлэх.

НЕДООЦЕ'НКА, -и; ж. дор үзэх; дутуу үнэлэх, дутуу үнэлэлт.

НЕДОПИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **НЕДОПИТЬ**, -лю; -льшь; -опил; -опила; -опило; -опивший; *сов.* дутуу уух; уугаад үлдээх.

НЕДОПЛАТА, -ы; *ж.* дутуу төлөх, гүйцэд эс төлөх.

НЕДОПЛАТИТЬ, -ачу; -атишь; *сов.* **НЕДОПЛАЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* дутуу төлөх; гүйцэд эс төлөх.

НЕДОПОЛУЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **НЕДОПОЛУЧИТЬ**, -учу; -учишь; *сов.* дутуу авах; гүйцэд эс авах.

НЕДОПРОИЗВОДСТВО, -а; *ср.* дутуу үйлдвэрлэл; дутуу үйлдвэрлэх.

НЕДОПУСТИМЫЙ, -ая; -ое; -им. тэсвэрлэшгүй; байлгаж болшгүй, зөвшөөршгүй; недопустимый поступок тэсвэрлэшгүй явдал; гаргаж болшгүй хэрэг.

НЕДОРАЗВИТОСТЬ, -и; *ж.* гүйцэд боловсроогүй; дутуу боловсрох, гүйцэд өсөөгүй; дутуу өсөлт; недоразвитость мозга тархи дутуу боловсрох.

НЕДОРАЗВИТЫЙ, -ая; -ое; -ит, -ита; гүйцэд боловсроогүй; дутуу боловсорсон; гүйцэд өсөөгүй, дутуу өссөн; недоразвитый организм дутуу өссөн бие махбод.

НЕДОРАЗУМЕНИЕ, -я; *ср.* 1. эндүүрэл; учрыг ойлгогдохгүй явдал; по недоразумению учрыг ойлгоогүйгээс; эндүүрснээс; 2. арцалдаан; маргаан; крупное недоразумение том маргаан.

НЕДОРОГО, *нареч.* хямд; хямдхан; хямд үнээр; купить недорого хямд авах.

НЕДОРОГОЙ, -ая; -ое; -орог; -орога. хямд; хямдхан; хямд үнэтэй; үнэтэй биш.

НЕДОРОД, -а; *м.* ургац муу; ган гачиг.

НЕДОРОСЛЬ, -я; *м.* 1. эрдэмгүй залуу гайж; 2. эрдэмгүй хүн, дүйнгэ хүн.

НЕДОСЕВ, -а; *м.* дутуу тарих.

НЕДОСЛЫШАТЬ, -шу; -шишь; *сов.* дутуу сонсох; мөчид сонсох, дуулахгүй өнгөрөх.

НЕДОСМОТР, -а; *м.* дутуу харах; ажиглахгүй өнгөрөх; цалгар байх; по недосмотру дутуу харснаас; цалгар байснаас.

НЕДОСМОТРЕТЬ, -отрю; -отришь; -отренный; *сов.*; за кем-чем. дутуу харах; ажиглахгүй өнгөрөх.

НЕДОСОЛ, -а; *м.* дутуу давслах.

НЕДОСПАТЬ, -плю; -пишь; *сов.* дутуу унтах; нойр алдах; нойр эс ханах.

НЕДОСПЕЛЫЙ, -ая; -ое. дутуу болсон; гүйцэд боловсроогүй.

НЕДОСТАВАТЬ, -тайт; *безл.*; *несов.*; чего. дутах; хүрэхгүй, хүрэлцэхгүй; недостаёт опыта туршлага дутаж байна; этого ещё только неоставало бас ингэх л дутаа юу.

НЕДОСТАТОК, -тки; *м.* 1. дутуу; дутмаг, хүрэхгүй; хүрэлцэхгүй; дутагдал; за недостатком чего-либо юм дутагдалтайгаас; недостаток в квалифицированных рабочих мэргэжилтэй ажилчин дутмаг; 2. дутагдал, алдаа дутагдал; недостаток в работе ажлын дутагдал; 3. гэм; недостаток зрения нүдний харааны гэм.

НЕДОСТАТОЧНОСТЬ, -и; *ж.* дутмаг байх; хүрэлцэхгүй байх, дутуу ядуу.

НЕДОСТАТОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. дутмаг; хүрэлцээ багатай; хүрэхгүй; дутуу ядуу; недостаточная сумма хүрэлцээ багатай мөнгө; 2. хангалтгүй; дутагдалтай; недостаточный ответ дутагдалтай хариу.

НЕДОСТАТЬ, -анет; *сов.* дутах, хүрэхгүй; эс хүрэлцэх;

НЕДОСТАЧА, -и; *ж.* (*разг.*) дутагдал; дутагдах; дутах; недостача в кассе кассад мөнгө дутах.

НЕДОСТАЮЩИЙ, -ая; -ее. дутуу; дутагдаж байгаа; дутсан; недостающие страницы дутуу хуудаснууд.

НЕДОСТИЖИМЫЙ, -ая; -ое; -им. хүршгүй; гүйцэтгэшгүй; биелүүлэхийн аргагүй; бүтэшгүй.

НЕДОСТОВЕРНОСТЬ, -и; *ж.* лавтай биш байх; нуттай биш байх; нутгүй байх.

НЕДОСТОВЕРНЫЙ, -ая; -ое. лавгүй; нуттай биш; магадгүй.

НЕДОСТОЙНЫЙ, -ая; -ое; -оин; -ойна. 1. зохисгүй; даахгүй; хүнддэх; хэрэггүй; -уушгүй; (-үүшгүй); недостойный внимания анхаарах зохисгүй; анхааруушгүй; 2. ёс журамгүй, шударга бус; зүй бус; недостойная личность ёс журамгүй этгээд.

НЕДОСТУПНОСТЬ, -и, *ж.* 1. ойртоход бэрх (*байх*), хүршгүй (*байх*) халдашгүй (*байх*); 2. ойлгогдохгүй (*байх*), ухахад хэцүү (*байх*).

НЕДОСТУПНЫЙ, -ая; -ое; -пен; -пина. 1. ойртох аргагүй; хүршгүй, давшгүй; халдашгүй; недоступная скала давшгүй хад; недоступная крепость халдашгүй цайз; 2. ойртоход бэрх; хавьтах аргагүй; чанга; хэцүү; недоступный человек ойртоход бэрх хүн; 3. ойлгогдохгүй; ухахад хэцүү; эта книга недоступна детям энэ бол хүүхэд ойлгоход хэцүү ном; 4. хүрч хүршгүй үнэтэй; дийлшгүй үнэтэй.

НЕДОСУГ, -а; *м.* 1. чөлөөгүй; завгүй; зав зайгүй; зав чөлөөгүй; 2. чөлөөгүй байх, завгүй байх; зав зайгүй байх; зав чөлөөгүй байх; мне недосуг би завгүй байна.

НЕДОСЧИТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *сов.* кого-чего. **НЕДОСЧИТЫВАТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; *несов.* тоолоход дутах; хүрэхгүй байх; дутуу байх; алга байх; пастухи недосчитались двух коров малчдын тоолоход хоёр үнээ дутах.

НЕДОСЫПАНИЕ -я; *ср.* дутуу унтах, нойр дутуу байх.

НЕДОСЫПАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* дутуу унтах, нойр алдах; нойр эс ханах.

НЕДОСЯГАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем (*высок.*). хүртэшгүй; хүртээлгүй; хүртээл болохгүй; хувь хүрэхгүй; на недосыгаемой высоте хүртээл болохгүй дээр; хүршгүй дээр.

НЕДОТЁПА, -ы; *м. и ж.* (*разг. неодобр.*) болхи хүн.

НЕДОТРОГА, -и; *м. и ж.* (*разг. пренебр.*) эмзэг хүн; маягтай хүн.

НЕДОУЗДОК, -дка; *м.* нөгт.

НЕДОУМЕВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* эргэлзэх; тээнэгэлзэх.

НЕДОУМЕНИЕ, -я; *ср.* эргэлзэл; тээнэгэлзэл; быть в недоумении эргэлзэл төрөх; тээнэгэлзэх.

НЕДОУМНЫЙ, -ая, -ое. эргэлзсэн; тээнэгэлзсэн; недоуменный взгляд тээнэгэлзсэн харц.

НЕДОУЧКА, -и; *м. и ж.* (*разг.*) дутуу сурсан хүн; эрдэм багатай хүн.

НЕДОЧЁТ, -а; *м.* 1. алдаа; алдагдал; дутуу; дутагдал; недочёт суммы мөнгөний алдагдал; мөнгөний дутагдал; 2. алдаа дутагдал; алдаа гашаарал; исправить недочёты в работе ажлын алдаа дутагдлыг засах.

НЕДРА, *недр*; *недрам.* газрын хэвэл; газрын баялаг; в недрах земли газрын хэвэлд; газар дор; разработка недр газрын баялгийг ашиглах.

НЕДРЕМЛЮЩИЙ, -ая; -ее. соргог; сонор сэргэлэн сэрэмжтэй; недремлющее око соргог нүд.

НЕ ДРУГ, -а; м. (*высок.*) муу хүн; хартан дайсан.

НЕДРУЖЕЛЮБНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. найгүй; хүйтэн; дайсагнасан; недружелюбно отношение найгүй харьцаа.

НЕДУГ, -а; м. (*книжн.*) эмгэг; өвчин; гэжкий недуг хүнд өвчин.

НЕДУРНО, нареч. гайгүй; гэмгүй; нуруутай; голтой.

НЕДУРНОЙ, -ая; -ое; -урда; -урна; -урно. 1. гайгүй, гэмгүй; нуруутай; голтой; 2. гайгүй цэвэр овоо аятайхан.

НЕДОЖИВНИЙ, -ая; -ое. гоц; товон гарсан; недоживний ум гоц ухаан; недоживний человек товон гарсан хүн.

НЕЕСТЕСТВЕННО, нареч. 1. хуурамч; худал; хуурамч; хиймэл; неестественно улыбаться хуурамч инээмсэглэх; 2. ер бусын; ердийн бус; есон бус; неестественно большая голова ер бусын том толгой.

НЕЕСТЕСТВЕННОСТЬ, -а; ж. 1. хуурамч (*байх*); хуурамч (*байх*). хиймэл (*байх*); 2. ер бусын (*байх*); ердийн бус (*байх*) есон бус (*байх*).

НЕЕСТЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен; -венн. 1. хуурамч; худал; хуурамч; хиймэл; неестественный смех худал инээд; 2. ер бусын; ердийн бус; есон бус; неестественная величина ер бусын их юм.

НЕЖДА'ННО, нареч. нежданно-негаданно санамсаргүй байтал; гэв гэнэт.

НЕЖДА'ННЫЙ, -ая; -ое. ирнэ гэж бодоогүй; санамсаргүй; гэнэтийн; нежданный гость ирнэ гэж бодоогүй хүн; гэнэтийн зочин.

НЕЖЕЛА'НИЕ, -я; ср. дургүй (*байх*); хүсэхгүй (*байх*).

НЕЖЕЛА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хүсээргүй; санаанд таарахгүй; таалалд нийцэхгүй; хэрэггүй; зохисгүй; нежелательный расход хэрэггүй зарлага.

НЕЖЕЛИ, *тош* (*устар.*). *аас* (-*ээс*; -*өөс*; -*өө*) илүү; он умне, нежели кажется сначала анх санаа-наас илүү ухаантай хүн.

НЕЖЕНА'ТЫЙ, -ая; -ое; *ит.* эхнэргүй; гэрлээгүй; эхнэр авдаггүй.

НЕ'ЖЕНКА, -и; м. и ж. (*разг.*) танхилган иүүн танхил хүн; эрх танки хүн.

НЕЖИВОЙ, -ая; -ое. 1. үхсэн; младенец родился неживой үхсэн хүүхэд төрөв; 2. амьгүй; амьд бус; неживая природа амьгүй байдал; 3. хийморигүй; цоггүй; неживой взгляд хийморигүй харц.

НЕЖИ'ЗНЕННЫЙ, -ая; -ое. хэрэглэж болохгүй; биелэхгүй; хэрэгцээгүй; чухал биш; хоосон; нежизненное предложение хэрэглэж болохгүй санал; хоосон санал.

НЕЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ, -и; ж. амьдрах чадваргүй (*байх*); насгүй (*байх*).

НЕЖИЗНЕСПОСОБНЫЙ, -ая; -ое. амьдрах чадваргүй; насгүй.

НЕЖИЛОЙ, -ий; -ое. хүн суудаггүй; эзэнгүй; хоосон; хөндий; нежилой дом хүн суудаггүй байшин; эзэнгүй байшин.

НЕ'ЖИТЬ, -жу; -жить; *несто.*, *кого-что.* эрхлүүлэх; энхрийлэх; танхилуулах.

НЕ'ЖИТЬСЯ, -жусь; -житься; *несто.* эрхлэх; танхилах; биеэ бөмбийлэх; нежиться на солнышке наранд танхилах.

НЕ'ЖНИЧАТЬ, -аю; -аешь; *несто.* (*разг.*) наалмихайгах; танхитах.

НЕЖНОСТЬ, -и; ж. 1. энхрийлэл; эрхлүүлэх; нежность матери эхийн энхрийлэл; 2. хэврэг (*байх*); булбарай (*байх*); нежность кожи булбарай арьс; 3. нялуун үг; наалмихай зан; эрх байдал; нежность нежности нялуун үг ярих; что за нежности! ямар наалмихай зантай юм, ямар нялуун юм!

НЕЖНЫЙ, -ий; -ое; -жен; -жна; -жно. 1. наалмихай; энхрий; эрх; танхи; нүд талмнрам; нежный чувства энхрий сэтгэл; нежная взгляд нүд талмнраа; 2. ялгуум; ялдам; эелдэг зөөлөн; нежный голос ялгуум дуу; 3. булбарай; зөөлөн; нежная кожа булбарай арьс; 4. эмзэг; хэврэг; нежный цветок эмзэгхэн цэцэг.

НЕЗАБВЕННЫЙ, -ая; -ое; -венен; -венна (*высок.*) үл мартагдах; мартагдашгүй үе; незабвенный друг үл мартагдах анд; незабвенная пора мартагдашгүй үе.

НЕЗАВИ'ДКА, -и; ж. хонин зангуу (*цэцэг*); дурсгал цэцэг.

НЕЗАБЫВА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем (*высок.*) марташгүй; мартагдашгүй; незабываемая встреча марташгүй уулзалт.

НЕЗАВИ'ДНЫЙ, -ий; -ое; -ден; -дни. агаархмааргүй; хүсэмгүй; незавидное положение агаархмааргүй байдал.

НЕЗАВИ'СИМО; нареч. биеэ дааж; өөрийн эрхээр; бусадтай эн чацуу; держать себя независимо бусадтай эн чацуу байх.

НЕЗАВИ'СИМОСТЬ, -и; ж. тусгаар тогтнол; биеэ даасан байдал; национальная независимость үндэсний тусгаар тогтнол; независимость взглядов биеэ даасан үзэл.

НЕЗАВИ'СИМЫЙ, -ая; -ое; -им. тусгаар тогтносон; биеэ даасан; толгойгоо даасан. бусадтай эн чацуу; хүний мэдэлд ордоггүй; өөрийн эрхтэй; независимая страна тусгаар тогтносон орон; независимый человек өөрийн эрхтэй хүн; независимый характер хүний мэдэлд ордоггүй зан.

НЕЗАВИ'СЯЩИЙ, -ая; -ев. хамаарахгүй; шалтгаалахгүй; болохгүй; по независимости от кого-либо обстоятельствам хүнээс болоогүй учир шалтгаан авар.

НЕЗАДА'ЧА, -и; ж. (*разг.*) азгүй явдал; урагшгүй хэрэг.

НЕЗАДА'ЧЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив (*разг.*) 1. азгүй; хувигүй; заяа муутай; незадачливый день азгүй өдөр; 2. урагшгүй; незадачливый пареня урагшгүй хүү.

НЕЗАДО'ЛГО, нареч. өмнөхөн; урьдхэн; өмнөтэй; урьд таа; незадолго до правдыкы баярын өмнөхөн; баярын урьд таа.

НЕЗАКОННОРОЖДЕННЫЙ, -ая; -ое (*устар.*) бутач.

НЕЗАКО'ННЫЙ, -ая; -ое; -онен; -онна. мууль бус; ёс бус; незаконные действия мууль бус үйл явдал.

НЕЗАКО'НЧЕННЫЙ, -ая; -ое. муулааргүй; төрсөөгүй; гүйцээгүй; дүүрээгүй.

НЕЗАМЕДЛИ'ТЕЛЬНО, нареч. үтэр түргэн; нэн даруй; незамедлительно явиться үтэр түргэн ирэх.

НЕЗАМЕДЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лена (*офиц.*) үтэр түргэн; нэн даруй; незамедлительный ответ үтэр түргэн өгсөн хариу.

НЕЗАМЕНИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. олодшгүй; сольшгүй; сольж болшгүй; незаменимый работник олодшгүй ажилтан.

НЕЗАМЕ'ТНО, нареч. үзэгдэхгүй; мэдэгдэхгүй; чимээгүй; незаметно уйти чимээгүй гарч одох.

НЕЗАМЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое; *-тен, -тна*. 1. үзэгдэхгүй, мэдэгдэхгүй; үл мэдэг; балархай; незаметнай тропинка үл мэдэг зөрөг; 2. бий үгүй нь мэдэгдэхгүй; хүний анхааралд өртдөггүй; өчүүхэн; **незаметный человек** бий үгүй нь мэдэгдэхгүй хүн.

НЕЗАМУ'ЖНЯЯ, -ей, *-ж*. нөхөргүй; эргүй; хандимд гараагүй; хүнд очоогүй.

НЕЗАМЫСЛОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; *-ат (разг.)* бааз; бүдүүн; незамысловатый узор бааз угалз.

НЕЗАПА'МЯТНЫЙ, -ая, -ое (*высок.*). балар; балар эрт; эрт урьдын; с незапамятных времен балар цагаас; балар эрт цагаас.

НЕЗАПА'ТНАННЫЙ, -ая; -ое. хиргүй; сөвгүй, өөгүй; ариун; незапатнанное имя хиргүй нэр; ариун нэр.

НЕЗАРА'ВНЫЙ, -ая, -ое. халдваргүй; незаразная болезнь халдваргүй өвчин.

НЕЗАСЛУ'ЖЕННО, *нареч.* хилс; зүгээр байтал нь; хий; дэмий.

НЕЗАСЛУ'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое; *-жен, -жена*. хилс; зүгээр байтал нь (*хйлсэн*); хий; дэмий; незаслуженное оскорбление хий доромжлох; зүгээр байтал нь доромжлох.

НЕЗАТ'ЕЛИВЫЙ, -ая, -ое; *-ив (разг.)*. түвэг багатай; бааз; незателивые украшения түвэг багатай чимэг.

НЕЗАУРЯ'ДНЫЙ, -ая, -ое; *-ден, -дена*. жарийн бус; незаурядные способности жарийн бус авьяас.

НЕ'ЗАЧЕМ, *нареч.* хэрэггүй; дэмий; **незачем ходить туда** тийшээ очих хэрэггүй.

НЕЗВА'ННЫЙ, -ая, -ое. эс уригдсан; уригдаагүй; незваный гость уригдаагүй зочин.

НЕЗДЕ'ШНИЙ, -ая, -ое; *-ден, -дена*. эндхийн биш; энб хутгийн биш; незешний человек эндхийн хүн биш.

НЕЗДОРО'ВИТЬСЯ, *-ится; безл.* *негов., кому*. бие эвгүйрхэх; бие тайгуйлдах; бие муу байх; **чиглээрхэх**; **мне нездоровится** миний бие эвгүйрхэж байна.

НЕЗДОРО'ВЫЙ, -ая, -ое; *-ров, -а, -о*. 1. эрүүл бус; өвчтэй; бие муутай; нездоровый вид эрүүл бус царай; царай муу; 2. эрүүл мөндөд харш; эрүүл мөндөд муу; нездоровый климат эрүүл мөндөд харш үүр амьсгал; 3. буруу зохисгүй; үл зохилдох; нездоровая обстановка үл зохилдох байдал.

НЕЗДОРО'ВЬЕ, -я, *ср.* бие эвгүйрхэх; бие таггүйрхэх; бие муудах; **чиглээрхэх**.

НЕЗЛО'БНЫЙ, -ая, -ое; *-ив, хоргүй*; сайхан сэтгэлтэй; нөмхөн; злобный человек сайхан сэтгэлтэй хүн.

НЕЗЛОПА'МЯТНЫЙ, -ая, -ое; *-тен, -тна*. өшөө санадаггүй; өшөө өвөрлөдөггүй; незлопаметный человек өшөө санадаггүй хүн.

НЕЗНАКО'МЕЦ, *-нца, м.* танихгүй хүн; танил биш хүн.

НЕЗНАКО'МКА, *-а, ж.* үл таних эмэгтэй; танил биш эмэгтэй.

НЕЗНАКО'МСТВО, *-а, ср.* танихгүй байх; мэдэхгүй байх; **незнакомство с географией** газар зүй мэдэхгүй байх.

НЕЗНАКО'МЫЙ, -ая, -ое; *-ком, -о*. үл таних; мэдэхгүй.

НЕЗНА'НИЕ, *-я, ср.* мэдэхгүй (*байх*); танихгүй (*байх*); по незнанию мэдэхгүйлээс.

НЕЗНА'ЧАШИЙ, *-ая, -ое*. утгагүй; дэмий, хоосон; **незначаший разговор** хоосон яриа.

НЕИЗНАЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; *-лен, -льна*. өчүүхэн; ялиггүй; шалхгүй; **неизначительная сумма** ялиггүй мөнгө.

НЕЗРЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое; *-рел, -рела*. 1. боловгүй, боловсроогүй; түүхий; незрелое яблоко түүхий алим; 2. гүйцэд боловсруулаагүй; түүхий; нээгдээгүй; незрелое произведение гүйцэд боловсруулаагүй зохиол; түүхий бүтээл; незрелый ум нээгдээгүй ухаан.

НЕЗРИ'МЫЙ, -ая, -ое; *-им (устар.)*. үл харьдах; үл үзэгдэх.

НЕЗЫ'БЛЕМО, *нареч.* хөдөлбөргүй бат.

НЕЗЫ'БЛЕМОСТЬ, *-и, ж.* хөдөлбөргүй бат (*байх*).

НЕЗЫ'БЛЕМЫЙ, -ая, -ое; *-ем*. хөдөлбөргүй бат; **незыблемая основа** хөдөлбөргүй бат суурь.

НЕИЗБЕ'ЖНО, *нареч.* зайлшгүй;

НЕИЗБЕ'ЖНОСТЬ, *-и, ж.* зайлшгүй (*байх*) хойшлуулиггүй (*байх*); неизбежность краха капитализма капитализм сүйрэх зайлшгүй.

НЕИЗБЕ'ЖНЫЙ, -ая, -ое; *-жен, -жена*. зайлшгүй; хойшлошгүй; победа коммунизма во всем мире **неизбежна** дэлхий дахинд коммунизм ялах нь зайлшгүй.

НЕИЗВЕ'ДАННЫЙ, -ая, -ое; *-данн, -дана (книжн.)*. 1. судлаагүй; шинжлээгүй; **неизведанный край** судлаагүй хязгаар; 2. танигдаж мэдэгдээгүй; урьд үзээгүй, урьд мэдээгүй; урьд урьдаас өөр; **неизведанное чувство** урьд урьдаас өөр сэтгэл.

НЕИЗВЕ'СТНО, *нареч.* мэдэгдээгүй; танигдаагүй; **неизвестно кто** хэн болох нь мэдэгдээгүй; **место жительства** его **неизвестно** түүний хаа суудаг нь мэдэгдээгүй.

НЕИЗВЕ'СТНОСТЬ, *-я, ж.* мэдэхгүй (*байх*); **неизвестность** мэдэхгүй (*байх*); **быть в неизвестности** мэдэгдээгүй байх; **нэрд гараагүй байх**.

НЕИЗВЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое; *-тен, -тна*. 1. мэдэгдээгүй; мэдэхгүй; судлагдаагүй; **неизвестный остров** судлагдаагүй арал; 2. нэрд гараагүй; алдаршаагүй; нэршээгүй; нэр үл мэдэгдэх; **неизвестный художник** нэрд гараагүй зураач; нэр үл мэдэгдэх зураач; 3. танихгүй; үл таних; **неизвестный** үл мэдэх; **какой-то неизвестный человек** нэг үл таних хүн; **нэг үл мэдэх хүн**.

НЕИЗГЛАДИ'МЫЙ, -ая, -ое; *-им (высок.)* бааларшгүй; арилшгүй; маргашгүй; **неизгладимое впечатление** маргадмашгүй сэтгэгдэл.

НЕИ'ЗДАННЫЙ, *-ан, -ог*, нийтлээгүй; хэвлэхээгүй.

НЕИЗЛЕЧИ'МЫЙ, -ая, -ое; *-им*. өдгөршгүй; **неизлечимый анагаахгүй**; аргаашгүй.

НЕИЗМ'ЕННО, *нареч.* үргэлж хувиршгүй.

НЕИЗМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; *-енек, -енна*. 1. хувиршгүй; хувирдаггүй; тогтмол байхын үргэлжийн; **неизменный привычки** тогтмол заншил; 2. үнэнч; шударга журамт; **неизменный друг** үнэнч найз.

НЕИЗМЕРИ'МО, *нареч. при сравн. ст.* хэмжээлшгүй; хэмжээгүй; хязгааргүй; өргөн уудам; өргөн дэлгэр; **неизмеримо богатства** өргөн уудам зай.

НЕИЗМЕРИ'МЫЙ, *-ая, -ое; -им (высок.)* хэмжээлшгүй; хэмжээгүй; хязгааргүй; өргөн уудам; өргөн дэлгэр; **неизмеримые богатства** өргөн уудам зай.

НЕИЗЪЯСНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (высок.). тайлбарлашгүй; тайлшгүй; ойлгогдохгүй; учир нь үл мэдэгдэх.

НЕИМЕ'НИЕ, -я, ср. (офиц.). үгүй (байх), гүй (байх); за неизменнѣм лучшѣго өөр сайн юмгүйн тулд.

НЕИМОВЕ'РНО, нареч. итгэмээргүй, гайхалтай их, маш их; неизмоверно жарко гайхалтай их халуун.

НЕИМОВЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. итгэмээргүй; гайхалтай их; маш их; неизмоверный холод маш их хүйтэн; тасхийм хүйтэн.

НЕИМУ'ЩИЙ, -ая, -ее. үгийгүү хоосон; үгүйтэй; ядуу; юмгүй.

НЕИСКОРЕНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. арилгашгүй; устгашгүй.

НЕИ'СКРЕННИЙ, -ая, -ее; -рен. хуурмаг; гоёц; өнгө үзүүлсэн; үнэнч биш; неискренний смех хуурмаг инээд.

НЕИ'СКРЕННО, нареч. хуурмаг; өнгө үзүүлэн; гоёчлон.

НЕИ'СКРЕННОСТЬ, -и, ж. хуурмаг зан; өнгө үзүүлэх; гоёчлох.

НЕИСКУ'СНЫЙ, -ая, -ое. болхв; толхи; борог; ургүй.

НЕИСКУШѢННОСТЬ, -и, ж. юм мэдэхгүй байх; каширгүй байх.

НЕИСКУШѢННЫЙ, -ая, -ое; -шѣн, -шена. юм мэдэхгүй; юм үзээгүй; кашир суугаагүй; догшроогүй; неискушѣнный в политике улс төрийн талаар кашир суугаагүй.

НЕИСПОЛНЕ'НИЕ, -я, ср. (офиц.). гүйцэтгээгүй явдал; дагахгүй байх.

НЕИСПОЛНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. гүйцэтгэшгүй, дагаж болшгүй; биелүүлэх аргагүй; хангаж болшгүй, неисполнимоѣ требование биелүүлэх аргагүй шаардлага; неисполнимоѣ желание хангаж болшгүй хүсэл.

НЕИСПО'ЛЪЗОВАННЫЙ, -ая, -ое. хэрэглээгүй; ашиглаагүй; аваагүй; неиспользованный отпуск аваагүй амралт.

НЕИСПРАВИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им, -а, -о. засаршгүй; засрахаа больсон; дүүрсэн.

НЕИСПРА'ВНОСТЬ, -и, ж. эвдэрхий байх; неисправность радиоприемника эвдэрхий радио хүлээн авагч.

НЕИСПРА'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. 1. эвдэрхий; засвартай; неисправная машина засвартай машин; 2. нямбай биш; оролдлоггүй; кааш кэрэг; замбараа муутай; неисправный работник оролдлоггүй ажилтан.

НЕИССЯКА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем (высок.). барагдашгүй; дуусашгүй; дүүршгүй; ширгэшгүй; неиссякаемый источник барагдашгүй эх булаг.

НЕИСТО'ВСТВО, -а, ср. 1. галзуурах; догшрох; приходит в неистовство галзуурах; догшрох; 2. зэрлэг догшин явдал; галзуу ширүүн зан.

НЕИСТО'ВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. ганирах; галзуурах; догшрох; галзуу ширүүн загнах.

НЕИ'СТОВЫЙ, -ая, -ое; -ов. 1. догшин ширүүн, зэрлэг догшин; галзуу ширүүн; неистовая буря догшин шуурга; 2. галзуу юм шиг; ганирсан; неистовые аплодисменты ганиран алга таших.

НЕИСТОЩИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. (высок.). барагдашгүй; бууршгүй; неистощимая энергия бууршгүй эрчим хүч.

НЕИСЦЕЛИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. анагаашгүй, эдгэршгүй; эдгэшгүй.

НЕИСЧЕРПА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем (высок.) баршгүй; шавхашгүй; ундарч байдаг; неисчерпаемый родник народной инициативы ард түмний санаачлагын ундрал.

НЕИСЧИСЛИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (высок.) тоолшгүй; тоо тоймшгүй, тоймгүй их; неисчислимые силы лагеря мира энх тайвны лагерийн тоо томшгүй хүч.

НЕЙТРАЛИЗА'ЦИЯ, -и, ж. 1. төвийг сахих; 2. саармаглуулах; саармаглуулалт.

НЕЙТРАЛИЗОВА'ТЬ, -зую, -зуеть; -ованный; сов. и несов., кого-что. 1. төвийг сахиулах; 2. саармаглуулах.

НЕЙТРАЛИТЕ'Т, -а, м. төвийг сахих (явдал). (бусад гүрний дайнд үл оролцох); соблюдать нейтралитет төвийг сахих; нарушить нейтралитет төвийг сахих явдлыг зөрчих; төвийг сахихаа болих.

НЕЙТРА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. төвийг сахих.

НЕЙТРА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. төвийг сахисан; төвийг сахих; нейтральное государство төвийг сахисан улс; 2. эрс; саармаг; нейтральные гласные саармаг эгшиг; нейтральные буквы эрс үсэг; 3. саармаг; нейтральный раствор саармаг уусгамал; нейтральная реакция саармаг урвал.

НЕЙТРО'Н, -а, м. (спец.). нейтрон (атомын цөмийн цахилгаан цэнэггүй өчүүхэн хэсэг).

НЕКАЗИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист (разг.). сүлдгүй; сүр сүлдгүй; хийморигүй.

НЕКВАЛИФИЦИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. мэргэшилгүй; мэргэшил багатай; мэргэшээгүй; хар; неквалифицированный рабочий мэргэшилгүй ажилчин; невалифицированный труд хар хөдөлмөр.

НЕ'КИЙ, -ая, -ое, мест. нэгэн; нэг хүн; ямар нэгэн; аль нэгэн.

НЕ'КОГДА I, нареч., в знач. сказ. завгүй (байх). чөлөөгүй (байх); некогда гулять зугаалах завгүй; мне сегодня некогда би өнөөдөр чөлөөгүй; өнөөдөр би завгүй.

НЕ'КОГДА II, нареч. урьд; урьд нэгэн цагт, эрт урьд, эрт нэгэн цагт; некогда здесь было озеро урьд нэгэн цагт энд нуур байжээ.

НЕ'КОГО, некому, некем, не о ком, мест., с неопр. хүн үгүй; хүн байхгүй; хүн хэн ч үгүй; некого послать илгээх хүн үгүй; мне не о ком вспомнить миний дурсмаар хүн хэн ч үгүй; надад дурсал хүн байхгүй.

НЕПОКОЛЕБИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (высок.) хэлбэршгүй.

НЕКОМПЕ'ТЕНТНОСТЬ, -и, ж. мэдэлгүй (байх) мэдлэггүй (байх).

НЕКОМПЕ'ТЕНТНЫЙ, -ая, -ое; -нтен, -нтна. мэдэлгүй; мэдлэггүй.

НЕКОМПЛЕ'КТНЫЙ, -ая, -ое. иж бүрэн биш; иж дутуу.

НЕКОНДИЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. болзолт чанаргүй; болзолд тохироогүй; некондиционные семена болзолт чанаргүй үр; болзолд тохироогүй үр.

НЕКОРРЕ'КТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. өвлөв биш; өвч биш; ёсноос гажуу; журамгүй.

НЕ'КОТОРЫЙ, -ая, -ое, мест. 1. нилээд; нэг хэдэн; хэдэн; с некоторого времени нилээд хэдийнээс; некоторое количество хэдэн (тоо); 2. некоторые зарим; зарим хүн; некоторые деревья зарим мод; некоторые любят читать лежа зарим хүн хэвтээгээрээ ном унших дуртай.

НЕКРАСИ'ВО, нареч. 1. муухай; некрасиво на-писать муухай бичих; 2. муухай; зохисгүй; эвгүй; шударга биш; так поступать некрасиво ингэх эвгүй байна.

НЕКРАСИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив; -ива. 1. муухай; царай муутай; некрасивый почерк муухай хэлбэртэй үсэг; некрасивый человек царай муутай хүн; 2. муухай; зохисгүй; эвгүй; шударга биш; некрасивый поступок эвгүй явдал.

НЕКРИТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. шүүмжлэлгүй.

НЕКРОЛО'Г, -а; м. эмгэнэл; гашуудлын өгүүдэл.

НЕКСТА'ТИ, нареч. цагийг ололгүй; зохимжгүй цагт; тохиромжгүй үед; пришёл некстатн тохиромжгүй цагт ирэв; сказать что-нибудь некстатн цагийг ололгүй юм хэлэх.

НЕКТА'Р, -а; м. (цэцгийн) шүүс; рашаан.

НЕ'КТО, мест.; употр. только в и. м. п. нэгэн хүн; гэдэг нэг хүн; подошёл некто в чёрной шляпе хар малгайтай нэгэн хүн ойртов; некто Иванов Иванов гэдэг нэг хүн.

НЕ'КУДА, нареч. с неопр. газар байхгүй; газар үгүй; хаашаа ч ... аргагүй; идти некуда явах газар байхгүй; хаашаа ч явах аргагүй; отступить некуда ухрах газар үгүй.

НЕКУЛЬТУ'РНО, нареч. боловсон бус.

НЕКУЛЬТУ'РНОСТЬ, -и, ж боловсон бус (байх); соёл боловсролгүй (байх); соёлгүй байх; бүдүүлэг зан,

НЕКУЛЬТУ'РНЫЙ, -ая; -ое. 1. боловсон бус, соёлгүй; соёл боловсролгүй; бүдүүлэг; некультурный человек боловсон бус хүн; бүдүүлэг хүн; некультурное отношение боловсон бус харьцаа; бүдүүлэг харьцаа; 2. зэрлэг; некультурные растения зэрлэг ургамал.

НЕКУРЯ'ЩИЙ, -ая; -ее. 1. тамхи татдаггүй; некурящий человек тамхи татдаггүй хүн; 2. тамхи татдаггүй хүн; вагон для некурящих тамхи татдаггүй хүмүүсийн вагон.

НЕЛА'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. муу; барагтай; тусгүй; эвгүй; у него неладно со здоровьем түүний бие барагтай байна; здесь что-то неладно үүнд нэг эвгүй юм байна; үүнд нэг учир бий.

НЕЛАДЫ', -ов (разг.) эвгүй болох; эвдрэл; хэрүүл; семейные нелады гэр бүлийн хэрүүл.

НЕЛА'СКОВЫЙ, -ая; -ое. наалинхай биш; сөлдөг биш; өнхрөлдөггүй; өрхөлдөггүй; неласковый ребёнок өрхөлдөггүй хүүхэд.

НЕЛЕГА'ЛЬНО, нареч. ил биш; нууц; цаазтай.

НЕЛЕГА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. ил биш; нууц; цаазтай; нелегальное положение нууц байдал; нелегальная литература цаазтай зохиол.

НЕЛЁГКАЯ, нелегка принесла (занесла, дернула и т. п.) кого (разг. неодобр.) гай, чөтгөр; гай газар дороос гэж; куда его нелёгкая занесла түүнийг чөтгөр хаашаа аваад явчихав; вот нелёгкая его принесла гай газар дороос гэж тэр (хүн) орж ирлээ.

НЕЛЁГКИЙ, -ая; -ое; -лёжок; -легка; -легко. хөнгөн биш; хүндэвтэр; нилээд хүнд; нелёгкая задача нилээд хүнд зорилт.

НЕЛЕ'ПОСТЬ, -и; ж. утгагүй юм; дэмий юм; янзын үг; тэнэг явдал; нелепость обвинения утгагүй яллах; наделать нелепостей утгагүй юм хийх; говорить нелепости янзын үг хэлэх; тэнэг үг хэлэх.

НЕЛЕ'ПЫЙ, -ая; -ое; -леп. 1. утгагүй; дэмий, тэнэг; нелепый ответ утгагүй харну; 2. янзын; эв хавгүй; нелепый костюм эв хавгүй кувцас.

НЕЛЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. таашаагаагүй; ойшоогоогүй; нелестные слова таашаагаагүй үг.

НЕЛИ'ШНЕ, нареч. с неопр. (разг.). илүүц биш-нелишне заметить, что ... гэж тэмдэглэх нь илүүц биш.

НЕЛО'ВКИЙ, -ая; -ое; -вок; -вка; -во. 1. шаламгай биш; дүйгүй; будлиун; бойдго; неловкие движения бойдго хөдөлгөөн; 2. эвгүй; тавгүй; лежать в неловком положении эвгүй хэвтэх; 3. аягүй; эвгүй; попасть в неловкое положение эвгүй байдал орох.

НЕЛО'ВКО, нареч. 1. шаламгай бус; дүйгүй; эвгүй; бойдго; неловко прыгнуть с лошади мориноос эвгүй харайж буух; 2. эвгүй байх; тавгүй байх; неловко писать лежа хэвтээгээрээ бичих эвгүй байдаг; 3. аягүй байх; эвгүй байх; ичхэвтэр байх; мне стало неловко би баахан ичлээ.

НЕЛО'ВКОСТЬ, -и; ж. 1. шаламгай биш (байх); дүйгүй, (байх); бойдго байдал; 2. эвгүй байх; аягүй болох; ичгүүр; чувствовать неловкость аягүй болох; ичих.

НЕЛОГИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. авцалдаагүй; зөрөлдөөнтэй.

НЕЛЬЗЯ', нареч.; с неопр. 1. болохгүй; горигүй; об этом нельзя и подумать үүний тухай болох ч болохгүй; 2. үл болно; хориотой; здесь курить нельзя энд тамхи татаж үл болно; ☆ как нельзя нэн; как нельзя лучше нэн сайн; нельзя не -гүй гэж аргагүй; нельзя не согласиться зөвшөөрөхгүй гэх аргагүй; нельзя ли болохгүй юу; нельзя сказать, чтобы ... гэж аргагүй; ... гэж болохгүй; нельзя сказать, чтобы он был прав түүний зөв гэж болохгүй.

НЕЛЮБЕ'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен, -зна. хүйтэн; эвгүй; нелюбезный приём хүйтэн хүлээн авах; хүйтэн угтах.

НЕЛЮБИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им; -има. хайргүй; дургүй, сэтгэлд зохисгүй; шоодвор; нелюбимое дитя шоодвор хүүхэд.

НЕЛЮБО'ВЬ, -бви; ж. дургүй (байх).

НЕЛЮДИ'М, -а; м. жожиг хүн.

НЕЛЮДИ'МКА, -и; ж. жожиг эмэгтэй; жожиг өхнэр.

НЕЛЮДИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. жожиг; нелюди-мый человек жожиг хүн.

НЕМА'ЛО, нареч. багагүй; цөөн бус; олон.

НЕМАЛОВА'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен, -жна. нилээдгүй чухал; немаловажные события нилээдгүй чухал үйл явдал.

НЕМА'ЛЫЙ, -ая -ое; багагүй; бага бус; нилээд их; немалый путь прошла наша страна по пути к коммунизму манай орон коммунизмын зүг бага бус замыг туулав.

НЕМА'РКИЙ -ая; -ое; хир болдоггүй; хир калддаггүй; немаркая материя хир болдоггүй бөс.

НЕМЕ'ДЛЕННО, нареч. үтэр; даруй; яаралтай; немедленно принять соответствующие меры захя арга хэмжээг даруй авах.

НЕМЕ'ДЛЕННЫЙ, -ая; -ое. үтэр түргэн; даруй; яаралтай; немедленный ответ яаралтай харну.

НЕМЕ'ДЛЯ, нареч. үтэр; даруй; яаралтай.

НЕМЕ'РКНУЩИЙ, -ая; -ее (высок.). бууршгүй; унтаршгүй; бадрангүй; немеркнувший свет унтаршгүй гэрэл; немеркнущая слава бууршгүй алдар.

НЕМЕ'ТЬ, -ею; -еешь; несов. 1. кэлгий болох, дуугүй болох; чимээгүй болох; неметь от восторга баарласандаа дуугүй болох; 2. хөшх; мэдээ алдах;

пальцы немеют от холода хүйтэнд журуу кошно; **Немернэ**.

НЕ'МЕЦ, -нца, м. герман хүн.

НЕМЕ'ЦКИЙ, -ая, -ог. герман; германы; немецкий язык герман хэл.

НЕМИЛОСЕРДНО, нареч. 1. өрөвдөх сэтгэлгүй; өрөвсөлгүй; хайргүй; 2. аймшигтай; сүрхий; врать немилосердно аймшигтай худал хэлэх.

НЕМИЛОСЕРДНЫЙ, -ая, -ог; -ден; -дна. 1. өрөвдөх сэтгэлгүй; өрөвсөлгүй; хайргүй; немилосердный поступок өрөвдөх сэтгэлгүй хэрэг; 2. аймшигтай; сүрхий; немилосердный порок аймшигтай, хүйтэн;

НЕМИ'ЛОСТЬ, -и, ж. (устар.). өрөвсөлгүй болох; хайр хүртээхгүй болгох; хайр хншгийг алдах; впасть в немилость хайр хншгийг алдах.

НЕМИ'ЛЫЙ, -ая; -бе; -ил, -ила, -ило. хайргүй; үзэн ядах.

НЕМИНУ'ЕМО, нареч. тойршгүй; алгасашгүй; зайлшгүй.

НЕМИНУ'ЕМЫЙ, -ая; -ог; -уем. алгасашгүй; тойршгүй, зайлшгүй; победа сторонников мира неминуема энх тайвны талынхан ялах нь зайлшгүй; неминуемая встреча алгасашгүй уулзалт.

НЕ'МКА, -и, ж. герман эмэгтэй; герман эмэр.

НЕМНО'ГИЙ, -ая, -ог. цөөхөн; цөөн тооны; в немногих словах цөөхөн үгээр; ☆ за немногим делом стало ялимгүй зүйлээс хэрэг саатав.

НЕМНО'ГО, нареч. 1. бага зэрэг; бага сага; жавьхан; голова немного болит толгой жаахан өвчж байна; 2. бага, жаахан, жаал зугуй; выпить немного воды жаахан ус уух; времени немного осталось хугацаа бага үлдэв; 3. бага байх, жаахан байх; это совсем немного энэ тон жаахан байна.

НЕМНОГОСЛОВ'НЫЙ, -ая; -ог; -век; -вна. 1. үр цөөнтэй, цөөн үгтэй; 2. цөөн үгтэй, товчхон; немногословный ответ товчхон харну.

НЕМНОГОЧИ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ог. цөөн тооны; цөөн.

НЕМНО'ЖЕЧКО, нареч. **НЕМНО'ЖКО**, нареч. 1. бага зэрэг; бага сага; жаалхан; 2. бага; жаахан, жаал зугуй; 3. бага байх, жаахан байх.

НЕМО'Й, -ая, -ог; нем, -а; немю. 1. хэлгүй; немой от рождения төрөлхийн хэлгүй; 2. абир чимээгүй; нам гүм; немая тишина нам гүм байдал; 3. кэлгий хүн; ☆ немое кино дургүй кино; немая карта сохор зураг.

НЕМОЛОДО'Й, -ая; -ог; -молод, -молоды. -молодо. залуу биш; дунд насны.

НЕМО'ЛЧНЫЙ, -ая, -ог (устар. и эмск.). тасралтгүй; чийхлэй дэвж болсон; немолчный говор фонтана усан ергэлдн тасралтгүй шулганаан.

НЕМОТА', -ы, ж (книжн.). хэлгүй (байх).

НЕ'МОЩНЫЙ, -ая; -ог; -щел, -щна (книжн.). сул; буурай; тэнхэл дорой.

НЕМУДРЕНО', нареч. гайхалтай биш; гайхмаар биш; немудрено, что он этого не знает үүнийг олоогүй нь гайхмаар биш.

НЕМУДРЕ'НЫЙ, -ая; -ог; -ен; -ена (разг.). нарийн биш; хрвигтай биш; немудренная машина нарийн биш машин.

НЕМУЗЫКА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ог; -лен, -льна. хөгжмийн зөвхөсгүй; соноргүй, хөгжмийн зөвхөсгүй; яруу бус.

НЕ'МЦЫ, -ев, ед. -мец, -мца; м. герман хүмүүс; германууд.

НЕМЫ'СЛИМЫЙ, -ая, -ог; -им (разг.). сэтгэшгүй, санаанд оршгүй; болшгүй; немислимые условия сэтгэшгүй нөхцөл.

НЕНАВИ'ДЕТЬ, -ижу, -идишь; несов. кого-что. үзэн ядах.

НЕНАВИ'СТНИК, -а; м. үзэн ядагч.

НЕНАВИ'СТНИЦА, -ы; ж. үзэн ядагч эмэгтэй, үзэн ядагч эхнэр.

НЕНАВИ'СТНЫЙ, -ая, -ог; -тен, -тна. үзэн ядагч; ненавистный враг үзэн ядагч дэйсан.

НЕ'НАВИСТЬ, -и, ж. үзэн ядах; питать к кому-либо ненависть хүнийг үзэн ядах.

НЕНАГЛЯ'ДНЫЙ, -ая, -ог. энхрий хайрт, хараад хараад ханашгүй.

НЕНАДЕ'ВАННЫЙ, -ая; -ог. өмсөөгүй; шинэ.

НЕНАДЕ'ЖНОСТЬ, -и, ж. найдваргүй (байх) итгэлгүй (байх); батгүй (байх) лавгүй (байх).

НЕНАДЕ'ЖНЫЙ, -ая, -ог; -жен, -жна. найдваргүй; итгэлгүй; батгүй; лавгүй; ненадежный человек итгэлгүй хүн; ненадежные сведения лавгүй мэдээ.

НЕНАДО'БНОСТЬ, -и, ж. хэрэггүй (байх); за ненадобностью хэрэггүй гэж.

НЕНАДО'ЖО, нареч. түр зуур; өнөө зуур; удаан биш; уйти не надолго түр зуур гарч одох.

НЕНАПАДЕ'НИЕ, -я, ср. үл довтолцох; пакт о ненападении үл довтолцох гэрээ.

НЕНАРО'КОМ, нареч. (разг.). мэдэлгүй; санамсаргүй.

НЕНАРУШИ'МЫЙ, -ая, -ог; -им, -има. эвдэршгүй; зөрчишгүй; зөрчиж бояшгүй; калдашгүй.

НЕПА'СТНЫЙ, -ая, -ог. бүрхэг, муухай; ненастный день эвтэй өдөр.

НЕНАСТОЯ'ЩИЙ, -ая, -ее. хуурамч, хуурмаг, хиймэл, ёстой ... биш; ненастоящее золото хуурамч алт; ёстой алт биш.

НЕПА'СТЬЕ, -я, ср. зад, бүрхэг тэнгэр; тэнгэр муухай багнах; осеннее нестье шувууны зад.

НЕНАСЫ'ТНОСТЬ, -и, ж. 1. цайдахгүй байх, капахгүй байх, ховдог байх; 2. хомхой санаа; шунахай сэтгэл.

НЕНАСЫ'ТНЫЙ, -ая, -ог; -тен, -тна. 1. цайдахгүй; ханахгүй, ховдог; хомхой; насыщенный зверь падахаа мэдэхгүй араатан; 2. хомхой; ховдог; шунахай; насыщенный честолюбие нэр алдарт шунахайрах.

НЕНАТУРА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ог; -лен, -лена. байгалийн бус; ёстой биш, хиймэл; ненатуральный шелк хиймэл торго.

НЕНАУ'ЧНЫЙ, -ая, -ог; -чен, -чна. шинжлэх ухааны бус, шинжлэх ухаанаас зөрүү; шинжлэх ухааны харш; ненаучная теория шинжлэх ухааны харш олол.

НЕ'НЕЦ, -нца, м. нен хүн.

НЕ'НЕЦКИЙ, -ая, -ог. нен, нений.

НЕ'НКА, -и, ж. нен эмэгтэй; нен эхнэр.

НЕНОРМА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. хэвийн бус (байх) журам гажих, дэг эвдэх, гаж буруу (байх); ненормальность развития гаж буруу хөгжил; 2. буруу үзэгдэл; гажуу явдал.

НЕНОРМА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ог; -лен, -льна. 1. хэвийн бус; журмаас гажсан; дэг эвдсэн; гажуу, буруу; дендүү; ненормальная температура дендүү зузаан; 2. солботой; галзуу, өвчтэй.

НЕНУЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна, -жно. хэрэггүй, дэмий.

НЕОБДЕЛАННЫЙ, -ая, -ое; -лан. засаагүй, элдээгүй; необделанная кожа элдээгүй арьс.

НЕОБДУМАННЫЙ, -ая, -ое; -ам, -анна. бодолгүй, бодлоггүй; санамсаргүй; необдуманый шаг бодолгүй алхам; необдуманное решение бодлоггүй шийдвэр.

НЕОБЕСПЕЧЕННОСТЬ, -и, ж. амин тэжээл муутай, амин тэжээлгүй (байх).

НЕОБЕСПЕЧЕННЫЙ, -ая, -ое. амин тэжээлгүй, амин тэжээл муутай; необеспеченный человек амин тэжээлгүй хүн.

НЕОБЖИТОЙ -ая, -ое. **НЕОБЖИТЫЙ**, -ая, -ое. хүн суугаагүй; хүн байгаагүй; необжитая квартира хүн суугаагүй байр.

НЕОБИТАЕМЫЙ, -ая, -ое, -аем. хүн амьтангүй, хүнгүй, эзгүй; необитаемый остров эзгүй арал, хүнгүй арал.

НЕОБЛАГАЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем, -аема. тагвар оногдоггүй; необлагаемые доходы тагвар оногдоггүй орлого.

НЕОБОЗРИМОСТЬ, -и, ж. нүд алдам (өргөн) (байх), зах хязгааргүй (байх).

НЕОБОЗРИМЫЙ, -ая, -ое; -им (высок). нүд алдам (уудам), зах хязгааргүй; необозримый океан нүд алдам өргөн далай.

НЕОБОСНОВАННОСТЬ, -и, ж. үндэсгүй (байх), үндэслэлгүй (байх).

НЕОБОСНОВАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. үндэсгүй, үндэслэлгүй; необоснованный вывод үндэсгүй дүгнэлт.

НЕОБРАБОТАННЫЙ, -ая, -ое. боловсруулаагүй, засаагүй, элдээгүй, түүхий; необработанный материал боловсруулаагүй хэрэглэгдэхүүн.

НЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. боловсролгүй, эрдэм багатай, эрдэм боловсролгүй; необразовательный человек боловсролгүй хүн.

НЕОБРЕМЕНИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. яришгүй, тэнггүй; необременительное поручение яришгүй даалгавар.

НЕОБУЗДАННОСТЬ, -и, ж. номхотгошгүй (байх), жолоогүй (байх).

НЕОБУЗДАННЫЙ, -ая, -ое; -ам, -анна. номхотгошгүй, жолоогүй, хазайргүй.

НЕОБХОДИМО, нареч. эрх биш хэрэгтэй, чухал, хэрэгтэй; необходимо выступить үг хэлэх хэрэгтэй.

НЕОБХОДИМОСТЬ, -и, ж. 1. зайлшгүй юм, зайлшгүй зүйл; диалектическое единство случайности и необходимости зайлшгүй ба санамсаргүйн диалектик нэгдэл; 2. эрх биш хэрэгтэй (юм), гарцаагүй хэрэгтэй (байх), чухал хэрэгтэй (байх); предмет первой необходимости дав дээр чухал хэрэгтэй юм.

НЕОБХОДИМЫЙ, -ая, -ое; -им, -им. 1. чухал, хэрэгтэй, чухал хэрэгтэй; необходимый инструмент хэрэгтэй багаж; 2. эрх биш хэрэгтэй, зайлшгүй чухал, гарцаагүй хэрэгтэй; сделать необходимые выводы зайлшгүй чухал дүгнэлт хийх.

НЕОБЩИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хажиг зан, нийцгүй зан.

НЕОБЩИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хажиг, хүнтэй нийцгүй; необщительный человек хажиг хүн.

НЕОБЪЕЗЖЕННЫЙ, -ая, -ое. эмнэг, сургаагүй; необъезженная лошадь эмнэг морь.

НЕОБЪЯСНИМЫЙ, -ая -ое; -им. тайлбарлашгүй, тайлшгүй, жигтэй; необъяснимый случай жигтэй тохиол

НЕОБЪЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. хязгааргүй, уудам; необъятная равнина уудам тал.

НЕОБЫКНОВЕННО, нареч. ер бусын, эгэл бус; необыкновенно одаренный ер бусын билэгтэй.

НЕОБЫКНОВЕННЫЙ -ая, -ое; -енен, -енна. 1. ер бусын, эгэл бус; необыкновенное происшествие ер бусын хэрэг; 2. жигтэй, ер бусын, гайхамшиг; необыкновенный успех гайхамшиг амжилт.

НЕОБЫЧАЙНО, нареч. гайхалтай, хачин; необычайно интересно! хачин сонирхолтой;

НЕОБЫЧАЙНЫЙ, -ая, -ое; -ен, -йна, -йна. гайхалтай, хачин; необычайное явление гайхалтай үзэгдэл.

НЕОБЫЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. энгийн бус, жирийн бус, ер бус, зуршил болоогүй.

НЕОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. албан журмын бус, сайн дурын; необязательная работа сайн дурын ажил.

НЕОГРАНИЧЕННЫЙ, -ая, -ое. хязгааргүй, хэмжээгүй; төгс.

НЕОДИНАКОВЫЙ, -ая; -ое; -ов; -ова. адил биш, ижил биш.

НЕОДНОКРАТНО, нареч. олонтоо; дахин дахин дахин давтан; нэг бус удаа.

НЕОДНОКРАТНЫЙ, -ая; -ое. олонтоо хийсэн; дахин дахин үйлдсэн; дахин давтан хийсэн; нэг бус удаа үйлдсэн; неоднократные напоминания оловгоо сануулах.

НЕОДНОРОДНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. өөр, өөр; олон төрлийн; холимор бүрэлдэхүүнтэй; неоднородные явления олон төрлийн үзэгдэл.

НЕОДОБРЕНИЕ, -я; ср. үл сайшаах; ойшоохгүй байх; всеобщее неодобрение бүгдээрээ үл ойшоох

НЕОДОВРИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, -льна; сайшаагаагүй; үл ойшоосон; неодобрительная оценка үл ойшоосон үнэлэлт.

НЕОДОЛИМО, нареч. дийлдэшгүй; давшгүй; даршгүй.

НЕОДОЛИМЫЙ, -ая; -ое; -им (высок). дийлдэшгүй; давшгүй; даршгүй; туулшгүй; неодолима сила дийлдэшгүй хүч.

НЕОДУШЕВЛЕННОСТЬ, -и, ж. амьд бус (байх), амигүй юм.

НЕОДУШЕВЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -эн, -енна. амигүй; амьд бус; неодушевленная природа амигүй байгаль.

НЕОЖИДАННО, нареч. санамсаргүй; гэнэт; неожиданно набежала туча, и пошел дождь гэнэт үүл хурж, борбо оров.

НЕОЖИДАННОСТЬ, -и, ж. санамсаргүй тохиол гэнтийн үзэгдэл; это для нас не было неожиданностью энэ бол бидэнд санамсаргүй тохиол биш байв.

НЕОЖИДАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. санамсаргүй; гэнтийн; гэнт болсон; неожиданный приезд гэнт ирэх.

НЕОКОНЧЕННЫЙ -ая; -ое. төгсөөгүй; дуусаагүй; дүүргээгүй; неоконченный разговор дуусаагүй яриа.

НЕОЛИТ, -а м. шинэ чулуун зэвсгийн үе.

НЕОЛИТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. шинэ чулуун зэвсгийн; неолитическая эпоха шинэ чулуун зэвсгийн үе.

НЕОЛОГИЗМ, -а; м. шинэ үг, хэллэг

НЕОПАСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. аюулгүй; гэмгүй; хоргүй.

НЕОПЕРИВШИЙСЯ, -аяся; -весья. 1. өдлөөгүй; өд ургаагүй; неоперившийся птенец өд ургаагүй, авгаахай; 2. нүдээ нээгээгүй, борвио тэнийлгээгүй; неоперившийся юнец борвио тэнийлгээгүй хувгүүн.

НЕОПИСУЕМЫЙ, -ая; -ое; -уем. 1. өгүүлшгүй; кэж болшгүй; неописуемая красота өгүүлшгүй гуа сайхан; 2. тэсгэлгүй; неописуемая радость тэсгэлгүй баяр хөөр.

НЕОПЛАТНЫЙ, -ая; -ое. төлж баршгүй; төлшгүй; неоплатный долг төлж баршгүй өр.

НЕОПЛАЧЕННЫЙ, -ая; -ое. хөлсийг нь өгөөгүй; төлөөгүй; неоплаченный труд хөлсийг нь өгөөгүй кедлмөр.

НЕОПРАВДАНЫЙ, -ая; -ое. 1. үндэсгүй; баримтгүй; зөвтгөшгүй; неоправданный вывод үндэсгүй дүгнэлт; 2. гарзанд гарсан; нөхөгдөхгүй; неоправданный расход гарзанд гарсан зардал.

НЕОПРЕДЕЛЁННОСТЬ, -и; ж. тодорхойгүй байдал; тод бус (байх). неопределённость ответа тодорхойгүй хариу.

НЕОПРЕДЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое; -ёнён; -ённа. 1. тодорхойгүй; тогтоогүй; в неопределённом направлении тодорхойгүй чиг барж; 2. тодорхойгүй; тод бус; неопределённый ответ тодорхойгүй хариу; неопределённый цвет тод бус өнгө; ☆ неопределённое наклонение, неопределённая форма глагола үйл үгийн тодорхойгүй төлөв; тодорхойгүй хэлбэр.

НЕОПРОВЕРЖИМОСТЬ, -и; ж. сөхөөшгүй зүйл; маргашгүй (байх); неопровержимость доказательства маргашгүй нотолгоо.

НЕОПРОВЕРЖИМЫЙ, -ая; -ое; -им. сөхөөшгүй; няцаашгүй; маргашгүй; неопровержимый довод сөхөөшгүй баримт.

НЕОПРЯТНОСТЬ, -и; ж. бохир байдал; цэвэрч бус байх; неопрятность помещения бохир байр.

НЕОПРЯТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. бохир; цэвэрч бус; ариг бус; неопрятный человек цэвэрч бус хүн.

НЕОПУБЛИКОВАННЫЙ, -ая; -ое. нийтлэгдээгүй; хэвлэгдээгүй.

НЕОПЫТНОСТЬ, -и; ж. туршлагагүй (байх); дадлагагүй (байх); юм үзээгүй (байх); допустить ошибку по неопытности туршлагагүйгээс алдаа хийх.

НЕОПЫТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. туршлагагүй; дадлагагүй; юм үзээгүй; неопытный работник туршлагагүй ажилтан.

НЕОРГАНИЗОВАННО, нареч. зохион байгуулалтгүй.

НЕОРГАНИЗОВАННОСТЬ, -и; ж. зохион байгуулалтгүй (байх); эмх журамгүй явдал.

НЕОРГАНИЗОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ван; -ванна. 1. зохион байгуулалтгүй; эмх журамгүй; эмх цэгцгүй; 2. олон нийтийн байгууллагад багтаагүй; гишүүн бус.

НЕОРГАНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. амигүй; сав; органик бус; неорганическая природа амигүй байгаль; неорганический мир сав ертөнц; неорганическая химия органик бус хими.

НЕОСВЕДОМЛЁННОСТЬ, -и; ж. дуулаагүй байх; мэдэхгүй байх.

НЕОСВЕДОМЛЁННЫЙ, -ая; -ое. мэдэхгүй; дуулаагүй.

НЕОСЕДЛЫЙ, -ая; -ое. суурьшаагүй; нүүдлийн.

НЕОСЛАБНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. (высок.). сулруулшгүй, чанд; байнгын; с неослабным вниманием анхаарал сулруулаагүй; неослабный контроль чанд хяналт.

НЕОСМОТРИТЕЛЬНО, нареч. сэрэмжгүй; болгоомжгүй; поступать несмотрительно сэрэмжгүй хэрэг хийх.

НЕОСМОТРИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сэрэмжгүй, болгоомжгүй; неосмотрительный человек сэрэмжгүй хүн.

НЕОСНОВАТЕЛЬНО, нареч. буурь муутай; буурь сууриггүй; сууриггүй; рассуждать неосновательно буурь сууриггүй бодох.

НЕОСНОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. буурь муутай (байх); буурь сууриггүй (байх); сууриггүй (байх).

НЕОСНОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. буурь муутай; буурь сууриггүй; суурьгүй; неосновательное заключение буурь муутай дүгнэлт.

НЕОСПОРИМЫЙ, -ая; -ое; -им (высок.). гарцаагүй; маргаангүй; неоспоримый факт гарцаагүй баримт.

НЕОСТОРОЖНО, нареч. болгоомжгүй; цалгай; сэргэмжгүй; поступать неосторожно болгоомжгүй хэрэг гаргах.

НЕОСТОРОЖНОСТЬ, -и; ж. болгоомжгүй явдал, сэргэмжгүй хэрэг; цалгай байх.

НЕОСТОРОЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. болгоомжгүй; сэргэмжгүй; цалгай; осолтой; неосторожное движение болгоомжгүй хөдөлгөөн.

НЕОСУЩЕСТВИМОСТЬ, -и; ж. биелүүлшгүй (байх); бүтэшгүй (байх).

НЕОСУЩЕСТВИМЫЙ, -ая; -ое; -им. -има. биелүүлшгүй; бүтэшгүй; неосуществимое желание бүтэшгүй хүсэл.

НЕОСЯЗАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем (книжн.). 1. мэдрэшгүй; мэдрэх аргагүй; гар хуруунд өртөхгүй; 2. нүдэнд өртөхгүй; үл мэдэг; неосязаемые результаты нүдэнд өртөхгүй үр дүн.

НЕОТВРАТИМО, нареч. тойрох аргагүй; зайлшгүй; яах ч аргагүй.

НЕОТВРАТИМЫЙ, -ая; -ое; -им (высок.). тойрох аргагүй; зайлшгүй; яах ч аргагүй; хариулшгүй; неотвратимая опасность тойрох аргагүй аюул.

НЕОТВЯЗНО нареч. салшгүй.

НЕОТВЯЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. салшгүй; салдаггүй; зайлж өгдөггүй; орхидоггүй; неотвязные мысли салж өгдөггүй бодол.

НЕОТВЯЗЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. салж өгдөггүй, залхуутай; какой ты неотвязчивый! Чи ямар залхуутай амьтан бэ!

НЕОТДЕЛИМЫЙ, -ая; -ое; -им. салгашгүй; салшгүй; хагацуулж болохгүй.

НЕОТЁСАННЫЙ, -ая; -ое. молхи бүдүүлэг.

НЕОТЗЫВЧИВЫЙ, -ая; -ое. уриалаг бус; өр зузаан; жудаггүй; ханш муутай; неотзывчивый человек өр зузаан хүн; жудаггүй хүн.

НЕОТКУДА, нареч. 1. газаргүй; хаанаас . . . вэ; газар үгүй; на это средствъ взяты неоткуда үүнд зарах мөнгө хаанаас олох вэ; 2. ёсгүй, үндэсгүй; аргагүй; неоткуда ему быть опытным тэр туршлагатай байх ёсгүй.

НЕОТЛО'ЖНОСТЬ, -и; ж. хойшлуулшгүй (байх); хойш таташгүй (байх) хойш тавьшгүй (байх); неотложность дела хойшлуулшгүй хэрэг.

НЕОТЛО'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. хойшлуулшгүй, хойш таташгүй; хойш тавьшгүй; яаралтай; неотложная задача хойш тавьшгүй зорилт; неотложная помощь яаралтай тусламж.

НЕОТЛУ'ЧНО, нареч. хагацалгүй; холдолгүй; салалгүй.

НЕОТЛУ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. хагацашгүй; холдолгүй; салшгүй; неотлучный друг хагацашгүй найз; 2. дэргэдийн; холдохгүй; неотлучное дежурство холдохгүй жижүүрлэх.

НЕОТРАЗИ'МОСТЬ, -и; ж. 1. няцаашгүй зүйл; өсэргүүцэшгүй (байх); 2. дур булаам (байх); сэтгэл татах.

НЕОТРАЗИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. 1. няцаашгүй; өсэргүүцэшгүй; хариу тавьшгүй; неотразимая атака няцаашгүй дайралт; 2. дур булаасан; сэтгэл татам сайхан; неотразимый голос сэтгэл татам сайхан хоолой.

НЕОТСТУ'ПНО, нареч. цөхрөлтгүй; зогсоо зайгүй.

НЕОТСТУ'ПНЫЙ, -ая; -ое; -пен; -пна. цөхрөлтгүй; зогсоо зайгүй; хагацаж салдаггүй.

НЕОТЧЁТЛИВО, нареч. тод биш; балархай; неотчетливо писать балархай бичих.

НЕОТЧЁТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив; -ива. тод бус; балархай; неотчетливое произношение тод бус дуудлага.

НЕОТЧУЖДА'ЕМЫЙ, -ая; -ое. ангижруулшгүй; хурааж болохгүй; неотчуждаемые доходы хурааж болохгүй орлого.

НЕОТЪЕ'МЛЕМЫЙ, -ая; -ое; -ем; (книжн.). хасашгүй; салшгүй; неотъемлемое право хасашгүй өрх.

НЕОФИЦИА'ЛЬНО, нареч. албан бус ёсоор; хувийн журмаар; энгийндээ; неофициально заявить албан бус ёсоор мэдэгдэх.

НЕОФИЦИА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. албан бус ёсны; албан бус; энгийн; неофициальное заявление албан бус ёсны мэдэгдэл.

НЕОХО'ТА; -ы; ж. дургүй (байх); дурамжхан (байх); дуртай дургүй (байх); пошёл с неохотой дурамжхан явав.

НЕОХО'ТНО, нареч. дургүй; дурамжхан; дуртай дургүй; урамгүй.

НЕОЦЕНИ'МОСТЬ, -и; ж. үнэлшгүй чанар; үнэлж баршгүй (байх); харуулж баршгүй (байх).

НЕОЦЕНИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им (книжн.). үнэлшгүй; үнэлж баршгүй; хариулж баршгүй; неоценимые заслуги үнэлж баршгүй гавьяа; неоценимая услуга хариулж баршгүй ач.

НЕПАРНОКОПЫ'ТНЫЕ, -ых. битүү туурайтан

НЕПА'РНЫЙ, -ая; -ое. өрөөсөн; ижил буруу.

НЕПАРТИ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. 1. намын гишүүн бус; нам бус; 2. намд харш; намын гишүүнд үл зохилдох; непартийный поступок намд харш явдал.

НЕПЕРЕВОДИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. орчуулж болдоггүй; орчуулагдахгүй; хөрвүүлж болохгүй; непере-водимое слово орчуулж болдоггүй үг.

НЕПЕРЕДАВА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. уламжилж болшгүй, үгээр хэлшгүй; өгүүлшгүй; непередаваемое впечатление үгээр хэлшгүй сэтгэгдэл.

НЕПЕРЕХО'ДНЫЙ, -ая; -ое. непереходные глаголы эс тусах үйл үг.

НЕПИ'САНЫЙ, -ая; -ое (разг.). заншил болсон; зуршил болсон; действовать по неписаным правилам зуршил болсон дүрмийг баримтлан хийх.

НЕПИТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. өлгүү; шимгүй; өөг бус; хоолгүй; непитательная пища өлгүү хоол.

НЕПЛА'ВКИЙ, -ая; -ое. хайлц муутай; хайлахгүй; нелавкие металлы хайлц муутай төмөрлөг.

НЕПЛАТЁЖ, -а; м. үл төлөх.

НЕПЛАТЁЖЕСПОСО'БНОСТЬ, -и; ж. төлөх чадваргүй байх; төлөх аргагүй байх.

НЕПЛАТЁЖЕСПОСО'БНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. төлөх чадваргүй; төлөх аргагүй; төлж чадахгүй.

НЕПЛАТЁ'ЛЬЩИК, -а; м. (офиц.) үл төлөгч.

НЕПЛОДОРО'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. үржилгүй, шимгүй.

НЕПЛОДОТВО'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. үргүй; неплодотворная трата времени үргүй цаг үрэгдүүлэх.

НЕПЛОХО'Й, -ая; -ое; -ох; -оха; -охо. овоо; зүгээр; гэмгүй; неплохой урожай овоо ургац; неплохая мысль зүгээр бодол.

НЕПОБЕДИ'МОСТЬ, -и; ж. ялагдашгүй байх.

НЕПОБЕДИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. 1. ялагдашгүй; дийлдэшгүй; дарагдашгүй; непобедимая Советская армия Зөвлөлтийн ялагдашгүй цэрэг; 2. даршгүй; оргилсон; непобедимое желание оргилсон хүсэл.

НЕПОВА'ДНО, нареч. эвгүй; аягүй; дур алдрах; чтобы неповадно было дурыг нь алдартал.

НЕПОВИ'ННЫЙ, -ая; -ое; -инен; -инна (устар.). гэмгүй; гэм зэмгүй; зэмгүй; буруугүй.

НЕПОВИНОВЕ'НИЕ, -я; ср; дагахгүй байх; өа хүлээх; үг дуулахгүй байх.

НЕПОВОРО'ТЛИВОСТЬ, -и; ж. гөжүүн хөдлөл; хөшүүн хөдөлгөөн; болхи байдал.

НЕПОВОРО'ТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. гөжүүн хөшүүн; болхи.

НЕПОВТОРИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им (книжн.). хосгүй; ижилгүй; давтагдашгүй.

НЕПОГО'ДА, -ы; ж. зад; тэнгэр муухай загнах.

НЕПОГРЕШИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им (книжн.). 1. алдас болдоггүй; ташаардаггүй; аллдаггүй; эндэл болдоггүй; 2. алдаа эндээгүй; алдал эндэлгүй; непогрешимый вывод алдаа эндээгүй дүгнэлт.

НЕПОДАЛЁКУ, нареч. (разг.). ойролцоо; хавьцаа; неподалёку от дома был лес гэрийн нь хавьцаа ой байв; он живёт неподалёку тэр (хүн) ойролцоо суудаг.

НЕПОДА'ТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -лив. 1. хөшүүн; хүнд найр тавьдаггүй; неподатливый человек хөшүүн хүн; 2. хэцүү; хатуу; хүнд; неподатливый материал хэцүү материал; хэцүү хэрэглэгдэхүүн.

НЕПОДВЕ'ДОМСТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен; -венна. харьяан бус; харьяа бус.

НЕПОДВИ'ЖНО, нареч. хөдлөлгүй; хөдөлгөөнгүй; лежать неподвижно хөдлөлгүй хэвтэх.

НЕПОДВИ'ЖНОСТЬ, -и; ж. үл хөдлөх; хөдлөхгүй (байх); хөдөлгөөнгүй (байх).

НЕПОДВИ'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. 1. үл хөдлөх; хөдлөхгүй; хөдөлгөөнгүй; 2. хойрго; хашир хойрго; неподвижный человек хойрго хүн; 3. мэлгэр; мэлэн; неподвижный взгляд мэлгэр харц.

НЕПОДДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. ёстой; жинхэнэ; үнэн; неподдельный документ үнэн баримт бичиг; 2. үнэн сэтгэлийн; хуурамч биш; хуур-

маггүй; неподдельная радость үнэн сэтгэлийн баяр; неподдельное удивление үнэн сэтгэлээс гайхах.
НЕПОДКУПНОСТЬ, -и; *ж.* хахуульд орохгүй (байх); идэмхий биш (байх); шударга (байх).

НЕПОДКУПНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лна. хахуульд орохгүй; идэмхий биш; шударга.

НЕПОДОБАЮЩИЙ, -ая; -ее. нийлэмжгүй; зокимжгүй; таарамжгүй; говорить неподобающие вещи нийлэмжгүй юм ярих.

НЕПОДРАЖАЕМО, нареч. зүйрлэшгүй; үлгэрлэшгүй; ижилгүй.

НЕПОДРАЖАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. зүйрлэшгүй үлгэрлэшгүй; адилтгажгүй; ижилгүй; неподражаемый артист ижилгүй жүжигчин.

НЕПОДСУДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. шүүгдэхгүй; это дело неподсудно гражданскому суду энэ кэрэг иргэний шүүхэд шүүгдэхгүй.

НЕПОДХОДЯЩИЙ, -ая; -ее. зохисгүй; тохирохгүй; таарамжгүй; неподходящий климат тохирохгүй уур амьсгал.

НЕПОДЧИНЕНИЕ, -я; *ср.* дагахгүй (байх); эс захирагдах.

НЕПОЗВОЛИТЕЛЬНО, нареч. тэвчишгүй; үл бүтэх; болшгүй; вести себя не позволительно тэвчишгүй ааш гаргах.

НЕПОЗВОЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лна. тэвчишгүй, үл бүтэх; болшгүй.

НЕПОЗНАВАЕМЫЙ, -ая; -ое; -ем. мэдэх болшгүй; мэдэх аргагүй.

НЕПОКОЛЕБИМО, нареч. гуйвалтгүй; наша страна твердо и непоколебимо стоит на своих мирных позициях манай орон энх тайвныг хамгаалах үзлээ гуйвалтгүй хатуу баримталдаг.

НЕПОКОЛЕБИМОСТЬ, -и; *ж.* гуйвалтгүй (байх).

НЕПОКОЛЕБИМЫЙ, -ая; -ое; -им. гуйвалтгүй; коёргүй; непоколебимая уверенность хоёргүй итгэл.

НЕПОКОРНОСТЬ, -и; *ж.* дагахгүй (байх) мэдэлд орохгүй (байх) дагаар орохгүй (байх).

НЕПОКОРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. дагахгүй; мэдэлд орохгүй; дагаар орохгүй; некорный характер хүний мэдэлд орохгүй зан.

НЕПОКРЫТЫЙ, -ая; -ое. 1. таггүй; таглааргүй; кавхаггүй; непокрытый кувшин таглаагүй домбо; 2. дэвэргүй; дэвэрлээгүй; непокрытая изба дэвэргүй гэр; 3. нүцгэн; с непокрытой головой толгой нүцгэн.

НЕПОЛАДКИ, -док, *ед.* (НЕПОЛАДКА) -и, *ж.* (разг.). 1. эвдрэл; гэмтэл; неполадки в машине машиныг гэмтэл; 2. дутагдах; организационные неполадки зохион байгууллаагын дутагдах.

НЕПОЛНОПРАВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. бүрэн эрхгүй, төгс эрхгүй.

НЕПОЛНОТА, -ы; *ж.* дутуу; хагас дутуу; заримдаг; неполнота сведений хагас дутуу мэдээ.

НЕПОЛНОЦЕННЫЙ, -ая; -ое. яс муутай; чанар муутай, үнэ багатай; неполноценный товар чанар муутай бараа.

НЕПОЛНЫЙ, -ая; -ое; -лон; -лна. 1. дунд; дундуур; дүүрэн биш; дутуу; неполная корзина сагс дундуур; неполная пригоршня атга дундуур; 2. бүрэн бус; неполная средняя школа бүрэн бус дунд сургууль; 3. бүдүүн биш; тарган биш.

НЕПОМЕРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. хэтэрхий, хэмгүй; непомерная толщина хэмгүй бүдүүн; непомерные требования хэтэрхий шаардлага.

НЕПОНИМАНИЕ, -я; *ср.* ойлгохгүй байх; үл ухах; санхрэхгүй байх.

НЕПОНЯТЛИВОСТЬ, -и; *ж.* ойлгоц муутай (байх); ухаажгүй (байх).

НЕПОНЯТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. ойлгоц муутай; ухаажгүй.

НЕПОНЯТНО, нареч. 1. ойлгомжгүй; ойлгоц муутай, ухагдахгүй; говорить непонятно ойлгомжгүй ярих; 2. ойлгогдохгүй байх; ухагдахгүй байх; санхрэх аргагүй байх; непонятно, что он хотел сказать түүний юу хэлэх гэсэн нь ойлгогдохгүй байна.

НЕПОНЯТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. ойлгомжгүй; ойлгоц муутай; ухагдахгүй; санхрэх аргагүй; непонятное слово ойлгомжгүй үг; непонятный язык ойлгохгүй хэл; мэдэхгүй хэл; 2. хачин; жигтэй; непонятная истерия жигтэй явдал.

НЕПОПАДАНИЕ, -я; *ср.* онохгүй байх; эс очуцах.

НЕПОПРАВИМОСТЬ, -и; *ж.* засрашгүй (байх); засрамжгүй (байх).

НЕПОПРАВИМЫЙ, -ая; -ое; -им. засрашгүй; засашгүй; засах бэрх; гэтлэшгүй; несправимая ошибка засах бэрх алдаа; несправимая беда гэтлэшгүй зовлон.

НЕПОПУЛЯРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна; -рно. олонд хүндгүй; нэргүй, дэлгэрээгүй; заншил болоогүй.

НЕПОРЯДОК, -дка; *м.* журамгүй (байх); эмх замхгүй (байх); эх толгойгүй (байх); непорядки в работе эмх замхгүй ажил.

НЕПОРЯДОЧНОСТЬ, -и; *ж.* шударга журамгүй (байх).

НЕПОРЯДОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. шударга журамгүй; непорядочный человек шударга журамгүй хүн; непорядочный поступок шударга журамгүй явдал.

НЕПОСЕДА, -ы; *м. и ж.* (разг.). тогтворгүй хүн; хөл хөнгөн хүн; бөөрөнхий бөгстэй хүн.

НЕПОСЕДЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. тогтворгүй; хөнгөн хөлтэй; хөдөлгөөнтэй; непоседливый ребенок хөдөлгөөнтэй хүүхэд.

НЕПОСЕЩАЕМОСТЬ, -и; *ж.* прэхгүй байх; очихгүй байх.

НЕПОСИЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лна. хүч хүрэхгүй; хэт хүнд; давагдашгүй; непосильный труд хэт хүнд хөдөлмөр.

НЕПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* 1. дарагдаагүй (байх), дэс дараагүй (байх), авцалдаагүй (байх); нэх шулуун биш (байх); 2. авцалдаагүй явдал, авцалдаагүй бодол.

НЕПОСЛЕДОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лна. дарагдаагүй, дэс дараагүй, авцалдаагүй, нэх шулуун биш; непоследовательные действия авцалдаагүй үйл явдал; непоследовательный человек нэх шулуун биш хүн.

НЕПОСЛУШАНИЕ, -я; *ср.* дуулгаргүй (байх); үг дагахгүй (байх), үг дуулахгүй (байх).

НЕПОСЛУШНЫЙ, -ая; -ое; -шен; -шна. дуулгаргүй, үг дуулахгүй, үг дагахгүй; непослушные дети дуулгаргүй хүүхдүүд.

НЕПОСРЕДСТВЕННО, нареч. 1. шууд, дам бус; непосредственно соприкасаться с кем-либо на работе ажлын талаар хүнтэй шууд холбоотой байх; 2. шулуун нэх, шулуун шударга.

НЕПОСРЕДСТВЕННОСТЬ, -и, *ж.* шулуун нэх зан, шулуун шударга байх, шулуун хонгор сэтгэл; дети отличаются непосредственностью хүүхэд шулуун хонгор сэтгэлтэй байдаг.

НЕПОСРЕДСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ем; *еще*. 1. шулуун, шууд, дам бус; *Советы* являються непосредственными организациями самих масс Завлел бол өргөн олны шууд өөрийн нь байгууллага мөн; 2. шулуун цэх, шулуун шударга; *невероят-*венная натура шулуун шударга хүн.

НЕПОСТИЖИМЫЙ, -ая; -ое; -им (*книжн.*). ухааршгүй; ойлгошгүй; ☆ *уму* непостижимо ухаарах аргагүй юм.

НЕПОСТОЯННЫЙ, -ая; -ое; -янен; -янна. тогтворгүй, хувирамтгай, холиворхой, одон ааштай; *не-*постоянная натура тогтворгүй хүн.

НЕПОСТОЯНСТВО, -я; *ср.* тогтворгүй байдал, хувирамтгай зан, одон ааш.

НЕПОЧАТЫЙ, -ая; -ое (*разг.*). гар хүрээгүй, өхлээгүй, дүүрэн; ☆ *непочатый край* чөгө-либэ элбэг дүүрэн юм.

НЕПОЧТИТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* хүндэтгэхгүй (*байх*), тахимдгуу бус (*байх*).

НЕПОЧТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, хүндэтгэхгүй, тахимдгуу бус, хүндэт биш.

НЕПРАВДА, -ы, *ж.* худал, хуурмаг, үнэн бус юм; сказать неправду худал хэлэх, ☆ *всеми правдами* и неправдами бүхий л аргаар, элдэв аргаар.

НЕПРАВДОПОДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна, үнэмшмээргүй, итгэмээргүй; *неправдоподобный слух* үнэмшмээргүй цуурхал.

НЕПРАВИЛЬНО, *нареч.* буруу, ташаа, хазгай, зөв биш; поступить неправильно буруу хэрэг хийх; говорить неправильно хазгай хэлэх.

НЕПРАВИЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* буруу (*юм*), ташаа (*зүйл*); *неправильность* выражения буруу хэлэх, ташаа илэрхийлэх.

НЕПРАВИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. буруу, ташаа, хазгай; *неправильное* развитие организма бие буруу хөгжих; 2. буруу, алдаатай; ташаа; *неправильное* решение задачи 1) бодлого буруу бодох; 2) зорилтоо буруу шийлэх.

НЕПРАВОМЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. хууль бус; *неправомерный* поступок хууль бус явдал.

НЕПРАВОМОЧНОСТЬ, -и; *ж.* хуулийн эрхгүй (*байх*).

НЕПРАВОМОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хуулийн эрхгүй; он *неправомерно* подписать документ тэр (*хүн*) баримт бичигт гарын үсэг зурах эрхгүй.

НЕПРАВОСПОСОВНОСТЬ, -и, *ж.* иргэний эрхгүй (*байх*); эрх эдэлж чадахгүй (*байх*).

НЕПРАВОСПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. иргэний эрхгүй, эрх эдэлж чадахгүй.

НЕПРАВОТА, -ы, *ж.* буруу, ташаарал төөрөл; сознаться в своей неправоте буруугаа ухамсардах.

НЕПРАВЫЙ, -ая, -ое; -ав, -ава, -аво. буруу, буруутай, ташаарсан.

НЕПРЕВЗОЙДЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гартаагүй, ижилгүй, хосгүй, нэн сайн; *непревзойденный* образец хосгүй үлгэр жинээ; 2. туйлын, нэг; *непревзойденное* равнодушие нэг санаа амар байх.

НЕПРЕДВЗЯТЫЙ, -ая, -ое; -ят. хэрхэхийг урьдаас шийдээгүй, урьдчилан тогтоогүй; *непредвзятое* отношение к кому-либо хүнтэй хэрхэхийг урьдаас шийдээгүй харьцах.

НЕПРЕДВИДЕННЫЙ, -ая, -ое. магадлашгүй, урьд мэдэгдээгүй, урьдаас тааж бодоогүй; *непредвиденный* расход магадлашгүй зардал.

НЕПРЕДНАМЕРЕННЫЙ, -ая, -ое; -рен, -ренна. санаатай хийгээгүй, зорнуд бус хийсэн.

НЕПРЕДУСМОТРЕННЫЙ, -ая, -ое. магадлашгүй, урьдаас мэдээгүй.

НЕПРЕДУСМОТРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. урьдаас хянаагүй, болгоомждоогүй, холуур боддоггүй; *непредусмотрительный* человек холуур боддоггүй хүн.

НЕПРЕКЛО'ННОСТЬ, -и, *ж.* мохошгүй зоригтой байх, хатуу чанга (*байх*).

НЕПРЕКЛО'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -онча (*книжн.*). мохошгүй, хатуу чанга, гуйвалтгүй; *непреклонная* воля мохошгүй зориг; *непреклонное* решение гуйвалтгүй шийдвэр.

НЕПРЕЛО'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жена (*высок.*). 1. зөрчишгүй, өөрчлөшгүй, дархан; *равенство* граждан—*непреложный* закон СССР иргэний тэгш арг бол ЗСБНХУ-ын дархан хууль мөн; 2. маргашгүй, булаацалдашгүй, арцашгүй; *непреложная* истина арцашгүй үнэн.

НЕПРЕМ'Е'ННО, *нареч.* заавал. гарцаагүй, эрхгүй, заавалгүй.

НЕПРЕМ'Е'ННЫЙ, -ая; -ое; -мен, -енна. заавал хэрэгтэй. заавалгүй гарах, гарцаагүй, эрхгүй; *непременное* следствие заавалгүй гарах үр.

НЕПРЕОБОР'ИМЫЙ, -ая, -ое; -им (*высок.*). дийлдэшгүй, давагдашгүй; *непреоборимая* сила дийлдэшгүй хүч.

НЕПРЕОДОЛИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. давшгүй, туулшгүй; *непреодолимое* препятствие давшгүй саад

НЕПЕРЕКА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -ем (*книжн.*). маргашгүй, зөрөлдөшгүй, өөлшгүй, дамжиггүй; *неперекаемая* истина дамжиггүй үнэн.

НЕПЕРЕРЫ'ВНО, *нареч.* үргэлж, тасралтгүй, завсарлагагүй, сэггүй, завсардлагагүй; телеграф работает непрерывно круглые сутки цахилгаан мэдээний газар өдөр шөдөгүй үргэлж ажиллана.

НЕПЕРЕРЫ'ВНОСТЬ, -и; *ж.* тасралтгүй (*байх*); завсаргүй (*байх*); *непрерывность* всякого развития аливаа хөгжлийн тасралтгүй байх нь.

НЕПЕРЕРЫ'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. тасралтгүй, сэггүй, үргэлжилсэн, завсаргүй; *непрерывные* дожди үргэлжилсэн бороо, сэггүй бороо.

НЕПРЕСТА'ННО, *нареч.* зогсолтгүй, зогсоо зайгүй, байнга; *непрестанно* трудиться на благо Родины Эх орныхоо сайн сайхны төлөө зогсолтгүй хөдөлмөрдөх.

НЕПРЕСТА'ННЫЙ, -ая; -ое; -аген; -анна (*высок.*) зогсолтгүй, зогсоо зайгүй, байнгын.

НЕПРИВЕ'ТЛИВО, *нареч.* элэгсэг бус, зөлдөг бус, мэндгүй, хүйтэн; *неприветливо* встретить кого-либо хүнийг хүйтэн угтах.

НЕПРИВЕ'ТЛИВОСТЬ, -и; *ж.* элсэг бус байх, зөлдөг бус байх, хүйтэн хандах.

НЕПРИВЕ'ТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -лив. элсэг бус, зөлдөг бус, мэндгүй, хүйтэн; *неприветливый* человек зөлдөг бус хүн.

НЕПРИВЛЕКА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. үзэмж муутай, дур татмааргүй.

НЕПРИВЫ'ЧКА, -и; *ж.* дадаагүй (*байх*); дасаагүй (*байх*); заншаагүй (*байх*), сураагүй (*байх*); с *непривычки* мне было трудно дадаагүй учир хэцүү байв.

НЕПРИВЫ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. дадаагүй, дасаагүй, заншаагүй, сураагүй; *непривычная* обстановка дасаагүй байдал.

НЕПРИГЛЯ'ДНОСТЬ, -и; *ж.* үзэмжгүй царай, дур гутмаар юм.

НЕПРИГЛЯ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна (*разг.*) үзэмжгүй, дур гутмаар.

НЕПРИГО'ДНЫЙ, -ая, -ое. тэнцэхгүй, тохирохгүй, кэрэггүй; ни к чему непригодный юунд ч хэрэггүй.
НЕПРИЕ'МЛЕМОСТЬ, -и, ж. хүлээн авшгүй (байх), күлээхэд бэрх (байх), зөвшөөршгүй (байх).

НЕПРИЕ'МЛЕМЫЙ, -ая, -ое; -лем. хүлээн авшгүй. күлээх бэрх, зөвшөөршгүй, хүлцэлшгүй; неприемлемые условия зөвшөөршгүй болзол.

НЕПРИ'ЗНАННЫЙ, -ая -ое. нэрд гараагүй, олонд үнэлэгдээгүй; непризнанный талант олонд үнэлэгдээгүй авьяастан.

НЕПРИКОСНОВЕ'ННОСТЬ, -и, ж. үл халдах, халдашгүй (байх), дархан байдал; неприкосновенность личности хүний дархан байдал.

НЕПРИКОСНОВЕ'ННЫЙ, -ая; -ое; -енен; -енна. үл халдах, халдашгүй, дархан, төмөр; неприкосновенный запас дархан нөөц, төмөр нөөц.

НЕПРИКРА'ШЕННЫЙ, -ая, -ое. гоёж чимээгүй; гоёогүй, чимээгүй; неприкрашенная истина гоёж чимээгүй үнэн.

НЕПРИКРЫ'ТЫЙ, -ая, -ое. нууж хаагаагүй; неприкрытая ложь нууж хаагаагүй худал үг.

НЕПРИЛИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. зохимжгүй, аягүй; зайгүй, ёозгүй; тохь муутай; неприличное выражение тохь муутай үг, зохимжгүй хэллэг.

НЕПРИМЕНИ'МЫЙ, -ая. -ое; -им. хэрэглэж болохгүй.

НЕПРИМЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. үл мэдэгдэм; шалиагүй; не приметная разница үл мэдэгдэм ялгаа; не приметный человек шалиагүй хүн.

НЕПРИМИРИ'МОСТЬ, -и, ж. эвлэршгүй байдал.

НЕПРИМИРИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. эвлэршгүй; непримиримая классовая борьба эвлэршгүй ангийн тэмцэл.

НЕПРИНУЖДЁННО, нареч. албадлагагүй; хавчигдалгүй, чөлөөтэй; эрээгүй, нүүрэмгий; принужденно вести себя эрээгүй зан гаргах, эрээгүй байх, нүүрэмгий байх.

НЕПРИНУЖДЁННОСТЬ, -и, ж. албадлагагүй (байх), хавчигдалгүй (байх), чөлөөтэй (байх), нүүрэмгий зан.

НЕПРИНУЖДЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. албадлагагүй; хавчигдалгүй; чөлөөтэй, эрээгүй; нүүрэмгий; принужденные манеры нүүрэмгий зан.

НЕПРИСПОСО'БЛЕННОСТЬ, -и, ж. зохилдож чадахгүй байх, аясыг дагахгүй байх; аядан дагалдахгүй байх.

НЕПРИСПОСО'БЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -лен; -ленна. зохилдож чадахгүй; аясыг дагахгүй, аядан дагалдахгүй.

НЕПРИСТО'ЙНЫЙ, -ая; -ое; -оен; -ойна. зохимжгүй; нийлэмжгүй, зүйгүй; ёсгүй; непристойное поведение ёсгүй ааш.

НЕПРИСТУ'ПНОСТЬ, -и, ж. 1. авиршгүй (байх), давшгүй (байх); халдашгүй (байх); 2. халж очих аргагүй (байх), ихэмсэг (байх).

НЕПРИСТУ'ПНЫЙ, -ая -ое; -пен; -пна. 1. авиршгүй, давшгүй; халдашгүй; неприступная крепость халдашгүй цайз; 2. халж очих аргагүй, ойртоход бэрх, ихэмсэг; неприступный человек халж очих аргагүй хүн.

НЕПРИТВО'РНЫЙ, -ая -ое; -рен; -рна (книжн.). хуурамч биш; үнэн, чин үнэн; неприятворное удивление үнэн гайхах, үнэн голоос гайхах.

НЕПРИТЯЗА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. эрэлт багатай, голомтгой биш, чамламхай биш.

НЕПРИХОТЛИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. голомтгой биш, чамламхай биш; неприхотливый вкус голомтгой биш зан; 2. бүдүүн, бааз; бор; неприхотливый узор бааз угалз.

НЕПРИЧА'СТНОСТЬ, -и; ж. хамаагүй (байх), холбогдолгүй (байх).

НЕПРИЧА'СТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. хамаагүй, холбогдолгүй, хөндлөнгийн; лица, совершенно не причастные к делу хэрэгт огт холбогдолгүй хүмүүс.

НЕПРИЯ'ЗНЕННО, нареч. найгүй, ханшгүй.

НЕПРИЯ'ЗНЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. найгүй, ханшгүй.

НЕПРИЯ'ЗНЬ, -и; ж. найгүй байдал, ханшгүй явдал.

НЕПРИЯ'ТЕЛЬ, -я; м. дайсан; атаковать неприятеля дайсныг дайрах.

НЕПРИЯ'ТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое. дайсны; неприятельские войска дайсны цэрэг.

НЕПРИЯ'ТНО, нареч. 1. аягүй, тааламжгүй, зохисгүй; неприятно пахнет аягүй үнэр гутна; 2. аягүй байх, тааламжгүй байх, зохисгүй байх; ему было неприятно тэр (хүн) аягүй байв.

НЕПРИЯ'ТНОСТЬ, -и; ж. аягүй юм, тааламжгүй хэрэг, зохисгүй явдал, гай; уршиг; навлечь на себя неприятности биедээ гай тарих.

НЕПРИЯ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. аягүй; тааламжгүй, зохисгүй, уршигтай, гайтай; неприятный запах аягүй үнэр; неприятный разговор тааламжгүй яриа.

НЕПРОБУ'ДНЫЙ, -ая; -ое. сэршгүй, бөх; непробудный сон сэршгүй мойр.

НЕПРОГЛЯ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. хав харанхуй, балар харанхуй, битүү; непроглядная ночь балар харанхуй шөнө.

НЕПРОДОЛЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. түр зуурын; богино хугацааны, ойр зуурын, түргэн, богино, ойрын; в непродолжительном времени түргэн хугацаанд.

НЕПРОДУКТИ'ВНО, нареч. бүтээцгүй, үргүй, ашиггүй, бүтээлгүй; непродуктивно тратить время цаг ашиггүй үрэгдүүлэх.

НЕПРОДУКТИ'ВНОСТЬ, -и; ж. бүтээцгүй (байх) үргүй хэрэг, ашиггүй явдал, бүтээлгүй (ажил).

НЕПРОДУКТИ'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. 1. бүтээцгүй, үргүй, ашиггүй, бүтээлгүй; непродуктивные занятия үргүй хичээл; 2. бүтээцгүй, шинэ үг бүтээхгүй болсон; непродуктивные аффиксы бүтээцгүй залгавар.

НЕПРОЕ'ЗЖИЙ, -ая -ее. явшгүй, явдаггүй, явж боломгүй; не проезжая дорога явж боломгүй зам.

НЕПРОЗРА'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. тунгалаг биш.

НЕПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬНО, нареч. бүтээлгүй, үргүй, ашиггүй.

НЕПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и. ж. бүтээмжгүй (байх), бүтээмж муутай (байх), бүтээлгүй (байх), үргүй (байх); непроизводительность единоличного крестьянского хозяйства тарначны бүтээмж муутай хурийн аж ахуй.

НЕПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. бүтээмжгүй, бүтээмж муутай, бүтээлгүй, үргүй; непроизводительный труд бүтээмжгүй хөдөлмөр; непроизводительная трата времени цаг үргүй үрэгдүүлэх.

НЕПРОИЗВО'ЛЬНО, нареч. санамсаргүй, өөрийн эрхгүй, аяндаа; произвольно засмеяться санамсаргүй инээчхэх.

НЕПРОИЗВО'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. санамсаргүй (хийх) өөрийн эрхгүй (хийх), аяндаа болох.

НЕПРОИЗВО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. санам, саргүй, өөрийн эрхгүй, аяндаа болох; **непроизвольные движения** санамсаргүй хөдлөх.

НЕПРОЛА'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен-зна, (разг.). туулах аргагүй, туучимгүй, гарах нөхцөлгүй; **непролазная грязь** туулах аргагүй шавхай.

НЕПРОМОКА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. үл нэвтрэх, непромокаемый плащ үл нэвтрэх цув.

НЕПРОНИЦА'ЕМОСТЬ, -и; ж. үл нэвтрэх.

НЕПРОНИЦА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. 1. үл нэвтрэх, нэвт дуулддаггүй, битүү; **непроницаемая перегородка** дуу үл нэвтрэх ташаалавч; 2. балар, таг; **непроницаемая темнота** таг харанхуй; 3. тайлах аргагүй, нууц далд; **непроницаемая тайна** тайлах аргагүй нууц.

НЕПРОПОРЦИОНА'ЛЬНО, нареч. пропорцигүй, тэгш бус хэмжээтэй, тэгш бус зайтай, тэгш бус.

НЕПРОПОРЦИОНА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. хэмнэг бус (байх), пропорцигүй (байх), тэгш бус хэмжээ, тэгш бус зай, тэгш бус (байх).

НЕПРОПОРЦИОНА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хэмнэг бус, пропорцигүй, тэнцээргүй, тэгш бус хэмжээтэй, тэгш бус зайтай, тэгш бус.

НЕПРОСТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. уучлашгүй, хэлтрүүлшгүй, хүлцэшгүй; **непростительный проступок** уучлашгүй буруу хэрэг.

НЕПРОТОР'ЕННЫЙ, -ая, -ое.; **непроторенная дорога** 1. хүн яваагүй зам; 2. мэдэгдээгүй арга, шинэ зам.

НЕПРОХОДИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. 1. нэвтрэшгүй, гуулшгүй, гаталшгүй, явах аргагүй; **непроходимый лес** нэвтрэшгүй ой; **дороги стали непроходимы** зам явах аргагүй болжээ; 2. шал, усан; **непроходимый дурак** усан тэнэг.

НЕПРО'ЧНО, нареч. 1. бэх бус, бөх биш, хэврэг; **непрочно склеенная вещь** бөх биш наасан юм; 2. бат бус, бэх бат бус.

НЕПРО'ЧНОСТЬ, -и; ж. бэх бус (байх), бат бус (байх), хэврэг (байх).

НЕПРО'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен, -чна. 1. хэврэг, бөх биш; **непрочный стул** хэврэг сандал, 2. бат бус, бэх бус, бат бэх бус, холворхой; **непрочные отношения** бат бус харилцаа.

НЕПРО'ЧЬ, нареч. үл татгалзах, үгүй гэхгүй, бэлэн; **я непрочь съездить в город** би хот ороод ирэхэд бэлэн.

НЕПРО'ШЕНЫЙ, -ая; -ое (разг.). уриалгүй, урилгагүй, уригдаагүй; **непрошенный гость** уригдаагүй зочин.

НЕПРЯМО'Й, -ая, -ое; -рям. 1. шулуун биш, цэх биш, шууд бус, муруй, тойруу; **непрямая дорога** тойруу зам; 2. шулуун бус, цэх биш, шууд хэлээгүй, тойруу хэлсэн; **непрямой ответ** тойруу хэлсэн харну.

НЕПУТ'ЕВЫЙ, -ая; -ое (прост.). завхарсан, замаа алдсан, ёс алдсан.

НЕПЬЮ'ЩИЙ, -ая; -ев. архи уудаггүй.

НЕРАБОТОСПОСО'БНОСТЬ, -и; ж. ажлын чадваргүй (байх), ажил хийх чадалгүй (байх), временная неспособность түр ажлын чадваргүй болох.

НЕРАБОТОСПОСО'БНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. ажлын чадваргүй; ажил хийх чадалгүй; ажилч бус.

НЕРАБО'ЧИЙ, -ая; -ев. 1. ажлын бус; ажилд хэ; рэггүй; **нерабочий скот** ажлын бус мал; 2. ажлын бус;

ажил хийдэггүй; **нерабочий день** ажлын бус өдөр; 3. ажиллах дургүй; ажлын бус; ажилч бус; **нерабочее настроение** ажиллах дургүй байх.

НЕРА'ВЕНСТВО, -а; ср. 1. тэгш бус байдал; **политическое и экономическое неравенства** в капиталистическом обществе хөрөнгөтний нийгэмлэгийн улс төр, эдийн засгийн тэгш бус байдал; 2. тэнцгэл бус.

НЕРАВНО', *частица* (прост.). харин гэнт... вий дээ; **неравно** опоздаем харин гэнт хождоо вий дээ.

НЕРАВНОДУ'ШНЫЙ, -ая; -ое; -шен; -шна. талтай; элэгтэй. сэтгэлтэй; дуртай, гэхээс сэтгэлээ барьж чаддаггүй; **он неравнодушен к сладкому** тэр (хүн) амттан гэхээс сэтгэлээ барьж чаддаггүй.

НЕРАВНОМ'ЕРНО, нареч. жигд бус; тэгш бус; адил бус.

НЕРАВНОМ'ЕРНОСТЬ, -и; ж. жигд бус байдал, тэгц бус (байх) адил бус (байх); **закон неравномерности развития капитализма** капитализмын жигд бус хөгждөг хууль.

НЕРАВНОМ'ЕРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. жигд бус; тэгш бус; адил бус.

НЕРАВНОПРА'ВИЕ, -я; ср.; **НЕРАВНОПРА'ВНОСТЬ** -и; ж. тэгш бус эрх; **национальное неравноправие** в капиталистическом обществе хөрөнгөтний нийгэмлэгийн үндэстний тэгш бус эрх.

НЕРАВНОПРА'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. тэгш эрхгүй, тэгш бус эрхтэй.

НЕРА'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна; -вно. 1. тэгш бус; тэнцүү бус; адил биш; жигд бус; **неравные силы** тэнцүү бус хүч; 2. тэнцүүгүй хүчтэний; **погибнуть в неравном бою** тэнцүүгүй хүчтэнтэй тулалдаж мөхөх; илүү хүчтэнтэй тулалдаж мөхөх.

НЕРАДИ'ВОСТЬ, -и; ж. хичээнгүй бус байдал, цалгай назгай.

НЕРАДИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив. хичээнгүй бус, оролда логгүй, цалгай; назгай.

НЕРАЗБЕРИ'ХА, -и; ж. (разг.). замбараагүй байдал, эх толгойгүй явдал, эмх замхгүй байдал.

НЕРАЗВО'РЧИВОСТЬ, -и; ж. 1. гаргагдахгүй (байх), тодорхой биш (байх); 2. хээ шилээгүй (байх); шилэмтгий биш (байх); **голдоргүй (байх), хамаагүй (байх).**

НЕРАЗВО'РЧИВЫЙ, -ая; -ое; -чив. 1. гаргагдахгүй; тодорхой биш; **неразборчивый почерк** гаргагдахгүй бичиг; 2. хээ шилээгүй; шилэмтгий биш; **голдоргүй; хамаагүй; он неразборчив в еде** хоол голдоггүй хүн; **неразборчивый в средствах** арга шилдэггүй; ямар хамаагүй арга хэрэглэдэг.

НЕРАЗВЕ'ДАННЫЙ, -ая; -ое. шинжлэгдээгүй; судлаагүй; майгуул хийгээгүй; **неразведанные недра** шинжлээгүй газрын баялаг.

НЕРАЗВИТО'Й, -ая; -ое; -развит; -развита. 1. боловсроогүй; хоцрогдсон; хөгжөөгүй; бие гүйцээгүй; бие есөөгүй; 2. дэлгэрүүлээгүй; тодруулаагүй; **неразвитая тема** тодруулаагүй сэдэв.

НЕРАЗВИТОСТЬ, -и; ж. 1. боловсроогүй байдал, хөгжөөгүй (байх), хоцрогдсон байдал; 2. дэлгэрэнгүй бус (байх); тодорхой бус (байх).

НЕРАЗГОВО'РЧИВЫЙ, -ая; -ое; -чив. дуургүй, үгэнд дургүй, үг цөөнтэй; цөөн үгтэй.

НЕРАЗДЕЛИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им (книжн.). хуваашгүй; хуваагдашгүй; тасрашгүй; салшгүй.

НЕРАЗДЕ'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. хувааж болохгүй; тасалж болохгүй.

НЕРАЗДЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (офиц.). салгашгүй; таслашгүй; хуваашгүй; салгаж болохгүй; хувааж болохгүй.

НЕРАЗЛИЧИМЫЙ, -ая; -ое; -им (книжн.). ялгалгүй; ялгаагүй; неразличимые цвета ялгаагүй олон өнгө.

НЕРАЗЛУЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. салшгүй; хагацашгүй; неразлучные друзья хагацашгүй найз нар.

НЕРАЗМЕРНЫЙ, -ая; -ое. задалж болохгүй, буталж болохгүй; нераменная монета аадалж болохгүй мөнгө.

НЕРАЗРЕШЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. шийдвэрлэгдээгүй; шийдээгүй; таслаагүй; нэгэн тийш боддоогүй; неразрешенный вопрос шийдээгүй асуудал; 2. зөвлөсөөрөөгүй; зөвшөөрөлгүй; цаазтай.

НЕРАЗРЕШИМЫЙ, -ая; -ое -им. шийдэх аргагүй; шийдвэрлэшгүй.

НЕРАЗРЫВНО, нареч. салшгүй; тасаршгүй; имя Пушкина неразрывно связано с расцветом русской литературы Пушкины алдар Оросын утга зохиолын бадралтай салшгүй холбоотой.

НЕРАЗРЫВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. салшгүй салгашгүй; тасаршгүй; неразрывная связь теории и практики онол; практикийн салшгүй холбоо.

НЕРАЗУМНО, нареч. 1. боддоогүй; ухаангүй; поступать неразумно ухаангүй хэрэг хийх; 2. боддоогүй хэрэг; ухаангүй явдал; так поступать неразумно ингэх нь боддоогүй хэрэг.

НЕРАЗУМНЫЙ, -ая; -ое; -мен; -мна. боддоогүй, ухаангүй; неразумный человек боддоогүй хүн.

НЕРАСПОЛОЖЕНИЕ, -я; ср. таалалгүй байх; муу үзэх.

НЕРАСПОРЯДИТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. зохион байгуулах чадваргүй (байх), санаачилгагүй (байх).

НЕРАСПОРЯДИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -лена. зохион байгуулах чадваргүй; санаачилгагүй.

НЕРАСТОРЖИМЫЙ, -ая; -ое; -им (высок.). эвдэршгүй; цуцлашгүй; нерасторжимый договор цуцлашгүй гэрээ.

НЕРАСТОРОПНОСТЬ, -и; ж. муугишуу ваа назгай явдал.

НЕРАСЧЁТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -на. (томы) аргацүүлэггүй; аргацүүлэн боддоггүй; цаадыг боддоогүй; хэмнэлэггүй; нарийн бус; во всех делах он очень нерасчетлив ямар ч юмыг аргацүүлэн боддоггүй хүн; нерасчетливый человек юмыг хэмнэлэггүй хүн.

НЕРВ, -а; м. нерв; мэдрэл; хий судас; орхительный нерв нүдний мэдрэл; **ДЕЙСТВОВАТЬ** намулба на нервы цухалдуулах; унтууруулах.

НЕРВИРОВАТЬ, -ую; -руешь; -несов. **КОГО-ЧТО** бохиндуулах; унтуурхуулах; хийрхүүдэх.

НЕРВИЧАТЬ, -аю; -аешь; -несов. хийрхэх; хийгөдлөх; унтууцах; унтуурхах.

НЕРВНОБОЛЬНОЙ, -ого; м. мэдрэлийн аягтай хүн.

НЕРВНО-ПСИХИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. сэтгэл мэдрэлийн; нервнопсихические заболевания сэтгэл мэдрэлийн өвчин.

НЕРВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна; -вно. 1. нервний; мэдрэлийн; нервная клетка мэдрэлийн эс; нервная система мэдрэлийн тогтолцоо; мэдрэл; 2. бохиндуу; унтуурхуу; хийрхүү; нервная женщина хийрхүү эмэгтэй; 3. татвалсан; татгануур; чигчгэж татгалсан; нервный жест татгалзан зансах.

НЕРВОЗНОСТЬ, -и; ж. хийрхэл; хийрхэг байх; унтуурхаг байх.

НЕРВОЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. хийрхэг; унтуурхаг.

НЕРЕАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. бодьгүй; хэрсон; нереальный проект бодьгүй төсөл.

НЕРЕДКИЙ, -ая; -ое; -док; -дка; -дко. цөөнгүй; нилээдгүй тохиолддог; байн байн гардаг; нередкое явление нилээдгүй тохиолддог үзэгдэл.

НЕРЕДКО, нареч. цөөнгүй, нилээдгүй; байн байн; нередко среди зимы наступает оттепель өвөл байн байн дулаардаг.

НЕРЕНТАБЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ашиггүй; ашиггүй; ашиг орлогогүй.

НЕРЕСТ, -а; м. (загасн) түрс орхих.

НЕРЕШИТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. шийдвэргүй (байх), тээнэгэлзэл (байх); зориггүй (байх); хүндгэй (байх); быть в нерешительности шийдвэргүй байх тээнэгэлзэх.

НЕРЕШИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. шийдэмгий бус; шийдвэргүй; тээнэгэлзэл; зориггүй хулчгар; нерешительный ответ шийдвэргүй харнуу.

НЕРЖАВЕЮЩИЙ, -ая; -ее; (спец.) эвдэрдэггүй; нержавеющая сталь эвдэрдэггүй ган.

НЕРОБКИЙ, -ая; -ое; -бок; -бма; -бко. воригчой; зүрхтэй; халдрхай биш; неробкого десятка зүрхгүйн өрөөсөн дугуй биш.

НЕРОВНО, нареч. 1. тэгш бус; жигд бус; муруй; хазгай; неровно обрезать края захыг нь муруй сарну огтлох; 2. сайтай муутай; эрээнтэй; бараантай; жигд бус; янз янз; учиться неровно сайтай; муутай сурах; нэг жигд сурахгүй.

НЕРОВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна; -вно. 1. тэгш бус; жигд бус; муруй; хазгай; неровная линия муруй зураас; 2. сайтай муутай; эрээнтэй бараантай; неровный талант сайтай муутай авьяастай; 3. олон зантай; тогтворгүй; человек с неровным характером зан нь олдохгүй хүн.

НЕРПА, -ы; ж. хав загас.

НЕРУШИМОСТЬ, -и; ж. эвдэршгүй байх.

НЕРУШИМЫЙ, -ая; -ое; -им (высок.). эвдэршгүй; нерушимая дружба наравод Монголии и Советского Союза Монгол Зөвлөлийн ард түмний эвдэршгүй найрамдал.

НЕРЯХА, -и; м. и ж. салан хүн; бохир хүн.

НЕРЯШЕСТВО, -а; ср. салан (байх); бохир (байх).

НЕРЯШЛИВОСТЬ, -и; ж. салан явдал.

НЕРЯШЛИВЫЙ, -ая; -ое. -ив. 1. салан; балгар; неряшливый человек салан хүн; 2. кааш яаш хийсэн; салан; неряшливая работа хааш яаш хийсэн ажил.

НЕСАМОСТОЯТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. биеэ даагаагүй байдал; биеэ дааж чадахгүй (байх).

НЕСАМОСТОЯТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. биеэ даагаагүй; биеэ дааж чадахгүй; несамостоятельный человек биеэ дааж чадахгүй хүн; несамостоятельно мнение биеэ даасан биш санал; өөрийн биш санал.

НЕСБЫТОЧНОСТЬ, -и; ж. бүтэхгүй юм; бүтэшгүй юм; хэрсон юм.

НЕСБЫТОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. бүтэхгүй, бүтэшгүй; хэрсон; хий; несбыточная мечта хэрсон хүслэн.

НЕСВАРЕННИЕ, -я; ср. несварение желудка хоолод муудах; хоолод хоол шилгээхгүй болох,

НЕСВЕДУЩИЙ, -ая; -ее; -уш; юм мэдэхгүй; мэдлэг багатай.

НЕСВЕЖИЙ, -ая; -ее; -веж; -вежа; -вежо; -вежи 1. царай муутай; жавхаагүй; несвежее лицо кавхаагүй царай; 2. муудсан; үнэр орсон; өмхийрсөн; гишилсан; несвежее мясо муудсан мах.

НЕСВОЕВРЕМЕННЫЙ, -ая; -ое. тухайн цагт тохироогүй; цагийг нь олоогүй; несвоевременное предложение тухайн цагт тохироогүй санал.

НЕСВЯЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. (утга) эвдрээтэй; холбоо муутай; несвязный рассказ утга өвдрээтэй яриа; утгын холбоогүй өгүүлдэг.

НЕСГИБАЕМЫЙ, -ая; -ое (высок.). мохонгүй; нялашгүй; несгибаемая воля мохонгүй зориг.

НЕСГОВОРЧИВОСТЬ, -и; ж. үр дагахгүй, үр авахгүй; зөрүүд зан.

НЕСГОВОРЧИВЫЙ, -ая; -ое; -чив. үр авахгүй, үр дагахгүй; зөрүүд; несговорчивый человек үр авахгүй хүн.

НЕСГОРАЕМЫЙ, -ая; -ое. түлэгдэхгүй; шатахгүй; несгораемый шкаф шатахгүй шүүгээ.

НЕСДЕРЖАННЫЙ, -ая; -ое; -жан; -жанна. биеэ барьдаггүй; хүлцэнгүй бус; несдержанный человек биеэ барьдаггүй хүн.

НЕСЕНИЕ, -я; ср. несение обязанностей үүрэг хариуцах; несение службы алба хаах.

НЕСЕРЬЕЗНОСТЬ, -и; ж. хөнгөмсөг явдал; наагуур хандах.

НЕСЕРЬЕЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. 1. хөнгөмсөг; наагуур; несерьезное отношение к делу ажилд наагуур хандах; 2. чухал биш; ноцтой бус; сүрхий биш; несерьезное дело ноцтой бус хэрэг.

НЕСКАЗАННО, нареч. өгүүлшгүй (их); хэлж баршгүй; я несказанно этому обрадовался би үүнд өгүүлшгүй их баярлав.

НЕСКАЗАННЫЙ, -ая; -ое; кратк. муж. не употр.; -анна (высок.). өгүүлшгүй (их); хэлж баршгүй; несказанный успех өгүүлшгүй их амжилт.

НЕСКЛАДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. 1. эв харгүй; найруулга муутай; нескладный рассказ найруулга муутай өгүүлдэг; 2. хэлхийж халхайсан; эв хавгүй; нескладный костюм хэлхийж халхайсан хувцас.

НЕСКЛОНЯЕМЫЙ, -ая; -ое. ялгалдардахгүй.

НЕСКОЛЬКО I, -их; числит. хэд; хэд хэдэн; хэдхэн; несколько лет хэдэн жил; несколько минут до отхода поезда галт тэрвэ хөдлөхөөс хэдэн минутын өмнө.

НЕСКОЛЬКО II; нареч. арай; жаахан; сделать несколько больше, чем намечали төлөвлөснөөс арай илүү хийх.

НЕСКОНЧАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. бараардахгүй; дуусашгүй; нескончаемые споры дуусашгүй маргаан.

НЕСКОМНО, нареч. даруу биш; зохисгүй; хэзгүй; ичгүүргүй.

НЕСКОМНОСТЬ, -и; ж. 1. даруу биш аян; даруу зангүй; нескромный человек даруу биш зантай хүн; 2. эвгүй, зохисгүй; хэзгүй; нескромный вопрос эвгүй асуулт; 3. ичгүүргүй.

НЕСЛОЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жена; -жено. төвөггүй, нарийн биш; барх биш; агал, хялбар; несложная натура бэрх биш хүн; агал хүн; несложный механизм нарийн биш онц; несложный вопрос бэрх биш асуудал; хялбар асуулт.

НЕСЛЫХАННО, нареч. сонсогдоогүй; дуулаагүй. их; үзэгдээгүй; үзэгдэж харагдаагүй.

НЕСЛЫХАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. сонсоогүй; дуулаагүй; үзэгдээгүй; үзэгдэж харагдаагүй; неслыханный рост производительности труда хөдөлмөрийн бүтээмжийн үзэгдээгүй өсөлт.

НЕСЛЫШНЫЙ, -ая; -ое; -шен; -шина. аяархан сонсохгүй; чимээ гаргалгүй; подойти неслышными шагами чимээ гаргалгүй хүрч очих.

НЕСМЕТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. тоо томцгүй; тоолшгүй; хэмжээгүй их; несметные богатства хэмжээгүй их баялаг; несметные силы тоо томшгүй хүч.

НЕСМОЛКАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем; (мнцжен.) зэмхрэхгүй; тасрахгүй; тасралтгүй удаан; несмолкаемый шум моря шуугиан зэмхрэхгүй тэнгэс; несмолкаемые рукописания тасралтгүй удаан алд таших.

НЕСМОТРА', предлог. на кого-что. боловч; -вч; не смотря ни на что юу боловч; не смотря на дождь бороо оровч; бороотой ч.

НЕСМЫВАЕМЫЙ, -ая; -ое. 1. угаахгүй; угааж арилгахгүй; 2. арилгахгүй; ариутгах аргагүй; несмываемый позор ариутгах аргагүй будай явдал.

НЕСМЫШЛЕННЫЙ, -ая; -ое. ухваргүй.

НЕСНОСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. эсэвэрлэшгүй; тэсэх аргагүй; несносный характер тэсэвэрлэшгүй зан.

НЕСОБЛЮДЕНИЕ, -я; ср. сахихгүй, давахгүй; гажуудуулах; зөрчих; несоблюдение правил дүрэм дагахгүй; зөрчих.

НЕСОВЕРЩЕННОЛЕТИЕ, -я; ср. насанд хүрээгүй; нас гүйцээгүй, эрийн цээнд хүрээгүй.

НЕСОВЕРЩЕННОЛЕТНИЙ, -ая; -ее. насанд хүрээгүй; нас гүйцээгүй; эрийн цээнд хүрээгүй.

НЕСОВЕРШЕННЫЙ I, -ая; -ое; -енен; -енна (кнцжен.). төгс болдоггүй; гүйцэд боловсруудаагүй; несовершенная картина төгс болдоггүй зураг.

НЕСОВЕРШЕННЫЙ II, -ая; -ое; эо төгс; несовершенный вид эс төгс байдал.

НЕСОВМЕСТИМОСТЬ, -и; ж. нийцэхгүй (байх) харш (байх); хавсаршгүй (байх).

НЕСОВМЕСТИМЫЙ, -ая; -ое; -им. **НЕСОВМЕСТИНЫЙ**, -ая; -ое; -тен; -тна (устар.). нийлшгүй; нийцэхгүй; харш; несовместимые понятия харш ухагдхуун.

НЕСОВПАДЕНИЕ, -я; ср. тохирохгүй (байх), дүйлгүй (байх).

НЕСОГЛАСИЕ, -я; ср. 1. санал эс нийлэх; зөрөө; зөрөлдөөн; эс эвдрэл; несогласие во взглядах үзлийн зөрөө; үздэрээ зөрөх; 2. эс зөвшөөрөх; татгалзах; подтвердить свое несогласие татгалзсанаа дахин батлах.

НЕСОГЛАСОВАННОСТЬ, -и; ж. санал нийлэхгүй (байх), зөвшөөрөлдөөгүй (байх).

НЕСОГЛАСОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ван; -ванна. санал нийлэлцээгүй; зөвшөөрөлдөөгүй; зөвшөөрөл аваагүй; несогласованные действия зөвшөөрөлдөөгүй явууллага.

НЕСОЗНАТЕЛЬНО, нареч. учир мэдэхгүй; санаагүйгаар биш.

НЕСОЗНА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. ухамсаргүй (байх); ухвар мөчид явдал; учир үл мэдэх.

НЕСОЗНА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ухамсаргүй; ухвар мөчид; учир мэдэхгүй; несознательное отношение к своим обязанностям үүрэгт ажилдаа ухамсаргүй хандах.

НЕСОИЗМЕРИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. 1. адилтгасар хэмжээгүй; несоизмеримые величины адилтгасан хэмжээгүй хэмжигдэхүүн; 2. зүйрлэшгүй; жишээлшгүй; үлгэрлэшгүй; несоизмеримые понятия жишиж үзмээргүй ухагдахуун.

НЕСОКРУШИ'МОСТЬ, -и, ж. дарагдашгүй (байх); эвдэршгүй бат (байх);

НЕСОКРУШИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (высок.). дарагдашгүй; бут цохигдошгүй; эвдрэшгүй; шантрашгүй; несокрушимая воля народа ард түмний шантрашгүй зориг; несокрушимая мощь социализма социализмын дарагдашгүй хүч чадал.

НЕСО'ЛОНО, нареч. несолоно хлебавши их санасан газар хоосон; уйти несолоно хлебавши их санасан газар хоосон хонож буцах.

НЕСОМНЕ'ННО, нареч. дамжиггүй; эргэлзээгүй; сэжиггүй магад; это, несомненно, правильно энэ дамжиггүй зөв; үүний зөв нь эргэлзээгүй.

НЕСОМНЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. дамжиггүй; эргэлзээгүй; сэжиггүй; магад; несомненная правда магад үнэн; несомненный успех дамжиггүй амжилт.

НЕСООБРАЗИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ухвар муутай; ухваргүй.

НЕСООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зел, -зна. нийцэхгүй, зохицогүй; таарахгүй.

НЕСООТВЕ'ТСТВЕН, -я, ср. үл таарах; эс тохирох; зохицохгүй.

НЕСОРАЗМЕ'РНОСТЬ -и, ж. (хэмжээ) зохицоогүй (байх); тэнцээргүй (байх); несоразмерность ширины длине урт өргөн нь зохицоогүй (байх).

НЕСОРАЗМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. хэмжээ зохицоогүй; тэнцээргүй.

НЕСОСТОЯ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. төлөх чадалгүй; хөрөнгө чинээгүй байх; 2. үндэсгүй (байх); нотолгоогүй (байх); несостоятельность доводов үндэсгүй баримт.

НЕСОСТОЯ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна 1. төлөх чадалгүй; хөрөнгө чинээгүй; несостоятельный должник өрөө төлөх чадалгүй хүн; 2. үндэсгүй; нотолгоогүй; несостоятельная теория нотолгоогүй онол.

НЕСПЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое; -спел, -спела, -спело. болоогүй; боловсроогүй; түүхий; неспелые ягоды түүхий жимсгэнэ.

НЕСПЕ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шел, -шна. яаралтай бус; яаралгүй; неспешная работа яаралгүй ажил; неспешный шаг яаралгүй алхаа.

НЕСПОКО'ЙНО, нареч. санаа зовон; сэтгэл тавгүй; амгалан бус; түгшүүртэй; спать неспокойно амгалан бус унтах.

НЕСПОКО'ЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -ойна. санаа зовсон, сэтгэл тавгүй; түгшүүртэй; амгалан бус; беспокойное состояние түгшүүртэй байдал.

НЕСПОСО'БНОСТЬ, -и, ж. авьяасгүй (байх); билиг муутай (байх); чадвар муутай (байх); чадахгүй (байх).

НЕСПОСО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. авьяасгүй, (оюн) билиг муутай; чадвар муутай; чадахгүй;

неспособный к музыке хөгжмийн авьяасгүй; неспособный ученик билиг муутай сурагч.

НЕСПРАВЕДЛИ'ВОСТЬ, -и, ж. үнэн шударга бус явдал, үнэн зөв биш (байх); не терпеть несправедливостей үнэн шударга бус явдлыг үл хүлцэх.

НЕСПРАВЕДЛИ'ВЫЙ -ая, -ое; -ив. 1. шударга бус; несправедливый человек шударга бус хүн; 2. зөв биш, буруу; несправедливое мнение зөв биш санал, буруу санал.

НЕСПРОСТА', нареч. (разг.). нэг л ухаантай, нэг л учиртай; нэг л жигтэй; неспроста он это сказал тэр (хүн) үүнийг нэг л учиртай хэлээ бий, үүнийг хэлсэн нь нэг л жигтэй бий.

НЕСРАБО'ТАННОСТЬ, -и, ж. ажилдаа тааралцахгүй (байх), эвтэй ажиллахгүй (байх).

НЕСРАВНЕ'ННО, нареч. 1. зүйргүй сайн; хосгүй сайхан; певец поет несравненно дуучин хосгүй сайхан дуулаа; 2. зүйргүй, зүйрлэшгүй; гойд; несравненно красивее зүйрлэшгүй сайхан.

НЕСРАВНЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. адилтгашгүй; зүйрлэшгүй, энгүй, гойд сайн; несравненный талант зүйрлэшгүй авьяас.

НЕСРАВНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. 1. үлшгүй; үлгэрлэшгүй; энгүй; несравнимое впечатление үлгэрлэшгүй сэтгэгдэл; 2. харьцуулшгүй; жишиггүй; несравнимые величины харьцуулшгүй хэмжигдэхүүн.

НЕСТЕРПИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. тэсэшгүй; тэсгэлгүй; тэсхүйеэ бэрх; нестерпимая боль тэсхүйеэ бэрх өвчин.

НЕСТИ'1, -су, -сшь; нёс, несла; нёсший; несов. 1. авч явах; өргөж явах; аваачих; авчрах; нести кладь на спине юм үүрч явах; нести ребёнка на руках хүүхэд гар дээрээ өргөж явах; 2. туух; туун явах, хийсгэх; хийсгэн явах; ветер несёт тучи салхи үүлийг туун явна; 3. авч давчих; авч нисэх; конь несёт меня морь намайг авч давхина; 4. үзэх; хүлээх; нести потери хохирол үзэх; нести наказание шийтгэл хүлээх; 5. хүлээх; даах; хариуцах; нести обязанность үүрэг хүлээх; нести ответственность хариуцлага даах; 6. үлээх; хөөгдөх; из-под полу несёт шал дороос хөөрөгдөнө; 7. үнэртэх; үнэр гаргах; от него несёт луком түүнээс сонгино үнэртэнэ; 8. донгосох; чалчих; нести чепуху дэмий юм донгосох; 9. хүргэх; учруулах; авчрах; фашизм несёт гибель культуре фашизм соёлыг мөхөлд учруулна; 10. г үйлгэх; суулгах.

НЕСТИ'II, 1 и 2 л. не употр., -сёт; нёс, несла; нёсший; несов., что. гаргах; төрөх; куры несут яйца тахиа өндөг гаргана.

НЕСТИ'СЬ, 1, -сусь, -сшься; нёсся, неслась; нёсшийся; несов. 1. нисэх; нисэх мэт курдлах; хар курдаар явах; давчих; нестись вскачь хар курдаараа давчих; 2. нижгэнэх; цуурайтах; несутся песни дуу нижгэнэнэ.

НЕСТИ'СЬ II, 1 и 2 л. не употр., -сётся; несот. өндөглөх; куры несутся тахиа өндөглөнө.

НЕСТО'ЙКИЙ, -ая, -ое; -стойк, -стойка, -стойко. тогтворгүй; холбирхой; амархан арилдаг; нестойкий запах амархан арилдаг үнэр.

НЕСТРОЕВО'Й, 1, -ая; -ое; жагсаалын бус.

НЕСТРОЕВО'Й II, -ая; -ое, барилгын бус; барилгад хэрэглэгдэхгүй.

НЕСТРО'ЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -ойна. -ойно. 1. хөг алдсан; ая нийлээгүй; хоолой нийлээгүй; нестройное пение хоолой нийлээгүй дуулах; 2. самуурсан; эмхгүй болсон; эрнээгээ алдсан; нестройные

ряды эгнээгээ алдсан жагсаал; эмхгүй болсон эгнээ.

НЕСУРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. хамаагүй, дэмий; утгагүй; несуразное решение утгагүй шийдвэр.

НЕСУСВЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое (разг.). амнаас гаршгүй, несусветная чепуха амнаас гаршгүй дэмий үг.

НЕСУ'ШКА, -и, ж, өндөглөдөг тахиа; өндөглөдөг шувуу.

НЕСУЩЕ'СТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен, -венна. чухал бус; несущественный признак чухал бус шинж тэмдэг.

НЕСХО'ДНЫЙ -ая, -ое; -ден, -дна. 1. төсгүй, адилгүй, ойролцоо бус; несходные понятия төсгүй, ухагдахуун; 2. хавьтахгүй; төсөр биш; несходная цена хавьтахгүй үнэ; хавь төсөр биш үнэ.

НЕСЧАСТЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -лив, жаргалгүй; жаргалангүй; золгүй; азгүй; несчастливый человек жаргалгүй хүн; золгүй хүн.

НЕСЧА'СТНЫЙ, -ая; -ое; -тен, -тна. хувьгүй; заяа муутай, азгүй; несчастный случай гай.

НЕСЧАС'ЧЬЕ, -я, ср. гай, үйл, тогтор, осол; аюул; ☆ к несчастью гай газар дороос гэж; гай болж.

НЕСЧЁТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (книжн.). тоолшгүй тоо томшгүй, тоогүй олон; несчетные силы тоо томшгүй их хүч.

НЕСЬЕДО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен; -бна. иддэггүй; идэж болохгүй.

НЕСЫ'ТНЫЙ, -ая; -ое; -тен, -тна; -тно. өл муутай, өөг биш; шимгүй; өл шимгүй.

НЕСЫ'ТЫЙ, -ая; -ое; -сыт; -сыта; -сыто. цагалан биш; гүйцэд цадаагүй.

НЕТ, 1. безл. в знач. сказ.; кого-чего. үгүй (байх); байхгүй (байх); алга (байх); никого дома нет гэртээ хэн ч байхгүй байна; 2. частица. үгүй; биш; нет, не согласен үгүй; зөвшөөрөхгүй; пойдешь или нет? явах уу, үгүй юу? ☆ нет и нет, нет да нет, нет как нет үгүй л байх, алга л байх; байхгүй л байх; но день протек, и нет ответа, другой настал; все нет как нет гэтэл хариу байхгүй нэг өдөр өнгөрч; дараачийн өдөр болов; бас алга л байна; нет-нет да и ... -гүй байж байж, заримдаа, гэнт; нет, нет да и напишет письмо бичихгүй, байж байж захиа бичнэ; а (то) нет? үгүй юу?, тийм биш үү? на нет үгүй болтол; алга болтол; на нет сойти 1) үгүй болох; алга болох; 2. утгаа алдах; утга учиргүй болох.

НЕТАКТИ'ЧНОСТЬ, -и, ж. ая дангүй явдал; дан мэдэхгүй байх.

НЕТАКТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. ая дангүй, дан мэдэхгүй; нетактичный человек ая дангүй хүн.

НЕТАЛА'НТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -лив, авьяасгүй, билиггүй; неталантливый писатель билиггүй зохиолч.

НЕТВЁРДЫЙ, -ая, -ое; -ёрд, -ерда. -ёрдо. 1. катуу бус; зөөлөн; нетвёрдая почва зөөлөн хөрс; 2. салтирганасан; сульдсан; нетвёрдый шаг салтирганасан алхаа; 3. тогтоогүй; нетвёрдый почерк тогтоогүй бичиг; 4. барагтайхан; сайн мэдэхгүй; он нетвёрд в математике тооны ухаанд барагтайхан хүн.

НЕТЕРПЕЛИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -лив, тэсвэргүй, тэвчээргүй сэтгэлгүй (байх); ждаты с нетерпением тэсгэлгүй хүлээх.

НЕТЕРПИ'МОСТЬ, -и, ж. хүлцдэггүй (байх); эвлэрдэггүй зан.

НЕТЕРПИ'МЫЙ, -ая; -ое. -им. 1 тэсвэрлэшгүй, эвлэрч болохгүй; нетерпимое поведение тэсвэрлэшгүй ааш; 2. хүлцэлгүй; эвлэрдэггүй; нетерпимый человек хүлцэлгүй хүн.

НЕТОВА'РИЩЕСКИЙ, -ая; -ое. нөхөрлөг бус, нөхрийн сэтгэлгүй; нетоварищеское отношение нөхрийн сэтгэлгүй харилцаа.

НЕТОПЫ'РЬ, -я, м. турсахай, сармаахай.

НЕТОРОПЛИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -лив, аажуу, яаралгүй; неторопливая походка аажуу алхаа.

НЕТО'ЧНОСТЬ, -и, ж. нарийн бус зүйл; нарийн зөв биш юм; в работе имеются неточности энэ ажилд нарийн бус зүйл байна.

НЕТО'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. нарийн бус, нарийн зөв биш, нарийн гямбай бус, яв цав дүйдэггүй; неточный подсчет нарийн бус тоолол.

НЕТРЕ'БОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. шаарддаггүй (байх); шаардлага муутай (байх), эрэлт хүсэлт багатай.

НЕТРЕ'БОВАТЕЛЬНЫЙ -ая, -ое; -лен, -льна. шаардлагагүй, шаардлага муутай, эрэлт хүсэлт багатай; нетребовательный человек шаардлага багатай хүн, эрэлт хүсэлт багатай хүн.

НЕТРЕ'ЗВЫЙ, -ая; -ое; -резв; -резва; -резво. согтуу, хөлчүү; в нетрезвом виде согтуугаараа.

НЕТРО'НУТЫЙ, -ая; -ое; -ут. гар хүрээгүй, тэр хэвээр, бүтэн; обед остался нетронутым хоол гар хүрээгүй үлдэв.

НЕТРУДОВО'Й, -ая; -ое, 1. ажил хийдэггүй, хөдөлмөрлөдөггүй; нетрудовой элемент хөдөлмөрлөдөггүй этгээд; 2. хөдөлмөрийн бус, хөдөлмөрлөж олоогүй; нетрудовой доход хөдөлмөрийн бус орлого.

НЕТРУДОСПОСО'БНОСТЬ, -и, ж. хөдөлмөрийн чадваргүй (байх); хөдөлмөрлөх чадалгүй (болох); временная нетрудоспособность түр хөдөлмөрийн чадваргүй болох, түр хөдөлмөрлөх чадвараа алдах.

НЕТРУДОСПОСО'БНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. хөдөлмөрийн чадваргүй; хөдөлмөрлөх чадалгүй; хөдөлмөрлөх чадвараа алдсан.

НЕТРУДЯ'ЩИЙСЯ, -аясь; -еясь. хөдөлмөрч бус.

НЕ'ТТО, неизм. прил. (спец.). савгүй, цэвэр.

НЕ'ТУ, безл.; в знач. сказ., кого-чего (разг.). үгүй; байхгүй, алга; денег нету мөнгө байхгүй.

НЕУБЕДИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. үнэмшмээргүй (байх), үнэмшүүлэхгүй (байх).

НЕУБЕДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, -льна, үнэмшмээргүй, үнэмшүүлэхгүй; неубедительный довод үнэмшмээргүй баримт.

НЕУВАЖЕ'НИЕ, -я, ср. үл хүндэтгэх, эс хүндлэх явдал.

НЕУВАЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хүндгүй; хүндэтгүүшгүй, хүндтэй бус; чухал бус; по неуважительной причине хүндэтгүүшгүй шалтгаанаар.

НЕУВЕ'РЕННОСТЬ, -и, ж. итгэхгүй байдал, итгэлгүй (байх); неуверенность в своих силах хүчин дээ итгэхгүй (байх).

НЕУВЕ'РЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. итгэхгүй; итгэмжгүй, итгэлгүй; неуверенный в себе өөртөө итгэлгүй; 2. салтирганасан, маймарсан; туяганасан, гуйвганасан; неуверенная походка гуйвганасан алхаа.

НЕУВЯДА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем и **НЕУВЯДА'ЮЩИЙ**, -ая; -ее (высок.) гундашгүй; мартагдашгүй, марташгүй; неувядаемая слава мартагдашгүй алдар.

НЕУВЯ'ЗКА, -и; ж; (разг.). эмхгүй явдал, нийцэхгүй зүйл; устранить неувязки в работе ажилд гарсан эмхгүй явдлыг засах.

НЕУГАСА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем, **НЕУГАСИ'МЫЙ**, -ая, -ое; -им. унтрашгүй, үхэшгүй, мөнх; неугасимое пламя мөнх дэд.

НЕУГОМОННЫЙ, -ая; -ое; -онен; -онна. 1. саатдаггүй, хөдөлгөөнтэй; зүгээр байдаггүй; неугомонный ребеок зүгээр байдаггүй хүүхэд; 2. зүгээр суудаггүй, эцэхийг мэддэггүй, хөл шуугиантай; неугомонная молодёжь эцэхийг мэддэггүй залуучууд; үймээн шуугиантай залуучууд.

НЕУДАЧА, -и, жс. азгүй явдал; бүтэмжгүй хэрэг, хохь, амжилтгүй болох; потерпеть неудачу азгүй явдал болох, аз муудах, аз харих.

НЕУДАЧЛИВЫЙ, -ая. -ое; -ив. азгүй, бүтэлгүй, урагшгүй, зөлгүй.

НЕУДАЧНИК, -а, м. азгүй хүн, бүтэлгүй хүн, урагшгүй амьтан.

НЕУДАЧНИЦА, -а, жс. азгүй эмэгтэй, бүтэлгүй өхнөр; урагшгүй эм.

НЕУДАЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. азгүй, урагшгүй амжилтгүй; заяагүй; неудачная охота урагшгүй агнуур; 2. оновчгүй, ончийг нь олоогүй; неудачное выражение оновчгүй хэллэг.

НЕУДЕРЖИМЫЙ, -ая; -ое; -им. барьшгүй, тогтоошгүй; неударжимый смех барьшгүй инээд.

НЕУДОБНО, нареч. 1. эвгүй; аягүй; таагүй; тавгүй; тохигүй; сидеть неудобно эвгүй суух; 2. аягүй (*байх*); мне неудобно его беспокоить түүнд саад хийх би аягүй байна.

НЕУДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. тавгүй; тохигүй; тохиромжгүй; неудобная квартира тавгүй байр; 2. таагүй; аягүй; бэрхтэй; ярвигтай; по-дассть в неудобное положение аягүй байдалд орох; 3. эвгүй; зохисгүй; тохиромжгүй; неудобное выражение тохиромжгүй хэллэг.

НЕУДОБВАРИМЫЙ, -ая, -ое; -им. 1. шингэхгүй; шингэц муутай; неудобваримая пицца шингэц муутай хоол; 2. ойлгомжгүй; ухагдахгүй; неудобваримый доклад ойлгомж муутай илтгэл.

НЕУДОБСТВО, -а, ср. таагүй байдал; аягүй байдал; тавгүй байдал; тохигүй байдал.

НЕУДОВЛЕТВОРЁННОСТЬ, -и; жс. (*сэтгэл*) ханамжгүй (*байх*); чувство неудовлетворённости сэтгэл ханамжгүй байдал; неудовлетворённость желания хүсэл ханамжгүй байх.

НЕУДОВЛЕТВОРЁННЫЙ, -ая; -ое. (*сэтгэл*) ханамжгүй; ханаагүй; хангагдаагүй.

НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНО, нареч. 1. хангалтгүй; муу; неудовлетворительно выполнить поручение даалгавар хангалтгүй биелүүлэх; 2. хангалтгүй дүн; муу дүн; получить неудовлетворительно на экзамене шалгалтад хангалтгүй дүн авах.

НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНОСТЬ, -и; жс. хангалтгүй (*байх*); муу (*байх*); неудовлетворительность ответа хангалтгүй харуу; неудовлетворительность объяснения тайдбар хангалтгүй байх.

НЕУДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хангалтгүй; муу.

НЕУДОВОЛЬСТВИЕ, -я; ср. тааламжгүй байх; дургүйцэл; выражать неудовольствие тааламж муутай байх.

НЕУЖЕЛИ, частица. үнэхээр үү; үнээр үү; нээрээ юу; гэж үү; неужели он согласился тэр үнэхээр эвшөөрсөн үү?; он пришёл, — Неужели? тэр (*хүн*) ирсэн. — Нээрээ юу?

НЕУЖИВЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. жожиг (*зантай*) хүнтэй нийцгүй; неуживчивый человек жожиг хүн.

НЕУЗНАВАЕМОСТЬ, -и; жс. таних аргагүй (*байх*) танигдашгүй (*болох*); измениться до неузнаваемости таних аргагүй хувирах.

НЕУЗНАВАЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. танишгүй; танигдашгүй; таних аргагүй; он стал неузнаваем тэр (*хүн*) танигдашгүй болжээ.

НЕУКЛОНО, нареч. хэлбэршгүй; хэлбэрэлтгүй; неуклонный подъём хэлбэршгүй өрнөлт; неуклонная решимость хэлбэрэлтгүй шийдвэр.

НЕУКЛОНИЖИЙ, -ая; -ое; -юж. болхи, будлиун; нүсэр; неуклоный медвежонок болхи бамбарууш

НЕУКРОТИМЫЙ, -ая; -ое; -им (*книжн.*). номхотгошгүй; номхрошгүй; догшин; мохошгүй; неукротимый характер догшин авир; неукротимая энергия народных масс ард түмний мохошгүй хүч.

НЕУЛОВИМЫЙ, -ая; -ое; -им. 1. баригдашгүй; 2. мэдэгдэмгүй; үл мэдэг; неоловимое движение үл мэдэгдэм хөдөлгөөн.

НЕУМЕЛЫЙ, -ая; -ое; -мел. 1. чадваргүй; дадлагагүй; неумелый работник дадлагагүй ажилтан; 2. бүдүүн хийсэн; хийж чадаагүй; неумелая работа хийж чадаагүй ажил.

НЕУМЕНИЕ, -я; ср. чадахгүй (*байх*); по неумению чадахгүйн харгаагаар.

НЕУМЕРЕННО, нареч. хэт; хэтэрхий; хэмгүй.

НЕУМЕРЕННОСТЬ, -и; жс. хэм мэдэхгүй (*байх*), хэт байх; неумеренность в еде идэх хэмээ мэдэхгүй байх.

НЕУМЕРЕННЫЙ, -ая; -ое; -рен; -ренна. хэт; хэтэрхий, хэмгүй; хэм мэдэхгүй; неумеренный возраст хэт бахдал.

НЕУМЕСТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. таарахгүй; нийлэлцэхгүй; неуместный вопрос таарахгүй асуулт.

НЕУМНЫЙ, -ая; -ое; -мён; -мна; -мно. ухаангүй, тэнэг.

НЕУМОЛИМО, нареч. сэтгэлийг нь зөөлрүүлшгүй; он неумолимо строг сэтгэлийг нь зөөлрүүлшгүй хатуу хүн.

НЕУМОЛИМОСТЬ, -и; жс. 1. зөөлрөшгүй сэтгэлтэй (*байх*); 2. гажижгүй (*байх*); гарцаагүй (*байх*)

НЕУМОЛИМЫЙ, -ая; -ое; -им (*книжн.*). 1. зөөлрөшгүй сэтгэлтэй; хатуу; неумолимый человек зөөлрөшгүй сэтгэлтэй хүн; 2. гажижгүй; гарцаагүй; неумолимые законы природы байгалийн гажижгүй хууль.

НЕУМОЛЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна (*амсок.*). замхрашгүй; замхардаггүй; тасалдашгүй, тасралтгүй; неумолчный гул моря тэнгэсийн тасалдашгүй шуугиан.

НЕУМЫШЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -лен; -ленна. зорниуд бус, санаамсаргүй; муу санаагүй.

НЕУПЦАТА, -а; жс. үд төлөх.

НЕУПОТРЕБИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хэрэглэгддэггүй; хэрэглэдэггүй; үл хэрэглэгдэх.

НЕУРАВНОВЕШЕННОСТЬ, -и; жс. тогтууршгүй сэтгэл; холбохтой ван.

НЕУРАВНОВЕШЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. сэтгэл тогтууршгүй; холбохтой; неуравновешенный характер холбохтой зан.

НЕУРОЖАЙ, -я, м. ургацгүй (*байх*); ургац тарчиг; ургац муу.

НЕУРОЖАЙНЫЙ, -ая; -ое. ургацгүй, тарчиг ургацтай; ургац муу; неурожайный год ургац муу жил.

НЕУРОЧНЫЙ, -ая; -ое. болзоллоос гадуур; тогтоосноос гадуур; неурочная работа болзоллоос гадуур ажил; неурочное время тогтоосон цагаас гадуур.

НЕУРЯ'ДИНА, -ы, жс. (разг.). 1. эмх замхгүй явдал; замбараагүй байдал; 2. будлиан, хэрүүд ба-
руул.

НЕУСИ'ДЧИВОСТЬ, -и, жс. тэсвэр хичээлгүй;
(байх).

НЕУСИ'ДЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. тэсвэр хичээл-
гүй; неусидчивый человек тэсвэр хичээлгүй хүн.

НЕУСПЕВА'ЕМОСТЬ, -и, жс. муу сурах; амжилт-
гүй сурах.

НЕУСПЕВА'ЮЩИЙ, -ая, -ее. муу сурдаг; ам-
жилтгүй сурдаг; хичээлдээ муу сурагч; номдоо муу
сурагч; в этой школе нет неуспевающих энэ сур-
гуульд хичээлдээ муу сурагч байхгүй.

НЕУСТА'ННО, нареч. эцэшгүй; цуцалтгүй; эцэх
цуцахаа мэдэхгүй.

НЕУСТА'ННЫЙ, -ая, -ое; -анен; -анна (высок.).
эцэшгүй; цуцдаггүй; эцэж цуцдаггүй; эцэлтгүй; цу-
цалтгүй; эцэлт цуцалтгүй; неустанная борьба цу-
цалтгүй тэмцэл.

НЕУСТО'ЙКА, -и, жс. торгууль; уплатить неу-
стойку торгууль төлөх.

НЕУСТО'ЙЧИВОСТЬ, -и, жс. 1. тогтууриггүй бай-
дал; 2. тогтворгүй явдал.

НЕУСТО'ЙЧИВЫЙ, -ая, -ое. 1. тогтууриггүй,
хэлбэлздэг, ганхалздаг; неустойчивая лодка хэл-
бэлздэг завь; 2. тогтворгүй; хувирамтгай; неустой-
чивый характер тогтворгүй зан.

НЕУСТРАНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. зайлуулшгүй
устгашгүй; давшгүй; нет неустрашимых препятст-
вий давшгүй бэрхшээл байдаггүй.

НЕУСТРАШИ'МОСТЬ, -и, жс. аймшиггүй (байх);
их зүрхтэй (байх).

НЕУСТРАШИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (книжн.).
аймшиггүй, айхыг мэддэггүй, их зүрхтэй; неустраши-
мый воин аймшиггүй цэрэг.

НЕУСТРО'ЕИНОСТЬ, -и, жс. төвхнөөгүй (байх);
бүтээгүй (байх).

НЕУСТРО'ЕННЫЙ, -ая, -ое; -оен; -оена. төвх-
нөөгүй, бүтээгүй.

НЕУСТРО'ЙСТВО, -а, ср. эмх журамгүй байдал
төвхнөөгүй байх; бүтээгүй байх.

НЕУСТУ'ПЧИВОСТЬ, -и, жс. найр тавьдаггүй
зан; буулт хийдэггүй байх.

НЕУСТУ'ПЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. найр тавьдаг-
гүй, буулт хийдэггүй; неуступчивый человек найр
тавьдаггүй хүн.

НЕУСЫ'ННО, нареч. анхаарал сэрэмжтэй.

НЕУСЫ'ПНЫЙ, -ая, -ое; -пен; -пна (книжн.).
анхаарал сэрэмжтэй, сэргэг; неусыпный надзор
анхаарал сэрэмжтэй хяналт.

НЕУТЕШИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -лена.
сэтгэл зохисгүй, сэтгэл тайтгаруулахгүй.

НЕУТЕШ'НЫЙ, -ая, -ое; -шен; -шна. тайтгарш-
гүй, цөхөрсөн; неутешная печаль тайтгаршгүй
уйтгар.

НЕУТОЛИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (книжн.). ка-
нашгүй, чадашгүй, гаршгүй; неутолимая жажда
гаршгүй цангаа, тэсгэлгүй цангаа.

НЕУТОМИ'МО, нареч. ядрашгүй, эцэшгүй, цу-
цашгүй.

НЕУТОМИ'МОСТЬ, -и, жс. ядрашгүй (байх);
цуцашгүй (байх).

НЕУТОМИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. ядрашгүй, эцэс-
гүй, цуцашгүй; неумимый путешественник цу-
цашгүй жуулчин, ядрахыг мэддэггүй жуулчин.

НЕ'УЧ, -а, м. (разг. пренебр.). боловсролгүй
хүн; хүдлэг хүн.

НЕУЧТИ'ВОСТЬ, -и, жс. найралхаг бус (байх);
найрамдуу бус явдал.

НЕУЧТИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. найралхаг бус;
найрамдуу бус.

НЕУЮ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен; -тна. тавгүй; то-
хигүй.

НЕУЯЗВИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им (книжн.).

1. ажирдаггүй; жиншимгүй; үгээр дайрахыг тоодог-
гүй; неуживимый характер ажирдаггүй зан;
2. оногдошгүй; буруудашгүй; неуживимое место
оногдошгүй газар.

НЕФТЕБА'ЗА, -ы, жс. нефтбаз; нефтбааз.

НЕФТЕДОБЫВА'ЮЩИЙ, -ая, -ее. нефтийн;
нефт гаргах; нефтедобывающая промышленность
нефтийн үйлдвэр; нефть гаргах үйлдвэр.

НЕФТЕНО'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен; -сна. нефттэй;
нефтеносный пласт нефттэй давхраас.

НЕФТЕПЕРЕГО'ННЫЙ, -ая, -ое. нефть нэрэх;
нефтеперегонный завод нефть нэрэх завод; нефть нэ-
рах үйлдвэр.

НЕФТЕПЕРЕРАБА'ТЫВАЮЩИЙ, -ая, -ее. нефть
боловсруулах; нефтеперерабатывающий завод нефть
боловсруулах завод; нефть боловсруулах үйлдвэр.

НЕФТЕПРОВО'Д, -а, м. нефтийн хоолой.

НЕФТЕПРОДУ'КТЫ, -ов, ед. (нефтепродукт);
-а, м. нефтийн бүтээгдэхүүн.

НЕФТЕПРОМЫ'ШЛЕННОСТЬ, -и, жс. нефтийн
үйлдвэр.

НЕФТЕПРОМЫ'ШЛЕННЫЙ, -ая, -ое. нефтийн
үйлдвэрийн; нефтепромышленный район нефтийн
үйлдвэрийн район.

НЕФТЕСКВА'ЖИНА, -ы, жс. нефтийн өрөмдмөл
цооног.

НЕФТЕХРАНИ'ЛИЩЕ, -а, ср. нефть агуудах га-
зар.

НЕФТЬ, -и, жс. нефть.

НЕФТЯНО'Й, -ая, -ое. нефтийн; нефтяная про-
мышленность нефтийн үйлдвэр.

НЕХВА'ТКА, -и, жс. (разг.). дутагдах; эс хү-
рэх; нехватка рабочей силы ажигчны хүч дутаг-
дах.

НЕХИ'ТРЫЙ, -ая, -ое; -тер; -тра. 1. залигүй,
мэхгүй; 2. хялбар, яриаг багатай; нехитрое дело
яриаг багатай ажил.

НЕХОДОВО'Й, -ая, -ое. гүйлгээгүй, гүйлгээ муу-
тай; неходовой товар гүйлгээгүй бараа.

НЕХОРО'ШИЙ, -ая, -ое; -рош; -роша, -рошо.
сайн бус; муу.

НЕ'ХОТЯ, нареч. дургүй, дуртай дургүй; нехо-
тя что-нибудь делать дуртай дургүй юм хийх.

НЕЦЕЛЕСООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен; -зна
оновчгүй, тусгүй, дэмий; нецелесообразная трата
времени цаг дэмий үрэх.

НЕЦЕНЗУ'РНЫЙ, -ая, -ое; -ран; -рна (устар).
зүйгүй, бузар; нецензурное выражение зүйгүй үг
кэллэг.

НЕЧА'ЯННО, нареч. санаамсаргүй, зориуд бус,
гэндэж.

НЕЧА'ЯННЫЙ, -ая, -ое. 1. санаамсаргүй, зориуд
бус, гэндсэн; нечаянный выстрел гэндэж буудах;
2. гэцтийн; нечаянная встреча гэцтийн уулзалт,
гэвтэд дайралдал.

НЕ'ЧЕГО I, *нечему; нечем; не о чѣм. мест.; с неопр.* юм үгүй; (юм) юу ч үгүй; юм байхгүй; (юм) юу ч байхгүй; юм алга; (юм) юу ч алга; **дальше нечего** рассказывать цааш ярмаар юм юу ч алга; **нечего** читать унших юм үгүй; ☆ **от нечего** делать дэмий суухаас гэж; **делать не чего** өөр аргагүй; биш яах вэ; биш яая гэх вэ; **делать нечего**, **придѣтся согласиться** зөвшөөрөхөөс биш; яая гэх вэ; **нечего** сказать хэлээд яана; хэлээд яах вэ; **нечего** сказать, **умник!** цэцэрхэгийг нь хэлээд яана!

НЕ'ЧЕГО II, *в знач. сказ.; с неопр. (разг.).* 1. хэрэггүй; юм үгүй; бололцоо алга; **нечего** вам здесь оставаться энд таны үлдэх хэрэггүй; 2. битгий; бүү; дэмий; **нечего** зря разговаривать дэмий бүү ярь!

НЕЧЕЛОВЕ'ЧЕСКИЙ, *-ая; -ое; (высок.).* хүн хүчрэхгүй; хүний энгээс хэт, туйлгүй; **нечеловеческие усилия** хүний энгээс хэт зүтгэх; **нечеловеческая жестокость** туйлгүй харгис зан, хүний үнэргүй харгис явдал.

НЕЧЕЛОВЕ'ЧНЫЙ, *-ая; -ое; -чен; -чна.* хүний ёсгүй; хүний үнэргүй; нинжин сэтгэлгүй; **нечеловечный поступок** хүний ёсгүй хэрэг.

НЕ'ЧЕМ, *нечего I гэдгийн үйлдэхийн тийн ялгал.*

НЕ'ЧЕМУ, *нечего I гэдгийн өгөхийн тийн ялгал.*

НЕЧЕ'СТНО, *нареч.* шударга бус; үнэнч бус; (хүний) мөсгүй; поступить **нечестно** (хүний) мөсгүй загнах.

НЕЧЕ'СТНОСТЬ, *-и; ж.* шударга бус явдал; хүний мөсгүй хэрэг.

НЕЧЕ'СТНЫЙ, *-ая; -ое; -тен; -тна.* шударга бус; үнэнч бус; цэхч бус; шударга шулуун бус; хүний мөсгүй; **нечестный человек** шударга бус хүн; **нечестный поступок** хүний мөсгүй хэрэг.

НЕ'ЧЕТ, *с а. м. (разг.).* сондгой (тоо); **чет** и **нечет** тэгш сондгой тоо.

НЕЧѢТКИЙ, *-ая; -ое; -ток; -тка.* гаргагдахгүй; танигдахгүй; тод бус.

НЕЧѢТНЫЙ, *с ая. -ое* сондгой; **нечетное** число сондгой тоо.

НЕЧИСТОПЛОТНОСТЬ, *-и; ж.* 1. цэвэрч бус (байх); бохир (байх); 2. ариун бус (байх); шударга бус (байх).

НЕЧИСТОПЛОТНЫЙ, *-ая; -ое; -тен; -тна.* 1. цэвэрч бус; бохир; балиар; **нечистоплотный человек** цэвэрч бус хүн; 2. ариун бус; шударга бус; бузар; **нечистоплотный поступок** ариун бус явдал; бузар хэрэг.

НЕЧИСТОТА, *-ы; ж.* буртаг, бузар.

НЕЧИСТО'ТЫ, *-от; хог; угаадас.*

НЕЧИ'СТЫЙ, *-ая; -ое; -ист; -иста; -исто.* 1. хиртэй; цэвэр биш; угаагаагүй; **нечистая** посуда угаагаагүй сав; 2. хольцоотой; холистой; холимог; **нечистое** золото холистой алт; 3. ариун бус; шударга бус; заль мэхтэй; булхайтай; луйварддаг; **нечистая** игра булхайтай тоглоом; 4. цэвэр бус; гажигтай; буруу; **нечистое** произношение цэвэр бус, дуудлага; 5. чөтгөр; ☆ **быть нечистым на руку юм** кумсалдаг байх.

НЕ'ЧИСТЬ, *-и; ж. собир.* 1. чөтгөр шулмас; 2. хар харгис; **вражеская нечисть** хар харгис дайсан.

НЕЧЛЕНОРАЗДЕ'ЛЬНЫЙ, *-ая; -ое.* тодорхой бус, тод бус; **нечленораздельные** звуки тодорхой бус авна.

НЕ'ЧТО, *мест.; употр. только в и. м. и вин. п.* нэгэн юм; юм; **нечто** странное качин юм.

НЕЧУВСТВИ'ТЕЛЬНОСТЬ, *-и; ж.* мэдрэлгүй (байх); мэдрэхгүй (байх); мэдээ (алдах); мэнэрэх.

НЕЧУВСТВИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая; -ое; -лен; -льна.* мэдрэлгүй, мэдрэхгүй; мэдээгүй; мэнэрсэн.

НЕШИРО'КИЙ, *-ая; -ое; -ок; -ока; -око.* өргөн бус, нарийн; **неширокая** дорога өргөн бус зам.

НЕШУ'ТОЧНЫЙ, *-ая; -ое; -чен; -чна.* тоглоомын биш, наадмын бус; тоглоом бус; наадам бус; **нешутное** дело тоглоомын хэрэг биш.

НЕЩА'ДНО, *нареч.* хайр гамгүй; энэрэлгүй; цоргитол; нэт; **с утра нещадно** пекло солнце өглөөний нар цоргитол шарлаа.

НЕЩА'ДНЫЙ, *-ая; -ое; -ден; -дна (книжн.).* хайр гамгүй энэрэлгүй; нэт; **нещадный** зной энэрэлгүй халуун; нэт халуун.

НЕЯ'ВКА, *-и; ж. (офиц.).* ирэхгүй байх; эс очих; **неявка** на занятия хичээлд ирэхгүй байх.

НЕЯ'СНО, *нареч.* тод бус; тодорхой бус; илэрхий бус; **неясно** говорить тод бус ярих.

НЕЯ'СНОСТЬ, *-и; ж.* тод бус юм; тодорхой бус зүйл; илэрхий бус юм.

НЕЯ'СНЫЙ, *-я; -ое; -сен; -сна; -сно.* тодгүй; тодорхой бус; илэрхий бус; бүдэг; бүрхэг; **неясные** очертания гор уулсын бүдэг бараа; **неясные** мысли бүрхэг санаа.

НИ. 1. *частица.* ч ... гүй; ч ... алга; нэг ч ... үгүй; нэг ч ... алга; ч; на небе ни облачка тэвгэрт нэг ч үүл алга; **ни шагу** дальше цаашаа нэг ч алхам алхаж болохгүй; 2. *усилительная частица.* ч; л; кто ни увидит, удивится хэн ч үзсэн гайхнаар 3. *союз.* ч; ч тэр; ч биш; ч аргагүй; ч үгүй; **ни** взад, **ни** вперед урагшаа ч үгүй; хойшоо ч үгүй; **ни** рыба, **ни** мясо өөх ч биш; булчирхай ч биш; **ни** себе, **ни** людям өөрт ч үгүй; хүнд ч үгүй; ☆ **ни-ни, ни-ни-ни** үгүй; үгүй; үгүй; үгүй; бүр үгүй; **вы** курите?—**Ни** ни, мне **врачи** запретили та **тамхи** татдаг уу?—**Үгүй**; үгүй; эмч хорьсон.

НИБУ'ДЬ, *частица* нэг; **кто-нибудь** хэн нэг хүн; нэг хүн; **что-нибудь** нэг юм; **когда-нибудь** хэзээ нэгэн цаг; **где-нибудь** хаа нэг газар; нэг газар; **как-нибудь** нэг аргаар; **чей-нибудь** хэн нэгний; нэг хүний; нэгний.

НИ'ВА, *-ы; ж.* 1. тариалан; тариалангийн газар; колхозные нивы хамтралын тариалан; 2. талбар; трудиться на ниве **просвещения** гэгээрлийн талбар дээр ажиллах; гэгээрлийн талаар ажиллах.

НИВЕЛИ'РОВАТЬ, *-рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что.* тэгшитгэх; тэгшитгэн устгах; тэгшитгэн арилгах; **нивелировать** особенности онцлогийг тэгшитгэн арилгах.

НИВЕЛИ'РОВАТЬСЯ, *I и 2 л. не употр.; -рует-ся; сов. и несов. (книжн.).* тэгшрэх; тэгшрэн арилах.

НИВЕЛИРО'ВКА, *-и; ж.* тэгшитгэх; тэгшитгэн устгах; тэгшрэх; тэгшрэн арилах.

НИГДЕ' *нареч.* хаа ч, хаана ч; **нигде** его нет тэр хаана ч байхгүй байна.

НИГИЛИ'ЗМ, *-а; м.* үгүйсгэх үзэл.

НИГИЛИ'СТ, *-а; м.* үгүйсгэх үзэлтэн.

НИ'ЖЕ I, *сравн. ст. от прил. низкий* нам; дор; он **ниже** брата тэр ахаасаа нам.

НИ'ЖЕ II; *предл. с род. пад.* доогуур; доргош доош; три градуса **ниже** нуля тэгээс доргош гурван градус; **ниже** гурван градус; **от тридцати лет** и **ниже** гуч; түүнээс доош нас.

НИ'ЖЕ III; *нареч.* дор; доогуур; доргош; доош; хойно; дараа; спускаться **ниже** доргош буух; **смотри** **ниже** об этом үүн тухай хойно үз.

НИЖЕИЗЛО'ЖЕННЫЙ, -ая; -ое. дор дурдсан, дор бичсэн; нижеизложенные пункты договора гэрээний дор дурдсан зүйвэр.

НИЖЕПОДПИСА'ВШИЙСЯ, -аясь; -еясь. дор гарын үсэг зурсан; я, ниже подписавшийся ... дор гарын үсэг зурсан ... миний бие.

НИЖЕПОИМЕНО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. дор нэрлэсэн; хойно (нэр) дурдсан; цааш нэр гарах.

НИЖЕСКА'ЗАННЫЙ, -ая; -ое. дор өгүүлсэн; хойно дурдсан; цааш өгүүлсэн; согласно нижесказанному хойно өгүүлсэн ёсоор.

НИЖЕСЛЕ'ДУЮЩИЙ, -ая; -ее. хойно гарах, дараахь; дор дурдсан; нижеследующие факты дараахь баримт.

НИ'ЖНИЙ, -ая; -ее. 1. доод; дорд; нижняя ступенька доод гишгүүр нижнее течение реки голын адаг; 2. дотуур; нижнее бельё дотуур хувцас.

НИЗ, -а; мн. -ы; -ов м. 1. дорд тал; доод этгээд; дорд хөсөг, ёсоор; ёроол; низ колонны баганын ёсоор; 2. доод давхар; дорд давхар; низ дома занят магазином байшингийн доод давхрыг дэлгүүр эзэлжээ. 3. низы' харцас; дорд хүмүүс; 4. низы' бүдүүн дуу.

НИЗА'ТЬ, *нижу*; *нижешь*; *несов.*; *что*. хэлхэх; низать ожерелье из жемчугов сувдан хүзүүний чимэг хэлхэх.

НИЗВЕРГА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. унагах; унагаах; 2. түлхэн унагаах.

НИЗВЕРГА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* унах; унагагдах.

НИЗВЕ'РГНУТЬ, -ну; -нешь; -ерг; -ла; -утый; *сов.*; *кого-что*. 1. унагах; унагаах; низвергнуть с вершины оргилоос унагаах; 2. түлхэн унагаах; в 1917 году народ России низверг самодержавие 1917 онд Оросын ард түмэн хаант засгийг түлхэн унагаасан.

НИЗВЕ'РГНУТЬСЯ, -нись; -нешься; -ергья; -ерглась; *сов.* (*устар.*) унах; унагаагдах.

НИЗВЕРЖЕ'НИЕ, -я; *ср.* түлхэн унагаах; низвержение эксплуататорских классов мөлжигч ангиудыг түлхэн унагаах.

НИ'ЗЕНЬКИЙ, -ая; -ое. намхан; навтгархан; нальгар; тагжгар.

НИЗИ'НА, -ы; *ж.* дор газар; хотгор газар; село расположено в низине суурин хотгор газар оршино.

НИ'ЗКИЙ, -ая; -ое; -зок; -зка; -зко; *ниже*; *низший и нижайший*, -ая; -ее. 1. нам; намхан; навтгар; тагдгар; низкого роста нам нуруутай; низкая комната намхан тасалгаа; 2. нам; дор; дор байгаа; доогуур; низкое место дор газар; 3. бага; гөөхөн; сул; хүйтэн; хямд; низкая вода ус бага; гөөхөн ус; низкое давление даралт бага; сул даралт; низкая температура хүйтэн; 4. дорой; бага; низкий уровень развития дорой хөгжил; низкая квалификация мэргэшил дорой; низкий уровень знаний мэдлэг бага; 5. муу; сул; низкое качество чанар муу; 6. олиггүй; өөдгүй; низкий поступок олиггүй явдал; 7. бүдүүн; низкая нота бүдүүн нот; * низкий лоб нарийн магнай; низкий поклон мэхийн ёслол.

НИЗКОПОКЛО'ННИК, -а; м. (*презр.*) зусарч; сядууч; залбирагч.

НИЗКОПОКЛО'ННИЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* (*презр.*) зусардах; бялдуучлах; залбирах.

НИЗКОПОКЛО'НСТЕО, -а; *ср.* (*презр.*) зусардлага; бялдуучлах; залбирах.

НИЗКОПРО'БНЫЙ, -ая; -ое; -бен; -бна. 1. хольцоо ихтэй; низкопробное золото хольцоо ихтэй алт; 2. чанаргүй; яс муутай; өөдгүй; низкопробное вино чанаргүй дарс; 3. завхай; низкопробная буржуазная литература хөрөнгөтний завхай утга зохиол.

НИЗКОРО'СЛЫЙ, -ая; -ое; -осл. навтгар; намхан нуруутай; охор биетэй; тагдгар; тагжгар; низкорослый кустарник тагжгар бут.

НИЗКОСО'РТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. яс муутай; чанар муутай; низкосортный товар чанар муутай бараа.

НИЗЛАГА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* унагах; авч хаях; түлхэн унагах.

НИЗЛОЖЕ'НИЕ, -я; *ср.* түлхэн унагах; авч хаях; низложение царя хааныг авч хаях.

НИЗЛОЖИ'ТЬ, -ожу; -ожешь; -оженный; *сов.* *кого-что* (*книжн.*) унагах; түлхэн унагах; авч хаях.

НИ'ЗМЕННОСТЬ, -и; *ж.* 1. нам газар; 2. өөдгүй явдал; олиггүй бодол.

НИ'ЗМЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. 1. нам дор; өчүүхэн; 2. өөдгүй; бузар; жигшүүртэй; низменные побуждения бузар санаа.

НИЗОВО'Й I, -ая; -ое. мөрний адаг дахь; голын адгийн; доод биений; низовой город мөрний адгийн хот.

НИЗОВО'Й II, -ая; -ое. дорд; доод; доод шатны; низовые партийные организации намын доод байгууллага.

НИЗО'ВЬЕ, -я; *род*; *мн.* -ьев; *ср.* адаг; низовье реки голын адаг.

НИ'ЗОМ, *нареч.* уулын бэлээр; ёроолоор; доогуур; ехатъ низом уулын бэлээр явах.

НИ'ЗОСТЬ, -и; *ж.* жигшүүртэй явдал; бузар хэрэг.

НИ'ЗШИЙ, -ая; -ее. 1. доод зэргийн; адгийн; муу; низший сорт табака чанар муутай тамхи; 2. дорд; доод; бүдүүлэг; низший тип животных бүдүүлэг амьтан; 3. бага; доод; доод зэргийн; низшее звание доод цол; 4. анхан шатны; низшее образование анхан шатны боловсрол.

НИЗЫ', -ов. 1. харцас; дорд хүмүүс; 2. бүдүүн дуу.

НИКА'К I, *нареч.* огтү яасан ч; яагаад ч; никак нельзя огт болохгүй; я никак не мог разобраться би ойлгож яагаад ч чадсангүй.

НИКА'К II, *вводн. сл* (*прост.*) биш үү; никак, это он пришёл энэ чинь тэр ирсэн юм биш үү!

НИКАКО'Й, -ая; -ое; *мест.* 1. ямар ч; никаких книг не купил ямар ч ном худалдаж аваагүй; 2. огт; никакой он мне не дядя тэр миний авга огт биш; 3. ямар ... байх вэ дээ; юн ... байх билээ дээ; шахматист он никакой тэр ямар ч шатарч байх вэ дээ.

НИ'КЕЛЕВЫЙ, -ая; -ое. диц; дицийн; дицээр хийсэн; никелевая руда дицийн хүдэр.

НИКЕЛИРО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. дицэдсэн; дицтэй; никелированная посуда дицтэй сав, дицэдсэн сав.

НИКЕЛИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *несов.*; *что*. дицдэх; диц гүйлгэх; диц түрхэх.

НИКЕЛИРОВА'ТЬ, -и; *ж.* 1. дицдэх; диц гүйлгэх; отдать чайник в никелировку данх дицдүүлэх; 2. диц; никелировка чайника потускнела данхны диц өнгө алдав.

НИКЕЛИРО'ВОЧНЫЙ, -ая; -ое. дицдэх; никелировочная мастерская дицдэх газар.

НИ'КЕЛЬ, -я; м. диц (*химийн махбод*; *хийлц муутай мөнгөлөг цагаат төмөрлөг*).

НИКНУТЬ, -ну; -нешь; *ник; -ла и никнула; не-соп.* гуджийх; налах; хэлбийх; хэвтэх; унах; трава *никнат* өсч нална.

НИКОГДА, *нареч.* хэзээ ч; хэдийд ч; огт; никогда, *никогда коммуары* не будут рабами коммунистхан кээзэ ч боол огт болохгүй; лучше поздно, чем *никогда* огт үгүйгээс оройтсон нь дээр; ☆ как *никогда* урьд урьдынхаасаа.

НИКОЙ; *никويم* образом, ни в *коем* случае хэр-көөч; яасан ч.

НИКОТИН, -а; *м.* бохь.

НИКТО, *никого; никому; никого; никем; ни о ком; мест. отриц.* хэн ч; нэг ч хүн; хүн; *никто* не узнает хүн мэдэхгүй; *никого нет* нэг ч хүн алга; *никто из них* тэдгээрийн хэн нь ч; *никто иной, никто другой* өөр хэн ч; өөр нэг ч хүн.

НИКУДА, *нареч.* 1. хаа ч; хаашаа ч; я *никуда* не пойду би хаашаа ч явахгүй; 2. огт, юунд ч; ямар ч; это *никуда* не годится энэ ямар ч хэрэггүй.

НИКУДЫШНИЙ, -ая; -ое; -шен; -шна. *прост. (пренебр.)*, арчаагаа алдсан; авах танаггүй; *никудышний работник* арчаагаа алдсан ажилтан.

НИКЧЕМНЫЙ, -ая; -ое (*разг. пренебр.*). хэргээ алдсан; ямар ч хэрэггүй; огт тусгүй; өөдгүй; *никчемные слова* ямар ч хэрэггүй үг.

НИМАЛО, *нареч.* өчүүхэн ч; огтхон ч; *одно другому* нимало не мешает нэг нь нөгөөдөө огтхон ч саад болохгүй байна.

НИМФА, -ы; *ж.* (*грекийн домогт гардаг бай-залийн элдэв хүүхний эзэн*) лус савдаг.

НИ-НИ, НИ-НИ-НИ, (*разг.*) үгүй; үгүй; үгүй; үгүй; бүр үгүй.

НИОТКУДА, *нареч.* хаанаас ч; *ниоткуда нет* *нисем* хаанаас ч захидал ирээгүй байна.

НИПОЧЕМ, *нареч.* 1. сангаандгүй; дажгүй; *ему нипочем* подиать большую тяжесть тэр (*хүн*) хүнд юм лажгүй өргөнө; 2. ажрахгүй; юманд бодохгүй; мороз и жара *ему нипочем* тэр (*хүн*) хүйтэн халуу-ныг юманд бодохгүй; 3. яасан ч; яагаад ч; яалаа ч гэсэн; *нипочем* не прошу яасан ч уучлахгүй.

НИРВАНА, -ы; *ж.* нирваан.

НИСКОЛЬКО, *нареч.* өчүүхэн ч; огтхон ч; ганц ч; денег нет *несколько* өчүүхэн ч мөнгө байхгүй.

НИСПРОВЕРГАТЬ, -аю; -аешь; *несов. НИСПРО-ВЕРГНУТЬ, -ну; -нешь; *перз; -ла; сов. з. кого-что (высок.)*. 1. хөмрүүлэх; өнхрүүлэх; унагаах; 2. түлхэн унагах; устгах; *ниспровергнуть* *самодержавие* хаант засгийг түлхэн унагах.*

НИСХОДЯЩИЙ, -ая; -ее. уруудах; уруудсан; *нисходящее* ударение уруудах өргөлт.

НИТКА, -ы; *ж.* 1. утас; шелковые нитки торгон утас; 2. хэлхээ; нитка жемчуга хэлхээ сувд; ☆ это што белыми нитками зэс нь цухуйж байна; *обоб-рать до нитки* эстархий зүүгийг нь хүртэл авах; ха-маг юмы нь авах; промокнуть до нитки шолбо но-рох.

НИТОЧКА, -ы; *ж.* нарийхан утас; ☆ по *ниточке* разобрать ширхэг дараалай үзэх; висеть на *ниточ-ке* хялгасанд торж үлдэх.

НИТЬ, -ы; *ж.* 1. утас; нить основы суурь утас; 2. холбоо; авцалдаа; нить воспоминаний дурдатга-дын авцалдаа; 3. утас; судал; нить лампы накали-вания цахилгаан дэнгийн утас.

НИТЯНЫЙ, -ая; -ое. утсаар утсаар хийсэн; нит-яные перчатки утсаар бээлий.

НИЦ, *нареч.* (устар.). түрүүлгээ; элгээрээ; нүү-рээрээ газарт; часть *ниц* элгээрээ газарт унах.

НИЧЕГО, *нареч. (разг.)*. 1. зүгээр (*сайн*); гай-гүй; гэмгүй; овоо; *чувствует себя ничего* бие нь гайгүй; 2. гайгүй; яах вэ; замаагүй; зүгээр; это все *ничего* энэ бүгд гайгүй; пусть придет, *ничего* яах вэ; ирэг; 3. юу ч; огт; я *ничего* не вижу би юу ч харахгүй байна.

НИЧЕ'Й, -чь; -чьд, *мест.* 1. хэний ч биш, эзэн-гүй; *ничьи вещи* эзэнгүй юм; 2. хэний ч гэсэн, бус-дын; хуний; *ничьих вещей не трогай* хэний ч гэсэн юманд бүү хүй; хүний юманд бүү хүр; 3. лайнах; тандах.

НИЧКОМ, *нареч.* түрүүдгээ; элгээрээ; *лежать* *ничком* түрүүдгээ хэвтэх.

НИЧТО; *ничего; ничему, ничем; ни о чем; мест; отриц.* 1. юу ч; нэг ч юм; ямар ч юм; его *ничто* не интересует тэр (*хүн*) юу ч сонирхдоггүй; 2. юу ч биш; хэн ч биш; превратиться в *ничто* юу ч биш болох.

НИЧТОЖЕСТВО, -о; *ср.* 1. өчүүхэн юм; яли-гүй юм; ялихгүй юм; өчүүхэн амьтан; шалинагуй хүн; шалихгүй амьтан.

НИЧТОЖНОСТЬ, -и; *ж.* өчүүхэн юм; ялигуй зүйл; шалихгүй юм.

НИЧТОЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. 1. өчүү-хэн; ялигуй; ялихгүй; *ничтожная часть* ялигуй хэ-сэг; 2. өчүүхэн; шалинагуй; шалихгүй; *ничтожная личность* шалинагуй амьтан.

НИЧУТЬ, *нареч.; с отриц. (разг.)* огт; ер өчүү-хэн ч; *ничуть не обиделся* огт гомдоогүй.

НИША, -ы; *ж.* хөндий; цүнхэл.

НИШАТЬ, -аю; -аешь; *неов.* үгүйрэх; коосрох; ядуурах; гуйлинчрах; хувхайрах.

НИЩЕНКА, -ы; *ж.* (*разг. устар.*). гуйлгачин эмэгтэй; гуйлинч эхнэр; гуйранч эмэгтэй.

НИЩЕНСКИЙ, -ая; -ое; 1. гуйлгачин; гуй-ранчны; гуйлгачин; гуйранч; гуйлинч; *нищенское* состояние гуйранч байдал; *нищенская сума* гуйлгач-ны хүүдий; 2. өчүүхэн; шалигуй; ялихгүй; *нищенская* оплата труда в странах капита-ла хөрөн-гөтөн орны хөдөлмөрийн ялихгүй хөлс.

НИЩЕНСТВО, -о; *ср.* 1. гуйлгачлаа; гуйранч-лаа; гуйлинчлах; заниматься *нищенством* гуйланч-лах; 2. гуйранч байдал; үгийгүү хоосон байдал; при царстве крестьяне жили в *нищенстве* хаант засгийн үед тариачид үгийгүү хоосон амьдарч байв.

НИЩЕНСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; *несов.* гуйланчлах; гуйранчлах; гуйлгачлах; гуйлга хийх.

НИЩЕТА, -ы; *ж.* 1. гуйлинч байдал; ядуу зү-дүү байдал; впасть в *нищету* гуйлинч байдалд орох; 2. доройтол; дорой буурай (*байх*); *духовная* *нищета* *оюм* ухааны дорой буурай; 3. гуйлгачин; үгийгүү хоосон хүмүүс.

НИЩИЙ, -ая; -ее. 1. коосон; гуйлинч; үрнй-гүү; гуйлгачин; *нищая* старуха гуйлгачин көгшин; 2. гуйлинч; гуйранч; гуйлинч; *подать* *нищему* гуйлгачинд юм өгөх.

НО, союз *противительный*. 1. карни; гэтэд гэвч; боловч; үл барам; байтугай; *хоть и занят, но не устаёт* хэднй чөлөөгүй боловч ядрахгүй байна; мы не только видели их, но даже говорили с ними бид тэдэнтэй дайралдсанаар үл барам ярилцсан; 2. төгсөр; саад; *есть маленькое* но өчүүхэн тогтор байна.

НО, II; межд. чөх.

НОВАТОР, -а; *м.* шинийг санаачлагч; шинэт-гэгч; новаторы производства үйлдээрийн шинийг санаачлагчид; үйлдээрлэлийг шинэтгэгчид.

НОВАТОРСКИЙ, -ая; -ое. шинийг санаачлаг-чийн; шинэтгэгч; шинэтгэн сайжруулах; *новаторс-*

кое отношение хөдөлмөрт шинийг санаачлагч ёсоор хандах.

НОВАТОРСТВО, *-а; ср.* шинэ санаачилга; шинэтгэлт; новаторство в технике техникийн шинэтгэлт.

НОВЕ'ЙШИЙ, *-ая; -ее.* хамгийн шинэ; хамгийн сүүлчийн; бүр шинэ.

НОВЕ'ЛЛА, *-ы; ж.* туурь.

НОВЕНЬКИЙ, *-ого; м.* (разг.). 1. шинэхэн; 2. шинэ хүн; шинэ сурагч; в классе есть новенькие энэ ангид шинэ сурагчид бий.

НОВИЗНА', *-ы; ж.* шинэ (байх); шинэ юм.

НОВИ'НКА, *-и; ж.* шинэ (юм); шинэ бараа; книжные новинки шинэ ном.

НОВИЧО'К, *-чка; м.* 1. шинэ сурагч; 2. шинэ хүн; юм мэдэхгүй хүн; новичок в военном деле цэргийн хэрэгт шинэ хүн.

НОВОБРА'НЕЦ, *-нца; м.* шинэ цэрэг.

НОВОБРА'ЧНАЯ, *-ой; ж.* шинэ гэрлэсэн эмэгтэй.

НОВОБРА'ЧНЫЕ, *-ых.* сая гэрлэгсэд

НОВОБРА'ЧНЫ'Й, *-ого; м.* шинэ гэрлэсэн эрэгтэй.

НОВОВВЕДЕ'НИЕ, *-я; ср.* шинэ эхлэлт; шинэ журам; важное нововведение чухал шинэ эхлэлт.

НОВОГО'ДНИЙ, *-ая; -ее.* шинэ жилийн; цагаан сарын; новогодний подарок шинэ жилийн бэлэг.

НОВОИСПЕЧ'ЕННЫЙ, *-ая; -ое* (разг. шутл.). сая болсон; сая цол олсон; сая хийсэн; новоспеченный студент сая болсон оюутан; новоспеченный проект сая хийсэн төсөл.

НОВОДУ'НИЕ, *-я; ср.* шинэ сар; сарын шинэ.

НОВООБРАЗОВА'НИЕ, *-я; ср.* шинэ (зүйл); шинэ хэлбэр; шинэ үүссэн (зүйл).

НОВОРОЖД'ЕННЫЙ, *-ая; -ое.* сая төрсөн; нялх; удаан цах; нялх хүүхэд.

НОВОСЕ'Л, *-а; м.* шинэ нутаглагч; шинэ байранд орогч; шинэ гарт орогч.

НОВОСЕ'ЛЬЕ, *-я; ср.* 1. шинэ байр; шинэ гэр; 2. шинэ байрын найр; шинэ гэр мялаах; праздновать новоселье шинэ гэр мялаах.

НОВОСТРО'ЙКА, *-и; ж.* 1. шинэ барилга; работать на новостройке шинэ барилга дээр ажиллах; 2. шинэ байшин; шинэ суурин; шинэ барилга; школьно-новостройка шинэ барьсан сургууль.

НОВОСТЬ, *-и; мн. -и; -ей; ж.* 1. шинэ зүйл; шинэ нээлт; шинэ бүтээл; шинэ бараа; новости в технике техникийн шинэ зүйл; шинэ техник; книжные новости шинэ ном; 2. сонин; последние новости сүүлчийн сонин.

НОВ'ШЕСТВО, *-а; ср.* шинэ журам; шинэтгэлт; шинэ зүйл; внедрение технических новшеств техникийн шинэ зүйлийг нэвтрүүлэх.

НОВ'ЫЙ, *-ая; -ое; нов; нова; ново.* 1. шинэ; новый год шинэ жил; цагаан сар; новый костюм шинэ хувцас; 2. шинэ (увийн); новая литература шинэ (увийн) утга зохиол.

НОВЬ, *-и; ж.* шинэ газар; атар газар; поднимать новь шинэ газар хазалах.

НОГА', *-и; вин. ногу; мн. ноги; ног; -ам; ж.* хөл; сидеть нога на ногу хөл ачин суух; на ногах не стоит хөл дээрээ зогсож чадахгүй байна; ☆ перенести болезнь на ногах дэвтэлгүй явсаар эдгэрэх; идти (нога) в ногу хөл нийлүүдэн явах; хөлөө олон явах; идти в ногу с современностью орчин үетэй хөл нийлүүдэн алхах; сбиться с ноги хөл алдах; хөлөө олохгүй байх; дать ногу хөлөө олох; стать на ноги 1) эдгэрч босох; хөл дээрээ босох; 2) гар ганзганд

хөл дөрөөнд хүрэх; хүний зэрэгт хүрэх; поставить на ноги кого-либо 1) эдгээж босгох; хөл дээр нь босгох; 2) хөл дээр нь гаргах; хөлийг нь дөрөөнд гарыг нь ганзганд хүргэх; хүний зэрэгт хүргэх; быть одной ногой в могиле үхдэгийн даваан дээр байх; кланяться в ноги хөлд нь мөргөх; ваяться в ноги сөгдөн гүйх; без ног, без задних ног хөлөө хөдөлгөх; сөлгүй; поднять на ноги кого-либо хөл болгох; хөл үймээн болгох; хөл дээр нь босгох; дэвжгэнүүдэх; ни ногой к нему, ни ногой туда тэднийд шагайхгүй; тийшээ зүглэхгүй; ног под собой не слышать

от радости баярлаад хөл нь газар хүрэхгүй байх; моей ноги не будет там тэнд би шагайхгүй; идти нога за ногу хөлөө чирэн явах; бежать со всех ног хөл мэдэн гүйх; хар хурдаараа давхих; хромать на обе ноги аль аль талаараа доголох; быть с кем-либо на короткой (дружеской) ноге хүнтэй дотно байх; еле ноги унести арай гэж амь гарах; протнуть ноги мажийх; үхэх; дай бог ноги тэнхээ мэдэн гүйх.

НОГА'ЕЦ, *-йца; м.* ногай хүн

НОГА'ЙКА, *-и; ж.* ногай эмэгтэй; ногай эхнэр.

НОГОТО'К, *-тка; м.* (разг.). бяцхан хумс; хумсхан; ☆ с ноготом хумсынхан төдий, чихэн төдий.

НО'ГОТЬ, *-гтя; мн. -и; -ей; м.* хумс.

НОЖ, *-а; м.* хутга; перочинный нож тонгорог; ☆ бытовая ножка с кем-либо дайсагнах.

НОЖЕВО'Й, *-ая; -ое.* хутганы; ножевой черенок хутганы иш; ножевая рана хутгалсан шарх.

НО'ЖИК, *-а; м.* хутга; бяцхан хутга.

НО'ЖКА, *-и; ж.* 1. бяцхан хөл; 2. хөл; ножка стула сандлын хөл; 3. иш.

НО'ЖНИЦЫ, *-иц.* хайч.

НОЖНО'Й, *-ая; -ое.* хөлийн; ножная ванна хөлийн угаал.

НО'ЖНЫ, *-жен; -жнам.* хуй; гэр.

НОЗДРЕВА'ТЫЙ, *-ая; -ое; -ат.* нүхэрхүү; нүхлэг.

НОЗДРЯ', *-и; мн. ноздри; ноздрей; ж.* хамрын нүх.

НОЛЕВО'Й, *-ая; -ое.* и НУЛЕВО'Й, *-ая; -ое.* тэг; тэгтэй тэнцүү; нулевая степень тэг зэрэг.

НОЛЬ, *-я; м.* и НУЛЬ, *-я; м.* тэг.

НОМЕНКЛАТУ'РА, *-ы; ж.* нэрийн цогцос.

НОМЕНКЛАТУ'РНЫЙ, *-ая; -ое.* нэрийн цогцсын.

НО'МЕР, *-а; мн. -а; -бе; м.* 1. дугаар; номер; последний номер журнала сэтгүүлийн сүүлчийн дугаар; 2. номер; хэмжээ; номер перчаток бээлийний хэмжээ; 3. өрөө; тасалгаа.

НОМЕРНО'Й, *-ая; -ое.* дугаарын; дугаартай; номерной знак дугаартай тэмдэг.

НОМИНА'Л, *-а; м.* нэрийдсэн үнэ; дурдсан үнэ; дуудсан үнэ; продажа по номиналу дуудсан үнээр худалдах.

НОМИНА'ЛЬНО, (перен.). нэр төдий; нэр хэмээн; числится где-нибудь номинально нэг газар нэр төдий данслагдах.

НОМИНА'ЛЬНЫЙ, *-ая; -ое; -лен; -льна.* 1. нэрийдсэн; дурдсан; дуудсан; номинальная стоимость нэрийдсэн өртөг; 2. нэр төдий; нэр хэмээсэн.

НОРА', *-и; вин. норы; мн. норы; нор; норам; ж.* нүх.

НОРВЕ'ЖЕЦ, *-жца; м.* норвег хүн.

НОРВЕ'ЖКА, *-и; ж.* норвег эмэгтэй; норвег эхнэр.

НОРВЕЖСКИЙ, -ая; -ое. норвег; норвегийн; норвежский язык норвег хэл.

НОРКА I, -и; ж. бяцхан нүх.

НОРКА II, -и; ж. усны булга

НОРКОВЫЙ, -ая; -ое. усны булган; норковая шуба усны булган дээл.

НОРМА, -ы; ж. 1. (хэв) журам; нормы литературного языка бичгийн хэлний хэв журам; норма поведения биеэ авч явах журам; 2. (хэв) хэмжээ; тогтсон хэмжээ; норм; норма выработки үйлдвэрлэх хэмжээ; сверх нормы тогтсон хэмжээнээс давуулан; средняя норма выпадения осадков тундсын дунд хэмжээ.

НОРМАЛИЗАЦИЯ, -и; ж. (хэв) журамтай болгох; журамшуулах; (хэв) хэмжээтэй болгох; нормализация орфографии угсийн дүрмийг журамшуулах.

НОРМАЛИЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов. что (хэв) журамтай болгох; журамшуулах; (хэв) хэмжээтэй болгох; нормализовать литературное произношение бичгийн хэлний дуудлагыг журамшуулах.

НОРМАЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. хэвийн; ердийн; нормальный вес ердийн жин; нормальная обстановка хэвийн байдал; 2. эрүүл.

НОРМАТИВ, -а; м. (спец.) хэв хэмжээ; норматив производительности труда хөдөлмөрийн бүтээмжийн хэм хэмжээ.

НОРМАТИВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна; 1. хэм хэмжээтэй; нормативный расход материалов хэрэглэгдэхүүний хэв хэмжээтэй зарлага; 2. журамлах; нормативная грамматика журамлах хэл зүй.

НОРМИРОВАНИЕ, -я; ср. (хэв) хэмжээтэй болгох; (хэв) хэмжээ тогтоох; нормлох.

НОРМИРОВАННЫЙ, -ая; -ое. хэв хэмжээтэй болгосон; хэв хэмжээ тогтоосон; нормлосон.

НОРМИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов. и несов. что. (хэв) хэмжээтэй болгох; (хэв) хэмжээ тогтоох; нормлох; нормировать работу ажлын хэв хэмжээг тогтоох.

НОРМИРОВА, -и; ж. (хэв) хэмжээтэй болгох; (хэв) хэмжээ тогтоох; нормлох.

НОРМИРОВОЧНЫЙ, -ая; -ое. (хэв) хэмжээ тогтоох; нормлох.

НОРМИРОВЩИК, -а; м. (хэв) хэмжээ тогтоогч; нормлогч.

НОРМИРОВЩИЦА, -ы; ж. (хэв) хэмжээ тогтоогч эмэгтэй; нормлогч эмэгтэй.

НОРОВ, -а; м. зөрүүд зан; муу зан; человек с норовом зөрүүд зантай хүн.

НОРОВИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист (прост.). зөрүүд муу зантай; норовистая лошадь муу зантай морь.

НОРОВИТЬ, -влю; -вишь; несов. (разг.). чармайх; тэмүүлэх.

НОС, -а; -(у); о носе; в(на) носу; мн. -ы; -бы; м. 1. хамар; прямой нос цэх хамар; шулуун хамар; нос с горбинкой монхор хамар; вздернутый нос шантгар хамар; 2. хошуу; нос лодки завийн хамар; 3. шувууны хошуу; ☆ встретиться носом к носу нүүр нүүрээрээ уулзах; говорить в нос гуишганах; водить за нос кого-либо араар нь тавих; хууран мэхлэх; не видеть дальше своего носа алган дээрхээсээ бусад юм харахгүй; повесить нос уруу царайлах; поднять нос, задраить нос дээгүүр зан гаргах; совать нос куда-либо хөндлөнгөөс хөлөө; хөндлөнгөөс оролцох; нос воротить от кого-либо буруу харах; под носом хаяанд; дэргэд; взять из-под (самого) носа дэргэдээс нь авчих; нүдэн дээрээс нь

авчих; на носу хаяанд ирээд байх; гадаа ирээд байх; зима на носу өвөл хаяанд ирээд байна; остаться с носом хоосон хоцрох; молигодуха; оставить кого-либо с носом молигодох, хуурах; клевать носом үүрэглэх; утереть нос гартуулах; давах; уткнуться носом ширтэн харах; не по носу кому-либо сэггэлд эс нийлэх; натянуть нос кому-либо, наставить нос кому-либо молиго үнхүүлэх.

НОСАСТЫЙ, -ая; -ое; -аст.; **НОСАТЫЙ**, -ая; -ое; -ат (разг.). том хамартай, мандгай хамартай.

НОСИК, -а; м. 1. бяцхан хамар, хамархан; 2. бяцхан хошуу; 3. (данхны) цорго.

НОСИЛКИ, -лок. 1. дамнуурга; санитарные носилки эмнэлгийн дамнуурга; 2. жууз.

НОСИЛЬНЫЙ, -ая; -ое. өмсөх; носильное белье өмсөх дотуур хувцас.

НОСИЛЬЩИК, -а; м. зөөгч, дамнуурч.

НОСИТЕЛЬ, -я; м. 1. эзэмнэгч; рабочий класс-носитель новой, социалистической культуры ажилчин анги бол шинэ нийгэм журамт соёлыг эзэмнэгч мөн; 2. агуулагч; дэлгэрүүлэгч; носитель дифтерии хоолойн сахуу дэлгэрүүлэгч.

НОСИТЬ, ношу; носишь; ношенный; несом.; кого-что. 1. авч явах; өргөж явах; үүрч явах; аваагчх; авчрах; 2. туух; тууж явах; хийсгэх, хийсгэн явах; 3. авч давчих; авч нисэх; 4. өмсөж явах; носить военную форму цэрэг хувцас өмсөж явах; 5. зүүх, авч явах; носить очки шил зүүх; шил хийх; носить в кармане перочинный нож халаасандаа тонгор авч явах; 6. -тай (-тэй; -той) байх; носить бороду сахалтай байх; спор носил принципиальный характер маргаан зарчмын чанартай байв; 7. хэвэлдээ тээх, жирэмсэн байх; ☆ носить на руках кого-либо алган дээрээ бөмбийлэх; эрхлүүлэх.

НОСИТЬСЯ, носушь; носишься; несом. 1. ийш тийш гүйх; гүйлдэх; дэвжгэнэх; хөлдөх; өөдөө сеөргөө нисэх; дети носятся по двору хүүхдүүд хашаан дотуур гүйлдэнэ; 2. сониучирхан гүйх; гайхуулан гүйх; носиться с новым проектом шинэ төсөл барьж сониучирхан гүйх.

НОСКИЙ I, -ая; -ое; носок; -ска. бөх, эдлэмжтэй; ноская ткань бөх нэхмэл.

НОСКИЙ II, -ая; -ое. өндөглөмтгий, сайн өндөглөдөг; ноские куры өндөглөмтгий тахиа.

НОСОВОЙ I, -ая; -ое. нусны; носовой платок нусны алчуур, өврийн алчуур.

НОСОВОЙ II, -ая; -ое. хамрын; носовой согласный хамрын гийгүүдэгч.

НОСОГЛОТКА, -и; ж. төвөнхийн дээрх хөндий, хамар багалзуур.

НОСОК I, -ска; м. (гутлын) хоншоор, хошуу.

НОСОК II, -ска; род. мн. носков; м. богино оймс.

НОСОРОГ, -а; м. хирс.

НОТА I, -ы; ж. 1. ноот; положить текст на ноты дууны үг ноотлох. 2. ноты ноотлосон хөгжим, ноот, играть по нотам нотоор наадах; ☆ говорить, как по нотам уншиж байгаа шиг ярих; бэлэн ярих.

НОТА II, -ы; ж. нот, нот бичиг; обмен нотами нот бичиг солилцох.

НОТАРИАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. нотариусын; нотариальная контора нотариусын контор; 2. нотариусын баталгаатай; нотариальная копия нотариусын баталгаатай хуулбар.

НОТАРИУС, -а; м. нотариус (хууль ёсны баримт бичиг батлагч).

НОТАЦИЯ, -и; -и; ж. (разг. устар.). сургамж, донгодлого, зэмдэл.

НОТАЦИЯ *н*, -и; *ж.* (*спец.*). томьёолсон бичиг; шахматная нотация шатрын томьёолсон бичиг.

НОТНЫЙ, -ая; -о*е.* нотын.

НОТЫ, *нот*, *мн.* ноотолсон хөгжим-ноот.

НОЧЕВАТЬ, -чую, -чуешь; *несов.* хонох; ночевать на сеновале өвсний саравчинд хонох.

НОЧЁВКА, -и, *ж.* хонох; хоног; остановиться для ночевки хонохоор буух.

НОЧЛЕГ, -а, *м.* 1. хонох; хоног; 2. хонох газар.

НОЧЛЕЖКА, -и, *ж.* (*прост.*). хоног төөрүүлэх газар.

НОЧЛЕЖНЫЙ, -ая; -о*е.* хонох, хоног өнгөрүүлэх; ночлежный дсм хоног төөрүүлэх газар.

НОЧНИК, -а; *м.* шөнийн дэн.

НОЧНОЕ, -ого, *ср.* (*зун*) адуу манах, отправить на ночное адуу манахаар явах.

НОЧНОЙ, -ая; -о*е.* шөнийн; ночной мрак шөнийн харанхуй; ночное время шөнийн цаг; ночная сорочка шөнийн дамц; ночное дежурство шөнийн жижүүр; ночная смена шөнийн ээлж.

НОЧЬ, -и; *о ноци; в ноци; мн.* -и; -ей; *ж.* шөнө; на дворе ночь шөнө болов; харанхуй болов; глухая ночь анир чимээгүй шөнө; целую ночь напролёт бүкэл шөнө; спокойной ночи сайн нойрсоорой!

НОЧЬЮ, *нареч.* шөнө; шөнөдөө, шөнөөр; днем и ночью өдөр шөнөгүй; өдөржин шөнөжин.

НОША, -и; *ж.* үүрэг; ачаа; взвалить ношу на себя үүргээ үүрэх.

НОШЕНЫЙ, -ая; -о*е.* өмссөн; өмсөж байсан; ношевое белье өмсөж байсан дотуур хувцас.

НОЮЩИЙ, -ая; -о*е.* янгинах, шархирах; чимчигнэх; ноющая боль янгинаж өвдөх.

НОЯБРЬ, -я; *м.* арван нэгдүгээр сар.

ПРАВ, -а; *м.* 1. ааш; авир; зан; крутой нрав огцом зан; 2. ёс заншил; хэвшил; старинные нравы хуучин ёс заншил.

ПРАВИТЬСЯ, -влюсь; -вишься; *несов.*; кому-чему. сэтгэлд зохих, сэтгэлд таарах, сэтгэлд таатай байх, аятайхан санагдах; ему нравится ездить верхом морь унах түүний сэтгэлд таатай байна.

ПРАВОУЧЕНИЕ, -я; *ср.* сургамж; сургаал.

ПРАВОУЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая -о*е.* сургамжтай; сургаалын.

ПРАВСТВЕННОСТЬ, -и; *ж.* ёс суртахуун; ёс журам; зан суртахуун; коммунистическая нравственность коммунист ёс суртахуун.

ПРАВСТВЕННЫЙ, -ая; -о*е;* -вен; -венна. 1. ёс суртахууны; ёс журмын; зан суртахууны; 2. ёс суртахуунтай; ёс журамтай; нравственный человек ёс журамтай хүн; 3. сэтгэлийн, сэтгэл санааны; нравственный подъем сэтгэл санааны өрнөлт.

НУ, 1. *межд.* заа; ну, скорей! заа түргэл!; 2. *межд.* уухай, ай, уухай даа, ай даа, заа (*мөн*); ну и молодец! уухай мөн сайн өр байна; 3. *вопросит. частица.* аа, тийм үү? я сегодня уезжаю, Ну? Би өнөөдөр явна.—Аа, тийм үү? 4. *частица.* л, даа (*дээ; доо; дөө*); ну хорошо сайн л байна; ну нет үгүй дээ; ну так что же? за тэгвэл юу гэж? 5. *частица.* заа боль доо, орхи, тони, тонилог; ну тебя заа чи боль доо; 6. *частица.* өхлэв; гарам ну на него кидаться түүн өөд үсчиж гарав; 7. *частица.* гэж бодъё; ты пойдешь гулять?—Ну, пойду чи зугаалахаар явах уу?—Явя гэж бодъё. *ну-ка, нут-ка заа.

НУДНЫЙ, -ая; -о*е;* -ден; -дно; -дно. залхуутай, каширтай; уйтгар хүргэх; нудный разговор уйтгар хүргэх яриа.

НУЖДА, -а; *мн.* нүжды; нүжд; нүждам *ж.* 1. яачисдал; гачаал; хоосон ядуу байдал, үгийгүү бай-

дал; вырос в нужде ядуу хоосон байдалд өссөн; 2. хэрэгцээ; хэрэг; нужды городского населения хотын хүн амын хэрэгцээ.

НУЖДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. гачигдах, ядуу зүдүү байх; сильно нуждаться их ядуу зүдүү байх; 2. хэрэгтэй байх; дутагдах; ни в чем не нуждаться юугаар ч дутагдахгүй байх.

НУЖНО, *в знач. сказ.* кому-чему. хэрэгтэй; таарна; зохино; мне нужно пять рублей над таван рублей хэрэгтэй; нужно торгиться шамдах хэрэгтэй; нужно, чтобы все явились бүгд ирвэл зохино.

НУЖНЫЙ, -ая; -о*е;* -жен; -жна; -жно; *нужны.* хэрэгтэй; выдать нужную сумму хэрэгтэй мөнгийг олгох; дать нужные указания хэрэгтэй зааврыг өгөх; нужный человек хэрэгтэй хүн.

НУ—КА, *част. заа;* ну-ка подойди заа хүрээд ир! за ойрт!

НУЛЕВОЙ, -ая; -бе. **ПОЛЕВОЙ** -ая, -бе. тэг, тэгтэй тэнцүү.

НУЛЬ, -я; *м.* тэг.

НУМЕРАЦИЯ, -и; *ж.* 1. дугаарлах, дугаар тавих; 2. дугаар. нечётная нумерация домов сондгой дугаартай байшингууд.

НУМЕРОВАТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *несов.*; кого-что. дугаарлах, дугаар тавих.

НУМИЗМАТИКА, -и, *ж.* зоос зүй (*эртний зоос; медалиг шинжлэх ухааны үүднээс тодорхойлон бичих*).

НУ-НУ; *част.* заа, заа; ну, ну, вставай заа, заа бос; ну, ну, не сердись заа, заа битгий уурал.

НУТРО, -а; *ср.* 1. дотор; гэдэс дотор; 2. дотор, дотор зүрх, санаа; сэтгэл; здоровое нутро өрүүл дотор.

НУТРИОЙ, -ая; -бе. дотрын, дотор; нутряное сало дотор өөх.

НЫНЕ, *нареч.* (*устар. и высок.*). өнөө, өнөө цаг; ныне вышедший из употребления өнөө хэрэгцээнээс гарсан, өнөө хэрэглэгдэхээ больсон.

НЫНЕШНИЙ, -ая; -е*е.* 1. өнөө жилийн, өнөө; 2. нынешний урожай өнөө жилийн ургац; нынешнее лето өнөө зун; 2. өнөөгийн, өнөө цагийн; нынешняя молодежь өнөөгийн залуус.

НЫНЧЕ, *нареч.* (*разг.*). 1. өнөөдөр, өнөө; не нынче-завтра өнөө маргаашгүй; нынче морозно өнөөдөр хүйтэн байна; 2. өнөө, өнөө үе, өнөө цаг; нынче жить весело өнөө үед амьдрах баясгалантай.

НЫРНУТЬ, -ну; -нешь, *однокр.* шумбах; шувгах.

НЫРОК, -рок; *м.* шунгадаг нугас.

НЫРЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* шумбах; шунгах.

НЫТИК, -а; *м.* (*разг. пренебр.*). гоншговуур, гоншгонож байдаг хүн.

НЫТЬ, *нбю; нбешь; несов.* 1. янгинах, шархирах, чимчигнэх; зуб ноет шүд янгинаа; 2. гонгинох, гоншгонох.

НЫТЬЕ, -я; *ср.* гоншгонох; гонгинох; надоедли- все нытьё каширтай гоншгонох.

НЭП, -а; *м.* (*новая экономическая политика*) ЭЗШБ (эдийн засгийн шинэ бодлого).

НЭПМАН, -а; *м.* (*пренебр.*). шинэ баян.

НЭПМАНСКИЙ, -ая; -о*е.* шинэ баяны, шинэ баячуудын.

НЮАНС, -а; *м.* (*книжн.*). нарийн ялгавар, нарийн ялгаа; нюансы произношения дуудлагын нарийн ялгавар.

НЮНИ; распустить нюни нус нулимс болох.

НЮХ, -а; *м.* үнэртэх, шинших; у собаки хороший нюх үнэртэхдээ сайн нохой, үнэр сайн мэддэг нохой.

НЮХАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -о*е.* камрын; нюхательный табак камрын тамхи.

НЮХАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. үнэрлэх; үнэртэх; шинших; 2. үнэртэх; татах; нюхатъ табак камрын тамхи татах; ☆ не нюхал чего үнэрийг нь ч аваагүй; пороху не нюхал дайны утаа үнэртээгүй.

НЯНЧИТЬ, -чу; -чишь; несов.; кого-что. сувиллах; асрах; харах.

НЯНЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; несов.; с кем-чем* 1. сувиллах, асрах, харах; нянчиться с ребятами хүүхэд асрах; 2. аргадах, бөмбөйлөх; довольно с ним нянчиться! түүнийг аргадаж байх хэрэггүй!

НЯНЬКА, -а, ж (разг.); **НЯНЯ**, -и; ж. 1. сувиллагч эх; 2. (эмнэлгийн) сувиллагч, сургуулийн цэвэрлэгч, асрагч.

O

О I, предлог. I. с влн.н. -д; -т; опереться о край стола ширээний ирмэгт тулах, ширээний ирмэгт түших; споткнуться о камень чулуунд бүдрэх; 2. с предл.п. тухай-ийн (-ын), -ы (ий), -н, -ыг (-ийг), -г, төлөө; вестъ о победе ялалтын тухай мэдээ, ялалтын мэдээ; мечты о славе алдар нэрийн хүслэн; заблутиться о детях хүүхдийг асрах; хүүхдийн төлөө санаа зовох; ☆ бок о бок хаяалдан, зэрэгцэн; плечо о плечо мөр зэрэгцэн.

О II, межд. 1. аяа, ай; ээ; о Родина-матэ! аяа; Эх орон ээж минь! 2. аа; ай, өө, ээ, даа (доо, дөө; дээ); о да! тийм ээ! о нет! үгүй ээ!

ОА'ВНС, -а, м. баян бүрд, оазис.

ОВ, (ОВО) предлог. эгшгээр эхэлсэн үгийн өмнө ОI-ийн оронд хэрэглэгдэнэ.

О'БА; оббах м.и ср.; ж. обь; обьих; числит. хоёулаа, хоёр; оба брата ах, дүү хоёулаа; они оба вобояли хоёулаа өвджээ; обонми глазами хоёр нүдээрээ; обонми явгами хоёр хөлөөрөө; ☆ глядеть в оба, смотреть в оба хоёр нүдээрээ ширтэн харах, сонор соргог байх.

ОБАГРИТЬ, -рю; -ришь; -рѣнный(-ѣн; -ѣна); сов.; кого-что (высок.). хүрэн улаан болгох, улайлгах; обагрить руки кровью гараа улаан цус болгох; алуурчин болох.

ОБАГРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов. (высок.). хүрэн улаан болох, улайх.

ОБАГРЯТЬ, -яю; -яешь; несов. хүрэн улаан болгох; улайлгах.

ОБАГРЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. хүрэн улаан болох, улайх.

ОБАЛДЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОБАЛДЕТЬ**, -ѣю; -ѣешь; сов. (прост.). мангуурах, эргүүтэх, тэнгэтэх; обалдеть от скуки уйдаж мангуурах.

ОБАНКРОТИТЬСЯ, -очусь; -отийсья; сов. 1. дампуурах, наймаа алдах, бэл алдах; купец обанкротился худалдаачин дампууран; 2. дампуурах; нурах; балрах; политика соглашательства обанкротилась өвсөгч бодлого дампууран.

ОБАЯНИЕ, -я; ср. сэтгэл татах чадал, дур булаах хүч; находится под обаянием кого-либо хүний сэтгэл татах чадалд автах.

ОБАЯТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. сэтгэл татах чанар, дур булаах хүч; сэтгэл татах чадал; обаятельность музыки хөгжмийн сэтгэл татах чадал.

ОБАЯТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сэтгэл татагч, дур булаадаг; обаятельный человек сэтгэл татагч хүн.

ОБВА'Л, -а, м. нур, нурах; нуран унах; снежный обвал цасны нур.

ОБВА'ЛИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. нураах, нурааж унагах.

ОБВА'ЛИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. өнхрүүлэх.

ОБВА'ЛИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. нурах; нурааж унах.

ОБВАЛИТЬ, -аю; -алишь; -аленный; сов.; что. нураах; нурааж унагах; обвалить подгнившую дров жураасан түлээ нураах.

ОБВАЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -алитесь; сов. нурах; нуран унах; дом обвалился байшин нураах.

ОБВАЛЯТЬ, -яю; -яешь; -аланный; сов.; кого-что в члм. өнхрүүлэх; обвалить котлету в муке гурилд котлет өнхрүүлэх.

ОБВАРИТЬ, -арю; -аришь; -аренный; сов.; кого-что. зумлах; шазлах; обварить ногу хөлөө шазлах; шир зумлах.

ОБВАРИТЬСЯ, -арюсь; -аришься; возвр. зумрах; шазрах; обвариться кипятком буцламтагй услмй шазрах.

ОБВЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. цоргих; үлээх; оргих.

ОБВЕЗТИ, -зу; -звѣшь; -вѣз; -везла; сов. тойрон гарах; тойруу замаар явах.

ОБВЕИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хийсгэх.

ОБВЕНЧАТЬ, -аю; -аешь; -ѣнчанный; сов. шашны ёсоор гэрлүүлэх; сүмд мөргүүлж гэрлүүлэх.

ОБВЕНЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. шашны ёсоор гэрлэх; сүмд мөргөж гэрлэх.

ОБВЕРНУТЬ, -ну; -нѣшь; -ѣрнутый; сов. кого-что (прост.). **ОБВЕРТЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. ороох; боох; 2. боох; ваадагнах; гадарлах.

ОБВЕ'СИТЬ, -ѣшу; -ѣсишь; -ѣшеный; сов.; кого-что. дутуу жигнэх.

ОБВЕСТИ, -ѣдѣ; -ѣдѣшь; -ѣл; -ѣла; -ѣдѣшь; -ѣдѣнный (-ѣн; -ѣна); -ѣдѣши и -ѣдѣ; сов.; кого-что.

1. тойруулах; эргэн тойруулах; обвести вокруг дома гэр тойруулах; 2. эргүүлэн харах; эргэн тойрон харах; обвести глазами вокруг эргэн тойрон харах; 3. хүрээлэх; тойруулах; обвести рвом тойруулан гуу татах; 4. хүрээлэх; хөвөөлөх; эмжих; обвести блюде золотым ободком дийз алтаар эмжих; 5. (хөл бөмбөг) мэхлэх; тойруулах; ☆ обвести вокруг пальца хөөрхөн мэхлэх.

ОБВЕ'ТРЕННЫЙ, -ия; -ое. 1. салхинд идэгдсэн; өгөршсөн; 2. борлосон; осгортоон, сайртсан; обветренное лицо борлосон нүүр.

ОБВЕ'ТРЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ѣт; ѣт. борлох; осгортох; лицо обветрело нүүр осгортов.

ОБВЕ'ТРИТЬ, -рю; -ришь; -рѣнный; сов.; что. борлуулах; осгортуулах; сайртуулах; борлох; осгортох; сайртах; мне обветриво губы миний урууд осгортов.

ОБВЕ'ТРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -атся; сов. борлох; осгортох; сайртах; лицо обветрилось нүүр осгортов.

ОБВЕ'ТША'ЛЫЙ, -ая; -ое. өгөр; өгөршсөн; өмхөрсөн; хуучирсан; обветшалая кровля өгөршсөн дээвэр.

ОБВЕ'ТШАТЬ, -аю; -аешь; сов. өгөрших, өмхрөх; хуучрах.

ОБВЕ'ШАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что (разг.). дүүрэн өлгөх, энд тэндгүй өлгөх; обвешать стены портретами туургаар дүүрэн зураг өлгөх.

ОБВЕ'ШАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* биеэрээ дүүрэн өлгөх; энд тэндгүй өлгөх.

ОБВЕ'ШИВАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.* дутуу жигнэх.

ОБВЕ'ШИВАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.* дүүрэн өлгөх; энд тэндгүй өлгөх.

ОБВЕ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* биеэрээ дүүрэн өлгөх; энд тэндгүй өлгөх.

ОБВЕ'ЯТЬ, -ею; -еешь; -янный; *сов.*; *кого-что чем (разг.)*. поргих, үнээх, оргих; обвеляю холбоом күйтэн оргив;

ОБВИВА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. ороох; 2. ороож бүрхэх; бүрхэх, татах; 3. тэврэх.

ОБВИВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; -аётся; *несов.* ороох; ороолдох; тэврэх.

ОБВИНЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. зэмлэл буруушаал; 2. ял; вывести обвинение ял ногдуулах, ял унагах; 3. яллагч этгээд; яллагчид.

ОБВИНИ'ТЕЛЬ, -я; *м.* яллагч; государственный обвинитель улсын яллагч; общественный обвинитель олон нийтийн яллагч.

ОБВИНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ялын; яллах; обвинительное заключение ялын төлөвлөгөө; обвинительная речь яллах үг.

ОБВИНИ'ТЬ, -яю; -яешь; -янный (-яи; -яи); *сов.*; *кого-что в чем*. 1. зэмлэх, буруушаах; обвинить в неискренности үнэнч биш гэж зэмлэх; 2. яллах, гэмнэх, шийтгэх; обвинить в преступлении гэмт хэргэт яллах.

ОБВИНЯ'ЕМЫЙ, -ого; *м.* хэргэтин.

ОБВИНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* 1. зэмлэх; буруушаах; 2. яллах, гэмнэх; шийтгэх.

ОБВИНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* хялагдах, гэмнэгдэх, шийтгэгдэх.

ОБВИСА'ТЬ, -ает; *несов.* уянжн; санжжн.

ОБВИ'СЛЫЙ, -ая; -ое (*разг.*). унжуу; унжгай; унжсан; санжсан; обвислая кожа на щеках унжуу хяцар.

ОБВИ'СНУТЬ I и 2 л. не употр.; *гнет*; -ис; -ла; *сов.* унжих; санжжн.

ОБВИ'ТЬ, *обовью; обовьешь; обовил; -ило; -ило; обвей; обвитый (-ит; -ита; -ито); сов.*; *кого-что кем-чем*. 1. ороох; обвить косы вокруг головы гэгээрээ толгойгоо ороох; 2. ороож бүрхэх, бүрхэх, татах; мгла обвила вершины гор уулын оргилоор будан татах; 3. тэврэх; обвить шөмү руками хүзүүгээр тэврэх.

ОБВИ'ТЬСЯ I и 2 л. не употр.; *обовьётся; обовился; -лась; обвейся; сов.* ороох; ороолдох; тэврэх.

ОБВОДИ'ТЬ, -ажу; -адишь; *несов.* 1. тойруулах, эргэн тойруулах; 2. эргүүлэн карах, тойруулан карах; 3. хүрээлэх, тойруулах; 4. хүрээлэх, көвөөлөх, эмжих; 5. мэхлэх, тойруулах.

ОБВО'ДКА, -и; *ж.* хүрээ, харкы.

ОБВОДНЕ'НИЕ, -я; *ср.* усжуулах, устай болгох, усжуулагч; обводнение засушливых районов ганддаг нугийг усжуулах.

ОБВОДНЫЙ, -ая; -ое (*впец.*). тойрох; обводный канал тойрох суваг.

ОБВОДНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* усжуулах, устай болгох.

ОБВОДНЯ'ТЬСЯ I и 2 л. не употр.; -летя; *несов.* усжих, устай болж.

ОБВОЗИ'ТЬ, -ажу; -ажешь; *несов.*; *кого-что*. тойрон гарах; тойруу замаар явах.

ОБВОЛА'КИВАТЬ, -ает; *несов.* бүрхэх, татах.

ОБВОЛА'КИВАТЬСЯ, -аётся; *несов.* бүрхэх, татах; манантах; унгартах; манарах.

ОБВОЛО'ЧЬ I и 2 л. не употр.; -очет; -очут; -ок; -кла; *сов.*; *кого-что (разг.)*. бүрхэх; татах; тучи обволокли небо үүл тэнгэр бүрхэв.

ОБВОРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *сов.*; *кого-что (разг.)*; **ОБВОРО'ВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* хулгайлах; хулуу х; хулгайлж дуусах.

ОБВОРОЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. бахархал төрүүлдэг, бахдам хөөрхөн; сэтгэл татам; обворожительный ребёнок бахдам хөөрхөн хүүхэд.

ОБВОРОЖИ'ТЬ, -ажу; -ажешь; -ажённый (-яи; -яи); *сов.*; *кого-что*. бахдал төрүүлэх; бахархал төрүүлэх; сэтгэл татах; он умел обворожить всех своим обращением тэр эелдэг харилцаагаараа хүн бүрний сэтгэлийг татдаг байв.

ОБВЯЗА'ТЬ, -яжу; -яжешь; -язанный; *сов.*; *что*. 1. ороох; боох; баглах; обвязать голову шарфом толгойгоо алчуураар ороох; обвязать свёрток шпагатом боодолтой юм утсаар баглах; 2. хөвөөлөх, эмжих; обвязать платок кружевами сүлжмэгээр алчуур хөвөөлөх.

ОБВЯ'ЗКА, -и; *ж.* 1. ороох; боох; баглах; 2. мол-боос.

ОБВЯ'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. ороох; боох; баглах; 2. хөвөөлөх; эмжих.

ОБГЛА'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОБГЛО'ДА'ТЬ**, -ажу; -ажешь; -оданный; *сов.*; *кого-что*. мөлжих; мэрэх; химлэх.

ОБГОНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* түрүүлэх; гүйцэж түрүүлэх.

ОБГОРА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* түлэгдэх; ноцох; цонох; хуйхлах.

ОБГОРЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. түлэнхий; түлэгдсэн; ноцсон; хуйхайсан.

ОБГОРЕ'ТЬ, -рю; -ришь; *сов.* түлэгдэх; ноцох; цонох; хуйхлах.

ОБГРЫЗА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОБГРЫ'ЗТЬ**, -зу; -зешь; -ыз; -ла; -ызенный; *сов.*; *что*. мэрэх; химлэх.

ОБДАВА'ТЬ, -даю; -даешь; *несов.*; **ОБДА'ТЬ**, -ам; -аешь; -аст; -адим; -адите; -адут; *обдал; -ала; -обдало; обдавший; обданный (-аи; -ана; -ано); обдав; сов.*; *кого-что чем*. 1. засах, цутгах; цацах; обдать холодной водой күйтэн ус цутгах; 2. оргих; даах; обдать холодоом күйтэн оргих; 3. обдать презрением жигшин үзэх.

ОБДЕ'ЛАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; *что*. 1. боловсруулах; элдэх; өнгөлөх; обделать кожу арьс элдэх; 2. хаших; обделать канаву камнем чулуугаар суваг хаших; 3. засах; шигтгэн суулгах, цамхаглах; обделать драгоценный камень в золото эрдэнийн чулуу алтанд шигтгэх; эрдэнийн чулуу алтаар цамхаглах; 4. бүтээх; дуусгах; обделать все свои дела бүх хэргээ дуусгах; 5. мэхлэх; овдох.

ОБДЕЛИ'ТЬ, -ялю; -ялишь; -данный (-яи; -яи); *сов.*; *кого-что чем*. хувь дутуу өгөх; эс хүртээх; ялгах.

ОБДЕ'ЛКА, -и; *ж.* засах, боловсруулах; өнгөлөх; **ОБДЕ'ЛЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. боловсруулах; элдэх; өнгөлөх; 2. хаших; 3. засах; шигтгэх; суулгах, цамхаглах; 4. бүтээх; дуусгах; 5. мэхлэх; овдох.

ОБДЕЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* хувь дутуу олгох; эс хүртээх.

ОБДЕР'НУТЬ, -ну; -нешь; -утый; *сов.*; *что (прост.)*. доош нь татах; угзрах; доош нь татаж засах.

ОБДИРА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* өвчих; хуулах; хуу татах; кара татах.

ОБДУВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; *кого-что*.
үлээх.

ОБДУМАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. бодолтой; нарийн бодсон; бодож боловсруулсан; обдуманний ответ бодолтой хариу; обдуманное решение бодож боловсруулсан шийдвэр.

ОБДУМАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; **ОБДУМЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* бодож боловсруулах; бодож үзэх; шүүж үзэх; бодох; обдумать свой ответ хариугаа бодож боловсруулах.

ОБДУРИТЬ, -рю; -ришь; -рѣнный (-ѣн. -ена); *сов.*; *кого-что* (*прост.*). мэхлэх; овлох.

ОБДУТЬ, -ую; -уешь; -утый; *сов.*; *кого-что*. үлээх; обдуть пылъ с чего-либо юмны тоос үлээх.

ОБЕ, *обѣих*; *ж.* числит. хоёулаа.

ОБЕГАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; *кого-что* (*разг.*). тойрон гүйх; энд тэндгүй гүйх; обегать всех знакомых бүх танилаараа тойрон гүйх.

ОБЕГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. тойрон гүйх, энд тэндгүй гүйх; 2. тойрон гүйх; гүйж... тойрох.

ОБЕД, -а, *м.* 1. үдийн хоол; зоог; остаться без обеда хоолгүй хоцрох; торжественный обед ёслолын зоог; званый обед урилгатай зоог; 2. үдийн хоолны цаг; үд; приехать в самый обед яг үдэд ирэх.

ОБЕДАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хооллох; үдийн хоол идэх.

ОБЕДЕННЫЙ, -ая, -ое. хоолны, зоогийн; обеденный час хоолны цаг; обеденный стол хоолны ширээ; зоогийн ширээ.

ОБЕДНЕЛЫЙ, -ая; -ое (*разг.*). үгүйрсэн; коо сорсон.

ОБЕДНЕНИЕ, -я; *ср.* ядуурал; хоосрол; үгүйрэл.
ОБЕДНЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* ядуурах; ядангирах; хоосрох; үгүйрэх.

ОБЕДНИТЬ, -ню; -нишь; -нѣнный (-ѣн. -ена); *сов.*; *кого-что*. ядууруулах; ядар болгох; доройтуулах.

ОБЕДНЯ, -и; *род. мн.* -ден; *ж.* өглөөний мөргөл; үдийн мөргөл.

ОБЕДНЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* ядууруулах; ядар болгох; доройтуулах.

ОБЕЖАТЬ, -егу; -ежешь; -ежут; *сов.*; *кого-что*. 1. тойрон гүйх; энд тэндгүй гүйх; 2. тойрон гүйх; гүйж... тойрох; обежать двор кашаа тойрон гүйх.

ОБЕЗБОЛИВАНИЕ, -я; *ср.* өвчингүй болгох.

ОБЕЗБОЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* өвдөхгүй болгох; өвчингүй болгох.

ОБЕЗБОЛИВАЮЩИЙ, -ая; -ее. өвчингүй болгох; өвдөхгүй болгодог; обезболивающие средства өвдөхгүй болдог арга; өвчингүй болгох эм.

ОБЕЗБОЛИТЬ, -лю; -лишь; -ленный; *сов.*; *что*. өвдөхгүй болгох; өвчингүй болгох; обезболить роды төрөхийг өвдөхгүй болгох; нярайлахыг өвчингүй болгох.

ОБЕЗВОЖИВАНИЕ, -я; *ср.* усгүй болгох; чийггүй болгох.

ОБЕЗВРЕДИТЬ, -ежу; -едишь; -еженный; *сов.*; *кого-что*. хөнөөлгүй болгох; коргүй болгох; аюулгүй болгох.

ОБЕЗВРЕЖИВАНИЕ, -я; *ср.* хөнөөлгүй болгох; коргүй болгох; аюулгүй болгох.

ОБЕЗВРЕЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хөнөөлгүй болгох; коргүй болгох; аюулгүй болгох.

ОБЕЗГЛАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; *сов.*; *кого-что*; **ОБЕЗГЛАВЛИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. толгой авах; 2. толгойгүй болгох; толгойлогчидгүй болгох; обезглавить движение хөдөлгөөнийг толгойлогчидгүй болгох.

ОБЕЗДОЛЕННЫЙ, -ая, -ое. хувигүй; тавилан муутай; заяа нь орхисон.

ОБЕЗДОЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОБЕЗДОЛИТЬ**, -лю; -лишь; -ленный; *сов.*; *кого-что*. хувигүй болгох; хувь заяагүй болгох; заяагий нь орхиулах.

ОБЕЗЖИРВАНИЕ, -я; *ср.* тосыг нь гаргах; өөхгүй болгох.

ОБЕЗЖИРВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОБЕЗЖИРИТЬ**, -рю; -ришь; -рѣнный; *сов.*; *что* (*спец.*). тосыг нь гаргах; өөхгүй болгох.

ОБЕЗЗАРАЖИВАНИЕ, -я; *ср.* халдваргүй болгох; хоргүй болгох; ариутгах; гэмтэхгүй болгох.

ОБЕЗЗАРАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОБЕЗЗАРАЗИТЬ**, -ражу; -разишь; -раженный; *сов.*; *что*. халдваргүй болгох; коргүй болгох, ариутгах; гэмтэхгүй болгох.

ОБЕЗЛИЧЕННЫЙ, -ая, -ое. эзэнгүй (*болсон*), хариуцах хүнгүй (*болсон*); обезличенные станки эзэнгүй суурь машин; обезличенная работа хариуцах хүнгүй ажил.

ОБЕЗЛИЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. сүргүй болгох; сүр сүлдгүй болгох; золбоогүй болгох; 2. эзэнгүй болгох; хариуцах хүнгүй болгох.

ОБЕЗЛИЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* сүргүй болох; сүр сүлдгүй болох; золбоогүй болох.

ОБЕЗЛИЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченный; *сов.* 1. сүргүй болгох; сүр сүлдгүй болгох; золбоогүй болгох; 2. эзэнгүй болгох; хариуцах хүнгүй болгох.

ОБЕЗЛИЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; *возвр.* сүргүй болгох; сүр сүлдгүй болох; золбоогүй болох.

ОБЕЗЛИЧКА, -и; *ж.* (*неодобр.*). хариуцах эзэнгүй байдал; покончить с обезличкой хариуцах эзэнгүй байдлыг эцэс болгох.

ОБЕЗЛЮДЕТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*, -еет; *сов.* хүнгүй болох.

ОБЕЗОБРАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОБЕЗОБРАЗИТЬ**, -ажу; -азишь; -аженный; *сов.* муухай болгох; үзэмжгүй болгох.

ОБЕЗОПАЧИТЬ, -ашу; -ашишь; *сов.*; *кого-что*. аюулгүй болгох.

ОБЕЗОРУЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОБЕЗОРУЖИТЬ**, -ажу; -ажешь; -аженный *сов.*; *кого-что*. 1. зэвсэг хураах; обезоружить пленных олзлогдосдын зэвсгийг хураах; 2. (*эсэргүүцэх*) боллоцоогүй болгох; (*татгалзах*) аргагүй болгох.

ОБЕЗУМЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* ухаа алдах; галзуурах.

ОБЕЗЬЯНА, -ы; *ж.* сармагчин; бич.

ОБЕЗЬЯНИЙ, -ья; -ье; сармагчны; бичний

ОБЕЗЬЯНИЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* (*разг. неодобр.*) сармагчлах; бич мэт дууриах.

ОБЕЛИСК, -а, *м.* багана хөшөө; воздвигнуть обелиск багана хөшөө босгох.

ОБЕЛИТЬ, -лю; -лишь; -лѣнный; (-ѣн. -ена); *сов.*; *кого-что* (*устар.*) **ОБЕЛЯТЬ**, -яю; -яешь; *несов.* цагаатгах.

ОБЕРЕГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хамгаалах; сэргийлэх; сахих.

ОБЕРЕГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *возвр.* өөрийгөө хамгаалах; сэргийлэх.

ОБЕРЕЧЬ, -егу; -ежешь; -ежут; -ѣ; -ега; -ежѣнный (-ѣн. -ена) *сов.*; *кого-что*. хамгаалах; сэргийлэх; сахих; обречь детей от заболевания күүхдийг өвчнөөс сэргийлэх.

ОБЕРНУТЬ, -ну; -нешь; -ѣрнутый; *сов.*; *кого-что*. 1. ороох; боох; обернуть косу вокруг головы гэзгээрээ толгойгоо ороох; 2. боох; ваадагнах; гадарлах; обернуть книгу бумагой ном цаасаар гадарлах; 3. хандуулах; эргүүлэх; обернуть лицо

к соседу нүүрээ зэргэцээ хүн рүүгээ хандуулах; обернуть дело в свою пользу хэргийг өөртөө ашигтай эргүүлэх; 4. хөмрүүлэх; хөнтрүүлэх; унагаах; обернуть лодку завь хөмрүүлэх; 5. эргүүлэх; трижды обернуть капитал хөрөнгийг гурвантаа эргүүлэх, капиталыг гурвантаа эргүүлэх.

ОБЕРНУТЬСЯ, -нуйс-, -нйшься; сов. 1. эргэх; эргэж харах; гэдрэг харах; обернуться лицом к лицу; цонх руу эргэж харах; цонх руу нүүрээ хандуулах; 2. хайдах, эргэх; дело обернулось хорошо хэрэг зөв тийш хандав; 3. эргэх; эргэлт хийх; капитал обернулся за один год хөрөнгө нэг жилд эргэлт хийв; капитал нэг жилд эргэв; 4. очоод ирэх; буцаж ирэх; за сутки не обернулось до станции хонот өртөөнд ирж амжихгүй; 5. хувилах; обернуться лисей үнэг болж хувилах.

ОБЕРТКА, -и; ж. оролт, боолт, ваалан, бүрээс, гадар; тетрадь в желтой обертке шар цаасаар гадарласан дэвтэр.

ОБЕРТОЧНЫЙ, -ая, -ое. броох; боох; оберточная бумага км боох цаас.

ОБЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ороох; боох; 2. боох, ваадагнах, гадарлах; 3. хандуулах; эргүүлэх; 4. хөмрүүлэх; хөнтрүүлэх; унагаах; 5. эргүүлэх.

ОБЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. эргэх; эргэж харах; гэдрэг харах; 2. хандах; эргэх; 3. эргэх; эргэлт хийх; 4. очоод ирэх, буцаж ирэх; 5. хувилах.

ОБЕСКРОВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов. кого-что. 1. цусгүй болгох; 2. тамирдуулах; хүч чадлыг барах; обескровить врага дайсны хүч чадлыг барах.

ОБЕСКРОВЛИВАНИЕ, -я, ср. 1. цусгүй болгох; 2. тамирыг таслах, хүч чадалгүй болгох;

ОБЕСКРОВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. цусгүй болгох; 2. тэнхэлгүй болгох, хүч чадлыг нь барах.

ОБЕСКУРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ОБЕСКУРАЖИТЬ**, -жу, -жишь; -женный; сов. кого-что (разг.). тээнэгэлзүүлэх, мэгдүүлэх; гайхаш гасруулах; обескуражить неожиданным вопросом гонт юм асууж мэгдүүлэх.

ОБЕСПЕЧЕНИЕ, -я; ср. 1. кангах; 2. кангамж, кангалт; социальное обеспечение нийгмийн кангамж; материальное обеспечение хэрэглэгдэхүүний кангамж, хэрэглэгдэхүүнээр кангах, кангагдах; граждане СССР имеют право на материальное обеспечение в старости ЗСБНХУ-ын иргэд нас көгшрөхөд хэрэглэгдэхүүнээр кангагдах эрхтэй; 3. баталгаа.

ОБЕСПЕЧЕННОСТЬ, -и; ж. 1. кангалттай байдал, кангагдсан байх, амьдралга; 2. кангамж, кангах; обеспеченность завода топливом үйлдвэрийн түлшний кангамж, үйлдвэрийг түлшээр кангах.

ОБЕСПЕЧЕННЫЙ, -ая, -ое. (хэрэглэгдэхүүнээр) кангагдсан, кангалттай; кангамжтай, амьдралгатай; обеспеченная жизнь кангамжтай амьдрал.

ОБЕСПЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. (хэрэглэгдэхүүнээр) кангах, амьдралгатай болгох; 2. кангах, нийлүүлэх, кангалттай бэлтгэх; 3. батлах, баттай болгох, ноттой болгох.

ОБЕСПЕЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. кангагдах.

ОБЕСПЕЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченный; сов. кого-что. 1. (хэрэглэгдэхүүнээр) кангах, амьдралгатай болгох; обеспечить свою семью гэр бүлийнхээ хэрэгцээр кангах; 2. кангах, нийлүүлэх, хүрэлцэхүйц бэлтгэх; обеспечить скот кормами ма-

лын тэжээл хүрэлцэхүйц бэлтгэх; 3. батлах, баттай болгох, ноттой болгох; обеспечить мир во всем мире дэлхий дахины энх тайвныг баттай болгох.

ОБЕСПЕЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; өзөр. өөрийгөө хангах; өөртөө нийлүүлэх; өөрөө хүрэлцэхүйц бэлтгэх.

ОБЕСПОКОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов. кого-что (устар.). (санаа) зовних; (сэтгэл) түгших, сандрах.

ОБЕССИ'ЛЕТЬ, -лею, -леешь; сов. хүч чадалгүй болох, тэнхэлдэх, тэнхээ барах.

ОБЕССИ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ОБЕССИ'ЛИТЬ**, -лю, -лишь; -ленный; сов. кого-что. хүч чадалгүй болгох, тэнхэлдүүлэх; тамирыг нь барах; обессилить врага дайсныг тэнхэлдүүлэх.

ОБЕССЛАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов. кого-что. нэр алдаргүй болгох; нэр алдрыг гутаах; нэр алдрыг хугалах.

ОБЕССМЕРТИТЬ, -рчу, -ртишь; -рченный; сов., кого-что мөнхлөх, мөнхжүүлэх; Великая Отечественная война обессмертила подвиги советских воинов агуу их Эх орны дайн Зөвлөлтийн дайчдын гавьяаг мөнхжүүдэв.

ОБЕССУДИТЬ, не обессудь, не обессудьте битгий юм санаарай; уучлаарай.

ОБЕСЦВЕТИТЬ, -вечу, -ветишь; -веченный; сов. 1. өнгөгүй болгох, өнгө алдуулах, гандаах, үжрүүлэх; 2. золбоогүй болгох; хурц биш болгох, үлбэгэр болгох.

ОБЕСЦВЕТИТЬСЯ, -вечусь, -ветишься; сов. 1. өнгөгүй болох, өнгө алдах, гандах, үжрэх; 2. золбоогүй болох, хурц биш болох, үлбэгэр болох.

ОБЕСЦВЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өнгөгүй болгох, өнгө алдуулах, гандаах, үжрүүлэх; 2. золбоогүй болгох, хурц биш болгох, үлбэгэр болгох.

ОБЕСЦВЕЧИВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ется; несов. 1. өнгөгүй болох, өнгө алдах, гандах, үжрэх; 2. золбоогүй болох, хурц биш болох, үлбэгэр болох.

ОБЕСЦЕНЕНИЕ, -я, ср. үнэгүй болох, үнэ алдах, үнэ буурах.

ОБЕСЦЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. үнэгүй болгох, үнэ алдуулах, үнэ бууруулах.

ОБЕСЦЕНИВАТЬСЯ, -аетсь; несов. үнэгүй болох, үнэ алдах, үнэ буурах.

ОБЕСЦЕНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов. кого-что. үнэгүй болгох, үнэ алдуулах, үнэ бууруулах.

ОБЕСЦЕНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -итсь; сов. үнэгүй болох, үнэ алдах, үнэ буурах.

ОБЕСЧЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещенный; сов. нэр төргүй болгох, нэр төрийг гутаах, нэр төрийг кугалах.

ОБЕ'Т, -а, ж. (высок.). сахил, санваар.

ОБЕТОВА'ННЫЙ, -ая, -ое; зорьсон, хүссэн, тэмүүлсэн; хүслэн болсон; обетованная земля, обетованный край зорьсон газар, хүссэн нутаг.

ОБЕЩА'НИЕ, -я, ср. амлалт; ам өгөх, хэлсэн ам; дать обещание ам өгөх, амлах; нарушить обещание амласандаа эс хүрэх; сдержать обещание хэлсэн амандаа хүрэх.

ОБЕЩАТЬ, -аю, -аешь; -ещанный. 1. амлах, ам өгөх, ам алдах; обещал, что придет ирнэ гэж амласан; 2. болох төлөвтэй байх, бодох маягтай байх; день обещал быть теплым дулаан өдөр болох төлөвтэй байв.

ОБЖА'ЛОВАНИЕ, -я, ср. давж заалдах; приговор окончательный и обжалованию не подлежит энэхүү тогтоол эцсийн шийдвэр бөгөөд давж заалдаж үл болно.

ОБЖА'ЛОВАТЬ, -люю, -луеть; -анный; сов., что (обыч.). давж заалдах; гомдол мөдүүлэх; обжаловать судебный приговор шүүхийн тогтоолыг давж заалдах.

ОБЖА'РИВАТЬ, -ю; -аеть; несов. **ОБЖА'РИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. шарсхийгээд авах; хайрсхийгээд авах; шарах; хайрах; обжарить мясо мах шарсхийгээд авах.

ОБЖЕ'ЧЬ, обожгу; обожжеть; обожгут; обжжг; обожгла; обожжанный (-ен, -ена); сов., кого-что. 1. түлэх; хайрах; крайна обожгла мие руки он гараа халгайд түлэв; обжечь утюгом руку гараа индүүнд хайрах; 2. шатаах; түлэх; обжечь кирпич туйлуу шатаах.

ОБЖЕ'ЧЬСЯ, обожжусь; обожжётся; обожжутся; обжжжся; обожжлась; сов., чем или на чем. түлэх; түлэгдэх; халах; обжжгшись на мойке, будешь дуть и на воду сүүнд халаад тараг үлээх.

ОБЖИГ, -а, м. шатаах; түлэх; обжиг кирпича туйлуу шатаах.

ОБЖИГА'ТЬ, -аю, -аеть; несов. 1. түлэх; хайрах; 2. шатаах, түлэх.

ОБЖИГА'ТЬСЯ, -аюсь, -ается; несов. түлэх; түлэгдэх; халах.

ОБЖИ'М, -и, м. (спец.). хавчий; базах; шахах.

ОБЖИ'ТЬ, -ажу, -ажешь; обжил, -ла; обжило; -ишый; -ишый (обжит, -ита; обжито); сов., что (разг.). төвхнүүлэх; нутагшуулах; обжигать новую квартиру шинэ байр төвхнүүлэх; шинэ гэр төвхнүүлэх.

ОБЖИ'ТЬСЯ, -ажусь, -ажётся; -ился, -лась; -ишыйся; сов. (разг.) төвхнөх; нутагших; обжигтвсь в деревне тосгонд нутагших; хөдөө нутагших.

ОБЖО'РА, -и, ж. и ж. (разг. неодобр.). Чигүүр; идэмхий хүн.

ОБЖО'РЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг. неодобр.). идэмхий; ховдөг; обжорливый поросенок ховдөг гахайн төрөл.

ОБЖО'РСТВО, -а, ср. (разг. неодобр.). идэмжийн (байх); хөвдөг зан.

ОБЗАВЕДЕ'НИЕ, -я, ср. -тай (-тэй, -төй) боллох; төхвөрөх; обзавестись хэвлэстөй гэр бараа төхвөрөх; аж ажуйтай боллох.

ОБЗО'Р, -а; м. тойм байдал; тойм; международный обзор дэлхий дахины (бийдлийн) тойм; библиографический обзор ном зүйн тойм.

ОБЗО'РНЫЙ, -ий, -ое; тойм, тоймдосон; обзорная лекция тойм лекци.

ОБЗЫВА'ТЬ, -аю; -аеть; несов. ховдлох; хочөгөх; нэр нгөх; гэх.

ОБИВА'ТЬ, -аю, -аеть; несов. 1. бүрэх; бүрвэснэх; барьж хадах; битүү дэвсэх; бүслэх; бүслүүр хийх; 2. цохиж унагах; түгших; 3. ховхлох; ховх цохих; 4. сэмлэх, элэх.

ОБИ'ВКА, -и, ж. 1. бүрэх, бүрвэснэх; 2. бүрвэс; бүслүүр.

ОБИ'ДА, -и, ж. 1. гомдол; доромжлол; быть в обиде на кого-либо хүнд гомдолтой байх; гомдох; терпеть обиду доромжлолыг тэсвэрлэх; кровная обида сэтгэл зүрхийн гомдол; 2. харамсал, хайран; опоздал в театр, такая обида театр хожидсон хайран байна; ☆ не давать себя в обиду биеэ өмгөөлж чадах.

ОБИ'ДЕТЬСЯ, -ажусь, -ажётся; -ажённый; сов.; кого-что. 1. гомдоох; доромжлох; доромж үзэх; обидеть замечанием зэмлэн гомдоох; 2. хохирол учруулах; хохироох; дугаах; рабочая власть никогда не обижала и не обидит среднего крестьянина ажилчны засаг дунд тариачныг хэзээ ч хохироож байгаагүй; хохироох ч үгүй.

ОБИ'ДЕТЬСЯ, -ажусь, -ажётся; сов., на кого-что. гомдох; өөнтөглөх.

ОБИ'ДНО, нареч. гомдолтой байх, гомдмоор байх; өөнтөглөмөөр байх; мне обидно, что он не пришёл түүний ирээгүйд гомдмоор байна.

ОБИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. гомдолтой; гомдмоор; өөнтөглөм; доромжилсон; доромж үзсэн; обидное замечание доромж үзсэн зэмлэл; 2. харамсалтай; хайран.

ОБИ'ДЧИВОСТЬ, -и, ж. гомдомтгой зан; өөнтөг өөч айвр.

ОБИ'ДЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. гомдомтгой; өөн төгө; өөч, янгууч; обидчивый человек гомдомтгой хүн.

ОБИ'ДЧИК, -а; м. (разг.). гомдмогч; доромжлогч.

ОБИЖА'ТЬ, -аю, -ажешь; несов. 1. гомдоох; доромжлох; доромж үзэх; 2. хохирол учруулах; хохироох; дугаах.

ОБИЖА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажётся; несов. гомдох, өөнтөглөх.

ОБИ'ЖЕННО, нареч. гомдолтой, өөнтөглөн; янгуучирхан.

ОБИ'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое. гомдолтой; өөнтөглөсөн; доромжлогдсон; янгуучирхсан; обиженный вид гомдсон байдал.

ОБИ'ЛИЕ, -я; ср. 1. элбэг; арвин; обилие дичи ангийн шувуу элбэг; 2. элбэг дэлбэг; элбэг баян; жить в обилии элбэг дэлбэг амьдрах.

ОБИ'ЛЬНО, нареч. элбэг, элбэг дэлбэг; арвин.

ОБИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. 1. элбэг, элбэг дэлбэг; арвин; обильный урожай арвин ургац; 2. элбэг дэлбэг; элбэг баян; край обильный лесов ойгоор элбэг баян нутаг.

ОБИ'НЯКИ (обиняк); -а, м. говорить обиняком, говорить обиняками ёгт ярих; цаагуур тойруулж ярих; говорить без обиняков ёгтлолгүй ярих; цаагуур тойруулалгүй ярих.

ОБИРА'ТЬ, -аю, -ажешь; несов. 1. цөлбөх; камж авах; түүж авах; 2. тонох; цөлмөх; цөлмөн авах.

ОБИТА'ЕМЫЙ, -ая; -ое; -аем. эзэнтэй, хүнтэй, хүн амьтантай; обитаемый дом эзэнтэй байшин; обитаемый остров хүнтэй арал.

ОБИТА'ТЕЛЬ, -я, м. (книжн.). оршин суурч; хүн; обитатели города жотод оршин суугчид.

ОБИТА'ТЬ, -аю, -ажешь; несов. (книжн.). оршин суух; орших; около трехсот семейств обитают у подшвы Арарата Араратын бэлд гурван зуу орчим өрх оршино.

ОБИ'ТЕЛЬ, -и, ж. (устар.). 1. хийц; 2. нутаг; орин байр.

ОБИ'ТЬ обобью; обобьешь; обей; -ишый; сов., что 1. бүрэх; бүрвэслэх; барьж хадах; битүү дэвсэх; бүслэх; бүслүүрдэх; обить входные двери сукном орох хаалганд цэмбэ барьж хадах; обить пол ковровым шал дээр кивс битүү дэвсэх; 2. цохиж унагах; түгших; обить ядлоноу алимьн мод түгших; 3. ховхлох; хөвх цохих; обить шугатарку шаваас ховхлох; 4. сэмлэх, элэх; обить подол платья хувцасны жормой хэгэ татах.

ОБИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; обобьётся; сов. (разг.). 1. хөвхрөх; хөвхрөй олох; хуурах; шугатарку обилась шаваас хөвхрөв; 2. сэмрэх, элэх; кремни обилились цахиур элэх.

ОБИХО'Д, -а; м. 1. хэрэгсэл; предметы домашнего обихода гэрийн хэрэгсэл; 2. хэвшил; выйти в обиход хэвшил болох; хэвшнх; выйти из обихода хэвшсэн боллох.

ОБИХО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. хэвшсэн; ердийн, гэр зуурин; обиходные слова и выражения ердийн үг хэллэг.

ОБКА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. кагалах, ковхлох.

ОБКА'ПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тойруулан газрыг хөвснйлгөх; малтах.

ОБКАТА'ТЬ, -аю, -аешь; -атанный; сов.; кого-что; 1. өнхрүүлэх; обкатать котлету в жюке котлет гурилд өнхрүүлэх; 2. дагтаршуулах; обкатать дорогу зам дагтаршуулах; 3. туршиж үзэх; обкатать новую машину шинэ машиныг туршиж үзэх.

ОБКА'ТКА, -и, ж. 1 дагтаршуулах; 2. туршиж үзэх; обкатка новых тракторов шинэ тракторуудыг туршин үзэх.

ОБКА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өнхрүүлэх; 2. дагтаршуулах; 3. туршин үзэх.

ОБКЛА'ДКА, -и, ж. 1. хүрээлэх; хаших; кучих; 2. хүрээ, хашлага, кучагаа.

ОБКЛА'ДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хүрээлэх; тойруулж тавих; хаших; өнгөлөх; кучих; 2. бүрхэх; 3. өнгөртөх; 4. хомроглох; бүслэх; 5. оногдуулах; хүлээлгэх; татах.

ОБКОЛО'ТЬ, -олю, -олешь; -олотый; сов.; что. кагалах; ковхлох; обколоть яёд со ступенем үүдний шатны мес ковхлох.

ОБКО'М, -а, ж. (областной комитет) мужийн хороо; обком партии мужийн намын хороо.

ОБКО'МОВСКИЙ -ий, -ое. мужийн намын хорооны; обкомовский рабочий мужийн намын хорооны ажилтан.

ОБКОПА'ТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов.; что (разг.). тойруулан газрыг хөвснйлгөх; малтах.

ОБКРА'ДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. юм хулгайлах; хулуух; хулгай хийх.

ОБКУСА'ТЬ, -аю, -аешь; -усанный; сов.; что.

ОБКУ'СЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. казах; мэрэх.

ОБЛА'ВА, -ы, ж. 1. ав; хомрого; устроить облаву авлах; 2. хомрого; хомроглох баривчлах; бүслэн баривчлах.

ОБЛАГА'ЕМЫЙ, -ая, -ое. оногдуулах; облагаемый налогом доход татвар өнбгдуулах орлого.

ОБЛАГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хүрээлэх; тойруулж тавих, хаших, кучих; 2. бүрхэх; 3. өнгөртөх; 4. хомроглох; бүслэх; 5. оногдуулах; хүлээлгэх; татах.

ОБЛАГА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. өнбгдох; хүлээх.

ОБЛАГОДЕ'ТЕЛЬСТВОВАТЬ, -тую; -туюшь; -анный; сов.; кого-что (ирон. и устар.). кайр куртгэх; хийшг хайрлах; өмөт болох.

ОБЛАГОРА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ОБЛАГОРО'ДИТЬ**, -ожу; -одишь; -оженный; сов.; кого-что. 1. өөд татах; сайн сайхан болгох; задача искусства—воспитать и облагородить человека урлагийн зорилго бол хүнийг хүмүүжүүлэн сайн сайхан болгох явдал мөн; 2. чанарыг дээшлүүлэх; үүлдрийг сайжруулах.

ОБЛАДА'НИЕ, -я, ср. эзлэх, эзэмших, мэдэх; обладание источниками сырья түүний эдийн уурхай эзэмших.

ОБЛАДА'ТЕЛЬ, -я, м. (книжн.). эзлэгч, эзэмшигч, эзэн, тай (-тай, -той) хүн; обладатель приятной голоса аятайхан коолойтой хүн.

ОБЛАДА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. эзлэгч эмэгтэй; эзэмшигч эмэгтэй, эзэгтэй, тай (-тай, -той) эмэгтэй.

ОБЛАДА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. эзлэх, эзэмших, мэдэх; (-тай; -тай, -той) байх; обладать хорошим голосом сайхан коолойтой байх.

ОБЛА'ЗИТЬ, -ажу; -ажешь; сов.; что (разг.). нэлэнхийд нь явах, энэ тэнэгүй явах; облазить весь лес ойд нэлэнхийд нь аж үзэх.

О'БЛАКО, -а, мн. -а; -ба; ср. 1. үүл; перистие облака сэмжин үүл; өдөн үүл; под облаками үүлэн доогуур; 2. манан; татсан тоос; манарсай утаа; облако пыли татсан тоос; тоосон манан; үүдс облаков тэнгэр тулал; унашь с облаков, сваяться с облаков тэнгэрээс ойчсон юм шиг байх.

ОБЛА'МЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хугадах; хугачих; хуга татах.

ОБЛА'МЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. хугарах; хуга үсрэх; тас буух.

ОБЛА'ПИТЬ, -плю; -пишь; -пленный; сов.; кого-что (разг.). тэврэх; нонох.

ОБЛАСКА'ТЬ, -аю, -аешь; -асканный; сов.; кого-что. эрхлүүлэх; энхрийлэх; обласкать сироту өнчин хүүхдийг эрхлүүлэх.

ОБЛАСТНО'Й, -ая, -ое. 1. мужийн; областной отдел народного образования мужийн ардын гэгээрлийн хэлтэс; 2. нутгийн; орон нутгийн; областное слово орон нутгийн үг.

О'БЛАСТЬ, -и, мн. -и; -ей; ж. 1. нутаг; орон; орон нутаг; северные области Европы Европын умард нутаг; 2. муж; Московская область Москва муж; 3. бүслүүр; область вечноезеленых растений мөнх ногоон-ургамлын бүслүүр; 4. хавь; орчим; тал; бие; -д; боли в области печени элэгний хавь өвдөх; в грудной области цэжинд; 5. салбар; тал; гигантское развитие всех областей техники техникийн бүх салбарын аварга их хөгжил; в области сельского хозяйства хөдөө аж ахуйн талаар.

О'БЛАЧКО, -а, ср. 1. бяцхан үүл; үүлхэн; на небе ни облачка тэнгэрт бяцхан ч үүл алга; 2. шинж; облачко грусти на лице царайн гуйнгласан шинж.

О'БЛАЧНОСТЬ, -и, ж. үүлтэй (байх); үүлэрх (байх); переменная облачность солигдмол үүлтэй.

О'БЛАЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен; -чна. үүлтэй; үүлэрх; бүрхэх; облачный день бүрхэх өдөр.

ОБЛЕГА'ТЬ, -ает; несов. 1. бүрхэх; 2. баргу таарах.

ОБЛЕГЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. кэнгөн болгох; кенгөрүүлэх; кенгөлөх; кенгөтгөх; 2. кэнгөт болгох; амархан болгох; кялбарчлах; 3. кенгөрүүлэх; кенгөдөх; кенгөтгөх; кенгөвчлөх; 4. кялгөтгөх; кенгөрүүлэх; тайвшруулах; уужруулах.

ОБЛЕГЧЕ'НИЕ, -я; ср. 1. кенгөрүүлэх; кенгөтгөх; кенгөлөх; кенгөвчлөх; механизация производства внесла огромное облегчение в труд рабочего үйлдвэрлэлийг механижуулсан нь ажилчны хөдөлмөрийг асар их кенгөвчлж өгөв; 2. дотор кенгөрөх; сэтгэл уужрах; тайвшрах; почувствовать облегчение сэтгэл уужрах.

ОБЛЕГЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -ченый (-ен, -ена); сов. 1. кенгөн болгох; кенгөлөх; кенгөрүүлэх; кенгөтгөх; облегчить груз новозки тэргэний ачааг кенгөрүүлэх; 2. кенгөн болгох; амархан болгох; кялбарчлах; облегчить конструкцию самолета нисэх онгоцны хийцийг кялбарчлах; 3. кенгөрүүлэх; кенгөлөх; кенгөтгөх; кенгөвчлөх; облегчить труд кенгөвчлж кенгөвчлөх; облегчить свое положение байдалаа кенгөрүүлэх; 4. кенгөрүүлэх кенгөтгөх; тайвшруулах; уужруулах; облегчить боль өвчин кенгөрүүлэх; облегчить душу сэтгэл тайвшруулах.

ОБЛЕГЧИ'ТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов. 1. кенгөн болгох; кенгөрөх; кялбар болох; амархан болох; труд облегчился кенгөвчлж кенгөрөв; 2. дотор кенгөрөх; сэтгэл уужрах; тайвшрах; душа облегчилась сэтгэл уужрав.

ОБЛЕДЕНЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. мөстөөн мес болсон; обледенелый борт корабля хөдөр онгоцны мөстөөн хярхаг.

ОБЛЕДЕНЕ'НИЕ, -я, ср. мөстөх; мөстөлт.

ОБЛЕДЕНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. мөстөх; мөс болох; самолёт обледенел нисэх онгоц мөстөв.

ОБЛЕЗА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. гуужих; халцрах; зулгарах; зулмаах.

ОБЛЕ'ЗЛЫЙ, -ая; -ое (разг.) халцархай, гуужсан; зулгарсан; зулмасан; облезлый кот үс нь зулгарсан муур.

ОБЛЕ'ЗТЬ, I и 2 л. не употр.; -зет; -ёз; -ла; сов. (разг.) гуужих; халцрах; зулгарах; зулмаах; волосы облезли үс зулгарав.

ОБЛЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. өмсгөх; 2. хүрээлэх; бүрхэх; 3. олгох; хүлээлгэх.

ОБЛЕКА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. хувцас өмсөх; хувцаслах; өмсөх.

ОБЛЕНИ'ТЬСЯ, -енюсь; -енишься; сов. залхуу болох; хойрго болох.

ОБЛЕПИ'ТЬ, -еплю; -епишь; -епленный; сов.; кого-что. 1. наалдах; грязь облепила сапоги гуталд шавар наалдав; 2. овоорох; багшрах; шавах; мухи облепили хлеб талханд ялаа шавав; 3. наах; облепить стены объявлениями туурганд зарлал наах.

ОБЛЕПИ'ХА, -и; ж. чацаргана.

ОБЛЕПЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. наалдах; 2. овоорох; багшрах; шавах; 3. наах.

ОБЛЕТА'ТЬ I, -аю; -аешь; -ётанный; сов. 1. тойрон нисэх; облетать всё побережье бүх эрэг хавийг тойрон нисэх; 2. нисгэж үзэх; нисгэж турших; облетать самолёт нисэх онгоц нисгэж турших.

ОБЛЕТА'ТЬ II, -аю; -аешь; несов. унах.

ОБЛЕТЕ'ТЬ I, -лечу; -летишь; сов. 1. тойрон нисэх; облететь Москву на самолёте Москваг онгоцпоор тойрон нисэх; 2. түргэн тархах; радостная весть облетела всю страну баяртай мэдээ орон даяр түргэн тархав.

ОБЛЕТЕ'ТЬ II; I и 2 л. не употр.; -тит; сов. унах; листья облетели навч унав.

ОБЛЕ'ЧЬ -еку; -еёшь; -екут; -ёк; -екла; -ечённый (-ён; -ена) сов.; кого-что (книжн.). 1. өмсгөх; облечь в одежды хувцас өмсгөх; 2. хүрээлэх; бүрхэх; облечь славой алдраар хүрээлэх; 3. хүлээлгэх, олгох; облечь полномочиями бүрэн эрх олгох; облечь доверием итгэл хүлээлгэх.

ОБЛЕ'ЧЬ II; I и 2 л. не употр.; -ляжет; -лягут; -лёт; -легла; сов.; что. 1. бүрхэх; тучи облегли небо үүл тэнгэрийг бүрхэв; тэнгэр бүрхэв; 2. барну таарах; платье плотно облегло фигуру кувцас биед барну таарав.

ОБЛЕ'ЧЬСЯ, -екусь; -еёшься; -екутся; -ёкся; -еклась; сов.; во что (книжн.). хувцас өмсөх; хувцаслах, өмсөх; облечься в траур гашуудлын хувцас өмсөх.

ОБЛИВА'НИЕ, -я; ср. асгах; гүйлгэх.

ОБЛИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. асгах; хийх; асгаруулах; 2. гүйлгэх; -дах; (-дэх; -дох; -дөх).

ОБЛИВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. бие рүүгээ асгах; бие рүүгээ... хийх, бие рүүгээ цацах.

ОБЛИГА'ЦИЯ, -и; ж. облигаци; облигация государственного займа улсын зээллэгийн облигаци.

ОБЛИЗА'ТЬ, -ижу; -ижешь; -изанный; сов.; кого-что. долоох; облизать губы уруулаа долоох; ☆ пальчики оближешь шүдс асгармаар.

ОБЛИЗА'ТЬСЯ, -ижусь; -ижешься; сов. 1. уруулаа долоох; 3. биеэ долоох; өөрийгөө долоох.

ОБЛИЗНУ'ТЬ, -ну; -нёшь; несов. долоогоод авах, долоогоод орхих.

ОБЛИЗНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нёшься; однокр. уруулаа долоогоод авах; уруулаа долоогоод орхих.

ОБЛИ'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. долоох.

ОБЛИ'ЗЫВАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; несов. 1. уруулаа долоох; 3. биеэ долоох, өөрийгөө долоох.

О'БЛИК, -а; м. 1. дүр; царай (зүс); төлөв; дүрс; приятный облик тааламжтай дүр; 2. зан; чанар; төлөв; нравственный облик человека хүний зан суртахууны төлөв; облик писателя зохиолчийн зан чанар.

ОБЛИНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; сов. (спец.) 1. онгох; зэвхнйрэх; гандах. 2. гуужих; даахиа хаях; хөөврөө гээх; зулгарах; зулмаах; зулбах.

ОБЛИПА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОБЛИ'ПНУТЬ**, -ну; -нешь; -ип; -ла; сов.; чем. нэлэнхийд нь наалдах; цул... болох; колеса облепили глиной дугуй цул шавар болжээ.

ОБЛИСПОЛКО'М, -а; м. (областной исполнительный комитет) мужийн гүйцэтгэх хороо.

ОБЛИ'ТЬ, оболью; обольдёшь; облил; -ла; облило; облей; обливший; облитый (облит, -ита; облита); сов. 1. асгах, хийх, асгаруулах; облить водой голову толгой руу ус хийх; 2. гүйлгэх, -дах (-дэх; -дох; -дөх); облить кувшин глазурию домбо пааландах; ☆ облить грязью, помоями бузар муухай гүтгэх.

ОБЛИ'ТЬСЯ, обольюсь, обольдёшься, -ился, -илась, -илось; возвр. бие рүүгээ асгах; бие рүүгээ... хийх; бие рүүгээ цацах; обиться холодной водой бие рүүгээ хүйтэн ус хийх.

ОБЛИЦЕВА'ТЬ, -цую; -цуешь; -цованный; сов.; что. өнгөлөх; гадарлах, доторлох; станции московского метро облицованы мрамором москвацийн метроны өртөөнүүдийг гантигаар доторложээ.

ОБЛИЦО'ВАННЫЙ, -ая, -ое. өнгөлсөн; гадарласан; доторлосон.

ОБЛИЦО'ВКА, -и, ж. 1. өнгөлөх; гадарлах, доторлох; 2. өнгө; гадар; дотор; мраморная облицовка гантиг гадар, гантиг дотор.

ОБЛИЦО'ВОЧНЫЙ, -ая, -ое. өнгөний, гадрын, дотрын; облицовочный материал өнгөний хэрэглэгдэхүүн.

ОБЛИЦО'ВЩИК, -а, м. өнгөлөгч.

ОБЛИЦО'ВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. өнгөлөх, гадарлах; доторлох.

ОБЛИЧА'ТЬ, -аю; -аешь; несов., кого-что (высок.). 1. илрүүлэх; уудлан илрүүлэх; обличать пороки буржуазного общества дөрөнгөтөн нийгэмлэгийн гэмийг уудлан илрүүлэх; 2. илчлэх; ил болгох; үзүүлэх; все обличает в нем талант түүний бүх байдал авьяасыг нь илчилж байна.

ОБЛИЧЕ'НИЕ, -я, ср. илрүүлэх, уудлан илрүүлэх; илчлэх.

ОБЛИЧИ'ТЕЛЬ, -я, м. (высок). илрүүлэгч, илчлэгч.

ОБЛИЧИ'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. илрүүлэгч эмэгтэй, илчлэгч эмэгтэй.

ОБЛИЧИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. илрүүлсэн; уудлан илрүүлсэн; илчилсэн; обличительная речь илрүүлсэн үг.

ОБЛИЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -чённый (-ён, -ена); сов. 1. илрүүлэх; уудлан илрүүлэх; 2. илчлэх, ил болгох; үзүүлэх.

ОБЛИ'ЧЬЕ, -я, ср. 1. зүс; нуур; царай; по обличью узнать зүсээр нь таних; 2. дүр; төлөв; зүс; звериное обличье фашизма фашизмын араатан зүс;

ОБЛОБЫЗА'ТЬ, -аю; -аешь; сов.; кого-что (разг. шутл.). озох, үнсэж үнхэх.

ОБЛОБЫЗА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов., (разг. шутл.). озох; үнсэж үнхэлдэх.

ОБЛОЖЕ'НИЕ, -я; ср. 1. оногдуулах; хүлээлгэх, татах; обложение налогом татвар оногдуулах; 2. бүслэх; обложение крепости хэрэм бүслэх.

ОБЛО'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое; обложенный язык өнгөртсөн хэл, өнгөртэй хэл.

ОБЛОЖИТЬ, -ожу; -ожишь; -оженный; сов. кого-что. 1. хүрээлэх; тойруулж тавих, хаших; өнгөлөх; хучих; обложить больного подушками өвчтөнийг тойруулж дэр тавих; обложить могилу дёрном булшийг дэгнүүдээр хүрээлэх; 2. бүрхэх; тучи обложили небо тэнгэр бүрхэв; 3. өнгөртөх; горло обложило хоолой өнгөртөв; 4. хомроголох; бүслэх; обложить крепость хэрэм бүслэх; 5. оногдуулах; хүлээлгэх; татах; обложить подходящим налогом ашиг орлогын татвар татах.

ОБЛОЖИТЬСЯ, -ожусь; -ожишься; возвр. хүрээлүүлэх; тойруулах; обложился книгами и засел за работу олон ном тойруулчихаад ажиллаж гарав. **ОБЛОЖКА**, -и, ж. хавтас; книга в нарядной обложке гоё хавтастай ном.

ОБЛОЖНОЙ, -ая; -ое. обложной дождь зүсэр бороо.

ОБЛОКАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тохойгоороо тулах; тохойлох.

ОБЛОКАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. тохойлдох.

ОБЛОКОТИТЬ, -очу; -отишь; -оченный; сов., что. тохойгоороо тулах; тохойлох; облокотить руки на стол тохойгоороо ширээ тулах.

ОБЛОКОТИТЬСЯ, -очусь; -отишься; сов. тохойлдох; облокотиться о подоконник цонхны давцан тохойлдох.

ОБЛОМАТЬ, -аю; -аешь; -оманный; сов. хугалах; хугачих; хуга татах; обломать сучья гишүү хугалах.

ОБЛОМАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. хугарах; хуга үсрэх; тас буух; ветки обломались мөчир хуга үсрэв.

ОБЛОМИТЬ, -омлю; -омишь; -омленный; сов., что. хуга дарах; тас буулгах; обломить сук гишүү хуга дарах.

ОБЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -омится; сов. хуга үсрэх; тас буух; перила обломились шатны хашлага хуга үсрэв.

ОБЛОМОВЩИНА, -ы, ж. обломовщина; Обломовын зан төлөв (*Гончаровын романы баатар Обломовын нэрээс үүссэн зориг шийдвэргүй; ажил үйлгүй; залхуу хойрго гэсэн үг*).

ОБЛОМОК, -мок, м. 1. хэмхэрхий; хэлтэрхий; түүрхий; түгдэрхий; эвдэрхий; хагархай; хугархай; обломки стула сандлын хэмхэрхий; 2. үлдэгдэл; хэмхэрхий; эвдэрхий; обломки старого быта хуучны үлдэгдэл.

ОБЛУПИТЬ, -уплю; -упишь; -упленный; сов. хуулах; арилгах; хальслах.

ОБЛУПИТЬСЯ, -упится; сов. хуурах; арилах; ховхрох; холтрох; краска облупилась будаг холтров.

ОБЛУПЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хуулах; арилгах; хальслах.

ОБЛУЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. шарах; цацраг тусгах.

ОБЛУЧЕНИЕ, -я; ср. шарлага; цацраг тусгах.

ОБЛУЧИТЬ, -чу; -чишь; -членный (-лен; -ена); сов., что (спец.). шарах; цацраг тусгах; облучить рентгеном рентгений цацраг тусгах.

ОБЛУЧОК, -чок, м. дэлбэгчийн суудал.

ОБЛЫСЕТЬ, -ею; -еешь; сов. халзрах; калзан болох.

ОБЛЮБОВАТЬ, -бую; -буеть; -ованный; сов., кого-что; **ОБЛЮБОВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. шилж авах; сонгож авах.

ОБМАЗАТЬ, -ажу; -ажешь; -азанный; сов. түрхэх; шавах; обмазать печь глиной шавраар пийшин шавах.

ОБМАЗКА, -и; ж. 1. түрхэх; шавах; 2. шавах хэрэглэгдэх үүн.

ОБМАЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. түрхэх, шавах.

ОБМАКИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОБМАКНУТЬ**, -ну; -нешь; -ул; -утый; сов.; что. дүрэх; дүрээд авах; обмакнуть перо в чернила үзэг бэхэнд дүрэх.

ОБМА'Н, -а, м. 1. мэх, заль; ввести в обман залилах; мэхэд оруулах; 2. эндүүрэл; обман чувств мэдрэлийн эндүүрэл.

ОБМА'ННЫЙ, -ая; -ое. мэхийн, залийн; получить что-либо обманным путем залийн аргаар юм авах.

ОБМАНУТЬ, -ану; -анешь; -анутый; сов.; кого-что. 1. мэхлэх; залилах; овлох; хуурах; обмануть покупателя худалдан авагчийг залилах; обещал приехать и обманул ирнэ гээд хуурав; 2. хөсөрдүүлэх; талаар болгох; обмануть чье-либо доверие хүний итгэлийг хөсөрдүүлэх.

ОБМАНУТЬСЯ, -анусь; -анешься; сов. хууртах; хуурагдах; обмануться в ожиданиях найдаж хууртах, дэмий горьдох.

ОБМА'НЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. хуурмаг; хоосон; обманчивая наружность хуурмаг царай; обманчивые надежды хоосон найдвар; дэмий горьдлого.

ОБМА'НЩИК, -а; м. (неодобр.). хуурамч хүн мэхч.

ОБМА'НЩИЦА, -ы, ж. хуурамч эмэгтэй, мэхч эхнэр.

ОБМА'НЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. мэхлэх; залилах; овлох; хуурах; 2. хөсөрдүүлэх; талаар болгох.

ОБМА'НЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. хуураг; хуурагдах.

ОБМА'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. ороох; боож; гавих.

ОБМА'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. ороох; боож; зангидах; 2. ороогдох.

ОБМА'ХИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОБМАХНУТЬ**, -ну; -нешь; сов.; кого-что. 1. дэвэх; сэвэх; обмахнуть лицо веером дэвүүрээр нүүрээ дэвэх; 2. гүвэх; обмахнуть пыль со стола ширээний тоос гүвэх.

ОБМАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. норгох.

ОБМЕЛЕНИЕ, -я; ср. татрах; гөехөн болох; обмеленные реки гол татрах.

ОБМЕЛЕТЬ, -еет; сов. татрах; гөехөн болох; река обмелела гол гөехөн болов.

ОБМЕ'Н, -а; м. 1. солилцоо; солилдох; обмен мнениями санал солилдох; 2. солио; арилжаа; солих; арилжих; ☆ обмен веществ эдийн солилцоо.

ОБМЕ'НИВАТЬ, -аю; -аюешь; несов. солих; солио хийх; арилжих.

ОБМЕ'НИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. солилдох; андалдах.

ОБМЕНИТЬ, -еню; -енишь; -енный (-ен; -ена); сов.; что (разг.). солих; солиод авчих; обменять галши в гостях айлд галошоо солиод өмсчих.

ОБМЕНИТЬСЯ, -енюсь; -енишься; сов. (разг.). солилдох; солилдох.

ОБМЕ'ННЫЙ, -ая; -ое; солилцооны; арилжааны; солих; арилжих; солилдох; сэлгэх; обменные экземпляры книги солих ном.

ОБМЕНЯТЬ, -яю; -яешь; сов. солих; солио хийх; арилжих; обменять книгу в библиотеке номын санд очиж ном солих.

ОБМЕНЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; сов.; кем-чем. 1. солилдох; андалдах; обменяться книгами ном солилдох; 2. солилдох; авалцах; обменяться опытом туршлага солилдох.

ОБМЕ'Р, -а; м. хэмжих; хэмжилт; обмер площади талбай хэмжих.

ОБМЕРЕ'ТЬ, *обмэру; обэмрѣшь; обмѣрѣ*; -аю; *обмерло; обмерший; сов. (разг.) үхэтгэх; ухаан алдах; я обмер от страха би айж ухаан алдаа.*

ОБМЕРЗА'ТЬ, -ает; *несов. ОБМЕРЗНУТЬ*, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -зря; -ла; *сов. цацах; мөхөөлдөх; зайрмагтах; мөстөх; усы обмёрзли сахарал мөстөв.*

ОБМЕ'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. ОБМЕ'РИТЬ*, -рю; -ришь; -ренный; *сов.; кого-что; ОБМЕ'РЯ'ТЬ*, -ряю; -ряешь; *несов. 1. хэмжих; обмерить комнату тасалгаа хэмжих; 2. татуу хэмжиж өгөх; гүйлгэн хэмжиж өгөх; обмерить покупателя худалдан авагчид татуу хэмжиж өгөх.*

ОБМЕСТИ', -жету; -метѣшь; *обмѣл; -ела; обмѣтший; -метѣнный (-ѣн; -ѣна); сов.; что. хамах; шүүрдэх; арилгах.*

ОБМЕТА'ТЬ I, -ечу; -ечешь; -мѣтанный; *сов.; что. хөвөрдөх; эмхэрдэх, эмхрэх, обметать петли товчлох нүх эмхэрдэх.*

ОБМЕТА'ТЬ II, -аю; -аешь; *несов. хамах; туужуудах; арилгах.*

ОБМЕТА'ТЬ III, -ечет; *безл.; сов. (разг.) биржийх; хомхруутах; омголтох; губы обметало уруул омголтоо.*

ОБМѢТЫВАТЬ I, -аю; -аешь; *несов. хөвөрдөх; эмхэрдэх; эмхрэх.*

ОБМѢТЫВАТЬ II, -ает; *несов. биржийх; хомхруутах; омголтох.*

ОБМИНА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов. үнгэх; үнгөж засах; гишгэх.*

ОБМОЛА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. тариа цохих; түгших; цайлгах.*

ОБМОЛВИТЬСЯ, -адюсь; -вищусь; *сов. (разг.). 1. алдаж хэлэх; буруу хэлэх; 2. үг алдах; 3. дурдах; хэлэх; дугарах; словом не обмолвиться үг эс дугарах.*

ОБМОЛВКА, -и; *ж. буруу үг; алдаж хэлсэн үг; үг алдах; случайная обмолвка санамсаргүй үг алдах.*

ОБМОЛО'Т, -а; *м. 1. тариа цохих; түгших; цайлгах; закончить обмолот в срок хугацаанд нь тариа цохиж дуусгах; 2. цайлгасан тариа; большой обмолот их цайлгасан тариа.*

ОБМОЛОТИ'ТЬ, -очу; -отишь; -оченный; *сов.; что. тариа цохих; түгших; цайлгах.*

ОБМОРА'ЖИВАНИЕ, -я; *ср. хөлдөөх, хөлдөлт*

ОБМОРА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.; ОБМОРО'ЗИТЬ, -ожу; -озишь; -оженный; *сов.; что. хөлдөөх.**

О'БМОРОК, -а; -м. муужрах, муурах; *упасть в обморок муурч унах.*

О'БМОРОЧНЫЙ, -ая; -ое. муужирсан, муурсан; *обморочное состояние муужран унаад байх.*

ОБМОТА'ТЬ, -аю; -аешь; -отанный; *сов.; кого-что. ороох; боох; тавих; обмотать шею шарфом ороолтоор хузүүгээр ороох; обмотать полотенце вокруг головы толгой дээрээ алчуур тавих.*

ОБМОТА'ТЬСЯ, -аюсь; -аежусь; *возвр. ороох; боох; зангидах; обмотаться полотенцем алчуур зангидах.*

ОБМО'ТКА, -и; *ж. 1. ороомж; боолт; ороох; боох; автоматизированная обмотка катушек ороомог автоматаар ороох; 2. ороогуур; ороомог; провод без обмотки ороогуургүй сунгал; ороогуургүй утас.*

ОБМО'ТКИ, -ток. шилбэний ороолт.

ОБМО'ТОЧНЫЙ, -ая; -ое. ороох; боодог; юм ороодог; *обмоточная лента юм ороодог тууз*

ОБМОЧИ'ТЬ, -очу; -очишь; -оченный; *сов.; кого-что. норгох; обмочить рукава ханцуйгаа норгох.*

ОБМУНДИРОВА'НИЕ, -я; *ср. 1. албаны хувцас өгөх; хувцаслах; 2. албаны хувцас.*

ОБМУНДИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *сов.; кого-что. албаны хувцас олгох; хувцаслах; обмундировать призывников шинэ цэрэгт албаны хувцас олгох.*

ОБМУНДИРОВА'ТЬСЯ, -руюсь -уежусь; *сса, албаны хувцас авах; хувцаслах.*

ОБМУНДИРОВА'ВКА, -и; *ж. 1. албаны хувцас өгөх; хувцаслах; 2. албаны хувцас.*

ОБМУНДИРОВА'ВВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. албаны хувцас олгох; хувцаслах.*

ОБМУНДИРОВА'ВВАТЬСЯ, -аюсь; -аежусь; *несов. 1. албаны хувцас авах; хувцаслах; 2. албаны хувцсаар хангагдах; хувцаслагдах.*

ОБМУРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -рованый; *сов. тойруулан өрөх; хаших; обмуровать железную печь кирпичом темер пийшин тойруулан туйпуу өрөх.*

ОБМУРОВА'ВКА, -и; *ж. (спец.). 1. өрөх; хаших; 2. өрлөг; хашлага; кирпичная обмуровка туйпуу хашлага.*

ОБМУРОВА'ВВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. тойруулан өрөх; хаших.*

ОБМЫВА'НИЕ, -я; *ср. угаалга; угаах.*

ОБМЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов. угаах.*

ОБМЫВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аежусь; *несов. 1. биеэ угаах; 2. угаагдах.*

ОБМЫ'ЛОК, -лна; *м. (разг.). савангийн үлдэгдэл; савангийн өөдөс.*

ОБМЫ'ТЬ, -мою; -моешь; -ытый; *сов.; кого-что. угаах.*

ОБМЫ'ТЬСЯ, -моюсь; -моежусь; *возвр. 1. биеэ угаах; 2. угаагдах.*

ОБМЯКА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.; ОБМЯ'КНУТЬ, -ну; -нешь; -як, -ла; *сов. (разг.). 1. зөөлрөх; хөвсийх; дэвтэх; нялцайх; глина под дождем обмякла бороонд шавар нялцайжээ; 2. зөөлрөх; уярах; шал буух; обмякнуть от дести бялдуучлахад зөөлрөх.**

ОБМЯ'ТЬ, *обомну; обомнѣшь; -ятый; сов.; что. үнгэх; үнгөж засах; гишгэх; обмять семя овс гишгэх.*

ОБМЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; *обомнѣтся; сов.; үнгэрдэх; гишгэгдэх.*

ОБНАГЛЕ'ТЬ, -ею; -еешь; *сов. ичгүүр алдах; увайгүй болох;*

ОБНАДЕЖИВАНИЕ, -я; *ср. найдвар төрүүлэх; горьдлоготой болгох.*

ОБНАДЕЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.; ОБНАДЕЖИ'ТЬ, -жу; -жишь; -женный; *сов.; кого-что. найдвар төрүүлэх; горьдлоготой болгох; найдуулах; горьдоох; обнадѣжить тяжелобольного хүнд өвчтөнийг горьдлоготой болгох.**

ОБНАЖА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов. 1. нүцгэлэх; шалдлах; ил гаргах; 2. нүцгэн болгох; шулах; хуулах; өвчиж гаргах; гаргах; 3. сугалах; 4. илрүүлэх; илчлэх; ил гаргах.*

ОБНАЖА'ТЬСЯ, -ажусь; -ажежусь; *несов. 1. биеэ нүцгэлэх; шалдагнах; нүцгэрэх; 2. нүцгэн болох; шулагдах; хуурах; ил гарах; 3. илрэх; ил болох.*

ОБНАЖИ'ТЬ, -жу; -жишь; -женный (-ѣн; -ѣна); *сов.; кого-что. 1. нүцгэлэх; шалдлах; (ил) гаргах; обнажить ребенка хүүхэд нүцгэлэх; он обнажил и показал колено тэр (хүн) өвдгөө гаргаж үзүүлэв; обнажить голову хар тэргүүнээ ил гаргах; малгайгаа авах; 2. нүцгэн болох. шулах; хуулах; өвчиж гаргах; обнажить дэсны буйлаа гвргах; 3. сугалах; обнажить саблию сэлэм сугалах; 4. илрүүлэх; илчлэх; ил гаргах; обнажить приемы и методы буржуазной дипломатии хөрөнөгтний дипломатын арга барилыг илрүүлэх.*

ОБНАЖИТЬСЯ, -жусь, -жишья; сов. 1. биеэ нүцгэлэх; шалдагнах; нүцгэрэх; спина обнажилась нуруугаа нүцгэлэв; 2. нүцгэн болгох; шулагдах; хуурах; ил гаргах; лес обнажился ой нүцгэн болов; 3. илрэх; ил болох; обнажились гнусные планы вредителей хорлон сүйтгэгчийн шившигт төлөвлөгөө ил болов.

ОБНАРОДОВАНИЕ, -я, ср. тунхаглах; нийтлэх; обнародование закона хууль нийтлэх.

ОБНАРОДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; -анный; сов. что (устар.). тунхаглах; нийтлэх; обнародовать указ зарлиг тунхаглах.

ОБНАРУЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. харуулах, үзүүлэх; (ил) гаргах; 2. олох; 3. илчлэх, илрүүлэх; мэдэх.

ОБНАРУЖИВАТЬСЯ, -жусь, -ажьсь; несов. 1. илрэх, тодрох; ил гарах; илэрхий болох; 2. ил болох; байх; мэдэгдэх; 3. олдох; гарч ирэх.

ОБНАРУЖИТЬ, -жу, -жишь; -женный; сов. что. 1. харуулах; үзүүлэх; (ил) гаргах; обнаружить свою радость баярласнаа харуулах; обнаружить зубы шүдээ гаргах; 2. олдох; обнаружить пропавшую вещь алга болсон юмыг олох; 3. илчлэх илрүүлэх; мэдэх; обнаружить преступление гэмт хэрэг илрүүлэх.

ОБНАРУЖИТЬСЯ, -жусь, -жишья; сов. 1. илрэх; тодрох; ил гарах; илэрхий болох; обнаружилась некоторые интересные подробности биографии поэта шүлэгчийн намтрын зарим сонин жижиг ауйл илрэв; 2. ил болох; байх; мэдэгдэх; обнаружилось, что деньги пропали мөнгө алга болсон байв; 3. олдох; гарч ирэх; пропавшая кинга обнаружилась алга болсон ном гарч ирэв.

ОБНЕСТИ I, -су, -сешь; -са, -ла; -сённый (-ён, -ена); сов. что чем. хаших, хийх; обнести сад изгородью цэцэрлэг хашаалах; цэцэрлэгт хүрээ хийх.

ОБНЕСТИ II, -су, -сешь; -са, -ла; -сённый (-ён, -ена); сов. кого-что. 1. түгээх, бүрд барих; обнести гостей вином зочин бүрд дарс барих; 2. алгасч барих; түгээхдээ алгасах; обнести кого-либо вином дарс барихдаа хүн алгасах.

ОБНИМАТЬ, -аю, -аешь; несов.; и (устар.). обёмлю; обёмляшь. 1. хүзүүдэх, тэврэх; 2. багтаах, хамрах; 3. ухааныг нь олох; ухах.

ОБНИМАТЬСЯ, -аюсь, -ажьсь; несов. тэврэлдэх.

ОБНИМКА, -и, ж.; в обнимку тэврэлдэн; илти в обнимку тэврэлдэн явах.

ОБНИЦА'ЛЫЙ, -ая, -ое. гуйлинчирсан, үгүйрсэн, ядуурсан.

ОБНИЦА'НИЕ, -я, ср. гуйланчлал, үгүйрэл, ядуурал.

ОБНИЦА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. гуйланчлах; үгүйрэх, ядуурах.

ОБНО'ВА, -и, ж. (устар.). **ОБНО'ВКА**, -и, ж. (разг.). шинэ юм.

ОБНОВИТЬ, -влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов. что. 1. шинэчлэх; шинэтгэх; шинэлэх; обновить методы работы ажлын аргыг шинэчлэх; 2. сэлбэх, засах; засварлах; обновить мебель гэрийн тавиу сэлбэх; 3. сэргээх; зузаатгах; обновить свои знания мэдлэгээ зузаатгах; 4. анх өмсөх, мялаах; анх эдлэх; обновить платье хувцас анх өмсөх; мялаах.

ОБНОВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; сов. шинэчлэгдэх, шинэтгэх, сэргэх; состав группы обновился жүжигчдийн бүрэлдэхүүн шинэчлэгдэв.

ОБНОВЛЕНИЕ, -я, -ое. 1. шинэчлэл, шинэтгэл; шинэчлэх; шинэтгэх, шинэчлэгдэл; шинэтэх; 2. сэлб

бэлэг; засалт; сэлбэх; засах; 3. сэргээлт, зузаатгал, сэргэлт.

ОБНОВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шинэчлэх, шинэтгэх, шинэдэх; 2. сэлбэх, засах; засварлах; 3. сэргээх; зузаатгах; 4. анх өмсөх, анх эдлэх, мялаах.

ОБНОВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. шинэчлэгдэх; шинэтэх, сэргэх.

ОБНОСИТЬ I, -ошу, -осишь; несов. хацих; хийх.

ОБНОСИТЬ II, -ошу, -осишь; несов. 1. түгээх, бүрд барих; 2. алгасч барих, түгээхдээ алгасах.

ОБНОСИТЬ III, -ношу, -носишь; -ошенный, сов.; что (разг.). өмөс хэвшүүлэх, обнести новые туфли шинэ туфли өмөс хэвшүүлэх.

ОБНОСИТЬСЯ, -ошусь, -осишья; сов.; (разг.). 1. хувцсаа урж дуусгах, өмсөх юмгүй болох; и весь обносился би бүх хувцсаа урж дуусав; 2. хэвших; валенки обносились эсгий гутал хэвшив; 3. хуучрах; элэх; урагдах; платье обносилось хувцас урагдав.

ОБНО'СКИ, -сков; ед. (обносок); -ска, м. (разг.). хуучин хувцас, уранхай хувцас; ноорхой хувцас.

ОБНЮ'ХАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов.; кого-что.: **ОБНЮ'ХИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. үнэртэх; шинэчлэх; собака обнюхала незнакомца нохой танихгүй хүнийг шиншлэв.

ОБНЯТЬ, обниму, обнимешь и (обл.) обойму; обоймешь; обнял, -ла; обняло, -явший; обнятый (обнять, -ята; обнято); сов.; кого-что. 1. тэврэх; хүзүүдэх; обнять за шею хүзүүдэх; хүзүүгээр тэврэх; 2. багтаах, хамрах; спорник обнял всё написанное за десять лет уг түүвэр арван жилд бичсэн бүх зүйлийг багтаажээ; 3. ухааныг нь олох; ухах; обнять умом ухааныг нь олох.

ОБНЯТЬСЯ, -нимусь, -нимешья; -обнялся, -лась, -Аяшился; сов. тэврэлдэх; мы встретились и по-братски обнялись бид ах дүү ёсоор тэврэлдэж золгов.

ОБО, предлог. хоёр гийгүүлэгчээр эхэлсэн зарим үгийн өмнө О; **ОБ-ын** оронд хэрэглэгдэнэ; обо мне миний тухай, миний төлөө.

ОБОБРАТЬ, оберу, оберёшь; -ал, -ала; -ало; **обобраный**; сов.; кого-что. 1. цөлбөх; хаман авах, түүж авах; обобратить плоды с яблони алимын модны жимсийг түүж авах; 2. тонох, цөлмөх; цөлмөн авах.

ОБОБРАТЬСЯ, оберусь, оберёшься; не обобраться тоо томшгүй байх, барагдахгүй байх; ангижрашгүй байх; хлопот не оберёшься уршиг нь барагдахгүй; сраму не оберёшься шившгээ хутгана.

ОБОБЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. ерөнхийлөн дүгнэх, ерөнхийлөх.

ОБОБЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ерөнхийлөн дүгнэгдэх.

ОБОБЩЕНИЕ, -я, ср. 1. ерөнхийлөн дүгнэх; обобщение опыта работы ажлын туршлагыг ерөнхийлөн дүгнэх; 2. ерөнхийлөн дүгнэлт; широкое обобщения их ерөнхийлсэн дүгнэлт.

ОБОБЩЕСТВИТЬ, -влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов.; что. нийгэмчлэх, нийтийн (өмч) болгох; обобществить сельское хозяйство хөдөө аж ахуйг нийгэмчлэх;

ОБОБЩЕСТВЛЕНИЕ, -я, ср. нийгэмчлэл; нийгэмчлэх; обобществление средств производства үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг нийгэмчлэх.

ОБОБЩЕСТВЛЕННЫЙ, -ая, -ое; нийгэмчилсэн, нийгэмчлэгдсэн, нийтийн (өмч) болсон, нийтийн (өмч) болгосон; обобществленное хозяйство нийгэмчилсэн аж ахуй.

ОБОБЩЕСТВЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* нийгэмчлэх, нийтийн (эмч) болгох.

ОБОБЩИТЬ, -щу; -щишь; -щѣнный (-ѣн; -ена); *сов.* чг. ерөнхийлөн дүгнэх; обобщить свои наблюдения ажиглалтаа ерөнхийлөн дүгнэх.

ОБОГАТИТЬ, -ащу; -атишь; -ащѣнный (-ѣн; -ена); *сов.* кого-что. 1. баяжуулах; улам баян болгох; обогатить свою страну өөрийн орныг баяжуулах; 2. нэмэгдүүлэх, ихэсгэх; дээшлүүлэх; обогатить библиотеку новыми книгами номын санг олон шинэ номоор нэмэгдүүлэх; номын санд олон шинэ ном олж авах; обогатить свой опыт туршлагаа нэмэгдүүлэх.

ОБОГАТИТЬСЯ, -ащусь; -атишься; *сов.* 1. баяжих; улам баян болох; юмжих; 2. олж авах, нэмэгдэх; обогатиться новыми знаниями мэдлэг нэмэгдэх; шинэ юм сурч авах.

ОБОГАЩАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. баяжуулах; улам баян болгох; 2. нэмэгдүүлэх; ихэсгэх; дээшлүүлэх.

ОБОГАЩАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. баяжих; улам баян болох; юмжих; 2. олж авах, нэмэгдэх.

ОБОГАЩЕНИЕ, -я; *ср.* 1. баяжих; юмжих; олж авах, нэмэгдэх; 2. баяжуулах; нэмэгдүүлэх, ихэсгэх, дээшлүүлэх.

ОБОГНАТЬ, обгоню; обгонишь; -ал; -ала; -ало; обогнанный; *сов.* кого-что. түрүүлэх, гүйцэж түрүүлэх; обогнать велосипедиста дугуйтай хүнээс түрүүлэх; обогнать капиталистические страны хөрөнгөтөн орноос түрүүлэх.

ОБОГНУТЬ, -ну; -нѣшь; обогнутый; *сов.* что. тойрох; тойрч гарах; обогнуть мыс хошуу тойрч гарах.

ОБОГРЕВ, -а; *м.* (спец.) халаалт, халалт, халц.

ОБОГРЕВАНИЕ, -я; *ср.* халаах; дулаацуулах; бүлээцүүлэх; равномерное обогревание жигд халаах, жигд дулаацуулах.

ОБОГРЕВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* халаах, дулаацуулах, бүлээцүүлэх.

ОБОГРЕВАТЬСЯ, -аюсь; -аеься; *несов.* дулаацах, бүлээцэх.

ОБОГРЕТЬ, -ею; -еешь; -реть; *сов.* кого-что. халаах, дулаацуулах, бүлээцүүлэх; обогреть квартиру байр дулаацуулах.

ОБОГРЕТЬСЯ, -еюсь; -еешься; *сов.* дулаацах, бүлээцэх; обогреться у костра түүдэг галд дулаацах.

ОБОД, -а; *мн.* обѣды; обѣдѣв. *м.* 1. мөөр; 2. дугуй, цагариг, хүрээ; обод решета шигшүүгийн хүрээ.

ОБОДОК, -дкѣ; *м.* 1. бяцхан мөөр; 2. дугуй; цагариг, хүрээ; 3. эмжээр; хөвөө; золотой ободок на блюде дийзний алтан эмжээр.

ОБОДРАТЬ, обдеру; обдерѣшь; ободранный; *сов.* кого-что. өвчих; хуулах; хуу татах; хүүлэх; хагз татах; ободрать кого-либо как липу хамаг юмыг нь цөлмөн авах.

ОБОДРАТЬСЯ, обдерусь, обдерешься; *сов.* хуурах; хуу татагдах; хүүрэх; хагзрах.

ОБОДРЕНИЕ, -я; *ср.* урам; урамшуулах; сэтгэл засах; слова ободрения сэтгэл засах уг.

ОБОДРИТЬ, -рю; -ришь; -рѣнный (-ѣн; -ена); *сов.* кого-что. урамшуулах; урам оруулах; сэтгэл засах; ободрить людей хүмүүсийг урам оруулах.

ОБОДРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; *сов.* урам орох; урамших.

ОБОДРЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* урамшуулах; урам оруулах; сэтгэл засах.

ОБОДРЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* урам орох; урамших.

ОБОДРЯЮЩИЙ, -ая; -ее. урам оруулсан; урамшуулсан; сэтгэл зассан; ободряющий взгляд сэтгэл зассан х ари.

ОБОЕПОЛЫЙ, -ая; -ое; -пол; -а. манин; хөс бэлэгт.

ОБОЖАНИЕ, -я; *ср.* эрхэмлэх; эрхэмлэн хайрлах, тахиx.

ОБОЖАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* кого-что. 1. эрхэмлэх; эрхэмлэн хайрлах; тахиx; обожать сына хүүгээ эрхэмлэн хайрлах; 2. ухаангүй дуртай байх; обожать фрукты жимсэнд ухаангүй дуртай байх.

ОБОЖЕСТВИТЬ, -влю; -вишь; -влѣнный (-ѣн; -ена); *сов.* кого-что. шүтэх; тахиx; суеверие древних людей обожествоило силы природы мухар сүсэгтэй эртний хүмүүс байгалийн хүчнийг шүтэж байв.

ОБОЖЕСТВЛЕНИЕ, -я; *ср.* шүтэлт; тахилга; шүтэх, тахиx.

ОБОЖЕСТВЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* шүтэх; тахиx.

ОБОЗ, -а; *м.* 1. ачаа хөсөг; жин; 2. хөсөг; полковой обоз хорооны хөсөг.

ОБОЗВАТЬ, обзову; обзовѣшь; -ал; -ала; -ало; обзанный; *сов.* кого-что кем чѣм. хочлох, нэр өгөх; гэх; гэж хараах; обозвать дураком тэнэр гэж хараах.

ОГОЗЛИТЬ, -лю; -лишь; -лѣнный (-ѣн; -ена); *сов.* уурлуулах; хорыг хөдөлгөх.

ОБОЗНАВАТЬСЯ, -наюсь; -надься; *несов.*

ОБОЗНАТЬСЯ, -аюсь; -аеься; *сов.* (разг.) эндүүрэх; андуурах.

ОБОЗНАЧАТЬ I, I и 2 л. не употр.; -ает; *несов.* что. тэмдэглэх; илтгэх; илэрхийлэх; буква „х“ в математике обозначает неизвестную величину тооны ухаанд „х“ үсгээр үл мэдэгдэх хэмжигдэхүүнийг тэмдэглэнэ.

ОБОЗНАЧАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.* 1. тэмдэг хийх; тэмдэглэх; 2. ил гаргах; тодорхой болгох.

ОБОЗНАЧАТЬСЯ, -ается; *несов.* тэмдэглэгдэх; илтгэгдэх; илрэх; температура выше нуля обозначается знаком + (плюс) тэгээс дээш халуун хүйтнийг + (нэмэх) тэмдгээр тэмдэглэнэ.

ОБОЗНАЧЕНИЕ, -я; *ср.* 1. тэмдэглэх; 2. тэмдэг; условные обозначения томьёолсон тэмдэг.

ОБОЗНАЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый; *сов.* что. 1. тэмдэг хийх; тэмдэглэх; обозначить на карте границу зураг дээр хилийг тэмдэглэх; 2. ил гаргах; тодорхой болгох; увеличившаяся худоба резко обозначила скулы улам турж шанаа нь ёндойв. ясыг бүр ил гаргах; улам турж шанаа нь ёндойв.

ОБОЗНАЧИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; *сов.* харагдах; дурайх; ил гарах; тодорхой болох; вдали обозначились очертания гор алст уулсын бараа харагдав.

ОБОЗНИЙ, -ая; -ое. ачаа хөсгийн; жингийн; хөсгийн.

ОБОЗРЕВАТЕЛЬ, -я; *м.* (книжн) тоймч; военный обозреватель цэргийн тоймч.

ОБОЗРЕНИЕ, -я; *ср.* 1. харах; үзэх; 2. тоймч; международное обозрение олон улсын байдлын тоймч; литературное обозрение утга зохиолын тоймч.

ОБОЗРЕТЬ, -зрю; -зришь; *сов.* что (книжн.). 1. харах; үзэх; обозреть окрестность орчныг харах; 2. шинжлэн үзэх; байцаан үзэх; хянан үзэх; обозреть факты барямтыг байцаан үзэх.

ОБОЗРИМЫЙ, -ая; -ое; -им. нүдний хараа хүрэх; харагдах; харагдахаар; харагдмаар; обозримое пространство нүдний хараа хүрэх зай.

ОБОИ, -ев. туурганы цаас.

ОБОЙМА, -ы, род. мн. обойм; ж; хамбуур

ОБОЙТИ, -йду; -йдшь; -ошёл; -шла; -ошедший; -ойдённый (-ён; -ена); обошедши и обойдя; сов.; кого-что. 1. тойрон гарах, тойрох, обойти болото намгийг тойрон гарах; 2. зайлсхийх; тойрох; өнгөрөх; орхих; обойти прямой ответ на вопрос асуултыг шууд хариулахаас зайлсхийх; обойти что-нибудь молчанием дугай өнгөрөх; 3. тойрох; эргэх; эргэн тойрон явах; яваад ирэх; обойти всю площадь талбайг эргэн тойрон явах; 4. тархах; слух обошёл весь город цуурхал бүх хотоор тархав.

ОБОЙТИ СЬ, -йдусь; -йдъсья; -ошълся; -шлась; -ошедшийся; -ойдьясь; сов. 1. харьцах; хандах; плохо обойтись с кем-либо хүнтэй олиггүй харьцах; 2. болох, байх; пальто обошлось недорого дээл хямдхан байв, дээл үнэтэй болсонгүй; 3. болох; хүрэх; обойтись одной бутылкой молока нэг шил сүү хүрэх; 4. болох; бүтэх, өнгөрөх; обошлось без тебя чамгүй болов; всё обошлось благополучно цөм сайн өнгөрөв.

ОБОКРА СТЬ, обкраду; обкрадъшь; -аденный; сов.; кого-что. юм хулгайлах; хулуух; хулгай хийх.

ОБОЛГА ТЬ, -лгу; -лжъшь; -ал; -ала; -ало; оланний; сов.; кого-что (разг. неодобр.). гүжирдэх; гүтгэх.

ОБОЛОЧКА, -и; ж. хальс; бүрхэвч; оболочка зерна үрийн хальс; будааны хальс; слизистая оболочка салст бүрхэвч.

ОБОЛТУС, -а, м. (прост. бран.). тэнэг; эргүү амьтан.

ОБОЛЬСТИ ТЬ, -льцу; -льстишь; -льщённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. толгой эргүүлэх; хуурах; дагуулан татах; уруу татах; обольстить себя надеждой горьдож сэтгэлээ хуурах.

ОБОЛЬСТИ ТЬСЯ, -льцусь; -льстишься; сов.; ч.м. толгой эргэх; хууртах; дагуулан татагдах; уруу татагдах.

ОБОЛЬЩА ТЬ, -аю; -аешь; несов. толгой эргүүлэх; хуурах; дагуулан татах; уруу татах.

ОБОЛЬЩА ТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. толгой эргэх; хууртах; дагуулан татагдах; уруу татагдах.

ОБОЛЬЩЕНИЕ, -я; ср. 1. толгой эргүүлэх; хуурах; дагуулан татах; уруу татах; 2. толгой эргэх; сэтгэлээ хуурах.

ОБОМЛЕ ТЬ, -ею; -еешь; сов. (разг.). гөлрөх; я обомлея от удивления би гайхан гөлрөв.

ОБОМШЕ ЛЫЙ, -ая; -оё. хөвд ургачихсан; обомшелый пень хөвд ургачихсан хожуул.

ОБОНЯ НИЕ, -я; ср. үнэрлэх; үнэр татах; үнэрлэж мэдэх; органы обоняния үнэрлэх эрхтэн; тонкое обоняние үнэр нарийн таних.

ОБОНЯ ТЬ, -яю; -яешь; несов.; что (книжн). үнэрлэх; үнэр таних; үнэрлэж мэдэх; үнэртэх.

ОБОРАЧИВАЕМОСТЬ, -и, ж. эргэц; оборачиваемость вагонов вагоны эргэц; оборачиваемость средств мөнгөн хөрөнгөний эргэц.

ОБОРАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ороох; боох; 2. боох, ваадагнах, гадарлах; 3. хандуулах; эргүүлэх; 4. көмрүүлэх; көнтрүүлэх; унагаах; 5. эргүүлэх.

ОБОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. 1. эргэх; харах; гэдэгс харах; 2. хандах; эргэх; 3. эргэх; эргэлт хийх; 4. очоод ирэх; буцаж ирэх; 5. хувилах.

ОБОРВА НЕЦ, -нца; м. (пренебр.) навсар дээлтэй хүн; уранхай хувцастай хүн.

ОБОРВАННЫЙ, -ая; -оё; -ан; -анна. навсарсан, навсан савсан; уранхай.

ОБОРВА ТЬ, -ву; -вдшь; -ал; -ала; -ало; -обраванный; сов. 1. тасдах; тас татах; оборвать лепестки у цветка цэцгийн дэлбэ тасдах; 2. таслах; тас татах; цуу татах; оборвать верёвку аргамжаа таслах; 3. таслах; зогсоох; оборвать речь хэлж байгаа үгийг нь таслах; 4. дугай болгох; оборвать спорщика маргагчийг дугай болгох.

ОБОРВА ТЬСЯ -вусь; -вдъсья; -ался; -алась; сов. 1. тасрах, тас үсрэх; канат оборвался татлага тас үсрэв; 2. халтиран унах; оборваться со скалы хадан дээрээс халтиран унах; 3. гэнт зогсох; гэнт тасрах; гэнт тасалдах; разговор оборвался яриа гэнт зогсов.

ОБОРВЫШ, -а, м. (разг.). нооронхой хүү.

ОБОРКА, -и, ж. хуниас; платье с оборками хуниастай хувцас; косая оборка ташуу хуниас.

ОБОРО НА, -ы; ж. 1. хамгаалалт; хамгаалах; батлан хамгаалах, хориглол; перейти от обороны к наступлению хамгаалж байгаад давших, хориглож байгаад давших; 2. батлан хамгаалах хүч; крепить оборону страны батлан хамгаалах хүчийг зузаатгах; 3. бэхлэлт; прорвать оборону противника дайсны бэхлэлтийг сэтлэх.

ОБОРОНИ ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -оё. хориглох; хамгаалах, хориглолтын, хамгаалалтын; оборонительные бои хориглох тулалдаан; оборонительные сооружения хамгаалах барилга.

ОБОРО ННЫЙ, -ая; -оё. батлан хамгаалах; хамгаалах; цэргийн, хамгаалалтын; оборонные мероприятия батлан хамгаалах арга хэмжээ; оборонная промышленность цэргийн үйлдвэр.

ОБОРОСПОСО БНОСТЬ, -и; ж. батлан хамгаалах чадал; укрепление обороноспособности страны улсыг батлан хамгаалах чадлыг бэхжүүлэх.

ОБОРОСПОСО БНЫЙ, -ая; -оё; -бен; -бна батлан хамгаалах чадалтай, батлан хамгаалахад бэлхэн.

ОБОРОНЯ ТЬ, -яю; -яешь; несов.; кого-что. батлан хамгаалах; сахин хамгаалах.

ОБОРОНЯ ТЬСЯ, -яюсь; -яешья; несов. батлан хамгаалах; хориглох; өөрийгөө хамгаалах.

ОБОРО Т, -а, м. 1. эргэлт; эргэх; оборот колеса дугуй эргэх, хүрдний эргэлт; 2. хэрэгцээ; хэрэглэх; пустить в оборот хэрэглэж эхлэх; 3. эргэц; оборот полевых культур тарьдаг ургамлын эргэц; 4. эргэх; эргэж ирэх; оборот вагонов вагон эргэж ирэх; 5. эргэлт; гүйлгээ; оборот капитала хөрөнгө эргэлт; торговый оборот худалдааны гүйлгээ; 6. ар тал; буруу тал; дотор тал; оборот медали медалийн буруу тал; 7. үе; нугалаа; в трубе четыре оборота хоолой дөрвөн нугалаатай; 8. эргэх; чиглэх; чиглэл; дурной оборот болезни өвчин буруугаар эргэх; 9. хэллэг; неправильный оборот речи буруу хэллэг; ☆ взять кого-либо в оборот хатуу донго өгөх, сүүлий нь мушгих.

ОБОРОТЕНЬ, -тня; м. хувилгаант хүн; хувилсан хүн.

ОБОРОТЛИВОСТЬ, -и; ж. зальжин байх; овжин зан.

ОБОРОТЛИВЫЙ, -ая; -оё; -ив (разг.). зальжин; овжин; оборотливый человек зальжин хүн.

ОБОРОТНЫЙ, -ая; -оё. 1. эргэлтийн; гүйлгээний; оборотные средства эргэлтийн мөнгөн хөрөнгө; 2. ар (талын); буруу (талын); дотор талын; обратная сторона листа хуудасны ар тал; ☆ обратная сторона медали 1) медалийн буруу тал; 2) хар тал; муу тал.

ОБОРУДОВАНИЕ, -я; ср. 1. тоноглох; төхөөрөх; 2. тоноглол; төхөөрөмж; лабораторное оборудование лабораторийн төхөөрөмж.

ОБОРУДОВАТЬ, -дую; -дуешь; -анный; сов. и несов.; что. тоноглох; төхөөрөх; оборудовать физический кабинет физикийн танхим тоноглох.

ОБОСНОВАНИЕ, -я; ср. 1. үндэслэлтэй болгох; үндэс баримттай болгох; иш үндэстэй болгох; 2. үндэслэл; үндэс баримт; иш үндэс; научное обоснование эрдэм шинжилгээний үндэслэл.

ОБОСНОВАННОСТЬ, -а; ж; үндэслэлтэй (болгох); үндэс баримттай (болгох); иш үндэстэй (болгох).

ОБОСНОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. үндэслэлтэй; үндэс баримттай; иш үндэстэй; обоснованный вывод иш үндэстэй дүгнэлт.

ОБОСНОВАТЬ, -кую; -куешь; -санный (-ан; -ана); сов.; что. үндэслэлтэй болгох; үндэс баримттай болгох.

ОБОСНОВАТЬСЯ, -нуюсь; -нуешься; сов.; (разг.). суурьших; байрших; обосноваться на новом месте шинэ газар байрших.

ОБОСНОВАТЬСЯ, -кую; -куешь; несом. үндэстэй болгох; үндэс баримттай болгох; иш үндэстэй болгох.

ОБОСНОВАТЬСЯ, -уюсь; -аюсь; несом. суурьших; байрших.

ОБОСОБИТЬ, -блю; -бишь; -бленный (-ен; -ена); сов. тусгаарлах; тусгайлах; онцгойлох; ялгах.

ОБОСОБИТЬСЯ, -блюсь; -бишься; сов. тусгаар болох; тусгайлах; онцгойрох; ялгарах.

ОБОСОБЛЕНИЕ, -я; ср. тусгаарлах; тусгайлах; тусгаарлал; тусгайдал.

ОБОСОБЛЕННОСТЬ, -и; ж. тусгаар байлгах; тусгай байлгах; онцгой байлгах.

ОБОСОБЛЕННЫЙ, -я; -ое; -ен; -енна. тусгаарлагдсан; онцгой; тусгай; ялгагдсан.

ОБОСОБЛЯТЬ, -ляю; -ляешь; несом. тусгаарлах; тусгайлах; онцгойлох; ялгах.

ОБОСОБЛЯТЬСЯ, -ляюсь; -ляешься; несом. тусгаар болох; тусгайрах; онцгойрох; ялгарах.

ОБОСТРЕНИЕ, -я, ср. хурцгах, ширүүсэх; хүндрэх; хурцгал; ширүүсэл; хүндрэл; обострение отношений харилцаа хурцгах; обострение противоречий зөрчил ширүүсэх; обострение болезни өвчин хүндрэх.

ОБОСТРЕННОСТЬ, -и; ж. 1. хурцгах; соноржсон (байх); 2. түгшүүртэй (байх), хурцгах; обостренность положения түгшүүртэй байдал.

ОБОСТРЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. хурцатсан; соноржсон; обостренный слух хурцатсан сонор; 2. түгшүүртэй; хурцатсан; ширүүссэн; обостренные отношения хурцатсан харьцаа.

ОБОСТРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный (-эн; -ена); сов.; что. 1. хурцатгах; сонор болгох; ширтэх; обострить зрение хараагаа хурцатгах; ширтэн харах; 2. хурцатгах; хүндрүүлэх; ширүүсгэх; дэврүүлэх; обострить споры хэрүүлийг дэврүүлэх.

ОБОСТРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ишься; сов. 1. шөвийх; нарийн болох; лицо обострилось нүүр шөвийв; 2. хурцгах; сонор болох; хурц болох; зрение обострилось хараа нь хурц болов; 3. хурцгах; хүндрэх; ширүүсэх; положение обострилось до крайности байдал бүр хүндрэв.

ОБОСТРИТЬ, -ляю; -ляешь; несом. 1. хурцатгах; сонор болгох; ширтэх; 2. хурцатгах; хүндрүүлэх; дэврүүлэх.

ОБОСТРИТЬСЯ, -ляется; несом. 1. шөвийх; нарийн болох; 2. хурцгах; сонор болох; хурц болох; 3. хурцгах; ширүүсэх; хүндрэх.

ОБОЧИНА, -и; ж. (замын) хажуу; хажуу тал; зах; ехать обочинной дороги замын хажуугаар явах; идти обочинной лесу ойн захгаар явах.

ОБОЮДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. хоёр талны аль алийн; харилцан; по обоюдному соглашению харилцан зөвшөөрөлдсөнөөр.

ОБОЮДОВЫГОДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. хоёр талд ашигтай; аль алинд нь ашигтай; харилцан ашигтай; обоюдновыгодное условие харилцан ашигтай болзол.

ОБОЮДОСТРЫЙ, -ая; -ое. хоёр иртэй; хоёр талдаа иртэй; обоюдоострый меч хоёр иртэй сэлэм.

ОБРАБАТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несом. 1. боловсруулах; элдэх; 2. цэвэрлэх; ариутгах; 3. талдаа оруулах; өөртөө татах; нөлөөлөх.

ОБРАБАТЫВАЮЩИЙ, -ая; -ее. боловсруулах; боловсруулагд; обрабатывающая промышленность боловсруулах үйлдвэр.

ОБРАБОТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. 1. боловсруулах; элдэх; обработать землю газар боловсруулах; 2. цэвэрлэх; ариутгах; обработать рану шарх цэвэрлэх; 3. талдаа оруулах; өөртөө татах; нөлөөдөө оруулах.

ОБРАБОТКА, -и; ж. 1. боловсруулах; элдэх; боловсруулалт; элдэлт; 2. боловсруулсан зүйл; элдсэн юм.

ОБРАДОВАТЬ, -дую; -дуешь; -анный; сов. баярлуулах; баясуулах.

ОБРАДОВАТЬСЯ, -дуюсь; -дуешься; сов. баярлах; байсах.

ОБРАЗ I; -а; м. 1. дүр; дүрс; потерять человеческий образ хүний дүрсээ алдах; 2. дүр; художественный образ уран сайхны дүр; 3. төлөв; шинж төлөв; ёс; арга маяг; образ жизни ахуй байдлын төлөв; ☆ главным образом гол төлөв; их төлөв; решительным образом эрс тэс; эрс шууд; по образу пешего хождения зөөж тавьж зөрүүлж гишгээд.

ОБРАЗ II; -а; мн. -а; -ба; м. зурмал бурхан; бурхны хөрөг.

ОБРАЗЕЦ, -ца; м. 1. дээж; маяг; загвар; үлгэр; образцы бумаги цаасны маяг; цаасны дээж; образцы ткани бөс барааны дээж; принять за образец загвар болгох; 2. үлгэр, дууриал; үлгэр жишээ; образец трудового героизма баатарлаг хөдөлмөрийн үлгэр жишээ; 3. маяг; янз; винтовка нового образца шинэ маягийн винтовка буу.

ОБРАЗНО, нареч. уран дүрслэн; говорить образно уран дүрслэн ярих.

ОБРАЗНОСТЬ, -и; ж. уран дүрслэл; образность народной речи ардын үг ярианы уран дүрслэл.

ОБРАЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. дүрслэлтэй; уран; образное изображение уран дүрслэлтэй хэллэг.

ОБРАЗОВАНИЕ I; -я; ср. 1. тогтох; бий болох; образование горных пород уулын чулуулаг тогтох; 2. байгуулах; бий болгох; байгуулагдах; бий болох; образование единого национального фронта үндэсний нэгдмэл фронт байгуулах; 3. тогтсон юм; бүрэлдсэн зүйл; бий болсон юм; жировые образования бүрэлдсэн өөх; бий болсон өөх.

ОБРАЗОВАНИЕ II; -я; ср. 1. боловсрол; гэгээрэл; эрдэм сурах; сурах боловсрох; граждане МНР имеют право на образование БНМАУ-ын иргэн эрдэм сурах эрктэй; дать образование кому-нибудь хүнийг эрдэм сургах; 2. боловсрол; эрдэм; высшее образование дээд боловсрол; дээд сургууль.

ОБРАЗОВАННОСТЬ, -и, ж. эрдэм боловсрол; эрдэм соёл; боловсролтой байх; эрдэмтэй байх.

ОБРАЗОВАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна. боловсролтой; эрдэмтэй; образованный человек боловсролтой хүн, сургуультай хүн.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. боловсруулах; эрдэм сургах; сургах; образовательная беседа эрдэм сургах яриа.

ОБРАЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный (-ан, -ана); сов. и (в формах наст. вр.) несов.; кого-что. 1. болох, бүтээх, бий болгох; 2. байгуулах; бий болгох; образовательную комиссию комисс байгуулах.

ОБРАЗОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -зуюсь; сов. и (в формах наст. вр.) несов. гарах; үүсэх; тогтох, бий болох; бүрэлдэх; на лбу образовалась морщина магнайд атираа гарав.

ОБРАЗОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. болох, бүтээх, бий болгох; 2. байгуулах; бий болгох.

ОБРАЗОВЫВАТЬСЯ, -ается; несов. гарах; үүсэх, тогтох; бий болох; бүрэлдэх.

ОБРАЗУМИТЬ, -млю; -мишь; -мленный; сов.; кого-что (разг.). сэхээ оруулах; сэхээрүүлэх; сэнхрүүлэх; образумить шалуна томоогүй хүүхднйг сэхээ оруулах.

ОБРАЗУМИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; сов. (разг.). сэхээ орох; сэхээрэх; сэнхрэх; образумиться с возрастом өсөх тутмаа сэхээ орох.

ОБРАЗЦОВО, нареч. үлгэр жишээ; образцово работать үлгэр жишээ ажиллах.

ОБРАЗЦОВЫЙ, -ая, -ое. үлгэр жишээ; образцовая школа үлгэр жишээ сургууль образцовое хозяйство үлгэр жишээ аж ахуй.

ОБРАЗЧИК, -а, м. дээж, маяг; образчик шёлка торгоны дээж.

ОБРАМЛЕНИЕ, -я, ср. жааз.

ОБРАМЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов., что. 1. хүрээлэх; хөвөөлөх; 2. жаазлах; гуулах.

ОБРАСТАНИЕ, -я, ср. бүрхэн ургах; (ургамалд) баригдах; дарагдах.

ОБРАСТАТЬ, -аю, -аешь; несов., ОБРАСТИ', -ту, -тешь; оброс, -ла; сов.; чем. 1. бүрхэн ургах; (ургамалд) баригдах; дарагдах; ургах; пенё оброс мхом хөвд хожуулыг бүрхэн ургажээ; обрости грязью хирэнд баригдах; 2. -тай (-тэй, -той) болох; өргөжих; дүүрэн байх; обрости хозяйством аж ахуйтай болох.

ОБРАТ, -а, м. (спец.). шингэн сүү.

ОБРАТИМОСТЬ, -и, жс. хуучин байдалдаа орох; харих чанар; обратимость химических реакций химийн урвалын харих чанар.

ОБРАТИМЫЙ, -ая, -ое; -им (спец.). харих; хуучин байдалдаа эргэж ордог; обратимые реакции харих урвал.

ОБРАТИТЬ, -аю, -атишь; -ащенный (-ан, -ена); сов.; кого-что. 1. эргүүлэх, чиглүүлэх; хандуулах; харуулах; обратить орудия на неприятеля их буугаа дайсан руу чиглүүлэх; 2. тавих; хандуулах; обратить внимание на что-либо юманд анхаарал тавих; 3. болгох; болгон хувиргах; болгон хувилгах; обратить пустыню в цветущий край цөл газрыг цэцэглэсэн нутаг болгох; обратить дело в шутку хэргийг тоглоом болгох; тоглоом болгон өнгөрөөх; 4. хэрэглэх; ашиглах; обратить в свою пользу өшибхи дургих бусдын алдааг өртөө ашиглах; 5. болгох; оруулах; обратить в своих сторонников өөрийн талын хүн болгох; талдаа оруулах; ☆ обратить в бегство зугтуулах; дутагдах.

ОБРАТИТЬСЯ, -ашусь, -атишься; сов. 1. эргэх; хандах; харах; обратиться лицом к окну цонх руу нүүрээрээ хандах; цонх руу харах; 2. болох, болон хувирах; болон хувилгах; вода обратилась в пар ус уур болов; 3. хандах; орчуулахгүй ч байж болно; обратиться с речью к собравшимся цугларасдад хандаж үг хэлэх; обратиться с просьбой -гуйх; ☆ обратиться в бегство зугтах; дутаах.

ОБРАТНО, нареч. 1. гэдэрг; сөөргөө; эргэж; буцаж; эргүүлж; буцааж; пойти обратно эргэж явах; буцах; получать обратно деньги мөнгөө буцааж авах; 2. урвуу; эсрэг; сөргөж; обратно действующий сөргөж нөлөөлдөг; ☆ туда и обратно наашаа цаашаа; урагшаа хойшоо; билет туда и обратно ирэх очихын билет.

ОБРАТНЫЙ, -ая, -ое. 1. эргэх; эгэх; буцаж; харих; сөрөх; обратный путь буцаж зам; 2. ар буруу; обратная сторона монеты зоосны буруу тал; 3. урвуу; обратный смысл урвуу утга.

ОБРАЩАЕМОСТЬ, -и, жс. эргэц; эргэлт; гүйлгээ.

ОБРАЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. эргүүлэх; чиглүүлэх; хандуулах; харуулах; 2. тавих; хандуулах; 3. болгон; болгон хувиргах, болгон хувилгах 4. хэрэглэх; ашиглах; 5. болгох; оруулах.

ОБРАЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. эргэх; хандах; харах; 2. болох; болон хувирах; болон хувилгах; 3. хандах; орчуулахгүй ч байж болно; 4. эргэх; кровь обращается по кровеносной системе цусны системээр цус эргэнэ; 5. эргэх; эргэлт хийх; капитал обращается медленно капитал удаан эргэнэ; 6. хандах; харилцах; авирлах; хорошо обращаться со своими подчиненными захиргаандаа байгаа хүмүүстэй эвтэйхэн харилцах; 7. ашиглах; хэрэглэх; эдлэх; обращаться осторожно с приборами багаж болгоомжтой ашиглах.

ОБРАЩЕНИЕ, -я, ср. 1. болгох; обращение простой дроби в десятичную энгийн бутархай аравтын бутархай болгох; 2. оруулах; обращение в новую веру шинэ номд оруулах; 3. урналга, тунхаг; хандлага; обращение к народу ард түмнийг уриалсан тунхаг; 4. ашиглах; хэрэглэх; эдлэх; научиться обращению с оружием зэвсэг хэрэглэж сурах; 5. эргэлт; гүйлгээ; пустить в обращение гүйлгээнд оруулах; 6. харилцаа; хандлага; вежливое обращение элдэг харилцаа; 7. хандсан үг; выделить обращение запятыми хандсан үгийг таслагаар ялгах.

ОБРЕВИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; сов. шалган байцаах; хянан үзэх.

ОБРЕЗ, -а, м. 1. зах; книги с золотым обрезом алтадсан захтай ном; 2. оодон буту; ☆ в обрез яг; илүү ч үгүй; дутуу ч үгүй; денег у меня в обрез над илүү дутуу мөнгө алга.

ОБРЕЗАТЬ, -ежу, -ежешь; -анный; сов.; ОБРЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тайрах; танах; хяргах; хайчлах; огтлох; обрезать волосы үсээ тайрах; үсээ танах; обрезать ногти хумсаа хайчлах; хумсаа авах; 2. эсгэх; огтлох; обрезать лапцу хуруугаа эсгэх; 3. таслах; обрезать на первом слове үг хэлэнгүүт таслах; ☆ обрезать крылья кому-либо хүний замыг хаах.

ОБРЕЗАТЬСЯ, -ежусь, -ежешься; сов. эсгэх; адах; огтлох.

ОБРЕЗОК, -зка; м. тайрдас; огтлодос; өөдөс; цөвдөл; обрезки материи даавууны өөдөс.

ОБРЕЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тайрах; танах; хяргах; хайчлах; огтлох.

ОБРЕЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. эсгэх; адах; огтлох.

ОБРЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. хүргэх; учруулах; авчрах.

ОБРЕКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. учрах; нэрвэгдэх.

ОБРЕМЕНЕНИЕ, -я, ср. дараа болох; дараас болох; яриг болох; дарамт болох.

ОБРЕМЕНЕННЫЙ, -ая, -ое. дарагдсан; даруулсан; нэрвэгдсэн.

ОБРЕМЕНИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. дараатай байх; дараастай байх; яршигтай байх; дарамт болох.

ОБРЕМЕНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. дараатай; дараастай; яршигтай; төвөгтэй; дарамт болсон; **обременительное** поручение яршигтай даалгавар.

ОБРЕМЕНИ'ТЬ, -ню, -нишь; -нённый; (-ён, -ена); сов., кого-что. чем., **ОБРЕМЕНЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; **несов.** дараа болох; дараас болох; яршиг болох, төвөг удах; дарамт болох; **обременить** просьбой юм гуйж дараа болох.

ОБРЕСТИ, -рету, -ретёшь и (стар.) -ряшу, -рящешь; -рёл, -рела; -ретший; -ретённый (-ён, -ена); -реть; сов., кого-что (высок.). олох; тай (-тэй, -той) болох; **обрести** верных друзей үнэнч нөхөдтэй болох.

ОБРЕСТИ'СЬ, -реться, -ретёшься и (стар.) -ряшусь, -рящешься; -рёлся, -релась; -ретшийся; -реться; сов. (устар. и ирон.). олох.

ОБРЕТА'ТЬ, -аю, -аешь; **несов.** олох; -тай (-тэй, -той) болох.

ОБРЕТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** (разг. шутл.). саатах; морилох, байх; где ты теперь **обретаешься?** чи одоо хаа байна? та гуай хаа саатаж байна?

ОБРЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. үйл нь ирэх; балрах; сүйрэх.

ОБРЕЧЁННОСТЬ, -и; ж. балрах үйл; сүйрэх кувь; сөнөх тавилан; **обречённость** капитализма капитализмын сөнөх тавилан.

ОБРЕЧЁННЫЙ, -ая, -ое. балрах үйлтэй; сүйрэх хувьтай; сөнөх тавилантай; үйл нь ирсэн; буржуазия—**обречённый** класс хөрөнгөтөн бол сөнөх тавилантай анги мөн; **обречённый** человек үйл нь ирсэн хүн.

ОБРЕ'ЧЬ, -еку, -ечешь, -екут; -ёк, -екла; -ечённый (-ён, -ена); сов., кого-что на что (высок.). хүргэх; учруулах; авчрах; **обречь** врага на гибель дайсныг мөхөлд учруулах.

ОБРИСОВА'ТЬ, -сую, -суеть; -ованный; сов. 1. зурах; тойруулан зурах; обрисовать контур чернилами бэхэрэн дүрслэн зурах; 2. тодорхойлон ярих; тодорхойлон бичих; ярьж өгөх; **обрисовать** положение байдлыг тодорхойлон ярих.

ОБРИСОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -суется; сов. 1. (тодрон) харагдах; (товойн) үзэгдэх; в темноте смутно обрисовался контур дома харанжуйд байшингийн бараа бүүр түүр харагдав; 2. мэдэгдэх; харагдах; илрэх; достоинство и недостатки его характера обрисовались достаточно түүний зангийн сайн муу тал нь мэдэгдэв.

ОБРИСО'ВКА, -и, ж. 1. зурах; тойруулан зурах; 2. тодорхойлох; харуулах; верная обрисовка деятельности үйл ажиллагааг зөв тодорхойлох.

ОБРИСО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. зурах; тойруулан зурах; 2. тодорхойлон ярих; тодорхойлон бичих; ярьж өгөх.

ОБРИСО'ВЫВАТЬСЯ, -аится; **несов.** 1. (тодрон) гарах; (товойн) үзэгдэх; 2. мэдэгдэх; харагдах; илрэх.

ОБРИ'ТЬ, -рею, -реешь; -итый; сов., что. (үс) авах; хусгах; обречь голову үсийг нь авах.

ОБРИ'ТЬСЯ, -реюсь, -реешься, **возвр.** (үсээ) захиуулах; хусуулах.

ОБРО'К, -а, м. гувчуур.

ОБРОНИ'ТЬ, -оню, -онишь; -оненный и -онённый (-ён, -ена); сов., что (разг.). гээх; хаях; обронить ключ түлхүүрээ гээх; ☆ обронить слово дуртай дургүй нэг үг хэлэх.

ОБРО'СШИЙ, -ая, -ее. ургачсан, дарагдсан; баригдсан; обросший мхом хөвд ургачсан; обросший волсами үс нь ургачсан; үсэндээ баригдсан.

ОБРО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. гувчуур өгдөг; гувчуур төлдөг; **оброчный** крестьянин гувчуур өгдөг тариачин.

ОБРУБА'ТЬ, -аю, -аешь; **несов.** **ОБРУБИ'ТЬ**, -ублю, -убишь; -убленный; сов., что. 1. тайрах; огтлох; богиносгох; **обрубить** жердь сургааг тайрах; 2. мөчирлөх; мөчрийг нь огтлох; **обрубить** сузъя мөчирлөх.

ОБРУ'БОК, -бка, м. тайрдас; хэрчим.

ОБРУГА'ТЬ, -аю, -аешь; -уганный; сов. хараах; загнах.

ОБРУСЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. оросжих.

О'БРУЧ, -а, мн. -и, -ей, м. цагариг; боолт; бүслүүр; **набивать обручи на бочку** ганд бүслүүр углах.

ОБРУЧА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. шашны ёсоор холбох; шашны ёсоор холбосон; ёс төртэй холбох; гэрлэсний тэмдэг болох; **обручальное** кольцо шашны ёсоор холбох бөгж; гэрлэсний тэмдэг болох бөгж.

ОБРУЧА'ТЬ, -аю, -аешь; **несов.** шашны ёсоор холбох; ёс төртэй холбох.

ОБРУЧА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** шашны ёсоор холбоуулах; ёс төртэй холбоуулах.

ОБРУЧЕ'НИЕ, -я, ср. шашны ёсоор холбох ёс гэрлэх ёслол.

ОБРУЧИ'ТЬ, -чу, -чишь; -чённый (-ён, -ена), сов., кого-что. шашны ёсоор холбох; ёс төртэй холбох.

ОБРУ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. нураах; эвдлэн унагах; 2. хаях; асгах.

ОБРУ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** 1. нурах, эвдрэн унах; 2. дайран орох; довтлон орох; 3. дайрах; харааж довтлох; харааж загнах.

ОБРУ'ШИТЬ, -шу, -шишь; -шеный; сов., что. 1. нураах, эвдлэн унагах; **обрушить** поленницу дров хураасан түлээ нураах; 2. хаях; асгах; **обрушить** бомбовой груз на врага дайсан дээр ачсан бөмбөгөө асгах.

ОБРУ'ШИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. 1. нурах; эвдрэн унах; старая стена обрушилась хуучин туурга нурав; 2. дайран орох; довтлон орох; **обрушиться** на врага дайсныг довтлон орох; 3. дайрах; харааж довтлох; харааж загнах; **обрушиться** на кого-либо с угрозами хүнийг занан харааж загнах.

ОБРЫ'В, -а, м. 1. тасрах; тас үсрэх; 2. эрэг; ганга; 3. тасарсан газар; **обрыв** в проводе утасны тасарсан газар.

ОБРЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. тасдах; тас татах; 2. таслах; тас татах, цуу татах; 3. таслах; зогсоох; 4. дугай болгох.

ОБРЫВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** 1. тасрах; тас үсрэх; 2. халтиран унах; 3. гэнт зогсох; гэнт тасрах; гэнт тасалдах.

ОБРЫ'ВИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. огцом, эгц; **обрывистый** берег огцом эрэг.

ОБРЫ'ВОК, -вка, м. 1. тасархай; уранхай; **обрывок** бумаги цаасны тасархай; 2. хэсэг бусад; **обрывки** воспоминаний хэсэг бусад дургал.

ОБРЫ'ЗГАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. цацах; үсэргэх; түсэргэх; шүрших; **обрызгать** одеколоном үнэртэй ус шүрших.

ОБРЫ'ЗГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **возвр.** бие рүүгээ цацах; биедээ үсэргэх; өөрийгөө шүрших; биедээ түсэргэх.

ОБРЫ'ЗГИВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** цацах, үсэргэх; шүрших; түсэргэх.

ОБРЫ'ЗГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* бие рүүгээ цацах; биедээ үсэргэх; өөрийгөө шүрших; биедээ түсэргэх.

ОБРЫ'ЗНУТЬ, -ну, -нешь, *однокр.* цацчихах; шүршээд авах; үсэргэхчээх.

ОБРЫ'СКАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.* что (разг..) кэсэх; хэрэх; зайх; холхих; обрыскать весь свет даян дэлхийг хэрэх.

ОБРЮ'ЗГЛЫЙ, -ая; -ое. шалхгар; шолхгор; обрюзглое лицо шалхгар нүүр.

ОБРЮ'ЗГНУТЬ, -ну; -нешь; -юзг; -ла; *сов.* шалхайх; шолхойх; обрюзгнуть к старости өвгөрөхдөө шалхайх.

ОБРЮ'ЗГШИЙ, -ая, -ее. шалхайсан; шолхойсон.

ОБРЯ'Д, -а; *м.* зан үйл; ёс; ёслол; свадебные обряды хурим ёслол.

ОБРЯ'ДОВЫЙ, -ая, -ое. зан үйлийн, ёслолын, ёсны; обрядовые песни зан үйлийн дуу.

ОБСАДИ'ТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; *сов.*; что; *сов.*

ОБСА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* тойруулан тарих; кажуугаар суулгах; обсадить дорогу деревьями замын хажуугаар мод суулгах.

ОБСА'СЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хүлэх; шимэх; кэхэх.

ОБСЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. цавчиж авах; тас цавчих; 2. огтолж богиносгох.

ОБСЕМЕНЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. үр тарилга; үр цацлага; үр тарих; үр цацах; 2. үр нийлүүлэг; хээлтүүлэг; үр нийлүүлэх; хээлтүүлэх.

ОБСЕМЕНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён; -ена); *сов.*; что (спец.). 1. үр тарих; үр цацах; 2. үр нийлүүлэх; хээлтүүлэх.

ОБСЕМЕНЯ'ТЬ, -аю; -яешь; *несов.* 1. үр тарих; үр цацах; 2. үр нийлүүлэх, хээлтүүлэх.

ОБСЕМЕНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* үрлэх; үр гаргах.

ОБСЕРВАТО'РИЯ, -и; *ж.* одон орны оргил (одон орон; цаг уур зэргийг ажиглах тусгай төхөөрөмжтэй байшин).

ОБСКАКА'ТЬ, -аю; -ачешь; -скаканый; *сов.*; кого-что. **ОБСКА'КИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* давхин түрүүлэх; давхиж өмнө нь гарах.

ОБСКУРА'НТ, -а; *м.* (книжн. презр.). харанхуй үзэлтэн

ОБСКУРАНТИ'ЗМ, -а; *м.* (книжн. презр.). харанхуй үзэл, (гэгээрэл; шинжлэх ухааныг байсагнах үзэл); реакциднн сущность обскурантизма харанхуй үзлийн харгис мөн чанар.

ОБСЛЕ'ДОВАНИЕ, -я; *ср.* шалган үзэх; шалган үзэл; провести обследование шалган үзэх.

ОБСЛЕ'ДОВАТЕЛЬ, -я; *м.* шалган үзэгч; шалгагч.

ОБСЛЕ'ДОВАТЕЛЬСКИЙ, -ая; -ое. шалган үзэх; следовательская комиссия шалган үзэх комисс.

ОБСЛЕ'ДОВАТЬ, -дую; -дуешь; -анный; *сов.* и *несов.*; кого-что. шалган үзэх.

ОБСЛУ'ЖИВАНИЕ, -я; *ср.* үйлчлэх; үйлчилгээ; бригада отличного обслуживания онц үйлчлэх бригада.

ОБСЛУ'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* кого-что. 1. үйлчлэх; хийх; 2. ажиллах; обслуживать много станков олон суурь машинаар ажиллах.

ОБСЛУ'ЖИВАЮЩИЙ, -ая; -ее. үйлчлэгч; үйлчлэгч; үйлчлэх; обслуживающий персонал үйлчлэгч ажилтан; үйлчилдэг хүмүүс.

ОБСЛУ'ЖИ'ТЬ, -ужу; -ужешь; -уженный; *сов.* үйлчлэх; хийх; хорошо обслужить покупателя худалдан авагчийг сайн үйлчлэх.

ОБСОСА'ТЬ, -осу; -осешь; -осанный; *сов.*; что. хүлэх; шимэх; хөхөх; обсосать конфетку чихэр хүлдэх.

ОБСО'ХНУТЬ, -ну; -нешь; -ох; -ла; *сов.* хатах; эврэх;

эгших; платье обсохло хувцас эврэх; ☆молоко на губах не обсохло борвно гэнийлгээгүй; *үгчлэн орчуулбал* уруулын нь уураг хатаагүй.

ОБСТА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; *сов.*; **ОБСТАВЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* 1. тойруулан тавих; өрөх; обставить трибуну цветами индэр тойруулан цэцэг тавих; 2. тавил төхөөрөх; хорошо обставить квартиру гэрийн тавил сайн төхөөрөх.

ОБСТАНО'ВКА I; -и; *ж.* тавил; засал хогшил; хэрэгсэл; обстановка квартиры гэрийн тавил.

ОБСТАНО'ВКА II; -и, *ж.* байдал; международная обстановка олон улсын байдал.

ОБСТИРА'ТЬ, -аю, -аешь; -ираный; *сов.*; кого-что (разг.). **ОБСТИ'РЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* хувцас угаах; обстирать всю семью гэр бүлийнхээ бүх хувцсыг угаах.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬНО, *нареч.* дэлгэрэнгүй; нарийн нягт; тодорхой; обстоятельно рассказать дэлгэрэнгүй өгүүлэх.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; *ж.* 1. дэлгэрэнгүй байх; тодорхой байх; нарийн нягт байх; обстоятельность доклада илтгэл нарийн нягт байх; 2. бодлоготой (байх); нарийн нямбай (байх); обстоятельность в характере нарийн нямбай зан.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. дэлгэрэнгүй; тодорхой; нарийн нягт; обстоятельное описание дэлгэрэнгүй бичих; 2. бодлоготой; нарийн нямбай; обстоятельный человек бодлоготой хүн.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. байц; обстоятельное придаточное предложение хавсарсан байц өгүүлбэр.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬСТВО I; -а; *ср.* 1. учир; нөхцөл; шалтгаан; все обстоятельства дела хэргийн бүх учир; обстоятельство, смягчающее вину ялыг хөнгөтгөх шалтгаан; гэмийг хөнгөрүүлэх учир; 2. обстоятельство байдал; нөхцөл байдал; учир байдал; учир шалтгаан; трудные обстоятельства бэрх нөхцөл байдал; по домашним обстоятельствам ар гэрийн байдлаас болж; ар гэрийн гачигдлын учир; по независимым от меня обстоятельствам надаас үл хамаарах учир шалтгаанаас болж.

ОБСТОЯ'ТЕЛЬСТВО II; -а; *ср.* байц; обстоятельство цели зорилгын байц.

ОБСТОЯ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -оит; *несов.* байх; дело обстоит хорошо хэрэг бүтэмжтэй байна.

ОБСТРА'ГИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* зорох; харуулах.

ОБСТРА'ИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* барих; босгох.

ОБСТРЕ'Л, -а; *м.* буудах; буудлага; бууны гал; артиллерийский обстрел их буугаар буудах; их бууны гал.

ОБСТРЕ'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОБСТРЕЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; -елянный; *сов.*; кого-что. буудлах.

ОБСТРИГА'ТЬ, -игаю; -игаешь; *несов.* **ОБСТРИ'ЧЬ**, -игу; -ижешь; *сов.* хайчлах; хяргах; (хайчаар) тайрах; засах; авах.

ОБСТРИ'ЧЬСЯ, -игусь; -ижешься; *сов.* хайчлуулах; хяргуулах; (хайчаар) тайруулах; засуулах; авуулах.

ОБСТРОГА'ТЬ, -аю; -аешь; -оганный; *сов.*; что. зорох; харуулах; обстрогать доску банз харуулах.

ОБСТРО'ИТЬ, -ою; -оишь; -оенный; *сов.*; что (разг.). барих; босгох; обстроить площадь новыми зданиями талбайд шинэ шинэ барилга барих.

ОБСТРУГА'ТЬ, -аю; -аешь; -уганный; *сов.*; что. зорох; харуулах.

ОБСТРУ'КЦИЯ, -и; *ж.* саатуулга; саад; халт; парламентская обструкция парламентын саатуулга; устроить кому-либо обструкцию хүнд саад хийх.

ОБСТУПАТЬ, -аю; *несов.*; **ОБСТУПИТЬ**, *1 и 2 л. не употр.*; -упит; -уплённый; *сов.*; *кого-что*. хүрээлэх; тойрох; бүслэх; *слушатея* обступил рассказчика сонсогчид өгүүдэгчийг хүрээлэр.

ОБСУДИТЬ, -ую; -удишь; -ужденный; (-ен; -ена); *сов.*; *что*. **ОБСУЖДАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* зөвшөөх; хэлэлцэх; зөвлөн хэлэлцэх; шүүмжлэн хэлэлцэх; *обсудить* новый проект шинэ төсөл хэлэлцэх.

ОБСУЖДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* хэлэлцэгдэх; зөвшөөгдөх.

ОБСУЖДЕНИЕ, -я, *ср.* зөвшин хэлэлцэх; зөвлөн хэлэлцэх; шүүмжлэн хэлэлцэх; хэлэлцэх; *обсуждение* доклада илтгэлийг шүүмжлэн хэлэлцэх.

ОБСУЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* шүүмжлэнх үнэлэх.

ОБСУСОЛИТЬ, -аю; -аешь; *сов.* шүлстэх; халтаргуулах.

ОБСУШИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хатаах; эврээх; өгшөөх.

ОБСУШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* (хувцсаа) хатаах; эврээх; өгшөөх.

ОБСУШИТЬ, -ую; -ушишь; -уженный; *сов.*; *что*. хатаах; эврээх; өгшөөх; *обсушить* мокрое платье койтом хувцсаа эврээх.

ОБСУШИТЬСЯ, -ушусь; -ушишься; *сов.* (хувцсаа) хатаах; эврээх; өгшөөх; *обсушиться* у костра түүдэг байд хувцсаа хатаах.

ОБСЧИТАТЬ, -аю; -аешь; -итанный; *сов.*; *кого-что*. дутуу тоолж өгөх; даран тоолж өгөх; дутуу өгөх; дутуу хариулах; *обсчитать* покупателя худалдан авагчид дутуу өгөх.

ОБСЧИТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *сов.* дутуу тоолох; алдаж тоолох; кассир *обсчитался* на рубль менгений нярав нэг рубль дутуу тоолжээ.

ОБСЧИТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* дутуу тоолж өгөх; даран тоолж өгөх; дутуу өгөх; дутуу хариулах.

ОБСЧИТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* дутуу тоолох; алдаж тоолох.

ОБСЫПАТЬ, -аю; -аешь; -ыпать; -анный; *сов.* **ОБСЫПАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. үрбэнүүлэх; үрэх; түрхэх; тавих; *обсыпать* мукой гурил үрэх; гурил түрхэх; гурилдах; *обсыпать* пудрой со түрхэх; оо тавих.

ОБСЫПАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *сов.* бутранунах; т арах; таран унах; унах.

ОБСЫПАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. бутран унах; тарах; таран унах; унах; 2. түрхэгдэх; тавигдах.

ОБСЫХАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хатах; эврээх; өгших.

ОБТАЧАТЬ, -аю; -аешь; *сов.* нэвтгэлэх; шаглах.

ОБТАЧИВАТЬ I; -аю; -аешь; *несов.*; *что*. зорох; өөлөх.

ОБТАЧИВАТЬ II; -аю; -аешь; *несов.*; *что*. нэвтгэлэх; шаглах.

ОБТЕКАЕМЫЙ, -ая; -ое. шувтан хэлбэртэй; загасан хэлбэртэй; мөлчгөр; *обтекаемая* форма шувтан кэлбэр; загасан хэлбэр.

ОБТЕРЕТЬ, *оботру; оботрись; тёр; ла; тёрший; -тёртый и -тёрев; сов.*; *кого-что*. 1. арчих; *обтереть* лицо полотенцем нүүрээ алчуураар арчих. 2. түрхэх; арчих; *обтереть* спиртом спиртээр арчих.

ОБТЕРЕТЬСЯ, *оботрюсь; оботрисься; сов.* биеэ арчих; *обтереться* полотенцем алчуураар биеэ арчих.

ОБТЕСАТЬ, -ешу; -ешибь; -данный; *сов.*; *что*.

ОБТЭСЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хайгинуурдаж засах; өөлөх.

ОБТИРАНИЕ, -я; *ср.* 1. арчих; 4. түрхэх; арчих; түрхлэг; арчлага; *холодное обтирание* хүйтэн усаар арчих.

ОБТРАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. арчих; түрхэх; 2. арчих.

ОБТРАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* биеэ арчих.

ОБТОЧИТЬ, -очу; -очишь; -оченный; *сов.*; *что*. зорох; өөлөх.

ОБТОЧКА, -и, *ж.* зорох; өөлөх; зоролт; өөдөлт.

ОБТРЕПАТЬ, -треплю; -треплюшь; -трепанный; *сов.*; *что*. (өмсч) элээх; ноортол өмсөх; өмсч урах; *обтрепать* подола платья хувцасныхаа жормойг ноортол өмсөх.

ОБТРЕПАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; -треплется; *сов.* элэх; цсорох; урагдах.

ОБТЯГИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. бүрэх; гадарлах; бүтээх; 2. бариулах; татуулах.

ОБТЯГИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. бүрэгдэх; гадарлагдах; бүтээгдэх; 2. бие бариулах; татуулах.

ОБТЯЖКА, -и, *ж.* 1. бариулах; татуулах; 2. бүрэх; гадарлах; бүтээх; 3. в *обтяжку* бариу.

ОБТЯНУТЬ, -яну; -янешь; -янутый; *сов.*; *что*. 1. бүрэх; гадарлах; бүтээх; *обтянуть* диван клеёной худдаснаар диван бүтээх; 2. бариулах; татуулах.

ОБУВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. 1. (гутал) өмсөх; (гутал) өмсгөх; 2. гуталтай болгох.

ОБУВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* (гутал) өмсөх.

ОБУВНОЙ, -ая; -ое. гутлын; *обувной* магазин гутлын дэлгүүр; *обувная промышленность* гутлын үйлдвэр.

ОБУВЬ, -и, *ж.* гутал; валеная *обувь* эсгий гутал; кожаная *обувь* савхин гутал; спортивная *обувь* биеийн тамирын гутал.

ОБУГЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* нүүрстүүлэх; нүүрстүүлэх.

ОБУГЛИВАТЬСЯ, -аюсь; *несов.* нүүрстэх; нүүрстших.

ОБУГЛИТЬ, -аю; -аешь; -ленный; *сов.*; *что* нүүрстүүлэх; нүүрстүүлэх; *обуглить* полено залтас нүүрстүүлэх.

ОБУГЛИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; -ится; *сов.* нүүрстэх; нүүрстших; дрова *обуглились* түлээ нүүрстжээ.

ОБУЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* нарийсгах; давч болгох; уйтан болгох; уйтатгах.

ОБУЗА, -ы, *ж.* дараас; дараа; үүрэг; *быть* для кого-либо обузы хүнд дараас болох; *взвалить* на кого-нибудь новую обузу хүнд үүрэг нэмж онгдуулах.

ОБУЗДАНИЕ, -я, *ср.* хазаарлах; номхотгох; дарах.

ОБУЗДАТЬ, -аю; -аешь; -узданный; *сов.*; *кого-что*;

ОБУЗДЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. хазаарлах; обуздаты лшадь морь хазаарлах; 2. номхотгох; номхруулах; дарах; хазаарлах; *обуздаты* страсти шуналыг дарах; шуналыг барих.

ОБУЗИТЬ, -ужу; -ужишь; -уженный; *сов.*; *что*. нарийсгах; давч болгох; уйтан болгох; уйтатгах; *обузить* рукава ханцуйгаа нарийсгах.

ОБУРЕВАТЬ, *1 и 2 л. не употр.*; -ает; *несов.*; *кого-что* (выбк.) донсолгох; дэгдлуулах; автах; страсти *обуревают* душу шунал сэтгэлийг донсолгоно.

ОБУСЛОВИТЬ, -влю; -вишь; -вланный; *сов.*; *что*;

ОБУСЛОВИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. болзол тавих; болох; обусловить дополнительную оплату хөлс нэмүүлэхээр болзол; 2. нөхцөлдүүлэх; нөхцөл болох; социалистическое отношение к труду обусловило порезьполнение плана хөдөлмөрт социалист ёсоор хандсан нь төлөвлөгөөг давуулан биелүүлэхийн нөхцөл болов.

ОБУТЬ, -ую; -уешь; -утый; *сов.*; *кого-что*. 1. (гутал) өмсөх; (гутал) өмсгөх; *обуть* сапоги гутал өмсөх; *обуть* больного өвчтэн хүнд гутал өмсгөх;

2
гуталтай болгох; **обуть детей хүүхдүүдэд** гуталтай болгох.

ОБУТЬСЯ, -уюсь; -уешься; *сов.* (гутаа) өмсөх; **обуться** в валенки эвгий гутал өмсөх.

О'БУХ, -а, м. сүхний өнцөг онгий талмак **обухом** по голове цэлмэг өдөр аянга буусан мэт.

ОБУЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **кого-что чему** сургах.

ОБУЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* сурах.

ОБУЧЕНИЕ, -я; *ср.* сурах; сургах; сургалт, сургалт; **заочное обучение** эчнээ сурах; эчнээ сургах.

ОБУЧИТЬ, -чу; -чишь; -ученный; *сов.* сургах; **обучить иностранным языкам** гадаад хэл суургах.

ОБУЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; *сов.* сурах; **обучиться** шитэ юм өгж сурах.

ОБУЯТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*; -лет; -янный; *сов.*; **кого-что** (устар.). хурэх; автах; **меня** обуял страх миний айдас хурэв; **его** обуяла страсть к деньгам тэр (хүн) мөнгөний шуналд автжээ.

ОБХВАТ, -а; м. эргэн тойрон...алд; **тэвэр** бүдүүн; **дуб** в три обхвата бүдүүнээрээ гурван алд царс; **дереву** в один обхват тэвэр бүдүүн мод.

ОБХВАТЫВАТЬ, -ываю; -ываешь; *несов.* **ОБХВАТИТЬ**, -аю; -атишь; -аченный; *сов.*; **кого-что** тэврэх; **обхвати** его руками и поднял түүнийг тэврэн өргөв.

ОБХОД, -а; м. 1. эргэх; эргэж үзэх; эргүүл; **ночной обход участка** хэсгийн шөнийн эргүүл; 2. **тойрох зам**; **тойруу зам**; **удобный обход** тохиромжтой тойрох зам; 3. **тойрон орох**; **тойруулан оруулах**; **двинуть** полки в обход хороодыг **тойруулах**аар хөдөлгөх.

ОБХОДИТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. **зөлдөг зан**; **ялдам** ааш.

ОБХОДИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. **зөлдөг**; **ялдам**; **найрсаг**; **обходительный человек** **зөлдөг хүн**.

ОБХОДИТЬ I, -ожу; -одишь; -оженный; *сов.*; **что**. 1. **тойрон гарах**; **тойрох**; 2. **зайлсхийх**; **тойрох**; **өнгөрөөх**; **орхих**; 3. **тойрох**; **эргэн тойрон явах**; **яваад ирэх**.

ОБХОДИТЬ II; -ожу; -одишь; *несов.* **энд тэндгүй явах**; **хөндлөн гулд явах**; **обходить весь город** **котоор энд тэндгүй явах**.

ОБХОДИТЬСЯ, -ожусь; -одишься; *несов.* 1. **харьцах**; **хандах**; 2. **байх**; **болох**; 3. **болох**; **хүрэх**; 4. **болох**; **бүтэх**; **өнгөрөх**.

ОБХОДНЫЙ, -ая; -ое. **тойрох**; **тойруу**; **обходный путь** **тойрох зам**; **тойруу зам**.

ОБХОЖДЕНИЕ, -я; *ср.* **харьцах**; **хандах**; **авир гаргах**; **вежливое обхождение** **зөлдөг харьцах**.

ОБЧИСТИТЬ, -ищу; -истишь; -ищенный; *сов.*; **кого-что**. 1. **цэвэрлэх**; **арилгах**; 2. **хоослох**, **музлах**, **тонох**.

ОБЧИСТИТЬСЯ, -ищусь; -истишься; *сов.* **кувцаа** **цэвэрлэх**; **кувцасныхаа тоосыг** **арилгах**.

ОБЧИЩАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. **цэвэрлэх**; **арилгах**; 2. **хоослох**, **музлах**; **тонох**.

ОБЧИЩАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. **кувцаа** **цэвэрлэх**; **кувцасныхаа тоосыг** **арилгах**; 2. **цэвэрлэх**; **арилгах**.

ОБШАРИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОБШАРИТЬ**, -рю; -ришь; -ренный; *сов.*; **что** (разг.). **тэмтрэн үзэх**; **уудлах**; **ойгилж**; **обшарить** **все углы** и **закоулки** **өнцөг булан бүрийг** **тэмтрэн үзэх**.

ОБШИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. **эмжих**; **хөвөөлөх**; **хошмоглох**; 2. **бүрэх**; 3. **өнгөлөх**; **гадарлах**, **туургалах**; 4. (өвч) **хувцас өгж өгөх**.

ОБШИВКА, -и; ж. 1. **эмжих**; **хөвөөлөх**; **хошмоглох**; 2. **өнгөлөх**; **гадарлах**; **туургалах** **бүрэх**; 3. **эм-**

жээр; **хөвөө**; **хошмог**; **кружевная обшивка** **сүлжмэг хошмог**; 4. **өнгө**; **гадар**; **туурга**, **бүрвэс**; **деревянная обшивка** **судна хөлөг онгоцны модон туурга**.

ОБШИРНОСТЬ, -и; ж. 1. **уудам** (*байх*), **уужим** (*байх*); **өргөн уудам** (*байх*); **обширность** **пространства** **өргөн уудам зай**; 2. **их том** (*байх*); **гүн ил** (*байх*); **их олон** (*байх*); **обширность** **задач** **их том зорилт**.

ОБШИРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. 1. **уудам**; **уужим**; **өргөн уудам**; **обширная** **площадь** **уудам талбай**; 2. **их том**; **гүн их**; **их олон**; **обширные** **знания** **гүн их мэдлэг**; **обширное** **знакомство** **их олон тийл**.

ОБШИТЬ, *обшитью*; *обшьешь*; *обшей*; -итый; *сов.* 1. **эмжих**; **хөвөөлөх**; **хошмоглох**; **обшить** **подол юбки** **төсөмжой банзлын хормойг** **тасмаар** **хошмоглох**; 2. **бүрэх**; **обшить** **тюк рогожей** **баглаатай юмыг** **чийрсээр** **бүрэх**; **обшить** **посылку** **холстом** **эргоор** **илгээлт бүрэх**; 3. **өнгөлөх**; **гадарлах**; **туургалах**; **обшить** **төсөм нимгэн банзаар** **гадарлах**; 6. (өвч) **хувцас өгж өгөх**; **мать** **обшила** **всех детей** **эх нь хүүхдүүдээ** **хувцас өгж өглөө**.

ОБШЛАГ, -а; мн. -а; -ба; м. **нударга**.

ОБЩАТЬСЯ, -ажусь; -аешься; *несов.*; **с кем-чем** **харилцах**; **харилцаатай байх**; **ирж очих**; **общаться** **с друзьями** **нөхөдтөйтөө** **харилцаатай байх**.

ОБЩЕГОРОДСКОЙ, -ая; -ое. **нийт хотын**; **хот** **нийтийн**; **бүх хотын**; **общегородская** **конференция** **бүх хотын бага хурал**.

ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. **нийт улсын**; **улс нийтийн**; **улс нийгмийн**; **бүх улсын**; **общегосударственный** **масштаб** **работы** **улс нийтийн хэмжээний ажил**.

ОБЩЕДЕМОКРАТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. **нийтийн** **эрдчилсэн**; **нийтийн**; **общедемократическое** **движение** **за мир** **энх тайвны төлөө** **нийтийн** **ардчилсан хөдөлгөөн**.

ОБЩЕДОСТУПНОСТЬ, -и; ж. 1. **хүн бүхний хүч хүрмээр** (*байх*), **хямд** (*байх*); 2. **хүн бүхний ойлгомоор**; **хялбар**; **общедоступность** **лекции** **хүн бүхний ойлгомоор лекци**.

ОБЩЕДОСТУПНЫЙ, -ая; -ое; -пен; -пна. 1. **хүн бүхний хүч хүрмээр**; **хямд**; **общедоступные** **цены** **хүн бүхний хүч хүрмээр үнэ**; 2. **хүн бүхний ойлгомоор**; **хялбар**; **общедоступная** **книга** **хүн бүхний ойлгомоор ном**.

ОБЩЕЖИТИЕ, -я; *ср.* 1. **нийтийн байр**; **студенческое** **общечитие** **оюутны нийтийн байр**; 2. **нийтийн аж байдал**; **правила** **социалистического** **общечития** **социалист нийтийн аж байдлын ёс журам**.

ОБЩЕИЗВЕ'СТНО, нареч. (*хэний*) **мэдээжийн**; **хүн бүхний мэдээжээр**.

ОБЩЕИЗВЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое. (*хэний*) **мэдээжийн**; **хүн бүхний мэдээжээр**; **нийтийн мэдэх**; **общеизвестный** **факт** **хэний мэдээжийн хэрэг**.

ОБЩЕНАРОДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. **ард нийтийн**; **нийт ардын**; **бүх ардын**; **общенародный** **явж ард нийтийн хэл**.

ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. **нийт үндэстний**; **үндэстэн нийтийн**; **бүх үндэстний**; **нийт улсын**.

ОБЩЕ'НИЕ, -я; *ср.* **харилцаа**; **харилцах**; **постоянное** **общение** **депутатов** **со своими** **избирателями** **депутатын сонгогчидтойгоо** **байнга** **харилцах**; **тесное** **общение** **нягт харилцаа**.

ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. **ерөнхий боловсролын**; **общеобразовательная** **школа** **ерөнхий боловсролын сургууль**.

ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нийтийн зэввал дагах; нийтийн заавал сахих; **общесобязательные правила** нийтийн заавал сахих дүрэм.

ОБЩЕПОНАТНЫЙ, -ая; -ое. нийтэд ойлгомжтой; **кун ойлгомоор**; **общепонятное выражение** нийтэд ойлгомжтой хэллэг.

ОБЩЕПРИЗНАННЫЙ, -ая; -ое. нийтээр тоодог; нийтийн сайшаасан; нийтээр зөвшөөрөн хүлээсэн; **общепризнанный талант** нийтийн сайшаасан авьяас-тан.

ОБЩЕПРИЗНАННО, нареч. 1. нийтээр тоож; нийтээр сайшаасан; 2. нийтээр тоох; нийтээр сайшаах; нийтээр зөвшөөрөн хүлээх; **общепризнанно, что наука не может развиваться без борьбы мнений** санал бодлын тэмцэлгүйгээр шинжлэх ухаан хөгжиж чадахгүй гэдгийг нийтээр зөвшөөрөн хүлээдэг.

ОБЩЕПРИНЯТЫЙ, -ая; -ое; нийтээр заншсан, нийтийн (сахих); **общепринятый порядок** нийтээр заншсан журам.

ОБЩЕРАСПРОСТРАНЁННЫЙ, -ая; -ое. нийтэд тархсан; нийтэд дэлгэрсэн.

ОБЩЕРЕСПУБЛИКАНСКИЙ, -ая; -ое. нийт бүгд найрамдах улсын хэмжээний; **улс нийтийн**; **общереспубликанское совещание** улс нийтийн зөвлөлгөөн.

ОБЩЕСОЮЗНЫЙ, -ая; -ое. бүх холбоотын; **общесоюзные министерства** бүх холбоотын яамд.

ОБЩЕСТВЕННИК, -а; м. олон нийтэч, олон нийтийн ажлтан; **активный общественник** идэвхтэй олон нийтэч.

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛЕЗНЫЙ, -ая; -ое. нийгэмд тустай; олонд ашигтай; **общественно-полезный труд** нийгэмд тустай хөдөлмөр.

ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. нийгэм улс төрийн; **общественно-политическая деятельность** нийгэм улс төрийн үйл хэрэг.

ОБЩЕСТВЕННО-ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. нийгэм үйлдвэрлэлийн; **общественно-производственные отношения** людей хүмүүсийн нийгэм үйлдвэрлэлийн харьцаа.

ОБЩЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. 1. олон нийт; **советская общественность** зөвлөлтөийн олон нийт; **научная общественность** шинжлэх ухааны олон нийт; 2. олон нийтийн байгууллага; **общественность** завода үйлдвэрийн олон нийтийн байгууллага; 3. олон нийтэч авьяас; **дух общественности** олон нийтэч авьяас.

ОБЩЕСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. нийгэм эдийн засгийн; **общественно-экономическая формация** нийгэм эдийн засгийн хэлбэршил.

ОБЩЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. нийгмийн; олон нийтийн; **общественный строй** нийгмийн байгуулал; **общественное мнение** олон нийтийн санал; 2. олон нийтийн; олон нийтийн байгууллагын; **общественные организации** олон нийтийн байгууллага; **общественная работа** олон нийтийн ажил; 3. нийгмийн; нийтийн; **общественная собственность** нийгмийн өмч.

ОБЩЕСТВО, -а; ср. 1. нийгэм; **социалистическое общество** социалист нийгэм; 2. нийгэмлэг; **Общество монголо-советской дружбы** Монгол зөвлөлтийн найрамдлын нийгэмлэг; 3. хүмүүс; **бүлэг хүн**; **попасть в дурное общество** муу хүмүүстэй нийлэх; 4. хамт байх; нийлэх; **не любить чье-нибудь общество** хүнтэй нийлэх дургүй байх; 5. (язгууртны) хүрээ; **столичное общество** нийслэлийн язгууртны хүрээ.

ОБЩЕПОТРЕБИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. олны хэрэглэдэг, нийтийн хэрэглэдэг; **ердийн**; **общепотребительный способ** нийтийн хэрэглэдэг арга; **ердийн арга**.

ОБЩЕУСТАНОВЛЕННЫЙ, -ая; -ое. нийтийн тогтсон; нийтийн (сахихдаг); **общеустановленный порядок** нийтийн тогтсон журам.

ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ, -ая; -ое. бүх хүн төрөлхтний; хүн нийгмийн; хүн нийтийн; **общечеловеческая культура** бүх хүн төрөлхтний соёл.

ОБЩИЙ, -ая; -ее. 1. нийтийн; бүх; **общий язык** нийтийн хэл; **общее собрание членов Академии Наук МНР БНМАУ-ын Шинжлэх Ухааны Академийн бүх гишүүдийн хурал**; 2. адил; ижил; **между ними много общего** тэдэнд адил юм их бий; **найти общий язык** үгээ ижилсгэх; **нэг саналтай болох**; 3. бүх; бүгд; **общая сумма** бүгд дүн; **общее поголовье скота** малын бүх тоо толгой; 4. ерөнхий; **общие вопросы науки** шинжлэх ухааны ерөнхий асуудал; 5. гол; ерөнхий; **изложить что-нибудь в общих чертах** юмны ерөнхий төлөгийг өгүүлэх; ☆ **в общем ерөнхийдөө**; **в общем все кончилось хорошо** ерөнхийдөө цөм сайн төгсөв; **в общем и целом** ерөнхийдөө; **бүхэлдээ**; **нийтдээ**; **общее место** улиг болсон юм, мэдээжийн юм.

ОБЩИНА -ы; ж. 1. хүй нэгдэл; **городская община** хотын хүй нэгдэл; **крестьянская община** тариачны хүй нэгдэл; 2. нийгэмлэг; **религиозная община** шашны нийгэмлэг.

ОБЩИНСКИЙ, -ая; -ое. хүй нэгдлийн; **общинные земли** хүй нэгдлийн газар.

ОБЩИПАТЬ, -иплю; -иплешь; сов. **ОБЩИПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. **кого-что**. зулгааж; зулгааж авах; **общипать перья курицы** тахианы өд зулгаах.

ОБЩИТЕЛЬНОСТЬ, -и. ж. нийц, харилцаамж.

ОБЩИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. хүнтэй нийцтэй; **харилцаамж сайтай**; **общительный человек** хүнтэй нийцтэй хүн.

ОБШНОСТЬ, -и; ж. нэг (байх); адил (байх); нэгдэл; нэгдмэл чанар; ерөнхий чанар; **общность взглядов** нэг үзэлтэй байх; **общность языка** нэг хэлтэй байх.

ОБЪЕДАТЬ, -аю; -аешь; несов. **гас** идэх; **өмөргөл** идэх; **хэвэх**; **мөлжих**.

ОБЪЕДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. **цаггалдгалаа** идэх; **хэт** идэх.

ОБЪЕДЕНИЕ, -я; ср. **ханашгүй сайхан юм**; **ханаж цадашгүй юм**; **щи—прямо** **объедение** ханашгүй сайхан шөл байна.

ОБЪЕДИНЕНИЕ, -я; ср. 1. нэгдэх; нэгтгэх; СССР есть союзное государство, образованное на основе добровольного объединения равноправных Советских Социалистических Республик ЗСБНХУ бол тэгш эрхт Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Улсуудын сайн дураараа нэгдэн байгуулсан холбоот улс мөн; 2. нэгдэл; **аратское объединение** ардын нэгдэл.

ОБЪЕДИНЁННЫЙ, -ая; -ое. нэгдсэн; нэгдмэл; **Организация Объединённых Наций** Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага.

ОБЪЕДИНИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нэгтгэх; **объединительный съезд** нэгтгэх их хурал.

ОБЪЕДИНИТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.; **кого-что**. нэгтгэх; **объединить аратские хозяйства** олон ардын аж ахуйг нэгтгэх; **объединить силы всех сторонников мира** энх гайвны галынхны бүх хүчийг нэгтгэх.

ОБЪЕДИНИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; сов. нэгдэх; **хамтрах**; **мелкие колхозы** **объединились** жижиг хамтралууд нэгдэв.

ОБЪЕДИНЯТЬ, -яю; -яешь; несов. нэгтгэх.

ОБЪЕДИНЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* нэгдэх, хамтрах.

ОБЪЕДКИ, -ов. шавхруу, үлдэл.

ОБЪЕЗД, -а; *м.* 1. эргэх; тойрон явах; 2. тойрох зам, тойроу зам; 3. морь сургах.

ОБЪЕЗДИТЬ, -эжу; -эдишь; -эженный; *сов.*; *кого-что*, 1. морь сургах; эмнэг сургах; 2. тойрон яваад ирэх; хэсч яваад ирэх; эргэх.

ОБЪЕЗДЧИК, -а; *м.* (*спец.*). 1. эмнэг сургагч; эмнэгч; 2. цагдаа, харуул; лесной объездчик ойн цагдаа.

ОБЪЕЗЖАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. 1. морь сургах; эмнэг сургах; 2. тойрон яваад ирэх; хэсч яваад ирэх; эргэх.

ОБЪЕЗЖАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. 1. тойрон гарах; тойрох; 2. (зүйцэж) түрүүлэх; түрүүнд орох; 3. энд тэндгүй явах.

ОБЪЕЗЖЕННЫЙ, -ая; -ое. сургасан; *объезженная* лошадь сургасан морь.

ОБЪЕКТА, -а; *м.* 1. объект; тусагдахуун; 2. зүйл; юм; судлахуун; объект изучения судлах зүйл; судлахуун; 3. газар; үйлдвэр; работать на новом объекте шинэ үйлдвэрт ажиллах.

ОБЪЕКТИВ, -а; *м.* объектив (*гэрэл зүйн багц*ийн урьдахь шил).

ОБЪЕКТИВИЗМ, -а; *м.* 1. объективизм (*түүхэн үйл явдал; нийгмийн амьдралын үзэгдлийг зайлшгүй тохиолдох зүйл хэмээн үзэж; хянан шүүмжлэхгүй бүртгээд; оршин тогтож буй юм бүхнийг зөвтгөхөд хүрдэг идеалист арга*); буржуазный объективизм хөрөнгөтний объективизм; 2. бодтой хандах.

ОБЪЕКТИВИСТСКИЙ, -ая; -ое. объективист; объективизмийг баримталсан; бороться с объективистским подходом в изучении действительности бодот байдлыг судлахад объективизмыг баримтлах явдалтай тэмцэх.

ОБЪЕКТИВНО; *нареч.* бодтой; үнэн зөв; объективно отнестись к делу ажил хэрэгт бодтой хандах.

ОБЪЕКТИВНОСТЬ, -и, *ж.* бодтой хандах, үнэн зөв үзэх.

ОБЪЕКТИВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. 1. объектив; бодот; бодтой; объективная действительность объектив бодот байдал; 2. бодтой; үнэн зөв; алагчлалгүй; алаггүй; объективная оценка бодтой үнэлэлт; үнэн зөв үнэлэлт.

ОБЪЁМ, -а; *м.* 1. эзлэхүүн; объём здания байшингийн эзлэхүүн; 2. хэмжээ; объём знаний мэдлэгийн хэмжээ; книга небольшого объёма багахан ном.

ОБЪЁМИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист (*разг.*). их; том; зузаан; объёмистая книга зузаан ном.

ОБЪЕСТЬ, -ем; -ешь; -ест; -едим; -едите; -едят; -ел; -ешь; -еденный; *сов.*; *кого-что*. тас идэх; өмөртөл идэх; хэвэх; мөлжих; гусеницы объели капусту авгалдай байцайг өмөртөл иджээ; обесть мясо на кости яс мөлжих.

ОБЪЕСТЬСЯ, -емся; -ешься; -естся; -едимся; -едитесь; -едятся; -елся; -еьсь; *сов.* цатгалдгалаа идэх, хэт идэх; обесться сладким амттай юм цатгалдгалаа идэх.

ОБЪЕХАТЬ, -еду; -едешь; *сов.*; *кого-что*. 1. тойрон гарах; тойрох; объехать овраг жалга тойрох; 2. (зүйцэж) түрүүлэх; түрүүнд орох; меня на этой лошади никто не объедет миний энэ морины түрүүнд хэн ч орохгүй; 3. энд тэндгүй явах; объехать всю страну орон даяар энд тэндгүй явах.

ОБЪЯВИТЬ, -явлю; -явишь; -явленный; *сов.*; *что*. сонсгох; мэдэгдэх; зарлах; тунхаглах; объявить о своём несогласии зөвшөөрөхгүйгээ мэдэгдэх;

объявить конкурс уралдаан зарлах; объявить войну Дайн зарлах; объявить собрание закрытым хурал хаасныг мэдэгдэх.

ОБЪЯВЛЕНИЕ, -я; *ср.* 1. сонсгох; мэдэгдэх; зарлах, тунхаглах; 2. зар, зарлал; сонсгол; тунхаг; газетное объявление сонин зарлал; повесить объявление зарлал өлгөх; зарлал наах, зарлал халах.

ОБЪЯВЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* сонсгох; мэдэгдэх, зарлах, зар тараах; тунхаглах.

ОБЪЯВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* мэдэгдэх; заседание объявляется закрытым хурал хаасныг мэдэгдье.

ОБЪЯСНЕНИЕ, -я; *ср.* 1. тайлбар; тайлбарлах; материалистическое объяснение явлений действительности бодиг байдлын олон үзэгдлийг материалист ёсоор тайлбарлах; 2. тайлбарлах; учраа гаргах; представить свои объяснения учраа гаргаж хэлэх; 3. хэлэх; объяснение в любви дурласнаа хэлэх.

ОБЪЯСНИМЫЙ, -ая; -ое; -им. тайлбарлаж болом; ойлгож болмоор; это вполне объяснимое явление энэ ч ойлгож болмоор хүсэл байна.

ОБЪЯСНИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. тайлбар; тайлбарлах; учраа гаргасан; объяснительная записка тайлбар хуудас; тайлбар бичиг.

ОБЪЯСНИТЬ, -ню; -нишь; -янный (-яну; -ена); *сов.*; *что*. тайлбарлах; тайлбарлаж өгөх; нэвтрүүлэх; объяснить свою мысль бодлоо тайлбарлах.

ОБЪЯСНИТЬСЯ, -нюсь; -нишья; *сов.* 1 учраа хэлэх; хэлэх; объясниться в любви дурласнаа хэлэх; я желал бы объясниться с вами би танд учраа хэлбэ гэсэн юм; 2. учраа ололдох, ярилцах; дядя обещал объясниться с племянником авга нь ачтайгаа учраа ололцоно гэв; 3. тайлбарлагдах; ойлгогдох; тодорхой болох; теперь все объяснилось сая цөм тодорхой болов.

ОБЪЯСНЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* тайлбарлах; тайлбарлан ярих; нэвтрүүлэх.

ОБЪЯСНЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* 1. учраа хэлэх; хэлэх; 2. учраа ололдох; ярилцах; 3. тайлбарлагдах; ойлгогдох; тодорхой болох; 4. ярилцах; нэвтрүүлэх; глухонемые объясняются жестами дүлий хэлгүй хүмүүс дохиогоор нэвтрэлцдэг; 5. тайлбарлагдах; шалтгаалах; орших.

ОБЪЯТИЕ, -я; *ср.* тэврэх; тэврэл; заключить в объятия тэврэх; ☆ встретить с распростёртыми объятиями халуунаар угтах.

ОБЪЯТЬ, *буд. вр. не употр.*; -ятый; *сов.*; *что* (*устар.*). автах; дом объят пламенем гэр түймэрт автав.

ОБЫВАТЕЛЬ, -я; *м.* 1. эгэл хүн, суурин хүн; городские обыватели хотын борчуул; 2. бэртэгчин; превратиться в обывателя бэртэгчин болох.

ОБЫВАТЕЛЬЩИНА, -ы, *ж.* (*презр.*). бэртэгчин үзэл, бэртэгчин зан; бэртэгчин байдал.

ОБЫГРАТЬ, -аю; -аешь; -ыгранный; *сов.*; *кого-что*; **ОБЫГРИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* хожих; шүүх; обыграть кого-либо в шахматы хүнийг шаграар хожих.

ОБЫДЕННОСТЬ, -и; *ж.* ерийн байдал, өдөр тутмын явдал, эгэл (*байх*).

ОБЫДЕННЫЙ, -ая; -ое ерийн; өдөр тутмын; обыденный случай ерийн хэрэг.

ОБЫДЕНЩИНА, -ы, *ж.* (*презр.*). өдөр тутмын явдал; ерийн өчүүхэн хэрэг.

ОБЫКНОВЕНИЕ, -я, *ср.* сурсан зан; зан; (*ерийн*) зуршил; заншил; по своему обыкновению ердийн зуршлаараа; против обыкновения сурсан зангаа ор-

ниж; ердийн заншлаасаа гадуур; у него такое обыкновение тэр тийм зуршилтай хүн.

ОБЫКНОВЕ'ННО, нареч. (разг.). ердөө; энгүүндээ; жирдээ; обыкновенно он возвращается домой поздно тэр (хүн) ердөө гэртээ орой харьдаг.

ОБЫКНОВЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. 1. ерийн; жирийн; энгүүн; хэвийн; обыкновенное явление ерийн үзэгдэл; 2. жирийн; агал; обыкновенный человек жирийн хүн.

О'БЫСК, -а; ж. нэгжих; нэгжлэг; нэгжилт; произвести обыск нэгжих.

ОБЫСКА'ТЬ, -ищу; -ищешь; -ысканный; сов.; кого-что. **ОБЫ'СКИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. нэгжих; нэгжиж үзэх; обыскать квартиру байрыг нэгжих; 2. эрэх; эрж үзэх; обыскать все карманы бүх хаягсаандаа эрэх.

ОБЫ'ЧАЙ, -я; ж. заншил; зуршил; ёс; горим; зан суртал; хэв суртал; старинный обычай урьдын заншил.

ОБЫ'ЧНО, нареч. ер; энгүүндээ.

ОБЫ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. ердийн; хэвийн; жирийн; обычная обстановка хэвийн байдал; обычный случай ердийн тохиол; обычный костюм жирийн хувцас.

ОБЮРОКРА'ТИТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; сов. (разг. неодобр.). хүнд сурталтай болгох.

ОБЮРОКРА'ТИТЬСЯ, -ачусь; -атишься; возвр. хүнд сурталтай болох.

ОБЮРОКРА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хүнд сурталтай болгох.

ОБЮРОКРА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. хүнд сурталтай болох.

ОБЯ'ЗАННОСТЬ, -и; ж; үүрэг; алба; үүрэгт ажил; албан үүрэг; считать своей обязанностью өөрийн үүрэг гэж үзэх; права и обязанности граждан иргэний эрх үүрэг; служебные обязанности албан үүрэг; освободить от обязанностей үүрэгт ажлаас чөлөөлөх.

ОБЯ'ЗАНИЙ, -ая; -ое; -ан; -ана. 1. үүрэгтэй; ёстой; я обязан помочь ему би түүнд туслах ёстой; 2. ачаар олсон; ачаар хийсэн; ачийг санах ёстой; человек, обязанный всем своему учителю багшийн ачаар хүн болсон хүн; я вам очень обязан би таны ачийг санаж явна.

ОБЯЗА'ТЕЛЬНО, нареч. заавал; эрхбиш; сааргүй; сегодня он обязательно придет тэр (хүн) өнөөдөр заавал ирнэ; обязательно исполнится сааргүй бүтнэ.

ОБЯЗА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. үүрэгтэй (байх); обязательство явки ирэх үүрэгтэй байх.

ОБЯЗА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. заавал (биелүүлэх) үүрэгт; албан журмын; всеобщее обязательное обучение нийтийг албан журмаар сургах; нийтийг заавал сургах; обязательное постановление заавал биелүүлэх шийдвэр (орон нутгийн захиргааны шийдвэр).

ОБЯЗА'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. (хүлээвэл) үүрэг; социалистическое обязательство социалист үүрэг; брать обязательство үүрэг авах; үүрэг хүлээх.

ОБЯЗА'ТЬ, -яжу; -яжешь; сов.; кого-что. үүрэг болгох; үүрэг хүлээлгэх; обязать выиграть в срок хугацаанд нь биелүүлэхийг үүрэг болгох; ☆ ты меня очень обяжешь тагвал чи над их тус хүргэнэ; тэгвэл чи их ач болно.

ОБЯЗА'ТЬСЯ, -яжусь; -яжешься; сов. үүрэг авах; үүрэг хүлээх; амлах; он обязался приехать тэр (хүн) ирнэ гэж амлав.

ОБЯ'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. үүрэг болгох; үүрэг хүлээлгэх.

ОБЯ'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. үүрэг авах; үүрэг хүлээлгэх; амлах.

ОВА'Л, -а; м. зууван (хэлбэр); зуувгар (юм); овалгой (хэлбэр); овал лица зууван царай.

ОВА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. зууван; зуувгар; гонзгой; овальный стол зууван ширээ.

ОВА'ЦИЯ, -и; ж; алга нижигнүүлэн таших.

ОВДОВЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. бэлбэсрэх.

ОВЕ'С, овса, м. овёс; овёсов.

ОВЕ'ЧИЙ, -ья; -ье. хонины; овечья шерсть хонины үнгас; хонины ноос; овечий сыр хониныбяслаг.

ОВЕЩЕ'СТВИ'ТЬ, -влю; -вишь; -вденный (-вн; -ена); сов.; что (книжн.). бодот юм болгох.

ОВЕЩЕ'СТВИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -вится; сов.; (книжн.). бодот юм болох; бодит юм болох; бодтой болох; бодитой болох; биежих.

ОВЕЩЕ'СТВЛЕ'НИЕ, -я; ср. бодот юм болгох.

ОВЕЩЕ'СТВЛЕННЫЙ, -ая; -ов. бодот юм болгосон; овеществлённый труд бодот юм болгосон хөдөлмөр.

ОВЕЩЕ'СТВЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. бодот юм болгох.

ОВЕЩЕ'СТВЛЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. бодот юм болох; бодит юм болох; бодтой юм болох; бодитой болох.

ОВЕ'ЯНИЙ, -ая; -ое. мандуулсан; бадруулсан; овеванный слабый алдраа мандуулсан.

ОВЕ'ЯТЬ, -ею; -еешь; -еянный; сов.; кого-что. цоргих; үлээх; оргих.

ОВИ'Н, -а; м. галд тариа хатаах газар.

ОВЛАДЕВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. эзлэх; эзлэн авах; булаан авах; 2. эзэмших; судлах; -тай (-тэй; -той) болох; 3. болох; татах.

ОВЛАДЕ'НИЕ, -я; ср. эзэмших; судлах; овладение марксистско-ленинской теорией Маркс; Ленинский онол эзэмших; овладение техникой техник эзэмших.

ОВЛАДЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. 1. эзлэх; эзлэн авах; булаан авах; овладеть крепостью хэрэм эзлэн авах; 2. эзэмших; судлах; -тай (-тэй; -той) болох; овладеть новой профессией шинэ мэргэжил эзэмших; овладеть знаниями эрдэмтэй болох; 3. болох; татах; им овладела радость тэр (хүн) баяр хөөр болов.

О'ВОД, -а; мн. своды и оводá; -бв; м. сонб; ногоон толгойт (соно)

ОВОЩЕВО'ДСТВО, -а; ср. ногооны аж ахуй; колхозное овощеводство хамтралын ногооны аж ахуй.

ОВОЩЕВО'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. ногоо тарих; овощеводческий совхоз ногоо тарих сангийн аж ахуй.

ОВОЩЕХРАНИ'ЛИЩЕ, -а; ср. ногоо агуулах.

О'ВОЩИ, -ей; ед. овощи; -а; м. ногоо; свежее овощи шинэ ногоо; ☆ всякому овощу своё время цаг цагаараа; цахилдаг хөхөөрөө.

ОВОЩНО'Й, -ая; -ое. ногооны; ногоотой; ногоогоор хийсэн; овощная торговля ногооны худалдаа; овощной суп ногоотой шөл; овощной стол ногоогоор хийсэн хоол.

ОБРА'Г, -а; м. жалга; гуу; гуу жалга.

ОБРА'ЖИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. жалгархаг; гуу жалга ихтэй; овражистая местность жалгархаг газар.

ОВСЯ'НКА I, -и; ж. 1. овёсов будав; 2. агшаамал овёсов; чанасан овёсов.

ОВСЯ'НКА II, -и; ж. шар хөмрөг (шулуу).

ОВСЯНО'Й, -ая; -ое. **ОВСЯ'НЫЙ**, -ая; -ое. овсяносны; овсяносон; овсяное поле овсяносны талбай.

ОВЦА', -ы; мн. овцы; овца; овцам; ж. хонь; тонкорунная овца нарийн ноостой хонь; стрижка овец хонь хяргах; ☆ заблудшая овца замаа алдсан хүн.

ОВЦЕВО'Д, -а; м. хоньч; хонины мэргэжилтэн. **ОВЦЕВО'ДСТВО**, -а; ср. хонь өсгөх.

ОВЦЕВО'ДЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хонь өсгөх; хонь өсгөдөг; овцеводческий совхоз хонь өсгөх сангийн аж ахуй.

ОВЦЕМА'ТКА, -ы; ж. (спец.). эм хонь.

ОБЧА'Р, -а; м. хоньчин.

ОБЧА'РКА, -и; ж. хоньч нохой.

ОБЧА'РНЯ, -и; род. мн. -рен; ж. хонины хашаа; хонины байр.

ОВЧИ'НА, -ы; ж. хонины арьс; нэхий.

ОВЧИ'НКА, -и; ж. бяцхан нэхий; ☆ овчинка выделки не стоит оволонгийн нэмэр; илүү явдал.

ОВЧИ'ННЫЙ, -ая; -ое. хөдсөн; нэхий; хонины арьсан; овчинный тулуп хөдсөн дээл; нэхий дээл. **ОГА'РОК**, -рмд м. лааны хугархай; лааны үлдгэл.

ОГИБА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. тойрох; тойрч гарах.

ОГЛАВЛЕ'НИЕ, -я; ср. гарчиг; товчоо; найтн нужную статью в журнале по оглавлению сэтгүүлийн гарчиг үзэж; хэрэгтэй өгүүллээ олох.

ОГЛАСИ'ТЬ, -ашу; -асишь; -ашинный (-ын, -ена); сов.; что. 1. сонсох; уншин сонсох; огласить проект революции тогтоолын төсөл уншин сонсох; 2. задлах; тархаах; зарлах; огласить чужую тайну хүний нууцыг задлах; 3. цууриатах; нирхийх; хангинах; жингэнэх; дети огласили комнату смехом тасалгаанд хүүхдүүд нирхийтэл инээлдэв.

ОГЛАСИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -асишься; сов. 1. цууриатах; нирхийх; хангинах; жингэнэх; лес огласился пением птиц олон шувуу ойд хангинав жингэнэн донгодов; 2. задрах; тарах; зар тарах; тайна огласилась нууц задрав.

ОГЛА'СКА, -и; ж. задлах; тархаах; зарлах; тунхаглах; задрах; тарах; огласка секрета нууц задлах.

ОГЛАША'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. сонсох; уншин сонсох; 2. задлах; тараах; зарлах; тунхаглах; 3. цууриатах; нирхийх; хангинах; жингэнэх. **ОГЛАША'ТЬСЯ**, -ается; несов. 1. цууриатах; нирхийх; хангинах; жингэнэх; 2. задрах; тарах; зар тарах; тунхаглагдах.

ОГЛАШЕ'НИЕ -я; ср. 1. сонсох; оглашение постановления тогтоол сонсох; 2. тунхаглах; тараах; нууцыг задлах; не подлежащие оглашению документы нууцыг нь задалж үл болох баримт бичиг; тунхаглаж үл болох баримт бичиг.

ОГЛО'БЛЯ, -и; род. мн. -бель; ж. (тэрэгний) арал; ☆ повернуть оглобли хоосон буцах.

ОГЛО'ХНУТЬ, -ну; -нешь; сов. дүлийрэх; дүлий болох; чих дээрэх.

ОГЛУША'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дүлийрүүлэх; чих дээрүүлэх; дүлий болгох; 2. цохиж унагах; муужруулах.

ОГЛУШИ'ТЕЛЬНО, нареч. чих дөжиртөл; дүлийртөл; оглушительно кричать чих дөжиртөл хашгирах.

ОГЛУШИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. чих дөжирмөөр; дүлийрэм; оглушительный взрыв чих дөжирмөөр тэсрэлт.

ОГЛУШИ'ТЬ, -шу; -шишь; -шанный (-ын, -ена); сов.; кого-что. 1. дүлийрүүлэх; чих дээрүүлэх; дүлий болгох; гром оглушил меня тэнгэрийн дуу

чихийг минь дөжрүүлэв; 2. цохиж унагах; муужруулах.

ОГЛЯДЕ'ТЬ, -яжу; -ядишь; сов.; кого-что харах; ажиглан харах; оглядеть горизонты тэнгэрийн хормой ажиглан харах.

ОГЛЯДЕ'ТЬСЯ, -яжусь; -ядишься; сов. 1. эргэн тойрон харах; ийш тийш харах; оглядеться по сторонам зүг зүг харах; 2. дасах; оглядеться в темноте харанхуйд дасах; я ещё не успел оглядеться на новой работе ажилд шинэ ороод дасч амжаагүй л байна.

ОГЛЯ'ДКА, -и; ж. эргэн харах; гэдрэг харах; ийш тийш харах; делать что-либо с оглядкой ийш тийш харан харан юм хийх; ☆ без оглядки эргэж харах чөлөөгүй; бежать без оглядки 1. эргэж харах чөлөөгүй гүйх; 2) эргэцүүлэн үзэлгүй.

ОГЛЯ'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. харах; ажиглан харах.

ОГЛЯ'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. эргэн тойрон харах; ийш тийш харах; 2. эргэн эргэн харах; гэдрэг байн байн харах; 3. болгоомжлон харах; эргэцүүлэн үзэх.

ОГЛЯНУ'ТЬСЯ, -янусь; -янешься; сов. эргэн харах; гэдрэг харах; ☆ не успеешь оглянуться как яаж ч амжаагүй байтал.

ОГНЕВОЙ', -ая; -ое. галын; галт; гал; огневая точка галын цэг; огневая завеса гал халхавч (байсны довтлохоос хамгаалахын тулд зэвсгийн галыг бөөгнөрүүлэн чиглүүлсэн газар.).

ОГНЕМЕТ, -а; м. гал шидүүр.

ОГНЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. галын; галт; гал; огненные языки галын дөл; 2. цогтой; гялалсан; огненные очи цогтой мэлхий.

ОГНЕОПАС'НЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. галын аюултай; амархан шатдаг; огнеопасная жидкость амархан шатдаг шингэн бодис.

ОГНЕПОКЛО'ННИК, -а; м. гал тахигч; гал шүтэгч.

ОГНЕПРИПА'СЫ, -ое. галт хэрэгсэл; галын нөөц сум.

ОГНЕСТО'ЙКИЙ, -ая; -ое; -оек; -ойка. галд тэсвэртэй; шатдаггүй; огнестойкий материал галд тэсвэртэй хэрэглэгдэхүүн.

ОГНЕСТРЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. галт; огнестрельное оружие галт зэвсэг; 2. бууны; сумны; огнестрельная рана сумны шарх; царга.

ОГНЕТУШИ'ТЕЛЬ, -я; м. гал унтраагууль гал сөнөөгүүр.

ОГНЕУПО'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна. галд ажирдаггүй; галд тэсдэг; огнеупорный кирпич галд ажирдаггүй тоосго.

ОГНИ'ВО, -а; ср. хэт.

ОГО', межд. хөөе; ого, как ты вырос! хөөе! чи яасан том болчихоо вэ?

ОГОВА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. гүтгэх; гүжирдэх; 2. урьдаас хэлэлцэх; урьдчилан болзох; урьдаас хэлэлцэн тохирох; 3. тайлбарлан өгүүлэх; дурдах.

ОГОВА'РИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. тайлбарлан өгүүлэх; дурдах; сануулах; 2. андуурах; үг алдах.

ОГОВОРИ'ТЬ, -рю; -ришь; -ранный (-ын, -ена); сов. 1. гүтгэх; гүжирдэх; 2. урьдаас хэлэлцэх; урьдчилан болзох; урьдаас хэлэлцэн тохирох; оговорить условия в договоре гэрээний болзлыг урьдаас хэлэлцэх; 3. тайлбарлан өгүүлэх; дурдах; оговорить в предисловии оршил дурдах.

ОГОВОРИ'ТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов. 1. тайлбарлан өгүүлэх; дурдах; сануулах; я должен ого-

вориться что ... гэдгийг би дурдах ёстой; 2. андуурах, үг алдах.

ОГОВОРКА, -и, ж. 1. тайлбар; нэмж хэлэх; согласиться с некоторыми оговорками, зарим зүйл нэмж хэлээд зөвшөөрөх; 2. ялдуурах, үг алдах, эндүүрэл.

ОГОЛЁННЫЙ, -ая; -ое. 1. нүцгэн; шалдан; оголённое тело нүцгэн бие; 2. нүцгэн; навч нь унасан; оголённые деревья нүцгэн мод; навч нь унасан мод.

ОГОЛИТЬСЯ, -лю; -лишь; -лённый (-ён; -ена); сов. 1. нүцгэлэх; нүцгэн болгох; шалдлах; 2. нүцгэлэх; нүцгэрүүлэх; навчий нь унагах; ветер оголил деревья салхи модны навчийг унагав; 3. сугалах; оголить шашку сэлэм сугалах; 4. нүцгэрүүлэх; нүцгэн болгох; хоослох; оголить флаги жигүүрээ хоослох.

ОГОЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; сов. 1. нүцгэрэх; нүцгэн болох; шалдагнах; 2. нүцгэрэх; нүцгэн болох; навч нь унах; деревья оголились мод нүцгэрэв; 3. нүцгэрэх; нүцгэн болох; хоосон болох; сул болох; флаги оголились жигүүр нүцгэрэв.

ОГОЛТЕЛЫЙ, -ая; -ое (разг. презр.). галзуурсан; оголтельный враг галзуурсан дайсан.

ОГОЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. нүцгэлэх; нүцгэн болгох; шалдлах; 2. нүцгэлэх; нүцгэрүүлэх; навчийг нь унагах; 3. сугалах; 4. нүцгэрүүлэх; нүцгэн болгох; хоослох.

ОГОЛЯТЬСЯ, -яется; несов. 1. нүцгэрэх; нүцгэн болох; шалдагнах; 2. нүцгэрэх; нүцгэн болох; навч нь унах; 3. нүцгэрэх; нүцгэн болох; хоосон болох; сул болох.

ОГОНЁК, -нька; м. 1. бяцхан гал; 2. өчүүхэн гэрэл; 3. цог; ид; хав; ид хав; работник с огоньком цогтой ажилтан.

ОГОНЬ, огня; м. 1. гал; огонь в печи зуухны гал; сгореть в огне галд шатах; 2. гэрэл; работать при огне гэрэл барьж ажиллах; ☆ между двух огней гал усны хооронд; хоёр бэрхийн хооронд; из огня да в полымя чонын амнаас гараад барсын аманд орох; бояться кого-либо как огня хүнээс үхтлээ айх; днём с огнём не найдёшь гэгээн цагаан өдөр гэрэл бариад ч олохгүй; пройти огонь и воду, и медные трубы хал үзэж хашир таних; огнём и мечом пройти гал усны гашуун зовлонд учруулах.

ОГОРАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. (хашаа) хийх; хаших; хашаалах; хайслах.

ОГОРАЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. (хашаа) хийлгэх; хашуулах; хашаалуулах; 2. биеэсээ зайлуулах; амиа бодох.

ОГОРОД, -а; м. ногооны газар.

ОГОРОДИТЬ, -ожу; -одишь; -оженный; сов.; кого-что (хашаа) хийх; хаших; хашаалах; хайслах; огородить сад забором цэцэрлэг хашаалах.

ОГОРОДИТЬСЯ, -ожусь; -одишься; возвр. 1. (хашаа) хийлгэх, хашуулах, хашаалуулах; 2. биеэсээ зайлуулах; амиа бодох.

ОГОРОДНИК, -а; м; ногооч.

ОГОРОДНИЧЕСТВО, -а; ср. ногооны ажил; ногоочо тарих.

ОГОРОДНЫЙ, -ая; -ое. ногооны газрын; ногооны газар тарьдаг; огородные растения ногооны газар тарьдаг ургамал; ногооч.

ОГОРОШИТЬ, -шу; -шишь; -шенный; сов.; кого-что. цочоох; гайхуулах; тэвдүүлэх; самгартуулах; сандаргах; мухардуулах; огорошить незнакомым вопросом санамсаргүй юм асууж тэвдүүлэх.

ОГОРЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. гомдоох; урам алдруулах; гашуудуулах; гутраах; сэтгэл зовоох.

ОГОРЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. гомдох; урам алдрах; гашуудах; гутрах; сэтгэл зовох.

ОГОРЧЕНИЕ, -я; ср. гомдол; гутрал; сэтгэлийн зовлон; пережить много огорчений сэтгэлийн зовлон их эдлэх.

ОГОРЧИТЬ, -чу; -чишь; -чёрный (-ён; -ена); сов.; кого-что. гомдоох; урам алдруулах; гашуудуулах; гутраах; сэтгэл зовоох.

ОГОРЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов. гомдох; урам алдрах; гашуудах; гутрах; сэтгэл зовох.

ОГРАБИТЬ, -блю; -бишь; -бленный; сов. дээрэмдэх, тонох.

ОГРАБЛЕНИЕ, -я; ср. дээрэмдэх; тонох; дээрэм, тонүүл.

ОГРАДА, -ы; ж. хашаа; хүрээ; хороо; хайс; каменная ограда чулуун хороо; обнести оградой хашаалах.

ОГРАДИТЬ, -ажу; -адишь; -ажённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. ОГРАЖДАТЬ, -аю; -аешь; несов. хаацайлах; халхлах; хамгаалах; зайлуулах; болгоомжлох; оградить себя от лишних волнений дэмий сэтгэлээ хөдөлгөхөөс зайлсхийх.

ОГРАНИЧЕНИЕ, -я; ср. хязгаарлах; хэмжээлэх; хязгаарлалт; хэмжээлэлт; отменить ограничение хязгаарлахыг зогсоох; без ограничений хязгаарлалтгүй.

ОГРАНИЧЕННОСТЬ, -и; ж. 1. хомс бага (байх); хэмжээтэй (байх); 2. явцуу (үзэл); богино (бодол).

ОГРАНИЧЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. 1. хомс, бага хэмжээтэй; ограниченные денежные средства хэмжээтэй мөнгөн хөрөнгө; 2. явцуу; богино; хомс; ограниченный ум хомс ухаан; 3. явцуу (үзэлтэй); богино бодолтой; хомс ухаантай; ограниченный человек явцуу (үзэлтэй) хүн.

ОГРАНИЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хязгаарлах; хэмжээлэх; боох.

ОГРАНИЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. хязгаарлах; 2. хязгаарлах; зогсох; хязгаарлагдах.

ОГРАНИЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый; сов.; кого-что. хязгаарлах; хэмжээлэх; боох; ограничить оратора временем илтгэгчийн ярих цагийг хязгаарлах; илтгэгчийг цагаар боох.

ОГРАНИЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов.; чем. 1. хязгаарлах; ограничиться только устным приветствием амаар баяр хүргэх төдийгөөр хязгаарлах; 2. хязгаарлах; зогсох; хязгаарлагдах; мы этим не ограничимся бид үүгээр зогсохгүй.

ОГРЕБАТЬ, -аю; -аешь; несов.; ОГРЕСТИ, -ребу; -ребёшь; -рёб; -ребла; -ребённый (-ён; -ена); сов.; что. тармах; хамах; малтах; огрести осыпавшиеся колосья унасан түрүү хамах; огрести снег вокруг дома гэр тойруулан цас малтах.

ОГРЕТЬ, -ею; -еешь; -рётый; сов.; кого-что (прост.). дэлсээд авах.

ОГРЕХ, -а; м. муу хагалсан газар; толбо.

ОГРОМНЫЙ, -ая; -ое; -мен; -мна. аварга том; асар их; лут; мундаг; лундаг; лужир; огромный талант лут авьяас; огромный дом аварга том байшин; огромная задача асар их зорилт.

ОГРУБЕВАТЬ, -еваю; -еваешь; несов. ширүүн болох; дарсайх; холцруутах; бүдүүлэг болох; муухай зантай болох.

ОГРУБЕЛЫЙ, -ая; -ое. ширүүн; дарсайсан; холцруутсан; хөрслөг; огрубелые руки хөрслөг гар.

ОГРУБЕТЬ, -ею; -еешь; сов. ширүүн болох; дарсайх, холцруутах; бүдүүлэг болох; муухай зантай болох.

ОГРЫЗАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. **ОГРЫЗ-НУТЬСЯ**, -нусь; -нешься; *однокр.* 1. архирах; ярзайн архирах; 2. ярзганах; ярзага ярзага гэх.

ОГРЫ'ЗОК, -зка; м. хягархай; үлдэгдэл; хэлтэрхий; огрызо карандаша харандааны хугархай; огрызок сахару ётонгийн хэлтэрхий.

ОГУ'ЛОМ, нареч. (*разг.*) нэгмөсөн; бүхэлд нь; хавтгайд нь; нельзя винить всех огулом, неразобрав дела хэргийн учрыг ололгүй хүн бүгдийг хавтгайд нь буруушааж болохгүй.

ОГУ'ЛЬНО, нареч. учир зүггүй; иш үндэсгүй; хавтгайруулан; огульно обвинить кого-либо хүнийг учир зүггүй яллах.

ОГУ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. учир зүггүй; иш үндэсгүй; хавтгайруулсан.

ОГУРЕ'Ц, -рца; м. өргөст хэмх; хэмх.

ОГУР'ЧИК, -а; м. бяцхан өргөст хэмх; бяцхан хэмх; ☆ как огурчик болсон алим шиг.

О'ДА, -ы; ж. магтаал; торжественная ода баярын магтаал.

ОДА'ЛЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. зээлдүүлэх; зээлдүүлэх; зээл өгөх.

ОДАРЁННОСТЬ, -и; ж. авьяаслаг (*байх*).

ОДАРЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. авьяаслаг; очень одарённый юноша их авьяаслаг залуу.

ОДА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОДАРИ'ТЬ**, -рю; -ришь; -рённый (-ён; -ена); сов.; кого-что чем.; **ОДАРЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов.; кого-что чем. 1. бэлэглэх; бэлэг түгээх; одарить всех друзей нехөдөө цөмд нь бэлэг түгээх; 2. заяах; авьяас билиг хайрлах; природа одарила его умом байгаль түүнд ухаан заяажээ.

ОДЕВА'НИЕ, -я; ср. өмсгөх; өмсөх; хувцаслах. **ОДЕВА'ТЬ**, -аю; -аешь; несов.; кого-что. 1. өмсгөх; хувцаслах; 2. хучих; бүрхэх; 3. хувцаслах; хувцас хийлгэж өгөх.

ОДЕВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. өмсгөх; хучих; 2. хувцаслах; хувцас хийлгэж өгөх; 3. өмсөх; хувцаслах; уметь одеваться хувцаслаж чадах; 4. хувцас хийлгэх; хувцас оёулах; одеваться у лучшего портного хамгийн сайн үйлчнээр хувцас оёулах.

ОДЕ'ЖДА, -ы; ж. хувцас; хувцас хунар; верхняя одежда гадуур хувцас; рабочая одежда ажлын хувцас.

ОДЕКОЛО'Н, -а; м. үнэртэй ус.

ОДЕЛИ'ТЬ, -лю; -лишь; -лённый (-ён; -ена); сов.; кого-что чем. **ОДЕЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов. түгээх; түгээж өгөх. ▣

ОДЕРГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. доош нь татах; угзрах; доош нь татаж засах.

ОДЕРЕВЕНЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. көшсөн; бадайрсан бээрсэн; одеревенелые от холода пальцы (*хүйтэнд*) бээрсэн хуруу.

ОДЕРЕВЕНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. көших; бадайрах; бээрэх.

ОДЕРЖА'ТЬ, -ержу; -ержишь; -ержанный; сов.; что; **ОДЕР'ЖИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов.; одержать победу ялах; одержать верх над кем-либо дийлэх.

ОДЕРЖИ'МЫЙ I, -ая; -ое; -и.м. хүрсэн; туссан; одержимый холопским недугом бялдуучлаа өвчин туссан; одержимый страхом айдас хүрсэн; ухаан алдтал айсан.

ОДЕРЖИ'МЫЙ II; -ого; м. гавирсан; галзуурсан.

ОДЁРНУТЬ, -ну; -нешь; -утый; сов.; кого-что. 1. доош нь татах; угзрах; доош нь татаж засах; 2. хирийг нь мэдүүлэх; зогсоох.

ОДЕ'ТЬ, -ену; -енешь; -ень; одетый; сов.; кого-что. 1. өмсгөх; хувцаслах; одеть ребёнка в пальто хүүхдэд пальто өмсгөх; 2. хучих, бүрхэх; одеть одеялом кого-либо хүнийг хөнжлөөр хучих; 3. хувцаслах; хувцас хийлгэж өгөх; одеть всю свою семью гэр бүлийнхэндээ цөмд нь хувцас хийлгэж өгөх.

ОДЕ'ТЬСЯ, -енусь; -енешься; *возвр.* 1. хувцаслах; өмсөх; тепло одеться дулаан хувцаслах; одеться во все новое өвч шинэ хувцас өмсөх; 2. хувцас хийлгэх; хувцастай болох; употребить деньги на то, чтобы одеться и обуться гутал хувцсанд мөнгөө зарах; 3. хучигдах; бүрхэгдэх; **деревья оделись листвою** мод навч нахианд хучигдав.

ОДЕЯ'ЛО, -а; ср. хөнжил; хучлага; стеганое одеяло хаваастай хөнжил; ватное одеяло хөвөнтэй хөнжил.

ОДИ'Н, *одного; м.; ж. одна; одной; ср. одно; одного; мн. одни; -их.* 1. *числит.* нэг; прибавить три к одному нэг дээр гурвыг нэмэх; собрание сочинений в одном томе нэг соть түүвэр зохиол; 2. *в знач. крат. прил.* ганцаараа; ганц; гагц; я живу один би ганцаараа суудаг; одному не сравниться ганцаараа хүчрэхгүй, ганц хүн хүчрэхгүй; один-единственный цорын ганц; один-единственный гав ганцаархнаа; ор ганцаараа; 3. *мест.* нэг; в один прекрасный день нэг өдөр; один из присутствующих (*тэнд*) байгчдын нэг нь; 4. *в знач. прил.* нэг; нэг адил; жить с кем-либо в одном доме хүнтэй нэг байшинд суух; одного возраста нэг адил настай; 5. *мест.* дан; дан ганц; в вазе одни яблоки, груш нет ваарт лир байхгүй; даналим байна; 6. *мест.* нэг; одно дело—работать, другое—гулять ажиллах гэдэг нэг хэрэг; зугаалах гэдэг өөр явдал; одно другому не мешает нэг нь нөгөөдөө саад болохгүй; 7. *мест.* өрөөсөн; одна рука өрөөсөн гар; ☆ один в поле не воин ганц мод гал болдоггүй; все до одного цөмөөрөө; нэгд нэгэнгүй; хоцролгүй; толгой тоолон; все как один бүгд ганц хүн мэт; один за другим дараа дараагаараа; дэс дараалан; удаа дараагаараа; один на один халз тулан; в один миг агшин зуур; в один голос нэгэн саналтай; нэг дуугаар; одним словом нэг үгээр хэлэхэд; одним духом нэгэн амьсгалаар.

ОДИНА'КОВО, нареч. адил; ижил; чацуу; тэнцүү.

ОДИНА'КОВЫЙ, -ая; -ое; -ов. адил ижил; чацуу; тэнцүү; адилхан; тэн чацуу; тэнцүүхэн; они одинакового роста тэд нуруугаар чацуу.

ОДИ'ННАДЦАТЫЙ, -ая; -ое. арван нэгдүгээр; арван нэгдэх.

ОДИ'ННАДЦАТЬ, -и; *числит.* арван нэг.

ОДИНО'КИЙ, -ая; -ое; -ок. 1. ганц; гагц; одинокий домик ганц байшин; ганц гэр; 2. гань; ганц бие; одинокий человек гань хүн; ганц бие хүн; 3. гань хүн; ганц бие хүн; одинокий гань хүн; ганц бие хүн; одинокая гань эмэгтэй; ганц бие эмэгтэй.

ОДИНО'КО, нареч. ганцаараа; жить одиноко ганцаараа суух.

ОДИНО'ЧЕСТВО, -а; ср. гагцаараа байх; ганцаардах; томиться в одиночестве ганцаардан зовох.

ОДИНО'ЧКА, -и; м. и ж. 1. гань; хар амиа хөөсөн кун; кустарь-одиночка хар амиа хөөсөн дархан; 2. тусгай (*ганцаар хорих тасалгаа*); ☆ в одиночку ганцаараа; по одиночке нэг нэгээр нь.

ОДИНО'ЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. ганцаар; ганцаараа; одиночный полёт ганцаараа нисэх; 2. ганц хүний; ганцаар; одиночная камера ганцаар хорих өрөө; 3. ганц нэг; **одиночные выстрелы** ганц нэг буудах.

ОДИО'ЗНОСТЬ, -и; ж. бозгүй хэрэг; үл бүтэх явдал.

ОДИО'ЗНЫЯ, -ая; -ое; -зен; -зна (книжн.). бозгүй; үл бүтэх; одиозная личность үл бүтэх этгээд.

ОДИЧА'ЛЫЙ, -ая; -ое. зэрлэгшсэн; зэрлэг болсон; одичалая кошма зэрлэгшсэн муур.

ОДИЧА'НИЕ, -я; ср. зэрлэгшил; зэрлэгших.

ОДИЧА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. зэрлэгших; зэрлэг болох; эмнэгших.

ОДНА'ЖДЫ, нареч. 1. нэгэнт; нэг удаа; нэг; только однажды слышал нэг л сонссон; 2. нэгэнт; нэг өдөр; нэг; однажды летом нэг зун.

ОДНА'КО, 1. *противительный союз*, -ач; боловч; гэтэл; харин; он очень горюнился, однако опоздал тэр (хүн) их яарсан боловч хождов; 2. *сводн. сл.* тэгээд; юу ч гэсэн; юу боловч; вы, однако, не забудьте обещанного юу ч гэсэн та амласнаа бүү мартаарай.

ОДНО', *одного*; ср. нэг; одно и то же нэгэн адил адилхан.

ОДНОА'КТНЫЯ, -ая; -ое. нэг бүлэгт; одноактная пьеса нэг бүлэгт жүжиг.

ОДНОБО'КИЯ, -ая; -ое; -ок. ерөөсгөл; ганц талыг баримталсан; явцуу; однобокое решение ерөөсгөл шийдвэр.

ОДНОВО'РТНЫЯ, -ая; -ое. нэг өнгөртөө товчтой; товчилдог; одиобортный пиджак нэг өнгөртөө товчтой пиджак.

ОДНОВРЕ'МЕННО, нареч. нэг зэрэг; зэрэг зэрэг нэг дор; нэг үед; все заговорили одновременно цөм зэрэг зэрэг ярьж гарав.

ОДНОВРЕ'МЕННОСТЬ, -и; ж. нэг зэрэг (болох); нэг үед (болох); одновременность событий нэг үед болсон хэрэг явдал.

ОДНОВРЕ'МЕННЫЙ, -ая; -ое. нэг зэрэг болсон; зэрэг зэрэг гарсан; нэг дор болсон; нэг үед гарсан; два одновременных явления нэг үед болсон хоёр үзэгдэл.

ОДНОГЛА'ЗЫЙ, -ая; -ое. ерөөсөн нүдтэй; лалар.

ОДНОГОДИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. нэг жилийн; одиодичные курсы нэг жилийн (тур) сургууль.

ОДНОГО'ДОК, -окас; м. чацуу хүн; үеийн хүн; они одиодоки тэд үеийн хүмүүс.

ОДНОГО'РВЫЙ, -ая; -ое. ганц бөхтэй; ганц бөхтэй тэмээ; наран тэмээ.

ОДНОДНЕ'ВНЫЙ, -ая; -ое. нэг өдрийн; одиодневный дом отдыха нэг өдрийн амралтын газар.

ОДНОЗНА'ЧАЩИЙ, -ая; -ее. 1. нэг утгатай; адил утгатай; 2. ганц утгатай.

ОДНОЗНА'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. 1. нэг утгатай; адил утгатай; одиозначные выражения адил утгатай хэллэг; 2. ганц утгатай; одиозначное слово ганц утгатай үг; 3. нэг оронтой; одиозначное число нэг оронтой тоо.

ОДНОИМЕН'НЫЙ, -ая; -ое; -енен; -енна. нэг нэртэй; адил нэртэй.

ОДНОКЛА'ССНИК, -а; м. нэг ангийн сурагч.

ОДНОКЛА'СНИЦА, -ы; ж. нэг ангийг эмэгтэй сурагч; нэг ангид сурдаг эмэгтэй.

ОДНОКЛЕ'ТОЧНЫЙ, -ая; -ое. нэг эст; одиоклеточные организмы нэг эст бие.

ОДНОКОЛЕ'ЙКА, -а; ж. (расс.). нэг царигтай төмөр зам.

ОДНОКОЛЕ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. нэг царигтай; одиоколейная железная дорога нэг царигтай төмөр зам.

ОДНОКО'ЛКА, -а; ж. хасаг тэрэг.

ОДНОКО'ННЫЙ, -ая; -ое. нэг моринны; один мо-

ринны; дан Моринны; одиоконовый плуг дан моринны анжис.

ОДИОКОПЫ'ТНЫЕ, -ых; ед. -ое; -ого; ср. битүү туурайтан.

ОДИОКОПЫ'ТНЫЙ, -ая; -ое. битүү туурайт; лошади—одиокопытное животное адуу бол битүү туурайт амьтан мөн.

ОДИОКРА'ТНЫЙ, -ая; -ое. нэг удавгийн; нэг удаа болсон.

ОДИОКУ'РСНИК, -а; м.; чей или с кем. нэг ангийн оюутан.

ОДИОКУ'РСНИЦА, -ы; ж. нэг ангийн оюутан эмэгтэй; нэг ангид сурдаг эмэгтэй оюутан.

ОДНОЛЕ'ТНИЙ, -ая; -ее. 1. нэг жилийн; 2. нэг настай; одиодетные растения нэг настай ургамал.

ОДНОЛЕ'ТОК, -тка; м. үеийн хүл; чацуу хүн.

ОДНОМЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое. нэг суудалтай; ганц хүний; одиоместный самолёт ганц хүний онгоц.

ОДНОМОТО'РНЫЙ, -ая; -ое. нэг мотортой; нэг хөдөлгүүртэй; одиомоторный самолёт нэг мотортой онгоц.

ОДНОНО'ГИЙ, -ая; -ое. ерөөсөн хөлтэй; ерөөсөн хөлтэй.

ОДНООБРА'ЗИЕ, -я. ср. нэг янз (байх); нэг маяг (байх); нэг хэв (байх).

ОДНООБРА'ЗНО, нареч. нэг янзаар; нэг маягаар; нэг хэвээр; нэг янз; нэг маяг; нэг хэв.

ОДНООБРА'ЗНОСТЬ, -и; ж. нэг янз (байх); нэг маяг (байх); нэг хэв (байх).

ОДНООБРА'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. нэг янзын; нэг маягийн; нэг хэвийн; нэг янз; нэг маяг; нэг хэв; одиообразные занятия нэг хэвийн хичээл; сонирхолгүй ажил.

ОДИОПАЛА'ТНЫЙ, -ая; -ое. нэг танхимын; нэг танхимт; одиопалатная система нэг танхимын систем.

ОДИОПОЛЧА'НИЙ, -а; мн. -ане; -ан; м.; чей или с кем. нэг (дэргийн) хорооны нөхөр.

ОДИОПО'ЛЫЙ, -ая; -ое (спец.). нэг бэлэгт.

ОДИОРО'ГИЙ, -ая; -ое. должир; ерөөсөн эвэртэй; ганц эвэртэй.

ОДИОРО'ДНОСТЬ, -и; ж. нэг төрөл (байх); нэг адил (байх); дан (байх); хольцоогүй (байх); одиородность вещества дан бодис; хольцоогүй бодис.

ОДИОРО'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. нэг төрлийн; адил; дан; хольцоогүй; одиородные явления нэг төрлийн үзэгдэл; одиородные учреждения нэг төрлийн байгууллага; адил байгууллага; одиородный металл дан төмөрлөг; хольцоогүй төмөрлөг.

ОДИОРОУ'КИЙ, -ая; -ое. ерөөсөн гартай; ерөөсөн гаргүй.

ОДИОСЕЛЬЧА'НИЙ, -а; мн. -ане; -ан; м.; чей или с кем. нэг суурины хүн; нэг нутгийн хүн.

ОДИОСЛО'ЖНО, нареч. нэг үгээр; товч; отвечать одиосложно нэг үгээр харуулах.

ОДИОСЛО'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. 1. нэгэн үет; одиосложное слово нэг үет үг; 2. нэг үгээр хэлсэн; товч; одиосложный ответ нэг үгээр хэлсэн харуу; товч харуу.

ОДИОСПА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нэг хүний; нэг хүн унтах; одиоспальная кровать нэг хүний ор.

ОДИОСТВО'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. нэг амтай; одиоствольное ружье нэг амтай буу.

ОДНОСТОРОННЕ, нареч. нэг талыг баримтлан; өрөөсгөл; явцуу; односторонне ответить на вопрос асуултыг явцуу харуулах.

ОДНОСТОРОННИЙ, -ая; -ее; -онен; -онна. 1. нэг өнгөтэй; тал өнгөтэй; тэл: односторонняя ткань нэг өнгөтэй нэхмэл; 2. нэг талын; өрөөсөн талын; одностороннее воспаление лёгких уушигны өрөөсөн талын өрөөсөл; 3. нэг зүгийн; өрөөсөн талын; одностороннее движение транспорта по шоссе засмал замаар хөсөг нэг зүгт хөдлөх; 4. ганц талыг баримталсан; өрөөсгөл; явцуу; одностороннее воспитание өрөөсгөл хүмүүжил.

ОДНОТИПНЫЙ, -ая; -ое; -пен; -пна. нэг маягийн; нэг хэвийн; однотипные постройки нэг хэвийн барилга.

ОДНОТОМНИК, -а; м. нэг боть (зохиол).

ОДНОТОМНЫЙ, -ая; -ое; нэг боть; однотомный словарь нэг боть толь.

ОДНОФАМИЛЕЦ, -льца; м. чей или с кем. аминдай; адил овотой хүн.

ОДНОЦВЕТНЫЙ, -ая; -ое. нэг өнгөтэй; ижил өнгөтэй; одноцветная ткань нэг өнгөтэй нэхмэл.

ОДНОЧЛЕН, -а; м. нэгэн гишүүнт.

ОДНОЭТАЖНЫЙ, -ая; -ое. дан; нэг давхар; одноквартирный дом дан байшин.

ОДОБРЕНИЕ, -я; ср. сайшаах; зөвшөөх; сайшаалу зөвшөөл; выслушать чье-нибудь одобрение хүнд сайшаалгах.

ОДОБРИТЕЛЬНО, нареч. сайшаан; зөвшөөж; өөгшүүлэн; одобрительно кивнуть головой өөгшүүлэн толгой дохих.

ОДОБРИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сайшаасан; зөвшөөсөн; өөгшүүлсэн; одобрительная оценка сайшаасан үнэлэлт.

ОДОБРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов.; кого-что. **ОДОБРЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. сайшаах; зөвшөөх; сайшаан батлах; одобрить проект резолюции тогтоолын төслийг сайшаан батлах.

ОДОБРЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. сайшаагдах; зөвшөөгдөх.

ОДОЛЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дийлэх; дарах; ялах; 2. дарагдах; дийлдэх; хүрэх; меня одолевает сон би ноёрт дарагдлаа; миний ноёр хүрч байна; 3. зовоох; гасалгах; 4. чадан ядан давах; чүү чамай дуусах.

ОДОЛЕТЬ, -ею; -еешь; сов. 1. дийлэх; дарах; ялах; одолеть противника дайсныг дийлэх; 2. дарагдах; дийлдэх; его одолела скудность тэр (хүн) хэрэг сэтгэлдээ дийлдэв; 3. зовоох; гасалгах; кашель одолел ханналга зовоов; 4. чадан ядан давах; чуу чамай дуусах; одолеть курс физики физикийн хичээлийг чадан ядан давах.

ОДОЛЖАТЬ, -аю; -аешь; несов. зээлүүлэх; зээлдүүлэх; зээлээр өгөх.

ОДОЛЖАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. кому-чему и у кого-чего. туслуулах; тус кургуулах; ачулуулах; я не хочу ему одоляться би түүгээр туслуулахыг үл хүснэ.

ОДОЛЖЕНИЕ, -я; ср. тус; ач; туслуулан; ачулуулах; сделать одолжение ач кургах; тус кургах; ☆ сделайте одолжение 1) -ж хайралд тус кургнаа үү; 2) -ж айлд; —Можно у вас эту книгу взять почитать?—Сделайте одолжение—Там энэ номыг авч уншиж болох уу?—Болгоож айлд.

ОДОЛЖИТЬ, -жу; -жишь; сов. зээлдүүлэх; зээлд өгөх; одолжить кому-нибудь деньги хүнд мөнгө зээлдүүлэх.

ОДР, -а; м. (отр). хэвтэр; лежать на смертном одре бүр хэвтрлийн болох; өдрөө хүлээн хэвтэх.

ОДРЯХЛЕТЬ, -ею; -еешь; сов. зөнөглөх; өглөх.

ОДУВАНИК, -а; м. багваахай цэцэг.

ОДУМАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. **ОДУМЫВАТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; несов. санаа орох; санаа авах; ухаан төрөх; одуматься в последнюю минуту бүр сүүлд нь ухаан төрөх.

ОДУРАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. кого-что (разг.). **ОДУРАЧИТЬ**, -чу; -чишь; -чемный; сов. толгойгий нь аргүүлэх; мэхлэх.

ОДУРЕНИЕ, -я; ср. (разг.). мангуурах; мангуурал; дойти до полного одурения бүр мангуурах.

ОДУРЕТЬ, -ею; -еешь; сов. мангуурах; дүйгээрэх.

ОДУРМАНИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОДУРМАНИТЬ**, -нюю; -нишь; -ненный; сов. төөрөгдүүлэх; мунхруулах; мансууруулах.

ОДУРЬ, -и; ж. (разг.). мангуурах; мансуурах; толгой дүйрэх; спорить до одури мангууртлаа маргалдах; сонная одурь унтаж мансуурах.

ОДУРЯТЬ, -яю; -яешь; несов.; кого-что. мангууруулах; мансууруулах; толгойгий нь дүйрүүлэх.

ОДУРЯЮЩИЙ, -ая; -ее. мангууруулдаг; мансууруулдаг; толгой дүйрүүлдэг; одуряющий запах мансууруулдаг үнэр.

ОДУТЛОВАТОСТЬ, -я; ж. сэлхрээ; сэлхрэх; манхайх; болезненная одутловатость лица өвдөж нүүр сэлхрэх.

ОДУТЛОВАТЫЙ, -ая; -ое; -ат. сэлхэрсэн; манхгар.

ОДУХОТВОРЁННОСТЬ, -я; ж. цог заль.

ОДУХОТВОРЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа (высок.). цог заль төгөлдөр; одухотворённое лицо цог заль төгөлдөр нүүр; одухотворённая речь цог заль төгөлдөр үг.

ОДУХОТВОРИТЬ, -рю; -ришь; -рённый (-ён; -ёна); сов.; кого-что. **ОДУХОТВОРЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. цог заль төгөлдөр болгох; урам зориг төгөлдөр болгох; социальном одухотворил труд социализм хөдөлмөрийг цог заль төгөлдөр болгов; 2. сүнстэй гэж үзэх; шүтэх; тахиж; первобытные люди одухотворяли явления природы балар цагийн хүмүүс байгалийн үзэгдлийг сүнстэй гэж үзэж байв.

ОДУШЕВИТЬ, -яю; -яешь; -вднный (-ён; -ёна); сов.; кого-что. 1. зоригжуулах; урамшуулах; одушевить народ вестью о победе ялалтын тухай мэдээлж; ард түмнийг зоригжуулах; 2. амьтай гэж санах; шүтэх; одушевить природу байгалийн амьтай гэж санах.

ОДУШЕВИТЬСЯ, -яюсь; -яешься; сов.; кем. зориг орох; зоригжих; урамших; урам орох; сэтгэл хөгжих.

ОДУШЕВЛЕНИЕ, -я; ср. 1. зоригжих; зориг орох; урамших; урам орох; 2. сэтгэл хөгжих; сэтгэл хөөрөх; говорить с одушевлением сэтгэл хөгжин ярих.

ОДУШЕВЛЁННЫЙ, -ая; -ое. сэтгэл хөгжсөн; сэтгэл хөөрсөн; зоригжсон; урамшсан; одушевлённый голос урамшсан дуу; 2. амьд; одушевлённый предмет амьд бодис.

ОДУШЕВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. зоригжуулах; урамшуулах; 2. амьтай гэж бодох; шүтэх.

ОДУШЕВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. зоригжих; зориг орох; урамших; урам орох; сэтгэл хөгжих.

ОДЫШКА, -я; ж. амьсгал давхцах; амьсгаа давхарлах. амьсгаадах; страдать одышкой амьсгаа давхарлах.

ОЖЕРЕБИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; сов. уцагадах.

ОЖЕРЕ'ЛБЕ, -я; ср. сондор; хүзүүний чимэг, коолойвч.

ОЖЕСТОЧА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. догшруулах; хэрцгийрүүлэх; хэрцгий болгох; ширүүтгэх, ширүүн болгох.

ОЖЕСТОЧА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. догшрох; хэрцгийрэх; хэрцгий болох; ширүүтэх; ширүүн болох.

ОЖЕСТОЧЕ'НИЕ, -я; ср. 1. догшрох; хэрцгийрэх, ширүүтэх; 2. догшин (байх); хэрцгий (байх); ширүүн (байх); говорить с ожесточением ширүүн хэлэх.

ОЖЕСТОЧЁННОСТЬ, -и; ж. догшин (байх); ширүүн (байх); догшин хатуу (байх).

ОЖЕСТОЧЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. догшин; ширүүн, догшин хатуу; ширүүн; догшин ширүүн; ожесточённый бой ширүүн тулалдаан; ожесточённая классовая борьба хатуу ширүүн ангийн тэмцэл.

ОЖЕСТОЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -чённий (-ён; -ена); сов., кого-что догшруулах; хэрцгийрүүлэх; хэрцгий болгох, ширүүтгэх; ширүүн болгох.

ОЖЕСТОЧИ'ТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов. догшрох; хэрцгийрэх, хэрцгий болох; ширүүтэх, ширүүн болох.

ОЖЕ'ЧЬ, ожгу; ожжёншь; ожгут; ожжён, ожгла; ожжённий (-ён; -ена) сов.; ожго-что. 1. түлэх; шазлах; хайрах; 2. шатаах; түлэх.

ОЖЕ'ЧЬСЯ, ожгусь; ожжёншься; ожгутся; ожжёнсья; ожжёнсь; сов. түлэгдэх; шазрах; түлэх; халах.

ОЖИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. амьдрах; амь орох; 2. сэргэх; сэхэх.

ОЖИВИ'ТЬ, -влю; -вишь; -влённий (-ён; -ена). сов.; кого-что 1. амьдруулах; амь оруулах; 2. сэргээх; идэвх оруулах; оживить работу кружка дуэнтангийн ажлыг сэргээх.

ОЖИВИ'ТЬСЯ, -влюсь; -вишься; сов. 1. сэргэх; идэвх орох; хөгжөөнтэй болох; торговля оживилась худалдаа сэргэв; разговор оживился яриа хөгжөөнтэй болов; 2. хөл хөдөлгөөнтэй болох; улицы оживились гудамж зээл хөл хөдөлгөөнтэй болов.

ОЖИВЛЕ'НИЕ, -я; ср. 1. амьдруулах, амь оруулах; амьдрах; амь орох; 2. сэргэх; гялалзах; глаза всё более разгорались оживлением нүд нь улам улам сэргэж гялалзав; 3. сэргээх; идэвх оруулах; 4. хөгжөөн болох; хөл хөөрцөг; хөл хөдөлгөөн болох; на улицах праздничное оживление баяр болж; гудамж зээл хөл хөдөлгөөнтэй байна.

ОЖИВЛЁННО, нареч. хөгжүүн; сэргэлэн; урамтай; оживлённо разговаривать урамтай хөөрөлдөх.

ОЖИВЛЁННОСТЬ, -и; ж. хөгжүүн (байх); сэргэлэн (байх); урамтай (байх).

ОЖИВЛЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. 1. хөгжүүн; сэргэлэн; урамтай; оживлённая беседа хөгжүүн яриа; 2. гүйцтэй; гүйлгээ сайтай; оживлённая торговля гүйцтэй худалдаа; 3. хөл хөдөлгөөнтэй; оживлённое время на улицах гудамж зээлийн хөл хөдөлгөөнтэй үе.

ОЖИВЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. амьдруулах; амь оруулах; 2. сэргээх, идэвх оруулах.

ОЖИВЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. 1. сэргэх; идэвх орох; 2. хөл хөдөлгөөнтэй болох.

ОЖИДА'НИЕ, -я; ср. 1. хүлээх; зал ожидания хүлээх танхим; 2. ожидания, ожидание горьдлого, найдлага; горьдох; найдах; санах; наши ожидания оправдались бидний санасан зөв болов; сверх ожидания санаснаас илүү.

ОЖИДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-чего. 1. хүлээх; сахиж; харах; ожидать поезда галт тэрэг

лүүлэх; ожидать с минуты на минуту хэзээ хэзээгүй ирнэ гэж харах; 2. горьдох; найдах; ожидать что будет хорошим человеком сайн хүн болно гэж горьдох; 3. санах; санаанд орох; я никак не ожидал такого происшествия би ийм хэрэг гарна гэж огт санасангүй; я так и ожидал би тэгнэ ч байх гэж санасан юм.

ОЖИДА'ТЬСЯ, безл. -ется; несов. 1. хүлээж байх, харж байх; санаж байх; 2. (шинжтэй) байх; ожидается похолодание хүйтрэх шинжтэй байна.

ОЖИРЕ'НИЕ, -я; ср. өөхлөх, таргалах; ожирение сердца зүрх өөхлөх.

ОЖИРЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. өөхлөх, таргалах.

ОЖИ'ТЬ, -иву; -ивешь; ожил; -ла; ожило; оживший; сов. 1. амьдрах; амь орох; мёртвый ожить не может үхсэн хүн амь орохгүй; 2. сэргэх; сэхэх; ожить после отдыха амарсны дараа сэхэх;

ОЖО'Г, -а; м. 1. түлэгдэх; хайрагдах; шазрах; 2. шазархай; халанхай; түлэгдсэн газар.

ОЗАБО'ТИТЬ, -очу; -отишь; несов.; кого-что. санаа зовоох; сэтгэл түгшүүлэх.

ОЗАБО'ТИТЬСЯ, -очусь; -отишься; несов.; чем. санаа тавих; сэтгэл зовох; санаашрах; озаботиться заготовкой топлива түлш бэлтгэхэд санаа тавих.

ОЗАБО'ЧЕННО, нареч. санаа зовонги; сэтгэл түгшсэн байртай; санаашранги.

ОЗАБО'ЧЕННОСТЬ, -и, ж. санаа зовох; сэтгэл түгших, санаашрах.

ОЗАБО'ЧЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. санаа зовонги; сэтгэл түгшсэн; санаашранги; озабоченный вид санаашранги янз.

ОЗАБО'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что (книжн.). санаашруулах; санааширхуулах; сэтгэл зовниулах.

ОЗАГЛА'ВИТЬ, -влю; -вишь; -влённий; сов.; что.

ОЗАГЛА'ВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. гарчиглах; гарчиг тавих.

ОЗАДА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОЗАДА'ЧИТЬ**, -чу; -чишь; -ченний; сов.; кого-что. чем. мэгдүүлэх, тэвдүүлэх; эргэлзүүлэх; озадачить кого-либо неожиданным вопросом санамсаргүй юм асууж мэгдүүлэх.

ОЗАРИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -рит; -рённый (-ён; -ена); сов.; кого-что (высок.). 1. гийгүүлэх; гэрэлтүүлэх; лучи солнца озарили верхушки деревьев нарны туяа модны оройг гийгүүлэв; 2. гийгүүлэх, баясгах; магнай тэнийлгэх; улыбка озарила его лицо инээмсэглэж магнай нь тэнийв.

ОЗАРИ'ТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов.; чем (высок.). 1. гэрэлтэх, гийх; вершины гор озарились лучами солнца уулсын оргил нарны туяанд гийв; 2. баяр тодрох; магнай тэнийх; гийх.

ОЗВЕРЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое (презр.). улангассан; зэрлэг догшин, хэрцгий; озверелый враг улангассан дайсан.

ОЗВЕРЕ'НИЕ, -я; ср. улангасах; зэрлэг аашлах; хэрцгийлэх; дойти до озверения зэрлэг аашилдаг болох; улангасах.

ОЗВЕРЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. улангасах; зэрлэг аашлах; хэрцгийлэх; догшин харгис болох.

ОЗВУ'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОЗВУ'ЧИТЬ**, -чу; -чишь; -ченний; сов.; что (спец.). дуу оруулах; дуутай болгох; озвучить фильм зурагт дуу оруулах.

ОЗДОВОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эрүүлжүүлэх; оздоровительные мероприятия эрүүлжүүлэх арга хэмжээ.

ОЗДОВОИ'ТЬ, -влю; -вишь; -влённий (-ён; -ена); сов.; что 1. эрүүлжүүлэх; эрүүл болгох; оздоровить детей с помощью физкультуры хүүхдийг биеийн тамир хийлгэж эрүүлжүүлэх; 2. сайж-

руулах; тохиромжтой болгох; хэвийн байдалд оруулах; оздоровить местность нутаг усыг тохиромжтой болгох; оздоровить финансы санхүүг хэвийн байдалд оруулах.

ОЗДОРОВЛЕНИЕ, -я; ср. 1. эрүүлжүүлэх; эрүүлжүүлэлт; 2. сайжруулах; хэвийн байдалд оруулах; сайжрууллага.

ОЗДОРОВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. эрүүлжүүлэх; эрүүл болгох; 2. сайжруулах; тохиромжтой болгох; хэвийн байдалд оруулах.

ОЗДОРОВЛЯТЬСЯ, безл. -ется; несов. эрүүлжих; сайжрах.

ОЗЕЛЕНЕНИЕ, -я; ср. ногооруулах; мод ногооруулалт; мод тарилга; озеленение городов хот орныг ногооруулах.

ОЗЕЛЕНИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ногооруулах; мод тарих; озеленительные работы мод тарих ажил.

ОЗЕЛЕНИТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён; -ена); сов.; что. **ОЗЕЛЕНЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. ногооруулах; мод тарих.

ОЗЕЛЕНЯТЬСЯ, безл. -ется; несов. ногооруулагдах; ногоорох.

ОЗЕМЬ, нареч. (устар.). газар; хөсөр; грохнуться оземь газар мөргөн унах.

ОЗЁРНЫЙ, -ая; -ое. нуурын; нууртай; нууралхаг; озёрный берег нуурын эрэг; озёрный край нууралхаг газар.

ОЗЕРО, -а; мн. озёра; озёр, ср. нуур; солёное озеро давстай нуур.

ОЗИМЬЕ, -ых; мн. өвөлжих тариа.

ОЗИМЫЙ, -ая; -ое. өвөлжих; озимая пшеница өвөлжих буудай.

ОЗИМЬ, -и; ж, өвөлжих тариа; всходы озими өвөлжих тарианы соёо.

ОЗИРАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. ийш тийш харах; эргэн тойрон харах; озирать местность газрыг эргэн тойрон харах.

ОЗИРАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. эрэгцүүлэн харах; эргэн тойрон харах; озираться по сторонам зүг зүг тийш харах.

ОЗЛОБИТЬ, -блю; -бишь; -бленный и -блённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. хорсол төрүүлэх; уурлуулах; хилэгнүүлэх.

ОЗЛОБИТЬСЯ, -блюсь; -бишься; сов. хорсол төрөх; хорсох; уур хүрэх; хилэгнэх.

ОЗЛОБЛЕНИЕ, -я; ср. хорсол буцлах; уурлах; хилэгнэх; сказать с озлоблением хорсол буцлан хэлэх.

ОЗЛОБЛЕННЫЙ, -ая; -ое; -ен; -енна. хорссон; уурссан; хилэгнэсэн.

ОЗЛОБЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. хорсол буцлагдах; уур хүргэх; хилэн төрүүлэх.

ОЗЛОБЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. хорсол буцлах; уур хүрэх; хилэн төрөх.

ОЗНАКОМИТЬ, -млю; -мишь; -мленный; сов. таницуулах; таниулах; ознакомить читателей с содержанием новой книги уншигчдад шинэ номын агуулгыг таниулах.

ОЗНАКОМИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; сов. танилцах; мэдэж авах; таныж авах; ознакомиться с делами хэрэг ажлын мэдэж авах.

ОЗНАКОМЛЕНИЕ, -я; ср. танилцуулах; таниулах; танилдах; мэдэж авах; таныж авах; ознакомление с планом работы ажлын төлөвлөгөөг таниулах.

ОЗНАКОМЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов.; кого-что с чем. танилцуулах; таниулах.

ОЗНАКОМЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов.; с чем. танилцах; мэдэж авах; таныж авах.

ОЗНАМЕНОВАНИЕ, -я; ср. тэмдэглэх; ознаменование памяти дурсгалыг тэмдэглэх; в ознаменовании тэмдэглэхийн тул, тэмдэглэн.

ОЗНАМЕНОВАТЬ, -нюю; -нуешь; -ованный; сов.; что. чем. 1. эзлэх; болох; это открытие ознаменовало целую эпоху в истории науки энэ нээлт нь шинжлэх ухааны түүхэнд бүтэн үеийг эзлэв; 2. тэмдэглэх; тэмдэглэн өнгөрүүлэх; ознаменовать праздник производственными успехами баярыг хөдөлмөрийн амжилтаар тэмдэглэх.

ОЗНАМЕНОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -нуется; сов.; чем. тэмдэглэх; төгс болох; дуурьсагдах; истекший год ознаменовался большими производственными победами өнгөрөгч он хөдөлмөрийн том том амжилт төгс он боллоо.

ОЗНАМЕНОВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тэмдэглэх; тэмдэглэн өнгөрүүлэх.

ОЗНАМЕНОВАТЬСЯ, -ается; несов. тэмдэглэх; төгс болох; дуурьсагдах.

ОЗНАЧАТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ает; несов. (гэсэн) учиртай байх; (гэсэн) утгатай байх; (гэсэн) үг байх; что означает ваше молчание? таны дугай байдаг ямар учиртай байна?

ОЗНОБ, -а; м. чичрэглэх; дагжих; даардас; чувствовать озноб даардас хүрэх; чичрэглэх.

ОЗОЛОТИТЬ, -очу; -отишь; -очённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. (разг. устар.). 1. баяжуулах; их бэлэг барих; их юм бэлэглэх; 2. алтлах; алтдах.

ОЗОН, -а; м. озон (хүчилтөрөгчийн гурван атомаас тогтсон хий).

ОЗОРНИК, -а; м. төрхгүй хүн; дүрсгүй хүүхэд; томоогүй хүн.

ОЗОРНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. төрхгүйдэх; дүрсгүйдэх; томоогүйтэх.

ОЗОРНОЙ, -ая; -ое. төрхгүй; дүрсгүй; томоогүй; озорной мальчик төрхгүй хүүхэд.

ОЗОРСТВО, -а; ср. төрхгүй зан; дүрсгүй хэрэг; томоогүй явдал; төрхгүйдэх; дүрсгүйдэх; томоогүйтэх; сделать что-либо из озорства төрхгүйдэж хэрэг тарих.

ОЗЯБНУТЬ, -ну; -нешь; -зяб; -ла; несов. даарах; бээрэх; осгох; у меня озябли руки миний гар бээрчихлээ.

ОЙ, межд. 1. ай; ээ; хөөе; 2. ёо ёо; ой, больно! ёо ёо; өвдөж байна!

ОЙ-ЛИ, межд. (прост.). ай даа; хайдаа; ай мэдэхгүй; хай мэдэхгүй.

ОЙРАТ, -а; м. ойрд хүн.

ОЙРАТКА, -и; ж. ойрд эмэгтэй; ойрд эхнэр.

ОЙРАТСКИЙ, -ая; -ое. ойрд ойрдын; ойратский язык ойрд хэл.

ОКАЗАНИЕ, -я; ср. кургэх; үзүүлэх; оказание помощи тусламж үзүүлэх.

ОКАЗАТЬ, -ажу; -ажешь; -азанный; сов.; что. үзүүлэх; өгөх; кургэх; хамт байгаа нэр үгийг нь үйл үг болгоно; оказать помощь тусламж өгөх; туслах; оказать влияние нөлөө үзүүлэх; нөлөөлөх; оказать сопротивление эсэргүүцэл үзүүлэх; эсэргүүцэх.

ОКАЗАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; сов. 1. (байж) байх; илрэх; успехи оказались очень велики амжилт маш их байв; 2. (байж) байх; орох; он оказался дома тэр (хүн) гэртээ сууж байлаа; оказаться в затруднительном положении бэрхтэй байдалд орчихоод байх.

ОКАЗИЯ, -и; ж. 1. жавшсан; далим; аян тал; послать письмо с оказией минь далимд захидал

илгэх; 2. хачин юм; сонин юм; что за оканки!
ямар сонин юм!

ОКАЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. үзүүлэх; өгөх; хүргэх; хамт байгаа нар үгийг нь үйл үз боллоо.

ОКАЗЫВАТЬСЯ, -аюб; -аебсья; несов. 1. (байж) байх; илрэх; 2. (байж) байх; өрөх.

ОКАЙМИТЬ -млю; -мишь; -млнный (-эн; -ена); сов.; что. хөвөөлөх; эмжээрлэх; окаймить платок нусны алчуур хөвөөлөх.

ОКАЙМЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. хөвөөлөх; эмжээрлэх; 2. хүрээлэн байх; тойрон байх; эвэрэ окаймляли дөрвөн нуурыг хүрээлэн мод байа.

ОКАЛИНА, -ы; жс. (спец.). жаг; оч; железная окалина төмрийн хаг.

ОКАМЕНЕЛОСТЬ, -и; жс. 1. царцанги байдал; мэлрэх; мөнэрэх; амьдын шинжгүй байх; окамене- лость өзгөлдө нүд мэлрэх; 2. чулуужсан юм; чу- луужилга; чулуужвар; собрание окаменелостей чу- луужсан юмны цуглуулга; чулуужварын цуглуулга.

ОКАМЕНЕЛЫЙ, -ая; -ое. 1. чулуужсан; чулуу болсон; окаменелые остатки древних животных эртний амьтдын чулуужсан үлдвэр; 2. мэлрэсэн; мөнэрсэн; амьдын шинжгүй; царцанги; окаменелый өзгөлдө мэлрэсэн харц.

ОКАМЕНЕТЬ, -ею; -еешь; сов. 1. чулуужих, чу- луу шиг болох; чулуурхуу болох, чулуурхаг болох; 2. хатуу сэтгэлтэй болох; өрвөдөх сэтгэлгүй болох.

ОКАНТОВАТЬ, -тую; -туешь; -ованный; сов. эмжих; хөвөөлөх; хүрээлэх.

ОКАНТОВКА, -и; жс. 1. эмжих; хөвөөлөх; хү- рээлэх; 2. эмжээр; хөвөө; хүрээ.

ОКАНЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. төгсгөх; дүүр- гэх; дуусгах; дуусах; гүйцэх; дүүрэх.

ОКАНЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. төгсөх; дуусах; дүүрэх; гүйцэх.

ОКАПЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тойруулан га- зар хөвсөйлгөх; тойруулан малгах.

ОКАПЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аебсья; несов. 1. гуу малгаж бүгэх; нуувчлах; оклоплох; 2. орогнох; хор- годох.

ОКАТИТЬ, -ачу; -атишь; -ачлнный; сов.; кого- что. **ОКАЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. асгах; цуг- гах; окатить кого-либо холодной водой хүн дээр хүйтэн ус цутгах.

ОКАТЬ, -аю; -аешь; несов. оолөх; о-гоор дуу- дах; о-гоор хэлэх.

ОКАЯННЫЙ, -ая; -ое. гайтай түйтэй.

ОКЕАН, -а; м. далай; Тихий океан Номхон (дал- гон) далай.

ОКЕАНОГРАФИЯ, -и; жс. далайн зүй; далай судлал.

ОКЕАНСКИЙ, -ая; -ое. далайн; океанские вол- ны далайн давалгаа.

ОКИДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; окидывать өзгөлдөм эрэгцүүлэн харах; хялам хялам хийж ха- рах.

ОКИНУТЬ, -ну; -нешь; -утий; сов.; окинуть вьером хялам хийж харах.

ОКИСЕЛ, -ела; м. (спец.). өсмэг.

ОКИСЛЕНИЕ, -я; ср. (спец.). өсөлдөх; реак- ция окисления өсөлдөх урвал.

ОКИСЛИТЬ, -лю; -лишь; -лнный (-эн; -ена); сов.; что (спец.). өсөлдүүлэх.

ОКИСЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -итял; сов. (спец.). өсөлдөх.

ОКИСЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. өсөлдүүлэх.

ОКИСЛЯТЬСЯ, -яется; несов. өсөлдөх.

ОКИСЬ, -и; жс. (спец.). өсөл; окись углерода нүүрстөрөгчийн өсөл.

ОКУПА'НТ, -а; м. түрэмгийлэн эзэмшигч.

ОКУПАЦИОННЫЙ, -ая; -ое. түрэмгийлэн эзэм- ших; (түрэмгий) эзэмшил; вражеская оккупация дайсны эзэмшил.

ОКУПИРОВАННЫЙ, -ая; -ое. эзэмшигдсэн; эз- лэгдсэн; оккупированный район эзэмшигдсэн нутаг; эзлэгдсэн нутаг.

ОКУПИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. түрэмгийлэн эзэмших.

ОКЛАД, -а; м. калин; хөлс; месячный оклад сарын цалин.

ОКЛАДИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист.; окладистая бо- рода хууз, битүү сахал.

ОКЛЕВЕТАТЬ, -ею; -еишь; -етанный; сов. и коб-что. гүжирдэх; гүтгэх; гөрдөх.

ОКЛЕИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОКЛЕИТЬ**, -ею; -еишь; -еенный; сов.; что. наах; оклеить обьями цаас наах; цааслах.

ОКЛЕЙКА, -и; жс. наах; наалт.

ОКЛИК, -а; м. дуудах; дуудах дуу; дуудах аялга; оклик часового харуулын дуудах дуу.

ОКЛИКАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОКЛИКНУТЬ**, -ну; -нешь; -утий; сов.; кого-что. дуудах.

ОКНО, -а; мн; окна, окон; окнам; ср. 1. цонх; гэгээвч; выбросить что-нибудь за окно цонхоор юм шидэх; 2. өрх; окна в болоте (намгийн) өрх; 3. сүл цаг; онгорхой цаг; цонх; окно между уроками хичээлийн онгорхой цаг; хичээлийн цонх.

О'КО, -а; мн. бич; очей, ср. (стар.). мэлмий; ☆ в мгновение ока нүд ирмэх зуур; беречь как зеницу ока нүдний цэцгий мэт хамгаалах.

ОКОВАТЬ, -оку; -окуешь; -ованный; сов. что чем. төмөрлөх; төмрөөр бүслэх; бөгжлөх; оковать сундук авдар төмөрлөх.

ОКОВЫ, оков, 1. гинж; гав; тушаа; гав гинж; 2. (дарлалын) талх; гинж; разбить оковы раб- ства боолчлолын гинжийг тасар татах.

ОКОВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. төмөрлөх; төмрөөр бүслэх; бөгжлөх.

ОКОЛАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аебсья; несов. (прост. пренебр.). тэнүүчлэх; дэмий суух; око- лачиваться без дела ажилгүй тэнүүчлэх; ажилгүй дэмий суух.

ОКОЛДОВАТЬ, -дую; -дугешь; -ованный; сов. и кога-что. ид гаргах; шид үзүүлэх; ирд хувилгаан гаргах, нлбэдэх.

ОКОЛЕСИЦА, -и; жс. дэмий юм; чалчаа үг; нести околесицу дэмий юм чалчих.

ОКОЛИЦА, -ы; жс. (обл.) 1. тосгоны хашаа; 2. тосгоны зах; 3. тойруу зам.

ОКОЛИЧНОСТЬ, -и; жс. (устар.). тойруу үг; тойруулах; говорить без околичностей тойруула- гүй хэлэх; шууд хэлэх.

О'КОЛО, предлог в род. п. 1. дэргэд; хажууд; орчим; ойролцоо; шадар; сядь около меня миний хажууд суу; 2. шахам; шахуу; бараг; орчим; кир; киртэй; -аад (-аад; -оод; -өөд); шли около часа цаг орчим явдаа; около десяти километров арваад километр.

ОКОЛЬИШ, -а; м. (малгайн) тойруулга; хүрээ.

ОКОЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. тойруу; окольная до- рога тойруу зам; 2. тойруу; далдуур; вывести что-либо окольным путем юм далдуур сураглан мө- дэх; 3. ойр орчмын; окольные села ойр орчмын тосгон суурин.

ОКОНЕЧНОСТЬ, -и; жс. 1. үзүүр; зах; оконеч- ность мыса хошууны үзүүр; 2. мөч.

ОКО'ННЫЙ, -ая; -ое; цонхны; гэгээвчийн; оконное стекло цонхны шил.

ОКОН'ФУ'ЗИТЬ, -ужу; -узишь; -уженный; сов. кого-что. (прост.) ихэд ичээх; нүүрийг нь улайлгах.

ОКОН'ФУ'ЗИТЬСЯ, -ужусь; -узишься; сов. (прост.) ихэд ичих; нүүр улайх.

ОКОНЧА'НИЕ, -я; ср. 1. төгсгөл; эцэс; сүүл; дуусвар; окончание романа романы төгсгөл; 2. сүүл; палежные окснчания тийн ялгалын сүүл.

ОКОНЧА'ТЕЛЬНО, нареч. гүйцэд; төгс; бүрэн; бүрмөсөн; решить что-либо окончательно юмыг бүрмөсөн шийдэх.

ОКОНЧА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эцсийн; бүрмөсөн шийдсэн; окончательное решение эцсийн шийдвэр.

ОКО'НЧИТЬ, -чу; -чишь; -чинный; сов.; что. төгсгөх, дүүргэх; дуусгах; дуусах; гүйцэх; дүүрэх; окончить работу ажлаа дуусгах; окончить школу сургууль төгсгөх; окончить чтение уншиж дуусгах.

ОКО'НЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -итоя; сов. төгсөх; дуусах; дүүрэх; гүйцэх; басдаане окончилось поздно хурал орой дууслаа; хурал орой тарлаа.

ОКО'П; -а; м. нуувч; окоп; рыть окопы нуувч малтах.

ОКОПА'ТЬ, -аю; -аешь; -опанный; сов.; что. тойруулан газар хөвсийлгөх; тойруулан малтах; окопать деревья мод тойруулан газар хөвсийлгөх.

ОКОПА'ТЬСЯ, -аюсь; -нешься; сов. 1. гуу малтаж бүгэх; нуувчлах; окоплож; рота окопалась суман нуувчиллаа; 2. орогнох; хоргодох.

ОКОРМИ'ТЬ, -ормлю; -ормишь; -ормленный; сов.; кого-что. 1. хэт идүүлэх; хэмгүй идүүлэх; 2. хортой юм идүүлэх; окормить корову үнээнд кортой юм идүүлэх.

О'КОРОК, -а; мн. -а; -ов; м. гуя (мах); копчевый окорок утсан гуя.

ОКОРОТИ'ТЬ, -очу; -отишь; -оченный; сов.; что (разг.). богиносгох; тайрах; танах; окоротить пиджак пиджак богиносгох.

ОКОСТЕНЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. 1. ясжсан; ясархуу болсон; катуурсан; 2. хөшсөн; агзайсан; 3. тогтонжисон; хөшүүн.

ОКОСТЕНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. 1. ясжих; ясархуу болох; катуурах; 2. хөшиж; агзайх; бээрэх; 3. тогтонжих; хөшүүн болох.

ОКО'Т, -а; м. жуйзагайлах; гөлөглөх; кургалах; ншиглэх.

ОКОЧЕНЕ'ТЬ, -аю; -еешь; сов. бээрэх; бөрвийх, осгох; хөших; пальцы окоченели хуруу бээрчихлээ.

ОКО'ШКО, -а; мн. -шки; -шек; -шкам. гэгээвч; бяцхан цонх.

ОКРА'ИНА, -ы; ж. 1. зах; котын зах; на самой окраине деревни төгсгөны бүр захад; 2. хязгаар; зах хязгаар; восточные окраины царской России хаант Оросын дорнод зах хязгаар.

ОКРА'ИННЫЙ, -ая; -ое. захын; зах хязгаарын; хязгаарын; окраинный район столицы нийслэлийн захын район.

ОКРА'СИТЬ, -ашу; -асишь; -ашенный; сов. 1. будах; ширдэх; 2. үнэр анхилуулах; бнгэ оруулах; ялгараа гаргах.

ОКРА'СИТЬСЯ, -ашусь; -асишься; сов. 1. будагдах; будаг орох; 2. будаг болох.

ОКРА'СКА, -и; ж. 1. будах; 2. будаг; өнгө; ? үнэр, өнгө; ялгараа.

ОКРА'ШИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. будах; ширдэх; 2. үнэр анхилуулах; өнгө оруулах; ялгараа гаргах.

ОКРА'ШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. будагдах; будаг орох; 2. будаг болох.

ОКРЕ'ПНУТЬ, -ну; -нешь; сов. 1. бэхжих; батжих; бэхжих; 2. тамиржих, тэнхэвжих, чийргжих; чангарх.

ОКРЕ'ПШИЙ, -ая; -ев. 1. бэхжисэн; батжисан; бэхжисэн; 2. тэнхэрсэн; тамиржсан, чийргжсэн; чангарсан; окрепнувший организм тэнхэрсэн биө; бие чангарсан.

ОКРЕСТИ'ТЬ, -ешу; -естишь; -ещенный (-ем; -ена); сов. кого-что. 1. загалмай зүүлгэх; 2. нэр өгөх; хочлох.

ОКРЕ'СТНОСТЬ, -и; ж. орчин; орчин тойрон; хавь; ойр хавь; в окрестностях г. Улан-Батара Улаанбаатар хотын орчинд.

ОКРЕ'СТНЫЙ, -ая; -ое. орчин тойрны, орчны; хавийн; ойр хавийн; окрестные села хавийн тосгон суурин.

ОКРИВЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. өрөөсөн нүд сохор болох; хялар болох.

О'КРИК, -а, м. 1. дуудах; дуудах дуу; дуудах аялга; 2. зандрах, тайд гэх; зандалга, зандрах дуу; грубый окрик ширүүн зандрах.

ОКРИ'КНУТЬ, -ну; -нешь; -утый; сов.; кого-что. хашгирах, хашгиран дуудах; чанга дуудах.

ОКРОВА'ВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; цусдах; цус болгох.

ОКРОВА'ВИТЬСЯ, -влюсь; -вишься; сов. цус болох; биес цусдах.

ОКРОВА'ВЛЕННЫЙ, -ая; -ое. цус болсон; окровавленный бинт цус болсон боолт.

ОКРОВА'ВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. цусдах; цус болгох.

ОКРОВА'ВЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. цус болох; биес цусдах.

ОКРОПИ'ТЬ, -плю; -лишь; -пленный (-ен, -ена); сов. ОКРОПЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. цавдах; түсэргэх; үсэргэх.

ОКРО'ШКА, -и; ж. хүйтэн квас шөл.

О'КРУГ, -а; мн. -а; -ов; м. тойрог; избирательный округ сонгуулийн тойрог.

ОКРУГЛИ'ТЬ, -лю; -лишь; -лбнный (-ен, -ена); сов.; что. 1. дүгрэглэх; дугарглах; дүгэргийлэх; дугаргийлах; бөөрөнхийлөх; 2. тэгшлэх; тэгшитгэх; округлять счёт тоо тэгшлэх.

ОКРУГЛИ'ТЬСЯ, -лжсь; -лишься; сов. 1. дүгрэ болох; дугариг болох; дүгэргий болох; дугаргий болох; бөөрөнхий болох; 2. тэгшрэх.

ОКРУ'ГЛОСТЬ, -и; ж. дугуйвтар (байх); дүгэргий (байх); дугаргий (байх).

ОКРУ'ГЛЫЙ, -ая; -ое; худ. дугуйвтар; дүгэргий; дугаргий; округлое лицо дугуйвтар царай.

ОКРУГЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. дүгрэглэх; дугариглах; дүгэргийлэх; дугаргийлах; бөөрөнхийлөх; 2. тэгшлэх; тэгшитгэх.

ОКРУГЛЯ'ТЬСЯ, -жюсь; -жешься; несов. 1. дүгрэ болох; дугариг болох; дүгэргий болох; дугаргий болох; бөөрөнхий болох; 2. тэгшрэх.

ОКРУЖА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. 1. хүрээлэх; тойрох; бүслэх; 2. тавих; үзүүлэх; хүрээлэх.

ОКРУЖА'ЮЩЕЕ, -его; ср. орчин тойрон; орчин; он таготгяся окружающим тэр (хүн) орчин тойрондөө төвөгшөөж байлаа.

ОКРУЖА'ЮЩИЕ, -их. тойрон байгаа хүмүүс; тойрогчид; ойр орчмын хүмүүс; тойрон хүрээлэгчид; хүрээлэгчид; скрыть что-либо от окружающих ойр орчмын хүмүүсээс юм нуух.

ОКРУЖА'ЮЩИЙ, -ая; -ое. 1. орчин тойрны; ойр орчмын; тойрон байгаа хүрээлж байгаа; окру-

жааюуца обстановак орчин тойрны байдал; окружающие люди хүрээлж байгаа хүмүүс; 2. окружающие ойр орчимн хүмүүс; тойрон хүрээлэгчид; 3. окружающее орчин тойрон; орчин.

ОКРУЖЕНИЕ, -я; ср. 1. хүрээлэх; тойрох; 2. бүслэх; бүслэлт; попасть в окружение бүслэгдэх; вырваться из окружения бүслэлтээс гарах; 3. хүрээлэх; хүрээлэл, хүрээ; капиталистическое окружение хөрөнгөтөн орны хүрээ; капиталист хүрээлэл; 4. орчин тойрон; орчин; тойрч байгаа хүмүүс; хүрээлж байгаа хүмүүс; литературное окружение хүрээлж байгаа бичгийн хүмүүс.

ОКРУЖИТЬ, -жу; -жишь; -ужённый (-ён, -ена); сов.; кого-что. 1. хүрээлэх; тойрох; бүслэх; окружить рассказчика өгүүлэгчийг хүрээлэх; окружить вражескую армию дайсны цэргийг бүслэх; 2. тавих; үзүүлэх; хүрээлэх; окружить забойной халамж үзүүлэх; халамжлах.

ОКРУЖОМ, -а; м. (окружной комитет) тойргийн намын хороо.

ОКРУЖНОИ, -ая; -ое. 1. тойргийн; окружная избирательная комиссия сонгуулийн тойргийн комисс; 2. тойрог; тойрсон; окружная железная дорога тойрог төмөр зам.

ОКРУЖНОСТЬ, -и; ж. 1. тойрог; дугариг; 2. орчин тойрон; ойр хавь.

ОКРУЖНЫЙ, -ая; -ое. орчин тойрны; ойр хавийн.

ОКРУТИТЬ, -учу; -утишь; -ученный; сов. **ОКРУЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов.; кого-что. ороох; тойруулж ороох.

ОКРЫЛИТЬ, -лю; -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов.; кого-что (высок.). урам зориг төрүүлэх.

ОКРЫЛИТЬСЯ, -люсь; -лишься; сов.; чем (высок.). урам зориг төрөх.

ОКРЫЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. урам зориг төрүүлэх.

ОКРЫЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов., чем. урам зориг орох.

ОКРЫСИТЬСЯ, 1 л. не употр., -ишься; сов., на кого-что (прост.). ярзгас гэх, ярзалзах.

ОКТЯБРЬ I; -я; м. аравдугаар сар.

ОКТЯБРЬ II; -я; м. октябрийн хувьсгал; октябрийн баяр; эпоха Великого Октября Октябрийн их хувьсгалын эрэн үе.

ОКТЯБРЬСКИЙ, -ая; -ое. октябрийн; Великая Октябрьская социалистическая революция Агуу их Октябрийн социалист хувьсгал.

ОКТЯБРЯТА, -рját; ед. (октябрёнок) -нка; м. баатарчууд.

ОКУЛИСТ, -а; м. нүдний эмч.

ОКУЛЯР, -а; м. нүдлүүр.

ОКУНАТЬ, -аю; -аешь; несов. дүрэх; шумбуулах; шунгуулах.

ОКУНАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. шумбах; шунгах; шунган орох.

ОКУНУТЬ, -ну; -нешь; -нутый; сов.; кого-что. дүрэх; шумбуулах; шунгуулах; окунуть палец в воду усанд хуруу дүрэх.

ОКУНУТЬСЯ, -нусь; -нешься; возвр. шумбах; шунгах; шунган орох; окунуться с головой в воду усанд шумбан орох; окунуться с головой в общественную работу олон нийтийн ажилд шунган орох.

ОКУНЬ, -я; мн. -и; -ей; м. алгана.

ОКУПАТЬ, -аю; -аешь; несов. нөхөх; нөхөн олох; нөхөж чадах.

ОКУПАТЬСЯ, -ается; несов. 1. нөхөгдөх; зардлаа нөхөх; зарцуулснаа нөхөх; 2. ач гарах; үр гарах.

ОКУПИТЬ, -уплю; -упишь; -упленный; сов.; что. нөхөх; нөхөж олох; нөхөж чадах; окупить расходы зардлыг нөхөх.

ОКУПИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -упитсь; сов. 1. нөхөгдөх; зардлаа нөхөх; зарцуулснаа нөхөх; расходы окупились зардлаа нөхлөө; 2. ач гарах; үр гарах; труд окупился хөдөлмөрийн ач гарлаа.

ОКУРИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОКУРИТЬ**, -ую; -уришь; -уренный; сов.; кого-что. утах; окуривать растения ургамал утах.

ОКУРОК; -рка; м. тамхины иш; тамхины шилбэ; тамхины үлдэгдэл.

ОКУТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что. 1. ороох; боох; хучих; окутать шею шарфом хүүзүүгээ ороолтоор ороох; окутать ребёнка одеялом хүүхэд хөнжилд боох; 2. бүрхэх; нөмрөх; татах; туман окутал рощу зуун модонд манан татжээ.

ОКУТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; возвр. 1. (биеэ) ороох; боох; хучих; женщина окуталась шалью (тэр) эмэгтэй том алчуураар толгой түрүүгээ боожээ; 2. бүрхэгдэх; татах.

ОКУТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ороох; боох; хучих; 2. бүрхэх; нөмрөх; татах.

ОКУТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. (биеэ) ороох; боох; хучих; 2. бүрхэгдэх; татах.

ОКУЧИВАНИЕ, -я; ср. (шороогоор) манах.

ОКУЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОКУЧИТЬ**, -чу; -чишь; -ченый; сов.; что. (шороогоор) манах; окучить картофель тэмс (шороогоор) манах.

ОЛАДЬИ, (оладья); -и; род. мн. -ий; ж. сам боорцог.

ОЛЕАНДР, -а; м. хулслаг улаан цэгцүүхний.

ОЛЕДЕНЕЛЫЙ, -ая; -ое. 1. мөстсөн; мөс болсон; цэвдэг; оледенелая дорога мөс болсон зам; 2. хөшсөн; агзайсан; оледенелый труп хөшсөн хүүр.

ОЛЕДЕНЕТЬ, -ею; -еешь; сов. мөстөх; река оледенела гол мөстжээ.

ОЛЕНЕВОД, -а; м. 1. бугын мэргэжилтэн; бугач; 2. цаатан; бугачин.

ОЛЕНЕВОДСТВО, -а; ср. бугын аж ахуй; буга өсгөх.

ОЛЕНЕВОДСКИЙ, -ая; -ое; буга өсгөх; оленеводческий совхоз буга өсгөх сангийн аж ахуй.

ОЛЕНЁНОК, -нка; мн. -нята; -нят; м. ил; бугын тугал.

ОЛЕНЬИЙ, -ья; -ье. бугын; цаагийн; орын; олени рога бугын эвэр; ☆ олений камень бугын чулуу (альтны дүр сийлсэн чулуу)

ОЛЕНИНА, -ы; ж. бугын мах; цаа бугын мах.

ОЛЕНЬ, -я; м. буга; цаа (буга); ор (гөрөөс); северный олень цаа; цаа буга.

ОЛИВА, -ы; ж. 1. чидун жимсний мод; 2. чидун жимс.

ОЛИВКОВЫЙ, -ая; -ое. 1. чидун жимсийн; оливковое масло чидун жимсийн тос; 2. шар ногоон; оливковый цвет шар ногоон өнгө; ☆ оливковая ветка чидун жимсийн мөчир (энх тайвны бэлэг тэмдэг).

ОЛИГАРХИЯ, -и; ж. олигархи; цөөнхийн эзэрхэл (том монополист хөрөнгөтнийг төлөөлсөн өчүүхэн бүлэг эзэрхэг түрэмгий нарын улс төр эдийн засгийн ноёрхол); господство Финаисовой олигархийн характерно для монополистического капитализма эпохи империализма санхүүгийн олигархийн ноёрхол бол монополист капитализмын империализмын үеийн онцгой шинж мөн.

ОЛИМП, -а; м. олимп; бурхны орон (эртний грек домгийн бурхны орон).

ОЛИМПИАДА, -ы; ж. олимпиад; наадам.

ОЛИМПИСКИЙ, -ая; -ое. олимпийские игры наадам; олимпийн наадам; олимпийское спокойствие жавхлантай. амарлингуй.

ОЛИ'ФА, -ы; ж. маалингын чанамал тос; маажин. **ОЛИЦЕТВОРЕ'НИЕ**, -я; ср. 1. (биеэр) дүрслэх; хүнчлэн үзүүлэх; 2. биелсэн; биеэрээ байгаа; он-олицетворение доброты тэр (хүн) бол сайн сайхан заан биеэрээ байгаа юм.

ОЛИЦЕТВОРИТЬ, -рю; -ришь; -рѣнный (-ѣн; -ѣна); сов.; что; **ОЛИЦЕТВОРЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. (биеэр) дүрслэх; дүрслэн үзүүлэх; хүнчлэн үзүүлэх.

ОЛИЦЕТВОРЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ется; несов. дүрслэгдэх.

О'ЛОВО, -а, ср. цагаан тугалга.

ОЛОВА'ННЫЙ, -ая; -ое. цагаан тугалган; оловяная ложка цагаан тугалган халбага.

О'ЛУХ, -а; м. дүйнгэ хүн; дүйрэн.

ОЛЬХА', -й; мн. *ольхи; ольх; ольхам*; ж. нигүрс мод; нүргэс.

ОЛЬХО'ВЫЙ, -ая; -ое. нигүрсэн; нигүрсний; нүргэсэн; ольховый лес нигүрсэн ой; ольховый лист нигүрсний навч.

ОЛЬША'НИК, -а; м. **ОЛЬШНЯ'К**, -а; м.; нигүрсэн ширэнгэ; нүргэсэн ширэнгэ.

ОМ, -а; м. (спец.). ом (цахилгаан гүйхэд аливаа биеийн саад хийх хүчийг хэмжих нэгж).

ОМА'Р, -а; м. далайн хавч.

ОМЕ'ГА, -и; ж. омега (грек цагаан толгойн хамгийн сүүлийн үсгийн нэр).

ОМЕРЗЕ'НИЕ, -я; ср. ой гутах; жигших; жигшүүр; чувствовать омерзение ой гутах; жигшүүр төрөх.

ОМЕРЗИ'ТЕЛЬНО, (нареч.). ой гутмаар; жигшмээр; зэвүүцмээр.

ОМЕРЗИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. жигшүүртэй (байх); жигшилтэй (байх); ой гутах.

ОМЕРЗИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. жигшүүртэй; жигшилтэй; жигшин; ой гутмаар; зэвүүн; омерзительный поступок жигшүүртэй явдал.

ОМЕРТВЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. мэдээ алдсан; мэдрэлгүй болсон; мэдрэхгүй болсон; үхсэн.

ОМЕРТВЕ'НИЕ, -я; ср. мэдээ алдах; мэдээ алдалт.

ОМЕРТВЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. мэдээ алдах; мэдрэлгүй болох; мэдрэхгүй болох.

ОМЕРТВИ'ТЬ, -влю; -вишь; -вѣнный (-ѣн; -ѣна); сов.; что (спец.). **ОМЕРТВЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов.

1. мэдээ алдуулах; мэдрэлгүй болгох; мэдрэхгүй болгох; үхүүлэх; омертвить ткань (биеийн) нэхмэлийг үхүүлэх; 2. өргэлтэс гаргах; үхүүлэх; омертвить капитал хөрөнгө өргэлтэс гаргах; хөрөнгө үхүүлэх.

ОМѢТ, -а; м. овоолсон сүрэл.

ОМЛЕ'Т, -а; м. өндгөн жаврай.

ОМОЛА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. залуу болгох; залууруулах; 2. залуужуулах; залуус олонтой болгох.

ОМОЛА'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. залуу болох; залуурах; 2. залуужих; залуус олонтой болох.

ОМОЛОДИ'ТЬ, -ожу; -одишь; -оженный (-ѣн; -ѣна); сов. 1. залуу болгох; залууруулах; омолодять организм жуний биеийг залуу болгох; амьтны биеийг залуу болгох; 2. залуужуулах; залуус олонтой болгох; омолодить профессорский состав өрдөмгөн багш нарын бүрэлдэхүүнийг залуужуулах.

ОМОЛОДИ'ТЬСЯ, -ожусь; -одишься; сов. 1. залуу болох; залуурах; 2. залуужих; залуус олонтой болох; организация омолодилась байгууллага залуужлаа; байгууллага залуус олонтой боллоо.

ОМОЛОЖЕ'НИЕ, -я; ср. 1. залуу болох; залуурах; залуужих; залуус олонтой болох; 2. залуу болгох; залууруулах; залуужуулах; залуус олонтой болгох.

ОМО'НИМ, -а; м. адил дуудлагатай үг.

ОМОНИ'МИКА, -и; ж. адил дуудлагатай үгсийн зүй (адил дуудлагатай үгсийн судлал; аливаа хэлний адил дуудлагатай үгс).

ОМОНИМИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. адил дуудлагатай үгсийн.

ОМОЧИ'ТЬ, -очу; -очишь; -оченный; сов.; что (устар.). норгох; омочить слезами нулимсвараа норгох.

ОМРАЧА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. харлуулах; гутаах; гутраах.

ОМРАЧА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. харлах; гутах; гутрах.

ОМРАЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -ченый (-ѣн; -ѣна); сов.; кого-что. харлуулах; гутаах; гутраах; **ОМРАЧИТЬ** чью-либо радость хүний баясгаланг гутаах.

ОМРАЧИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; сов. харлах; гутах; гутрах.

О'МУЛЬ, -я; мн. -и; -ей; м. омель (загас).

О'МУТ, -а; м. 1. (усны) эргүүлэг; уйл; 2. (нозоон) цээл; цүнхээл.

ОМЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. угаах; угаал хийх; ариулах; тахих; 2. хүрээлэх; тойрон байх.

ОМЫВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. биеэ угаах; биедээ угаал хийх; 2. хүрээлэгдэх; дунд байх.

ОМЫ'ТЬ, *омою; омоешь; -ый; сов.; кого-что* (высок. устар.). угаах; угаал хийх; ариулах; тахих; *омыть* кровью боевые знамена дайчин тугаа цусаар ариулах; дайчин тугаа цусаар тахих.

ОМЫ'ТЬСЯ, *омоюсь; омоешься; возвр.* 1. биеэ угаах; биедээ угаал хийх; 2. хүрээлэгдэх; дунд байх.

ОН, *его; ему; его; им; о нем; м. гуравдугаар биеийн төлөөний үгийн ганц тоо; эр хүйс тэр (хүн); он его видел тэр (хүн) түүнийг харжээ.*

ОНА', *ей; ей; ей; ей и ею; о ней; ж. гуравдугаар биеийн төлөөний үгийн ганц тоо; эм хүйс тэр (эмэгтэй).*

ОНДА'ТРА, -ы; ж. заарт харх; үүдэн түрүү.

ОНЕМЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. чилсэн, хөшсөн; бадайрсан; чинэсэн; онемелые ноги чилсэн хөл.

ОНЕМЕ'НИЕ, -я; ср; 1. хэлгий болох; 2. чилэх; хөших; бадайрах; чинэх; чилэлт; хөшилт; бадайрах; чинэлт.

ОНЕМЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. 1. хэлгий болох; дугарч чадахаа болих; онемел от удивления и ужаса айх гайхах зэргэцэн дугарч чадсангүй; 2. чилэх; хөших; бадайрах; чинэх; рука онемела гар чилчихлээ.

ОНИ, *их; им; их; ими; о них; мн. гуравдугаар биеийн төлөөний үгийн олон тоо тэд; тэдгээр; эй; эдгээр.*

ОНКО'ЛОГ, -а; м. хавдарч; хавдар судлагч.

ОНКОЛО'ГИЯ, -и; ж. хавдар судлал.

ОНО', *его; ему; его; им; о нём; ср. 1. гуравдугаар биеийн төлөөний үг; эрс хүйс тэр; 2. энэ; оно ч понятно энэ ч ойлгомжтой байна; 3. л; оно конечно, ты прав ёстой л чиний зөв.*

ОНУ'ЧА, -и; ж. хөлийн ороолт.

ООН, (Организация Объединённых Наций) **НУВ** (Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага).

ОПАДА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. уваж; гүвэгдэх; 2. карих; буурах; шуугдах.

ОПА'ЗДЫВАНИЕ, -я; ср. кождох; кожмдох; оройтох.

ОПА'ИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. лэт уулгах; шахах уулгах.

ОПА'ЛА, -ы; ж. өршөөлгүй; ивгээгүй; наложить опалу на кого-нибудь хүнд өршөөлгүй бодох; быть в опале хааны өршөөлгүй байх.

ОПА'ЛИВАТЬ, -иваю; -иваешь; *несов.* **СПАЛИ'ТЬ**, -лю; -лишь; -лennyй (-лн, -ена); *сов.* 1. хуйхлах; хярваслах; опалить туну гулууз хуйхлах; 2. хуйхлах, т үлэх; опалить себе брови хөмсгөө хуйхлах.

ОПАЛИ'ТЬСЯ, -люсь; -лишья; *сов.* хуйхлагадх; түлэгдэх; биеэ түлэх; хувцсаа түлэх; опалиться на солнце наранд түлэгдэх.

ОПА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ов. өршөөлгүй болсон; нэгээм алсан.

ОПА'РА, -ы; *ж.* хөрөнгө; эсэг.

ОПА'РНИК, -а; *м.* хөрөнгөний сав; эсэг хийх сав.

ОПАРИШ'ВЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* түүхийрэх; хамуурах.

ОПАСА'ТЬСЯ, -ажьсь; -ажьсья; *несов.* болгоомжлох, айх; төвөгшөөх; опасаться купаться усанд орохоос болгоомжлох.

ОПАСЕ'НИЕ, -я; *ср.* айх; болгоомжлох; төвөгшөөх; аята; болгоомжлол; төвөгшөөл; **вызвать опасение** болгоомжлол төрүүлэх; болгоомжлуулах.

ОПА'СКА, -и; *ж.* (разг.). болгоомж; **действовать с опаской** болгоомжтой хийх.

ОПА'СЛИВО, нареч. айн, эмээн; болгоомжлон.

ОПА'СЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ие (разг.). болгоомжтой; айсан янзтай; эмээсэн байртай.

ОПА'СНО, нареч. 1. аюулай; осолтой; он опасно заблудил тэр (хүн) аюулайт өвчилжээ; 2. аюулайт (байх); осолтой (байх); аймшигтай (байх); по плохой дороге ехать опасно муу замаар явах осолтой байдаг.

ОПА'СНОСТЬ, -я; *ж.* аюул; осол; подвергаться опасности аюулд учрах; предупредить опасность ослоос болгоомжлуулах; с опасностью для жизни аяндаа аюулай, амь өрж.

ОПА'СНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. аюулай; осолтой; опасное место аюулай газар; опасный человек осолтой хүн.

ОПА'СТЬ, -аду; -адешь; *сов.* 1. унах; гүвэгдэх; листья опали навчис унажээ; 2. харих; буурах; шуугдах; опухоль ошала хавдар нь харьжээ; опасть телом бие шуугдах.

ОПАХА'ЛО, -а; *ср* (устар).. дэвлүүр.

ОПАХА'ТЬ; *опашу; опашешь; -аханний; сов.; что;* **ОПА'ХИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* тойруулан хагалах; опахать участок хэсэг газрыг тойруулан хагалах.

ОПЕ'КА, -ц; *ж.* 1. асрамж; взять кого-либо под опеку хүнийг асрамжид авах; асрамжлахаар авах; 2. асрамжлагч; 3. халамж; хамгаалал; выйти из-под родительской опеки эцэг эхийн хамгаалаа хэрэггүй болох; эцэг эхийн халамж хэрэггүй болох.

ОПЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.; кого-что.* 1. асрамжлах; **опекать** сироту өнчин хүүхдийг асрамжлах; 2. халамжлах; хамгаалах; **опекать** младших дүү нараа халамждах.

ОПЕКУ'Н, -а; *ж.* асрамжлагч.

ОПЕКУ'НСКИЙ, -ая; -ов. асрамжлагчийн; асрамжийн.

ОПЕКУ'НСТВО, -а; *ср.* асрамжлах; үүрэг; асрамжлагчийн үүрэг; возложить опеку на кого-нибудь асрамжлах үүргийг хүнд үүрүүлэх.

ОПЕКУ'НША, -и; *ж.* асрамжлагч эмэгтэй; асрамжлагч эхнэр.

ОПЕ'НОК, -нка; *мн.* опенки, -ов; *м.* хошин мөөг; өндгөн мөөг.

О'ПЕРА, -ы; *ж.* 1. дуурь; русская классическая опера оросын сонгодог дуурь; 2. дуурийн театр; артист оперы дуурийн театрын жүжигчин.

ОПЕРАТИ'ВНОСТЬ, -и; *ж.* шаламгай (байх); оперативность в работе ажилд шаламгай байх.

ОПЕРАТИ'ВНЫЙ, I, -ая; -ов. хагалгааны; хагалгаа хийх; удалить опухоль оперативным путём хагалгаа хийж хавдрыг авах; хагалж хавдрыг авах.

ОПЕРАТИ'ВНЫЙ II, -ая; -ое. 1. шууд гүйцэтгэх; гардан биелүүлэх; оперативная работа гардан биелүүлэх ажил; 2. байлдааны ажиллагааны; оперативная сводка байлдааны ажиллагааны мэдээ; 3. шаламгай, шуурхай; оперативное руководство шаламгай удирдлага.

ОПЕРАЦИ'ОННЫЙ, -ая; -ое. 1. хагалгааны; хагалгаа хийх; операционный стол хагалгааны ширээ; 2. операционная хагалгааны өрөө.

ОПЕРА'ЦИЯ I, -и; *ж.* хагалгаа; хагалгаа хийх; хагалах; сделать операцию хагалгаа хийх, хагалах; подвергнуться операции хагалгаа хийлгэх; хагалуулах.

ОПЕРА'ЦИЯ II, -и; *ж.* 1. (байлдааны) ажиллагаа; явууллага; наступательная операция давших байлдааны ажиллагаа; 2. ажиллавар; банковская операция банкийн ажиллавар.

ОПЕРЕ'ДИТЬ, -ежу; -едишь; -ежennyй (-ен, -ена); *сов.; кого-что.* **ОПЕРЕЖА'ТЬ**, -аю; -пешь; *несов.* 1. түрүүлэх; түрүү гарах; урьтах; опередить в беге гүйж түрүүлэх; 2. түрүүлэх; тэргүүлэх; идүү гарах; ахих; опередить в техническом развитии техникийн хөгжлөөр түрүүлэх.

ОПЕРЕ'НИЕ, -я; *ср.* өд; өд сөд; нестрое оперение алаг өд.

ОПЕРЕ'ТКА, -и; *ж.* дуурьцаг; хошин дуурь.

ОПЕРЕ'ТОЧНЫЙ, -ая; -ое. дуурьцгийн; хошин дуурийн.

ОПЕРЕ'ТТА, -ы; *ж.* дуурьцаг; хошин дуурь.

ОПЕРЕ'ТЬ, *обопру; обопрешь; обпр; -ерла; опертый (-ерт; -ерта; -ерто); оперши и (разг.); оперев; сов.; что.* түшүүлэх; тулгах; опереть что-либо о стену юм туурга түшүүлэх.

ОПЕРЕ'ТЬСЯ, *обопрусь; обопрешься; оперся; -ерлась; опершись; сов.; на кого-что.* 1. тулах; түших; опереться на руку щекой шанаагаа тулах; 2. түшиглэх; түших; опереться на поддержку товарищей нөхдийн дэмжлэгийг түшиглэх; нөхдөөрөө дэмжүүлэх.

ОПЕРИ'РОВАТЬ I, -рую; -руешь; -анный; *сов. и несев.; кого-что.* хагалгаа хийх; хагалах.

ОПЕРИ'РОВАТЬ II, -рую; -руешь; *несов. (книжн.).* 1. (байлдааны) ажиллагаа явуулах; явууллага хийх; байлдах; ажиллах; оперировать в тылу у противника дейсны ар талд байлдааны ажилдагаа явуулах; 2. баримтлах; ашиглах; оперировать точными сведениями яг зөв мэдээ баримтлах.

ОПЕРИ'ТЬ, -рю; -ришь; -рennyй (-эн, -ена); *сов.; что (устар.).* эдлэх; өд хатгах; оперить стрелу сум өдлөх.

ОПЕРИ'ТЬСЯ, -рюсь; -ришья; *сов.* өд ургах; өдлөх.

О'ПЕРНЫЙ, -ая; -ов. дуурийн; оперный театр дуурийн театр.

ОПЕРЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* өдлөх; өд хатгах.

ОПЕРЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* өд ургах; өдлөх.

ОПЕЧА'ЛИТЬ, -лю; -лишь; -лennyй; *сов.* гунигдуулах; гунигхруулах; гашуудуулах.

ОПЕЧА'ЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; *сов.* гунигдуулах; гунигхрэх; гашуудах.

ОПЕЧА'ТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.; что.* тийздэх; битүүмжлэх; печатать квартиру байрыг нь битүүмжлэх.

ОПЕЧА'ТКА, -и; *ж.* (хэвлэлийн) алдаа; ташаарал; список оператор хэвлэлийн алдааны цэс.

ОПЕЧАТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* тийдэх; битүүмжлэх.

ОПЕШИТЬ, -шу; -шишь; *сов.* (разг.). -мэгдэх; сандрах; тэвдэх; опешить от неожиданности санаандгүй байснаас тэвдэх.

ОПИЙ, -я; *м.* хар тамхи.

ОПИЛКИ, -лок. үрээтэс; үртэс; древесные опилки модны үрээтэс; металлические опилки төмрийн үртэс.

ОПИРАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* түшүүлэх; тулгах.

ОПИРАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. тулах; түших; 2. түшиглэх; түших; партия опирается на трудящихся нам хөдөлмөрчин олон түмнийг түшиглэнэ.

ОПИСАНИЕ, -я; *ср.* тодорхойлон бичих; бичлэг; это не поддается описанию үүнийг тодорхойлон бичих аргагүй байна; описание путешествия жуулчилснаа тодорхойлон бичих.

ОПИСАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. тодорхойлон бичсэн; тодорхойлон бичих; 2. утгачилсан; описательный перевод утгачилсан орчуулга.

ОПИСАТЬ, -ишу; -ишешь; -исанный; *сов.* 1. тодорхойлон бичих; тодорхойлон өгүүлэх; описать события болсон явдлыг тодорхойлон бичих; описать местный говор нутгийн аман аялгууг тодорхойлон бичих; 2. данслах; цэслэх; описать чье-либо имущество хүний эд хогшлыг данслах; 3. тойруулан зурах; описать окружность вокруг квадрата (тэг) дөрвөлжинг тойруулан тойрог зурах.

ОПИСАТЬСЯ, -ишусь; -ишесься; *сов.* алдаж бичих; ташаарч бичих.

ОПИСКА, -а; *ж.* үсгийн алдаа; ташаарал.

ОПИСЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. тодорхойлон бичих; тодорхойлон өгүүлэх; 2. данслах; цэслэх; тойруулан зурах.

ОПИСЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. алдаж бичих; ташаарч бичих; 2. тодорхойлон бичигдэх; тодорхойлон өгүүлэх.

ОПИСЬ, -а; *ж.* 1. данслах; цэслэх; пронавести опись имущества эд хогшлыг данслах; 2. данс; цэс; составить опись всех дел бүх хэргийн цэс хийх.

ОПИУМ, -а; *м.* 1. хар тамхи; 2. муухруулагч хар тамхи; религия—опиум для народа шашин бол ардыг муухруулагч хар тамхи мөн.

ОПЛАКАТЬ, -ачу; -ачешь; -аканный; *сов.* кого-что. **ОПЛАКИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* гашуудан уйлах; уй гашуу болох; оплакать смерть отца эцгийнхээ үхсэнд гашуудан уйлах.

ОПЛАТА, -а; *ж.* 1. төлөх; хөлс олгох; төлөөс өгөх; оплата труда хөдөлмөрийн хөлс төлөх; 2. хөлс, төлөөс, төлбөр; сделанная оплата труда хөдөлмөрийн хэмжээгээр олгох хөлс; часовая оплата труда хөдөлмөрийн цагаар олгох хөлс; высокая оплата их хөлс.

ОПЛАТИТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; *сов.* кого-что. **ОПЛАЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* төлөх, хөлс олгох; хөлс төлөх, төлөөс өгөх; олгох; төлбөр төлөх; оплатить расходы по командировке томилолтын зардалыг олгох.

ОПЛАЧИВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ется; *несов.* төлөгдөх.

ОПЛЕВАТЬ, -ляю; -ляешь; -леванный; *сов.* кого-что. 1. нудлах; 2. килс доромжлох.

ОПЛЕСТИ, -лету; -летишь; -ля; -ела; -летиший; -летенный (-ен; -ена); -летиши и оплетишь; *сов.* **ОПЛЕТАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* сүлжин бүрэх; сүлжин хаах; оплести бутылку соломой шил савыг сүрлээр сүлжин бүрэх.

ОПЛЕУХА, -и; *ж.* (прост.). алгадах.

ОПЛЕШИВЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* халзрах; халзан болох; мэлэрэх; мэлзэн болох.

ОПЛОДОТВОРЕНИЕ, -я. *ср.* 1. үр тогтоох; үр нийлүүлэх; 2. үр бүрэлдэх; үр тогтох.

ОПЛОДОТВОРИТЬ, -рю; -ришь; -реный (-ен; -ена); *сов.* 1. үр тогтоох, үр нийлүүлэх; 2. үр шимтэй болгох. үр ашигтай болгох; влага оплодотворила почву чийг газрын хөрсийг үр ашигтай болголоо; 3. үр бүтээлтэй болгох, бүтээлч болгох; **СНЯЗЬ** с масами оплодотворила писателя олон түмэнтэй ойртсон нь зохиолчийг бүтээлч болгов.

ОПЛОДОТВОРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; *сов.* үр нийлэх; үр бүрэлдэх; үр тогтох.

ОПЛОДОТВОРЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* 1. үр тогтоох; үр нийлүүлэх; 2. үр шимтэй болгох; үр ашигтай болгох; 3. үр бүтээлтэй болгох; бүтээлч болгох.

ОПЛОДОТВОРЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* үр тогтох; үр нийлэх; үр бүрэлдэх.

ОПЛОМБИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -ованный (спец.). *сов.*; **ОПЛОМБИРОВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* ломбодох; ломбо тавих; опломбировать склад агуулах ломбодох.

ОПЛОТ, -а; *ж.* (высок.). түшиг; түшиг тулгуур; өмөг түшиг; СССР—оплот мира и безопасности ЗСНХУ бол улс түмний энх тайван; аюулгүй байдалын өмөг түшиг мөн.

ОПЛОШАТЬ, -аю; -аешь; *сов.* (разг.). гөндөх; осолдох.

ОПЛОШНОСТЬ, -и; *ж.* гэнэ; гөндөл; гөндлөр; осол; допустить оплошность осол алдах; осол гаргах; осолдох.

ОПЛЫТЬ, I; -ыву; -ывешь; *сов.*; что. 1. хавагнах; бүлцийх; шалхайх; лицо его оплыло нүүр нь хавагнажээ; 2. урсах; свеча оплыла и едва освещала урсан даа Чуу чай гэрэлтүүлж байв; 3. нурах; нурж унах; берег оплыл враз нуржээ.

ОПЛЫТЬ, II; -ыву; -ывешь; *сов.*; что. тойрон сөлэх; самран тойрох.

ОПОВЕСТИТЬ, -ещу; -естишь; -ещенный (-ен; -ена); *сов.*; кого-что (офиц.). **ОПОВЕЩАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* мэдэгдэх; сонгох; зарлах; тунхаглах; тунхаглан зарлах.

ОПОВЕЩАТЬСЯ, -ается; *несов.* зарлагдах; тунхаглагдах.

ОПОВЕЩЕНИЕ, -я; *ср.* мэдэгдэл; зарлал; тунхаг.

ОПОГАНИТЬ, -ню; -нишь; -неный; *сов.* бузарлах; буртаглах; опоганить ведро хувин буртаглах.

ОПОЕК, -ойка; *м.* тугалын арс.

ОПОЗДАНИЕ, -я; *ср.* хождох; хожимдох; оройтох; хождолт; хожимдол; оройтолт; поезд пришел без опоздания галт тэрэг хожимдолгүй ирэв.

ОПОЗДАТЬ, -аю; -аешь; *сов.* хождох; хожимдох; оройтох; опоздать на заседание хуралд хождох; опоздать с отчетом оройтож тайлагнах.

ОПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; (спец.). таних опознавательные знаки таних тэмдэг.

ОПОЗНАВАТЬ, -наю; -наешь; *несов.* таних.

ОПОЗНАНИЕ, -я; *ср.* таних; танилга.

ОПОЗНАТЬ, -аю; -аешь; -быванный; *сов.*; кого-что. (офиц.). таних; таниж авах; опознать свои вещи юмаа таних.

ОПОЗОРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; *сов.* гутаах; шившиг болгох; гутамшиг болгох; бузарлах.

ОПОЗОРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; *сов.* шившгөө үзэх; гутамшгаа үзэх; нэрээ бузарлах; нэрээ гутаах.

ОПОИТЬ, -ою; -оишь; -оинный (-ен; -ена); *сов.* 1. кого-что. кэт уулгах; шахаж уулгах.

ОПОЛАСКИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. что. зайлах.

ОПОЛЗАТЬ I, -ает; несов. доош суух; гулгарин буух.

ОПОЛЗАТЬ II, -аю; -аешь; несов. тойрон мөлхөх.
ОПОЛЗЕНЬ, -зня; м. газар доош суух; нуралт; гулгалт.

ОПОЛЗТИ I, I и 2 л. не употр.; -зёт; -олз, -ла; сов. доош суух.

ОПОЛЗТИ II, -зу; -зёшь; -олз; -зла; сов.; кого-что. тойрон мөлхөх.

ОПОЛОСНУТЬ, -ну; -нёшь; -оснутый; сов.; что. зайлах; ополоснуть чашку водой усаар аяга зайлах.

ОПОЛЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. зэвсэглэх; 2. дайсагнуулах.

ОПОЛЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. зэвсэглэх; 2. дайсагнан үзэх.

ОПОЛЧЕ'НЕЦ, -нца; м. журамт цэргийн хүн.

ОПОЛЧЕ'НИЕ, -я, ср. журамт цэрэг; народное

ополчение ардын журамт цэрэг.

ОПОЛЧИТЬ, -чу; -чишь; -чёрный (-ён; -ена);

сов.; кого-что. на кого-что или против кого-чего (устар.). 1. зэвсэглэх; 2. дайсагнуулах.

ОПОЛЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов.; на кого-что или против кого-чего. 1. зэвсэглэх; дайлахаар бэлдэх; ополчиться на врага дайсныг дайлаар бэлдэх; 2. дайсагнан үзэх.

ОПОМНИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; сов. 1. мэдээ орох; ухаа орох; опомниться после обморока муурч

унаад ухаа орох; 2. сэхээ орох; санаа авах; бодож үзэх; ойлгож авах; опомнись, пока не поздно эрткэн бодож үз.

ОПО'Р; во весь опор хар хурдаар; хар гүйхээр;

скакать во весь опор хар хурдаараа давхих.

ОПО'РА, -ы, ж. 1. тулгуур; тулгуур; опоры моста гүүрийн тулгуур; 2. түшиг; түшиг тулгуур; надёжная опора найдвартай түшиг; 3. тулах; точка опоры тулах цэг.

ОПОРА'ЖНИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. суллах; хоослох.

ОПОРА'ЖНИВАТЬСЯ, -ается; несов. сулрах; хоосрох.

ОПО'РКИ (опо'рок) -ов; ед. -рок; -рка; м. урагдсан гутал; гутлын оронго; шархи.

ОПО'РНЫЙ, -ая; -ое. тулгуурийн; тулгуурин; опорная балка тулгуурийн яс мод; ☆ опорный пункт түшиц газар.

ОПОРО'ЖНИТЬ, -ню; -нашь; -ненный; сов.; что. суллах; хоослох; опорожнить бутылку шил хоослох.

ОПОРО'ЖНИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; сов. сулрах; хоосрох; бочка опорожнилась торх суларлаа.

ОПОРОЖНЯТЬ, -аю; -аешь; несов. суллах; хоослох.

ОПОРОЖНЯТЬСЯ, -ается; несов. сулрах; хоосрох.

ОПОРО'С, -а; м. (гахай) зулзагалах; торойлох; (гахай) зулзагалалт; торойлолт.

ОПОРОСИТЬСЯ, -ится; сов. (гахай) зулзагалах; торойлох.

ОПОРО'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что; опорожить, элдвээр хэлэх; гутаах.

ОПОРОЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый; сов. муучлах; муу хэлэх; элдвээр хэлэх; гутаах.

ОПОСРЕ'ДСТВОВАННЫЙ, -ая; -ое (книжн.). дам илгээсэн; дамжуулсан.

ОПОХМЕЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; сов. (разг.). опохмелиться, -яюсь; -яешься; несов. шангар тайлах; толгой засах.

ОПОШЛЕ'НИЕ, -я, ср. гутамшиг болгох; гутаах; бузарлах; гутаалт; бузарлалт.

ОПО'ШЛИТЬ, -лю; -лишь; -леный; сов.; кого-что; гутамшиг болгох; гутаах; бузарлах.

ОПО'ШЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; сов. гутамшиг болох; гутаах; бузар болох.

ОПОШЛЯТЬ, -аю; -аешь; несов. гутамшиг болгох; гутаах; бузарлах.

ОПОШЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. гутамшиг болох; гутаах; бузарлагдах; бузарлагдах.

ОПОЯ'САТЬ, -яшу; -яшешь; -анный; сов.; кого-что. 1. бүслэх; бүслэж өгөх; опоясать кушаком бүс бүслэх; 2. (бүснээс) зүүх; зүүж өгөх; опоясать мечом илд зүүх; 3. бүслэх; хүрээлэх; тойрох; железные дороги скоро опояшут всю землю темер зам удалгүй бүх дэлхийг бүсэлнэ.

ОПОЯ'САТЬСЯ, -яшусь; -яшешься; возвр. 1. бүслэх; 2. (бүснээсээ) зүүх.

ОПОЯ'СЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. бүслэх; бүслэж өгөх; 2. (бүснээс) зүүх; зүүж өгөх; 3. бүслэх; хүрээлэх; тойрох.

ОПОЯ'СЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. бүслэх; 2. (бүснээсээ) зүүх.

ОППОЗИЦИОНЕ'Р, -а; м. оппозици; эсэргүүцэл этгээд.

ОППОЗИЦИОН'НЫЙ, -ая; -ое. оппозицийн; оппозици; эсэргүүцэл этгээдийн; эсэргүү бодлоготой; оппозиционный блок эсэргүүцэл этгээдийн эвсэл; оппозиционная самокритика эсэргүү бодлоготой өөрийн шүүмжлэл.

ОППОЗИЦИЯ, -и; ж. 1. эсэргүүцэл; эсэргүү ажиллагаа; эсэргүүцэх; эсэргүү ажиллагаа хийх; оппозиция чьей-либо политике хүний бодлогыг эсэргүүцэх; 2. оппозици; эсрэг бүлэг; эсэргүү бүлэг; эсэргүүцэл этгээд; парламентская оппозиция парламентын оппозици; парламентын эсэргүүцэл этгээд.

ОППОНЕ'НТ, -а; м. (книжн.). оппонент; арцагч; шүүмжлэгч; официальный оппонент албан оппонент.

ОППОНИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несов. (книжн.). эсэргүүцэн хэлэлцэх; шүүмжлэн хэлэлцэх.

ОПОРТУНИ'ЗМ, -а; м. оппортунизм; бөөрөнхий үзэл.

ОПОРТУНИ'СТ, -а; м. оппортунист; бөөрөнхий үзэлтэн.

ОПОРТУНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. оппортунист; бөөрөнхий үзэлт; оппортунистическая политика оппортунист бодлого; бөөрөнхий үзэлт бодлого.

ОПОРТУНИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. оппортунист; бөөрөнхий үзэлтний.

ОПРА'ВА, -ы, ж. гуу; цамхаг; хавчаар; хүрээ; оправа для очков нүдний шилний хүрээ.

ОПРАВДА'НИЕ, -я, ср. 1. цагаатгах; зөвтгөх; 2. зөвтгөх шалтаг; цагаатгах шалтаган; найти оправдание зөвтгөх шалтаг олох.

ОПРАВДА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. цагаатгасан; цагаатгах; зөвтгөсөн; зөвтгөх; оправдательный приговор цагаатгах тогтоол.

ОПРАВДАТЬ, -аю; -аешь; -авданый; сов. 1. цагаатгах; оправдать подсудимого хэрэгтнийг цагаатгах; 2. зөвтгөх; оправдать неразумный поступок молодостью бодолгүй явдлыг нь залуугийн харгаа гэж зөвтгөх; 3. хадгалж чадах; кариулах; бүтээх; биелүүлэх; оправдать высокое звание коммуниста коммунист гэсэн сайхан нэрийг хадгалж чадах; 4. нөхөж чадах; оправдать расходы зардал нөхөх.

ОПРАВДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. 1. цагаатгах; зөвтгөх; зөвөө олох; я легко мог оправдаться би амархан зөвөө олов; 2. зөв болох. зөвтгөх; подорожня оправдались сэжиглэсэн нь зөв боллоо; 3. нөхөгдөх; затраты оправдались зардал нөхөгдөв.

ОПРА'ВДЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. цагаатгах; 2. зөвтгөх; 3. хадгалж чадах; кариулах; бүтээх; биелүүлэх; 4. нөхөж чадах.

ОПРАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. цагаатгах; зөвтөх; зөвөө олох; 2. зөв болох; зөвтөх; 3. нөхөгдөх.

ОПРАВЛИТЬ I, -яю; -вишь; -вленный; *сов.*; *что*. засах; оправить причёску шанхаа засах.

ОПРАВЛИТЬ II, -яю; -вишь; -вленный; *сов.*; *что* (хүрээнд) суулгах, (цамхагт) шигтгэх, хийх; оправить очки нүдний шилд хүрээ хийх.

ОПРАВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; *сов.* 1. (хувцас, шанхаа) засах; 2. тэнхрэх; засрах; оправиться от болезни өвдөж байгаад засрах; 3. дотор онгойх; уужрах; сэхээ орох; оправиться от волнений санаа зовж байснаа дотор онгойх.

ОПРАВЛЯТЬ I, -яю; -яешь; *несов.* засах.

ОПРАВЛЯТЬ II, -яю; -яешь; *несов.* (хүрээнд) суулгах; (цамхагт) шигтгэх; хийх.

ОПРАВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешья; *несов.* 1. (хувцас, шанхаа) засах; 2. дотор онгойх; уужрах; сэхээ орох.

ОПРАШИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. (санал) асуух; асуулт тавих; 2. байцаах; байцаан асуух.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ I, -я; -я; *ср.* 1. тодорхойлох; магадлах; 2. тодорхойлолт; дэвгэнийг тодорхойлох; 3. магадлагаа; определение суда шүүхийн магадлагаа.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ II, -я; *ср.* тодотгол.

ОПРЕДЕЛЁННО, *нареч.* 1. тодорхой; определённо высказаться саналаа тодорхой хэлэх; 2. магад; магадтай; определённо не успеет к поезду галт тэргэнд сууж магадтай амжихгүй.

ОПРЕДЕЛЁННОСТЬ, -и; *ж.* тодорхой (байх); определённость выводов тодорхой дүгнэлт.

ОПРЕДЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое; -ённ; -ённа. 1. тогтсон; тодорхой; существует определённый порядок тогтсон журам бий; 2. тодорхой определённый ответ тодорхой хариу; 3. зарим; в определённых случаях заримдаа; 4. магадтай; лавтай; это—определённый успех энэ бол магадтай амжилт юм.

ОПРЕДЕЛИМЫЙ, -имая; -имое; -им. тодорхойлж болом, магадлаж болох.

ОПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. тодотгогч; определительное предложение тодотгогч өгүүлбэр.

ОПРЕДЕЛИТЬ, -яю; -лишь; -лённый (-ён; -ена); *ср.* 1. тодорхойлох; тогтоох; магадлах; определить обязанности каждого хүн бүрийн үүргийг тодорхойлох; 2. тодорхойлох; определить предмет психологии сэтгэлийн зүйн судлахауныг тодорхойлох; 3. бодож олох, бодож гаргах; определить расстояние зайг бодож олох; 4. тогтоох; заах; заранее определить время отъезда явах цагийг урьдаас тогтоох; 5. зориулах; зориулан гаргах; определить суммы на постройку барилгад зориулан мөнгө гаргах; 6. гаргах, нөхцөлдүүлэх; шалтгаалах; тщательная подготовка определила успех нягт бэлтгэсэнээ амжилт шалтгаалав; 7. тохоон тавих; томилох; определить на службу албан томилох.

ОПРЕДЕЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; *сов.* 1. тодорхой болох; тогтох; наши отношения вполне определились бидний харьцаа бүрэн тодорхой болов; 2. байгаа газраа тодорхойлох; лёгчик определился при помощи приборов нисгэгч багаж хэрэглэн байгаа газраа тодорхойлоо; 3. томилогдох; определиться в канцелярию албан танхимд томилогдох.

ОПРЕДЕЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* 1. тодорхойлох; тогтоох; магадлах; 3. бодож олох; бодож гаргах; 4. тогтоох, заах; 5. зориулах; зориулан гаргах; 6. гаргах, шалтгаалах; нөхцөлдүүлэх; 7. тохоон тавих; томилох.

ОПРЕДЕЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешья; *несов.* 1. тодорхой болох, тогтох; 2. байгаа газраа тодорхойлох; 3. томилогдох, 4. тодорхойлогдох.

ОПРОБОВАТЬ, -бую; -буешь; -анный; *сов.*; *что* (спец.). турших, туршиж үзэх; опробовать новый самолёт шинэ нисэх онгоц турших.

ОПРОВЕРГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОПРОВЕРГНУТЬ**, -ну; -нешь; -утый; *сов.*; *что*. сөхөөх; няцаах; опровергнуть ложное сообщение хуурмаг мэдээг няцаах.

ОПРОВЕРЖЕНИЕ, -я; *ср.* 1. сөхөөх; няцаах; сөхөөл, няцаалт; 2. сөхөөдөл; няцаавар; напечатать опровержение няцаавар хэвлэх; хэвлэлээр няцаах.

ОПРОКИДЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. хөмрүүлэх; хөнтрүүлэх; онхолдуулах. 2. унагаах; хаях; 3. ховх цохих; 4. эвдэх; няцаах; сөхөөх.

ОПРОКИДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; *несов.* 1. хөмрөх; хөнтрөх; уруугаа харж унах; онхолдох; хажуулдан унах; 2. тарайн унах; годройтон ойчих; 3. сугаран унах; ойчих.

ОПРОКИНУТЬ, -ну; -нешь; -утый; *сов.*; *кого-что*.

1. хөмрүүлэх; хөнтрүүлэх; онхолдуулах; опрокинуть чашку аяга хөмрүүлэх; 2. унагаах; хаях; опрокинуть стул сандал унагаах; 3. ховх цохих; опрокинуть войска противника дайсны цэргийг ховх цохих; 4. эвдэх; няцаах; сөхөөх; опрокинуть планы врага дайсны төлөвлөгөөг эвдэх.

ОПРОКИНУТЬСЯ, -нусь, -нешья; *сов.* 1. хөмрөх; хөнтрөх; уруугаа харж унах; онхолдох; хажуулдан унах; повозка опрокинулась тэрэг онхолдов; 2. тарайн унах; годройтон ойчих; 3. сугаран унах; ойчих.

ОПРОМЕТЧИВОСТЬ, -и; *ж.* хуумгай явдал; түргэдүү (байх).

ОПРОМЕТЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. хуумгай; хөнгөмсөг; бодлогогүй; түргэдүү; опрометчивый поступок хуумгай явдал.

ОПРОМЕТЬЮ, *нареч.* яаран; санд мэнд; ухаан жолоогүй; бежать опрометью ухаан жолоогүй гүйх.

ОПРОС, -а; -м. (санал) асуулт; байцаалт; (санал) асуух; байцаан асуух; всенародный опрос бүх ардын санал асуух.

ОПРОСИТЬ, -ошу; -ошишь; -ошенный; *сов.*; *кого-что* (офиц.). 1. (санал) асуух; асуулт тавих; опросить всех присутствующих байсан бүх хүмүүсээ асуух; опросить население хүн амын саналыг асуух; 2. байцаах; байцаан асуух;

ОПРОСНЫЙ, -ая; -ое. (санал) асуултын; байцаалтын; санал асуух; байцаан асуух; опросный лист асуултын хуудас.

ОПРОТЕСТОВАТЬ, -тую; -туешь; *сов.*; **ОПРОТЕСТОВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* эсэргүүцэх; эсэргүүцэл хийх; эсэргүүцэл бичих; буруушаах.

ОПРОТИВЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* дур гутаах; жигшүүлэх; залхаах.

ОПРЫСКАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; *кого-что*. шурших; цацах; опрыскать волосы духами үсэнд үнэртэй ус шурших.

ОПРЫСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; *возвр.* биедээ шурших; цацах.

ОПРЫСКИВАТЕЛЬ, -я; *м.* (спец.). шуршуул.

ОПРЫСКИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* шурших; цацах.

ОПРЫСКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; *несов.* биедээ шурших; цацах.

ОПРЯТНО, *нареч.* ариг; цэвэр; одеваться опрятно цэвэр хувцаслах.

ОПРЯТНОСТЬ, -и; *ж.* ариг (байх); цэвэр (байх).

ОПРЯТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. ариг; цэвэр; цэвэр; ариун; цэмцгэр; опрятный человек цэвэр хүн, цэмцгэр хүн.

ОПТИКА, -и, ж. 1. хараа зүй (гэрлийн үзэгдэл, шинэ чанарыг судлах; физикийн салбар ухаан); 2. хараа зүйн багаж хэрэгсэл.

ОПТИМИЗМ, -а, м. өөдрөг үзэл (ирээдүйдээ, ажил хэргээ бүтнэ гэдэгт итгэж, урам зоригтой байх); здоровый оптимизм эрүү өөдрөг үзэл; зөв өөдрөг үзэл.

ОПТИМИСТ, -а; м. өөдрөг үзэлтэн.

ОПТИМИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өөдрөг үзлийн; өөдрөг үзэлт; өөдрөг; оптимистическая философия өөдрөг гүн ухаан.

ОПТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несом.; кого-что (спец.). улсын харьяаллыг сонгуулах.

ОПТИЧЕСКИЙ прибор хараа зүйн багаж; 2. харааны; оптический обман харааны эндүүрэл; эндүү харах.

ОПТОВЫЙ, -ая, -ое; оптовая торговля бөөнөөр худалдах.

ОПТОМ, нареч. бөөнөөр; закупать оптом бөөнөөр худалдан авах.

ОПУБЛИКОВАНИЕ, -я, ср. нийтлэх; хэвлэн нийтлэх; зарлан нийтлэх; нийтлэлт; со дня опубликования хэвлэн нийтлэсэн өдрөөс.

ОПУБЛИКОВАТЬ, -ую, -уешь; -ованный; сов., **ОПУБЛИКОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несом.; что. хэвлэн нийтлэх; нийтлэх; зарлан нийтлэх; опубликовать повесть в журнале сэтгүүлд тууж хэвлэн нийтлэх; опубликовать сообщение мэдээ нийтлэх.

ОПУБЛИКОВЫВАТЬСЯ, -ается; несом. нийтлэгдэх; хэвлэн нийтлэгдэх; зарлан нийтлэгдэх.

ОПУСКАТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. буулгах; дорогш тавих; 2. бөхийлгөх; гудайлгах; дорогш харах; 3. хийх; дүрэх; 4. буулгах; дорогш дарах; 5. орхих; алгасах.

ОПУСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несом. 1. буух; доош болох; доош орох; 2. суух; 3. гуядах; доройтох.

ОПУСКНОЙ, -ая, -ое (спец.). буулгадаг; опускание окна воезда галт тэрэгний буулгадаг цонх.

ОПУСТЕЛЫЙ, -ая, -ое. ханхайсан; хоосорсон; зэгий болсон; опустелый дом хоосорсон байшин.

ОПУСТЕНИЕ, -я; ср. хоосрох, эзгүй болох.

ОПУСТЕТЬ, -еет; сов. 1. ханхайх; хоосрох; 2. эзгүй болох; элэн хулин болох.

ОПУСТИТЬ, -ушу, -устишь; -ущенный; сса. 1. буулгах; доош тавих; опустить знаменее хөшиг буулгах; 2. бөхөсхийлгэх; бөхийлгөх; гудайлгах; доош харах; опустить голову 1) толгойгоо гудайлгах; 2) номой болох; 3) хийх; дүрэх; опустить руку в воду гараа усанд дүрэх; 4. буулгах; дорогш дарах; опустить воротник зах буулгах; 5. орхих; алгасах; при чтении опустить три строчки уншихдаа гурван мөр алгасах; ☆ как в воду опущенный зориг шалтарсан.

ОПУСТИТЬСЯ, -ущусь, -устишься; сов. 1. буух; доош болох; дорогш орох; опуститься на морское дно дорогш далайн ёроолд орох; 2. суух; устало опуститься на стул ядарсан байртай сандал дээр суух; 3. гуядах; доройтох; опустившийся человек гуядаан хүн; ☆ руки опустились урам хугарав.

ОПУСТОШАТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. хоослох; хоосруулах; цөлмөх; баллах; сүйтгэх; бүрэлгэх; 2. идэвх сонирхолгүй болгох; зэврээх.

ОПУСТОШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несом. 1. цөлмөгдөх; балдуулах; сүйтгэгдэх; хоослогдох; 2. идэвх сонирхлоо алдах; сэтгэлдээ зэврүүлэх.

ОПУСТОШЕНИЕ, -я, ср. 1. хоослох; цөлмөх; опустошение городов неприятелем дайсны цөлмөсөн олон хот; 2. баллах; сүйтгэх; довести город до полного опустошения хотыг бүрмөсөн эвдэн сүйтгэх.

ОПУСТОШИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. сүйтгэх аюул; бүрэлгэн сүйтгэх.

ОПУСТОШИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сүйтгэх, бүрэлгэн сүйтгэгч; опустошительные войны бүрэлгэн сүйтгэгч дайн.

ОПУСТОШИТЬ, -шу, -шишь; -шанный (-эн, -ена); сов., что. 1. хоослох; хоосруулах, цөлмөх; бүрэлгэх, баллах, сүйтгэх; край опустошенный войной дайнд сүйдсэн нутаг; 2. идэвх сонирхолгүй болгох; зэврээх; опустошить душу сэтгэлийг зэврээх.

ОПУТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что.

ОПУТАВАТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. хүлэх, уялх, тунших; ороох; опутать голову полотнем толгойгоо алчуураар ороох; 2. эрхэндээ оруулах; дагуулах; 3. төөрөлдүүлэх, мэхлэх.

ОПУХАТЬ, -аю, -аешь; несом. хавдах; хавагнах; хаван гүйх, цочих.

ОПУХЛЫЙ, -ая, -ое (разг.). хавдсан; хавагнасан; спухлое лицо хавагнасан нүүр.

ОПУХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. хавдах; хавагнах; хаван гүйх, цочих; щека опухла от флюса шүд өвдөж ханаар хавдав.

ОПУХОЛЬ, -и, ж. хавдар; хаван; злокачественная опухоль хорт хавдар.

ОПУШИТЬ, -шу, -шишь; -шанный (-эн, -ена); сов., что. (ангийн үсээр) хөвөөлөх; хязлах, хошмоглох; опустить рукава мехом ангийн үсээр ханцуй хошмоглох.

ОПУШКА I, -и, ж. 1. (ангийн үсээр) хөвөөлөх, хязлах, хошмоглох; 2. хөвөө; хяз; хошмог.

ОПУШКА II, -и, ж. зах; опушка леса ойн зах.

ОПЫЛЕНИЕ, -я, ср. үр тогтоох; үр тогтох; тоос хүртээх, тоос хүртэх.

ОПЫЛИВАНИЕ, -я, ср. хор цацах; хор цацалт.

ОПЫЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несом. хор цацах.

ОПЫЛИТЬ, -лю, -лишь; -ланный (-эн, -ена); сов., что. 1. үр тогтоох; тоос хүртээх; опылить цветоф цэцгийн үр тогтоох; 2. хор цацах; опылить виноградники усан үзэмийн хүрээлэнд хор цацах.

ОПЫЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. үр тогтох; тоос хүртэх.

ОПЫЛЯТЬ, -яю, -яешь; несом. 1. үр тогтоох, тоос хүртээх; 2. хор цацах.

ОПЫЛЯТЬСЯ, -яется; несом. үр тогтох; тоос хүртэх.

ОПЫТ, -а, м. 1. туршлага; опыт является критерием истины и источником нашего познания туршлага бол үнэний хэмжүүр, хүний танин мэдэхүйн эх сурвалж мөн; 2. туршлага; дадлага; жизненный опыт амьдралын туршлага; чувственный опыт мэдрэх туршлага; химические опыты химийн туршлага; 3. оролдлого, туршлага; первый опыт молодого писателя залуу зохиолчийн анхны оролдлого.

ОПЫТНОСТЬ, -и, ж. туршлагатай (байх), дадлагатай (байх), туршлага, дадлага.

ОПЫТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. туршлагын; опытная станция туршлагын станци; 2. туршлагатай дадлагатай; хашир; опытный врач туршлагатай эмч; опытный скотовод хашир малчин.

ОПЬЯНИЕ, -я, ср. согтох; согтолт.

ОПЬЯНЕТЬ, -ею, -еешь; сов. согтох; халах; улаан, зээрд болох; слегка опьянеть ам халах.

ОПЬЯНИТЬ, -ню, -нишь; -нианный (-эн, -ена); сов.

ОПЬЯНЯТЬ, -яю, -яешь; несом. 1. согтох; 2. хөөрөх; толгойгий нь өргүүлэх; ташууруулах.

ОПЯТЬ, нареч. бас; дахин; дахин; опять пришла дахин ирвэ; ☆ опять же, опять-таки бас л дахин л.

ОРАВА, -ы, ж. (прост.). бөөн; бөөн олон; сүрэг; орава ребят бөөн хүүхэд; сүрэг хүүхэд.

ОРАНЖЕВЫЙ, -ая, -ое. улбар шар; оранжевый цвет улбар шар өнгө.

ОРАНЖЕРЕЙ, -и, ж. ургамлын хүдэмж.

ОРА'ТОР, -а; м. үг хэлэгч; илтгэгч; уран үгтэй хүн; уран илтгэгч.

ОРА'ТОРСКИЙ, -ая; -ое. уран үгийн; уран хэлэх; уран үгтэй хүний; уран илтгэгчийн; ораторский приём уран хэлэх арга.

ОРА'ТОРСТВОВАТЬ -тую; -туюшь; несов. (ирон.), олон үг хэлэх; нурих.

ОРАТЬ, ору; орёшь; несов. (разг.). бархирах; хашгирах; чарлах.

ОРБИ'ТА, -ы; ж. тойрог (зам); земная орбита дэлхийн тойрог зам; 2. ухархай; Глаза вышли на орбиту 1) нүдээ бүлтийлгэв; 2) нүд бүлтрэв.

ОРГАН, -а; м. 1. эрхтэн; орган слуха сонорын эрхтэн; 2. зэвсэг; печатать—мощный орган коммунистического просвещения и воспитания масс хэвлэл бол олон түмнийг коммунист ёсоор хүмүүжүүлэн гэгээрүүлэх хүчит зэвсэг мөн; 3. байгууллага; газар; местные органы государственной власти орон нутгийн эсвэл захиргааны байгууллага; 4. хэвлэл; сонин; сэтгүүл; газета „Унэн“—орган ЦК МНРП и Правительств МНР „Унэн“ бол МАХН-ын ТХ; БНМАУ-ын засгийн газрын сонин мөн.

ОРГАН, -а; м. бадралт баг бишгүүр

ОРГАНИЗА'ТОР, -а; м. зохион байгуулагч; выдающийся организатор гарамгай зохион байгуулагч.

ОРГАНИЗА'ТОРСКИЙ, -ая; -ое. зохион байгуулагчийн; зохион байгуулах; организаторский талант зохион байгуулагчийн авьяас.

ОРГАНИЗАЦИ'ОННО-ТЕХНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. техник зохион байгуулалтын.

ОРГАНИЗАЦИ'ОННО-ХОЗЯ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. -вен, -венна. аж ахуй зохион байгуулалтын; организационно-хозяйственное укрепление колхозов камтаралыг аж ахуй зохион байгуулалтын талаар бэхжүүлэх.

ОРГАНИЗАЦИ'ОННЫЙ, -ая; -ое. зохион байгуулалтын; зохион байгуулах; организационная работа зохион байгуулах ажил.

ОРГАНИЗА'ЦИЯ, -и; ж. 1. зохион байгуулах; зохион байгуулалт; правильная организация труда хөдөлмөрийг зөв зохион байгуулах; 2. байгууллага; партийная организация намын байгууллага; общественные организации олон нийтийн байгууллага; хозяйственная организация аж ахуйн байгууллага.

ОРГАНИ'ЗМ, -а; м. бие; бие махбод; организм; развитие организмов организмын хөгжил; крепкий организм чийрэг бие.

ОРГАНИЗО'ВАННО, нареч. зохион байгуулалттай; эмхтэй.

ОРГАНИЗО'ВАННОСТЬ, -и; ж. зохион байгуулалттай (байх); эмх цэгцтэй (байх); эмхтэй (байх); цэгцтэй (байх); высокая организованность населе- ния хүн ам их зохион байгуулалттай байх; организованность работы эмх цэгцтэй ажил.

ОРГАНИЗО'ВАННЫЙ, -ая; -ое; -ан; -анна 1. зохион байгуулалттай; эмх цэгцтэй; эмхтэй; цэгцтэй; организованные силы мира, демократии и социализма өнх тайван; ардчилал; социализмын зохион байгуулалттай хүч; 2. зохион байгуулагдсан; зохион байгуулсан; хорошо организованная артель сайн зохион байгуулсан артель; сайн зохион байгуулсан нэгдэл.

ОРГАНИЗОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; -ованный; сов. и несов. (в прош. вр. только сов.), 1. зохион байгуулах; эмхлэн байгуулах; байгуулах; организовать литературный кружок утга зохиолын дугуйлан байгуулах; 2. зохион байгуулах; эмхлэх; явуулах; үзүүлэх; хамт хэрэглэх нэр үгийг нь үйл үгийн үйлдүүлэх хэв болгоно; организовать научную экспедицию на Северный Полюс Хойт туйлд шинжилгээний анги явуулах; организовать доставку дров түлээ авчруулах; 3. зохион байгуулах;

нэгтгэх; организовать массы олон түмнийг нэгтгэх; 4. эмхлэх, цэгцлэх, эмх журамтай болгох; организовать свой труд ажлаа цэгцлэх.

ОРГАНИЗОВА'ТЬСЯ, -зуюсь; -зуюсьея; сов. и несов. (в прош. вр. только сов.), 1. байгуулагдах; бий болох; организоваться музыкальный кружок хөгжмийн бүлгэм байгуулагдлаа; 2. нэгдэх; организоваться для участия в научной экспедиции шинжилгээний ангид оролцохоор нэгдэх.

ОРГАНИЗО'ВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. зохион байгуулах, эмхлэн байгуулах; байгуулах; 2. зохлон байгуулах, эмхлэх; явуулах; үзүүлэх; хамт хэрэглэх нэр үгийг үйл үгийн үйлдүүлэх хэв болгоно; 3. зохион байгуулах; нэгтгэх; 4. эмхлэх; цэгцлэх; эмх журамтай болгох.

ОРГАНИЗО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. байгуулагдах, бий болох; 2. нэгдэх.

ОРГАНИ'ЧЕСКИ, нареч. амьд; амин чухал; үнэн голоос; поэзия Пушкина органически связана с историей русского народа Пушкиний яруу найраг оросын ард түмний түүхтэй амьд барилдаатай; органически не выносить үнэн голоос үл тэсэх.

ОРГАНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. эрхтний; органические заболевания эрхтний өвчлөх; 2. органик; шим; органический мир шим ертөнц; органическая химия органик хими; шим хувилахуй ухаан; 3. амин гол; үнэн гол; үндсэн гол; органический недостаток үндсэн дутагдал; органическая потребность амин гол хэрэгцээ.

ОРГАНИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна (книжн.), амин гол; үндсэн гол.

ОР'ГИЯ, -и; ж. садар наргаа.

ОРДА, -ы; мн. брды; орд; ж. 1. орд; Золотая Орда Алтан Орд; 2. сүрэг дээрэмчид; разгром фашистских орд фашистын сүрэг дээрэмчдийг бут ниргэх.

ОР'ДЕН I; -а; мн. -а-ов; м. одон; орден Ленина Лениний одон; наградить орденом одонгоор шагнах.

ОР'ДЕН II; -а, мн. -ы; -ов, м. бүлэглэн.

ОРДЕНОНО'СЕЦ, -ца; м. одонт.

ОРДЕНОНО'СНЫЙ, -ая; -ое. одонт; одонтой.

ОР'ДЕНСКИЙ I, -ая; -ое. одонгийн; орденская лента одонгийн тууз

ОР'ДЕНСКИЙ II; -ая; -ое. бүлэглэнгийн

ОР'ДЕР, -а; мн. -а; -ов; м. ордер, олгох хуудас; зөвшөөрлийн бичиг.

ОРДИНА'РЕЦ, -ца; м. дагуул.

ОРДИНА'ТОР, -а. м. тасаг эрхэлсэн эмч.

ОРДИНАТУ'РА, -ы; ж. ординатур; тасаг эрхэлсэн эмчийн тушаал; анагаах ухааны практик аспирантур.

ОРЕ'Л орла; м бүргэд.

ОРЕО'Л, -а; м. 1. туяа; гэрэл; туяарал; 2. алдар; хүнд; в ореоле героя баатрын алдартай.

ОРЕ'Х, -а; м. 1. самар; кедровые орехи хушийн самар; 2. грецкий орех хушга; 3. мускатный орех задь; 4. лещиновый орех шид; 5. кокосовый орех бөт; наргил; 6. самрын мод; стая из ореха самрын модоор хийсэн ширээ; ☆ разделить под орех 1) ягштал хийх; 2) тас загнах.

ОРЕ'ХОВЫЙ, -ая; -ое. 1. самрын; самартай; ореховое дерево самрын мод; 2. самрын модон; самрын модоор хийсэн.

ОРЕ'ШЕК, -шка; м. бяцхан самар.

ОРЕ'ШНИК, -а; м. шид мод.

ОРИГИНА'Л, I; -а; м. өх (бичиг); уг өх; оригинал статьи өгүүллийн уг өх.

ОРИГИНА'Л II; -а; м. качин хүн; этгээл хүн.

ОРИГИНА'ЛЬНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.). качин загнах; этгээд амлаж; гажууд загнах.

ОРИГИНА'ЛЬНО, нареч. янзтай; сонин, аятайхан.

ОРИГИНА'ЛЬНОСТЬ I, -и; ж. өвөрмөц бичиг (байх); **установить оригинальность рукописи** бичмэлийн өвөрмөц бичиг мөн эсэхийг тогтоох.

ОРИГИНА'ЛЬНОСТЬ II, -и, ж. янзтай (байх), өвөрмөц (байх); **оригинальность костюма** янзтай хувцас.

ОРИГИНА'ЛЬНЫЙ I, -ая; -оё; -лен, -льна. өвөрмөц, жинхэнэ эх; **оригинальное сочинение** өвөрмөц зохиол; жинхэнэ эх зохиол.

ОРИГИНА'ЛЬНЫЙ II, -ая; -оё; -лен; -льна. өвөрмөц, янзтай; сонин; **оригинальный проект** өвөрмөц төсөл.

ОРИЕНТА'ЦИЯ, -и; ж. 1. тоймлох; тоймыг мэдэх; танилцсан байх; тоймлол; 2. хандах; тааруулсан чиг барих; чиг барих, чиг баримжаа; тал баримтлах хандлага; **ориентация на массового читателя** уншигч олонд тааруулсан чиг барих.

ОРИЕНТИ'Р, -а; м. чиг; чиглүүр; **световой ориентир** гэрэл чиглүүр; **правильный ориентир** зөв чиг.

ОРИЕНТИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и нес. что-то в ч.м. 1. танилцуулах; тоймыг нь хэлж өгөх; чигийг нь олгох; **ориентировать кого-либо в вопросах политики** улс төрийн асуудалд чигийг нь олгох; 2. хандуулах; тааруулсан чиг баруулах; чиг баруулах; тал баримтлуулах.

ОРИЕНТИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь; -руюсь; сов. и нес. 1. зүг чигээ олох; **он хорошо ориентируется в темноте** харанхуйд зүг чигээ олохдоо сайн хүн; 2. чигээ олох; тоймлох; тоймыг мэдэх; **ориентироваться в новой обстановке** шинэ байдалд чигээ олох; 3. чиг хийж явах; чиглүүр болгож явах; **ориентироваться на маяк** гэрэлт цамхагар чиг хийж явах; 4. хандах; тааруулсан чиг барих; чиг барих; тал баримтлах; **ориентироваться на детский возраст** хүүхдийн насанд тааруулсан чигийг барих.

ОРИЕНТИР'ОВКА, -и; ж. 1. тоймлох; танилцсан байх; тоймлол; 2. таарсан чиг барих; тал баримталсан хандлага.

ОРИЕНТИР'ОВОЧНО, нареч. барагцаалан; багцаагаар; барагцаалбал.

ОРИЕНТИР'ОВОЧНЫЙ, -ая; -оё; -чен; -чна 1. чиг заах; чиглүүлэх; **ориентировочный знак** чиг заах тэмдэг; 2. барагцаалсан; багцаалсан, бүдүүвчилсэн; **ориентировочный план** багцаалсан төлөвлөгөө; бүдүүвчилсэн төлөвлөгөө.

ОРКЕ'СТР, -а; м. найрал хөгжим; **струнный оркестр** чавхдаст найрал хөгжим.

ОРКЕСТРА'НТ, -а; м. найрал хөгжимчин.

ОРКЕСТРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов. и нес. что (спец.). найрал хөгжимд оруулах; **оркестровать народную песню** ардын дууг найрал хөгжимд оруулах.

ОРКЕСТР'ОВКА, -и; ж. найрал хөгжимд оруулах; найрал хөгжимд оруулалт.

ОРКЕСТР'ОВЫЙ, -ая-оё. найрал хөгжмийн.

ОРЛА'Н -а, м. далайн бүргэд.

ОРЛ'ЕНОК, -нка; мн. -лята; -ята; м. бүргэдийн ангаахай; бүргэдийн дэгдээхий.

ОРЛ'И'НЫЙ, -ая-оё. бүргэд; бүргэдийн; **орлиный клюв** бүргэдийн хошуу; **орлиный взгляд** бүргэд харц; **орлиный нос** бүргэд хамар; монхор хамар.

ОРЛ'И'ЦА, -ы, ж. эм бүргэд.

ОРНА'МЕНТ, -а, м. угалз; хээ; хээ угалз.

ОРНАМЕНТИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и нес. что (книжн.). угалзлах; хээлэх; хээ угалз гаргах;

ОРНИТОЛО'ГИЯ, -и, ж. шувуу судлал.

ОРОБЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. зүрхших; зүрх алдах; халдрах; айх.

ОРОГРА'ФИЯ, -и; ж. уулсын судлал.

ОРОСИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -оё. услах; усжуулах; **оросительный канал** услах суваг; **оросительная канава** зууга.

ОРОСИ'ТЬ, -ошу; -осишь; -ошённый (-ён; -ена); сов.; что 1. услах; норгох; чийглэх; **дождь оросил землю** бороо газар чийглэлээ; 2. услах; усжуулах; **оросить степные районы** тал нутгийг усжуулах.

ОРОСИ'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; сов. норох; услагдах; **поля оросились дождем** газар бороонд норол.

ОРОША'ЕМЫЙ, -ая; -оё. усалдаг; **орошаемое земледелие** усалдаг тариалан.

ОРОША'ТЬ, -аю; -аешь; нес. 1. услах; норгох; чийглэх; 2. услах; усжуулах.

ОРОША'ТЬСЯ, -ается; нес. норох; услагдах.

ОРОШЕ'НИЕ, -я, ср. усжуулах; усалат; усжуулалт.

ОР ТОДО'КС, -а; м. (книжн.). тууштай үзэлтэн.

ОРТОДОКСА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. тууштай байх.

ОРТОДОКСА'ЛЬНЫЙ, -ая; -оё; -лен; -льна. (книжн.). тууштай; **ортодоксальные взгляды** тууштай үзэл.

ОРТОДОКСИЯ, -и; ж. (книжн.). тууштай баримтлах; тууштай дагах.

ОРУ'ДИЕ; -я; ср. 1. багаж; багаж зэвсэг; **орудия** производства үйлдвэрийн багаж зэвсэг; **орудия труда** хөдөлмөрийн багаж зэвсэг; 2. зэвсэг; хэрэглүүр; **язык—орудие общения людей** хэл бол хүмүүсийн харилцахын хэрэглүүр мөн; 3. их буу; үхэр буу; **артиллерийское орудие** их буу.

ОРУДИ'ЙНЫЙ, -ая; -оё. их бууны; **орудийный огонь** их бууны гал.

ОРУ'ДНЫЙ; **орудный падеж** үйлдэхийн тийн ялгаг; зэвсгийн тийн ялгаг.

ОРУ'ДОВАТЬ, -дую; -дуюшь; нес. (разг.). 1. үйлдэх; ажиллах; юм хийх; **орудовать топором** сүхээр юм хийх; 2. захирах; 3. явууллага хийх.

ОРУЖЕ'ЙНИК, -а; м. бууны дархан; зэвсэгчин.

ОРУЖЕ'ЙНЫЙ, -ая; -оё. зэвсгийн; **оружейный завод** зэвсгийн үйлдвэр.

ОРУЖЕНО'СЕЦ, -сца; м. 1. зэвсэг үүрэгч (**дундаз зууны үеийн рыцарийн зэвсгийг авч явдаг хүн**); 2. дагалдагч, дагагч.

ОРУ'ЖИЕ, -я; ср. 1. зэвсэг; зэр зэвсэг; буу зэвсэг; зэмсэг; буу; **холодное оружие** хүйтэн зэвсэг; **огнестрельное оружие** галт зэвсэг; буу; **артиллерийское оружие** (их буу; 2. цэрэг; зэвсэгт хүч; цэрэг зэвсэг; **немеркнущая слава советского оружия** зөвлөлтийн зэвсэгт хүчний бадрангуй алдар; 3. зэвсэг; **печать—могучее оружие** хэвлэл бод хүчит зэвсэг мөн; **☆ сложить оружие** зэвсгээ хураалгах; **поднять оружие** зэвсэг барин босох.

ОРФОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -оё. зөв бичих дүрмийн, үсгийн дүрмийн; **орфографическая ошибка** үсгийн дүрмийн алдаа.

ОРФОГРА'ФИЯ -и; ж. зөв бичих дүрэм; үсгийн дүрэм.

ОРФОЭПИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -оё. зөв дуудах дүрмийн; **орфоэпический словарь** зөв дуудлагын толь.

ОРФОЭ'ПИЯ, -и; ж. зөв дуудах дүрэм; дуудлагын дүрэм.

ОРХИДЕ'Я, -и, ж. цахирмаа цэцэг;

ОСА', -ы, мн. **осы**, ос, ж. шар зөгий.

ОСА'ДА, -ы, ж. бүслэн хаах; бүслэх; бүслэлт; **с. ягь** ссаду бүслэн хаахыг байх.

ОСАДИТЬ I, -ажу; -адишь; -жодённый (-ён; -ена); сов. 1. бүслэх; бүслэн хаах; осадить город хотыг бүслэх; 2. ад болох; азад болох; төвөг болох; осадить просьбами юм гуйсаар ад болох.

ОСАДИТЬ III, -ажу; -адишь; -жодённый (-ён; -ена); сов.; что. тунаах; тунгаах; осадить муть булинггар тунгаах.

ОСАДИТЬ III, -ажу; -адишь; -ажённый; сов.; кого-что. 1. угз татах; цовхруулах; угзран зогсоох; ухартал татах; осадить лошадь мориныхоо жолоог угзран зогсоох; 2. амыг таглах; амыг татах; осадить нахала ичүүргүй хүний амыг таглах.

ОСАДКА, -и, ж. 1. дорогш суух; осадка почвы газрын хөрс дорогш суух; 2. онгодны усанд суух; небольшая осадка парохода усанд бага суудаг галт онгоц.

ОСАДКИ, -ов. тундас; хур.

ОСАДНЫЙ, -ая; -ое. бүслэлтийн; осадное положение бүслэлтийн байдал.

ОСАДОК, -дка, м. 1. тунадас; шаар; осадок в вине дарсны тунадас; 2. сөв; в душе остался неприятный осадок от разговора тэр ярианаас сэтгэлд муухай сөв суув.

ОСАДОЧНЫЙ I, -ая; -ое. тунадасны; хурын.

ОСАДОЧНЫЙ II; -ая; -ое. тунамал; осадочные горные породы тунамал чулуулаг.

ОСАЖДАТЬ I, -аю; -аешь; несов. 1. бүслэх; бүслэн хаах; 2. ад болох; азад болох; төвөг болох.

ОСАЖДАТЬ II, -аю; -аешь; несов. тунаах; тунгаах.

ОСАЖДАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; несов. 1. тунах; 2. (тундас) буух; (хур) орох.

ОСАЖЕНИЕ, -я, ср. тунах; туналт.

ОСАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. угз татах; цовхруулах; угзран зогсоох; ухартал татах; 2. амыг таглах; амыг татах.

ОСАНИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. байргашуу; сүрлэг; осанистый мужчина байргашуу хүн; сүрлэг хүн.

ОСАНКА, -и, ж. байрга; байр; бие цогц; гордая осанка оморхог байр.

ОСВАИВАНИЕ, -я; ср. эзэмших.

ОСВАИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. эзэмших; сурах; мэдэж авах; -даг (-дэг; -дог; -дөг) болох.

ОСВАИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. дасаж.

ОСВЕДОМИТЕЛЬ -я, м. мэдээлэгч.

ОСВЕДОМИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. мэдээлэх; мэдээлэлтийн.

ОСВЕДОМИТЬ, -млю; -мишь; -млённий; сов.; кого-что мэдээлэх; мэдэгдэх; хэлж өгөх; осведомить собравшихся о случившемся цугларагсдад болсон явдлыг мэдэгдэх.

ОСВЕДОМИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; сов. лавлах; сурах; сураглах; мэдэх; мэдэж авах; осведомиться о прибытии поезда галт тэрэг ирэхийг лавлах.

ОСВЕДОМЛЕНИЕ, -я; ср. мэдээлэх; мэдээлэлт.

ОСВЕДОМЛЁННОСТЬ, -и; ж. мэдсэн байх.

ОСВЕДОМЛЁННЫЙ, -ая; -ое. (юм) мэдсэн; очень

осведомлённый учёный их юм мэдсэн эрдэмтэн.

ОСВЕДОМЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. мэдээлэх; мэдэгдэх; хэлж өгөх.

ОСВЕДОМЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. лавлах; сурах; сураглах; мэдэх; мэдэж авах.

ОСВЕЖАТЬ, -ажу; -ажешь; несов. 1. сэрүүцүүлэх; сэрүүн болгох; салхи оруулах; ариутгах; 2. шинэтгэх; сэргээх; 3. сэргээх; тэнхрүүлэх; 4. сэлбэх сэргээх.

ОСВЕЖАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; несов. 1. сэрүүцэх; сэрүүн болох; ариун болох; 2. сэлбэгдэх; сэргэх; 3. сэргэх; тэнхрэх.

ОСВЕЖЕВАТЬ, -ажую; -ажуешь; -ажёванный; сов.; өвчих; арьсыг нь хуулах; гэдсийг нь гаргах; освежевать тушу мал өвчих.

ОСВЕЖИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сэрүүн; сэрүүцүүлэх; освежительный ветерок сэрүүн салхи.

ОСВЕЖИТЬ, -жу; -жишь; -жённий (-ён; -ена); сов. 1. сэрүүцүүлэх; сэрүүн болгох; салхи оруулах; ариутгах; освежить воздух в комнатах тасалгаанд салхи оруулах; гроза освежила воздух уер орж; сэрүүн болов; 2. шинэтгэх; сэргээх; освежить краски в картине зургийн будгийг шинэтгэх; 3. сэргээх; тэнхрүүлэх; отдых освежил меня амралт намайг тэнхрүүлэв; би амраад тэнхрэв; 4. сэлбэх; сэргээх; освежить воспоминания детства багынхаа юмыг сэргээн бодох.

ОСВЕЖИТЬСЯ, -жусь; -жишья; сов. 1. сэрүүцэх; сэрүүн болох; ариун болох; 2. сэлбэгдэх; сэргэх; знания освежились мэдлэгээ сэргээлээ; 3. сэргэх; тэнхрэх; освежиться за время отпуска амралтын үед тэнхрэх.

ОСВЕТИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. гэрлийн, гэрэл гаргах; гэрэлтүүлэх; осветительные приборы гэрэлтүүлэх хэрэгсэл.

ОСВЕТИТЬ, -вещу; -ветишь; -ещённый (-ён; -ена) сов.; кого-что. 1. гэрэлтүүлэх; гэрэл тусгах; гийгүүлэх; луна осветила поляну сар талбайг гийгүүлэв; 2. тайлбарлах; таниулах; өгүүлэх; осветить положение дел хэргийн байдлыг таниулах.

ОСВЕТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ветится; сов. гэрэл тусгах; гийгүүлэгдэх; сцена ярко осветилась тайзанд хурц гэрэл туслаа.

ОСВЕЩАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. гэрэлтүүлэх; гэрэл тусгах; гийгүүлэх; 2. таниулах; тайлбарлах; өгүүлэх.

ОСВЕЩАТЬСЯ, -ается; несов. гэрэл тусгах; гийгүүлэгдэх.

ОСВЕЩЕНИЕ, -я; ср. 1. гэрэлтүүлэх; 2. гэрэл электрическое освещение цахилгаан гэрэл; 3. тайлбарлах; тайлбарлан таниулах; освещение в печати избирательной компании хэвлэлээр сонгуулийн компанийг тайлбарлан таниулах.

ОСВЕЩЁННОСТЬ, -и; ж. (спец.). гэрэлтүүлэх хэмжээ.

ОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАНИЕ, -я; ср. үзэх; шагадлах; үзлэг; магадлагаа.

ОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАТЬ, -твую; -твуешь; сов. үзэх; магадлах; үзэж магадлах; освидетьствовать большого өвчтөнийг үзэх.

ОСВИСТАТЬ, -ищу; -ищешь; -истанный; сов.; кого-что. освиствовать, -аю; -аешь; несов. шоолж исгэрэх; голж исгэрэх; голох; освистать плохого артиста муу жүжигчнийг шоолж исгэрэх.

ОСВОБОДИТЕЛЬ, -я; м. (высок.). чөлөөлөгч; эрх чөлөө олгогч.

ОСВОБОДИТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. армия-освободительница чөлөөлөгч цэрэг; Советская Армия—армия-освободительница Зөвлөлтийн Цэрэг бол чөлөөлөгч цэрэг мөн.

ОСВОБОДИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эрх чөлөөний, чөлөөлөгч; чөлөөлөх; национальное освободительное движение үндэсний эрх чөлөөний хөдөлгөөн.

ОСВОБОДИТЬ, -ажу; -ажешь; -ожённый (-ён; -ена); сов. 1. суллах; тавих; освободить заключённых хоригдлуудыг суллах; 2. чөлөөлөх; освободить от врага родную землю дайснаас төрсөн нутгаа чөлөөлөх; 3. чөлөө олгох; ангижруулах; чөлөөлөх; хэлтгүүлэх; судлах; тавих; освободить от

-яешь; несов; бузарлах; гутаах; **осг вериньт** .душу сэтгэлийг бузарлах.

ОССО'ЛОК; -лка; м. хэлтэрхий; түгдэрхий; хугархай; осколок стекла шилийн хэлтэрхий; осколок снаряда (их бууны) сумны хэлтэрхий.

ОССО'ЛОЧНЫЙ; -ая; -ое. 1. бутардаг; осколочная бомба бутардаг бөмбөг; 2. (сумны) хэлтэрхий туссаны; осколочная рана (сумны) хэлтэрхий туссаны шарх.

ОССО'МИНА; -ы; ж. набить оскомину 1) ам вууралдах; 2. чихний дежин болох; залхаах.

ОССОПИ'ТЬ; -плю; -пишь; -плённый (-ён; -ена); сов. **ОССОПЛЯ'ТЬ**; -яю; -яешь; несов.; кого-что. хөнгөлөх; засах; агтлах.

ОССОРБИ'ТЕЛЬ; -я; м. доромжлогч.
ОССОРБИ'ТЕЛЬНИЦА; -ы; ж. доромжлогч эмэгтэй; доромжлогч эхнэр.

ОССОРБИ'ТЕЛЬНЫЙ; -ая; -ое; -лен; -лена. доромжилсон; басамжилсан; дор үзсэн; дээрэнгүйлсэн; оскорбительный тон доромжилсон байр.

ОССОРБИ'ТЬ; -блю; -бишь; -блённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. доромжлох; дайрах; дор үзэх; басамжлах; дээрэнгүйлэх; гомдох; оскорбить что-либо чувство хүнийг гомдоох.

ОССОРБИ'ТЬСЯ; -блюсь; -бишься; сов. доромжлуулах; доромжиллоо гэж үзэх; гомдох.

ОССОРБЛЕ'НИЕ; -я; ср. 1. доромжлох; дайрах; дор үзэх; басамжлах; 2. доромжлол, дайрсан хэрэг, басамжилсан үг.

ОССОРБЛЯ'ТЬСЯ; -яюсь; -яешься; несов. 1. доромжлуулах; доромжиллоо гэж үзэх; гомдох; 2. доромжлогдох; дайрагдах; басамжлагдах.

ОСКУДЕВА'ТЬ; -аю; -аешь; несов. **ОСКУДЕ'ТЬ**; -ею; -еешь; сов. комсдох; ховордох; ховорших.

ОСЛАВЕВА'ТЬ; -аю; -аешь; несов. **ОСЛАБЕ'ТЬ**; -ею; -еешь; сов. сулдах; доройтох; тамирдах; тэнхээдэх; харангадах.

ОСЛА'БИТЬ; -блю; -бишь; -блённый; сов.; **ОСЛАБЛЯ'ТЬ**; -яю; -яешь; несов. 1. сулруулах; доройтуулах; тамирдуулах; тэнхээдүүлэх; харангадуулах; болезнь ослабила организм өвчин биеийг нь доройтуулав; 2. сулруулах; султгах; сул болгох; ослабить внимание к чему-либо юманд анхаарлаа сулруулах; сул анхаарах; ослабить пояс бүсээ сулруулах; 3. хөнгөтгөх; хөнгөлөх; зөөлрүүлэх; ослабить наказание шийтгэлийг хөнгөлөх.

ОСЛА'БНУТЬ; -ну; -нешь; сов. сулдах; доройтох; тамирдах; тэнхээдэх; харангадах.

ОСЛА'ВИТЬ; -влю; -вишь; -влённый; сов. нэр гутаах; элдвээр хэлэх; зар тараах.

ОСЛЕПИ'ТЕЛЬНЫЙ; -ая; -ое; -лен; -лена. 1. (нүд) гялбам; ослепительный свет солнца нарны гялбам гэрэл; 2. харж ханашгүй; гялбаж унамаар; ослепительная красота харж ханашгүй сайхан.

ОСЛЕПИ'ТЬ; -плю; -пишь; -плённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. 1. сохлох; сохор болгох; 2. нүд гялбуулах; свет ослепил меня гэрэл нүдийг минь гялбуулав; 3. гайхуулах; ослепить своей красотой гуа үзэсгэлэнгээрээ гайхуулах.

ОСЛЕПЛЕ'НИЕ; -я; ср. 1. сохлох; сохор болгох; 2. гайхаж балайрах; действовать в ослеплении гайхаж балайран үйлдэх.

ОСЛЕПЛЯ'ТЬ; -лю; -лешь; несов. 1. сохлох; сохор болгох; 2. нүд гялбуулах; 3. гайхуулах.

ОСЛЕ'ПНУТЬ; -ну; -нешь; -слеп; -ла; несов. сохрох; сохор болох.

ОСЛИ'НЫЙ; -ая; -ое. илжигний; илжгөн; илжиг шиг; ослиное упрямоство илжиг шис зөрүүд загнах.

ОСЛИ'ЦА; -ы; ж. эм илжиг.

ОСЛОЖНЕ'НИЕ; -я; ср. 1. ярвигтай болгох; нарийн төвөгтэй болгох; 2. саад тотгор; встретиться с новыми осложнениями шинэ саад тотгор учрах; 3. хүндрэх; үгдрэх; сэдрэх; хүндрэл; үгдрэл; сэдэрэл.

ОСЛОЖНИ'ТЬ; -ню; -нишь; -нённый (-ён; -ена); сов.; что. ярвигтай болгох; нарийн төвөгтэй болгох; осложнить положение байдлыг ярвигтай болгох.

ОСЛОЖНИ'ТЬСЯ; -нюсь; -нишься; -нённый (-ён; -ена); сов. 1. ярвигтай болох; нарийн төвөгтэй болох; дело осложнилось хэрэг нарийн төвөгтэй боллоо; 2. хүндрэх; үгдрэх; грипп осложнился воспалением уха ханиад үглэрч чих үрвэсэв.

ОСЛОЖНЯ'ТЬ; -яю; -яешь; несов. ярвигтай болгох; нарийн төвөгтэй болгох.

ОСЛОЖНЯ'ТЬСЯ; -яется; несов. 1. ярвигтай болох; нарийн төвөгтэй болох; 2. хүндрэх; үгдрэх; сэдэрэх.

ОСЛУ'ШАТЬСЯ; -аюсь; -аешься; сов.; кого-что (разг. устар.) үг эс дуулах; үгнээе зөрөх.

ОСЛЫ'ШАТЬСЯ; -шусь; -шисься; сов. ташаа сонсох; буруу дуулах.

ОСМА'ТРИВАТЬ; -аю; -аешь; несов. үзэх; харах.

ОСМА'ТРИВАТЬСЯ; -аюсь; -аешься; несов. 1. эргэн тойрон харах; эрэгцүүлэн харах; 2. дасах.

ОСМЕ'ИВАТЬ; -аю; -аешь; несов. шоолох; элэглэх.

ОСМЕЛЕ'ТЬ; -ею; -еешь; сов. зүрх орох; зорин мөг болох.

ОСМЕ'ЛИВАТЬСЯ; -аюсь; -аешься; несов. **ОСМЕ'ЛИТЬСЯ**; -яюсь; -яешься; сов.; с неопр. зүрхлэх; зориглох; осмелиться возражать зүрхэлж зөрөх.

ОСМЕЯ'НИЕ; -я; ср. шоолох; элэглэх; шоглох; элэглэл.

ОСМЕЯ'ТЬ; -ею; -еешь; -еянный; сов.; кого-что. шоолох; элэглэх.

ОСМОЛИ'ТЬ; -лю; -лишь; сов. давирхайдах; давирхай түрхэх.

ОСМО'ТР; -а; м. үзэх; үзлэг; таможенный осмотр гайлийн үзэл; гайль үзэх; технический осмотр техникийн үзлэг.

ОСМОТРЕ'ТЬ; -отрю; -отришь; -отренный; сов.; кого-что. үзэх; харах; осмотреть выставку үзэсгэлэн үзэх; осмотреть больного өвчтөнийг үзэх.

ОСМОТРЕ'ТЬСЯ; -отрюсь; -отришься; сов. 1. эргэн тойрон харах; эрэгцүүлэн харах; войти в комнату, осматрелся өрөөнд ороод эрэгцүүлэн харав; 2. дасах; осматреться в новом городе шинэ хотод дасах.

ОСМОТРИ'ТЕЛЬНО, нареч. болгоомжтой; хянамжтай; сэрэмжтэй.

ОСМОТРИ'ТЕЛЬНОСТЬ; -и; ж. болгоомж; хянамж; сэрэмж; болгоомжтой (байх); хянамжтай (байх); сэрэмжтэй (байх); проявить осмотрительность болгоомжтой байх; болгоомжлох.

ОСМОТРИ'ТЕЛЬНЫЙ; -ая; -ое; -лен; -лена. болгоомжтой; хянамжтай; сэрэмжтэй; осмотрительный человек хянамжтай хүн.

ОСМО'ТЩИК; -а; м. шалган үзэгч; шалгач.

ОСМЫ'СЛЕННО, нареч. ухамсартай; (юм) ойлгодог явзтай; ребенок уже смотрит осмысленно хүүхэд юм ойлгодог явзтай хардаг боллоо.

ОСМЫ'СЛЕННОСТЬ; -и; ж. ухамсартай болох; (юм) ойлгодог явзтай байх.

ОСМЫ'СЛЕННЫЙ; -ая; -ое; -лен; -лена. ухамсартай; (юм) ойлгодог явзтай; бодолтой; угтатай; осмысленный ответ угтатай кару.

ОСМЫ'СЛИВАТЬ; -аю; -аешь; несов.; **ОСМЫ'СЛИТЬ**; -лю; -лишь; -лённый; сов.; что.; **ОСМЫ'СЛЯ'ТЬ**; -яю; -яешь; несов. утга оруулах; ут-

гыг мэдэх; учрыг олох; ойлгох; по-новому осмыслить исторические события түүхэн үйл явдлыг шинээр ойлгох.

ОСНАСТИТЬ, -ащү; -астишь; -ащднный (-дн; -ена); сов.; что. 1. тоноглох; төхөөрөмжлөх; оснастить судно онгоц төхөөрөмжлөх; 2. тоноглох; зэвсэглэх; хангах; нийлүүлэх; оснастить народное хозяйство передовой техникой улс ардын аж ахуйг тэргүүний техникээр зэвсэглэх.

ОСНАСТКА, -и; ж. 1. тоноглох; төхөөрөмжлөх; тоноглолт; төхөөрөмжлөл; 2. тоног; төхөөрөмж; корабельная оснастка онгоцны төхөөрөмж.

ОСНАЩАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тоноглох; төхөөрөмжлөх; 2. тоноглох; зэвсэглэх; хангах; нийлүүлэх.

ОСНАЩАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ется; несов. тоноглодох; зэвсэглэгдэх; хангагдах.

ОСНАЩЕНИЕ, -я; ср. 1. тоноглох; зэвсэглэх; хангах; 2. төхөөрөг; тоноглол; зэр зэвсэг; новое оснащение армии цэргийн шинэ зэр зэвсэг.

ОСНАЩЕННОСТЬ, -и; ж. тоноглол; тоноглосон байдал; зэвсэглэл; зэвсэглэсэн байдал; техническая оснащённость шахт уурхайн техник тоноглол.

ОСНОВА, -ы; ж. 1. суурь; деревянная основа дивана диваны суурь мод; 2. үндэс; суурь; экономической основой советского строя является социалистическая собственность на средства производства Зөвлөлт байгууллын эдийн засгийн үндэс нь социалист өмч болгосон үйлдвэрлэлийн хэрэгсэл мөн; быть в основе чего-нибудь юмны суурь болох; 3. үндэс; основы марксизма-ленинизма марксизм; ленинизмын үндэс; 4. үндэс; основа слова үгийн үндэс; ☆ на основе чего үндэс болгон.

ОСНОВАНИЕ, -я; ср. 1. үндэс тавих; суурь тавих; байгуулах; үндэслэн байгуулах; восьмисотлетие основания Москвы Москва үндэслэн байгуулсны найман зуун жил; 2. суурь; дождю; ёроол; ёзоор; өбөр; дом на каменном основании чулуун дождоотой байшин; 3. суурь; үндэс; политические учредения являются надстройкой над экономическим основанием улс төрийн байгууллага нь эдийн засгийн суурь дээрх давхарлаг мөн; 4. үндэс; основания алгебры томьёоны ухааны үндэс; 5. суурь; основание треугольника гурвалжны суурь; 6. үндсэн шинж; гол шинж; единое основание деления кубаах нэгдмэл үндсэн шинж; 7. үндэс; учир; үндэс баримт; учир шалтгаан; законное основание хуулийн үндэс; без всякого основания ямар ч үндэс баримтгүй; заявить о чём-либо с полным основанием юмны тухай бүрэн үндэстэй хэлэх; ☆ до основания оргүй болтол нь; бүрмөсөн.

ОСНОВАТЕЛЬ, -я; м. байгуулагч; үндэслэн байгуулагч; үүсгэн байгуулагч.

ОСНОВАТЕЛЬНО, нареч. 1. сайтар; үндэстэй; основательно изучать вопрос асуудлыг сайтар судлах; 2. бат; бөх.

ОСНОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. үндэс баримттай (байх).

ОСНОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. үндэстэй; суурьтай; основательная причина үндэстэй шалтгаан; 2. суурьтай; буйртай; болохтой; основательный человек буйртай хүн; 3. бат; бөх; основательное сооружение бөх барилга; 4. их, хүнд; основательный груз хүнд ачаа.

ОСНОВАТЬ, -ную; -нушь; -ованный; сов.; что. 1. үндэс тавих; суурь тавих; байгуулах; үүсгэн байгуулах; основать музей музей байгуулах; основать город хот байгуулах; 2. үндэслэн; хийх; үндэс болгох; основать свои выводы на фактах баримтыг үндэслэн дүгнэлтээ хийх.

ОСНОВАТЬСЯ, -нуюсь; -нушься; сов. (разг.), суурьших; буух; основаться на новом месте шинэ газар суурьших; шинэ нутагт буух.

ОСНОВНОЙ, -ая; -ое. 1. үндсэн; гол; уг; Основной закон Үндсэн хууль; основной закон гол хууль; Конституция СССР—основной закон Советского Союза ЗСБНХУ-ын Үндсэн хууль бол Зөвлөлт Холбоот Улсын гол хууль мөн; основной принцип гол зарчим; основная причина уг шалтгаан; 2. гол зүйл; нельзя упускать из виду основного гол зүйлийг орхигдуулж үл болно; ☆ в основном үндсэндээ; гол төлөв.

ОСНОВПОЛОЖАЮЩИЙ, -ая; -ее (книжн.). гол; үндэс болох; суурь болох; основополагающие труды классиков марксизма-ленинизма марксизм; ленинизмын сонгодог зохиолчдын бичсэн үндэс болох бүтээл.

ОСНОВПОЛОЖНИК, -а; м. үндсийг тавигч; үүсгэн байгуулагч; основоположники марксизма-ленинизма марксизм; ленинизмын үндсийг тавигчид.

ОСНОВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. үндэс тавих; суурь тавих; байгуулах; үүсгэн байгуулах; 2. үндэслэн хийх; үндэс болгох.

ОСНОВЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. суурьших; буух; 2. үндэслэх; үндэс болгох; баримтлах; основываться на последних выводах науки шинжлэх ухааны суулийн дүгнэлтийг үндэс болгох; 2. байгуулагдах.

ОСОБА, -ы; ж. бие хүн; видная особа том хүн. **ОСОБЕННО**, нареч. 1. гоц; гойд; их; особенно важный гоц чухал; 2. ялангуяа; особенно приятно видеть старых друзей ялангуяа хуучин нөхөдтэйгөө уулзах тааламжтай байна; ☆ не особенно гоц биш; гойд биш; не особенно жарко гойд халуун биш.

ОСОБЕННОСТЬ, -и; ж. онцлог; онц ялгаа; специфические особенности өвөрмөц онцлог; ☆ в особенности ялангуяа.

ОСОБЕННЫЙ, -ая; -ое. онцгой; онц; гоц; гойд; отличаться особенной добротой гоц сайн зантай байх; ничего особенного гойд юмгүй.

ОСОБНЯК, -а; м. харш; старинный особняк хуучны харш.

ОСОБНЯКОМ, нареч. тусгаар; ганцаар; онцгой; амиараа; жить особняком амиараа буух; онцгой суух.

ОСОБО, нареч. жич; тусгай; ангид; рассмотреть вопрос особо асуудлыг жич авч үзэх.

ОСОБЫЙ, -ая; -ое. 1. онцгой; гоц; гойд; возникло особое затруднение гойд бэрхшээл гарлаа; 2 жич; тусгай; анги; ондоо; особое постановление тусгай тогтоол; особое мнение ондоо санал.

ОСОБЬ, -и; ж. (книжн.). нэг амьтан; нэг хувь; нэг нь.

ОСОВЕЛЫЙ, -ая; -ое (прост.). бүүдгэр; мансуурсан; осовелый взгляд мансуурсан нүд.

ОСОВЕТЬ, -ею; -еешь; сов. (прост.). мансуурах. **ОСОЗНАВАТЬ**, -наю; -наешь; несов. ойлгох, ухаарах. **ОСОЗНАНИЕ**, -я; ср. ойлгох; ухаарах; ойлголго; ухаарал.

ОСОЗНАТЬ, -аю; -аешь; осознанный; сов.; что. ойлгох; ухаарах; осознать свои классовые интересы ангийнхаа эрх ашгийг ухаарах.

ОСОКА, -и; ж. өлөн өвс; хагд ожирс.

ОСОТ, -а; м. дэгд.

ОСПА, -ы; ж. цэцэг өвчин; бодоо; цагаан бурхан; прививать оспу цэцгийн тариа тарих; бодоо тарих; ветряная оспа чонын хөрвөө; салхин цэцэг.

ОСПАРКВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. маргах, арцах; маргалдах; маргаантай гэх; маргаантай гэж үзэх; 2. булаалдах; тэмцэлдэх; тэмцэх; оспаривать

званце чемпиона аварга цол булаалдах; аварга болох гэж тэмцэх.

ОСПЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. цэцэг өвчний; цэцгийн; бодоогийн; цэцэг өвчинтэй; **оспенный больной** цэцэг өвчинтэй хүн; 2. болсон; цагаан бурхантсан; нөрөөтэй; цоохор; **оспенное лицо** цагаан бурхантсан нүүр; цоохор нүүр.

ОСПИНА, -ы; ж. нөрөө; **лицо в оспинах** нөрөөтэй нүүр; цоохор нүүр.

ОСПОПРИВАНИЕ, -я; ср. цэцгийн тариа тарих.

ОСПОРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов.; что. маргах; арцах; маргалдах; маргаантай гэж; маргаантай гэж үзэх; **оспорить чье-нибудь мнение** хүний саналыг маргаантай гэж үзэх.

ОСРАМИТЬ, -млю; -мишь; -млenny; (-ён; -ена); сов. шившиг болгох; нэр гутаах; ичээх.

ОСРАМИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; сов. шившгээ үзэх; нэрээ гутаах.

ОСТАВАТЬСЯ, -таюсь; -тайшья; несов. 1. үлдэх; үлэх; хоцрох; улирах; 2. хадгалагдан үлдэх; 3. хэвээр байх; 4. болох; байх; үлдэх; 5. үлдэх; хоцрох; 6. аргагүй байх; домгүй байх.

ОСТАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; **ОСТАВЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. орхих; үлдээх; **оставить книгу дома** гэртээ номоо орхих; **оставить след в науке** шинжлэх ухаанд ул мөр үлдээх; 2. үлдээх; үлэх; тавих; **оставить хлеба на ужин** талхнаасаа оройн хоолонд үлдээх; 3. хэвээр үлдээх; байлгах; орхих; улируулах; **оставь меня в покое** наймаг амар байлгаач; **оставить закон в силе** хуулийг хүчин төгөлдөр байлгах; **оставить пол некрашеным шал будалгүй орхих**; **оставить ученика на второй год** сурагчийг анги улируулах; 4. -уулах (-үүлэх); байлгах; үлдээх; тавих; **оставить гостей** ночеваты гийчдийг хонуулах; 5. орхих; хаях; зайлах; барагдах; **оставить семью** гэр бүлээ хаях; **оставь меня!** зайл; **силы оставили его** тамир нь барагдав; 6. болох; байх; зогсох; орхих; **оставь, это не твое дело** боль; энэ чамд хамаагүй; 7. эс олгох; эс өгөх; хасах; байх; орхих; **оставить без обеда** хоол эс өгөх; **коолгүй байлгах**; **оставить просьбу без внимания** хүссэнийг анхаарахгүй байх.

ОСТАЛЬНОЙ, -ая; -ое. үлдсэн; бус; **взять остальные книги** үлдсэн номыг авах; 2. бусад; үлдсэн; **где остальные?** бусад нь хаа байна? **возьми сколько надо, а остальное убери** хэд хэрэгтэйгээ аваад; үлдсэнийг нь хураа.

ОСТАНАВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. зогсоох; байлгах; тогтоох; 2. болиулах; хорих; 3. чиглүүлэх; анхаарах; **хамт хэрэглэгдсэн нэр үгийг үйл үг болгоно**.

ОСТАНАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. зогсох; байх; тогтох; саатах; **не останавливаться ни перед какими трудностями** ямар ч бэрхшээлд саатахгүй; 2. буух; 3. дэлгэрэнгүй өгүүлэх; голлон анхаарах.

ОСТАНКИ, -ов (высок.). шарил; чандар; яс.

ОСТАНОВИТЬ, -овлю; -овишь; -овленный; сов. 1. зогсоох; байлгах; тогтоох; **остановить поезд** галт тэрэг зогсоох; **остановить работу** заводу үйлдвэрийн ажил зогсоох; 2. болиулах; хорих; **остановить шалуну** томоогүй хүүхдийн дүрсгүйтэхийг хорих; 3. чиглүүлэх анхаарах; **хамт хэрэглэгдсэн нэр үгийг үйл үг болгоно**; **остановить взор** на чем-либо юмыг анхааран харах.

ОСТАНОВИТЬСЯ, -овлюсь; -овишься; сов. 1. зогсох; байх; тогтох; саатах; **остановиться на перекрестке** (гудамж замын) бэлчир дээр зогсох; 2. буух; **остановиться в гостинице** зочид буудалд буух; 3. дэлгэрэнгүй өгүүлэх; голлон анхаарах; **остановиться**

на описании подробностей нарийн учрыг өгүүлэхийг голлон анхаарах.

ОСТАНОВКА, -и; ж. 1. зогсох; байх; зогсолт; 2. буудал; зогсоол; **грамвайная остановка** трамвайны буудал; ☆ **остановка за кем-чем-либо** хүн юм байхгүй саад болох; **остановка за книгами** ном байхгүй саад болох.

ОСТАТОК, -тка; м. 1. үлдэгдэл; шавхруу; шавхрага; үлдэл; үлдэц; үлдэгдэл; **остаток обеда** хоолны үлдэц; хоолны шавхруу; 2. эвдэрхий; үлдэгдэл; **остатки крепостной стены** эвдэрхий хэрэм; 3. орхидос; хаягдал; шаар; хог; нефтяные **остатки** нефтийн шаар; 4. үлдсэн хэсэг; сүүлчийн хэсэг; **остаток жизни амьдралын үлдсэн хэсэг**; **остаток времени** үлдсэн цаг; 5. үлдвэр; **сто** делится на двадцать без остатка зуу хорьд үлдвэргүй хуваагдана.

ОСТАТОЧНЫЙ, -ая; -ое. үлдсэн; **остаточные суммы** үлдсэн мөнгө;

ОСТАТЬСЯ, -анусь; -анешься; сов. 1. үлдэх; үлэх; хоцрох; улирах; **остаться на зиму в деревне** өвөлжихөөр тосгонд үлдэх; **остаться на второй год в классе** анги улирах; 2. хадгалагдан үлдэх; **это навсегда останется в моей памяти** цээжинд минь мөнхөд хадгалагдан үлдэнэ; 3. хэвээр байх; **остаться при прежнем мнении** хуучин саналаа баримталсан хэвээр үлдэх; 4. болох; байх үлдэх; **остаться в долгу** өртэй болох; 5. үлдэх; хоцрох; **от обеда** остался суп өдрийн хоолноос, шөл үлдсэн; **после него** осталось трое детей түүний үхсэний дараа гурван хүүхэд хоцорсон; 6. аргагүй байх; домгүй байх; **ему** осталось только **согласиться** тэр зөвшөөрөхөөс өөр аргагүй байлаа.

ОСТЕКЛИТЬ, -лю; -лишь; -лenny (-ён; -ена); сов.; что. **ОСТЕКЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. шиллэх; шил тавих; шил суулгах; шил хийх.

ОСТЕПЕНИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; сов. төлөвжид томоожих.

ОСТЕРВЕНЕЛЫЙ, -ая; -ое. галзуурсан; улангассан; ганирсан; **остервенелый враг** галзуурсан дайсан.

ОСТЕРВЕНЕНИЕ, -я; ср. галзуурах; улангасал; ганирах; галзуурал; улангасалт; ганирал.

ОСТЕРВЕНЕТЬ, -ею; -еешь; сов. галзуурах; улангасах; ганирах.

ОСТЕРЕГАТЬ, -аю; -аешь; несов. болгоомжлох хэлэх; сэргэмжлүүлэх.

ОСТЕРЕГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. **кого-что** болгоомжлох; сэргэмжлэх; анэх; **остерегаться простуды** салхинд цохиулахаас болгоомжлох.

ОСТЕРЕЧЬ, -егу; -ежшь; -егутя; -ёгя; -ежenny (-ён; -ена); сов.; **кого-что** болгоомжлох хэлэх; сэргэмжлүүлэх; **остеречь друга** найзыгаа сэргэмжлүүлэх.

ОСТЕРЕЧЬСЯ, -егусь; -ежешься; -егутя; -ёгя; -лашь; сов. болгоомжлох; сэргэмжлэх, анэх.

ОСТИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. сортой; сор ихтэй; соролхог; остистый колос соролхог туруу.

ОСТОВ, -а. м. яс; яс бие; араг бие; **остов** корабля хөлөг онгоцны араг бие.

ОСТОЛБЕНЕТЬ, -ею; -еешь; сов. бэгтрэх; зог тусах; зог хийх.

ОСТОЛОП, -а; м. (прост. бран.) чангуу амьтан; тэнэг хүн.

ОСТОРОЖНО, нареч. 1. болгоомжтой; болгоомжлон; хянуур; **действовать осторожно** болгоомжтой хийх; 2. болгоон; хянамжлан; анаж; **осторожно** выразить хянамжлан өгүүлэх; 3. аяархан; зөөлөн; болгоомжтой; **осторожно** перевязать рану шархыг аяархан боох.

ОСТОРОЖНОСТЬ, -и; ж. болгоомж; сэргэмж; хянамж; проявить осторожность болгоомж гаргах; хянамжлах.

ОСТОРОЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. 1. болгоомжтой; хянамгай; хянуур; он человек очень осторожный их хянуур хүн; 2. зөөлөн; болгоомжтой; хянуур; осторожные выражения хянуур үг; зөөлөн үг.

ОСТРИГАТЬ, -игаю; -игаешь; несов. хайчлах; хяргах; танах; тайрах; авах.

ОСТРИГАТЬСЯ, -игаюсь; -игаешься; несов. үсээ засуулах; авуулах.

ОСТРИЕ, -я; ср. 1. үзүүр; ир; острие иглолм зүүний үзүүр; острие карандаша харандааны үзүүр; острие сабли сэлэмний ир; 2. үзүүр; гол; острие критики шүүмжлэлийн үзүүр; шүүмжлэлийн гол.

ОСТРИТЬ, I; -рю; -ришь; несов.; что. үзүүрлэх; ирдэх; хурцлах; билүүдэх.

ОСТРИТЬ II; -рю; -ришь; несов. хошинчлох; кошигнох; хошин үг хэлэх.

ОСТРИЧЬ, -изу; -ижешь; сов. хайчлах; хяргах; танах; тайрах; авах; засах; остричь овцу хонь хайчлах; остричь ногти хумс авах; остричь волосы үс авах; үс засах.

ОСТРИЧЬСЯ, -изусь; -ижьсь; сов. үсээ засуулах; авуулах.

ОСТРОВ, -а; мн. -а; м. арал.

ОСТРОВИТАНИН, -а; мн. -яне; -яи; м. арлын хүн.

ОСТРОВНОЙ, -ая; -ое. арлын; островная растительность арлын ургамал; островной город арлын хот.

ОСТРОВОК -вка; м. бяцхан арал.

ОСТРОГ, -а; м. 1. шивээ; шивээлсэн хот; 2. гяндан.

ОСТРОГА, -и; ж. сэрээ; бить рыбу острогой загас сэрээдэх.

ОСТРОГАТЬ, -аю; -аешь; сов. зорох.

ОСТРОГЛАЗЫЙ, -ая; -ое; -аз (разг.). хурц нүдтэй; өдөн нүдтэй.

ОСТРОГУВЦЫ, -ев. хурц иртэй зуудар.

ОСТРОЗАРАВНЫЙ, -ая; -ое. их халдвартай; амархан халддаг.

ОСТРОКОНЕЧНЫЙ, -ая; -ое. хурц үзүүртэй; шовх; шовгор; шовхгор; шөнтгөр; шөмбөгөр; острокопечная башня шовгор оройтой цамхаг.

ОСТРОНОСИЙ, -ая; -ое; -нос. шөнтгөр хамартай.

ОСТРОТА I; -ы; ж. -1. хурц; сонор; острота зрения хурц нүд; острота слуха сонор чих; 2. хэцүү; бэрх; острота положения хэцүү байдал.

ОСТРОТА II; -ы; мн. -оты; ж. шог үг) хошин үг; тонкие острооты уран хошин үг.

ОСТРОУМНЕ, -я; ср. цэцэн ухаан; хурц ухаан; шоголять остроумием цэцнээ гайхуулах; проявить остроумие в решении вопроса хурц ухаан зарж; асуудал шийдэх.

ОСТРОУМНО, нареч. цэцэн; ухаан сийлэн; уран ухаантай; аргыг нь олж; аятайхан; остроумно ответить цэцэн харнулах.

ОСТРОУМНЫЙ, -ая; -ое; -мен; -мна. цэцэн; уран ухаантай; ухаан сийлсэн; аргыг нь олсон; аятайхан; остроумный человек цэцэн хүн; остроумное решение ухаан сийлж шийдэх.

ОСТРЫЙ, -ая; -ое; остр и (разг.). остёр; острац остро. 1. хурц; (хурц) иртэй; острый нож хурц хутга; иртэй хутга; 2. шовх; шовхгор; шөнтгөр;

шөмбөгөр; острый угол шовх өнцөг; 3. хурц, хурдан; острый глаз хурц нүд; острый умом мальчик хурц ухаантай хүү; авхаалж сайтай хүү; 4. хошин; хорон; ёжтой; хурц; острая шутка хошин шог; у него острый язык хорон үгтэй хүн; 5. хурц; дарвигнуулсан; хатуу; халуун (ногоотой); острый вкус дарвигнуулсан амт; халуун амт; острое блюдо халуун ногоотой хоол; острый запах хурц үнэр; 6. цочмог; острое воспаление цочмог үрэвсэх; цочмог үрэвсэл; 7. хурц; ширүүн; хэцүү; бэрх; острый недостаток чего-либо юм бэрх дутагдах; острое положение хэцүү байдал; острая борьба хурц тэмцэл.

ОСТРЯК, -а; м. (разг.). шогч; хошиач.

ОСТУДИТЬ, -ужу; -удишь; -ужденный; сов. **ОСТУЖАТЬ**, -аю; -аешь; несов. хөргөх; сөвлөх; зөөгшрүүлэх.

ОСТУПАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов.; **ОСТУПИТЬСЯ**, -уплюсь; -упишься; сов. хий гишгэх; бүдрэх.

ОСТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОСТЫТЬ**, -ыну; -ынешь; сов. 1. хөрөх; хүйтэн болох; зөөсгөрөх; сэрүүн болох; чай остыл цай зөөсгөрлөө; 2. гарах; намхрах; гнев его остыл уур нь гарчээ; хилэн нь намхарлаа.

ОСТЬ; -и; мн. -и; -ей; ж. (ургамлын) сор.

ОСУДИТЬ, -ужу; -удишь; -ужденный (-ен; -ена); сов. кого. что. **ОСУЖДАТЬ**, -аю; -аешь; несов.

1. шийтгэх; шийтгэл үзүүлэх; залхаан цээрлүүлэх; осудить военных преступников цэргийн гэмт хэрэгтнийг залхаан цээрлүүлэх; 2. буруушаах; зэмлэх; осудить антиобщественный поступок нийгэмд харш явдлыг буруушаах; 3. тавилантай байх; цондонтой байх; капитализм осужден на гибель хөрөнгөтөн ёо мөхөх цондонтой.

ОСУЖДЕНИЕ, -я; ср. 1. буруушаах; буруушаалт; буруушаал; 2. шийтгэх; шийтгэл.

ОСУЖДЕННЫЙ, -ая; -ое. шийтгэгдсэн; ялтан.

ОСУНУТЬСЯ, -нувь; -нешься; сов. царай алдах; цонхийх.

ОСУШАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ширгээх; хатаах; 2. хуурайлах; хуурайлан уух; шавхах; шавхан уух.

ОСУШЕНИЕ, -я; ср. ширгээх; хатаах; ширгээлт; хатаалга; осушение болот намаг ширгээх.

ОСУШИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ширгээх; хатаах; ширгээлтийн; хатаалгын; осушительные работы ширгээх ажил.

ОСУШИТЬ, -ушу; -ушишь; -ушенный; сов.; что. 1. ширгээх; хатаах; осушить болото намаг ширгээх; 2. хуурайлах; хуурайлан уух; шавхах; шавхан уух; осушить стакан шил аягатай юм шавхан уух; аяга хуурайлах; ☆ осушить глаза уйлахаа болих; осушить слезы кому-нибудь хүнийг тайтгаруулах.

ОСУШКА, -и; ж. ширгээх; хатаах; ширгээлт; хатаалга.

ОСУЩЕВИМССТЬ, -и; ж. биелмээр (байх) биелүүштэй (байх).

ОСУЩЕВИМЫЙ, -ая; -ое; -им. биелмээр; гүйцэтгэж болом; биелүүштэй; осуществимый проект биелмээр төсөл.

ОСУЩЕВИТЬ, -аю; -вишь; -влённый (-ён; -ена); сов.; что. биелүүлэх; гүйцэтгэх; хэрэгжүүлэх; хийх; осуществить что-либо на практике юмыг хэрэгжүүлэн биелүүлэх.

ОСУЩЕВИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ится; сов. биелэх; биелэгдэх; хэрэгжих; гүйцэлдэх, бүтэх; мечта о счастливой жизни осуществилась жаргалтай амьдралын хүслэн биелэв.

ОТБРА'СЫВАТЬСЯ, -ается; *несов.* (таягдан) каягдах.

ОТБРО'СИТЬ, -оку; -осишь; -ошенный; *сов.*; *кого-что*. 1. шидэж хаях; таягдан хаях; шидэх; чулуудах; отбросить ненужную вещь хэрэггүй юмыг чулуудах; 2. ухруулах; цохиж хөөх; отбросить противника за реку дайсныг цохиж голын цаана көөн гаргах; 3. болих; орхих; таягдан хаях; отбросить сомнение тээнэгэлзэхээ болих; 4. тусгах; дерево отбросило длинную тень модны урт сүүдэр тусав.

ОТБРО'СЫ (отбро'с); -ов; хаягдал; шаар; хог; орхидос; яма для отбросов хогийн нүх; отбросы общества нийгмийн орхидос.

ОТБЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОТБЫ'ТЬ**, -буду; -будешь; *отбыл*; -а; *отбыло*; -бывший; *сов.* (офиц.). 1. одох; мордох; явах; делегаты отбыли в Москву төлөөлөгчид Москва руу мордов; 2. хаах; дуусгах; өнгөрүүлэх; отбыть военную службу цэргийн алба хааж дуусгах; хаах.

ОТВА'ГА, -и; *ж.* чин зориг; аймшиггүй зориг, зүрх; зориг; наградить за отвагу чин зориг гаргасан тул шагнах.

ОТВА'ДИТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; *сов.*; *кого-что от чего* (прост). **ОТВА'ЖИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* гаргах; болиулах; отвадить от курения тамхинаас гаргах.

ОТВА'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*; **ОТВА'ЖИТЬСЯ**, -жусь; -жишься; *сов.*; с неопр. зүрхлэх; зориглох; зориг гаргах; зүрх хүрэх; не отважился спросить асуух зүрх хүрсэнгүй.

ОТВА'ЖНО, нареч. аймшиггүй; зоригтой; зүрхтэй. **ОТВА'ЖНОСТЬ**, -и; *ж.* чин зориг; аймшиггүй зориг.

ОТВА'ЖНЫЙ, -ая; -ое; -жен; -жна. аймшиггүй; зоригтой; зүрхтэй; отважный мореплаватель аймшиггүй далайчин.

ОТВА'Л I, -а; *м.*: 1. зайлуулах; 2. (анжисны) комбого; 3. каягдал; ☆ наестся до отвала кагартваа идэх.

ОТВА'Л II, -а; *м.* сэлж холдох.

ОТВА'ЛИВАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.* 1. зайлуулах; өнхрүүлэн зайлуулах; авч хаях; 2. пад хийтэл барих; пад хийтэл өгөх.

ОТВА'ЛИВАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.* зайлах; (сэлж) холдох; цааш самрах.

ОТВА'ЛИВАТЬСЯ, -ается; *несов.* ковхорч унах; хэмхэрч унах, ойчих;

ОТВАЛИ'ТЬ I, -аю; -алишь; -аленный; *сов.*; *что*. 1. зайлуулах; өнхрүүлэн зайлуулах; авч хаях; отвалить камень от входа хаалганаас чулуу зайлуулах; 2. пад хийтэл барьчих; пад хийтэл өгчих. отвалить сто рублей зуун төгрөг пад хийтэл барьчих.

ОТВАЛИ'ТЬ II, -аю; -алишь; *сов.* зайлах; (сэлж) колдох; цааш самрах; пароход отвалил от пристани галт онгоц буудлаас зайллаа.

ОТВАЛИ'ТЬСЯ I, *I и 2 л. не употр.*; -алится; *сов.* ковхорч унах; хэмхэрч унах; ойчих; штукатурка отвалилась туурганы шаваас ковхорч унав.

ОТВА'Р, -а; *м.* ханд; (хорхог) шөл; мясной отвар махны хорхог шөл.

ОТВА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* чанах; буцалгах; болгох.

ОТВА'РИВАТЬСЯ, -ается; *несов.* болох; буцлах; чанагдах.

ОТВАРИ'ТЬ, -арю; -аришь; -аренный; *сов.*; *что* чанах, буцалгах; болгох; отварить грибы мөөг чанах.

ОТВАРИ'ТЬСЯ I, *I и 2 л. не употр.*; -арится; *сов.* болох; буцлах; чанагдах; овощи отварились тогоо болжва.

ОТВАРНО'Й, -ая; -ое. чанасан; буцалсан; буцалгасан; отварная говядина чанасан үхрийн мах; үхрийн бүхэл мах; отварная вода буцалгасан ус.

ОТВЕ'ДАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; *что и чего* (устар.). **ОТВЕ'ДЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. амсах; отведать пирога бялуунаас амсах; 2. амсах; эдлэх; үзэх; отведать жизни на чужбине хүний газрын амьдрал үзэх.

ОТВЕЗТИ', -езу; -ездишь; -ез; -езла; -езишь; -езённый (-ён; -ена); *сов.*; *кого-что*. 1. аваачих; хүргэх; отвезти письма на почту захидал шууданд хүргэх; 2. зөөж зайлуулах; зөөж холдуулах; отвезти камень в сторону от дороги замын чулуур зөөж зайлуулах.

ОТВЕРГА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* голох; хэрэгсэхгүй байх; хүлээж авахгүй байх.

ОТВЕРГА'ТЬСЯ, -ается; *несов.* гологдох; хэрэгсэгдэхгүй байх.

ОТВЕ'РГНУТЬ, -ну; -нёшь; -вёргнутой; *сов.*; *что*. голох; хэрэгсэхгүй байх; хүлээж авахгүй байх; отвергнуть проект төслийг хэрэгсэхгүй байх; отвергнуть помощь тусламжийг хүлээж авахгүй байх.

ОТВЕРДЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. катуурсан; хатуу болсон; отверделая опухоль катуурсан хавдар.

ОТВЕРДЕ'НИЕ, -я; *ср.* хатуурах; хатуурал.

ОТВЕРДЕ'ТЬ I, *I и 2 л. не употр.*; -еет; *сов.* хатуурах; хатуу болох; горзойх.

ОТВЕ'РЖЕННЫЙ, -ая; -ое (высок.). орхигдсон; хүний хүрэнээс хасагдсан.

ОТВЕРНУ'ТЬ, -ну; -нёшь; -вёрнутой; *сов.*; *что*. 1. буруулах; буруу харуулах; цааш харуулах; отвернуть лицо нүүрээ буруулах; 2. өргүүлэх; шуух; сөхөх; отвернуть плчу шубы дээлийн хормой өргүүлэх; 3. өргүүлэх, өргүүлэн онгойлгох; отвернуть кран гоожуур онгойлгох; 3. (эргүүлж) сулруулах; өргүүлж авах; отвернуть винт эрэг сулруулах; эрэг өргүүлэн авах; 5. тас мушгих; мулт татах; отвернуть кукле ногу хүүхэлдэйн хөл тас мушгих.

ОТВЕРНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нёшься; *сов.* 1. буруу харах; цааш харах; нүүрээ буруулах; отвернуться, чтобы не видеть харахгүйн тул буруу харах; 2. шуугдах; эргэх; сөхөгдөх; пола шубы отвернулась дээлийн хормой өргөв; 3. онгойх; кран отвернулся гоожуур онгойлоо; 4. (эргэж) сулрах, гарах; мултрах; гайка отвернулась өм эрэг мултрав; 5. харилцаа тасрах.

ОТВЕ'РСТИЕ, -я; *ср.* ам; нүх; амсар; сүв; сделать отверстие нүх битүүлэх.

ОТВЕРТЕ'ТЬ, -ечу; -ертишь; -ерченный; *сов.*; *что* (разг.). 1. (эргүүлж) сулруулах; өргүүлэн авах; 2. тас мушгих; мулт татах.

ОТВЕРТЕ'ТЬСЯ I, *I и 2 л. не употр.*; -ертится; *сов.*; *что* (разг.). (эргэж) сулрах; мултрах.

ОТВЕРТЕ'ТЬСЯ II, -ерчусь; -ертишься; *сов.*; *от чего* (прост.). мултрах; салах; хагадах; отвертеться от поручения даалгавраас мултрах.

ОТВЕ'РТКА, -и; *ж.* калив.

ОТВЕ'РТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. буруулах; буруу харуулах; цааш харуулах; 2. шуух; өргүүлэх, сөхөх; 3. өргүүлэх; өргүүлэн онгойлгох; 4. (эргүүлж) сулруулах; өргүүлэн авах; 5. тас мушгих, мулт татах.

ОТВЕ'РТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. буруу харах; цааш харах; нүүрээ буруулах; 2. шуугдах; эргэх; сөхөгдөх; 3. онгойх; 4. (эргэж) сулрах; гарах; мултрах; 5. харилцаа тасрах.

ОТВЕ'С, -а; *м.* эгц хажуу; по ствесе эгц хажуугаар.

ОТВЕСИТЬ, -ешу; -есишь; -ешенный; сов.; что, жигнэж өгөх; чигнэж олгох; **отвесить кило муки** кило гурил жигнэж өгөх.

ОТВЕСНО, нареч. эгц; чанх уруугаа; цэх доошоо.

ОТВЕСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. эгц; чанх уруу харсан; цэх доош малтсан; **отвесная скала** эгц хад; **отвесная черта** цэх доош татсан зураас.

ОТВЕСТИ, -еду; -едшь; -ёл; -ела; -едший; -еденный (-ён; -ена) -едя; сов.; кого-что. 1. хургэж өгөх; аваачих; **отвести детей в детский сад** күүхдүүдийг цэцэрлэгт нь хургэж өгөх; 2. аваачих; хөтөлж очих; **отвести собеседника к окну** ярилцагчийгаа цонх руу хөтөлж очих; 3. зайлуулах; хажуу тийш нь болгох; өөр тийш нь татах; **отвести удар** цохих гэснийг зайлуулах; **отвести реку** голын урсгалыг өөр тийш болгох; 4. няцаах; хэрэгсэхгүй болгох; хасах; **отвести чью-либо кандидатуру** хүнийг нэр дэвшигсдийн жагсаалтаас хасах; 5. олгох; гаргаж өгөх; тасалж өгөх; **отвести участок под опытную станцию** туршлагын өртөөнд газар олгох; ☆ **отвести душу** санаагаа хэлж амрах; **отвести глаза** нүд хуурах, анхаарлыг өөр тийш татах.

ОТВЕТ, -а; м. 1. хариу; **получить ответ на письмо** захидлын хариу авах; **сказать что-нибудь в ответ** хариуд нь нэг юм хэлэх; **наши успехи**—лучший **ответ** клеветникам гүтгэгчдэд өгөх хамгийн сайн хариу бол манай амжилт мөн; **ответ на задачу** бодлогын хариу; 2. хариуцлага; **призвать кого-либо к ответу** хүнийг хариуцлагад татах.

ОТВЕТИТЬ, -влю; -вишь; -вданный (-ён; -ена); сов.; что (спец.). салаатуулах; салбарлуулах; салаалж гаргах.

ОТВЕТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; сов. салаатах; салбарлах; салаалж гарах.

ОТВЕТВЛЕНИЕ, -я; ср; 1. салаа; тополь даёт много **ответвлений** улиангар олон салаа болж ургадаг; 2. салаа; татуур; **ответвление канала** сувгийн татуур; 3. замын салаа; салбар зам; **ответвление железной дороги** төмөр замын салаа; 4. салбар; жаргоны-ответвления **общенародного языка** этгээд кэл бол ард нийтийн хэлний салбар мөн.

ОТВЕТВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. салаатуулах; салбарлуулах; салаалж гаргах.

ОТВЕТИТЬ, -вечу; -ветишь; -веченный; сов. 1. хариулах; хариу өгөх; хариу хэлэх; **ответить на вопрос** асуулт хариулах; 2. хариуцах; хариуцлага хүлээх; хариуг даах; **ответить за свой поступок** хийсэн хэргээ хариуцах; хийсэн хэргийнхээ хариуцлагыг хүлээх.

ОТВЕТНЫЙ, -ая; -ое. хариу; хариу болгох; **ответное письмо** хариу захидал.

ОТВЕТСТВЕННО, нареч. хариуцлагатай.

ОТВЕТСТВЕННОСТЬ, -и; ж. 1. хариуцлагатай (байх); хариуцлага; **нести ответственность** хариуцлага хүлээх; хариуцах; **привлечь кого-либо к ответственности** хүнийг хариуцлагад татах; **возложить на кого-либо ответственность** хариуцлага хүлээлгэх; хариуцуулах; **уклониться от ответственности** хариуцлагаас зайлсхийх; 2. хариуцлагатай зүйл, чухал зүйл; **ответственность** момента хариуцлагатай үе.

ОТВЕТСТВЕННЫЙ, -ая; -ое; -вен; -венна. 1. хариуцлагатай; **ответственный редактор** хариуцлагатай эрхлэгч; 2. хариуцлагатай; чухал; **ответственная работа** хариуцлагатай ажил; **ответственное решение** чухал шийдвэр.

ОТВЕТЧИК, -а; м. 1. хариуцагч; хэрэгтэн; 2. хариуцлага хүлээсэн хүн; хариуцагч.

ОТВЕЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хариулах; хариу өгөх; хариу хэлэх; 2. хариуцах; хариуцлагач

хүлээх; хариур даах; 3. хариуцах; **отвечать за порученное дело** даалгасан хэргийг хариуцах; 4. таарах; тохирох; нийлэх; **отвечать чьим-либо интересам** хүний эрх ашигтай нийлэх.

ОТВЕШИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. жигнэж өгөх; чигнэж олгох.

ОТВЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг. неодобр.). **ОТВЛИВНУТЬ**, -ну; -нешь; сов. зайлсхийх; мултрахыг оролдох; **отвлинуть от ответа** хариу өгөхөөс зайлсхийх.

ОТВИНТИТЬ, -инчу; -интишь; -инченый; сов.; что. эргүүлж авах; эргүүлж гаргах; **отвинтить винт** эрэг эргүүлж гаргах.

ОТВИНТИТЬСЯ, 1 и 2. не употр.; -интятся; сов. мултрах; эргэж гарах.

ОТВИНЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. эргүүлж авах; эргүүлж гаргах.

ОТВИНЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. мултрах; эргэж гарах.

ОТВИСАТЬ, -ает; несов. унжих; санжих; холхойх.

ОТВИСЛЫЙ, -ая; -ое. унжуу; санжуу; холгор; унжсан; санжсан; холхойсон; **отвислые губы** унжуу уруул.

ОТВИСНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ис; -ла; сов. унжих; санжих; холхойх; **щеки отвисла** хашар нь унжсан,

ОТВЛЕКАТЬ I, -аю; -аешь; несов. самууруулах; алмайруулах; саатуулах; алгасуулах.

ОТВЛЕКАТЬ II, -аю; -аешь; несов. хийсвэрлэх; хийсвэрлэн үзэх.

ОТВЛЕКАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. самуурах; алмайрах; саатах; алгасах.

ОТВЛЕЧЕНИЕ I, -я; ср. 1. самууруулах; алмайруулах; саатуулах; 2. самууруулалт; алмайруулалт; саатуулалт.

ОТВЛЕЧЕНИЕ II, -я; ср. хийсвэрлэх; хийсвэрлэн.

ОТВЛЕЧЕННО, нареч. хийсвэрлэн; хийсвэр; хийсвэрээр; **рассуждать отвлеченно** хийсвэр ярих.

ОТВЛЕЧЕННОСТЬ, -и; ж. хийсвэр байх; хийсвэр чанар.

ОТВЛЕЧЕННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. 1. хийсвэр; **отвлечённое** понятие хийсвэр ухагдахуун; 2. хийсвэр; бодит байдлаас тасархай; **отвлечённые разговоры** хийсвэр яриа; ☆ **отвлечённое** число хийсвэр тоо.

ОТВЛЕЧЬ I, -еку; -ецишь; -екут; -ёк; -ла; -ецённый (-ён; -ена) сов.; кого-что от чего. самууруулах; алмайруулах; саатуулах; алгасуулах; **отвлечь внимание** анхаарал самууруулах; алмайруулах.

ОТВЛЕЧЬ II, -еку; -ецишь; -екут; -ёк; -ла; -ецённый (-ён; -ена); сов.; что от чего (книжн.). хийсвэрлэх; хийсвэрлэн үзэх.

ОТВЛЕЧЬСЯ, -ежусь; -ецишься; -екутся; -ёкся; -еклась; сов. самуурах; алмайрах; саатах; алгасах; **отвлечься** на минуту от работы ажиллаж байгаад түр саатах.

ОТВОД, -а; м. 1. олгох; **отвод земель** газар олгох; 2. (урсгал) өөр тийш болгох; өөр тийш татах; 3. зайлуулах; хасах; татгалзах; эсэргүүцэх; **заявить отвод** против кого-либо хүнийг эсэргүүцэн мэдүүлэх; ☆ **для отвода** глаз анхаарлыг нь зайлуулах гэж; нүд хуурахын тул.

ОТВОДИТЬ, -ожу; -одишь; несов. 1. хургэж өгөх; аваачих; 2. хөтөлж очих; аваачих; 3. зайлуулах; хажуу тийш болгох; өөр тийш татах; 4. няцаах; хэрэгсэхгүй болгох; хасах; 5. олгох; гаргаж өгөх; тасалж өгөх.

ОТВОДНОЙ, -ая; -ое (спец.). **отводной** канал тасуулах суваг.

ОТВОЕВАТЬ, -ою; -оюшь; -овованный; сов. 1. байлдан авах; дайтан өгүүлэх; **отвоевать** свою **вемлю** у захватчиков эзлэгдсэн газраа байлдан авах; 2. дайснаа дарах; дайтаж дуусах.

ОТВОЕВАТЬСЯ, -оюсь; -оюшься; сов. (разг.). дайснаа дарах; байлдаж дуусах.

ОТВОЕВЫВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. 1. байлдан авах; дайтан өгүүлэх; 2. дайснаа дарах; дайтаж дуусах.

ОТВОЗИТЬ, -ожу; -одишь; несов. 1. аваачих; кургах; 2. зөөж зайлуулах; зөөж холдуулах.

ОТВОРАЧИВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. 1. буруулах; буруу харуулах; цааш харуулах; 2. шуух; өргүүлэх; сөхөх.

ОТВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аюшься; несов. 1. буруу харах; цааш харах; нүүрээ буруулах; 2. шуугдах; эргэх; сөхөгдөх.

ОТВОРИТЬ, -орю; -оришь; -оренный; сов.; что нээх, тайлах; онгойлгох; **отворить** дверь хаалга тайлах.

ОТВОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -орится; сов. нээгдэх; тайлагдах; онгойх; окно **отворилось** цонх онгойв.

ОТВОРОТ, -а; м. эргэмэл өнгөр, эргэмэл түрий; нудрага; сапоги с отворотами эргэмэл түрийтэй гутал.

ОТВОРЯТЬ, -яю; -яешь; несов. нээх; тайлах; онгойлгох.

ОТВОРЯТЬСЯ, -яется; несов. нээгдэх; тайлагдах; онгойх.

ОТВРАТИТЕЛЬНО, нареч. ой гутмаар; зөвүүрхмээр; дур гутам; үзэшгүй муу.

ОТВРАТИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лет; -льна. ой гутмаар зөвүүрхэм; жигшүүртэй; дур гутам; үзэшгүй муухай; булай; **отвратительный** запах ой гутмаар үнэр; **отвратительный** поступок булай явдал.

ОТВРАТИТЬ, -аю; -атишь; -ацднный (-дн; -ена); сов.; кого-что. **ОТВРАЩАТЬ**, -аю; -аюшь; несов. зайлуулах; хариулах; тойруулах; далдруулах; **отвратить** беду гай далдруулах.

ОТВРАЩЕНИЕ, -я; ср. жигших; зөвүүрхэх; жигшүүр; зөвүүрхэл; испытывать **отвращение** к кому-чему-либо хүн юмыг жигших; жигшүүр төрөх.

ОТВЫКАТЬ, -аю; -аюшь; несов.; **отвыкнуть**, -ну; -нешь; -ык; -ла; сов. хөндийрэх; гарах; **отвыкнуть** от дома гэр бүлээсээ хөндийрэх; **отвыкнуть** от курения тамхинаас гарах.

ОТВЯЗАТЬ, -яжу; -яжешь; -язанный; сов.; кого-что. тайлах; тавих; **отвязать** лошади морь тавих.

ОТВЯЗАТЬСЯ, -яжусь; -яжешься; сов. 1. тайлагдах; тайлах; алдуурах; веревка **отвязалась** татлага тайлагдав; 2. салах; мултрах; зайлах; еле **отвязался** от назойливого человека хаширтай хүнээс арай гэж саллаа.

ОТВЯЗЫВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. тайлах; тавих. **ОТВЯЗЫВАТЬСЯ**, -ается; несов. салах; мултрах; зайлах.

ОТГАДАТЬ, -аю; -аюшь; -огаданный; сов.; что. таах; тайлах; тааварлах; **отгадать** загадку оньсог тайлах.

ОТГАДКА, -а; ж. таавар; тайлбар; найти **отгадку** тайлбарыг нь олох.

ОТГАДЫВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. таах; тайлах; тааварлах.

ОТГАДЫВАТЬСЯ, -ается; несов. таагдах; тайлагдах; тааварлагдах.

ОТГИБАТЬ, -аю; -аюшь; несов. 1. тэнийлгэх; 2. нугалах; 3. шамлах; өргүүлэх;

ОТГИБАТЬСЯ, -ается; несов. тэнийх.

ОТГЛАГОЛЬНЫЙ, -ая; -ое. үйл үгээс үүссэн; **отглагольное** существительное үйл үгээс үүссэн жинхэнэ нэр.

ОТГЛАДИТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; сов. **ОТГЛАЖИВАТЬ**, -аю; -аюшь; несов. илүүрдэх; илүүрдэх; **отглаживать** швы оёдлыг нь илүүрдэх, оёдлыг нь илүүрдэх.

ОТГНИТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ишт; сов. өмчөрч унах; ялзран ойчих.

ОТГОВАРИВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. ятган болуулах; хориглох; хорих.

ОТГОВАРИВАТЬСЯ, -аюсь; -аюшься; несов. шалтаг заах; шалтаглах.

ОТГОВЕРИТЬ, -рю; -ришь; -рденный (-дн; -ена); сов.; кого-что от чего и с неопр. ятган болуулах; хориглох; хорих; **отговорить** кого-либо от поездки хүний явахыг ятган болуулах.

ОТГОВЕРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; сов. шалтаг заах; шалтаглах; **отговориться** нездоровьем өвчтэй гэж шалтаглах.

ОТГОВОРКА, -а; ж. шалтаг; шалтаг заах; пустая **отговорка** хоосон шалтаг.

ОТГОЛОСОК, -ска; м. цуурай; чимээ; **отголосок** крика хашгирсны цуурай; **отголосок** событий үйл явдлын цуурай.

ОТГОН, -а; м. 1. нэрэх; нэрэлт; 2. нэрдэс; нэрсэн юм; 3. билчээрлүүлэх.

ОТГОНКА, -а; ж. (спец). 1. нэрэх; нэрлэх; 2. нэрдэс; нэрсэн юм.

ОТГОННЫЙ, -ая; -ое. билчээрийн; билчээрлүүлэх; **отгонное** животноводство билчээрийн мал аж ахуй.

ОТГОНЯТЬ I; -яю; -яешь; несов. үргэх; хөөх; үлдэх; хөөн зайлуулах; үлдэн хөөх.

ОТГОНЯТЬ II; -яю; -яешь; несов. нэрэх; нэрж гаргах.

ОТГСРАЖИВАТЬ, -аю; -аюшь; несов. хаах; халхлах; хаших.

ОТГОРАЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аюшься; несов. 1. хаах; халхлах; хаших; 2. тасрах; холдох.

ОТГОРАТЬ, -ает; несов.; **ОТГОРЕТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -рит; сов. 1. шатаж дуусах; улайхаа болих; **закал** **отгорел** нар жаргаж тэнгэрийн хаяа улайхаа болив; 2. түлэгдэж ойчих; **сучок** **отгорел** гишүү түлэгдэж ойчив.

ОТГОРОДИТЬ, -ожу; -одишь; -оженный; сов.; кого-что. хаах; халхлах; хаших.

ОТГОРОДИТЬСЯ, -ожусь; -одишься; сов. 1. хаах; халхлах; хаших; 2. тасрах; холдох; **отгородиться** от своих старых друзей хуучин нөхдөөсөө тасрах.

ОТГРАНИЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый; сов.; что. ялгах; ялган салгах; зааглах; **отграничить** одно понятие от другого нөг ухагдахууныг нөгөөгөөс нь ялган салгах.

ОТГРЕБАТЬ I, -аю; -аюшь; несов. хамах; хаман зайлуулах.

ОТГРЕБАТЬ II; -аю; -аюшь; несов. сэлүүрдэн зайлах; сэлүүрдэн холдох.

ОТГРЕМЕТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -мит; сов. нижигнэхээ болих; нижигнэн дуусах; гром **отгремел** тэнгэр нижигнэхээ болив; **отгремел** бон тулалдаан нижигнэж дуусав.

ОТГРЕСТИ I, -ребу; -ребешь; -рб; -ла; -ребя; сов.; что. хамах; хамж зайлуулах.

ОТГРЕСТИ II; -ребу; -ребешь; -рб; -ла; -ребя; сов. сэлүүрдэн зайлах; сэлүүрдэн холдох; **отгresti** от берега эргээс сэлүүрдэн холдох.

ОТГРУЖАТЬ, -аю; -аюшь; несов. **ОТГРУЗИТЬ**, -ужу; -узишь; -уженный и -ужденный (-дн; -ена)

сов.; что (офиц.). ачиг илгээх; тээж явуулах; отг-рузитъ уголь нүүрө ачиг илгээх.

ОТГРУ'ЗКА, -и; ж. ачиг илгээх; тээж явуулах; ачиг; тээх; ачилт; тээлт.

ОТГРЫЗАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТГРЫ'ЗТЬ**, -зу; -зешь; -ыз; -ла; -изенный; сов.; что. тас хазах, тас химлэх; тас мэрэх.

ОТГУ'Л, -а; м. нөхөн амрах; нөхсөн амралт; па-лучить отгул нөхөн амрах.

ОТГУ'ЛВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОТГУЛЯТЬ**, -аю; -аешь; -улянный; сов. 1. зугаалж дуусах; амарч дуусах; 2. нөхөн амрах; **отгулять** день нэг өдөр нөхөн амрах.

ОТДАВА'ТЬ I; -даёт; безл.; несов.; чем (разг.). 1. үнэртэх; үнэр гарах; амттай байх; бочка отдаёт рыбой торхноос загас үнэртэнэ; 2. маягтай байх; янзтай байх; өнгөтэй байх; үнэртэх; үнэртэй байх; это отдаёт стариной үүнээс хуучин цаг үнэртэж байна.

ОТДАВА'ТЬ II, -даю; -дашь; -давай; несов. 1. эргүүлж өгөх; буцааж өгөх; эргүүлэх; 2. өгөх; зориулах; 3. хүнд өгөх; хадамд өгөх; 4. оруулах; шилжүүлэх; өгөх; 5. өгөх; худалдах; зарах; 6. тийрэх; 7. суллах; тайлах; хаях.

ОТДАВА'ТЬСЯ, -даюсь; -дашься; несов. 1. бууж өгөх; биеэ тушаах; (эрхэнд) орох; 2. биеэ зориулах; шунаг оролдох; 3. цуурайтах; дууриналах; харвах; нөлөөлөх.

ОТДАВИ'ТЬ, -авлю; -авишь; -авленный; сов.; что.; **ОТДА'ВЛИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. хавчих; гишгэх; отдавить кому -либо нөгү хүний хөл гишгэх.

ОТДАЛЕ'НИЕ, -я; ср. 1. холдуулах; хол болгох; колдох; хол болох; 2. хол; алс; хол газар; держать в отдалении хол байлгах.

ОТДАЛЕ'ННО, нареч. 1. алс хол; 2. ялиггүй; тун очуухэн.

ОТДАЛЁННОСТЬ, -и; ж. але (байх); алс хол (байх); таслагдсан (байх); алслагдах; отдалённость от центра төвөөс алслагдах.

ОТДАЛЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ённа. 1. алсын; алс холын; алслагдсан, алсалсан; алсхи; отдалённые районы алслагдсан нутаг; 2. өнө; хол; алс; отдалённое прошлое өнө өнгөрсөн цаг; отдалённое будущее алс ирээдүй; 3. холын; отдалённый родственник холын хамаатан; 4. ялиггүй; холын; отдалённое сходство ялиггүй төсөө; холын төсөө.

ОТДАЛИ'ТЬ, -аю; -аешь; -алнный (-ён; -ена); сов. кого-что. 1. холдуулах; хол болгох; цаашлуулах; отдалиять предмет от глаз нүднээс юм холдуулах; 2. хойшлуулах; цаашлуулах; холдуулах; отдалиять разлуку салах цагийг хойшлуулах; 3. хөндийрүүлэх; холдуулах; отдалиять сына от товарищей хүүгээ нөхдөөс нь холдуулах.

ОТДАЛИ'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; возвр. 1. холдох; хол болох; цаашлах; отдаляться от берега эргээс холдох; 2. хойшлох; цаашлах; холдох; отдалилась встреча уулзах цаг хойшлов; 3. хөндийрэх; колдох; отдаляться от старых друзей хуучин найз нараасаа хөндийрэх; 4. хазайх; отдаляться от темы разговора ярианыхаа эсдвээс хазайх.

ОТДАЛЯ'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. холдуулах; хол болгох; цаашлуулах; 2. хойшлуулах; холдуулах; цаашлуулах; 3. хөндийрүүлэх; холдуулах.

ОТДАЛЯ'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. холдох; хол болох; цаашлах; 2. хойшлох; цаашлах; колдох; 3. хөндийрэх; холдох.

ОТДАТЬ, -ам; -аешь; -аст; -адам; -адите! -адут; отдал, -ала; отдало; отдай; отдавший; отдающий (-ая; -ана; -ано); сов. 1. эргүүлж өгөх; буцааж өгөх; эргүүлэх; отдать долг өрөө эргүүлж өгөх; 2. өгөх;

зориулах; отдать жизнь за свободу и независимость Родины Эх орныхоо эрх чөлөө тусгаар тогтнилд амь насаа зориулах; отдать все силы науке шинжлэлэ ухаанд бүх хүчээ зориулах; 3. хүнд өгөх; хадамд өгөх; отдать за старика өвгөн хүнд өгөх; 4. оруулах; шилжүүлэх; өгөх; отдать книгу в переплёт хавтас хийлгэхээр ном шилжүүлэх; отдать ребённа в детский сад хүүхэд цэцэрлэгт оруулах; 5. өгөх; худалдах; зарах; отдать за бесценое зүгээр шахуу өгөх; 6. тийрэх; ружьё отдало в плечо буу мөрдүү тийрэв; 7. суллах; тайлах; хаях; ☆ отдать приказ тушаал өгөх; отдать честь ёслох; отдать себе отчёт в чем-либо ухаарч авах.

ОТДАТЬСЯ, -амся; -аюсь; -астся; -адаю; -адите; -адутся; -адся; -алась; -айся сов. 1. бууж өгөх; биеэ тушаах; (эрхэнд) орох; отдаваться врагу дайсанд бууж өгөх; дайсны эрхэнд орох; 2. биеэ зориулах; шунаг оролдох; отдаваться музыке хөгжим шунаг оролдох; 3. цуурайтах; дууриналах; харвах; нөлөөлөх.

ОТДА'ЧА, -и; ж. 1. эргүүлж өгөх; 2. тийрэх; тийрэлт; 3. ашигт үйл; 4. өгөмж; өгөөж.

ОТДЕЖУ'РИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов. 1. жижүүрээж дуусах; жижүүр хийж дуусах; 2. жижүүрлэх; жижүүр хийх.

ОТДЕ'Л, -а; м. 1. хэлтэс; отдеа кадров боловсон хүчний хэлтэс; 2. бүлэг; библиографический отдел в журнале сэтгүүлийн ном зүйн бүлэг.

ОТДЕ'ЛАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. 1. янзалж дуусах; засч дуусах; боловсруулж дуусах; отделать квартиру байр янзалж дуусах; 2. янзлах; чимэглэх; чимэх; отделать шляпу бүрх малгайгаа янзлах.

ОТДЕ'ЛАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. (разг.). 1. гарах; салах; мултрах; от него легко не отделеаешься түүнээс амар салахгүй; 2. төдийхнөөр өнгөрөх; ангижрах; отделаться испугом айсан төдийхнөөр өнгөрөх.

ОТДЕЛЕ'НИЕ I, -я; ср. 1. салгах; тусгаарлах; 2. ялгадас; гоождос; гардас; гнозные отделения идээ ялгадас; гоожсон идээ.

ОТДЕЛЕ'НИЕ II, -я; ср. 1. тасаг; хэлтэс; анги; салбар; хирургическое отделение мэс заслын тасаг; отделение милиции цагдан сэргийлэхийн анги; 2. тасаг; командир отделения тасгийн дарга.

ОТДЕЛИ'ТЬ, -ею; -елишь; -лённый (-ён; -ена); сов. 1. салгах; ялгах; отделить мясо от кости яснаас махыг нь салгах; шулах; 2. тусгаарлах; гаргаж өгөх; отделить заразного больного халдвар өвчтөнийг тусгаарлах; отделить ребёнку в комнате угол для игрушки тасалгаандаа хүүхэд тоглоом тавих булан гаргаж өгөх; 3. тусгаарлах; тасалж өгөх; крестьянин отделил сына тариачин; хүүгээ тусгаарлав.

ОТДЕЛИ'ТЬСЯ, -елюсь; -елишься; сов.; от кого-чего. 1. салах; ялгарах; тасрах; отделиться от толпы олноос тасран гарах; 2. тусгаарлах; тусгаар болох.

ОТДЕ'ЛКА, -и; ж. 1. янзалж дуусах; засах; 2. засад; янзал; кружевная отделка на платье хувцасын сүлжмэг засал.

ОТДЕ'ЛЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. янзалж дуусах; засч дуусах; боловсруулж дуусах; 2. янзлах; чимэглэх; чимэх.

ОТДЕ'ЛЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. гарах; салах; мултрах; 2. төдийхнөөр өнгөрөх; ангижрах; 3. янзлагдах; чимэглэгдэх.

ОТДЕ'ЛЬНО, нареч. тусгаар; тусгай; амнараа; салангид; ангидаа; он живёт отдельно от родных тэр (хүн) төрөл төрөгдсөө тусгаар суудаг.

ОТДЕЛЬНОСТЬ, -и; ж.; в отдельности тус тус-даа; хувь хувьдаа; кждому в отдельности тус тус-сад нь хүн нэг бүрд.

ОТДЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. тусгаар; тусгай анги; саланги; отдельная квартира тусгаар байр; 2. зарим, ганц нэг; отдельные лица ганц нэг хүн.

ОТДЕЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. салгах; ялгах; 2. тусгаарлах; гаргаж өгөх; 3. тусгаарлах; гасалж өгөх; 4. зааг болох; зааг дээр байх; хооронд байх; река отделяет один район от другого тэр гол-коёр нутгийн зааг болно.

ОТДЕЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. 1. салах; ялгарах; тасрах; 2. тусгаарлах; тусгаар болох; 3. салгагдах; тусгаарлагдах.

ОТДЕРГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОТДЕРНУТЬ**, -ну; -нешь; -утый; сов.; что. угз татах; угзран нээх; отдёрнуть руку гараа угз татах; отдёрнуть за-навеску хөшиг угзран нээх.

ОТДИРАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хуулах; хуу татах; ховхлох; ховх татах; тас татах; таслах; 2. -н чангаах; тас шавхрах.

ОТДИРАТЬСЯ, -ается; несов. хуурах; ховхрох. **ОТДОХНУТЬ**, -ну; -нешь; сов. 1. амрах; амс-кийх; отдохнуть после работы ажлын дараа ам-рах; ажиллаад амсхийх.

ОТДУШИНА, -ы. ж. хий татах нүх. **ОТДЫХ**, -а; м. амрах; амралт; право на отдых амрах эрх; день отдыха амралтын өдөр; дом отды-ха амралтын газар.

ОТДЫХАТЬ, -аю; -аешь; несов. амрах. **ОТДЫШАТЬСЯ**, -ышусь; -ышишься; сов. амьс-гаа авах, амьсгаа дарах.

ОТЁК; -а; м. хаван; хавагнах; сэлхрээ; сэлхрэх; көөх.

ОТЕКАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хавдах; хаваг-нах; сэлхрэх; хөөх; 2. урсах; хайлах.

ОТЁЛ, -а; м. тугаллах; тугаллалт.

ОТЕЛИТЬСЯ, -елится; сов. тугаллах. **ОТЕ'ЛЬ**, -я; м. зочид буудал.

ОТЕПЛЕ'НИЕ, -я; ср. дулаалах; дулаалалт. **ОТЕПЛИТЬ**, -лю; -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов.; что. **ОТЕПЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. ду-лаалах.

ОТЕСАТЬ, -ешу; -еешь; -ёсанный; сов.; что. хангинуурдан засах өөлөх.

ОТЕ'Ц; отца; м. эцэг; ав; родной отец төрсөн эцэг; названный отец хуурай эцэг; өргөсөн эцэг; Жуковский—отец русской авиации Жуковский бол оросын нисэх хүчний эцэг мөн; 2. отцы өвөг дээ-дэс; наши отцы бидний өвөг дээдэс.

ОТЕ'ЧЕСКИ, нареч. эцэг ёсоор; отечески нежный өцг ёсоор энхрийлдэг.

ОТЕ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. эцгийн; эцэг ёсны; оте-ческая забота эцгийн халамж.

ОТЕ'ЧЕСТВЕННЫЙ, -ая; -ое. эх орны, эцэг орны; өөрийн орны; манай орны; тус орны; отечественная промышленность эх орны үйлдвэр; манай орны үйлд-вэр; товары отечественного производства эх орны үйлдвэрийн бараа; өөрийн орны үйлдвэрийн бараа; ☆ Великая Отечественная война Агуу Их Эх орны дайн.

ОТЕ'ЧЕСТВО, -а; ср. эх орон; эцэг орон; социа-листическая отечество социалист эх орон; любовь к отечеству эх орноо хайрлах.

ОТЕ'ЧЬ, -еку; -ецишь; -екут; -ёк; -екла; -ёкший; сов. 1. хавдах; хавагнах; сэлхрэх; хөөх; ноги отеки хөл хавагнав; 2. урсах; хайлах.

ОТЖАТЬ, I, отожму; отожмёшь; -атый; сов. 1. мушгих; базах; отжаты бельё угааш базах; до-туур хувцас мушгих; 2. шахах.

ОТЖАТЬ II; отожну; отожнёшь; -атый; сов.; что. хадаж дуусах.

ОТЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хөгшрөх; өв-гөрөх; өнгөрөх; өнгөрөөх; барах; 2. хуучрах; хэр-гээс гарах; (үеэ) өнгөрөөх.

ОТЖИМАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. мушгих; ба-зах; 2. шахах.

ОТЖИНАТЬ, -аю; -аешь; несов. хадаж дуусах.

ОТЖИТЬ, -иву; -ивёшь; отжил; -ила, отжило; отживший; отжитый (отжит; -ита, отжито); сов. 1. хөгшрөх; өвгөрөх; өнгөрөх; өнгөрөөх; барах; отжить свой век насаа барах; насаа өнгөрөөх; 2. хуучрах; хэргээс гарах; (үеэ) өнгөрөөх; обычай отжил энэ заншил хуучирчээ.

ОТЗВЕНИТЬ, -ню; -нишь; сов. дугаргаж дуусах.

ОТЗВУК, -а; м. 1. дууриа; цуурай; 2. чимээ; доргио; отзвук взрывов дэлбэрэх чимээ; 3. ул мөр; цуурай; отзвуки прошлого өнгөрсөн үеийн ул мөр; урьдын цагийн цуурай.

ОТЗВУЧАТЬ, I и 2 л. не употр.; -чит; сов. дуурнахлаа болих; цуурай тасрах; чимээгүй болох.

ОТЗОВИ'ЗМ, -а; м. отзовизм; татах үзэл 1905 оны хувьсгалын дараагаар большевикуудын дотор гарсан; Төрийн Думээс большевик депутатуудыг татаж ил байгууллагад намын олон т.м ий ажил явуулахыг зогсоох гэсэн намын эсрэг урсгал).

ОТЗЫВ, -а; м. 1. татах; отзыв после элчин сай-дыг татах; 2. үнэлэлт; санал; отзыв о книге номын үнэлэлт.

ОТЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дуудах. 2. та-тах.

ОТЗЫВАТЬСЯ; -аюсь; -аешься; несов. 1. хариу өгөх; хариулах; чимээ гарах; аа гэх; 2. үнэлэлт өгөх; үнэлэх; саналаа хэлэх; гэх; 3. болох; байх; нөлөөлөх.

ОТЗЫ'ВЧИВСТЬ, -и; ж. уриалаг зан; өр зөө-лөн; ханш.

ОТЗЫ'ВЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. уриалаг; өр ним-гэн; ханш сайтай; отзывчивый человек уриалаг хүн.

ОТКА'З, -а; м. 1. үл зөвшөөрөх; татгалзах; үгүй гэх; получить отказ татгалзсан хариу авах; отказ на просьбу гуйхад үгүй гэх; 2. зогсолт; эвдрэл; машина работает без отказа машин эвдрэлгүй ажиллаж байна; ☆ до отказа пиг дүүрэн; багтаж ядтал; чинээнд нь тултал; наполнить чемодан до отказа чемодандаа пиг дүүрэн юм хийх; чемоданаа пиг дүүргэх; повернуть до отказа чинээнд нь тул-тал эргүүлэх.

ОТКАЗАТЬ, -ажу; -ажешь; -азанный; сов. 1. үл зөвшөөрөх; татгалзах; үгүй гэх; отказать наотрез эрс татгалзах; огт үл зөвшөөрөх; 2. -гүй гэх; -гүй байх; болих; ему нельзя отказать в таланте түүнийг билэггүй гэх аргагүй; 2. халах; хөөх; от-казать от места албанаас халах; отказать имущество хөрөнгө гэрээслэн өгөх; 5. зогсох, эвдрэх, ажилла-хаа байх; мотор отказал мотор ажиллахаа байв.

ОТКАЗАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; сов.; от че-го и с неопр. 1. татгалзах; хүлээхгүй байх; цээр-лэх; -гүй гэх; байх; болих; отказаться от поездки явахаас татгалзах; 2. буцах; мэлзэх; отказаться от своей подписи гарынхаа үсгийг биш гэж мэлзэх; ☆ отказаться служить хэргээ алдах.

ОТКА'ЗЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. үл зөвшөө-рөх; татгалзах; үгүй гэх; 2. -гүй гэх; -гүй байх; болих; 3. халах; хөөх; 4. гэрээслэн өгөх; өв-лүүлэх; 5. зогсох; эвдрэх; ажиллахаа болих.

ОТКА'ЗЫВАТЬСЯ; -ажусь; -ажешься; несов. 1. татгал-зах; хүлээхгүй байх; цээрлэх; -гүй гэх; байх; бо-лих; 2. буцах; мэлзэх; 3. арга алга байх; аргаа ба-рах; я отказываюсь понимать его слова түүний үгийг ойлгох арга алга.

ОТКА'ЛЫВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. 1. хэлтлэх; өмгөх; түгдлэх; 2. салгаж авах, сугалж авах.

ОТКА'ЛЫВАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.* хэлэх, хийх.
ОТКА'ЛЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. хэлт-рэх; эмт рэх; түгдрэх; 2. тасрах; салах; тусгаар-лах; 2. хэлт лэгдэх; эмтлэгдэх; түгдлэгдэх.

ОТКА'ПЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. малтаж гаргах; ухаж гаргах; малтаж олох; 2. эрж олох; олж авах.

ОТКА'РМЛИВАНИЕ, -я; *ср.* бордох; шахах; тар-галуулах; бордолт; шахалт; таргалуулалт.

ОТКА'РМЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* бордох; шахах; таргалуулах.

ОТКА'РМЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* тар-галах; өөхлөх.

ОТКАТИ'ТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; *сов.*; что. түлхэж өнхрүүлэх; мухриулан зайлуулах; откатить колесо дугуй түлхэж өнхрүүлэх.

ОТКАТИ'ТЬСЯ, -ачусь; -атишься; *сов.* 1. (цаа-шаа) өнхрөх; мухрин зайлах; бревко откатилось в сторону гуалин хажуу тийш өнхрөв; 2. бушуу зай-лах; бушуу ухирах; сандран ухиран гарах; враг откатился за реку дайсан сандран голын цаана ухи-ран гарав.

ОТКА'ТКА, -и; *ж.* зөөх; механическая откатка угля в шахтах уурхайн нүүрсийг механизмын хү-чээр зөөх.

ОТКА'ТЧИК, -а; *м.* (спец.) зөөгч; откатчик угля нүүрс зөөгч.

ОТКА'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* түлхэж өнх-рүүлэх; мухриулан зайлуулах.

ОТКА'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. цаа-шаа өнхрөх; мухрин зайлах; 2. бушуу зайлах; бу-шуу ухирах; сандран ухиран гарах.

ОТКАЧА'ТЬ I, -аю; -аешь; -ачанный; *сов.*; что. хөөрөгдөж гаргах; откачать воду ус хөөрөгдөж гар-гах.

ОТКАЧА'ТЬ II, -аю; -аешь; -ачанный; *сов.*; кого-что. мухриулж сэхээх; откачать утопленника усанд унасан хүнийг мухриулж сэхээх.

ОТКА'ЧИВАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.* хөөрөгдөж гаргах.

ОТКА'ЧИВАТЬ II, -аю; -аешь; *несов.* мухриулан сэхээх.

ОТКА'ШЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* **ОТКА'-ШЛЯТЬСЯ**, -яюсь; -яешься; *сов.* 1. ханцаж нули-мах; 2. хоолойгоо засах.

ОТКИ'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. авч хаях; цааш чулуудах. шидэх; 2. буулгах; задгай тавих; сөхөх; 3. гэдийлгэх; гэдрэг болгох.

ОТКИ'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. гэд-рэг налах; налж суух; 2. чулуудагдах; шидэгдэх; сөхөгдөх.

ОТКИ'НУТЬ, -ну; -кинешь; -утий; *сов.* 1. авч хаях; цааш нь чулуудах; шидэх; откинуть камень в сторону чулуу хажуу тийш нь шидэх; 2. буул-гах; задгай тавих; сөхөх; откинуть воротник шубы дээлийнхээ захыг буулгах; 3. гэдийлгэх; гэдрэг бол-гох; откинуть голову толгойгоо гэдийлгэх.

ОТКИ'НУТЬСЯ, -нусь; -нешься; *сов.* 1. гэдрэг налах; налж суух; откинуться на спинку стула сандлын түшлэг налж суух; 2. чулуудагдах; шидэг-дэх; сөхөгдөх.

ОТКЛА'ДЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. хажуу тийш нь тавих, хойш нь болгох; тусгай тавих; 2. хад-галах; хуримтлуулах; 3. цацах; хаях, орхих; баах; 4. хойшлуулах, хойш тавих.

ОТКЛА'ДЫВАТЬСЯ, -ется; *несов.* хойшлогдох; хойшлох; хойшлуулагдах; заседание откладыается курал хойшлогдов.

ОТКЛА'НИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*; **СТКАЛА'НИЯТЬСЯ**, -яюсь; -яешься; *сов.* (устар.). салх ёс хийх; мэхэсхийгээд гарах.

ОТКЛЕ'ИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хуулах, ховх-лох; салгаж авах.

ОТКЛЕ'ИВАТЬСЯ, -аётся; *несов.* хуурах; ховхрох.
ОТКЛЕ'ИТЬ, -ею; -еишь; -еенный; *сов.*; что. хуулах; ховхлох; салгаж авах; отклеить марку с конверта дугтуйнаас марк хуулах.

ОТКЛЕ'ИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -еится; *сов.* хуурах; ховхрох; марка отклеилась марк хуурав.

ОТКЛЕПА'ТЬ, -аю; -аешь; -клепанный; *сов.*; что. ховхлох; ховх татах; хуу татах; отклепать за-клепку тав хуу татах.

ОТКЛИК, -а; *м.* 1. харну; аа гэх; 2. талархал; призыв нашёл горячий отклик урна халуун талар-хал хүлээв; уриаг халуунаар хүлээн авав; 3. үнэ-лэлт; благоприятные отклики тааламжтай үнэлэлт; 4. тусгал, ор мөр; отклики прошлого урьдын цагийн ор мөр.

ОТКЛИКА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*; **ОТКЛИ-КНУТЬСЯ**, -нусь; -нешься; *сов.*; на что. 1. харну дугарах; аа гэх; дугарах; откликнуться на зов дуу-дахдаа аа гэх; 2. харнулах; саналаа хэлэх; отклик-нуться на призыв уриалгыг харнулах.

ОТКЛОНЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. гажих; хэлбийх; ха-зайх; гажилт; хэлбийлт; хазайлт; отклонение стрел-ки зүү хэлбийх; хажуу тийш болох; 2. хэргэсэх-гүй болгох; татгалзах; отклонение предложений са-налыг хэргэсэхгүй болгох.

ОТКЛОНИ'ТЬ, -ою; -онишь; -ённный (-ён; -ена); *сов.*; кого-что. 1. гажаах; хэлбийлгэх; хазайлгах; зайлуулах; 2. хэргэсэхгүй болгох; татгалзах; эс зөв-шөөрөх; отклонить ходатайство хүсэлтийг хэргэсэх-гүй болгох.

ОТКЛОНИ'ТЬСЯ, -оноюсь; -онишься; *сов.* 1: га-жих; хэлбийх; хазайх; зайлах; стрелка отклонилась зүү хэлбийв; 2. хадуурах. хазайх; отклониться от темы разговора ярианыгаа сэдвээс хадуурах.

ОТКЛОНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* 1. гажаах; хэл-бийлгэх; хазайлгах; зайлуулах; 2. хэргэсэхгүй бол-гох; татгалзах; эс зөвшөөрөх.

ОТКЛОНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* 1. га-жих; хэлбийх; хазайх; зайлах; 2. хадуурах; хазайх.
ОТКЛЮЧА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОТКЛЮЧИ'ТЬ**, -чу; -чишь; -чённный (-ён; -ена); *сов.*; что. таслах; салгах.

ОТКОВА'ТЬ, -кую; -куешь; -ованный; *сов.*; **ОТКО'В ВЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. тахалж дуусах; 2. давтаж хийх; отковать подкову так давтаж хийх.

ОТКОВЫ'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОТКОВЫРЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; -ьяранный; *сов.*; что. төнхөж уна-гах; ухаж гаргах; отковырить штукатурку шаваас төнхөж унагах.

ОТКОЛА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОТКОЛО-ТИ'ТЬ**, -очу; -отишь; -оченный; *сов.*; кого-что

(разг.). 1. цохиж салгах; ковх цохих; отколотить крышку ящика хайрцгийн тагийг ковх цохих; 2. зад зодох; хэмх занчих.

ОТКОЛО'ТЬ I, -олю; -олешь; -олотый; *сов.*; что. 1. хэлтлэх; өмтлэх; түгдлэх; отколоть глыбу льда бөөн мөс хэлтэлж авах; 2. салгаж авах; сугалж авах; отколоть булавку тавтай зүү сугалж авах.

ОТКОЛО'ТЬ II, -олю; -олешь; -олотый; *сов.*; что (прост.). хэлчих; хийчхэх; отколоть слово хачин үг хэлчих.

ОТКОЛО'ТЬСЯ, -олюсь; -олешься; *сов.* 1. хэлт-рэх; эмтрэх; түгдрэх; 2. тасрах; салах; тусгаарлах; отколотья от товарищей нөхдөсөө тасрах.

ОТКОМАНДИРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; *сов.*; кого-что.

ОТКСМАНДИРО'ВЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* томилон явуулах томилон илгээх; шилжүүлэх; **откомандировать в областное учреждение мужийн сайгууллагад шилжүүлэх.**

ОТКОМАНДИРО'ВЫВАТЬСЯ, -ываюсь; -ываешься; *несов.* томилогдон явах; шилжих; илгээгдэх.

ОТКОПА'ТЬ, -аю; -аешь; -опайный; *сов.*; *кого-что*. 1. малтаж гаргах; ухааж гаргах; малтаж олох; откопать брошку в куче мусора овоолоостой хог ухааж энгэрийн зүү олох; 2. эрж олох; олж авах; откопать интересную книгу сонин ном олж авах.

ОТКО'РМ, -а; *м.* бордох; шахах; таргалуулах; бордолт; шахалт; таргалуулалт; откорм скота мал бордох.

ОТКОРМИ'ТЬ, -ормлю; -ормишь; -ормленный; *сов.*; *кого-что*. бордох; шахах; таргалуулах; откормить поросёнка гахайн торой бордох.

ОТКО'РМЛЕННЫЙ, -ая; -ое. бордсон; шахсан бордмол; шахмал; откормленный бям шахмал шар.

ОТКО'С, -а; *м.* хэвгий газар; хажуу; ташлуур; откос холма болдгийн хажуу; пүстий под откос поеза галт тэрэг замын ташлуурлуу унагах.

ОТКРЕПИ'ТЬ, -плю; -пишь; -плённый (-ён; -ена); *сов.*; *кого-что*. 1. салгах; тайлах; суллах; открепить водку завийн дөрийг тайлах; 2. бүртгэлээс хасах.

ОТКРЕПИ'ТЬСЯ, -плюсь; -пишья; *сов.* 1. салах; тайлдах; сулрах; 2. бүртгэлээс хасагдах.

ОТКРЕПЛЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. салгах тайлах; суллах; 2. бүртгэлээс хасах; бүртгэлээс хасагдах.

ОТКРЕПЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; *несов.* 1. салгах; тайлах; суллах; 2. бүртгэлээс хасах.

ОТКРЕПЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; *несов.* 1. салах; тайлдах; сулрах; 2. бүртгэлээс хасагдах.

ОТКРОВЕ'НИЕ, -я; *ср.* далдыг мэдэх; нүдийг шээх; это—поное откровение для всех энэ нь бүгдийн нүдийг нээлээ.

ОТКРОВЕ'НИЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* (разг.) ний нуугүй ярилдах; илэн далангүй ярих.

ОТКРОВЕ'ННО, *нареч.* ний нуугүй; илэн далангүй; шууд; откровенно говоря ний нуугүй хэлэхэд.

ОТКРОВЕ'ННОСТЬ, -я; *ж.* ний нуугүй байх; илэн далангүй байх; илэвшине откровенности хэт илэн далангүй байх.

ОТКРОВЕ'ННЫЙ, -ая; -ое; -енен; -енна. 1. ний нуугүй; илэн далангүй; откровенный разговор илэн далангүй яриа; 2. илэрхий; ил; нууж хаагаагүй; откровенное бесстыдство илэрхий ичгүүргүй явдал.

ОТКРОМСА'ТЬ, -аю; -аешь; -омсанный; *сов.*; *что* (разг.) хэрчих; зүсэх; тас огтлох; тас хайчлах.

ОТКРУТИ'ТЬ, -учу; -утишь; -ученный; *сов.*; *что*. мушгиж задлах; өргүүдэн тайлах; өргүүлж гаргах; нээх; открутить кран гбожуур өргүүлж шээх.

ОТКРУТИ'ТЬСЯ, -учусь; -утишься; *сдв.* задрах; өргөж гарах; мултрах.

ОТКРУ'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* мушгиж задлах; өргүүдэн тайлах; өргүүлж гаргах; нээх.

ОТКРУ'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* задрах; өргөж гарах; мултрах.

ОТКРЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. нээх; онгойлгох; тайлах; 2. нээх; задгай тавих; сул орхих; 3. ярах; задгай тавих; нүцгэлэх; 4. дэлгэх; нээх; 5. тавих; гаргах; нээх; 6. (ил) хэлэх; илрүүлэх; задруулах; 7. олгох; буй болгох; 8. нээх; эхлэх; 9. олох; нээх; 10. илчлэх; илрүүлэх.

ОТКРЫВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. нээгдэх; онгойх; тайлдах; 2. сэдэрх; задрах; 3. харах;

дах; ил гарах; 4. илрэх; -тай байх; болох; 5. илэн далангүй хэлэх.

ОТКРЫ'ТИЕ, -я; *ср.* 1. нээх; нээлт; открытие съезда их хурал нээх; 2. нээлт, нээх; научное открытие шинжлэх ухааны нээлт; сделать открытие нээлт хийх; шинэ юм нээх.

ОТКРЫ'ТКА, -а; *ж.* ил захиа.

ОТКРЫ'ТО, *нареч.* ил; шууд; нууж хаалгүй; открыто признать свои ошибки алдаагаа шууд хүлээх.

ОТКРЫ'ТЫЙ, -ая; -ое. 1. нээлттэй; онгорхой; задгай; сул; дэлгээстэй; открытая книга дэлгээстэй ном; 2. уудам, задгай; открытая степь уудам тал; открытое море задгай тэнгэс; под открытым небом задгай газар; 3. нээлттэй; открытое партийное собрание намын нээлттэй хурал; 4. ил; илэрхий; шууд нууж хаагаагүй; открытое голосование ил санал хураах; открытые факты агрессии империалистов эзэрхэг түрэмгий нарын түрэмгийлсийн илэрхий баримт; 5. илэн далангүй; шулуун; открытая и честная самокритика шулуун шударга өөрийн шүүмжлэл; ☆ открытый вопрос шийдээгүй асуудал; открытое письмо ил захидал; открытый способ разработки дээрээс нь малтаж авах.

ОТКРЫ'ТЬ, -рою; -роешь; -ытый; *сов.*; *что*. 1. нээх; онгойлгох; тайлах; открыть сундук авдар нээх; открыть дверь хаажга тайлах; 2. нээх; задгай тавих; сул орхих; открыть путь зам нээх; 3. ярах; задгай тавих; нүцгэлэх; открыть грудь хэнхдэг ярах; 4. дэлгэх; нээх; открыть зонтик шүхэр дэлгэх; открыть глаза нүдээ нээх; 5. тавих; гаргах; нээх; открыть воду ус тавих; 6. (ил) хэлэх; илрүүлэх; задруулах; открыть правду үнэнийг ил хэлэх; үнэнийг илрүүлэх; открыть свое имя нэрээ хэлэх; 7. олгох; буй болгох; открыть возможность бололцоо олгох; 8. нээх; эхлэх; Великая Октябрьская социалистическая революция открыла новую эру в истории человечества Октябрьн иийгэм журамт их хувьсгал хүн төрөлхтний түүхэнд шинэ эрэн үеийг нээв; открыть митинг цуглаан нээх; открыть огонь гал нээх; 9. олох; нээх; открыть залежи руды хүдрийн уурхай олох; 10. илчлэх; илрүүлэх; открыть заговор хуйвалдаан илчлэх; ☆ открыть кредит зээлийн эрх олгох; открыть Америку мэдээжийн юм хэлэх.

ОТКРЫ'ТЬСЯ, -роюсь; -роешься; *сов.* 1. нээгдэх; онгойх; тайлдах; окно открылось цонх онгойлоо; 2. сэдэрх; задрах; рана открылась шарк сэдэрв; 3. харагдах; ил гарах; перед нами открылся красивый вид бидний өмнө үзэсгэлэнтэй газар харагдлаа; 4. илрэх; -тай байх; болох; у него открылась чахотка тэр хүн сүрьеэтэй байжээ. 5. илэн далангүй хэлэх; он во всём открылся другу найздад бүгдий нь илэн далангүй хэлэв.

ОТКУ'ДА, *нареч.* 1. хаанаас; откуда ты идёшь? чи хаанаас явж байна?; 2. хаанаас ... тийшээ; допроос нь; тийшээ; откуда получит раньше приглашение, туда и поедет урьд хаанаас урилга явна тийшээ очно; ☆ откуда ни возьмись гэнт хаанаас нь бүү мэд.

ОТКУ'ДА-ЛИБО, ОТКУ'ДА-НИБУДЬ, *нареч* (ямар) нэг газраас; (аль) нэгэн зүгээс; хаа нэгэн газраас; нэгтээгээс; откуда-нибудь достанет нэг газраас олно.

ОТКУ'ДА-ТО, *нареч* (ул мэдэх) нэг газраас; хаанаас юм дээ; откуда-то доносился мягкий голос матери нэг газраас ээжийн зөөлөн дуу сонсдов.

О'ТКУП, -а; *мн.* -а; *м.* түрээслэн авах, үүрээслэн авалт.

ОТКУПАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; **ОТКУПИТЬ**, -уплю; -упишь; -упленный; *гов.*; *что (устар.)*. түрээслэн авах.

ОТКУПИТЬСЯ, -уплюсь; -упишься; *сов.*; *от кого-чего (устар.)*. бнээ золнх, золнос өгч салах; хахууль өгч гарах.

ОТКУПОРИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* задлах; бөглөө авах.

ОТКУПОРИВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; -ется; *несов.* бөглөө сугарах; нээгдэх; задрах.

ОТКУПОРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; *сов.*; *что*. задлах бөглөө авах; **откупорить бутылку** лонхны бөглөө авах.

ОТКУПОРИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; -ится; *сов.* бөглөө сугарах; нээгдэх; задрах.

ОТКУСИТЬ, -ушу; -ушиб; -ушенный; *сов.*; *что и чего*; **ОТКУСЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. казах; өм казах; тас казах; хазаад авах; **откусить кусок хлеба** талх хазаад авах; 2. тас хавчих; **откусить конец проволоки** утасны үзүүр тас хавчих.

ОТЛАГАТЕЛЬСТВО, -а; *ср. (офиц.)*. хойшлуулах; хойш нь тавих; **это дело не терпит отлагательства** энэ хэргийг хойшлуулж болохгүй; хойшлуулшгүй хэрэг мөн.

ОТЛАГАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. хажуу тийш нь тавих, хойш нь болгох; тусгай тавих; 2. хадгалах хуримтлуулах; 3. цайцах; хаях; орхий; баах; 4. хойшлуулах; хойш тавих.

ОТЛАМЫВАТЬ, -ам; -аешь; *несов.* куга татах; хугалах, хэллэх; эмтлэх; өмлөх.

ОТЛАМЫВАТЬСЯ, -аемя; *несов.* хугарах; хура буух, хэлтрэх; эмтрэх.

ОТЛЕЖАТЬ, -жу; -жишь; -жанный; *сов.*; *что*. чилтэл хэвтэх; хөштөл хэвтэх; **отлежать ногу** хэвтэж хөлөө хөшөөх.

ОТЛЕЖАТЬСЯ, -жусь; -жишься; *гов. (разг.)*. 1. хэвтэж амрах; хэвтэж тэнхээ авах; тамир ортлоо хэвтэх; 2. болтол нь дарах.

ОТЛЕЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* чилтэл хэвтэх; хөштөл хэвтэх.

ОТЛЕЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. хэвтэж амрах; хэвтэж тэнхээ авах; тамир ортлоо хэвтэх; 2. дарж болгох.

ОТЛЕПИТЬ, -леплю; -лепишь; -лепленный; *сов.*; *что (разг.)*. хуулах; ховхлох.

ОТЛЕПИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; -лепится; *сов. (разг.)*. хуурах; ховхрох.

ОТЛЕПЛЯТЬ, -ляю; -ляешь; *несов.* хуулах; ховхлох.

ОТЛЕПЛЯТЬСЯ, -яется; *несов.* хуурах; ховхрох.

ОТЛЕТ -а; *м. (нисч)* буцах; нисэн одох; время отлёта птиц на юг шувуу буцах цаг; **у отлёта** на отлёте явахаар зэхэх; **жить на отлёте** захад суух; **держаться на отлёте** гараа сунгаж барих.

ОТЛЕТАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.* 1. нисэн одох; нисэн холдох; 2. тасрах; тас үсрэх; ойчих; 3. ойх; үсрэн ойчих; 4. арилан одох.

ОТЛЕТАТЬ II, -аю; -аешь; *гов.* 1. нисч дуусах; нисэхээ болих; 2. нисэгч байх; нидэх.

ОТЛЕТЫТЬ, -лечу; -летишь; *сов.* 1. нисэн одох; нисэн холдох; **самолёт отлетел на пять километров от города** нисэх онгоц хотоос таван километр нисэн холдов; 2. тасрах; тас үсрэх; ойчих; **пуговица отлетела** товч тас үсрэв; 3. ойх; **Усрэн ойчих**; мяч отлетел от стены бөмбөг чуургаанаас бйв; 4. арилан одох; **молодость отлетела** залуу нас арилан одов.

ОТЛЕЧЬ, -лечет; -лечёт; *бездл.*; *гов.* сэвхийх; уужрах; **отлегло от сердца** дотор уужирлаа.

ОТЛИВ I, -а; *м.* 1. дундуулах; дундлах; юлэх; хийх; 2. татрах; татах; татраг; **начался отлив** ус татагч эхэллээ; 3. буурах; бууралт; приливийн

отливы революционного движения хувьсгал хөдөлгөөн бадрах; буурах.

ОТЛИВ II, -а; *м.* туяа; **чёрный с синим отливом** хөх туяатай хар өнгө; **серый с серебристым отливом** мөнгөлөг туяатай бор өнгө.

ОТЛИВАТЬ I, -аю; -аешь; *несов.* дундуурлах; дундлах; юлэх; хийх.

ОТЛИВАТЬ II; *1 и 2 л. не употр.*; -ает; *несов.*; *чем.* цутгах; цутгаж хийх.

ОТЛИВАТЬ III; -аю; -аешь; *несов.* туяа татах; туяарах; морская вода отливает зелёным далайн ус ногоон туяа татна.

ОТЛИВКА, -и; *ж.* 1. цутгах; цутгалт; 2. цутгамал; чугунная отливка ширмэн цутгамал.

ОТЛИПАТЬ, -ает; *несов.*; **ОТЛИПНУТЬ**, *1 и 2 л. не употр.*; -нет; -ип; -ла; *сов.* хуурах; салах.

ОТЛИТЬ I; *отолью; отольёшь; отлил; -ил; отлило; отлей; отливший; -итый (отлит; -ито; отлит); сов.*; *что и чего*. дундруулах; дундлах; юлэх; хийх; **отлить немного молока** сүү жаахан юлэх.

ОТЛИТЬ II, *отолью; отольёшь; отлил; -ил; отлило; отлей; отливший; -итый (отлит; -ито; отлит); сов.*; *что*. цутгах; цутгаж хийх; **отлить** статисти хөшөө цутгах.

ОТЛИЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. ялгах; ялгаварлах; ялгаруулах; ялган мэдэх; ялгаруулан таних; 2. шагнах; сайшаан тэмдэглэх; ялгавартай үзэх.

ОТЛИЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. шалгарах; товон гарах; 2. ялгах; ялгаварлагдах; ялгаатай байх; **отличаться от всех товарищей** нөхдөөсөө цөмөөс нь ялгарах.

ОТЛИЧЬЕ, -я; *ср.* 1. ялгавар; ялгаа; ялгал; **незначительные отличия** шалгүй ялгавар; 2. гавьяа; шалгарал; шалгарах; боевое отличие байлдааны гавьяа; **знаки отличия** гавьяаны тэмдэг; **служить с отличием** албандаа шалгарах; ☆ **в отличие от чего-либо** юмнаас ялгаа нь; өөр нь ялгагдах нь.

ОТЛИЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ялгах, таних; онцгой; **отличительные знаки** таних тэмдэг; **отличительный признак** онцгой шинж тэмдэг.

ОТЛИЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченный (-ен; -ена); *сов.*; *кого-что*. 1. ялгах; ялгаварлах; ялгаруулах; ялган мэдэх; ялгаруулан таних; **отличить правду от лжи** үнэн худлыг ялгах; 2. шагнах; сайшаан тэмдэглэх; ялгавартай үзэх; **отличить** храбрца зоригтныг шагнах.

ОТЛИЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; *сов.* шалгарах; товон гарах; шалгаран гарах; товон гарах; **отличиться в состязаниях** тэмцээнд шалгарах.

ОТЛИЧНИК, -а; *м.* 1. онц сайн сурагч; онц сурлагатан; отличники школы сургуулийн онцчууд; онц урлагатан сурагчид; 2. онц сайн ажилтан; отличники производства үйлдвэрийн онцчууд.

ОТЛИЧНО, нареч. 1. онц сайн; **отлично ответить на экзамене** шалгалтанд онц сайн хариулах; 2. яамай; ваа; **он сейчас войдёт**. — **Отлично**, мы его здесь подождём тэр одоо орж ирнэ; — **Яамай**; бид түүнийг энд хүлээе; 3. онц сайн; онц сайн дуну онц тэмдэг; **получить** отличие онц дүн авах; онц сайн авах.

ОТЛИЧНЫЙ, -ая; -ое; *чел.*; -чна. онц сайн; маш сайн; онц; **продукция отличного качества** маш сайн чанарын бүтээгдэхүүн.

ОТЛОГИЙ, -ая; -ое; *гов.* **отложке**. налуу; ташиу; хэвгий; **отлогие берега** налуу эрэг.

ОТЛОГО, нареч. ташиж; налуу; хэвгий; **тропинка отлого спускается** **и** **рине жин** бол руу ташиж ордог.

ОТЛОЖИТЬ, -ожу; -ожишь; -оженный; сов. что. 1. хажуу тийш нь тавих; хойш нь болгох; тусгай тавих; отлсжить нужную книгу хэрэгтэй номоотусгай тавих; 2. хадгалах; хуримтлуулах; отложить деньги на поездку юманд явах гэж мөнгө хуримтлуулах; 3. цацах; хаях; орхих; баах; отложить личику авгалдай орхих; өг баах; 4. хойшлуулах; хойш тавих; отложить решение вопроса асуудал шийдвэрлэхийг хойшлуулах.

ОТЛОЖНОЙ, -ая; -ое.: отлсжной воротник сөхдөг зах.

ОТЛОМАТЬ, -аю; -аешь; -оманный; сов.; что. хуга татах; хугалах; хэлтлэх; эмтлэх; өмлөх; отломать ручку двери хаалганы бариул хуга татах.

ОТЛОМАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; сов. хугарах; хуга үсрэх; хэмхрэх; эмтрэх.

ОТЛОМИТЬ, -омлю; -омишь; -омленный; сов.; что. хуга цохих; булга татах; мулт татах; хэлтлэх; эмтлэх; өм татах; отломить ветку мөчир хуга цохих; мөчир хуга татах; стлсмить кусок хлеба талх өмлөх.

ОТЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -омится; сов. хуга тусах; хугарах; булга ойтчих; хэлтчих; эмтрэх; ветка отломилась мөчир хуга тусав.

ОТЛУЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. салгах; хагацуулах; хөөх.

ОТЛУЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. эзгүй байх; гадагш гарах.

ОТЛУЧИТЬ, -чу; -чишь; -чѐнный (-ѐн; -ена); сов.; кого-что от чего (устар.). салгах; хагацуулах; хөөх.

ОТЛУЧИТЬСЯ, -чусь; -чишься; сов. (разг.). гадагш гарах; эзгүй байх; отлучиться на минуту хормон зуур эзгүй байх.

ОТЛУЧКА, -и; ж. гадагш гарах; юманд явах; эзгүй байх; самовольная отлучка дураараа юманд явах.

ОТЛЫНИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. (прост. неодобр.). зайлсхийх; отлынивать от занятий хичээлээс зайлсхийх.

ОТМАЛЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. дугай өнгөрөх; чимээгүй өнгөрөх; харнулахгүй өнгөрөх.

ОТМАТЬВАТЬ, -аю; -аешь; несов. задлах; цувах; сунгах.

ОТМАХИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. ширвэж үргээх; шарваж үргээх.

ОТМАХИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. гараараа ширвэж үргээх; сүүлээ шарваж үргээх; 2. бултах; биеэсээ түлэх.

ОТМАХНУТЬ, -ну; -нешь; сов.; что. ширвэж үргээх; шарваж үргээх; отмахнуть мух ялаа ширвэж үргээх.

ОТМАХНУТЬСЯ, -нусь; -нешься; сов. 1. гараараа ширвэж үргээх; сүүлээ шарваж үргээх; отмахнуться от комара шумуул үргээх; 2. бултах; биеэсээ түлэх; отмахнуться от решения вопроса асуудал шийдвэрлэхээс бултах.

ОТМАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дэвтээж хуулах; норгож салгах; 2. норгох; дэвтээж.

ОТМЕЖЕВАТЬ, -жую; -жуешь; -жванный; сов.; что. зааглах; зааг тавих; зааглан куваах; отмежевать участок газар зааглах.

ОТМЕЖЕВАТЬСЯ, -жусь; -жуешься; сов. от кого-чего. 1. зааглагдах; зааг тавигдах; 2. холдох; зайлах; хөндийрөх; отмежеваться от вредной теории хөнөөлтэй онолоос хөндийрөх.

ОТМЕЖЕВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. зааглах; зааг тавих; зааглан куваах.

ОТМЕЖЕВЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. от кого-чего. 1. зааглагдах; зааг тавигдах; 2. холдох; зайлах; хөндийрөх.

ОТМЕЛЬ, -и; ж. харгиа; гүехэн газар; песчаная отмель элсэн харгиа.

ОТМЕНА, -ы; ж. хүчингүй болгох; халах; устгах; үгүй болгох; отмена приказа тушаалыг хүчингүй болгох.

ОТМЕНИТЬ, -ѐню; -ѐнишь; -ѐнный (-ѐн; -ена); сов.; что. **ОТМЕНЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. хүчингүй болгох; цуцлах; халах; устгах; отменять закон хууль хүчингүй болгох; 2. болиулах; зогсоох; хорих; отменить заседание хурал хуралдахыг болиулах.

ОТМЕНЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ется; несов. хүчингүй болох; цуцлагдах; болих.

ОТМЕРЕТЬ, 1 и 2 л. не употр.; отомрѐт; отмер; -ла; отмерло; -мерший; -мерши; сов. 1. хатах; кожих; үхэх; побеги отмерли модны гөлөг хатав; 2. мөхөх; сөнөх; устах; арилах; старые обычаи отмерли хуучин заншил устлав.

ОТМЕРЗАТЬ, -ает; несов. **ОТМЕРЗНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ѐрз; -ла; сов. хөлдөх; моралье псбегии отмерзли цурав ногоо хөлдөв.

ОТМЕРИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТМЕРИТЬ**, -рю; -ришь; -ренный; сов.; что. **ОТМЕРЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. хэмжих; хэмжиж огтлох; хэмжиж өгөх; хэмжиж авах; отмерить три метра ткани гурван метр даавуу хэмжиж огтлох.

ОТМЕСТИТЬ, -мету; -метѐшь; -ѐл; -ела; -мѐтший; -метѐнный (-ѐн; -ена); -метя; сов.; что. 1. шүүрдэх; туужуудах; хамах; отмести сор в угол хог булан руу шүүрдэх; 2. таягдан хаях; няцаах; отмести доводы противника эсэргүүцэл этгээдийн гаргасан баримтыг няцаах.

ОТМЕСТКА, -и; ж. (разг.). хариу; өшөө; хариугаа авах; өшөөгөө авах; сделать что-либо в отместку хариугаа авах гэж юм хийх.

ОТМЕТАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. шүүрдэх; туужуудах; хамах; 2. таягдан хаях; няцаах.

ОТМЕТИНА, -ы; ж. халзан; сар; цагаан; тельнок с отметиной на лбу духандаа цагаантай тугал; халзан тугал.

ОТМЕТИТЬ, -мечу; -метишь; -меченный; сов.; кого-что. 1. тэмдэглэх; тэмдэг тавих; тэмдэг хийх; отметить нужное место в книге номд хэрэгтэй газраа тэмдэглэх; 2. тэмдэглэх; тэмдэглэн өнгөрүүлэх; отметить праздник баяр тэмдэглэн өнгөрүүлэх; 3. харах; анхаарах; отметить в толпе знакомого оны дотор таныдаг хүнээ харах; 4. тэмдэглэх; дурдах; отметить недостатки в работе ажлын дутагдлыг тэмдэглэх; 5. сайшаан тэмдэглэх; отметить передовиков премией сайчуудыг сайшаан тэмдэглэж шагнах; 6. бүртгэлээс хасах; тэмдэглэх; отметить выбывшего из города котоос явсан хүнийг бүртгэлээс хасах.

ОТМЕТИТЬСЯ, -мечусь; -метишься; сов. 1. тэмдэглүүлэх; бүртгүүлэх; отметить в ведомости дансанд бүртгүүлэх; 2. бүртгэлээс касуулах.

ОТМЕТКА, -и; ж. 1. тэмдэг; сделать отметку тэмдэг тавих; тэмдэглэх; 2. дүн; үнэлэлт; тэмдэг; получить хорошую отметку на экзамене шалгалтад сайн дүн авах.

ОТМЕЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тэмдэглэх; тэмдэг тавих; тэмдэг хийх; 2. тэмдэглэх; тэмдэглэн өнгөрүүлэх; 3. харах; анхаарах; 4. тэмдэглэх; дурдах; 5. сайшаан тэмдэглэх; 6. бүртгэлээс хасах; тэмдэглэх.

ОТМЕЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. тэмдэглүүлэх; бүртгүүлэх; 2. бүртгэлээс касуулах; 3. гарах; отмечаются крупные успехи в технике тех.

НИКТ ТОМ ТОМ амжилт гарч байна; 4. тэмдэглэгдэх; тэмдэглэх.

СТМИРА'НИЕ -я; ср. мөхөх; сөнөх; мөхөл; сөнөл. СТМИРА'ТЬ, -ает; несов. 1. хатах; можих; үхэх; 2. мөхөх; сөнөх; устах; арилах.

ОТМСКА'ТЬ, -ает; несов.; ОТМО'КНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -нет; -ок; -ла; сов. дэвтэх; нуруод муурах.

ОТМСЛЧА'ТЬСЯ, -чусь; -чишья; сов. (разг.). дугуй өнгөрөх; чимээгүй өнгөрөх; хариулахгүй өнгөрөх.

ОТМСРА'ЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; ОТМОРО'ЗИТЬ, -ожу; -озишь; -оженный; сов.; что. хөлдөөх; отморожить себе нос хамраа хөлдөөх.

ОТМОТА'ТЬ, -аю; -аешь; -отанный; сов.; что. задлах; цувах; сунгах; отмотать моток шерсти орсолтой унгах сунгах.

ОТМОЧИ'ТЬ, -очу; -очишь; -оченный; сов.; что. 1. дэвтээж хуулах; норгож самнах; отмочить марку от конверта дугуйны маркиг норгож хуулах; 2. норгох; дэвтээх; отмочить кожу арьс дэвтээх.

ОТМУ'ЧИТЬСЯ, -чусь; -чишья; сов. (разг.). совлон эцэслэх; тарчлахаа болих.

ОТМЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. угаах; угааж арилгах; цэвэрлэх.

ОТМЫВА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. угаагдах; угагдаж арилах; цэвэр болох.

ОТМЫКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тайлах; түлхэх; онгойлох; 2. мултлах; салгах; мулталж авах; салгаж авах.

ОТМЫКА'ТЬСЯ, -ается; несов. 1. тайлдах; тайлагдах; түлхэгдэх; онгойх; 2. мултрах; салах.

ОТМЫ'ТЬ, -мою; -моешь; -мытый; сов.; что. угаах; угааж арилгах; цэвэрлэх; отмыть грязь с руки гарынхаа хирийг угаах.

ОТМЫ'ТЬСЯ, -моюсь; -моетесь; сов. угаагдах; угагдаж арилах; цэвэр болох; чернила не отмылись от рук гарын бэх угагдсангүй.

ОТМЫ'ЧКА, -и; ж. дэгээ түлхүүр.

ОТНЕ'КИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. (разг.). мэлзэх; үгүй гэх.

ОТНЕСИ'ТЬ 1; -су; -сешь; -ёс; -есля; -сённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. 1. аваачих; ачаачиж өгөх; хүргэж өгөх; отнести книгу в библиотеку номын санд ном аваачиж өгөх; 2. урсгаж аваачих; урсаад явчих; хийсгэж аваачих; хийсгээд явчих; лодку отнесло течением вниз завийг доош нь урсаад явчжээ; 3. тоонд оруулах; тоолох; тооцох; оногдуулах; отнести событие к числу самых обычных үүнийг эв энгийн хэргийн тоонд оруулах; отнести расход на чай-либо счёт зардлыг хүнд оногдуулах.

ОТНЕСИ'ТЬСЯ, -сусь; -сешься; -ёсья; -еслась; сов.; к кому-чему. харилцах, кандах; байх; отнестись с полным доверием итгэл төгс кандах; итгэл төгс байх; отнестись высокомерно ихэрхэг зантай харилцах; ихэмсэг зан гаргах.

ОТНИМА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. булаах; булаан авах; 2. авах; алдуулах; салгах; барах; дарах; 3. гарздуулах; үрүүлэх; заруулах; 4. гаргах; салгах; зайлуулах; 5. огтлох; тайрах; огтлон авах; тайрч авах; 6. хасах.

ОТНИМА'ТЬСЯ, -ается; несов. татах; -гүй болох. ОТНОСИ'ТЕЛЬНО I, нареч. овоо; зүгээр; нилээд; харьцангуй; опыт прошёл относительно удачно туршлага овоо амжилттай болов.

ОТНОСИ'ТЕЛЬНО II; предлог с род. п. тухай; талаар; относительно его возвращения сведений нет буцаж ирэхийн нь тухай сураг алга.

ОТНОСИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и; ж. харьцангуй (чанар); теория относительности харьцангуйн онол.

М. Дорж-Монгол төгөл

ОТНОСИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. харьцангуй; относительная истина харьцангуй үнэн; 2. төдий л их бус; бага зэрэг; төдий л ихгүй; овоо; нилээд; он пользовался относительным влиянием тэр (хүн) овоо нөлөөтэй байлаа; относительная удача бага зэрэг амжилт.

ОТНОСИ'ТЬ, -ошу; -осишь; несов. 1. аваачих; аваачиж өгөх; хүргэж өгөх; 2. урсган ачаачих, урсгаж явах; хийсгэн аваачих; хийсгэж явах; 3. тоонд оруулах; тоолох; тооцох; оногдуулах.

ОТНОСИ'ТЬСЯ, -ошусь; -осишься; несов. 1. харилцах; хандах; байх; 2. холбогдох; холбогдолтой байх; хамаарах; это к делу не относится энэ холбогдолгүй зүйл.

ОТНОШЕ'НИЕ, -я; ср. 1. хандах; харьцах; харилцах; хандлага; харьцаа; харилцаа; внимательное отношение к делу ажил хэрэгт анхааралтай хандах; хорошее отношение к детям хүүхдэд сайн байх; 2. холбогдох; хамаарах; холбогдол; хамаа; иметь отношение к какому-либо делу нэг хэрэгт холбогдолтой байх; 3. отношения харьцаа; харилцаа; производственные отношения үйлдвэрлэлийн харьцаа; дипломатические отношения дипломат харилцаа; 4. харьцаа; отношение между двумя величинами хоёр хэмжигдэхүүний харьцаа; 5. тал; в этом отношении я согласен с ним би энэ талаар түүнтэй санал нэгтэй байна; во всех отношениях тал талаараа; бүх талаараа; 6. албан бичиг; отношение от 5-го мая тавдугаар сарын 5-ны албан бичиг; ☆ в отношении тухай; по отношению -д; -т; добр по отношению к нему түүнд сайн.

ОТНЫ'НЕ нареч. (устар.). өнөөгөөс эхлэц; одоогоос хойш.

ОТНУ'ДЬ, нареч. огт; хэрхэвч; ер; отнюдь нет хэрхэвч тийм биш.

ОТНЯ'ТЬ, -ниму; -нимень; отнял; -ла; отняло; -явший; отнятый (-ят; -ята; -ято и стар.). отнять; отыму; отымень; отнял; отнявший; отнятый; сов.; кого-что. 1. булаах; булаан авах; отнять деньги мөнгий нь булаах; 2. авах; алдуулах; салгах; барах; дарах; отнять жизнь у кого-либо хүний амь авах; амь алдуулах; 3. гарздуулах; үрүүлэх; заруулах; отнять много времени у кого-либо хүний цагий нь их гарздуулах; 4. гаргах; салгах; зайлуулах; ☆ отнять ребёнка от груди хүүхдийг хөхнөөс нь салгах; 5. огтлох; тайрах; огтолж авах; тайрч авах; отнять руку гарыг нь огтолж авах; 6. хасах; от десяти отнять пять арваас тавыг хасах.

ОТНЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -нимется; -ялась; -ялась; -явшийся; сов. татах; -гүй болох; у него отнялась нога өрөөсөн хөл нь татжээ.

ОТО, предлог. 1. -аас (-эсэ; -оос; -өөс); 2. -ын (-ийн); -ы (-ий); и.

ОТОбЕ'ДАТЬ, -аю; -аешь; сов. үдийн хоол идэж дуусах.

ОТОбРАЖА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. дүрслэн үзүүлэх; харуулах.

ОТОбРАЖА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. дүрслэгдэх.

ОТОбРАЖЕ'НИЕ, -я; ср. дүрслэн үзүүлэх; дүрслэл; верное изображение үнэн зөв дүрслэн үзүүлэх.

ОТОбРАЗИ'ТЬ, -ажу; -азишь; -ажённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. дүрслэн үзүүлэх; харуулах; отобразить жизнь в искусстве урлагт амьдралыг дүрслэн үзүүлэх.

ОТОбРАЗИ'ТЬСЯ, -ажусь; -азишься; сов. дүрслэгдэх.

ОТОбРА'ТЬ, отберу; отберёшь; -ал; -ала; -ало; -обанный; сов.; кого-что. 1. булаах; булаан авах; хураах; отбери у него мою книгу түүнээс номыг

минь булаагаад ав; отобразить имущество хөрөнгийг хураах; 2. хураан авах; эргүүлэн авах; буцааж авах; контролёр отобразил входные билеты шалгарч орох билетийг хураан авав; 3. сонгож авах; шилж авах; ялгах; отображать самые спелые яблоки хамгийн сайн болсон алиныг нь шилж авах; 4. байцаан авах; отображать показания у свидетелей гэрч нарыг байцаан мэдүүрэг авах.

ОТОВАРИВАНИЕ, -я; ср. бараа нийлүүлэх; бараа нийлүүлэлт.

ОТОВАРИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТОВАРИТЬ**; -рй; -ришь; -рёмный; сов.; что. бараа нийлүүлэх; бараа өгөх; бараагаар хангах.

ОТОВСЮДУ, нареч. газар бүрээс; газар газраас; хаа хаагаас үгүй зүг зүгээс; отовсюду торопливо бежали люди зүг зүгээс хүмүүс яаран гүйцгээж байв.

ОТОНАТЬ I; отоню; отонийшь; -ал; -ала -ало; -огнаный; сов.; кого-что. 1. үргээх; хөөх; үлдэх; хөөн зайлуулах; үлдэн хөөх; отогнатъ собаку нохой хөөн зайлуулах; 2. зориуд болих; орхих; отогнатъ грустные мысли гуниглахаа зориуд болих.

ОТОНАТЬ II, отгоню; отгонийшь; -ал; -ала; -ало; -огнаный; сов. что(спец.). нэрэх; нэрж гаргах.

ОТОНУТЬ, -ну; -нешь; -онутый; сов.; что. 1. тэнийлгэх; отогнувь угол страницы номын хуудасны өнцөг тэнийлгэх; 2. нугалах; отогнувь страницу номын хуудас нугалах; 3. шамлах; эргүүлэх; отогнувь рукав и след писать ханцуйгаа шамлаад сууж бичив.

ОТОНУТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -нётся; сов. тэнийх.

ОТОГРЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дулаацуулах, бүлээцүүлэх; бүлээсгэх; 2. халамжлах.

ОТОГРЕВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. дулаацах, бүлээцэх, бүлээсэх.

ОТОГРЕТЬ, -аю; -аешь; -ретый; сов.; кого-что. 1. дулаацуулах; бүлээцүүлэх; бүлээсгэх; отогреть озлявшие руки бээрсэн гараа дулаацуулах; 2. халамжлах.

ОТОГРЕТЬСЯ, -еюсь; -еешься; сов. дулаацах; бүлээцэх; бүлээсэх; отогреться у печки зуухны дэргэд дулаацах.

ОТОДВИГАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. зайлуулах, хажуу тийш нь болгох; цаашлуулах; 2. хойшлуулах, цаашлуулах; цааш болгох; цаана болгох.

ОТОДВИГАТЬСЯ, -ажусь; -ажьсь; несов. 1. зайлах; зай тавьж өгөх; ... тийш болох; цаашлах; 2. хойшлох; цаашлах; цааш болох; цаана болох.

ОТОДВИНУТЬ, -ну; -нешь; -утый; сов. 1. зайлуулах; хажуу тийш нь болгох; цаашлуулах; отодвинуть стул в сторону сандал хажуу тийш нь болгох; 2. хойшлуулах; цаашлуулах; цааш болгох; цаана болгох; отодвинуть поездку на месяц явахыг нэг сар хойшлуулах.

ОТОДВИНУТЬСЯ, -нусь; -нешьсь; сов. 1. зайлах; зай тавьж өгөх; ... тийш болох; цаашлах; отодвинуться к окну цонх тийш болох; цонх тийш зайлах; 2. хойшлох; цаашлах; цааш болох; цаана болох; срок отодвинулся на два дня хугацаа нь хоёр хоногоор цаашлав.

ОТОДРАТЬ, отдрать; отдратьшь; -ал; -ала; -ало; -одраный; сов.; кого-что. 1. хуулах; хуу татах; ковчлох, ховх татах, тас татах; таслах; отодрачь обои туурганы цаасыг хуу татах; 2. -н чангаах, тас шавхрах; отодрачь за уши чихдэн чангаах.

ОТОДРАТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; отдратьсь; отодрасться; -алась; -алось; сов.(прост.). хуурах; ховхрох.

ОТОЖДЕСТВОИТЬ, -влю; -вишь; -вдёмный (-ён; -ена); сов.; кого-что. адилтгах; адилд үзэх; отождествить два понятия хоёр ухагдахууныг адилтгах

ОТОЖДЕСТВОЛЕНИЕ, -я; ср. адилтгах, адилтгал. **ОТОЖДЕСТВОЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов.; **ОТОЖДЕСТВОИТЬ**, -влю; -вишь; -вдёмный (-ён; -ена); сов.; кого-что. адилтгах; адилд үзэх.

ОТОЖЕСТВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. адилтгах, адилд үзэх.

ОТӨЗВАНИЕ, -я; ср. татах, таталт; отөзвание после элчин сайдыг татах.

ОТӨЗВАТЬ, отзову; отзовёшь; -ал; -ала; -ало; отозванный (-ан; -ана; -ано); сов.; кого-что. 1. дуудах; отозвать в сторону хажуу тийш нь дуудах; 2. татах.

ОТӨЗВАТЬСЯ, отзовусь; отзовёшься; -ался; -алась; -авшийсь; сов. 1. хариу өгөх, хариулах; чимээ гарах, аа гэх; отозваться на зов дуудахад аа гэх, дуудахад хариулах; 2. үнэлэлт өгөх; үнэлэх, саналгаа хэлэх; гэх; хорошо отозваться о чьей-либо книге хүний номыг үнэлэх; хүний номыг сайн гэх; 3. болох, байх, нөлөөлөх; переултомление отозвалось на здоромье ихэд ядарсан нь эрүүл мэндэд нь нөлөөлжээ.

ОТӨЙТИ, -йду; -йдёшь; -ошёл; -ошла; -ошедший; -ойдя; сов. 1. явах, одох, очих; ... тийш болох; зайлах; холдох; отойти к окну цонх тийш очих; отойти от двери хайлганаас зайлах; 2. хөдлөх; одох; явах; поезде отошёл ночью галт тэрэг шөнө хөдлөв; 3. ухирах; буцаж очих; полк отошёл на новые позиции хороо буцаж шинэ байранд очив; 4. өөр хийх; хадуурах холдох; орхих; отойти от тайги сэдвээсээ хадуурах; сэдвээсээ өөр хийх; отойти от оригинала уг эхээс холдох; отойти от прежних взглядов урьдынхаа үзлийг орхих; урьдынхаасаа өөр бодолтой болох; 5. салах; хөндийрөх; ховхрох; хуурах; обой отошли от стены туурганы цаас хөндийрчээ; 6. арилах; үгүй болох; гарах; пятно отошло толбо арилав; 7. сэхээ орох; мэдээ орох, тэмдэг орох; ноги отошли от холода бээрсэн хөл мэдээ оров; 8. шилжих; өмч болох; дом отошёл к племяннику гэр нь ачийн өмч боллоо; 9. ялгах; гарах; от творага отошла сыворотка эззгийг гэс шар ус ялгарав; 10. өнгөрөх; дуусах; лето отошло зун өнгөрлөө; 11. өнгөрөх; үгүй болох; больной отошёл өвчтөн үгүй болов, өвчтөн өнгөрөв; отойти в вечность ертөнцийн мөнх бусыг үзүүлэх.

ОТӨМКНУТЬ, -ну; -нешь; -омкнутый; сов.; что. 1. тайлах; түлхэх; онгойлгох; отомкнуть замок цоож түлхэх; 2. мултлах; салгах; мулталж авах салгаж авах; отомкнуть штык бууны жад салгаж авах.

ОТӨМКНУТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -нётся; сов. 1. тайлах; тайлагдах; түлхэгдэх; онгойх; дверь отомкнулась хайлга тайлдав; 2. мултрах; салах.

ОТӨМСТНЬ, -я; -яешь; -мстись; -мстёшься; сов. өшөө авах; хариу авах.

ОТӨПИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. дулаацуулах; халаах; дулаацуулагч; халаалтын; отопительная система дулаацуулах систем.

ОТӨПИТЬ, -оплю; -опишь; -опленный; сов.; что(спец.). галлах; галдаж дулаацуулах; отопить дом галдаж гэр дулаацуулах.

ОТӨПЛЕНИЕ, -я; ср. 1. галлах; гал түлэх; галлаж дулаацуулах; 2. дулаацуулах; халаах; дулаацуулга; өшөөлөөлт; паровое отопление уураар дулаацуулах; дрывное отопление түлээгээр дулаацуулах.

ОТӨПЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. галлах; гал түлэх; галлаж дулаацуулах.

ОТӨРАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хажих; хязамж хөвөөлөх.

ОТӨРВАННО, нареч. тасрангид, саллангид, тасархай; мысли не существуют отөрванно өт явца хүний ухаан санаа хэлнээс салангид байдаггүй.

ОТӨРВАННОСТЬ, -и, ж. тасархай (байх); тасархай байдал.

ОТОРВА'ТЬ, -ву; -вшь; -ал. -ала; -ало; оторван-ный; сов.; кого-что. 1. таслах; тасар татах; тас татах; оторвать рукава от платья хувцасны нь хоёр хандуйг тас татах; 2. саатуулах; салгах; оторвать ко-го-либо от работы хүнийг ажлаас нь саатуулах; оторвать глаза от книги номоос нүд салгах; 3. ха-гацаах; салгах; оторвать от семьи гэр бүлээс нь ха-гацаах.

ОТОРВА'ТЬСЯ, -вусь; -вдсья; -ался; -алась; -алось; сов.; от кого-чего. 1. тасрах; тас үсрэх; пугвица оторвалась товч тасрав; 2. хөөрөх; самолёт оторвался от земли нисэх өнгоц газраас хөөрөв; 3. тасалдуулах; салах; оторваться от занятий хичээл тасалдуулах; ке мог оторваться от интересной книги сонин номоос салж чадахгүй байх; 3. тасрах; оторваться от масс олон гүмнээс тасрах.

ОТОРОПЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое (разг.) тэвдсэн; бачимдсан; тэвдүү; бачимдуу; оторопелый взгляд тэвдсэн харц.
ОТОРОПЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. (разг.) тэвдэх; бачимдах; оторопеть от неожиданности гэнт болсноос бачимдах.

О'ТОРОПЬ, -и, ж. (разг.) тэвдэх; бачимдах; тэв-дэл; бачимдал.

ОТОРОЧИ'ТЬ, -чу; -чишь; -оченный; сов.; что. хажих; хиазлах; хөвөөлөх; оторочить пальто мехом; пальто ант ийн үсээр хажих.

ОТОРО'ЧКА, -и, ж. хажлага; хажаас; хиаз; хөвөө; меховая оторочка ангийн үсэн хажлага.

ОТОСЛА'ТЬ, -ошляю; -ошлшь; -осланный; сов.; ко-го-что. 1. илгээх; явуулах; хүргүүлэх; отослать письмо почтой шуудангаар захидал илгээх; 2. явуу-лах; холдуулах; зайлуулах; отослать детей демою күүхдүүдийг гэр лүү нь явуулах; 3. илгээх; очмуу гэх; отослать посетителя в другой отдел ирсэн хү-нийг өөр хэлтэст илгээх; 4. үзмүү гэх; по данному вопросу отсылаю читателя к... тухайн асуудлын талаар уншигч... г үзмүү.

ОТОСПА'ТЬСЯ, -плюсь; -пишья; -ался; -алась; сов. унтаж ханах; ханатал унтах; отоспаться после до-рogi аянаас ирээд ханатал унтах.

ОТОЩА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. турангилах; турах.

ОТПАДА'ТЬ, -ает; несов. 1. салж унах; ховхорч унах; 2. хэрэггүй болох; алга болох; мохох.

ОТПА'ИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов.; кого-что. 1. уулгаж дуусах; уулгаж дуусах; 2. сүүгээр тэжээх; угжиж өсгөж; 3. уулгаж эдгээх.

ОТПА'ИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов.; что. гагнаа-саар нь салгах; гагнаасыг нь хайлуулах.

ОТПА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. чийгтэй да-вуутай индүүдэх; 2. уураар утаж зөөлрүүлэх.

ОТПАРИ'РОВАТЬ, -рю; -руешь; сов. хариулах; ня-цаах; отпаривать удар цохихыг хариулах; отпари-ровать возражение аргахыг няцаах.

ОТПАРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов.; что. 1. чийг-тэй давуутай индүүдэх; отпарить брюки өмдөө чийг-тэй давуутай индүүдэх; 2. уураар утаж зөөлрүүлэх.

ОТПА'РЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. ханзлах.

ОТПА'СТЬ, I и 2 л. не употр.; -адёт; -ал; -авший; сов. 1. саяж унах, ховхорч унах; штуркатурка отпа-ла шаваас ховхорч унав; 2. хэрэггүй болох; алга болох; мохох; обвинение отпало ялдах хэрэггүй боллоо; же-лание отпало хүсэл мохох.

ОТПАЯ'ТЬ, -яю; -яешь; -аянный; сов.; что. гагнаа-саар нь салгах; гагнаасыг нь хайлуулах; отпаять но-сик чайника давхны цоргыг гагнаасаар нь салгах.

ОТПАЯ'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -яется; сов. гаг-наасаараа салах; гагнаас нь хайлах; ручка чайника отпаялась давхны сэнж гагнаасаараа салав.

ОТПЕВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. дуулж дуусах; дуулахаа байх; донгодож дуусах; донгодохоо болих; 2. буян үйлдэх.

ОТПЕРЕ'ТЬ, отопру; отопрешь; отпер; -ла; отпер-ло; отпёрший; отпертый (-ерт; -ерта; -ерто); де-прич. отперев; ссв.; что нээх; онгойлгох; тайлах; отпе-реть комнату өргөөгөө нээх; отпереть шкаф шүүгээ онгойлгох.

ОТПЕРЕ'ТЬСЯ I, I и 2 л. не употр.; отопрётся; отпёрся; -ерлась; отпёршийся; отпершился; сов.; нээг-дэх; онгойх; тайлдах; дверь легко отперлась хаалга амархан тайлдав.

ОТПЕРЕ'ТЬСЯ II, отопрусь; отопрёмьясь; отпёрся; -ерлась; отпершийся; отпершись; сов. (разг.) хүлээх-гүй байх; мэлзэх; буцах; отпереться от своих слов мэлзэх, үгөө буцах.

ОТПЕ'ТЫЙ, -ая; -ое (разг. пренебр.) дүүрсэн; боль-сон; олитго алдсан; отпетый человек дүүрсэн амьтан, олитго алдсан амьтан.

ОПЕ'ТЬ, -пою; -пошь; -петый; сов. 1. дуулж дуу-сах; дуулахаа байх; донгодож дуусах; донгодохоо бо-лих; донгодчихох; петухи уже отпели тахиа аль зуур донгодчихсон; 2. буян үйлдэх.

ОПЕЧА'ТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; что. 1. хэв-лэж дуусах; хэвлэн гаргах; хэвлэх; отпечатать весь том книги номын бүх хувийг хэвлэж дуусах; 2. оромдох; ором үлдэх; ор гаргах; дарах; отпечатать пальцы на стекле шил дээр хурууны ором үлдэх; 3. лацыг нь эвдэх; лацыг нь салгах; отпечатать ком-нату өрөөний лацыг салгах.

ОПЕЧА'ТАТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ается; сов. ором орох; ор гарах; хэв гарах; мөр үлдэх; на песке отпечатались чьи-то следы элсэн дээр хүн явсан мөр үлджээ.

ОПЕЧА'ТОК, -тка; м. 1. ором; ор; хэв; отпечаток пальцев хурууны ором; хурууны хэв; 2. ор мөр; ул мөр; отпечатки пережитых несчастий зовлон үзсэний үл мөр.

ОПЕЧА'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хэвлэж дуу-сах; хэвлэн гаргах; хэвлэх; 2. оромдох; ором үлдэх; ор гаргах; дарах; 3. лацыг нь эвдэх; лацыг нь салгах.

ОПЕЧА'ТЫВАТЬСЯ, -ается; несов. ором орох; ор гаргах; хэв гарах; мөр үлдэх.

ОТПИВА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. оочих; балгах; уух.

ОТПИ'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТПИЛИ'ТЬ**, -ило; -илишь; -иленный; сов.; что. көрөөдөх; тайрах; хөрөөдөөд авах; отпилить конец бревна гуалингийн үзүүрээс тайрах.

ОТПИРА'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. мэлзэх; мэлзлэг.

ОТПИРА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. нээх; онгойлгох тайлах.

ОТПИРА'ТЬСЯ I, -ается; несов. нээгдэх; тайлдах; тайлагдах.

ОТПИРА'ТЬСЯ II, -ажь; -ажься; несов. хүлээхгүй байх; мэлзэх; буцах.

ОТПИСА'ТЬСЯ, -ишусь; -ишься; сов. (разг.) би-чигчээ болох; бичих аялах; бичсэн болж салах.

ОТПИ'СКА, -и; ж. (неодобр.) ёс төдий харну.

ОТПИ'ТЬ, отпить; отпитьешь; отпий; -ла; отпило; отпей; отпийвший; отпийтый (отпийт; -итя; отпийто); сов.; что и чего. оочих; балгах; уух; отпить глоток нэг оочих.

ОТПИ'ХИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТПИХНУ'ТЬ**, -ну; -нешь; -их; -нутый; сов.; кого-что (разг.) цааш нь түлэх; отпихнуть лодку от берега завийг эргээс цааш нь түлэх.

ОТПИХНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нешьясь; сов. (разг.) тулуурдан цаашлах; түлжэж цааш болох; отпихнуть-ся веслом от берега эргийг сэлүүрээр тулуурдан цаашлах.

ОТПЛА'ТА, -и; ж. харну; карнулал.

ОТПЛАТИТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; сов.; кому-чему чем. **ОТПЛАЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. хариулах; отплатить добром за зло усыг тусаар хариулах.

ОТПЛЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. цааш сэлэх; самарч явах; хөвж одох; хөдлөх.

ОТПЛЫТИЕ, -я; ср. самарч явах; хөдлөх; пароход готов к отплытию галт онгоц хөдлөхөд бэлэн байна.

ОТПЛЫТЬ, -ыву; -ывешь; -ыл; -ыла; -ыло; -ывший; -ывя; сов. цааш сэлэх; самарч явах; хөвж одох; хөдлөх; отплыть от берега эргээс цааш сэлэх.

ОТПЛЯСЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. (разг.). урамтай бүжиглэх; чадамгай бүжиглэх.

ОТПОВЕДЬ, -и; ж. хатуу хариу; хариу донго.

ОТПОИТЬ, -ою; -оишь; -оенный; сов.; кого-что. 1. уулгаж дуусах; усалж дуусах; 2. сүүгээр тэжээх; угжиж өсгөх; отпоить теленка тугал угжиж өсгөх; 3. уулгаж эдгээх; отпоить молоком сүү уулгаж эдгээх.

ОТПОЛАСКИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. зайлж дуусах.

ОТПОЛЗАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТПОЛЗТИ**, -зу; -зешь; -олз; -ла; сов. мөлхөн зайлах; отползти с дороги замаас мөлхөж зайлах.

ОТПОЛИРОВАТЬ, -рюю; -руешь; сов. гөлийгөх; гилгэр болгох; зүлгэх; өнгөлөх; отполировать мебель тавил гилгэр болгох.

ОТПОЛОСКАТЬ, -лощу; -лощешь; -лосканый; сов. зайлж дуусах.

ОТПОР, -а; м. хариу цохилт; няцаалт; дать отпор агрессорам түрэмгийлэгчдэд хариу цохилт өгөх.

ОТПОРЫТЬ, -ору; -орешь; -оротый; сов.; что. ханзлах; ханз татах; отпороть воротник зах ханзлах.

ОТПОРЫТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -орется; сов. ханзрах; карман отпоролся халаас нь ханзрав.

ОТПОЧКОВАТЬСЯ 1 и 2 л. не употр.; -куется; сов. **ОТПОЧКОВЫВАТЬСЯ**, -ается; несов. нахиалан гарах; нахиалан салах.

ОТПРАВИТЕЛ, -я; м. (офиц.). илгээгч; явуулагч; адрес отправителя илгээгчийн хаяг.

ОТПРАВИТЕЛЬНИЦА, -ы; ж. илгээгч эмэгтэй; явуулагч эмэгтэй.

ОТПРАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; кого-что. илгээх; явуулах; отправить деньги почтой шуудангаар мөнгө илгээх.

ОТПРАВИТЬСЯ, -влюсь; -вишья; сов. явах; одох; мөрдөх; хөдлөх.

ОТПРАВКА, -и; ж. илгээх; явуулах; отправка писем захидал илгээх.

ОТПРАВЛЕНИЕ, -я; ср. 1. явуулах; хөдөлгөх; явах; хөдлөх; отправление поезда галт тэрэг явуулах; галт тэрэг явах; 2. илгээх юм; илгээсэн юм.

ОТПРАВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. илгээх; явуулах.

ОТПРАВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. явах; одох; мордох; хөдлөх.

ОТПРАВНОЙ, -ая; -ое; (книжн.). эхлэх; эх болгосон; отправная точка эхлэх цэг.

ОТПРАЗДНОВАТЬ, -ную; -нуешь; -анный; сов. 1. баяр хийх; баяр өнгөрөөх; баяр ёслол хийх;

баярлах; отпраздновать победу ялалтын баяр хийх; 2. баяр хийж дуусах.

ОТПРАШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов.; **ОТПРОСИТЬСЯ**, -ошусь; -осишься; сов. чөлөө гуйх; зөвшөөрөл гуйх; чөлөө авах; зөвшөөрөл авах; отпроситься домой харих чөлөө гуйх.

ОТПРЫГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТПРЫГНУТЬ**, -ну; -нешь; сов. үсрэх; үсрэн зайлах; хайраж зайлах.

ОТПРЫСК, -а; м. 1. хажуугийн цурава мөчир; 2. удам.

ОТПРЯГАТЬ, -аю; -аешь; несов. мултлах; буулгах.

ОТПРЯНУТЬ, -ну; -нешь; сов. ухасхийн зайлах.

ОТПРЯЧЬ, -ягу; -яжешь; -ягут; -яг; -ла -яжанный (-дн; -ена); сов.; кого-что. мултлах; буулгах; отпрячь лошадь морь хөллөгөөс мултлах.

ОТПУГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОТПУГНУТЬ**, -ну; -нешь; -угнутый; сов. кого-что. үргээх; айлган зайлуулах.

ОТПУСК, -а; предл. п. в. отпуске, и в отпуску мн. -а; -ов. м. 1. амралт; чөлөө; месячный отпуск сарын амралт; очередной отпуск ээлжийн амралт; 2. олгох; тавьж олгох; отпуск средств мөнгөн хөрөнгө олгох.

ОТПУСКАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. явуулах; очуулах; холдуулах; 2. гаргаж тавих; суллах; суллан тавих; чөлөөлөх; тавих; 3. сулруулах; султгах; сул болгох; 4. намжих; гайгүй болох; 5. олгох; тавьж өгөх; худалдах; 6. зориулах; зориулан олгох; 7. тавих; ургуулах; 8. хэлж орхих; 9. арилгах; өршөөх.

ОТПУСКНИК -а; м. амарч байгаа хүн.

ОТПУСКНОЙ, -ая; -ое. амралтын; чөлөөний; отпускное время амралтын үе; отпускные деньги амралтын мөнгө; отпускное удостоверение чөлөөний үнэмлэх; чөлөөний хуудас.

ОТПУСТИТЬ, -ущу; -устишь; -ущенный; сов. 1. явуулах; очуулах; холдуулах; отпустить детей на каток хүүхдүүдийг гулгуурт очуулах; 2. суллах; суллан тавих; чөлөөлөх; тавих; отпустить птницу из клетки шувууг тороос гаргаж тавих; отпустить пленника олзлогдсон хүнийг суллах; 3. сулруулах; султгах; сул болгох; отпустить подругу олом сулруулах; 4. намжих; гайгүй болох; боль отпустило өвчин намжлаа; 5. олгох; тавьж өгөх; худалдах; отпустить товар бараа олгох; 6. зориулах; зориулан олгох; отпустить средства на народное образование ардыг гэгээрүүлэхэд зориулан мөнгөн хөрөнгө олгох; 7. тавих; ургуулах; отпустить бороду сахал тавих; 8. хэлж орхих хэлчих; отпустить шутку инээдтэй үг хэлчих; 9. арилгах; өршөөх; отпустить грехи нүглийг арилгах; нүглийг өршөөх.

ОТРАБАТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ажиллаж төлөх; төлж ажил хийх; нөхөж ажиллах; ажил хийж нөхөх; хөлсөнд нь ажиллах; 2. ажиллах; ажил хийх; 3. ажиллаж дуусах.

ОТРАБОТАННЫЙ, -ая; -ое. хэрэглэсэн; хэрэглэж дууссан хэрэг нь барагдсан; отработанный пар хэрэглэж дууссан уур.

ОТРАБОТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. 1. ажиллаж төлөх; төлж ажил хийх; нөхөн ажиллах; ажил хийж нөхөх; хөлсөнд нь ажиллах; отработать аван урьдчилгаагаа ажиллаж төлөх; отработать свой долг өрөө төлж ажил хийх; өрөндөө ажиллах; 2. ажиллах; ажил хийх; 3. ажиллаж дуусах.

ОТРАБОТКА, -и; ж. ажиллаж төлөх; нөхөн ажиллах; хөлсөнд ажиллах.

ОТРАВА, -ы; ж. хор.

ОТРАВИТЕЛЬ, -я; м. хор өгөгч; хорлон алагч. **ОТРАВИТЬ**, -авлю; -авишь; -авленный; сов.; кого-что. 1. хор өгөх; хор идүүлэх; хордуулж алах; отравить мышь хулганд хор өгөх; 2. хордуулах; хор хийх; отравить воду ус хордуулах; 3. хор

лох; хор хүргэх; хортой нөлөө үзүүлэх, мунхруулах; отравить сознание религией хүний ухамсрыг шашиаар мунхруулах; 4. гутаах; отравить чем-либо праздник нэг юмаар баяр пэнгэлийг нь гутаах.

ОТРАВИТЬСЯ, -авлюсь; -авишья; сов. хор идэх; хор идэж үхэх; хордох; хордож үхэх; отравиться грибами мөөгөнд хордох.

ОТРАВЛЕНИЕ, -я; ср. 1. хор өгөх; хордуулж алах; 2. хор идэх; хор идэж үхэх; хордох; хордлого; хордож үхэх.

ОТРАВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. хор өгөх; хор идүүлэх; хордуулж алах; 2. хордуулах; хор хийх; 3. хорлох; хор хүргэх; хортой нөлөө үзүүлэх; мунхруулах; 4. гутаах.

ОТРАВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешья; несов. хор идэх; хор идэж үхэх; хордох; хордож үхэх.

ОТРАВЛЯЮЩИЙ, -ая; -ев. хорт; хортой; хордуулах; отравляющие вещества хорт бодис.

ОТРАДА, -ы; ж. (высок.). баяр баясгалан; дети—наша отрада хүүхэд бол бидний баяр баясгалан мөн.

ОТРАДНО, нареч. баярлаж баясмаар

ОТРАДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. баяр баясгалантай; баярлаж баясмаар; отрадное явление баяр баясгалантай үзэгдэл

ОТРАЖАТЕЛЬ, -я; м. (спец.). пойлуур; харнуул. **ОТРАЖАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. цохиж ухируулах; тосч цохих, өөдөөс нь цохих; 2. тусгах, ойлгох; 3. тусгах; тольдон харуулах; харуулах

ОТРАЖАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. 1. тусах, харагдах; тольдох; ойх; 2. нөлөөлөх; илрэх.

ОТРАЖЕНИЕ, -я; ср. 1. цохиж ухируулах, өөдөөс нь цохих; 2. туссан дүрс; тусах; харагдах; тольдох; увидеть свое отражение в зеркале толинд дүрсээ харах; 3. тусгах, тусгалга; ойлгох; ойлго; 4. тусгах; тольдон харуулах; тусгахуй; тусгал; ленинская теория отражения Лениний тусгахуйн онол; отражение жизни в искусстве урлагт амьдралыг тусгах.

ОТРАЗИТЬ, -ажу; -азишь; -ажьнный (-эн; -ена); сов.; кого-что. 1. цохиж ухируулах; тосч цохих; өөдөөс нь цохих; отразить атаку дайралтыг өөдөөс нь цохих; 2. тусгах; ойлгох; зеркало отразило; улыбку инээснийг толь тусгав; отразить свет гэрэл ойлгох; 3. тусгах; тольдон харуулах; харуулах; отразить общественное настроение нийгмийн амьсгалыг тусгах.

ОТРАЗИТЬСЯ, -ажусь; -азишья; сов. 1. тусах; харагдах; тольдох; ойх; в воде отразился лунный свет усанд сарны гэрэл тусчээ; 2. нөлөөлөх; илрэх; усиленная работа отразилась на его здоровье өрчимтэй ажилласан нь биенд нь нөлөөлжээ.

ОТРАПОРТОВАТЬ, -тую; -туешь; сов. илэрхийлэлт явуулах; илэрхийлэлт өгөх; илэрхийлэх.

ОТРАСЛЕВОЙ, -ья; -ое. салбарын нарийн мэргэжлийн; отраслевые вузы нарийн мэргэжлийн дээд сургууль.

ОТРАСЛЬ, -и; ж. салбар; важнейшие отрасли хозяйства аж ахуйн чухал салбар.

ОТРАСТАТЬ, -ает; несов. **ОТРАСТИ**, 1 и 2 л. не употр.; -тёт; -рос; -росла; сов. (урт) ургах; урт болох; ногти отросли хумс ургажээ.

ОТРАСТИТЬ, -ащу; -астишь; -ащьнный (-эн; -ена); сов.; что. **ОТРАЩИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. (урт) ургуулах; урт болгох; отрастить бороду сахлаа ургуулах.

ОТРЕБЬЕ, -я; ср.; собир. (презр.). шаар; хог; шавхруу; хог новш; фашистское отребье фашист хог шавхруу.

ОТРЕГУЛИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. зохицуулах; тохируулах; отрегулировать двигатель хо. дөлгүүр тохируулах.

ОТРЕДАКТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. хянах засах, найруулан засах.

ОТРЕЗ, -а; м. 1. огтлох, огтлолт, огтолсон газар; линия отреза огтлох газар; 2. хэсэг бөс; отрез на пальто Пальтоны эд.

ОТРЕЗАННОСТЬ, -и; ж. тасранги байдал; холбоогүй байх.

ОТРЕЗАТЬ, -ежу; -ежешь; -ёзанный; сов. что. **ОТРЕЗАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. огтлох, тайрах, зүсэх; отрезать кусок хлеба нэг зүсэм талх зүсэх; 2. тасалж өгөх; отрезать земельный участок хэсэг газар өгөх; 3. боох, хаах, таслах; отрезать путь к отступлению ухирах замыг нь боох; 4. эрс тас харнуулах.

ОТРЕЗВЕТЬ, -ею; -еешь; сов. согтуу гарах; эрүүл болох, сэхээ орох.

ОТРЕЗВИТЬ, -влю; -вишь; -влённый (-ён; -ена); сов.; кого-что. согтуу гаргах, эрүүл болгох; сэхээ оруулах; отрезвить пьяного согтуу хүнийг сэхээ оруулах.

ОТРЕЗВИТЬСЯ, -влюсь; -вишья; сов. согтуу гарах; эрүүл болох, сэхээ орох.

ОТРЕЗВЛЕНИЕ, -я; ср. согтуу гаргах; эрүүл болгох, сэхээ оруулах, согтуу гарах; эрүүл болох; сэхээ орох.

ОТРЕЗВЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. согтуу гаргах; эрүүл болгох; сэхээ оруулах.

ОТРЕЗВЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешья; несов. согтуу гарах; эрүүл болох; сэхээ орох.

ОТРЕЗОК, -зка; м. 1. хэсэгхэн бөс; огтлодог; 2. хэсэгхэн, хэсэг; хэрчим; отрезок пути замын хэсэгхэн; замын хэсэг; отрезок времени хэсэгхэн зуур, хэсэг зуур.

ОТРЕКАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. 1. няцах; орхих; 2. цааргалах; найр тавих.

ОТРЕКОМЕНДОВАТЬ, -дую; -дуюшь; сов. сайшаан хэлэх; үнэлэх, танилцуулах.

ОТРЕКОМЕНДОВАТЬСЯ, -дуюсь; -дуюшья; сов. нэрээ хөлж танилцах.

ОТРЕМОНТИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. засах; засварлах; засвар хийх; отремонтировать своеверменно тракторы тракторуудаа цагт нь засах.

ОТРЕПЬЕ, -я; ср.; собир.; мн. отрёпья; -ьев (разг.). ноорхой хувцас; уранхай хувцас.

ОТРЕТУШИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. засах; засч боловсруулах.

ОТРЕЧЕНИЕ, -я; ср. буцах; няцах, орхих; хаях; цааргалах; найр тавих.

ОТРЕЧЬСЯ, -екусь; -ечьшья; -екутся; -ёкся; -еклась; сов. от кого-чего. 1. буцах; няцах; орхих; хаях; отречься от своего прежнего мнения урьдынхаа бодлогыг орхих; 2. цааргалах; найр тавих; отречься от престола хан ширээгээ найр тавих; цааргалах.

ОТРЕШАТЬ, -аю; -аешь; несов. зайлуулах; холдуулах, салгах; ангижруулах.

ОТРЕШАТЬСЯ, -аюсь; -аешья; несов. зайлах; холдох; салах; ангижрах.

ОТРЕШИТЬ, -ишу; -ишишь; -ишьнный (-ён; -ена); сов.; кого-что. от чего (устар). зайлуулах; холдуулах, салгах; ангижруулах; отрешить от должности тушаалаа нь зайлуулах.

ОТРЕШИТЬСЯ, -ишусь; -ишишья; сов. (книжн.). зайлах; холдох, салах; ангижрах; отрешиться от мысли о чем-либо нэг юмны тухай бодлоо ангижрах.

ОТРИЦАНИЕ, -я; ср. үгүйсгэх; үгүйсгэл; фашизм есть полное отрицание демократии ардчиллыг бүрмөсөн үгүйсгэснийг фашизм гэнэ; отрицание от-

рицания үгүйгэснийг үгүйсгэх; үгүйсгэлийн үгүйсгэл.

ОТРИЦАТЕЛЬНО, нареч. 1. үгүй гэж; татгалзаж хорьж; ответи отрицательно үгүй гэж хариулах; татгалзах; хорьх; 2. муу; муугаар; муушаан; үл ойшож; отрицательно относиться к чему-либо юмыг үл ойшоох.

ОТРИЦАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. үгүй гэсэн; татгалзсан; хорьсон; получить отрицательный ответ татгалзсан хариу авах; үгүй гэсэн хариу авах; 2. үгүйсгэсэн; байхгүй гэсэн; болохгүй гэсэн; буруу гэсэн; сөрөг; опыт дал отрицательные результаты туршдагаа байхгүй гэсэн дүн гарав; сөрөг дүн гарав; 3. тааламжгүй; үл ойшоосон; муушаасан; муу; отрицательный отзыв үл ойшоосон үнэлэлт; 4. муу; муу талын; муу зүгийн; отрицательный поступок муу явдал; отрицательные герои в романе романы муу талын баатрууд; 5. үгүйсгэсэн; үгүйсгэх; отрицательный метод доказательств үгүйсгэн нутлах арга; 6. хасах; отрицательное число хасах тоо; 7. сөрөг; сөрөг; отрицательный заряд сөрөг цэнэг.

ОТРИЦАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. 1. үгүйсгэх; нельзя отрицать объективной истины бодот үнэнийг үгүйсгэж болохгүй; 2. -гүй гэх; мэлзэх; отрицать очевидную истину илэрхий үнэн зүйлийг мэлзэх.

ОТРОГ, -а; м. салбар уул; отроги Карпат Карпатын салбар уулс.

ОТРОДУ, нареч. (разг.). 1. эхээс төрсөөр; орчуулахгүй байж болно; ребенок лет шести отроду зургаа орчим насны хүүхэд; ему отроду нянь лет тар хүү (эхээс төрсөөр) таван настай; 2. насан туршдаа; хүн болсоор; энэ насандаа; отроду не обманывал хүн болсоор хуурч үзээгүй.

ОТРОДЬЕ, -я; ср. (разг. презр.). зулбадас; зулзага.

ОТРОСТОК, -тка; м. 1. залуу мөчир; 2. сэртэн; олжго; непорочный отросток хөндлөн сэртэн; отросток слепой кишки олгойн олжго.

ОТРОЧЕСКИЙ, -ая; -ое. өсөх насны; отроческие года өсөх нас.

ОТРОЧЕСТВО, -а; ср. өсөх нас.

ОТРУБ, -а; мн.-а; м. хэрчим (1906—1917 онд ударганы аж ахуй бий болгохын тул хаант засаг хүй нэгдлийн газраас тасалж, тариачинд өмч болгон өгч байсан хэсэг).

ОТРУБ, -а; м. (спец.). тайрхай.

ОТРУБАТЬ, -аю; -аешь; несов. тас цавчих; цавчиж таслах.

ОТРУБИ, -ей. шигшдэс; хэвэг.

ОТРУБИТЬ, -ублю; -убишь; -убленный; сов. тас цавчих; цавчиж таслах.

ОТРУБНЫЙ, -ая; -ое. шигшдэсэн; хэвгээр хийсэн; отрубный корм шигшдэсэн тэжээл.

ОТРУГАТЬ, -аю; -аешь; -уганный; сов. тачигнатал загнах; хараах.

ОТРЫВ, -а; м. 1. таслах; тас татах; линия отрыва квитанции тасалбар таслах газар; 2. тасрах; тасалдуулах; гарах; салах; учиться без отрыва от производства ажлаасаа гаралгүй сурах; ажиллахын хамт сурах.

ОТРЫВАТЬ I -аю; -аешь несов. 1. таслах; тасар татах; тас татах; 2. саатуулах; салгах; 3. хаганаах; салгах.

ОТРЫВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. 1. ухах; өрөх; 2. ухаж гаргах; өрж гаргах.

ОТРЫВИСТО, (нареч.). тасалдан; огцом; амьсгааданги; говорить отрывисто огцом огцом ярих; амьсгааданги ярих.

ОТРЫВИСТОСТЬ, -и; ж. тасалдан байх; огцом байх; амьсгааданги бийдэл.

ОТРЫВИСТЫЙ, -ая; -ое; -ист. тасалдсан; зангирсан; огцом; амьсгааданги; отрывистый голос тасалдсан дуу; зангирсан хоолой.

ОТРЫВНОЙ, -ая; -ое. тасалбар; отрывной блокнот тасалбар дэвтэр; отрывной календарь тасалбар хуанли.

ОТРЫВОК, -вка; м. хэсэг; отрывки из оперы дуурийн хэсэг; отрывок из повести туужийн хэсэг.

ОТРЫВОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. хэсэг бусаг; отрывочные сведения хэсэг бусаг мэдээ.

ОТРЫГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТРЫГНУТЬ**, -ну; -нешь; сов.; что и чего (разг.). гулгих; огих; хэхрэх.

ОТРЫЖКА, -и; ж. хэхэрдэс; гулгядас.

ОТРЫТЬ, -рою; -роешь; -ытый; сов.; кого-что, 1. ухах; өрөх; отрыть очоң нуувч ухах; 2. ухаж гаргах; өрж гаргах.

ОТРЯД I, -а; м. 1. отряд; анги; баг; разведывательный отряд тагнуулын анги; 2. анги; бүлэг; хэсэг; коммунистическая партия—передовой отряд рабочего класса коммунист нам бол ажилчин ангийн тэргүүний хэсэг мөн; геолого-разведывательный отряд газар судлалын хайгуулын анги; пионерский отряд пионерийн бүлэг.

ОТРЯД II, -а; м. баг; отряд членстаногиж үе хөлтний баг.

ОТЯДИТЬ, -яжу; -ядишь; -яденный (-ен; -ена) сов.; кого-что. илгээх, явуулах; томилон одуулах; отрядить в разведку тагнуулд явуулах.

ОТЯДНЫЙ, -ая; -ов. отрядын, ангийн; бүлгийн; отрядное имущество ангийн хөрөнгө; бүлгийн ад-хогшил.

ОТЯЖАТЬ, -аю; -аешь; несов. илгээх; явуулах; томилон одуулах.

ОТЯСАТЬ, -аю; -аешь; несов. сэгсчих.

ОТЯСТИ, -су; -сешь; -яс; -ла; сов.; что. сэгсрэх.

ОТЯХАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТЯХИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. сэгсчих; сэгсчин унагаах; сэгсчин арилгах.

ОТЯХИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. хувцсаа сэгсчих; шилгээх.

ОТЯХНУТЬ, -ну; -нешь; -яхнутый; сов.; что. сэгсрэх; сэгсрээд унагаах; сэгсэрч арилгах; отяхнуть снег с шубы дээлийнхээ цасыг сэгсрэн унагаах.

ОТЯХНУТЬСЯ, -нусь; -нешься; сов. хувцсаа сэгсрэх; шилгээх.

ОТСАДИТЬ, -ажу; -адишь; -аженный; сов. 1. салган суулгах; отсадить молодые кусты залуу бутыр нэг нэгээс нь салган суулгах; 2. ганцаарь нь суулгах; отсадить шалуна за отдельный стол дүрсгүй хүүхдийг тусгай ширээнд ганцаарь нь суулгах.

ОТСАДКА, -и; ж. салган суулгах; салган суулгалт.

ОТСАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. салган суулгах; 2. ганцаарь нь суулгах.

ОТСАЖИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. холдон суух; нааш суух.

ОТСАЛЮГОВАТЬ, -тую; -туешь; сов. ёслол хийх.

ОТСВЕТ, -а; м. туяа; ойлго гэрэл; отсвет луны сарны туяа.

ОТСВЕЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. туяарах; туяа татуулах; ойлгох; тусгах.

ОТСЕВ, -а; м. 1. шигших; шигшиж авах; 2. шигшдэс; большой отсеб их шигшдэе; 3. шигшигдэн хоцрох; шигшигдэн гээгдэх.

ОТСЕВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. шигших; шигшиж авах; шигшиж арилгах; 2. шигшиж гаргах; ялгаж зайлуулах.

ОТСЕВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. шигшигдэх; 2. шигшигдэн хоцрох; шигшигдэн гээгдэх; 3. тарьж дуусах.

ОТСЕВКИ, -ков (спец.). шигшдэс.

ОТСТЕГАТЬ, -аю; -аешь; -вганый; сов. гудяда; шавхрах; отстегать лошадь кнутом морь ташуураар гудяда.

ОТСТЕГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тайлах; мултлах.

ОТСТЕГИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. тайлдах; мултрах; 2. тайлагдах; мултлагдах.

ОТСТЕГНУТЬ, -ну; -ншь; -вгнутий; сов.; что. тайлах; мултлах; отстегнуть пуговицу товч тайлах.

ОТСТЕГНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -нтся; сов. тайлдах; мултрах; воротник отстегнуул зах тайлдав.

ОТСТИРАТЬ, -аю; -аешь; -иранний; сов.; что. 1. угаах; угааг арилгах; отстирать все пятна бүх толбыг нь угааг арилгах; 2. угааг дуусах.

ОТСТИРАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается; сов. угаагдах; угаагдаж арилах.

ОТСТИРывать, -аю; -аешь; несов. угаах; угааг арилгах.

ОТСТИРываться, -ается; несов. угаагдах; угаагдаж арилах.

ОТСТОЙ, -я; м. тунадас; өтөг.

ОТСТОЯТЬ I, -ою; -оишь; сов.; кого что. хамгаалах; өмгөөлөн хамгаалах; өмгөөлөх; отстоять дело мира энх тайвны үйл хэргийг хамгаалах; отстоять свои права эрхээ өмгөөлөх.

ОТСТОЯТЬ II, -ою; -оишь; сов.; что. дуустал зогсож байгаад гарах; отстоять весь концерт на ногах концертыг бүгдийг дуустал зогсож байгаад гарах.

ОТСТОЯТЬ III, -ою; -оишь; несов.; от кого-чего. газар орших; зайтай байх, хол орших; деревня отстоит от станции на несколько километров тосгон өртөөнөөс хэдэн километр зайтай оршдог.

ОТСТОЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -оится; сов. тунах; тоорог нь тогтох; вода отстоялась усны тоорог нь тогтлоо.

ОТСТРАИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. барьж дуусах.

ОТСТРАИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. зохицуулах; дүйцүүлэх.

ОТСТРАИВАТЬСЯ I, -аюсь; -аеьсья; несов. барьж авах.

ОТСТРАИВАТЬСЯ II, -аюсь; -аеьсья; несов. зохицуулан авах; дүйцүүлж авах.

ОТСТРАНИТЬ, -я; ср. зайлуулах; зайлах.

ОТСТРАНИТЬ, -ню; -нишь; -ннний (-вн; -ена); сов.; кого-что. 1. зайлуулах; түлхэх; отстранить чью-либо руку хүний гарыг зайлуулах; 2. халах; гаргах; отстранить от работы ажлаас халах.

ОТСТРАНИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; сов. 1. зайлах. жажуу тийш болох; бултах; отстраниться от удара цохихоос зайлах; 2. биеэ зайлах; хойш суух; зайлсхийх; отстраниться от всех хлопот хамаг ажлаас койш суух.

ОТСТРАНЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. зайлуулах; түлхэх; 2. халах; гаргах.

ОТСТРАНЯТЬСЯ, -яюсь; -яеьсья; несов. 1. зайлуулах; жажуу тийш болох; бултах; 2. биеэ зайлах; койш суух; зайлсхийх.

ОТСТРЕЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аеьсья; несов. **ОТСТРЕЛЯТЬСЯ**, -яюсь; -яеьсья; сов. 1. буудаж байж салах; буудаж мултрах; отстреляться от волков олон чононоос буудаж байж салах; 2. буудаж дуусах.

ОТСТРИГАТЬ, -аю; -аешь; несов.; что. **ОТСТРИЧЬ**, -изу; -ижшь; -игут; -иг; -ла; -иженний; сов.; что. хайчлах; тас хяргах; -ластрич кончкики усов сахлынхаа үзүүрийг хайчлах.

ОТСТРОИТЬ I, -ою; -оишь; -оенний; сов.; что. барьж дуусах; отстроить себе дом өөртөө байшин барьж дуусах; байшингаа барьж дуусах.

ОТСТРОИТЬ II, -ою; -оишь; -оенний; сов.; что. от чего. зохицуулах; дүйцүүлэх.

ОТСТРОИТЬСЯ I, -оюсь; -оишься; сов. (разг.). барьж авах.

ОТСТРОИТЬСЯ II, -оюсь; -оишься; сов.; от чего. зохицуулж авах; дүйцүүлж авах.

ОТСТУП, -а; м. догол; отступ в начале абзаца шинэ мөрний эхний догол.

ОТСТУПАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ухрах; хойшоо болох; гэдрэгээ болох; 2. буруулах; ухрах; 3. шантрах; зүрх алдах; 4. гажих; зөрчих; 5. ухрах; буцах; няцах; 6. хазайх; зөрөх; 7. догол гаргах; тэтгэх.

ОТСТУПАТЬСЯ, -аюсь; -аеьсья; несов. 1. ухрах; няцах; буцах; 2. орхих; хаях; урвах.

ОТСТУПИТЬ, -уплю; -упишь; сов. 1. ухрах; хойшоо болох; гэдрэгээ болох; отступить на шаг нэг алм ухрах; 2. буруулах; ухрах; отступить с боями тулалдсаар ухрах; 3. шантрах; зүрх алдах; отступить перед трудностями-бэрхшээлээс шантрах; 4. гажих; зөрчих; отступить от принятого обычая олны заншлаас гажих; 5. ухрах; буцах; няцах; отступить от своих взглядов үзлээсээ ухрах; 6. хазайх; зөрөх; отступить от темы сэдвээсээ зөрөөд явчих; 7. догол гаргах; тэтгэх; новый абзац начинают, отступив немного от края листа хуудасны заххаас жаахан догол гаргаж шинэ мөр эхэлнэ.

ОТСТУПИТЬСЯ, -уплюсь; -упишься; сов.; от кого-чего (разг.). 1. ухрах; няцах; буцах; отступиться от своего права эрхээ эдлэхээс няцах; 2. орхих; хаях; урвах; друзья отступили от него түүнээс нөхөд нь урважээ.

ОТСТУПЛЕНИЕ, -я; ср. 1. ухрах; ухралт; отступление врага дайсны ухрах; 2. гажих; зөрчих; гажилт; зөрчилт; отступление от правила дүрэм гажих; 3. гажих өгүүлэх; лирическое отступление гажих уянгалан өгүүлэх; уягсын гажилт.

ОТСТУПНИК, -а; м. (неодобр.). тэрсэлсэн этгээд.

ОТСТУПЯ, нареч. догол гарган; тэтгэн; начать писать немного отступая от края страницы хуудасны заххаас жаахан догол гарган бичиж эхлэх.

ОТСУТСТВИЕ, -я; ср. үгүй; байхгүй байх; эзгүй байх; в отсутствие кого-либо хүний эзгүй байхад хүний эзгүй хооронд.

ОТСУТСТВОВАТЬ, -таую; -тауешь; несов. үгүй байх; байхгүй байх; эзгүй байх.

ОТСУТСТВУЮЩИЙ, -ая; -ее. 1. байхгүй байгаа; эзгүй байгаа; үгүй байгаа; 2. отсутствующие байхгүй байгсад.

ОТСЧИТАТЬ, -аю; -аешь; -итанный; сов.; что.

ОТСЧИТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. тоолж ялгах; тоолж өгөх; отсчитать пятьдесят рублей тавин рубль тоолж өгөх; 2. тоолох; тоолох хэмжих; отсчитать пять шагов от дома гэрээсээ таван алхам тоолон хэмжих.

ОТСЫЛАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. илгээх; явуулах; хүргүүлэх; 2. явуулах; холдуулах; зайлуулах; 3. илгээх; очмуу гэх; 4. үзмүү гэх.

ОТСЫЛКА, -и; жс. илгээх; явуулах; илгээлт явуулалт.

ОТСЫПАТЬ, -плю; -плешь; -анный; -ып; сов.; что и чего. **ОТСЫПАТЬ**, -аю; -аешь; несов. утгаж хийх; юлэх; утгаж өгөх; утгаж авах; отсыпать муки из мешка шуудай гурилаас утгаж авах.

ОТСЫПАТЬСЯ I, -аюсь; -аеьсья; несов. асгараж юулэгдэх.

ОТСЫПАТЬСЯ II, -аюсь; -аеьсья; несов. хайтаж унтах; унтаж ханах.

ОТСЫРЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. чийгтсэн; чийг даасан; чийг татах; отсырелый табак чийг даасан тамхи.

ОТСЫРЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. чийгтэх; чийг даах; чийг татах; мука отсырела гурил чийгтжээ.

ОТСЫХА'ТЬ, -ает; несов. хатаж унах; хатах;

ОТСЮ'ДА, нареч. 1. эндээс; отсюда до реки один километр эндээс гол хүртэл нэг километр; 2. иймээс; иймийн тул; учир иймээс; отсюда можно заключить, что ... учир иймээс ... гэж дүгнэж болно.

ОТТА'ИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. хайлах; гэгсэх; уярах; 2. хайлуулах; гэгсгээх; уяраах.

ОТТА'ЛКИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; кого-что. 1. түлхэх; түлхэн зайлуулах; өшиглөн зайлуулах; 2. хөндийрүүлэх; дургүй хүргэх; зөвүү хүргэх.

ОТТА'ЛКИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов.; от кого-чего. түлхэж зайлах; түлхэж цаашлах.

ОТТА'ЛКИВАЮЩИЙ, -ая; -ее. үзэшгүй муухай; жигшмээр; ой гутмаар; отталкивающая внешность үзэшгүй муухай царай зүс.

ОТТА'ЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. хурцлах; ирлэх; билүүдэх, гуранздах; үрэх.

ОТТА'ЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. хурц болох; иртэй болох; 2. хурцлагдах; билүүдэгдэх; ирлэгдэх.

ОТТАЩИ'ТЬ, -ацу; -ащешь; -ащешь; сов.; кого-что. чирч зайлуулах; чирч аваачих.

ОТТА'ЯТЬ, -аю; -аешь; сов. 1. хайлах; гэгсэх; уярах; земля оттаяла газар гөслээ; 2. кайлуулах; гэгсгээх; уяраах; оттаять мороженное мясо хөлдүү мах уяраах.

ОТТЕНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.; что. 1. сүүдэр гаргах; сүүдэртүүлэх; харлуулах; эту часть дома на картине надо больше оттенить зураг дээр байшингийн энэ хэсгийг илүү сүүдэртүүлэх хэрэгтэй; 2. товойлгох; товойлгон өгөх; оттенить свою основную мысль гол санаагаа товойлгох.

ОТТЕ'НОК, -нка; м. 1. туяа; ялгаа; различные оттенки красного цвета удаан өнгийн олон янз ялгаа; голубой цвет разных оттенков янз бүрийн туятай цэнхэр өнгө; 2. нарийн ялгаа; оттенки значения слова үгийн утгын нарийн ялгаа; 3. өнгө; янз; говорить с оттенком пренебрежения басамжилсан өнгөтэй үг хэлэх.

ОТТЕНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. сүүдэр гаргах; сүүдэртүүлэх; харлуулах; 2. товойлгох; товойлгон өгөх.

О'ТТЕПЕЛЬ, -и; ж. дулаарах; урь орох; урь ирэх; урь унах.

ОТТЕРЕ'ТЬ, ототру; ототрёшь; оттёр; -ла; оттёртый; оттёрши; и оттерев; сов.; кого-что. 1. үрж арилгах; арчих; оттереть пятно толбо үрж арилгах; 2. үрэх; арчих; арчиж мэдээ оруулах; оттереть снегом обмороженное ухо хөлдсөн чихээ цагаар арчих; 3. түлхэх; түрэх; шахах; оттереть кого-либо назад хүнийг гэдрэг нь түрэх; 4. шахах; хавчих.

ОТТЕРЕ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; оттёртсся; оттёртсся; -лась; оттёршись; сов. арчигдах; үрэгдэж арилах; грязь отгёрлась хир арчигджээ.

ОТТЕСНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.; кого-что.; **ОТТЕСНЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. түрэх; түрж гаргах; шахах зайлуулах; толпа его оттеснила от трибуны олон хүн түүнийг шахах индрээ зайлуулав; 2. шахах; хавчих; оттеснить соперника өрсөлдөгчийгөө хавчих.

ОТТИРА'ТЬ, -аг; -аешь; несов. 1. үрж арилгах; арчих; 2. үрэх; арчих; арчиж мэдээ оруулах; 3. түлхэх; түрэх; шахах; 4. шахах; хавчих.

ОТТИРА'ТЬСЯ, -ается; несов. арчигдах; үрэгдэх; ардах.

О'ТТИСК, -а; м. дардас; корректурный оттиск хянах дардас; оттиск статьи өгүүллэйн дардас.

ОТТИ'СКИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТТИ'СНУТЬ**, -ну; -нешь; -утый; сов. 1. түрэх; шахах; оттиснуть, в сторону хажуу тийш нь түрэх; 2. дарах; дармаллах.

ОТТОГО', нареч. учраас; тиймээс; тиймийн тул тийм учраас; он не знал о собрании, оттого и не пришел тэр (хүн) хуралтайг мэдээгүй учраас ирсэнгүй; ☆ оттого что учраас.

ОТТОЛКНУ'ТЬ, -ну; -нешь; сов.; кого-что. 1. түлхэх; түлхэн зайлуулах; өшиглөн зайлуулах; **оттолкнути ногой стул** сандал өшиглөн зайлуулах; 2. хөндийрүүлэх; дургүй хүргэх; зөвүү хүргэх; **оттолкнути от себя товарищей** нечестным поступком шударга бус хэрэг өдүүлж; нөхдийгөө хөндийрүүлэх.

ОТТОЛКНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нешься; сов.; кого-что. түлхэн цаашлах; түлхэж зайлах; **оттолкнувшись** вешлом от берега сэлүүрээр эрэгт тулж түлхэн цаашлах.

ОТТОПТА'ТЬ, -опчу; -опчешь; -оптанный; сов.; что (разг.). 1. явширгадуулах; улдуулах; **оттоптать себе ноги на прогулке** зугааж яваад хөлөө явширгадуулах; 2. гишгэх; бяц гишгэх; **оттоптать** седлу ногу хажуугийнхаа хүний хөлийг гишгэх.

ОТТОПЫ'РИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. цорвойлгох; ёрвойлгох; цүлхийлгэх; ёрдойлгох; дордойлгох.

ОТТОПЫ'РИВАТЬСЯ, -ается; несов. цорвойх; ервойх; цүлхийх; ёрдойх; дордойх.

ОТТОПЫ'РИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов. что (разг.). цорвойлгох; ёрвойлгох; цүлхийлгэх; ёрдойлгох; **оттопырить губы** уруулаа цорвойлгох.

ОТТОПЫ'РИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -итсся; сов. (разг.). цорвойх; ёрвойх; цүлхийх; ёрдойх; дордойх; карманы оттопырились халаасууд нь цүлхийжээ.

ОТТОРГА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. **ОТТО'РГНУТЬ**, -ну; -нешь; -орг; -ла; -утый; сов.; кого-что (высок.). тонон авах; дээрэмлэн авах; хүчээр авах; **отторгнуть чужие земли** бусдын газрыг дээрэмлэн авах.

ОТТОРЖЕ'НИЕ, -я; ср. дээрэмлэн авах; дээрэмлэн авалт.

ОТТОЧИ'ТЬ, -очу; -очишь; -оченный; сов.; что. хурцлах; ирлэх; билүүдэх; гуранздах; үрэх; **отточить** нож на бруске хутга билүүдэх.

ОТТОЧИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -очитсся; сов. хурц болох; иртэй болох; ирлэгдэх; топор хошоо отточился сүх сайн ирлэгдэв.

ОТТУ'ДА, нареч. тэндээс; откуда ветер, оттуда и дождь салхн хаанаас бол; бороо бас тэндээс.

ОТТЯ'ГИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. татах; татаж зайлуулах; хажуу тийш нь болгох; 2. татаж аваачих; татах; 3. хойшлуулах; хойш тавих; хойш татах; 4. (дарж) хөндийрүүлэх; хөндүүр болгох; (татаж) цэврүүтүүлэх.

ОТТЯ'ЖКА, -и; ж. 1. хойшлуулах; хойш тавих; 2. хойш татах; удаашруулах; удаашруулалт.

ОТТЯНУ'ТЬ, -яну; -янешь; -янутый; сов.; что. 1. татах; татаж зайлуулах; хажуу тийш нь болгох; 2. татаж аваачих; татах; **оттянуть** часть пехоты с левого фланга явган цэргийн хэсгийг зүүн жигүүрээс татах; 3. хойшлуулах; хойш тавих; хойш татах; **оттянуть окончательное решение** бүрмөсөн шийдэхийг хойш тавих; 4. (дарж) хөндүүрлүүлэх; хөндүүр болгох; (татаж) цэврүүтүүлэх; мешок оттянул ему плечи шуудайтай юм мөрий нь хөндүүр болгожээ.

ОТУ'ЖИНАТЬ, -аю; -аешь; сов. 1. оройн хоол идэж дуусах; 2. оройн хоол идэх.

ОТУМА'НИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. бүргэлзүүлэх; манаруулах; манатадуулах.

ОТУМАНИВАТЬСЯ, -аюсь; -аеиься; несов. бүргэлээх; манарах; мангалзах.

ОТУМАНИТЬ, -аю; -нишь; -анний; сов. ; *кого-что*. бүргэлзүүлэх; манаруулах; мангалзуулах; *глаза* слезами отуманило нулимс нүд бүргэлзүүлэв.

ОТУМАНИТЬСЯ, -аюсь; -нишься; *возвр.* бүргэлзэх; манарах; мангалзах; *отуманились* глаза нүд бүргэлзэв.

ОТУПЕЛЫЙ, -ая; -ое (*разг.*). дүйргэн; дүйрэнгэ; мөнөрсөн; отупелый взгляд мөнөрсөн харц.

ОТУПЕНИЕ, -я; *ср.* дүйрэх; дүйнгэтэх; мэнэрэх; дүйрэл; дүйнгэтэл; мэнэрэл.

ОТУПЕТЬ, -ею; -вешь; *сов.* дүйрэх; дүйнгэтэх; мэнэрэх.

ОТУТЮЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОТУТЮЖИТЬ**, -ажу; -ажись; *сов.* индүүдэх; *отутюжить* костюм хувцас индүүдэх.

ОТУЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* гаргах; байлгах; хашрах; заллах.

ОТУЧАТЬСЯ, -аюсь; -аеиься; *несов.* гаргах; байх; хашраах; залхайх.

ОТУЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОТУЧИТЬ**, -учу; -учишь; -ученный; *сов.* ; *кого-что от чего или о неопр.* гаргах; байлгах; хашраах; залгаах; *отучить* от вина архинаас гаргах; *отучить* от дурной привычки муу зангий нь байлгах; орхиулах.

ОТУЧИТЬСЯ, -учусь; -учишься; *сов.* , *от чего или о неопр.* гарах; байх; хашрах; заллах; *отучиться* курить тамхи татахаа байх.

ОТХАЖИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* сувилан эдгээх; тойвлох.

ОТХАРКАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.* ; *что*. хахирах; хахиран нулимах.

ОТХАРКАТЬСЯ, -аюсь; -аеиься; *сов.* хахиран гаргах; хахирах.

ОТХАРКИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* хахирах; хахиран нулимах.

ОТХАРКИВАТЬСЯ, -аюсь; -вешься; *несов.* хахиран гаргах; хахирах.

ОТХАРКНУТЬ, -аю; -нешь; *сов.* ; *что*. хахиран нулимах; *отхаркнуть* мокроту цэр хахиран нулимах.

ОТХАРКНУТЬСЯ, -аюсь; -нешься; *сов.* 1. хахиран гаргах; 2. хахиран гарах.

ОТХЛЕБНУТЬ, -аю; -нешь; *сов.* ; *что и чего (разг.)*. залгих; очихи; амсак; *отхлебнуть* из бутылки лонхтой юмнаас очихи.

ОТХЛЕБЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* залгилах; очлох.

ОТХЛЕСТАТЬ, -ещу; -ещешь; -естанный; *сов.* ; *кого-что (разг.)*. шалба гуядах.

ОТХЛОПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.* ; *что (разг.)*. өвдгөл таших; *отхлопать* себе ладоши алгаа өвдгөл таших.

ОТХЛЫНУТЬ, 1 и 2 л. *не употр.* ; -нет; *сов.* нүргэн таггах; нүрхийн татах; нүрхийн зайлах; нүргэн ухрах; *волны отхлынули от берега* долгиолсон ус эргээс нүрхийн татав; *толпа отхлынула* олон хүн нүргэн зайлав.

ОТХОД, -а; м. 1. хөдлөх; явак; одох; *отход* поезда галт тэрэг хөдлөх; 2. ухрах; ухралт; *отход* войск цэрэг ухрах; 2. холдох; зайлах; орхих; буцах; *отход* от принятого решения шийдсэнээ буцах; 4. хаягдал; ялгадас; нефтяные отходы нефтийн ялгадас; 4. хорогдол; *природ* молодняка покрывает *отход* тейлнй есэлт хорогдлыг нөхдөг.

ОТХОДИТЬ I; -ожу; -одишь (*разг.*); *сов.* ; *кого-что*. 1. сувилан эдгээх; тойвлох; *отходить* больного өвчтэй хүнийг тойвлох.

ОТХОДИТЬ II; -ожу; -одишь; -ожен; -а; *сов.* ; *что (прост.)*. 1. явах; одох; очих; тийш болох; зайлах; холдох; 2. хөдлөх; одох; явах; 3. ухрах;

буцаж очих; 4. өөрлжих; хадуурах; холдох; орхих; 5. салах; хөндийрөх; ховхрох; хуурах; 6. арилах; үгүй болох; гарах; 7. сэхээ орох; мэдээ орох; тэмдээ орох; 8. шилжих; өмч болох; 9. ялгарах; гарах; 10. өнгөрөх; дуугарах; гарах; 11. өнгөрөх; дуусах; 12. өнгөрөх; үгүй болох.

ОТХОДЧИВЫЙ, -ая; -ое; -ив. (*уур нь*) амархан гардаг, дорхноо тайвширдаг; цагаан сэтгэлтэй; *он человек отходчивый* уур нь амархан гардаг хүн.

ОТХОЖИЙ, -ая; -ее. *отхожий* промысел улирлын ажил, түр ажил; *отхожее* место жорлон.

ОТЦВЕСТИ, -цвету; -цветёшь; -ёл; -ела; -цветишь; -цветя; *сов.* ; **ОТЦВЕТАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. цэцэглэж өнгөрөх; цэцгээ гүвэх; *черемуха* уже отцвела *монос* цэцэглэж өнгөрсөн; 2. өнгө царай алдах, буурах; *талант* отцвел *авьяас* нь буурав.

ОТЦЕПИТЬ, -еплю, -епишь; -епленный; *сов.* ; *что*. салгах, салгаж авах, мултлах; *мулталж* авах; *отцепить* вагон вагон салгах; *отцепить* брошку энгэрийн зүү мулталж авах.

ОТЦЕПИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.* ; -епится; *сов.* салах; мултрах.

ОТЦЕПЛЯТЬ, -яю; -яешь; *несов.* салгах; салгаж авах, мултлах, мулталж авах.

ОТЦЕПЛЯТЬСЯ, -яется; *несов.* салах; мултрах.

ОТЦОВСКИЙ, -ая, -ое. эцгийн; авын; *отцовские* наследие эцгийн өв.

ОТЦОВСТВО, -а; *ср.* эцэг болох; эцэг байх.

ОТЧАИВАТЬСЯ, -аюсь; -аеиься; *несов.* цөхрөх; цөхөх; цөхрөнгөө барах; гайхаш барагдах.

ОТЧАЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* ; **ОТЧАЛИТЬ**, -аю; -лишь; -ленный; *сов.* эргээс (сэдэн) холдох; (*самран*) одох; *людка* отчалила *завь* эргээс холдон одов.

ОТЧАСТИ, *нареч.* зарим талаар; *отчасти он прав* зарим талаар түүний зөв.

ОТЧАЯНИЕ, -я; *ср.* цөхөх; цөхрөлт; *приходить* в отчаяние цөхрөх.

ОТЧАЯННО, *нареч.* 1. галзуу; аймшиггүй зүрхтэй; улайрсан, яахаас ч буцахгүй; *отчаянно* защищаться улайран бнээ хамгаалах; 2. улайн цайн, ажиггүй; *отчаянно* врать улайн цайн худал хэлэх.

ОТЧАЯННЫЙ, -ая; -ое; -яи; -яйна. 1. цөхөрсөн; цөхсөн; аргаа барсан; *отчаянный* взгляд цөхөрсөн харц; 2. галзуу, аймшиггүй, зүрхтэй, улайрсан, яахаас ч буцахгүй; шийдсэн; *отчаянный человек* яахаас ч буцахгүй хүн; шийдсэн хүн; 3. шунал болсон; улайрсан; *отчаянный картежник* шунал болсон хөзөрч; 4. цөхрөнгөө барсан; хэцүүдсэн; *отчаянное* положение цөхрөнгөө барсан байдал.

ОТЧАЯТЬСЯ, -аюсь; -аеиься; *сов.* ; *с неопр.* *в в члм.* цөхрөх; цөхөх, цөхрөнгөө барах; гайхаш барагдах; *отчаялся* увидеться с родными төрөл садан-тайгаа уулзах гэж цөхрөнгөө барав.

ОТЧЕГО, *нареч.* и союз. яагаад; юунаас болоод юунд, учир юунзас; *отчего он не пришёл?* тэр яагаад ирсэнгүй вэ? я не знаю, *отчего он не пришёл?* тэр яагаад ирээгүйг би мэдэхгүй.

ОТЧЕГОЛИБО, ОТЧЕГО-НИБУДЬ, *нареч.* нэг юмнаас; ямар нэгэн учраас.

ОТЧЕГО-ТО, *нареч.* яагаад ч юм; юунаас болсон юм; ямар ч учраас юм.

ОТЧЕКАНИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* ; *что.* **ОТЧЕКАНИТЬ**, -аю; -нишь; *сов.* 1. цугтах; цохих; 2. тов төд хэлэх; *отчеканить* каждое слово үг бүрийг тов төд хэлэх.

ОТЧЕРКИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* **ОТЧЕРКНУТЬ**, -аю; -нешь; -еркнутый; *сов.* ; *что* зураг; *зурж* тэмдэглэх; *отчеркнуть* карандашом *визуно*

место в книге номны хэрэгтэй газраа карандаагаар зурах.

ОТЧЕСТВО, -а; ср. эцгийн нэр.

ОТЧЁТ, -а; м. тайлан; тайлан илтгэл; тайлагнах; годовой отчёт жилийн тайлан; отчёт о заседании курлын тухай тайлан; дать отчёт тайлан гаргах; взять деньги под отчёт дараа тайлагнахаар мөнгө авах; отдать (дать) себе отчёт о чём-либо юм ухамсарлах; ухаж мэдэх; делать что-либо, не отдавая (не давая) себе отчёта юмны учрыг ололгүй кийх.

ОТЧЁТЛИВО, нареч. тод; тодбор; тодхон; тодорхой; отчётливо произносить каждое слово үг бүрийг тод дуудах.

ОТЧЁТЛИВОСТЬ, -и; жс. тод байх, тодхон байх.

ОТЧЁТЛИВЫЙ, -ая; -ов; -ив. тод; тодхон; отчётливо произносить тод дуудах.

ОТЧЁТНО-ВЫБОРНЫЙ, -ая; -ов. тайлан сонгуулийн; отчётно-выборное собрание профсоюза үйлдвэрчний эвлэлийн тайлан сонгуулийн хурал.

ОТЧЁТНОСТЬ, -и; жс. (спец.). тайлагнах; денежная отчётность мөнгөн тооцоог тайлагнах.

ОТЧЁТНЫЙ, -ая; -ое. тайлангийн; тайлан; отчётное собрание тайлангийн хурал; отчётный доклад тайлан илтгэл.

ОТЧИЗНА, -ы; жс. (высок.). эх орон; эцэг орон; любовь к отчизне эх орноо хайрлах.

ОТЧИЙ, -ая; -ев. эцгийн; явны; эцэг эхийн; отчий дом эцгийн гэр; төрсөн гэр; гал голомт.

ОТЧИМ, -а; м. хойт эцэг.

ОТЧИСЛЕНИЕ, -я; ср. 1. халах; гаргах; 2. шимтгэл, суутгал; отчисления на жилищное строительство орон сууцны барилгын шимтгэл.

ОТЧИСЛИТЬ, -лю; -лишь; -ленный; сов.; кого-что, 1. суутгах; шимтгэх; отчислить тысячу рублей мянган төгрөг суутгах; 2. халах; гаргах; отчислить студента оюутныг сургуулиас гаргах.

ОТЧИСЛИТЬСЯ, -люсь; -лишья; сов. (офиц.). халагдах; гарах.

ОТЧИСЛЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. суутгах; шимтгэх; 2. халах; гаргах.

ОТЧИСЛЯТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. халагдах; гарах.

ОТЧИСТИТЬ, -ищу; -истишь; -ищенный; сов.; что. арилгах; цэвэрлэх; отчистить ржавчину зэв арилгах; отчистить грязь от пальто пальтоын кирийг цэвэрлэх.

ОТЧИСТИТЬСЯ, -ишусь; -истишься; сов. арилах; цэвэр болох; пятна отчистились толоо арилав.

ОТЧИТАТЬ, -аю; -аешь; -итанный; сов.; кого-что (разг.), зэмлэх; вагнах; отчитать шалаума дүрсгүй хүүхдийг загнах.

ОТЧИТАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. тайлагнах; тайлан тавих; тайлан гаргах; отчитаться перед своим избирателем сонгогчдооо тайлагнах.

ОТЧИТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. зэмлэх; загнах.

ОТЧИТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. тайлагнах; тайлан тавих; тайлан гаргах.

ОТЧИЩАТЬ, -аю; -аешь; несов. арилгах; цэвэрлэх.

ОТЧИЩАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. арилах; цэвэр болох; 2. арилгагдах; цэвэрлэгдэх.

ОТЧУЖДАТЬ, -аю; -аешь; несов. хураах; албадан авах.

ОТЧУЖДЕНИЕ, -я; ср. 1. хураах; албадан авах; хүнийсгэх; отчуждение собственности в пользу государства хөрөнгийг улсад хураах; 2. хөндий-

рөх; хүйтнээр үздэг болох; взаимное отчуждение бие биеэ хүйтнээр үздэг болох.

ОТЧУЖДЕННОСТЬ, -и; жс. хөндий болж; хүйтнээр үздэг болох; хүйтэн болох; отчужденность в отношениях бывших друзей хуучин найз нар хүйтэн харилцаатай болох.

ОТШАГАТЬ, -аю; -аешь; сов.; что (разг.). явган явах; отшагать десять километров явган километр явган явах.

ОТШАГНУТЬСЯ, -нусь; -нёшья; сов.; от кого-чего.; **ОТШАТЫВАТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; несов.; от кого-чего. 1. татвасхийн хойш болох; огаоскийн зайлах; 2. эрс хөндийрөх; буруулах; **ОТШАТНУТЬСЯ** от прежнего друга урьдын найзаасаа эрс хөндийрөх.

ОТШЫРИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТШЫРИНУТЬ**, -ну; -нёшь; -ырутый сов.; **кого-что** (разг.). авч шидэх; чулуулах; хаях; **отшвырнуть** с дороги камень зам дээр байсан чулууг авч хаях. **ОТШЕЛЬНИК**, -а; м. даяанч; аглагч.

ОТШЕЛЬНИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. даяанчийн; аглагчийн.

ОТШИБ, -а; м. на отшибе онцгой; тасархай; жить на отшибе 1) онцгой суух; тасархай суух; 2) жожиг байх.

ОТШИБАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТШИБИТЬ**, -бу; -бёшь; -шиб; -ла; -шибленный; сов.; что (разг.). 1. хуга цохих; эмт татах; 2. тулгаруулах; булгалах; ☆ память отшибло ой муудлаа.

ОТШЛЕПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов.; кого-что (разг.). **ОТШЛЕПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. зад ялгадах.

ОТШЛИФОВАТЬ, -фую; -фуюшь; сов. гөлийлгөх; өнгөлөх; зүлгэх.

ОТШЛИФОВАТЬСЯ, -фуюсь; -фуюшься; сов. гөлийх; өнгөлөгдөх; зүлгэгдэх.

ОТШЛИФОВЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. гөлийлгөх; өнгөлөх; зүлгэх.

ОТШЛИФОВЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. гөлийх; өнгөлөгдөх; зүлгэгдэх.

ОТШПИЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОТШПИЛИТЬ**, -лю; -лишь; -ленный; сов.; что (разг.). салгаж авах; сугалж авах.

ОТШТАМПОВАТЬ, -пую; -пуюшь; сов. хэвд чихиж хийх; хэвээр цутгах; хэвлэх.

ОТШУМЕТЬ, -млю; -мишь; сов. нижигнэн өнгөрөх; шижигнэж өнгөрөх; отшумели сражения тулалдаан нижигнэж өнгөрөв.

ОТШУТИТЬСЯ, -учусь; -утишься; сов.; **ОТШУЧИВАТЬСЯ**, -аюсь; -аешься; несов. тоглоом болгов өнгөрөөх; тоглоомоор өнгөрөөх.

ОТЩЕПНЕЦ, -нца; м. (неодобр.). тэрслүү өгтээд.

ОТЩЕПНТЬ, -плю; -пишь; -плённый (-ён; -ена); сов.; что. **ОТЩЕПЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. цуулах; хагалах; отщепить лучину зомгол цуулах.

ОТЩИПАТЬ, -иплю; -иплешь; -ипанный; сов.; что.; **ОТЩИПНУТЬ**, -ну; -нёшь; однокр. чимхвэн авах; чимхээд авах; чимхэн таслах.

ОТЩИПЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. чимхлэх; чимхлэн авах; чимх чимхээр авах.

ОТЪЕДАТЬ, -аю; -аешь; несов. өм идэх; тас хэзах; тас мэрэх.

ОТЪЕДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. таргалах; буюудрэх.

ОТЪЕЗД, -а; м. явах; мордох; одох; неожиданный отъезд гэнт одох.

ОТЪЕЗЖАТЬ, -аю; -аешь; несов. гарч явах; (хол) одох; холдох.

ОТЪЕЗЖАЮЩИЙ, -ая, -ее. аянд мордогч; хол явагч; проводы отъезжающих аянд мордогчдыг үдэх.

ОТЪЕ'СТЬ, -ем; -еишь; -ест; -едим; -едите; -едят; -ел; -еишь; -еденный; сов.; что. өм идчих; тас хазчих; тас мэрчих; мыши отъели горбушку от хлеба хулгана талхны булан өм идчихжээ.

ОТЪЕ'СТЬСЯ, -емся; -еишья; -естся; -едимся; -едитесь; -едятся; -елся -еишья; сов. таргалчих; бүдүүрчихэх.

ОТЪЕ'ХАТЬ, -еду; -едешь; сов. гарч явах; (хол) одох; холдох; отъехать от города хотоос гарч явах; отъехали от деревни километра три тосгоноос гурван километр орчим хол одов.

ОТЪЯ'ВЛЕННЫЙ, -ая; -ое (разг.). булай; зартай; отъявленный сплетник зартай ховч.

ОТЪГРА'ТЬ, -аю; -аеишь; -ыгранный; сов.; что. алдсан юмаа эргүүлж хожих; отыграть свои деньги алдсан мөнгөө эргүүлж хожих.

ОТЫГРА'ТЬСЯ, -аюсь; -аеишья; сов. 1. алдсанаа эргүүлж авах; 2. аргалаад гарчих; аргы нь олох; он отыгрался тем, что был болен өвчтэй байснаараа аргалаад гарчих.

ОТЫ'ГРывать, -аю; -аеишь; несов. алдсан юмаа эргүүлж хожих.

ОТЫ'ГРываться, -аюсь; -аеишья; несов. 1. алдсанаа эргүүлэн авах; 2. аргалаад гарах; аргы нь олох.

ОТЫМ'ЕННЫЙ, -ая; -ое (спец.). нэрээс бүтсэн; нэрээс үүссэн; отыменный глагол нэрээс бүтсэн үйл үг.

ОТЫСКА'ТЬ, -ыщу; -ыщешь; -ысканный; сов.; кого-что. олох; эрж олох; отыскать нужную книгу хэрэгтэй номоо олох.

ОТЫСКА'ТЬСЯ, -ыщусь; -ыщешься; сов. олдох; карандаш отыскался харандаа олдов.

ОТЫ'СКивать, -аю; -аеишь; несов. олдох; эрж олох.

ОТЫ'СКиваться, -аюсь; -аеишья; несов. олдох.

ОТЯГО'ТИТЬ, -ощу; -отишь; -отягнутый (-гн; -ена); сов.; кого-что. хунд хийх; нүсэр хийх; хундруулэх; отяглотить конструкцию машины машинын бүтцийг нүсэр хийх.

ОТЯГОЩЕ'НИЕ, -я; ср. дарамтлах. дарамтлалт; төвөгтүүлэлт.

ОТЯЖЕЛЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. хундрэх; бохиорх; нүсэр болох.

ОТЯЖЕЛИ'ТЬ, -лю; -лишь; -лөнний (-гн; -ена); сов.; кого-что. хунд хийх; нүсэр хийх; хундруулэх; отяжелить конструкцию машины машинын бүтцийг нүсэр хийх.

ОФИЦЕ'Р, -а; м. офицер; дарга; занги.

ОФИЦЕ'РСКИЙ, -ая; -ое. офицерын; даргын; офицерское звание офицерын цол; дарга цол.

ОФИЦЕ'РСТВО, -а; ср. 1. офицерууд; дарга нар; 2. офицерын цол; дарга цол; получить офицерство офицерын цол авах; дарга цол авах.

ОФИЦИА'ЛЬНО, нареч. 1. албан ёсоор; официально заявить албан ёсоор мэдүүлэх; 2. ёс дагаж; күйтэн.

ОФИЦИА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. албан ёс; албан ёсны (байх); официальность разговора албан ёсны яриа.

ОФИЦИА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. албан; албан ёсны; албаны; официальное опровержение албан ёсны няцаавар; албан няцаавар; официальное лицо албаны хүмүүс; 2. ёс дагасан; хүйтэн.

ОФИЦИА'НТ, -а; м. и **ОФИЦИА'НТКА**, -и; ж. коол зөөгч (эмэгтэй); хоол зөөгч (эхнэр).

ОФИЦИО'ЗНЫЙ, -ая; -ое; -зен; -зна. битүү албаны; хагас албаны; (хөрөнгөтөн оронд засгийн га-

зартай ил холбоогүй боловч битүүгээр түүний үзлийг явуулах); официальный орган печати битүү албаны хэвлэл; хагас албан хэвлэл.

ОФОРМИ'ТЕЛЬ, -я; м. хэлбэржүүлэгч; чимэглэгч.

ОФОР'МИТЬ, -млю; -мишь; -мленный; сов. 1. хэлбэржүүлэх; албан ёсны болгох; хууль ёсны болгох; оформит договор гэрээг албан ёсны болгох; 2. ёс журмаар оруулах; авах; оформить кого-либо на работу хүнийг ажилд ёс журмаар авах; 3. хэлбэржүүлэх; чимэглэх; гоёх; оформить книгу ном чимэглэх.

ОФОР'МИТЬСЯ, -млюсь; -мишья; сов. 1. ёс журмаар орох; оформиться на работе ажилд ёс журмаар орох; 2. хэлбэржих; бүрэлдэх; бүрдэх; идея еще не оформилась бүрэлдэж амжаагүй үзэл.

ОФОРМЛЕ'НИЕ, -я; ср. 1. хэлбэржүүлэх; албан ёсны болгох; хууль ёсны болгох; хэлбэржүүлэлт; оформление документов баримт бичгийг албан ёсны болгох; 2. чимэглэх; гоёх; чимэглэл; гоёлт; художественное оформление уран сайхан чимэглэл.

ОФОРМЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. хэлбэржүүлэх; албан ёсны болгох; хууль ёсны болгох; 2. ёс журмаар оруулах; авах; 3. чимэглэх; гоёх.

ОФОРМЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. 1. ёс журмаар орох; 2. хэлбэржих; бүрэлдэх; бүрдэх.

ОХ, межд. ай; ёх; ёо.

ОХА'ИВАТЬ, -аю; -аеишь; несов. муулах, муучлах.

ОХА'ПКА, -и; ж. тэвэр; хормой; охалка дров тэвэр түлээ; охалка соломы тэвэр сүрэл; схватить что-либо в охалку юм тэврэн авах.

О'ХАТЬ, -аю; -аеишь; несов. ёхлох; ёхолж ёолох; ёолох.

ОХА'ЯТЬ, -аю; -аеишь; -янный; сов. муулах; муучлах.

ОХВА'Т, -а; м. хамрах; хамран оруулах.

ОХВАТИ'ТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; сов.; кого-что.; **ОХВА'ТЫВАТЬ**, -аю; -аеишь; несов. 1. тэврэх; охватывать ствол дерева мод алдан тэврэх; 2. бүслүүрдэх; боох; хийх; охватить бочку обручами торх цагаригаар боох; 3. бүрхэх; пламя охватило здание галын дөл байшинг бүрхэв; 4. багтаах; учрыг олох; ойлгох; тойруулан харах; охватить умом ухаандаа багтаах; ухаанаараа учрыг олох; 5. автах; хүрэх; төрөх; всех охватила радость нөм баярлах сэтгэлд автах; 6. хамрах; хамран оруулах; охватить молодежь общественной работой залуучуудыг олон нийтийн ажилд хамран оруулах; 7. тойрон бүслэх; охватить правый фланг противника дайсны баруун жигүүрийг тойрон бүслэх.

ОХВО'СТЬЕ, -я; ср.; собир. 1. сүүл тариа; 2. сүүл баригсад.

ОХЛАДЕВА'ТЬ, -аю; -аеишь; несов. **ОХЛАДЕ'ТЬ**, -ею; -еешь; сов.; к кому-чему. сонь буурах; сонирхол алдах; охладеть к работе ажилдаа сонирхол алдах.

ОХЛАДИ'ТЬ, -ажу; -адишь; -ажденный (-гн; -ена); сов. 1. хөргөх; зөөсгөрүүлэх; охладить кипятком буцалсан ус зөөсгөрүүлэх; 2. дарах; бууруулах; алдуулах; охладить чей-либо восторг хүний хөөрөх сэтгэлийг дарах.

ОХЛАДИ'ТЬСЯ, -ажусь; -адишья; сов. 1. хөргөх; зөөсгөрөх; сэрүүцэх; 2. сонь буурах; сонирхол алдах.

ОХЛАЖДА'ТЬ, -аю; -аеишь; несов. 1. хөргөх; зөөсгөрүүлэх; 2. дарах; бууруулах; алдуулах.

ОХЛАЖДА'ТЬСЯ, -ажусь; -аеишья; несов. 1. хөргөх; зөөсгөрөх; сэрүүцэх; 2. сонь буурах; сонирхол алдах.

ОХЛАЖДЕ'НИЕ, -я; ср. 1. хөргөх; зөөсгөрөх; сэрүүцэх; охлаждение воздуха агаар сэрүүцэх; 2. сонь буурах; сонирхол алдах; сонь бууралт.

ОХЛО'ПОК, -пка; мн. -пки, -пков и -пья; -пьев; м. (спец.). туг; бөөн; охлопок шерсти бөөн унгас.

ОХМЕЛЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. согтох; хөлчүүрэх.

О'ХНУТЬ, -ну; -нешь; сов. ёх гэх; ёо гэх.

ОХСРА'ШИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов.; (разг.). хувцас хунараа засах; охорашиваться перед зеркалами толины өмнө хувцас хунараа засах.

ОХО'ТА I, -ы; ж. агнуур; гөрөө; ан агнах; гөрөөлөх; агнах; псовая охота нохойгоор агнах.

ОХО'ТА II, -ы, ж. дур хүсэл.

ОХО'ТИТЬСЯ, -очусь; -отишься; несов.; на кого-то или за кем-чем. агнах; гөрөөлөх; агнуучлах; ан хийх; агнуур хийх; гөрөө хийх; охотиться на медведя баавгай агнах.

ОХО'ТНИК I; -а; м. анч (-ин); гөрөөч (-ин); ангууч (-ин).

ОХО'ТНИК II; -а; м. 1. сайн дурын хүн; нашлось много охотников илти в разведку тагнуулд сайн дураараа явах хүн олон гарав; 2. дуртай хүн; охотник поесть хоолонд дуртай хүн; 3. хүсэлтэй хүн; на-кингу нашлось много охотников тэр номыг авах хүсэлтэй хүн олон байв.

ОХО'ТНИЦА, -ы; ж. дуртай эмэгтэй; дуртай эхнэр; охотница до нарядов гангалах дуртай эмэгтэй.

ОХО'ТНИЧИЙ, -ья; -ье. 1. ангийн, гөрөөний, агнуурын; охотничье ружье ангийн буу; 2. анчны; гөрөөчний; охотничий рог гөрөөчний бүрээ.

ОХО'ТНО, нареч. дуртайяа; дуртай; охотно согласиться дуртайяа зөвшөөрөх.

О'ХРА, -ы; ж. шар зос.

ОХРА'НА, -ы; ж. 1. хамгаалах; сахин хамгаалах; камгаалал; хамгаалалт; охрана мира энх тайвныг хамгаалах; 2. харуул манаа; поставить охрану харуул тавих; вооружённая охрана зэвсэгт харуул;

☆ охрана труда хөдөлмөр хамгаалал.

ОХРАНЕ'НИЕ, -я; ср. 1. хамгаалах; сахих; хамгаалалт; сахилт; 2. харуул; сторожевое охранение манааны харуул.

ОХРАНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.; кого-что. хамгаалах; сахих; сахин хамгаалах; манах.

ОХРА'НКА, -и; ж. (разг. презр.). (хөрөнгөтөн орны) нууц дотоодыг хамгаалах.

ОХРА'НИК, -а; м. (разг.). 1. хамгаалагч; манаа; 2. нууц тагнуул; ховч.

ОХРА'ННЫЙ, -ая; -ое. хамгаалах; охранныя грамота хамгаалах жуух бичиг.

ОХРАНЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов.; кого-что. хамгаалах; сахих; сахин хамгаалах; манах; охранять скот мал манах.

ОХРАНЯ'ТЬСЯ, -яюсь; -яешься; несов. хамгаалагдах.

ОХРИ'ПЛЫЙ, -ая; -ое (разг.). сөөнгө; охрипый голос сөөнгө хоолой.

ОХРИ'ПНУТЬ, -ну; -нешь; сов. сөөх; охрипнуть от простуды салхинд цохуулж коолой сөөх.

ОЦАРА'ПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов. маажих; савардах; шалбаллах; урах.

ОЦАРА'ПАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. шалбарах; биеэ шалбалах; биеэ урах.

ОЦЕ'НИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ОЦЕНИ'ТЬ**, -еню; -енишь; -нённый (-ён, -ена); сов.; кого-что.

1. үнэлэх; үнэ өгөх; оценить лошадь морь үнэлэх; 2. үнэлэх; үнэлэн үзэх; правильно оценить знания студента ооутны мэдлэгийг зөв үнэлэх; оценить по достоинству кого-либо кувийг хирээр нь үнэлэн үзэх.

ОЦЕ'НКА, -и; ж. 1. үнэлэх; үнэлэлт; оценка имущества хөрөнгийг үнэлэх; 2. үнэлэлт; дүн; высокая оценка дээрүүр үнэлэлт.

ОЦЕ'НЩИК, -а; м. үнэлэгч.

ОЦЕПЕНЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. бэгтэрсэн; бээрсэн.

ОЦЕПЕНЕ'НИЕ, -я; ср. бэгтрэх; мэгдэх; **ВЫИТИ** из оцепенения мэгдсэн байдлаас гарах.

ОЦЕПЕНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. бэгтрэх; мэгдэх; бээрэх, хөших.

ОЦЕПИ'ТЬ, -еплю; -епишь; -епленный; сов.; кого-что. бүслэх; бүслэн хаах; **войска оцепили город** цэрэг хотыг бүслэн хаав.

ОЦЕПЛЕ'НИЕ, -я; ср. 1. бүслэх; бүслэлт; 2. бүслсэн цэрэг.

ОЦЕПЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. бүслэх; бүслэн хаах.

ОЦИНКО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. цайрдсан; оцинкованное железо цайрдсан төмөр.

ОЦИНКОВА'ТЬ, -кую; -куешь; -ованный; сов.; что (спец.). цайрдах; цайр гүйлгэх.

ОЦИНКО'ВКА, -и; ж. цайрдах; цайрдлага.

ОЧА'Г, -а; м. зуух; тулга; у очага зуухны дэргэд; тулганы захад; 2. голомт; культурный очаг соёлын голомт; ☆ домашний очаг гал голомт.

ОЧАРОВА'НИЕ, -я; ср. сэтгэл татмаар; дур булаам.

ОЧАРОВА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. сэтгэл татсан; дур булаамаар; гайхам сайхан; гуа үзэсгэлэн бүрдсэн; очаровательное пение дур булаамаар дуулах.

ОЧАРОВА'ТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов.; кого-что. очаро'вывать, -аю; -аешь; несов. сэтгэл татах; дур булаах.

ОЧЕВИ'ДЕЦ, -дца; м. нүдээрээ харсан хүн; нүдээрээ үзсэн хүн.

ОЧЕВИ'ДИЦА, -ы; ж. нүдээрээ үзсэн эмэгтэй.

ОЧЕВИ'ДНО, вводн. сл. байх; байлгүй; лав... байх; үзтэл ... бололтой; очевидно, все уже в сборе лав цөм цугласан байх; үзтэл цөм цугларсан бололтой.

ОЧЕВИ'ДНОСТЬ, -и; ж. илэрхий зүйл; лавтай юм; маргаангүй байх.

ОЧЕВИ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. илэрхий лавтай; маргаангүй; очевидный факт илэрхий баримт.

О'ЧЕНЬ, нареч. маш; их; тун; очень интересна книга маш сонин ном.

ОЧЕРЕДНО'Й, -ая; -ое; ээлжийн; ээлжит; очередной отпуск ээлжийн амралт; очередной номер газеты сонинны ээлжит дугаар.

ОЧЕРЕДНОСТЬ, -и; ж. ээлж; ээлжийн журам; установить очередность ээлж тогтоох; соблюдать очередность ээлжийн журмыг сахих.

О'ЧЕРЕДЬ, -и; мн. -и; -ей; ж. 1. ээлж; вставить по очереди ээлж ээлжээр босох; в первую очередь эхний ээлжинд; в порядке очереди ээлж ёсоор; 2. очир; ээлж дараа; ээлж дугаар; дугаар; ээлж; стоять в очереди ээлж дараагаар зогсох; очирт зогсох; длинная очередь урт очир; живая очередь биеэр очир; 3. ээлжийн гал; пулеметная очередь пулемётын ээлжийн гал.

О'ЧЕРК, -а; м. найруулал; военный очерк цэргийн тухай найруулал; очерк русской истории оросын түүхийн найруулал.

ОЧЕРКИ'СТ, -а; м. найруулалч.

ОЧЕРНИ'ТЬ, -ню; -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов. нэрийг нь муутгах; муу хэлэх; түтгэх.

ОЧЕРСТВЕ'ЛЫЙ, -ая; -ое. нинжгүй; шинжгүй; энэрэлгүй.

ОЧЕРСТВЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. нинжэ алдах; шинжгүй болох; энэрэлгүй болох.

ОЧЕРТА'НИЕ, -я; *ср.* 1. бараа; гадар хөрөг; очертание гор уулсын бараа; 2. ерөнхий төлөв; очертания будущего романа ирээдүйд бичих романы ерөнхий төлөв.

ОЧЕРТИ'ТЬ, -ерчу; -ертйшь; -ерченый; *сов.*; *что*. **ОЧЕРЧИВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. тойруулж зурах; хүрээлэн зурах; очертить рисунок зургийг хүрээлэн зурах; 2. ерөнхийдэн өгүүлэх; тоймлож өгүүлэх; очертить ход событий үйл явдлын тоймыг өгүүлэх; ☆ очертя голову нүд ани; нүд балай.

ОЧЕСА'ТЬ, -ешу; -ешешь; -есанный; *сов.*; *что* (*спец.*). самнах; самнаж цэвэрлэх; очесать лн маалинга самнах.

О'ЧИ (око); -а; *мн. бчи; очей; ср. (стар.)*. мэлний.

ОЧИНИ'ТЬ, -ню; -инишь; -иненный; *сов.* үзүүрлэх; очинить карандаш харандаа үзүүрлэх.

ОЧИСТИТЬ, -ицу; -истишь; -ищенный; *сов.*; *кого-что*. 1. цэвэрлэх; арилгах; очистить двор хашаа цэвэрлэх; 2. цэвэрлэх; ариутгах; очистить воду ус цэвэрлэх; 3. суллах; гаргах; зайлуулах; очистить помещение байр суллах; хүмүүсийг гаргах.

ОЧИСТИТЬСЯ, -ищусь; -истишься; -ится; *сов.* цэвэрлэгдэх; ангижрах; салах; цэлмэх; река очистилась от льда гол мөснөөсөө салав; небо очистилось от облаков тэнгэр цэлмэв.

ОЧИ'СТКИ, -ов. хальс; арилгадас; картофельные очистки төмсний хальс.

ОЧИЩЕ'НИЕ, -я; *ср.* цэвэрлэх; арилгах; цэвэрлэгээ; арилгалга; очистка семян үр цэвэрлэх.

ОЧИЩА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. цэвэрлэх; арилгах; 2. цэвэрлэх; ариутгах; 3. суллах; гаргах.

ОЧИЩА'ТЬСЯ, -аюсь; *несов.* цэвэрлэгдэх; ангижрах; салах; цэлмэх.

ОЧИЩЕ'НИЕ, -я; *ср.* цэвэрлэх; арилгах; цэвэрлэлт; арилгалт.

ОЧКИ, -ов. нүдний шил; носить очки нүдний шил зүүх.

ОЧКО I, -а *мн.* -й, -ов; *ср.* 1. нүх; нүд; снэт очков нүх тоолох; нүд тоолох; 2. оноо; хожил; выиграть лишнее очко илүү кожия авах; 3. нүд; сүвэрхий;

ОЧКО II, -а; *м.*: втереть очки хүний нүд хуурах. **ОЧКОВТЯРА'ТЕЛЬ**, -я; *м.* (*разг. неодобр.*). нүд хуурагч; мэхлэгч.

ОЧКОВТЯРА'ТЕЛЬСТВО, -а; *ср.* (*разг. неодобр.*). нүд хуурах; мэхлэх.

ОЧКОВЫЙ, -ая; -ов.; очковая змея шилт могой. **ОЧНУ'ТЬСЯ**, -нусь; -нётся; *сов.* 1. сэрэх; очнуться от сна нойроос сэрэх; 2. сэхээ орох; мэдээ орох; очнуться после обморока муужран унаад сэхээ орох.

О'ЧНЫЙ, -ая; -ов.; очное обучение өдрөөр сурах; очная ставка нүүрдүүлэх; нүүрдэх.

ОЧУТИ'ТЬСЯ, I л. *не употр.*; -утишься; *сов.* байж байх; орчоод байх; очутиться в незнакомом месте үл таних газар байж байх; очутиться в незнакомом положении эвгүй байдалд орчоод байх.

ОШЕ'ЙНИК, -а; *м.* хүзүүвч; телачий ошейник тугалын хүзүүвч.

ОШЕЛОМИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (*разг.*). хирдхийн цочмоор; цочирдон гайхмаар; ошеломительное известие хирдхийн цочмоор мэдээ.

ОШЕЛОМИ'ТЬ, -млю; -мишь; -мливный (*дн.* -ена); *сов.*; *кого-что*. **ОШЕЛОМЛЯ'ТЬ**, -млю; -мишь; *не-*

сов. хирдхийн цочоох; цочирдон гайхуулах; ошеломить кого-либо неожиданным вопросом гэнт юм асууж хирдхийн цочрох.

ОШЕЛОМЛЯ'ЮЩИЙ, -ая; -ее. хирдхийн цочирдуулмаар; цочирдон гайхуулсан.

ОШИБА'ТЬСЯ, -аюсь; -авшись; *несов.*; **ОШИБИ'ТЬСЯ**, -бусь; -бьшься; -ибся; -иблаось; *сов.* алдаа гаргах; (*алдаа*) алдах; эндэх; андуурх; эндүүрэх; ташаарах; ошибиться в вычислениях тоолохдоо алдах.

ОШИ'БКА, -и; *ж.* алдаа; эндэл; андуурал; эндүүрэл; ташаарал; грамматическая ошибка хэл зүйн алдаа, исправить свою ошибку алдаагаа засах; допустить ошибку алдаа эндэл гаргах.

ОШИ'БОЧНО, *нареч.* алдаж; эндүүрч; ташаарагч буруу.

ОШИ'БОЧНОСТЬ, -и; *ж.* алдаатай (*байх*) эндүү (*байх*); буруу (*байх*)

ОШИ'БОЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. алдаатай, эндүү, буруу; ошибочное мнение алдаатай санал.

ОШПА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. **ОШПА'РИТЬ**, -рю; -ришь; -енный; *сов.* шалзлах; зумлах; ошпарить курицу тахиа зумлах; ошпарить кого-либо нечаянно хүнийг санамсаргүй шалзлах.

ОШПА'РИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; *сов.* шалзуулах.

ОШТРАФОВА'ТЬ, -фую; -фуеть; *сов.* торгох.

ОШТУКАТУ'РИТЬ, -рю; -ришь; *сов.* шавах; шавааслах.

ОШЕНИ'ТЬСЯ, -ится; *сов.* гөлөгдөх.

ОШЕТИ'НИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*

ОШЕТИ'НИТЬСЯ, -тся; *сов.* үсээ сэрвийлгэх, орвойлгох; эрвийлгөх; кошка ошетинулась муур үсээ сэрвийлгэв.

ОШИПА'ТЬ, -иплю; -иплешь; *сов.*; **ОШИ'ПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.*; *кого-что*. зулгаах; зулгааж авах.

ОШУ'ПАТЬ, -аю; -аешь; -анный; *сов.*; *кого-что*. **ОШУ'ПЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* тэмтрэх; барилан.

О'ШУПЬ, -и; *ж.* барилан, тэмтрэн; тэмтчин; на ошупь тэмтрэн; определить опухоль на ошупь хавдар тэмтрэн үзэх.

О'ШУПЬЮ, *нареч.* 1. тэмтрэн; тэмтчин; пробираться ошупью тэмтчин явах; 2. сохроор; работать ошупью сохроор ажиллах.

ОШУТИ'МОСТЬ, -и; *ж.* мэдэгдэхүйц (*байх*).

ОШУТИ'МЫЙ, -ая; -ое; -им. мэдэгдэхүйц мэдэгдэм; ошутимые результаты мэдэгдэхүйц үр дүн.

ОШУТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. мэдэгдэхүйц мэдэгдмээр; ошутительный холод мэдэгдэхүйц хүйтэн; ошутительные успехи мэдэгдмээр амжилт.

ОШУТИ'ТЬ, -уш; -утишь; -ущенный (*-ем; -ена*); *сов.*; *кого-что*. **ОШУЩА'ТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. сэрэх; тусган мэдрэх; мэдрэх; мэдэх; ошутять холд хүтнийг мэдрэх; даарснаа мэдэх; 2. мэдрэх хамт хэрэглэгдсэн нэрийг нь үйл үг болгоно; ошутить обиду гомдох.

ОШУЩА'ТЬСЯ, I и 2 л. *не употр.*; -аётся; *несов.* (*книжн.*), мэдэгдэх; ошущается потребность отдохнуть амрах хэрэгтэй болсон нь мэдэгдэж байна.

ОШУЩЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. сэрэл; материя—источник ощущения матери бол сэрлийн уг сурвалж мөн; 2. мэдрэх; хамт хэрэглэгдсэн нэрийг үйлт нар болгоно; ощущение страха айх.

ОЯ'ГНИТЬСЯ, -ится; *сов.* хургалах, ишиглэх.

ОЯ'ЛОВЕ'ТЬ, -еет; *сов.* сувайрах байдасрах.

II

ПА' нескл.; ср. алхам; дэг; гншгэм.
 ПА'ВА, -ы; ж. эм тогос.
 ПАВИА'Н, -а; ж. нохой мич; нохой сармагчин.
 ПАВИЛЬО'Н, -а; м. 1. сүүдэвч; 2. павильон; танхим; павильон животноводства мал аж ахуйн павильон; выставочный павильон үзэсгэлэнгийн танхим.

ПАВЛИ'Н, -а; м. тогос.

ПАВЛИ'НИЙ, -ья; -ье. тогосы'н; ворона в павлиньих перьях тогосын од зүүсэн нэрээ шинэ тогосын өдөөр чимсэн турлиах шиг.

ПА'ВОДОК, -дма; м. үерлэл; сайрам; уруй; весенний паводок хаврын үер; үлдэсний үер.

ПА'ВШИЙ, -ая; -ее. амь үрэгдсэн; амь үрэгдсэн хүн; памятник павшим в боях за родину их орныкоо төлөө тэмцэж амь үрэгдэгсдийн дурсгалын хөшөө.

ПАГИНА'ЦИЯ, -и; ж. хуудасны тоо; дугаарлал.

ПА'ГОДА, -ы; ж. бүддийн сүм; сүм.

ПА'ГУБНО, нареч. хортойгоор; хөвөөлтэйгоор; якогөлү пагубно отражается на здоровье архи дарс өрүүл мэндэд хортойгоор нөдөөлдөг.

ПА'ГУБНОСТЬ, -и; ж. хор; хөвөөл; хор хөвөөл.

ПА'ГУБНЫЙ, -ая; -ое; кортой, хөвөөлтэй; пагубные последствия хөвөөлтэй уршир.

ПА'ДАЛЬ, -и; ж. саг; зөвлөгч; удай.

ПА'ДАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. унах; ойчих; падать навзничь гэдэргээ унах; өдөө карж унах; падать с лошади моринсоос ойчих; 2. орох; снег падает нас орж байна; 3. мал үхэх; 4. гутаах, буух; Тень падает на землю сүүдэр гаварт тусч байна; падает сизый туман на долину хөндийд хөх манан бууж байна; 5. унжих; волосы падают на плечи мөрөн дээр үс унжих байна; 6. сэжиглэгдэх, сэжигтэй байх; хардагдах; подозрение падает на присяжнего гаднаас ирсэн хүн сэжигтэй байна; 7. ногдох; все заботы падают на меня бүх асрамж (ажил бүхэн) надад ногдож байна; 8. байх; ударение падает на первый слог нэгдүгээр үе эргэлтэй байна; 9. татрах; багасах; доорлох; вода в реке падает голын ус татарч байна; барометр падает барометрийн даралт доошлж байна; 10. доройтох; муудах; буржуазное искусство падает хөрөнгөтний урлаг доройсоор байна; 11. харвах; падают звёзды од харвах байна; ☆ падать духом урам хугарах; санаагаар унах; зориг шантрах; падать в обморок удаа алдах, мэдээ алдах; муурч унах; падать от усталости үхтлээ ядрах; температура падает хүйтэрч байна.

ПА'ДАЮЩИЙ, -ая; -ее. унагч; унах; нисэх; харвах; падающая звезда нисэх од харвах од харвах солир.

ПАДЕ'Ж, -а; м. тийн явдал; родителский падеж карьдалахын тийн явдал.

ПАДЕ'Ж, -а; м. корогдол; гэр; шалын үгэл.
 ПАДЕ'ЖНЫЙ, -ая; -ое, тийн явдалын; падежный окончание тийн явдалын сүү.

ПАДЕ'НИЕ, -я; ср. 1. унах; ойчих; падение с лошади моринсоос унах; 2. буурах, доорлох; татрах; падение цен үнэ буурах; падение воды в реке голын ус татрах; 3. доройтох; падение буржуазного искусства хөрөнгөтний урлагийн доройтох; 4. уналт; падение царства в 1917 году 1917 оны хаант засгийн уналт; 5. дарагдах; атак; падение надежды үндэслэл; падение вра-

жеской крепости дайсны цайз эзлэгдсэн нь; 6. яврах; дошёл до полного морального падения зар суртууны талаар бүрэн ялзрах.

ПАДИША'Х, -а; м. падишаг; хаан (лаалын шахматтай зарим улсын эзэн хаан).

ПА'ДКИЙ, -ая. -ое; -док; -дка; до кого-чего иди на кого-что, шунамхай; шуналтай, дуртай; дэнэмтэй; падох на удовольствия цэнгэлд шунамхай; падох до сладкого амттай юманд дуртай.

ПАДУ'ЧАЯ, -ей; ж. (устар.). унадаг өвчин,

ПА'ДЧЕРИЦА, -ы; ж. дагуул охин; нэхлэй охин,

ПАДЬ, -и; ж. хавцал; ам.

ПАЕВО'Й, -ая; -ое. хувийн; хувь нийлүүлсэн; паевой взнос хувийн татвар; паевой капитал хувь нийлүүлсэн капитал.

ПАЁК, пайка; м. хувь. ногдол (идэш уушны).

ПАЖ, -а; м. 1. хиа (дундад зууны үед модо хатдад зарчлагддаг, язгууртны эрэгтэй хүүхэд); 2. (Хаант Оросын тайж; язгууртны цэргийн сургуулийн) сурагч.

ПАЗ, -а; о пазе, в пазу, мн. пазы; -бе м. 1. завсар; вакопатить пазы завсрыг нь чигжих; 2. задал, ховил, ухмай хоноодос, гурви, иргүүл.

ПА'ЗУХА I; -и; ж. өвөр; өвөртлөх; положить что либо за пазуху юм өвөртөө хийх, юм өвөртлөх; ☆ держать камень за пазухой өшөө өвөртлөх, хорт санаа агуулах.

ПА'ЗУХА II; -и; ж. конгил; хөндий; аобные пазухи магнийн хөндий.

ПАЙ, -я; мн. -й; -ев; м. хувь; вступительный пай өлсөлтийн хувь; ☆ на паях мөнгө нийлүүлэх; устроить вечер на паях мөнгөө нийлүүлж үдэшлэг хийх.

ПА'ЙКА, -и; ж. гагналт; гагнах,

ПА'ЙЩИК, -а; м. хувь нийлүүлэгч.

ПАКГА'УЗ, -а. м. агуулах газар; железнодоронный пакгауз төмөр замын агуулах газар.

ПАКЕ'Т, -а; м. 1. багц; боодол; уут; завернуть вещи в пакет юмыр уутанд хийх; 2. албан бичиг; битүүмж; вскрыть пакет битүүмж задлах; ☆ индивидуальный пакет шархны боолт.

ПА'КЛЯ, -и; ж. сэвлэг; олс; олсны хивэр; үлтсө.

ПАКОВА'ТЬ, -кую; -куешь; ованный; несов.; что баглах; боох; ороож уях; паковать книги ном баглах.

ПА'КОСТИТЬ, -ощу; -остишь; несов. (разг.).

1. баллартуулах; бохиртуулах; бузарлах; пакостить помещение байр баллартуулах; 2. гутаах; пакостить работу ажил гутаах; 3. хорлох.

ПА'КОСТНИК, -а; м. (разг. неодобр.). 1. хорлогч; хүний нуу ухилдаг хүн; 2. булай амьтан.

ПА'КОСТНЫЙ, -ая; -ое; тэн; -тма (разг.).

1. бузар; булай; жигшүүртэй; пакостный поступок жигшүүртэй үйл явдал; 2. хорлогч; пакостный человек хорлогч хүн.

ПА'КОСТЬ, -и; ж. (разг.). 1. бузар; булай; жигшүүртэй юм; муухай юм; не говорите пакостей булай юм бүү яриах дөө; 2. хор кургах явдал; гутаах нэрээ.

ПАКТ, -а; м. (намен.). гэрээ; пакт; пакт мира энх тайвны гэрээ; пакт о ненападении үл довтлохдох тухай гэрээ.

ПАЛАНКИ'Н, -а; м. жуур.

ПАЛАТА I, -ы; ж. 1. танхим; Верховный Совет СССР состоит из двух равноправных палат: Совета Союза и Совета Национальностей ЗСБНХУ-ын Дээд Зөвлөл тэгш эрхтэй хоёр танхимтай; үүнд: Холбооны Зөвлөл; Үндэстний зөвлөл; 2. танхим; газар (*албан газрын нэр*); торговая палата худалдааны танхим.

ПАЛАТА II, -ы; ж. 1. ордон; каменные палаты чулуун ордон; 2. тасаг; өрөө; ☆ у него ума палата тэр цэцэн хүн.

ПАЛАТАЛИЗАЦИЯ, -и; ж. **ПАЛАТАЛИЗИРОВАТЬСЯ**, -руюсь; -руешься; сов. и несов. тагнайших; тагнайшуулах; зөөлрөх; палатализация согласных гийгүүлэгчийг тагнайшуулах.

ПАЛАТАЛЬНЫЙ -ая; -ое. тагнайн; палатальные звуки тагнайн авианууд.

ПАЛАТКА, -и; ж. 1. майхан; бүрхэл; чачир; помпог; разбить палатку майхан шаах; 2. бүхээг; мухлаг; хлебная палатка талхны мухлаг.

ПАЛАТНЫЙ, -ая, -ое. тасгийн; палатный врач тасгийн их эмч; палатная сестра тасгийн сувилагч.

ПАЛАТОЧНЫЙ, -ая; -ое. майхант; бүхээгт; палаточная торговля бүхээгт худалдаа.

ПАЛАЧ, -а; м. алуурч; зандалчин; фашизм—палач свободы фашизм бол эрх чөлөөний зандалчин мөн.

ПАЛАШ, -а; м. илд; жад.

ПАЛЕВЫЙ, -ая; -ое. шарга; шаргал; хул.

ПАЛЁНЫЙ, -ая; -ое. хуйхалсан; хуйхлагдсан. хиншүү; палёная свинья туша хуйхалсан гахай; пахнет палёным хуйхалсан үнэр гарч байна; хиншүү үнэртэж байна.

ПАЛЕОГРАФ, -а; м. эртний бичиг зүйч.

ПАЛЕОГРАФИЯ, -и; ж. эртний бичиг зүй.

ПАЛЕОЛИТ, -а, м. эртний чулуун зэвсгийн үе.

ПАЛЕОНТОЛОГ, -а; м. палеонтологич; эртний амьтан ургамлын судлагч.

ПАЛЕОНТОЛОГИЯ, -и; ж. палеонтологи; эртний амьтан ургамлын судлал; эртний шим судлал.

ПАЛЕЦ, -льца; м. 1. хуруу; большой палец өрхий хуруу; указательный палец долоовор хуруу; безымянный палец ядам хуруу; нэргүй хуруу; показывать пальцем хуруугаараа заах; 2. хуруу; поршневой палец бүлүүрийн хуруу; ☆ знать как свои пять пальцев таван хуруу шигээ мэдэх; сайн мэдэх; сквозь пальцы смотреть зориуд тоомсорлоггүй байх; анхаарахгүй өнгөрөөх; палец о палец не ударить юу ч хийхгүй; пальца в рот не клади *кому-нибудь* өөрөө аманд нь бүү ор (*гэнэдүүзэй*); по пальцам пересчитать можно хуруу даран тоолж болно; пальцем ничего не тронет өчүүхэн ч гэмгүй; обвести вокруг пальца дов дээр долоо мэхлэх.

ПАЛИСАДНИК, -а; м. үүдний цэцэрлэг.

ПАЛИТРА, -ы; ж. 1. будгийн нийлүүр; 2. тусгах арга; бог атая палитра тусгах олон арга.

ПАЛИТЬ I; -лю; -лшь; несов. 1. хуйхлах; хярваслах; палить гуся галуу хуйхлах; галуу хярваслах; 2. шарах; солнце палит нар шарна; 3. өрдөх; шатаах; палить дрова түлээ өрдөх; 4. шарлуулах; түлэх; утюг палит бельё индүү дотуур хувцастүлж байна.

ПАЛИТЬ II; -лю; -лшь; несов. (*разг.*). буудах; галлах; палить из пушек их буугаар галлах.

ПАЛИЦА, -ы; ж. шийдэм; бороохой.

ПАЛКА, -и; ж. мод; саваа; бэрээ; бялуу; шийдэм; опираться на палку мод тулах; ☆ вставлять палки в колеса саад хийх; ие-под палки албадан; албадлагаар; палка о двух концах саваа хоёр үзүүртэй; сайн муу ямар ч болж мэднэ.

ПАЛОМНИК, -а; м. мөргөдчин; бадарчин.

ПАЛОМНИЧЕСТВО, -а; ср. 1. мөргөл хийж явах; бадарчлах; 2. олноороо жуулчлах.

ПАЛОЧКА, -и, ж. 1. дохиур; савх; саваа; бадарбанные палочки бөмбөрийн дохиур; есть палочками савхаар идэх; 2. савханцар; нян хорхой; палочка Коха Кохын савханцар (*уушгийн сүрьеэгийн*).

ПАЛОЧНЫЙ, -ая; -ое. 1. модон; палочная изгородь модон хашлага; модон хашаа; 2. модоор; торлогоор; палочные удары торлогоор цохих; 3. ташуурын; хавчлагын; палочная дисциплина в фашистской армии фашистын армийн ташуурын сахилга.

ПАЛУБА, -ы; ж. давцан (*хөлөг онгоцны*).

ПАЛУБНЫЙ, -ая; -ое. давцангийн.

ПАЛЫЙ, -ая; -ое. үхсэн; палый скот үхсэн мал, малын сэг.

ПАЛЬБА, -ы; ж. буудлага; галлах; пушечная пальба их бууны буудлага.

ПАЛЬМА, -ы; ж. дал мод; мод; кокосовая пальма наргил мод; хялгаст мод; Финиковая пальма хасарванийн мод; ☆ пальма первенства тэргүүн суурь.

ПАЛЬМОВЫЙ, -ая; -ое. дал модны; пальмовая ветвь дал модны мөчир.

ПАЛЬТО, нескл.; ср. пальто; цувцаа; дулаан дээл; ходить в пальто пальтотой явах.

ПАЛЬЦЕВОЙ, -ая; -ое. хурууны; пальцевой сустав хурууны үе; пальцевые подушечки хурууны өндөг.

ПАЛЬЧИК, -а; м. бяцхан хуруу; хуруухан; ☆ пальчики облизешь шүдл гоожмоор; мальчик с пальчик хуруун чинээ хүү.

ПАЛЯЩИЙ, -ая; -ее. цоргим халуун; шарам; палящие лучи солнца шарам халуун нар; нарны шарам илч.

ПАМПУШКА, -и; ж. (*разг.*). суумай; мантуу.

ПАМФЛЕТ, -а; м. хочлолын бичиг; шог зохиол; мэтгэл.

ПАМФЛЕТИСТ, -а, м. хочлолын зохиолч; мэтгэлийн зохиолч.

ПАМФЛЕТНЫЙ, -ая; -ое. хочлолын; мэтгэлийн; памфлетный стиль хочлолын маяг.

ПАМЯТКА, -и; ж. сануулга; санамж; дурсгалын тэмдэг; памятка садового цэцэрлэгчийн санамж.

ПАМЯТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -ив (*разг.*). ой сайтай; тогтоомтгой; цээж сайтай; памятный человек ой сайтай хүн.

ПАМЯТНИК, -а; м. 1. дурсгалын хөшөө; хөшөө; памятник Н. В. Гоголю Н. В. Гоголийн дурсгалын хөшөө; надмогильный памятник шарил дээрх хөшөө; 2. дурсгал; памятники письменности үсэг бичгийн дурсгал.

ПАМЯТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. дурсгалт; мартагдашгүй; памятные события дурсгалт үйл явдал; 2. тэмдэглэлийн; санамжийн; памятная книжка санамжийн дэвтэр.

ПАМЯТЬ, -и; ж. 1. ой; цээж; цээжлэх; санаа; врезаться в память оинд орох; выучить на память цээжлэх; прийти на память санаанд орох; 2. дурсгах; дурсгах; хранить память о погибших героях амь үрэгдсэн баатруудаа дурсч байх; вечная память мөнх дурсгал; подарить на память дурсгал болгон бэлэглэх; 3. ухаан; дуртгал; лежать без памяти ухаангүй хэвтэх; ☆ любить без памяти ухаангүй дурлах; куриная память таг мартчихдаг; короткая память мартамахай; дырявая память мартамахай.

ПАН, -а; мн. -ы; -ов; м. пан; ноён; ☆ либо пан, либо пропал нэг бол дэрийнэ; эсхүл дэлдийнэ; дайх дайдрах хоёрын нэг.

ПАНА'МА, -а; ж. панам малгай; дэлбэгэр малгай.

ПАНАРИ'ЦИЙ, -я; м. гөгий.

ПАНБА'РХАТ, -а; м. панбархат; нарийн хилэн; камба хилэн.

ПАНДЕМИ'Я, -и; ж. цар; пандемия гриппа томуугийн цар.

ПАНЕГИ'РИК, -а; м. (книжн.). магтаал; хэтэрхий магтаал.

ПАНЕГИРИ'СТ, -а; м. (книжн.). 1. магтагч; 2. хэтэрхий магтагч.

ПАНЕГИРИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. магтаал; магтсан; панегирические произведения магтаал зохиолууд; панегирическая речь магтсан үг; 2. хэт магтсан.

ПАНЕ'ЛЬ, -и; ж. 1. явган зам; 2. модон ханан-цар; 3. хавтгайлж.

ПАНИБРА'ТСКИЙ, -ая; -ое. дотночилсон; эрээгээ алдсан; эрээгүй; тал тохой татсан; нүүр тал харсан; панибратское отношение эрээгүй харьцаа.

ПАНИБРА'ТСТВО, -а; ср. (разг.). дотноглох зан; эрээгээ алдах авир; эрээгүй зан; тал тохой татах; нүүр тал харах.

ПА'НИКА, -и; ж. их тэвдэх; мэгдэх; үймээн; бажгадах; впадать в панику их тэвдэх; наводить панику сандраах; үймүүлэх; тэвдүүлэх.

ПАНИКЁР, -а; м. (разг.). 1. сандрагч; мэгдэгч; 2. сандрагач; мэгдүүлэгч.

ПАНИКЁРСТВО, -а; ср.; ПАНИКЁРСТВОВАТЬ, -твую; -твуеть; несов. (разг. неодобр.). сандрах; мэгдэх.

ПАНИКЁРША, -и; ж. сандруу эмэгтэй; аймхай мэгдүү эхнэр.

ПАНИХИ'ДА, -ы; ж. хойтын буян үйлдэх; ☆ гражданская панихида салах ёс гүйцэтгэх цуглаан;

ПАНИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. сандран; мэгдэн; сандралын; панический ужас сандран айх.

ПАННО', нескл.; ср. 1. панно; том зураг; 2. туурга таазын чимэглэлт хөрөг.

ПАНОРА'МА, -ы; ж. 1. үзэмж; панорама города хотын үзэмж; 2. тойруулган хөрөг; өргөн дэлгэц; 3. их бууны өнцөг хэмжүүрийн дуран.

ПАНСИОН'Н, -а; м. 1. дотуур байртай дунд сургууль; пансион для благородных девиц (хаант оросын) язгууртны охидын сурдаг байсан дотуур байртай дунд сургууль; 2. бэлэн хоолтой буудал; 3. хоол унд; үйлчилгээ бүхий хөлсний байр.

ПАНСИОНЕ'Р, -а; м. 1. сурагч; 2. байрлагч; 3. суугч.

ПАНТАЛО'НЫ, -он. 1. эмэгтэйн өмд; 2. шуумгай өмд; шалбуур; жүгд.

ПАНТАЛЫ'К, -у; м.: сбить с панталыку учрыг нь эохгүй болгох; сбиться с панталыку бахардах; самуурах.

ПАНТЕИ'ЗМ, -а; м. байгалийг шүтэх үзэл.

ПАНТЕО'Н, -а; м. 1. гарамгай зүтгэлтний шарилыг оршуулах харш; шарилын харш; 2. нийт бурхны сүм.

ПАНТЕ'РА, -ы; ж. ирвэс; поохондой.

ПАНТОМИ'МА, -ы; ж. үггүй жүжиг; цам.

ПА'НТЫ, -ов. цусан эвэр.

ПА'НЦИРЬ, -я; м. хуяг; скрытый панцирь бэгтэр хуяг.

ПА'ПА I, -ы; м. аав.

ПА'ПА II, -ы; м.: римский папа Ромын пап (католик шажны хутагт хамба).

ПАПА'ХА, -и; ж. папах малгай.

ПАПИРО'СА, -ы; ж. ПАПИРО'СКА, -и, ж. уменьш. папирос тамхи; папирос.

ПАПИРО'СНЫЙ, -ая; -ое. папиросны; тамхины; папиросная бумага тамхины цаас; торгон цаас.

ПАПИ'РУС, -а; м. 1. халуун орны зэгс; 2. муутуу цаас; 3. зэгсэнд бичсэн дурсгал.

ПА'ПКА, -и; ж. 1. хавтас; папка для дел албан бичгийн хавтас; 2. хатуу хавтас; книга в папке хатуу хавтастай ном.

ПА'ПОРӨТНИК, -а; м. ойм; тагнай өвс; сал мод.

ПА'ПРИКА, -и; ж. улаан чинжүү.

ПАПУА'СЫ, -ов. ед. -ас; -а; м. папуасууд (Шинэ Гвиней зэрэг арлын хүмүүс).

ПАПЬЕ'-МАШЕ', нескл.; ср. цаасан наамал; зуурмал цаас.

ПАР I, -а; о паре; в (на) парю; мн. -ы; -ов; ж. уур; превращение жидкости в пар шингэн бодис уур болон хувирах; ☆ на всех парах хар хурдаар; быть под парами явахад бэлэн.

ПАР II, -а; мн. -ы; -ов; ж. пар; хагалсан газар; өнжөөсөн газар; земля под паром хагалсан газар.

ПА'РА, -ы; ж. 1. хос; пара сапог хос гутал; 2. хослох; хосолсон; ездить на паре лошадей морь хослон хөллөх; 3. хоёр; ижил; влюблённая пара янаг хоёр; 4. хос өмд цамц; костюм; сшить новую пару шинэ костюм оёх; 5. хэд гурван; хэдхэн; цөөхөн; вызвать на пару слов хэд гурван үг солих; ☆ два сапога пара өрөөсөн бөөр; ижил хоёр; тэнцүү хоёр; пара пустяков амархан; хялбархан; юмгүй.

ПАРАБЕ'ЛЛУМ, -а; м. парабеллум (автомат ажиллагаатай гар буу).

ПАРА'ГРАФ, -а; м. зүйл; прочтите второй параграф хоёрдугаар зүйлийг уншаарай.

ПАРА'Д, -а; м. ёслолын жагсаал; первомайский парад Майн нэгний ёслолын жагсаал.

ПАРАДИ'ГМА, -ы; ж. жишээ; үг хувирлын хүснэг.

ПАРА'ДНОЕ, -ого; ср. гол хаалга; войти с парадного гол хаалгаар орох.

ПАРА'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден. -дна. ёслолын; гоёлын; парадная форма ёслолын форм; гоёлын хувцас.

ПАРАДО'КС, -а; м. (книжн.). гаж буруу; хачин санал.

ПАРАДОКСА'ЛЬНОСТЬ, -и; ж. гаж буруу тал; хачин зүйл.

ПАРАДОКСА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (книжн.). гаж буруу; хачин; парадоксальный вывод гаж буруу дүгнэлт; хачин дүгнэлт.

ПАРАЗИ'Т, -а; м. 1. шимэгч; 2. бусдын хүчээр амьдрагч; бусдыг мөлжигч.

ПАРАЗИТА'РНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна (книжн.). 1. шимэх; 2. бусдын хүчээр амьдрах; бусдыг мөлжих; паразитарное существование буржуазии хөрөнгөтний бусдын хүчээр амьдардаг нь.

ПАРАЗИТИ'ЗМ, -а; м. 1. шимэлт; 2. бусдын хүчээр мөлжих.

ПАРАЗИТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. шимэгч; 2. мөлжигч; паразитический класс капиталистов хөрөнгөтний мөлжигч анги.

ПАРАЗИТ'НЫЙ, -ая; -ое. шимэгч; паразитные грибы шимэгч мөнгүүд.

ПАРАЛИЗО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. 1. саа дайрсан; мэдээгүй болсон; 2. бууруулсан; тамирдуулсан; хөдлөх чадалгүй болсон.

ПАРАЛИЗОВА'ТЬ, -ую; -зуеть; -ованный; сов. и несов.; кого-что. 1. саа дайрах; мэдээгүй болгох; рука парализована саа өвчин гарт туслаа; 2. тамирдуулах; хөдөлгөөнгүй болгох; хөдлөх чадалгүй болгох; парализовать силы врага дайсны хүчийг хөдөлгөөнгүй болгох.

ПАРАЛИТИК, -а; м. саа өвчтэй хүн.
ПАРАЛИТИЧЕСКИЙ, -ая; -ов. саа өвчтэй.
ПАРАЛИЧ, -а; м. 1. саа өвчин; сүүдэр өвчин; гариг өвчин; паралич ноги хөлийн саа; его равбил паралич дүүнд саа өвчин тусчээ.
ПАРАЛИЧНЫЙ, -ая; -ое. саа өвчтэй; параличний большой саа өвчтэй хүн.
ПАРАЛЛЕЛЕПИПЕД, -а; м. параллелепипед (зэрэгцээ сацуу эсрэг зургаан талст).
ПАРАЛЛЕЛИЗМ, -а; м. 1. зэрэгцээ; зэрэгцүүлэг; 2. нэг юмыг хоёр зэрэг хийх; давхардуулах; параллелизм в работе двух учреждений хоёр байгууллага нэг ажлыг хоёр зэрэг хийх.
ПАРАЛЛОГРАММ, -а; м. параллелограмм (зэрэгцээ сацуу хажуутай дөрвөн өнцөгт).
ПАРАЛЛЕЛЬ, -и; ж. 1. параллель; зэрэгцээ; зэргэд; 2. зэрэгцүүлэх; харьцуулах; жиших; провести параллель зэрэгцүүлэн харуулах.
ПАРАЛЛЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна. 1. параллель; зэрэгцээ; параллельные линии зэрэгцээ шугамууд; 2. зэрэгцсэн; параллельные явления зэрэгцсэн үзэгдэл.
ПАРАМЕТР, -а; м. (спец.). параметр (юмны гол шинжийг заасан хэмжээ).
ПАРАНДЖА, -и; ж. гивлүүр; нүүрний халхавчтай хувцас; женщины Советского Востока сбросили паранджу Зевлөлт Дорно Дахины эмэгтэйчүүд нүүрний халхавчтай хувцас өмсөхөө больсон.
ПАРАФИН, -а; м. парафин тос; лааны тос.
ПАРАФИРОВАТЬ, -рую; -руешь; сов. и несов.; что. урьдчилан үсэг зурах; соглашение парафировано, но еще не подписано хэлэлцээрт урьдчилан үсэг зурсан боловч жинхэнэ (албан ёсны) гарын үсэг зураагүй байгаа.
ПАРАФРАЗ, -а; м. и **ПАРАФРАЗА**, -ы; ж. (книжн.). өөрөөр хэлэх; мөн утгыг өөр үгээр хэлэх.
ПАРАШЮТ, -а; м. парашют; шүхэр; прыгать с парашютом шүхрээр буух; сбросить с парашютом шүхрээр буулгах.
ПАРАШЮТИЗМ, -а; м. парашютын спорт; шүхрийн спорт.
ПАРАШЮТИСТ, -а; м. эрэгтэй парашютчин; эрэгтэй шүхэрч.
ПАРАШЮТИСТКА, -и; ж. эмэгтэй парашютчин; эмэгтэй шүхэрч.
ПАРАШЮТНЫЙ, -ая; -ое. парашютын; шүхрийн шүхэрт; парашютный десант шүхэрт десант (цэрэг); парашютная вышка шүхрийн цамхаг (дасгалын).
ПАРЕ'З, -а; м. дутуу мэдээтэй; тал саа.
ПАРЕНЕК, -нька; м. уменьш. жаал хүү.
ПАРЕНИЕ, -я; ср. 1. халих; элэх; элэн халин нисэх; парение орла бүргэд элэн халин нисэх; 2. мөрөөдөлд автах; хөвөлзөх; парение мысли сэтгэл мөрөөдөлд автах.
ПАРЕННЫЙ, -ая; -ое. жигнэсэн; шүүсэнд нь болгосон; паренные овощи жигнэсэн ногоо; ☆ дешевле пареной репы маш хямд.
ПАРЕНЬ, -рня; мн. парни; -рней; м. залуу хүн; залуу эр; (эр) хүн; хүү; парни и девушки эрэгтэй; эмэгтэй залуус; он парень хороший тэр бүгээр эршүү; он свой парень тэр өөрийн хүн; тэр манайхны залуу; здоровый парень чийрэг хүү; лужгар эр; ☆ рубаха-парень цайлган хүн; хээгүй залуу.
ПАРИ, нескл.; ср. бооцоо; мөрий; мэлзээ; Дер-жать пари мөрийцөх; мөрий тавих; бооцолдох; выиграть пари бооцоо хожих; проиграть пари мөрий алдах.
ПАРИК, -а; м. хиймэл үс.
ПАРИКМА'ХЕР, -а; м. үсчин.

ПАРИКМА'ХЕРСКАЯ, -ой; ж. үсчний газар; үс засах газар.
ПАРИКМА'ХЕРША, -и; ж. (разг.). үсчин эмэгтэй; үсчин хүүхэн.
ПАРИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный; сов. и несов.; что. 1. харнуулах; зайлуулах; 2. няцаах; парировать аргумент баримтыг няцаах.
ПАРИТЕ'Т, -а; м. 1. адил; эрх тэгш; 2. харьцаат хэмжээ; тэнцэх үнэ; английский фунт стерлингов по паритету равен был пяти долларам английн стерлингийн фунт харьцаат хэмжээгээрээ таван доллартай тэнцэж байв.
ПАРИТЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое (книжн.). адил эрх тэгш; на паритетных началах эрх тэгшээр.
ПА'РИТЬ I; -рю; -ришь; несов. 1. жигнэх; шүүсэнд нь болгох; парить репу сармаг жигнэх; 2. буцалгаж ариутгах; парить белье дотуур хувцас буцалгаж ариутгах; 3. уураар устгах; шалзалж устгах; парить клопов бясая шалзалж устгах; 4. хөлслөх; хөлс гаргах; 5. бүгчнм болох; перед грозой парит ширүүн борооны өмнө бүгчнм болно.
ПА'РИТЬ II; -рю; -ришь; несов. парлах; өнжөөх; парить пашню тарианы газар өнжөөх.
ПАРИ'ТЬ, -рю; -ришь; несов. элэх; халин нисэх; орёл парит высоко в небе тэнгэрт бүргэд дээгүүр халин ниснэ; ☆ парить в облаках хоосон бодолд авах.
ПА'РИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; несов. 1. хөлслөх; хөлс гаргах; халууцах; 2. бүгчнмдэж зовох.
ПАРК I; -а; м. цэнгэлдэх цэцэрлэг; хүрээлэн; парк культуры и отдыха ссёл; амралтын цэнгэлдэх хүрээлэн; разбить парк цэнгэлдэх цэцэрлэг байгуулах.
ПАРК II; -а; м. 1. буйр; буйрлах газар; засварын газар; трамвайный парк трамвайн буйрлах газар; трамвайн засварын газар; 2. хөдлөх бүрэлдэхүүн; ерөнхий тоо; бүх парк; тракторный парк тракторын хөдлөх бүрэлдэхүүн; бүх тракторууд.
ПАРКЕ'Т, -а; м. паркет; шалны царс; царсан шал; настилать паркет царсан шал дэвсэх.
ПАРКЕ'ТНЫЙ, -ая; -ое. царсан; зүсмэл царсан; паркетный пол царсан шал.
ПАРЛА'МЕНТ, -а; м. парламент; улсын хурал.
ПАРЛАМЕНТАРИ'ЗМ, -а; м. парламентаг ёс; улсын хуралт ёс.
ПАРЛАМЕНТА'РИЙ, -я; м. 1. парламентын гишүүн; улсын хурлын гишүүн; 2. парламентын ёс баримтлагч.
ПАРЛАМЕНТА'РНЫЙ, -ая; -ое. парламентаг; улсын хурал; парламентарный строй парламентаг байгуулал.
ПАРЛАМЕНТЁР, -а; м. цэргийн элч; цэргийн нггэмжит төлөөлөгч; дайсантай хэлэлцээ хийх элч.
ПАРЛА'МЕНТСКИЙ, -ая; -ое. парламентын; улсын хурлын; парламентская фракция парламентын фракци.
ПАРИН'К, -а; м. парник; гэрэлт бүхээр ногооны дулааны шилэн байр; хүлэмж.
ПАРИКО'ВЫЙ, -ая; -ое. парникт ургуулсан; парникийн; хүлэмжийн; парниковые огурцы парникт ургуулсан өргөст хэмх.
ПАРИН'ШКА, -и; м. (прост.). жаал хүү; хувуул.
ПАРНО'Й, -ая; -ое. 1. сая саасан; шинэхэн; калуунаараа; сая гаргасан; парное молоко сая саасан сүү; парное мясо сая гаргасан мах; загсаагүй мах; 2. бүгчнм; парной воздух бүгчнм агаар.
ПАРНОКСПЫ'ТНЫЕ, -их, ед, -ое; -ого; ср. аш туурайтан; салаа туурайтан.

ПА'РНЫЙ, -ая; -ое. 1. хос; хоёр; хосмолжин; парный экипаж хос морьтой тэрэг; 2. хосоор; парное катание хосоор гулгах.

ПАРОВИ'К, -а; м. 1. уурын тогоо; 2. бух тэрэг; 3. уурын хөлөг.

ПАРОВО'З, -а; м. уурын тэрэг; паровоз; уурын бүтгүүр.

ПАРОВО'ЗНЫЙ, -ая; -ое. уурын тэрэгний; паровозное дело уурын тэрэгний дело.

ПАРОВОЗОРЕМО'НТНЫЙ, -ая; -ое. уурын тэрэгний засварын; паровозоремонтный завод уурын тэрэгний засварын завод.

ПАРОВОЗОСТРОЕ'НИЕ, -я; ср. уурын тэрэгний үйлдвэрлэл; уурын тэрэг үйлдвэрлэх.

ПАРОВОЗОСТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. уурын тэрэг үйлдвэрлэх; паровозостроительный завод уурын тэрэг үйлдвэрлэх завод.

ПАРОВО'Й I, -ая; -ое. 1. уурын; уураар; паровое отопление уурын халаалт; уураар дулаацуулах; паровой двигатель уурын хөдөлгүүр; 2. жигнэсэн; паровая рыба жигнэсэн загас.

ПАРОВО'Й II, -ая; -ое. парникийн; парникт ургуулсан; хүлэмжийн; паровой огурец парникт ургуулсан өргөст хэмх.

ПАРОВО'Й III, -ая; -ое. парласан; өнжөөсөн; паровое поле өнжөөсөн газар.

ПАРОДИ'ЙНЫЙ, -ая; -ое. элэглэлт дууриалын; пародийное произведение элэглэлт дууриалын зохиол.

ПАРОДИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; -аний; сов. и несов.; кого-что. 1. элэглэн дуурилах; 2. инээд хүрмээр харуулах; олиггүй дуурилах; бүдүүвч үлгэр.

ПАРО'ДИЯ, -а; ж. 1. элэглэн дуурилах; элэглэлт дуурнал; пародия на роман романыг элэглэн дуурилах; 2. бүдүүвч үлгэр; дууриамал; не стихи, а пародия шүлэг биш; дууриамал юм.

ПАРОКСИ'ЗМ, -а; м. (книжн.). хөдлөх; догдлох; ордос; пароксизм смеха; инээд хөдлөх; пароксизм кашля ханиадны ордос.

ПАРО'ЛЬ, -я; м. нууц үг; пароль; танилцах үг.

ПАРО'М, -а; м. гатлага онгоц; гүнг; бярвааз (перевоз).

ПАРО'МНЫЙ, -ая; -ое. гатлага онгоцоор; гатлагаа онгоцот; паромная переправа гатлага онгоцоор ус гарах.

ПАРО'МЩИК, -а; м. гаталгагч.

ПАРОХО'Д, -а; м. хөлөг онгоц; галт онгоц; пассажирский пароход суудлын хөлөг онгоц; ехать на пароходе хөлөг онгоцоор явах.

ПАРОХО'ДНЫЙ, -ая; -ое. хөлөг онгоцны; галт онгоцны; пароходное сообщение хөлөг онгоцны харилцаа.

ПАРОХО'ДСТВО, -а; ср. 1. хөлөг онгоц эрхлэх газар; речное пароходство гол мөрний хөлөг онгоц эрхлэх газар; 2. хөлөг онгоцны хөдөлгөөн; хөлөг онгоцны тээвэр.

ПА'РОЧКА, -а; ж. уменьш. хос; хоёр.

ПА'РТА, -ы; ж. парт; сандалт ширээ; хичээлийн ширээ; сесть за парту; 1) сандалт ширээн дээр сууж; 2) (насанд хурал хүн) сургууль хийж өхлөх.

ПАРТАКТИ'В, -а; м. намын идэвхтэн.

ПАРТБИЛЕ'Т, -а; м. намын бат идэрхийлэх; намын батлах.

ПАРТБЮРО', нескл.; ср. намын товчоо.

ПАРТВЗНО'СЫ, -ов; намын татвар; уплатить партвзнос намын татвар хураалгах.

ПАРТВЗЫСКА'НИЕ, -я; ср. намын шийтгэл; намын арга хэмжээ.

ПАРТГРУ'ППА, -ы; ж. намын хэсэр.

ПАРТИДИЦИПЛИ'НА, -ы; ж. намын сахилга бат; намын сахилга.

ПАРТЕ'Р, -а; м. гол суудал; голын суудал; сидеть в партере голын суудалд суух.

ПАРТИ'ЕЦ, -йца, м. (разг.). намын гишүүн.

ПАРТИЗА'Н, -а; род. мн. -ан; м. партизан; журамт цэрг.

ПАРТИЗА'НИТЬ, -ню; -чишь; несов. (разг.). партизаны тэмцэл хийх; партизан явах.

ПАРТИЗА'НКА, -и; ж. партизан эмэгтэй.

ПАРТИЗА'НСКИЙ, -ая; -ое; партизаны; журамт цэргийн; партизанский отряд партизаны отряд; журамт цэргийн баг.

ПАРТИ'ЙНАЯ, -ой, ж. намын гишүүн эмэгтэй.

ПАРТИ'ЙНОСТЬ, -и; ж. 1. намч чанар; партийность в работе ажлын намч чанар; партийность искусства урлагийн намч чанар; 2. аль намд хамаатай болох; намын гишүүн мөн эсэх.

ПАРТИ'ЙНЫЙ I, -ая; -ое. 1. намын; партийная организация намын байгууллага; партийная программа намын программ; 2. намч ёсны; партийное отношение к работе ажилд намч ёсоор хандах.

ПАРТИ'ЙНЫЙ II, -ого; м. намын хүн; намын гишүүн.

ПАРТИТУ'РА, -ы; ж. нэгтгэсэн аялгуу.

ПАР'ТИЯ I, -и; ж. нам; Монгольская Народно-революционная партия (МНРП) Монгол Ардын Хувьсгалт Нам (МАХН); Коммунистическая Партия Советского Союза (КПСС) Зөвлөлт Холбоот Улсын Коммунист Нам (ЗХУКН); вступить в партию намд орох; намд элсэх.

ПАР'ТИЯ II, -и; ж. 1. анги; геологическая изыскательская партия геологи шинжилгээний анги; 2. хэсэг; бөөм; суурь; партия товаров бөөм бараа; партия обуви хэсэг гутал; 3. хувимж; ангилга; партия Ленского из оперы "Евгений Онегин" "Евгений Онегин" дуурийн Ленскийн хувимж; 4. тавил; өрөг; сыграть партию в шахматы өрөг шатар тавих; 5. тохирох хань; он тебе не партия тэр чамд тохирох хань биш.

ПАРТКАБИНЕ'Т, -а; м. намын кабинет.

ПАРТКО'М, -а; м. намын хороо.

ПАРТКОНФЕРЕ'НЦИЯ, -и; ж. намын бага хурал.

ПАРТНЁР, -а; м. хоршоо нөхөр; хамт тоглогч.

ПАРТНЁРША, -и; м. (разг.). хоршоо эмэгтэй; хамт тоглогч эмэгтэй.

ПАРТО'РГ, -а; м. (партийный организатор). намын зохион байгуулагч.

ПАРТОРГАНИЗА'ЦИЯ, -и, ж. (партийная организация) намын байгууллага.

ПАРТСОБРА'НИЕ, -я; ср. (партийное собрание) намын хурал.

ПАРТСЪЕ'ЗД, -а; м. (партийный съезд) намын их хурал.

ПАРТУЧЕ'БА, -ы, ж. (партийная учба) намын сурлага; намын суралцаа.

ПАРТШКО'ЛА, -ы, ж. (партийная школа) намын сургууль.

ПА'РУС, -а, мн. -а; -ба; м. дарвуул; даравлага; далбаа; подобрать паруса дарвуулыг хураах; дарвуулыг хумих; поднять паруса дарвуулыг дэлгэх; * на всех парусах хар хурдаар.

ПАРУСИ'НА, -ы; ж. зотон; таар.

ПАРУСИ'НОВЫЙ, -ая; -ое. зотонгоор хийсэн; тааран; парусиновый плащ зотонгоор хийсэн цув; парусиновые туфли зотонгоор хийсэн туфли; тааран тогонцоо.

ПА'РУСНЕК, -а; м. дарвуулт онгоц; далбаат онгоц.

ПА'РУСНЫЙ, -ая, -ое. дарвуулт; далбаат; парусная лодка дарвуулт завь; парусный спорт далбаат завийн спорт.

ПАРФЮМЕ'РИЯ, -и, жс. үнэртэн.

ПАРФЮМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. үнэртний; парфюмерный магазин үнэртний дэлгүүр.

ПАРЧА', -й; мн. -й; -ей; жс. хоргой; нулам.

ПАРЧО'ВЫЙ, -ая; -ое. хоргой (н).

ПАРША', -й. жс. хожгор яр; хожгор үлд; түүхий сахлай, бужуу.

ПАРШИ'ВЕТЬ, -ею; -еешь; несов. (разг.). хожгор яртах; бужуутах.

ПАРШИ'ВЫЙ, -ая; -ое; -ив. 1. хожгор яртай; бужуутай; 2. муухай; ягир.

ПАС I; -а; м. 1. (хөвөрсөхөд) болих; наадахгүй байх; объявить пас боллсо гэх; 2. мэдэхгүй; мэддэггүй; та; в таких вещах я пас би ийм юм мэддэггүй; би ийм юманд таг шүү.

ПАС II; -а; м. дамжуулах (бөмбөг тоглоход); пас; точный пас мэргэн дамжуулах.

ПА'СЕКА, -и; жс. зөгий тэжээх газар.

ПА'СЕЧНИК, -а; м. зөгийч.

ПА'СЕЧНЫЙ, -ая; -ое. зөгий тэжээх газрын; зөгийний; пасечное хозяйство зөгийний аж ахуй.

ПА'СКВИЛЬ, -я; м. хорсгох зохиол; дайрах зохиол; гөрдсөн зохиол.

ПА'СКВИЛЬНЫЙ, -ая; -ое. хорсгох зохиолын; дайрах зохиолын.

ПАСКВИЛЬ'НТ, -а; м. гөрдсөн зохиол зохиогч.

ПАСЛЕН, -а; м. чэсэнцэр; бизэндэг.

ПА'СМУРНЫЙ, -ая; -ое; -рен; -рна 1. бүрхэг; пасмурная погода бүрхэг тэнгэр; бүрхэг өдөр; 2. зутруу; гуниглах; пасмурное настроение сэтгэл гуниглах.

ПАСОВА'ТЬ I, -сую; -суеть; несов. 1. байх; болих; 2. шантрах; айх; бууж өгөх; нельзя пасовать перед трудностями бэрхшээлээс шантарч болохгүй.

ПАСОВА'ТЬ II; -сую; -суеть; несов. дамжуулах; дамжуулан өгөх; паслах.

ПА'СПОРТ, -а; мн. -а; -ба, м. 1. паспорт; биений үнэмлэх; 2. үнэмлэх байцаал; паспорт станка суурь машины үнэмлэх байцаал.

ПАСПОРТИЗА'ЦИЯ, -и; жс. паспортжуулах; паспорттой болгох; паспортнын систем тогтоох.

ПА'СПОРТНЫЙ, -ая; -ое. паспортнын; паспортный стол паспортнын тасаг.

ПАССА'Ж, -а; м. 1. цуваа дэлгүүр; худалдааны дэлгэс; 2. зорчуулга; шудруулга (хөгжимд).

ПАССАЖИ'Р, -а; м. явагсад; зорчигчид; зал для пассажиров зорчигчдын тасалгаа.

ПАССАЖИ'РКА, -и; жс. зорчигч эмэгтэй.

ПАССАЖИ'РСКИЙ, -ая; -ое. суудлын; пассажирский поезд суудлын галт тэрэг.

ПАССА'Т, -а; м. хуурай салхи.

ПАССИ'В -а; м. (спец.). 1. идэвхгүй; назгай; 2. пассив; өртэй.

ПАССИ'ВНОСТЬ, -и; жс. 1. идэвхгүй байдал; назгай; 2. өртэй байдал.

ПАССИ'ВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна 1. идэвхгүй; назгай; пассивный человек идэвхгүй хүн; 2. өртэй; пассивный баланс өртэй баланс; 3. (хэлний зүйн) идэвхгүй; пассивный залог идэвхгүй хэв; ☆пассивное избирательное право сонгогдох эрх (хөрөнгөтний үндсэн хуулиар); сонгуулийн идэвхгүй эрх.

ПА'СТА; -ы; жс. нойтон оо; зубная паста шүдний нойтон оо.

ПА'СТБИШЕ, -а; ср. бэлчээр; отгонное пастбище отрын бэлчээр.

ПА'СТБИЩНЫЙ, -ая; -ое. бэлчээрийн; пастбищные угодья бэлчээрийн газар.

ПАСТЕ'ЛЬ, -и; жс. өнгийн харандаа; өнгийн цэрд. ПАСТИ', -су; -суть; пас, паста; несов.; кого-что. хариулах; бэлчээрлүүлэх; паста скот мал хариулах.

ПАСТИ'ЖА, -ы; мн. -йлы; -йл; -йлам; жс. пастила чихэр.

ПАСТИ'СЬ, I и 2 л. не употр.; -сется; пастся; пастась; несов. бэлчнх.

ПА'СТОР, -а; м. христосын санваартан; христосын шажны лам.

ПАСТУ'Х; -а; м. мал хариулагч; малчин.

ПАСТУ'ШЕСКИЙ, -ая; -ое. малчны; пастушеское жилище малчны сууц.

ПАСТУ'ШИЙ, -ья; -ье. малчны; пастуший рожок малчны бүрээ; цуур; ☆пастушья сумка гаймуу.

ПАСТУ'ШКА, -и; жс. малчин эмэгтэй; малчин хүүхэн.

ПАСТЬ, I; паду; падёшь; пал; павший и (устар.). сов. 1. унах; ойчих; 2. амь үрэгдэх; пасть в бою тулалдаанд амь үрэгдэх; 3. бууж өгөх; город пал хот бууж өгөх; 4. устах; паризм пал хаант засаг устас; 5. нэрээ хугалах; хүндээ барах; ялрах; падший человек хүндээ барсан хүн; ☆пасть духом урам хугарах; сэтгэлээр унах; зориг шантрах.

ПАСТЬ II; -и; жс. ам (аратны); раскрыть пасть амаа ангайх; львиная пасть арслангийн ам.

ПАСТЬБА', -ы; жс. хариулга; мал хариулах.

ПА'СХА, -и; жс. улаан өндөгний баря.

ПА'СЫНОК, -нка; м. дагуул хүү.

ПАСЬЯ'НС, -а; м. пасьянс; хүлцээрт тавил (хөгөөр тоглох буюу мэргэлэх тусгай тавил).

ПАТЕ'НТ, -а; м. патент; эрхийн бичиг; зохиогчийн эрхийн гэрчилгээ.

ПАТЕНТО'ВАННЫЙ, -ая; -ое. патенттэй; эрхийн бичигтэй.

ПАТЕНТОВА'ТЬ, -тую; -туеть; -ованный; несов. что. тэмдэглүүлэх; бүртгүүлэх.

ПАТЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. (книжн.); ПАТЕТИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна (книжн.). оргилсон; сэтгэл хөдөлсөн; цогтой; патетический тон речи цогтой байрын үг.

ПАТЕФО'Н, -а; м. эгшигт кайрцаг.

ПАТЕФО'ННЫЙ, -ая; -ое. эгшигт кайрцгийн; патефонная пластинка эгшигт кайрцгийн паяз.

ПА'ТОКА, -и; жс. цардуулын бурам.

ПАТОЛО'ГИЯ, -и; жс. эмгэг судлал; патология.

ПА'ТОЧНЫЙ, -ая; -ое. цардуулын бурмаар кийсэн; бурмын; паточное варенье бурмын чанамал.

ПАТРИА'РХ, -а; м. 1. овгийн өвөг; тайшаа; 2. төргүүн хамба; патриарх Московский и всея Руси Москва ба бүх Оросын төргүүн хамба; 3. хамгийн ахмад хүндтэй хүн; гарамгай хүн.

ПАТРИАРХА'ЛЬНОСТЬ, -и, -жс. балар бүдүүлэг байдал; уламжлалт хуучин байдал.

ПАТРИАРХА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. 1. патриархал; өвөг өвгийн; уламжлалт хуучин; патриархальный строй өвөг өвгийн байгуулал; 2. балар бүдүүлэг; патриархальные взгляды балар бүдүүлэг үзэл; уламжлалт хуучны үзэл.

ПАТРИАРХА'Т, -а; м. эвгийн эрхт ёс.

ПАТРИО'Т, -а; м. эх орноо хайрлагч; эх оронч; советские патриоты зөвлөлтний эх орончид.

ПАТРИОТИ'ЗМ, -а; м. эх орноо хайрлах үзэл; эх оронч үзэл; патриотизм советских всинов зөвлөлтний дайчдын эх оронч үзэл.

ПАТРИОТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое.; ПАТРИОТИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. эх оронч; патристический подвиг эх оронч гавьяа.

ПАТРИ'ЦИЙ, -я; м. патрици (*эртний Ромын яз-зууртан*); язгууртан.

ПАТРО'Н I, -а; м. 1. нвгээгч; тэтгэгч; 2. үйлдвэрийн эзэн; аж ахуйн эзэн.

ПАТРО'Н II, -а; м. 1. сум; хонгиотой сум; боевые патроны галт сум; 2. бортого; хонгио; 3. патрон; углуурга, толгой; электрический патрон чийдэнгийн толгой.

ПАТРО'Н III, -а; м. хэв, загвар; патрон для рубашки дамны загвар.

ПАТРОНА'Ж, -а; м. нярайн үзлэг (*гэрээр*).

ПАТРО'ННИК, -а; м. (*спец.*). сумын хэвтэр.

ПАТРО'ННЫЙ, -ая; -ое. сумын; патронная гильза сумын хонгио.

ПАТРОНТА'Ш, -а; м. дайз.

ПАТРУЛИ'РОВАТЬ, -рую; -руешь; несов.; что и без доп. эргүүл хийх.

ПАТРУ'ЛЬ, -я; м. эргүүл,

ПАТРУ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. эргүүлийн; патрульная служба эргүүлийн алба.

ПА'УЗА, -ы; ж. завсарлагаа; зогсоц; түдлэг; зай.

ПАУ'К, -а; м. аалз.

ПАУПЕРИ'ЗМ, -а; м. үй олны үгүйрэл; нийтээр коосоох.

ПАУТИ'НА, -ы; ж. 1. аалзны шүлс; 2. урхи; опутать паутиной лжи гүжрийн урхиар оосорлох.

ПА'ФОС, -а; м. (*книжн.*). урамшил; бахдал; бадрангуй хөгжил; пафос создательного труда бүтээлч хөдөлмөрийн урамшил.

ПАХ, -а; о пахе; в паху; м. цавь; хавьцаг.

ПА'ХАРЬ, -я; м. газар хагалагч; тариачин,

ПАХА'ТЬ, пашу; пашесть; паханный; несов.; что. хагалах; пахатъ поле газар хагалах; ☆мы пахали бид ч кийгчээр болсон.

ПА'ХНУТЬ, -ну; -нешь; пах(и пахнул); пахла; несов. 1. үнэртэх; анхилах; ханхлах; пахнет сеном өвс үнэртэж байна; 2. гарах; болох төлөвтэй; болох даг; дело пахнет ссорой хэрэг явсаар хэрүүл болох төлөвтэй; энэ ч хэрүүл болох даг; ☆пахнет порохом дайн болж мэдэгүй.

ПАХНУ'ТЬ, I и II л. не употр.; -нйт; сов.; чем (*разг.*). үлээх; пахнуло свежестью цэвэр агаар үлээв.

ПАХОВО'Й, -ая -ое. цавины.

ПА'ХОТА, -ы; ж. газар хагалах.

ПА'ХОТНЫЙ, -ая; -ое. хагалах; тариалангийн; пахотная земля хагалах газар тариалангийн газар.

ПА'ХТАТЬ, -аю; -аешь; -анный; несов.; что. бүлэх.

ПАХУ'ЧЕСТЬ, -и; ж. ханхлах.

ПАХУ'ЧИЙ, -ая; -ое; -уч. үнэрт; үнэртэй; пахучие травы үнэрт өвс.

ПАЦА'Н, -а; м. (*прост.*). жулдрай күү.

ПАЦИЕ'НТ, -а; м. өвчтөн; эмчлүүлэгч.

ПАЦИЕН'ТКА, -и; ж. өвчтөн эмэгтэй; эмчлүүлэгч эмэгтэй.

ПАЦИФИ'ЗМ, -а; м. пацифизм (*ямар ч дайныг өсгөргүүцэх үзэл*).

ПАЦИФИ'СТ, -а; м. пацифист; пацифизмыг баримтлагч; ямар ч дайныг өсгөргүүцэгч.

ПА'ЧЕ, (*устар.*); тем паче улам, төгөх тусам, бүртийн учраас; паче чаяния санамсаргүй.

ПА'ЧКА, -и; ж. баглаа; хайрцаг, багц боодол; пачка писем баглаа захидал; пачка печенья боодол жижгэмэг; пачка папирос хайрцаг тамхи.

ПА'ЧКАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. муухай болгох; будах; бохирлох; балиартуулах; пачкать руки гараа будах; 2. эрээчих; он не рисует, а пачкает тэр зурж байгаа биш; эрээчиж байна; ☆пачкать доброе имя сайн үзрийг гутаах.

ПА'ЧКАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. муухай болох; будагдах; хиртэх; балиартах; белая обувь быстро пачкается цагаан гутал амархан хиртэнэ; 2. олиггүй юманд оролцох; пачкаться не хочется олиггүй юманд оролцооморгүй байна.

ПАЧКОТНЯ', -и; ж. (*разг.*). эрээчиж сараачсан юм; балиартуулсан юм.

ПАЧКУ'Н, -а; м. (*разг.*). эрээчигч; хиртүүлэгч; балиартуулагч.

ПАША', -й; род. мн. -ёй; м. паша; их сайд (*хуучин Турк Египетийн дээд тушаалтан ба түүний цол*).

ПА'ШНЯ, -и; род. мн. -шен; ж. хагалсан газар; тариалангийн газар.

ПАШТЕ'Т, -а; м. паштет, татмаг; нухаш; амас (*тусгай янзаар татаж болгосон мах; элэг; шувууны мах зэрэг*).

ПА'ЮСНЫЙ, -ая; -ое. шахмал; паюсная икра шахмал түрс.

ПАЯ'ЛЬНИК, -а; м. гагнуурын алх.

ПАЯ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. гагнуурын,

ПАЯ'ЛЬЩИК, -а; м. гагнуурч.

ПАЯ'НИЕ, -я; ср. гагналга; гагнуур.

ПАЯ'СНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов (*разг.*). алиалах; элдвээр аашлах; маяглах.

ПАЯ'ТЬ, -яю; -яешь; паённый; несов.; что. гагнах.

ПА'Ц, -а; м. 1. алия хүн; алиалагч; 2. элдвээр аашлагч; маяглагч.

ПЕВЕ'Ц, -ва; м. дууч; дуулагч.

ПЕВИ'ЦА, -ы; ж. дууч хүүхэн; дууч эмэгтэй.

ПЕВУ'Н, -а; м. (*разг.*). дууч; дуулах дуртай хүн; дуулаач хүн; шовшуур.

ПЕВУ'НЬЯ, -и; ж. эмэгтэй дууч; дуулах дуртай хүүхэн; дуулаач хүүхэн.

ПЕВУ'ЧЕСТЬ, -и; ж. яруу; уянгалаг.

ПЕВУ'ЧИЙ, -ая; -ее; -уч. яруу; уянгалаг.

ПЕ'ВЧИЙ I, -ая; -ое. 1. донгоддог; дууч; жиргээч; певчая птица донгоддог шувуу.

ПЕ'ВЧИЙ II, -его; м. дуулагч; дууч; хор певчих дуучдын найрал дуу.

ПЕ'ГИЙ, ая; -ое; пег. алаг; пегая лошадь алаг морь.

ПЕДАГО'Г, -а; м. багш; сурган хүмүүжүүлэгч.

ПЕДАГО'ГИКА, -и; ж. сурган хүмүүжүүлэх ухаан; сурган хүмүүжүүлэх зүй.

ПЕДАГОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. сурган хүмүүжүүлэхийн; сурган хүмүүжүүлэх; педагогический институт сурган хүмүүжүүлэхийн дээд сургууль; 2. багшийн; багш нарын; педагогический совет багш нарын зөвлөл; педагогическое училище багшийн сургууль.

ПЕДА'ЛЬ, -и; ж. дөрөө; гишгүүр; чангалуур; педаль роля төгөлдөр хуурын гишгүүр; педаль велосипеда унадаг дугуйн дөрөө; нажимать педаль дөрөөг жийл; гишгүүр дарах.

ПЕДА'НТ, -а; м. ёсорхог хүн; ёсорхогч; невыносимый педант тэсэггүй ёсорхог хүн.

ПЕДАНТИ'ЗМ, -а; м. ёсорхол; ёсорхог нарийн; ёсоркох үзэл.

ПЕДАНТИ'ЧЕСКИЙ, -ая; -ое.; **ПЕДАНТИ'ЧНЫЙ**, -ая; -ое; -чен; -чна. ёсорхог; дэндүү ёсорхог; педантичный человек ёсорхог хүн.

ПЕДЕРА'СТИЯ, -и; ж. бандилах.

ПЕДИА'ТР, -а; м. күүхдийн эмч.

ПЕДИАТРИ'Я, -и; ж. күүхдийн эмнэл зүй; күүхдийг эмчлэх зүй.

ПЕДИНСТИТУ'Т, -а; м. (*педагогический институт*) сурган хүмүүжүүлэхийн дээд сургууль; багшийн дээд сургууль.

ПЕДТЕ'ХНИКУМ -а; м. (педагогический техникум), сурган хүмүүжүүлэх техникум, багийн сургууль, багш нарыг бэлтгэх техникум.

ПЕДФА'К -а, м. (педагогический факультет), багш нарын факультет, сурган хүмүүжүүлэх факультет.

ПЕЙЗА'Ж, -а; м. 1. газар нутгийн байдал; уул усны байдал. байгаль; 2. газар нутгийн зураг, байгалийн зураг.

ПЕЙЗАЖИ'СТ, -а; м. уул ус зурагч, байгалийн зурагч.

ПЕКА'РНИЙ, -ая, -оо. талх барих, ээдмэг хийх.

ПЕКА'РНЯ, -и; род. мн. -рен; ж. талх барих газар, талх хийх газар.

ПЕ'КАРЬ, -я, мн. -я; -ей; м. талх баригч.

ПЕКЛЕВА'ННИЙ, -ая, -оо. нарийн тээрэмдсэн, шигшсэн; пеклеванная мука шигшсэн гурил; пеклеванная хлеб-нарийн тээрэмдсэн гурилын талх.

ПЕ'КЛО, -а, ср. (разг.). аагим халуун, төөнөм халуун; сидеть на самом пекле төөнөм халуун газарт суух.

ПЕЛЕНА', -ы; мн. пелены; -эн; -еная, ж. (книжн.). битүү, харанхуй; пелена тумана харанхуй манан; спящая пелена облаков үргэлжилсэн битүү үүл.

ПЕЛЕНА'ТЬ, -ая, -аешь; несов., кого (что). манцуйлах, өлгийдөх; пеленать младенца хүүхэд өлгийдөх.

ПЕ'ЛЕНГ, -а; м. пеленг, луужингаар чигийг олох арга (үзэгдэх юм; сонсдох дууны чиг ба луужингийн зүүний чигийн хоорондох өнцөг).

ПЕЛЕНГА'ТОР, -а; м. (спец.). пеленгатор, чиглэлийг олох багаж.

ПЕЛЕНГОВА'ТЬ, -зую; -зуюшь; несов.; что (спец.). пеленглэх, пеленг өнцгөөр чийгийг олох.

ПЕЛЁ'НКА, -и, ж. манцуй, өлгий, ороолт; ☆ с пелёнок өлгийтэй байхаасаа, хар нялхаасаа.

ПЕЛЕРИ'НА, -ы; ж. захавч, цэжживч, долдөг

ПЕЛИКА'Н, -а; м. хотон шувуу, хорд шувуу.

ПЕЛЬМЕ'НИ, -ей, ед. -мёнь; -я, м. банш, хясаа боорцог.

ПЕ'МЗА, -ы; ж. уушгин чулуу.

ПЕ'НА, -ы; ж. хөөс; морская пена далайн хөөс; мыльная пена савагийн хөөс; ☆ с пеной у рта говорить амнаасаа хөөс цахруулан ярих.

ПЕНА'Л, -ад м. үзгийн сав, үзэг харагдааны хайрцаг.

ПЕНЁК, -нька; м. уменьш. жижиг жожуул.

ПЕ'НИЕ, -я; ср. 1. дуулах, дуулал, дуу; хорвое пение найрал дуу; 2. донгодох, жиргэх; пение птицы шувуу донгодох.

ПЕ'НИСТЫЙ, -ая; -оо; -ист. хөөстэй, хөөсөрсөн; пеннистые волны хөөстэй долгион; пеннисте пиво хөөсөрсөн пийв.

ПЕ'НИТЬ, -ню, -нишь; несов.; что. хөөсрүүлэх.

ПЕ'НИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; несов. хөөсрөх, хөөс бурах; пиво пенится в кружке аяан дахь пийв хөөсөрч байна.

ПЕНИЦИЛЛИ'Н, -а, м. пенициллин (мөөгөнцрөөр хийсэн эм).

ПЕ'НКА, ц, ж. өрөм; молоко с пенками өрөмтэй сүү; ☆ снимать пенки өрмий нь хамах, сайны нь самардах, сорь нь цөлбөх.

ПЕ'ННИ, нескл.; ср. пенни (Англи; Финлянд зэрэг орнуудын бутархай мөнгө).

ПЕ'ННИЙ, -ая; -оо (устар.). хөөстэй.

ПЕНСИОНЕ'Р -а, м. тэтгэвэр авагч, тэтгэвэртэн, сул цалин авагч; персональный пенсионер онцгой тэтгэвэр авагч.

ПЕНСИОНЕ'РКА, -и, ж. тэтгэвэр авагч эмэгтэй, сул цалимт эмэгтэй.

ПЕНСИО'ННИЙ, -ая; -оо. тэтгэврийн, сул цалингийн; пенсионная книжка тэтгэврийн дэвтэр.

ПЕ'НСИЯ, -и, ж. тэтгэвэр, сул цалин; получить пенсию тэтгэвэр авах; быть на пенсии тэтгэвэрт газрах, тэтгэвэрт байх.

ПЕСНЕ', нескл., ср. хавчдаг шил, нүдний хавч чуурт шил.

ПЕ'НТЮХ, -а; м. (прост; бран.). бодхи, үхээнц хүн.

ПЕНЬ, пня; м. хожуул, төгцөг; корчевать пни хожуул арилгах, хожуул булгалах; ☆ через пень колодуу хааш хэрэг, хааш яаш; как пень стоит модон өмдтэй юм шиг зогсоно.

ПЕНЬКА', -и; ж. олс, түүхий олс.

ПЕНЬКО'ВЫЙ, -ая; -оо. олсон, олсны; пенковый канат олсон аргамж.

ПЕ'НЯ, -и; ж. анз, торгууль.

ПЕНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов.; кому или на кого-что (разг.). зэмлэх, гоморхох, гомдох; пеняйте сами на себя хар толгойдоо гомд, өөртөө бөмд; нечего на зеркала пенять, коли рожа крива царай чийв хазгай бол толгийг зэмлээд яах вэ.

ПЕ'ПЕЛ, -пла; м. үнс, үнсэн товрог, чядруу; обращать в пепел үнс болгох, үнсэн товрог болгох.

ПЕПЕЛИ'ЩЕ, -а, ср. (устар.). 1. гүймрийн цурам, цурам; 2. төрсөн нутаг.

ПЕ'ПЕЛЬНИЦА, -ы; ж. үнсний сав, тамхины цэв хилуур.

ПЕ'ПЕЛЬНЫЙ, -ая; -оо. үнсэн, үнсний, зэвхий, зэвхий буурал; пепельные волосы зэвхий буурал үс.

ПЕП'СИ'Н, -а; м. (спец.). хэйлгуур, пепсин.

ПЕРВА'Ч, -а, м. тэргүүн зэргийн, нэгдүгээр зэргийн, шилдэг; мука-первач тэргүүн зэргийн гурил.

ПЕ'РВЕНЕЦ, -нца; м. 1. ууган, түүрүүчийн; сын-первенец ууган хүү; 2. ууган, анхных; Волховстрой—первенец советских гидроэлектростанций Волховын барилга бол Зөвлөлтийн усан цахилгаан станцийн ууган нь юм.

ПЕ'РВЕНСТВО, -а; ср. тэргүүн суурь, түрүүлэх, аварга; завоевать первенство по коньякам тэшүүрээр тэргүүн байрыг эзлэх, тэшүүрийн аварга болох.

ПЕ'РВЕНСТВОВАТЬ, -тую; -туюшь; несов. түрүүлэх, тэргүүн суурийг эзлэх; аварга болох; первенствовать в спорте спортод түрүүлэх.

ПЕРВИ'ЧНОСТЬ, -и; ж. 1. анхдагч, анхны; первичный слой анхдагч давхарга; первичный период болезни өвчний анхны үе; 2. анхан шатны; первичная партийная организация намын анхан шатны байгууллага.

ПЕРВОБЫ'ТНЫЙ, -ая; -оо. балар цагийн, балар эртний; первобытный человек балар цагийн хүн; первобытное общество балар эртний нийгэм; первобытная община балар эртний хүй нэгдэл.

ПЕРВОИСТО'ЧНИК, -а; м. тулгуур бичиг, тулгуур баримт, уг сурвалж; исследование по первоисточникам тулгуур баримтаар судлах.

ПЕРВОКЛА'ССНИК, -а, м. нэгдүгээр ангийн сурагч.

ПЕРВОКЛА'ССНИЦА, -ы; ж. нэгдүгээр ангийн эмэгтэй сурагч.

ПЕРВОКЛА'ССНЫЙ, -ая; -оо. тэргүүн зэргийн, дээд зэргийн, шилдэг сайн; первоклассный писатель тэргүүн зэргийн зохиолч.

ПЕРВОКУ'РСНИК, -а; м. нэгдүгээр ангийн оюугаа, нэгдүгээр курсийн оюутан.

ПЕРВОКУ'РСНИЦА, -ы; ж. нэгдүгээр ангийн эмэгтэй оюутан.

ПЕРВОМА'ЙСКИЙ, -ая, -оо. майн нэгний, тавдугаар сарын нэгний; первомайская демонстрация майн нэгний жагсаал.

ПЕРВОНАЧАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. 1. анхны, түрүүчийн, эхний; первоначальный проект анхны төсөл; 2. анхны, хамгийн наад талын, ойр зуурын; первоначальные сведения из грамматики хэл зүйн ойр зуурын мэдлэг; первоначальное накопление эхний хуримтлал.

ПЕРВОСНОВА, -ы, ж. (книжн.). анхны суурь, анх үндэс; материя—первооснова всего существующего бодис бол байгаа бүх зүйлийн анх үндэс мөн.

ПЕРВООЧЕРЕДНОЙ, -ая; -ое. и **ПЕРВООЧЕРЕДНЫЙ**, -ая, -ое. хамгийн түрүүчийн, нэгдүгээр чухал, нэн түрүүчийн; первоочередная задача хамгийн түрүүчийн зорилго, нэн түрүүний зорилт.

ПЕРВОПЕЧАТНИК, -а; м. хамгийн түрүүчийн хэвлэгч, анхны хэвлэгч; русский первопечатник Иван Фёдоров Оросын анхны ном хэвлэгч Иван Фёдоров.

ПЕРВОПЕЧАТНЫЙ, -ая; -ое. анхны хэвлэлийн, анх хэвлэгдсэн; анхны дармал; первопечатные книги анх хэвлэгдсэн ном; анхны дармал ном.

ПЕРВОПРИЧИНА, -ы, ж. (книжн.). анхны шалтгаан, уг шалтгаан, анх түрүүчийн шалтгаан.

ПЕРВОПУТОК, -тка; м. шинэ насны зам, цасан дээгүүрх шинэ харгуй; ехать по первопутку цасан дээгүүрх шинэ харгуйгаар явах.

ПЕРВОРАЗРЯДНЫЙ, -ая; -ое. тэргүүн зэргийн; шилдэг сайн.

ПЕРВОРОДНЫЙ, -ая; -ое (стар.). ууган; анх төрсөн; первородный сын ууган хүү; ☆ первородный грех анхны нүгэл; үүсгэл хилэнц.

ПЕРВОРОДЯЩАЯ, м. и ср. не употр. тулгар эх; анхны төрлөг.

ПЕРВОСОРТНЫЙ, -ая; -ое; нэгдүгээр зэргийн, эрхэм зэргийн; первосортный товар нэгдүгээр зэргийн бараа.

ПЕРВОСТЕПЕННЫЙ, -ая; -ое; -енен; -енна. эрхэм чухал; онц чухал; нэгдүгээр зэргийн; вопрос первостепенной важности эрхэм чухал асуудал, онц чухал асуудал.

ПЕРВОЦВЕТ, -а; м. түрүүчийн цэцэг; анхны ногоо.

ПЕРВЫЙ, -ая; -ое. 1. нэгдүгээр; нэгдэх; анхдугаар; тэргүүн; во-первых нэгдүгээрт; первый том нэгдүгээр боть, тэргүүн боть; первый съезд анхдугаар их хурал; первый из них нэгдэх нь; 2. нэгэн, шинийн нэгэн; первое января нэгдүгээр сарын нэгэн; 3. анх, эх, анхны, эхний, түрүүчийн; в первое время анхны үед; первый раз в жизни насайдаа анх удаа; в первых числах августа наймдугаар сарын эхээр (шинээр); первое полугодие эхний хагас жил; 4. тэргүүн, шилдэг; выдвинуть на первое место тэргүүн суурьд дэвшүүлэх; первый ученик тэргүүн сурагч, шилдэг сурагч; ☆ первый попавшийся хэн дайралдсан; половина первого арван хоёр цаг хагас; первым делом юуны өмнө; в первую очередь юуны өмнө; не первой молодости их залуу биш; на первых порах; дав дээр; с первого взгляда хармагц.

ПЕРГАМЕНТ, -а; м. 1. илэг, сарьс, илгэн цаас; 2. пергамент, ус нэвтрэхгүй цаас, тослог цаас.

ПЕРЕАДРЕСОВАТЬ, -ую, -уешь; -ованный; сов., что. адресыг сольж явуулах, хаягийг солих.

ПРЕАТТЕСТОВАТЬ, -тую; -туешь; -ованный; сов., кого-что. цол мэргэшлийг дахин хянах.

ПЕРЕБАЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов., кого-что. өөрчлөн суурилуулах, суурилуулах баазыг шилжүүлэх, өөр баазад (тушигт) шилжүүлэх; перебазировать промышленность ближе к источникам сырья үйлдвэрийг түүхий эдийн үүсвэрт ойртуулж суурилуулах.

ПЕРЕБАЗИРОВАТЬСЯ, -руюсь; -руешься; сов. өөрчлөн суурилах, бааз шилжих, өөр баазад шилжих.

ПЕРЕБАЛЛОТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. саналыг дахин хураах.

ПЕРЕБАТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэндүүлэх, хэтрүүлэх.

ПЕРЕБЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ПЕРЕБЕЖАТЬ**, -егу; -ежишь; негуст; сов. 1. хөндлөн гарах, гүйж гарах, огтолж гарах; перебежать через улицу гудамж хөндлөн гарах; перебежать дорогу зам хөндлөн гарах; 2. дагаж орох, урвах.

ПЕРЕБЕЖЧИК, -а; м. дагаж орогч, урвагч, оргож очигч.

ПЕРЕБЕЛИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ПЕРЕБЕЛИТЬ**, -белю; -белишь; -лennyй (-ен; -ена); сов., что 1. дахин шохойдох; перебелить потолок таазыг дахин шохойдох; 2. цайруулж бичих, дахин хуулах; перебелить рукопись бичмэлийг цайруулж бичих.

ПЕРЕБЕСИТЬСЯ, -ешусь; -есишься; сов. 1. ганирцагах, галзууригаах; 2. ганирсаар томоожих.

ПЕРЕБИВАТЬ I, -аю; -аешь; несов. 1. хядал хиартал алах; 2. хэмхчих, эвдэх; 3. хугалах, бэртгэх; 4. засаж хадах, сэлбэх.

ПЕРЕБИВАТЬ II, -аю; -аешь; несов. 1. хүний яриаг тасалж үг хэлэх; 2. булаах, шүүрч авах, өрсөж авах.

ПЕРЕБИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. хагачрах, хэмхрэх, яйрах; 2. дөнгөж амьдрах, амь улжих.

ПЕРЕБИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ялгах, ялган салгах, цэгцлэх, эмхлэх; 2. дурсах, дурсаж бодох; 3. дахин эвлүүлэх, дахин засах, дахин өрөх; 4. дээрлаан дарах; 5. авцгаах, аваад л байх; 6. дэндүү авах, илүү авах.

ПЕРЕБИРАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. давах, дамжих, гатлах, шилжих; 2. нүүж орох, шилжих, шилжиж орох.

ПЕРЕБИТЬ I, -бью, -бьешь; -бей; -итый; сов. 1. хядал, хиаруулах, хиартал алах; перебить врагов дайсныг хядах; 2. хэмхчих, эвдчих; перебить посуду сав суулга хэмхчих; 3. хугалах, бэртгэх; перебить ногу хөл хугалах; 4. засаж, сэлбэж хадах; перебить кресло түшлэгтэй сандлыг сэлбэж хадах.

ПЕРЕБИТЬ II, -бью, -бьешь; -бей; -итый; сов. 1. хүний яриаг тасалж үг хэлэх; перебить оратора илтгэгчийн үгийг тасалж үг хэлэх; 2. булаах, шүүрч авах, өрсөж авах.

ПЕРЕБИТЬСЯ I, II и 2 л. не употр.; -бьется; сов. хэмхэрцгээх, яйрах, хэмхэрч дуусах.

ПЕРЕБИТЬСЯ II, -бьюсь, -бьешься; сов. (разг.). дөнгөх, амь улжих; перебиться до получения денег мөнгө автал дөнгөх.

ПЕРЕБОЙ, -я; м. доголдох, тасалдах; перебой в доставке товаров бараа хүргэх явдал доголдох; перебой в сердце зүрхний цохилт доголдох.

ПЕРЕБОЛЕТЬ I, -ею, -еешь; сов. 1. өвдөцгөөх; дети переболели корью хүүхэд улаануудаар өвдөцгөөв; 2. өвчинд ороогдох, өвчинд өртсөөр байх;

ПЕРЕБОЛЕТЬ II, I и 2 л. не употр.; -лит; сов. өвчин ялаарших, зовлон гайгүй болох; душа переболела сэтгэлийн зовлон гайгүй бодов.

ПЕРЕБОР, -а; м. 1. илүү авах, нэмүү авах; 2. (чавхдасыг дараалан) тогши х.

ПЕРЕБОРКА, -и; ж. 1. ялгах, цэгцлэх; 2. хялхавч хана.

ПЕРЕБОРТЬ -ору; -орешь; сов. 1. давах, дийлэх; перебороть всех соперников бүх өрсөлдөгчийг дийлэх; 2. дарах, барих; перебороть страх айснаа дарах; перебороть себя биеэ барих.

ПЕРЕБОРЩИТЬ, -щу, -щишь; сов. (прост.) хэтрүүлэх, дэндүүлэх; не переборщи в острогах хурц үгээ битгий дэндүүд.

ПЕРЕБРАНИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. (разг.); **ПЕРЕБРАНИТЬСЯ**, -нюсь; -нишься; сов.

с кем-хараалдах, хараал тавилцах, муу уг хаялцах.
ПЕРЕБРА'НКА, -и; *ж.* (*разг.*) хараалдах, хараал тавилцах, муу уг хаялцаан.

ПЕРЕБРА'СЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. дээгүүр шидэх, хаях, 2. тавих; 3. хаях, эгэлдрэх, бөгрөх; 4. шилжүүлэх, илгээх, аваачих, явуулах.

ПЕРЕБРА'СЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. шилжих, дамжих, гарах; 2. хаялцах, шидэлцэх; 3. солилцох.

ПЕРЕБРА'ТЬ, -беру; -берешь; -ал; -ала; -ало; *перебранный*; *сов.* 1. ялгах, цэгцлэх, эмхлэх; **перебрать ягоды** жимсгэнэ ялгах; **перебрать старые бумаги** хуучин бичиг цаас цэгцлэх; 2. дурсах, дурсаж бодох; **перебрать что-нибудь в памяти юмыг санаандаа** дурсаж бодох; 3. дахин эвдүүдэх, дахин засах, дахин өрөх; 4. дараалан дарах, тогших; **перебрать струны** чавхдасыг дараалан дарах; 5. авцгаах, аваад л байх; **перебрать много денег** их мөнгө аваад л байх; 6. дэндүү авах, илүү авах; **перебрать пять очков в игре** тоглоомд таван нүд (*оноо*) илүү авах.

ПЕРЕБРА'ТЬСЯ, -берусь; -берешься; -ался; -алась; -алось; *сов.* (*разг.*) 1. давах, дамжих, гатлах, гаталж гарах; **перебраться на другой берег** нөгөө эрэгт гаталж гарах; 2. нүүж орох, шилжих, шилжиж орох; **перебраться на новую, квартиру** шинэ байранд шилжиж орох.

ПЕРЕБРОДИ'ТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*; -одит; *сов.* их эсэх, эсэж хатуурах; **кумыс перебродил айраг** их эсжээ.

ПЕРЕБРО'СИТЬ, -ошу; -ошишь; -ошенный; *сов.* 1. дээгүүр шидэх, хаях; **перебросить мяч** через забор хашаан дээгүүр бөмбөг шидэх; 2. тавих; **перебросить мост** через реку гол дээгүүр гүүр тавих; 3. хаях, эгэлдрэх, бөгрөх, тавьж унжуулах; **перебросить шаль** через плечо мөрөн дээрээ том алчуур өгэлдрэх; 4. шилжүүлэх, илгээх; явуулах; **перебросить войска на южный фронт** өмнөд фронтод цэрэг илгээх.

ПЕРЕБРО'СИТЬСЯ, -ошусь; -ошишься; *сов.* 1. шилжих, дамжих, гарах; **огонь перебросился на соседний дом** түймэр дэргэдэх байшинд шилжив; 2. хаялцах, шидэлцэх; **переброситься мячом** бөмбөг хаялцах; 3. солилцох; **переброситься** несколькими словами хэдэн уг солилцох.

ПЕРЕБРО'СКА, -и; *ж.* зөөх, нүүлгэх, шилжүүлэх, шилжүүлж аваачих, илгээх; **переброска войск** цэрэг шилжүүлж илгээх.

ПЕРЕБЫВА'ТЬ, -аю; -аешь; *сов.* орцгоож байх, хэсэх, явж үзэх; **перебывать у всех знакомых** танилуудаараа хэсэх; на выставке **перебывало немало народу** үзэсгэлэнд цөөнгүй хүмүүс орцгоож байв.

ПЕРЕВА'Л, -а; *м.* даваа.

ПЕРЕВА'ЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. давах; 2. гарах, өнгөрөх; 3. зөөх, шилжүүлж овоолох.

ПЕРЕВА'ЛИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. давж ойчих, дээгүүр нь ойчих; 2. сагтанаж явах.

ПЕРЕВАЛИ'ТЬ, -алю; -алишь; -аленный; *сов.*

1. давах, давж гарах; **перевалил хребет** нурууг давав; 2. гарах, өнгөрөх; **ей перевалило за пятьдесят** тэр тавь гарчээ; **перевалило за полночь** шөнө дунд өнгөрчээ.

ПЕРЕВАЛИ'ТЬСЯ, -алюсь; -алишься; *сов.*

1. давж ойчих, дээгүүр нь ойчих; **перевалиться через забор** хашаан дээгүүр давж ойчих; 2. холбөрөх; **өнхрөх; перевалиться на другой бок** нөгөө хажуугаар холбөрөх.

ПЕРЕВА'ЛОЧНЫЙ, -ая; -ое (*спец.*) дамжуулгын, дамжлагын; **перевалочный пункт** дамжлагын газар.

ПЕРЕВАЛ'ЯТЬ, -аю; -аешь; -аланный; *сов.*

1. өнхрүүлэх, холбөрүүлэх; **перевалить ребят в снегу** хүүхдийг цаасан дээр холбөрүүлэх; **перева-**

лять в муке все котлеты бух котлетыг гурилд өнхрүүлэх; 2. дахин өнхрүүлэх.

ПЕРЕВАЛ'ЯТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *сов.* ширэлдэх, өнхрөлдөх.

ПЕРЕВА'РИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. дахин чанах; 2. улбас болгох, шалз чанах, үлтэртэл чанах; 3. шингээх, хоол шингээх; 4. хүлцэх, тэсвэрлэх.

ПЕРЕВА'РИВАТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.* -аится; *несов.* 1. шалзрах, улбас болох, үлтрэх; 2. шингэх, боловсрох.

ПЕРЕВАРИ'ТЬ, -арю; -аришь; -аренный; *сов.*; *что*. 1. дахин чанах; **переварить засахарившееся варенье** өтгөрсөн чанамлыг дахин чанах; 2. улбас болгох, шалз чанах, үлтэртэл чанах; **переварить мясо** мах үлтэртэл чанах; 3. шингээх, боловсруулах; **переварить пищу** хоол шингээх; 4. хүлцэх, тэсвэрлэх; **он его не переваривает** тэр түүнийг хүлцэж чаддаггүй, тэр түүнд дургүй юм.

ПЕРЕВАРИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.* -арится; *сов.* 1. улбас болох, үлтрэх, хэтэрхий чанагдах; **яичко** переварилось өндөг хэтэрхий чанагджээ; 2. шингэх, боловсрох; **пища** переварилась хоол шингэв.

ПЕРЕВЕЗТИ', -зю; -зешь; -зэ; -езла; -взвезший; -взвезший (-ён; -ена); -везя; *сов.*; *кого-что*. 1. зөөх, тээвэрлэх, аваачих; **перевезти пассажира** зам явагчдыг тээвэрлэх; **перевезти детей** на дачу хүүхдийг зусланд аваачих; 2. гаргах, гаталгах, давуулах; **перевезти путников** через реку явуулын хүмүүсийг гол гаталгах.

ПЕРЕВЕРНУ'ТЬ, -ну; -нешь; -ёрнутый; *сов.*; *что*. 1. эргүүлэх; **перевернуть страницу** хуудас эргүүлэх; 2. хөмрөх, тонгоруулах, хөнтрөх; **перевернуть бочку** вверх дном торхын ёроолыг дээш харуулсан хөмрөх, торх хөмрөх.

ПЕРЕВЕРНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нешься; *сов.* эргэх, хөврөх, хөмрөх; **страница** перевернулась хуудас эргэв; **перевёрнуться на другой бок** нөгөө хажуугаар эргэх, нөгөө тийшээ эргэх, сүүж сэлгэх.

ПЕРЕВЕРТЕ'ТЬ, -ерчу; -ертишь; -ерченный; *сов.* *что* (*разг.*) 1. дахин эрэгдэх, дахин мушгих; **перевертеть гайку** эрэг дахин эрэгдэх; 2. мушгиж эвдэх, тас мушгих; **перевертеть ключ** түлхүүрийг мушгиж эвдэх.

ПЕРЕВЕР'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. эргүүлэх, хөмрөх; 2. эрэгдэх, дахин эрэгдэх.

ПЕРЕВЕР'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* хөмрөх, эргэх, хөврөх.

ПЕРЕВЕ'С, -а; *м.* давуу, давамгай; **перевес** на нашей стороне манай тал давуу байна; **численный перевес** тоогоор давуу.

ПЕРЕВЕ'СИТЬ, -ещу; -есишь; -ешенный; *сов.* 1. дахин чигнэх, дахин хэмжих; **перевесить груз** ачааг дахин чигнэх; 2. өөр газарт өлгөх; **перевесить картины** зургийг өөр газарт өлгөх; 3. хүнд байх; **одна чашка** весов перевесила другую чигнүүрийн нэг тогоо нь нөгөөгөөс хүнд байв; 4. давуу байх; **наше мнение** перевесило бидний санал давуу байна.

ПЕРЕВЕ'СИТЬСЯ, -ешусь; -есишься; *сов.* бөгвөрөх, өлтөгдөх; **перевеситься** через перила шатны хайсан дээр бөгрөх.

ПЕРЕВЕСТИ' 1. -еду; -едешь; -ёл; -ела; -едший; -едённый (-ён; -ена); -едя; *сов.* 1. гаргаж өгөх; **перевести детей** через улицу күүдийг гуз дамж гаргаж өгөх; 2. нүүлгэх, оруулах; **перевести учреждение** в другое здание албан газрыг өөр байшинд нүүлгэх; 3. шилжүүлэх; **өөрчлөн томилгох** перевести на новую должность шинэ тушаалд өөрчлөн томилгох; **перевести во второй класс** хоёрдугаар ангид шилжүүлэх; 4. урагшлуулах ухруулах, таних; **перевести стрелку** часов ... цагийн зүүг ... тавих; 5. орчуулах, хөрвүүлэх; **перевести с русского язык**

ка на болгарский орос хэлнээс болгар хэлэнд орчуулах; 6. гуйвуулах; перевести деньги по почте шуудангаар мөнгө гуйвуулах; 7. оруулах; шилжүүлэх; перевести в метрические меры метрийн хэмжүүрт оруулах; 8. буулгах, хуулах; перевести картину зураг хуулах; ☆ перевести дух амсхийх.

ПЕРЕВЕСТИ II, -еду-, -едшь-, -ёл-, -елә-, -едший-, -едьный (-ён-, -ена); -едя; сов. (разг.). 1. хируулах, хядах; 2. дэмий сүйтгэх, үрэн гаран кийх; перевести все деньги бүх мөнгөө үрэн гаран кийх.

ПЕРЕВЕСТИ СБ I. -едусь-, -едьсья-, -ёлся-, -елась-, -едийсья-, -едясь-, сов. нүүх, шилжих; перевестись на работу в другой город өөр хотод шилжиж ажиллах.

ПЕРЕВЕСТИ СБ II, 1 и 2 л. ед. не употр., -едётся-, -ёлся-, -елась-, -едийсья-, сов. (разг.). дуусах, барагдах; не перевелись у нас богатый баатрууд маань барагдагүй.

ПЕРЕВЕШАТЬ I, -аю-, -аешь-, -анный; сов.; кого-что; **ПЕРЕВЕШИВАТЬ**, -аю-, -аешь-, несов. дахин чигнэгдэх, дахин хэмжигдэх; перевешать все мешки бүх шуудайтай юмыг дахин чигнэгдэх.

ПЕРЕВЕШАТЬ II, -аю-, -аешь-, -анный; сов. кого-что. дүүжилж алцаах, цөм дүүждэх; перевешать шпионов тагнуулчдыг цөм дүүждэх.

ПЕРЕВЕШИВАТЬСЯ, -аюсь-, -аешься-, несов. 1. дахин чигнэгдэх, дахин хэмжигдэх; 2. өлгөгдөх, дүүждэгдэх.

ПЕРЕВИВАТЬ, -аю-, -аешь-, несов. томох, гөрөх; сүлжих.

ПЕРЕВИВАТЬСЯ, -аюсь-, -аешься-, несов. томогдох, гөрөгдөх, ширэлдэх, ээдрэх.

ПЕРЕВИДАТЬ, -аю-, -аешь-, -виданный; сов.; кого-что (разг.). олон юм үзэх, юм үзэж хаширжих; сколько он всего перевидал на своём веку бүх насандаа тэр их юм үзэж өнгөрүүлжээ.

ПЕРЕВИРАТЬ, -аю-, -аешь-, несов. буруу хэлэх; он всегда перевирает имена тэр хүн нэрсийг ямагт буруу хэлнэ.

ПЕРЕВИТЬ, -вью-, -вьешь-, -ил-, -ила-, -ило-, -вей-, -итый (-ит-, -ита-, -ито); сов.; что. 1. гөрөх, томох, нийлүүлж гөрөх; перевить косы лентами гэзгэнд бүч гөрөх; 2. дахин гөрөх, дахин томох; перевить слабо свитые верёвки сулхан томсон шидмэсийг дахин томох.

ПЕРЕВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -вьётся-, -ился-, -илась-, сов. 1. гөрөгдөх, томогдох; 2. ширэлдэх, ээдрэх.

ПЕРЕВОД -а; м. 1. орчуулах, орчуулга; хороший перевод сайн орчуулга; 2. нүүлгэх, шилжүүлэх, шилжүүлж оруулах; 3. гуйвуулах, гуйвуулга, гуйвуулсан; получить перевод на двести рублей гуйвуулсан коёр зуун рублийг авах; 4. шилжүүлэх, оруулах; перевод курса рубля на золотую базу рублий (теоретийн) ханшийг алтан дэвсгэрт оруулах.

ПЕРЕВОДИТЬ, -ожу-, -одишь-, несов. 1. орчуулах, хөрвүүлэх; 2. нүүлгэх, шилжүүлэх; 3. гуйвуулах; 4. буулгах, хуулах; 5. хируулах, хядах, 6. дэмий сүйтгэх, үрэн гаран кийх.

ПЕРЕВОДИТЬСЯ I. -ожусь-, -одийсья-, несов. 1. орчуулагдах; 2. нүүх, шилжих.

ПЕРЕВОДИТЬСЯ II. -одится-, несов. дуусах, барагдах.

ПЕРЕВОДНО -й, -ая; -ое.; **ПЕРЕВОДНЫЙ**, -ая; -ое. 1. орчуулгын, орчуулсан; переводная литература орчуулгын зохиол; переводный роман орчуулсан роман; 2. гуйвуулгын, гуйвуулсан; переводный бланк гуйвуулгын хуудас; 3. буулгах, буулгасан, хуулах, хуулсан; переводные картинки хуулсан зураг; переводная бумага буулгах цаас.

ПЕРЕВОДЧЕСКИЙ, -ая; -ое орчуулгын, орчуулах; переводческий труд орчуулгын хөдөлмөр.

ПЕРЕВОДЧИК, -а; м. орчуулагч, хэлмэрч; переводчик с русского языка на монгольский оросоос монгол хэлэнд орчуулагч; я им сказал через переводчика би хэлмэрчээр дамжуулан тэдэнд хэлэв.

ПЕРЕВОЗ, -а; м. **ПЕРЕВОЗКА**, -и; ж. 1. зөөлт, тээвэр, тээвэрлэх; перевоз товаров бараа тээвэрлэх; 2. гатлага, гарц, бявааз; остановка у перевоза гатлагын дэргэд буух, гатлагын дэргэдэх зогсолт.

ПЕРЕВОЗИТЬ, -ожу-, -озишь-, несов. 1. зөөх, тээвэрлэх, тээх; перевозить сухим путём хуурай замаар тээх; 2. гаргах, гаталгах; перевозить через реку гол гаталгах.

ПЕРЕВОЗНЫЙ, -ая; -ое. 1. тээвэрлэх, тээврийн, зөөврийн; перевозный пункт тээврийн тасар; 2. гатлага, гатлагын.

ПЕРЕВОЗОЧНЫЙ, -ая; -ое. тээврийн, зөөлтийн; перевозочные средства тээврийн хэрэгсэл.

ПЕРЕВОЗЧИК, -а; м. бяваазчин, гаталгагч, тээвэрлэгч.

ПЕРЕВОЛНОВАТЬ, -ную-, -нуешь-, сов. кого (что) (разг.). санаа зовоох, сэтгэл донсолгох.

ПЕРЕВОЛНОВАТЬСЯ, -нущь-, -нущься-, сов. (разг.). санаа зовох, сэтгэл донслох.

ПЕРЕВООРУЖАТЬ, -аю-, -аешь-, несов., **ПЕРЕВООРУЖИТЬ**, -жу-, -жишь-, -ждный (-ён-, -ена); сов.; кого-что. 1. шинэчлэн зэвсэглэх, шинээр зэвсэглэх, зэвсэг шинэчлэх; перевооружить армию цэрэгийг шинэчлэн зэвсэглэх; 2. шинэчлэн тоноглох, тоног шинэчлэх, шинээр тоноглох; перевооружить промышленность новой техникой үйлдвэрийг шинэ техникээр шинэчлэн тоноглох.

ПЕРЕВООРУЖАТЬСЯ, -аюсь-, -аешься-, несов., **ПЕРЕВООРУЖИТЬСЯ**, -жусь-, -жишься-, возвр. 1. шинэчлэн зэвсэглэх, зэвсэг шинэчлэгдэх; 2. шинэчлэн тоноглох, тоног шинэчлэгдэх.

ПЕРЕВООРУЖЕНИЕ, -я; ср. 1. шинэчлэн зэвсэглэх, зэвсэг шинэчлэх; 2. шинэчлэн тоноглох, тоног шинэчлэх; техническое перевооружение народного хозяйства ардын аж ахуйг техникээр шинэчлэн тоноглох.

ПЕРЕВОПЛОТИТЬ, -ощу-, -отишь-, -ощный (-ён-, -ена); сов., кого-что. **ПЕРЕВОПЛОЩАТЬ**, -аю-, -аешь-, несов. биелүүлэх, амьжруулах, амилуулах; перевоплотить идею в новом художественном образе үзэл санааг урлагийн шинэ дүрээр амилуулах.

ПЕРЕВОПЛОТИТЬСЯ, -ощусь-, -отишься-, сов., **ПЕРЕВОПЛОЩАТЬСЯ**, -аюсь-, -аешься-, несов. биелэх, амьжрах, амилгах, хувилгах; артист совершенно перевоплотился в новой роли жүжигч шинэ рольдоо төгс амжирч байв.

ПЕРЕВОПЛОЩЕНИЕ, -я, ср. биелэл, амьжрал, амилал.

ПЕРЕВОРАЧИВАТЬ, -аю-, -аешь-, несов. 1. эргүүлэх; 2. хөмрөх, тонгоруулах, кентрөх.

ПЕРЕВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь-, -аешься-, несов. эргэх, хөмрөх, хөрвөх.

ПЕРЕВОРОТ, -а, м. эргэлт, гэнэтийн эргэлт, хувьсалт; переворот в науке шинжлэх ухааны эргэлт; государственный переворот төрийн эргэлт, төрийн хувьсалт.

ПЕРЕВОРОШИТЬ, -шу-, -шишь-, -шднный (-ён-, -ена); сов., что (разг.) онгичих, удруулах; переворошить все бумаги хамаг бичиг цаасаа онгичих.

ПЕРЕВОСПИТАНИЕ, -я, ср. засаж хүмүүжүүлэх, сургаж хүмүүжүүлэх.

ПЕРЕВОСПИТАТЬ, -аю-, -аешь-, -итанный; сов., кого (что), **ПЕРЕВОСПИТЫВАТЬ**, -аю-, -аешь-, несов. өөрчлөн хүмүүжүүлэх, засаж хүмүүжүүлэх, сур

гаж хүмүүжүүлэх; перевоспитать людей в духе коммунизма коммунизмын ахсгалаар хүмүүсийг өөрчлөн хүмүүжүүлэх.

ПЕРЕВОСПИТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *возвр.*, **ПЕРЕВОСПИТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* өөрчлөгдөн хүмүүжих, засарч хүмүүжих, сурч хүмүүжих.

ПЕРЕВРАТЬ, -ру, -решь; *зал.* -алаа, -ало; *евранний; сов.*, кого-что (*разг.*). буруу хэлэх, хэзгий хэлэх; *переврять* фамилию овгийг хэзгий хэлэх, *переврять* все факты бүх баримтыг буруу хэлэх, **ПЕРЕВЫБИРАТЬ**, -аю, -аеши; *несов.* дахин сонгох.

ПЕРЕВЫБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аеши; *несов.* дахин сонгогдох.

ПЕРЕВЫБОРНЫЙ, -ая, -ое. сонгуулийн, сонголт-ын; *перевыборное* собрание сонгуулийн журал.

ПЕРЕВЫБОРЫ, -ов. дахин сонгох, шинээр сонгох, сонгууль, сонголт; *перевыборы* месткома үйлдвэр-чийн хорооны сонгууль.

ПЕРЕВЫБРАТЬ, -беру, -берешь; *-анный; сов.*, *кого-что* (*разг.*). дахин сонгох, шинээр сонгох.

ПЕРЕВЫПОЛНЕНИЕ, -ие, -я, *ср.* давуудан биелүүлэх, илүү гүйцэтгэх; *перевыполнение* годового плана жилийн төлөвлөгөөг давуудан биелүүлэх.

ПЕРЕВЫПОЛНИТЬ, -аю, -аеши; *несов.*, *что*, **ПЕРЕВЫПОЛНЯТЬ**, -аю, -аеши; *несов.* давуудан биелүүлэх, илүү гүйцэтгэх, хэтрүүдэн гүйцэтгэх; *перевыполнить* производственный план үйлдвэр-ийн төлөвлөгөөг давуудан биелүүлэх.

ПЕРЕВЫПОЛНЯТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*; *-яется; несом.* давж биелэх, илүү гүйцэтгэгдэх.

ПЕРЕВЯЗАТЬ, -ажу, -ажешь; *-занный; сов.* 1. боох, уях; *перевязать* рану шархыг боох; 2. хүлэх, ногтлон боох, хэрж хүлэх, баглах; *перевязать* пакет верёвкой боодолтой юмыг шийдмэсээр баглах; 3. дахин боох, шинээр боох, дахин сүлжих; *перевязать* чулок ойме дахин сүлжих.

ПЕРЕВЯЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *сов.* 1. боох, хүлэх, ороох; 2. боогдох, хүлэгдэх, орогдох.

ПЕРЕВЯЗКА, -и, *ж.* боох, боолт; *сделать* перевязку раны шархны боолт хийх, шарх боох.

ПЕРЕВЯЗОЧНЫЙ, -ая, -ое. боолтын, боолт хийх, (*шарх*) боох; *перевязочный* пункт боох газар, боолтын тасаг; *перевязочные* материалы боох хэргэсэл, боолтын хэрэглэгдэхүүн, боолт хийх материал.

ПЕРЕВЯЗЫВАТЬ, -аю, -аеши; *несов.* 1. боох, уях; 2. хүлэх, ногтлон боох, хэрж хүлэх; 3. дахин боох, шинээр сүлжих.

ПЕРЕВЯЗЬ, -и, *ж.* мөрөвч, оосор, өдгөж уях, боолт; *перевязь* для сабли саламний мөрөвч; *больная* рука на перевязи өдгөж уясан авчтэй гар.

ПЕРЕГАР, -а, *м.* (*разг.*). архины үнэр, элүүн үнэр; *несёт* перегаром архины үнэр ахилж байна.

ПЕРЕГИТЬ, -а, *м.* нугалах, нугалаа; *на* перегибе листа хуудасны нугалаан дээр; *не допускать* перегибов в работе ажилд нугагаа гаргахгүй байх.

ПЕРЕГНИВАТЬ, -аю, -аеши; *несов.* бөхийгдөх, нугалах, нуга дарах.

ПЕРЕГНИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеши; *несов.* бөхийх, нугарах, нугалагдах.

ПЕРЕГЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; *-ажанный; сов.*; *что*, **ПЕРЕГЛАЖИВАТЬ**, -аю, -аеши; *несов.* дахин индүүдэх, хуу индүүдэх, цөм индүүдэх; *переглядить* всё бельё бүх дотоожийг хуу индүүдэх.

ПЕРЕГЛЯДЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.*, **ПЕРЕГЛЯНУТЬСЯ**, -ажусь, -ажнешься; *сов.*, *с кем*. харалцах, бие биеэ харалцах; *переглянуться* с соседом хөрхийн хүнтэй бие биеэ харалцах.

ПЕРЕГНАТЬ, -голю, -гонюшь; *-ала; -ало; -егманный; сов.* 1. гүрүүлэх, урд нь орох, гүйцээд

түрүүлэх; *перегнать* всадника морьютой хүнийг гүйцээж гүрүүлэх; 2. туух, тууж аваачих; *перегнать* ковра на другой дуг үнээг өөр нугад тууж араачих; 3. нэрэх; *перегнать* нефть нефть нэрэх.

ПЕРЕГНИВАТЬ, -ает; *несов.* **ПЕРЕГНИТЬ**, *1 и 2 л. не употр.*, -идт; *-ил, -ила, -илл; сов.* өмхрөх, үжих, ялзмагших; *перегнивший* навоз идэт на удобрение поны үжсэн өтөг хөрсний бордоонд хэргэглэгдэнэ.

ПЕРЕГНОУТЬ, -ну, -нешь; *перегнутий; сов.* бөхийлгөх, нугалах; *перегнуть* лист бумаги пополам хуудас цаасыг голоор нь нугалах; *перегнуть* дэвцэ дэндүүлэх, хэтрүүлэх, нугалаа гаргах.

ПЕРЕГНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов.* бөхийх, нугарах, нугалагдах; *перегнуться* через перила хайсан дээгүүр бөхийх.

ПЕРЕГОВАРИВАТЬ, -аю, -аеши; *несов.*, **ПЕРЕГОВОРИТЬ**, -рю, -ришь; *сов.* 1. ярилцах, хэлэлцэх, хөөрөлдөх; *переговорить* по телефону телефон угтсаар ярилцах; 2. ярьж янших, үглэх, үгээр давах, гаргах.

ПЕРЕГОВАРИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.*, *о ком*. ярилцах, үг солилцох, хөөрөлдөх; *переговариваться* с соседом хөршйтэйг ярилцах.

ПЕРЕГОВОРИТЬ, -аю, -аеши; *сов.* ярилцах, хэлэлцэх, хөөрөлдөх; *переговорный* телефонный пункт телефон угтсаар ярилцах тасаг.

ПЕРЕГОВОРИТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* 1. хэлэлцээ; *мирные* переговоры энх тайвны хэлэлцээ; *вести* переговоры хэлэлцээ хийх; 2. яриа, ярилцах, хөөрөлдөөн; *переговоры* по телефону телефон угтсаар ярилцах.

ПЕРЕГОН, -а, *м.* 1. хоорондох зай, хоорондын зам; 2. туух, туулт, туулга; *перегон* скота мал туух.

ПЕРЕГОНКА, -и, *ж.* нэрэх, нэрэлт, нэрлэг; *перегонка* нефти нефть нэрэх.

ПЕРЕГОННЫЙ, -ая, -ое (*спец.*). **ПЕРЕГОНОЧНЫЙ**, -ая, -ое. нэрэх, нэрэлтийн; *перегонный* куб нэрэх тогоо.

ПЕРЕГОНЯТЬ, -аю, -аеши; *несов.* 1. гүрүүлэх, урд нь орох, гүйцээд гүрүүлэх; 2. туух, тууж аваачих; 3. нэрэх.

ПЕРЕГОРАЖИВАТЬ, -аю, -аеши; *несов.* халхлах, далдавчлах, ханаар өрөөг таслах.

ПЕРЕГОРАЖИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* халхлагдах, далдавчлагдах, таслагдах.

ПЕРЕГОРАТЬ, -ает; *несов.* **ПЕРЕГОРЕТЬ**, *1 и 2 л. не употр.*; *-рит; сов.* 1. шатах; *электрическая* лампочка перегорела нийдэн шатав; 2. ялзмагших, үжих; *навоз* перегорел өтөг үжжээ, бууцын ялзмаг халжээ.

ПЕРЕГОРОДИТЬ, -ажу, -адишь; *-ажанный; сов.*, *что*, халхлах, далдавчлах, ханаар өрөөг таслах.

ПЕРЕГОРОДКА, -и, *ж.* ташаалавч, далдавч, гүйцээ хана, хананцар.

ПЕРЕГРЕТЬ, -аю, -аеши; *несов.* хэт халах; *перегреть* котлов тогоо хэт халах.

ПЕРЕГРЕВАТЬ, -аю, -аеши; *несов.* **ПЕРЕГРЕТЬ**, -ажу, -аеши; *-ретый; сов.* хэт халах, дэндүү халаах; *перегреть* молоко сүү дэндүү халаах.

ПЕРЕГРЕВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* **ПЕРЕГРЕТЬСЯ**, -ажусь, -ажешься; *сов.* хэт халах, дэндүү халах; *утюг* перегрелся илүүр дэндүү халжээ.

ПЕРЕГРУЗИТЬ, -ажу, -ажешь; *-ажанный (п-уажанный; -эн, -ена); сов.*, *кого-что*. 1. хэтэрхий ачих, дэндүү ачих, ачааг ихдүүлэх, ачаа хүнддүүлэх; *перегрузить* вагон вагоны ачааг ихдүүлэх; 2. дарах; *перегрузить* работой ажлаар дарах; 3. шилжүүлж ачих, зөөж ачих; *перегрузить* ящики с посевом на

пароход хайрцагтай юмнуудыг галт тэрэгцээс хөдөг онгоцонд шилжүүлж ачих.

ПЕРЕГРУЖЕННОСТЬ, -и, ж. 1. ачаа хүнддэх, ихдэх; перегруженность судна онгоцны ачаа хүнддэх; 2. дарагдах, дарах; перегруженность работой ажилд дарагдах.

ПЕРЕГРУЗКА, -и, ж. 1. хэт хүндрэх, хэтэрхий ачих; 2. шилжүүлж ачих, зөөж ачих.

ПЕРЕГРУЗОЧНЫЙ, -ая, -ое. шилжүүлж ачих, дамжуулж ачих; перегрузочная работа шилжүүлж ачих ажил.

ПЕРЕГРУППИРОВАТЬ, -рую, -руешь; совершенный; сов., кого-что; **ПЕРЕГРУППИРОВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕГРУППИРОВАТЬ**, -и, ж. өөрчлөн бүлэгдэх, өөрчлөн хуваах; перегруппировать войска цэргийг өөрчлөн бүлэгдэх.

ПЕРЕГРУППИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов., **ПЕРЕГРУППИРОВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов., өөрчлөн бүлэгдэх, өөрчлөн хуваагдах.

ПЕРЕГРЫЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕГРЫЗТЬ**, -зу, -зешь; -из, -изла; совершенный; сов. 1. тас кимлэх, тас мэрэх; перегрывать кость яс тас кимлэх; 2. химлэггээх, мэрцгээх, дуустал кимлэггээх, хуу мэрчлэх.

ПЕРЕГРЫЗТЬСЯ, -зусь, -зешься; -изся, -излась; сов. 1. мэрэлдэх, кимлэлдэх; собаки перегрызлись нохой кимлэлдэв; 2. хэрэлдэггээх, хэрүү баргал болох.

ПЕРЕД, предлог с тв. п. 1. өмнө, урд; перед домом гэрийн өмнө, байшингийн урд; перед ним өмнө нь; передо мной миний өмнө, урд минь; 2. өмнө, урьд; мыть руки перед едой хоолны өмнө гараа угаах; перед праздниками баярны урьд; 3. өмнө; отвечать перед законом хуулийн өмнө хариуцах; я перед вами виноват би таны өмнө буруутай; 4. дэргэд, жишигд; перед ним все низкорослы түүний дэргэд цөм намхан харагдана.

ПЕРЕД, переда, мн. переда, -ов; м. нүүрэн тал, урд тал, энгэр, өвөр тал; перед дома байшингийн урд тал; перед платья дээдлийн энгэр.

ПЕРЕДАВАТЬ, -даю, -даешь; несов. 1. өгөх, дамжуулах, дамжуулан өгөх; 2. шилжүүлэн өгөх; 3. мэдээлэх, дуулгах, сонсох, уламжлан мэдэгдэх; 4. хүргэх; 5. нэвтрүүлэх; 6. уламжлах, илэрхийлэх, гаргаж үзүүлэх; 7. илүү өгөх.

ПЕРЕДАВАТЬСЯ, -даются; несов. 1. нэвтрэх, дамжих, уламжлах, дамжихдах; передаваться на уста уста амнаас аманд дамжих; 2. шилжих, шилжин очих; 3. халдах, дамжин халдах.

ПЕРЕДАВИТЬ, -авля, -авишь; совершенный; сов. цац дарах, бяц гишгэх.

ПЕРЕДАТОЧНЫЙ, -ая, -ое. дамжилгын, дамжуулах, дамжуулж өгөх; передаточный механизм дамжуулах механизм; передаточный акт дамжуулж өгсний акт.

ПЕРЕДАТЧИК, -а, м. дамжуулагч, дамжуулга.

ПЕРЕДАТЬ, -ам, -аешь; -аю, -аешь; совершенный; сов., что; передаю, передала, передало, передал; переданный (-ан, -ана; -ано); сов. 1. өгөх, дамжуулах, дамжуулж өгөх; передать письмо захидал дамжуулж өгөх; передать детям любовь к труду хөдөлмөрт дуртайгаа хүүхдэд дамжуулах; 2. шилжүүлэх, шилжүүлэн өгөх; передать дело в суд шүүхэд хэргийг шилжүүлэх; передать свои права наследникам өв залгамжлагчдад эрхээ шилжүүлэн өгөх; 3. мэдээлэх, дуулгах, сонсох, уламжлан мэдэгдэх; передать важную новость чухал сонинг уламжлан мэдэгдэх; 4. хүргэх; передать привет баяр хүргэх; мэнд хүргэх; 5. нэвтрүүлэх; передать концерт по радио радиооор дуу хөгжим нэвтрүүлэх; 6. уламжлах, илэр-

хийлэх, гаргаж үзүүлэх; верно передать мысль автора зохиогчийн санааг зөвөөр гаргаж үзүүлэх; 7. илүү өгөх; передать пять рублей при покупке юм худалдаж авахдаа таван төгрөг илүү өгөх.

ПЕРЕДАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается, -адутся; -аюсь, -адаюсь; -аюсь; сов. 1. нэвтрүүлэх, нэвтрэх, уламжлах, уламжлагдах, дамжуулах, дамжих; последние известия передаются по радио сүүлийн сонинг радиооор нэвтрүүлж байна; мне передается его волнение түүний сэтгэлийн хөдлөл над руу дамжи, түүнийг хараад би бас зовчихов; 2. шилжих, шилжиж очих; дело передается в суд хэрэг нь шүүхэд шилжиж байна; 3. халдах, халдварлах, дамжин халдах; грипп легко передается окружающим ханиад орчны хүмүүст амархан халддаг.

ПЕРЕДАЧА, -и, ж. 1. өгөх, дамжуулж өгөх, шилжүүлж өгөх; передача имущества өд хогшлыг шилжүүлэн өгөх; 2. өгөх юм, юм өгц, эргэлт, дамжуулагч юм; принести передачу больному в больницу эмнэлгийн өвчтөнд эргэлт оруулах; 3. нэвтрүүлэг; слушать передачу по радио радиооор нэвтрүүлэг сонсох; программа передачи нэвтрүүлгийн программ; 4. дамжуулга, араа; реченная передача суран дамжуулга; передача управления дамжуулга араа, залгах араа.

ПЕРЕДВИГАТЬ, -аю, -аешь; несов. хөдөлгөх, шилжүүлэх, зайлуулах, цааш нь болгох, нааш нь болгох; передвигать стол ширээ зайлуулах.

ПЕРЕДВИГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. хөдлөх, явах, зайлах, цааш болох, нааш болох.

ПЕРЕДВИЖЕНИЕ, -я, ср. явах, унах; средства передвижения унах унаа, явах хөсөг.

ПЕРЕДВИЖКА, -и, ж. (разг.) нүүдлийн, нүүлт, нүүдэл; библиотека-передвижка нүүдлийн номын сан; передвижка льдов в Арктике Хойт туйлын мөсний нүүлт. Умарт туйлын цөн түрэлт.

ПЕРЕДВИЖНИК, -а, м. давшилтан, нүүдлийн үзэсгэлэнгийнхэн (XIX зууны хоёрдугаар хагаст "Нүүдлийн үзэсгэлэн" гэдэгт оролцсон дэвшилт зураачин).

ПЕРЕДВИЖНОЕ, -ая, -ое. 1. нүүдлийн; передвижная библиотека нүүдлийн номын сан; 2. гүймэг; передвижной стол гүймэг ширээ; передвижная этажерка гүймэг тавиур.

ПЕРЕДВИНУТЬ, -ну, -нешь; -утишь; сов. 1. хөдөлгөх, шилжүүлэх, зайлуулах, цааш нь болгох; нааш нь болгох; передвинуть стол ширээ хөдөлгөх; 2. хойшлуулах, өөрчлөх; передвинуть сроки экзаменов шалгалтын хугацааг хойшлуулах; передвинуть время отпуска амралтын хугацааг өөрчлөх.

ПЕРЕДВИНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. хөдлөх, өөрчлөгдөх, ийш болох, тийш болох.

ПЕРЕДЕЛ, -а, м. дахин хуваах, хуваах; империалистические войны за передел мира дэлхий дахиныг хуваахын төлөө болеон эзэрхэг түрэмгийн дайнууд.

ПЕРЕДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; совершенный; сов., **ПЕРЕДЕЛЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. өөрчлөн засах, засаж хийх, дахиж засах; переделать пальто пальтог өөрчлөн засах; 2. хийх, бүтээх; переделать много дел за день өдөртөө их юм хийх.

ПЕРЕДЕЛИТЬ, -елю, -елишь; совершенный (-ан, -ана); сов., что дахин хуваах.

ПЕРЕДЕЛКА, -и, ж. засан сэлбэх, өөрчлөн засах зэвсэг хийх, дахиж засах; переделка проекта төслийг өөрчлөн засах; ☆ попасть в переделку ярица төвөгт учрах, хэцүү байдал орох.

ПЕРЕДЕЛЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. засах, засагдах, хувирах.

ПЕРЕДЕЛЯТЬ, -аю, -аешь; несов. дахин хуваах; переделить земельный участок заардсан газрыг дахин хуваах.

ПЕРЕДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПЕРЕДЕРНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; *сов.* 1. угэран татах; кучер передёрнул вожжи дэлбэгч жолоог угэран татав; 2. гуйвуулах, урвуулах, гажуудуулах; передёрнуть факты баримтыг гуйвуулах; 3. булхайлах; передёрнуть карту хэзэр булхайлах; 4. татвалзах, зарс хийх; передёрнуло от отвращения зэвүүцэж бие зарс хийв.

ПЕРЕДЕРГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* **ПЕРЕДЕРНУТЬСЯ**, -нусь, -нешься; *сов.* (разг.). татвалзах, татвас хийх, зарс хийх; передёрнууться от отвращения зэвүүцэж бие зарс хийх.

ПЕРЕДЕРЖАТЬ -ержу, -ержишь; -ержанный; *сов.*, *что.*, **ПЕРЕДЕРЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* удаадуулах, дэндүү удаах, хэтэрхий удаан байлгах; передержать суп на плите шөлийг зуухан (хоовон) дээр дэндүү удаах, шөл богших; передержать фотоснимок гэрэл зургийг удаадуулах.

ПЕРЕДНЕЯЗЫЧНЫЙ, -ая, -ое. хэлний урдуурх.

ПЕРЕДНИЙ, -ая, -ее. өмнөх, урд, тэргүүн; передняя шеренга өмнөх эгнээ; передние конечности урд кел; переднее колесо урд дугуй; на переднем плане тэргүүн эгнээнд.

ПЕРЕДНИК, -а, м. хормогч, элгэвч.

ПЕРЕДНЯЯ, -ей, ж. үүдний тасалгаа; долго ждатель в передней үүдний тасалгаанд удаан хүлээх.

ПЕРЕДО, *предлог.* өмнө, урд, урьд, дэргэд; передо мной миний өмнө.

ПЕРЕДОВЕРИТЬ, -рю, -ришь; -енный; *сов.*, *что кому.*, **ПЕРЕДОВЕРЯТЬ** -яю, -яешь; *несов.* итгэмжлэн шилжүүлэх, итгэмжийг шилжүүлэх, дам найдах, дам итгэх.

ПЕРЕДОВИК, -а, м; тэргүүний хүн, сайчууд; передовики колхозных полей хамтралын тариалангийн сайчууд.

ПЕРЕДОВИЦА, -ы, ж. (разг.). тэргүүний өгүүлэл.

ПЕРЕДОВОЙ -ая, -ое. тэргүүний, уулгач; передовой отряд тэргүүний отряд, уулгач баг; передовой опыт тэргүүний туршлага; передовая статья тэргүүний өгүүлэл.

ПЕРЕДОК -дка, м. тэргэний өмнөх хэсэг, тэргэний дэлбээ (дэлбээлж явахад суух хэсэг).

ПЕРЕДОХНУТЬ, 1. и 2 л. не употр., -нет; -ох, -ожла; *сов.* (разг.) үхэж барагдах, үхэшгээх.

ПЕРЕДОХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* (разг.). амсхийх; они сели у дороги передохнуть тэд амсхийх гэж замын хажууд суув.

ПЕРЕДРАЗНИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПЕРЕДРАЗНИТЬ**, -азню, -азнишь; *сов.*, *кого-что.* ээлгэлэх, дуурайж шоолох.

ПЕРЕДРАТЬСЯ, -дерусь, -дерёшься; -ался, -алась; *сов.* (разг.). ноцолдох, ноцолдоцгоох, зодолдох, зодолдоцгоох.

ПЕРЕДРАГНУТЬ, -ну, -нешь; -дрэг. -ли; *сов.* бээрэх, их даарах.

ПЕРЕДРЯГА, -и ж. (разг.). яришгтай байдал, хэцүү юм; попасть в передрыгу яришгтай байдал орох, хэцүү юманд учрах.

ПЕРЕДУМАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.*, **ПЕРЕДУМЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. байх, болих, санаснаа өөрчлөх; я передумал и завтра не поеду би болидоо, маргааш явахгүй, би маргааш явахгаа байлаа; 2. бодсоор байх, бодож бодох, олон юм бодох; много передумал за это время энэ хугацаанд олон юм болдоо.

ПЕРЕДУШИТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный; *сов.*, *кого-что.* (бүгдийг) боож багалзуурдаж алах.

ПЕРЕДЫШКА, -и, ж. 1. амсхийх; амсхийх зав, амрах зав, зай зав өгөх; гнаться без передышки амс-

хийхгүй хөөх; получить передышку амсхийх зав олох; 2. түр завсарлах, түр зогсох; передышка в споре маргаанаа түр зогсох.

ПЕРЕЕДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. бялуурах, шаргах, пологтох, хэтэрхий идэх; 2. зэврэх, идэх.

ПЕРЕЕЗД, -а, м. 1. нүүх, гатлах; переезд на другую квартиру өөр байранд нүүх; переезд через реку гол гатлах; 2. гатлага, гарам, гарц; железнодорожный переезд төмөр замын гарц; устроить переезд на шоссе засмал замд гарц хийх.

ПЕРЕЕЗЖАТЬ -аю, -аешь; *несов.*, **ПЕРЕЕХАТЬ**, -еду, -едешь; *сов.* 1. гатлах, хөндлөн гарах; переехать реку гол гатлах; переехать дорогу зам хөндлөн гарах; 2. дайрах, дайрч гарах, дээгүүр нь гарах; телега переехала щенка тэрэг гөлгийг дайрчихав; 3. нүүх, шилжих; переехать в новый дом шинэ байшинд нүүх.

ПЕРЕЕСТЬ, -ем, -ешь -ест, -едим, -едите, -едят; -ел; -ешь; *сов.* 1. бялуурах, шаргах, пологдох, хэтэрхий идэх; ребёнок переел за обедом хүүхэд үдийн хоолыг хэтэрхий иджээ; 2. зэврэх, зэврүүлэх, идэх; ржавчина переела проволоку төмөр утсыг зэв иджээ.

ПЕРЕЖАРИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ПЕРЕЖАРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; *сов.*, *что.* 1. хэт хайрах, дэндүү шурах, хатгал хуурах; пережарить котлету котлет хэт хайрах; 2. хайрцгаах, шарцгаах, хуурицгаах, цөмийг хайрах, цөмийг шарах; пережарить все пирожки бүх хуушуурыг цөмийг шарах.

ПЕРЕЖАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; *сов.* хэтэрхий хайрагдах, дэндүү шарагдах, их хуурагдах; мясо пережарилось мах дэндүү хайрагджээ.

ПЕРЕЖДАТЬ, -ду, -дешь, -ал, -ала, -ало; *сов.*, *кого-что.* тогтохыг хүлээх, өнгөрөхийг хүлэгэнэх, дуустал хүлээх; переждать дождь бороо тогтохыг хүлээх; переждать грозу цахилгаантай бороо өнгөрөхийг хүлэгэнэх.

ПЕРЕЖЕВАТЬ, -жую, -жуешь; -жеванный; *сов.*, *что.* жажлах, үлтэртэл жажлах, хивэх; пережевать пищу хоол жажлах.

ПЕРЕЖЕВЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что.* 1. жажлах, хивэх, үлтэртэл жажлах; пережевывать жвачку сэвсээ хивэх; 2. улиглаж байх, давтан нуруших; пережевывать всем известные истины хэн бүхний мэдэх юмыг улиглаж байх.

ПЕРЕЖЕНИТЬ, -еню, -енишь; -ененный; *сов.*, *кого (что).* гэрлүүлдгээх.

ПЕРЕЖЕНИТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -енится; *сов.* гэрлээцгээх.

ПЕРЕЖЕЧЬ, -жу, -жешь, -жут; -жёт, -жётла; -жежённый (-жи, -ена) *сов.*, *что.* 1. шатаах, дэндүү шатаах, түлчэх, хэт түлэх; пережечь кирпич туйнуу шатаах; пережечь все дрова бүх түлээг түлж дуусах; 2. шатааж болгох; пережечь дерево на уголь мод шатааж нүүрс болгох; 4. тас идэх, зэврүүлж таслах, улайсгаж таслах, шатааж таслах; пережечь проволоку төмөр утсыг тас идүүлэх, сунгалыг улайсгаж таслах.

ПЕРЕЖИВАНИЕ, -я, ср. сэтгэл хөдлөх, сэтгэл догдлох, гансрал, гаслан; глубокие переживания сэтгэл их догдлох; тяжёлые переживания их гаслан.

ПЕРЕЖИВАТЬ -аю, -аешь; *несов.* үзэх, амсах, тэсвэрлэх, сэтгэл догдлох, сэтгэл хөдлөх; переживать трудности бэрхшээлийг амсах, хэцүү юмыг үзэх.

ПЕРЕЖИГАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что.* 1. шатаах, дэндүү шатаах, түлчэх, хэт түлэх; 2. цөмийг шатаах; 3. шатааж болгох; 4. тас идэх, зэврүүлж таслах, улайсгаж таслах.

ПЕРЕЖИДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тогтохыг хүлээх, өнгөрөхийг хүлэгэнэх, дуустал хүлээх.

ПЕРЕЖИТОЕ, *-итого, ср.* үзсэн юм, өнгөрүүлсэн явдал, амссан зовлон.

ПЕРЕЖИТОК, *-тка, м.* үлдэгдэл; пережиток старины хуучны үлдэгдэл; борьба с пережитками капитализма капитализмын үлдэгдэлтэй тэмцэх.

ПЕРЕЖИТЬ *-иву, -идшь; пережил, пережила, пережило; пережитый; пережит, пережита, пережито; сов.* 1. насыг наслах, амьдрах; 2. илүү наслах үхүүлээд үлдэх, үлдэх; пережить своего мужа нөхрөөсөө үлдэх; 3. үзэх, амсах, тэсвэрлэх, сэтгэл хөдлөх, сэтгэл догдлох: пережить большую радость их баярыг үзэх; он не смог пережить оскорбления тэр доромжлолыг тэсвэрлэж чадсангүй.

ПЕРЕЖОГ *-а, м.* илүү шагаах, хэтэрхий түлэх, их түлэх; пережог угля нүүрс их түлэх, хэтэрхий түлэх.

ПЕРЕЗАКЛАД *-а, м.* дахин өгсөн барьцаа.
ПЕРЕЗАКЛАДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.,*
ПЕРЕЗАЛОЖИТЬ, *-ожу, -ожешь; -оженный; сов.* дахин бариулах, дахин барьцаа өгөх.

ПЕРЕЗАРЯДИТЬ, *-яжу, -ядишь; -яженный; -ён, -ена; сов., что.,* **ПЕРЕЗАРЯЖАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* дахин цэнэглэх, дахин сумлах; перезарядить ружьё буу дахин цэнэглэх.

ПЕРЕЗВОН *-а, м.* хонхны дуу хангиналдах.
ПЕРЕЗИМОВАТЬ, *-мую, -муешь; сов.,* **ПЕРЕЗИМОВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* өвөлжих, онд орох.
ПЕРЕЗРЕВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.,* **ПЕРЕЗРЕТЬ**, *-ею, -еешь; сов.,* дэндүү болох, борчийх, хорчийх, агшрах, өнгөрүү идээших; помидоры перезрели улаан доодь агширчээ, помидор хорчийжээ.

ПЕРЕЗРЕЛЫЙ, *-ая, -ое.* хэт болсон, агширсан, хорчийсон; перезрелый плод хорчийсон жимсгэнэ.
ПЕРЕИГРАТЬ, *-аю, -аешь; -игранный; сов.,* **ПЕРЕИГРЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. дахин тоглох; переиграть партию в шахматы шатар нэг өрөг дахин тоглох; 2. тоглогдох. цөмийг тоглох.

ПЕРЕИЗБИРАТЬ, *-аю, -аешь; несов.,* **ПЕРЕИЗБИРАТЬ**, *-беру, -берешь; -ал, -ала, -ало; -избранный; сов.,* *кого-что.* дахин сонгох; переизбрать президиум тэргүүдэгчдийг дахин сонгох.

ПЕРЕИЗБИРАТЬСЯ, *-ается; несов.* дахин сонгогдох.

ПЕРЕИЗБРАНИЕ, *-я, ср.* дахин сонгох, шинэ сонголт.

ПЕРЕИЗДАВАТЬ, *-даю, -даешь; -давай; несов.,* **ПЕРЕИЗДАТЬ**, *-ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут, -ал, -ала, -ало; -ай; -изданный (-ан, -ана, -ано) сов.,* *что.* дахин хэвлэх; переиздать учебник сурах бичгийг дахин хэвлэх.

ПЕРЕИЗДАВАТЬСЯ, *-дается; несов.* дахин хэвлэгдэх.

ПЕРЕИЗДАНИЕ, *-я, ср.* 1. дахин хэвлэх; 2. дахин хэвлэгдсэн ном; это не новая книга, а переиздание энэ шинэ ном биш, дахин хэвлэгдсэн ном.

ПЕРЕИМЕНОВАНИЕ, *-я, ср.* нэрийг өөрчлөх, ондоогоор нэрлэх.

ПЕРЕИМЕНОВАТЬ, *-ную, -нуешь; -ованный; сов.,* *кого-что.,* **ПЕРЕИМЕНОВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* нэрийг солих, нэрийг өөрчлөх, ондоогоор нэрлэх; переименовать улицу гудамжны нэрийг өөрчлөх.

ПЕРЕИНАЧИТЬ, *-чу, -чишь; -ченый; сов.,* *кого-что (разг.).* өөрчлөх, өөр болгох, ондоо болгох.

ПЕРЕЙТИ, *-ейду, -ейдешь; -ешл, -ешла; -ешедший; -ейденный (-ён, -ена); -ейдя; сов.* 1. гарах, хөндлөн гарах, гатлах, давах; перейти границу хил гарах, хил давах; перейти улицу гудамж хөндлөн гарах; перейти реку вброд голыг олдмоор гатлах; перейти через гору уул давах; 2. нүүх, орох, шилжих, давших; перейти в другую квартиру өөр байранд нүүх; перейти на другую работу өөр ажилд шилжих,

перейти на второй курс хоёрдугаар ангил дэвших; 3. эхлэх, орох, орж эхлэх, шилжих; перейти в наступление довтолж эхлэх; перейти к новой теме шинэ сэдэвт орох; перейти на хозрасчёт аж ахуйн тооцоонд шилжих; 4. шилжих орох, шилжих, орох, хуврах; власть перешла в руки трудящихся засгийн эрх хөдөлмөрчдийн гарт шилжиж орлоо; дружба перешла в любовь үерхэл нь дурлал болж хувирав; перейти на сторону противника дайсаны талд орох; 5. болох, болж өөрчлөгдөх; степь перешла в пустыню хээр тал өнгөрч цөл эхлэв; ☆ перейти границу дэндэх, хэтрэх, хэтрүүлэх.

ПЕРЕКАЛЕЧИТЬ, *-чу, -чишь; -ченный; сов.,* *кого-что.* эрэмдэг болгох.

ПЕРЕКАЛИБАТЬ, *-аю; -аешь; несов.* **ПЕРЕКАЛИТЬ**, *-лю, -лишь; -лenny (-ён, -ена); сов.,* *что.* хэт улайсгах, дэндүү улайсгах.

ПЕРЕКАЛИТЬСЯ, *-люсь; -лишья; сов.* хэт улайсах, дэндүү улайсах.

ПЕРЕКАПЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* дахин малтах, ухаж дуусгах.

ПЕРЕКАРМЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хэтэрхий идүүлэх, дэндүү цагтах, пологтуулах.

ПЕРЕКАТ, *-а, м.* 1. ниргээн, нижигнээн, доргио; перекат грома аянгын дууны нижигнээн; 2. өнхрүүлэх; 3. харгна, харги.

ПЕРЕКАТИ-ПОЛЕ, *-я, ср.* хамхуул.

ПЕРЕКАТИТЬ, *-ачу; -атишь; -атенный; сов.,* *кого-что.,* **ПЕРЕКАТЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* өнхрүүлэх, өнхрүүлэн аваачих, бөмбөрүүлэх, гүрж аваачих; перекатить бочку от воза к подвалу торхыг тэргэнээ зооринд өнхрүүлж аваачих.

ПЕРЕКАТИТЬСЯ, *-ачусь; -атисься; сов.* өнхрөх, өнхөрч очих, бөмбөрөх, бөмбөрч очих; мяч перекатился за черту бөмбөг зураасны цаана өнхөрч очив.

ПЕРЕКАЧАТЬ, *-аю, -аешь; -ачанный; сов.,* *что.,* **ПЕРЕКАЧИВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* хөөрөгдөн гаргах, бүлж гаргах, хөөрөгдөж юүлэх, бүлж юүлэх; перекачать воду насосом усыг хөөргөөр бүлж гаргах.

ПЕРЕКАШИВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов.* бүр хадах.

ПЕРЕКАШИВАТЬ II, *-аю; -аешь; несов.* муруйлгах, далжийлгах.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов.,* *кого (что).* шинэ мэргэшлийг олгох, мэргэшлийг солих, өөр мэргэшилтэй болгох.

ПЕРЕКВАЛИФИЦИРОВАТЬСЯ, *-руюсь; -руешься; сов.* шинэ мэргэшлийг олох, мэргэшилээ солих, өөр мэргэшилтэй болох; переквалифицироваться на токаря токарьчин мэргэшилтэй болох.

ПЕРЕКИДАТЬ, *-аю, -аешь; -иданный; сов.,* **ПЕРЕКИДЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. дээгүүр шидэх, хаях; 2. эгэлдрэх, бөгрөх; 3. тавих.

ПЕРЕКИДНОЙ, *-ая, -ое.* 1. эгэлдрэх, бөгрөх, сойвдох; перекидная сумка эгэлдрэх цүнх; 2. дам, дамнал; перекидной мост дамнал гүүр.

ПЕРЕКИДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.,* **ПЕРЕКИНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов.,* *кого-что.* 1. дээгүүр шидэх, хаях; 2. эгэлдрэх, бөгрөх, тавих.

ПЕРЕКИДЫВАТЬСЯ, *-аюсь; -аешься; несов.;* **ПЕРЕКИНУТЬСЯ**, *-нусь; -нешья; сов.* 1. шилжих, дамжих; 2. хаялцах, шидэлцэх.

ПЕРЕКИПАТЬ, *-аю, -аешь; несов.;* **ПЕРЕКИПЕТЬ**, *-плю; -пишь; сов.* хэт буцлах.

ПЕРЕКИСАТЬ, *-аю, -аешь; несов.;* **ПЕРЕКИСНУТЬ**, *-ну, -нешь; -кис, -ла; сов.* дэндүү эсэх, гашлах, ээлдэх, хахуурах.

ПЕРЕКИСЬ, *-и; ж.* хэт эсэл, шорвог эсэл; перепись водорода устөрөгчийн хэт эсэл.

ПЕРЕКЛАДИНА, *-ы; ж.* хөндлөвч, ялуу.

ПЕРЕКЛАДКА, *-и; ж.* 1. дахин хийх, задалж хийх; 2. жийрэгдэл.

ПЕРЕКЛАДНО'Й, -ая, -ое. улаа, өртөө; скать на перекладных улаагаар явах.

ПЕРЕКЛАДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шилжүүлэх, шилжүүлж таагнх, шилжүүлж хийх; 2. жийрүүлэх; 3. дахин хийх, задалж хийх, өөрчлөн хийх.

ПЕРЕКЛЕИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕКЛЕИТЬ**, -ию, -еешь; -еенный; сов., что. дахин наах; өөрчлөн наах; переклеить обои туургыг цаасар дахин наах, ханыг цаасар дахин доторлож наах.

ПЕРЕКЛЕЙКА, -и, ж. дахин наах, өөрчлөн наах, ондоотээ наах.

ПЕРЕКЛИКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дуу авалцах, бие биеэ дуудалцах; 2. төстэй байх; нэгдсн образы поэзии Лермонтова перекликаются с Пушкинскими Лермонтовын яруу найргийн зарим дүрүүд Пушкинийхтэй төстэй юм.

ПЕРЕКЛИЧКА, -и, ж. 1. дуудлага, нэр дуудлага, нэр дуудалт, нэр дуудах; утренний перекличка өглөөний нэр дуудлага; отсутствовать на перекличке нэр дуудахад эзгүй байх; устроить перекличку дуудлага явуулах; 2. бие биеэ дуудалцах, бие биеэ дуудлага; перекличка геродов по радио радиогоёр хотууд бие биеэ дуудалцах.

ПЕРЕКЛЮЧАТЕЛЬ, -я, м. ээлгэх залгуур, сэлгүүр; переключатель скоростей хурдыг сэлгэх залгуур.

ПЕРЕКЛЮЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕКЛЮЧИТЬ**, -чу, -чишь; -енный (-ий, -ена); сов. 1. сэлгэж залгах, сэлгүүрлэх; переключить электрический ток нахилгаан гүйдлийг сэлгэж залгах; 2. шилжүүлдэн оруулах, шилжүүлэх, хандуулах; переключить явдол на производство тракторов заводыг трактор үйлдвэрлэх ажилд шилжүүлэх; переключить своё внимание на разговор анхаарлаа ярианд хандуулах.

ПЕРЕКЛЮЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПЕРЕКЛЮЧИТЬСЯ**, -чусь, -чишься; сов. шилжиж орох, шилжих, хандах; переключиться на другую работу ондоо ажилд шилжиж орох; разговор переключился на другую тему яриа өөр сэдэвт шилжив.

ПЕРЕКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; сов., **ПЕРЕКОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. тахлах, дахин тахлах, тахалцаах; перековать коня морийг дахин тахлах; перековать лошадей морьдыг тахалцаах; 2. давтаж, давтагсаах; перековать мечи цлд давтаж; 3. давтаж хүмүүжүүлэх, засаж хүмүүжүүлэх, давуужуулах; революция перековала людей хувьсгал хүмүүсийг хатуужуулав.

ПЕРЕКОЛАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕКОЛОТИТЬ**, -очу, -отишь; -оченный; сов. хамхчих, хамхчихаах, хэмхчихгээх; переколотить все стекла бүх шилийг хамхчих.

ПЕРЕКОЛОТЬ I, -олю, -олешь; -олотый; сов., что. хаганах, хагачих, хагалж дуусах; переколоть все дрона бүх гүлээг хагалж дуусах.

ПЕРЕКОЛОТЬ II, -олю, -олешь; -олотый; сов. 1. хатгаж, өөрөөр хатгах; переколоть баят бүч хатгах; 2. хатгаж дуусах, олон хатгах, шивэх; переколоть пальцы ногжой хуруугаа зүүгээр одон хатгах; 3. хатгаж алах, бүлж алах, алж дуусах.

ПЕРЕКОПАТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов., что. дахин малтах, хөндлөн малтах, малтаж дуусгах, дахин ухах, ухаж дуусгах; перекопать дорогу яам хөндлөн малтах; перекопать всё поле бүх тарианы галбайг малтаж дуусгах.

ПЕРЕКОРМИТЬ, -ормлю, -ормишь; -ормленный; сов., кого (что). хэт идүүлэх, дэндүү цаггах, тэнхийгэл идүүлэх; перекормить ребёнка хүүхдийг дэндүү цаггах.

ПЕРЕКОС, -а, м. гажидт, гажих хаайл; перекос дверей хаалга гажих; устранить перекос рельсовых путей төмөр замын шугамын хаайлтыг засах.

ПЕРЕКОСИТЬ I, -ошу, -осишь; -осиленный; -ена (-и -ошенный); сов. 1. гажгах, хаайлгах, далжийлгах; перекосить оксигнуу раму цонхны жаазыг далжийлгах; 2. муруйх, гилжийх; от боли его перекосило өвчинд эмзэглэж царай нь муруйв.

ПЕРЕКОСИТЬ II, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., что. хадаж дуусгах; перекосить все дуга бүх нугыг хадаж дуусгах.

ПЕРЕКОСИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -осишься; сов. 1. гажих, далжийх, хаайх; рама перекосилась от сырости нийгнээс болж жааз гажив; 2. муруйх, гилжийх, татвалзах; лицо перекошилось от боли өвчинд эмзэглэж царай нь татвалзав.

ПЕРЕКОЧЕВАТЬ, -чую, -чуешь; сов., **ПЕРЕКОЧЕВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нүүх, нүүж очих; перековывать на новое место шинэ нутагт нүүж очих.

ПЕРЕКОЧЕВКА, -и, ж. нүүдэл, нүүх, нүүдэл хийх. **ПЕРЕКОШЕННЫЙ**, -ая, -ое. гажсан, далжийсан;

перекошенные рамы гажсан жааз; перекошенное от ужаса лицо айснаас болж далжийсан царай.

ПЕРЕКРАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дахин эсгэх, дахин огчих; ☆ өөрчлөн байгуулах.

ПЕРЕКРАСИТЬ, -ашу, -ашишь; -ашенный; сов., что., **ПЕРЕКРАШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. дахин будах; перекощить забор хашаар дахин будах.

ПЕРЕКРАСИТЬСЯ, -ашусь, -ашишься; сов. (разг.). **ПЕРЕКРАШИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. үсээ будах; 2. өнгөө хурдлах.

ПЕРЕКРАСКА, -и, ж. шинээр будах, дахин будах. **ПЕРЕКРЕСТИТЬСЯ**, -еишусь, -еистишься; сов. азгалмайлан залбирах.

ПЕРЕКРЕСТНЫЙ, -ая, -ое. 1. солбицсон, хөндлөн зэрсэн; перекрестная дорога хөндлөн зэрсэн зам; 2. солбицсон, салаавчидсан; перекрестный конгресс солбицсон байцаалт; перекрестная рифма салаавчидсан холбоос; 3. шөргөн, хэдэн талаас; перекрестный огонь шөргөн гад, хэдэн талаас буудах.

ПЕРЕКРЕСТОК, -тка, м. уулзгар, бэлчир, зөрөлдү останевиться на перекрестке дорог замын уулзгар дээр зогсох; ☆ на всех перекрестках хаяагүй, газар сайгүй.

ПЕРЕКРИКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕКРИЧАТЬ**, -чу, -чишь; сов., что. давуу хашгирах, бульж хашгирах, ааглуу бархирах; перекричать тодру бөөн улсаас ааглуу бархирах.

ПЕРЕКРОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов., что. дахин эсгэх, дахин огчих, дахин хуваах; перекоить платье дээд дахин эсгэх; перекоить карту мира дэд хийн зургийг өөрчлөх.

ПЕРЕКРУТИТЬ, -учу, -утишь; -уенный; сов., что., **ПЕРЕКРУЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тас мушгиж, мушгиж эрдэх, дэндүү мушгиж; перекоутить кран гэржүүрыг мушгиж эрдэх.

ПЕРЕКРУТИТЬСЯ, -учусь, -утишься; сов., **ПЕРЕКРУЧИВАТЬСЯ**, -учиваюсь, -учиваешься; несов. 1. мушгигдаж эвдэрэх, тас мушгигдах; 2. эргэдэх, тойролдох; 3. яаж ийн мултрах.

ПЕРЕКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕКРЫТЬ** -рою, -ровишь; -ытый; сов. 1. дахин бүрхүүлэх; перекрыть крышу дээврийг дахин хучих; 2. дарах; перекрыть короля тузом хөзрийн ноёныг тамгаар дарах; 3. давуулах, давуулан биелүүлэх, давах; перекрыть нөрмү нөрмыг давуулан биелүүлдэх; 4. хаах, хаалт тавих, бөглөх; перекрыть путь зам хаах.

ПЕРЕКРЫТИЕ, -я, ср. 1. дахин хучих, дахин бүрхэх, дахин дээвэрлэх; 2. армаг, сараалж; 3. дав алт, давж гарах.

ПЕРЕКУВЫРНУТЬ, -ну, -нешь; -ынутый; сов., кого-что (разг.). тонгоруулах, хөмрөх; перекувырнуть лодку замын хөмрөх.

ПЕРЕКУ ВЫРНУТЬСЯ, -нуся, -нушь; сов. (разг.).

1. тонгордоглох, хөмрөгдох; 2. өнжөрч ойчих.

ПЕРЕКУПАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПЕРЕКУПИТЬ, -уюлю, -упишь; -успенный; сов., того-что (разг.).

1. өрсөй худалдаж авах, өрсөж авах, урьтаж авах; 2. баажан худалдаж авах, дам худалдаж авах.

ПЕРЕКУПЩИК, -а, м. наймаачин, дамын наймаачин, дам худалдан авагч.

ПЕРЕКУСАТЬ, -аю, -аешь; -кусанный; сов., того-что хазах, казачгаах, зуух, бултыг зуух; сэрбана перекусала нескольких прохожих ночью дайралдсан кэдэн хүнийг хазах.

ПЕРЕКУСИТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный; сов., ПЕРЕКУСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тас хазах, каваж таслах; перекусить нитку утас тас хазах; 2. өл авах; өл залгах, жаахан юм идэх, ялигүй юм идэх; перекусить перед дорогой замд явакын өмнө ялигүй юм идэх.

ПЕРЕЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шилжүүлэх, шилжүүлж өгөх, даалгах; перелагать часть работы на помощника орлогчдоо хагас ажлаа даалгах; 2. хөрвүүлэх, болгох, болгож найруулах; перелагать стихи прозой шүлгийн үргэлжилсэн зохиол болгох.

ПЕРЕЛАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хугалах, бэртээх.

ПЕРЕЛАМЫВАТЬСЯ, -ается; несов. хугарах, бэртэх.

ПЕРЕЛЕЖАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. удаан хэвтэх хэвтээр байх; перележать на солнце паранд удаан көвтөх; 2. удаж муудах, хэвтээр муудах, удаан байсаар муудах; яблон перележали алим удаж муудав.

ПЕРЕЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПЕРЕЛЕЗТЬ, -аю, -аешь; -еза; сов. давах, авирсаар давах, мөлхсөөр давах, авирч давах, мөлөж давах; перелезть через забор хашаа давах, хашаа авирч давах.

ПЕРЕЛЕСОК, -ска, м. хэсэг мод, ойн хоорондох хэсэг мод, зуун мод, засрын зуун мод.

ПЕРЕЛЁТ, -а, м. 1. шувуу будах, шувуу ирэх давж нисэх, нисэж давах, дээгүүр нисэх; перелёт через Северный полюс Хойт гуйл дээгүүр нисэх; 2. өрөв, өөрлөх, дэглэх, давж тусах; ямарды давалц перелёт их бууны сум өөрлөн тусаж байлаа.

ПЕРЕЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПЕРЕЛЕТЕТЬ, -аечу, -летишь; сов. 1. нисэж явах, нисэн одох; перелетать через океан гадаад далай дээгүүр нисэн одох; 2. давж гарах, давж ойчих, үерэн гарах, цаана ойчих; мяч перелетел через забор хашаан дээгүүр бөмбөг давж ойчив; 3. хэт нисэх, дэндүү хол нисэх.

ПЕРЕЛЁТНЫЙ, -ая, -ое, нүүдлийн, аянч, буцаг; перелётные птицы нүүдлийн шувуу.

ПЕРЕЛЕЧЬ, -аю, -аешь; -лежешь, -лежешь; сов. 1. шилжих хэвтэх, очиж хэвтэх, өөр газар хэвтэх; перелечь с дивана на кровать буйдангаас босож орон дээр очиж хэвтэх; 2. эргэж хэвтэх, ээлгэж хэвтэх; перелечь с одного бока на другой негөө хажуугаар эргэж хэвтэх.

ПЕРЕЛИВ, -а, м. 1. солонгодох, алаглан туяарах, гялганах; перелив перламутра тана алаглан туяарах; 2. аялгуулах, аясын хувирал; перелив в пении соловья алтан гургалдай дууны аясын хувирал.

ПЕРЕЛИВАНИЕ, -я, ср. юлэх, хийх, тарих; переливание крови раненому шархалсан хүнд цус хийх.

ПЕРЕЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. юлэх; 2. солонгодох, алаглан туяарах, гялганах; * переливать из пустаго в порожнее хоосон хэрэг хөөцөлдөх, хоосон үг донгосох.

ПЕРЕЛИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. юлэгдэх, баялах; 2. солонгодох, алаглан туяарах, гялганах.

ПЕРЕЛИВЧАТЫЙ, -ая, -ое; зат. 1. солонготсон, алаглан туяарсан, гялганасан; 2. аялгуудсан, аяч хувирлын.

ПЕРЕЛИСТАТЬ, -аю, -аешь; -чатный; сов. что., ПЕРЕЛИСТАТЬСЯ, -аю, -аешься; несов. хуудас эргүүлэх, хуудас сөхөж үзэх; перелистать книгу номын хуудас эргүүлэх.

ПЕРЕЛИТЬ, -лью, -льешь; -ил, -ила, -ило; -лей; -литый (-ит, -ита, -ито); сов., что. 1. юлэх; перелить молоко из кастриули в кувшин сууг хувингаас домбонд юлэх; 2. хийх; перелить кровь раненому шархалсан хүнд цус хийх; 3. бялхуудлах, хальж асгаруулах; 4. цуггаж хийх, дахин цутгах; перелить статую хүний дүрсийг дахин цутгах; перелить колокода в пушки хонхоор их буу цутгаж хийх.

ПЕРЕЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -льется, -ился; -ило; -лейся; сов. 1. юлэгдэх; 2. бялхах, бялхаж асгарах.

ПЕРЕЛИЦЕВАТЬ, -аю, -аешь; сов. өнгийг эргүүлж хийх, эргүүлж өгөх; перелицевать пальто пальтоны өнгийг эргүүлж хийх.

ПЕРЕЛИЦОВАКА, -и, -я. өнгийг эргүүлж хийх, эргүүлж өгөх.

ПЕРЕЛОВИТЬ, -овлю, -овишь; -овленный; сов., того (что). барьнгаах, баривчлах, бултыг барих; переловить белцов оргодлыг баривчлах.

ПЕРЕЛОЖЕНИЕ, -я, ср. өөрчлөн найруулах.

ПЕРЕЛОЖИТЬ, -ожу, -ожешь; -оженный; сов. 1. шилжүүлэх, шилжүүлэн тавих, шилжүүдэж хийх; переложить книги из шкафа на полку номуудыг шүүгээнээ тавиур дээр шилжүүлэн тавих; 2. шилжүүлэх, шилжүүлж өгөх; переложить часть своих обязанностей на заместителя зарим ажлаа орлогчдоо шилжүүлэн өгөх; 3. жийрэглэх; переложить посуду содомой хуви́н сагыг сүрлээр жийрэглэх; переложить стружками зоргодлоор жийрэглэх; 4. дахин хийх, задалж хийх, өөрчлөн хийх; переложить печку вуулыг өөрчлөн хийх; 5. ихдүүлэх, хэт хийх; переложить перцу в суп шөлийн поваарийг ихдүүлэх; 6. хөрвүүлэх, болгох, болгож найруулах; переложить прозу в стихи үргэлжилсэн зохиолыг шүлэг болгох.

ПЕРЕЛОМ, -а, м. 1. хугарах, бэртэх, бэртэнгэ; перелом ноги хөл бэртэх; 2. хувирал, өөрчлөл; нравственный перелом зан суртахууны хувирал; 3. нугарал; перелом гласных эгшгийн нугарал.

ПЕРЕЛОМАТЬ, -аю, -аешь; -оманый; сов. хугачих, бултыг хугалах, хамччих, хэмччих.

ПЕРЕЛОМАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. эвдрэх, эвдэрч дуусах, хамхрах, хэмхэрчлэх; стулья переломались сандлууд хэмхэрчлээ.

ПЕРЕЛОМИТЬ, -омяю, -омишь; -оменный; сов. 1. хугалах, хуга татах; переломить палку шийдем хугалах; 2. кувиргах, эрс засах, эрс өөрчлөх, ондоо болгох; переломить свой характер зан аашаа эрс өөрчлөх.

ПЕРЕЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -омяется; сов. хугарах, бэртэх; трость переломилась таяг куз гарав; кость переломилась при падении ойчкохд яс бэртэв.

ПЕРЕЛОМНЫЙ, -ая, -ое. өөрчлөлийн, эрс өөрчлөлийн, эр хувиралтын, эргэлтийн; переломный момент эр өөрчлөлийн цаг.

ПЕРЕМАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов. 1. дахин будах, дахин ширдах; 2. бургар болгох, будаж будагхах; будагхах, перемазать руки чернилами бэхээр гараа будагхах.

ПЕРЕМАЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. (разг.). болох, будагдах; перемазаться в муке гурид болох; перемазаться в краске будагар будагдах.

ПЕРЕМА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тээрэмдэх.
ПЕРЕМА'ЛЫВАТЬСЯ, -ається; *несов.* тээрэмдэгдэх, тээрэмдүүлэх.

ПЕРЕМА'НИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПЕРЕМАНИ'ТЬ**, -аю, -аишь; -*сненный* (*и -анённый*; -*ён, -ена*); *сов.*, *кого (что) (разг.)*. өөрийн талд оруулах, биедээ татах; переманить хорошего работника сайн ажилтныг биедээ татах.

ПЕРЕМА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* дахин ороох, шилжлүүлж ороох сольж ороох.

ПЕРЕМА'ХИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПЕРЕМАХНУ'ТЬ**, -ну, -ншь; *сов.*, *что или через что (прост.)*. үсэрч гарах, харайж давах; перемахнуть через канаву суваг дээгүүр үсэрч гарах.

ПЕРЕМЕЖА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что чем или с чем* ээлжлэх, ээлжлүүлэх, солилцуулах, сэлгүүлэх; перемежать работу сдыхом ажлыг амралттай ээлжлүүлэх, ажил амралтыг солилцуулах.

ПЕРЕМЕЖА'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*, -ається; *несов.*, *с чем* сэлгэх, ээлжлэх, солилцох; снег перемежался с градом пас мөндөр ээлжлэн оров.

ПЕРЕМЕ'НА, -ы, *ж.* 1. солилт, солих, өөрчлөлт, өөрчлөх; перемёна профессии мэргэжлээ солих; 2. кувиралт, өөрчлөлт; на фронте без перемен фронт дээр өөрчлөлт гарсангүй; перемёна погоды цаг уурын кувиралт; 3. тэлэх, солих, солих юм; три перемёны белья гурав сэлэх догуур хувцас; 4. завсарлага, завсарлага; большая перемёна в школе сургуулийн их завсарлага.

ПЕРЕМЕНИ'ТЬ, -еню, -енишь; -*нённый* (-ён, -ена); *сов.*, *кого-что*. өөрчлөх, солих, ондоо болгох; переменить мнение саналаа өөрчлөх; переменить причёску үсээ ондоо болгож засах.

ПЕРЕМЕНИ'ТЬСЯ, -енюсь, -енишься; *сов.* өөрчлөгдөх, солигдох, хувирах; погода переменялась цаг уур өөрчлөгдөв; ветер переменялся салхи солигдов; переменяться в лице царай хувирах.

ПЕРЕМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. солигдмол, хувьсах, кувьсаг, улирах; переменный ветер солигдмол салхи; переменная величина хувьсах хэмжигдэхүүн; переменный ток хувьсаг гүйдэл; переменная звезда улирах од.

ПЕРЕМЕ'НЧИВЫЙ, -ая, -ое; -*ив* (*разг.*). солигдмол, тогтворгүй; переменчивая погода солигдмол цаг уур; переменчивый характер тогтворгүй зан.

ПЕРЕМЕНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.*, *кого-что*. өөрчлөх, солих, ондоо болох.

ПЕРЕМЁРЗНУ'ТЬ, -ну, -нешь; -*ёрз, -ёрзла*; *сов.* 1. бээрэх, даарчихах; я перемёрз в дороге би замдаа даарчихлаа; 2. хөлдөх, хөлдөчихөх; все цветы перемёрзли бүх цэцэг хөлдчихлөө.

ПЕРЕМЕ'РИТЬ, -рю, -ришь; *френный*; *сов.* *что*. 1. дахин хэмжих; перемерить комнату тасалгааг дахин хэмжих; 2. хэмжиж үзэх, өмсөж үзэх; перемерить все шляпы бүх малгайг өмсөж үзэх.

ПЕРЕМЕСТИ'ТЬ, -ещу, -естишь; -*ещённый* (-ён, -ена); *сов.*, *кого-что*. шилжүүлж тавих, шилжүүлж оруулах, сольж тавих; переместить мебель ширээ сандлыг шилжүүлж тавих; переместить на другую работу өөр ажилд шилжүүлж оруулах.

ПЕРЕМЕСТИ'ТЬСЯ, -ещусь, -естишься; *сов.* шилжих, очих, явчих; батарея переместилась на новую позицию батарей шинэ байрлалд шилжжээ.

ПЕРЕМЁТ, -а, *м.* (*спец.*). хөгнөн гохдуур, ээлдэгээ (*загас барих хэрэгсэл*).

ПЕРЕМЕТА'ТЬ I, -ечу, -ечешь, -*ётанный*; *сов.* дахин нуруулах, дахин цомох, овоолох, дахин овоолох; переметать стог сена нуруу өвсийг дахин нуруулах; переметать всю солому в стог бүх сурлийг нуруудан овоолох.

ПЕРЕМЕТА'ТЬ II, -аю, -аешь; -*ётанный*; *сов.* хөвөрдөх, дахин хөвөрдөх.

ПЕРЕМЕ'ТИТЬ, -мечу, -метишь; -*меченный*; *сов.* (*разг.*); дахин тэмдэг тавих, шинэ им тавих.

ПЕРЕМЕТНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нётся; *сов.* (*разг.*). урваж орох, урваж хөрвөх; переметнуться в лагерь противник а дайсны талд урваж орох.

ПЕРЕМЁТНЫЙ, -ая, -ое. ганзагалах, эгэлдрэх; перемётные сумки у седла ганзагалах богц; перемётная сумка эгэлдрэх цүх; ☆ *сума перемётная* холбирхой этгээд.

ПЕРЕМЕША'ТЬ, -аю, -аешь; -*ешачный*; *сов.*, *кого-что*, **ПЕРЕМЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* холилдох, хутгах, хутгалдуулах; перемешать серую муку с белой бор гурилыг цагаан гурилтай холих; перемешать угли в печке зуухан дахь нүүрс хутгах; перемешать все бумаги бүх бичиг цаасыг хутгалдуулах.

ПЕРЕМЕША'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*, -ається; *сов.*, **ПЕРЕМЕШИВАТЬСЯ**, -ається; *несов.* холилдох, холилдох, хутгалдах; в голове всё перемешалось ухаан санаанд цөм хутгалдачав.

ПЕРЕМЕЩА'ТЬ, -аю, -аешь; -*ешанный*; *сов.*, *кого-что*. шилжүүлэх, шилжүүлж тавих, шилжүүлж оруулах, сольж тавих.

ПЕРЕМЕЩА'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*, -ається; *сов.* шилжих, очих, явчих.

ПЕРЕМЕЩЕ'НИЕ, -я, *ср.* шилжилт, шилжүүлэх, шилжих; перемещение служебного персонала албан хаагчдыг шилжүүлэх; перемещение пластов земной коры газрын цардсан давхаргын шилжилт.

ПЕРЕМИ'ГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* **ПЕРЕМИГНУ'ТЬСЯ**, -нусь, -нётся; *сов.*, *с кем* (*разг.*). нүдээ ирмэлцэх.

ПЕРЕМИНА'ТЬСЯ, -аюсь, -асешься; *несов.* переминыться с ноги на ногу гишгэцээ сэлгэх, гишгэцээ чанга сул болгох, хэлтэлзэх.

ПЕРЕМИ'РИЕ, -я, *ср.* түр өвлэрэх, байлдахаа байзнах, дайныг түр зогсоох; заключить перемирие дайныг түр зогсоох гэрээ байгуулах.

ПЕРЕМНОЖА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ПЕРЕМНО'ЖИТЬ**, -жу, -жишь; -*женный*; *сов.*, *что*. үржүүлэх.

ПЕРЕМОГА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что* (*разг.*). давах, тэсвэрлэх, булих, даах; перемогать боль өв; дөхийг тэсвэрлэх, өвчнийг булих.

ПЕРЕМОГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* (*разг.*) давагдахгүй, даах, чармайх; ходил, перемогаясь чармай явж байв.

ПЕРЕМО'Л, -а, *м.* тээрэмдэх, татах.

ПЕРЕМО'ЛВИТЬ, -влю, -вишь; *сов.* ярих, хэлэлцэх, солих; перемолвить слово үг солих.

ПЕРЕМО'ЛВИТЬСЯ, -влюсь, -вишься; *сов.*, *с кем* (*разг.*). ярилцах, солих, солилцох; перемолвиться несколькими словами с соседом хөрштэйгөө кэдэн үг солих.

ПЕРЕМОЛО'ТЬ, -мелю, -мелешь; -*олотый*; *сов.*, *что*. татах, тээрэмдэх, талхлах; перемолоть всю пшеницу бүх улаан буудайг тээрэмдэх; перемолоть живую силу и технику врага дайсны цэрэг техникийг талхлах.

ПЕРЕМОЛО'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.*, -мелется; *сов.* тээрэмдэгдэх, тээрэмдүүлэх, татуулах; все зерно перемололось бүх үр тариа тээрэмдэгдэв. ☆ перемелется—мука будет борсоны дараа ногоо гарна; бэрхийг дарж бэлэнд хүрнэ.

ПЕРЕМОТА'ТЬ, -аю, -аешь; -*отанный*; *сов.* дахин ороох, сольж ороох; перемотать нитки утас дахин ороох.

ПЕРЕМО'ЧЬ, -огу, -ожешь; *сов.*, *что* давах, тэсвэрлэх, булих, даах.

ПЕРЕМУДРИТЬ, -рю, -ришь; сов. (разг.) цэрхрэх.

ПЕРЕМЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов., **ПЕРЕМЫТЬ**, -мою; -моешь; -ытый; сов.; кого-что. дахин угаах, угааж дуусгах; перемыть чашку аяга дахин угаах; перемыть всю посуду бүх хувин савыг угааж дуусгах; ☆ перемывать косточки кому-либ хүний гухай хов жив тараах.

ПЕРЕМЫЧКА, -и, ж. 1. далац, хаалт; 2. эниг, ээнэг.

ПЕРЕНАПРЯГАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ПЕРЕНАПРЯЧЬ**, -ягу; -яжешь; -яг; -ягла; -яжённий (-ён; -ена); сов.; что. дайчлан хөвчлөх, хэт шавхах, хэт хүчдэх; перенапрягать силы хүчээ дайчлан хөвчлөх, хүчээ хэт шавхах.

ПЕРЕНАПРЯГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. **ПЕРЕНАПРЯЧЬСЯ**, -ягусь; -яжешься; -ягся; -яглась; сов. хэт хүчлэх, биеэ хэт дайчлах, хүч шавхагдах.

ПЕРЕНАПРЯЖЕНИЕ, -я ср. хэт хүчдэл, хэт шавхалт.

ПЕРЕНАСЕЛЕНИЕ, -я, ср.; **ПЕРЕНАСЕЛЁННОСТЬ**, -и, ж. хүн хэт олшрох, хүн ам хэт олшрох.

ПЕРЕНАСЕЛЁННЫЙ, -ая; -ое; -ён; -ена. хүн ам хэт олширсон, хэтэрхий олон хүн байдаг, хүн чигжүү суудаг.

ПЕРЕНАСЕЛИТЬ, -лю; -лишь; -лённий (-ён; -ена); сов.; **ПЕРЕНАСЕЛЯТЬ**, -яю; -яешь; несов.; что. хэтэрхий олон хүнтэй болгох, хүн амьт хэт олшруулах.

ПЕРЕНЕСТИ, -су; -сёшь; -нёс; -несла; -нёсший; -неся; -нёсённый (-ён; -ена); сов. 1. оруулах, аваачих, авчрах; перенести вещи в комнату юмыг тасалгаанд оруулах; 2. зөөж гаргах, зөөж оруулах, гатаглах; перенести через реку голын цаана зөөж гаргах; 3. нэвтрүүлэх, шилжүүлэх; перенести опыт работы ажлын туршлагыг нэвтрүүлэх; перенести дело в суд хэргийг шүүхэд шилжүүлэх; 4. хойшлуулах, шилжүүлэх; перенести заседание хурлыг хойшлуулах; 5. тэсэж гарах, амсаж өнгөрүүлэх, дааж гарах, давж өнгөрүүлэх; перенести тяжёлую болезнь хүнд өвчнийг тэсвэрлэж гарах.

ПЕРЕНЕСТИСЬ, -сусь; -сёшься; -нёсся; -неслась; -нёсшийся; -несясь; сов. 1. түргэн очих, түргэн шилжих, хурдан хүрэх, давхиж хүрэх; перенестись на самолёте из Москвы на Кавказ Москвагаас Кавказад нисэх онгоцоор түргэн очих; 2. санаанд орох, санагдах, дурсан бодох; мысленно перенестись в детские годы бага насныха явдлыг дурсан санах.

ПЕРЕНИМАТЬ, -аю; -аешь; несов. дуурайн авах, хүлээн авах; перенимать полезный опыт ашигтай туршлагыг хүлээн авах.

ПЕРЕНОС, -а, м. 1. шилжүүлэх; правило переноса слов үг шилжүүлэх дүрэм, үгийг тасалж мөр шилжүүлэх дүрэм; 2. шилжилт, зөөлт.

ПЕРЕНОСИТЬ, -ошу; -осишь; несов. 1. оруулах, аваачих, авчрах; 2. зөөж гаргах, зөөж оруулах, гатаглах; 3. нэвтрүүлэх, шилжүүлэх; 4. хойшлуулах; 5. тэсвэрлэх, амсаж өнгөрүүлэх.

ПЕРЕНОСИТЬСЯ, -ошусь; -осишься; несов. 1. түргэн очих, түргэн шилжих, хурдан хүрэх, давхиж хүрэх; 2. санаанд орох, санагдах, дурсан бодох.

ПЕРЕНОСИЦА, -ы, ж. каншаар, хамрын уг, хамрын нахиу, хамрын танаа.

ПЕРЕНОСКА, -и, ж. зөөх, аваачих, авчрах, шилжүүлэх; переноска мебели гэрийн хэрэгслийг зөөх.

ПЕРЕНОСНЫЙ, -ая, -ое. 1. зөөдөг, зөөвөр; переносная лампа зөөдөг ламп; Переносный щит зөөдөг

самбар; 2. шилжүүлсэн, шилжсэн, шилжвэр, зүйрлэсэн; переносное значение слова үгийн шилжсэн утга; в переносном смысле шилжвэр утгаар.

ПЕРЕНОСЧИК, -а, -м. дамжуулагч, тархаагч; переносчик инфекции халдвар дамжуулагч.

ПЕРЕНОЧЕВАТЬ, -чую; -чуешь; сов. хонох.

ПЕРЕНУМЕРОВАТЬ, -рую; -руешь; -ованный; сов.; кого-что., **ПЕРЕНУМЕРОВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. дугаарлах; перенумеровать все страницы тетради дэвтрийн бүх хуудсыг дугаарлах; 2. дахин дугаарлах.

ПЕРЕНЯТЬ, -ейму, -еймёшь; перенял, -яла, переняло; -явший, перенятый (-ят, -а, -о); сов. дуурайх. дуурайж авах, хүлээн авах, авах; перенять опыт туршлагыг авах, дамшлагыг хүлээн авах.

ПЕРЕОБОРУДОВАНИЕ, -я, ср. дахин тоноглох, шинэ багаж хэрэгсэл тавих, төхөөрөмжийг шинэтгэх.

ПЕРЕОБОРУДОВАТЬ, -дую; -дуешь; -ованный; сов.; что. шинээр тоноглох, дахин тоноглох, төхөөрөмжийг шинэтгэх; переоборудовать предприятия үйлдвэрийг шинээр тоноглох.

ПЕРЕОБУВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПЕРЕОБУВАТЬ**, -ую, -уешь; -утый; сов. 1. гутлыг сольж өмсгөх, өөр гутал өмсгөх; переобуть ребёнка хүүхдэд гутал сольж өмсгөх; 2. гутлаа солих, гутал сольж өмсөх, өөр гутал өмсөх; переобуть сапоги савхин гутал сольж өмсөх.

ПЕРЕОБУВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов., **ПЕРЕОБУВАТЬСЯ**, -уюсь; -уешься; возвр. гутлаа сольж өмсөх, өөр гутал өмсөх.

ПЕРЕОДЕВАНИЕ, -я, ср. хувцас сольж өмсөх, хувцас солих, өөр хувцас өмсөх.

ПЕРЕОДЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕОДЕВАТЬ**, -ену; -енешь; -ень; -детый; сов. 1. хувцсыг нь солих, өөр хувцас өмсгөх; переодеть ребёнка хүүхдийн хувцсыг солих; 2. хувцас солих, сольж өмсөх, өөр хувцас өмсөх; переодеть платье платийг сольж өмсөх.

ПЕРЕОДЕВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов., **ПЕРЕОДЕВАТЬСЯ**, -енусь; -енешься; возвр. 1. сольж өмсөх, өөр хувцас өмсөх; переодеться в новое платье шинэ платийг (тэрлэгийг) сольж өмсөх; 2. болж хувцаслах, маягаар хувцаслах; переодеться женщиной эхнэр маягаар хувцаслах.

ПЕРЕОДЕТЫЙ, -ая, -ое. хувцсаа сольсон, өөр хувцас өмссөн.

ПЕРЕОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАТЬ, -тую; -туешь; -анный; сов. и несов., кого (что). дахин шалган үзэх, дахин нягтлах; врач предлагает переосвидетельствовать эмч дахин нягтлан үзье гэж байна.

ПЕРЕОЦЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕОЦЕНИТЬ**, -еню, -енишь; -нённый (-ён, -ена); сов., кого-что. 1. дахин үнэлэх; өөрчлөн үнэлэх; переоценить товары барааг дахин үнэлэх; 2. хэт үнэлэх, хэтэрхий үнэлэх, дээгүүр үнэлэх, хэт тоох; переоценить свои способности авьяасаа хэт үнэлэх.

ПЕРЕОЦЕНКА, -и, ж. 1. дахин үнэлэх, үнэлэлт; 2. хэт үнэлэх, дээгүүр үнэлэх, дэндүү үнэлэх.

ПЕРЕПАДАТЬ, -ает; несов., **ПЕРЕПАСТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -адёт; -ал; сов. (разг.). 1. хааяа орох, хааяа дайралдах; перепало немного дождей жаахан бороо хааяа орж байв; 2. хүртэх, ногдох.

ПЕРЕПАЛКА, -и, ж. 1. буудалцах; 2. цуугилдах, цуугиан.

ПЕРЕПАХАТЬ, -ашу; -ашешь; -аханный; сов. что., **ПЕРЕПАХИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. дахин хагалах; перепахать участок хэсэг газрыг дахин хагалах; 2. хагалж дуусгах; перепахать поле за два часа хоёр цагийн дотор тарианы галбайг хагалж дуусгах; 3. хөндлөн зурвао хагалах.

ПЕРЕПАЧКАТЬ, -аю, -аешь; -ачканный; сов., кого-что. халтарлах, будагчах, халтартуулах; перепачкаты руки в жирнидах бэхээр гараа халтардах, гараа бэх болгох.

ПЕРЕПАЧКАТЬСЯ, -арюсь, -аешься; возвр. халтардах, их будагдах, их хиртөх.

ПЕРЕПАШКА, -и, ж. дахин хагалах, давхар хагалах.

ПЕРЕПЕВ, -а, м. давтах, давтлага; перепевы старого хуучнаа давтах.

ПЕРЕПЕЛ, -а, мн. -а, -ов, м. бөднө, эр бөднө, кулжуухай.

ПЕРЕПЕЛЕНАТЬ, -аю, -аешь; -еленатый; сов., кого-что. хуурайлах, дахин өлгийдөх.

ПЕРЕПЕЛНИЙ -ая, -ов, бөднийн; перепелниное гиевдө бөднийн үүр.

ПЕРЕПЕЛКА, -и, ж. бөднө, эм бөднө.

ПЕРЕПЕЛЯТНИК, -а, м. 1. (бөднө агнадаг) аяччи; 2. хавцага.

ПЕРЕПЕТЬ, -лою, -поешь; -петый; сов., кого-что. дуулж дуусах, дахин дуудах, дуулж ядах.

ПЕРЕПЕЧАТАТЬ, -аю, -аешь; -ачный; сов., что., **ПЕРЕПЕЧАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; -ачивать; сов., что., дахин хэвлэх; перепечатать старое издание хуучин номыг дахин хэвлэх; 2. машиндах, машинцаар цохих; перепечатать рукопись гар бичмэлийг машиндах.

ПЕРЕПЕЧАТЫВАТЬСЯ, -ачтятся; несов., дахин хэвлэгдэх.

ПЕРЕПЕЧЬ, -пеку, -печешь; -печкий; -печный (-ж, -ена); сов., что. 1. хэт болгож, дөндүү шарах, кэт жигнэх, хатаагчах; 2. болгож дуусгах, жигнэж дуусгах.

ПЕРЕПЕЧЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -печется; -печешься; -печкийся; сов., дөндүү шарагдах, кэт жигнэгдэх, хатагчах.

ПЕРЕПИЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕПИЛИТЬ**, -илю, -илишь; -илenny; сов., что. 1. тас хөрөөдөх, тайрчгах; 2. хөрөөдөж дуусгах; перепилить все дерево бүх гүлдэг хөрөөдөж дуусгах.

ПЕРЕПИСАТЬ, -ашу, -ищешь; -ишонный; сов., **ПЕРЕПИСЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., 1. хуулийг бичих, дахин хуулах, тайруулах, сийрүүлэх; переписать рукопись гар бичмэлийг сийрүүлэх; 2. данслах, цэс оруулах, бүртгэж бичих; переписать присутствующих байгаа хүмүүсийг бүртгэж бичих.

ПЕРЕПИСКА, -и, ж. 1. хуулан бичих, дахин хуулах, сийрүүлэх; 2. машиндах, машинцаар цохих; 3. харилцах, захидал харилцах, захидал харилцаа, захидал бичилдэх; ивэдэ переписку Гоголя Гоголийн захидал харилцааг хөндөх.

ПЕРЕПИСЧИК, -а, м. сийрүүлэгч, хуулан бичигч, **ПЕРЕПИСЫВАТЬСЯ**, -арюсь, -аешься; несов., бичилдэх, захидал бичилдэх, захидалаар харилцах; переписываться с друзьями найз нартайнаа захидал бичилдэх.

ПЕРЕПИСЬ, -и, ж. гоо бүртгэл, бүртгэл тооллого; перепись населения хүн амын тооллого.

ПЕРЕПЛАВИТЬ, -аю, -аешь; -авленный; сов., **ПЕРЕПЛАВЛЯТЬ**, -аю, -аешь; несов., 1. хайлах, хайлуулах; переплавить колокола в пушки хонх хайлж их буу хийж; 2. урсгах, салдах; переплавлять лес мод урсгах, мод салдах.

ПЕРЕПЛАВИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., **ПЕРЕПЛАВЛЯТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов., 1. дахин хайлах, хайлах; нугун переплавляется в сталь широм хайлж ган болгоно; 2. урсгах, салсаар урсгах.

ПЕРЕПЛАНИРОВАТЬ, -аю, -аешь; -анимый; сов., что., **ПЕРЕПЛАНИРОВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., дахин тө-

лөвдөх, өөрчлөн төлөвдөх, шинэчлэн төлөвдөх; перепланировать улицы гудамжийг өөрчлөн төлөвдөх.

ПЕРЕПЛАТИТЬ, -ачу, -ащишь; -аченный; сов., **ПЕРЕПЛАЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., илүү төлөх; переплатить за покупку худалдаж авсан юмны үнийг илүү төлөх.

ПЕРЕПЛЕСТИ, -аestu, -аешь; -естый; -естый; -эстий; -лестенный (-ж, -ена); сов., что. 1. хавтаслах; переплести книгу ном хавтаслах; 2. сүлжих, гөрөх; переплести прутья бургас сүлжих; 3. дахин гөрөх; переплести козу гэзэг дахин гөрөх.

ПЕРЕПЛЕСТИСЬ, 1 и 2 л. не употр.; -лестятся; -лестесь; сов., 1. сүлжилдэх, гөрөлдөх, орооцолдох; лонги переплелись буч аулжилдэх; растения переплелись между собой ургамлууд хоорондоо орооцолдох; 2. хутгалдах, давхцан санагдах; мысли переплелись утга санаа хутгалдав; события сложны переплелись хэрэг явдлууд эвдрэгтэйгээр хутгалдав.

ПЕРЕПЛЕТ, -а, м. 1. хавтас; колденкоровый переплет книги номын гөлөнгөр хавтас; 2. хавтас хийлгэх, хавтасдуудах; отдать книгу в переплет номд хавтас хийлгэх; 3. цонхны жааз, хөндөлтэй жааз; 4. яршигтай явдал, төвөгтэй хэрэг; попасть в переплет яршигтай явдал учрах.

ПЕРЕПЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов., 1. хавтаслах; 2. сүлжих, гөрөх; 3. дахин сүлжих, дахин гөрөх.

ПЕРЕПЛЕТАТЬСЯ, -аестся; несов., 1. сүлжилдэх, гөрөлдөх, орооцолдох; 2. хутгалдах, давхцан санагдах.

ПЕРЕПЛЕТЕНИЕ, -я, ср. 1. хавтасдах; 2. сүлжих, гөрөлт; 3. эдрэх, хутгалдах; переплетение обстоятельств ахуй байдал эдрэх.

ПЕРЕПЛЕТНАЯ, -ей, ж. хавтасны фасад, хавтаслах газар.

ПЕРЕПЛЕТНЫЙ, -ая, -ое, хавтаслах, хавтасны; переплетная бумага хавтасны цага.

ПЕРЕПЛЕТНИК, -а, м. хавтаслагч.

ПЕРЕПЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕПЛИТЬ**, -ышу, -ышь; -мь, -мья; -ыло; сов., что и через что. сэлж гатлах, самари гэрэж, жааж гарах; переплыть через реку гол сэлж гатлах.

ПЕРЕПОДГОТОВКА, -и, ж. давтах, давтан бэлтгэх, мэргэчил дээшлүүдэх; переподготовка учителей багш нарын мэргэчил дээшлүүдэх, багш нарыг давтан бэлтгэх.

ПЕРЕПОИЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕПОЛЗТИ**, -эю, -эшь; -ола, -олали; сов., мөхдөж гарах; переползти через дорогу замыг мөхдөж гарах, зам хөндлөн мөхдөж гарах.

ПЕРЕПОЛНЕНИЕ, -я, ср. 1. дүүрэх, дүүргэх, хэт дүүргэх, бялхуудах; переполнение ванны водой утаалгын өнгөцыг усаар бялхуудах; 2. арга барагдах, туйлд хүрэх; переполнение чаши терпения хүлээхийн арга барагдах.

ПЕРЕПОЛНЕННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нена. 1. дүүрсэн, бялхмал дүүрэн, хальтал дүүрсэн; 2. ханасан, бялхсан; с сердцем переполненным радостью баяраар бялхсан сэтгэлээр.

ПЕРЕПОЛНИТЬ, -аю, -аешь; -ненный; сов., что.

ПЕРЕПОЛНЯТЬ, -аю, -аешь; несов., 1. хэт дүүргэх, бялхуудах; переполнить сосуд водой хувийг усаар хэт дүүргэх; 2. аргагүй бодох, туйлд хүрэх; переполнить чашу терпения тэсэх аргагүй болох, хүлээхийн туйлд хүрэх.

ПЕРЕПОЛНЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -няются; сов., **ПЕРЕПОЛНЯТЬСЯ**, -яется; несов., дүүрэх, бялхах, үлэмж ханах; сердца переполнилось радостью сэтгэл дүүрэн баярлар.

ПЕРЕПОЛОХ, -а, м. сандрал, бачимдал, бахардал; произвести переполох сандраад оруулах, бачимдал болгох.

ПЕРЕПОЛОШИТЬ, -шу, -шшь; -шбнный (-ен, -ена); сөв., кого-что (разг.). сандаргах, бахардуулах, бажгадуулах; переполошить снящих унтсан хүмүүсийг сандаргах.

ПЕРЕПОЛОШИТЬСЯ, -шусь, -шшься; сөв. (разг.) сандрах, бахардах, бажгадах.

ПЕРЕПОНКА, -и, ж. хальс; барабанная перепонка хэнгэргэн хальс.

ПЕРЕПОНЧАТЫЙ -ая, -ое. хальст, сарьст, сарьсан; перепончатая лапа у гуся галууны сарьст савар.

ПЕРЕПОРОТЬ, -порю, -порешь; сөв., кого-что. 1. ханз гатах, зад татах, урах; 2. шалав цохих, зодож урах

ПЕРЕПОРТИТЬ, -рчу; -ртитъ; сөв., кого-что. гэмтээх, муудуулах, өвдэх.

ПЕРЕПОРУЧАТЬ, -чу, -аешь; несөв. **ПЕРЕПОРУЧИТЬ**, -учу, -учшь; -ученный; сөв., что кому. дам даалгах, шилжүүлэн даалгах.

ПЕРЕПОЯСАТЬСЯ, -яшусь, -яшься; сөв., **ПЕРЕПОЯСЫВАТЬСЯ**, -яюсь, -яшься; несөв. бүслэх, дахин бүслэх.

ПЕРЕПРАВА, -ы, ж. 1. гатлах, ус гатлах; переправа в брод олмоор гатлах; 2. гарам, гарц, гатлага, сөндлөг; речная переправа голын гарам.

ПЕРЕПРАВИТЬ, -влю, -вишь; -вденный; сөв., **ПЕРЕПРАВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; сөв. 1. гаталгах, давуулах, гаргаж өгөх, цаана нь гаргах; переправить через реку год гаталгах; переправить через гору уул давуулах; 2. илгээх, явуулах, дамжуулах; переправить письмо адресату захидлыг хаягаар нь явуулах; 3. засах, алдааг засах; переправить ошибочно написанное алдаатай бичигдсэнний алдааг засах.

ПЕРЕПРАВИТЬСЯ, -влюсь, -вишься; возвр., **ПЕРЕПРАВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несөв. 1. гатлах, давах, цаана нь гарах; переправиться через реку год гатлах; 2. илгэгдэх, дамжигдах, явах.

ПЕРЕПРАВОЧНЫЙ, -ая, -ое. гармын, гатлагын, гатлах; переправочное средство гатлах хэрэгсэл.

ПЕРЕПРЕВАТЬ, -ает, несөв. **ПЕРЕПРЕТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -вет; сөв. 1. үжих, нэгших; кожа перепрела арьс нэгшжээ; 2. үлтрэх, үлтөртөл чанаж; мясо перепрело махыг үлтөртөл чанажээ.

ПЕРЕПРОВАТЬ, -бую, -буешь; -ованный сөв., что. бултгы амсаж үзэх, туршиж үзэх, бултыг барьж үзэх; перепробовать все кушанья бүх идээг бултыг амсаж үзэх.

ПЕРЕПРОДАВАТЬ, -даю, -дашь; несөв., **ПЕРЕПРОДАТЬ**, -ам; -ашь; -аст; -адим; -адите; -адут; -одал; -одала; -одола; -одалу; -ай; -авший; -оданный; сөв.; **кого-что**. дамжуулан худалдах, дам худалдах; перепродать вещи юм дамжуулан худалдах.

ПЕРЕПРОИЗВОДСТВО, -а, ср. хэтрүүлэн үйлдвэрлэх, хэт үйлдвэрлэл; кризис перепроизводства в капиталистических странах хөрөнгөтөн орнууд дахь хэт үйлдвэрлэлийн хямрал.

ПЕРЕПРЫГИВАТЬ, -аю, -аешь; несөв., **ПЕРЕПРЫГНУТЬ**, -ну, -нешь; сөв., что и через что. харайж гарах, дээгүүр харайж гарах, үсэрч гарах; перепрыгнуть ров гуу дээгүүр харайж гарах.

ПЕРЕПРЯГАТЬ, -аю, -аешь; несөв. **ПЕРЕПРЯЧЬ**, -ягу, -яжшь, -ягут; -яг; -ягда; -яжбнный (-ён, -ена); сөв.; **кого (что)**. дахин хөдлөх, сольж хөдлөх; кучер перепряг лошадей удаач морь сольж хөдлөв.

ПЕРЕПУГ, -а, м. айчихсан, айгаад; прѣбежал в перепуге айчихсан гүйж ирөв.

ПЕРЕПУГАТЬ, -аю, -аешь; -анңый; сөв.; **кого (что)**. цоцоох, айлгах, айлган цоцоох, үргэх.

ПЕРЕПУГАТЬСЯ, -аксь, -аеьсья; сөв. цочих, айх, айж цочих, үргэх;

ПЕРЕПУТАТЬ, -аю; -аешь; сөв., **ПЕРЕПУТАВАТЬ**, -аю; -аешь; несөв. **что**. 1. орооцолдуулах, ороолдуулах, ээдрүүлэх, будлиантуулах; перепутать нитки утас ээдрүүлэх; 2. андуурах, эндүүрөх, холих, самуурах; перепутать имена нэрсийг андуурах.

ПЕРЕПУТАТЬСЯ, -аетсья; сөв., **ПЕРЕПУТЫВАТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр.; -ется; несөв. 1. орооцолдох, ороолдох, ээдрэх, будлиантах; нитки перепутались утас ээдрчихлээ; 2. холилдох, хутгалдах, самуурах; вещи перепутались в чемодане чемодан дахь юм хутгалджээ; в голове все перепуталось ухаан самуурав.

ПЕРЕПУТЬЕ, -я; ср. бэлчир, уулзар; ☆ на перепутье замын уулзар дээр хаашаа явахаа эргэлзэх.

ПЕРЕРАБАТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несөв.; **ПЕРЕРАБОТАТЬ**, -аю; -аешь; -анный; сөв. 1. болгож боловсруулах; переработать сырь в изделия түүхий эдийг өдлэл болгож боловсруулах; 2. боловсруулах, шингээх; желудок переработал пищу хоолоод хоол шингээв; 3. засах, өөрчилж засах; переработать сталью өгүүллийг засах; 4. илүү ажиллах; переработать три часа гурван цаг илүү ажиллах.

ПЕРЕРАБАТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; несөв.; **ПЕРЕРАБОТАТЬСЯ**, -аюсь, -аеьсья; сөв. болж боловсрох, шингэх; пища переработалась хоол шингэв.

ПЕРЕРАБОТКА, -и, ж. 1. болж боловсрох, боловсруулах; керосин есть продукт переработки нефти керосин болбол нефтийг боловсруулсан бүтээгдэхүүн мөн; 2. засах, засаж задруулах; переработка рукописи гар бичмэлийг засах.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЕНИЕ, -я; ср. дахин хуваах, дахин түгээх, шинэчлэн хуваах; перераспределение учащихся по классам сурагчдыг ангиудаар шинэчлэн хуваах.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛИТЬ, -ляю; -лишь; -лбнный (-ён, -ена); сөв., **кого-что**; **ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЯТЬ**, -ляю, -ляешь; несөв. дахин хуваах, шинэчлэн хуваах; имперцаисты хотяг перераспределить мир эээрхэг түрэмгийчүүд ертөнцийг дахин хуваахыг хүсэж байна.

ПЕРЕРАСПРЕДЕЛИТЬСЯ, -литсья; сөв., **ПЕРЕРАСПРЕДЕЛЯТЬСЯ**, -яется; несөв. дахин хуваагдах, шинэчлэн хуваагдах.

ПЕРЕРАСТАНИЕ, -я; ср. болж өрнөх, болж хувиргах; перерастание буржуазно-демократической революции в социалистическую хөрөнгөтөг ардчилсан хувьсгал социалней хувьсгал болж өрнөх.

ПЕРЕРАСТАТЬ, -аю; -аешь; несөв., **ПЕРЕРАСТИ**, -аю; -аешь; -рас; -роста; сөв. 1. суга өсөх, өндөр болох, өндөр болж өсөх; сын перерос отца хүү нь элгэсээ өндөр болжээ; 2. илүү болох, дануу болох; перераст своего учителя багшаасаа илүү болох; 3. өрнөх, болж өрнөх, болж хувирах; в 1917 году в России буржуазно-демократическая революция переросла в социалистическую 1917 онд Орос оронд хөрөнгөлөг ардчилсан хувьсгал социалист хувьсгал болж өрнөсөн юм; капитализм перерос в империализм капитализм империализм болж хувирав; 4. ахмад болох, наснаас хэтрэх; для детского сада ребенок перерос хүүхэд цэцэрлэгийн нарнаас хэтэрчээ.

ПЕРЕРАСХОД, -а, м. хэтрүүдэн зарах, илүү зарцуулах; перерасход электричества цахилгаан илүү зарцуулах.

ПЕРЕРАСХОДОВАТЬ, -дую, -дуешь; -анный; сөв., **что**. хэтрүүдэн зарах, илүү зарцуулах; перерасходовать деньги мөнгийг илүү зарцуулах.

ПЕРЕРАСЧЁТ, -а, м. дахин тооцох, дахин тооцоо; произвести перерасчёт дахин тооцоо хийх.

ПЕРЕРВАТЬ, -ву, -вьшь; -ал, -ала, -ало; -пер-ванный; сов., что. 1. тас татах; перервать верёвку шидмэсийг тас татах; 2. таслаж дуусгах.

ПЕРЕРВАТЬСЯ, -ётся; сов. 1. тасрах; верёвка перервалась дээс тасрав; 2. тасалдах.

ПЕРЕРЕГИСТРАЦИЯ, -и, ж. шинэчлэн бүртгэх; перерегистрация членских книжек гишүүний үнэмлэхийг шинэчлэн бүртгэх.

ПЕРЕРЕГИСТРИРОВАТЬ, -рут, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. шинэчлэн бүртгэх, дахин бүртгэх; перерегистрировать военнообязанных цэргийн насны хүмүүсийг шинэчлэн бүртгэх.

ПЕРЕРЕГИСТРИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; возвр. шинэчлэн бүртгэгдэх, дахин бүртгэгдэх.

ПЕРЕРЕЗАТЬ, -ежу, -ежешь; -езанный; сов., **ПЕРЕРЕЗАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ПЕРЕРЕЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ПЕРЕРЕЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. тас огтлох, хэрчих; перерезать верёвку дээсийг тас огтлох; 2. алах, хэрчиж алах; перерезать всех кур бүх тахиаг алах; 3. таслах; перерезать путь неприятелю дайсны замыг таслах; 4. зүсэж орох, зүсэж гарах; горные отроги перерезали обширную равнину салбар уулнууд өргөн гал руу зүсэн оржээ.

ПЕРЕРЕЗАТЬСЯ, -ежётся; сов., **ПЕРЕРЕЗАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. огтлогдох, хэрчигдэх.

ПЕРЕРЕШАТЬ, -аю, -аешь; несов. бултыг бодох, өөрчлөн бодох; я перерешал все задачи би бүх бодлогыг бултыг бодсон.

ПЕРЕРЕШИТЬ, -шу, -шишь; -шённый (-ён, -ена); сов., что. өөрчлөн бодох, өөрчлөн шийдвэрлэх.

ПЕРЕРЖАВЕТЬ, I и 2 л. не употр., -вет; сов. зэвэрч тасрах; проволока перержавела төмөр утас зэвэрч тасрав.

ПЕРЕРОДИТЬСЯ, -ожусь, -одишься; сов., **ПЕРЕРОЖДАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. хувирах, ондоо болох; нравственно переродиться зан суртакууны талаар ондоо болох; 2. хувирч гутах, чанараа алдах; ткани организма переродились бие махбодын нэгдэс хувирч гутжээ; 3. хувилж төрөх.

ПЕРЕРОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. хувирах, өөрчлөгдөх; 2. хувирч гутах, улирч муудах; 3. хувилж төрөх, дахин төрөх.

ПЕРЕРОСТОК, -тка, м. нас хэтэрсэн; ученик-переросток нас хэтэрсэн сурагч.

ПЕРЕРУБАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕРУБИТЬ**, -ублю, -убишь; -убленный; сов., кого-что. 1. тас цавчих; перерубить палку шийдэм тас цавчих; 2. хэрчих, цавчиж дуусгах; перерубить всю капусту бүх байцааг цавчиж дуусгах.

ПЕРЕРУГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.), **ПЕРЕРУГИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. (разг.). хэрэлдэцгээх; целый час переругивались из-за пустяков дэмий юмны төлөө бүхэл цаг хэрэлдэцгээв.

ПЕРЕРЫВ, -а, м. завсарлагаа, завсарлах, тасралт, тасалдах; сделать перерыв в работе ажилд завсарлагаа хийх; перерыв в занятиях хичээлийн завсарлагаа; работать без перерыва завсарлахгүй ажиллах, тасралтгүй ажиллах; перерыв движения хөдөлгөөн тасалдах.

ПЕРЕРЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. тас татах; 2. таслах, тасалдуулах.

ПЕРЕРЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕРЫТЬ**, -рою, -роешь; -ытый; сов., что. 1. малтаж дуусгах, дуустал ухах; перерыть весь огород бүх ногооны газрыг малтаж дуусгах; 2. хөндлөн ухах; 3. онгичих; перерыть все вещи в чемодане чемодан дахь бүх юмыг онгичих.

ПЕРЕСАДИТЬ, -ажу, -адишь; -ажённый; сов., **ПЕРЕСАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. ондоо га-

зар суулгах, өөр газар суулгах; пересадить пасса Киров в другой вагон зорчигчдыг өөр вагонд суулгах; пересадить гостя в кресло зочныг түшлэгтэй сандалд шилжүүлэн суулгах; 2. шилжүүлж суулгах; пересадить капусту байцааг шилжүүлж суулгах; 3. нөхөх, нөхөж суулгах; пересадить кожу на лицо, обезображенное ожогом шатаж муухай болсон нүүрэнд арьс нөхөж суулгах.

ПЕРЕСАДКА, -и, ж. 1. шилжүүлж суулгах; пересадка растений ургамлыг шилжүүлж суулгах; произвести пересадку пассажиров на другой самолёт зорчигчдыг өөр онгоцонд шилжүүлж суулгах; 2. шилжиж суух, сольж суух, унаа солих; ехать без пересадок унаа солихгүй явах.

ПЕРЕСАЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. шилжиж суух, сольж суух.

ПЕРЕСАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хэт давса-лах, шорвог болгох; 2. дэндүүлэх, хэтрүүлэх.

ПЕРЕСДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; несов., **ПЕРЕСДАТЬ**, -ам, -аешь, -асть, -адим, -адите, -адут; -ал, -ала, -ало; -ай, -анный (-ан, -ана); сов., что. 1. дахин хөдслөх, хөлсөөр шилжүүлж өгөх, шилжүүлж хэрэглүүлэх, дахин хэрэглүүлэх; пересдать дачу новым дачникам зуслангийн байшинг шинэ зусланчдад шилжүүлж өгөх; 2. дахин хуваах, шинээр хуваах; пересдать карты, когда я сяду намайг суух-лаар хээрөө дахин хуваана шүү; 3. дахин шалгуулах, дахин өгөх; пересдать экзамен по математике тооны ухааны шалгалтыг дахин өгөх.

ПЕРЕСДАЧА, -и, ж. 1. дахин хуваах; пересдача карт хээр дахин хуваах; 2. дахин шалгуулах, шалгалтыг дахин өгөх.

ПЕРЕСЕДЛАТЬ, -аю, -аешь; -седланный; сов. да-хин эмээллэх, засаж эмээллэх, эмээл засаж тохох.

ПЕРЕСЕИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. 1. дахин тарих; 2. дахин шигших.

ПЕРЕСЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хөндлөн гарах, огтолж гарах; 2. таслах; 3. нэвтрэн гарах, зүсэж гарах.

ПЕРЕСЕКАТЬСЯ, -ается; несов. 1. хөндлөн зө-рөх, соливцох, соливцон гарах; 3. таслагдах.

ПЕРЕСЕЛЕНЕЦ, -нца, м. нүүж ирсэн хүн, нүүж очсон хүн, шилжиж суугч.

ПЕРЕСЕЛЕНИЕ, -я, ср. нүүх, шилжиж нутаглах, шилжиж суух.

ПЕРЕСЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов., кого (что), **ПЕРЕСЕЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. нүүлгэх, шилжүүлж нутаглуулах, шилжүүлж суулгах; переселить на другую квартиру өөр байранд нүүлгэх.

ПЕРЕСЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; возвр. **ПЕРЕСЕЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. нүүх, шилжиж нутаглах, нутаг солих, шилжиж суух; крестьяне переселились в Сибирь тарначид Сибирьт шилжиж нутагла-ла.

ПЕРЕСЕСТЬ, -сяду, -сядешь; сов. 1. шилжиж суух, очиж суух; пересесть поближе к окну цонхонд ойр очиж суух; 2. шилжиж суух, сольж суух, унаа солих, хөсөж солих; пересесть на пароход галт онгоцонд шилжиж суух.

ПЕРЕСЕЧЕНИЕ, -я, ср. 1. хөндлөн гарах, огтолж гарах; 2. уулзар; на пересечении дорог замын уул-зар дээр.

ПЕРЕСЕЧЕННЫЙ -ая, -ое. огтроотой, сархиатай, ааргайтай, баргаатай; пересечённая местность огтроотой газар.

ПЕРЕСЕЧЬ, -еку, -ечёшь, -екут; -ек, -екла; -ечённый (-ён, -ена) сов., что. 1. хөндлөн гарах, огтолж гарах; пересечь дорогу зам хөндлөн гарах, зам огтолж гарах; 2. таслах, хаах; пересечь путь про-тивнику дайсны замыг таслах; 3. нэвтрэн гарах, зү-

сэж гарах: железная дорога пересечёт нашу область төмөр зам манай мужийг зүсэж гарах болно.

ПЕРЕСЕЧЬСЯ, *-ечётся, -ежётся; -екся, -лась; сов.* 1. зөрөлдөх, хөндлөн зөрөлдөх, соливцох, соливцон зөрөх; линни пересеклись шугам солилцов; улицы пересеклись гудамж зөрөлдөв; 2. таслагдах, тасрах; разговор пересекся яриа тасрав.

ПЕРЕСЕЯТЬ, *-ею, -еешь; -сеянный; сов.* 1. дахин тарих, дахин тариалах; пересеять участок хэсэг газрыг дахин тариалах; 2. дахин шигших; пересеять муку гурил дахин шигших.

ПЕРЕСИЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ПЕРЕСИЛИТЬ*, *-лю, -лишь; -ленный; сов., кого-что.* 1. дийлэх, давах, хүч хүрэх; пересилить противника в борьбе гэмцэлд эсрэг этгээдийг дийлэх; 2. хатамжих, даах, гэсвэрлэх; он пересилил свой страх тэр айх боловч хатамжив; пересилил боль өвчинд гэсвэрлэх.

ПЕРЕСКАЗ, *-а, м.* 1. утгыг ярих, утгыг цээжээр хэлэх, өөрийн үгээр хэлэх, утгыг өөрийн үгээр ярих; пересказ прочитанного уншсан зүйлийн утгыг ярих; 2. утгыг өгүүлсэн зүйл, утгыг өөрийн үгээр бичсэн зүйл.

ПЕРЕСКАЗАТЬ, *-ажу, -ажешь; -азанный; сов. что., ПЕРЕСКАЗЫВАТЬ*, *-аю, -аешь; несов.* 1. утгыг ярих, цээжээр ярих, өөрийн үгээр ярих; пересказывать содержание книги номын агуулгыг цээжээр ярих, 2. тоочиж ярих, тодорхой ярих, дэлгэрэнгүй хэлэх; пересказать все новости бүх сонинг тодорхой ярих; я столько видел, что всего не перескажешь үзсэн юм маань их болоод тоочин ярьж барахаар биш.

ПЕРЕСКАКИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. ПЕРЕСКОЧИТЬ*, *-очу, -очишь; сов.* 1. харайж гарах, үсэрч давах; перескочить через канаву суваг дээгүүр харайж гарах; 2. гэнэт шилжих, харайж орох; перескочить с одной темы на другую нэг сэдвээс нөгөө сэдэв рүү харайж орох.

ПЕРЕСЛАТЬ, *-ешлю, -ешлешь; -сланный сов. кого-что.* илгээх, явуулах, гуйвуулах; переслать письмо захидал илгээх; переслать деньги по почте шуудангаар мөнгө явуулах.

ПЕРЕСМАТРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. дахин үзэх, сайтар үзэх, сайн үзэцгээх; 2. хянаж үзэх, шалгаж үзэх.

ПЕРЕСМЕИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. (разг.).* харилцан инээлдэх, бие биеэ харж инээцгээх жуумалзан ярилцах.

ПЕРЕСМОТРЕТЬ, *-а, м.* д хин үзэх, дахин хянах, хянаж үзэх; пересмотр судебного дела шүүхийн хэргийг дахин хянах.

ПЕРЕСМОТРЕТЬ *-отрю, -отришь; -отренный; сов.* 1. дахин үзэх, сайтар үзэх, сайн үзэцгээх; пересмотреть все книги бүх номыг үзэх, 2. хянаж үзэх, шалгаж үзэх; пересмотреть нормы выработки бүтээмжийн нормыг шалгаж үзэх; пересмотреть приговор шийтгэлийг хянаж үзэх.

ПЕРЕСНИМАТЬ, *-аю, -аешь; несов. ПЕРЕСНЯТЬ*, *-ниму, -нимешь; -ял, -ял с, -яло; ятый; (-ят, -ята, -ято); сов., кого-что.* 1. дахин зураг авах, зургийг дахин авах, дахин авах; переснять отдельные кадры фильма киноны зарим хэсгийн зургийг дахин авах; 2. шинэ зураг хийх, шинээр зураг, зургийг дахин хийх; переснять план участка хэсэг газрын төдөлөгөөний шинэ зураг хийх; 3. дахин хуулга хийх, шинээр хуулах; переснять копию с диплома дипломоос дахин хуулга хийх.

ПЕРЕСНИМАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., ПЕРЕСНЯТЬСЯ*, *-нимусь, -ниметесь; -ялся, -ялась, -ялось; сов.* д хин зураг авахуулах, фото зургаа дахин авахуулах.

ПЕРЕСОЛИТЬ, *-олю, -олишь; -оленный; сов.* 1. давсыг ихдүүлэх, хэт давслах, шорвогдуулах; пе-

ресолить суп шөлний давсыг ихдүүлэх; 2. дэндүүлэх, хэтрүүлэх; пересолить в шутках тоглоомыг шоглоом болгох.

ПЕРЕСОХНУТЬ, *1 и 2 л. не употр., -нет; -ох, -охла; сов.* 1. хув хуурай болох, бүр хатагчах; бельё пересохло дотуур хувцас хув хуурай болжээ; губы пересохли уруул бүр хатчихлаа; 2. хагсах; бочка пересохла торх хагсжээ; 3. ширгэх, ус татрах; речка пересохла горхи ширгэжээ.

ПЕРЕСПАТЬ, *-плю, -пишь; -ал, -ала, -ало; сов.* 1. хэт унтах, их унтах; 2. хонох, унтаж өнгөрүүлэх. **ПЕРЕСПЕЛЫЙ**, *-ая, -ое (разг.).* хэт боловсорсон, борчийсон, агширсан; переспелый виноград хэт боловсорсон үзэм; переспелые плоды борчийсон жимс гэнэ, агширсан жимсгэнэ.

ПЕРЕСПЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* хэт боловсрох, борчийх, агшрах; дыня переспела амттайхан гуа хэт боловсорчээ.

ПЕРЕСПОРИТЬ, *-рю, -ришь; -ренный; сов., кого (что).* гартаах, үгээр давах; его не переспоришь түүнийг гартааж чадахгүй.

ПЕРЕСПРАШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ПЕРЕСПРОСИТЬ*, *-ошу, -осишь; -ошенный; сов., кого (что).* дахин асуух, давтан асуух, лавлаж асуух, асууж сурах; плохо расслышав, я переспросил муу дуулаад би лавлаж асуув.

ПЕРЕССОРИТЬ, *-рю, -ришь; сов., кого (что).* хэрэлдүүлэх; перессорить старых друзей хуучин нөхц дөө хэрэлдүүлэх.

ПЕРЕССОРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; сов.* хэрэлдэх, муудалцах; он перессорился со всеми тэр хүн бүр тэй хэрэлддэг болов.

ПЕРЕСТАВАТЬ, *-таю, -таишь; -тавай; несов.* зогсох, болих, байх.

ПЕРЕСТАВИТЬ, *-влю, -вишь; -вленный; сов., кого-что. ПЕРЕСТАВЛЯТЬ*, *-яю, -яешь; несов.* 1. шилжүүлж, тавих, өөр газар тавих; переставить стулья сандлыг шилжүүлж тавих; 2. өөрчилж тавих, сэлгэж тавих; переставить мебель в комнате тасалгаанд гэрийн хэрэгслийг өөрчилж тавих.

ПЕРЕСТАИВАТЬ, *-ает; несов.* 1. өнгөрүүлэх; 2. удаж муудах, байж байсаар гутах.

ПЕРЕСТАНОВКА, *-и, ж.* өөрчилж тавих, сэлгэх, сольцол; перестановка мебели гэрийн хэрэгслийг өөрчилж тавих; от перестановки слагаемых сумма не меняется нийлэгдэхүүнийг сэлгэхэд дүн нь өөрчлөгдөхгүй; перестановка слов в предложении өгүүлэвэрийн доторх үгсийн сольцол.

ПЕРЕСТАРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов. (разг.).* хэтэрхий чармайх, дэндүү мэрийх.

ПЕРЕСТАТЬ, *-ану, -анешь; -ань; сов.* зогсох, болих, байх; дождь перестал бороо зогсов; он перестал курить тэр тамхи татахаа болив.

ПЕРЕСТЕЛИТЬ, *-телю, -телишь; -естланный (и -естеленный); сов., что., ПЕРЕСТЕЛИТЬ*, *-аю, -аешь; несов., ПЕРЕСТЕЛКА*, *-и, ж., ПЕРЕСТЕЛАТЬ*, *-телю, -телишь; -естланный (и -естеленный); сов., что.* 1. засах, засаж бэлдэх; перестелить постель ор дэрийг засах; 2. дэвсэх, тавих; перестелить пол шал дэвсэх, шал тавих.

ПЕРЕСТИРАТЬ, *-аю, -аешь; -иранный; сов., что; ПЕРЕСТИРИВАТЬ*, *-аю, -аешь; несов.* 1. дахин угаах; перестирать рубашку цамцыг дахин угаах; 2. угааж дуусгах, угааж л байх; перестирать все бельё бүх дотуур хувцсыг угааж дуусгах.

ПЕРЕСТОЯТЬ, *1 и 2 л. не употр., -оит; сов.* 1. өнгөрүүлэх; перестоять бурю в порту далайн боомтод шуургыг өнгөрүүлэх; 2. удаж муудах, байж байсаар гутах; простокваша перестояла тараг удаж муудах; рожь перестояла хөх тариа удаж муудах.

ПЕРЕСТРАДАТЬ, -аю, -аешь; сов., что. зовлон адлах, зовж үзэх, зовдон туулдах, эвэршээх.

ПЕРЕСТРАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өөрчлөн засах, ясаж шинэтгэх, шинэтгэн байгуулах, сэдбэж шинэтгэх; 2. засаж өөрчлөх; 3. өөрчлөн жагсаах; 4. тааруулах, хөг тааруулах.

ПЕРЕСТРАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. өөрчлөгдөх, өөрөөр жагсах; 2. аж явдлаа засах, ажлаа өөрчлөх; 3. таарагдах.

ПЕРЕСТРАХОВАТЬ, -ражуо, -ражуешь; -ованный; сов., кого-что. дахин даатгах; перестраховать своё имущество эд юмаа дахин даатгах.

ПЕРЕСТРАХОВАТЬСЯ, -ражусь, -ражуешься; сов. 1. дахин даатгагдах; 2. сэрэмжлэн зайлсхийх, харшиж зайлсхийх.

ПЕРЕСТРАХОВКА, -и, -ж. 1. дахин даатгалт, шинээр даатгах; перестраховка имущества эд юмаа шинээр даатгах; 2. сэрэмжлэн зайлсхийх, харшиж зайлсхийх, хэт болгоомжлох; бороться с перестраховкой в литературной критике ураг зохиолын шүүмжлэл дэх харшиж зайлсхийх явдалтай тэмцэх.

ПЕРЕСТРАХОВЩИК, -а, -м. (пердобр.). хэтэрхий сэрэмжлэгч, хаяагаа манагч.

ПЕРЕСТРАХОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дахин даатгаж байх.

ПЕРЕСТРАХОВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дахин даатгагдаж байх; 2. сэрэмжлэн зайлсхийж байх.

ПЕРЕСТРЕЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. буудалцах, буудалдах.

ПЕРЕСТРЕЛКА, -и, -ж. буудалцах; буудалцаан; завязать перестрелку буудалцаж эхлэх, буудалцаан болох.

ПЕРЕСТРЕЛЯТЬ, -ляю, -ляешь; -еланный; сов. 1. буудах, буудан алах, бултыг буудаж алах; перестрелять всю дичь бүх анрийн шувуур буудаж алах; 2. буудаж дуусгах, буудаж дуусах; перестрелять патроны сумаа буудаж дуусгах.

ПЕРЕСТРОИТЬ, -аю, -оить; -оенный; сов., что. 1. өөрчлөн засах, засаж шинэтгэх, шинэтгэн байгуулах, сэдбэж шинэтгэх; перестроить дом байшинг өөрчлөн засах; 2. засаж өөрчлөх, өөрчилж яасах; перестроить программу программыг засаж өөрчлөх; 3. өөрчлөн жагсаах; перестроить ряды эцнээг өөрчлөн жагсаах; 4. тааруулах, хөглөх, хөг тааруулах; перестроить роаял төгөлдөр хуурын хөг тааруулах.

ПЕРЕСТРОИТЬСЯ, -оюсь, -оюсь; сов. 1. өөрчлөгдөх, өөрөөр жагсах, жигрэх; рота быстро перестроилась суман цэрэг төдхөн жигдрэн; 2. аж явдлаа өөрчлөх, ажлаа өөрчлөн сайжруулах; необходимо перестроиться для лучшего выполнения задач строительства барилгын зорилгыг сайнаар биедүүлдэгийн тулд ажлаа өөрчлөн сайжруулах нь чухал байна; 3. тааралдах.

ПЕРЕСТРОЙКА, -и, -ж. 1. өөрчлөн байгуулах, өөрчлөн засах, сэдбэж шинэтгэх; перестройка здания байшинг өөрчлөн засах; 2. өөрчлөн сайжруулах; перестройка работ на новый лад ажлаа шинэ янзаар өөрчлөн сайжруулах.

ПЕРЕСТУКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тонших, цохих; 2. тоншиж чимээгээр ярилцах.

ПЕРЕСТУПАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. алхаж орох, давж орох; переступать порог богто алхаж орох; 2. давах, зөрчих; переступать закон хууль зөрчих; 3. гишгэцийг сэлгэх, сэлдэж гишгэх; переступать с ноги на ногу хөлийн гишгэцийг сэлдэх.

ПЕРЕСТУПИТЬ, -уплю, -упишь; сов. 1. алхаж орох, давж орох; переступить через порог богто алхаж орох; 2. зөрчих; переступить закон хууль зөрчих; переступить границы примичия зүй ёсыг зөрчих.

ПЕРЕСУД -а, -м. (прост.). 1. дахин шүүх, шүүхэд дахин орох; дело пошло на пересуд хэрэг нь шүүхэд дахин ордоо; 2. хов хоч, муу хэлэх.

ПЕРЕСУДЫ, -ов (разг.). хов хоч, муу хэлэх.

ПЕРЕСУШИВАТЬ, -аж, -аешь; несов., **ПЕРЕСУШИТЬ**, -аю, -аешь; сов., что. 1. хув хуурай болгох, бүр хатаачгах, дэндүү хатаах; пересушить судари галхыг дэндүү хатаах; 2. дахин хатаах; 3. хатааж дуусгах, цөмийг хатаах; пересушить всё бельё бүх дотуур хувцсыг цөм хатаах.

ПЕРЕСУШИВАТЬСЯ -ается, несов., **ПЕРЕСУШИТЬСЯ**, -шусь; сов. 1. хув хуурай болох, бүр хатаачгах, дэндүү хатах, хагсах; 2. цугаараа хатах.

ПЕРЕСЧИТАТЬ, -аю, -аешь; -итанный; сов., **ПЕРЕСЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. дахин тоолох;

пересчитать для проверки нягталж дахин тоолох; 2. тоолон тоолох, цөм тоолох; пересчитать всех присутствующих байгаа бүх хүмүүсийг цөм тоолох.

ПЕРЕСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. явуулах, илгээх, **ПЕРЕСЫЛАТЬСЯ**, -ается; несов. хүргэгдэх, илгээгдэх; письма пересылаются адресату захидлууд хаягаараа хүргэгдэнэ.

ПЕРЕСЫЛКА, -и, -ж. явуулах, илгээх; уплатить деньги за пересылку книг ном явуулсны үнэ мөнгийг төлөх.

ПЕРЕСЫЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. явуулах илгээх; пересылочные операции илгээх ажиллагаа.

ПЕРЕСЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цөдөх, цөлөлтийн.

ПЕРЕСЫПАТЬ, -паю, -пашь; -ыпь, -ыпанный; сов., что. **ПЕРЕСЫПАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хийх, шилжүүлж хийх, юүлэх; пересыпать пшеницу в другой мешок удаан буудайг өөр шуудайд хийх; 2. цацах, үйрүүдэх; пересыпать шубу нафталином үстэй дээлд хор үйрүүдэх; 3. дүүргэх; пересыпать речь цитатами үгээ иш татаалтаар дүүргэх.

ПЕРЕСЫХАНИЕ, -я, -ср. ширгэлт, хаялт, ус татрах; пересыхание реки летом затрудняет судоходство зун гол мөрний ус татарч хөлөг онгоц явахад бэрхцээлтэй болно.

ПЕРЕСЫХАТЬ, -ает, несов. 1. хув хуурай болох, бүр хатаачгах; 2. хагсах; 3. ширгэх, ус татрах.

ПЕРЕТАПЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. түлэх, цөм түлэх; 2. хайлах; 3. цөмийг чивүүлэх.

ПЕРЕТАСКАТЬ, -аю, -аешь; -асканный; сов. кого-что. зөөж дуусах, зөөсөөр дуусгах; перетаскать все дрова хамаг түлээ зөөж дуусах.

ПЕРЕТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зөөж дуусгах, чирж оруулах.

ПЕРЕТАСОВАТЬ, -сую, -суешь; -ованный; сов., **ПЕРЕТАСОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. холих; перетасовать карты хөзөр холих.

ПЕРЕТАЩИТЬ, -ащу, -ащишь; -ащанный; сов. зөөх, оруулах, чирж оруулах, аваачих, авчрах; перетачить сумдук в переднюю үүдний тасалгаанд авдар оруулах.

ПЕРЕТЕРЕТЬ, -тру, -трешь; -тёр, -тёрла; -тёрший; -тёртый; -терев (и-тёрши); сов., что. 1. элээж таслах, перетереть верёвку дээс элээж таслах; 2. үрдэх, нухах; перетереть редьку на тёрке цагаан лууваг үрдүүл дээр үрдэх; перетереть зерно в муку будааж нухаж гурил болгох; 3. арчиж зүлгэх, үрж зүлгэх; перетереть посуду сав суулгыг үрж зүлгэх.

ПЕРЕТЕРЕТЬСЯ, -тёрся, -тёрлась; -тёршись; сов. элж тасрах, үргэгдэж тасрах; верёвка перетёрлась дээс элж тасрав.

ПЕРЕТЕРПЕТЬ, -терплю, -терпишь; сов., что (разг.). тэсэж гарах, тэсвэрлэх.

ПЕРЕТИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. элээж таслах; 2. үрдэх, нухах; 3. арчиж зүлгэх, үрж зүлгэх.

ПРЕТИРАТЬСЯ, -ается; несов. элж тасрах, үргэгдэж тасрах.

ПЕРЕТОЛКИ, -ов, (разг.), дамьж үг, элдвийн яриа, хов хоч.

ПЕРЕТОЛКОВАТЬ, -кую, -куешь; *ованный*; *сов.*, *что*. **ПЕРЕТОЛКОВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. ташааруулан хэлэх, ташаа ярих; он мөн слова перетолковал по-своему гэр, миний үгийг өөрийнхөөрөө ташааруулан хэлжээ; 2. яригдах.

ПЕРЕТОПИТЬ, -оплю, -опишь; *опленный*; *сов.*, *что*. 1. түлэх, цөм түлэх, галдах; перетопить все печи бүх шийшиг галдах; 2. хайлах; перетопить масло тос хайлах, тос хайлуулах; 3. цөмийг чивүүдэх.

ПЕРЕТОПИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ится; *сов.* хайлах; масло хорошо перетопилось тос сайхан хайж байв.

ПЕРЕТРЕВОЖИТЬ, -жу, -жишь; *женный*; *сов.*, *кого-что*. бүгдийг сандаргах.

ПЕРЕТРЕВОЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; *сов.* (разг.) сэтгэл зовох.

ПЕРЕТРЕСКАТЬСЯ, -аются, *сов.* цавтах, цав гарах, гав гарах; галияний горшок весь перетрескался шавар вааранд олон цав гарчээ.

ПЕРЕТРУСИТЬ, -ушу, -уешишь; *сов.* (разг.) зүрхших, их сүрдэх, эмээх.

ПЕРЕТРЯСАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПЕРЕТРЯСТИ**, -су, -ешишь; -аю, -аешь; *ясла*; *ейнный* (-эн, -ена); *сов.*; *что* гөвөх, сэгсрэх; перетрясти все меховые одежды үстэй хувцсаа бүгдийг гүвэх.

ПЕРЕТРЯХИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПЕРЕТРЯХНУТЬ**, -ну, -нешь; -яхнутый; *сов.* гүвэх, сэгсрэх.

ПЕРЕТЯГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПЕРЕТЯНУТЬ**, -яну, -нешь; -янутый; *сов.* 1. татаж аваачих, гийш болгох, чирж аваачих; перетянуть лодку к берегу завийг эрэг рүү татаж аваачих, завийг эрэг гийш болгох; 2. оруулах, ородуулах, татах; перетянуть его на свою сторону түүнийг талдаа татах; 3. дахин углах, дахин хийх; перетянуть шину на колесах резин бүрээсийг дугуйд дахин углах; 4. чанга татах; перетянуть талию поясом бэлхүүсээр бүсийг чанга татах; 5. илүү татах, илүү дарах, хүндрэх; одна чаша весов перетянула другую жингийн цэг тогоо нь нөгөөгөөс илүү татав.

ПЕРЕТЯНУТЬСЯ, -янусь, -янешься; *сов.* чанга татах, чанга ороох; перетянуться поясом бүсээ чанга ороох.

ПЕРЕУБЕДИТЬ 1 л. *ед. не употр.*; -ишь; -еждийный (-эн, -ена); *сов.*; *кого* (*что*). **ПЕРЕУБЕЖДАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* үнэмшүүлэх, өөрчлөн итгүүдэх, үгэнд орох, үгэндээ оруулах, его не переубедишь, он упрямый гэр, үгэнд орохгүй, зөрүүд хүн.

ПЕРЕУЛОК, -лок, м. нарийн гудамж, гудмай.

ПЕРЕУСТРАИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПЕРЕУСТРОИТЬ**, -рою, -оидишь; *сов.* өөрчлөн байгуулах, шинэтгэн байгуулах; переустроить театр театрыг өөрчлөн байгуулах.

ПЕРЕУСТРОЙСТВО, -а; ср. өөрчлөн байгуулах, шинэтгэн байгуулах; переустройство учебникэд введенный сургуулиудыг өөрчлөн байгуулах; социалистическое переустройство общества нийгмийг социалист ёсоор өөрчлөн байгуулах.

ПЕРЕУТОМИТЬ, -млю, -мишь; -млennyй (-эн, -ена); *сов.*, *кого-что*, зүдрэх, их ядрах.

ПЕРЕУТОМИТЬСЯ, -млюсь, -мишьясь; *сов.* зүдрэх, их ядрах.

ПЕРЕУТОМЛЕНИЕ, -я; ср. их цуцах, их ядрах, зүдрэх; на почве переутомления у него развилась сердечная болезнь их ядренаас шадгаалж зүрх нь өвддөг болжээ.

ПЕРЕУТОМЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* зүдрэх.

ПЕРЕУТОМЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* их зүдрэх, их ядрах.

ПЕРЕУЧЕСТЬ, -чту, -чтешь; *чтённый* (-эн, -ена); *сов.*; *кого-что*. дахин бүртгэх, шинээр тоолох; переучесть товары в магазине дэлгүүр дэх бараар дахин бүртгэх.

ПЕРЕУЧЁТ, -а, м. шинэчлэн бүртгэх, дахин бүртгэх, тооллого; переучёт скота малыг шинэчлэн бүртгэх.

ПЕРЕУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. өөрчлөн сургах; 2. давтан суралцах, дахин цээжлэх; 3. сургаж гаргах.

ПЕРЕУЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. өөрчлөн суралцах; 2. хэт нармайж суралцах.

ПЕРЕУЧИТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* дахин бүртгэх, шинэчлэн тоолох.

ПЕРЕУЧИТЫВАТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ется; *несов.* бүртгэгдэх, дахин бүртгэгдэх.

ПЕРЕУЧИТЬ, -учу, -учишь; *ученный*; *сов.* 1. өөрчлөн сургах; не всякого легко переучить хэн хүнийг өөрчлөн сургах хялбаргүй; 2. давтан суралцах, дахин цээжлэх; 3. сургаж гаргах; он переучил сотни ребят гэр, олон зуун хүүхдийг сургаж гаргажээ.

ПЕРЕУЧИТЬСЯ, -учусь, -учишься; *возвр.* 1. өөрчлөн суралцах, өөр зүйлд суралцах; 2. хэт чармайж суралцах.

ПЕРЕФОРМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *рованный*; *сов.* өөрчлөн байгуулах, өөрчлөн хэлбэржүүлэх; переформировать дивизию цэргийн дивизийг өөрчлөн байгуулах.

ПЕРЕФОРМИРОВАТЬСЯ, -руется; *сов.* өөрчлөн байгуулагдах, өөрчлөн хэлбэржих; полк переформировался цэргийн хороо өөрчлөн байгуулагдав.

ПЕРЕФРАЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *ованный*; *сов.* и *несов.*, *что*. өөрчилсхийж хэлэх, жаахан өөрчлөн хэлэх.

ПЕРЕФРАЗИРОВАТЬ, -ую, -уешь; *несов.* **ПЕРЕХВАЛИТЬ**, -аю, -алишь; *сов.*; *кого-что* (разг.). хэт магтах, өнгөрүү магтах.

ПЕРЕХВАТИТЬ, -аю, -аешь; *атный*; *сов.*; **ПЕРЕХВАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. завсраас шүүрэн авах, замаас барих; перехватить письмо за кидлыг замаас шүүрэн авах; перехватить беглеца оргодлыг замаас нь барих; 2. хөндлөн боох, ороох, гэврэх; перехватить верёвкой дээсээр хөндлөн боох; перехватить талию поясом бэлхүүсээ бүсээр ороох; 3. өл залгах, өл авах; перехватить перед обедом үдийн хоолны өмнө өл авах; 4. дэндүүлэх, хэтрүүлэх; перехватить в шутках тоглоомоо хэтрүүлд шоглоом болгох; 5. зээлчихэх; перехватить сто рублей зуун төгрөг зээлчихэх.

ПЕРЕХИТРИТЬ, -рю, -ришь; *рнный* (-эн, -ена); *сов.*, *кого* (*что*). залидах, мэхлэх; перехитрить врага дайсныг залидах.

ПЕРЕХОД, -а, м. 1. давах, давж гарах; переход полководца Суворова через Альпы Альпын нурууг жанжин Суворовын давсан нь; переход через границу жил давах; 2. шилжих, шилжиж орох; переход власти в руки трудящихся засгийн эрх хөдөлмөрчдийн гарт шилжих; переход от социализма к коммунизму социализмаас коммунизмд шилжиж орох; 3. шилжих, шилжиж орох, өрөх; оформить переход на другую работу өөр ажилд шилжихийн албан бичгийг гаргуулах; переход на сторону революционных войск хувьсгалт цэргийн талд орох; 4. гарц, хөндлөн

гарах газар; т слага у перехода улицы гудамжны гарц дээр олон хүн байна; 5. хүзүүвч, дамжуур; **пeрeхoд** үеийн переход дээвэртэй хүзүүвч; 6. газар, өдөрчдийн газар; в двух переходах от города хотоос хоёр өдөрчийн газарт; ☆ переход количества в качество тооноос чанарт шилжих.

ПЕРЕХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. гарах, хөндлөн гарах, давах; переходить улицу гудамж хөндлөн гарах; переходить границу хил гарах; переходить через гору уул давах; 2. нүүх, орох, шилжих, дэвших; переходить в другую квартиру өөр байранд нүүх; переходить на другую работу өөр ажилд шилжих; 3. эхлэх, орох, орж эхлэх, шилжих; переходить в наступление довтолж эхлэх; 4. шилжиж орох, шилжих; власть перешла в руку трудящихся эрхийн эрх хөдөлмөрчдийн гарт шилжиж оров; 5. болгох, болчих; степь перешла в пустыню хээр тал өнгөрч цөл болдоо.

ПЕРЕХОДНЫЙ, -ая, -ое. 1. шилжилтийн; переходный экзамен шилжилтийн шалгалт; переходный период от капитализма к социализму капитализмаас социализмд орох шилжилтийн үе; переходный возраст шилжилтийн нас; 2. тусах; переходный глагол тусах уйл үг.

ПЕРЕХОДЯЩИЙ, -ая, -ее. 1. шилжин явах; переходящее знамя шилжин явах туг; 2. он шилжих, жилд дамнах, дараагийн жилд шилжих; переходящие темы он шилжих мөнгө; переходящие темы жил дамнах сэдэв.

ПЕРЕЦ, -рца (-рцу), м. перец, поваари, повоор, чинжүү, бурш; чёрный перец поваари; красный перец, стручковый перец чинжүү, зидрагаа; красный горошчатый перец (перец Бунге) хуажуу, ермаа; белый перец бивдин, шорбоолжин эм; белый перец шидүү, налшам; водяной перец усан тарна; ☆ задать перцу, залхаах, хашраах.

ПЕРЕЧЕНЬ, -чня, м. цэс, нэрийн жагсаалт, данс бүртгэл; перечень книг номын цэс.

ПЕРЕЧЕРКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕЧЕРКНУТЬ**, -ну, -нешь; -чёркнувший; сов., что. баллах, дарах, дугуйлах, цөм баллах; перечеркнуть страницу хуудсыг цөм баллах.

ПЕРЕЧЕРТИТЬ, -ерчу, -ертишь; -черченный; сов., что., **ПЕРЕЧЕРКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. дахин зурах; перечертить чертёж шугам зургийг дахин зурах; перечертить план на кальку дэвсгэр зургийг гэрэлтүүлэх цаасан дээр хуулж зурах.

ПЕРЕЧЕСАТЬ, -ешу, -еешь; -чёсанный; сов., кого-что. 1. дахин самнах; 2. самнацгаах.

ПЕРЕЧЕСТЬ I, -чту, -чтешь; -чёл, -чала, -чтённый (-ён, -ена); сов., кого-что (разг.). 1. дахин тоолох; 2. тоолцгоох.

ПЕРЕЧЕСТЬ II, -чту, -чтешь; -чёл, -чала; сов., кого-что (разг.). 1. дахин унших; 2. уншиж дуусгах, цөмийг унших.

ПЕРЕЧИСЛИТЬ, -чилю, -чинишь; -чиненный; сов. 1. сэлбэх; перечислить все мешки бүх шуудайг сэлбэх; 2. үзүүрлэх; перечиснить все карандаши бүх харандааг засаж үзүүрлэх.

ПЕРЕЧИСЛЕНИЕ, -я, ср. 1. тоочих; длинное и нудное перечисление залхуу хүрэм нурушин тоочих; 2. оруулах, шилжүүлэх, гуйвуулах; перечисление денег на текущий счёт харилцах дансанд мөнгө шилжүүлэх; 3. гуйвуулсан мөнгө, шилжүүлсэн мөнгө.

ПЕРЕЧИСЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., **ПЕРЕЧИСЛЯТЬ**, -ляю, -яешь; несов. 1. тоочих, нэрээр нь бүртгэх, бүртгэх; перечислить присутствующих ирсэн хүмүүсийг бүртгэх; 2. оруулах, болгох, шилжүүлэх; перечислить в запас нөөцөнд оруулах, запис болгох; 3. шилжүүлэх, гуйвуулах; перечислить

деньги на текущий счёт харилцах дансанд мөнгө шилжүүлэх.

ПЕРЕЧИСТИТЬ, -ищу, -тишь; сов. 1. дахин цэвэрлэх; 2. хуу цэвэрлэх, бүгдийг цэвэрлэх.

ПЕРЕЧИТАТЬ, -аю, -аешь; -итанный; сов., кого-что., **ПЕРЕЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. дахин унших, давтан унших; перечитать роман романыг дахин унших; 2. хуу унших, дуустал унших, уншиж дуусгах; перечитать все интересные книги в библиотеке номын санд байгаа сонирхолтой бүх номыг дуустал унших.

ПЕРЕЧИТЬ, -чу; -чишь; несов., кому (разг.). зөррөх, зөвөрдөх, сөргөх, татгалзах; перечить старшим ахмад хүнийг сөргөх; он ему часто перечит тэртүүн тэй дандаа зөрж байдаг.

ПЕРЕЧИЩАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. дахин цэвэрлэх; 2. хуу цэвэрлэх, цугийг цэвэрлэх.

ПЕРЕЧНИЦА, -ы, ж. чинжүүний сав, поваарит сав; ☆ чёртова перечница уймар эм, хөгшин шудам.

ПЕРЕЧУВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; -ованный; сов., что. зовол үзэх, хал үзэх, сэтгэл зовох; что я почувствовал в эту минуту—выразить невозможно энэ минутад сэтгэл яаж зовсноо хэлэх аргагүй.

ПЕРЕШАГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРЕШАГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов., что и через что. алхах, алхаж гарах, алхаж давах; перешагнуть порог босго алхах; перешагнуть через препятствие саадыг алхаж давах, саад дээгүүр алхах.

ПЕРШЕЕК, -ейка, м. хүзүүвч.

ПЕРШЕПТЫВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов шивэ нэлдэх, шивэр авир хийх.

ПЕРШИБАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРШИБИТЬ**, -бу, -бешь; -шиб, -шибла; -шибленный; сов., что (разг.). хуга цохих, тас цохих.

ПЕРШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПЕРШИТЬ**, -ишь, -ишьшь; -шей; -итый; сов., что. засаж оёх, сэлбэж оёх, өөрчилж хийх; перешить пальто дээл засаж оёх.

ПЕРШОПАТЬ, -аю, -аешь; -топанный (-пан, -а); сов. дахин нөхөх, хөвөрдөх, хөвөрдөж нөхөх, торлож оёх; перштопать все чулки бүх оймсыг хөвөр; дөж нөхөх.

ПЕРШЕГОЛЯТЬ, -яю, -яешь; сов., кого (что) (разг.). давах, гартаах; першеголять кого-либо в остроумии хүнийг цэцэн үгээр гартаах, хүнийг цэцэр хэж давах.

ПЕРЕЭКЗАМЕНОВАТЬ, -ню, -нуешь; -нованный; сов., **ПЕРЕЭКЗАМЕНОВАТЬ**, -ю, -яешь; несов., **ПЕРЕЭКЗАМЕНОВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., кого-что. дахин шалгах, бултыг шалгах; переэкзаменовать студентов оюутныг дахин шалгах.

ПЕРИЛА, -ил, хайс, хэрсэг, шатны хашлага.

ПЕРИНА, -ы, ж. шувууны ноолуур дэвсгэр, өдөн олбог.

ПЕРИОД, -а, м. 1. үе, цаг, мөчлөг; послевоенный период дайны дараах үе; 2. галав; ледниковый период мөсөн галав.

ПЕРИОДИЗАЦИЯ, -и, ж. үелэх, үелэлт; периодизация русской истории Оросын түүхийн үелэлт.

ПЕРИОДИКА, -и, ж. сонин сэтгүүл, хугацаат хэвлэл.

ПЕРИОДИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. үе үе болдог, үе үе давтагдах, давтагдах; периодическое явление үе үе болдог үзэгдэл, давтагдах үзэгдэл; 2. хугацаат, тогтмол, дугаарлалт; периодическая печать тогтмол хэвлэл (сонин сэтгүүл); 3. аравтын; периодическая дробь аравтын бутархай тоо.

ПЕРИОДИЧНОСТЬ, -и, ж. үе үе давтагдах явдал, давтагдах явдал, үе дараалалт; периодичность экономических кризисов в капиталистическом обществе

ве хөрөнгөтний нийгэмд эдийн засгийн хямрал үе үе давтагдах явдал.

ПЕРИОДИЧНЫЙ, *-ас, -ое; -чен, -чна.* үе үе болох, давтагдах, үе дараалан гарах, дараалалт; периодичны эпидемий нийгэмд давтагдах тахал.

ПЕРИПЕТИЯ, *-и, ж.* (книжн.) бэрхшээл, өрнөл; много разных перипетий испытал он в жизни тэр хүн амьдралдаа элдэв их бэрхшээлийг туулсан юм; перипетии общественной борьбы нийгмийн тэмцлийн өрнөл.

ПЕРИСКОП, *-а, м.* перископ, яндан дуран, хулан дуран.

ПЕРИСТЫЙ, *-ся, -ое.* 1. өдтэй, өдлөг; 2. өдөн, сэмжин; небо покрыли перистые облака сэмжин үүд тэнгэрийг бүрхэв.

ПЕРИТОНИТ, *-а, м.* хэвэлтэс, цоройтос.

ПЕРИФЕРИЙНЫЙ, *-ая, -ое.* хязгаар нутгийн, хөдөө нутгийн, зах газрын, хажуу нутгийн, орон нутгийн; периферийный работник хязгаар нутгийн ажилтан.

ПЕРИФЕРИЯ, *-и, ж.* хязгаар нутаг, хөдөө нутаг, орон нутаг, зах газар; работать на периферии хөдөө нутагт ажиллах.

ПЕРИФРАЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (книжн.).* өөрөөр хэлэх, өөр үгээр хэлэх, тойруулан хэлэх; перифразировать пословицу цэцэн үгийг өөрөөр хэлэх.

ПЕРЛ, *-а, м.* 1. тана, сууд; 2. шилдэг жишээ, эрхэм охь; сор дээж; перл остроумия хурц оюуны шилдэг жишээ.

ПЕРЛАМУТР, *-а, м.* тана, эржин, хясааны хацар.

ПЕРЛАМУТРОВЫЙ, *-ая, -ое.* 1. танан, танан, танаар хийсэн, эржин; перламутровая пуговица танан товч; 2. цаг цагаан, дун цагаан; перламутровые облака нав цагаан үүл.

ПЕРЛОВЫЙ, *-ая, -ое.* үрлэн арвайн, засмал будаан, көцийн; перловая крупа үрлэн арвай, засмал будаа.

ПЕРМАНЕНТ, *-а, м.* байнга буржийлгах, байнга буржгар.

ПЕРМАНЕНТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна, (книжн.).* цаг үргэлжийн, тасралтгүй, байнгын; перманентное развитие цаг үргэлжийн хөгжил.

ПЕРНАТЫЙ, *-ая, -ое; -ат, жигүүртэн, жигүүртний.*

ПЕРО, *-а, мн. перья.* *-ьев, ср.* 1. өд, отго; куриное перо тахианы өд; павлинье перо гогосны өд, гогосын отго; 2. үзэг; вечное перо бэхү үзэг; ручка с пером иштэй үзэг; 3. үг, найруулга; у него острое перо гүүний үг хурц; 4. нахна, мөчир; ☆ни-пуха, ни пера дажгүй, азтай яваарай.

ПЕРОЧНИЙ, *-ая, -ое; перочный* ножки тонкорог, эвхмэл хутга.

ПЕРПЕНДИКУЛЯР, *-а, м.* перпендикуляр, босор, өгц шугам, өгцлүүр.

ПЕРРОН, *-а, м.* перрон, давцан, галч вэргэнд орох давцан.

ПЕРРОННЫЙ, *-ая, -ое.* перроны, давцангийн; перронный билет давцангийн билет.

ПЕРС, *-а, м.* перс хүн.

ПЕРСИДСКИЙ, *-ая, -ое.* персийн, перс; персидский язык перс хэл.

ПЕРСИК, *-а, м.* тоор (жимс), бүглэс, бимба.

ПЕРСИКОВЫЙ, *-ая, -ое.* тоор, тоорын; персиковое варенье тоорын чанамал.

ПЕРСИЯНКА, *-и, ж.* перс эмэгтэй.

ПЕРСОНА, *-ы, ж.* (книжн.) хүн; важная персона их хүн; обед на десять персон арван хүний үдийн хоол; ☆явиться собственной персоной өөрийн биеэр мориолж ирэх.

ПЕРСОНАЖ, *-а, м.* зохиолын баатар, гарах хүмүүс; персонаж пьесы жүжигт гарах хүмүүс.

ПЕРСОНАЛ, *-а, м.* ажилтан; медицинский персонал эмнэлгийн ажилтан.

ПЕРСОНАЛЬНО, *нареч* чухам, чухамхан, тухайлан, тус бүрд нь; персонально кто? чухам хэн? персонально вы тухайлан та.

ПЕРСОНАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* тусгай нэр, цохсон; персональное приглашение тусгай урилга; персональная пенсия тусгай тэтгэвэр, нэр цохсон сул цалин.

ПЕРСПЕКТИВА, *-ы, ж.* 1. алс, алсын хараа, алсаас харах; в перспективе это имело другой вид алсаас харахад энэ өөр байдалтай харагдсан; законы перспективы алсын харааны хууль; 2. алсын төлөв, үзэмж; морская перспектива далайн төлөв; из окна открывалась прекрасная перспектива донхоор сайхан үзэмж харагдаж байв; 3. хэт, хэтийн төлөв, ирээдүй, ирээдүйн төлөв, цаашдын байдал; хорошие перспективы на урожай ургацын сайн ургах цаашдын байдал; ☆в перспективе цаашдаа, хожмоо, ирээдүй.

ПЕРСПЕКТИВНЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -вна* 1. алсын харааны, холоос үзэгдэх; 2. хэтийн, ирээдүйн, ирээдүйтэй; перспективный план развития хозяйства аж ахуйг хөгжүүлэх хэтийн төлөвлөгөө; перспективные предложения ирээдүйтэй санал.

ПЕРСТ, *-а, м.* (устар.) хуруу; ☆один как перст орь ганц, гав ганцаар.

ПЕРСТЕНЬ, *-тня, м.* шигтгээтэй бөгж, шигтгээтэй билжиг.

ПЕРТУРБАЦИЯ, *-и, ж.* (книжн.) будлиан, гай гамз шиг, сүйд майд.

ПЕРФОРАТОР, *-а, м.* (спец.) 1. шивэх машин, өрөмдөх машин; 2. шивүүр, нүхлүүр.

ПЕРХАТЬ, *-аю, -аешь; несом.* (прост.) бүтших, бүтшиж ханиах.

ПЕРХОТЬ, *-и, ж.* хогжруу, толгойн хаг.

ПЕРЧАТКА, *-и, ж.* хуруутай бээлий, бээлий; вязаные перчатки сүлжмэл бээлий; ☆бросить перчатку эрэгчин эмэгчнээ үзэлцэх, нэгийгээ үзэлцэж нэхий дээ лээ хуваах.

ПЕРЧИТЬ, *-чу, -чишь; несом., что.* перец хийд, чинжүү хийх; перчить суп шөлөнд чинжүү хийх.

ПЕРШИТЬ, *-ит; безл; несом.* (разг.) сэрвэгнэх, загатнах; в горле першило хоолой сэрвэгнэж байна.

ПЕРЫШКО, *-а, мн., -шки, -шек, -шкам; ср.* уменш, өд, жаахан өд.

ПЕРЬЯ, *-ьев, ср.* 1. өднүүд; 2. үзэгнүүд.

ПЕС, *пса, м.* нохой, хав.

ПЕСЕНКА, *-и, ж.* дуу, жижиг дуу; ☆его песенка спета эцэс нь иржээ.

ПЕСЕННИК, *-а, м.* 1. дууны дэвтэр, дууны гүүвэр; 2. дуулагч; 3. дуу зохиогч.

ПЕСЕННЫЙ, *-ая, -ое.* дууны; песенное народное творчество ардын дууны уран бүтээл.

ПЕСЕЦ, *-сца, м.* цагаан үнэг.

ПЕСИЙ, *-ья, -ье.* нохойн; песья морда нохойн хоншоор.

ПЕСКАРЬ, *-я, м.* жараахай, гурцгий

ПЕСКОСТРУЙКА, *-и, ж.* (разг.) элс тургуур.

ПЕСНЬ, *-и, род, мн. -ней, ж.* (устар.) дуу, дуулал; песнь о вещем Олге Олег цэцний дуулал; ☆песнь песней дээжийн дээж.

ПЕСНЯ, *-и, род, мн. песен, ж.* дуу, дуулал; народные песни ардын дуу; петь песню дуу дуулах; ☆старая песня хуучин дуу, өнөөхийгөө давтах; тянуть же песню өнөөх л дуугаа гинших; лебединая песня хунгийн дуу, төгсгөлийн дуулал.

ПЕСО, *нескл., ср.* песо. (Куба болон Латин Америкийн зарим орнуудын мөнгөний нэгж).

ПЕСОК, *-ска (-ску), м.* 1. элс, золотоносный песок алттай элс; выбучие пески нуранги элс; 2. үйрмэг

элсэн; сахарный песок элсэн чихэр; ☆песок сыплется насандаа дарагдсан, эрүү өвдөг нь тулсан; строить на песке элсэн дээр байгуулах; суурь жуутай км хийх.

ПЕСОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. элсэн, үйрмэг; 2. элсэн өнгөтэй.

ПЕССИМИЗМ, -а, м. пессимизм, гутрангуй ёс, итгэл мөхөс үзэл; пессимизм и оптимизм итгэл мөхөс (гутрангуй) үзэл ба итгэл төгс (бадрангуй) үзэл, уруудлаг өөдлөг үзэл.

ПЕССИМИСТ, -а, м. пессимист, гутрангуй үзэлтэн, итгэл мөхөстөн.

ПЕССИМИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. гутрангуй, итгэл мөхөс.

ПЕСТ, -а, м. нүдүүр.

ПЕСТИК, -а, м. 1. нүдүүр; 2. үрийн сав, үр жимсвч.

ПЕСТОВАТЬ, -тую, -туешь; несов., кого(что). бойжуулах, торшдуулах, асрах, хүмүүжүүлэх.

ПЕСТРЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ест; несов. эрээнтэх, эрээлэн харагдах, алаглан харагдах; в траве пестрели цветы нөгөөн дотор цэцэг алаглан харагдав.

ПЕСТРИТЬ, -рю, -ришь; несов. 1. эрээлэх, эрээчих, эрээн мяраан болгох, алаг булаг болгох; пестрить ситец узорами давууг хэзгээр эрээлэх; 2. эрээлжлэх, эрээлжлэн харагдах; в глазах пестрит от разноцветных очков өнгө бүрийн гэрлээс нүд эрээлжлж байна; 3. олон байх, дүүрэн байх; письмо пестрит ошибками захидалд алдаа мадаг дүүрэн байна.

ПЕСТРОТА, -ы, ж. алаг, алаг булаг, эрээн, эрээн мяраан.

ПЕСТРЫЙ, -ая, -ое; пестр, пестра, пестро и пестро. 1. цоохор, тарлан, эрээн; пестрый ковер эрээн хивс; пестрая ткань цоохор сүлжмэл; 2. цоохор, элдэв янзын, жигд биш; пестрый состав слушателей жигд биш сонсогчид.

ПЕСТРЯДЬ, -и, ж., ПЕСТРЯДИНА, -ы, ж. алаг өрмөг, эрээн данз.

ПЕСЦОВЫЙ, -ая, -ое. цагаан үнэгэн; песцовый воротник цагаан үнэгэн зах.

ПЕСЧАНИК, -а, м. дарагшмал элс, элсэн чулуу, элсэрхэг чулуу.

ПЕСЧАНЫЙ, -ая, -ое. элсэн, элсэрхэг; песчаный берег реки голын элсэрхэг эрэг; песчаная почва элсэрхэг хөрс.

ПЕСЧИКА, -и, ж. элс, хумхи, элсэн хумхи.

ПЕТИТ, -а, м. наймын үсэг, хэвлэлийн жижиг үсэг.

ПЕТИЦИЯ, -и, ж. гуйх айлтгал, айлтган гуйх бицэг, хүеэх өргөдөл.

ПЕТЛИЦА, -ы, ж. 1. түүдүүл, гогцоо, битүү; 2. петлиц.

ПЕТЛЯ, -и, мн. петли, петель, петлям, ж. 1. гогцоо, сэгэлдрэг, хөвөрхий; завязать петлю гогцоо зангилах, гогцоо гаргах; 2. гогцоо, шялба, түүдүүл; обметать петли гогцоо хөвөрдөх; 3. угдуурга, нугас; дверь соскочила с петель хаалганы нугас мултраа; 4. дүүжлүүр, дүүжлэх; 5. годройтох, дугуурах; мертвая петля годройтох нисэлт; ☆хоть в петлю лезь яах нях аргагүй болох, боож үхэх шахах.

ПЕТРОГРАФИЯ, -и, ж. чулуулагийн зүй.

ПЕТРУШКА, -и, ж. 1. яншуй (ургамал); 2. овцын хөхдэй (амьтан); 3. аяга салбадай, аяга хүүхэлдэй.

ПЕТУХ, -а, м. 1. эр тахиа, эрэгчин тахиа, азаарган тахиа; 2. нанчиддагч, водолдох дургай хүн; ☆встать с петухами үүр цүүрээр босох; пустить красного петуха үймэр тавих; пусить петуха орилох; алдаж дуудах, буруу дуулах.

ПЕТУШИЙ, -ья, -ве., ПЕТУШИНЫЙ, -ая, -ое. тахианы; петуший гребень тахианы залаа.

ПЕТУШИТЬСЯ, -усь, -ишься; несов. (разг.). хаахалзах, сагсалзах, омоглох, таахалзах; что ты петушишься? яагаад чи хаахалзаад байна?

ПЕТУШОК, -шка, м. эр тахиа, жаахан эр тахиа.

ПЕТЬ, -сю, -побшь; петый; несов. 1. дуулах; петью песню дуу дуулах; петью тенором цээл хоолойгоор дуулах; петью Онегина Онегинь дуулах; 2. донгодох, жиртгэх; солдаты поёт алтан гургалдай донгодож байна.

ПЕХОТА, -ы, ж. явган цэрэг; доблестная советская пехота зөвлөлтийн гавьяат явган цэрэг.

ПЕХОТНИЦ, -ица, м. явган цэрэг, явган цэргийн байлдагч.

ПЕХОТНЫЙ, -ая, -ое. явган цэргийн; пехотные части явган цэргийн ангиуд.

ПЕЧАЛИТЬ, -лю, -лишь; несов.; кого(что). гутраах, сэтгэл зовоох, гашуудуулах, гуниглуулах.

ПЕЧАЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; несов. гутрах, сэтгэл зовох, гашуудах, гуниглах; что ты печалишься? юунд чи гутраа вэ?

ПЕЧАЛЬ, -и, ж. 1. гутрал, гуниг, гашуудал, уй гашуу; в глубокой печали гүн гашуудал болох, их уй гашуу болох; 2. зовох, гай; тебе-то какая печаль? ганд зовох хэрэг юу байна?; вот не было печали чамд дорос гай дэгдэж.

ПЕЧАЛЬНО, нареч. 1. гутрангуй, уй гашуутайгаар, гунигтайгаар; печально улыбаться гунигтайгаар инээмсэглэх; 2. харамсалтай, тоогуй, гунигтай; печально, что надо расставаться салах болсон маань харамсалтай; печально, но это так харамсалтай боловч тийм км даа.

ПЕЧАЛЬНЫЙ, -ся, -ое; -лен, -льна. 1. уйтгартай, гунигтай, уй гашуутай; печальный песьня гунигтай дуу; 2. гашуудмаар, харамсмаар; печальный случай харамсмаар явдал.

ПЕЧАТАНИЕ, -я, ср. хэвлэх, барлах, дармаллах.

ПЕЧАТАТЬ, -аю, -аешь; несов.; что. 1. хэвлэх, барлах, дармаллах; печатать книги ном хэвлэх; печатать статьи в журнале сэтгүүлд өгүүллүүдийг хэвлэх; 2. цохих, машиндах; печатать на пишущей машинке бичгийн машинаар машинадах.

ПЕЧАТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. хэвлэгдэх, барлагдах; эта книга печатается энэ ном хэвлэгдэж байна; 2. цохигдох, машиндагдах; 3. хэвлүүлэх, нийтлэх; он печатается уже не в первый раз тэр, зохиолдоо анх хэвлүүлж байгаа хүн биш.

ПЕЧАТНИК, -а, м. хэвлэгч, хэвлэлийн ажилтан.

ПЕЧАТНО, нареч. хэвлэлээр; печатно заявить хэвлэлээр илэрхийлэх.

ПЕЧАТНЫЙ, -ая, -ое. 1. хэвлэлийн, хэвлэдэг, хэвлэх; печатная машина хэвлэх машин; печатный лист хэвлэлийн хуудас; 2. хэвлэгдсэн, хэвлэмэл, хэвлэсэн, дармал; печатный отзыв о книге номын тухай хэвлэгдсэн үнэлэлт; нисать печатными буквами дармал үсгээр бичих; 3. хэвийн, шахмал; печатный пряник хэвийн боов.

ПЕЧАТЬ I, -и, ж. хэвлэл, хэвлэгдэж, хэвлэх нийтлэх; книга вышла из печати ном хэвлэгдэж гарлаа; свобода печати хэвлэх нийтлэх эрх чөлөө; советская печать зөвлөлтийн хэвлэл; ☆печать молчания хэлэхгүйн тангараг.

ПЕЧАТЬ II, -и, ж. 1. тамга, тэмдэг, тамг; удостоверение подписать печатно гарын үсгийг тамга дарж батлах; наложить печати тамга дарах; 2. хэв, үсгийн хэв; 3. нөлөө, творчество Пушкина наложить печать на всю русскую поэзию Пушкиний уран бүтээл бүх Оросын яруу найрагт нөлөөгөө үзүүдсэн юм.

ПЕЧЕНЬЕ, -я, ср. жигнэх; печенье хлеба талх жигнэх.

ПЕЧЕНКА, -и, ж. элэг, малын элэг.

ПЕЧЁНЫЙ, -ая, -ое. жигнэсэн, болгосон; печёная картошка жигнэсэн төмс.

ПЕЧЕНЬ, -и, ж. элэг; воспаление печени элэг үрэвсэх.

ПЕЧЕ'НЬЕ, -я, ср. хэвийн боов, хайрсан боорцог, печени.

ПЕ'ЧКА, -и, ж. зуух, пийшин; истопить печку пийшин галлах; танцевать от печки өнөөхөөсөө эхлэх, тулгаа тойрох.

ПЕЧНИ'К, -а, м. зуухч, зуух хийгч, пийшин хийгч. **ПЕЧНО'Й**, -ая, -ое. зуухны, зуухаар, пийшингийн; печное отопление пийшин түлдэг, зуухаар халдаг; печная заслонка зуухны ам.

ПЕЧУ'РКА, -и, ж. уменш. 1. зууханцар, жижиг пийшин; 2. зуухны ухмай.

ПЕЧЬ I; *печу, печешь; пекут; пёк, пека; пёкший; несов.* 1. жигнэх, болгох; печь хлеба галх жигнэх; 2. шарах, төөнөх; соляца печь голову нар толгой төөнөж байна.

ПЕЧЬ II, -и, о печи, в печи, мн. -и, -ей, ж. зуух. пийшин; железная печь төмөр зуух; плавильная печь хайлуулах пийшин.

ПЕ'ЧЬСЯ I, I и 2 л. не употр., *печётся, пекутся; пёкся; пекалась; пёкшийся; несов.* жигнэгдэх болгогдох; пироги пекутся пирог (бялуу) жигнэгдэж байна.

ПЕ'ЧЬСЯ II, *печусь, печёшься, пекутся; пёкся, пекалась; пёкшийся; несов.*, о ком-чем. бөөцийлөх, асрамжлах, санаа зовох; *печётся о детях* хүүхдийн төлөө санаа зовох.

ПЕШЕХО'Д, -а, -м. явган хүн, явгачууд; дорога для пешеходов явган хүний зам, явгачуудын зам, явган зам.

ПЕШЕХО'ДНЫЙ, -ая, -ое. явган, явган хүний; пешеходная тропинка явган зам; пешеходный мост явган хүний гүүр.

ПЕШЕ'ЧКОМ, нареч. явгаар, явганаар.

ПЕ'ШИЙ, -ая, -ее. явган, явган хүн; *пешее передвижение* явган явах; *в пешем строю* явган жагсаалд; *пеший тон ному не товарищ* явган хүн морьтой хүнд нөхөр биш.

ПЕ'ШКА, -и, ж. 1. хүү, шатрын хүү; пойти пешкой хүүгээр нүүх; 2. аядан дагалдагч, дагалдаахай.

ПЕШКО'М, нареч., **ПЕШО'ЧКОМ**, нареч. явган, явгаар; *идти пешком* явган явах.

ПЕЩЕ'РА, -ы, ж. агуй, хонгил, горная пещера уулын агуй.

ПЕЩЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. агуйн, хонгилын; пещерный человек агуйн хүн.

ПИАЛА', -ы, ж. аяга, онхор аяга.

ПИАНИ'НО, *нескл., ср.* пианино, төгөлдөр хуур; играть на пианино төгөлдөр хуураар тоглох.

ПИАНИ'СТ, -а, м. пианиноч, төгөлдөр хуурч.

ПИАНИ'СТКА, -и, ж. пианиноч эмэгтэй, төгөлдөр хуурч эмэгтэй.

ПИА'НО, нареч. (сленг.). аяархан.

ПИВНА'Я, -ой, ж. пивний газар.

ПИВНО'Й, -ая, -ое. пивний, шар айргийн *пивная пена* пивний хөөс.

ПИ'ВО -а, ср. пиво, пийв, шар айраг.

ПИВОА'Р, -а, м. пиво хийгч, пиво эсгэгч, пивч.

ПИВОА'РЕННЫЙ, -ая, -ое. пивний, пиво хийх, пиво чанах; *пивоаренный завод* пивний завод.

ПИ'ГАЛИЦА, -ы, ж. 1. заарга шувуу; 2. доожгүй хүн, доожгоо хүн.

ПИГМЕ'Й, -я, м. 1. өөрсөн хүн, алцаахай, аягар хүн; 2. үхээнц хүн, зөхийн хүн.

ПИГМЕН'Т, -а, м. 1. несое; 2. будаг бодис, будаг.

ПИДЖА'К, -а, м. галуур цамц, задгай цамц, костюмын цамц, пиджак.

ПИЖА'МА, -ы, ж. пижам, гэрийн костюм.

ПИИ'Т, -а, м. (стар.). шүдэгч, яруу майрагч.

ПИК, -а, м. 1. оргил, шонх брой; 2. ид, ид цаг, хөл ихтэй үе; *часы пик в работе транспорта* зам тээврийн ид цаг.

ПИ'КА I, -и, ж. 1. жад, 2. гилбэр.

ПИ'КА II, -и, ж. зорнууд, хорон санаагаар, гүдэр дүүлж; *в пика* сделать хорон санаагаар хийх.

ПИКА'НТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). 1. аагтай, хурц, нялуун; *пикантный соус* аагтай хольц; 2. хачин сонин, жигтэй, сонирхолтой, гайхалтай; *пикантный случай* гайхалтай тохиолдол.

ПИКА'П, -а, м. пикап, суудалт ачааны чийчээ, суудлын задгай машин.

ПИКЕ' *нескл., ср.* 1. сүлжмэл хээтэй бөс; 2. доошоо нисэх.

ПИКЕ'Т, -а, м. харуул; *пикет забастовщиков* ажлаа хаягчдын харуул.

ПИ'КИ, *пик, -ам* гилбэр, гилбэрийн.

ПИКИ'РОВАНИЕ, -я, ср. доошоо нисэх, доош харьж нисэх, шумбан нисэх.

ПИКИ'РОВАТЬ, -рую -руешь; *несов. и сов.* доошоо нисэх, доош харваж нисэх, шумбан нисэх

ПИКИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; *несов.*, с кем (книжн.). чичилцэх, үг шөргөөлдөх.

ПИКНИ'К, -а, м. хөдөө цайлах, хөдөө наргих.

ПИ'КНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* (разг.). 1. гинших, гингэнэх, гонгинох; жалобно *пикнуть* хөөрхийлөлтэй гинших; 2. анир гаргах; он и *пикнуть* не смеет тэр, анир гаргаж ч чадахгүй, юу ч хэлж чадахгүй.

ПИ'КОВЫЙ, -ая, -ое. 1. гилбэрийн; *пиковая дама* гилбэрийн хатан; 2. хэцүү, ярвигтай, азгүй; *пиковое положение* хэцүү байдал, азгүй байдал.

ПИКТОГРА'ФИЯ, -и, ж. зураг бичээс.

ПИЛА', -ы, мн. *пилы, пил, пилам*, ж. хөрөө; *лесточная пила* гинжин хөрөө; *механическая пила* машинан хөрөө.

ПИЛА'В, -а, м. цагаан будаатай хуурга, полоов.

ПИЛА-РЫ'БА *пиль-рыбы*, ж. эдэн загас.

ПИЛ'ЁНЫЙ, -ая, -ое. хөрөөдсөн, зүсмэл; *пильный лес* хөрөөдсөн мод; *пильный сахар* зүсмэл сахар.

ПИЛИ'КАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (разг.). хяхатнуулах, чарлуулах; *пilikать на скринке* хийл хуур хяхатнуулах.

ПИЛИ'ТЬ, *пилю, пилишь; пиленный; несов.* 1. хөрөөдөх, хэрчих; *пилят дрова* түлээ хөрөөдөх; 2. тал; *хидих, яших.*

ПИЛИ'ТЬСЯ, *пилются; несов.* хөрөөдөгдөх, хөрөөнд даагдах; *твёрдое дерево* пилются с трудом *кач туу* мод хөрөөнд арай гэж даагдаж байна.

ПИ'ЛКА, -и, ж. 1. хөрөөдөх; *пилка и колка* дров түлээ хөрөөдөх хагалах; 2. гар хөрөө; 3. куурай; *пилка для ногтей* хумсны хуурай.

ПИЛО'Т, -а, м. нисэгч, нисэх онгоцны жолооч.

ПИЛОТА'Ж, -а, м. нисэх чадвар, нисэх мэргэжил

авский пилотаж дээд зэргийн нисэх чадвар.

ПИЛОТИ'РОВАНИЕ, -я, ср. жолоодох, нисэх онгоц

жолоодох; *пилотирование самолёта* нисэх онгоц жолоодох.

ПИЛО'ТКА, -и, ж. зууны цэрэг малгай, *пидови* малгай, нисэхэй малгай.

ПИ'ЛЬЩИК, -а, м. хөрөөч, хөрөөдөгч.

ПИЛЮ'ЛЯ, -и, ж. үрэл, үрлэн эм, мөхлөг; *пильоля от кашля* ханиалтаны үрэл; *хү проглотить пильолю* бүлх залгисан юм шир; *новолотить пильолю* гэмээ цагаатгахыг оролдох.

ПИМЫ', -ов, *ед. ним, -а*, м. сөөхий гутал.

ПИНА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* өшиглөх.

ПИНГВИ'Н, -а, м. пингвин шувуу, оцон (эмнөд хүйтэн далайн нисдэггүй шувуу).

ПИНО'К, -ика, м. (разг.). өшиглөх, хөлөөр ёврох; *дать пинка кому-либо* хүнийг хөлөөр ёврох.

ПИНЦЕ'Т, -а, м. хямсаа.

ПИО'Н, -а, м. цэвэр цоцөг.

ПИОНЕР, -а, м. 1: пионер (*хүүхдийн коммунист байгууллагын гишүүн*); залгамжлагч; девиз пионеров— „Будь готов!“ пионерийн уриа бол „Хэзээд бэлхэн!“ юм; 2. үүсгэгч, эхлэгч; пионер естественности байгалийн шинжлэлийг үүсгэгч; 3. анх нутаглагч.

ПИОНЕРВОЖАТНЫЙ, -ого, м. пионерийн удирдагч.

ПИОНЕРКА, -и, ж. эмэгтэй пионер.

ПИОНЕРСКИЙ, -ая, -ое, пионерийн; пионерский отряд пионерийн отряд, пионерийн бүлэг; пионерский салют пионерийн ёслол; пионерский слёт пионерийн цуглаан.

ПИПЕТКА, -и, ж. дусаагуур.

ПИР, -а, о *пире*, в *пире*, мн. *пиры*, -ов, м. (*устар. и шутл.*). найр хурим; пир на весь мир далай их найр, хутга тавилгүй мах идэж, хундага тавилгүй архи уух.

ПИРАМИДА, -ы, ж. 1. пирамид, цац, суварга (*өргөн суурьтай, шовх үзүүртэй олон цамцаалт суварга*); 2. сүндэр; 3. босоо гурвалжин.

ПИРАМИДАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. пирамид шиг, цац суварган, шувтан, шовх; пирамидальный тополь шувтан улиангар.

ПИРАТ, -а, м. далайн дээрэмчин, дээрэмчин, зандалчин; воздушный пират агаарын дээрэмчин.

ПИРАТСКИЙ, -ая, -ое. далайн дээрмийн, дээрэмчний, зандалчны; пиратское судно далайн дээрэмчний онгоц.

ПИРАТСТВО, -а, ср. далайн дээрэм, дээрэм, муу жултай.

ПИРИТ, -а, м. галтмар.

ПИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. найрлах, найр хийх, хуримлах.

ПИРОГ, -а, м. бялуу, пирог; воздушный пирог ууштин бялуу.

ПИРОГА, -и, ж. суман завь.

ПИРОЖНИК, -а, м. (*устар.*). бялууч, пирогч, бялуу хийгч, пирог хийгч.

ПИРОЖНОЕ, -ого, ср. амттай боорцог, пирожно; песочное пирожное элсэн боорцог.

ПИРОЖОК, -жка, м, *уменьш.* хуушуур; пирожки с рисом цагаан будаатай хуушуур.

ПИРОКСИЛИН, -ин, м. пироксидин (*дэлбэрэх ба утаагүй дарь хийхэд хэрэглэх тэсрэх эд*).

ПИРУШКА, -и, ж. (*разг.*). наргиан, найр, цэнгэлэг.

ПИРШЕСТВО, -а, ср. (*устар. и шутл.*). их найр, найр хурим.

ПИРШЕСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; несов. (*устар. и шутл.*). найр хийх, найрлах, найр хурим хийх.

ПИСАКА, -и, м. и ж. бичигчээн бологч, бичмэрлэгч, цаас эрээчигч; газетный писака сонинд цаас эрээчигч.

ПИСАНИЕ, -я, ср. 1. бичих, зохиох; писание под диктовку цээжээр хэлснийг бичих; 2. бичсэн юм; бичиг, зохиол; многословное писание олон үгтэй бичиг, нурша зохиол.

ПИСАНИНА, -ы, ж. (*разг. презр.*). бичгэрхүү юм, бичмэр болсон юм, бичигчээн болсон юм; бесграмотная писанина алдаатай бичгэрхүү юм.

ПИСАНИЙ, -ая, -ое (*разг.*). бичмэл, бичсэн; говорить как по писаному бичсэн юм шиг ярих; писаний документ бичмэл баримт; ☆-писаная красота зураг шиг сайхан; это не про него писано энэ түүнд камаагүй.

ПИСАРЬ, -я, мн. -я, -ей, м. бичээч.

ПИСАТЕЛЬ, -я, м. зохиолч, уран зохиолч; советский писатель зөвлөлтийн зохиолч.

ПИСАТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. эмэгтэй зохиолч, уран зохиолч эмэгтэй.

ПИСАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. зохиолчийн, зохиол бичих; писательский талант зохиолчийн билэг, зохиол бичих билэг.

ПИСАТЬ, пишу, пишешь; писан; несов. 1. бичих; писать чернилами бэхээр бичих; писать мелко жижгээр бичих; перо не пишет үзэг бичихгүй байна. 2. бичих, зохиох; писать отчёт тайлаң бичих; писать роман роман зохиох; 3. бичих, мэдэгдэх, захидал бичих; он мне давно не писал тэр над захидал бичихгүй удлаа; 4. зурах, дүрслэх; писать портрет хөрөг зурах; писать акварелью усан будгаар зурах; 5. бичих, цөжих; писать на машине машинаар цохих, машиндах; ☆ дуракам закон не писан тэнэг хүнд хууль байхгүй; не про нас писано бидэнд ойлгогдох юм биш, бидэнд хамаадах юм биш; пиши пропало дууссан хэрэг, ширгэсэн ус, алдаж асгаж өнгөрсөн юм.

ПИСАТЬСЯ, пишушь, пишешься; несов. бичих, бичигдэх; слово „фонарь“ пишется с мягким знаком на конце „фонарь“ гэдэг үг эцэстээ зөөлний тэмдэгтэй бичигддэг.

ПИСЕЦ, -сца, м. бичээч.

ПИСК, -а, м. час гэх, чарлах.

ПИСКЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив и (*разг.*). ПИСКЛЯВЫЙ -ая, -ое; -яв. гонгинуур, чарлаа, чарламтгай, гангинах; пискливый голос гонгинуур дуу; пискливый ребёнок чарламтгай хүүхэд.

ПИСКНУТЬ, -ну, -нешь; *однокр.* час гэх, чарлах, гонгинох.

ПИСКОТНЯ, -и, ж. (*разг.*). орилолдоон, чарлаа даан, гангиналдаан.

ПИСКУН, -а, м. (*разг.*). гонгинуур, чарлаач.

ПИСТОЛЕТ, -а, м. гар буу, ташуур буу.

ПИСТОЛЕТНЫЙ, -ая, -ое. гар бууны, гар буугаар] пистолетный выстрел гар буугаар буудах.

ПИСТОН, -а, м. 1. бялт, сумны гал; 2. бүлүүр.

ПИСЧЕБУМАЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. бичгийн цаасны, цаасны; писчебумажный магазин бичгийн цаасны дэлгүүр; 2. бичгийн; писчебумажная принадлежность бичгийн хэрэгсэл.

ПИСЧИЙ, -ая, -ее. бичгийн; писчая бумага бичгийн цаас.

ПИСЬМЕНА, -мён, -менам. үсэг, үсэг бичиг, эртний үсэг; древние славянские письменна эртний славян үсгүүд.

ПИСЬМЕННОСТЬ, -и, ж. 1. бичиг үсэг, бичиг; древнерусская письменность эртний оросын бичиг үсэг; 2. бичиг, үсэг; иероглифическая письменность дүрс бичиг; 3. бичиг мэдэх явдал; процветание письменности бичиг мэдэх явдал дэлгэрэх.

ПИСЬМЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. бичгийн, бичиж суурах; письменные занятия бичгийн хичээл, бичиж суурах хичээл; 2. бичгийн; письменный стол бичгийн ширээ; письменные принадлежности бичгийн хэрэгсэл; 3. бичиг, бичсэн, бичгээр; письменный ответ бичгээр карулах, каруу бичиг; изложить просьбу в письменном виде хүсэлтээ бичгээр илэрхийлэх.

ПИСЬМО, -а, мн. *письма*, -сем, -сьмам; ср. 1. захидал, захиа, бичиг; написать письмо захидал бичих; заказное письмо баталгаатай захидал; открытое письмо ил захидал; поздравительное письмо баяр хүргэх бичиг, баярын бичиг; 2. бичиг, бичиг хэрэглэх, бичиж; учиться письму бичиж зурах; искусство письма известно с древних времён бичиг хэрэглэх чадвар эрт урьд цагт илэрхий байсан юм; 3. бичиг, үсэг; славянское письмо славян үсэг; квадратное письмо дөрвөлжин үсэг.

ПИСЬМОВОДИТЕЛЬ, -я, м. (*устар.*). бичиг хэрэг хөтлөгч, бичиг хэргийн эрхлэгч.

ПИСЬМОНОСЕЦ, -сца, м. захидал зөөгч, захидал хүргэгч.

ПИТА'НИЕ, -я, ср. 1. тэжээх, хоолдох; ответственное питание больного өвчтөнийг зохимол аргаар тэжээх; 2. тэжээл, хоол, идээ, хүнс; молочное питание цагаан идээ; диетическое питание цагаан хоол; продукты питания хүнсний зүйл; 3. хангах, тэжээл; питание парового котла водой уурын тогоог усаар хангах; 4. хүнсний байгууллага, нийлүүлэх явдал; общественное питание нийтийн хоолны байгууллага.

ПИТА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. өл шим, шим тэжээл, өвс; питательность молочной пищи цагаан идээний шим тэжээл.

ПИТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, -лен, -льна. 1. шимтэй, өлтэй, өөг, тэжээлтэй; питательная пища өлтэй хоол, өөг хоол; питательные вещества шимтэй зүйл; 2. хангах, тэжээгүүр; питательная станция хангах станци; питательный насос тэжээгүүр хөөрцөг; 3. тэжээлт, зохимжтой; питательная среда тэжээлт орчин, зохимжтой орчин.

ПИТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тэжээх, хоолдох; питать больного өвчтөнийг хоолдох; 2. хангах, өгөх; питать город электроэнергией цахилгааны эрчим хүчээр хотыг хангах; ☆ питать надежду найдах, итгэх, горьдох; питать сочувствие өрөвдөх; питать доверие итгэж байх; питать ненависть жигшиж байх, зэвүүцэх.

ПИТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсь; несов. 1. хоолдох, идэх; питаться фруктами жимсээр хоолдох; 2. тэжээгдэх, тэжээл хийх; ткани человеческого организма питаются кислородом хүний биений нэхдэс хүчилтөрөгчөөр тэжээгдэж байдаг; 3. хэрэглэх, хангагдах; завод питается местным углем завод орон нутгийн нүүрсээр хангагдаж байдаг.

ПИТО'МЕЦ, -мца, м, чей и кого-чего (книжн). хүмүүжигч, хүмүүжсэн хүн; питомец университета их сургуулиар хүмүүжсэн хүн.

ПИТО'МНИК, -а, м өсгөх газар, бойжуулах газар, торниулах газар; питомник фруктовых деревьев жимсийн мод бойжуулах газар.

ПИТЬ, пью, пьюшь; пил, пила, пило; пей; пить (пит, пита, пито) несов. 1. уух, ундаасах; пить чай цай уух; мне хочется пить юм уумаар байна, би ундаасаж байна; 2. уух, дугараа барих; пить за здоровье друзей найз нарын эрүүл мэндийн төлөө уух; 3. уух, балгах, архидах; ☆ как пить дать заавал.

ПИТЬЕ, -я, ср. унд, ууж, уух; годный для питья ууж болох; очень вкусное питье их аятайхан унд.

ПИТЬЕВО'Й, -ая, -ое. уух, ууж болох, ундны; питьевая вода уух ус, ундны ус.

ПИХА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. кого-что (разг.). **ПИХНУ'ТЬ**, -ну, -нешь; однокр. 1. түлхэх, ёврох; пихнуть кого-нибудь локтями хүнийг гохойгоор ёврох; 2. чихэх, гудрах; пихать вещи в чемодан чег монданд юмаа чихэх.

ПИХА'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсь; несов. (разг.). **ПИХНУ'ТЬСЯ**, -нусь, -нешься; однокр. түлхэлдэх, чихэлдэх.

ПИ'ХТА, -ы, ж. жодоо, цөөрс, шар каргай.

ПИ'ЧКАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) чем (разг.). шахах, шахаж идүүлэх, шахаж сургах, шавдах; пичкать едой коолоор шахах; пичкать немужными знаниями хэрэггүй юманд шахаж сургах.

ПИЧУ'ГА, -и, ж., **ПИЧУ'ЖКА**, -и, ж. (разг.). шувуухай.

ПИ'ШУЩИЙ, -ая, -ее. 1. бичигч, бичиж байгаа хүн; пишущий эти строки үүнийг бичигч, энэ мөрүүдийг бичиж байгаа хүн; 2. бичих, бичгийн; пишущая машинка бичгийн машин.

ПИ'ЩА, -и, ж. 1. хоол, идээ, хүнс; здоровая пища сайн хоол; лёгкая пища хөнгөн хоол; 2. өв-

жээл, сайхан хужир, сэдэв, шалтаг; духовная пища сэтгэлийн тэжээл; пища для размышления шүүмжлэн бодох сэдэв; это—пища для сплетников энэ бол ховч нарт сайхан хужир болно; дать пищу чему-нибудь юманд шалтаг олгох.

ПИЩА'ЛЬ, -и, ж. үхэр буу, их буу, онгоронз буу.

ПИЩА'ТЬ, -щу, -щишь; несов. час гэх, гонгинох, гангиналдах; птенцы пицат дэгдээхэй гангиналдаж байна.

ПИЩЕБЛО'К, -а, м. (офиц.). гуанз, нийтийн хоолны газар.

ПИЩЕВАРЕ'НИЕ, -я, ср. хоол шингээх, хоол бодловсруулах; расстройство пищеварения хоол шингэх гүй болох, хоол шингэхээ болих.

ПИЩЕВАРИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хоол шингээх, хоол боловсруулах; пищеварительные процессы хоол шингээх явц.

ПИЩЕВИ'К, -а, м. хүнсний үйлдвэрийн ажилчин.

ПИЩЕВО'Д, -а, м. улаан хоолой.

ПИЩЕВО'Й, -ая, -ое. хүнсний, коол хүнсний; пищевая промышленность хүнсний үйлдвэр.

ПИЩУ'ХА, -и, ж. үхэр огдой.

ПИЯ'ВКА, -и, ж. хануур хорхой, цус сорох хорхой; ставить пиявки хануур хорхой гавих.

ПЛА'ВАНИЕ, -я, ср. 1. усчлах, сэлэх, самрах, оймох; школа плавания усчлах сургууль; 2. усаар явах, далайн аян, усан замаар явах, туудах; кругосветное плавание дэлхийг тойрон усаар явах; дальнее плавание алсын далайн аян, алсад усан замаар явах.

ПЛА'ВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. усчлах, самрах, хөвөх, шумбах; плавательный бассейн шумбах цөөрөм; плавательные перепонки у гусей галууны хөлийн самрах сарьс.

ПЛА'ВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. самрах, усчлах, оймох, сэлэх; он хорошо плавает тэр сайн сэлдэг; 2. хөвөх; дерево плавает в воде мод усанд хөвж байна; 3. тэнгэлзэх, таамаглан хариулах; плавать на экзамене шалгалт дээр таамаглан хариулах; ☆ мелко плавать хөвөөгөөр нь хөвөх, ялигүй усанд шалиггүй хөвөх.

ПЛАВИ'ЛЬНИК, -а, м. хайлуур.

ПЛАВИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хайлах, хайлуулах; плавильная печь хайлах зуух.

ПЛАВИ'ЛЬНЯ, -и, ж. хайлах газар.

ПЛАВИ'ЛЬЩИК, -а, м. хайлуулагч, хайларч.

ПЛА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; несов., что. хайлуулах, хайлах; плавить металл төмөрлөгийг хайлах.

ПЛА'ВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. хайлах; свинец быстро плавится кар туралга хурдан хайлдаг.

ПЛА'ВКА, -и, ж. 1. хайлуулах, хайлах; плавка чугуна ширэм хайлах; 2. кайлмаг, хайлуулагч; первая плавка чугуна ширмийн гүрүүчийн кайлмаг.

ПЛА'ВКИЙ, -ая, -ое; -вок, -вка. кайламтай; плавкий металл кайламтай төмөрлөг.

ПЛА'ВКОСТЬ, -и, ж. кайламтай чанар.

ПЛАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. хайлах, кайлага, кайдалт; точка плавления хайлах цэг.

ПЛА'ВЛЕННЫЙ, -ая, -ое. зөөлөн, зөөлдөг; плавленый сыр зөөлөн бяслаг.

ПЛАВНИ'К, -а, м. сэрвээ, загасны сэрвээ, живёр.

ПЛАВ'НОСТЬ, -и, ж. плавный, -ая, -ое; -лен, -вна, -вна. 1. намуухан, жигд зөөлөн; плавный танец намуухан, бүжиг; плавная походка жигд зөөлөн явах; 2. урсах жигд урсах; плавные согласные р, л урсах гийгүүлэгч р, л.

ПЛАВУ'ЧЕСТЬ, -и, ж. хөвөх чанар, көвц.

ПЛАВУ'ЧИЙ, -ая, -ое; -ковок, -ковүүр, -ковоз

плавучий мост хөвүүр гүүр; плавучая льдина хөвөх мөс, цөн.

ПЛАГИА'Т, -а, м. зохиолын хулгай.

ПЛАГИА'ТОР, -а, м. зохиолын хулгайч.

ПЛА'ЗМА, -ы, ж. (спец.). 1. плазма, цусны шингэн; 2. сийвэм.

ПЛАКА'Т, -а, м. плакат, зурагт хуудас, зарлал зураг.

ПЛАКА'ТНЫЙ, -ая, -ое. зурагт хуудасны, зарлал зургийн; плакатный рисунок зурагт хуудасны зураг.

ПЛА'КАТЬ, плачу; плачешь; несов. уйлах, ухилах; плакать от радости баярлаж уйлах; горько плакать гашуудан ухилах; плакали мои денешки мөнгө маань үрэгдлээ, мөнгө маань алга боллоо.

ПЛА'КАТЬСЯ, плачусь; плачешься; несов. (разг.) уйлах, гоморхох, гомдох; плакаться на свою судьбу заяандаа гомдох.

ПЛА'КСА, -ы, м. и ж. (разг.) уйламтгай.

ПЛАКСИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.). 1. уйламтгай, уйлагнуур, уйланхай; плаксивый ребёнок уйламтгай хүүхэд; 2. уйлагнуур, уйлагнасан; плаксивый голос уйлагнуур хоолой.

ПЛАКУ'ЧИЙ, -ая, -ее. унжгар, салбагар; плакучая ива унжгар уд; плакучая берёза салбагар хус.

ПЛАМЕНЕ'ТЬ, ею, ешь; несов. (высок). улаязах улайх, дөл гарах; закат пламенеет шингэх нарны туяа улайна.

ПЛА'МЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. хурц туяа, бабрангуй, гийгмэл; пламенный закат шингэх нарны хурц туяа; 2. цогтой, цогт, халуун, дүрэлзсэн; пламенный борец цогт тэмцэгч; пламенный привет халуун баяр; пламенная любовь дүрэлзсэн янаг сэтгэл.

ПЛА'МЕНЬ, употр. только и.м. и вин. пад м.

ПЛА'МЯ, -мени; -менем, ср. дөл, гал; вспыхнуть пламенем дөл удалзах; охваченный пламенем дөлд автагдсан; из искры возгорится пламя очоос дөл бадарна.

ПЛАН -а, м. 1. төлөвлөгөө; пятилетний план таван жилийн төлөвлөгөө; работать по плану төлөвлөгөөтэй эжилдэх; выполнить план төлөвлөгөөг биелүүлэх; план доклада илтгэлийн төлөвлөгөө; 2. дэвсгэр зураг, зураг; план города хотын дэвсгэр зураг; снять план местности нутгийн зургийг авах; 3. тал; передний план картинны зураг дээрх дүрслэлийн наад тал; вопрос обсуждался в теоретическом плане асуудлыг онолын талаар арь хэлэлцэв; 4. зэрэг; выдвинуть на первый план тэргүүн зэрэгт дэвшүүлэх; ☆ на первом плане хамгийн гүүрүүнд.

ПЛАНЁР, -а, м. планёр, моторгүй нисэх онгоц, дэгдүүр.

ПЛАНЕРИ'ЗМ, -а, м. планёраар нисэх чадвар, моторгүй онгоцоор нисэх эрдэм.

ПЛАНЕРИ'СТ, -а, м. планерист, моторгүй онгоцоор нисэгч.

ПЛАНЁРНЫЙ, -ая -ое. планёрын, моторгүй нисэх онгоцны; планёрный спорт моторгүй нисэх онгоцны спорт.

ПЛАНЕ'ТА, -ы, ж. гараг, гариг; большие планеты (Меркурий, Венера, Земля, Марс, Юпитер, Сатурн, Уран, Нептун, Плутон) том гаригууд (Буд, Цолмон, Газар, Ангараг, Бархасвадь, Санчир Тэнгэрийн ван, Далайн ван, Дэлхийн ван).

ПЛАНЕТА'РИЙ, -я, м. одон гараг үзүүлэх газар, од гарыг үзүүлэх хэрэгсэл, планетари, одны бөмбөгөр.

ПЛАНЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. гаргийн; планетная система гаргийн систем, гаргийн тогтолцоо.

ПЛАНИ'РОВАНИЕ I, -я, ср. төлөвлөлт.

ПЛАНИ'РОВАНИЕ II, -я, ср. халин буух, халин нисэх.

ПЛАНИ'РОВАТЬ I, -рую, руеть; несов. что.

төлөвлөх, төлөвлөгөө зохиох; планировать промышленность үйлдвэрийг төлөвлөх; планировать здание байшин барих төлөвлөгөө зохиох.

ПЛАНИ'РОВАТЬ II, -рую, руеть; несов. халин буух, халин нисэх.

ПЛАНИРО'ВКА, -и, ж. 1. төлөвлөлт, төлөвлөмж; планировка участка земли хэсэг газрын төлөвлөмж; 2. тэгшлэх, тэгшлэн засах; планировка земельного поляна ул шороо тэгшлэх.

ПЛАНИРО'ВЩИК, -а, м. төлөвлөгөө гаргагч, төлөвлөн зурагч.

ПЛА'НКА, -и; ж. 1. самбар, харуулсан банз; 2. хөндлөвч.

ПЛА'НОВИ'К -а, м. төлөвлөгч, төлөвлөгөөний мэргэжилтэн.

ПЛА'НОВОСТЬ, -и, ж. төлөвлөгөөтэй байдаг, төлөвлөгөөтэй явдал; плановость социалистического хозяйства социалист аж ахуйн төлөвлөгөөтэй байдаг нь.

ПЛА'НОВЫЙ, -ая, -ое. 1. төлөвлөгөөт, төлөвлөгөөтэй; плановая экономика төлөвлөгөөт эдийн засаг; плановое хозяйство төлөвлөгөөт аж ахуй; 2. төлөвлөгөөний; плановая комиссия төлөвлөгөөний комисси; плановый отдел төлөвлөгөөний хэлтэс.

ПЛАНОМЕ'РНО, нареч. тогтсон төлөвлөгөөтэй, төлөвлөгөөтэй жигд; планомерно работать төлөвлөгөөтэй жигд ажиллах.

ПЛАНОМЕ'РНОСТЬ, -и, ж. тогтсон төлөвлөгөөт журам, төлөвлөгөөтэй жигд байдаг нь; планомерность развития социалистического хозяйства социалист аж ахуйн хөгжлийн тогтсон төлөвлөгөөт журам.

ПЛАНОМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. тогтсон төлөвлөгөөт, төлөвлөгөөтэй жигд, жигд журамтай, тогтмол; планомерные занятия төлөвлөгөөтэй жигд хичээл, тогтмол хичээл.

ПЛА'НТА'ТОР, -а, м. тариалангийн эзэн.

ПЛА'НТА'ЦИЯ, -и, ж. 1. онцгой тариалан, тариалангийн онцгой газар; 2. плантация, тариалах аж ахуй; чайные плантации в Америке Америк дахь чай тариалах аж ахуй.

ПЛА'НШЕ'Т, -а, м.и, **ПЛА'НШЕ'ТКА**, -и, ж. планшэт, самбар, зураглалын самбар, гэрэлтүүр цүнх.

ПЛА'СТ, -а, м. давхарга, давхарлаас; пласт снега цасны давхарга; пласт пёчыи хөрсний давхарга; ☆ лежать пластом сунаж хэвтэх.

ПЛА'СТИКА, -и, ж. 1. пластик, дүрслээ, овор дүрслэл, оворот урлаг; 2. гунхалзал, нахилзал, уран хөдлөл; 3. сэлбэх, сэлбэх ажилбар.

ПЛАСТИЛИ'Н, -а, м. пластилин, тосон шавар, тослог шавар, барималын шавар.

ПЛАСТИ'НА, -ы, ж. ялтас, хавтас; железная пластина төмөр ялтас; замочная пластина цоождох хавтас.

ПЛАСТИ'НКА -и, ж. 1. ялтас, цинковая пластинка цайран ялтас; 2. пянз; долгоиграющая пластинка удаан тоглох пянз; ☆ пластинка закрепитель шаань таг.

ПЛАСТИ'НОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. ялтас хэрэглэдэг, ялтаст; 2. пянз хэрэглэдэг, пянзат.

ПЛАСТИ'НЧАТЫЙ -ая, -ое (спец.). 1. ялтаст, ялтасан, ялтастай; 2. салбант; пластинчатый гриб салз балт мөөг.

ПЛАСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. пластик, оворот урлагийн; 2. гунхалзах; пластическое движение гунхалзах хөдлөл; 3. нөхөх, сэлбэх; пластическая операция сэлбэх мэс засал.

ПЛАСТИ'ЧНОСТЬ, -и, ж. 1. уран хөдлөл, гунхалзал; 2. уян харимхай, уянцар, туялзуур.

ПЛАСТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. уран хөдлөлт, гунхалзсан; 2. уян харимхай, уянцар, туялзуур.

ПЛАСТМАССА -ы; ж. (пластическая масса), хуванцар; изделия из пластмассы хуванцраар хийсэн өдлэл.

ПЛАСТОВАТЬ, -тую; *туеивь; несов., что (спец.). давхарлах, үелэн давхарлах, явглах; пластовать дэри ширэг давхарлах.

ПЛАСТЫРЬ, -я, м. гоюу, наалтуур; липкий пластырь наалдангир гоюу; вытяжной пластырь хөхөх гоюу.

ПЛАТА, -ы; ж. 1. төлбөр төлөх; производить плату төлбөрийг төлөх; плата долгов өр төлөх; 2. цалин хөлс, ацаг; заработная плата ажлын хөлс, цалин; 3. төлбөр, хөлс; квартирная плата байрын хөлс; арендная плата гүрээний төлбөр; 4. ачийн харуу, харамж; вот плата за все ваши работы тань бүх халамж ачийн харуу энэ.

ПЛАТЕЖ, -а, м. 1. төлбөр, төлөх, тооцоо; платеж налогов татвар төлөх; соглашение о торговле и платежах худалдаа тооцооны гухай мэдэлцээр; 2. төлбөр ийн мөнгө.

ПЛАТЕЖЕСПОСОБНОСТЬ, -и, ж. төлөх чадал, өр төлөх чадвар, төлөх бололцоо.

ПЛАТЕЖЕСПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (офиц.). төлөх чадалтай, өр төлөх чадвартай, төлөх бололцоотой; платежеспособный покупатель төлөх чадалтай хүн, төлөх бололцоотой худалдан авагч; платежеспособный спрос өр төлөх чадвартай өрлэл.

ПЛАТЕЖНЫЙ, -ая, -ое. төлөх, өр төлөх, төлбөрийн; платёжный день төлөх өдөр; платёжное обязательство төлөх үүрэг, төлөх уялга; платёжная ведомость төлбөрийн хүснэгт; платёжный баланс төлбөрийн баланс.

ПЛАТЕЛЬЩИК, -а, м. (офиц.). төлөгч; плательщик налогов татвар төлөгч.

ПЛАТИНА, -ы, ж. цагаан алт, платин.

ПЛАТИНОВЫЙ, -ая, -ое. цагаан алтан, цагаан алтны; платиновые изделия цагаан алтан өдлэл; платиновая руда цагаан алтын хүдэр.

ПЛАТИТЬ, -лачу, платишь; несов. 1. төлөх, хураагдах; платить за покупку авсан юмын үнийг төлөх; платить наличными бэлэн мөнгөөр төлөх; платить с величайшей аккуратностью тон осолдохгүй төлөх; платить за квартиру байрын хөлсийг хураагдах; 2. хариулах, ач хариулах; платить услугой за усаагуу тусыг тусгаар хариулах; ☆ платить той же монетой мөн тийм а янзаар хариулах.

ПЛАТИТЬСЯ, -лачусь, платишься; несов., чем за что. хохирах, хохироох; платиться здоровьем за свою неосмотрительность хайхрамжгүйн заргаагаар эрүүл мэндээ хохироох.

ПЛАТНЫЙ, -ая, -ое. 1. төлбөртэй, мөнгө төлжүү платное место төлбөртэй суудал; платный вход мөнгө төлж орно; 2. кэдсийн; платный работник кэдсийн ажилтан.

ПЛАТОК, -а, ж. алчуур; шабковый платок торгон алчуур; носовой платок нусны алчуур.

ПЛАТОНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. сэтгэлийн, хийсвэр, куурай, коосон; платоническая любовь зөвхөн сэтгэлийн янаг куурай дурлал; платонический интерес хийсвэр сонирхол; платонические мечты хоосон мөрөөдөл.

ПЛАТОФОРМА, -ы, ж. 1. тавцан; пассажирская платформа зорчигчдын давцан; 2. хашлагач вагон; 3. мөрийн хөтөлбөр; избирательная платформа партии намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр.

ПЛАТЬЕ, -я, род. мн. -ьев, ср. 1. хувцас, хувцас хунар; верхнее платье гадуур -хувцас, готовое пла-

тье бэлэн хувцас; шкаф для платья хувцас хунарын шүүгээ; 2. пальто тэрлэг, эмэгтэй хүний пальто; летнее платье зуны пальто.

ПЛАТЯНОЙ, -ая, -ое. хувцасны; платяной шкаф хувцасны шүүгээ; платяная щётка хувцасны соёа.

ПЛАФОН, -а, м. 1. таазны зураг, хөтэй тааз; 2. дэнгийн хагас бүрхүүл.

ПЛАХА, -и, ж. 1. хэрчим мод, хагас хэрчим мод; 2. цаазар аваачих давцан.

ПЛАЦ, -а, о плаце, на плацу, м. талмай, талбай, дэвжээ (цэрэг жагсах сургуулилах талбай); учебный плац цэрэг сургуулилах талбай.

ПЛАЦДАРМ, -а, м. түшиц газар, байлдааны түшиц газар.

ПЛАЦКАРТА, -ы, ж. галт тэрэгний суудлын пну, вагонд суудал эзлэх дугаартай билет, суудалтай билет.

ПЛАЦКАРТНЫЙ, -ая, -ое. суудалтай билетийн; плацкартный вагон суудалтай билетийн вагон.

ПЛАЧ, -а, м. 1. уйлаан, орилоон, уйлах, орилох; громкий плач бархиран уйлах; 2. гашуудлын дуу.

ПЛАЧЕВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна 1. уйлагнасан, гонимосон; плачевный голос уйлагнасан дуу; 2. хөөрхийлөлтэй, харамсалтай, гасалтай; плачевное положение хөөрхийлөлтэй байдал; плачевный результат харамсалтай үр дүн; плачевный конец гасалтай төгсгөл.

ПЛАЧУЩИЙ, -ая, -ое. уйлж байгаа, уйлагнасан; плачущий ребенок уйлж байгаа хүүхэд; плачущий голос уйлагнасан хоолой.

ПЛАШКОУТ, -а, м. ачааны хавтгай онгон.

ПЛАШНЯ, нареч. 1. хавтгай хажуу; ударить шапкой плашмя сэлмийн хавтгай талаар цохих; 2. гэдэрт, уруугаа харж; упасть плашмя гэдэрт унах, уруугаа харж унах.

ПЛАЩ, -а, м. цув; нөмрөг; непромокаемый плащ борооны цув; плащ с капюшоном юдэнтэй цув.

ПЛАЩ-ПАЛАТКА, -и, ж. цуван майхан, борооны майхан.

ПЛЕБЕЙ, -я, м. плебей, борчууд, сумын ард.

ПЛЕБИСЦИТ, -а, м. бүх ардын санал хураах.

ПЛЕБИСЦИТНЫЙ, -ая, -ое. бүх ардын санал хураах, нийтийн санал хураах; плебисцитное решение вопроса асуудлыг нийтийн санал хурааж шийдвэрлэх.

ПЛЕВА, -ы, ж. хальс налхи.

ПЛЕВАТЕЛЬНИЦА, -ы ж. нулимсуур.

ПЛЕВАТЬ, -плюю, плюешь; несов. 1. нулимаа, нялмаах; 2. хамаагаа алдах, тоохоо болих, хамаагүй болох; ему плевать на всё гэр хамаагаа алдсан хүн, түүнд яасан ч хамаагүй болжээ; ☆ плевать в лицо мөхөө харж өвчүүндээ нулимж хэвтэх.

ПЛЕВАТЬСЯ, -плююсь, плюешься; несов. нуля; мах, нулималдах, түй гэж нулимаах.

ПЛЕВОК, -ва, м. нулимдас, нулимсан шүлс.

ПЛЕВРА, -ы, ж. цээжний гялтан, хальс; плевра сердечной сорочки үнхэлцгийн гялтан.

ПЛЕВРИТ, -а, м. плеврит, гялтантас, уушгины хальс үрөвсэх.

ПЛЕВЫЙ, -ая, -ое: өөдлөхгүй, шалихгүй, хялбархан; погода у нас плевая манай энд тэнтэр өөдлөхгүй байна; плевый человек шалихгүй хүн; мне это плевое дело, в полчаса сделаю энэ идд хялбархан кэрэг, хагас цаг хийчихнэ.

ПЛЕД, -а, м. нөмрөх алчуур, том ноосон алчуур.

ПЛЕМЕННОЙ, -ая, -ое. 1. аймгийн, угсааны, аймаг угсааны; племенной быт аймаг угсааны аж байдал; 2. сайн үүлдрийн, үржлийн; племенной скот сайн үүлдрийн мал; племенное дело үржлийн ажил.

ПЛЕМЯ, -мени, мн. -мена, -яйн, -менам, ср. 1. аймаг угсаатай, ястан, овогтон; кочевые племена

нүүдэлчин аймгууд; 2. үеийнхэн; комсомольское племя комсомол үеийнхэн; эв хамт залуусын үеийнхэн.

ПЛЕМЯ'ННИК, -а, м. (сын брата) ач, ач хүү; (сын сестры) зээ, зээ хүү

ПЛЕМЯ'ННИЦА, -ы, ж. (дочь брата) ач охин; (дочь сестры) зээ охин.

ПЛЕН, -а, о плене, в плену, м. 1. олздох, олзлогдох, бууж өгөх; брать в плен олздох; сдаваться в плен олзлогдох; 2. автагдах, эрхэнд орох; в плену предассудков мухар сүсэгт автагдах.

ПЛЕНА'РНЫЙ, -ая, -ое. бүгд, өргөн; пленарное заседание бүгд хуралдаан.

ПЛЕНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (йнижн). дур булаам, сэтгэл татмаар; пленительная красота дур булаам үзэсгэлэн.

ПЛЕНИ'ТЬ I -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., кого-что (высок. и устар.) олздох, олзолж авах, барьж авах; пленить вражескую армию дайсны цэргийг олздох.

ПЛЕНИ'ТЬ II, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., кого (что). дур булаах, сэтгэл татах; пленить своей красотой үзэсгэлэнгээрээ дур булаах; пленить своим умом ухаанаараа хүний сэтгэл татах.

ПЛЕНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишья; сов., кем-чем. дур булаагдах, сэтгэл татагдах; плениться красотой үзэсгэлэнд сэтгэл татагдах.

ПЛЁНКА, -и, ж. 1. хальс, хөрс, өрөм; рана затянулась тонкой плёнкой шарханд нимгэн хөрс сууж өхлэв; плёнка на киселе киселийн өрөм; 2. плёнк, хальс; проявить плёнку угаах; записать речь на плёнку үгийг хальсанд бичих.

ПЛЁННИК, -а, м. (устар.) олзлогдсон хүн, баригдсан хүн.

ПЛЁННЫЙ, -ая, -ое. 1. олзлогдсон; пленный воин олзлогдсон цэрэг; 2. олзолж авах, олзлогдсон хүн; захватить много пленных олон хүнийг олзолж авах.

ПЛЁНОЧНЫЙ, -ая, -ое. хальст, плёнкт; плёночный фотоаппарат хальст гэрэл зургийн аппарат.

ПЛЁНОМ, -а, м. бүгд курал.

ПЛЕНЯ'ТЬ I -яю, -яешь; несов. олздох, олзолж авах, барьж авах.

ПЛЕНЯ'ТЬ II, -яю, -яешь; несов. дур булаах сэтгэл татах.

ПЛЕНЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься, несов. дур булаагдах, сэтгэл татагдах.

ПЛЕОНА'ЗМ, -а, м. (спец.) ойролцоо үг давтах.

ПЛЁС, -а, м. цүнхэг (ус)

ПЛЁСЕНЬ, -и, ж. хөгц, бурь, буриваа, кинь; покрыться плесенью хөгцөөр бүрхэгдэх, хөгцрөх.

ПЛЁСК, -а, м. цалги, цалгиа; плеск моря тэнгисийн цалгиа; плеск весел сэлүүрийн цалгиа.

ПЛЁСКА'ТЬ, плещу, плещешь; плещут; несов. 1. цалгих, цалгиж цохих, дэлдэх; волны плещут о берег долгио эргээ дэлдэнэ; 2. сүрших, цацах; плескать друг на друга водой бие биэндээ ус сүрших; 3. цалгиулах, асгах; плескаться на пол шал руу цалгиулах; 4. намилзах, таших.

ПЛЁСКА'ТЬСЯ, -ешусь, -ещешься (и -аюсь, -аешься); несов. 1. цалгилах, цалгиж дэлдэх, цохилох; вода плещется о берег ус эргээ дэлдэж цалгилна; 2. сүршилцэх, сөрчилдөх; дети плескаются в реке голд хүүхэд усаар сүршилдэж байна.

ПЛЁСНЕВЕТЬ, I и 2 л. не употр., -веет; несов. буртах, хөгцрөх; хлеб в сырости стал плесневеть талх чийг аваад хөгцөрч байв.

ПЛЕСНЕВО'Й, -ая, -ое. хөгцийн, бүрийн; плесневой грибок хөгцийн мөөгөнцөр.

ПЛЕСНУ'ТЬ, -ну, -нешь; однокр. сов. I цалгих, цалгиж цохих, цалгиж дэлдэх; 2. сүрших, цацах.

ПЛЕСТИ, плету, плетёшь, плёл, плела; плётший; несов., что. 1. сүлжих, гөрөх; плести венки титэм гөрөх; плести кружева сүлжмэл угалз сүлжих; плести корзинку шээзгий сүлжих, сагс сүлжих; 2. хөнөөх, хийх, гаргах; плести интригу далдуур хөнөөх; плести козни хор хөнөөл хийх; 3. дэлгэх, чалчих; плести чушь дэмий үг дэлгэх.

ПЛЕСТИ'СЬ, плетусь, плетёшься; плёлся, плелась; плётшийся; несов. (разг.) гэлдрэх, сажилж явах; лошадка плетётся морь гэлдэрч явна; плестись в хвосте сүүлд нь гэлдэрч явах.

ПЛЕТЕ'НИЕ, -я, ср. I. гөрөх, сүлжих; 2. гөрлөөс сүлжээс, гөрмөл юм.

ПЛЕТЁНКА, -и, ж. (разг.) сүлжмэл сав, гөрмөл сагс.

ПЛЕТЁНЫЙ, -ая, -ое. сүлжмэл, гөрмөл; плетёный стол сүлжмэл ширээ; плетёная корзина гөрмөл шээзгий.

ПЛЕТЕ'НЬ, -тня, м. бургасан хашаа, гөрмөл хашаа.

ПЛЁТКА, -и, ж. ташуур, мянаа; ремённая плётка суран ташуур.

ПЛЕТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. I. гөрмөл ташуур; хөгнөн иш, хөгнүүр, иш зэл; плеть тыквы гуаны зэл.

ПЛЕЧЕВО'Й, -ая, -ое. мөрний, бугалганы, хартын; плечевой сустав мөрний үе, бугалганы үе; плечевая кость бугалга, атгаал.

ПЛЕ'ЧИКИ, -ов. (разг.) I. мөрөвч, 2. өлгөөс, бөгтөрөө мод; 3. мөрний цаваг, мөрний зузаалга.

ПЛЕ'ЧИКО, -а, мн. -и, -ов, ср. мөр, бөгтрөө өлгүүр.

ПЛЕЧИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. мөрөлхөг, өргөн мөртэй, өргөн цээжтэй, ханхар; плечистый мужчина өргөн цээжтэй эр, ханхар эр.

ПЛЕЧО', -а, мн. плечи, плеч, плечам, ср. I. мөр, бугалга; взвалить на плечо мөрөн дээрээ хаях; нести на плече мөрөн дээрээ өргөөд явах, мөрөндөө үүрэх; плечом к плечу мөр зэрэгцэн; похлопать по плечу мөрнийг алгадах; ☆ пожимать плечами мөрөө хавчих, гав гайхах, ердөө мэдэхгүй байдал үзүүлэх; как гора с плеч свалилась айхтар юмнаас салж амрах; с плеч долой мултарч санаа амрах; по плечу чадал хүрмээр; иметь голову на плечах хүзүүн дээрээ толгойтой явах, толгойдоо ухаантай явах; выносить в город на плечах бүгдийг өөрөө хийх; бороться на город на плечах отступающего противника ухарсан дайсны мөрнийг мөшгөн хотод орох.

ПЛЕШИ'ВЕТЬ, -ею, -еешь; несов. халзан болох, халзрах, хожгор болох.

ПЛЕШИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. халзан, хожгор.

ПЛЕШИ'НА, -ы, ж. (прост.) халцархай, халцгай; собака с плешиной на боку халцархай бөөртэй нохой; выгоревшие плешини халцгай сурам.

ПЛЕШЬ, -и, ж. халзан.

ПЛЕЯ'ДА, -ы, ж. (высок.) жавхаатан, цолмог; гууд, гялалзсан однууд; пушкинская плеяда поэтов Пушкиний үеийн жавхаатан шүлэгчид, Пушкиний үеийн шүлэгч цолмонгууд; славная плеяда русских революционеров оросын хувьсгалч нарын алдар жавхаатан.

ПЛЕЯ'ДЫ, -яд, мичид, зургаан мичид, хэртиг.

ПЛИ'НТУС, -а, м. шалны хөвөө, ханын хажаас.

ПЛИС, -а, м. ПЛИ'СОВЫЙ, -ая, -ое. хилэн, даан вуу хилэн.

ПЛИССЕ', неизм. прил. хуниас, хуниадас.

ПЛИССИРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое; -ван, -а хувьсаа, хуниастай; плиссированная юбка хуниастай банзал.

ПЛИССИРОВАТЬ, -рую, -руешь -ованный; *несов.*, что. **ПЛИССИРОВАКА** -и, *ж.* хунх, хунаас хийх.

ПЛИТА, -ы, *мн.* плиты, плитам, *ж.* 1. хавтан, хавтгай; мраморная плита хавтан гантиг, хавтгай гантиг; 2. зуух; жарить на плите зуухан дээр шарах.

ПЛИТКА, -и, *ж.* 1. хавтанцар, хавтгай, дөрвөлжин, гэвхэр; плитка шоколада хавтгай шоколад; краска в плитках дөрвөлжин будаг; 2. зуух, плитк, хоовон; электрическая плитка цахилгаан зуух.

ПЛИТОЧНЫЙ, -ая, -ое. кавтан, дөрвөлжин, гэвхэр, шахмал; плиточный чай дөрвөлжин цай, шахмал цай.

ПЛОВ, -а, *м.* полоов, плов, цагаан будаатай хуурга.

ПЛОВЕЦ, -вица, *м.* усч, усчлагч, самрагч, сэлэгч; искусный пловец чадамгай усчилагч.

ПЛОД, -а, *м.* 1. жимс; съедобные плоды иддэг жимс; 2. үр, хүүхэд, ураг, хээл; плод в утробе матери эхийн умай дахь ураг; правильное развитие плода коровы үнээний хээл зөвөөр өсөх; 3. үр, дүн, ач, арандаг; плоды размышлений эргэцүүлэн бодсоны ач; пожинать плоды своего труда хийсэн ажлынхаа үрийг амсах; плод небрежности анхаарамжгүйн арандаг; ☆ запретный плод хоригтой зүйл, цээртэй юм.

ПЛОДИТЬ, *пложу, плодишь; несов.*, кого-что. 1. төрөх, гаргах; 2. үржүүлэх, олшруулах.

ПЛОДИТЬСЯ 1 и 2 л. *не употр.*, -ится; *несов.* үржих, өсөх, олшрох; кролики быстро плодятся молотогчин туулай хурдан үрждэг.

ПЛОДНЫЙ, -ая, -ое. 1. үртэй, үрийн, жимстэй, жимсний; плодное яйцо үрийн өндөг; 2. үр өгөх; жимс өгөх; плодная вишня жимс өгөх интоорын мод.

ПЛОДОВИТОСТЬ, -и, *ж.* 1. үржилт, өсөлт, олшролт; 2. бүтээмж, их юм бичих.

ПЛОДОВИТЫЙ, -ая, -ое; -ит. 1. үржих, олшрох, өнөр; кролики очень плодovиты молотогчин туулай амархан үрждэг; 2. бүтээмжтэй, их юм бичдэг; плодovитый учёный их юм бичдэг эрдэмтэн.

ПЛОДОВОДСТВО, -а, *ср.* жимс тарих, жимсний аж ахуй.

ПЛОДОВОДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. жимс тарих, жимс тариалах, жимс үржүүлэх; плодovодческий колхоз жимс үржүүлэх камтрал.

ПЛОДОВЫЙ, -ая, -ое. жимсний, жимст; плодovое дерево жимст мод, жимсний мод; плодovые консервы жимсний консерв

ПЛОДОНОСИТЬ 1 и 2 л. *не употр.*, -осит; *несов.* жимс өгөх, ургац өгөх; молодая яблоня начала плодоносить залуу алимьн мод жимс өгч эхлэв.

ПЛОДОНОСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. жимс өгөх, жимстэй; плодovосные растения жимстэй ургамал.

ПЛОДОВООЩНО́Й, -ая, -ое. жимс ногооны; плодovоошной магазин жимс ногооны дэлгүүр.

ПЛОДОВО́ДИЕ, -я, *ср.* ургац сайтай, үржил шим, өв; плодovодие почвы херсний шим.

ПЛОДОВО́ДНЫЙ, -ая, -ое -ден, -дна. үржил шимтэй, ургац сайтай; плодovодная почва үржил шимтэй хөр.

ПЛОДОТВО́РНОСТЬ, -и, *ж.* үр бүтээл, ач зуу.

ПЛОДОТВО́РНЫЙ, -ая, -ое, -рен, -рна. үр бүтээлтэй, ач тустай; плодovотворный труд үр бүтээлтэй төдөлмөр.

ПЛОМБА, -ы, *ж.* 1. ломбо, иломба, хавчуур, тийз; наложить помбу на дверь хаалганд ломбо тавих; 2. ломбо, гагнаа, бөглөө; положить помбу в зуб шүдэнд ломбо тавих, шүдэнд гагнаа тавих.

ПЛОМБИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; *несов.*, что. 1. ломбодох, ломбо тавих, тийздэх; накладыв-

ать помбу на товар бараа ломбодох; 2. ломбодох, гагнаа тавих, бөглөх; пломбировать зубы шүдэнд ломбо тавих, шүдэнд гагнаа тавих.

ПЛОМБИРОВА́ННЫЙ, -ая, -ое; -ван, -а. 1. ломбодсон, ломботой, ломбо тавьсан, тийээдсэн; пломбированный товар ломбодсон бараа, тийээдсэн таваар; 2. ломбодсон, ломботой, гагнаа тавьсан, бөглөсөн; пломбированные зубы ломбо тавьсан шүд, гагнаа тавьсан шүд.

ПЛОМБИРОВА́НИЕ, -я, *ср.*, **ПЛОМБИРОВА́КА**, -и, *ж.* 1. ломбодох, тугалгаар тийздэх; пломбировка товаров бараа ломбодох; 2. ломбодох, гагнах, бөглөх; пломбировка зубов шүдний цоорхойг бөглөх.

ПЛО́СКИЙ, -ая, -ое; -сок, -дка, -ско; -плоче. 1. хавтгай; плоская крыша хавтгай дээвэр; плоская поверхность хавтгай гадарга; плоская тарелка хавтгай таваг, хавтгай пял; 2. заваан; плоская шутка заваан шог.

ПЛОСКОГО́РЬЕ, -я, *ср.* шил, ухаа, өндөр тэгш газар; холмистое плоскогорье дов толгодтой шил.

ПЛОСКОГРУ́ДЫЙ, -ая, -ое; -руд. хавчгар цээжтэй.

ПЛОСКОГУ́БЦЫ, -цев, өрөлбө, бахь. **ПЛОСКОДО́ННЫЙ**, -ая, -ое. хавтгай ёроолтой; плоскодонная лодка хавтгай ёроолтой завь.

ПЛОСКОСТО́ПИЕ, -я, *ср.* хавтгай тавхай, хавтгай өлмий.

ПЛО́СКОСТЬ, -и, *мн.* -и, -ей, *ж.* 1. хавтгай, хавтгаг, талбай; плоскость поверхности хавтгай гадарга; наклонная плоскость налуу хавтгай; горизонтальная плоскость хэвтээ хавтгай; линия на плоскости хавтгаг дээрх шугам; спинная плоскость нурууны талбай; 2. тал, талаар; талаас; рассмотреть вопрос в другой плоскости асуудлыг өөр талаас нь авч үзэх; 3. заваан; говорить плоскости заваан юм ярих; ☆ катиться по наклонной плоскости уруудах доройтох кослох, уруугаа гулсах.

ПЛОТ, -а *м.* сал, дүнз; дрова шли по реке плотами голын усанд салаар түлээ урсаж явав.

ПЛОТВА́, -ы, *ж.* улаан нүдэн (загае).

ПЛОТИ́НА, -ы, *ж.* далан, каалт, ус хаах далан.

ПЛО́ТНИК, -а, *м.* модчин, модоч, модны дархан, мужаан.

ПЛО́ТНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* модны дарх хийл, мод дархлах, мужааны ажил хийх.

ПЛО́ТНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. **ПЛО́ТНИЧИЙ**, -ья, -ье, модчийн, модоч дархны, мужааны, мод дархлах; плотничьи инструменты мужааны багаж.

ПЛО́ТНО, *нареч.* 1. нягтаар, шигүү, чанга; плотно утрамбовать грунт газрыг нягтаар жигдлэх; 2. тулгаж, яг тулгаж; приставить шкаф плотно к стене хананд шүүгээ тулгаж тавих; 3. сайн, чанга; плотно закрыть дверь үүд сайн хаах; плотно прижиматься к стене кананд сайн наалдах; плотно сжать зубы шүдээ чанга зуух; 4. падтал, сайн; плотно поест падтал идэх, сайн идэх.

ПЛО́ТНОСТЬ, -и, *ж.* нягт, нягтрал, нягт сийрэг, шигүү; плотность ткани нэхмэдийн нягт нь; плотность населения хүн амын нягт сийрэг; плотность воздуха агаарын кийн нягтрал; плотность снега цаас нь нягт.

ПЛО́ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. 1. нягт, нягт; плотная ткань нягт нэхмэл, нягт өд; 2. нягт, шигүү; плотность населения хүн амын шигүү нь; 3. зузаан чамбай; плотная бумага зузаан цаас; 4. шигүү, чихмэл, зузаан; плотный бумажник зузаан хэтэвч; 5. баддируун, модгор; плотный мужчина баддируун эр; 6. өөр, цагтаан, сайн; плотный обед өөр хоол, үдийн сайн хоол.

ПЛОТОВО́Д, -а, *м.* (слец). салчнь.

ПЛОТОВЩИ'К, -а, м. 1. сэд хийдэг ажилчин; 2. юм гадаар гэвээрлдэг хүн.

ПЛОТОВ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. махчин, махч; плотоядный зверь махчин араатан; 2. хурьцангуй, гачаангуй; плотоядная улыбка хурьцангуй нээмэгсгэлэх.

ПЛОТ'СКИЙ, -ая, -ое (устар.). хүсэл, гачаангуй; плотское желание гачаангуй шунал.

ПЛОТЬ, -и, ж. (устар.). бие, мах, махбод; плоть от плоти мах яснаасаа; облечь в плоть и кровь бие махбодтой болгох, бодит биеийг олгох; войти в плоть и кровь мах цусанд шингэх.

ПЛО'ХО, нареч. муу, муу юм. муугаар; плохо поступить с кем-либо хүнд муу юм хийх; он плохо говорит по-монгольски тэр монголээр муу ярьдаг; плохо помнит муу ойлгох; из рук вон плохо явах гангагүй муу; ему плохо тэр муу байна; кончить плохо муугаар төгсөх; ☆ плохо лежит дэд сул юм.

ПЛОХОВА'ТЫЙ, -ая, -ое, -ая, -а. муухан.

ПЛОХА'Й, -ая, -ое; плох, -а, -о, плош, муу. муутай, муусайн; плохой табак муу тамхи; плохая репутация муу нэр; плохой человек муу хүн; больной очень плох өвчтэй хүн их муу байна; на него надежда плохая найдвар муутай хүн дээ; плохие вещи муусайн новш, муусайн юм.

ПЛО'ХОНЬКИЙ, -ая, -ое. муухан, муу.

ПЛО'ШКА, -и, ж. цөгц, дийз

ПЛОЩА'ДКА, -и, ж. 1. дэвжээ, галбар, салмай; спортивная площадка спортын дэвжээ; строительная площадка барилгын галбар; 2. гавцан; лестничная площадка шатны гавцан; передняя площадка трамвая гудамжны цахилгаан төрөгний өмнөх гавцан.

ПЛО'ЩАДЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. талбай; Красная площадь в Москве Москвагийн Улаан талбай; посевная площадь тариалангийн талбай; 2. галбар; площадь круга цагрийн талбай; 3. талбай; жидая площадь байрын талбай.

ПЛУГ, -а, мн. -и, ж. м. анжис; конный плуг мөрчин анжис.

ПЛУТ, -а, м. мэхчин, зүйгуурч, булхайчин, зальгай гайхал, гөнтэй хүн; ах ты плут өтгий а чи ням зальгай гайхал уу.

ПЛУТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов (разг.), төрөөх, төөрч явах; плутать по лесу бая төөрөх.

ПЛУТНИ, -ей, (разг. неодобр.). мэх гох, булхай, муу заль, гөи, зүйгуур.

ПЛУТОВА'ТЫЙ, -ая, -ое, ж. мн. мэхтэйхэн, муу зальтайхан, хуурамчхан, гонсой; плутчатый мальчик гөнтэйхэн хөвгүүн.

ПЛУТОВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). мэхлэх, залдах, булхай гаргах, зүйгуурлах, гөи гаргах; плутовать в карточной игре нөгөө нөгөөр гогцоход будихай гаргах.

ПЛУТОВКА, -и, ж. мэхтэй гүүхэн, гөнтэй хүүхэн, мэхтэй гайхал.

ПЛУТОВСКО'Й, -ая, -ое. мэх гөхмн, мэхтэй, муу зальтай, гөнтэй; плутовские манеры мэхтэй гч.

ПЛУТОВСТВО, -ва, ср. мэх гох, булхай гаргах, муу заль, гөи; плутовство в игре гогцоход будихай гаргах.

ПЛУТОКРА'Т -а, м. (книжн.). ноёрхогч, их баян хүн, их баян ноён.

ПЛУТОКРА'ТИЯ, -та, ж. (книжн.). их баячуудын ноёрхол.

ПЛЫВУ'ЧИЙ, -ая, -ое. шингэн, көвөлдүүр, бамбалзуур; плывучая глина шингэн шилэр; плывучая почва бамбалзуур хөрс.

ПЛЫТЬ, -ыву, -ывешь; плыв, -ыва, -ыва; несов. 1. самрах, усчлах, сэлж явах; плыть по реке голын усанд сэлэн явах; плыть против течения урсгал өөд самрах; 2. авам, көвөх, көвж явах; плыть

на пароходе уурын онгоцоор явах; 3. хөвөх, элэн халих; облака плывут по небу тэнгэрт үүх хөвнө; 4. хэлбэлзэх, хөвчлөх; всё плыло у него перед глазами нүдэнд нь хамаг юм хөвчлэв.

ПЛЮГА'ВЫЙ, -ая, -ое; -ав (прост. пренебр.). үхээнд, зутруу; плюгавый парнишка үхээнд хөвүүн, зутруу жаал.

ПЛЮ'НУТЬ, -ну, -неш; однокр. нулмах, нулних ках.

ПЛЮС, -а, м. 1. нэмэх тэмдэг, нэмэх, тоонолжин тэмдэг; 2. нэмэх, нэмэхэд; два плюс три равно пяти хоёр дээр гурвыг нэмэхэд тав болно; 3. сайн тал, давуу зүйл; этот проект имеет много плюсов энэ төр селд сайн тал олон байна.

ПЛЮСНА', -ы, мн. плюсны, -сен, -сийн, ж. 1. мэхэрхий, уурын яс, өлмийн дөрөөвч; 2. хойр шиддэг.

ПЛЮ'ХАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ПЛЮ'ХНУТЬСЯ**, -нусь, -нешься; сов. (прост.). дуг хийн сууцхах, ёлхор хийгээл суух, пэг суух; плюхнуться на стул сандад дээр ёлхор хийгээл суух; плюхнуться в грязь шаварт цаг суух.

ПЛЮШ, -а, м. зузаан хилэн, үстэй хилэн.

ПЛЮ'ШЕВЫЙ, -ая, -ое. хилэн, үстэй хилэн.

ПЛЮШ, -а, м. рроонго өвс.

ПЛЮ'ЩИТЬ, -щу, -щешь; несов., что. хавтгайлах; плющить железо гөмөр хавтгайлах.

ПЛЯЖ, -а, м. хаялган, жалгай, пляж; морской пляж тэнгисийн хаялган; песчаный пляж эдсэн пидж, эдсэн жалгай.

ПЛЯС, -а, м. (разг.). бүжиг, бүжиглэх; пуситься в пляс бүжигт орох, бүжиглэж гарах.

ПЛЯСА'ТЬ, пляшу, пляшешь; несов., что и без доп. бүжиглэх, биедэх, бүжиг хийх; плясать русскою орос бүжиг хийх.

ПЛЯ'СКА, -и, ж. бүжиг бүжиглэх; весёлые пляски цайгэлтэй бүжиг; ансамбль песни и пляски дуу бүжгийн чуулга.

ПЛЯСОВА'Я -ой, ж. бүжгийн дөгжим.

ПЛЯСОВА'Й, -ая, -ое. бүжгийн, плясодой мөрч бүжгийн ая.

ПЛЯСУ'Н, -а, м. бүжигч.

ПЛЯСУ'НЬЯ, -и, ж. өмөгтэй бүжигч.

ПНЕВМА'ТИКА, -и, ж. пневматик, хий шахуурын багаж хэрэгсэл.

ПНЕВМАТИЧЕСКИЙ, -ая, ж. хийгээр ажиллах, хий шахуурын, шахсан хийт; пневматический насос хийгээр ажиллах хөөрөг, шахсан хийг хийдүүр.

ПНЕВМОНИ'Я, -и, ж. уушганы үрэвсэл, уушганы хатгалгаа.

ПНУТЬ, -ну, -неш; сов., кого-что (прост.). өшигнөх, аврох; пнуть собаку нохой өшигнэх.

ПО **ИДЕ'ЛО**. 1. а) аар (-зэд, гоор, гоор); иди по дороге амаар явах; прийти по мосту гүүрээр гаргах; иди по улице гудамжаар явах; идти по адресу агаараар ирсэх; б) бөгөөд по магазину дэдүүрээр гуйх; идти по театру театрар явах; и) идти по почте шуудангаар явуулах; говорить по телефону угсаар ярицах; г) иди по следу өвөрч агийн мөр рөөр явах; аяг мөрдөн явах; д) хлопотать по хозяйству аж ахуйгаар оролдох; е) судить по наружности гаднах байдлаар нь дүгнэх; отлучиться по важному делу чанараар сун; ж) по старинному обычаю куучин зайшлайр; по происхождению уг гарлаараа; он по профессии инженер тэр, мэргэжлээрээ инженер; з) знать по имени нэрээр нь нэрлэх; старший по возрасту насаар ах; э) поезда ходят по расписанию галт гэрэг цагийн хэд хуваарилар явдаг; работа рассчитана по минутам минут бүрээр тооцсон ажил; и) по два хоёр хоёроор; по рублю штука ширхэг нь нэг төгрөг; дать детям по яблоку алимыг хүүхдэд нэг нэгээр өгөх, хүүхдэд нэг

нэг алим өгөх; 2. ёсоор; по приказанию тушаал ёсоор; поступать по закону хуудь ёсоор явуулах; нэг үеийн проректе миний гуйсан ёсоор; по обязанности үүргийн ёсоор; 3. -ыг, -ийг, -г; глэдгь по голове толгойг идэх; скучать по детям хүүхдээ санах; 4. -ийн, -ны, -ний, -н; чемпион по шахматам шатрын аварга, аварга шатарч; соревнование по шахматам шатрын гэмцээн; исследование по биологии амин судлалын шинжилгээ; родственник по матери эхийн талын төрөл, нагац нар; работать по найму хөлсний ажил хийх; 5. -д, -т; расставить мебель по комнате тасалгаанд ширээ сандал зохицуулан тавих; рассадить всех по местам бүгдийг суудалд нь суураг; прийти по воду усанд явах; пойти по ягоды жимсэнд явах; цыплят по осени считают тахиацы дэгдэхийг намар болоход тоолдог; по окончанию работы ажлаа дуусахад; по истечению срока хугацааг дуусахад; тархийн по оружию эзвэг нэгт нөхөр; по-моему мнөний миний санхад; 6. -тай, -той, -тэй; работать по плану төлөвлөгөөтэй ажиллах; дешёвый по цене хямд үнэтэй, хямд үнээр; 7. учраас; он не приехал по болезни тэр өвчтэй учраас ирсэнгүй; 8. тул; операция по овладению вражескими переправами дайсны гатлуурыг эзлэхийн тул байлдах; 9. хүртэл; прочитать с первой по десятую главу нэгдүгээрээс аравдугаар бүлэг хүртэл унших; пойти в воду по колено усанд бэлхүүсээ хүртэл орох; 10. турш; работать по целин дийн бүхэл өдөр турш ажиллах; 11. -уур, -үүр; кодить по комнате тасалгаа дотуур явах; гуаить по утрам өглөөгүүр зугаалах, өглөө бүр зугаалах; 12. дагуу, уруу, руу; плыть по течению урсгал дагуу хөвөх; стрелять по противнику дайсан руу буудах; 13. -ч, -ж (үйл үгээр); сделать что-либо по ошибке юм эндүүрч хийх; по рассеянности салангаас болж.

ПОВАГРОВЕТЬ, -го, -гөш; сов. улайх, хүрэн болох; неба повагровело от зарева үдшийн гэрээнд тэнгэр улайв; повагровело от гнева уурдаж царай удайх.

ПОВАИВАТЬСЯ, -аарь, -аешься; несог. (разг.) айсхийх, ширвээтөх, эмээх; пованивался кодыть по деду ночью шөнө ойд явахаас айсхийдэг байв.

ПОВАЛИВАТЬ, 1 и 2 л. не употр. ; несог. (разг.) өвдөх, жаахан өвдөх, хааяа өвдөх; пошатывая поваливает зоо муруугаар жаахан өвдөв.

ПОВАСЕНКА, -и, ж. (разг.) кошин ярих.

ПОВЕГ I, -а, м. оргох, босох; повег их торьмын шоронгоос оргох.

ПОВЕГ II, -а, м. найлзуур, мөчир; яблоня дава повеги алмийн модны найлзуур ургах.

ПОВЕГАТЬ, -аю, -аешь; сов. гүйж явах, гуйлдэх.

ПОВЕГУШКИ; быть на повегущках гарын зарч болох.

ПОВЕДА, -ы, ж. ядалт, ядах; великая победа социализма социализмын үдэмж ядалт; одержать победу ядалт хийх, ялж гарах.

ПОВЕДИТЕЛЬ, -я, м. ялагч, дийлэгч, түргэлэгч, ялсан хүн, дийсэн хүн; победитель в социалистическом соревновании социализмын уралдаанд түрүүлэгч.

ПОВЕДИТЕЛЬНИЦА, -я, ж. ялагч эмэгтэй, дийлэгч эмэгтэй.

ПОВЕДИТЬ I л. не употр. ; несог. ; несог. (разг.) ялах, дийлэх; победить врага дайсныг ялах; 2. тэргүүлэх; победить в спорте мөргөж гартаах; 3. давах, болж, дарах; победить ватух ганг давах; победить соперника өргөлдөө болж.

ПОВЕДНЫЙ, -ых, ж. (высок.) ядалтын; победное знамя социализма социализмын ядалтын туг; победная песня ядалтын дуу.

ПОВЕДОНОСНИЦА, -я, -ое; несог. ; несог. I. ядгуусан; победоносная Советская Армия Зөвлөлтийн ядгуу

сан Арми; 2. давамгай, бардам; говорить с победоносным видом бардам байдлаар ярих.

ПОБЕЖАТЬ, -егу, -ежшь, -егут; сов. I. гүйх, гуйлдэх; все побежали вперед бүгдээр урагнаа гуйлдэв; 2. зугтаах, дутаах; противник в панике побежал дайсан сандран зугтаав; 3. урсаах; с гор побежали ручьи уулнаас горхинууд урслаа.

ПОБЕЖДАТЬ, -аю, -аешь; несог. I. ялах, дийлэх; 2. гартаах; 3. давах, дарах.

ПОБЕЖДЕННЫЙ, -ая, -ое, ялагдсан, дийлдсэн, дийлэгдсэн.

ПОБЕЛЕТЬ, -ею, -еешь; сов. цайрах, зэвхий даах; от мороза побелели деревья хүйтэнд мод зэвхий даажээ.

ПОБЕЛИТЬ, -елю, -елишь; сов. цагаанаар будах, цохойдох; побелить стены туурга шохойдох.

ПОБЕЛКА, -и, ж. цагаанаар будах, шохойдох; производить побелку комнаты өрөөг цагаанаар будаж гүйцэтгэх.

ПОБЕРЕЖЬЕ -я, ср. эрэг, эрэг хавийн газар, хөвөг; морское побережье тэнгисийн эрэг хавийн газар.

ПОБЕРЕЧЬ, -егу, -ежшь, -егут; -эг, -егла; -эгший; сов. , кого-что. I. хадгалах; поберечь чужие вещи хүний юм хадгалах; 2. гамнах; побережь своё здоровье биеэ гамнах; 3. арчлах, асрах; побережь больного отца өвчтэй элгээ асрах.

ПОБЕРЕЧЬСЯ, -егусь, -ежшесь, -егутся -эгся, -еглась; сов. биеэ гамнах; не побережся и простудился биеэ гамналгүй яваад ханиад хүрчхэв.

ПОБЕСЕДОВАТЬ, -дую, -дуюць; сов. яригдах, хөөрөлдөх; побеседовать с друзьями найз нартайгаа ярилцах.

ПОБЕСПОКОИТЬ, -ую, -оить; несог. ; несог. , кого (что) жаахан гэнэг учруулах, жаахан саад хийх, жаахан алжаах; разрешите вас побеспокоить ганд жаахан саад хийж болох уу, таныг жаахан алжааж болно уу.

ПОБЕСПОКОИТЬСЯ, -уюсь, -оюсь; сов. зовних, санаа зовох, санаа тавих; мать побеспокоится о сыне хүүгийнхээ төлөө ах нь санаа зовниж байна; должен сам побеспокоиться о теплой одежде на зиму өвөл өмсөх дугаар хувцасны тухай өөрөө санаа тавих кэрэгтэй.

ПОБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. (разг. употр.) гуйлгдга гуйх, гуйлданчлах.

ПОБИТЫЙ, -ая, ж. водуулсан, цохигдсон; он ушел как побитый тэр, водуулсан юм цагт бодоод явчлаа.

ПОБИТЬ, -бью, -бьешь; -бей; -цный; сов. I. цохих, зодох, гөвдөх; 2. ялах, дарах; побить всех врагов бүх дайснаа дарах; 3. дийлэх, түрүүлдэх; рыбак побил всех дощадей на скачках хатирч морь Уралдаанд бүх морьдоос түрүүлэв; 4. эвдэх, хэмхлэх; побить посуду хувин сав хэмхлэх.

ПОБИТЬСЯ, I и 2 л. не употр. ; несог. ; несог. I. хэмхрэх, хамхрах, цайрах, хагарах; вся посуда побилась сав сав суулга хэмхэрчээ; яблоня побилась от плохой упаковки жийрэг муутай учраас алмууд ийдарчээ; яблоня побилась андегнүүд хагарчээ; 2. мөргөх, бооц тавих; побиться об заклад бооц тавих.

ПОВЛАГОДАРИТЬ, -рю, -ришь; сов. талархах, баарлалаа гэх; повлагодарить за гостеприимство сайхан хүндлэлдээ талархах.

ПОВЛАЖКА -я, ж. (разг.) сул тавих, уучлах, уучдал; не давайте ему повлажки түүнийг суд тавьж болохгүй.

ПОВЛЕДНЕТЬ, -ею, -еешь; сов. I. барсхийх, үнсэн гэх болох; повледнеть от страха айж барсхийх; 2. цохих, зэвхийрэх.

ПОВЛЕКНУТЬ, -ну, -нешь; сов. гандах, онгох, өгзрөх; цветы уже повлекнуты цэцэг илгэнтээ ганджээ.

ПОБЛИЗОСТИ, нареч. өвч, хавь, дөт; в той сов-

коз находится поблизости от города энэ сангийн аж ахуй хотын ойр байдаг.

ПОБО'И, *-ев*, зодох, зодуулах, зодоо; следы побоев зодуулсны сорви.

ПОБО'ИЩЕ, *-а*, *ср.* тулалдаан; ледовое побоище мөсөн дээрх тулалдаан.

ПОБО'ЛЫШЕ, *нареч.* ихээхэн, ихээр, илүүхэн.

ПОБО'РНИК, *-а*, *м.* (*высок.*) өмгөөлөгч, өмөг түшиг, камгаалагч, хамгаалан гэмцэгч; Советский Союз—поборник мира и демократии Зөвлөлт Улс бол энх тайван ардчиллын өмөг түшиг мөн.

ПОБОРО'ТЬ, *орю*, *орешь*; *сов. 1.* дийлэх, давах, унагах; *борец* легко поборол своего противника нэг бөх нөгөөгөө амархан унагав; *2.* дарах; поборошь свой страх айдсаа дарах.

ПОБОРО'ТЬСЯ, *орюсь*, *орешься*; *сов. с кем. 1.* барилдах; *2.* үзэлцэх, тулалдах.

ПОБО'РЫ, *-ов* (*устар.*) их тагвар, кэтэрхий алба, ввигла.

ПОБО'ЧНЫЙ, *-ая* *сов. 1.* хажуугийн, дагалдсан, ташрамын; *побочный* вопрос хажуугийн асуудал; *побочные* обстоятельства дагалдсан нөхцөл; *побочный* продукт производства үйлдвэрлэлийн ташрамын бүтээгдэхүүн; *2.* нэхлэй, нуудгай, татвар эмээс гөрсөн; *побочный* сын нуудгай хүү.

ПОБОЯ'ТЬСЯ, *-схсь*, *-сшьсья*; *сов.*, *с неопр.* айх; он побоялся сказать правду гэр, үнэнийг кэлэхээс айж байв.

ПОБРАНИ'ТЬ, *-ню*, *-ншь*; *сов.*, *кого-что.* зөмлөх, ПОБРАТА'ТЬСЯ, *-аюсь*, *-аешься*; *сов.* ах дүү болох, аял болох.

ПОБРАТИ'М', *за*, *м.* анд.

ПО-БРА'ТСКИ, *нареч.* ах дүү мэт, ах дүүгийн ёсоор.

ПОБРЕ'ЗГАТЬ, *-аю*, *-аешь*; *сов.* ПОБРЕ'ЗГОВАТЬ, *гзю*, *-гзешь*, *несов. 1.* сэжитлэх; *2.* голох; не побрезгайте битгий голоорой.

ПОБРЕСТИ', *-еду*, *-едшь*; *гдл*, *-ела*; *гдший*; *сов.* гэддрэх; *побрести* в сторону кажуу гийшээ гэддрэх.

ПОБРИ'ТЬ, *-рею*, *-реешь*; *итый*; *сов.* хусах, авах, засах; *побрить* бороду сахал хусах.

ПОБРИ'ТЬСЯ, *-реюсь*, *-реешься*; *сов.* сахлаа хусах, сахлаа хусуулах; *я пошёл побриться* в парикмахерскую би сахлаа хусуулах гэж үсчинд очив.

ПОБРОДИ'ТЬ, *-ожу*, *-одишь*; *сов.* хэсэж явах, зайж явах, зугаалах, гэнэх; *побродить* по лесу ой догуур хэсэж явах.

ПОБРОСА'ТЬ, *-аю*, *-аешь*; *сов.* *кого-что.* каялах; *побросать* вещи юм каялах.

ПОБРЫ'ЗГАТЬ, *-аю*, *-аешь*; *сов.* *кого-что*, *на кого-что* сүрших, сөрчих, түсэргэх.

ПОБРЯКУ'ШКА, *-и*, *ж.* (*разг.*) *1.* кангинуур, хорь жигнуур, *2.* нулх, колбог; *побрякушка* шамана бөөгийн холбог.

ПОБУДИ'ТЕЛЬНЫЙ, *гая*, *гөс* (*книжн.*) *1.* өдүүлбэр, өдүүлэх; *побудительная* причина өдүүлбэр шалтгаан; *2.* үйлдүүлэх; *побудительный* залог үйлдүүлэх көв.

ПОБУДИ'ТЬ, *ужу*, *удишь*; *ужождённый* (*-ён*, *-ена*); *сов.* *кого(что)* (*книжн.*) *1.* ПОБУЖДА'ТЬ, *-аю* *гашь*; *несов.* өдөж байх, өдөөх; *побудить* кого-либо ускарьх үнийг өдөж байгаад явуулах

ПОБУЖДЕ'НИЕ, *-я*, *ср.* (*книжн.*) санаа, санал, өдүүлбэр; *по* собственному побуждению өөрийн сан наагаар; *честное* побуждение шударга өдүүлбэр.

ПОБУРЕ'ТЬ, *-ею*, *-еешь*; *сов.* күрэн болох, борлох.

ПОБЫВА'ТЬ, *-аю*, *-аешь*; *сов. 1.* явж байх, явж үзэх яваад ирэх; *побывать* на Кавказе Кавказад явж байх; *побывать* на юге өмнөд нутагт яваад ирэх; *2.* ороод гарах, орчих; *завтра* я у вас побываю би маргааш танаахаар ороод гарна; *надо* побывать дома

и ехать на дачу гэрээрээ орчихоод зусланд явах хэрэгтэй.

ПОБЫ'ВКА, *-и*, *ж.* кэд хоногийн чөлөөгөөр, түр хугацаагаар; *приехать* домой на побывку гэртээ кэд хоногийн чөлөөгөөр ирэх.

ПОБЫ'ТЬ, *-буду*, *-будешь*; *побыл*, *побыла*, *побыло*; *побудь* *сов.* байх, байзнах, суух, суузнах; *побыть* в деревне два дня тосгонд хоёр хоног байх.

ПОВА'ДИТЬСЯ, *-ажусь* *-ашиься*; *сов. с неопр.* (*разг.*) амтших, байсгээд ирэх, байсгээд очих; *повадиться* играться в карты хөзөр тоглож амтших, байсгээд хөзөр тоглох; *повадиться* к нам ходить байсгээд манаад ирдэг болов.

ПОВА'ДКА, *-и*, *ж.* (*разг.*) зан, авир зан; *оставь* эту повадку энэ зангаа орхи.

ПОВА'ДНО: *чтобы* не было *повадно* амтшуулахгүйн тул, хашраж үзүүлэхийн тул.

ПОВАЛИ'ТЬ, *-аю*, *-алишь*; *сов. 1.* унагах, унагаах; *ветер* повалил дерево салхи модыг унагав; *2.* нөрөн орох, шавалдан орох, повалил снег пас шавалдан оров; *3.* шаваралдах, багтан ядах; *народ* повалил на площадь талбайд хүмүүс шаваралдаж байв; *4.* баагих, басгах; *дым* повалил из трубы утаа янз дангаар басгарав.

ПОВАЛИ'ТЬСЯ *-алюсь*, *-алишься*, *сов.* унах, унагах, ойчих, нурах; *забор* повалился хашаа нурав.

ПОВА'ЛЬНЫЙ, *-ая*, *-ое* *1.* бүгдийг хамарсан, бүгдийг повальное увлечение бүгдийн сонирхол; *2.* хүчир повальная болезнь хүчир хижиг, хүчир тахал.

ПОВАЛЯ'ТЬ, *-яю*, *-яешь*; *сов.* *что.* келбөрүүлэх, көрвүүлэх, мухируулах; *повалять* по полу шал дээр гүүр келбөрүүлэх.

ПОВАР', *-а*, *мн.* *за*, *сов. м.* тогооч.

ПОВА'РЕННЫЙ, *-ая*, *-ое* коолны, коолны заавар; *поваренная* соль коолны давс; *поваренная* книга коолны заавар ном.

ПОВАРЕ'ШКА, *-и*, *ж.* (*разг.*) шанага.

ПОВАРИ'ТЬ, *-рю*; *-аришь*; *сов.* *что.* чанах, жаман чанах.

ПОВАРИ'ТЬСЯ, *-арится*; *сов.* чанагдах.

ПОВАРИ'ХА, *-и*; *ж.* эмэгтэй тогооч, тогооч хүү кэн.

ПОВАРСКО'Й, *-ая*; *-ое* тогоочийн.

ПО-ВА'ШЕМУ, *нареч.* танаахаар, таны саналаар, таны санахад; *как* по-вашему лучше сделать? таны жаар бол яаж кийвэл дээр вэ? *будь* по-вашему таны саналаар болог.

ПОВЕ'ДАТЬ, *-аю*, *-аешь*; *-анный*; *сов.* (*устар.*) кэлэх, мэдэгдэх; *поведать* тайну кому-либо хүнд нууцыг кэлэх.

ПОВЕДЕ'НИЕ, *-я*; *ср.* зан явдал, зан байдал, зан авир, зан; *скромное* поведение даруу зан.

ПОВЕЗТИ' /, *-зю*; *-едшь*; *-езь*, *-езла*; *-езшай* *-езя*; *сов.* аваачих; *повезти* вещи на вокзал юмал галт гэрэгний буудалд аваачих.

ПОВЕЗТИ' II; *-эйт*; *сов.* аз дайрах, аз болох; ему повезло түүний аз дайрчээ.

ПОВЕЛЕВА'ТЬ, *-аю*; *-аешь*; *несов. 1.* ноёлх, занкирах, ноёлон захирах; *повелевать* подданным албат нараа ноёлон захирах; *2.* айлдах, зарлиг болох, тушаах, тушаал өгөх; *так* повелевает моя совесть миний дотоод сэтгэл ийм тушаал өгч байна.

ПОВЕЛЕ'НИЕ, *-я*; *ср.* (*устар.*) зарлиг, айлдал, тушаал.

ПОВЕЛЕ'ТЬ, *-аю*, *-лишь*; *сов.* айлдах, зарлиг болох, тушаах.

ПОВЕЛИ'ТЕЛЬ, *-я*; *м.* (*высок.*) дээд эзэн, бодлонон, зарлиг буулгагч, зарлигч.

ПОВЕЛИ'ТЕЛЬНИЦА, *-ы*, *ж.* дээд хаган, айлдагч хаган, зарлигч хаган.

ПОВЕЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, льна. захирах, тушаах; говорить повелительным тоном тушаах байдлаар хэлэх; повелительное наклонение захирах хүсэх төлөв.

ПОВЕНЧАТЬ, -аю, -аешь; -енчаный; сов. сүмд ёсолж гэрлүүлэх.

ПОВЕНЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. сүмд ёсолж гэрлэх.

ПОВЕРГАТЬ, -аю; -аешь; несов.; **ПОВЕРГНУТЬ**, -ну; -нешь; -ерг (и -ергнул); -ергла; сов. 1. унагах; буря повергла старый дуб шуурга өтөлсөн царсыг унагай; 2. эрсдүүлэх, хүргэх, учруулах; эта весть повергла его в отчаяние энэ мэдээ түүнийг цөхрөхөд хүргэв; повергнуть в опасность аюулд эрсдүүлэх.

ПОВЕРЕННЫЙ, -ого; м. (книжн.). 1. хамаарсан, хаминарсан, хаминарагч, төлөөлөгч; поверенный в делах элчин сайдыг хаминарагч, хаминарсан элчин, элчин төлөөлөгч; 2. итгэсэн хүн, итгэлтэй хүн, найдлагат хүн; избрать кого-нибудь своим поверенным итгэлтэй хүнээ сонгож олох ☆ присяжный поверенный заргын өмгөөлөгч.

ПОВЕРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов. 1. үнэмших, итгэх; поверить на слово үгэнд үнэмших, үгэнд нь итгэх; 2. итгэж хэлэх; поверить тайну другу найздаа нууцаа итгэж хэлэх.

ПОВЕРКА, -и; ж. 1. шалгах, магадлах, тааруулах; поверка времени цаг шалгах, цаг тааруулах; 2. нэр дуудлага, гооллого; на поверку пришли все гооллого дээр бултаараа ирэв; вечерняя поверка в лагере лагерийн үдшийн гооллого; ☆ на поверку чухамдаа жинхэнэ кэрэг дээрээ.

ПОВЕРНУТЬ, -ну; -нешь; -вернутый; сов.; **ПОВЕРТЫВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. 1. өргүүлэх, мушгих; повернуть ключ в замке цоожин дотор түлхүүр өргүүлэх; повернуть кран цорго мушгих; 2. эргэж явах, өргүүлж явуулах; повернуть направо баруун гар тийш эргэж явах; повернуть назад гэдрэг эргэж явах; 3. өөр тийш хандуулах, өөрчлөх; повернуть дело по своему хэргийг дураараа өөрчлөх; повернуть разговор яриаг өөр тийш хандуулах.

ПОВЕРНУТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. өргөх; повернуться на другой бок нөгөө хажуугаар өргөх; ключ повернулся в замке цоожин дотор түлхүүр өргэв; 2. тийш хандах, өөрчлөгдөх; дело повернулось к лучшему хэрэг сайн тийшээ хандав.

ПОВЕРОЧНЫЙ, -ая; -ое. турших, магадлах; поверочное испытание турших шалгалт; поверочный опыт магадлах туршлага.

ПОВЕРХ, предлог с род. п. дээгүүр, дээрээс; надеть дождевик поверх рубашки цамцан дээгүүр цув өмсөх; смотреть поверх очков нүдийн шин дээгүүр харах.

ПОВЕРХНОСТНО, нареч. өнгөцхөн, куумгай; судить поверхностно куумгай болох.

ПОВЕРХНОСТНЫЙ, -ая; -ое; -тен; -тна. 1. дээрх, дээд; өнгөн талын, өнгөн; поверхностный слой почвы хөрсний дээд давхарга; поверхностное знание өнгөц бээрлэх; 2. өнгөц, өнгөцхөн, куумгай; поверхностное знание өнгөцхөн мэдлэг; поверхностный человек куумгай хүн.

ПОВЕРХНОСТЬ, -и; ж. гадар, гадаргуу, гадарга; поверхность земли газрын гадарга; ☆ скользять по поверхности өнгөн дээгүүр нь бөмбөрөх.

ПОВЕРХУ, нареч. (разг.). дээгүүр нь, дээрээс нь; покрыть поверху темной краской дээгүүр нь бараан будгаар будах.

ПОВЕРЬЕ, -я; ср. домог үг, мухар сүжгийн яриа; старинные поверья хуучин домог үгс.

ПОВЕРЯТЬ, -яю; -яешь; несов. 1. магадлах, шалгах; 2. итгэж хэлэх.

ПОВЕСА, -ы, м. (разг. неодобр.). алиа салбадай, наргианс хүн.

ПОВЕСЕЛИТЬСЯ, -люсь; -лишься; сов. цэнгэх, хөхих, зугаацах; вдоволь повеселиться ханатал цэнгэх.

ПОВЕСЕЛЕТЬ, -ею; -еешь; сов. цэнгэх, хөхих, зугаацах.

ПОВЕСЕ'ННЕМУ, нареч. хаврын янзаар; солнце греет по-весеннему нар хаврын янзаар ээж байна.

ПОВЕСИТЬ, -ешу; -есишь; -ешенный; сов. 1. өлгөх, дүүжлэх; повесить картину на стену туурганд зураг өлгөх; повесить пальто на вешалку өлгүүрт дээл өлгөх; 2. дүүжлэх, дүүжилж алах; ☆ повесить голову толгойгоо унжуулах.

ПОВЕСИТЬСЯ, -ешусь; -есишься; сов. боож үхэх. **ПОВЕСТВОВА'НИЕ**, -я; ср. (книжн.). хүүрнэх, хүүрнэсэн; повествовательное предложение хүүрнэх өгүүлдэр.

ПОВЕСТВОВАТЬ, -тую; -твуеть; несов.; о чем (книжн.). хүүрнэх, илтгэн өгүүлэх; эта книга повествует о событиях русской истории энэ ном оросын түүхийн явдлуудыг хүүрнэж байна.

ПОВЕСТИ, -еду; -едшь; -ела; -едший; -едя; сов. 1. аваачих, дагуулж аваачих, оруулах, тавих, хүргэх; повёл больного под руку өвчтэй хүнийг гарцаа түшиж аваачив; повести гостя в сад зочныг цээрлэгт дагуулж аваачив; повести войска в бой цэргийг байлдаанд оруулах; повели шоссе на север койт зүг засмал зам тавив; это к добру не поведёт энэ бол сайн юманд хүргэхгүй; 2. хийх, эхлэх; повести разговор яриа хийх; 3. хөдөлгөх; повести бровями хөмсгөө хөдөлгөх; ☆ повести плечами мөчрөө хөдөлгөх, гайхах; глазом не повести ав ажиггүй байх, огт анхаарахгүй байх.

ПОВЕСТИ'СЬ, -едусь; -едьсь; -елся; -елась; -едшийсь; сов. 1. тэгдэг болох, ингэдэг болох, занг шилтэй болох; так повелось истари хэдийн тэгдэг болсон юм; уж так повелось бүр тэгдэг болчихлоо; 2. нөхөрлөх, ойртох; с кем поведёшься от того и наберёшься хэнтэй нөхөрлөвөл түүнтэй ижилсэнэ.

ПОВЕ'СТКА, -и; ж. 1. зарлах хуудас, дуудах хуудас; повестка на заседание куралд зарлах хуудас; повестка в суд шүүхэд дуудах хуудас; 2. хэлэлцэх асуудал, хэлэлцэх хэргийн жагсаалт; повестка дня куралд хэлэлцэх асуудал.

ПОВЕ'СТЬ, -и; мн. -и; ей; ж. тууж; написать повесть тууж бичих; повести Пушкина Пушкиний туужууд.

ПОВЕ'ТРИЕ, -я; ср. 1. тахал дэлгэрэх; поветрие на дифтерит сахуу дэлгэрэх; 2. өвчигнөл, өвчигнөх; модное поветрие шинэ маягийн хувцас заслын өвчигнөл.

ПОВЕ'ШЕНИЕ, -я; ср. дүүжлэх, дүүжилж алах.

ПОВЕ'ЯТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -еет; сов. үлээх, амьсгалах, оргих; повеял тёплый ветерок бүлээн салхи үлээв; повеяло прохладой сэрүү амьсгалах, куйт оргих.

ПОВЗДО'РИТЬ, -рю; -ришь; сов. гар тур хийлцэх, муудалцах.

ПОВЗРА'СЛЕТЬ, -ею; -еешь; сов. том болох, их болох, өөлэй болох, өсөж өндийх.

ПОВИВА'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое (устар.). өх барих; повивальная бабка өх барих эмгэн.

ПОВИДА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. уулзах, учрах.

ПОВИДА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. уулзах; повидаться с родными садантайгаа уулзах.

ПОВИ'ДИМОМУ, вводн. сл. байх, байгаа, бололтой; весна, повидимому, будет ранняя хавар эрч

бодох байгаа; он, повидному, был нездоров тар, өвчтэй байсан бололтой.

ПОВИ 'Д ЛЮ, га; ср. үрдэс, жинцний үрдэс, повидло. **ПОВИЛИКА**, -и; ос. чөдөр өвс, ороонго. **ПОВИНИТЬСЯ**, -июсь; -ишишься; сов. буруугаа хүлээх, гэмээ мэдэх, гэмших.

ПОВИНИКСТЬ, -и; ос. алба, албан журмын, арми-сквя повинность цэргийн алба; отбыва́ть **повинности** повинность цэргийн алба хаах; трудская повинности албан журмын хөдөлмөр.

ПОВИННЫЙ, -ий, -ев; -иен, -иенн. буруу, буруугай, гэмтэй; ни в чём не повинен ямар ч буруу байхгүй; ☆ явиться в повинной биед илчлэх, гэмээ илчлэх.

ПОВИНОВАТЬСЯ, -иуюсь; -иуешься; несов. (прощ. также сов.), кому-чему. дагах, захирагдах, дуулгартай ёронсо; повиноваться приказу начальни́ка даргын гушаалыг дагах; повиноваться родителям эцэг өгдөө захирагдах.

ПОВИНОВЕНИЕ, -я, ср. дагах, захирагдах, дуулгартай байх; выйти на повиннение захирагдахаа бодих; быть в повиннении дуулгартай байх, захирагдаж байх.

ПОВИСАТЬ, -аю; -аеца; несов.; **ПОВИСНУТЬ**, -гну; -нешь; -ице; -виола; сов. унжих, зүүрэх; ребёнок повис на шее матери хүүхэд эхийнхөө хүзүүнд зүүгдэв; ☆ повисе повис в воздухе асуудал шийдвэрлэгдсэнгүй орхиодов.

ПОВИСЕТЬ, -ишу; -иришь; сов. батцотой байх, дүүждээтэй байх.

ПОВИТУХА, -и, ос. (устар.). их баригч авгай.

ПОВЛЕЧЬ, -еку; -еешь; -екут; -и; -иела; сов. что. 1. татах, чирэх, чирж аваачих; он не повёл, а почти повёлк в отделение каровых котлов тар гэднийг уурын зуухын тасагт дагуулан оруулаагүй, бараг чирж аваачив; 2. хүргэх, шалтгай болгох, бодих; загрождение райы может повлечь за собой иагнание шархыг буртаглавал идэвхлэхэд (бөөрлөхөд) хүргэнэ.

ПОВЛИЯТЬ, -яю; -яешь; сов. нөлөөлөх, нөлөө үзүүлэх.

ПОВОД I, га, мн. -и, сов. 2, 1. шалтгар, шалтгаан; повод для ссоры хэрүүгийн шалтгар; дать повод шалтгар олгох; без всякого повода ямар ч шалтгаангүйгээр; по всякому поводу шалтгар я гарвал, юм я бол; 2. учир, тухай; разговор шёл по поводу шиваи кишиг шинэ номын тухай яриацаж байв.

ПОВОД II, -а, о поводе, на повод, мн. поводья, -евы; м. жолоо, цулбуур, бурацгар; натянуть поводья жолоогоо гатах; вести лошадей в поводу морилг цулбуураар хөтлөх; вести верблюда в поводу тэмээт бурицгаар хөтлөх; ☆ быть на поводу у ирга-амбо күний мэдлээр явах, бусдын эрхэнд байх.

ПОВОДИТЬ I, -аю; -одишь; -оживаешь; сов., кого (что). хөтөлж явах; поводить лошадей морь хөтөлж явах.

ПОВОДИТЬ II, -ажу; -одишь; несов. 1. хөтөлж явах, оруулах; 2. мөдлөгч, вах; поводить указкой по карте зураг дээр санаагаар заах.

ПОВОДОК, -дка, м. цулбуур, оосор, мөхлүүр; я вела свою собаку на поводок и пошла завед би мөхийгоо оосрод нь хөтлөөд буцав.

ПОВОДЫРЬ, -я, м. (устар.). хөтөлгч, хөтөлж явагч, хөтөгч; поводьях савного сохор күний мөдлөгч.

ПОВОЗИТЬСЯ, -ажусь; -ошишься; сов. оролдох, үлхэцэлдэх; повозиться над задачей гоо бодог гэж оролдох.

ПОВОЗКА, -и, ж. мухлаг тэрэг, тэрэг; парная повозка хоё морь хөллөсөн тэрэг.

ПОВОЛЖСКИЙ, -ая; -ое. Ижий мөрний хавийн.

ПОВОЛОКА, -и, ж.: дураал, усгаал; глава с поволокой дураал мэд, усгаал харцгай мэд.

ПОВОРАЧИВАТЬ, -аю; -аеца; несов. 1. эргүүлэх, мушгих; 2. эргэж явах, эргүүлж явуулах; 3. өөр тийш хандуулах, өөрчлөх.

ПОВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. эргэх; 2. эргэлдэх; 3. гийн хандах, өөрчлөгдөх.

ПОВОРОТ, -а, м. 1. эргэх, тойрох; поворот кругом тойрон эргэх; 2. эргэлт, муруй; на повороте дороги замын эргэлт дээр, зам муруухад; 3. эргэлт, эргэх; новый поворот шинэ эргэлт; поворот дела в нашу пользу хэрэг ажил бидэнд ашигтайгаар эргэх; ☆ от ворот поворот үгүйгээс өөр үгүй.

ПОВОРОТИТЬ, -чу; -отишь; -оенный; сов., кого-что (прест.). 1. эргүүлэх, мушгих; 2. эргэж явах, эргүүлж явуулах; 3. өөр тийш хандуулах, өөрчлөх.

ПОВОРОТИТЬСЯ, -очусь; -отишься; сов. (прест.): эргэх; 2. тийш хандах, өөрчлөгдөх.

ПОВОРОТЛИВЫЙ, -ая; -ое; -лив: шаламгай, шуумгай; он человек поворотливый тэр шаламгай хүн.

ПОВОРОТНЫЙ, -ая; -ое. 1. эргэх, тойрох, эргүүлдэх; тойруулах; поворотный механизм эргүүлэх механизм; поворотный круг на железных дорогах төмөр замын эргэх тойрог, төмөр замын тойруулга; 2. эргэлтийн; поворотный пункт в развитии хөгжил дэх эргэлтийн цэг.

ПОВРЕДИТЬ, -ажу; -одишь; -ождежный (-и, -ена); сов., **ПОВРЕЖДАТЬ**, -аю; -аеца; несов.; 1. харлох, хор хүргэх; 2. гэмтээх, бэрлээх; повредить ногу хөлөө гэмтээх, хөлөө бэртээх.

ПОВРЕЖДЕНИЕ, -я, ср. гэмтэх, бэртэх; повреждение линии телефонной сети телефон утасны гүлжээ гэмтэх; повреждение растений морозом хүйтэнд урга мал гэмтэх; повреждение пометы пометы яе бэртэх.

ПОВРЕМЕНИТЬ, -яю; -ишишь; сов. (разг.). авнах, хүлгэдэх, байнах; повременить несколько дней хэд дэн өдөр авнах; повременить с отъездом явахая байхнах.

ПОВРЕМЕННЫЙ, -ая; -ое. 1. тэгтмэл, хугацааг повременные мадания тэгтмэл тавьлэх; 2. цагаар гөглөх, цагаар хэмжих; повременная оплата цагаар гөглөх хэрс; повременная работа цагаар хэмжих ажил.

ПОВСЕДНЕВНО, нареч. өдөр бүр, өдөр тутам, өдөр болгон.

ПОВСЕДНЕВНЫЙ, -ая; -ое; -еви чини, өдөр бүрийн, өдөр тутмын; повседневная работа өдөр бүрийн ажил.

ПОВСЕМЕСТНЫЙ, -ая; -ое; -тэм; -тма, газар бүрийн, газар сайгүй, хааяагүй; повсеместное явление газар сайгүй болдог үзэгдэл.

ПОВСТАИЦА, -ица, м. бослого гаргах, бослогд оролдгоч, бослогоч.

ПОВСТАИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. бослогын; повстанческое движение бослогын хөдөлгөөн.

ПОВСТРЕЧАТЬ, -аю; -аеца; -аю, -аю; (разг.) уулзах, учрах; он повстречал Ольгу тэр, Ольгатай уулзав.

ПОВСТРЕЧАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов., в ком (разг.) дайралдах, каргалдах; повстречаться на улице гудамжийнд дайралдах.

ПОВСЮДУ, нареч. газар бүр, газар сайгүй, хааяагүй; повсюду радостное оживление газар сайгүй байр хэвр болдог.

ПОВТОРЕНИЕ, -я, ср. 1. давтах, давтлага; повторение пройденного материала үзсэн ауйдээ давтах; 2. давтсан зүйл, давтсан юм; в статье есть повторение өгүүлж дотор давтсан зүйл байна; 3. дахих, дахил; повторение болезни өвчин дахих.

ПОВТОРИТЬ, -рю; -ршишь; -рёмный (-и, -ена); сов., что **ПОВТОРЯТЬ**, -яю; -яешь; несов. давтах, дахих; повторить сигнал дохиг дахих өгөх; повторить урок хичээлээ давтах; повторять ошибки дутагдлыг дахин гаргах.

ПОВТОРИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов., повтoрятьcя*, *-ятся; несов.* давтах, давтагдах, дахи; старое не повтoрятьcя хуучин юм давтагдахгүй; болезнь повтoрятьcя өвчин дахин; писатель стал повтoрятьcя зохиолч нэг юмаа я давтагдах болов.

ПОВТОРНЫЙ, *-ая, -ое.* давтах, дахи; давтлагын, дахилтын; повторное заболéвание дахин өндөх; повторный цикл лекций мөчлөг лекцийг дайтгах; давтсан мөчлөг лекц.

ПОВЫСИТЬ, *-ышу, -ышите; -ышенный; сов., повышаТЬ*, *-ать, -аеть; несов.* 1 нэмэх, нэмэгдүүлэх, дээшлүүлэх; повысить уровень воды в бассейне цөөрмийн усны түвшнийг дээшлүүлэх, цөөрөмд ус нэмэх; ветер повысил уровень воды салхи усны түвшнийг дээшлүүлэв; 2 нэмэх, нэмэгдүүлэх, дээшлүүлэх; повысить производительность труда хөдөлмөрийн бүтээлийг нэмэгдүүлэх; повысить требования шаардлагыг дээшлүүлэх; повысить знания мэдэлгээ дээшлүүлэх; 3 дээшлүүлэх, сайжруулах; повысить качество продукции үйлдэхүүний чанарыг сайжруулах; 4 дээшүүлэх, ахиулах; повысить по службе албан тушаалд дөвшүүлэх; 5 өндөр болгох, чангаруулах; повысить голос дуугаа чангаруулах.

ПОВЫСИТЬСЯ, *-ышув, -ышился; сов., повышАТЬСЯ*, *-юсь, -еетесь; несов.* 1 нэмэгдэх, дээшилэх; уровень воды повысился усны түвшин дээшлэв; температура повысилась халуун нэмэгдэв; 2 нэмэгдэх, дээшилэх, сайжрах; интерес повысился сонирхол нэмэгдэв; квалификация повысилась мэргэшил сайжрав; 3 нэр хүнд нэмэгдэх, хүндтэй болох; повыситься в общественном мнении олон нийтийн дотор хүндтэй болох; 4 дээшилх, ахиж; повыситься по службе албан тушаал ахиж.

ПОВЫШЕНИЕ, *-ия, ср.* 1 нэмэгдэх, дээшилэх, сайжрах; повышение урожайности ургац нэмэгдэх; повышение жизненного уровня амьдралын хэмжээ дээшлэх; повышение квалификации мэргэшил сайжрах; 2 дэвшил, ахиж; повышение по службе албан тушаал дэвшил.

ПОВЫШЕННЫЙ, *-ая, -ое.* их, үлэмж, нэмүү; взят на себя повышенные обязанности биедээ үлэмж үүрэг авах; повышенная температура их халуурах; повышенный интерес их сонирхол.

ПОВЯЗАТЬ, *-яжу, -яжете; -язанный; сов., когo-что, повязАТЬ*, *-аю, -аеть; несов.* ороох, боох, уях; повязать голову платком толгойгоо алуураар ороох; повязать галстук галстук уях.

ПОВЯЗАТЬСЯ, *-яжусь, -яжешься; совэр., повязАТЬСЯ*, *-аюсь, -аеться; несов.* ороох, боох, уях; повязаться платком алуураар боох.

ПОВЯЗКА, *-и, ж.* 1 бөблэг, ороолт, боох, ороох; головная повязка толгойн бөблэг; наложить повязку на рану шарханд боолт хийх, шарх боох; 2 тасам уях; траурная повязка на рукаве канцув дээр гашуудлын тасам уях.

ПОГАДАТЬ, *-аю, -аеть; сов.* 1 шөргөлдөх, төлөг үзэх; 2 таах, таанарлах.

ПОГАНИТЬ, *-яю, -яшь; несов., когo-что (прот.)* бузарлах, бүртгэх.

ПОГАНКА, *-и, ж.* кортой мөөг, кар мөөг.
ПОГАННЫЙ, *-ая, -ое; -ан.* 1 идийн боологгүй, кортой; поганый гриб кортой мөөг; 2 бохир, бүртгийн, киртэй; поганое ведро бүртгийн хувин; 3 бузар, бөөдийн; поганая пицца бузар идээ, бөөдийн коол.

ПОГАСАТЬ, *-аю, -аеть; несов. (высог.), ПОГАСИТЬ*, *-ают; погас, -ася; сов.* 1 унтрах, бөхөх, замхрах; огонь в печке погас дууханд гал унтрах; жар погасгав гэгээ замхара байна; 2 сөнөх, өнгөрөх; день погас өдөр өнгөрөв.

ПОГАСИТЬ, *-ашу, -асишь; -ашенный; сов.* 1 унтрах, бөхөөх; погасить лампу дэн унтрах; 2 тэлж

дуусгах, дансаа бодох; погасить долги өрийг гөлж дуусгах.

ПОГАШАТЬ, *-аю, -аеть; -ашенный; несов., что (общ.)* тэлж дуусгах, дансаа бодох.

ПОГАШЕНИЕ, *-ия, ср.* төлөх, тэлж дуусгах; погашение задолженности өрийг тэлж дуусгах, өр дарах.

ПОГИБАТЬ, *-аю, -аеть; несов.* үхэх, мөхөх, сөнөх; цветы погибают от мороза хүйтэнд цэцэг үхэж байна.

ПОГИВЕЛЬ, *1-а, ж. (устар.)* үхэл, сөнөл.

ПОГИВЕЛЬ II, *-и, ж.* нуга дарах, нугалах; сөгнүгтсья в три погивели гурав нугалах, нуга дарах, дарлаж дөйтгэх.

ПОГИВНУТЬ, *-ну, -нешь; погиб, -бля; сов.* үхэх, мөхөх; погибнуть смертью храбрых зоригтны үхлээр үхэх.

ПОГИБШИЙ, *-ая, -ее.* 1 нас барсан, амь үрэгдсэн; погибшие люди амь үрэгдсэн хүмүүс; 2 сүйдсэн, сөнөсөн; погибший корабль сүйдсэн хөлөг онгоц; 3 сэдэрсэн, завхарсан; это дело погибшее энэ завхарсан хэрэг.

ПОГЛАДИТЬ, *-ажу, -адишь; -аженный; сов.* 1 илэх, илбэх; погладить голову толгойг илэх; 2 индүүдэх, илүүрдэх, толгойлох; погладить рубашку цами индүүдэх.

ПОГЛОТИТЬ, *-ошу, -отишь; -ощенный (эн, -ена); сов., ПОГЛОЩАТЬ*, *-аю, -аеть; несов.* 1 шингээх, биедээ шингээх; шингэх, шингэж орох; земля поглотила всю влагу, упавшую за ночь шөнө унасан бүх чийг гундсыг газар шингээв; поглотить лучи солнца хөлөг онгоц шингэв (живээ); 2 анхаарлыг татах, эзлэх, хэрэглэх; новая идея поглотила его целиком шинэ үзэл санаа түүний бүх анхаарлыг татлаа; работа поглотила много времени ажил их цагийг эзлэв.

ПОГЛОЩЕНИЕ, *-ия, ср.* шингэх, шингээх, задгих.

ПОГЛУПЕТЬ, *-яю, -еешь; сов.* гэнэг болох, мунхрах.

ПОГЛЯДЕТЬ, *-яжу, -ядишь; сов.* 1 харах, ширтэх, үзэх; поглядеть на вошедшего орж ирсэн хүнийг харгах; 2 харах, харуулах, харгалзах; поглядеть на ребенка хүүхэд харуулах, хүүхэд харгалзах.

ПОГЛЯДЕТЬСЯ, *-яжусь, -ядишься; сов.* биеэ харах; поглядеться в зеркало голлинд биеэ харах.

ПОГЛАДЫВАТЬ, *-аю, -аеть; несов. (разг.)* 1 харж байх, ажиглаж байх, шагайж байх; 2 харж байх, харгалзаж байх; поглядывать за детьми хүүхэд харж байх.

ПОГНАТЬ, *-гоню, -гонимь; -ал, -ала, -ало; погнавший; сов., когo-что, кою, туух, өлдөх, давхуулах; погнать гусей гадуу коюх; погнать дошадь во весь опор морно бүх чадлаар нь давхуулах.*

ПОГНАТЬСЯ, *-гожусь, -гонимься; -ался, -алась, -алос; сов., за кем-чем.* 1 коюх; собаки погнались на мальком жолой туулайг коюв; за двумя мальками догонились на олдогч но мийнаш коюв туулайг коювал коюл нь ч гүйцэхгүй; 2 мөшөөлдөх; погнался за лавной алдар нэр мөшөөлдөх.

ПОГНИТЬ, *1 и 2 л. ед, не употр., -ит; сов. (разг.)* өмхрөх, үнжих, илэрэх.

ПОГНУТЬ, *-ну, -нешь; погнутый; сов.* матийлгах, махийлгах, муруйлгах.

ПОГНУТЬСЯ, *-нусь, -нешься; сов.* матийл, махийл, муруйл.

ПОГОВАРИВАТЬ, *-аю, -аеть; несов., о ком-чем и с союзом что (разг.)* 1 ярьдаг, гэдэг; он начал поговаривать об отъезде сэр явни гэж ярьдаг болов; 2 ярьдаг, гэдэг, гэдэг; поговаривают, что он скоро придет сүүнийг үлдэгүй ирнэ гэлцэнэ (загзгэнэ)

ПОГОВОРИТЬ, -рю, -ришь; сов. ярих, ярилцах, хэ-лэлцэх; поговорить по душам зүрхнийхээ угийг ярилцах; поговорить о делах ажил хэргийн тухай хэлэлцэх.

ПОГОВОРКА, -и, ж. хууч үг, хошоо үг, зүйр үг; войти в поговорку зүйр үгэнд орох.

ПОГОДА, -ы, ж. цаг уур, тэнгэр, өдөр; сводка погоды цаг уурын мэдээ; перемена погоды цаг уур солигдох; стоит отвратительная погода тэнгэр их мууцкай байна; погода устанавливается тэнгэр цэлмэж байна; корошая погода цэлмэг өдөр: ☆ это не делает погоды энэ шийдвэрлэх юм биш, үүнээс шалтгаалахгүй; ждать у моря погоды заяандаа горьдож суух.

ПОГОДИТЬ, -ожу, -одишь; сов. (разг.) азнах, байзнах, хүлгэдэх, жаахан хүлээх; немного погоды жаахан азнаад; погоды, сейчас приду жаахан хүлээ, одоо ирнэ.

ПОГОДК, -дка, м. нэг нас дүү, нэг нас зөрөөтэй мь с сестрой погодки эгч (дүү) бид хоёр нэг нас зөрөөтэй.

ПОГОЖИЙ, -ая, -ее; -ожь (разг.) цэлмэг, сайхан; погожий день цэлмэг өдөр.

ПОГОЛОВНО, нареч. толгой тоолон, бултаараа, даяараа.

ПОГОЛОВНЫЙ, -ая, -ое, толгой дараалан, бүх, бүгдийг хамарсан; поголовный счёт скота малыг толгой дараалан тоолох; поголовная перепись населения бүх хүн амын бүртгэл.

ПОГОЛОВЬЕ, -я, ср. тоо толгой, тоо; рост поголовья скота малын тоо есөх; поголовье овец конины тоо.

ПОГОНЩИК, -а, м. туугч; погонщик скота мал туугч.

ПОГОНЯ, -и, ж. 1. мөрдөн хөөх, нэхэн хөөх; погоня за беглецом ордодыг мөрдөн хөөх; 2. нэхүүл, көөгчид; погоня мчалась следом за ним нэхүүл койноос нь мөрдөн хөөв; 3. көөцөлдөх; в погоне за славою нэр цол хөөцөлдөж; погоня за прибылью ашиг хонжоо хөөцөлдөж.

ПОГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов., кого (что) 1. шамдан явуулах, давхиулах; погонять коня кнутом морийг гашуурдан давхиулах; 2. шамдуулах, яаруулах; не погоняй меня, успею намайг битгий яаруул, амжина.

ПОГОРЕЛЕЦ, -льца, м. түймэрт өрсөдсөн хүн, түймэрт дайрагдсан хүн; помощь погорельцам түймэрт дайрагдасдад хургэх тусламж.

ПОГОРЕЛЫЙ, -ая, -ое, шатсан, шатанхай, цурам, гүнэр; погорелый лес шатсан ой; погорелое место цурам, гүнэр газар.

ПОГОРЕТЬ, -рю, -ришь; сов. 1. гэр когшил шатах, түймэрт дайрагдах, галын аюулд автах; 2. шатах; деревня погорела тосгон шатав; 3. гандах, кагдрах, ялзрах; хлеба погорели тариа гандав; сено погорело в стогу нуруулдсан өвс ялзрав; 4. дүрэлзэж ноцох гялсхийх; свеча погорела и погасла даа дүрэлзэж ноцоод унтрав; 5. сүйрэх.

ПОГОРЯЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. цухалдах, унтууцах, адгах.

ПОГОСТ, -а, м. оршуулах газар, булш, күүрийн газар.

ПОГОСТИТЬ, -ошу, -остишь; сов. айлчлах, гийчин болох, зочлуулах.

ПОГРАНИЧНИК, -а, м. хил камгаалагч, хилчин.

ПОГРАНИЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. хилийн, хил хязгаарын; пограничная полоса хилийн зурвас; пограничный столб хилийн шон; пограничный инцидент хилийн будлиан; 2. хилийн, хил камгаалах; пограничные войска хилийн цэрэг, хил камгаалах цэрэг.

ПОГРЕБ, -а, мн.-а, -ов, м. зoorь; погреб со льдом мөсөн зoorь; пороховой погреб даринь зoorь.

ПОГРЕБАЛЬНЫЙ, -ая, -ое, оршуулах; погребальный обряд оршуулах журам ёс.

ПОГРЕБАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) (книжн.) оршуулах, хөдөөлүүлэх; погребать с почестями хүндтэйгээр оршуулах.

ПОГРЕБЕНИЕ, -я, ср. (книжн.) оршуулах, хөдөөлүүлэх.

ПОГРЕМУШКА, -и, ж. торжигнуур, хорчигнуур, хонхолдой.

ПОГРЕСТИ I, -ребу, -ребъшь; -рбь, -ребла; -ребенный (-ён, -ена); сов. (устар.) оршуулах, хөдөөлүүлэх.

ПОГРЕСТИ II, -ребу, -ребъшь; -рбь, -ребла; сов. сзлэх.

ПОГРЕТЬ, -ею, -еешь; сов., кого-что. дулаацуулах, ээх; погреть руки у печки зууханд гараа ээх.

ПОГРЕТЬСЯ, -еюсь, -еешься; возвр. дулаацах, ээх.

ПОГРЕШАТЬ -аю, -аешь; несов. (книжн.), **ПОГРЕШИТЬ**, -шу, -шишь; сов. хазайлгах, гуйвуулах, нүгэл хийх; погрешить против истины үнэнийг гуйвуулах.

ПОГРЕШНОСТЬ, -и, ж. алдаа, мадаг, доголдол; допустить погрешность в написании зев бичлэг гийн талаар алдаа гаргах; погрешность в моторе моторын доголдол.

ПОГРОЗИТЬ, -вжу, -озишь, сов. занах.

ПОГРОМ, -а, м. хядлага, бусниулах, гүйвээх.

ПОГРОМЩИК, -а, м. хядагч, бусниулагч, гүйвээгч.

ПОГРУЖАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОГРУЗИТЬ** -ужу, -узишь; сов. 1. живүүлэх; погрузить тело в воду усанд юм живүүлэх; 2. ачих, зөөх; погрузить мешки на телегу шуудайтай юмыг тэргэнд ачих.

ПОГРУЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПОГРУЗИТЬСЯ**, -ужусь; сов. 1. живэх; погрузиться в воду усанд живэх; 2. бүрхэгдэх, хучигдах, шингэх; гордо погрузился в темноту хот харанхуйд бүрхэгдэв; 3. автах, шурган орох, бясалгах; погрузиться в работу ажилдаа шурган орох; погрузиться в размышления бясалгал бясалгах; 4. ачигдах, тээгдэх, суух; отряд погрузился в поезд отряд (баг) галт тэргэнд суув.

ПОГРУЗКА, -и, ж, ачих, ачаа ачих, тээх, ачаа тээх.

ПОГРУЗОЧНЫЙ, -ая, -ое, ачааны, ачлагын, ачих; погрузочные машины ачааны машинууд; погрузочная работа ачих ажил.

ПОГРУЗЧИК, -а; м. ачлагын машин, ачих буулгах машин.

ПОГРЫЗТЬ, -зу, -зешь; -рыз, -ла; сов., кого-что мэрж байх, химлэж байх.

ПОГРЯЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОГРЯЗНУТЬ**, -ну, -нешь; -яз (и-язнуа), -язла; сов. 1. шавардах шингдэх; колёса погрязли в глине дугуй шавар шингдэв; 2. дарагдах, автах; погрязнуть в невежестве бүдүүлэг байдалд дарагдах; 3. баригдах; погрязнуть в долгах өрөнд баригдах.

ПОГУБИТЬ, -ублю, -убишь; губленный; сов. үхүүлэх, хөнөөх, сүйтгэх, буцаулах; погубить своё здоровье биеэ сүйтгэх.

ПОГУЛЯТЬ, -яю, -яешь; сов. зугаалах, зугаацх салхинд гарах.

ПОД I, -а, о поде; на поду; м. пийшингийн өвөр, зуухны ёроол.

ПОД II (ПОДО), предлог. (угтвар үг) 1. дор; поставить под стол ширээн дор тавих; находится под столом ширээн дор байна; работать под землей газар дор ажиллах; под руководством удирдлагын дор, удирдлагаар; под охраной закона хуулийн хамгаалаа дор; 2. -ын, -ийн, -н (ны, ний); отвести участок под

сад цэцэрлэгийн газар болгох; поле под картофелем төмсний галбай; отвести сарай под сено саравчийг өвснийх болгох; этот сарай под сеном энэ саравч өвснийх; в ночь под новый год шинэ жил гарахын шөнө; 3. -д, -т; попать под дождь бороонд дайрагдах; идти под дождём бороо орж байхад явах; от-даты под суд шүүхэд өгөх; быть под угрозой заналд учрах; поставить под угрозу заналд учруулах; взять под свою защиту хамгаалалтдаа авах; 4. -тай (-тэй, -той); петъ под аккомпанемент рояля төгөлдөр хуурын найруу хамсраатай дуулах; пароход под советским флагом зөвлөлтийн тугтай галт онгоц; рыба под соусом сүмстэй загас; статья под его именем түүний нэртэй өгүүлэл, түүний нэртэй гарсан өгүүлэл; 5. -аар (-ээр, -оор, -өөр); писать под диктовку хэлж өгснөөр бичих; под руководством партии намын удирдлагаар; под действием солнечных лучей нарны цацрагийн үйлдлээр; под предлогом нэрийдлээр; под видом янзаар; под влиянием гнева уур хилэнгийн нөлөөгөөр; 6. ойр, дэргэд; жить под Москвой Москвагийн ойр суух; 7. шиг, мэт, шигээр, мэтээр; отде-лать мебель под орех гэрийн хогшлыг самрын мод мэт өнгөлөх; под волого алт шиг; 8. шахам, шахаж байх, болж байх, болох гэж байх; ей под сорок тэр авгай дөч шахам настай; под старость настай болж байх; под вечер үдэш болж байхад, үдэш шахаж байхад, үдэш болох гэж байхад; под утро өглөө болж байхад, өглөө болох гэж байхад; 9. -ж, -аад; взять деньги под расписку гарын үсэг зурж мөнгө авах; дать деньги под расписку гарын үсгийг зуруулж мөнгө олгох; под залог вещей юмны дэнчин болгож; 10. гэдгийг, гэдэгт, гэхдээ; что надо понимать под ощущением мэдрэхүй гэдэгт юу гэж ойлгох хэрэгтэй вэ; ☆ идти под руку сугадаж явах; под открытым небом гадаа ид; это мне не под силу энэ миний дийлэх юм биш.

ПОДАВА'ЛЫЩИК, -а, м. 1. хоол зөөгч; 2. мате-риал зөөгч.

ПОДАВА'ЛЫЩИЦА, -ы, ж. 1. хоол зөөгч эмэгтэй; 2. материал зөөгч эмэгтэй.

ПОДАВА'ТЬ, -даю, -даешь; -давай; -давая.. **ПОДА'ТЬ**, -ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут; подал, -ала, -ало; поданный (-ан, -ана, -ано); сов. 1. авч өгөх, авчирч өгөх; 2. авчрах, бэлэн байлгах, бэлэн болгох; 3. бэлдэж өгөх; 4. оруулах, хийх; 5. өгөх; 6. шилжүүлэх; 7. дамжуулан өгөх; 8. үзүү-лэх; 9. ухруулах; ☆ подавать надежды найдуулах, найдаж болмоор байх.

ПОДАВА'ТЬСЯ -даюсь, -дайтесь; -давайся; -даваясь несов. 1. болох, давших, ухрах, хазайх; 2. явах, хан-дах; 3. үгэнд орох.

ПОДАБИ'ТЬ, -авлю, -авишь; -авленный; сов. 1. дарах, шахах; подавить больное место хөндүүр газрыг дарах; подавить лимон нимбэг шахах; 2. бяц-лах, няцлах, бяц дарах, алж устгах; подавить всех мух бүх багтаныг алж устгах; 3. дарах, устгах; по-давить в осстание бослогыг дарах; 4. болих, булх, дарах; подавить страх айхсаа болих, айдсаа булх; 5. дарах, сүрдүүлэх; подавить всех своим авторите-том нэр хүндээрээ бүгдийг дарах; 6. нэрвэгдэх; его подавила неудача амжилтгүй явдалд тэр нэрвэгдэв.

ПОДАБИ'ТЬСЯ, -авлюсь, -авишься; сов. кахах; по-давиться костью ясанд хахах.

ПОДАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. дарах; подавление мяте-жа үймээн дарах.

ПОДА'ВЛЕННОСТЬ, -и, ж. гутах, уруу царайлах, шантрах, урам хугарах.

ПОДА'ВЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гутсан, уруу ца-райтай, шантарсан, урам хугарсан; подавленный настр-оение уруу царайтай байх; 2. сүүмгэр, гишних; по-давленный стон сүүмгэр дуугаар болох; гэгж гишних.

ПОДАВЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. дарах, сө-нөөх; 2. сүрдүүлэх, сүрээр дарах.

ПОДАВЛЯ'ЮЩИЙ, -ая, -ее, дийлэнх, олонх; по-давлиющее большинство голосов зонхилох олонхийн санал; в подавляющем числе случаев тохиолдлын олонх нь.

ПОДА'ВНО, нареч. (прост.). бүр ч, нэн ч; он со-гласен, а я и подавно тэр зөвшөөрчээ, би бүр ч зөв-шөөрнө; он ума не нажил, смелости и подавно түүнд ухаан байхгүй, зориг бүр ч байхгүй.

ПОДА'ГРА, -ы, ж тулай өвчин.

ПОДА'ЛЫШЕ, нареч. (разг.). холхон, цаана, цаа-гуур, цааш; отодвинь стул подальше сандлыг цааш болго.

ПОДАРИ'ТЬ, -арю, -аришь; -аренный; сов. бэлэг-лэх, бэлэг өгөх; подарить что-либо на память дурс-гал болгож юм бэлэглэх.

ПОДА'РОК, -рка, м. бэлэг; получить подарок бэ-лэг авах; преподнести подарок бэлэг барих; сделать подарок бэлэг өгөх.

ПОДА'ТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). өгөгч, баруулагч, биеэр хүргэгч; податель письма захидал өгөгч.

ПОДА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. өгөгч эмэгтэй, баруулагч эмэгтэй, биеэр хүргэгч эмэгтэй.

ПОДА'ТЛИВЫЙ, -ая, -ое; ив. 1. дуулгартай; үгэнд оромтгой; податливый человек дуулгартай хүн; 2. уян, зөөлөн; податливая глина зөөлөн шаар.

ПО'ДАТЬ, -и, мн, -и, -ей, ж. алба, албан татвар.

ПОДА'ТЬ, -ам, -ашь, -аст, -адим, -адите, -адут; подал, -ала, -ало; подай; поданный (-ан, -ана, -ано) сов. 1. авч өгөх, авчирч өгөх; подать пальто дээл авч өгөх; подать стул сандал авчирч өгөх; подать обед хоол авчирч өгөх; 2. авчрах, бэлэн байлгах, бэлэн болгох; подать поезд к платформе галт тэр-гийн тавцанд авчрах; подать экипаж хөсөг бэлэн бол-гох; 3. бэлдэж өгөх; во время подать материалы на верхние этажи стройки барилгын дээд давхарт хэ-рэглэгдэхүүнийг цаг тухайд нь бэлдэж өгөх; 4. оруу-лах, хийх; подать пар в котёл тогоонд уур оруу-лах; подать патрон в канал ствола бууны гол төг-мөрт сум хийх; 5. өгөх; подать заявление өргөдөл өгөх; подать совет зөвлөлгөө өгөх; подать команду тугшаал өгөх; подать руку вперед гараа сунгаж өгөх; 6. өгөх, шилжүүлэх; подать в суд шүүхэд өгөх, шүү-хэд шилжүүлэх; 7. өгөх, давуулах, дамжуулж өгөх; игрок хорошо подал мяч тоглогч бөмбөг сайн давуул-лаа; 8. үзүүлэх; подать помощь тусламж үзүүлэх; подать пример жишээ үзүүлэх; автор подал своих героев правдиво и ярко зохиогч зохиолынхоо баат-руудыг үнэн тодорхойгоор үзүүлжээ; 9. ухруулах; по-дать лошадь назад морю гэдрэг ухруулах; ☆ подать голос дуугарах, саналаа өгөх; подать рукой энүү-хэнд; подать урок хашраах.

ПОДА'ТЬСЯ, -амся, -ашься; -астся, -адимся; -адитесь, -адутся; -ался, -алась; -авшийся; сов. 1. болох, давших, ухрах, хазайх; податься вперед урагшаа болох, давших; податься назад гэдрэг бө-лох, ухрах; толпа подалась в сторону цугларсан хү-мүүс хажуу тийш болов; ворота подались от напора хаалга түрэлтэнд хазайв; 2. явах, хандах; податься на юг урагшаа явах; 3. үгэнд орох.

ПОДА'ЧА, -и, ж. 1. өгөх, өгөлт; подача заяв-ления өргөдөл өгөх; подача сигнала дөхио өгөлт; 2. өгөх, өгөлт, давуулах; подача мяча бөмбөг өгөх, бөмбөг давуулах; низкая подача доогуур давуулах; 3. өгөх, оруулах; подача пара в котёл тогоонд уур оруулах.

ПОДА'ЧКА, -и, ж. 1. цөвдөл, амьтанд өгсөн идээ; 2. хишиг, өглөг; выпрашивать подачки хишиг гуйх.

ПОДАЯ'НИЕ, -я, ср. (устар.). гуйлга, бадар; жить подаяниями гуйлгаар амьдрах.

заводад хүртэл зам тавих; 4. оруулах; тэрбэлхэйд под-
вести под какой-либо разряд ямар нэгэн зэрэгт оруу-
лах; подвести его слева под скорбачные ступни
угийг дөрөмжлэлд тавих; 5. болгох, баримттай бол-
гох; подвести научную базу под свои рассуждения
санал бодроолоо шинжилгээний суурьтай болгох; 6. гар-
гах, хийх; подвести итоги дүн гаргах, дүгнэлт хийх;
7. будах, жүрвийлгэх; подвести брови хөмсгөө будах;
8. гай брлөх, хөөдөх, найдлагыг алдагдуулах; он меня
едва не подвел тер миний найдлагыг алдагдуулах шах-
даа; подвести под выговор хөөдөж донгдуулах; 9. эв-
хийх, тасрах шахаж; живот от голода подвело гэдэс
өдсөж эвхийлэв.

ПОДВЕТРЕННЫЙ, -ая, -ое. нөмөр; подветренная
сторона дома байшингийн нөмөр тал.

ПОДВЕШИВАТЬ, -аю; -аешь; несов.; *желе-ито*.
өлгөх; *я у него хворит подвешенный язык* тэр хөмсгийн
хүн.

ПОДВИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. жаахан буржийл-
гах, буржгархан болгох.

ПОДВИГ, -а, м. гавьяа, гавьяа зүтгэл; трудовые
подвиги хөдөлмөрийн гавьяа; воинский подвиг цэргийн
гавьяа.

ПОДВИГАТЬ, -аю; -аешь; сов. дохилзуулах, гозоо-
вуулах, ганхайлуулах; подвигать пельянами куруугаа
дохилзуулах.

ПОДВИГАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. ойртуулах, до-
күүлэх, хөдөлгөх; подвигать стул к столу сандыг
ширээнд ойртуулах; 2. урагш явуулах, дохуулах; под-
вигать свою работу ажлаа урагш явуулах.

ПОДВИГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. хөдөлж байх,
хөдөлгөөх.

ПОДВИГАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. өйртөх,
дөтлөх, хөдлөх; подвигаться к нему цонх руу өйртөх.

ПОДВИД, -а, м. салбар зүйл.

ПОДВИЖНИК, -и; -и. (высск.) 1. ариг, хутагт;
христианские подвижники христосын шажны ариг нар;
2. зүтгэлтэй, зүтгэгч; подвижники науки шинжлэх ухаа-
ны зүтгэлтэн.

ПОДВИЖНОСТЬ, -и; -ост. 1. хөдлөх, гүйх; подвиж-
ной байх хөдлөх эргэлдүүр; 2. үүүдлийн, нүүх; подвиж-
ной подвижной гостинице хэврийн итүудлийн эмнэлэг;
3. хөдөлбөтэй, хөдөлмөлтэй; подвижники трудные работы
цэргийн хөдөлбөтэй ажилчид; 4. дэгдэлзүүр, хөдөлмөртэй;
подвижной ребенок ивдэлзүүр хүүхэд; 5. хөдлөх, хө-
дөлбөт; подвижной человек хөдөлмөртэй дарагч гэмэр
замын хөдлөх бүрдэлзүүр (хөдөт); подвижные игры
хөдөлгөөнт тоглоом.

ПОДВИЖНОСТЬ, -и; -ост. гавьтай хөдөлбөт, хөдөлмө-
ртэй, гүрэн хөдлөх; отличается подвижностью гавьт-
тай хөдөлбөртэй ялгарх, хурдан хөдөлгөөнтэй.

ПОДВИЖНЫЙ, -ий; -ой; -ийн; -ийн. хөдөлмөртэй,
гүрэн хөдөлгөтэй, дэгдэлзүүр, гавьтай; подвижный
ребенок дэгдэлзүүр хүүхэд.

ПОДВИЗАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. (высск. и
ирок.) оролдох; подвизаться в науке шинжлэх ухаа-
наар оролдох; в преле усердно начал подвизаться
литераторы зохиолчид үргэлжилсэн зохиолдөр чармайн
оролдож эхлэв.

ПОДВИНУТЬ, -ичу; -ичишь; -ичишь; сов. *что*.
эрэгдэх, нахгалах; подвинуть гайку эрэг чинэ
вадлах.

ПОДВИНУТЬ, -ичу; -ичишь; -ичишь; сов. *кого-что*.
1. ойртуулах, дөтлүүдэх, хөдөлгөх; подвинуть стул к
столу сандыг ширээнд ойртуулах; 2. урагш явуулах,
дохуулах; подвинуть свою работу ажлаа дохуулах.

ПОДВИНУТЬСЯ, -ичусь; -ичишься; сов. 1. өйртөх,
дөтлөх, хөдлөх; подвинуться к нему цонх руу өйртөх;
2. ахих, дохөх; работа подвинулась вперед ажил
урагшаа ахив.

ПОДВИНЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. эргэдэх, чана-
гдах.

ПОДВИТЬ, -двю; -двешь; сов. *что*. *или*; *или*. *или*.
-ый (-ий; -ий; -ий); сов. жаахан буржийлгах,
бужгардуу болгох; подвигать волосы үс жаахан бур-
жийлгах.

ПОДВЛАСТНЫЙ, -ая, -ое; -твен; -твен. харьяа,
эрхшээл дорх, захирагдах; колоний; подвластные ст-
ранам напиткиа хөрөнгөтөн орны эрхшээд дорх кайд-
ниуд.

ПОДВОДА, -ы, ж. улаа, хөсөг.

ПОДВОДИТЬ, -ожу; -одишь; несов. 1. авчрах, хө-
гөлж авчрах, авчирч өгөх, хүргэх; подводить ребёнка
ондну хүүхдийг цонх руу хөтөлж авчрах; 2. тавих,
хийх; подводить фундамент суурь тавих; 3. хүртэл
тавих; подводить дорогу к заводу завод хүртэл зам
тавих; 4. оруулах, тооцох; 5. болгох, баримттай бол-
гох; подводить базу под свои рассуждения санал бод-
роолоо гудгуур баримттай болгох; 6. гаргах, хийх; под-
водить итоги дүн гаргах, дүгнэлт хийх; 7. будах,
жирвийлгэх; подводить брови хөмсгөө будах; 8. гай
болгох, хөөдөх, найдлагыг алдагдуулах; он его подвел
төр стүүний найдлагыг алдагдуулах.

ПОДВОДНИК, -а, м. 1. шумбадаг онгоцны цэрэг;
2. шумбах явдлын мэргэжилтэн.

ПОДВОДНЫЙ, -ий; -ое. 1. усан дорх, усны ёроол
лын; подводные растения усан дорх ургамал; подвод-
ный камень усны ёроолын нулуу (скалы дорхуу гал);
2. шунгадаг, шунгах; подводная лодка шунгадаг завь.

ПОДВОЗ, -а, м. авчрах, зөөх; подвоз товаров баг
раа зөөх.

ПОДВОЗИТЬ, -ажу; -аешь; несов. авчрах, хүргэх,
зөөх.

ПОДВОЗКА, -а, ж. авчрах, хүргэх, зөөх; на под-
возку дров выдесна одна машина гүлээ зөөхөд нэг
машин гаргав.

ПОДВОРАЧИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. шамлах,
шуух; 2. булга гийгэх, булгаруулах; 3. муруйж очих,
дайраад гарах.

ПОДВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. 1. нуз
гарах, шамрах, умирах; 2. булгарх, гулгарах.

ПОДВОРЁТНЯ, -я, род. мн. *-тень; ж.* 1. босгоны
завсар; 2. хаагтаны борго мод.

ПОДВОХ, -а, м. (разг.) хөдөх, муу юм хийх, гай;
устранить подвох хөөдөх; неожиданный подвох гэнэ-
гийн гай.

ПОДВОПЬ, -пья; -пьяшь; сов. (прост.) ам ха-
гаж, жаахан каламцак.

ПОДВЯЗАТЬ, -ажу; -ажешь; -язанный; сов. *что*.
ПОДВЯЗЫВАТЬ, -ажу; -ажешь; несов. уях, боож уях,
зүүж уях, боох, зүүх; подвязать шарф под телегу
гэргэн дор мунис уях; подвязать больную руку өвчтэй
гарьт өлгөж уях; подвязать колокольчик к дуге
мөрн гарагийн хөмбөрөгт хонх зүүх.

ПОДВЯЗАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; сов., **ПОДВЯ-**
ЗЫВАТЬСЯ, -ажусь; -ажешься; несов. биеэ брөөх, бүс-
лэх; подвязаться кушаком бүсээр биеэ ороох, бүс
бүслэх.

ПОДВЯЗКА, -а, ж. 1. уях, боох; 2. фатуур, өймс
ны гавьяа.

ПОДГАДАТЬ, -аю; -аешь; *садовый*; сов. (разг.)
вааруулж хийх, амжилт хийх.

ПОДГАДИТЬ, -ажу; -адишь; сов. (прост.) хор
күргэх, гай учруулах.

ПОДГИБАТЬ, -аю; -аешь; несов. нугалах, дороос
нугалах, дөррө нугалах; подгибать нөгдөл хормойг до-
роос нугалах; подгибать ноги под себя хөлөө дороо
нугадах.

ПОДГИБАТЬСЯ, -ажусь; несов. нугарах, дороос
нугарах, хумирах.

ПОДГЛЯДЕТЬ, -яжу, -ядишь; сов. (разг.), **ПОДГЛЯДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. сэмхэн харах, шагайх, гэтэж харах, мяраах.

ПОДГНИВАТЬ, -ает; несов., **ПОДГНИТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -иёт; -ил, -ила, -ило; сов. дороос өмхрөх, ялзрах; столб подгнил шон мод дороос өмхрөв; картофель подгнил бодонцог жаахан ялзарчээ.

ПОДГОВАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДГОВОРИТЬ**, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ена); сов., кого (что) далдуур ятгах, битүүхэн тухирах, битүүхэн өдөөх; подговорить ребят на шалость хүүхдийг битүүхэн өдөөж дурсгүйгүүдэх.

ПОДГОЛОСОК, -ска, м. 1. дагах хоолой; 2. аядан дагалдагч, дуурайн жиргэгч; буржуазные подголоски көрөнгөний дуурайн жиргэгчид.

ПОДГОТОВКА, -и, ж. тааруулах, тааруулж суулгах, хоноох; подгонка оконных рам цонхны жаазыг тааруулах.

ПОДГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. тууж авчрах; подгонять корову к хлеву үнээг хашаанд тууж авчрах; Ү. хурдасгах, шамдуулах; подгонять лошадей морины авдлыг хурдасгах, морьдыг ташуурдах; 3. тааруулах; одежду нужно было ещё перешить и подгонять по росту мальчика хувцсыг хөвүүний биенд дахин оёж тааруулах хэрэгтэй байв.

ПОДГОРАТЬ, -ает; несов., **ПОДГОРЕТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -рит; сов. түлэгдэх, хайрагдах, дороос шатах; хлеб подгорел талх түлэгдэв; молоко подгорело сүү түлэгдэв.

ПОДГОРЕЛЫЙ, -ая, -ое. түлэгдсэн, шатсан, үлэнхий, шатанхай; подгорелый хлеб түлэнхий талх.

ПОДГОТАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДГОТОВИТЬ**, -влю, -вишь; -вленный; сов. бэлтгэх, бэлдэх, зэхэх; подготовить доклад илтгэл бэлтгэх; подготовить книгу к печати номыг хэвлэлд бэлдэх; подготовить к экзамену шалгалтд бэлдүүлэх; подготовить родных к печальному известию садан нараа гагшуудалтай мэдээ сонсоход бэлтгэх.

ПОДГОТАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПОДГОТОВИТЬСЯ**, -влюсь, -вишья; возвр. бэлдэх бэлтгэх, бэлдэгдэх; хорошо подготовиться к экзамену шалгалтад сайн бэлдэх; подготовиться к выступлению на конференции бага хурал дээр хэлэх үгээ бэлтгэх.

ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бэлтгэл, бэлтгэлийн, бэлтгэх; подготовительная работа бэлтгэх ажил; подготовительный курс бэлтгэл курс.

ПОДГОТОВКА, -и, ж. 1. бэлтгэх, бэлтгэл; подготовка кадров боловсон хүчнийг бэлтгэх; подготовка к севу чарилгад бэлтгэх; 2. бэлтгэлтэй, мэдлэгтэй; у него хорошая подготовка гэр сайн бэлтгэлтэй хүн.

ПОДГОТОВЛЕННОСТЬ, -и, ж. бэлтгэл, мэдлэг; успех компании зависит от степени подготовленности компанийн амжилт нь бэлтгэлийн хир хэмжээнээс шалтгаална; подготовленность кадров боловсон хүчний мэдлэг.

ПОДГОТОВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. бэлтгэх, зэхэх.

ПОДГОТОВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. бэлдэх, бэлтгэгдэх.

ПОДГРЕБАТЬ I, -аю, -аешь; несов., **ПОДГРЕСТИ** I, -реб у, -ребишь; -реб, -ребла; -ребённый (-ён, -ена); сов., что. хамаж, хамж цуглуулах, цуглуулах, шүүрдэх; подгresti мусор ког цуглуулах; подгresti сено к стогу хадсан өвсийг хамж нуруулах.

ПОДГРЕБАТЬ II, -аю, -аешь; несов., **ПОДГРЕСТИ** II, -реб у, -ребишь; -реб, -ребла; сов. сэлж очих, элүүрдэж ойртох; подгresti к берегу хөвөө рүү сэлж очих.

ПОДГРУППА, -ы, ж. салбар бүлэг, салбар бүлгэм, бүлгийн хэсэг.

ПОДГРУЗНИК, -а, м. чивд,

ПОДГУЛЯТЬ, -яю, -яешь; сов. (прост.). 1. ам хайламцах; 2. базаахгүй болох.

ПОДДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; несов. 1. өөд нь цохих, дээш нь хаях, хаяж өгөх; 2. өгч идүүлэх; 3. нэмэх, түргэсгэх, оргилуулах, манаргах.

ПОДДАВАТЬСЯ, -даюсь, -даешься; -давайся; -давайся; несов. 1. түлхэгдэх, нээгдэх, түрэгдэх; 2. автагдах, орох; не поддаваться уговорам, ятгалганд автахгүй; ☆ не поддаваться описанию тодорхойдой бичихийн аргагүй.

ПОДДАВКИ идүүлэх, идэгдэх, нүцгэрэх, өгөгдөл, жиргээ буга; играть в поддавки идүүлэх даам тоглох, нүцгэрэх даам тоглох; отказались от поддавки и стали играть в крепки идэгдэх даамыг болиод идэх даамыг тоглов.

ПОДДАКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кому-чему (разг.), **ПОДДАКНУТЬ**, -ну, -нешь; однокр. заа заа гэх, аа аа гэх, ам дагах.

ПОДДАННЫЙ, -ого, м. харьяат, албат.

ПОДДАНСТВО, -а, ср. харьяат, албат.

ПОДДАТЬ, -ам, -аешь, -аст, -адим, -адите, -адут; поддал, поддала, поддало; поддай; поддавший; подданный (-ан, -ана, -ано); сов. 1. өөд нь цохих, дээш нь хаях, хаяж өгөх, өшиглөх; поддать мяч ногой бөмбөгийг өшиглөж өгөх; 2. өгч идүүлэх; поддать в шапку (даам тоглоход) хүүг өгч идүүлэх; 3. нэмэх, түргэсгэх, оргилуулах, манаргах; поддать коду явцыг түргэсгэх; поддать нару уур манаргах; поддать жару халууныг оргилуулах, эрчийг чангалах.

ПОДДАТЬСЯ, -амся, -аешься, -астся, -адимся, -адитесь, -адутся; -ался, -алась, -алось; -айся; -айшья; сов. 1. түлхэгдэх, нээгдэх, түрэгдэх; дверь с трудом поддалась үүд арай гэж нээгдэв; 2. автах, автагдах, орох; поддаться влиянию товарищей нөхднийхөө нөлөөнд автах; поддаться на уговоры үгэнд орох; поддаться угрозам заналд автагдах; не поддаться искушению дур шуналдаа автахгүй.

ПОДДЕВАТЬ I, -аю, -аешь; несов., что. дотуур өмсөх.

ПОДДЕВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. кого-что 1. өлгөх, гождох, дэгээдэх, сэндлэх; 2. ёжлох, өөлж өгөх, өөнтөгдөж хөлэх.

ПОДДЕЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что., **ПОДДЕЛЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. дуурайлгаж хийх, дуурайлгаж бичих, хуурамч хийх; подделать чужую подпись бусдын гарын үсгийг дуурайлган бичих; подделать ключ гүлхүүр дуурайлгаж хийх, гүлхүүр тааруулах.

ПОДДЕЛАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов.; **ПОДДЕЛЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; сов. 1. дуурайх, дуурайж дугарах; подделаться под детскую речь хүүхдийн үгийг дуурайж дугарах; 2. зулгуйдаа, аядан дагалдах; подделаться к начальнику даргыг аядан дагалдах.

ПОДДЕЛКА, -и, ж. 1. хуурамч, хуурамч, куурь магаар үйлдэх; подделка подписи на документе баримт бичиг дээр гарын үсгийг хуурамчаар үйлдэх; 2. хуурамч, дуураймал юм; это не слоновая кость, а подделка энэ зааны яс биш, дуураймал юм.

ПОДДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хуурамч, хуурамч, дуураймал; поддельный документ хуурамч баримт; поддельный алмаз дуураймал алмас (оцир эрдэнэ).

ПОДДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. үгэ татах, дээш татах.

ПОДДЕРЖАНИЕ, -а, ср. сахиулах, тай байлгах, дэмжих; поддержание порядка журамтай байлгах; для поддержания семейства гэр бүлээ дэмжихийн тул.

ПОДДЕРЖАТЬ, -ержу, -ержишь; -ержанный; сов. 1. гүших; поддержать под руку гараас нь түших; 2. туслан дэмжих, туслах; поддержать друга в минуту опасности аюултай цагт нь найзъягаа дэмжих;

3. дэмжих, сайшаах; поддержать чье-нибудь предложение хүний саналыг дэмжих; 4. үргэлжлүүлэх, таслахгүй байх, -тай байлгах, тордох; поддерживать огонь в печке зууханд гал таслахгүй байх, зууханд галтай байлгах; поддержать порядок журамтай байлгах; поддерживать разговор яриаг үргэлжлүүлж байх; поддерживать своё здоровье биеэ тордох.

ПОДДЕРЖИВАТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* 1. үргэлжлүүлэх, таслахгүй байх, -тай байлгах; поддерживать приятельские отношения найз харьцааг үргэлжлүүлэх, найз харьцаагаа таслахгүй байх; 2. тулах, түших, тулгуурлах; столбы поддерживают крышу баганууд дэвэрийг тулж байна.

ПОДДЕРЖКА, -и, *ж.* 1. түшиг, тулгуур; 2. дэмжлэг, тусламж; материальная поддержка эд юмаар дэмжих; дружеская поддержка нөхөрсөг тусламж; оказание поддержки дэмжлэг үзүүлэх.

ПОДДЕРНУТЬ, -ну -нешь; -утый; *сов.*, что (разг.), угз татах, дээш татах; поддёрнуть чулок оймсоо дээш татах.

ПОДДЕТЬ I, -ену, -енешь; -детый; *сов.*, что. догтуур өмсөх, догуур нөмрөх; поддеть платок под пальто пальтоны догуур алчуур нөмрөх.

ПОДДЕТЬ II, -ену, -енешь; -детый; *сов.*, кого-что. 1. дэгээдэх, гохдож, өргөх, сэндлэх; поддеть вилами сено сэрээгээр өвс сэндлэх; 2. ёжлох, өөлж өгөх, өөнтөглөж хэлэх; ловко поддеть противника в споре маргаж байгаа хүнээ аятайхан өөлж өгөх.

ПОДДУВА'ЛО, -а, *ср.* үнсний хүхээ, үнсний гооз жуур, зуухны доод ам, сийгүүр.

ПОДДУВА'ТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* сийгэх, үлээх; из-под пола поддувает шалны завсраар сийгэж байна.

ПОДЕ'ИСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; *сов.* тус боллох, үйлдэл үзүүлэх, нөлөөлөх; лекарство действовало на больного өвчтөнд эм тус болов; мои слова на него не подействовали миний үг түүнд нөлөөлсөнгүй.

ПОДЕЛАТЬ, -аю, -аеишь; *сов.*, что (разг.), хийх, үйлдэх; что бы мне ещё поделать? дахиад юу хийе даа? ☆ ничего не поделаешь яах ч аргагүй.

ПОДЕЛИТЬ, -делю, -делишь; -лённый (-ён, -ена); *сов.* хуваах.

ПОДЕЛИТЬСЯ, -делюсь, -делишься; *сов.* хуваалдах, хуваалцах, ярьж өгөх; поделиться с товарищем папиросами нөхөртэйгөө тамхиа хуваалдах; поделиться своим опытом туршлагаа ярьж өгөх.

ПОДЕЛКА, -и, *ж.* *обычно мн.* 1. хийх, үйлдэх; 2. хийсэн юм, жижиг сажиг юм; поделки из кости ясаар хийсэн юм.

ПОДЕЛО'М, *нареч.* (разг.), кохь, хийсэн хэрэг; поделом ему за это кохь нь тэр; поделом тебе кохь чинь.

ПОДЁННЫЙ, -ая, -ое, өдрийн, өдөржийн, өдрөөр тооцох; подённая плата өдрийн хөлс; подённый рабочий өдөржийн ажилчин; подённая работа өдрөөр тооцох ажил.

ПОДЁНЩИК, -а, *м.* (устар.), өдрийн ажилчин, өдрөөр тооцох ажилчин, өдрөөр тооцогч.

ПОДЁНЩИНА, -ы, *ж.* (устар.), өдөржин ажил, өдрөөр тооцох; работать на поденщине өдрөөр тооцох ажиллах.

ПОДЁНЩИЦА, -ы, *ж.* өдөржийн ажилчин эмэгтэй, өдрөөр тооцож ажиллах эмэгтэй, өдрөөр тооцогч эмэгтэй.

ПОДЁРГАТЬ, -аю, -аеишь; *сов.*, кого-что, угзчих, татах, татлах; подёргать за руку гараас угзчих.

ПОДЁРГИВАНИЕ, -я, *ср.* татганах, татвалзах; нервное подёргивание лица мэдрэл муудаж царай нь татганах.

ПОДЁРГИВАТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* 1. угзчих, татах, татлах; подёргивать свою боролку сахлаа татлах; 2. татганах, татвалзах; его всего подёргивало бүх бие нь татвалзав.

ПОДЁРГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеишься; *несов.* 1. татаганах, татвалзах; 2. бүрхэгдэх.

ПОДЕРЖА'НИЕ, -я, *ср.*: түр хэрэглэх, барьзнуулах; взять на подержание түр хэрэглэхээр авах.

ПОДЕРЖАННЫЙ, -ая, -ое, хуучин, эдэлсэн, хэрэглэгдсэн, хэрэглэж байсан; подержанное пальто хуучин пальто; подержанная книга хэрэглэгдсэн ном.

ПОДЕРЖА'ТЬ, -ержу, -ержишь; *сов.* барих, барьж байх, байлгах; подержать ребёнка хүүхэд барьж байх; подержать дверь открытой үүдээ нээлтэй байлгах.

ПОДЕРНУТЬ, 1 и 2 л. не употр., -нет; -утый (обычно безл. или в форме страд. прич. прош.); *сов.*, что чем. бүрхэх, бүрхэгдэх; реку подернуло льдом голын ус нимгэн мөсөөр бүрхэгдэв.

ПОДЕРНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -нется; *сов.*; чем. бүрхэх, бүрхэгдэх, зайрмагтах; река подёрнулась льдом голын ус нимгэн мөсөөр бүрхэгдэв, гол зайрмагтав.

ПОДЕШЕВЕ'ТЬ, -еет; *сов.* хямдрах.

ПОДЖА'РЕННЫЙ, -ая, -ое; *рен.* шарсан, хайраган, хуурсан.

ПОДЖА'РИВАТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* шарах, хайрагах, хуурах.

ПОДЖА'РИВАТЬСЯ, -аеится; *несов.* шарагдах, хайрагдах, хуурагдах.

ПОДЖА'РИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. сайн шарагдасан, сайн хайрагдсан, жаахан түлэнхий.

ПОДЖА'РИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; *сов.*, что. шарах, хайрах, хуурах, жаахан шарах; поджарить мясо мах хуурах; поджарить хлеб талх хайрах.

ПОДЖА'РИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ится; *сов.* шарагдах, хайрагдах, хуурагдах; картофель поджарился төмс шарагдав.

ПОДЖА'РЫЙ, -ая, -ое; *ар* (разг.), хагссан, хагсаасан, хавчгар, мэхгэр; поджарый ковш хагсаасан морь.

ПОДЖА'ТЬ, -дожму, -дожмишь; -атый; *сов.* завхлах, цомцойх, жимийх, хавчих; поджаты под себя ноги завилж суух, цомцойж суух; поджаты губы уруулаа жимийх; собака поджала хвост нохой сүүлээ хавчив.

ПОДЖЕ'ЧЬ, -дожгу, -дожжишь; -дожгут; -дждж, -джджла; -дожжённный (-ён, -ена); *сов.*, что. 1. гал ноцоох, гал асаах; поджечь дрова түлээнд гал асаах; 2. шатаах, түймэр тавих, түймэрдэх, галдах; поджечь дом байшин шатаах.

ПОДЖИВА'ТЬ, -ает; *несов.* эдгэрэх, эдгэх.

ПОДЖИГА'ТЕЛЬ, -я, *м.* шатаагч, галдан шатаагч, түймэр тавигч; судить поджигателей түймэр тавигчдыг шүүх ☆ поджигатели войны дайныг дэгдээгчид, дайныг өдөөгчид.

ПОДЖИГА'ТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* 1. гал ноцоох, гал асаах; 2. шатаах, түймэр тавих, түймэрдэх.

ПОДЖИДА'ТЬ, -аю, -аеишь; *несов.*, кого-что (разг.), хүлээх; поджидать гостя зочныг хүлээх.

ПОДЖИ'ЛКИ, -лок (разг.), хонгоны шөрмөс, тахиамын шөрмөс; ☆ поджилки трясутся өвдөг нь чичирч байна, хормой нь чичирч байна.

ПОДЖИМА'ТЬ, -аю, -аеишь; *несов.* завхлах, цомцойх, жимийх, хавчих.

ПОДЖИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ивёт; поджил, поджила, поджило; -иший; *сов.* (разг.), эдгэх, эдгэрэх; рана уже поджила шарх нэгэнтээ эдгэрчээ.

ПОДЖОГ, *-а, м.* шатах, гүймэр хэвнх, гүймэр-дах, галдах; приваачь к суду во аравшению и поджоге гүймөр гавьран гэж шүүхэд татах.

ПОДЗАГОЛО'ВОК, *-вкa, м.* дорд гарчиг, давхар гарчиг, дагавар нэр; книга Ленина "Государство и революция" имеег подагад овок; "Учение марксийма о государстве и задаче пролетариата в революци" Ленинний ном "Төр ба хувьсгал" бод. Төрний тухай марксийн сургаал ба хувьсгал дахь пролетари нарын зорилд гэдэг давхар гарчигтай юм.

ПОДЗАДОР'ИВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* **ПОДЗАДО'РИТЬ**, *-рю, -ришь; -ренный; сов., кого (что) (разг.).* гудхрах, өдөөх, өдөөн хатгах;

ПОДЗАТЫ'ЛЬНИК, *-а, м. (разг.).* шидий хүзүү, ший; дахь подзатыльник шидий хүзүү рүү нь буурах.

ПОДЗАЩИ'ТНЫЙ, *-ого, м.* эмгөөлдүүлэгч, өмөгдөгч дөгч.

ПОДЗЕМЕ'ЛЬЕ, *-я, ср.* зорь, агуй.

ПОДЗЕМ'НЫЙ, *-ая, -ое.* газар дорхи, газар доогуурх; подземная работа газар дорх ажил; подземный железная дорога газар доогуурх төмөр зам; подземная канализация сувар.

ПОДЗЕРКА'ЛЬНИК, *-а, м.* толгой салхур, толхны ширээ.

ПОДЗО'Л, *-а, м.* үнсэн саарал көрө, хандруун көрө.

ПОДЗО'ЛИСТЫЙ, *-ая, -ое.* лист үнсэн саарал; подзолистая почва үнсэн саарал көрө.

ПОДЗО'Р, *-а, м.* 1. зээг, киас; покрывало с подзором князьяй бүтээлтэй; 2. угалтай хөвөө, холбог; окна с подзорами холбогтой цонх.

ПОДЗО'РНЫЙ, *-ая, -ое.* подзөрний эрүүс дурамс бай, дурамс авай.

ПОДЗЫВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несев.* дуудаж, куудаж уруудлах, дуудаж уудлах.

ПОДИ'ТЬ (*прот.*), *1. ир, ирнэ* ноги өрдө намшир; ноги прочь цаашаа яв; 2. байгаа, бодолтой; ты, ноги, всю работу уже сделал, чи бүх амжаа хийчихсэн байхаа; 3. даанч көс; да ноги ты ен даанч көсө.

ПОДИВН'ТЬ, *-аю, -аешь; сов., кого (что) (разг.).* гайхуулах, качирхуулах.

ПОДИВН'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов.* гайгах, качирхах.

ПОДИРА'ТЬ, *1 и 2 л не употр.; гает; несев.* эрчих; мороз не коже подирает нуруу руу күйнэ оргиж байна.

ПОДКА'ЛЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* катгаж торгох, кавсаргаж удах, кавсаргах.

ПОДКА'ПЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* доогуур нь малтах, онгилох.

ПОДКА'ПЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несев.* 1. малтаж орох; 2. өө сөв эрэх, улыг шагайх.

ПОДКАРАУ'ЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* **ПОДКАРАУ'ЛИТЬ**, *-аю, -аешь; -ленный; сов., кого-что (разг.).* отох, огож байх; кот подкарауливал мышь муур хулганыг огож байв.

ПОДКА'РМЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* 1. гэнжээлийг сайжруулах, гэнжээн гэнхрүүлэх; 2. бордох, намж бордох.

ПОДКА'РМЛИВАТЬСЯ, *-ажусь, -аешься; несев.* гэнжээг дахь гэнхрэх.

ПОДКАТИ'ТЬ, *-аю, -аешь; -аченный; сов.* **ПОДКА'ТЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несев.* 1. өнхрүүлж ойртуулах, өнхрүүлж авчрах, мұхруулах; подкатить бочку к машине торх өнхрүүлж машинд ойртуулах; 2. күрч ирэх, хүрч очих; к дому подкатила машина байшингийн дэргэд машинаар күрч ирвэ.

ПОДКАТИ'ТЬСЯ, *-аюсь, -аюсь; сов.* **ПОДКА'ТЫВАТЬСЯ**, *-ажусь, -аешься; несев.* өнкөрч очих, өн-

көрч ойртох, бөмбөрч орох; мяч подкатился под стол бөмбөг ширээн доогуур өнкөрч орлоо.

ПОДКАЧА'ТЬ, *-аю, -аешь; сов.* 1. хөөрөгдөх, хөөрөгдөж намэх; подкачать воды ус хөөрөгдөж нэмэх; 2. дөгөлдөх; подкачать с выполнением задания дөдөгдөх; биелүүлэх явдал дөгөлдөх.

ПОДКА'ШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* 1. кадуургаар хөдөх, хадах; 2. дайрч унгаах, гүлжж унгаах, ойчих; 3. тамирдуулах, гэнжээг барах, арчаагүй болгох.

ПОДКА'ШИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несев.* чичрэх, нугарах; ноги подкосились жөл нугарах, елдэг чинрэв.

ПОДКИДНО'Й, *-ая, -ое.* каялуур; подкинуть дураки хөөрөөр хаялуур тоглох.

ПОДКИ'ДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* **ПОДКИ'НУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов., кого-что (разг.).* 1. дээр нь каях, өөд нь шидэх, оркинох; подкинуть мяч бөмбөгийг дээр нь каях; 2. нэмж хийх, хийх; подкинуть дров в печку вууханд гүлээ хийх; 3. харж орчих, гавьж орчих.

ПОДКИ'ДЫШ, *-а, м.* орхигдсон хүүхэд, орхидан хүүхэд.

ПОДКЛА'ДКА, *-и, -а.* 1. дотор; на ватной подкладке хөвөн доторгой; пришивать подкладку дотор оёх, доторлох; 2. ивээс; рельсовая подкладка төмөр замын ивээс.

ПОДКЛАДНО'Й, *-ая, -ое.* ивүүр, ивээс, тосгуур; подкладной брусь ивүүр модь подкладное судно тосгуур хөгөөч. онгидон хөгөөч.

ПОДКЛА'ДОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* доторын, доторлох, дотор хийх; подкладочный материал дотор хийх ад.

ПОДКЛА'ДЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* 1. навх, гавьж; подкладывать камень под колесо дугуй дор чулуу ивэх; 2. кавсаргах; подкладывать документ к делу баримт бичгийг уг хөрөгт нь кавсаргах; 3. нэмэх, хийх; 4. сэмхэн гавих, сэмхэн орчих.

ПОДКЛЕ'ИВАТЬ, *-аю, -аешь; несев.* **ПОДКЛЕ'ИТЬ**, *-аю, -аешь; -енный; сов., что.* наах, дороо нь наах, дотороо нь наах; подклеить разорванную страницу урагдсан куудсыг наах.

ПОДКО'ВА, *-и, -а.* гаж; подкова с шипами говрууз гаж гаж.

ПОДКО'ВАННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. тахтай, гадалан; 2. бэлгэлтэй, мэдлэгтэй; технически подкованный работник техникийн талаар мэдлэгтэй ажилтан.

ПОДКОВА'ТЬ, *-кую, -куешь; -ованный; -сов.* **ПОДКО'ВЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несев., кого-что.*

1. тахлах; подковать лошадей морь гадлах; 2. бөдөг гэх, мэдлэгтэй болгох; человек, хорошо подкованный в математике гооны ухааны сайн мэдлэгтэй хүн.

ПОДКО'ЖНЫЙ, *-ая, -ое.* арьсан доогуур, арьсан дээр; подкожное впрыскивание арьсан доогуур талрик; подкожный слой жира арьсан дорх өөх, гадар өөх.

ПОДКОЛО'ТЬ, *-аю, -аешь; -олотый; сов., что.* катгаж торгох, кавсаргаж удах, кавсаргах; подклоть справку к заявлению өргөдөд дагдах бичгийг кайсаргах.

ПОДКОМИ'ССИЯ, *-и, -а.* салбар комисс.

ПОДКОНТРО'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* каянаж дорх, каяналтад байгаа.

ПОДКО'П, *-а, м.* 1. доогуур малтах; 2. нүх малтгах; подвести подкуп под стену туурган доогуур нүх малтах; 3. өө сөв эрэх, улыг шагайх.

ПОДКОПА'ТЬ, *-аю, -аешь; -опанный; сов., что.* доогуур нь малтах, онгилох; подкопать дерево модь доогуур нь малтах.

ПОДКОНА'ТЬСЯ, *-ажусь, -аешься; сов.* 1. малтаж орох; крат подконтался под дерево сохор номин модон доогуур малтаж оров; 2. өө сөв эрэх, улыг шагайх; подконтаться под соперника өрсөлдөгчийнхөө улыг шагайх.

ПОДКО'РМ, -а, м. 1. тэмээг тэнхрүүлэх, тэмээнийг сайжруулах, сайн бордох; 2. нэмэгдэл тэмээл, нэмэгдэл бордоо.

ПОДКОРМИ'ТЬ, -ормлю, -ормишь; -ормленный; сов. 1. тэмээнийг сайжруулах, тэмээг тэнхрүүлэх; подкормить больного ребёнка өвчтэй хүүхдийг тэмээг тэнхрүүлэх; 2. бордох, нэмж бордох.

ПОДКОРМИ'ТЬСЯ, -ормлюсь, -ормишсья; сов.р. тэмээг дэж тэнхрэх.

ПОДКО'РМКА, -и, ж. нэмэгдэл тэмээл, нэмэгдэл бордоо.

ПОДКОСИ'ТЬ, -ошу, -осишь, -осенный; сов. 1. хадах, хадгуураар хадах; подкосить крапиву у забора башааны халгайг хадгуураар хадах; 2. дайрч унагах, гүлхэж унагах, ойчих; пуля его подкосила түүнд сум тусам унагаж, суманд биогдож ойчив; 3. тамирдуулах, суялдуулах, арчаагүй болгох; болезнь подкосила его өвчин түүнийг сульдүүлжээ; неприятное обстоятельство подкосило его гашуудлын мэдээ түүнийг арчаагүй болгов.

ПОДКОСИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -итёх; сов. чичрэх, нугарах; ноги подкосились от страха айж өвдөг чичрэв; ноги подкосились от усталости ядарч хөл нугарав.

ПОДКО'ШЕННЫЙ, -ая, -ое, хадсан өвс шиг, хяргадсан юм шиг; упал как подкошенный хяргадсан юм шиг унав.

ПОДКРА'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. гэгээх, мýраах, гэгээж очих, мýрааж ирэх.

ПОДКРА'СИТЬ, -ашу, -ашишь; -ашенный; сов., что, **ПОДКРА'ШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. будах, жаахан будах, өнгө оруулах; подкрасить губы уруудад жаахан будах; подкрасить кожу фруктовым соком архинд жимсний шүүсээр өнгө оруулах.

ПОДКРА'СИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов.р. **ПОДКРА'ШИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. манхай будах, өнгөсөг тавих.

ПОДКРА'СТЬСЯ, -адоусь, -адошься; настл., -алась; сов. 1. гэгээж очих, мýрааж ирэх; подкраться к кому цонхонд гэгээж очих; 2. ирчих, болчих; смерть подкралась внезапно үхэл гэнэт ирчих; незаметно подкралась зима мэдгэлгүй байгаад өвөл болгов.

ПОДКРЕПИ'ТЬ, -плю, -пишь; -планный (-ан, -ена); сов. 1. бэхлэх, баталгах; подкрепить забор подпоркой хашааг гүлгуураар бэхлэх; 2. тэнхрүүлэх, сайр оруулах; подкрепить больного вином өвчтэй хүнд дарь өгч тэнхрүүлэх; 3. батлах, мөчлөх; подкрепить решение делом шийдвэрээ ажил хэрээр батлах; подкрепить своё мнение доводами саналаа учир баримтаар мөчлөх.

ПОДКРЕПИ'ТЬСЯ, -плюсь, -пишься; сов.р. **ПОДКРЕПЛЯ'ТЬСЯ**, -плюсь, -плюсья; несов. өл залгах, өсгөшиж авах, зуушиж авах; подкрепиться перед дорогой мордохын өмнө өл залгах, замд яважын өмнө зуушиж авах.

ПОДКРЕПЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. өл залгах, өсгөшиж авах; 2. туслах хүч, нэмэгдэл зэрэг; укрепление шинэ туслах хүч, шинэ нэмэгдэл зэрэг.

ПОДКРУТИ'ТЬ, -учу, -утишь; сов., **ПОДКРУ'ЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что, чангалж мушгиа, чакл гадах; изогнуть; подкрутить гайку вращающейся частью; подкрутить гайку вращающейся частью.

ПОДКУЗЬМИ'ТЬ, -ялю, -яшишь; сов., **ПОДКУЗЬМИ'ТЬСЯ** (прост.), мөлийг доох, мөлийг үмхүүлэх, доогох.

ПОДКУЛ'АЧИК, -а, м. нударгажуу хүн, нударганыг дагалдагч; кулак и подкулачники нударгачууд ба нударгажуу хүмүүс, нударган баячууд ба нударгачныг дагалдагчид.

ПОДКУП'АТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДКУПИ'ТЬ**, -уплю, -упишь; -упленный; сов. 1. далдуур өгөх, хахуульдах, авилгадаж авах; подкупить свидетелей

гэрчийг авилгадаж авах; 2. биедээ татах, дурьд татах, таалагдах; подкупить всех своей добротой сайн сэтгэлээрээ бугдийг биедээ татах; его мягкий голос покрутил всех түүний намуухан дуугаар ярих нь нийгэд таалагдав.

ПОДЛА'ДИТЬСЯ, -ажусь, -адишься; сов. **ПОДЛА'ЖИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. тааруулах, таарах; подладиться к шагу идущего рядом товарища зэрэгчээ яваа нөхөртэй алхаагаа тааруулах; 2. аясыг дагалдах, таалалд нийлүүлэх.

ПОДЛА'МЫВАТЬСЯ, -агусь; несов. цөмрөх, хугацрах.

ПОДЛЕ, предлог с род. п. дэргэд хажууд, зэргэлдээ; стол стоит подле окна цонхны дэргэд ширээ байна; он живёт подле меня тэр хүн манай зэргэлдээ суудаг.

ПОДЛЕЖА'ТЬ, -ажу, -ажишь; несов. чему (обшч.), вохих, болөх, явдал; подлежать обложению налогом татвар оногдуулбал зохих; не подлежит оглашению зарлаж үл болно; это не подлежит сомнению үүнд эргэлзэх явдалгүй.

ПОДЛЕЖА'ЩЕЕ, -его, ср. өгүүлдэгдэхүүн.

ПОДЛЕЖА'ШИЙ, -ая, -ее; действ. прич., от гл. **ПОДЛЕЖАТЬ** зохих, ёстой; вопреку, подлежащий расёмтрению тханаж үзвэл зохих асуудал.

ПОДЛЕЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПОДЛЕ'ЗТЬ**, -аю, -аешь; сов. шургаж орох, шургах, мөлхөж орох; подлезать под стол ширээн доогуур шургаж орох.

ПОДЛЕ'СОК, -ема, м. ширэнгэ, ширэнгэ ой.

ПОДЛЕТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДЛЕТЕ'ТЬ**, -лечу, -летишь; сов. 1. инсээж хүрэх, инсээж ойртох; самолёт подлетел к лесу инсээж онгоц ойд инсээж хүрэв; 2. үсрэх, үсэрч хүрэх, үсэрч тулах; мяч подлетел до потолка бөмбөг үсэрч таазанд тулав.

ПОДЛЕ'Ц, -а, м. өөдгүй өолит, хүний шааран, адагийн амьтан.

ПОДЛЕ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПОДЛЕЧИ'ТЬ**, -лечу, -лечишь; леченный; сов., **КОЛО'ЧТО** (разг.), жаахан эмнэх, бага бага эмнэх, аргалах; подлечить застарелую болезнь архаг өвчнийг аргалах.

ПОДЛЕЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов., **ПОДЛЕЧИ'ТЬСЯ**, -лечусь, -лечишься; сов. (разг.), жаахан эмнүүдэх, бага бага эмнүүлэх, эмнүүлэхийх; подлечиться на курорте рашаан амралтад жаахан эмнүүлэх.

ПОДЛИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. нэмэх, нэмж хийх.

ПОДЛИ'ВКА, -и, ж. шүүс, сүмс; мясо с подливкой сметой мах, шүүс дугаасан мах.

ПОДЛИ'ЗА, -ы, м. ж. ср. (разг. прозебр.). бяла дууч, зүварч.

ПОДЛИЗА'ТЬ, -ажу, -ажешь; изанный; сов., **ПОДЛИЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что, долоож гүйлэх, долоож ариагах.

ПОДЛИЗА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов., **ПОДЛИЗЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов., к кому-чему билдүүчдах, зусардах.

ПОДЛИННИК, -а, м. жинхэнэ эх, уг эх, эх бичигт чигтэй Бальзака в подлиннике Бальзакийг жинхэнэ эхээр нь унших.

ПОДЛИННОСТЬ, -я, ж. жинхэнэ эх, мөн, бодтой эх; зөвсреть подлинность подписи гарын үсгийг мөн гэмдүүлэх.

ПОДЛИННЫЙ, -ая, ж. ср. жинхэнэ, бодтой, лавтай, бөгөөд; подлинный текст жинхэнэ эх бичиг; это подлинная правда энэ лавтай үнэн хэрэг; он подлинный учёный гэр, дөтэй эрдэмтэн хүн.

ПОДЛИ'ТЬ, -долблю, -дольбю; подлил, подлила, подлил; подлей; ямаши; подлечный, подлит, подлито; подлитю; сов., чего, нэмэх, нэмж хийх; подлить ещё суну шөл нэмж хийх; подлить масла огонь гал руу сөө хийх, улам тааруулах.

ПОДЛИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов* (разг.). өөдгүй зан гаргах, өөдгүй аашлах.

ПОДЛОГ, -а, м. хуурамчаар хийх, хуурамч юм үйлдэх; *предать* суду за подлог документов хуурамч баримт үйлдсэн учир шүүхэд өгөх.

ПОДЛОДКА, -и, ж. (подводная лодка) шумбах онгоц.

ПОДЛОЖИТЬ, -ожу, -ожить; *пожженный*; *сов.* 1. ивэх, хийх; подложить камень под колесо дугуй дор чулуу ивэх; подложить подушку под голову толгой дор жинтүү хийх; 2. хавсаргах; подложить документ к делу баримт бичгийг уг хэрэгт нь хавсаргах; 3. нэмэх, хийх, нэмж хийх; подложить дров в печь зууханд түлээ нэмэх; 4. сэмхэн тавих, сэмхэн орхих; ему подложили на стол анонимное письмо ширээн дээр нь нэргүй захидлыг сэмхэн тавьжээ.

ПОДЛОЖНОСТЬ, -и, ж. хуурамч, хуурамга, хуурамч болох; установить подложность документа баримт бичгийн хуурамч болохыг тогтоох.

ПОДЛОЖНЫЙ, -ая, -се; -жен, -жна. хуурамч, хуурамга; подложный документ хуурамч баримт.

ПОДЛОКОТНИК, -а, м. сандлын тохойлуур.

ПОДЛОМИТЬ, -омлю, -омишь; *ломленный*; *сов.*, кугалах, хагалах; подломить сук мечир кугалах.

ПОДЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., *ломиться*; *сов.* хугарах, хагарах, цөмрөх; лёд подломился под ногами хөл дорх мөс цөмрөв.

ПОДЛОСТЬ, -и, ж. жигшүүртэй юм, өөдгүй явдал, шившиг; сделать подлость жигшүүртэй юм кийх, өөдгүй явдал гаргах.

ПОДЛУННЫЙ, -ая, *тое* (устар.). нарт, саран тусгалт; подлунный мир нарт ергөнц, саран тусгалт дэлхий.

ПОДЛЫЙ, -ая, *тое*; *подл.* *то.* жигшүүртэй, өөдгүй, шившигт, шившигийн; подлый поступок жигшүүртэй явдал; подлый человек өөдгүй хүн.

ПОДМАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; *азанный*; *сов.*, **ПОДМАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. жаахан тослох, дороос нь тослох, түрхэх; подмазать сковородку кайруулаа жаахан тослох; подмазать сапоги дөгтем гугалд давирхай түрхэх; 2. юм ятуулчихах.

ПОДМАЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *сов.* 1. будах, уруул хөмсгөө будах; 2. вулгуйдах, нялганах.

ПОДМАНИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДМАНИТЬ**, -анию, -анишь; *аненный* (и *анённный*); *-ён, -ена*; *сов.*, *кого* (что) (разг.). дуудах, даллах, дуудаж аваачих, даллаж ирүүлэх.

ПОДМАСТЕРЬЕ, -я, *род.* *м.* *-ев, м.* мастерам дагалдан, дагалдах мастер, дархны туслах.

ПОДМАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, жаахан норгох, дэвтээх, чийглэх.

ПОДМЕ'Н, -а, м., **ПОДМЕ'НА** *ы.*, ж. солих, сэм солих, сольсон, сэлгэсэн; обнаружить подмену сольсыныг илрүүлэх.

ПОДМЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДМЕНИТЬ**, *ению, -енишь; -ённный* (*-ён, -ена*); *сов.*, **ПОДМЕНИТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* солих, сэмхэн солих, сэлгэх; подменить карту кезер сэм солих; подменить настоящую оперативную работу заседательской суетней жинхэнэ шуурхай ажлыг хурал мурлаар солих.

ПОДМЕРЗАТЬ, -ает; *несов.*, **ПОДМЕРЗНУТЬ**, 1 и 2 л. не употр., *-нет; -ёрв, -ёрсла*; *сов.* 1. мөхөөлдөх; лужи подмерзли шалбааг мөхөөлдөв; 2. жаахан көлдөх, мөхөөлдөж гэмтэх; овощи подмерзли хүнсний ногоо мөхөөлдөж гэмтэв.

ПОДМЕСИТЬ, -ешу, -есишь; *ешенный*; *сов.*, *что* и *чего*. нэмж зуурах, нэмж нухах; подмесить муки в тесто бэмбийд гурил нэмж зуурах.

ПОДМЕСТЬ, -мету, -метишь; *-мёл.-мела; -мётший; -метённый* (*-ён, -ена*); *сов.*, **ПОДМЕТАТЬ**,

-аю, -аешь; *несов.* шүүрдэх, хамах, шүүрдэж хийх; подмести пол шал шүүрдэх; подмести мусор под крыльцо хогийг шүүрдэж довжоон доогуур хийх.

ПОДМЕТИТЬ, -мечу, -метишь; *меченный*; *сов.*, *кого-что.*, **ПОДМЕЧАТЬ** -аю, -аешь; *несов.* ажих, ажиг мэдэх, ажиглаж мэдэх; подметить недостатки дутагдлыг ажиг мэдэх.

ПОДМЕТКА, -и, ж. зан, ул; подбивать подметки зан тавих; ☆ в подметки не годится чигчид нь ч хүрэхгүй.

ПОДМЕШАТЬ, -аю, -аешь; *-ешанный*; *сов.*, *что* и *чего*. **ПОДМЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* холих, хутгах, хольж хутгах; подмешать песку в цемент цементэнд элс холих.

ПОДМИГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДМИГНУТЬ**, -ну, -нешь; *сов.*, *кому*. нүд ирмэх, анивхийх. **ПОДМИНАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, дороо дарах, дарж унагах.

ПОДМО'ГА, -и, ж. (разг.). дэмжих, дэмжлэг үзүүлэх, тусламж, элбэх, хамсах; прийти на подмогу дэмжих гэж ирэх.

ПОДМОКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ПОДМОКНУТЬ**, -ну, -нешь; *-ок, -окла*; *сов.* жаахан норох, дороосоо норох, чийгтэх, чийг авах; сахар подмок чихэр чийг авчээ.

ПОДМОРАЖИВАТЬ, -ает; *несов.*, **ПОДМОРОЗИТЬ**, *-озит; безл., сов.* 1. хөргөх, хөлдөөх, мөхөөлтүүлэх; подморозить мясо мах мөхөөлтүүлэх; 2. хүйтрэх, жарвар орох; утром подморозило өглөөгүүр хүйтрэв.

ПОДМССКОВ'НЫЙ, -ая, -ое, Москва хавийн; подмосковный уголь Москва хавийн нүүрс.

ПОДМО'СТКИ, -ов, гайз, тавцан, модон индэр; театральные подмостки театрын гайз.

ПОДМО'ЧЕННЫЙ, -ая, -ое. норсон, дэвтсэн, чийгтэсэн, чийг авсан; подмоченная мука норсон гурид, чийг авсан гурид; ☆ подмоченная репутация нэр хуа гарах, нэр хүндээ барах.

ПОДМОЧИТЬ, -очу, -очишь; *-оченный*; *сов.*, *кого-что*. жаахан, норгох, чийгтүүлэх, чийг авахуулах; подмочить табак тамхи чийг авахуулах.

ПОДМЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. доогуур нь угаах, жаахан угаах; 2. асан гэж санах, асан гэж хорхой кедлэх, гэж хорхой гозгонох; меня так и подмывало сказать об этом энэ тухай хэлэх асан гэж миний хорхой кедлэж байв.

ПОДМЫТЬ, -мою, -моешь; *-ытый*; *сов.* 1. доогуур нь угаах, жаахан угаах; подмыть ребёнка күүхдийг жаахан угаах; 2. угаамар болох, угаасхийх; подмыть под шалаа угаамар болох; 3. угааж нураах, угааж элээх, хөндийлөн идэх; течение сильно подмыло берг урсгал эргээ хөндийлөн идэв.

ПОДМЫ'ШКА, -и, ж. суга; нести книгу подмышкой ном сугандаа хавчуулаад явах, ном сугавчлаад явах.

ПОДМЯТЬ, -домну, -домнешь; *-ятый*; *сов.*, *кого-что*. дарж унах, унагаж дарах, дороо дарж ойчиг медведь подмял охотника баавгай ачныг дарж унав.

ПОДНАДЗО'РНЫЙ, -ая, -ое. харгалзаатай, харгалз заанд байгаа, хяналтад байгаа.

ПОДНАЖАТЬ, -жму, -жмешь; *на кого-что* (прост.). шавдах, шавдуулах, шахах; поднажать, чтобы успеть к сроку хугацаанд амжуулахын төлөө шавдах; поднажать на лентяя-хойргуудыг шавдуулах.

ПОДНАРЯ'Д, -а, м. өлмийн улаач, улаач, хүүхэн ул.

ПОДНЕБЕС'НАЯ, -ой, ж. (устар.) тэнгэрийн дорх, бүх дэлхий, ергөнц.

ПОДНЕБЕС'СЬЕ, -я, *ср.* огторгуй; орёл взлетел в поднебесье бүргэд огторгуйд нисэв.

ПОДНЕБ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; *-лен, -льна*. 1. өөрийн эрх мэдэлгүй, өөрийн эрхгүй, хүний мэдэлд байдаг;

подневольный человек өөрийн эрхгүй хүн; 2. албадлагын; подневольный труд при капитализме капитализмын үе дэх албадлагын хөдөлмөр.

ПОДНЕСТИ *-су, -сйш; -вс, -есла; -еся; -есный (-ён, -ена); сов. 1.* ойртуулах, дөтлүүлэх, ойртуулж үзэх; поднести книгу к глазам номыг нүдэндээ ойртуулж үзэх; поднести ребёнка к окну хүүхдийг цонхонд ойртуулах; 2. ойртуулж өгөх, авчирч өгөх, хүргэж өгөх; поднести патроны в окопы окопид сум авчирч өгөх; 3. бэлэглэх, өгөх, бэлэглэж өгөх, өргөх; поднести букет цветов баглаа цэцэг бэлэглэх.

ПОДНИМАТЬ, *-аю, -аеш; несов., ПОДНЯТЬ*, *-ниму, -нимеш; поднял, -яла, -яло; -явший; поднятый (-ят, -ята, -ято); сов. 1.* өргөх; поднимать тяжесть хүнд юм өргөх; поднимать руки гар өргөх; 2. өргөж гаргах; поднимать ящик на чердак таазан дээр хайрцаг өргөж гаргах; 3. авах; поднимать платок ойчсон алчуурыг авах; 4. дээшлүүлэх; поднимать дисциплину сахилга журмыг дээшлүүлэх; 5. нэмэх, нэмэгдүүлэх, ахиулах; поднять цены үнэ нэмэгдүүлэх; 6. өргөж босгох, босгох; поднимать упавшего ойчсон күүнийг өргөж босгох; 7. барьж босох, босох; 8. дэгдэх; поднимать шум шуугиан дэгдэх; 9. өөд татах, дээш гатах; поднимать хозяйство аж ахуйг өөд татах; 10. өндөрлөх, овоолох; 11. тавих; поднимать вопрос асуулт тавих; 12. урамшуулах, зоригжуулах.

ПОДНИМАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., ПОДНЯТЬСЯ*, *-нимусь, -нимешься; -ялся, -ялась; сов. 1.* гарах, өөд гарах, өгсөх, авирах; 2. дэгдэх, нисэж гарах; 3. босох, өндийх; 4. сөхөгдөх, өргөгдөх; 5. нэмэх, нэмэгдэх; 6. сайжрах, дээшлэх; 7. хөдлөх; 8. сэргэх; 9. хөвснийх, хөөх, бэмбийх; 10. гарах.

ПОДНОВИТЬ, *-влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов., что., ПОДНОВЛЯТЬ*, *-яю, -яеш; несов. ш.* нэгтгэх; подновить краски на картине зургийн будгийг шинэтгэх.

ПОДНОВЛЯТЬСЯ, *-яется; несов. ш.* шинэтгэгдэх.

ПОДНОГОТНАЯ, *-ой, ж. (разг.).* нууж каасан, дарж далдалсан, нууц; узнать всю подноготную камаг нууж хаасны нь мэдэх, камаг нууцы нь мэдэх.

ПОДНОЖИЕ, *-я, ср. 1.* бэл, хормой; подножие горн уулын бэл; 2. суурь, оёор.

ПОДНОЖКА, *-и, ж. 1.* гишгүүр; подножка трамвая гудамжны цахилгаан тэрэгний гишгүүр; 2. дэгдэх, хөлөөр таших.

ПОДНОЖНЫЙ, *-ая, -ое, бэлчээр, кагд; подножный корм бэлчээрийн өвс; перевести стадо на подножный корм мал сургийг бэлчээрийн төжөөлд шилжүүлэх.*

ПОДНОС, *-а, м. 1.* тосгуур; 2. ойртуулж өгөх, хүргэж ирэх.

ПОДНОСИТЬ, *-ошу, -осишь; несов. 1.* ойртуулах, ойртуулж үзэх; 2. ойртуулж өгөх, авчирч өгөх, хүргэж өгөх; 3. бэлэглэх, өгөх; бэлэглэж өгөх.

ПОДНОСЧИК, *-а, м.* хүргэгч, зөөгч; подносчик патронов сум зөөгч.

ПОДНОШЕНИЕ, *-я, ср. 1.* бэлэглэх, бэлэг өгөх; 2. бэлэг; получить подношение бэлэг авах.

ПОДНЯТИЕ, *-я, ср. 1.* өргөх, сөхөх, хийсгэх, мандуулах; поднятие флага далбаа мандуулах; 2. нэмэгдэх; поднятие уровня воды ус нэмэгдэх; 3. дээшлэх, ахих; поднятие производительности труда хөдөлмөрийн бүтээмж дээшлэх.

ПОДНЯТЬ, *-ниму, -нимеш; поднял, -яла, -яло; -явший; поднятый (-ят, -ята, -ято); сов. 1.* өргөх; поднимать тяжесть хүнд юм өргөх; он не мог поднять мешок муки тэр хүн, шуудай гурилыг өргөж даасангүй; 2. өргөх, хийсгэх, сөхөх; поднимать руки гар өргөх; поднимать голову толгойгоо өргөх (өндийлгөх); поднимать флаг далбаа өргөх, далбаа хийсгэх; поднимать крышку рояля төгөлдөр хуурын тагийг өргөх (сөхөх);

3. өргөж гаргах, гаргах, өргөж аваачих; поднять ящик на чердак таазан дээр хайрцаг өргөж гаргах; поднять вещи на третий этаж юмыг гуравдугаар давхарт гаргах; 4. газраас авах; поднять кошелек унагасан мөнгөний савыг (хэтэвчийг) газраас авах; 5. дээшлүүлэх; поднять уровень воды усны түвшнийг дээшлүүлэх (ус нэмэх); поднять производительность труда хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлэх; поднять дисциплину сахилга журмыг дээшлүүлэх; поднять в общественном мнении нийгмийн дотор нэр хүндийг дээшлүүлэх; 6. нэмэх, нэмэгдүүлэх, ахиулах; поднять цены үнэ ахиулах, үнэ нэмэгдүүлэх; поднимать заработок ажлын хөлсийг нэмэгдүүлэх; 7. өргөж босгох, босгох; поднимать упавшего ойчсон күүнийг өргөж босгох; поднимать с постели орноос нь босгох; поднимать забор хашаа босгох; поднимать народ на революционную борьбу ард олныг хувьсгалт тэмцэлд босгох; 8. барьж босох, босох; поднимать оружие барьж босох; 9. гаргах; поднимать шум шуугиан гаргах; поднимать восстание бослого гаргах; 10. өөд татах, дээш татах; поднимать хозяйство аж ахуйг өөд татах; 11. өндөр болгох, өндөрлөх, овоолох; поднимать насыпь шороон даланг овоолох, шороон овоог өндөр болгох; 12. тавих; поднимать вопрос асуулт тавих; поднимать голос саналаа тавих; 13. урамшуулах, сэргээх; зоригжуулах; поднимать настроение сэтгэлийг сэргээх; ☆ поднимать на смех инээдэм болгох; поднимать пыль тоос манаргах; поднимать на ноги 1) эмнэж эдгээх; 2) өсгөж бойжуулах; поднимать целину атар хагалах.

ПОДНЯТЬСЯ, *нимусь, -нимешься; -ялся, -ялась; сов. 1.* гарах, өөд гарах, өгсөх, авирах; подняться на пятый этаж тавдугаар давхарт гарах; подняться по лестнице шат өөд гарах, шатаар өгсөх, шатаар гарах; подняться на гору уул өгсөх, уул өөд гарах, ууланд гарах; 2. дэгдэх, нисэж гарах; подняться в воздух агаарт дэгдэх; самолёт поднялся онгоц дээш дэгдэв; орёл поднялся под облака бүртгэд үү өөд нисэж гарав; 3. босох, өндийх; подняться со стула сандлаас босох; подняться на борьбу тэмцэхээр босох; 4. сөхөгдөх, өргөгдөх; занавес поднялся хөшиг сөхөгдөв, хөшиг өргөгдөв; 5. нэмэх, нэмэгдэх; вода в реке поднялась голын ус нэмэгдэв; температура поднялась калуун нэмэгдэв; заработки поднялись ажлын келс нэмэгдэв; значительно поднялась производительность труда хөдөлмөрийн бүтээмж нилээд нэмэгдэв; цены поднялись үнэ нэмэгдэв; поднялся интерес к чему-либо юманд сонирхол нэмэгдэв; 6. сайжрах, дээшлэх, дэгжих; козьяство поднялось аж ахуй сайжрав; торговля поднялась худалдаа сайжрав; 7. хөдлөх, босох; поднялся сильный ветер хүчтэй салхи хөдлөв; войска поднялись в атаку цэрэг довтлохоор көдлөв; при сообщении о пожаре все в доме поднялись чүймэр гарлаа гэхлээр гэртхэн бүгдээрээ босогдов; 8. сэргэх; у него поднялось настроение сэтгэл санаа нь сэргэв; 9. хөвснийх, хөөх, бэмбийх; хлеба поднялись өвдмэг хөвсний; 10. гарах; поднялся шум шуугиан гарав; ☆ поднялся с постели 1) орноос соо өндийх; 2) өдгөж босох.

ПОДО, *предлог. (узтвар үг под-той адил, эхэн дээ гийгүүлэгч давхарласан зарим үгийн өмнө бийнэ).* өмнө, дор; подо мной миний өмнө; подо льдом мөсөн дор.

ПОДОБАТЬ, *гайт; безл., несов., кому-чему с неопр.* зохилдох, зохих, таарах; так поступать не подобает өгнж таарахгүй; тебе не подобает говорить это чи ингэж кэлж зохилдохгүй; как подобает зохих ёсоор нь; сделать как подобает зохих ёсоор нь хийх.

ПОДОБАЮЩИЙ, *ая, -ее.* зохилдох, зохих; подобающее положение зохилдох байдал; подобающим образом зохих ёсоор нь.

ПОДОБИЕ, -я, ср. тес, төсөө, төстэй, төсөөтэй, адиллагтар, мэт; создать что-нибудь по своему образу и подобию өөрийн янз төсөөний юмыг үйлдэх; **ПОДОБИЕ** двух треугольников хоёр гурвалжны төсөө.

ПОДОБЛАННЫЙ, -ая, -ое, үүлэн дорх, огторгуй; подобланный высь огторгуйн гүн.

ПОДОБНО, нареч. шиг, мэт, адил; подробно муравью трудолюбив мужик тариачин шоргоолж шиг ажигласаг юм; подобно ему түүн шиг, түүний адил.

ПОДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. шиг, мэт, адиллагтар, төстэй, төсөөтэй; иймэрхүү, гиймэрхүү, ингэж, гэгж; присутствие, подобное этому, было в прошлом году энүүн шиг явдал ноднин жил болсон юм; в подобных случаях иймэрхүү тохиолдол болоход; он поступил подобным же образом тэр бас тэгж л хийсэн; подобные треугольники төсөөтэй гурвалжнууд; 2. ийм, тийм; никогда не встречая подобных упрямцев ийм зөрүүд хүмүүстэй ердөө дайралдаж яваагүй; ☆ ничего подобного от гийм биш; и т. н. (и тому подобно) гэх мэт.

ПОДОВОСТРАСТНИЕ, -я, ср., **ПОДОВОСТРАСТНОСТЬ**, -и, ж. саймсрах, зусар.

ПОДОВОСТРАСТНЫЙ, -ая, -ов; -тен, -тна. саймсрах, сэймсрахуу, зусар; подовоастрастный человек саймсрахуу хүн; подовоастрастный взгляд зусар харн.

ПОДОБРАТЬ, подобрать, подобрать; -ал, -ала; -ала; -обранный; сов. 1. түүж авах, цуглуулж авах, камж авах; подобрать бумагу и поля шалаа дээрээс цаасыг камж авах; 2. засаж валах, шуух, айдах, хумих; подобрать волосы үзээ засаж задах; 3. өдж авал, бүрдүүлэх, шилж авах, тааруулж авах; подобрать хороших работников сайн ажиглалтыг одж авах; подобрать хорошую библиотеку сайн номын санг бүрдүүлэх; подобрать книги для чтения ушних ном шилж авах; подобрать ключ к замку цоожид голдуур тааруулах.

ПОДОБРАТЬСЯ, подобрать, подберётся; -ал, -ала, -алас; сов. 1. цугларч, бүрдэх; подобраться к хорошему коллективу сайн хамсаатан цугларч; 2. мярсаж ойртох, гэтэж очих; женщина подобралась к ритиче муур биллаухайд гэтэж очив.

ПОДОБРЕТЬ, -ся, -есть; сов. 1. зан нь сайжрах, зан нь аврах, сайжрах, аврах; 2. мариажих.

ПОДОБРУ, -поздору, нареч. (разг.). мөнд дээрээ, бүтэн бүтэн дээрээ; ужди подобру-поздоруу мөнд дээрээ яв.

ПОДОГНАТЬ, подогнать, подогнать; -ал, -ала, -агна; сов. 1. тууж аврах; подогнать свет и воротам мал хашааны үүдэнд тууж аврах; 2. курдагах, шамдуулах; подогнать лошадей моринны авалды курдагах; подогнать отстающих хожимдогсдыг шамдуулах; 3. тааруулах; подогнать стенку к раме мээзид шил тааруулах.

ПОДОГНУТЬ, -ну, -нуть; сов. 1. нугалах, ахэх; подогнуть край листа куудасын захыг нугалах; 2. хумхих; подогнуть под себя ноги келөө хумхих.

ПОДОГНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., гүтгэж; сов. нугарах, эвхрэх, хумхих; вротничек рубашки подогнулся цацины зах нугарчээ; ☆ ноги подогнулись хөл салганав.

ПОДОГРЕВ, -а, м., **ПОДОГРЕВАНИЕ**, -я, ср. халаах, бүлээсгэх, дулаацуулах.

ПОДОГРЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. халаах, бүлээсгэх, дулаацуулах.

ПОДОГРЕВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. халаах, бүлээсгэх, дулаацах.

ПОДОГРЕТЫЙ, -ая; сов. халаасан, бүлээсэн, дулаацсан; подогретый обед халаасан хоол.

ПОДОГРЕТЬ, -аю, -аешь; -реть; сов. что, халаах, бүлээсгэх, дулаацуулах; подогреть суп шөл халаах; подогреть чай ший бүлээсгэх.

ПОДОГРЕТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. халаах, бүлээсгэх, дулаацах.

ПОДОДВИГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДОДВИГАТЬСЯ**, -аю, -аешься; сов., кого-что. ойртуулах, дэхүүлэх; пододвигать стул к столу ширээнд бандал ойртуулах.

ПОДОДВИГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПОДОДВИГАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; сов., кого (что). дуудаж ирүүлэх, дуудаж; пододвигаться к себе дуурагдах хүндээ ойртож суух.

ПОДОДЕЯТЕЛЬНИК, -а, м. хөнжлийн бүрээс, хөнжлийн даавуу.

ПОДОЖДАТЬ, -ду, -дешь; -ал, -ала; -ало; сов., кого (что) и кого-чего, хүлээх, хүлгэдэх, хүлээж байх, азнах; подождать правду гадг тэрэг хүлээх; подождать, и вот ты узнаю и скажу азнаж бай, би маргааш мэдээд хэлье.

ПОДОЗВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДОЗВАТЬ**, -аю, -аешься; сов., кого (что). дуудаж ирүүлэх, дуудаж; подозвать прохожего өнгөрч яваа хүнийг дуудаж ирүүлэх.

ПОДОЗРЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сэжиглэх, хардах; подозревать кого-либо в обмане мэхлэх үү гэж хүнийг сэжиглэх; 2. төсөөлөх, таамаглах, туйлах; и подозревала, что он заболел би түүнийг өрдөө бийх гэж таамаглаж байв.

ПОДОЗРЕВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. сэжигдэгдэх, хардагдах.

ПОДОЗРЕНИЕ, -я, ср. сэжиглэх, сэжигдэх, сэжиг, сэжиглэгдэх, хардах, хардлага; арестован по подозрению в краже хулгайд сэжиглэгдэж баригдсан; возбуждать подозрение сэжиг төрүүлэх.

ПОДОЗРИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. сэжигтэй, сэжиглэх, сэжигдэх, хардах, сөнтөгчлэх, сөнтөгч; отличаться изысканней подозрительностью дэндүү сөнтөгч зантай байх, хэтэрхий хардаж байх.

ПОДОЗРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ов; -лен, -льна. 1. сэжигтэй, сэжигдмээр, аргэлзэлтэй; подозрительный человек сэжигтэй хүн; 2. сэжиглэмтгий, сэжигч, хардлагатай; подозрительный характер сэжиглэмтгий зан.

ПОДОЙТИ, -ою, -ойдешь; -оинный; сов. саах; подойти крешу үнээ саах.

ПОДОЙТИ, -ою, -ойдешь; -оинный; сов. саах; подойти к берегу өргөж ойртож очих; поезд подошёл к станции галч тэрэг өргөвчид хүрч очив; 3. халдах, карьцах; критически подойти к чему-либо юанда шүүмжилдэгээр хандах; уметь подойти к людям хүнтэй харьцаж чадах; 4. таарах; өгө ирээвчид өмү подойдот өгө хоч нэр түүнд таарна.

ПОДОЙТИ, -ою, -ойдешь; -оинный; сов. саах; подойти к берегу өргөж ойртож очих; поезд подошёл к станции галч тэрэг өргөвчид хүрч очив; 3. халдах, карьцах; критически подойти к чему-либо юанда шүүмжилдэгээр хандах; уметь подойти к людям хүнтэй харьцаж чадах; 4. таарах; өгө ирээвчид өмү подойдот өгө хоч нэр түүнд таарна.

ПОДОЙТИ, -ою, -ойдешь; -оинный; сов. саах; подойти к берегу өргөж ойртож очих; поезд подошёл к станции галч тэрэг өргөвчид хүрч очив; 3. халдах, карьцах; критически подойти к чему-либо юанда шүүмжилдэгээр хандах; уметь подойти к людям хүнтэй харьцаж чадах; 4. таарах; өгө ирээвчид өмү подойдот өгө хоч нэр түүнд таарна.

ПОДОКОНИК, -а, м. цонхны ирмэг, цонхны дэвсгэр, ганцаг.

ПОДОЛ, -а, м. хормой; подол юбки ба нэвч хормой.

ПОДОЛГУ, нареч. удаан, удтал; подолгу жить в Москве Москвад удаан суух.

ПОДОЛКИ, -я, м. подолок, -ни, м. 1. шаар, шавхруу; подолки чая цайны шаар, цайны шавхруу; 2. шаар, шарвин; подолки общества нийгмийн шаар; подолки человечества хүн төрөлхтний шаарангууд.

ПОДОПЕЧНЫЙ, -ая, -ое (офиц. и разг.). асрамжийн, асрамжит, асрамжид байгаа; подопечный ребёнок асрамжийн хүүхэд.

ПОДОПЛЕКА, -и, ж. цаад шалтгаан, даад шалтгаан; узгнать подолёму янтриги өдөөж хаггах явдлын цаад шалтгааныг мэдэх.

ПОДОПРЕВАТЬ, -ает; *несов.*, **ПОДОПРЕТЬ**; *1 и 2 л. н. употр., -еет; сов.* нэгжих, үжих; сето подпрелө хадсан өвс нэхшин.

ПОДОПЫТНЫЙ, -ая, -ое. туршлагын, туршлага хийгдэж байгаа; подопытное животное туршлагын амьтан.

ПОДОРВАТЬ, -ву, -вши; -ал; -ала, -ало; *орваный; сов.*, что. 1. дэлбэлэх, тэслэх; подорвать мост гүүр дэлбэлэх; 2. муудуулах, муутгах, гутаах; подорвать своё здоровье бес муудуулах; подорвать шей-либо авторитет хүний нэр хүндийг гутаах.

ПОДОРВАТЬСЯ, -бурь, -бурьсь; -пая; -паясь, -паясь; *сов.* 1. дэлбэрэх, дэлбэрэлтэд дайрагдах, дэлбэ цохилж үхэх; подорвался на mine бөмбөгөнд дэлбэ цохилж үхөв; 2. муудах; здоровье подорвалось бес муудчихлаа.

ПОДОРОЖАТЬ, -ает; *сов.* үнэтэй бодох, үнэд орох, үнэ нэмэгдэх.

ПОДОРОЖНАЯ, -ая, ж. улааны бичиг, улаа хэрэгжих үнэмлэх.

ПОДОРОЖНИК, -а, ж. гаган салаа, үүргэнэ.

ПОДОСИ'НИК, -я, ж. салбаг кусандай мөөр, уянасны саркиаг.

ПОДОСЛАТЬ, -ешлю, -ешлись; -ал; -облаанный; *сов.*, *несов.* (что). илгээх, явуулах, зашилуулах; подослать шинеша цагнуулч явуулах.

ПОДОСНОВА, -ы, ж. уг шалтгаан, ёсоор илсрэхтөвөдөвө явения үзэгдлийн уг шалтгааныг илээж олох.

ПОДОСПЕТЬ, -ю, -еешь; *сов.* (разг.), хүрч ирэх, хүрэлцэж ирэх; помочь подоспелая во-времягуеламж цаг тухайд нь хүрч ирээ.

ПОДОСТАТЬ, -подстелю, -подстелешь; -осталай-ный и (стеленный); *сов.*, что. дор нь дэвсэх, дэвсэх өгөх; подостать престыню кысааг даавуу дэвсэх өгөх.

ПОДОТКНУТЬ, -ну, -нешь; -откнутый; *сов.*, что. доогуур нь илэх, хумих, кумлайдах; подоткнуть ирай өдсаяа дөдхлийн хөөсөж кумлайдах.

ПОДОТЧЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. тайлан гаргах, дараа тайлан гаргах, тооцооны подотчетная сумма дараа тайлан гаргах мөнгө; 2. харьяа, харьналадах, тайлагнадаг; подотчетный организации харьяа байгууллагууд.

ПОДОХНУТЬ, -ет; -дох, -дохли (прост. и в чез довека-прост. пренебр.). үхэх, турж үхэх; отец подохлаи хонь үхлээ.

ПОДОХОДНЫЙ, -ая, ж. олз ашгийн, шинэ өрдөгтөн; подходящий налег олз ашгийн таввар.

ПОДОШВА, -ы, ж. кормой, ул; подошва горы уулын хорхой; на двойной подошве давхар ултай.

ПОДПАДАТЬ, -паю, -паешь; *несов.* орох автагдах; подпадать под чье-либо влияние бусдын нөлөөнд орох.

ПОДПАИВАТЬ, -паю, -паешь; *несов.* согтоох, согтөвөд уулгах.

ПОДПАЛКА, -ы, ж. голбо, цайруу голбо, алац мөбөл с подпалинами алаг нохой.

ПОДПАЛИТЬ, -паю, -палишь; -пальный (-ым, -ем); *сов.*, что. 1. шатаах, гүдэх; подпалить дом байшин шатаах; 2. хуйхдах; подпалить себе усы папирсой гамхины галаар сэлдэх хуйхдах.

ПОДПАРЫВАТЬ, -паю, -парышь; *несов.*, что. каньдалах.

ПОДПА'СОК, -а, ж. гуслах малчин.

ПОДПАСТЬ, -аду, -падешь; -ал, -авший; *сов.* подо что. орох, автагдах; подпасть под чье-нибудь

влияние бусдын нөлөөнд орох, хүний нөлөөнд автагдах.

ПОДПЕВА'ЛА, -ы, ж. ж. (разг. и в прост.). 1. дагалдан дуулагч; 2. даган дуурайч, амьдан дагалдан дагч.

ПОДПЕВАТЬ, -аю, -авшь; *несов.*, кому. 1. дагалдан дуулах; 2. даган дуурайх, аялдан дагалдах.

ПОДПЕРЕТЬ, *повопру, подопреши; -под, -перши; -пертый; -перев* (и -перши); *сов.* гулах, гүшин; подпереть забор колыями хашааг модоор гулах; подпереть шену ружой гараараа шанаагаа гулах; подпереть голову рукой гараар толгойгоо гүшин.

ПОДПЕРЕТЬСЯ, -двинушь, -допрешься; *перся, -перлась, -першись* (и *першись*); *сов.* (разг.). гүчлаах, гүшин; рукой подпереться в бок гараар ташаалаах гулах.

ПОДПИЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДПИЛИТЬ**, -пилю, -пилишь; -пиленный; *сов.*, что. 1. тайрах, хөрөөдөж тайрах; подпилить ножку стола шарээний хөлийг тайрах; 2. хөрөөдөж, жаахан хөрөөдөж; подпилить дерево мод хөрөөдөж.

ПОДПИ'ЛОК, -лка, ж., **ПОДПИ'ЛЬНИК**, -цы ж. хуурай.

ПОДПИРАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гулах, гүшин.

ПОДПИРАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; *несов.* гулах, гүшин.

ПОДПИСА'НИЕ, -я, ср. гарын үсэг зурах; подписание договора гэрээнд гарын үсэг зурах.

ПОДПИСАТЬ, -ишу, -ишешь; -ишенный; *сов.* 1. гарын үсэг зурах; подписать заявление өргөдөлд гарын үсэг зурах; подписать договор гэрээнд гарын үсэг зурах; 2. бичих, нэмж бичих; подписать на конверте свой адрес дугтуй дээр кайгаа бичих.

ПОДПИСАТЬСЯ, -ишусь, -ишетесь; *сов.* 1. гарын үсэг зурах, бичих; подписаться под статью өгүүчлэл дээр гарын үсгээ зурах; 2. захиалах; подписаться на журнал эгтүүа захиалах; подписаться на займ зарьялэг захиалах.

ПОДПИСКА, -ы, ж. 1. захиалагч, захиалах; ирнэж подписки на газеты и журналы сонин сэтгүүдийн захиалагч худалч авах; 2. бичигтэй өгөх, амьдах, бичих бичиг, гарын үсэг; дагч подписку о нөвчөөдө гадагш дараагүй гэж гарын үсгээ өгөх.

ПОДПИСНО'Й, -ий, -ое, захиалгын; подписанием лөдөдө захиалгын хэвлэл.

ПОДПИ'СЧИК, -а, ж. захиалагч, захиач; подписчик на газету сонин захиалагч.

ПОДПИСЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. гарын үсэг зурах; подписывать договор гэрээнд гарын үсгээ зурач; 2. бичих, нэмж бичих.

ПОДПИСЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажетесь; *несов.* 1. гарын үсэг зурах; 2. захилах, захиалах.

ПОДПИСЬ, -и, ж. 1. гарын үсэг; поставить свою подпись гарын үсгээ зурах; 2. гарын үсэг зурах, гарын үсэг зуруулах, үсэг зурах, үсэг зуруулах; отдалить бумагу на подпись бичигч гарын үсгээ зуруулааар өгөх.

ПОДПЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДПЛИТЬ**, -паю, -павшь; -ил, -ила, -ило; *сов.* сэлж хүрэх, сэлж очих; подплыть к берегу эрэгт сэлж хүрэх.

ПОДПОИТЬ, -ою, -ошь; -енный; *сов.*, *кого* (что) (разг.). согтоох, согтөвөд уулгах, жаахан согтоох.

ПОДПОЛ, -а, ж. (прост.). зоорь.

ПОДПОЛЗАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПОДПОЛЗТИ**, -бу, -бешь; -ола, -елзая; *сов.* 1. мөлхөж очих, мөлхөж хүрэх; раненый подполз в кусту шархтай хүн буганд мөлхөж хүрэх; 2. мөлхөж орох; подползти под кроватю эрэн доогуур мөлхөж орох.

ПОДПОЛКОВНИК, -а, ж. дэд хурандаа

ПОДПО'ЛЬЕ, -я, ср. 1. зоорь; спуститься в подполье зооринд орох; 2. нууц дала, нууц ажиллагаа, хориг-

логдсон ажил; революционное подполье. кувьсгалт нууц ажиллагаа.

ПОДПО'ЛЬНЫЙ, -ая, -се. нууц хоригтой, хориглогдсон, хориультай; подпольная работа нууц ажил.

ПОДПО'ЛЬЩИК, -а, м. нууц ажилтан, нууц байгууллагын гишүүн, хоригтой ажилтан.

ПОДПО'РА -ы, ж. тулгуур, тулга, түшиг; подпора к забору хашааны тулгуур; ☆ подпорка для цвевтов цэцгийн сөр.

ПОДПОРО'ТЬ, -орю, -орешь; -оротый; сов., что. канзлах, дороос нь ханзлах, дотроос нь ханзлах; подпороть шов оёдлыг ханзлах.

ПОДПОРУ'ЧИК, -а, м. бага дэслэгч (Хаант Оросын офицерийн хэргэм).

ПОДПО'ЧВА, -ы, ж. 1. хөрсөн дорх шороо, хөрсөн дорх газар, газар шороо; 2. уг учир.

ПОДПО'ЧВЕННЫЙ, -ая, -се. хөрсөн дорх; подпочвенные воды хөрсөн дорх ус.

ПОДПОЯ'САТЬ, -яшу, -яшешь; -ясанный; сов., кого-что., **ПОДПОЯ'СЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. бүслэх, бүслүүлэх.

ПОДПОЯ'САТЬСЯ, -яшусь, -яшешься; возвр., **ПОДПОЯ'СЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. бүслэх, бүсээ бүслэх.

ПОДПРА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что., **ПОДПРАВЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. засах, жаахан засах, засаж залруулах; подправить написанную букву бичсэн үсгийг жаахан засах.

ПОДПРУ'ГА, -и, ж. олом, олом жирэм, цавилуур; затянуть подругу олмоо татах, олмоо чангалах; ослабить подругу олмоо сулруулах.

ПОДПРЫ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДПРЫ'ГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов. дэвхрэх, дэвхцэх, цовхрох; подпрыгнуть до потолка тааз тултал дэвхрэх; подпрыгнуть от радости баярлаад дэвхцэх, баярлаж хөл көнгөрөх.

ПОДПУСКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДПУСТИ'ТЬ**, -ушу, -устишь; -ушенный; сов. 1. ойртуулах, дөхүүлэх, ойрхон ирүүлэх, халгах; подпустить зверя на расстояние выстрела араатныг сум хүрэхүйц газарт ойртуулах; 2. тавих, нийлүүлэх; подпустить телёнка к корове тугалыг үнээнд нийлүүлэх; 3. хөлийг нэмэх; подпустить белил в краску будагт цагаан будаг холих; 4. шургуулчихах; подпустить шутку хошин яриа шургуулчихах; подпустить колкость ёжтой үг шургуулчихах.

ПОДРАБА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДРАБО'ТАТЬ**, -аю, -аешь; -анный; сов. (разг.). 1. олз олох, нэмэгдэл олз олох, хажуугаар нь ашиг олох; подработать денег нэмэгдэл мөнгө олох; 2. боловсруулах, цэгцлэх, бэлдэх; подработать резолюцию голтоол бэлдэх; подработать вопрос асуудлыг боловсруулах.

ПОДРА'ВНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тэгшлэх, тэгшитгэх.

ПОДРАЖА'НИЕ, -я, ср. дуурайх, дуурайлт; подражание взрослым насанд хүрэгсдийг дуурайх; стихотворное подражание народной сказке ардын үлгэрийг дуурайсан шүлэг.

ПОДРАЖА'ТЕЛЬ, -я, м. дуурайгч, сажаагч. **ПОДРАЖА'ТЕЛЬНЫЙ**, -ая, -ое; -лен, -льна. дуураймал, дуурайсан, дуурайх; подражательная поэзия дуураймал яруу найраг; подражательные способности дуурайх авьяас.

ПОДРАЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кому-чему. дуурайх, сажаах; подражать пению птиц шувууны жиргэхийг дуурайх.

ПОДРАЗДЕ'ЛЕНИЕ, -я, ср. 1. хуваах, гаслах; 2. анги, хэсэг, салбар анги; глава имеет несколько подразделений бүлэг дотроо хэдэн хэсэгт хуваагдана; подразделение общественного производства

нийгмийн үйлдвэрлэлийн анги; стрелковое подразделение явган цэргийн салбар анги.

ПОДРАЗДЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -ленный (-ен, -ена); сов., кого-что. хуваах, ангилах.

ПОДРАЗДЕЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. хуваах, ангилах; подразделять главу на параграфы бүлгийг зүйлүүдэд хуваах.

ПОДРАЗДЕЛЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. употр., -яется; несов. хуваагдах, ангилагдах; глава подразделяется на параграфы бүлэг нь зүйлүүдэд хуваагдана.

ПОДРАЗНИ'ТЬ, -азню, -азнишь; сов., кого-что гоочлох, даажигнах.

ПОДРАЗУМЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. тухайлах, утгатайгаар хэлэх, ойлгож байх; что вь подразумеваете под этими словами? энэ үгийг та ямар утгатайгаар хэлж байна, энэ үгийг та яаж ойлгож байна.

ПОДРАЗУМЕВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -аеться; несов. тухайлагдах, тааварлагдах, аяндаа ойлгогдох, аяндаа мэдэгдэх; какие исторические лица подразумевались автором в этом романе? зохиогчийн энэ романд ямар түүхт хүмүүс тухайлагдсан юм бэ? жилая площадь в десять метров, подразумевается в квадратных сууцны талбай арван метр гэхэд дөрвөлжин метр гэж аяндаа ойлгогдоно.

ПОДРАСТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДРАСТИ'**, -ту, -тешь; -рос, -росла; сов. ургах, өсөх; за лето деревья заметно подросли зундаа энэ моднууд мэдэгдэхүйц ургажээ; ваш мальчик подрос за этот год танай хүү энэ жил их өсжээ.

ПОДРАСТА'ЮЩИЙ, -ая, -ее. ургах, өсөх; подрастающее поколение өсөх залуус, өсвөрийн залуу үе.

ПОДРА'ТЬСЯ, -дерусь, -дерьшья; -ался, -алась, алось; сов. зодолдох, ноцолдох.

ПОДРЕ'ЗАТЬ, -ажу, -ежешь; -езанный; сов., **ПОДРЕЗА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов., **ПОДРЕ'ЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тайрах, тэгшлэн засах, ганах, хирвэх, зүсэх; подрезать деревья в саду цэцэрлэгийн модыг тэгшлэн засах; подрезать подол у платья хувцасны хормойг ганах; подрезать волосы үс тайрах, үс хирвэх; подрезать хлеб талх зүсэх; ☆ подрезать крылья далавчий нь огтлох, сортоогий нь дарах.

ПОДРЕМА'ТЬ, -емлю, -емлешь; сов. зүүрмэглэх, үүрэгдэх.

ПОДРИСОВА'ТЬ, -сую, -суеть; -ованный; сов., что. **ПОДРИСО'ВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нэмж зурах, засаж зурах.

ПО ДРО'БНО, нареч. тодорхой, тодорхойлож, дэлгэрэнгүй; подробно описать виденное үзсэн юмаа тогдорхой бичих.

ПОДРО'БНОСТЬ, -и, ж. тодорхой, тодорхойлох, нарийн учир, жижиг зүйлүүд, дэлгэрэнгүй; рассказать во всех подробностях бүгдийг тодорхой ярих; не вдаваться в подробности жижиг зүйлийг ярихгүй орхих; знать дело во всех подробностях хэргийн бүл нарийн учрыг мэдэх.

ПОДРО'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. тодорхой, дэлгэрэнгүй; подробный отчёт тодорхой тайлан.

ПОДРОВНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; сов., что. тэгшлэх, тэгшитгэх, тэгшлэн засах, тэгшлэн хайчлах (танах, хирвэх); подровнять подол платья хувцасны хормойг тэгшлэн засах; подровнять дорожку зам тэгшлэх.

ПОДРО'СТОК, -тка, м. өсвөрийн хүүхэд, өөлэй хүүхэд, банди.

ПОДРУБА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДРУБИ'ТЬ**, -ублю, -убишь; -убленный; сов., что. 1. тайрах, ганах; подрубить ножки стола ширээний хөлийг тайрах; 2. огтлох, дороос нь огтлох; подрубить дерево мод огтлох; 3. хөвөөлөх, имхэрдэх, хөвөөлөх; подрубить носовые платки цусны алчуурыг имхэрдэх.

ПОДРУГА, -и, ж. эмэгтэй хань, найз хүүхэн, хань, найз; школьные подруги сургуулийн найз хүүхнүүд; подруга жизни учирсан хань.

ПО-ДРУ'ЖЕСКИ, нареч. нөхөр ёсоор, нөхрийн хуэ виар, найзын ёсоор.

ПОДРУЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажисься; сов. нөхөр л өх, найзлах, үерхэх.

ПОДРУЖКА, -и, ж. найз хүүхэн, үерхдэг охин.

ПОДРУМЯ'НИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДРУМЯ'НИТЬ**, -ню, -нишь; -ненный; сов. 1. улайга, улаан болгох, улайх, улаан болох; мороз подрумянил детям щёки хүйтэнд хүүхдийн хацар улайв; 2. энгэсэг түрхэх.

ПОДРУМЯ'НИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажисься; несов., **ПОДРУМЯ'НИТЬСЯ**, -нюсь, -нишья; сов. 1. улайх, улаан болох; щёки подрумянились от мороза хүйтэнд хацар улайв; 2. энгэсэг түрхэгдэх; 3. улайрах, күрэнгэх, улаа бутрах; хлеб подрумянился ээдмэг күрэнгөж боллоо.

ПОДРУЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. ойр зуурын, гарын авлагын; подручный инструмент ойр зуурын багаж; 2. туслах, дагалдан; подручный сталевара болд хайлагчийн туслах.

ПОДРЫВ, -а, м., **ПОДРЫВАТЬ I**, -аю, -аешь; несов., что. 1. дэлбэлэх, тэслэх; подрыв скалы хад тэслэх; 2. гутаах, муудуулах; подрыв авторитета нэр хүндийг гутаах, подрывать здоровье өрүүл мэндийг муудуулах.

ПОДРЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов., что. 1. доогуур малтах, дороос ухах; 2. нэмж малтах, цааш нь ухах.

ПОДРЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажьсья; несов. 1. дэлбэрэх, дэлбэрэлтэнд дайрагдах, дэлбэ цохиулж үхэх; 2. муудах.

ПОДРЫВНИК, -а, м. тэслэгч, дэлбэлэгч.

ПОДРЫВНО'Й, -ая, -ое. 1. тэслэх, тэслэргэний, дэлбэлэх; подрывной материал тэслэх хэрэглэгдэхүүн; 2. хорлон сүйтгэх; подрывная деятельность агентов империялизма эвэрхэг түрэмгийн төлөөлөгчдийн корьлон сүйтгэх ажиллагаа.

ПОДРЫТЬ, -рою, -роешь; -ытый; сов. 1. доогуур малтах, дороос ухах; подрить дерево модон доогуур малтах; 2. нэмж малтах, цааш нь ухах.

ПОДРЫТЬСЯ, -подрюсь, -подрьсья; сов. малз таж орох, ухаж орох.

ПОДРЯД I, -а, м. ажлын гэрээ, гэрээний ажил, тохиролцоо; постройка по подряду гэрээгээр кийх барилга; получить подряд на постройку барилга барих гэрээний ажил авах.

ПОДРЯД II, нареч. дэс дараагаар нь, үргэлж, залгалдуулан; я прочёл подряд сто страниц би зуун куудас дэс дараагаар нь уншлаа; бери подряд, не выбирая шилэлгүй, дэс дараагаар нь ав; несколько дней подряд хэдэн өдөр дараалан.

ПОДРЯДИТЬ, -яжу, -ядишь; -яжный (-ён, -ена); сов., кого-что. (разг. устар.). түр келсөлж, түр келсөлж авах; подрядить грузчика ачаа зөөгчийг түр келсөлж авах.

ПОДРЯДИТЬСЯ, -яжусь, -ядисься; сов., с неопр. (разг. устар.). хэлэлцээрээр кийх, келэлцээрээр, ведэх; подрядиться возить дрова келэлцээрээр түлээ зөөх, ведэж түлээ зөөх.

ПОДРЯДНЫЙ, -ая, -ое. гэрээний, келэлцээний, гэрээгээр кийх, тохиролцоогоор кийх; подрядные работы келэлцээгээр кийх ажил.

ПОДРЯДЧИК, -а, м. ажил гүйцэтгэгч, гэрээгээр барилга барих газар, келэлцээгээр ажиллагч, тохиролцогч.

ПОДРЯЖАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что түр келсөлж, түр келсөлж авах.

ПОДРЯЖАТЬСЯ, -ажусь, -ажьсья; несов. ажил келэлцээрээр кийх.

ПОДСАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов.

ПОДСАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. суулгах, дэмжин суулгах, түшиж мордуулах; посадить старуху в вагон галт тэргэнд эмгэнийг суулгах; 2. дэргэд суулгах, хажууд суулгах; посадить мальчика к товарищам хүүг нөхдийн нь дэргэд суулгах; 3. нэмж тарих, нэмж суулгах; посадить капусты байцаа нэмж тарих.

ПОДСАЖИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажьсья; несов. дэргэд суух, хажууд суух.

ПОДСВЕЧНИК, -а, м. лааны суурь, лааны посгуур.

ПОДСЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДСЕЧЬ**, -еку, -ечешь, -екут; -ек, -екла; -ечённый (-ён, -ена); сов., что. 1. тас цавчих; подсечь ствол подсолнечника наран цэцгийн ишийг тас цавчих; 2. угзрах, угз гатах; я подсек удочку би загасны гохыг угзрав.

ПОДСЕСТЬ, -сяду, -сядешь; -сел; сов. дэргэд суух, хажууд суух, ойртож суух; подсесть к столу ширээний дэргэд суух, ширээнд ойртож суух.

ПОДСЕЧКА, -и, ж. 1. цавчилт; 2. угзралт.

ПОДСЕЯТЬ, -ею, -еешь; -еянный; сов., что и чего. **ПОДСЕВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. **ПОДСЕИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нэмж тарих.

ПОДСИНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что., **ПОДСИНИТЬ**, -ню, -нишь; -идный (-ён, -ена); сов. көхрүүлэх, цэнхэртүүлэх, көхөмдөг болгох; подсинить бельё дотуур хувцас көхрүүлэх.

ПОДСКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., что кому и без доп., **ПОДСКАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1.

кэлж өгөх, сэмхэн хэлэх, шив хийх; подсказать во время экзамена шалгалтын үед кэлж өгөх, шалгалтан дээр шив хийх; 2. санаа авахуулах, санаа оруулах; опыт подсказал правильное решение туршлага бол зөв шийдвэрлэх санааг оруулав.

ПОДСКАЗКА, -и, ж. кэлж өгөх сэмхэн кэлэх шив хийх; сделать выговор ученику за подсказку на уроке хичээл дээр кажуунаас юм кэлж өглөө гэж сурагчийг зэмлэх.

ПОДСКАЗЧИК, -а, м. (разг.). кажуунаас кэлж өгөгч, сэм кэлэгч, шив хийгч.

ПОДСКАКАТЬ, -скачу, -скачешь; сов., **ПОДСКАКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., к кому-чему давхиж ирэх.

ПОДСКАКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДСКОКИТЬ**, -очу, -очишь; сов. 1. дэвхцэх, дэвхрэх;

подскокить от радости баярлаад дэвхцэх; 2. гүйж очих, харайлгаж ирэх; мальчик подскочил к окну хүү цонх руу гүйж очив; 3. гэнэт нэмэгдэх, хурдан ихсэх; температура подскочила халуун нь гэнэт нэмэгдэв.

ПОДСКРЕБАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПОДСКРЕСТИ**, -ребу, -ребшь; -рб; -ребла; -ребённый (-ён, -ена); сов., что (разг.). хусах, хусаж цэвэрлэх; подскрести сковородку хайруулыг хусаж цэвэрлэх.

ПОДСЛЕДСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. мөрдлөгийн, мөрдлөгт байгаа, мөрдөгдөж байгаа; 2. мөрдөгдөгч, мөрдөгдөж байгаа хүн.

ПОДСЛЕПОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. сохойсон, хагралдан, хараа муутай; подслеповатый старик харалзан өвгөн.

ПОДСЛУЖИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажьсья; несов., **ПОДСЛУЖИТЬСЯ**, -ужусь, -ужисься; сов. к кому (разг.). долдойдох, долгинох.

ПОДСЛУШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. **ПОДСЛУШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. чагнах, сэм чагнах, сэм сонсох; подслушать чужую тайну

ПОДУМЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов. (разг.)*. санаатай байх; подумывать об отъезде явах санаатай байх; давно подумывал уекать хөдийний явах санаатай байсан юм.

ПОДУРНЕТЬ, -ею; -еешь; *сов.* муухай болох, базаах гүй болох, царай алдах.

ПОДУТЬ, -ую; -уешь; *сов.* 1. үлээж эхлэх, салхи килж эхлэх; подул ветер салхи салхилж эхлэв; 2. үлээх; подуть на чай цай үлээх.

ПОДУЧАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* зааж өгөх; он меня подучал сказатъ дерзость давилуун үг хэлэхийг тэр над зааж өгсөн.

ПОДУЧИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*, **ПОДУЧИТЬСЯ**, -учу; -учишь; -ученный; *сов. (разг.)*. 1. сургах, жаахан сургах; подучить молодого рабочего залуу ажилчдыг сургах; 2. цээжлэх; подучить стихотворение шүлэг цээжлэх; 3. зааж өгөх; подучил совратъ кудаг хэлэхийг зааж өгөх.

ПОДУЧИВАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.*, **ПОДУЧИТЬСЯ**, -учусь; -учишься; *сов. (разг.)*. сурах, суралцах, цааш нь суралцах, жаахан суралцах.

ПОДУШИТЬ, -ушу; -ушишь; -ушенный; *сов.*, *кого-что*. үнэртэй ус түрхэх, үнэртэй ус сүрших.

ПОДУШИТЬСЯ, -ушусь; -ушишься; *возвр.* үнэртэй ус биедээ түрхэх.

ПОДУШКА, -и, *ж.* 1. дэр; 2. зөөлөвч; ☆ подушка на седле олонцог; подушка для сидения олбог, тал баг.

ПОДУШНЫЙ, -ая; -ое. хүн бүрээс авах, хүн бүр өндог; подушный податъ хүн бүрээс авах гувчуур.

ПОДХАЛИМ, -а, *м.* зусарч, бялдууч.

ПОДХАЛИМНИЧАТЬ, -аю; -аешь; *(разг.)*. **ПОДХАЛИМСТВОВАТЬ**, -ствую; -ствуешь; *несов.* зусардах, бялдуучлах.

ПОДХАЛИМСКИЙ, -ая; -ое. зусар, зусарч, бялдууч, бялдуучлах.

ПОДХАЛИМСТВО, -а, *ср.* зусар, зусардах, бялдууч, бялдуучлах.

ПОДХВАТИТЬ, -вачу; -вачишь; -ваченный; *сов.*, **ПОДХВАТЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. тосож авах, шүүрч авах; подхватить брошенный мяч шидсэн бөмбөгийг шүүрч авах; подхватить чемодан чемодааныг тосож авах; 2. олж авах; подхватить интересную книгу сонин ном олж авах; подхватить насморк ханиад шуухна олж авах (хүрэх) 3. хүүдэгнэх, сүйлхлэх; подхватить чужую мысль хүний санаагаар хүүдэгнэх; подхватить чужую фразу хүний үгээр сүйлхлэх (бусдын амаар будаа идэх); 4. дэмжих, угтаж авах; подхватить инициативу масс олон хүмийн санаачлыг угтаж авах; 5. дагалдан дуулах; один за-пел, остальные подхватили нэг нь эхлээд дуулахад бусад нь дагалдан дуулах.

ПОДХЛЕСТНУТЬ, -ну; -нешь; -гстнутый; *сов.* *кого (что)*, **ПОДХЛЕСТЫВАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.*

1. гашуурдах, гуядах; подхлестнуть коня морно гуядах; 2. шамдуулах; подхлестнуть отстающих хоцрогдогсдыг шамдуулах.

ПОДХОД, -а, *м.* 1. ойртох, ойртож очих, хавьтах, дөтлөх; подход поезда к платформе галт тэрэг тавцандаа ойртож очих; 2. хавь газар, хөвөө, хаая; болотистый подход к реке мөрний намагтай хөвөө; 3. хандах, хандлага, үзэх явдал, харьцах; правильный подход к делу хэрэгт зөвөөр хандах; узковедомственный подход албан газрын явцуу үүднээс үзэх явдал.

ПОДХОДИТЬ, -ожу; -одишь; *несов.* 1. дэргэд очих, ойртож очих, хүрч очих, тулж очих; подходить к берегу эрэгт ойртож очих; поезд подходит к станции галт тэрэг станцид хүрч очно; 2. эхлэх, ойртох, нарийвчлан орох; вплотную подходить к вопросу асуу-

далд нарийвчлан орох; 3. хандах, харьцах; критически подходить к чему-либо юманд шүүмжлэлтэйгээр хандах; уметь подходить к людям хүнтэй харьцаж чадах; 4. таарах, нийцэх, зохицох; это прозвище ему подходит энэ хоч нэр түүнд таарна; ☆ подходить к концу тэрлэх, шувтрах.

ПОДХОДЯЩИЙ, -ая; -ее; -ящ *(разг.)*. 1. ойртож яваа; подходящий к станции поезд станцид ойртож яваа галт тэрэг; 2. тааруу, таарамжтай, зохимжтой, тохиромжтой; подходящий момент таарамжтай цаг; подходящее помещение тохиромжтой байр.

ПОДЦЕПИТЬ, -цеплю; -цепишь; -цепленный; *сов.*, **ПОДЦЕПЛЯТЬ**, -яю; -яешь; *несов.* 1. залгах, өлгөх, чагтлах; подцепить вагон к поезду галт тэрэгэнд вагон залгах; 2. дэгээдэх, гохдох; подцепить груз крючком дэгээгээр ачаа гохдох; 3. олж авах, хүрэх; подцепить насморк шуухна хүрэх.

ПОДЧАЛИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*, **ПОДЧАЛИТЬ**, -лю; -лишь; *сов.* ирж зогсох, хүрч зогсох, хөвж очих; пароход подчалил к пристани галт онгоц буудалдаа хүрч зогсов; подчалить к берегу эрэгт хөвж очих.

ПОДЧАС нареч. заримдаа, хааяа; подчас он любит помечтатъ заримдаа тэр, сайн сайхныг мөрөөдөх дуртай билээ.

ПОДЧЕРКИВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.*, **ПОДЧЕРКНУТЬ**, -ну; -нешь; -чркнутый; *сов.*, *что*. 1. доогуур нь зурах; подчеркнуть слово волнистой линией үгийн доогуур долгионт шугам зурах; 2. онцлон тэмдэглэх, онцлох; подчеркнуть важность вопроса асуудлын чухал учрыг онцлон тэмдэглэх.

ПОДЧЕРКНУТЫЙ, -ая; -ое. 1. доогуур нь зурсан, доогуураа зураастай; подчеркнутая буква доогуураа зураастай үсэг; 2. онцлон тэмдэглэсэн, онцолсон, онц подчеркнутое внимание онц анхаарал.

ПОДЧИНЕНИЕ, -я, *ср.* 1. захирагдах, мэдэл; быть в подчинении у бригадира бригадын даргад захирагдаж байх, бригадын даргын мэдэлд байх; 2. захирах, захирагдах; сочинение и подчинение предложений өгүүлбэрийн зэрэгцэх ба захирагдах.

ПОДЧИНЕННЫЙ, -ого, *м.* 1. захирагдсан, харьяатлагдсан, захирагдсан хүн, харьяалагдсан хүн; он строг с подчиненными тэр хүн, захирагдсан хүмүүст тээ чанга шүү; 2. захируулсан, захируулах; подчиненное слово захируулах үг.

ПОДЧИНИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. захируулсан; подчинительный союз захируулсан холбоос үг; подчинительная связь захируулсан холбоо.

ПОДЧИНИТЬ, -ню; -нишь; -ненный (-ан, -ена); *сов.*, **ПОДЧИНЯТЬ**, -яю; -яешь; *несов.* 1. захируулах, захирагдуулах; подчинить меньшинство большинству цөөнхийг олонхид захирагдуулах; 2. оруулах; подчинить кого-либо своему влиянию хүний нөлөөндөө оруулах; 3. харьяалуулах; подчинить войска другому командованию цэргийг өөр командалд (удирдлагад) харьяалуулах.

ПОДЧИНИТЬСЯ, -нюсь; -нишься; *сов.*, **ПОДЧИНЯТЬСЯ**, -яюсь; -яешься; *несов.* захирагдах, дагах; подчиниться закону хуульд захирагдах; чувство подчинилось рассудку мэдрэх нь ухамсарлахад захирагдах; подчиниться приказу тушаалыг дагах; подчиниться голосу совести ариун сэтгэлдээ захирагдах.

ПОДЧИСТИТЬ, -ищу; -истишь; -ищенный; *сов.*, **ПОДЧИЩАТЬ**, -аю; -аешь; *несов.* 1. цэвэрлэх, хяргийг арилгах; подчистить пальто пальто цэвэрлэх; 2. засаж цэвэрлэх; подчистить садовые дорожки цэцэрлэгийн доторх нарийн замыг цэвэрлэх; 3. хуцах,

кусаж цэвэрлэх; подчистить ошибочно написанные буквы буруу бичсэн үсгийг хусаж цэвэрлэх.

ПОДЧИСТУЮ, нареч. (прост.). бүрмөсөн.

ПОДШЕФНЫЙ, -ая, -ое. шефийн колбоотой, ивээлийн харьцаатай; подшефный колхоз шефийн колбоотой хамтрал.

ПОДШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ПОДШИБИТЬ**, -бу, -бёшь; -шиб, -шибла; -шибленный; сов., кого-что (разг.). шаачхах, кавсайдах, нульчихах; подшибить глаз нүд рүү нь шаачхах.

ПОДШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ПОДШИТЬ** **П**дшвь, -дшвьёшь; **подшей**; **шитый**, сов., что. 1. доторлох, барьж оёх, шидэх; подшить подкладку доторлох, дотор барьж оёх; 2. уллах; подшить сапоги савхин гутал уллах; 3. көвөөлөн көвөрдөх, мухлайдаж оёх; подшить носовые платки нусны алчуурыг көвөөлөн көвөрдөх; 4. үдэх; подшить протокол к делу тогтоолыг кэрэгт нь үдэх; подшить газеты сонин үдэх.

ПОДШИВКА, -и, ж. 1. доторлох, уллах; 2. үдэх, үдээс үдээстэй(юм); подшивка газет үдээстэй сонин.

ПОДШИПНИК, -а, м. өргөвч, колжих, подшипник; шариковый подшипник мөхлөгөн өргөвч, бөөрөнхий подшипник; роликовый подшипник домбоон өргөвч.

ПОДШТАННИКИ, сов (прост.). довоож, догуур өмд.

ПОДШТОПАТЬ, -аю, -аешь; **шопанный**; сов., что (разг.). **ПОДШТОПЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. товших, нехөөслөх, нехөж сүлжих, торлож сэлбэх; подштопать носки оймс товших, оймс торлож сэлбэх.

ПОДШУТИТЬ, -шучу, -шутить; сов., над кем чөм.; **ПОДШУЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. хошиг нох, шоглох, тоглоом хийх; подшутить над чудаком качин маягтай күнээр тоглоом хийх.

ПОДЪЕДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гөнхөж, гөнөгөж идэх, ухаж идэх; 2. идэхчэх.

ПОДЪЕЗД, -а, м. 1. ойртож очих, очих, хүрч очих; 2. очих зам; подъезд к реке гол руу очих зам; 3. орд, хаалга, шатны хаалга, довжоо; парадный подъезд гол каалга.

ПОДЪЕЗДНОЙ **аял**, **гое**. салбар; подъездные пути салбар зам.

ПОДЪЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. ойртох, ойртож очих, дөхөж очих, хүрч очих.

ПОДЪЁМ, -а, м. 1. өргөх, өргөлт; подъём тяжести хүнд юм өргөх; 2. нэмэгдэх, их болох; подъём воды в реке голын ус нэмэгдэх; 3. өрнөлт, өсөлт; послевоенный подъём народного хозяйства дайны дараах ардын аж ахуйн өрнөлт; 4. босоо, босоо, босоо цаг, затрубили подъём босоо дохио өглөө; 5. өгсүүр, өгсүүр газар, өгсөх, өөд газар; круглой подъём өгц өгсүүр газар; 6. көгжил, көхүү, урамшилт; говорить с подъёмом көгжилтэй ярих; артисты играли с подъёмом жүжигчид урамтай тоглох; * гяжён на подъём көл удаантай; лёгко на подъём көл көнгөнэ тэй.

ПОДЪЁМНИК, -а, м. өргүүд, өргүүр, өргөгч.

ПОДЪЁМНЫЙ, **аял**, **гое**. 1. өргөх, даац; подъёмный край өргөх дамкар; подъёмная сила вагона вагоны даац; 2. өргөгдөх, сөгөгдөх, унууль; подъёмный мост унууль гүүр; 3. шилжилтийн, шилжилтийн; подъёмные шилжихийн мөнгөн гусламж.

ПОДЪЁСТЬ, -ем, -еешь; **есть**, **едем**, **едите**, **едят**; **ел**, **ешь**; **еденный**; сов., что (прост.). 1. гөнхөж, гөнөгөж идэх, ухаж идэх; крысы подъема мешок карк (чөмө одстно) таартай юмыг гөнхөж иджээ.

ПОДЪЕХАТЬ, -еду, -едеешь; сов. ойртох, ойртож очих, дөхөж очих, хүрч очих.

ПОДЫМАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что (разг.) 1. өргөх, өргөж авах; 2. дээшлүүлэх, сэйжруулах.

ПОДЫМАТЬСЯ, -аюсь, -аеешься; несов. (разг.) 1. босоо; 2. гарах, өгсөх; 3. эхлэх; 4. нэмэгдэх.

ПОДЫСКАТЬ, -ыщу, -ыщешь; **-ысканный**; сов., кого-что, **ПОДЫСКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. өрж олох, шилж олох, бэдрэх; подыскать себе помощника өөрийн гуслах ажилтныг өрж олох; подыскать дачу на лето зун гарах зусланг өрж олох.

ПОДЫТОЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОДЫТОЖИТЬ**, -жу, -жишь; **-женный**; сов., что. дүгнэх, гаргах, дүгнэж үзэх; подытожить расходы зарлагы дүгнэх, зардлын дүн гаргах.

ПОДЫШАТЬ, -аю, -аешь; несов. (адгуус) үхэх.

ПОДЫШАТЬ, -ышу, -ышеешь; сов. амьсгах, амьсгаллах; подышать свежим воздухом өрүүл агаараар амьсгалах.

ПОДЪЯЧИЙ, -его, м. захирагч, дэд түшмэл. **ПОЕДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. жаахан идэх, өл авах; 2. идэхчэх, тас идэх.

ПОЕДИНОК, -нка, м. халз гулаах, халз гулалдах, калз гулаан; вызвать на поединок (дуэль) халз гулалдъя гэх; поединок боксеров боксчидын (шаацал дагчдын, нудраачдын) калз гулаан.

ПОЕДОМ, нареч. үрүүдэх, үглэх, улиглах.

ПОЕЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеешься; несов., **ПОЕЖИТЬСЯ**, -жусь, -жишься; сов. агдалзах, агдаганах; поежиться от холода даарч агдалзах.

ПОЕЗД, -а, мн. -а, **гое**, м. 1. галт тэрэг; пассажирский поезд суудлын галт тэрэг; скорый поезд курдан галт тэрэг; дачный поезд зуслангийн галт тэрэг; товарный поезд ачааны галт тэрэг; 2. цуваа, цуваа көсөг; свадебный поезд хуримын цуваа.

ПОЕЗДИТЬ, -езжу, -ездишь; сов. нилээд явах, явж байх; поездить по стране орон нутгаар нилээд явах.

ПОЕЗДКА, -и, ж. богино аян, аялах, явах, зорчих; поездка на юг өмнөд дулаан нутгаар аялах; совершить поездку в город котод аян хийх.

ПОЕЗДНОЙ, **аял**, **гое**. галт тэрэгний.

ПОЕЗЖАЙ, **повел. накл. ед. чис. от ПОЕХАТЬ** сов., **ПОЕЗЖАЙТЕ**, **повел. накл. мн. чис. от ПОЕХАТЬ** сов. яваач, яваарай.

ПОЕЗЖАНИН, -а, м. куримчин, куримынхан.

ПОЁМНЫЙ, **аял**, **гое**. үерт автдаг, усанд автдаг, көвз гор; поёмные дуга усанд автдаг нуга.

ПОЕСТЬ, **ем**, **еешь**, **есть**, **едем**, **едите**, **едят**; **ел**, **ешь**; **еденный**; сов. 1. жаахан идэх, идээд авах; поесть перед дорогой замд явахын өмнө юм идээд явах; 2. идэхчэх; мыши поели всю крупу кулгана бүх будааг идчихжээ; 3. идэхчэх, кигчхэх, мэрчхэх; моля поела мек ангийн үсийг күр хорхой кигчихжээ.

ПОЕХАТЬ, **еду**, **едеешь**; сов. 1. мордох, орох, явах, очих; поехать в Москву Москва-д мордох, Москва орох; поехать на машине машинаар явах; поехать в гости айлчилж очих; 2. явчих, гулсах; санки поехали в сторону чарга кажую вийш гулсав.

ПОЖАДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; сов. көвдөглөх, хомь көдрөх, карамлаа.

ПОЖАЛЕТЬ, -ею, -еешь; сов. 1. өрөвдөх, көөрз хийлөх; 2. кааглах, карамсах; пожалеть о потерянном времени цаг алдсанаа карамсах; 3. карамлах; пожалеть деньги мөнгөө карамлах.

ПОЖАЛОВАТЬ, -аю, -ауешь; сов. 1. морилох, морилж орох, айлчлах, айлчилж саатах, айлчлахыг ерөөх; пожалуйте ко мне в комнату манай гэрү морилох өрөорой! добро пожаловать сайн морилж сааа

шаарай, сайн айлчлах ажаамуу, сайн ажаарахыг (ажарлах) ерөө; 2. айрагч, соёрхож, ачхай.

ПОЖА'ЛОВАТЬСЯ, -лужь, -лужьсь; сов. 1. гэм, гэж байга; пожаловаться на голову; болн тэгшй ёндож байна гэх; 2. гомдол мэдүүдэх; аалдх; пожаловаться в суд шүүхэд гомдол мэдүүдэх; 3. хэл ам гаргах.

ПОЖА'ЛУЙ, -води, -дл. Бололтой, байгаа; тэгнэ байгаа, магадгүй, хай, пожалуй, он прав түүнийх эн бололтой; я, пожалуй, завтра пойду я вам би маргааш танайхаар очно байгаа; ты пойдешь с нами? — пожалуй чи бирэвтэй явах уу? — тэгнэ байгаа; завтра, { пожалуй сегодний маргааш юм уу, өндөдөр ч магадгүй; пожалуй, ямарваа так делать хай, гэж горигуй байх.

ПОЖА'ЛУЙСТА, частица. 1. хичээгээрэй, хичээгээ, хичээж, гуйя, гуйж байна; дайта мнө, пожалуйста, поды над хичээж ус өгөөч; пожалуйста, не шумите гуйя, битгий шуугнаач; 2. болно болно, зүрээр, эа, эа, за тэгье; можно вас на минутку? — пожалуйста гя жаахын зав гаргаж болох уу? — болно, болно; ☆ скажите пожалуйста хараачгэм, муухай гайхал.

ПОЖА'Р, -а, м. түймэр, гал, гал дөл, галын айул; тушигтэй пожар түймэр уйтраах; десной пожар ойн түймэр; пожар революцийн гувьсгалын гал дөл; пожар войны дайны гал; ☆ как же пожар бежать ухаан жоолоогуй гуйх; не на пожар их сандрах юмгүй.

ПОЖА'РИТЬ, -рю, -ришь; сов. шарах, хуурах; пожарить мясе мах шарах.

ПОЖА'РИЩЕ, -я, ср. 1. их түймэр, гал түймэр; 2. цурам, түймрийн цурам.

ПОЖА'РНИК, -а, м. (разг.): усан хоёрөгчин, гал унтраагч, түймэр сөнөөгч.

ПОЖА'РНИЙ, -ая, -ой; 1. түймрийн, түймэр унтраах, гал; пожарная лестница түймрийн шат; пожарная безопасность түймрийн шуугаас амгаалах; пожарный поезд түймэр унтраах галт тэрэг; пожарный команда гал команд, усан хоёрөгчийнхэн; 2. усан хоёрөгчин, түймэр унтраагч, гал сөнөөгч; вызвать пожарных усан хоёрөгчдийг дуудах; ☆ в пожарном порядке яам ааралгай; на всякий пожарный случай кэцүү цагт хэрэгтэй гаш, шу ч болд жодон гэж.

ПОЖА'ТНЕ, -я, ср. атгах, базах, барих, барьж мөндлөх, хавчийх; пожатие руки гарыг барьж мөндлөх; пожатие плеч мөрөө хавчих (толгой дээрх мөт дохио).

ПОЖА'ТЬ I, -жму, -жмешь; -атый; сов., что. атгах, базах, барих, хавчийх; пожать руку другу руки бие бийийн гарыг барих; пожать плечами мөрөө хавчих (байхгүй, мэдэхгүй гэсэн дохио).

ПОЖА'ТЬ II, -жну, -жнешь; -атый; сов., что. 1. хадгай дуусгах, хадачах; пожать рожь хөх гарнаг хадгай дуусгах; 2. амсах, хүртэх; пожать плечи своих трудов хийсэн кедолмөрийнхөө ачийг амсах; ☆ пожать лавры алдар хүндийг омох; что посеешь, то и пожнешь гарьнаа хадга, хадсамаа мана.

ПОЖА'ТЬСЯ, -жмусь, -жмешься; сов. бөгцийх, бөгцийх, агдайх; пожаться от холода дээрч бөгцийх.

ПОЖЕВА'ТЬ, -жую, -жешь; сов., что. жамлах, жамласхийх; ☆ пожевать губами уруудла умдагуулах.

ПОЖЕЛА'НИЕ, -я, ср. 1. ерөөл, хүсэл, ерөөх; хүсэх; окончить письмо пожеланиями успехов амжилтыг ерөөж захидлыг төгсгөх; 2. эрэлт, хүсэлт, эрэлт хүсэлт; мы учтем ваши пожелания бид гя Нарын хүсэлтийг анхаарч үзнэ; пожелания трудящихся кедолмөрдчдийн эрэлт хүсэлт.

ПОЖЕЛА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. ерөөх, хүсэх; пожелать счастливого пути сайн явахыг ерөөх; пожелать успехов амжилтыг ерөөх.

ПОЖЕЛТЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое; шарласан, шар, шар бөмбөн; пожелательна амтны шарласан навч.

ПОЖЕЛТЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов., шарлах, шарлаач как; амтны умна пожелательна навч шарлаачлав.

ПОЖЕНИ'ТЬ, -жению, -женишь; сов., кого (что) и кого с кем (разг.), гэрлүүлэх, эхнэр авч өгөх.

ПОЖЕНИ'ТЬСЯ, -ед, -ея, не употреб.; женимесь, женимся (разг.), гэрлэх, эхнэр авах.

ПОЖЕ'РТВОАНИЕ, -я, ср. 1. өргөл, барьц, гэгээн өргөх; 2. өгдөг, тусламжийн юм; сөөр пожертвенный тусламжийн юм цуглуулах.

ПОЖЕ'РТВОВАТЬ, -тую, -таешь; сов. 1. өргөл өргөх, тахил өргөх, барих, туслах; 2. өгөх, зориулах; пожертвовать жизнью амь насар зориулах.

ПОЖИ'ВА, -ы, ж. (разг.), хонжбо, жавшил, ашиг жавшдан; искать поживы ашиг жавшдан өрөх.

ПОЖИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.), сүүх, сайн сүүх, байх, сайн байх; как вы поживаете? та сайн сүүж байна уу? жить-поживать да добра наживать аж төрж сүүх, ашиг олж баяжих.

ПОЖИВИ'ТЬСЯ, -алювь, -вишься; сов., чем (разг.), жавших; поживиться чужим добром бусдын юмыг жарчих.

ПОЖИ'ВШИЙ, -ая, -ее. хал үзсэн; поживший человек хал үзсэн хүн.

ПОЖИ'ЗНЕННЫЙ, -ая, -ое. бүх насны, насан туршийн, нэг насны; поживневная пенсия насан туршийн төтгөвэр.

ПОЖИЛО'Й, -ия, -ие. хнжээл, хнжээл насны, насан тайвтар; пожилая женщина хнжээл эмэгтэй.

ПОЖИМА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. атгах, базах, барих, хавчих; пожимать руку другу руки бие биеийн гарыг атгаж мөндлөх; пожимать плечами мөрөө хавчих (гуйхал дохио).

ПОЖИМА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. бээцийх, бөгцийх, агдайх.

ПОЖИНА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хадгах, хадгах дуусгах; 2. амсах, хүртэх.

ПОЖИРА'ТЬ, -аю -аешь; несов. ПОЖРА'ТЬ, -ру, -решь; -ая, -ала, -ало; пожиранный; сов. (прост.) гулдрах, залгих, ховдгоор идэх; ☆ пожирать глазами ширтэж харах, гөлийн ширтэх; ямаа пожирало дом байшин галд шатав.

ПОЖИ'ТКИ, -ов (разг.), юм хум, эд хөгшил; сбирать свои пожитки юм хумаа цуглуулах.

ПОЖИ'ТЬ, -иву, -ивешь; пожил, пожила, пожил; поживший; сов. 1. амьд явах, амьд байх, амьдрах, донох, сууж байх; пожить хочется амьд явахыг хүснэ; поживём—увидим амьд байвал аяндаа мэдэгдэнэ; он пожил у нас два дня ээр хүн манайд хоёр кендсон; пожить на даче зусланд сууж байх; 2. цай гэж амьдрах, наргиж явах; в молодости он пожил, но с годами детенился тэр, залуудан наргиж явсан хүн, насан ахлах томоожжээ.

ПОЖУРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рвный; сов., кого-что. үгдэх, зэмлэх.

ПО'ЗА, -ы, ж. 1. төхөл, төрх, загвар, байдал, принятая какую-нибудь позу бие ямар нэгэн төхөлгөй (хэлбэртэй) байлгах; 2. мааг; стать в позу бие маагтай байлгах; любитель позы мааг гаргагч, мааглах дуртай хүн.

ПОЗАБА'ВИТЬ, -аю, -аешь; -аленный; сов., кого (что). зугаацуулах, наргиулах, уйтгай гаргах; позабавить детей хүүхдийн уйтгар гаргах.

ПОЗАБА'ВИТЬСЯ, -аюсь, -аившись; сов. зугаацаж, наргих, уйтгаа гаргах.

ПОЗАБЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. ПОЗАБЫ'ТЬ, -буду, -будешь; -ытый; сов., кого-что (разг.). мартач, мартачлах; позабыть обещание хэлсэн (найдуулснаа) мартачлах; позабыть разговор ярилцсанаа мартач.

ПОЗАБО'ТИТЬСЯ, -чусь, -отшыхь; сов. 1. хайм-жлах, санаа тавих, элбэрэх, ерицах; 2. сэтгэл зовох, санаа зорих.

ПОЗАВИ'АМАТЬ, -аю, -аешь; сов. атаархах, жатөөрхөж.

ПОЗА'ВТРАКАТЬ, -аю, -аешь; сов. өглөөний хэвч идэх.

ПОЗАВ'ЧЕРА', нареч. урждар; позавчера вчером урждар орой.

ПОЗАДИ', нареч. и предлог с р.в. Н. сүүлд, ард, койно; он шөл позади всех гэр хүн хамгийн сүүлд явж байх; самое трудное уже позади хамгийн хэцүүгийн нь ардаа хийлээ (давлаа); он сийдэл позади мөнгө гэр хүн миний койно сууж байх.

ПОЗАИ'МСТВОВАТЬ, -аю, -аешь; сов. дуурайж авах, дуурайж хэрэглэх; позаймствовать метод ра-боты ажлын аргыг дуурайж хэрэглэх.

ПОЗАНИМА'ТЬСЯ, -аю, -аешься; сов. хичээл хийх, жарахан хичээл хийх, эмилдэх, жаахан ажлалах.

ПОЗАПРО'ШЛЫЙ, -ая, -ые, уржидай; позапрошлый год уржнан жил.

ПОЗАРИ'ТЬСЯ, -рюсь, -ришесь; сов. шунах, хэр-койтох; позариться на чужие деньги бусдын мөнгөйд шунах.

ПОЗВА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. дуудах; дуудаж ирүүлэх; урих; позвать врача эмчийг дуудах; поз-вать друга в гости нохрийгөө гэртээ урих.

ПОЗВОЛЕ'НИЕ, -ие, ср. (книжн.); зөвшөөрөл, зөвшөөл; получить позволение зөвшөөрөй амий; дать позволение зөвшөөрөл өгөх; с позволения позволения таны зөвшөөрлөөр; с позволения енисать нэртэй юм нь; гэдэг юм нь; стат, с позволения енисать, дом энэ байшин гэдэг юм нь; он, с позволения ени-рать, совершилии ревежда шууд хэлэхийг зөвшөөр-вөд, гэр юу ч мэдэхгүй хүн.

ПОЗВОЛИ'ТЕЛЬНО, нареч., **ПОЗВОЛИ'ТЕЛЬНЫЙ**, -ая, -ое, -лен, -льнй (книжн.); зөвшөөрч болмоор, болмоор; но позволительно спросить... гэрч ... гэж явууж болмоор байна.

ПОЗВО'ЛИТЬ, -аю, -аешь; сов., **ПОЗ-ВОЛЯ'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. зөвшөөрөх, болох; позволить закурить тамки татахыг зөвшөөрөх; поз-вольте закурить тамки татаж болох уу? 2. чадх, болох; обстоятельство нь позволения юу ухгахыг гэр хүн, аргагүй учраас явж чадсангүй, гэр хүн аргагүй учраас явж бодсонгүй; обстоятельство нь позволения мнэ вийтй из дому вчтэй учраас он гэрээс гэрч чадсангүй (вечин над гэрээс гэрч болболд өгсөн-гүй); 3. үгүй хөө; үгүй өгсөн; ай хөө; позволение, что такое ты говоришь үгүй хөө; чй юу хэлж байна.

ПОЗВОЛЯ'ТЬСЯ, 1 а в а. не употреб.; -аюсь, -ается; несов. зөвшөөрөгдөх; дургайгаа ил бичиг зөвшөөрөх, делат гэр, юу дургайгаа ил бичиг бичдэг.

ПОВОНИ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. дугарах; хан-ринах, жингэнэх; повонка телефон утас дугаргаа; повонка колокол хөнгө жингийн; 2. дугаргах; хан-гиуулах; угаадаг; я повонка нам хавтра би өнд маргааш угаадана.

ПОВОНО'К, -аю, м. нурууны үс, сөөрний нуга-лам; нугалам, үс; шейные повонки күзүүний нугалам.

ПОВОНО'ЧНИК, -аю, м. нуруун сөөр, нурууны ш.

ПОВОНО'ЧНЫЙ, -ая, -ое, 1. нугалам, нурууны, повоночный канал нугалам сүлж; 2. нугаламдаа, сөөртэн; повоночные животные нугалам (зверь му-руут) амьтад.

ПОЗДНЕ'ЙШИЙ, -ая, -ое. хамгийн сүүлийн; бүр сүүлийн; сүүлийн үеийн; позднейшие стирыйн сүү-лийн үеийн нэвд.

ПО'ЗДНИЙ, -ая, -ое; поздно и позже. 1. орой, оройн; орой болох; поздний вечер үдэш орой, е ран-

него утра до позднего вечера өглөөнөөс яваа үдэш орой болтол; поздняя осень намар орой (ночная суула сар); поздний час оройн цаг; время уже позди-нее цаг нэгэнт орой болжээ; 2. оройтох; оройтох; хожимдох, орой явах; весна нынче поздняя энэ жил хавар оройтож байна; поздний приход оройтож ирэх; поздний гэрч орой яваа зочин; 3. хожмын; оройтож боловсордог, хэнз; поздние сорта яблөк оройтож бөдөнөөдөг адим; позднеие цветы ханэ цайра.

ПО'ЗДНО, позднее и позже. нареч. 1. орой, позди-но ночью шөнө орой; уже поздне орой болдоо; 2. оройтох, хожимдох; поздно вернуться домой гэртээ оройтож ирэх; ☆ лучше поздно, чем никогда өгү хөрснөөс оройтсон нь дээр, оргүйгээс оройтоон нь дээр.

ПОЗДОРО'ВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. мэндлэх, мэндчидэх.

ПОЗДОРОВЕ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. бие засрах, бие сайжрах, тэнхрэх; он поздоровел за лето зундаа тууний бие сайжирчээ.

ПОЗДОРО'ВИТЬСЯ, -ится; безл; сов.; не позди-ривится сайнаа үзэхгүй, үйлээ элдэнэ.

ПОЗДРАВИ'ТЕЛЬ, -я, м. баяр хүргэгч, мэндлөгч, амгаланг эрэгч.

ПОЗДРАВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. баярын, баяр хүргэх, амгаланг эрэх; поздравительная телеграмма баярын захилмаан; поздравительное письмо амгаланг эрэх захидал.

ПОЗДРА'ВИТЬ, -аю, -аешь; -вланный; сов. жоло-ч(то) с кем., **ПОЗДРАВЛ'Я'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. баяр хүргэх, мэндлэх, сайныг эрэх; поздравить с днём рождения төрсөн өдрийг тохиолдуудан баярыг хүргэх; поздра-вить с праздником баярыг тохиолдуудан мэндлэх, баяраар сайныг ерөөх.

ПОЗДРАВЕ'НИЕ, -ие, ср. баяр хүргэх, амгаланг эрэх, сайныг ерөөх; письмо с поздравлением баяр хүргэсэн захидал.

ПОЗЕЛЕНЕ'ТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. ногоорох, ног гоон болох, хөгдрөх; бронза позеленела хүрэл нөг гоороо (хөгдрөө); 2. барайх, эвхийрэх; позеленеть от досады харамсаж (царай нь) барайх.

ПОЗЕМ, -а, м. шивх, өтөг, бууд.

ПОЗЕМЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. газрын; поземельный налог газрын татвар.

ПОЗЕМКА, -а, м. загам шуурга.

ПОЗЕР, -а, м. (книжн. неодобр.), маягтай хүн, мадгар хүн.

ПО'ЗЖЕ, срас. степ. от прил. **ПОЗДНИЙ**. сүүлд, койно, хожин; он пришея позже меня гэр хүн надаас сүүлд ирсэй.

ПО'ЗИ'МНЕМУ, нареч. өвлийнх шигээ, өвлийнхээр, өвлийнхийгөө; он идэе по-зимнему гэр хүн өвлийн шигээ курцасдажээ.

ПОЗИ'РОВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. заасан гэрч хөөр нь байх, гэрч болж өгөх, загвар болж өгөх; по-зировать фотографу зурагчны заасан гэрчээр нь байх; позировать для портрета хөргийн загвар болж өгөх; 2. маяглах, шаандайх.

ПОЗИТИ'В, -а, м. (спец.). позитив, эергүү дүрс, буулгасай зураг.

ПОЗИТИВИ'ЗМ, -а, м. позитивизм (шижлэх ухаа-ны үүргийн байвэлийн үзэгдлийг дандах төдийгөөр хязгаарладаг бөгөөд байвэлийн хуульзүй, харьцааг ухаж мэдэх боломжгүй гэдэг идеалист гүн ухаа-ны сургаалын нэг).

ПОЗИТИВИСТ, -а, м. позитивист, позитивизмыг баримтлагч.

ПОЗИТИВИСТСКИЙ, -ая, -ое, позитивизмын.

ПОЗИТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. 1. баримттай, баримт туршлагын; позитивные науки баримт туршлагын шинжлэх ухаан; 2. эергүү, нааштай, боломжтой, зөв; позитивное суждение зөвөөр бодож үзэх; 3. позитивын, буулдсан зургийн.

ПОЗИЦИОННЫЙ, -ая, -ое, байршлын, байрлалын; позиционная война байршлын дайн; позиционное преимущество байрлалын давуу.

ПОЗИЦИЯ, -и, ж. 1. байрлал, байршил, байр; артиллерийская позиция их бууны байрлал; передовая позиция өмнөх байрлал, тэргүүний байр; сильная позиция ладьы в шахматной партии шатрын өрөг дээрх тэргэний хүчтэй байрлал; 2. үзэл, үзэл санаа, бодлого; отстаивать свою позицию үзэл санаагаа хамгаалах; 3. үзлийн үүд, түрээ барих; с позиций материалистической философии материалист гүн ухааны үзлийн үүднээс; политика с позиции силы хүчээр түрээ барих бодлого.

ПОЗЛОСЛОВИТЬ, -влю, -вишь; сов. муу хэлэх, кортонтой хов хэлэх.

ПОЗНАВАЕМОСТЬ, -и, ж. (книжн.). танин мэдэж болох нь, ойлгох боломж; познаваемость явлений үзэгдэхүүнийг танин мэдэж болох нь.

ПОЗНАВАЕМЫЙ, -ая, -ое, ойлгогдож болохуйц мэдэгдэж болохуйц; мир и его закономерности вполне познаваемы ертөнц ба түүний зүй тогтоод давтай ойлгогдож болохуйц юм.

ПОЗНАВАНИЕ, -я, ср. танин мэдэх.

ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен; -льна (книжн.). танин мэдэхийн явц.

ПОЗНАВАТЬ, -аю, -аешь; несов. танин мэдэх, мэдэх, ойлгож авах; познавать самого себя биеэ мэдэх.

ПОЗНАВАТЬСЯ, -наюсь, -наешься; несов. танин мэдэгдэх, мэдэгдэх, танигдах; друзья познаются в беде зовох цагт нөхрийн чанар танигдах.

ПОЗНАКОМИТЬ, -млю, -мишь; сов. танилцуулах, таниулах; познакомить учеников с биографией учёного эрдэмтний намтартай сурагчдыг танилцуулах.

ПОЗНАКОМИТЬСЯ, -млюсь, -мишья; сов. 1. танилцах; познакомиться с новыми товарищами шинэ нөхөдтэй танилцах; познакомиться с новым городом шинэ хоттой танилцах; 2. үзэх, мэдэх, үзэж мэдэх; познакомиться с горем зовлон үзэх.

ПОЗНАНИЕ, -я, ср. 1. танин мэдэх, мэдлэг; диалектический метод познания явлений природы байгалийн үзэгдлийг танин мэдэх диалектик арга; теория познания танин мэдэхийн онол; 2. мэдлэг, мэдэц; у него большие познания в медицине анагаах ухааны талаар их мэдлэгтэй хүн.

ПОЗНАТЬ, -аю, -аешь; познанный; сов. (книжн.). танин мэдэх, мэдэж авах, ойлгож авах, мэдэх, ойлгох; познать истину үнэнийг мэдэж авах; познать радость труда хөдөлмөрийн баясгалан гэдгийг ойлгох; познать жизнь амьдралыг ойлгох.

ПОЗОЛОТА, -ы, ж. алтлах, шармал алт; позолота часов стёрлась цагийн шармал алт нь элэгджээ (зууль нь цухуйв).

ПОЗОЛОТИТЬ, -очу, -отишь; сов. алтлах, алтдах, алтаар шарах; позолотить фарфор шадсан алтаар шарах.

ПОЗОЛОЧЕННЫЙ, -ая, -ое, алталсан, алтадсан, алтаар шарсан, шармал алтан; позолоченные часы шармал алтан цаг.

ПОЗОР, -а, м. гутамшиг, ичгүүр, бузарлах, гутаах; удалить с позором гутамшгаар хөөх; какой позор явсан ичгүүртэй юм; покрыть себя позором нэрээ бузарлах; выставить на позор нэрийг гутаах.

ПОЗОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., кого-что, гутаах, бузарлах; позорить доброе имя сайн нэрээ гутаах.

ПОЗОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; возвр. нэрээ гутаах, нэрээ хугалах; нэр гутах, нэр хугарах.

ПОЗОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен; -рна. гутамшиг, гутамшигийн, бузар, бузар булай; позорный поступок бузар явдал; позорное поведение бузар булай ааш авир; выставить к позорному столбу гутамшигийн ба ганад нэрийг өлтгөх.

ПОЗУМЕ'НТ, -а, м. хиаз, саа; золотой позумент алтан хиаз.

ПОЗЫ'В, -а, м. хүрэх, хутгуулах; позыв на рвоту бөөлжис хутгуулах.

ПОЗЫВАТЬ, -ает; безл.; несов., кого (что). хүрэх, хутгуулах, хутгах; позывает на рвоту бөөлжис хутгуулна.

ПОЗЫВНО'Й, -ая, -ое. дуудлагын; позывной сигнал дуудлагын чигнаал; позывные дуудлагын дохио.

ПОИГРАТЬ, -аю, -аешь; сов. тоглох, тавих, наадах, хуурдах; поиграть в шахматы шатар тавих; поиграть на пианино төгөлдөр хуураар тоглох.

ПОИЗДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишья; сов. (разг.). мөнгөө барчгах.

ПОИЛКА, -и, ж. 1. услуур' 2. гүц.

ПОИМЕННО, нареч. нэр нэрээр нь, нэр дараалан; вызвать всех поименно бултыг нэрээр нь дуудаж гаргах.

ПОИМЕННЫЙ, -ая, -ое. нэрсийн, нэр дараалсан; поименный список нэрсийн данс (цэс).

ПОИМЕНОВАННЫЙ, -ая, -ое. нэрлэгдсэн, нэр бүхий, дуудагдсан; поименованные лица должны явиться за получением удостоверений нэрлэгдсэн хүмүүс үнэмлэх авахаар ирэх (очих) хэрэгтэй.

ПОИМЕНОВАТЬ, -ую, -уешь; -ованный; сов.; кого (что) (офиц.). нэрлэх, нэрсээр нь дуудах, нэр дараалан дуудах; поименовать всех присутствующих байгаа бүх хүмүүсийг нэрсээр нь дуудах.

ПОИМКА, -и, ж. (офиц.). барьж авах; поимка воров хулгайч нарыг барьж авах.

ПОИНТЕРЕСОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; сов., чем. сонирхох; даже не заинтересовался ничем ямар ч юм сонирхсонгүй.

ПОИСК, -а, м. эрэх, эрэл, хайх; отправиться на поиски эрэхээр явах; поиски полезных ископаемых ашигт малтмалыг хайх.

ПОИСКАТЬ, -ищу, -ищешь; сов. эрэх, бэдрэх; поискать книгу номоо эрэх.

ПОИСКОВЫЙ, и **ПОИСКОВЫЙ**, -ая; -ое. хайгуулын, эрэх; поисковые работы хайгуулын ажил.

ПОИСТИНЕ, нареч. (книжн.). үнэхээр, үнээр, нээгээр; это поистине прекрасное произведение энэ үндэсээр сайхан бүтээл байна.

ПОИСТРАТИТЬСЯ, -ачусь, -атисья; сов. мөшгөө барчгах.

ПОИТЬ, пою, поишь; пои; несов., кого (что). 1. услах, ус өгөх; поить лошадей морьд (адуу) услах; 2. уулгах, унд өгөх; поить гостей чаем водку дай уулгах; ☆ поить и кормить ууж идүүлэх, унд коол өгөх.

ПОЙЛО, га, ср. зутанцар, бантан, аагуу; коровье пойло үнээний бантан.

ПОЙМА, -ы; род. мн. пойм; м. ватам, усны ватам; пойма реки голын гатам.

ПОЙМЕННЫЙ, -ая, -ое. пойменные луга усанд автдаг нуга, усны татар нуга.

ПОЙМАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. барих, барьж авах; поймать рыбу загас барих; поймать мяч бөмбөг барьж авах; поймать сполычным баримттай барих, улайтал барих; поймать вора на месте преступления хулгайчийг хулгайлсан

газар дээр нь барих; 2. барих, самбаачлах, онолдуулах; поимать Москву на средних волнах дунд долгиноор Москва-г барих; поимать удобный момент аятай жавшааныг самбаачлах; поимать взгляд харцыг онолдуулах; 3. өлгөж авах, анаж олох; поимать на слове үгийг өлгөж авах.

ПОЙТИ', -йду, -йдшь; пошёл, -шла, пойдё и (разг.), поди, пошедший; пойдя, сов. 1. явах, очих; пойти прямо шууд очих, чигээрээ явах; пойти пешком явган явах; пойти в гости зочлон очих; пошли за доктором эмч авчрахаар явав; пошли к врачу эмчид очив; 2. явж эхлэх, явж байх, эхлэх; ребёнок пошёл хүүхэд явж эхлэв. (хүүхэд хөлд орж эхлэв); уже пошёл второй месяц хоёр дахь сар гараад явж байна; опять пошёл спорить дахиад л маргаж эхлэв; 3. явах, ажиллах, хөдлөх; часы пошли цаг явлаа; 4. орох; дождь пошел бороо орж эхлэв; снег идёт цас орж байна. 5. орох; он пошёл в медицинский институт тэр хүн, янагаах ухааны дээд сургуульд оров; 6. орох, хэрэглэгдэх; на халат пошло пять метров шёлка тэрлэгт гаван метр торго оров; 7. гарах, гоожих; вода пошла из крана цоргоноос ус гарлаа; из трубы пошёл дым яндангаас утаа гарлаа; 8. гарах, үргэлжлэх; дальше дорога пошла лесом зам цаашаа ой дундуур үргэлжлэв; 9. гүйлгээ; этот товар хорошо пошёл энэ бараа гүйлгээ сайтай байна; 10. нийх; я пошёл на уступки би буулт хийлээ; 11. таарах; это платье пошло бы вам энэ хувцас танд таарах юмсан; ☆ если на то пошло тэгэхэд хүрвэл; пошёл вон тоннил.

ПОКА', 1. союз. -тал (-тэл, -тол, -төл); сиди влесь, пока я не приду намайг иртэл энд сууж байгаарай; сражаться, пока не победим ялж дийлтэй байлдана; 2. нареч. одоохондоо, өнөөхөндөө, мөнөө дээрээ; он пока учится тэр одоохондоо сурч байна; пока ничего неизвестно өнөөхөндөө юу ч мэдэгдэхгүй байна; пока что доволен одоохондоо ханамжтай байна; отдохните пока одоохондоо амарч байгаарай; 3. частица, карахан, арай л; они пока ещё не приехали тэд нар карахан ирээгүй л байна; 4. частица. байхад нь, дээр нь; куй желез, пока горячо төмрийг халуун дээр нь (байхад нь) давт; 5. частица. баяртай; ну, пока за, баяртай.

ПОКА'З, фа, м. үзүүлэх, үзэлт; показ нового фильма шинэ кино үзүүлэх; показ продукции үйлдэхүүнийг үзүүлэх; за показ денег не берём үзэлтэд мөнгө авахгүй.

ПОКАЗА'НИЕ, -я, ср., обычно мн. 1. өгүүлсэн зүйл, гэрчлэл; показания современников тэр үеийнхний өгүүлсэн зүйл; показания очевидцев үзсэн хүмүүсийн гэрчлэл; 2. өчиг, мэдүүлэг; показание подсудимого кэрэгтний өчиг; давать показания суду шүүхэд өчиг (мэдүүлэг) өгөх; 3. үзүүлэл; показание термометра, калууны хэмжүүрийн үзүүлэл.

ПОКАЗА'ТЕЛЬ, -я, м. 1. үзүүлэлт; показатель культурного роста соёлын өсөлтийн үзүүлэлт; качественный показатель чанарын үзүүлэлт; 2. илтгэн, илгүүр; показатель степени зэргийн илтгэн; показатель водородных ионов ус төрөгч ионы илтүүр.

ПОКАЗА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, сов; -лен, -льна. 1. нийгэд үзүүлэх; показательный судебный процесс нийгэд үзүүлэх шүүхийн ажиллагаа; 2. дуурайл болохуйц, үзүүлэх; показательный пример дуурайл болохуйц жишээ; показательный урок үзүүлэх кичээл; 3. үлгэр жишээ; показательный совхоз үлгэр жишээ сангийн аж ахуй.

ПОКАЗА'ТЬ, -ажу, -ажешь; покажи; -казанный; сов. 1. үзүүлэх; он показал мне свою книгу тэр хүн над номоо үзүүлэв; показать новый фильм шинэ кино зураг үзүүлэх; показать пример үлгэр жишээ үзүүлэх; показать больному врачу эмчид өвчтэй хүнийг үзүүлэх; 2. үзүүлэх, харуулах; показать себя хоро-

шим работником сайн ажилтан болохоо үзүүлэх; 3. заах, харуулж заах; показать рукой на картину зургийг гараар заах; он показал ему на свой дом тэр хүн, түүнд гэрээ харуулж заав; 4. мэдүүлэх, гэрчлэх; свидетель показал, что знает обвиняемого хэрэгтнийг танина гэж гэрчийн этгээд мэдүүлэв.

ПОКАЗА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. 1. үзэгдэх, харагдах; показаться впервые после болезни өвдсөнөө хойш анх үзэгдэв; вдали показались селенне алсад тосгон харагдав; бояться на глаза показаться нүдэнд нь харагдахаас айх; 2. гарах; из-за гор показались луна уулын цаанаас сар гарав; сколько ни копал, вода так и не показалась хичнээн ухсан боловч ус ер гарсангүй; 3. үзүүлэх; показаться врачу эмчид үзүүлэх; 4. шиг болох, шиг санагдах; показались, что кто-то позвал меня по имени хүн намайг нэрээр минь дуудах шиг боллоо; десять секунд, которые просидели с закрытыми дверями, показались мне за целый час хаалгаа хааж суусан арван секунд бол над бүхэл цаг шиг санагдлаа.

ПОКАЗНО'Й, -ая, -ое. 1. хуурмаг, ёс төдий, нүд хуурах; показные слёзы хуурмаг нулимс; показная сторона дела хэргийн ёс төдий тал; 2. үзэмрийн; показной товар үзэмрийн бараа.

ПОКА'ЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. үзүүлэх, харуулах; 2. үзэгдэх; он к ним глаз не показывал тэр хүн, тэднийхээр үзэгддэггүй юм; ☆ часы показывают десять часов арван цаг болж байна.

ПОКА'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. үзэгдэх, харагдах; он уже год к нам не показывался тэр хүн жил хир манайхаар үзэгдээгүй; 2. үзүүлэх, харуулах; на выставке показывались образцы народного искусства үзэсгэлэн дээр ардын урлагийн дээжийг үзүүлэв.

ПОКА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хатгалах, катэ галж өвдөх; у меня покалывает в левом боку миний сүүн зүвээ рүү хатгалж өвдөөд байна.

ПОКА'МЕСТ, нареч. и союз (прост.). 1. одоохондоо, одоохон дээрээ; 2. байхад, байгаа дээр нь.

ПОКА'ПАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. жаахан дусаах, сүрчих; покапать одеколону на платок алчуурт үнэр ус жаахан сүрчих; 2. дуслах, шиврэх; дождь покапал и прошёл бороо шиврээд өнгөрөв.

ПОКАРА'ТЬ, -аю, -аешь; -аранный; сов. хэсгөөх, цээрлүүлэх, цээрлүүлэн шийтгэх.

ПОКАРАУ'ЛИТЬ, -лю, -лишь; сов., кого-что. харж байх, манах, харуулдах; покараульте, покалуйста, мои вещи кичээж миний юмыг харж байгаач.

ПОКАТА'ТЬ, -аю, -аешь; сов., кого-что. 1. суулгаж зугаалуулах, суулгаж явуулах, унуулж зугалуулах, гулгуулах; покатасть кого-либо на велосипедад хүнийг дугуй унуулж зугаалуулах; покатасть на машине машина суулгаж зугаалуулах; покатасть на санках чаргаар гулгуулах; 2. өнхрүүлэх, бөмбөрүүлэх; покатасть мяч бөмбөг өнхрүүлэх.

ПОКАТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. зугаацах, явах, зугаацаж явах; покатасться на лодке завнар зугаацаж явах; 2. гулгах; покатасться на коньках тэшүүрээр гулгах.

ПОКАТИ'ТЬ, -ачу; -атишь; -аченный; сов. 1. өнхрүүлэх, бөмбөрүүлэх; покатыть бочку горх өнхрүүлэх; 2. давхих; покатыть в город кот руу давхих.

ПОКАТИ'ТЬСЯ, -ачусь, -атишься; сов. өнхрөж, бөмбөрөх, өнхөрч өхлөх; мяч покатылся по полу бөмбөг шал дээгүүр бөмбөрөв; он кубарем покатылся с горы тэр, уудал дээрээ сонгорцоглон өнхрөв; покатыться с горы ууднаас гудгаж буух; ☆ покатыться со смежу гажигтатал инээх, элгөө хөштөл хөхрөх.

ПОКА'ТСТЬ, -ати, -аш, -ашуу, -ашгай, -налуу.

ная система таможенных тарифов гаалийн хөдсний кэмийн тэгтгэх систем; ☆ покровительственная окраска өчтө зохицох, зүс хувирах.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВО, -а, ср. ивээл, ивээх; искать покровительство ивээлийг эрэх; покровительство искусству урлагийг ивээх.

ПОКРОВИТЕЛЬСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., кому-чему. ивээх.

ПОКРОЙ, -я, м. (хувцасны) маяг, хэв, эсгэвэр; пальто английского покроя англи маягийн пальто; ☆ все на один покрой цөм ив ижил, булт ав адил.

ПОКРОШИТЬ, -ошу, -ошишь; -ошенный; сов., что и чего. жаахан үйрүүлэх, үйрүүлж хаях; покрошить хлеба цыплятам талх үйрүүлж дэгдээхэд өгөх.

ПОКРУЖИТЬ -ужу, -ужишь; сов. 1. тойрох, эргэлдэх; 2. төөрөх.

ПОКРУЖИТЬСЯ, -ужусь, -ужишься; сов. тойрох, эргэх, эргэлдэх.

ПОКРУТИТЬ, -учу, -утишь; сов. мушгих, имрэх; покрутить усы сахлаа имрэх.

ПОКРУТИТЬСЯ, -учусь, -утишься; сов. эргэлдээд авах, жаахан эргэлдэх.

ПОКРЫВАЛО, -а, ср. бүтээлэг, нөмрөг, кучлага; покрывало для постели орны бүтээлэг.

ПОКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОКРЫТЬ** -рою, -роешь; -ытый; сов. 1. бүтээх, бүрхүүлэх, хучих, нэмнэх; покрыть стол скатертью ширээг бүтээлгээр бүтээх; покрыть дом железной крышей байшинг гөмөр дээрээр бүрхүүлэх; покрыть ребёнка одеялом хүүхдийг хөнгөлөөр хучих; покрывать лошадь попоной морийг нэмнээгээр нэмнэх; 2. бүрэх, гадарлах; покрыть крышу железом дэврийг гөмрөөр бүрэх; покрыть шубу сукном дээлийг цэмбээр гадарлах; 3. бүрхэх; облака покрыли небо тэнгэрийг үүл бүрхэв; снег покрыл землю цас газрыг бүрхэв; 4. түрхэх, будах, бүрхүүлэх; покрыть мебель лаком ширээ сандал долгол түрхэх; 5. дарах, давамгайлах; оркестр покрыл шум толпы на площади найрал хөгжим талбай дээрх хүмүүсийн чимээг дарав; 6. таглах, таслах; покрыть речь аплодисментами үгийг алга ташиж таслах; покрыть слова рассказчика смехом яригчийн үгийг инээж таслах; 7. цуурайтуулах, мандуулах; покрыть себя славой алдраа цуурайтуулах; 8. төлөх, төлж дуусгах, цайруулах; покрыть долг өр цайруулах; 9. далдлах, хаацайлах; покрыть чью-нибудь вину хүний гэмийг далдлах; пытался покрыть своих сообщников хань хамсаатнаа хаацайлахыг оролдов; 10. явах, явж өнгөрөх, туулах; покрыть дистанцию в десять километров за час арван километр газрыг нэг цагт явах; самолёт покрыл большие пространства нисэх онгоц урт замыг туулав; 11. дарах, цохих; покрыть валета тузом хөзрийн боолыг тамгаар дарах; 12. гишгэх, гишгүүлэх, гарах; породистый бык покрыл корову үнээ сайн үүлдрийн буханд гарав.

ПОКРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аеюсь; несов. **ПОКРЫТЬСЯ**, -роюсь, -роемся; сов. 1. биеэ кучих, биеэ бүрхэх, нөмрөх; покрыться одеялом хөнгөлөөр биеэ кучих; 2. бүрхэх, түгэх, бүрхэгдэх, хучигдах; небо покрылось тучами тэнгэр үүлээр бүрхэв; небо покрылось звёздами тэнгэрт од түглээ; земля покрылась снегом газар цасанд хучигдав; покрыться пылью тоосоор бүрхэгдэх (тоосонд дарагдах).

ПОКРЫШКА, -и, ж. 1. кавхаг, гаг; покрывка для горшка ваарын гаг; 2. бүрээс, бүрхэвч, покрывки; резиновая покрывка резин покрывк (сунаахай бүрхэвч); ☆ ни дна, ни покрывки таггүй ганхай, ёроолгүй ёнхой, өмөрхийд орж цөмөрхийд ойч.

ПОКУДА, (пока) нареч. и союз (прост.). 1. одоохондоо, мөнгө дээрээ; 2. хараахан, арай л; 3. байхад нь, дээр нь.

ПОКУПАТЕЛЬ, -я, м. худалдан авагч; иметь много покупателей худалдан авагчид олонтой байх.

ПОКУПАТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. худалдан авагч эмэгтэй.

ПОКУПАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. худалдаж авах; покупательная способность худалдаж авах чадал.

ПОКУПАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -се. худалдан авагчдын; покупательские интересы худалдан авагчдын ашиг сонирхол.

ПОКУПАТЬ I, -аю, -аешь; несов. худалдаж авах, авах; покупать за наличный расчёт бэлэн мөнгөөр авах.

ПОКУПАТЬ II, -аю, -аешь; сов., кого-что. угаах, жаахан угаах, жаахан умбуулах; покупать ребёнка хүүхэд угаах.

ПОКУПАТЬСЯ I, -аюсь, -аеюсь; несов. худалдагдах, гүйдгээтэй байх; этот сорт плохо покупается ийм юм муу худалдагдаж (гүйж) байна.

ПОКУПАТЬСЯ II, -аюсь, -аеюсь; сов. умбах, жаахан умбах, усанд орох.

ПОКУПКА, -и, ж. 1. худалдаж авах; 2. авсан юм, худалдаж авсан юм; доставка покупок на дом худалдаж авсан юмыг гэрт нь хүргэх.

ПОКУПНО, -й, -ая, -ое. 1. худалдаж авсан, дэлгүүрийн; покупное варенье худалдаж авсан чанамал; 2. худалдаж авах; покупная цена худалдаж авах үнэ.

ПОКУПЩИК, -а, м. (устар.) худалдан авагч, худалдаж авах хүн.

ПОКУРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). тамхи гатаж байх.

ПОКУРИТЬ, -ую, -уришь; сов. тамхи гатах, дамба уух.

ПОКУСАТЬ, -аю, -аешь; -усанный; сов., кого-что. хазах, хазачгах, зуух; зуучгах; его покусала собака түүнийг нохой зуужээ.

ПОКУСИТЬСЯ, -ушусь, -ушисься; сов., на кого-что и с неопр., **ПОКУШАТЬСЯ**, -аюсь, -аеюсь; несов. 1. өнгөлзөх; покушаться на чужое добро бусдын хөрөнгөнд өнгөлзөх; 2. сэдэх; покушаться на кражу худгайлахыг сэдэх; 3. халдах, завдах; покушаться на чью-либо жизнь хүний амьнд халдах; покушаться на убийство алахыг завдах.

ПОКУШАТЬ, -аю, -аешь; сов. идэх, зооглох. **ПОКУШЕНИЕ**, -я, ср. халдах, халдлага, хорлохыг оролдох, хөнөөхийг завдах; покушение на чью-либо жизнь хүний амьнд халдах, хүний амь хорлохыг оролдох.

ПОЛ I, -а (-у), о поле; на полу. мн. полы, полбы, м. шал; деревянный пол модон шал.

ПОЛ II, -а, мн. полбы, полбы, м. хүйс, өр эм, эрэгтэй эмэгтэй; мужской пол эр, эрэгтэй; женский пол эм, эмэгтэй; без различия пола өр эм ялгалгүй; лица обоего пола эрэгтэй эмэгтэй хүмүүс; прекрасный пол, слабый пол бүсгүй хүн.

ПОЛ III, нескл. слово. кагас; уже повторюге нэг цаг кагас боллоо.

ПОЛ . . . кагас, өрөөл; полчаса кагас цаг; полгода кагас жил; в течение полугода кагас жилийн турш; пол-листа кагас хуудас; полбарана коньки өрөөл мах.

ПОЛА, -ы, мн. полы, пол, полам, ж. 1. кормой; пола пальто пальтоны кормой; 2. хажа; пола палатки майхны хажа; ☆ из под полы торговать далдуур худалдаа хийх.

ПОЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гэж бодох, гэж садах; я полагаю, что он прав түүнийхийг зөв гэж би бодож байна; полагали, что он уехал түүнийг явчихсан гэж боддоггүй байлаа; полагать целесообразным сделать что-нибудь ямар нэг юмыг хийвэл зүйтэй гэж санах; 2. бодож болох,

байгаа, шиг байх; надо полагать, что он не придет түүнийг ирэхгүй гэж бодож болно.

ПОЛАГАТЬСЯ, *-агсь, -аешься; несов.* 1. итгэх, найдах; я всецело полагаюсь на вас би танд бүрэн найдаа; полагаться на себя өөртөө итгэх; 2. болох, байх ёсоор нь, зүй ёсоор, оногдох ёстой; здесь курить не полагается энд тамхи татаж болохгүй; как полагается байх ёсоор нь; каждому полагается по пять рублей хүн бүрт таван рубль оногдох ёстой: ему это полагается түүнд энэ оногдох ёстой юм.

ПОЛАДИТЬ, *-ажу, -адишь; сов., с кем.* эвлэрэх, чаррах; поладить с соседом хөрштэйгөө эвлэрэх; они не поладили между собой тэд нар хоорондоо таарсангүй.

ПОЛАКОМИТЬСЯ, *-млюсь, -мишья; сов.* амтархан идэх, сэвүүрхэх, хужирлах.

ПОЛАТИ, *-ей.* дашинга ханз, өлгөө ханз.

ПОЛБЕДЫ, *в анач, сказ. (разг.)* гайгүй, их гай биш, барагтай хэрэг; это ещё полбеды энэ ч бас гайгүй.

ПОЛБУТЫЛКИ, *-ок, ж.* хагас шил; заказал полбутылки водки хагас шил архи захиалав.

ПОЛВЕКА, *полувек, м.* хагас зуун жил, тавин жил.

ПОЛГОДА, *полугода, полугодю м.* хагас жил, зургаан сар; через полгода хагас жил болоод, хагас жилийн дараа.

ПОЛДЕНЬ, *полудня и полдня, м.* үд, өдөр дунд, өдөр дунд.

ПОЛДНЕВНЫЙ, *-ая, -ое.* үдийн, хагас өдрийн; полдневная жарь үдийн халуун.

ПОЛДНИК *-а, м.* үдэх, үдшийн зууш, өдрийн цай, гүнцэг.

ПОЛДНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* үдлэх, үдийн зууш идэх; өдрийн цай уух, гүнцэг барих.

ПОЛДНЯ, *полудня, полуднй, м.* хагас өдөр; прошло уже полдня хагас өдөр өнгөрлөө.

ПОЛДОРОГИ, *на полдороге, ж.* замын хагас, замын тэн хагас; проехали полдороги замын хагасыг явж өнгөрлөө; остановиться на полдороге замын тэн хагас дээр зогсох.

ПОЛДЮЖИНЫ, *полдюжины, полдюжине; ж.* хагас багц, хагас толгой, зургаан; полдюжины носков зургаан оймс; полдюжины ножей зургаан хутга.

ПОЛЕ, *-я, мн. -я, -ей, ср.* 1. тал, хээр, хээр газар; ветер гуляет по полю хээр газар салхи үлээж байна; 2. тарианы газар, гарсан газар, тарианы талбар; пшеничное поле буудай тарьсан газар; 3. талбар; на полях сражений байлдааны талбарт; электрическое поле цахилгааны талбар; обширное поле деятельности үйл ажиллагааны өргөн талбар; 4. дэвсгэр; желтые цветы по голубому полю цэнхэр дэвсгэр дээр шар өнгө (өнгөөр зурах); 5. захын зай, көвөө; заметки на полях книг номын захын зайд тэмдэглэл хийх; 6. сараач, хөвөө, дэлбэ; шляпа с широкими полями өргөн хөвөөтэй малгай; ☆ поле зрения харьяаны багтаамж.

ПОЛЕВЕТЬ, *-ею, -еешь, сов.* зүүн болох, зүүн гийш гандах.

ПОЛЕВИЦА, *-ы, ж.* хялгана.

ПОЛЁВКА, *-а, ж.* оготно, хэрэлгэнэ; лесная полевка ойн оготно.

ПОЛЕВОД, *-а, м.* үр тарианы ажилтан, үр тарианы гэрэгжилтэн.

ПОЛЕВОДСТВО, *-а, ср.* үр тарианы аж ахуй үр тарианы ухаан.

ПОЛЕВОДЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* үр тарианы.

ПОЛЕВОЙ, *-ая, -ое.* хээрийн; полевой цветок хээрийн цэцэг; полевая мышь хээрийн хулгана; полевые работы хээрийн ажил; полевая артиллерия хээ-

рийн их буу; полевой суд хээрийн шүүх; полевая сумка хээрийн цүнх; ☆ полевая мышь орог зусаг.

ПОЛЕГАНИЙ, *-я, ср.* хэвтэх, налархай, налах, налуурах; полегание хлебов тариа налах.

ПОЛЕГОУНЬКУ, *нареч. (прост.)* аажмаар, алгуур, аальхнаар.

ПОЛЕЖАТЬ, *-жу, -жишь; сов.* 1. хэвтэх, хажуулах; полежать после обеда үдийн хоолны дараа хажуулах; 2. хэвтэж байх; жаахан хэвтүүлж байлгах; яблокам нужно полежать алимыг жаахан хэвтүүлж байлгах хэрэгтэй.

ПОЛЕЗАЩИТНЫЙ, *-ая, -ое.* тариалан хамгаалах, тариалан хамгаалалтын; полевая защита лесные полосы тариалан хамгаалах ойн зурвас.

ПОЛЕЗНЫЙ, *-ая, -ое; -зен, -зна.* ашигт, ашигтай, тустай, ач тустай; полезные ископаемые ашигт малтмал; быть полезным тустай байх; полезная деятельность ач тустай ажиллагаа; полезная жилая площадь орон сууцны ашигтай талбай.

ПОЛЕЗТЬ, *-зу, -зешь; -ез, -еза, -езь; сов.* 1. авирах, авирч эхлэх; мальчишка полез на дерево жаал хүү модонд авирав; 2. уудлах; полезть в карман өврөө (халаасаа) уудлах; полезть в ящик за книгой ном авах гэж хайрцаг уудлах; 3. эхлэх, гэх; полезть в драку ноцолдож эхлэх; 4. унаж эхлэх, гуужих, халцрах; после болезни у меня водосы полезли өвдсөнөөс хойш миний үс унаж эхлэв.

ПОЛЕМИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов.; с кем-чем.* мэтгэлцэх, маргах; полемизировать с докладчиком илтгэгчтэй мэтгэлцэх.

ПОЛЕМИКА, *-и; ж.* мэтгэлцээн, мэтгэлцэх, маргаан, маргах; научная полемика эрдмийн мэтгэлцээн; вступать в полемику мэтгэлцээн хийх.

ПОЛЕМИЧЕСКИЙ, *-ая; -ое.* мэтгэлцээний, мэтгэлцэх, маргааны, маргах; полемическая статья мэтгэлцээний өгүүлэл.

ПОЛЕМИЧНЫЙ, *-ая; -ое; -чен, -чна.* мэтгэмээр, мэтгэмтгий; полемичный тон мэтгэмээр аяс; тон его был полемичен аяс нь мэтгэмээр байдалтай байв.

ПОЛЕНИНСКИ, *нареч.* Ленин шиг, Ленин шигээр; работай по-ленински Ленин шиг ажиллах.

ПОЛЕНИТЬСЯ, *-нюсь, -ленишься; сов.* залхуурах, хойргоших; не поленись сделать это үүнийг хийхэд битгий залхуур.

ПОЛЕННИЦА, *-ы, ж.* хураасан түлээ, хураалгатай түлээ.

ПОЛЕНО, *-а, мн. -нья, -ньев, ср.* хагадас, хэрчим мод; берёзовое полено хэрчим хус.

ПОЛЕСЬЕ, *-я; ср.* хонхрын төгөл, ойт хонхор.

ПОЛЁТ, *-а, м.* 1. нисэх, нисэлт, нислэг; полёт самолёта нисэх онгоц нисэх; полёт на дальность хол нисэх; полёт на длительность удал нисэх; фигуральный полёт тонгорцоглон (тонгорон) нисэх планирующий полёт халин нисэх; полёт в космос сансарт нисэх; ночной полёт шөнийн нисэлт; полёт мысли ухааны нислэг (ухааны чадал); 2. явалт, үсрэлт, онтусах, хаймсах; полёт снаряда их бууны сумны үсрэлт; ☆ с птичьего полёта өндөрлөг харьяан, колоос ажсан; птица высокого полёта дээгүүр нисдэг шувуу (дээгүүр жаалдаг хүн).

ПОЛЕТАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* нисэж явах, жаахан нисэх.

ПОЛЕТЕТЬ, *-лечу, -летишь; сов.* 1. нисэж гарах, нисэж эхлэх, нисэх; самолёт полетел нисэх онгоц нисэж гарав; 2. харайх, гүйх; харайж ирэх; ребята со всех ног полетели навстречу хүүхдүүд угтаж бүх чадлаар харайж ирэх; 3. ойчих, үсэрч ойчих; полететь с лестницы шатан дээрээс ойчих.

ПОЛЕТНЕМУ, *нареч.* зуныхаар, зунаар, зуныхаа, зуны, зун шиг; одеться по-летнему зуныхаар хувцас-

лах, зуны хувцсаа өмсөх; солнце греет по-летнему нар зун шиг шарж байна.

ПОЛЕЧИТЬ, -*чу*, -*ецишь*; *сов.*; *кого-что*. эмчлэх, жаахан эмчлэх, аргадах.

ПОЛЕЧИТЬСЯ, -*чусь*; -*ецишься*; *сов.* эмчлүүлэх, жаахан эмчлүүлэх; вам необходимо полегчить та заавал жаахан эмчлүүлэх хэрэгтэй.

ПОЛЕЧЬ, 1 и 2 л. *ед. не употр.*, -*лягут*; -*лэг*; -*дегла*; *сов.* 1. хэвтэцгээх, хэвтэх; все полегли спать бүгдээр унтахаар хэвтэцгээв; 2. налах, налуурах; после ливня пшеница полегла үерийн дараа буудай налав; 3. алагдах, үхэцгээх, хядуулах; в бою полегло много солдат байлдаанд олон цэрэг алагдав.

ПОЛЗАТЬ, -*аю*, -*аеши*; *несов.* мөлхөж байх, гулгаж явах; ползать по полу шал дээгүүр мөлхөх; ползать в ногах у кого-нибудь хүний өмнийд сөгдөх, хүний өмнө сөхөрч унах.

ПОЛЗКОМ, *нареч.* мөлхөж, гулгаж; ползком добраться куда-либо аль нэг газарт мөлхөж хүрэх.

ПОЛЗТИ, -*зу*, -*зёшь*; *полз*, *ползла*; *несов.* 1. хэвлээр явах, гулсаж явах, явах; змея ползёт погой гулсаж явна; паук ползёт по стене аалз туурган дээгүүр явна; 2. мөлхөх; ребёнок ползёт по полу хүүхэд шалан дээгүүр мөлхөж явна; 3. хөвөлдөж явах, хөвж явах, нүүгэлтэх, алгуурхан өнгөрөх; поезд ползёт галт тэрэг нүүгэлтэж явна; тучи ползут по небу тэнгэрт үүл хөвж явна; время ползёт цаг алгуурхан өнгөрч байна; 4. авиран ургах, ороож ургах; плющ ползёт по забору чөдөр өвс хашаа авиран ургана; 5. бялхах, халих, бэлхийж гарах; тесто ползёт из горшка эссэн гурил хувингаас хальж байна; 6. гарах; слухи ползут цуу үг тарж байна; 7. сэмрэх; платок ползёт алчуур сэмэрч байна; 8. гулсах, нурах; берег ползёт усны эрэг нуруж байна.

ПОЛЗУН, -*а*; *ж.* чирэг, мөлхөгч.

ПОЛЗУНОК, -*нка*, *м.* 1. мөлхөөч, мөлхөж байгаа хүүхэд; 2. мөлхүүр дээл; 3. гэгч.

ПОЛЗУЧИЙ, -*ая*, -*ея*. 1. мөлхдөг, мөлхөө, хэвлээр явагч; ползучие гады хэвлээр явагч могойнууд; 2. ээл, ээллээ, ороонго, чөдөр; ползучие растения ээл ургамал.

ПОЛИ... олон, нэгдсэн; полиартрит олон үетэс өвчин; поликаиника нэгдсэн эмнэлэг.

ПОЛИВ, -*а*, *м.*, **ПОЛИВКА**, -*и*; *ж.* услах, ус салт.

ПОЛИВАТЬ, -*аю*, -*аеши*; *несов.* услах, ус хийх, ус асгах, цавдах.

ПОЛИВНОЙ, -*ая*, -*ое*. услах, усалдаг, услуу; поливное земледелие услах тариалан; поливная культура усалдаг таримал.

ПОЛИВОЧНЫЙ, -*ая*; -*ое*. (*спец.*), услах, услуу, усалтын; поливочная машина услах машин.

ПОЛИГАМИЯ, -*и*; *ж.* полигамн, олом эхнэр авах ёс (*хайя олон нөхөртэй байх ёс*).

ПОЛИГЛОТ, -*а*, *м.* олон хэлтэй хүн, олон хэлэнд нэвтэрхий хүн, мэргэн лозваа.

ПОЛИГОН, -*а*; *ж.* буудлагын газар, буудлагын талбай; артиллерийский полигон их бууны буудлагын газар.

ПОЛИГРАФИСТ, -*а*; *м.* 1. хэвлэх үйлдвэрийн ажилчин, хэвлэлийн ажилчин; 2. хэвлэх үйлдвэрийн мэргэжилтэн, хэвлэлийн мэргэжилтэн.

ПОЛИГРАФИЧЕСКИЙ, -*ая*; -*ое*. зүйл бүрийн хэвлэлийн, элдэв хэвлэлийн, хэвлэх үйлдвэрийн, хэвлэлийн.

ПОЛИГРАФИЯ, -*и*; *ж.*, **ПОЛИГРАФИЯ**, -*и*; *ж.* элдэв хэвлэлийн үйлдвэр, хэвлэх үйлдвэр.

ПОЛИКЛИНИКА, -*и*, *ж.* нэгдсэн эмнэлгийн газар, нэгдсэн эмнэлэг.

ПОЛИМЕРЫ, -*ое*, олон найрлагат бодис, оширолт полимер.

ПОЛИНИЯ'ЛЫЙ, -*ая*; -*ое*. онгосон, гандсан, өнгөө алдсан.

ПОЛИНИЯТЬ, -*яет*; *сов.* 1. онгох, гандах, өнгөө алдах; ситец полинял бөс ганджээ; 2. гуужих, хөөвөрөө гээх, даахна хаях.

ПОЛИП, -*а*, *м.* 1. наалдаахай; коралловый полип шүрэн наалдаахай; 2. салстын ур, гөвдрүү; полип в носу хамар дотор гөвдрүү гарах.

ПОЛИРОВАННЫЙ, -*ан*; -*ое*; -*ван*, -*а*. зүлтэсэн, зүлтэмэл, өнгөлсөн, гилгэр; полированная мебель гэрийн зүлтэмэл хогшил.

ПОЛИРОВАТЬ, -*рую*; -*руешь*; -*ованный*; *несов.* что. зүлтэх, өнгөлөх, гилгэр болгох, гилийлгэх; полировать столик ширээг зүлтгэх.

ПОЛИРОВКА, -*и*; *ж.* зүлтгэх, зүлтэлт, өнгөлөх, өнгөлөлт, гилгэр.

ПОЛИРОВОЧНЫЙ, -*ая*; -*ое*. зүлтэлтийн, зүлтэх, өнгөлөх, гилгэр болгох; полировочный материал зүлтгэлтийн хэрэгсэл.

ПОЛИРОВЩИК, -*а*, *м.* зүлтгэгч, өнгөлөгч.

ПО'ЛИС, -*а*; *м.* (*спец.*). даатгалын гэрээ.

ПОЛИСМЕ'Н, -*а*; *м.* цагдаа.

ПОЛИТ ... улс төрийн, төрийн; политграмота улс төрийн боловсрол; политработник улс төрийн ажилтан; политкружок улс төрийн дугуйлан; политзаключённый улс төрийн хоригдол.

ПОЛИТБЮРО' (*политическое бюро*), *нескл. ср.* улс төрийн товчоо.

ПОЛИТЕ'ХНИК, -*а*, *м.* политехникч, элдэв техникч, техникийн сургуулийн оюутан.

ПОЛИТЕ'ХНИКА, -*и*, *ж.* политехник, зүйл бүрийн техник, элдэв техник.

ПОЛИТЕ'ХНИКУМ, -*а*; *м.* политехникум, элдэв техникийн сургууль.

ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ, -*ая*; -*ое*. зүйл бүрийн техникнийн, элдэв техникийн, политехникийн; политехнический институт техникийн дээд сургууль; политехническое обучение элдэв техникт сургах, политехникийн сургалт.

ПОЛИ'ТИК, -*а*; *м.* улс төрийн хүн, улс төрийн зүйлгэгч, улс төрч, төрийн бодлогоч.

ПОЛИ'ТИКА, -*и*, *ж.* бодлого, улс төрийн бодлого, засаг заслал; мирная политика СССР Зөвлөл Холд боот Улсын энх тайвны бодлого; ленинская национальная политика үндэсний улс төрийн ленинч бодлого.

ПОЛИТИКА'Н, -*а*, *м.* (*неодобр.*). жавшаанч, жавшаан эрэгч, улс төрчирхөгч.

ПОЛИТИКА'НСТВО, -*а*; *ср.* жавшаан эрэх, жавшаан эрэх явдал.

ПОЛИТИКА'НСТВОВАТЬ, -*тую*; -*туюшь*; *несов.* (*неодобр.*) жавшаанчлах, жавшаан эрэх.

ПОЛИТИ'ЧЕСКИЙ, -*ая*; -*ое*, улс төрийн, улс төрийн бодлогын, төр бодлогын, бодлогын; политический деятель улс төрийн зүтгэлтэн; политическое воспитание масс олон түмнийг улс төрийн талаар хүн мүүжүүлэх; политическое значение улс төрийн утга чанар; политические права улс төрийн эрх; политическое устройство улс төрийн байгуулалт; политическая экономия улс төрийн эдийн засгийн ухаан.

ПОЛИТИ'ЧНЫЙ -*ая*; -*ое*; -*чен*; -*чна* (*разг.*) кэрэсүү, догь, хашир; политичный человек кэрэсүү хүн; политичный поступок хашир явдал.

ПОЛИТКРУЖО'К, -*жка*; *м.* (*политический кружок*) улс төрийн дугуйлан.

ПОЛИТОДЕ'Л, -*а*; *м.* (*политический отдел*) улс төрийн хэлтэс.

ПОЛИТПРОСВЕ'Т, -*а*; *м.* (*политическое просвещение*) улс төрийн гэгээрэл.

ПОЛИТРАБО'ТНИК, -*а*, *м.* (*политический работник*) улс төрийн ажилтан.

ПОЛИТРУК, -а; м. (*политический руководитель*) улс төрийн удирдагч, сурьлын сургагч.

ПОЛИТУРА, -м, ж. давирхайтай доллар, гилийлгэх будаг, маажин.

ПОЛИТУЧЕБА, -ы; ж. (*политическая учеба*) улс төрийн сургууль, улс төрийн сурлага.

ПОЛИТЬ, -лю, -льшь; *полил* (и *полил*); *попила*, *попило* (и *попило*); *полей*; *политый*; *полит*; *полита*; *полито* (и *политый*); -ит; -ита, -ито); сов. 1. услах, ус хийх, асгах; полить цветы цэцэг услах; 2. асгарах, цутгах, цутгарах; *попил* дождь бороо асгарав.

ПОЛИТЬСЯ, -люсь; *льшись*; -ился; -илась; *лейся*; сов. 1. гоожих, асгарах; гоожиж эхлэх, асгарч эхлэх; из крана полилась вода цоргонос ус гоожиж эхлэв; 2. урсаж эхлэх, урсаж байх; *попились* душевные разговоры үнэн зүрхний яриа урсаж байв.

ПОЛИТЭКОНОМИЯ, -и; ж. (*политическая экономика*) улс төрийн эдийн засгийн ухаан, политэкономия.

ПОЛИЭМИГРАНТ, -а; м. (*политический эмигрант*) улс төрийн учир дүрвэгч.

ПОЛИЦИЯ, -и, ж. (*хөрөнгөтөн орны*) цагдав сэргийлэх, цагдаагийн газар.

ПОЛИЦЕЙСКИЙ, -ая; -ое. 1. цагдаа; 2. цагдаагийн, цагдаа нарын.

ПОЛИЦЕЙМЕЙСТЕР, -а, м. цагдаа нарын тэргүүлэгч, цагдав сэргийлэхийн дарга.

ПОЛИЧНОЕ, -ого; ср.: захватить с *полничным* улайтай барих, эд мөрийн баримттай барих.

ПОЛК, -а; о полке; в полку; м. хороо; командир полка хорооны дарга; пехотный полк явган цэргийн хороо; ☆ нашего полку прибыло манайхан олшров, манайхан нэмэгдэж байна.

ПОЛКА I, -и; ж. 1. тавиур; книжная полка номын тавиур; 2. дашинга, ханз; место на верхней полке вагона вагоны дээд ханзан дээрх суудал.

ПОЛКА II, -и; ж. хог өвс арилгах, хог өвс цэвэрлэх.

ПОЛКОВНИК, -а; м. хурандаа.

ПОЛКОВОДЕЦ, -дца; м. (*высок.*) жанжин.

ПОЛКОВОЙ, -ая; -ое, хорооны, цэргийн хорооны; подковос аямаг хорооны туг.

ПОЛМЕСЯЧНЫЙ, -ая; -ое. хагас сарын; полмесячный отдых хагас сарын амралт.

ПОЛНЕЙШИЙ, -ая; -ее. бүрэн, маш ихээр, айхтар, в комнате царя полнейший беспорядок тасалгаан дотор бүрэн эмх замбараагүй болсон байлаа.

ПОЛНЕТЬ, -ею, -еешь; несог. тариалах, тариалж, гаргалах.

ПОЛНИТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ит; несог., *когда-то* (разг.) тариатай карагдуулах, бүдүүн шиг болгох; это платье вас полнит энэ хувцас таныг бүдүүн шиг болгож байна.

ПОЛНО, **ПОЛНО I**, нареч. дүүрэн; полно налить стакан воды аяганд ус дүүрэн хийх; вы мне слышком полно налил та над дэндүү дүүрэн хийжээ.

ПОЛНО II, нареч. боль, битгий, хүрлээ, боллоо; полно плакать уйлахаа боль; полно шутить битгий тогло; полно спать унтахаа боль.

ПОЛНО ... бүрэн, дүүрэн, төгс; *полновластный* бүрэн мэдэлтэй; *полноводный* дүүрэн устай; *полнозначное* слово утга төгс үг.

ПОЛНОВЕСНЫЙ, -ая; -ое; -сен; -сна. 1. дүүрэн жинтэй, гүйцэд жинтэй; *полновесное* верно гүйцэд жинтэй үр тариа; 2. чанга, хүнд; *полновесный* удар чанга цохилт; 3. ноцтой, хүндтэй; *полновесные* доводы ноцтой шалтгаан.

ПОЛНОВАЛ'СТНЫЙ, -ая; -ое; *стен*; *тма*. бүрэн мэдэлтэй, төгс мэдэлтэй; *полновластный* хозяин бүрэн мэдэлтэй эзэн.

ПОЛНОВОДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. дүүрэн устай, их устай; *полноводная* река их устай мөрөн.

ПОЛНОВОДЬЕ, -я; ср. үер, ус үерлэх; *весеннее* *полноводье* хаврын үер, хавар ус үерлэх.

ПОЛНОКРОВИЕ, -я; ср. цус ихдэх, цус ихсэх.

ПОЛНОКРОВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна. 1. цус ихтэй; 2. жавхаатай, цог жавхлантай, баясгалантай; *полнокровная* жизнь баясгалантай амьдрал.

ПОЛНОЛУНИЕ, -я, ср. тэргэл сар, дүүрэн сар, арван тавны сар.

ПОЛНОМЕТРАЖНЫЙ, -ая, -ое. бүрэн хэмжээний, дүүрэн хэмжээний, төгс хэмжээт; *полнометражный* фильм бүрэн хэмжээний кино зураг.

ПОЛНОМОЧИЕ, -я, ср. бүрэн эрх, төгс эрх, бүрэн мэдэл, төгс мэдэл; *давать* полномочия бүрэн эрх олгох; *сложить* с себя полномочия бүрэн эрхээ шилжүүлэх.

ПОЛНОМОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен; -чна. бүрэн эрхт, төгс эрхт; *полномочный* посол бүрэн эрхт элчин сайд; *полномочный* представитель бүрэн эрхт төлөөлөгч.

ПОЛНОПРАВИЕ, -я, ср. (*книжн.*) **ПОЛНОПРАВНОСТЬ**, -и, ж. бүрэн эрх, төгс эрх, эрх төгөлдөр.

ПОЛНОПРАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен; -вна бүрэн эрхт, төгс эрхт, эрх төгөлдөр; *полноплавный* гражданин эрх төгөлдөр иргэн.

ПОЛНОСТЬЮ, нареч. бүрэн, гүйцэд, дүүрэн; *полностью* выполнить программу хөтөлбөрийг бүрэн биелүүлэх; *целиком* и *полностью* бүрэн гүйцэд;

ПОЛНОТА, -ы, ж. 1. бүрэн, дүүрэн, төгс, төгөлдөр; в Советском Союзе вся полнота власти принадлежит народу Зөвлөлт Холбоот Улсад засгийн газрын эрх цөм бүрнээр ард түмний мэдэлд байдаг; 2. гаргалах, тариалах; нездоровая полнота өвчний гэмээр гаргалах; ☆ от полноты души сэтгэл ханасан учраас.

ПОЛНОТЕ, в знач. пов., кому и с неспр. (разг.) боль даа, болиоч, зогс даа, зорсооч.

ПОЛНОЦЕННЫЙ, -ая, -ое; -енен; -енна. 1. хэрэглэгдэж байгаа, төгөлдөр үнэтэй, үнэ цэнгээ алдаагүй; *полноценная* монета хэрэглэгдэж байгаа зоос; 2. үнэ бүхий, үнэтэй, үнэлэгддэг; *полноценная* работа үнэ бүхий ажил; *полноценный* работник үнэлэгддэг ажилтан.

ПОЛНОЧНЫЙ, -ая, -ое. шөнө дунд, шөнө дундын, шөнө дүл; далеко за полночь шөнө дунд их өнгөрлөө.

ПОЛНЫЙ, -ая, -ое; *полон* *полна*, *полно*. 1. дүүрэн; *полная* телега дров тэрэг дүүрэн түлээ; *полный* кубшин воды домбо дүүрэн ус; *комната* полна людей тасалгаа дүүрэн хүн; *взгляд*, *полный* радости баяр дүүрэн харц; 2. бүрэн, төгс, төгөлдөр, гүйцэд, уужуухан; *полное* доверие бүрэн итгэх, төгс итгэмж; *полная* власть төгс мэдэл; *полная* победа социализма социализмын төгс ялалт; *полное* знание дела ажил хэргээ гүйцэд мэдэх; *полное* собрание *сочинений* бүрэн зохиолын цуглуулга; ему нет *полных* тридцати лет тэр гүйцэд гуч хүрээгүй; *здесь* *полных* два кило энд уужуухан хоёр кило юм байна; 3. тариан, тариатай, махлаг, бүдүүн; *полная* женщина тариан эхнэр; *полная* дама тариатай авгай; ☆ *полным* *полно* ниг дүүрэн; *полная* тишина чив чимээгүй, таг чиг байх; *полный* вихорец хайван жороо морь.

ПОЛО, *нескл.*, ср. *поло*, *поолоо*, морьт бөмбөг, морин бөмбөг, бөмбөг, наумах.

ПОЛОВИК, -а, м. шалавч, шалны дэвсгэр.

ПОЛОВИНА, *-ы ж.* хагас, дунд, дундуур, тал, ерөөл; половина работы сделана ажлын хагас нь кийгдэв, ажил талдаа орлоо; половина блока хагас алим; половина комнаты тасалгааны хагас; первая половина игры в футбол хөл бөмбөгийн тоглолтын түрүүчийн хагас; ровная половина тэхий хагас; половина третьего коёр цаг хагас; в первой половине января нэгдүгээр сарын түрүүчийн хагаст; остановился на половине дороги замын дунд (*хагаст*) хүрээд зогсоггов; правая половина двери үүдний бааруун гар тал; половина туши ерөөл мах; половина тела ерөөл бие.

ПОЛОВИНКА, *-и, ж.* *укенш.* хагас, хагасхан, тал, ерөөл.

ПОЛОВИННЬЙ, *-ая, -се,* хагас, хагасын; **заплатить в половинном размере** хагас хэмжээгээр төлөх; **кагасалж төлөх;** за *половинную стоимость* хагас өртгөөр.

ПОЛОВИНЧАТСТЫ, *-и, ж.* заримдаг, хагас төдий, саармаг, туйлбаргүй; **половинчатость решения** заримдаг шийдвэр.

ПОЛОВИНЧАТЫЙ, *-ая, -се; -ат.* заримдаг, бөөрөнхий, туйлбаргүй; **половинчатый ответ** заримдаг хариу, бөөрөнхий хариу.

ПОЛОВИЦА, *-ы, ж.* шалны банз.

ПОЛОВОДЬЕ, *-я, ср.* үер, шар усны үер, хаврын үер, цас ханзрахын үер.

ПОЛОВОЙ I, *-ая, -се.* шалны, шал арчих; **половая шётка шал арчих сойз;** **половая тряпка** шалны алчуур.

ПОЛОВОЙ II, *-ая, -се.* бэлгийн, бэлэг, эр эмийн; **половые органы** бэлгийн эрхтэн; **половое созревание** бэлэг боловсрох; **различия в возрастном и половом отношении нас ба эр эмийн ялгавар;** ☆ **половое сношение** явагдах; **половой акт** хурьцал үйлдэх; **половой сезон** нийлүүлгийн цаг.

ПОЛОВОЙ III, *-ого, м.* (*устар.*) гуананы зарц.

ПОЛОГ, *-а, м.* орны кешиг, лавир.

ПОЛОГИЙ, *-ая, -се; -оже.* налуу, ташгай; **пологий берег реки** мөргий налуу эрэг; **пологий склон** налуу хажуу.

ПОЛОЖЕНИЕ, *-я, ср.* 1. байгаа газар, байрлал, орших орон, оршиц; **определить положение планеты гаригийн байрлалыг** тодорхойлох; **определить положение судна** хөлөг онгоцны байгаа газрыг олж тогтоох; 2. байх, байдал; **читать в лежачем положении** хэвтэж байгаад ном унших; **в сидячем положении** сууж байх, суугаа байдлаар; 3. байдал; **найти выход из затруднительного положения** бэрхшээлтэй байдлаас мултрах аргыг олох; **международное положение олон улсын байдал;** **внутреннее положение** дотоодын байдал; **социальное положение** нийгмийн байдал; **на военном положении** байлдааны байдалтай байх; 4. дүрэм, журам; **положение о классном руководителе анги удирдсан багшийн дүрэм;** **положение о подоходном налоге** ашиг орлогын татвар кураах дүрэм; 5. учир байдал; **осветить положение дел** учир байдлыг таниулах; 6. зүйл, утга санаа, үндэслэл; **основное положение книги** номын гол утга санаа; ☆ **быть в положении** бие давхар болох, хөл хүнд болох.

ПОЛОЖЕННЫЙ, *-ая, -се.* болзсон, тогтсон; **в положенный час** болзсон цагтаа.

ПОЛОЖИМ, *вводн. сл.* 1. гөө, гэж бодъё; **положим, что вы правы** таныхыг зөв гэж бодъё; 2. кай даа, үгүй хөө; ну, это ещё **положим ...хай даа энэ ч юу л бол.**

ПОЛОЖИТЕЛЬНО, *нареч.* 1. нааштай, зөвшөөх; **ответить положительно** нааштай хариу өгөх; 2. огт, бүр; **он положительно ничего не сделал** тэр хүн, огт юу ч хийрээгүй.

ПОЛОЖИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -се; -лен, -льна.* 1. нааштай, зөвшөөх; **дать положительный ответ** нааштай хариу өгөх; **положительное решение** зөвшөөх шийдвэр; 2. томсоотой, сайн, сайн талын; **положительный человек** томсоотой хүн; **положительный результат** сайн үр дүн; **положительные герои романа** романы сайн талын баатрууд; 3. нэмэх, эергүү; **положительное число** нэмэх тоо; **положительная величина** эергүү хэмжигдэхүүн; 4. бүр ёстой; **положительный дурак** бүр ёстой тэнэг хүн.

ПОЛОЖИТЬ, *-ожу, -ожить; сов.* 1. тавих; **положить книгу на стол** ном ширээн дээр тавих; 2. тавих, болгох; **положить начало** үүсгэл тавих; **положить кокец** эцэс болгох; **положить себе за правдо** өөртөө журам болгох; 3. хэвтүүлэх; **положить больного в постель** өвчтэй хүнийг орон дээр хэвтүүлэх; 4. хийх; **положить деньги в кассу** мөнгийг кассанд (*банкнд*) хийх; **положить бельё в чемодан** чөмөданд (*хайрцагт*) дотуур хувцсыг хийх; **положить в кашу** масло агшаасан будаанд тос хийх; 5. зориулах; **положить все силы служению родине** бүх чадлаа өх орноо үйлчлэх хэрэгт зориулах; **положить жизнь** амь насаа зориулах; 6. гэх, гэж бодох; **положим, что ты прав** чамайг зөв гэж бодъё; **положим (те), что так** тийм гэж бодъё; ☆ **положить на обе лопатки** далы нь шородуулах, сайн дарж унагах; **положить оружие** зөвсгээ тушаах, бууж өгөх; **положа руку на сердце** үнэн зүрхнээсээ хэлэхэд.

ПОЛОЖИТЬСЯ, *-ожусь, -оживсья; сов., на кого-что.* итгэх, найдах; **вы можете на меня положиться** та над найдаж болно.

ПОЛОЗ, *-а, мн.* *лозья, зев,* м. чаргын ул, царьги.

ПОЛОК, *-лка, м.* 1. данхай, бие угаах ханэг 2. даачаа тэрэг.

ПОЛОЛЬЩИК, *-а, м.* ког өвс арилгагч, ногоо цээвэрлэгч.

ПОЛОМ, *-а, м.* эвдрэх, эвдрэл; **платить за полом** эвдрэлийг төлөх.

ПОЛОМАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* эвдэх, хугалах; **поломать стол** ширээ эвдэх; **поломать ребра** хавиргаа хугалах.

ПОЛОМАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ается; сов.* эвдрэх, хугарах; **игрушка поломалась** тоглоом эвдрэв.

ПОЛОМКА, *-и, ж.* 1. эвдэх, эвдлэх; **веди доставлены без поломки юмыг** эвдэлгүй бүтэн авчирчээ; 2. эвдэрхий газар, гэмтэл; **в механизме не оказалось ни одной поломки** механизмд нэг ч гэмтэлгүй байв.

ПОЛОМ, *-а, м.* (*стар. и высок.*) олзлох, олзолж авах, барьж авах; **взяты в полон** олзолж авах.

ПОЛОНИЗМ, *-а, м.* полонизм (*польш хэлнээс вээлдсэн үг*).

ПОЛОПАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ается; сов.* камхрах, хэмхрэх, хагарах; **стаканы полопались** шивлэн аяганууд хагарчээ.

ПОЛОРОГИЙ, *-ая, -се.* тугалмай эвэртэн, тугалмай.

ПОЛОСА, *-ы, вин.* *полосу, мн.* *полосы, -ос, -осам, ж.* 1. зурвас; **полоса бумаги** зурвас цаас; **полоса леса** зурвас ой; **дождь прошёл** **полосой** бороо зурвасаар орлоо; **пограничная полоса** хилийн зурвас; 2. бүс; **лесная полоса** ойн бүс; 3. гувруу, сорви; **полоса на теле** от удара кнута биеийг ташуурдаж гувруу гаргах; 4. судал, бидэр, алаг; **обои с белыми и голубыми полосами** цагаан, цэнхэр судалтай туурганы цаас; 5. үе; **счастливая полоса** жинэн амьдралын жаргалтай үе; 6. хуудас, нүүр; **объявление на последней полосе** газеты **сошины** сүүлчийн хуудсанд байгаа зарлал.

ПОЛОСА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. судалтай, бидэртэй; полосатая ткань судалтай нэхмэл эд; полосатый бундук бидэртэй жирх.

ПОЛО'СКА, -и, ж. зурвас, судал; материал в полоску судалтай бес.

ПОЛОСКА'НИЕ, -я, ср. 1. зайлах, зайлага; 2. зайлах эм; приготовить полоскание зайлах эм бэлдэх.

ПОЛОСКА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. зайлах сав, зайуур.

ПОЛОСКА'ТЬ, -ощу, -ощешь, (и -аю, -аешь; разг.); несов, что. зайлах; полоскать бельё угааш зайлах; полоскать себе горло хоолойгоо зайлах; полоскать рот после еды хоолны дараа амаа зайлах.

ПОЛОСКА'ТЬСЯ, -ощусь, -ощешься; несов. 1. умбаж шумбах, усанд балчигануулах; 2. намилзах, дэрвэлзэх, далбалзах; парус полочется от ветра онгоцны далбаа салхинд намилзаж байна.

ПОЛОСНУ'ТЬ, -ну, -нёшь; сов., кого-что (прост). ороолгох, шавхуурдах; полоснуть кнутом ташуу раар ороолгох.

ПО'ЛЮСТЬ I, -и, мн. -и, -ей, ж. хөндий; грудная полость цээжний хөндий; полость рта амны хөндий; брюшная полость гэдэсний хөндий, хэвлийн хөндий.

ПО'ЛЮСТЬ II, -и, мн. -и, -ей, ж. хөлийн хучлага, кучлага, болог; медвежья полость в санях чарган доторхи баавгайн арьсан хучлага; полость кошмы өсгий толдог.

ПОЛОТЕН'ЦЕ, -а, род. мн. -нец, ср. алчуур; ручное полотенце гарын алчуур; кухонное полотенце тогооны алчуур, хувин савны алчуур.

ПОЛОТЁР, -а, м. шал арчигч.

ПОЛО'ТНИЦА, -а, ср. 1. өн даавуу, өн бес; парус в пять полотниц таван өн даавуугаар хийсэн далбаа; 2. даавуу, бес, өргөн бес; колыхались полотница флагов тугийн бес дэрвэж байв.

ПОЛОТНО', -а, мн. -отна, -отен, -отнам, ср. 1. нэхмэл, эд, ёрог; шёлковое полотно торгон эд; льняное полотно маалинган ёрог; начёсное полотно самнамал ёрог; прессируемое полотно шахмал хэвтэй ёрог; 2. зурвас; полотно конвейера дамжлага цуваагийн зурвас; 3. далан; железнодорожное полотно төмөр замын далан; 5. зураг; выставка лучших полотен советских художников зөвлөлтийн шилдэг зураачдын зургийн үзэсгэлэн.

ПОЛОТНЯ'НЫЙ, -ая, -ое. ёрог, ёргийн, маалинган; полотняное производство ёргийн үйлдвэр; полотняная скатерть ширээний ёрог бүтээлэг.

ПОЛО'ТЬ, полю, полешь; полотый; несов, что. цэвэрлэх, зулгаах, ког өвс цэвэрлэх, ког өвс зулгаах, түүж арилгах; полоть огород ногооны газрын ког өвсийг цэвэрлэх; полоть грядки варианты гүвээг цэвэрлэх; полоть лебеду шорной вүүж арилгах, лууль зулгаах.

ПОЛОУ'МНЫЙ, бая, бөө; емен, ема (разг.). казгас ухаантай, солонхой; полумный старик солонхой өвгөн.

ПО'ЛОЧКА, -и, ж. тавиур, жижиц тавиур.

ПОЛОШИ'ТЬ, -ишу, -ишишь; несов., кого (что) (прост.). сандаргах, бажрадуулах.

ПОЛПРЕ'Д, -а, м. (полномочный представитель) бүрэн эрхт элчин төлөөлөгч (Зөвлөлт улсаас гадаадад суугаа бүрэн эрхт элчин сайдын 1941 он хүртэл ингэж нэрлэж байжээ).

ПОЛПРЕ'ДСТВО, -а, ср. (полномочное представительство) бүрэн эрхт элчин төлөөлөгчийн газар (Зөвлөлт улсаас гадаадад суугаа бүрэн эрхт элчин сайдын яамыг 1941 он хүртэл ингэж нэрлэж байжээ).

ПОЛПУТИ', нескл., м. 1. замын хагас, замын тэн хагас, замын дунд, замын шөг дунд; вернуться с по-

пути замын хагасаас буцаж ирэх; 2. хагасыг хийгээд гээд, хагаст хүргээд; бросить работу на полпути ажлын хагасыг хийгээд хаях.

ПОЛСЛО'ВА, полслова и полслова, ср. 1. ганц үг, хэдхэн үг; хоть полслова вымолви ганц үг ч гэсэн хэлээч; полслова от него не услышишь ганц ч үг түүнээс дуулахгүй; написал полслова и остановился хэдхэн үг бичээд зогсоочов; вызвать кого-нибудь на полслова хүнтэй хэдхэн үг солихын тул дуудах; 2. үг цухуйлгах; всё понять с полслова үг цухуйлгахтай зэрэг цөмийг ойлгох.

ПОЛСО'ТНИ, -ж. тавин, хагас зуун; заплатил полсотни рублей тавин рубль төлөв.

ПОЛТН'НА, -ы, ж. (устар.), ПОЛТН'НИК, -а, м. тавин мөнгө.

ПОЛТОРА' полтора, м. и ср. ПОЛТОРЫ', полтора, ж. числит. бүтэн хагас; полтора часа бүтэн хагас цаг; полтора года бүтэн хагас жил; прибавить два к полтора бүтэн хагас дээр хоёрыг нэмэх; нехватает полтора метров бүтэн хагас метр дутаж байна.

ПОЛТОРА'СТА, полтораста, числит. зуун тавь, нэг зуун тавь; полтораста рублей зуун тавин рубль.

ПОЛУ ... 1. хагас; полумесяц хавирган сар; полукрытый слог хагас задгай үе; 2. бараг; полуодетый бараг хувцасгүй; полузабытый бараг март тагдан.

ПОЛУБО'Г -а, род. мн. -ов, м. сахиулсан тэнгэр, хувилгаан тэнгэр.

ПОЛУБОТИ'НКИ, -нок, -нкам, ед. -нок, -нка, м. ботинк, түрийгүй ботинк.

ПОЛУГО'ДИЕ, -я, ср. хагас жил, жилийн хагас; первое полугодие эхний хагас жил; учебное полугодие хичээлийн хагас жил.

ПОЛУГОДИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хагас жилийн; полугодные курсы хагас жилийн түр сургууль.

ПОЛУГОВОДА'ЛЫЙ, -ая, -ое. зургаан сартай; полугодовый ребёнок зургаан сартай хүүхэд.

ПОЛУГОВОДО'Й, -ая, -ое. хагас жилийн, зургаан сарын; полугодовой отчёт хагас жилийн тайлан.

ПОЛУГРА'МОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. бичиг муу мэдэх.

ПОЛУ'ДА, -ы, ж. тугалган түрхэц, тугалган зайл дас, цагаан тугалган дотор.

ПОЛУ'ДЕННЫЙ, -ая, -ое. үдийн, өдөр дундын; полуденное солнце үдийн нар; полуденный зной үдийн бүгчим халуун.

ПОЛУДИ'ТЬ, -ужу, -ужишь; -уженный; сов. тугалгалга түрхэх, тугалга зайлах, цагаан тугалга гүйл гэх, цайрдах.

ПОЛУЖИВО'Й, -ая, -ое; -жив, -жива, -живо. амьдын гөдий, дөнгөж амьд, үхсэн амьдын хооронд; полуживой от страха айгаад дөнгөж амьд байх.

ПОЛУЗАБЫТЬЕ, -я, ср. өлий балай, хагас ухаантай; большой лежал в полузабытьи өвчтэй хүн өлий балай кэвтэж байв.

ПОЛУЗАЩИ'ТА, -ы, ж. хагас хамгаалалт.

ПОЛУЗАЩИ'ТНИК, -а, м. хагас хамгаалагч.

ПОЛУЗНА'ЙКА, -и, м. и ж. (разг. пренебр.). мэдэмхий хүн.

ПОЛУКОЛОНИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хагас колонийн, хагас колони; полукOLONиальные страны хагас колони орнууд.

ПОЛУКОЛО'НИЯ, -и, ж. хагас колони, хагас колони орон.

ПОЛУКРОВ'КА, -и, ж. эрлийз мал.

ПОЛУКРУ'Г -а, м. тал дугуй, хагас тойрог; описать полукруг хагас тойрог хийх.

ПОЛУКРУ'ГЛЫЙ, -ая, -ое. тал дугуй, тал дугуй хэлбэртэй; полукругом окно тал дугуй хэлбэртэй цонх.

ПОЛУКУСТА'РНИК, -а, м. бутанцар
ПОЛУЛЕЖА'ТЬ, -жу, -жишь; -лѣжа; несов. налан хэвтэх, налуу хэвтэх, хэцээлдэж хэвтэх; спагъ по-аудѣжа налуу хэвтэж унтах.

ПОЛУЛЕЖА'ЧИЙ, -ая, -ее. хагас хэвтээ, налж хэвтсэн; полудежачее положение хагас хэвтээ байдал.
ПОЛУМГЛА', -ы, ж. үдийн сүрэнхий, үүрийн торон, харай бүрий.

ПОЛУМЕ'РА, -ы, ж. заримдаг арга хэмжээ, хагас арга хэмжээ, дутагдалтай арга хэмжээ; не ограничиваться полумерами заримдаг арга хэмжээгээр хязгаарлахгүй.

ПОЛУМЕРТВИЙ, -ая, -ое.. үхлүүд, арай голтой, денгеж амьд.

ПОЛУМЕ'СЯЦ, -а, м. хавирган сар, тал сар; в тёмной глубине неба сверкал полумесяц харанхуй огторгуйн гүнд хавирган сар гялалзаж байв.

ПОЛУМРА'К, -а, м. бүрэнхий, харанхуй шахуу, садаг бүдэг, сидтэ в полумраке сүрэнхийд суух.

ПОЛУ'НДРА, межд. (прст.). зайл солгоомжилт түгшүүр!

ПОЛУНО'ЧНИК, -а, м. (разг.). шөне унтдаггүй хүн, шөне ажиллагч.

ПОЛУНО'ЧНИЦА, -ы, ж. шөне унтдаггүй эмэгтэй, шөне ажилладаг эмэгтэй.

ПОЛУНО'ЧНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) шөне унтахгүй, шөнөжин суух, шөнөжин ажиллах.

ПОЛУОБОРО'Т, -а, м. хагас эргэх, хагас эргэлт; по-оборот на право баруун тийш хагас эргэх; по-оборот колеса мөөрийн хагас эргэлт.

ПОЛУОДЕ'ТЫЙ, -ая, -ое; -дет. -а. дутуу хагас хувцасласан, бараг хувцасгүй.

ПОЛУОКРУ'ЖИСЬ, -и, ж. хагас тойрог, хагас вагариг.

ПОЛУОСВЕЩЁННЬИЙ, -ая, -се; -ён, -ена. бүдэг гэрэлтэй; полуосвещённый коридор бүдэг гэрэлтэй гудам.

ПОЛУО'СТРСВ, -а, мн. -а, -ов, м. хойг, хагас арал; полуостров Индестан Энэтхэгийн хойг.

ПОЛУСТКРЫ'ТЬИЙ, -ая, -се; -гет, -а. хагас онгорхой, хагас нээлттэй.

ПОЛУПАЛЬТО', нескл., ср. оготор палто, оодон дээл.

ПОЛУПОДВА'Л, -а, м. хагас зоорь, Сайшин дорхи тэсэдгээ, оёрын байр.

ПОЛУПОДВА'ЛЕНЬИЙ, -ая, -се. хагас зоорийн Сайшин дорхи, оёрын; полуподвальное помещение оёрын байр.

ПОЛУПРОВОДНИ'К, -а, м. (спец.). хагас дамжуулагч, заримдаг дамжуулагч.

ПОЛУПРОЛЕТА'РИЙ, -я, м. хагас пролетари, хагас ажилчин.

ПОЛУПУСТЬ'НЯ, -и, ж. говь, говь тал, заримдаг цөл.

ПОЛУСВЕ'Т, -а, м. бүдэг гэрэл, сүрэнхий; вечерний полусвет үдийн сүрэнхий.

ПОЛУСЛО'ВО, -а, мн. -а, ср. 1. ганц үг, хэдлэн үг; 2. үг цухуйлгах.

ПОЛУСМЕ'РТЬ, -и, ж. үхтэл нь, үхтлээ; избить до полусмерти үхтэл нь зодох; до полусмерти испугался үхтлээ айв; устала до полусмерти үхтлээ ядрав.

ПОЛУСОЗНА'ТЕЛЬНЬИЙ, -ая, -ое. хагас ухаантай, бараг ухаангүй, ээдий буудай.

ПОЛУСС'Н, -сна, м. нойрмог, нойрмоглох, зүүрмэг зүүрмэглэх.

ПОЛУСО'ННЬИЙ, -ая, -ое. нойрмог, зүүрмэг.

ПОЛУСТА'НОК, -нка, м. бага ставин, багав буудал жижиг өрөө,

ПОЛУТЁМНЫЙ, -ая, -ое. бүдэг, гэрэл муутай, харанхуйтар; полутёмная комната гэрэл муутай өрөө.

ПОЛУТО'Н, -а, мн. -ы, -ов, м. 1. саармаг хөг, хагас хөг; 2. бор өнгө, саарал.

ПОЛУТРАГОДСВА'ЛЬИЙ, -ая, -ое. жил зургаан сартай.

ПОЛУ'ТЭРНЬИЙ, -ая, -се. бүтэн хагас; в полуторном размере бүтэн хагас хэмжээгээр.

ПОЛУТЁМА', -ы, ж. бүрэнхий, бүдэнхий, бүдэг гэрэлтэй.

ПОЛУУСТА'В, -а, м. хагас хичээнгүй үсэг.

ПОЛУФАБРИКА'Т, -а, м. хагас боловсруулсан үйлдэхүүн.

ПОЛУФИНА'Л, -а, м. хагас шувтарга, урьдчилсан тэмцээн, аварга шалгаруулахын өмнөх уралдаан.

ПОЛУЧАСОВО'Й, -ая, -ое. хагас цагийн; получасовая беседа хагас цагийн яриа.

ПОЛУЧА'ТЕЛЬ, -я, м. (офиц.): хүлээн авагч, авагч; получатель грузов ачаа хүлээн авагч.

ПОЛУЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПОЛУЧИ'ТЬ**, -учу, -учишь; -ученный сов. 1. хүлээн авах, авах; получить письмо захидал хүлээн авах; получить зарплату цалин авах; 2. авах, хүртэх; получить премию шагнал авах, шагнал хүртэх; получить звание профессора профессорын цол авах; 3. авах; получить разрешение зөвшөөрөл авах; получить приказ тушаал авах; 4. гаргаж авах, хийх, авах; получить бензин из нефти нефтис бензин гаргаж авах, нефть боловсруулж бензин авах; получить интересные выводы сонирхолтой дүгнэлтийг хийх; 5. олж авах, суралцах; получить образование боловсрол олж авах, эрдэм суралцах; 6. -тай болох, олох; получить всеобщее признание нийтэд нэр хүндтэй болох, нийтэд нэр алдрыг олох; получить известность алдартай болох, нэр алдрыг олох; получить удовольствие ханамжтай болох; 7. болох, эхлэх; получить применение хэрэглэгдэх болох; получить распространение түгээмэл болох, дэлгэрч эхлэх; 8. хүрэх; получить насморк ханиад хүрэх; получить воспаление лёгких уушгины хатгалаа хүрэх.

ПОЛУЧА'ТЬСЯ, -аюсь, -себься; несов. гарах, авах; бензин получается из нефти нефтис бензин гардаг.

ПОЛУЧЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хүлээн авах, авах; уведомлять о получении хүлээн авснаа мэдэгдэх; во время получения приказа тушаал авах үед; 2. гаргах, гаргаж авах; прибор для получения водорода ус төрөгчийг гаргаж авах багаж; получение металлов химическим путём химийн аргаар төмөрлөгийг гаргаж авах.

ПОЛУЧИ'ТЬСЯ, -учусь, -учишься; сов. болох, гарах; из него получился хороший работник тэр сайн ажилтан болжээ; получился скандал хэрүүл маргаан болжээ; получилось недоразумение будлиан гарчээ; из нефти получился бензин нефтис бензин гарав.

ПОЛУ'ЧКА, -и, ж. 1. хүлээн авах; получка денег мөнгө хүлээн авах; 2. цалин, ажлын хэвс; всю получку истратил бүх цалингаа зарчихлаа.

ПОЛУША'РИЕ, -я, ср. тал бөмбөрцөг, хагас бөмбөрцөг; северное полушарие хойт тал бөмбөрцөг; полушарие головного мозга тархины тал бөмбөрцөг

ПОЛУШЕ'ЛКОВЬИЙ, -ая, -се. тал торгон, хагас торгон, хольцоотой торгон; полушелковая материя хагас торгон эд.

ПОЛУШЕРСТЯНО'Й, -ая, -ое. тал ноосон хагас ноосон, хольцоотой ноосон; полушерстяное платье хагас ноосон хувцас.

ПОЛУШУ'БЕК, -бка, м. оодон дээл, оготор дээл, дээлий (дэглий).

ПОЛУШУ'Я', пореч, тогдох мангаар, шөв анзаар;

сказать что-нибудь полшута тоглох маягаар юм кэлэх.

ПОЛЦЕНЫ, ж. их хямдаар, хагас үнээр; купить за полцены их хямдаар худалдаж авах.

ПОЛЧАСА, *получаса*, м. хагас цаг, гучин минут; полчаса до отъезда поезда галт тэрэг явахаас хагас цагийн өмнө; каждые полчаса хагас цаг бүр.

ПОЛЧИЩЕ, -а, ср. 1. үй түмэн цэрэг; вражеские полчища дайсны үй түмэн цэрэг; 2. үй түмэн, тоо томшгүй; полчище народу үй түмэн хүн; носились полчища комаров тоо томшгүй шумуул бужигнаж байв.

ПОЛШАГА, *полушага*, м. хагас алхам, эрөөл алхам.

ПОЛЫЙ, -ая, -ое. 1. хөндий, хоосон; полая трубка хөндий гуурс; 2. халимал, хахааны; полая вода халимал ус, шар ус.

ПОЛЫМЯ, ср. гал дөл; ☆ попасть из огня да в полымя чонын амнаас гараад барын аманд орох.

ПОЛЫНЬ, -и, ж. агь, шарилж; холодная полынь агь; дернистая полынь шаваг, шарилж (*цагаан шаваг*); крупнокорзиночная полынь ээрэм шарилж (*царван*); метелчатая полынь ямаан шарилж; однолетняя полынь морин шарилж.

ПОЛЫНЯ, -и, род. мн. -ней, ж. харз, харз ус.

ПОЛЫСЕТЬ, -ею, -еешь; сов. халзрах, халзан болох.

ПОЛЫХАТЬ, -аю, -аешь; несов. дүрэлзэх, улалзах, гилбэх; полыхает пожар түймэр дүрэлзэж байна; полыхали зарницы гилбээ гилбэж байв.

ПОЛЬЗА, -ы, ж. ашиг, тус; ашиг тус; извлекать пользу ашиг одох (*ашиглах*); решить дело в пользу истца зарга мэдүүлсэн хүнд ашигтайгаар хэргийг шийдвэрлэх; с пользой для дела хэрэгт тус болохоор; это тебе на пользу энэ чамд тустай; лекарство пошло на пользу эм тус боллоо; в пользу тусын тул; общественная польза нийтийн ашиг тус.

ПОЛЬЗОВАНИЕ, -я, ср. хэрэгцээ, хэрэглэх, ашиглах, ашиглагдах, өдлөх; находится в общем пользовании нийтийн хэрэгцээнд ашиглагдаж байна; право пользования хэрэглэх эрх; во временное пользование түр хэрэглэхээр.

ПОЛЬЗОВАТЬСЯ, -зуюсь, -зуюсьея; несов. ч.м. 1. өдлэх, хэрэглэх; пользоваться своими правами өрхөө өдлэх; пользоваться теми же книгами мөнхүү номыг хэрэглэх; пользоваться электрическим светом цахилгаан гэрэл хэрэглэх; 2. ашиглах; пользоваться всяким удобным случаем аятайхан гохиолдол бүрийг ашиглах; 3. -тай байх; пользоваться успехом амжилттай байх; пользоваться уважением хүндтэй байх; пользоваться доверием итгэмжтэй байх.

ПОЛЬКА, -и, ж. 1. польш хүүхэн; 2. польс бүжиг, товчих бүжиг (*чехийн түргэн бүжиг*).

ПОЛЬСКИЙ, -ая, -ое, польш, польшийн; польский язык польш хэл.

ПОЛЬСТИТЬ, -льшу, -льстишь; сов. 1. зусардах, зусардаж магтах, зулгуудах; 2. бахыг ханаах; ему польстило всеобщее внимание олны анхаарал түүний бахыг ханаав.

ПОЛЬСТИТЬСЯ, -льщусь, -льстисьея; сов. кор: хойтох, өнгөлзөх, шунахайрах; польститься на чужое добро хүний юманд хорхойтох.

ПОЛЬЩЕННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ена. сэтгэл канах, баясах, ханамжтай байх; я польщён его приглашением би түүнд уригдсандаа сэтгэл канах; весьма польщён вашим отзывом таны үнэлэлтэд их ханамжтай байна.

ПОЛЮБИТЬ, -люблю, -любимь; сов., кого-что. дурлах, дургай болох, хайртай болох; полюбить девушку хүүхэнд дурлах; полюбить чтение ном унших дургай болох.

ПОЛЮБИТЬСЯ, -люблюсь, -любимься; сов., кому (*разг.*). дурлацхах, дургай болох, дур татагдах, таац лагдах; полюбиться с первого раза анх дайралдаад дурлацхах; мы очень скоро полюбились друг другу бид тун удалгүй бие биедээ дургай боллоо.

ПОЛЮБОВАТЬСЯ, -буюсь, -буйсьея; сов. сонирхож харах; любоваться восходом солнца нар ман, дахыг сонирхож харах.

ПОЛЮБОВНЫЙ, -ая, -ое. эвийн, эвээр, сайн дураар; любовное соглашение эвийн хэлэлцээр; любовный раздел имущества юмыг сайн дураар хуваах.

ПОЛЮБОВАТЬСЯ, -тую, -туюшь; сов. сонирхох, шохоорхох.

ПОЛЮС, -а, м. туйл; Северный полюс Умард туйл; Южный полюс Өмнөд туйл; магнитный полюс соронзоны туйл.

ПОЛЯК, -а; м. польш хүн.

ПОЛЯНА, -ы; ж. аглаг, ойн цоорхой, ойн цаггаалж.

ПОЛЯРИЗАЦИЯ, -и; ж. туйлшруулах, туйлжих.

ПОЛЯРНИК, -а; м. дэлхийн туйлчин, дэлхийн туйлыг шинжлэх ангийн ажилтан.

ПОЛЯРНЫЙ, -ая, -ое. туйлын, дэлхийн туйлын; полярное сияние туйлын туяа; полярный круг туйлын цагариг, туйлын тойрог; полярные координаты туйлын соливцол; полярная зона туйлын бүс; полярная экспедиция дэлхийн туйлыг шинжлэх анги; ☆ Полярная звезда алтан гадас.

ПОМ, .. туслах; помзаз (*помощник заведующего*) туслах эрхлэгч; помбух (*помощник бухгалтера*) туслах нягтлан бодох.

ПОМАДА, -ы; ж. будаг, түрхэц, анхилам тос, помад; губная помада уруулын будаг.

ПОМАЗАНИЕ, -я, ср. (*устар.*). хааны магнайд энгэсэг түрхэх.

ПОМАЗАТЬ, -мажу, -мажешь; мазанный; сов. түрхэх; помазать хлеб маслом талханд тос түрхэх.

ПОМАЗАТЬСЯ, -мажусь, -мажешься; сов. түрхэх; энгэсэг түрхүүлэх; помазаться вазелином вазелин тос түрхэх; помазаться на царство магнайдаа энгэсэг түрхүүлж хаан суух.

ПОМАЗОК, -эка; м. багс, түрхүүл.

ПОМАЛЕНЬКУ, нареч. (*разг.*). чимээгүйхэн, аац жуухан, бага багаар; живёт помаленьку тэр чимээгүйхэн байж л байна; работаю помаленьку би аажуу хан ажиллаж л байна.

ПОМАЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (*разг.*). дугай байх, дугарахгүй байх, таг чиг байх; сидит да помалкивает дугай сууж л байна.

ПОМАНИТЬ, -маню, -манишь, а (*устар.*). сов. дохиолж дуудах, даллах; поманить пальцем хуруугаар дохиолж дуудах.

ПОМАРКА, -и; ж. баллах, баллаа, баллагаа, балч ласан зүйл; писать с помаркой баллагаатай бичих; в документах помарки и поправки не допускаются баримт бичиг балласан, засварласан зүйл байж болохгүй.

ПОМАСЛИТЬ, -ляю, -лишь; -ленний; сов. тослох, тос түрхэх.

ПОМАХАТЬ, -машу, -машешь; сов. ч.м.; **ПОМАХИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов.; ч.м. даллах, дохиох, зангах, сэвэх, дэвэх, шарвах, даялах; помахать рукой гараар даллах; помахать платком на прощание алчуураар далаж үдэх; лошади помахивает хвостом морь сүүлээ шарваж байна.

ПОМЕДЛИТЬ, -ляю, -лишь; сов. удаах, удаашруулах, язнах, байздах; помедлить с ответом хариу удаашруулах, хариу өгөхгүй удаах.

ПОМЕЛЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* татрах, гүехэн болох; река сильно помелела голын ус их татрав, гол гүехэн болов.

ПОМЕЛО, *-а; мн. (упстр. редко) помелья; -евь; ср.* шүүр, хамуур, ширвүүл.

ПОМЕНЯТЬ, *-яю, -яешь; сов.* солих, арилжих, эндалдах.

ПОМЕНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яеься; сов.* солих, солилцох, арилжих; **поменяться** местами суудлаа солих.

ПОМЕРАНЕЦ, *нца, м.* алтан жүрж, есөлгөнө, күчээлж.

ПОМЕРЕТЬ, *-мру, -мрешь; помер, померла, померло; помёрший; сов. (нр. ост.).* үхэх, мажийх; ☆ **помереть со смеху** элгээ көш төл инээх.

ПОМЕРЩИТЬСЯ, *-шусь, -шишься; сов.* карагдах шиг болох, дуулдах шиг болох, шиг санагдах; **это вам померещилось** тэгж танд карагдах шиг болжээ.

ПОМЕРЗНУТЬ, *-ну, -нешь; -ёрз, -ёрзла; сов.* 1. хөлдөх; цветы помёрзли цэцгүүд хөлджээ; 2. даарч байх; помёрз часа два на улице хоёр цаг шахуу гядаа даарч байлаа.

ПОМЕРИТЬ, *-рю, -ришь (и разг. -ряю, -ряешь) сов.* өмсөж үзэх, хэмжиж үзэх; **померить пальто** пальто өмсөж үзэх.

ПОМЕРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься (и разг. -ряюсь, -ряешься) сов.* үзэлцэх; **помериться** силами хүчээ үзэлцэх.

ПОМЕРКНУТЬ, *-нет; -мерк (и -меркнул), -меркла; сов.* унтрах, бүдэгших, бүдэг болох, буурах; **померкла** лампада зул унтрав.

ПОМЕРТВЕЛЫЙ, *-ая, -ое. үнсэн көх, эвхий; помертвелое* лицо үнсэн көх царай.

ПОМЕРТВЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* эвхий цагаан болох, үхэх шиг болох; **помертветь от ужаса** айж үхэх шиг болох.

ПОМЕСТИТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* багтаамж, зай.

ПОМЕСТИТЕЛЬНЫЙ, *ая, -ое; -лен, -льна.* багтаамжтай, зайтай; **поместительный** зал багтаамжтай танхим.

ПОМЕСТИТЬ, *-ещу, -естишь, -ещенный (-ен, -ена); сов.* 1. байрлуулах, байлгах, суулгах; **поместить** делегата в гостинице төлөөлөгчийг зочид буудалд байрлуулах; **поместить** ребёнка в детский дом күүхэд асрах газарт күүхэд байлгах; 2. тавих; **поместить** книги на полку тавиур дээр ном тавих; 3. багтааж хийх, хийх; **поместить** все вещи в один чемодан бүх юмыг нэг чемоданд багтааж хийх; **поместить** деньги в сберегательную кассу хадгаламжийн кассад мөнгөө хийх; 4. нийтлэх, оруулах; **поместить** объявление в газете зарлалыг сонинд нийтлэх; **поместить** статью в журнале өгүүлийг сэтгүүлд оруулах.

ПОМЕСТИТЬСЯ, *-ешусь, -естишься; сов.* 1. байрлах, байх; **поместиться** в гостинице зочид буудалд байрлах; 2. багтаж суух, суудал олох; **поместиться** у двери үүний дэргэд багтаж суух; 3. багтах; **все** книги поместились на полке тавиур бүх ном багтав.

ПОМЕСТЬЕ, *-я, ср.* эзэмшил газар, эзэмшлийн газар.

ПОМЕСЬ, *-и, ж.* 1. эрлийз, бэсрэг; мул—помесь есма и лошади луус бол илжиг, адуу коёрын эрлийз кма; 2. холимог, хольцолдон орох; в этой пьесе—помесь натурализма и романтизма энэ жүжигт натурализм (хуули) романтизм (магтуу) коёр хольцолдон оржээ.

ПОМЕСЯЧНЫЙ, *ая, -ое.* сар бүрийн, сар тутмын; **помесичная** зарлалта сар бүрийн цалин.

ПОМЁТ, *1, -а, м.* хоргол, хомоол, баас; **помёт** овцы и козы конь ямааны хоргол; **помёт** рогатого скота үхрийн баас; мерзлый **помёт** рогатого скота күйдэс; лошадиный **помёт** хомоол, тонтуул; сухой **помёт** аргал.

ПОМЁТ II, *-а, м. (спец.).* төрц, ихэрлээ; шенки одного помёта ихэрлээ гөлөгнүүд, нэг төршийн гөлөгнүүд.

ПСМЕТА, *-ы, ж.* ПСМЕТКА, *-и, ж.* тэмдэг, тэмдэглэл; **делать** пометы на полях книги номын хөвөөгөөр тэмдэглэл хийх.

ПОМЕТИТЬ, *-мечу, -метишь; сов.* ПОМЕЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.* тэмдэглэх, тэмдэглэл хийх; **пометить** краской деревья, назначенные к срубке огтлох модыг судгаар тэмдэглэх; **помечать** числом тоогоор тэмдэглэх.

ПОМЕХА, *-и, ж.* сватал, саад, тотгор, эвдрэл; произошла какая-то помеха нэг саатал гарчээ; **служить** помехой саад болох; **устранить** помеху тотгорыг арилгах.

ПОМЕЧАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* хүсэмжлэх, санаархах, мөрөөдөх.

ПОМЕШАННЫЙ, *-ая, -ое; -ан.* 1. солиотой, ухаан самуурсан; помешанный старик солиотой евген; 2. хэнээтэй, дон шүглэсэн (ад нөхөцсөн); он помешан на шахматах тэр шатрын хэнээтэй юм.

ПОМЕШАТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* солио, солио өвчин, ухаан самуурах; **впасть** в буйное помешательство солио өвчин нь ихээр хөдлөх.

ПОМЕШАТЬ I, *-аю, -аешь; сов.* саад болох, саад хийх, саатуулах; я вам не помешал? би танд саад болов уу; ты помешал мне работать ни миний ажилд саад хийлээ.

ПОМЕШАТЬ II, *-аю, -аешь; сов.* ПОМЕШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.* хугтах, самрах; **помешать** суп ложкой калбагаар шөл кутгах; **помешать** чай чай самрах.

ПОМЕШАТЬСЯ, *-аюсь, -аюсья; сов.* 1. солиорол, галзуурах; 2. хэнээтэй болох; **помешаться** на музьеке хөгжмийн хэнээтэй болох.

ПОМЕЩАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. байрлуулах, байлгах, суулгах; **помещать** приезжих в гостиницу ирэгчдийг зочид буудалд суулгах; 2. тавих; **помещать** книги на полку номуудыг тавиур дээр тавих; 3. багтааж хийх, хийх; **помещать** сбережения в сберегательную кассу хэмнэсэн мөнгөө хадгаламжийн кассад хийх; 4. нийтлэх, оруулах; **помещать** объявление в газете сонинд зарлал нийтлэх.

ПОМЕЩАТЬСЯ, *-аюсь, -аюсья; несов.* 1. байх, бий, байрлах; музей помещается рядом с нами музей манай дэргэд байдаг; **касса** помещается на первом этаже касс нэгдүгээр давхарг бий; 2. багтах; **вся** мебель в комнате не помещается гэрийн бүх мөд дон хотшил ганц тасалгаанд багтахгүй байна.

ПОМЕЩЕНИЕ, *-я, ср.* 1. оруулах, байрлуулах, хийх; помещение капитала капитал оруулах; **помещение** сбережений в сберегательные кассы хэмнэсэн мөнгөө хадгаламжийн кассад хийх; 2. оруулж хэвлэх, нийтлэх; **помещение** стихов в журнале сэтгүүлд шүлэг нийтлэх; 3. байшин, байр, тасалгаа, орон сууц; **жилое** помещение сууцны байр; **помещение** для слушающих албан хаагчдын байшин.

ПОМЕЩИК, *-а, м.* газрын эзэн, газар эзэмшигч, помещик, хамжлагат ноён.

ПОМЕЩИЦА, *-ы, ж.* газрын эзэн эмэгтэй помещикийн эхнэр.

ПОМЕЩИЧИЙ, *-ья, -ье.* помещикийн, газрын эзний; **помещичье** имение помещикийн эзэмшил газар.

ПОМЗА'В *-а, м. (помощник заведующего) орлогч эрхлэгч.*

ПОМИДО'Р, -а, мн. -ы, -ов, м. улаан лооль, помидор.

ПОМИ'ЛОВАНИЕ, -я, ср. өршөөл, өршөөл үзүүлэх, ял хэлтрүүлэх; право помилования өршөөл үзүүлэх өрх; подать просьбу о помиловании өршөөл гуйж өргөдөл өгөх.

ПОМИ'ЛОВАТЬ, -люю, -луешь; -анный; сов., кого (что). 1. өршөөх, өршөөл үзүүлэх, ял хэлтрүүлэх; помиловать преступника ялтныг өршөөх; помиловать осуждённого шийтгэгдсэн хэрэгтэнд өршөөл үзүүлэх; 2. өршөөх; помилуйте, я всё хорошо поминую өршөөгөөрэй, би цөмийг сайн ойлгож байна.

ПОМИ'МО, предлог с род. п. 1. гадна; помимо меня присутствовало пять человек надаас гадна таван хүн байсан; помимо всего прочего тэр бүхнээс гадна, тэр гөдийгөөр барахгүй; 2. гадуур, ангид; это совершилось помимо меня энэ надаас гадуур болсон юм.

ПОМИ'Н, -а (-у), м. (устар.). 1. буян, ерөөл; на помин души буян үйлдүүлэх; 2. дурсах, дурсагдах, дуулдах; о нём и помину не было түүнийг огт дурссангүй өнгөрлөө; в помине нет ер дуулдахаа больжээ; ☆ лёток на помине сайн хүн санаагаараа ирэх.

ПОМИНА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дурсах, дурдах, дурсан санах, санах; бойцы поминуют минувшие дни байлдагчид өнгөрсөн явдлыг дурсан санах; не поминайте лихом битгий муу санаарай; поминать добром сайнаар дурсан санах; 2. дурсах, дурсгал болох; поминать умерших талийгаачдыг дурсах; покойника поминали блинами и кутьей бүрлээчийн дурсгал болгож хуймаг ба бэрээсэй идэцгээв; 3. буян үйлдэх; поминать усопших нас барагсад буян үйлдэх; поминать о здравии даатгал хийлгэх.

ПОМИ'НКИ, -нок. 1. дурсгалыг тэмдэглэх; поминки академика Павлова академич Павловын дурсгалыг тэмдэглэх; 2. койтын буяныг үйлдэх, койтын курим хийх.

ПОМИНУ'ТНО, нареч. минут бүр, цаг үргэлж, байн байн.

ПОМИНУ'ТНЫЙ, -ая, -ое. 1. минут бүрийн; минутная плата за междугородные телефонные переговоры кот коорондын утсан харилцааны минут бүрийн төлбөр; 2. цаг үргэлж, байн байн; поминутные звонки по телефону телефон утас байн байн хангилах.

ПОМИРА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. үлэх, мажийх; ☆ помирать со смеху элгээ хөштөл инээх.

ПОМИРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ёна); сов. өвлөрүүлэх, өвт нь оруулах, найрамдуулах; помирить жену с мужем гэргийг нөхөртэй нь өвлөрүүлэх.

ПОМИРИ'ТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. 1. өвлөх, өзгөрөх, өвтээ орох, найрамдах; 2. дасах, зохирох.

ПО'МНИТЬ, -ню, -нишь; несов., кого-что и о ком; чем. санах, санаж явах; мартаггүй, мартаагүй байх, мэдэх, таних; помнить всю жизнь бүх насандаа санаж явах; помнить своё детство бага насны явдлыг мартаагүй байх; помнить стихотворение наизусть шүлдгийг цээжээр мэдэх; я не помню его би түүнийг танихгүй байна; ☆ не помнить себя от радости баярласандаа бахардах.

ПО'МНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится; несов. 1. санагдах, санах, мартагдахгүй; мне помнится этот день тэр өдөр надад санагдаж байна; насколько мне помнится миний санаж байгаагаар бол; такие дела долго будут помниться им явдал удтал мартагддаггүй юм; 2. шивлээ, шиг санагдах, байхаа; вы, помнитесь, уже приходили сюда та энд ирж байсан шивлээ; помнитесь, это происходило вечером энэ явдал нэг үдэш болсон шиг санагдана.

ПОМНО'ГУ, нареч. их, их ихээр; он ест помногу тэр их иддэг хүн.

ПОМНОЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., что на что., **ПОМНО'ЖИТЬ**, -жу, -жишь; -женный сов. үржүүлэх; помножить пять на шесть тавыг зургаагаар үржүүлэх.

ПОМНОЖА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ается, не сов. үржих, үржүүлэгдэх.

ПОМОГА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. туслах, тус хүргэх, туслалцах, элбэлцэх; помогать в работе ажилд туслах; 2. тус болох; лекарство помогло эм тус боллоо.

ПО-МО'ЕМУ, нареч. минийхээр бол, миний санахад.

ПОМО'И, -ев. угаадас; ведро с помоями угадастай хувин; ☆ облить помоями учиргүй муу хэлэх, элдвээр муучлах.

ПОМО'ЙКА, -и; ж. угаадасны нүх.

ПОМО'ЙНЫЙ, -ая; -ов. угаадасны; помойная яма угаадасны нүх; помойное ведро угаадасны хувин.

ПОМО'КНУТЬ, -ну; -нёшь; сов. норох, норчих; помокнешь ты сегодня в дороге чи өнөөдөр замдаа бороонд норчихно.

ПОМО'Л, -а, ж. 1. гурил тээрэмдэх; 2. тээрэмдсэн гурил, гурил; мука мелкого помола нарийн гурил; мука грубого помола бүдүүн гурил.

ПОМО'ЛВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; кого с кем или кого ва кого (устар.). сүйлэх, ураг болохоор тогтох, худ ураг болохоор тогтох.

ПОМО'ЛВКА, -и; ж. сүйлэх, ураг бололцохоор тогтох.

ПОМОЛИ'ТЬСЯ, -олюсь; -олишься; сов. мөргөх, залуу бирах.

ПОМОЛОДЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. залуу болох, залуурах.

ПОМОЛЧА'ТЬ, -чу; -чишь; сов. дугай болох, дугай байх.

ПОМОРГА'ТЬ, -аю; -аешь; сов. анивчих.

ПОМОРО'ЗИТЬ, -ожу; -озишь; -оженный; сов. хөлдөөх; поморозить цветы цэцэг хөлдөөх; поморозить пальцы хуруугаа хөлдөөх.

ПОМО'РЩИТЬСЯ, -шусь; -шишься; сов. үрчийх, атираах; поморщиться от боли өвдөж үрчийх.

ПОМО'РЬЕ, -я, ср. тэнгис орчмын газар, далайн хавь газар.

ПОМО'СТ, -а, м. индэр, зайз, аранга.

ПО'МОЧИ, -ей. гатуурга, мөрөвч, оосор; водить на помочах оосроор хөтлөх.

ПОМОЧИ'ТЬ, -мочу; -мочишь; сов. норгох, дэвтээж; помочить волосы үсээ норгох; помочить бельё дотоож хувцас дэвтээх.

ПОМО'ЧЬ, -огу; -ожешь; -огут; -ог; -огла; сов.; кому. 1. туслах, тус хүргэх, тусалцах, элбэлцэх; тебе я помогу чамд би тусалъя; 2. тус болох; лекарство ему помогло эм түүнд тус болов; никакие уговоры не помогут яаж ч аргадаа тусгүй.

ПОМО'ЩНИК, -а, м. 1. тусалдаг хүн; помощник в работе ажилд тусалдаг хүн; 2. туслах, туслагч; помощник директора по хозяйственной части аж ахуй өрхөлсөн туслах захираа.

ПОМО'ЩНИЦА, -ы, ж. туслах эмэгтэй, туслагч эмэгтэй.

ПО'МОЩЬ, -и, ж. тусламж; оказать помощь товазришу нөхөртөө тусламж үзүүлэх; материальная помощь эд юмны тусламж; медицинская помощь эмнэлгийн тусламж; скорая помощь түргэн тусламж.

ПО'МПА I, -ы; ж. (книжн.). сүржин бадруулах, сүржин ёслох; встретить кого-нибудь с помпой хүнийг сүржин ёсолж угтах.

ПО'МПА II, -ы; ж. хөөрөг, насооо.

ПОМПО'Н, -а, м. зангисгаа, монцог, сампан, жина, соосгор, юм; шляпа с помпоном зангисгаатай малгай; туфли с помпоном монцогтой гутал.

ПОМРАЧА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. **ПОМРАЧИ'ТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр. -ится; сов. (книжн.).

Салартах, Салайрах, будангуйрах, барайх; рассудок помрачится ухаан балартав; свет в очах помрачился нүдний харц будангуйрав.

ПОМРАЧЕ'НИЕ, -я; ср. балайрах, барайх; помрачение сознания ухаан балайрах.

ПОМРАЧЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. барайх, манарах, манранхуйлах, бүүдийх.

ПОМУТИ'ТЬ, -учу; -утишь; сов. 1. будингартуулах, тооргогтой болгох; помутить воду ус будингиртуулах; 2. мансууруулах, манартуулах; помутить рассудок ухаан мансууруулах.

ПОМУТИ'ТЬСЯ, -утишся; сов. 1. будингиртах, тооргодох; 2. мансуурах, манарах, балартах; сознание помутилось ухаан мансуурав; в голове помутилось толгой манарав.

ПОМУ'ЧИТЬ, -чу; -чишь (и -чаю; -чаешь); -чейный; сов.; кого (что), зовоох, зовоож байх.

ПОМУ'ЧИТЬСЯ, -чусь; -чишья (и -чаюсь, -чаешься); сов. зовох, зовж байх.

ПОМЧА'ТЬ, -чу; -чишь; сов. 1. дахих; лошади помчались морьд давхив; 2. гүйж очих; он помчался на заседание тэр хүн хуралд гүйж очив.

ПОМЧА'ТЬСЯ, -чусь, -чишья; сов. 1. давхих, давхилдах; лошади помчались на дороге морьд замаар давхилдаж явав; 2. гүйж, гүйж явах, гүйж очих, харайгаж явах; брат помчался ва доктором их мэнь эмч авчрахаар гүйв.

ПОМЫКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов.; кем (разг.). хавчих, кяхах; помывать своими домашними гэртхэнээ хавчих.

ПОМЫ'ЛИТЬ, -лю; -лишь; -ль; сов., что, савандах, жаахан савандах.

ПО'МЫСЕЛ, -сла; м. (книжн.). санаа, сэтгэл, и в помыслах не был огт санаагүй юм.

ПОМЫ'СЛИТЬ, -лю; -лишь; сов. го жом-жем. санах, бодох, санаархах.

ПОМЫ'ТЬ, -мою; -моешь; -мый; сов. угаах; помыть руки гар угаах.

ПОМЫ'ТЬСЯ, -моюсь; -моешься; сов. биеэ угаах, нуур гараа угаах; люди помылись в бане күмүүс халуун усанд орж биеэ угаах.

ПОМЫШЛЕ'НИЕ, -я; ср. (устар.). санах, бодох, санаа, бодолуу мая и в помышлении нет вас обидеть таныг гомдоох санаа над огт байхгүй.

ПОМЫШЛЯ'ТЬ, -яю; -яешь; несов. санах, бодох, санаархах.

ПОМЯНУ'ТЬ, -яну; -янешь; -янутый; сов. 1. дурсах, дурсан санах, санах; помянуть добром сайнаар дурсан санах; помяните мсё слово миний үгийг санах болно; 2. буян үйлдэх; помянуть покойного хойтын буяныг үйлдэх; ☆ не тем будь помянут муу хэлж байгаа юм ший, зүгээр; помянай, как являм бур алга болчихлоо.

ПОМЯ'ТЫЙ, -ая; -ое (разг.). 1. үнгэгдсэн, үрчийсэн, үрчгөр; помятое платье үрчийсэн хувцас; 2. зүдэрсэн, сульдсан; помятое лицо зүдэрсэн царай.

ПОМЯ'ТЬ, -мну; -мнешь; -мный; сов. үтэ, 1. үнгөх, үрчийлгэх; помять костюм в дороге костюмыг замд үрчийлгэх; 2. гишгэчих, чийрлэх; лошади помяли траву адуу хэгд өвсийг гишгэчжээ; ☆ помять бека хавиргы нь яйруулах (зодох).

ПОМЯ'ТЬСЯ I, помятятся; сов. 1. үнгэгдэх, үрчийх; платье помялось плати үрчийжээ.

ПОМЯ'ТЬСЯ II, -мнусь; -мнешья; сов. (разг.), хулгай, хулгаж байх, эргэлзэх, эргэлзэж байх; немцого помявшись, ответил жаахан хулгаж байгаад харуулав; помялся, но потом согласился эргэлзэж байгаад сүүлд нь зөвшөөрөв.

ПОНАВЕЗТИ', -зу; -езишь; -езь; -езели; сов. кого что или чего, ихээр зөөх, зөөж авчрах; повнезли на багвар всяких орсчий зах дээр элдөө хүнсний ногоог зөөж авчирсан байв.

ПОНАДЕ'ЯТЬСЯ, -еюсь; -еешься (разг.); сов. найдах, гомдох; вы можете на него надеяться та түүнд найдах болно.

ПОНА'ДОБИТЬСЯ, -блюсь; -бишься; сов. хэрэгтэй болох, хэрэг болох; эта книга понадобится моему товарищу энэ ном манай нөхөрт хэрэгтэй болно; эта книга не понадобилась энэ ном хэрэг болсонгүй.

ПОНАЕ'ХАТЬ, -еду; -едешь; сов. цуглацгаах, цуглаж л байх.

ПОНАПРА'СНУ, нареч. (разг.). дэмий, талаар; не воемуй его понапрасну түүний санааг дэмий битгий зовоо; понапрасну лить слезы нудимс дэмий эсгэруулах.

ПО-НАСТЕЯ'ШЕМУ, нареч. жинхэнэ ёсоор, чухам ёсоор; он по-настоящему работает тэр хүн жинхэнэ ёсоор ажиллаж байна.

ПОНАСЛЫ'ШКЕ, нареч. (разг.). цуу үгээр, дам сонгсоход.

ПОНАСТРО'ИТЬ, -ою; -оишь; сов. него-барьж л байх; в городе понастроили много домов хотод олон байшин барьж л байв.

ПОНАТУ'ЖИТЕСЯ, -жусь; -жишья; сов. 1. жаахан хүчлэх, жаахан хүчлэх, чармайх; понатужился и радораа веревку жаахан хүчлээд дээсний тасдав; 2. дүүлэх.

ПО-НА'ШЕМУ, нареч. манай, манайхаар бол, бидний; по-нашему мнению манай саналаар; по-нашему желанию бидний хүслээр.

ПОНЕВО'ЛЕ, нареч. аргагүй, арга буюу, аргагүй болж; согласиться поневоле аргагүй зөвшөөрөх.

ПОНЕДЕ'ЛЬНИК, -а, м. даваа, сумъяа, нэг дэл өдөр.

ПОНЕДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая; -ое. долоо хоногийн, долоо хоног бүрийн, долоо хоногоор бодох; понедельник она-ла долоо хоногийн хөлө.

ПОНЕ'ЖИТЬСЯ, -жусь; -жишья; сов. налайх, назлайж хэвтэх, эрхлэх.

ПОНЕМНО'ГУ, нареч., **ПОНЕМНО'ЖКУ**, нареч. уменьш. 1. бага багаар; есть понемногу, но часто бага багаар олон удаа идэх; 2. улмаар; небо понемногу прояснилось тэнгэр улмаар цэлмэв; большой пла-чал понемногу поправляться өвчтэй хүн улмаар аач сарч эхлэв; ☆ как поймаете? понемножку сайн сууж байна уу? -мэнд л байна (хэр сууж байна? -гайгүй дээ).

ПОНЕСТИ', -су; -сешь; -с; -если; -несший; -сбнный (-ем, -ена); -неся; сов. 1. аваад явах, өргөөд явах, аваачих, авчрах; носильщик понёс чемодан ачаа зөөгч чемодан аваад явав; мать понесла ребёнка домой өх нь хүүхдээ гэртээ авчрав; 2. хүлээх, тохиолдох, үзэх; понести наказание шийтгэл хүлээх; понести тяжёлую утрату их гарз тохиолдох; 3. жирэмсэн болох; 4. дава хиж гарах, авч давхих; лошади чего-то испугались и понесли морьд ямар нэг юмнаас үргээд авч давхив; 5. донгосох, чалчих, бурах; опять понёс, не слушайте его дахиад л донгослоо, үгий нь битгий сонг; 6. сийгэх, хөөрөгдөх; из-под полу понесло шалан дороос сийгэж байв; 7. үнэртэх, үнэр ханхлах.

ПОНЕСТИ'СЬ, -сусь; -сбшья; -нбсья; -неслась; -нбсшья; сов. 1. хар хурдаар давхих, давхих, харайлгах; лошади понесли морьд хар хурдаараа давхив; 2. цууз райтах, тарах, дэлгэрэх; песни понесли по лесу ой дотор дуу цуурайтав; понёсся слух цуу үр тарлаа.

ПО'НИ, неск., м. пони адуу, одой морь, арвай морь.

ПОНИЖА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. бууруулах, доош болгох, хямдруулах, буулгах; понижать цену үнэ буулгах.

ПОНИЖА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов. буурах, татрах, кямдрах, буух.

ПОНИЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. буурах, бууралт; понижение в должности албан тушаал буурах; 2. хямдрах; понижение цены үнэ хямдрах; 3. татрах; понижение воды ус татрах; 4. нам болгох; понижение голоса дуугаа нам болгох.

ПОНИ'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое; -жен, -а, доошилсон, доогуурдсан, доогуур; пониженная температура доошилсон температур (халуун хэт буурах); пониженные требования доогуурдсан шаардлага.

ПОНИ'ЗИТЬ, -нижу, -низить; -ниженный; сов., кого-что. 1. багасгах, бууруулах; понизить давление в котле тогсоны доторхи уурын даралтыг багасгах; 2. хямдруулах, буулгах; понизить цены на все товары бүгд барааны үнийг хямдруулах; 3. бууруулах, муудуулах; понизить качество продукции үйлдэхүүний чанарыг бууруулах; 4. нам болгох, бууруулах; понизить голос дуугаа нам болгох; 5. бууруулах; понизить по службе албан тушаал бууруулах.

ПОНИ'ЗИТЬСЯ, -нижусь, -низиться; сов. 1. буурах; температура у больного понижалась өвчтэй хүний халуун нь буурав; 2. буух, хямдрах; цены понизились үнэ хямдрав; 3. муудах, муу болох; слух понизился сонор муудах, чих муу болох; с годами у него понижилось зрение нас ахиад үндний нь хараа мууджээ; 4. нам болгох; понизился голос дуу хоолой нам болов; 5. татрах; уровень воды понизился ус татрав.

ПОНИЗО'ВЬЕ, -я, ср. голын адаг.

ПО'НИЗУ, нареч. доогуур, газраар, газар дээхнүүр; дым стелется понизу угаа доогуур тунарч байна, угаа газраар тунарч байна.

ПОНИКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОНИ'КНУТЬ**, -ну, -нешь; поник (и поникнул), поникла и (разг.) гудайх, тонгойх; поникнуть головой толгой тонгойх; ☆ поникнуть духом уруу царайлах, урвайх.

ПОНИМА'НИЕ, -я, ср. ойлгох, ойлгож авах, ойлголт; понимание чужой речи бусдын хэлснийг ойлгох; марксистское понимание истории марксист ёсоор түүхийг ойлгох.

ПОНИМА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. ойлгож байх, мэдэх, мэдэж байх; он не понимает меня тэр намайг ойлгохгүй байна; понимать чужую речь бусдын хэлснийг ойлгох; понимать музыку хөгжмийг ойлгох; как понимать это выражение? энэ үгийг яаж ойлгох вэ? я, понимаешь ли, не согласен би зөвшөөрөхгүй, мэдэж байна уу; ☆ вот это я понимаю а, энэ их сайн байна.

ПОНИМА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ется; несов. ойлгогдох; эта фраза обычно понимается иначе энэ өгүүлбэр ер нь өөрөөр ойлгогддог юм.

ПО-НО'ВОМУ, нареч. шинээр, шинэ янзаар, шинэ ёсоор; начать жить по-новому шинээр амьдарч эхлэх.

ПОНО'С, -а, м. гүйлгэх, гүйлгээ, дотор аагуйтэх, чагта алдах; болеть поносом гүйлгээ өвчин дүрэх; кровавый понос улаанаар суулгах.

ПОНОСИ'ТЬ I, -ошу, -осить; несов., кого-что. каз-раак, сонжих, муучлах; поносить кого-нибудь грубыми словами хүнийг бүдүүлэг үгээр хараах.

ПОНОСИ'ТЬ II, -ошу, -осить; -ошенный; сов. 1. өргөж явах, тэвэрч явах; поносить ребёнка на руках хүүхдийг тэвэрч явах; 2. өмсөх, жаахан өмсөх; поносить пальто брата ахьдхаа пальтог жаахан өмсөх.

ПОНО'СНЫЙ, -ая, -ое (стар.). хараалын; поносные слова хараалын үг.

ПОНО'ШЕННЫЙ, -ая, -ое. хуучирсан, хуучин, эдлэгдсэн; поношенный костюм хуучирсан костюм.

ПОНРА'ВИТЬСЯ, -влюсь, -вишься; сов. аятайхан санагдах, санаанд нийлэх, сэтгэлд зохих, таашаагдах, таалагдах; картина мне понравилась уран зураг над аятайхан санагдав.

ПОНТО'Н, -а, -м. хөвөх гүүр, хөвдөр гүүр, понтон гүүр; навести понтон через реку голд хөвөх гүүр тавих.

ПОНТО'ННЫЙ, -ая, -ое, понтон, хөвөх; понтоновый мост хөвөх гүүр.

ПОНУДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, 1. албадах, баалах, албадлагын, аргагүй тулгагдсан; понудительные меры аргагүй тулгагдсан арга хэмжээ; 2. үйлдүүлэх; понудительный элдэг үйлдүүлэх хэв.

ПОНУ'ДИТЬ, -ужу, -удишь, -ужденный (-ен, -ена); сов., кого (что) (книжн.), **ПОНУ'ЖДА'ТЬ**, -жаю, -аешь; несов. албадах, баалах, тулгах, аргагүй тулгах; понудить к согласию тулгаж зөвшөөрүүлэх.

ПОНУ'ЖДЕ'НИЕ, -я, ср. тулгах, аргагүй тулгах, албадах, албадлага.

ПОНУКА'НИЕ, -я, ср. шавдах, гилэх.

ПОНУКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) (разг.) 1. мөрнө дарирах, шавхуурдах, мал гилэх; 2. яаруулах шавдах; что толку понукасть лентяя залхуу хүнийг шавдаад ашиггүй.

ПОНУ'РИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. унжуулах, ганзагалах, тонгойх; понурить голову толгойгоо ганзагалах.

ПОНУ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься, сов. толгойгоо ганзагалах, толгойгоо унжуулах, тонгойх.

ПОНУ'РЫЙ, -ая, -ое. -нур, -нура. тонгойсон, унжуулсан, толгойгоо ганзагалах, гундсан; понурье они вернулись домой тэд нар толгойгоо ганзагалаар будааж ирвэ; ☆ понурый вид уруу царайлах.

ПО'НЧИК, -а; м. чөмөгтэй боорцог, бөөрөнхий хуушуур.

ПОНЫ'НЕ, нареч (книжн). одоо хүртэл, одоо болтол, одоо ч.

ПОНЮ'ХАТЬ, -аю, -аешь; сов. үнэртэх, үнсэх, шиншлэх.

ПОНЮ'ШКА, -и, ж. (разг.). чимх тамхи, чимх хамрын тамхи; пропасть ни за понюшку табаку шал дэмий үрэгдэх.

ПОНЯ'ТИЕ, -я, ср. 1. ухагдахуун; понятие прибора точной стоимости нэмүү өртгийн ухагдахуун; противоречание друг другу понятия харилцан эерчилтэй ухагдахуунууд; конкретное понятие толдорхой ухагдахуун; 2. ойлгомж, ойлголт; здоровые понятия зөв ойлгомж; дать понятие ойлгомж өгөх; писать, считая с понятием детей хүүхдийн ойлголтыг анхааралдаа авч бичих; 3. санаа; у всякого свое понятие хүн хүний санаа адилгүй; 4. мэдэх; понятия не имею огт мэдэхгүй; не имею ни малейшего понятия об этом энэ тухай бүр юу ч мэдэхгүй.

ПОНЯ'ТЛИВОСТЬ, -и; ж. амархан ойлгох, ойлгомж сайн, амархан ухаарах.

ПОНЯ'ТЛИВЫЙ, -ая, -ое, -из. амархан ойлгодог, ойлгомж сайтай, амархан ухаардаг; понятливый ребёнок амархан ойлгодог хүүхэд.

ПОНЯ'ТНО, вводн. сл. (разг.). 1. ойлгомжтой; писать понятно ойлгомжтой бичих; говорить понятно ойлгомжтой хэлэх; это понятно энэ ойлгомжтой байна, энэ ойлгогдож байна; 2. дамжиггүй, мэдээж, мэдэхгүй яах вэ, тодорхой; я понятно обо всём напишу вам би танд бүгдийг бичих нь дамжиггүй; я, понятно, сразу догадался би даруй тааварлаж мэдэхгүй яах вэ.

ПОНЯ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. ойлгомжтой; писать понятным языком ойлгомжтой хэлээр бичих; 2. зүйтэй, зөвшөөрөм; вполне понятное требование ер нь зүйтэй шаардлага; ☆ понятное дело мэдээжийн хэрэг.

ПОНЯТО'Й, -ого; м; (офич.). гэрч, хөндлөнгийн гэрч.

ПОНЯ'ТЬ, пойму; поймешь; понял; -яла; -яло; понятный (-ят, -ята; -ято); сов.; кого-что. 1. ойл

гох, ойлгож авах; я не понял вашу мысль таны санааг (үгийг) би ойлгосонгүй; понять друг друга с полуслова үг цухуйлгахтай зэрэг бие биеэ ойлгох; понять урок заасан хичээлийг ойлгож авах; 2. мэдэх мэдэж авах; я понял, как красив Ленинград, лишь побывав в нём Ленинградын сайхныг очиж үзээд л сая мэдэж авлаа; ☆ дать понять ойлгомж өгөх, ойлгуулах.

ПООБЕДАТЬ, -аю; -аешь; *сов.* үдийн хоол идэх.
ПООБЕЩАТЬ, -аю; -аешь; *сов.* амрах, үгээ өгөх, гэж хэлэх; пообещать написать бичихээр амлах; пообещал зайти к вечеру үдэш очно (орно) гэж хэлсэн юм.
ПООБСОУХНУТЬ -ну; -нешь; -сох; -ла; *сов.* эгших, эврэх.

ПООДАЛЬ, *нареч.* холхон, зайдхай; сесть поодаль холхон суух; река протекает поодаль от дома гэрээс зайдхан гол урсаж байна.

ПООДИНОЧКЕ, *нареч.* ганц ганцаар, нэг нэгээр; вызвать поодинокке ганц ганцаар дуудах.

ПООЧЕРЁДНО, *нареч.* ээлжээр, ээлж дараагаар; подходить поочерёдно ээлжээр хүрч очих.

ПООЧЕРЁДНЫЙ, -ая, -ое. ээлжийн ээлжилсэн, ээлжит; нести поочерёдно дежурство ээлжийн жижүүр хийх.

ПООЩРЕНИЕ, -я. -ср. урамшуулах, хөхүүлэх.
ПООЩРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. урамшуулах, хөхүүлэх, урамшлын; поощрительная награда урамшуулах шагнал.

ПООЩРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный (-ён, -ена); *сов.* кого-что. **ПООЩРЯТЬ** -яю; -яешь; *несов.* урамшуулах, хөхүүлэх, өөгшүүлэх; поощрить ученика похвальным отзывом сайшаалын үнэлэлт өгч сурагчийг урамшуулах; неумелым воспитанием мать только поощряла его лень эх нь хүүгээ зөв хүмүүжүүлж чадахгүй, залуугий нь өөгшүүлж байлаа.

ПОП, -а, -м; (*разг.*) хар лам, орос лам, гэгцэл;
☆ **поставить на попа босоо** гавих, говойлгох.

ПОПАДАТЬ, 1 и 2 л. *ед. не употр.*; -ает; *сов.* нурж унах, ойчиж л байх, унацгаах; попадали книги с полок номууд гавиураас нурж унав; попадает не мало, пока выучишься кататься на коньках ойчиж л байж гөшүүрээр гулгаж сурдаг.

ПОПАДАТЬ; -аю; -аешь; *несов.* **ПОПАСТЬ**, -аду, -адишь; *ал; соя.* 1. тусах, онох; 2. хүрэх; 3. дайрагдах; 4. олзлогдох, баригдах; 5. орох, орчлох; 6. амжиж суух, амжиж орох; 7. гишгэхэх, дүрчэхэх; 8. загнуулах.

ПОПАДАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; *несов.* 1. орох, 2. дайралдах, тохиолдох, харгах; 3. баригдах.

ПОПАДЬЯ, -и; *ж.* (*разг.*) ламын эхнэр, увсанц, тогооны хүн.

ПОПАРИТЬ, -рю; -ришь; *сов.* 1. *кого-что.* уураар жигтнэх, уураар шавших.

ПОПАРИТЬСЯ, -рюсь; -ришься; *сов.* биеэ уураар жигтнэх, биеэ уураар шавших.

ПОПАРНО, *нареч.* хос хосоор, кошоод кошоодоор, хоёр хоёроор; дети шли попарно хүүхдүүд хоёр хоёроор явж байв.

ПОПАСТЬ, -аду, -адишь; -ал; *сов.* 1. онох, тусах; попасть в мишень байг онох; попасть в цель шаггайсандан тусах; 2. хүрэх; письмо не попало к адресату захидал хаягт хүндээ хүрсэнгүй; домой мы попали поздно вечером гэртээ бид үдэш орой хүрлээ; 3. дайрагдах; попасть в беду гайд дайрагдах, аюулд дайрагдах; попасть под дождь бороонд дайрагдах; 4. олзлогдох, баригдах; попасть в плен олзлогдох, баригдах; 5. орох, оруулах; орчлох; в сети попало много рыбы торонд олон загас оржээ; не попало в театр театрт орж чадсангүй; с улицы вам не попасть в дом гудамжнаас та гэрт орж чадахгүй; попасть

ниткой в ушко иглы зүүний сүвэгчинд утас оруулах (сүвлэх); куда я попал? би хаана орчлов?; попасть в университет их сургуульд орчихо; попасть в чужой дом хүний гэрт орчихо; 6. амжиж суух, амжиж орох; во-время попасть на поезд галт тэргэнд цагтаа амжиж суух; 7. гишгэхэх, дүрчэхэх; попасть ногой в грязь шаварт хөлөөрөө гишгэхэх, дүрчэхэх; 8. загинуулах; ему попало от родителей тэр, эцэг эхдээ загинуулав; мне попало би загинуулав; что попало аль дайралдсан юмаар; ☆ что ни попало аль юу ч хамаагүй; где попало хайш яйш.

ПОПАСТЬСЯ, -адусь; -адишься; -ался; -алась; *сов.* 1. орох; попасться в капкан хавханд орох; 2. дайралдах, тохиолдох, харгах; попалась хорошая книга сайн ном дайралдав; по пути мне чикто не попался замд над хэн ч дайралдсангүй; попалась под руку гарт дайралдах; попасться на глаза нүдэнд дайралдах; первый попавшийся аль тохиолдсон хүн; 3. баригдах; попасться в краже хулгай кийгээд баригдах; попасться на месте преступления улайм цайм баригдах.

ПОПАХИВАТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ает; *несов.* (*разг.*) үнэр гарах, үнэр орох, үнэртэх; эта говядина попахивает энэ мах үнэр орж байна; попахивает дымом утаа үнэртэнэ.

ПОПЕРЁК, *нареч.* и *предлог с род. п.* хөндлөн, хөндлөөш, хөндлөн тийш; распилить бревно поперёк дүйзэн модыг хөндлөн хөрөөдөх; поставить телегу поперёк улицы тэргийг гудамжинд хөндлөн тавих; извездить страну вдоль и поперёк орон нутгаар хөндлөн гулд явж явчихах; ☆ изучить вопрос вдоль и поперёк асуудлыг нэгт шувт мэдэх; стать кому-либо поперёк дороги хүний зам хөндөлдөх; стать кому-либо поперёк горла хүнд яршиг болох.

ПОПЕРЕМЕННО, *нареч.* ээлжлэн, ээлжээр, сэлгэж, сольж; нести вещи попеременно юмыг ээлжээр өргөж явах.

ПОПЕРЕЧИНА, -ы; *ж.* хөндөл, хөндлөвч, ялуу.
ПОПЕРЕЧНИК, -а; *м.* хөндлөн; бревно имеет 50 см. в поперечнике дүнз хөндлөнгөөрөө тавин сантиметр хэмжээтэй байна.

ПОПЕРЕЧНЫЙ, -ая, -ое. хөндлөн; поперечная линия хөндлөн шугам; поперечный разрез хөндлөн огтлох, хөндлөн тайрах.

ПОПЕРХНУТЬСЯ, -нусь; -нешься; *сов.* хахах, цацах.

ПОПЕРЧИТЬ, -чу; -чишь; -ченый; *сов.* перец хийх, поварчи хийх.

ПОПЕЧЕНИЕ, -я; *ср.* асрах, каргалзах, асрамж; детей оставили на печение родных хүүхдийг төрөл садныхаа асрамжинд орхих.

ПОПЕЧИТЕЛЬ, -я; *м.* тэтгэгч, ивээгч, харгалзагч.
ПОПЕЧИТЕЛЬНИЦА, -ы; *ж.* тэтгэгч авгай, ивээгч эхнэр, харгалзагч хүүхэн.

ПОПЕЧИТЕЛЬСТВО, -а; *ср.* тэтгэмж үзүүлэх, асрах, ивээл, каргалзах; учредить попечительство над сиротами өнчдийг асрах ажлыг зохиох.

ПОПЕЧИТЕЛЬСТВОВАТЬ, -ствую; -ствуешь; *не сов.* тэтгэх, асрах, ивээх, каргалзах.

ПОПИРАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. гишгэхч, дэвсэх; попирает вражескую землю дайсны нутгийг гишгэхч; 2. бүдүүлгээр өвдэх.

ПОПИТЬ, *попить; попить; попил (и попил); попила, попила (и попила); попей; попивший; попило; сов.* 1. уух, уучлах; попить воды ус уух; дай попить уух юм өгөөч; попил, поил и спать залё г ууж идээд унтахаар хэвтэв; 2. сорох, сорж байх; попил и нашей кровушки бидний цусыг сорж байсан юм.

ПОПЛАВО'К, -ва; м. хөвүүр, холбог; поплавок у удочки загасны дэгээний хөвүүр; поплавки невода өөшний холбог.

ПОПЛА'КАТЬ, -лачу; лачешь; сов. уйлагнах, уйлах, ухилах.

ПОПЛАТИ'ТЬСЯ, -ачусь; -атишься; сов. хохирох, кохь болох, алдах; поплатиться за свою ошибку алдаа хийснээс болж хохирох; поплатиться здоровьем биеийн эрүүй мэнд хохирох.

ПОПЛЕВА'ТЬ, -люю; -люёшь; сов. нулимах, нулимаад авах.

ПОПЛЕСТИ'СЬ, -летусь; -летдшься; -лёлся; -ледашь; сов. гэлдрэх, сажлах; поплестись домой гэр гийшээ гэлдрэх.

ПОПЛЫ'ТЬ, -ыву; -ывёшь; -ыл; -ыла; -ыло; сов. ээлж явах, самарч эхлэх; поплыть к берегу эрэг рүү сэлж явах.

ПОПЛЯСА'ТЬ, -яшу; -яшешь; сов. бүжиглэх, жаакан бүжиглэх.

ПОПОВ'ЩИНА, -ы. ж. мухар сүжиг, сүжиг бишрэл.

ПОПО'ЗЖЕ, нареч. оройхон, оройтож, сүүлд; сегодня я приду попозже би өнөөдөр оройтож ирнэ.

ПОПО'ЙКА, -и. -ж; (разг.). архидах, архидлага.

ПОПОЛА'М, нареч. 1. тэг дундуур нь; распилить бревно пополам дүнзийг тэг дундуур нь хөрөөдөх; 2. тэн хагас; разделить имущество пополам хөрөнгө юмыг тэн хагасаар нь хуваах; вино пополам с водой тэн хагас ус хольсон дарс.

ПОПОЛЗНОВЕ'НИЕ -я; ср. (книжн.). санаа, далд санаа, эрмэлзэл, сэдлэг; иметь поползновение уйти явчхана санаатай байх.

ПОПОЛЗТИ', -зу; -зёшь; -полз; -ла; сов. мөлхөх, мөлхөж явах, гулсаж явах.

ПОПОЛНЕ'НИЕ -я; ср. 1. баяжуулах, нэмэх; пополнение библиотеки новыми книгами номын санг шинэ номоор баяжуулах; 2. нэмэх, нэмэлт, нэмэгдэл цэрэг, нөхөх; свежее пополнение шинэ нэмэгдэл цэрэг.

ПОПОЛНЕ'ТЬ, -ею; -еешь; сов. таргалах; мариажих, махлах.

ПОПО'ЛНИТЬ, -ню; -нишь; -ненный; сов. что чем; **ПОПОЛНЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов. нэмэх, нэмэгдүүлэх, нэмж гүйцээх, нөхөх, нөхөж гүйцээх; пополнить библиотеку номын санд ном нэмэх; пополнить свои знания мэдлэгээ нэмэгдүүлэх.

ПОПО'ЛНИТЬСЯ, 1 и 2 л. неупотр.; -ится сов.; чем.

ПОПОЛНЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. нэмэгдэх; библиотека пополнилась новыми книгами номын санд шинэ номууд нэмэгдэв.

ПОПОЛУ'ДНИ, нареч. өдрийн, үдээс хойш, үдийн хойтох; в два часа пополудни өдрийн хоёр цагт.

ПОПОЛУ'НОЧИ нареч. в два часа пополуночи шө; не дундаас хойш хоёр цагт.

ПОПО'НА, -ы; ж. нэмнээ.

ПОПО'РТИТЬ, -рчу; -ртишь; рти или-ть; сов., что. эвдэхэх, гэмтээх, муудуулах.

ПОПО'РТИТЬСЯ, -рчусь; -ртишься; сов. өвдрэх, гэмтэх, муудах.

ПОПО'ТЧЕВАТЬ, -чую; -чуешь; сов. 1. зочлох, хүндлэх; 2. хүртээх, дэлдэх; попотчевал вахала дубиной өөдгүй гайхалд шийдам хүртээх.

ПОПРАВИ'МЫЙ, -ая; -ов; -им засаж болох, засагдах, засагдаж болох; поправимое дело засаж болох хэрэг; эта ошибка поправима энэ алдаа засагдаж болно.

ПОПРА'ВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; **ПОПРАВЛЯ'ТЬ**, -яю; -яешь; несов. 1. засах; поправить ошибку алдааг засах; поправить перевод орчуулгыг засах; поправить часы цаг засах; 2. сэлбэх; по-

равить забор хашаа сэлбэх; 3. засаж хэлэх, залруулах; поправить ученика сурагчийн үгийг засаж хэлэх; 4. сайжруулах, тэнхрүүлэх; поправить своё здоровье биеэ тэнхрүүлэх.

ПОПРА'ВИТЬСЯ, -влюсь; -вишься; сов., **ПОПРАВЛЯ'ТЬСЯ**, -яюсь; -яешься; несов. 1. засах, засрах, засагдах; докладчик оговорился и тут же поправился илтгэгч алдаж хэлээд тэр дороо засав; дело поправилось ажил хэрэг засрав; 2. сайжрах, тэнхрэх; здоровье поправилось бие сайжрав.

ПОПРА'ВКА, -и, ж. 1. засах, засвар; поправка сочинения заняла целый час зохиолыг засахад бүхэл цаг оров; внести в текст поправку эх зохюлд засвар оруулах; 2. тэнхрэх, сайжрах; поправка шла медленно бие удаан тэнхэрч байв.

ПОПРА'ТЬ, буд. прост. не употр.; поправ, поправанный (-ан, -ана, -ано); сов., что (высок.). 1. гишгэчих, дэвсэх; 2. бүдүүлгээр эвдэх; попать чужие права бусдын эрхийг бүдүүлгээр эвдэх.

ПО-ПРЕ'ЖНЕМУ, нареч. урьдынх шигээ, хуучин янзаар, урьдынхаараа, хэвээрээ; он по-прежнему здоров тэр, урьдынх шигээ эрүүл байна.

ПОПРЕ'К, -а, м. зэмлэх, зэмлэл; вечные поправки үргэлжийн зэмлэл.

ПОПРЕКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов., кого (что) чем., **ПОПРЕКНУ'ТЬ**, -ну; -нёшь; однокр. зэмлэх, буруушаах; попрекнуть за ошибку алдаа гаргалаа гэж зэмлэх.

ПО'ПРИЩЕ, -а, ср. (высок.). талбай, үйлсийн талбар, цар, талаар; обширное поприще уудам талбай; работать на научном поприще шинжлэх ухааны таллаар ажиллах.

ПО-ПРИЯ'ТЕЛЬСКИ, нареч. нөхрийн ёсоор, найзын журмаар.

ПОПРО'БОВАТЬ, -бую; -буешь; -анный; сов. туршиж үзэх; амсаж үзэх, оролдож үзэх; попробовал, тяжёл ли чемодан чемоданы хүндийг туршиж үзлээ; попробовать суп шөл амсаж үзэх.

ПОПРОСИ'ТЬ, -прошу; -просишь; сов. гуйх.

ПОПРОСИ'ТЬСЯ, -прошусь; -просишься; сов. гуйх, орохыг гуйх, гарахыг гуйх, авахыг гуйх.

ПО'ПРОСТУ, нареч. (разг.). энгийн, ерийн байдлаар, зүгээр; рассказал всё попросту цөмийг энгийн ярьж өглөө; говорить попросту ерийн байдлаар хэлэх.

ПОПРОША'ЙКА, -и, м. и ж. 1. гуйланч, гуйранч; 2. гуйгаад салдаггүй хүн.

ПОПРОША'ЙНИЧАТЬ, -аю; -аешь; несов. (устар и разг. пренебр.). 1. гуйланчлах, гуйранчлах; 2. гуйж гувших, шалах.

ПОПРОША'ЙНИЧЕСТВО, -а, ср. 1. гуйранчлах явдал, гуйранчлал; 2. гуйж гувших явдал.

ПОПРОЩА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов., с кем-чем. салах ёс хийх, баяртай гэх.

ПОПРЫ'ГАТЬ, -аю; -аешь; сов. дэвхрэх, харайх; прыгать на одной ноге догонцох.

ПОПРЫГУ'Н, косв. п. не употр., м. (разг.). дэгэ дэгнүүр хүн.

ПОПРЫГУ'НЬЯ, -и, ж. дэгдэгнүүр хүүхэн.

ПОПРЫ'СКАТЬ, -аю; -аешь; сов. сүрчих, шүрших; попрыскать духами үнэртэй ус шүрших.

ПОПРЫ'СКАТЬСЯ, -аюсь; -аешься; сов. биедээ шүрших.

ПОПРЯ'ТАТЬ, -ячу; -ячешь; -анный; сов., кого что. цөмийг нуух, бүгдийг далдлах; попрятали все вещи в подвал бүх юмаа цөмийг зооринд нуув.

ПОПРЯ'ТАТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -чется; возвр. хоргодох, нуугдах, хоргодогоох, нуугдацгаах; попрятались от дождя кто куда борооноос зайлж аль дайралдсан нөмөр хоргодогтоов.

ПОПУГАЙ, -я, м. готь; прирученные попугаи могут произносить слова гөжөөр готь уг хэлж чадна; повторять, как попугай готь шиг бусдын хэлнийг дуурайх.

ПОПУГАТЬ, -аю, -аешь; сов., кого (что) разг. айлгах, айлгаад авах, цочоох, үргээх.

ПОПУДРИТЬ, -рю, -ришь; сов. оо түрхэх, оо жаахан түрхэх.

ПОПУДРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. нүүртээ оо түрхэх; она немного попудрилась ээр хүүхэн нүүртээ оо жаахан түрхэх.

ПОПУЛЯРИЗАТОР, -ор, м. дэлгэрүүлэгч, түгээгч, хялбарлан нэвтрүүлэгч; популяризатор идей Дарвина Дарвиний суртлыг дэлгэрүүлэгч.

ПОПУЛЯРИЗАЦИЯ, -и, жс. дэлгэрүүлэх, хялбарчлан дэлгэрүүлэх.

ПОПУЛЯРИЗОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов., популяризовать, -зую, -зуюшь; сов. и несов., кого-что (книжн.), дэлгэрүүлэх, хялбарчлан дэлгэрүүлэх; популяризовать новые методы работы ажлын шинэ аргыг дэлгэрүүлэх.

ПОПУЛЯРНОСТЬ, -и, жс. 1. ойлгомжтой, амархан ойлгогдох; книга ценна своей популярностью энэ ном ойлгомжтой талаараа эрхэм үнэтэй юм; 2. нэр гаргах, нэртэй болох, алдарших; широкая популярность среди населения олон түмний дотор нх нэртэй болох.

ПОПУЛЯРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. ойлгомжтой, амархан ойлгогдох, хялбарчилсан; книга написана популярным языком ном ойлгомжтой кэлээр бичигджээ; популярная литература хялбарчилсан утга зохиол; 2. олонд нэртэй болсон, алдартай, олонд дэлгэрсэн, олны мэдээж болсон; популярный артист алдартай жүжигчин; популярный журнал олонд дэлгэрсэн эзгүүц.

ПОПУСТИТЕЛЬ, -я, м. зоргоор нь тавигч, өөргөшүүлэгч.

ПОПУСТИТЕЛЬСТВО, -а, ср. зоргоор нь тавих явдал, өөргөшүүлэх явдал; преступное попустительство зоргоор нь тавих гэмт явдал.

ПОПУСТИТЕЛЬСТВОВАТЬ, -ствую; -ствуешь; нес. сов., кому-чему. зоргоор нь тавих, өөргөшүүлэх.

ПОПУСТУМУ и **ПОПУСТУ**, нареч. (разг.). дэмий, коосоор, талаар, мийн; по-пустому тратить время цагийг дэмий барах.

ПОПУТАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; сов., кого (что), обьччо с неопр. (разг. шутл.). зөтгөрлөх, гай болох, гай дайрах.

ПОПУТНО, нареч. далимд нь, дашрамд нь, хамт; попутно задать вопрос далимд нь асуулд тавих.

ПОПУТНЫЙ, -ая, -ое. 1. аясын, нийцтэй; попутный ветер аясын салхи; 2. яам нийлсэн, яам таарсан, чир таарсан; попутный ездук зам нийлсэн хүн; 3. далимын, дашрамын; попутный вопрос далимын асуулд.

ПОПУТЧИК, -а, м. 1. замын хань; 2. дагач, гүр дагач; попутчики революции хувьсгалыг гүр дагачид.

ПОПУТЧИЦА, -ы, жс. 1. замын хань эмэгтэй; 2. дагач эмэгтэй, гүр дагач эмэгтэй.

ПОПУЩЕНИЕ, -я, ср. зоргоор нь тавих, өөргөшүүлэх.

ПОПЫТАТЬ, -аю, -аешь; сов., что и чего (разг.). турших, туршаад үзэх, оролдоод үзэх; попытаться счастья яза турших.

ПОПЫТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. турших, оролдох, туршаад үзэх, оролдоод үзэх; попытаться сам решить эту задачу энэ бодлогыг өөрөө бодохыг оролдоод үз.

ПОПЫТКА, -и, жс. оролдох, оролдлого; сделать попытку оролдоод үзэх; тщетная попытка дэмий оролдлого.

ПОПЫХИВАТЬ, -аю, -аешь; нес. (разг.). 1. утаа баагих; баагнулах, савсах; попыхивать из трубки гаансаар тамхн татах; 2. уугих; огондк попыхивает гал уугиж байна.

ПОПЯТИТЬСЯ, -ячусь, -ятишься; сов. ухрах, цухрах, гэдрэгээ явах, арагшаа ухрах.

ПОПЯТНЫЙ, -ая, -ое (устар.). ухрах, гэдрэг ухрах, буцах; попятное движение ухрах хөдөлгөөн; идти на попятный түрүүчийн шийдвэрээс буцах.

ПОРА, -ы, жс. сүв, хөлсний сүв, шар усний нүх, сий, сийрхий; засорение пор шар усний нүх битүүрэх.

ПОРА, -ы, вин. пору, мн. поры, пор, порам, жс. 1. цаг болох; пора вставать босох цаг боллоо; пора спать унтах цаг боллоо; мне пора уходит миний явах цаг дөхлөө; пора на работу ажилд явах цаг боллоо; в ту пору гэр цагт; весенняя пора хаврын цаг; ночной порою шөнийн цагт; в самую пору гээл цагт нь; 2. үе; на первых порах анхны үед, түрүүчийн үед; ☆ до сих пор одоо хүртэл, энд хүртэл; до тех пор гэр хүртэл; до каких пор хэдий болтол; до поры до времени цагаа тултал, түр зуур; с давних пор хэдийнээс хойш, эртнээс нааш; с каких пор хэдийнээс; с тех пор түүнээс хойш.

ПОРАБОТАТЬ, -аю, -аешь; сов. ажиллах, ажил хийх; я ещё час поработаю би дахиад нэг цаг ажиллана; поработать вечером үдэш ажил хийх.

ПОРАБОТИТЕЛЬ, -я, м. (высок.). боолчлогч, муха лайлагч.

ПОРАБОТИТЬ, -ошу, -отишь; -ошнный (-шн, -ена); сов., кого-что (высок.). **ПОРАБОЩАТЬ**, -аю, -аешь; нес. боолчлох; фашисты мечтали поработить весь мир фашистууд дэлхий дахиныг боолчлохыг хүсэж байв.

ПОРАБОЩЕНИЕ, -я, ср. боолчлох, боолчлол.

ПОРАБОЩЕННЫЙ, -ая, -ое. боолчлогдсон, **ПОРАВНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; сов., о кем-чем, зэрэгцэх, зэрэгцэж ирэх; автобус поравнялся с нашей машиной автобус манай машинтай зэрэгцэж ирэв.

ПОРАДОВАТЬ, -аю, -адуешь; сов. баярлуулах, баясгах.

ПОРАДОВАТЬСЯ, -ауюсь, -адуешься; сов. баярлах, баясах.

ПОРАЖАТЬ, -аю, -аешь; нес. 1. бүлэх, кавгах, цохих; 2. ялах, дийлэх, дарах; 3. гэмтээх, орох, гүрсах, хүрэх; 4. цочирдуулах, хачирхуулах.

ПОРАЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; нес. 1. бүлэгдэх, цохигдох; 2. гэмтэх, хүрэх; 3. цочирдох, хачирхах.

ПОРАЖЕНИЕ, -ние, м. дийлдэх үзэлтэн, дийлдээч, дийлдүүлэх үзэлтэн.

ПОРАЖЕНИЕ, -я, ср. 1. ялагдах, ялагдал; поражение поражение ялагдалд учрах (ялагдах); нанести поражение противнику дайсныг ялагдалд учруулах (ялах); ловкость борца не спасла его от поражения бөхийн шаламтай ов нь түүнийг ялагдлаа аварсангүй; 2. онох, тусах, бүлэх; поражение цели бай онох; 3. тусах, хүрэх, гэмтэх; поражение зрительного нерва харааны мэдрэлийн судас гэмтэх; ☆ поражение в правах эрхийг хасах, иргэний эрхийг гүр хасах.

ПОРАЖЕНИЕЧЕСТВО, -а, ср. дийлдэх үзэл, дийлдэхийг хүсэх явдал, дийлдүүлэх үзэл.

ПОРАЗИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. гайкалтай, жигтэй, жигтэйхэн, хачин; поразительная новость гайкалтай сонин; поразительное сходство жигтэйхэн адилхан.

ПОРАЗИТЬ, -ажу, -ашишь; -ажённый (-ён, -ена); сов. 1. бүлэх, хатгах, цохих; поразил его в грудь ножом цээж рүү нь хутгаар бүлэв; 2. ялах, дийлэх, дарах; поразить врага дайсных дарах; 3. гэмтээх, орох, тусах, хүрэх; туберкулёз поразил лёгкие сүрьеэ уушгинд нь оржээ; 4. дочирдуулах, хачирхуулах; поразить неожиданным известием гэнэт сонин мэдээ хэлж дочирдуулах.

ПОРАЗИТЬСЯ, -ажусь, -ашишься; сов. их гайхах, каирхах, цочирдох; поразиться величиной и красотой сооружения барилгын жавхлан үзэсгэлэнг үзэж их гайхах.

ПОРАЗМЫСЛИТЬ, -лю, -лишь; сов., о чем и без доп. (разг.). бодож үзэх, сайн бодох, бодож бодож; поразмысли-ка о том, что мы наделади бид ямар уршиг гарсан тухай бодож үзээч хөө.

ПОРАНЕНИЕ, -я, ср. шархдах, эсгэх. **ПОРАНИТЬ**, -ню, -нише; -наный; сов; кого-что. шархдуулах, эсгэх, огтлох; сильно поранил руку гарыг хунд шархдуулав.

ПОРАНИТЬСЯ, -нюсь, -нишусь; возвр. шархдах, биеэ шархдуулах; эсгэх, биеэ эсгэх.

ПОРАНИШЕ, нареч. эртхэн; приходи пораньше эртхэн ир.

ПОРАСКИНУТЬ, -ну, -нешь; сов. тунгаах, дэлгэх; пораскинуть умом ухаандаа тунгаах.

ПОРАСКИНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -атся; сов. дэлгэгдэх, дэлгээстэй байх, цэлийх.

ПОРАССКАЗАТЬ, -кажу, -кажешь; -каваный; сов., что или о ком-чём. ярих, жаахан ярих, кээрэх.

ПОРАССПРОСИТЬ, -ошу, -ошишь; -прощальный; сов., кого-что о ком-чём. сураглаж мэдэх, асууж сураглах, сайн асуух.

ПОРАСТАТЬ, -ает; несов., **ПОРАСТИ**, 1 и 2 л. не употр., -тёт; -рос, -росла; сов., чем. ургах, тропинка поросла травой улбаа зам дээгүүр ногоо уржажээ.

ПОРВАТЬ, -ву, -вёшь; -ал, -ала, -ало; порваный; сов., что. 1. ураг, тасчих; порвать костюм костюмаа ураг; 2. таслах; порвать отношения с кем-либо хүнтэй харилцагаа таслах.

ПОРВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -аётся; -алая, -алась, -алась (и -алась); сов. 1. урагдах, тасрах; пальто порвалось даан урагдаа; провал порвался төмөр утаа тасраха; 2. тасрах; связь порвалась харилцаа тасрал.

ПОРЕДЕТЬ, -еет; сов. сийрэгших, цөөрөх.

ПОРЕЗ, -а, м. 1. оглох, эсгэх, адах; 2. эсгэсэн газар, шарх.

ПОРЕЗАТЬ, -ежу, -ежешь; -ежанный; сов. 1. огтлох; кэрчих; порезать хлеба талх огтлох; порезать мясо мах кэрчих; 2. эсгах, адах; порезать палец бритвой хуруугаа тонгоргоор, эсгэх.

ПОРЕЗАТЬСЯ, -ежусь, -ежешься; возвр. огтлох, эсгэх, огтлогдох, эсгэгдэх; порезаться стеклом шидээр эсгэх, шидэнд эсгэх.

ПОРЕИ, -я, м. гогод.

ПОРЕКОМЕНДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; сов. 1. сайшаал өгөх, сайн үнэлэйт өгөх, дэмжлэг үзүүлэх; порекомендовать работника ажилтанд сайшаал өгөх; 2. зөвлөх, зөвлөлтөө өгөх; порекомендовать прочесть хорошую книгу сайн номыг уншихыг зөвлөх.

ПОРЕШИТЬ, -шу, -шишь; -шанный (-ён, -ена); сов. 1. тогтоох, шийдвэрлэх; 2. дуусгах; порешить дело кэртээ дуусгах;

ПОРИСОВАТЬСЯ, -ежусь, -суеешься; сов. 1. зураглах; 2. янзархах, маадайх.

ПОРИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. сүвэрхэг, сиймхий, сийтэй, сийрхий; пористый чулун сүвэрхэг ширэм; пористая кожа сиймхий арьс.

ПОРИЦАНИЕ, -я, ср. буруушаах, аамлал, аймсал, донгодлого; общественное; порицание олон нийтийн буруушаал.

ПОРИЦАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что (книжн.). буруушаах, зэмлэх, аймсах, баадах; порицать чье-нибудь поведение хүний зан явдлыг буруушаах.

ПОРКА I, -и, ж. зодох, жанчих.

ПОРКА II, -и, ж. ханзлах.

ПОРНОГРАФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. садар самууны, үжид завхайн, хуялын.

ПОРНОГРАФИЯ, -и, ж. 1. садар самууны дүрслэл, завхай явдлыг үзүүлэх; 2. садар самууны зохиол, завхай үжидийн зохиол, хуялын зохиол.

ПОРОВНУ, нареч. тэгш, адил; делить поровну тэгш хуваах.

ПОРОГ, -а, м. 1. босго; переступить порог босго алдах; на порог не пускать босго давуулахгүй (гэрч тээ оруулахгүй); за порог ни ногой гадагш босго давуулахгүй (гадагш гаргахгүй); 2. босго, үүд, лаваа; на пороге смерти үхлийн босгон дээр; 3. боргио; днепровские пороги Днепр мөрний боргио; 4. зааг; порог раздражения цочроолын зааг; ☆ обивать пороги босго элээх.

ПОРОДА I, -ы, ж. үүлдэр; курдючная порода овец сүүлт үүлдрийн хонь.

ПОРОДА II, -ы, ж. чулуулаг; горные породы уулын чулуулаг; осадочная порода тунамал чулуулаг.

ПОРОДИСТОСТЬ, -и, ж. сайн үүлдэр, үүлдэр сайтай.

ПОРОДИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. сайн үүлдрийн, сайн угсааны, үүлдэр сайтай; породистая лошадь үүлдрийн морь; 2. хүдэр, чийрэг.

ПОРОДИТЬ, -ожу, -одишь; -ожданный (-ён, -ена); сов., **ПОРОЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. төрөх, төз рүүлэх; 2. гаргах, үүсгэх; породить недоразумение ойлголцожгүй явдал гаргах; извести породило много толков энэ мэдээ олон яриа үүсгэв.

ПОРОДНИТЬСЯ, -нюсь, -нишусь; сов. төрөл болох, ураг бололдох, ураг садан болох.

ПОРОДНЫЙ, -ая, -ое (слен.). сайн үүлдрийн, сайн угсааны.

ПОРОЖДЕНИЕ, -я, ср. (книжн.) уршиг, шалтгаан үр; безработица—порождение капитализма ажил гүйдэх явдал бэл капитализмын уршиг мөн.

ПОРОЖНИЙ, -ая, -ее (прост.). хоосон, сул; порожний кувшии хоосон домбо; порожний пробег вагона вагоны сул гүйлт; ☆ переливать из пустого в порожнее эрүү амаа хоосон хавирах.

ПОРОЖНЯК, -а, м. хоосон вагон, сул вагон.

ПОРОЖНЯКОМ, нареч. хоосон, ачаагүй; грузовик идэт порожняком ачааны машин хоосон явж байна.

ПОРОЗНЬ, нареч. ганц ганцаар, тус тусдаа, сэд ланги; жить порознь тус тусдаа амьдрах.

ПОРОЗОВЕТЬ, -ею, -еешь; сов. ягаарах, улаан бодох, улайх.

ПОРОЙ, **ПОРОЮ**, нареч. заримдаа, хааяа.

ПОРОК, -а, м. 1. дутагдал, муухай явдал, гэмтэй явдал, чивэл; лживость—большой порок худал хуурмар бол их муухай явдал мөн; 2. эрэмдэг, гажиг, гэм, согог; порок сердца зүрхний гажиг; пороки кожи арьсны согог; 3. шалтгаан, садар самуун; предаться пороку шалтгаан явдалд аргагдах.

ПОРОЛОН, -а, м. поролон (нийлэг сиймхий эд)

ПОРΟΣЕНОК, -нка, мч., сята, ят, м. гахайн төр, торой.

ПОРСИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. зузаагалах, торойлох, торой гаргах.

ПО'РОСЛЬ, -а, ж. 1. зулзаган мод, найлзуур ой, ширэнгэ сөөг; 2. кожуулын найлзуур.

ПОРССЯ'ЧИЙ, -ья, -ье. гахайн торойн, торойн.

ППРО'ТЬ I, порю, порешь; поротый; *несов.*, что. канзлах; пороть старую юбку хуучин банзлыг ханзлах; ☆ пороть чушь худал чалчих, дэмий соллорох.

ППРО'ТЬ II, порю, порешь; поротый; *несов.*, кого (что) (разг.). зодох, балбах, гуйдах; пороть розгами торлогсор зодох, торлогдох.

ПОРО'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., порется; *несов.* канзрах.

ПО'РОХ, -а (-у), мн. (в знач. сорта) пороха, -ов, м. дарь; бездымный порох утаагүй дарь; держать порох сухим дариа хуурай байлгах (бэлхэн байх); пахнет порохом дарь үнэртэж байна (дайн болох дөхөж байна); ☆ он пороха не выдумает гэр олгтой юм хийж чадахгүй; не хватает пороха сачий (тэнхээ) нь дутаж байна.

ПОРОХОВНИ'ЦА, -ы, ж. даринь хот, даринь уут, даринь гунгэрцэг, шахаг; ☆ есть ещё порох в пороковницах даринь саванд дарь бас бий (тэмцэх чадал бас бий).

П ОРОХОВО'Й -ая, -ое. дарийн, даринь; пороховой склад дарь агуулах газар; пороховой погреб даринь зоорь.

ПОРО'ЧИТЬ, -чу, -чишь; *несов.*, кого-что. 1. голох, муушаах; порочить хорошую работу сайн ажлыг муушаах; 2. гутаах, муу хэлэх, муучлах; порочить доброе имя сайн нэрийг гутаах; порочить человека хүнийг муу хэлэх.

ПОРО'ЧНОСТЬ, -и, ж. 1. шалиг, завхай явдал; порочность поведения шалиг зан; 2. буруу, эндүү, алдаа; порочность доказательства буруу нотлол.

ПОРО'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. шалиг, завхай; порочный человек завхай хүн; 2. буруу, эндүүтэй, алдаатай; порочные методы буруу арга.

П СРО'ША, -и, ж. хярмаг цас, шинэ цас, гуйлаадаг.

ПОРОШИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; *несов.* что и без доп. цас бурганах.

ПОРОШО'К, -шка, м. талх, нунтаг, үйрмэг; лекарство в порошок нунтаг эм; ☆ стереть в порошок үнсэн товрог болгох, нунтаглах; зубной порошок шүдний оо.

ПОРО'Ю, нареч. заримдаа, каая.

ПОРТ, -а, о порте, в порту, мн. порты, портов, м. боомт, онгоцны буудал (зогсоол); морской порт тэнгисийн боомт; войти в порт боомтод орох.

ПОРТА'Л, -а, м. нүүрэн тал, гол каалга, ёслолын үүд.

ПОРТАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. авсаархан; портативная пишущая машинка авсаархан бичгийн машин.

ПОРТВЕ'ЙН, -а, м. портвейн, дарс, үзмийн дарс.

ПО'РТИТЬ, -рчу, -ртишь; *несов.*, кого-что. 1. өвдэх, гэмтэх; портить часы цаг өвдэх; 2. муудуулах; портить зрение нүдний хараа муудуулах; портить своё здоровье биеэ муудуулах; сырость портит обувь чийг гутлыг муудуулна; портить отношения харилцааг муудуулах; 3. гутаах, өвдэх; пристройки портят общий вид здания залгасан барилга нь байшингийн ерөнхий үзэмжийг гутаажээ; 4. муу зан сургах; портить ребёнка неумелым воспитанием хүүхдийг хүмүүжүүлж чадахгүй, муу зан сургах; ☆ портить настроение сэтгэл үймүүдэх.

ПОР'ТИТЬСЯ, -рчу, -ртишься; *несов.* 1. өвдрэх, гэмтэх; резина от сырости не портится резин чийгнээс гэмтэхгүй; часы портятся от неумелого обращения аятайхан өдлэхгүй бол цаг өвдэрнэ; 2. муудах; отношения стали портиться карьцаа муудаж байв; 3. гутаах, өмхийрэх; мясо быстро портится мах хурь

дан гутна; 4. муухай болох, бүрхэх; к вечеру погода стала портиться үдэш болоход тэнгэр муухай болов; 5. муу зан сурах, төрхгүй болох; ребёнок портился без присмотра хүүхэд арчылгаагүй байж муу зан сурав.

ПОРТМОНЕ', *нескл.*, ср. (устар.). мөнгөний гүйрийвч.

ПОРТНИ'ХА, -и, ж. оёдолчин эмэгтэй, эмэгтэй үйлчин.

ПОРТНО'ВСКИЙ, -ая, -ое. оёдлын, оёдолчны, үйлчийн; портновская мастерская оёдлын газар; портновский наперсток оёдолчны хуруувч.

ПОРТНО'Й, -ого, м. оёдолчин, үйлчин, сайван; мужской портной эрэгтэй хувцасны оёдолчин.

ПОРТНЯ'ЖИТЬ, -жу, -жишь; *несов.* (прост.) оёдол оёх, үйл оёх, оёдлын ажил хийх.

ПОРТНЯ'ЖНЫЙ, -ая, -ое. оёдлын; портняжное дело оёдлын ажил.

ПОРТОВИ'К, -а, м. боомтын ажилчин.

ПОРТОВ'ЫЙ, -ая, -ое. боомтын; боомт, буудлын; портовый город боомт хот; портовый рабочий боомтын ажилчин.

ПОРТРЕ'Т, -а, м. 1. хөрөг, биеийн зураг, зураг; портрет во весь рост биеийн хэмжээний хөрөг; писать портрет с кого-либо хүний зургийг зурах; 2. дүрслэл, дүр; яркий портрет главного героя романа романы гол баатрын гэд дүр.

ПОРТРЕТИ'СТ, -а, м. зураач, хөрөгч, хөргийн зураач.

ПОРТРЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. хөргийн, царайн; портретная живопись хөргийн уран зураг; портретное сходство царай төс.

ПОРТСИГА'Р, -а, м. тамхины сав, янжуурын хайрцаг.

ПОРТУГА'ЛЕЦ, -льца, м. португали хүн.

ПОРТУГА'ЛКА, -и, ж. португали эмэгтэй.

ПОРТУГА'ЛЬСКИЙ, -ая, -ое. португали, португалийн; португальский язык португали хэл.

ПОРТУПЕ'Я, -и, ж. агсарга, мөрөвч.

ПОРТФЕ'ЛЬ, -я, м. 1. бичгийн сав, портфель; кожаный портфель бичгийн ширэн сав; 2. яам; министр без портфеля яамгүй сайд; распределение портфелей яамыг хуваарилах; 3. хэвлэгдэх ном, хэвлэх гар бичмэл, бэлэн бичмэл ном; портфель издательства хэвлэлийн газрын бэлэн бичмэл ном.

ПОРТФЕ'РА, -ы, ж. хөшиг, зузаан хөшиг; суконная портфера цэмбэн хөшиг.

ПОРТЯ'НКА, -и, ж. хөлийн ороолт.

ПОРУБИ'ТЬ, -ублю, -убишь; -убленный; *сов.*, кого-что. 1. бүр огтлох, хуу огтлох, тас гайрах, хяргах; порубить все деревья бүх модыг бүр огтлох; 2. тас давчих, сэлмээр тас давчих.

ПОРУ'БКА, -и, ж. кулгайгаар огтлох, далдуур мод огтлох.

ПОРУ'БЩИК, -а, м. мод кулгайгаар огтлогч, мод далдуур огтлогч.

ПОРУГА'НИЕ, -я, ср. (высок.). гутаамшиг, доромжлол, басамжлал; поругание народной святыни ардын нандин шүтээнийг гутаамшиг болгох.

ПОРУ'ГАННЫЙ, -ая, -ов (высок.). гутаагдсан, доромжлогдсон, басамжлагдсан; поруганная честь гутаагдсан нэр төр.

ПОРУГА'ТЬ, -аю, -аешь; *сов.*, кого-что. хараах, эмлэх, донгодох.

ПОРУГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* харааллах, хэрлэх.

ПОРУ'КА, -и, ж. даах, даалт, барьцаа, баталгаа; взять на поруки дааж авах; отпустить на поруки даалтаар гаргах; круговая порука нийтээр даах.

ПСРУЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* даалгах, даалгаж өгөх.

ПСРУЧИТЬ, -я, *ср.* даалгах, даалгавар; исполнить поручение даалгасныг гүйцэтгэх; по поручению даалгасан ёсоор; дать поручение даалгавар өгөх.

ПОРУЧЕНЬ, -чня, *обычно мн., м.* барил; держаться за поручни баруулаас барьж явах.

ПОРУЧИК, -а, *м.* дэслэгч, поручик.

ПОРУЧИТЕЛЬ, -я, *м.* (*офиц.*) даагч, даасам хүн; подписать поручителя даасан хүний гарын үсэг; поручитель отвечает перед кредиторами даагч бол зээлдүүлэгчийн өмнө хариуцлагыг хүлээнэ.

ПОРУЧИТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* (*офиц.*) даах, даалт; имущественное поручительство эд хөрөнгөний даалт.

ПОРУЧИТЬ, -чу, -учишь; -ученный; *сов., кому кого-что или с неопр.* даалгах, даалгаж өгөх; поручить кому-либо доставить письмо хүнд захидал хүргэхийг даалгаж өгөх; поручить детей кому-либо хүүхдийг хүнд даалгаж өгөх.

ПОРУЧИТЬСЯ, -учусь; -учишься; *сов.* даах, батлах.

ПОРФИРА, -ы, *ж.* улаан жанч, улаан нөмрөг.

ПОРХАТЬ, -аю, -аешь; *несов.,* **ПОРХНУТЬ**, -ну, -нёшь; *однокр.* эрвэлзэн нисэх, эрвэн дөрвэн нисэх, дүр хийж нисэх.

ПОРЦИОН, -а, *м.* 1. хувь, порци, нэг идэх; порцион оаса для лошадей морины нэг идэх овъёос; 2. күнсний мөнгө.

ПОРЦИОННЫЙ, -ая, -ое. 1. хувь, порци, нэг идэх; 2. захиалга, захиа; порционный блюдо захиа хоол.

ПОРЦИЯ, -и, *ж.* хувь, порци, таваг коол, таваг; две порции котлет хоёр таваг котлет.

ПОРЧА, -и, *ж.* 1. гэмтээх, гэмтэх, муудуулах, муудах, эвдэх; порча инструмента багаж гэмтээх; порча зрения хараа муудах; 2. хараал, жатга; наводить порчу хараал хийх.

ПОРЧЕННЫЙ, -ая, -ое. гутсан, муудсан, гэмтсэн, эвдэрхий; порченное яблоко муудсан алим.

ПОРШЕНЬ, -шня, *м.* бүлүүр, поршень

ПОРЫВ, -а, *м.* 1. сэрчигнэх, сэр сэр; в порыв ветра салхи сэрчигнэх, сэр сэр салхилах; 2. эрмэлзэл, тэмүүлэл; боевой порыв войск цэргийн дайчин эрмэлзэл; наступательный порыв довтолх тэмүүлэл; 3. долгиосх, долгиосол, бадрах, их уурлах, их баярлах; в порыве гнева хилэн бадраад; в порыве радости их баярлаад.

ПОРЫВАТЬ, -аю, -аешь *несов.* таслах; порывать отношения харьцааг таслах.

ПОРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. ухасхийх; порываться вперед урагш ухасхийх; порываться; встать ухасхийж босох; 2. тэмүүлэх; он порывается ухатъ гэр явах гэж тэмүүлнэ.

ПОРЫВАТЬСЯ II, -ается; *несов.* тасрах.

ПОРЫВИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. сэрчигнэх, сэр сэр, нөөлөг; порывистый ветер сэр сэр салхилах; 2. ухасхийх, ухас ухас; порывистые движения ухасхийх кэдлэх; 3. хөөрүү, дэгдэгнүүр; порывистая натура хөөрүү хүн; порывистый характер дэгдэгнүүр зан.

ПОРЫЖЕЛЫЙ, -ая, -ое. гандсан, онгосон, зөвкйрсэн; порыжелая шляпа гандсан малгай.

ПОРЫЖЕТЬ, -ею, еешь; *сов.* гандах, онгох, зөвкйрөх.

ПОРЫТЬ, -рою, -роешь; *сов.* , что. ухах, малтах

ПОРЫТЬСЯ, -роюсь; -роешься; *сов.* , в чём. уудлах онгилох, онгичих; порыться в армаваж кармаанаа уудлах; *порыться в память санах гэж оролдох, санаж ядах.

ПОРЯДКОВЫЙ, -ая, -ое. дэс дараа, дэс дугаар, дэс дугаарын; порядковый выпуск серии цувралын гаралтын дэс дараа; порядковый номер издания хэвлэлийн дэс дугаар; порядковый номер тома ботгийн дэс дугаар; порядковое числительное дэс тоо.

ПОРЯДКОМ, *нареч.* (*разг.*) 1. нилээд их; порядком надоело их залхаж байна; 2. олигтой, сайн, зүй

ёсоор; он ничего порядком не сделал тэр юу ч олигтой хийсэнгүй; порядком разобратся в чём-либо юмны учрыг сайн олох; дело идёт своим порядком ажил хэрэг зүй ёсоор явж байна.

ПОРЯД, -дка (-у), *м.* 1. эмх, цэгц, эмх цэгц, эмх журам; привести в порядок все дела бүх хэргийг эмх цэгцтэй болгох; 2. дэс дараа, дараалал; алфавитный порядок үсгийн дэс дараа; изложить всё порядку бүгдийг дэс дараагаар ярьж өгөх; 3. журам, дэглэм, гочрим; нарушить порядок журам эвдэх; соблюдать порядок журмыг сахих; порядок проведения конференции бага хурлыг хийх журам; в административном порядке захиргааны журмаар, албан журмаар; в порядке обсуждения шүүмжлэн хэлэлцэх журмаар; порядок голосования санал хураах журам; 4. заншил, ёс, заншил ёс; по введению порядку тогтсон заншлын ёсоор; *порядок дня хэлэлцэх хэрэг; в порядке дня тулгарсан асуулт; в порядке вещей ерийн зүйл, жирийн юм; в порядке бүрэн бүтэн; своим порядком зүй ёсоороо; одного порядка нэг адил.

ПОРЯДОЧНО, *нареч.* 1. нилээд, их; ждатель пришлось порядочно нилээд хүлээж байлаа; я порядочно устал би их ядарлаа; 2. шударга; поступить порядочно шударга байх.

ПОРЯДОЧНОСТЬ, -и *ж.* шударга, шударга төвшин; это говорит о его порядочности энэ бол түүний шуударга төвшнийг үзүүлж байна.

ПОРЯДОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. нилээд, зээгсэн; порядочное расстояние нилээд хол газар; порядочный доход зээгсэн орлого; 2. нилээд, сайн, овоо, бузгай; порядочное знание сайн мэдлэг, овоо мэдлэг; 3. шуударга, шударга төвшин. томоолой; порядочный человек шударга төвшин хүн; 4. даанч хэтэрхий; порядочный нажал даанч ичих нүүргүй хүн.

ПОСАД, -а, *м.* дүүрэг кот, котын дүүрэг, наймаа хот.

ПОСАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; *сов.* 1. тазрих, суулгах; посадить деревья мод тарих; 2. суулгах; посадить в поезд галт төргэнд суулгах; посадить ребёнка на стул хүүхдийг сандал дээр суулгах; 3. унуулах, мордуулах; посадить на лошадь морь унуулах; 4. хорих, суулгах; посадить в тюрьму шоронд хорих; 5. байлгах; посадить на диету цагаан хоолтой байлгах; 6. дусаах, баалуулах; посадить мясцу бэх дусаах; 7. жигнэх; посадить хлеба талж жигнэх.

ПОСАДКА -и, *ж.* 1. тарих, тарилга суулгах, суулгалт; посадка капусты байцаа тарих; посадка деревьев мод суулгах; 2. таримал; 3. суух, суулгах; посадка в поезд галт төргэнд суух; посадка начинается за час до отправления поезда галт төргийг явахаас цагийн өмнө түүнд суулгаж өхэлнэ; 4. буух, газарт буух; вынужденная посадка самолёта нисэх онгоц аргагүй болж газарт буух; 5. эмээл дээр суух байдал; Кавалерийская посадка морин цэргийн эмээл дээр суух байдал.

ПОСАДОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. буух, нисэх онгоцны буух, газарт буух; посадочная площадка нисэх онгоцны буух галбай 2. суулгах, суулгалтын, тарих, тарилтын; посадочные работы суулгах ажил; посадочный материал тарих хэрэглэгдэхүүн; посадочная машина мод суулгах машин.

ПОСАЖЕННЫЙ, -ая, -ое, мөргөсөн, орлосон; посаженный отец мөргөсөн эцэг; посаженная мать мөргөсөн эх.

ПОСВАТАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* хадамлах, гэрлүүлэх, гэрлүүлэх гэх.

ПОСВАТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* гэрлэх гэх, эхнэр авах, нөхөрт очих, хүү ураг болъё гэх.

ПОСВЕЖЕТЬ, -ею, -еешь; сов. I. сэрүү орох, сэрүүн болох; 2. сэргэх, засрах, сайжрах; лицо её посвежело тэр эмэгтэйн царай засарчээ.

ПОСВЕТИТЬ, -свечу, -светить; сов. I. гийх гийгүүлэх; луна осветила и заирьлась за тучами саргийгэж байгаад үүлний цаагуур оров; 2. гэрэлтүүлэх, гэрэлтүүлж өгөх; осветить путь замыг гэрэлтүүлж өгөх.

ПОСВЕТЛЕНИЕ, -ею, -еешь; сов. I. гэгээрэх, цэлмэх; небо осветлено тэнгэр цэлмэн; 2. гядалзах, гэгээ орох; лицо его осветлено царай нь гялалзаж байв.

ПОСВИСТАТЬ, -ищу, -ищешь; сов. **ПОСВИСТЕТЬ**, -ищу, -ищешь; сов. исгэрэх, эсгэрэх, исгэрвэд авах, **ПОСВИСТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. исгэрч байх, эсгэрч байх.

ПО-СВОЕМУ, нареч. өөрийнхөөрөө, өөрийнхөө сацалаар, хувьдаа.

ПО-СВОЙСКИ, нареч. (разг.). I. дур зоргоороо; расправиться по-свойски дур зоргоороо шийтгэх; 2. дотночлон; сказать по-свойски дотночлон хэлэх.

ПОСВЯТИТЬ, [-ящу, -ятишь; -ящённый (-ён, -ёна) сов.], **ПОСВЯЩАТЬ** -аю, -аешь; несов. I. таниулах, хэлж өгөх; посвятить друга в свои планы төлөвлөгөөгөө найздаа таниулах; 2. зориулах; посвятить свою жизнь народу амь насaa ярд гүмэнд зориулах; посвятить себя науке шинжлэх ухаанд биеэ зориулах.

ПОСВЯТИТЬ, [-ящу, -ятишь; -ящённый (-ён, -ёна) сов.], **ПОСВЯЩАТЬ** -аю, -аешь; несов. I. таниулах, хэлж өгөх, санраар өгөх.

ПОСВЯЩЕНИЕ I, -я, ср. I, таниулах, хэлж өгөх; 2. зориулах, зориулсан цохлол.

ПОСВЯЩЕНИЕ, -я, ср. I. авшиг авах, санраар авах, сахил хүртэх.

ПОСВЯЩЕННЫЙ, -ая, -ое. I. зориулсан; 2. сэтгэртэй; посвящённый духам сэтгэртэй мал.

ПОСЕВ -а, м. I. тарилага, тарих, тарилт; время посева тарих цаг; 2. тариалан, тариа; расширение площади посевов тарианы талбайг өргөтгөх; озимые посевы өвөлжих тариа.

ПОСЕВНАЯ, -ая, ж. тариалгын кампани, тарианы кампани.

ПОСЕВНОЙ, -ая, -ое. тариалангийн, тарианы, тарьсан; посевная кампания тариалангийн кампани; посевная площадь тарианы талбай, тарьсан газар.

ПОСЕДЕТЬ -ею, -еешь; сов. буурал болох, бууралдах; водосев поседело үе буурал болов.

ПОСЕЛЕНЕЦ, -нца, м. нутагжсан хүн. ирүүл хүн, нүүж ирсэн хүн.

ПОСЕЛЕНИЕ, -я, ср. I. нутагжих, нутагшуулах, нүүлгэж суурьшуулах; 2. тосгон, суурин; 3. цөлж нүүлгэх.

ПОСЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ёна); сов. I. суулгах, байрлуулах, оруулах, нутагшуулах, нутаглуулах; поселить рабочих в новых домах шинэ байшинд ажилчныг оруулах 2. төрүүлэх, болгох; поселить сомнения эргэлзээ төрүүлэх; поселить вражду между двумя ями найз нарын хооронд өшөө төрүүлэх (найз нарыг муудалцуулах).

ПОСЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; сов. нутаглах, суух, суурьших, байрлах; поселиться в центре города хотын төвд байрлах.

ПОСЕЛКОВЫЙ, -ая, -ое; **ПОСЕЛКОВЫЙ**, -ая, -ое. суурин, тосгон.

ПОСЕЛОК, -лка, м. суурин, гацаа; рабочий поселок ажилчны суурин.

ПОСЕЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. I. суулгах, байрлуулах, нутагшуулах; 2. төрүүлэх, болгох; поселать раздоры эв найрамдалгүй болгох,

ПОСЕЛЯТЬСЯ, -яжсь, -яшьясь; несов. нутаглах, суух, суурьших, байрлах.

ПОСЕМУ, нареч. ниймийн тулд, тиймийн тулд. **ПОСЕРЕБРЕННЫЙ**, -ая, -ое. мөнгөлсөн, бууралта сан.

ПОСЕРЕБРИТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ёна); сов. мөнгөлөх, мөнгөөр өнгөлөх, мөнгө гүйлгэх; посеребрить поднос тосгуур мөнгөлөх.

ПОСЕРЕДИНЕ, нареч. и предлог с род. п. дунд, дундуур, хооронд; как раз посередине гол дунд нь; посередине комнаты тасалгааны дунд; разрезать посередине дундуур нь өгтлөх; посередине домов бай; шингуудын хооронд.

ПОСЕРЕДКЕ, нареч. (прост.). дунд, дундуур, хооронд.

ПОСЕРЕТЬ, -ею, -еешь; сов. борлох, бүүдийх; небо посерело тэнгэр бүүдийв.

ПОСЕТИТЕЛЬ, -я, м. ирэгч, ирсэн хүн, ирэгсэд; посетитель библиотеки номын санд ирсэн хүн; приём посетителя в учреждении албан газарт ирсэн хүмүүсийг хүлээн авах.

ПОСЕТИТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. ирсэн эмэгтэй.

ПОСЕТИТЬ, -сешу, -сетишь; -ещённый (-ён, -ёна); сов. кого-что, **ПОСЕЩАТЬ** -аю, -аешь; несов. үзэх, явах, эргэх, уулзах, орох, суух, суулцах; посетить музей музей үзэх; посещать школу сургуульд явж байх; посетить больного в клинике эмнэлэгт очиж өвчтэй хүнийг эргэх; посетить знакомого танилындаа орох; посещать собрания хурал суух.

ПОСЕЩАЕМОСТЬ, -и, ж. (офиц.). ирэлт, ирц, ирэх, ирж байх; высокая посещаемость занятий хичээлдээ сайн ирдэг. хичээл дээр ирэлт сайн байгаа нь.

ПОСЕЩЕНИЕ, -я, ср. үзэх, үзэлт, эргэх, эргэлт, уулзах, суух, суулцах; посещение больного өвчтэй хүнийг эргэх; посещение занятий хичээлд суух.

ПОСЕЯТЬ, -ею, -еешь; сов., что. тарих; посеять пшеницу буудай тарих; * что посеешь, то и пожнешь хийсэн зүйлийнхээ үрийг амсах.

ПОСИДЕТЬ, -ижу, -идишь; сов. суух, жаахан суух; посидите минутку түр сууж байгаарай; посидеть за работой ажлаа хийж суух; посидеть на свежем воздухе цэвэр агаарт жаахан суух.

ПОСИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. чадлын хирээр, чадах чинээгээр, хүч хүрэх; оказывать посильную помощь чадлын хирээр туслах; посильный труд хүч хүрэх хөдөлмөр.

ПОСИНЕТЬ, -ею, -еешь; сов. хөхрөх, цэлдэн хөх болох, зэвхий даах; посинеть от холода даарч зэвхий даах.

ПОСИНЕЛЫЙ, -ая, -ое. (разг.), хөхөрсөн; посинелый от холода даарч хөхөрсөн.

ПОСКАКАТЬ -скачу, -скачешь; -скачи; сов. I. давхих, харайлгах; кони поскакали морьд давхив; 2. давхцэх, харайх, догонцох.

ПОСКОЛЬЗНУТЬСЯ, -нусь, -нишься; сов. халтирах, халтирчихах; поскользнуться на льду мөсөн дээр халтирах.

ПОСКОЛЬКУ, союз. болохоор, учир, тул; поскольку ты согласен, я не буду возражать чи зөвшөөрч байгаа болохоор, би татгалзахгүй; поскольку ты спешишь, поговорим после чи яарч байгаа туй сүүлд ярилцъя.

ПОСКОРЕЕ, нареч. бушуухан, хурдан; поскорее приходи домой гэртээ бушуухан ирээрэй.

ПОСКРЕВКИ, -ков, хусдас, хусам, хаг.

ПОСКРЕСТИ, -ребу, -ребьшь; -рбб, -ребла; сов. кого-что. хусах, тожигнуулах.

ПОСКРЕСТИСЬ, -ребусь, -ребьшьясь; -рббсь, -реблясь; сов. тожигнуулах, хяхнуулах,

ПОСКРИПЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* чахрах, кяхтнах, цар цар хийх; сапоги поскрипывают гутал чакрч байна; кузнечик поскрипывает царца цар цар хийнэ.

ПОСКУПИТЬСЯ -плюс, -пишья; *сов.* харамлах, карамнах.

ПОСКУЧАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* уйдаах, уйдас хийх, **ПОСЛАБЛЕНИЕ**, -я, *ср.* сулрах, сулруулах, шаардлагыг сулруулах; не допускать ослаблений шаардлагыг сулруулах болохгүй.

ПОСЛАНЕЦ, -нца, *м.* (*высок.*) элч, төлөөлөгч, илгээсэн хүн.

ПОСЛАНИЕ, -я, *ср.* 1. илгээх бичиг, илгээсэн бичиг, илгээлт; послание президента США конгрессу Америкийн нэгдсэн улсын ерөнхийлөгчөөс конгрессурууд явуулсан илгээлт; 2. захидал, хандсан захиа, **ПОСЛАНИК**, -а, *м.* элчин.

ПОСЛАТЬ, *пошли, пошлешь, посланный; сов.* 1. явуулах, илгэх, илгээх, зарах; послать за доктором эмчид явуулах, эмч авчрахаар явуулах; послать телевека в магазин дэлгүүрт хүн явуулах; послать телеграмму цахилгаан явуулах; послать письмо по почте шуудангаар захидал илгээх; 2. хүргэх, мэдэх, өрх; послать привет мэндийг хүргэх, баяр хүргэх, амрыг өрх; 3. шидэх, өшиглөх, буудах; послать мяч в ворота бөмбөг хаалга руу шидэх; послать пулю в логонку хойноос нь буудах; 4. хэлтгидгэх, бөхийлдгэх, гэдийлгэх; послать свой корпус влово биеэ зүүн шийш хэлтгидгэх; * послать к чэргү тонилгох.

ПОСЛЕ, *нареч и предлог с род. п.* дараа, хожим, сүүлд, хойш, койно, аяар; поговорим об этом после энэ гухай дараа ярилцъя; это можно сделать после үүнийг сүүлд кийж болно; я не видел его после его возвращении түүнийг буцаж ирснээс хойш сүүнтэй би уулзаагүй.

ПОСЛЕВОЕННЫЙ, -ая, -ое. дайны дараах, дайнаас хойших; послевоенная пятилетка дайны дараах таван жил.

ПОСЛЕД, *за, м.* койдох, ихэс, хар (*малын*); выкод последа после родов нярайлын дараа койдох нь гарах; задержка последа ихэс түдэх.

ПОСЛЕДИТЬ, -ежу, -едишь; *сов.* за кем-чем ажих, ажиглах, карах, хялайх, харгалзах, мараах; последить за выполнением работы ажлын гүйцэтгэлийг ажих; последить за ребёнком хүүхэд харж байх; последить за зверя араатныг мараах.

ПОСЛЕДКИ, -ов (*прост.*) шавхруу.

ПОСЛЕДНИЙ, -ая, -ее. 1. сүүлийн; в последний раз сүүлийн удаа; на последнем собрании сүүлийн курал дээр; 2. сүүлчийн; последний день отпуски амралтын сүүлчийн өдөр; последнее слово сүүлчийн үг; последнее усилие сүүлчийн хүчээ шавхах; проважать кого-нибудь в последний путь хүнийг сүүлчийн замд үдэх (*оршуулах*); 3. сүүлийн үеийн; последние известия сүүлийн үеийн мэдээ; последние достижения техники техникийн сүүлийн үеийн ололт; за последние время сүүлийн үед; 4. эцсийн; в последнем счёте эцсийн дүнд; последняя воля эцсийн хүсэл (*гэрээ*); * отдать последнее аль байдгаа өгөх; бороться до последнего дуустал тэмцэх, хүчээ барагдал тэмцэх; играть на последнюю роль дээхнүүр үүрэгтэй явах.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬ, -я, *м.* дагагч, дагагсад, сургаалыг баримтлагч, шавь; последователь Мичуринна Мичуриний сургаалыг баримтлагч.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* 1. даралдаа, дэс даралдаа, дараалах, залгамж, залгалдаа; последовательность в смене времен года жилийн удирал дараалан солигдох; 2. тууш, тууштай; вполне последовательность постука үйлдсэн явдал нь их л тууштай сайх.

ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -ая, -аяна. 1. дараалсан, дараалалтай, цувраа, угсруулах; последовательное движение дараалсан хөдөлгөөн; последовательное соединение труб хоолойг угсруулан залгах; 2. тууштай; вполне последовательный поступок бүрэн тууштай явдал.

ПОСЛЕДОВАТЬ, -ую, -уешь; *сов.* 1. дагах, дагалдах; за ним последовали к выходу все провожающие үдэж байгаа бүх хүмүүс түүний хойноос дагалдан гарав; 2. дагах, дууриах, уламжлах; последовать примеру жишээг дууриах; 3. дараа нь болох, дараа буух, гарах; вслед за молнией последовал удар грома цахилгаан цахилсан дараа аянга буув; решение последует на другой день дараа өдөр нь шийдвэр гарна.

ПОСЛЕДСТВИЕ, -я, *ср.* уршиг, шалтгаан, балаг; последствие войны дайны уршиг; оставить жалобу без последствий гомдлыг хэрэгсэхгүй орших.

ПОСЛЕДУЮЩИЙ, -ая, -ее (*книжн.*) дараагийн, дараах, удаах, хойтох; во всё последующее время дараагийн бүх үед.

ПОСЛЕДЫШ, -а, *м.* 1. отгон, отгон хүүхэд; 2. орчихдоо, сүүлчийн үлдэгдэл, цөвдөл, шаар; последыши фашизма фашистын цөвдлүүд.

ПОСЛЕЗАВТРА, *нареч.* нөгөөдөр.

ПОСЛЕЛОГ, -а, *м.* дагавар үг.

ПОСЛЕОБЕДЕННЫЙ, -ая, -ое, үдийн хоолноос хойших.

ПОСЛЕРЕВОЛЮЦИОННЫЙ, -ая, -ое. хувьсгалаа хойших.

ПОСЛЕСЛОВИЕ, -я, *ср.* төгсгөлийн үг, төгсгөлийн өгүүлэл, сүүлийн өгүүлэл.

ПОСЛОВИЦА, -ы, *ж.* цэцэн үг, зүйр үг.

ПОСЛУЖИТЬ, -ужу, -ужишь; *сов.* 1. алба хийх, алба хаах; послужить год на юге өмнөд нутагт нэг жил алба хаах; 2. болох; послужить на пользу тус болох; послужить во вред хор болох; это послужило причиной неудачи энэ бол амжилтгүй болохын шалтгаан болов.

ПОСЛУШАНИЕ, -я, *ср.* 1. дуулгар, дуулгартай байх, үг дуулах; послушание родителям эцэг эхдээ дуулгартай байх; 2. номлон сонсох, гүрэм уншуулах.

ПОСЛУШАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* кого-что. 1. сонсох, дуулах, чагнах; послушать лекцию лекци сонсох; послушать чьего-либо совета хүний зөвлөлтөөр дагах; 3. сонсож байх, дуулж байх; послушай, ведь это неверно дуулж байгаач, энэ чинь буруу шүү.

ПОСЛУШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* үг дуулах, дуулгартай байх, үгэнд орох, үг авах, үгээр болох, дагах; не послушался я умного совета зөв үгийг би дагаагүй юм.

ПОСЛУШНИК, -а, *м.* гэгч, хувраг, бандя.

ПОСЛУШНИЦА, -ы, *ж.* увсанц, гэдлинмаа, шавь чавганц.

ПОСЛУШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. үг дуулах, дуулгартай; послушный ребёнок дуулгартай хүүхэд.

ПОСЛУШАТЬСЯ, -шится; *сов.* сондох, дуулдах; мне послышалось над чимээ сонсдох; вдали послышались голоса хол хүний дуу дуулдах.

ПОСЛУНИТЬ, -ню, -нишь; *сов.* шүлсдэх.

ПОСМАТРИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* байн байн карах, харж байх; поглядывать по сторонам ийш тийш байн байн карах; поглядывать на часы цагаа байн байн карах.

ПОСМЕИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* байн байн ицээх, ицээмсэглэж байх, мишиллэх, шоолох; посмеиваться про себя дотроо ицээмсэглэж бач.

ПОСМЕИНО, *нареч.* ээлжээр, халаалан; работать посмеино ээлжээр ажиллах.

ПОСМЕИНЫЙ, -ая, -ое. ээлжийн, халаатай; посмеивное дежурство ээлжийн жижүүр хийх.

ПОСМЕ'РТНЫЙ, -ая, -ое. 1. зохиогчийн нөгчсөний дараа, нэхэж; посмертное издание сочинений зохиогчийн нөгчсөний дараа хэвлэсэн зохиолууд; 2. нас барсны дараах, нөгчсөний дараах; посмертная слава нас барсны дараах алар.

ПОСМЕ'ТЬ, -аю, -еешь; сов. зүрхлэх, шийдэх, сэдэх.

ПОСМЕ'ШИЩЕ, -а, ср. дооглуулагч, доог бологч; доог болсон этгээд; он стал всеобщим посмешищем тэр бол нийтийн доог болсон этгээд.

ПОСМЕЯ'НИЕ, -я, ср. (высок.) элэг доог, доог; отадыт кого-нибудь на посмеяние хүнийг элэг доог кийх.

ПОСМЕЯ'ТЬСЯ, -еюсь, -еяшья; сов. 1. инээх, инээж байх; 2. дооглох, элэг доог кийх.

ПОСМОТРЕ'ТЬ, -отрю, -отришь; сов. 1. харах, үзэх; посмотреть в окно цонхоор харах; посмотреть на себя в зеркало толинд биеэ харах (үзэх); 2. мэдэх, каргалзах, анхаарах; он не посмотрел на то, что я ваянт, и пришёл ко мне тэр намайг завгүй байгааг мэдэхгүй манайд ирлээ; 3. бодож үзэх, азнаж байгаад; посмотрю, если успею—зайду азнаж байгаад завдвал ороод гарна; 4. харж байх, үзэж байж мэдэх; мы ещё посмотрим кто кого обгонит хэн нь хэнээсээ түрүүлхийг бид үзэж байж мэдье.

ПОСМОТРЕ'ТЬСЯ, -смотрюсь, -смотришься; сов. биеэ үзэх, биеэ (нүүрээ) харах; посмотреться в зеркало толинд биеэ харах.

ПОСО'БИЕ, -я, ср. 1. тэтгэмж, мөнгөн тэтгэвэр; пособие по инвалидности эрэмдгийн тэтгэвэр; пособия многодетным олон хүүхэдтэйн тэтгэвэр; 2. хэрэгсэл, ном хэрэгсэл, гарын авлага; пособия для подготовки к экзамену шалгалтанд бэлтгэх ном хэрэгсэл; учебные пособия хичээлийн хэрэгсэл; 3. зүйл, үзүүлэн; наглядные пособия үзүүлэн таниулах зүйлс, хичээлийн үзүүлэн.

ПОСОБИ'ТЬ, -блю, -бишь; сов., кому-чему (прот.), **ПОСОБЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. туслах, элбөх.

ПОСО'БНИК, -а, м. хамсаатан, хань хамсаатан; называть своих пособников хамсаатнаа нэрлэх; пособники поджигателей войны дайн өдөөгчдийн хань хамсаатан.

ПОСО'БНИЧЕСТВО, -а, ср. хамсалдах, хамсалцах явдал, хамсаа болох; соглашательская политика пособничества агрессии түрэмгийлэлд хамсалцах зөвшөөрөнгө бодлого.

ПОСО'ВЕСТИТЬСЯ, -ещусь, -естишься; сов. эвгүйрхэх, ичих, хэлж ядах.

ПОСОВЕ'ТОВАТЬ, -тую, -туешь; сов. зөвлөх, зөвлөлтгөө өгөх, гэж хэлэх; решительно ничего не могу вам посоветовать ямар ч зөвлөлтгөө танд өгч чадахгүй байна.

ПОСОВЕ'ТОВАТЬСЯ, -туюсь, -туешься; сов. зөвлөлтгөө авах, зөвлөлтгөө өгөх, зөвлөх, асууж зөвлөх; мне хочется посоветоваться с вами тантай зөвлөх сан гэж санах юм.

ПОСОДЕ'ЙСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; сов. дэмжих, дэмжлэг үзүүлэх, туслах, тусалцаа үзүүлэх.

ПОСО'Л I, -сла, м. элчин сайд.

ПОСО'Л II, -а, м. давслах, сорлох.

ПОСОЛИ'ТЬ, -солю, -солишь (и -солишь); сов. давслах, давс хийх.

ПОССЛОВЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое. гөлийсөн; посоловельный взгляд гөлийсөн харц.

ПОСОЛОВЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. 1. гөлийх; глаза его посоловели нүд нь гөлийжээ; 2. улбайх, сулдайх.

ПОСО'ЛЬСКИЙ, -ая, -ое. элчин сайдын, элчин яамны.

ПОСО'ЛЬСТВО, -а, ср. 1. элчин сайдын яам; 2. элч нар.

ПОСОСА'ТЬ, -су, -сешь; сов., что. хөхөх, шимэх, хүлхэх; сосать палец хуруугаа хөхөх; сосать конфету чихэр хүлхэх.

ПО-СОСЕ'ДСКИ, нареч. хөршийн ёсоор, айл хүний ёсоор.

ПО'СОХ, -а, м. таяг, бэрээ.

ПОСО'ХНУТЬ, I и 2 л. не употр., -охнет; -ох, -охла; сов. хатачхах, гандачхах, хагдарчхах; цветы посохли цэцгүүд хатчихлаа.

ПОСПА'ТЬ, -плю, -пишь; -ал, -ала, -ало; сов. жаахан унтах, унтаад авах; поспать после обеда үдийн хоолны дараа жаахан унтах.

ПОСПЕВА'ТЬ I, I и 2 л. не употр., -ает; несов., ПОСПЕ'ТЬ, I и 2 л. не употр., -еет; сов. болох, боловсрох; яблоки поспели алим боловсорчээ.

ПОСПЕВА'ТЬ II, -аю, -аешь; несов. амжих, амжуулах; не поспевае записывать тэмдэглэн авч амжихгүй байна; поспеть к сроку хугацаанд нь амжуулах.

ПОСПЕШИ'ТЬ, -шу, -шишь; сов. яарах, адгах.

ПОСПЕ'ШНО, нареч. яаралтай, яаруу; поспешно уехать яарадтай явчих.

ПОСПЕ'ШНОСТЬ, -и, ж. яарах, яаруу, яаралтай, адгуу.

ПОСПЕ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шина. яаралтай, яаруу, адгуу; поспешное решение яаруу шийдвэрлэх.

ПОСПО'РИТЬ, -рю, -ришь; сов. 1. маргах, мэтгэлцэх, цөц булаалдах; поспорили из-за пустяков, едва не поссорились дэмий юманд маргаж арай л хэрэлдсэнгүй; 2. мөрийцөх, мөрий тавих, бооц тавих; давай поспорим: кто добежит скорее хэн түрүүлж хүрэх нь вэ, мөрий тавья.

ПОСРАМИ'ТЬ, -млю, -мишь; -млнный (-ён, -ена); сов., кого-что (высок.). нэрийг гутаах, гутамшиг болгох, нэр хугалах, бузарлах; не посрамил память героев бид баатруудын дурсгалыг гутамшиг болгохгүй; не посрамир земли русской бид орос нутгийн нэрийг гутаахгүй.

ПОСРЕДИ' нареч. и предлог с род. п. дунд, дотор; посреди улицы гудамжны дунд; посреди толпы бөөм хүмүүсийн дотор.

ПОСРЕДИ'НЕ, нареч. и предлог с род. п. дунд, дундуур, хооронд.

ПОСРЕ'ДНИК, -а, м. I. зууч, зуучлагч, дамын хүн; 2. зохицуулагч, эвлүүлэгч; 3. хөндлөнгийн шүүгч, хөндлөнгийн таслагч, зарга таслагч.

ПОСРЕ'ДНИЦА, -ы, ж. зууч авгай, зуучлагч эмэгтэй.

ПОСРЕ'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. I. зуучлах, дамжуулах; 2. зохицуулах, эвлүүлэх; 3. хөндлөнгөө таслах, зарга таслах.

ПОСРЕ'ДНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зуучийн, зуучлагчын, дамын.

ПОСРЕ'ДНИЧЕСТВО, -а, ср. I. зуучлах, зуучлах явдал; 2. зохицуулах, зохицуулах явдал; 3. хөндлөнгөө таслах, хөндлөнгөөс таслах явдал.

ПОСРЕ'ДСТВЕННО, нареч. I. дунд зэрэг, дунд, дунд; учиться посредственно дунд зэрэг суралцах; сдать экзамен на посредственно шалгалтаа дунд өгөх; 2. барагтайхан, тааруухан, ээхий; посредственно пишет барагтайхан бичиж байна.

ПОСРЕ'ДСТВЕННОСТЬ, -и, ж. I. дунд, дунд зэрэг; 2. барагтайхан, тааруухан, хир тааруу, ээхий.

ПОСРЕ'ДСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. I. дунд, дунд зэргийн; посредственный ответ ученика сурагч дунд хариулах; посредственный писатель дунд зэргийн зохиолч; 2. барагтайхан, тааруухан.

ПОСРЕ'ДСТВО, -а, ср. (устар.). I. зуучлах, зуучлах явдал; 2. арга, тусламж; при посредстве тусламжаар, аргаар.

П. СРЕДСТВОМ, *предлог с род. п.* аргаар, тусламжаар, хэрэглэж; добиться посредством переговоров кэлэлцээний аргаар шийдвэрлэх; посредством микроскопа микроскоп хэрэглэж.

ПОСРЕДСТВУЮЩИЙ, *-ая, -ев (книжн.)*. хоорондын завсрын, залгалтын; посредствующее звено залгалтын гархи, завсрын дамжлага.

ПОССОРИТЬ, *-рю, -ришь; -ренный; сов.* хэрэлдүүлэх, хямралдуулах, муудалцуулах; поссорить старых друзей хуучин нөхдийг муудалцуулах.

ПОСТ I, *-а, о poste; на посту, мн. -ы, -ов; м.* мацаг, бацаг; проводить время в poste мацаг барьж байх.

ПОСТ II, *-а, мн. -ы, -ов; м.* 1. тушаал, албан тушаал, кариуцлагатай тушаал; занять пост директора захирлын албан тушаалд орох; умереть на посту албан тушаалаа гүйцэтгэсээр нас барах; 2. харуул, манаа, выставлять посты харуул манаа гаргах; стоять на посту манаанд зогсох; 3. харуулын газар, манааны газар, байр, пост; наблюдательный пост ажиглах пост; пост управления жолоодох байр.

ПОСТАВИТЬ I, *-влю, -вишь; сов.* 1. тавих; поставить машину в гараж гарашид машин тавих; поставить компресс/жин тавих; поставить точку цэг тавих; поставить телефон телефон угас тавих; поставить новую пьесу шинэ жүжиг тавих; поставить диагноз онош тавих; поставить ударение өргөлтийн тэмдгийг тавих; 2. суулгах, зоох; поставить цветы в вазу вааранд цэцэг суулгах; поставить столбы багана зоох; 3. барих, суулгах; поставить забор хашаа барих; 4. босгох; поставить памятник дурсгалын кешөө босгох; 5. болгох; поставить себе за правило өөргөө журам болгох; 6. шийдвэрлэх; поставить вопрос на голосование асуултыг санал хурааж шийдвэрлэх.

ПОСТАВИТЬ II, *-влю, -вишь; -вленный; сов., что (спец.)*. ПОСТАВЛЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* нийлүүлэх, залгуулах, кангаж өгөх, өгөх; поставлять зерно үр тариа нийлүүлэх; поставлять оборудование тоноглол нийлүүлэх, төхөөрөмжийг кангаж өгөх.

ПОСТАВКА, *-и, ж.* залгуулах, нийлүүлэх; поставка сырья заводам заводад түүхий эдийг нийлүүлэх.

ПОСТАЩИК, *-а, м.* нийлүүлэгч, залгуулагч, хангаж өгөгч, хангагч.

ПОСТАМЕНТ, *-а, м.* суурь, довжоо; гранитный постамент боржин довжоо.

ПОСТАНОВИТЬ, *-овлю, -овишь; -овленный; сов., с неспр.* ПОСТАНОВЛЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* тогтоох, тогтох, тогтоол гаргах, шийдвэрлэх; постановить большинством голосов олонхийн саналаар тогтох; постановить на собрании хурлаар кэлэлцэж тогтох.

ПОСТАНОВКА, *-а, ж.* 1. суулгах, зоох; постановка телеграфных столбов төмөр утасны мод зоох; 2. жүжиг, жүжиг тавил; новая постановка шинэ жүжиг; 3. тавих, дэглэх, засах, захируулах; постановка пьесы ший жүжиг тавих; постановка ганца бүжиг дэглэх; постановка голоса хоолой засах; 4. зохио, зохион байгуулах; образцовая постановка дала ажлаа жишээ болохуйц зохион байгуулах.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ, *-я, ср.* тогтоол; вывести постановление тогтоол гаргах; судебное постановление шүүхийн тогтоол.

ПОСТАНОВЩИК, *-а, м.* жүжиг тавигч, найруулагч, дэглэгч.

ПОСТАРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов.* 1. оролдох, кичээх, чармайх; 2. хэтэрхий чармайх.

ПОСТАРЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* өвгөрөх, хөгшрөх, өгдөх.

ПО-СТАРСМУ, *нареч.* хуучнаараа, урьдынхаараа хэвээрээ, аанай.

ПОСТАТЕЙНЫЙ, *-ая, -ое.* зүйл дараалан, зүйл бүрийг; постатейное обсуждение законопроекта хуулийн төслийг зүйл дараалан хэлэлцэх.

ПОСТЕЛИТЬ, *-стелю, -стелешь; постланный; сов.* 1. дэглэх, бүтээх; 2. дэвсгэр засах, ор дэр засах, ор дэр бэлдэж өгөх.

ПОСТЕЛЬ, *-и, ж.* дэвсгэр, ор, ор дэр, пүүгээ; постель гостель ор дэр засах; убрать постель ор дэр хураах; встать с постели орноос босох; подожить в постель оронд хэвтүүлэх.

ПОСТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* орны, ор дэрний, хэвтүүлэх, хэвтэр; постельное бельё орны даавуу; постельные принадлежности ор дэрний хэрэгсэл; постельный режим хэвтүүлж байлгах; постельный больной хэвтрийн өвчтөн.

ПОСТЕПЕННО, *нареч.* аажмаар, алгуур, яван явсаар, улмаар;

ПОСТЕПЕННОСТЬ, *-и, ж.* аажмаар, аажим, алгуур, улмаар; постепенность развития аажмаар хөгжих.

ПОСТЕПЕННЫЙ, *-ая, -ое; -енен, -енна.* аажмаар, алгуур, яван явсаар, яваандаа; постепенное охлаждение аажмаар хөрөх; постепенный переход аажмаар шилжих.

ПОСТЕРЕЧЬ, *-егу, -ежешь, -егут; -ег, -егла; сов., кого-что.* түр харах, түр харгалзах.

ПОСТЕСНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; сов.* ичгүүрэх, бишүүрхэх, эвгүйрхэх.

ПОСТИГАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что.* ПОСТИГНУТЬ, *-игну, -игнешь; -иг (и -игнул), -игла; сов., кого-что.* 1. ойлгох; ойлгож авах, мэдэх, мэдэж авах; 2. тохиолдох, учрах; его постигла неудача түүнд азгүй явдал тохиолдов (түүний хэрэг бүтсэнгүй).

ПОСТИЖЕНИЕ, *-я, ср.* ойлгох, мэдэх, мэдэж авах.

ПОСТИЖИМЫЙ, *-ая, -ое; -им (книжн.)*. ойлгогчдоо, ойлгож болмоор; легко постижимая истина хялбар ойлгогчдоо үнэн.

ПОСТИЛАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. дэглэх, бүтээх; 2. дэвсэх, дэвсгэр засах, засах; постилать доски банэ дэвсэх; постилать постель ор дэр засах.

ПОСТИЛКА, *-и, ж.* засах, дэвсэх, дэвсгэр; постилка постелей ор дэр засах; мягкая постилка зөөлөн дэвсгэр.

ПОСТИРАТЬ, *-аю, -аешь; -иранный; сов., что (разг.)*. угаах; постирать бельё дотуур хувцас (угасти) угаах.

ПОСТИТЬСЯ, *пощусь, постышья; несов.* мацаг барих, бацаг барих.

ПОСТИЧЬ, *-игну, -игнешь; -иг (и -игнул), -игла; сов., кого-что.* 1. ойлгох, ойлгож авах, мэдэх, мэдэж авах, ухаарах; постичь смысл чего-либо ямар нэр юмны учрыг мэдэж авах; 2. тохиолдох, учрах, дайрах, дайрагдах; его постигло несчастье түүнд гай тохиолдов.

ПОСТИЛАТЬ, *-стелю, -стелешь; постланный; сов.* 1. дэглэх, бүтээх; постлать скатерть ширээ бүтээх; 2. дэвсгэр засах, ор дэр засаж өгөх, ор дэр бэлдэж өгөх.

ПОСТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна, -тно.* 1. махгүй, цагаан, ургамлын; постный обед цагаан хоол; постное масло ургамлын тос; 2. туранхай, хар, өөхгүй; постное мясо өөхгүй мах; 3. барбар, уруу; постная физиономия уруу царай; 4. мацаг барих, мацгийн; постный день мацаг барих өдөр.

ПОСТОВОЙ, -ая, сов. 1. харуулын, маанааны; постовой милиционер харуулын цагдаа; 2. харуулын цэрэг, харуулч, маанаач.

ПОСТОЙ, -я, м. байр, байрлуулах, айлаар цэрэг суулгах. пустить на постой нэрэгт байр гаргах.

ПОСТОЛЬКУ, союз. учир, учраас, тул, болохлоор; поскольку решение принято, постольку необходимо его осуществить нэгэнт шийдвэр гарсан учир (*болохлоор*) түүнийг эрхбиш биелүүлэх хэрэгтэй; *постольку поскольку тийм болохлоор, мөн тэр хирээр.

ПОСТРОНИТЬСЯ, -онюсь, -оншья; сов. зайлах, кажуу тийш зайлах, зайлж өгөх.

ПОСТРОНИЙ, -ая, -ее (*устар.*). 1. гаднын, бусад хүний, гаднын хүн, хөндлөнгийн хүн; посторонийм вход воспрещен гаднын хүн орж болохгүй; 2. хөндлөнгийн, өөр; посторонийм вопрос хөндлөнгийн асуудал; посторонийм дела өөр хэргүүд, өөр ажил.

ПОСТОЯЛЫЙ -а, м; постоянный двор даян буудал.

ПОСТОЯННО, нареч. байнга, дандаа, үргэлж; постоянно жить в городе хотод байнга суух; постоянно спорит из-за пустяков дэмий юманд дандаа маргаж байдаг.

ПОСТОЯННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -ника. 1. байнга, байнгын; постоянный состав байнгын бүрэлдэхүүн; постоянная армия безработных ажилгүйчүүдийн байнга арми; постоянный домашний адрес байрын байнга хаяг; 2. тогтмол; постоянная величина тогтмол хэмжигдэхүүн; постоянный эпитет тогтмол чимэг үг; тогтмол гуншин үг; постоянный ток тогтмол гүйдэл (*цахилгааны*); постоянная работа тогтмол ажил; 3. тогтвортой; постоянная температура тогтвортой халуун, тогтвортой дулаан; постоянное удареие тогтвортой өргөлт; постоянное расписание поездов галт тэрэгний тогтвортой цагийн хуваарь; 4. байнгын, үнэнч, түвшин, гүдэсхэн; постоянный друг үнэнч нөхөр; постоянный характер түвшин зан, гүдэсхэн зан.

ПОСТОЯНСТВО, -а, ср. 1. тогтмол, тогтмол байх; закон постоянства вещества бодисын тогтмол байхыг кууль; 2. тогтвортой, нэг янз байх, хэлбэрэлтгүй; постоянство во взглядах тогтвортой үзэлтэй байх; постоянство характера тогтвортой зан.

ПОСТОЯТЬ I, -ою, -оишь; сов. зогсонох, жаахан зогсох, гүр зогсох, зогсож байх; постоять в дверях үүдэнд зогсонох; пришлось постоять в вагоне вагон дотор зогсож байхад хүрвэ.

ПОСТОЯТЬ II, -ою, -оишь; сов. хаацайлах, өмгөж чандах, хамгаалах, арчлах; постоять за себя амна хаацайлах, өөрийгөө өмгөж чандах; постоять за родину эх орноо хамгаалах.

ПОСТОЯТЬ III, -ою, -оишь; сов. байзнах, байз, би одоо санаж үзье; постояте, я сейчас приду байгаарай, би одоо ирнэ.

ПОСТРАДАВШИЙ, -ая, -ее. хохирогч, зовлон эдлэгч, зовол үзсэн хүн, нэрвэгдэгч, хэлмэгдэгч.

ПОСТРАДАТЬ -аю, -аешь и -стражду, -страдаешь несов. зовох, дохирох, зовлон эдлэх, зовол үзэх, нэрвэгдэх, хэлмэгдэх; пострадать от зубной боли шүд өвдөж зовоох; пострадать за правду үнэний төлөө зовол үзэх; дом пострадал от пожара түймрийн аюулд байшин хэлмэгджээ.

ПОСТРЕЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (*разг.*), **ПОСТРЕЛЯТЬ**, -аю, -аешь; сов. буудах, буудаж байх; пострелять из ружья бугаар буудах.

ПОСТРИГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОСТРИЧЬ**, -игу, -иженъ; -игут; -иг, -игла; -иженный; сов. 1. хяргах, хайчлах, засах; **постричь** волосы үс за-

сах; 2. үсийг хяргаж лам болгох, сахил хүртээх; **постричь** в монахи гэлэн сахил хүртээх.

ПОСТРИГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПОСТРИЧЬСЯ**, -игусь, -иженъсь, -игутсь; -игсь, -иглась; сов. 1. хяргуулах, хайчлуулах, үсээ засуулах; **постричься** в парикмахерской үсчээр үсээ засуулах; 2. үсээ тойлох, сахил хүртэх.

ПОСТРИЖЕНИЕ -я, ср. сахил хүртэх, тойн болох.

ПОСТРОЕНИЕ, -я, ср. 1. байгуулах, байгуулах; построение социализма в нашей стране манай оронд социализмыг байгуулах; 2. найруулах, найрал; верное построение фразы өгүүлбэрийн зөв найруулах; 3. жагсаал.

ПОСТРОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов. 1. барих, босгох; 2. байгуулах; **построить** коммунизм коммунизмыг байгуулах; 3. найруулах; **построить** фразу өгүүлбэр найруулах; 4. жагсаах; 5. томъёолох.

ПОСТРОИТЬСЯ, -оюсь, -оишья; сов. 1. баригдал, байгуулагдах, байшинтай болох; 2. жагсах.

ПОСТРОЙКА, -и, -ю. 1. барих, барилга, тавих; **постройка** дома байшин барих; материалы для постройки барилгын хэрэглэгдэхүүн; **постройка** железной дороги төмөр зам тавих; 2. барилга, байшин; **красивая** **постройка** сайхан барилга; **деревянные** **постройки** модон байшингууд.

ПОСТРОМКА, -и, ж. хэтрээ оосор, зүтгүүр, мөзгийн угцуурга, жижим, жиндэр.

ПОСТРОЧНЫЙ, -ая, -ое. мөр бүрийн, мөрөөр бодож дох; **построчная** **оплата** мөрөөр бодож төлөх.

ПОСТСКРИПТУМ (P. S.) -а, м; (*книжн.*). нэмэлт, захидлын нэмэлт, нэмж бичих нь, постскриптум (*заяхидлын сүүлд гарын үсэг зурсны хойно нэмж бичсэн зүйл*).

ПОСТУКИВАТЬ, -аю, -аишь; несов. тогших.

ПОСТУЛАТ, -а, м. үүсгэл үнэн, постулат (*нотн молдгүй үүсгэл үнэн*).

ПОСТУПАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. давших, урагшлах; **поступательное** **движение** давших хөдөлгөөн.

ПОСТУПАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОСТУПИТЬ**, -уплю, -упишь; сов. 1. орох, элсэх; **поступить** на работу ажилд орох; **поступить** в университет их сургуульд орох; 2. гарах; в продаже поступили новые книги олон шинэ ном худалдаанд гарлаа; 3. ирэх, гарах; **поступила** жалоба гомдол ирлээ; 4. яах; как с ним поступить? түүнийг яах вэ? 5. хийх; **поступить** правильно зөв хийжээ; **поступить** плохо муу юм хийх.

ПОСТУПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПОСТУПИТЬСЯ**, -уплюсь, -упишья; сов., **чем**, орхих, найр тавих, тавчих, шилжүүлэх; **поступиться** своими привычками заншлаа орхих; **поступиться** своим правом эрхээ бусдал найр тавих, эрхээ шилжүүлэх.

ПОСТУПЛЕНИЕ, -я, ср. орох орлого, орлого орох; **поступление** в университет их сургуульд орох; **большие** **поступления** в банк банкинд их орлого орох.

ПОСТУПОК, -пка, м. явдал, үйлдэл, хэрэг; **честный** **поступок** шударга явдал.

ПОСТУПЬ, -и, ж. гишгэлт, алхаа; **уверенная** **поступь** итгэлтэй гишгэлт; **гордая** **поступь** бардам алхаа.

ПОСТУЧАТЬ, -чу, -чишь; сов., **ПОСТУЧАТЬСЯ**, -чусь, -чишья; сов. тогших, тонших; **постучать** в дверь үүд тогших.

ПОСТФАКТУМ, нареч. (*книжн.*). өнгөрсөн хойно, үйлдэгдсэн хэрэг, болсон хойно; **постфактум** об этом нет смысла говорить өнгөрсөн хойно энэ тухай ярьсны хэрэггүй.

ПОСТЫДИТЬСЯ, -стыжусь, -стыдишья; сов. нчих.

ПОСТЫДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. ичгүүртэй ичгэвтэр; постыдный поступок ичгүүртэй явдал.

ПОСТЫЛЫЙ, -ая, -ое; -мл. зэвүүцмээр, улиг таалагдахгүй болох, дургүйг хүргэх; постылов рабство зэвүүцмээр боолчлол; его любовь постыла мне түүний янаг нь над таалагдахгүй болов.

ПОСУДА, -ы, ж. сав; суулга, сав суулга, хувин; вино продается с посудой дарсыг савтай нь худалддаг; чайная посуда цайны сав суулга; ☆ глиняная посуда хотго.

ПОСУДИНА, -ы, ж. (разг.). хувин, сав, суулга, көнөг.

ПОСУДИТЬ, -ужу, -удишь; сов. бодож үзэх, бодод үзэх; посудите сами өөрөө бодож үзээч.

ПОСУДНЫЙ, -ая, -ое. хувин савны, сав суулганы; посудный магазин хувин савны дэлгүүр; посудное предприятие сав суулганы алчуур.

ПОСУЛИТЬ; -лю; -лишь; -линый (-ен; -ена); сов. өгнө гэх, үгээ өгөх, найдуулах, амлах.

ПОСУШИТЬ; -ушу; -ушишь; сов.; кого-что. эврээх, эгшээх, хатаах; посушить промокшее пальто көрсөн пальтог хатаах.

ПОСУШИТЬСЯ; -ушусь; -ушишься; сов. хувисаа катаах.

ПОСЧАСТЛИВИТЬСЯ; -ится, безл.; сов.; кому. аз тохиолдох, аз дайрах, зол заяа дайрах; мне посчастливилось достать эту книгу аз дайрч би энэ номыг олж авав.

ПОСЧИТАТЬ, -аю; -аешь; сов. тоолох, бүртгэх; посчитать деньги мөнгө тоолох.

ПОСЧИТАТЬСЯ; -аюсь; -аешься; сов. үзэлцэх, өшөө авах, тооцоо бодох.

ПОСЫЛАТЬ; -аю, -аешь; несов. илгээх, явуулах.

ПОСЫЛКА, -и, ж. 1. илгээх, явуулах, гуйвуулах; посланка книг бандеролью боодол ном явуулах; посланка денег по почте шуудангаар мөнгө гуйвуулах; 2. илгээлт, идгээмж, илгээсэн юм, явуулсан юм; послучить послыку илгээсэн юм хүлээн авах; ☆ быть на послыках у кого-либо хүний зарц болж байх.

ПОСЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зарлага, тахар; послать пакет с посылным дугуйтай бичиг зарлагаар явуулах.

ПОСЫПАТЬ; -плю; -плешь; -анный; сов.; что. **ПОСЫПАТЬ**, -аю, -аешь; несов. асгах, үйрүүлэх, цадах, хийх; посыпать дорожки песком зам дээгүүр өлж асгах; посыпать мясо перцем маханд поваари үйрүүлэх; посыпать соль в суп шаланд давс хийх.

ПОСЫПАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -плетоя; сов. 1. асгарах, гоожих; посыпались деньги из кармана өврөөс мөнгө асгарав; 2. олноор унах; посыпались листья навч олноор унаж эхлэв; 3. зэрэг зэрэг, дээр дээрээс нь, олон; докладчику посыпались вопросы илтгэгчээс олон асуулг асууцгаав; на него посыпались награды түүнийг дээр дээрээс нь шаглав.

ПОСЯГАТЕЛЬСТВО, -а; ср. (книжн.). калдах, калдлага; посягательство на свободу эрх чөлөөнд калдах; посягательство на жизнь хүний амнид калдах.

ПОСЯГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПОСЯГНУТЬ**, -ну, -нешь; сов., на кого-что (книжн.), калдах гонтох, өнгөлзөх; посягнуть на жизнь хүний амнид калдах; посягнуть на чужое имущество хүний юмгыг гонтох.

ПОТ, -а, о поте, в поту; м. хөлс; коледный пот хүйтэм хөлс; покрываться потом хөлс гарах; пить чай до седьмого пота хөлсөө асгартал цай уух; обливаться потом хөлсөө гоожуулах; потом и кровью добыть хар хөлсөөрөө олж авах; трудиться в поте лица хөлсөө гаргаж ажылах (чирмайж ажылах); ☆ пот на ногах шивэр; пот подмышками хулчма.

ПОТАЙНОЙ, -ая, -ое. нууц; потайная дверь нууц үүд; потайной замок нууц оныс.

ПОТАКАТЬ, -аю, -аешь; кому в чем или чему (разг.). эрэмшүүлэх, өөгшөөх, зоргоор нь тавих; потакать шалестям ребёнка дургүй хүүхдийг эрэмшүүлэх.

ПОТАНЦЕВАТЬ, -ую, -уешь; сов.; что. бүжиглэх, тани хийх, танцлаад авах.

ПОТАСКУХА, -и, ж. банзал хүүхэн.

ПОТАСОВКА, -и, ж. (разг.). 1. алхилдаан, зог доддох, жанчилдах; 2. зодох, жанчих.

ПОТАШ, -а; м. поташ, үнсэн хужир.

ПОТАЩИТЬ, -ащу; -ащешь; -ащанный; сов., кого-что. чирэх, чирж аваачих, чирж авчрах; потащить мешок шуудай чирэх.

ПОВТОРСТВО, -а, ср. эрэмшил, өөгших, зоргоор нь тавих.

ПОВТОРСТВОВАТЬ, -таю, -тауешь; несов., что му-чему. эрэмшүүлэх, өөгшөөх, зоргоор нь тавих; повторствовать лени залуугий нь өөгшөөх.

ПОВТОРЩИК, -а, м. (разг.). эрэмшүүлэгч, өөр шөөгч, зоргоор нь тавигч.

ПОВТОРЩИЦА, -ы, ж. эрэмшүүлэгч эмэгтэй, өөр шөөгч эмэгтэй, зоргоор нь тавигч эмэгтэй.

ПОТЁК, -а, м. халтар, халтардах, цараа; потёк на стенах хана халтардах; потёки на потолке газ (руу ус гоожиж) халтар болох.

ПОТЁМКИ, -мок, -мком. харанхуй, пад харанхуй; бродить в потёмках харанхуйд тэнүүчлэх; ☆ чужая душа—потёмки хүний санаа далд.

ПОТЁМНИК, -я, ср. харанхуй болох, барайх.

ПОТЁМНЕТЬ, -ёт, сов. харанхуй болох, харанхуйлах, барайх; в комнате вдруг потемнело тасалгаанд гэнэт харанхуй болов; лицо потемнело царай нь барайв.

ПОТЕНЦИАЛ, -а, м. чадамж, чадал хүч; потенциал; промышленный потенциал страны тус орны үйлдвэрийн чадал хүч.

ПОТЕНЦИАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). 1. потенциал, болзолт; потенциальная энергия потенциал энерги, болзолт эрчим хүч; 2. далд, эчнээ, бигтүү; потенциальная возможность далд бололцоо.

ПОТЕНЦИЯ, -и, ж. (книжн.). потенци, далд болзолцоо, эчнэйн чадал, идрээгүй хүч.

ПОТЕПЛЕНИЕ, -я, ср. дулаарах.

ПОТЕПЛЕТЬ, -еет; сов. дулаарах; на улице потеплею гадаа дулаараав.

ПОТЕРЕТЬ, -тру, -трешь; -тёр, -тёрла, -тёртай; -терев (и -тёрши); сов.; что. 1. үрэх, үрдэх, гүрхэж үрэх; потереть магию тосон эм гүрхэж үрэх; 2. холгох; потер ноги во время ходьбы явган иваад хөлөө холгов.

ПОТЕРПЕВШИЙ, -ая, -ое. 1. кохирсон, нэрвэгдсэн; 2. кохирогч, нэрвэгдэгч.

ПОТЕРПЕТЬ, -ерплю, -терпешь; сов. тэсэх, тэс; вёрлэх, хүлцэх; не мог потерпеть и минуты хоромнох зуур ч тэсвэрлэх аргагүй болдоо; 2. нэрвэгдэх, учрах, тохиолдох, дайрагдах; потерпеть крах сүйдэлд учрах; потерпеть поражение ялагдалд учрах (бийлэгдэх); потерпеть неудачу азгүй явдал тохиолдох.

ПОТЁРТЫЙ, -ая, -ое; -ёрт. 1. элэгдсэн; потёртый костюм элэгдсэн костюм (өмд цамц); 2. зүдэрсэн, ядарсан; потёртое лицо зүдэрсэн царай.

ПОТЕРЯ, -и, ж. 1. гээх, гээгдэл; хаях, хаягдал; потеря документов үнэмлэх бичгийг гээх; убрать урожай без потерь ургацыг хаягдалгүй хураах; 2. алдах; потеря сознания мэдээ алдах; потеря трудоспособности коделдөрийн чадвараа алдах; 3. гарз

дах, үрэх; потеря времени цаг үрэх; 4. хохирох, кокирол, гарз; нести большие потери их хохирол хүлээх; понести тяжёлую потерю их гарз тохиолдох.

ПОТЕРЯННЫЙ, -ая, -ое; -ян. 1. гэсэн, гээгдсэн; алсын; найти потерянную вещь гэсэн юмыг олох; 2. цохрсон, завхарсан; потерянный взгляд цөхөр сөн хэрц.

ПОТЕРЯТЬ, -яю, -яешь; сов. 1. гээх, хаях; потерять ключ гүлхүүрээ гээх; 2. үгүй болох, алга болох; потерял охоту к чтению би унших дургүй боллоо; потерял своего товарища из виду нөхөр минь хаагдажгүй болов; потерять деньги мөнгөө алга болгох; 3. алдах, үхүүлэх; потерять слух сонсголоо алдах (буулай болох); потерять в чём-либо мненин хүний өмдө нэр хүндээ алдах; потерять отца эцгээ үхүүлэх; 4. хорогдох; потерять в весе жин хорогдох; 5. цохрох; потерять надежду сэтгэл цөхрөх; 6. үрэх; потерять время цаг үрэх.

ПОТЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; сов. 1. гээгдэх, хаагдах, завхрах, алга болох; книга потерялась ном алга боллоо; 2. далдрах, харагдажгүй болох; потерялся в толпе олны дунд далдрах; 3. тээнэгэлзэх, мэддрэх; в незнакомом месте я как-то потерялся чинихгүй газар би бүр тээнэгэлдэж байв.

ПОТЕСНИТЬ, -ню, -нишь; сов. шахах, жаахан цухрах, түрэх.

ПОТЕСНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. 1. шахцалдах, шахалдах; 2. зай тавих.

ПОТЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. хөлрөх, калууцах; потеть от жары халуунд хөлрөх; окна потеют цонх хөхөрч байна; 2. чармайх, чармайж оролдох; потеть над задачей бодлого болох гэж чармайх.

ПОТЕХА, -а, -а. (разг.). наргиан, зугаа, наадам; на потеху всем олны зугаа болж; ☆ пошла потеха оргилж эхлэв.

ПОТЕЧЬ, 1 и 2 л. не употр., течёт, -екут; -ёк, -ёкла; сов. 1. урсаж эхлэх; с гор потекли ручьи уулнаас горхиууд урсаж эхлэв; 2. гоожих, гоожиж эхлэх; ведро потекло хувин гоожив; слёзы потекли вудамс гоожив.

ПОТЕШАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) (разг.). ПОТЕШИТЬ, -шу, -шишь; сов. зугаацуулах, наргиуулах, цэнгүүлэх.

ПОТЕШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., над кем-чем (разг.). ПОТЕШИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. 1. зугаацах, наргих, цэнгэх; 2. өлгөлөх, шоолох.

ПОТЕШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна, -шно. наргианы, ивээдтэй; потешный ребёнок наргианы күүхэд; потешная шаружность харахад ивээдтэй царай.

ПОТИРАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. илбэх, үрэх; потирать руки от удовольствия сэтгэл канаж гараа илбэх.

ПОТИХОНЬКУ, нареч. (разг.). 1. аяархан, аяар, галгих; ехать потихоньку аяархан явах; 2. сэмээр, сэмхэн, сэмээрхэн; уйти потихоньку сэмээрхэн гарч явах.

ПОТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -лив, -лива, -ливо. хөлс муутай; потливые руки хөлрөмтгий гар.

ПОТНИК, -а, м. тохом.

ПОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. 1. хөлстэй; потный лоб хөлстэй магнай; 2. хөлөрсөн; потные стёкла хөлөрсөн шил.

ПОТОВАРИЩЕСКИ, нареч. нөхөр ёсоор, нөхрийн хувцар.

ПОТОВОЙ, -ая, -ое. хөлсний; потовые железы хөлсний булчирхай.

ПОТОГОННЫЙ, -ая, -ое; -гонный. хөлөргөх, хөлрүүлдэг, хөлс гаргах, хөлсний; потогонное средство хөлөргөх

эм; 2. хөлс хүчийг шавхах, хөлс шавхах; потогонная система труда в капиталистических странах хөрөнгийн орнууд дахь хөлс хүчийг шавхах хөдөлмөрийн систем.

ПОТОК, -а, м. 1. усны урсгал, урсгал ус, горхил горный поток уулын усны урсгал; 2. урсах, асгарах; поток слёз нулимс урсах; 3. цуваа; поток грузов цуваа ачаа; поток демонстрантов жагсаалын цуваа.

ПОТОЛКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов., с кем (разг.). ярилцах, хөөрөлдөх; потолковать о делах ажил хэргийн тухай ярилцах.

ПОТОЛОК, -а, м. 1. тааз, адар; лампа под потолком таазнаас унжсан ламп; 2. нисэлтийн оргил, дээд хярхаг; ☆ брать с потолка санаанаасаа авах.

ПОТОЛСТЕТЬ, -ею, -еешь; сов. бүдүүрэх, царгаллах, марижих.

ПОТОМ, нареч. дараа, сүүлд, хойно, хожим; яриду потом сүүлд ирье.

ПОТОМОК, -ика, м. 1. удам, угсаа, үр угсаа, ач үр; потомок древнего рода эртний овгийн удам; 2. хойт үе, хойт үеийн хүмүүс.

ПОТОМСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. үе залгамжилсан, язгууртай, удамтай, сурвалжтай; потомственный дворянин үе залгамжилсан тайж; потомственный пролетарий удамтай пролетари (ажилчин).

ПОТОМСТВО, -а, ср., собир. угсаа, ач үр; оставить многочисленное потомство өнөр ач үрийг үлдээх.

ПОТОМУ, нареч. 1. тиймийн тул, тул, тийм учраас, учраас; мне некогда, и потому не могу прийти, над огт завгүй, тийм учраас би ирж чадахгүй; 2. учир нь, юу гэвэл, яагаад вэ гэхэд; не приду, потому что некогда би ирэхгүй, учир нь зав байхгүй.

ПОТОНУТЬ, -ону, -онешь; сов. чивэх, живэх, усанд живэх, цацаж үхэх; пароход потонул галд онгоц усанд живэв.

ПОТОП, -а, м. 1. усан галав; всемирный потоп дэлхийн усан галав; 2. их үер, ус дүүрэх, шал ус болох; труба лопнула и в подвале потоп усан хоослой хагарч зоринд ус дүүрэв; что за потоп у вас? яагаад танайх шал ус болоо вэ?

ПОТОПИТЬ I, -оплю, -опишь; сов., что. түлэх, гал түлэх; потопить печь зууханд гал түлэх.

ПОТОПИТЬ II, -оплю, -опишь; -опленный (разг.) сов., ПОТОПЛЯТЬ, -оплю, -опишь; -опленный (разг.); сов. живүүлэх; потопить судно хөлөг онгоцыг живүүлэх.

ПОТОПЛЕНИЕ, -я, ср. живүүлэх, усанд живүүлэх.

ПОТОПТАТЬ, -опчу, -опчешь, -оптанный; сов. гичгэчих, чийрлах; потоптать траву ногою гичгэчих.

ПОТОРАПЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) (разг.). яаруулах, шамдуулах, түргэлүүлэх.

ПОТОРАПЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.). яарах, шамдах, түргэлэх; ну, поторапливайся, давно пора домой за, түргэлээч, гэртээ харих цаг хөлийн болсон.

ПОТОРГОВАТЬ, -гую, -гуюшь; сов. худалдах, куз далдаж байх, худалдаа хийх, наймаалах.

ПОТОРГОВАТЬСЯ, -гуюсь, -гуюсья; сов. худалдаа хийх, наймаа хийх.

ПОТОРОПИТЬ, -оплю, -опишь; сов. яаруулах, шамдуулах, түргэлүүлэх.

ПОТОРОПИТЬСЯ, -оплюсь, -опишься; сов. яарах, шамдах, түргэлэх.

ПОТОЧИТЬ, -очу, -очишь; сов., что. билүүдэх, жаахан билүүдэх, ирлэх; поточить нож хутга билүүдэх.

ПОТОЧНЫЙ, -ая, -ое (спец.). үргэлжлэх, дамжуулах, цувралт; поточный метод үргэлжлэх арга; по-

точная система производства үйлдвэрлэлийн үр гэлжлэх систем; поточная сборка дамжуулан угсрах.

ПОТРА'ВА, -ы, ж. тариа чийглах, ургаа чийр болгох, гишгэх; не допускать скотом потравы всходов ургаа байгаа тариаг малаар чийрлуулж болохгүй.

ПОТРАВИ'ТЬ, -авлю, -свишь; -авленный; сов. 1. чийрлах, гишгэх; свиньи потравили картофель гахайнууд төмсийг чийрлэвч; 2. хядах, устгах, үгүй хийх; потравить мышей хулангыг устгах.

ПОТРА'ТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. үрэх, зарчгах, сүйтгэх; потратил деньги на пустяки дэмий юманд мөнгө үрвэ; зря потратить время цагаа дэмий сүйтгэх.

ПОТРА'ТИТЬСЯ, -ачусь, -атимья; сов. мөнгөө зарчгах.

ПОТРЕБИ'ТЕЛЬ, -я, м. 1. эд хэрэглэгч, хэрэгцээтэн, хэрэгцээт хүн; 2. худалдан авагч; үү товары для массового потребителя нийтийн хэрэгцээний бараа.

ПОТРЕБИ'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. эд хэрэглэгчдийн, хэрэгцээтний; потребительская кооперация эд хэрэглэгчдийн хоршоо.

ПОТРЕБИ'ТЬ, -б лю, -бишь; -б лённый (-ён, -ена); сов., **ПОТРЕБЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. что. хэрэглэх, эдлэх; потреблять топливо түлш хэрэглэх.

ПОТРЕБЛЕ'НИЕ, -я, ср. хэрэглэх, эдлэх, хэрэгцээ; личное потребление аминдаа хэрэглэх; товары широкого потребления өргөн хэрэгцээний бараа.

ПОТРЕ'БНОСТЬ, -и, ж. хэрэгцээ, хэрэг; удовлетворять потребность хэрэгцээ хангах; духовная потребность оюуны (сөлийн) хэрэгцээ; насущная потребность чухал хэрэгцээ.

ПОТРЕ'БНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (книжн.). хэрэгцээт, хэрэглэгдэх; потребное число рабочих хэрэгцээт тооны ажилчин.

ПОТРЕ'БОВАТЬ, -бую, -буешь; -анный; сов. 1. шаардах, нэхэх; 2. дуудах, дуудаж ирүүлэх.

ПОТРЕ'БОВАТЬСЯ, -буюсь, -буешься; сов. шаардагдах, хэрэглэгдэх, хэрэгтэй болох, орох; на эту работу потребуются одна неделя энэ ажилд долоо хоног хэрэгтэй болно.

ПОТРЕВО'ЖИТЬ, -жу, -жишь; -оженный; сов. 1. сэтгэл зовоох, сэтгэл шаналгах; 2. саад хийх; уж не погнавайтесь, что потревожила вас танд саад болсонд битгий уурлаарай.

ПОТРЕВО'ЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов. сэтгэл зовох, санаа зовох.

ПОТРЕПА'ННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -ана (разг.). 1. элэгдсэн, уранхай, нооронхой; потрепанная книга уранхай ном; 2. ядарсан, сульдсан; потрепанное лицо ядарсан царай; потрепанная дивизия врага дайсны сульдсан дивизи.

ПОТРЕПА'ТЬ, -еплю, -еплешь; -трёпанный; сов. 1. элээх, урах, нооруулах; потрепать пальто пальтоог элээх; 2. химхэх, боорлох; собака потрепала кошку нохой муурьг химхэв; 3. алгадах, зөөлхөн алгадах, хөөрдөн алгадах; потрепать по пачеу мөрөн дээр алгадах.

ПОТРЕСКА'ТЬСЯ, -ается; сов. кагарах, ан гарах, гав гарах, хага үсрэх; штукатурка потрескалась туурганы шавсаас кагарлаа.

ПОТРЕ'СКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тас няс хийх, тас няс дуугарах; дрова потрескивают в печке вууханд түлээ тас няс хийж ноцно.

ПОТРО'ГАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что. барьж үзэх, гар хүрэх; потрогал новое платье шинэ дээдийг барьж үзэв.

ПОТРО'ХА', -ов, ед. (реко) потрох, -а, м. гэдэс мотор, шудай; үү со всеми потрохами ючтай хүүтэв, аль байгаа.

ПОТРСШИ'ТЬ, -шу, -шишь; -шённий (-ён, -ена); несов., кого (что). гэдэс дотрыг гаргах, гэдэс арилгах; потрясти курицу тахианы гэдэс арилгах.

ПОТРУДИ'ТЬСЯ, -ужусь, -удишься; сов. 1. ажиллах, ажил хийх, зүтгэх; он немало потрудился на своём веку тэр бүх насандаа багагүй ажил хийсэн хүн; 2. оролдох, үзэх; потрудитесь прийти ещё раз дахиад нэг ирж үзэвч.

ПОТРСА'ТЬ, -сю, -аешь; несов. 1. далайх, далайлгах; заналхийлэх, сүрдүүлэх; потрясают кулаками, грозят зангидсан гараа далайн зэвж байна; потрясать оружием буу зэвсгээр далайлгах; 2. донсолгох, доргиулах; потрясать землю дэлхийг донсолгох; 3. гайхуулах, гайхагдах, хачирхуулах, догдилуулах; потрясать зрителей үзэгчдийг гайхуулах; потрясать сердца зүрх догдилуулах.

ПОТРСА'ЮЩИЙ, -ае, -ее. тун сүрхий, донсолгох, доргиулах, хачин; потрясающее впечатление тун сүрхий сэтгэгдэл; потрясающая красота кичин сайхан.

ПОТРСЕ'НИЕ -я, ср. донсолгоо, донсолгох, доргиох, почирдол; нервное потрясение мэдрэлийн донсолгоо, сэтгэл их зовох; пролетарская революция—потрясение всех основ капитализма пролетарийн хувьсгал бол капитализмын бүх уг ёзоорыг донсолгоно.

ПОТРСЯТИ', -су, -сёшь; -яс, -ясла; -сённий (-ён, -ена); -яши; сов. 1. сэгсрэх, гөвөх; потрясти одеяло хөнжил сэгсрэх; 2. зангах, далайлгах; потрясти мечом илдээр далайлгах; 3. донсолгох, доргиулах; взрыв потряс здание дэлбэрэлт байшинг донсолгов; 4. сэтгэл догдилуулах; речь его потрясла слушателей түүний үг сонсогчдын сэтгэлийг догдилуулав.

ПОТРСЯ'ХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. чөм. сэгсрэх, шилгээх; конь потряхивает гривой морь дэлээ сэгсэрч шилгээв.

ПОТУ'ГИ, -уг, ед. -га, -и, ж. 1. дүлэх, агзайх; 2. дэмий оролдох, хоосон чармайлт.

ПОТУЖИ'ТЬ, -ужу, -ужишь; сов. санаа зовох, гуниглах; потужить о сыне хүүгийнхээ тухай санаа зовох.

ПОТУ'ПИВШИСЬ, нареч. тонгойж, уруугаа харж сидеть потупившись уруугаа харж суух.

ПОТУ'ПИТЬ, -плю, -пишь; -пленный; сов., что., **ПОТУПЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. тонгойх, тонгойлгох, духайх, уруугаа харах, доошоо ширтэх; потупить голову толгойгоо тонгойлгох.

ПОТУ'ПИТЬСЯ, -плюсь, -пишься; сов., **ПОТУПЛЯ'ТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. тонгойх, духайх, доошоо харах, уруугаа ширтэх; потупиться от смущения ичгүүрч доошоо харах.

ПОТУСКНЕ'ТЬ, -еет; сов. 1. бүдэг болох, бүдгэрэх, зэвхийрэх, өнгө буурах, өнгөө алдах; медные подсвечники потускнели лампы зэс тавиур өнөө алджээ; 2. бүүдийх, сулрах; взор его потускнел харин бүүдийжээ.

ПОТУХА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; несов., **ПОТУ'ХНУТЬ**, -нет, сов. унтрах, бөхөх, сөнөх; папироса потухла тамхи унтрав; потух огонёк гал унтрав.

ПОТУ'ХШИЙ, -ая, -ее; 1. унтарсан, сөнөсөн, бөхсөн; потухший костёр унтарсан түүдэг гал; потухший вулкан сөнөсөн галт уул; 2. бүүдийсэн, цог жавхаагүй; потухшие глаза цог жавхаагүй нүд.

ПОТУШИ'ТЬ I, -ушу, -ушишь; -ушенный; сов. унтраах; потушить свет гэрэл унтраах; потушить пожар түймэр унтраах;

ПОТУШИ'ТЬ II, -ушу, -ушишь; сов., что. битүү жигнэх, битүү шарах, шүүсэнд нь чанах, шууэвчд потушить мясо мах битүүр шаргах.

ПОТЧЕВАТЬ, -чую, -чуеть; *несов.*, *кого (что) (разг.)*. хүндлэх, зоог өргөх, зооглуулах; потчевать гостей зондыг хүндлэх.

ПОТЯГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, *с кем*. үзэлдэх, чадлаа үзэлцэх, сорилцох, туршиллах; потягаться в знаниях мэдлэгээ сорилцох.

ПОТЯГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. чангаах, чангааж байх, татах, татаж байх; потягивай верёвку, но не дёргай дээсийг угзралгүй татаж бай; 2. шимж байх; сорж байх; потягивать дым из трубки гавсаа сорж байх.

ПОТЯГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* суннах; потягиваться в постели орондоо суннах.

ПОТЯНУТЬ, -яну, -янешь; -янутый; *сов.* 1. татах, чангаах; потяну за рукав ханцуйнаас татах; 2. хүнд байх, болох; курица потянула два кило татхиа хоёр кило болов; 3. сөвэлзэх, үлээх; потянул предраcсветный ветерок үүрийн сөвшээ салхи сөвөлзөв; ☆ потянуло домой харихсан гэдэг болов.

ПОТЯНУТЬСЯ, -янусь, -янешься; *сов.* 1. суннах; 2. цуваагдах; потянулись обозы один за другим ачаатай тэрэгнүүд хойно хойноосоо цувалдав; 3. сарвайх; гараа сунгах; потянулся через стол ширээн дээгүүр гараа сунгав; 4. дагалдах; за ним потянулись на юг друзья түүний хойноос өмнө зүг рүү нөхөд нь дагалдав; 5. үргэлжлэх, дараа лан өнгөрөх; потянулись долгие зимние ночи өвлийн урт шөнүүд даараалан өнгөрсөөр л байв.

ПОУЖИНАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* үдшийн хоол идэх.

ПОУМНЕТЬ, -ею, -еешь; *сов.* ухаантай болох, ухаан орох, хашир суух.

ПОУТРУ, *нареч. (разг.)*. өглөөгүүр, өглөө эртхэн; выхеать из дому поутру өглөөгүүр гэрээс мордох.

ПОУЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого (что) чему (разг.)*. сургах, сургамжлах, заах; поучать молодёжь, залуучуудыг сургах; поучать уму-разуму ухаан заах.

ПОУЧЕНИЕ, -я, *ср.* сургаал, сургамж; надоело мне твои поучения чиний сургамж над удиг боллоо.

ПОУЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сургаалтай, сургамжтай, сургаал болохоор, сургамж болгомоор; поучительный совет сургаал болохоор зөвлөгөө; поучительный случай сургамжтай учрал; поучительный пример сургамж болохоор жишээ.

ПОУЧИТЬ, -учу, -учишь; *сов.* 1. үзэх, цээжлэх; поучить уроки хичээлээ цээжлэх; 2. сургах, заах; поучи его сапожному делу гутал хийх ажилд үүнийг сурга.

ПОУЧИТЬСЯ, -учусь, -учишься; *сов.* 1. сурах, суралцах; поучиться перендетать книги ном хайтасдаж сурах; 2. үзэх, цээжлэх; немного поучусь, а потом погуляю номоо жаахан үзээд дараа нь гарч зугаацъя.

ПОХАБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (*прост.*) шившигтэй, булай, балиар; похабные слова балиар үг.

ПОХВАЛА, -ы, *ж.* магтаал, магтах; отозваться о ком-либо с похвалой хүнийг магтаж хэлэх; рассыпаться в похвалу магтаж саймсрах; расточать похвалы их магтах; заслужить похвалу магтахаар юм хийх.

ПОХВАЛИТЬ, -аю, -алишь; -аленный; *сов.* магтах, сайшаах.

ПОХВАЛИТЬСЯ, -аюсь, -алишься; *сов.*, **ПОХВАЛЯТЬСЯ**, -аюсь, -яешься; *несов.* биеэ магтах, сайрхах, саймсрах; ☆ не могу похвалиться магтахаар юм байхгүй.

ПОХВАЛБА, -ы, *ж. (разг. неодобр.)*. биеэ магтах, сайрхах.

ПОХВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. магтсан магтууштай, магтаалтай, сайшаасан, сайшаалтай;

похвальное усердие магтууштай чармайлт; похвальная грамота сайшаадын жуух.

ПОХВАСТАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* сайрхах.

ПОХВАСТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* сайрхах, гайхуулах. ☆ не могу похвастаться сайрхах юм байхгүй.

ПОХИТИТЕЛЬ, -я, *м. (книжн.)*. хулгайлагч, хулгайчин, нууцаар авагч.

ПОХИТИТЬ, -ищу, -ишишь; -ищенный; *сов.*, *кого-что (книжн.)*. **ПОХИЩАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* хулгайлах, нууж авах; похитить документы үнэмлэх бичгийг хулгайлах.

ПОХИЩЕНИЕ, -я, *ср.* хулгай, хулгайлах, нууж авах, булааж авах.

ПОХЛЁБКА, -и, *ж.* бантан, зутан, сөмс; чечевичная похлёбка сөвэг зармын бантан.

ПОХЛОПАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* 1. алгадах, зөөлөн алгадах, пад пад хийтэл алгадах; похлопать друга по плечу найзынхаа мөрөн дээр алгадах; 2. алга таших.

ПОХЛОПОТАТЬ, -очу, -очешь; *сов.* оролдох, оролдож үзэх, оролдого хийх, дэмжихийг оролдох; похлопотать по хозяйству аж ахуйгаар оролдох; похлопотать за приятеля найзынхаа төлөө оролдого хийх; похлопотать о приятеле найзыгаа дэмжихийг оролдох.

ПОХМЕЛЬЕ, -я, *ср.* мангар, архины мангар, шарта; ☆ в чужом пиру похмелье архи нь хүртэлгүй, мангары нь хүртэх, хүний төлөө юманд өртөгдөх.

ПОХОД I, -а, *м.* аян, аян дайн, довтолгоо; **выступать в поход** аян дайнд мордох; **культурный поход** ссэлын довтолгоо.

ПОХОД II, -а, *м. (разг.)*. илүү, гаруй, нэмэр. мяско три кило с походом гурван кило илүү мах; взвесить с походом нэмэртэй чигнэх.

ПОХОДАТАЙСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; *сов.* зуучлах, төлөө гуйх, оролдого хийх, ачлах.

ПОХОДИТЬ I, -ожу, -одишь; *несов.* на *кого-что*, явах, явж байх; походить по базару зах дээгүүр явах; больной походил и опять слёг өвчтэй хүн явж байгаад дахин хэвтэв, өвчтөн босдог болсноо буцаад хэвтэртээ орсон.

ПОХОДИТЬ II, -ожу, -одишь; *сов.* адил, адилхан, төстэй; сын очень походит на отца хүү нь эцэгтэйгээ их адилхан юм.

ПОХОДКА, -и, *ж.* алхаа, явах байдал, явдал; лёгкая походка хөнгөн алхаа.

ПОХОДНЫЙ, -ая, -ое. аяны, замын; походная колесная аяны цуваа; в походном порядке аяны журмаар; походная кухня аяны зуух тогоо.

ПОХОДЯ, *нареч. (разг.)*. 1. явуут; закусывать похода явуут идэх; 2. далимд, дашрамаар, яаруу; нельзя решать эти вопросы походя энэ асуудлыг далимаар (яаруу) шийдвэрлэж болохгүй.

ПОХОЖДЕНИЕ, -я, *ср.* явдал, замын явдал, адал явдал; похождение странствующего актёра хэсүүд жүжигчиний явдал; любовное похождение янаг амрагийн явдал.

ПОХОЖИЙ, -ая, -ее; -ож. 1. адил, адилхан, төстэй, төсөөтэй; он очень похож на отца тэр эцэгтэйгээ их адилхан юм; 2. ингэмээр, тэгмээр, ингэхлээр, тэгэхээр; это на тебя не похоже чи арай тэгмээргүй юм; эта на него не похоже энэ тэгэхээр хүн биш 3. шиг, юм шиг, бололтой; вы, похоже, нездоровы та эрүүл биш шиг байна; 4. яаж; на что это похоже? энэ чинь яаж байна; это ни на что не похоже; ингэж яаж болох вэ.

ПОХОЛОДАНИЕ, -я, *ср.* хүйтрэх, хүйт сорох; наступило похолодание хүйтэрч эхлэв; ожидается

значительное похолодание итгээд нилээд хүйтрэх байх каа.

ПОХОЛОДАТЬ, *-ает; сов.* хүйтрэх; к вечеру похолодало үдэш гийшээ хүйтрэв.

ПОХОЛОДЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* 1. хүйтрэх, даарах; у него похолодели руки и ноги гар хөл нь даарчээ; 2. хүйт оргих шиг болох, хүйт даах, дагжих шиг болох; похолодеть от ужаса айсандаа бие хүйт оргих шиг болох.

ПОХОРОНИТЬ, *-оню, -онишь; -оненный; сов.* кедөөлүүлэх, оршуулах; 2. мартаг, мартаж орхих, санахаа болих; похоронить воспоминания дуртгалаа мартаж орхих.

ПОХОРОННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. кедөөлүүлэх, оршуулах, оршуулгын; похоронное бюро оршуулах товчоо (*иргэдэд үйлчлэх товчоо*); 2. гашуудлын; похоронная процессия гашуудын жагсаал.

ПО'ХОРОНЫ, *-он, -онам.* кедөөлүүлэх, оршуулах, оршуулах ёслол.

ПО'ХОРОШЕМУ, *нареч.* сайцаар, найртайгаар.

ПОХОРОШЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* сайхан болох, гуя сайхан болох, цэвэрхэн болох; это девушка похорошела энэ хүүхэн гуя сайхан болжээ.

ПОХОТЛИВЫЙ, *-ая, -ое, -ив.* гачаангуй, хуялч, хурьцах; похотливый взгляд гачаангуй харц; похотливое желание хурьцах шунал.

ПО'ХОТЪ, *-и, -я.* хурьцал, хуял, дочит, гачаал, гачаангуй.

ПОХУДЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* эцэх, өцөнхий болох, гурах, гуранхай болох; он похудел, победвел и осунулся тэр гурж царай өрдаж ёнхойсон юм болжээ.

ПОЦАРАПАТЬ, *-аю, -аешь; сов., кого-что.* шалбалах, шулгалах, урах, сэвтүүлэх, зурчжих; поцарапать себе руку о проволоку гараа төмөр утсанд шалбалах; зеркало при перевозке поцарапало толгийг зөөхдөө зурчжихээ.

ПОЦЕЛОВАТЬ, *-аю, -ауешь; сов.* үнсэх, озох; он поцеловал меня тэр намайг үнсэв; ☆ поцеловал пробой и пошёл домой хаалгыг (*цуургыг*) чинь мөрс гөөд гэртээ харьсан.

ПОЦЕЛОВАТЬСЯ, *-ауюсь, -ауешься; сов.* үнсэлдэх, озолдох.

ПОЦЕЛУЙ, *-я, м.* үнсэх, үнсэлт, үнсүүлэх, озох; жаркий поцелуй халуун үнсэлт; дать поцелуй үнсүүлэх; ☆ воздушный поцелуй дохиогоор үнсэх; поцелуй Иуды Иудын үнсэлт (*хуурамч үнсэлт*).

ПОЧАСОВОЙ, *-ая, -ое.* цаг бүрийн, цагаар, цагаар бодох; почасовая оплата труда цагаар төлөх хөдөлмөр.

ПОЧАТОК, *-тка, м. (спец.).* түрүү, залаа; початок кукурузы эрдэнэ шишийн залаа.

ПО'ЧВА, *-ы, ж.* 1. хөрс, шороо; черноземная почва хар шороот хөрс; плодородная почва шимтэй хөрс; 2. суурь, түшиг, тулгуур; терять почву под ногами түшиг тулгуургүй болох (*хөл алдах*); подготовить почву для переговоров хэлэлцээний суурийг бэлтгэх; ☆ нащупать почву байрыг мэдэх, байдлыг тухайлах; преступление на почве ревности хардсан шалтгаанаас үйлдсэн гэмт хэрэг; осаживание на почве гриппа томуу үгдрэх.

ПО'ЧВЕННЫЙ, *-ая, -ое.* хөрсний, газрын хөрсний; почвенные воды хөрсний ус.

ПОЧВОВЕ'Д, *-а, м.* хөрс судлагч.

ПОЧВОВЕ'ДЕНИЕ, *-я, ср.* хөрс судлал.

ПОЧВОВЕ'ДЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* хөрс судлалын.

ПОЧЁМ, *нареч.* яаж, яаж өгөх, ямар үнэтэй; почему я знаю би яаж мэдэх вэ? почему хлбг галх яаж

өгөх вэ? почему вы покупаете мясо? та мах яаж авах вэ?

ПОЧЕМУ, *1. нареч.* юунд, яагаад; почему он не приехал? юунд тэр ирсэнгүй вэ?; почему ты не согласен? яагаад чи зөвшөөрөхгүй байна?; 2. учраас, ийм учраас, ийм дээрээс; он забыл адрес, почему и не писал хаягийг тэр мартсан учраас захидал бичи сэнгүй.

ПОЧЕМУ'-ЛИБО, **ПОЧЕМУ'-НИБУДЬ**, *нареч.* ямар нэг шалтгаанаас, ямар нэг учраас.

ПОЧЕМУ'-ТО, *нареч.* ямар нэг үл мэдэгдэх шалтгаанаас, яагаад ч юм; он почему-то не пришёл вовремя тэр яагаад ч юм, цагтаа ирсэнгүй.

ПО'ЧЕРК, *-а, м.* үсгийн хэлбэр, бичгийн хэв, гэр бичиг, бичиг; разборчивый почерк үсгийн хэлбэр тодорхой, гаргагдах сайтай бичиг; неразборчивый почерк үсгийн хэлбэр тодорхой биш, гаргагдах муутай бичиг; разбирать древние почерки эрт цагийн гар бичгийг унших.

ПОЧЕРНЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* харлах, хар болох; стены почернели от копоти хана тортог болж харлажээ.

ПОЧЕРПАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ПОЧЕРПНУТЬ, *-ну, -нешь; -черпнутый; сов., что и чего.* 1. утгах; почерпнуть воды ус утгах (*усгах*); 2. шүүрдэж олж, олж авах; почерпнуть нужные сведения из книги но мосс хэрэгтэй мэдээг олж авах.*

ПОЧЕРСТВЕТЬ, *-ею, -еешь; сов.* 1. хатах, хатач хатах; хлеб почерствел галх хатчихжээ; 2. хатуу болох, хатуурах; сердце в нём почерствело зүрх нь хатуурчээ (*энэрэлгүй болжээ*).

ПОЧЕСАТЬ, *-чешу, -чешешь; сов.* 1. маажих; почесать затылок шилээ маажих; 2. самнах, цэвэрлэх; почесать лён маалинга самнах.

ПОЧЕСАТЬСЯ, *-ешусь, -ешешься; сов.* 1. маажих, биеэ маажих; 2. загатнах.

ПО'ЧЕСТЬ, *-и, ж.* хүндлэл, хүндлэх, ёсолж хүндлэх, хүндэтгэх; оказывать кому-либо почести хүнийг ёсолж хүндлэх.

ПОЧЁСЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что (разг.).* маажих, маажих байх; почёсывать ва ухом чихнийг хээ ард маажих.

ПОЧЁСЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; возвр.* биеэ маажих.

ПОЧЁТ, *-а, м.* хүнд, ямба, өргөмж, хүндлэх, хүнд дэглэл; быть в почёте хүндтэй байх; орден "Знак почёта" "Хүндэтгэлийн тэмдэг" одон.

ПОЧЁТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна.* хүндэт; почётное звание хүндэт цол; почётный президент хүндэт гэргүүлэгчид; почётная грамота хүндэт жууж бичиг; почётный член хүндэт гишүүн; почётный караул хүндэт харуул; почётная обязанность хүндэт үүрэг.

ПО'ЧЕЧНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. бөөрний; почечный камень бөөрний чулуу; 2. нахианы.

ПОЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. (устар.).* ноёрсох, унтах.

ПОЧИ'Н, *-а, м.* санаачилга, үүсгэл, эхлэлт; патристический почин эх оронч санаачилга; по собственному почину өөрийнхөө санаачилгаар; для почина үүсгэл болгож; почин дорожке денег эхлэлт бол мөнз гөнөөс эрхэм.

ПОЧИНИТЬ, *-ню, -инишь; -иненный; сов., ПОЧИНИЯТЬ, *-яю, -яешь; несов. (разг.)* сэлбэх, засах; починить часы цаг засах.*

ПОЧИ'НКА, *-и, ж.* засах, засуулах, засалт, сэлбэх, сэлбүүлэх, сэлбэлт; отдать обувь в починку гугал засуулахаар өгөх; починка белья дотуур хувцас ээлбэх.

ПОЧИ'НОЧНЫЙ, -ая, -ое. засах, засалтын, сэлбэх, сэлбэлтийн; починочная мастерская хувцас сэлбэх газар.

ПОЧИ'СТИТЬ, -чишу, -чистишь; -ищенный; сов. цэвэрлэх, арилгах, арчих; почистить туфли гутал цэвэрлэх.

ПОЧИ'СТИТЬСЯ, -чишусь, -чистишься; сов. 1. биеэ цэвэрлэх, хувцсаа цэвэрлэх; 2. цэвэрлэгдэх.

ПОЧИТА'НИЕ, -я, ср. хүндлэх, хүндлэл, хүндэтгэл, бишрэх, бишрэл; почитание законов хуулийг хүндэтгэх.

ПОЧИТА'ТЕЛЬ, -я, м. хүндэтгэгч, хүндлэгч, бишрэгч, тоогч, тоодог хүн; почитатель Пушкина Пушкинийг бишрэгч.

ПОЧИТА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. хүндэтгэгч эмэгтэй, хүндлэгч эмэгтэй, бишрэгч эмэгтэй, тоогч эмэгтэй.

ПОЧИТА'ТЬ I, -аю, -аешь; сов. что. ном унших, уншиж байх; почитать в дороге замдаа ном унших.

ПОЧИТА'ТЬ II, -аю, -аешь; несов., кого-что. хүндлэх, хүндэтгэх, бишрэх, тоох; почитать память великих людей их хүмүүсийн дурсгалыг хүндэтгэх.

ПОЧИТА'ТЬ III, -аю, -аешь; несов. гэж үзэх; почитать своим долгом өөрийн үүрэг гэж үзэх.

ПОЧИ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). хааяа жаахан унших, уншихийж байх, уншигчаан болох.

ПОЧИ'ТЬ, -ию, -иешь; сов. (высок. устар.). 1. амарлих; 2. нойрсох; 3. таалал төгсөх, нас барах; ☆ почить на лаврах амжилтандаа ханаж амарлих.

ПОЧИ'ЩЕ, нареч. 1. цэвэрхэн, цэврээс нь; выбери лист бумаги почище цэврээс нь хуудас цаас шилээд ав; 2. -аас цэвэрхэн, илүү цэвэр, дээр; он почище тебя рисует тэр чамаас цэвэрхэн зурдаг.

ПО'ЧКА I, -и, ж. бөөр; воспаление почек бөөр үрэвсэх; правая почка баруун бөөр.

ПО'ЧКА II, -и, ж. нахиа, гөлөг; почки на деревьях модны нахиа.

ПОЧКОВА'НИЕ, -я, ср. нахиалах, нахиалж үржих.

ПОЧКОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -куется; несов. нахиалах, нахиалж үржих.

ПО'ЧТА, -ы, ж. 1. шуудан, шуудангийн хороо, холбоо, холбооны хороо; сдать письмо на почту шууданд захидал өгөх; работники почты холбооны ажилтан; 2. шуудан; послать письмо почтой шуудангаар захидал илгээх; 3. шуудан, бичиг захидал; урени яя почта өглөөний шуудан; разнести почту бичиг захидал тараах.

ПОЧТА'ЛЬОН, -а, м. захидал бүгээгч, шуудан хүргэгч.

ПОЧТА'МТ, -а, м. шуудан бичгийн хороо, төв шуудан.

ПОЧТЕ'НИЕ, -я, ср. хүндлэх, хүндлэл, хүндэтгэх, бишрэх; относиться к кому-либо с почтением хүнийг хүндэтгэж үзэх; оказывать почтение хүндлэх, хүндлэл үйлдэх; ☆ с совершенным почтением гүн хүндэтгэн ёслолч (захидлын төгсгөлд); моё почтение амрыг эрье.

ПОЧТЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. 1. хүндтэй; хүндэт, нанс; почтенный учёный хүндэт эрдэмтэн; 2. өндөр; почтенный возраст өндөр нас.

ПОЧТИ нареч. бараг, шахуу, шахах; он почти выздоровел тэр бараг эдгэрчээ; почти одинаковые платы бараг адилхан хувцас; я почти закончил работу би ажлаа бараг дуусгав, би ажлаа дуусгах шахав; я истратил почти что тысячу рублей би мянга шахуу төгрөг зарчихлаа.

ПОЧТИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хүндэтгэл, хүндлэл, тахимдуу, элбэрэл.

ПОЧТИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. хүндэтгэх, тахимдуу, элбэрэлтэй; почтительное отношение к кому-либо хүнийг хүндэтгэж үзэх; почтительный сын тахимдуу (элбэрэлтэй) хүү; 2. ни-

лээд хол, холоос хол; почтительное расстояние нилээд хол газар.

ПОЧТИ'ТЬ, -чту, -чтишь; -чтят и -чтут; -чтённй (-ён, -ена); сов., кого-что (высок.). ёслох, хүндэтгэх, хүндлэх, бишрэх, тоох; почитать память умершего вставанием нас барагчийн дурсгалд босож ёслох; почите нас своим присутствием биднийг тоож бидэнтэй байлцах ажаамуу.

ПОЧТМЕ'ЙСТЕР, -а, м. (устар.). шуудангийн хоороны эрхлэгч.

ПОЧТОВИ'К, -а, м. (разг.). шуудангийн ажилтан.

ПОЧТО'ВО-ТЕЛЕГРА'ФНЫЙ, -ая, -ое. шууданг цахилгаан мэдээний.

ПОЧТО'ВЫЙ, -ая, -ое. шуудангийн; почтовый ящик шуудангийн хайрцаг; почтовая бумага шуудангийн цаас (захидлын цаас); почтовая марка шуудангийн марк; почтовый перевод шуудангаар (мөнгө) гуйвуулах.

ПОЧУ'ВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; -анний; сов. кого-что. мэдрэх, байх, шиг болох, хүрэх, ойлгох; почувствовать себя плохо бие муу байх; почувствовать себя больным өвчин хүрэх шиг болох; почувствовать озноб бие даарах; (дажжих) шиг болох; почувствовать злобу зэвүү хүрэх; ☆ дать почувствовать мэдрүүлэх.

ПОЧУ'ДИТЬСЯ, -ится; сов. үзэгдэх шиг болох, сонсдох шиг болох; мне почудились огоньки гал үзэгдэх шиг боллоо; мне почудились шаги над хүний хөлийн чимээ сонсдох шиг боллоо.

ПОЧУ'ЯТЬ, -ую, -уешь; -уянный; сов., кого-что (разг.). 1. анир авах, чимээ авах, үнэр авах; собака почуяла зверя и насторожилась нохой араатны анир аваад отож байв; 2. гэж мэдэх; почуять опасность аюултай гэж мэдэх.

ПОША'РИТЬ, -рю, -ришь; сов. тэмтрэх, тэмтэрч үзэх; пошарить в кармане хармаандаа тэмтрэх.

ПОШАТНУ'ТЬ, -ну, -нешь; сов., что. 1. хазайлгах, ганхуулах; пошатнуть забор хашааг хазайлгах; 2. сулруулах, эргэлзээ төрүүлэх; пошатнуть своё здоровье биеийн эрүүл мэндийг сулруулах (биеэ муудуулах); пошатнуть чьи-нибудь убеждения хүнийг итгэсэн үзэлд эргэлзээ төрүүлэх.

ПОШАТНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. хазайх, ганхах, найгах; дерево пошатнулось мод хазайв; раненый пошатнулся и упал шархадсан хүн найгаад ойчив; 2. сулрах, муудах, эргэлзээ төрөх; здоровье пошатнулось бие муудах.

ПОША'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ганхалзуулах, найгалзуулах, займчуулах.

ПОША'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ганц халзах, найгалзах, дайвалзах, холхих, хөдлөх; ндти пошатываюсь ганхалзаж явах; зуб пошатывается шүд хөдөлж байна.

ПОШВЫРЯ'ТЬ, -яч, -яшь; сов. шидэх, шидлэх, хаях, хаялах; пошвырял все книги в ящик бүх номыг хайрцагт хаялав.

ПОШВЕ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что или чем., ПОШВЕ'ЛИТЬ, -елю, -елишь (и -елишь); несов. 1. хөдөлгөх, хутгах, шиллэх; пошевелять угли в печке зуухны гал (цог) шиллэх; пошевелять вожжами жолоогоо хөдөлгөх; 2. өүргэл, бүт шуул; пошевелявай! түргэл!

ПОШВЕ'ЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. хөдлөх, хөдөлгөх; 2. бушуул, өүргэл; ну, пошевелявайся за бушуул.

ПОШВЕ'ЛИТЬ -елю, -елишь (и -елишь); несов., ПОШВЕ'ЛИНУ'ТЬ, -ну, -нешь; однокр. хөдөлгөх, хөдөлгөсхийх; пошевельте ногой хөлөө хөдөлгөх.

ПОШВЕ'ЛИТЬСЯ, -елюсь, -елишься (и -елишься); сов., ПОШВЕ'ЛИНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; однокр.

хөдлөх: так тесно, что пошевелиться невозможно их давчхан болоод хөдлөх ч аргагүй.

ПОШЕПАТЬ, -елчу, -епчешь; сов. шивнэх, шивнэж хэлэх, шивнэж ярих.

ПОШЕПАТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр. -емя, -етесь, -утся; сов. шивнэлдэх, шивнэлдэж ярих.

ПОШИТЬ, -а, м. (разг. обычно неособр.). янз, төрх; люди одного пошиба нэг янзын хүмүүс, ижил турийнүүд.

ПОШИТЬ, -а, м. оёдол, оёх: индивидуальный пошив одежды хувцас тусгайлан оёх, хувцас тааруулж оёх.

ПОШИВКА, -и, ж. оёх. оёдол; пошивка брюк емд оёх.

ПОШИВЧАЯ, -ой, ж. оёдлын газар, үйлчний газар.

ПОШИВЧНЫЙ, -ся, -се. оёдлын, сайвангийн; пошивочная мастерская оёдлын газар.

ПОШИТЬ, -шью, -шьёшь; -шей; -шитый; сов., что. оёх, үйл оёх, хийх, хийлгэх; пошить пальто пальто оёх, пальто хийлгэх; пошить обувь гутал хийх, гутал хийлгэх.

ПОШЛИНА, -ы, ж. гааль, гааль сүй, татвар, цүүвэг; обложить пошлиной гааль оногдуулах; таможенная пошлина гаалийн татвар.

ПОШЛИННЫЙ, -ая, -ое. гаалийн; пошлинный сбор гаалийн татвар.

ПОШЛОСТЬ, -и, ж. заваан км, олиггүй юм, баалиар үг; не говори пошлости заваан юм битгий ярь.

ПОШЛЫЙ, -ая, -ое; пошла, пошла, пошло. заваан, олиггүй, улиг; пошлый анекдот олиггүй шог яриа.

ПОШЛЯК, -а, м. (разг.). заваан явдалтай хүн, бялэнч.

ПОШТУЧНО, нареч. нэжээдээр, ширхгээр, ширхэг бүрээр, ширхгээр бодож; платить поштучно ширхгээр бодож төлөх; продавать папиросы поштучно папиросыг (цаасан тамхийг) ширхгээр худалдах.

ПОШТУЧНЫЙ, -ая, -ое. нижээдээр, ширхгээр бодох; поштучная оплата нижээдээр төлөх төлбөр.

ПОШУТИТЬ, -учу, -утишь; сов. хошигнох, тоглох, тоглож хэлэх, шоглох, наадлах; насмеялся, пошутил над моей простотой миний хөдөх байдлыг инээж хошигнов.

ПОЩАДА, -ы, ж. өршөөл, уучлал, хайр, хайр найр; просить пощады өршөөлийг гуйх; без пощады хайр найргүй.

ПОЩАДИТЬ, -ажу, -адишь; -ажённый (-ён, -ена); сов. кайрлах, өршөөх, уучлах; для науки и жизни не пощажу би шинжлэх ухааны төлөө амь насаа кайрлахгүй; время не пощадило этого здания цагийн урсгал энэ байшинг уучилсангүй.

ПОЩЕКОВАТЬ, -очу, -очешь; сов. гяжигдэх.

ПОЩЕЧИНА, -ы, ж. 1. алгадах; влестить пощечину кацрыг алгадах, тас алгадах; 2. цохилт, доромжлол.

ПОЩИПАТЬ, -щиплю, -щиплешь (и -аю, -аешь); -щипанный; -щипли; сов., -пощипывать, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. зулгаах, зулгааж идэх, зулгааж хаях, чимхлэх; пощипать траву ногоо зулгаах; 2. зөмлөх, шүүмжлэх; 3. корсгох.

ПОЩУПАТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. барих, барьж үзэх, гэмтрэх; пощупать пульс судас барих; пощупать матерью юмыг барьж үзэх; 2. сорих, сорьж үзэх; пощупать знания нового ученика шинэ сурагчийг сорьж үзэх.

ПОЭЗИЯ, -и, ж. яруу найраг; поэзия и проза яруу найраг ба үргэлжилсэн зохиол (шүлэглэл ба хүүрнэл зохиол)

ПОЭМА, -ы, ж. найраглал, шүлэглэл, шүлэгт үлгэр.

ПОЭТ, -а, м. яруу найрагч, шүлэгч

ПОЭТЕССА, -ы, ж. яруу найрагч эмэгтэй, эмэгтэй шүлэгч

ПОЭТИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (книжн.). үвтэгш болгох, үвтэгш сайхнаар үзүүлэх, дөвийлгөж үзүүлэх, яруу найруулах; поэтизировать действительность чухам байдлыг үвтэгш сайхнаар үзүүлэх.

ПОЭТИКА, -и, ж. шүлгийн ухаан, яруу найргийн ухаан, яруу найраг.

ПОЭТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. яруу найргийн, найргийн, шүлэглэсэн; поэтическое произведение яруу найргийн зохиол; 2. уран бүтээлийн; поэтический замысел уран бүтээлийн утга санаа (санаархал); поэтическая жилка уран бүтээлийн абыас.

ПОЭТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. яруу сайхан, дурлам сайхан, дурайсан сайхан; поэтический пейзаж яруу сайхан үзэмж.

ПОЭТОМУ, нареч. иймд, иймийн тул, учраас, тул; я спешил, поэтому не зашёл за тобой би яарч байсан учраас танайхаар орж (чамтай уулзаж) чадсангүй.

ПОЯВИТЬСЯ, -явлюсь, -явишься; сов., **ПОЯВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. 1. үзэгдэх, харагдах; на горизонте появился корабль тэнгэрийн хаяанд хөлөг онгоц харагдав; 2. гарах, гарч ирэх, бий болох, суух; появилась луна сар гарав; появилось новое затруднение шинэ бэрхшээл гарч ирэв; на лбу появились морщины духан дээр үрчлээ суув; внезапно появилось гэнэт бий болох.

ПОЯВЛЕНИЕ, -я, ср. үзэгдэх, харагдах, бий болох, гарч ирэх.

ПОЯРКОВЫЙ, -ая, -ое. хурганы ноосон, хурган, нарийн эсгий; поярковая шляпа хурганы ноосон малгай (товь, тоорцог).

ПОЯРОК, -рка, м. (спец.). хурганы ноос, сэгсүүрэг ноос.

ПОЯС, -а, мн. -а, -ов, м. 1. бүс; затянуть пояс бүсээ бүслэх; кожаный пояс суран бүс; спасательный пояс хөвөх бүс, аврах бүс; 2. бэлхүүс; по поясу в воде бэлхүүсээ хүртэл усанд бөйх; 3. бүс, бүслүүр; умеренный пояс (дэлхийн) сэрүүн бүс; пояс осадков агаарын тундасын бүс.

ПОЯСНЕНИЕ, -я, ср. тайлбар, тайлбарлах; давать пояснение тайлбар өгөх.

ПОЯСНИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. тайлбар, тайлбарласан, тайлбарлах, тодруулсан; пояснительная иллюстрация к тексту эх бичгийн тайлбар зураг; пояснительное замечание тайлбарласан тэмдэглэл; пояснительная записка тайлбарлах бичиг; пояснительное слово тодруулсан үг.

ПОЯСНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., что. **ПОЯСНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. тайлбарлах, тодруулах, тодорхой болгох; пояснить свои слова үгээ тайлбарлах; поясните, пожалуйста, примером жишээгээр тодруулж өгөөч.

ПОЯСНИЦА, -ы, ж. зоо, зоо нуруу, бэлхүүс; боль в пояснице зоо нуруу өвдөх.

ПОЯСНОЙ, -ая, -ое. 1. бүсний; поясные застёжки бүсний цагт; 2. цээж, бэлхүүсэн; поясной портрет цээж хөрөг; 3. мэхийн; поясной поклон мэхийн ёслох; 4. бүсийн; поясное время бүсийн цаг.

ПОЯСНЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ется. несов. тайлбарлах, тодрох, тодорхой болох.

ПОЯСОК, -ска, м нарийхан бүс.

ПРАБАВКА, -и, ж. и **ПРАБАБУШКА**, -и, ж. элэнц эх (мать деда), надам элэнц эх; (мать бабушки).

ПРАВДА, -ы, ж. 1. үнэн; это сущая правда энэ чухам үнэн; по правде говоря үнэнийг хэлбэл, үнэндээ; сказать кому-либо всю правду хэн нэгэнд бүхий үнэнийг хэлэх; принимать за правду үнэмших; 2. үнэн, зөв; правда на вашей стороне үнэн таны талд байна, таных зөв байна; 3. нээрээ, үнэхээр, үнээр; правда, что мне письмо? нээрээ надад захидал байна уу? я, правда, не знал этого би нээрээ үүнийг мэдээгүй; правда, он усжает нээрээ тэр явах гэж байна.

ПРАВДИВОСТЬ, -и, жс. 1. үнэнч, шударга, голч; 2. лавтай, магад.

ПРАВДИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. үнэнч, шударга; правдивый человек үнэнч хүн; правдивый характер шударга зан; 2. үнэн, зөв; правдивый рассказ үнэн өгүүлэл.

ПРАВОПОДОБИЕ, -я ср. үнэмшмээр байдал, үнэн байдалтай, үнэн шиг зүйл.

ПРАВОПОДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. үнэн шиг, үнэмшмээр, үнэн байдалтай; правдоподобный рассказ үнэмшмээр яриа, үнэн байдалтай өгүүлэл.

ПРАВИЛО, -а ср. 1. дүрэм; правила личного движения гудамжны хөдөлгөөний дүрэм; правила внутреннего распорядка дотоод дүрэм; грамматические правила хэл зүйн дүрэм; соблюдать правила языка хэлний дүрмийг баримтлах; по всем правилам искусства урлагийн бүх дүрэм журмын ёсоор; 2. журам; правила социалистического общежития хамтран амьдрах социалист журам; 3. зарчим, ёс; он человек строгих правил тэр хатуу зарчимтай хүн; взять себе за правило өөртөө зарчим болгох; ☆ как общее правило ер нь, дандаа.

ПРАВИЛО, -а, ср. (спец). 1. шугам, 2. тэгшлүүр, 3. сэлүүр.

ПРАВИЛЬНО, нареч. зөв, зөвөөр; правильно поступать зөв хийх; совершенно правильно туйлын зөв, тун зөв; правильно решить задачу бодлогыг зөв бодох.

ПРАВИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. зөв; правильная политика зөв бодлого; правильный вывод зөв дүгнэлт; 2. зөв, дүрэмт; правильное произношение зөв дуудлага; правильный глагол дүрэмт үйл үг; 3. тэгш, тэгшхэн; правильный нос тэгшхэн камаг; правильный треугольник тэгш өнцөгт гурвалжин, ☆

ПРАВИЛЬНЫЙ, -ая, -ое. засах, ирлэх. ☆ правильный ремень нийлдүүр.

ПРАВИТЕЛЬ, -я, м. 1. төр баригч, төрийн эзэн, засгийн эрх баригч; 2. захирагч, захиран шийтгэгч.

ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. засгийн газрын, засгийн; правительственное распоряжение засгийн газрын захирамж; правительственные органы засгийн газрын байгууллагууд; правительственная делегация засгийн газрын төлөөлөгчид.

ПРАВИТЕЛЬСТВО, -а, ср. засгийн газар, засаг; Советское правительство Зөвлөлт засгийн газар, Зөвлөлт засаг; глава правительства засгийн газрын тэргүүн.

ПРАВИТЬ I, -влю, -вишь; несов., кем-чем. 1. захирах, удирдах, барих; править государством улсыг (гүрнийг) захирах, төр барих. 2. жолоодох, жолоо барих; править лошадью морь жолоодох; править машиной машин жолоодох.

ПРАВИТЬ II, -влю, -вишь; несов., что. 1. засах; хянах; править корректуру үсэг хянах; 2. ирлэх, хурцлах, билдүүдэх, засах; править пилу хөрөө ирлэх; править бритву тонгорог билдүүдэх.

ПРАВКА, -я, жс. 1. засах, засвэл, хянах, хяналт; 2. ирлэх, хурцлах, билдүүдэх.

ПРАВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. ерөнхий хороо; председатель правления ерөнхий хорооны дарга; член правления банка банкны ерөнхий хорооны гишүүн; 2. захирах, захиргаа, жолоо; форма правления захиргааны хэлбэр; брады правления төрийн жолоо.

ПРАВНУК, -а, м. жич хүү (сын внука); зээнцэр хүү (сын внучки).

ПРАВНУЧКА, -и, жс. жич охин (дочь внука), зээнцэр охин (дочь внучки).

ПРАВО I, -а, мн. права, прав, правам, ср. 1. хууль, ёс, хууль ёс, цааз, шүүх цааз; гражданское право иргэний хууль; уголовное право эрүүгийн хууль; крепостное право хамжлагат ёс; 2. эрх; права и обязанности граждан иргэний эрх үүрэг; право на труд хөдөлмөрлөх эрх; избирательное право сонгуулийн эрх; водительские права (машин) жолоодох эрх; с полным правом могу так сказать би тэгж хэлэх дүүрэн эрхтэй байна.

ПРАВО II, вводн. сл. (разг). нээрээ чухамдаа я, право, не знаю, что мне делать би нээрээ, яагаа (юу хийхээ) ч мэдэхгүй байна.

ПРАВОБЕРЕЖНЫЙ, -ая, -ое. баруун эргийн, баруун хөвөөний, баруун биеийн; правобережная Украина баруун эргийн Украина.

ПРАВОБОЙ, -ая, -ое. хуулийн, хууль ёсны, шүүх цаазны.

ПРАВМЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (книжн.). хууль ёсны, зөв зүйтэй; правомерный поступок зөв зүйтэй явдал.

ПРАВОМОЧИЕ, -я, ср. эрх, эрх төгөлдөр, эрх мэдэл.

ПРАВОМОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). эрхтэй, хуулийн эрхтэй, төгөлдөр эрхтэй, эрх мэдэлтэй; правомочный депутат хуулийн эрхтэй дээд тугат.

ПРАВОНАРУШЕНИЕ, -я, ср. (офиц.). хууль зөрчих, гэмт хэрэг өдүүлэх.

ПРАВОНАРУШИТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). хууль зөрчигч, гэмт хэрэг өдүүлэгч.

ПРАВОПИСАНИЕ, -я, ср. зөв бичих зүй, үсгийн дүрэм.

ПРАВССЛАВНИЕ, -я, ср. грек оросын христосын шажин, үнэн алдартын шажин.

ПРАВОСЛАВНЫЙ, -ая, -ое. үнэн алдартын шажны. **ПРАВОСОЗНАНИЕ**, -я, ср. (книжн.). хуулийн ухамсар, хуулийг мөдрөх; совесть и правосознание народов не могут мириться с пропагандой новой войны улс түмний дотоод сэтгэл ба хуулийн ухамсар бол шинэ дайны ухуулгатай эвлэрч чадахгүй юм.

ПРАВССПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (офиц.). хуулийн эрхтэй, эрхээ эдлэх чадвартай, эрх чадвар бүхий.

ПРАВОСУДИЕ, -я, ср. хууль зүй, шүүх шийгэх явдал; искать правосудия хууль зүй эрх.

ПРАВОТА -я, жс. үнэн, зөв, үнэн зөв; доказать свою правоту үнэн зөвөө нотлох.

ПРАВЫЙ I, -ая, -ое. 1. баруун, барууны, ич; правая рука баруун гар; правый берег реки голын баруун эрэг; правая сторона баруун тал (ич этгээд) правые оппортунисты баруун бөөрөнхийчүүд; правый уклад барууны хэлбэрэл; правые баруунтан.

ПРАВЫЙ II, -ая, -ое; прав, права, право. 1. зөв зүйтэй, шударга; наше дело правое манай хэрэг зөв; вы правы таных зөв; стоять за правое дело зөв (шударга) хэргийн төлөө зүтгэх; 2. гэмгүй, зэмгүй, буруугүй; суд признал его правым шүүх түүнийг гэмгүйд тооцов.

ПРАВЯЩИЙ, -ая, -ее. эрх баригч, засгийн эрх баригч; правящие круги эрх баригчид.

ПРАГМАТИЗМ, -а, м. прагматизм, ашиглааны ёс.
ПРАДЕД, -а, м. элэнц эцэг (отец деда); нагац элэнц эцэг (отец бабушки); прадеды элэнц хуланц нар.

ПРАДЕДУШКА, -и м. элэнц аав (отец бабушки); нагац элэнц аав (отец бабушки)

ПРАЗДНЕСТВО, -а, ср. баяр, баяр ёслол, найр наадам; ноябрьские празднества арван нэгдүгээр сарын баяр ёслол.

ПРАЗДНИК, -а, м. 1. баяр, баяр ёслол, найр наадам; национальный праздник үндэсний баяр; праздник Первого Мая майн нэгний баяр; праздник нового года шинэ жилийн баяр; 2. сайн өдөр, амралтын өдөр; гуульч в праздник амралтын өдөр зугаалах; ☆ будет и на нашей улице праздник манай талд баяр ирнэ (эргэх нар, ээлжлэх улирал гэж бий).

ПРАЗДНИЧНЫЙ, -ая, -ое. баярын, сайн өдрийн, гоёлын; праздничный день баярын өдөр; праздничное платье гоёлын хувцас.

ПРАЗДНО, нареч. юу ч хийхгүй, дэмий, коосон; праздно провести день юу ч хийхгүй өдөр өнгөрүүлэх.

ПРАЗДНОВАНИЕ, -я, ср. баяр ёслол хийх, баяр ёслол, баярыг ёслох; празднование Октября Октябрийн баярыг ёслох.

ПРАЗДНОВАТЬ, -ую, -уешь; несов., что и без доп. баяр ёслол хийх, баярыг ёслох, баярыг гэмдгөлөх; праздновать день рождения төрсөн өдрийн баярыг ёслох.

ПРАЗДНОСТЬ, -и, ж. дэмий суух, зүгээр суух, мийн байх, юу ч хийхгүй; жить в праздности юу ч хийхгүй суух.

ПРАЗДНОШАТАЮЩИЙСЯ, -аяся, -еясь (разг. презр.). зайгуул, дэмий хэсүүчлэгч, ажилгүй гөнгөч.

ПРАЗДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. юу ч хийхгүй, зүгээр, мийн; праздная жизнь богачей баячуудын юу ч хийхгүй амьдрал; 2. дэмий, коосон, зүгээр; праздные слова дэмий үг; праздный разговор коосон яриа; праздное любопытство зүгээр сонирхох.

ПРАКТИК, -а, м. 1. практикч, дадлагач, туршлагач; он хороший теоретик и практик гэр сайн онолч, туршлагач хүн; 2. дадлагатай хүн, туршлагатай хүн, хашир хүн.

ПРАКТИКА, -и, ж. 1. бодит хэрэг, ажил хэрэг, практик; сочетать теорию с практикой онолыг практиктай хослох; проводить что-либо на практике юмыг бодит хэрэг болгож гүйцэтгэх; 2. дадлага, туршлага; практика преподавания багшлах дадлага; летняя практика студентов оюутны зуны дадлага; у него большая практика по ремонту машин машин засварлах талаар гэр их туршлагатай хүн.

ПРАКТИКАНТ, -а, м. дагалдан сурагч, практикант, дадлагажигч.

ПРАКТИКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; несов. кэрэглэх, жинхэнэ кэрэглэх; практиковать новый метод работы ажлын шинэ аргыг хэрэглэх.

ПРАКТИКОВАТЬСЯ, -куюсь, -куешься; несов. 1. кэрэглэх, хэрэглэх; на заводе практикуются новые методы работы завод дээр ажлын шинэ аргыг кэрэглэх байна; 2. сурах, дадлагдах, чаддаг болох; практиковаться в владении усанд сэлж сурах.

ПРАКТИКУМ, -а, м. дадлагын хичээл.

ПРАКТИЦИЗМ, -а, м. 1 ажил хэрэгч явдал, дүй дөршилтэй байх; здоровый практицизм эрүүл ажил хэрэгч явдал; узкий практицизм явцуу ажил хэрэгч явдал; 2. туршлагыг л баримдлах.

ПРАКТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. практик, бодит, жинхэнэ; практическая деятельность практик ажиллагаа; он далёк от практической жизни гэр, жинхэнэ

нэ амьдралаас хол байна; 2. туршлагын, дадлагын; практические занятия дадлагын хичээл; 3. ажиллагааны, дадлагажлын, дадлагын; **практический курс** иностранного языка гадаад хэлний дадлагын курс.

ПРАКТИЧНОСТЬ, -и, ж. 1. хашир, догь, ажил хэрэгч; 2. ашиг тустай, тохиромжтой; **практичность** нового метода шинэ аргын тохиромжтой нь.

ПРАКТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. хашир, догь, ажил хэрэгч; практичный человек хашир хүн; 2. ашигтай сайн, тохиромжтой; практичный способ обработки металла төмөрлөгийг боловсруулах тохиромжтой арга.

ПРАОТЕЦ, -тца, м. (высок. устар.) өвөг, эцэг өвөг, уг удам; ☆ отправиться к праотцам эрлэгт бараалхах; отправить к праотцам эрлэгийнд явуулах (алах)

ПРАПОРЩИК, -а, м. прапорщик (Оросын хаант засгийн үеийн цэргийн бага дарга), түрүүч, хиурчин.

ПРАПРАВНУК, -а, м. жинчинцэр.

ПРАХ, -а, м. 1. үнсэн товрог, тоосон товрог; развевать в прах үнсэн товрог болгох; 2. шарил, чандар; ☆ прахом пойти балрах, сүйдэх; прах с тобой яана гэх вэ.

ПРАЧЕЧНАЯ, -ой, ж. юм угаах газар, угаалгын газар.

ПРАЧКА, -и, ж. угаагч эмэгтэй, хувцас угаагч хүүхэн.

ПРАЩА, -и, род. мн. -ей, ж. дүүгүүр, гүйвүүр.

ПРАЩУР, -а, м. (книжн.). уг удам, элэнц хүзлэнц.

ПРЕАМБУЛА, -ы, ж. (спец.) удиртгал, оршил.

ПРЕБЫВАНИЕ, -я, ср. орших, байх, байгаа; изменить место своего пребывания байгаа газраа солих.

ПРЕБЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. (офиц. и книжн.). байх, байгаа нь, орших; пребывать в столице нийслэл хотод байх; пребывать в унынии гутарч байх; пребывать в неведении юу ч мэдэхгүй байх.

ПРЕВАЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (книжн.). зонхилох, давуу байх.

ПРЕВЗОЙТИ, -йду, -йдёшь; -ошёл, -ошла; -ошёлший; -ойдённый; (-ён, -ена); сов., кого-что. давах, давж гарах, илүү болох, гартгах; превзойти прежний уровень развития урьдын хөгжлийн хэмжээг давж гарах; доходы превзошли расходы орлого нь зарлагаас илүү болов.

ПРЕВОЗМОГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРЕВОЗМОЧЬ**, -огу, -ожешь, -огут; -ог, -огла; сов., что (книжн.). даах, давах, дийлэх; превозмочь боль өвчнийг даах; превозмочь сон нойроо дийлэх.

ПРЕВОЗНЕСТИ, -су, -сёшь; -ёс; -есла; сённый (-ён, -ена); сов., кого-что (книжн.). **ПРЕВОЗНОСИТЬ**, -ошу, -осишь; несов. хэт магтах, хэт өргөмжлөх, дөвийлгөж хэлэх, давраулж ярих; превознести чей-либо талант хүний билгийг хэт магтах.

ПРЕВОСХОДИТЕЛЬНОСТЬ, -а, ср. эрхэм ноён, дээд ноён.

ПРЕВОСХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. давах, давж гарах, илүү болох, гартгах.

ПРЕВОСХОДНО, нареч. эрхэм сайн, төгс сайн.

ПРЕВОСХОДНЫЙ, -ая, -ое. эрхэм сайн, төгс сайн; превосходное средство эрхэм сайн юм, төгс сайн хэрэглүүр; ☆ превосходная степень давуу эзрэг (хэл зүйд).

ПРЕВОСХОДСТВО, -а, ср. давуу, давуу байх, давамгайл; доказать своё превосходство давуугаа нотлох; превосходство социалистической системы хозяйства на капиталистической аж ахуйн нийгэм журамт тогтолцоо нь хөрөнгөтнийхөөс давуу; численно превосходство тоогоор давуу байх.

ПРЕВРАТИТЬ, -ацу, -атишь; -ащѣнный (-ѣн, -ѣна); *сов.*, *кого-что в кого-что*. болгох, хувиргах, болгож хувиргах; превратить воду в пар усыг уур болгох; превратить дело в шутку юмыг тоглоом болгож хувиргах; превратит возможность в действительность бололцоог бодиг хэрэг болгож хувиргах.

ПРЕВРАТИТЬСЯ, -ацусь, -атишься; *сов.* болох, хувирах, болж хувирах; вода превратилась в лёд ус мөс болж хувирав; ☆ превратиться в слух чих тавих, чагнах.

ПРЕВРАТНО, *нареч.* буруу, шал буруу, ташаа, урвуулж; превратно понимать буруу ойлгох; превратно истолковывать урвуулж тайлбарлах.

ПРЕВРАТНОСТЬ, -и, *ж.* 1. хувирал, хувирах, хувирамтгай, тогтворгүй; превратность судьбы заяаны хувирал, хувирах тавилан; 2. буруу, тас буруу, тонгоруу; превратность толкования тас буруу тайлбарлах.

ПРЕВРАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. хувирах, хувирамтгай, хуурмаг; превратное счастье хувирах жаргал; 2. буруу, тас буруу, тонгоруу, урвуулж; превратное представление о чём-либо юмыг тонгоруу ойлгох.

ПРЕВРАЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* болгох, хувиргах, болгож хувиргах.

ПРЕВРАЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* болох, хувирах, болж хувирах.

ПРЕВРАЩЕНИЕ, -я, *ср.* болох, хувирах, болж хувирах; превращение куколки в бабочку авгалдай эрвээхэй болж хувирах.

ПРЕВЫСИТЬ, -ышу, -ысишь; -ышенный; *сов.*, *что*, **ПРЕВЫШАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. давуулах, давуулан биелүүлэх; превысить норму нормоо давуулан биелүүлэх; 2. хэтрүүлэх, дэндүүлэх; превысить свои полномочия эрх мэдлээ хэтрүүлэх.

ПРЕВЫШЕ, *нареч.* эрхэм, давуу, илүү; служение народу превыше всего ард түмэндээ үйлчлэх нь юунаас ч эрхэм.

ПРЕВЫШЕНИЕ, -я, *ср.* давуулах, давуулан биелүүлэх, хэтрүүлэх; выполнить план с превышением төлөвлөгөөг давуулан биелүүлэх; превышение власти эрхээ хэтрүүлэх.

ПРЕГРАДА, -ы, *ж.* (*книжн.*) хаалт, саад, саад тотгор; водная преграда усан хаалт; непреодолимая преграда давшгүй саад; преодолеть все преграды бүх саад тотгорыг давах; ☆ грудобрюшная преграда өрц.

ПРЕГРАДИТЬ, -ажу, -адишь; -ажѣнный (-ѣн, -ѣна); *сов.*, *что кому* (*книжн.*), **ПРЕГРАЖДАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* хаах, боох, саад хийх; преграждать путь зам хаах.

ПРЕД (**ПРЕДО**), *предлог с тв. п.* өмнө, урьд, урьдахь; предо мной миний өмнө; пред ним өмнө нь; я помню море пред грозою би цахилгаант борооны урьдахь далайг дурсаж санаа; ☆ пред лицом тулгараад байхад.

ПРЕДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; *несов.* 1. орхих; предавать забвению мартаж орхих; предавать земле булж орхих; предавать огню шатааж орхих; 2. өгөх, шилжүүлэх; предавать суду шүүхэд өгөх; 3. урвах, барьж өгөх, дайсанд тушаах; предавать друга нөхрөө барьж өгөх.

ПРЕДАВАТЬСЯ, -даюсь, -даешься; -давайся; *несов.* 1. эрхэнд орох, эрхэнд автах; предаваться врагу дайсны эрхэнд автах; 2. болох, мүн болох, автах; дарагдах, ташуурах; предаваться мечтам мөрөөдөл болох; предаваться тоске уйтгарт дарагдах; предаваться своим страстям шуналдаа ташуурах.

ПРЕДАНИЕ I, -я, *ср.* домог, хууч үг; старое предание хуучин домог; живое предание одоо ярьдан хууч үг.

ПРЕДАНИЕ II, -я, *ср.* 1. орхих; предание полностью забвению бүрмөсөн мартаж орхих; 2. өгөх, шилжүүлэх; предание суду шүүхэд шилжүүлэх; 3. урвах, барьж өгөх, дайсанд тушаах.

ПРЕДАТНОСТЬ, -и, *ж.* шударга, үнэнч; беззаветная преданность советских людей своей родине зөвлөлтийн хүмүүсийн эх орондоо чин үнэнч байдаг нь.

ПРЕДАТНЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна (*при употр. без доп.*) и -ан, -ана (*при употр. с дат. п.*) үнэнч, итгэлт, шударга; быть преданным родине эх орондоо үнэнч байх; преданный друг итгэлт нөхөр.

ПРЕДАТЕЛЬ, -я, *м.* урвагч, урван тэрслэгч; низкий предатель олиггүй урвагч.

ПРЕДАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. 1. урваж, урвасан, тэрслүү; предательский поступок урвасан явдал; 2. найдваргүй, хуурмаг; предательская погода найдваргүй цаг уур.

ПРЕДАТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* урвалт, урвах, итгэлийг эвдэх.

ПРЕДАТЬ, -ам, -аешь, -аст, -адам, -адите, -адут; *предал*, -ала, -ало; -ай; -авший; *преданный* (-ан, -ана, -ано); *сов.*, *кого-что*. 1. орхих; предать забвению мартаж орхих; предать земле булж орхих (*оршуулах*); предать огню шатааж орхих; 2. өгөх, шилжүүлэх; 3. урвах, барьж өгөх, дайсанд тушаах; предать друга нөхрөө барьж өгөх; ☆ предать огню и мечу үнсэн товrog болгох; предать на волю божью заяа нь мэдэг гэж орхих.

ПРЕДАТЬСЯ, -амся, -аешься, -аестя, -адимся, -адитесь, -адутся, -ался, -алась; -авшийся; *сов.* 1. эрхэнд орох, эрхэнд автах; предаться врагу дайсны эрхэнд автах; предаться другу нөхрийн эрхэнд орох; 2. болох, дарагдах, мүн болох, автах, ташуурах; предаться мечтам мөрөөдөл болох, бодол болох; предаться тоске уйтгарт дарагдах; предаться своим страстям шуналдаа ташуурах.

ПРЕДБАТНИК, -а, *м.* халуун усны өмнөх өрөө банийн наад тасалгаа.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНО, *нареч.* урьдаар, урьдчилан эртхэн.

ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. урьдчилан, урьдчилсан, анхны; предварительное обсуждение урьдчилан шүүмжилж хэлэлцэх; предварительные сведения урьдчилсан мэдээ; предварительное заключение урьдчилан хорих урьдчилан дүгнэх; предварительное следствие урьдчилан мөрдөх, анхны байцаалт; предварительная продажа билетов билетийг (*лиуз*) урьдчилан худалдах.

ПРЕДВАРИТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣна); *сов.*, **ПРЕДВАРЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* 1. урьдчилан мэдэгдэх; предварить о приезде ирэхээ урьдчилан мэдэгдэх; 2. урвах, уртаж амжих, түрүүлж хийх; предварить события хэрэг явдлаас урвах.

ПРЕДВЕСТИЕ, -я, *ср.* (*книжн.*) тэмдэг, болохын тэмдэг, шинж орох, ёр орох; предвестие бури шуурга болохын тэмдэг; предвестие весны хаврын шинж орох.

ПРЕДВЕСТНИК, -а, *м.* (*книжн.*), **ПРЕДВЕСТНИЦА**, -ы, *ж.* 1. ёрч, зөнч; 2. тэмдэг, болохын тэмдэг, шинж орох, ёр; предвестник весны хавар болохын тэмдэг.

ПРЕДВЕЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что*. дохио болох, зөгнөх, ёрлох, иш үзүүлэх, бошиг үзүүлэх; тучи предвещали грозу хар үүл аадар орохын дохио болов; молодому артисту всё предвещало успех залуу жүжигчинд амжилт олохын дохио бүрдэв.

ПРЕДВЗЯТОСТЬ, -и, *ж.* урьдаас тааварлах, буруу гаамгалал, этгээд санал; судить без предвзятости урьдаас тааварлажгүй шүүмжилж үзэх.

ПРЕДВЗЯТЫЙ, *-ая, -ое; ят.* урьдаас тааварласан, буруу таамаг, этгээд санаа; предвзятое мнение урьдаас тааварласан санал.

ПРЕДВИДЕНИЕ, *-я, ср.* урьдаас мэдэх, төсөөлөл, ирээдүйг төсөөлөх, зөн билэг; научное предвидение шинжлэх ухааны төсөөлөл, шинжлэх ухааны зөн билэг;

ПРЕДВИДЕТЬ, *-ижу, -идишь; -иденный; несов., что.* урьдаас мэдэх, угтаж мэдэх, урьдаас төсөөлөх; предвидеть ход событий үйл явдлын өрнөлийг урьдаас мэдэх; чтобы руководить, надо предвидеть удирдахын тул угтаж мэдэх хэрэгтэй.

ПРЕДВИДЕТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.; -идится; несов.* болмоор байх, гармаар байх, урьдаас мэдэгдэх; изменений не предвидится өөрчлөлт гармааргүй байна; ничего интересного там не предвидится тэнд сонирхолтой юм болмооргүй байна.

ПРЕДВКУСИТЬ, *-вкушу; -вкусишь; сов. ПРЕДКУШАТЬ*, *-аю; -аешь; несов., что.* гэж баярлах, угтаж багдах; предвкушать удовольствие сэтгэл ханана гэж баярлах; предвкушать радость свидания уулзахын баярыг угтаж багдах, уулзана гэж баярлах.

ПРЕДВКУШЕНИЕ, *-я, ср.* гэж баярлах, угтаж баярлах, угтаж багдах, урьдаас багдах.

ПРЕДВОДИТЕЛЬ, *-я, м.* манлайлагч, толгойлогч тэргүүлэгч, ахлагч; предводитель племени аймгийн тэргүүлэгч; предводитель дворянства тайж нарын ахлагч.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСКИЙ, *-ая, -ое.* манлайлагчийн, толгойлогчийн, тэргүүлэгчийн.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* толгойлох, манлайлах, тэргүүлэх.

ПРЕДВОДИТЕЛЬСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; несов., кем-чем (высок.).* толгойлох, манлайлах, тэргүүлэх; предводительствовать войсками цэрэг манлайлах

ПРЕДВОЕННЫЙ, *-ая, -ое.* дайны өмнөх, дайны урьдах; предвоенный период дайны өмнөх үе.

ПРЕДВОСХИТИТЬ, *-ищу, -иטיшь; -ищенный; сов.; кого-что (книжн.).* ПРЕДВОСХИЩАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* урьдаас мэдэх, урьдаас төсөөлөх.

ПРЕДВЫБОРНЫЙ, *-ая, -ое.* сонгуулийн урьдах, сонгуулийн өмнөх; предвыборное собрание избирателей сонгуулийн өмнөх сонгогчдын хурал.

ПРЕДГОРЬЕ, *-я, ср.* уулын бойр, уулын дэвсэг, хаяа уул.

ПРЕДДВЕРИЕ, *-я, ср.* 1. өмнөхөн, урьдхан, эгээ өхөн; в преддверии грядущих событий болох их явдлын эгээ өхэнд; 2. үүдэвч; преддверие гортани төвөнгийн үүдэвч.

ПРЕДЕЛ, *-а, м.* 1. хил, зааг, зах; за пределами страны тус орны хилийн цаана; вернуться в родные пределы нутгийнхаа хил дотор буцаж ирэх; пределы города хотын зааг; выйти из пределов дозволенного зөвшөөрсөн заагаас гарах (давах); 2. дотор, хугацаа; в пределах года жилийн дотор; 3. туйл, хязгаар; предел нагрузки машины машины ачаа даах туйл; дойти до предела туйлд хүрэх (мухарт тулах); всему есть предел юм бүхэнд хязгаар бий; ☆ положить предел адас болгох.

ПРЕДЕЛЬНЫЙ, *-ая; сов.* туйл, туйлын, цаад захын; предельная усталость туйлын ядрах; предельная скорость туйлын хурд; предельный срок цаад захын хугацаа.

ПРЕДНАМЕНОВАНИЕ, *-я; ср. (книжн.).* бэлэг тэмдэг, зөн, совин, ёр; доброе преднаменование сайн бэлэг тэмдэг; дурное преднаменование муу ёр.

ПРЕДИКАТ, *-а, м.* өгүүлэхүүн, учир зүйн өгүүлэхүүн; предикат суждения боломжийн өгүүлэхүүн

ПРЕДИСЛОВИЕ, *-я, ср.* оршил, өмнөх үг; ☆ без всяких предисловий олон таван үггүй.

ПРЕДЛАГАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кому-чему.* дуртгах, санал оруулах, санал дэвшүүлэх.

ПРЕДЛОГ I, *-а; м.* шалтаг, нэрийдэл, далимдуулан; найти предлог для отказа татгалзах шалтаг олох; под предлогом усталости ядарсан гэдэг нэрийдэлээр; предлог для ссоры хэрэлдэхийн шалтаг.

ПРЕДЛОГ II, *-а; м.* угтвар үг (үгийн өмнө хэрэглэгддэг; өөрөө биеэ даасан утгагүй туслах үг. Орос угтвар үгийг монгол хэлэнд ихэнхдээ дагавар үгээр орчуулдаг. Жишээ нь; под столом ширээн дор.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ I, *-я, ср.* 1. дуртгал, дуртгах, санал; внести предложение санал оруулах; принимать предложение саналыг зөвшөөрөх; 2. нийлүүлэлт; экономические законы спроса и предложения эрэлт нийлүүлэлтийн эдийн засгийн хууль; 3. гэрлэхийг дуртгах, гэрлэе гэх; сделать предложение гэрлэе гэж хэлэх.

ПРЕДЛОЖЕНИЕ II, *-я; ср.* өгүүлбэр; простое предложение энгийн өгүүлбэр; сложное предложение нийлмэл өгүүлбэр; придаточное предложение хавсарсан өгүүлбэр, гишүүн өгүүлбэр; безличное предложение эзэн биегүй өгүүлбэр.

ПРЕДЛОЖИТЬ, *-ожу; -ожишь; -оженный; сов., кому.* 1. оруулах, санал оруулах, дуртгах, дэвшүүлэх; предложить новый проект шинэ төсөл оруулах; предложить в председатели даргаар сонгох санал оруулах; 2. гэх, гэж дуртгах; предложить свои услуги үйлчилбэр гэж дуртгах, тусалцья гэх; предложили закончить работу в недельный срок нэг долоо хоногт ажлаа дуусга гэв; предложить построить дом байшин барья гэх; предложить явиться в суд шүүхэд ирээрэй гэх (шүүхэд дуудах); 3. тавих, оруулах; предложить вопрос асуулт тавих; ☆ предложить руку и сердце болохыг гуйх; предложить тост хундага өргөх.

ПРЕДЛОЖНЫЙ, *-ая; -ое.* угтвар үгт; предложный падеж угтвар үгт тийн ялгал; предложный оборот Угтвар үгт хэлхэц.

ПРЕДМАЙСКИЙ, *-ая, -ое.* майн өмнөх, майн нэгдний урьдах, майн баярыг угтах; предмайское соревнование майн өмнөх уралдаан, майн баярыг угтсан уралдаан.

ПРЕДМЕСТЬЕ, *-я; ср.* дүүрэг, дэргэдэх тосгон; предместье Москвы Москвагийн дэргэдэх тосгон.

ПРЕДМЕТ, *-а; м.* 1. юм, эд, өлөг; предметы широкого потребления нийтийн хэрэгцээний юм, өргөн хэрэгцээний юм; 2. юм, сэдэв; предмет разговора ярих юм; предмет спора маргах юм; предмет насмешек шоолох юм; 3. хичээл, зүйл; сдать экзамены по всем предметам бүх хичээлээр шалгалт өгөх; предмет изучения судлах зүйл.

ПРЕДМЕТНЫЙ, *-ая, -ое.* юмын, бодитой, зүйлчлэн, зүйлчлэх; предметное имя юмын нэр; предметная система обучения зүйлчлэн заах систем; предметный каталог номын зүйлчлэх товьёг; предметный указатель зүйлчлэх бүгд хэлхээ; ☆ предметный урок үзвэртэй хичээл, үзүүлэнтэй хичээл.

ПРЕДНАЗНАЧАТЬ, *-аю; -аешь; несов., ПРЕДНАЗНАЧИТЬ*, *-чу, -чишь; -ченный; сов., кого-что.* зочриулах, оногдуулах, заяах; предназначить деньги на поездку юманд явахад (аянд) мөнгө зориулах.

ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ, *-я; ср.* 1. зориулах, урьдаас зориулах; 2. онод, тавилан; высокое предназначение писателя зохиолчийн эрхэм тавилан.

ПРЕДНАЗНАЧЕННЫЙ, *-ая; -ое; -чен; -а.* 1. зочриулагдсан, урьдаас зориулагдсан; 2. оноогдсон, оноотой, тавилантай; он предназначен для науки тэр шинжлэх ухаанд оноотой хүн.

ПРЕДНАМЕРЕННЫЙ, *-ая, -ое; -рен; -ренна.* зоч

ржуд, санаатай, зориуд санаатай, зориуд хийсэн; пред-
намеренное действие зориуд хийсэн үйл.

ПРЕДНАЧЕРТА'НИЕ, -я, ср. төлөвлөн заах, урь-
даас өгсөн заалт; следовать чьим-нибудь предначер-
таниям хүний төлөвлөн заасныг мөрдөх.

ПРЕДНАЧЕРТА'ТЬ, -аю, -аешь; -чертанный; сов.;
что (высок.); төлөвлөн заах, урьдаас заах, ааж зу-
рах; предначертать порядок действий үйл явдлын
журмыг ааж зурах.

ПРЕДО, предлог. өмнө, урьд, урд; предо мной мн-
вий өмнө.

ПРЕДЛОК, -дка; ж. уг удам, дээд үе; чтить память
своих великих предков дээд үеийн их хүмүүсээ хүн-
дэтэх.

ПРЕДОКТА'БРЬСКИЙ, -ая, -ое. Октябрийн өмнөх,
Октябрийн кувьсгалын урьдах, Октябрийн ойн өмнөх;
предоктябрьское соревнование Октябрийн ойн өмнөх
уралдаан.

ПРЕДОПРЕДЕЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. урьдаас тогтоох,
урьдаас шийдвэрлэх; 2. тавилан, заяа.

ПРЕДОПРЕДЕЛИ'ТЬ, -аю, -аешь; -данный (-я;
гана); сов., что.; **ПРЕДОПРЕДЕЛЯ'ТЬ**, -аю, -аешь;
несов. 1. урьдаас тогтоох, урьдаас шийдвэрлэх; удач-
ное начало предопределило дальнейший успех аятай-
ман өгөхдөн нь цаашдын амжилтыг урьдаас шийдвэрлэх.

ПРЕДОПРЕДЕЛИ'ТЬСЯ, -аюсь; -аюсь; сов.;
ПРЕДОПРЕДЕЛЯ'ТЬСЯ, -аюсь; -аюсь; несов. урь-
даас тогтоох, урьдаас шийдвэрлэгдэх.

ПРЕДОСТА'ВИТЬ, -аю, -аешь; -данный; сов.;
ПРЕДОСТАВЛЯ'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. кэрэглүү-
лэх, барьнуулах, өгөх; предоставить комнату кому-
нибудь тасалгааг хүнд кэрэглүүлэх; предоставить
свою библиотеку в распоряжение товарища номынхоо
санг нэхрийн мэдэлд өгөх; 2. зөвшөөрөх, олгох, эрх
олгох; предоставить слово докладчику илтгэгч-д үг
хэлэхийг зөвшөөрөх; ☆ предоставить самому себе
зөнд нь орхих, зоргоор нь тавих.

ПРЕДОСТАВЛЕ'НИЕ, -я; ср. олгох, кэрэглүүлэх,
барьнуулах, өгөх, зөвшөөрөх; предоставление креди-
тов зээл олгох.

ПРЕДОСТЕРЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРЕДОС-
ТЕРЕ'ЧЬ**, -егу; -ежьшь; -егут; -ег; -егла; -ежданный;
(яйн; гана); сов., кого (что) болгоомжлуулах, урьдаас
сануулах, сэрэмжлүүлэх, цагах; предостеречь от опас-
ности аюулаас сэрэмжлүүлэх.

ПРЕДОСТЕРЕЖЕ'НИЕ, -я; ср. урьдаас сануулах
сануулга, сэрэмжлэх, сэргийлэх, болгоомжлох, цэнэх,
цагах; сделать предостережение урьдаас сануулж хэ-
лэх; движение сторонников мира—грозное предостере-
жение поджигателям войны өнх тайвны талынхны хөд-
өлгөөн нь дайныг өдөөгчдөд дорвитой сануулга болно.

ПРЕДОСТОРО'ЖНОСТЬ, -и, ж. болгоомж,
болгоомжлох, сэрэмж, цагах, сэргийлэх; принять меры
предосторожности болгоомжлох арга хэмжээг авах.

ПРЕДОСУДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -данный; -дана.
зөмтэй, сонжилтой, буруушамаар, зохисгүй; предосу-
дительный поступок сонжилтой явдал, буруушамаар
кэрэг.

ПРЕДОТВРАТИ'ТЬ, -аю, -аешь; -данный (-я;
гана); сов., что. **ПРЕДОТВРАЩА'ТЬ**, -аю, -аешь;
несов. арилгах, үгүй болгох, царж зайлуулах; предот-
вратить бедствие войны дайны гай зөвлөнг арилгах.

ПРЕДОТВРАЩЕ'НИЕ, -я; ср. арилгах, үгүй бол-
гох, царж зайлуулах; предотвращение агресии гү-
рэмгийлэн халдахгүй болгох.

ПРЕДОХРАНЕ'НИЕ, -я; ср. хамгаалах; предохра-
нение дерева от гниения модны өмхрөхөөс хамгаалах.

ПРЕДОХРАНИ'ТЕЛЬ, -я, м. хамгаалуур, хамгаа-
агч, сойли; казнач; защитический—предохранитель

цахилгаан хамгаалуур; ружейный предохранитель
бууны сойл.

ПРЕДОХРАНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хамгаалах, сэрг-
гийлэх; предохранительная прививка хамгаалах тарий-
га; предохранительные меры сэргийлэх арга хэмжээ.

ПРЕДОХРАНИ'ТЬ, -аю, -аешь; -данный (-я;
гана); сов., кого-что. **ПРЕДОХРАНЯ'ТЬ**, -аю, -аешь; не-
сов. хамгаалах, сэргийлэх; предохранить от повреж-
дения гэмтэхээс хамгаалах.

ПРЕДПИСА'ТЬ, -аю, -аешь; -данный; сов.; ко-
му что и с неопр.; **ПРЕДПИСЫВА'ТЬ**, -аю, -аешь;
несов. 1. тушаах, тушаал бичиж өгөх; предписать вые-
хать морд гэж тушаах; 2. зааварлах, зөвлөх, гэх; врач
предписал ему постельный режим эмч түүнийг үргэлж
хэвтэж бай гэсэн юм.

ПРЕДПИСА'НИЕ, -я; ср. 1. тушаал; секретное
предписание нууц тушаал; получить предписание вые-
хать мордох тушаалыг авах; 2. заавар, зөвлөлтөө;
предписание врача эмчийн заавар.

ПРЕДПЛЕ'ЧЬЕ, -я; ср. шуу, бугуй.

ПРЕДПЛОСНА', -ы, мн. -плосны; -сен, ж. есэ
гийн яс.

ПРЕДПОЛАГА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем; -а. төлөвлөж
байгаа, гухайлсан, багцаалсан; предполагаемая поезд-
ка төлөвлөж байгаа яан.

ПРЕДПОЛАГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. төсөөлөх,
багцаалах, гухайлах; 2. санаатай байх; я предпологаю
окончить работу скоро би аажлаа түргэн дуусгах са-
наатай байна; 3. хэрэгтэй байх; эта работа предпола-
гает большой опыт энэ ажилд их туршлага хэрэгтэй
байна.

ПРЕДПОЛАГА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; -ается;
несов. төлөвтэй байх, болмоор байх; заседание пред-
полагается устроить вечером хурал үдэш хуралдах
төлөвтэй байна.

ПРЕДПОЛОЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. тэгнэ байгаа, гийм
байх гэж, таамаглах; высказать предположение гийм
байх гэж хэлэх; 2. -маар байх; у него было предполо-
жение уехать отсюда гэр эндээс явчмаар байсан; ☆
теряться в предположениях тааварлаж ядах.

ПРЕДПОЛОЖИ'ТЕЛЬНО, нареч. 1. барагцаалж, гу-
хайлж; назначить предположительно день отъезда
явах өдрөө барагцаалж болзох; 2. барагцаалахад; все
путешествие, предположительно, продлится три неде-
ли бүх жуулчлал—барагцаалахад гурван долоо хоног
үргэлжлэх байх.

ПРЕДПОЛОЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. барагласан,
багцаалсан; предположительный результат багцаалсан
үр дүн.

ПРЕДПОЛОЖИ'ТЬ -ожу, -ожешь; -оженный; сов.
1. багцаалах, барагцаалах, таамаглах; можно с досто-
верностью предположить нилээд ноттойгоор таамаг-
лаж болно; 2. байх гэх, гэж бодох; предположим,
что ты прав чинийхийг зөв гэж бодье.

ПРЕДПОСЛА'ТЬ -ошлю, -ошьшь; -осланный; сов., что
чему (книжн.) **ПРЕДПОСЫЛА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. гү-
рүүнд кэлэх, өмнө нь бичих, оршиж болгож хэлэх, урьдал
болгох; докладчик предпослал своему докладу несколь-
ко общих замечаний илтгэгч илтгэлийнхээ гүрүүнд
кэдэг ерөмхий үг кэлэх.

ПРЕДПОСЛЕ'ДНИЙ, -я, -ое. шувтарганы өмнөх,
сүүлчийн өмнөх, сүүлээсээ хоёрдахь; предпоследний
номер газеты сонны сүүлчийн дугаарын өмдөн нь.

ПРЕДПОСЫЛКА, -и, ж. 1. урьдчилсан нөхцөл;
предпосылка успеха амжилтын нөхцөл; 2. үүд, бар-
имжаа; исходить из правильной предпосылки зөв
баримжанаас үүсгэж кэлэлцэх.

ПРЕДПОЧЕ'СТЬ, -чту, -чтешь; -чёл, -чла; -чтён,
ний (-ён, гена); сов., **ПРЕДПОЧИТА'ТЬ**, -аю, -аешь;

несов. 1 эрхэмлэх, шилэх; предпочесть театр цирку циркээс театрыг эрхэмлэх; предпочесть полезное приятному аятай юмнаас ашигтай юмыг эрхэмлэх; 2. дээр гэх, дээр гэж бодох; предпочесть прийти самому өөрөө ирсэн нь дээр гэж бодох.

ПРЕДПОЧТЕНИЕ, -я, *ср.* эрхэмлэх, шилэх, дээдлэх; отдать предпочтение кому-либо хүнийг эрхэмлэн хүндлэх.

ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНО, *нареч.* илүү эрхэмлэж, дээр гэж бодож, бүр сайн; нужно сделать об этом сообщении, предпочтительно в письменной форме энэ чухай мэдэгдэх хэрэгтэй, тэгэхдээ бичгээр бол бүр сайн.

ПРЕДПОЧТИТЕЛЬНЫЙ -ая, -ов; -лен, -льна. илүү, дээр, хамгийн зохимжтой; такой исход дела наиболее предпочтителен хэрэг тийм болбол (тэгж дуусвал) бүр дээр; предпочтительный срок представления доклада— следующая неделя илтгэл тавих хамгийн зохимжтой хугацаа бол дараагийн долоо хоног болно.

ПРЕДПРАЗДНИЧНЫЙ, -ая, -ов. баярын өмнөх; предпраздничная торговля баярын өмнөх худалдаа.

ПРЕДПРИИМЧИВЫЙ, -ая, -ов; -ие. самбаатай, самбаа залтай, арга залтай, овжин; предприимчивый человек самбаа залтай хүн.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ, -я, *м.* үйлдвэрийн эзэн, худалдаа үйлдвэрийн эзэн.

ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ов. үйлдвэрийн эзний, эзний; предпринимательский доход эзний орлого.

ПРЕДПРИНИМАТЬ -аю, -аешь, *несов.*, **ПРЕДПРИИНАТЬ**, -ижу, -инешь, -инял, -иняла, -иняло; -инятый (-инял, -иняла, -иняло); *сов.*, *что.* эхлэх, хийж эхлэх, гэж оролдох, үүсгэх; предпринять исследование судалж эхлэх, судалгаа хийж эхлэх; предпринять издание книги ном хэвлэх гэж оролдох; предпринять необходимые меры чухал арга хэмжээг авч эхлэх.

ПРЕДПРИЯТИЕ, -я, *ср.* 1. үйлдвэрийн газар, үйлдвэр; работать на предприятии үйлдвэр дээр ажиллах 2. хэрэг, ажил; рискованное предприятие аз гурилах хараг; интересное предприятие сонирхолтой ажил.

ПРЕДРАСПОЛАГАТЬ, -аю, -аешь, *несов.*, **ПРЕДРАСПОЛОЖИТЬ**, -ожу, -ожешь; *сов.*, *кого (что)* (жижиг). аятай болгох, ялгуум болгох; predispose кого-нибудь в свою пользу хүнийг өөрийн тусын тул ялгуум болгох.

ПРЕДРАСПОЛОЖЕНИЕ, -я, *ср.*, **ПРЕДРАСПОЛОЖЕННОСТЬ**, -и, *ж.* 1. дүйтэй, дуршилтай, ялдам; predisposition к музыке хөгжимд дүйтэй; predisposition к научным изысканиям шинжлэл судалда дуршилта; 2. тусамтгай, өртөгтэй, амархан хүрэх; predisposition к туберкулёзу сүрьеэ өвчинд өртөгтэй.

ПРЕДРАСПОЛОЖЕННЫЙ -ая, -ов; -жен -а. 1. дүйтэй, дуршилтай, ялдам; 2. тусамтгай, өртөгдөх, амархан хүрдэг; он predisposed к простуде тэр, амархан сайжир цохилдаг хүн.

ПРЕДРАССВЕТНЫЙ, *глагол сов.* үүрийн өмнөх, үүрийн хараа; предрасветный туман үүрийн харааны манан.

ПРЕДРАССУДОК, *слова м.* атгар сэжиг, багай заншил; мешанский предрасудок бэртагчийн атгар сэжиг; человек без предрасудков атгар сэжиг байхгүй хүн.

ПРЕДРЕКАТЬ, -аю, -аешь, *несов.*, **ПРЕДРЕЧЬ**, -еку, -екушь, -екут; -як, -екла; *сов.*, *что* (устар.) урьдаас айлдах, дүндэлгнэх.

ПРЕДРЕШАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРЕДРЕШИТЬ**, -шу, -шишь; -шнный (-шн, -ена); *сов.*, *что.* урьдаас шийдвэрлэх, угтаж шийдэх; не следует предрешать событий аливаа явдлыг урьдаас шийдвэрлэж болохгүй; предрешать вопрос асуултыг угтаж шийдэх.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ, -я, *м.* дарга; председатель колхоза хамтралын дарга.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬНИЦА, -ы, *ж.* эмэгтэй дарга, дарга эмэгтэй.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ов. даргын; председателское место даргын суудал.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* даргалах; собрание состоялось под председательством директора хурал хуралдаж захирал даргалав.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; *несов.* даргалах; председательствовать на собрании хурлыг даргалах.

ПРЕДСЕДАТЕЛЬСТВУЮЩИЙ, -его, *м.* даргалач, даргалж байгаа хүн, дарга.

ПРЕДСЕРДИЕ, -я, *ср.* (слещ.). зүрхний тосгуур.

ПРЕДСКАЗАНИЕ, -я, *ср.* урьдаас мэдэх, ирээдүйг мэдэх, мэргэлэх; предсказание погоды цаг уурыг урьдаас мэдэх.

ПРЕДСКАЗАТЕЛЬ, -я, *м.* урьдаас мэдэгч, төлөгч, мэргэн хүн, вивангирд үзүүлэгч; предсказатель погоды цаг уурыг урьдаас мэдэгч.

ПРЕДСКАЗАТЕЛЬНИЦА, -ы, *ж.* урьдаас мэдэгч эмэгтэй, мэргэн хүүхэн.

ПРЕДСКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; *сов.*, *что.*, **ПРЕДСКАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. урьдаас мэдэх, угтаж мэдэх, ирээдүйг мэдэх; правильно предсказать погоду тэнгэр ямар болохыг урьдаас зөв мэдэх; 2. мэргэлэх, бошир үзүүлэх, вивангирд үзүүлэх.

ПРЕДСМЕРТНЫЙ, -ая, -ов. үхэхийн өмнөх, амьсгал хураахын өмнөх, сүүлийн; предсмертный час үхэхийн өмнөх цаг; предсмертный вздох сүүлийн амьсгал.

ПРЕДСТАВАТЬ, -таю, -таешь; *несов.* өмнө зогсох, урд зогсох; представлять перед судом шүүхийн өмнө зогсох.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬ, -я, *м.* 1. төлөөлөгч, төлөөний хүн; представитель учреждения албан газрын төлөөний хүн; лучшие представители русского народа оросын ард түмний шилдэг төлөөлөгчид; полномочный представитель бүрэн эрхт төлөөлөгч (элчин сайд); 2. төлөөлөгч, жишээ, нэг нь, нэг амьтан, нэг ургамал; представитель класса млекопитающих хөхтөний аймгийн нэг амьтан.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНИЦА, -ы, *ж.* төлөөлөгч эмэгтэй.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО, -ва, *ж.* намба, *ср.* **ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫЙ** I, -ая, -ов; -лен, -льна. сонгогдсон төлөөлөгчийн, сонголтын, сонгуультай; представительное собрание сонгогдсон төлөөлөгчдийн хурал; представительный образ правления сонголтын журмаар захирах; представительное учреждение сонгуультай албан газар.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬНЫЙ II, -ая, -ов; -лен, -льна. намбатай, сүрдэг; представительный мужчина намбатай эр.

ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО, *ср.* 1. төлөөлөгчийн газар; торговое представительство худалдааны төлөөлөгчийн газар; 2. төлөөлөл явдал, төлөөлөгчийн эрх үүрэг; 3. төлөөлөгчийн, төлөөлөгчийг сонгох журам; норма представительств төлөөлөгчдийн тоо.

ПРЕДСТАВИТЬ, -ево, -евошь; -еленный; *сов.* 1. өгөх, гаргах, үзүүлэх, хүргэж өгөх; представить список сотрудников ажиллын нарийн жаргалыг

өгөх; представить доказательства нотолгоо гаргах; 2. танилцуулах; представить гостя собравшимся цуглагсдад зочныг танилцуулах; 3. дэвшүүлэх; представить к награде шагнуулахаар дэвшүүлэх; 4. учруулах, -тай юм; это не представит затруднений энэ бэрхшээл учруулах юм биш, энэ төвөгтэй юм биш; 5. санаанд багтах, сэтгэлдээ ургуулан бодох; не могу себе этого представить энэ ч миний санаанд багтахгүй юм байна; представить картину боя байлдааныг сэтгэлдээ ургуулан бодох; 6. үзүүлэх, каруулах, дүрслэх; представить сцену из „Ревизора“ „Байцаагч түшмэлээс“ нэг үзэгдлийг үзүүлэх; представить дело в смешном виде юмыг инээдтэйгээр дүрслэх.

ПРЕДСТАВИТЬСЯ, -яюсь, -вишья; сов., **ПРЕДСТАВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья; несов. 1. танилцах, нэрээ хэлж танилцах, өөрийгөө танилцуулах; представиться собравшимся цуглагсдад нэрээ хэлж танилцах; 2. юм шиг болох, маяг үзүүлэх; представиться больным өвчтэй юм шиг болох; представиться спящим унтсан маяг үзүүлэх; 3. санагдах, сэтгэлд ургах; это тебе только представилось чамд тэгж санагдаж л дээ; 4. тохиолдох, дайралдах, учрах; представился удобный случай аягайхан бололцоо дайралдлаа; если представится случай хэрэг тохиол дайралдвал.

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. дэвшүүлэх; представление к награде шагналд нэр дэвшүүлэх; 2. мэдүүлэх, үзүүлэх, илэрхийлэх; представление о новых штатах шинэ орон тооны тухай мэдүүлэх; 3. гаргалт, тоглолт, жүжиг; первое представление новой пьесы шинэ жүжгийн анхны тоглолт; новое представление шинэ жүжиг; 4. санагдах, сэтгэлд дахин ургах; 5. ойлгомж, мэдэх, төсөөлөл; иметь неправильное представление буруу ойлгомжтой байх; не иметь ни малейшего представления о чём-нибудь ямар нэг юмны тухай огт юу ч мэдэхгүй байх.

ПРЕДСТАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов; кого-что. 1. учруулах, татах, -тай юм; это не представляет затруднений энэ төвөг учруулах юм биш, энэ төвөг татах юм биш; работа представляет для меня значительный интерес уг ажил над нилээд сонирхолтой юм; 2. төлөөлөх; представлять учреждение албан газрыг төлөөлөх.

ПРЕДСТАТЬ, -ану, -анешь; -ань; сов., перед кем-чем (книжн.). зогсох, гарч ирэх, үзэгдэх; предстать перед судом шүүхийн өмнө зогсох; предстать перед зрителями үзэгчдийн өмнө гарч ирэх.

ПРЕДСТОЯТЬ, 1 и 2 л. не употр., -оит; несов. болох, гэж байх, хийх болж байх, гарах гэж байх, тохиолдох; предстоит интересная работа сонирхолтой ажил хийх болж байна; нам предстоит значительный расход биднээс их зардал гарах гэж байна; предстоит крупные события их хэрэг гарах гэж байна.

ПРЕДСТОЯЩИЙ, -ая, -ее. ирэх, болох гэж байгаа, айсуу; в предстоящем году ирэх (эсэргэн)жилд; на предстоящем собрании болох гэж байгаа хурал дээр.

ПРЕДЕЧА, -и, м. и, ж. (высок. устар.). ууган; Ломоносов предча многих великих русских учёных Ломоносов—Оросын олон их эрдэмтдийн ууган нь мөн,

ПРЕДУБЕЖДЕНИЕ, -я, ср. урьдаас хэлбэрүү санах, атгаг санаа, буруу атгаг, сэжиглэл, сэжиг таавар; относиться к чему-нибудь с предубеждением юманд урьдаас сэжиглэлтэй хандах.

ПРЕДУБЕЖДЁННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ена. урьдаас хэлбэрүү саналтай, атгаг санаатай, сэжиг таавартай; человек, предубеждённый против нас бидний тухай атгаг санаатай хүн.

ПРЕДУГАДАТЬ -аю, -аешь; -аданный; сов., **ПРЕДУГА ДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. таах, тааварлаж мэдэх, урьдаас мэдэх; предугадать намерение врага дайсны санааг урьдаас мэдэх.

ПРЕДУМЫШЛЕННО, нареч. муу санаагаар, эрх рүүд.

ПРЕДУМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ое (устар.). муу санаагаар хийсэн, эрх рүүд, хорон сэтгэлтэй.

ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. их анхаарал тавих, тун эелдэг, голшиг.

ПРЕДУПРЕДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. анхааруулах, болгоомжлох, сэргийлэх, сэрэмжлэх; предупредительный сигнал анхааруулах дохио; предупредительные меры сэргийлэх арга хэмжээ; 2. их анхааралтай, их эелдэг, голшиг, урналагхан; предупредительное отношение к кому-либо хүнд их эелдэг байх.

ПРЕДУПРЕДИТЬ, -ежу, -едишь; -еждённый (-ён, -ена); сов., **ПРЕДУПРЕЖДАТЬ** -аю, -аешь; несов. 1. мэдээ өгөх, мэдэгдэх, урьдчилан мэдэгдэх, урьдаас мэдэгдэх, урьдаас сануулах; предупредить об отъезде явахыгаа урьдаас мэдэгдэх; 2. гарахааргүй болгох, сэрэмжлэх; предупредить пожар түймэр гарахааргүй болгох; 3. урьтах, урьтаж амжих, өрсөх, гурүүлэх; предупредить события үйл явдлаас өрсөх.

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. мэдээлэх, урьдаас мэдэгдэх, мэдээ чимээ; пришёл без всяких предупреждений огт мэдээ чимээгүй байгаад (зэнэт) ирэх; 2. сануулга, урьдаас сануулах, анхааруулах, строгий выговор с предупреждением урьдаас сануулж хатуу донгодох; серьёзное предупреждение хатуу сануулга.

ПРЕДУСМАТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПРЕДУСМОТРЕТЬ**, -отрю, -отришь; -отренный; сов., что. урьдаас мэдэх, урьдаас заах, анхааралдаа авах, хараан даа авах, урьдчилан зэхэх; предусмотреть все возможные ности бүх бололцоог хараандаа авах; в договоре такой случай не предусмотрен гэрээнд ийм явдлыг урьдаас заасангүй.

ПРЕДУСМОТРИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. болгоомж, хаширлах, урьдаас мэдэх.

ПРЕДУСМОТРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. болгоомжтой, хашир, урьдаас анхаарах; предусмотрительный человек хашир хүн.

ПРЕДЧУВСТВИЕ, -я, ср. зөн, ёр, совин, урьдаас мэдрэх; радостное предчувствие баярын совин.

ПРЕДЧУВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., что зөгнөх, ёрлох, совин татах, урьдаас мэдрэх; предчувствовать радостное событие баярт явдлыг зөгнөх.

ПРЕДШЕСТВЕННИК, -а, м, өмнөх зүтгэлтэн, өмнөх хүн, түрүүчийн хүн; предшественники научно социализма шинжлэх ухааны социализмын өмнөх зүг гэлтэн.

ПРЕДШЕСТВЕННИЦА, -ы, ж. өмнөх зүтгэлтэн эмэгтэй, түрүүчийн эмэгтэй.

ПРЕДШЕСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., кому-чему. 1. өмнө явагдах, урьд болох; принятию решения предшествовало длительное обсуждение шийдвэр гаргахын өмнө удтал шүүмжлэл явагдав; 2. үүрүүлж явах.

ПРЕДШЕСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. өмнөх, урьдах; предшествующий год урьдах жил.

ПРЕДЪЯВИТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). 1. үзүүлэгч; прошу выдать деньги предъявителю этого письма энэ захидлыг үзүүлэгч-д мөнгө олгохыг гуйя; 2. мэдүүлэгч; предъявитель иска зарга мэдүүлэгч.

ПРЕДЪЯВИТЬ, -явлю, -явишь; явленый; сов., что., **ПРЕДЪЯВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. үзүүлэх; предъявить справку о болезни өвчний тухай баримт (акт) үзүүлэх; 2. мэдүүлэх, тодорхойлох, сан

вих; предъявить иск зарга мэдүүлэх; предъявить обвинение ял годорхойлох (*хэрэг тулгах*); предъявить свои требования шаардлага тавих.

ПРЕДЪЯВЛЕНИЕ, -я, ср, 1. үзүүлэх; предъявление билета билетээ (*шуугаа*) үзүүлэх; уплачиваемы по предъявлению... үзүүлэгч тавин олгоно; 2. мэдүүлэх, мэдүүлэг, тавих; предъявление претензий голмод мэдүүлэх; предъявление требований шаардлага тавих.

ПРЕДЫДУЩИЙ, -ая, =ес, 1. өнгөрсөн, өмнөх, урьдахь; предыдущий год өнгөрсөн он, өмнөх жил; на предыдущей странице урьдахь хуудсанд; 2. дээр дурдсан, урьд хэлсэн; из предыдущего следует вывод дээр дурдсанаас гарах дүгнэлт нь.

ПРЕЕМНИК, -а, м. (*книжн.*). залгамжлагч; вый брать себе преемника залгамжлагчаа сонгомж авах.

ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ, =и, ж. залгамж, удамшил; преемственность культурной традиции соёлын уламжлалын залгамж.

ПРЕЕМСТВЕННЫЙ =ая, =ое; =вен, =венна (*книжн.*) залгамжилсан, үе залгасан, залгамжлагдсан; преемственный порядок залгамжилсан горим.

ПРЕЖДЕ, 1. нареч. урьд, өмнө, тугаар; прежде он хорошо играл в шахматы урьд ээр шатар сайн тавьдаг байсан; 2. нареч. урьдаар, түүнийд нь; прежде подумай—потом скажи урьдаар бодоод сүүлд нь хэл; 3. предлог в род. п. урьтаж, болоогүй байхад; рассказал всё прежде времени цагаас урьтаж цөмийг ярьчихав, цаг болоогүй байхад цөмийг ярьчихав; прежде де всего юны өмнө.

ПРЕЖДЕВРЕМЕННЫЙ, =ая, =ое; =енен, =енна. 1. цагаас урьд, цагаас өмнө, эрт; преждевременный приход поезда галт тэрэг цагаасаа урьд ирэх; преждевременно поседевшие усы эрт бууралтсан сахал; 2 цаг бусаар, зуурдаар; преждевременная смерть зуурдаар; нас барах; 3. Дууу; преждевременные роды дууу гөрөх; 4. яагаа ч үгүй байхад, урьдаас, дэндүү эртээс; преждевременное беспокойство урьдаас сэтгэл зовних.

ПРЕЖНИЙ, -яя, =ее, урьдын, урьдынх, урьдахь; в прежние времена урьдын цагт; от прежнего мало что осталось урьдынхаа бараг юм үлдсэнгүй.

ПРЕЗЕНТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов., что кому (*устар., теперь разг. шутл.*). бэлэглэх, бэлэг барих.

ПРЕЗЕРВАТИВ, =а, м. сэрэмжлэх хэрэгсэл, хаацай, бэлгэвч.

ПРЕЗИДЕНТ, =а, м. ерөнхийлөгч, даа жуутан.

ПРЕЗИДИУМ, =а, м. тэргүүлэгчид, тэргүүлэгчид дийн газар; президиум Академии наук Шинжлэх Ухааны Академийн тэргүүлэгчид.

ПРЕЗИРАТЬ, =аю, =аешь; несов., кого-что.,

ПРЕЗРЕТЬ, -рю, =ришь; =венный (*вен, =ена*); сов., кого-что и (*устар.*) чем (*книжн.*). 1. жигших, зөв үзүүцэх, басамдлах, шөөлдорлох; презирать грусов аймхай хүмүүсээс жигших; 2. хоохгүй байх, хайхрахгүй байх, презирать опасность аюулыг хоохгүй байх.

ПРЕЗРЕНИЕ, =я, ср, 1. жигшил, зөвүүцэх, жигшүүрэх, үзэн ядах; презренье с презрением жигшиж үзэх; презренье к врагам дайсаңгу зөвүүцэл; 2. цоохгүй, хайхрахгүй; презрение к смерти үдэнхтэй байнгахгүй.

ПРЕЗРЕННЫЙ, =ая, =ое; =рен, =рена (*устар.*). жигшүүрт, зөвүүцмээр, эгдүүтүрээр; презренный грус эгдүү хүрмээр аймхай амьтан.

ПРЕЗРИТЕЛЬНОСТЬ, =и, ж. жигшил, зөвүүрхэл.

ПРЕЗРИТЕЛЬНЫЙ, =ая, -ое; =лен, =лена, жигшмээр, зөвүүцмээр, эгдүүтэй, тоомсоргүй; презрительный взгляд тоомсоргүй харц.

ПРЕЗУМПЦИЯ, -и, ж. (*книжн.*). 1. үнэнд баримтлах таамаглал; 2. үнэнд авзнах баримт.

ПРЕИМУЩЕСТВЕННО, нареч. ялангуяа, нэн ялангуяа, гол төлөв, голлож, их төлөв; он интересуется преимущественно медициной тэр, ялангуяа эмнэлгээр оролддог, тэр анагаах ухааныг голлож сонирхдог.

ПРЕИМУЩЕСТВЕННЫЙ, =ая; =ое давуу, илүү; предоставить преимущественное право бусдаас илүү эрх олгох.

ПРЕИМУЩЕСТВО, =а, ср, 1. давуу, илүү, давуу чанар, илүүтэй зүйл, эрхэмлэгдэх зүйл; иметь преимущество давуу байх; сохранить преимущество давуу чанараа хадгалах; 2. онцгой эрх; ☆ по преимуществу ихэнхдээ.

ПРЕИСПОДНЯЯ, =ей, ж. (*устар.*). там, тамын орон

ПРЕИСПОЛНЕННЫЙ, =ая, =ое; =нен, =а. дүүрэн; баялам дүүрэн; исполненный благодарностью баяр талархлаар баялам дүүрэн.

ПРЕИСПОЛНИТЬ -ню, -нишь; =ненный; сов, кого-что чем и чего (*высок.*) багтаж ядах, дүүрэх, бялхах, оргилох, баршгүй; исполнить гневом багтаж ядтал хилэгнэх; исполнить радостью баршгүй баярлах.

ПРЕИСПОЛНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья; возвр. багтаж ядах, дүүрэх, бялхах, оргилох, баршгүй; сердце преисполнилось радостью сэргэлт баяраар дүүрэх.

ПРЕЙСКУРА'НТ, -а, м. үнийн жагсаалт.

ПРЕКЛОНЕНИЕ -я, ср. бишрэх, бөхийж бишрэх, мэхийж хүндлэх; преклонение перед героизмом русского народа оросын ард түмний баатарлаг явдлыг бишрэх.

ПРЕКЛОНИТЬ -ню, -нишь; =ненный (-ен, =ена); сов., что (*высок.*). **ПРЕКЛОНИТЬСЯ**, -яю, -яешь; несов. бөхийлгөх, тонгойлгох, сөгдөх; преклонить голову толгой тонгойлгох; преклонить знамена тур бөхийлгөх; преклонить колена өвдөг сөгдөх.

ПРЕКЛОНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья, сов., перед кем-чем (*высок.*). **ПРЕКЛОНИТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. бөхийлгөх, тонгойх, сөгдөх, бишрэн хүндлэх; преклониться перед героическим подвигом баатарлаг гавьяаны өмнө бөхийл.

ПРЕКЛО'ННЫЙ, -ая, =ое, өтөлсөн, өвөгжөөл, өндөр настай; преклонный возраст өвөгжөөл нас.

ПРЕКОСЛОВИЕ, -я, ср. үг сөргөх, зөрөх, хэдэр, ярдаглах; без всякого прекословия үг от сөргөлгүй.

ПРЕКОСЛОВИТЬ, -влю, -вишь; несов., кому. сөргөх, зөрөх, хэдэрлэх, ярдаглах; не прекословь старшим ахмад хүний үгийг бүү сөргө.

ПРЕКРА'СНО, нареч. 1. сайхан, сайн; я всё прекрасно понял би цөмийг сайхан ойлгожлоо; он прекрасно играет в шахматы ээр хүн шатар сайн тоглодог; 2. за тэгий; прекрасно, я завтра приду за тэгий, би маргааш ирье.

ПРЕКРА'СНОЕ, тэгээ, ср. сайхан юм; прекрасное должно быть величаво сайхан юм шавдланхай байх ёстой.

ПРЕКРА'СНЫЙ, =ая, =ое; =вен, =сна. сайхан, гоо, их сайн, үзэсгэлэнтэй; прекрасные горы сайхан уул; прекрасный человек их сайн хүн; ☆ в один прекрасный ний дөч нэг сайхан өдөр, гэнэт байвал прекрасный ний баялагтай.

ПРЕКРАТИТЬ, =ащу, =аتيش; =ащенный (-ен, =ена) сов., что и в неопр., **ПРЕКРАТИТЬ**, -аю, -аешь; несов. зогсоох, болхулах, таслах; прекратить работу ажил зогсоох; прекратить переговоры хэлэлцээр зогсоох; прекратить прения шүүмжлэлийг таслах.

ПРЕКРАТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **ПРЕКРАТИТЬСЯ**, =ащя; несов. зогсох, болих, гацрах, арилах; прекратился дождь бороо зогсоо (*арилаа*).

ПРЕКРАЩЕ'НИЕ, -я, ср. зогсоох; зогсох; прекращение военных действий дайн байдлааныг зогсоох; прекращение работ ажл зогсох.

ПРЕДЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое, -жен, -тна, сайхан, хөөрхөн, үзэсгэлэн; какой предестный реbbинок! ямар хөөрхөн хүүхэд вэ!

ПРЕ'ДЕСТЬ, -и, ж, сөйхөн, хөөрхөн, тааламжтай нь; это просто предеть ама мээрээ сайхан юм; предеть детской улыбки хүүхдийн нээмсэглэхийн хөөрхөн нь; предеть дачной жизни зусланд суухын тааламжтай нь.

ПРЕЛОМИ'ТЬ, -омлю, -омишь; -млвнный (-ен, -ена); сов., что. ПРЕЛОМЛ'Я'ТЬ, -яю, -яешь, несов. хугагдах; хугаруулах, нугаруулах; призма преломила солнечный луч талст шил нарны сацралыг хугаруулав.

ПРЕЛОМИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -омится; сов. 1. хугарах, хугалагдах, нугарах, 2. өөр ойлгогдох; впечатления по новому преломились в сознании ухама сарт нь сэтгэгдэл шинээр өөр ойлгогдов.

ПРЕЛОМЛ'ЕНИЕ, -я, ср. 1. хугарах; преломление света гэрэл хугарах; 2. өөрөөц ухаарал; в детском преломлении новые слова могут получать совершенно неожиданый смысл хүүхдийн өөрөөц ухаарал шинэ үг огт санагсаргүй утгатай болж болно.

ПРЕ'ЛЫЙ, -ая, -ое, -прея, нэхэнсэн, ядарсан, үжирсэн, халсан; предые яблоки нэхэнсэн алм; предое зерно халсан (нэхэнсэн) үр тариа.

ПРЕЛЬ, -и, ж, нэхэнмэл, нэхэнмэл үнэр, ядармал; пахвет прелю нэхэнмэл үнэр ханхадж байна.

ПРЕЛЬСТИ'ТЬ, -льщу, -льстишь; -льщнный (-эн, -ена); сов., кого (что), ПРЕЛЬЩА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сэтгэл татах, дур булаах; прельстити своим умом ухаанаараа сэтгэл татах; 2. сайхан санагдах, жилбэрхэх, хорхой хүргэх, аванхайлах; меня прельстила поездка по морю тэнгисээр аялах нь над сайхан санагдав.

ПРЕЛЬСТИ'ТЬСЯ, -льшусь -льститься; сов. чем. ПРЕЛЬЩА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься несов. сэтгэл татагдах, дур булаагдах, жилбэрхэх, аванхайлагдах.

ПРЕЛЮБОДЕЯ'НИЕ, -я, ср. (устар.). шалиг явах, буруу хурьдал.

ПРЕМИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое, шагналын, шагнах журмын.

ПРЕМИ'НУТЬ, -ну, -нешь; сов. умаргах, огоорох, уурах.

ПРЕМИРОВА'НИЕ, -я, ср. шагнах, шагнал олгох; премирование ударников гавшгайчуудыг шагнах.

ПРЕМИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., кого (что) шагнах; премировать за лучшую работу шилдэг ажлын төлөө шагнах.

ПРЕ'МИЯ, -и, ж, шагнал, шан; денежная премия мөнгөн шагнал; давать премию шагнал олгох; получить премию шагнал авах, шан хүртэх.

ПРЕМНО'ГО, нареч. (устар.). маш их; премного вам благодарен танд маш их талархана.

ПРЕМУ'ДРОСТЬ, -и, ж, 1. төгс бйлэг, бэлэг бидэг; 2. хэцүү юм; никакой премудрости тут нет ямар ч хэцүү юм энүүнд байхгүй.

ПРЕМУ'ДРЫЙ, -ая, -ое; мудр (устар.). төгс бйлэгт, мэргэн сөхлөг.

ПРЕМЬЕ'Р, -а, м. ерөнхий сайд.

ПРЕМЬЕ'РА, -а, ж, анх гаргах ший, эхний сөгд мөлт.

ПРЕМЬЕ'Р-МИНИ'СТР, -а, м. ерөнхий сайд.

ПРЕНЕБРЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРЕНЕБРЕ'ЧЬ, -ежу, -ежишь, -ежут; -ежа; -ежий; сов., кем-чем, басамжлах, тоомсорлохгүй байх, эс тоомсорлох, хайхрамжгүй байх; пренебречь дружеским советом нөхөрсөг зөвлөлдөөг эс тоомсорлох; пренебречь опасностью аюудыг тоомсорлохгүй байх.

ПРЕНЕБРЕЖЕ'НИЕ, -я, ср. басамжлал, тоомсоргүй, эс тоомсорлол, хайхрамжгүй; относится с пренебрежением басамжлж харьцах.

ПРЕНЕБРЕЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хайхрамжгүй, тоомсоргүй; пренебрежительное отношение хайхрамжгүй харьцаа.

ПРЕ'НИЯ, -ий, шүүмжлэл; открыть прения по докладу илгэлийн талаар шүүмжлэлийг эхлэх; прекратить прения шүүмжлэлийг таслах.

ПРЕОБЛАДА'НИЕ, -я, ср. ихэнх, олонхи, дийлэнх; преобладание облачности ихэнхдээ тэнгэр бүрчлэг байх.

ПРЕОБЛАДА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; неч сов., над кем-чем. зонхилох, олонхи нь болох, ихэнхдээ байх, дийлэнх болох; на севере преобладают хвойные леса хойд зүгт шилмүүст ой зонхилж ургана.

ПРЕОБЛАДА'ЮЩИЙ, -ая, -ее, зонхилох, олонхи, ихэнх, дийлэнх; преобладающая растительность зонхилох ургамал.

ПРЕОБРАЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРЕОБРАЗИ'ТЬ, -ажу, -азишь -иженный (-эн, -ена); сов., кого-что, өөрчлөх, хувиргах, ондоо болгох, өнгийг өөрчлөх, үзэмжийг хувирах; социалистический труд преобразил человека социалист хөдөлмөр хүнийг өөрчлөв; зима преобразила всю природу өвөл бүх байгалийн үзэмжийг хувирав.

ПРЕОБРАЖА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., ПРЕОБРАЗИ'ТЬСЯ, -ажусь, -азишься; сов. өөрчлөгдөх, өнгө өөрчлөгдөх, үзэмж хувирах, ондоо/болох; при социализме наша страна совершенно преобразилась социализмын үед манай орон их ондоо боллоо.

ПРЕОБРАЗОВА'НИЕ, -я, ср. өөрчлөн байгуулах, өөрчлөх, төгс өөрчлөх, эрс хувиргах; преобразование народного хозяйства ардын аж ахуйг өөрчлөн байгуулах.

ПРЕОБРАЗОВА'ТЕЛЬ, -я, м. өөрчлөгч, төгс өөрчлөгч, өөрчлөн шинэтгэгч, хувиргагч.

ПРЕОБРАЗОВА'ТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. ПРЕОБРАЗ'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. өөрчлөн байгуулах, өөрчлөх, өөрчлөн шинэтгэх, хувиргах; преобразовать систему управления удирдлагын системийг өөрчлөн байгуулах; преобразовать переменный ток в постоянный хувьсаг цахилгаан гүйдлийг тогтмол гүйдэл болгож өөрчлөх.

ПРЕОДОЛЕВА'НИЕ, -я, ср., ПРЕОДОЛЕ'НИЕ, -я, ср. давах, даван туулах, дийлэх, дарах, булих; преодоление трудности бэрхшээлийг давах.

ПРЕОДОЛЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРЕОДОЛЕ'ТЬ, -ек, -еешь; -енный (-эн, -ена); сов., что. дийлэх, туулах, давах, даван туулах, дарах, булих; преодолеть препятствие саад тотгорыг давах; преодолеть сопротивление противника дайсны эсэргүүцлийг дарах.

ПРЕОДОЛИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им, давагдмаар, давж чадмаар, дийлэгдмээр; преодолимое затруднение давгадмаар бэрхшээл.

ПРЕПАРА'Т, -а, м. (спец.), бэлдмэл, бэлдүүр, бэлдмэл юм, бэлдсэн эм.

ПРЕПАРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (спец.). бэлдмэл хийх; препарировать лягушку мэлхийн бэлдмэл хийх;

ПРЕПИКА'НИЕ, -я, ср. цэглэл, цэр тэмдэг; знаки препинания цэг тэмдэг.

ПРЕПИРА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., с кем (разг.). дэмий маргацгаах, коосон мөргөлдөх, кал ам гаргах.

ПРЕПОДАВА'НИЕ, -я, ср. багшлах, алах; метод преподавания заах арга.

ПРЕПОДАВА'ТЕЛЬ, -я, м. багш; преподаватель математики тоо бодлогын багш.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬНИЦА, -я, ж, багш эмэгтэй, эмэгтэй багш.

ПРЕПОДАВАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое, багшийн, багш нарын, багшлах; преподавательский состав багш нарын бүрэлдэхүүн; преподавательский опыт багшлах туршлага.

ПРЕПОДАВАТЬ, -даю, -даешь; -давай; *несов.*, что, заах, багшлах; преподавать урок хичээл заах.

ПРЕПОДЧЕСТИ, -су, -одишь; -во, -вола; -воший; *св.* **ПРЕПОДНОСИТЬ**, -ошу, -одишь; *несов.*, 1. өргөх, барих, өгөх; преподнести подарок бэлэг барих; 2. сонсох; мэдэгдэх; преподнести приятную новость сайхан сонин сонсох.

ПРЕПОДНОШЕНИЕ, -я, ср. (*книжн.*). 1. өргөх, барих, бэлэглэх; 2. өргөл, барц, бэлэг.

ПРЕПОДОБНЫЙ, -ая, -ое, хутагт, гэгээм.

ПРЕПОДАНА, -я, ж, (*книжн.*), саад, хотгор, барчид; чингит преподаны кому-нибуде хуял барчид учруулах.

ПРЕПОРУЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРЕПОРУЧИТЬ**, -учу, -учишь; -ученный; *сов.*, *кого-что кому-чему* (*устар.*), даалгах, найдх.

ПРЕПРОВОДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (*офиц.*), дагалдуулан хүргэх, дагалдуулах, хавсарган илгээх; препроводительная записка дагалдуулах бичиг.

ПРЕПРОВОДИТЬ, -ожу, -одишь; **ПРЕПРОВОЖДАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, илгээх, явуулах, хүргүүлэх; препроводить документы баримт бичиг илгээх.

ПРЕПРОВОЖДЕНИЕМЫЙ, -ая, -ое, дагалдуулан хүргэх, хүргүүлэх; при сем препровождается үүний хамт хүргүүлэх.

ПРЕПРОВОЖДЕНИЕ, -я, ср. өнгөрүүлэх, хүргүүлэх; препровождение времени цаг өнгөрүүлэх.

ПРЕПЯТСТВИЕ, -я, ср. саад, хотгор, барчид; чингит препятствия саад учруулах; служить препятствием хотгор болох; брать препятствия саадыг давах.

ПРЕПЯТСТВОВАТЬ, -тую, -таешь; *несов.*, *кому-чему*, саад хийх, хотгор болох, барчид учруулах.

ПРЕРВАТЬ, -аю, -аешь; -ал, -ала, -ало, *превратить*; *сов.*, **ПРЕРВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, 1. зогсох, огцом зогсох, завсарлуулах, таслах; прервать разговор яриаг зогсоох; прервать работу ажлыг завсарлуулах; прервать молчание дуугүй байхыг таслах, дуугүй байтал дугарах; 2. үгийг таслах, завсраар асуух (*хэлэх*); прервать учителя вопросом багшийн үгийг завсраар асуух.

ПРЕРВАТЬСЯ, 1 и 2 л. на употр., -оюсь; *алая*, *далась*, *-алась* (*и-длось*); *сов.*, зогсох, тасрах, тасалдах, завсарлагдах; разговор прервался яриа тасрав.

ПРЕРЕКАНИЕ, -я, ср. зөрөлдөх, хэл ам гарах; вступить в пререкание үр зөрөлдөх.

ПРЕРЕКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* (*разг.*), үр зөрөлдөх, хэл ам гарах.

ПРЕРОГАТИВА, -я, ж, (*книжн.*), онцгой эрх; прерогатива власти засаг захиргааны онцгой эрх.

ПРЕРЫВИСТЫЙ, -ая, -ое; *ист.*, тасалдсан, сүйлхлэх; прерывистое движение сүйлхлэн амдорлох.

ПРЕСКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРЕСНИТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*; *сов.*, *таслах* (*и таслах*); *книжн.*; *св.* **ПРЕСЕКТИВНЫЙ** (*-дн, -ена*); *сов.*, что, *книжн.*, үгүй хийх, тас огтлох, тас цохих, эрх зогсоох, арилгах; пресечь аяо в корне муу хэргийг үндсээр нь үгүй хийх.

ПРЕСЕЧЕНИЕ, -я, ср. эрх зогсоох, тас өгөх, тас цохих, арилгах, үгүй хийх; меры пресечения эрх зогсоох арга хэмжээ.

ПРЕСЛЕДОВАНИЕ, -я, ср. 1. мөрдөх, мөрдөн хөөх, мөшгөх, нэхэх; преследование врага дайсныг мөрдөн хөөх; 2. хялах, хавчих, хөнөөх, отогч.

ПРЕСЛЕДОВАТЕЛЬ, -я, ж. 1. мөрдөгч, нэхэгч, хөөгч; 2. хяхагч, хөнөөгч, отогч.

ПРЕСЛЕДОВАТЬ, -дую, -дуешь; *несов.*, 1. мөрдөх, мөрдөн хөөх, мөшгөх, нэхэх; преследовать врага араатыг мөрдөн хөөх; 2. отох, хялах, хөнөөх; капиталисты преследуют деятелей рабочего движения хөрөнгөтөн, ажилчны хөдөлгөөний зүтгэлтэн нарыг отож байдаг; 3. цөхөөх, элээх, сэтгэл зороох, амар заяа үзүүлэхгүй; преследовать насмешками элэг доог хийж цөхөөх; его преследуют воспоминания элдэв дурсамж сэтгэлий нь зонооно; 4. хөөцөлдөх; преследовать свои интересы өөрийн ашиг жавцанаар хөөцөлдөх.

ПРЕСЛЕДОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; *несов.*, 1. мөрдөгдөх, мөшгөгдөх, мөрдүүдэх; 2. отуулах, хяахгдах; 3. хөөцөлдөх.

ПРЕСЛОВУТЫЙ, -ая, -ое, өнөөх, улиг, өнөөх улигт, цуутай, муу цуутай; пресловутое буржуазное процветание хөрөнгөтний өнөөх улигт цэцэглэн мандах нь.

ПРЕСМЫКАТЕЛЬСТВО, -а, ср. 1. мөхлөх, гулгаж явах, хэвлээр явах; 2. бялдуучилж мөхлөх, борни бохилзох, гар газарт хөл хөсөрт тавих.

ПРЕСМЫКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, 1. хэвлээр явах, мөхлөх, гулгаж явах, гувганэх; 2. бялдуучилж мөхлөх, хөл хөсөрт гар газарт тавих, бохилзох.

ПРЕСМЫКАЮЩИЕСЯ, -ихся, -од, -ебся, -ебсья, ср. хэвлээр явагчид, мөхлөгч амьтад, гувганэгчид.

ПРЕСНОВОДНЫЙ, -ая, -ое, цэнгэг усны, давсгүй усны; пресноводные рыбы цэнгэг усны загас.

ПРЕСНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна, -сно, 1. цэнгэг, ариг; пресная вода цэнгэг ус; 2. зыван, улбагар; пресный хлеб заваан талх; 3. сонирхолгүй, бүлээн гэр; пресные рассказы сонирхолгүй өгүүлэл.

ПРЕСПОКОЙНЫЙ, -ая, -ое (*разг.*), 1. ав ажиггүй; преспокойным образом слушает выговор донгодлогы ав ажиггүй сонсож байна; 2. амгалан, номхон, амар жамар; преспокойный ребенок номхон хүүхэд.

ПРЕСС, -а, ж. 1. шахуур, шахуурга; гидравлический пресс усан шахуурга; пресс для насадки шин бүрээс углах шахуур; 2. хүнд юм; положить что-либо под пресс юмыг хүнд юман дор дарах.

ПРЕССА, -я, ж, хэвлэл, сонин сэтгүүл, гогтмол хэвлэл, хугацааг хэвлэл; по отрывкам советской прессы зөвлөлтийн хэвлэлийн үгэлэлтээр бол; следить за прессой сонин сэтгүүл ажиг (*уншиж*) байх.

ПРЕСС-БЮРО, *нескл.* ср. хэвлэлийн товчоо, мэдээлэх товчоо.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ, -я, ж, хэвлэлийн бага хурал, сурвалжлагчдын чуулал.

ПРЕССОВАННЫЙ, -ая, -ое; *сан*, *я*, багласан, шахмал; прессованное сено багласан ово.

ПРЕССОВАТЬ, -аю, -аешь; *книжн.*; *несов.*, что, баглах, шахах, дарагшуулах.

ПРЕССОВКА, -я, ж, баглах, шахах.

ПРЕСС-ПАПЬЕ, *нескл.*, ср. бая шилгэгч, бая уулзуур, цаас дарлуур.

ПРЕСС-СЛУЖБА, -я, ж, мадаа цуглуулж боловч руудах тасар.

ПРЕСС-ЦЕНТР, -я, ж, сэтгүүлчдийн мэдээ болон зохион байгуулалтын асуудлаар үйлчлэл товчоо (*олон улсын хурал, тэмцээм, их наадмууд дээр*).

ПРЕСТАВЛЕНИЕ, -я, ср. ютгах; светопреставление галба ютлах.

ПРЕСТАРЕЛЫЙ, -ая, -ое, өвгөн, өндөр насны, насжисан, өгөлсөн; престарелый ученый өндөр насны гай ардмөнх.

ПРЕСТИЖ, -а, м. (*книжн.*). алдар нэр, нэр хүнд; престиж власти засгийн нэр хүнд.

ПРЕСТОЛ, -а, м. хаан ширээ, ширээ; вступить на престол хаан ширээнд суух; свергнуть с престола ширээнээс шилжүүлэх; наследник престола хаан ширээнд суух агь.

ПРЕСТУПИТЬ, -уплю, -упишь; сов., что. (*устар.*) зөрчих, гажуудуулах; преступить закон тууль зөрчих.

ПРЕСТУПЛЕНИЕ, -я, ср. ял, ялт хэрэг, гэмт хэрэг; совершить преступление ялт хэрэг хийх; пойма́ть на месте преступления гэмт хэрэг хийж байхад нь барих.

ПРЕСТУПНИК, -а, м. ялтан, хэрэгтэн.

ПРЕСТУПНИЦА, -ы, жс. ялтан эмэгтэй, хэрэгтэн эмэгтэй.

ПРЕСТУПНОСТЬ, -и, жс. ялт хэрэг, ялт хэрэг үйлдэх явдал, гэмт хэрэг; рост преступности в капиталистических странах капиталист орнууд дахь ялт хэргийн өсөлт.

ПРЕСТУПНЫЙ, -ая, -ое; -пен, -пна. 1. ялт, гэмт; преступное действие ялт хэрэг; 2. ялтан, хэрэгтэн; преступный человек ялтан хүн.

ПРЕСЫТИТЬСЯ, -ыщусь, -ытисься; сов., чем., **ПРЕСЫЩАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. цадаж ханах, цаггалдах, өөгших, бялуурах; пресытиться развлечением цадаж ханатлаа цэнгэх.

ПРЕСЫЩЕНИЕ, -я, ср. цадаж ханах, цаггалдах, өөгших, бялуурах, шалай болох, шалинарах.

ПРЕСЫЩЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен. цаггалах, цатгалдсан, өөгшсөн, шалинарсан.

ПРЕТВОРЕНИЕ, -я, ср. биелүүлэх, хэрэгжүүлэх; претворение в жизнь хэрэг дээр биелүүлэх.

ПРЕТВОРИТЬ, -рю, -ришь; -ранный (-эн, -ена); сов., что во что (*высок.*), **ПРЕТВОРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. биелүүлэх, хэрэгжүүлэх; претворить планы в жизнь төлөвлөгөөг хэрэг дээр биелүүлэх.

ПРЕТВОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., во что (*высок.*), **ПРЕТВОРЯТЬСЯ**, -яется; несов. биелэх, биелэгдэх, хэрэгжих; претвориться в жизнь амьдралд биелэх.

ПРЕТЕНДЕНТ, -а, м. өрмөлзөгч, өрсөлдөгч, горилогч; претендент на престол хаан ширээг өрмөлзөгч.

ПРЕТЕНДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; несов. 1. өрмөлзөх, горилох, өрсөлдөх; претендовать на должность введующего эрхлэгчийн тушаал горилогч; 2. гэгдэж иргэд оролдох; претендовать на остроумие хурц ухаантай гэгдэхийг оролдох.

ПРЕТЕНЗИЯ, -и, жс. 1. өрмөлзөл, өрмөлзөх, горилох, горилох, санаархал; претензия на наследство өв горилох; 2. гомдол; наложить свои претензии гомдлоо илэрхийлэх; быть в претензии гомдолтой байх; 3. их санаархал, дээгүүр санаа; человек с претензиями дээгүүр санаатай хүн.

ПРЕТЕНЦИОЗНЫЙ, -ая, -ое, -вен, -вна (*книжн.*). 1. дээгүүр санаатай, их санаархуу; 2. маягтай; претенциозный смех маягтай инээх.

ПРЕТЕРПЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРЕТЕРПЕТЬ**, -ерплю, -ерпишь; сов., что (*книжн.*). 1. үзэх, амсах, туулах; претерпеть лишения гачигдал үзэх; претерпеть голод и стужу олоох дарахын вольног туулах; 2. орох, өртөх, ирэх; план претерпеть изменения төлөвлөгөө өөрчлөгдөж ирэх.

ПРЕТИТЬ, 1 и 2 л. не употр., гат; обычно безл., несов., кому. ой гутах, дургүйг үргэх; несть претит саймсрах явдалаа ой гутна.

ПРЕТКНОВЕНИЕ, -я, ср.; камень преткновения бүдрүүдэх чулуу, кэцүү даваа, даваадаг газар.

ПРЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. ужих, ялзрах, нэхших; солома прет сүүл ялзарч байна; 2. чийгтэх, чийг даацлах, норох, хөлрөх; земля весной прет хавар газар чийгтэж байна; 3. үлтрэх; каша прет агламал үлтэрч байна.

ПРЕУВЕЛИЧЕНИЕ, -я, ср. дэврүүлэх, нэмэрлэх, ихэсгэх, хөөргөх; говоря без преувеличения нэмэрлэхгүй хэлэхэд.

ПРЕУВЕЛИЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРЕУВЕЛИЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченный; сов. 1. дэврүүлэх, нэмэрлэх, ихэсгэх, ихээр бодох, их гэж бодох; не преувеличивая опасности аюулыг дэврүүлэхгүйгээр; 2. хөөргөж ярих, дэгслэх, давуулж хэлэх; он любит немножко преувеличить тэр жаахан хөөргөж ярих дуртай юм.

ПРЕУМЕНЬШАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРЕУМЕНЬШИТЬ**, -шу, -шишь; -шенный; сов., что. бага гэж бодох, багаар бодох, чамлах; преуменьшить трудности бэрхшээлийг бага гэж бодох; преуменьшить потери гарзыг багаар бодох.

ПРЕУМЕНЬШЕНИЕ, -я, ср. бага гэж бодох, багаар бодох, багасгах.

ПРЕУСПЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. амжилтыг олох; наука не может развиваться и преуспевать без борьбы мнений, без свободы критики шинжлэх ухаан үзэл саналын тэмцэл ба чөлөөт шүүмжлэлгүйгээр хөгжиж амжилтыг олж чадахгүй; 2. жавшаантай явах, зол жавшаантай явах; преуспевать в жизни амьдралдаа жавшаантай явах.

ПРЕУСПЕТЬ, -ею, -еешь; сов. амжилтыг олох; преуспеть в науках шинжлэх ухаанд амжилтыг олох.

ПРЕФИКС, -а, м. утвар; префикс глагола үйл үгийн утвар.

ПРЕХОДЯЩИЙ -ая, -ее (*книжн.*). түр зуурын; преходящее явление түр зуурын үзэгдэл.

ПРЕЦЕДЕНТ, -а, м. (*книжн.*). анхны жишээ, үлгэрчлэх жишээ, урьд тохиолдсон зүйл.

ПРИ, предлог с пред. п. 1. дэргэд, ойр, хажууд; стоять на посту при складе агуулахын дэргэд маанаанд зогсох; сказать при свидетелях гэргийн дэргэд хэлэх; при заводе есть и кузница заводын дэргэд (*заводад*) төмрийн дархны газар бий; жить при станции станцийн ойр суух; стоять при входе үүдний хажууд зогсох, үүдэнд зогсох; 2. өмнө; при всех олно өмнө; 3. дэргэдэх; столб при дороге замын дэргэдэх шон; дом при дороге замын дэргэдэх байшин; столовая при общепитии нийтийн байрын дэргэдэх гуанз, нийтийн байрын гуанз; кузница при заводе заводын дэргэдэх төмрийн дархны газар; 4. үед; при Советской власти Зөвлөлт засгийн үед; 5.-д; оставить при штабе штабд үлдээх; при свете лампы лампы гэрэлд; 6. -д, -даа; при переходе через улицу гудамж хөндлөн гарахдаа; при встрече уулзахдаа; предьявлять билеты при входе орохдоо билетээ үзүүлэх; 7. -д, байхад; это событие произошло при мне энэ явдал намайг байхад болсон; при жизни амьдад дээ авч явах; быть при оружии зэвсгээ авч байх; 9. байвал, байтлаа, боловч; при желании можно всего добиться хүсэл байвал юуг ч бүтээж болно; при всех его достоинствах, он скучный человек түүнд дорин тал олон байтлаа, тэр уйтгартай хүн; 10. болохоор, учраас, тул; при его знаниях, он сможет это сделать тэр тийм эрдэмтэй болохоор үүнийг хийж чадна; 11. -аар; при помощи друзей нөхдийн тусламжаар; ☆ при этом тэгэхдээ; нянька при ребенке хүүг хэд хардаг (*асрагч*) авгай; при смерти үхэх гэж байх; при всем том хэдий тийм боловч, гэсэн ч.

ПРИБАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., **ПРИБАВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. нэмэх; прибавить

соли в сун шөлөнд давс нэмэх; прибавить сто рублей зуун төгрөг нэмэх; 2. нэмэгдүүлэх, ахиулах, түргэсгэх; прибавить денег мөнгө нэмэгдүүлэх; прибавить шагу алхагаа түргэсгэх; 3. өргөтгөх, уртатгах; прибавить в плечах мөрийг өргөтгөх; 4. нэмэгдэх, хүндрэх, хүнд болох; прибавить в весе жин нэмэгдэх.

ПРИБАВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **ПРИБАВЛЯТЬСЯ**, -яется; несов. 1. нэмэгдэх; воды в реке прибавилось голын ус нэмэгдэв; 2. уртсах; день прибавился өдөр уртсав.

ПРИБАВКА, -и, ж. нэмэгдэл, нэмэлт, нэмэх; по-лучить прибавку нэмэгдэл авах.

ПРИБАВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. нэмэх, нэмэгдэх; сказать что-нибудь в прибавление юм нэмж хэлэх; прибавление воды ус нэмэгдэх; прибавление семейства хүүхэд нэмэгдэх (хүүхэд төрөх); 2. нэмэлт, кавсралт; в конце книги напечатано прибавление номын сүүлд нэмэлт хэвлэгджээ.

ПРИБАВОЧНЫЙ, -ая, -ое, нэмсэн, нэмүү; прибавочная стоимость нэмүү өртөг.

ПРИБАЛТИЙСКИЙ, -ая, -ое. Балтийн (тэнгисийн) орчны.

ПРИБАУТКА, -и, ж. наргианы үг, ёж, хууч үг; говорить с прибаутками наргианы үг оруулан ярих.

ПРИБЕГАТЬ I, -аю, -аешь; несов. гүйж ирэх, түрүүлж ирээд байх; несколько раз прибегал первым кэдэн удаа түрүүлж ирээд байв.

ПРИБЕГАТЬ II, -аю, -аешь; несов., к кому-чему. I. хэрэглэх; прибегать к силе хүч хэрэглэх; 2. гуйх, кандах; прибегать к помощи тусламж гуйх.

ПРИБЕГНУТЬ, -ну, -нешь; -бег (и -бегнул), -бегла; сов., к кому-чему. I. хэрэглэх, хэрэгтэй болох; прибегнуть к оружию зэвсэг хэрэглэх; 2. кандах, гуйх; прибегнуть к врачу эмчид хандах.

ПРИБЕДНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. (разг. неодобр.), **ПРИБЕДНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. өвэх, эвүүр зан гаргах, ядуу байдал гаргах, ядуугаа урдаа барих.

ПРИБЕЖИЩЕ, -а, ср. (книжн.). өмөг, өмөг түшиг, хоргодох газар; найти в ком-нибудь прибежище өмөг түшиг болох хүнийг олох; последнее прибежище эцсийн хоргодох газар.

ПРИБЕРЕГАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИБЕРЕЧЬ**, -егу, -ежешь, -егут; -ег, -егла; -ежийный (-жи, -ена); сов., что., нөөх, нөөцлөх, гамнах; прибегать деньги на лето зун кэрэглэх мөнгө нөөцлөх.

ПРИБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИБИТЬ**, -бью, -бьешь; -бей; -итый; сов., что. 1. кадах; прибить картину к стене хананд зураг кадах; 2. дарах, дарагдах; дождём пыль прибило бороонд тоос дарагдав; 3. туугдаж очих, тууж аваачих, очиж шакагдах; волной прибило к берегу лодку завь долгонд түүгдэж эрэг очив; 4. зодох.

ПРИБИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. юм хумаа эмхлэх, цэгцлэх, засацгаах, цэвэрлэх.

ПРИБИТЬ, -бью, -бьешь; -бей; -итый; сов., что. 1. кадах; прибить к ящику крышку кайраггар ках кадах; 2. дарах, дарагдах; дождь прибил пыль бороо тоос дарав; 3. шахагдах, туугдаж очиж лодку прибило к берегу завь өргөнд шахагдав.

ПРИБЛИЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ойртуулах, дөтлүүлэх; 2. наашлуулах, дөхүүлэх.

ПРИБЛИЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. ойртох, дөтлөх, айсуу; 2. наашлах, дөхөх; приближается к концу гүйцэх дөхөж байна.

ПРИБЛИЖЕНИЕ, -я, ср. ойртох, дөтлөх, айсуу; приближение поезда галт тэрэг айсуу; приближение весны хавар ойртох.

ПРИБЛИЖЁННЫЙ I, -ая, -ое. дөт, хавьдуу, ойртолоо; приближённый результат вычисления тооцоолсон ойролцоо дүн.

ПРИБЛИЖЁННЫЙ II, -ая, -ое. шадар, шадар хүнд приближённые царя хааны шадар хүмүүс.

ПРИБЛИЗИТЕЛЬНО, нареч. 1. бараглаж, багцаалж, бараг; подсчитать что-либо приблизительно юмыг барагцаалж тоолох; 2. орчим; я истратил приблизительно двадцать рублей би хорь орчим рубль зарчихлаа.

ПРИБЛИЗИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, бараг, барагласан, багцаалсан; приблизительный итог барагласан дүн; приблизительная сумма багцаалсан нийлбэр.

ПРИБЛИЗИТЬ, -ижю, -ижишь; -ижанный; сов., кого-что., **ПРИБЛИЖАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. ойртуулах, дөтлүүлэх; приблизить книгу к глазам номыг нүдэндээ ойртуулах; 2. наашлуулах; приблизить срок отъезда явах хугацааг наашлуулах.

ПРИБЛИЗИТЬСЯ, -ижусь, -ижишься; сов. 1. ойртох, дөтлөх, айсуу; приблизиться к окну цонхонд ойртох; 2. наашлах, дөхөх, ойртох; приблизился день отъезда явах өдөр дөхлөө.

ПРИБОЙ, -я, м. дэлсээ, дэлсгээ, долгионы цохилго; морской прибор тэнгисийн дэлсгээ.

ПРИБОР, -а, м. 1. багаж; измерительный прибор хэмжүүрийн багаж; 2. хэрэгсэл, хэрэглэл; письменный прибор бичгийн хэрэгсэл; бритвенный прибор сахал хусах хэрэгсэл; столовый прибор коолны кэрэгсэл (хутга, сэрээ, халбага).

ПРИБОРОСТРОЕНИЕ, -я, ср. багаж үйлдвэрлэх.

ПРИБРАТЬ, -беру, -берёшь; -аю, -аю, -ало; прибранный; сов., что (разг.), юм хумаа эмхлэх, цэгцлэх, засацгаах, цэвэрлэх; прибрать в доме гэр тээ юм хумаа эмхлэх; прибрать книги в шкаф шүүцгээн дэх номыг цэгцлэх; ☆ прибрать к рукам гартаа атгаж авах.

ПРИБРЕЖНЫЙ, -ая, -ое. эргийн, эрэг кавийн; прибрежная полоса эрэг кавийн зурвас газар.

ПРИБЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ирэх, хүрч ирэх, ирж буух; 2. нэмэгдэх нэмэх.

ПРИБЫЛЬ, -и, ж. 1. ашиг, хонжоо; чистая прибыль цэвэр ашиг; приносить прибыль конжоо олох; 2. олшрох, нэмэгдэх; прибыль населения хүн ард олшрох.

ПРИБЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ашигтай, хонжоотой; прибыльное хозяйство ашигтай аж ахуй; прибыльно продать что-нибудь юмыг конжоотой худалдах.

ПРИБЫТИЕ, -я, ср. ирэлт, ирэх, хүрч ирэх; прибытие поезда галт тэрэгний ирэлт.

ПРИБЫТЬ, -буду, -будешь; прибыл, прибыла, прибыло; сов. 1. ирэх, ирж буух; поезд прибыл галт тэрэг хүрч ирэв; 2. нэмэх, нэмэгдэх; вода в реке прибыла голын ус нэмэгдэв.

ПРИБАЛ, -а, м. 1. үдлэх, амрал, зогсолт, бууж амрах; устроить привал үдлэх; 2. үдлэх газар, бууж газар.

ПРИБАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИБАЛИТЬ**, -балу, -балишь; -бальный; сов. 1. налуулах, налуулах тавих, түүшүүлэх; привалить камень к стене хананд чулуу налуулах тавих; 2. ирж зогсох, тулж ирэх; переход привалил к пристани галт онгоц зогсоод тулж ирэв; 3. дайрах, овоорох; счастье ему привалило түүний аз дайрчээ.

ПРИБАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., к кому-чему. **ПРИБАЛИТЬСЯ**, -балуясь, -балишься; сов. налж, түүших, налж ойчих.

ПРИБАРИВАТЬ, -арю, -аришь; несов., **ПРИБАРИТЬ**, -арю, -аришь; -аренный; сов., что. гартгах, ширээх;

приварить рукоятку к ковшу шанаганд баргуул гагнах.

ПРИВА'РОК, -рка, м. (спец.), калуун коол, калуун идээ.

ПРИВЕД'ЕНИЕ, -я, ср. 1. гаргах; приведение доказательства истолгоо гаргах; приведение примера жинээ гаргах; 2. оруулах, болгох, гүйцэтгэх; приведение дробей к общему знаменателю бутархай тоог ерөнхий хуваарьтай болгох; приведение в порядок журамтай болгох; приведение в исполнение гүйцэтгэх; приведение в действие кэдлэд оруулах (жууулах); 3. өргүүлэх; приведение в присягу тангараг өргүүлэх.

ПРИВЕЗТИ', -зу, -зешь; -зв, -зела; -зевный (-эн, -ена); -езя; сов., кого-что. авчрах, хүргэж ирэх; привезти письмо ааждал авчрах; привезти товароо бараа авчрах.

ПРИВЕРЕ'ДЛИВЫЙ, -яя, -гов; мн. дамаан, голомтгой; привередливый ребёнок дамаан күүхэд.

ПРИВЕРЕ'ДНИК, -я, м. дамаан хүн, голомтгой хүн.

ПРИВЕРЕ'ДНИЦА, -ца, ж. дамаан эмэгтэй, голомтгой күүхэн.

ПРИВЕРЕ'ДНИЧАТЬ, -жю, -жешь; несов. (разг.). дамаархах, тумархах; то добрый был, сговорчивый, то злился, привередничая заримдаа сайн, дуулгартай, заримдаа уурлаж тумархдаг байн.

ПРИВЕ'РЖЕНЕЦ, -нца, м. баримтлагч, дагагч, тал баригч, сүслэгч; приверженец теории Дарвина Дарвиний онолыг баримтлагч.

ПРИВЕ'РЖЕННОСТЬ, -ть, ж. дагах, баримтлах, тал барих, сүслэх.

ПРИВЕ'РЖЕННЫЙ, -тый, -тея; ж. баримталдаг, дагадаг, тал барьдаг, сүслэдэг, человек, приверженный наукам шинжлэх ухааны тал баримталдаг хүн.

ПРИВЕРНУ'ТЬ, -ну, -нешь; -вернутый; сов., что (разг.). 1. шүрвэдэх, эргэдэх; повернуть гайку эрэг эргэдэх; 2. доош нь мушгих, өргүүлж багасгах; повернуть фитиль дэнгийн голыг өргүүлж багасгах.

ПРИВЕРТЕ'ТЬ, -терчу, -тертишь; -терченный; сов., что (разг.). **ПРИВЕРТЫВАТЬ**, -жю, -жешь; несов. шүрвэдэх, эргэдэх.

ПРИВЕ'С, -я, м. (спец.). өсөлтийн жин, күндрэх жингийн нэмэгдэл; средний суточный привес телят тугалын өсөлтийн хоногийн дундаж жин.

ПРИВЕ'СИТЬ, -жю, -жешь; -шешенный; сов., что. унжуулж кадах, өлгөх, зүүх, дүүжлэх; привесить лампу к потолку лампыг газарнаас унжуулж кадах; привесить гирию на верёнке годилыг дээснээс дүүжлэх.

ПРИВЕ'СКА, -я, ж. манжлага, унжлага.

ПРИВЕСТИ', -еду, -едешь; -ёл, -ела; -едший; -еденный (-эн, -ена); -едя; сов. 1. авчрах, кетөлж авчрах; привести детей домой күүхдийг гэрт нь авчрах; дорога привела нас к деревне зам биднийг тосгонд хөтөлж авчрах; 2. хүргэх; привести к победе ялалтад хүргэх; 3. оруулах, болгох; привести в чувство мэдээ оруулах; привести в порядок цэгцтэй болгох; привести в негодность кэрэггүй болгох, кэрэглэж болохгүй болгох; 4. гүйцэтгэх, ёсоор гүйцэтгэх, биелүүлэх; привести приговор в исполнение шийдэгдэх тогтоолыг ёсоор гүйцэтгэх; 5. татах, гаргах; привести цитату нш татах; привести пример жишээ гаргах.

ПРИВЕСТИ'СЬ -едется; -елосся; сов., (кому) (разг.). жавшаан тохнолдох, жавшаан олох; мне не привелось там побывать гэнд очих жавшаан над олз доогүй юм.

ПРИВЕ'Т, -а, м. мэнд, баяр, амрыг эрх; передайте привет всем вашим гэрчхөндөө мэндийг хүргээрэй; горячий привет калуун баярыг хүргэж с приветом амрыг эрх.

ПРИВЕ'ТЛИВОСТЬ, -ти, ж. сайхан ааш, өлгөсөг, эелдэг зантай; приветливый человек сайхан ааштай хүн.

ПРИВЕ'ТСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. баяр хүргэх, баяр хүргэж хэлэх; приветственная речь баяр хүргэж хэлэх үг.

ПРИВЕ'ТСТВИЕ, -я, ср. баярыг хүргэх, мөндлөх, мөндчилэх, обратиться к кому-либо с приветствием хүнд баяр хүргэж үг хэлэх; обменяться приветствиями харилцан мөндлөлтөх, харилцан баяр хүргэлцэх.

ПРИВЕ'ТСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; несов. 1. баяр хүргэх, мөндлөх, мөндчилэх; приветствовать делегатов съезда их журлын төлөөлөгчдөд баяр хүргэх; 2. сайшаах, сайшаан зөвшөөрөх; приветствовать новое решение шинэ шийдвэрийг сайшаах; 3. ёслох, ёслолж мөндлөх.

ПРИВЕ'ШИВАТЬ, -жаю, -жешь; несов., что. унжуулж кадах, өлгөх, зүүх, дүүжлэх.

ПРИВИВА'ТЬ, -жаю, -жешь; несов. 1. тарих, тарилга хийх; тарьц хийх; прививать оспу цэцэг өвчний тарилга хийх; 2. дуртай болгох, сургах, заншилтай болгох; прививать вкус к музыке хөгжимд дуртай болгох; 3. залгаж ургуулах.

ПРИВИ'ВКА, -я, ж. 1. тарих, тарилга хийх; прививка оспы цэцгийн тарилга хийх; 2. тарилгын эм; 3. залгаж ургуулах.

ПРИВИДЕ'НИЕ, -я, ср. буг, боохолдой, коосон сүр, сүүмгөр үзэгдэл.

ПРИВИ'ДЕТЬСЯ, -ижусь, -идишься; сов. үзэгдэх, үзэгдэх ижг болдох.

ПРИВИЛЕГИРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое. ямбаатай, онцгой эрхтэй, тусгай эрхтэй, эрхшээлт; привилегированное положение онцгой эрхтэй байдал.

ПРИВИЛЕ'ГИЯ, -я, ж. онцгой эрх, тусгай эрх, тусгай эрх ямба, эрхшээл, эрх дарх; привилегия инваляндов войны дайны эрмэдэг хүмүүсийн тусгай эрх.

ПРИВИНТИ'ТЬ, -нчу, -нтишь; -инченный; сов., что. **ПРИВИ'НЧИВАТЬ** -ажю, -ажешь; несов. шүрвэдэх, эргэдэх, эрэг чангалах; привинтить задвижку ч двери үүдний цууг эргэдэх.

ПРИВИРА'ТЬ, -аж, -ажешь; несов. дэвс ярах, худал хэлэх.

ПРИВИ'ТЬ, -вию, -ведешь; -ил, -ила, -ило; -вей; -итый (-ит, -ита, -ито); сов., что. тарих, тарилга хийх; привить ребёнку оспу хүүхдэд цэцгийн тарилга га (тарьц) хийх; 2. дуртай болгох, сургах, заншилтай болгох; привить любовь к чтению ном унших дуртай болгох; 3. залгаж ургуулах.

ПРИВИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ведетя; -илея, -иледи; сов. 1. тарилга суурах, тарилга боловсрох; оспа корошо привилась цэцгийн тарилга сайн суураа; 2. дуртай болох, заншилтай болох; 3. залгадаж ургах.

ПРИ'ВКУС, -я, м. амт, ондоо амт, гаж буруу амт; привкус соды в тесте зуурсан гуриад кужрын амт байна.

ПРИВЛЕКА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. дур сэтгэл татах, сүндлэг, үзэсгэлэнтэй, аятайхан; привлекательная внешность аятайхан царай.

ПРИВЛЕКА'ТЬ, -жаю, -жешь; несов. 1. дур татах, анхаарах татах, сүндлэх; 2. оролцуулах; 3. хүлээж гэх.

ПРИВЛЕКА'ТЬСЯ, -жуся, -жешься; несов. оролцох, татагдах, привлекаться к ответственности кариуцлааг рад татагдах.

ПРИВЛЕЧ'ЕНИЕ, -я, ср. оролцуулах, татах; привлечение масс к управлению государством төрийг удирдах ажилд олон хүмнийг оролцуулах; привлечение к ответственности хариуцлагад татах.

ПРИВЛЕ'ЧЬ, -еку, -ечешь; -екут; -ёл, -екла; -ёкий; -ечённый (-эн, -ена); сов. 1. дур татах, тат

өах, сонирхогдох; привлечь внимание анхаарах татах; выставка картин приваскла много посетителей зургий үзэсгэлэн олон хүнд сонирхогдох; 2. оролцуулах; привлечь молодежь к общественной работе залуучуудыг олон нийтийн ажилд оролцуулах; 3. татах, хүлээлгэх; привлечь к ответственности хариуцлагад татах.

ПРИВНЕСТИ, -су, -адна; -ие, -есла; -енный (-дн, -ена); сов., что во что., **ПРИВНОСИТЬ**, -ошу, -осишь; несов. оруулах, нэмэлт оруулах; привести в рассказ элементы лиризма өгүүлдэгт уянгын зүйлийг оруулах.

ПРИВОД, -а, м. 1. авчрах, ахрах; привод людей хүмүүсийг авчрах; 2. дамжлага, дамжуур, гатуурга; ремонийн привод сураи дамжлага.

ПРИВОДИТЬ, -ошу, -одишь; несов. 1. авчрах ахрах, хөтөлж авчрах; приводить ребенка домой хүүхэд гэрт нь авчрах; приводить к победе ялалтад хүргэх; 3. оруулах, болгох; приводить в порядок цэгцтэй болгох; 4. гүйцэтгэх, ёсоор гүйцэтгэх, биелүүлдэх; приводить в исполнение ёсоор гүйцэтгэх; 5. таваж, гаргах; приводить пример учрыг гаргах, жишээ татах.

ПРИВОДИТЬСЯ, I, -ажусь, -одишься; несов. жавшшаан тохиолдох.

ПРИВОДИТЬСЯ II, -ажусь, -одишься; несов. болох, татах; дела приводятся в порядок ажиа нэрэг цэгцтэй болж байна.

ПРИВОДНОЙ, -ая, -ов, дамжуулгын, дамжуурин, гатуургын; приводной ремень дамжуулгын сур.

ПРИВОЗ, -а, м. 1. авчрах, нэвтрүүлэн оруулах; привоз товаров бараа авчрах; 2. авчирсан бараа, нэвтрүүлэн оруулсан бараа; в этот раз привоз был немаленький энэ удаа авчирсан бараа үлэмж бус байв.

ПРИВОЗИТЬ, -ошу, -осишь; несов. авчрах, ахрах; курьез ирэх.

ПРИВОЗНОЙ, -ая, -ов., **ПРИВОЗНЫЙ**, -ая, -ов авчирсан, апарсан; привозные товары авчирсан бараа.

ПРИВОЛОЧИТЬ, -чу, -чишь; сов., **ПРИВОЛОЧЬ**, -оку, -очешь; -окут; -ок, -ока; -енный (-дн, -ена); сов., кого-что (прост). чирж авчрах, чирж оруулах; приволочь мешки из сарая лангээс шуудайтай юм чирж авчрах.

ПРИВОЛЬЕ, -я, ср. 1- уудам газар, задгай газар, өргөн талмай, дайд; 2. чөлөөтэй, бүрэн чөлөөтэй, сул чөлөө, дураараа гуйлах; жить в приволье бүрэн чөлөөтэй амьдрах; тут детям приволье өнд хүүхэд дураараа гуйлна.

ПРИВОЛЬНЫЙ, -ая, -ов, чөлөөтэй, бүрэн чөлөөтэй, сул чөлөөтэй, илдэн; привольное житье чөлөөтэй аж төрөх.

ПРИВОРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИВОРАЖИТЬ**, -ошу, -осишь; -аживший; -дн, -ена; сов., кого-что) удиснах, удиснаар татах, илбэдэж хурауулах, ковслох.

ПРИВРАТНИК, -а, м. каалгач, үүдний мансаач гонир.

ПРИВРАТЬ, -ру, -решь, -ра, -рала, -рало; приврачивать; сов., что в без доп. (разв.) дэгс ярих, нэмэрлэж хэлэх, кудах хэлэх; приврасть для красного словца үгээ гоёх гээд дэгс ярих.

ПРИВСКАКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИВСКАКИТЬ**, -ошу, -осишь; сов. дав хийж босох, босон карайх; привскокнать от неожиданности гэнэт гулгаараад дав хийж босох.

ПРИВСТАВАТЬ, -таю, -таешь; -тавай; несов., **ПРИВСТАТЬ**, -аю, -аешь; сов. өндөс хийх, өндийх; все привстаив со своих мест бүгдээр суудлаасаа өндийцгөөв.

ПРИВХОДЯЩИЙ, -ая, -ее, нэмэгдсэн, ондоотой гэс нэмэгдсэн, хөндлөнгөөс өрсөн; привходящее обстоятельство нэмэгдсэн нөхцөл.

ПРИВЫКАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИВЫКАНУТЬ**, -ну, -нешь; -ык, -ыкла; сов. 1. занших, дагдах, сурах; привыкать рано вставать эрт босож сурах; 2. дасах, ижил дасал болох, дамы нь авах; привык к товарищам нөхдөдөө дасах.

ПРИВЫЧКА, -и, ж. заншил, зуршил; водга в привычку заншилд орох, зуршил болох; по привычке заншлаараа.

ПРИВЫЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. заншсан, дадсан, сурамгай; привычный образ жизни амьдралын заншсан байдал; привычная работа дадсан ажиа; 2. дассан, ерийн; привычное явление ерийн үзэгдэл.

ПРИВЯЗАННОСТЬ, -и, ж. дасал болох, дотно байх, хайртай байх; она—его старая привязанность тэр хүүхэн, түүний хуучин дотнын хүн; иметь к кому-либо привязанность хүнд хайртай байх.

ПРИВЯЗАТЬ, -яжу, -яжешь; -жанный; сов., **ПРИВЯЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. уях; привязать коня морь уях; привязать верёвку к забору хашаанд дээс уях; 2. дасгах, хайртай болгох; привязать к себе ребенка хүүхдийг биедээ дасгах.

ПРИВЯЗАТЬСЯ, -яжусь, -яжешься; сов., к кому чему., **ПРИВЯЗЫВАТЬСЯ**, -ажусь, -ажешься; несов. 1. уягдах; верёвка нлохо привязалась, завязки потуже дээс муу уягдала, чангалж уяарай; 2. дасах, хайртай болох; привязаться к товарищам нөхдөдөө дасах; 3. ээрэх, ороолдох, хоргоох; привязаться с вопросами асуултаар ээрэх.

ПРИВЯЗНОЙ, -ая, -ое. уятай, уядаг; привязные лыжи уядаг цана.

ПРИВЯЗЧИВОСТЬ, -и, ж. 1. дасамтгай; 2. ээрэх, ороолдох, хоргоох.

ПРИВЯЗЧИВЫЙ, -ая, -ое; -из (разв.). 1. дасамтгай; привязчивый ребенок дасамтгай хүүхэд; 2. ээрээд салдаггүй, хоргоодог; привязчивый посетитель хоригоодог хүн.

ПРИВЯЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. уях; 2. дасгах, хайртай болгох.

ПРИВЯЗЫВАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. 1. уягдах; 2. дасах, хайртай болох; 3. ээрэх, ороолдох, хоргоох.

ПРИВЯЗЬ, -и, ж. уяа; держать собаку на привязи нохойг уяатай байлгах.

ПРИГАР, -а, м. түлэнхий, хусам.

ПРИГАРЬ, -и, ж. түлэнхий амт; суп с пригарью түлэнхий амттай шөл.

ПРИГВОЗДАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИГВОЗДИТЬ**, -ошу, -осишь; -ожденный (-дн, -ена); сов. 1. кадах; пригвоздить к позорному столбу жигшлийн багананд кадах; 2. хөдлөхгүй байлгах, гөлрүүлэх; болеснь пригвоздила его к постели өвчин түүнийг хөдлөхгүй хэвтэх болгов (өвчний эрхээр тэр хөдлөхгүй хэвтэх болов); пригвоздить кого-нибудь гневным взглядом хүнийг хилэнт харцаар харж гөлрүүлэх.

ПРИГИБАТЬ, -аю, -аешь; несов. бөхийлгөх, тонгойлгох.

ПРИГИБАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. бөхийх, тонгойх.

ПРИГЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что. **ПРИГЛАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. нэлэх, нлэх, илж өсөх; пригладить волосы үсээ нлэх.

ПРИГЛАСИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. урилгын, урих; пригласительный билет урилгын билет.

ПРИГЛАСИТЬ, -ашу, -асишь; -ашенный (-дн, -ена); сов., кого (что), **ПРИГЛАСИТЬ**, -ашу, -асишь; несов. урих, залах; пригласить на службу албан хаагч урих, албан ажиад урих.

ПРИГЛАШЕНИЕ, -я, ср. урилга, урих; по приглашению урилгаар; получить приглашение урилга хүлээн авах; расслать приглашения урилга тараах.

ПРИГЛУШАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИГЛУШИТЬ**, -шу, -шишь; -шнний (-ён, -ена); сов. намжаах, бүдэгрүүлэх, бүдэгшүүлэх, багасгах; приглушить звук дуу чимээг намжаах.

ПРИГЛЯДЕТЬ, -яжу, -ядишь; сов. кого-что и за кем (прост.), **ПРИГЛЯДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. харах, харгалзах, харж байх; приглядеть за детьми күүхэд харах; 2. хайх, эрэх, эрж олох; приглядеть себе шубу өөртөө өвлийн дээл хайх.

ПРИГЛЯДЕТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; сов., к кому-чему (разг.), **ПРИГЛЯДЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. ажиглах, ажиглаж харах, ажиг; 2. дасах; приглядеться к темноте харанхуйд нүдээ дасгаж карах, харанхуйд нүд дасах.

ПРИГЛЯНУТЬСЯ, -янусь, -янешься; сов., кому (разг.) нүдэнд дулаан үзэгдэх, аятайхан карагдах; вещь ему приглянулась юм түүнд аятайхан харагдав.

ПРИГНАТЬ I, -гоню, -гонишь; -ал, -ала, -ало; **пригнанный**; сов., кого-что. тууж ирэх; пригнать скот домой малыг гэртээ тууж ирэх.

ПРИГНАТЬ II, -гоню, -гонишь; -ал, -ала, -ало; **пригнанный**; сов., что к чему (спец.). тааруулах; пригнать оконную раму цонхны жаазыг тааруулах.

ПРИГНУТЬ, -ну, -нईшь; **пригнутый**; сов., кого-что. бөхийлгөх, гонгойлгох; пригнуть ветку к земле мөчрийг газарт бөхийлгөх.

ПРИГНУТЬСЯ, -нусь; -нईшься; сов. бөхийх, гонгойх; ветка пригнулась к земле мөчир газарт бөхийв.

ПРИГОВАРИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. хамт үглэх, хэлж байх; колотит и приговаривает цохихын камт үглэж байна, үглээд л цохиод байв.

ПРИГОВАРИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. шийтгэх, шийтгэхээр тогтоох.

ПРИГОВОР, -а, м. тогтоол, шийтгэх, шийтгэх тогтоол; вынести приговор шийтгэх тогтоол гаргах; приговорить приговор в исполнение тогтоол ёсоор гүйцэтгэх.

ПРИГОВОРИТЬ, -рю, -ришь; -рнний (-ён, -ена); сов., кого (что) к чему. ял оногдуулах, шийтгэх; приговорить к тюремному заключению шоронд хорихоор шийтгэх.

ПРИГОДИТЬСЯ, -жусь, -одишься; сов., кому. кэрэг болох, хэрэгтэй болох; тебе это пригодится энэ чамд кэрэг болно.

ПРИГОДНОСТЬ, -и, ж. кэрэг болох, болохуйц, тэнцэх; показать свою пригодность к работе ажилд тэнцэхээ үзүүлэх.

ПРИГОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. болохуйц, хэрэг болмоор, болох, тэнцэх, ганагтай; пригодный к употреблению хэрэглэж болохуйц; вода, пригодная ууж болох ус.

ПРИГОЖИЙ, -ая, -ее; -ож. 1. аруухан, гуалиг; пригожий парень аруухан хөвүүн; 2. сайхан, цэлмэг; пригожий денёк выдался сайхан өдөр боллоо.

ПРИГОЛУБИТЬ, -блю, -блИшь; -блennyй; сов., кого (что) (разг.). өнхрийлэх, таалах.

ПРИГОН, -а, м. 1. туух, тууж ирэх; пригон скота мал туух; 2. малын кашаа, хороо.

ПРИГОНКА, -и, ж. тааруулах; пригонка седел к лошадям эмээлийг мориуд тааруулах.

ПРИГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. тааруулах; пригонять крышку к ящику хавхгийг хайрцагт тааруулах.

ПРИГОРАТЬ, -ает; несов., **ПРИГОРЕТЬ I и 2 л.** не употр., -рит; сов. 1. түлэгдэх, хайрагдах; мясо пригорело мах түлэгдэв; 2. хусамтах, түлэнхий болох, хиншүү үнэртэх; молоко пригорело сүү хусамтав.

ПРИГОРЕЛЫЙ, -ая, -ое. түлэнхий, түлэнхий амттай; пригорелое молоко түлэнхий амттай сүү.

ПРИГОРОД, -а, м. хотын дэргэдэх гацаа, дүүрэг, хотын зах, хотын хаяа.

ПРИГОРОДНЫЙ, -ая, -ое. хотын захын, хотын хаяа, хот орчмын, хот зуур; пригородная местность хотын хаяа газар; пригородный поезд хот зуур явах галт гэрэг.

ПРИГОРОК, -рка, м. дов, довцог, болдог.

ПРИГОРШНЯ, **ПРИГОРШНЯ**, -и, род. ж. -ей, ж. атга; пригоршня ягод атга жимсгэнэ; ☆ полными пригоршнями атга атгаар, бөөм цөөмөөр.

ПРИГОРЮНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. (разг.). гуних, гуниглах.

ПРИГОТАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИГОТОВИТЬ**, -влю, -вишь; -вленный; сов., **ПРИГОТОВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. бэлдэх, бэлтгэх, зэхэх, төхөөрөх, базаах; приготовить рукопись к набору гар бичмэлийг өрөлөнд бэлдэх; приготовить обед удийн хоол бэлтгэх; приготовить вещи в дорогу замд явах юмаа төхөөрөх.

ПРИГОТАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПРИГОТОВИТЬСЯ**, -влюсь, -вишься; сов., к чему и с неопр., **ПРИГОТОВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. бэлдэх, зэхэх; приготвиться к отъезду мордоход бэлдэх; приготвиться к докладу илтгэл бэлдэх.

ПРИГОТОВЛЕНИЕ, -я, ср. бэлдэх, бэлтгэх, бэлтгэл, төхөөрөх, базаах; приготовление уроков кичээлд бэлдэх; приготовление к отъезду явахад бэлтгэх.

ПРИГРЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИГРЕТЬ**, -ею, -еешь; -ретый; сов. 1. ээх, дулаацуулах; солнце пригрело землю нар газрыг ээж байв; 2. асрах, тэжээв; пригреть сироту өнчин хүүхдийг асрах.

ПРИГРОЗИТЬ, -ожу, -овишь; сов. зангах; пригрозить наказанием шийтгэнэ гэж зангах.

ПРИГУБИТЬ, -блю, -блИшь; -блennyй; сов., что. амсах, уруулаа хүргэх; не выпил, а только пригубил ромку хундагатайг нь уугаагүй, зөвхөн уруулаа хүргэсэн.

ПРИДАВАТЬ, -даю, -даешь; несов; 1. нэмж олгох, нэмж өгөх; 2. нэмэх, нэмэгдүүлэх, төрүүлэх, оруулах; 3. болгох, гаргах; 4. ойшоож үзэх, санах.

ПРИДАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИДАВИТЬ**, -авлю, -авишь; -авленный; сов., кого-что. дарах, хавчих, хавчуулах; дверь придавила палец хаалганд хуруугаа хавчуулав.

ПРИДАНИЕ, -я, ср. болгох, олгох, оруулах; придание законной силы постановлению тогтоолыг хуулийн чанартай болгох.

ПРИДАНОЕ, -ого, ср. инж; за ней дали большое приданое хүүхэндээ их инж өгөв.

ПРИДАТОК, -тка, м. дагалт, дагуур, хавсрага; большевики рассматривали думу, как бессильный придаток царизма дума хэмээх улсын хурдыг хаант засгийн дорой дагуур гэж большевикууд үзэж байлаа; придаток к машине машины хавсрага; придаток ячичка бөөсгийн дагуур; ☆ придаток мозга өнчин тархи.

ПРИДАТОЧНЫЙ, -ая, -ов. 1. хавсарсан, гишүүн; придаточное предложение хавсарсан өгүүлбэр, гишүүн өгүүлбэр; 2. дагуур, дагалт, хавсралт; придаточная полоса железа бэлгийн дагуур булчирхай.

ПРИДАТЬ, -ам, -аешь, -аст, -адите, -адут; **придал**, -ала, -ало; -ай; **придавший**; **приданный** (-ан, -ана, -ано); сов. 1. нэмж олгох, нэмэгдүүлж өгөх; к прежним деньгам придал ещё триста рублей урьдах мөнгөн дээрээ дахин гурван зуун рубль нэмж олгов; 2. нэмэх, нэмэгдүүлэх, төрүүлэх, оруулах; придать храбрости зориг нэмэгдүүлэх; любовь придаёт ему бодрости и силы янаг сэтгэл түүнд урамшил ба чадал оруулна; 3. болгох, гаргах; придать серьёзное выражение своему лицу царайдаа их томстой яв

гаргах; придать законную форму документу баримт бичгийг хууль ёсны хэлбэртэй болгох; 4. ойшоож үзэх, үзэх, санах, тоох; я не придаю этому никакого значения үүнийг би утга чанартай юм гэж огт санаагүй, үүнийг би огт тоогоогүй юм; придать исключительное значение хамгийн чухал гэж үзэх.

ПРИДА'ЧА, -и, жс. 1. нэмж олгох; придача отряды артиллерии отрядад их буу нэмж олгох; 2. болгох; придача чему-нибудь большей устойчивости юмыг тогтвортой болгох; 3. нэмэр; в придачу нэмэр болгож.

ПРИДВИГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРИДВИ'НУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., кого-что. ойртуулах, гүлжэж ойртуулах, дөтлүүлэх; придвинуть стул к столу сандлыг ширээнд ойртуулах.

ПРИДВИГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ойртох, дөтлөх; придвинутся к столу ширээнд ойртох.

ПРИДВО'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. ордны, шадар; придворный поэт ордны шүлэгч; 2. ордныхон, ордны хүн, шадар бараа бологч; царские придворные кааны ордныхон.

ПРИДЕ'ЛАТЬ, -аю, -аешь; глагольный; сов., что к чему. хийх, тааруулах; приделать ручку к корзинке сагсанд барнул хийх; приделать замки к дверям каалганд цоож хийх.

ПРИДЕРЖА'ТЬ, -ержу, -ержишь; -ержанный; сов., кого-что (разг.). ПРИДЕ'РЖИВАТЬ, -ваю, -ваешь; несов. 1. барх, барьж байх, барьж зогсоох; придержать вазу вазыг (унагалгүй) барьж байх, вазыг гүшиж байх; 2. татах, зогсоох; придержать лошадь морины жолоог татах; 3. нөхж, нөөж байх; придержать деньги мөнгөө нөөж байх; ☆ придержать язык амаа татах, дугай байх.

ПРИДЕ'РЖИВАТЬСЯ, -ваюсь, -ваешься; несов. 1. барх, барьж явах; придерживаться за перила лестницы шатны хайснаас барьж явах; 2. дагаж явах, барьж явах; придерживаться правой стороны баруун талаа дагаж явах; 3. баримталж явах, баримтлах; придерживаться твёрдых принципов хатуу зарчмыг баримталж явах; придерживаться правил личного движения гудамжны хөдөлгөөний дүрмийг баримтлах.

ПРИДИ'РА, -и, м. и ж. (разг.). өө эрэгч.

ПРИДИРА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. өө сэв эрэх, гоочлох; придираться к каждому слову үр бүрд өө сэв эрэх.

ПРИДИ'РКА, -я, жс. өө сэв эрэх, гоочлох.

ПРИДИ'РЧИВОСТЬ, -ти, жс. өө сэв эрэх, гоочлох.

ПРИДИ'РЧИВЫЙ, -ая, жс; -ий. өө сэв эрдэг, гоочилдог; придирчивый человек өө сэв эрдэг хүн.

ПРИДОРО'ЖНЫЙ, -ая, жс. зам орчмын, зам навийн, замын хажуу дахь; придорожная канава замын хажуу дахь суваг.

ПРИДРА'ТЬСЯ, -дерусь, -дерешься; -адая, -адаешь, -адась, (и -адось) сов. өө сэв эрэх, гоочлох; придраться к пустяку ялгүй юманд өө сэв эрэх; придраться к случаю юм л болбол гоочлох.

ПРИДТИ', -риду, -ридешь; -ридий, -ридий, -ридий; -ридя; сов. 1. ирэх; придти домой гэртээ ирэх; 2. болох; пришла пора учиться бууралцаж цаг болдоо; 3. хүрэх; придти к выводу дүгнэлтэд хүрэх; 4. өрөх; придти в чувство ухаан өрөх; придти в голову тол; гойд орох, санаанд орж явах.

ПРИДУ'МАТЬ, -аю, -аешь; глагольный; сов., ПРИДУ'МЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. санаачлах, бодож өлөх, сүвэгчлэх, арга сүвэгчлэх; придумать развлечение для детей хүүхэд зугаацуулах юм санаачлах; придумать выход из такого положения тийм байдлаас мултрах арга сүвэгчлэх.

ПРИДУРКОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат (разг.). донгно, ухаан муутай, мангуу.

ПРИ'ДУРЬ, -и, жс. 1. уймар, уймраа, үсэд; человек с придурью уймар хүн; 2. ярдаг, яхир; лошадь с придурью ярдаг морь, ааштай морь.

ПРИДУШИ'ТЬ, -ушу, -ушишь; -ушеный; сов. кого (что). багалзуурдан алах, багалзуурдах, бүгтрүүлж алах, бүтээх; придуть цыпленка зулзаган; тахиаг бүгтрүүлж алах, тахианы дэгдээхэйг алах.

ПРИДЫХА'НИЕ, -я, ср. хийн түрлэг; произносить с придыханием хийн түрлэгтэй дуудах.

ПРИДЫХА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хийн түрлэгтэй; придыхательный согласный хийн түрлэгтэй гийгүү; лэгч авиа.

ПРИЕДА'ТЬСЯ, -аюсь; несов. залхуурмаар болох, залхуутай болох, каширмаар болох, шалай болох.

ПРИЕ'ЗД, -а, м. ирэх, хүрэх, хүрч ирэх; в день приезда ирэх өдөр нь; ☆ с приездом сайн явж ирвэв үү.

ПРИЕЗЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. ирдэг байх, ирэх, хүрч ирэх; купец из Костромы приезжал Костромоее худалдаачин ирдэг байсан.

ПРИЕ'ЗЖИЙ, -ая, -ее. ирүүл хүн, ирэгч, гаднаа ирэх хүн, явуулын хүмүүсийн; гостиница для приезжих явуулын хүмүүсийн зочид буудал.

ПРИЁМ, -а, м. 1. элсүүлэх, элсэлт, авах; приём в партию намд элсүүлэх; прием в институт дээд сургуулийн элсэлт; 2. үзүүлэх, орох; явиться на приём к врачу эмчид үзүүлэх гэж ирэх; 3. хүлээж авах, авах; приём заявлений өргөдөл хүлээн авах; 4. хүлээн авах, хүлээн авалт, уулзалт, дайлага; речь на приёме работников школы сургуулийн ажилтны уулзалт дээр хэлсэн үг; 5. угтаж уулзах, угтаж авах; оказывать тёплый приём калуунаар угтаж уулзах; 6. удаа, дахин; выпить лекарства в два приёма эмийг хоёр удаа уух; 7. арга, барил, арга барил, авцал, барьц; художественный приём уран сайхны арга; приём борьбы баг риддах арга барил, барилдах арга мэх.

ПРИЁМКА, -я, жс. хүлээж авах.

ПРИЕ'МЛЕМЫЙ, -ая, -ое; -ем. болмоор, зөвшөөрч боллохуйц, зүйтэй, тохиромжтой; приемлемый план зөвшөөрч болмоор төлөвлөгөө; вполне приемлемое предложение ер нь зүйтэй санал; приемлемая цена тохиромжтой үнэ.

ПРИЁМНАЯ, -ой жс. хүлээж авсалгаа, хүлээн авах авсалгаа, уулзах өрөө; приемная у врача эмчийн нүдлээх авсалгаа.

ПРИЁМНИК, -я, м. хүлээн авагч, хүлээн авах ашиг парат; радиоприёмник радио хүлээн авагч.

ПРИЁМНЫЙ, -ая, жс. 1. хүлээн авалтын, хүлээн авах, уулзах, уулзалтын; приёмный день хүлээн авах өдөр; 2. элсэлтийн; приёмные экзамены элсэлтийн шалгалт; приёмная комиссия элсэлтийн комисс; 3. өрч гөсөж, өргөмөл, үрчилсэн; приёмный отец өргөсөн эцэг; приёмный сын өргөмөл хүү; приёмная дочь үрчилсэн охин.

ПРИЁМОЧНЫЙ, -ая, жс. хүлээн авах, тусаах, тусаах өгөх; приёмочный пункт хүлээн авах газар, тусаах газар.

ПРИЁМЩИК, -я, м. хүлээн авагч; приёмщик отдела технического контроля техника шалгалтын хэлтсийн хүлээн авагч.

ПРИЁМЩИКА, -я, жс. хүлээн авагч эмэгтэй.

ПРИЕ'СТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ется, -едятся; -елся, -елась; залхуурмаар болох, ханачах, хагширмаар болох, шалай болох; все развлечения приелись бүх зугаа цэнгэлд ханачихлаа.

ПРИЕ'ХАТЬ, -еду, -едешь; сов. ирэх, хүрч ирэх; приезжать домой гэртээ ирэх.

ПРИЖАТЬ, -ж му, -ж мнш; -атый; сов., к чему. 1. дарах, шахах; прижать к стене хананд шахах; 2. кавчих, хавчигдуулах, гачигдуулах; кулак всегда стремился прижать батрака нударган байн, зарцаа кээзд хавчдаг байв; ☆ прижать к сердцу гөрвөх.

ПРИЖАТЬСЯ, -ж му, -ж мнш; сов., к кому чө му, нвалдах, бие шахах; прижаться к матери өхч дээ нвалдах.

ПРИЖЕЧЬ, -ажу, -аж мш; -ажет; -аж мнш (-жн, -жн); сов., что, 1. төөнөх, хайрах; прижечь горячим железом калуун төмрөөр хайрах; 2. гүрхөн; прижечь ранку йодом шарханд йод гүрхэх.

ПРИЖИВАТЬ, -а, -а, -а; сов., айлд коргодогч эмэгтэй, **ПРИЖИВАТЬСЯ**, -аша, -аш мш; несов. дасах, нуу чагших, ндээшлийг олох.

ПРИЖИГАНИЕ, -я, ср. 1. кайрах, төөнөх; 2. гүрч хэх.

ПРИЖИГАТЬ, -аю, -аж мш; несов. 1. кайрах, төөнөх, 2. гүрч хэх.

ПРИЖИГАЮЩИЙ, -ая, -ед, гүлэх, төөнөх; при- жагающе средство гүлэх км, төөнөх см.

ПРИЖИЗНЕННЫЙ, -ая, -ая, амьд байхад; прижиз- ненное издание сочинений Пушкина Пушкинын амьд байхад нвалдсан зохиолууд нь.

ПРИЖИМАТЬ, -аю, -аж мш; несов. даран, кавчих, шахах, гөрвөх; прижимать крышку кавчийг дарах; прижимать к своей груди выгнэе гөрвөх.

ПРИЖИМАТЬСЯ, -ажса, -аж мш; несов. нвалдах, шахагдах.

ПРИЖИТЬСЯ, -ажса, -аж мш; -аж мш; сов. дасах, нуу чагших, ндээшлийг олох; прижиться на новом месте шинэ нуу чаг дасах.

ПРИЗ, -я, мн, -я, мн, мн, мн, шагнал, шагнал, байц нолуучить первый приз нддүгээр шагналыг авах.

ПРИЗАДУМАТЬСЯ, -ажса, -аж мш; сов., над чем и о ком-чем (разг.), **ПРИЗАДУМЫВАТЬСЯ**, -ажса, -аж мш; несов. бодлого болох, санаашрай болох, санаа галах.

ПРИЗВАНИЕ, -я, ср. 1. дүйтэй, торьдоотой, авьяастай; чувствовать призвание к науке шинжлэх ухаанд дүйтэйгээ мөдрөх; призвание к живописи уран зурагт авьяаста й; 2. тавилан, оноо, жувь ерөөл, ногдсон үүрэг; историческое призвание пролетариата—стать мө- гильщиком капитализма пролетари нарын түүхт та- вилан нь керөнгөт ёсыг авслагч болох явдал мөн.

ПРИЗВАТЬ, -зову, -зов мш; -ал, -ала, -ало; при- занный; -ан; сов. 1. уриалах, урих, гуйх; призвать к борьбе против врага дайсныг өсөргүүцэх тэмцэхийг уриалах; призвать на помощь тусламж үзүүлэхийг гуйх; 2. татах, дайчлах, дуудах; призвать на воен- ную службу цэргийн албанд татах; 3. шаардах, уриа- лаж; призвать к порядку журамтай байхыг шаардах.

ПРИЗЕМИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист, намхан, падагар- тоодгор; приземистый домик намхан байшин; призе- мистый старик падагар өвгөн.

ПРИЗЕМЛЕНИЕ, -я, ср. газардал, газарт бууц, приземление самолёта нигэх онгоц газарт бууц.

ПРИЗЕМЛИТЬСЯ, -ажса, -аж мш; сов., **ПРИЗЕМ- ЛЯТЬСЯ**, -ажса, -аж мш; несов. газарт бууц, газар бууц, доош бууц; самолёт приземлился наскоц онгоц газар бууц.

ПРИЗМА, -я, мн, олох талса, олон цамцаалт; ☆ сквазь призму дам үзэх, ташир үзэх, ташир карах.

ПРИЗНАВАТЬ, -наю, -на мш; -на мш; несов. 1. хүч лэх, зөвшөөрөх; 2. тоох, өйшөөх; он никого не при- знает тэр, хэнийг ч тоодоггүй км.

ПРИЗНАВАТЬСЯ, -ажса, -аж мш; -аж мш; несов. үчнэнэ хэлэх, шууд хэлэх, хүлээх, улайх.

ПРИЗНАК, -а, м. төмдэг, шялж; не подавать признаков жизни амьдын шинжгүй байх; признак весе- ны хаврын шинж орох.

ПРИЗНАНИЕ, -я, ср. 1. хүлээх, зөвшөөрөх, хүчэн зөвшөөрөх; признание доводов правильными учир шалтгааныг зөв гэж зөвшөөрөх; 2. хэргээ хүлээх, улайх; признание преступника ялган хэргээ хүлээх, ялган улайх; 3. хүндлэл, хүндлэгдэх, сайшаагдах, тоогдох; этот писатель пользуется всеобщим призна- нием энэ зохиолч олон нийтэд тоогдож байна; 4. үчнэнэ хэлэх; выслушать чьд-либо признание хүний үчнэнэ хэлэхийг сонсох.

ПРИЗНАНИЙ, -ая, -ое. олонд нэртэй, тоогдсон; всеми признанный поэт олонд тоогдсон шүлэгч.

ПРИЗНАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. талархай, ачийг санах; выразить кому-либо сыю признательности күнд талархала илэрхийлэх.

ПРИЗНАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -ая, -ая, талар- ках, талархайтай, баярласан, ачийг санах; я вам очень признателен за содействие намайг дэмжсэний тул би ганд маш талархана; признательный взгляд талар- кайтай харц.

ПРИЗНАТЬ, -аю, -аж мш; признанный; сов. 1. ганих; признать кого-либо в лицо хүний царай хармагт га- них; 2. хүлээх, зөвшөөрөх, хүлээн зөвшөөрөх, өйшөөх үзэх; признать нейтралитет государства улсын тө- вийг сахиу иэдлэг хүлээн зөвшөөрөх; признать свои ошибки алдагаа хүлээх; признать себя побежденным дийлдсэнээ хүлээх (бууж өгөх); 3. үзэх, гэж үзэх; признать нужным хэрэгтэй гэж үзэх.

ПРИЗНАТЬСЯ, -ажса, -аж мш; сов. үчнэнэ хэлэх, шууд хэлэх, улайх; он признался, что пошу- тил тэр тогдсон гэдгээ хэлсэн; признается и испу- гален тогда үчнэнэ хэлэхэд, би тэгэхэд айсан шүү; признается в любви дуртай болсноо шууд хэлэх; признается своих ошибка алдагаа хүлээх; признается в преступлении гэмт хэргээ улайх; ☆ признается ска- зать үчнэнэ хэлэхэд.

ПРИЗОР, -а (-у), м. харгалгаа, керж бийх хүн; не оставлять детей без призора хүүхдийг харгалзаагүй бичгий орхорой.

ПРИЗРАК, -а, м. хий үзэгдэл, сүүдэгнэл; ночные призраки шөнийн сүүдэгнэл.

ПРИЗРАЧИЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, хий үдэг- лайн, сүүдэгнэлийн, сүүдэгнэсэн; призрачное видение сүүдэгнэсэн үзэгдэл.

ПРИЗРЕТЬ, -приврт, -привр мш (и -привр мш); -привр мш; сов., ксго (что) (устар.), тэтгэх, ха- ламжлах, халамж үзүүлэх; призреть сироту өчигч хүүхдийг тэтгэх.

ПРИЗЫВ, -а, м. 1. уриа, первомайские призывы майн нэгний уриа; 2. цэрэг татлага, цэрэг дайчлах, дуудлага; прошлите саний призыв водный жилийн цэ- рэг татлага.

ПРИЗЫВАТЬ, -аю, -аж мш; несов. 1. уриалах, гуйх; 2. татах, дайчлах, дуудах; 3. шаардах.

ПРИЗЫВАТЬСЯ, -ажса, -аж мш; несов. татагдах, дайчлагдах, дуудагдах, цэрэгт мордох.

ПРИЗЫВНИК, -я, м. цэрэгт мордох хүн, дайчла- дах насны хүн, цэрэгт наб гэлжэгч.

ПРИЗЫВНОЙ, -ая, -ое. цэргийн насны, цэрэгт мордох, цэрэг татлагын, цэрэгт татах; приемной воо- раст цэргийн насанд күрсөх; приемной пункт цэрэг татлагын байр.

ПРИЗЫВНЫЙ, -ая, -ое (книжн.). дуудлагын, дуу- дах, гуйх, гуугалах; призывный крик дуудаж хашга- рах.

ПРИЗЫСК, -я, м. ууркай, золоты прииски; алсын ууркай.

ПРИКОСНУТЬСЯ, -нусь, -нѣшья; сов., кому-чему. күрэх, аяархан хүрэх, дөнгөж хүрэлцэх, шүрвэх; прикоснуться к руке гарт хүрэх, гарыг шүргэх.

ПРИКРАСИТЬ, -ашу, -ашишь; -ашенный; сов., что (разг.), **ПРИКРАШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. гоёх, чимэх, нэмж чимэх; рассказывать, любил прикрасить юм ярихдаа нэмж чимэх дуртай билээ.

ПРИКРАСА, -ы, ж., обычно жн. (разг.), гоёл, чимэг, нэмж чимэх; рассказывать без прикрас нэмж чимэхгүй ярих.

ПРИКРЕПИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хамжуулсан, хамаадуулсан; прикрепительный талон хамжуулсан талоон.

ПРИКРЕПИТЬ, -плю, -пишь; -плѣнный (-ѣн, -ена); сов., кого-что к кому-чему. 1. хадах, торгох, бэхэлж тогтоох; прикрепить объявление к стене хананд зарлал хадах; 2. хамжуулах, хамаадуулах, даалгаж өгөх, ордог болгох; прикрепить отстающих к успевающим коцрогсдыг амжилттай яваад нь хамжуулах, муу сурлагатныг сайн сурлагатанд даалгаж өгөх; прикрепить школу к предприятию сургуулийг үйлдвэрт хамаадуулах, сургуулийг үйлдвэрт даалгаж өгөх; прикрепить к поликлинике эмнэлэгт ордог болгох.

ПРИКРЕПИТЬСЯ, -плюсь, -пишья; возвр., **ПРИКРЕПЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья; несов. 1. хадагдах, торгогдох, бэх тогтох; бумага хорошо приклеилась цаас сайн хадагдав; 2. хамжих, хамаадах; 3. бүртгүүлдэх, бүртгэгдэх; прикрититься к местной профорганизации үйлдвэрчний нутгийн байгууллагад бүртгэгдэх.

ПРИКРЕПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. хадах, торгох, тогтоох; 2. хамжуулах, хамаадуулах.

ПРИКРИКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИКРИКНУТЬ**, -ну, -нешь; сов., на кого (что). зандчих, зандрах, загнах, хаахирах; прикрикнуть на озорника дүрсгүй күүхдийг зандчих.

ПРИКРУТИТЬ, -учу, -утишь; -ученный; сов., **ПРИКРУЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хүлэх, мушгиж хүлэх, шургуулж хүлэх, мушгиж уях; прикрутить палку к корзине аратт саваа шургуулж хүлэх; прикрутить руки к спине гарыг ард нь мушгиж уях; 2. багасгах, доош нь мушгих; прикрутить фитиль в лампе дэнгийн голыг доош нь мушгих.

ПРИКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПРИКРЫТЬ**, -крою, -роешь; -ытый; сов. 1. хаах, хамжих; прикрыть дверь үүд хамжих; 2. таглах, хавхаглах, тавих; прикрыть кастрюлю крышкой хувин таглах; 3. далдлах, халхлах; эта ель не может прикрыть от дождя өнө гачуур борооноос халхалж чадахгүй; прикрыть обман мэхэлснийг далдлах; 4. халхлах, каацайлах, өмөглөх, камгаалах; прикрыть артиллерией наступление пехоты явган цэргийн дайралтыг их буугаар халхлах, их буугаар гал нээж доогуур нь явган цэрэг давшуулах.

ПРИКРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; несов., **ПРИКРЫТЬСЯ**, -роюсь, -роешья; сов. 1. халхалдах, кучих, кучигдах; прикрыться шубой үстэй дээлээр кучих; 2. каагдах, хумхигдах; дверь прикрывалась үүд хамхигдав; 3. далдлах, халхлах; прикрываться квасгли-выми словами сайрхаг үгээр халхлах.

ПРИКРЫТИЕ, -я, ср. 1. халхавч, халх; прикрытие от дождя борооны халхавч; старый дуб—хорошее прикрытие хөгшин царо сайн халхавч болно; 2. халхлах, халхавч; артиллерийское прикрытие их буугаар халхлах.

ПРИКУПАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИКУПИТЬ**, -уплю, -упишь; -упленный; сов. нэмж авах, нэмж худалдан авах, бас авах; прикупить сукна цэмбэ нэмж худалдан авах.

ПРИКУРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИКУРИТЬ**, -ую, -уришь; -уренный; сов., что. тамхи асаах, галаа өгөх; позвольте прикурить галаа өгөөч.

ПРИКУРС, -а, м. зуулт; правильный прикус шүдний зөв (тэгш) зуулт.

ПРИКУСИТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный; сов., что. **ПРИКУСЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. казах, тагтах; прикусить язык 1) хэлээ казах; 2) ам хэлээ тагтах.

ПРИЛАВОК, -вка, м. лангуу; продавец развернул на прилавке материку худалдагч лангуун дээрээ өд юм дэлгэв; ✕ работница прилавка дэлгүүрийн худалдагч.

ПРИЛАГАТЕЛЬНОЕ, -ого, ср. хавсрал нэр, тэмдэг нэр; имя прилагательное узнаётся по вопросу м какой, чей хавсрах нэрийг ямар, юуны, гэж асуулт тавьж мэднэ.

ПРИЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хавсаргах; прилагать к заявлению документы өргөдөлд баримт бичгийг хавсаргах; 2. гаргах, зориулах; прилагать все силы бүх хүчээ гаргах; 3. хэрэглэх; прилагать теорию на практике онолыг туршлага дээр хэрэглэх.

ПРИЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что к чему., **ПРИЛАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тааруулах, тааруулж хийх; приладить замок к двери үүдэнд цоож тааруулах.

ПРИЛАСКАТЬ, -аю, -аешь; -асканный; сов., когө (что). энхрийлэх, таалах; приласкать ребёнка хүүхдийг энхрийлэх.

ПРИЛАСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; сов. өрхлэх, таалуулах; приласкаться к матери эхдээ өрхлөх.

ПРИЛЕГАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; несов., к чему. 1. гулах, нийлэх, нааддаж байх, таарах, давч байх; полка хорошо прилегает к стене тавиур хананд сайн тулж байна; платье хорошо прилегает к телу дээл биенд сайн таарч байна; 2. зах нийлэх, зэргэлдээ байх, хажууд байх; сад прилегает к реке цэцэрлэг мөрний хажууд байна, цэцэрлэг голд тулж байна.

ПРИЛЕЖАНИЕ, -я, ср. кичээл оролдлого, чармайлт; отличаться прилежанием хичээл оролдлогоор роо шалгарах.

ПРИЛЕЖАЩИЙ, -ая, -ее. налсан, хэвтээ, кажуу; прилежащая сторона угла өнцгийн налсан тал.

ПРИЛЕЖНО, нареч. хичээж, чармайж, мэрийж; прилежно учиться хичээж суралцах.

ПРИЛЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. хичээлтэй; оролдлоготой, чармайлтай; прилежный ученик хичээлтэй сурагч.

ПРИЛЕПИТЬ, -леплю, -лепишь; -лепленный; сов., что к чему., **ПРИЛЕПЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. наах; прилепить марку на конверт дугтуйд маринаах.

ПРИЛЕПИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -лепится; сов., к чему (разг.). **ПРИЛЕПЛЯТЬСЯ**, -лется; несов. наалдах, наагдах.

ПРИЛЁТ, -а, м. нисэж ирэх, ирэх; прилёт птиц шувуу нисэж ирэх.

ПРИЛЁТАТЬ, -аю, -аешь, несов., **ПРИЛЁТЕТЬ**, -лечу, -летишь; сов. нисэж ирэх, ирэх; птицы прилетели карьсан шувуу ирлээ; самолёт прилетел нисэх онгоц нисэж ирвэ.

ПРИЛЕЧЬ, -лягу, -ляжешь; -лягут, -дг, -дгет; сов. 1. жаахан хэвтэх, хажуулах; прилечь после обеда үдийн хоолны дараа хажуулах; 2. хэвтэх, бөхийх, налах; рожь после дождя прилегла борооны дараа хөх тариа наллаа; 3. наалдуулж хэвтэх, дахаж хэвтэх; прилечь ухом в земле чихээ газарт наалдуулж хэвтэх.

ПРИЛИ'В -а, м. үүхэлт, хөөрөлт, хөөрөх; прилив моря тэнгэсийн гүлхэх, далайн хөөрөл; прилив крови цус хөөрөх.

ПРИЛИВА'ТЬ, -ает; несов; хөөрөх.

ПРИЛИ'ЗАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна (разг.).

1. долоогдсон; 2. гялгар, гөлчийсөн; приливанные волосы гялгар үс.

ПРИЛИЗА'ТЬ, -ажу, -ажешь; -изанный; сов., козго-что, **ПРИЛИ'ЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что.

1. долоох; кошка приликала шерсть муур үсээ долоов; 2. гялайлгах, гөлгөр болгох, гөлчийлгөх; прилизать волосы үсээ гялайлгах.

ПРИЛИПА'ТЬ, -аю, -аешь; несов; **ПРИЛИ'ПНУТЬ**, -ну, -нешь; -ип, -ипла; сов. наалдах, наалдалдах; клей прилип к руке давуу гарт наалдав.

ПРИЛИ'ПЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, 1. наалдамтгай; 2. халдвартай; 3. залхуутай, хашраадаг; прилипчивый человек хашраадаг хүн, наалдуур хүн.

ПРИЛИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -льёт; -ил, -ила, -ило; сов. хөөрөх; кровь прилила к голове цус голд гойд хөөрөв.

ПРИЛИ'ЧИЕ, -я, обычно жн., ср. ёс зүй, зүй ёс; соблюдать приличие зүй ёсыг дагах.

ПРИЛИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. зохимжтой, аятай, гомоотой; прилично вести себя биеэ аятай авч явах; приличное поведение гомоотой байх; 2. зүгээр, зүгээр сайн, болохтой; пальто ещё приличное зүгээр сайн пальто.

ПРИЛОЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хавсралт; журнал с приложением хавсралттай сэтгүүл; 2. хэрэглэх; приложение знаний на практике мэдлэгээ гуршлага дээр хэрэглэх.

ПРИЛОЖИ'ТЬ, -ожу, -ожешь; -оженный; сов., что к чему. 1. тавих, дахах, дарах; приложить руку ко лбу гараа духандаа дахах; приложить к заявлению документы өргөдөлд баримт бичиг хавсаргах; 3. гаргах, зориулах; приложить все силы для выполнения плана төлөвлөгөөг биелүүлэхэд бүх хүчээ зориулах; 4. хэрэглэх; приложить теорию на практике онолыг гуршлага дээр хэрэглэх.

ПРИЛОЖИ'ТЬСЯ, -ожусь, -ожисься; сов. 1. наалдуулах, дахах, гулгах; приложиться ухом к двери чихээ үүдэнд дахах; 2. шагайх; приложиться и выстрелить шагайгаад буудах; *остальное приложится бусад нь аяндаа бүтнэ.

ПРИЛУНИ'ТЬСЯ, -нусь, -нишья; сов. саран дээр буух.

ПРИЛНУ'ТЬ -ну, -нешь; сов. наалдан, дахан, мэдэх.

ПРИ'МА, -ы, ж. (спец.) нэгц, голлох чавхдас.

ПРИМАДО'ННА, -ы, ж. голлох дуучин эмэгтэй.

ПРИМА'ЗАТЬСЯ, -ажусь, -ажьсья; сов., **ПРИМА'ЗЫВАТЬСЯ** -ажусь, аажьсья; несов. 1. тосолж явж лайлгах; 2. шургалж орох.

ПРИМА'НИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИМАНИ'ТЬ**, -аню, -анишь; -аненный; -ет, -ена (и -яный, -ён, -ена); сов., кого (что) (разг.). зангаж дуудал, даллах, аргадаж гагах, урамдах; приманить голуби тагтааг зангаж дуудах.

ПРИМА'НКА, -и, ж. кахуул, илбээ, өгш килбе, мэн; приманка для рыб загас барна илбээс.

ПРИМА'Т, -а, м. (книжн.). анхдагч, манлайлаа, примат матери над духом окуунаас бодис анхдагч примат разума над чувством мэдрэлийг ухаан мавж лайлах.

ПРИМЕ'ЛЬКА'ТЬСЯ, -ажусь, аажьсья; сов. (разг.). нүдэнд дасах, үзэгдээд л байх, танил болох; его лицо мне примелькалось тэр над үзэгдээд л байдаг хүн.

ПРИМЕНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хэрэглэх, хэрэглэгдэх; применение новой машины в производстве үйлдвэрт

шинэ машин хэрэглэх; находить применение хэрэглэх дэх болох; 2. зохицох, дасах; применение к новым условиям шинэ нөхцөлд дасах.

ПРИМЕНИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им, хэрэглэж болохуйц, хэрэглэж болмоор, хэрэглэж болох; вполне применимый способ бүр хэрэглэж болох арга.

ПРИМЕНИ'ТЕЛЬНО, нареч. зохицуулж, тааруулж действовать применительно к обстановке вулайн ахуй байдалд зохицуулж ажиллах.

ПРИМЕНИ'ТЬ, -еню, -енишь; -енный (-ён, -ена); сов., что к кому-чему, **ПРИМЕНЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. хэрэглэх; применить новый метод работы ажлын шинэ аргыг хэрэглэх.

ПРИМЕНИ'ТЬСЯ, -енюсь, -енишься; сов., я кому-чему, **ПРИМЕНЯ'ТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. 1. зохицох, тохирох, таарах, дасах; примениться к обстоятельствам ахуй байдалд зохицох; 2. хэрэглэх дэх.

ПРИМЕНЯ'ЕМОСТЬ, -и, ж. хэрэглэгдэх нь.

ПРИМЕ'Р, -а, м. жишээ, үлгэр, дуурнал; привести пример жишээ гаргах; служить примером жинэ болох; брать пример жишээ авах; по примеру жишээгээр; к примеру жишээ нь.

ПРИМЕРЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИМЕРЗ-НУТЬ**, -ну, -нешь; -ёрз, -ёрзла; сов. наалдаад хөлдөх, барилдаж хөлдөх; полено примерзало к земле хэрчим мод газарт наалдаад хөлджээ.

ПРИМЕ'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРИМЕ'РИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов., что, өмсөж үзэх, хэмжиж үзэх, хэмжих; примерить сапог гууал өмсөж үзэх; семь раз примерь, один раз отрежь долоон удаа хэмжиж нэг удаа кайчил.

ПРИМЕ'РКА, -и, ж. өмсөж үзэх, өмсөж тааруулах.

ПРИМЕ'РНО, нареч. 1. жишээ болохуйц; примерно вести себя биеэ жишээ болохуйц авч явах; 2. барагцаалбал, бараглахад, кирийн; примерно тридцать рублей барагцаалбал гучин рубль.

ПРИМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. жишээ болохоор, дуурнал болохуйц; примерный ученик жишээ болохоор сурагч; 2. барагцаалсан, барагласан; примерный срок окончания работы ажлын дуусгах барагцаалсан хугацаа.

ПРИ'МЕСЬ, -и, ж. кольцо, кольц; гална с примесью песка элсэн кольцоотой шавар.

ПРИМЕ'ТА, -ы, жн. 1. тэмдэг, жнж; особые приметы онцгой тэмдэг; 2. ёр; дурная примета шуу ёр.

ПРИМЕТА'ТЬ, -аю, -аешь; -метанный; сов., что.

ПРИМЕ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шидэх, төвшин, кавах; приметать рукав ханцуй шидэх.

ПРИМЕ'ТИТЬ, -ечу, -етишь; -еченный; сов., ко-го-что (разг.). ажих, ажиглах, анхаарах, анхаарууц; не приметил самого главного камгийн чулуу нь анхаарсангүй.

ПРИМЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). мэдэгдэх, мэдэгдэхүйц, карагдах, карагдахуйц, илэрхий; едва приметная грешница дөнгөж харгдах дав.

ПРИМЕЧА'НИЕ, -я, ср. тайлбар, тайлбарлам, ажирлал, зүүлт; сделать примечания к сочинениям Пушкина Пушкины зохиолд тайлбар илнэ.

ПРИМЕЧА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена, гайкамшигтай, анхаарууштай; примечательное событие гайхамшигтай, явдал.

ПРИМЕЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. ажих, анхаарах, анхаарах.

ПРИМЕША'ТЬ, -аю, -аешь; -шанный; сов., **ПРИМЕ'ШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. солих, бууцах, нэмж хутгах; примешать солихыг в тесто зуурсан гурилд сүү солих, сүү нэмж гууриг зуурах.

ПРИМНАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дарах, дарж хонхойлгох, навтайлгах; 2. гишгэчих, чийрлэх.

ПРИМИРЕНИЕ, -я, *ср.* өвлэх, өхцөц; примирение *несогласившихся* дэргэдэсэй мөхөд өвлөрөх.

ПРИМИРЕНЧЕСКИЙ, -ая, -ов, өвсөн, өвсөн дагалдах.

ПРИМИРЕНЧЕСТВО, -а, *ср.* өвсөх явдал, өвсөх дагалдах явдал.

ПРИМИРТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ош; -лэн, -лөна. өвлэрэх, өвлэрсэн, өвлөрүүлэх; примирительные *саана* өвлөрүүлэх үг.

ПРИМИРИТЬ, -рю, -ришь; -рлний (-эн, -ена) *сов.*, ПРИМИРАТЬ, -яю, -яшь; *несов.*, *ново* (что), өвлөрүүлэх, өвтэй болгох.

ПРИМИРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; *сов.*, ПРИМИРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, *в чем.* 1. өвлэх, өвлэрэх, өвтэй болох; 2. эрхийг дагах; я примирился с судьбой би заяаны эрхийг дагаа.

ПРИМИТИВ, -а, *м.* (книжн.), ПРИМИТИВНОСТЬ, -и, -и, баав, эгэл, бэлх.

ПРИМИТИВНЫЙ, -ая, -ов; -вен, -вна. баав, эгэл, бэлх; примитивное устройство машины баав хийсэн машин; примитивный подход к делу хэрэг ажилд болжор хялдах.

ПРИМКНУТЬ, -ну -нешь; *примкнутой*; *сов.* 1. нийлэх, ойртох; я примкнул к группе экскурсантов би тойрон аялагчдын бүлэгтэй нийлэв; 2. углах, элдгэх, хийх; примкнуть штык к винтовке винтовд жад залгах.

ПРИМОЛКНУТЬ, -ну, -нешь; -молк, -молкла; *сов.* (разв.), дугай болох, чимээгүй болох.

ПРИМОРСКИЙ, -ая, -ов. далайн дэргэдэх, далай кавийн; приморский курорт далайн дэргэдэх рашаан амралт.

ПРИМОРЬЕ, -я, *ср.* далайн хавь газар, хөнгисийн эрэг кавийн нутаг.

ПРИМОСТИТЬ, -ошу, -остишь; -ошлний (-эн, -ена); *сов.*, что (разв.). дөнгөөд багтаах, яаж ийгээд тавих; пристыть чемодан на краю полки тавиурын захад чемоданыг дөнгөөд багтаах.

ПРИМОСТИТЬСЯ, -ошусь, -остишься; *сов.* (разв.). дөнгөж багтах, яаж ийгээд суух, өндөгдөж сандайлдах.

ПРИМОЧКА, -и, -и. нойтон жин, шавших; примочка для глаз нүдэнд нойтон жин тавих;

ПРИМУС, -а, *м.* примус, цөргөн зуух, цөргилуур.

ПРИМЧАТЬСЯ, -чусь, -чишься; *сов.* гүйж ирэх, давхиж ирэх; примчаться на лошади мориор давхиж ирэх.

ПРИМЫКАНИЕ, -я, *ср.* 1. нийлэх, шадарлах; 2. хамжих, хамжуулах, нийлбэр; примыкание пути замын нийлбэр.

ПРИМЫКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. нийлэх, тулгах, тулгаж тавих; примыкать доски одна к другой банзыг бие биенд нь тулгаж тавих; 2. тулж байх, дэргэд байх; к дому примыкает сад байшинд цэцэрлэг тулж байна; 3. хамжих, хамжуулах.

ПРИМЯТЬ, -мну, -мнешь; -ятый; *сов.*, *кого-что*. 1. дарах, дарж хонхойлгох, навтайлгах; примять подушки дэрийг дарж хонхойлгох; 2. гишгэчих, чийрлэх; примять траву ногоо гишгэчих.

ПРИНАДЛЕЖАТЬ, -жу, -жешь; *несов.* 1. -тай байх; женщины в СССР принадлежат права, равные с мужчиной Зөвлөлт Холбоот улсад эмэгтэйчүүд эргэлтэйчүүдтэй адил эрхтэй байна; нашей стране принадлежит решающая роль в борьбе за мир энх тайвны гэмцэлд манай орон шийдвэрлэх рольтой байна; 2. мэдэлд байх; хэрьялагдаж байх; Недра земли принадлежат государству дэлхийн уурхайн баялаг улсын мэдэлд байна; 3. -х байх, -нх байх; эта книга принадлежит мне энэ ном минийх байна, энэ миний дом

юм; эта лошадь принадлежала тебе энэ морь чинийх байлаа; 4. багтаж байх, орж байх; принадлежит к группе выдающихся деятелей гарамгай дүтгэлтний гооно орж байх.

ПРИНАДЛЕЖНОСТЬ, -и, -и. 1. хэрэгсэл, хэрэглэд; канцелярские принадлежности бягчийн хэрэгсэл; 2. катнаатай байх, катнаарагдах; принадлежность к партии намд катнаарагдах; этот дом — принадлежность нашей семьи энэ байшин манайханд катнаарагдах юм.

ПРИНАЛЕЧЬ, -аю, -аешь; -алежь; -але; -алея, -алея, -алея, -алея; *сов.*, *на кого-что*. 1. хүчлэн дарах; принадлечь на весла сэлүүрээ хүчлэн дарах; 2. чармайж брэх, шууд орох; принадлечь на учёбу кичээм дээ шууд орох.

ПРИНАРЯДИТЬ, -яжу, -ядишь; -яженный; *сов.*, *кого (что) (разв.)*. ПРИНАРЯЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гоёх, хувацслах, гангалах.

ПРИНАРЯДИТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; *возвр.*, ПРИНАРЯЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* гоёх, говор хувацслах, гангалах.

ПРИНЕВОЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что*, ПРИНЕВОЛИТЬ, -аю, -аишь; -аенный; *сов.*, албын дах, тулгаж хийлгэх, хүчээр хийлгэх.

ПРИНЕСЕНИЕ, -я, *ср.* өгөх, хүргэх; принесение присяги тангараг өгөх.

ПРИНЕСТИ, -оу, -оешь; -оел, -оела; -оеллний (-эн, -ена); *сов.* 1. авчрах, ацрах; принести домой покупки худалдаж авсан юмыг гэртөө авчрах; 2. гаргах, төрөх; кошка принесла трёх котят муур гурван зулзага гаргав; 3. өгөх, ургах; яблоня принесла много яблок алимийн мод их ургац (олон алим) өглөө; 4. өгөх, хүргэх, учруулах; принести пользу гүе хүргэх; принести благодарности галарлах хүргэх; принести вред хор учруулах; принести клятву гани гараглах; принести повинную буруугаа хүлээх; принести в жертву тахийн өргөх, өргөл барих.

ПРИНИЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. басамжлах, доромжлох; 2. багасгах, хомсгох, доогуурдуулах.

ПРИНИЖЕННОСТЬ, -и, -и. доромж байдал, дорой байдал.

ПРИНИЖЕННЫЙ, -ая, -ов. доромжлон, дорой; приниженный тон доромжлон янз.

ПРИНИЗИТЬ, -ижу, -изишь; -иженный; *сов.*, *кого-что*. 1. басамжлах, доромжлох; 2. багасгах, хомсгох, доогуур үзэх; принизить достоинство книги номын дориун чанарыг хомсгох.

ПРИНИКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, ПРИНИКНУТЬ, -ну, -нешь; -ик (и -икнул), -икла; *сов.*, *к кому-чему*. 1. хярах; заяц приник за кустом туулай бутны цаана хярав; 2. даахад, наалдуулах; приникнуть ухом к двери чихээ үүдэнд даахад.

ПРИНИМАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. авах, хүлээн авах; принимать радиограмму радио мэдээ авах; 2. авах, оруулах; принимать на службу албан ажилд оруулах; 3. авах, элсүүлэх; принимать в университет их сургуульд элсүүлэх; 4. хүлээн авах, уулзах; принимать посла элчин сайдыг хүлээн авах; 5. батлах, гаргах; принимать закон хууль батлах; 6. авах; принимать меры арга хэмжээ авах; 7. оролцох; 8. уух, хүртэх; принимать лекарство эм уух; 9. санах, гэж санах; 10. үзүүлэх, гаргах; принимать важный вид ихэмсэг зан гаргах; 11. болох, зайлах; первая рота приняла врагов нэгдүгээр суман баруун тийш болов; 12. татаж авах, хурааж авах; принимать по суду сав суулгаа хурааж авах; 13. дааж авах, хүлээж явах; 14. угтаж, сөргөж; принимать бой угтаж гулам дах.

ПРИНИМАТЬСЯ 1. -аюсь, -аешься; *несов.* 1. орох, эхлэх; приниматься за работу ажилдаа орох; 2. ором

ПРИОБЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИОБЩИТЬ**, -ещу, -ишь; -щennyй (-ён, -ена); *сов.* 1. оролцоулах, хамсуулах, хамааруулах; приобщить широкие массы к культуре өргөн олныг соёлд хамааруулах; 2. хавсаргах; приобщить документ к делу баримт бичгийг уг хэрэгт хавсаргах.

ПРИОБЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, **ПРИОБЩИТЬСЯ**, -ишусь, -ишься; *сов.* 1. оролцох, камсах, хамаарах, оролцох; приобщиться к науке шинжлэх ухаанд хамаарах; 2. нанчид хүртэх.

ПРИОБЩЕНИЕ, -я, *ср.* оролцох, хамаарах, камсах.

ПРИОДЕТЬ, -ену, -енешь; -ень; -етый; *сов.*, **КОГО** (что) (разг.) гоёх, гоё хувцас өмсгөх.

ПРИОДЕТЬСЯ, -енусь, -енешься; *возвр.* гоёх, гоё хувцсаа өмсөх, ганглах.

ПРИОРИТЕТ, -а, *м.* урьтсан, урьтлаг, урьтач, урьтлал; приоритет русской науки в изобретении радио радио үүсгэж хийхэд оросын шинжлэх ухааны урьтсан нь.

ПРИОСАНИТЬСЯ, -нясь, -нишься; *сов.* (разг.) данайх, ганайх, биеэ данайлгах, биеэ гацайлгах.

ПРИОСТАНАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИОСТАНОВИТЬ**, -овлю, -овишь; -овленный; *сов.*, что. зогсоох, гүдгэлзүүлэх, байзнуулах, тогтоох; приостановить работу ажлыг зогсоох; приостановить исполнение приговора тогтоол биедүүлэхийг гүдгэлзүүлэх; приостановить кровотечение цус гоожихыг тогтоох.

ПРИОСТАНАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, **ПРИОСТАНОВИТЬСЯ**, -овлюсь, -овишься; *сов.* зогсоох, болих, байзах, гүдэх, тогтогнох; работа приостановилась ажил зогсох; кровотечение приостановилось цус гоожих нь болив.

ПРИОСТАНОВКА, -и, *ж.* зогсоох, зогсолт, гүдгэлзөх, болих, тогтох; приостановка работы ажлын зогсолт.

ПРИОСТАНОВЛЕНИЕ, -я, *ср.* зогсоох, болуулах, байзнуулах, гүдгэлзүүлэх; приостановление решения суда шүүхийн тогтоолыг гүдгэлзүүлэх.

ПРИОТВОРИТЬ, -орю, -оришь; -оренный; *сов.* что, **ПРИОТВОРЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* жаахан нээх, жаахан онгойлгох; приотворить дверь үүд жаахан нээх.

ПРИОТВОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -орится; *сов.*, **ПРИОТВОРЯТЬСЯ**, -яется; *несов.* жаахан нээгдэх, онгосхийх; дверь приотворилась үүд онгосхийв.

ПРИОТКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИОТКРЫТЬ**, -рою, -роешь, -рытый; *сов.* что. жаахан нээх, жаахан онгойлгох; приоткрыть дверь үүд жаахан нээх.

ПРИОТКРЫВАТЬСЯ, -ается; *несов.*, **ПРИОТКРЫТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -роется; *сов.* жаахан нээгдэх, онгосхийх; окно приоткрылось цонх жаахан нээгдэв.

ПРИПАДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дахах, наалдах; 2. хазганах, мижилзэх; припадать на лежую ногу зүүн хөл нь хазганах; 3. сөгдөх.

ПРИПАДОК, -дка, *м.* багтрах, багтраа, унах, ордослох, гэнэт муурах, гэнэт оргилох; сердечный припадок гүржийн багтраа; нервный припадок көөрч унах; в припадке гнева уур гэнэт оргилох.

ПРИПАДОЧНЫЙ, -ая, *сов.* багтрааны, унадаг; припадочный больной унадаг өвчтэй хүн.

ПРИПАИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гагнах, ширээх.

ПРИПАРКА, -и, *ж.* жин, халуун жин, жин тавих.

ПРИПАСАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИПАСТИ**, -су, -ешь; -ас, -асла; -асный (-ён, -ена); *сов.* что и чего (разг.) бэлтгэх, базаах, нөөцлөх; припаста дров на зиму өвлийн үүдээ бэлтгэх; припаста денег мөнгө нөөцлөх.

ПРИПАСТЬ, -аю, -аешь; -ал, -авший; *сов.*, **К** кому-чему (разг.) наалдах, дахах; припасть к материнской груди эхийнхээ цээжинд наалдах.

ПРИПАСЫ -ов. 1. бэлтгэл, нөөц; съестные припасы хүнсний бэлтгэл; 2. хэрэгсэл; охотничьи припасы аныгийн хэрэгсэл; боевые припасы бууны сум хэрэгсэл.

ПРИПАЯТЬ, -яю, -яешь; -аянный; *сов.* что и что-кому. гагнах, ширээх; припаять ручку к чайнику данханд барил гагнах.

ПРИПАЯТЬСЯ, -яется; *сов.* гагнагдах.

ПРИПЕВ, -а, *м.* дууны түрлэг, дууны давталт.

ПРИПЕВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (разг.) гүрж дуулах, дагалдан дуулах, гингэнэх, гиншиж дуулах; припевать за работой ажил хийхдээ гингэнэх.

ПРИПЕВАЮЩИ: жить припеваючи (разг.) жаргаж суух, жаргаж цэнгэж суух.

ПРИПЁК, 1. -а, (-у), *м.* хүндрэх, жин хүндрэх, жин нэмэгдэх, хөөрөх, өсөх; эта мука дает большой припёк энэ гурил их хөөдөг юм.

ПРИПЁК II, -а, *м.* эзвэр газар, эзвэр; сидеть на припёке эзвэр газарт суух.

ПРИПЁКА: с боку припёка (прост) шал канааруй юм, шал дэмий юм, хөндлөнгийн юм.

ПРИПЕКАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; *несов.* (разг.) их шарах, ээх, цоргих; сегодня припекает өнөөдөр нар их шарж байна.

ПРИПЕРЕТЬ, -пру, -прешь, -пёр, -пёрла; -пертый; -перев (и -пёрши); *сов.* (прост.) **ПРИПИРАТЬ**, -аю, -аешь (к 1, 2, 3, 4 вн.), *несов.*, 1. кого-что? 2. что, чем; 3. что; 4. кого-что. 1. тулах, дарах, гүгжих; припереть дверь доской үүдээ банзаар дарах; 2. шахах, хавчих; припереть к забору хашаанд шахах; 3. мухардуулах, гартаах; припереть кого-либо к стене хүнийг мухардуулах.

ПРИПИСАТЬ, -ишу, -ишешь, -исанный; *сов.* что.

ПРИПИСЫВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.*, 1. нэмж бичих; приписать несколько строк хэдэн мөр нэмж бичих, дансанд оруулах, дансанд бичих; приписать к призывному участку цэрэг татлагын газрын дансанд оруулах; 3. -нх, гэх, -ийнх гэх; приписать стихотворение Пушкину шүлгийг Пушкинийн гэх; я приписал это его рассеяности би үүнийг түүний мартамхайнх гэж байв.

ПРИПИСАТЬСЯ, -ишусь, -ишешься; *сов.* данслагдах, бүртгэгдэх.

ПРИПИСКА, -и, *ж.* 1. нэмж бичих, нэмэлт хийх; 2. нэмэлт; приписка, сделанная другим почерком өөр гараар бичсэн нэмэлт.

ПРИПЛАТА, -ы, *ж.* 1. нэмэн төлөх; 2. нэмэлт төлбөр.

ПРИПЛАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИПЛАТИТЬ**, -ачу, -атишь, -аченный; *сов.* что. нэмж төлөх; приплатить сто рублей зуун рубль нэмж төлөх.

ПРИПЛЕСТИ, -лету, -летешь; -лёл, -лела, -лётший; -летья; -летний (-ён, -ена); *сов.* **ПРИПЛЕТАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. нийлүүлэн гөрөж, нийлүүлэн сүлжих; приплести ленту к венку пэцгийн эрхэнд бүч нийлүүлэн гөрөж; 2. холбогдуулах.

ПРИПЛЕСТИСЬ, -летусь, -летешься, -лелся, -лелась; -лётшийся; -леться; *сов.* (прост.) мацаж ирэх, арай гэж ирэх.

ПРИПЛОД, -а, *м.* төл, малын төл, өсвөр; большой ежегодный приплод усвиной гахай жил бүр одон төл өгдөг.

ПРИПЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРИПЛЫТЬ**, -ыву, -ывешь; -ыл, -ыла, -ыло; *сов.* ирэх, хүрч ирэх, сэлж ирэх, хөвж ирэх; приплыть на лодке заввар ирэх; приплыть к берегу эрэгт хөвж ирэх.

ПРИПЛЮСНУТЫЙ, *гял, -ос.* нармигар, навшгар, малчгар, налчийтал дарагдсан; приплюснутый нос нармигар хамар; червяк, приплюснутый колесом ду- гуйд налчийтал дарагдсан коркой

ПРИПЛЮСНУТЬ, *-ну, -нешь, -нутый; сов., кого- что.* нармийлгах, налчийлгах, малчгар болгох; при- плюснуть шляпку гвоздя молотком кадаасны гавь алхаар цохиж налчийлгах.

ПРИПЛЮСОВАТЬ, *-суу, -суешь, -сованный; сов., что (прост.).* ПРИПЛЮСОВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* тоог нэмэх, нийлүүлж нэмэх.

ПРИПЛЯСЫВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* дөвхцөх, дэгдэлзэх.

ПРИПОДНИМАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* ПРИПОДНИТЬ, *-ниму, -нимешь; -одняла, -одняла, -одня- ло; -однятый (-ят, -ята, -ято); сов., кого-что.* өндийлгөх, сөхөх; приводить голзову волгойго өн- дийлгөх; приводить аававес кошжу сөхөх.

ПРИПОДНИМАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.,* өндийлгөх, сөхөх, дөгнойх, сөхөгдөх.

ПРИПОДНЯТОСТЬ, *ин, -ос.* көгжүүн байдал, көөр- рүү, көөрөө байдал.

ПРИПОДНЯТЫЙ, *гял, -ос.* көгжүүн, көөрсөн, баяр көөртэй; в приподнятом настроении көгжүүн сэтгэл- тэй байх.

ПРИПОДЫМАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* өндийлгөх, сөхөх.

ПРИПОДЫМАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.,* өн- дийлгөх, сөхөх, сөхөгдөх.

ПРИПОЛЗАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* ПРИПОЛЗТИ, *-зю, -зешь; боло, болола; сов.* мөлхөж хрэх, мөлхөж очих.

ПРИПОМИНАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* ПРИПОМНИТЬ, *-ню, -нишь, -ос.* 1. санах, дурсан санах, санаанд орох; я не могу припомнить его лицо түүний царай миний санаанд орохгүй байна; 2. санаж байх, мартаггүй, зүгээр орхихгүй; я это тебе припомню би үүнийг чинь зүгээр орхихгүй.

ПРИПОМИНАТЬСЯ, *-аюсь, -аюсь; несов.,* ПРИПОМНИТЬСЯ, *-нюсь, -нишься; сов.* санаанд орох, санагдах; припомнился чин-то стихи хүний шүлэг санаанд орлоо.

ПРИПРАВА, *ин, -ос.* амт оруулах зүйл, кольцо, кольцо; в качестве приправы в борщ кладут сме- тану улаан манжинтай шөлд амт оруулах зүйл бол- гож зөөхий хийдэг.

ПРИПРАВИТЬ, *-ваю, -ваешь; -ваенный; сов., что чем.* ПРИПРАВЛЯТЬ *-ваю, -ваешь; несов.,* амтлах, амт оруулах, буйлуулах; приправить суп томатом удаан лоолиор шөл амт оруулах.

ПРИПРЫГИВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов., (разг.)* карайж хрэх, дөвхцөх; идти, припрыгивая дөвхцөж явах.

ПРИПРЯТЫВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.,* ПРИПРЯТАТЬ, *-ячу, -ячешь, -ятанный, сов., что (разг.)* далд хийх, нуух, далдлах, нууж кадгалах; припрятать деньги мөнгө далд хийх.

ПРИПУГНУТЬ, *-ну, -нешь; -пугнутый; сов., ко- го (что) (разг.)* айлгах, цочоож, үргээх; припуг- нуть кого-нибудь выговором хүний зэмлэж айлгах.

ПРИПУДРИВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.,* ПРИПУДРИТЬ, *-рю, -ришь, -редный; сов., что (разг.)* оо жаахан түрхэх, жаахан одоох.

ПРИПУДРИВАТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; несов.,* ПРИПУДРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; сов., (разг.)* өөртөө оо түрхэх, өөртөө оо жаахан түрхэх.

ПРИПУСТИТЬ, *-ущу, -устишь, -ущенный; сов., кого (что) к кому.* 1. нийлүүлэх; припустить те- ленка к корове тугалыг үнээнд нийлүүлэх; 2. гуяг

дах, гуядан давхих, давхнулах; припустить коня морно гуядан давхих; 3. давхих, хурдлах; почу- вдом, конь припустил гэр ойрсоныг мэдэж морь да- хив; 4. ширүүсэх; дождь припустил бороо ширүү- сав; 5. гавьж өгөх, өргөн болгох, урт болгох; при- пустить платё в талин төрлөгийг бэлхүүсээр нь гавьж өгөх.

ПРИПУХЛОСТЬ, *-и, -ос.* кавдар, өвгор, ур; при- пухлость на щеке кацар дээрн кавдар.

ПРИПУХЛЫЙ, *гял, -ос (разг.)* сэлхэнтсэн, бэлч- цийсэн, хавантай; припухлый нос бэлчийсэн хамар **ПРИПУХАТЬ**, *-ает; несов.* ПРИПУХНУТЬ, *1 и 2 л. не употр., -нет; -ух, -ухаа; сов.* сэлхэнтэх, бөлчийх, кавагнах, кавдах; щека припухла кацар кавагнав, кацар кавдав.

ПРИРАБАТЫВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* ПРИРАБОТАТЬ, *-аю, -аешь; -отанный; сов, что и чего.* нэг мэгдэл хөлс авах, нэмэгдэл хөлс олох; приработать сто рублей зуун рублийн нэмэгдэл хөлс авах.

ПРИРАБОТОК, *-тка, -ос.* нэмэгдэл хөлс.

ПРИРАВНИВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.,* ПРИРАВНЯТЬ, *-яю, -яешь; -авенный; сов., кого-что к кому-чужу.* адиллаар үзэх, адилтгах, сацуулах, зэргэцүүлэх; по таланту его можно приравнять к лучшим певцам билэг авьяасаар нь түүнийг шилдэг дуучинтай адиллэ- гаж болно.

ПРИРАСТАТЬ, *-ает; несов.* ПРИРАСТИ, *1 и 2 л. не употр., -тёт; -рос; -росла; сов.* 1. авалдан ургах, нийлж ургах, наалдаж өдгэх; пересаженная кожа прироста нөхсөн арьс наалдаж өдгэв; 2. өсөх, оялж- рох; стадо прирастет мал өсөж байна.

ПРИРЕВНОВАТЬ, *-ую, -уешь;* *сов., кого (что) к кому.* хардах, жетөөрлөх.

ПРИРЕЗАТЬ, *-ежу, -ежешь; -езанный; сов., ко- го (что) (разг.),* ПРИРЕЗАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.,* ПРИРЕЗЫВАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.* 1. тасалж өгөх, нэмж өгөх; прирезать к огороду участок земли тогоны тариаланд газар нэмж өгөх; 2. бүлж алах, огтолж алах, алах, гөхөөрөх; прирезать овцу конь алах.

ПРИРОДА, *-ы, -ос.* 1. байгаль, түмэн бодис, ертөнц явления природы байгалийн үзэгдэл; живая природа амьд байгаль, шим ертөнц; мертвая природа амьгүй байгаль, сав ертөнц; любоваться природой байгалийг бахдан сонирхох; 2. төрөлх, уг; немой от природы төрөлхийн хэлгүй; он по природе добрый человек гэр угаасаа сайн хүн; 3. уг чанар, мөн чанар; приро- да социальных отношений нийгмийн харьцааны уг чанар; 4. жам; в природе вещей тэгдэг жамтай; от- дать дань природе жамтай юм жамаараа.

ПРИРОДНЫЙ, *-ая, -ос.* 1. байгалийн; природные бо- гатства байгалийн баялаг; 2. жинхэнэ, угийн; при- родный русский жинхэнэ орос; 3. төрөлхийн; природ- ный талант төрөлхийн билэг.

ПРИРОЖДЕННЫЙ, *-ая, -ос.* төрөлхийн, төрөлхийн; прирожденный музыкант төрөлхийн хөгжимчин.

ПРИРОСТ, *-а, -ос.* өсөлт, өсөж прирост населения хүн амын өсөлт; прирост продукции бүтээгдэхүүний өсөлт.

ПРИРУЧАТЬ, *-аю, -аешь;* *несов.,* ПРИРУЧИТЬ, *-чу, -чишь; -енный (-ён, -ёна); сов., кого (что).* сургах, буй- лах, мал болгох, гарынх болгох, гэрийнх болгох, гар- шуулах, дуулгаржуулах; - приручить дикого голубя зэрлэг татгаар гарынх болгох; приручить медвежонка бамбаруушийг мал болгох.

ПРИРУЧИТЬСЯ, *-чусь, -чишься; сов.* сургагдах, газ- рынх болох, гэрийнх болох, мал болох, дуулгаржих; волчонок приручился бэлтрэг гэрийн болов.

ПРИСАЖИВАТЬСЯ, *-аюсь, -ажешься; несов.* 1. сөж- рөх, явган суух; 2. гур суух, жаахан суух.

ПРИСАЛ'ИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* жаахан давслах, давс үйрүүлэх.

ПРИСАС'ЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* наалдаж көхөх, шигдэж сорох, шимэх.

ПРИСВА'ИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. өөрийнх болгох, хувьдаа жавших, өвөрчлөх; 2. олгох, болгох, хүртээх.

ПРИ'СВИСТ, -а, *м.* исгэрэх, исгэрэл; петь с присвистом исгэрэн дуулах; говорить с присвистом исгэрэлтэй хэлэх.

ПРИСВИ'СТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* исгэрэх, исгэрэн дуулах, исгэрэн хэлэх.

ПРИСВОЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. өөрийн болгох, өөрийнх болгох, өвөрчлөх, хувьдаа жавших; присвоение чужого имущества бусдын юмыг өөрийнх болгох, бусдын юмыг жавших; 2. олгох, болгох, хүртээх; присвоение звания героя баатар цол олгох.

ПРИСВО'ИТЬ, -аю, -аешь, -ованный; *сов.* 1. өөрийнх болгох, өвөрчлөх, хувьдаа авах, эзэмших; присвоить находку олдворыг хувьдаа авах; присвоить чужую мысль хүний саналыг өөрийнх болгох; 2. олгох, болгох, хүртээх; присвоить звание цол олгох; присвоить театру имя Чехова чхаарыг Чеховын нэрэмжит болгох.

ПРИСЕДА'НИЕ, -я, *ср.* сөхрөх, цомцойх.

ПРИСЕДА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. сөхрөх, цомцойх, сөхөрч суух, цомцойж суух; 2. бохис кийх; итги приседаея бохис хийж явах.

ПРИСЕ'СТ; в один присест (*разг.*) нэг амнар, суудлаасаа босоолгүй; съест всё в один присест нэг амнар бүгдийг идчихэх.

ПРИСЕ'СТЬ, -сяду, -сядешь, -сся, -сядъ; *сов.* 1. сөхрөх, цомцойх, сөхөрч суух, цомцойж суух; присесть на коротких явган суух; присесть от страха айж сөхрөх; 2. түр суух, жаахан суух; присядьте ко мне минутку жаахан ч гэсэн суугаач дээ.

ПРИ'СКАЗКА, -и, *ж.* үлгэрийн кошни эхлэлт, кошни гараа.

ПРИСКАКА'ТЬ, -ачу, -ачеше; *сов.* давхиж ирэх, давхиж очих, гүйж ирэх; прискакать верхом унагаар давхиж ирэх; прискакала ваяц суулай гүйж ирэх.

ПРИСКО'РБИЕ, -я, *ср.* к прискорбию или в прискорбием (*высок.*) гашуудал, гаслан, харамсал; к моему большому прискорбию, он отказался надгун их харамсал төрүүлж тэр татгалзав.

ПРИСКО'РБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна (*низк.*) гашуудалтай, гашуудлын, гаслантай, харамсалтай; прискорбная вест гашуудал мэдээ; прискорбный случай гаслантай явдал.

ПРИСКУ'ЧИТЬ, -чу, -чишь; *сов.* жому (*разг.*) залгах, уйтгартай болох, залхуугай болох, кашрал болох.

ПРИСЛА'ТЬ, пришлю, пришлешь, присланный; *сов.* жого-что. илгээх, явуулах, ирүүлэх; прислать письмо захидал ирүүлэх; прислать посылного зарлага илгээх; прислать машину за кем-либо күн авчрахаар машин явуулах.

ПРИСЛОНИ'ТЬ, -оню, -онешь (*и-онешь*); *снвннннн* (*-ен, -ена*); *сов.* жого-что. ПРИСЛОНИ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* түшүүлэх, налуулах, түшүүлж тавих, налуулаж тавих; прислонить доску к забору банзыг кашаа түшүүлж тавих.

ПРИСЛОНИ'ТЬСЯ, -онюсь, -онешься (*и-оннешь*); *сов.* к кому-чему. ПРИСЛОНИ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* түших, надах; прислониться к стене кана түших.

ПРИСЛУ'ГА, -и, *ж.* 1. зарц, гэрийн ажигчин; 2. үйлчлэгчид; оруудийна прислуга их бууны үйлчлэгчид.

ПРИСЛУ'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* кому (*устар.*) үйлчлэх, зарагдах; прислуживать за столом ширээг засаж үйлчлэх.

ПРИСЛУ'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* ПРИСЛУЖИ'ТЬСЯ, -уюсь, -уешься; *сов.* (*устар.*) саймширах, долгиноох, долдойлж үйлчлэх; служить бы рад, прислуживаться тошно өнгийн үйлчлэх дуртай, элдвээр долгиноох яришгтай.

ПРИСЛУ'ЖНИК, -а, *м.* 1. зарц, үйлчлэгч, сойвои; 2. саймсарч, долдой зарц.

ПРИСЛУ'ШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* к кому-чему. ПРИСЛУШИ'ВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. чагнах; прислушаться к шороху юм шарчигнахыг чагнах; 2. анхаарах, анхаарч сонсох; прислушаться к мнению товарищей нөхдийн саналыг анхаарч сонсох.

ПРИСМА'ТРИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. харах, сахих, харгалзах; 2. хайх, ажиг, хайж олох.

ПРИСМА'ТРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. ажиглах, ажиг үзэх, нарийвчлан үзэх; 2. дасах; 3. дасгаж харах.

ПРИСМИРЕ'ТЬ, -ею, -еешь; *сов.* шомхрох, дугай болох.

ПРИСМО'ТР, -а, *м.* харах, харгалзах; оставить без присмотра харгалзахгүй орших.

ПРИСМОТРЕ'ТЬ, -отрю, -отришь; *сов.* 1. харах, харж байх, харгалзах; посмотреть за детьми хүүхэд харж байх; 2. хайх, хайж олох; посмотреть комнату тасалгаа хайж олох.

ПРИСМОТРЕ'ТЬСЯ, -отрюсь, -отришься; *сов.* к кому-чему 1. ажиглах, ажиглаж харах, ажиг мэдэх; посмотретьсь, он увидел английский флаг на пароходе ажиглаж хараад тэр, галт онгоцон дээрх английн далбааг үзэв; 2. дасах, дадах; посмотретьсь к делу ажигла дасах; 3. нүдээ дасгах; посмотретьсь к темноте харанхуйд нүдээ дасгах.

ПРИСНИ'ТЬСЯ, -сновь, -снешься; *сов.* зүүдлэх, зүүдэд лөгдөх, зүүдэнд үзэгдэх.

ПРИ'СНЫЕ, -ых, (*ирон. и презр.*) камсаатан, хань камсаатан; фашисты и их присные фашистууд ба тэдний хэмсаатан.

ПРИСОВОКУПИ'ТЬ, -плю, -пишь, -плднный (*-ен, -ена*); *сов.* что. 1. нийлүүлэх, хавсаргах, ташлуулах; присокупить документ к делу баримт бичгийг уг хэрэгт нь хавсаргах; 2. нэмж хэлэх.

ПРИСОЕДИНИ'ТЬ, -ню, -нишь, -янный (*-ен, -ена*); *сов.* что. ПРИСОЕДИНИ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. нийлүүлэх, хавсаргах, залгах; присоединить район к другой области районьг (*айлгийг*) өөр мужид нийлүүлэх? 2. тоонд оруулах.

ПРИСОЕДИНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишься; *сов.* к кому-чему ПРИСОЕДИНИ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* 1. нийлэх, хамтрах, залгагдах; присоединиться к гуляющим зугаалж явагчидтай нийлэх; 2. зөвшөөрөх, галд орох, дагах; присоединиться к общему мнению нийгийн саналыг зөвшөөрөх.

ПРИСОЛИ'ТЬ, -олю, -олишь (*и-олишь*); *-оленный*; *сов.* что. (*разг.*) жаахан давслах, давс үйрүүлэх.

ПРИСО'С, -а, *м.* 1. соролт, хөхөлт; 2. соруул.

ПРИСОСА'ТЬСЯ, -сусь, -сешься; *сов.* наалдаж көхөх, шигдэн сорох, шимэх; присосалась к телу хамааруур хорхой биенд наалдаж цусыг көхөх.

ПРИСО'ХНУТЬ, 1 и 2 л. не употр.; *нат, -ох, -охла*; *сов.* наалдаж катах; повязка присохла к ране боолт нь шарханд наалдаж катав.

ПРИСПЕ'ШНИК, -и, *м.* (*низкнн*) аядаг дагалдагч, хамсаатан, уугач.

ПРИСПОС'АЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* ПРИСПОСО'БИТЬ, -блю, -бшь, -бленный; *сов.* жого-что. тааруулах, зохицуулах, гохируулж хэрэглэх; приспособить здание под школу барилгыг сургуульд тохируулж хэрэглэх.

ПРИСПОСО'БИТЬСЯ, -блюсь, -бьешься; *сов.* ПРИСПОСО'АЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* аяыг дагах, таарах, тааралдах, зохицох, идээшилж олох;

вож очих, дөтлөх, хавьтах; так сердит, что не приступить к нему их ууртай учраас түүнд ойртох архагүй.

ПРИСТУПКА, -и, ж. **ПРИСТУПОК**, -пка, м (разг.). давшуурга, гишгүүр.

ПРИСТЫДИТЬ, -стыжу, -стыдишь; **стыдный** (-ин, -ена) и **-блженный**; сов. ичээх.

ПРИСТЯЖКА, -и, ж. зүтгэлцэх, зүтгэлцэх морь, хажууд нь зүтгэлцэх, зэрэгцээ; запрячь в пристяжку зүтгэлцэх морь хөллөх.

ПРИСТЯЖНОЙ, -ая, -ов. зүтгэлцэх, хажууд нь хөллөсөн, зэрэгцээ; пристяжная лошадь хажууд нь хөллөсөн морь.

ПРИСУДИТЬ, -ужу, -удишь; **судный** (-ин, -ена); сов. **ПРИСУЖДАТЬ**, -аю, -аешь; **несов.** 1. олгох, олгохоор тогтоох, шагнах; присудить первую премию нэгдүгээр шагналыг олгох; 2. шийтгэх, ял оногдуулах, ял оноох; присудить к штрафу торгож шийтгэх.

ПРИСУЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. олгох, олгохоор тогтоох; присуждение учёной степени эрдмийн зэрэг олгох; 2. шийтгэл, шийтгэх.

ПРИСУТСТВИЕ, -я, ср. 1. байх, байлцах, суулцах, өмнө, дэргэд; в присутствии директора даргын дэргэд; присутствие на собрании хуралд суулцах; в присутствии всех бүгдийг байхад, олны өмнө; 2. яам зургаан; присутствие духа сандрахгүй байх; терять присутствие духа сандрах, зүрх алдах.

ПРИСУТСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; **несов.** байх. байлцах, суух, суулцах; присутствовать на заседании хуралд суулцах.

ПРИСУТСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. 1. байсан, байлцсан, суулцсан, оролцсон; присутствующая публика байлцсан хүмүүс; 2. байлцсан хүмүүс, байлцагч, оролцогсод, дэргэд байгаа хүн; о присутствующих не говорить дэргэд байгаа хүмүүсийн тухай ярьдаггүй юм.

ПРИСУЩИЙ, -ая, -ее; -уш. угийн байдаг, өнөөх; с присущим ему добродушием түүнд угийн байдаг сайн сэтгэлээрээ; металл имел присущий ему блеск төмөрлөг бол түүнд угийн байдаг гялтганууртай байв, металл бол гялтгалсан өөрийн өнгөтэй юм; он рассказывал с присущим ему юмором тэр өнөөх алина үгээрээ ярьж байв.

ПРИСЧИТАТЬ, -аю, -аешь; **-итанный**; сов. **кого-что**, илүү гоолох; кассир по ошибке присчитал рубль ярав андуурч нэг рубль илүү гоолов.

ПРИСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** илгээх, ирүүлэх. **ПРИСЫЛКА**, -и, ж. 1. илгээх, ирүүлэх, 2. илгээлт.

ПРИСЫПАТЬ, -плю, -плешь; **-ыпь**; **-анный**; сов. **ПРИСЫПАТЬ** -аю, -аешь; **несов.** 1. нэмж хийх, нэмж өгөх; присыпать ещё им муки тэдэнд гурил нэмж өг; 2. түрхэх, үйрүүлэх; присыпать пудрой оо түрхэх.

ПРИСЫХАТЬ, -ает; **несов.** наалдаж хатах. **ПРИСЯГА**, -и, ж., тангараг, ам тангараг, андгай; давать присягу тангараг өргөх, ам тангарага өгөх; нарушить присягу тангаргийг эвдэх; воинская присяга цэргийн тангараг.

ПРИСЯГАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** **кому-чему**, **ПРИСЯГНУТЬ**, -ну, -нешь сов. тангараглах, тангараг өргөх, андгайлах, ам алдах.

ПРИСЯДКА, -и, ж. 1. бохилзох, хөлөө бохилгох, сунгах, 2. бохилзуур бүжиг.

ПРИСЯЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. тангараг өргөсөн, иргэний төлөөлөгч, өмөглөгч; присяжный поверенный хэрэгтний өмөглөгч, суд присяжных иргэний төлөөлөгчидтэй шүүх, 2. байнгын, дандаа; присяжный шутник дандаа алиалагч.

ПРИТАИТЬСЯ, -аюсь, -аишься; сов. нуугдах, хоргодох; притаиться в углу буманд нуугдах.

ПРИТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** (разг.). 1. хөлөөрөө тогших; 2. гишгэчих, чийрлах.

ПРИТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** **ПРИТАЩИТЬ**, -аю, -аишь; **-ащеньный**; сов. авчрах, чирж авчрах.

ПРИТАЩИТЬСЯ, -ащусь, -аишься; сов. (разг.). хүүрч ирэх, гэлдэрч ирэх, арай гэж ирэх; еле притащился домой гэртээ арай гэж хүрч ирэх.

ПРИТВОРИТЬ, -орю, -оришь; **-оренный**; сов. **что**, хаах, хамжих; притворить за собой дверь үүдээ хаах.

ПРИТВОРИТЬСЯ I и 2 л. не употр., **-орится**; сов. хаагдах, хамхигдах; дверь притворилась үүд хаагдав. **ПРИТВОРИТЬСЯ II**, **-рюсь, -раться**; сов. **-гч** болох, дүрэм үзүүлэх, байдал гаргах, хуурмаг, юм шиг байх, янгуулах; притвориться спящим унтагч болох; притвориться больным өвдсөн байдал гаргах, өвдлөө гэж янгуулах.

ПРИТВОРНЫЙ, -ая, -ое; **-рен, -рна**. хуурмаг, хуурамч, юм шиг байх, янгуулж; притворные слезы хуурамч нулимс; притворное равнодушие ав ажиггүй юм шиг байх.

ПРИТВОРСТВО, -а, ср. хуурмаг зан, засдаг зан.

ПРИТВОРЩИК, -а, м. хуурамч зан гаргагч, янгууч.

ПРИТВОРЩИЦА, -ы, ж. хуурмаг зантай эмэгтэй, янгууч хүүхэн.

ПРИТВОРЯТЬ, -яю, -яешь; **несов.** хаах, хамжих.

ПРИТВОРЯТЬСЯ I, **-яется**; **несов.** хаагдах, хамхигдах.

ПРИТВОРЯТЬСЯ II, **-яюсь, -яешься**; **несов.** **-гч** болох, дүрэм үзүүлэх, байдал гаргах, янгуулах, юм шиг байх.

ПРИТЕКАТЬ, -ает; **несов.** орох, цутган орох, урсан орох.

ПРИТЕРПЕТЬСЯ, **-терплюсь, -терпишься**; сов. **я кому-чему и без доп. (разг.)** тэсвэрлэх, даах; притерпеться к боли өвчинд тэсвэрлэх.

ПРИТЕСНЕНИЕ, -я, ср. хавчилт, хялалт, дарлах; народ не хочет терпеть притеснения от завоевателей ард түмэн байлдан эзлэгчдийн дарлалд нэрвэгдэж байх дургүй байна.

ПРИТЕСНИТЕЛЬ, -я, м., (книж.) дарлагч, хавчигч, хяхагч.

ПРИТЕСНЯТЬ, -яю, -яешь; **несов.** **ПРИТЕСНИТЬ**, **-ню, -нишь; -ненный** (-ин -ена) сов. **кого-что**, дарлах, хавчих, хяхах.

ПРИТЕЧЬ I и 2 л. не употр., **-ечёт, -екут, -ёк, -екла; -ёкий**; сов., орох, урсаж орох, цутгаж орох, цутгаж ирэх.

ПРИТИРАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** үрдэх, шахах үрэх.

ПРИТИРКА, -и, ж., билдүүдэх, зүлгэх, үрэх.

ПРИТИСНУТЬ, -ну, -нешь; **-утый**, сов. **кого-что** (разг.). хавчих, шахах, хавчуулах, шахагдах; притиснуть палец дверью хаалганд хуруугаа хавчуулах; притиснуть к стене хананд шахах.

ПРИТИХАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** **ПРИТИХНУТЬ**, **-ну, -нешь; -их, -ихла**; сов. намдах, чимээгүй болох; дети притихли хүүхэд чимээгүй болов.

ПРИТОК, -а, м. 1. цутгал, цутгалан, урсаж орох, орох; Ока—приток Волги Ока гол бол Ижил мөрөнд цутгаж ордог; 2. орох, урсаж орох; приток свежего воздуха в помещение гэрт цэвэр агаар орох; 3. одноор ирэх, нэмэгдэж ирэх; приток молодых кадров залуу боловсон хүчин одноор ирэх.

ПРИТОЛОКА, -и, ж. толго, энэх; удариться о притолоку толго мөргөх.

ПРИТОМ, союз. бас, тэгэхдээ, тэгээд бас; он умйн и притом очень добр тэр, ухаантай, тэгээд бас эх сайн (зан сайтай) хүн.

ПРИТОН, -а, м. үүр, орогнол, оорхой, бүүрлэх газар; воровской притон хулгайч нарын орогнол; игорный притон тоглоомын үүр.

приход и расход орлого зарлага; 4. өглөгийн өвэд, сумийн харьяа нутаг.

ПРИХОДИТЬ, -оюу, -одишь; *несов.* 1. ирэх; приходит домой гэртээ ирэх; 2. болох, ирэх; весна пришла хавар боллоо; пришла пора уезжать явах цаг боллоо; 3. болох, төрөх; приходит в восторг баядал болох (бэждэх); приходит в отчаяние цөхрөл болох; приходит к единодушному мнению санал нэгтэй болох; приходит в негодность хэрэггүй болох; 4. орох; приходит в голову санаанд орох; приходит в себя ухаан орох, дотор онгойх.

ПРИХОДИТЬСЯ, -оюусь, -одишься; *несов.* 1. таарх, тохирох; 2. дайралдах; 3. хэрэгтэй болох, бөтөл болох; приходится ехать явах хэрэгтэй болов; 4. байх; мне приходится трудно над хэцүү байна; ему приходится круто тэр хэцүүдэж байна; 5. болох; он мне приходится даяей тэр над агаа болно.

ПРИХОДНЫЙ, -ая, -ое, орлогын; приходная книга орлогын данс.

ПРИХОДОВАТЬ, -дую, -дуюшь; *несов.* что орлогод бичих, орлогын дансанд бичих.

ПРИХОДО-РАСХОДНЫЙ, -ая, -ое, орлого зарлагын; приходо-расходная книга орлого зарлагын данс.

ПРИХОДЯЩИЙ, -ая, -ее. 1. ирэх, ирдэг; поезд, приходящий утром өглөөгүүр ирдэг галт тэрэг; 2. явуул, ирдэг, ирүүл; приходящая домработница гэрийн явуул ажилчин; приходящие больные явуул эмчлүүлдэг хүмүүс.

ПРИХОЖАЯ, -ей, ж. үүдний өрөө, хатавч өрөө, гонховч.

ПРИХОРАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *возвр.* биеэ засах залах, гоёж гоодох; прихорашиваться перед зеркалом толины өмнө биеэ засаж залах.

ПРИХОТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ий. 1. адайр зантай, цамаан, цамаархаг, хачин хүсэлтэй, яхир; прихотливый человек адайр зантай хүн; прихотливый ребенок яхир хүүхэд; прихотливый в одежде хоолонд цамаан; прихотливый вкус цамаархаг дур сонирхол, цамаан таалаал; 2. хачин маягийн, хачин эдэрмэл, адармаатай; прихотливый узор хачин маягийн угалз; прихотливый рисунок адармаатай зураг.

ПРИХОТЬ, -и, ж. адайр, цамаан зан, хачин хүсэл, адармаа; исполнять что-нибудь прихоти адайр хүний аяыг дагуулах.

ПРИХРАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* мижилзэх, казганах; прихрамывать на правую ногу баруун хөл казганах.

ПРИЦЕЛ, -а, м. 1. хараа, овоо хараа; оптический прицел дурав хараа; 2. шагаах, шагайх, шагайлт, линия прицела шагайх шугам; взять на прицел буу шагайх, чиглүүлэх.

ПРИЦЕЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* ПРИЦЕЛИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.*, шагаах, шагайх; охотник прицелился и выстрелил в волка анчин шагайгаад чоныг буудав.

ПРИЦЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; харааны, овоо харааны, бууны харааны, шагайх, шагайлтын; прицельный огонь шагайж буудах; прицельная линия шагайлтын шугам.

ПРИЦЕНИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* ПРИЦЕНИТЬСЯ, -енюсь, -еңишься; *сов.*; к кому-чему (разг.) үнийг асуух, үнийг мэдэх; прицениваться к сукну цэмбэний үнийг асуух.

ПРИЦЕП, -а, м. чиргүүл; трактор с прицепом чиргүүлтэй трактор.

ПРИЦЕПИТЬ, -целю, -цепишь; *целенный, сов.*, что. ПРИЦЕПЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. залгах, угсрах; прицепить вагон к поезду галт тэргэнд вагон залгах; 2. зүүх, торгох, катгах; прицепить на грудь бант өнгөртөө гоцсоо бүчийг зүүх.

ПРИЦЕПИТЬСЯ, -целюсь, -цепишься; *сов.* ПРИЦЕПЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* 1. наалдах, шивэх, асах, үдхэлдэх; к платью прицепился репейник дээлд лошго өмс наалдав; 2. өөлөх, өө сөв эрэх; прицепился к слову үг өөлөв.

ПРИЦЕПНО, -ий, -ое, чиргүүл, залгадаг, угсардаг; прицепной вагон чиргүүл вагон.

ПРИЧА, -л, -а, м. 1. хөвөөнд очих, хөвж ирэх; 2. онгоцны аргамж; 3. онгоцны байр, зогсоол.

ПРИЧАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* ПРИЧАЛИТЬ, -аю, -лишь; -ленный; *сов.* 1. аргамжих, аргамжиж уях; причалить баржу к берегу чиргүүл онгоцны эрэгт аргамжиж уях; 2. ирж зогсох; корабль причалил к пристани хөлөг онгоц зогсоолдоо ирж зогсоов.

ПРИЧАСТИЕ I, -я; *ср.* үйлт нэр; причастие будущего времени ирээдүй цагт үйлт нэр.

ПРИЧАСТИЕ II, -я; *ср.* 1. илчилж гэмших, нам манчлал; 2. нанчид амсах, рашаан хүртэх.

ПРИЧАСТИТЬ, -ащу, -астишь; -ащный (-ам, -ена); *сов.* кого (что) илчилж гэмшүүлэх, наманчуулах.

ПРИЧАСТИТЬСЯ, -ащусь, -астишься; *сов.* илчилж гэмших, наманчлал.

ПРИЧАСТНОСТЬ, -и, ж. холбогдол, холбогдолтой; причастность к преступлению гэмт хэрэгт холбогдолтой.

ПРИЧАСТНЫЙ I, -ая, -ое, үйлт нэрийн; причастная форма үйлт нэрийн хэлбэр; причастный оборот үйлт нэрийн хэлхээ.

ПРИЧАСТНЫЙ II, -ая, -ое, холбогдолтой, хаммагтай; причастный к литературе человек улга зохиолд холбогдолтой хүн.

ПРИЧЕМ, *союз.* тэгээд бас, бас тэгээд; он много работает, причём успеваеt читать и художественную литературу тэр хүн их ажил хийдэг, өгөгдөл бас уран зохиол уншиж амждаг; при школе хороший сад, причём большую часть деревьев школьники посадили сами сургуулийн дэргэд аятайхан цэцэрлэг бий, тэгээд бас түүний ихэнх модыг сурагчид өөрсдөө суулгасан юм.

ПРИЧЕСАТЬ, -ешу, -ешишь; -чөөнный; *сов.* кого-что. ПРИЧЕСЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* самнаж причесать волосы үс самнах.

ПРИЧЕСКА, -и, ж. 1. үсээ самнах, самнуулах, үсээ засах, засуулах; она потратила на причёску целый час тэр хүүхэн үсээ засуулахад бүхэл цаг гардав; 2. засуулсан үс, шаанх, үснир; модная причёска шаавай маягаар засуулсан үс, чамин засуулсан үс.

ПРИЧИНА, -ы; ж. шалтгаан, учир, учир шалтгаан; харгаа; причина пожара түймэр гарсны шалтгаан; уважительная причина хүндтэй шалтгаан, чухал-шалтгаан; приводить причины шалтгаан тоочих; побудительная причина тудхсан шалтгаан; по той или иной причине тийм буюу ийм учраас, ямар нэгэн шалтгаанаар; смеяться без причины учир шалтгаангүй инээх; нет действия без причины учир шалтгаангүй үйл явдал байхгүй.

ПРИЧИНДА, -лы, -ое; (разг. шутил.) байнгын эргэлдүүд.

ПРИЧИНИТЬ, -аю, -аешь; -чинный (-ан, -ена); *сов.*, что. ПРИЧИНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* учруулах, -гах, -гэх, -уулах, -үүлэх; причинить убытки хохирол учруулах; причинить кому-либо беспокойство хүнд төвөг учруулах; причинить боль өвтгөх, зовниулах.

ПРИЧИННОСТЬ, -и, ж. (мнжн.) шалтгаан, учир шалтгаан, харилцан шалтгаалх, шүтэн барилдах; закон причинности учир шалтгааны хууль.

ПРИЧИННЫЙ, -ая, -ое (мнжн.) шалтгааны, учир шалтгааны; причинная связь учир шалтгааны холбоо.

3. замд явах, гүйлт; вагон в пробеге замд яваа вагон.

ПРОБЕ'ГАТЬ, -аю, -аешь; сов. гүйсээр байх, гүйсээр өнгөрөх; пробегать весь день по городу бүхэл өдөр хотоор гүйсээр өнгөрөх.

ПРОБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРОБЕЖА'ТЬ**, -егу, -ежишь, -егут; *сов.* 1. гүйж гарах, гүйж өнгөрөх; пробежать через поле талбай дундуур гүйж гарах; 2. гүйх, газар гүйх; пробежать километр километр газар гүйх; 3. зарс хийх; дрожь пробежала по всему телу бүх бие зарс хийв; 4. гүйнгэ харах, гүйнгэ унших, гүйлгэн харах; пробежать глазами афишу театрын зарлалыг гүйлгэн харах.

ПРОБЕЖА'ТЬСЯ, -егусь, -ежишься; *егутся; сов.* гүйж чилээгээ гаргах.

ПРОБЕ'ЖИ, -а, *м.* 1. онгорхой, онгорхой газар, коосон зай, цагаан мөр; оставить пробел в тексте бичгээ хоосон зай үлдээх; 2. дутагдал, кийдэл; восполнить пробел в знаниях мэдлэгийн дутагдлыг нөхөх.

ПРОБИВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. цоолох, нүхлэх, цөм цохих; 2. цохиж байх, цохисоор байх.

ПРОБИВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. нэвтрэн гарах, нэвтрэн хүрэх; пробиваться сквозь толпу олны дундуур нэвтрэн гарах; 2. цухуйх, бултайх; трава начинает пробиваться ногоо цухуйж байна; 3. зэрэгт хүрэх, зэрэгт орох; 4. нооллодох, оролдох.

ПРОБИРА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дагжуулах, чичрүүлэх; 2. зэмлэх; зандрах.

ПРОБИРА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. арай чарай нэвтрэх, арай гэж гарах; 2. шургаж орох, сэмжэн орох.

ПРОБИ'РКА, -ж, *ж.* хуруун шил, гожгор шил, гоожоохой.

ПРОБИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *анный; несов.*, *что (спец.)*. 1. сорилт хийх; 2. сорьц тэмдэглэх, сорилтын тэмдэг дарах.

ПРОБИ'ТЬ, -бью, -бьешь; -бей; *-итый (-ит); сов.* 1. цөм цохих, нэвт цохих, цоолох, нүхлэх; пробить стену хана цөм цохих; пуля пробила дверь сум үүдийг нэвт цохив; 2. цохих; болох; пробито двенадцать часов арван коёр цаг цохив; 3. цохиж байх, цохисоор байх; ☆ пробить себе дорогу зөв замдаа орох, амжилт олох.

ПРОБИ'ТЬСЯ, -бьюсь, -бьешься; -бейся; *сов.* 1. нэвтрэн гарах, нэвтрэн хүрэх, гарах; мы пробивались сквозь толпу бид олны дундуур нэвтрэн гарав; ручей пробился сквозь камни горхийн ус чулуун дундуур урсан гарав; полк пробился к реке хороо цэрэг голд нэвтрэн хүрэв; 2. цухуйж гарах, бултайж гарах; пробилась молодая трава шинэ ногоо цухуйж гарав; 3. зэрэгт хүрэх, зэрэгт орох; пробиться в люди хүний зэрэгт орох; 4. нооллодох, оролдох; пробиться день над задачей өдөр турш тоо бодлоготой нооллодох, бодлоготой ноолдсоор өдрийг өнгөрөөх.

ПРО'БКА, -и, *ж.* 1. илчүү мод, ховол мод; ховолт мод; 2. ховол, илчүү; поплавок из пробки ховол хөвүүр; 3. бөглөө, лонхны бөглөө; бутылка без пробки бөглөөгүй лонх; 4. шахцалдах, чихцэлдэх шахалд аан, чихэлдээн; в дверях образовалась пробка үүдэнд шахалдаан болов.

ПРО'БКОВЫЙ, -ая, -ое. илчүү, ховол; пробковое дер ево илчүү мод; пробковый пояс ховол бүс.

ПРОБЛЕ'МА, -ы, *ж.* асуудал, вуйрвал асуудал, проблем; разрешить проблему асуудал шийдвэрлэх; проблема рынка зах зээлийн асуудал.

ПРОБЛЕМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое., **ПРОБЛЕМАТИ'ЧНЫЙ**, -ая, -ое; *-чен, -чна, (книжн.)*. 1. тоймлож байгаа, тухайлж байгаа, бүрмөсөн шийдээгүй; проблематический вывод тоймлож байгаа дүгнэлт; 2. магадтай болоогүй, лавтай болоогүй, асуудалтай байх;

мой отъезд ещё проблематичен миний явах ч лавтай болоогүй байна.

ПРОБЛЕ'МНЫЙ, -ая, -ое, чухал асуудалтай, асуудал шийдвэрлэхэд зориулагдсан; проблемный доклад чухал асуудалтай илтгэл.

ПРО'БЛЕСК, -а, *м.* 1. гялс хийх, гилбэх, цахих; проблеск молнии цахилгаан гилбэх; проблеск света гэрэл гялс хийх; 2. жаахан орох, өчүүхэн гөрөх; проблеск сознания жаахан ухаан орох; проблеск надежды өчүүхэн найдвар төрөх.

ПРОБЛУЖДА'ТЬ, -аю, -аешь; *сов.* төөрч тэнэх, төөрч явах; пробуждал всю ночь бүхэл шөндөөсөө төөрч тэнэв.

ПРО'БНЫЙ, -ая, -ое. 1. сорилтын, сорьцын; пробный товар сорилтын бараа; 2. туршил, туршлагын; пробный урок турших хичээл; пробная работа туршлагын ажил; 3. сорьцтой, сорьцын тэмдэгтэй; пробное золото сорьцын тэмдэгтэй алт.

ПРО'БОВАТЬ, -бую, -буешь; *несов.* 1. сорих, туршиж, туршиж үзэх; пробовать свои силы хүчээ оёрих; 2. амсаж үзэх, амталж үзэх; пробовать яблоко алим амталж үзэх; 3. оролдох, оролдоод үзэх; пробовать выяснить учрыг олохыг оролдох;

ПРОБОДА'ТЬ, 1 и 2 *л. не употр.*, -ает; *сов.*, *кого-что*. 1. цоо мөргөх, цоо хатгах; 2. цоолох.

ПРОБОДЕ'НИЕ, -я, *ср.* цорорх; прободение кишок гэдэс цоорох.

ПРОБО'ИНА, -ы, *ж.* цөмөрхий, цоорхой; пробойна в броне хуягийн цөмөрхий.

ПРОБО'Й -я, *м.* цүү, цугцрэл.

ПРОБО'ЙНИК, -а, *м.* (*спец.*) цоолтуур.

ПРОБОЛЕ'ТЬ I, -ею, -еешь; *сов.* өвчтэй байх; он проболез три дня гэр, гурван өдөр өвчтэй байсан;

ПРОБОЛЕ'ТЬ II, 1 и 2 *л. не употр.*, -ит; *сов.* өвчлөх, өвдөх; раненая рука проболит недолго шархатсан гар удаан өвдөхгүй.

ПРОБОЛТА'ТЬ, -аю, -аешь; -болтанный; *сов.* 1. чалчих, дэмий донгосох; проболтать целый час бүтэн цаг дэмий донгосох; 2. үг алдах.

ПРОБОЛТА'ТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *сов. (прост.)* тэнэж явах, дэмий хэсүүчлэх, зайж явах; проболтался на улице до вечера гудамжаар үдэш болтол тэнэж явах.

ПРОБОЛТА'ТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *сов. (разг.)* үг алдах; он из любви со мною проболтался зэр над дотночилж байгаад үг алдав.

ПРОБО'Р, -а, *м.* хагалбар; носить волосы на прямой пробор үсээ тэгш хагалбартай засуулах; косой пробор хазгай хагалбар; сделать пробор үсэндээ хагалбар гаргах.

ПРОБОРМОТА'ТЬ, -очу, -очешь; *сов.*, *что (разг.)* бөвөгнөх; гүнгэнэх.

ПРО'БОЧНИК, -а, *м.* (*прост.*) шурагтай шөвөг, бөглөөний, сугалуур.

ПРОБРА'ТЬ, -беру, -берьш; *Бал, Бада, Гала, Галей пробранный; сов.* 1. бие зайрхй дагшиж, шихүүцэл мороз пробрал хүйтэнд бие зайрай, пробрал страй айж бие зайрайв; 2. зэмлэх, зандран; пробрал малуна дүрсгүй хүүхдийг зандрав.

ПРОБРА'ТЬСЯ, -берусь, -берьшись; *Балей, Галас, -алось; сов.* 1. арай гэж гарах, арай чарай нэвтрэх; обратиться сквозь толпу олны дундуур арай гэж гарах; 2. шургаж орох, сэмжэн орох; обратиться в комнату через окно цонхоор тасалгаанд бичлэн орох.

ПРОБУДИ'ТЬ, -ужу, -удишь; *ужденный (гнн, гена); сов.*, **ПРОБУЖДА'ТЬ**, -аю, -аешь; *несов.*, *что (высок.)* 1. сэрээх, нойроос сэрээх; 2. сэрээх, сэргээх, төрүүлэх; империалистический гнёт пробуждает классовое сознание трудящихся колоний эзэрхэг гүэрэмгийн дарлал, колонийн орны хөдөлмөрчдийн ангийн

ухамсрыг сэргээдэг байна; 3. -тай болгох; пробудить любовь к спорту биеийн тамирт дуртай болгох.

ПРОБУДИТЬСЯ, -ужусь, -удисься и -удисься; сов., **ПРОБУЖДАТЬСЯ**, -аюсь, -аеюсь; несов. 1. сэрэх; пробудиться ото сна нойроос сэрэх; 2. -тай болох, төрөх; в нём пробудилась охота к чтению түүнд ном ун ших хүсэл төрөв; у него пробудилось желание петь тэр дуулах дуртай болов.

ПРОБУЖДЕНИЕ, -я, ср. сэрэх, сэргэх, сэрэл, төрөх; пробуждение природы байгаль сэргэх.

ПРОБУРАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; несов. **ПРОБУРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный (-ён, -ена); сов. өрөмдөх, өрөмдөж цоолох.

ПРОБЫТЬ, -буду, -будешь; пробыл (и пробыл), пробыла, пробыло и пробыло); пробудь; -ыший; сов. байх, сууж байх; пробыл все лето в деревне вун турш тосгонд сууж байв; заведующим он пробыл неделю эрхлэгчээр тэр удаан байгаагүй.

ПРОВАЛ, -а, м. 1. нурах, цемрөн унах; провал крыши дээвэр нурах; 2. цөмөрхий, нүх, гуу; глубокий провал в горах уулын гүн гуу; 3. унах, уналт, бүтэлгүй болох; провал на выборах сонгууль дээр унах.

ПРОВАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОВАЛИТЬ**, -алю, -алишь -аленный; сов. нураах, унагах; провалить крышу дээвэр нураах; провалить работу ажил нураах, ажил унагах; провалить на экзамене шалгалтад унагах; ☆ проваливай отсюда эндээс тонил.

ПРОВАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеюсь; несов., **ПРОВАЛИТЬСЯ**, -алюсь, -алишься; сов. 1. унах, ойчих; провалиться в яму нүх рүү ойчих; 2. нурах, нурж ойчих, эвдэрч ойчих, иврэх; мост провалился гүүр нурж ойчив; крыша провалилась дээвэр нурав; 3. унах, ойчих; провалиться на экзамене шалгалтад унах; ☆ как сквозь землю провалился бүр алга боллоо; готов сквозь землю провалиться ичиж газар доор орчихмоор болно.

ПРОВАЛЯТЬСЯ, -ляюсь, -ляешься; сов. хэвтэж өнгөрөх, хэвтсээр байх.

ПРОВАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОВАРИТЬ**, -арю, -аришь; -аренный; сов., что. 1. шалз чанах, чанаж болгох, гүйцэд болгох; проварить рыбу загас чанаж болгох; 2. чанаж байх, чанасаар байх.

ПРОВАРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -арится; сов. 1. чанагдах, шалз чанагдах; 2. чанагдаж байх.

ПРОВЕДАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. (разг.), **ПРОВЕДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. эргэх, уудлаад гарах; проведать родных хамаатнаа эргэх; 2. сураглаж мэдэх.

ПРОВЕДЕНИЕ, -я, ср. 1. гавих, барих; проведения железной дороги төмөр зам тавих; 2. явуулах, гүйцэтгэх; проведение посевной компании тариалгын ажлыг явуулах; 3. биелүүлэх; проведение решения собрания в жизнь курлын шийдвэрийг амьдралд биелүүлэх.

ПРОВЕЗТИ, -везу, -везешь; -веза, -везла; -везший; -везенный (-ён, -ена); -везя; сов., кого-что. 1. аваачих, күргэж явах, тээж явах, тээж гаргах; провезти на санях чаргаар аваачих; провезти по улице гудамжидар аваачих; ивээгчид провеза меня мимо театра колдний сэргэчи намайг театрын дэргэдүүр күргэж явав; 2. авч явах, кийгээд авч явах; провезти книги в чемодане чемодандаа ном кийгээд авч явах.

ПРОВЕИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. кийгээх, кийсэ гэж цэвэрлэх.

ПРОВЕНТИЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. цэвэр агаар оруулах, салхи оруулах, агаар цэвэрлэх.

ПРОВЕРЕННЫЙ, -ая, -ое. шалгарсан, шалгагдсан; проверенный работник шалгагдсан ажилтан; проверенный механизм шалгагдсан механизм.

ПРОВЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., кого-что. 1. шалгах, хянах; проверить билеты при входе үүдэнд билет шалгах; 2. шалгаж үзэх, туршиж үзэх, тааруулах; проверить знания мэдлэгийг туршиж үзэх; проверить часы цаг тааруулах.

ПРОВЕРКА, -и, ж. шалгах, шалгаж үзэх, шалгалт, туршиж үзэх; проверка документов үнэмлэх баримтыг шалгаж үзэх; проверка знаний мэдлэгийг туршиж үзэх.

ПРОВЕРНУТЬ, -ну, -нешь; -врнутый; сов., что.

ПРОВЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гатах, хөшиглөх, хигэх; провернуть мясо через мясорубку махны машинаар мах татах, машинаар мах хөшиглөх; 2. өрөмдөх, нүхлэх, цоолох, гаргах; провернуть дыру нүх гаргах; 3. шалавхан хийчхэх, шувталчихаа провернуть дело ажлыг шалавхан хийчхэх; провернуть вопрос асуудлыг шувталчихаа.

ПРОВЕРОЧНЫЙ, -ая, -ое. шалгах, шалгалтын, шалгаж үзэх, туршиж үзэх; проверочная комиссия шалгах комисс; проверочный диктант шалгаж үзэх цээж бичиг.

ПРОВЕРТЕТЬ, -ерчу, -ертишь; -ерченный; сов., что., **ПРОВЕРТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. өрөмдөх, цоолох, цөмлөх, гаргах; повертеть дыру в стене хананд нүх гаргах; 2. эргүүлж байх, эргүүлдсээр байх.

ПРОВЕРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шалгах, хянах; 2. шалгаж үзэх, туршиж үзэх.

ПРОВЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. шалгалтад, шалгуулах, хянагдах.

ПРОВЕ'С, -а, м. (спец.). 1. жингийн дугуу, дугагдах нь; 2. гудайх, гулазайх, хотойх.

ПРОВЕСТИ, -еду, -едешь; -ёл, -ела; -едший; -еденный (-ён, -ена); -едя; сов. 1. гаргаж өгөх, өнд гөрөөж өгөх, газарчилж өгөх, авч гарах; провести отряд через лес отрядыг ой дундуур гаргаж өгөх; провести лодку через пороги завийг голын боргно дундуур гаргаж өгөх; провести кратчайшим путём хамгийн дот замаар гаргаж өгөх; провести мимо дома байшингийн хажуугаар өнгөрөөж өгөх; 2. тогтоох, тавих, татах; провести границу хил тогтоох; провести линию шугам татах; 3. илэх, шудрах, арчих; провести рукой по волосам гараар үсээ илэх; провести рукой по столу гараар ширээг шудрах; провести тряпкой по стеклу даавуугаар шил арчих (шудчих); провести щёткой по платью сойзоор дээл арчих; 4. тазвих, хийх; провести железную дорогу төмөр зам тавих; провести водопровод усан коолой хийх; 5. батлуулах, гаргуулах; провести постановление тогтоол батлуулах, тогтоол гаргуулах; 6. биелүүлэх, гүйцэтгэх, явуулах; провести идею в жизнь үзэл санаа амьдралд биелүүлэх; провести посевную кампанию тариалангийн кампани явуулах; провести собрание хурал хийх, хурал хийлгэх; 8. хөтлөх; провести по кассовой книге кассын дансаар хөтлөх; провести счёт в кассе тооцоог кассад хөтлөх; 9. өнгөрүүлэх, өнгөрөөх; провести отпуску на юге амралтаа дулаан газар өнгөрүүлэх; весело провести праздник баярын өдрийг цэнгэлтэй өнгөрөөх; 10. мэхлэх, залилах; его легко не проведёшь түүнийг тийм амархан залилж чадахгүй.

ПРОВЕТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОВЕТРИТЬ**, -врю, -вришь; -ренный; сов., что. салхи оруулах, цэвэр агаар оруулах, сэрүүцүүлэх; проветрить помещение байшинд цэвэр агаар оруулах.

ПРОВЕТРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **ПРОВЕТРИТЬСЯ**, -врюсь, -вришься; сов. салхи орох, цэвэр агаар орох, сэрүүцэх, агаар цэвэрших; комната проветрилась тасалгаван агаар цэвэршив.

ПРОВЕ'ЯТЬ, -ю, -ешь) -янный; сов. хийрэх, хийгөж цэвэрлэх.

ПРОВИА'НТ, -а, м. (устар.) хүнс, хоол хүнс; снабжать провиантом хүнс нийвүүлэх.

ПРОВИА'НТСКИЙ, -ая, -а, хүнсний, хоол хүнсний.

ПРОВИ'ДЕНИЕ I, -я, ср. ирээдүйг таамаглах, зөв бодол, зөн билэг.

ПРОВИДЕ'НИЕ II, -я, ср. 1. бурхны адистад тэнгэрийн бошиг; 2. бурхан, дээд тэнгэр.

ПРОВИДЕНЦИАЛИ'ЗМ, -а, м. бошигт суртал.

ПРОВИ'ДЕТЬ, -ижу, -идишь; несов., что. (высок. устар.) ирээдүйг таамаглах, зөгнөж бодох, угтаж мэдэх.

ПРОВИ'ДЕЦ, -ца, м. (высок. устар.) ирээдүйг айлдагч, зөвч, угтаж мэдэгч.

ПРОВИ'ЗИЯ, -и, ж. (устар.) хүнс, хоол хүнс.

ПРОВИ'ЗОР, -а, м. эм найруулагч, эмийн санч, эмийн мэргэжилтэн.

ПРОВИНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов., в чем или чем перед кем. буруутах, осолдох, зэмтэй болох; провиниться перед родителями эцэг эхийн өмнө буруулах.

ПРОВИ'ННОСТЬ, -и, ж. (разг.) буруу, гэм, зэм.

ПРОВИНЦИА'Л, -а, м. хөдөөний хүн, хөдөөрхүү хүн.

ПРОВИНЦИА'ЛКА, -и, ж. хөдөөний эмэгтэй.

ПРОВИНЦИАЛИ'ЗМ, -а, м. хөдөөний зан, хөдөөний үг.

ПРОВИНЦИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лам, -льма. хөдөөний, хөдөөрхүү, зах хязгаарын; провинциальные нравы хөдөөний заншил.

ПРОВИ'НЦИЯ, -и, ж. 1. муж, их муж; 2. хөдөө, хөдөө газар, хязгаар; жить в провинции хөдөө газар суух.

ПРОВИСА'ТЬ, -ает; несов., **ПРОВИ'СНУТЬ**, I и II а. не употр., -нет -вис, -виса; сов. гулзайх, гулзайж унжих, гудайх, котойх; провис провис сунгал утас гулзайж унжив; потокок провис тааз хөтөйв.

ПРОВ'ОД, -а, мн. -а, -ов, м. утас, дамжуулагч, дамжуурхай, шижим, хөтлүүр, ээл, хөгнүүр; электрические провода цахилгаан утас; телефонный провод телефоны хөгнүүр.

ПРОВОДИ'МОСТЬ, -и, ж. (спец.) нэвтрүүлэх чанар, дамжуулж чанар, нэвтрүүлц, дамжуулц; проводимость металлов төмөрлөгийн нэвтрүүлэх чанар.

ПРОВОДИ'ТЬ I, (провести) -ожу, -одишь; несов. 1. гаргах, гаргаж өгөх, өнгөрүүлж өгөх, газарчилж өгөх; провонить судно через пролив хөлөг онгоцыг далайн хоолойгоор гаргах; 2. тогтоох, тавих, татах; проводить линию шугам татах; 3. илэх, шудрах, арчих; проволить рукой по щеке гараар хацрыг илэх; 4. тавих, хийх; 5. батлуулах, гаргуулах; проводить постановление тогтоол гаргуулах; 6. биелүүлэх, гүйцэтгэх, явуулах; проводить политику немешательства во внутренне дела других государств бусад улсын дотоод хэрэгт оролцохгүй бодлого явуулах; 7. хийх, хийлгэх; проводить собрание хурал хийлгэх; 8. хөтлөх; проводить счёт по кассе кассаар зооцоо кетлэх; 9. өнгөрүүлэх, өнгөрөөх, дүлэх; проводить целый день в мастерской дархны газар бүтэн өдрийг өнгөрүүлэх; проводить ночь шөнө дүлэх; 10. нэвтрүүлэх, дамжуулах; металлы проводят электричество төмөрлөг бол цахилгааныг дамжуулна.

ПРОВОДИ'ТЬ II, -ожу, -одишь; сов. гаргаж өгөх, үдэх, үдэж гаргах, үдэж мордуулах; проводить на вокзале төмөр замын буудал дээр үдэж гаргах; проводить сына в армию хүүгээ цэрэгт үдэж мордуулах.

ПРОВО'ДКА, -и, ж. 1. оруулах, тавих; проводка электричества цахилгаан гэрэл тавих; 2. сүлжээ, ээлзэ; электрическая проводка цахилгаан сүлжээ.

ПРОВОДНИ'К I, -а, м. 1. газарч, газарчлагч, зам заагч; 2. хөтөч, хөтөл, улаач, үйлчлэгч; проводник груза ачааны хөтөч.

ПРОВОДНИ'К II, -а, м. 1. дамжуулагч; проводник электричества цахилгаан дамжуулагч; 2. түгээгч, нэвтрүүлэгч; радио—проводник культуры радио бол соёлыг түгээгч мөн.

ПРОВО'ДЫ, -ов. үдлэг, үдэх, үдэж гаргах, удаан үдэж мордуулах; дальние проводы—лишние слёзы уйлан ихдэх.

ПРОВО'З, -а, м. тээх, тээвэр, авч явах; платить за провоз тээврийн хөлө төлөх.

ПРОВОЗГЛАСИ'ТЬ, -ашу, -асишь; -ашинный (-эн, -ена); сов., **ПРОВОЗГЛАСИ'ТЬ**, -аю, -асишь; несов. тунхаглах, зарлах, өргөмжлөх; өргөх; провозгласить республику бүгд найрамдах улсыг тунхаглах; провозгласить лозунг уриаг зарлах; провозгласить тост хүндага өргөх, сөнгний ерөөл хэлэх.

ПРОВОЗГЛАСЕ'НИЕ, -я, ср. тунхаглах, зарлах, өргөмжлөх, өргөх.

ПРОВОЗИ'ТЬ I, -ожу, -озишь; сов., кого-что. зөөвөрлөж байх, тээвэрлэж байх; целый день провозил дрова из леса ойгоос өдөр турш чүлээ зөөвөрлөж байв.

ПРОВОЗИ'ТЬ II, -ожу, -озишь; несов. 1. аваачих, авч явах, хүргэж явах, тээж явах, нэвтрүүлэн гаргах; провозить товары через границу барааг хил нэвтрүүлэн гаргах.

ПРОВОЗИ'ТЬСЯ, -ожусь, -озишься; сов. (разг.) 1. бужигналдах; дети провозидись весь вечер бүхэл үдэш хүүхэд бужигналдав; 2. нооролдох, ноололдох; провозиться с больным весь день өвчтэй хүнтэй өдөр турш нооролдох.

ПРОВОКА'ТОР, -а, м. I. өдөөн тагнагч; 2. хатган өдөөгч, өдөөгч, тухирягч.

ПРОВОКА'ТОРСКИЙ, -ая, -ое. 1. өдөөх тагнуулын, өдөөн тагнагчдын; 2. хатган өдөөгчдийн, өдлөгчийн, тухирлагын.

ПРОВОКАЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. өдлөгийн, хатгалгын, өдөөх, өдөөн хатгах; провокационный вопрос өдөөн хатгах асуулт.

ПРОВОКА'ЦИЯ, -и, ж. 1. тагнаж өдөөх, өдөөн хатгах; провокационный вопрос өдөөн хатгах асуулт; 2. өдөөлөг, өдөөх, тухирдах.

ПРОВОЛО'КА, -и, ж. **ПРОВОЛОЧКА**, -и, ж. утас, төмөр утас, сувимал утас, шавандсан утас, сунгал, колючая проволока өргөст утас; телеграфная проволока цахилгаан мэдээний утас.

ПРОВОЛО'ЧКА, -и, ж. (разг. неодобр.) нуршуудал саад, саатуулах, удаашруулах; решить дело без проволочек хэргийг нуршуудалгүй шийдэх.

ПРОВОЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. утсан, төмөр утсан, сувимал утсан, шавандсан утсан; проволочное заграждение төмөр утсан хориг.

ПРОВОЛО'ЧЬ, -оку, -одишь, -окут; -ок, -окла; -оденный (-эн, -ена); сов., кого-что (прост.) чирэх; проволочь по улице бревно гуалинг гудамжаар чирэх.

ПРОВОНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; сов. (прост.) үнэртэх, үнэр гутах, ханхдах.

ПРОВО'РНО, нареч. гавшгай, шаламгай.

ПРОВО'РНЫЙ, -ая, -ое; -рек, -рма. гавшгай, шаламгай, хүйхэр; проворный паром гавшгай залуу; проворный шаг шаламгай алхам.

ПРОВО'РОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. (разг.) хулгайлах, шамшигдал гаргах.

ПРОВОРО'НИТЬ, -ню, -нишь; -ненный; сов., кого-что (прост.) алмайрах, адмайрч алдах, гөдийсөөр алдах.

боты ажлын дэвшилтэй норм; прогрессивно-сдельная зарплата хийснээр нь өсгөн олгох цалин; прогрессивное обложение өсгөн оногдуулах; ☆ прогрессивный паралич даамжрах саа өвчин.

ПРОГРЕССИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. 1. давших, дэвших, дээшлэх, сайжрах, нэмэгдэх; человеческое общество прогрессирует хүн төрөлхтний нийгэм давшиж байна; он прогрессирует в знаниях түүний мэдлэг дээшилж байна; 2. хүндрэх, өрнөх, чангарах; болезнь прогрессирует өвчин хүндэрч байна.

ПРОГРЕ'ССИЯ, -и, ж. дэвшил; арифметическая прогрессия нэмэх дэвшил, арифметикийн прогрессия, тоо бодлогын прогрессия.

ПРОГРЕ'ТЬ, -ею, -еешь; -ретый; сов., что. сайн дулаацуулах, гүйцэд халаах; прогреть помещение байшин сайн дулаацуулах; прогреть печь зуух гүйцэд халаах.

ПРОГРЕ'ТЬСЯ, -еюсь, -еюсья; сов. сайн дулаацах, гүйцэд халах; печь ещё не прогрелась зуух бас л гүйцэд халаагүй байна.

ПРОГРОМЫХА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. нижигнэх, түжигнэх, нижигнүүлэх, түжигнүүлэх; прогromыхать по полу сапогами гутлаар шалан дээгүүр түжигнүүлэх.

ПРОГРОХОТА'ТЬ, -очу, -очешь; сов. нир хийх, нижигнэх.

ПРОГРЫЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОГРЫ'ЗТЬ**, -зу, -зешь; -ыз, -ыза; -зый; -зennyй; сов., что. цоо мэрэх, химлэж цоолох.

ПРОГУДЕ'ТЬ, -гужу, -дишь; сов. дугарах, дүнгэнэх, сүнгэнэх; прогудел гудок яндан дугарав.

ПРОГУ'Л, -а, м. ажил таслах; вынужденный прогул аргагүйдэж ажил таслах.

ПРОГУ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зугаацаж явах; 2. таслах, гээгдэх; 3. ажил таслах; 4. зугаацуулж явах, гишгэлүүлж явах; нянька прогуливает ребяг харгалзагч авгай хүүхэд зугаацуулж явна; прогуливать лошадей после быстрой езды давхиж ирсэн морийг гишгүүлж явах.

ПРОГУ'ЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; несов. зугаацаж явах, зугаалж явах.

ПРОГУ'ЛКА, -и, ж. зугаацаж явах, зугаацал; Загородная прогулка хотын гадна зугаацаж явах.

ПРОГУ'ЛЬЩИК, -а, м. ажил таслагч, ажил тасалдуулагч.

ПРОГУ'ЛЬЩИЦА, -ы, ж. ажил таслагч эмэгтэй.

ПРОГУЛЯ'ТЬ, -аю, -яешь; -улянный; сов. 1. зугаацаж явах, зугаалж явах; прогулять весь день в лесу ой дотуур өдөр турш зугаацаж явах; 2. таслах, гээгдэх, амжихгүй; прогулять обед өдрийн хоолноос гээгдэх, өдрийн хоол идэж амжихгүй; 3. таслах; прогулять занятия хичээл таслах; 4. үрэх, үрчхэх, барчгах; прогулять все деньги камаг мөнгөө үрчхэх.

ПРОГУЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яюсья; сов. зугаацаж явах, зугаалж явах; прогуляться по парку цэцэрлэгээр зугаалж явах.

ПРОДАВА'ТЬ, -даю, -даешь; несов. худалдах; ☆ продаю, за что купил дуудсан үгээ л ярьчихлаа.

ПРОДАВА'ТЬСЯ, -даюсь, -даюсья, -давайся; -давайсья; несов. 1. худалдагдах, худалдах; 2. биеэ худалдах, урваж орох.

ПРОДАВЕ'Ц, -ца, м. худалдагч продавец магазина дэлгүүрийн худалдагч; продавец цветов цэцэг худалдагч.

ПРОДАВИ'ТЬ, -аваю, -аваешь; -авальный; сов., что. цөм дарах; продавить стекло шид цөм дарах.

ПРОДАВЛИВА'ТЬ, -аю, -авешь; несов. цөм дарах.

ПРОДАВЩИ'ЦА, -ы, ж. худалдагч эмэгтэй, эмэгтэй худалдагч.

ПРОДА'ЖА, -и, ж. худалдаалах, худалдаа; продажа с аукциона үнэ хаялцуулам худалдаалах, үнэ

хаялцуулах худалдаа; поступить в продажу худалдаанд гарах.

ПРОДА'ЖНОСТЬ, -и, ж. биеэ худалдаж чанар, худалдуур чанар, худалдвар чанар, худалдангуй байдал; продажность буржуазной прессы хөрөнгөтний хэвлэлийн худалдвар чанар.

ПРОДА'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. худалдааны, худалдах; продажная вещь худалдааны юм; продажная цена худалдах үнэ; 2. биеэ худалдахаар, худалдагдахаар, худалдаачлах, урвамтгай; продажный человек биеэ худалдахаар хүн; продажная пресса худалдаачлах хэвлэл.

ПРОДА'ЛБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. цохих хүхлэх, тоншиж хүхлэх, цоо цохих.

ПРОДА'ТЬ, -ам, -ашь; -аст, -адем, -адите, -адут; продал, -ала, -ало; -авший; проданный (-ан, -ана, -ано); сов., кого-что. 1. худалдах; продать вещь юм худалдах; 2. худалдаалах, урваж худалдах; продать своих друзей нөхдөө худалдаалах.

ПРОДА'ТЬСЯ, -амся, -ашься, -астся; -адемся, -адитесь, -адутся; -ался, -алась; -айся; -авшийся; сов. худалдагдах, биеэ худалдах, урваж орох; продаться врагам дайсанд биеэ худалдах.

ПРОДБА'ЗА -ы, ж. (продовольственная база), хүнсний бааз.

ПРОДВИГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ойртуулах, тийш болгох; 2. урагшлуулах, урагш давшуулах; 3. дэвшүүлэх, ахиулах; 4. урагш явуулах, хурдатгах.

ПРОДВИГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; несов. 1. ойртох, тийш болох; 2. урагшлах, урагш давших; 3. дэвших, ахих; 4. урагш явах, хурдсах.

ПРОДВИЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. гаргах, явуулах; продвижение товаров на периферию хөдөө бараа гаргах; 2. урагшлах, урагш давшуулах; продвижение войск цэргийг урагш давшуулах; 3. дэвшүүлэх, ахиулах; продвижение по работе ажлын талаар дэвшүүлэх; 4. урагш явуулах, хурдатгах; продвижение дела хэргийг хурдатгах.

ПРОДВИ'НУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов. 1. ойртуулах, тийш болгох; продвинуть сундук к двери авдрыг үүдэнд ойртуулах; 2. явуулах, очуулах, урагшлуулах; продвинуть литературу в деревню тосгонд ном зохиол явуулах; 3. дэвшүүлэх, ахиулах; продвинуть по службе албан ажилд нь дэвшүүлэх; 4. урагш явуулах, хурдатгах; продвинуть дело хэргийг хурдатгах.

ПРОДВИ'НУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. ойртох, багтаж орох; стол продвинется в дверь ширээ үүдээр багтаж орно; 2. урагшлах, урагш давших; полк продвинулся на десятки километров хороо цэрэг, хэдэн арван километр урагшлах; 3. дэвших, ахих; продвинулись по службе албан ажлын талаар дэвших; 4. урагш явах, хурдсах; дело продвинулось хэрэг хурдсах.

ПРОДЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., что. сүвлэх, углах, зүүх.

ПРОДЕКЛАМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. аялан унших, аялгуулан унших, дуудаж унших.

ПРОДЕ'ЛАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что.

ПРОДЕ'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хийх, гүйцэтгэх; он проделал это в два дня тэр үүнийг хоёр өдрийн дотор хийв; 2. цоолох, нүхлэх, гаргах; проделать дыр в стене хана цоолж үүд гаргах.

ПРОДЕ'ЛКА, -и, ж. ов заль, ов жив, муу ов, бач; проделка шалуна дүрсгүй хүүхдийн ов заль.

ПРОДЕМОНСТРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. үзүүлэх, харуулах; продемонстрировать своё единство эв санал нэгтгэйгээ үзүүлэх.

ПРОДЕ'РГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. нүхээр оруулах, сүвлэх; 2. тас шүүмжлэх.

ПРОДЕ'РЖА'ТЬ, -ержу, -ержишь; -ержанный; сов., кого-что. барьж байх, тэвэрч байх, байлгах; продерж-

жать ребёнка полчаса на руках хүүхдийг хагас цаг гэвэрч байх; **больного** продержалмь месяц в клинике өвчтэй хүнийг эмнэлэгт сар байлгах.

ПРОДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишься; сов. эзлэн байх, байрандаа байх, тэсэж байх; рота продержалась на позиции до прибытия подкреплений суман цэрэг туслах хүчнийг иртэл байрлалаа эзлэн байв.

ПРОДЕРНУТЬ, -ну, -нешь; **бутый**; сов. 1. сүвлэх, углах; продернуть нитку угас сүвлэх; 2. зад шүүмжлэх; продернуть в стенгазете ханын сонинд зад шүүмжлэх.

ПРОДЕТЬ, -ену, -енешь; -ень; -детый; сов., что. сүвлэх, углах, сэнжлэх; продеть нитку в иголку зүүнд угас сүвлэх; продеть годову в комут хомыг (туянзыг) толгойд нь углах.

ПРОДЕШЕВИТЬ -влю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов., что и без доп. (разг.). хямдхан худалдах, хямдаар өгөх.

ПРОДИКТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов. 1. хэлж бичүүлэх, цээжээр бичүүлэх; продиктовать письмо захидал хэлж бичүүлэх; 2. тулгах, тушаах; продиктовать свои условия болсроо тулгах.

ПРОДИРАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** ураг, цоолох. **ПРОДИРАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; **несов.** 1. чихэлдэж гарах; продирается сквозь толпу олмы дундуур чихэлдэж гарах; 2. урагдах, цоордох.

ПРОДЛЕВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** (разг.). сунгах, уртатгах.

ПРОДЛЕНИЕ, -я, ср. сунгах, уртатгах; продление отпуски амралтыг сунгах.

ПРОДЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов., что. сунгах, уртатгах; продлить отпуск амралтыг сунгах; продлить удовольствие цэнгэлээ уртатгах.

ПРОДЛИТЬСЯ, -длится; сов. үргэлжлэх, удах, болох, удаан болох; морозы продлятся до половинны апреля хүйтэн, цорговдугээр сарын дундуур хүртэл үргэлжилнэ; сколько времени продлится ваш доклад? ганы илтгэл хэрхэн удах вэ?

ПРОДНАЛОГ, -а, м. (продовольственный налог), хүнсний албан татвар.

ПРОДОВОЛЬСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. хүнсний, хүнс гэжээлийн, хүнсний зүйл; продовольственный магазин хүнсний дэлгүүр; продовольственная база хүнс гэжээлийн бааз; продовольственная развёрстка хүнсний зүйлийг албадан авах.

ПРОДОВОЛЬСТВИЕ, -я, ср. хүнс, хүнс гэжээл, коол хүнс; обеспечить население продовольствием ард иргэдийг хүнсээр хангах.

ПРОДОЛБИТЬ, -блю, -бишь; -блённый (-ён, -ена); сов. тоншиж цоолох, тоншиж нүхлэх, цохиж цоолох; дятел продолбил кору тоншуул колдсыг тоншиж цоолов.

ПРОДОЛГОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. сувгаан, гонзгор, уртлаг; продолговатое лицо сувгаан царай.

ПРОДОЛЖАТЕЛЬ, -я, м. (высок.). үргэлжлүүлэгч, залгамжлагч.

ПРОДОЛЖАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** что и в неопр. үргэлжлүүлэх, цааш нь үргэлжлүүлэх, -саар байх; продолжать свою речь үгээ үргэлжлүүлэх; продолжать работать аждаа хийсээр байх.

ПРОДОЛЖАТЬСЯ, 1 и 2 л. не устр., -ается; **несов.** үргэлжлэх, удах, удтал байх, -саар байх; крики продолжались недолго бархиралдаан удаан үргэлжилсэнгүй; молчание продолжалось долго удтал дугай байсаар байв.

ПРОДОЛЖЕНИЕ, -я, ср. үргэлжлэх, үргэлжлүүлэх, үргэлжлэл; продолжение начатой работы эхэдсэн ажлаа үргэлжлүүлэх; продолжение следует үргэлжлэл

нь дараа гарна; ☆ в продолжение нескольких дней хэдэн өдрийн турш.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. үргэлжлэл, үргэлжлэх хугацаа, хугацаа, урт; продолжительность болезни, өвчний үргэлжлэл; установить продолжительность поездки гялалын үргэлжлэх хугацааг тогтоох; продолжительность беременности жирэмсний хугацаа; продолжительность дня өдрийн урт.

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна; урт, удаан, үргэлжлэх; продолжительная зима урт өвөл; продолжительное дееспричастие үргэлжлэх нөхцөл үг; ☆ продолжительный дождь зүс бороо.

ПРОДОЛЖИТЬ, -жу, -жишь; -жский; сов. үргэлжлүүлэх, сунгах; продолжить свой рассказ яриагаа үргэлжлүүлэх; продолжить отпуск амралт сунгах.

ПРОДОЛЖИТЬСЯ, -жится; сов. үргэлжлэх, удах, удаан байх; это долго не продолжится энэ ч удаан үргэлжлэхгүй.

ПРОДОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. уртааш, уртаашаа, тууш, гулд; продолный изгиб уртааш гулзайлт; продолный профиль тууш зүсэлт.

ПРОДОХНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (разг.). амьсгал авах, дотогш амьсгалах; не продохнуть от духоты амьсгал авах аргагүй бүгчим.

ПРОДРАЗВЕРСТКА -и, ж. (продовольственная развёрстка) хүнсний зүйлийг албадан авах, хүнсний оногдуулан хураах, хүнс тэсгэн хураах.

ПРОДРАТЬ, -деру, -дерешь; -ала, -ала; -драть; сов., что (прост.). цоолох, ураг; продрать рукава на локтях ханцуйны тохойг цоолох.

ПРОДРАТЬСЯ, -дерусь, -дерешься; -ался, -алась, -албсь (-албсь); сов. (прост.). 1. чихэлдэж гарах; 2. цоорох, урагдах.

ПРОДРОГНУТЬ, -ну, -нешь; -ог, -огла; сов. дагжих, бээрэх; продрогнуть на морозе даарч дагжих. **ПРОДУВАТЬ**, -аю, -аешь; **несов.** 1. үлээж цэвэрчлэх; 2. үлээх, сэвшээлэх, сэнгэнэх; ветер приятно продувает салхи аятайхан сэнгэнэж байна.

ПРОДУВНОЙ, -ая, -ое (разг.). зальтай, бачтай; это продувная бестия тэр зальтай амьтан.

ПРОДУКТ, -а, м. 1. үйлдэхүүн, үйлдсэн юм; продукт сельского хозяйства хөдөө аж ахуйн үйлдэхүүн; прибавочный продукт нэмүү үйлдэхүүн; продукт обмена арилжааны үйлдэхүүн; 2. үр бүтээл, үр ашиг, үр дүн; этот труд—продукт многих лет работы энэ бүтээл бол олон жилийн ажлын үр дүн болно.

ПРОДУКТИВНОСТЬ, -и, ж. бүтээц, ашиг, шим; повысить продуктивность животноводства мал аж ахуйн бүтээцийг нэмэгдүүлэх.

ПРОДУКТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна, бүтээцтэй, бүтээлтэй, ашиг шимтэй; продуктивный труд бүтээцтэй хөдөлмөр; продуктивный скот ашиг шимтэй мал.

ПРОДУКТОВЫЙ, -ая, -ое. хүнсний; продуктовой магазин хүнсний дэлгүүр.

ПРОДУКТОБЕМЕН, -а, м. бүтээгдэхүүний арилжаа, үйлдэхүүн арилжих.

ПРОДУКЦИЯ, -и, ж. бүтээгдэхүүн; продукция производства үйлдвэрлэлийн бүтээгдэхүүн; валовая продукция бүх бүтээгдэхүүн.

ПРОДУКТЫ, -ов, со словом "питания" и без него. үйлдэхүүн, идээ; продукты питания хүнсний үйлдэхүүн; молочные продукты цагаан идээ.

ПРОДУМАННЫЙ, -ая, -ое. сайтар бодсон, эргэцүүлэн бодсон, сайн бодсон; продуманный ответ сайн бодсон харну.

ПРОДУМАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., **ПРОДУМЫВАТЬ**, -аю, -аешь; **несов.** 1. сайн бодох, сайтар бодох, боловсруулан бодох, бодолхийлэх; продумать план работы ажлын төлөвлөгөөг сайн бодох; 2. бодож байх, бодсоор байх.

ПРОДУТЬ, -ую, -уешь; -утый; сов. 1. үлээж идэврлэх; продуть самовар самоварыг (*вайт тогоог*) үлээж цэврлэх; 2. сэрүүцүүлэх, салхи цохих; меня продудо на свозняке би сийгээ салхинд цохувлаа (*хянаад хүрдэ*).

ПРОДУТЬСЯ, -уюсь, -уеюсь; сов. (прост, шутл), мөрий алдах, юмаа хожигдох.

ПРОДУХ, -а, м. (*спец.*), ПРОДУШИНА, -ы, ж. салхивч, онгорхой нух, онгоохой, сийгүүр.

ПРОДУШИТЬ, -ушу, -ушишь; -ушенный (а -ушеный); -ён, -ена); сов., что (*разг.*), ахилуулах, хяналуулах, үнэр шингүүдэх.

ПРОДУШИТЬСЯ, -ушусь, -ушишься; сов. (*разг.*) анхилах, ханхлах, үнэр шингэх.

ПРОДЫРЯВИТЬ, -ваю, -вишь; -вленный; сов., что (*разг.*), ПРОДЫРЯВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. мүүлэх, цоолох.

ПРОДЫРЯВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -итсь; сов. (*разг.*), ПРОДЫРЯВЛИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. нух гарах, цоорох.

ПРОЕДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тас идэх, идэцгэх, цоо идэх, мэрж цоолох; 2. идэцгэх, барчхах, цөлмөх.

ПРОЕЗД, -а, м. 1. явах, замын; заплатить за проезд замын хөлс төлөх; 2. зам, гарц; проезд воспользоваться зам хорхой; узкий проезд явцуу гарц.

ПРОЕЗДИТЬ, -езжу, -ездишь; -езженный; сов. 1. замд барцуулах; проезжить сто рублей зуун төгрөг замд барцуулах; 2. явах, явж байх, явсаар байх; проездили всю неделю долоо хоног турш явсаар байв. 3. хягсааж дасгах.

ПРОЕЗДНОЙ, -ая, -ов. зорчих, замын, замд явах, замынх; проездной билет зорчих билет.

ПРОЕЗДОМ, нареч. замдаа дайрч, замдаа, зам зуураа; побывать проездом в Москве замдаа Москвад өрөх.

ПРОЕЖАТЬ (*проехать*), -аю, -аешь; несов. 1. өнгөрөх, дайрч өнгөрөх, явах; 2. буулгүй өнгөрөх, алгасаад өнгөрөх; 3. явж байх, явсаар байх; 4. туулж өнгөрөх, шувт явах.

ПРОЕЗЖИЙ, -ая, -ев. 1. явж болох, цагаан, тэргүүр; проезжая дорога явж болох зам, цагаан зам; 2. явуулын кун, замын кун; проезжие люди раясказынвали про Москву замын хүмүүо Москвагийн тухай ярьдаг байв.

ПРОЕКТ, -а, м. 1. төсөл; проект договора гэрээний төсөл; 2. төсөл; төлөвлөгөө; проект экскурсии үзэж аяллын төлөвлөгөө; 3. төсөл, төсөл зураг; проект второй гидроэлектростанции шинэ усан цахилгаан станцийн төсөл зураг.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ I, -я, ср. төсөл кийх, төсөл зураг кийх.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ II, -я, ср. тусгал, тусгах.

ПРОЕКТИРОВАТЬ I, -рую, -руешь; -анный; несов., что. 1. төсөл кийх, зураг кийх; проектировать дом Сайшингийн зураг кийх; 2. төлөвлөх; проектировали устройство детскую площадку күүхдийн талбай байгуулахаар төлөвлөх; проектировать посадку на юг өмнө зүрт явахуар төлөвлөх.

ПРОЕКТИРОВАТЬ II, -рую, -руешь; несов., что (*спец.*), тусгалыг зураг, тусгалыг дамжуулах.

ПРОЕКТИРОВЩИК, -а, м. төсөл зохиогч, төсөл зурагч, төсөлч.

ПРОЕКТНЫЙ, -ая, -ов. төслийн, төсөл зохих, берилгын төслийн, зураг төслийн; проектный отдел төслийн хэлтэс; проектное задание төсөл зохиох даалгавар; проектный институт зураг төслийн институт.

ПРОЕКЦИОННЫЙ, -ая, -ов. тусгал, хүүш, өсгөн тусгах; проекционный аппарат тусгал аппарат.

ПРОЕКЦИЯ, -а, ж. (*спец.*), проекция, тусгал, күүшлэлд и зураг.

ПРОЁМ, -а, м. өнгөрхой, суулгах өнгөрхой; оконный проём цонх суулгах өнгөрхой.

ПРОЁСТЬ, -ем, -ешь, -ест, -едим, -едите, -едят, -ел; -ешь; -есенный; сов., что. 1. тас идэх, идэцгэх, цоо идэх, мэрж цоолох, идэж цоолох; моль прела сукно хивэн хорхой цэмбийг цоо идэв; ржавчина проела ведро хувинг ээв идчихлээ; 2. идэцгэх, барчхах, цөлмөх; проесть все деньги бүх мөнгөө барчхах.

ПРОЁХАТЬ, -еду, -едешь; сов. 1. өнгөрөх, явж өнгөрөх, дайрч өнгөрөх, явах; проехать площадь талбайгаар өнгөрөх; проехать пять километров таван километр явж өнгөрөх; 2. хажуугаар өнгөрөх, буулгүй өнгөрөх, алгасаад өнгөрөх; проехать остановку зогсоолыг алгасаад өнгөрөх, буудлаа өнгөрөх; 3. явсаар байх, явж л байх; проехали пять дней таван өдөр явсаар байв; 4. туулж өнгөрөх, туулж гарах, шувт явах; проехать всю Сибирь бүх Сибирийг туулж гарах.

ПРОЁХАТЬСЯ, -едусь, -едешься; сов. (*разг.*) зугаацаж явах, яваад ирэх; проехаться верхом на лошади морь унаад зугаацаж явах; проехаться на машине машинаар яваад ирэх; ☆ проехаться на чей-либо счёт, проехаться по чьему-либо адресу доохийх, даажин хийх.

ПРОЖАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРОЖАРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. шарж болгох, хайрч болгох; хорошо прожарить мясо мах сайн шарж болгох.

ПРОЖАРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., ПРОЖАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. шарагдаж болдо, хайрагдаж болох; мясо прожарилось мах шарагдаж болов.

ПРОЖДАТЬ, -ду, -дешь; -аа, -ала, -ало; прожданный; сов., кого-что и чего: хүлээх, хүлээж байх, хүлээсээр байх; прождать целый час бүхэл цаг хүлээх.

ПРОЖЕВАТЬ, -жую, -жуешь; -жеванный; сов., что., ПРОЖЕВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зажлад, хивэх, сайн зажлах; прожевать кусок хлеба хэсэг талхыг сайн зажлах.

ПРОЖЕКТОР, -а, м. хоосон төсөлчин хоосон сэтгэлчигч.

ПРОЖЕКТОРСКИЙ, -ая, -ов. хоосон төслийн, хоосон санаархлын.

ПРОЖЕКТОРСТВО, -а, ср. хоосон төсөл, хоосон санаархал.

ПРОЖЕКТОР, -а, мн. -ы, -ов (а -а, -ов) м. проектор, гольдуур, гэрэл үүлэгч.

ПРОЖЕКТОРНЫЙ, -ая, -ов. проекторын, гольдуурын, гольдуур; проекторный светофор гольдуур дохно.

ПРОЖЕЧЬ, -жу, -жешь; -жёт, -жётла; -жётный (-ён, -ена); сов., что. цоо цоргих, цоо шатаах; прожечь каленным железом улайгасан гөмрөөр цоо цоргих; прожечь кислотой хүчлээр цоо шатаах.

ПРОЖЖЁННЫЙ, -ая, -ов (*разг.*). 1. шатсан, цоо шатсан; 2. муу цуутай, цуутай; прожжённый паут цуутай луйварчин.

ПРОЖИВАТЬ, -ваю, -аешь; несов. 1. амьдрах, наслад; 2. сууж байх; сейчас он проживает в Москве одоо эр, Москвад сууж байна.

ПРОЖИГАТЬ, -аю, -аешь; несов. цоргих, цоо цоргих, цоо шатаах; ☆ прожигать жиэнь наргиж дурдих явах.

ПРОЖИЛКА, -и, ж. судал; белая прожилка и сером мраморе бор ганциг дээрх цагаан судал жилчин'лик, -я, ср. амьдрах, амь зуух.

ПРОЖИТОЧНЫЙ, -ая, -ое. амьдралын, амьжрах, амь зуух; прожиточный минимум амьдралын дотоод хэмжээ.

ПРОЖИТЬ, -иву, -ившь; *прожил (и прожил), прожила, прожило (и прожило); -ивший; прожитый (и прожитый), прожит (и прожит), прожита, прожито (и прожито); сов.* 1. амьдрах, наслах, амьжрах; прожить до глубокой старости өндөр нас наслах; 2. суух, сууж байх, байх; прожить на юге два месяца өмнөд нутагт хоёр сар суух; 3. барчхах, үрэх; прожить много денег их мөнгө үрэх.

ПРОЖОРЛИВОСТЬ, -и, -ж. ховдог, идэмхий.

ПРОЖОРЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, ховдог, идэмхий; шуки прожорливы цурхай загас ховдог.

ПРОЖУЖАТЬ, -жужжу, -жужжишь; *сов.* жийгэх, дүйгэнэх, жингэнэх; прожужада муха ялаа жийгэв; ☆ прожужать уши чихний чийр болох.

ПРОЗА, -ы, -ж. 1. үргэлжилсэн зохиол, туушлал, күүрнэл зохиол; художественная проза үргэлжилсэн уран зохиол; 2. ерийн байдал, энгийн байдал, жирийн байдал; житейская проза амь зуух ерийн байдал.

ПРОЗАИЗМ, -а, -м. (книжн.). ерийн хэллэг, энгийн үгс, хүүрнэсэн үгс, (яруу найргийн доторхи ерийн хэллэг).

ПРОЗАИК, -а, -м. үргэлжилсэн үгийн зохиолч, гууш зохиолч, хүүрнэл зохиолч.

ПРОЗАИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. үргэлжилсэн үгийн, гуушилсан, хүүрнэл; прозаический перевод үргэлжилсэн үгийн орчуулга; 2. ерийн, энгийн, жирийн; прозаическая жизнь жирийн амьдрал.

ПРОЗАИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. ерийн, энгийн, жирийн; прозаичное выражение жирийн хэллэг.

ПРОЗВАНИЕ, -я, -ср. хоч, хоч нэр; по прозванию кочтой; Иван IV, по прозванию Грозный Догшин хочтой дөрөвдүгээр Иван (хаан).

ПРОЗВАТЬ, -зову, -зовшь; -ал, -ало; *прозванный; сов.* кого-что. нэрлэх, нэр өгөх, хочлох, хочилж нэрлэх.

ПРОЗВЕНЕТЬ, -ню, -нишь; *сов.* хангинах, жингэнэх, дугарах; колокольчик прозвенел хонх хангинав.

ПРОЗВИЩЕ, -а ср. хоч, хоч нэр; дать прозвище хоч нэр өгөх.

ПРОЗВОНИТЬ, -ню, -нишь; *сов.* 1. хангинах, жингэнэх, дугарах; прозвонил звонок хонх дугарав; 2. дугарах, цохих, дэлдэх, дохно дугарах; в санатории прозвонили обед сувялын газарт үдийн хоолны дохно дугарав.

ПРОЗВУЧАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -чит; *сов.* 1. дугарах, хангинах; прозвучал выстрел буу дугарав; 2. дууддах, сонсодох; 3. байдал үзэгдэх, байдал мэдэгдэх; в его голосе прозвучала радость түүний үгэнд баяртай байдаа мэдэгдэв.

ПРОЗЕВАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* 1. алмайрах, алмайрч алдах, алдах, орхигдох; прозевать пешку шатрын хүүг алмайрч алдах; прозевать поезд галт гэрэгнээс орхигдох; прозевать удобный случай жавшаан алдах; 2. эвсээлгэж байх.

ПРОЗЕКТОР, -а, -м. хагалан шийжлэгч, прозектор-ПРОЗЕЛИТ, -а, -м. шинэ сүслэгч.

ПРОЗИМОВАТЬ, -жую, -жуешь; *сов.* өвөлжих, өвөл өнгөрөөх, онд орох.

ПРОЗДЕЖДА, -ы, -ж. (производственная одежда) ажлын хувцас.

ПРОЗОРЛИВОСТЬ, -и ж. мэргэн, шэцэн алсын хараа, төсөөлөх мэдлэг.

ПРОЗОРЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (книжн.). мэргэн, шэцэн, билгийн нүдэг алсын хараатай прозорливый, м мэргэн ухаан

ПРОЗРАЧНОСТЬ, -и, -ж. тунгалаг.

ПРОЗРАЧНЫЙ, -ая, -ое, -чен, -чна. 1. тунгалаг; прозрачное стекло тунгалаг шил; прозрачная вода тунгалаг ус; 2. сиймхий; прозрачные кружева сиймхий сүлжмэг; 3. илэрхий, шууд; прозрачный намбы илэрхий хөндөх үг, шууд дохно өгөх.

ПРОЗРЕВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **ПРОЗРЕТЬ**, -рею, -реешь (и -рю, -ришь); *сов.* (книжн.). 1. хараа орох; 2. сэхээ орох.

ПРОЗРЕНИЕ, -я, -ср. сэхээ орох, сэнхэрэх.

ПРОЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хочлох, хоч нэр өгөх.

ПРОЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* хочтой бөлөх, хоч нэртэй болох.

ПРОЗЯБАНИЕ, -я, -ср. улжих, амь улжил, дөнгөж дангаж суух.

ПРОЗЯБАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* улжих, амь улжих дөнгөж; дангаж суух, не живут, а прозябают амьдарч яваа биш, амь улжиж явна.

ПРОЗЯБНУТЬ, -ну, -нешь; -яб, *связла; сов.* (прост.). даарах, бээрэх.

ПРОИГРАТЬ, -аю, -аешь; -игранный *сов.*, **ПРОИГРЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. хожигдох, шүүгдэж;

проиграть шахматную партию шатарт өрөг хожигдож; 2. алдах; проиграть пешку шатрын хүүр алдах; проиграть пари бооц алдах; 3. дийлдэх, ялагдах; проиграть войну дайнд дийлдэх; 4. гарздах, алдах; проиграть время цаг гарздах; 5. тавих, тавьж сонсох; проиграть патефонную пластинку паян тавьж сонсох; 6. тоглож байх, тоглосоор байх; мы весь вечер проигрвали в домино бид бүхэл үдэшдээ даалуу тоглож байв; 7. алдагдах, алдагдуулах; проиграть в мнении товарищей нөхдийн саналыг алдагдуулах.

ПРОИГРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* **ПРОИГРЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; *несов.* хожигдох, их алдаж проиграться до тла хов хоосортооло хожягдах.

ПРОИГРЫВАТЕЛЬ, -я, -м. паянз тоглуур, паянзы аппарат.

ПРОИГРЫШ, -а, -м. 1. хожигдох, шүүгдэх, алдаж остана; 2. хожигдсон мөнгө, алдсан мөнгө, мөнгө алдах; большой проигрыш их мөнгө алдах.

ПРОИГРЫШНЫЙ, -ая, -ое. хожигдохоор, шүүгдэхээр, хожигдмоор, шүүгдмээр; проигрышное положение хожигдмоор байдал.

ПРОИЗВЕДЕНИЕ, -я, -ср. 1. зохиол; художественное произведение уран зохиол; 2. бүтээл; произведение искусства урлагийн бүтээл; 3. үржвэр (тоо бодлогод).

ПРОИЗВЕСТИ, -еду, -едшь; -ёл, -ела; -едший; едённий (-ён, -ена); -едя; *сов.* 1. хийх, гүйцэтгэх; произвести ремонт засвар хийх; 2. үйлдэх, үйлдвэрлэх, хийх; произвести много машин олон машин үйлдвэрлэх; 3. төрүүлэх, гаргах; произвести впечатление сэтгэгдэл төрүүлэх; произвести на свет ребёнка хүүхэд төрүүлэх (төрөх); 4. болгох, дэвшүүлэх; произвести в офицеры офицер болгох.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬ, -я, -м. 1. гүйцэтгэгч, үйлдвэрлэгч, бүтээгч, хийгч; мелкие производители жижиг үйлдвэрлэгчид; 2. үржүүлэгч (тоо бодлогод); ☆ пропраб (производитель работы) барилгын даамал, барилгын ажил гүйцэтгэгч.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬ II, -я, -м. производитель (же ребец) азрага; производитель (бык) бух; производитель (баран) хуц; производитель (козёл) ухна, тэх.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОСТЬ, -и ж. бүтээмж, гаралт, бүтээл, чадвар; производительность труда хөдөлмөрийн бүтээмж; завод крупный производительности их бүтээмжтэй үйлдвэр; производительность работы лошадж адууны ажлын чадвар.

ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, 1 бүтээмжтэй, бүтээцтэй, үр бүтээлтэй; производительный труд бүтээмжтэй хөдөлмөр; производительный капитал бүтээх капитал; производительный расход үр бүтээлтэй зарлага; 2. үйлдвэрлэх; производительные силы үйлдвэрлэх хүчин.

ПРОИЗВОДИТЬ (произвести), -ожу, -одишь; несов. 1. хийх, гүйцэтгэх; производить огыты туршлага хийх; 2. үйлдвэрлэх, үйлдэх, хийх; завод производит токарные станки завод дархны суурь машин үйлдвэрлэдэг; 3. гөрүүлэх, гаргах; производить впечатление сэтгэгдэл гөрүүлэх; производить переполох гуйвөөн гаргах; 4. болгох, дөвшүүлэх; 5. үүсгэлтэй сайх, гаралтай байх, гарвалтай байх; это слово производят от греческого корня энэ үгийг грек үгийн язгуураас үүсгэлтэй гэдэг.

ПРОИЗВОДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -водится; несов. 1. үйлдвэрлэх, хийх, үйлдэгдэх, хийгдэх; в Советском Союзе производятся машины различного качества Зөвлөлт улсад шилдэг сайн машин хийдэг; 2. явагдах, хийгдэх, гүйцэтгэх; выборы в СССР производятся на основе всеобщего, равного и прямого избирательного права при тайном голосовании Зөвлөлт Холбоот Улсад нийтээр, тэгш бөгөөд шууд сонгож эрхийн үндсэн дээр нууц санал кураах журмаар сонгууль явагддаг юм.

ПРОИЗВОДНЫЙ, -ая, -ое. үүсмэл, үүсгэгдмэл, уламжилсан, уламжлуур, уламлаг; производное слово үүсмэл үг; производная величина уламжлуур хэмжигдэхүүн.

ПРОИЗВОДСТВЕННИК, -а, м. үйлдвэрлэгч, үйлдвэрт ажиллагч.

ПРОИЗВОДСТВЕННИЦА, -ы, ж. үйлдвэрлэгч эмэгтэй, үйлдвэрт ажиллагч эмэгтэй.

ПРОИЗВОДСТВЕННЫЙ -ая, -ое. 1. үйлдвэрлэлийн; производственное отношение үйлдвэрлэлийн харилцаа; производственное кооперирование үйлдвэрлэлийн кооперолот; производственный профиль үйлдвэрлэлийн чиглэл; производственный цикл үйлдвэрлэлийн ерийн ажиллагаа, үйлдвэрлэлийн мөчлөг; 2. үйлдвэрт ажилласан; производственный стаж үйлдвэрт ажилласан кугацаа.

ПРОИЗВОДСТВО, -а, ср. 1. үйлдвэрлэх, хийх; производство работ ночью ажлыг шөнө хийх; фильм советского производства Зөвлөлтөд хийсэн кино зураг; 2. үйлдвэрлэл; производство предметов потребления хэрэгцээний зүйлийн үйлдвэрлэл; производство средств производства үйлдвэрлэлийн хэрэгслийн үйлдвэрлэл; основой производственных отношений является собственность на средства производства үйлдвэрлэлийн харилцааны үндэс нь үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг өмчлөх явдал болно; 3. үйлдвэр, үйлдвэрийн газар; работать на производстве үйлдвэрт ажиллаж; анализ козьяственной деятельности производства үйлдвэрийн газрын аж ахуйн үйл ажиллагааны шинжилгээ; сталелитейное производство болд хайлах үйлдвэр.

ПРОИЗВОДЯЩИЙ, -ая; -ее. 1. хийдэг, үйлдвэрлэдэг, гаргадаг; 2. хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн илүү гаргадаг, бүтээгдэхүүн илүүчилдэг; производящий район хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүн илүү гаргадаг район; 3. үг үүсгэх, производящая основа үг үүсгэх үндэс.

ПРОИЗВОЛ, -а, м. 1. дур зорго, дураараа дургин явдал, дураараа загнах явдал, дур мэдэх явдал зоргоороо аашлах явдал; произвол чиновников түшмэдийн дур зорго; полицейский произвол в капиталистических странах хөрөнгөтөн орнууд дахь цагдаа нарын дураар загнах явдал; 2. дур зоргоороо, зөв зоргоорой произвола в суждениях зоргоороо шүүмжлэн

дүгнэх; ☆ оставить на произвол судьбы зөнд нь орхих.

ПРОИЗВОЛЬНО, нареч. дураараа, зоргоороо, дур зоргоороо.

ПРОИЗВОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. дур зоргоороо, дур мэдсэн; произвольный вывод дур зоргоороо дүгнэх; произвольные решения дур мэдсэн шийдвэр; 2. зөндөө, зөнгөөрөө, чөлөөтэй, санамсаргүй; произвольное движение зөнгөөрөө хөдлөх.

ПРОИЗНЕСЕНИЕ, -я, ср. өгүүлэх, дуудах, хэлэх. **ПРОИЗНЕСТИ**, -су, -сешь, -ёс, -есла; -есённый (-ён, -ена); -еся; сов; что 1. өгүүлэх, дуудах, хэлэх; правильно произнести слово үгийг зөв дуудах; громко произнести чанга өгүүлэх; произнести речь үг хэлэх; не произнести ни слова нэг ч үг хэлэхгүй байх.

ПРОИЗНОСИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дуудлагын, дуудахуйн; произносительные нормы русского языка орос хэлний дуудлагын хэв журам.

ПРОИЗНОШЕНИЕ, -я, ср. дуудлага, дуудахуй; правильное произношение үгийн зөв дуудлага.

ПРОИЗОЙТИ, -ойду, -ойдешь; -оидл, -шла; происшедший; происойдя; сов. 1. гарах, болох, тохиолдох; произошёл пожар гүймэр гарав; произошло неприятность аягүй юм боллоо; 2. үүсэх, үлдэх; от него произошло большое потомство гүүнээс өнөр койч үе үлджээ.

ПРОИЗРАСТАНИЕ, -я, ср. ургах.

ПРОИЗРАСТАТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ает; несов. (книжн.), ургах.

ПРОИЗРАСТИ, -растёт; -рос, -росла; сов. ургах; из роста произросло большое дерево сүеэнээс том мод ургав.

ПРОИСКАТЬ, -ишу, -ишешь, -исканный; сов., кого-что. эрэх, эрж байх, эрсээр байх; я целый час искал вашу рукопись ханы гар бичмэлийг би бүхэл цаг эрэв.

ПРОИСКИ, -ов. битүү хатгалга, далдын өдлөг, өдөөн хатгах; проiski врагов дайсны битүү хатгалга.

ПРОИСТЕКАТЬ, -ает, несов. **ПРОИСТЕЧЬ**, 1 и 2 л. не употр.; -ечёт, -екут; -ёк, -ёкла; -ёкший; сов., из чего или от чего (книжн.), гарах, үүсэх; эти разногласия проистекли из нежелания новяты друг друга бие биеэ ойлгохыг оролдохгүй учраас энэ зөрөлдөөн үүсэв.

ПРОИСХОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. гарах, болох, болж байх, тохиолдох; что там происходит? тэнд юу болж байна? 2. язгууртай байх, гаралтай байх, гарах; происходить из крестьян хариачин газралтай байх.

ПРОИСХОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. гарал, гарвал, язгуур, удам; социальное происхождение нийгмийн гарал; русский по происхождению орос гаралтай хүн; 2. гарал, үүсэл, үүсэх; происхождение жизни на земле газар дээрх амьдралын үүсэл.

ПРОИСШЕСТВИЕ, -я, ср. сүйдэл, гай гуй, явдал, гарсан хэрэг, сүйд, будлиан; удивное происшествие гудамжны сүйдэл; странное происшествие качки явдал; ночное происшествие шөнө гарсан хэрэг.

ПРОЙДОУХА, -и; м. и ж. (прост.) муу-вальгай хүн, зальтай этгээд.

ПРОЙМА, -ы, ж. (спец.). ханцуйны ухаадаг.

ПРОЙТИ, пройду, пройдёшь; прошёл, прошла; пройденный; пройденный (и пройденный); -ён, -ена); пройдя; сов. 1. гарах; пройти через лес ой дундуур гарах; пройти по мосту гүүрээр гарах; пройти мимо дома байшингийн кажуугаар гарах; 2. явах; пройти за час пять километров цагт таван километр явах; пройти всю дорогу пешком зам турш явган явах; 3. очих; 4. гарах, сондох; прошла весть о его приезде гүүний ирэх сураг гарав; прошла ра.

достная вестъ о победѣ ялалтын тухай баяртай мэдээ сонсдог; 5. орох; ночью прошёл дождь шене бо-роо оржээ; 6. өнгөрөх; прошёл целый год бүхэл жил өнгөрөв; празник прошёл весело баяр ёслол көгжилтэйгөөр өнгөрөв; день прошёл хорошо өдөр сайхан өнгөрөв; 7. арилах; дождь уже прошёл бо-роо арилчихлаа; обида прошла гомдол арилав; 8. болих; боль в ноге прошла хөл өвдөхөө болив; 9. орох, багтах, багтаж орох; стол прошёл в дверь ширээ үүдээр багтаж оров; 10. нэвтрэх; вода прошла че-рез поголок ус таазаар нэвтрэв; чернила прошли насквозь бэх нэвтрэв; 11. давж өнгөрөх, хянагдаж өнгөрөх, өнгөрөх, орж өнгөрөх; проект прошёл все инстанции төсөл бүх шатыг давж өнгөрөв; письма прошли через регистрацию захидлууд бүртгэгдэж өнгөрөв; 12. болох; это не пройдёт энэ болохгүй; 13. орох, бат-лагдах; пройти в штат орон тоонд (албанд) орох; 14. үзэх; пройти по литературе новую тему утга зохиолын шинэ сэдвийг үзэх; ☆ пройти мимо анхаар-лалгүй өнгөрөөх; пройти в жизнь амьдралд биелэх; передо мной прошли картины детства бага насны явдал над илхэн санагдав; пройти молчалием дугай өнгөрөөх.

ПРОЙТИ'СЬ, *пройдусь, пройдёшься; прошёлся; шла; прошёлшийся; пройдёсь; сов.* 1. явах, жаа-кай явах, зугаацаж явах; **ПРОЙТИСЬ** по комнате та-салгаан дотуур явах; 2. бүжиглэх, биелэх; 3. орхих; **ПРОЙТИСЬ** кистью по картине зураг дээгүүр бийрээр зурж орхих; ☆ **ПРОЙТИСЬ** по адресу кунийг муу кэ-лэх.

ПРОК, -а, (-у). *м. (разг.)*. ашиг тус; что в этом проку? үүнд ямар ашиг байх вэ?

ПРОКАЖЁННЫЙ, -ого, *м.* уяман өвчтэй, нойтон хамуутай.

ПРОКА'ЗА I, -ы, *ж.* уяман, нойтон хамуу, хүчгэ-нэ өвчин.

ПРОКА'ЗА II, -ы, *ж.* дүрсгүйтэх, зүггүйтэх, томоо-гүй.

ПРОКА'ЗИТЬ, -ажу, -азишь; *несов. (разг.)*. дүрс-гүйтэх, зүггүйтэх, томоогүй аашлах.

ПРОКА'ЗНИК, -а, *м. (разг.)*. дүрсгүй хүү, зүггүй кун.

ПРОКА'ЗНИЦА, -ы; *ж.* дүрсгүй бүсгүй, зүггүй хүүх-кэн.

ПРОКА'ЗНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (разг.)*. дүрсгүйтэх, зүггүйтэх, томоогүй аашлах.

ПРОКА'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПРОКАЛИ'ТЬ**, -лю; -лишь; -лённый; (-ён, -ена); *сов.* что улайсгах, улайтгах, дөлдөх.

ПРОКА'ЛИВАТЬСЯ, -ается, *несов.* **ПРОКАЛИ'ТЬСЯ I и 2 л. не употр.**; -лится; *сов.* улайсаж каз-гах, хагах, катан болох; проволока хорошо прокали-лась төмөр утас сайн хатжээ.

ПРОКА'ЛЫВАТЬ, -аю; -аешь; *несов.* цөм кавгал, цоо хатгах, цоолох.

ПРОКАНИТЕ'ЛИТЬСЯ, -аюсь, -аишься; *сов. (прост.)*. удах, удаашрах, саавах, мунгинах.

ПРОКА'ПЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* малтах, ухах.

ПРОКАРАУ'ЛИТЬ, -лю; -лишь; -лённый; *сов.*, *кого-что (разг.)*. 1. манаж байгаад алдах, манагчаан болох; прокараулить мешок с вещами шуудайтай юмыг манаж байгаад алдах; 2. харуулдаж байх, харж байх, харгалзаж байх; прокараулить целый вечер багаж үдэш ачаа харж байх.

ПРОКА'РМЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *кого-что.* гэгжээх.

ПРОКА'РМЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, амь гэгжээх.

ПРОКА'Т I, -а, *м.* 1. цувих, цувилт; прокат ме-таллов төмөрлөгийн цувих; 2. цувимал, цувимал тө-мөрлө; 3. элэгдэх.

ПРОКА'Т II, -а, *м.* 1. хөлслөх, хөлслүүлэх, хөл-сөөр хэрэглэх, хөлсөөр хэрэглүүлэх, хөлсөөр эдлэх, хөлсөөр эдлүүлэх; **БРАТЬ** на прокат хөлсөөр авч хэ-рэглэх; **ОТДАТЬ** в прокат хөлсөөр эдлүүлэх; 2. эдлэ-ний хөлс, хэрэглэсний хөлс.

ПРОКАТА'ТЬ I, -аю, -аешь; -атанный; *сов.*, *что*. 1. булдах, булдаж толийлгох; прокатать бельё до-туур хувцсыг булдаж толийлгох; 2. цувих; прокатать тысячу тонн стали мянган тонн болдыг цувих.

ПРОКАТА'ТЬ II, -аю, -аешь; *сов.*, *кого (что)* (разг.). зугаацаж явуулах, суулгаж зугаацуулах; унаж зугаацуулах; весь день прокатал ребят на лод-ке өдөр турш хүүхдийг завиар зугаацуулж явуулав.

ПРОКАТА'ТЬСЯ I, *I и 2 л. не употр.*, -ается; *сов.* 1. булдуулж толийх, булдагдах; 2. цувигдах.

ПРОКАТА'ТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *сов. (разг.)* зугаацаж явах, сууж зугаацах, унаж зугаацах; **ПРО-КАТАТЬСЯ** весь день на велосипеде өдөр турш дугуй унаж зугаацах.

ПРОКАТИ'ТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; *сов.* 1. өнх-рүүлэх, бөмбөрүүлэх; прокатить мяч по полу шал дээгүүр бөмбөг өнхрүүлэх; 2. зугаацуулж явуулах; прокатить на автомобиле машинаар зугаацуулж явуулах; 3. давхиж гарах, давхиж өнгөрөх; **ПРОКА-ТИТЬ** мимо дома гэрийн хажуугаар давхиж өнгөрөх.

ПРОКАТИ'ТЬСЯ, -ачусь, -атишься; *сов.* 1. өнхрөх, бөмбөрөх; мяч прокатился дальше бөмбөг цаашаа өнхрөв; 2. нижигнэх, хүржигнэх; прокатился гром тэнгэрийн дуу нижигнэв; 3. зугаацаж явах, яваад ирэх; прокатиться за город хотын гадна зугаацаж явах.

ПРОКА'ТКА, -и, *ж.* цувилт, цувих; прокатка рельсов зам төмрийг цувих.

ПРОКА'ТНЫЙ I, -ая, -ое. цувих, цувилтын; про-катный станок цувих суурь машин.

ПРОКА'ТНЫЙ II, -ая, -ое. хөлслөх, хөлсөөр ба-риулах, хөлсний, түр хэрэглүүлэх; прокатная ме-бель гэрийн хөлслөх хогшил.

ПРОКА'ТЧИК, -а, *м.* цувигч, цувималч.

ПРОКА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. булдаж то-лийлгох; 2. цувих; 3. унаагаар зугаацуулах.

ПРОКА'ШЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*; **ПРОКА'Ш-ЛЯТЬ**, -яю, -яешь; *сов.* ханиах, ханилгах.

ПРОКА'ШЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*; **ПРОКА'ШЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; *сов.* ханиах, ханилгах хоолой засах.

ПРОКВА'СИТЬ, -ашу, -асишь; -ашенный; *сов.*, *что*. өсгээх, гашилгах.

ПРОКВА'СИТЬСЯ, *I и 2 л. не употр.*, -асится; *сов.* өсэх, гашлах.

ПРОКИПЕ'ТЬ, *I и 2 л. не употр.*, -елит; *сов.* буц-лах, буцалж байх.

ПРОКИПЯТИ'ТЬ, -ячу, -ятишь; -ячённый (-ён, -ена); *сов.*, *что*. буцалгах, сайн буцалгах.

ПРОКИСА'ТЬ, *I и 2 л. не употр.*, -еает; *несов.*; **ПРОКИ'СНУТЬ**, -екиснет, -еице, -ела; *сов.* гашлах, өэдэх.

ПРОКИ'СШИЙ, -ая; *сөв.* гашилсан, өэдсэн; про-кисшее молоко гашилсан сүү.

ПРОКЛА'ДКА, -и, *ж.*; 1. гавих; прокладка желе-зной дороги төмөр зам гавих; 2. жийрэг, цаваг, хавь чаар, өөг; резиновая прокладка резин жийрэг.

ПРОКЛАДНО'Й, -ая, -ое. хавчуулга; прокладные листы в книге номын хавчуулга хуудас.

ПРОКЛА'ДЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. гавих; прокладывать дорогу зам гавих; 2. жийрэгдэх, цаваг гавих; хавчуулах.

ПРОКЛАМАЦИЯ, -и, ж. ятгах хуудас, тунхаг хуудас.

ПРОКЛАМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. а несов., что (книжн.). зарлан сонсогх, тунхаглах; прокламировать новый закон шинэ хуулийг зарлан сонсогх.

ПРОКЛЕВАТЬ, -ляю, -ляешь; -клеваный; сов., что. тонших, цоо тонших, тоншиж цоолох.

ПРОКЛЕИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОКЛЕИТЬ**, -ею, -еишь; -еванный; сов. цавуудах, цавуу гүрэх.

ПРОКЛЕЙКА, -и, ж. 1. цавуудалт, цавуу гүр-хэлт; 2. цавуу, жонхуу.

ПРОКЛИНАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что.

ПРОКЛЯТЬ, -яю, -яешь; проклял, -яла, -яло; проклятый (-ят, -ята, -ято); сов. кого-что (высок.). хараах, харааж зүхэх, жигшин хараах, хараалын муугаар хараах.

ПРОКЛЯТИЕ, -я, ср. хараал, хараах, хараал зүлэл, хараалын муугаар хараах; предать кого-либо проклятию хүнийг хараалын муугаар хараах; осы-пать проклятиями хараал тавих.

ПРОКЛЯТЫЙ, -ая, -ое, хараал идсэн, заналт; проклятый царизм хараал идсэн хаант засаг; прок-лятый враг заналт дайсан.

ПРОКОВЫРЯТЬ, -яю, -яешь; -ырянный; сов., что (разг.). нүхлэх, нүх гаргах, ухах, төнхөх, ухацлах; проковырять хлебную корку талхны хальсыг нүхлэх.

ПРОКОЛ, -а, м. 1. цоолох, хатгах, цоо хатгах, кага хатгах; 2. цоорхой, хатгагдсан нүх, сүв.

ПРОКОЛОТЬ, -олю, -олеешь; -олотый; сов., кого-что. цоолох, цоо хатгах, хатгах, хатгалах; проко-лоть шину гвоздём дугуйн бүрээсийг хадаасаар цоо хатгах; проколоть нарыв буглааг хагалах; проко-лоть врага штыком дайсныг жадаар хатгах (жад-лах).

ПРОКОМПОСТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. цоолтуурлах, цоочиж тэмдэглэх.

ПРОКОНОПАТИТЬ, -аю, -атишь; -аченный; сов., что. **ПРОКОНОПАЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. чиг-жих, чигжиж битүүлэх; проконопатить щель в лодке; завийн завсар сүвийг чигжих.

ПРОКОНСПЕКТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. товчлон хийх, товчилж бичих, жуулах, кон-спектлох.

ПРОКОНТРОЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. шалгах, хянах, шалгалт хийх, хяналт гавих.

ПРОКОПАТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов., что 1. ухах, малгах, төнхөх; прокопать ров гуу малгах; 2. малтаж нүхлэх, нүх малгах; прокопать козм до-вонд нүх малгах; 3. малтаж байх, ухаж байх.

ПРОКОПТИТЬ, -ляю, -птишь; -пченый (-ди, -ена); сов. 1. утах, утаж болгох, утаанд шарах, по-ноох; прокоптить окорок гахайн гуя утаж болгох; 2. тортоглох, тортог болгох, утаа болгох, утаа шин-гээх.

ПРОКОПТИТЬСЯ, -чусь, -тисься; сов. 1. утагдах, утаанд шарагдах, цонох; окорок прокоптился гахайн гуя утаанд шарагдав; 2. тортог суух, утаа болох, идэх.

ПРОКОРМ, -а, м. тэжээл; овёс на прокорм лоша-дей моринь тэжээлийн овёс.

ПРОКОРМИТЬ, -ормлю, -ормишь; сов. тэжээх, идүүлэх; прокормить семью гэр бүлээ тэжээх.

ПРОКОС, -а, м. хадсан мөр, хадлагын зурвас, өвсний хадагдсан зурвас.

ПРОКРАДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; несов. гэтэж орох, мярааж очих.

ПРОКРАСИТЬ, -ашу, -асишь; -ашенный; сов.

что., **ПРОКРАШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. будаг будаг түрхэх; прокрасить стены туурга будах.

ПРОКРАСИТЬСЯ, -ится; сов. **ПРОКРАШИВАТЬСЯ**, -аюсь; несов. будагдах, будаг түрхэгдэх.

ПРОКРАСТЬСЯ, -адусь, -адьсья; сов. гэтэж орох, мярааж очих, сэмхэн орох.

ПРОКРИЧАТЬ, -чу, -чишь; сов., что. хашгирах; ☆ мне этим все уши прокричали үүнд миний чих дөжрөв.

ПРОКУРАТУРА, -ы, ж. 1. прокурорын газар, хууль хамгаалах газар, хууль сахиж байгууллага; 2. прокурорын газрын ажилтан, хууль хамгаалагчид.

ПРОКУРОР, -а, м. прокурор, хууль хамгаалагч, хууль сахигч.

ПРОКУРОРСКИЙ, -ая, -ое, прокурорын, хууль хамгаалагчийн; прокурорский надзор прокурорын хяналт.

ПРОКУСАТЬ, -аю, -аешь; сов., кого-что. казах, казлах.

ПРОКУСИТЬ, -ушу, -кусишь; -ушеный сов. (разг.). **ПРОКУСЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. цөм казах, нэвт казах, цоо казах, казаж урах, зуух; со-бака прокусила мне сапог ношой гутлы минь казаж ураг.

ПРОКУТИТЬ, -учу, -утишь; -ученный; сов (разг.). 1. наргиж юмаа барах, архидаж гуурах; 2. наргиж байх, архидаж байх.

ПРОЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. гаргах, гавих, пролагать дорогу зам тавих.

ПРОЛАЗА, -ы, м. и ж. (прост.). зальтай күн, муу мэхтэй хүн.

ПРОЛАМЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. цөм цохих, хэмхчих.

ПРОЛАМЫВАТЬСЯ, -аюсь; несов. цөмрөх, хэмхрэх.

ПРОЛЕГАТЬ, -ает; несов. гарах; дорога проле-гает через гору зам уудан дундуур гарна.

ПРОЛЕЖАТЬ, -жу, -жишь; сов. 1. хэвтэх, хэв-тэж байх; пролежать до вечера в постели үдэш бол; гол орондоо хэвтэх; 2. хэвтэх, дарагдаж хэвтэх, да-рагдах; письмо с неточным адресом пролежало на почте три дня тодорхойгүй хаягтай захидал шууданд гурав хоног дарагдаж хэвтэв; 3. цоортол хэвтэх, хол-готлоо хэвтэх; пролежать бок сүүжээ цоортол хэвтэх.

ПРОЛЕЖЕНЬ, -жня, м. нухагдсан цоорхой, цоо-рох, цоортол хэвтэх, хэвтрийн холгоос.

ПРОЛЕЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОЛЕЗТЬ**, -эю, -еешь; сов. шургах, шургалж орох; пролезть в по-луоткрытую дверь хагас нээгдсэн үүдээр шургэх; про-лезть в члены правления ерөнхий хорооны гишүүнд шургаж орох.

ПРОЛЕТ, -а, м. 1. нисэлт, нисэх; 2. гулдан; про-лет моста гүүрийн гулдан; 3. коорондын зам; 4. шаг-ны завсар, завсрын зай.

ПРОЛЕТАРИАТ, -а, м. пролетари нар, ажилчин анги.

ПРОЛЕТАРИЗАЦИЯ, -и, ж. пролетарижих явдал, гачигдаж ажилчин болох явдал.

ПРОЛЕТАРИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. пролетарижуулах, гачигдуулж ажилчин болгох (үйлдвэрлэлийн хэрэгслийг аядуулж жижиг хөрөнгөтөн, тариачин нарыг ажилчин болгох).

ПРОЛЕТАРИЗИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руюсья; воз-вр. пролетарижих, гачигдаж ажилчин болох, үгүйрч ажилчин болох.

ПРОЛЕТАРИЙ, -я, м. пролетари, ажилчин; проле-тарии всех стран, соединяйтесь! орон бүхий про-летари нар нэгдү гүш

ПРОЛЕТАРСКИЙ, -ая, =ов. пролетарийн, ажилчин ангийн; победа пролетарской революции пролетарийн кувьсгалын ялалт.

ПРОЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **ПРОЛЕТЕТЬ**, -лечу, -летишь; сов. 1. нисэх, нисэж явах; пролететь тысячу километров мянган километр нисэх; 2. нисэж өнгөрөх, нисэж гарах; самолёт пролетел опасное место нисэх онгоц аюудтай газрыг нисэж өнгөрөв; 3. жирэлзээд өнгөрөх, шурд хийгээд өнгөрөх; пролетел поезд галт тэрэг шурд хийгээд өнгөрөв; 4. хурдан өнгөрөх; зима пролетела өвөл хурдан өнгөрлөө.

ПРОЛЕТКА, -и, ж. сүйх тэрэг.

ПРОЛЕЧЬ, 1 и 2 л. не употр., -ляжет, -лягут; лечу, -лечишь; сов. зурайх, зурайж байх; луч прожектора пролёт по небу полосой тольдуурын гэрэл тэнгэрт зурайж байв.

ПРОЛИВ, -а, м. хоолой; морской пролив тэнгисийн хоолой.

ПРОЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. цалгнулах, асгах.

ПРОЛИВАТЬСЯ, -ается; несов. цалгих, асгарах.

ПРОЛИВНОЙ, -ая, -ое. асгарсан, усархаг; проливной дождь усархаг бороо.

ПРОЛИТИЕ, -я, ср. асгах, урсгах; без пролития крови цус урсгалгүй.

ПРОЛИТЬ, -лью, -льёшь; пролил (и пролил), пролила, пролила, (и пролила); -лей; пролитый (и пролитый), пролит (и пролит), пролита (и пролита); сов. 1. цалгнулах, асгах; пролить воду на пол шалан дээр ус цалгуулах; 2. цутгах; пролила дождь бороо цутгав; 3. урсгах, асгаруулах; пролить кровь цус урсгах.

ПРОЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -льется; -илась, -илась, -илась (и -илась); -лейся; сов. цалгих, асгарах; вода пролилась на пол шалан дээр ус цалгив; пролилась невинная кровь гэмгүй хүмүүсийн цус асгарав.

ПРОЛОГ, -а, м. эхлэл, угтуул хэсэг, хөтлүүр бүлэг, угтаал; пьеса в четырех действиях с прологом и эпилогом эхлэл төгсгөлдэй дөрвөн бүлэгтэй жүжгийн эохлол.

ПРОЛОЖИТЬ, -ожу, -ожить; -оженный; сов., что. 1. тавих, гаргах; проложить железную дорогу через гору уул давуулан гөмөр зам тавих; 2. жийрэглэх, цаваг тавих, хавчуулах; проложить яблоки соломой алимыг сүрлээр жийрэглэх; 3. засах; проложить себе дорогу ахих замаа засах.

ПРОЛОМ, -а, м. 1. цоо цохих, нэвт нүхлэх; 2. цоорхой; цөмөрхий; пролом в стене туургын цоорхой.

ПРОЛОМАТЬ, -аю, -аешь; -оманный; сов., что. цоочих, цоо цохилох, цөм цохилох; проломать отверстие цоочиж нүхлэх.

ПРОЛОМАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. цөмчих, цөм үсрэх.

ПРОЛОМИТЬ, -омяю, -омишь; -омленный; сов., что. цоолох, цоо цохих, цөмлөх; проломить дыру в крыше дээврийг цөмлөж нүх гаргах.

ПРОЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -омятся; сов. цоорох, цөмрөх; сиденье в стуле проломилось сандлын суудал цөмрөв.

ПРОЛОНГАЦИЯ, -и, ж. сунгалт, сунгах, хугацааг сунгах; пролонгация договора гэрээний хугацааг сунгах.

ПРОЛОНГИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что (сфиц.). сунгах, хугацаа сунгах; пролонгировать вексель векселийн хугацаа сунгах.

ПРОМАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; сов. **ПРОМАЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. шавах, сайн тослох; промазать все щели бух завсар зайг шавах; 2. алдах, онохгүй,

гадхлах, дэгслүүлэх; промазать по зайцу туудайг буудаад алдах.

ПРОМАСЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОМАСЛИТЬ**, -лю, -лишь; -ленный; сов., что. тослох, тос шингэх; промаслить наклю ноорхой одсыг тослох.

ПРОМАСЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -ажьсь; несов., **ПРОМАСЛИТЬСЯ**, -люсь, -лишьсь; сов. тос болох, тос шингэх; промаслилась спецодежда ажлын хувцас тос болов.

ПРОМАХ, -а (-у), м. 1. алдах, онохгүй, дэгс, дэгслүүлэх; дать промах дэгс буудах; 2. алдаа; сделать промах алдаа хийх; ☆ он малый не промах тэр өвчин залуу.

ПРОМАХИВАТЬСЯ, -аюсь, -ажьсь; несов.; **ПРОМАХИВАТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. алдах, алдаж буудах, онохгүй, дэгслүүлэх; 2. алдаа гаргах алдаа хийх.

ПРОМАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. норгох, дэвтээх.

ПРОМЕДЛЕНИЕ, -я, ср. удах, удал, удашпруудлах, удашпрал; без всяких промедлений огт удаашруулалгүй.

ПРОМЕДЛИТЬ, -лю, -лишь; сов. удах, удашрах, түүдэх.

ПРОМЕЖНОСТЬ, -и, ж. хярзан, алцаа.

ПРОМЕЖУТОК, -тка, м. 1. зай; промежутки между домами байшингуудын хоорондын зай; 2. завсар; промежуток в десять лет арван жилийн завсар.

ПРОМЕЖУТОЧНЫЙ, -ая, -ое. завсрын, хоорондын; промежуточная шестерня завсрын араа; промежуточное расстояние хоорондын зай; промежуточный слой завсрын давхарга.

ПРОМЕЛКНУТЬ, -ну, -нешь; сов. 1. жирэвхийж, жирэвхийж үзэгдэх, жирэлзээд өнгөрөх; промелькнуть перед глазами нүдэнд жирэвхийж үзэгдэх; 2. үзэгдээд өнгөрөх, түргэн өнгөрөх; промелькнуло лето зун түргэн өнгөрлөө; 3. цухалзах; в его словах промелькнула ирония түүний үгэн дотор егөөдөх байдал цухалзав.

ПРОМЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОМЕНИТЬ**, -яю, -яешь; -енянный; сов., кого-что. солих, арилжих, андалдах; ☆ поменять кукушку на ястреба (хөхөөг харцгаар солих) адсагаа турсгаар солих.

ПРОМЕР, -а, м. 1. хэмжих; промер глубины реки голын гүнийг хэмжих; 2. хэмжээ ташаарах, буруу хэмжих.

ПРОМЕРЗАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОМЕРЗНУТЬ**, -ну, -нешь; -мёрз, -мёрзла; сов. 1. хөлдөх; земля глубоко промерзла газар гүнзгий хөлджээ; 2. даарах, осгох, хөлдөх шахах; ноги ужасно промерзли хөл айхтар даарлаа.

ПРОМЕРЗЛЫЙ, -ая, =ов. хөлдүү, хөлдсөн; промерзлая земля хөлдүү газар.

ПРОМЕРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОМЕРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный; сов., что., **ПРОМЕРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. хэмжих; промерить глубину гүнзгийг хэмжих; 2. алдаж хэмжих, ташаарч хэмжих; меря да промери айхтар хэмжлээ, алдаж хэмжлээ.

ПРОМЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; сов., что., **ПРОМЕСИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. зуурах, хутгах; промесить тесто гурил зуурах.

ПРОМЕСТИ, -мету, -метшь; -мёла, -мела; -метённый (-ёв, -ёна); прометя; сов., что., **ПРОМЕТАТЬ**, -аю, -аешь; несов. шүүрдэж цэвэрлэх.

ПРОМЕТАТЬ, -аю, -аешь; сов. **ПРОМЕТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. шидэх, тогжих; прометать петлю түүдүүл шидэх.

ПРОМЕТАТЬСЯ, *гмечуь, гмечешься; сов.* 1. тийчлэх, хавьчих, гэдчлэх; *больной всю ночь прометался в бреду* өвчтэй хүн бүхэл шөнөдөө солирч тийчилж конов; 2. хөлхөх, хөлхөж гүйх, хавьчиж гүйх.

ПРОМЕШКАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* удах, саагах, удаашрах.

ПРОМКООПЕРАЦИЯ, *-и, ж.* (промысловая кооперация) үйлдвэрийн хоршоолол.

ПРОМОЗГЛЫЙ, *-ая, -ое.* бүгчим, нойтон, гугсан, нэхэшмэл; промозглый воздух бүгчим агаар.

ПРОМОИНА, *-ы, ж.* судаг; промоина от половодья үерийн судаг.

ПРОМОКАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* промокательная бумага бэх шингээх цаас, бэх уух цаас.

ПРОМОКАТЬ, *-аю, -аешь; несов., ПРОМОКНУТЬ*, *-ну, -нешь; -мок, -мокла; сов.* нэвтрэх, норох, нэвт норох, ус нэвтрэх, ус нэвтэрдэг, ус даахгүй; сапоги промокают гутлаар ус нэвтэрнэ; промокнуть под дождём бороонд норох.

ПРОМОКАТЬ II, *-аю, -аешь; несов., ПРОМОКНУТЬ II*, *-ну, -нешь; -мок, -мокла, сов., что (разг.).* бэх уулгах, бэх шингээх.

ПРОМОЛВИТЬ, *-влю, -вишь; -вленный; сов., что.* хэлэх, дугарах; он ни слова не промолвил тэр нэг ч үг дуугарсангүй.

ПРОМОЛЧАТЬ, *-чу, -чишь; сов.* 1. дув дугай байх, дугай суух, гар чиг байх; промолчать весь вечер бүх үдэш дув дугай байх; 2. хариу хэлэхгүй, дугай өнгөрүүлэх; спросили его, но он промолчал түүнээс асуусан боловч тэр хариу хэлсэнгүй.

ПРОМОРГАТЬ, *-аю, -аешь; -органный; сов., кого-что.* алдах, өнгөрүүлэх; проморгать удобный случай аятайхан жавшааныг алдах.

ПРОМОРИТЬ, *-рю, -ришь; -ренный (-эн, -ена); сов., кого (что) (разг.).* өлсгөх, өлсгөж зовоох, өлбөрүүлэх, кагсаах; проморить голодом өлсгөж өлсгөчхөх; проморили до самого обеда бүр үдийн хоол болтол өлсгөв.

ПРОМОТАТЬ, *-аю, -аешь; -отанный; сов.* үрэх үрэн гаран хийх, үгүй хийх.

ПРОМОЧИТЬ, *-очу, -очешь; -оченный; сов., что.* воргох, дэвтээх; промочить ноги келөө норгох.

ПРОМТОВАРНЫЙ, *-ая, -ое.* үйлдвэрийн барааны, өд барааны; промтоварный магазин үйлдвэрийн барааны дэлгүүр.

ПРОМТОВАРЫ, *сов.* үйлдвэрийн бараа, өд бараа.

ПРОМУЧИТЬ, *-чу, -чишь; -ченый; сов., кого-что.* зовоох, гарчлаах, гарчилгах.

ПРОМУЧИТЬСЯ, *-чусь, -чишься; сов.* зовох, гарчлаах; промучиться над решением задачи бодлого бодох гэж зовох.

ПРОМФИНПЛАН, *-а, м.* (промышленный и финансовый план) үйлдвэр санхүүгийн төлөвлөгөө.

ПРОМЧАТЬСЯ, *-чусь, -чишься; сов.* давхих, шур хийгээд өнгөрөх, хурдан өнгөрөх; поезд промчался, не останавливаясь галт тэрэг зогсолгүй шур хийгээд өнгөрөв; лето промчалось зун хурдан өнгөрөв.

ПРОМЫВАНИЕ, *-я, ср.* **ПРОМЫВКА**, *-и, ж.* 1. угаах, угаалга, зайлах; промывание золота алт угаах; 2. цэвэрлэх, угаах; промывание желудка хоолоод цэвэрлэх.

ПРОМЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. угаах, зайлах, цэвэрлэх; 2. (уруй) идэх.

ПРОМЫСЕЛ, *-сла, м.* 1. ажил, барих ажил, агнуурын ажил; рыбный промысел загас барих ажил; охотничий промысел ангийн ажил, агнуурын ажил; 2. үйлдвэр, олзвор; кустарный промысел гар үйлдвэр; горные промыслы уурхайн үйлдвэр.

ПРОМЫСЛОВЫЙ, *-ая, -ое.* үйлдвэрийн, үйлдвэрлэлийн, олзворын; промысловая кооперация үйлд-

вэрлэлийн хоршоолол; промысловая рыба олзворын загас, агнуурын загас.

ПРОМЫТЬ, *-мою, -моешь; -ытый; сов., что.* 1. угаах, цэвэрлэх, зайлах; промыть золото алт угаах; промыть рану шарх угаах, шарх цэвэрлэх; 2. идэх; вода промыла плотину урсгал ус хаалт даглангаа идэв.

ПРОМЫШЛЕННИК, *са, м.* аж үйлдвэрч, үйлдвэрийн эзэн.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ, *-и, ж.* аж үйлдвэр, үйлдвэр; добывающая промышленность олборлох үйлдвэр; тяжёлая промышленность хүнд аж үйлдвэр, хүнд үйлдвэр.

ПРОМЫШЛЕННЫЙ, *-ая, -ое.* аж үйлдвэрийн, үйлдвэрийн; промышленная статистика аж үйлдвэрийн бүртгэл зүй, үйлдвэрийн тоо бүртгэл; промышленный город аж үйлдвэрийн хот; промышленное предприятие аж үйлдвэрийн газар.

ПРОМЫШЛЯТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. олох, олж авах; 2. кийх (агнах, тээх); промышлять охотой ан гөрөө кийх; промышлять извозом тээвэр кийх.

ПРОМЯМЛИТЬ, *-лю, -лишь; сов.* кэлж ядах, нэг лэгчээн болох, шал шул хийх.

ПРОНЕСТИ, *-су, -сёшь; -ёс, -ёсла; -ёсший; -ёсённый (-ён, -ена) -еся; сов.* 1. өргөж явах, өргөж аваах, барьж явах, хүргэж явах; пронести чемодан до вокзала буудал хүртэл чемодан барьж явах; 2. өргөж гарах, барьж өнгөрөх; во время демонстрации по улице пронесли много плакатов баярын жагсаалын үеэр зурагт хуудас олныг өргөж гарав; 3. гуух, көөх, зайлуулах; ветер пронёс тучу салхи үүлийг көөв; 4. зайлах, өнгөрөх; опасность пронесло аюул өнгөрөв; 5. оруулах; пронести стол в дверь ширээг үүдээр оруулах.

ПРОНЕСТИСЬ, *-сусь, -сёшься; -ёсся, -ёслась; -ёсшийся; -ёсёсь; сов.* 1. шурд кийгээд өнгөрөх, гүйлгэж өнгөрөх, давхиж өнгөрөх; автомобиль пронёсся мимо дома байшингийн дэргэдүүр машин шурд хийгээд өнгөрөв; 2. түргэн өнгөрөх; годы пронесли он жил түргэн өнгөрөв; 3. гарах; пронёсся слух уг гарах.

ПРОНЗАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. катгах, цоолох, цоо хатгах; 2. айхтар харах, ширүүн карах.

ПРОНЗИТЕЛЬНО, *нареч.* янгинах, цангинах, чарлаж; пронзительно визжать чарлаж гангинах.

ПРОНЗИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* 1. илэнгинах, янгинасан дуу, цангинах, чарлаж; пронзительный крик янгинасан дуугаар бархират; 2. ширэгэх, айхтар; пронзительный взгляд айхтар харц.

ПРОНЗИТЬ, *-нжу, -нвишь; -нвенный (-эн, -ена), сов., кого-что.* 1. нэвт хатгах, цоо каггах; пронзить штыком жадаар цоо катгах; 2. айхтар карах, ширүүн карах, нэвт шувт карах.

ПРОНИЗАТЬ, *-ижу, -ижешь; -изанный; сов. кого-что.* **ПРОНИЗЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* 1. кэлэх, кэлхэж байх; пронизать прожеутки жемчугом вазу сарт нь сувд кэлэх; 2. нэвтлэх, нэвтрэх, нэвт үлээх, нэвт гэрэлтүүлэх; колод пронизал всё тело бүх биеэд күйт нэвтрэв; луч прожектора пронизал темноту тольдүүрын гэрэл каранхуйг нэвт гэрэлдүүдэв.

ПРОНИЗЫВАЮЩИЙ, *-ая, -ее.* 1. нэвтлэх, нэвт гарам, нэвт үлээм; пронизывающий ветер нэвт үлээм салхи; 2. нэвт карах, ширгэх; пронизывающий взгляд ширгэх харц.

ПРОНИКАТЬ, (проникнуть), *-аю, -аешь; несов.* 1. орох, нэвтрэх; 2. шургаж орох, орох, нэвтрэх, хүрэх; 3. нэвтрэх, дэлгэрэх; 4. ойлгох, мэдэх.

ПРОНИКАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* сайн ойлгох, гүйцэд мэдрэх.

ПРОНИКНОВЕ'НИЕ, -я, ср. 1. орох, нэвтрэх; 2. шургах, шургаж орох; 3. нэвтрэх, дэлгэрэх; 4. ойлгох, мэдрэх; 5. үнэн сэтгэл, чин зүрж; говорить с проникновением үнэн сэтгэлээр хэлэх.

ПРОНИКНОВЕ'ННО, нареч. чин сэтгэлээр, сэтгэл хөдлөм.

ПРОНИКНОВЕ'ННОСТЬ, -я, ж. үнэн зүрх, чин сэтгэл, сэтгэл хөдлөх.

ПРОНИКНОВЕ'ННЫЙ, -ая; -ое; -венен, -венна (книжн.). чин сэтгэлийн, сэтгэл хөдлөм; проникновенная речь чин сэтгэлийн үг.

ПРОНИ'КНУТЬ, -ну, -нешь; -нил (и -никнул), -никла; сов. 1. нэвтрэх, нэвтрэж орох, орох; вода проникла в трюм онгоцны ёроолоор ус нэвтрэв; свет проник в комнату тасалгаанд гэрэл оров; 2. шургаж орох, орох, нэвтрэх, хүрэх; они проникли в дом тэд гэрч оров; 3. нэвтрэх, дэлгэрэх; идеи коммунизма проникли в широкие массы трудящихся коммунизмын үзэл санаа хөдөлмөрчин олны дотор дэлгэрэв; 4. ойлгох, мэдрэх; проникнуть в суть дела хэргийн чухал уурыг мэдэх.

ПРОНИ'КНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; -никся; (и -никнулся); -никлась; сов. чин сайн ойлгох, гүйцэд мэдрэх, чин сэтгэлээр; проникнуться сознанием долга үүргээ сайн ойлгох; проникнуться уважением чин сэтгэлээр хүндлэх.

ПРОНИЦА'ЕМОСТЬ, -и, ж. нэвтрэх чанар.

ПРОНИЦА'ЕМЫЙ, -ая, -ое; -аем (книжн.). нэвтрэх, нэвтрэдэг, даадаггүй; проницаемый для воды ус нэвтрэдэг.

ПРОНИЦА'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хэрсүү, нэвтрэхий ухаан, саруул ухаан.

ПРОНИЦА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хэрсүү, нэвтрэхий, гярхай; проницательный ум хэрсүү ухаан; проницательный взгляд гярхай харч.

ПРОНОМЕ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. дугаарлах, нойморлох.

ПРОНОСИ'ТЬ 1, (пронести) -ошу, -осишь; несов. 1. өргөж явах, өргөж аваачих, хүргэж явах; 2. өргөж гарах, барьж өнгөрөх; 3. гуух, хөөх, зайлуулах; 4. зайлах, өнгөрөх; 5. оруулах.

ПРОНОСИ'ТЬ 2, -ошу, -осишь; -ошенный; сов. 1. өмсөх, өмсөж явах; долго пронести костюм костюмг удаан өмсөх; 2. элэх, цоолох; пронести подметки гутлын улыг цоолох.

ПРОНОСИ'ТЬСЯ 1, -ошусь, -осишься; несов. 1. шурхийгээд өнгөрөх, дахиж өнгөрөх; 2. түргэн өнгөрөх; 3. тарах, сонсох.

ПРОНОСИ'ТЬСЯ 2, 1 и 2 л. не употр., -осится; сов. 1. өмсүүлэх, эдлэгдэх; костюм пронесится долго костюм удаан өмсүүлнэ; 2. элэгдэх, цоорох, урагдах; рукава пронесли хангуй урагдав.

ПРОНОМЕ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. дугаарлах, дугаар тавих.

ПРОНЫ'РА, -ы, м.и ж. (разг.) шургалаач, шургаллагч, ов живтэй хүн, зальтай хүн.

ПРОНЫ'РЛИВОСТЬ, -и, ж. шургалах, ов жив, заль, бач.

ПРОНЫ'РЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.). шургалуур, ов живтэй, зальтай; пронырливая физиономия зальтай царай.

ПРОНЮ'ХАТЬ, -аю; -аешь; -анный; сов., что и о ком-чем (разг. неодобр.), **ПРОНЮ'ХИВАТЬ**, -аю; -аешь; несов. шиншилж мэдэх, мэдэж авах; пронюхать новость шинэ мэдээ шиншилж мэдэх.

ПРОНЯ'ТЬ, пройма, проймашь; пронял, -яла, -яло; проный (ят, -ята, -ято); сов., кого-что (разг.). 1. нэвт орох, тас хөрөх; пронял мороз хүйт нэвт оров; 2. хүрэх, нөлөөлж чадах; пронял страх айдас хүрэх; его ничем не проймашь түүнийг юугаар ч нөлөөлж чадахгүй.

ПРОО'БРАЗ, -а, м. (книжн.). ирээдүйн дүр, ирээдүйн жишээ, эх үлгэр, загвар; прообраз нового коммунистического общества шинэ коммунистийн мийн ирээдүйн дүр.

ПРОПАГА'НДА, -ы, ж. суртал нэвтрүүлэг, сурвал ухуулга; партийная пропаганда намын суртал ухуулга.

ПРОПАГАНДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., что суртал нэвтрүүлэх, суртал ухуулах, ухуулах, сурталчлах; пропагандировать идеи коммунизма коммунизмын үзэл санааг ухуулах; пропагандировать опыт передовиков производства үйлдвэрийн тэргүүний хүмүүсийн туршлагыг сурталчлах.

ПРОПАГАНДИ'СТ, -а; м. суртал нэвтрүүлэгч, суртал ухуулагч, ухуулагч, сурталчлагч.

ПРОПАГАНДИ'СТКА, -и, ж. ухуулагч эмэгтэй, сурталчлагч эмэгтэй.

ПРОПАГАНДИ'СТСКИЙ, -ая; -ое. суртал ухуулагч, суртал нэвтрүүлгийн, сурталчлагчийн, сурталын.

ПРОПАДА'ТЬ (пропасть), -аю, -аешь; несов. 1. үгүй болох, алга болох; 2. болих; 3. үхэх; 4. үрэгдэх, дэмий хаягдах, дэмий өнгөрөх; ☆ пропадай моя телега юу л болбол болог, аз мэдэг.

ПРО'ПАДОМ: пропади пропадом! (разг.). далд ор, тонил.

ПРОПА'ЖА, -и, ж. 1. үгүй болох, алга болох; 2. алдал, алга болсон юм; найти пропажу алга болсон юмыг олох.

ПРОПАЛИ'ТЬ, -ляю, -лишь; -ленный (-ял, -яла); сов., что (прост.) 1. цоргих, цоо түлэх; пропалить папирсой рубашку тамхины галаар цамцыг цоо түлэх; 2. хуйхлах.

ПРОПА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. арилгах, зула гаах, зулгааж цэвэрлэх.

ПРОПА'РИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. жигнэх, уураар жигнэх.

ПРОПА'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. жигнэгдэх, ууранд жигнэгдэх.

ПРОПА'СТЬ, -аду, -адышь; -ал; сов. 1. үгүй болох, алга болох; пропасть без вести сураггүй алга болох; 2. болих, үгүй болох; зрение пропало харахаа болих, хараагүй болох; 3. үхэх; цветы пропали от мороза цэцэг хүйтэнд үхэв; 4. үрэгдэх, дэмий хаягдах, дэмий өнгөрөх; ваш труд не пропадет тавь ажил дэмий хаягдахгүй; целый час у меня пропал даром бүхэл цаг дэмий үрэгдэв; ☆ пиши пропало өнгөрлөө гэж мэд; всё пропало одоо дүүрсэн.

ПРО'ПАСТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. халил, ёроолгүй ангал, гүнзгий ганга; горная дорога над пропастью халилын амсраар гарсан уулын зам; на краю пропасти ёроолгүй ангальн амсар дээр; 2. эрс тэс ялгаа, их ялгаа; между ними легла пропасть тэдний хооронд эрс тэс ялгаа байв; в Советском Союзе уничтожена культурная пропасть между городом и деревней Зөвлөлд улсад хот тосгоны хоорондын их ялгаа арилав; 3. үй түмэн, учиргүй олон, тоо томшгүй; народу там пропасть тэнд үй түмэн хүн байна; у меня пропасть дел над тоо томшгүй ажил байна.

ПРОПАХА'ТЬ, -ашу, -ашешь; -аханный; сов., что., **ПРОПА'ХИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. газар хагалах, хагалах; пропахать борозду газар хагалж шан гаргах.

ПРОПА'ХНУТЬ, -ну, -нешь; -ах, -ахла; сов., чем и без доп. үнэр шингэх; пиджак пропах табаком цамцанд тамхины үнэр шингэв.

ПРОПА'ШКА, -и, ж. газар хагалах, газар хагалах.

ПРОПАШНО'Й -ая, -ое. 1. газар хагалах, шан гаргах; пропашное орудие газар хагалах зэвсэг; 2. хол мөрөөр тарьдаг, явсарлагачий, тарьдаг, совилж;

пропашине сельскахохозяйственныи культуры завсарлагатай гардаг хөдөө аж ахуйн гархмаууд.

ПРОПАШНИЙ *а.ж. сөв (разг.)*, сүйрсэн, бадарсан, дүүрчихсэн; пропашее дело сүйрсэн хэрэг; пропаший человек дүүрчихсэн хүн.

ПРОПЕКА'ТЬ *аю, аашь; несов.* болгох, жигнэх болгох.

ПРОПЕКА'ТЬСЯ *аашь; несов.* сайн болох, үзгэцэд жигнэгдэх.

ПРОПЕ'ЛЛЕР *а.ж. м. сөвс*; пропеллер дая вертикальный подъем, өгц өөд гаргаж саяс.

ПРОПЕ'ТЬ *аю, аашь; пропеть* *несов.* дуу дуулах, дуулах, дуулж байх; пропеть весною дуу дуулах; 2. сөөглөө дуулах, дуудсаар сөөцхөх.

ПРОПЕ'ТЬСЯ *аю, аашь; пропеть* *несов.* болгох, жигнэх, битүү жигнэх; пропеть пироги гүйцэд болгох.

ПРОПЕ'ТЬСЯ *1 и 2 л. не употр., ашьясь, ашьясь* *несов.* болгох, жигнэгдэх; жаб хорошо пропекся галх гүйцэд болжээ.

ПРОПИВА'ТЬ *аю, аашь, несов.* архиуд үрэх, архидаж үрэх.

ПРОПИ'ЛОВАТЬ *аю, аашь, несов.* **ПРОПИЛИ'ТЬ** *аю, аашь; пропиленный* *сов.* хөрөөдөх; пропилить до середины дунд нь хүртэл хөрөөдөх.

ПРОПИСА'ТЬ *аю, аашь; прописать* *несов.* 1 бүртгэж авах, бүртгэлд оруулах, дансанд бүртгэх; прописать нового жильца шинэ хүнийг (байрлагчид) бүртгэж авах; прописать паспорт паспортыг бүртгэх; 2. бичиж өгөх, жор бичиж өгөх; прописать больному таблетку өвчтэй хүнд таблетку (мөхлөг) өм бичиж өгөх; 3. бичиж байх, бичиж л байх; весь вечер прописал статью бүхэл үдэш өгүүлэл бичиж л байв.

ПРОПИСА'ТЬСЯ *аю, аашь; прописаться* *несов.* бүртгэгдэх, бүртгэлд орох, дансанд бүртгүүлэх; прописаться на новой квартире шинэ байрын дансанд бүртгүүлэх.

ПРОПИС'КА *а.ж.* 1. бүртгэх, бүртгүүлэх, бүртгэлд оруулах, дансанд бүртгэх; постоянная прописка байнга суухаар бүртгэх; 2. бүртгэж гэмдэгдэх.

ПРОПИС'НОЙ *а.ж. сөв.* 1. том; прописная буква том үсэг; 2. бүртгэлийн, бүртгэх; прописной листок бүртгэх хуудас; 3. прописная истина мэдээжийн юм.

ПРОПИС'ЫВАТЬ *аю, аашь; прописывать* *несов.* 1. бүртгэх, бүртгэж авах, бүртгэлд оруулах; 2. бичиж өгөх, жор бичиж өгөх; 3. бичиж байх.

ПРОПИС'ЫВАТЬСЯ *аю, аашь; прописаться* *несов.* бүртгэгдэх, бүртгэлд орох, дансанд бүртгүүлэх.

ПРОПИС'Ь *а.ж.* цэвэр бичих жишээ, цэвэр бичлэгийн жишээ; учиться писать по прописям цэвэр бичлэгийн жишээгээр бичиж сурах.

ПРОПИС'ЬЮ *нареч.* үсгээр, үгээр; написать письмо прописью тоог үсгээр бичих.

ПРОПИТА'НИЕ *а.ж. ср. (устар.)* идээ, хоол, тэжээл.

ПРОПИТА'ТЬ *аю, аашь; питанный* *сов.* **ПРОПИ'ТЫВАТЬ** *аю, аашь; питывать* *несов.* 1. шингээх, нэвтрэх, дэвтээх; пропитать тряпку маслом даавууны өөдсөнд тос шингээх; 2. анхилах, ханхлах; воздух пропитан запахом трав ногооны үнэр анхилсан агаар.

ПРОПИТА'ТЬСЯ *аю, аашь; питаться* *несов.* **ПРОПИ'ТЫВАТЬСЯ** *аю, аашь; питаться* *несов.* шингэх, нэвтрэх, давтгах; куртка пропиталась машинным маслом хүрэм машинны тосонд нэвтрэв, хүрмэнд машинны тос шингэжээ.

ПРОПИ'ТЬ *аю, аашь; пропил* *(и пропи'л)*, пропила, пропило *(и пропи'ло)*; пропиной, пропиный *(и пропи'ный)*; пропиит *(и пропи'ит)*; пропиита, пропиита *(и пропи'ито)*; *сов.* архидаж үрэх, ар-

хидаж үрэх; пропить много денег их мөнгө архидаж үрэх.

ПРОПИХА'ТЬ *аю, аашь; проханный* *сов.*, *кого-что* *(разг.)* **ПРОПИ'ХИВАТЬ** *аю, аашь; прохивать* *несов.*

ПРОПИХИУ'ТЬ *аю, аашь; прохивуемый* *сов.*, *кого-что* *(разг.)* чихэх, чихэж оруулах, түлхэж оруулах, гудрах.

ПРОПЛА'КАТЬ *аю, аашь; соп.* уйлаад байх, ухилж байх; * проплакать глаза нүддөр бөхшигдөл уйлах.

ПРОПЛУТА'ТЬ *аю, аашь; соп. (разг.)* төөрөх, тэнэх.

ПРОПЛЫ'В *а.ж. м. (слец.)* сэлэлт, сэлэх, саян явах; проплыл на один километр нэг километрийн сэлэлт.

ПРОПЛЫВА'ТЬ *аю, аашь; проплыть* *несов.* **ПРОПЛЫ'ТЬ** *аю, аашь; проплыть* *несов.* 1. сэлж явах, сэлж гатлах, сэлж гарах, сэлж өнгөрөх, усчилж гатрах; проплыть до середины реки голын дунд хүртэл сэлж явах; проплыть остров арлын хажуугаар сэлж өнгөрөх; 2. жирэлзэн үзэгдэх, цувран санагдах.

ПРОПОВЕ'ДНИК *а.ж. м. номлогч, номногч.*

ПРОПОВЕ'ДОВАТЬ *аю, аашь; проповедать* *несов.* **ПРОПОВЕ'ДЫВАТЬ** *аю, аашь; проповедывать* *несов.* 1. номлох, номнох, лүн жинан гавих, ван хүртээх; 2. сурталчлах, ятгах.

ПРОПОВЕ'ДЕТЬ *аю, аашь; проповедедь* *несов.* 1. номлол, номнол, номлох; произнести проповедедь номлол айлдах; 2. сурталчлах, ятгах; проповедедь новых өвгөлдөн шинэ үзлийг сурталчлах.

ПРОПО'ЙЦА *а.ж. м. и ж. (прост.)* архич, архичин, архины тулам.

ПРОПОЛА'СКИВАТЬ *аю, аашь; прополаскивать* *несов.* *что* зайлах, булдах.

ПРОПОЛЗА'ТЬ *аю, аашь; проползти* *несов.* *аю, аашь; проползти* *несов.* 1. мөлхөх, мөлхөж явах; проползти по земле газраар мөлхөх; 2. мөлхөж орох, шургаж орох; 3. мөлхөж гарах, мөлхөж өнгөрөх.

ПРОПО'ЛКА *а.ж.* хог өвс түүх, бог өвс арилгах.

ПРОПОЛОСКА'ТЬ *аю, аашь; прополоскать* *несов.* *аю, аашь; прополоскать* *несов.* *что* зайлах, булдах; прополоскать горло хоолой зайлах.

ПРОПОЛО'ТЬ *аю, аашь; прополоть* *несов.* *что* хог өвсийг цэвэрлэх, бог өвсийг арилгах; прополоть огурцы өргөст хэмхийн хог өвсийг цэвэрлэх.

ПРОПОРО'ТЬ *аю, аашь; пропороть* *несов.* *аю, аашь; пропороть* *несов.* *что* цуу татах, ураг, хага татах; пропороть штаны өмдийг цуу татах; пропороть живот гэдсийг хага татах.

ПРОПОРЦИОНА'ЛЬНО *нареч.* хирээр нь, хир тэнцүүлэн, хирийг тааруулан.

ПРОПОРЦИОНА'ЛЬНОСТЬ *а.ж.* 1. хэмнэг чанар, пропорционал чанар; обратная пропорциональность урвуу хэмнэг чанар; 2. тэнцвэр, хэмжээ зохицол, хирлэл.

ПРОПОРЦИОНА'ЛЬНЫЙ *а.ж. сөв.* *а.ж. сөв.* 1. хэмнэг, пропорционал; пропорциональные величины хэмнэг хэмжигдэхүүнүүд; 2. хэмжээ зохицсон, хир тэнцүүхэн, хир тэнцүүдсэн, найраг төгөлдөр; пропорциональное представление хир тэнцүүлсэн төлөөлөгчийн тоо; пропорциональная фигура хэмжээ зохицсон сие; пропорциональное телосложение хир тэнцүүхэн бие, ягшин найраг төгөлдөр.

ПРОПОР'ЦИЯ *а.ж.* 1. пропорци, хэмнэг, хирлэл; геометрическая пропорция геометрийн пропорци, хэмжих ухааны хэмнэг; 2. хир тэнцүү, хэмжээ зохицох; пропорция в частях здания барилгын хэсгүүдийн хир тэнцүү.

ПРОПОТЕ'ТЬ, -ю, -еешь; сов. 1. хөлрөх, их хөлрөх; пропотеть от лекарства эм ууж их хөлрөх; 2. хөлс болох; рубаха пропотела цамц хөлс болжээ; 3. хөлөртлөө оролдох, ядах, мунгинах; пропотеть над задачей тоо болох гэж хөлөртлөө оролдох.

ПРОПУСК, -а, м. 1. оруулах, нэвтрүүлэх 2. орох үнэмлэх, үнэмлэх, пропуск; предъявить пропуск үнэмлэхөө үзүүлэх; вход по пропускам пропускаар оруулна; 3. таслах, тасалдал; посещать занятия без пропуска хичээл таслахгүй явах; 4. алгасах, гадчих, үг хаягдах, онгорхой; читать с пропусками алгасаж уших; пропуск в тексте эх бичигт үг хаягдах; между параграфами сделать пропуск в одну строку зүйлүүдийн хооронд нэг мөр онгорхой орших.

ПРОПУСКА'ТЬ, -аю; -аешь; несов., ПРОПУСТИ'ТЬ, -ушу, -устишь; -ущенный; сов. 1. нэвтрүүлэх; бумага пропустила чернила цаас бөх нэвтрүүлэв; штора не пропустила света хөшиг гэрлийг нэвтрүүлдэггүй; 2. үйлчлэх, гаргах; столовая пропустила тысячу посетителей гуанз мянгайн хүнийг үйлчлэв; 3. татах, татаж гаргах, нэвтрүүлэх; пропустить мясо через мясорубку махны машинаар мах татах (мах машиндах); мельница пропустила 25 тонн зерна за сутки тээрэм хоногт 25 тонн үр тариаг татаж гаргав; 4. явуулах, гаргах, оруулах, зам тавих; пропустить детей вперед хүүхдийг урдуураа оруулах; пропустить зрителей в зал үзэгчдийг танхимд оруулах; 5. алгасах, орхих, харалгүй орхих; пропустить одно слово при чтении уншихдаа нэг үг харалгүй орхих; 6. таслах, ирэхгүй байх, өнжих; пропустил два ваяния хоёр хичээд таслав; 7. өнгөрүүлчлэх, алдагчлах; пропустить удобный случай аятайхан завшааныг алдагчлах; ☆ пропускать молоко через сепаратор сүү машиндах.

ПРОПУСКНО'Й, -ая, -се. 1. орох, оролтын, орох зөвшөөрлийн пропускийн; пропуской билет орох үнэмлэх; пропусковой пункт пропускийн товчоо; 2. нэвтрүүлэх, оруулж гаргах, үйлчлэх; пропуская способность нэвтрүүлэх чадвар, гаргах чадал; ☆ пропуская бумага бөх уух цаас, бөх шингэх цаас.

ПРОПЫЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов., кого-что, тоос болгох, тоос халдах, тоос дарах **ПРОПЫЛИ'ТЬСЯ**, -люсь, -лишуся; сов. тоос болох, тоос халдах, тоосонд дарагдах.

ПРОРА'Б, -а, м. (проработатель работ). барилгын дэмал, барилга захиалагч, барилгын дэмч, барилгын ажил гүйцэтгэгч.

ПРОРАБА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРОРАБО'ТАТЬ, -аю, -аешь; -отанный; сов. 1. ажиллах, ажиллаж байх; проработать на заводе пять лет завод дээр таван жил ажиллах; 2. судлах, сайн үзэх, нягтлах, боловсруулах; проработать главу книги номын бүлгийг судлах; проработать план занятий хичээлийн төлөвлөгөөг боловсруулах; 3. хатуу шүүмжлэх, тас шүүмжлэх.

ПРОРАБО'ТКА, -и, ж. 1. боловсруулах, судлах, сайн үзэх; 2. хатуу шүүмжлэх, тас шүүмжлэх.

ПРОРАСТА'НИЕ, -я, ср. ургалт, сүеэлэлт; прорастиение семян үрийн сүеэлэлт.

ПРОРАСТА'ТЬ, -лет, несов., ПРОРАСТИ', 1 и 2 л. нв. употр., -тёт, -рос; -роста; сов. сүеэлэх; картофель пророс төмс сүеэлэв; еквазэ чамни проросла трава ногоо чулууг нэвт ургов.

ПРОРАСТИ'ТЬ, -ашу, -астишь; -ращенный, -ён, -ена (и, в профессиональной речи; -рощенный); сов., что.

ПРОРА'ЩИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ургуулах, сүеэлүүлэх, соёолуулах; прорастить семена перед посадкой үрийг суулгахаас өмнө сүеэлүүлэх.

ПРОРВА'ТЬ, -рву, -рвешь; -ал; -ала, -ало; прорваный; сов. 1. ураг, цоолох; прорвать носок оймс цоолох; 2. сэтлэх; прорвало плотину усны даланг сэтлэх; 3. сэтлэн орох, сэт цохих, цөмлөн орох; прорвать линию обороны противника дайсны хамгаалалтын шугамыг сэтлэн орох.

ПРОРВА'ТЬСЯ, -вусь, -вёшься; -ался, -алась, -албсь (и -алось) сов. 1. урагдах, цоорох; рукава прорвались ханцуй урагдав; 2. сэтрэх; плотина прорвалась усны далан сэтрэв; 3. хагаргах; прорвался нарыв өөрс (бууглаа) хагарав; 4. сэтлэн гарах, цөмлөн гарах; прорваться из вражеского кольца окружения дайсны бүсэлсэн хүрээллийг сэтлэн гарах.

ПРОРЕ'З, -а, м. 1. цоо зүсэх, нэвт зүсэх, төнхөх; 2. ухлаас, ухаадаг; прорез для ворота в рубахе цамцны захим ухлаас.

ПРОРЕ'ЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -езанный; сов., что, ПРОРЕЗА'ТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. гаргах, цоолох, цоо зүсэх, огтолж нүхлэх, төнхөх; прорезать отверстие нүх гаргах, 2. огтолж гаргах, зүсэж гаргах; прорезать лес железной дорогой төмөр зам ойг огтолж гаргах.

ПРОРЕ'ЗАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ёжется; сов.; ПРОРЕЗА'ТЬСЯ, -ается; несов. 1. цухуйх, шүдлэх, шүд цухуйх; 2. зүсэж орох, зүсэж гаргах.

ПРОРЕЗИ'НЕННЫЙ, -ая; -ое. резиндсэн, резин түрхсэн.

ПРОРЕЗИ'НИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРОРЕЗИ'НИТЬ, -ню, -нишь; -енный; сов., что. резиндэх, резин түрхэх.

ПРОРЕЗНО'Й, -ая; -ое. ухлаасан, зүсэж өбсөн; прорезной карман ухлаасан карман (халаас).

ПРОРЕ'ЗЫВАТЬ (прорезать); -аю; -аешь; несов. 1. гаргах, цоо зүсэх, огтолж нүхлэх, төнхөх; 2. огтолж гаргах, зүсэж гаргах.

ПРОРЕ'ЗЫВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. цухуйх, цуз хуйж гаргах, шүдлэх; 2. зүсэж орох, зүсэж гаргах.

ПРО'РЕЗЬ, -и; ж. цоорхой, сэтэрхий, оноо, хоёр бил.

ПРОРЕ'ХА, -и, ж. 1. цоорхой, ханзархай; карма с прорехой цоорхой карма; 2. хагалбар, оноо; зас-тегнуть прореху өмдний хагалбарыг товчлох; 3. алдаа, дутагдай; прорехи в хозяйстве аж ахуйн дутагдал.

ПРОРЕЦЕНЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. шүүмж бичих, үнэлэлт бичих.

ПРОРЖА'ВЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. зэврэх, зэвэнд идэгдэх, зэвэрч цоорох; крыша проржавела дээвэр зэвэрч цоорлоо.

ПРОРИЦА'НИЕ -я, ср. (книжн.). мэргэлэх, төлөг үзэх.

ПРОРИЦА'ТЕЛЬ, -я, м. (книжн.), мэргэн хүн, мэргэч, төлөгч, ирээдүйг айлдагч.

ПРОРИЦА'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. төлөгч эмэгтэй, мэргэн эмэгтэй.

ПРОРИЦА'ТЬ, -аю; -аешь; несов., что (книжн.). мэргэлэх, төлөг үзэх.

ПРОРО'К, -а, м. бошиг үзүүдэгч, лүндэн буулгагч, биваангирд үзүүдэгч, зөнч.

ПРОРОНИ'ТЬ, -оню, -онишь; -оненный; сов., что, обычно с отриц. дугарах, хэлэх; он ни слова не проронил за весь вечер бүхэл үдэш гэр нэг ч үг дугарсангүй.

ПРОРО'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мэргэн, зөнч, урьдаас мэдсэн; пророческие слова мэргэн үг.

ПРОРО'ЧЕСТВО, -а, ср. (книжн.). 1. бошиг, лүндэн, биваангирд; 3. мэргэ, урьдчилан мэдэх, зан билдэг.

ПРОРО'ЧЕСТВОВАТЬ, -таю, -тауешь; несов., о чем (книжн.). 1. бошиг үзүүлэх, лүндэн буулгах, биваангирд үзүүлэх; 2. мэргэлэх, урьдчилан мэдэх, зан билгээр мэдэх.

ПРОРОЧИТЬ, -чу, -чишь; *несов.*, *что*. зөгнөж хэлэх, урьдаас хэлэх; пророчить гибель врагу дайсны сөнөхийг зөгнөж хэлэх.

ПРОРУБАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРОРУБИТЬ**, -ублю, -убишь; -убленный; *сов.*, *что* 1. цавчиж доолох, цавчиж нүхлэх, нүх гаргах; прорубить стену туургыг цавчиж доолох; 2. гаргах, цавчиж гаргах; прорубить дорогу в лесу ойг цавчиж зам гаргах.

ПРОРУБЬ, -и, *ж.* доолго; зачерпнул из проруби воды доолгоос ус утгав.

ПРОРЫВ, -а, *м.* 1. сэтэрэл, сэт цохилго, сэт цохих, сэтэрэх; прорыв плотины усны далангийн сэтэрэл; прорыв фронта фронтаг сэт цохих; 2. сэтэрхий, цөмөрхий; заделать прорыв в плотине далангийн сэтэрхийг бөглөх; 3. тасалдал, тасалдах, тасрал, тасрах; ликвидировать прорыв тасалдлыг устгах.

ПРОРЫВАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* 1. ураг, доолох, 2. сэтлэх; 3. сэтлэн орох, сэт цохих, цөмлөн орох.

ПРОРЫВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.*, **ПРОРЫТЬ**, -рою, -роешь; -утный; *сов.*, *что*. малтах, ухах, сэтлэх; прорыть туннель туннель (хонгил) ухах.

ПРОРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аюсья; *несов.* 1. урагдах, доорох; 2. сэтэрэх; 3. хагарах; 3. сэтлэн гарах, цөмлөн гарах, нэвтрэн гарах.

ПРОСАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; *сов.*, *что* (прост.), **ПРОСАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. хага хатгах, цоо хатгах; просадить ногу хөл хага хатгах; 2. үрэх, сүйтгэх; просадить все деньги бүх мөнгөө үрэх.

ПРОСАЖИВАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* давслах.

ПРОСАЖИВАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* өөх тос болгох, тосдох, өөх шингээх.

ПРОСАЖИВАТЬСЯ I, -ажусь, -ажусья; *несов.* давслагдах, давс шингэх.

ПРОСАЖИВАТЬСЯ II, -ажется; *несов.* өөх шингэх, өөх тос болох, тостой болох.

ПРОСАЖИТЬ, -ажу, -ажешь; -аженный; *сов.*, *что*. өөх шингээх, өөх түрхэх, өөх тос болгох.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь; *сов.* өөх шингэх, тос шингэх, тос болгох.

ПРОСАЖИВАНИЕ, -я, *ср.* нэвчих, нэвтрэх.

ПРОСАЖИВАНИЕ, -я, *ср.* нэвчих, нэвтрэх; нэвтрэн орох, нэвтрэн гарах, шүүрэх.

ПРОСАЖИВАТЬ, -ажу, -ажешь; -аженный; *сов.*, *кого* (что) (устар.). хадамлах, ураг болох.

ПРОСАЖИВАТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.*, *что*. **ПРОСАЖИВАТЬ**, -ажу, -ажешь; -аженный (-аж, -ажна); *сов.* өрөмдөх, өрөмдөж нүхлэх.

ПРОСАЖИТЬ, -ажу, -ажешь; *несов.* 1. гэгээ, туяа, зурвас гэрэл; в просвете между деревьями модны завсрын зурвас гэрэл; 2. горьдлого, сайжрах найдвар; жизнь без просвета горьдлогогүй амьдрал.

ПРОСАЖИТЕЛЬ, -я, *м.* (книжн.). гэгээрүүлэгч, соёл гэгээрүүлэгч.

ПРОСАЖИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; (книжн.). гэгээрлийн, гэгээрүүлэх; просветительная работа гэгээрүүлэх ажил.

ПРОСАЖИТЬ I, -ажу, -ажешь; -аженный (-аж, -ажна); *сов.*, *кого-что*. гэгээрүүлэх; политически просветить массы олон түмнийг улс төрийн талаар гэгээрүүлэх.

ПРОСАЖИТЬ II, -ажу, -ажешь; -аженный; *сов.*, *кого-что*. нэвт гэрэлтүүлэх, гэрэлтүүлэх, гэрэлтүүлж гарах; просветить лёгкие больного лучами рентгена рентген сацрагаар өвчтэй хүний уушгийг нэвт гэрэлтүүлэх (гэрэлд харах).

ПРОСАЖИТЬСЯ I, -ажусь, -ажусья; *сов.* гэгээрэх, соёлжих,

ПРОСАЖИТЬСЯ II, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСАЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажусья; *сов.* (разг.). нэвт гэрэлтэх, гэрэлтэх, нэвт харагдах.

ПРОСИТЕЛЬ, -я, м. (устар.), гуйгч.
ПРОСИТЕЛЬНИЦА, -я, ж. гуйгч эмэгтэй.
ПРОСИТЕЛЬНЫЙ, -ая, сөв; -лен, -льна. гуйсан, царайчилсан; просительный взгляд царайчилсан харц.

ПРОСИТЬ, прошу, просишь; несов. 1. гуйх; просить разрешения зөвшөөрөл гуйх; просить извинения уучлахыг гуйх; просить пить уух юм гуйх; 2. гуйх, хэлье гэх, авах; просить слова үг хэлэх зөвшөөрөл авах, үг хэлье гэх; 3. гуйх, гуйлт хийх, оролдох, оролдлого хийх; просить за товарища нөхрийнхөө төлөө гуйлт хийх; 4. урих, сууна уу гэх; просить гостей к столу зочдыг ширээнд урих.

ПРОСИТЬСЯ, прошусь, просишься; несов. 1. гуйх, авъя гэх, гаръя гэх, -я гэх; проситься в отпуск амралтаа гуйх, амралтаа авъя гэх; проситься гулять зугаалж явъя гэх; 2. бэлэн байх, зэхээстэй байх, бэлдсэн юм шиг байх; слово так и просится с языка хэлэх үг хэлний үзүүр бэлэн байна; живописные места на Волге просятся на картину Ижил мөрний кавийн үзэсгэлэнт нутаг зурахад зэхээстэй байв.

ПРОСИЯТЬ, -яю, -яешь; сов. 1. гэрэмтэж эхлэх, гийгэж эхлэх; солнце просияло нар гийгэж эхлэв; 2. гялалзаж байх, баясах; просиять от счастья баярлан гялалзах.

ПРОСКАКАТЬ, скачу, скачешь; сов. карайлгаж явах, давхиж өнгөрөх.

ПРОСКАКИВАТЬ, скаю, скаешь; несов. 1. давхиж явах, давхиж өнгөрөх; 2. нэвтрэн орох, шургаж орох; 3. уначхах, ойчих.

ПРОСКАЛЫЗЫВАТЬ, скаю, скаешь; несов. 1. сэмээрэн орох, сэм орох; 2. цухалзах, калти үзэгдэх.

ПРОСКВОЗИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; сов., кого-что. (разг.). салхи цохих, сийгээ салхинд даарах; его просквозило тэр сийгээ салхинд даарчээ.

ПРОСКЛОНЯТЬ, -яю, -яешь; сов. ялгаллах, гийн ялгаллах.

ПРОСКОБЛИТЬ, скоблю, скоблишь (и скоблешь); -обленный; сов., что. кусах, цоортол кусах, кусаж цоолох.

ПРОСКОЛЬЗНУТЬ, скожусь, скользнешь; сов. 1. сэм орох, сэмээрэн орох; проскользнуть в комнату гасалгаанд сэмээрэн орох; 2. цухалзах, калти үзэгдэх; в его словах проскользнула унрэк вүүний үгэнд зэмлэх байдал цухалзав.

ПРОСКОЧИТЬ, скочу, скочишь; сов. 1. гүйж өнгөрөх, гүйж гарах, карайлгаж өнгөрөх; заяц проскочил перед глазами туулай нүдний өмнүүр гүйж өнгөрөв; 2. шурган орох, шургагчлах; отряд через ущелье проскочил в лес отряд (бат) хавцлаар дамжин ойд шурган оров; 3. уначхах, ойчихох; монета проскочила в щель зоос ангархай руу уначхав.

ПРОСКРЕСТИ скребу, скребешь; -реб, -реба; -ребенный (-ен, -ена); сов., что. цоо мэрэх, мэрж цоолох.

ПРОСКУЧАТЬ, -аю, скаешь; сов. уйтгарлаж байх, гунихарч байх.

ПРОСЛАБИТЬ, -ит; сов. доом суулгах, гүйлгэх, цуулгах.

ПРОСЛАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., кого-что., **ПРОСЛАВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. алдаршуулах, магтах, дуурсгах; наши воины прославили советское оружие манай цэргүүд зөвлөлтийн зэвсгийг алдаршуулав.

ПРОСЛАВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; сов., **ПРОСЛАВЛЯТЬСЯ**, -яюсь, -яшья; несов. алдарших, магтах, дуурсгах; прославиться подвигами гавьяа зүтгэлээрээ алдарших.

ПРОСЛАВЛЕНИЕ, -я, ср. алдаршил, алдаршуулам, магтаал, дуурсгал.

ПРОСЛАВЛЕННЫЙ, -ая, -ов (высок.). алдар, алдаршсан, цуутай; прославленный артист алдар жүжигчин.

ПРОСЛАИВАТЬ, скаю, скаешь; несов. үелүүлэх, үет түүлэх, завсарлах.

ПРОСЛЕДИТЬ, -ежу, -едишь; -еженный; сов., **ПРОСЛЕЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. мөшгөх, мөрдөж мөшгөх, мөрдөн хөөх; проследить преступника ялтныг мөрдөж мөшгөх; 2. мөшгөж үзэх, ажиглаж байх, дэс дараалан судлах; проследить за выполнением биелэлтийг ажиглаж байх.

ПРОСЛЕДОВАТЬ, -дую, -дуешь; сов. (офиц.). мөрилох, залрах.

ПРОСЛЕЗИТЬСЯ, -ежусь, -езишься; сов. нулимс унагах, нулимс гүйлгэнүүлэх, уйлах; прослезиться при прощании салахдаа нулимс унагах.

ПРОСЛОИТЬ, -ою, -оишь; -обненный (-ен, -ена); сов., что чем. үелүүлэх, үетүүлэх, завсарлах; прослоить торт клубничным вареньем тоортыг (хотел бялууг) зэтгэнийн чанамлаар үетүүлэх.

ПРОСЛОИКА, -и, ж. 1. үенцэр, үелээс; прослойка крема в пирожном бялууны цөцгийн үенцэр; 2. давхарга, давхраа; общественная прослойка нийгмийн давхарга.

ПРОСЛУЖИТЬ, -ужу, -ужишь; сов. 1. алба хаах, алба хийх; прослужить десять лет арван жил алба хаах; 2. өмсүүлэх, хэрэглэгдэх, өдлүүлэх; пальто прослужит ещё сезон дээл дахиад нэг улиралд өмөсүүлнэ.

ПРОСЛУШАТЬ, скаю, скаешь; -анный; сов., чего-что., **ПРОСЛУШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. чарнах, сонсох, гүйцэд чагнах, гүйцэд сонсох; прослушать концерт концертыг гүйцэд сонсох; 2. чагнах, чагнаж үзэх; прослушать лёгкие уушгийг чагнаж үзэх; 3. дуулахгүй, сонсохгүй; простите, я прослушала уучлаарай, би дуулсангүй.

ПРОСЛЫТЬ, -ыву, -ывешь; -ил, -ила, -ило; сов. нэртэй болох, цуутай болох, гэгдэх; прослыть чудакom хачин хүн нэртэй болох.

ПРОСЛЫШАТЬ, -шу, -шишь; сов. (разг.). сонсох, сонсож мэдэх, дуулж мэдэх.

ПРОСМАЛИВАТЬ, скаю, скаешь; несов. давирхайдан, давирхай гүрхэх.

ПРОСМАТРИВАТЬ, скаю, скаешь; несов. үзэж танилцах, ажиглаж үзэх.

ПРОСМОЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный (-ен, -ена); сов., что. давирхайдах, давирхай гүрхэх; просмолить лодку завийг давирхайдах.

ПРОСМОТРЕТЬ, -а, м. 1. үзлэг, үзэл, үзэх; просмотр нового фильма шинэ киноны үзлэг; 2. алдаа, мадаг, каралгүй өнгөрөх.

ПРОСМОТРЕТЬ, -отрю, -отришь; -отренный; сов. 1. үзэх, үзэж танилцах, үзлэг хийх; просмотреть новый фильм шинэ кино үзэх; 2. гүйлгэн үзэх, гүйлгэн унших; просмотреть газету сонин гүйлгэн унших; 3. үзэлгүй өнгөрөх, каралгүй өнгөрүүлэх, ажиггүй; просмотреть ошибку алдааг каралгүй өнгөрүүлэх; * все глаза просмотреть нүдээ көхөртөл карах.

ПРОСНУТЬСЯ, -нусь, -нешья; сов. 1. сэрэх; рано проснулся эрт сэрэв; 2. нойроос сэрэх, кедөлгөөн эхлэх; город проснулся хот нойроос сэрэв; 3. сэрж оролдох, оролцох болох; массы проснулись к активной политической жизни олон нийт сэрж улс төрийн амьдралд идэвхтэй оролцох болов; 4. тай болох, төрөх; в нём проснулась любовь к детям хүүхдийг хайрлах сэтгэл түүнд төрөв.

ПРОСО, -а, ср. шар будаа, хар будаа, цэвэрлээгүй шар будаа, хоног амуу.

ПРОСОВЫВАТЬ, -аю, скаешь; несов. оруулах, хийх, чихэх, гудрах; просовывать руку в отверстие нүхэнд гараа хийх.

энгийн уураг; простое число анхлагч тоо; 2. амархан, хялбархан; простое дело амархан хэрэг; простая задача хялбархан бодлого; 3. энгийн, жирийн, ерийн, эгэл; простое платье энгийн тэрлэг; простой труд энгийн хөдөлмөр; простой царод энгийн ард; простым глазом энгийн нүдээр; простое предложение энгийн өгүүлдбэр; простой человек жирийн хүн; простая железа жирийн булчирхай; простой смертный эгэл ерийн хүн; 4. бор, баязхан, бүдүүвтэр; простая физическая работа хар бор ажил; простая кожа бүдүүвтэр арьс.

ПРОСТОЙ П., -я, м. зогсолт, зогслодо, зогсох явдал, сул зогсох, саатаал, саагах; борьба с простоями машины машин сул зогсох явдалтай тэмцэх.

ПРОСТОКВАША, -и, ж. гарраг, хоормог, **ПРОСТОЛЮДИН**, -а, м. (устар.). ерийн яргэн, харц хүн.

ПРОСТОНАРОДНЫЙ, -ая, тоо; -ден. -дна (устар.). энгийн ардын, харц ардын, харцын.

ПРОСТОНАРОДЬЕ, -я, ср. (устар.). энгийн ард, харц ард.

ПРОСТОНАТЬ, болу, и -онаю, -онешь; сов. болох, болж байх; большая простоная өвчтөн болж байх.

ПРОСТОР, -а, ж. 1. уужим, уудам, өргөн; степной простор уужим тал; 2. сэлүү газар, чөлөөтэй газар, зай; отдохнуть на просторе сэлүү газар амрах.

ПРОСТОРЕЧЬЕ, -я, ср. хар яриа, хар хэл, хар ярианы үг.

ПРОСТОРЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хар ярианы; просторечные слова хар ярианы үг.

ПРОСТОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. уужим, зайтай, их зайтай; просторная квартира уужим байр.

ПРОСТОСЕРДЕЧЬЕ, -я, ср. сайн сэтгэл, элэгсэг гүдэсхэн.

ПРОСТОСЕРДЕЧНЫЙ, -ая -ое; -чен, -чна. сайн сэтгэлтэй, цагаан сэтгэлтэй, элэгсэг, гүдэсхэн.

ПРОСТОТА, -а, ж. 1. амархан, хялбархан; простота решения задачи бодлогыг бодоход амархан; 2. энгийн байдал, ерийн байдал; простота обращения энгийн байдлаар кандах; 3. молхи ☆ свята простота гэнэн хонгор.

ПРОСТОФУНД, -и, -я, м. ж. (разг.). өргүү хүн, цонгио хүн, дүйнгэ хүн.

ПРОСТОЯТЬ, -ою, -оить; сов. 1. байх, зогсох, зогсож байх, удаан зогсох; простоял час в ожидании нэр цаг хүлээж зогсох; 2. зүгээр зогсох, хий зогсох, саагах; машина простояла сутки машин хэд хонгор хий зогсох; 3. байх, болох, тэсэх, удах; дом ецл простоят много лет байшин бас олон жил тэснэ; морозная погода простоят долго удвал тэнгэр сайхан байх болно.

ПРОСТРАННОСТЬ, -и, ж. 1. уужим, уудам, өргөн ад; 2. их дэлгэрэнгүй, водоркой тоочих.

ПРОСТРАННЫЙ, -ая, тоо; -ен, -нна. 1. уудам, уужим их, өргөн их; пространные земельные владения уудам их харьяа газар; 2. их дэлгэрэнгүй, их олон үгтэй, их нуршсан; пространный рассказ их дэлгэрэнгүй өгүүлдэг.

ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ, -ая, тоо, огторгуйн, орны, зайн; пространственные и временные отношения орон цагийн харьцаа.

ПРОСТРАНСТВО, -а, ср. 1. огторгуй, орон, зай; космическое пространство сансрын огторгуй; пустое пространство хоосон огторгуй; время и пространство цаг ба орон зай; 2. зай; свободное пространство между окном и дверью цонх үүд хоёрын хоорондох зай; 3. газар, уужим газар; степное пространство уужим тал газар.

ПРОСТРАНЦИЯ, -и, ж. (книжн.). туйлдад, цөхр рөл, цөхөрч моход.

ПРОСТРАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что, шарлах, ширэх, нэвтгэлзэх.

ПРОСТРЕЛ, -а, м. (разг.). 1. гоё авчир, гоёроо, зоогоор хатрах; 2. яргуй.

ПРОСТРЕЛЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. нэвт буудах, цөм буудах; 2. шуурган галаар буудах, шүр шин буудах.

ПРОСТРЕЛИТЬ, -елю, -елишь; -еленный; сов., кого, что; нэвт буудах, цөм буудах; прострелить руку гарыг нэвт буудах.

ПРОСТРОЧИТЬ, -очу, -очийшь (и -бчийшь); -оченный; сов. шаглах, ширэх, нэвтгэлзэх.

ПРОСТУДА, -ы, ж. салхи авах, салхинд цохуулах, хүйт авах, ханиад; болезнь вследствие простуды салхинд цохуулж өвдөх; лечиться от простуды ханиадаа эмнүүлэх.

ПРОСТУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уженный сов., чего-что **ПРОСТУЖАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. салхи авахуулах, салхинд цохуулах, хүйт авахуулах, ханиад хүргэх, шуухна хүргэх; простудить ребенка хүүхэд салхи авахуулах; 2. хөргөх.

ПРОСТУДИТЬСЯ, -ужусь, -удишься; сов., **ПРОСТУЖАТЬСЯ**, -ажусь, -аешься; несов. салхинд цохигдох, хүйт авах, ханиад хүрэх.

ПРОСТУЖЕННЫЙ, -ая, -ое. салхинд цохигдсан, хүйт авсан, ханиад хүрсэн.

ПРОСТУПАТЬ, -ает; несов., **ПРОСТУПИТЬ**, 1 и 2 л. не употр., -упит; сов. нэвтэрч гарах, нэвчиг гарах, дааварлах, даацлах; на стене проступили жирные пятна хананд тослог голбо нэвтэрч гарах; пот проступил у него на лице нүүрэнд нь хөлд дааварлах.

ПРОСТУПОК, -пка, м. буруу хэрэг, гэм хэрэг, зэм; совершить проступок буруу хэрэг хийх.

ПРОСТЫНЯ, -и, ж. простыня, простынь простыня н.ж. ж. дэвсгэрийн цагаан даавуу, орны цагаан даавуу, орны даавуу.

ПРОСТЫТЬ, и **ПРОСТЫНУТЬ**, -ыну, -ынешь; -стыл, -стыла; сов. (прост.). 1. керэх, керчлэх; чай давно простыл чай хэдийн хөрчихлөө; 2. даарах, салхи цохуулах, ханиад хүрэх; простыл на морозе күйтэнд даарчихлаа; ☆ след простыл ор мөргүй алга болов.

ПРОСУНУТЬ, -ну, -нешь; -нутый; сов., кого-что, тургуулах, хийх, цухуйлгах; просунуть руку в форточку салхивч руу гараа шургуулах; просунуть голову в окно цонхоор болгойгоо цухуйлгах.

ПРОСУНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. цухуйл, бултайх; в дверь просунулась рука үүдээр гар цуз хуйв.

ПРОСУШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОСУШИТЬ**, -аю, -ушишь; -ушенный; сов., что, кагаах, сайн кагаах, гүйцэд сээрэх, гүйцэд эгшэх; просушить одежду хувцас сайн хатаах.

ПРОСУШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ПРОСУШИТЬСЯ**, -ушусь, -ушишься; сов. сайн кагаах, гүйцэд сээрэх, гүйцэд эгших; одежда просушилась, хувцас сайн хатав.

ПРОСУШКА, -и, ж. сайн хатаах, гүйцэд сээрэх, гүйцэд эгшэх.

ПРОСУЩЕСТВОВАТЬ, -таю, -тауешь; сов. амьдрах, оршиж байх, тогтож байх; устарелые обычаи не просуществуют долго хоцрогдсон заншил удаал тогтож байхгүй.

ПРОСЦЕНИУМ, -а, м. (спец.). хөшигийн өмнөх үзэгдэл.

ПРОСЧЁТ, -а, м. тоо алдах, алдаж тоолох.

ПРОСЧИТАТЬ, -аю, -аешь; -итанный; сов. что., **ПРОСЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. алдаж тоолох, тоо алдах, буруу тоолох; просчитать сто рублей уун рубль алдаж тоолох.

ПРОТИВНИК, -а, м. 1. эсэргүү тэмцэгч, эсэргүүцэгч; мы—противники религиозного дурмана бид шажны мунхралтай тэмцэгчид болно; противник лжи худал х уурмагийг эсэргүүцэгч; 2. эсрэг этгээд, эсрэгцэгч, эсрэг тоглогч; победить противника в состязании тэмцээнд эсрэгцэгчээр ялах; 3. дайсан, эсэргүү этгээд; разбить противника дайсныг бут цохих, дайснаа дарах.

ПРОТИВНО, нареч. жигшм, бөөдг, дур гутмаар, муухай; слушать противно чагнахад бөөдий юм.

ПРОТИВНОЕ, -ого, ср. тас өөр юм, шал өөр юм, тас ондоо юм; утверждать противное тас өөр юм кэлэх.

ПРОТИВНЫЙ I, -ая, -ое (книжн.). 1. эсрэг, сөрүү, нэгөө; ветер оборотился в противную салхи солигдож эсрэг талаас салхилав; дом стоял на противном берегу байшиц нөгөө эрэг дээр байв; 2. эсэргүү, эсэргүүцлийн, харш, дайсан; противные стороны эсэргүү талынхан; ☆ в противном случае тэгэхгүй бол, эсвэл.

ПРОТИВНЫЙ II, -ая, -ое; -вен, -вна. ой гутмаар, дур гутам, жигшмээр, бөөдий, их муухай, дургүй хүрэх; противный занас ой гутмаар үнэр; он мне противен түүнийг харахаас миний дургүй хүрнэ.

ПРОТИВОАТОМНЫЙ, -ая, -ое. атомын зэвсгээс хамгаалсан.

ПРОТИВОВЕС, -а, м. 1. тэнцүүлэг, тэнцүүлэх жин, тэн; 2. хариу, эсрэг, эсэргүүцүүлэн, сөргүүлэн, сөрдөг; в противовесе этому үүний харш; одно мнение служит противовесом другому нэг санал нь нөгөөгийн эсрэг болно; выдвинуть предложение в противовесе оппоненту мэтгэгч-д сөргүү санал дэвшүүлэх.

ПРОТИВОВОЗДУШНЫЙ, -ая, -ое. агаарын эсэргүүцэх, агаарт эсэргүүцэх; противовоздушная оборона агаарын эсэргүүцэх хамгаалалт.

ПРОТИВОГАЗ, -а, м. гааз баг; противогаз корт кийн баг.

ПРОТИВОГАЗОВЫЙ, -ая, -ое. корт кийн эсрэг, корт хийгээс хамгаалах; противогазовое средство корт хийгээс хамгаалах хэрэгсэл.

ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ, -я, ср. эсрэг ажиллагаа, эсрэг үйлдэл, эсэргүүцэл; оказывать противодействие эсрэг ажиллагаа хийх, эсэргүүцэл үзүүлэх.

ПРОТИВОДЕЙСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; несов., кому-чему. эсэргүүцэх, эсрэг ажиллах; противодействовать проицам врагов дайсны өдөөлгийг эсэргүүцэх.

ПРОТИВОЕСТЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. ёсноос гажуу, зүй ёсонд харш, байгалийн ёсноос гажуу.

ПРОТИВОЕСТЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. ёсноос гажуу, зүйд нийцэхгүй, байгалийн ёсноос гажуу.

ПРОТИВОЗАКОННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. куулинд харш, хууль зөрчсөн; противозаконные действия хууль зөрчсөн ажиллагаа.

ПРОТИВОЗАЧАТОЧНЫЙ, -ая, -ое. үр тогтоохгүй, жирэмслүүлэхгүй; противозачаточные меры үр тогтоохгүй арга хэмжээ.

ПРОТИВОЛЕЖАЩИЙ, -ая, -ее. эсрэг, эсрэг хандсан, тушаа; противолежащий угол эсрэг өнцөг.

ПРОТИВОПОКАЗАНИЕ, -я, ср. (спец.). таарахгүй, харш, харш шалтгаан.

ПРОТИВОПОКАЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -ан. таараагүй, таарахгүй, харш, харштай; противопоказательные для ревматизма средства хэрлэг өвчинд таарахгүй эм.

ПРОТИВОПОЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРОТИВОПОЛОЖИТЬ, -ою, -ожишь; -оженный; сов., кого-что (книжн.). эсрэг тавих, сөргүүлэн тавих, өөдөөс нь тавих; противополжить одно мнение другому нэг саналыг нөгөөгийн эсрэг тавих.

ПРОТИВОПОЛОЖЕНИЕ, -я, ср. эсрэг тавилт, сөргүү тавилт, өөдөөс нь тавих.

ПРОТИВОПОЛОЖНОСТЬ, -и, ж. 1. эрс тэс өөр, эрс тэс ондоо, эрс өөр, эрс ондоо; эсрэг тэсрэг; противоположность взглядов эрс тэс өөр үзэл; это две противоположности энэ хоёр эсрэг тэсрэг байна; 2. эсрэг тэсрэг, эсрэг, эсрэг тэсрэг чанар, ерөндөг чанар; диалектика развития—в борьбе противоположностей хөгжлийн диалектик бол эсрэг тэсрэг тэмцэлд байна; единство противоположностей эсрэг тэсрэгийн нэгдлэг; 3. тас өөр, тас ондоо, өөр зан, ондоо зан; он—полная противоположность своему другу тэр бол нөхрөөсөө тас өөр хүн; в противоположность брату он очень трудолюбив тэр, ахаасаа ондоо, ажилсаг хүн.

ПРОТИВОПОЛОЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. эсрэг, эсрэг талын, нөгөө, нөгөө талын, цаадах, цаад талын; противоположный берег нөгөө талын эрэг; противоположная сторона эсрэг тал; 2. өөр, ондоо, тас өөр, бүр ондоо, тас зөрүү, ерөндөг; противоположное мнение тас зөрүү санал.

ПРОТИВОПОСТАВИТЬ, -ваю, -вишь; -вленный; сов., кого-что кому-чему. ПРОТИВОПОСТАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. харшуулах, харшуулж зүйрлэх, харьцуулах; противопоставить труд социалистический труду подневольному при капитализме социалист хөдөлмөрийг капитализмын үеийн хавчигдалт хөдөлмөртэй харшуулах; 2. эсрэг тавих, өөдөөс тавих, сөргүүлэн тавих, зөрчүүлэн тавих; силе противопоставить силу хүчний өөдөөс хүчийг тавих.

ПРОТИВОПОСТАВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. харшуулалт, харшуулж зүйрлэх; 2. эсрэг тавих, өөдөөс тавих, сөргүүлэн тавих.

ПРОТИВОРЕЧИВОСТЬ, -и, ж. зөрүү, зөрчил, зөрөлдөөн, харшлалдах; противоречивость показаний зөрүү өчиг, зөрөлдөөнтэй өчиг.

ПРОТИВОРЕЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. зөрчилтэй, зөрөлдөөнтэй, харшлалдсан; противоречивые мнения зөрчилтэй саналууд.

ПРОТИВОРЕЧИЕ, -я, ср. 1. зөрчил, зөрөлдөөн, харшлалдаан; впасть в противоречия зөрчилд орох; непримиримые классовые противоречия капиталистического общества капиталист нийгмийн өвлэршгүй ангийн зөрчлүүд; 2. зөрүүд, зөрүүдлэх, сөргөлт, сөргөх; дух противоречия зөрүүд зан гаргах.

ПРОТИВОРЕЧИТЬ, -чу, -чишь; несов. 1. зөрөх, зөрчих, сөргөх, татгалзах; он мне всегда противоречит тэр надтай дандаа зөрж байдаг юм; 2. тааралдахгүй, зөрөх, зөрчилдөх, мөргөлдөх; показания противоречат друг другу өчгүүд нь харьцан зөрж байна.

ПРОТИВОСТОЯНИЕ, -я, ср. (спец.). эсрэг оршилт, ташилдаа зогсолт, гариг нарны эсрэг орших.

ПРОТИВОСТОЯТЬ, -ою, -оишь; несов., кому-чему (книжн.). эсрэг зогсох, эсрэгцэх, сөргөх, сөрж зогсох.

ПРОТИВОТАНКОВЫЙ, -ая, -ое. танк эсэргүүцэх.

ПРОТИВОХИМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. корт кийг эсэргүүцэх, корт бодисыг эсэргүүцэх; противохимическая оборона корт бодисыг эсэргүүцэх хамгаалалт.

ПРОТИВОЯДИЕ, -я, ср. хорын ерөндөг.

ПРОТИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. цоо үрэх, цоортол үрэх, үрж цоолох; 2. арчих, арчиж цэвэрлэх; 3. үрж нунтаглах, үрж хигэх, үрдэх.

ПРОТИРАТЬСЯ, -аюсь; несов. 1. арчигдах, цэвэрлэгдэх; 2. элэгдэх, цоорох; 3. үрэгдэх, хигэгдэх.

ПРОТИСКАТЬСЯ, -аюсь, -аеься; сов. (разг.).

ПРОТИСКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеься; несов., ПРОТИСНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. разг. чихэлдэж хүрэх, чихэлдэж гарах; протискаться к выходу үүдэнд чихэлдэж хүрэх.

ПРОТИСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ПРОТИСНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов., кого-что (разг.).

шургуулах, чихэх, шааж оруулах; протиснуть руку гар шургуулах.

ПРОТКНУТЬ, -ну, -нешь; проткнутый; сов. кого-что. хатгах, нэвт хатгах, цоо хатгах; проткнуть палец булавкой зүүгээр хуруугаа хатгах.

ПРОТОДЬЯ'КОН, -а, м. ахлагч дьякон, ахлагч дэмч.

ПРОТОЗООЛОГИЯ, -я, ж. анх төрмөлийн судлал, протозоологи.

ПРОТОНСТОРИЯ, -я, ж. (книжн.). түүхийн өмнөх үе.

ПРОТО'К, -а, м. 1. ватуурга, голын салаа, салаа гол, холбоос гол; 2. цорго, Урсуур; жэлчний проток цесний цорго.

ПРОТОКО'Л, -а, м. 1. тогтоол, дэлгэрэнгүй тогтоол, протокол; протокол заседания хурлын дэлгэрэнгүй тогтоол; протокол допроса байцаалтын протокол; 2. акт; протокол медицинского вскрытия эмчийн халгалж үзэсний акт; составить протокол на скандала-анста үймүүдэгчийн тухай акт бичих; 3. протокол, протокол гэрээ.

ПРОТОКОЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (книжн.). 1. тогтоол бичих, тогтоолд гэмдэгдэх; 2. тогтоолчлон бичих, данслан бичих.

ПРОТОКО'ЛЫЙ, -ая, -ое. 1. протоколын, тогтоолын, ёслолын; протокольный отдел протоколын кялтэс, ёслолын хялтэс; 2. тогтоолын, тогтоосон; протокольный стиль тогтоосон найруулга.

ПРОТОЛКА'ТЬ, -аю, -аешь; сов. кого-что (разг.). гүлхэж оруулах, чихэж оруулах, гүлхэж байх, чихэж байх, шургуулах

ПРОТОЛКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. чихцэлдэж орох, чихцэлдэж хүрэх; 2. гэнүүчлэх; протолкаться до вечера на улице үдэш болтол гадуур гэнүүчлэх.

ПРОТОЛКНУТЬ, -ну, -нешь; пролкнутий; сов., кого-что. гүлхэж оруулах, чихэж оруулах; протолкнуть пробку в бутылку лонхонд бөгөөг чихэж оруулах; ☆ протолкнуть дело хэргийг урагш ахиулах.

ПРОТО'Н -а, м. (спец.). протон.

ПРОТОПИ'ТЬ, -оплю, -опишь; опленный; сов., что. 1. гүлэх, галлах, гүлж дулаацуулах, халаах; протопить печь пийшин галлах; 2. галлаж байх.

ПРОТОПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -опится; сов. хадах, дулаацах, галлагдах; печь протопилась пийшин халав.

ПРОТОПЛА'ЗМА, -ы ж. (спец.). уугуул сийвэн, протоплазм.

ПРОТОПТА'ТЬ, -опчу, -опчешь; оптаный; сов., что. 1. гаргах, гартал явах, гартал гишгэчих; протоптать дорожку жим гаргал явах; 2. урчхах, элээчлэх, доодчлох; протоптать подметки гутлын удуг цоолчлох.

ПРОТОРЁННЫЙ, -ая, -ое, замнасан, зайшсан, мөршсөн, сурамгай; проторённая дорога замнасан зам, сурамгай зам.

ПРОТОРИ'ТЬ, -рю, -ришь; рённый (-вн, -ена); сов., что., ПРОТОРЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. замшуулах, замнуулах, мөршүүлэх, царигжуулах; проторить дорожку харгуйг замнуулах.

ПРОТОТИ'П, -а, м. анхны дүр, уугуул жишиг, угийн хэв шинж, өвөг хэв шинж.

ПРОТО'ЧИНА, -ы, ж. 1. урсгалын ковил, идэгдсэн вук; 2. халзан.

ПРОТОЧИ'ТЬ, -очу, -очишь; оченный; сов., что. 1. идэх, идэхчэх; моль проточила одежду хивэн хорхой хувцас идчихжээ; 2. ховил гаргах, нүх гаргах; 3. ус идэх, судалгах, гөнхөх.

ПРОТО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. урсгал, урсгалтай; проточная вода урсгал ус; проточный пруд урсгалтай цөөрөм.

ПРОТРА'ВА, -ы, ж. 1. хордуулах, хордуулан цэвэрлэх; 2. тодотгуур хор.

ПРОТРАВИ'ТЕЛЬ, -я, м. (спец.). гарна ариутгагч.

ПРОТРАВИ'ТЬ, -авлю, -авишь; авленный; сов.,

ПРОТРАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОТРАВЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. хүчлээр идүүлэх, хүчлээр хээлэх; протравить узор на стволе ружья бууны төмөрт хүчлээр кээ хээлэх; 2. хороор идээлэх, хороор өнгөлөх, хордуулах; протравить кожу арьс хордуулж өнгөлөх; 3. хороор цэвэрлэх, ариутгах; протравить зерно үр тариаг ариутгах; 4. тухирчаад алдах; протравить зайца гуулай көөгөөд алдах.

ПРОТРЕЗВИ'ТЬ, -влю, -вишь; -влённый (-вн, -ена); сов., кого (что). **ПРОТРЕЗВЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. гэлрүүлэх, эрүүл болгох.

ПРОТРЕЗВИ'ТЬСЯ, -влюсь, -вишья; сов., **ПРОТРЕЗВЛЯ'ТЬСЯ**, -яюсь, -яежья; несов. гэлрэх, эрүүл болох, сэргэх; пьяный протрезвился согтуу хүн гэлрэв.

ПРОТРУБИ'ТЬ, -блю, -бишь; сов. 1. үлээх, бүрээ үлээх; 2. зарлах, зар тараах; ☆ протрубить уши чихэн чийр болох.

ПРОТУХА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; -тух, -тухла; несов., **ПРОТУ'ХНУТЬ**, -нет; сов. өмхийрэх ялзах.

ПРОТУ'ХШИЙ, -ая, -ее. ялзарсан, өмхийрсөн үнэр орсон; протухшее яйцо өмхийрсөн өндөг, ялзарсан өндөг.

ПРОТЫКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. хатгах цөм хатгах, нэвт хатгах.

ПРОТЯ'ГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сарвайх, сунгах, өгөх, жийх; 2. татах, тавих; 3. удаашруулах, унжруулах; 4. сунжруулах, сунжруулж дуудах, сунжруулж аялах.

ПРОТЯ'ГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аежья; несов. 1. урагш сарвайх, урагш сунгах; 2. сунаж хэвтэх.

ПРОТЯЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. зай, урт, тууш, сунжуу на протяжении десяти километров арван километр зай; протяжение в длину уртаашаа зай нь; 2. турш, хугацаа; на протяжении десяти лет арван жилийн турш.

ПРОТЯЖЁННОСТЬ, -и, ж. зай, урт, тууш; большая протяжённость городской газовой сети хотын хийн сүлжээний их урт нь.

ПРОТЯ'ЖНО, нареч. сунжруу, удаан; говорить протяжно сунжруу хэлэх.

ПРОТЯ'ЖНОСТЬ, -и, ж. удаан, урт, сунжруу.

ПРОТЯ'ЖНЫЙ, -ая, -ое; -жём, -жна. удаан, урт, сунжруу; протяжный крик сунжруу хашгирах, уянгалан хашгирах.

ПРОТЯНУ'ТЬ, -яну, -янешь; янутый; сов. 1. сарвайх, сунгах, өгөх, жийх; протянуть крму-либо руку хүнд гарга өгөх; ☆ протянуть ноги хөлөө жийх(үхэх); 2. татах, тавих; протянуть телефонную линию телефон утасны шугам татах; 3. удаашруулах, унжруулах; протянуть дело хэрэг удаашруулах; 4. сунжруулах, сунжруу дуудах, сунжруу аялах; протянуть звук авиаг сунжруу дуудах.

ПРОТЯНУ'ТЬСЯ, -янусь, -янешья; сов. 1. урагш сарвайх, урагш сунгах; протянулась рука гарга урагш сунгаг; 2. сунаж хэвтэх; протянуться на диване диваан (буйдан) дээр сунаж хэвтэх; 3. удах; доклад долго не протянется илтгэл их удахгүй бий; 4. үргэлжлэх, урт байх; дорога протянулась на сотни километров зам хэдэн зуун километр үргэлжлэв.

ПРОУ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **ПРОУЧИ'ТЬ**, -учу, -учишь; -ученный; сов. 1. хашрах, залхаах; проучить озорника ариа хүүхдийг хашраах; 2. үзэж байх, суралцаж байх; весь вечер проучил урок бүх хэл үдэшдээ хичээлээ үзэж байв.

ПРОУЧИТЬСЯ, -ужусь, -учишься; сов. суралцах; проучиться семь лет в школе долоон жил сургуульд суралцах.

ПРОУЧИНА, -ы, ж. (спец). сэнж; проушина; у колокола хонхын сэнж.

ПРОФ... (профессиональный) 1. үйлдвэрчний; профсоюзный үйлдвэрчний эвлэлийн; профбилет үйлдвэрчний батлах; 2. мэргэжлийн; профобразован мэрэгжлийн боловсрол.

ПРОФАН, -а, м. (книжн). юу ч мэдэхгүй хүн; профан в математике тоо бодлогын талаар юу ч мэдэхгүй хүн.

ПРОФАНАЦИЯ, -и, ж. (книжн). нэрийг гутаах, гуйвуулах, доромжлох; профанация науки шинжлэх ухааны нэрийг гутаах.

ПРОФЕССИОНАЛ, -а, м. мэргэжилтэн, мэргэжлийн ажилтан; певец-профессионал дууч мэргэжилтэн.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. мэргэжлийн; профессиональная терминология мэргэжлийн нэр томъёо; профессиональная школа мэргэжлийн сургууль; 2. үйлдвэрчний, үйлдвэрчний эвлэлийн; профессиональный союз үйлдвэрчний эвлэл; 3. мэргэжилтэй, мэргэжсэн; профессиональный игрок мэргэжилтэй тоглоомч.

ПРОФЕССИЯ, -и, ж. мэргэжил, мэргэжсэн ажил; выбор профессии мэргэжил сонгох; плотник по профессии мэргэжлийн талаар модны дархан (мужаач).

ПРОФЕССОР, -а, мн. -а, -ов; м. профессор, эрдэмтэн багши.

ПРОФЕССОРСКИЙ, -ая, -ое. профессорын, эрдэмтэн багшийн.

ПРОФЕССУРА, -ы, ж. 1. профессорын зэрэг гутаал; получить профессуру профессорын зэрэг гутаалд гэдэг авах; 2. профессорууд, эрдэмтэн багш нар.

ПРОФИЛАКТИКА, -и, ж. сэргийлэх, сэргийлэлт; урьдчилан сэргийлэх.

ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. урьдчилан сэргийлэх, сэргийлэх; профилактические меры урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ; профилактический ремонт машин машинын сэргийлэх засвар.

ПРОФИЛАКТОРИЙ, -я, м. (спец). тусгаарлах байр, эмчлэн сэргийлэх газар.

ПРОФИЛЬ, -я, м. 1. хажуу, хажуу тал, хажуу дүр; смотреть в профиль хажуунаас харах; красивый профиль лица хажуунаас харахад сайхан царай; 2. зүсэл, зүсэлт; профиль равновесия реки голын гэндвэрийн зүсэлт; поперечный профиль дороги замын хөндлөн зүсэлт; 3. огтлоо, огтлуур; профиль стали болдын огтлоо; 4. мэргэжил, эрдэм, мэдлэг, дөршд, чиглэл; профиль инженеров-металлургов төмөрлөг боловсруулах инженерийн мэргэжил.

ПРОФИЛЬТРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. шүүх, шүүж цэвэрлэх; профильтровать воду ус шүүж цэвэрлэх.

ПРОФКОМ -а, м. профсоюзный комитет үйлдвэрчний эвлэлийн хороо, үйлдвэрчний хороо.

ПРОФОРГ, -а, м. (профсоюзный организатор) үйлдвэрчний эвлэлийн зохион байгуулагч.

ПРОФОРГАНИЗАЦИЯ -и, ж. (профсоюзная организация) үйлдвэрчний эвлэлийн байгууллага.

ПРОФОРМА, -ы, ж. (разг). ёсын төдий, ёс гүйцэтгэх төдий, үзэх өнгийн төдий; соблюсти проформу ёсын төдий баримтлах; сясать для проформы ёс төдий хийх.

ПРОФСОЮЗ -а, м. (профессиональный союз) үйлдвэрчний эвлэл; профсоюзы—школа коммунизма үйлдвэрчний эвлэл бол коммунизмын сургууль мөн.

ПРОФСОЮЗНЫЙ, -ая, -ое. үйлдвэрчний эвлэлийн.

ПРОХАЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. сэлгүүцэж явах, гэлдэрч явах; прохаживаться по саду ас.

цэцэрлэгээр сэлгүүцэж явах; ☆ прохаживаться на чей-либо счёт шоолох, муулах.

ПРОХВАТИТЬ, -аю, -аешь; -ахенный; сов. мого-кто. **ПРОХВАТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов.

1. нэвт хөрөх, нэвт үлээх, дааруулах, даарчхах; меня прохватило на сквозняке сийгээ салхинд би даарчихаа; 2. зуух хазах; собака прохватила сапог нохой гутлаас зуув; 3. дайрч давшлах; өлдвэр шүүмжлэх.

ПРОХВОРАТЬ, -аю, -аешь; сов. (разг). өвдөж байх, өвчтэй байх.

ПРОХВОСТ, -а, м. (разг. презр.) зальхай амьтан, өөдгүй золиг.

ПРОХЛАДА, -ы, ж. сэрүүн; вечерняя прохлада үдшийн сэрүүн; повеяло прохладой сэрүүн орол.

ПРОХЛАДЕЦ, -дца, м., **ПРОХЛАДИЦА**, -ы, ж. хойрго, шимтэлгүй; с прохладцем работать хойрго ажиллах.

ПРОХЛАДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сэрүүн, сэрүүэ цүүлэх, хүйтэн; прохладительные напитки сэрүүн унд.

ПРОХЛАДИТЬСЯ, -ажусь, -адишься; сов. (разг). сэрүүцэх.

ПРОХЛАДНО, нареч. 1. сэрүүн, сэрүүхэн; на улице прохладно гадаа сэрүүхэн байна; 2. даарч байх, нимгэдаж байх; мне прохладно в этом пальто энэ пальтотой би даарч байна.

ПРОХЛАДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. 1. сэрүүн, сэрүүхэн, жавартай; прохладное утро сэрүүн өглөө; прохладный день сэрүүхэн өдөр; 2. дотно биш; кайх; рамжгүй; прохладное отношение дотно биш харьцаа.

ПРОХЛАЖДАТЬСЯ, -ажусь, -аешишь; несов. (разг.) 1. сэрүүцэх; 2. сэлгүүцэж байх; алхайж суух.

ПРОХОПАТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов., что (прст). алмайрч алдах, алмайрч өнгөрөөх.

ПРОХОД, -а, (-у), м. зам, гарах зам, гарах газар, гарц, хөтөл; проход через мост закрыт гүүрээр гарах зам хаалттай; горный проход уулын хөтөл; ☆ эвдний проход хошного, хоцногын амсар; прохода нет зүгээр явуулахаа болилоо, их хашрааж байна; не давать прохода амар заяа үзүүлдэггүй.

ПРОХОДИМЕЦ, -мца, м. (разг. презр.) зальхай золиг, зальхай амьтан.

ПРОХОДИМОСТЬ, -и, ж. 1. гарч болохуйц, гатаа лага; проходимость болота намгийн гатлага; 2. туулга гац, туулбар; плохая проходимость кишок туулгац муутай гэдэс; 3. давц, давах чадал, туулах чадвар; проходимость трактора тракторын давах чадал.

ПРОХОДИМЫЙ, -ая, -ое; -им. гарч болохуйц, гатаа болж болохуйц; проходимые болота гаталж болохуйц намаг.

ПРОХОДИТЬ, (пройти) 1. гожу, -одишь; несов. (пройду, пройдешь; сов.) 1. гарах, явах; проходить вперед ураги гарах; проходить пешком десять километров арван километр явган явах; 2. охиж; пройти к выходу үүд рүү очих; 3. сонсдох; прошла весть о победе ялалтын тухай мэдээ сонсдов; 4. өнгөрөх; прошла целая час бүхэл цаг өнгөрөв; 5. арилах, болих; дождь уже прошёл бороо арилав; боль прошла өвдөхөө болив; 6. өнгөрөх, болж өнгөрөх; доклад прошёл удачно илтгэл амжилттай болж өнгөрөв; 7. орох, багтах, багтаж орох; стол прошёл в дверь шире үүдээр багтав; 8. нээгэрэх; вода прошла через потолок ус гаагаар нэвтэрв; 9. давж өнгөрөх, хянагдаж өнгөрөх; өнгөрөх; дело прошло много инстанций хэрэг олон шатаар хянагдаж өнгөрөв; 10. үзэх; проходить по алгебре уравнения алгебрийн тэгшитгэлийг үзэх; 11. гарах, өнгөрөх; дорога проходит по дасу зам ой дундуур гардаг.

ПРОХОДИТЬ II, -ожу, -одишь; сов. явж өнгөрөх, явж өнгөрүүлэх; три часа проходила по улице гурван цаг гудамжаар явж өнгөрүүлэв.

ПРОХОДКА, -и, ж. (спец.). малтлага; проходка шахт уурхайн малтлага.

ПРОХОДНОЙ, -ая, -ое. дамжих; дамжуур, нэвтэрхий, нэвтрэх; проходная комната дамжих өрөө; проходной двор дамжуур кашаа; ☆ проходные пешки нүүргүй хүү, нэвтэн хүү (шарт).

ПРОХОЖДЕНИЕ, -я, ср. (пр.ходить) 1. явах, өнгөрөх; 2. суралцах, үзэх.

ПРОХОЖИЙ, -ая, -ее. замын хүн. явуул хүн, явган зорчигч; спросить у прохожего явуул хүнээс асуух.

ПРОЦВЕТАНИЕ, -я, ср. мандах, цэцэглэн мандах, цэцэглэн хөгжих.

ПРОЦВЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. мандах, цэцэглэн мандах, цэцэглэн хөгжих; науки процветают шинжлэх ухаан цэцэглэн мандаж байна.

ПРОЦЕДИТЬ, -ежу, -едишь; -еженный; сов., что. шүүх, шүүрүүлэх; гунгаах; процедить воду через бумагу усыг цаас нэвт шүүрүүлэх; ☆ процедить сквозь зубы дурамжхан хэлэх, шүдний завсраар бүтнэх.

ПРОЦЕДУРА, -ы, ж. 1. журам, журамлал, ёс, ёслол; процедура подписания договора гэрээнд гарын үсэг зурах ёслол; 2. арга засал; засал, эмчилгээ; ходить на процедуры эмчилгээнд явах, эмчилгээ кийлгэх.

ПРОЦЕДУРНЫЙ, -ая, -ое. 1. журмын, журамлаган; процедурные подробности гондорхой журам; 2. арга заслын, эмчилгээний; 3. эмчилгээний гасалгаа.

ПРОЦЕЖИВАНИЕ, -я, ср. шүүх, шүүрүүлэх, гунгаах.

ПРОЦЕЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. шүүх, шүүрүүлэх, шүүж гунгаах.

ПРОЦЕНТ, -а, м. 1. процент. хувь зууны хувь; выпонить план на сто процентов төлөвлөгөөг зуун хувь биелүүлэх; 2. хүү, процент; процент прибылей ашиг орлогын хүү.

ПРОЦЕНТНЫЙ, -ая, -ое. 1. зууны хувийн, процент; процентное исчисление зууны хувиар бодож гаргах; процентное содержание железа в руде хүдэрт байх төмрийн процент нь; 2. хүүтэй; процентный заём хүүтэй зээллэгээ.

ПРОЦЕСС -а, м. 1. явц, ажиллагаа; процесс развития растений ургамлын хөгжлийн явц; процесс работы ажлын явц; производственный процесс үйлдвэрлэх ажиллагаа; 2. шүүх журам, шийтгэх журам; уголовный процесс эрүүгийн хэрэг шийтгэх журам; выступать на процессе шүүхийн хурал дээр үг хэлэх.

ПРОЦЕССИЯ, -и, ж. жагсаал, ёслол; похоронная процессия гашуудлын жагсаал.

ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. кэрэг шийтгэх; процессуальный закон хэрэг шийтгэх хууль.

ПРОЦИТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. иш татах.

ПРОЧЕРКНУТЬ, -ну, -ншь; -чёркнутый; сов., что. тууш зурах, шугам татах.

ПРОЧЕРТИТЬ, -ерчу, -ертишь; -ерченный; сов., что., **ПРОЧЕРЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. шугам татах, зурлаас гаргах; прочертить кривую мургу шугам татах; 2. шугам татаж л байх; зурж л байх; прочертил весь день өдөр турш зурж л байв.

ПРОЧЕСАТЬ, -ешу, -ешешь; -чёсанный; сов., что., **ПРОЧЕСЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. самнах; прочесывать лён маалинга самнах; прочесать волосы үс самнах.

ПРОЧЕСТЬ, -чту, -чтёшь; -чтённый (-ён, -ена) (разг.). унших, уншичхах, уншаадхах.

ПРОЧИЙ, -ая, -ее. бусад, ондоо, өөр; прочие люди бусад хүмүүс; не в пример прочим бусад жишээ болохооргүй; ☆ помимо всего прочего гүүнээ гадна; между прочим гүүний хажуугаар, тэгээд бас; и прочее (и пр.) гэх мэт, гэх зэрэг.

ПРОЧИСТИТЬ, -ищу, -истишь; -ищенный; сов., что. цэвэрлэх, арилгах; прочистить мундштук соруул цэвэрлэх; прочистить желудок ходоод цэвэрлэх (туулгах).

ПРОЧИТАТЬ, -аю, -аешь; сов., что., **ПРОЧИТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., что (разг.) унших, уншиж байх; прочитать много книг олон ном унших; прочитывать ежедневно много газет өдөр бүр олон сонин унших.

ПРОЧИТЬ, -чу, -чишь; несов., кого-что (разг.) болох нь гэлцэх, болно байх гэх; прочить кого-нибудь в заведующие хэн нэг хүнийг эрхлэгч болох нь гэлцэх.

ПРОЧИЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. цэвэрлэх, арилах.

ПРОЧИЩАТЬСЯ, -ается; несов. цэвэршиж, цэвэрлэгдэх, арилах.

ПРОЧНО, нареч. бөх, бөхөөр, бав.

ПРОЧНОСТЬ, -и, ж. бөх, бэх, батжил; прочность обуви бөх гутал; прочность знаний, умений и навыков мэдлэг, чадвар, дадлын батжил.

ПРОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно, -чны (и -чны). 1. бөх; прочная ткань бөх өд; прочный мост бөх гүүр; 2. бат; прочный мир бат энх тайван.

ПРОЧТЕНИЕ, -я, ср. унших, үзэх; взять книгу для чтения ном унших гэж авах.

ПРОЧУВСТВОВАННЫЙ, -ая, -ое. үнэнээсээ, үнэн сэтгэлээсээ; прочувствованная речь үнэн сэтгэлээсээ кэлсэн үг.

ПРОЧУВСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; -анный; сов., что. гүн ойлгох, гүнзгий мэдрэх; музыкант прочувствовал исполняемое произведение хөгжимчин хөгжимдөх зохиолоо гүн ойлгов.

ПРОЧЬ, нареч. 1. цаашаа; он быстро пошёл прочь тэр хурдан цаашаа явчив; 2. гонил, зайл, хойш бай, бүү үзэгд; поди прочь яв гонил; прочь отсюда эндээс зайл; прочь с глаз моих миний нүдэнд бүү үзэгд; ☆ не прочь үгүй гэхгүй, дургүйлэхгүй; он не прочь отдохнуть тэр амрахгүй гэхгүй.

ПРОШЕДШИЙ, -ая, -ее. 1. өнгөрсөн; прошедшее лето өнгөрсөн зун; прошедший мимо человек хажуугаар өнгөрсөн хүн; прошедшее время глагола үйл үгийн өнгөрсөн цаг; 2. өнгөрсөн явдал, урьдын явдал; вспоминать прошедшее өнгөрсөн явдлыг дурсах.

ПРОШЕНИЕ, -я, ср. (устар.). өргөдөл, өргөх бичиг; подать прошение өргөдөл өгөх.

ПРОШЕПАТЬ, -шепчу, -шепчешь; -шептанний; сов., что. шивнэх, шивэгнэх.

ПРОШЕСТВИЕ, -я, ср. өнгөрсөн, хойно, дараа, болоод; по прошествии пяти лет таван жил болоод.

ПРОШИБАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ПРОШИБИТЬ**, -бу, -бшь; -шиб, -шибла; -шибленный; сов. (прост.). 1. цөм цохих, хага цохих; прошибить дверь үүд цөм цохих; 2. уяруулах, уяруулж гаргах, уярч гоожих; его не прошибешь ни грубостью, ни лаской гүүнийг загнаад ч, аргадаад ч уяруулж чадахгүй; слеза прошибла уярч нулимс гоожив.

ПРОШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нэвтгэлээж оёж ширэх.

ПРОШИПЕТЬ, -плю, -пишь; сов. шажигнах, шажигнх, шижигнэх, жийгэх, шуугиж.

ПРОШИТЬ, -шью, -шьёшь; -шей, -ить; сов. не втгэлээж оёх, ширэх; прошить воротник зах нэвтгэлээж оёх; прошить подошву ул ширэх.

ПРОШЛОГОДНИЙ, -ья, -ее. ноднин, ноднин жилийн, өнгөрсөн жилийн; ☆ нужен как прошлогодний снег (хэрэгцээ нь нойонингийн цас шиг) өнгөрсөн бороонд цув нөмрөх шиг.

ПРОШЛЫЙ, -ая, -ое. 1. ноднин, өнгөрсөн; в прошлом году ноднин жил; в прошлом месяце өнгөрсөн сард; 2. урьдын, урьдын явдал, урьдын хэрэг, өнгөрсөн; славное прошлое урьдын сайхан явдал; далёкое прошлое эрт урьдын хэрэг; отойти в прошлое өнгөрч улирах; это дело прошлое энэ өнгөрсөн хэрэг.

ПРОШЛЯПИТЬ, -плю, -пишь; сов., кого-что (прост. неодобр.). ангайсаар алдачгах.

ПРОШМЫГНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (разг.). шур хийгээд орох, шур хийгээд гарах, сэмхэн орчих, сэм хэн гарчих; прошмыгнуть в дверь үүдээр шур хийгээд орох.

ПРОШНУРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. үдэх, хэлхэх; прошнуровать конторские книги албаны данс үдэх.

ПРОШПАКЛЕВАТЬ, -плю, -плюшь; -лёванный; сов., что. нөхөөслөх, нөхөөсөйлж шавгах; прошпаклевать стены туурга нөхөөслөх.

ПРОШТУДИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. сайн судлах, нарийвчлан судлах.

ПРОШТУКАТУРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. шавардах, шавар шохой нялах; проштукатурить стены хана шавардах.

ПРОШУМЕТЬ, -млю, -мишь; сов. 1. шуугих; 2. цуугай болох.

ПРОЩАЙ, **ПРОЩАЙТЕ**, баяртай, за баяртай, сайн яваарай.

ПРОЩАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. салахдаа, үдлэгийн, морилохын, салах ёсны; прощальный поцелуй салахдаа үнсэх; прощальный обед үдлэгийн зоог; прощальный концерт морилохын концерт.

ПРОЩАНИЕ, **ПРОЩАНИЕ**, -я, ср. салах ёс хийх, салахын өмнө уулзах; во время прощания все плакали салах ёс хийхдээ цөм уйлцаав.

ПРОЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. уучлах, хэлдэрүүдэх.

ПРОЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. явахын өмнө уулзах, салах ёс хийх; уйти не прощаясь салах ёс хийлгүй явчихах, уулзалгүй явчихах.

ПРОЩЕ, сравн. степ. от ПРОСТОЙ. 1. амархан хялбархан; новая система машины гораздо проще шинэ системийн машин бол бүр амархан юм; проще всего хамгийн амархан нь; 2. энгийн, ерийн; он смотрит на это дело проще энэ явдлыг гэр энгийн янзаар үзэж байна.

ПРОЩЕЛЫГА, -и, м. и ж. (прост.бран.). залытай зөлиг.

ПРОЩЕНИЕ, -я, ср. уучлах, хэлдэрүүдэх; прощание прощения уучлахыг гуйх.

ПРОЩУПАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., **ПРОЩУПЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. барьж олох, барилж үзэх; тэмтрэх, тэмтэрч олох; прощупать опухоль хавдрыг барьж олох; 2. турших, туршиж үзэх; прощупать нового работника шинэ ажилтныг туршиж үзэх.

ПРОЩУПАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов., **ПРОЩУПЫВАТЬСЯ**, -ается; несов. мэдэгдэх, тэмтрэгдэх; опухоль не прощупалась хавдар тэмтрэгдэхгүй байв.

ПРОЭКЗАМЕНОВАТЬ, -ную, -нуешь; сов. шалгах; проэкзаменовать студента оюутныг шалгах.

ПРОЭКЗАМЕНОВАТЬСЯ, -нуюсь, -нуешься; сов. шалгагдах, шалгуулах, шалгалт өгөх.

ПРОЯВИТЕЛЬ, -я, м. (специ.). тодруул, тодруулагч, тунгаагч, (гэрэл зураг тодруулах нэгдүгээр хөр).

ПРОЯВИТЬ, -явлю, -явишь; -явленный; сов., что., **ПРОЯВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. үзүүлэх, гаргах; проявить храбрость эрэлхэг зориг үзүүлэх; проявить инициативу санаачилга гаргах; проявить нетерпение гэвчээргүйгээ үзүүлэх (тэсэж ядах); 2. тодруулах, угаах, тунгаах; проявить снимок зураг угаах.

ПРОЯВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -явится; сов., **ПРОЯВЛЯТЬСЯ**, -яется; несов. 1. илрэх, тодрох, мэдэгдэх; у него проявился интерес к живописи түүний уран зургийн сонирхол нь тодров; 2. тодорхой гарах, угаагдах; снимок хорошо проявился зураг тодруул сайн гарчээ.

ПРОЯВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. үзүүлэх, гаргах; 2. тодруулах, угаах, тунгаах.

ПРОЯСНЕНИЕ, -я, ср. 1. цэлмэх; прояснение погоды тэнгэр цэлмэх; 2. тодрох, саруул болох; прояснение в мыслях ухаан санаа саруул болох.

ПРОЯСНЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. (разг.). цэлмэх, цэлмэгших; небо прояснело тэнгэр цэлмэв; к вечеру прояснело үдэш болоход цэлмэгшив.

ПРОЯСНЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; сов. саруул болох, тунгалаг болох; мысли прояснели ухаан нь саруул болдоо; взор прояснел харц нь тунгалаг болов.

ПРОЯСНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **ПРОЯСНЯТЬСЯ**, -яется; несов. 1. цэлмэх, цэлмэг; ших; небо прояснилось тэнгэр цэлмэв; 2. саруул болох, тунгалаг болох; взор прояснился харц нь саруул болов.

ПРУД, -а, в (на) пруду, м. цөөрөм, нуурмаг, хөв. **ПРУДИТЬ**, -пружу, -прудишь (и -прудишь); несов. что. ус хаах, хаалт хийх; прудить ручей гөрч хинд хаалт хийх; ☆ хоть пруд пруди захаас авам, замаар цувам элбэг.

ПРУДОВОЙ, -ая, -ое (специ.). цөөрмийн; прудовая вода цөөрмийн ус.

ПРУЖИНА, -ы, ж. пүрш, баадуу; спиральная пружина мушгиа пүрш; часовая пружина цагийн баадуу.

ПРУЖИНИТЬ, -ню, -нишь; несов. нахигнах, нахилзах, намалзах, пүршлэх; рессоры хорошо пружинят машиннын нум сайн намалзаж байна.

ПРУЖИННЫЙ, -ая, -ое. 1. пүрштэй; пружинный матрац пүрштэй дэвсгэр; 2. нахилзах; пружинный сулав нахилзах үе.

ПРУСАК, -а, м. шар жоом.

ПРУТ, -прута (и -прута) м. бая, бөв (и в техн. терминологии, прутья, -ов), м. саваа, шавшага, торлог; ивовый прут бургасан саваа; железный прут төмөр саваа.

ПРУТИК, -а, м. и (разг.). уменш. **ПРУТОК**, -тка, м. мөчир, жижигхэн саваа, сунгал.

ПРУТНЯК, -а, м. зэдэргэнэ.

ПРЫГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. харайх, дэвхрэх, дэвхцэх; прыгать через барьер саад дэвгүүр харайх; 2. үсрэх; мяч хорошо прыгает бөмбөг сайн үсэрч (ойж) байна; прыгать от радости баярлан дэвхцэх; 3. догдлох; сердце прыгает от радости баярлаад зүрх догдолж байна.

ПРЫГНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. карайх, дэвхрэх; прыгнуть с крыши дэвээр дээрээс дэвхрэх.

ПРЫГУН, -а, м. харайгч, дүүдэгч.

ПРЫГУНЧИК, -а, м. дэгдүүлэй, дэвхрэгч.

ПРЫЖОК, -жка, м. харайлт, дэвхрэлт, дүүдэлт, харайх, дэвхрэх, дүүдэх; прыжок с высоты өндөрлөгөөс харайх; прыжок в высоту өндрийн харайлт.

ПУЛЕМЕТ, -а, м. пулемёт, шүршүүр буу.
ПУЛЕМЕТНЫЙ, -ая, -ое. пулемётны, пулемёт; пулемётный огонь пулемётоор буудах; пулемётная рота пулемёт суман.
ПУЛЕМЕТЧИК, -а, м. пулемётч, пулемёт бууч.
ПУЛЬБЕРИЗАТОР, -а, м. шүршүүр.
ПУЛЬСА, -а, м. 1. судас; шунать пульс судас барьж үзэх; биение пульса судас лугших; 2. эрч, эрчим, курд; пульс общественной жизни нийгэм амьдралын эрчим.
ПУЛЬСАЦИЯ, -и, ж. цохилох, лугших, цохилт, лугшилт.
ПУЛЬСИРОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -рует; не-сов. цохилох, лугших.
ПУЛЬТ, -а, м. гавиур, ширээ, пульта; дирижёрский пульта удирдаачийн ширээ; диспетчерский пульта мэ-дэвийн пульта.
ПУЛЬЦА, -и, ж. сум; шальная пуля зэрлэг сум.
ПУНКТ, -а, м. 1. байр, газар; командный пункт командлах байр; опорный пункт түшиг газар; пункт технического осмотра техник үзлэгийн газар; населённый пункт суурин газар; 2. цэг; самый высокий пункт местности газар нутгийн хамгийн өндөр цэг; коммунационный пункт оргилын цэг; 3. зүйл; соглашение из пяти пунктов таван зүйлтэй хэлэлцээр; главные пункты рассуждения шүүмжлэн хэлэлцэх гол зүйлүүд; основные пункты доклада илтгэлийн гол зүйл.
ПУНКТИР, -а, м. цэглэсэн мөр, тасархай шугам.
ПУНКТИРНЫЙ, -ая, -ое. цэглэсэн, цэглэстэй; пунктирная линия цэглэсэн шугам, тасархай шугам.
ПУНКТУАЛЬНО, нареч. ёсчлон, нягт, нямбай, яг; пунктуально выполнить поручение даалгавры ёсчлон биелүүлэх.
ПУНКТУАЛЬНОСТЬ, -и, ж. нямбай, нягт, ёсчлон гуйцэтгэх.
ПУНКТУАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лек, -льна. нямбай, нягт, ёсчлон; пунктуальный человек нямбай хүн; пунктуальное выполнение ёсчлон биелүүлэх.
ПУНКТУАЦИЯ, -и, ж. цэг цэглэл; правила русской пунктуации орос хэлний цэг цэглэлийн дүрэм.
ПУНЦОВЫЙ, -ая, -ое. час улаан, уг улаан; пунцовые губы час улаан уруул.
ПУНШ, -а, м. пунш, буцаалгасан дарс.
ПУП, -а, м. (разг.) куйс; пуп земли дэлхийн куйс.
ПУПОВИНА, -и, ж. куйс.
ПУПОК, -ка, м. 1. куйс; 2. шувууны код.
ПУПОЧНЫЙ, -ая, -ое. куйсний; пупочная грыжа куйсний ивэрхий.
ПУПЫРЫШЕК, -шка, м. **ПУПЫРЬ**, -я, м. (разг.) эсэ рүү, бижрүү.
ПУРГА, -и, ж. пасаг шуурга, шуурга.
ПУРИЗМ, -а, м. (книжн.) 1. цэвэрхэх оролдлого, цэвэрлэл; 2. хэл цэвэршүүлэх ёс, хэл цэвэр байлгах оролдлого.
ПУРИСТ, -а, м. (книжн.) 1. цэвэрхэгч, цэврээр нь байлгах гэгчид; 2. хэл цэвэршүүлэгч, хэл цэвэр байлгах оролдлогч.
ПУРПУР, -а, м. кондон улаан, гүн улаан, час улаан.
ПУСК, -а, м. ажиллуулж, эхлэх, ашиглалтад оруулах; хөдөлгөх, асаах; пуск завода заводыг ажиллуулж эхлэх; пуск электростанции цахилгаан станцыг ашиглалтад оруулах; пуск двигателя мотор асаах.
ПУСКАЙ (пусть), частица и союз (разг.). 1. -г; пускай придет ирэг; пускай будет но вашему таны-каар болог; 2. байг, байлаа ч гэсэн, боловч.
ПУСКАТЬ, -а, пуцаах; несов. **ПУСТИТЬ**, пуцуй, пустишь; пуценный; сов. 1. тавих; пустить птицу на

волю шувууг суллан тавих; 2. зөвшөөрөх; пустить детей в театр хүүхдийг театрт очихыг зөвшөөрөх; пустить жильцов в дом байранд суулгахаар хүмүү-сийг оруулах, гэртээ хүн суулгах; 4. оруулах, ашиг-лалтад оруулах, ажиллуулах; пустить эксплуатацию ашиглалтад оруулах; пустить в обращение гүйлгээнд оруулах; пустить новый завод шинэ завод ажилла-гаанд оруулах; пустить мотор мотор ажиллуулах; 5. явуулах; пустить лошадь шагом морно алхлуулж явуулах; пустить поля в обход хороо цэргийг тойрч явуулах; 6. гаргах; пустить детей гулять хүүхдийг гадаа гаргах; 7. гараах; пустить саун цуу гараах; 8. харвах, шидэх, тавих; пустить стрелу сум харвах; пустить камень в окно цонх руу чулуу шидэх; 9. үнэ дэслэх, нутагших, суурьших; пустить корни нутагши-л, суурьших; ☆ пустить в ход все средства бүх арга хэмжээг авах.
ПУСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. **ПУСТИТЬСЯ**, пуцуйсь, пустишься; сов., во что и с неопр. (разг.). 1. мордох, явах; пуститься в путь замд мордох; 2. хийж эхлэх, эхлэх, оролцох; пуститься в дело буужиг хийж эхлэх; пуститься в подробности дэдгэрэнгүй ярьж эхлэх; пуститься бежать гүйж эхлэх; пуститься в опасное предприятие халгаатай хэрэгт оролцох.
ПУСТЕЛЬГА, -и, ж. итлэг, начин шонхор.
ПУСТЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. күв амьтангүй болох, хоосрох, хөндийрэх, ханхайрал; ночью улицы пустеют шөнө гудамжууд хүн амьтан-гүй болно.
ПУСТО, нареч. хоосон, хөндий, ханхай; в комна-те было пусто тасалгаа хоосон байв.
ПУСТОГОЛОВЫЙ, -ая, -ое; -ов (разг.). усан гарч китай, мангуу, ухадгүй; пустоголовый человек усан торхитай хүн.
ПУСТОЗВО'Н, -а, -м. (разг.) чалчаа хүн, хүүхэр хүн.
ПУСТОЙ -ая -ое; пуст, пуста, пусто. 1. хоосон, хөндий, ханхай; пустая бочка хоосон торх; пустая юрта ханхай гэр; пустая порода хоосон чулуулаг; 2. хоосон, дэмий, хөнгөн хуумгай; пустой разговор хоосон яриа; пустая книга хөнгөн хуумгай ном, учир утга муутай ном; пустые слухи дэмий цуу үг; с пу-стыми руками юу ч үгүй гар хоосон; ☆ пустое мес-то шалихгүй амьтан; пустой орех хэмэл самар.
ПУСТОМЕ'ЛЯ, -и, род, мн. -лей, м. и ж. (разг.) чалчаа хүн, чалчигч, наншаач.
ПУСТОПОР'ЖНИЙ, -яя, -ее (разг.) хоосон, хов хоо сон, дэмий; пустопорожный участок хоосон хэсэг газ зар.
ПУСТОСЛО'В, -а, м. (разг.) чалчаа хүн, хоосон ярьдаг хүн.
ПУСТОСЛО'ВИЕ, -я, ср. (разг.) чалчаа, хоосон үг, дэмий үг.
ПУСТОСЛОВИТЬ, -влю, -вишь, несов. (разг.) чалчих, хоосон үг ярих, хоосон бурах.
ПУСТОТА, -ы; мн. -оты, -от, ж. 1. хоосон; пустота дома хоосон байшин; 2. хөндий, хий; пустоты в литые путгамлын хөндий; 3. сонирхолгүй, хоосрол; душев-ная пустота оюун сэтгэлийн хоосрол.
ПУСТОТЕ'ЛЫЙ, -оя -ое (спец.) хөндий; пустоте-льный кирпич хөндий тоосго.
ПУСТОЦВЕ'Т, -а, м. үргүй цэцэг,
ПУ'СТОШЬ, -и, ж. сул газар, эзгүй газар.
ПУСТЫ'ННИК, -а, м. даяанч, аглаг суугч.
ПУСТЫ'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. 1. хүнгүй, эз-гүй, цөлийн; пустынный остров хүнгүй арал; пу-стынная зона цөлийн бүслүүр; 2. аглаг, сэлүү; пу-стынная улица сэлүү гудамж; ☆ пустынные степи гов-гал.
ПУ'СТЫНЬ, -и, ж. аглаг хийд; даянчийн хийд.

ПУСТЫНЯ, -и, ж. цөл говь, цөл.
ПУСТЫРЬ, -я, м. сул газар.
ПУСТЫШКА, -и, ж; (разг.). 1. хөндий юм; 2. рөв шин хөх, резин угж, молиго.

ПУСТЬ, 1. *частица*. -г; пусть придёт ирэг; пусть идёт яваг; пусть помогает гуслалцаг; пусть будет так гийм болог; 2. *союз уступительный* байг, байлаа ч гэсэн, болтугай, атугай; пусть он ошибся, но ошибку можно исправить гэр алдсан байг, гэвч алдааг засаж болно; вадача, пусть трудная, но выполняемая зорилт хэцүү байлаа ч гэсэн, биелүүлж болохоор юм; 3. *частица*. тэгье, яах вэ; ну пусть, я согласен за тэгье, би зөвшөөрнө.

ПУСТЯК -а, м. 1. яльгүй юм, дэмий юм; поссоригтъя с кем-либо из-за пустяков яльгүй юман дээрээс бусадтай маргалдах; заниматься пустяками дэмий юмаар оролдох; 2. яльгүй юм, үл ялих юм; подарил пустяк үл ялих юм бөлгөлэв; 3. зүгээрээ, дажгүй; пустяки, все уладится дажгүй, эв нь олдоно.

ПУСТЯКОВЫЙ, -ая, -ое. и **ПУСТЯЧНЫЙ**, -ая, -ое (разг.). яльгүй, ялимгүй, ялихгүй, үл ялих; пустяковый вопрос ялимгүй асуудал; пустяковый повод үл ялих шалтаг.

ПУТАНИК, -а, м. (разг.). будлигч, будлиан кутуц гагч.

ПУТАНИЦА, -ы, ж. будлиан; вносить путаницу будлиан оруулах.

ПУТАНЫЙ, -ая, -ое. будлиантай; путаное объяснение будлиантай гайлбар; путаный человек будлиантай хүн.

ПУТАТЬ, -аю, -аешь, -анный; *несов.* 1. будлиантуулах, самууруулах; путать бумаги на столе ширээн дээрх бичиг цаасыг самууруулах; не путай, говори прямо битгий самуур, шууд хэл; 2. ээдрүүлэх, зангируулах; путать нитки утас ээдрүүлэх; 3. андуурах, эндүүрэх; путать чьи-либо имена хүний нэрийг андуурах; 4. оролцуулах, холбогдуулах; не путайте меня в это грязное дело энэ маапаантай хэрэгч намайг битгий холбогдуулаач; 5. туших; путать лошадей морь туших, морь андуурах.

ПУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, *несов.* 1. будлиантах, будлих, самуурах; путаться в показаниях ечигтөө будлих; мыслы путаются санаа самуурч байна; 2. ээдрэх, зангирах; нитки путаются утас ээдрч байна; 3. оролцох оролдох; путаться не в своё дело хамааргүй юманд орооцолдох.

ПУТЁВКА, -ы, ж. зар бичиг, путёвк; путёвка в санаторий сувилалд очих, путёвк; ☆ путёвка в жизнь засрах замд орох.

ПУТЕВОДИТЕЛЬ, -ей, м. лавлах бичиг, көсөдөр, көслүүр, зам заагч, газарчлан бичиг; путеводитель по московским музеям Москвагийн музейнүүдийн лавлах бичиг.

ПУТЕВОДНЫЙ, -ая, -ое. зам заах, зам удирдах, чиглүүлэх; путеводная звезда зам заах од.

ПУТЕВОЙ, -ая, -ое. замын; путевые расходы замын зардал; путевые заметки замын сэмдэглэл.

ПУТЕЙЦ, -ейца, м. төмөр замын ажилтан, усан замын ажилтан.

ПУТЕЙСКИЙ -ая, -ое. зам гээрийн, зам карилцааны.

ПУТЁМ 1, *нареч.* (прост). олигтой, ойлогмжтой, путём ничего не знает юу ч олигтой мэдэхгүй байна; расскажи путём ойлогмжтой ярь.

ПУТЁМ 2, *предлог с род. п.* аргаар. -ж; решать задачу путём сложных вычислений төсөгтэй тоодлын аргаар бодлогыг бодох; создать новый сорт пшеницы путём скрещивания эвцэлдүүлэх аргаар шинэ төрлийн

буудай бий болгох; решить путём переговоров хэлэлцэж шийдвэрлэх.

ПУТЕОБХОДЧИК, -ца, м. замын эргүүл, төмөр замын эргүүлч.

ПУТЕПРОВОД -а, м. давхар зам, солбих гүүр.

ПУТЕУКЛАДЧИК, -а, м. (спец.) зам тавих машин.

ПУТЕШЕСТВЕННИК, -ца, м. жуулчин, жугуулчин, аянчин.

ПУТЕШЕСТВЕННИЦА, -цы, ж. жуулчин эмэгтэй, эмэгтэй жугуулчин.

ПУТЕШЕСТВИЕ, -я, ср. жуулчлал, жуулчлах, аян; путешествие на Памир Памир ууланд жуулчлах.

ПУТЕШЕСТВОВАТЬ, -ствую, -ствуешь; *несов.* жуулчлах, жугуулчлах, жугуулчлах, аялах.

ПУТИНА, -ы, ж. загас агнах цаг; загас агнах үе; весенняя путина хаврын загас агнах үе.

ПУТЛИЩЕ, -а, ср. 1. дөрөөний сур; 2. цаасан шувууны сагалдрага.

ПУТЛЯТЬ, -яю, -яешь; (*несов.*) (прост) зайх, цэрэх, хэсүүчлэх.

ПУТНИК, -а, м. (устар.). жуулчин, замын хүн, бадарчин.

ПУТНИЦА, -цы, ж. жуулчин эхнэр, аянч эхнэр.

ПУТНЫЙ, -ая, -ое (разг). олигтой, олигтой юм, хэрэгтэй, хэрэгтэй юм; путный человек олигтой хүн; из этого дела ничего путного не выйдет энэ явдлаас олигтой юм гарахгүй; путный разговор хэрэгтэй юм ярих.

ПУТЧ, -а, м. (книж). хуйвалдаан, төрийн хуйвалдаан, хуйвалдаан хийх.

ПУТЧИСТ, -а, м. хуйвалдагч, хуйвалдаанд оролцогч.

ПУТЫ, *пут, путам*. 1. ташаа, чөдөр, богоч; 2. хүзлэг, гинж; сбросить путы капитализма капитализмын хүлгийг мултлан хаях.

ПУТЬ, -и, *путём, о пути, мн. пути, -ей, -ям, м.* 1. зам, харгуй; проложить путь зам гарах, зам тавих; сбиться с пути замаа алдах; водный путь усан зам; воздушные пути агаарын зам; пути сообщения зам харилцаа; избрать путь через горы уулаар явах замыг шилэх; окольным путём тойруу замаар; обратный путь буцах зам; пути специального назначения тусгай хэрэгцээний зам; направить на путь истинный үзэн замд чиглүүлэх; действовать мирным путём энх тайвны замаар ажиллах; стоять на чьём-либо пути хүний замыг хөндөдөг; социалистический путь развития социализма замаар төгжих; 2. замд явах, явах; аян зам, замд мордох; счастливого пути сайн яваарай; быть на пути к чему-либо юманх ойртож явах; ☆ Млечный путь Төнгөрийн ойдол.

ПУФ, -а, м. явган сандал, ксер.

ПУХ, -а, (у) о пухе в пуху, м. ноолуур, чандар; козий пух ямааны ноолуур; лебяжий пух хунгийн чандар; ☆ разбить в пух и прах үнсэн цоврог болгох; ни пуха и ни пера астай яваарай, аз кийморьгой яв; разрядиться в пух и прах, зад гоёх.

ПУХЛЫЙ -ая, -ое, *пухла, пухла, пухло*. булцгар бөмбөгөр; пухлые щёки булцгар капар.

ПУХНУТЬ, -ну, -нешь, *пух, пухла, несом*. хавдах сэлхрэх; ноги пухнут хөл хавдаж байна.

ПУХОВИК, -а, м. еден дэвсгэр, едөн олбор.

ПУХОВЫЙ -ая, -ое. ноолуур, ноолуурам, едөн; пуховый платок ноолуурам алчуур; пуховое одеяло еден хөнгил.

ПУЧЕГЛЯЗЫЙ -ая, -ое. -ая. бүлтгэр, бултгэр нүдтэй.

ПУЧИНА, -ы ж. 1. усны эргүүлэг, усны үйл, усны хөв, далайн гүн; 2. ёроол, далай; звергнуть в пучину бедствий зовлонгийн далайд унагах; 3. замда; дойлолт, зам; овойл, овойд, бөөрөг.

ПУЧИТЬ, -чу, -чишь, *несов., что (разг.)*. 1. дүүрэх, дүүрүүлэх, цүрдийх, цүрдийлгэх, овойх, овойлгох; живот пучит гэдэс дүүрнэ; *лэд пучит на реке годны мес овойж байна*; 2. бүлтийлгэх; пучить глаза нүдээ бүлтийлгэх.

ПУЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится, *несов.* 1. дүүрэх, цүрдийх, овойх; 2. бүлтийх.

ПУЧОК, -ка, м. 1. атга, багц, юж; пучок луку атга сонгино; 2. хонгорцог, гуг; волосы пучком үс хонгорцоглох; 3. сацрал; пучок людей гэрлийн сацрал.

ПУШЕЧНЫЙ, -ая, -ое. их бууны; пушечное ядро их бууны сум; пушечная пальба их бууны буудлага, их буугаар буудах; ☆ пушечное мясо их бууны зууш болгох.

ПУШНИКА, -и, -ж. унгарил, ноолуурхай, үсхэн сэмэрдэс; ☆ снежная пушилка цасны ширхэг аваажай цас.

ПУШИСТЫЙ, -ая, -ое, -ист. 1. үслэг, ноолуур үсэй; пушистый кот үслэг муур; 2. сэмбэгэр, сэвсгэр; пушистые волосы сэмбэгэр үс; пушистый снег сэвсгэр цас.

ПУШКА 1. -и ж. их буу; стрелять из пушек их буугаар буудах.

ПУШКА II, -и, ж. (прост.). худал үг, шал худал; это — пушка энэ шал худал; ☆ на пушку мэхэлж гохолж.

ПУШНИНА, -ы, *собир. ж.* ангийн үс, ангийн арьс.

ПУШНОЙ, -ая -ое, үслэг, үслэг ангийн, ан гөрөөсний; пушной зверь үслэг ардаган, үслэг ан; пушное хозяйство үслэг ангийн аж ахуй; пушной товар үслэг ангийн таваар.

ПУШОК, -шка, м. унгарил, ноолорхой, шар үс, үсүүхэй.

ПУША, -и, ж. гуж ой, ой ширэнгэ, битүү ой, ой шугуй.

ПУШЕ, нареч. (прост.) удам ихээр, бүр ихээр, удам гаарч, илүү; ещё пуше удам ихээр; пуше прежде урьдынхаасаа удам ихээр; пуше глаза беречь хар нүднээсээ илүү хайрлах.

ПУШЕЙ, -ая, -ее; для пушей важности их чухал болгож.

ПЧЕЛА, -ы, жн. пчелы, пчёл, пчелам, ж. зөгий балт зөгий.

ПЧЕЛИНЫЙ, -ая, -ое. зөгийн; пчелиный улей зөгийн үүр; пчелиный мёд зөгийн бал.

ПЧЕЛКА, -и, ж. зөгий, жижиг зөгий.

ПЧЕЛОВОД, -а, м. зөгийч, зөгий өсгөгч.

ПЧЕЛОВОДСТВО, -а, ср. зөгий өсгөх ажил, зөгийн аж ахуй; козовное пчеловодство хамтралын зөгийн аж ахуй.

ПЧЕЛОВОДСКИЙ, -ая, -ое. зөгийн; зөгий өсгөх; пчеловодческое хозяйство зөгийн аж ахуй.

ПЧЕЛЬНИК, -а, м. зөгий эгжээх газар, зөгийн буйр.

ПШЕНИЦА, -ы, ж. улаан буудай, буудай; яровая пшеница зусах буудай; озимая пшеница өвөлжих буудай.

ПШЕНИЧНЫЙ, -ая, -ое. улаан буудайн, буудайн; пшеничная мука буудайн гурил; пшеничный хлеб буудайн талх.

ПШЕННЫЙ, -ая, -ое. шар будааны, шар будаа; пшениная каша агшаасан шар будаа.

ПШЕНО, -а, ср. шар будаа, хоног амуу.

ПЫЖ, -а, -м. сумны бөглөөс, сумны жийрэг, дарны таглаа.

ПЫЖИК, -а, м. 1. залуу цаа буга; 2. цааны арьс.

ПЫЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься, *несов. (разг.)* үхэлдэх, чармайж оролдох.

ПЫЛ, -а, (-у) о пыле, в пылу, м. 1. халуун гал, гал; пирожик с пылу гал дээрээс авчирсан хуушуур; 2. цог; юный пыл идрин цог; 3. дүрэлзэх, дүрэлзэж байх; в пылу гнева уураа дүрэлзэхэд; в пылу сражения туялдаан дүрэлзэж байхад.

ПЫЛАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дүрэлзэн ноцох; дрова пылают түлээ дүрэлзэн ноцно; 2. улайх; щёки пылают хацар улайж байна; 3. дүрэлзэх, оргилох, бадрах; пылать любовью янаг сэтгэл дүрэлзэх; пылать гневом хилэн бадрах, уур хүрэх.

ПЫЛЕСОС, -а, м. тоос соруул, тоос сорох машин.

ПЫЛИНКА, -и, ж. хумхи, хумхийн тоос, тоосны ширхэг, барамнас.

ПЫЛИТЬ, -аю, -аешь, *несов.* 1. тоос бужигнуулах, тоос дэгдээх, тоос бужигнах; пылить метлой шүүрээр тоос бужигнуулах; сулицы пылит гудамжнаас тоос бужигнана; 2. тоос болгох, тоос дарах; пылить одежду хувцас тоос болгох.

ПЫЛИТЬСЯ, -люсь, -лишься, *возвр.* тоос болох, тоосонд дарагдах; книги на полках пылятся тавгур дээрх ном тоос болж байна.

ПЫЛИЩА, -и, ж. увел. тоос, шороо тоос.

ПЫЛКИЙ, -ая, -ое; -лок; -лка, -лко. дүрэлзсэн, оргилсон, халуун; пылкая любовь дүрэлзсэн янаг сэтгэл; пылокое желание оргилсон хүсэл.

ПЫЛКОСТЬ, -и, ж. дүрэлзэл, оргилол, халуун.

ПЫЛЬ, -и, о пыли, в пыли ж. тоос, шороо; поднимать пыль тоос бужигнуулах; Пыль столбом стоит тоос гозойж байна. ☆ пускать пыль в глаза бардаж сайрах, нүд хуурах.

ПЫЛЬНИК I, -а, м. (спец.). (цэцгийн) дохиурын тоосовч; дохиурын үр.

ПЫЛЬНИК II, -а, м. цув, тоосны цув.

ПЫЛЬНО, нареч. тоостой, тоосорхог.

ПЫЛЬНЫЙ, -ая; -ое; -лен, -льна, -льно. 1. тоостой, тоос болсон, тоосонд дарагдсан; пыльная дорога тоостой зам; пыльная одежда тоос болсон хувцас; 2. тоосны, тоос арих; пыльная тряпка тоосны алчуур; ☆ пыльные бури шороон шуурга.

ПЫРЕЙ, -я, м. киаг; ползучий пырей мөлхөө янаг голын хиаг.

ПЫРНУТЬ, -ну, -нешь; *возвр.* кого-что. бүлэх, цух олих; пырнуть ножом хутга шаах; пырнуть ребята зэрээр олих.

ПЫТАТЬ, -аю, -аешь; *несов., кого(что)*. 1. эрүү дэд эрүү гудгах; 2. тамлах, зовоох; 3. асууж лавлах; коргоох; пытать бывшего человека хашир хүнээс асууж лавлах; ☆ пытать счастья азад турших, азад үзэх.

ПЫТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов., с неопр* оролдох; пытаться оправдаться биеэ цагаатгахыг оролдох.

ПЫТКА, -и, ж. 1. эрүү шүүлт, эрүүдэх; орудия пытки эрүүдэх зэвсэг; 2. тамлал, тамлах, зовлон, зовоох; это для неё пытка энэ бол түүнд тамлал болов.

ПЫТЛИВОСТЬ, -и, ж сонирхуу, сонирхол, мэдэхийг оролдох.

ПЫТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. сонирхуу, сонирхооч, юм сонирхдог, юм мэдэх дуртай; пытливый ум сонирхуу оюун; пытливый юноша юм сонирхдог залуу.

ПЫХАТЬ, *неопр. и I л. не употр., пишешь, пишет; несов., чем.* 1. оргих; печь пышет жаром зуух жалуу оргиж байна; 2. галбалзах, цог бадрах.

шэки его пышут здоровьем хацраас нь эрүүдийн цог бадарч байна.

ПЫХТЭТЬ, *-хчу, -хтишь; несов.* уухилах, аахилах, амьсгаадах; идти, пыхтя аахилж явах; **пыхтеть** над упражнением дасгал бодох гэж амьсгаадах; паровоз пыхтит уурын тэргэ уухилж байна.

ПЫШКА, *-и; ж.* 1. бөмбөлөг, боорцог, бөмбөөхэй; 2. булцгар хүүхэд, булцгар хүүхэн, булдаахай.

ПЫШНОСТЬ, *-и, ж.* 1. сэвсгэр, сэмбэгэр; 2. үзэсгэлэн, гоёмсог, тансаг.

ПЫШНЫЙ, *гая, -ое; -шен, -шна, -шно.* 1. сэвсгэр, сэмбэгэр; пышные волосы сэмбэгэр үс; 2. үзэсгэлэнтэй, тансаг, гоёмсог; пышный дворец үзэсгэлэнтэй орд; пышный наряд гоёмсог хувцас.

ПЬЕДЕСТАЛ, *-а, м.* 1. суурь, индэр; мраморный пьедестал гантиг суурь; 2. ширээ; свергнуть с пьедестала ширээнээс нь шилжүүлэх.

ПЬЕСА, *-ы; ж.* 1. жүжиг, жүжгийн зохиол; 2. көгжмийн зохиол.

ПЬЮЩИЙ, *гая, -ее (разг.).* уудар хүн, архинд дуртай хүн.

ПЬЯНЕТЬ, *гюю, -еешь, несов.* 1. согтох, согтуурах, хөлчүүрэх; пьянеть от одной рюмки ганц хундага уугаад согтох; 2. хөөрөх; пьянеть от радости баярлаж хөөрөх.

ПЬЯНИТЬ, *пню; -нишь; несов.* кого-что. 1. согтоох; вино пьянит дарс согтооно; 2. хөөргөх, бахдуулах; его пьянит успехи түүнийг амжилт нь хөөргөжээ, тэр амжилтдаа хөөрчээ.

ПЬЯНИЦА, *-и, м. и; ж.* архич, архичин, согтуу хүн.

ПЬЯНКА, *-и; ж.* (прост.) архидаан, архидах.

ПЬЯНСТВО, *-а; ср.* архидах.

ПЬЯНСТВОВАТЬ, *-тую; -туюшь; несов.* архидах.

ПЬЯНЧУГА, *-и; м. и ж.* (прост. презр.)

ПЬЯНЧУЖКА, *-и; м. и ж.* архич.

ПЬЯНЫЙ, *гая; -ое; пьян; пьяна; пьяно.* 1. согтуу; быть пьяным согтуу байх; пьяный человек согтуу хүн; 2. согтуу хүн; 3. амархам согтоодог; пьяное вино амархам согтоодог дарс.

ПЬЮЩИЙ, *-и; м.* гавиур, ширээ; пьющий для чтения уншлагын ширээ.

ПЮРЕ, *нескл., ср.* нухамш; картофельное пюре гоёмсний нухамш.

ПЯДЕНИЦА, *-ы; ж.* гөөлүүрч.

ПЯДЬ, *-и; мн; -ей; ж.* сөөм; ни пяди земли не отдать сөөм ч газар өгөхгүй; * семи пядей во лбу давхар ухаантай, ухааны далай, дадай чх ухаантай.

ПЯЛИТЬ, *глю; -лишь; несов.* бүлтийлгэж карах, ширтэх, гөлийж карах; пялить глаза нүдээ бүлтийлгэж карах.

ПЯЛЫЦЫ, *глей, -злуур.*

ПЯСТЬ, *-и; ж.* алганы яс, царвуу.

ПЯТА, *-ы; мн. пята; пятим, ж.* өсгий; * преследовать по пятам мер мөшгөн датах, дагаад салахгүй; Ахиллесава пята өмзөг газар; гнаться по пятам мерден көөх; с головы до пят оройноосоо улаа куртэл; под пятой гишгөдгөн дэрлэгдэх.

ПЯТАК, *-а; м. (разг.).* таван мөнгө; медный пятак таван улаан мөнгө.

ПЯТАЧОК I, *чка; м.* таван мөнгө.

ПЯТАЧОК II, *-чка; м.* гахайн жоншоор.

ПЯТЕРИК, *-а; м.* тавтын багц.

ПЯТЁРКА, *-и; ж.* 1. тав, таван, тавын гоо; 2. тав, тавын тэмдэг, онц; получить пятёрку тав авах, онц дүн авах; 3. тавдугаар автобус, тавдугаар трамвай; 4. таван төгрөг, тавт; 5. таван нүд, хөзрийн тавт

6. тав, таван хүн; руководящая пятёрка удирдаж байгаа таван хүн.

ПЯТЕРНЯ, *-и; мн. -и; -ей; ж.* (разг.) таван хуруу, алга.

ПЯТЁРО, *-ых; -ым; числит. собир.* тавуулаа, таван; нас было пятеро бид тавуулаа байлаа; пятеро ребят таван хүүхэд.

ПЯТЁРОЧНИК; *-а; м. (разг.)* онц сурлагатан.

ПЯТИАЛТЫННЫЙ, *-ого; м. (устар.).* арван таван мөнгө.

ПЯТИБОРЬЕ, *-я; ср.* таван төрлийн уралдаан.

ПЯТИДЕСЯТИЛЕТИЕ, *-я; ср.* 1. тавин жил; 2. тавин жилийн ой; тавин насны ой; к пятидесятилетию революции хувьсгалын тавин жилийн ойд.

ПЯТИДЕСЯТИЛЕТНИЙ, *-ья; -ее.* тавин жилийн, тавин насны, тавин настай; пятидесятилетний срок тавин жилийн хугацаа; пятидесятилетний юбилей тавин насны ой.

ПЯТИДЕСЯТЫЙ, *-ая; -ое.* тавдугаар; пятидесятая страница тавдугаар хуудас.

ПЯТИДНЕВНЫЙ, *-ая; -ое.* тав хоногийн, таван өдрийн.

ПЯТИКЛАССНИК, *-а; м.* тавдугаар ангийн сурагч.

ПЯТИКЛАССНЫЙ, *-ая; -ое.* 1. таван жилийн, таван ангитай; пятиклассная школа таван ангитай сургууль; 2. таван ангийн; пятиклассное образование таван ангийн боловсрол.

ПЯТИКОНЕЧНЫЙ, *-ая; -ое.* таван хушуу, таван хушуут; пятиконечная звезда таван хушуу тэмдэг.

ПЯТИКРАТНЫЙ, *-ая; -ое.* тав дахисан, тав нүсгалсан, тав давхарлаж, таван удаагийн; в пятикратном размере тав дахисан хэмжээгээр.

ПЯТИЛЕТИЕ, *-я; ср.* 1. таван жил, таван жилийн хугацаа; 2. таван жилийн ой.

ПЯТИЛЕТКА, *-и; ж.* 1. таван жил; 2. таван жилийн төлөвлөгөө.

ПЯТИЛЕТНИЙ, *-ья; -ее.* 1. таван жилийн; пятилетний план таван жилийн төлөвлөгөө; 2. тавтай, таван настай; пятилетний ребёнок таван настай хүүхэд.

ПЯТИСОТЛЕТИЕ, *-я; ср.* 1. таван зуун жил; 2. таван зуун жилийн ой.

ПЯТИСОТЫЙ, *-ая; -ое.* таван зуудугаар.

ПЯТИТОПКА, *-и; ж. (разг.).* таван товчны мөшгөн.

ПЯТИТЬ, *пячу; -пятишь; несов.* кого-что. ухруулах, гэдэрг болгох; пятить лошадь морь ухруулах.

ПЯТИТЬСЯ, *пячусь; -пятишься; несов.* ухрах, гэдэрг болох.

ПЯТКА, *-и; ж.* 1. өсгий; ходить на пятках өсгийгээр гишгэж явах; двойная пятка оймсны давхар өсгий; * душа в пятки ушла сүнсээ зайлтал айх; показать пятки зугтаах; голько пятки сверкают ум кумгүй зугтаана.

ПЯТНАДЦАТИЛЕТИЕ, *-я; ср.* 1. арван таван жил; 2. арван таван жилийн ой.

ПЯТНАДЦАТИЛЕТНИЙ, *-ья; -ее.* 1. арван таван жилийн; 2. арван таван насны, арван таван настай, арван гартай; пятнадцатилетний юноша арван таван гай идэр хүү.

ПЯТНАДЦАТЫЙ, *гая, -ое.* 1. арван тавдугаар, арван тав дахь; пятнадцатый день арван тавдугаар өдөр; пятнадцатый раз арван тавдахь удаа; 2. арван таван, арван тавын өдөр; пятнадцатого апреля дөрөвдүгээр сарын арван таванд.

ПЯТНА'ДЦАТЬ, -и; *числит.* арван тав.
ПЯТНА'ТЬ, -аю; -аешь; *несов.* 1. голбо болгох, хир болгох, хиртээх; 2. гутаах.
ПЯТНА'ШКИ, -шек. нудрааш, баадай, дампаа, дамбаа (*бие биеэ зөөлхөн цохиж зугтаах ба хөөх хүүхдийн тоглоом*).

ПЯТНИ'СТЫЙ, -ая; -ое; -ист. толботой, цоохор; пятнистый олень цоохор буга.
ПЯ'ТНИЦА, -ы. *ж.* баасан, сугар, тав дахь өдөр; ☆ *семь пятниц на неделе* долоо шийдэж найм өөрчлөх.

ПЯТНО', -а; *мн.* пятна; -тен; -тнам; *ср.* 1. голбо, цоохор; *выводить* пятна голбо арилгах; *сальное пятно* на скатерти ширээний бүтээлэг дээрх госон голбо; *корова с белым пятном* на лбу магнайдаа цагаан төөнтэй (*сартай*) үнээ; 2. мэнгэ, нөрөө; *родимое пятно* мэнгэ; *лицо в красных пятнах* улаан нөрөөтэй нүүр; 3. гутаах зүйл, хар голбо; *пятно на репутации* нэр гутаах зүйл; *пятно позора* ичгүүртэй кар голбо; ☆ *белое пятно* судлагдаагүй нутаг, онгоркой газар; *пятно на лбу у лошади* морины магнайн сар (*төөн*).

ПЯ'ТНЫШКО, -а; *мн.* -и; -шек; -шам. *ср.* 1. жижигхэн толбо, буудан, бидэр; 2. жижигхэн мэнгэ нөрөө; ☆ *белые пятнышки на ногтях* хумсны хонь.
ПЯТО'К, -ткй; *м.* (*разг.*) таван, таван ширхэг; пяток яц таван өндөг.

ПЯ'ТЫЙ, -ая; -ое. 1. тавдугаар, тав дахь; пятый год тавдугаар жил; *пятый раз* тав дахь удаа; 2. таван, тавны өдөр; *пятого января* нэгдүгээр сарын таванд; ☆ *рассказывать с пятого на десятое* өмнө хойно нь хутгаж ярих.

ПЯТЬ; *пяти*, *пятью*; *числит.* тав, таван; пять на два не делится тав бол коёрт хуваагдахгүй; пять раз таван удаа.

ПЯТЬДЕСЯ'Т, *пятидесяти*; *пятьюдесятью*; *числит.* тавь, тавин; *пятьдесят* рублей тавин рубль.

ПЯТЬСО'Т, *пятисот*; *пятистам*; *пятьюстами*, *о пятистах*, *числит.* таван зуу, таван зуун; *пятьсот* восемь таван зуун найм.

ПЯ'ТЮ; *нареч.* таван, тав дахин; *пятью* *пять*-двадцать *пять* таван тав—хорин тав.

Р

РАБ, -а; *м.* 1. боол; *торговля рабами* боол худалдах, боолын худалдаа; *восстание рабов* боолын бослого; 2. боол, боол болсон хүн; *раб своих страстей* шуналынхаа боол болсон хүн.

РАБА', -ы; (*только ед.*) *ж.* шивэгчин.
РАБКО'Р, -а; *м.* (*рабочий корреспондент*) ажилчин-сурвалжлагч.

РАБОВЛАДЕ'ЛЕЦ, -льца, *м.* боолын эзэн, боол эзэмшигч.

РАБОВЛАДЕ'ЛЬЧЕСКИЙ; -ая; -ое. эзэн боолын, бооллогын; *рабовладельческий строй* бооллогын байгуулал.

РАБОВЛАДЕ'НИЕ, -я; *ср.* боол эзэмших, боол эзэмшил.

РАБОЛЕ'НИЕ; -я; *ср.* боолын долигонол, бялдуучлал.

РАБОЛЕ'ПНЫЙ; -ая; -ое; *еплн*; *епна*. боолын долигонолын, бялдууч.

РАБОЛЕ'ПСТВО; -я; *ср.* боолын долигонол, бялдуучлал.

РАБОЛЕ'ПСТВОВАТЬ; *твую*, *твуеть*; *несов.* боол нь болох, долигонох, бялдуучлах.

РАБО'ТА; -ы; *ж.* 1. ажиллагаа; *работа машины* машины ажиллагаа; *работа сердца* зүрхний ажиллагаа; *единица работы* ажиллагааны нэгж; 2. ажил, хөдөлмөр; *физическая работа* кар ажил, биеийн ажил; *умственная работа* оюуны ажил; *научная работа* эрдэм шинжилгээний ажил; *ответственная работа* казриуцлагатай ажил; *общественная работа* олом нийгмийн ажил; *приступить к работе* ажилдаа орох; 3. ажил, ажил алба, алба; *выйти на работу* ажилдаа гарах; *поступить на работу* ажилд орох; *снять с работы* ажлаас халах; *место работы* ажлын газар; 4. ажил; *полевые работы* тариалангийн ажил; *сельско-хозяйственные работы* хөдөө аж ахуйн ажил; 5. зохиол; *печатные работы* хэвлэсэн зохиол; 6. бүтээл, бүтээсэн зүйл; *хийсэн ажил*, *хийсэн юм*; *сдать работу* в срок хийсэн ажлаа хугацаанд нь тушаах; 7. хийцтэй юм; *грубая работа* борог хийцтэй юм; *вещь тонкой работы* нарийн хийцтэй юм; ☆ *взять в работу* үйлдлн нь үзэх.

РАБО'ТАТЬ; -аю; -аешь; *несов.* 1. ажиллах, хөдөлмөрлөх, ажил хийх, хөдөлмөр хийх; *работать* *не* *покладая рук* борвь бохирахгүй ажиллах; *работать без отдыха* амрахгүй ажиллах; *работать* *подённо* өдрийн ажил хийх; 2. судлах, шинжлэх, зохиох; *работать над книгой* ном зохиох; 3. -тай (-тэй, -той) ажиллах, үзэж ажиллах, барьж хөдөмөрлөх; *работать с микроскопом* микроскоптой ажиллах; *работать со словарём* гол бичиг үзэж ажиллах; 4. ажиллах, хөдөлмөрлөх, ажил хийх, ажилтай байх, ажил алба хийх, алба хаах, тушаалтай байх; *работать на заводе* заводад ажиллах; *работать председателем* *колхоза* хамтралын даргын алба хаах; 5. гөлөө ажиллах, гулд хөдөлмөрлөх; *работать на свою семью* гэр бүлийнхээ гөлөө хөдөлмөрлөх; 6. ажиллах, кэдлэх, явах; *машина работает исправно* машин сайн ажиллаж байна; *телеграф работает круглые сутки* цаг килгаан мэдээний газар өдөр шөнгүй ажиллана; 7. хүчээр ажиллах, хэрэглэж хөдлөх, ачаар явах; *паровозы работают на нефти* и угле уурын тэргүү нефть нүүрсний хүчээр хөдөлнө; 8. нээлттэй байх, ажиллах; *магазин работает с десяти утра до семи вечера* дэлгүүр өглөөний арваас оройн долоо хүртэл нээлттэй байна.

РАБО'ТАТЬСЯ, *несов.*; *безл.* *мне* *работается* *корошо* миний ажил урагштай байна; *как работается?* ажил ямар авж байна?

РАБО'ТНИК, -а; -м. 1. ажилтан; *квалифицированный работник* мэргэжилтэй ажилтан; *научный работник* эрдэм шинжилгээний ажилтан; 2. зарц.

РАБО'ТНИЦА, -ы, *ж.* ажилчин эмэгтэй, хөдөлмөчин эмэгтэй; *работница швейной фабрики* оддын фабрикийн ажилчин эмэгтэй; ☆ *домашняя работница* айлд ажилладаг эмэгтэй, гэрийн зарц, тогооч.

РАБО'ТОДА'ТЕЛЬ, -я, *м.* (*офиц.*) ажил өгөгч, хөдөлмөгч.

РАБОТОРГО'ВЕЦ; -вица; *м.* боолын худалдаачин.
РАБОТОРГО'ВЛЯ; -и; *ж.* боолын худалдаа.
РАБОТОСПОСО'БНОСТЬ; -и; *ж.* ажил хийх чадвар, ажиллах чадвар, ажлын чадвар.

РАБОТСПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. ажилтнийх чадвартай, ажиллах чадвартай, ажлын чадвартай; 2. сайн ажилладаг, их ажиллах чадалтай.

РАБОТЯГА, -и, м. и ж. (прост.). зугаагүй хүн, оролдлоготой хүн.

РАБОТЯЩИЙ, -ая, -ее (разг.). ажилд сайн, оролдлоготой.

РАБОЧЕ-КРЕСТЬЯНСКИЙ, -ая, -ое. ажилчин тариачны; рабоче-крестьянская власть ажилчин тариачны засаг; Рабоче-крестьянская Красная Армия Ажилчин тариачны Улаан цэрэг.

РАБОЧИЙ I, -его, м. ажилчин; сельскохозяйственный рабочий хөдөө аж ахуйн ажилчин; сезонный рабочий улирлын ажилчин.

РАБОЧИЙ II, -ая, -ее. 1. ажилчин, ажилчны; рабочий класс ажилчин анги; рабочее движение ажилчдын хөдөлгөөн; рабочая партия ажилчны нам; 2. ажилчид, хөдөлмөрийн; рабочий день ажлын өдөр; 3. ажилчид рабочий шаг ажлын мал; 4. хөдөлдөг, ажилладаг; рабочие части машины машины хөдөлдөг хэсэг; рабочее колесо хөдөлдөг дугуй; 5. ажлын, ажилд хэрэглэдэг; рабочее время ажлын цаг; рабочее место ажил хийдэг байр; рабочий костюм ажлын хувцас; ☆ рабочие руки ажилчин; рабочая сила 1. хөдөлмөрийн хүч, хөдөлмөр; 2. ажлын хүч, ажиллах хүч, ажилчин, хөдөлмөрчин; наём рабочей силы ажилчин хөдөлөн авах.

РАБСКИЙ, -ая, -ое. 1. боолын; 2. боолын, боол ёсны; рабское повиновение боол ёсоор захирагдах; 3. сохроор дагадаг, нүдэн балай, чихэн дүлий дууридаг; рабское подражение сохроор дуурнах.

РАБСТВО, -а, ср. 1. бооллог, эзэн боолын байгуулал, эзэн боолын ёс; отмена рабства эзэн боолын ёсыг устгах; 2. боолын байдал; томгиться в рабстве боолчлогдон зовох; 3. боолчлол, боол нь (болох); быть в рабстве у кого-либо хүний боол болох, боолчлолд байх.

РАБЫНЯ, -и, ж. шивэгчин.

РАВЕНСТВО, -а, ср. 1. адил юм, тэнцүү юм, тэгш байдал; равенство сил тэнцүү хүч; равенство прав тэгш эрх, адил эрх; 2. тэгш эрх; равенство граждан в МНР БНМАУ-ын иргэний тэгш эрх; 3. тэнцэтгэл; знак равенства (=) тэнцэтгэлийн тэмдэг (=).

РАВНЕНИЕ, -я, ср. 1. зэрэгцэх; равнение направо баруун тийшээ зэрэгцэх; 2. зэрэгцэх, эн чалуу болох, үлгэр авах, жишээ авах; равнение на передовиков производства үйдэврийн сайчуудтай зэрэгцэх.

РАВНИНА, -ы, ж. тэгш газар, тал газар.

РАВНО, 1. нареч. адил, тэгш, чацуу, жигд; 2. в знач. сказ., чему, тэнцэнэ, болно, тэнцэх нь, болох нь; три плюс два равно пяти гурав дээр коёрыг нэмэхэд тав болно. ☆ равно как гэрчлэн, гүүнчлэн, мөн бас; все равно 1) камаагүй, өөрцгүй; мне всё равно над ялдаагүй; 2) хэрхэвч, яасан ч, юу ч болсон; он всё равно придёт тэр хүн хэрхэвч ирнэ, тэр хүн ирэхэ л ирнэ.

РАВНОБЕДРЕННЫЙ, -ая, -ее. чацуу кажуу; равнобедренный треугольник чацуу кажуу гурвалжин.

РАВНОВЕЛИКИЙ, -ая, -ее. адил хэмжээтэй; равновеликие тела адил хэмжээтэй бодис.

РАВНОВЕСИЕ, -я, ср. 1. тэнцүүр, тэнцээр; устойчивое равновесие тогтвортой тэнцүүр; привести в равновесие тэнцүүлэх, тэнцүүртэй болгох; 2. амгалан байдал, тайван байдал; душевное равновесие сэтгэл амгалан; вывести кого-либо из равновесия уурлуулах, унтууцуулах; сохранять равновесие 1) тэнцүүрээ алдахгүй байх; 2) амгалан байх.

РАВНОДЕЙСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее, тэнцүү; равнодействующая сила тэнцүү хүч.

РАВНОДЕЙСТВИЕ, -я, ср. өдөр шөнө тэнцэх, өдөр шөнийн тэн; весеннее равноденствие кавар өдөр шөнө тэнцэх.

РАВНОДУШИЕ, -я, ср. хайхрамжгүй (байх), хамаагүй (байх); проявить полное равнодушие хайхрамжгүй байдал гаргах, огт үл хайхрах.

РАВНОДУШНО, нареч. хайхрамжгүй, хамаагүй, сонирхолгүй, санаа амар; равнодушно смотреть на что-либо юмыг хайхрамжгүй харах.

РАВНОЗНАЧАЩИЙ, -ая, -ее., **РАВНОЗНАЧНЫЙ**, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). адилхан, адил утгатай, адил чанартай; равнозначное выражение адил утгатай хэллэг.

РАВНОМЕРНО, нареч. нэг жигд, нэг хэм, нэг хэмжээтэй, адилхан, тэнцүү; равномерно распределить что-либо юмыг тэнцүү хуваах.

РАВНОМЕРНОСТЬ, -и, ж. (нэг) жигд байх; равномерность движения (нэг) жигд хөдөлгөөнтэй байх.

РАВНОМЕРНЫЙ, -ый, -ое; -рен, -рна. (нэг) жигд, нэг хэмийн, нэг хэмжээтэй, адилхан, тэнцүү; равномерная скорость (нэг) жигд хурд.

РАВНОПРАВИЕ, -я, ср. тэгш эрх, адил эрх; равноправие граждан МНР БНМАУ-ын иргэний тэгш эрх.

РАВНОПРАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. тэгш эрхтэй, адил эрхтэй.

РАВНОСИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. адил, тэнцүү, мэт; 2. адил хүчтэй, хүч тэнцүү; равносильные борцы хүч тэнцүү бөхчүүд.

РАВНОСТОРОННИЙ, -ая, -ее. адил талт, чацуу талтай, тэгш талтай; равносторонний треугольник адил талт гурвалжин.

РАВНОУГОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. адил өнцөгт, тэнцүү өнцөгтэй; равноугольный многоугольник адил өнцөгтэй олон өнцөгт.

РАВНОЦЕННОСТЬ, -и, ж. адил үнэтэй байх, адил ач холбогдолтой байх, тэнцүү чанартай байх, адил байх.

РАВНОЦЕННЫЙ, -ая, -ое; -ценен, -ценна. адил үнэтэй, адил утгатай, адил ач холбогдолтой, тэнцүү чанартай, адил; равноценный товар адил үнэтэй бараа; равноценные работники адил ажилтан.

РАВНЫЙ, -ая, -ое; равен, равна. 1. адил, тэгш, чацуу, тэнцүү; равные числа тэнцүү тоо; равные силы адил хүч; почти равный бараг адил, чацуу шахуу, ач тач, ана мана; человек, которому нет равного косгүй хүн; 2. болох, тэнцэх; орчуулахгүй ч байж болно; расстояние, равное пяти километрам таван километр зай; 3. адил эрхтэй, нэг зиндааны, үеийн; относиться как к равному нэг зиндааны юм шиг байх, үеийн юм шиг байх.

РАВНЯТЬ, -яю, -яешь; несов., кого-что (разг.). 1. адил болгох, тэгшитгэх, чацуулах, адилтгах; 2. зэрэгцүүлэх, адилтгах, жиших, чацуулах.

РАВНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. тийш зэрэгцэх; равняться по правофланговому баруун тийш зэрэгцэх; 2. зэрэгцэх, өгнэх, тэнцэх; он не может равняться с ним в знаниях тэр (хүн) түүнтэй мэдлэгээр өгнөхгүй; 3. болох, тэнцэх, адил байх, чацуу байх; варимдаа орчуулагдахгүй; трижды три равняется девяти гурван гурван ёс (болно); 4. зэрэгцэх, үлгэр авах, жишээ болгох; равняться на передовиков зэргүүний хүмүүстэй зэрэгцэх.

РАГУ, нескл., ср. ястай шүүр куурга.

РАД, -а, -о, -ы, в знач. сказ. 1. баграв байх, баарлах, байсан; рад нас видеть танай үүхээндээ

баярлаж байна; 2. дуртай, дуртайяа; рад отдохнуть, да некогда дуртайяа амрах сан, даан ч завалга; ☆ рад стараться! дуртайяа гүйцэтгэе, дуртай хийе!, хичээе!; рад-радехонек их баяртай; рад не рад дуртай дургүй; и не рад, сам не рад гэмших.

РАДА'Р, -а, м. (спец.). радар (үл харагдах холын юмыг радио долгионы хүчээр харах хэрэгсэл).

РАДЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. (устар.). оролдох, хичээх, зүтгэх; радеть о деле ажигдаа зүтгэх.

РА'ДИ, предлог с род. п. 1. төлөө, тул, тусын тул; ради общего дела нийтийн хэргийн төлөө, нийтийн тусын тул; 2. тул, тулд; заримдаа хам, зэрэгцэх, урьдчилан нөхцөл үйлийн хэлбэрээр мөн хийж, гэж гэсэн нөхцөл үйлээр орчуулна; ради отдыха амрахын тул; ради смеха инээдэм болгон, инээдэм хийж, инээд хүргэх гэж; ради шутки наадам болгож, тоглож, тоглоод; 3. төлөө, тул, тулд, гэж; ради чего ты пришёл? чи юу гэж ирэв?

РАДИА'ТОР, -а, м. радиатор (1. дотгоод шаталтын хөдөлдүүрүүдийг хөргөх хэрэгсэл; 2. төв халаалтын халаах хэрэгсэл).

РАДИА'ЦИЯ, -и, ж. сацрал; естественная радиация нарны сацрал.

РА'ДИЙ, -я, м. ради (илч, сацрагийн энерги гаргадаг төмөрлөг).

РАДИКА'Л, -а, м. 1. радикал (хөрөнгөтний төрийн эрх ашгаас гажихгүй, түүний хүрээнд заримдаг. ардчилсан шинэчилгээ хийхийг шаарддаг хөрөнгөтний зүүний нажын гишүүн); партия радикалов радикал нам; 2. эрс тэс хүн, эрс шууд хүн, эрс хүн.

РАДИКАЛИ'ЗМ, -а, м. радикализм, радикал үзэл, радикал хөдөлгөөн.

РАДИКА'ЛЬНО, нареч. эрс тэс, эрс шууд, эрс.

РАДИКА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. радикал; мелкобуржуазные радикальные партии жижиг хөрөнгөтний радикал намууд; 2. эрс тэс, эрс шууд, эрс; радикальные меры эрс тэс арга хэмжээ.

РАДИКУЛИ'Т, -а, м. радикулит (нугасны мэдрэлийн явгуур үрэвсэх)

РА'ДИО, нескл., ср. радио; передавать по радио радиогоор нэвтрүүлэх; слушать радио радио сонсох; выступать по радио радиогоор үг хэлэх.

РАДИОАКТИ'ВНОСТЬ, -и, ж. радио идэвх (химийн зарим махбодын атомын цөм өөрөө задран цацраг гаргахуй).

РАДИОАКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. радио идэвхт; радиоактивные элементы радиондэвхт махбод.

РАДИОАППАРА'Т, -а, м. радиоаппарат (радио долгио сацаргадаг аппарат).

РАДИОАППАРАТУ'РА, -ы, ж. радиоаппаратууд.

РАДИОВЕЩА'НИЕ, -я, ср. радио нэвтрүүлэх, радио нэвтрүүлэг.

РАДИОВЕЩА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. радио нэвтрүүлэх, радио нэвтрүүлгийн; радиовещательная станция радио нэвтрүүлэх өртөө.

РАДИОВОЛНА', -ы, мн. -волны, -волн, -волнам (и волнам), ж. радио долгио (радио нэвтрүүлэхэд цацран тардаг цацрагийн долгио).

РАДИОГРА'ММА, -ы, ж. радио мэдээ, радиограмм.

РАДИОЖУРНА'Л, -а, м. радио сэтгүүл.

РАДИОИНФОРМА'ЦИЯ, -и, ж. радио мэдээлэл.

РАДИОКОНЦЕ'РТ, -а, м. радио концерт.

РАДИОКОММЕНТА'ТОР, -ы, м. радио гайлбарлагч.

РАДИО'ЛА, -ы, ж. радиол (радио хүлээн авагч, эгшигт хайрцаг, репродуктор гурвыг хамтруулсан хийсэн аппарат).

РАДИОЛА'МПА, -ы, ж. радиоламп.

РАДИОЛОКА'ТОР, -а, м. радиолокатор (үл харагдах холын юмыг радио долгионы хүчээр харах төхөөрөмж).

РАДИОЛОКАЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. холын юмыг радио долгионы хүчээр харах, радиолокацийн; радиолокационный прибор радиолокацийн багаж.

РАДИОЛЮБИ'ТЕЛЬ, -я, м. радио сонирхогч.

РАДИОМА'ЧТА, -ы, ж. радио шураг.

РАДИООБОРУ'ДОВАНИЕ, -я, ср. радио төхөөрөмж, радио тоноглол.

РАДИОПЕРЕДА'ТЧИК, -а, м. радио нэвтрүүлүүр.

РАДИОПЕРЕДА'ЧА, -и, ж. радио нэвтрүүлэг; слушать радиопередачу радио нэвтрүүлэг сонсох.

РАДИОПЕРЕКЛИ'ЧКА, -и, ж. радио ярилцаа.

РАДИОПРИЁМНИК, -а, м. радио хүлээн авагч.

РАДИОПРИЁМНЫЙ, -ая, -ое. радио хүлээн авагч, радиоприёмная станция радио хүлээн авах өртөө.

РАДИОСВЯ'ЗЬ, -и, ж. радио холбоо.

РАДИОСЕ'ТЬ, -и, мн. -и, -ей; ж. радио сүлжээ.

РАДИОСЛУ'ШАТЕЛЬ, -я, м. радио сонсогч.

РАДИОСТА'НЦИЯ, -и, ж. радио хороо, радио өртөө.

РАДИОСТУ'ДНЯ, -и, ж. радио танхим (радио нэвтрүүлгийн төхөөрөмжтэй газар).

РАДИОУ'ЗЕЛ, -сла, м. радио зангиля (радио нэвтрүүлэх газар).

РАДИОУСТАНО'ВКА, -и, ж. радио тоног (радиоаппарат, радиоаппаратууд).

РАДИОФИКА'ЦИЯ, -и, ж. радиожуулах, радио жуулалт.

РАДИОФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что. радиожуулах.

РАДИОЦЕ'НТР, -а, м. радио төв.

РАДИОЭЛЕКТРО'НИКА, -и, ж. радиоэлектроник.

РАДИОЭЛЕКТРО'ННЫЙ, -ая, -ое. радиоэлектрон.

РАДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. радиооор мэдээлэх.

РАДИ'СТ, -а, м. радио мэдээч.

РА'ДИУС, -а, м. 1. хигээс, радиус; 2. хүрэх газар; радиус действия авиации нисэх хүчний хүрэх газар.

РА'ДОВАТЬ, -дую, -дуешь; несов., кого-что. баярдуулах, баясгах; радовать глаз харах нүдний чимэг болох, нүд баясгах; радовать успехами амжилтаараа баярдуулах.

РА'ДОВАТЬСЯ, -дуюсь, -дуешься; несов. баярлах, баясах, хөөрөх; радоваться успехам друзей нөхдийн амжилтад баясах.

РАДО'Н, -а, м. радон (химийн радио идэвхт махбод).

РА'ДОСТНО, нареч. баяртай, баясгалантай, баярлан, баясан, хөөрөн.

РА'ДОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. баярын баяртай, баясгалант; радостное событие баяртай хэрэг, баяртай явдал; радостное лицо баярынмарнай, баясгалантай царай; радостное известие баяртай мэдээ.

РА'ДОСТЬ, -и, ж. баяр, баясгалан, хөөр, баяр баясгалан, баяр хөөр; испытывать радость хөөр бодох, хөөрөх; быть вне себя от радости магни хгартал баярлах; на радость баярласандаа; не помнить себя от радости тэсгэлгүй баярлах.

РА'ДУГА, -и, ж. солонго; отливать всеми цветами радуги энгийн солонго татуулах.

РАДУЖНО, нареч. баяртай, баясгалантай, сайхан, сайн; радужно смотреть на все юм бүхнийг сайн гэх.

РАДУЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. солонгын, солонгон; 2. баяртай, баясгалантай, гоё, сайхан, сайхан; всё видеть в радужном свете юм бүхнийг сайхан гэж карах; ☆ радужная оболочка солонгон бүрхэвч.

РАДУШНИЕ, -я, ср. элэгсэг дотно харьцаа, сайн зан, хөөр, баяр; отнестись с необыкновенным радушием ер бусын элэгсэг дотно байх.

РАДУШНО, нареч. элэгсэг дотно, хөөр болон, баяртай; радушно встретить кого-либо хүнийг элэгсэг дотно угтах.

РАДУШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. элэгсэг, дотно, баяртай, зан сайтай; оказывать радушный приём элэгсэг дотно хүлээн авах; радушный козыри зан сайтай эзэн.

РАЖ, -а, м. (разг.). хилэн; войти в раж, прийти в раж хилэгнэх.

РАЖИЙ, -ая, -ее. маран, мандгар, мангар; ражий парень маран эр, мандгар хүү.

РАЗ I, -а; мн. -ы, раз, разам, м. 1. удаа, нэг удаа, дахин; дахих тооны дагавар (-таа -тээ, -тоо, -төө); семь раз долоон удаа; в первый раз анх удаа; несколько раз хэдэн удаа; не раз удаа дараа; в последний раз сүүлийн удаа; на этот раз энэ удаа; один раз нэг удаа; 2. нэг; раз, два, три нэг, хоёр, гурав; ☆ ещё раз дахин; в следующий раз, другой раз хожим, дараа, сүүлд; иной раз заримдаа; разом нэгмөсөн; раз и навсегда бүрмөсөн; ни разу нэг ч ... гүй; как раз чухам, яг; как раз то, что нужно чухам хэрэгтэй юм; шапка мне как раз малгай над яг таарч байна.

РАЗ II, нареч. (разг.). нэг өдөр (орой, өглөө); раз вечером нэг орой.

РАЗ III, союз (разг.). бол, аваас, нэгэнт, ... бол, нэгэнт ... аваас; раз он пришёл, пусть поговорит со мной тэр нэгэнт ирсэн бол надтай яриг.

РАЗБАВИТЬ, -влю; -вишь; -вленный; сов.; что., **РАЗБАВЛЯТЬ**, -лю, -яешь; несов. шингэрүүлэх, ус колий, сулуулах; разбавить молоко водой сүүнд ус колий.

РАЗБАВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. шингэрүүлэгдэх, холигдох, сулуулагдах, шингэрэх, сулрах.

РАЗБАЗРИВАНИЕ, -я; ср. үрэх, үрэгдүүлэх, үрэгдүүлэлт.

РАЗБАЗРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. үрэх, үрэгдүүлэх, үрэгдүүлэлт.

РАЗБАЗРИТЬ, -рю; -ришь; -ренный; сов.; кого; что (прост. неодобр.). үрэх, үрэгдүүлэх.

РАЗБАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ихэд өвчлөх, өвчлөх.

РАЗБАЛИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. хууцах, хонжих, багсах, зуурах.

РАЗБАЛИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. чалчих, вадруулах, чалчихах.

РАЗБЕГ, -а, м; прыгать с разбега гүйж ирээд харайх; ударить ся с разбега гүчж ирээд юм мөргөх.

РАЗБЕГАТЬСЯ, -аюсь, -аежся; несов., **РАЗБЕЖАТЬСЯ**, -егусь, -ежись; -егутся; сов. 1. зугтан гарах, бутран зугтах, сарниж бутрах; толна разбежалась олон хүн бутран сарниж; 2. эрчлэн гүйх, гүйж ирэх; разбежавшись, перескочить канаву эрчлэн гүйж ирээд суваг дээгүүр харайн гарах.

РАЗБЕРЕДИТЬ, -ежу, -едишь; сов. хөндөх, сэндэх, сэдэх, сэдрэх; разбередить раны шарх сэндэх; разбередить сердечные раны сэтгэлийн шархыг сэдэх.

РАЗБИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бутлах, хагалах, хага цохих; 2. хуваах, хэсгэлэх; 3. шаах, босгох; 4. гэмтээх, эвдлэх; 5. эвдэх, хөвөөх, хохируу-

лах, салгаж сарниулах, талаар болгох; 6. бут цохих, дарах.

РАЗБИВАТЬСЯ, -аюсь, -аежся; несов. дэлдэн цацрах; морские волны разбивались о берег тэнгисийн давалгаа эрэг дэлдэн цацарч байв.

РАЗБИВКА, -а, ж. 1. тарих, суулгах, тарилт, суулгалт; 2. салгах, салгалт.

РАЗБИТОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов., кого-что. **РАЗБИТОВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. боолтыг тайлах, ороолтыг тайлах; разбитовать руку гарын боолтыг тайлах.

РАЗБИРАТЕЛЬСТВО, -а, ср. шүүх, байцаах, хянах, шүүлэг, байцаалга, хяналга.

РАЗБИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. цөмийг авчих, бултыг худалдан авах; 2. задлах, салган тавих, эвдлэх; 3. хураах, хурааж тавих, задлаж тавих, цэгцлэх; 4. тараах; 5. судлах, шүүх, байцаах; 6. задлан шинжлэх; шүүмжлэн үзэх; 7. мэдэх, таних, ойлгох, гаргах; 8. автах, төрөх; 9. согтоох, толгойд гарах; 10. шилэх, сонгох; брать все, не разбирая шилэлгүй бүгдийг авах.

РАЗБИРАТЬСЯ, -аюсь, -аежся; несов. 1. юмаа хураах, эмхлэх, цэгцлэх; 2. учрыг олох, ойлгох, мэдэх; 3. задрах, задлагдах; эгэт механизм разбирается на части энэ оньс хэсэг хэсэг болон задарна; 4. гүйлгээтэй байх, гүйх, худалдагдах; та-кой товар быстро разбирается ийм бараа их гүйлгээтэй; 5. хэлэлцэх, зөвлөн хэлэлцэх, хэлцэгдэх, тодорхой болох, харагдах; эгэт вопрос будет разбираться на совещании энэ асуудлыг зөвлөлдгөөн дээр хэлэлцэнэ.

РАЗБИТНОЙ, -ая, -ое (разг.). гавцгай, шаламгай.

РАЗБИТОСТЬ, -и, ж. цуцалт, тэнхээдэл; он почувствовал утомление и разбитость тэр (хүн) ядарч цуцсан байв.

РАЗБИТЫЙ, -ая, -ое (разг.). 1. эвдэрхий, эвдэрсэн, хагархай, хагарсан; разбитая чашка хагархай аяга; 2. бут цохигдсон; разбитый враз бут цохигдсон дайсан; 3. эвдэрсэн, салж сарнисан, хөнөөгдсөн, кохирсон; разбитая жизнь аж амьдралаа хөнөөгдсөн хүн; 4. шаасан, босгосон; палатка, разбитая на берегу реки мөрний эрэгт шаасан майхан; 5. цуцсан, цуцгарсан, тэнхээдсэн; чувствовать себя разбитым биеэ цуцрах; ☆ разбитый параличом саа дайрсан.

РАЗБИТЬ, -зобью, -зобьёшь; -бей; -бьешь; сов. 1. бутлах, хагалах, хага цохих; разбить стекло шил хагалах; разбить вдребезги бут цохих, хага цохих; 2. хуваах, хэсгэлэх; разбить население по ротам нэмэгдэл хүчийг суман болгон хуваах; 3. шаах, босгох; разбить палатку майхан шаах; 4. гэмтээх, эвдлэх; бурей разбило корабль их салхи онгод гэмтээв; 5. эвдэх, хөнөөх, хохируулах, салгаж сарниулах, гаг лаар болгох; разбить надежды горьдсоны нь талаар болгох; 6. бут цохих, дарах; разбить противника дайснаа бут цохих; разбить в пух и прах үнсэн говь рог болтол бут цохих; ☆ его разбила паралич өүү; нийг саа дайрчээ.

РАЗБИТЬСЯ, -зобьюсь, -зобьёшься; -бейся; сов. 1. хагарах, бутрах; бутылка разбилась шил лонх хагарав; разбится вдребезги бут үсрэх, юүрэн унах; 2. хуваагдах (хэсэг) болох, тасрах; научная экспедиция разбилась на две группы шинжилгээний анги хоёр бүлэг болов; 3. бэртэх, гэмтэх, биеэ бэртээх, биеэ гэмтээх; разбится при падении унаж бэртэх.

РАЗБОГАТЕТЬ, -ею, -еешь; сов. баяжих.

РАЗБОЙ, -я, м. дээрэм; империалистический разбой эзэрхэг түрэмгий дээрэм.

РАЗБОЙНИК, -а, м. дээрэмч.

РАЗБОЙНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. дээрэмдэх, дээрэм хийх.

РАЗБОЙНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. дээрмийн; разбойническое нападение дээрмийн довтолгоо.

РАЗБОЙНИЧИЙ, -ья, -ье. дээрэмчний, дээрмийн, дээрэмч; разбойничий притон дээрэмчний үүр; разбойничья идеология империализма эзэрхэг түрэмгийн дээрэмч үзэл суртал.

РАЗБОЛЕТЬСЯ, -еюсь, -еёшься; сов. (разг.). ихэд өвдөх, өвчлөх.

РАЗБОЛТАННОСТЬ, -и, ж. ах захгүй явдал, эх захгүй байх, задгай зан.

РАЗБОЛТАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна (разг. неодобр.). ах захгүй, эх захгүй, задгай; разболтанный характер задгай зан.

РАЗБОЛТАТЬ I, -аю, -аешь; -олтанный; сов., что (разг.). 1. холих, хутгах, багсрах, зуурах; разболтать муку в воде усанд гурил зуурах; 2. сулруулах, холхиулах; разболтать гайку-эм эрэг холхиулах.

РАЗБОЛТАТЬ II, -аю, -аешь; -олтанный; сов., что (разг. неодобр.). чалчин задруулах, чалччихах; разболтать секрет нууц чалчин задруулах.

РАЗБОЛТАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; сов. (разг.). 1. хугагдах, хугагдах, холигдох, багсрагдах, зуурагдах; 2. сулрах, холхих; 3. ах захаа алдах, эх захгүй болох, задгайрах.

РАЗБОЛТАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; сов. (разг. неодобр.). үг дэлгэх, чалчиж гарах.

РАЗБОМБИТЬ, -блю, -бишь; -блённый (-ён, -ена); сов.; кого-что. бут бөмбөгдөх.

РАЗБОР, -а (-у), м. 1. задлан шинжлэх; грамматический разбор хэлзүйн үүднээс задлан шинжлэх; 2. шүүн үзэх; разбор дела хэрэг шүүн үзэх; 3. чанар, зэрэг; 4. шилэлт; с разбором шилэн, сонгон; без разбору 1) шилэлгүй, сонголгүй; 2) ялгалгүй; 3) ойлголгүй, ухалгүй; ☆ прийти к шапочному разбору сүүл барьж ирэх.

РАЗБОРКА, -и, ж. 1. ялгах, эмхлэх; 2. (машины) задлах.

РАЗБОРНЫЙ, -ая, -ое. задардаг, салдаг; разборный шкаф задардаг шүүгээ.

РАЗБОРЧИВО, нареч. I. гаргагдахаар, тод; разборчиво писать гаргагдахаар бичих; 2. шилж, сонгож, таньж; разборчиво относиться к людям хүнийг шилж сонгож харилцах.

РАЗБОРЧИВОСТЬ, -и, ж. I. гаргагдахаар (байх), тод (байх); 2. шилж харилцах, сонгож харьцах, таньж байх; с разборчивостью выбирать друзей нөхдийг шилж авах.

РАЗБОРЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. I. гаргагддаг, тод; разборчивый почерк гаргагддаг үсэг, тод бичиг; 2. шилж сонгодог, шилэмтгний, голомтгой, цамаан; он разборчив в еде тэр цамаан хүн.

РАЗБРАНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., кого-что (разг.). эргэтгэл аяглах.

РАЗБРАСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тархаан хаях, цацах, сандааж хаях, сандаах.

РАЗБРАСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. I. хамагдан хаягдах, цацагдан хаягдах; 2. юм юм оролдох, олон юманд самбаганах.

РАЗБРЕДАТЬСЯ, -ается; несов. гарах, тархах, сарних.

РАЗБРЕСТИСЬ, I и 2 л. ед. не употр., -едется; -елся, -лась; -едшийся; -едясь; сов. гарах, тархах, сарних; разбредиться в разные стороны ийш тийшээ тархах.

РАЗБРОД, -а, м. зерелдөөн, хямралдаан; идейный разброд үзэл суртлын хямралдаан.

РАЗБРОСАНОСТЬ, -и, ж. тархай байдал, тарруу байх, хол хол байх; разбросанность населения хүн ам таруу байх.

РАЗБРОСАНЫЙ, -ая, -ое. хол хол, таруу, тархай.

РАЗБРССАТЬ, -аю, -аешь; -осанный; сов. тархаан хаях, цацах, сандааж хаях, сандаах; разбросать сено өвс тархаан хаях; разбросать бумаги цаас тарааж хаях.

РАЗБРОСАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. хамагдан хаягдах, цацагдан хаягдах.

РАЗБРОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ось; -ошенный; сов. ийш тийш хаях.

РАЗБРЫЗГАТЬ, -аю, -аешь; сов., что. түсэргэх, үсэргэх, цацах.

РАЗБРЫЗГАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ается; сов. цалгих, цалгин цацах.

РАЗБРЫЗГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. түсэргэх, үсэргэх, цацах.

РАЗБРЫЗГИВАТЬСЯ, -ается; несов. цалгих, цалгин цацах.

РАЗБРУДИТЬ, -ужу, -удишь; -уженный; сов. сэрээх.

РАЗБУХАНИЕ, -я, ср. I. хөөх, манхайх, бамбайх, бангайх, тэсгийх; 2. хэтэрхий их болох, хэмжээнээс хэтрэх, хэмжээ хирээгүй болох.

РАЗБУХАТЬ, -ает; несов., **РАЗБУХНУТЬ**, I и 2 л. не употр., -ухнет; -ух, -ухла; сов. I. хөөх, манхайх, бамбайх, бангайх, тэсгийх; 2. хэтэрхий их болох, хэмжээнээс хэтрэх, хэмжээ хирээгүй болох; штаты разбухли орон гоо хэтэрхий олон болов.

РАЗБУШЕВАТЬСЯ, -шуюсь, -шуеться; сов. I. шуургалах, догшрох, харанхуйлан салхилах; ветер разбушеввался салхи каранхуйлан салхилав; 2. ганирах, агсчих.

РАЗБУЯНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов. (разг.). агсан тавих, агсамнах, агсчих.

РАЗВАЛ, -а, м. эвдрэл, сүйдэл, сарнил, унал.

РАЗВАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. I. (эвдрэн) унагах, унагаах, эвдрэн хаях, сарниулах, буттраах; 2. унагах, унагаах.

РАЗВАЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. I. (эвдрэн) унах, сарних, эвдрэх, бутрах; 2. унах; 3. хэлхийн суух, халхайн суух.

РАЗВАЛИЦА, -ы, ж. үлгэн салган хүн.

РАЗВАЛИНЫ, развалин, ед. не употр. эвдэрхий (балгас); развалины города эвдэрхий балгас.

РАЗВАЛИТЬ, -аю, -аешь; -аленный; сов., что. I. (эвдрэн) унагах, унагаах, эвдрэн хаях, сарниулах, буттраах; развалить стену хэрэм эвдрэн унагах, мураах; 2. унагах, унагаах; развалить работу ажил унагах.

РАЗВАЛИТЬСЯ, -алюсь, -алисься; сов. I. (эвдрэн) унах, сарних, эвдрэх, бутрах; стена развалилась хэрэм эвдрэн унав; 2. унах; не давай развалиться работе! ажлаа битгий унага! 3. хэлхийн суух; халхайн суух; развалиться на стуле сандал дээр халхайн суух.

РАЗВАЛЯТЬ, -аю, -яешь; сов., что., (разг.). элддэх; развалять тесто гурил элдэх.

РАЗВАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шаз чанах, шалз чанах, шазлах, шалзлах, үлт чанах, үлтлэх.

РАЗВАРИВАТЬСЯ, -ается; несов. шазрах, шалзрах, үлтэрэх.

РАЗВАРИТЬ, -арю, -аришь; -аренный; сов., что. шаз чанах, шалз чанах, шазлах, шалзлах, үлт чанах, үлтлэх; разварить мясо мах шаз чанах, мах шалзлах.

РАЗВАРИТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -арится; сов. шазрах, шалзрах, үлтэрэх; ноги разварились шийр шалзрав.

РАЗВАРНО, -ая, -ое. шаз чанасан, шалз чанасан, үлт чанасан, шазарсан, шалзарсан, үлтэрсэн;

разварное мясо шалзарсан мах; разварной картофель шалз чанасан төмс.

РАЗВЕ, *1. частица*. гэж үү; *разве он уже приехал?* тэр (хүн) ирсэн гэж үү? *2. частица*. ямар; *разве съездить завтра?* маргааш очоод ирвэл ямар?; *3. частица, а также частица в знач. союза*. магад, гагц, зөвхөн ирдүт все кроме разве него гагц түүнээс бусад нь цем ирэх байх; *4. союз, со словом "только" или без него* -гүй л бол, -гүй л бол өөр; непременно приду, разве заболею өвдчихгүй л бол заавал ирнэ; никто не знает этого, разве только он тэр (хүн) мэдэхгүй л бол өөр хэн ч мэдэхгүй.

РАЗВЕВАТЬ, *1 и 2 л. не устр.*, -ает; *несов.*; *что*. хийсгэх, намилзуулах, дэрвүүлэх, дэрвэлзүүлэх, дэрвэгнүүлэх, үүлэх; ветер развевавет флаги салхи далбаа намилзуулна, салхинд далбаа намилзана.

РАЗВЕВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не устр.*, -ается; *несов.* хийсэх, намилзах, дэрвэх, дэрвэлзэх, дэрвэгнэх, сэрвэлзэх, сэрвэгнэх; развеваются знамена туг салхинд намилзана; волосы развеваются от ветра үс салхинд сэрвэлзэнэ.

РАЗВЕДАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *сов.* 1. сурч мэдэх, сураглаж мэдэх, турших, туршин мэдэх; разведать о чьих-нибудь намерениях хүний сандал хүслийг сураглаж мэдэх; 2. тагнах, тагнуул хийх, турших, туршуул хийх, заншлах; разведать расположение сил противника дайсны цэргийн байрлалыг тагнах; 3. хайх, хайгуул хийх, эрэх, тэмтрэх; разведать участок на нефть нефтьтэй газар хайх.

РАЗВЕДЕНИЕ I, -я, *ср.* ноцоох, асаах, ноцоолт, асаалт; разведение огня гал ноцоох.

РАЗВЕДЕНИЕ II, -я, *ср.* шингэрүүлэх, шингэрүүлэлт, үс холих, зуурах, хутгах, холих.

РАЗВЕДЕНИЕ III, -я, *ср.* ургуулах, тарих, ургуулда, тарилга, өсгөх, өсгөлт, үржүүлэх, үржүүлэлт гэгжээх.

РАЗВЕДЕННЫЙ, -ая, -ое, салсан; разведенная жена салсан эхнэр.

РАЗВЕДКА, -и, ж. 1. тагнах, турших, тагнуул хийх, туршуул хийх, тагналт, туршилт, тагнуул, туршуул; отправиться в разведку тагнуулд гарах, тагнуул хийхээр явах; 2. хайх, эрэх, тэмтрэх, хайгуул; разведка полезных ископаемых ашигт малтмал хайх; 3. тагнуул, туршуул; конная разведка морьт тагнуул; 4. тагнуулын газар.

РАЗВЕДЧОНЫЙ -ая, -ое. 1. тагнуулын, туршуулын; 2. хайгуулын; разведочная работа хайгуулын ажил.

РАЗВЕДЧИК, -а, м. 1. тагнуул, туршуул, тагнуулч, туршуулч; 2. хайгуулч.

РАЗВЕДЫВАНИЕ, -я, *ср.* 1. тагнах, турших, тагнуул, туршуул; 2. хайх, эрэх, хайгуул.

РАЗВЕДЫВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. тагнуулын, туршуулын, тагнах, турших; разведывательный отряд тагнуулын баг; 2. хайгуулын; разведывательная экспедиция хайгуулын (шинжилгээний) анги.

РАЗВЕДЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. сурч мэдэх, сураглаж мэдэх, турших, туршин мэдэх; 2. тагнах, тагнуул хийх, турших, туршуул хийх, заншлах; 3. хайх, хайгуул хийх, эрэх, тэмтрэх.

РАЗВЕЗТИ I, -зу, -зешь; -ез, -езла; -зеший; -зённый (-ён, -ена) -езя; *сов.*, *кого-что*. зөөх, зөөн тараах, хүргэх, аваачих; развести посылки илгээлт хүргэх.

РАЗВЕЗТИ II, -зу, -зешь; -ез, -езла; -зеший -зённый (-ён, -ена); -езя; *сов.* (разг.). шавар шавхай болох; дороги развезло от дождей бороо орж, замшавар шавхай болов.

РАЗВЕИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. тараах, үлэх, тараах, сарниулах, хөөх, хийсгэх; 2. арилгах, үгүй болгох, устгах, сарниулах.

РАЗВЕНЧАТЬ, -аю, -аешь; -енчаный; *сов.*, *кого-что*. РАЗВЕИЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* шинэ рээнээс нь шилжүүлэх, хүндгүй болгох, нэр төргүй болгох.

РАЗВЕРЗАТЬСЯ, -ается; *несов.*, РАЗВЕРЗНУТЬСЯ, *1 и 2 л. не устр.*, -нется; -ерся (и -ерянулся), -ерзлась; *св.* (книжн.). ангайх, ангайчих, ангайчхах, ангасхийх; бездна разверзлась ёроолгүй нүх ангайн харагдав.

РАЗВЕРНУТЫЙ, -ая, -ое. 1. дэлгэмэл, дэлгээтэй, дэлгээстэй, дэлгэсэн, задалсан; развернуто знамя дэлгээтэй туг; 2. өргөн дэлгэр, өргөн их, өрнөсөн, нэлэнхий, газар бүхэн; развернуто строительство социализма нийгэм журам нэлэнхийдээ байгуулах; 3. дэлгэрэнгүй; развернутые тезисы дэлгэрэнгүй сэдэв.

РАЗВЕРНУТЬ, -ну, -нешь; -вернутый; *сов.*, *что*. 1. дэлгэх, задлах; развернуть ковёр хивс дэлгэх; развернуть пакет битүүмж задлах; 2. өргөн дэлгэрүүлэх, өргөн явуулах, өрнүүлэх, бадруулах; развернуть социалистическое соревнование нийгэм журамт уралдааныг өрнүүлэх; 3. төгс үзүүлэх, бүрэн гаргах, дэлгэрүүлэх, дэвжүүлэх; развернуть свой талант билгээ төгс үзүүлэх; 4. тэлэх, тэлэн жагсах; развернуть строй жагсаала тэлэх; 5. эргүүлэх; развернуть танк танк эргүүлэх.

РАЗВЕРНУТЬСЯ, -нись, -нешься; *сов.* 1. дэлгэгдэх, задрах; свёрток развернулся боодол задрав; 2. өргөн дэлгэрэх, өргөн явуулагдах, өрнөх; развернулась массовая работа олон түмний ажил өргөн явуулагдав, өрнөв; 3. бүрэн гарах, төгс үзэгдэх, дэлгэрэх, дэвжих; его способности развернулись авьяас нь дэлгэрэв; 4. эргэх; самолёт развернулся нисэх онгоц эргэв.

РАЗВЕРСТАТЬ, -аю, -аешь; -вёрстаный; *сов.*, *что* (сфиц.). хуваах, хуваарилгах.

РАЗВЕРСТКА, -и, ж. хуваалга, хуваарилга, хуваалт, хуваарилалт.

РАЗВЕРСТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* хуваах, хуваарилгах.

РАЗВЕРТЫВАНИЕ, -я, *ср.* 1. дэлгэх, дэлгэлт, задлах, задлалт; 2. өргөн явуулах, өргөн дэлгэрүүлэх, өргөн явуулалт, өргөн дэлгэрүүлэлт 3. дэвжүүлэх, дэвжүүлэлт, өргөтгөх, өргөтгөлт; развёртывание товарооборота барааны гүйлгээ өргөтгөх; развёртывание козьяства ажрахуйгаа дэвжүүлэх.

РАЗВЕРТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. дэлгэх, задлах; 2. өргөн дэлгэрүүлэх, өргөн явуулах, бадруулах; 3. төгс үзүүлэх, бүрэн гаргах, дэлгэрүүлэх, дэвжүүлэх; 4. тэлэх, тэлэн жагсах; 5. эргүүлэх.

РАЗВЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. дэлгэгдэх, задрах; 2. өргөн дэлгэрэх, өргөн явуулагдах; 3. бүрэн гаргах, төгс үзэгдэх; дэлгэрэх, дэвжих; 4. эргэх.

РАЗВЕС, -а, м. житгэн хуваах.

РАЗВЕСЕЛИТЬ -лю, -лишь; -еленный (-ён, -ена); *сов.* уйтгар сэргээх, хөгжөөх, байсгах.

РАЗВЕСЕЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; *сов.* уйтгар сэргэх, хөгжих; байсах.

РАЗВЕСИСТЫЙ, -ая, -ое, -ист. саглагар, сагсар, саравгар, олон салаатай, салаа мөчир ихтэй; развесистый дуб саглагар царс.

РАЗВЕСИТЬ I, -ешу, -есишь; -ешенный; *сов.* чигнэн хуваах; развесить хлеб талх чигнэн хуваах.

РАЗВЕСИТЬ II, -ешу, -есишь; -ешенный; *сов.*, *что*. өлгөх; развесить бельё дотуур хувцас өлгөх; развесить уши чих тавин сонсох.

РАЗВЕСНОЙ, -ая, -ое. чигнэж худалддаг, чиг-

шүүрээр худалдааг, чигнэдэг; равесной амьс чигнэж худалдааг талх.

РАЗВЕСТИ I, -еду, -едшь; -ёл, -ела, -едший; **разветный** (-ан, -ана); -едя; **сов.** 1. гарааж өгөх, нүргэх, хүргэж өгөх, гарааж тавих; развести детей по домам хүүхдүүдийг гэр гэрт нь хүргэж өгөх; развести караван хариул гарааж тавих; 2. халцуулах, салгах; судба развела друзей нөхдийг хуваа баяа нь кагадуулав; 3. салгах; развести мужа с женой эр эм хоёртг са дгах; 4. болбуулах, өлнү болгох, (хөр тийш) болбуулан гарих; развести нилу жорхойн шүд болбуулах; 5. развести рушни гайхаж гараа өвлөх.

РАЗВЕСТИ II, -еду, -едшь; -ёл, -ела, -едший; **разветный** (-ан, -ана); -едя; **сов.** 4. зуурах, хуураах, үе хөийж, шигтгэрүүлэх, уусгам; развести краску будааг зуурах; развести спирт водой охид ус холих.

РАЗВЕСТИ III, -еду, -едшь; -ёл, -ела, -едший; **разветный** (-ан, -ана); -едя; **сов.** 1. өсгөх, үржүүлэх, өсгүүрүүлэх; развести синею гахай өсгөх; 2. ургуулах, тарих; развести сая цэцэрлэг тарих; 3. дэлгэх, тарих; развести пустыне разгөйрө хөөсөн яриа дэлгэх.

РАЗВЕСТИ IV, -еду, -едшь; -ёл, -ела, -едший; **разветный** (-ан, -ана); -едя; **сов.** хөцөөх, асгах, тавих; развести огонь гал ноцоох; развести костёр гүүдэр асгах.

РАЗВЕСТИ СБ I, -еду, -едшь; -ёл, -ела, -едшь; **разветный**; **сов.** 1. кем, слага; развести с женой эхнэрөөсөө салах.

РАЗВЕСТИ СБ II, I и 2 л. не употр., -едеться; **разветный**; **сов.** 1. өширөх, өсөх, үржих; разветилось много муш яагаа өширөв.

РАЗВЕТИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -вется; **сов.** өсдөгөөх, салаагаж, салбаргаж; ручей разветвился горхи салаа алд.

РАЗВЕТВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. ац, салаалуур, уулзвар; на разветвлении шоссе басмай замы уулзвар дээр; 2. салаа, салбар; организация со многими разветвлениями олон салбартай байгууллага.

РАЗВЕТВЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -ана. (болом) салбартай, (болом) салбартай, (болом) салаа; разветвленная железная дорога салаа гөмөр зам; разветвленная организация олон салбартай байгууллага.

РАЗВЕТВЛЯТЬСЯ, -вется; **несов.** салаалах, салбаргах, салбарлах.

РАЗВЕШАТЬ, -аю, -аешь; -аны; **сов.** 4. өлгөх; развешать картины зураг өлгөх.

РАЗВЕШИВАТЬ I, -аю, -аешь; **несов.** чигнэн кууцаах.

РАЗВЕШИВАТЬ II, -аю, -аешь; **несов.** өлгөх.

РАЗВЕШИВАТЬСЯ I, -аюсь; **несов.** чигнэгдэн кууцагдах.

РАЗВЕШИВАТЬСЯ II, -аюсь; **несов.** өлгөгдөх.

РАЗВЕЯТЬ, -аю, -еешь; **сов.** 1. гараах, үлсөн гараах, сарниулах, хөөх, хийсгэх; ветер развеял облака салхи үүдсийг сарниулав; 2. арилгах, үгүй болгох, устгах, сарниулах; развеять сомнения сэжиг арилгах.

РАЗВЕЯТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -вется; **сов.** 1. гараах, сарних, хийсгэх; нмль развеялась тоос сарних; 2. сарних, устгах, арилгах, үгүй болох; тоска развеялась гунж арилав.

РАЗВИВАТЬ I, -аю, -аешь; **несов.** эрчий нь харуулах, эрчий нь гаргах.

РАЗВИВАТЬ II, -аю, -аешь; **несов.** 1. боловруулах, сайжруулах, чийрэгжүүлэх, чангаруулах, бэхжүүлэх, батжуулах; 2. боловруулах, сайжруулах.

хөгжүүлэх; 3. хөгжүүлэх, дэлгэрүүлэх, бадруудаж; 4. дэлгэрүүлэх, гүнзгийрүүлэх.

РАЗВИВАТЬСЯ I, -ается; **несов.** эрч нь харих, эрч нь гарах, задрах.

РАЗВИВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; **несов.** 1. бол долоорох, сайжрах, бэхжих; 2. хөгжих, дэлгэрэх, бадрах.

РАЗВИЛИНА, -ы, ж. 1. ац гишүү, ац мод; 2. ац уулавир, салаа; развилина дороги салаа зам.

РАЗВИЛИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист, ац, салаа; развилыстый сук ац гишүү, салаа гишүү.

РАЗВИТИЕ, -я, -ий; -ий; **сов.** 4. эрэгдэж авах, мултлах.

РАЗВИТИТЬСЯ, -ивусь, -иветесь; **сов.** 1. эрэг сулран гарах, мултгах, сугаран гарах; 2. тэсгэлгүй болох, муудах; нервы развились мэдэрх муудав, нерв муудав.

РАЗВИЧЕННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна (разв.); 1. эрэгдэж авсан, мулталж авсан; 2. тэсгэлгүй болсон, муудсан, 3. гуйвсан, гуйвж туйвсан, гуйвганасан; развиленным походка гуйвганасан алхаа.

РАЗВИЧИВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** эрэгдэж авах, мултлах.

РАЗВИЧИВАТЬСЯ, -ивусь, -иветесь; **несов.** 1. эрэг сулран гарах, мултгах, сугаран гарах; 2. тэсгэлгүй болох, муудах.

РАЗВИТИЕ, -я, ср. 1. хөгжил, хөгжилт, дэвжих, дэвжилт, боловсрох, боловсролт; 2. хөгжин, хөгжилт, дэвжил, дэвжилт, боловсрол, боловсролт; развитие сельского хозяйства хөдөө аж ахуйн хөгжил; политическое развитие народных масс ард олны уло төрийн боловсрол; 3. хөгжил, закономерность общества өмнөгийн развития нийгэмлэгийн хөгжлийн зүй тогтоол; диалектическое развитие диалектин хөгжил.

РАЗВИТОЙ, -ая, -ое; **развит, развитая, развито.** 1. хөгжилтэй, хөгжсөн, дэвжилтэй, дэвжсэн, болов, дэвсэн, дэвжрэн; развитая промышленность хөгжсөн үйлдвэр; развитое сельское хозяйство хөгжсөн хөдөө аж ахуй; 2. боловсролгүй, боловсорсон; развитой юноша боловсролгүй залуу; он политический развит улс төрийн боловсролтой хүн.

РАЗВИТЬ I, -завью, -заведешь; -ил, -ила, -ило и -ей; -итый и -итой (**развит и развит, развитая, развитый и развито**); **сов.** 4. эрчий нь харуулах, эрчий нь гаргах; развить веревку дэвсийн эрч харуулах.

РАЗВИТЬ II, -завью, -заведешь; -ил, -ила, -ило и -ей; -итый и -итой (**развит и развит, развитая, развитый и развито**); **сов.** 1. боловруулах, сайжруулах, чийрэгжүүлэх, чангаруулах, бэхжүүлэх, батжуулах; развить мускулатуруу упрямнейшим дасгал хийж булчингаа чангаруулах; развить память ойгоо сайжруулах, цээж саятай болох; 2. боловруулах, сайжруулах, хөгжүүлэх; развить ум ухаанаа боловруулах; развить ребенка хүүхэд ухаан орох; 3. хөгжүүлэх, дэлгэрүүлэх, бадруулах; развить промышленность үйлдвэр хөгжүүлэх; 4. дэлгэрүүлэх, гүнзгийрүүлэх; развить чью-нибудь мысль хүний бол дол гүнзгийрүүлэх.

РАЗВИТЬСЯ I, I и 2 л. не употр., -заведется; -ился, -илась; **сов.** эрч нь харих, эрч нь гарах, задрах; волосы развились үс задрав.

РАЗВИТЬСЯ II, -заведется, -заведешься; -ился, -илась; **сов.** 1. боловсрох, сайжрах, бэхжих; 2. хөгжих, дэлгэрэх, бадрах; промышленность развились үйлдвэр хөгжив.

РАЗВЛЕКАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** зугаацуулах, уяггарыг гаргах, наадуулах.

РАЗВЛЕКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** зугаацах, уяггараа сөргөөх, наадах.

РАЗВЛЕЧЕНИЕ, -я, ср. зугаа, наадам.
РАЗВЛЕЧЬ, -еку, -ецишь, -екут, -ен, -ежид; -еженый (-ен, -ена); сов., кого (что). зугаацуулах, уйтгарыг гаргах, найдуулах.
РАЗВЛЕЧЬСЯ, -екусь, -ецишья, -екутэй; -ежид; -ежид; сов. зугаацах, уйтгараа сэргээх, наадах.
РАЗВОД I, -а, м. 1. салах, салгах; получить развод салах; 2. халах; развод часовых манга халах.
РАЗВОД II, -а, м. есгөх, уржүүлэх, есгөлт, уржүүлэлт; үр хөрөнгө; оставить на развод үр хөрөнгө болгон үлдэх.
РАЗВОДИТЬ I, -ожу, -одишь; несов. 1. гарааж өгөх, хүргэх, хүргэж өгөж, гарааж тавих; 2. хагацуулах, салгах; 3. салгах; 4. солбиулах, солну болгох (хөвөр тийш) солбиулан тавих.
РАЗВОДИТЬ II, -ожу, -одишь; сов. зуурах, хутагах, үс колх, шингэрүүлэх.
РАЗВОДИТЬСЯ I, -ожусь, -оцишья; несов. салах.
РАЗВОДИТЬСЯ II, -одится; несов. олшрох, өсөх, уржих.
РАЗВОДКА, -и, ж. солбиулан, олиу болгох, хөөргийш солбиулан тавих; разводка пилм хөрөөний ир солбиулах.
РАЗВОДНОЙ, -ая, -ое; разводной мост салдаг гүүр.
РАЗВОДЫ, -ов, хээ, угалз.
РАЗВОЗ, -а, м. гарааж өгөх, хүргэх; развоз товаров по магазинам бараа дэлгүүрүүдэд хүргэх.
РАЗВОЗИТЬ I, -ожу, -оцишь; несов. зөөх, зөөн гараах, хүргэх, аваачих.
РАЗВОЗИТЬ II, -ожу, -оцишь; несов. шавар шавар болгох.
РАЗВОЗИТЬСЯ I, -ожусь, -оцишья; сов. хүргэдэх.
РАЗВОЗИТЬСЯ II, -ожусь, -оцишья; сов. шуугиан дэгдэх, шуугиан тавих.
РАЗВОЗКА, -и, ж. гараан өгөх, хүргэх.
РАЗВОЛНОВАТЬ, -ную, -нуешь; сов., кого (что) (разг.), сэтгэл хөдөлгөх, донсолгох.
РАЗВОЛНОВАТЬСЯ, -нуюсь, -нушья; сов. (разг.) сэтгэл хөдлөх, донсолх.
РАЗВОРАЧИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. сандаах, зад татах.
РАЗВОРАЧИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. дэлгэх, задлах; 2. өргөн дэлгэрүүлэх, өргөн явуулах, бадруулах; 3. төгс үзүүлэх, бүрэн гаргах, дэлгэрүүлэх, дэвжүүлэх; 4. тэлэх, тэлэн тэлэх; 5. эргүүлэх.
РАЗВОРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дэлгэх, задлах; 2. өргөн дэлгэрэх, өргөн явуулагдай; 3. бүрэн гаргах, төгс үзэгдэх, дэлгэрэх, дэвжих; 4. эргэх.
РАЗВОРОТ, -а, м. өсөл, көгжилт, бадралт.
РАЗВОРОТИТЬ, -очу, -очишь, -оченный; сов., что (прест.), сандаах, зад татах.
РАЗВОРОЩИТЬ, -шу, -ишь; -ищенный (эн, -ена); сов. онгилдох, уудлах, урхуулах.
РАЗВОРЧАТЬСЯ, -чусь, -чашья; сов. (разг.) эншилх, үглэх.
РАЗВРАТ, -а, м. 1. садар, садар самуун, ужид, завхайрал; 2. зальхай явдал.
РАЗВРАТИТЬ, -аю, -аешь; -ащенный (-ен, -ена); сов., кого (что). 1. садар болгох, завхайруулах; 2. зальхай болгох, задхайруулах.
РАЗВРАТИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. садар болох, завхайрах; 2. зальхай болох, задхайрах.
РАЗВРАТНИК, -а, м. садар хүн, садар самуун хүн, завхай хүн.
РАЗВРАТНИЦА, -и, ж. садар эм, садар самуун эхнэр, завхай эхнэр.
РАЗВРАТНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) садарлах, ужидлах, завхайрах.

РАЗВРАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. садар, садар самуун, завхай; 2. зальхай.
РАЗВРАЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. садар болгох, завхайруулах; 2. зальхай болгох, задхайруулах.
РАЗВРАЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. садар болох, завхайрах; 2. зальхай болох, задхайрах.
РАЗВРАЩЕННЫЙ, -ый, -ое. завхайрсай.
РАЗВЬЮЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ягаа буулгах.
РАЗВЬЮЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченый; сов., кого-что. ачаа буулгах.
РАЗВЯЗАТЬ, -язу, -яжешь; -язанный; сов. 1. тайлах, задлах; развязать узел зангилай тайлах; 2. хөгжөөх, дэвжээх; ☆ развязать войну дайн дэгдээх; развязать язык 1) яриулах, хөөрүүлэх; 2) хөөрч гарах, ярьж гарах.
РАЗВЯЗАТЬСЯ, -язусь, -яжешься; сов. 1. тайлдах, алдуурах, задрах; 2. салах, хагацах; ☆ язык развязался дуу шуугийн бойов.
РАЗВЯЗКА, -и, ж. төгсгөд, тайлал; развязка повести туужийн тайлал.
РАЗВЯЗНО, нареч. увайгүй, хэт нүүрэмгий; вести себя развязно хэт нүүрэмгий загнах.
РАЗВЯЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. увайгүй, хэт нүүрэмгий.
РАЗВЯЗЫВАНИЕ, -я, ср. 1. тайлах, задлах, тайлалт, задлалт; 2. хөгжөөх, дэвжээх, хөгжөөлт, дэвжээлт.
РАЗВЯЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тайлах, задлах; 2. хөгжөөх, дэвжээх.
РАЗВЯЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тайлдах, алдуурах, задрах; 2. салах, хагацах.
РАЗГАДАТЬ, -аю, -аешь; -гаданный; сов. таах, таах мэдэх.
РАЗГАДКА, -и, ж. 1. таах, таал; 2. тайлбар.
РАЗГАДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. таах, таах мэдэх.
РАЗГАДЫВАТЬСЯ, -аюсь; несов. таагдах, тайлбарлагдах.
РАЗГАР, -а, м. ид; в разгаре ид дунда; в самом разгаре бүр ид дунда; в разгаре лета зуны ид дунда в разгаре боя тулалдааны ид дунда.
РАЗГИБАТЬ, -аю, -аешь; несов. шулуутгах, тэгшлэх, тэнгилгэх; ☆ работать, не разгибая спины борьви бохирдохгүй өжиллэх.
РАЗГИБАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. тэнгил, шулуун болох, цөх болох.
РАЗГИЛЬДЯЙ, -я, м. (разг. презр.), салан, задгай.
РАЗГИЛЬДЯЙНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг. презр.) салан оргих.
РАЗГИЛЬДЯЙСТВО, -ва, ср. (разг. презр.) салан зан, задгай байдал.
РАЗГЛАГОЛЬСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; несов. (разг. неодобр.), чалчих, дэмий донгосох.
РАЗГЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что, индүүдэх, илүүрдэх, гөлийлгөх, гөлийлгөх, тэнгилгөх; разгладить морщины на лбу, магнайнхав үрчилгээг тэнгилгэх.
РАЗГЛАДИТЬСЯ, -ажусь, -адишья; сов. индүүрдэх, илүүрдэх, гөлийлх, гөлийлх, тэнгилх.
РАЗГЛАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. индүүдэх, илүүрдэх, гөлийлгөх, гөлийлгөх, тэнгилгэх.
РАЗГЛАЖИВАТЬСЯ, -ажусь; несов. индүүрдэх, илүүрдэх, гөлийлх, гөлийлх, тэнгилх.
РАЗГЛАСИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; (эл, -ела) сов. задруудал, зар чараах.

РАЗДВАИВАТЬ, *гаю, -аешь; несов.* хагаслах, хоёр болгох, цуурах, ацлах.

РАЗДВАИВАТЬСЯ, *-аится; несов.* хоёр болох, цуурах, ацдах, хоёр салаалах.

РАЗДВИГАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* ангайлгах, алцайлгах, ярах, хоёр тийш болгох, сөхөх, нээх, сунгах.

РАЗДВИГАТЬСЯ, *-аится; несов.* 1. ангайх, алцайх, ярагдах, хоёр тийш болох, сөхөгдөх, нээгдэх, сунах; 2. зай тавих.

РАЗДВИЖНОЙ, *гаж, -ое, сунгадаг, эвхмэл; раздвижной стол сунгадаг ширээ.*

РАЗДВИНУТЬ, *-ну, -нешь; -утый; сов.* ангайлгах, алцайх, алцайлгах, ярах, хоёр тийш болгох, сөхөх, сунгах, нээх; **раздвинуть занавески на окне цонхны кешиг ярах.**

РАЗДВИНУТЬСЯ, *1 и 2 л. ед. не употр., -нется; сов.* 1. ангайх, алцайх, ярагдах, хоёр тийш болох, сөхөгдөх, нээгдэх, сунах; занавес раздвинулся кешиг сөхөгдөв, кешиг нээгдэв; 2. зай тавих; толпа раздвинулась хүмүүс зай тавив.

РАЗДВОЕНИЕ, *-я, ср.* салаалах, ацгах, ацлах, хоёр болох, хоёрдох.

РАЗДВОЕННЫЙ, *-ая, -ое, ац, салаа, ацалсан; раздвоенное копыто ац туурай.*

РАЗДВОИТЬ, *-ою, -оишь; -овный; -ён, -ена (и -оенный); сов., что.* ацлах, хоёр салаа болгох, салаалуулах, ацтуулах, хоёр болгох.

РАЗДВОИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* хоёр салаа болох, салаалах, ацгах, хоёр болгох.

РАЗДЕВАЛКА, *-и, род. мн. -ок, ж., РАЗДЕВАЛЬНЯ, *-и, род. мн. -лен, ж. (разг.).* хувцас тайлах газар.*

РАЗДЕВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хувцас тайлах; 2. хувцас тайлж авах, нүцгэлэх.

РАЗДЕВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* хувцсаа тайлах.

РАЗДЕЛ, *-а, м.* 1. хуваах, хуваарилах, хуваарь, раздел имущества хөрөнгө хуваах; раздел земли газар хуваарилах; 2. анги, хэсэг; в каждом разделе книги несколько глав номын анги бүр хэд хэдэн бүлэгтэй; 3. хагалбар; раздел вод усны хагалбар.

РАЗДЕЛЯТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов.* 1. өнгөтэй болгох, өнгөтэй хийх, өнгөөр будах; разделить шкаф под дуб шүүгээг царсны өнгөөр будах; 2. засах, боловсруулах; разделить грядки ногооны даланг засах; 3. өвдөх; разделить тушу гулууз өвдөх, мах өвдөх.

РАЗДЕЛЯТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов. (разг.).* 1. салах, ангижрах, хагацах; разделиться с долгами өрнөөс салах; капитализм никогда не сможет разделиться с кризисами капитализм кямралаас кээзэ ч ангижрахгүй; 2. хариугаа авах, шийдий нь олох, нэгийгээ үзэх.

РАЗДЕЛЕНИЕ, *-я, ср.* куваарь, куваарилал, куваарилал, куваарилах, куваах; разделение труда хөдөлмөрийн куваарь; разделение на участки кэсэг кэсэг болгон куваах.

РАЗДЕЛИМЫЙ, *гаж, -ое; Е.М. куваагдах, нүүрварагдах.*

РАЗДЕЛИТЕЛЬНЫЙ, *гаж, -ое.* 1. куваах, куваах, куваарь гаргасан; разделительный знак куваах гэмдэг; разделительная черта куваасан зураас; 2. тусгаарлах, сонгох; разделительный союз тусгаарлах холбоос.

РАЗДЕЛИТЬ, *-лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов.* 1. хуваах, таслах, хуваарилах; разделить книгу на главы чомыг бүлэг болгон хуваах; разделить пополам хагалах, тайлах; разделить десять на пять арвыг тавд хуваах; 2. тасалж өгөх, хувааж өгөх, ху-

ваалцах; я разделю с ним последний кусок хлеба би түүнтэй үнх махаа хуваалцана; 3. хуваалцах, амсалцах, үзэлцэх, эдлэлцэх; разделить с кем-нибудь горе и радость жаргал зовлон хүнтэй хуваалцах.

РАЗДЕЛИТЬСЯ, *-елюсь, -елишься; сов.* 1. хуваагдах, тасрах; отряд разделился на четыре партии отряд дөрвөн хэсэг болон тасрав; 2. салах, тусгаарлах, хөрөнгө хуваах; после смерти отца дети разделились эцгийнхээ үхсэний дараа хүүхдүүд тусгаарлагдав; 3. (санал) хуваагдах, зөрөх; мнения разделились санал зөрөв.

РАЗДЕЛЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. өнгөтэй болгох, өнгөтэй хийх, өнгөөр будах; 2. засах, боловсруулах; 3. эвдэх.

РАЗДЕЛЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. салгах, ангижрах, хагацах; 2. хариугаа авах, шийдийг олох, нэгийгээ үзэх.

РАЗДЕЛЬНО, *нареч.* саланги, салангад, тус тус, тус бүр; произносить раздельно саланги дуудах.

РАЗДЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. саланги, саланхай, салангад, тусгаар, тус тус; раздельное жильство саланги амьдрах; 2. саланги, салангад, тус тус, тус бүр; раздельное произношение тус бүрийг дуудах, салгаж дуудах.

РАЗДЕЛЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. хуваах, таслах, хуваарилах; 2. тасалж өгөх, хувааж өгөх; 3. хуваалцах, амсалцах, үзэлцэх, эдлэлцэх.

РАЗДЕЛЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* 1. хуваагдах, тасрах; 2. салах, тусгаарлах, хөрөнгө хуваах; 3. (санал) хуваагдах, зөрөх.

РАЗДЕРГИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **РАЗДЕРНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов., что (разг.).* ярс гэтэл нээх, ярс гэтэл сөхөх; раздёрнуть занавески кешиг ярс гэтэл нээх.

РАЗДЕТЬ, *-аю, -аешь; сов.* хувцсаа тайлсан, хувцасгүй.

РАЗДЕТЬ, *-ену, -енешь; -детый; сов., кого-что).* 1. хувцас тайлах; раздеть ребёнка хүүхдийн хувцас тайлах; 2. хувцсы нь тайлж авах, нүцгэлэх, шалдлаах.

РАЗДЕТЬСЯ, *-енусь, -енешься; возвр.* хувцсаа тайлах.

РАЗДИРАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. ураг, цуу татах, ханз татах, хуу татах, тас татах; 2. кагарал гаргах; общество, раздираемое классовыми противоречиями ангийн зөрчил гарсан нийгэм; 3. гарчилгах, шаналгах, зовоох; тоска раздирает сердце гуниг сэтгэл зүрхийг шаналгана.

РАЗДИРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* урагдах, цуурах, ханзрах.

РАЗДИРАЮЩИЙ, *-ая, -ее.* сэтгэл донсолдсон, оройны үс орвойм; раздирающий душу крик оройны үс орвойм дуун.

РАЗДОБИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; сов. (разг. и ирон.).* сайн болох, сайн зан гаргах, сүрхий болох, өгөөмөрч болох.

РАЗДОБИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **РАЗДОБИТЬ**, *-буду, -будешь; -был; -будь; сов., кого-что (разг.).* олох, эрж олох, олж авах; раздобыть нужную книгу кэрэгтэй номоо олж авах.

РАЗДОИТЬ, *-ою, -оишь (и -оишь); -овный; сов., кого-что.* сүү оруулах, сүүтэй болгох, ивэлгэх.

РАЗДОИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -бится (и боится); сов.* сүү орох, сүүтэй болох, ивэлгэх.

РАЗДОЙ, *-я, м.* сүү оруулах, сүүтэй болох.

РАЗДОЙНЫЙ, *-ая, сүүтэй, сүү ихтэй.*

РАЗДОЛЬЕ, *-я, ср.* 1. уудам (зай); раздолье степей хөдөө талын уудам, уудам тал; 2. эрх дураара байх, дур зоргооро байх; теперь ему дома раздолье тэр (хүн) одоо гэртээ эрх дураара байна.

РАЗДОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен -льна (разг.).* дур зоргооро, эрх дураара; раздольная жизнь эрх дураара амьдрах.

РАЗДО'Р, *тв. м.* ярууа, эдрэл; *сестя* раздоры *тэв* рууд сарих.

РАЗДОСА'ДОВАТЬ, *здую, *дуешь; *анный; сов., кого (что) (разг.)* эгдүү хөдөлгөх, хор шар хүргэх, гомдуулан эгдүүлэх, харамсуулан уурлуулах.

РАЗДРАЖА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. почроох, хөндөх, сэдэх, сэдэрэх, гижигдэх, ирвэгнүүлэх; 2. цухалдуулах, цухал хүргэх, уур хүргэх.

РАЗДРАЖА'ТЬСЯ, *-ажьсь, -аешья; несов.* 1. почрох, сэдэрэх, хөндөгдөх; 2. цухалдах, цухал хүрэх, уур хүрэх.

РАЗДРАЖЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. почрол, почроох, хөндөх, сэдэх, сэдэрэх; *вызываеь* раздражение *кожи арьс* почроох; 2. цухал, цухалдуулах, цухалдах.

РАЗДРАЖЕ'ННЫЙ, *-ая, -се.* 1. почирсон, сэдэрсэн, хөндөгдсөн; *раздражённая кожа* почирсон арьс; 2. цухалдсан, цухал хүрсэн; *раздражённый тон* цухалдсан дуу.

РАЗДРАЖИ'ТЕЛЬ, *-я, м. (книжн.)* почруул; *внешний раздражитель* хөндлөнгийн почруул.

РАЗДРАЖИ'ТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* цухал, цухалдаг зан.

РАЗДРАЖИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -се; -дон, -льна.* цухалдаг, цухал ихтэй; *раздражительный человек* цухал ихтэй хүн, уцаар хүн.

РАЗДРАЖИ'ТЬ, *-ажу, -жишь; -жанный (-эн, -ена) сов.* 1. почроох, хөндөх, сэдэх, сэдэрэх, гижигдэх, ирвэгнүүлэх; *раздражить кончики нервов* мэдрэлийн судлын үзүүрийг почроох; 2. цухалдуулах, цухал хүргэх, уур хүргэх; *раздражить кого-либо* назойнигдми просьбами салажгүй гуйж цухалдуулах.

РАЗДРАЖИ'ТЬСЯ, *-жусь, -жишься; сов.* 1. почрох, сэдэрэх, хөндөгдөх; *кожа* раздражилась *арьс* почроо; 2. цухалдах, цухал хүрэх, уур хүрэх; *раздражиться и сказать* резкость *цухалдан ширүүн үг* хэлэх.

РАЗДРАЗНИ'ТЬ, **азню, *азнишь; -данный (-эн, -ена); сов. (разг.)* 1. хор хөдөлгөх, хор мээжих, хор шар хүргэх, хор хүргэн уурлуулах, гааруулах; *раздразнить собаку* нохой гааруулах; 2. хөдөлгөх, хүргэх; *раздразнить аппетит* идэх дур хүргэх, дорхой хөдөлгөх.

РАЗДРОБИ'ТЬ, *-бляю, -бьшь; -обланный (и -обланный); -эн, -ена); сов., что.* 1. няцлах, хэмхлэх, бутлах, бутаргах; *раздробить камень* чулуу бутлах; 2. болгох, болгон бутлах, болгон задлах; *раздробить метры в сантиметры* метрийг сантиметр болгох.

РАЗДРОБИ'ТЬСЯ, *-итсья; сов.* няцрах, хэмхрэх, бутрах, бут үсрэх, цацрах.

РАЗДРОБЛЕ'НИЕ, *-я, ср.* няцлах, хэмхлэх, бутлах, бутаргах.

РАЗДРОБЛЕ'ННОСТЬ, *-и, ж.* РАЗДРОБЛЁ'ННОСТЬ *-и, ж.* бутархай байх.

РАЗДРОБЛЕ'ННЫЙ, **РАЗДРОБЛЁ'ННЫЙ**, *-ая, -се.* 1. няцархай, хэмхэрхий, бутархай, няцарсан, хэмхэрсэн, бутарсан; *раздроблённая кость* хэмхэрхий яс; 2. бутархай, жижиг бутархай; *раздроблённое сельское хозяйство* жижиг бутархай хөдөө аж ахуй.

РАЗДРОБЛЯ'ТЬ, *-ляю, -ляшь; несов.* 1. няцлах, хэмхлэх, бутаргах, бутлах; 2. болгох, болгон бутлах, болгон задлах.

РАЗДРОБЛЯ'ТЬСЯ, *-лясь, -ляшья; несов.* няцрах, хэмхрэх, бутрах, бут үсрэх, цацрах.

РАЗДРУЖИ'ТЬСЯ, *-жусь, -ужимья (и -ужимья); сов., с кем (разг.)* эв эвдрэх, тунжин хагарах, эв тасрах; *раздружиться с приятелем* найзтайгаа эв эвдрэх.

РАЗДУВА'НИЕ, *-я, ср.* 1. үлээх, үлээж асаах, үлээн ноцоох; 2. хөрүүлэх, хэт сайрлах, хөөргөх, бөгдөөх,

РАЗДУВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. үлээх, үлээж асаах, үлээн ноцоох; 2. хунхийтэл үлээх, бүлхийтэл үлээх; 3. хавдах, бөндийх, бондойх; 4. хэт үнэлэх, хэт өргөх, дөвийлгөх, хөөргөх; 5. хэт олшруулах, хэт ихэсгэх, дөвийлгөх; 6. хийсгэх, намилзуулах; *ветер* раздувает *знамена* салхи туг намилзуулна.

РАЗДУВА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешья; несов.* 1. хий дүүрэх, чигтгий, тэсгийх; 2. хөөх, хавдах, бөндийх, бондойх; 3. үлээгдэх, хийлэгдэх.

РАЗДУ'МАТЬ, *-аю, -аешь; сов., с неопр. (санаснаа) байх, (гэснээ) болх, (зорьсноо) буцах; раздумать* ийти в кино кино үзэх *гэснээ* болх.

РАЗДУ'МЫВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов.* бодлого боллох, бодох, олон санаа санах, иг маг хийх.

РАЗДУ'МЫВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов. (санаснаа) байх, (гэснээ) болх, (зорьсноосоо) буцах.*

РАЗДУ'МЬЕ, *-я, ср.* 1. бодлого болох, санаашрах; *сидеть в глубоком раздумье* бодлого болон суух; 2. тээнгэлзэх сэтгэл, олон санаа, иг маг хийх; *на сердце* раздумье *легко* пээжинд олон санаа төрөв.

РАЗДУ'ТЫЙ, *-ая, -се.* 1. хөөсөн, хавдсан; *раздутая шека* хавдсан хацар; 2. хөөргөсөн, өргөсөн, дөвийлгөсөн; *раздутая знаменитость* дөвийлгөж алдаршуулсан хүн; 3. хэт олшруулсан, хэт ихэсгэсэн, дөвийлгөсөн.

РАЗДУ'ТЬ, *-ую, -уешь; -утый; сов., что.* 1. үлээх, үлээж асаах, үлээж ноцоох; *раздуть огонь* гал үлээж асаах; 2. хунхийтэл үлээх, бүлхийтэл үлээх; *ветер* раздул паруса салхи далбааг хунхийтэл үлээх; 3. хөөх, хавдах, бөндийх, бондойх; *шкю* раздуло хацар хавдах; 4. хэт үнэлэх, өргөх, дөвийлгөх, хөөргөх; *раздуть чью-нибудь* ошмбку хүний алдааг дөвийлгөх; 5. хэт олшруулах, хэт ихэсгэх, дөвийлгөх; *раздуть штаты* орон тоо хэт олшруулах.

РАЗДУ'ТЬСЯ, *-уюсь, -уешься; сов.* 1. хий дүүрэх, чигтгий, тэсгийх; 2. хөөх, хавдах, бөндийх, бондойх; *шека* раздулась *хацар* хавдав.

РАЗЕВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* ангайх.

РАЗЖА'ЛОБИТЬ, *-бляю, -бьшь; -бланный; сов., кого (что)* ерөвдүүлэх, сэтгэл уяруулах; *разжалобить* кого-либо *стонами* болсоор ерөвдүүлэх.

РАЗЖА'ЛОБИТЬСЯ, *-блясь, -бьшья; сов. (разг.)* ерөвдөх, сэтгэл уярах; *разжалобился при виде детских слёз* хүүхэд уйлахаар ерөвдөв.

РАЗЖА'ЛОВАННИЕ, *-я, ср. (тушаал)* бууруулах, зэрэг гэргэм бууруулах.

РАЗЖА'ЛОВАННЫЙ, *-ая, -се.* 1. *(тушаал)* буурсан, зэрэг гэргэм буурсан; 2. *(тушаал)* буурсан хүн, зэрэг гэргэм буурсан хүн.

РАЗЖА'ЛОВАТЬ, *-ляю, -ляешь; -анный; сов., ког го (что) (устар.)* *(тушаал)* бууруулах, зэрэг гэргэм бууруулах; *разжаловать в рядовые* бууруулж энгийн цэрэг болгох.

РАЗЖА'ТЬ, **зожму, *зожмшь; -атий; сов., что.* тавих, тэнийлгэх, сунгах, ангайлгах, нээх; *разжать кулак* зангидсан гараа тэнийлгэх.

РАЗЖА'ТЬСЯ, *I и 2 л. не употр.* **зожмьтсья; сов.* тэнийх, сунах, ангайх, ангайлгах, нээгдэх; *сомкнулись губы* разжалось *жимийсан* уруул ангайх.

РАЗЖЕВА'ТЬ, *-жую, -жушь; -жёванный; сов., что.* РАЗЖЕВЫВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. зажлах, кнвэх; *разжевать* пишу идэх юм зажлах; 2. гайлбардаж өгөх, хэлж өгөх; *разжевать и положить* в рот ойд нь ортол хэлж өгөх.

РАЗЖЕ'ЧЬ, **зожгу, *зожжшь, *зожгут; разжжг, *зожжгла; *зожженный (-эн, -ена); сов., что.* 1. асаах, ноцоох; *разжечь* огонь *гал* ноцоох; 2. хөдөлгөх, дэврүүлэх, дэгдээх, өрнүүлэх; *разжечь партизанскую войну* в тылу врага *дэйсны* ар талд партизаны дайн өрнүүлэх.

РАЗЖЕ'ЧЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., *ожжется; разжжгся, *ожжжгся; сов. 1. асгах, ноцох; дрова разжжглись тула ноцох; 2. хөдөх, дэврэх, дэгдэх, өрнөх; вражда разжжглась дайсагнах нь дэврэн.

РАЗЖИГА'ТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. асаах, ноцоох; 2. хөдөлгөх, дэврүүлэх, дэгдэх, өрнүүлэх.

РАЗЖИГА'ТЬСЯ, -ается; несом. 1. асах, ноцоох; 2. хөдлөх, дэврэх, дэгдэх, өрнөх.

РАЗЖИДИ'ТЬ, -ажу, *идишь; *жжвнный (-жн, *она); сов., что (разг.), **РАЗЖИЖА'ТЬ**, -аю, -аешь; несом; шингэрүүлэх.

РАЗЖИЖЕ'НИЕ, -я, ср. шингэрүүлэх, шингэрүүх ээлт.

РАЗЖИМА'ТЬ, -аю, -аешь; несом. гавьх, тэнийлгэх, сунгах, ангайлгах, нээх; сидеть, не разжимая рта ам нээлгүй суух, амаа хамжин суух.

РАЗЖИМА'ТЬСЯ, -ается; несом. тэнийлх, сунах, ангайх, ангайлгах, нээгдэх.

РАЗЖИРЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. чаргалах, өсөхлөх.

РАЗЗАДО'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несом. өдөөх, дэврэх, хоры нь хөдөлгөх; хорхойгнй нь хүргэх.

РАЗЗАДО'РИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несом. дэврэх, хор хөдлөх.

РАЗЗАДО'РИТЬ, -рю, *ршишь; *ррнный; сов., кого (что) (разг.). өдөөх, дэврэх, хоры нь хөдөлгөх, хорхойгнй нь хүргэх.

РАЗЗАДО'РИТЬСЯ, -рюсь, *ршишься; сов. (разг.). дэврэх, хор хөдлөх.

РАЗЗВОНИ'ТЬ, -ию, -ишь; сов., о ком-чем (прот. неодобр.). зар гараах, хүн хүнд мэдэх.

РАЗЗНАКО'МИТЬСЯ, -млюсь, -мишься; сов., с кем (разг.). эвдрэх, эвгүй болох, эв тасрах, гүнжин каз гарах.

РАЗЗНУ'ТЬ, *жу, *нешь; *утый; сов., что (разг.). ангайх; разинуть рот ам ангайх.

РАЗЗН'Я, -и, м. и ш. (разг. пренебр.). алмай эмтан, алмайрагч.

РАЗЗ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, *ое; *лен, *льна. гайхалгай, гайхам; разительное сходство гайхалтай адилхан.

РАЗЗ'ТЬ I, *ражу, *рашишь; несом., кого-что (жижж.). похих, ниргэх; разить прикладом бууны богсоор похих; разить врага дайсныг ниргэх.

РАЗЗ'ТЬ II, *ит; *бза; *несом., чем от кого-чего (прот.). үнэр гутах, үнэр танар гарах, үнэртэх; от него разит перегаром түүнээс архи үнэртэж байна.

РАЗЛАГА'ТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. задлах, ялгах, куваах; 2. ялзуулах, завхруулах, ёс журамгүй болгох, самууруулах, өмх замбараагий нь алдуулах.

РАЗЛАГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несом. 1. задрах, ялгарах, куваагдах; 2. ялзрах, өмхийрөх, өмхрөх; 3. ялзрах, завхрах, ёс журамгүй болох, самуурах, өмх замбараагаа алдах.

РАЗЛАГА'ЮЩИЙ, -ая, *е. ялзуулах, завхруулах, задруулах; оказывать разлагающее внимание нуу нөлөө үзүүлж задруулах.

РАЗЛА'Д, -а, м. 1. эмхгүй байдал, өмх хялгүй байх, өмх замбараагүй болох; разлад в работе *ащи өмх замбараагүй болох; 2. хэрүүл, эвдрэл, эв тасралт; семейный разлад гэр бүлийн хэрүүл.

РАЗЛАДИ'ТЬ, *ажу, *адишь; *аженный; сов., что. 1. эвдэх, гэмтэх; разладить часы цаг эвдэх; 2. бүтээлгүй болгох, сандаах; разладить дело керэг бүтээлгүй болгох.

РАЗЛАДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. 1. эвдрэх, гэмтэх; машина разладилась машин гэмтэх; 2. бүтээлгүй болох, сандаах; дело разладилось энэ керэг бүтээлгүй болов.

РАЗЛА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. эвдэх, гэмтэх; 2. бүтээлгүй болох, сандах.

РАЗЛА'ЖИВАТЬСЯ, -ается; несом. 1. эвдрэх, гэмтэх; 2. бүтээлгүй болох, сандах.

РАЗЛА'МЫВАТЬ, -аю, *аешь; несом. хута хута татах, хугалах, хэмх татах, бутлах, хэмхлэх, эвдлэх.

РАЗЛА'МЫВАТЬСЯ, -ается; несом. хута хута буух, хугарах, бутрах, хэмх хэмх үсрэх, хэмхрэх, эвдрэх.

РАЗЛЕЗА'ТЬСЯ, -ается; несом. **РАЗЛЕЗ'ТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -зется; *зезя, *зззлась; сов. (прот.). сэмрэх, яз үсрэх, удрах, зад буух, урагдах.

РАЗЛЕНИ'ТЬСЯ, -ежусь, -ежишься; сов. (разг.), залхууч болох, залхуудаа баригдах.

РАЗЛЕПИ'ТЬ, -леплю, -лепишь; *лепленный; сов., что (разг.). наалдсан юмыг хуулах, салгах; разлепить склеившиеся страницы наалдсан хуудас салгах.

РАЗЛЕПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -лепится; сов. (разг.), наалдахгүй хуурах, наалдалгүй садах.

РАЗЛЕПЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несом. наалдсан юмыг хуулах, салгах.

РАЗЛЕПЛЯ'ТЬСЯ, -яется; несом. наалдахгүй хуурах, наалдалгүй садах.

РАЗЛЕТ, -а, м гүйдэл; перескочить с разлёту через что-либо гүйдэл дундаа юм харайн гарах, гүйн; гүүтээ юм харайж гарах.

РАЗЛЕТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несом. 1. зүг зүг нисэх, тархан нисэх, бутран нисэх; 2. хийсэх, хийсэн сарних, тарж унах; 3. бут үсрэх, бутрах; 4. сарних, арилах, тасрах; 5. хурдлах; 6. хийсэх, дэврэх; поди платья разлетаются хувцасын хормой дэрвэнэ.

РАЗЛЕТЕ'ТЬСЯ, -лечусь, -летишься; сов. 1. зүг зүг нисэх, тархан нисэх, бутран нисэх; птицы разлетелись олон шувуу зүг зүг нисэх; 2. хийсэх, хийсэн сарних, тарж унах; птицы разлетелись навчно хийсэн сарних; 3. бут үсрэх, бутрах; таретка разлетелась вдребезги таваг бут үсрэх; 4. сарних, арилах, тасрах; надежны разлетелись горьлого тасрав; 5. хурдлах; разлетелись, удариться о стооб хурд далж шон мөргөх.

РАЗЛЕ'ТЬСЯ, -ляжусь, *ляжешься; *лжся, *лжжлась; сов. (разг.). тарайн хэвтэх, налайн хэвтэх; разлетелся на траве ногоон дээр тарайн хэвтэх.

РАЗЛИ'В, -а, м. 1. хийх, аягалах, савлах, юлзэх; 2. үер, үерлэх, халих.

РАЗЛИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несом. 1. асгах; 2. хийх, аягалах, савлах, юлзэх; 3. цацруулах, бүтээх.

РАЗЛИВА'ТЬСЯ, -ается; несом. 1. асгарах; 2. бялах, халих, үерлэх; 3. тархах, бүтэх, цацрах; 4. сайжран дуулах, донгодох, жиргэх; солодей разливается алган гургалдай жиргэнэ; 5. олон юм ярих.

РАЗЛИВНО'Й, -ая, *ое. 1. савгүй зардаг, юлж худалддаг; разливное вино савгүй зардаг архи; 2. савлах, юлзэх; разливной аннрат савлах аццарах.

РАЗЛИНОВА'ТЬ, *ую, *нуешь; *ованный; сов., что. **РАЗЛИНОВА'ТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несом. шугамдах; разлиновать тетрадь дэвтэр шугамдах.

РАЗЛИ'ТЬ, *волью, *вольешь; *вл, *вла, *ило; *глей; *итый (-ит, -ита, -ито); сов., что. 1. асгах; разлить вино на скатерть ширэний бүтээлг дээр дэрс асгах; 2. хийх, аягалах, савлах, юлзэх; разлить чай гостям зочод цай аягалах; 3. цацруулах, бүтэх; ☆ их водой не разольешь ед зүү шивэн зайгүй нөхөд.

РАЗЛИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., *вольется; *илась; *лется; сов. 1. асгарах; 2. бялах, халих, үерлэх; река разлилась гол үерлэх. 3. тархах, дэлгэрэх, бүтэх, цацрах; разлились потоки светогэрэл цацрав.

РАЗЛИЧА'ТЬ, -аю, *аешь; несом. ялгах, ялгаж карах, карах.

РАЗЛИЧА'ТЬСЯ, -ажьсь, *аешься; несом. 1. ялгаагай байх, ялгагдах; различаться длиной, шириной, объемом урт, өргөн, эзлэхүүний (объем) ялгаатай байх; 2. ялгарах, ялгаран карагдах.

РАЗЛИЧИЕ, -я, ср. 1. ялгаа, өөр өөр (байх); различие во взглядах үзэл ялгаатай байх; 2. ялгавар, ялгаа, ялгаж тэмдэг; знаки различия ялгаж тэмдэг; 3. ялгал, ялгаа, ялгавар; делать различие ялгаж үзэх; без различия ялгалгүй, ялгаагүй; ялгаваргүй.

РАЗЛИЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ялгаж; различительный признак ялгаж шинж тэмдэг.

РАЗЛИЧИТЬ, -чу, -чишь; -чѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., кого-что. ялгаж, ялгаж харах, харах; с трудом различить что-либо в темноте харанхуйд юмыг арай гэж харах.

РАЗЛИЧНО, нареч. өөр өөр, янз янз.

РАЗЛИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. өөр өөр, янз янз, ялгаатай; различные мнения өөр өөр санал; 2. янз бүрийн, төрөл бүрийн, зүйл зүйлийн, элдвийн; различные отрасли промышленности и сельского хозяйства үйлдвэр, хөдөө аж ахуйн төрөл бүрийн салбар; занят различными делами элдвийн ажилтай.

РАЗЛОЖЕНИЕ, -я, ср. 1. задлах, ялгаж, хуваах; 2. ялзрах, өмхийрөх, өмхрөх; 3. задрах, сарних, ялзрах, завхрах, самуурах.

РАЗЛОЖИВИШЬСЯ, -аясь, -еясь; 1. ялзарсан, өмхийрсөн, өмхөрсөн; 2. ялзарсан, ёс журмаа алдсан, завхарсан.

РАЗЛОЖИТЬ I, -ожу, -ожить; -оженный; сов., что. 1. гавих, өрөх, дэлгэх; разложить вещи юмаа дэлгэх, юмаа өрөх; 2. дэлгэх, дэлгэж гавих; разложить ковёр хивс дэлгэх; 3. хуваарилах, онгодуулах; разложить расход между всеми участниками поезда; заряды явсан хүмүүст бүгдэд нь онгодуулах; 4. (эвдлэх) асаах, (өрж) ноцоох; разложить костёр суудэг гал ноцоох.

РАЗЛОЖИТЬ II, -ожу, -ожить; -оженный; сов. 1. задлах, ялгаж, хуваах; разложить воду на кислород и водород усыг хүчилтөрөгч устөрөгч хоёр болгон задлах; 2. ялзруулах, завхруулах, ёс журамгүй болгох, самууруулах, өмх замбараагүй нь алдуулах; разложить армию врага дайсны цэргийн өмх замбараагүй нь алдуулах.

РАЗЛОЖИТЬСЯ I, -ожусь, -ожившись; сов. (разг.). юмаа гавих, өрөх, дэлгэх; разложился и начал зашиваться юмаа дэлгээд ажиллаж эхлэв.

РАЗЛОЖИТЬСЯ II, -ожусь, -ожившись; сов. 1. задрах, ялгарах, хуваагдах; окись ртути разложилась на ртуть и кислород мөнгөн усны исэл нь мөнгөн ус, хүчилтөрөгч хоёр болон задрав; 2. ялзрах, өмхийрөх, өмхрөх; 3. ялзрах, завхрах, ёс журамгүй болох, самуурах, өмх замбараагаа алдах; враг разложился дайсан самуурав.

РАЗЛОМ, -а, м. 1. хугалах, жагалах, эвдэх; 2. эвдэрхий, хагархай, хугархай газар; по линии разлома эвдэрхий газраар нь.

РАЗЛОМАТЬ, -аю, -аешь; -оманный; сов., что. куга татах, хугалах, бутлах, хэмхлэх, хэмх татах, эвдлэх; разломать палку мод хуга татах; разломать старый сарай хуучин саравч эвдлэх.

РАЗЛОМАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. куга буух, хугарах, бутрах, хэмх үсрэх, хэмхрэх, эвдрэх.

РАЗЛОМИТЬ, -омлю, -омишь; -омленный; сов. куга татах, хугалах, хэсэглэх, хэмхлэх.

РАЗЛОМИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -омится; сов. куга үсрэх, хугарах, (хоёр) хэсэг болох, бутрах, хэмхрэх; сухарь легко разломилась хатаамал галд амархан хэмхрэн.

РАЗЛУКА, -и, ж. салах, хагацах; наступил день разлики хагацах цаг болов.

РАЗЛУЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. сэлгэх, хагацаах.

РАЗЛУЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. вадах, хагацах.

РАЗЛУЧИТЬ, -чу, -чишь; -чѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., кого (что) с кем или кого (что) (во мн. ч.), салгах, жагацаах; различить друзей анд нөхдийг хагацаах.

РАЗЛУЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. салах, хагацах; различиться ненадолго түр зуур салах.

РАЗЛЮБИТЬ -люблю, -любишь; -любленный; сов., кого-что и с неопр. хайрлахаа болих, дургүй бодох.

РАЗМАГНИТИТЬ, -ичу, -ишь; -иченный; сов. соронзгүй болгох; размагнитить сталь болдыг соронзгүй болгох.

РАЗМАГНИТИТЬСЯ, -ичусь, -ишишься; сов. соронзгүй болох.

РАЗМАГНИЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. соронзгүй болгох.

РАЗМАГНИЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. соронзгүй болох.

РАЗМАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; -азанный; сов., что. будах, түрхэх, нялах, халтарлах; размазать грязь по лицу нүүрээ халтарлах.

РАЗМАЗАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -мажется; сов. наалдах, халдах, болох; грязь размазалась по полу шал шавхай болжээ.

РАЗМАЗНЯ, -и, род. мн. -ней. 1. шингэн будаа; 2. дорой хүн, үхээнц амьтан.

РАЗМАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. будах, түрхэх, нялах халтарлах.

РАЗМАЗЫВАТЬСЯ, -ается; несов. наалдах, халдах, болох.

РАЗМАЛЕВАТЬ, -лєю, -лєюшь; -лѣванный; сов., кого-что (разг.), **РАЗМАЛѢВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. бялах, бядах, эрээлж мяраалах.

РАЗМАЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тээрэмдэх, нүд дэх, талхлах.

РАЗМАЛЫВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. гурил болох, галх болох; 2. тээрэмдэгдэх, нүдэгдэх, галжлагдах.

РАЗМАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тайлах, задлах, дэлгэх, цувах.

РАЗМАТЫВАТЬСЯ, -ается; несов. задрах цувах, тайлах.

РАЗМАХ, -а, (-у), м. 1. далайх, далайц, эрч ударить с размаху далайн цохих; перескочить с размаху эрчиндээ харайн гарах; 2. алд, дэлц, далайц; размах крыльев самолета онгоцны далавчны дэлц; 3. далайц; широкий размах работы их далайцтай ажил.

РАЗМАХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэвэх, дэлэх, сарвагануулах, дэллэх, дэрвэх, дэрвэлзүүлэх; размачивать руками гараа сарвагануулах.

РАЗМАХИВАТЬСЯ, -ажусь, -ажившись; несов., **РАЗМАХНУТЬСЯ**, -нушь, -нѣшься; сов; далайх; размачиваться, чтобы ударить цохих гэж далайх.

РАЗМАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэвтээх, норгох.

РАЗМАШИСТО, нареч. сийрүү таталган, далайц, дэлэц, хол; размашисто писать сийрүү таталган бичих.

РАЗМАШИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист (разг.). далайц ихтэй, далайсан, дэлсэн, хол, сийрүү таталгасан; размашистый шаг хол алхаа; размашистый почерк сийрүү таталгасан бичиг.

РАЗМЕЖЕВАНИЕ, -я, ср. зааглах, зааг тогтоох.

РАЗМЕЖЕВАТЬ, -жуж, -жуешь; -жеванный; сов., что. 1. зааглах, зааг гаргах; размежевать землю газар зааглах; 2. зааглах, зааг тогтоох, тодорхойлох; размежевать работу учреждений албан бэйгууллагуудын ажлыг зааглах.

РАЗМЕЖЕВАТЬСЯ, -жуюсь, -жуешься; сов. 1. зааглагдах, зааглан тусгаарлах; 2. (үйл ажиллагааныхаа) заагийг тогтоох, тодорхойлох, зааглан тусгаарлах; 3. зааглан салах, зааглан холдох, хөндлөрөх.

РАЗМЕЖЕВЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. зааглах, зааг гаргах; 2. зааглах, зааг тогтоох, годорхойлох.

РАЗМЕЖЕВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. зааглагдах, зааглан тусгаарлах; 2. (уйд ажиглаагааныхаа) заагийг тогтоох, годорхойлох, зааглан тусгаарлах; 3. зааглан салах, зааглан холдох, хөндийрэх.

РАЗМЕЛЬЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* нүдэх, галхлах, бутлах, жижиглэх, үйрүүлэх.

РАЗМЕЛЬЧЕНИЕ, -я *ср.* нүдэх, галхлах, бутлах, жижиглэх, үйрүүлэх, нүдлэг, бутлалт, үйрүүлэг.

РАЗМЕЛЬЧИТЬ, -чу, -чишь; *-ичный (-ен, -ена); сов.* нүдэх, галхлах, бутлах, жижиглэх, үйрүүлэх; *размельчить сахар в порошок* ёстон галхлах, чихэр нүдэх.

РАЗМЕ'Н, -а, *м.* 1. задлах, бутлах, жижиглэх; *размен денег* мөнгө задлах; 2. солих, арилжаа, солих, арилжих; *размен пленных* олзлогсдыг солих.

РАЗМЕ'НИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (разг.)* 1. задлах, бутлах, жижиглэх; 2. солих, арилжих.

РАЗМЕ'НИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. задлах, арилжих; 2. солигдох, арилжигдах.

РАЗМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. задгай, бутархай, жижиг; *разменные деньги* задгай мөнгө; *разменная монета* жижиг мөнгө; 2. солионы, арилжааны, солих, арилжих.

РАЗМЕНЯТЬ, -аю, -аешь; *-енный; сов., что.* 1. задлах, бутлах, жижиглэх; *разменять сто рублей* зуун төгрөг задлах; 2. солих, арилжих.

РАЗМЕНЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов. (разг.)* солих, арилжих; *разменяться* пешками шагрын хүү арилжих; ☆ *разменяться* на мелочи, по мелочам аар саар юманд авьяас чадлаа барах.

РАЗМЕ'Р, -а, *м.* хэм, хэмжээ; *размер заработной платы* цалингийн хэмжээ; *размер костюма* хувцасны хэмжээ; *принять широкие размеры* их хэмжээнд хүрэх; *размер такта* айзмын хэм.

РАЗМЕ'РЕННЫЙ, -ая, -ое; *-ен, -енна. (нэг)* жигд, хэмнэлдтэй; *размеренные движения* жигд хөдөлгөөн.

РАЗМЕ'РИТЬ, -рю, -ришь; *-ренный; сов., что.* **РАЗМЕРЯТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* хэмжих; *размерить место для постройки* барилгын газар хэмжих.

РАЗМЕСИТЬ, -ешу, -есишь; *-ешенный; сов., что.* зуурах; *размесить тесто* гурил зуурах.

РАЗМЕСИТЬ, -мету, -метишь; *-мел, -мела; -мелтый; -метенный (-ен, -ена); сов., что.* шүүрдэх, хамах; *размести снег* нас хамах.

РАЗМЕСИТЬ, -ещу, -естишь; *-ещенный (-ен, -ена); сов., кого-что.* 1. тавих, өрөх, байрлуулах, байрыг олгох, суулгах; *разместить товары по полкам* тавиур дээр бараа өрөх; *разместить пассажиров* зорчигсдын байрыг олгох; 2. гараах, оногдуулах; *разместить заём* зээллэг гараах, зээллэг захиалуулах.

РАЗМЕСИТЬСЯ, -ещусь, -естишься; *сов.* багтах, байраа олох, сууж авах; *удобно разместиться в вагоне* вагонд тавтайхан сууж авах.

РАЗМЕТАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* шүүрдэх, камах.

РАЗМЕТАТЬ II, -ечу, -ечешь; *сов., кого-что.* тавих, гарааж хаях; *разметать сено* для просушки өвс гарааж хатаах.

РАЗМЕТАТЬСЯ, -ечусь, -ечешься; *сов.* 1. тэлчилж эхлэх, тэлчигнэж эхлэх; *разметаться во сне* унтаагаараа тэлчигнэж эхлэх; 2. тарайн хэвтэх, тэрийн хэвтэх.

РАЗМЕ'ТИТЬ, -мечу, -метишь; *-еченный; сов., что.* тэмдэглэх, тэмдэг тавих.

РАЗМЕ'ТКА, -и, *ж.* 1. тэмдэглэх, тэмдэг тавих; 2. тэмдэг.

РАЗМЕ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гараах, тавих, тавих хаях.

РЕЗМЕЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тэмдэглэх, тэмдэг тавих.

РАЗМЕШАТЬ, -аю, -аешь; *-шанный; сов., что.* кутгах, холих; *размешать сахар в чае* цайнд чихэр кийж кутгах.

РАЗМЕЩАТЬСЯ, -ажусь, -аешься; *сов.* 1. багтах, байраа олох, сууж авах; 2. тэвигдэх, өрөгдөх; 3. тавирагдах.

РАЗМЕЩЕНИЕ, -я, *ср.* 1. тавих, өрөх, байрлуулах, байрыг олгох, суулгах; 2. гараах, оногдуулах.

РАЗМИНАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. нидчих, нухчих, элдэх; 2. зуурах, багсах, нухах, эвлүүдэх, нийлүүдэх; 3. чилээ гаргах, нухлах, дарах, барих.

РАЗМИНАТЬСЯ, -ажусь, -аешься; *несов.* 1. нухчихдах, элдэгдэх, зөөлрөх; 2. зуурагдах, багсрагдах, нухагдах, эвлэх, нийлэх; 3. биеийнхээ чилээг гаргах.

РАЗМИНИ'РОВАНИЕ, -я, *ср.* мина арилгах, мина кураах, мина арилгалт, мина хураалт.

РАЗМИНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *-анный; сов. и несов.* *что.* мина арилгах, мина хураах.

РАЗМИНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов. (прост.)* зөрөх, зөрөн гарах, зөрөн өнгөрөх; *разминуться с товарищем* нөхөртэйгөө зөрөх; *по узкой дороге две машины с трудом разминулись* хоёр машин нарийн замаар арай гэж зөрөв.

РАЗМНОЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. олон болгох, олшруулах; 2. үржүүлэх, өсгөх.

РАЗМНОЖАТЬСЯ, -ажусь, -ажетесь; *несов.* 1. олон болгох, олшрох; 2. үржих, өсөх.

РАЗМНОЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. олон болгох, олшруулах; *размножение рукописи* на пишущей машинке бичгийн машинаар бичиг олон хувь болгох; 2. үржих, үржил, өсөх; *половое размножение* бэлгийн үржил; *бесполое размножение* бэлгийн бус үржил.

РАЗМНО'ЖИТЬ, -жу, -жишь; *-женный; сов.* 1. олон болгох, олшруулах; *размножить рукопись* (бичмэл) бичиг олон хувь болгох; 2. үржүүлэх, өсгөх; *размножить кроликов* молтогчин туулай өсгөх.

РАЗМНО'ЖИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.* 1. олон болох, олшрох; 2. үржих, өсөх.

РАЗМОЗЖИТЬ, -жу, -жишь; *-женный (-ен, -ена); сов., что (разг.)* бяцлах, бяц цохих; *размозжить голову* толгой бяц цохих.

РАЗМО'ИНА, -ы, *ж.* усанд идэгсэн газар.

РАЗМОКАТЬ, -ает, *несов.*, **РАЗМО'КНУТЬ** 1 и 2 л. не употр., -окнет, -ок, -ока; *сов.* дэвтэх, нялцайх; *полосны* размокли гутлын ул дэвтэв.

РАЗМО'Л, -а, *м.* 1. тээрэмдэх, нүдэх; 2. (гурилын) чанар, ширхэг, тээрэмдэлт; *мука* крупного размола бүдүүн (ширхэгтэй) гурил; *мука* мелкого размола нарийн (ширхэгтэй) гурил.

РАЗМО'ЛВКА, -и, *ж.* муудах, өвгүй болох; *размолвка* между друзьями найз нар муудах.

РАЗМОЛОТЬ, -мелю, -мелешь; *-олотый; сов., что.* тээрэмдэх, нүдэх, галхлах; *размолоть пшеницу* улаан буудай тээрэмдэх.

РАЗМОЛОТЬСЯ, -мелется; *сов.* гурил болох, талм болох.

РАЗМОРИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; *-рвенный (-ен, -ена); сов., обычно безл., кого (что) (разг.)* тэнхээ алдруулах, зүдрэх; *жара* меня разморила хатлуунд тэнхээ алдрав.

РАЗМОРИТЬСЯ, -ржусь, -ржишься; *сов. (разг.)* тэнхээ алдрах, зүдрэх.

РАЗМОТАТЬ, -аю, -аешь; *-отанный; сов., что.* гайлах, задлах, дэлгэх, цувах; *размотать* повязку с раны шархны боолт задлах.

РАЗМОТАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; *сов.* задрах, цувах, гайлдах.

РАЗМОТКА, -и, ж. задлах, цувах; размотка нэрижи ээрмэл цувах.

РАЗМОЧИТЬ, -очу, -очишь; -оченный; *евр.*, *что*. дэвээх, норгох.

РАЗМЫВ, -а, м. 1. усанд идэгдэх; *размыв* племни далан усанд идэгдэх; 2. усанд идэгдсэн газар.

РАЗМЫВАНИЕ, -я, ср. усанд идэгдэх, нурах.

РАЗМЫВАТЬ, -ает; *несов.* идэх, нураах, өвдөх.

РАЗМЫВАТЬСЯ, -ается; *несов.* усанд идэгдэх, нурах.

РАЗМЫКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* размыкать горелку гэдгээ зайгаруулах.

РАЗМЫКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* таслах, таслан салгах, салгах, нээх.

РАЗМЫСЛИТЬ, -аю, -аишь; *сов.*, *о ком-чем* (разг.). бодох, бодож үзэх, эргэцүүлэх; *размыслить* өг своих делах, ажил явдлах бодох.

РАЗМЫТЫЙ, -ая, -се, усанд идэгдсэн, нурсан; *размытый* берэг усанд идэгдсэн эрэг.

РАЗМЫТЬ, 1 и 2 л. не употр., -моет; -ытый; *сов.*, *что*, идэх, нураах, өвдөх; река *размыла* берэг бол эргээ нураажээ.

РАЗМЫТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -моется; *сов.* усанд идэгдэх, нурах.

РАЗМЫШЛЕНИЕ, -я, ср. 1. бодох, бодож үзэх, эргэцүүлэх бодох, бодлого болох, шүүж үзэх, тунгааж бодох; *дать* время на *размышление* эргэцүүлэн бодох; *человек* егох, 2. бодлого, бодох, бодлого болох, бодож үзэх, эргэцүүлэн бодох; *быть* погруженным в *размышления* бодлого болж байх; *после* долгих *размышлений* удаан эргэцүүлэн бодоод; *наводить* на *размышления* бодлого болгох.

РАЗМЫШЛЯТЬ, -ляю, -ляешь; *несов.* бодох, бодож үзэх, эргэцүүлэн бодох, бодлого болох, шүүж үзэх, тунгаах бодох; *размышлять* о своём будущем ирээдүйгээ эргэцүүлэн бодох.

РАЗМЯГЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. зөөлрүүлэх, зөөлөн болгох, дэвтэх; 2. уяруулах, зөөлрүүлэх.

РАЗМЯГЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. зөөлрөх, зөөлөн болох, дэвтэх; 2. уярах, зөөлрөх.

РАЗМЯГЧЕНИЕ, -я, ср. зөөлрөх.

РАЗМЯГИТЬ, -ну, -чишь; *идинный* (-иш, -ена); *сов.* 1. зөөлрүүлэх, зөөлөн болгох, дэвтэх; *размягнуть* кожу арьс дэвтэх; 2. уяруулах, зөөлрүүлэх; *размягнуть* сердце сэтгэлийг нь уяруулах.

РАЗМЯГИТЬСЯ, -чусь, -чишься; *сов.* 1. зөөлрөх, зөөлөн болох, дэвтэх; *кожа* *размягчилась* арьс дэвтжээ; 2. уярах, зөөлрөх; *сердце* *размягчилось* сэтгэл нь уярав.

РАЗМЯКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **РАЗМЯКНУТЬ**, -ну, -нешь; *сов.* 1. зөөлрөх, дэвтэх, нялцайх; *сахари* в воде *размякли* катаасан талх усанд нялцайх; 2. хийморь нь буух, аүлд нь буурах.

РАЗМЯТЬ, -зомну, -замнишь; *сов.* 1. нидрэх, нухлах, өлдөх; *размять* кожу арьс өлдөх; 2. зуурах, багсрах, нухах, өвчлүүлэх, нийлүүлэх; *размять* гамбу шавар эвчлүүлэх; 3. чилээ гаргах, нухлах, дарах, барих; *размять* ноги хөлийнхөө чилээг гаргах.

РАЗМЯТЬСЯ, -зомнусь, -замнишься; *сов.* 1. нухчигдах, өлдөгдөх, зөөлрөх; *кожа* *размялась* арьс зөөлрөв; 2. зуурагдах, багсрагдах, нухагдах, өвчлөх, нийлэх; *галина* *размялась* шавар өвлөв; 3. биенийхээ чилээг гаргах; *пройтись* по комнате, чтобы *размяться* биенийхээ чилээг гаргах гэж тасалгаан догуур явах.

РАЗНАРЯДКА, -и, ж. (спец.). цохдос; *разнарядка* на лесные материалы модны цохдос.

РАЗНАШИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* өмсөж хэлбэх.

РАЗНАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* хэлбэглэх.

РАЗНЕЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; *евр.* (разг.). 1. нялуурхах, уярах; 2. саавай байх, танхилах,

РАЗНЕСЕНИЕ, -я, ср. бичиж тэмдэглэх.

РАЗНЕСТИ, -су, -сешь; -ес, -есла; -есенный (-ен, -ена); -еся; *сов.* 1. гараах, түгээх, хүргэх; *разнести* газеты и письма по квартирам сонин, аажидал гэрээр гараах; 2. бичиж тэмдэглэх; 3. тархах, дэлгэрүүлэх; *разнести* слух цуурхал тархах; 4. хэмждэх, хэмж татгах; *бури* *разнесла* лодку в щельки шуурга завийг зомгол болгов; 5. хөөх сарниулах; *ветер* *разнес* тучи салхи үүл хөөв; 6. хадаж, бамбайх, бандайх; *щёку* *разнесло* хацар халдав; 7. өөд өвчнэх; *разнести* в пух и прах яад загнах.

РАЗНЕСТИ СЬ 1 и 2 л. не употр., -ебся; -ебсь, -еблась; *сов.* 1. тархах, тархан дэлгэрэх, дэлгэх; *разнеслись* слухи цуу үг тархав; 2. гарах, дуулидах, өрнсдох; *разнесся* эрон хангинах дуу сохсдов.

РАЗНИМАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. салгах, задлах; 2. салгах, тусгаарлах.

РАЗНИЦА, -ы, ж. 1. зөрөө; *получить* *разницу* между новым и старым окладом шинэ хуучин хоёр цалингийнхаа зөрөөг авах; 2. ялгаа, ядгарвал, ялгад, ялгамжаа; *разница* в цене үнийн ялгамжаа; с той разницей, что тийм ялгамжаатай; *в* *этом* *большая* *разница* энэ ч нх өөр байна; *какая* *разница?* өөр нь юу юм? ямар ялгаа байна?

РАЗНО, нареч. элдвээр, янз янз, өөр өөр; *об* *этом* *можно* *думать* *разно* үүнийг элдвээр бодож болно.

РАЗНОБОЙ, -я, м. зөрөө, зөрөлдөөн; *разнобой* в написании үсгийн дүрмийн зөрөө.

РАЗНОБЕС, -а, собир., м. жижиг годин, туухай.

РАЗНОВИДНОСТЬ, -и, ж. (наз) зүйл; *разновидность* пшеницы нэг зүйл улаан буудай; *разновидности* пшеницы зүйл зүйл улаан буудай.

РАЗНОВИДНЫЙ, -ая, -се. зүйл зүйлийн, зүйл бүрийн, элдэв зүйлийн; *разновидные* породы дерева элдэв зүйлийн мод.

РАЗНОВРЕМЕННЫЙ, -ая, -се, өөр, өөр цагт болсон; *разновременные* события өөр өөр цагт болсон үйл явдал.

РАЗНОГЛАСИЕ, -я, ср. 1. зөрөө, зөрөлдөөн, өөр өөр үзэлтэй байх, санал зөрөх; *разногласия* во взглядах өөр өөр үзэлтэй байх; 2. зөрөлдөөн, дөрчил, зөрөх, зөрөлдөх; *разногласия* на показаниях свидетелей гэрч нарын мэдүүлэг зөрөх.

РАЗНОГОЛОСИЦА, -а, ж. (разг.). 1. хоолой нийлжүүлэхгүй дуулах, ам амандаа дуулах; 2. зөрөлдөөнтэй байх, өөр өөр саналтай байх.

РАЗНОГОЛОСЫЙ, -ая, -ое; -ос. 1. хоолой нийлжүүлэхгүй; *разноголосые* пение хоолой нийлжүүлэхгүй дуулдаг, ам амандаа дуулах; 2. өөр өөр дуутай (өөр доггодог); *разноголосые* птицы өөр өөр дуутай шузуу.

РАЗНОЕ, -ого, ср. бусад асуудал, бусад зүйл.

РАЗНОЗНАЧАЩИЙ, -ая, -ее. **РАЗНОЗНАЧНЫЙ**, -ая, -ое. өөр утгатай, утга ондоо.

РАЗНОИМЕННЫЙ, -ая, -ое. өөр өөр нэртэй.

РАЗНОКАЛИБЕРНЫЙ, -ая, -ое. элдэв калибрын, өөр өөр калибрутай; *разнокалиберные* оружие элдэв калибрын зэвсэг.

РАЗНОМАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тны, -тня. элдэв зүсний, янз янз зүстэй, өөр өөр зүсмийн *разномастные* лошади элдэв зүсний адуу.

РАЗНОБРАШЕНИЕ, -я, ср. элдэв янз байх, олон янз байх; *разнообразие* впечатлений элдэв янз сэтгэгдэл.

РАЗНОБРАЗИТЬ, -ажу, -аишь; *несов.* *что*. элдэв янз болгох, олон янз болгох; *разнообразить* способы окраски будах аргаа элдэв янз болгох, одон янзын аргаар будах.

РАЗНОБРАЗНОСТЬ, -и, ж. элдэв янз байх, олон янз байх.

РАЗНОБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -яси, -зна. элдэв янзын, олон янзын, янз янзын; **разнобразные** люди элдэв янзын хүн.

РАЗНОПЛЕМ'ЕННЫЙ, -ая, -ое (устар.). олон уг саатын, олон яснаас бүрдсэн, олон хэлтэн.

РАЗНОРЕЧИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ца. зөрөөтэй, зөрчилтэй, элдвийн; **разноличные** слухи элдвийн цуурхал.

РАЗНОРОД'НЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. элдэв төрлийн; элдэв янзын; **разнородные** шествия элдэв төрлийн бодие; **разнородные** явления олон янзын үзэгдэл.

РАЗНО'С, -а, м, 1. гараах, түгээх, хүргэх; 2. зарагах, донгодох.

РАЗНОСИ'ТЬ I, -ошу, -осишь; -ошенный; сов., что. өмсөж хэлбэх; **разнести** обувь гутал өмсөж хэлбэх.

РАЗНОСИ'ТЬ II, -ошу, -осишь; **несов.** 1. гараах, түгээх, хүргэх; 2. бичиж гэмдэглэх; 3. гараах, дэлгэрүүлэх; 4. хэмхлэх, хэмх гутах; 5. хөөх, сарнуулах; 6. хавдах, бамбайх, бандайх; 7. зад зэгнэх.

РАЗНОСИ'ТЬСЯ I, I и 2 л. не употр., -осится; сов. хэлбэгдэх; **разносились** сапоги савхин гутал хэлбэгдэжээ.

РАЗНОСИ'ТЬСЯ II, -осится; **несов.** 1. гараах, гараан дэлгэрэх, дэлгэрэх; 2. гарах, хатуулах, сонсдох.

РАЗНО'СКА, -и, ж. гараах, түгээх, хүргэх.

РАЗНО'СНЫЙ, -ая, -ое. 1. гараах, түгээх; **разносная** книга түгээх данс; 2. дамнуурын, ганзагын, кайрцагийн; **разносная** торговля дамнуурын худалдаа.

РАЗНОСО'Л, -а, м. 1. элдвэр дансах, дарах; 2. янз бүрийн идээ, тансаг идээ.

РАЗНОСТОРО'ННИЙ, -ая, -ое; -ном, -нна. 1. тэгш бус галтай; **разносторонний** треугольник тэгш бус галтай гурвалжин; 2. олон янзын, зүйл зүйлийн, олон талын, тал бүрийн, арван нуруу тэгш, тал бүрийн авьяастай; **разносторонняя** деятельность олон янзын үйл ажиллагаа; **разносторонний** человек арван нуруу тэгш хүн, тал бүрийн авьяастай хүн.

РАЗНОСТОРО'ННОСТЬ, -и, ж. 1. тэгш бус галтай (байх); 2. олон янзын (байх); зүйл зүйлийн (байх), олон галтай (байх); арван нуруу тэгш (байх), өвтөгш (байх); **разносторонность** ума өртөгш ухаан.

РАЗ'НОСТЬ, ж, ж. 1. ялгаар, ялгаа; **разность** потенциалов чадавхийн ялгаа; 2. ялгаа, ялгал, өөр өөр (байх); **разность** взглядов үзлийн ялгаа, өөр өөр үзэл.

РАЗНО'СЧИК, -а, м. 1. тархаагч, хүргэгч; **разносчик** газет сонин тархаагч; 2. дамнуурын худалдаачин, дамнуурчин, ганзагын худалдаачин, кайрцагийн худалдаачин.

РАЗНОЦВЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. элдэв өнгийн, олон өнгийн, өнгө өнгийн, өнгө бүрийн; **разноцветные** ткани өнгө бүрийн бес.

РАЗНОЧИ'НЕЦ, -ица, м. (XIX зууны оросын) гүйж бус сэжээгч.

РАЗНОЧЕ'НИЕ, -я, ср. (вещ.). өөр найруулга.

РАЗНОШЕ'РСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. элдэв зүсмийн, зүс бүрийн; **разношерстные** лошади зүс бүрийн адуу; 2. зүсэн зүйлийн, зүс бүрийн, өнгө бүрийн; **разношерстная** публика зүсэн зүйлийн күүмүүс.

РАЗНОЯЗЫ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. элдэв кэлтэн, янз бүрийн хэлтний, олон хэлний.

РАЗНУ'ЗДАННЫЙ, -ая, -ое. 1. уждил самуун, өмнөр; 2. зоргоороо аашилсан, зоргондоо зарнадаг, жозоогүй, галзуу.

РАЗНУЗДА'ТЬ, -аю, -аешь; **узданный**; сов., что (что). 1. амгайчлах; 2. зоргонд нь тавих, зоргоор нь орхих.

РАЗНУЗДА'ТЬСЯ, -аюся, -аешься; сов. 1. амгайчлагдах, амгай мултрах; 2. зоргондоо болох, зоргоороо болох.

РАЗНУ'ЗДЫВАТЬ, -аю, -аешь; **наезд**. 1. амгайчлах; 2. зоргонд нь тавих, зоргоор нь өрхлэх.

РАЗНУ'ЗДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **наезд**. 1. амгайчлагдах, амгай мултрах; 2. зоргондоо болох, зоргоороо болох.

РАЗ'НЫЙ, -ая, -ое. 1. өөр, өөр өөр, өнд өндөр; **разные** взгляды өөр өөр үзэл; 2. элдэв, янз янзын, өнгийн, янз бүрийн; **буquet** из разных цветов өнгийн цэцгийн баглаа; 3. зүсэн зүйлийн, өнгө бүрийн, элдвийн.

РАЗНЮ'ХАТЬ, -аю, -аешь; -ащий; сов., **РАЗНЮ'ХИВАТЬ**, -аю, -аешь; **несов.** 1. үнэрлэх, шидийлэх, үнэрлэж мэдэх; 2. дайдуур мэдэх.

РАЗНЯ'ТЬ, -ниму, -нимешь; **разняла** (и **разнял**), **разняло** (и **разняло**); -ящий (-ящ), -яща (-яща); сов., кого-что. 1. салгах, задлах; **разнять** из части хэсэг хэсгээр нь салгах; 2. салгах, гусгаарлах; **разнять** дерущиха эсдөлдөгчид салгах.

РАЗОБЛА'ЧАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. нүцгэлэх; 2. илрүүлэх, хулгайч барих.

РАЗОБЛА'ЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** 1. нүцгэлэх, нүцгэлэх; 2. илрэх, мэдэгдэх.

РАЗОБЛА'ЧЕНИЕ, -ие, ср. илрүүлэх, хулгайч барих.

РАЗОБЛА'ЧИТЬ, -шу, -шишь; -чийный (-ен, -ена); сов. 1. нүцгэлэх; 2. илрүүлэх, хулгайч барих; **разоблачить** двурушников хоёр нүүртнийг илрүүлэх.

РАЗОБЛА'ЧИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. 1. нүцгэлэх, нүцгэлэх; 2. илрэх, мэдэгдэх.

РАЗОБРА'ТЬ, -абору, -аберешь; -ая, -ала, -алая; **обработанный**; сов. 1. цөмийг авчих, будтыг худалдан авах; **все** лучшие книги уже **разобрали** камаг сайн номыг нь будтыг авчжээ; 2. задлах, салган тараах, өвдөж; **разобрать** часы цаг задлах; 3. хураах, хурааж тавих, задалж тавих, цэгцлэх; **разобрать** материалы в книгу книги овоодостой номыг хураах; 4. гараах; **разобрать** набор өрөөн үсэг гараах; 5. судлах, шүүх, байцаах; **разобрать** дело хэрэг судлах, байцаах; 6. задлах шинжлэх, шүүмжлэн үзэх; **разобрать** предложение өгүүлдэр задлах шинжлэх, задлах; 7. мэдэх, таних, ойлгох, гаргах; **не разобрать** куда куда алхимн амтыг мэдсэнгүй; **разобрать** подпись гарын үсгийг гаргах; 8. аргах, зөрөх; **его** разобрала авианет атаархах сэтгэлд алтав; 9. сорч зоох, толгойд гарах; **вино** его быстро разобрала ярих гүүнийг бүргэн согтоон.

РАЗОБРА'ТЬСЯ, -аберусь, -аберешься; **наезд**. **разобрать**, **разобрать** (и **разобрать**); сов. 1. тавих мултрах, өмнөлөх, цэгцлэх; 2. учрыг олох, ойлгох, мэдэх; **разобраться** в деле дэргэйн учрыг олох.

РАЗОБ'ЩАТЬ, -аю, -аешь; **наезд**. 1. салгах, гусгаарлах, ялгах, кэндийрүүлэх, холдуулах; 2. задлах, салгах, наслах.

РАЗОБ'ЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **наезд**. 1. колдох, кэндийрөх, холбоо насрах; 2. салгах, холдуулах, кэндийрүүлэх.

РАЗОБ'ЩЕННОСТЬ, -и, ж. тавархай байх, салсан ги байдал.

РАЗОБ'ЩИТЬ, -шу, -шишь; -щийный (-ен, -ена); сов., кого-что. 1. салгах, гусгаарлах, ялгах, мөнд дийрүүлэх, холдуулах; 2. задлах, салгах, наслах.

РАЗОБ'ЩИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. 1. колдох, кэндийрөх; 2. задлах, салгах, наслах.

РАЗОВЫЙ, -ая, -ое. нэг удаагийн; разовый пропуск нэг удаа нэвтрэх хуудас.

РАЗОГНАТЬ, -згно, -згнись; -ал, -ала, -ало; *огнанный; сов. 1. тараах, үлдэн хөөх; разогнать толпу цугласан хүмүүсийг тараах; 2. сэргээх, гаргах, дарах; разогнать скуку уйтгар гаргах; 3. улам курдлуулах, хар хурдаар давжих; разогнать машину машинныхаа хар хурдаар давжих; 4. хөөх, сарниулах; ветер разогнал тучи сэлхи үүл сарниулав.

РАЗОГНУТЬ, -ну, -нись; -сгнуть; сов., кого-что. шулуутгах, тэгшдэх, тэнийлгэх; разогнуть гвоздь кадаас шулуутгах; разогнуть спину 1) нуруугаа тэнийлгэх; 2) хүнд дарамтаас ангижрах.

РАЗОГНУТЬСЯ, -нусь, -нисься; сов. тэнийх, шулуун болох, цэх болох.

РАЗОГРЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. бүлээсгэх, халаах.

РАЗОГРЕВАТЬСЯ, -аюсь, несов. калуун бүлээн болох, халах.

РАЗОГРЕТЬ, -ею, -еешь; -ретый; сов., что. бүлээсгэх, халаах; разогреть мотор мотор халаах; разогреть обед хоол халаах.

РАЗОГРЕТЬСЯ, 1 и 2 л. не устр., -еется; сов. калуун бүлээн болох, халах; суп разогрелся цөл калуун бүлээн болжээ, халжээ.

РАЗОДЕТЬ, -ену, -енись; -детый; сов., кого-что (разг.). гоёх, гоё хувцас өмсгөх.

РАЗОДЕТЬСЯ, -енусь, -енесься; сов. (разг.). гоёх, гоё хувцаслах.

РАЗОДРАТЬ, -здеру, -здерись; -ал, -ала, -ало; *обранный; сов., кого-что (разг.). ураг, урагд хаячих, цуу гатах, ханз гатах, хуу гатах, тас гатах; разодрать брюки өмдөө цуу гатах.

РАЗОДРАТЬСЯ, -здерусь, -здерьсья; -ался, -алась, -алсь (-алось); сов. урагдах, цуурах, канзрах.

РАЗОЗЛИТЬ, -лю, -лишь; -лдный (-дн, -ена); сов. уурыг нь бадруулах, ихэд уурлуулах.

РАЗОЗЛИТЬСЯ, -люсь, -лисья; сов. уур бадрах, ихэд уурлах.

РАЗОЙТИСЬ, -ойдусь, -ойдисься; -сидлся, -сидлась; -ошедшийся; -ойдьясь; сов. 1. тарах, тархах; разойтись по домам гэр гэртээ тарах; 2. тарах, тархах, сарних; слухи разошлись по городу хотоор цуурхал тарав; тучи разошлись үүл сарнив; 3. тэнийх, арилах; морщины на лбу разошлись магнийн өтгөө тэнийх; 4. салах, хагацах; разойтись с женой эхнэрээсээ салах; 5. ярагдах завсар гарах, ангайх; полы шинели разошлись шинелийн хормой ярагдав; половицы разошлись шалд завсар гарав; 6. нийлэхээ байх, таарахгүй болох, зөрөх; их пути разошлись тэдний зам нийлэхээ байв; разойтись во взглядах үзэл зөрөх; 7. үрэгдэх, дуусах, барагдах, зарж дуусах; деньги разошлись мөнгө үрэгдэв; товар весь разошёлся бараагаа бүгдийг зарж дуусчээ; 8. зөрөх, алгасах; разойтись в темноте харанхуйд зөрөх; 9. харих, намдах; опухоль разошлась хавдар карив; 10. хайлах, шингэх, уусах; масло в каше разошлось тос будаанд шингэв; сахар разошёлся в стакане аягатай юманд чихэр уусав; 11. гаарах, шингүүсэх; буря разошлась шуурга гаарав; 12. хөөрөх, күүжих.

РАЗОК, -вка, м. дахиад нэг, нэг удаа; ещё разок бас дахиад нэг; разок-другой нэг хоёр удаа.

РАЗОМ, нареч. (разг.). 1. зэрэг зэрэг, нэг зэрэг, нэг дор, дор дороо; все закричали разом бүгдээрээ зэрэг хашгиралдав; 2. бүгд, зэрэг, нэг амиар, нэгмөсөн; прочесть всё разом цөмийг нэг амиар уншчих; 3. дор нь, агшин зуур; разом покочить с чем-либо юмыг дор нь үгүй хийх.

РАЗОМКНУТЫЙ, -ая, -ое; -нут, -нута. дэлгэмэл, тархинги; разомкнутый строй дэлгэмэл жагсаал.

РАЗОМКНУТЬ, -ну, -нись; -омкнутый; сов., что. таслах, таслан салгах, нээх, дэлгэх; разомкнуть цепь гинж таслах.

РАЗОМКНУТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не устр., -нётся; сов. тасрах, тасран салах, нээгдэх; разомкнулась цепь гинж тасрав.

РАЗОМЛЕТЬ, -ею, -еешь; сов. (разг.). тэнхэд алдрах, сульдах, гамирдах; разомлеть от жары халуунд тэнхэд алдрах.

РАЗОПРЕТЬ, -ею, -еешь; сов. хөөх, өсөх, үлтрэх; горох разопрел буурцаг өсөв, буурцаг үлтрэв.

РАЗОРВАТЬ, -ву, -еешь; -ал, -ала, -ало; -орваный; сов. 1. ураг, тасар гатах, таслах; разорвать бумагу цаас ураг; разорвать цепи рабства боолын гинжийг тасар гатах; 2. тэсрэх, тэс үсрэх; котёл разорвало тогоо тэсрэв; 3. таслах; разорвать отношения харилцаа таслах.

РАЗОРВАТЬСЯ, -вусь, -вьсья; -ался, -алась, -алось (и -алсья) сов. 1. урагдах, тасрах, яз үсрэх; шуба разорвалась дээл урагдав; 2. дэлбэрэх, тэсрэх; снаряд разорвался (их бууны) сум тэсрэв; *не разорваться же ему тэр хүн нэг биеэ хуваалтай биш дээ.

РАЗОРВЕНИЕ, -я, ср. 1. үгүйрэх, хоосрох, ядуургах; 2. хоосруулах, сүйтгэх, сандаах, эвдэх.

РАЗОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хоосруулах, үгүйрүүлэх, сүйтгэх; разорительные траты хоосруулах үрлэг.

РАЗОРИТЬ, -рю, -ришь; -рденый (-дн, -ена); сов. 1. үгүйрүүлэх, хоосруулах, ядууруулах; 2. хоосруулах, сүйтгэх, сандаах, эвдэх; разорить птичье гнездо шувууны үүр сандаах.

РАЗОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. хоосрох, үгүйрэх, ядуурах.

РАЗОРУЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зэвсэг хураах, зэвсгийг мухарлах; 2. гар мухарлах, гар мукар болгох, аргагүй болгох.

РАЗОРУЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься несов. 1. зэвсгээ хураах; 2. гар мухар болох, аргаа барагдах; 3. зэвсгээ хураагдах.

РАЗОРУЖЕНИЕ, -я, ср. зэвсэг хураах; всеобщее разоружение бүх нийтээрээ зэвсгээ хураах.

РАЗОРУЖИТЬ, -жу, -жишь; -женный (-дн, -ена); сов. 1. зэвсэг хураах, зэвсгийг мухарлах; разоружить противника дайсны зэвсгийг хураах; 2. гар мухарлах, гар мухар болгох, аргагүй болгох.

РАЗОРУЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; сов. 1. зэвсгээ хураах; 2. гар мухар болох, аргаа барагдах; идейно разоружиться үзэл суртлын талаар аргаа барагдах.

РАЗОРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. үгүйрүүлэх, хоосруулах, ядууруулах; 2. хоосруулах, сүйтгэх, сандаах, эвдэх.

РАЗОРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. хоосрох, үгүйрэх, ядуурах.

РАЗОСЛАТЬ, -слю, -ошлешь; -осланный; сов. тараах, түгээх, (газар газар) илгээх, явуулах; разослать письма бичиг тараах.

РАЗОСПАТЬСЯ, -плюсь, -пишься; -ался; -алась, -алось (и -алсья); сов. (разг.). унтаж унтагчлах.

РАЗОСТЛАТЬ, -растелю; -растелешь; -растеланный и -растеленный; сов., что. дэвсэх, дэлгэх; -растелать ковёр хивс дэвсэх.

РАЗОСТЛАТЬСЯ, 1 и 2 л. не устр. -растелется; сов. татах, суунаглах, бүрхэх; туман разостался по земле манан газар дэгүүр суунаглав.

РАЗОТКАТЬ, -тку, -ткешь; -ал, -ала; -отканый; сов., что. хатгах, зүү оргох; разоткать узорчи угалз хаггах.

РАЗОХО'ТИТЬСЯ, -очусь, -отышсья; сов. (разг.). дур курах, хүсэл төрөх.

РАЗОЧАРОВА'НИЕ, -я, ср. урам хугарах, итгэлгүй болох; разочарование в жизни амьдрах урам хугарах.

РАЗОЧАРОВА'ННОСТЬ, -и, ж. урам хугарсан байдал.

РАЗОЧАРОВА'ННЫЙ, -ая, -ое; -ан; -анна. урам хугарсан; разочарованный человек урам хугарсан хүн.

РАЗОЧАРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -овагчий; сов. кого-что. урам хугалах, итгэл алдах.

РАЗОЧАРОВА'ТЬСЯ, -рүсь, -рүесья; сов., в ком-чем. урам хугарах, итгэлгүй болох, итгэхээ болих; разочароваться в друзьях нөхдийгөө итгэхээ болих.

РАЗОЧАРОВА'ТЬСЯ, -аю, -аешь; несов. урам хугалах, итгэл алдах.

РАЗОЧАРОВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. урам хугарах, итгэлгүй болох, итгэхээ болих.

РАЗРАБА'ТЫВАТЬ, -аю; -аешь; несов. 1. боловсруулах, тохируулан засах; 2. боловсруулах, сайжруулах; 3. боловсруулах, судлан бэлтгэх; 4. малтаж бэлтгэх, малтах, ашиглаж дуусах.

РАЗРАБА'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. боловсруулагдах.

РАЗРАБО'ТАННОСТЬ, -и, ж. боловсруулах, боловсруулалт; слабая разработанность проекта муу боловсруулсан төсөл.

РАЗРАБО'ТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что 1. боловсруулах, тохируулан засах; разработать землю под огород ногоо тарих газар боловсруулах; 2. боловсруулах, сайжруулах; разработать голос коолойгоо сайжруулах; 3. боловсруулах, судлан бэлтгэх; разработать вопрос асуудал боловсруулах; 4. малтахад бэлтгэх, малтах, ашиглаж дуусах; приск разработан уурхай ашиглаж дуусчээ.

РАЗРАБО'ТКА, -и, ж. 1. боловсруулах, боловсруулалт; разработка земли газар боловсруулах; 2. разработки малтах, малтага; 3. малтах газар, огтлох газар; разработка торфа хүлэр малтах газар; лесные разработки ой мод огтлох газар.

РАЗРА'ВНИВАТЬ, -аю; -аешь; несов. тэгшлэх, тоглогдох.

РАЗРАЖА'ТЬСЯ, -ажусь, -ажысья; несов., **РАЗРАЖИ'ТЬСЯ**, -ажусь, -ажысья; сов. 1. нижигнэх, нижигнэж эхлэх; шир хийх, асгарах; разразилась гроза дуутай бороо нижигнэж эхлэв; 2. гачигнагал... гарах, гавих; разразиться смехом гачигнавал инээж гарах; разразиться бранью хараал гавих, карааж гарах.

РАЗРАСТА'ТЬСЯ, -ається; несов., **РАЗРАСТИ'СЬ**, 1 и 2 л. не употр., -тётся, -росся, -рослась; сов. ургах, саглайх, саглагар болох; кусты разрослись бут саглагар болжээ.

РАЗРЕВЕ'ТЬСЯ, -евсь, -евсья; сов. (разг.). оршдоон майлаан болох, орилох.

РАЗРЕДИ'ТЬ, -ежу, -ежишь; -ежанный (-ен; -ена); сов. 1. сийрэг болгох, сийрэгшүүлэх, тармаг болгох; разредить кусты бут тармаг болгох; 2. шингэрүүлэх, сийрүүлэх; разредить воздух агаар сийрүүлэх.

РАЗРЕДИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. шингэрэх, сийрэх; туман разределся манан сийрэв.

РАЗРЕЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сийрэг болгох, сийрэгшүүлэх, тармаг болгох; 2. шингэрүүлэх, сийрүүлэх.

РАЗРЕЖА'ТЬСЯ, -ається; несов. шингэрэх, сийрэх. **РАЗРЕЖЕ'НИЕ**, -я, ср. шингэрүүлэх, сийрүүлэх, шингэрэх, сийрэх; разрежение воздуха агаар сийрэх.

РАЗРЕЖЁ'ННОСТЬ, -и, ж. сийрэг байх, шингэм байх; разреженность воздуха на больших высотах их өндөр газрын сийрэг агаар.

РАЗРЕЖЁ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. сийрэг, тармаг, шүтгэн; разреженный посев сийрэг тарих; 2. сиймгэр, сиймийсэн, сийрсэн, шингэрсэн.

РАЗРЕ'З, -а, м. 1. огтлох, зүсэх; 2. эсгэсэн газар, огтолсон шарх; разрез на руке гараа эсгэсэн газар; 3. оноо; разрез платья хувцасны оноо; 4. огтлоос, огтлод, яралт, яраас; поперечный разрез хөндлөн огтлоос, хөндлөн яраас; продольный разрез дагуу огтлоос, дагуу яраас; ☆ в разрезе үүднээс, ёсоор; разрез глаз нүд.

РАЗРЕ'ЗАТЬ, -режу, -режешь; сов., **РАЗРЕЗА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов.; что. эсгэх, ярах, огтлох, зүсэх; разрезать на части хэсэг хэсэг огтлох; разрезать хлеб талх зүсэх.

РАЗРЕЗНО'Й, -ая, -ое. 1. огтлох, зүсэх, эсгэх; разрезной нож зүсүүр, огтлуур; 2. оноотой.

РАЗРЕ'ЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. эсгэх, ярах, огтлох, зүсэх.

РАЗРЕКЛАМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов., кого-что (разг.). хэтэрхий магтах.

РАЗРЕША'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зөвшөөрөх; 2. шийдвэрлэх, шийдэх, таслах; 3. тайлах, таслах.

РАЗРЕША'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тайлагдах; 2. шийдвэрлэгдэх, шийдэгдэх; 3. хориогүй байх, хориунтгүй байх, үл цээрлэх.

РАЗРЕШЕ'НИЕ, -я, ср. 1. зөвшөөрөл, зөвшөөрөх; получить разрешение зөвшөөрөл олох, авах; дать разрешение зөвшөөрөл олгох; 2. зөвшөөрөл, зөвшөөрчлийн бичиг; получить письменное разрешение зөвшөөрлийн бичиг авах; 3. шийдвэрлэх, таслах; разрешение вопроса асуудал шийдвэрлэх; разрешение конфликта будлиан таслах.

РАЗРЕШИ'МЫЙ, -ая, -ое; -им. шийдвэрлэж болох, шийдэж болмоор, зөвшөөрч болох, гаймж болмоор; разрешимый вопрос шийдвэрлэж болох асуудал.

РАЗРЕШИ'ТЬ, -шу, -шишь; -шанный (-ен; -ена); сов., что. 1. зөвшөөрөх, зөвшөөрөл өгөх, эрх олгох, (болно) гэх; разрешить книгу к печати ном хэвлэлд оруулахыг зөвшөөрөх; разрешить выезд из города хотоос гарах эрх олгох; разрешить гулять зугаалж болох гэх; 2. шийдвэрлэх, шийдэх, таслах, нэг тийш болгох; разрешить научный вопрос эрдэм шинжилгээний асуудал шийдвэрлэх; 3. тайлах, таслах; разрешить сомнения сэжиг тайлах; разрешить конфликт будлиан таслах; ☆ разрешите зөвшөөрнө үү, зөвшөөрмүү; разрешите закурить? тамхи татаж болох уу? разрешите объявить заседание открытым хурал нээснийг мэдэгдье.

РАЗРЕШИ'ТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. 1. тайлагдах; загадка разрешилась оньсого тайлагдав; 2. шийдвэрлэгдэх, шийдэгдэх, нэг тийш болох; Дело разрешилось хэрэг нэг тийш болов; 3. көнгөрөх, хоёр яс хагацах, төрөх; разрешиться от беременности хоёр яс хагацах, төрөх.

РАЗРИСОВА'ТЬ, -сую, -суеть; -ованный; сов., что. эрээлэн зурах, хээлэх.

РАЗРИСО'ВКА, -и, ж. эрээлэн зурах, хээлэлт.

РАЗРИСО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. эрээлэн зурах, хээлэх.

РАЗРОВНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; -ованный; сов., что. тэгшлэх, тоглогдох; разровнять площадь тал бай тэгшлэх.

РАЗРО'ЗНЕННОСТЬ, -и, ж. салавгад байх, тархай бутархай байх.

РАЗРО'ЗНЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. салавгад, ганц нэг, хэсэг бусад, ижил буруу, холимог; разрозненные төсөл.

на Пушкина Пушкиний салангад болжид, Пушкиний гани нэг бөгв; 2. салангад, гани нэгээр хийсэн, тари жай бутгархай, ноглодгүй; разрозненные почтыи гани нэгээр оролодох.

РАЗРОБИТЬ, -ить, -ишь; -енный; сов., ижлээс салгах, салгах, дуугу болгох; разробить сапани гуу тал ижлээс салгах.

РАЗРУБАТЬ, -ать, -аешь; несог., **РАЗРУБИТЬ**, -убить, -убишь; -убанный; сов., ного-чид, чад цааг чих; разрубить дараа мод тас цавчих.

РАЗРУГАТЬ, -ать, -аешь; -уганный; сов., кагалига (сого), аргамал зарцах, тас карах.

РАЗРУГАТЬСЯ, -аться, -аешься; сов., ө мөм (прост.). (заг) хэрэлдэх; соседи разругались айд амьдрал зарчдаг.

РАЗРУШАТЬ, -ать, -аешь; несог., **РАЗРУШИТЬ**, -шить, -шешь; -енный; сов., кот со-чло. 1. энгээсг гурхах; 2. улайлгах, удаан болгох; мороз разрушил шэки хүйтэн хацар угайгаа, жар-варт хацар удай.

РАЗРУШИТЬСЯ, -иться, -ишься; сов. 1. нуур-сэг энгээсг тавих; 2. улайх, удаан болгох; ице раз-суманилгов, от мороза хүйтэнд царай удай; разру-минысь от стыда ичиг улайх.

РАЗРУХА, -а, ж. андрэл, андрай, сүйрэх, андрах, андрах; хозяйственная разруха аж ахуйн андрал, сүйрэл.

РАЗРУШАТЬ, -ать, -аешь; несог. 1. эвдэх, буулгах, нураах, сүйтгэх; 2. эвдэх, нураах, муудуулах.

РАЗРУШАТЬСЯ, -аться; несог. 1. эвдрэх, буух, нураах, сүйдэх, сүйрэх; 2. эвдрэх, нураах, муудах.

РАЗРУШЕНИЕ, -я, ср. 1. эвдэх, нураах, сүйтгэх; 2. эвдрэл, сүйдэх, нураах.

РАЗРУШИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. андрал, сүйтгэл.

РАЗРУШИТЕЛЬНЫЙ, -ая, ср.; -ая, -ая; ср. эвд-дөгч, сүйтгөгч, сүйтгэл ихтэй; разрушительная сила сүйтгэл ихтэй хүч.

РАЗРУШИТЬ, -ить, -ишь; -енный; сов., что. 1. эвдэх, буулгах, нураах, сүйтгэх; разрушить дом байшин буулгах; 2. эвдэх, нураах, муудуулах; раз-рушить план эрхлэлдөгөө нураах; разрушить здоровье өгө муудуулах.

РАЗРУШИТЬСЯ, -иться и 2 я. не упатр., -ится; сов. 1. эвдрэх, буух, нураах, сүйдэх; старый дом разру-шился хуучин байшин нураах; 2. эвдрэх, нураах, муу-дах; здоровье разрушилось өгө муудаа.

РАЗРЫВ, -а, м. 1. тасрах, кагарах, кагаргах, халбаргах, тасрах, тасдах; между ними произошла разрывка мод ар тасраа; разрыв дипломатических отно-шений дипломат харилцаа таслах; 2. тасарсан газар, тасархай.

РАЗРЫВАТЬ, -ать, -аешь; несог., что, 1. ухах, таслах, эрэх, онгилох; 2. онгичих, урвуулах, эмх ялдуулах.

РАЗРЫВАТЬ, -ать, -аешь; несог. 1. ураг, тасар чагаа, таслах; 2. тасрах, тас үсрэх; 3. (харилцаа) таслах.

РАЗРЫВАТЬСЯ, -аться, -аешься; несог. 1. урагдаж, тасрах, тас үсрэх; 2. халбаргах, тасрах; 3. сердце раз-рывается эдэг эмтэрнэ.

РАЗРЫВНОЙ, -ая, ж. тасрах, халбаргах; разрывная пуля тасрах сум.

РАЗРЫДАТЬСЯ, -аться, -аешься; сов., эрхийн уйлах, цуржирал ужилах.

РАЗРЫТЬ, -роть, -роешь; -рытый; сов., что. 1. ухах, малгах, эрэх, онгилох; разрыть курган кир-гисүүр онгилох; 2. онгичих, урвуулах, эмх ялдуулах; он разрыл все мои бумаги, кишин тэр (хүү) миний замаг бичиг хэмэе онгичив.

РАЗРЫХЛЕНИЕ, -я, ср. хөрсийлгөх, сөвсийлгэх, зөөлрүүлэх, хөрсийлгөлт, сөвсийлгөлт, зөөлрүүдэлт, разрыхление почвы газрын хөрс хөрсийлгэх.

РАЗРЫХЛИТЬ, -ать, -аешь; несог., что; **РАЗРЫХЛИТЬ**, -ить, -ишь; несог. хөрсийлгөх, сөвсийл-гэх, зөөлрүүлэх; разрыхлить землю газар зөөлрүү-лэх.

РАЗРЯД, -а, м. 1. бүлэг, ал; 2. эрвэгт явцагчид эрвэгт дээд ээрэг.

РАЗРЯДИТЬ, -ать, -аешь; несог., что; **РАЗРЯДИТЬ**, -ить, -ишь; несог. цэнэггүй болгох, цэнэгийг авах, цэнэгийг гаргах; разряд ружья буумы цэнэгийг авах; электрический разряд цахилгаан цэнэгийг гаргах.

РАЗРЯДИТЬСЯ, -аться, -аешься; сов., ө мөм (прост.). (заг) хэрэлдэх; соседи разругались айд амьдрал зарчдаг.

РАЗРЯДИТЬ, -ать, -аешь; несог., что; **РАЗРЯДИТЬСЯ**, -аться, -аешься; сов. 1. цэнэггүй болох, үсрэх; 2. цэнэггүй болох, цэнэг нь гарах.

РАЗРЯДИТЬСЯ, -аться, -аешься; сов. (разг.), гөх, гөх хувцаслах.

РАЗРЯДКА, -а, ж. цэнэггүй болох, цэнэгийг нь гаргах.

РАЗРЯДКА, -а, ж. гармэгт явсартай; набрать несколько слов разрядкой хэдэн үг явсартай эрэх.

РАЗРЯДКА, -а, ж. намжмал байдал.

РАЗРЯЖАТЬ, -ать, -аешь; несог., что; **РАЗРЯЖАТЬСЯ**, -аться, -аешься; сов. 1. цэнэггүй болгох, цэнэгийг авах; 2. цэнэггүй болгох, цэнэгийг гаргах, цахилуулах.

РАЗРЯЖАТЬ, -ать, -аешь; несог., гөх, гөхуулах.

РАЗРЯЖАТЬСЯ, -аться, -аешься; сов. 1. цэнэггүй болох, үсрэх; 2. цэнэггүй болох, цэнэг нь гарах.

РАЗРЯЖАТЬСЯ, -аться, -аешься; сов. гөх, гөх хувцаслах.

РАЗРЯЖЕНИЕ, -я, ср. цэнэггүй болгох, цэнэ-гийг авах, цэнэгийг гаргах.

РАЗРЯЖЕННЫЙ, -ая, ср. цэнэггүй болсон, цэн-эгийг авсан, хоосон.

РАЗУБЕДИТЬ, -ить, -ишь; -ежденный (-ен-ная); сов., кого (что) ө мөм. байлгах, санааг хувьсгах, санасныг өөрчлүүлэх; упрямца трудна разубедить өөрүү хүний санааг өөрчлүүлэх бэрхтэй, өөрүүд хүнийг ятгах бэрхтэй.

РАЗУБЕДИТЬСЯ, -ежусь, -едишься; сов., ө мөм. байх, санаагаа хувьсгах, санаснаа өөрчлөх.

РАЗУБЕЖДАТЬ, -ать, -аешь; несог., байлгах, санааг хувьсгах, санасныг өөрчлөх.

РАЗУБЕЖДАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. байх, санаагаа хувьсгах, санаснаа өөрчлөх.

РАЗУВАТЬ, -ать, -аешь; несог., ругал галдах, мая нуурадах.

РАЗУВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог., ругал гал-дах, хөл нуурадах.

РАЗУВЕРЕ'НИЕ, -я, ср. нэгэхийг байх, үнэмшигч гүй болгох.

РАЗУВЕРИТЬ, -ить, -ишь; -верный; сов., кого (что) ө мөм, итгэхийг байлгах, үнэмшигчгүй болгох; разуверить друзей нэгдлийг итгэхийг байлгах.

РАЗУВЕРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., итгэхийг байх, үнэмшигчгүй болгох.

РАЗУВЕРЯТЬ, -ять, -яешь; несог., итгэхийг байл-гах, үнэмшигчгүй болгох.

РАЗУВЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несог., итгэхийг байх, үнэмшигчгүй болгох.

РАЗУДА'ЛЬИ, -ая, ср. няцангүй зоригт; разу-дальи добрый молодец няцангүй зоригт сайн эр.

РАЗУЗНАВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **РАЗУЗНАТЬ**, -аю, -аешь; *сов.*, что или о ком-чем (разг.) мэдэх, сураг лаж мэдэх, асууж лавлах; мадо ө нём раузнат как следует үүний тухай сайн сурагдаж мэдэх хэрэгтэй.

РАЗУКРАСИТЬ, -ашу, -асишь; *каленный*; *сов.*, кого-что (разг.), гоёж нимэх, гоёж чимэгдэх.

РАЗУКРАСИТЬСЯ, -ашусь, -асишься; *сов.* (разг.), гоёж гоёчих, нимэг зүүх, чимэх.

РАЗУКРАШИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, гоёж гоёх, гоёж чимэгдэх.

РАЗУКРАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, гоёж гоёчих, чимэг зүүх, чимэх.

РАЗУКРУПНЕНИЕ, -я, *ср.* (хэсэгдэн) жижигдэх.

РАЗУКРУПНИТЬ, -яю, -яишь; *нормный* (-ин, -ена) *сов.*, что, жижигдэх, (жижиг) жижиг болгох, хэсэгдэн жижигдэх.

РАЗУКРУПНИТЬСЯ, I и II *д.*, не употр., -чтсся; *сов.* (жижиг) жижиг болох, хуваагдаж жижигрэх.

РАЗУКРУПНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.*, жижигдэх, (жижиг) жижиг болгох, хэсэгдэн жижигдэх.

РАЗУКРУПНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* (жижиг) жижиг болох, хуваагдаж жижигрэх.

РАЗУМ, -я, *м.* аюум, ухаан, ой; у него разум промундси тэр (хүн) өдий байдаг болжээ; у меня с года ум аз разум аанга бу зорлонд учраад өргүү болов.

РАЗУМЕЕТСЯ, II *д.*, *ср.*, до ядоямы гажо со-бай и без них мэдээний хэрэг; разуместей он пидёт үүний ирэх нь мэдээний хэрэг яамд соёой разуместя аяндаа мэдээний хэрэг.

РАЗУМЕНИЕ, -я, *ср.* ухах, ойлгох; по моему разумению; вы неправы миний угаж байгаагаар та буруу ярьж байна.

РАЗУМЕТЬ, -ею, -еешь; *несов.*, что, I, ухах, ойлгох; разуметь эмгэл алова үгийг утга ойлгох; II, гэж хэлэх гэх, гэж санаатай байх; что он разу-мет под этим словом инараж хэлдэг нь юу гэх гэвэл юм бэ?

РАЗУМЕТЬСЯ, I и II *д.*, не употр., -вется, не-чая, ухааж болох, ойлгож болох, гухайдж болох; под этим выражением разуместя следуюцше; она үрийг ... гэж ухааж болно.

РАЗУМНИК, -я, *м.* (явг.). ухаалаг бүхэн, ухаалаг хүн.

РАЗУМНО, *нареч.* ухаантай, бодлоготой; разумно поступить ухаантай кийх.

РАЗУМНОСТЬ, -я, *ж.* ухаалаг байх, бодлоготой байх.

РАЗУМНЫЙ, -ая, *гов.*; *ж.*, -мна, I, оюунтай, ухамаартай, ухаантай; человек—существо разумное кун бол оюун бүхий амьтан мөн; II, ухаалаг, бодлоготой; юноша—разумный тэр ухаалаг залуу.

РАЗУТЫЙ, -ая, *гов.* көл нүцгэн.

РАЗУТЬ, -ую, -уешь; *утный*; *сов.*, кого-что, гу-цад гайдаж, хөд нүцрэлэх; разуть вебница зүүхдэни гутлыг тайлах.

РАЗУТЬСЯ; -уюсь, -уешься; *сов.* гутлаа чейлах, көл нүцгэлэх.

РАЗУЧИВАНИЕ; -я, *ср.* цээждэх, тогтоож, цэрж-лэлт, тогтоолт.

РАЗУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* цээждэх, тогтоох.

РАЗУЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* чадахаа байх, мартаж.

РАЗУЧИТЬ, -учу, -учишь; *-ученный*; *сов.*, что, цээждэх, тогтоох; разучить песню дуу цээждэх, дуу сураж.

РАЗУЧИТЬСЯ, -учусь, -учишься; *сов.*, с неспр. чадахаа байх, мартаж; разучиться и врать на рудле төгөлдөр хуур дарж чадахаа байх.

РАЗЪЕДАТЬ, -ает; *несов.* ялах; ржавчина разъе-дает железо төмөр зовэнд идэгдэнэ.

РАЗЪЕДАТЬСЯ, -ается, -аешься; *несов.* тэргэлдэж, бандайтал тэргэлдэх.

РАЗЪЕДИНЕНИЕ, -я, *ср.*, I, тэсрэл, салаа; II, таслах, салгах.

РАЗЪЕДИНИТЬ, -яю, -яишь; *нормный* (-ин, -ена) *сов.*, кого-что, таслах, салгах, хагацаах; разъеди-нить провода угас таслах; судья он разъединил тэи вилан нь тэднийг хагацаав.

РАЗЪЕДИНИТЬСЯ, -яюсь, -яишься; *сов.*, тэсрэл, салах, хагацах; провода разъединились угас тэсрэл.

РАЗЪЕДИНЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* таслах, сал-гах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬ, -яю, -яешь; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЕДИНЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.*, тэсрэл, салах, хагацаах.

РАЗЪЯСНИТЬСЯ, *-итя безл., ссв. (разг.)*. тун-
галаг болох, цэлмэх; година разъяснилась тэнгэр
тунгалаг болов, тэнгэр цэлмэв.

РАЗЪЯСНИТЬСЯ, *1 и 2 л. не устр., -итя;*
сов. тодорхой болох, илэрхий болох, тодрох, ойл-
гомжтой болох; дело разъяснилось хэрэг тодорхой
болов.

РАЗЪЯСНЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* тайлбарлан та-
ниулах, тайлбарлах, таниулах.

РАЗЪЯСНЯТЬСЯ, *-яется, несов.* тодорхой болох,
илэрхий болох, тодрох, ойлгомжтой болох.

РАЗЫГРАТЬ, *-аю, -аешь; -ыгранный; сов.* 1. тог-
лох, наадах; разыграть квартет дөрвөл хөгжим наа-
дах; 2. сугалах, тоглох, сугалуулж олгох; разыграть
по жребию шавга сугалах, сугалуулж олгох; 3. дүр
үзүүлэх, болж маяглах; разыграть невинно постра-
давшего гэмгүй хохирсон хүний дүр үзүүлэх; 4. тог-
лох, наадах, тавих; разыграть партию в шахматы
нэг өрөг шатар тавих, шатар нэг удаа тавих; 5. доог
кийх, наадам болгох, тоглох, молигодох; разыграть
приятеля найзаараа доог хийх, найзыгаа молигодох;
☆ разыграть дурака мангуутах.

РАЗЫГРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов.* 1. тоглоомч
болох, тоглоомд шунах, шуналтай тоглосоор байх;
дети разыгрались спать не хотят хүүхдүүд тоглоом-
доо шунаад унтах гэхгүй байна; 2. сайн тоглож эх-
лэх; 3. чангарах, гаарах; буря разыгралась шуурга
чангарав.

РАЗЫГРЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. тоглох,
наадах; 2. сугалах, тоглох, сугалуулж олгох; 3. дүр
үзүүлэх, болж маяглах; 4. тоглох, наадах, тавих;
5. доог хийх, наадам болгох, тоглох, молигодох.

РАЗЫГРЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. тог-
лоомд болох, тоглоомд шунах, шуналтай тоглосоор
байх; 2. сайн тоглож эхлэх; 3. чангарах, гаарах.

РАЗЫСКАНИЕ, *-я, ср.* 1. эрэл, эрэх, эрж олох;
принять меры к разысканию преступника гэмт хэрэгт-
нийг эрж олох арга хэмжээ авах; 2. разыскания
шинжлэл, шинжилгээний зохиол; научные разыскания
эрдэм шинжилгээний зохиол.

РАЗЫСКАТЬ, *-ыщу, -ыщешь; -ысканный; сов.,*
жого-что. эрж олох; разыскать пропавших без вести
сураггүй алга бологсдыг эрж олох.

РАЗЫСКАТЬСЯ, *-ыщусь, -ыщешься; сов.* олдох;
пропавшая вещь разыскалась алга болсон юм олдох.

РАЗЫСКИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* эрж олох.

РАЗЫСКИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* олдох.
РАЙ, *-я, о рае, в раю, м.* 1. энхжин, диваажин,
сүхваади; 2. жаргальн орон, диваажин; земной рай,
рай земной энэ ертөнцийн диваажин.

РАЙСПОЛКОМ *-а, м. (районный исполн. итель-
ный комитет)* районы гүйцэтгэх хороо.

РАЙКОМ, *-а, м. (районный комитет)* районы хо-
роо; райком партии районы намын хороо.

РАЙОН, *-а, м.* 1. нутаг, газар, орон; степной район
гал нутаг, тал газар; промышленный район үйлд-
вэртэй газар, үйлдвэртэй нутаг; 2. хэсэг, хороо,
район; рабочий район ажилчны хэсэг, ажилчны хо-
роо; 3. район; Сухэбаторский район города Улан-
баатора Улаанбаатар хотын Сүхбаатарын район;
4. газар, хавь, орчим; район наводнения үер болсон
газар.

РАЙОНИРОВАНИЕ, *-я, ср.* районлах.

РАЙОНИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и не-*
сов., что. районлах, район болгон хуваах.

РАЙОННЫЙ, *-ая, -ое.* районы; районный совет
районы зөвлөл; районный комитет районы хороо.

РАЙОН, *м. (районный отдел народного образования)*
районы ардын гэгээрлийн хэлтэс.

РАЙСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. энхжингийн, диваажингийн;
2. жаргальн, жаргалант, гайхамшигт сайхан; здесь
у вас райский уголок танай энд тань жаргальн орон
байна; у нее райский голосок тэр эмэнтэй гайхам-
шигт сайхан хоолойтой.

РАЙСОВЕТ, *-а, м. (районный совет)* районы зөв-
лөл.

РАК I, *-а, м.* дигваранз, хавч; ☆ когда рак сви-
стнет тэхийн эврийг тэнгэрт хүрэхэд, тэмээн сүүлийг
газарт хүрэхэд.

РАК II, *-а, м.* өмөн; рак желудка ходоодны өмөн,
ходоодны нарийн.

РАКЕТА I, *-ы, ж.* пуужин; пустить ракету пуу-
жин тавих, пуужин хөөргөх; сигнальная ракета до-
хионы пуужин; космическая ракета сансрын пуужин;
многоступенчатая ракета олон угсраа пуужин.

РАКЕТА II, *-ы, ж.; РАКЕТА* *-и, ж.* дэлдүүр.

РАКЕТАНОСИТЕЛЬ, *-я, м.* зөөгч пуужин.

РАКЕТНЫЙ, *-ая, -ое.* пуужингийн, пуужинт, пуу-
жин; ракетное производство пуужингийн үйлдвэрлэл.

РАКЕТНИЦА, *-ы, ж.* дохионы гар буу.

РАКЕТОДРОМ, *-а, м.* пуужин тавих талбай.

РАКЕТОСТРОЕНИЕ, *-я, ср.* пуужин үйлдвэрлэл.

РАКЕТЧИК, *-а, м.* 1. пуужингийн ангийн цэрэг;
2. дохиочин.

РАКЕТЧИЦА, *-ы, ж.* эмэгтэй дохиочин.

РАКОВИНА, *-ы, ж.* 1. дун, ювуу, лавай; 2. го-
суур; кухонная раковина сав угаах восуур; ☆ уш-
ная раковина чихний дэлбэ.

РАКОВЫЙ I, *-ая, -ое.* дигваранзын; раковые шей-
ки дигваранзын хүзүү.

РАКОВЫЙ II, *-ая, -ое.* өмөнгийн.

РАКООБРАЗНЫЕ *(ракообразное), -ых, ед. ж.*
гого, ср. дигваранз хэлбэртэн, хавч хэлбэртэн.

РАКУШКА, *-и, ж.* бяцхан дун, ювуу.

РАМА, *-ы, ж.* 1. жааз, гуу, хүрээ; рамы для
картин зургийн гуу, жааз; дверная рама каалганы
күрээ; 2. арал, жааз; вагонная рама вагоны арал;
рама, плуга анжисны жааз.

РАМКА, *-и, ж.* 1. бяцхан жааз, гуу, хүрээ; фо-
тографическая карточка в рамке бяцхан жаазтай
гэрэл зураг; 2. рамки хэм, хэм хэмжээ, хүрээ; вый-
ти из рамок данной темы тухайн сэдвийн хүрээгээс
халих.

РАМНЫЙ, *-ая, -ое.* жаазан; рамная опора жааз
зан тулгуур.

РАНА, *-ы, ж.* 1. шарх; пулевая рана сумны
шарх; перевязать раны шарх боох; 2. сэд; душев-
ная рана сэтгэлийн сэд.

РАНГ, *-а, м.* зэрэг; капитан первого ранга нэгдүг-
ээр зэргийн ахмад.

РАНЕЕ, *нареч.* 1. -аас (-ээс, -оос, -өөс) урьд,
өмнө, түрүү, эрт; 2. -аас (-ээс, -оос, -өөс) нааш,
өмнө, урьд; 3. эхлээд, урьд; 4. урьд, урьдын цагт,
эрт цагт.

РАНЕЕ, *-я, ср.* 1. шархдах, шархдуулах;
2. шарх; тяжёлое ранение хүнд шарх.

РАНЕННЫЙ, *-ая, -ое.* шархадсан; тяжёлоранен-
ный хүнд шархадсан.

РАНЕННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. шархадсан, шархтай;
раненный боец шархадсан байлдагч; 2. шархадсан
хүн, шархтан; перевозка раненых шархтаны зөөх.

РАНЕЦ, *-нца, м.* үүргэвч.

РАНЖИР, *-а, м. (спец.)* по ранжиру I. өндөр
намаар; выстроиться по ранжиру өндөр намаараа
жагсах; 2. зиндаа зиндаагаар нь.

РАНИТЬ, *-ню, -нишь; -ненный; сов. и несов.*
кого-что. 1. шархдуулах; 2. сэд оруулах, сэд.

суулгах; слова его ранят душу үг нь сэтгэлд сэв оруулна.

РА'ННИЙ, -ая, -ее, 1. эрт үеийн, эхэн үеийн, анхан үеийн, залуу үеийн, эртний, эрт, хар; ранний феодализм феодализмын эрт үе; приехал ранней осенью намрын эхээр ирсэн; ранним утром өглөө эрт, хар өглөөгүүр; раннее детство хар бага нас; 2. эрт орсон, эрт болсон, эрт хийсэн; в этом году ранняя зима энэ жил өвөл эрт оров; 3. эрт боловсордог, эрт гарсан; ранние овощи эрт боловсордог ногоо, эрт боловсорсон ногоо; ☆ ранняя птичка эрт босдог хүн.

РА'НО, раньше, нареч. 1. эрт; рано утром өглөө эрт; рано осенью намар эрт; встали очень рано их эрт боссон; 2. эрт, цагаас урьд; весна наступила рано эрт хавар болов; 3. эртхэн; мы рано выехали, чтобы не опоздать хождоогүйн тул бид эртхэн гарсан; 4. эрт байх; ещё рано обедать хоол идэх одоо-кондоо эрт байна; ☆ рано или поздно эрт брой алин боловч, хэзээ нэгэн цагт.

РА'НОВА'ТО, нареч. эртэвтэр, эртхэн, арай эрт; рановато зима наступила өвөл эртэвтэр эхэллээ.

РАНТ, -а, о ранте на ранту, м. гэвчээр, хавчээр.

РАНТЬЕ', нескл., м. рантье (хөрөнгөтний нийгэмд капитал, хөрөнгө, газрын орлогоор амьдардаг хүн).

РАНЬ, -и, ж. (разг.). эрт; в такую рань ийм эрт.

РА'НЬШЕ, нареч. 1. -аас (-ээс, -оос, -өөс) урьд өмнө, түрүү, эрт; я пришёл раньше него би түүнээс эрт ирсэн; 2. -аас (-ээс, -оос, -өөс) нааш өмнө, урьд; не вернись раньше вечера оройноос нааш ирэхгүй; 3. эхлээд, урьд; раньше выслушай, а потом говори урьд нь сонсоод дараа нь ярь; 4. урьд, урьдын цагт, дээр цагт, эрт цагт; здесь раньше была безводная пустыня урьд энд усгүй цөл байсан юм.

РА'ПОРТ, -а, м. 1. илтгэмж, рапорт; отдавать рапорт илтгэмж хүргэх, рапорт өгөх; принимать рапорт илтгэмж авах, рапорт авах; 2. илэрхийлэлт; рапорт о досрочном выполнении плана төлөвлөгөөгөө хугацаанаас нь өмнө биелүүлсэн гухай илэрхийлэлт.

РАПОРТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; сов. и несов., кому о чм. илтгэмж хүргэх, рапорт өгөх.

РАПСО'ДИЯ, -и, ж. расы аялгуу (ардын дуу, домгийн сэдвээр зохиосон хөгжмийн зохиол).

РА'СА, -ы, ж. арьстан, арьс; все нации и расы пользуются в нашей стране одинаковыми правами манай оронд бүх үндэстэн, арьстан адил эрх эдэлдэг.

РАСИ'ЗМ, -а, м. арьсны үзэл.

РАСИ'СТ, -а, м. арьсны үзэлтэн.

РАСИ'СТСКИЙ, -ая, -ое. арьсны үзлийн, арьсны үзэлтний.

РАСКА'ИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., в члм. гэмших, гэмээ хүлээх, нүглээ наманчлах, гашуудай.

РАСКАЛ'ЕННЫЙ, -ая, -ое. улайссан, халуун; раскалённое железо улайссан төмөр; раскалённый песок халуун элс.

РАСКАЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов., что. улайсгах, халаах; раскалить железо докрасна төмөр улайсгах, төмөр улайтал халаах.

РАСКАЛИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. улайсах, халах, халуун болох; утюг раскалился индүү улайсчээ.

РАСКА'ЛЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хагалах, хага цохих, цуу татах, бутлах; 2. хагарал гаргах.

РАСКА'ЛЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. ха

гаргах, хага буух, цуу үсрэх, бутрах; 2. хагарал гарах.

РАСКАЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. улайсгах, халаах.

РАСКАЛЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. улайсах, халах, халуун болох.

РАСКА'ПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. малтаж, ухах; 2. малтаж олох, ухаж гаргах; 3. олох.

РАСКА'РМЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. бордох, шахах.

РАСКАССИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов., кого-что. тараах, гатан буулдах, устгах.

РАСКА'Т, -а, м. 1. раскаты нижигнэх, тачигнах, нижигнээн, тачигнаан; раскаты грома тэнгэр нижигч нэх; раскаты снега тачигнатал инээх; 2. хурд, эрч; сани получили большой раскат чарга гулгасаар эрч оров.

РАСКАТА'ТЬ, -аю, -аешь; -атанный; сов., что. 1. дэлгэх, задлах; раскатать ковёр хивс дэлгэх; 2. хавтгайлах, элдэх, тэгшлэх, жигдлэх, өнхрүүлэх; эргүүлэх; раскатать тесто гурил элдэх; раскатать землю газар тэгшлэх.

РАСКАТА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. 1. дэлгэгдэх, задрах; 2. хавтгайлагдах, хавтайх, элдэгдэх.

РАСКА'ТИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. нижигнэсэн, тачигнасан; раскатистый удар грома тэнгэрийн нижигнэсэн чанга дуу, аянга нижигнэх; раскатистый смех тачигнатал инээх.

РАСКАТИ'ТЬ, -аю, -атишь; -аченный; сов. өнхрүүлэн хурдасгах, эргүүлэн хурдлуулах, эрч оруулах; раскатить колесо дугуй эргүүлэн хурдлуулах, эргүүлэн эрч оруулах.

РАСКАТИ'ТЬСЯ, -ачусь, -атишься; сов. 1. өнхрөн хурдлах, эргэлдэн хурдсах, эрч орох, хурдлах; колесо раскатилось дугуй эргэлдэн хурдсан; 2. өнхрөн тархах, зүг зүг тийш өнхрөх, бөмбөрөн гарах; мячи раскатились олон бөмбөг зүг зүг тийш өнхрөв.

РАСКА'ТЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. дэлгэх, задлах; 2. хавтайлгах, элдэх, тэгшлэх, жигдлэх, өнхрүүлэх, эргүүлэх; 3. ихэд давхих, ихэд гулгах; раскатывать на велосипеде дугуйгаар ихэд давхих.

РАСКА'ТЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. өнхрүүлэх, курдасгах, эргүүлэн хурдлуулах, эрч оруулах.

РАСКА'ТЫВАТЬСЯ I, -ается; несов. 1. дэлгэгдэх, задлагдах, задрах; 2. хавтгайлагдах, элдэгдэх, тэгшлэгдэх, өнхрүүлэгдэх.

РАСКА'ТЫВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. 1. өнхрөн хурдлах, эргэлдэн хурдсах, эрч орох, хурдлах; 2. өнхрөн гарах, зүг зүг тийш өнхрөх, бөмбөрөн гарах.

РАСКАЧА'ТЬ, -аю, -аешь; -ачанный; сов. 1. савлуулах, найгуулах; раскатать качели дүүжин савлуулах; 2. холхиулах, ганхуулах; раскатать кол гадас ганхуулах; 3. хөдөлгөх; его не раскатаешь юманд хөдөлгөхгүй хүн.

РАСКАЧА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. савлаж эхлэх, найгаж эхлэх; маятник раскачался дүүжин савлаж эхлэв; 2. ганхах, холхих; столб раскачался шон ганхав; 3. хөдлөх.

РАСКА'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. савлуулах, найгалзуулах; 2. ганхалзуулах, холхилзуулах; 3. хөдөлгөх.

РАСКА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. саввалзах, найгалзах; 2. ганхалзах, холхилзох; 3. хөдлөх; 4. найгах, гунхалзах; он ходит, раскачиваясь тэр (хүн) найгаж явдаг.

РАСКА'ШЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; сов. мэгшүүрлэн ханцалгаж,

РАСКА'ЯНИЕ, -я, ср. гэмших, гэмээ хүлээх, на- манчлах, гэмшил; принести раскаяние гэмээ хүлээх, гэмшиж байгаагаа илтгэх.

РАСКА'ЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., в чем. гэмэ ших, гэмээ хүлээх, нүүлээ наманчлах, гашуудах; раскаяться в езонж простушкам буруу хэрэг гарга- сандаа гэмших.

РАСКВАРТИРОВА'НИЕ, -я, ср. тархаан байрлуу- лах, байранд оруулах, байрлуулах, байрлуулахыг расквартирование өөхөж цэрэг байранд оруулах.

РАСКВАРТИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов., кого-что (вещ.). **РАСКВАРТИРОВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. тархаан байрлуулах, байранд оруулах, байрлуулах; расквартировать полк хороо цэрэг тархаан байрлуулах.

РАСКВА'СИТЬ, -аю, -аешь; -ащенный; сов., что (прест.). илц дөлсөх, илц цөхих; расквасить нос хамар илц дэлсэх.

РАСКВИТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., в чем (разг.). 1. дансаа бодолцох, өр ширээ дуусгах, өглөг ардагаа дуусгах; расквитаться с должниками өртэй хүмүүстэй дансаа бодолцох; 2. өшөөгөө аваж; раск- виться с врагами дайснаас өшөөгөө авах.

РАСКВИДА'ТЬ, -аю, -аешь; -иданный; сов. кого- что. тархаан хайх, тархаах, бутаргах, цацах; рас- квидать везде мрушки тоглоом энд тэндгүй бутаргаж хаях.

РАСКИ'ДИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист (разг.). сөглөгөрй раскидистый дуб саглагар царс,

РАСКИ'ДЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несоч., чего-что. тархаан хаях, тархаах, бутаргах, цацах.

РАСКИ'ДЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несоч., что. 1. алдлах, дөлөх, алцайлгах; 2. дэлгэх, бурхах; 3. дэлгэрүүлэх, тархаан дэлгэрүүлэх; 4. бөсрөх; шаях,

РАСКИ'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несоч. 1. тэг- рэйн хэвтэх, тэрийн хэвтэх, налайж хэвтэх; 2. өр- ших, налайх; 3. дэлгэрэх, тархаан дэлгэрэх.

РАСКИ'НУТЬ, -ну, -нешь; -нутый; сов., что. 1. алдлах, дөлөх, алцайдгах; раскинуть руки гараа алдлах; 2. дэлгэх, бурхах; раскинуть сеть тор дөл- гөх; 3. дэлгэрүүлэх, тархаан дэлгэрүүлэх; раскинуть таргаууя сеть худалдааны газруудыг тархаан дэл- гэрүүлэх; 4. бөсрөх, шаях; раскинуть платку мөй- кан шаях.

РАСКИ'НУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. гарайн хэвтэх, тэрийн хэвтэх, налайж хэвтэх; раскину- ться на постели орон дээрээ гарайн хэвтэх; 2. өршиж, на- лайх; по склонам горы раскинулось поселение уулын бэлд суурин оршино; 3. дэлгэрэх, тархаан дэлгэрэх; по всей стране раскинулось сеть библиотек орон да- гар олон номын сан тархан дэлгэрчээ.

РАСКИСА'ТЬ, -аю, -аешь; несоч., **РАСКИС'НУТЬ**, -ну, -нешь; -иса, -исла; сов. 1. гашлах, өсөх; раскис- лось ауурсан гурил өслө; 2. бич суурах, сүнд буух; раскиснуть от думоты калуунд бич суурах, нооо рох.

РАСКЛА'ДКА, -я, ж. 1. дэлгэц, өрөц; 2. хуваа- рилах, оногдуулах.

РАСКЛАДНО'Й, -ая, -ое. эвхдэг; раскладная пре- вать эвхдэг ор.

РАСКЛА'ДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несоч. 1. тавих, өрөх, дэлгэх; 2. дэлгэх, дэлгэж тавих; 3. хуваари- лах, оногдуулах; 4. (ээрэглэж) асаах, (өрөж) нэцаох.

РАСКЛА'ДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несоч. 1. юмаа тавих, өрөх, дэлгэх; 2. тавигдах, өрөгдөх, багтах.

РАСКЛА'НИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несоч. **РАСК- ЛА'НЯТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; сов., с кем. мэхэсхийн ёслох.

РАСКЛЕ'ИВАТЬ, -аю, -аешь; несоч. 1. (наалт) салгах, ховхлох; 2. шаах.

РАСКЛЕ'ИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несоч. (наалт) салгах, ховхлох, радрах.

РАСКЛЕ'ИТЬ, -аю, -аешь; -еенный; сов., что. 1. (наалт) салгах, ховхлох; расклеить коробку хайргийн наалт салгах; 2. шаах; расклеить по ули- цам афиши гудамжаар зардал шаах,

РАСКЛЕ'ИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. (наалт) салгах, ховхлох, задрах; 2. бүтэлгүй болох, бүтэмжгүй бөдөх; дело расклеилось хэрэг бүтэмжгүй бөдөр.

РАСКЛЕ'ЙКА, -я, ж. нрэх, наалт; расклейка афиш зардал шаах,

РАСКЛЕ'НА'ТЬ, -аю, -аешь; -наленный; сов., что. тав салгах, тавыр нь мултдаж салгах.

РАСКЛЕ'НА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. тав нь салах, тав нь мултарт салах.

РАСКЛЕ'НКА, -я, ж. тав салгах, тавыг нь мулт- даж салгах.

РАСКЛЕ'ПЫВАТЬ, -аю, -аешь; несоч. тав салгах, тавыр нь мултдаж салгах.

РАСКОВА'ТЬ, -ую, -уешь; -ованный; сов. 1. тэг- цыг аваж, тэгцэг мултлах; расковать дощадь морщины тахыг авах; 2. гинжийг мултлах, гав гинжийг сал- гаж; 3. давтаж хавтгайнах, хавтгайлах; расковать железо төмөр давтаж хавтгайдах.

РАСКОВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. тэгцэг ав- жах, тэгцэг аадах.

РАСКО'ВЫВАТЬ, -ую, -уешь; несоч. 1. тахыг аваж, тахыг мултлах; 2. гинжийг мултлах, гав гин- жийг салгах; 3. давтаж хавтгайлах, хавтгайлах.

РАСКО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несоч. тахыг тэгц- эг аваж аадах.

РАСКО'ВЫРИВАТЬ, -аю, -аешь; несоч., **РАСКО- ВЫРЯ'ТЬ**, -аю, -аешь; -ыренный; сов., что. 1. ухах, ухаж төнхөх, төнхөх, сийчих, зурчих; расковырять ножом стол хутгаар ширээ зурчих; 2. маажих, урах, ухнаах; расковырять принцип батга маажих.

РАСКО'Л, -я, м. 1. кагарал; 2. үнэн алдартны шацнид кагарал.

РАСКОЛ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несоч., **РАСКО- ЛОТИ'ТЬ**, -аю, -аешь; -оленный; сов., что. хара цохих, зад дохих, зад гатах, хага гатах; расколо- тить ящик хайргыг зад цохих.

РАСКОЛО'ТЬ, -оло, -олешь; -олотый; сов. 1. хаг- гадах, хага цахих, нуу гатах, бүтлэх; расколоть дрова гүдээ жагалах; 2. жагарал гаргах; расколоть группировку булалгачдын дунд жагарал гаргах.

РАСКОЛО'ТЬСЯ, -олюсь, -олешься; сов. 1. хаг- гарах, хага буух, нуу үсрэх, бутрах; полено раско- лось хэрчин нуу үсрэх; 2. жагарал гаргах.

РАСКО'ЛЬНИК, -я, м. 1. үнэн алдартны шацнид кагарал гаргагч; 2. хагарал гаргагч; раскольники междунаравная профсоюзного движения олон удрын үйлдвэрчний эвлэлийн хөдөлгөөнд кагарал гаргагч чид.

РАСКО'ЛЬНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. үнэн алдартны шацнид хагарал гаргагчдын; 2. хагарал гаргах, жагарал гаргагчдын; раскольнический деятельность правых социалистов баруун социалистуудын жагарал гаргагч ажиллагаа.

РАСКОПА'ТЬ, -аю, -аешь; -опанный; сов., несо- что. 1. малтаж, ухах; раскопать землю газав ухах; 2. малгай олох, ухаж гаргах; археологи раскопали древний город хуучны судлалчид эртний хот малтаж гаргав; 3. олох; раскопать старую фотографию хууч- ны гэрэл зураг олох.

РАСКО'ПКА, -я, ж. 1. малтах, ухах; раскопка кургача хиргисүүр малтах; 2. малтага; археологи- ческие раскопки эртний судлалын малтага.

РАСКОРМИТЬ, *формла формить; форменный; сов., козе (что)*. бордох, шахах; раскормить свинью на убой мясак гахай бордох.

РАСКОСЫЙ, *раскося*. седер, додир; раскосие глаза седер нуд.

РАСКРАДЫВАНИЕ, *ра, ср.* цолмон хулгайдах, хулгайлах.

РАСКРАДЫВАТЬ, *раю, расцъ; несое.* хулгайдууусах, цолмон хулгайдах, нага цэргэнгүй хулгайдах, хулгайлах.

РАСКРАИВАТЬ, *раю, расишь; несое.* 1. регэх; 2. хага царних, цоо нохиж.

РАСКРАСИТЬ, *рашу, расцъ; ашечный; сов., кого-что.* (өнгөөр) будах, ширдэх.

РАСКРАСКА, *-а, ж.* (өнгөөр) будах, ширдэх; 2. өнгөтэй хэр, өнгө.

РАСКРАСНЕТЬСЯ, *расохь, -еешься; сра.* (царай) улайх, улаан болох; раскраснется на моррөө дүйгэнд царай улайх.

РАСКРАСТЫ, *расду, расцъ; ра; адерный; сов., кого-что* (разг.). хулгайлж дуусах, цолмон хулгайлах, нага нэгэнгүй хулгайдах, хулгайдах.

РАСКРАШИВАНИЕ, *-я, ср.* (өнгөөр) будах, ширдэх, будалт.

РАСКРАШИВАТЬ I, *раю, расцъ; несое.* мээр что. (өнгөөр) будах, ширдэх.

РАСКРАШИВАТЬ II, *раю, расишь; несое.* что үйрүүлэх, яруулах, ярууулах, хэмжих, хэцигдэх.

РАСКРАШИВАТЬСЯ I, *-аюсь, -еишься; несое.* (өнгөөр) будагдах, ширдэгдэх.

РАСКРАШИВАТЬСЯ II, *I и 2 а на употр., -ется; несое.* үйрэх, бутрах.

РАСКРЕПОСТИТЬ, *-рощу, -ростишь; -рощенный (жен.)*; *сов., кого-что.* 1. хамжлагат ёсноос ангижруулах, чөлөөлөх; раскрепостить крестьян тарияныг хамжлагат ёсноос ангижруулах; 2. эрх чөлөө олгох, чөлөөлөх; раскрепостить женщину амгэтайн үүдэд эрх чөлөө олгох.

РАСКРЕПОСТИТЬСЯ, *-рощусь, -ростишься; раскр.* 1. хамжлагат ёсноос ангижрах, чөлөөлөгдөх; 2. эрх чөлөө олгох, чөлөөлөгдөх.

РАСКРЕПОЩАТЬ, *раю, -аешь; несое.* 1. хамжлагат ёсноос ангижруулах, чөлөөлөх; 2. эрх чөлөө олгох, чөлөөлөх.

РАСКРЕПОЩАТЬСЯ, *-аюсь, -аешишься; несое.* 1. хамжлагат ёсноос ангижрах, чөлөөлөгдөх; 2. эрх чөлөө олгох, чөлөөлөгдөх.

РАСКРЕПОЩЕНИЕ, *-я; ср.* 1. хамжлагат ёсноос ангижруулах, чөлөөлөх; 2. эрх чөлөө олгох, чөлөөлөх.

РАСКРИКОВАТЬ, *-кую, -куешь; сөдний.* *сов., кого-что.* катуу шүүмжлэх, ширүүн шүүмжлэх.

РАСКРИЧАТЬСЯ, *-чусь, -чишься; сөд.* бандрах, бандран жаргах, кешгирэх.

РАСКРОИТЬ, *раю, расишь; раю; военный; сов., что.* 1. эсгэх; раскроить почетно на ашанш; дамизны ёвон регэх; 2. хага царних, цоо нохиж; раскроить шерен терпорд гаржий нь сүхээр цоо нохиж.

РАСКРОШИТЬ, *рашу, расцъ; ашечный; сов., что и чеи.* үйрүүлэх, яруулах, ярууулах, хэмжих, кешиглэх; раскрошить хага талх үйрүүлэх.

РАСКРОШИТЬСЯ, *-шится, сөв.* үйрэх, ярах, яраж, хэмж хэмж ойнх; ауб саясем раскрошился шүд бүр яйрав.

РАСКРУТИТЬ, *-учу, -утишь; -ущенный; сөв.* раддах, эрчийг гаргах, харчулах; раскрутить верёвку аргамжийн эрчийг харчулах.

РАСКРУТИТЬСЯ, *I и 2 а. не употр., -утится; сөв.* задрах, эрх нь карах, жарих.

РАСКРЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несое.* 1. нээж, онгойлгох, (шаг) сөхөх; 2. дэлгэх, задгай тавих, тайлах, зад-

лах; 3. нээх, онгойлгох, тайлах; 4. нээх, ангайлах; 5. дэлгэх, нээх; 6. тайлж өгөх, хэлэх; 7. илрүүлэх, илчлэх, уудлан илрүүлэх.

РАСКРЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несое.* 1. нээгдэх, онгойх, сөхөгдөх; 2. дэлгэгдэх, задгай болох, тайлагдах, задрах; 3. нээгдэх, онгойх, тайлагдах; 4. нээгдэх, ангайх, 5. дэлгэгдэх, нээгдэх; 6. илрэх, илчлэгдэх; 7. дэлгэрэх.

РАСКРЫТИЕ, *-я, ср.* 1. задрах, нээгдэх, онгайх; 2. илрүүлэх, илчлэх, уудлан илрүүлэх; раскрытие преступления гэмт хэргийг илрүүлэх.

РАСКРЫТЬ, *-рою, -роешь; -тый; сов.* 1. нээх, онгойлгох; (шаг) сөхөх; раскрыть сундуч ардар нээх; 2. дэлгэх, задгай тавих, тайлах, задлах; раскрыть свою грудь энгэрээ тайлах, өнгөдөх; 3. нээх, онгойлгох, тайлах; раскрыть глаза 1) нүдээ нээх, харах, 2) мэд гайхах, гайхах; 4. нээх, ангайлах; раскрыть рот 1) амаа ангайх; 2) гайхах; 5. дэлгэх, нээх; раскрыть тетрадь дэвтэр дэлгэх; 6. тайлж өгөх, хэлэх; раскрыть тайну нууцыг тайлж өгөх; 7. илрүүлдэх, илчлэх, уудлан илрүүлдэх; раскрыть подробности преступления гэмт хэргийн нарийн учрыг илрүүлдэх; раскрыть свои карты санаагаа илрүүлдэх, нуулаа илчлэх.

РАСКРЫТЬСЯ, *-роюсь, -роешься; сөд.* 1. нээгдэх, онгойх, сөхөгдөх; ашик раскрылся хайрцаг нээгдэв; 2. дэлгэгдэх, задгай болох, тайлагдах, задрах; раскрылась дверь энгэр адам дэлгэгдэв; 3. нээгдэх, онгойх, тайлагдах; дверь раскрылась хаалга нээгдэв; 4. нээгдэх, ангайх; глаза раскрылись 1) нүд нь нээгдэв; 2) нүд нь нээгдэв, учры нь мэдэв; 5. дэлгэгдэх, нээгдэх; 6. илрэх, илчлэгдэх; преступление раскрылось гэмт хэрэг илрэв; 7. дэлгэрэх; карты раскрылись хэцэг дэлгэрэв.

РАСКУДАХТАТЬСЯ, *-хчусь, -хчашься; сөв.* (разг.). чанга чанга дугарах.

РАСКУЛАЧИВАНИЕ, *-я, ср.* нударганы хэрэнз ийг хураах.

РАСКУЛАЧИВАТЬ, *раю, расцъ; несое.* РАСКУЛАЧИТЬ, *-кую, -чишь; -ченный; сөд.* мээр (что). нударганы хэрэнзийг хураах.

РАСКУПАТЬ, *-ает; несое.* худалдан авцгах, худалдан авч дуусах.

РАСКУПАТЬСЯ, *I и 2 а. не употр., -ется; не употр.* худалдагдах, гүйлгээтэй байх; эта брошюра раскупается очень хорошо энэ товхимол гүйлгээ сай бай байна.

РАСКУПИТЬ, *I и 2 а. сөд. не употр., -упит; -упит; сөв.* худалдан авцгах, худалдан авч дуусах; эту книгу раскупили в несколько дней энэ номыг хэдхэн хоног худалдан авч дуусчээ.

РАСКУПОВАТЬ, *раю, расцъ; несое.* нээх, задлах, бөглөө авах.

РАСКУПОВАТЬСЯ, *расоветя; несое.* нээгдэх, бөглөө автах.

РАСКУПОРИТЬ, *раю, расишь; рас; военный; сов., что.* нээх, задлах, бөглөө авах; раскупорить бутылку донхын бөглөө авах.

РАСКУПОРИТЬСЯ, *I и 2 а. не употр., -ится; сөв.* нээгдэх, бөглөө автах.

РАСКУРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несое.* асаах, нэрэх.

РАСКУРИВАТЬСЯ, *-аеется; несое.* асах.

РАСКУРИТЬ, *-ую, -уришь; -уренный; сов., что.* асаах, нэрэх; раскурить трубку гаанс тамхи асаах, нэрэх.

РАСКУРИТЬСЯ, *I и 2 а. не употр., -урится; сөв.* асах.

РАСКУСИТЬ, *-ую, -уцишь; -ущенный; сөв., кого-что.* РАСКУСИВАТЬ, *-аю, -аешь; несое.* 1. хага хазах, тае хазах; раскусить орех самар хага хазах; 2. учры өлгөх, шаних, мэдэх; раскусить в

чѐм дело учир юунд байгааг мэдэх; егo не легко раскусить тэр хүний учрыг олох бэрхтэй.

РАСКУ'ТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что. ороосныг тайлах, задлах; раскутать ребёнка хүүхэд ороосон юм тайлах.

РАСКУ'ТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; возвр. ороосон нь тайлагдах, задрах.

РАСКУ'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ороосныг тайлах, задлах.

РАСКУ'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ороосон нь тайлагдах, задрах.

РА'СОВЫЙ, -ая, -ое. арьсны, арьсны; расовые отличия арьсны ялгаа, арьсны ялгаа.

РАСПА'Д, -а, м. 1. задрах, задралт; 2. задрал, унал.

РАСПАДА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; несов. 1. задрах, бутрах, хэсэг хэсэг болох; 2. ажиллахаа болих; 3. задрах, сарних, унах.

РАСПАДЕ'НИЕ, -я, ср. 1. задрах, задралт; 2. задрал, унал.

РАСПА'ИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. гагнаас хайлуулах, гагнаас салгах.

РАСПА'ИВАТЬСЯ, -ается; несов. гагнаас хайлах, гагнаас салах.

РАСПАКОВА'ТЬ, -кую, -куешь; -ованный; сов., что. задлах, баглааг тайлах; распаковать вещи юм задлах.

РАСПАКОВА'ТЬСЯ, -куюсь, -куешься; сов. 1. юмаа задлах, юмаа гаргах, юмныхаа баглааг тайлах; приехав, мы сразу распаковались бид ирмэгцээ юмаа задлав; 2. задрах, баглаа тайлдах.

РАСПАКО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. задлах, баглааг тайлах.

РАСПАКО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. юмаа задлах, юмаа гаргах, юмныхаа баглааг тайлах; 2. задрах, баглаа тайлдах.

РАСПАЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лишься; сов. 1. их халах; улайстал халах; 2. (сэтгэл) хөөрүүлэх.

РАСПАЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. их халах, улайстал халах; 2. (сэтгэл) хөөрүүлэх.

РАСПАЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. их халах; улайстал халах; 2. (сэтгэл) хөөрөх, цухалдах.

РАСПА'РИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. уурт жигнэх, халуун усанд дэвтээх, зөөлрүүлэх; 2. халуунцуулж хөлөргөх; хөлөргөх, халууцаж хөлрөх, хөлрөх.

РАСПА'РИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. 1. уурт жигнэх, халуун усанд дэвтээх, зөөлрүүлэх; распарить кожу арьс уурт жигнэж зөөлрүүлэх; 2. халуунцуулж хөлөргөх, хөлөргөх, халууцаж хөлрөх, хөлрөх.

РАСПА'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. 1. уурт жигнэгдэх, халуун усанд дэвтэх, зөөлрөх; репа распарилась сармаг халуун усанд дэвтэв; 2. халууцаж хөлрөх, хөлрөх; распариться в бане халуун усанд орж хөлрөх.

РАСПА'РЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. 1. ханзлах, ханз татах; 2. огло татах, хүүлэх.

РАСПА'РЫВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; несов. 1. ханзрах, ханз үсрэх; 2. огло үсрэх, хүүлрэх.

РАСПА'СТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -адется; -ался, -алась; -авшийся; сов. 1. задрах, бутрах, хэсэг хэсэг болох; молекулы распались на атомы молекул атом болон задрав; камень распался чулуу хэсэг хэсэг болов. 2. ажиллахаа болих, тарах; кружок распался дугуйлан ажиллахаа больсон, тарсан; 3. задрах, сарних, унах; коандица распалась эвсэл задрав.

РАСПАХА'ТЬ, -ашу, -аешь; -аханый; сов., что. хагалах; распахать целину агар хагалах.

РАСПА'ХИВАНИЕ, -я, ср. хагалах, хагалалт; распахивание нови шинэ газар хагалах.

РАСПА'ХИВАТЬ, I-аю, -аешь; несов., хагалах.

РАСПА'ХИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов., что. **РАСПАХНУ'ТЬ**, -ну, -нешь; -ахнутый; сов., что. 1. нэгийг тэл нээх, дэлгэх, тэлэх; распахнуть дверь үүд дэлгэх; 2. энгэдэх, задгай гавих; распахнуть пальто пальто энгэдэх.

РАСПАХНУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. цэгийг тэл нээгдэх, гэлэгдэх; окно распахнулось цонх тэлэгдэв; 2. хувцсаа энгэдэх, задгай гавих; идти распахнувшись хувцсаа энгэдээд явах.

РАСПА'ШКА, -и, ж. 1. хагалах, хагалалт; вторичная распашка земли газрыг дахин хагалах; 2. хагалсан газар.

РАСПАШО'НКА, -и, ж. баривч.

РАСПАЯ'ТЬ, -яю, -яешь; -аянный; сов., что. гагнаас хайлуулах, гагнаас салгах; распаять чайник данхны гагнаас хайлуулах.

РАСПАЯ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -яется; сов. гагнаас хайлах, гагнаас салах.

РАСПЕВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. дуулах.

РАСПЕКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., -ого-что. зэмлэх, загнах.

РАСПЕЛЕНА'ТЬ, -аю, -аешь; -внатый; сов., кого-что. манцуй тайлах, распеленать ребёнка хүүхдийн манцуй тайлах.

РАСПЕЛЕНА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; возвр. манцуйгаа тайлах, манцуйнаасаа гарах.

РАСПЕРЕ'ТЬ, разопреть, разопрёшь; -пёр-, -пёрла-, -пёртый; сов., что (прост.). дэлбэ гатах, дэлбэлэх; льдом распёрло бочку ус торхоо дэлбэ хөлдлээ.

РАСПЕ'ТЬСЯ, -поюсь, -поёшься; сов. (разг.). блондуу дуулах, дуулж дуулчих.

РАСПЕЧА'ТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что. 1. лэцэг эвдэх, битүүмжийг задлах; распечатать компьютер тасалгааны битүүмжийг задлах; 2. задлах; распечатать конверт дугтуй задлах.

РАСПЕЧА'ТАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; сов. задрах.

РАСПЕЧА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. лэцэг эвдэх, битүүмжийг задлах; 2. задлах.

РАСПЕЧА'ТЫВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. задрах; 2. лэц нь унах, битүүмж нь задрах; 3. задлагдах.

РАСПЕ'ЧЬ, -еку, -ечешь; -екут, -ёк, -екла-, -ечённый; (-вн-, -ена) сов. зэмлэх, загнах; распечь нерадивого ученика оролдлогогүй сурагчийг загнах.

РАСПИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хамт уух, хувааж уух; 2. ууж цаг нөгчөөх, ууж суух.

РАСПИ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **РАСПИЛИ'ТЬ**, -илю, -илишь; -иленный; сов., что. хөрөөдөх, хөрөөдөж огтлох; распилить бревно гуалин хөрөөдөх.

РАСПИ'ЛКА, -и, ж. хөрөөдөх, хөрөөдөлт.

РАСПИНА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. загалмайлалдах.

РАСПИНА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.; неол. добр.). чармайх, амна гавих гэх, сүйд майнд болох; распинаться перед кем-либо за своего приятеля найзгаа гэж хүнд сүйд майнд болох.

РАСПИСА'НИЕ, -я, ср. цагийн хуваарь; расписание уроков хичээлийн цагийн хуваарь; расписание поездов галт тэрэгний цагийн хуваарь; по расписанию цагийн хуваариар.

РАСПИСА'ТЬ, -ишу, -ишешь; -исанный; сов. 1. бичих, тарааж бичих; расписать счёт по книгам дун тоог олон дансанд тарааж бичих; 2. хээлэх, будаж чимэх; расписать стены туургыг хээлэх; 3. гоёж ярих чимэглэж бичих.

РАСПИСА'ТЬСЯ, -ишусь, -ишесься; сов. 1. гарын үсэг зургах, гавих; расписаться в получении зарплаты

цалин авсан гэж гарын үсэг зурах; 2. хүлээх, мэдэх; расписаться в своей беспомощности арчаагүйгээ хүлээх; 3. гэрлэсэн ээ бүртгүүлэх, гэрлэх.

РАСПИСКА, -и, ж. 1. гарын үсэг зурах; 2. баримт; дагь расписку кому-либо баримт гаргах; 3. бичих, гарааж бичих; 4. хээлэх, будаж чимэх; расписка стен суурга будаж чимэх.

РАСПИСНОЙ, -ая, -ое. хээлсэн, будаж чимсэн; расписной потолок хээлсэн гааз.

РАСПИСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бичих, гарааж бичих; 2. хээлэх, будаж чимэх; 3. гоёж ярих, чимэгдэн бичих.

РАСПИСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. гарын үсэг зурах, тавих; 2. хүлээх, мэдэх; 3. гэрлэсэн ээ бүртгүүлэх, гэрлэх; 4. хээлэгдэх.

РАСПИТЬ, *разойти, разоить*; *распила (и распил), распила, распило, (и распило); распитый; распит (и распит), распита, распито (и распито); сов., что (разг.)*, хамт уух, хувааж уух, уулцах; распить бутылку вина лонх дарс хувааж уух.

РАСПИХАТЬ, -аю, -аешь; *иханный; сов. (разг.)*, РАСПИХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гүлхэн зайлуулах, гүлхлэх; распихать людей хүмүүсийг гүлхэн зайлуудлах; 2. чихэх, чихлэх; распихать мелкие вещи по карманам аар саар омыг халаасандаа чихлэх.

РАСПЛАВИТЬ, -влю, -вишь; сов. кайлуулах; расплавить стекло шил хайлуулах.

РАСПЛАВИТЬСЯ, -ится; сов. кайлах; металл расплавился төмөрлөг хайлав.

РАСПЛАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов., что. хайлуулах.

РАСПЛАВЛЯТЬСЯ, -яется; несов. хайлах.

РАСПЛАКАТЬСЯ, -ачусь, -ачешься; сов. уйлж гарах, богсоо жолоогүй уйлах; расплакаться от досады гомдоод уйлж гарах.

РАСПЛАНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *ованный; сов.* 1. төлөвлөх, хуваарилан төлөвлөх; распланировать работы ажлаа төлөвлөх; 2. төлөвлөгөө хийх; распланировать сад цэцэрлэг байгуулах төлөвлөгөө хийх.

РАСПЛАСТАТЬ, -аю, -аешь; *астанный; сов.* 1. хавтгайлан зүсэх, хавтгай хавтгайгаар зүсэх; 2. хавтгайлах; 3. дэлгэх, дөлөх; распластать крылья далавчаа дөлөх.

РАСПЛАСТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. гэрийх, гэрийн хэвтэх, гэрийж ойчих; распластаться по полу шал дээр гэрийж хэвтэх.

РАСПЛАТА, -ы, ж. 1. гөлөх; расплата по счетам баримтаар гөлөх; 2. өр гөлөөс, хариулах, залхамж; настанет час расплаты өр гөлөөсийн цаг ирнэ, залхамж үзэх цаг ирнэ.

РАСПЛАТИТЬСЯ, -ачусь, -атишься; *атись; сов.*, РАСПЛАЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. гөлөх, гөлөж дуусах; расплатиться с долгами өрөө гөлж дуусах; 2. хариу авах, өшөө авах, өшөө хариулах; расплатиться с врагами дайснаас хариугаа авах; 3. залхамж үзэх, кашрах; расплатиться за беспечность сэрэмжгүй байж хашрах.

РАСПЛЕСКАТЬ, -ещу, -ещешь (*и-аю, -аешь; разг.*); *ёсканный; сов., что*, цалгнуулах, цалгнуулж асгах, асгах; всю воду из ведра расплескал хувинтай усаа бүгдийг цалгнуулж асгав.

РАСПЛЕСКАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ещетесь; сов. цалгих, цалгиж асгарах, асгарах; молоко расплескалось по полу сүү шал дээр асгарав.

РАСПЛЕСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. цалгнуулах, цалгнуулж асгах, асгах.

РАСПЛЕСКИВАТЬСЯ, -ается; несов. цалгих, цалгиж асгарах, асгарах.

РАСПЛЕСНУТЬ, -ну, -нёшь *однокр.* цалгичхах, цалгиад асгачих, асгачах.

РАСПЛЕСТИ', -лету, -летшь; *-лел, -лела; -лётший; летённый (-ён, -ена); сов., что*, задлах; расплести косу гэзэг задлах.

РАСПЛЕСТИСЬ, 1 и 2 л. не употр., -лётется; *лёлся, -лелась; -лётшийся; сов.*, задрах; коса расплелась гэзэг задрав.

РАСПЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. задлах.

РАСПЛЕТАТЬСЯ, -ается; несов. задрах.

РАСПЛОДИТЬ, -сжу, -обишь; *ожённый (-ён, -ена); сов.* 1. өсгөх, үржүүлэх, олшруулах; расплодить племенной скот үржлийн мал өсгөх; 2. дүүргэх, их гаргах; расплодить волокиту чирэгдэл их гаргах.

РАСПЛОДИТЬСЯ, -ится; сов. 1. өсөх, үржих, олшо рох; 2. дүүрэх, их гарах.

РАСПЛЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. гараж, гүйх, урсах; 2. бантайх, банхайх, бэлхийх.

РАСПЛЫВЧАТОСТЬ, -и, ж. 1. балархай, бүдэг юм; 2. тод бус байх, тодорхой бус байх, бүрэг байх.

РАСПЛЫВЧАТЫЙ, -ая, -се; *ат.* 1. балархай, бүдэг, бүдүгэр; расплывчатые линии балархай зураас, бүдэг шугам; 2. тод бус, тодорхой бус, бүрэг; расплывчатая формулировка тодорхой бус томьёолол, бүрэг томьёол форм.

РАСПЛЫТЬСЯ, -ывусь, -нёшься; *-ылся, -ылась, -ылся (и-ылось) сов.* 1. нүүх, тарах, гүйх, урсах; чернила расплылись на плохой бумаге бэх муу цаасанд нүүжээ; 2. бантайх, банхайх, бэлхийх.

РАСПЛЮЩИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., РАСПЛЮЩИТЬ, -щу, -щишь; *щённый; сов., кого-что*, хавтгайлах, хавтгай болгох, бяцлах, няцлах, бяц цохих, няц дарах; расплющить шляпку гвоздя хадаасны тав бяцлах; расплющить орех самар няцлах.

РАСПЛЮЩИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. хавтгайрах, хавтгай болох, бяцрах, няцрах, бяц үсрэх, няц дарагдах; расплющился орех самар няцрав.

РАСПЛЯСАТЬСЯ, -яшусь, -яшешься; *яшись; сов.* бүр жиглэсээр халах, онгод орох.

РАСПОЗНАВАЕМЫЙ, -ая, -ое. танигдмаар, мэдэгч дүүштэй, таньж болох; распознаваемые признаки таянигдмаар шинж тэмдэг.

РАСПОЗНАВАНИЕ, -я, *ср.* таних, мэдэх; наука о распознавании болезней называется диагностикой өвчнийг хэрхэн таних тухай ухааныг онош зүй гэдэг.

РАСПОЗНАВАТЬ, -наю, -наешь; несов., РАСПОЗНАТЬ, -аю, -аешь; *ознанный; сов., кого-что*. 1. таних, мэдэх; распознать болезнь өвчнийг таних; 2. мэдэх, тааж мэдэх; распознать чьи-нибудь намерения хүний санааг тааж мэдэх.

РАСПОЛАГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1.-тай (*тэй, тей*) байх, мэдэлд байх; располагать двумя тысячами рублей хоёр мянган рублтэй байх; располагать свободным временем завтай байх.

РАСПОЛАГАТЬ II, -аю, -аешь; несов. 1. өрөх, тавих; 2. байрлуулах, байр олгох; 3. байрыг олж оруулах; хуваарилах; 4. (*сэтгэл*) татах, талдаа оруулах; 5. зохистой байх; обстановка располагает к работе байдал ажиллахад зохистой байна.

РАСПОЛАГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. буух, байрлах, байр эзлэх, орших.

РАСПОЛАГАЮЩИЙ, -ая, -ее. (*сэтгэлд*) зохистой, тааламжтай, сэтгэл татам; располагающий вид тааламжтай дур.

РАСПОЛЗАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., РАСПОЛЗАТИСЬ, -зусь, -зёшься; *-олзся, -олзлась; сов.* 1. гүйлэх, тарж гүйх, язганах; тараканы расползлись по полу олон жoom шал дээгүүр гүйлдэв; 2. ханзрах, удрах; платье расползлось хувцас удрав; 3. эвдрэх хэмхрэх; забор совсем расползся хашаа эвдрэв.

РАСПОЛОЖЕНИЕ I, -я, *ср.* 1. байрлуулах, байр олгох; 2. байр, байрласан газар.

РАСПОЛОЖЕ'НИЕ II-я, ср. 1. талархах, галтай болох; чувствовать к кому-либо расположение хүнийг талархдаг болох, хүнд галтай болох; 2. уур, хүсэл, өаш, өөг; нет расположения играть тоглох хүсэл алга; быть в дурном расположении духа муу өөг хөдлөх; 3. халдамтай байх, эмзэг байх; расположение к бо-лезням өвчин халдамтай байх.

РАСПОЛОЖЕ'НИЙ, -ая, -се; -ен, -ена. 1. барьсан, байрласан, байрлуулсан; неудобно расположенные комнаты эвгүй байрлуулсан өрөөнүүд; 2. талархдаг, талтай байдаг; 3. журтай, хүсэлтэй.

РАСПОЛОЖИ'ТЬ I, -ожу, -ожись; -оженный; сов., кого-что. 1. өрөх, тавих; расположить книги в шкафу шүүгэнд ном өрөх; 2. байрлуулах, байр олгох; расположить войска цэрэг байрлуулах; 3. байрыг олж оруулах, хуваарилах, правильно расположить главы в книге номын бүлгүүдийг зөв хуваарилах.

РАСПОЛОЖИ'ТЬ II, -ожу, -ожись; -оженный; сов., кого-что, (сэтгэл) татах, талдаа оруулах; расположить кого-либо в свою пользу хүнийг талдаа оруулах; расположить к себе биедээ татах.

РАСПОЛОЖИ'ТЬСЯ, -ожусь, -ожишься; сов. буух, байрлах, байр эзлэх, орших; расположиться в вагоне вагонд байр эзлэх.

РАСПО'РКА, -и, ж. хөндлөвч.

РАСПО'РОТЫЙ, -ая, -се. ханзалсан, ханз татсан, өгс до татсан, хүүлсэн.

РАСПО'РО'ТЬ, -ору, -орешь; сов. 1. ханзлах, ханз татах; распороть платье хувцсаа ханз татах; 2. огло татах, хүүлэх; распороть рукав об гвоздь канцуйгаа халавсанд хүүлэх.

РАСПО'РО'ТЬСЯ, -орется; сов. 1. ханзрах, ханз үсрэх; швы распорились оёдол ханзрав; 2. огло үсрэх, куурэх.

РАСПО'РЯДИ'ТЕЛЬ, -я, м, захиратч, захирамж-дагч, зохион явуулагч.

РАСПО'РЯДИ'ТЕЛЬНСТЬ, -и, ж. захирах чадвар, захирамждах авьяас, зохион явуулах чадвар; проявить распорядительность захирах чадвар үзүүлэх.

РАСПО'РЯДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. захирах чадвартай, захирамждах авьяастай, зохион явуулах авьяастай; быть распорядительным за-кирах чадвартай байх; 2. захирах, захирамждах, зохион явуулах; распорядительный орган захирамждах байгууллага.

РАСПО'РЯДИ'ТЬСЯ, -яжусь, -яжишься; сов. 1. захирах, тушаах, захирамждах; 2. зохион явуулах, өрхлөх; распорядиться работами ажла өрхлөх; 3. ашиглах, хэрэглэх; распорядиться отлученными суммами олгосой мөнгийг ашиглах.

РАСПО'РЯ'ДОК, -дка, м. журам; внутренний распорядок дотоод журам.

РАСПО'РЯЖА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. захирах, тушаах, захирамждах; 2. зохион явуулах, өрхлөх; 3. ашиглах, хэрэглэх; 4. захирах, хэрэг явуулах; распоряджаться, как у себя дома гэртээ байгаа өвчин шиг байх.

РАСПО'РЯЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. захирах, захирамждах, мэдэх, захирагаа, мэдэл; передать вопрос на распоряжение начальни асуудлыг даргын мэдэлд шилжүүлэх; 2. захирамж; отдать распоряжение захирамж өгөх; 3. в распоряжение кого-либо хүний мэдэлд; в своём распоряжении өөртөө, өөрийн мэдэлд.

РАСПО'РЯ'САТЬ, -яшу, -яшешь; -анный; сов., кого-что. нөмгөлүүлэх, бүс тайлах.

РАСПО'РЯ'САТЬСЯ, -яшусь, -яшешься; сов. 1. нөмгөлөх, бүсээ тайлах; 2. танхайрах, дураараа дургих.

РАСПО'РЯ'СЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нөмгөлүүлэх, бүс тайлах.

РАСПО'РЯ'СЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. нөмгөлөх, бүсээ тайлах; 2. танхайрах, дураараа дургих.

РАСПРА'ВА, -ы, ж. дарах, хэрцгийлэн дарах, гэсгээн шийтгэх; иржавая расправа цус урсган дарах; 3. короткая расправа гэмрхан дарах, хэнэггүй устгах; творить суд и расправу шүүж гэсгээх, гэсгээн шийтгэх.

РАСПРА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -еленный; сов., что. 1. шулуутгах, цэхлэх, тэгшитгэх, тэнийлгэх. (урчлээ) гаргах; расправить проволоку сунгал шулуутгах; расправить лист бумаги цаас тэнийлгэх; 2. дэлгэх тэнийлгэх, дэлэх, алдлах; расправить крылья 1) далавчиа дэлгэх; 2) оролдох, зүтгэх; 3. сунгалгах; расправить все члены сунгалгах.

РАСПРА'ВИТЬСЯ I I и 2 л не употр.; -вится; сов. 1. шулуутгах, цэх брлох, тэгштэх, тэнийх, (урчлээ) гарах; складки на платье расправились хувцасны нугалаас гарав; 2. дэлгэгдэх, тэнийх, дэлегдэх, алддагдах.

РАСПРА'ВИТЬСЯ II, -влюсь, -вишься; сов., с кем-чем. дарах, хэрцгийлэн дарах, гэсгээн шийтгэх.

РАСПРА'ВЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шулуутгах, цэхлэх, тэгшитгэх, тэнийлгэх, (урчлээ) гаргах; 2. дэлгэх, тэнийлгэх, дэлэх, алдах; 3. сунгалгах.

РАСПРА'ВЛЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься, -яется; несов. дарах, хэрцгийлэн дарах, гэсгээн шийтгэх.

РАСПРЕДЕ'ЛЕНИЕ, -я, ср. хуваарилах, кувааж, түгээх, хуваарилалт, хуваалт, түгээлт; распределение национального дохода үндэсний орлогыг хуваарилгах; социалистический принцип распределения по труду хийсэн хөдөлмөрөөр хуваарилах социалист зарчим.

РАСПРЕДЕЛИ'ТЕЛЬ, -я, м, куваарилагч, кувааж, түгээгч.

РАСПРЕДЕЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, сов. куваарилах, куваарилагч; распределительный пункт хуваарилах тасаг; распределительная доска хуваарилах самбар.

РАСПРЕДЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; -денный (-дн, -дена); сов., РАСПРЕДЕЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. хуваарилах, кувааж, түгээх; распределить часы занятия хичээлийн цаг хуваарилах; распределить продукты хүнс куваарилах, хүнс түгээх; распределить подарки бөлөг түгээх; распределить детей по классам куухдүүдийг анги ангид хуваах.

РАСПРЕДЕЛЯ'ТЬСЯ, -яжусь, -яешься; несов. куваарилагдах, куваагдах, түгээгдэх.

РАСПРОДА'ВА'ТЬ, -даю, -даешь; несов. худалдаа дуусах, зарж дуусах, бүгдийг худалдах.

РАСПРОДА'ВА'ТЬСЯ, -даётся; несов. худалдагдаж дуусах, бүгд зарагдах.

РАСПРОДА'ЖА, -жи, ж. худалдаа дуусах, зарж дуусгах; распродажа товаров бараа худалдаж дуусгах.

РАСПРОДА'ТЬ, -ам, -аешь, -аест, -адем, -адите, -адут; -адал, -адала, -адала; -ай, -ааший; -оданный; сов., кого-что, худалдаж дуусах, зарж дуусгах, бүгдийг худалдах, наймааж дуусах; распродать весь товар бүх бараагаа худалдаж дуусах; распродать все билеты за день до спектакля жүжиг гарахаас нэг өдрийн өмнө билетийг бүгдийг худалдах.

РАСПРОПАГАНДИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов., кого (что). ухуулж итгүүлэх, ягаж үнэмшүүлдэх.

РАСПРОСТЕРЕ'ТЬ, буд, вр. не употр.; -тёр, -тёрла; -терев (и -тёрши); -тёртый; сов. (книжн.). 1. дэлэх, дэлгэх, алдлах; простереть руки гараа алдах; 2. дэлгэрүүлэх, тараах, бүрхүүлэх, чиглүүлдэх, простереть своё влияние на что-либо нөлөөгөө юманд дэлгэрүүлэх.

РАСПРОСТЕРЕ'ТЬСЯ, буд, вр. не употр.; -тёрся, -тёрлась; -тёрши; сов., (книжн.). 1. сунаж хэвтэх, гэрийн унах; 2. налайх, цэлийх; широко простерлись поля и леса өргөн гал, ой мод налайна; 3. дэл-

гэрэх, тархах, бүрхэх; идеи социализма распростерлись на весь мир социализмын үзэл санаа даян дэлхийд тархав.

РАСПРОСТЕРТЫЙ, -ая, -ое, дэлгэсэн, сарвайсан, алдасан; ☆ вступить с распространителем обитаниям бол алдан утгах.

РАСПРОСТИРАТЬ, -аю, -аешь несов. 1. дэлэх, дэлгэх, алдах; 2. дэлгэрүүлэх, тараах, бүрхүүлэх, чиглүүлэх.

РАСПРОСТИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься несов. 1. сунаж хэвтэх, тарийн ойчих; 2. надайх, цэлийх; 3. дэлгэрэх, тархах, бүрхэх.

РАСПРОСТИТЬСЯ, -ощусь, -остинься; сов. в кем-чем (разг.). 1. хагацах, салах, хагацах ёс гүйцэтгэх, салах ёс хийх; распространиться с друзьями чайз нартайгаа садах ёс хийх; 2. орших, гээх; распространиться с мечтой мөөөдөө орших.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ, -я, ср. дэлгэрүүлэх, тархаах, түгээх, нэвтрүүлэх, дэлгэрэх, тархах, түгэх, нэвтрэх; распространение опыта турцлага дэлгэрүүлэх; распространение революционных воззваний кувьсгалт тунжар тархаах; получить большое распространение өргөн дэлгэрэх, сайн нэвтрэх, түгэх.

РАСПРОСТРАНЕННОСТЬ, -и ж. дэлгэрэх, дэлгэрсэн байх, тархах, тархсан байх; распространённость этих видов растений очень велика эдгээр зүйл ургамал дэлгэрсэн нь маш арвин.

РАСПРОСТРАНЕННЫЙ, -ая, -ое, дэлгэрсэн, түгсэн, түгмэл, дэлгэрмэл, дэлгэрэнгүй; распространённый взгляд түгмэл үзэл; распространённое предложение дэлгэрэнгүй өгүүлдөр.

РАСПРОСТРАНИТЕЛЬ, -я, м. тархаагч, дэлгэрүүлэгч.

РАСПРОСТРАНИТЬ, -ию, -ишь; -анный (-ен, -ена); сов. что. 1. өргөтгөх, ихсэгэх; распространить свои владения эзэмшлээ өргөтгөх; 2. өргөтгөх, дэлгэрүүлэх, нэвтрүүлэх; распространить своё влияние нөдөөгөө нэвтрүүлэх; 3. дэлгэрүүлэх, тархаах, түгээх; распространить учение сургаал дэлгэрүүлэх; 4. анхилуулах, ханхлуулах, үнэртүүлэх; распространить вокруг себя запахи духов орчиндоо үнэртэй ус анхилуулах; 5. тарааж худалдах, тархаан өгөх, түгээх; распространить книгу ном тарааж өгөх.

РАСПРОСТРАНИТЬСЯ, -июсь -ишьясь; сов. 1. уудам болох, дэлгэр болох, ихсэх, үргэлжлэх; распространиться далеко на север ой хөвч хойд зүг бол үргэлжинд; 2. дэлгэрэх, тархах, нэвтрэх; идеи коммунизма распространились по всему миру коммунизмын үзэл санаа дэлхий даяар тархав; 2. тархах, дэлгэрэх, түгэх; слухи быстро распространились по городу цуурхал хөчөө түргэв тараа; 4. анхилах, ханхлах, үнэртэх; запахи цветов распространялись по саду цэцгийн үнэр цэцэрлэг дүүрэн анхилаа.

РАСПРОСТРАНЯТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. өргөтгөх, ихсэгэх; 2. өргөтгөх, дэлгэрүүлэх, нэвтрүүлэх; 3. дэлгэрүүлэх, тархаах, түгээх; 4. анхилуулах, ханхлуулах, үнэртүүлэх; 5. тарааж худалдах, тархаан өгөх, түгээх.

РАСПРОСТРАНЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. уудам болох, дэлгэр болох, ихсэх, үргэлжлэх; 2. дэлгэрэх, тархах, нэвтрэх; 3. тархах, дэлгэрэх, түгэх; 4. анхилах, ханхлах, үнэртэх.

РАСПРОЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., с кем-чем (разг.). 1. хагацах, салах, хагацах ёс гүйцэтгэх, салах ёс хийх; 2. орших, гээх.

РАСПРЫСКАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., что (разг.). сүрших, цацах, түрхэх; распыскать духи үнэртэй ус сүрших.

РАСПРЫСКИВАТЕЛЬ, -я, м. шүршүүл

РАСПРЫСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. сүрших, цацах, түрхэх.

РАСПРЯ, -и род. мн. -ей, ж. (устар.). хэрүүд тэмцээн, хэрүүл маргаан, тэмцэлдээн, хямралдаан.

РАСПРЯГАТЬ, -аю, -аешь несов. мултдах, буулзгах.

РАСПРЯГАТЬСЯ, -аюсь; несов. мултрах.

РАСПРЯМИТЬ, -млю, -мишь; -млённый (-ён, -ена); сов., что. 1. шулуутгах, цэхлэх, залах, тэнийлгэх; распрямить железный прут төмөр сараа залах, тэнийлгэх, цэх болгох; распрямить спину нуруугаа тэнийлгэх.

РАСПРЯМИТЬСЯ, -млюсь -мишьясь; сов. 1. шулуутгах, шулуун болох, тэнийх; проволока распрямилась сунгал шулуун болов; 2. тэнийж, цэх болж; спина распрямилась нуруу тэнийв.

РАСПРЯМЛЯТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шулуутгах, цэхлэх, залах, тэнийлгэх; 2. тэнийлгэх, шулуун болгох.

РАСПРЯМЛЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. шулуутгах, шулуун болох, тэнийх; 2. тэнийх, цэх болох.

РАСПРЯЧЬ, -ягу, -яжешь; -ягут, -яг, -ягла; -яжённый (-ён, -ена); сов., кого (что). мултлах, буулгах; распрячь лошадей морьдоо мултлах.

РАСПРЯЧЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -яжётся, -ягутся; -ягся, -яглась; сов. мултрах.

РАСПУГАТЬ, -аю, -аешь; -уганный; сов., кого-что (разг.). **РАСПУГИВАТЬ**, -аю, -аешь несов. үргээх, айдгах; волк распугал стадо чоно мал үргээв.

РАСПУСКАНИЕ, -я, ср. 1. дэлбэрэх; распускание цветов цэцэг дэлбэрэх; 2. уусгах; 3. задрах, удрах.

РАСПУСКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тараах, чөлөө тавих; 2. тараах, татан буулгах; 3. задрах, ах захгүй болж; 4. дэлгэх, задлах; 5. дэлгэх, тэнийлгэх; 6. сулруулах, сул тавих; 7. задлах, задгай тавих; 8. уусгах; 9. дэгдээх, тараах.

РАСПУСКАТЬСЯ, -аюсь -аешься; несов. 1. дэлбэрэх, дэлгэрэх, цэцэглэх; 2. тайлдах, алдуурах; 3. задрах, сэгсгэх 4. задрах, ах захгүй болох.

РАСПУСТИТЬ, -аю, -аешь; -ущенный; сов. 1. тараах, чөлөө тавих; распустить собранные цугларгасдыг тараах; 2. тараах, татан буулгах; распустить парламент парламентийг тараах; распустить комиссия комиссыг татан буулгах; 3. задрах, дэг алдуулах, ах захгүй болж; распустить учеников 1) сурагчдыг задрах; 2) зоргоор нь тавих; 4. дэлгэх, задлах; распустить паруса далбаа дэлгэх; 5. дэлэх, тэнийлгэх; распустить крылья далавчаа дэлэх; 6. сулруулах, сул тавих, тайлах; распустить пояс бүсээ сулруулах; 7. задлах, задгай тавих; сэгсгилгэх; распустить косы гээгээ задлах; 8. уусгах; распустить сахар в воде чихэр усанд уусгах; 9. дэгдээх, тараах; распустить слухи цуурхал дэгдээх; ☆ распустить юнион уйдлаан майлаан болох.

РАСПУСТИТЬСЯ, -ущусь, -утишьясь; сов. 1. дэлбэрэх, дэлгэрэх, цэцэглэх; цветы распустились цэцэг дэлгэрэн; 2. тайлдах, алдуурах; пояс распустился бүс тайлдар; 3. задрах, сэгсгэх; волосы распустились үе сэгсгэн; 4. задрах, дэгээ алдах, ах захгүй болох; ученики распустились сурагчид задарчээ.

РАСПУТАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. 1. тайлах, (ээдрээ) гаргах; распутать верёвку татлаганы ээдрээ гаргах; 2. чөдөр тайлах, тушаа тайлах; распутать лошадь морины чөдөр тайлах; 3. тодорхой болгох, шийдвэрлэх; распутать сложный вопрос явиргай асуудлыг тодорхой болгох.

РАСПУ'ТАТЬСЯ, *гаясь, гаясь сов.* 1. тайлдах, (ээдрээ) гаргах; үеэл распуталса зангилаа тайлдав; 2. чөдрөө мултлах, гушаагаа тайлах; лошадь распуталась морь чөдрөө мулталжээ; 3. годорхой болох, ойлгомжтой болох; это дело теперь окончательно распуталось одоо энэ хэрэг бүрэн годорхой болов; 4. ангижрах, салах; распутаться с долгами өрнөөс ангижрах.

РАСПУ'ТИЦА, *-ы, ж.* зам муудах, шавар шавхай болох; осенняя распутица намар зам муудах.

РАСПУ'ТНИК, *-а, м.* завхай хүн садар эр, садар самуун хүн, ужид самуун эр.

РАСПУ'ТНИЦА, *-ы, ж.* завхай эхнэр, садар эм, садар самуун эмэгтэй, ужид самуун эхнэр.

РАСПУ'ТНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* садарлак, садар самуун явах, завхайрах, ужидлах.

РАСПУ'ТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна.* завхай, садар самуун, садар, ужид самуун; распутный человек завхай хүн.

РАСПУ'ТСТВО, *-а, ср.* завхай явдал, садар самуун, садар, ужид.

РАСПУ'ТЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. тайлах, (ээдрээ) гаргах; 2. чөдрө тайлах, гушаа тайлах; 3. годорхой болгох, шийдвэрлэх.

РАСПУ'ТЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. тайлдах, (ээдрээ) гарах; 2. чөдрөө мултлах, гушаагаа тайлах; 3. годорхой болох, ойлгомжтой болох; 4. ангижрах, салах; 5. тайлагдах, задрах.

РАСПУ'ТЬЕ, *-я, ср.* замын билчир; ☆ **быть на распутье** хойшид юу хийхээ мэдэхгүй байх.

РАСПУХА'НИЕ, *-я, ср.* хавдах, хавагнах, көөх; 2. тэсгийх, тэнгийх, хэт ихсэх.

РАСПУШИ'ТЬ, *-шу, -шишь; -шнный (-ен, -ена); сов.* савах, сагсгар болгох; распушить шерсть ноос савах.

РАСПУШИ'ТЬСЯ, *-шусь, -шишься; сов.* 1. сагсгар болох, сагсайх; волосы распушились үс сагсайжээ; 2. өдөө сагсайлгах, үсээ үрсийлгэх, үрсийх.

РАСПУ'ЩЕННОСТЬ, *-и, ж.* 1. задрах, задгай байдал, дэггүй явдал, ах захаа алдах; 2. завхай явдал, ужид самуун.

РАСПУ'ЩЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ен, -енна.* 1. тараасан, чөлөө тавьсан; ученики, распущенные на каникулы, разъехались сургуулийн амралтын чөлөө тавьсан сурлагчид тархав; 2. дэлгэсэн, задалсан; распущенные внамяна дэлгэсэн туг; 3. задарсан, задгай, дэггүй, ах захгүй, зоргоороо; распущенные дети дэггүй хүүхдүүд, зоргоороо хүүхдүүд; 4. завхай, ужид самуун; распущенный человек ужид самуун хүн.

РАСПЫЛ'ЕННОСТЬ, *-и, ж.* тархай байдал.

РАСПЫЛ'ЕННЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -лена.* тархай, тархай бутархай.

РАСПЫЛИ'ТЬ, *-лю, -лишь; -лнный (-ен, -ена); сов., что.* 1. тархаах, сарниулах, бутаргах, цацах; расплыть силы хүч сарниулах; 2. цацах, шүрших, хийсгэх; расплыть нефть нефть цацах.

РАСПЫЛИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -лится; сов.* 1. тархах, сарних, бутрах, хуваагдах; силы расплылись хүч сарнив; 2. бутрах, үйрэх, үйрэмдэг болох.

РАСПЫЛ'Я'ТЬ, *-лю, -яешь; несов.* 1. тархаах, сарниулах, бутаргах, цацах; 2. цацах, шүрших, хийсгэх.

РАСПЫЛ'Я'ТЬСЯ, *-яется; несов.* 1. тархах, сарних, бутрах, хуваагдах; 2. бутрах, үйрэх, үйрэмдэг болох.

РАСПЯ'ЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., РАСПЯ'ЛИТЬ, *-ялю, -ялишь; сов., что.* тэлэх; распялить кожу арьс тэлэх.*

РАСПЯ'ТИЕ, *-я, ср.* 1. загалмайлан дүүжлэх; 2. христосын дүртэй загалмай.

РАСПЯ'ТЬ, *-пну, -пнешь; -пный; сов., кого (что).* загалмайлан дүүжлэх.

РАССА'ДА, *-ы, собир., ж.* үрслэгч, капустная рассада үрслэгч байцаа.

РАССАДИ'ТЬ, *-ажу, -ажишь; -аженный; сов.* 1. суулгах, байр байранд нь суулгах; рассадить гостей по местам зочдыг байр байранд нь суулгах; 2. салгаж суулгах, тус тус суулгах; рассадить посевы семян детей муудалцсан хүүхдүүдийг салгаж суулгах; 3. гараан суулгах, сийрэг тарих; рассадить клубнику эдлгэнэ гараан суулгах.

РАССА'ДНИК, *-а, м.* 1. үрслүүр; рассадник цветов цэцгийн үрслүүр; 2. өх булаг, уурхай, снп, хөрөнгө; университет—рассадник просвещения их сургуули бол өрдэм боловсролын уурхай мөн; рассадник зарим өвчний хөрөнгө; племенной рассадник үүлдрийн снп.

РАССА'ЖИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. суулгах, байр байранд нь суулгах; 2. тус тус суулгах, салгаж суулгах; 3. гараан суулгах, сийрэг тарих.

РАССА'ЖИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. суух, суушгаах; 2. тухлан суух, налайн суух.

РАССА'СЫВАНИЕ, *-я, ср.* гарах, гараан шингэх, көхөгдөх; рассасывание опухоли каван гарах.

РАССА'СЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* көхөх, хөхөж шингэх, хөхөж гараах.

РАССА'СЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* гарах, көхөгдөн шингэх, хөхөгдөх.

РАССВЕСТИ', *-ветёт, -вело, безл., сов.* үүр цайх, үүр гийх, үүр гэгээрэх, гэгээ орох, үүр хаяарах, үүр кяраалах.

РАССВЕ'Т, *-а, м.* 1. үүр, үүр цайх, үүр гийх, на рассвете үүрээр, үүр цайхад, нар битүүгээр; 2. өхөн үе, соёлох үе, үүр гийх үе; на рассвете жизни аял; ралын соёлох үед.

РАССВЕТА'ТЬ, *-ает, несов.* үүр цайх, үүр гийх, үүр гэгээрэх, гэгээ орох, үүр хаяарах, үүр хяраалах; рассветает үүр гэгээрч байна, үүр гийж байна.

РАССВИРЕПЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; сов.* ихэд уурлах, догшрох, хэргийлэх.

РАССЕДЛА'ТЬ, *-аю, -аешь; -дланный; сов., кого*

(что), **РАССЕДЛЫВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* эмээл авах; расседлать лошадь морины эмээл авах.

РАССЕ'ИВАНИЕ, *-я, ср.* тарих, цацах; рассеивание семян үр цацах.

РАССЕ'ИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. сарниулах, көөх; 2. -гүй болгох, дарах; 3. сарниулах, сулруулах, бууруулах.

РАССЕ'ИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. сарнил, арилах; 2. сарних, бутран зугтах, бутран алга болох; 3. арилах, дарагдах, мартагдах; 4. сэрлэх, уйтараа гаргах, мартах.

РАССЕКА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. цавчих, хягалгах; 2. сэт цохих, сэтлэх, ярах; 3. ярах, зүсэх, хягалгах.

РАССЕЛЕ'НИЕ, *-я, ср.* нутаглуулах, гараан суулгах.

РАССЕ'ЛИНА, *-ы, ж.* ан гав; расселина утеса цохноны ан.

РАССЕЛИ'ТЬ, *-лю, -лишь; -лнный (-ен, -ена); сов., кого-что.* 1. нутаглуулах, гараан суулгах; 2. салгаж суулгах, тус тус байрлуулах.

РАССЕЛИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. ед. не употр., -ится; сов.* 1. нутаглах, таран суух; расселиться по реке гол даган-гараан нутаглах; 2. салж суух, тус тус байрлах.

РАССЕЛ'Я'ТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. нутаглуулах, гараан суулгах; 2. салган суулгах, тус тус байрлуулах.

РАССЕЛ'Я'ТЬСЯ, *-яется; несов.* 1. нутаглах, таран суух; 2. салж суух, тус тус байрлах.

РАССЕРДИ'ТЬ, *-сержу, -сердишь; -серденный; сов.* үүрлуулах.

РАССОСАТЬ, -су, -сешь; -осанный; сов., что. хөхөх, хөхөж шингээх, хөхөж гараах;
РАССОСАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -едтся; сов. гарах, хөхөгдөн шингэх, хөхөгдөх.

РАССОХНУТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -нется; бохся, -охлась; сов. хагсчих; бачка рассохлаась горх хагсчихжээ.

РАССПРАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **РАСПРОСИТЬ**, -ошу, -асишь; -ощенный; сов., кого (что). асууж сураглах, асуун сурах, (олон юм) асуух, сурах; расспросить у кого-либо в дороге хүнээс аам асуух.

РАСПРОСЫ (расспрос), -а, обычно мн., м. (олон юм) асуух; надоедать расспросами олон юм асууж хашираах.

РАСРЕДОТОЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тархаан байрлуулах.

РАСРЕДОТОЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. тархан байрлах.

РАСРЕДОТОЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченный; сов., кого-что; тархаан байрлуулах; рассредоточить войска цэрэг тархаан байрлуулах.

РАСРЕДОТОЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -чтлся; сов. тархан байрлах.

РАСРОЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **РАСРОЧИТЬ**, -чу, -чишь; -санный; сов., что. хугацаа сунгах; рассрочить погашение долга ер төлрөх хугацааг сунгах.

РАСРОЧКА, -и, ж, цувруулан төлөх; купить в расрочку цувруулан төлөхөөр авах; платить в расрочку цувруулан төлөх.

РАСТАВАНИЕ, -я, ср. хагацах, салах; при раставании хагацахдаа, салахдаа.

РАСТАВАТЬСЯ, -таюсь, -тавьшья; несов. 1. хагацах, салах, ангижрах, орхих; 2. орхих, салах, каях.

РАСТАВИТЬ, -влю, -вишь; -аленный; сов., **РАСТАВЛЯТЬ**, -лю, -лешь; несов. 1. тавих, өрөх, жагсаах, байрлуулах; расставить шахматы шатар өрөх; расставить запяты тасалга тавих; 2. хуваарилан тавих, хуваарилах; правильно расставить рабочую силу ажиллах хүчийг зөв хуваарилах; 3. алцайлах, алцайх, заах; расставить ноги алцайх; 4. өргөн болох, тавьж өгөх, оруулга оруулах; расставить воротник рубашки цамцны заханд оруулга оруулах.

РАСТАНОВКА, -и, ов. 1. тавих, өрөх, жагсаах, байрлуулах; расстановка мебели в комнате тасалгаанд тавил тавих; 2. хуваарилан тавих, хуваарилах; правильная расстановка кадров боловсон хүчнийг зөв хуваарилах; 3. нугалбар, завсарлага, зогсоц; читать с расстановкой нугалбартай унших.

РАСТАТЬСЯ, -амусь, -анюшья; -анья; сов., с кем-чем. 1. хагацах, салах, ангижрах, орхих; растаться с любимыми вещами хайртай юмнаасаа салах.

РАСТЕГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тайлах, мултлах, задгай тавих.

РАСТЕГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тайлах, алдуурах, мултлах, тайлагдах; 2. хувцасныхаа товчий нь тайлах, энгэрээ задгай тавих.

РАСТЕГНУТЫЙ, -ая, -ое. задгай тавьсан, товчий нь тайгсан; с растегнутым воротом зах нь задгай.

РАСТЕГНУТЬ, -ну, -нешь; -внутый; сов., что. тайлах, мултлах, задгай тавих; растегнуть пальто пальтоогоо задгай тавих; растегнуть пуговицы товч тайлах.

РАСТЕГНУТЬСЯ, -нусь, -нешья; сов. 1. тайлах, алдуурах, мултлах, тайлагдах; 2. хувцасныхаа товчий нь тайлах, энгэрээ задгай тавих; мати рас-

тегнувшись (пальтоныхоо) энгэрийг задгай тавиад явах.

РАСТЕЛИТЬ, расстелю, расстелишь; расстелемз ный; сов., что. дэвсэх, дэлгэх.

РАСТЕЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., расстелется; сов. суунаглах, татах, бүрхэх.

РАСТИЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэвсэх, дэлгэх.

РАСТИЛАТЬСЯ, -ается; несов. 1. суунаглах, татах, бүрхэх; 2. цэлийн, мэлтийн харагдах; перед нашими взорами растилялось огромное озеро нүдний өмнө асар том нуур мэлтийн харагдав.

РАСТСЯНИЕ, -я, ср. 1. зай, газар, хол ойр; расстояние между двумя городами хоёр хотын хоорондох зай; на расстоянии двух километров хоёр километрийн газарт; 2. (хол)зай (байх); * держать кого-либо на расстоянии нэг хүнтэй дотно болохоос зайлсхийх.

РАСТРАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. эвдэх, замбараагий нь алдуулах, сандаах; 2. хохирол учруулах, эмхгүй болгох; 3. хор дүргэх, өвчлүүлэх, муудуулах; 4. саад хийх, эвдэх; 5. урам хугалах, гуниг төрүүлэх; 6. хөг алдуулах, хөггүй болгох.

РАСТРАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. замбараагаа эвдэх, сандрах, эвдрэх; 2. хохирол учрах, эмхгүй болох; 3. муудах, өвчлөх; 4. саад тохиолдох, бүтэхгүй болох; 6. хөг алдах, хөггүй болох; 6. урам хугарах, гуниг төрөх.

РАСТРЕЛ, -а, м. буудан алах, буудан алах ял; приговорить к расстрелу буудан алах ял оногдуулах.

РАСТРЕЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **РАСТРЕЛИТЬ**, -яю, -яешь; -еланный; сов. 1. буудан алах; 2. дуустал буудах, буудаж дуусах; расстрелять все патроны бүх сумаа дуустал буудах; 3. ихэд буудаж; расстрелять танки врага дайсны танкийг ихэд буудах.

РАСТРОЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. замбараагаа алдсан, сандарсан; 2. бүтэлгүй болсон, эмхгүй болсон; 3. муудсан, өвчидсэн; 4. хөг алдсан, хөггүй болсон; 5. урам хугарсан, гунигласан.

РАСТРОИТЬ, -сю, -оши; -сенный; сов. 1. эвдэх, замбараагий нь алдуулах, сандаах; расстроить ряды противника дайсны эгнээг сандаах; 2. хохирол учруулах, эмхгүй болгох, бүтэмжгүй болгох; расстроить хозяйство аж эхүйг эмхгүй болгох; 3. хор дүргэх, өвчлүүлэх, муудуулах; расстроить здоровье эрүүл мэндэд хор хүргэх; 4. саад хийх, эвдэх; расстроить планы төлөвлөгөө эвдэх; 5. урам хугалах, гуниг төрүүлэх; эта весть расстроила его энэ мэдээ урмыг нь хугалав; 6. хөг алдуулах, хөггүй болгох; расстроить скрипку хийлийн хөггийг алдуулах.

РАСТРОИТЬСЯ, -сюсь, -ошья; сов. 1. замбараагаа алдах, сандрах, эвдрэх; части противника расстроились дайсны анги замбараагаа алдав; 2. хохирол учрах, эмхгүй болох, бүтэлгүй болох; хозяйство расстроилось аж ахуй эмхгүй болох; 3. муудах, өвчлөх; здоровье расстроилось бие өвлөл; 4. саад тохиолдох, бүтэхгүй болох; его планы расстроились түүнийг төлөвлөгөөнд саад тохиолдов; 5. хөг алдах, хөггүй болох; рояль расстроился төгөлдөр хуур хөггүй болжээ; 6. урам хугарах, гуниг төрөх; расстроиться от неудачи азгүй явдлаас урам хугарах.

РАСТРОЙСТВО, -а, ср. 1. замбараагаа алдах, сандрах, сандрах; внести расстройство в ряды противника дайсны эгнээний замбарааг алдуулах; 2. бүтэлгүй болох, сүйдэх; дела пришли в расстройство хэрэг бүтэлгүй боллоо; 3. муудах, өвчлөх, эвгүй болох; расстройство желудка дотор эвгүй болох, хоноод муудах; 4. уйтгар, гуниг, муу сөг; прийти в расстройство гуниг төрөх, муу сөг хүрэх.

РАСТУПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **РАСТУПИТЬСЯ**, -упаюсь, -упишья; сов. 1. зам тавьж

өгөх, зай гаргах, зайлах; толна расступилась цугларасад зам гавьж өгөв; 2. ан гарах, цуу үсрэх; скала расступилась хад цуу үсрэв.

РАССУДИТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. бодлоготой байх, тунгаан бодох, хэрсүү.

РАССУДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; =лем, =Альн. бодлоготой, тунгаан бодохдоо сайн; рассудительный человек бодлоготой хүн.

РАССУДИТЬ, -ую, -удишь; =уженный; сов. 1. туйвруулах, гаслах, гасалж өгөх, нэг гийш болгох; рассудить спор маргаан гаслах; 2. бодох, эргэцүүлэн бодох, шийдэх; рассудите, как быть явдал зохихыг эргэцүүлэн бодогтун.

РАССУДОК, -дка, м. бодлого, ухаан; быть в полном рассудке ухаан бүрэн байх, ухаан эрүүд байх; лишиться рассудка, потерять рассудок ухаан солирох.

РАССУДОЧНОСТЬ, -и, жс. бодлоготой байх, ухаантай байх.

РАССУЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бодох, тунгаан бодох; научиться рассуждать тунгаан бодож сурах; 2. шүүмжлэн хэлэлцэх, шүүмжлэн хэлэх; рассуждать о пользе науки шинжлэх ухааны тусыг шүүмжлэн хэлэлцэх.

РАССУЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. бодох, тунгаан бодох, бодлого; правильное рассуждение зөв тунгаан бодох; 2. шүүмжлэн хэлэлцэх, шүүмжлэн хэлэх; пускаться в рассуждения шүүмжлэн хэлж гарах, элдэв юм хэлэх.

РАССУЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **РАССУЧИТЬ**, -учу, -учишь (и -учишь); -ученный; сов., что. задлах, эрчий нь гаргах; рассучить верёвку олс задлах.

РАССЧИТАННЫЙ -ая, -ое. 1. ончийг нь олсон, гааруулсан, баримжааг нь олсон; удар был рассчитан хорошо ончийг нь сайн олж цохижээ; 2. зориулсан; эта книга рассчитана на широкого круга читателей олон уншигчдад зориулсан ном; 3. зориуд (хэлсэх), санаатай; рассчитанная грубость зориуд хэлсэн шүүрүү үг.

РАССЧИТАТЬ, -аю, -аешь; -итанный; сов. 1. тооцоолох, тооцоо хийх, бодож гаргах, бодох; рассчитать стоимость чего-либо юмны өртгийг бодож гаргах; 2. баримжаалах, барагцаалан мэдэх; не рассчитать своих сил хүчээ барагцаалан мэдэхгүй; 3. халах, гаргах; 4. тоолуулах, бүртгэх; рассчитать роту суман тоолуулах.

РАССЧИТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. 1. төдөн дуусгах, ер ширгүй болох; 2. дансаа бодолцох, хариугаа авах; я счш с тобой рассчитаюсь! би чамтай дансаа бодолцоно доо!; 3. тоолох; по порядку номеров рассчитайся! дараа дараагаар тоол!

РАССЧИТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тооцоолох, тооцоо хийх, бодож гаргах, бодох; 2. баримжаалах, барагцаалан мэдэх; 3. халах, гаргах; 4. тоолуулах, бүртгэх; 5. гэх, гэж бодох, бодох, найдах, горьдох; рассчитывать на внимание анхаарна гэж бодох; он рассчитывал прийти тэр ирэхийг бодож байв; 6. найдах, итгэх; рассчитывать на старого друга хуучин найздаа найдах.

РАССЧИТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. төдөн дуусгах, ер ширгүй болох, дансаа бодолцох, хариугаа авах; 2. тоолох; 3. даах, хариуцлагыг хүлээх; рассчитываться за свои ошибки алдааныхаа хариуцлагыг хүлээх.

РАССЫЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. тараах, түгээх, (газар газар) илгээх, явуулах.

РАССЫЛАТЬСЯ, -аюсь, несов. түгээгдэх, (газар газар) илгээгдэх.

РАССЫЛКА, -и, жс. тараах, түгээх; рассылка газет сонин түгээх.

РАССЫЛЧНЫЙ, -ая, -ое. тараах, түгээх, илгээх, тараадаг, түгээдэг, илгээдэг.

РАССЫЛЬНЫЙ, -ая, -се. зэрлэг.

РАССЫПАТЬ, -плю, -плешь; -ыпы; танный; сов. 1. асгах, үрэх, үйрүүлэх, цацах; рассыпать крошки по столу талх ширээн дээр үйрүүдэх; 2. хийх, асгах; рассыпать муку по мешкам гурил шуудаглах; 2. тархаах, зайтай байлгах; рассыпать стрелков в цепь буучдыг эгнүүлэн тархаах, эзлүүлэн тархаах.

РАССЫПАТЬСЯ, -плюсь, -плешься; -ылся; сов., **РАССЫПАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. асгарах; үйрэх, цацагдах; мука рассыпалась гурил асгарав; 2. бутрах, задрах, эад үсрэх; камень рассыпался от удара молота алхаар цохиход чулуу бутрав; 3. тархах, зайтай байх; охотники рассыпались по лесу анчид ойгоор тархав; 4. задран унах, устах, байрах; организация рассыпалась байгууллага задран улав; 5. үг урсгах; рассыпаться в похвалях магтаж үг урсгах.

РАССЫПНОЙ -ая, -ое. 1. үйрмэг, бутархай, элсэн; 2. ширхгээр зардаг.

РАССЫПЧАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. үйрэм, үйрэмдэг, үйрдэг; рассыпчатое печенье үйрэм боов.

РАССЫХАТЬСЯ, -ается; несов. хагсах.

РАСТАЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. түлхэх, түлхэж салгах, түлхэж зайлуулах; 2. түлхэж сэрэх.

РАСТАПЛИВАНИЕ, -я, ср. 1. галд түлэх, галлах; 2. хайлуулах; растапливание воска лав хайлуулах.

РАСТАПЛИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. галлах, гал түлэх, ноцоох.

РАСТАПЛИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. хайлуулах.

РАСТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гишгэлэх, хага гишгэлэх, няц гишгэлэх; бяц дэвсэх.

РАСТАСКАТЬ, -аю, -аешь; -асканный; сов., что. 1. зөөх, аваачих, зөөж дуусах; растаскать сарай по брёвнышку саравчны модыг нэг нэгээр зөөж дуусах; 2. хулгайлах, үрэх; растаскать казённое имущество сангийн эд хогшил хулгайлах.

РАСТАСОВАТЬ, -ую, -уешь. -ованный, сов. что. 1. зөөх, аваачих, зөөж дуусах; растасовать карты хөзөр холх.

РАСТАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. зорж ихтгэх, зорж засах.

РАСТАЩИТЬ, -аю, -ащишь, -ащенный, сов. 1. аваачих, зөөж дуусах; 2. салгах; растащить разрухию зодолдогсдыг салгах.

РАСТАЯТЬ, -аю, -аешь; сов. 1. хайлах, урсах; снег растаял нас хайлав; 2. замхрах; звуки растаяли авиа замхрав; 3. уярах, зөөлрөх.

РАСТВОР I -а, м. ам, ангархай; раствор циркуля гортигийн ам; 2. ангархай, онгорхой; раствор в растворе окна цонхны ангархайгаар.

РАСТВОР II, -а, м. уусмал, зуурмаг; насыщенный раствор ханасам уусмал; известковый раствор шохойн зуурмаг.

РАСТВОРЕНИЕ, -я, ср. уусах, уусгах.

РАСТВОРИМОСТЬ, -и, жс. уусах чанар, уусац.

РАСТВОРИМЫЙ -ая, -ое, -им. уусах, уусдаг; растворимые вещества уусдаг эд.

РАСТВОРИТЕЛЬ, -я, м. уусгагч, зуураг.

РАСТВОРИТЬ I, -ору, -оршь, -оренный, сов., что. нээх, тайлах; растворить дверь хаалга нээх.

РАСТВОРИТЬ II, -рю, -ришь, -ранный (-ен, -ена); сов., что. уусгах, хайлуулах, зуурах; растворить соль в воде давс усанд уусгах.

РАСТВОРИТЬСЯ I, II и 2 л не употр.; -орится; сов. нээгдэх, тайлдах; каинка растворилась суга хаалга нээгдэв.

РАСТВОРИТЬСЯ II, I и 2 л не употр., -ится, сов. 1. уусах, хайлах; 2. алга болох, уусах.

РАСТВОРЯЕМОСТЬ, -и, ж. уусах чанар, уусац, РАСТВОРЯТЬ I, -яю, -яешь, несов. нээх, тайлах.

РАСТВОРЯТЬ II, -яю, -яешь; несов. уусах, хайлуулах, зуурах.

РАСТВОРЯТЬСЯ I, -яется, несов. нээгдэх, тайлах.

РАСТВОРЯТЬСЯ II, -яется; несов. 1. уусах, хайлах; 2. алга болох, уусах.

РАСТЕКАТЬСЯ, -ается, несов. 1. урсах, гаргах, гүйх; 2. нүүх, баах; 2. дүүрэн байх.

РАСТЕНИЕ, -я, ср. ургамал; одноклеточное растение нэг наст ургамал; сельскохозяйственные растения хөдөө аж ахуйн ургамал.

РАСТЕНИЕВОД, -а; м. ургамлын мэргэжилтэн.

РАСТЕНИЕВОДСТВО, -а, ср. 1. ургамал тарих; 2. ургамал тарих ухаан.

РАСТЕНИЕВОДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ургамал тарих, ургамал тарихын.

РАСТЕРЕТЬ, *разстру, разотрешь; -тёр; -тёрла; терев (и -тёрши) -тёрный*; сов., что. 1. нухах, нүдэх, нунтаглах; растереть в порошок нунтаглах, нунтаг болгох; 2. нялзаах, нялах, гүрхэх; растереть мазь на руке гаргаа тос гүрхэх; 3. илэх, барих, илбэх; растереть ушибленное место бэртсэн газрыг илэх, барих.

РАСТЕРЕТЬСЯ, *разотреться, разотрешься. -тёрся, -тёрлась, -тёршись, сов.* 1. нунтаграх, нунтаг болох, нухагдах, нүдэгдэх; краска хорошо растёрлась будаг сайн нунтаггажээ, будаг сайн нукагджээ; 2. биеэ арчих; растереться полотенцем ачуураар биеэ арчих.

РАСТЕРЗАТЬ, -аю, -аешь, -ерзаный; сов., кого что (книжн.), тасар гагах; воля растерзал ягнёнка чоно хурга тасар татжээ

РАСТЕРЯННОСТЬ, -и, ж. мэгдсэн байдал, сандрал.

РАСТЕРЯННЫЙ, -ая, -ое, -ян, -янна. 1. гээсэн, хаясан, унагасан; вещи, растерянные в дороге замд гэсэн юм; 2. мэгдсэн, сандарсан, мэгдэнгэ, сандранги; растерянный вид сандранги байдал.

РАСТЕРЯТЬ, -яю, -яешь, -ерянный; сов. кого что. 1. гээх, хаях, алга болгох; растерять вещи юмаа гээх; 2. алдах, сураггүй болох; растерять родных төрлөөсөө сураггүй болох.

РАСТЕРЯТЬСЯ, I и 2 л. ед. не употр. -яется, сов. гээгдэх, хаягдах, алга болох; все вещи растерялись в пути замд бүх юм алга болжээ.

РАСТЕРЯТЬСЯ II, -яюсь -яешься, сов. сандрах, мэгдэх, самгардах; растеряться от неожиданности почсондоо мэгдэх; не растеряться перед лицом опасности аюул ирэхэд эс самгардах.

РАСТЕЧЬСЯ, I и 2 л. не употр. -ячтлся, -екутлся, -ёкся, -теклась; сов. 1. урсах, гаргах, гүйх; пролить молоко растеклось по столу асгарсан сүү ширээн дээгүүр урсав; 2. дүүрэн байх; по лицу растекалась улыбка нүүр дүүрэн илээмсэглэв.

РАСТИ, -ту, -тешь, рос, росла, несов. 1. өсөх, ургах, том болох; дети на глазах растут күүхдүүд харса ар байтал өсч байна; 2. өсөх, торних, күүмүүжих; он рос в городе тэр хотод өссөн хүн; 3. өсөх, арвижих, их болох; растут народные доходы улс ардын орлого өсч байна; 4. өсөх, өрнөх, хөгжих; растёт политическая активность масс олон түмний улс төрийн идэвх өрнөж байна; 5. өсөх, ургах, нэмэгдэх, боловсрох; его талант растёт түүний оюун нэмэгдэж байна.

РАСТИРАНИЕ, -я, ср. 1. нухах, нүдэх, нунтаглах; 2. илэх, барих, илбэх.

РАСТИРАТЬ, -аю, -аешь, несов. 1. нухах, нүдэх,

нунтаглах; 2. нялзаах, нялах, гүрхэх; 3. илэх, барих, илбэх.

РАСТИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, несов. 1. нунтаграх, нунтаг болох, нухагдах, нүдэгдэх; 2. биеэ арчих.

РАСТИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. өвс ургамал, ургамлын зүйл, ургамал; растительность Кавказа Кавказын өвс ургамал; 2. үс, үс сахал, сахал.

РАСТИТЕЛЬНЫЙ I, -ая, -ое. 1. ургамлын, ургамлаар хийсэн; растительный мир ургамлын аймаг; 2. ургамлын, ургамлаас гаргадаг; растительное масло ургамлын тос.

РАСТИТЕЛЬНЫЙ II, -ая -ое. өсөх, ургах; растительный процесс өсөх явц.

РАСТИТЬ, *ращу, растишь, несов.* 1. өсгөх, хүч мүүжүүлэх, торниулах; растить детей күүхэд өсгөж; 2. өсгөх, ургуулах, тавих; растить цветы цэцэг ургуулах; растить бороду сахал ургуулах, тавих; заботливо растить кадры боловсом дүнний анхааралтай хүмүүжүүлэх.

РАСТЛЕНИЕ, -я, ср. 1. (хүүхдийг) хүчирхэх, хүчирхэн явалдах, бузарлах; 2. ёсгүй явдал, зарчим гүй хэрэг.

РАСТЛЕННЫЙ, -ая, -ое, -ен, -енна. ёсгүй, бо суртахуунгүй, зарчимгүй.

РАСТЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена), сов. 1. (хүүхдийг) хүчирхэх, хүчирхэн явалдах, бузарлах; 3. завхайруулах, ёсгүй явдал сургах.

РАСТОЛКАТЬ, -аю, -аешь, -олканый (сов.). (разг.). 1. гүлхэх, гүлхэн салгах, гүлхэн зайлуулах; растолкать толпу цугларгсдыг гүлхэн зайлуулах; 2. гүлхэн сэрээх; растолкать спящих унтагсдыг гүлхэн сэрээх.

РАСТОЛКОВАТЬ, -кую, -куешь, -ованный, сов. что, РАСТОЛКОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тайлбарлах, тайлбарлан ойлгуулах, ухуулах; растолковать решение задачи бодлого яаж бодохыг тайлбарлах.

РАСТОЛОЧЬ, -лку, -лешь, -лчённый (-ён, -ена), сов. нүдэх, нунтаглах; растолочь перец поваари нүдэх.

РАСТОЛСТЕТЬ, -ею, -еешь, сов. бүдүүрэх, гаргалах.

РАСТОПИТЬ I, -оплю, -опишь; оплённый; сов. что, галлах, гал түлэх, асаах; растопить печь пийшин галлах.

РАСТОПИТЬ II, -оплю; -опишь; -оплённый; сов. что, хайлуулах; растопить масло тос хайлуулах.

РАСТОПИТЬСЯ I, I и 2 л. не употр., -опится, сов. галлагдах, гал асах, ноцох; печь растопилась очень быстро пийшин их гургэн галлагдав, пийшинд гал амархан асав.

РАСТОПИТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., -опится; сов. хайлах; воск растопился лав дайдав.

РАСТОПКА, -и, ж. 1. галлах, гал түлэх, ноцох; 2. зомгол.

РАСТОПАТЬ, -опчу, -опчешь -оптанный; сов. кого-что, гишгэх, хага гишгэх, няц гишгэх, бяц дэвсэх.

РАСТОПЫРИВАТЬ, -аю, -аешь, несов. арвайлгах, сарвайлгах, алцайлах, ёрвойлгох, цорвойлгох.

РАСТОПЫРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, несов. арвайх, сарвайх, алцайх, ёрвойх, цорвойх.

РАСТОПЫРИТЬ, -рю, -ришь, -рённый, сов., что (разг.). арвайлгах, сарвайлгах, алцайлах, ёрвойлгох, цорвойлгох; растопырить губы уруулаа ёрвойлгох.

РАСТОПЫРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья, сов. (разг.). арвайх, сарвайх, алцайх, ёрвойх, цорвойх; пальцы растопырились хуруу нь арвайв.

РАСТОРГАТЬ, -аю, -аешь, несов. цуцлах.

РАСТОРГАТЬСЯ, I и 2 л. не употр. -ется, несов. цуцлагдах.

РАСТОРГНУТЬ, -ну, -нешь, -орг (и -оргнул), *боргла, сов. что. (офиц.)*. цуцлах; расторгнуть договор гэрээ гүрээ цуцлах.

РАСТОРГОВАТЬСЯ, -гуюсь, -гуюсья, *сов. (прст)* 1. найма сайн хийж эхлэх; 2. наймаалж дуусах, дуустай наймгалах.

РАСТОРЖЕНИЕ, -я, *ср.* цуцлах, цуцлалт.
РАСТОРМОШИТЬ, -шу, -шишь, -шнный (-ён, -ена), *сов. кого. (что). (разг.)* 1. татаж сэрээх, хөдөдгөж сэрээх; 2. идэвхжүүлэх.

РАСТОРПОНОСТЬ, -и, *ж.* шаламгай байх, гавшгай байх.

РАСТОРПОНЫЙ, -ая, -ое, -пен -пна, шаламгай, гавшгай, шалбалсан, шалав хийсэн; расторопный человек шаламгай хүн.

РАСТОЧАТЬ, -аю, -аешь, *несов. что.* 1. үрэх, үрэгдүүлэх; расточать деньги мөнгө үрэх; 2. нөгцөөх, үрэх; расточать время цаг нөгцөөх; 3. дэндүүлэх, өнгөрүүлэх; расточать улыбки дэндүү их инээмсэглэх; расточать похвалы өнгөрүү магтах.

РАСТОЧАТЬСЯ, -ается, *несов.* үрэгдэх.
РАСТОЧИТЕЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* үрэмтгий байх, үрэмхий зан, үрлэгч явдал.

РАСТОЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, -лен, -льна, үрэмтгий, үрэмхий, үрлэгч; расточительный человек үрэмтгий хүн, үрлэгч.

РАСТОЧИТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* үрэмтгий байх, үрлэгч зан, үрэх.

РАСТОЧИТЬ I, -чу, -чишь, -чнный (-ён, -ена), *сов.* 1. үрэх, үрэгдүүлэх; 2. нөгцөөх, үрэх; 3. дэндүүлэх, өнгөрүүлэх.

РАСТОЧИТЬ II, -очу, -очешь, -оченный, *сов. что (спец.)* зорж ихтгэх, зорж засах.

РАСТОЧКА, -и, *ж.* зорох, зорж засах; расточка подшивников эргэвч зорж засах.

РАСТРАВИТЬ, -авлю, -авишь, -авленный, *сов.*

РАСТРАВИВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* **РАСТРАВИТЬ** ранау шарх сэдэрэх; 2. хөндөх, сэргээх, (юм) санагдуулах; растравить старое горе өнгөрсөн гаслант явдлыг санагдуулах; 3. хордуулах; растравить рисунок зураг хордуулах.

РАСТРАНЖИРИТЬ, -рю, -ришь, -ренный, *сов.* үрэх, үрэн гаран хийх, сүйтгэх; растранжирить деньги мөнгө үрэн гаран хийх.

РАСТРАТА, -ы, *ж.* шамшигдал, шамшигдуулах, шамших; покрывать растрату шамшсанг төлөх.

РАСТРАТИТЬ, -ачу, -атишь, -аченный, *сов. что* 1. зарах, үрэх; растратить деньги на мелочи аар саар юманд мөнгө үрэх; 2. шамшигдуулах, шамших, үрэгдүүлэн сүйтгэх; растратить казённые деньги сангийн мөнгө шамшигдуулах.

РАСТРАТЧИК, -а, *м.* шамшигдуулагч, шамшигч.

РАСТРАТЧИЦА, -ы, *ж.* шамшигдуулагч эмэгтэй, шамшигч эхнэр.

РАСТРАЧИВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* 1. үрэх, үрэгдүүлэх; 2. шамшигдуулах, шамших, үрэгдүүлэн сүйтгэх.

РАСТРАЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, *несов.* 1. үрэгдэх, үрэх; 2. шамшигдах, үрэгдэн сүйдэх.

РАСТРЕВОЖИТЬ, -жу, -жишь, -женный *сов. кого-что. (разг.)* сэтгэл зовоох, цочоох, сандаргах, үймүүлэх, сэдэрэх.

РАСТРЕВОЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься, *сов. (разг.)* сэтгэл зовох, цочих, сандрах, сэдрэх.

РАСТРЕЗВЕНИТЬ, -ню, -нишь, *сов. что и о ком чьм. (разг. неодобр.)* зар тараах, нуу тараах.

РАСТРЕПА, -ы *м* и *ж. (прст. неодобр.)* саландай, хааш яйн хүвчасласан хүн, сэглэгэр үстэй хүн.

РАСТРЕПАННЫЙ, -ая, -се, 1. үнгэгдсэн, навтархай, навтарас болсон; растрепанная книга үнгэгдсэн

ном; 2. сэгдэгэр, сэглийсэн, сэгсийсэн; растрепанные волосы сэглэгэр үс.

РАСТРЕПАТЬ, -треплю, -треплешь, -трепанный *сов. что.* 1. сэгдлийлгэх, сэгсийлгэх; растрепать волосы үс сэгсийлгэх; 2. үнгэх, навтархай болгох; 3. гүвэх, цах.

РАСТРЕПАТЬСЯ, -еплюсь, -еплешься, *сов.* 1. сэгдлийх, сэгсийх, 2. үнгэгдэх, навтархай болох.

РАСТРЕСКАТЬСЯ, 1 и 2 л. не устр., -ается, *сов.* **РАСТРЕСКИВАТЬСЯ**, -ается, *несов.* хагачих, ан гав гарах, цав болох; потолок растрескался тааз хагачив.

РАСТРОГАННО, нареч. уяран, сэтгэл уяран, сэтгэл хөдлөн.

РАСТРОГАННЫЙ, -ся, -се, уярсан, сэтгэл уярсан сэтгэл хөдөлсөн; уян; все были растроганы бүгдийн сэтгэл уярсан байв; гогорить растроганным голосом сэтгэл уярсан дуугаар хэлэх.

РАСТРОГАТЬ, -аю, -аешь; -анный; *св.*, *кого-что.* уяруулах, сэтгэл уяруулах, сэтгэл хөдөлгөх.

РАСТРОГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* уярах, сэтгэл уярах, сэтгэл хөдлөх.

РАСТРУБ, -а, *м.* 1. амсар, хоолой; раструб трубы хоолсын амсар; 2. бугалга; раструб духового инструмента үлээвэр хөгжмийн бугалга; 3. шамраас, өргээс; сапоги с раструбами шамраастай савхи.

РАСТРУБИТЬ, -блю, -блешь, *св.*, *что и о ком чьм. (прст. неодобр.)* цуу дэгдээх, зар гаргах.

РАСТРЯСТИ, -су, -сешь; -яс, -ясла; -яший; -ясенный (-ён, -ена) *сов.* 1. тараах, зулах; растрясти сею для просушки хатаах гэж өвс тараах; 2. дэмий үрэх, алга хийх; растрясти деньги мөнгө дэмий үрэх; 3. аянших, донсолгоонд ядрах, аяншиж ядрах; в дороге меня растрясло би замд аяншиж ядрв.

РАСТЯГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. сунгах, сунгаж дэлгэх, тэлж дэлгэх, дэлгэх; 2. сунаах, сунгах; 3. уртдуулах, хэт урт болгох; 4. шидрэх, сунах; 5. сунжуулах, унжруулах, удаашруулах.

РАСТЯГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. сунгаж хэвтэх; 2. тэрийн унах, тэрийх; 3. сунах; 4. уртдах, хэт урт болох; 5. сунжих, унжрах, удаашруулах.

РАСТЯЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. сунаах, сунгах, сунах; 2. шидрэх, сунах; растяжение связок шөрмөс сунах.

РАСТЯЖИМОСТЬ, -и, *ж.* олон утгатай (байх), янз янз тайлбарлагдах.

РАСТЯЖИМЫЙ, -ая, -ое; -им, олон утгатай, янз янз тайлбарлагдах; растяжимое понятие олон утгатай ухагдахуун.

РАСТЯНУТОСТЬ, -и, *ж.* 1. сунжирхай байх, унжирсан байх; 2. сунац; растянутость шерсти үсний сунац.

РАСТЯНУТЫЙ, -ая, -ое; -ут, 1. сунгамал, сунааг сайн, сунгасан, тэлсэн, дэлгэсэн; 2. уртадсан, хэт урт; у полка получился слишком растянутый фронт корооны байрлалын шугам хэт уртадсан байв; 3. сунжсан; унжирсан, удааширсан; растянутый роман унжирсан роман.

РАСТЯНУТЬ, -яну, -янешь; -янутый; *сов. что.* 1. сунгах, сунгаж дэлгэх, тэлж дэлгэх; дэлгэх; растянуть сырую кожу нойтон арьс тэлж дэлгэх; 2. сунаачих, сунгачих; растянуть резинку эрээн сунаачих; 3. уртдуулах, хэт урт болгох; растянуть фасад дома байшингийн нүүр талыг уртдуулах; 4. шидрэх, сунах; растянуть связку шөрмөс шидрэх; 5. сунжуулах, унжруулах, удаашруулах; растянуть доклад илтгэл сунжуулах; растянуть работу на месяц ажлаа сараар удаашруулах.

РАСТЯНУТЬСЯ, -янусь, -янешься; *сов.* 1. сунгаж хэвтэх; растянуться на диване диван дээр сунгаж хэв

төх; 2. тэрийн унах, тэрийх; растянуться во весь рост тэрийн унах; 3. суначих, сунгах; подтяжки растянулись мөрөнч суначих; 4. уртадах, хэт урт болох; фронт растянулся байрлалын шугам уртаджээ; 5. сунжих.

РАСТЯПА, -ы, м. и ж. (прест. несдобр). молхи амьтан, бойдон хүн.

РАСФАСОВАННЫЙ, -ая, -ое. хэмжин савласан, жигнэж боосон, хэмжин багдасан, багцалсан.

РАСФАСОВАТЬ, -ую, -уюсь; -ованный; сов. хэмжин савлах, жигнэж боох, хэмжин баглах, багцлах.

РАСФАСОВКА, -и, жс. хэмжин савлах, багцлах, хэмжин савлалт, багцлалт.

РАСФАСОВЫВАТЬ, -ую, -уюсь; нессов., что. хэмжин савлах, жигнэж боох, хэмжин баглах, багцлах.

РАСФОРМИРОВАНИЕ, -я, ср. тарвах, тарважт; расформирование полка хороог тараах.

РАСФОРМИРОВАТЬ, -ую, -уюсь; -ованный; сов., что., РАСФОРМИРОВАТЬ, -ую, -уюсь; нессов. тараах, өөрчлөн байгуулах.

РАСФОРМИРОВАТЬСЯ, -иваюсь, -иваетесь; нессов. тараагдах, өөрчлөгдөн байгуулагдах.

РАСФРАНТИТЬСЯ, -нчусь, -нчишься; сов. (разг.) гингалах, дэгжирэх.

РАСФРАНЧЕННЫЙ, -ая, -ое; -нч-еня (разг.) гангалеан, дэгжин хувцалдсан.

РАСХАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; нессов. (чааш, наашаа) алхлах; расхаживать взд и вперед хойш урагшаа алхлах; расхаживать по комнате тасалгаан дотуураа алхлах.

РАСХВАЛИВАТЬ, -аю, -аешь; нессов., РАСХВАЛИТЬ, -ало, -алишь; -аленный; сов., ково-что: ихэд магтах, магтах; расхвалить до небес тэнгэр тулгал магтах.

РАСХВАСТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.) сайрхах, бардамнах.

РАСХВАТАТЬ, -аю, -аешь; -атанный; сов., ково-что (разг.) РАСХВАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; нессов. яаран авцгаах, шүүрэн авцгаах, булдагдан авцгаах.

РАСХВОРАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; сов. (разг.) күнд өвчлөх, өвдөх.

РАСХИТИТЕЛЬ, -я, м. худгайлагч, шамшигч.

РАСХИТИТЬ, -ищу; -ишь; -ищенный; сов., что., РАСХИЩАТЬ, -аю, -аешь; нессов. худгайлах, шамшигч; расхитить имущество эд хогшил худгайлах.

РАСХИЩЕНИЕ, -я, ср. худгайлах, шамшигч явдал.

РАСХЛЕБАТЬ, -аю, -аешь; -хлебанный; сов., что. (прест.) учир начрыг нь олож; шарьяг кашу, теперь расхлебывай хуггаа орносон юмнихаа учир шарьег нь одоо ол.

РАСХЛЯБАННОСТЬ, -и, жс. цайгар байх, цайг ардал.

РАСХЛЯБАННЫЙ, -ая, -ое; -ая, -анна (разг.) 1. колхисон, сул болсон, ганхсан; расхлябанный болт холхисон татуурга; 2. ганхсан, салтирганасан; расхлябанная походка салтирганагай ивдэл, салтирганагай явх; 2. нэлгэр, замбарангүй; расхлябанное поведение цайгар зан.

РАСХОД -а, м. 1. зархага, зардал, сүйтгэм; расходы производств үйлдвэрлэлийн зардалга; менкье расходы нар саар зардай; извести кого-либо и расход хүнийг зардайг унагах; покрыть расходы зардала татгах; 2. зарцуулах, зарах, хэрэглэх, зарлага, гарлага; расход топлива гүйш зарах; расход материальн хэрэглэгдэхүйн зарлага; 3. зарлага, зарлагын хүснэгт; приход и расход орлого зарлага; списать

что-либо и расход юм зарлагад гаргах; зарлагын хүснэгт бичих; 4. вывести в расход, пустить в расход, списать в расход гарзанд гаргах.

РАСХОДИТЬСЯ I, -ажусь, -едитесь; сов. 1. тарах, тархах; 2. тарах, тархах, сарних; 3. тэнийх, аригдах; 4. салах, хагацах; 5. ярагдах, явсаар гарах, ангиагх; 6. нийлэхээ байх, таарахгүй болох, зөрөх; 7. үрэгдэх, дуусах, барагдах, зарж дуусах; 8. зөрөх, алдагах; 9. харих, намтах; 10. хайлах, шингэх, уусгах; 11. гаарах, ширүүсэх; 12. хөөрөх, жөгжих.

РАСХОДИТЬСЯ II, -ажусь, -едитесь; нессов. ихэд уурлах, хялэгнэх.

РАСХОДНЫЙ, -ая, -ое. зарлагын, зардалын; расходные статьи зарлагын зүйл.

РАСХОДОВАНИЕ, -я, ср. зарцуулах, зарах, зарцуулга.

РАСХОДОВАТЬ, -ую, -уюсь; нессов., что. зарцуулах, зарах, хэрэглэх; расходовать деньги мөнгө зарцуулах.

РАСХОДОВАТЬСЯ, -дуюсь, -дуйтесь; нессов. 1. мөнгө зарах, мөнгө зарцуулах; 2. аригдах, зарцуулагдах.

РАСХОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. салах, тархах, цайрах; расхождение солнечных лучей нарны гэрэл цайраах, 2. зөрөх, нийлэхээ байх, таарахгүй болох; расхождение между приходом и расходом орлого зарлага зөрөх; расхождение во взглядах үзэл нийлэхээ байх.

РАСХОЖДАТЬ, -ажу, -ажешь; нессов., РАСХОЖДАТЬСЯ, -ажусь, -ажетесь; сов., ково-что. урам хариулах, урам хугалах.

РАСХОТЕТЬ, -очу; -очешь; -отим; -отите; -отят; сов., что и чего или с неопр. (разг.) дургүй болох, хүсэжгүй болох; я расхотел есть би хоол идэх дургүй болов.

РАСХОТЕТЬСЯ, -очется; безл.; сов., чего и с неопр. (разг.) хүсэлгүй болох, хүрхээ болнх; мне расхотелось спать миний нойр хүрхээ болнх.

РАСХОХОТАТЬСЯ, -очусь, -очешься; сов. тачигнаа тал инээх, хөхрөх; громко расхохотаться тачигнаа тал инээх.

РАСХОХАРИТЬСЯ, -рюсь, -ричься; сов. (разг.) зүрх орох, шийдэх.

РАСЦАРАПАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., ково-что. зулга маажих, зулга татгах; расцарапать руку гөөдөм гаргаа хадагсанд зулга татах.

РАСЦАРАПАТЬСЯ, -аюсь, -аеьсья; сов. 1. зулга маажуулах, зулга татуулах; 2. зулга маажилзах.

РАСЦВЕСТИ, -етну, -етнись; -ела, -ела; -етнись; сов., РАСЦВЕТАТЬ, -аю, -аешь; нессов. 1. цэцэглэх, дэлгэрэх; розы расцвели сарнай цэцэг дэлгэрэв; 2. эрүү саруул болох, сайхан болох, үзэсгэлэн бүрдэх; 3. тодрох, баясах; лицо её расцвело улыбок гэр баясан инээмсэглэв; 4. цэцэглэх, цэцэглэн дэлгэрэх, мандах, цэцэглэн мандах, цэцэглэн жөгжих; в нашей стране расцвели наука и техника манай оронд шийжлэх ухаан, техник цэцэглэн жөгжив.

РАСЦВЕТОТ, -а, м. 1. цэцэглэх, дэлгэрэх; расцвет яблоны аймнын мод цэцэглэх; 2. цэцэглэлт, мандах, байралт, цэцэглэн жөгжилт, ид; расцвет экономики и культуры всех народов Советского Союза Зөвлөлт Холбоот Улсын бүх ард түмний эдийн засаг, соёлын цэцэглэлт; в расцвете сил и здоровья хүч чадлынхаа ид дунд.

РАСЦВЕТАТЬ, -аю, -аешь; нессов. 1. цэцэглэх, дэлгэрэх; 2. эрүү саруул болох, үзэсгэлэн бүрдэх; 3. тодрох, баясах; 4. цэцэглэх, цэцэглэн дэлгэрэх, мандах, цэцэглэн мандах, цэцэглэн жөгжих.

РАСЦВЕТИТЬ, -аечу, -еешь; -еченный; сов. что (разг.) 1. алаглан будах, эрээлэн будах, будам

расцветить красками өнгө өнгөөр будах; 2. өнгийн юмаар чимэглэх; расцветить дом флагами байшинг өнгийн дарцгаар чимэглэх.

РАСЦВЕТИТЬСЯ, -ветится; сов. адг. болох, эрэн болох.

РАСЦВЕТКА, -и, ж. 1. алагдан будах, эрээлэн будах; 2. өнгө, зүс; у этой материи неприятная расцветка энэ муухай өнгөтэй бөс байна.

РАСЦВЕЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. алагдан будах, эрээлэн будах; 2. өнгийн юмаар чимэх.

РАСЦВЕЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. алаг өнгөөр будагдах, эрэн өнгөөр будагдах; 2. өнгийн юмаар чимэглэгдэх.

РАСЦЕЛОВАТЬ, -аю, -аешь; гованный; сов. 1. көгөчтө чанга озох, озож озчих, чанга үнэх.

РАСЦЕЛОВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. оволдох, үнэлдэх.

РАСЦЕНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. үнэ зохиож, үнэ тогтоох, үнэлэх; 2. үнэлэх, үзэх; как вы расцениваете его предложение? түүний саналыг та юу гэж үзэж байна?

РАСЦЕНИВАТЬСЯ, -и и 2 л. не употр. -ается; несов. үнэлэгдэх.

РАСЦЕНИТЬ, -аю, -аешь; -енный (-ен, -ена); сов. үнэ зохиож, үнэ тогтоох, үнэлэх; расценить товар барилгы үнэ тогтоох.

РАСЦЕНКА, -и, ж. 1. үнэлэх, үнэ зохиож, үнэ зохиол; 2. үнэ, келс.

РАСЦЕНОЧНЫЙ, -ая, -ое. үнэ зохиож, үнэ зохиолон; расценочная комиссия үнэ зохиож комисси.

РАСЦЕПИТЬ, -аю, -аешь; -цепленный; сов. көгөчтө салгах, таслах; расцепить вагоны вагон салгах.

РАСЦЕПИТЬСЯ, -и и 2 л. ед. не употр. -цепится; сов. салах, тасрах; вагоны расцепились вагон салдав.

РАСЦЕПЛЕНИЕ, -я. ср. салгах, таслах, салгалт, таслалт.

РАСЦЕПЛЯТЬ, -аю, -аешь; несов. салгах, таслах.

РАСЦЕПЛЯТЬСЯ, -ается; несов. 1. салах, тасрах; 2. салгагдах, таслагдах.

РАСЧЕРТИТЬ, -ерчу, -ертишь; -ерченный; сов. что., РАСЧЕРЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шугамдах, шугам татах, зураас гаргах; расчертить карту квадратами аургийг дөрвөлжлөн шугамдах.

РАСЧЕСАТЬ, -ешу, -ешишь; -санный; сов. что. 1. самнаж; расчесать волосы үс самнаж; 2. зулга маажих, маажих; расчесать руку гараа маажих.

РАСЧЕСАТЬСЯ, -ешусь, -ешишься; сов. (разг.) 1. үсэ самнаж; 2. маажих гарах.

РАСЧЁСКА, -и, ж. сам.

РАСЧЁУТЬ, -аю, -аешь; -рабочий; сов. что., РАСЧЁУВАТЬ, -аю, -аешь; несов. шугамдах, расчёуший; расчёуемый (-ен, -ена); расчёути; сов. что., расчёути (разг.) 1. бодох, бодож гаргах; 2. баримжаалай барагцаалан мэдэх; 3. халах, гаргах.

РАСЧЁСЫВАНИЕ, -я. ср. 1. самнаж, самналт; 2. маажих, маажилт.

РАСЧЁСЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. самнаж; 2. маажих.

РАСЧЁСЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. үсэ самнаж; 2. маажих гарах; 3. самнуулах; 4. маажуулах.

РАСЧЁТ, -а, ж. 1. тооцоо, тооцоолох, тооцоо хийж; правильный расчёт зөв тооцоо; ошибка в расчёте тооцоолохдоо хийсэн алдаа; 2. төлөх, тооцоолох; за наличный расчёт бэлэн мөнгөөр төлж, бэлэн мөнгөөр тооцоолж; по безналичному расчёту дансаар тооцоолж; 3. тооцоо хийж халах, тооцоо хийж халагдах;

дать расчёт тооцоо хийж халах; взять расчёт тооцоо хийж халагдах; 4. бодол, бодох, санаа, тааварлалт; по моим расчётам он скоро должен приехать миний бодоход тэр хүн удахгүй ирэх ёстой; мои расчёты не оправдались миний бодсон буруу болов; 5. хэрэг, ашиг тус; нет никакого расчёта ехать явах ямар ч ашиг алга; 6. болгоомж, бодол, хямга; жить с расчётом болгоомжтой амьдрах, хямгатай амьдрах; 7. бүлэг (цэрэг); орудийный расчёт их бууны бүлэг; ☆ в расчёте өр ширгүй боллоо; из расчёта гэж бодон, харгалзан; распределить деньги из расчёта ста рублей на человека, нэг хүнд зуун рубль олгоно гэж бодон мөнгийг хуваах; принимать в расчёт харгалзах, бодолох.

РАСЧЁТЛИВОСТЬ, -и, ж. 1. хямгатай байх, нарийн байх; 2. болгоомжтой, бодолтой байх.

РАСЧЁТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. хямгатай, нарийн; 2. болгоомжтой бодолтой.

РАСЧЁТНЫЙ, -ая, -ое. 1. тооцооны; расчётная книжка тооцооны данс; 2. тооцот; расчётное сопротивление тооцооны эсэргүүцэл.

РАСЧИСЛИТЬ, -аю, -аешь; -ленный; сов. что (разг.); РАСЧИСЛЯТЬ, -аю, -аешь; несов. бодож гаргах, бодож хуваах.

РАСЧИСТИТЬ, -аю, -аешь; -истый; сов. что, арилгах, цэвэрлэх; расчистить лес ой цэвэрлэх.

РАСЧИСТИТЬСЯ, -и и 2 л. не употр. -истится; сов. арилах, цэlmэх, цэвэрлэгдэх, цэвэр болж; небо расчистилось от туч тэнгэр арилав.

РАСЧИСТКА, -и, ж. арилгах, цэвэрлэх; расчистка шоссевых дорожек цэвэрлэгийн зэрэг цэвэрлэх.

РАСЧИХАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (разг.) найгаж гарах.

РАСЧИЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. арилгах, цэвэрлэх.

РАСЧИЩАТЬСЯ, -ается; несов. арилах, цэlmэх, цэвэрлэх, цэвэр болох.

РАСЧЛЕНЕНИЕ, -я. ср. хуваах, хэсэглэх, хуваалт, хэсэглэлт.

РАСЧЛЕНИТЬ, -аю, -аешь; -енный (-ен, -ена); сов., РАСЧЛЕНЯТЬ, -аю, -аешь; несов. что, хуваах, хэсэглэх, хэсэг хэсгээр нь салгах.

РАСЧЛЕНЯТЬСЯ, -и и 2 л. не употр. -ается; несов. хуваагдах, хэсэглэгдэх.

РАСЧУВСТВОВАТЬСЯ, -таюсь, -таешься; сов. (разг.) уярах, сэтгэл хөдлөх.

РАСШАЛИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. дүрсгүйлэх, томоогүй аашлах.

РАСШАРКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов., РАСШАРКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. (өсгийгөө товшин) мэхийн ёслох; 2. бялдуучлан мэхэлзэх, дохигонох.

РАСШАТАННЫЙ, -ая, -ое; -тан. 1 ганхсам, хол хисон, хөдөлсөн; 2. доройтох, муудсан.

РАСШАТАТЬ, -аю, -аешь; -атанный; сов. что. 1. ганхуулах, холхуулах, хөдөлгөх; расшатать битый гвоздь шаялтай кадаас холхуулах; 2. доройтуулах, муудуулах; расшатать нервы мэдрэл муудуулах.

РАСШАТАТЬСЯ, -и и 2 л. не употр. -ается; сов. 1. ганхах, холхих, хөдлөх; зуб расшатался шүд хөдлөв; 2. доройтох, муудах; здоровье расшаталось бие муудав.

РАСШАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ганхуулах, холхуулах, хөдөлгөх; 2. доройтуулах, муудуулах.

РАСШАТЫВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. ганхах, холхих, хөдлөх; 2. доройтох, муудав.

РАСШВЫ'РИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **РАСШВЫ'РЯТЬ**, -яю, -яешь; -ырянный; *сов.*, *кого-что* (разг.), шидэх, шидлэх, хаях, хаялах.

РАСШЕВЕ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **РАСШЕВЕ'ЛИТЬ**, -елю, -елишь, (*и* -елишь); -лennyй; (-эн, -ена); *сов.*, *кого-что* (разг.), хөдөлгөх, сэрэх, сэргээх, идэвхжүүлэх; *расшевелить зрителей* үзэгчдийг сэргээх.

РАСШЕВЕЛИ'ТЬСЯ, -елюсь, -елишья (*и* -елишья); *сов.* (разг.), хөдлөх, сэрэх, сэргэх, идэвхжих.

РАСШИБА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* гэмтээх, хөх няц болгох.

РАСШИБА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешья; *несов.* гэмтэх, хөх няц болох.

РАСШИБИ'ТЬ, -бу, -бьшь; -шиб, -шибла; -шиблennyй; *сов.*, *кого-что* (разг.), гэмтээх, хөх няц болгох; *расшибить ногу об камень* хөлөө чулуунд хөх няц болгох.

РАСШИБИ'ТЬСЯ, -бусь, -бешья; *сов.* гэмтэх, хөх няц болох.

РАСШИВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что*. 1. ханзлах, ханз татах; 2. хатгамаллах, угалз хатгах.

РАСШИРЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. өргөтгөх, тэлэх; *расширение границ* хил хязгаар тэлэх; 2. өргөтгөх, их болгох, олшруулах; 3. тэлэх, томрох, бүдүүрэх; *расширение желудка* ходоод тэлэх; *расширение сердца* зүрх томрох; 4. тэлэх, их болох; *расширение жидкости шингэн бодисын* тэлэх; 5. амсар хоолой; *труба с расширением* амсартай хоолой.

РАСШИ'РЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. өргөтгөсөн, тэлсэн; *площадь посевов* значително *расширена тариалангийн талбайгд* нилээд өргөтгөсөн байна; 2. өргөтгөсөн, өргөн; *расширенное заседание* өргөтгөсөн хуралдаан; *расширенное производство* өргөтгөж нөжөн үйлдвэрлэх; 3. утгыг өргөтгөсөн, дэлгэрүүлсэн, дураараа хийсэн; *расширенное толкование* чего-либо юмны утгыг өргөтгөн тайлбарлах.

РАСШИРИ'ТЕЛЬ, -я, *м.* (спец.), тэлүүр.

РАСШИ'РИТЬ, -рю, -ришь; -рennyй; *сов.*, *что*. 1. өргөтгөх, уудам болгох, тэлэх, уужимсгах; *расширить дорогу* зам өргөтгөх; 2. өргөтгөх, өргөжүүлэх, их болгох, олшруулах; *расширить производство* үйлдвэрлэлийг өргөтгөх; 3. ихтгэх, уудам болгох, гүнзгийрүүлэх; *расширить кругозор* мэдлэгээ гүнзгийрүүлэх.

РАСШИ'РИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -рится; *сов.* 1. өргөтгөх, уудам болох, уужимсгах; *овраг* *расширился* жалга өргөтгөх, өргөсөв, 2. өргөжих, их болох, олшрох; *сеть магазинов* *расширилась* дэлгүүр олширов; 3. ихтэх, уудам болох, гүнзгийрэх.

РАСШИРЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. өргөтгөх, уудам болгох, тэлэх, уужимсгах; 2. өргөтгөх, өргөжүүлэх, их болгох, олшруулах; 3. ихтгэх, уудам болгох, гүнзгийрүүлэх.

РАСШИРЯ'ТЬСЯ, -яется; *несов.* 1. өргөтгөх, уудам болох, уужимсгах; 2. өргөжих, их болох, олшрох; 3. ихтгэх, уудам болох, гүнзгийрэх.

РАСШИ'ТЬИ, -ая, -ое. хатгамалласан, угалз хатгасан; *расшитая рубашка* хатгамалласан цамц.

РАСШИ'ТЬ, *разшью, разошьшь; расшей; -итый; сов.*, *что*. 1. ханзлах, ханз татах; *расшить книгу* ном ханз татах; 2. хатгамаллах, угалз хатгах; *расшить что-либо золотом алтан утсаар* хатгамаллах.

РАСШИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, *разошьется*; *сов.* ханз үсрэх, ханзрах.

РАСШИФРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -овский; *сов.*, *что*. 1. (нууц тулхүүрт бичгийг) тайлах; *расшифровать телеграмму* цахилгаан мэдээ тайлах; 2. тайлбарлах; *как расшифровать его слова?* түүний үгийг юу гэж тайлбарлах вэ?

РАСШИФРОВА'ТЬ, -и, *ж.* (нууц тулхүүрт бичиг) тайлах, тайлбар.

РАСШИФРОВА'ТЬСЯ, -аю, -аешь; *несов.* 1. (нууц тулхүүрт бичиг) тайлах; 2. тайлбарлах.

РАСШНУРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; *сов.*, *что*. оосор тайлах, уяа тайлах; *расшнуровать ботинки* гутлын оосор тайлах.

РАСШНУРОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешья; *сов.* оосор алдуурах, уяа тайлдах.

РАСШНУРО'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* оосор тайлах, уяа тайлах.

РАСШНУРО'ВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешья; *несов.* оосор алдуурах, уяа тайлдах.

РАСШУМЕ'ТЬСЯ, -млюсь, -мишья; *сов.* (разг.), шуугиан болох, шуугиан тавих.

РАСЩЕДРИТ'ЬСЯ, -рюсь, -ришья; *сов.* (разг. ирон.). өгөөмөрч болох өглөгч хүн болох.

РАСЩЕ'ЛИНА, -ы; *ж.* 1. нарийн хавцал; 2. (модны) ан, гав.

РАСЩЕПИ'ТЬ, -щеплю, -щепишь; -щеплennyй (-эн -ена); *сов.*, *что*. 1. цуу татах, цуулах; *ударом молнии* *расщепило берёзу* аянга хусыг цуу ниргэв; 2. задлах, бутаргах.

РАСЩЕПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ится; *сов.* 1. цуу үсрэх, цуурах; *дощечка* *расщепилась* бяцхан банз цуу үсрэв; 2. задрах, бутрах.

РАСЩЕПЛЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. цуу татах, цуулах; 2. задлах, задлалт, бутаргах, бутаргалт; *расщепление атома* атом задлах.

РАСЩЕПЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. цуу татах, цуулах; 2. зайдах, бутаргах.

РАСЩЕПЛЯ'ТЬСЯ, -яется; *несов.* 1. цуу үсрэх, цуурах; 2. задрах, бутрах.

РАСЩИПА'ТЬ, -щиплю, -щиплешь; -щипли; -щиплennyй; *сов.*, *что* (разг.), сэмлэх, урах, удлах; *расщипать шерсть* унгар сэмлэх.

РАТИФИКА'ЦИЯ, -и, *ж.* батлах, батлалт.

РАТИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*, *что*. батлах; *ратифицировать договор* гэрээ батлах.

РА'ТУША, -и, *ж.* (зарим орны) хотын захиргааны байшин.

РАТЬ, -и, *ж.* (стар.). 1. цэрэг; 2. дайн, тулалдаан.

РА'УНД, -а, *м.* үе, район.

РАФИНА'Д, -а, *м.* ёотон.

РАФИНА'ДНЫЙ, -ая, -ое. ёотонгийн.

РАФИНИ'РОВАНИЕ, -я, *ср.* 1. тунгаах; *рафинирование спирта* спирт тунгаах; 2. ёотон болгох, ёотон хийх.

РАФИНИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. тунгаасан, тунгаамад; *рафинированное масло* тунгаамад тос; 2. тагсаг, нарийн.

РАФИНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *сов.* и *несов.*, *что* (спец.). 1. тунгаах; *рафинировать металл* төмөрлөг тунгаах; 2. ёотон болгох, ёотон хийх; *рафинировать сахар* элсэн чихрийг ёотон болгох.

РАХИ'Т, -а; *м.* сульдаа (өвчин).

РАХИ'ТИК, -а, *м.* сульдаа өвчтөн.

РАХИТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое., **РАХИТИ'ЧНЫЙ**, -ая; -ое; -чен., -чна. сульдаа өвчтөн; *рахитичный ребёнок* сульдаа өвчтэй хүүхэд.

РАЦИО'Н, -а, *м.* хувь, рацион; **СУТОЧНЫЙ РАЦИОН** хоногийн хувь.

РАЦИОНАЛИЗА'ТОРСКИЙ, -ая, -ое. оновчтой сан наачлагчийн, оновчтой болгох, оновчтой; *рационализаторское предложение* оновчтой санал; *рационализаторские мероприятия* оновчтой арга хэмжээ.

РАЦИОНАЛИЗА'ЦИЯ, -и, *ж.* оновчтой болгом явдал.

РАЦИОНАЛИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. оновчтой болгох; рационализировать методы работы ажлын аргыг оновчтой болгох.

РАЦИОНАЛИЗМ, -а, м. 1. рационализм, оюуныг сурвалж болгох үзэл (хүний оюуныг мэдрэхүйгээс тусгаарлаад, танин мэдэхүйн уг сурвалж нь гагцхүү оюун мөн гэж үздэг гүн ухааны чиглэл); 2. оюунаа шүтэх, ухаантай амьдрах, ухаантай явах.

РАЦИОНАЛИСТ, -а; м. рационалист, рационализмыг баримтлагч.

РАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; РАЦИОНАЛИСТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). оюуныг сурвалж болгосон.

РАЦИОНАЛЬНО, нареч. оновчтой, зүй зохистой; рационально использовать оновчтой ашиглах.

РАЦИОНАЛЬНОСТЬ, -и, ж. оновчтой байх, зүй зохистой байх.

РАЦИОНАЛЬНЫЙ I, -ая, -ое; -лен; -льна. оновчтой, зүй зохистой; рациональная организация производства үйлдвэрлэлийг оновчтой зохион байгуулах; рациональное использование рабочей силы ажлын хүчийг оновчтой ашиглах.

РАЦИОНАЛЬНЫЙ II, -ая; -ое. рационал; рациональное число рационал тоо.

РАЦИОНИРОВАТЬ, -ую; -уешь; несов. кувь болгох, хувилах.

РАЦИЯ, -и, ж. радио короо, радио өргөө.

РАЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен; -льна. кямгагай рачительный козян кямгагай эвэж.

РАЩИПИЛЬ, -я, м. өрөөгөл.

РАЩЕНИЕ, -я, ср. ургуулах; средство дляращения волос үс ургуулах арга кэрэглүүр.

РВАНУТЬ, -ну; -нёшь; сов. 1. угзрах, угз гагах; рвануть за руку гараас угзрах; 2. дав кийх, ухас гэх, сэрс кийх; лошади рванули морьд ухас гэв; рванули ветер салхи сэрс кийв.

РВАНУТЬСЯ, -нусь; -нёшься; сов. дав кийх, ухасхийх; рвануться вперед урагш ухасхийх.

РВАНЬИ, -ая; -ое. 1. уранхай, навгархай, ноосронхой; рванье сагоги уранхай гууаг; 2. кэвгүй, хэлбэргүй; рваная рана кэлбэргүй шарх.

РВАТЬ I, -ру, -рёшь; -рвал; -рвала; -рвало; несов., что. 1. суга гагах, сугалах, ковх тавах, ковхлох; рвать зуб шүд сугадах, шүд авах; буря рвала дөрвөв с корнями шуурга ургаа модыг ковх гагах; 2. зулгаах, вүүх; рвать траву өвс зулгаах; 3. урах, гасдах, гаслах, цуу гагах, күү тавах; рвать платье кувас урах; машина рвет нитку машин утсаа гаслаад байна; 4. гөслөх; рвать динамитом что-либо юм динамитаар гөслөх; 5. гаслах, болих; рвать отношения харилцаа гаслах; 6. шархихрах, катгаж өвдөх; рану рвет шарх шархирна; ☆ рвать на себе волосы толгойной үсөө зулгаах, цохрогөө барах; рвать и метать учир зүггүй турлах.

РВАТЬ II, -рёт, -рвало; безл.; несов., кого (что) (разг.). бөөлжих; большого рвет өвчтөн бөөлжинэ.

РВАТЬСЯ I, 1 и 2 л. не употр., -рвется; -рвался, -рвалась, -рвалбь (и рвалось); несов. 1 урагдах, гасгах, цуурах, күүрэх, кагарах; 2. гөсрөх; снаряды рвутся их бууны сум гөсөрнэ.

РВАТЬСЯ II, -реусь, -рвёшься; -рвался, -рвалась, -рвалбсь (и рвалбсь); несов. зүггөх, гэмүүдэх, ухасхийх; ребёнок рвется к матери күүхэд эх рүүгээ гэмүүднэ.

РВАЧ, -а, м. (разг. презр.). завшигч, завшаач.

РВАЧЕСКИЙ, -ая, -ое. завшаанч, завшаанч кийч; рваческие наклонности завшаан кийх зам,

РВАЧЕСТВО, -а, ср. (разг. презр.). завшаан хайр явдал; искоренить рвачество завшаан хайх явдлыг устгах.

РВЕ НИЕ, -я, ср. идэвх хичээл, оролдлого зүтгэл; с рвением приняться за работу идэвх хичээлтэй ажиллаж эхлэх.

РВОТА, -ы, ж, 1. бөөлжих; 2. бөөлжис, бөөлжэ дөс.

РВОТНОЕ, -ого, ср. бөөлжүүлэх эм.

РВОТНЫЙ, -ая, -ое. бөөлжүүлэх; рвотное средство бөөлжүүлэх эм.

РДЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. (книжн.). **РДЕТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -еется; несов. (книжн.). удалзах, улайх.

РЕАБИЛИТАЦИЯ, -и, ж. цагаатгах, цагаатгал.

РЕАБИЛИТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. цагаатгах, цагаатгал.

РЕАБИЛИТИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; возвр. цагаатах.

РЕАГИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., на что. тосон хариуцах, хариуцах; он никак не реагировал на мои слова тэр (хүн) миний үгэнд огт хариуцсангүй.

РЕАКТИВ, -а, м. (спец.). урвалж, реактив.

РЕАКТИВНОСТЬ, -и, ж. урвал үүсгэх чанар.

РЕАКТИВНЫЙ, -ая, -ое (спец.). 1. урвал үүсгэх, урвалж болдог, урвалын; реактивные вещества урвал үүсгэх бодис; 2. тийрэлтэт; реактивный самолёт тийрэлтэт онгоц; реактивный двигатель тийрэлтэт хөдөлм гүүр.

РЕАКЦИОНЕР, -а, м. харгис этгээд, харгис үзэлчэн.

РЕАКЦИОННОСТЬ, -и, ж. харгис чанар; реакционность взглядов үзлийн харгис чанар.

РЕАКЦИОННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. харгис, харгис үзэлтэй, харгис үзлийн; реакционная печать харгис хэвлэл, харгис үзлийн хэвлэл.

РЕАКЦИЯ I, -и, ж. 1. тосон хариуцах, хариуцах; 2. тэнхэлдэх, тэнхээдэх; 3. урвал; химические реакции химийн урвал.

РЕАКЦИЯ II, -и, ж. харгислал.

РЕАЛИЗАЦИЯ, -и, ж. 1. биелүүдэх, биелүүлэх; реализация плана төлөвлөгөө биелүүдэх; 2. борлуулах, борлуулалт; реализация имущества өд колшил борлуулах.

РЕАЛИЗМ I, -а, м. реализм (бодит байдлыг түүний нийтлэг шинжүүдээр нь үнэн зөв дүрслэн харуулах ворилго бүхий утга зохиол, урлагийн чиглэл).

РЕАЛИЗМ II, -а, м. бодит байдлыг ойлгох, бодит байдлаас үндэслэх.

РЕАЛИЗОВАТЬ, -вую, -вуешь; -ованный; сов. и несов., что. 1. биелүүдэх; реализовать все планы бүх төлөвлөгөөг биелүүдэх; 2. борлуулах; реализовать товар бараа борлуулах; реализовать заём зээллэг борлуулах.

РЕАЛИЗОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -зуются; сов. и несов. 1. биелэгдэх, биелэх; все наши предположения реализовались бидний бүх күсэл биелэв; 2. борлох; заём успешно реализовался зээллэг амжилттай борлов.

РЕАЛИСТ I, -а, м. реалист, реализмыг баримтлагч.

РЕАЛИСТ II, -а, м. бодит байдлыг ойлгогч.

РЕАЛИСТИЧЕСКИЙ I, -ая, -ое. реалист, реализмыг баримталсан; реалистическое направление реалист чиглэл.

РЕАЛИСТИЧЕСКИЙ II, -ая, -ое; РАЛИСТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. бодит байдлыг ойлгосон, бодит байдлаас үндэслсэн.

РЕАЛЬНО, нареч. бодитой, биедмээр,

PEA'ЛЪНOCТЬ, *и, ж.* 1. биелэгдмээр байх, биелэхээр барих, бодитой байх; реальность предложения биелэхээр санал, бодитой санал; 2. бодит байдал, бодитой юм; объективная реальность мира ертөнцийн үнэн бодит байдал.

PEA'ЛЪНЫЙ I, *-ая, -оо; -лен, -льна* 1. бодитой, бодит, реальная действительность бодит байдал; 2. биелэгдмээр, биелэхээр, бодитой; реальный план бодитой төлөвлөгөө; 3. бодит байдлыг тусгасан, бодит байдлаас, үндэслэсэн; ☆ реальная заработная плата бодит цалин.

PEA'ЛЪНЫЙ II, *-ая, -оо; -лен, -льна*; реальное училище (Хувьсгалын өмнө орос улс, эртний хэл заадаггүй, тооны ухаан, байгалийн ухааныг гол болгон үздэг) дунд сургууль.

PEBЕНОК, *-нка, в знач. мн. употр., ребята, -ят и дети, детей, м* күүхэд; грудной ребёнок хөхүүл күүхэд.

PEБEPHЫЙ, *ая, -оо; кавиргацн, хавьсны; реберный* кости кавирганы яс; реберная плевра кавирганы гялтган.

PEБPO', *га, мн. ребра, ребер, ребрам, ср.* 1. хавирга, хавьс; так похудел, что ребра видны кавиргаа кэрдийтэл гурах; 2. ярьс, кавирга, хажуу; поставить кирпич на ребро туйнуу кавиргалуудан тавих; 3. ярьс; ребро многогранного угла олон талт өнцгийн ярьс; ☆ поставить вопрос ребром асуудлыг эрс тавих.

PE'БУC, *-а, м.* таавар, оньсого.

PEБЯ'ТА, *-ят.* 1. күүхдүүд, багачууд; 2. залуус, вадуучууд.

PEБЯТИ'ШКИ, *-шек, бядхан күүхдүүд, багачуул.*

PEБЯ'ЧECКИЙ, *-ая, -оо.* 1. күүхдийн; 2. гэнэн, көнгөн, хүүхдийн; ребяческий поступок күүхдийн явдал, гэнэн хэрэг.

PEБЯ'ЧECТBO, *-а, ср.* күүхэд зан, күүхдийн явдал; думать так было бы ребячеством ингэж бодвол күүхдийн явдал болно.

PEБЯ'ЧЛИВЫЙ, *-ая, -оо; -ив (раог.).* күүхэд шив, күүхдийн, күүхэд; ребячливый нрав күүхэд ааль.

PEB, *-а, м.* 1. урхираан, күрхрэн, мөөрөн; реверей аң амьтны урхираан; 2. хашгираан, бархираан, шуугиан; 3. хүнгэнэх, шүнгэнэх; ревер ветра салхи шүнгэнэх; ревер моторов мотор хүнгэнэх; 4. нүжгэнэх, нүжгэнэн; ревер пушек их бууны нүжгэнэн; 5. орилоон, чарлаан; дети подияли ревер күүхдүүд орилоон болов.

PEBA'HШ, *-а, м.* даага, харну, конзон; взять ревер ванш даагаа нэхэх, харнугаа авах.

PEBAHШИ'CT, *-а, м.* хонзогногч.

PEBAHШИ'CTCкий, *-ая, -оо.* конзогногч; реваншистская политика хонзогногч бодлого.

PEBE'HHый, *-ая, -оо.* гишүүнийн; ревенный порошок гишүүний нунтаг, галхадсан гишүүнэ.

PEBE'NH, *-я, м.* гишүүнэ.

PEBEPA'HC, *-а, м.* өвдөг нугасхийн ёслох, борви бохирон ёслох.

PEBE'TЬ, *-ву, -вшь; несов.* 1. урхирах, күрхрэх, мөөрөх; 2. хашгирах, бархирах, шуугих; 3. хүнгэнэх, шүнгэнэх, шүүгих, шуугих; 4. нүжгэнэх, пир пар хийх, нирхийх; 5. орилох, чарлах; дети реверт күүхдүүд орилло.

PEBИЗИOHHЗM, *-а, м.* ревинонизм, засварлах үзэл.

PEBИЗИOHHCT, *-а, м.* засварлах үзэлтэн.

PEBИЗИOHHCTCкий, *-ая, -оо.* ревинонизмын, засварлах үзлийн.

PEBИЗИOHHый, *-ая, -оо* шалган байцаах; ревинонная комиссия шалган байцаах комисси.

PEBИ'ЗHЯ, *-и, ж.* 1. шалган байцаах, шалган байцаалт; 2. засвараах, хянах; 3. бүртгэл, шалгалт.

PEBИЗOBA'TЬ, *-зую, -зуюшь; ованный; сов. и несов.* шалган байцаах; ревиновать кассу (байгууллаагын) мөнгөн санг шалган байцаах.

PEBИЗO'P, *-а, м.* байцаагч, шалган байцаагч.

PEBKO'M, *-а, м.* (революционный комитет) хувьсгалт хороо.

PEBMATH'ЗM, *-а, м.* хэрэх өвчин, шархираа (өөчин).

PEBMATH'K, *-а, м.* хэрэх өвчтэй хүн, шархираагчтай хүн.

PEBMATH'ЧECкий, *-ая, -оо.* хэрэх өвчний, шархираагийн.

PEBHИ'BO, *нареч.* 1. картай, жетөөрхөн; ревино посмотреть на кого-либо хүнийг жетөөрхөн харах; 2. нуун, даран; ревино оберегать свою работу хийсэн юмаа нуун дарах.

PEBHИ'Вый, *-ая, -оо; -ие.* картай, жетөөрхөн атаархуу; ревиный муж картай эр; ревиный взгляд жетөөрхөг харц.

PEBHOBA'TЬ, *-ную, -нуешь; несов., кого (что) к кому.* хардах, жетөөрхөх, атаархах.

PE'BNOCтHO, *нареч.* идэвх оролдлоготой, хичээл зүтгэл гарган; ревнотно трудиться идэвх оролдлоготой кедөлмөрлөх.

PE'BNOCтHый, *-ая, -оо; -тен, -тна (книжн.).* идэвх оролдлоготой, хичээл зүтгэлтэй; ревностный работник идэвх оролдлоготой ажилтан.

PE'BNOCтЬ I, *-и, ж.* хар, жетөө, атаа.

PE'BNOCтЬ II, *-и, ж.* идэвх оролдлого, хичээл зүтгэл; с большой ревностью взяться за дело ии идэвх оролдлоготой ажил хэргээ эхлэх.

PEBOЛЬBE'P, *-а, м.* гар буу.

PEBOЛЬBE'PHHый, *ая, -оо.* гар бууны револуционер, *-а, м.* 1. хувьсгалч; 2. эргэлт гаргасан хүн, хувьсгал гаргасан хүн; революционер в науке шинжлэх ухаанд эргэлт гаргасан хүн.

PEBOЛЬЦИOHE'PKA, *-и, ж.* хувьсгалч эмэгтэй. **PEBOЛЬЦИOHHЗИ'POBATH**, *-рю, -решь; аннний; сов. и несов.* 1. хувьсгалжуулах, хувьсгалч революционизировать массы олон гүмнийг хувьсгалч жуулах; 2. эргэлт гаргах, хувьсгал гаргах; революционизировать технику технику эргэлт гаргах.

PEBOЛЬЦИOHHЗИ'POBATH'CA, *-рюсь, -решь; ся; сов. и несов.* 1. хувьсгалжих, хувьсах; 2. эргэлт гарах, хувьсгал гаргах.

PEBOЛЬЦИOHHO, *нареч.* хувьсгалч; революционно настроенные массы хувьсгалч үзэлтэй олон гүмэн.

PEBOЛЬЦИOHHO-DEMOKPA'TИ'ЧECкий, *-ая, -оо.* хувьсгалч ардчилсан.

PEBOЛЬЦИOHHOCтЬ, *-и, ж.* хувьсгалч үзэл, хувьсгалт чанар.

PEBOЛЬЦИOHHый, *-ая, -оо; -нен, -нна.* хувьсгалч, хувьсгалын; революционное рабочее движение ажилчны хувьсгалт хөдөлгөөн; революционная борьба хувьсгалт тэмцэл; революционный праздник хувьсгалын баяр.

PEBOЛЬЦИA, *-и, ж.* 1. хувьсгал; Великая Октябрьская Социалистическая Революция Октябрийн Социалист Их Хувьсгал; 2. эргэлт, хувьсгал; культурная революция соёлын хувьсгал; революция в технике техникт гарсан эргэлт.

PEBТPИБУHA'Л, *-а, м.* (революционный трибунал) хувьсгалт онц шүүх.

РЕВЮ' *нескв.*, *ср.* 1. нийгэгдсэн үзвэр, сэдэвчилсэн үзвэр; 2. (задайдан) сэтгүүл.

РЕГА'ЛИЯ, *-и*, *ж.* 1. бэлэг гэмдэг; 2. одон гэмдэг; 3. онц эрх.

РЕ'ГЕНТ, *-а*, *м.* (хянах оронд) засаг баригч.

РЕ'ГЕНТСКИЙ, *-ая*, *-оо*, засаг баригчийн.

РЕ'ГЕНТСТВО, *-я*, *ср.* засаг барих.

РЕГИОНА'ЛЬНЫЙ, *-ая*, *-оо*, регионал, гив улсын; региональный пакт тив улсын гэрээ.

РЕГИ'СТР, *-а*, *м.* (спец.). 1. нэс бүртгэл; 2. (авшаны) чалх; 3. (хөгжмийн эвсгийн авшаны) өнгө соодуур; 4. (бичгийн машинын) үсгийн эгнээ.

РЕГИСТРА'ТОР, *-а*, *м.* бүртгэгч.

РЕГИСТРА'ТОРША, *-и*, *ж.* бүртгэгч эмэгтэй.

РЕГИСТРАТУ'РА, *-ы*, *ж.* бүртгэх газар.

РЕГИСТРАЦИ'ОННЫЙ, *-ая*, *-оо*, бүртгэх, бүртгэлийн; регистрационный лист бүртгэх хуудас.

РЕГИСТРА'ЦИЯ, *-и*, *ж.* 1. бүртгэх, цэслэх, дансах, бүртгэл; регистрация почты шуудан бичгийг бүртгэх; 2. бүртгэх, бүртгэн батлах; регистрация делегатод төлөөлөгчдийг бүртгэх; регистрация браки гэрлэгсдийг бүртгэх; 3. гэмдэглэх, бүртгэх; регистрация колебаний почвы газрын хэлбэлзэхийг гэмдэглэх.

РЕГИСТРИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *ганный*; *несов.*, *кого-что*. 1. бүртгэх, дансах, цэслэх, дансанд гэмдэглэх; регистрировать документы баримт бичгийг дансах; 2. бүртгэх, бүртгэн бичих, бүртгэн батлах; 3. гэмдэглэх, бүртгэх.

РЕГИСТРИ'РОВАТЬСЯ, *-руюсь*, *-руешься*; *возвр.* 1. бүртгүүлэх, дансанд гэмдэглүүлэх; 2. бүртгэгдэх, гэмдэгдэх; 3. бүртгүүлэх, бүртгүүлэн батлуулах.

РЕГЛА'МЕНТ, *-а*, *м.* дотоод дүрэм, уставовить регламент заседания курьян дотоод дүрмийг тогтоох; придерживаться регламента дотоод дүрмийг сахих.

РЕГЛАМЕНТА'ЦИЯ, *-и*, *ж.* дүрэм тогтоох, дүрэм тогтоолт.

РЕГЛАМЕНТИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *ганный*; *сов* и *несов.*, *что* (книжн.). дүрэм тогтоох, дүрэмтэй болгох.

РЕГРЕ'СС, *за*, *м.* (книжн.). ухрах, буурал, доройтол.

РЕГРЕССИ'ВНЫЙ, *-ая*, *-оо*; *гвен*, *-вна* (книжн.). 1. ухарсан, ухрах болсон, буурсан, доройтсон; 2. каргис, ухрах болсон, ухарсан; регрессивные меры каргис арга хэмжээ.

РЕГРЕССИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *несов* (книжн.). ухрах, буурах, доройтох.

РЕГУЛИ'РОВАНИЕ, *-я*, *ср.* 1. зохицуулах, зохицуулалт; регулирование уличного движения гудамжны кедөлгөөн зохицуулах; 2. гохируулах, сааруулах, гохируулалт, сааруулалт.

РЕГУЛИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *ганный*; *несов.*, *что*. 1. зохицуулах, журамтай болгох; регулировать рыночные цены зах зээлийн үнийг зохицуулах; 2. гохируулах, сааруулах; регулировать мотор мотор гохируулах.

РЕГУЛИР'ОВКА, *-и*, *ж.* 1. зохицуулах, зохицуулалт; 2. гохируулах, гохируулалт, сааруулах, сааруулалт.

РЕГУЛИР'ОВОЧНЫЙ, *-ая*, *-оо*, зохицуулах, гохируулах.

РЕГУЛИР'ОВЩИК, *-а*, *м.* зохицуулагч; регулировщик уличного движения гудамжны кедөлгөөн зохицуулагч.

РЕГУЛЯ'РНО, *нареч.* тогтмол, байнга; собираться регулярно раз в месяц сард тогтмол нэг удаа цугларх.

РЕГУЛЯ'РНОСТЬ, *-и*, *ж.* тогтмол болж байх, байнга болж байх.

РЕГУЛЯ'РНЫЙ, *-ая*, *-оо*; *рен*, *-рна*. 1. тогтмол, байнгын; регулярное лечение тогтмол эмчлэх; 2. жинхэнэ; регулярная армия жинхэнэ цэрэг.

РЕГУЛЯ'ТОР, *-а*, *м.* гохируул.

РЕДАКТИ'РОВАНИЕ, *-я*, *ср.* редакторлах, хянах засах, эрхлэх, редакторлалт.

РЕДАКТИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *ганный*; *несов.*, *что*. 1. хянах засах, редакторлах; редактировать статью өгүүлэл хянах засах; 2. эрхлэх; редактировать журнал сэтгүүл эрхлэх; 3. найруулах; редактируйте иначе эту фразу энэ өгүүлбэрийг өөрөөр найруулагтун.

РЕДА'КТОР, *-а*, *м.* эрхлэгч, редактор; главный редактор ерөнхий эрхлэгч; ответственный редактор хариуцлагатай редактор.

РЕДА'КТОРСКИЙ, *-ая*, *-оо*, эрхлэгчийн, редакторын; редакторские обязанности эрхлэгчийн үүрэг.

РЕДАКЦИ'ОННЫЙ, *-ая*, *-оо*. 1. хянах засах, хянах тогтоох, редакторлах; редакционная работа хянах засах ажил, редакторлах ажил; 2. (хэвлэл) эрхлэх зөвлөл; 3. эрхлэгчийн, редакторын, эрхлэгчдийн (хэвлэл) эрхлэх газрын; редакционные правки эрхлэх газрын засвар.

РЕДА'КЦИЯ, *-и*, *ж.* 1. хянах засах, редакторлах; под редакцией хянах зассан, редакторласан; 2. найруулах, найруулга; новая редакция повести туужийн шинэ найруулга, туужийг шинээр найруулах; 3. хянах тогтоох, редакторлах; сочинения Гоголя под редакцией академика Тихонова академич Тихоновын хянах тогтоосон, Гоголийн зохиол; 4. эрхлэгчид, редакци; новая редакция журнала сэтгүүлийн шинэ эрхлэгчид; 5. хэвлэлд бэлтгэгчид, хэвлэлийн засаг; 6. (хэвлэл) эрхлэх газар, редакци; адрес редакции журнала сэтгүүл эрхлэх газрын каяг.

РЕДЕ'ТЬ, *1 и 2 л не употр.*, *-ет*; *несов.* шингэрэх, сийрэгших, ховордох, цөөрөх; лес редеет ой сийрэгшиж байна.

РЕДИ'С, *-а*, *м.* РЕДИ'СКА, *-и*, *ж.* улаан лууван. **РЕДИ'СКИЙ**, *-ая*, *-оо*; *-док*, *-дка*, *-дко*; *реже*; *редчайший*. 1. сийрэг, гаруу, шингэн, оочин цоочин; редкие волосы шингэн үс; редкий лес сийрэг ой; 2. сиймгэр, сэржгэр; редкая ткань сиймгэр эд; 3. хааяа ирдэг, ховор тохиолддог, ховор, чухаг; редкий гость хааяа ирдэг зочин; редкая книга ховор ном.

РЕ'ДКО, *нареч.* 1. сийрэг, гаруу, шингэн, оочин цоочин; 2. хааяа, ховор, цөөн; редко писать письмо захидал хааяа бичих; редко встречаться ховор уулзах.

РЕДКОЛЕ'СЬЕ, *-я*, *ср.* сийрэг ой.

РЕДКОЛЛЕ'ГИЯ, *-и*, *ж.* (редакционная коллегия) (хэвлэл) эрхлэх коллеги.

РЕ'ДКОСТНЫЙ, *-ая*, *-оо*; *-тен*, *-тна*. ховор, чухаг, хааяа тохиолддог.

РЕ'ДКОСТЬ, *-и*, *ж.* ховор юм, чухаг зүйл, ховор тохиолдол; коллекция редкостей ховор юмны цуглуулга.

РЕДУ'КЦИЯ, *-и*, *ж.* спец. 1. сулрах; редукция гласных өгшиг сулрах; редукция давления пара уурын шахалт сулрах; 2. шилжилт (нарийн юмны хялбар болох нь).

РЕДУ'Т, *-а*, *м.* хүрээ бэхлэлт.

РЕДУЦИ'РОВАННЫЙ, *-ая*, *-оо*, суларсан, балархайшсан, балархай; редуцированный гласный суларсан өгшиг.

РЕДУЦИ'РОВАТЬ, *-рую*, *-руешь*; *ганный*; *сов* и *несов.*, *что* (спец.) 1. огцом болгох, авшаах; 2. сулуулах, балархайшуулах.

РЕДУЦИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -рует-ся; сов. и несов. (спец.). 1. огцом болох, агших; 2. сулрах, балархайших.

РЕДЧА'ЙШИЙ, -ая, -ее. маш: чухаг, их ховор редчайшая книга их ховор ном.

РЕ'ДЬКА, -и, ж. цагаан лууван; ☆ надоел хуже горькой редьки бүр залхаачихлаа, бүр залхуу хүргэлээ.

РЕЕ'СТР, -а, м. цэс, данс; реестр имущества эд кошлын цэс.

РЕЖИ'М, -а, м. 1. журам, дэглэм, байгуулал; царский режим хаант байгуулал; старый режим хуучин дэглэм; демократический режим ардчилсан дэглэм, ардчилсан байгуулал; 2. журам, дэглэм; цагийг нь олох, тогтмол цагтай байх; школьный режим сургуулийн дэглэм; правильный режим питания цагийг нь зөв олж хсоллох, 3. ёс, журам, арга; режим экономии арвалан хэмнэх ёс; скоростной режим резания хурдан зүсэх арга.

РЕЖИССЁР, -а, м. найруулагч.

РЕЖИССЁРСКИЙ, -ая, -ое. найруулагчийн; режиссёрские обязанности найруулагчийн үүрэг.

РЕЖИССИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., что (спец.). найруулах; режиссировать спектакль жүжиг найруулах.

РЕЖИССУ'РА, -ы, ж. 1. найруулагчийн мэргэжил. 2. найруулагчид; 3. жүжиг найруулан тавих.

РЕ'ЖУЩИЙ -ая, -ее. 1. огтлох, зүсдэг; чимчигнэсэн, хатгасан; режущая боль чимчигнэн өвдөх.

РЕ'ЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. огтлох, зүсдэг; реза-тельная машина огтлох машин.

РЕ'ЗАТЬ, режу, режешь; -анный; несов. 1. огтлох, таслах, зүсэх; резать сыр бяслаг зүсэх; 2. ярах, кага зүсэх; 3. даах; ножницы не режут хайч юм даахгүй байна; 4. алах, гаргах, төхөөрөх, хага тагах; резать барана конь гаргах; 5. сийлэх, сийлбэрлэх; резать по металлу төмөрлөг сийлэх; 6. чимчигнэх, эвэршээх, хатгах, мушгих, хорсох, холгох, шигдэж өвтгөнө; ремень режет плечо сур мөрөнд шигдэж өвтгөнө; 7. гялбуулах, эвгүй байх, дөжрүүлэх; этот свет режет глаза энэ гэрэл нүд гялбуулна; 8. шууд хэлэх, илэн далангүй хэлэх; резать правду в глаза илэн далангүй хэлэх.

РЕ'ЗАТЬСЯ, режусь, режешься; несов. 1. цухуйх, гарах; у ребёнка режутся зубы хүүхдийн шүд цухуйж байна 2. огтлогдох, зүсэгдэх; 3. алагдах, төкөөрөгдөх; 4. сийлэгдэх, сийлбэрлэгдэх.

РЕЗВИ'ТЬСЯ, -влюсь, -вишься; несов. тоглох, наадах, гүйлдэх.

РЕ'ЗВОСТЬ, -и, ж. 1. цовоо байх, хөнгөн шаламгай байх; 2. хурдан байх.

РЕ'ЗВЫЙ, -ая, -ое; резв, резва, резво. 1. цовоо, хөнгөн шаламгай; резвый ребёнок цовоо хүүхэд; 2. хурдан, сэргэлэн; резвый ум - сэргэлэн ухаан; 3. хурдан омголон; резвый конь омголон морь.

РЕЗЕР'В, -а, м. 1. нөөц; резервы промышленности үйлдвэрийн нөөц; иметь резерв нөөцтэй байх; 2. бэлтгэл, нөөц, бэлтгэл цэрэг; отвести полк в резерв хороог нөөц болгох; 3. бэлтгэл хүчин; ревсомол - резерв откуда партия черпает пополнения ХЗЭ бол намын эгнээг зузаатгадаг бэлтгэл хүчин мөн; ☆ трудовые резервы хөдөлмөрийн бэлтгэл хүчин.

РЕЗЕРВИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (книжн.). нөөцлөх, нөөц болгох; резервировать запасы нефти бэлтгэл нефтийг нөөцлөх; ☆ резервировать своё мнение саналаа нөөцлөх, саналаа хожим хэлэх эрх өөртөө үлдэх.

РЕЗЕРВИ'СТ, -а, м. бэлтгэл цэрэг,

РЕЗЕР'ВНЫЙ, -ая, -ое. 1. бэлтгэл, сул; резервные войсковые части цэргийн бэлтгэл анги; 2. бэлтгэл, нөөц; резервный фонд бэлтгэл хөмрөг.

РЕЗЕРВУА'Р, -а, м. резервуар, нөөцлүүр (шингэн бодис буюу хий агуулах том сав).

РЕЗЕ'Ц -эца, м. 1. зоруул, сийлүүр; резец скульптора барималчны сийлүүр; 2. үүдэн шүд.

РЕЗИДЕ'НТ, -а, м. (спец.). 1. төлөөний сайд; 2. гадаадын харьяат; 3. тагнуулын удирдагч.

РЕЗИДЕ'НЦИЯ, -и, ж. (офиц.). өргөө.

РЕЗИ'НА, -ы, ж. резин, эрзэн. сунадаг; изделия из резины эрзэнээр хийсэн эдлэл.

РЕЗИ'НКА, -и, ж. 1. баллуур; резинка для карандашей харандааны баллуур; 2. резин, эрзэн сунадаг; подвязка из резинки сунадаг татуурга.

РЕЗИ'НОВЫЙ, -ая, -ое. резинийн, эрзэннийн; резин, эрзэн; резиновая промышленность резинийн үйлдвэр; резиновые печатки резин бэлтгэл.

РЕ'ЗКА, -и, ж. зүсэх, огтлох; резка хлеба талд зүсэх.

РЕ'ЗКИЙ, -ая, -ое; -зок, -зка, -зко; резче. 1. шингэрүүн, тасхийм, чанга; резкий ветер ширүүн салхи; резкий мороз тасхийм хүйтэн; 2. эрс, гэнэт; резкое падение температуры гэнэт хүйтрэх; 3. хурц цоргисон; резкий запах хамар цоргисон үнэр; 4. янгна, хахир; резкий звук янгна дуу; 5. тод, хурц; резкие тени тод сүүдэр; 6. сархгар; резкие черты лица сархгар нүүр; 7. огцом, ширүүн, эрс, хатуу; резкий ответ ширүүн хариу; подвергать резкой критике эрс хатуу шүүмжлэх.

РЕ'ЗКО, нареч. 1. эрс, гэнэт; погода резко изменилась тэнгэр гэнэт өөр болов; 2. янгинан, хахир; его голос прозвучал резко түүний хоолой янгинах сонсдов; 3. огцом, ширүүн, эрс хатуу; он ответил резко бэр (хүн) ширүүн хариулав.

РЕ'ЗКОСТЬ, -и, ж. 1. хурц байх; резкость света хурц гэрэл; 2. огцом зан, ширүүн байх, эрс хатуу байх; резкость ответа ширүүн хариу; 3. огцом үг, ширүүн үг; говорит резко резкости ширүүн үг хэлэх.

РЕЗНО'Й, -ая, -ое. сийлмэл, сийлбэрлэсэн, цоол; борлосон.

РЕЗНУ'ТЬ, -ну, -нешь; однокр. 1. огтолчих, зүсчэх; 2. хатгах, час гэх; 3. цохихих.

РЕЗНЯ', -и, ж. алаан хядаан, аладдаан.

РЕЗОЛЮТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. (книжн.). дүгнэлд бүхий, дүгнэсэн тогтоолын; резолютивная часть документа илтгэлийн дүгнэсэн хэсэг.

РЕЗОЛЮ'ЦИЯ, -и, ж. 1. тогтоол; принять резолюцию тогтоол батлах, тогтоол гаргах; 2. цохолт, цохидос; наложить резолюцию цохох.

РЕЗО'Н, -а, м. (разг. устар.). учир зүй, учир; в этом есть свой резон үүнд учир бий.

РЕЗОНА'НС, -а, м. 1. цуурай; 2. сонсдохуй, сонсдох; в этом зале плохой резонанс энэ юм муу сонсдог танхим; 3. нөлөөтөхүй, нөлөөлөх; 4. цуурай, сэтгэгдэл.

РЕЗОНА'ТОР, -а, м. (спец.). цууриалуур.

РЕЗОНЁР, -а, м. цэцэрхэгч, сургагч.

РЕЗОНЁРСКИЙ, -ая, -ое. цэцэрхсэн, сургах; резонёрский тон сургах маяг.

РЕЗОНЁРСТВО, -а, ср. (книжн.). цэцэрхэх.

РЕЗОНЁРСТВОВАТЬ, -твую, -твувшь; несов. (книжн.). цэцэрхэх; сургах.

РЕЗОНИ'РОВАТЬ. 1 и 2 л. не употр., -рует; несов. цууриатах.

РЕЗО'ННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна (разг.). зүйтэй, учирзүй бүхий; резонное объяснение зүйтэй тайлбар.

РЕЗУЛЬТАТ, -а, м. үр, дүн, үр дүн; результат конкурса уралдааны дүн; прекрасный результат работы ажлын сайхан үр дүн; ☆ в результате эцэс, үр дүнд.

РЕЗУЛЬТАТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. (книжн.). үр болох, үр дүн болох, үртэй, дүнтэй.

РЕЗЧИК, -а, м. 1. сийлбэрч; 2. зүсэгч, огтлогч; резчик бумаги цаас зүсэгч.

РЕЗЬ, -и, жс. мушгих; мушгилах; резь в животе гэдэс мушгилах.

РЕЗЬБА, -ы, жс. 1. сийлэх, сийлбэр; специалист по художественной резьбе уран сийлбэрийн мэргэжилтэн; 2. сийлбэр; красивая резьба сайхан сийлбэр; 3. эргээс.

РЕЗЮМЕ, нескл. ср. (книжн.). товчоо, товч, товч дүн; резюме статьи өгүүлийн товчоо, өгүүлийн товч.

РЕЗЮМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что (книжн.). говчлох, говч дүгнэх; резюмировать прения санал шүүмжлэлийг товч дүгнэх.

РЕЙД I, -а, м. онгоцны зогсоол.

РЕЙД II, -а, м. 1. дайсны ар галд цөмрөн орох, уулзалах; кавалерийский рейд морин цэрэг уулзалах; 2. гэнэт шалган байцаах.

РЕЙКА, -и, жс. 1. нарийн банз; 2. (банван) шугам.

РЕЙС, -а, м. рейс; совершить рейс рейс хийх; обратный рейс буцах рейс, ирэх рейс.

РЕЙСОВЫЙ, -ая, -ое. рейсийн; рейсовый самолёт рейсийн нисэх онгоц.

РЕЙСФЕДЕР, -а, м. (спец.). рейсфедер (шугам зургийн багаж).

РЕЙШИНА, -ы, жс. рейшина (нэг үзүүртэй хөндөлтэй шугам зургийн урт шугам).

РЕЙТУЗЫ -уз. барну өмд, нарийн өмд.

РЕЙХСТАГ -а, м. рейхстаг (1945 он хүртэл байсан Германы парламент, мөнхүү парламентын байшин).

РЕКА, -и, ван. реку и река, мн. реки, река, рек, река (и рекам), жс. 1. гол, мөрөн, ус, берега реки голын эрэг, мөрний эрэг; вниз по реке гол уруудан; вверх по реке гол өрсөн; 2. мөрөн, далай; реки крош цусан мөрөн, цусан далай.

РЕКВИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. кого-что. улсын болгох, албанд авах.

РЕКВИЗИЦИЯ, -и, жс. улсын бодгох, албадан авах.

РЕКЛАМА, -ы, жс. 1. зарлал, реклам; театральная реклама театрын зарлал; 2. зар, тунхаг; устроить рекламу книге номын тухай зар гаргах.

РЕКЛАМИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. кого-что. 1. зарлах, зар гаргах, тунхаглах; 2. магтан зар тараах.

РЕКЛАМНЫЙ, -ая, -ое. зарлалын, зарлал, рекламный.

РЕКЛАМИСТ, -а, м. реклам зохиогч.

РЕКЛАМИСТКА, -и, жс. реклам зохиогч эмэгтэй.

РЕКОГНОСИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что (спец.). 1. тагнаж мэдэх, тагнаж судлах; рекогносцировать расположение противника дайсны байрласан газрыг тагнаж мэдэх; 2. урьдчилан шинжлэх, хайгуулчлан шинжлэх; рекогносцировать местность газрыг урьдчилан шинжлэх.

РЕКОГНОСИРОВКА, -и, жс. (спец.). 1. тагнаж мэдэх, тагнуул; 2. урьдчилан шинжлэх, урьдчилан шинжилгээ; вернуться из рекогносцировки урьдчилан шинжлээд эргэх.

РЕКОГНОСЦИРОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. тагнаж эдэх, тагнаж судлах; 2. урьдчилан шинжлэх.

РЕКОМЕНДАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. сайшаан зөвлөсөн, сайшаасан, зуучлах; рекомендательное письмо сайшаасан захидал, зуучлах бичиг; 2. зөвлөсөн, санаа авахуулах; рекомендательный список литературы санаа авахуулах зохиолын цэс, уншууштай номын цэс.

РЕКОМЕНДАЦИЯ, -и, жс. 1. сайшаах, сайшаан зөвлөх, зуучлах; 2. (сайшаасан) үнэлэлт, сайшаасан бичиг, зуучлах захидал; дать рекомендацию үнэлэлт өгөх, зуучлах бичиг өгөх.

РЕКОМЕНДОВАТЬ, -ую, -дуюшь; -ованный; сов. и несов. 1. сайшаах, сайшаан зөвлөх, зуучлах, гэрчлэх; рекомендовать опытного работника гуршлагагай ажилтныг зуучлах; это его плохо рекомендует энэ нь түүний муу хүнийг гэрчилнэ; 2. зөвлөх, гэх; рекомендую справиться о времени отхода поезда галт тэрэг явах цагийг лавлахыг зөвлөө; 3. нэрийг нь дурдаж танилцуулах.

РЕКОМЕНДОВАТЬСЯ, -дуюсь, -дуюсья; сов. и несов. (книжн.). 1. зуучлуулах, сайшаалгах, сайшаах, зөвлөх; 2. нэрээ дурдаж танилцах.

РЕКОНСТРУИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что. шинэчлэх, сэлбэн байгуулах.

РЕКОНСТРУИРОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -руется; сов. и несов. шинэчлэгдэх, сэлбэн байгуулагдах.

РЕКОНСТРУКТИВНЫЙ, -ая, -ое. шинэчлэх, сэлбэн байгуулах; реконструктивный период сэлбэн байгуулах үе.

РЕКОНСТРУКЦИЯ, -и, жс. шинэчлэх, сэлбэн байгуулах, шинэчлэл, сэлбэн байгуулалт.

РЕКОРД, -а, м. 1. аварга (амжилт), рекорд; поставить рекорд аварга амжилт гаргах; побить рекорд аварга шалгаргах; мировой рекорд дэлхийн аварга амжилт; 2. дээд зэргийн амжилт; рекорд добычи угля нүүрс махтахын дээд зэргийн амжилт.

РЕКОРДНЫЙ, -ая, -ое. аварга, дээд зэргийн; рекорд; рекордные достижения аварга олол.

РЕКОРДСМЕН, -а, м. аварга, рекордлогч.

РЕКОРДСМЕНКА, -и, жс. аварга эмэгтэй, рекордлогч эмэгтэй.

РЕКРУТ, -а, мн. -ы, -ое, м. (Хаант Оросын) шинэ цэрэг.

РЕКРУТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. кого. 1. шинэ цэрэгт татах; 2. элсүүдэх, татах, оруулах; рекрутировать сторонников талдаа хүн элсүүдэх.

РЕКРУТИРОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; несов. тагтагдах, элсэх.

РЕКРУТСКИЙ, -ая, -ое. (Хаант Оросын) шинэ цэргийн; рекрутский набор шинэ цэрэг татлага.

РЕКТОР, -а, мн. -ы, -ое, м. ректор, захирал; ректор университета их сургуулийн захирал.

РЕКТОРАТ, -а, м. ректорын газар, захирах газар.

РЕКТОРСКИЙ, -ая, -ое. ректорын, захирлын.

РЕЛИГИОЗНОСТЬ, -и, жс. сүсэг, сүсэг бишрэл, сүсэгтэй байх.

РЕЛИГИОЗНЫЙ, -ая, -ое. 1. шашны; религиозный дурман шашны мунхруулах суртал; 2. сүсэгтэй, сүсэг бишрэлтэй; религиозный человек сүсэгтэй хүн, сүсэгтэн.

РЕЛИГИЯ, -и, жс. шашин; религия—опиум для народа шашин бол ардыг мунхруулагч кар тамхи мөн.

РЕЛИКВИЯ, -и, жс. 1. шүтээн; 2. чукар, сүйд, явдин юм; семейные реликвии овгийн хандийг сүйд **РЕЛИКТ**, -а, м. (спец.). эртний үлдэс.

РЕЛИКТОВЫЙ, -ая, -ое, эртний үлдэс болсон.

РЕЛЬЕФ, -а, м. 1. хотгор гүдгэр, гадаргуу; горный рельеф местности уулархаг гадаргуутай газар, уулархаг газар; 2. товгор юм, товгойлгон хийсэн зүйл; глобус с рельефами товгойлгон хийсэн бөмбөрцөг.

РЕЛЬЕФНО, нареч. 1. товгор, товгойлгон; 2. тод, курц.

РЕЛЬЕФНОСТЬ, -и, ж. 1. товгор байх; 2. тод байх.

РЕЛЬЕФНЫЙ, -ая, -ое; -фен, -фна. 1. товгор, товгойлгон хийсэн; рельефные буквы товгор үсэг; 2. тод, тодорхой, хурц.

РЕЛЬС, -а, мн. -ы, -ов, м. зам төмөр; ☆ поставить на рельсы что-либо замд нь оруулах, бүтэмжтэй болгох.

РЕЛЬСОВЫЙ, -ая, -ое. зам төмрийн, зам төмөртэй, төмөр; рельсовый путь төмөр зам; рельсовая цепь зам төмрийн хэлхээ.

РЕЛЬСПРОКАТНЫЙ, -ая, -ое. зам төмөр цувих, зам төмөр хийх; рельспрокатный завод зам төмөр цувих үйлдвэр.

РЕМАРКА, -и, ж. 1. тэмдэглэл; 2. анхааруулал, жич тэмдэглэх.

РЕМЕННЫЙ, -ая, -ое. суран; ремённый клут суран ташуур.

РЕМЕНЬ, -мнл, м. 1. сур, оосор, тасам; поясной ремень суран бүс; ремень для правки бритв нийлүүр; ремень для кнута ташуурын сур; 2. суран бүс, гэлээ.

РЕМЕСЛЕННИК I, -а, м. 1. уран дархан, гар урлагч, гар урч; мелкие ремесленники жижиг гар урчууд, жижиг дархад; 2. бааз дархан, борог бүдүүн хийгч.

РЕМЕСЛЕННИК II, -а, м. уран дархны сургуулийн сурагч.

РЕМЕСЛЕННИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). 1. дархлах, дарх хийх; 2. борог хийх, бааз бүдүүн хийх.

РЕМЕСЛЕННИЧЕСКИЙ, -ая, -ое (пренебр.). бүдүүн, бааз бүдүүн, кадуун.

РЕМЕСЛЕННИЧЕСТВО, -а, ср. 1. дархлах, дарх хийх; 2. борог хийх, бүдүүн кадуун хийх.

РЕМЕСЛЕННЫЙ, -ая, -ое. уран дархны; ремесленное училище уран дархны сургууль.

РЕМЕСЛО, -а, мн. ремёсла, -ёсел, -ёслам; ср. дарх, гар ур, ажил; стойкое ремесло модны дарх; портновское ремесло оёдолчны ажил, сайвны ажил; заниматься каким-либо ремеслом ямар нэгэн ажил хийх.

РЕМЕШОК, -шка, м. уменьш. шарйхан сур, оосор.

РЕМИЛИТАРИЗАЦИЯ, -и, ж. дахин цэрэгжүүлэх, дахин цэрэгжүүлэлт.

РЕМИЛИТАРИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; зованный; сов. и несов., что. дахин цэрэгжүүлэх.

РЕМИНИСЦЕНЦИЯ, -и, ж. (книжн.). 1. бүрэг бараг санах, бүүр түүр санах; 2. санамсаргүй дууриах, санамсаргүй нөлөө.

РЕМОНТ, -а, м. 1. засвар, сэлбэлэг, засварлах, сэлбэх; ремонт домов байшин засвар, байшин засварлах, ремонт обуви гутал сэлбэх; капитальный ремонт их засвар; текущий ремонт ээлжийн засвар; 2. төлжүүлэх, төлөөр нөхөх; 3. агт сэлбэх.

РЕМОНТИРОВАНИЕ, -я, ср. засварлах, засварлага.

РЕМОНТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов. что. засварлах, сэлбэх, засах; ремонтировать квартиру байр засварлах; ремонтировать судно хөмөг онгоц засварлах.

РЕМОУНТНЫЙ, -ая, -ое, засварын, засварлах, сэлбэх, засах; ремонтная мастерская засварын газар; ремонтные работы засварлах ажил.

РЕНЕГАТ, -а, м. (книжн.). урвагч, тэрс бологч.

РЕНЕГАТСТВО, -а, ср. (книжн.). урвах, тэрс болох, урвалт.

РЕНЕССАНС, -а, м. сэргэн мандах, сэргэн мандалт.

РЕНТА, -ы, ж. рент, түрээс (эзэн нь ямар ч ажил эрхэлдэггүй, капитал, эд хогшил, газрын орлого); земельная рента газрын рент.

РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. ашигтай байх.

РЕНТАБЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ашигтай; рентабельное хозяйство ашигтай аж ахуй.

РЕНТГЕН, -а, м. 1. рентген, рентгений гэрэл, рентгений цацраг; 2. рентгенээр харах; назначить больного на рентген өвчтөнийг рентгенээр харуулах.

РЕНТГЕНИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. 1. рентгенээр харах; 2. рентгенээр эмнэх.

РЕНТГЕНОВ: рентгеновы лучи рентгений цацраг.

РЕНТГЕНОВСКИЙ, -ая, -ое. рентгений, рентгентай, рентген; рентгеновский кабинет рентген тасаг.

РЕНТГЕНОГРАММА, -ы, ж. рентген зураг.

РЕНТГЕНОГРАФИЯ, -и, ж. 1. рентген зүй (рентгений цацрагаар судалгаа хийх аргын тухай ухаан); 2. рентген зураг авах.

РЕНТГЕНОЛОГ, -а, м. рентген судлагч.

РЕНТГЕНОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. рентген судлалын.

РЕНТГЕНОЛОГИЯ, -и, ж. рентген судлал.

РЕНТГЕНОСКОПИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. рентгенээр харж шинжлэх, рентгенээр харж судалсан.

РЕНТГЕНОСКОПИЯ, -и, ж. рентгенээр харж судлах.

РЕНТГЕНОТЕРАПИЯ, -и, ж. рентгенээр эмнэх.

РЕОРГАНИЗАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. шинэтгэн байгуулах, өөрчлөн байгуулах; реорганизационный период шинэтгэн байгуулах үе.

РЕОРГАНИЗАЦИЯ, -и, ж. шинэтгэн байгуулах, шинэтгэн байгуулалт, өөрчлөн байгуулах, өөрчлөн байгуулалт.

РЕОРГАНИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов. (в прош. вр. только сов.), что., РЕОРГАНИЗОВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. шинэтгэн байгуулах, өөрчлөн байгуулах.

РЕПА, -ы, ж. сармаг, лууван.

РЕПАРАЦИЯ, -и, обычно мн., ж. дайны төлбөр.

РЕПАРАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. дайны төлбөрийн; репарационный фонд дайны төлбөрийн хөмрөг.

РЕПАТРИАНТ, -а, м. нутагтаа буцсан хүн.

РЕПАТРИАЦИЯ, -и, ж. нутагт нь буцаах, буцаалт.

РЕПАТРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого (что). нутагт нь буцаах.

РЕПАТРИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; соввр. нутагтаа буцах.

РЕПЕЙ, -пья, м. (разг.), РЕПЕЙНИК, -а, м. лошго.

РЕПЕРТУАР, -а, м. 1. жүжгийн нөөц, репертуар; классический репертуар сонгодог жүжгийн нөөц; 2. дуу хөгжмийн нөөц, репертуар; 3. нөөц.

РЕПЕРТУАРНЫЙ, -ая, -ое. жүжгийн нөөцийн, дуу хөгжмийн нөөцийн, репертуарын.

РЕПЕТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. 1. давтах, сургуулилах; репетировать пьесу жүжиг сургуули-

лах; 2. давтуулах, давтлага хийлгэх; репетировать ученика сурагчийг давтуулах.

РЕПЕТИТОР, -а, м. давтуулагч.

РЕПЕТИЦИОННЫЙ, -ая, -ое. давтах, сургуулилах; репетиционный зал сургуулилах тэнхим.

РЕПЕТИЦИЯ, -и, ж. 1. (жүжгийн) сургууль, давтлага, давтах, сургуулилах; генеральная репетиция эцсийн давтлага, эцсийн удаа сургуулилах; 2. бэлтгэл, урьдатгал.

РЕПИЦА, -ы, ж. сүүлийн яс.

РЕПЛИКА, -и, ж. эсэргүүцсэн үг, хариу үг, сөрөг үг, хажууны үг; реплики с мест сонсогчдоос хэлсэн сөрөг үг; податъ реплику сөрөг үг хэлэх.

РЕПОРТАЖ, -а, м. 1. мэдээ сурвалжлага; 2. мэдээ сурвалжлагчийн ажил.

РЕПОРТЕР, -а, м. мэдээ сурвалжлагч.

РЕПОРТЕРСКИЙ, -ая, -ое. мэдээ сурвалжлагчийн; репортёрская заметка мэдээ сурвалжлагчийн тэмдэглэл.

РЕПРЕССИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. залхаалын, залхаах, хавчлагын, хавчих; репрессивные меры залхаах арга хэмжээ.

РЕПРЕССИЯ, -и, ж. залхаал, хавчлага.

РЕПРОДУКТОР, -а, м. чанга дугарагч, репродуктор.

РЕПРОДУКЦИОННЫЙ, -ая, -ое. буулгаварлах, хуулбарлах, буулгаварын, хуулбарын; репродукционная мастерская буулгаварлах газар, хуулбарлах газар.

РЕПРОДУКЦИЯ, -и, ж. 1. буулгаварлах, хуулбарлах (гэрэл зураг авах, хэвлэх зэрэг арга хэрэглэн аливаа зургийг буулгаж олон болгох); 2. хуулбар зураг, буулгавар зураг.

РЕПУТАЦИЯ, -и, ж. нэр алдар, нэр, алдар; неаппятная репутация киргүй нэр алдар; пользоваться плохой репутацией муу нэртэй байх.

РЕСНИЧАТЫЙ, -ая, -ое. сормуусархуу үстэй.

РЕСНИЦА, -ы, ж. сормуус; густые ресницы өтгөн сормуус.

РЕСНИЧКА, -и; ж. 1. бяцхан сормуус, сормуусхан; 2. сормуусархуу үс.

РЕСНИЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. сормуусны; 2. сормуусархуу үстэй.

РЕСПЕКТАБЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. намба.

РЕСПЕКТАБЕЛЬНЫЙ, -ая; -ов; -лен, -льна, (книжн.), намбатай; respectableный вид намбатай байдал.

РЕСПИРАТОР, -а, м. (спец.) амьсгалуур.

РЕСПУБЛИКА, -и, ж. бүгд найрамдах улс; Монгольская Народная Республика Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс; союзная республика холбооны бүгд найрамдах улс.

РЕСПУБЛИКАНЕЦ, -нца, м. бүгд найрамдах үзэлтэн.

РЕСПУБЛИКАНСКИЙ, -ая, -ое. бүгд найрамдах улсын, бүгд найрамдах.

РЕССОРА, -ы, ж. нум; на рессорах нумтай.

РЕССОРНЫЙ, -ая, -ое. нумтай.

РЕСТАВРАТОР, -а, м. 1. сэлбэн шинэтгэгч, шинэтгэгч; художник-реставратор шинэтгэгч зураач; 2. хуучныг сэргээгч, харгис сэргээгч.

РЕСТАВРАЦИЯ, -и, ж. 1. сэлбэн шинэтгэх, шинэтгэх; реставрация картины зургийг шинэтгэх; 2. сэлбэн шинэтгэсэн зүйл, шинэтгэсэн юм; эта статуя является реставрацией энэ шинэтгэсэн хөшөө юм; 3. хуучныг сэргээх, сэргээн босгох.

РЕСТАВРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный, сов. и несов., что. 1. сэлбэн шинэтгэх, шинэтгэх; рестав-

рировать картину зураг сэлбэн шинэтгэх; 2. хуучныг сэргээх, сэргээн босгох.

РЕСТОРАН, -а, м. зоогийн газар, ресторан.

РЕСТОРАННЫЙ, -ая, -ое. зоогийн газрын, рестораны.

РЕСУРС, -а, м. 1. баялаг, сан; неистощимые ресурсы нашей страны манай орны барагдашгүй арвин баялаг; 2. арга; последний ресурс эцсийн арга.

РЕТИВОСТЬ, -и, ж. идэвх зүтгэл, оролдлого.

РЕТИВЫЙ, -ая, -ое, -ив, (разг.). 1. идэвх зүтгэлтэй, оролдлоготой; ретивый работник идэвх зүтгэлтэй ажилтан; 2. хөөрүү, долги, цовоо; ретивый конь долги морь, хөөрүү морь.

РЕТИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. и несов. (разг. устар.). ухран зайлах, ухрах.

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ, -ая, -ое, -вен, -вна (книжн.) гэдрэг үзэх, өнгөрсөн тийш хандсан; ретроспективный взгляд өнгөрсөн тийш хандсаг үзэл.

РЕТУШЕР, -а, м. зураг тодруулагч.

РЕТУШИРОВАНИЕ, -я, ср. зураг тодруулах, тодруулалт.

РЕТУШИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. зураг тодруулах, тодруулан засах.

РЕТУШЬ, -и, ж. зураг тодруулалт.

РЕФЕРАТ, -а, м. 1. товчилсон илтгэл, реферат; 2. товчлол.

РЕФЕРЕНДУМ, -а, м. бүх ардын санал хураалт.

РЕФЕРЕНТ, -а, м. референт, илтгэн зөвлөгч.

РЕФЕРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (книжн.). товчлох, товчлон бичих.

РЕФЛЕКС, -а, м. 1. рефлекс, тусгал; безусловный рефлекс болзолгүй рефлекс, болзолгүй тусгал; условный рефлекс болзолт рефлекс, болзолт тусгал; 2. тусгал, үр; 3. туяа тусах.

РЕФЛЕКСИЯ, -и, ж. (книжн.) 1. туяа ойх, ойлго; 2. бодол болох, эргэцүүлэн бодох.

РЕФЛЕКТОР, -а, м. 1. толин дуран; 2. ээлүүр.

РЕФОРМА, -ы, ж. шинэтгэл, реформ; денежная реформа мөнгөний шинэтгэл, мөнгөний реформ; земельная реформа газрын шинэтгэл, газрын реформ.

РЕФОРМАТОР, -а, м. шинэтгэгч, реформач.

РЕФОРМАТОРСКИЙ, -ая, -ое. шинэтгэгчийн, реформачийн, шинэтгэгч, реформач.

РЕФОРМАЦИЯ, -и, ж. реформаци (Баруун Европыд; XVI зууны үед католик шашин, папын басгийг эсэргүүцэн, шашны тэмцлийн хэлбэрээр гарч феодальн ёсыг эсэргүүцсэн нийгэм улс төрийн хөдөлгөөн).

РЕФОРМИЗМ, -а, м. реформизм (ажилчны хөдөлгөөнд хувьсгалт тэмцлийг үгүйсгээд, хөрөнгөт ёсыг хэвээр хадгалж, хөрөнгөтөнтэй эвлэрэн, аар саар шинэтгэл хийх бодлого явуулдаг, марксистэд харш оппортунист урсгал).

РЕФОРМИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный, сов. и несов., что. шинэтгэх хийх, шинэтгэх, реформалах.

РЕФОРМИСТСКИЙ, -ая, -ое. реформист, реформизмыг баримтлагч.

РЕХНУТЬСЯ, -нусь, -нётся; сов. (прост.). солилох, галзуурах, өвчин тусах.

РЕЦЕНЗЕНТ, -а; м. шүүмжич, шүүмж бичигч.

РЕЦЕНЗИРОВАТЬ, -рую; -руешь; -анный, несов. что. шүүмж бичих; рецензировать статью өгүүлийн шүүмж бичих.

РЕЦЕПЦИЯ, -и, ж. шүүмж.

РЕЦЕПТ, -а, м. 1. жор; написать рецепт жор бичих; 2. арга барил, заавар, жор.

РЕЦЕПТУРА, -ы, ж. (спец.) жор судлал.

РЕЦИДИВ, -а, м. (книжн.). 1. дахих, дахин гаргах; 2. дахих, дахин өвдөх; рецидив болезни өвчин

дахих; 3. дахин хэрэг үйлдэх, дахин ял хийх; **РЕЦДИВИВ** - *ст*, -а, м. дахин хэрэг үйлдэгч, дахин хэрэг хийгч; **вор-рецидивист** дахин хулгай хийгч, дахин хулгайлагч.

РЕЧЕВОЙ - *ая*, -*ов*. өгүүлэх, ярих; **речевой аппарат** өгүүлэх эрхтэн.

РЕЧИСТЫЙ, -*ая*; -*ое*; -*ист* (*прост*). хэлэмгий, аманцар, яриа.

РЕЧИТАТИВ; -*а*, м. ярилцах дух.

РЕЧИТАТИВНЫЙ, -*ая*, -*ое*. ярилцах лууны.

РЕЧКА, -*и*, *ж*. *уменьш.* бяцхан гол, горхи.

РЕЧНОЙ, -*ая*, -*ое*. голын, мөрний, горхины, усны; **речной берег** голын эрэг, усны хөвөө; **речное судно** мөрний хөлөг онгоц.

РЕЧЬ, -*и*; *мн.* *речи*; -*ей*; *ж*. 1. өгүүлэх, ярих; **органы речи** өгүүлэх эрхтэн; **дар речи** ярих чадвар, ярих авьяас, уран ярих; 2. үг хэл, хэл найруулга, найруулга, хэл; **стихотворная речь** шүлгийн үг найруулга; **устная речь** аман хэл; 3. яриа, хөөрөлдөөн; **о чём идёт речь?** юуны тухай яриа болж байна? юун тухай ярьж байна? **об этом не может быть и речи** үүн тухай яриа ч байж болохгүй, үүний тухай ярьсны ч хэрэггүй; 4. үг, хэлсэн үг; **выступить с речью** үг хэлэх; **речь на съезде** их хурал дээр хэлсэн үг; **★ частичи речи** үгсийн аймаг.

РЕШАТЬ, -*аю*; -*аешь*; *несов.* 1. шийдэх, болох, тогтоох; 2. шийдвэрлэх, тогтоох, шийдвэр гаргах, тогтоол гаргах; 3. бодох.

РЕШАТЬСЯ, -*аюсь*; -*аешься*; *несов.* 1. шийдэх, тогтох, зүрхлэх; 2. шийдэх, шийдвэр гарах.

РЕШАЮЩИЙ, -*ая*, -*ее*. шийдвэрлэх, таслах, хамгийн чухал, гол; **решающий голос** таслах эрх; **решающее условие** хамгийн чухал нөхцөл.

РЕШЕНИЕ, -*я*, *ср.* 1. бодох; битесь над решением вадачи бодлого бодож ядах; 2. шийдвэрлэх, шийдэх; **решение срочных вопросов** яаралтай асуудлыг шийдвэрлэх; 3. шийдвэр, тогтоол; **решение суда** шүүхийн шийдвэр; **решение общего собрания** нийтийн хурлын шийдвэр; 4. шийдэх, тогтох; **я пришёл к решению** уехат би явахаар шийдлээ.

РЕШЁННЫЙ, -*ая*; -*ое*; -*шён*; -*шена*. шийдсэн, шийдвэрлэсэн, тогтсон; **значит, решено за**, шийдлээ; **это вопрос уже решённый** энэ нэгэнт шийдсэн асуудал.

РЕШЁТКА, -*и*, *ж*, хайс, сараалж; **железная решётка** төмөр сараалж; **садовая решётка** цэцэрлэгийн хайс; **★ за решёткой** хар гэрт.

РЕШЕТО, -*а*; *мн.* *решёта*; -*шёт*; -*шётам*, *ср.* шигшүүр, элхэг, шүүр; **сеять сквозь решето** шигшүүрээр шигших; **★ носить воду решетом** ёроолгүй саваар ус зөөх.

РЕШЕЧАТЫЙ, -*ая*; -*ое*; **РЕШЁТЧАТЫЙ**, -*ая*; -*ое*. хайсан, сараалжин, ханан, элхэг; **решетчатый забор** сараалжин хашаа.

РЕШИМОСТЬ, -*и*; *ж*. зориг, зүрх, шийдвэр; **проявлять решимость** зориг гаргах, зүрх гаргах; **полный решимости** шийдвэр төгс.

РЕШИТЕЛЬНО, *нареч.* 1. зоригтой, зүрхтэй, шийдэмгий; **действовать решительно** шийдэмгий хийх; 2. эрс, эрс тас, шийдвэртэй, шууд; **решительно потребовать** шийдвэртэй шаардах; 3. огт, бүр, тас; **я решительно ничего не понимаю** би ор тас ойлгохгүй байна; 4. хоцролгүй, бүрэн; **решительно каждый** хүн бүр хоцролгүй; **в этом участвуют решительно все** үүнд нэм бүрэн оролцоно.

РЕШИТЕЛЬНОСТЬ, -*и*; *ж*. эрс шийдвэртэй байх, шийдэмгий зан,

РЕШИТЕЛЬНЫЙ, -*ая*; -*се*; -*лен*, -*льна*. 1. шийдэмгий, эрс шууд, зоригтой, зүрхтэй; **решительный характер** шийдэмгий зан; 2. эрс шийдвэртэй, эрс; **заявить решительный протест** эрс шийдвэртэй эсэргүүцэл илэрхийлэх; 3. шийдвэртэй, эрс тас, эрс шууд; **решительный ответ** эрс тас хариу; 4. эрс, эрс хатуу; **принять решительные меры** эрс хатуу арга хэмжээ авах; 5. шийдвэрлэх, нэгэн тийш болгох, хамгийн чухал; **решительная борьба** шийдвэрлэх тэмцэл.

РЕШИТЬ, -*шу*, -*шишь*, -*шён* (*ён*); -*ена*); *сов.* 1. шийдэх, болох, тогтох; **решил остаться дома** гэртээ хоцрохоор шийдэв; 2. шийдвэрлэх, тогтох, шийдвэр гаргах, тогтоол гаргах; **решили созвать съезд** их хурал хуралдуулахаар шийдвэрлэв; 3. бодох; **решить задачу** бодлого бодох.

РЕШИТЬСЯ, -*шусь*, -*шишься*; *сов.* 1. шийдэх, тогтох, зүрхлэх; **решился ехать** явахаар шийдэв; 2. шийдэх, шийдвэр гаргах; **спор решился** в нашу пользу маргааныг бидний зөв гэж шийджээ; 3. алдах, -гүй болох; **решился имущества** хөрөнгөө алдах.

РЕШКА, -*и*; *ж*. (*прост*) (*мөнгөний*) буруу тал, тсотой тал, сүлдгүй тал.

РЕВАКУАЦИОННЫЙ, -*ая*; -*ое*. нүүлгэн буцаах.

РЕВАКУАЦИЯ, -*и*; *ж*. нүүлгэн буцаах, нүүлгэн буцаалт.

РЕВАКУИРОВАТЬ, -*рую*, -*руешь*; *сов. и несов.* *кого-что*. нүүлгэн буцаах.

РЕВАКУИРОВАТЬСЯ, -*руюсь*; -*руешься*; *сов. и несов.* нүүн буцах.

РЕЯТЬ, *рею*; *реешь*; *несов.* (*высок*). 1. халх, элэх, элэн дэвэх; **реять в вышине** тэнгэрийн оройд элэх; 2. намалзах, намирах, далбалзах; **реют знамена** туг намирна.

РЖАВЕТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*, -*еет*; *несов.* зэврэх, зэв болох; **железо ржавеет** төмөр зэврэнэ.

РЖАВЧИНА, -*и*; *ж*. 1. зэв; **изъедены ржавчиной** зэвд идэгдсэн; 2. (*усны*) *өрөм*.

РЖАВЫЙ, -*ая*; -*ое*. 1. зэвтэй, зэвэрсэн, зэвийн; **ржавый гвоздь** зэвэрсэн хадаас; 2. өрөмтсөн; **ржавая вода** өрөмтсөн ус.

РЖАНИЕ, -*я*, *ср.* яндгаах, унгалдах.

РЖАНОЙ, -*ая*; -*ое*; **хөх тарианы**; **хар**; **ржаной колос** хөх тарианы түрүү; **ржаная мука** хөх тарианы гурил, хар гурил.

РЖАТЬ, *ржу*, *ржешь*; *несов.* яндгаах, унгалдах, яндгаалах.

РИГА, -*и*; *ж*. хадсан тариа хатаах саравч, тариа хатаагуур.

РИДИКЮЛЬ, -*я*; *м.* (*устар*). эмэгтэй хүний цунх.

РИЗА, -*ы*, *ж*. занч.

РИКОШЕТ, -*а*; *м.* ойх, ойлт; **рикошетом** 1) ойн, ойж; **пуля попала в него** рикшетом сум ойж түүнийг онол; 2) хүний төлөө; **хомогонд**.

РИКША, -*и*; *м.* рикша; **дугуйт зөөвөрчин**.

РИНГ, -*а*, *м.* тэмцээний давцан, дэвжээ.

РИНУТЬСЯ, -*нусь*; -*нешься*. *сов.* гүйн орох; **дайран орох**; **ринуться в бой** тулалдаанд дайран орох.

РИС, -*а*; (*у*), *м.* тутрага; цагаан будаа.

РИСК, -*а*, *м.* 1. аюул; **с риском** для жизни амнидаа аюултайгаар, амь өрөн; 2. аз үзэх, аз турших; **★ на свой страх и риск** хамаг хариуцлагыг нь бие дээ хүлээн, өөрөө даан.

РИСКНУТЬ, -*ну*; -*нешь*; *однокр.* үзвэд алдах, үзвэд туршаад үзэх; **рискуна** спросить асуугаад үзэх.

РИСКОВАННОСТЬ, -*и*; *ж*. аюултай байх; аюул тохиолдмоор байх.

РИСКОВАННЫЙ, -*ая*, -*ое*; -*ан*; -*анна*. 1. аюултай, аюул тохиолдмоор; **рискованный поступок** аюул тохиолдмоор явдал; 2. аягүй, зохимжгүй; **рискованное выражение** аягүй үг.

РИСКОВАТЬ, -кую; -куешь; несов. 1. аз үзэх; аз турших, зүрх гаргах; 2. хайргүй явах, хамаагүй явах, (амь) өрөх; рисковать жизнью амь хамаагүй явах; амь өрөх; 3. завдах; гэх; вы рискуете опоздать та хождоох гэж байна шүү.

РИСОВАЛЬЩИК, -а; м. (гар) зурагч.

РИСОВАНИЕ, -я; ср. зурах, зураг; учиться рисованию зураг зурж сурах; учитель рисования зургийн багш.

РИСОВАТЬ, -сую; -суешь; -ованный; несов кого-что. 1. зурах; зураг зурах; рисовать карандашом харандаагаар зурах; 2. дүрслэн өгүүлэх, дүрслэн бичих; рисовать что-либо в ярких красках юмыг гоё сайхан дүрслэн өгүүлэх.

РИСОВАТЬСЯ, -суюсь; -суешься; несов. 1. харагдах, үзэгдэх; вдали рисовались очертания гор алсад уулсын бараа харагдав; 2. шиг санагдах; 3. маяглах, маяг гаргах; он слишком рисуется тэр (хүн) хэтэрхий маягдана.

РИСОВКА, -и; ж. маяг гаргах, маяглах.

РИСОВЫЙ, -ая; -ое. тутраган, цагаан будаан, тутраганы, цагаан будааны, тутрагатай, цагаан будаатай; рисовый отвар тутрагын зутан; рисовый суп цагаан будаатай шөл; рисовый пудинг бэрээсий.

РИСУНОК, -нка; м. (гар) зураг; акварельный рисунок усан будгийн зураг.

РИТМ, -а; м. хэмлэл, нугалбар; ритм стиха шүлгийн хэмлэл; ритм танца бүжгийн нугалбар.

РИТМИКА, -и; ж. 1. хэмлэлийн тогтолцоо, хэмлэл зүй; 2. хэмлэл зүй, хэмлэлийн тухай сургаал; 3. хэмлэлт гимнастик.

РИТМИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. хэмлэлт, хэмлэлттэй; нугалбарт; нугалбартай, жигд; ритмическое движение хэмлэлт хөдөлгөөн.

РИТМИЧНО; нареч. хэмлэлтэй; нугалбартай, жигд.

РИТМИЧНОСТЬ, -и; ж. хэмлэлтэй байх, нугалбартай байх, жигд байх; ритмичность движений хэмлэлтэй хөдөлгөөн.

РИТМИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна. хэмлэлт; нугалбартай, жигд.

РИТОРИКА, -и; ж. 1. яруу илтгэх зүй; 2. гоёмсог үг, хоосон гоё үг.

РИТОРИЧЕСКИЙ, -ая; -ое. 1. яруу илтгэх зүйн, яруу илтгэх зүйд нийлсэн; 2. яруу илтгэх, яруу илтгэгчийн; риторический приём яруу илтгэх арга барил; 3. гоёмсог, гоёрхог, хоосон гоё.

РИТОРИЧНЫЙ, -ая; -ое; -чен; -чна (книжн.). гоёрхог, хэтэрхий гоёмсог.

РИТУАЛ, -а; м. (книжн.). 1. ёслол, мөргөл ёслол; ритуал погребения хүн оршуулах ёслол; ритуал свадьбы хуримын ёслол; 2. ёслол, журам ёслол; ритуал приёма послов өлчин сайдыг бараалхуулах ёслол, хүлээн авах ёслол.

РИТУАЛЬНЫЙ, -ая; -ое. ёслолын.

РИФ, -а; м. (усан доорхи) хад; коралловые рифы шүрэн хад.

РИФЛЕНИЕ, -я; ср. биржгэр болгох, биржийлгэх.

РИФЛЁНЫЙ, -ая; -ое (спец.). биржгэр болгосон, биржийлгэсэн; рифлёное железо биржгэр болгосон төмөр.

РИФМА, -ы; ж. (шүлгийн) холбоц, сүүл холбоц; мужская рифма эр холбоц (эцсийнхээ үед өргөлттэй); женская рифма эм холбоц (сүүлээсээ хоёрдахь үед өргөлттэй).

РИФМОВАННЫЙ, -ая; -ое. холбоцтой, сүүл холбоцсон; рифмованные стихи холбоцтой шүлэг, сүүл холбоцсон шүлэг.

РИФМОВАТЬ, -мую; -муешь; -ованный; несов. 1. холбоц таарах, холбоцтой болох; 2. сүүл холбоц, холбоц тааруулах, шүлэглэн холбоц; 3. сүүл холбоц, шүлэглэх.

РИФМОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -муется; несов., холбоц таарах, холбоцтой байх; часто стихи рифмуются попарно шүлэг ихэнхдээ хос хос холбоцтой байдаг.

РИФМОВКА, -и; ж. холбоцын тогтолцоо, холбоцын журам.

РИФМОПЛЁТ, -а; м. (разг. пренебр.). сүүл колабогч, шүлэглээчин.

РККА, (Рабоче-Крестьянская Красная Армия) АТУЦ (Ажилчин Тариачны Улаан Цэрэг).

РОБЕТЬ, -ею; -еешь; несов. зүрх алдах, зүрхшиж, хулчганах, хулчийх.

РОБКИЙ, -ая; -ое; -бок; -бка; -бко; робче. зүрхгүй, хулчгар, аймтгай; он не робкого десятка айдаг аравных биш, айх хүн бус.

РОБКО, нареч. зүрх алдан, хулчганах, эмээн.

РОБКСТЬ, -и; ж. хулчгар зан, зүрхгүй байдал, эмээх.

РОВ, рва, м. гуу, суваг; противотанковый ров танк эсэргүүцэх гуу.

РОВЕСНИК, -а; м., чей или с кем. (нас) чацуу хүн, үеийн хүн, чацуутан, үетэн.

РОВЕСНИЦА, -ы; ж. (нас) чацуу эмэгтэй, үеийн эмэгтэй.

РОВНО, нареч. 1. тэгш; 2. яг, мухар; ровно в десять часов яг арван цагт; ровно сто рублей мухар зуун төгрөг; 3. огт, бүр, таг; ровно ничего не по нял бүр юу ч ойлгосонгүй; 4. (нэг) жигд; сердце билось ровно зүрх жигд дохилж байлаа.

РОВНЫЙ, -ая; -ое; -вен; -вна; -вно. 1. тэгш, цагаан; ровная дорога тэгш зам; ровная местность цагаан газар; 2. шулуун, цэх; ровная линия шулуун шугам; 3. адил, тэгш; 4. (нэг) жигд, нэг янз; ровный шаг жигд алхаа; 5. нэг маяг, түвшин, төлөв; ровный характер түвшин зан; ☆ ровный счёт мухар тоо, бүхэл тоо; ровным счётом ничего не знает тэр (хүн) огт юу ч мэдэхгүй байна.

РОВНЯ, -и (и РОВНЯ, -й), м. и ж. (прост.). ижил хүн, жишээний хүн.

РОВНЯТЬ, -яю; -яешь; несов., что. тэгшлэх, тэгш болгох.

РОГ, -а; мн. рога, рогов, м. 1. эвэр; бараний рог

хонины эвэр; 2. бүрээ, урам; охотничий рог урам; ☆ как из рога изобилия далай баян; обломать (сло-мать) рога кому-либо омгий нь дарах, номхруулах; согнуть кого-либо в бараний рог хав дөрвөлжин барих; брать быка за рога эршүүд загнах.

РОГАСТЫЙ -ая; -ое; -аст (разг.). эвэрлэх, том эвэртэй; рогастый бык эвэрлэхг бүх, эвэр ихт буй.

РОГАТИНА, -ы; ж. ангийн жад.

РОГАТКА, -и; ж. 1. замын хаалт; 2. саад, тотгор; ставить рогатки кому-либо хүнд тотгор хийх; 3. чавх; стрелять из рогатки чавх харвах, чавхдах; 4. бүлүүр; 5. малын дөнгө.

РОГАТЫЙ, -ая; -ое; -ат. эвэртэй, эвэрт; ☆ крупный рогатый скот үхэр; рогатый жаворонок баалинз.

РОГАЧ, -а; м. 1. эвэрт пох; 2. буга, эвэртэй эр амьтан; 3. ац барил.

РОГОВИДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. эвэрлэхүү, эвэр шиг, эвэр хэлбэртэй.

РОГОВИЦА, -ы; ж. (нүдний) эвэр бүрхэвч.

РОГОВОЙ, *ая, -ое*. эвэр, эврээр хийсэн; роговой грёбень эвэр сам; роговые очки эвэр хүрвэтэй шил;
★ роговая оболочка глаза нүдний эвэр бүрхэвч.
РОГОЖА, *-и, ж.* чийрс.

РОГОЖНЫЙ, *-ая, -ое*. чийрсэн, чийрсээр хийсэн.
РОГОЗ, *-а, м.* усны зэгс.

РОГОНОСЦ, *-ца, м.* (разг. шутл.). давхар малгайт, эхнэртээ маллуулдаг хүн.

РОД I, *-а, (-у), предл. п. о роде и на роду, в роду, мн. -ы -ов, м. 1.* омог, овог, отог; старейшина рода омгийн тэргүүлэгч; 2. үе, угсаа, язгуур, уг гарал; из рода в род үеэс үед; ★ без роду, без племени язгуур сурвалжгүй, золбин; ни роду, ни племени төрөл садангүй; род людской, человеческий род хүн төрөлхтөн; от роду хүн болсоор, эхээс төрсөөр; ему от роду двадцать лет тэр (хүн) эхээс төрсөөр корин настай.

РОД II, *-а, жн.* обычно не употр., *м., чего*. 1. (амьтан, ургамлын) төрөл; 2. зүйл, янз төрөл; всякого рода товары янз бүрийн бараа; 3. төрөл, чиглэл; род ваятий ажил төрөл; такого рода ийм, ийм янзын, ийм маягийн; в этом роде иймэрхүү, ингэсэн янзтай, ийм ухааны; он что-то в этом роде и сказал тэр иймэрхүү л юм хэлсэн; в некотором роде нэг ёсондоо, заримдаа; в своём роде 1) зарим талаар, кувьдаа; он в своём роде талантлив тэр зарим талаар авъястай хүн; 2. өвөрмөц, өөр; два брата, и каждый в своём роде ах дүү хоёр, тэгээд нэг нэгнээ эсээ өөр; своего рода нэг өвөрмөц, нэг ёсны.

РОД III, *га, на родим, м.* күйс; мужской род эр күйс; средний род эр күйс; женский род эм күйс.

РОДИЛЬНИЦА, *га, ж.* нялк биетэй эх, нярайлсан эмэгтэй, сая төрсөн эх.

РОДИЛЬНЫЙ, *ая, -ое*. төрөх, амаржих, нярайлах; родильный дом төрөх газар, амаржих газар, нярайлах газар; ★ родильная горячка нялхын халуун.

РОДИМЫЙ, *ая, -ое*. 1. төрсөн, эх; край родимый төрсөн нутаг; эх нутаг; 2. хонгор, хайрт; ★ родимое пятно 1) мэнгэ; 2) үлдэгдэл.

РОДИНА, *-ы, ж.* 1. эх орон; защита родины эх орноо хамгаалах; любовь к родине эх орноо хайрлах; 2. төрсөн нутаг, төрөлх газар, уг нутаг, нутаг; жить на родине нутагтаа суух; 3. анх гарсан орон, эх нутаг, эх орон; Советский Союз—родина социалистической революции социалист хувьсгалын анх гарсан орон нь Зөвлөлт Холбоот Улс мөн.

РОДИНКА, *-и, ж.* мэнгэ.

РОДИТЕЛИ, *-ей*. эцэг эх.

РОДИТЕЛЬНЫЙ: родительский надеж харьяалахын тийн ялгал.

РОДИТЕЛЬСКИЙ, *ая, -ое*. эцэг эхийн, төрсөн; родительские заботы эцэг эхийн халамж; родительский комитет эцэг эхийн хороо; родительский дом төрсөн гэр.

РОДИТЬ, *рожу, родишь; -ил, -ила (несов. -илл), -ило; рождённый (-ён, -ена); сов и несов. 1.* төрөх, амаржих, төрүүдэх, нярайлах, хөнгөрөх, (хоёр) яс хагацах; родить сына хүү төрөх; 2. төрүүдэх; гаргах, буй болгох; 3. ургац гаргах; ★ в чём мать родила чармаа нүшгэн.

РОДИТЬСЯ, *рожусь, родишься; сов. и несов. (сов. -ился, -илась, -илась, -илась, -илась, и -илось; нес. -ился, -илась, -илась, -илась)* 1. төрөх, гарах, мэндлэх; родился сын хүү төрөв; 2. төрөх, буй болох, үүсэх; 3. ургах, гарах; пшеница родилась хорошо улаан буудай сайн ургаа.

РОДИЧ, *-а, м.* 1. нэг омгийн хүн, нэг омогтон; 2. төрөл, садан.

РОДНИК, *-а, м.* булаг, шанд.

РОДНИКОВЫЙ, *-ая, -ое*. булгийн; родниковая вода булгийн ус.

РОДНИТЬ, *1 и 2 л не употр., -нит; несов., кого-что с кем-чем.* хамаатан болгох, ойртуулах, төстэй болгох.

РОДНИЧОК I, *-чка, м.* зулай.

РОДНИЧОК II, *-чка м.* бяцхан булаг, шанд.

РОДНОЙ, *-ая, -ое*. 1. төрсөн, төрүүлсэн; родной отец төрсөн эцэг; родная мать төрүүлсэн эх; родной брат төрсөн ах, төрсөн дүү; родная сестра төрсөн эгч, төрсөн дүү; 2. родные төрөл төрөгсөд, садан төрөл, ах дүү; у него много родных тэр (хүн) ах дүү олуулаа; 3. өөрийн, төрөлх эх; родной край төрөлх нутаг; родной язык эх хэл; 4. дотно, хонгор.

РОДНЯ, *-и, ж.* 1. төрөл төрөгсөд, садан төрөл, хамаатан; близкая родня ойрын хамаатан; дальняя родня холын хамаатан; 2. төрөл садан, төрлийн хүн; он мне родня тэр миний төрөл.

РОДОВИТОСТЬ, *-и, ж.* сурвалж, язгуур.

РОДОВИТЫЙ, *-ая, -ое; -ит (устар.)*. сурвалжит, язгууртай.

РОДОВОЙ I, *-ая, -ое*. 1. омгийн, овгийн, отгийн родовой строй омгийн байгуулал; 2. овгийн, өв залгамжилсан, өвлөсөн; родовое имя овгийн өдлөх; 3. төрлийн, төрлөөр ялгасан; родовые и видовые названия төрөл зүйлээр ялгасан нэр; 4. хүйсийн родовой окончание хүйсийн сүүл.

РОДОВОЙ II, *-ая, -ое*. төрөх, нярайлах; родовые боли төрөх гэж өвдөх.

РОДОМ, *нареч.* төрсөн, гаралтай; он родом из Москвы Москвад төрсөн хүн.

РОДОНАЧАЛЬНИК, *-а, м.* 1. өвөг, дээд өвөг; 2. эхийн тавигч, үндэслэгч; Максим Горький—родоначальник советской литературы Максим Горький бол Зөвлөлтийн уран зохиолыг үндэслэгч мөн.

РОДОНАЧАЛЬНИЦА, *-и, ж.* эхийн тавигч, үндэслэгч (эмэгтэй).

РОДОСЛОВИЕ, *-я, ср. (книжн.)*. РОДОСЛОВНАЯ, *-ой ж.* гэрийн үеийн бичиг, угийн бичиг.

РОДОСЛОВНЫЙ, *-ая, -ое*. гэрийн үеийн; родословная книга гэрийн үеийн бичиг.

РОДСТВЕННИК, *-а, м.* төрөл, ураг, төрөл садан хүн, садан, хамаатан; родственник по матери цусан төрөл, махан төрөл, эхийн төрөл, нагац; родственник по отцу ясан төрөл, эцгийн талын хамаатан; кровные родственники элгэн садан.

РОДСТВЕННИЦА, *-и, ж.* төрөл эмэгтэй, хамаатан эмэгтэй.

РОДСТВЕННОСТЬ, *-и, ж.* 1. төрөл байх, нэг төрлийн байх, төстэй байх; 2. дотно байх, ойр байх.

РОДСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -енна*. 1. төрлийн, садан төрлийн, ургийн; родственная связь төрлийн холбоо; 2. төрөл, нэг төрлийн, гарал нэгтэй, төстэй; родственные языки төрөл хэлнүүд; 3. дотно, ойр, халуун; родственный приём дотно угтах.

РОДСТВО, *-а, ср.* 1. төрөл, ураг төрөл, төрлийн холбоо; быть в родстве төрлийн холбоотой байх; 2. төрөл байх, гарал нэгтэй байх, төстэй байх; родство языков төрөл олон хэл.

РОДЫ, *-ов.* төрөх, амаржих, нярайлах; трудные роды зовж төрөх; преждевременные роды дутуу төрөх.

РОЕНИЕ, *-я, ср.* овоорох, бүүрлэх; роение пчёл. зөгий овоорох.

РОЖА I, *-и, ж.* (прост) 1. нүүр ам, хушуу ам; 2. (нүүр амаа) арзайлгах, (хушуу амаа) муруйлгах; строить рожи нүүр амаа арзайлгах.

РОЖА II -и, ж. ёлом; заболеть рожей ёломтох.
РОЖАТЬ, рожу, родишь; -ил, -ила (несов. -ила), -ило; *рождённый* (-ен, -ена); сов. и несов. төрөх, амаржих, хөнгөрөх; (хөвр) яс хаганах.

РОЖДА'ЕМОСТЬ, -и, ж. төрөх, төрөлт; рост роже даемости төрөхийн өсөлт.

РОЖДАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* төрүүлэх, гаргах, буй болгох.

РОЖДАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. төрөх, гарах, мэндлэх; 2. төрөх, буй болох, үүсэх.

РОЖДЕ'НИЕ, -я, ср. 1. төрөх; день рождения төрсөн өдөр; год и место рождения төрсөн газар, он; 2. төрсөн өдөр, төрсөн өдрийн баяр; пригласить на рождение төрсөн өдрийн баярт урих.

РОЖДЕСТВО, -а, ср. христосын мэндэлсэн өдөр.

РОЖЕ'НИЦА (и **РОЖЕНИ'ЦА**), -ы, ж. төрөх эх, амаржих эх, нярайлах эх.

РОЖИСТЫЙ, -ая, -ое. ёлмын; рожистое воспале: шие ёлмын хавдар.

РОЖО'К, -жка, мн. рожки, -ков, м. 1. ро'жки бяцхан эвэр; 2. рожки урам; пастуший рожок малчны урам; 3. рожки* (тамхины) эвэр сав; 4. рожки* угж; детский рожок угж.

РОЖО'Н, -жна, м. (стар.): лезть на рожов бүтэлгүй юманд тэмүүлэх.

РОЖЬ, ржи, ж. хөх тарна; озимая рожь өвөлжих хөх тарна; яровая рожь хаврын хөх тарна.

РО'ЗА, -ы, ж. сарнай цэцэг.

РОЗА'РИЙ, -я, м. сарнай цэцгийн хүлэмж.

РО'ЗВАЛЬНИ, -ей, зайдан чарга.

РО'ЗГА, -и, род. мн. розог, ж. 1. туйван, саваа, Чавчрага; 2. роаги туйвандах, чавчрагадах, саваалах.

РОЗЕ'ТКА, -и, ж. 1. (чамамад жимсний) дийз; 2. унтраалгын суурь.

РО'ЗНИЦА, -ы, ж. (пец.). жижиглэн худалдах; торговать в розницу жижиглэн худалдах, жижиглэн худалдаалах.

РО'ЗНИЧНЫЙ, -ая, -ое. жижиглэн худалдах, жижиглэсэн; розничная торговля жижиглэн худалдах; розничные товары жижиглэн худалдах бараа; розничная цена жижиглэн худалдах үнэ.

РОЗНЬ, -и, ж. (разг.). 1. хямралдаан, эвдрэл; сеять рознь хямралдаан гаргах, эвдрүүлэх; 2. адилгүй байх, өөр өөр байх; человек человеку рознь хүн хүн адилгүй.

РОЗОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ват. ягаавтар.

РОЗОВЕ'ТЬ, -ею, -еешь; *несов.* ягаарал, ягаан болох.

РО'ЗОВЫЙ, -ая, -ое; -ов. 1. сарнай цэцгийн; розовый куст сарнай цэцгийн бут; 2. ягаан; розовое платье ягаан хувцас; ☆ видеть всё в розовом цвете (свете) юм болгоныг сайн гэх.

РО'ЗЫГРЫШ, -а, м. 1. сугалааны хонжвор гаргах, сугалах; 2. тэнцэх, хайндах.

РО'ЗЫСК, -а, м. 1. эрэх; 2. мөрдөн байцаах; уголовный розыск эрүүгийн хэргийг мөрдөн байцаах газар.

РОИ'ТЬСЯ, I и 2 л. не употр., роится; *несов.* 1. овоорох, бүүрлэх; 2. бүүрлэн нисэх, хуйлран нисэх, сүрэглэн нисэх; 3. оргилох, дэргилэх.

РОЙ, роя, в рою, в рою, мн. рои, рои, м. 1. бүүр, сүрэг; 2. үүр; пчелиный рой зөгийн үүр; 3. түмэн юм, олон юм; рой воспоминаний түмэн юм дурсах.

РОК, -а, м. (высок. устар.). үйл, хувь; по воде рожа үйлийн үрээр.

РОКИРОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. и *несов.* (шарт) ноён гэрэг хоёрыг солбиулах.

РОКИРОВА'ВКА, -и, ж. шатрын ноён гэрэг хоёрыг солбиулаж гавих.

РОКОВО'Й, -ая, -ое. үйлээр ирсэн, үйлийн үрээр бодсон, үйлийн үргүй; роковая ошибка үйлийн үргүй алдаа.

РО'КОТ, -а, м. хүнгэнэх чимээ, дүүгэх дуу, нижигнээн, нүжигнээн, нүргээн; рокот моря тэнгисийн нүжигнээн.

РОКО'САТЬ, I и 2 л. не употр., -очет; *несов.* хүнгэнэх дүүгэх, нижигнэх, нүжигнэх, нүргэх; рокотал отдалённый гром алс тэнгэрийн дуу нүжигнэж байв.

РО'ЛИК, -а, м. 1. өнхрүүлэг; кровать на роликах өнхрүүлэгтэй ор; 2. домбон үрэл; 3. домбогор, шаазан хөндийрүүл; 4. ролики дугуйтай тэшүүр; ката-ться на роликах дугуйтай тэшүүрээр тэших.

РОЛЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. роль; главная роль гол роль; играть роль скупого харамч хүний роль тоглох; 2. жүжиглэх үг; выучить роль жүжиглэх үгээ цээжлэх; 3. үүрэг, учир холбогдол, нөлөө; всемирно-историческая роль дэлхий дахины түүхэн үүрэг; роль народных масс в истории түүхэнд ард олны гүйцэтгэх үүрэг; это обстоятельство играет большую роль энэ явдал их учир холбогдолтой байна; ☆ в роли үүрэг гүйцэтгэн, -аар (-ээр, -оор, -өөр); в роли обвинителя яллагчаар.

РОМ, -а (-у), м. ром (нэг зүйл хатуу архи).

РОМА'Н, -а, м. 1. роман; исторический роман түүхэн роман; 2. янагийн холбоо, янаг амрагийн явдал.

РОМАНИ'СТ I, -а, м. романич, роман зохиогч.

РОМАНИ'СТ II, -а, м. романич, роман хэлний мэргэжилтэн.

РОМАНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. романы; 2. янагийн холбооны, янаг амрагийн явдлын.

РОМА'НС, -а, м. уянгал дуу.

РОМА'НСКИЙ, -ая, -ое. роман (эртний Ромтой тухайн барилдлагатай ард түмний хэл, соёлд холбогдолтой); романские языки роман хэлнүүд (франц, испан, итали, провансаль, португали, румын, молдав хэл).

РОМАНИ'ЗМ, -а, м. 1. романтизм (I) XIX зууны эхэнд утга зохиол, урлагт гарсан, өнгөрсөн үеийг магтан сайшаагаад, бодот байдлаар тасарч, ганц нэг хүнийг тахин шүтдэг байсан чиглэл; 2) хүний эрхэм үүргийг хурц тод дүрслэн харуулах зорилготой, утга зохиол, урлагийн чиглэл; 2. сайхан бодол.

РОМА'НТИК, -а, м. 1. романтизмыг баримтлагч; 2. сайхан бодолтой хүн.

РОМА'НТИКА, -и, ж. (высок.). 1. сайхан бодол; 2. урам, урам зориг, цог; романтика борьбы за свободу эрх чөлөөний төлөө урам зоригтой тэмцэх.

РОМАНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. романтизмыг баримталсан; романтическая поэма романтизмыг баримталсан яруу найраг; 2. сайхан бодолтой.

РОМАНИ'ЧНОСТЬ, -и, ж. сайхан бодолтой байх.

РОМАНИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. сайхан бодолтой.

РОМА'ШКА, -и, ж. хамба шарияж, балжингарма.

РОМБ, -а, м. 1. ромбо, адил талт жишүү дөрвөлжин; 2. жишүү дөрвөлжин.

РОНДО, *нескл.*, ср. 1. дахилгат шүлэг, 2. түгрэглэсэн үсэг; 3. мохоо үзэг.

РОНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* 1. унагаах, алдах; ронять что-либо из рук юм газар алдах; ронять книги со стола ширээн дээрээ ном унагах; 2. гулдайлах, ганзагалах; ронять голову на грудь толгоого гулдайлах; 3. гуужих, гээх, унагаах, унах; дөрвөг роняют листья мод навчаа гэж байна, модны навч унаж байна; птицы роняют оперение шувууны ө. гуужиж байна; ронять волосистой покров

үс гуужих; 4. унагах, цувруулах, цувуулах; ронять слёзы нудимс цувруулах; ронять капли крови цусаа дусал цуслаар цувуулах; 5. хугалах, гутаах; ронять себя в чьих-либо глазах хүний өмнө нэрээ гутаах; ронять своё достоинство нэр төрөө хугалах.

РОП'ПОТ, -а, м. 1. дургүйцэл, дургүйцэн гүнгэнэх; глухой ропот битүү дургүйцэл; 2. гунигт дуу, шулганаан; ропот ручья горхийн усны шулганаан.

РОПТА'НИЕ, -я, ср. дургүйцэн гүнгэнэх.

РОПТА'ТЬ, ропицу, ропицешь; несов. дургүйцэн гүнгэнэх, дургүйцэх.

РОСА', -ы, мн. росы, рос, росам, ж. шүүдэр; утренняя роса өглөөний шүүдэр.

РОСИ'НКА, -и, ж. шүүдрийн дусал; ☆ маковой росинки во рту не было хэлэн дээр юм тавиагүй.

РОСИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. шүүдэртэй, шүүдэр унасан, шүүдэр унах; росистая трава шүүдэр унасан өвс, өвсний шүүдэр; росистое утро шүүдэр унах өглөө, шүүдэр унасан өглөө.

РОСКО'ШЕСТВО, -а, ср. 1. хээнцэрлэх, хээнцэр тан; 2. хэтэрхий хээнцэрлэх, илүүц явдал; отка-ваться от всяких роскошеств аливаа илүүц явдлыг орхих.

РОСКО'ШЕСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несев. хээнцэрлэх, тансаг хээнцэр суух, хэтрүүлэх.

РОСКО'ШНО, нареч. хээнцэр, тансаг.

РОСКО'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. 1. хээнцэр, хээнцэр гоё; роскошно издание хээнцэр гоё хэвлэл; 2. гайхамшиг сайхан, тансаг; роскошные волосы гайхамшиг сайхан үс; роскошный обед тансаг воог.

РО'СКОШЬ, -и, ж. 1. хээнцэр байдал, хээнцэр тансаг байдал; жить в роскоши хээнцэр тансаг байдалд суух; 2. элбэг сайхан байх, элбэг үзэсгэлэн; роскошь южной природы дулаан орны байгалийн элбэг үзэсгэлэн; ☆ позволить себе роскошь что-либо сделать тэсэлгүй хэтрүүлэх.

РО'СЛЫЙ, -ая, -ое. чацархаг, биеэрхэг, өндөр, том сиегтэй; рослый мальчик чацархаг хүү.

РОСОМА'ХА, -и, ж. (нохой) зээх.

РО'СПИСЬ, -и, ж. 1. данс; роспись государствен-ных доходов и расходов улсын орлого зарлагын данс; 2. туургану зураг.

РО'СПУСК, -а, м. тархаах, чөлөө тавих; роспуск учащихся на каникулы сурагчдын амралтын чөлөө тавих.

РОССИ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. орос.

РО'ССКАЗНИ, -ей (разг.). худал үр.

РО'ССЫПЬ, -и, ж. 1. үйрмэг, бутархай юм, сул асгасан юм; грузить зерно россыпью тариа сул ачих; 2. бутархай, уурхай; золотые россыпи алтны уурхай.

РОСТ, -а (-у), м. 1. өсөх, ургах; рост растений ургамал ургах; 2. өсөлт, хөгжилт, дэвшилт, дэгжилт; рост социалистических городов социалист хотын өсөлт; рост промышленности үйлдвэрийн өсөлт; рост политической сознательности масс одон түмний улс төрийн ухамсрын өсөлт; 3. өсөн нэмэгдэх, өсч боловсрох, арвижих; рост таланта авьяас билиг арвижих; 4. чац, бие, нуруу; высокого роста өндөр нуруугай; низкого роста чац богинотой.

РОСТОВИ'ЦИ'К -а, м. мөнгө хүүдэгч.

РОСТОВИ'ЧИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мөнгө хүүдэгчийн, мөнгө хүүлэх; ростовщический капитал мөнгө хүүлэх капитал.

РОСТОВИ'ЧИ'ЧЕСТВО, -а, ср. мөнгө хүүлэх; зани-маться ростовщичеством мөнгө хүүлэх.

РОСТО'К, -тка, м. 1. собо; семена пустили рост-ки үр собоолж байна; 2. нажда, наждагдсан мөчир.

РО'СЧЕРК, -а, м. өвхөж зурах, маяглаж зурах; подпись с росчерком өвхөж зурсан гарын үсэг.

РОТ, рта (изо рта и изо рту), о рте, во рту, м. ам; полоскать рот ам зайлах; дышать ртом амаар амьсгалах; ☆ разинув рот амаа ангайх, гөлрөн гай-хах; заткнуть рот ам бөглөх, ам таглах; во весь рот (орать) амныхаа хирээр жашгирах, хоолой мэдэн хашгирах; зажать кому-либо рот ам ангайлахгүй байх, үг хэлүүлэхгүй байх; не смей рта раскрыть ам нээхээс айх; в рот не возьмешь хоёр чихнээс хойш явахгүй, амтгүй; смотреть в рот кому-либо бялдуурхан сонсох.

РО'ТА, -ы, ж. суман; стрелковая рота бууч суман.

РОТАЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое: ротационная машина ротац машин, бул машин (ном, сонин хэвлэх машин).

РОТА'ЦИЯ, -и, ж. ротац.

РОТ'НЫЙ, -ая, -ое. 1. сумангийн; ротный коман-дир сумангийн дарга; 2. сумангийн дарга.

РОТОЗЕ'Й, -я, м. (разг. неодобр.). алмай хүн, эргүү амьтан.

РОТОЗЕ'ЙНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несев. (разг.). алмайрах, эргүүтэх.

РОТОЗЕ'ЙСТВО, -а, ср. (разг.). алмай (байх), эргүү явдал.

РО'ША, -и, ж. төгөл, шугуй, зуун мод.

РОЯ'ЛЬ, -я, м. төгөлдөр хуур, рояль; играть на рояле төгөлдөр хуур дарах.

РСДРП (Российская социал-демократическая ра-бочая партия) ОАСДН (Оросын ажилчны социал-демократ нам).

РСФСР (Российская Социалистическая Федера-тивная Советская Республика) ЗНЖБНХОУ, ЗСБНХОУ (Зөвлөлт Нийгэм Журалт Бүгд Най-рамдах Холбоот Орос Улс, Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Орос Улс).

РТУ'ТНЫЙ, -ая, -ое. мөнгөн усны, мөнгөн ус, мөнгөн устай; ртутный термометр мөнгөн устай ха-луун хүйтний хэмжүүр.

РТУ'ТЬ, -и, ж. мөнгөн ус; гремучая ртуть гес-рэмтгий мөнгөн ус.

РУБА'НОК, -нка, м. харуул.

РУБА'ХА, -и, ж. цамц; ☆ рубаха-парень эгэл шулуун хүн

РУБА'ШЕЧНЫЙ, -ая, -ое. цамцны; рубашечная ткань цамцны эд.

РУБА'ШКА, -и, ж. 1. цамц; верхняя рубашка гадуур цамц; нижняя рубашка дотуур цамц; 2. хэ-рийн ар; 3. бүрхүүл, гэр; 4. гадуур дугтуй; ☆ роди-ться в рубашке буянтай төрөх; остаться в одной рубашке модоо барих, Дампуурах.

РУБЕ'Ж, -а, м. 1. хил, хязгаар; за рубежом хи-лийн чанад; зорко охранять рубежи нашей Родины Эх орныхоо хилийг сэргэг хамгаалах; 2. зааг, уул-вар; оборонительный рубеж хамгаалалтын зааг; 3. хязгаар, зааг, уулзвар; на рубеже двух эпох хоёр үеийн зааг дээр.

РУБЕ'Ц I, -бца, м. 1. сорви; 2. гувруу; 3. оёдол.

РУБЕ'Ц II, -бца, м. гүзээ, хужирхай.

РУБИ'Н, -а, м. бадмарага, нал эрдэнэ.

РУБИ'НОВЫЙ, -ая, -ое. 1. бадмарага, нал эрдэнэ, бадмарагын, нал эрдэнийн, бадмаратай, нал эр-дэнэтэй; рубиновые серьги бадмарага эзэмэг; 2. хү-рэн улаан, бадмарагын өнгө, нал эрдэнийн өнгө; ру-биновый цвет хүрэн улаан өнгө, бадмарагын өнгө.

РУБИ'ТЬ, рублю, рубишь; рубленый; несев. 1. цавчих, хагалах, огтлох, тагах, хэрчих; рубить дрова тулээ хагалах; рубить лес мод огтлох; рубить мясо мах гагаж; рубить капусту байцав хэрчих;

2. барих, зааж барих; рубить избу байшин барих, мод зааж байшин барих.

РУ'БИЩЕ, -а, ср. уранхай хувцас, ноорхой хувцас; в рубище ноорхой хувцастай.

РУ'БКА I, -и, ж. царчих, хагалах, огтлох, хэрчих, татах.

РУ'БКА II, -и, ж. (хөлөг онгоцны) давхарлаг.

РУБЛ'ЕВЫЙ, -ая, -ое. нэг рублийн, нэг төгрөгийн; рублевый билет нэг төгрөгийн билет.

РУ'БЛЕНЫЙ, -ая, -ое. 1. цавцсан, хэрчсэн, татсан; рубленое мясо татсан мах; 2. заамал, заамал модон; рубленая изба заамал модон байшин.

РУБЛЬ, -я, м. рубль, төгрөг; высокий курс советского рубля Зөвдөлийн рублийн өндөр ханш.

РУ'БРИКА, -и, ж. 1. гарчиг; 2. бүлэг, хүснэг; разнести по рубрикам хүснэгүүдийг нөхөх.

РУ'БЧИК, -а; м. товгор судал,

РУ'ГАНЬ, -и; ж. хараал.

РУГА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хараалын, хараах; ругательные слова хараалын үг.

РУГА'ТЕЛЬСТВО, -а; ср. хараал зүхэл, хараал болох.

РУГА'ТЬ, -аю; -аешь; руганный; несов.; кого-что. караах, хараал тавих, зүхэх, загнах, зэмлэх.

РУГА'ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов.; 1. хараах, хараал болох; 2. хэрэлдэх, хэрүүл хийх.

РУГНУ'ТЬСЯ, -нусь; -нётся; однокр. хараачих, хараагаад авах

РУДА', -ы; мн. руды, руд, рудам; ж' хүдэр; промывать руду хүдрийг зайлах; железная руда төмрийн хүдэр, гүр; молибденовая руда анзаны хүдэр.

РУДИМЕНТ, -а; м. 1. илүүц эрхтэн; 2. хуучны үлдэгдэл.

РУДНИ'К, -а; м уурхай; медные рудники зэсийн уурхай.

РУДНИКО'ВЫЙ, -ая, -ое; РУДНИ'ЧНЫЙ, -ая; -ое. уурхайн; рудничный газ уурхайн хий.

РУ'ДНЫЙ, -ая, -ое. хүдрийн, хүдэртэй; рудное месторождение хүдрийн орд, хүдэртэй газар.

РУДОКО'П, -а, м. (ус тар). хүдэр малтагч.

РУДОНО'СНЫЙ, -ая; -ое; -сен, -сна. хүдэртэй; рудосный пласт хүдэртэй давхраас.

РУЖЕ'ЙНИК -а; м. бууны дархан, бууны үйлдвэрийн ажилчин.

РУЖЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое, бууны; ружейный патрон. бууны сум.

РУЖЬЕ; -ья; мн. ружья, -жей -жьям; ср. буу; дуствольное ружье хоёр амтай буу; стрелять из ружья буу буудах, буу тавих; заряжать ружье буу сумлах; *призвать под ружье цэрэгт дайчлах, цэрэгт татах; быть под ружьем дайтахад бэлхэн байх.

РУИ'НЫ (руина), -ы; ж. өвдэрхий, өвдэрхий балгас.

РУКА', -и, вин. руку; мн. руки, рук; рукам; ж. 1. гар; правая рука 1) баруун гар, зөв гар; 2) баруун гар, дотно найз; левая рука зүүн гар, солгой гар; длинные руки урт гар; поднять руки гараа өргөх; опустить руки гараа буулгах, гараа доош болгох; протянуть кому-либо руку гараа сунгах, гараа сарвайх; выронить из рук газар алдах; пожать кому-либо руку, пожать чью-либо руку хүний гар барих, атгах; переписывать от руки гараар хуулах, сийрүүлэх; 2. гар, хүний гар, хүн; у него умелые руки тэр (хүн) гартаа дүйтэй; дело в опытных руках хэрэг туршлагатай хүний гарт орсон; туршлагатай хүнд очсон; мало свободных рук чөлөөтэй хүн пөөн байна; 3. бичгийн хэв, бичиг, гарын үсэг; ра-вобрат чью-нибудь руку хүний бичгийг гаргах;

неразборчивая рука гаргагдахгүй бичиг; руку при-ложить гарын үсэг тавих; 4. тал, гар, тал, гар зүр; по правую руку зөв талаар нь, баруун гар талд нь. 5. тал, танил, талын хүн; своя рука өөрийн тал, талын хүн; 6. гэрлэх, гэрлэхийг зөвшөөрөх; просить чьей-либо руки хүнийг гэрлэе гэх; отдать кому-либо руку хүнтэй гэрлэхийг зөвшөөрөх; 7. гар, хэмжээ, зэрэг; какой руки железно? хэр зэргийн төмөр вэ? *взять себя в руки биеэ барих; в руках (быть, находиться) у кого-либо хүний гарт байх; мэдэлд байх; в руках держать, в своих руках держать гартаа барьж байх, гартаа атгах; тай(-тэй,-той) байх; в руки взять, в свои руки взять гартаа авах; идти с кем-либо под руку хүнтэй сугадалдан явах; рука об руку гар гараасаа барилцан; передать из рук в руки биеэр шилжүүлэх, гарт нь өгөх; рука руку моет гэмтэн гэмтнээ далдална, муу муудаа түшиг; рука не дрогнет будахгүй, сүрдэхгүй; рука не поднимается зүрхлэхгүй; всё из рук валится юм хийх тэнхэл алга; в наших руках бидний эрхэнд; отдать в хорошие руки сайн хүнд өгөх; быть в чужих руках бусдын гарт байх; с фактами в руках гартаа баримттай; в одни руки отпустить нэг хүнд олгох; в две руки играть, в четыре руки играть (тэвгддөр хуур) ганцаараа дарах, хоёулаа дарах; в руки отдать кому-либо 1) гарт нь өгөх; 2) хүний мэдэлд өгөх; это дело его рук энэ түүний хийсэн хэрэг; держать чью-либо руку хүний тал барих; живой рукой шалавхан; из рук вон плохо тэр гэх тэмдэггүй муу, адгийн муу; переходить из рук в руки хүн хүн дамжих; прибрать к рукам что-либо гартаа оруулах, гартаа авах; как рукой сняло огт мэдэгдэхгүй болох; быть как без рук гар мухар байх; на все руки мастер юм болгонд дүйтэй хүн; он на руку нечист юм хумсалдаг хүн; выдать на руки гарт нь өгөх; умереть на руках у кого-либо хүний гар дээр нас нөгчих; руки не доходят зав болохгүй байна; руки опускаются урам хугарав; руки чешутся 1) гар загатнана, зодолдох дур хүрнэ; 2) гар загатнана, юм оролдох дур хүрнэ; руки коротки сачий хүрээхгүй; руки прочь! тонил бүү гар хүр; сидеть сложа руки элгээ тэврээд суух, дэмий суух; не покладая рук гар хумхилгүй, борви бохирохгүй; махнуть рукой на кого-либо зөнд нь орхих, зөнд нь тавих; рукой подать энүүхэнд, хоёр алхмын газар; набить руку на чём-либо юманд гар нугарах; протянуть руку помощи туслах; приложить руку к чему-либо юманд гар оролцох; наложить руку на что-либо гар хүрэх, будаан авах, эзэмдэн авах; наложить на себя руки амиа хорлох; ломать руки толгойгоо шаах; нагреть руки идэж баяжих; развязать руки кому-либо зоргонд нь тавих, дураар нь орхих; умыть руки гэмгүй гарах, өөрийгөө цагаатгах; ухватиться обеими руками дуртайяа зөвшөөрөх, завшаан гэх, амандаа орсон махыг хэлээрээ түлдэхгүйг бодох; чужими руками жар загребать хүний гараар могой барих; выпустить из рук гараасаа алдах, мэдлээсээ гаргах; на руку кому-либо зохистой байх, сэтгэлд нийлэх; отбиться от рук мэдлээс гарах, үг дуулахаа байх; дать по рукам сургамж үзүүлэх, цөг гэх, цөг гэх; ударить по рукам хэлэлцэн тохирч гар барих; ходить по рукам одон гар дамжих, олон хүний нүүр үзэх; под пьяную руку согтуугаар, согтуу явахад; горьчить под руку кому-либо ярьж саад болох; попасть под горячую руку уургайд нь тааралдах; сойти с рук ял эдлэлгүй гарах; сбьить с рук ангижрах, гэтлэх, салах; вернуться с пустыми руками гар хоосон будцах; правая рука чья-либо хүний баруун гар, гол туслагч; с руками оторвать юутай хээтэй нь авах; под руки вести сугадан хөтлөх; не рука кому-либо гар нийдэхгүй; сон в руку зүхд биелэх.

РУКА'В, -а, *мн.* -а, -ов, *м.* 1. ханцуй; пяты с длинными рукавами урт ханцуйтай хувцас; 2. ташуур, салаа; рукав реки голын ташуур, голын салаа; 3. хоолой, олгой, цорго; пожарный рукав усан хоёрөгний олгой; ☆ работать спустя рукава хааш яаш ажиллах; принимать за дело, засучив рукава ханцуй шамлан орох.

РУКАВИ'ЦА, -ы, *жс.* бээлий; меховые рукавицы хөдсөн бээдий; ☆ держать кого-либо в ежовых рукавицах хатуу гарт барих, хатуу гараар атгах.

РУКОВОДИ'ТЕЛЬ, -я, *м.* 1. удирдагч; руководители партии и правительства нам, засгийн удирдагчид; 2. эрхлэгч; руководитель кружка дугуйлангийн эрхлэгч.

РУКОВОДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; -одящий; -одимый; *несов.*, *кел-чел.* 1. удирдах; руководить рабочим движением ажилчны хөдөлгөөн удирдах; руководить учреждением албан байгууллага захирах, албан байгууллага удирдах.

РУКОВОДИ'ТЬСЯ, -оюсь, -одишься; руководящий-ся; *несов.*, *чел.* баримтлах, удирдлага болгох, мөрдлөг болгох; руководиться указаниями учителя багшийн зааврыг мөрдлөг болгох.

РУКОВО'ДСТВО, -а, *ср.* 1. удирдах, удирдлага; методы руководства удирдах арга; оперативное руководство шаламгай удирдах, шаламгай удирдлага; вид руководством Монгольской Народно-революционной партии Монгол Ардын Хувьсгалт Намаар удирдуулан; 2. удирдлага, мөрдлөг; принять к руководству удирдлага болгох; 3. удирдагчид, удирдлага; новое руководство шинэ удирдагчид, шинэ удирдлага; 4. гарын авлага; руководство по жизни хувилдахуй ухааны гарын авлага.

РУКОВО'ДСТВОВАТЬСЯ, -туюсь, -туюсь; *несов.* баримтлах, мөрдлөг болгох, удирдлага болгох.

РУКОВОДЯ'ЩИЙ, -ая, -ее. 1. удирдах; руководящая роль партии намын удирдах үүрэг; руководящие органы удирдах байгууллага; 2. удирдлага болох, заавар болох; руководящая статья удирдлага болох өгүүлэл.

РУКОДЕ'ЛИЕ, -я, *ср.* 1. үйл хийх, хатгамлах, сүлжих; заниматься рукоделием үйл хийх; 2. оёсон юм, сүдэсэн эд, хатгамласан зүйл.

РУКОДЕ'ЛЬНИЦА, -ы, *жс.* үйлчин эмэгтэй.

РУКОДЕ'ЛЬНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (*разг.*). үйл хийх, хатгамлах, сүлжих.

РУКОКРЫ'ЛЫЕ, -ых, *ед.* -ое, -ого, *ср.* савар жигүүртэн.

РУКОМО'ЙНИК, -а, *м.* угаагуур.

РУКОПА'ШНАЯ, -ой, *жс.* (*разг.*). гардан байлдах, гардан байлдаан.

РУКОПА'ШНЫЙ, -ая, -ое. гардан байлдах; рукопашный бой гардан байлдах, гардан байлдаан.

РУКОПИ'СНЫЙ, -ая, -ое. 1. бичмэлийн, гар бичгийн; рукописный отдел библиотеки номын сангийн гар бичгийн хэлтэс; 2. бичмэл, гараар бичсэн; рукописные заметки бичмэл тэмдэглэл.

РУ'КОПИСЬ, -и, *жс.* бичмэл, гар бичиг.

РУКОПЛЕСКА'НИЕ, -я, *ср.* алга таших; раздавание рукопесканий алга ташив.

РУКОПЛЕСКА'ТЬ, -ешу, -ещешь; *несов.*, *кому-чему.* алга таших, (алга ташин) баяр хүргэх; рукопескать оратору илтгэгчид алга таших; народ рукопескает героям ард түмэн баатруудад баяр хүргэж байна.

РУКОПОЖА'ТИЕ, -я, *ср.* гар барих, гар барилцах; дружеское рукопожатие нөхөр ёсоор гар барих; обменяться рукопожатиями гар барилцан мөндлөх.

РУКОПРИ'КЛА'ДСТВО, -а, *ср.* (*разг.*). гар хүрэх, водох.

РУКОЯ'ТКА, -и, *жс.* **РУКОЯ'ТЬ**, -и, *жс.* барилд, иш; рукоятка кинжала чинжаал хутганы барилд; рукоятка молотка алхны иш.

РУЛЕВО'Й, -ая, -ое. 1. залуурын; рулевое колесо залуурын цагариг; 2. залуурчин.

РУЛЕ'Т, -а, *м.* 1. (татсан махан) ороомог; 2. ороомог боов, 3. (гуяны махан) ороомог.

РУЛЕ'ТКА, -и, *жс.* эвхмэл метр, хэмжүүр туус.

РУЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; *несов.* (*спец.*), жолоодох, залуурдах, жолоо эргүүлэх, залах.

РУЛО'Н, -а, *м.* хүй, ороодол, толгой.

РУЛЬ, -я, *м.* 1. жолоо, залуур; механизм руля залуурын оньс; править рулём жолоо залах, залуур барих, жолоодох; 2. жолоо; руль государственного управления төрийн жолоо.

РУМЫ'Н, -а, *м.* румын (*хүн*).

РУМЫ'НКА, -и, *жс.* румын эмэгтэй, румын эхнэр.

РУМЫ'НСКИЙ, -ая, -ое. румын, румыны; румынский язык румын хэл; румынская литература румыны утга зохиол.

РУМЯ'НА, -ян. энгэсэг; покрыть щеки румянами хацартаа энгэсэг тавих.

РУМЯ'НЕЦ, -ница, *м.* (нүүрийн) улаан; задиться румянцем (нүүр) улайх, улаан болох.

РУМЯ'НИТЬ, -ню, -нишь; *несов.* 1. улайлгах, улаан болгох; мороз румянит лица гүйтэнд нүүр улайна; 2. энгэсэг тавих, энгэсэг түрхэх; румянить себе щеки хацартаа энгэсэг түрхэх.

РУМЯ'НИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; *несов.* 1. улайх, улаан болох; 2. хацартаа энгэсэг тавих, нүүртээ энгэсэг түрхэх; 3. шарлах; пирог начал румяниться бялуу шарлаж эхлэв.

РУМЯ'НЫЙ, -ая, -ов; -ян. улаан, улаан хацаргай; румяные щеки улаан хацар.

РУ'ПОР, -а, *м.* 1. дуу чангаруулагч хоолой; 2. (үзэл санаа) дэлгэрүүлэгч.

РУСА'К, -а, *м.* бор туулай.

РУСА'ЛКА, -и, *жс.* лусын охин.

РУСИ'СТ, -а, *м.* оросч.

РУ'СЛО, -а, *ср.* 1. гулдрил, сав; русло реки голын сав, гулдрил; 2. зам, чиглэл; жизнь пошла по новому руслу амьдрал шинэ замаар явж байна.

РУ'ССКАЯ I, -ой, *жс.* орос эмэгтэй, орос эхнэр.

РУ'ССКАЯ II, -ой, *жс.* орос (бүжиг).

РУ'ССКИЙ I, -ого, *м.* орос (*хүн*).

РУ'ССКИЙ II, -ая, -ое. орос, оросын; русский язык орос хэл; русский народ оросын ард түмэн; русская литература оросын утга зохиол; русская история оросын түүх; русский рабочий класс оросын ажилчин анги.

РУ'СЫЙ, -ая, -ое; *рус.* шар (*үстэй*); русые волосы шар үс; русский парень шар үстэй залуу хүн.

РУТИ'НА, -ы, *жс.* хэвшсэн заншид дуурнах.

РУТИ'НЕР, -а, *м.* хэвшсэн заншид дуурнагч.

РУ'ХЛЯДЬ, -и, *собр.*, *жс.* (*разг.*). новш, новш ноохой.

РУ'ХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* 1. нурах, хэмх унах, хамх буух; старый мост рухнул хуучин гүүр хэмх унав; 2. тасрах, нурах; надежды рухнули горьдлого тасрав; все планы рухнули бүх төлөвлөгөө нурав.

РУЧА'ТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* даалт, баталгаа; письменное ручательство бичмэл даалт; ручательством за успех амжилт олохын баталгаагай.

РУЧА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.*, *за кого-что.* даах, даалт гаргах, баталгаа өгөх, батлах; ручаться годовой толгойгоороо даах; нельзя ручаться, что

завтра будет хорошая погода маргааш тэнгэр сайхан болно гэж батлах аргагүй.

РУЧЕЕК, -ейка, м. уменьш. бяцхан горхи, булаг.

РУЧЕЙ -чья, м. горхи; горный ручей уулын горхи; течь ручьями урсах.

РУЧКА, -и, ж. 1. бяцхан гар; 2. барнуул, иш, сэнж; дверная ручка хаалганы барнуул; Ручка ножа хутганы иш; чашка без ручки сэнжгүй аяга; 3. үзгийн иш, үзэг иш, үзэг; ручка с пером үзэг иш.

РУЧНОЙ, -ая, -ое. 1. гар, бугуйны, гар нүүрийн, гарын; ручной труд гар хөдөлмөр; ручные часы бугуйны цаг; ручное полеенье гарын алчуур, нүүр гарын алчуур; ручной багаж гар тээш; 2. тэжээвэр, тэжээмэл; ручной медведь тэжээвэр баавгай; Ручная торговля гар худалдаа.

РУШИТЬ I, -шу, -шить; несов. что. нураах, буулгах; рушить дом байшин буулгах.

РУШИТЬ II, -шу, -шить; несов., что (спец.). хальслах, хальсыг нь арилгах; рушить просо шар будаа хальслах.

РУШИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; несов. 1. эвдрэх, нурах, нүрхийтэл унах, түслийтэл буух; 2. нурах, эвдрэх, арилах; наши планы рушились манай төлөвлөгөө эвдрэв.

РЫБА, -ы, ж. загас; свежая рыба сая барьсан загас, шинэ загас; солёная рыба давсалсан загас; мороженая рыба хөлдүү загас; копчёная рыба утсан загас; вяленая рыба борцолсон загас, хатаасан загас; удить рыбу загас хахуудлах; ☆ вы рыба, вы мясо өөх ч биш, булчирхай ч биш; ловить рыбу в мутной воде муу эр чөлөөнд, тоно бороонд; биться как рыба об лёд аргаа барах.

РЫБАК, -а, м. загасчин; колхозные рыбаки хамтралын загасчид.

РЫБАЦКИЙ, -ая, -ое. загасчны, загас барьдаг; рыбацкий колхоз загасчны хамтрал, загас барьдаг хамтрал; рыбацкий посёлок загасчны суурин.

РЫБАЧЬИ, -ья, -ье. загасчны, загасны; рыбацьи сети загасны тор, өөш.

РЫБАЧИТЬ, -чу, -чить; несов. (разг.). загасчлах, загас сарих, загас агнах.

РЫБАЧКА, -и, ж. 1. загасчин эмэгтэй, загасчин өхнөр; 2. загасчны хэнэр.

РЫБЁШКА, -и, ж. жараахай, муусайн жараахай; мелкая рыбёшка жижиг жараахай.

РЫБИЙ -ья, -ье. загасны; рыбий жир загасны тос; рыба чешуя загасны хайрс.

РЫБНЫЙ, -ая, -ое. 1. загасны; рыбная ловля загас барих; рыбная промышленность загасны үйлдвэр; 2. загасай, загасаар хийсэн, загасны, загастай; рыбные консервы загасан консерв, загасан хадгалаас; 3. загастай, элбэг загастай; рыбное озеро загастай нуур.

РЫБОВО Д, -а, м. загас үржүүлэгч, загас үржүүлэх мэргэжилтэн.

РЫБОВО ДСТВО, -а, ср. загас үржүүлэх.

РЫБОЛОВ, -а, м. загасчлагч, загасчин.

РЫБОВЕЦКИЙ, -ая, -ое. загас барих; рыбо-ловецкий колхоз загас барих хамтрал.

РЫБОЛОВНИЙ, -ая, -ое. загасчлах, загас барих; рыболовные снасти загасчлах хэрэгсэл; рыболовный промысел загас барих ажил.

РЫБОЛОВСТВО, -а, ср. загас барих, загас агнах ажил.

РЫБОПРОДУКТЫ, -ов. загасан бүтээгдхүүн.

РЫБОПРОМЫСЛОВЫЙ, -ая, -ое. загасны ажлын, загасны ажилтай.

РЫБОПРОМЫШЛЕННОСТЬ, -я, ж. загасны үйлдвэр.

РЫВОК, -вка, м. ухасхийх, угз татах, угарах; рывок вперёд урагш ухасхийх; тянуть рычками угз татах.

РЫГАТЬ, -аю, -аешь; несов. хэхрэх.

РЫГУТЬ, -ну, -нешь; однокр. хэхэрчих, хэхрэд орхих.

РЫДАНИЕ, -я, ср. цурхиран ухилах; разразиться рыданиями цурхиран ухилж эхлэх.

РЫДАТЬ, -аю, -аешь; несов. цурхиран ухилах, гэгэн уйлах, эгшин уйлах.

РЫЖЕВАТЫЙ, -ая, -ое. улаан шаравтар, улаан шаравтар үстэй.

РЫЖИЙ -ая, -ее; рыж, рыжа, рыже. улаан 1. шар, улаан шар үстэй; рыжие волосы улаан шар үс; рыжий человек улаан шар үстэй хүн; 2. зээрд; 3. гандаж шарласан, гандсан; рыжая шляпа гандсан бүрх малгай.

РЫЖИК, -а, м. сархиаг.

РЫК, -а, м. хүрхрэх дуу, архираан; львиный рык арсланы хүрхрэх дуу.

РЫКАТЬ, -аю, -аешь; несов. хүрхрэх, архирах.

РЫЛО, -а, ср. 1. хоншоор, хошуу; свиное рыло гахайн хоншоор; 2. хоншоор ам.

РЫЛЬЦЕ, -а, род. мн., -лец, ср. бяцхан хоншоор.

РЫНОК, -нка, м. вах, зах зээл, зээл; колхозный рынок хамтралын зах; внешний рынок гадаадын зах зээл; внутренний рынок дотоодын зах зээл; рынок сбыта борлуулах зах зээл.

РЫНОЧНЫЙ, -ая, -ое. захын, зах зээлийн, зээлийн; рыночная цена захын үнэ.

РЫСАК, -а, м. хатиртай морь, хатирч морь.

РЫСНИЙ, -ья, -ье. 1. шилүүсний, шилүүсэн; рысий мех шилүүсний арьс; 2. гялганасан, хурц; рысьи глаза хурц нүд.

РЫСИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. хатираа, хатирч, хя тиртай; рысистая лошадь хатиртай морь.

РЫСКАТЬ, рыщу, рыцешь (и рыскаю, рыскаешь) несов. 1. хэсэх, хэрэх, зайх; 2. уудлах, суйлах; рыскать по карманам халаах уудлах.

РЫЦА, -ы, ж. шогшоо; бежать рысцою шогшин.

РЫСЬ I, -и, о рыси, на рыси, ж. хатир, хатираа; ехать рысью хатирах, хатируулах.

РЫСЬ II, -и, ж. шилүүс.

РЫСЬЮ, нареч. 1. хатиран, хатируудан; пустить лошадь рысью морно хатируулах; 2. хурдаараа; он пустился бежать рысью тэр (хүн) хурдаараа гүйе.

РЫТВИНА, -ы, ж. замын хонхор, хонхор цонхор.

РЫТЬ, рою, роешь; рытый; несов. малтах, ухах, өрөх; рыть яму нүх ухах, нүх малтах; рыть колодец худаг малтах.

РЫТЬЕ, -я, ср. малтах, малталт; рытьё канав суваг малтах.

РЫТЬСЯ, роюсь, роешься; несов., в чем. онгилох, уудлах, эрэх; рыться в песке элс онгилох; рыться в старых журналах хуучин сэтгүүл онгилж эрэх.

РЫХЛЕНИЕ, -я, ср. хөвсийлгөх, сэвсийлгэх.

РЫХЛИТЬ, -лю, -лешь; несов., что. хөвсийлгэх, сэвсийлгэх, зөөдрүүлэх; рыхлить землю газар хөвсийлгөх.

РЫХЛЫЙ, -ая, -ое; рыхл, рыхла, рыхло. 1. хөвсгөр, хөвхгөр, сэвсгөр, зөөлөн, сул; рыхлая почва сул хөрс, хөвсгөр хөрс; 2. бамбагар, бэлкгэр, бэлдгэр; рыхлое тело бамбагар бие.

РЫЦАРСКИЙ, -ая, -ое. 1. баатрын, цэрэг тайжийн; рыцарские доспехи баатарын хуяг дуулга; рыцарский роман баатарын роман, цэрэг тайжийн роман; 2. баатарлаг, агуу сэтгэлийн, уудам сэтгэлийн.

гэлтний; рыцарский поступок агуу сэтгэлийн үйл, уудам сэтгэлийн явдал, баатарлаг явдал.

РЫЦАРСТВО, -а, ср. 1. баатрууд, цэрэг тайж нар; 2. баатарлаг явдал, уудам сэтгэлтний үйл, агуу сэтгэл, уужим дотор.

РЫЦАРЬ, -я, м. 1. цэрэг, тайж, баатар (*феодальн үеийн Европын цэрэг тайж угсааны хүн*); ☆ странствующий рыцарь хэрмэл цэрэг тайж; рыцарь печального образа гуниг дүрт баатар; 2. баатар, чин зоригт эр, агуу сэтгэлт хүн, уудам сэтгэлт эр.

РЫЧАГ, -а, м. 1. хөшүүрэг, хөшүүр, гөнжүүр, улүүр; поднятъ рычагом хөшүүргээр өргөх; хөшүүргэдэн өргөх; 2. хөшүүрэг, зэвсэг; грамотность—рычаг культуры бичиг үсэг мэдэх явдал бол соёлыг хөгжүүлэх зэвсэг мөн.

РЫЧАНИЕ, -я, ср. хүрхрэх, архирах, урхирах, хүрхрээн, архираан, урхираан.

РЫЧАТЬ, -чу, -чишь; сов. хүрхрэх, архирах, урхирах.

РЬЯНО, нареч. шамдуу, шамдгай.

РЬЯНОСТЬ, -и, ж. шамдлага, шамдгай байх.

РЬЯНЫЙ, -ая, -ое; рьян. шамдлагатай, шамдгай, шамдуу; рьяный игрок шамдгай тоглоомч.

РЮКЗАК, -а, м. үүргэвч.

РЮМКА, -и, ж. хундага, жүнз.

РЮХИ (рюха) -и, ж. цүү цохих.

РЯБИНА I, -ы, ж. тэс, сэндэн, хадир.

РЯБИНА II, -ы, ж. (разг.) нөрөө, цоохор.

РЯБИНКА, -и, ж. бяцхан нөрөө.

РЯБИНОВКА, -и, ж. тэс буйлуулсан архи.

РЯБИНОВЫЙ, -ая, -ое. тэсийн; рябиновая настойка тэсийн буйлуулмал архи.

РЯБИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; несов. 1. яралзуулах, мяралзуулах, атираа татуулах, атираатуулах; ветер рябит воду салхи ус мяралзуулна; 2. эрээлжлэх; у меня в глазах рябит миний нүд эрээлжилж байна.

РЯБОЙ, -ая, -ое; ряб, ряба, рябо. 1. цоохор, нөрөөтэй, 2. цоохор, алаг, бидэртэй; рябая корова алаг үнээ, цоохор үнээ.

РЯБЧИК, -а, м. цорхируу, хөх ногтруу, хөтүү.

РЯБЬ, -и, ж. 1. ирж, яралж, хунираа, атираа, озере подёрнулось рябью нуурын ус яралжлав; 2. эрээлжлэх, эрээлж; рябь в глазах нүд эрээлжлэх.

РЯВКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. зандрах, кашгирах.

РЯД, -а (-у) (с числит. „два“, „три“, „четыре“ -ряда), в ряде и в ряду, мн. ряды, -ов, м. 1. эгнээ, үг, зэрэг, мөр; ряд домов эгнээ байшин; ступля в два ряда хоёр үе сандал; 2. эгнээ, мөр, жагсаал; построиться в ряды эгнээ эгнээгээр жагсах; 3. хэдэн; ряд поколений хэдэн үе; 4. хэд хэдэн, нилээд хэдэн, нилээд олон; ряд известных учёных нилээд олон нэрт эрдэмтэн; целый ряд обстоятельств бүр нилээд хэдэн учир явдал; 5. ряды эгнээ, бүрэлдхүүн; ряды строителей социализма социализм байгуулагчдын эгнээ; 6. зээл, зах; овощной ряд ногооны зах; торговые ряды худалдааны зээл; ☆ в первых рядах тэргүүн эгнээнд; из ряда вон (выходящий) бусдаас шал өөр, гойд маягийн; в ряду дунд, дотор, хамт; в ряде нилээд хэдэн, нилээд олон.

РЯДИТЬ I, ряжу, рядишь; ряженный; несов., кого (что). хувцас өмсгөх, эрэн мяраан хувцас өмсгөх; рядить шугом алиа салбадайн хувцас өмсгөх.

РЯДИТЬ II, ряжу, рядишь (и рядишь); ряженный, несов. (устар.). 1. шүүж таслах; судить и рядить шүүж таслах; 2. хөлслөх, хөлс тохирох; рядить извозчика хөлсний тэрэг хөлслөх.

РЯДИТЬСЯ I, ряжусь, рядишься; несов. 1. гоёж гоодох, гангалах; 2. багт наадмын хувцас өмсөх.

РЯДИТЬСЯ II, ряжусь, рядишься (и рядишься); несов. (устар. и прост.). 1. хөлс тохиролцох; рядиться с извозчиком хөлсний тэрэгчинтэй хөлс тохиролцох; 2. хийхээр тохиролцох.

РЯДКОМ, нареч. (разг.). зэрэгцэнхэн, зэрэгцээд.

РЯДОВОЙ, -ая, -ое. 1. өнгийн, жирийн, өгөл, ерийн; рядовой работник жирийн ажилтан; 2. жагсаалын; рядовой боец жагсаалын цэрэг; 3. мөрлөн тарьдаг, мөрлөсөн; рядовой сев мөрлөн тарих; 4. жагсаалын цэрэг; разжаловать в рядовые жагсаалын цэрэг болгох.

РЯДОМ, нареч. 1. зэрэгцэн, зэрэгцээд, дэргэд, хажууд; сесть рядом с кем-либо хүний дэргэд суух; 2. зэргэлдээ, дэргэд, зэрэгцээ; жить рядом с театром театрың дэргэд суух; ☆ сплошь да рядом захаас аваад, хааяагүй.

РЯДЫШКОМ (разг.). уменьш. зэрэгцэнхэн, хажууханд.

РЯЖЕНЫЙ, -ая, -ое. 1. багт наадмын хувцастай; 2. багт наадмын хувцастай хүн.

РЯСА, -ы, ж. занч, өмсгөл.

С

С(СО), предлог. I. с род.п. I. -аас (-ээс, -оос, -өөс) дээрээс; унасть с крыши дээрээс дээрээс унах; спуститься с горы уулнаас буух; прийти с работы ажлаасаа ирэх; взять книгу с полки номын бавжураас ном авах; унасть с коня мориноос ойчих; дело началось с пустяков хэрэг ялигүй юмнаас үүсэв; напасть на врага с тыла дайсны ар талаас нь довтлох; 2. -аас (-ээс, -оос, -өөс) (эхлээд, аваад, койш); с самого детства кар бага наснаасаа; с утра өглөөнөөс эхлээд, өглөөнөөс аваад; с первых дней анхны өдрөөс эхлээд, а вкнаасаа эхлээд; с утра до ночи өглөөнөөс аваад каран куй болтог; 3. -аас (-ээс, -оос, -өөс), дээрээс -д, -т; говорить речь с трибуны индэр дээрээс үг

кэлэх; с правой стороны от дороги находилась роща замын баруун талд шугуй байв; стрелять с горы уулан дээрээс буудах; 4. -аас (-ээс, -оос, -өөс), -ын (-ийн), -ы (-ий), -н; пошлая с товара барааны гайль; получить с кого-либо деньги хүнээс мөнгө авах; урожай с гектара га-гаас авах ургац; писать портрет с кого-либо хүний зургийг зурах; перевести с русского языка орос кэлнээс орчуулах; 5. -аар (-ээр, -оор, -өөр); с разрешения начальника даргын зөвшөөрлөөр; с одобрения чьего-либо хүний сайшааснаар; 6. -д, -ж, -ч, -аад (-ээд, -оод, -өөд); сгорать со стыда ичиж улайх; сказать со злости уурлаад хэлчих; с горя гашуудахдаа; устать с дороги замд явж ядрах; 7. -аар (-ээр, -оор, -өөр), -н; взять с боку байлдан эзлэх; писать с большой буквы том

үсгээр бичих; II. *с вин. п.* орчим, шахам, хиртэй, дайтай, чинээн; прожить с месяц сар хиртэй байх; с километр километр орчим, километр хиртэй; собралось человек с десять арав орчим хүн цуглав; ростом с меня миний хиртэй; величиной с гору уулын чинээн; III. *с твор. п.* 1. -тай (-тэй, -той); *хамт хэрэглэсэн нэр үгийг нь үйл үг болгоно*; я иду с тобой би чамтай явна; повидать отца с матерью эцэг эхтэйгээ уулзах; взять с собой биедээ авч явах, дагуулж явах; прекратить дружбу с кем-либо хүнтэй найзлахаа байх; хлеб с маслом тостой талх, тос түрхсэн талх; идти с ружьем буутай явах; человек с талантом авьяастай хүн; читать с интересом сонирхон унших; 2. -аар' (-ээр, -оор, -өөр); послать с курьером зарлагаар илгээх; уехать с ранним поездом эрт гардаг галт тэргээр явах; 3. *хамт хэрэглэсэн үгийг нэрлэх буюу заахын тийн ялгалд болгоно*; поспешить с отъездом мордохыг яарах; с работой обстоит хорошо ажил бүтэмжтэй байна; у него плохо с сердцем түүний зүрх нь муу байна; 4. ахихад, өнгөрөхөд; остепениться с годами нас ахихад томоожих; 5. тохиолдуулан; поздравить с высокой наградой эрхэм шагнал хүртсэнийг тохиолдуулан баяр хүргэх, эрхэм шагнал хүртсэнд даган баясах.

САА'М, -а, м, саам хүн.

САА'МКА, -и, ж, саам эмэгтэй, саам эхнэр.

САА'МСКИЙ, -ая, -ов, саам, саамын; саамский язык саам хэл.

СА'БЛЯ, -и, род. мн, =бель, ж. 1. сэлэм; 2. морин цэрэг; отряд в пятьсот сабель таваг зуун морин цэрэгтэй баг.

СА'БЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, сэлэмний; сабельные ножи сэлэмний хуй.

САБОТА'Ж, -а, м, ажил санаатай тасалдуулах, боогдуулах.

САБОТА'ЖНИК, -а, м, ажил санаатай тасалдуулагч, зориуд саатуулагч, хойш татагч, боогдуулагч.

САБОТА'ЖНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (разг.)*. санаатай тасалдуулах, зориуд саад хийх, хойш татах, боогдуулах.

САБОТА'ЖНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое, ажил санаатай тасалдуулсан, зориуд саатуулах, боогдуулагч.

САБОТИ'РОВАНИЕ, -я, ср. ажил санаатай тасалдуулах, хойш татах.

САБОТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *глагол; сов. и нес. сов.*, что. санаатай тасалдуулах, зориуд саатуулах, хойш татах, боогдуулах.

СА'ВАН, -а, м, (нас эцэслэсэн хүнд өмсөх) цагаан өмсгөл.

САВРА'СЫЙ, -ая, -ое, хул; саврасый жеребец куд азарга.

СА'ГА, -и, ж, сага, скандинав тууль.

САГИТ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; *глагол; сов.* ятгах, үгэндээ оруулах.

САД, -а, о саде, в саду, мн. -ы, -ов, м. цэцэрлэг, жүрээлэн; ботанический сад ургамлын цэцэрлэг; зоо-логической сад адгуусны жүрээлэн; колхозный сад камтралын цэцэрлэг; гулять в саду цэцэрлэгт зугаадах; ☆ детский сад күүхдийн цэцэрлэг.

САДИ'ЗМ, -а, м. 1. садизм (*хурьцал үйлдэхдээ хүнийг зовоож хүслээ ханадаг завхай явдал*); 2. тарчилган зовоох.

СА'ДИК, -а, м, бяцхан цэцэрлэг.

САДИ'СТ, -а, м, садист, тарчилган жаргагч.

САДИ'ТЬ, сажу, садишь; садящий; саженный; *несов.* 1. суулгах, тарих; 2. суулгах; 3. хийлгэх, суулгах; 4. хийх, суулгах, хорих; 5. даруулах; 6. хийх, тавих.

САДИ'ТЬСЯ I, сажусь, садишься; *несов.* 1. суух; 2. суух, унах; 3. орох, шингэх; 4. буух, суух; 5. суугаад... эхлэх, орох; 6. суух, гулах, тогтох.

САДИ'ТЬСЯ II, садится; *несов.* агаар, унах. СА'ДНИТЬ, -ит; *безл.*; *несов.* загатнах, хорсон загатнах, сэrvэгнэн хорсох; в горле саднит хоолой сэrvэгнэн хорсоно.

САДО'ВНИК, -а, м. цэцэрлэгч.

САДОВО'Д, -а, м. цэцэрлэгжүүлэгч, цэцэрлэгийн мэргэжилтэн.

САДОВО'ДСТВО, -а, ср. 1. цэцэрлэгжүүлэх, цэцэрлэг тарих; 2. цэцэрлэгийн аж ахуй.

САДОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цэцэрлэгжүүлэх, цэцэрлэг тарих.

САДО'ВЫЙ, -ая, -ое. цэцэрлэгийн, цэцэрлэгт ургадаг; садовая калитка цэцэрлэгийн суга хаалга; садовые цветы цэцэрлэгт ургадаг цэцэг; ☆ голова садовая тэнэг толгой.

САДО'К, -дка, м. 1. хороо, шингэлэг; кроличий садок молтогчин туулайн хороо; садок для птиц-шингэлэг; 2. цөөрөмт онгоц.

СА'ЖА, -и, ж. хөө, везь в саже цул хөө болчсон; ☆ дела как сажа бела хэрэг хэрэг биш боллоо.

САЖА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. суулгах, тарих; сажать цветы цэцэг тарих; сажать огурцы өргөст хэмх тарих; 2. суулгах; сажать гостей зочдоо суулгах; 3. хийлгэх, суулгах; сажать кого-либо за работу хүнийг ажил хийлгэхээр суулгах; 4. хийх, суулгах, хорих; сажать в тюрьму шоронд суулгах; сажать птицу в клетку шувуу торонд хийх; 5. даруулах; сажать кур на яйца тахиаг өндөг даруулах; 6. хийх, тавих; сажать хлеб в печь талх зууханд тавих.

СА'ЖЕНЕЦ, -яца, м. суулгасан ургамал; саженцы дуба суулгасан царс.

САЖЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. сажин; 2. алд, алд дэлэм, хол, их өндөр; ходить саженными шагами алд алд алдах; саженного роста их өндөр биетэй.

САЖЕ'НЬ, -я, мн. сажени, сажений, сажения м. ж. сажин (*жуучин оросын уртын хэмжүүр, 2,13 метртэй тэнцэнэ*); ☆ маховая сажень алд; косая сажень в плечях өргөн мөртэй, ханхар цээжтэй.

СА'ЖЕНКА, -и, ж. 1. сажин; 2. гар ээлжлэн сэлэх; прыть сажёнками гар ээлжлэн сэлэх.

САЖЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. сажин; 2. алд, алд дэлэм, хол, их өндөр.

САЗА'Н, -а, м. булуу цагаан, салбарс.

САЗА'НИЙ, -ья, -ье. 1. булуу цагааны, салбарсын; сазанья голова салбарсын толгой; 2. булуу цагааны, салбарсаар хийсэн, булуу цагааны махтай; сазанья уха салбарсын шөл; сазаний пирог салбарсын махтай бялуу.

САЙГА', -и, ж. САЙГА'К, -а, м. бөхөн (*гөрөөс*); сайга-самец хэрэгчин; сайга-самка гирөө.

СА'ЙКА, -и, ж. загасан талх.

САКВОЯ'Ж, -а, м. хумбага (*аяны сав*).

САКРАМЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, льна (*книжн.*). ариун, нандин.

САКСАУ'Л, -а, м. заг.

САЛА'ЗКИ, -зюк. явган чарга, чарга, кататься на салазках чаргаар гулгах.

САЛА'Т, -а (-у), м. 1. шанцайн ургамал; 2. шанцай, хигдэс.

САЛА'ТНЫЙ, -ая, -ое. шанцайн, хигдсийн.

СА'ЛО I, -а, ср. 1. өөх, тарга; 2. өөх, өөхөн тос; топленое сало өөхөн тос.

САЛО П, -а, ср. мөхөөлдөс, зайр.
САЛО'Л, -а, м. салот (гэдэс шээсний судлыг друугах гашуувар амттай цагаан өм).

САЛО'Н, -а, м. 1. үзэсгэлэнгийн танхим; 2. зочдын танхим; 3. (язгууртны) бүлгэм; политический салон улс төрийн бүлгэм; литературный салон утга зохиолын бүлгэм.

САЛФЕ'ТКА, -и, жс. 1. хооловч, амны алчуур, ам цаас; повязать салфетку хооловч зүүх; 2. бяцхан бүтээлэг.

СА'ЛЬНИК, -а, м. 1. сэмж; 2. жийргэвч.

СА'ЛЬНОСТЬ, -и, жс. билэн, завхай үг.

СА'ЛЬНЫЙ I, -ая, -ое. 1. тос болсон, тостой; сальные волосы тостой үс; 2. өөхөн тосон; сальная свеча өөхөн тосон лаа.

СА'ЛЬНЫЙ II, -ая, -ое; -лен, -льна. билэндсэн, завхай; сальный анекдот завхай үг.

СА'ЛЫТО, нескл., ср. и СА'ЛЫТО-МОРТА'ЛЕ, нескл., ср. үсэрч хий өргөх.

САЛЮ'Т, -а, м. ёслох, ёслолын буудлага; артиллерийский салют их буугаар буудаж ёслох.

САЛЮТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; сов. и несов., кому-чему. ёслох, ёслол хийх, буудаж ёслох.

САМ, самого; жс. сама, самой, вин. самое (и саму); ср. само, самого; мн. сами, самих, мест. определит. өөр, өөрөө, биеэрээ; сами өөрсөд, өөрсдөө; он сам. это сказад тэр өөрөө үүнийг хэлсэн; скажите это ему самому үүнийг түүнд өөрт нь хэлэгтүү; вы сами та өөрөө, та нар өөрсдөө.

САМА'Н, -а, м. вөн, хөрзөн.

САМЕ'Ц, -нца, м. эр (амьтан).

СА'МКА, -и, жс. эм (амьтан), охин (амьтан), өлөгчин.

САМОАНА'ЛИЗ, -а, м. ярдлаа өргөцүүлэн үзэх, сэтгэлээ шинжлэх.

САМОБИЧЕВА'НИЕ, -я, ср. (книжн.). биеэ буруушаах, өөрийгөө зэмлэх.

САМОБРА'НКА, -и, жс.; скатерть: самобранка шидэт бүтээлэг.

САМОБЫ'ТНОСТЬ, -и, жс. өвөрмөц чанар, өвөрмөц байдал; самобытность творчества писателя зохиолчийн уран бүтээлийн өвөрмөц чанар; национальная самобытность үндсэний өвөрмөц байдал.

САМОБЫ'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. өвөрмөц, өвөрмөц чанартай, өвөрмөц байдалтай; самобытная культура өвөрмөц соёл.

САМОВА'Р, -а, м. халуун тогоо; поставить самовар халуун тогоонд (үс) буцалгах.

САМОВА'РНЫЙ, -ая, -ое. халуун тогооны; самоварный край халуун тогооны цорго.

САМОВЛА'СТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. эзэрхий, эзэрхэг, хэмжээгүй эрхт; самовластный правитель эзэрхэг засаг ноён; 2. эзэрхий, эзэрхэг, зоргоороо; самовластный человек эзэрхий хүн.

САМОВЛЮБЛЁННЫЙ, -ая, -ое. өөрийгөө өргөмжилдөг; самовлюбленный человек биеэ өргөмжилдэг хүн.

САМОВНУЩЕ'НИЕ, -я, ср. өөрөө өөрийгөө үнэмшүүлэх, өөрийгөө итгүүлэх.

САМОВО'ЛИЕ, -я, ср. дур зорго, зорго.

САМОВО'ЛНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). дур зоргоороо аашлах, зоргоороо загнах, зоргондоо байх.

САМОВО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. дур зоргоороо, зоргоороо, дураараа; самовольный ребенок зоргоороо хүүхэд; 2. зөвшөөрөлгүй, дур мэдэн (хийсэн), дураараа; самовольный уход с работы дураараа ажлаа орхиж явах.

САМОВОСПИТА'НИЕ, -я, ср. өөрийгөө хүмүүжүүлэх.

САМОВОСХВАЛЕ'НИЕ, -я, ср. (книжн.). биеэ магтах.

САМОГО'Н, -а, м. и (разг.). САМОГО'НКА, -и, жс. нэрмэл архи.

САМОДВИЖЕ'НИЕ, -я, ср. өөрөө хөллөх, өөрөө хөгжих.

САМОДВИ'ЖУЩИЙСЯ, -аясь, -еясь. өөрөө хөллөх, өөрөө явах; самодвижущийся транспорт өөрөө хөдлөх тэрэг.

САМОДЕ'ЛКА, -и, жс. (разг.). гараар хийсэн юм, өөрийн хийсэн юм, гэрийн хийцтэй юм.

САМОДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өөрийн хийсэн, гараар хийсэн, гэрийн хийцтэй; самодельный радиоприёмник гараар хийсэн хүлээн авагч, өвлүүлж хийсэн хүлээн авагч.

САМОДЕ'ЛЬЩИНА, -ы, жс. (разг.). оронцоглосон юм. САМОДЕРЖА'ВИЕ, -я, ср. хэмжээгүй эрхт (хаант) засаг; свержение царского самодержавия хэмжээгүй эрхт хааны засгийг унагах.

САМОДЕРЖА'ВНЫЙ, -ая, -ое. хэмжээгүй эрхт; самодержавная власть хэмжээгүй эрхт засаг.

САМОДЕ'РЖЕЦ, -жца, м. (устар.). хэмжээгүй эрхт хаан, эзэн хаан.

САМОДЕ'ЯТЕЛЬНОСТЬ, -и, жс. 1. хувийн санаачилга, өөрийн санаачилга; проявить самостоятельность хувийн санаачилга гаргах, санаачлах; 2. сайн дурын уран сайхан; вечер самостоятельности сайн дурын уран сайхны үдэшлэг.

САМОДЕ'ЯТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; -лен, -льна. сайн дурын, сайн дурын уран сайхны, өөрсдийн санаачилсан; самостоятельный драматический кружок сайн дурын жүжгийн дугуйлан.

САМОДИСЦИПЛИ'НА, -ы, жс. хувийн сахилга бэл.

САМОДОВЛЕ'ЮЩИЙ, -ая, -ое (книжн.). төгөлдөр, төгс агуулгатай.

САМОДОВО'ЛЬНО, нареч. маадайн, хангалуун, сэхүүн; самодовольно улыбиться маадайн нинээмсөглөх.

САМОДОВО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. маадгар, хангалуун, хангалуун байдалтай, хангалуун зантай хүн.

САМОДОВО'ЛЬСТВО, -а, ср. маадгар зан, хангалуун байдал, биеэ тоох.

САМОДУ'Р, -а, м. сэхүүн зантай хүн, зоргоороо хүн, ёрмо хүн.

САМОДУ'РСТВО, -а, ср. сэхүүн зан, ёрмо явдал, зоргоороо аашлах.

САМОДУ'РСТВОВАТЬ, -ствую, -ствуешь; несов. сэхүүн аашлах, зоргоороо загнах, ёргих.

САМОЗАБВЕ'НИЕ, -я, ср. 1. онгирах, ухаан алдах; 2. амь бие хайрлахгүй, ноёр хоолгүй, амь тавих; работать до самозабвения амь бие хайрлахгүй ажиллах.

САМОЗАРЯ'ДНЫЙ, -ая, -ое. өөрөө цэнэглэдэг, өөрөө сумлагддаг.

САМОЗАЩИ'ТА, -ы; жс. өөрийгөө хамгаалах, биеэ хамгаалах, амиа хамгаалах.

САМОЗВА'НЕЦ, -нца, м. нэр зээлдэгч, хуурамч этгээд.

САМОЗВА'ННЫЙ, -ая, -ое. нэр зээлдсэн, хуурамч САМОЗВА'НСТВО, -а, ср. нэр зээлдэх, хуурамч нэр зүүх.

САМОКА'Т, -а, м. унадаг дугуй.

САМОКРИ'ТИКА, -и, жс. өөрийн шүүмжлэл; вернуть самокритику өөрийн шүүмжлэлийг дэлгэргүүлэх.

САМОКРИТИЧЕСКИЙ, *-ая*; *-ое*. өөрийн шүүмжлэлтэй, өөрийгөө шүүмжилсэн, өөрийн шүүмжлэл бүхий; самокритический доклад өөрийн шүүмжлэлтэй илтгэл.

САМОКРИТИЧНО, *нареч.* өөрийгөө шүүмждэн.

САМОКРИТИЧНЫЙ, *-ая*; *-ов*; *-чен*; *-чна*. өөрийн шүүмжлэлтэй, өөрийгөө шүүмжилсэн; самокритическое выступление өөрийн шүүмжлэлтэй үг хэлэх.

САМОЛЁТ, *-а*; *м* (*нисэх*) онгоц; транспортный самолёт тээврийн нисэх онгоц; самолёт-истребитель сөнөөгч онгоц; учебный самолёт сургуулийн онгоц; пассажирский самолёт суудлын нисэх онгоц.

САМОЛЁТОСТРОЕНИЕ, *-я*; *ср.* нисэх онгоц үйлдвэрлэх.

САМОЛЁТӨСТРОИТЕЛЬНЫЙ, *-ая*; *-ое*. нисэх онгоц үйлдвэрлэх, нисэх онгоцны.

САМОЛИЧНО, *нареч.* өөрийн биеэр, өөрөө, биеэрээ.

САМОЛЮБИВЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-ив*. биеэ тоосон, нэрээ их хичээдэг.

САМОЛЮБИЕ, *-я*; *ср.* биеэ тоох, нэрээ их хичээх.

САМОМНЕНИЕ, *-я*; *ср.* биеэ өргөх, биеэ тоох, би би гэх; страдать самомнением биеэ хэтэрхий өргөх.

САМОНАДЕЯНОСТЬ, *-и*; *ж.* өөртөө найдах, биедээ эрэмших, бардам зан; отличаться большой самонадеянностью биедээ их найдах.

САМОНАДЕЯНИЙ, *-ая*; *-ое*; *-ян*; *-янна*. өөртөө найддаг, биедээ эрэмшсэн, бардам; самонадеянный ответ бардам хариу.

САМООБЛАДАНИЕ, *-я*; *ср.* тэвчээр, биеэ барьж чадах, самбаа; терять самообладание тэвчээр алдах; сократить самообладание самбаатай байх.

САМООБЛОЖЕНИЕ, *-я*; *ср.* сайн дурын татвар, сайн дурын оногдол.

САМООБМАН, *-а*; *м.* биеэ мэхлэх, биеэ хуурах.

САМООБОЛЬЩЕНИЕ, *-я*; *ср.* (*книжн.*) сэтгэлээ хуурах.

САМООБОРОНА, *-и*; *ж.* өөрийгөө дамгаалах.

САМООБРАЗОВАННИЕ, *-я*; *ср.* өөрийгөө боловсруулах, өөрөө сурах.

САМООБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ, *-ая*; *-ое*. биеэ боловсруулах, өөрөө сурах; самообразовательный кружок өөрөө сурах дугуйлан.

САМООБСЛУЖИВАНИЕ, *-я*; *ср.* өөрийгөө үйлчлэх, өөртөө үйлчлэх.

САМООКУПАЕМОСТЬ, *-и*; *ж.* (*спец.*) зарлагаа мөхөх, зардлаа даах.

САМООКУПАТЬСЯ, *-аюсь*; *-аешься*; *несов.* **САМООКУПИТЬСЯ**, *-уплюсь*; *-упишься*; *сов.* зарлагаа мөхөх, зардлаа даах.

САМООПРЕДЕЛЕНИЕ, *-я*; *ср.* тусгаар тогтнох; право наций на самоопределение үндэстний тусгаар тогтнох эрх.

САМООПРЕДЕЛИТЬСЯ, *-люсь*; *-лишься*; *сов.*

САМООПРЕДЕЛИТЬСЯ, *-яюсь*; *-яешься*; *несов.* байр сууриа олох, биеэ даах.

САМООТВЕРЖЕНИЕ, *-я*; *ср.* амь бие хайргүй.

САМООТВЕРЖЕННО, *нареч.* амь (*бие*) хайргүй; самоотверженно трудиться бие хайргүй хөдөлмөрлөх (*ажиллах*).

САМООТВЕРЖЕННОСТЬ, *-и*; *ж.* амь биеийг үл хайрлах.

САМООТВЕРЖЕННЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-жен*, *-женна*. амь биеэ хайрлахгүй, өөрийг бодохгүй, баатарлаг; самоотверженный поступок баатарлаг үйл.

САМООТВОД, *-а*; *м.* өөрөө татгалзах.

САМООТРЕЧЕНИЕ, *-я*; *ср.* (*книжн.*) өөрийн тусыг бодохгүй, бие хайргүй; ценой самоотречения и упорного труда приобрести большие знания бие хайргүй, шургуу зүтгэсээр их эрдэм сурах.

САМОЩЕНКА, *-и*; *ж.* өөрийгөө үнэлэх, дүгнэн үзэх.

САМОПОЖЕРТВОВАНИЕ, *-я*; *ср.* амиа өгөх, амь биеэ хайрлахгүй зүтгэх, юугаа ч хайрлахгүй байх; самопожертвование во имя революции хувьсгалын төлөө амиа өгөх.

САМОПРОИЗВОЛЬНО, *нареч.* аяндаа, өөрөө.

САМОПРОИЗВОЛЬНОСТЬ, *-и*; *ж.* аяндаа үүсэх, өөрөө гарах.

САМОПРОИЗВОЛЬНЫЙ, *-ая*; *-ое*; *-лен*, *-льна*. аяндаа үүсэх, өөрөө гардаг; самопроизвольные движения өөрөө үүсэх хөдөлгөөн.

САМОРАЗВИТИЕ, *-я*; *ср.* 1. өөрийгөө боловсруулах, өөрөө боловсрох; 2. өөрөө хөгжих, дотоод хөгжил.

САМОРЕКЛАМА, *-и*; *ж.* биеэ магтах, өөрийгөө магтах.

САМОРОДНЫЙ, *-ая*; *-ое*. 1. (*байгалийн*) бөөн, цул, жинд; самородное золото бөөн алт; 2. угийн, төрөлхийн; самородный талант төрөлхийн авьяас.

САМОРОДОК, *-док*; *м.* 1. (*байгалийн*) бөөн, цул; самородок металла (*байгалийн*) цул төмөрлөг; 2. төрөлхийн авьяастай хүн, угийн авьяастай хүн; писатель-самородок төрөлхийн авьяастай зохиолч.

САМОСАД, *-а*; *м.* (*разг.*) өөрийн тарьсан тамхи, гэрийн тамхи.

САМОСАДОЧНЫЙ, *-ая*; *-ое*. 1. тунамал давстай; самосадочное озеро тунамал давстай нуур; 2. тунамал; самосадочная соль тунамал давс.

САМОСВАЛ, *-а*; *м.* өөрөө буулгагч машин, хөнгөрөгч машин; грузовик—самосвал өөрөө буулгагч ачааны машин.

САМОСОЗНАНИЕ, *-я*; *ср.* ухамсар; классовое самосознание ангийн ухамсар.

САМОСОХРАНЕНИЕ, *-я*; *ср.* биеэ хамгаалах; инстинкт самосохранения биеэ хамгаалах зөн.

САМОСТОЯТЕЛЬНО, *нареч.* 1. тусгаар, толгой давж, бие даан, тусгаар тогтнох; жить самостоятельно толгой дааж амьдрах; 2. эршүүд, толгой мэдэн; самостоятельно вести себя эршүүд загнах; самостоятельно поступать толгой мэдэн хийх; 3. өөрөө, толгойгоороо; самостоятельно решить задачу боллого толгойгоороо бодох.

САМОСТОЯТЕЛЬНОСТЬ, *-и*; *ж.* 1. биеэ даасан байдал, тусгаар тогтнох; политическая самостоятельность улс төрийн талаар биеэ даасан байдал; самостоятельность государства улсын тусгаар тогтнол; 2. толгой дааж хийсэн байх, бусдын нөлөөгүй байх, өөрийн байх; самостоятельность работы толгой дааж хийсэн ажил; самостоятельность суждения өөрийн бодол.

САМОСТОЯТЕЛЬНЫЙ, *-ая*; *-ов*; *-лен*, *-льна*.

1. тусгаар, биеэ даасан, тусгаар тогтносон; самостоятельное государство тусгаар тогтносон улс; 2. эршүүд; толгой мэдэлтэй; самостоятельный человек толгой мэдэлтэй хүн; 3. өөрөө хийсэн, биеэ дааж хийсэн, бусдын нөлөөгүй; ажлын чадвар бүхий; самостоятельное сочинение бусдын нөлөөгүй зохиол, биеэ даасан зохиол; самостоятельное население ажлын чадвар бүхий хүн ам; ☆ самостоятельное предложение биеэ даасан өгүүлдөр.

САМОСТРЕЛ, *-а*; *м.* сааль (*зэвсэг*).

САМОСТРЕЛЬНЫЙ, *-ая*; *-ое*. өөрөө буудах.

САМОСУД, *-а*; *м.* дур мэдэн шийтгэх.

САМОТЁК, *-а*; *м.* 1. өөрөө урсах, аяндаа гүйх; 2. аяндаа бүтэх, зөнд нь тавих.

САМОТЁКОМ, *нареч.* 1. аяндаа урсан, өөрөө гуйж; вода идёт самотёком ус аяндаа урсч байна; 2. урсгалаар, аяндаа, зөнд нь; работа не должна идти са-

мотёком ажил урсгалаар явах ёсгүй, ажлыг зөнд нь орхиж болохгүй.

САМОУБИЙСТВО, -а, ср. амни хорлох; покончить жизнь самоубийством амни хорлох.

САМОУБИЙЦА, -ы, м. и ж. амни хорлосон хүн. **САМОУВАЖЕНИЕ**, -я, ср. өөрийгөө хүндэтгэх. **САМОУВЕРЕННО**, нареч. өөртөө найдан, биедээ эрэмшин, биеэ би гэж.

САМОУВЕРЕННОСТЬ, -и, ж. өөртөө найдах, биедээ эрэмших, биеэ би гэх; говорить с самоуверенностью биеэ би гэсэн дэвтэй ярих.

САМОУВЕРЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. өөртөө найдсан, биедээ эрэмшсэн, биеэ би гэсэн; самоуверенный молодой человек биедээ эрэмшсэн залуу.

САМОУНИЖЕНИЕ, -я, ср. и **САМОУНИЧИЖЕНИЕ**, -я, ср. биеэ зориуд басах, өөрийгөө дор үзэх.

САМОУПРАВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. өөртөө засах эрх; 2. захиргаа; местное самоуправление нутгийн захиргаа.

САМОУПРАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. дураар ашигласан, зоргоороо загнах; самоуправный поступок зоргоороо загнах явдал.

САМОУПРАВСТВО, -а, ср. дураар аашлах, зоргоороо загнах.

САМОУПРАВСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; несов., (разг.). дураар аашлах, зоргоороо загнах, дур зоргоор шийдэх.

САМОУСПОКОЕНИЕ, -я, ср., **САМОУСПОКОЕНИЕ**, -и, ж. сэтгэлээ тайвшруулах, амарлингуй болох.

САМОУЧИТЕЛЬ, -я, м. өөрөө сурах бичиг.

САМОУЧКА, -и, м. и ж. өөрөө сурсан хүн.

САМОХВАЛЬСТВО, -а, ср. (разг.). биеэ магтах.

САМОХОДНЫЙ, -ая, -ое. өөрөө явагч; самоходная артиллерия өөрөө явагч их буу.

САМОЦВЕТ, -а, м. туяат чулуу, гэрэлт чулуу, гялгар чулуу, зэндмөнө; уральские самоцветы Уралын туяат чулуу.

САМОЦВЕТНЫЙ, -ая, -ое. туяат, гэрэлт, гялгар; самоцветный изумруд туяат маргад.

САМОЦЕЛЬ, -и, ж. гэгц зорилго.

САМОЧИННО, нареч. хууль бусаар, дур зоргоороо; действовать самочинно дур зоргоороо аашлах.

САМОЧИННЫЙ, -ая, -ое. хууль бус, дур зоргоороо үйлдсэн; самочинные действия хууль бус явдал.

САМОЧИНСТВО, -а, ср. хууль бус явдал, дур зоргоороо аашлах.

САМОЧИНСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; несов. хууль бусаар аашлах, дур зоргоороо загнах.

САМОЧУВСТВИЕ, -я, ср. бие лагшин, бие, лагшин; как ваше самочувствие? таны бие ямар байна?

САМШИТ, -а, м. нягт шар.

САМЫЙ, -ая, -ое, мест. определит. 1. чухам яг, мөн, мөнхүү; эта самая книга чухам энэ ном; в этом самом месте яг энд, эгээ л энд; те же самые причины мөнхүү шалтгаан; 2. бүр, яг, ид, жин; с самого утра бүр өглөөнөөс; в самый разгар работы ажлын (яг) ид дунд; в самый полдень жин үдэд; 3. л, ч; уже самый факт появления этой книги есть радостное событие ийм ном гарсан нь ч гэсэн сайшаалтай хэрэг; 4. хамгийн, бүр, нэн; самый хороший хамгийн сайн; самая малость бүр өчүүхэн юм; самый близкий друг бүр дотнын найз; ☆ в самом деле үнэхээр, нээрээ; на самом деле үнэндээ; в самый раз яг тааруулж, яг таарч; сапоги мне в самый раз гутал над яг таарч байна.

САН, -а, м. хэргэм; носить высокий сан их хэргэмтэй байх.

САНАТОРИЙ, -я, м. сувиллын газар. **САНАТОРИО-КУРСОРТНЫЙ**, -ая, -ое. аршаан сувиллын; санаторно-курортная комиссия аршаан сувиллын комисси.

САНАТОРНЫЙ, -ая, -ое. сувиллын газрын; санитарный режим сувиллын газрын дэглэм.

САНДАЛ, -а, м. зандан.

САНДАЛИИ, -ий, ед. -ия, -ии, ж. сандааль, сэрүүн шаахай.

САНИ, -ей. чарга; ехать в санях, ехать на санях чаргаар явах.

САНИТАР, -а, м. санитарч, ариутгагч, цэвэршүүлэгч, асрагч.

САНИТАРИЯ, -и, ж. ариун цэвэр.

САНИТАРКА, -и, ж. санитар эмэгтэй, ариутгагч эмэгтэй, цэвэршүүлэгч эмэгтэй, асрагч эмэгтэй

САНИТАРНЫЙ, -ая, -ое. ариун цэврийн; санитарный инспектор ариун цэврийн байцаагч.

САНКИ, -нок, -нкам. чарга, явган чарга.

САНКЦИОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (книжн.). батлах, зөвшөөрөх.

САНКЦИЯ, -и, ж. (книжн.). 1. батламж, зөвшөөрөл; получить санкцию директора захирлын зөвшөөрөл авах; 2. санкции цээрлэл; экономические санкции өдийн засгийн цээрлэл.

САННЫЙ, -ая, -ое. чаргын, чарган; санный путь чарган зам.

САНОВНИК, -а, м. (устар.). амбан, сайд, түшмэл.

САНОЧКИ, -чек, -чкам. бяцхан чарга; любишь кататься, люби и саночки возить маханд дуртай, малд дургүй.

САНСКРИТ, -а, м. санскрит, самгарди.

САНСКРИТСКИЙ, -ая, -ое. санскрит, самгарди, санскритын, самгардийн; санскритский язык санскрит хэл.

САНТИГРАММ, -а, м. сантиграмм (граммы зууны нэг).

САНТИМЕТР, -а, м. 1. сантиметр (метрийн зууны нэг); 2. сантиметртай шугам, сантиметртэй гууз.

САПЧАСТЬ, -и, ж. (санитарная часть) ариун цэврийн анги.

САП, -а, м. сахуу, ям.

САПА, -ы, ж. (спец.). давших нуувч; ☆ гихой сапой сэмхэн.

САПЁР, -а, м. сапёр, цэргийн барилгачин.

САПЁРНЫЙ, -ая, -ое. сапёрын; сапёрный батальон сапёрын батальон.

САПОГ, -а, род. мн. сапог, м. гутал, савхин гутал; валяные сапоги эсгий гутал; кожаные сапоги савхин гутал; ☆ два сапога пара хоёр таарсан амьтан, ижил дугуй, өрөөсөн дугуй.

САПОЖНИК, -а, м. гуталчин.

САПОЖНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. гутал оёх, гуталчны ажил хийх.

САПОЖНЫЙ, -ая, -ое. гутлын, гуталчны; сапожная мастерская гуталчны газар; сапожная щётка гутлын шуайз.

САПФИР, -а, м. индриил (эрдэнийн чулуу).

САРАЙ, -я, м. саравч, пин; сарай для дров түлээний пин; сенной сарай өвсний саравч.

САРАНЧА, -и, ж., также собир. царцахай; ☆ наброситься на что-нибудь, как саранча хамаг юмыг цөлдмөн сүйтгэх.

САРАФАН, -а, м. сарафан (эмэгтэй хүн өмсөх ханцуйгүй хувцас).

САРДЕЛЬКА, -и, ж. бөдүүн зайдас, зайдас.

САРДИ'НА, -ы, ж., САРДИ'НКА, -и, ж. сардина багас.

САРДОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое (книжн.). Ёжтой, зэвүүн; сардонический смех ёжтой инээх; сардонический взгляд зэвүүн харц.

СА'РЖА, -и, ж. сарж даавуу, дотрын даавуу.

САРКА'ЗМ, -а, м. (книжн.). ингүүхэн үг; гово- рить с сарказмом ингүүхэн үг хэлэх.

САРКАСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ингүүхэн; саркастическая улыбка ингүүхэн инээмсэглэх.

САРКОФА'Г, -а, м. чулуун авс, бунхан.

САРПИ'НКА, -и, ж. сарепт даавуу.

САРЫ'Ч, -а, м. сар (шувуу).

САТАНА', -ы, м. шулам, шулмас.

САТАНИ'НСКИЙ, -ая, -ое. 1. шулмын, шулмасын; 2. шулмасын, шулмын, эрлэг.

САТЕЛЛИ'Т, -а, м. 1. дагууд; 2. хамсаа, хамсаатан.

САТИ'Н, -а, м. сатин (даавуу).

САТИ'НОВЫЙ, -ая, -ое. сатин; сатиновая рубашка сатин цамц.

САТИ'РА, -ы, ж. 1. хошигнол, шоолол, шог; 2. уран элэглэл.

САТИ'РИК, -а, м. уран элэглэгч.

САТИРИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. уран элэглэлийн; сатирический роман уран элэглэлийн роман.

САТРА'П, -а, м. 1. эртний Персийн засаг ноён; 2. эзэрхэр өгөөд.

САТУ'РН, -а, м. санчир, бямба.

САФЬЯ'Н, -а, м. торгон илэр.

САФЬЯ'НОВЫЙ, -ая, -ое. торгон илгэн; сафьяновые сапоги торгон илгэн гутал.

СА'ХАР, -а (-у), м. чихэр; чай с сахаром чихэртэй чай; тростниковый сахар нишингийн чихэр; свекловичный сахар луувангийн чихэр; сахар-рафинад ёстой.

САХАРИ'Н, -а, м. сахарин, чихрийн оронцог.

САХАРИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. чихэрлэг, чихэрлүү, чихэрлэг; сахаристый вкус чихэрлүү амт; сахаристая свёкла чихэрлэг лууван

СА'ХАРИТЬ, -рю, -ришь; несов., что. чихэрлэх, чихэр хийх, чихэр хийцлэх.

СА'ХАРНИЦА, -ы, ж. чихрийн сав.

СА'ХАРНЫЙ, -ая, -ое. 1. чихрийн; сахарный песок элсэн чихэр; сахарный завод чихрийн үйлдвэр; 2. зулгуйч; сахарные речи зулгуйч үг.

САЧО'К, -чка, м. шүүрэн ховоо.

СБА'ВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что и чего. 1. бууруулах, буулгах, саах; сбавить цену үнэ бууруулах, үнэ саах; 2. бууруулах, татуулах, дарах; сбавить спесь омгийг нь дарах; 3. багасгах, хасах; сбавить подкило хагас кило хасах; 4. багасгах, хасагдах, шуугдах; сбавить в весе бие шуугдах.

СБА'ВКА, -и, ж. 1. бууруулах, саах; сбавка цены с товара барааны үнэ бууруулах; 2. буурах, саагдах; большая сбавка их буурах.

СБАВЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. бууруулах, буулгах, саах; 2. бууруулах, татуулах, дарах; 3. багасгах, хасах; 4. багасах, хасагдах.

СБАЛАНСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. баланс гаргах.

СБАЛТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хутгах, холих.

СБЕ'ГАТЬ, -аю, -аешь; сов. (разг.). очоод ирэх, яваад ирэх.

СБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. гүйн буух; 2. зугтах, оргох, босох, алга болох; 3. болих, байх.

СБЕГА'ТЬСЯ, -аюсь; несов. цугларах, гүйлдэн ирэх, хуралдах.

СБЕЖА'ТЬ, -егу, -ежишь; -егут; сов. 1. гүйн буух; сбежать с лестницы шатаар гүйж буух; 2. зугтах, оргох, босох, алга болох; 3. болих, байх; улыбка сбежала с его лица инээмсэглэхээ болив.

СБЕЖА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -ежитесь, -егутся; сов. цугларах, гүйлдэн ирэх, хуралдах; сбежаться на крик хашгирахад гүйлдэн ирэх.

СБЕРЕГА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хадгаламжийн; сберегательная касса хадгаламжийн касс; сберегательная книжка хадгаламжийн дэвтэр.

СБЕРЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хадгалах, гамгай байлгах, гамнах; 2. хамгаалах; 3. хуримтлуулах, хэмнэх, гамнаж хадгалах.

СБЕРЕЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хуримтлуулах, хэмнэх, нөөх, гамнах; 2. сбережения хуримтлуулсан мөнгө; грудные сбережения хөдөлмөрлөж хуримтлуулсан мөнгө.

СБЕРЕ'ЧЬ, -егу, -ежишь, -егут; -ёг, -егла; -ежёнкий (-ён, -ена); сов., кого-что. 1. хадгалах, гамгай байлгах, гамнах; сберечь в целостности библиотеку номын санг бүрэн хадгалах; 2. гамнах, хамгаалах; сберечь шубу от моли үстэй дээл хүйрээс хамгаалах; 3. хуримтлуулах, хэмнэх, гамнан хадгалах; сберечь некоторую сумму денег жаахан мөнгө хуримтлуулах.

СБЕРКА'ССА, -ы, ж. (сберегательная касса) хадгаламжийн касс.

СБЕРКНИ'ЖКА, -и, ж. (сберегательная книжка) хадгаламжийн дэвтэр.

СБИВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. цохиж унагах, ховх цохих, дайрч унагах; 2. буудаж унагах, сөнөөх; 3. майжийлгах, майжиг болгох; 4. бүлэх; 5. эвлэрүүдэх; 6. самууруулах, самгардуулах, алдуулах, бууруулах, дарах.

СБИВА'ТЬСЯ, -аюсь; несов. 1. кэлтийх, ойчих, хөдлөх; 2. майжийх, майжиг болох; 3. өрөмтөх, ялгарах; 4. самуурах, будлих, алдах; 5. овоорох, бөөгнөрөх; 6. төөрөх, зүг алдах.

СБИ'ВЧИВО, нареч. будилж, самуурч; сбивчиво говорить ярихдаа будлих.

СБИ'ВЧИВОСТЬ, -и, ж. будлиантай байх, самуурсан байх; сбивчивость показаний будлиантай мэдүүлэг, мэдүүлэхдээ будлих.

СБИ'ВЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. будлиантай, будилсан, самуурсан; сбивчивый ответ будилсан харну.

СБИТЬ, собью, собьёшь; сбей; сбитый; сов. 1. цохиж унагах, ховх цохих, дайрч унагах; сбить с ног дайрч унагах; 2. буудаж унагах, сөнөөх; сбить вражеский самолет дайсны онгоц сөнөөх; 3. майжийлгах, майжиг болгох, элээх; сбить каблучи гутлын хаа өсгийг майжийлгах; 4. бүлэх; сбить масло тос бүлэх; 5. эвлүүдэх; сбить ящик из досок банзаар хайрцаг эвлүүдэх; 6. самууруулах, самгардуулах, алдуулах; сбить с толку самууруулах; 7. бууруулах, дарах; сбить цену үнэ бууруулах; сбить спесь с кого-либо омгийг нь дарах.

СБИ'ТЬСЯ 1, собьюсь, собьёшься; сбейся; сов. 1. хэлтийх, ойчих, хөдлөх; шляпа сбилась набор бүрх малгай нь хажуу тийш хэлтийх; повязка сбилась боолт нь ойчив, боолт нь хөдлөв; 2. майжийх, майжиг болох, элэх; каблучи сбились гутлын өсгийг майжийв; 3. самуурах, будлих, алдах; сбиться в показаниях мэдүүлэхдээ самуурах; 6. төөрөх, зүг

алдах; сбиться с дороги тоорах; ☆ сбиться с ног адарч ойчиход хурьх.

СБИ'ТЬСЯ II, *1 и 2 л. не употр., србвдтнй; сов.*
1. ерөмтөх, ялгарах; масло сбилось тос ерөмтөв;
2. овоорох, бөөгнөрөх; люди сбились в кучу хүмүүс нэг газар бөөгнөрөн.

СБЛИЖА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. ойртуулах, ойр болгох; 2. ойр дотно болгох, дотно болгох, нөхөрлөх.

СБЛИЖА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. ойртох, ойр болох; 2. ойролцоо болох, адилавтар болох; 3. нөхөрлөх, найзлах, дотно болох.

СБЛИЖЕ'НИЕ, *-я, ср.* ойртох, ойр болох, нөхөрлөх, найзлах; дружеское сближение ойртож нөхөрлөх.

СБЛИ'ЗИТЬ, *-ажу, -изишь; -иженный; сов.* 1. ойртуулах, ойр болгох; сблизить ножки циркуля гортигийн хөлийг ойртуулах; 2. ойр дотно болгох, дотно болгох, нөхөрлөх; общая работа сблизила их ажил нэгтэй учир тэд ойр дотно болов.

СБЛИ'ЗИТЬСЯ, *-ажусь, -изишься; сов.* 1. ойртох, ойр болох; 2. ойролцоо болох, адилавтар болох; взгляды сблизились үзэл ойролцоо болов; 3. нөхөрлөх, найзлах, дотно болох; дети быстро сблизились хүүхдүүд түргэн найзлав.

СБЛОКИРОВА'ТЬСЯ, *-руюсь, -руешься; сов.* эвсэл байгуулах, эвсэлдэх.

СБОЙ, *-я, м. (спец.)* толгой шийр, гэдэс дотор.

СБО'КУ, *нареч.* 1. хажууд; стать сбоку хажууд зогсох; 2. хажуугаас, хажуу талаас; смотреть сбоку хажуу талаас нь харах.

СБОЛТА'ТЬ, *-аю, -аешь; соболтанный; сов.* что с чем. кутгах, колих, кольж кутгах; сболтать молоко с желтками сүүнд өндөгний шар кольж кутгах.

СБОЛТНУ'ТЬ, *-ну, -нёшь; сов.* что (рав.). хэлчкөх, үг алдах, чалччихах; сболтнуть глупость дэмий юм чалчихах.

СБОР, *-а, м.* 1. кураах, түүх; сбор урожая тариа кураах; 2. татвар, татсан мөнгө; таможенный сбор гайлийн татвар; 3. цуглах, цугларах; сбор назначен в 6 часов 6 цагт цуглахаар тогтжээ; 4. цуглаан; сбор дружины бүлгэмийн цуглаан; 5. түр цэрэг татах; 6. цугларах дохио; бить сбор цугларах дохионы хөнгөрөг бүрдлэх, цуглах дохио өгөх; 7. сборки төхөөрөх; сборки в дороге юманд явахаар төхөөрөх; ☆ все в сборе бүгд цуглажээ.

СБО'РИЩЕ, *-а, ср. (разг. неодобр.)* овооролдоон цуглаан, сүрэг.

СБО'РКА, *-и, ж.* 1. эвлүүлэх, угсрах; сборка машин машин угсрах; 2. хуниас; юбка в сборку куннастай банзал.

СБО'РНИК, *-а, м.* эмхтгэл; сборник статей егүүллийн эмхтгэл.

СБО'РНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. цуглах, цугларах; сборный пункт цуглах газар; 2. угсарма л, эвлүүдсэн, түүвэр; сборный дом угсарма л байшин; сборный поезд түүвэр гялт тэрэг; 3. шигшээ; сборная футбольная команда хөл бөмбөгийн шигшээ баг.

СБО'РОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* угсрах; сборочный цех угсрах тасаг.

СБО'РЩИК, *-а, м.* 1. татвар кураагч; сборщик членских взносов гишүүний татвар кураагч; 2. угсрагч; сборщик двигателей хөдөлгүүр угсрагч.

СБА'СЫВАНИЕ, *-я, ср.* хаях, тайлж хаях, унагаах.

СБА'СЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хаях, унагаах, буулгах; 2. тайлж хаях, хуу татан хаях, хуулан хаях; 3. түлхэн унагах, устгах; 4. унагах, гээх, гүвэх,

СБРИВА'ТЬ, *гаю, -аешь; несов., СБРИТЬ, сб рюю, сб рещешь, сб ритый; сов., что.* хусах, авах; сбрить бороду сахдаа авах.

СБРОД, *-а, м.* собир. (превр.), муусайн хүн, новш, шаар; всякий сброд элдэв муусайн хүн.

СБРОС, *-а, м.* хаях.

СБРО'СИТЬ, *-ошу, -осишь; -ошенный; сов.* 1. хаях, унагаах, буулгах; сбросить смег с крыши дээврийн цас унагаах; 2. тайлж хаях, хуу татан хаях, хуулан хаях; сбросить с себя одежду хөнгжлөө хуу татан хаях; 3. түлхэн унагах, унагах; сбросить власть буржуазии хөрөнгөтний засгийг түлхэн унагах; 4. унагах, гээх, гүвэх; деревья сбросили летний наряд мод зуныхаа өмсгөлийг гээв, мод навчсаа гээв; ☆ сбросить со счетов тоохоо болих; сбросить маску хоёр нүүр гаргахаа болих, жинхэнэ нүүр царайгаа харуулах.

СБРО'СИТЬСЯ, *-ошусь, -осишься; сов.* 1. үсэрг буух, харайж буух. 2. мөнгөө нийлүүлэх; сбросились и купили телевизор мөнгөө нийлүүлж зурагт радио худалдаж авлаа.

СБРУ'Я, *-и, ж.* тоног.

СБРЫ'ЗГИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.; СБРЫ'ЗНУТЬ, *-ну, -нёшь; -нутый; сов., что.* түсэргэх, шурших, цацах; сбрызнуть бельё перед глаженьем индүүдэхийн өмнө угаашинд ус түсэргэх.*

СБЫВА'ТЬ I, *-аю, -аешь; несов.* 1. борлуулах, худалдах; 2. далд оруулах, салах.

СБЫВА'ТЬ II, *-ает; несов.* татрах.

СБЫВА'ТЬСЯ, *-ается; несов.* бүтэх, биелэх, гүйцэлдэх.

СБЫТ, *-а, м.* борлуулах, худалдах, борлуулалт, худалдаа; рынок сбыта борлуулах зах зээл; сбыт товаров бараа борлуулалт, бараа борлуулах; отдел сбыта борлуулах хэлтэс.

СБЫТОВО'Й, *-ая, -ое.* борлуулах, худалдах, худалдааны; сбытовые организации борлуулах байгууллааг.

СБЫТЬ I, *сбуду, сбудешь; сбыл, была, сбыло; сб удь; сов., кого-что (разг.)* 1. борлуулах, худалдах; сбыть много товаров их бараа борлуулах; 2. далд оруулах, салах; сбыть с рук что-либо ненужное хэрэггүй юм далд оруулах.

СБЫТЬ II, *1 и 2 л. не употр., сб удёт; сбыл, была, было; сов.* татрах, татах; вода в реке была голын ус татрав.

СБЫ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., сб удется; сбылся, сбылась; сб удьсь; сов.* бүтэх, биелэх, гүйцэх; наш дежид мон сбьлся санасан хэрэг минь бүтэв.

СВА'ДЕБНЫЙ, *-ая, -ое.* хуримын; свадебные обряды хуримын ёслол; свадебные песни хуримын дуу.

СВА'ДЬБА, *-ы, род. мн. -деб, -дьям, ж.* хурим, төр, хурим төр; справлять свадьбу хурим хийх.

СВА'ЙНЫЙ, *-ая, -ое.* шонт, шон дээр барьсан, тулгат, тулга дээр барьсан; свайные постройки шонт барилга, тулгат барилга.

СВА'ЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что (разг.)* 1. унагах, хаях; 2. хаях, овоолох; 3. түлхэх, тодох; 4. багасах, буух.

СВА'ЛИВАТЬСЯ I, *-ажьсь, -авьсь; несов.* 1. унах, ойчих; 2. хөвтөх, өвдөх.

СВА'ЛИВАТЬСЯ II, *-ается; несов.* ширэлдэх.

СВАЛИ'ТЬ, *-авлю, -алишь; -аленный; сов.* 1. унагах, хаях; ветер свалил дерево салхи мод унагам; 2. хаях, овоолох; свалить мусор в яму хог нүх рүү хаях; свалить дрова в кучу гүлээ овоолох; 3. түлхэх, тодох; свалить ответственность на другого карнуцлагы күн рүү түлхэх; 4. багасах, буурах; шар свалил, повесила прожлада халуун буурч, сэрү татав,

СВАЛИТЬСЯ, *-алюсь, -алишься; сов.* 1. унах, ойчих; дерево свалилось мод унав; 2. хэвтэх, өвдөх.
СВАЛКА, *-и, ж.* 1. унагах, хаях; 2. хог хаях газар, хог; выбросить на свалку хог дээр хаях.

СВАЛЯТЬ, *-яю, -яешь; свальный; сов.* бөөрөнхийлөх, дагах, хийх; свалять войлок эсгий хийх; ☆ свалять дурака тэнэглэх.

СВАЛЯТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -яется; сов.* ширэлдэх; у лошади грива свалалась морины дэл ширэлдчихжээ.

СВАРИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. чанах, болгох, хийх; 2. ширээх, гагнах.

СВАРИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* 1. болох, чанагдах; 2. ширээгдэх, гагнагдах.

СВАРИТЬ, *сварю, сварить; сваренный; сов.* 1. чанах, болгох, хийх; сварить курицу тахианы мах чанах; сварить клей цавуу чанах; сварить суп шөл кийх; 2. ширээх, гагнах.

СВАРИТЬСЯ, *-арится; сов.* 1. болох, чанагдах; суп сварился шөл болов; 2. ширээгдэх, гагнагдах.

СВАРКА, *-и, ж.* ширээх, гагнах, ширээлт, гагвалт.

СВАРЛИВОСТЬ, *-и, ж.* гэмэргэн зан, яншаа зан, көрүүдч зан.

СВАРЛИВЫЙ, *-ая, -ое.* гэмэргэн, яншаа, көрүүч.

СВАРНОЙ, *-ая, -ое.* ширээмэл, гагнасан; сварное со единение гагнасан залгаас.

СВАРОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* ширээх, гагнах; сварочные работы ширээх ажил.

СВАРЩИК, *-а, м.* ширээгч, гагнуурчин.

СВАСТИКА, *-и, ж.* кас тэмдэг.

СВАТ, *-а, м.* 1. зууч; 2. худ.

СВАТАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. зуучлаж, зууч болох, хадамлах; 2. хүүхэн гуйх.

СВАТАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., к кому и ва кого.* хүүхэн гуйх, хадамлах; свататься за дочь соседа айлынхаа охиныг гуйх.

СВАТОВСТВО, *-а, ср.* хүүхэн гуйх, хадамлах.

СВАХА, *-и, ж.* зууч өхнөр, худгай.

СВАЯ, *-и, ж.* шон, тулга; забить сваи шон шах.

СВЕДЕНИЕ, *-я, ср.* 1. мэдэх, мэдэгдэх; известие до чьего-либо сведения хүнд мэдэгдэх, сонорт хүргэх; принять к сведению мэдэж авах, анхаарах; 2. мэдээ, сурга; иметь сведения о ком-либо хүний тухай мэдээ авсан байх, сурга дуулсан байх; 3. мэдлэг; обладать большими сведениями по математике тооны ухааны мэдлэг ихтэй байх; 4. мэдээ, гайлан; представить сведения с чем-либо юмны мэдээ гаргаж өгөх.

СВЕДУЩИЙ, *-ая, -ее; -ущ.* юм мэддэг, мэдлэг ихтэй, мэдэх; сведущий учёный мэдлэг ихтэй эрдэмтэн.

СВЕЖЕВАТЬ, *-жую, -жуешь; -жванный; несов., кого-что.* өвчлх, гэдэс дотрыг нь гаргах; свежывать медведя баавгай өвчлх.

СВЕЖЕИСПЕЧЕННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. сая болгосон халуун, шинэ; свежеспеченный хлеб калуун талх, сая болгосон талх; 2. сая болсон, цэл ногооноороо байгаа.

СВЕЖЕПРОСОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* шинэ давсалсан, шинэ дарсан, давс багатай; свежепросольный огурец шинэ давсалсан хэмх.

СВЕЖЕСТЬ, *-и, ж.* 1. шинэ; свежесть овощей шинэ ногоо; во первой свежести хуучрах янз орсон; 2. сэрүү (н); пахнуло свежестью сэрүү татав.

СВЕЖЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* 1. сэрүүн болох, сэрүү орох, жихүүн болох, жихүүрэх; ветер свежест салхи жихүүн болж байна; 2. царай орох, өнгө орох.

СВЕЖИЙ, *-ая, -ее; свеж, свежа, свежо, свежий и свежий.* 1. шинэ; свежее мясо шинэ мах; 2. давслаагүй; свежий огурец давслаагүй хэмх; 3. цэвэр, эрүүл; свежий воздух цэвэр агаар, эрүүл салхи; 4. сэрүүн, жихүүн, хүйтэн; свежий ветер жихүүн салхи; 5. угаагаад өмсөөгүй, цэвэр; свежее бельё цэвэр дотуур хувцас; 6. шинэ, саян, сая гарсан, сая олсон; свежая газета шинэ сонин; 7. хуучраагүй; 8. эрүүл саруул, ануухан; свежий цвет лица эрүүл саруул царай; свежий вид ануухан харгдах; 9. шинэ, сүүлийн; свежий номер газеты шинэ сонин, сонин сүүлийн дугаар; 10. шинэ, ядарч зүдрээгүй, тэнхээ орсон; со свежими силами тэнхээ орж.

СВЕЗТИ, *-зу, -зешь; свез, свезла; свезший, -зённый (-ён, -ена); 1.* тээж аваачих, хургэх; свезти больного в больницу өвчтөнийг эмнэлэгт хүргэх; 2. буулгах; свезти с горы уулаас буулгах; 3. гаргаж аваачих, гаргах; свезти мусор со двора хашаанаас хог гаргах.

СВЁКЛА, *-ы, ж.* улаан манжин, алаг лууван; столовая свёкла улаан манжин; сахарная свёкла чихрийн манжин; кормовая свёкла малын гэжээлийн манжин.

СВЕКЛОВИЦА, *-ы, ж.* чихрийн лууван.

СВЕКЛОВИЧНЫЙ, *-ая, -ое.* чихрийн луувангийн; свекловичные посевы чихрийн луувангийн тарилга; свекловичный сок чихрийн луувангийн шүүс.

СВЕКЛОВОД, *-а, м.* алаг лууван таригч, алаг луувангийн мэргэжилтэн.

СВЕКЛОВОДСТВО, *-а, ср.* алаг лууван тарих.

СВЕКЛОВОДЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* алаг лууван тарьдаг, алаг лууван тарих; свекловодческий союз алаг лууван тарьдаг сангийн аж ахуй.

СВЕКЛОСЕЯНИЕ, *-я, ср.* алаг лууван тарих.

СВЕКЛОУБОРОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* алаг лууван кураах; свеклоуборочная машина алаг лууван хураах машин.

СВЕКОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* алаг луувангийн; свекольная ботва алаг луувангийн иш навч.

СВЁКОР, *-кра, м.* кадам эпэг, кадам аав.

СВЕКРОВЬ, *-и, ж.* кадам эх, кадам ээж.

СВЕРГАТЬ, *-аю, -аешь; несов., СВЕРГНУТЬ, -ну, -нешь; сверг (и свергнул), свергла; сов., кого-что (высок.).* 1. түлхэн унагах, авч хаях, буулгах; 2. түлхэн унагах, устгах; свергнуть самодержавие хаант засгийг түлхэн унагах.

СВЕРЖЕНИЕ, *-я, ср.* түлхэн унагах, устгах; свержение ига капитализма капитализмын дарлалыг устгах.

СВЕРНУТЬ, *-рю, -ришь; свернутый; сов., что с чем.* тулган үзэх, нийлүүлэн хянах, тулгах, нийлүүлэх; свернуть копию с подлинником хуулбарыг эхлэх нь тулган үзэх.

СВЕРКА, *-и, ж.* 1. нийлүүлэх, тулгах; 2. хянах, даралт хуудас.

СВЕРКАНИЕ, *-я, ср.* гялалзах, цахилах, гялбах; сверкание молнии цахилгаан цахилах.

СВЕРКАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. гялганах, гялтганах, гялталзах, гялалзах, цахилах, гялбах; сверкают звёзды од гялалзаж байна; 2. гялганах; гялалзах; глаза сверкали гневом уурлаж нүд нь гялалзав, уур нь хүрвэ.

СВЕРКНУТЬ, *-ну, -нешь; однокр.* 1. гялсхийх, цахилах, гялбах; сверкнула молния цахилгаан гялсхийв; 2. дотор орох; сверкнула мысль бодол дотор оров.

СВЕРЛЕНИЕ, *-я, ср.* өрөмдөх, нүхлэх

СВЕРЛИЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өрөмдөх; сверлильный станок өрөмдөх суурь машин.

СВЕРЛИТЬ, -лю, -лишь; *несов.* өрөмдөх, нүхлэх; сверлить отверстие в доске банз өрөмдөж нүхлэх.

СВЕРЛО, -а, *мн.* свёрла, свёрл, свёрлам, ср; өрөм.

СВЕРЛОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. өрөмдөх, өрөмдөг.

СВЕРЛОВЩИК, -а, *м.* өрөмдөгч.

СВЕРНУТЬ, -ну, -ншь; *свернутый*; *сов.* 1. хуйлах, хуйлж эвхэх, ороож эвхэх, ороох; свернуть ковёр хивс хуйлах; свернуть папиросу тамхи ороох; 2. хумих, хумхих; цветы свернули свои лепестки цэцэг дэлбээ хумхив; 3. цомтгох, багасгах; свернуть производство үйлдвэрлэлийг цомтгох; свернуть фронт фронтыг цомтгох; 4. эргэх, гарах, казайх, гажих; свернуть с дороги замаас казайх, замаас гарах; свернуть направо баруун гар тийшээ эргэх; ☆ свернуть шею хүзүүгээ булгалах.

СВЕРНУТЬСЯ, -нусь, -ншись; *сов.* 1. хуйлах, хуйлагдах, хуйлран эвхрэх, кумирах, этийх; кора, засыхая, свернулась холтос катаж этийв; 2. цагариглан хэвтэх, атирах; кошка свернулась клубком муур цагариглан хэвтэв; 3. бүлэгнэх, нөжрөх, бүрэлдэх; ээдэх, язармагтах; молоко свернулось сүү эрдэв; кровь свернулась цус нөжрөв; 4. цомтох, багсах; производство свернулось үйлдвэрлэл багасав.

СВЕРСТАТЬ, -аю, -аешь; *свёрстанный*; *сов.* (*спец.*) үсэг өрсний дараа куудсуудаар куваарилах.

СВЕРСТНИК, -а, *м.* үеийн хүн, чацуу хүн, үетэн, чацуутан.

СВЕРСТНИЦА, -а, *ж.* үеийн эмэгтэй, чацуу эмэгтэй.

СВЕРСТАВАТЬ, -ываю, -ываешь; *несов.* (*спец.*) үсэг өрсний дараа куудсуудаар куваарилж.

СВЕРТОК, -тка, *м.* боодол, боолттой юм.

СВЕРТОВАНИЕ, -я, *ср.* 1. куйлах, куйлж эвхэх, ороох; 2. цомтгох, багасгах; 3. бүлэгнэх, нөжрөх, бүрэлдэх; ээдэх, язармагтах; свертывание крови цус бүлэгнэх.

СВЕРТЫВАТЬ, -аю, -авшь; *несов.* (*разг.*) 1. куйлах, куйлж эвхэх, ороож эвхэх, ороох; 2. кумих, кумхих; 3. цомтгох, багасгах; 4. эргэх, гарах, казайх, гажих.

СВЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* (*разг.*) 1. хуйлах, куйлагдах, куйлран, эвхрэх, кумирах этийх; 2. цагариглан хэвтэх, атирах; 3. бүлэгнэх, нөжрөх, бүрэлдэх; ээдэх, язармагтах; 4. цомтох, багсах.

СВЕРХ, *предлог с род. п.* 1. дээр, дээгүүр; сверх ватника надеть тулуп хөвөнтэй хүрмийн дээгүүр нэхий дээл өмсөх; 2. гадуур, гадна, илүү, давуулсан, хэтэрсэн; процент выполнения сверх плана төлөвлөгөө давуулан биелүүлсэн хувь; расходы сверх сметы төсөөс хэтэрсэн зардал; 3. гадна; сверх заработной платы получает премии цалингаас гадна шагнал авдаг; 4. үгүй байтал; сверх всякого ожидания огт санаанд үгүй байтал.

СВЕРХМОЩНЫЙ, -ая, -ое. хэт хүчтэй, үлэмж хүчтэй; сверхмощный двигатель хэт хүчтэй хөдөлгүүр.

СВЕРХПЛААНОВЫЙ, -ая, -ое. төлөвлөгөөнөөс гадуур хийсэн, төлөвлөснөөс илүү гүйцэтгэсэн, төлөвлөснөөс давуулсан; сверхплановая работа төлөвлөгөөнөөс гадуур хийсэн ажил, төлөвлөгөө давуулан гүйцэтгэсэн ажил.

СВЕРХПРИБЫЛЬ, -и, *ж.* илүү ашиг, хэт ашиг.

СВЕРХСКОРОСТНОЙ, -ая, -ое. хэт хурдан, сверхскоростная плавка металла төмөрлөгийг хэт хурдан хайлуулах,

СВЕРХСРОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. улирсан, хугацаа хэтэрсэн, хугацаа дууссан, хугацаанаас илүү; сверхсрочная военная служба хугацаанаас илүү цэргийн алба хаах, цэргийн албанд улирах; сверхсрочный сержант улирсан түрүүч; 2. маш яаралтай, хэт яаралтай; сверхсрочное задание маш яаралтай даалгавар.

СВЕРХУ, *нареч.* 1. дээр, дээгүүр, өнгөнөөсөө, өнгөн талаасаа; жир плаваает сверху дээр нь тос хөвнө; сыр заплесневел только сверху бяслаг зөвхөн өнгөнөөсөө хөгцөрчээ; 2. дээрээс; вторая строка сверху дээрээс хоёрдох мөр; 3. дээрээс, өндөр дээрээс; вид сверху өндөр дээрээс харагдах байдал; 4. дээд газраас гаргасан, дээд газрын, дээрээс гаргасан; директива сверху дээд газрын удирдамж.

СВЕРХУРОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. илүү цагийг; сверхурочная работа илүү цагийн ажил; 2. сверхурочные илүү цагийн ажлын хөлс.

СВЕРХЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хүний хэмээс хэтэрсэн, дааж давшгүй; сверхчеловеческий труд дааж давшгүй хөдөлмөр.

СВЕРХЪЕСТЕСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. 1. ид шидэт, ирд хувилгааны; сверхъестественные силы ирд хувилгааны хүчин; 2. ер бусын, гайхамшигт; сверхъестественная скорость ер бусын хурд.

СВЕРЧОК -чка, *м.* хүрэлзгэнэ.

СВЕРШАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* бүтээх, үйлдэх, гүйцэтгэх.

СВЕРШАТЬСЯ, -ается; *несов.* бүтэх, гүйцэлдэх, дайрах, учрах.

СВЕРШИТЬ, -шу, -ишь; *свершенный* (-эн, -ена); *сов.*, что (*высок.*) бүтээх, үйлдэх, гүйцэтгэх.

СВЕРШИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -иштя; *сов.* (*высок.*) бүтэх, гүйцэлдэх, дайрах, учрах.

СВЕРЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* тулган үзэх, нийлүүлэн хянах, тулгах, нийлүүлэх.

СВЕРЯТЬСЯ, -яюсь -яешься; *несов.* тулган үзэх, СВЕСИТЬ, свешу, свесить; *свесенный*; *сов.*, что 20-что унжуулах; свесить ноги хөлөө унжуулах.

СВЕСИТЬСЯ, свешусь, свесись; *сов.* унжих; через забор свесились ветви дерева модны мөчир хашаан дээгүүр унжина.

СВЕСТИ сведу, сведёшь; *свел, свела; сведший; сведённый* (-ён, -ена); *свеса; сов.*, кого-что. 1. буулгах, хөтөлж буулгах; свести ребёнка с лестницы хүүхэд шатан дээрээс буулгах; 2. зайлуулах, хөтөлж зайлуулах; свести лошадь с дороги морно хөтөлж замаас зайлуулах; 3. хүргэж өгөх, аваачиж өгөх; свести ребёнка в школу хүүхэд сургуульд нь хүргэж өгөх; 4. арилгах; свести бородавку үү арилгах; 5. нийлүүлэх, ойртуулах, шахах; свести доски пола шалны банз шахах; 6. нэг дор авчрах, цуглуулах, бөөгнөрүүлэх; свести всех ребят в зал бүх хүүхдийг танхимд цуглуулах; 7. уулзуулах, учруулах; свести друзей найз нарыг уулзуулах; 8. танилдуулах, ханидуулах, болгох, танилцах, ханилах, болох; свести знакомство с кем-либо хүнтэй танилцах, танил болох; 9. хуулах, буулгах; свести рисунок на кальку зураг гэрэлтүүлэх цаасан дээр буулгах; 10. нэгтгэх; дүгнэх; свести данные в таблицу баримтыг нэгтгэн хүснэгтлэх; 11. хязгаарлах, хэмжээлэх, товчлох, болгох; свести работу к самому необходимому аялаа чухам зайлшгүй зүйлээр хязгаарлах; 12. чиглүүлэх, оруулах; свести разговор на вчерашний случай яриагаа өчигдрийн явдал руу чиглүүлэх; 13. огтлох, хядах; свести лес ой хядах; 14. татах; сударгойго свело ногу хөлийн шөрмөс татав; ☆ свести концы с концами дөнгөж данган болж байх, чуутай чаатай амьдрах; свести счёты с кем-либо хүнээс харьдгаа

ввах; свести с ума 1) галзууруулах, солноруулах; 2) ухаа алдуулах.

СВЕСТИ'СЬ, 1 и 2 л не употр., *сведётся, свёлся и свелся, свелась сведшийся; сведясь; сов., к чему и на что*. 1. буулгадах; 2. хязгаарлагдах, хэмжээлэгдэх, болж дуусах; дело свелось к пустякам хэрэг шалиггүй юм болж дуусав.

СВЕТ 1, -а, м. 1. гэрэл, гэгээ; солнечный свет нарны гэрэл; при электрическом свете цахилгаан гэрэлд; преломление света гэрэл хугарах; 2. дэн, гэрэл; *зажечь свет* гэрэл барих, дэн барих; 3. гэрэлтэй газар, гэрэл; *выйти на свет* гэрэлтэй газар гарах; 4. гэгээ, үүр; *чуть свет* хар өглөөгүүр; 5. гэрэл, туяа; свет правды үнэний гэрэл; *ученье — свет, неученье — тьма* сурсан далай, сураагүй балай; ☆ в свете чего-либо үүднээс; үзэхэд; в свете науки шинжлэх ухааны үүднээс; пролить (бросать) свет на что-либо тайябарлах, ойлгомжтой болгох; представить что-либо в мрачном свете юмыг муу талаас нь харуулах.

СВЕТ II -а, м. 1. дэлхий, ертөнц, одон орон; страны света дөрвөн зүг; части света зургаан тив; путешествия вокруг света дэлхийг тойрон жуулчлах; 2. хүн, олон нийт; *всему свету* это известно үүнийг хүн бүхэн мэднэ; 3. дээд нийгэмлэг, язгууртны хүрээ; ☆ *белый свет* алтан дэлхий, нарт ертөнц; *привести на свет* хүн болгон төрүүлэх; *явиться на свет*, *увидеть свет* 1) хүн болон төрөх, хүний биений олох, төрөх; 2) нийтлэгдэх, буй болох; *жить со света* тонилгох; *более всего на свете* камгаас илүү; *ни за что на свете* ясан ч, яалаа ч гэсэн, юу болсон ч; *тот свет* койт нас; *отправиться на тот свет* талийгаач болгох; *отправиться на тот свет* талийгаач болох; *на край света* газрын мухарт.

СВЕТА'ТЬ, -ает; *бвл.*, *несов.* үүр цайх, гэгээрэх, үүр гийх, үүрийн хяраа шарлах.

СВЕТЕЛКА, -и, ж, (*устар.*) гэгээн тасалгаа.

СВЕТИ'ЛО, -а, ср. 1. од; движение небесных светил отгоргуйн одны хөдөлгөөн; 2. алдарт зүтгэлтэн, гэгээн эрдэмтэн; светило науки шинжлэх ухааны алдарт зүтгэлтэн.

СВЕТИ'ЛЬНИК, -а, м. 1. зул, тосон дэн; 2. гийгүүлэгч; светильник разума оюуныг гийгүүлэгч.

СВЕТИ'ТЬ, *свечу, светишь; несов.* 1. гэрэлтэх, гийх; 2. гэрэлтүүлэх, гэрэл барьж өгөх; *светить кому-либо* фонарём хүнд дэнлүү барьж өгөх.

СВЕТИ'ТЬСЯ, *свечусь, светишься; несов.* 1. гялалзах; гэрэлтэх, гэрэл гаргах; тускло светится луна в сумраке тумана манан бүрхэхийлээд сар бүдэг гэрэлтэнэ; 2. гялалзах; в глазах светилась радость баярлаж, нүд нь гялалдаж байв.

СВЕТЛЕ'ТЬ, -ею, -ешь; *несов.* 1. гэгээ орох, гэгээн болох, гэгээрэх; небо над горизонтом светлеет тэнгэрийн хаяа гэгээрч байна; 2. гэгээрэх, саруул болох, үүр цайх; на улице светлеет гадаа саруул болж байна; 3. гялалзах харагдах; 4 саруул болох; *ум светлеет* ухаан саруул болов.

СВЕТЛЕ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -еется; *несов.* гялалзан харагдах, гялалзах.

СВЕТИ'ЦА, -ы, ж, саруул тасалгаа, зочдын өрөө. **СВЕТИЛО'**, *нареч.* 1. саруул, гэгээн, гэрэлтэй, гэрэл сайтай; лампа светло горит дэн гэрэл сайтай ноож байна; 2. саруул байх, гэгээн байх, гэрэлтэй байх; на дворе светло гадаа гэрэлтэй байна.

СВЕ'ТЛЫЙ, -ая, -ое; -тел, -тла, -тло. 1. гэгээн, гэрэлтэй; светлая лампа гэрэлтэй дэн; 2. саруул, гэгээн, гэрэлтэй; светлая комната саруул тасалгаа; 3. хурц, гялгар, гялалзан; светлый огонёк гялалзан гал; 4. тунгалаг, цэвэр; светлый ручеек тунгалаг булаг; 5. цайвар, цэгээн, бүдэг, шингэн; светлый

костюм цайвар хувцас; 6. гэгээн, гэрэлт, саруул; светлое будущее гэгээн ирээдүй; 7. саруул; светлый ум саруул ухаан.

СВЕТЛЯЧО'К, -чка, м. галт хорхой.

СВЕТОЕ'Й -ая, -ое. 1. гэрлийн; светские волны гэрлийн долгио; 2. гэрэл, цахилгаан гэрлээр хийсэн; световой сигнал гэрэл дохио.

СВЕТОЛЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. гэрлээр эмнэх, гэрэл засал.

СВЕТОЛЮБИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. гэрэлд дуртай, наранд ургадаг; светолюбивые растения наранд ургадаг ургамал.

СВЕТОМАСКИР'ВКА, -и, ж. гэрэл далдлах; халхлах.

СВЕТОНЕПРОНИЦА'ЕМЫЙ, -ая, -ое. гэрэл нэвтрэхгүй.

СВЕТОПРЕСТАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. галав юлэх.

СВЕТОСИ'ЛА, -ы, ж. (*спец.*) гэрлийн хүч.

СВЕТОТЕ'ХНИКА, -и, ж. гэрлийн техник (*гэрэл гаргах, ашиглах аргыг шинжлэх техникийн ухааны салбар*).

СВЕТОФИ'ЛТР, -а, м. гэрлийн шүүр.

СВЕТОФО'Р, -а, м. (*замык*) гэрэл дохио.

СВЕ'ТОЧ, -а, м. соён гийгүүлэгч, түгээгч; светоч науки шинжлэх ухааныг түгээгч.

СВЕТОЧУВСТВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. гэрэлд эмзэг; светочувствительная плёнка гэрэлд эмзэг хальс.

СВЕ'ТСКИЙ, -ая, -ое (*устар.*) 1. иргэний, төрийн хар, төрийн хар; светское образование иргэний боловсрол; төрийн боловсрол; светская школа иргэний сургууль, төрийн сургууль; светские лица харчууд; 2. дээд нийгэмлэгийн, язгууртны хүрээний, язгууртны; светский человек дээд нийгэмлэгийн хүн, язгууртны хүрээний хүн.

СВЕЧА, -и, мн. *свечи, свечей, свечам, ж.* 1. лаа; *зажечь свечу* лаа асаах; 2. бялт; *запальная свеча* асаах бялт; 3. лаа; электрическая лампочка в 100 свечей 100 лааны чийдэн.

СВЕЧЕ'НИЕ, -я, ср. гэрэлтүүлэх, гэрэлтэх.

СВЕ'ЧКА, -и, ж. лаа.

СВЕЧНО'Й, -ая, -ое, лааны; свечной завод лааны үйлдвэр.

СВЕ'ШАТЬ, -аю, -аешь; *анний; сов.* жигнэх, чигнэх; *свешать килограмм ягод* нэг кило жимс жигнэх.

СВЕ'ШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* биеэ жигнэх, өөрийгөө чигнэх.

СВЕ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* унжуулах.

СВЕ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* унжих.

СВИВА'ЛЬНИК, -а, м. манцуйн боолт.

СВИВА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. томох, гөрөх; 2. засах, сүлжих.

СВИДА'НИЕ, -я, ср. учрах, уулзах, золгох, болзоо; деловое свидание хэргээр уулзах; назначить свидание болзоо тавих; идти на свидание уулзахаар явах; свидание с родными хамаатантайгаа учрбх, золгох; ☆ до свидания баяртай (*учирья*); до скорого свидания даруй баяртай (*учирья*).

СВИДЕ'ТЕЛЬ, -я, м. 1. гэрч; звать кого-либо в свидетели гэрч татах; 2. нүдээр үзсэн хүн, харсан хүн.

СВИДЕ'ТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. 1. гэрч эмэгтэй; 2. нүдээр үзсэн эмэгтэй, харсан эмэгтэй.

СВИДЕ'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. гэрчийн; свидетельские показания гэрчийн өчиг.

СВИДЕ'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. 1. өчиг, мэдүүлэг, гэрчилгээ; свидетельство очевидцев нүдээр үзсэн хү-

өдөр; 7. ангижирсан, байхгүй; спектакль не свободный от недостатков дутагдлаас ангижраагүй жүжиг, дутагдал бүхий жүжиг.

СВОБОДОЛЮБИ'ВЫЙ, -ая, -ое, -ие. эрх чөлөөг эрхэмлэгч, эрх чөлөөнд дуртай; свобододолюбивый народ эрх чөлөөг эрхэмлэгч ард түмэн.

СВОБОДОЛЮ'БИЕ, -я, ср. эрх чөлөөг эрхэмлэх, эрх чөлөөнд дуртай байх.

СВОБОДОМЫ'СЛИЕ, -я, ср. чөлөөт сэтгэлэг, биеэ даасан бодол.

СВОБОДОМЫ'СЛЯЩИЙ, -ая, -ее. 1. чөлөөтэй сэтгэгч; бие даасан бодолтой; 2. чөлөөтэй сэтгэгч, биеэ даасан бодолтон.

СВОД I, -а; м. хүнхэр; ☆ небесный свод огторгуй.

СВОД II, -а, м. эмхтгэл, бүгд; свод законов бүгд кууль.

СВОДИ'ТЬ I, свожу, сводишь; сов., кого (что) үзүүлээд авчрах, -аад (-ээд, -оод, -өөд) авчрах; сводить детей в музей хүүхдүүдийг музей үзүүлээд авчрах.

СВОДИ'ТЬ II, -ожу, -одишь; н сесв. I. буулгах, хөтөлж буулгах; 2. зайлуулах, хөтөлж зайлуулах; 3. хургэж өгөх, аваачиж өгөх; 4. арилгах; 5. нийлүүлэх, ойртуулах, шахах; 6. нэг дор аярах, цуглуулах, бөөгнөрүүлэх; 7. уулуулах, учруулах; 8. танилцуулах, ханилуулах, (танил) болгох; танилцах, ханилах, (танил) болох; 9. хуулах, буулгах; 10. нэгтгэх, дүгнэх; 11. хязгаарлах, хэмжээлэх, төвчлөх; 12. чиглүүлэх, оруулах; 13. огтлох, хядах; 14. (шөрмөс) татах.

СВОДИ'ТЬСЯ, сводится, несев. I. буулгагдах; 2. хязгаарлагдах, хэмжээлэгдэх; болж дуусах.

СВО'ДКА, -и, ж. мэдээ, эмхтгэсэн мэдээ; составлять сводку мэдээ гаргах.

СВО'ДНИК, -а, м. (разг.) зууч.

СВО'ДНИЦА, -ы, ж. зууч эхнэр.

СВО'ДНИЧЕСТВО, -а, ср. зуучлах

СВО'ДНЫЙ, -ая, -ое. I. нэгтгэмэл, эмхтгэсэн; сводный батальон нэгтгэмэл батальон; сводная таблица эмхтгэсэн хүснэгт; 2. нэг эхийн, нэг эхтэй, нэг эцгийн, нэг эцэгтэй.

СВО'ДНЯ, -и, ж. (прост.) зууч эхнэр.

СВО'ДЧАТЫЙ, -ая, -ое. хүнхэр; сводчатый потолок хүнхэр тааз.

СВОЕВЛА'СТНЫЙ, -ая, -ое, -тен, -тна. эрх дураараа.

СВОЕВО'ЛИЕ, -я, ср. зорго, эрх дур.

СВОЕВО'ЛЫНЧАТЬ, -аю, -аешь; несев. (разг.) зоргоороо аашлах, дураараа загнах, эрх дураараа аашлах.

СВОЕВО'ЛЫНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (разг.) зоргондоо, эрх дураараа; своевольный человек зоргондоо хүн, эрх дураараа хүн.

СВОЕВРЕ'МЕННО, нареч. тухайд нь, цаг тухайд нь, цаг үеийг нь олж, цагт нь; своевременно зайв тухайд нь мэдэгдэх.

СВОЕВРЕ'МЕННЫЙ, -ая, -ое; -менен, -менна. тухайд нь (хийсэн), цаг тухайд нь (хийсэн), цаг үеэ олсон, цагийг нь олсон; своевременный приход на работу ажилдаа цагт нь ирэх; своевременная помощь цагийг нь олсон тусламж.

СВОЕКОРЫ'СТИЕ, -я, ср. СВОЕКОРЫ'СТНОСТЬ, и, ж. хувийн ашиг хичээх, шунахайрах.

СВОЕКОРЫ'СТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. хувийн ашиг хичээсэн, олзонд шунасан, шунахай; своекорыстный человек хувийн ашиг хичээсэн хүн; своекорыстный поступок шунахай явдал.

СВОЕНРА'ВИЕ, -я, ср., СВОЕНРА'ВНОСТЬ, -и, ж. өжүүн зан, гаж буруу явдал, олон ааш гаргах.

СВОЕНРА'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. өжүүн, өжүүн зантай, гаж буруу, олон ааштай; своєравный ребенок өжүүн хүүхэд.

СВОЕОБРА'ЗИЕ, -я, ср., СВОЕОБРА'ЗНОСТЬ, -и, ж. өвөрмөц, өвөрмөц байдал, онцгой байх.

СВОЕОБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. өвөрмөц, онцгой, өвөрмөц байдалтай, өвөрмөц зантай; своеобразная красота өвөрмөц үзэсгэлэн; своеобразный человек өвөрмөц хүн.

СВОЗИ'ТЬ, -жу, -ошишь; несев. I. тээж аваачих, хүргэх; 2. буулгах; 3. гаргаж аваачих, гаргах.

СВОЙ, всего, м.; ж. своя, своей; ср. свой, своего; жн; свои, своих, мест, притяж. I. өөрийн, өөрийнхөө, -аа (-ээ, -оо, -өө); любить свою Родину Эх орноо хайрлах; сделать что-либо своими руками юмыг өөрийнхөө гараар хийх; сесть на своё место суудалдаа суух; по своему желанию өөрийн хүслээр; 2. өөрийн, амины, хувийн; у них свой дом тэд өөрийн байшинтай; 3. своё өөрийнх, өөрийнхөө санасан; добиться своего санасандаа хүрэх; ☆ в своё время I) урьд, нэг үе; 2) тухайн үед нь; идти своей дорогой өөрийн замаар замнах, өөрийнхөөрөө хийх; на своих двоих хоёроороо (морилон), явган (залрах); называть вещи своими именами чухам үнэнийг хэлэх.

СВО'ЙСТВЕННИК, -а, м. ураг, ургийн хүн, хадам.

СВО'ЙСТВЕННО, нареч. зантай байх, заншилтай, байх, ханштай байх, -ж болох; это ему свойственно тэр тийм зантай хүн; человеку свойственно ошибаться хүн алдаж болно.

СВО'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна; кому-чому. чанар болох, шинж болох, чанартай, араншинтай, зантай; со свойственным ему талантом түүний чанар болох авъяасаа гарган.

СВО'ЙСТВО I, -а, ср. чанар, шинж, шинж чанар, эрдэм, чадал, араншин; обладать каким-либо свойством ямар нэгэн шинж чанартай байх; не ржавеет и не выцветает—свойство золота зэвэрдэггүй, өнгө хувирдаггүй нь алтын эрдэм.

СВО'ЙСТВО II, -а, ср. ургийн холбоо.

СВОЛА'КИВАТЬ, -аю, -аешь; несев., **СВОЛО'ЧЬ**, -оку, -очишь; -окут; -лок, -локла; -чёмный (-ён, -ена); сов., кого-что (прост). I. татаж буулгах, чирч буулгах, татаж куулах; сволочь мешок с телеги шуудайтай юм тэргэн дээрээс татаж буулгах; 2. чирч авчрах.

СВО'РА, -ы, ж. I. (нохойн) уяа; 2. сүрэг нохой, олон ноход; 3. бүлэг; свора мошенников бүлэг луйварчин.

СВОРА'ЧИВАТЬ I, -аю, -аешь; несев. I. хуйлах, хуйлж эвхэх, ороож эвхэх, ороох; 2. хумих, хумжих; 3. цомтгох, багасгах; 4. эргэх, гарах, хазайх, гажих.

СВОРА'ЧИВАТЬ II, -аю, -аешь, несев. I. өнхрүүлж зайлуулах, хажуу тийш болгох, сууринаас нь хөдөлгөх; 2. хажуу тийш гарах, гажих, эргэх.

СВОРА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несев. I. куйлрах, куйлагдах, жуйлран өвхрэх, хумиргах, эгийх; 2. цагариглан хэвтэх, атирах; 3. бүлэгнэх, нөжрөх, бүрэлдэх; ээдэх; язармагтах; 4. цомтох, багасах.

СВОРОТИ'ТЬ, -ою, -отишь, -оченный; сов. I. өнхрүүлж зайлуулах; хажуу тийш болгох, сууринаас нь хөдөлгөх; своротить большой камень том чулууг өнхрүүлж зайлуулах, 2. хажуу тийш гарах, гажих, эргэх; своротить с дороги замаас хажуу тийш гаргах.

СВОЯ'К, -а, м. баз, базаалин.

СВОЯ'ЧЕНЦА, -ы, ж. хадам эгч, хүр охин дүү.

СВЫКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несев., **СВЫ'КНУТЬСЯ**, -жусь, -нешься; свыкся, свыклась; сов., с кем-кем. дасах, занших, дасал болох; свыкнуться с товарищами нөхөдтөйгөө дасах.

СВЫСОКА', нареч. ихэрхэн, дээрэлхэн, ихэрхэг, дээрэлхүү; обращаться с окружающими свысока орчныхонтойгоо дээрэлхүү харилцах.

СВЫШЕ, 1. нареч. дээд газрын, дээрээс ирсэн; по предписанию свыше дээд газрын тушаалаар; 2. предлог с род п. гаруй, гаран, илүү, хэтрүү; свыше ста человек зуу гаруй хүн; это свыше моих сил энэ хирээс минь хэтрүү байна.

СВЯ'ЗАННОСТЬ, -и, жс. боогдолтой (байх), тээртэй (байх).

СВЯ'ЗАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. 1. колбоотой, кэлхээтэй, уяатай, хүлээтэй; связанные руки хүлээтэй гар; 2. боодолтой, тээртэй.

СВЯЗА'ТЬ, свяжу, свяжешь; *связанный; сов.* 1. залгах, уях, хүлэх, боох, баглах, кэлхэх; связать концы веревок татлага залгах; связать покупки в один пакет авсан юмаа нэг боодол болгон баглах; 2. холбох, колбоо тогтоох; барилдлагатай болгох; связать рабочее движение с социализмом ажилчны хөдөлгөөнийг социализмтай холбох; 3. боогдуулах, каах, барих, бололцоогүй болгох, аргагүй болгох; связать чью-либо инициативу күний санаачилгыг боогдуулах; 4. колбоо, холбож үзэх, колбоог олох; связать один вопрос с другим нэг асуудлыг нөгөө асуудалтай нь холбох, хоёр асуудлын колбоог олох; 5. сүлжих; связать чулки оймс сүлжих.

СВЯЗА'ТЬСЯ, свяжусь свяжешься; *сов.* 1. колбоо байгуулах, колбоо барих, харилцаа тогтоох, харилцах; связаться с рабочими массами ажилчин олонтой харилцаа тогтоох; 2. нийлэх, колбоотой болох; не связывайся с ним түүнтэй бүү нийл.

СВЯЗИ'СТ, -а, м. колбоочин.

СВЯЗИ'СТКА, -и, жс. колбоочин эмэгтэй.

СВЯ'ЗКА I, -и, жс. боолт, боодол, баглаа, кэлхээ, багц; связка книг нэг боодол ном; связка дров нэг баглаа түлээ; связка ключей кэлхээтэй түлхүүр.

СВЯ'ЗКА II, -и, жс. шөрмөс, шандас.

СВЯ'ЗКА III, -и, жс. туслах үйл үг.

СВЯ'ЗНО, нареч. өвтөйхэн найруулан, авцалдаатай; связно говорить өвтөйхэн найруулан кэлэх.

СВЯЗНО'Й, -ого, м. колбоо баригч, колбоочин.

СВЯ'ЗНОСТЬ, -и, жс. өвтөйхэн найруулга, авцалдаа.

СВЯ'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. өвтөйхэн найруулгатай, авцалдаатай; связанный рассказ өвтөйхэн найруулгатай өгүүлэх; связная речь авцалдаатай үг.

СВЯЗУ'ЮЩИЙ, -ая, -ее (книжн.). колбок; свяжущее звено колбок хэсэг.

СВЯ'ЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов., кого-что.* 1. залгах, уях, хүлэх, боох, баглах, кэлхэх; 2. колбоо, холбоо тогтоох; 3. боогдуулах, каах, барих. бололцоотой болгох, аргагүй болгох; 4. колбоо, холбож үзэх; 5. сүлжих.

СВЯ'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов., с кем-чем.* 1. холбоо байгуулах, харилцаа тогтоох, колбоо барих, харилцах; 2. нийлэх, колбоотой болох.

СВЯЗЬ, -и, о (в) связи, в связи, жс. 1. колбоо, барилдлага; причинная связь учир шалтгааны колбоо, шүтэн барилдлага; связь явлений олон үзэгдлийн холбоо; связь теории и практики онол практик хоёрын холбоо; 2. колбоо, барилдлага, колбоо харилцаа; связь коммунистической партии с массами коммунист намын олон түмэнтэй байгуулсан холбоо; дружеская связь нөхрийн харилцаа, найзын барилдлага; 3. (эр, эмийн) колбоо; 4. связи танил тал, кэлхээ колбоо; иметь связи в литературных кругах вохиолчдын дотор танил талтай байх; 5. харилцаа, харилцаа холбоо, колбоо; телефонная связь утсан харилцаа, телефон харилцаа; воздушная связь агаарын харилцаа, наладить связь по радио радиогоор

колбоо тогтоох; 6. холбоо; работники связи холбооны ажилтан нар; ☆ в связи с ростом производства и потребления үйлдвэрлэл хэрэглээ хоёр өссөний улмаас.

СВЯТИ'ЛИЩЕ, -а, ср. 1. сүм, дуган; 2. ордон; святилище науки шинжлэх ухааны ордон.

СВЯ'ТО, нареч. нандигнан; свято хранить память о погибших борцах за свободу эрх чөлөөний төлөө тэмцэж амь үрэгдэгсдийн дурсгалыг цээжиндээ нандигнан хадгалах.

СВЯТО'Й, -ая, -ое; *свят, свята, свято.* 1. ариун, нандин; святая любовь к Родине Эх орноо хайрлах нандин хайр; святой долг ариун үүрэг; 2. хутагт, гэгээн, богд; 3. святой хутагт, гэгээн; святая хутагт эх, гэгээн эх.

СВЯТОТА'ТСТВО, -а, ср. (книжн.). шүтээн бузарлалт.

СВЯТОТА'ТСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; *несов. (книжн.).* шүтээн бузарлах.

СВЯТО'ША, -и, м. и жс. куурамч сүсэгтэн, сүсэгтний дур үзүүлэгч.

СВЯТЫ'НЯ, -и, жс. 1. шүтээн; 2. нандин зүйл, нандин эрдэнэ; национальная святая үндсэний нандин зүйл, нандин эрдэнэ.

СВЯЩЕ'ННИК, -а, м. (үнэн алдартны шашны) лам.

СВЯЩЕ'ННОДЕ'ЙСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; *несов.* 1. мөргөл кийх; 2. нандигнах.

СВЯЩЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна, ариун, дархан, нандин; священная обязанность ариун үүрэг; защита отечества ест священный долг каждого гражданина нашей страны эх орноо камгаалах явдал бол манай орны иргэн бүрийн ариун үүрэг мөн.

СГИБ, -а, м. 1. нугалах; 2. нугалаа, үе.

СГИБА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов., кого-что.* 1. нугалах, матах, тахийлгах; 2. бөгтийлгөх, бөгсөр болгох; 3. зоригийг нь мохоох, шангруулах, шалчийлгах.

СГИБА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. нугарах, матийх, тахийх; 2. бөхийх, бөгтийх.

СГИ'НУТЬ, -ну, -нешь; *сов (разг.)* тонилох, далд орох, алга болох; бесследно сгинуть оргүй алга болох.

СГЛА'ДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; *сов. что* 1. тэгшлэх, толийлгох; арилгах; сгладить неровности юмны өө арилгах; 2. зөөлрүүлэх, гайгүй болгох; мартагнуулах.

СГЛА'ДИТЬСЯ, 1 и 2 л не. *употр.; -ится; сов.* 1. толийх, арилах; морщинки на платье сгладилась хувцасны үрчлээ арилав; 2. зөөлрөх, гайгүй болох; мартагдах.

СГЛА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. тэгшлэх, толийлгох; арилах; 2. зөөлрүүлэх, гайгүй болгох, мартагдуулах.

СГЛА'ЖИВАТЬСЯ, -аежся; *несов.* 1. толийх, арилах; 2. зөөлрөх, гайгүй болох; мартагдах.

СГЛА'ЗИТЬ, -ажу, -авишь; -аженный; *сов. кого-что.* гай учруулах, нүдний хор оруулах.

СГЛУПИ'ТЬ, -плю, -пишь; *сов.* төнөглөх, төнөг юм хийх.

СГНИ'ТЬ, -ию, -ишь; *сов.* ялзрах, өмхнйрэх, өмхрөх.

СГНОИ'ТЬ, -ою, -оишь; -оенный (-ен, -ена); *сов.* ялзрах, үжрүүлэх.

СГОВА'РИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. болзох, хэлцэх, тохирох; 2. үгөө ололцох, үг нэгдэх үгсэх.

СГО'ВОР, -а, м. үгөө ололцох, үг нэгдэх, үгсэх сговор соглашателей с капиталистами өвсөгчдийн капиталистуудтай үг нэгдсэн нь,

СГОВОРИТЬСЯ, -рoсь, -ршсья; сов. с кем. 1. бол-
зох, хэлцэх, тохирох; сговориться о встрече уулза-
каар бөлзөх; 2. үгээ ололдох, үг нэгдэх; үгсэх; с ним
трудно сговориться түүнтэй үгээ ололдох бэрх.

СГОВОРЧИВОСТЬ, -и, ж. үгэнд оромтгой зан, хүний
үгээр байх.

СГОВОРЧИВЫЙ, -ая, -ов, -ив; үгэнд оромтгой, хү-
ний үгээр; сговорчивый человек үгэнд оромтгой хүн

СГОРАНИЕ, -я, ср. шатах, шатагт; двигатель
внутреннего сгорания дотоод шаталтын хөдөлгүүр.

СГОРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шатах, түлэгдэх;
2. шатаах, түлэх; 3. ялзрах, гутах; 4. нас барах;
бие барах, нас нөгчих; 5. тэчьяадах, тэсч ядах, ядах.

СГОРБИТЬ, -блю, -бишь; -блennyй; сов. бөгтийл-
гөх, түгдийлгэх, тунтайлгах; сгорбить спину нуруу-
гаа бөгтийлгөх.

СГОРБИТЬСЯ, -блюсь, -бишься; сов. бөгтийх, түг-
дийх, нуруугаа бөгтийлгөх.

СГОРБЛЕННЫЙ, -ая, -ов, бөгтөр, бөгтийсөн.

СГОРЕТЬ, -рю, -ришь; сов. 1. шатчих, түлэгдэх,
воюж дуусах; дом сгорел от удара молнии аянга
бууцаж, байшин шатжээ; 2. шатаах, түлэх; за день сго-
рело около литра керосина нэг өдөр литр шахуу ке-
росин шатаажээ; 3. ялзрах, гутах; 4. нас барах, бие
барах, нас нөгчих; 5. тэчьяадах, тэсч ядах, ядах;

СГОРЕТЬ от стыда ичиж тэчьяадах, ичиж үхэх шахах.

СГОРЯЧА, нареч. түргэн дундаа, халуун дээрээ,
уурандаа; сгоряча сказать дерзость уурандаа ярд-
аглах.

СГРЕБАТЬ, -аю, -аешь, несов.; **СГРЕСТИ**, *сгре-
бу, сгребешь; сгреб, сгребла; сгребенный; (-ен,
-ена);* сов. 1. хамах, тармах; сгresti сено граблями
тармуураар өвс тармах; 2. хамж хаях; малтаж хаях;
сгresti снег с крыши дээврийн цас хамж хаях;
3. хамаан авах, тэврэх.

СГРУДИТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -ится; сов.
(разг.) овоорох; бөөгнөрөх, шавах; сгрудиться у входа
үүдэнд шавах.

СГРУЖАТЬ, -аю, -аешь, несов., **СГРУЗИТЬ** -ужу,
-узишь, -уженный (и -уженный; -эн, -ена) сов.
что. (ачаа) буулгах; сгрузить товары с маро-
кода галт онгоцноос бараа буулгах.

СГРУППИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов.
бөөмнөрүүлэх, бүлэг болгох; ангилах; сгруппировать
экспонаты выставки үзэсгэлэнгийн үзмэрийг ангилах.

СГРУППИРОВАТЬСЯ, -руется; сов. бөөмнөрөх,
бүлэг болох, цугларах.

СГРЫЗТЬ, -зу, -зешь; *сгрыз, сгрызла; -зенный;*
сов. что. цөмөх, мэрэх, цөмж дуусах, мэрж дуусах.

СГУБИТЬ, -сгублю, *сгубишь; сгубленный; сов.,*
кого-что (разг.). үхүүлэх, алах.

СГУСТИТЬ, *сгущу, сгустить; сгущенный (-эн, -ена).*
сов. что. 1. өтгөрүүлэх, өтгөн болгох, агшаах, аргуу-
лах; сгустить масло тос өтгөрүүлэх; 2. хүндрүүлэх,
бэрхтэй болгох; ☆ сгустить краски дөвийлгөх, дэн-
дүүлэх.

СГУСТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов.
1. өтгөрөх, өтгөн болох, агших, аргах, зузаарах; ту-
чи сгустились үүл зузаарав; 2. улам карлах, бараан-
тах; теши от дерева сгустились модны сүүдэр улам
харлав; 3. хүндрэх, бэрх болох.

СГУСТОК, -тка, м. бүлэн, нөж, бөөм.

СГУЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1 өтгөрүүлэх, өт-
гөн болгох, агшуулах, аргуулах; 2. хүндрүүлэх, бэрх-
тэй болгох.

СГУЩАТЬСЯ, -ается; несов. 1. өтгөрөх, өтгөн бо-
лох, агших, аргах, зузаарах; 2. улам харлах, бараан-
тах; 3. хүндрэх, бэрх болох.

СГУЩЕННЫЙ -ая, -ов. өтгөрүүлсэн, аргуун, аг-
шуун; сгущенное молоко өтгөрүүлсэн сүү.

СДАБРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. амт оруулах,
амтлах.

СДАВАТЬ, *сдаю, сдаешь; сдавай; несов.* 1. шил-
жүүлэх, тушаах, хүлээлгэн өгөх, өлгөх, олгох; 2. хөлс-
лөх, хөлслөн өгөх, буцааж өгөх; 4. хуваах, түгээх;
5. амжилттай шалгуулах; 6. алдах, бууж өгөх.

СДАВАТЬСЯ, 1. *сдаюсь, сдаешься, сдавайся, сда-
ваюсь; несов.* 1. дагаж орох, бууж өгөх, дагах; 2. орох,
автах, зөвшөөрөх; 2. өртөх, хөлслөгдөх.

СДАВАТЬСЯ II *сдаётся, безл. несов., кому (прот.)*
санагдах, бодогдох; мне сдаётся, что он прав түү-
ний зөв гэж санана.

СДАВИТЬ, *сдавлю, сдавишь, сдавленный сов. ко-
го-что.* шахах, базах, чанга атгах; **сдавить горло**
хоолой базах.

СДАВЛЕННЫЙ, -ая, -ов. шахсан, бөглүү, дорой,
сул; говорить сдавленным голосом шахсан хоолой-
гоор дугарах.

СДАВЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дарах, шахах,
базах, чанга атгах.

СДАТЧИК, -а, м. (офиц.). шилжүүлэгч, тушаагч,
хүлээлгэн өгөгч; сдатчик зерна тариа тушаагч, тар-
риа хүлээлгэн өгөгч.

СДАТЬ, *сдам, сдашь, сдаст, сдадим, сдадите, сда-
дут, сдад, сдала, сдало, сдай, сдавший (сдан, сдана);*
сов. 1. шилжүүлэх, тушаах, хүлээлгэн өгөх, өгөх,
олгох; сдать дела новому работнику шинэ ажилтанд
ажлаа шилжүүлэх, хэргээ тушаах; **сдать вещи на**
хранение юм хадгалуулахаар өгөх, юм хадгалуулах;

сдать товар заказчику захиалагчид бараагий нь ол-
гох; 2. хөлслөх, хөлслөн өгөх; **сдать дачу зуслан**
хөлслөх; 3. хариулах, хариулж өгөх, буцааж өгөх;
сдать с рубля мелочью рублиас задгай
мөнгө хариулах; 4. хуваах, түгээх; **сдать карты**
хөзөр хуваах; 5. амжилттай шалгуулах; **сдать экза-
мен** шалгалт амжилттай шалгуулах; **сдать русскую**
историю оросын түүх амжилттай шалгуулах; 6. ал-
дах, бууж өгөх; **сдать крепость** цайз алдах.

СДАТЬСЯ, *сдамся, сдашься, сдаётся, сдадимся, сда-
дитесь, сдадутся; сдался, сдалась; сдайся; сов.*
1. бууж өгөх, дагах, дагаж орох; **не сдаётся врагу**
дайсанд бууж өгөхгүй; 2. орох, автах, зөвшөөрөх;
сдаётся на просьбы гуйсныг нь зөвшөөрөх.

СДАЧА, -и, ж. 1. шилжүүлэх, тушаах, буцаах,
хариулах; 2. мөнгөний хариулт, хариулт мөнгө; по-
лучить сдачу с продавца худалдагчаас мөнгөнийхөө
хариултыг авах; ☆ **дать сдачу** хариугаа авах; хариу
цохилт өгөх; **получить сдачу** хариу цохилт хүлээх.

СДАВАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. давхарлах, хос-
лох.

СДАВАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, несов. давхарлах.
СДВИГ, -а, м. 1. хөдөлгөх, шилжүүлэх; 2. өөрч-
лөлт, дэвшилт; сдвиг в работе ажилд гарсан өөрч-
лөлт; сдвиг в науке шинжлэх ухаанд гарсан дэв-
жилт; 3. сууриас хөдлөх.

СДВИГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хөдөлгөх, зай-
луулах, шилжүүлэх, ... тийш нь болгох; 2. ойртуулах,
нийлүүлэх; 3. зангидах.

СДВИГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. хөдлөх,
зайлах, шилжих, ... тийш болох; 2. ойртох, нийлэх.

СДВИНУТЬ, -ну, -нешь; -нутый; сов. *кого-что.*
1. хөдөлгөх, зайлуулах, шилжүүлэх, ... тийш нь бол-
гох; **сдвинуть с места сундук** авдар сууриас нь зай-
луулах; 2. ойртуулах, ойр болгох, нийлүүлэх; **сдвиг-
нуть два стола** хоёр ширээ нийлүүлэх; 3. зангидах
сдвинуть брови хөмсөг зангидах.

СДВИНУТЬСЯ, -нусь, -нешься, сов. 1. хөдлөх,
зайлах, шилжих, ... тийш болох; **сдвинуться с места**
байрнаасаа хөдлөх; 2. ойртох, нийлэх.

СДВОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов. *что.* давхар-
лах, хослох.

СДВОИТЬСЯ, -оюсь, -ошсья; *сов.* давхарлах.

СДЕЛАТЬ, -аю, -аешь, -анный; *сов.* 1. хийх, үйлдэх; *хамт хэрэглэсэн нэр үгийг үйл үг болгоно.* сделать по-своему өөрийнхөөрөө үйлдэх; сделать ошибку алдаа хийх, алдах; колесо сделало два оборота дугуй хоёр эргэв; 2. хийх, үйлдэх, дархлаа, бүтээх; сделать мебель тавил хийх; сделать кого-либо своим помощником хүнээр өөрийнхөө туслагчийг хийх; *сказано-сделано* хэлсэн үгэндээ хүрэх.

СДЕЛАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* болох; сделаться писателем зохиолч болох; сделаться задумчивым бодлого бодлог болох; с ней сделалась дурно түүний, дотор муухай болов.

СДЕЛКА, -и, *ж.* хэлэлцээ, хэлэлцээр; торговая сделка худалдааны хэлэлцээ; заключить сделку хэлэлцээр байгуулах, хэлэлцээ хийх.

СДЕЛЬНО, *нареч.* хийснээрээ (хөлс) авахаар; работать сделно хийснээрээ авахаар ажиллах.

СДЕЛЬНЫЙ, -ая, -се. хийснээр нь (хөлс) олгох; сделная работа хийснээр нь олгох ажил; сделная оплата труда хийснээр нь олгох хөлс.

СДЕЛЬЩИНА, -ы, *ж.* хийснээр нь (хөлс) олгох ажил.

СДЕРГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* куулах, хуу татах.

СДЕРЖАННОСТЬ, -и, *ж.* даруу зан, төлөв авир.

СДЕРЖАННЫЙ, -ая, -ое, -ан, -анна. даруу, төлөв даруу автай; сдержанный человек даруу хүн; сдержанный ответ төлөв хариу.

СДЕРЖАТЬ, *сдержу, сдержишь, сдержанный*; *сов.* 1. тогтоох, зогсоох, татах; сдержать натиск врага дайсны түрэхийг зогсоох; сдержать лошадей мордынхоо амыг татах; 2. барих, дарах, татах; сдержать себя биеэ барих; сдержать гнев уураа дарах; 3. күрэх, биедүүлэх; сдержать обещание амласандаа күрэх.

СДЕРЖАТЬСЯ, *сдержусь, сдержишься*; *сов.* биеэ барих, тэсэх; он сдержался в промачая тэр (хүн) биеэ барилд дугарсангүй; едва мог сдержаться от слез уйлаагүй вай гэж тэсэв.

СДЕРЖИВАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* 1. тогтоох, зогсоох, татах; 2. барих, дарах, татах; 3. күрэх, биедүүлэх;

СДЕРЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* биеэ барих, тэсэх.

СДЕРНУТЬ, -ну, -нешь, -утый; *сов.* кого-что куулах, хуу татах; сдернуть одеяло с кого-либо күний хөндийг хуу татах.

СДИРАТЬ, -аю, -аешь, *несов.* что куулах, өвчих, ковлох, шулах, шулгалах.

СДОБА, -ы, *ж.* 1. багсарга; 2. багсаргатай талх.

СДОБНЫЙ, -ая, -ое, -бен, -бна, -бно. багсаргатай; добная булка багсаргатай талх; добное тесто багсаргатай зуурсан гурил.

СДОБРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; *сов.* что чем амт оруулах, амтлах; добрить щи сметаной байцаатай шөл зөвхнийгөөр амтлах.

СДОБРОВАТЬ, *бе зл.* өөдлөх; ему же добровать тэр (хүн) өөдлөхгүй.

СДОХНУТЬ, -ет, *сдох, сдохла* (*прост. и в чело-веке. прост. пренебр.*) *сов.* мажийх, үхэх.

СДРУЖИТЬ, -ужу, -ужишь, (и -ужишь); *жэннэй* (-ён, -ена) *сов.* кого (что). найзлуулах, нөхөрлүүлэх, анд болгох, найзлах, нөхөрлөх, анд болох, ижилших; их сдружила общая работа тэд нэг ажилтай байгаад найзлав.

СДРУЖИТЬСЯ, -ужусь, -ужишься, (и -ужишься); *сов.* найзлах, нөхөрлөх, анд болох, ижилших.

СДУВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* үлээх, үлээж унагах, үлээж авах.

СДУНУТЬ, -ну, -нешь; *однокр.* үлээгээд авах үлээчкэх.

СДУТЬ, *сдую, сдуешь; одутый; сов.* үлээх, үлээж унагах, үлээж авах; ветер сдует с дерева завядшие листья салхи үлээж, модны катсан навчсыг унагав.

СЕ, *сего мест. указат.* то да сё энэ тэр; ни то ни сё өөх ч биш, булчирхай ч биш; ни с того, ни с сего зөв зүгээр байтал, юу гээд ч юм; о том, о сём энэ тэрийг.

СЕАНС, -а, *м.* ээлж, гаралт, гарах, үзүүлэх, угсрах; дневной сеанс в кино киноны өдрийн ээлж; сеанс одновременной игры в шахматы олон хүнтэй нэг зэрэг шатар тоглож үзүүлэх.

СЕБЕ, *частица* (*разг.*) л, чинь, нь; идёт себе, ничего не замечая юу ч анзаарахгүй явж л байна ☆ ничего себе яая гэх вэ дээ, зүгээр дээ; так себе дунд зэрэг, тиймхэн, барагтайхан.

СЕБЕСТОЙМОСТЬ, -и, *ж.* өөрийн өртөг (*бараа үйлдвэрлэх буюу худалдан авахад вурсан мөнгө*); снижение себестоимости өөрийн өртгийг хямдруулах.

СЕБЯ, *себе, собою и собой, о себе, мест. возвр.* 1. өөрийгөө, биеэ, өөртөө, биедээ, -аа, (-ээ, -оо, -өө); знать самого себя өөрийгөө мэдэх; взять на себя обязательство (*өөртөө*) үүрэг авах; пойти к себе гэртээ харих; у себя дома гэртээ; 2. собою царай, нүүр царай, өнгө; она хороша собою тэр (*эмэгтэй*) царай сайтай; ☆ вне себя ухаа алдан; к себе 1) өөр лүүгээ, бие тийшээ; дверь отворяется к себе хаалга өөрлүү тань нээгдэнэ, хаалгыг бие тийшээ татагтун; 2) гэртээ; не по себе дотор аягүй болох, эвгүй байх; от себя 1) цаашаа; дверь отворяется от себя хаалга цаашаа нээгдэнэ; 2) өөрөөсөө, өөрийн зүгээс, өөрөө; по себе 1) чинээгээрээ, хирдээ таарсан, өөртөө тохирсон; взять работу по себе чинээндээ таарсан ажил авах; 2) өөрийнхөө тухай; оставить по себе добрую память өөрийнхөө тухай сайн дурсгал үлдээх; прийти в себя сэхээ орох; про себя 1) аман дотроо 2) дотроо; себе на уме дотроо бодолтой, цаашаа бодолтой; сам по себе өөрөө, дангаараа.

СЕБЯЛЮБИВЫЙ, -ая, -ое, -ив. амиа бодсон, кар амиа хөөсөн.

СЕБЯЛЮБИЕ, -я, *ср.* амиа бодох, кар амиа хөөх.

СЕВ, -а, *м.* тарих, тариалах, тарилга.

СЕВЕР, -а, *м.* хойт зүг, хойно, умар; к северу от Москвы Москвагийн умард, Москвагаас хойш; путешествие на север умар зүг жуулчлах.

СЕВЕРНЫЙ, -ая, -ое. хойт, хойт зүгийн, умард, умар зүгийн; Северный полюс Умард туйл; северный ветер умар зүгийн салхи.

СЕВЕРОВОСТОК, -а, *ж.* зүүн хойт зүг, умар дорно.

СЕВЕРОВОСТОЧНЫЙ, -ая, -ое. зүүн хойт (*зүгийн*), умар дорнын.

СЕВЕРОЗАПАД, -а, *м.* баруун хойт зүг, умар өрнө.

СЕВЕРОЗАПАДНЫЙ, -ая, -ое. баруун хойт (*зүгийн*), умар өрнийн; северо-западная область баруун хойт муж.

СЕВЕРЯНИН, -а, *мн.* -яне, -яи, *м.* умрын хүн, хойт орны хүн.

СЕВЕРЯНКА, -и, *ж.* умрын эмэгтэй, хойт орны эмэгтэй.

СЕВООБОРОТ, -а, *м.* сэлгэн тарих.

СЕВРЮГА, -и, *ж.* цоохор загас (*нэг зүйлий хилэм*).

СЕВРЮЖИЙ, -ья, -ье. цоохор загасны.

СЕГОДНЯ, *нареч.* 1. өнөөдөр, энэ өдөр, өнөө сегодняя утром өнөө өглөө, энэ өглөө; сегодняя вечером өнөө орой, энэ үдэл; 2. өнөө, өнөөдөр, одоо; вчера был бойцом, сегодня стал строителем өчигдөр байлдагч байгаад, өнөөдөр барилгачин болов; 3. өнөөдөр, өнөөдрийн өдөр; с самого начала до самого сегодня

бүр анхнаас нь эхлээд өнөөдрийн өдрийг хүртэл; ☆ не сегодня-завтра өнөө маргаашгүй, хэзээ хэзээгүй; приедет не сегодня-завтра өнөө маргаашгүй ирнэ.

СЕГО ДНЯШНИЙ, -ая, -ее, өнөөдрийн, энэ өдрийн өнөө, өнөөгийн; с сегодняшнего дня энэ өдрөөс, өнөөгийн өдрөөс.

СЕДА ЛИЦЕ, -а, ср. өгзөг.

СЕДА ЛИЦНЫЙ, -ая, -ое, өгзгийн; седалищная дуга өгзгийн нум.

СЕДЕЛКА, -и, ж. шоохой, тэрэгний эмээл.

СЕДЕТЬ, -ею, -ешь; несов. буурагдах, буурал орох, үс цайх.

СЕДИНА, -ы, мн. (в знач. ед.; высок.). -ины, -ин, -инам, ж. буурал, онгон үс.

СЕДЛАТЬ, -аю, -авш; несов., кого (что). эмээлэх, эмээл тохох.

СЕДЛО, -а, мн. сёдла, сёдел, сёдлам; ср. эмээл; ходить под седлом уналгад хэрэглэгдэх.

СЕДЛОВИНА, -ы, ж. нахид, хөтөл.

СЕДОБОРОДЫЙ, -ая, -ое, -од. буурал сахалтай; седобородый старик буурал сахалтай өвгөн.

СЕДОВОЛОСЫЙ, -ая, -ое; -ос. буурал үстэй. буурал толгойтой, буурал.

СЕДОЙ, -ая, -ое; сед, седа, сёда. 1. буурал; седая борода буурал сахал; седой бобёр буурал минж; 2. буурал, цагаан; седой туман цагаан манан; ☆ до седых волос (дожить) буурал болтлоо (наслах); седая старина буурал эртний үе.

СЕДОК, -а, м. 1. хөлсний тэргэнд суугч; 2. морьтой хүн.

СЕДЬМОЙ, -ая, -ое. долдугаар, долоо дахь, долооны, долоон; седьмая страница долдугаар хуудас; одна седьмая мира дэлхийн долооны нэг; седьмое ноября арван нэгдүгээр сарын долоон; ☆ быть на седьмом небе магнай хагартал баярлах.

СЕЗОН, -а, м. 1. улирал; зимний сезон өвлийн улирал; одеться по сезону улирал тааруулж хуцаслах; 2. үе, цаг, улирал; летний спортивный сезон зуны спортын үе.

СЕЗОНИК, -и, м. улирлын ажилчин.

СЕЗОННИЙ, -ая, -ое. улирлын; сезонные работы улирлын ажил; сезонный билет улирлын билет.

СЕЙ, сия, сие; мн. сии, сих, мест. указат. энэ, эдүүгээ, өнөө; при сём үүний хамт; за сим тэгээд; на сей раз энэ удаа; до сего времени, до сих пор эдүүгээ хүртэл; сию минуту, сию секунду одоохон, даруйхан; первого июля сего года энэ оны долдугаар сарын нэгнээ; сие от них не зависит энэ хэрэг тэднээс үл шалтгаална.

СЕЙМ, -а, м. чуулган, сейм.

СЕЙСМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. газар хөдлөлтийн, газар хөдлөлтөд хамаарагдах.

СЕЙСМОГРАФ, -а, м. сейсмограф (дэлхийн гадарганы хөдлөлтийг бичих хэрэгсэл, аппарат).

СЕЙСМОГРАФИЯ, -и, ж. сейсмограф (дэлхийн гадарганы хөдлөлтийн бичлэг, сейсмографээр дэлхийн гадарганы хөдлөлтийг бичих).

СЕЙСМОЛОГ, -а, м. сейсмолог (дэлхийн гадарганы хөдлөлтийг судлах).

СЕЙСМОЛОГИЯ, -и, ж. сейсмологи (дэлхийн гадарганы хөдлөлтийг судлах шинжлэх ухаан)

СЕЙФ, -а, м. мөнгөний ардар, үнэтний авдар, үл шатах авдар.

СЕЙЧАС, нареч. 1. одоо, өнөө, энэ үед; я сейчас занят би одоо чөлөөгүй байна; 2. одоохон, даруйхан, мэд; сейчас приду одоохон ирнэ; 3. саяхан, тун сая; он сейчас здесь был тун сая энд байсан; 4. явсаар, дороо; сейчас видно, что умный парень ухаантай хүү болох нь дороо мэдэгдэж байна.

СЕКАЧ, -а, м. (спец.) цавчуур.

СЕКВЕСТР, -а, м. (книжн.) ашиглахыг хорих. **СЕКВЕСТРОВАТЬ**, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что, (книжн.) хөрөнгө ашиглахыг хорих.

СЕКИРА, -ы, ж. алман сүх.

СЕКРЕТ I, -а, м. 1. нууц; держать в секрете нууц байлгах; выдать чей-нибудь секрет хүний нууцыг задруулах; 2. нууц, нууц арга; шалтгаан; знать секрет приготовления чего-либо юм хийх нууц арга мэдэх; секрет успеха амжилтын шалтгаан; 3. далд оньс, нууц оньс; замок с секретом далд оньс; той оньс.

СЕКРЕТ II, -а, м. каруул; назначить бойцов в секрет байлдагчдыг харуулд томилх.

СЕКРЕТ III, -а, м. шүүрс.

СЕКРЕТАРИАТ, -а, м. 1. нарийн бичгийн дарга нарын газар; 2. нарийн бичгийн дарга нар.

СЕКРЕТАРСКИЙ, -ая, -ое. нарийн бичгийн даргын; секретарский пост нарийн бичгийн даргын тушаал.

СЕКРЕТАРСТВО, -а, ср. нарийн бичгийн даргын үүрэг.

СЕКРЕТАРСТВОВАТЬ, -таю, -тауешь; несов. нарийн бичгийн дарга байх; секретарствовать на собрании хурлын нарийн бичгийн дарга байх.

СЕКРЕТАРЬ, -я, м. нарийн бичгийн дарга, чухалч; секретарь обкома мужийн намын хорооны нарийн бичгийн дарга; учёный секретарь института хүрээлэнгийн эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга.

СЕКРЕТНИЧАТЬ, -аю, -авш; несов. (разг.). амничлах, нууж ярих, шивнэлдэх.

СЕКРЕТНО, нареч. нууц, нууцаар, далд, далдуур; сообщить секретно далдуур мэдэгдэх.

СЕКРЕТНОСТЬ, -и, ж. нууц (байх); секретность поручения нууц даалгавар.

СЕКРЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. нууц, далдуу секретный разговор нууц яриа.

СЕКРЕЦИЯ, -и, ж. (спец.). шүүрэх, шүүрэл; железа внутренней секреции дотуур шүүрэх булчирхай.

СЕКТА, -ы, ж. 1. шашны бүлэглэл; 2. явцуу бүлэглэл.

СЕКТАНТСКИЙ, -ая, -ое. 1. шашны бүлэглэлийн; 2. явцуу бүлэглэлийн.

СЕКТАНТСТВО, -а, ср. 1. шашны бүлэглэл; 2. явцууран бүлэг лэх.

СЕКТОР, -а, мн. -ы, -ов (и -д, -ды), м. 1. тасаг, кэлтэс, сектор; сектор кадров боловсон хүчний хэлтэс; 2. салбар; социалистический сектор хозяйства аж ахуйн социалист салбар; частный сектор хувийн салбар.

СЕКУЛЯРИЗАЦИЯ, -и, ж. сүм хийдийн хөрөнгийг хураах.

СЕКУЛЯРИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -сированный; сов. и несов., что., **СЕКУЛЯРИЗОВАТЬ**, -зую, -зуюешь; -ованный; сов. и несов. сүм хийдийн хөрөнгийг улсад хурдах.

СЕКУНДА, -ы, ж. 1. секунд, хором; 2. хоромхон, кором зуур; подожди одну секунду хоромхон хүлээ; 3. хоёрц.

СЕКUNDA'HT, -а, м. 1. гэрчлэн зуучлагч; 2. зуучлан туслагч.

СЕКУ'НДНЫЙ, -ая, -се, секундын, хормын; секундная стрелка секундын зүү.

СЕКУНДОМЕР, -а, м. секунд хэмжүүр, хором хэмжүүр (секундын 0,1-ийг хүртэл нарийн ваадагцаг).

СЕКЦИО'ННЫЙ, -ая, -се. 1. салбарын, тасгийн, бүлгийн, секцийн; секционные заседания салбарын курал; 2. хэсэглэлтэй, хэсэглэлийн; секционный котёл хэсэглэлтэй тогоо.

СЕКУ'ШАЯ, -ей, ж. огтлогч.

СЕКЦИЯ, -и, ж. 1. салбар, тасаг, бүлэг, секци; работа по секциям на научной конференции эрдэм шинжилгээний бага хурлын салбаруудад явуулсан ажил; 2. хэсэглэл; секция парового котла уурын тогооны хэсэглэл.

СЕЛЁДКА, -и, ж. май загас; копчёная сельдька утсан май загас.

СЕЛЁДОЧНЫЙ, -ая, -ое. май загасны; сельдочный вапак май загасны үнэр.

СЕЛЕЗЁНКА, -и, ж. дэлүү.

СЕ'ЛЕЗЕНЬ, -зня, м. эр нугас.

СЕЛЕКЦИОНЕ'Р, -а, м. шигшин сайжруулагч, сонгон үржүүлэгч.

СЕЛЕКЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. сонгон үржүүлэх, шигшин сайжруулах; селекционная работа сонгон үржүүлэх ажил.

СЕЛЕ'КЦИЯ, -и, ж. шигшин сайжруулах, сонгон үржүүлэх.

СЕЛЕ'НИЕ, -я, ср. (книжн.). суурин газар, гацаа.

СЕЛИ'ТРА, -ы, ж. догшин шүү.

СЕЛИТ'РЕННЫЙ, -ая, -ое., **СЕЛИТ'РЯНЫЙ** -ая, -ое. догшин шүүний, селитренный завод догшин шүүний үйлдвэр; селитренная кислота догшин шүүний кучил.

СЕЛИ'ТЬ, -лю, -лишь; несов., кого (что). суурьшуулах, нутаглуулах, суулах.

СЕЛИ'ТЬСЯ, -люсь, -лишсья; несов. суурьших, нутаглах, суух.

СЕЛИ'ЩЕ, -я, ср. бууц.

СЕЛО, -а, мн. *сёла, сёла, сёлам*, ср. суурин.

СЕЛЬДЕРЕ'Й, -я, м. доохор найдэ.

СЕЛЬДЬ, -и, мн., -и, -ей, ж. май загас; ☆ как сельди в бочке кишжээстэй.

СЕЛЬКО'Р, -а, м. (сельский корреспондент) кедөөгийн сурвалжлагч

СЕЛЬМА'Г, -а, м. (сельский магазин) кедөөгийн дэлгүүр.

СЕ'ЛЬСКИЙ, -ая, -ое. кедөөгийн, тосгоны, кедөө сельское хозяйство кедөө аж ахуй; сельский житель, кедөөгийн хүн.

СЕЛЬСКОХОЗЯ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. кедөө аж ахуйн; сельскохозяйственная выставка кедөө аж ахуйн үзэсгэлэн; сельскохозяйственные машины кедөө аж ахуйн машин.

СЕЛЬСОВЕ'Т, -а, м. (сельский совет) тосгоны зөвлөл.

СЕЛЬХОЗАРТЕ'ЛЬ, -и, ж. (сельскохозяйственная артель) кедөө аж ахуйн артель.

СЕЛЬХОЗНАЛО'Г, -а, м. (сельскохозяйственный налог) кедөө аж ахуйн татвар.

СЕЛЯНИ'Н, -а, мн. -яне, -яи, м. тариачин.

СЕЛЯ'НКА, -и, ж. тариачин эмэгтэй, тариачин өвнэр, тариачин эм.

СЕМА'НТИКА, -и, ж. 1. утга зүй; 2. (үг хэллэгийн) утга.

СЕМАНТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. утга зүйн, (үг, хэллэгийн) утгын.

СЕМАСИОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. утга судлалын.

СЕМАСИОЛО'ГИЯ, -и, ж. утга судлал (үгийн утга судалдаг хэлний шинжлэлийн салбар ухаан).

СЕМАФО'Р, -а, м. дохиолуур (замын чөлөөтэй эсэхийг заадаг, шураг буюу шон дээр воосон тэмдэг).

СЕМГА, -и, ж. хулыт (загас).

СЕМЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. 1. гэр бүлтэй; семейный человек гэр бүлтэй хүн; 2. гэр бүлийн, ар гэрийн, гэр зуурны; семейное положение гэр бүлийн байдал, гэр бүлтэй эсэх; по семейным обстоятельствам гэр бүлийн байдлын шалтгаанаар, ар гэрийн гачигдлаар; 3. далдуур үгссэн, бие биеэ хаацайлах.

СЕМЕ'ЙСТВЕННОСТЬ, -и, ж. 1. гэрсэг байх, гэр бүлсэг байх, гэр бүлдээ хайртай байх; 2. нууцгай үгсэх, бие биеэ хаацайлах.

СЕМЕ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гэрсэг, гэр бүлсэг, гэр бүлдээ хайртай; семейственный человек гэрсэг хүн; 2. далдуур үгссэн, бие биеэ хаацайлах; семейственные отношения в общественной работе недопустимы нийгмийн ажилд бие биеэ хаацайлах явдал гаргаж үл болно.

СЕМЕ'ЙСТВО, -а, ср. 1. гэр бүл, гэр, айл, өрх, айл гэр; отец семейства айлын эцэг хүн; 2. нам; семейство кошачьих мигуйн нам.

СЕМЕНА, -а, мн. *семя, семя*, ср. үр, үр хөрөнгө, хөрөнгө үр, хөрөнгө.

СЕМЕНИ'ТЬ, -ню, -нишь; несов. шожиг шожиг алхлах.

СЕМЕННИ'К, -а, м. (пец.). 1. хөрөнгө, үрийн ургамал; 2. төмсөг, хушга, бөөсгий.

СЕМЕННО'Й, -ая, -ое. 1. хөрөнгө үрийн; семенной фонд хөрөнгө үрийн хөмрөг; 2. үрийн, дуслын; семенные железы үрийн булчирхай.

СЕМЕНОВО'Д, -а, м. хөрөнгө үр таригч.

СЕМЕНОВО'ДСТВО, -а, ср. хөрөнгө үр тарих.

СЕМЕНОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хөрөнгө үрийн, хөрөнгө үр тарих; семеноводческое хозяйство хөрөнгө үрийн аж ахуй.

СЕМЁРКА, -и, ж. 1. долоо; 2. долоон, долоот, долдугаар; семёрка пик гилийн долоот, долоон гил.

СЕМЕРО, -ых, -ым; числит. собир. долоон, долуулаа; семеро ребят долоон хүүхэд; ☆ семеро одного не ждут долуулаа ганц хүнийг хүлээдэггүй, цөөнх нь олонхийгоо дагадаг.

СЕМЕ'СТР, -а, м. хагас жил.

СЕМЕСТРО'ВЫЙ, -ая, -ое. хагас жилийн; семестровые зачёты хагас жилийн шүүлэг.

СЕМЕЧКО, -а, мн. -чки, -чек, -чкам, ср. 1. бяцхан үр, үрхэн; 2. наран цэцгийн үр; грызть семечки наран цэцгийн үр цөмөх.

СЕМИБЁРСТНЫЙ, -ая, -ое. долоон модны.

СЕМИДЕСЯТ ИЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. далан жил, далан нас; 2. далан жилийн ой.

СЕМИДЕСЯТИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. далан жилийн, далан насны; далан настай, далтай; семидесятилетний юбилей далан насны ой; семидесятилетний старик далан настай өвгөн.

СЕМИДЕСЯ'ТЫЙ, -ая, -ое. далдугаар, далдахь, далны, далан.

СЕМИКЛА'ССНИК, -а, м. долдугаар ангийн сурагч.

СЕМИКРА'ТНЫЙ, -ая, -ое. долоо дахин их, долоо нугалсан; долоон удаагийн; штраф в семикратном размере долоо нугалан торгох.

СЕМИЛЕ'ТКА, -и, ж. долоон жилийн сургууль.

СЕМИЛЕ'ТНИЙ, -ая, -өө. 1. долоон жилийн; семилетнее образование долоон жилийн боловсрол; семилетний срок долоон жилийн хугацаа; 2. долоон настай, долоотой; семилетний мальчик долоотой хүү.

СЕМИНА'Р, -а, м. семинар; семинар секретарей первичных партийных организаций намын анхан шатны байгууллагын нарийн бичгийн даргын семинар.

СЕМИНАРИ'СТ, -а, м. 1. семинарийн сурагч, тусгай дунд сургуулийн сурагч; 2. семинари төгссөн хүн.

СЕМИНА'РИЯ, -и, ж. семинари, тусгай дунд сургууль; духовная семинария шашны семинари, шашны тусгай дунд сургууль.

СЕМИНА'РСКИЙ, -ая, -оо. семинарийн; семинарское занятие семинарийн хичээл.

СЕМИТО'ЛОГ, -а, м. семитч.

СЕМИТОЛО'ГИЯ, -и, ж. семитийн судлал.

СЕМИ'ТЫ, -ов, ед. -ит, -а, м. семит хэлтнүүд (араб, еврей).

СЕМИЧАСОВО'Й, -ая, -оо. 1. долоон цагийн; семичасовой рабочий день долоон цагийн ажлын өдөр; 2. долоон цагийн, долоон цагт ирэх (зарах); семичасовой поезд долоон цагийн галт тэрэг.

СЕМНА'ДЦАТЫЙ, -ая, -оо. арван долдугаар, арван долоо дахь, арван долооны, арван долоон; семнадцатая страница арван долдугаар тал.

СЕМНА'ДЦАТЬ, -и, числит. арван долоо.

СЕМЬ, семи, семью; числит. долоо.

СЕМЬДЕСЯТ, семидесяти, числит. дэл.

СЕМЬСО'Т, семисот, семьюстами, семистах, числит. долоон зуу.

СЕМЬЮ нареч. долоон, долоогоор үржүүлэхэд; семью семь-сорок девять долоон долоо дөчин ес.

СЕМЬЯ', -и, мн. семьи, семей, семьям, ж. 1. гэр бүл, айл, өрх, айл гэр; глава семьи өрхийн тэргүүлэгч; 2. гэр бүл; дружная семья народов Советского Союза Зөвлөлт Холбоот Улсын ард түмний найрамдалт гэр бүл.

СЕМЬЯНИ'Н, -а, мн. -ы, -ов, м. гэр бүлч хүн.

СЕМЬЯНИ'НКА, -и, ж. гэр бүлч эмэгтэй, гэр бүлч эхнэр.

СЕМ'Я, -мени, -менем, -мени, мн. -мена, -мяя, -менам, ср. 1. үр; 2. үр, үр хөрөнгө, хөрөнгө үр, хөрөнгө; 3. хөрөнгө, үр хөрөнгө; семена раздора хэрүүлийн хөрөнгө; 4. үр, дусал.

СЕМЯДО'ЛЯ -и, род. мн. -ей. ж. (спец.). үрийн тал.

СЕНА'Т, -а, м. сенат. (зарим улсын хууль тогтоох дээд танхим; хаант Оросын шүүх, захиргааны яам; эртний Ромын төрийн зөвлөл, захиргааны дээд байгууллага).

СЕНА'ТОР, -а, м. сенатач, сенатын гишүүн.

СЕНА'ТОРСКИЙ, -ая, -оо. сенатчийн, сенатын гишүүний.

СЕНА'ТСКИЙ, -ая, -оо. сенатын; сенатская комиссия сенатын комисс.

СЕН'НИ, сеней. пин.

СЕННИ'К, -а, м. өвсний саравч, пин.

СЕННО'Й, -ая, -оо. өвсний; сенной сарай өвсний саравч.

СЕН'НО, -а, ср. өвс; охалпа сена тэвэр өвс; кесить сено өвс хадах.

СЕНОВА'Л, -а, м. өвсний пин.

СЕНОЗАГОТОВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -оо. өвс бэлтгэлийн, өвс бэлтгэх; сенозаготовительная кампания өвс бэлтгэх кампани.

СЕНОЗАГОТОВКИ, -вок. ед.сенозаготовка, -и, ж, өвс бэлтгэл, өвс бэлтгэх.

СЕНОКО'С, -а, м. 1. өвс хадах; 2. өвс хадах үе, хадлангийн үе, хадлан.

СЕНОКОСИ'ЛКА, -и, ж. өвсний машин, халуур машин.

СЕНОКО'СНЫЙ, -ая, -оо. хадлангийн, өвсний; сенокосная пора хадлангийн үе.

СЕНОКОШЕ'НИЕ, -я, ср. өвс хадах.

СЕНОУБО'РКА, -и, ж. өвс хураах.

СЕНОУБО'РОЧНЫЙ, -ая, -оо. өвс хураах, өвс хураадаг; сеноборочная кампания өвс хураах кампани.

СЕНОХРАНИ'ЛИЩЕ, -а, ср. өвс агуулах.

СЕНСАЦИО'ННОСТЬ, -и, ж. гайхал төрүүлэх, гайхалтай явдал, шуугиан болох.

СЕНСАЦИО'ННЫЙ, -ая, -оо; -онен, -онна. гайхал төрүүлсэн, гайхуулсан, шуугиан болсон.

СЕНСА'ЦИЯ, -и, ж. 1. олны гайхал, гайхуулах; вызвать сенсацию олны гайхал төрүүлэх; 2. гайхалтай явдал, шуугиан; газетная сенсация совины шуугиан.

СЕНСУАЛИ'ЗМ, -а, м. сенсуализм (хүртэхүйг танин мэдэхийн эх булсг гэж үздэг гүн ухааны сургаал).

СЕНСУАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -оо. сенсуалист.

СЕНСУА'ЛЬНЫЙ, -ая, -оо (книжн.). хүртэхүйд тулгуурласан, мэдрэлийн.

СЕНТЕ'НЦИЯ, -и, ж. (книжн.). сургаал, сургамжийн үг.

СЕНТИМЕНТАЛИ'ЗМ, -а, м. 1. сентиментализм, уян сэтгэлийн ёс (XVIII зуун, XIX зууны эхэн үеийн ихэд уяран гуниглахыг сайшааж, бодит байдлыг гоёж чимж харуулдаг байсан утга зохиолын чиглэл); 2. уян сэтгэл, уяран гуниглах, нялуун зан.

СЕНТИМЕНТАЛИ'СТ, -а, м. сентименталист, уян сэтгэлийн ёсыг баримтлагч.

СЕНТИМЕНТА'ЛЬНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). 1. уярах, уяран гуниглах, гуниглах, нялуурах, нялуун загнах; 2. зөөлөн байх, аргадах, өөгшүүлэх.

СЕНТИМЕНТА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. уян сэтгэл, нялуун зан.

СЕНТИМЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -оо; -лен, -льна. 1. сентиментализмыг баримталсан, уян сэтгэлийн ёсыг баримталсан; 2. уян сэтгэлийн, уян, нялуун.

СЕНТЯ'БРЬ, -я, м. есдүгээр сар.

СЕНТЯ'БРЬСКИЙ, -ая, -оо. есдүгээр сарын.

СЕНЬ, -и, о сени, в сени; ж. (стар.). нөмөр, өмөг; под сенью деревьев модны нөмөр; под сенью закона хуудлийн өмөгт.

СЕНЬО'Р, -а, м. 1. сеньор, засаг ноён; 2. ноён.

СЕПАРАТИ'ЗМ, -а, м. (книжн.). салгах үзэл.

СЕПАРАТИ'СТ, -а, м. (книжн.). салгах үзэлтэн.

СЕПАРАТИ'СТСКИЙ, -ая, -оо. салгах үзлийн.

СЕПАРА'ТНЫЙ, -ая, -оо. салангад, бусдаас тасархай; сепаратный договор салангад гэрээ.

СЕПАРА'ТОР, -а, м. 1. ялгуур (аливаа бодисыг бусад бодисоос ялгаж авах аппарат); 2. сүүний машин.

СЕР'РА, -ы, ж. 1. хүхэр; 2. хулхи; 3. (важилдаг) бохь.

СЕРБ, -а, м. серб хүн.

СЕР'БКА, -и, ж. (устар.). серб эмэгтэй, серб эхнэр.

СЕР'БСКИЙ, -ая, -оо. серб, сербийн; сербский язык серб хэл.

СЕРВИ'З, -а, м. бүрэн иж хэрэгсэл, бүрэн иж сав; *обеденный сервис* хоолны бүрэн иж хэрэгсэл. СЕРВИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что. ширээ засах.

СЕРВИРОВА'ТЬ, -а, ж. 1. ширээ засах; 2. эвссэн ширээ.

СЕРДЕ'ЧНИК I, -а, м. (спец.) зүрхэвч.

СЕРДЕ'ЧНИК II, -а, м. 1. зүрхний өвчтэй хүн; 2. зүрхний эмч.

СЕРДЕ'ЧНО, нареч. чин зүрхнээс, үнэн голоос, элэгсэг, дотно; *сердечно рад за вас* үнэн голоос таныг даган баясаж байна; *отнестись к кому-либо сердечно* хүнтэй дотно байх.

СЕРДЕ'ЧНОСТЬ, -и, ж. элэгсэг байх, дотно байх.

СЕРДЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чем, -чна. 1. зүрхний; *сердечные мышцы* зүрхний булчин; 2. дотнын, зүрхний, элэг зүрхний; *сердечный друг* элэг зүрхний нөхөр; 3. чин зүрхний, үнэн сэтгэдийн; *сердечный привет* үнэн сэтгэдийн баяр; 4. янагийн, дурлалын; *сердечная тайна* янагийн нууц; 5. ялдам зантай; *сердечный человек* ялдам зантай хүн.

СЕРДИ'ТО, нареч. ууртай, хилэгнэн; *сердито закричать* ууртай хашгирах; ☆ *дешево и сердито* хямдхан боловч тов хийсэн.

СЕРДИ'ТЫЙ, -ая, -ое; -дит, -дита. 1. ууртай, хилэнтэй; *сердитый человек* ууртай хүн; *сердитое лицо* ууртай царай; *сердитый взгляд* хилэнтэй харц; 2. хатуу, час хийсэн; *сердитый табак* хатуу тамхи; *сердитое вино* хатуу дарс; *сердитый мороз* час хийсэн хүйтэн.

СЕРДИ'ТЬ, *сержу, сердишь; несов., кого (что)* уурдуулах, уур хүргэх, хилэн төрүүлэх.

СЕРДИТЬСЯ, *сержусь, сердишься; несов.* уурдах, уур хөдлөх, хилэй төрөх.

СЕРДОБО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (разг.). өрөвч сэтгэлтэй, өр зөөлөн.

СЕРДОЛИ'К, -а, м. (улаан; шар) мана, чоң.

СЕРДЦЕ, -а, мн. -дца, -дец, -дцам, ср. 1. зүрх; *сердце бьётся* зүрх цохилно; *порок сердца* зүрхний гам, гажиг; 2. өр, өрөвч сэтгэл; *у него доброе сердце* өр нимгэн хүн; 3. зүрх, сэтгэл; *сердце трепещет от радости* баярласандаа зүрх догдолно; 4. зүрх; Москва—сердце Советского Союза Москва бол Зөвлөлт Холбоот Улсын зүрх мөн; 5. дурлал, сэтгэл, зүрх; *покорить чье-либо сердце* хүний сэтгэлийг булаах; ☆ *положа руку на сердце* илэн далангүй; *золотое сердце* сайхан сэтгэл; *каменное сердце* чулуун зүрх, хатуу сэтгэл; *всем сердцем, от всего сердца* чин зүрхнээс, чин сэтгэлээс; *от чистого сердца* үнэн зүрхнээс, үнэн голоос; *по сердцу* сэтгэлд зохих; *не лежит сердце к кому-чему-либо* сэтгэл нийцэхгүй байна; *принять что-либо близко к сердцу* сэтгэл хөдлөх; *иметь сердце на кого-либо* уурдах; *с сердцем* уурлан; *сердце не на месте* сэтгэл зовох; *скрепя сердце* дуртай дургүй, дурамжхан; *берёт за сердце* сэтгэл хөдөлгөнө, элэг өвтгөнө; *отлегло от сердца* дотор уужрав; *сердце упало* үнхэлцэг хягарах шахлаа.

СЕРДЦЕБИЕ'НИЕ, -я; ср. зүрх цохилох, зүрх дэлсэх.

СЕРДЦЕВИ'ДНЫЙ, -ая; -ое; -ден; -дна. зүрх хэлбэртэй, үнхэлцэг хэлбэртэй.

СЕРДЦЕВИ'НА, -ы, ж. гол.

СЕРДЦЕЕ'Д, -я; м. (разг. шутл.). өм хүний сэтгэлийг булаагч.

СЕРЕБРИ'СТОСТЬ, -и, ж. 1. мөнгөлөг өнгө, мөнгөн цагаан; 2. жингэнэх.

СЕРЕБРИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. мөнгөлөг, мөнгөн цагаан; *серебристый свет* дуны сарва мөнгөн

цагаан гэрэл; 2. жингэнэм, жингэнэсэн; *серебристый голосок* жингэнэм хоолой.

СЕРЕБРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ёна); несов., что. мөнгөлөх; *серебрить ложку* халбага мөнгөлөх.

СЕРЕБРИ'ТЬСЯ, I/и 2 л. не употр., -ится; несов. 1. гялалзах, цайрах; *снег серебрится в свете луны* сарны гэрэлд нас цайрна; 2. цайран харагдах, гялалзах; *в дали серебрились* вершины гор алсад уулсын оргил гялалзана; 3. цайх, бууралтах; *виски серебрится* шанаа нь цайсан байна.

СЕРЕБРО', -а, ср. 1. мөнгө, цагаан мөнгө; *чистое серебро* цэвэр мөнгө; 2. мөнгөн эдлэл; *чайное серебро* цайны мөнгөн хэрэгсэл; 3. мөнгөлөг өнгө; цайрах, гялалзах; *вода отливалась серебром* ус цайрч байв; 4. бутархай цагаан мөнгө, жижиг цагаан мөнгө; *получить сдачу серебром* бутархай цагаан мөнгө хариулж авах.

СЕРЕБ'РЯНЫЙ, -ая, -ое. 1. мөнгөн, цагаан мөнгөн; *серебряный нож* мөнгөн хутга; 2. мөнгөн, гялгар; *серебряные звезды* мөнгөн од мичид; 3. жингэнэсэн; *серебряный звон* жингэнэсэн авна, жингэнэсэн дуу; ☆ *серебряная свадьба* мөнгөн хурим (*эр эм болсны хорин таван жилийн ой*).

СЕРЕДИ'НА, -ы, ж. 1. тэг дунд, гол, төв; *середина круга* дүргэгийн тэг дунд; *середина озера* нуурын гол; 2. дунд, хагас, тэн; *бросить дело на середине* ажлаа дунд нь оруулаад хаях; *середина дня* өдрийн тэн; ☆ *золотая середина* төв дунд; *избрать золотую середину* төв дундыг баримтлах.

СЕРЕДИ'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. тэг дундын, голын, дундад; 2. хоёрын хооронд; *серединное решение* хоёрын хооронд шийдвэр.

СЕРЕДКА, -и, ж. (разг.). 1. гол, дотор; *серёдка в яблоке* стигла алимын дотор ялзарчихжээ. 2. тэг дунд, гол, төв.

СЕРЕДНЯ'К, -а, м. дунд чадалтан.

СЕРЕДНЯ'ЦКИЙ, -ая, -ое. дунд чадалтны, дунд чадалтай; *средняцкое хозяйство* дунд чадалтны аж ахуй.

СЕРЕЖКА, -и, ж. ээмэг.

СЕРЕНА'ДА, -ы, ж. хандал дуу, хандал аял.

СЕРЕНЬКИЙ, -ая, -ое; *уменьш.* 1. борхон, хөххөн; 2. бүрхэгхэн; бүүдгэрхэн; 2. аанайхан, тааруухан.

СЕРЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. бордох, бор болох, бүрийх; 2. борлон харагдах, бүрийж харагдах.

СЕРЖА'НТ, -а, м. түрүүч; *старший сержант* ахлах түрүүч; *младший сержант* бага түрүүч.

СЕРИ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. цуврал, цувралын; *серийное производство* машин машинын цуврал үйлдвэрлэл, машин цувруулан үйлдвэрлэх; *серийный трактор* цуврал трактор.

СЕРИСТЫЙ, -ая, -ое. хүхэрт; *серистый свинец* хүхэрт хорголж.

СЕРИ'Я, -и, ж. цуврал; *серия популярных брошюр* хялбарчилсан цуврал товхимол; *серия облигаций государственного займа* улсын зээллэгийн сугалааны цуврал.

СЕРМЯ'ГА, -и, ж. 1. будаагүй бүдүүн цэмбэг; 2. бүдүүн цэмбэн хувцас.

СЕР'НА, -ы, ж. зээр.

СЕРНИ'СТЫЙ, -ая, -ое. хүхэрлэг, хүхэрт; *сернистый источник* хүхэрлэг аршаан.

СЕР'НЫЙ, -ая, -ое. 1. хүхрийн; *серная кислота* хүхрийн хүчид; 2. хулжны; *серная пробка* хулх, хулхатах.

СЕРОВОДОРО'Д, -а, м. хүхэр ус төрөгч.

СЕРОГЛА'ЗЫЙ, -ая, -ое; -аз. хөх нүдтэй, хөх нүдэн.

СЕРП, -а, м. хадуур; серп и молот алх хадуур хоёр; ☆ серп луны хавирган сар.

СЕРПОВИ'ЩЕ, -а, ср. хадуурын иш.

СЕРПЯ'НКА, -и, ж. сиймхий давуу.

СЕР'РЫЙ, -ая, -ое; сер, сера, серо. 1. бор, хөх бор, хөх саарал, орог; серый волк хөх чоно; 2. аанайхан барагтайхан, хир бараг; серая книга аанайхан ном; 3. бүүдгэр, бүрхэг; серая погода бүрхэг тэнгэр; 4. серый заяц бор туулай.

СЕРЬГА', -и, мн. серги, серг, сергам, ж. ээмэг, сүйх.

СЕРЬБНО, нарвч. 1. бодолтой, ёсоор; буурь суурьтай; серьёзно взятся за работу ажилдаа ёсоор орох; 2. анхааралтай, их бодолтой; серьёзно посмотреть их бодолтой харж үзэх; 3. тоглоомгүй, төлөв төв, үнэхээр; серьёзно обещать тоглоомгүй амдах; 4. сүрхий, айхвтар, хэцүү; 5. үнэхээр, нээрээ; нет, серьёзно, вы придёте? үгүй, үнэхээр та ирнэ биз?

СЕРЬБНОСТЬ, -и, ж. томоо, бодолтой байх, ноцтой байх, айхвтар байх, хэцүү байх; серьёзность положения байдал айхвтар байх, ноцтой байдал.

СЕРЬБНЫЙ, -ая, -ое; -зан, -зна. 1. томоотой, төлөв, буурь суурьтай, бодолтой; серьёзные люди томоотой хүмүүс; 2. сүрхий, ноцтой, айхвтар; обратить серьёзное внимание сүрхий анхаарал тавих; 3. томоотой, бодлого болсон; серьёзный вид бодлого болсон царай; 4. ноцтой, сүрхий, чухал; серьёзный разговор ноцтой яриа; 5. айхвтар, сүрхий, хэцүү, бэрх; серьёзная болезнь айхвтар өвчин; серьёзная опасность сүрхий аюул.

СЕССИО'ННЫЙ, -ая, -ое. чуулганы; сессионное время чуулганы үе.

СЕ'ССИЯ, -и, ж. чуулган; сессия Великого Народного Хурала МНР БНМАУ-ын Ардын Их Хурлын чуулган; камаменационная сессия шалгалтын чуулган.

СЕСТРА', -и, мн. сестры, сестёр, сестрам, ж. эгч, охин дүү; родная сестра эгч, охин дүү; ☆ медицинская сестра эмнэлгийн сувидагч.

СЕСТРЕНКА, -и, ж. охин дүү.

СЕСТРИ'Н, -а, -о. эгчийн, охин дүүгийн.

СЕСТРИ'ЦА, -и, ж. ласк. СЕСТРИ'ЧКА, -и, ж. бяцхан (охин) дүү, дүүдэй.

СЕСТЬ I, сяду, сядешь; сел; оядь; сов. 1. суух; сесть на стул сандал дээр суух; сесть за стол ширээнд суух; 2. суух, унах; сесть в поезд галт тэргэнд суух; 3. орох, шингэх; солнце уже село нар шингэв; 4. буух, суух; самолёт сел на аэродром нисэх онгоц буудалд буув; 5. суугаад . . . эхлэх, орох; сесть ва работу суугаад ажиллаж эхлэх; 6. суух, тугах, унах, тогтоох; чанки сеи на дво станца аяганы ёроолд шаар тогтов.

СЕСТЬ II, I и 2 л. не употр., сядат, сел; сов. агших, суух; рубашка села цамц агшигчав.

СЕТ'КА I, -и, ж. 1. тор; 2. хүснэг; 3. сүлжээ, жагсаалт; тарифная сетка хөлсний хэмийн жагсаалт.

СЕТ'КА II, -и, ж. хэрхнэг.

СЕ'ТОВАНИЕ, -я, ср. 1. харамсах, гашуудах, гэмших, гомдох; 2. гомдол.

СЕ'ТОВАТЬ, сетую, сетуешь; несов., на кого-что (книжн.). 1. гашуудах, гаслах, гомдох; сетовать на свою судьбу тавигдандаа гомдох; 2. харам-

сах, гашуудах, гэмших; сетовать о потерянном времени цаг дэмий үрсэндээ харамсах.

СЕТЧА'ТКА, -и, ж. (спец.). тор бүрхэвч.

СЕТ'ЧАТЫЙ, -ая, -ое. тортой, торт, тор; сетчатая оболочка тор бүрхэвч.

СЕТЬ, -и, о сети, в сети, мн. сети, сетей, сетям, ж. 1. гувчуур, өөш, тор; закинуть сеть өөш тавих; 2. сүлжээ; сеть железных дорог төмөр замын сүлжээ; электрическая сеть цахилгаан сүлжээ; 3. байгууллагууд, газрууд; школьная сеть сургуулийн газрууд, сургуулиуд; сеть партийного просвещения намын тэгээрлийн байгууллагууд; торговая сеть худалдааны газрууд; ☆ расставлять кому-либо сети хүнд урхи тавих; попасть кому-либо в сети хүний урхинд орох.

СЕТ'ЧА, -и, ж. (стар.). тулалдаан, байлдаан; кровавая сеча цуст тулалдаан.

СЕТЬЯ'НИЕ, -я, ср. 1. тас цавчих, огтлох; 2. туйвандах, гуядах; 3. огтолсон газар, тасарсан газар; поперечное сечение хөндлөн огтолсон газар.

СЕТ'ЧКА, -и, ж. 1. хэрчүүр, ваазуур; 2. буталсан буаа.

СЕТЬ, секу, сечешь, секут; сеч, сечла; несов. 1. тас цавчих, огтлох, хэрчих; сечь мечом сэлмээр тас цавчих; 2. туйвандах, гашуурдах, гуялах, шаврах; сечь лошадь кнутом морь ташуураар гуялах.

СЕТ'ЧЬСЯ, I и 2 л. не употр., сечётся, секутся; сечся, сечлась; несов. 1. унах, зулгарах; 2. сэмрэх.

СЕТ'ЯЛКА, -и, ж. үрлээч, үр суулгуур, үр суулгах машин.

СЕТ'ЯЛЬЩИК, -а, м. үр суулгагч.

СЕТ'ЯЛЬЩИЦА, -и, ж. үр суулгагч эмэгтэй.

СЕТ'ЯНИЕ, -я, ср. тарих, суулгах.

СЕТ'ЯНКА, -и, ж. шигшсэн гурил.

СЕТ'ЯНЫЙ, -ая, -ое (спец.). шигшсэн гурилын саяний хлеб шигшсэн гурилын талх.

СЕТ'ЯТЕЛЬ, -я, м. (высок.). 1. үр суулгагч, үр цацагч, таригч; 2. түгээгч, дэлгэрүүлэгч; сятель знаний эрдэм түгээгч.

СЕТ'ЯТЬ, сею, сесь; сятный; несов., что. 1. цацах, суулгах, тарих; сеять пшеницу буудай тарих; 2. түгээх, дэлгэрүүлэх, тараах, дэгдээх, өдөөх; сеять знания эрдэм түгээх; сеять раздоры хэрүүлд өдөөх; 3. шигших; сеять муму гурил шигших.

СЖА'ЛИТЬСЯ, -люсь, -лишься; сов., над кем-чем. өрөвдөх, хайрлах, өршөөх, энэрэх;

СЖА'ТИЕ, -я, ср. 1. шахах, агшаах, атгах, тэврэх; сжатие воздуха агаар шахах; 2. шахагдах, агших; сжатие льдов мөс шахагдах.

СЖА'ТЫЙ I, -ая, -ое; сжат. 1. шахагдсан, хавчигдсан, зангидсан, атгасан, жимийсэн; сжатый мулак зангидсан гар; 2. хураангуй, богино; сжатое изложение хураангуй өгүүлэх; в сжатые сроки богино хугацаанд.

СЖА'ТЫЙ II, -ая, -ое; сжат, -а. хадсан, хураан; сжатый хлеб хадсан тариа.

СЖАТЬ I, сожму, сожмешь; сжатый; сов. 1. шахах, хавчих, зангидах, атгах, базах, тэврэх, жимийх, зуурах; сжать чью-либо руку хүний гар атгах; сжать кого-либо в объятиях хүнийг чанга тэврэх; сжать губы уруулаа жимийх; сжать зубы шүдлэ зуурах; 2. сэтгэл зовоох, зүрх өвдөх; тоска сжати сердце гуниглан сэтгэл зовов; 3. богиносгох, товчлох, хураангуйлах; сжать сроки хугацаа богиносгох.

СЖАТЬ II, сожму, сожмешь; сжатый; сов. хадах. сжать ромь хөх тариа хадах.

СЖА'ТЬСЯ, *сожмусь, сожмѣшься; сжался, сжалась; сов.* 1. зангидах, атгах, базах, жимийх, зуурах; губы сжались уруулаа жимийв; кулак сжался гараа зангидах; 2. бие агзайх, биеэ хумих; сжаться от холода даарч бие агзайх; 3. сэтгэл зовох, өвдөх; сердце сжалось от жалости өрөвдөж элэг өвдөв.

СЖЕВА'ТЬ, *сжую, сжуюшь; сжёванный; сов., что (разг.)* зажлах.

СЖЕЧЬ, *сожгу, сожжѣшь; сожжѣнный (-ён, -ена); сов.* шатаах, галдах, түлэх.

СЖЕ'ЧЬСЯ, *сожгусь, сожжѣмся, сожгутся; сжѣгся, сожглась; сов.* биеэ түлэх; сжечься на солнце наранд биеэ түлэх.

СЖИВА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аеюсь; несов.* дасах, ижилших, ижилдэх.

СЖИГА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что.* шатах, галдах, түлэх.

СЖИГА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аеюсь; несов.* 1. биеэ түлэх; 2. түлэгдэх.

СЖИМА'ЕМОСТЬ, *-и, ж.* агшиц, агших чанар.

СЖИМА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. шахах, хавчих, зангидах, атгах, базах, тэврэх, жимийх, зуурах; 2. сэтгэл зовох, зүрх өвдөх; 3. богиносгох, товчлох, хураангуйлах.

СЖИМА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аеюсь; несов.* 1. зангидах, атгах, базах, жимийх, зуурах; 2. бие агзайх, биеэ хумих; 3. сэтгэл зовох, өвдөх.

СЖИНА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.* хадах.

СЖИ'ТЬСЯ, *сживусь, сживѣмся; сжился, сжилась; сов.* дасах, ижилших, ижилдэх.

СЗА'ДИ, *нареч, и предлог с род. п.* 1. араас, хойноос, ардаа, хойноо; подкрасться к кому-либо сзади хүний араас гэтэх; пальто испачкалось сзади пальто ардаа муухай болжээ; пальтоны ар муухай болжээ; 2. ард, хойно, сүүлд; стоять сзади кого-либо хүний ард зогсох.

СЗЫВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. урих, урьж ирүүлэх, дуудах; 2. зарлах, зарлан хуралдуулах, урьж цуглуулах, дуудах.

СИБИ'РСКИЙ, *-ая, -се.* сибирийн; сибир; сибирские леса сибирийн ой хөвч; ☆ сибирская язва боом.

СИБИРЯ'К, *-а, м.* сибирийн хүн.

СИБИРЯ'ЧКА, *-и, ж.* сибирийн эмэгтэй.

СИБУ'ХА, *-и, ж.* совс.

СИБУ'ШНЫЙ, *-ая, -ое;* сивушное масло совсын тос.

СИГ, *-а, м.* цагаан загас.

СИГА'РА, *-ы, ж.* ороомол навчин тамхи.

СИГАРЕ'ТА, *-ы, ж.* янжуур.

СИГНА'Л, *-а, м.* 1. дохио; звуковой сигнал авиан дохио; световой сигнал дохио өгөх; сигнал тревоги түгшүүрийн дохио; 2. дохио, мэдээ; прислушиваться к сигналам с мест дороос ирүүлсэн дохиог анхаарах.

СИГНАЛИЗА'ТОР, *-а, м. (спец.).* дохиолуур (дохио өгөх аппарат).

СИГНАЛИЗАЦИО'ННЫЙ, *-ая, -ое.* дохиолох, дохио өгөх.

СИГНАЛИЗА'ЦИЯ, *-и, ж.* дохиолох, дохио өгөх, дохиололт.

СИГНАЛИЗИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; сов. и несов.* 1. дохио өгөх, дохиолох; сигнализировать флагом далбаагаар дохио өгөх; 2. дохио өгөх, дохиолох, мэдээлэх; сигнализировать о неполадках работы ажлын дутагдлыг мэдээлэх; сигнализировать об опасности аюултайн дохио өгөх, аюулыг дохиолох.

СИГНА'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* дохионы; дохиолох, дохио өгөх; сигнальный свет дохионы гэрэл; сигнальная башня дохионы цамхаг.

СИГНА'ЛЬЩИК, *-а, м.* дохиочин.

СИДЕ'ЛКА, *-и, ж. (европейск)* сахигч.

СИДЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. суух; сидение за работой ажиллан суух; 2. суудал; откидное сидение сөхдөг суудал.

СИ'ДЕНЬ, *-дня, м. (разг.).* сидеть сиднем гэр ийн мухар сахих.

СИДЕ'НЬЕ, *-я, ср.* суудал; жёсткое сиденье стула хатуу суудалтай сандал.

СИДЕ'ТЬ, *сиджу, сидишь; сидя; несов.* 1. суух; сидеть на стуле сандал дээр суух; сидеть на корточках явган суух; 2. суух, байх; сидеть дома гэрээ байх; сидеть за книгой ном уншиж суух; сидеть с шитьём юм оёж суух; сидеть без денег мөнгөгүй байх; 3. (усанд) суух; корабль сидит глубоко хөлөг онгоц усанд гүнзгий сууж байна; 4. таарах; костюм хорошо сидит костюм таарч байна; ☆ сидеть на яйцах өндөг дарах; сидеть у моря и погоды ждаты төөргөө мэдэг гээд сууж байх.

СИДЕ'ТЬСЯ, *безл., несов;* не сидится суух ар гагүй байна, байх дургүй; ему не сидится дома тэр (хүн) гэртээ байх дургүй.

СИДЯ'ЧИЙ, *-ая, -ее.* 1. суугаа, суумал; заснуть в сидячем положении суугаагаараа унтчих; 2. суух, суудаг; сидячие места в вагоне вагоны суух байр, вагоны суудал; 3. суумал, үргэлж суугаа; сидячий образ жизни үргэлж суугаа байх.

СИЕ', *сия, сей; мн. сии, сих, мест. указ. энэ,* эдүүгээ, өнөө.

СИ'ЖИВАТЬ, *наст. вр. не употр., многокр.* суудаг байх, суух; сиживать за чаем цай ууж суух.

СИЗОКРЫ'ЛЫЙ, *-ая, -ое.* хөхөмдөг далавчит.

СИ'ЗЫЙ, *-ая, -ое;* сиз, сиза, сизо. 1. хөхөмдөг; 2. ягаан, хөх ягаан.

СИ'ЛА, *-ы, ж.* 1. хүч, чадал, тэнхээ, тамир, хир; толкнуть с силой хүчтэй түлхэх; набираться сил тамир орох, тэнхрэх; ☆ изо всей силы, изо всех сил хамаг хүчээрээ, хамаг чадлаараа; что было (есть) силы байдаг хүчээрээ, хамаг чадлаараа; это свыше моих сил миний хирээс хэтэрсэн юм байна; 2. хүч, өндөр нам; сила трения үрэлтийн хүч; сила тока гүйдлийн хүч; сила звука авианы өндөр нам; 3. чадал, хүч; сила ума ухааны чадал; сила воли зоригийн хүч; 4. силы хүч; производительные силы үйлд; вёрлэх хүч; 5. хүч, чадал; сур, сур хүч, хүч чадал; небедимая сила сторонников движения за мир энх тайвны талынхны ялагдашгүй сур хүч; 6. силы хүч; движущие силы революции хувьсгалын хөдөлгөч хүч; 7. цэрэг, хүч; вооружённые силы зэвсэгт хүч; морские силы тэнгисийн цэрэг; воздушные силы агаарын цэрэг; главные силы гол хүч; 8. хүчин (төгөлдөр), ач холбогдол; закон вступил в силу хууль хүчин төгөлдөр болов; потерять силу хүчингүй болох, ач холбогдолгүй болох; оставить в силе хүчин төгөлдөр хэвээр үлдээх; 9. учир утга, учир; вся сила этого постановления в совершенно новой постановке вопроса уул асуудлыг огт өөрөөр тавьсанд энэ тогтоолын учир утга оршино; ☆ в силах 1) чадалтай байх; пока в силах, буду бороться чадалтай байсан цагт тэмцэх болно; 2) аргатай байх; не в силах повлиять на него түүнд нөлөөлөх аргагүй байна; в силу чего-либо шалтгаанаар; от силы ихдээ л, их л бол; по силе возможности бололцооныхоо хэмжээгээр, бололцоогоороо; силою в (до, от... до...) тооны; отряд силою в пятьсот штыков таван зуун тооны цэрэгтэй баг; силою вещей үйлдйн эрхээр, учир бүрдсэнээс.

СИЛА'Ч, *-а м.* бөх, хүчтэн.

СИЛИКА'ТНЫЙ, *-ая, -ое.* царууцын; силикатная промышленность царууцын үйлдвэр.

СИЛИКА'ТЫ (*силикат*), *-а, м.*, царууц.
СИ'ЛИТЬСЯ, *-люсь, -лишься; несов., с неопр. (разг.)*, хүчлэх, оролдох, ядах; она силилась ещё что-то проговорить тэр (*эмгэгтэй*) бас нэг юм хэлэх гэж оролдов.

СИЛОВО'Й, *-ая, -ое. (хар)* хүч хэрэглэх; (*цахилгаан*) хүчний; силовая станция цахилгаан хүчний; станц; силовая работа хар хүч хэрэглэх ажил.

СИ'ЛОЙ, *нареч. (разг.)*, хүчээр, хар хүчээр, албадан; силой заставить что-либо сделать хүчээр юм хийлгэх.

СИЛО'К *-лка, м.* урхи.

СИЛОМЕ'Р *-а, м.* хүч хэмжүүр.

СИ'ЛОС, *-а, м.* 1. дарш; 3. Даршны нүх.

СИ'ЛОСНЫЙ *-ая, -ое.* даршны; силосная яма даршны нүх; силосная башня даршны цамхаг.

СИЛОСОВА'НИЕ, *-я, ср.* даршлах, даршлалт; сидосование кормов малын тэжээл даршлах.

СИЛОСОВА'ТЬ, *-ую, -уешь; -ованный; сов. и нес.*, *что.* даршлах; силосовать кукурузу эрдэнэ шиш даршлах.

СИЛОСОРЕ'ЗКА, *-и, ж.* дарш хэрчүүл.

СИ'ЛОЮ, *нареч.* хүчээр, хар хүчээр, албадан.

СИЛУЭ'Т, *-а, м.* 1. сүүдэр, зуу аг, нэг өнгөт зураг; 2. бараа; сидует горного хреста уулын нурууны бараа.

СИЛУЭ'ТНЫЙ, *-ая, -ое.* сүүдэр; сидуетный портрет сүүдэр хөрөг.

СИ'ЛЬНО, *нареч.* 1. хүчтэй, чанга, тас хийтэл; сильно ударить кулаком по столу тас хийтэл ширээ шаах; 2. жингэй, сүрхий; сильно сказано сүрхий хэлж байна; 3. их, ихэд, маш, төгс; сильно переживать сэтгэл ихэд зовох; сильно устать их ядрах.

СИЛЬНОДЕ'ЙСТВУЮЩИЙ *-ая, -ее.* их хүчтэй, хагзуу; сильнодействующий яд их хүчтэй хор.

СИ'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; силён и силен, сильна, сильны и сильны.* 1. хүчтэй, чадалтай, чийрэг, тэнхээтэй, тамиртай, чанга; сильный человек хүчтэй хүн; күчирхэг хүн; сильная машина хүчтэй машин; сильные руки чийрэг гар; сильный удар чанга цохих; 2. хүчирхэг; сильное государство хүчирхэг улс; сильная армия хүчирхэг цэрэг; 3. ширүүн, чанга, хүчтэй, их; сильный ветер чанга, салхи, хүчтэй салхи; сильная боль их өвдөх; 4. сүрхий, билэгтэй; сильный в математике тооны ухаанд сүрхий; сильный писатель билэгтэй зохиолч; 5. жингэй, сүрхий; сильные доводы жингэй баримт; сильная речь жингэй үг; 6. чанга зоригтой; сильная натура чанга зоригтой хүн; 7. сильные эрхтэн дархтан; сильные мира сего ертөнцийн эрхтэн дархтан.

СИ'МВОЛ, *-а, м.* бэлэг тэмдэг, тэмдэг, бэлэг; голубь—символ мира тагтаа бол энх тайвны бэлэг тэмдэг мөн.

СИМВОЛИЗИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов., что (книжн.)*. бэлэг тэмдэг болох; молот символизировал труд рабочего алх бол ажилчны хөдөлмөрийн бэлэг тэмдэг болно.

СИМВОЛИ'ЗМ *-а, м.* 1. символизм (*империализмын үед урлаг, утга зохиолд гарсан, амиа бодох, дайдыг шүтэх ёс нэгт шингэсэн, нийгэмд харш, санаа буурай, харгис үзэл*); 2. бэлэгдэл.

СИМВО'ЛИКА, *-и, ж. (книжн.)* бэлэгдэл,

СИМВОЛИ'СТ, *-а, м.* символизмыг баримтлагч.

СИМВОЛИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* бэлэг тэмдэг болсон, бэлэг болгосон, бэлэгтэй.

СИМВОЛИ'ЧНОСТЬ, *-и, ж.* бэлэг тэмдэг, бэлэг, бэлэгтэй байх.

СИМВОЛИ'ЧНЫЙ *-ая, -ое; -чен, -чна.* бэлэг тэмдэг болсон, бэлэг болсон, бэлэгтэй.

СИММЕТРИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.*, **СИММЕТРИ'ЧНЫЙ**, *-ая, -ое; -чен, -чна.* тэгш хэмийн, тэгш хэмтэй; симметричный узор тэгш хэмтэй угалз.

СИММЕТРИ'Я, *-и, ж.* тэгш хэм, хэм тэгш, хосмолжин (*тэг дундаасаа хоёр тийш адил хэмжээтэй байх*).

СИМПАТИЗИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов., кому -чему.* сэтгэлтэй болох, ойшоох, талархах, сайшаах.

СИМПАТИ'ЧЕСКИЙ *-ая, -ое (спец.)* 1. дагалдан өвдөх, дагал дан үрвэсэх; симпатическая опухоль мия нүд дагалдан үрвэсэх; 2. сэтгэл засах; симпатические средства сэтгэл засах юм; ☆ симпатически чернила нууц бэх (*халаахад буюу тусгай зай түр хэхэд харагддаг өнгөгүй бэх*).

СИМПАТИ'ЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* дур татам, урьхан, нүдэнд дулаахан.

СИМПА'ТИЯ, *-и, ж.* 1. сэтгэл, дур, талархал; 2. сэтгэлтэй хүн, дуртай хүн.

СИМПО'ЗИУМ, *-а, м. (книжн.)*. хурал, бага хурал.

СИМПТО'М, *-а, м.* шинж, тэмдэг; симптом болезни өвчний шинж.

СИМПТОМАТИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. шинж тэмдгийн; симптоматическое явление шинж тэмдгийн үзэгдэл; 2. өвчний уг шалтгааныг биш, гаднах илрэлийг нь арилгадаг.

СИМУЛИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что.* болж баашлах, бааш гаргах, янз үзүүлэх, болж мэхлэх; симулировать болезнь өвдсөн болж баашлах.

СИМУЛЯ'НТ, *-а, м.* баашлагч, бааш гаргагч, бааштай хүн.

СИМУЛЯ'НТКА, *-и, ж.* баашлагч эмэгтэй, бааштай эхнэр.

СИМУЛЯ'ЦИЯ, *-и, ж.* болж баашлах, бааш гаргах, нз үзүүлэх, болж мэхлэх, бааш.

СИМФОНИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* симфони, яруу; симфонический оркестр яруу найрал хөгжим.

СИМФО'НИЯ, *-и, ж.* симфони, яруу хөгжим.

СИНАГО'ГА, *-и, ж.* еврей сүм.

СИНГАРМОНИ'ЗМ, *-а, м.* авиа зохицох ёс.

СИНДИКАЛИ'ЗМ, *-а, м.* синдикализм (*улс төрийн тэмцэл, пролетарийн диктатурыг буруушаагаад, ажилчин ангийн намын удирдах үүргийг үгүйсгэн зөвхөн эдийн засгийн тэмцэл үйлдвэрчний эвлэлийн хүрээнд явуулахыг сайшаадаг, ажилчны хөдөлгөөнд байдаг жижиг хөрөнгөтний, марксизмд харш урсгал*).

СИНДИКАЛИ'СТ, *-а, м.* синдикализмыг баримтлагч.

СИНДИКА'Т, *-а, м.* 1. синдикат (*зах зээл дээр ноёрхон, хэт ашиг олох ворилгоор байгуулсан үйлдвэрийн эдийн монополист нэгдэл*); 2. (*зари м хөрөнгөтөн оронд*) үйлдвэрчний эвлэл.

СИНДИЦИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; -цированный (-ван); сов. и несов.* синдикат болгон нэгтгэх.

СИНЕВА', *-ы, ж.* хөх өнгө; синева неба тэнгэрийн хөх өнгө.

СИНЕГЛА'ЗЫЙ, *-ая, -ое; -аз.* хөх нүдтэй, хөх нүдэн.

СИНЕ'КДОХА, *-и, ж. (спец.)*. төлөөлүүлэл.

СИНЕКУ'РА, *-ы, ж. (книжн.)*. их хөдөлмөр шаардахгүй өндөр цалинтай тушаал.

СИНЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; несов.* 1. хөхрөх, хөх болох; 2. хөхрөн харагдах, цөххөрлөн харагдах, хөхрөх, цөн-

шарлах, между вершинами деревьев синею небо мод-ны оройн хоорондуур тэнгэр хөхрэн карагдана.

СИ'НИЙ, -ая, -ое; *силь, синя, синя, синя*. хөх, хөх цэйнхэр; синий цвет хөх өнгө; синее небо хөх тэнгэр.

СИНИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. синильная кислота цна, нын хүчил.

СИНИ'ТЬ, -лю, -мышь; *несов.*, что. 1. хөхрүүлэх, хөх болгох, хөхөөр будах; 2. хөх будагтай усанд зайлах.

СИНИ'ЦА, -ы, -ж. хөх бух, хөх цөцгий, задууль бадзуулай.

СИНКРЕТИ'ЗМ, -а, м. (*книжн.*). 1. синкретизм. Ялгаа гараагүй байдал (*аливаа юмын хөгжлийн өөний эхэн үеийн элдэв ялгаа гарч амжаагүй бай-бол*); синкретизм первобытного искусства эрт балар цагийн урлагийн ялгаа гараагүй байдал; 2. синкретизм, хутган айдлггах үзэл.

СИНКРЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. синкретик, ялгаа гараагүй; синкретическое искусство ялгаа гараагүй урлаг; 2. синкретик, хутган айдлггах; синкретическая философия хутган айдлггах гүн ухаан.

СИНО'Д, -а, м. үзэн айдартын шашины дээд байгууллага.

СИНО'ЛОГ, -а, м. хятадач.

СИНОЛО'ГИЯ, -и, -ж. хятадын судлал.

СИНО'НИМ, -а, м. ойролцоо үг, утга адил үг.

СИНОНИ'МИКА, -и, -ж. 1. ойролцоо үгийн судлал, утга адил үгийн судлал; 2. ойролцоо үг, утга адил үг.

СИНОНИМИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое., **СИНОНИМИ'ЧНЫЙ** чөл, -ое. утга ойролцоо, утга адил; синонимические слова утга ойролцоо үгс.

СИНО'ПТИК, -а, м. цаг уурын мэргэжилтэн.

СИНО'ПТИКА, -и, -ж. цаг уурын зүй.

СИНОПТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цаг уурын зүйн; синоптические таблицы цаг уурын хүрд.

СИ'НТАКСИС, -а, м. өгүүлбэр зүй.

СИТАКСИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өгүүлбэр зүйн; синтаксический анализ өгүүлбэр зүйн задлан шинжлэх.

СИ'НТЕЗ, -а, м. 1. нийлэг, синтез (*аливаа юмыг бүхэлд нь, түүний хэсгүүдийн нэгдэл, харьцааг шинжлэх арга*); 2. нийлэг (*химийн махбод нийлүүлж, нийлмэл бодис гаргах*).

СИНТЕЗИ'РОВАНИЕ, -я, -р, нийлэглэх, синтезлэх; нийлэглэлт, синтезлэлт.

СИНТЕЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*, что. нийлэгдэх, синтезлэх.

СИНТЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. нийлэг, синтезийн; синтетический метод исследования шинжилгээний нийлэг арга; 2. нийлэг, синтезлэг гаргасан; синтетический каучук нийлэг каучук.

СИНХРОНИЗА'ЦИЯ, -и, -ж. зэрэг цагжуулах, зэрэг цагжуулалт; синхронизация звука и изображения в звуковой кинокартине дуутай киноны авиа зураг хоёрыг зэрэг цагжуулах.

СИНХРОНИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*, что (*спец.*). зэрэг цагжуулах.

СИНХРОНИ'ЗМ, -а, м. (*спец.*) зэрэг цаг (*болж буй үзэгдлүүд цаг үеэрээ зэрэгцэх, аливаа явц процесс, юмын үйл явдал зэрэгцэн нэг үед болох*).

СИНХРОНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое., **СИНХРОНИ'ЧЕСКИЙ**, -ая, -ое (*спец.*). зэрэг цагт, зэрэг цагийн; синхронические таблицы зэрэг цагийн хүснэгт (*нэг зэрэг болсон үйл явдалын эм цагийн хүснэгт*).

СИНХРОНИ'Я, -а, м. зэрэг цаг

СИНХРО'ННЫЙ, -ая, -ое (*спец.*). зэрэг цагийн, зэрэг цагт; синхронный генератор зэрэг цагт үүсгүүр.

СИ'НКА, -и, -ж. 1. хөх будаг; 2. хөхөрдөг цаас.

СИНЯ'К, -а, м. хөх илц, хөхрөх.

СИНЕ'ТЬ, -плю, -пишь; *несов.* сөөнгөтөх, сөөнгө дуугарах.

СИ'ПЛОСТЬ, -и, -ж. сөөнгөтөсөн байх, сөөнгө байх.

СИ'ПЛЫЙ, -ая, -ое; *сипл.* *сиплз, сипло.* сөөнгөтөсөн, сөөнгө; сиплый голдс сөөнгө хоолой.

СИ'ПНУТЬ, -ну, -нешь; *впн* (*и сипнул*), *сипла*; *несов.* сөөх.

СИПОТА', -ы, -ж. сөөнгөтөх, хоолой сөөх; сипота и горле хоолой сөөнгөтөх.

СИРЕ'НА, -ы, -ж. 1. сирена (*дреккийн домоит гардаг, сайхан дуулж, далайчдыг мэхэлж аюултай газар авчирж, үсвэл жигүүлдээ (заримдаа шувуун хөлтэй) эмэгтэй хүний буюу эмэгтэй хүний толгойтой шувууны бүртэй лус*); 2. нядан, долно, бүрээ дохио.

СИРЕ'НЕВЫЙ, -ая, -ое. 1. голт борын цэцгийн; сиреневый куст голт борын цэцгийн бут; 2. хөх ягаан.

СИРЕ'НЬ, -и, -ж. голт борын цэцэг.

СИРО'П, -а, м. чихэрлэг шүүс.

СИРО'ТА', -ы, -ж. *сироты, сирот, сиротам, м.а.ж.* өгчин хүүхэд; круглый сирота өгчин өрөөсөн, бүр өгчин.

СИРО'ТКА, -и, -ж. *уменьш. ласк.* бяцхан өгчин, бяцхан өгчин өгчин.

СИРОТЛИ'ВО, *нареч.* өгчрөнгө байдалтай, орь ганцаараа, өгчин.

СИРОТЛИ'ВЫЙ, -ий, -ое; -ио. өгчрөнгө, ганцаарданги, гунигтай; сиротливый вид өгчрөнгө байдалтай сиротливый жань ганцаарданги амьдрал.

СИРО'ТСКИЙ, -ая, -ое. өгчдийн, өгчин хүний; сиротская доля өгчин хүний хувь; сиротская зима дулахан өвөл.

СИРО'ТСТВО, -а, ср. өгчрөл, ганцаардал.

СИСТЕ'МА, -ы, -ж. 1. журам, эмх, эмх журам, эмх цэгц, ёс; система в работе ажлын журам; привестн в систему свои наблюдения ажигласныгаа эмхтэй болгох; система воспитания хүмүүжүүлэх журам; 2. журам, тогтолцоо; изобретательная система сипгуулийн журам; система налогов албан татварын журам; 3. тогтолцоо, систем; грамматическая система хэл зүйн тогтолцоо; 4. журам, дэглэм, байгуулал, тогтолцоо; социалистическая система социалист дэглэм; капиталистическая система капиталист байгуулал; 5. сургаал, систем, тогтолцоо; философская система гүн ухааны сургаал, философийн систем; 6. маяг, хийц; самолет новой системы шинэ маягийн онгоц; 7. (*харьяа*) байгууллага; работать в системе Академии Наук Шинжлэх Ухааны Академийн харьяа байгууллагад ажиллах.

СИСТЕМАТИЗА'ЦИЯ, -и, -ж. журамтай болох, эмхлэх, эмх цэгцтэй болгох, эмхлэлт, эмх цэгцлэлт.

СИСТЕМАТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*, что. журамтай болгох, эмхлэн цэгцлэх, эмхлэх, эмх журамтай болгох.

СИСТЕМА'ТИКА, -и, -ж. 1. журамтай болгох, эмхлэх, эмх цэгцтэй болгох; 2. ангилал, ангилал; систематика растений ургамлын ангилал; систематика животных амьтны ангилал.

СИСТЕМАТИ'ЧЕСКИ, *нареч.* байнга, байн байн, гогтмой, үргэлж; систематически заниматься филокультурой биений тамир тогтмол хийх.

СИСТЕМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. журамтай, эмхтэй, эмх журамтай, эмх цэгцтэй; систематическое

описание журамлан бичих; 2. байнгын, үргэлжийн, тогтмол (хийдээ); систематически зангана тогтмол бийдэг хийдэл.

СИСТЕМАТИЧНОСТЬ, -и, ж. журамтай (байх), эмхтэй (байх), эмх журамтай (байх); систематичносьт описания журамтай өгүүлэх.

СИСТЕМАТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. журамтай, эмхтэй, эмх журамтай, эмх цэгцтэй; 2. байнгын, үргэлжийн, тогтмол (хийдээ); 3. дэглэмтэй, журам баримталдаг; систематичный человек дэглэмтэй хүн.

СИТЕЦ, -тца (-тцу), м. эрээн даавуу.

СИТО, -а, ср. шигшүүр, элээ.

СИТУАЦИЯ, -и, ж. байдал, тохироо; благоприятная ситуация тохиромжтой байдал; международная ситуация олон улсын байдал; ситуация революции кубьсагалын тохироо.

СИТЦЕВЫЙ, -ая, -ое. эрээн даавуун; эрээн даавуугаар хийсэн; ситцевое платье эрээн даавуун хувцас.

СИФИЛИС, -а, м. тэмбүү (нр).

СИФИЛИТИК, -а, м. тэмбүүтэй хүн, тэмбүүрсэн хүн.

СИЯНИЕ, -я, ср. 1. туяарах, туяарай, туяа; сияние солнечный лучей нарнм гэрэл туяарах; 2. мянжуулах, бадруулах; в сиянии славы алдраа мандуулах; северное сияние хойт зүгийн туяа, умард туйлын туяа.

СИЯТЕЛЬСТВО, -а, ср (устар.). эрхэмсэг ноёнтон, вийтэй, гүйтэй, эрхэмсэг хатагтай.

СИЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. туяарах, туяалах, туяа татах, гэрэлтэх, гялалзах; звездам сияло одоо гялалзаж байна, 2. баясгалай төгөлдөр байх; она сияла счастьем тэр эмэгтэй жаргалтай байсгаалан төгөлдөр байв.

СКАБРЕЗНОСТЬ, -и, ж. билэн, жигшүүртэй үг; гөвөрхтэй скабрёзности жигшүүртэй үг ярих.

СКАБРЕЗНЫЙ, -ая, -ое; -авл, -авла. билэндсэн, жигшүүртэй.

СКАЗ, -а, м. үлгэр, яриа.

СКАЗАНИЕ, -я, ср. домог үг.

СКАЗАТЬ, -ажу, -ажешь; сказанный; сов. гэх, хэлэх, өгүүдэх; я не то хотел сказать би тэгж хэлэх гэжүү; сказать, что можно болно гэж хэлэх, болно гэх; я выше сказал би дээр өгүүлсэн; что бы мог сказать хэний санаанд ийм юм орох эв; скажите, какой молодец! караач, ямар айхавтар хүү эв!, караач, ямар сайн эр эв!; как сказать ай бүү мэд; кстати сказать ингэхэд, далимд хэлэхэд; можно сказать гэж болно, гэхэд болно; нечего сказать! ю ч гэх нь дээ! так сказать гэлтэй, гэмээр; легко сказать хэлэхэд амархан; чтобы не сказать больше өөллөм хэлэхэд, үгүйдээ! да и то сказать үнэхээр ч, үнэндээ ч, нээрээ ч.

СКАЗАТЬСЯ I, -скажусь, скажешься; сов. (разг.). 1. мэлэх, дуулган; уйт, не сказавшись дуулгаггүй явчих; 2. гэж мэдэгдэх, гэж хэлүүлэх; сказаться болонин өвчтэй гэж мэдэгдэх.

СКАЗАТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., на ком-чем, в ком-чем. сов. (разг.). нлрэх, мэдэгдэх; хөршөөн подготавки сказались в работе сайн бэлтгэсэн нь өжилд нлрв.

СКАЗИТЕЛЬ, -я, м. үлгэрч, туульч.

СКАЗИТЕЛЬНИЦА, -и, ж. үлгэрч эмэгтэй, туульч эмэгтэй.

СКАЗКА, -и, ж. 1. явган үлгэр; 2. скаски худал үг, үлгэр шиг юм; всё это—сказки энэ цөм худал үг; 3. данс, цэс.

СКАЗОЧНИК, -а, м. үлгэрч.

СКАЗОЧНИЦА, -и, ж. үлгэрч эмэгтэй.

СКАЗОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. үлгэрийн, үлгэрт гардаг; сказочный богатый үлгэрийн баатар; 2. үлгэрийн, гайхамшиг сайхан; сказочные страны үлгэрийн орон; 3. ер бусын, гайхалтай их, хэмжээлшгүй; сказочная быстрота ер бусын хурд; сказочное богатство хэмжээлшгүй баялаг.

СКАЗУЕМОЕ, -ого, ср. өгүүлэхүүн.

СКАК: на скаку, на всём скаку гүйдэл дундаа, давхингуутаа, харайлгаж явангуутаа.

СКАКАЛКА, -и, ж. харайх оосор.

СКАКАТЬ, -скачу, скачешь; несов. 1. харайх, дэгдэх, дэвхрэх, үсрэх; скакать на одной ноге өрөөсөн хөл дээрээ харайлгах, догонцох; 2. давхих, гүйлгэх, харайлгах, хурдан явах; скакать во весь опор хай гүйхээрээ давхих; 3. морь уралдуулах.

СКАКОВОЙ, -ая, -ое. уралдааны, хурдны; скаковая лошадь уралдааны морь, хурдны морь; скаковой приз уралдааны бай.

СКАКУН, -а, м. хурдан морь.

СКАЛА, -ы, ж. скалы, скала, скалам, ж. хад, хавцгай, байц, цохно.

СКАЛИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. хадтай, хавцгайтай, байцтай, цохотой, хадархаг; скалистый берег хадтай эрэг.

СКАЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. скалить зубы 1). шүдээ ярзалгах; 2) ярзайн инээх, арсалзан инээх, ярзанах, арсанах.

СКАЛКА, -и, ж. бөөрөнхий мод, моголдог мод, галюжин, гулууз.

СКАЛЫВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. хагалах, хэлтлэх, эмтлэх, ховхлох.

СКАЛЫВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. сүлдэх, торгох.

СКАЛКИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. 1. гэрэлтүүлэн зурах, буулгах; 2. хуулаа орчуулах. **СКАЛКУЛИРОВАТЬ**, -рую, -руешь; -анный; сов. үнэ зохиох, үнэ бодох.

СКАЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). 1. хадтай, чулуутай, хадан; скальный грунт хадан хөрс, хадтай хөрс; 2. хадтай хөрсний, чулуутай газрын, хадны.

СКАЛЬП, -а, м. хуйх.

СКАЛЬПЕЛЬ, -я, м. мэс заслын хутга.

СКАМЕЙКА, -и, ж., **СКАМЬЯ**, -и, ж. скамья (и скамьи), скамей, скамья ж. банда, тууш сандал; скамья подсудимых ялтны суудал; на школьной скамье сургуульд байхдаа; со школьной скамьи сургууль дөнгөж төгсгөөд, сургуульд байсан.

СКАНДАЛ, -а, м. 1. шившигтэй явдал, гутамшиг; 2. цуугиан, агсам, хэрүүл баруул, хэрүүл шуугиан; устроить скандал хэрүүл шуугиан гаргах, агсан тавих.

СКАНДАЛИСТ, -а, м. хэрүүл өдөөгч, агсан хүн, сбло.

СКАНДАЛИСТКА, -и, ж. хэрүүл өдөөгч эмэгтэй, агсан өхнөр, солго эмэгтэй.

СКАНДАЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. (разг.). хэрүүл өдөөх, хэрүүл шуугиан гаргах, шуугиан тарих, агсан тавих.

СКАНДАЛЬНОСТЬ, -и, ж. шившигтэй байх, гутамшигтай байх.

СКАНДАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. шившигтэй, гутамшигтай; скандальный поступок шившигтэй явдал; 2. хэрүүл өдөөдөг, агсан тавьдаг.

СКАНДИРОВАНИЕ, -я, ср. цохилттой унших, цохилттой уншилт.

СКАНДИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., что и без доп. 1. цохилттой унших; 2. нир нир хийтөл алга тавих.

СКАПЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хуримтлуулах, хураах, бөөмөрүүлэх, цуглуулах.

СКАПЛИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* хуримтлах, бөөмөрөх, цугларах, овоорох.

СКАРБ, *-а, м.* (разг.). эд хогшил, хогшил, бараа.

СКАРЕД, *-а, м.* **СКАРЕДА**, *-ы, м. и ж.* харамч хүн.

СКАРЕДНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* (прост.). Карамнах, харамлах.

СКАРЕДНОСТЬ, *-и, ж.* харамч байх, харам.

СКАРЕДНЫЙ, *-ая, -ое; -ден, -дна* (прост.). харамч, харуу.

КАРИФИКАТОР, *-а, м.* самнуур (газар сийрүүлэх машин).

КАРИФИЦИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный* (-сан, -вана); *сов. и несов.*, что. (газар) самнах.

КАРЛАТИНА, *-ы, ж.* улаан эсэргэнэ.

КАРМЛИВАНИЕ, *-я, ср.* идүүлэх, идүүлэлт.

КАРМЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* идүүлэх.

КАРПЕЛЬ, *-я, м.* чулууны цүүц.

КАТ I, *-а, м.* ташуу, налуу; **скат** крыши дээврийн налуу.

КАТ II, *-а, м.* (спец.). дугуй, тэнхлэгтэй дугуй.

КАТАТЬ, *-аю, -аешь; скатанный; сов.* 1. хуйлах, бөөрөнхийлөх; 2. дарах, хийх, өнхрүүлэх; **скатать** войлок эсгий хийх.

КАТАТЬСЯ, *-ается; сов.* 1. хуйлагдах, бөөрөнхий болох; 2. үс туглах.

КАТЕРТЬ, *-и, мн. -и, -ей, ж.* ширээний бүтээлэг.

КАТИТЬ, *скачу, скатишь; скаченный; сов.* өнхрүүлэх; **скатить** камень с горы уулаас чулуу өнхрүүлэх.

КАТИТЬСЯ, *скачусь, скатисься; сов.* 1. өнхрөх, гулгах; **скатиться** с горы на санках уулын уруу чаргаар гулгах; 2. халтиран орох; **скатиться** в болото спортунизма оппортунизмын балчигт халтиран орох.

КАТКА, *-и, ж.* эвхсэн шинель, хуйлсан шинель.

КАТЫВАНИЕ I, *-я, ср.* хуйлах, бөөрөнхийлөх.

КАТЫВАНИЕ II, *-я, ср.* өнхрүүлэх.

КАТЫВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов.*, что. 1. хуйлах, бөөрөнхийлөх; 2. дарах, хийх, өнхрүүлэх.

КАТЫВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов.*, что. өнхрүүлэх.

КАТЫВАТЬСЯ I, *-аюсь, -аеюсь; несов.* 1. хуйлагдах, бөөрөнхий болох; 2. үс туглах.

КАТЫВАТЬСЯ II, *-аюсь, -аеюсь; несов.* 1. өнхрөх, гулгах; 2. хамтран орох.

КАЧКА, *-и, ж.* 1. давхих, гүйлгэх, харайлгах; **скачка** на лошадях морь унаж давхих; 2. (моринь) уралдаан, морь уралдах; **скачка** с препятствиями юм харайлган морь уралдах.

КАЧКООБРАЗНО, нареч. жигд бус, гэнэтэд.

КАЧКООБРАЗНОСТЬ, *-и, ж.* жигд бус (байх), гэнэтэд хувирах; **скачкообразность** развития капиталистических стран капиталист орнуудын жигд бус көгжилт.

КАЧКООБРАЗНЫЙ, *-ая, -ое; -зен, -зна* жигд бус; гэнэт (хувирах); **скачкообразный** переход гэнэт хувирах, гэнэт шилжих.

КАЧОК, *-чка, м.* 1. харайх, дэвхрэх, үсрэх, харайлт, дэвхрэлт, үсрэлт; 2. гэнэтийн хувиралт, гэнэтэд ихдэх, гэнэт дээшлэх; **скачок** температуры калуун гэнэт дээшлэх.

КАШИВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов.*, что. хадах.

КАШИВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов.*, что. мурыйлгах, казайлгах, хялайлгах.

КАВАЖИНА, *-ы, ж.* 1. нүх, сүв; гав; 2. (өрөмд-мол) цооног; нефтяная скважина нефтийн цооног.

КВЕР, *-а, м.* цэцэрлэгт талбар.

КВЕРНА, *-ы, ж.* (устар. и книжн.). бузар, буртаг, шнвшиг.

КВЕРНО, нареч. 1. бузар, булай, өөдгүй, олхногүй, муу; **скверно** поступить өөдгүй явдал гаргах; 2. өөдгүй байх, муу байх.

КВЕРНОСЛОВ, *-о, м.* билэнч.

КВЕРНОСЛОВИЕ, *-я, ср.* билэн.

КВЕРНОСЛОВИТЬ, *-влю, -вишь; несов.* билэндэх, хараал тавих.

КВЕРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна, -рно.* 1. бузар булай, өөдгүй, олхногүй, муу; **скверный** человек өөдгүй хүн; 2. өөдгүй, олхногүй, ядар; **скверный** рассказ олхногүй өгүүллэг.

КВИТАТЬСЯ, *-аюсь, -аеюсь; сов.* (прост.). дансаа болох, тооцоо хийх, хариугаа авах.

КВОЗИТЬ I, *1 и 2 л. не употр., -ит; несов.* (салхи) сийгэх, нэвт үлээх, завсраар үлээх; **здесь** сквозит үүгээр салхи сийгэж байна.

КВОЗИТЬ II, *1 и 2 л. не употр. -ит; несов.* 1. нэвт гарах, нэвт харагдах, гэрэлтэх; 2. харагдах; **через** щель ставен сквозил свет цоцхны самбарын завсраар гэрэл харагдах; 3. мэдэгдэх, илрэх, харагдах; **в его** словах сквозило неудовольствие тааламжгүй байгаа нь хэдсэн үгээс нь мэдэгдэж байв.

КВОЗНОЙ, *-ая, -ое.* 1. нэвт гарсан, цоо цохи-сон, тууш гардаг, нэвт үлээх; **сквозная** рана нэвт гарсан шарх; **сквозной** ветер нэвт үлээх салхи; 2. тууш, үл шилжүүлэх; **сквозной** поезд тууш галт тэрэг, үл шилжүүлэх галт тэрэг; 3. төгс ажиллах; **сквозная** бригада төгс ажиллах бригада; 4. сийрэг, сараалжин; **сквозной** пол сараалжин шал.

КВОЗНЯК, *-а, м.* нэвт үлээх салхи, салхи цохих, сийгээ салхи.

КВОЗЬ, предлог с вин. п. нэвт, шувт, цоо, дундуур, -аар (-ээр, -оор, -өөр); **пробираться** сквозь тоглуу олон хүн дундуур нэвт гарах; **смограть** сквозь дверную щель хаалганы завсраар харах.

КВОРЕЦ, *-рца, м.* хар тодол (шувуу); шаархай.

КВОРЕЧНИК, *-а, м.* **КВОРЕЧНИЦА**, *-ы, ж.* хар тодлын үүр.

КЕЛЕТ, *-а, м.* 1. араг яс, хэлхээ яс, 2. хэлхээс, сараалж.

КЕЛЕТНЫЙ, *-ая, -ое.* араг ясны, хэлхээ ясны.

КЕЛТИК, *-а, м.* 1. скептицизмыг баримтлагч;

үл итгэх үзэлтэн, скептик; 2. сэжиглээч, үл итгэгч.

КЕЛТИЦИЗМ, *-а, м.* 1. скептицизм, үл итгэх үзэл; 2. сэжиглэх.

КЕЛТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. үл итгэх, скептик; 2. сэжиглэх, үл итгэсэн; **скептический** взгляд үл итгэсэн харц.

КЕЛТИЧНОСТЬ, *-и, ж.* сэжиглэх явдал, сэжиг гөрөх, үл итгэх.

КЕЛТИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* сэжиглэсэн үл итгэх.

КЕЛЧ, *-а, м.* шог ший.

КИДКА, *-и, ж.* үнэ буулгах, үнэ хорогдуулах; **продавать** со скидкой үнэ буулгаж худалдах.

КИДВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **КИДНУТЬ**, *-ну, -нешь; -утый; сов.* 1. хаях, унагах; **скинуть** с крыши снег дээврийн цас унагах; 2. тайлж хаяж; 3. буулгах, хорогдуулах, саах.

КИПЕТР, *-а, м.* очирт таяг, очирт дулдуй.

КИПЕТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* (спец.). буцааж бөөгнөрөх, хайлж бөөгнөрөх.

КИПИДАР, *-а, (-у), м.* скипидар, давирхайн шүүс.

КИПИДАРНЫЙ, *-ая, -ое.* скипидарин, давирхайн шүүсний; **скипидарное** масло давирхайн шүүсний тос.

КИРД, *-а, мн. кирды, -ов, м., СКИРДА, *-ы, мн. скирды, скирд, скирдам, ж.* (өвсний) нуруу, цомог.*

КИРДОВАНИЕ, *-я, ср.* (өвс) нуруулдах, цомоглох, нуруулдалт, цомоглолт.

КИРДОВАТЬ, *-дую, -дуешь; -ованный, несов.*, что. (өвс) нуруулдах, цомоглох.

СКИСА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СКИСА'ТЬСЯ**, -ается, *несов.*, **СКИ'СНУТЬ** -ну, -нешь; *скис*, *скисла*; *сов.* 1. ээдэх; гашлах; молоко скисло сүү гашлав; 2. уруу царай гаргах, нурмаих.

СКИТА'ЛЕЦ, -льца, *м.* (*книжн.*). тэнэмэл, хэрмэл, бидэгч, золбин.

СКИТА'ЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тэнэмэл, хэрмэл, бидэгчийн, золбин.

СКИТА'ЛЬЧЕСТВО, -а, *ср.* (*книжн.*). тэнэх явдал, хэрмэл амьдрал, бидэх.

СКИТА'НИЕ, -я, *ср.* тэнэх, хэрэх, бидэх.

СКИТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* тэнэх, хэрэх, бидэх, золброх; *скитаться по белу свету* нарт ертөнцөөр тэнэх.

СКЛАД I, -а, *мн.* -ы, -ов, *м.* 1. хураасан юм; склад дров хураасан түлээ; 2. агуулах; заводской склад үйлдвэрийн агуулах.

СКЛАД II, -а, (у), *м.* 1. янз, маяг, шинж; своеобразный склад ума өвөрмөц маягийн ухаан; 2. утга, авчалдаа, эв; ни складу, ни ладу утга ч үгүй, учир ч үгүй.

СКЛАД III, -а, *мн.* -ы, -ов, *м.*: читать по складам үсэглэн унших.

СКЛАДКА, -и, *ж.* 1. хуниас, нугалаас, эвхээс; жбка в складку хуниастай банзал; 2. атираа, үрчлээ; глубокие складки гүн суусан атираа; 3. атираа нугачаа; складка земной коры дэлхийн царцдасны нугачаа.

СКЛАДНО, *нареч.* аятай, эвтэй, зохистой; уран; складно говорить зохистой үг кэлэх.

СКЛАДНО'Й, -ая, -ое. эвхмэл, эвхдэг, эвхүүрэг; складная кровать эвхмэл ор; складной нож эвхүүрэг кутга, тонгорог.

СКЛАДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна, -дно. 1. бялдартай, бие бялдар цэвэр; складный конь бие бялдар сайтай морь; 2. аятай, эвтэй, зохистой, уран; складная речь аятай үг, зохистой үг.

СКЛАДЧОЧНЫЙ, -ая, -ое. юм хураах; складочное место юм хураах газар.

СКЛАДСКО'Й, -ая, -ое. агуулахын, агуулах; складское хозяйство агуулахын аж ахуй; складское помещение агуулах байр.

СКЛАДЧАТЫЙ, -ая, -ое. атираатай, нугачаатай.

СКЛАДЧИНА, -ы, *ж.* тэсгэх, хамжих, дамжлах; устраивать складчину тэсгэн хийх; купить что-нибудь в складчину юм хамжиж авах.

СКЛАДЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. хураах, овоолох, тавих, хийх; 2. нэмэх; 3. өрөх; 4. зохиох; 5. буулгах, буулгаж тавих; 6. чөлөөлөх, гаргах, гарах, татгалзах; 7. нугалах, эвхэх.

СКЛАДЫВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. тогтох, бүрэлдэх, буй болох; 2. тогтох, төлөвжих; 3. хуваагдах, овоологдох.

СКЛАДЫВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *несов.* тэсгэх, хамжих, дамжлах.

СКЛЕВА'ТЬ, *скляю, скляюшь; склеванный; сов.*, *кого-что.*, **СКЛЕВЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* дуусгал тонших, тоншоод идчихэх.

СКЛЕ'ИВАНИЕ, -я, *ср.* наах.

СКЛЕ'ИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* цавуудах, цавуузгаар наах.

СКЛЕ'ИВАТЬСЯ, -ается; *несов.* 1. наалдаж 2. наагдах.

СКЛЕ'ИТЬ, -ею, -еишь; -еенный; *сов.* цавуудах, давуугаар наах.

СКЛЕ'ИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -еишься; *сов.* наалдах; листы склеились хуудас хоорондоо наалджээ.

СКЛЕЙКА, -и, *ж.* наах, наалдуулах; склейка листов хуудас наах.

СКЛЕ'П, -а, *м.* газар бунхан.

СКЛЕПА'ТЬ, -аю, -аешь; *склепанный; сов.*, *что.* тавлах, тав гаргах.

СКЛЕПКА, -и, *ж.* 1. тавлах; 2. тав, тавласан газар.

СКЛЕПЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тавлах, тав гаргах.

СКЛЕРО'З, -а, *м.* судас хатуурах.

СКЛЕРО'ЗНЫЙ, -ая, -ое. 1. судас хатуурах, судас хатуурахын; 2. судас хатуурсан, судас хатуурах өвчинтэй; склерозный больной судас хатуурсан хүн.

СКЛО'КА, -и, *ж.* эв муутай байх, түнжин тасрах, хэрүүл.

СКЛОН, -а, *м.* хажуу, бэл, энгэр, ар; на склоне горы уулын хажуу дээр; ☆ на склоне лет насан зүг болоход.

СКЛОНЕ'НИЕ I, -я, *ср.* тонгойлгох, бөхийлгөх, хэлбийлгэх.

СКЛОНЕ'НИЕ II, -я, *ср.* ялгаллахуй.

СКЛОНИ'ТЬ, -оню, -онись; -ннный (-нн, -ена); *сов.* 1. тонгойлгох, бөхийлгөх, хазайлгах, хэлбийлгэх; склонить знамена туг бөхийлгөх; склонить голову толгойгоо тонгойлгох; 2. хатгах, ятгах, (үгэнд) оруулах, (талд) татах; склонить к побегу оргохыг ятгах; склонить на свою сторону талдаа татах.

СКЛОНИ'ТЬСЯ, -онюсь, -онисься; *сов.* 1. тонгойх, бөхийх, хазайх, хэлбийх; ветви склонились над водой модны мөчир ус руу бөхийжээ; 2. үгэнд орох, зөвшөөрөх тийш хандах; он склонился на мои просьбы тэр миний гуйсныг зөвшөөрөх тийш хандав.

СКЛО'ННОСТЬ, -и, *ж.* авъяас, дур; склонность к музыке хөгжмийн авъяас.

СКЛО'ННЫЙ, -ая, -ое; -онен, -онна, -онно. 1. авъяастай, дуртай; человек, склонный к научным занятиям шинжилгээний ажлын авъяастай хүн; 2. бэлэн байх, гэх; он склонен согласиться тэр (хүн) зөвшөөрөхөд бэлэн байна.

СКЛОНЯ'ТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* 1. тонгойлгох, бөхийлгөх, хазайлгах, хэлбийлгэх; 2. хатгах, ятгах, (үгэнд) оруулах, (талд) татах;

СКЛОНЯ'ТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* ялгаллах.

СКЛОНЯ'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. тонгойх, бөхийх, хазайх, хэлбийх; 2. үгэнд орох, зөвшөөрөх тийш хандах.

СКЛОНЯ'ТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., -яется; *несов.* ялгаллагдах.

СКЛО'ЧНИК, -а, *м.* (разг.). яс хаягч, хэрүүл өдөгч.

СКЛО'ЧНИЦА, -ы, *ж.* яс хаягч эхнэр, хэрүүл өдөгч эмэгтэй.

СКЛО'ЧНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (разг.). эв, муудуулах, яс хаях, хэрүүл өдөөх.

СКЛО'ЧНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. яс хаягчийн, хэрүүл өдөгчийн, эв муудуулах, хэрүүл өдөөх.

СКЛО'ЧНИЧЕСТВО, -а, *ср.* эв муудуулах, түнжин хагалах, яс хаях, хэрүүл өдөөх.

СКЛО'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (разг.). эв муудуулах, хэрүүл өдөөх, хэрүүлийн; склочный человек эв муудуулах хүн.

СКЛЯ'НКА I, -и, *ж.* шил сав, шил.

СКЛЯ'НКА II, -и, *ж.* (спец.). хагас цаг.

СКОБА', -ы, *мн.* скобы, скоб, -ам, *ж.* 1. барилу; 2. торгоц, бөгж; 3. сагалдрага.

СКО'БЕЛЬ, -я, *м.* хусуур.

СКО'БКА, -и, *ж.* уменьш. 1. бяцхан барилу, бяцхан бөгж; 2. хаалт; квадратные скобки дунд хаалт; круглые скобки бага хаалт; фигурные скобки их хаалт; заключить в скобки хаалтад хаах;

открыть скобки хаалт цаах; раскрыть скобки хаалт нэгэх; вынести за скобки хаалтаас гаргаж.

СКОБЛЯТЬ, *скоблю, скоблиць (и скобачить),* *скобящий; скобленный; несов., что.* хусах, хянгарах; *скоблить доску ножом дутгаар баян хусах; скоблить овчину хонины арьс хянгарах.*

СКОБЯНОЙ, *-ая, -ое.* төмөр эдлэлийн; *скобяные изделия* төмөр эдлэл.

СКО'ВАННОСТЬ, *-и, -е.* хөшүүн байх; удаан байх; *скованность движений* хөшүүн хөдөлгөөн.

СКО'ВАННЫЙ, *-ая, -ое; -ая; -ая,* хөшүүн, удаан.

СКОВАТЬ, *скую, скуюшь; скवानный; сра.* 1. давтаж, давтаж хийх; *сковать подкову* тах давтаж хийх; 2. хадах; *сковать дра куска* жедэза хоёр хэсэг тэмрийг хадах; 3. холбох, ойртуулах, нийлүүлэх; *дружба* накрепко сквала их нөхөрлөл тэднийг бэлдэж; 4. гинжлэх, төмөрлөх; 5. тогтоох, хөдөлгөхгүй байх, хөдөлж чадахгүй болох; *сковать силн* противника дайсны хүчийг тогтоох, хөдөлгөхгүй байх; 6. мөстөх, баринтаглах; *мороз* сквалы веку хүйтэрч, гол баринтаглах.

СКОВОРОДА, *-и, -и.* *сковорода, сковорода, сковорода,* ж. хайруул, хуушуурын таваг.

СКОВОРОДКА, *-и, -и.* баянхай хайруул.

СКОВОРОДНИК, *-а, -а.* хайруулын барилд.

СКО'ВЫВАТЬ, *-ую, -аешь; несов.* 1. давтаж, давтаж хийх; 2. хадах; 3. холбох, ойртуулах, нийлүүлэх; 4. гинжлэх, төмөрлөх; 5. тогтоох, хөдөлгөхгүй байх, хөдөлж чадахгүй байх; 6. мөстөх, баринтаглах.

СКО'ВЫВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ется; несов.* хадагдах, мөстөх.

СКОВЫР'ИВАТЬ, *-ую, -аешь; несов.* **СКОВЫР'ИВАТЬСЯ**, *-ую, -аешься; несов., что.* шахаж гаргах, шахах, хандалж авах; *сковырнуть* прищипать шахах.

СКОК I, *-а, -а.* түвэргэх; *слышен* баян *скок* лашалы морины түвэргээ сонсдож байр.

СКОК II, *-а, -а.* үсрэх, даржих; *скок в ямне* цонкоор үсрэх.

СКОЛАЧИВАТЬ, *-ую, -аешь; несов.* 1. шахах, эвлүүлэх, аялдуулж хийх; 2. бүрэлдүүлэх, байгуулах; 3. дарах, хураах, хуримтлуулах.

СКО'ЛОК, *-лка, -м.* 1. хагархай, хэлтэрхий, хугархай; 2. хуулбар, давтсан; *сколок* мужих мыслен бусдын санал бодлын хуулбар.

СКОЛОТИТЬ, *-очу, -отишь; -оченный; сов.* 1. шахах, эвлүүлэх, эвлүүлж хийх; *сколотить доску* цоца цалны баян шахах; *сколотить* на доску ямичи баян эвлүүлж хайрцаг хийх; 2. бүрэлдүүлэх, байгуулах; *сколотить* крепкий коллектив бат хамт олон бүрэлдүүлэх; 3. дарах, хураах, хуримтлуулах; *сколотить* порядочную сумму денег илгээх их мөнгө дарах, хуримтлуулах.

СКОЛОТЬ I, *скоблю; скоблить; скобачить; сов.* *что.* хагалах, хөдтлөх, амтлах, хорхдох; *сколоть* кусок льда мөс хөдтлөх.

СКОЛОТЬ II, *сколю, сколешь; сколотый; сов., что.* сүлбэх, торгох; *сколоть* лейты будавками тууя таатай зүүгээр торгох.

СКОЛЖЕ'НИЕ, *-я, ср.* гулгах, халтирах, халгах.

СКОЛЬЗИТЬ, *-лзю, -лзешь; несов.* 1. гулгах, калгирах, гулгарх, халгах; *скользить* по льду мөсөн дээгүүр гулгах; 2. жирлэх, гүйлгэн харай.

СКО'ЛЫЗКИЙ, *-ая, -ое; -ая, -ая; -ая.* 1. гулгархай, халтирхай, халтираатай, гулгараатай, гөдгөр; *скользящие* ступени халтираатай гишгүүр; 2. найдваргүй, итгэлгүй, гэмтэй; *вступит* на скользкий путь гэмтэй замд орох; 3. гэмтэй, битүүдэг, хоёрдмол утгатай, ан санаатай; *скользкий* манроо гэмтэй асуудал, битүүдэг асуудал.

СКОЛЬЗНУТЬ, *-ну, -нешь; сов.* 1. гулгах, халгах, гүдгарах, халгах; *скользнуть* по льду тэвшүүр мөсөн дээгүүр гулгарах; 2. эрмэгхэн харайх; *скользнуть* по времени дүүж тэр (жум) миний нуур лүү эрмэгхэн харав; 3. сэмхэн орох, сэмхэн өнгөрөх; *скользнуть* в дверь халгаар, өмхөн орох.

СКО'ЛЬКО, *1. нареч.* хэд, хэдний чинээ, хэдний хичнээн; *сколько* это стоит энэ хэдний үнэтэй вэр, энэ ямар үнэтэй вэр, *сколько* времени хэдэн цаг болж байна?, 2. *нареч. и мест.* *относит.* хэд, хэдний, хичнээн; *сколько* хочешь хэдий бэл хэдийг ид; *сколько* угодно хэдний л бол хэдний; 3. *(скользящий, скользячим, по скользя), мест.* *вопреки, и отчасти;* хэд, хичнээн, хэдний; *в скольких* томж энэ сочинение? энэ зохиол хэдэн бөр вэр? 4. *срочное слово* *противительного-срочного* *слова* не столько... *сколькo...* хэдний чинээ, он не столько ричен, *сколькo* *двоек* тэр (жум) хэдний чинээ аргатай шигээ төдий чинээ хүчтэй бийн; хүчтэйдээ бийн, аргатайдаа; *сколькo* *лучше* *угодно* санаандаа хуртэл, ханатлаа; *сколькo* *лет;* *сколькo* *эти* аль дивангарын (уулаагүйдсэн билээр бид).

СКО'ЛЬКО-НИБУДЬ, *нареч.* хэдэн ч гэсэн, жинхэнэ, хэдхэн, өчүүхэн төдий; *сколько-нибудь* дөнгө хэдхэн ч гэсэн төгсгөл өгөх.

СКОМА'НДОВАТЬ, *-ую, -аешь; сов.* командлах, команд өгөх.

СКОМБИНИ'РОВАТЬ, *-ую, -аешь; санный; сов.* 1. эрхиңуулах, найруулах, хэслуулах, баривргах; 2. арга сүвэрчлэх, арга ааль хийх.

СКО'МКАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов.* 1. барих, хумжих, үнгэх; *скомкать* бумагу цаас хумжих; 2. тэргэ хугаа хийх, дөмнөх; *скомкать* доклад илтгэл дөмнөх.

СКОМОРО'Х, *-а, -а.* 1. *(эртний Оросын)* харман хуурч, хэрмэч дүүч; 2. марзац амьтан, марзабалаг, хүний тоглоом бологч.

СКОМОРО'ЩИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* *(развлекать р.).* марзанах, хүний тоглоом бодох.

СКОМПИЛИ'РОВАТЬ, *-ую, -аешь; сов.* ятгий зохиолыг хуулах.

СКОМПЛЕКТОВАТЬ, *-тую, -туешь; сов. (воен.).* бүрдүүлэх, бүрэн иж болгох.

СКОМПО'НОВАТЬ, *-ную, -нешь; -осанный; сов.* эрдүүлэх, бүрдүүлэх, найруулах, бүтээх; *скомпоновать* газетний полюс сонинг үс өрдүүлэх.

СКОМ'ПРОМЕТИ'РОВАТЬ, *-ую, -аешь; санный; сов.* нэр гутаах, нэр бузарлах.

СКОНСТРУИ'РОВАТЬ, *-ую, -аешь; санный; сов.* 1. эрхнэн бүтээх; *сконструировать* ливителы хөдөлгүүр зохион бүтээх; 2. эмгидэн байгуулах; *сконструировать* президентум межлаувародного конгресса олон улсын их хурлын төргүүдэрдийг эмгидэн байгуулах.

СКОНФУ'ЗИТЬ, *-ую, -аешь; -уженный; сов.* ичээх, зовоох, аягүйрхүүлэх.

СКОНФУ'ЗИТЬСЯ, *-уюсь, -уешься; сов.* ичлэ, зовох, аягүйрхэх, нуур улаах.

СКОНЦЕНТРИ'РОВАТЬ, *-ую, -аешь; сов.* бөөгнөрүүдэх, төвлөрүүдэх; *сконцентрировать* войска цэргэ бөөгнөрүүдэх.

СКОНЦЕНТРИ'РОВАТЬСЯ, *-уюсь; сов.* бөөгнөрөх, төвлөрөх.

СКОНЧА'НИЕ, *-я, ср.* до скончания баргах, амьтэд; до скончания века үүрд мөнх.

СКОНЧА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов. (высок.); несов.* негцөх, бие барах, нас барах, таадал төгсөх.

СКОПЕ'Ц, *-ца, м.* тайган.

СКОПИДО'М, *-а, м.* *(разг.).* нарийн хүч, жаруу хүч.

СКОНИДОМНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). нарийлах, харуу зан гаргах.

СКОНИДОМСТВО, -а, ср. (разг.). нарийн байх, харуу зан.

СКОПИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. буулдах; хуулах; скопировать рисунк вурга буулгах.

СКОПИТЬ, скоплю, скопишь; скопленный; сов., что и чего. хураах, хуримтлуулах, бөөгнөрүүлэх, цуглуулах; скопить большую сумму денег их мөнгө хуримтлуулах.

СКОПИТЬСЯ, скопится; сов. хуримтлах, хуралдах, бөөмнөрөх, цугларах, овоорох; у вжода в театр скопилось много народу театрын үүдэнд олон хүн бөөмнөрчээ.

СКОПИЩЕ, -а, ср. (неодобр.). сүрэг, овоороон-
СКОПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. овоорох, сүрэгдэх, цугларах, хуралдах, хуримтлах; 2. овооролдоон, багшралдаан, овооролдох, багшралдах; удар по скоплениям врага овооролдсон дайсныг цохих.

СКОПЛЯТЬСЯ, -ется, несов. хуримтлах, хуралдах, бөөмнөрөх, цугларах, овоорох.

СКОПНИТЬ, -ню, -нишь; -днный (-дн, -дн); сов. бухалдах; скопнить сено өвс бухалдах.

СКОРБЕТЬ, -бдю, -бишь; несов., о ком-чём (высок.). гашуудах, гаслах, уйтгарлах, энэлэх, шаналах; скорбеть об утрате друга найзаа алдсандаа гашуудах.

СКОРБНО, нареч. гашуудан, эмгэнэн, гаслантай, уйтгартай, энэлэн шаналах; скорбно сказать рожову гашуудан толгойгөө гудайлгах.

СКОРБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бн. гашуудахтай, эмгэнэлтэй, гаслантай, уйтгартай, шаналантай, энэлэлтэй; скорбный взгляд гашуудалтай харц.

СКОРБЬ, -и мн. -и, -ей, ж. (высок.). гашуудал, эмгэнэл, гаслан, уйтгар, шаналах, энэлэл; глубокая скорбь гүн эмгэнэл.

СКОРБЕ I, нареч. түргэжэн, бушуухан, шалахан, нем скорее, тем лучше түргэжэн л бол бүр сайн.

СКОРБЕ II, нареч. 1. дээр; скорее умрем, чем сладимся бууж өгснөөс үхсэн нь дээр; 2. илүү; скорее похож на мать, чем на отца өйтээсээ илүү ахтайгээ адил; ☆ скорее всего бүр магадгүй, лавтай болох байх, бололтой; скорее всего он сегодня не придет тэр (хүн) өнөөдөр ирэхгүй нь л илтэй болдох байх.

СКОРЛУПА, -ы, мн. -улы, -уп, -упы, ж. 1. хальс, яс; скорлупа яйца өндөгний хальс; скорлупа ореха самбын яс; 2. хар амь; уйти в скорлупу хар ямаа бодох.

СКОРМИТЬ, скормлю, скормишь; скормленный; сов., что. идүүлэх; скормить сено амьтад моринд өвс идүүлэх.

СКОРНЯЖНЫЙ, -ая, -ое. өлдүүрчний; скорняж-нос для өлдүүрчний ажил, арьс өддэх.

СКОРНЯК, -а, м. өлдүүрчин.

СКОРО, нареч. 1. хурдан, түргэн, бушуу, шалах, мы едем слишком скоро бид хэтэрхий хурдан явна; скоро писать түргэн бичих; 2. удахгүй, мөд, даруй; скоро весна удахгүй кавар болно; в скоро приеду би мөд ярнэ; 3. удахгүй, дорхноо, хурдан, түргэн; скоро добралась до места назначения бид төмийлдсон газартаа дорхноо хүрээ; ☆ как скоро, коль скоро хэрэв... -вал (-вал, -вол, -вол, -вал, -вал, -вол, -вол).

СКОРОГОВОРКА, -и, ж. 1. түргэн ярих, хурдан хэлэх; говорить скороговоркой түргэн ярих; 2. хэл зүгшрүүлэх үг, жорго үг, ээдрээтэй үг.

СКОРОПАЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; -лен, -льна (разг.) хэт түргэн, дэндүү яарсан; санд мөнд хий-

сэн; скоропалительное решение санд мөнд шийдсэн шийдвэр.

СКОРОПИСЬ, -и, ж. гатагдах бичиг, гатагдан бичиг.

СКОРОПОРТЯЩИЙСЯ, -аясь, -ется; хурдан муудах, түргэн гутдах, хурдан гэмтэх; скоропортящиеся продукты питания түргэн гэмтэх хүйсийн аял.

СКОРОПОСТИЖНО, нареч. гэнэт; скоропостижно скончаться гэнэт нас барах.

СКОРОПРЕХОДЯЩИЙ, -ая, -ее (книжн.). түргэн өнгөрдөг, хоромхон зуурин; скоропременно скончаться хоромхон зуурин жаргал.

СКОРОСПЕЛКА, -и, ж. (разг.). түргэн болох жимс, түргэн боловсро, ногоо; груша-скоропелька түргэн болох дийр.

СКОРОСПЕЛЫЙ, -ая, -ое; -сла. 1. түргэн боловсрох, түргэн болох; 2. түргэдсэн, эртдсэн, яаруудсан; скороспелый вывод түргэдсэн дүгнэл.

СКОРОСТНИК, -а, м. хурдавчлагч.

СКОРОСТНОЙ, -ая, -ое. хурдан, хурдавчарсан; скоростной самолёт хурдан нисэх өнгөц; скоростные методы хурдавчидсан арга.

СКОРОСТРЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хурдан (буудал); скорострельная пушка хурдан их буу.

СКОРОСТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. хурд; средняя скорость дунд хурд; двигаться на малых скоростях бага хурдтай явах; развивать большую скорость удам их хурдлах; 2. хурдтай илгээх, хурдтай явуулах, хурд; груз большой скорости их хурдтай илгээх ачаа; груз малой скорости бага хурдтай илгээх ачаа.

СКОРОСШИВАТЕЛЬ, -я, м. бичгийн хавтас.

СКОРОТАТЬ, -аю, -аешь; сов. нөгцөөх, өнгөрүүлэх, элээх; скоротать время цаг нөгцөөх, цаг элээх; скоротать дни өдөр өнгөрүүлэх, өдөр барах.

СКОРОХОД, -а, м. түргэн явдаг хүн, хурдан хүн.

СКОРПИОН, -а, м. хилэнцэт хөрхой, дигвараан.

СКОРЧИТЬ, -чу, -чишь; -ченный; сов. муруйлгах, гатралуулах, ...нарав гаргах; скорчить серебряную мину томоотой царай гаргах.

СКОРЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. татвалаах, мургаанах.

СКОРВЫЙ, -ая, -ое; скор, скоро, скоро; скорее 1. хурдан, түргэн; скорый поезд хурдан галт тэрэг; скорая помощь түргэн тусламж; 2. удахгүй, даруй, удахгүй, в скором времени удахгүй; до скорого свидания даруй баяртай (учир); ☆ на скорую руку (слепягы что-либо) яаран сайдрай (хийх), хаш яаш (хийх).

СКОБИТЬ I, скобчу, скобишь; скобленный; сов. хадах; скобить лур нугын өвс хадах.

СКОБИТЬ II, скобу, скобишь; скобленный; сов. муруйлгах, хээйдлэх, хяйдлэх; скобить глаза хяйдэх.

СКОТ, -а, м. мал, адуу мал, конь мал, үхэр мал, гэмээ мал; конный рогатый скот үхэр; конный скот үржлийн мал; мясной скот савдрийн мал.

СКОТНИЦА, -ы, ж. (разг.). 1. мал, адуу мал, үхэр мал; 2. адгуус, мал.

СКОТНИК, -а, ж. малчин.

СКОТНИЦА, -ы, ж. малчин эмэгтэй, малчин өхнөр.

СКОТНЫЙ, -ая, -ое. малын; скотный двор малын ташаа.

СКОТОБОЙНЯ, -и, род. мн. -овы, ж. мал нядлар газар, мал нядлуур.

СКОТОВОД, -а, м. малчин, малчин.

СКОТОВОДСТВО, -а, ср. мал аж ахуй

СКОТОВОДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мал аж ахуйн, мал өсгөх, малын; скотоводческий совхоз мал өсгөх сангийн аж ахуй.

СКОТОЗАГОТОВКИ (скотозаготовка), -вок; мал бэлтгэл.

СКОТОПРИГО'ННЫЙ, -ая, -ое. мал хаших; скотпригонный двор мал хаших хашаа.

СКОТОПРОМЫ'ШЛЕННОСТЬ, -и, ж. малын худалдаа, мал шааж худалдах.

СКРА'ДЫВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; несов. далдлах, халхлах, таглах, хаах.

СКРА'СИТЬ, -ашу, -ашишь; -ашенный; сов., что. засах, чимэглэх; скрасить недостатки дутагдлыг засаж чимэглэх; скрасить чем-либо разлуку хагацсан сэтгэлийг засах.

СКРА'СИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. мэдэгдэхгүй болох, засрах.

СКРА'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. засах, чимэглэх.

СКРА'ШИВАТЬСЯ, -ается; несов. мэдэгдэхгүй болох, засрах.

СКРЕБНИ'ЦА, -ы, ж. маажуур, сам.

СКРЕБО'К, -бка, м. хусуур, хүрэ.

СКРЕ'ЖЕТ, -а, м. 1. хавирах; скрежет зубовой шүдээ хавирах; 2. хяхнах, хард хийх; скрежет автомобильных тормозов машинын тооромсог хяхнах.

СКРЕЖЕТА'ТЬ, -ещу, -ещешь; -ещя; несов., чем. хавирах, хяхнах, хард хийх; скрежетать зубами шүдээ хавирах.

СКРЕ'ПА, -ы, ж. бэхлээс.

СКРЕПИ'ТЬ, -плю, -пишь; -пленный (-эн, -ена); сов. 1. бэхлэх, бөхлөх, холбох, хавчих, торгох, үдэх; скрепить листы будавками цаасыг зүүгээр үдэх; 2. бататгах, бэхжүүлэх; скрепить обещание клятв: й амласнаа тангараглаж бататгах; 3. батлах, нутлах, гарын үсэг зурах; скрепить договор подписями гарын үсэг зурж гэрээ батлах; ☆ скрепя сердце дуртай дургүй.

СКРЕ'ПКА, -и, ж. хавчаар.

СКРЕПЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. бэхлэх, бөхлөх, холбох, хавчих, торгох, үдэх; 2. бэхлээс; рельсовые скрепления зам төмрийн бэхлээс; 3. нийлсэн газар, холбосон газар, бэхэлсэн газар.

СКРЕПЛЯ'ТЬ, -аю, -яешь; несов. 1. бэхлэх, бөхлөх, холбох, хавчих, торгох, үдэх; 2. бататгах, бэхжүүлэх; 3. батлах, нутлах, гарын үсэг зурах.

СКРЕСТИ, -скребу, скребьшь, скрѣб, скребла; несов. 1. хусах, маажих; скрести когтями сабраар маажих; 2. үрэх, зүлгэх; 3. сэтгэл зовох, санаа зовох; у него скребло на сердце түүний сэтгэл зовж байв; 4. торчигнуулах, тор тор хийлгэх; мышцы скребут хулгана юм торчигнуула.

СКРЕСТИ'СЬ, скребусь, скребьшься; скрѣбся, скреблась; несов. маажих, торчигнуулах.

СКРЕСТИ'ТЬ, -ещу, -естишь; -ещѣнный (-ѣн, -ѣна); сов. 1. солбиулах, солбих, загалмайлах; зөрүүлэн тавих; скрестить руки на груди элгээ тэврэх; 2. эвцэлдүүлэх.

СКРЕСТИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. 1. солбицолдох, солбицох, солбих; дороги скрестились зам солбицжээ; 2. хутгалдах; 3. эвцэлдэх; 4. харшилдах, зөрчилдөх, зөрөх; их интересы скрестились тэдний эрх ашиг харшилдав.

СКРЕ'ЩИВАНИЕ -я, ср. 1. кутгалдах; 2. эвцэлдүүлэх, эвцэлдэх; 3. солбицсон газар, бэлчир; на скрещении дорог замын бэлчир дээр.

СКРЕ'ЩИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. солбиулах, солбих, загалмайлах, зөрүүлэн тавих; 2. эвцэлдүүлэх.

СКРЕ'ЩИВАТЬСЯ, -ается, несов. 1. солбицолдох, солбицох; 2. хутгалдах; 3. эвцэлдэх; 4. харшилдах, зөрчилдөх, зөрөх.

СКРИВИ'ТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов. муруйлгах, хазайлгах.

СКРИВИ'ТЬСЯ, -влюсь, -вишьясь, сов. муруйх, хазайх, майжийх; каблук скривился гутлын өсгий майжийв.

СКРИП, -а, м. хахинах, хяхнах, шахинах, чахинах, чахрах; шарчигнах, хавирах; скрип телеги тэрэг чахрах; скрип дверей хаалга хахинах.

СКРИПА'Ч, -а, м. хийлч.

СКРИПЕ'НИЕ, -я, ср. хахинах, чахрах, шахинах, шарчигнах, хяхнаан, чахинаан, шахинаан, шарчигнаан; скрипение колѣс тэрэгний дугуйн хяхнах.

СКРИПЕ'ТЬ, -плю, -пишь; несов. хахинах, хяхнах, шахинах, чахинах, чагнах, шарчигнах, шар шур хийх, хавирах; скрипеть зубами шүдээ хавирах.

СКРИПИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хийлийн; скрипичный мастерхийлийн дархан.

СКРИ'ПКА, -и, ж. хийл; ☆первая скрипка 1) гол хийл, нэгдүгээр хийл; 2) зонхилох хүн; играть первую скрипку 1) гол хийлийг дарах, нэгдүгээр хийлийг дарах; 2) зонхилох.

СКРИ'ПНУТЬ -ну, -нешь; однокр. хахинах, хяхнах, шахинах, чахрах, хавирах.

СКРИПУ'ЧИЙ, -ая, -ее; (разг.). хахидах, хяхнах, шахинадаг, чахрах, чахруун, хахир; скрипучая телега чахруун тэрэг; скрипучий голос хахирах хоолой.

СКРО'ИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов. өсгөх.

СКРО'МНИК, -а, м. (разг.). даруу хүн.

СКРО'МНИЦА, -ы, ж. даруу эмэгтэй, даруу эхнэр.

СКРО'МНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) даруу зан гаргах.

СКРО'МНО, (нареч.). даруу, төлөв; скромно одеваться төлөв хувцаслах.

СКРО'МНОСТЬ, -и, ж. даруу зан, даруу байдал.

СКРО'МНЫЙ, -ая, -ое, -мен, -мна, -мно. 1. даруу (зантай), төлөв, томоотой; скромный человек даруу зантай хүн; 2. даруу, төлөв; скромная девушка даруу хүүхэн; скромный туалет төлөв хувцас; 3. хир тааруу, барагтай; скромный заработок хир тааруу хөлс.

СКРУПУЛѢЗНОСТЬ, -и, ж. хэт нямбай байх, дэндүү нягт байх; скрупулѣзность расчѣта тооцоо бодохдоо хэт нямбай байх.

СКРУПУЛѢЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. кэт нямбай, дэндүү нягт; скрупулѣзная аккуратность дэндүү нягт нямбай зан.

СКРУТИ'ТЬ, -учу, -утишь, сов. 1. томох, эрчлэх, нийтгэх, имрэх, мушгих, ороох; скрутить веревку арз гамж эрчлэх; скрутить папиросу тамхи ороох; 2. хүлэх, уях; скрутить кому-либо руки хүний гар хүлэх.

СКРУТИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. томогдох, эрчлэгдэх, нийтгэгдэх, имрэгдэх, мушгирах.

СКРУ'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. томох, тамах, эрчлэх, нийтгэх, имрэх, мушгих, ороох; 2. хүлэх, уях.

СКРУ'ЧИВАТЬСЯ, -ается; несов. томогдох, эрчлэгдэх, нийтгэгдэх, имрэгдэх, мушгирах, мушгигдах **СКРЫВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. нуух, дарах, далдлах; 2. ил гаргалгүй байх, нуух.

СКРЫВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аежьясь; несов. нуугдах, далд орох, оргох.

СКРЫ'ТНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) битүү зан гаргах, битүүлэг загнах, юмаа нуух.

СКРЫ'ТНОСТЬ, -и, ж. битүүлэг, битүү зан, юмаа нуух; скрытность характера юмаа нуух зан.

СКРЫ'ТНЫЙ, -ая, -ое, -тен, -тна. битүүлэг, битүү, юмаа нуудаг зантай; скрытный человек битүү хүн, битүү зантай хүн.

СКРЫТЫЙ, *-ая, -ое*. далд, битүү, нууц; скрытый смысл слов үгийн битүү утга; скрытая инфекция битүү халдвар.

СКРЫТЬ, *скрою, скроешь, -ытый, сов.* 1. нуух, дарах, далдлах; скрыть беглеца босгуулыг нуух; 2. ил гаргахгүй байх, нуух; скрыть свою радость баярласнаа ил гаргахгүй байх.

СКРЫТЬСЯ, *скроюсь, скроешься, сов.* 1. нуугдах, хоргодох; преступник скрылся в лесу ялтан ойд хоргодов; 2. оргох, зайлах, алга болох; скрыться из дома; гэрээсээ зайлах; 3. далдрах, далд орох, харагдахгүй болох; алга болох; самолёт скрылся из глаз нисэх онгоц (нүднээс) далдрав, 4. нуух, нуух хаах, далдлах; от негонишего не скроется түүнээс юу ч нууж хаах аргагүй.

СКРЮЧИВАТЬ, *безл, -ает, несов.* тахийлгах, тохийлгох, махийлгах, мойнийлгох, мужийлгах.

СКРЮЧИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься, несов.* тахийх, мохийх, махийх, мойнийх, мужийх, мужих.

СКРЮЧИТЬ, *-ит, -ченый, сов.* тахийлгах, тохийлгох, махийлгах, мойнийлгох, мужийлгах; судорогой скрючило пальцы шөрмөс нь татаж, хуруу нь мойнийв.

СКРЮЧИТЬСЯ, *-чусь, -чишься, сов.* тахийх, тохийх, махийх, мойнийх, мужийх, мужих.

СКРЯГА, *-и, м. и ж.* харамч, харуу хүн.

СКРЯЖНИЧАТЬ, *-аю, -аешь, несов.* (разг.) харамлах, харуу загнах, царайгаа хормойлох,

СКРЯЖНИЧЕСТВО, *-а, ср.* харамч зан, царайгаа хормойлох.

СКУДЕТЬ, *-ею, -еешь, несов.* ховордох, хомсдох, гачир болох, чухагдах; у нас запасы не скудеют манай нөөц ховорддоггүй, манайд хоол унд хомсдоггүй.

СКУДНОСТЬ, *-и, ж.* ховор (байх), хомс (байдал), гачир (байх), чухаг (байдал).

СКУДНЫЙ, *-ая, -ое, -ден, -дна, -дно.* ховор, хомс, гачир, чухаг, мөхөс; скудная растительность гачир ургамал.

СКУДОСТЬ, *-и, ж.* ховор (байх), хомс (байдал), гачир (байх), чухаг (байдал), мөхөс (байх).

СКУДОУМИЕ, *-я, ср.* мөхөс ухаан.

СКУДОУМНЫЙ, *-ая, -ое; -мен, -мна.* мөхөс ухаантай; скудоумный человек мөхөс ухаантай хүн.

СКУКА, *-и, ж.* уйтгар, залхуутай байдал; разогнать скуку уйтгар сэргээх; от скуки уйдандаа, уйдаад.

СКУЛА, *-ы, мн.* скулы, скул, скулам, ж. шанаа.

СКУЛАСТЫЙ, *-ая, -ое; -аст.* шанаархаг, шанаархуу, шанаа өргөн; скуластое лицо шанаа өргөн нүүр.

СКУЛИТЬ, *-лю, -лишь, сов.* 1. гангинах, гаслах; 2. уйлагнах, гонгинох.

СКУЛЬПТОР, *-а, м.* барималч, пугтамалч.

СКУЛЬПТУРА, *-ы, ж.* баримал; история скульптуры баримлын түүх; советская скульптура зөвлөлтийн баримал.

СКУЛЬПТУРНЫЙ, *-ая, -ое.* баримлын, баримал

СКУМБРИЯ, *-и, ж.* балмад загас, хар амар (загас).

СКУПАТЬ, *-аю, -аешь, несов.* худалдаж авах.

СКУПАТЬСЯ, *-ется, несов.* худалдан авах.

СКУПЕЦ, *-ица, м.* харамч хүн, чавдаг хүн.

СКУПИТЬ, *скуплю, купишь, скупленный, сов.* кого-что худалдаж авах.

СКУПИТЬСЯ, *-плюсь, -пишься, несов.* с неспр. или на что и без доп. харамлах, чавдаглах, харуусах, хайрлах; ☆ не скупиться на что-либо хайрангүй.

СКУПКА, *-и, ж.* худалдан авах.

СКУПО, *нареч.* 1. харам, чавдаг, харуу, гамтай; скупо тратить деньги мөнгө гамтай зарах, 2. илчгүй, бүдэг; осенью солнце скупо греет намрын нар илчгүй шарна.

СКУПОЙ, *-ая, -ое; скуп, скупа, скупо.* 1. нарийн, харам, чавдаг, чавхуун, харуу, гар татуутай; скупой человек нарийн хүн; 2. илчгүй, бүдэг; скупой свет лампы дэнгийн бүдэг гэрэл; 3. чавдаг, цөөнтэй; скупой на слова үгэнд чавдаг, үг цөөнтэй.

СКУПОСТЬ, *-и, ж.* 1. нарийн, чавдаг байх, харам; 2. чавдаг байх, цөөнтэй байх.

СКУПОЧНЫЙ, *-ая, -се,* юм худалдан авах; скупочный пункт юм худалдан авах газар.

СКУПЩИК, *-а, м.* (дамлахаар) худалдан авагч.

СКУЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. уйтгарлах, уйдаж, залхуутай байх; 2. санах, санаж уйтгарлах; скучать по детям хүүхдээ санах.

СКУЧЕННОСТЬ, *-и, ж.* шавааралдах, овооролдох, бөөгнөх.

СКУЧЕННЫЙ, *-ая, -ое.* шавааралдсан, овооролдсон, бөөгнөрсөн.

СКУЧИВАТЬ, *-аю, -аешь, несов.* 1. овоолох, бөөгнөрүүлэх; 2. шавааралдуулах, овооролдуулах, шавуулах.

СКУЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* 1. овоорох, бөөгнөрөх, 2. овоорох, шавааралдах, шавах, хүйлэх.

СКУЧИТЬ, *-чу, -чишь, -ченый; сов.* кого-что (разг.). 1. овоолох, бөөгнөрүүлэх; 2. шавааралдуулах, овооролдуулах, шавуулах.

СКУЧИТЬСЯ, *1 и 2 л. ед. не употр. -ится; сов.* (разг.). 1. овоорох, бөөгнөрөх; 2. овооролдох, шавааралдах, шавах, хүйлэх.

СКУЧНО, *нареч.* 1. залхуутай, хаширтай, уйтгартай; скучно слушать одно и то же нэг юмыг дахин дахин сонсох залхуутай; 2. уйтгартай байх, уйдаж, залхуутай байх; мне скучно би уйдаж байна.

СКУЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна, -чно. -чны(и-чны)* 1. уйтгартай, уйтгарласан, уйдсан, залхуутай; скучный взгляд уйтгарласан харц; скучные глаза уйтгартай нүд; 2. уйтгартай, уйтгартөрүүлэх, уйтгар хүргэх; скучная книга уйтгартай ном.

СКУШАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* идэх.

СЛАБЕТЬ, *-ею, -еешь; несов.* зөөлрөх, сулрах, доройтох, буурах; ветер слабеет салхи зөөлөрч байна; слабеет памятью ой ухаан доройтох.

СЛАБИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. туулгах; слабительное средство туулгах эм, туулга; 2. слабительное туулга.

СЛАБИТЬ, *1 и 2 л. не употр. -ит; несов.* 1. уруу суулгах; ребёнка слабит хүүхэд уруу суулгаж байна. 2. туулгах, уруу суулгах; касторовое масло слабит тосон туулга уруу суулгана.

СЛАБНУТЬ, *-ну, -нешь; слабнул, слабла (и слабнула); несов.* (разг.) сулрах, буурах; силы слабнут хүч буурав; канат слабнет татлага сулрав.

СЛАБО, *нареч.* 1. сул, барагтай, ядуу, муу; эта книга написана слабо энэ номыг барагтай бичжээ; 2. сул; верёвка слабо натянута татлагыг сул татжээ.

СЛАБОВОЛИЕ, *-я, ср.* зориггүй байх, зориг муутай байх.

СЛАБОВОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое, -лен, -льна.* зориггүй, зориг муутай, шалчгар; слабovolный человек зориггүй хүн.

СЛАБОСИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* тэнхээгүй, бяр муутай, хүч багатай; слабосильный мотор хүч багатай мотор.

СЛАБОСТЬ, *-и, ж.* 1. сул (байх), зөөлөн (байх), хүч багатай (байх); слабость ветра зөөлөн салхи; слабость мышц сул булчин; 2. тэнхэл дорой, бие сул; чувствовать слабость тэнхэл дорой байх, бие сулдаж; 3. зөөлөн сэтгэл проявить слабость зөөлөн

сэтгэл гэрлэх; 4. дуртай байх, аяамагтай байх; шахмат—моя слабость би шатарт дуртай.

СЛАБОУ'МИЕ, -я, ср. ухаан муутай байх.

СЛАБОУ'МНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -мна. ухаан муутай

СЛАБОХАРА'КТЕРНОСТЬ, -и, ж. зөөлөн зан.

СЛАБОХАРА'КТЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. зөөлөн зантай; слабохарактерный человек зөөлөн зантай хүн.

СЛА'БЫЙ, -ая, -ое; слаб, слаба, слабо, слабы и слабь, 1. сул, зөөлөн, намуун, хүч бигатай, ядруу; слабое течение зөөлөн урсгал; слабый годос сулхан дуу; 2. тэнхэл муутай, тамиргүй, үлбэгэр, сул, дорой, бие муутай; слабый ребенок үлбэгэр хүүхэд; слабое здоровье сул бие; слабое сердце зурх муутай; 3. шалигүй, ялхгүй, ялмгүй; слабая надежда ялгүй горьдлого; 4. зөөлөн, сул, муу; слабый характер зөөлөн зан; 5. сүүдгэр, сүүмгэр; слабый свет сүүмгэр гэрэл; 6. барагтайхан, муухан, дулимаг, сулхан; слабый работник барагтайхан ажилтан; слабая книга дулимаг ном; 7. сул, зөөлөн, шингэн, усаахи; слабый раствор шингэн уусгамал; слабое вино сул дарс, усаахи дарс; слабый чай шингэн цай; 8. сулхан; слабая струна сулхан чанхдас; 9. сул, муу зохиосон; слабое звено в работе ажлын сул хэсэг; ☆ слабый желудок ходоод муу, дотор муу; слабое место сул газар, эмзэг газар; слабая сторона сул тал, эмзэг газар; слабая струна айдаг нь, эмзэг газар.

СЛА'ВА, -ы, ж. 1. алдар, алдар цуу, алдар нэр; у нас труд стал делом чести, делом славы манай оронд хөдөлмөр нэр төр, алдар гавьяаны хэрэг болов; достигнуть славы алдар нэр олох; 2. нэр, нэр алдар, алдар; добрая слава сайн нэр, сайн алдар; дурная слава муу нэр, муу алдар; 3. цуу үг, чимээ, сураг, цуурхал; идэт об этом слава үүний тухай цуу үг байна; 4. яруу алдар (мандтугай); слава герою! баатрын яруу алдар мандтугай! ☆ на славу маш сайн.

СЛАВИ'СТ, -а, м. славч (слав хэдний мэргэджилтэн).

СЛАВИ'СТИКА, -и, ж. славны судлал.

СЛА'ВИТЬ, -влю, -вишь; несов., кого-что, 1. магтах, алдаршуулах; трудом своим славим отечество өх орноо хөдөлмөрөөрөө алдаршуулья; 2. магтан дуулах, магтаад татах, цол дуудах; 3. цуу тараах, муучлах.

СЛА'ВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; несов., чем. алдарших, нэрд гарах; город славится своими садами цэцэрлэгээрээ алдаршсан хот.

СЛА'ВНЫЙ I, -ая, -ое; -ен, -вна, -вно (высок.), алдарт, алдар цуут; да здравствует наша славная Родина! манай алдарт Эх орон мандтугай!

СЛА'ВНЫЙ II, -ая, -ое, (разг.). сэтгэлд зохистой, тааламжтай, хөөрхөн; славный ребенок хөөрхөн хүүхэд.

СЛАВОСЛО'ВИЕ, -я, ср. хэт магтах, хэт магтал.

СЛАВОСЛО'ВИТЬ, -влю, -вишь; несов., кого-что. хэт магтах.

СЛАВЯ'НЕ, -ян, ед. -янин, -а, м. славууд.

СЛАВЯНИ'ЗМ, -а, м. I. (бусад хэлэнд орсон) слав үг, хэллэг; 2. (орос хэлэнд орсон) шашны слав хэлний үг хэллэг.

СЛАВЯНОБЕ'ДЕНИЕ, -я, ср. славын шинжлэл, славны судлал (славууд, тэдгээрийн хэл, түүх, соёл, утга зохиолыг судлах ухаан).

СЛАВЯНОФИ'Л, -а, м. славархаж үзэлтэн.

СЛАВЯНОФИ'ЛСТВО, -а, ср. славархаж үзэл (XIX зууны буйд үед Орос оронд гарсан, слав соёлыг хэтэрхий үндэсн, Орос орныг капиталист замаар хөгжихгүй, өөрийн өвөрмөц замаар хөг-

жих ёстой гэж үзэж байсан, нийгэм улс төрийн урсгал).

СЛАВЯ'НСКИЙ, -ая, -ое. слав, славын; славянскые языки слав хэлнүүд.

СЛАГА'ЕМОЕ, -ого, ср. нэмэгдэхүүн.

СЛАГА'ТЬ, -аю, -авшь; несов. I. зохиох; 2. чөлөөлөх, гарах.

СЛАГА'ТЬСЯ, -аюсь, -аежсья; несов. төгтох, бүрэлдэх, буй болох, болох.

СЛАД, -а (-у), м. сладу нет яаж ч болохгүй, яахын ч арга алга; с шаловливым ребёнком просто сладу нет дүрсгүй хүүхдийг бүр яах ч арга алга.

СЛА'ДИТЬ, слажу, сладишь; слаженный; сов. I. аргыг олох, бүтээх, цэгцлэх, эмхлэх; сладит дело хэрэг цэгцлэх; 2. үгэндээ оруулах, дагуулах, аргыг олох; сладит с людьми хүмүүсийн аргыг олох.

СЛА'ДИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., сов. (прост.). эмхрэх, цэгцрэх, бүтэх; дело сладилося хэрэг цэгцрээ.

СЛА'ДКИЙ, -ая, -ое; -док, -дка, -дко; слаще; сладчайший, -ая, -ее. I. амттай, чихэртэй, амтлаг, амттайхан, амтархаг, амтайхан; сладкие груши амтлаг дийр; сладкий чай чихэртэй цай; многоград слишком сладко дэндүү амттайхан усан үзэм; 2. таатай, тааламжтай, зохистой; сладкие мечты тааламжтай бодол; 3. нялуун, танхилтан; сладкие речи нялуун үг.

СЛА'ДКО, нареч. I. амттай, амттайхан, амтлаг; слишком сладко хэтэрхий амттай; 2. таатай, тааламжтай; сладко зевать таатай эвчээх; 3. нялуун; сладко говорить нялуун ярих.

СЛАДКОЕ'ЖКА, -и, м. и ж. (разг.). амтсаг хүн, амтанд дуртай хүн.

СЛА'ДОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (устар.) таатай, тааламжтай, зохид; сладостные мечты зохид бодол.

СЛАДОСТРА'СТИЕ, -я, ср. хуял, тачаангуй.

СЛАДОСТРА'СТНОСТЬ, -и, ж. тачаал, курьцангуй.

СЛАДОСТРА'СТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. тачаангуй, хурьцангуй, хуялтай.

СЛА'ДОСТЬ, -и, ж. I. тааламжтай байх, зохистой байх, таатай байх; сладости жизни тааламжтай амьдрал; 2. сладости амттан; восточные сладости дорно зүгийн амттан.

СЛА'ЖИМОСТЬ, -и, ж. эмхтэй байх, цэгцтэй байх; слаженность работы цэгцтэй ажил.

СЛА'ЖЕННЫЙ, -ая, -ое; -ек; -енна. эмхтэй, цэгцтэй.

СЛА'ЖИВАТЬ, -аю, -авшь; несов. аргыг олох, бүтээх, цэгцлэх, эмхлэх.

СЛА'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. эмхрэх, цэгцрэх.

СЛА'ЗИТЬ, -ажу, -азимь; сов. (разг.). I. орох, буух; слазить в погреб зооринд орох; 2. авирах, асах, гарах; слазить на крышу дээвэр дээр гарах.

СЛА'НЕЦ, -нца, м. занар (чулуу).

СЛА'НЦЕВЫЙ, -ая, -ав. занарын; славноцель промышленность занарын үйлдвэр.

СЛАСТЕ'НА, -ы, м. и ж. (разг.), амтсаг хүн, амтанд дуртай хүн.

СЛА'СТИ, -ай, амттан.

СЛАСТИ'ТЬ, -аю, -аетишь; -ащдний (эн, -ена); несов., что, амтлах, амт оруулах, амттай болгох.

СЛАСТОЛЮБИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (устар.). тачаангуй, хуялтай.

СЛАТЬ, слаю, сладишь, слад, слада; несов., кого-что, илгээх, хүргэх, явуулах; сласть письма захидал илгээх; слаю вам привет танд мэндийг хүргэе.

СЛАЩА'ВОСТЬ, -и, ж. нялуун зан, нялуурдах.

СЛАЩА'ВЫЙ, -ая, -ое; -ов. нялуух, нялуурсан; слащавая улыбка нялуун нивэмсэглэл.

СЛАЩЕ, сравн. стел. от прил. **СЛАДКИЙ**. илүү амттай, амттайхан; слаще мёду балаас амттайхан.

СЛЕ'ВА, нареч. зүүнтээгээс, зүүнээс зүүн талаас, зүүнтээ, зүүн талд; слева направо зүүнээс баруунаа; ветер дует слева салхи зүүнтээгээс үлээно.

СЛЕГА', -и, -нн. с леги, слег, слегам, ж. бүдүүм сургааг, саднаг.

СЛЕГКА', нареч. 1. аяархан, халти, мөлт; слегка ударить аяархан цохих, халти цохих; 2. өчүүхэн гөдний, үл мэдэг, -схийх; слегка усмехнуться мишиглээсхийх, мишгэлээх; слегка рассердиться үл мэдэг уурлах, уурласхийх.

СЛЕД, следа и следу, следом, в (на) следе и следу, мн. -ы, -ов, м. 1. мөр; следы ног на песке өлсөн дээр гарсан мөр; зачий след туулайн мөр; идти по чьим-нибудь следам мөрийг мөрдөх, мөрийг дагах; 2. ор, ором, ул мөр, буйр; следы преступления гэмт хэргийн ул мөр; 3. ул; ☆ по срезим следам халуун мөрөөр нь.

СЛЕДИТЬ I, слежу, следишь; несов. ва кем-чем. 1. ажиглах, ажиглан харах, харах, ширтэх; следить за полётом птицы шувууны нисэхийг ажиглах; 2. ажиглах, сонирхон ажиглах; следить за успехами науки шинжлэх ухааны амжилтыг сонирхон ажиглах; 3. харах, харгалзах; следить за ребёнком хүүхэд харах; 4. мөрдөх, мөшгөх.

СЛЕДИТЬ II, слежу, следишь; несов. мөр үлгээх, мөр гаргах.

СЛЕДОВАНИЕ, -я, ср. 1. явах, явлах, өнгөрөх, гарах; по пути следования посадка галт тэрэгний аялах замд; 2. дагах, мөрдөх; следование указаниям инструкции зааврыг мөрдөх.

СЛЕДОВАТЕЛЬ, -я, м. байцаагч, мөрдөн байцаагч.

СЛЕДОВАТЕЛЬНО, союз. ниймийн туя, тиймээс, учир иймд, ингэхлээр.

СЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. байцаагчийн, мөрдөн байцаагчийн, байцаах, мөрдөн байцаах; следовательская работа байцаагчийн ажил.

СЛЕДОВАТЬ, -дую, -дуешь; несов. 1. дагах, койноос явах; следуйте за мною намайг дагагтун; 2. дараа болох, сүүлээр болох; события следуют одно за другим үйл явдал дараа дараагаар болж байна; за весной следует лето хаврын сүүлээр зун болно; 3. явах, очих, аялах; поезд следует до Москвы галт тэрэг Москва аялна, Москва аялах галт тэрэг; 4. дагах, мөрдөх, баримтлах; следовать правдам дүрэм баримтлах; следовать учению Маркса Марксын суртлыг дагах; 5. вохих, көрөгтэй, -лтай (Лтэй, -Лтой); работу следует закончить ажлыг дуусгах хэрэгтэй; следует шире распространять опыты передовиков производства үйлдвэрийн сайчуудын туршлагыг өргөн дэлгэрүүлэлтэй байна; 6. төлөх ёстой; сколько с меня следует? би хэднйг төлөх ёстой вэр; 7. гарах, үүсэх; отсюда следует вывод үүнээс ийм дүгнэлт гарч байна; ☆ как следует сайтар; отдохнул как следует сайтар амрав.

СЛЕДОМ, нареч. койноос нь, мөрөөр нь, дараагаар нь; идти следом койноос нь явах.

СЛЕДОПЫ'Т, -а, м. мөрч.

СЛЕДСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. байцаах, мөрдөн байцаах; следственные органы байцаах байгууллага.

СЛЕДСТВИЕ, -я, ср. 1. мөрдөн байцаах, мөрдөх, мөрдөн байцаалт, мөрдлөг; вести следствие мөрдөн байцаах, мөрдөх; 2. үр, дүц; причина и следствие шалтгаан үр хоёр.

СЛЕДУЕМЫЙ, -ая, -ое (общ.). авах ёстой, өгө. ёстой, төлөх ёстой; получить следующие деньги авах ёстой мөнгөө авах.

СЛЕДУЮЩИЙ, -ая, -ое. 1. дараагийн, дараахь, удаахь, хойт; на следующий день хойт өдөр нь; 2. дараахь, энэ, эдгээр; вызываются следующие лица дараахь хүмүүсийг дуудаж байна, эдгээр хүмүүсийг дуудаж байна; 3. следующее дараахь зүйл, дорхи зүйл, энэ, ингэж; мы решили следующее бид ингэж тогтов.

СЛЕЖА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., - жмтся; сов. **СЛЕЖИВАТЬСЯ**, -ается; несов. дарагдан нягтрах, нягтарших; есно слежалось өвс нягтаршив.

СЛЕЖКА', -и, ж. мөрдөх, мөшгөх, тагнах, гэтэх.

СЛЕЗА', -ы, мн. слёзы, слёз, слезам, ж. 1. слёзы нулимс; проливать слёзы нулимс асгаруулах; смеяться до слёз нулимс гүйлгэнэтэл нинээх, нүдэндээ ус гүйлгэнэтэл нинээх; плакать горькими слезами ганшуунаа ухилах; 2. нулимс, уйлаан, уйлаан майлаан; довести до слёз уйлуулах; разразиться слезами нулимс асгаруулах; удариться в слёзы уйлаан болох; 3. дусал нулимс, нулимсны дусал, нулимс; по щеке покатилась слеза хадар дээгүүр нулимс сөмсөрөв; ☆ сквозь слёзы уйлиж байгаад, уйлан байж.

СЛЕЗА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. буух, явгалах; 2. зулгарах, зулмаа, хуурах, холтрох, ховхрох.

СЛЕЗИ'НКА, -и, ж. дусал нулимс, нулимс.

СЛЕЗИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. нулимс, нулимстах, гоожих, нулимс гарах, устах; глаза слезятся от дыма угванд нүднээс нулимс гоожно.

СЛЕЗЛИ'ВОСТЬ, -и, ж. уйламхай байх, уйламтгай байх.

СЛЕЗЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. уйламхай, уйламхай, уйлахай, уйламтгай, усан нүд болсон; слезливая женщина уйламтгай эмэгтэй, уйламхай хэнэр; 2. гоншгондсон, гонгиндсон; слезливый голос гоншгонсон хоолой.

СЛЕЗНО, нареч. уйлагнан байж, гоншгомен байж; слезно просить уйлагнан байж гуйх.

СЛЕЗНЫЙ, -ая, -ое. 1. нулимсны; слезные жезлы нулимсны булчирхай; 2. уйлагнасан, гоншгондсон, гонгиндсон.

СЛЕЗОТОЧИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. улцан, нулимс гоождог, нулимстдаг; 2. нулимс асгаруулах; слезоточивый газ нулимс асгаруулах хий.

СЛЕЗОТОЧИ'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; несов. нулимс асгарах, нулимс гоожих.

СЛЕЗТЬ, -зу, -зешь; слез, слеза; слезный; сов. 1. буух, явгалах; слезть с крыши дээвэр дээрээ буух; слезть с лошади морингоо буух, явгалах; 2. зулгарах, зулмаа, хуурах, холтрох, ховхрох; краска слезла будаг хуурав.

СЛЕПЕ'НЬ, -ния, м. бөхөө, хөхтрүү.

СЛЕПЕ'Ц, -ица, м. сохор хүн.

СЛЕПИ'ТЬ I, 1 и 2 л. не употр., -лит; несов., что. 1. сохор болгох, сэхлөх; 2. гялбах; солнце слепит глаза наранд нүд гялбана; 3. аявалзуулах, онйглох; снег слепит глаза цас нүд аявалзуулна.

СЛЕПИ'ТЬ II, слепаю, слепишь; слепленный; сов., что. 1. нээх, нийлүүлж наах; слепить два листа бумаги хоёр хуудас цаасыг нийлүүлж наах; 2. яах хийх, наах; слепить концерт дугуй хийх.

СЛЕПИ'ТЬ III, слепаю, слепишь; слепленный; сов. шавах, барих, хийх; слепить из глины птицу шавраар шувуу хийх.

СЛЕПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., слепится; сов. наалдах, нийлэх, үргэлж болох; клеенки листы слепились наалдамтгай зуулауд үргэлж болжээ.

СЛЕПНУТЬ, -ну, -нешь; *слеп, слепа, несов.* хрох, сохор болох.

СЛЕПО, нареч. 1. (наана цааныг) бодолгүй, нүдэн байл, чихэн дүлий, сохор мухар, сохор байл, сохроор; слепо верить мухар сохор итгэх; 2. балар, балархай; слепо напечатано балархай хэвлэжээ.

СЛЕПОЙ, -ая, -ое; *слеп, слепа, слепо.* 1. сохор, балал, нүдгүй; 2. слепой сохор хүн; слепая сохор өмөгтэй, нүдгүй эхнэр; 3. (наана цаана) бодолгүй, нүдэн байл, чихэн дүлий, сохор мухар, сохор байл, балал, сохор; слепое подражание сохор байл дууриах; слепая любовь балал дурлал; 4. балар, балархай, цулгай; слепой шрифт балар үсэг; 5. мукар; слепая шахта мухар уурхай; 6. харалгүй, хараагүй, нүдэн байл; слепой полёт хараагүй нисэх; ☆ слепая кишка мухар олгой.

СЛЕПОК, -лка, м. хуулбар дүрс, буулгасан хэв; снимать слепок хэв буулгах, хэв авах.

СЛЕПОТА, -ы, ж. 1. сохор, балал; 2. харанхуй байх, сохор байх, балал байх; политическая слепота улс төрийн талаар харанхуй байх.

СЛЕСАРИТЬ, -рю, -ришь; *несов.* **СЛЕСАРНИЧАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* (төмөр) дархлах, слесарийн ажил хийх.

СЛЕСАРНЫЙ, -ая, -ое. 1. төмөрч дархны, слесарийн, дархлах; слесарный инструмент төмөрч дархны багаж; 2. слесарная төмөрч дархны газар; слесарийн газар.

СЛЕСАРНЯ, -и, ж. төмөрч дархны газар, слесарийн газар.

СЛЕСАРСКИЙ, -ая, -ое. төмөрч дархны, слесарийн; слесарская профессия төмөрч дархны мэргэжил.

СЛЕСАРЬ, -я, мн. -я, -ей и -и, -ей, м. төмөрч дархан, слесарь.

СЛЁТ, -а, м. 1. хурах, цуглах; 2. чуулган, цуглаан; слёт сельских корреспондентов хөдөөгийн сурвалжлагчдын цуглаан.

СЛЕТАТЬ I, -аю, -аешь; *несов.* 1. нисч буух, нисч унах; 2. хийсэн унах, унах, ойчих, калих; 3. хэлчих; 4. нисэх, нисээд явчих.

СЛЕТАТЬ II, -аю, -аешь; *сов.* 1. нисч очоод ирэх; слетать в Москву Москва нисч очоод ирэх; 2. гүйж очоод ирэх, үсрээд ирэх; слетать в магазин дэлгүүрт гүйж очоод ирэх.

СЛЕТАТЬСЯ I, -аемся; *несов.* 1. нисэн ирэх, хурах, цуглах.

СЛЕТАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; *сов.* гүйлдэн ирэх, овоорох, цугларах.

СЛЕТЕТЬ, слечу, слетишь; *сов.* с кого-чего. 1. нисч буух, хийсч унах; орёл слетел с горы бүргэд уулнаас нисч буув; лист слетел с дерева модны навч хийсч унав; 2. хийсэн унах, унах, ойчих, калих; слететь с лестницы шатан дээрээс ойчих; 3. хэлчих; слово нечаянно слетело с языка санамсаргүй тэр үгийг хэлчиг; 4. нисэх, нисээд явчих; бабочка слетела с цветка эрвээхэй цэцэг дээрээс нисээд явчав.

СЛЕТЕТЬСЯ I и 2 л. не употр., -тятся; *сов.* 1. нисэн ирэх, хурах, цуглах; птицы слетелись на дерево шувуу модон дээр хурав; 2. гүйлдэн ирэх, овоорох, цугларах.

СЛЕЧЬ, слягу, сляжешь; *слёг, слегла; слежий;* *сов.* (разг.) хэвтэх, хэвтэрт орох, хэвтрийн болох.

СЛИВ, -а, м. 1. юүлэх, асгах; 2. юүлүүр.

СЛИВА, -ы, ж. 1. лис, чавга; 2. лисийн мод.

СЛИВАНИЕ, -я, ср. юүлэх, асгах.

СЛИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. юүлэх, асгах; 2. хамж авах, хармах; 3. нийлүүлэх, холих; 4. нэгтгэх, нийлүүлэх, хамтруулах.

СЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. нийлэх; 2. нийлэх, нэгдэх, хамтрах.

СЛИВКИ, -вок, -важ. 1. цөцгий; сбитые сливки бүлсэн цөцгий; 2. дээж, өнгөтэй өөдтэй хэсэг; снимать сливки с чего-либо юмны өнгөтэй өөдтэйгий нь шилж авах.

СЛИВНОЙ, -ая, -ое (спец.). 1. хольсон, холимог, нийлүүлсэн; сливное молоко хольсон сүү; 2. юүлэх, асгах; сливная яма юм асгах нух; 3. тушаах; сливной молочный пункт сүү тушаах газар.

СЛИВОВЫЙ, -ая, -ое. лисийн.

СЛИВОЧНИК, -а, м. цөцгийн тос.

СЛИВОЧНЫЙ, -ая, -ое. цөцгийн; сливочное масло цөцгийн тос; сливочное мороженое цөцгийн зайрмаг.

СЛИЗАТЬ, слижу, слижешь; *слизанный; сов.* что. долоох.

СЛИЗИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. салст; слизистая оболочка салст бүрхэвч.

СЛИЗНУТЬ, -ну, -нешь; *однокр.* долоочхох, долоочих, долоогоод авах.

СЛИЗНЯК, -а, м. нялцгай биетэн.

СЛИЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* долоох.

СЛИЗЬ, -и, ж. салс, залхаг, зунгаг.

СЛИНЯТЬ, -яет; *сов.* 1. гандах, онгох, өнрө алдах; 2. гуужих, зулмах, зумрах.

СЛИПАТЬСЯ, -ається; *несов.* **СЛИПНУТЬСЯ**, I и 2 л. не употр., -нется; *слипся, слиплась;* *сов.* 1. наалдах; листы бумаги слиплись хуудаснууд наалджээ; 2. анилдах; у меня глаза слипаются мнийн нүд анилдаад байна.

СЛИТНО, нареч. үргэлж, хамт, цуг; написать слитно үргэлж бичих, хамт бичих.

СЛИТНОСТЬ, -и, ж. үргэлж (байх), хам (байх), цуг (байх); слитность написания сложных слов нийлмэл үгийг үргэлж бичих.

СЛИТНЫЙ, -ая, -ое. үргэлж, үргэлжилсэн, кам, цуг, нийлсэн; слитный гул прибор Далайн долгины үргэлжилсэн шуугнаан.

СЛИТОК, -тка, м. юмбүү, өлгий, тойг; золото в слитках алтан юмбүү.

СЛИТЬ, солью, сольёшь; *слил, слила, слило; слей; слитый (слит, слита, слито); сов.* что. 1. юүлэх, асгах; слить грязную воду в канаву муу усыг сувагт асгах; 2. хамж авах, хармах; слить сливки с молока сүүний цөцгий хармах; 3. нийлүүлэх, холих; слить остатки вина дарсны шавхрууныудыг нийлүүлэх; 4. нэгтгэх, нийлүүлэх, хамтруулах; слить два завода хоёр үйлдвэрийг нэгтгэх.

СЛИТЬСЯ, сольюсь, сольёшься; *слился, слилась; слейся;* *сов.* 1. нийлэх; два ручья слились в речку хоёр булаг горхи болж нийлэв; 2. нийлэх, нэгдэх, хамтрах; небольшие колхозы слились в один крупный хэдэн жижиг хамтрал нөг том хамтрал болон нэгдэв.

СЛИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* нийлүүлэх, дүйлгэх, тулгах.

СЛИЧЕНИЕ, -я, ср. нийлүүлэх, дүйлгэх.

СЛИЧИТЬ, -чу, -чишь; -чийный (-ён, -ена) *сов.* что. нийлүүлэх, дүйлгэх, тулгах; сличить копию с подлинником хуулбарыг эхтэй нь тулгах.

СЛИШКОМ, нареч. хэтэрхий, даанч, дэндүү, хэт, даан; слишжом много хэтэрхий олон, даанч их; это уж слишжом энэ ч арай хэтэрхий байна.

СЛИЯНИЕ, -я, ср. 1. нийлүүлэх, нэгтгэх, хамтруулах, нийлэх, нэгдэх, хамтрах; 2. бэлчир.

СЛОБОДА, -ы, мн. слободы, -од, -дам, ж. 1. (хамжлага бус тариачдын) тосгой; 2. дүүрэг.

СЛОВАК, -а, м. словак хүн.

СЛОВАРНЫЙ, -ая, -ое. 1. үгийн сангийн, үгсийн; основной словарный фонд үгийн үндсэн сан, үг-

сийн үндсэн хөмрөг; **словарный состав современного монгольского языка** орчин цагийн монгол хэлний үгсийн бүрэлдэхүүн; 2. толь бичгийн, толины.

СЛОВАРЬ, -я, м. 1. толь, толь бичиг; русско-монгольский словарь орос монгол толь; 2. үгийн сан, үгс; богатство русского словаря орос үгсийн баялаг.

СЛОВАЦКИЙ, -ая, -ое. словак; словацкий язык словак хэл.

СЛОВАЧКА, -и, ж. словак эмэгтэй, словак эхнэр.

СЛОВЕ'Н, **СЛОВЕ'НЕЦ**, -нца, м. словен хүн. **СЛОВЕ'НКА**, -и, ж. словен эмэгтэй, словен эхнэр.

СЛОВЕ'НСКИЙ, -ая, -ое. словен; словенский язык словен хэл.

СЛОВЕ'СНИК, -а, м. 1. хэл зохиолын багш; 2. хэл бичгийн мэргэжилтэн.

СЛОВЕ'СНОСТЬ, -и, ж. үгийн уран бүтээл.

СЛОВЕ'СНЫЙ, -ая, -ое. 1. үгсийн; словесное творчество үгсийн уран бүтээл; 2. амаар хэлсэн, ам (ан); словесный приказ ам тушаал.

СЛО'ВНИК, -а, м. (спец.). (толины толгой) үгсийн цэс.

СЛО'ВНО, 1. союз. мэт, шиг, адил; поёт, словно соловей алтан гургалдай мэт дуулна. 2. *частича*. шиг; словно кто стучит? хүн тогшиж байх шиг?

СЛО'ВО, -а, мн. слова, слов, словам, ср. 1. үг; слова делаются на слоги үг үе болон хуваагдана; происхождение слов үгийн гарал; 2. үг, үг хэл, хэл, үг хэлэх, өгүүлэх; дар слова өгүүлэх авьяас; любить родное слово эх хэлээ хайрлах; 3. үг, яриа, үг өгүүлэх, хэлэх; рассказать в немногих словах кэдхэн үгээр хэлэх; понять друг друга без слов үг хэлэ лгүй бие биеэ ойлгох; 4. үг, үг хэлэх, хэлсэн үг; заключительное слово төгсгөлийн үг; при-звственное слово баярын үг; 5. үг, өгүүлэл, тууж; „Слово о полку Игореве“ „Игорийн цэргийн тууж“; 6. үг хэлэх эрх, зөвшөөрөл; свобода слова үг хэлэх эрх чөлөө; взять слово үг хэлэх зөвшөөрөл авах; предоставить кому-либо слово үг хэлэх зөвшөөрөл олгох; лишить кого-либо слова үг хэлэх эрхийг хасах; 7. үг; санал, дүгнэлт, амжилт, ололт; сказать своё веское слово ночью үгээ хэлэх; ночью саналаа хэлэх; по последнему слову науки шинжлэх ухааны шинэ амжилтыг ашиглан; 8. ам, ам хэл, үг; дать слово ам гарах, ам алдах; верить на слово хэлсэн үгэнд итгэх, үгэнд орох; не сдержатъ слова хэлсэн амандаа үл хүрэх, хэлсэн үгэндээ эс хүрэх; 9. слова (дууны) үг; романс на слова Пушкина Пушкины үгээр зохиосон уянга дуу; 10. слова яриа, дэмий яриа, хоосон яриа; одни слова зөвхөн яриа, зөвхөн дэмий яриа; перейти от слов к делу хоосон яриагаа орхиж ажилд орох; ☆ крылатые слова мэргэн үг; набор слов дэмий хоосон үг; одним словом нэг үгээр хэлэхэд; другими словами, иными словами өөрөөр хэлэхэд, ондоогоор хэлбэл; своими словами өөрийнхөөрөө хэлэх, өөрийнхөө үгээр хэлэх; слово в слово үгчлэн, үг үгээр нь; слово за слово ярь ярьсаар, чингэ чингэсээр; не находить слов для чего-либо үг олж ядах, хэлэх үг олдохгүй байх; без дальних слов илүү дутуу үггүй; к слову сказать жич хэлэхэд, далимд хэлэхэд; слово—не воробей, вылетит—не поймашь ям алдвал барьж болдоггүй, агг алдвал барьж болдог.

СЛОВОИЗМЕНЕНИЕ, -я, ср. үг хувилахуй.

СЛОВОЛИ'ТНЫЙ, -ая, -ое. үсэг цутгах; словес-литный завод үсэг цутгах үйлдвэр.

СЛО'ВОМ, *вводн. сл.* ерөнхийдөө; словом, пор-ехать ерөнхийдөө явах цаг боллоо; одним словом, вы не ошиблись товчоор хэлэхэд та эндүүрсэнгүй.

СЛОВООБРАЗО'ВАНИЕ, -я, ср. үг бүтэх, үг бүтэх ёс.

СЛОВООБРАЗО'ВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. үг бүтээх; словообразовательный суффикс үг бүтээх дагавар. **СЛОВООХО'ТЛИВОСТЬ**, -и, ж. үгэнд дурлах, яриа байх.

СЛОВООХО'ТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. үгэнд дуртай, яриа; словоохотливый челсвек яриа хүн.

СЛОВОПРОИЗЕО'ДНИЙ, -ая, -ое. үг бүтээх. **СЛОВОПРОИЗЕО'ДСТЕС**, -а, ср. үг бүтээх, үг бүтээх ёс.

СЛОВОСС'ЧЕТАНИЕ, -я, ср. холбоо үг; устойчи-вые словосочетания тогтвортой холбоо үг; устойчи-чивые словосочетания тогтворгүй холбоо үг.

СЛОВОТЕО'РЧЕСТВО, -а, ср. үг зохиох. **СЛО'ГУПОТРЕБЛЕ'НИЕ**, -я, ср. үг хэрэглэх, үг хэрэглэх ёс.

СЛОВЦО', -а, ср. (разг.). үг, үгцэр; ☆ для крас-ного словца уран үг хэлэхийн тул, гоё хэлэхийн, тул.

СЛОГ I, -а, мн. -и, -ов, м. үе; открытый слог задгай үе; закрытый слог битүү үе.

СЛОГ II, -а, м. найруулга; писать хорошим сло-гом сайн найруулж бичих.

СЛОГООБРАЗУ'ЮЩИЙ, -ая, -ее. үе бүтээх.

СЛОЁ'НЬИЙ, -ая, -ое. давхраатай, үетсэн; слоёный пирог үетсэн бялуу.

СЛОЖЕ'НИЕ I, -я, ср. нэмэх; правило сложения нэмэх дүрэм.

СЛОЖЕ'НИЕ II, -я, ср. бие, бие бялдар; он креп-кого сложения чийрэг биетэй хүн.

СЛОЖИ'ТЬ, *сложу, сложишь; сложенный; сов. что*. 1. хураах, овоолох, тавих, хийх; сложить книги ном хураах; сложить вещи в чемодан чемо-данд юмаа хийх; 2. нэмэх; сложить два числа хоёр тоо нэмэх; 3. өрөх; сложить стену из кирпичей тоосгоор туурга өрөх; 4. зохиох; сложить песню дуу зохиох; 5. буулгах, буулгаж тавих; сложить груз с воза на землю тэрэгнээс ачаа буулгаж га-зар тавих; 6. чөлөөлөх, гаргах, гарах, татгалзах; сложить с себя полномочия бүрэн эрхээсээ өөрөө татгалзах; 7. нугалах, эвхэх; сложить бумагу по-полам цаасыг хоёр нугалах; ☆ сложить голову амь биеэ өргөх; сложить оружие зэвсгээ хураалгах; сложить руки юу ч хийхээ болих.

СЛОЖИ'ТЬСЯ I, *сложусь, сложишься; сов.* 1. тогтох, бүрэлдэх, буй болох, болох; обстоятель-ства сложились благоприятно нөхцөл байдал тохи-ромжтой болов; 2. тогтох, төлөвжих; у него вполне сложился характер түүний зан бүрнээ тогтжээ.

СЛОЖИ'ТЬСЯ II, *сложусь, сложишься; сов.* тэс-гэх, хамжих, дамжлах.

СЛО'ЖНО, *нареч.* бэрх, нарийн, хэцүү, төвөгтэй это очень сложно энэ маш бэрх.

СЛОЖНОПОДЧИ'НЕННЫЙ, -ая, -ое. хавсарсан нийлмэл; сложноподчинённое предложение хавсар-сан нийлмэл өгүүлбэр.

СЛОЖНОСОЧИ'НЕННЫЙ, -ая, -ое. зэрэгцсэн нийл-мэл; сложносочинённое предложение зэрэгцсэн нийлмэл өгүүлбэр.

СЛО'ЖНОСТЬ, -и, ж. нарийн (байх), хэцүү (байх) бэрх (байх), төвөгтэй (байх), ээдрээ; сложность, дела төвөгтэй хэрэг ☆ в общей сложности нийтдээ, бүгд, бүхэлдээ.

СЛОЖНОЦВЕТНЫЕ, -ых, ед. -ое, -ого, ср. (слец.). 1. баг цэцэгт; 2. сложновцветные баг цэцэгтэй.

СЛОЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна, -жно. 1. нийлмэл; сложное вещество нийлмэл бодис; сложное предложение нийлмэл өгүүлдбэр; 2. нарийн, бэрх; мянгина сложной конструкции нарийн бүтэцтэй машин; 3. хэцүү, бэрх, төвөгтэй, ээдрээтэй; сложная задача бэрх зорилт; сложный вопрос хэцүү асуудал.

СЛОН'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. давхраатай, үэт, давхцаа; слонстая почва давхраат хөрс; слонстые облака давхцаа үүлс.

СЛОН'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. давхраа давхраагаар салах, үе үеэр болох.

СЛОЙ, -я, мн. -и, -я, м. 1. давхраа, үе; верхние слои новы хөрсний дээд давхраа; 2. давхарлаг, давхарга.

СЛО'ЙКА, -и, ж. давхраат талх.

СЛОМА'ТЬ, -аю, -сешь; сов. эвдэх, хэмхлэх, буулгах, хагалах, хугалах; сломать стройку барилга буулгах; сломать ногу хөлөө хугалах.

СЛОМА'ТЬСЯ, -ается; сов. эвдрэх, хэмхрэх, задбуух, шантрах, хагарах, хугарах; замок сломался цөөж эвдрэв.

СЛОМИ'ТЬ, сломлю, сломишь; сломленный; сов. 1. хуга унагах, хугалах; буря сломила дерево шуурга мод хугалав; 2. шантлах, зоригийг мэхөөх, давах, дийлэх, няцаах; сломить сопротивление противника дайсны эсэргүүцлийг няцаах; ☆ сломил голову (бежать) хөл мэдэн (гүйх).

СЛОН, -а, м. 1. заан; 2. (шатрын) тэмээ.

СЛОНЁНОК, -нка, мн. -нята. -нят, м. зааны тугал.

СЛОНИ'ХА, -и, ж. эи заан.

СЛОНО'ВЫЙ, -ая, -ое. зааны; слоновая кость зааны яс; ☆ слоновая бумага барзгар зузаан цаас.

СЛОНЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. (разг.). сэлгүүцэх, хэсэх, хэрэх, зайх; слоняться без дела по улицам гудамжаар дэмий сэлгүүцэх.

СЛУГА', -и, мн. слуги, слуг, слугам, м. 1. зарц; депутат—слуга народа депутат бол ард түмний зарц мөн; 2. зарц, барлаг; нангьт слугу зарц хөлслөх.

СЛУЖА'КА, -и, м (разг.). хичээнгүй албан хаагч.

СЛУЖА'НКА, -и, ж. зардас, зарц хүүхэн, зарц ахнар.

СЛУЖАЩИЙ, -его, м. албан хаагч, ажилтан; рабочий и служащие ажилчин албан хаагчид.

СЛУЖ'БА, -ы, род. мн. служб, ж. 1. үйлчлэх, алба хаах; служба науке шинжлэх ухаанд үйлчлэх; 2. алба, албан ажил; государственная служба төрийн алба; воинская служба цэргийн алба; поступить на службу албанд орох; прийти на службу албандаа ирэх; 3. алба, салбар; служба связи холбооны алба; капитан медицинской службы эмнэлгийн албаны ахмад; 4. мөргөл; 5. аж ахуйн барилга, мацаа хороо, үйлчилгээний барилга; ☆ сослужить службу кому-либо хүнд тус хийх.

СЛУЖБИ'СТ, -а, м. (разг.). албач.

СЛУЖЕ'БНЫЙ, -ая, -ое. 1. албаны, албан; служебные часы албаны цаг; служебное помещение албан байр; служебная обязанность албан үүрэг; 2. туслах; служебное слово туслах үг.

СЛУЖЕ'НИЕ, -я, ср. үйлчлэх, алба хаах; служение социалистической Родине социалист эх орондоо үйлчлэх.

СЛУЖИ'ТЕЛЬ, -я, м. 1. зарц, барлаг; 2. үйлчлэгч; служитель науки шинжлэх ухаанд үйлчлэгч; ☆ служитель культа лам хувраг.

СЛУЖИ'ТЬ, служу, служишь; несов. 1. үйлчлэх, зүтгэх, амь насаа зорнулах; служить народу ард

түмэнд үйлчлэх, ард түмний төлөө зүтгэх; служить революции кувьсгалд үйлчлэх, кувьсгалын төлөө зүтгэх; служить искусству урлагт үйлчлэх, урлагт амь насаа зорнулах; 2. алба хаах, (албан) амжил хийх; служить секретарём нарийн бичгийн даргын ажил хийх; служить в армии цэрэгт алба хаах; 3. болох юм, мөн байх, мөн; первая глава в этой книге служит введением энэ номын тэргүүн бүлэг нь удиртгал болох юм; 4. болох, орлох; служить доказательством нутаггаа болох; 5. эдэлгээтэй байх; старые сапоги ещё продолжают служить энэ хуучин гутал бие эдэлгээтэй байна; 6. мөргөл хийх; 6. (настой) хойт хойр хөл дээрээ зогсох, өрхлөх.

СЛУПИ'ТЬ, -уплю, -упишь; -упленный; сов. хуулах, арилгах; слупить шелуху с зерна тарианы хальс арилгах.

СЛУПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. жуурах, халдрах; краска со стены слупилась туурганы будаг халцрав.

СЛУХ, -а, м. 1. сонор, сонсол; ухо—орган слухачих бол сонорын эрхтэн мөн; острый слух хурц сонор, сонор чих; играть на слуху сонсоод логжимдах; 2. чимээ, сураг, мэдээ, цуурхал; о нём долго не было слуха түүний тухай хэдийнх сураг алга байв; пустить слух цуурхал гаргах; не верить слухам цуурхалд үл итгэх; ☆ ни слуху, ни духу чимээ амнагуй.

СЛУХОВО'Й, -ая, -ое, сонсох, чагнах; слуховой орган сонсох эрхтэн; ☆ слуховое окно дээврийн цонх.

СЛУЧАЙ, -я, м. 1. тохиолдол, учрал, кэрэг, явдал, учир; несчастный случай золгүй явдал, оёол; 2. завшаан, далим, аян тал, дашрам; удобный случай завшаан; представился случай далим гарав; 3. гэнэтийн тохиолдол, санамсаргүй явдал; успех работы не может зависеть от случая ажлын амжилт гэнэтийн тохиолдлоос шалтгаалж болохгүй; ☆ в случае явдал (-өөл, -өөл, -өөл, -бөл, -бол, -бол, -бөл), тохиолдвол, гарвал, болбол; * в случае необходимости кэрэг тохиолдвол; во всяком случае юу боловч; илин болорч; в таком случае тэгвэл, тэгэхэд; на всякий случай юу ч болсон; по случаю 1) санамсаргүй, гэнэт тохиолдож; 2) -аас (-ээс, -оос, -өөс) бөлөөд, тохиолдуулан.

СЛУЧА'ЙНО, нареч. 1. санамсаргүй, гэнэт; случайно встретиться гэнэт дайралдах; 2. харин; у вас, случайно, нет ли этой книги? харин танд тийм ном байхгүй юу?; ☆ не случайно учир бий, санамсаргүй зэрэг биш.

СЛУЧА'ЙНОСТЬ, -и, ж. 1. гэнэтийн тохиол, санамсаргүй тохиолдол; случайность—форма проявления необходимости санамсаргүй бол зайлшгүйн идрэл; 2. гэнэтийн тохиол, санамсаргүй явдал; пометала случайность санамсаргүй явдал саад болов.

СЛУЧА'ЙНЫЙ, -ая, -ое; -аян, -айна. 1. тохиоллын чанартай, тохиолдлын чанартай; 2. гэнэтийн, санамсаргүй болсон, санаанд үгүй хийсэн; случайная ошибка санаанд үгүй хийсэн алдаа; случайная встреча санамсаргүй уудлаах; 3. тогтмол бус, санамсаргүй тохиолдсон; случайные доходы тогтмол бус орлого; случайный заработок санамсаргүй олсон олбор.

СЛУЧА'ТЬ, -аю, -сешь; несов. хээлтүүлэх, нийлүүлэх, гишгүүлэх, гаргах.

СЛУЧА'ТЬСЯ I, -ается; несов. 1. болох, тохиолдох, тохиох; 2. тохиолдох, дайралдах, болох.

СЛУЧА'ТЬСЯ II, -ается; несов. ороо орэх.

СЛУЧИ'ТЬ, -чу, -чишь; -чинный (-ын, -ена); сов. кого, что). хээлтүүлэх, нийлүүлэх, гишгүүлэх, гаргах.

СЛУЧИ'ТЬСЯ I, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. 1. болох, тохиолдох, тохиох; что случилось юу

болов? ; что бы то ни случилось юу ч болов; 2. тохиолдох, дайралдах, болох; случилась как-то ночевать в лесу нэгэн цагт ойд хонох болов.

СЛУЧКИ ТЬСЯ II, I и 2 л не употр.; -цтєя; сов. ороо орох.

СЛУЧКА, -и, ж. хээлтүүлэх, нийлүүлэх, хэвлтүүлэг, нийлүүдэг, ороо.

СЛУЧНОЙ-ая, -ов, ж., **СЛУЧНЫЙ**, -ая, -ов. хээлтүүлгийн, нийлүүлгийн; случной пункт хээлтүүлгийн газар.

СЛУШАНИЕ, -я, ср. 1. сонсох, чыгилх, дуулах; слушание лекции лекци сонсох; 2. сонсох, шүүх; слушание дела хэрэг сонсох, хэрэг шүүх.

СЛУШАТЕЛЬ, -я, м. 1. сонсогч, үзэгч; анимателний слушатель концерта концерт анхааралтай сонсогч; 2. сонсогч, сурагч; слушатель вечерних курсов оройн түр сургуулийн сонсогч.

СЛУШАТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. сонсогч эмэгтэй, үзэгч эмэгтэй.

СЛУШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; несов. 1. сонсох, чыгилх, дуулах; слушать музыку хөгжим сонсох; 2. сонсох, шүүх; слушать дело в суде шүүхэд хэрэг шүүх; 3. сонсох, сонсоон судлах; слушать лекции профессора эрдэмтэн багшийн лекци сонсох; 4. (Уг) сонсох, үг дуулах; не слушайте гауницов тэнэгүүдийн үгийг бүү сонсогтун; не слушайте! (утгаар ярихад) байна; слушай! слушайте! сонсе! сонсогтун!

СЛУШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. үгэнд орох, үг дуулах, үг дагах; ребёнок слушается родителей эцэг эхийнхээ үгийг дагадаг хүүхэд.

СЛЫТЬ, слышу, слышь; слыта, слыта, слыта; несов. кем-чем и ва ксго что (разг.). цууд гарах, цуутай байх, нэртэй байх, хэлцэх; слыть любителем музыки хөгжимд дуртай хүн гэж хэлцэх.

СЛЫХАТЬ наст, нет; слыханий (о неслыханном); несов. дуулдах; о нём ничего не слыхатъ түүний тухай юу ч дуулдахгүй байна.

СЛЫШАТЬ, -шу, -ишь; -анный; несов. 1. дуулах, сонсох; плохо слышать звуки айна муу сонсох; 2. сураг дуулах, сонсох, хэл авах; я слышал, что он скоро приедет түүнийг удахгүй ирнэ гэж дуулсан; 3. анзаарах, мэдэх, үнэртэх; она и не слышала, как укололась до крови цус гартал хатгасныг тэр (эмэгтэй) анзаарсан ч үгүй.

СЛЫШАТЬСЯ, I и 2 л. не употр.; -ишеть; несов. 1. сонсодох, дуулах; слышится музыка хөгжим сонсогдож байна; 2. мэдэгдэх, илэрхий байх, ил байх; в его словах слышалась скрытая радость түүний үгэнд дотроо баярласан нь илэрхий байв.

СЛЫШИМОСТЬ, -и, ж. сонсодох, дуулах, сонсогдох, дуулдаг; хорошая слышимость радиопередачи радио нэвтрүүлгийг сайн сонсох.

СЛЫШНО I. бевл., в анач, скав., каво-что. I. сонсох, дуулах; отсюда хорошо слышно эндээс сайн сонсогдоно; 2. бевл., в анач, скав., о ком-чем. сонсодох, сураг байх, нимээ байх; о нём давно ничего не слышно түүнээс хэдийнээ сураг алга байна; 3. в анач, вадн. сл. -гэлцэх, хэлцэх; слышно, что будет обильный урожай албэг ургац гарна гэлцэнэ.

СЛЫШНЫЙ, -ая, -ов. I. сонсодох, дуулах; еле слышный голос сонсодох төдий дуу; 2. слышен сонсогдох байх, сонсодох; слышим выстрелы буук дуу сонсогдох байна.

СЛЮДА -ы, ж. гялтгануур.

СЛЮДИАНОЙ' -ая, -ое, гялтгануурын, гялтгануур. **СЛЮДИНА** , -ы, ж. шүлс; хугагтатъ слюни шүлсээ эялгнх.

СЛЮНИТЬ, -ню, -ишь; -енный (-ен, -ена); несов. что. шүлсдэх, шүлс түрхэх; слюнисть пальцы хуруугаа шүлсдэх.

СЛЮНКА, -и, ж. слюнки текут шүлс асгармаар.

СЛЮННИЙ, -ая, -оя. шүлсний; слюнные железы шүлсний будайрхай.

СЛЮНСТЕЧЕНИЕ, -я, ср. шүлс асгарах, шүлс тоожих.

СЛЮНЯВИТЬ, -влю, -вишь; несов. (разг.). шүлсдэх.

СЛЮНЯВЫЙ, -ая, -ое (разг.). шүлсээ савируулах сан, шүлсээ гоожуулсан, шүлсээсэн, шүлхий.

СЛЯКОТЬ, -и, ж. шавар, шавхай, шавар шавхай; осенняя слякоть намрын шавхай.

СМАЗАТЬ, смажу, смажешь, смазанный; сов. 1. түрхэх, -дах, (-дэх, -дох, -дөх); смазать колеса дөгтем дугуйд давирхай түрхэх; смазать йодом йод түрхэх, йоддох; 2. бүрхэгдүүлэх, балархай болгох; смазать вопрос асуудал бүрхэгдүүлэх.

СМАЗКА, -и, ж. 1. тослох, тосдох; смазка замков цоож тослох; 2. түрхэх тос; смазка для лыж цаванд түрхэх тос.

СМАЗЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.) хөөрхөн, цэвэр хэн; смазливое личико хөөрхөн царай.

СМАЗОЧНЫЙ, -ая, -ое. түрхэх, тослох; смазочное масло түрхэх тос; смазочный аппарат тослох аппарат.

СМАЗЧИК, -а, м. тослогч.

СМАЗЫВАНИЕ, -я, ср. 1. түрхэх, тосдох, тослох; 2. бүрхэгдүүлэх.

СМАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. түрхэх, тосдох, тослох, -дах (-дэх, -дох, -дөх); 2. бүрхэгдүүлэх, балархай болгох.

СМАЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. тослогдох, түрхэгдэх.

СМАК, -а (-у), м. (разг.). 1. амт; есть что-либо ед смаком юм амтархан идэх; 2. бах; рассказывать что-либо ед смаком юмыг бах болгон ярих; 3. учир, сонин, х шин; понять весь смак этого рассказа өгүүлэгийн бүх учрыг ойлгох.

СМАКОВАТЬ, -кую, -куешь; -ованный; несов., что, (разг.). 1. амтархах, амтархан идэх, тамшаах; смаковать каждый голоток балга балгаар амтархан уух; 2. сонирхох, бах болгох, сонирхон унших, бахдан үзэх, бах болгон ярих; смаковать новость сонин зүйлийг бах болгон ярих.

СМАЛОДУШНИЧАТЬ, -аю, -аешь; сов. зүрх алдах, зориг шантрах, зүрх үхэх.

СМАНИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **СМАНИТЬ**, смаю, сманишь, сманенный (и смаанный, -эн, -ена); сов., кого (что). 1. даллаж цуглуулах, юмаар хуурч барих; сманить кур зэргом тахиаг тарнагаар даллаж цуглуулах; 2. олзуурхуулан аваачих, хуурч авчрах, олзуурхуулан оруулах.

СМАСТЕРИТЬ, -рю, -ришь; -рэнний (-эн, -ена); : сов. дархлах, урлах.

СМАТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. ороох, эвхэх; 2. вадлах, цувах.

СМАХИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. арилгах, арчих, гүвэх, сэгсрэх, унагах; 2. үргээх, хөөх.

СМАХИВАТЬ II, -аю, -аешь; несов., на кого-что (разг.). адилархуу байх, төстэй байх.

СМАХНУТЬ, -ну, -нешь; смахнутый; сов., кого, что. 1. арлгах, арчих, гүвэх, сэгсрэх, унагах; смахнуть щёткой пыль сойзоор тоос арилгах, тоос сойгдох; 2. үргээх, хөөх; смахнуть мух ялаа үргээх.

СМАХУ, нареч. 1. далайж далайж, далай; ударить смаху далайж далайж цохих; 2. цочмог, гэнэтэд, бодолгүй; решитъ что-либо смаху юмыг цочмо шийдэх.

СМАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. норгох, дэвтээх, чийгтүүлэх.

СМА'ЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* хорох, дэвтэх, чийгтэх.

СМА'ЧНО, *нареч.* 1. амтархан, тамшаалан; **смачно жевать** амтархан зажлах; 2. бахдан, бах бойгон; **смачно рассказывать** бах болгон ярих.

СМЕЖА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **СМЕЖИ'ТЬ**, *-жу, -жишь; -жённый (-ён, -ена); сов., что (устар.)* анилдуулах, анилдах; сон смежил глаза нойр хүрч нүд анилдав.

СМЕ'ЖНОСТЬ, *-и, ж.* айл зэргэлдээ (*байх*), зэргэлдээ (*байх*), хөрш (*байх*), зэрэгцэх; смежность понятий зэрэгцсэн ухагдахуун.

СМЕ'ЖНЫЙ, *-ая, -ое; -жен, -жна.* 1. зэргэлдээ, айл зэргэлдээ, хөрш, хамар, зах нийлсэн, залгаа; смежные государства хөрш улс; смежные углы хамар өнцөг; 2. зэрэгцсэн, зэргэлдээ; литературоведение и языкознание—смежные дисциплины зохиол судлал, хэл шинжлэл хоёр бол зэргэлдээ ухаан мөн; 3. үйлдвэрлэлийн холбоотой; смежные предприятия үйлдвэрлэлийн холбоотой үйлдвэрүүд.

СМЕКА'ЛИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист (разг.)*, авхаалжтай, самбаатай.

СМЕКА'ЛКА, *-и, ж. (разг.)*, авхаалж, ухамсар, самбаа; человек со смекалкой авхаалжтай хүн.

СМЕКНУ'ТЬ, *-ну, -нёшь; однокр.* ухах, тухайлах; он сразу смекнул, в чём дело учрыг нь дөр нь ухах.

СМЕЛЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; несов.* зүрх орох, зориг орох.

СМЕ'ЛО, *нареч.* 1. зүрхтэй, аймшиггүй, зоригтой, зоримог; смело выс тупить зүрхтэй хэлэх; 2. дажгүй, уужуухан; здесь смело разместятся двадцать человек энд хорьн хүн уужуухан багтана.

СМЕ'ЛОСТЬ, *-и, ж.* зүрх, зориг, аймшиггүй (*байх*); смелость поступка зоригтой явдал; у него не хватило смелости түүний зүрх хүрсэнгүй; взять на себя смелость зүрх гаргах, зүрхлэх; иметь смелость сказать правду в глаза үнэнийг нүүр дээр нь хэлж чадах.

СМЕ'ЛЫЙ, *-ая, -ое; смел, смела, смело.* зүрхтэй, зоригтой, зоримог, аймшиггүй, эрэлхэг; смелый человек зүрхтэй хүн.

СМЕЛЬЧА'К, *-а, м. (разг.)*, зүрхтэй эр.

СМЕ'НА, *-ы, ж.* 1. халах, халаа; смена караула харуул халах; 2. ээлж; ночная смена шөнийн ээлж; работать в три смены гурван ээлжээр ажиллах; 3. ээлжийнхэн, халаа; пришла вечерняя смена оройн ээлжийнхэн ирлээ; 4. хойчийг залгамжлагч, залгамжлагч, халаа; молодежь—наша смена залуучууд бол манай хойчийг залгамжлагч мөн; 5. сэлээ; смена белья сэлээ хувцас; ☆ на смену 1) халаанд, оронд; брат пришёл на смену мне ах миний халаанд ирэв; 2. халж, халаад; на смену буржуазному строю в России пришла Советская власть Орос оронд хөрөнгөтний байгууллыг халж, Зөвлөлт засаг тогтов.

СМЕНИ'ТЬ, *сменю, сменишь; сменённый (-ён, -ена); сов.* 1. сэлэх, сэлгэх, сольж өмсөх; сменить бельё дотуур хувцас сэлэх; 2. халах, халж солих, солих; сменить часового манаа халах; 3. байгаад, ... болох, байснаа... болох, солих; прохлада сменила зной халуун байснаа сэрүүн болов.

СМЕНИ'ТЬСЯ, *сменюсь, сменишься; сов.* 1. халагдах, солигдох; караул сменился мацаа солигдов; 2. солигдох, байснаа... болох; печаль сменилась весельем уйтгарлаж байснаа наргих болов.

СМЕ'ННЫЙ, *-ая, -ое.* ээлжийн, ээлжийнхний; сменная работа ээлжин ажил.

СМЕ'НЩИК, *-а, м.* ээлжийн ажилчин.

СМЕ'НЩИЦА, *-ы, ж.* ээлжийн ажилчин эмэгтэй.

СМЕНЯ'ЕМОСТЬ, *-и, ж.* халагдах, сэлгэгдэх, сэлэгдэх, солигдох.

СМЕНЯ'ЕМЫЙ, *-ая, -ое.* солигдох, сэлгэгдэх, сэлэгддэг; сменяемые части машины машинны сэлгэгдэх зүйлс.

СМЕНЯ'ТЬ I, *-яю, -яешь; несов.* 1. сэлэх, сэлгэх, сольж өмсөх; 2. халах, халж солих, солих; 3. байгаад, болох, байснаа ... болох, солих.

СМЕНЯ'ТЬ II, *-яю, -яешь; сменянный; сов., кого-что (разг.)* арилжих, арилжаа хийх, солих; ☆ сменить кукушку на ястреба морь унаж явснаа илжиг унах.

СМЕНЯ'ТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* 1. халагдах, солигдох; 2. солигдох, байснаа... болох.

СМЕРДЕ'ТЬ, *-ржу, -рдишь; несов.* өмхий үнэртэх, муухай үнэртэх.

СМЕРЗА'НИЕ, *-я, ср.* барилдан хөлдөх.

СМЕРЗА'ТЬСЯ, *-ается; несов;* **СМЕРЗНУ'ТЬСЯ**, *1 и 2 л. не употр., -нется; смёрзся, смёрзлись; сов.* барилдан хөлдөх, наалдан хөлдөх; куски льда смёрзлись хэсэг хэсэг мөс барилдан хөлджээ.

СМЕ'РИТЬ, *-рю, -ришь (и разг. -ряю, -ряешь); сов.* хэмжих; ☆ смерить кого-либо взглядом хөлөөс толгой хүртэл ширтэн харах.

СМЕРКА'ТЬСЯ, *-ается; безл.; несов.* **СМЕ'РКА НУ'ТЬСЯ**, *-нется; сов.* баруй бүрий болох, харуй бүрий болох, бүрий болох, бор хараа тасрах, цагааа гэгээ тасрах; уже смеркается бүрий болж байна.

СМЕРТЕ'ЛЬНО, *нареч.* 1. аюултай, үхэхээр, үхмээр, аминд хүрэх; смертельно ранен аюултай шархаджээ; 2. үхтэл, тэсгэлгүй; смертельно устать үхтлээ ядрах.

СМЕРТЕ'ЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* аюултай (*байх*), аминд хүрэх.

СМЕРТЕ'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* 1. аюултай, үхэхээр, үхмээр, аминд хүрэх, алах; смертельная рана аюултай шарх; 2. амь өрсөн, хайр найргүй, шийдвэртэй; смертельная борьба амь өрсөн тэмцэл; 3. тэсвэрлэшгүй, тэсгэлгүй, өшөөт; смертельный враг өшөөт дайсан; смертельная ненависть тэсгэлгүй үзэн ядах; 4. хэмжээлшгүй, туйлгүй, маш их; смертельная усталость туйлгүй ядрах.

СМЕР'ТНИК, *-а, м.* цаазлагдах ялтан, үхэлчин.

СМЕР'ТНОСТЬ, *-и, ж.* үхэл хорогдол, үхэх.

СМЕР'ТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна.* 1. үхлийн, үхэх; смертный час үхлийн цаг; 2. цаазлах, цаазаар аваачих, алах, засаглах; смертная казнь цаазаар аваачих; 3. хүн; простой смертный эгэл хүн; 4. амь өрсөн, ширүүн; смертный бой амь өрсөн тулалдаан; 5. тон их, туйлгүй; скука смертная тон их уйда, үхтлээ уйда.

СМЕРТОНО'СНЫЙ, *-ая, -се; -сен, -сна (выск.).* үхлийн аюултай, алах; смертоносный яд үхлийн аюултай хор.

СМЕРТЬ, *-и, мн. -и, -ей, ж.* 1. үхэл, үхэх, нас нөгцөх; естественная смерть үхэл, үхлээрээ нас нөгцөх, яригаараа үхэх; насильственная смерть хүний гарт үхэх, ер бусын үхэл; скоростная смерть гэнэтийн үхэл; быть при смерти үхлүүт байх; спасти от смерти үхлээс аврах; вопрос жизни и смерти үхэх сэхэхийн хэрэг; 2. мөхөл, мөхөх, сөнөх; социализм несёт смерть капиталистическому миру социализм капиталист ертөнцийг сөнөөнө; ☆ до смерти, смерть как тэсвэрлэшгүй, яах аргагүй; до смерти спать хочется тэсвэрлэшгүй нойр хүрч байна; бороться не за жизнь, а за смерть амь өрсөн тэмцэл.

СМЕРЧ, *-а, м.* догшин хуй.

СМЕСТИ, *смету, сметешь, смёл, смела; сметший; сметённый (-ён, -ена); сметя; сов., что.* 1. хамах, шүүрдэх; смести сор хог хамах; 2. шүүрдэн хаях, арчин цэвэрлэх, арилгах, үгүй хийх, устгах; смести все на своем пути замдаа тохиолдсон

бүхнийг устгах; 3. шүүрдэн хамах, камж овоолох; **Сместя листья** в кучу унасан навч шүүрдэж овоолох. **СМЕСТИТЬСЯ**, *смещу, сместишь, смещенный* (-*ен, -ена*); *сов.* 1. огцруулах, халах, татах; 2. зайлуулах, байрнаас нь хөдөлгөх, сэлгэх; **сместить точку** наблюдения ажиглаж байсан газраа сэлгэх.

СМЕСТИТЬСЯ, *-ещусь, -естьшься*; *сов.* зайлах, байрнаасаа хөдлөх.

СМЕСЬ, *-и, ж.* 1. холимог; горючая смесь холимог шатахуун; 2. холио, холио бантан; смесь **разнородных** явлений элдэв үзэгдлийн холио.

СМЕТА, *-ы, ж.* төсөв; составить смету төсөв зоцнох; смета расходов зарлагын төсөв.

СМЕТАНА, *-ы, ж.* зөөхий.

СМЕТАТЬ I, *-аю, -аешь*; *несов.* 1. хамах, шүүрдэх; 2. шүүрдэн хаях, арчин цэвэрлэх, үгүй хийх, устгах.

СМЕТАТЬ II, *-аю, -аешь*; *сметанный*; *сов.* шидэх.

СМЕТАТЬ III, *смечу, смечешь*; *сметанный*; *сов.*, что хураах, нуруулах; сметать стог сена нэг нуруу өвс хураах.

СМЕТКА, *-и, ж.* (разг.). авхаалж, ухамж.

СМЕТЛИВОСТЬ, *-и, ж.* авхаалжтай (*байх*), ухвар сайтай (*бдйх*).

СМЕТЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* авхаалжтай, ухвар сайтай, ухамтгай.

СМЕТНЫЙ, *-ая, -ое.* төсвийн

СМЕТЬ, *сметю, сметешь*; *несов.*, *с неопр.* 1. зүрхлэх, зөриглох; *үгчлэн орчуулахгүй утгыг нь гаргаж ч болно*; не сметь **войти** орж зүрхлэхгүй байх; не сметь битгий...!, байг!, болы!; 2. эрхтэй байх; **вы не смеете** этого делать танд ингэх эрх байхгүй.

СМЕХ, *-а (-у), м.* инээдэм, инээд, инээдэс; **меня разбирает смех** миний инээд хүрч байна; **разразиться смехом** тачигнатал инээх; **приснуть со смеху** инээд алдах; **взрыв смеха** ниргэгтэл инээх; **сдерживать смех** инээдээ барих; ☆ и смех и грех, и смех и горе инээдэм ханиадам; без смеху тоглоом биш; на смех инээлгэхийн тул, элэг доог болгож; не до смеху (смеха) цэнгэх цаг биш, инээж баясах юм алга; **поднять кого-либо на смех** хүнийг инээдэм болгох, элэг доог болгох; **смеха ради** тоглоом хийж, тохуу хийж.

СМЕХОТВОРНОСТЬ, *-и, ж.* инээдэмтэй (*байх*), инээдтэй (*байх*).

СМЕХОТВОРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна.* инээдэмтэй, инээдтэй, инээдэс хүрмээр; **смехотворный** случай инээдэмтэй явдал.

СМЕШАННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. колимог, колимол, хутгамал; 2. хамтарсан, кэдэн этгээдийн, камтын; **смешанная комиссия** камтарсан комисси, кэдэн этгээдийн комисси.

СМЕШАТЬ, *-аю, -аешь*; *сов.* 1. колих, кийх; смешать кашу с маслом агшаамалд тос кийх; смешать вино с водой дарсанд ус колих; 2. колих, хутгах, будлиантуулах; смешать карты 1) кезер колих; 2) будлиантуулах; 3. самуурах, андуурах, будлих, хутгах; смешать два понятия, хоёр ухагдахууныг хутгах.

СМЕШАТЬСЯ *-аюсь, -аешься*; *сов.* 1. холилдох, хольцолдох, хутгалдах; краски смешались будаг холилджээ; 2. хутгалдах, будлиантах, самуурах; все понятия смешались өдгээр ухагдахуун цөм будлиантжээ; 3. хутгалдах, нийлэх; смешаться с толпой олон хүний дунд хутгалдах.

СМЕШЕНИЕ, *-я, ср.* хутгах, колих, кутгалдах, холилдох, самуурах, будлих; смешение понятий олон ухагдахууныг хутгах.

СМЕШИВАТЬ, *-аю, -аешь*; *несов.*, *кого-что.* 1. колих, кийх; 2. холих, хутгах, будлиантуулах; 3. самуурах, андуурах, будлих, хутгах.

СМЕШИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься*; *несов.* 1. холилдох, хольцолдох, хутгалдах; 2. хутгалдах, будлиан-

гах, самуурах; 3. хутгалдах, нийлэх; **СМЕШИТЬ**, *-шу, -шишь; нес.*, *кого (что).* инээлгэх, инээд хүргэх.

СМЕШЛИВОСТЬ, *-и, ж.* инээд муутай байх, инээрэн зан.

СМЕШЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* инээд муутай, инээмхий, инээрэн; смешливый человек инээд муутай хүн.

СМЕШНО, *нареч.* 1. инээдтэй, инээдэм хүрмээр; смешно **рассказывать** инээдэм хүрмээр ярих; 2. инээдтэй байх, инээдэс хүрэх; стало смешно инээдэс хурав.

СМЕШНОЙ, *-ая, -ое; -шон, -шна.* инээдэмтэй, инээдэс хүрмээр, хөгтэй, наргиантай; **смешной** случай инээдтэй явдал, хөгтэй явдал; **смешной** наряд инээд хүрмээр гоёлын хувцас; ☆ до смешного инээд хүрмээр; он **наивен** до смешного инээд хүрмээр гэнэн хүн; **выставлять что-либо** в смешном виде инээдэмтэй байдлаар харуулах, амьтны доог болгох.

СМЕШОК, *-шка, м.* (разг.). инээдэс, инээчэх.

СМЕЩАТЬ, *-аю, -аешь*; *несов.* 1. огцруулах, халах, татах; 2. зайлуулах, байрнаас нь хөдөлгөх, сэлгэх.

СМЕЩАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься*; *несов.* зайлах, байрнаасаа хөдлөх.

СМЕЩЕНИЕ, *-я, ср.* сэлгэх, байрнаас нь хөдөлгөх, огцруулах, халах, татах; смещение с должности **тушаалаас** нь халах.

СМЕЯТЬСЯ, *смеюсь, смеетесь*; *несов.* 1. инээх; 2. доог хийх, элэглэх, элэг барих; смеяться над **глупостью** тэнэг явдлыг элэглэх; 3. тоглох, тоглож кэлэх; я смеюсь, а ты и поверил **намайг** тоглож байхад, чи харин үнэмшихлээ; 4. тоохгүй байх, юманд эс бодох; смеяться **над угрозами** врага дайсны заналыг юманд эс бодох.

СМИЛОВАТЬСЯ, *-луюсь, -луешься*; *сов.*, *над кем-чем* (*устар.*). нигүүлсэх, өршөөх.

СМИРЕНИЕ, *-я, ср.* номхрох, хүлцэнгүй байх.

СМИРЕННО, *нареч.* номхон, хүлцэнгүй, даруу.

СМИРЕННОСТЬ, *-и, ж.* номхон зан, хүлцэнгүй байдал.

СМИРЕННЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -ренна.* номхон, хүлцэнгүй, даруу.

СМИРТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* номхотгох, номхруулах; **смирительная рубашка** номхотгох цамц.

СМИРИТЬ, *-рю, -ришь; -рѣнный* (-*ен, -ена*); *сов.*, *кого-что* (*книжн.*). номхотгох, номхруулах, дарах.

СМИРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься*; *сов.*, *с кем-чем и перед кем-чем* (*книжн.*). номхрох, дарагдах, дагах, хүлцэх, аядах, тогтох.

СМИРНО, *нареч.* номхон; **смирно** сидеть номхон суух; **смирно** номхон!

СМИРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен* (*и -рѣн*), *-рна, -рно.* номхон; **смирная** лошадь номхон морь.

СМИРЯТЬ, *-яю, -яешь*; *несов.* номхотгох, номхруулах, дарах.

СМИРЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься*; *несов.* номхрох, дарагдах, хүлцэх, аядах, тогтох.

СМОЛА, *-ы, мн.* смолы, смол, смолам, *ж.* давирхай, бах.

СМОЛАЧИВАТЬ, *-аю, -аешь*; *сов.* (*тара*) цохих.

СМОЛЕНИЕ, *-я, ср.* давирхайдах.

СМОЛЁНЫЙ, *-ая, -ое.* давирхайдсан, давирхай түрхсэн; **смолёный канат** давирхайдсан татлага.

СМОЛИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист.* 1. давирхайтай, давирхайлаг; **смолистое** **дерево** давирхайтай мод; 2. давирхайрхуу, давирхай ханхалсан; **смолистый** запах давирхайрхуу үнэр.

СМОЛИТЬ, *-лю, -лишь*; *несов.*, *что.* давирхайлах, давирхай түрхэх; **смолить** ледку завь давирхайдах.

СМОЛКАТЬ, *-аю, -аешь*; *несов.*, **СМОЛКНУТЬ**, *-ну, -нешь; смолк* (*и смолкнул*), *смолкла*; *сов.*

намдах, чимээгүй болох, дугуй болох.

СМО' ДОДУ, нареч. залуугаасаа, залуу наснаасаа, идэр наснаасаа; беренг чөстө смөдөдү за дуугаасаа

СМОЛОКУ' Р, -а, м. давирхай нэрэгч.

СМОЛОКУР' ЕНИЕ, -я, ср. давирхай нэрэх.

СМОЛОКУР' ЕННИЙ, -ая, -ое, давирхай нэрэх, давирхай нэрдаг; смолукуренире производства давирхай нэрэх үйддөр.

СМОЛОТН' ТЬ, -оку, -отнишь; сов. (тарна) цохих; смолотнть рожь хөх тарна цохих.

СМОЛЮ' ТЬ, смелю, смелешь; сов. тээрэмдэх, талхдах, нунтаглах; смелоть кофе кофе нунтаглах.

СМОЛНА' ТЬ, -чу, -чишь; сов. дугуй өнгөрөх, чимэггүй өнгөрөх.

СМОДЬ; нөвний хак смодь давирхай шиг хар, тас хар.

СМОЛЯНО' Й, -ая, -ое, даавирхайн; смольная бөчкө даавирхайн торх.

СМОНТИ' ВАВАТЬ, -рую, -руешь; -анний; сов. угсрах, аялдуулах.

СМОРГНУ' ТЬ, -ну, -нешь; сов.; глазом не сморгнуть нүд навчрахгүй.

СМОРКА' ТЬСЯ, -ажь, -аешься; несов. нус нрийх.

СМОРО' ДИНА, -ы, ж. 1. үхрийн нүдний бут, удаа лэганьн бут; 2. нарная смородина үхрийн нүд; красная смородина удаа лэганя.

СМОРЧО' К, -чка, ж. үрчгэр мөөг.

СМО' РШИТЬ, -шу, -щишь, -щеный; сов. үрчлгэх, атируулах; сморщить нос кабраа ринруулах.

СМО' РШИТЬСЯ, -шусь, -щисься; -щенный; сов. үрчлх, атирах, ярвайх.

СМОТА' ТЬ, -аю, -аешь; смотанный; сов., что. 1. ороох, эвхэх; смотать нитки утас ороох; 2. цувах, задлах; смотать уданки алга болох.

СМОТР, -а, м. 1. үзэх, шалган үзэх, үзлөг; смотр войскам цэргийг шалган үзэх; 2. бүртгэн үзэх; первое Мая—международный день смотра боевые сил трудящихся тавдугаар сарын нэгэн бол дэлхийн хөдөлмөрдийн дайчин хүчнийг бүртгэн үзэх өдөр мөн.

СМОТРЕ' ТЬ, смотря, смотришь; смотрящий; смотренный; несов. 1. харах, шагаах; смотреть во двор гадагш харах; смотреть в окно цонхоор шагаах; 2. үзэх; смотреть выставку үзэсгэлэн үзэх; смотреть пьесу жүжиг үзэх; 3. үзэх, шалган үзэх; смотреть больного өвчтөнийг үзэх; 4. харах, бөөцийлөх, сахих, сахиулах; смотреть за детьми хүүхэд харах; смотреть за порядком журам сахиулах; 5. үлгэр авах, жишээ авах; смотреть на старших ахмад хүмүүсээс үлгэр авах; не смотрите на лентяев залхуу хүмүүсээс бүү үлгэр арагтун; 6. үзэх, үнэлэх, гэх; как вы на это смотрите та үүнийг юу гэж үзэж байна?; 7. харагдах, цухуйх; из-за тучи смотрело солнце үүдний цаанаас нар цухуйх; 8. байдал гаргах, дүр үзүүлэх, шиг байх; смотреть героем баатрын байдал гаргах; 9. харах, хандах; окна смотрят на улицу цонх нь гудамж руу ханджээ; 10. смотря, смотри те сайхан мэдээрэй, -уузай (-үү ээй); смотри, не упай ойчуузай; 11. смотри в оба сайн харж яв, болгоомжтой бай; смотреть сквозь пальцы на что-либо юмыг хараа ч үгүй хүн болох; смотреть в глаза кому-либо хүний ам хараад байх, бялдуучлах; смотреть в глаза кому-либо 1) ажрахгүй байх, зориг үл шантрах; смотреть в глаза опаснрсти аюул ирэхэд ажрахгүй байх; 2) зөв үнэлэх; смотреть в глаза фактам баримтыг зөв үнэлэх; смотреть чьими-либо глазами хүний амаар будаа идэх.

СМОТРЕ' ТЬСЯ, смотришь, смотришься; несов. 1. харах; смотреться в зеркало тодид өөрийгөө ха-

рах; 2. үзэх; эта пьеса смотрится с большим интересом энэ жүжгийг ихэд сонирхон үзэж байна.

СМОТРИ' ТЕЛЬ, -я, м. даамал, сахуул; стационарный смотритель өртөөний даамал.

СМОТР' Я, 1. а местожительный нареч. и атносит, мест. деепр. 1. -яас (-ээс, -оде, -өөс) шалтгаалах, болох; смотря какой человек ямыр хүн болохоос шалтгаална; 2. смотря пр. предлог и дат. п. харгалаан, үзэж байж; смотря пр обстоятельствам байдлыг үзэж байж; одеваться смотря на погоду тэнгэрийн байдлыг харгалаан хувцаслах.

СМОЧИ' ТЬ, смочу, смочишь; смочанный; сов. кого-что; норгох, дэвтэрх, чийгтүүлэх.

СМОЧЬ, смогу, сможешь, смогут; смог, смогла; сов. чадах.

СМОЩЕ' НИЧАТЬ, -аю, -аешь; сов. кууран мэхлэх, дуулардах.

СМРА' Д, -а, м. өмхий үнэр, өмхий самхай, муухай үнэр, үнэр танар, хиншүү хярвас.

СМРА' ДНИЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. өмхий, өмхий самхай, муухай үнэртэй, хиншүү оргисон, хярвас үнэртсэн; смрадный дым өмхий утаа.

СМУГЛЕ' ТЬ, -сю, -еешь; несов. бордох, барвас болох, хүрэн хар болох.

СМУГЛОЛИ' ЦЫЙ, -ая, -ее; -иц. бор царайтай, бараан царайтай, хуран хар царайтай.

СМУГЛ' ЫЙ, -ая, -ое. бор, бараан царайтай, хүрэн хар; смуглый юноша бор залуу.

СМУГЛ' ЯТКА, -и, ж. (разг.). бор эхнэр, бор охин.

СМУ' ТА, -ы, ж. самуун, үймээн самуун, үймээн сөлтө смуту самуун тарих.

СМУТИ' ТЬ, смущу, смутишь; смущенный (-ен, -ена); сов. ичээх, зовоох, аягуйрхуулах, бачимдуулах.

СМУТИ' ТЬСЯ, смущусь, смутисься; сов. ичлх, зовох, эмээх, аягуйрхах, бачимдах.

СМУТНО, нареч. бүүр түүр; смутно помнить бүүр түүр санах.

СМУТН' Й, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. 1. бүүр түүр, тодорхой бус, балар бүдэг; смутный шум бүүр түүр чимээ; 2. самуун, түгшүүртэй; смутное время самуун цаг.

СМУТ' ЯН, -я, м. (разг. негодвор.). үймүүдэгч, самуун гаргагч.

СМУШКА, -и, ж. нарийн хургамь арьс.

СМУШКОВ' Й, -ая, -ое. хурган, нарийн хурган, нарийн хургамь арьсан; смушковая шапка хурган малгай.

СМУЩА' ТЬ, -аю, -аешь; несов. ичээх, зовоох, аягуйрхуулах, бачимдуулах.

СМУЩА' ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. ичлх, зовох, эмээх, аягуйрхэх, бачимдах.

СМУЩЕ' НИЕ, -я, ср. ичлх, зовох, аягуйрхэх.

СМЫ' Я, -я, м. (сред.). усалд идэгдэх, нүрэх, усалд урсах.

СМЫВА' ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. угзах; 2. мөвөөтгэх, ариутгах; 3. усалд явах, урсах.

СМЫВА' ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. угзрагдан, арилах.

СМЫКА' ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шахан, шануу жагсаах, үргэлж болгох, нийлүүлэх; 2. аних, камхих; на смыкая глаза нар нүдээ камхиагүй.

СМЫКА' ТЬСЯ, -аюсь; несов. 1. шахуу жагсан, нийлэх; 2. аних, камхих.

СМЫСЛ' И, -я, ж. 1. утга, утга санаа, утга учир; понять смысл чего-либо юмны утга учрыг ойлгох; слово в переносном смысле шийжүүлсэн утгатай үг; 2. учир утга, учир, зорилго; смысл жизни амьдралын зорилго; 3. ухаан, бодол; здравый смысл

аруул ухаан; * в полном смысле слова бур, яах аргагүй.

СМЫ'СЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. (разг.), угаах, ойлгох, мэдэх; ничего не смыслить в музыке хөгжмийн талаар юу ч мэдэхгүй байх.

СМЫСЛОВОЙ, -ая, -ое, утгын; смысловая от-тенки слова үгийн утгын нарийн ялраа.

СМЫТЬ, смю, смойшь; смывает; сов., что, 1. угаах, угааж арилгах; смуть гудь в чого-либо юмны хур угаах; 2. цагаатгах, ариутгах; смуть с сэрэе пазар гутамшиг хэргээ цагаатгах; 2. усанд ав-тах, урсгаад явчих; яадаг смутье яамаг чанар урсгаад явчихээр.

СМЫТЬСЯ, смойсь, смойшься; сов, угаарах, аридах; пазар смываеть толгоо арилах.

СМЫЧКА, -и, жс. 1. хэдбэх; 2. хэдбөө, барилдаа; смычка города с деревней хот хөдөөгийн хэдбөө.

СМЫЧКОВЫЙ, -ая, -ое. нумт; скрипка—смычковый инструмент хийл бол нумт хөгжмийн зэвсэг мөн.

СМЫЧОК, -ка, м. нум.

СМЫШЛЕННОСТЬ, -и, жс. цовоо (байж), зэргэвэр (байж), ухаалаг (байж).

СМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ая; -ен (явж.), цовоо, яар-гэлэн, ухаалаг.

СМЯГЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. зөөлрүүлэх, зөөлрөх; 2. зөөлрүүлэх, намдуулах, хөнгөрүүлэх, дарах; 3. зөөлрүүлэх, номхотгох; 4. зөөлрүүлэх.

СМЯГЧАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. зөөлрөх, зөөлөн болох; 2. зөөлрөх, намдах, хөнгөрөх, дарагдах; 3. зөөлрөх, номхорх; 4. зөөлрөх.

СМЯГЧЕНИЕ, -я. ср. 1. зөөлрүүлэх, зөөлгөх; смягчение кожи втиранием мази арванд тас түрхэж зөөлрүүлэх; 2. хөнгөрүүлэх, зөөлрүүлэх; илоната-ти о смягчении приговора шүүхийн тогтоолд зөөл-рүүлэхийг оролдох; 3. зөөлрөх; смягчение серд-ных гийгүүлэгч зөөлрөх.

СМЯГЧИТЬ, -чу, -ишь; -чийный (-ен, -ена); сов. 1. зөөлрүүлэх, зөөлгөх; смягчить кожу выдел-кой арьс өлдөж зөөлрүүлэх; 2. зөөлрүүлэх, намдуу-лах, хөнгөрүүлэх, дарах; смягчить боль вени нам-дуулах; 3. зөөлрүүлэх, номхотгох; смягчить стра-далье отца катуу эцгийг зөөлрүүлэх; 4. зөөлрүүлэх.

СМЯГЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; сов. 1. зөөлрөх, зөөлөн болох; кожа смягчилась арьс зөөлрөх; 2. зөөлрөх, намдах, хөнгөрөх, дарагдах; виег смяг-чился килэн дарагдах; 3. зөөлрөх, намхорх; 4. зөөлрөх.

СМЯТЕНИЕ, -я. ср. 1. баяндал, мөрдөл; он ушёл в смятение тэр (хүн) бачимдан одоо; 2. яанд-рах, үймэх, сандраг үймээн; чызыть смятение в ря-дах противника дайсны эгнээнд сандраг гаргах, дайсныг сандруулах.

СМЯТЬ, сомиу, сомнешь; смятый; сов. 1. ургэх, үрчийлгэх, хорчийлгох, хонхойлгох; смять лучезу-цвас үнгэх; 2. дайран сандаах, сарниулах; смять вражеские войска дайсны нэргийг дайран сандаах.

СМЯТЬСЯ, сомнётся; смятый; сов. үнгэгдэх, үрчих, хорчийх, хонхойх; платье смялось хувцас урчир.

СНАБИТЬ, -бжу, -бдишь; -бдимый (-ен, -ена); сов., кого-что чем., снабжать, -аю, -аешь; несов. 1. хангах, нийлүүлэх, олгох, өгөх; снабдить одеждой и продовольствием купца хүнсээр хангах; 2. бичих, нэмж бичих; снабдить книгу предисловием кома өршил бичих.

СНАБЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, -ается; несов. 1. хангах; 2. хангагдах.

СНАБЖЕНИЕ, -ние, м. хангах, хангах байгуул-лагын ажилтан.

СНАБЖЕНИЕ, -я. ср. 1. хангах, нийлүүлэх; ор-ганы снабжения хангах байгууллага; 2. хангамж, юм; продовольственное снабжение хүнсний хангамж.

СНАБЖЕНЧЕСКИЙ, -ая, -ое, хангах, нийлүүлэх; снабженческие органы хангах байгууллага.

СНАДОВЬЕ, -я, рад. мн. -бий, ср. (разг.), эм, эм дом.

СНАЙПЕР, -а, м. мэргэн буудагч, мэргэн бууч.

СНАЙПЕРСКИЙ, -ая, -ое. мэргэн буудагчийн, мэргэн буурийн, мэргэн; снайперская стрельба мэргэн буудлага.

СНАРУЖИ, нареч. гаднаас, гадаанаас, гадаа та-лаас; запереть дверь снаружи хаалгыг гаднаас нь түгжих.

СНАРЯД, -я, м. 1. сум; артиллерийский снаряд их бууны сум; 2. төхөөрөмж, тоног; снаряд для бу-вения өрөмдөх төхөөрөмж.

СНАРЯДИТЬ, -ажу, -ядишь; -ядимый (-ен, -ена); сов., кого-что. бэлтгэх, төхөөрөх, тонглох, илгээх, явуулах; снарядить в дорогу аянд төхөө-рөх.

СНАРЯДИТЬСЯ, -яжусь, -ядишься; сов. (разг.) бэлдэх, төхөөрөх.

СНАРЯДНЫЙ, -ая, -ое. 1. их бууны сумны; сна-рядный ящик их бууны сумны хайрцаг; 2. төхөөрөм-жит, тоногт; снарядная гимнастика төхөөрөмжит гимнастик.

СНАРЯЖАТЬ, -ажу, -ажешь; несов. бэлтгэх, төхөө-рөх, тоноглох, илгээх, явуулах.

СНАРЯЖАТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; несов. бэлдэх, төхөөрөх.

СНАРЯЖЕНИЕ, -я. ср. 1. бэлтгэх, төхөөрөх, то-ноглох; 2. тоног, төхөөрөмж, тонглол, төхөөрөг, хэрэгсэл; воинское снаряжение цэргийн хэрэгсэл.

СНАСТЬ, -и, мн. -и, -ей, жс. 1. снасти татлага; карабельные снасти хөлөг онгоцны татлага; 2. то-ног, төхөөрөмж, хэрэгсэл; рыболовная снасть за-гасны хэрэгсэл.

СНАЧАЛА, нареч. 1. анхнаас, эхлээд, урьд, түү-рүүндээ; сначала подумай, потом говори эхлээд бод, дараа нь хэл; 2. эхнээс, дахиад, дахин; наньт сна-чала дахин эхлэх; прочитай сначала эхнээс нь унш.

СНАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. элдэх, хууч-руулах.

СНАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. элдэх, хууч-рах.

СНЕГ, -а (-у), мн.-я. -ая, м. цас; идёт снег цас орж байна; выпал снег цас унаа; мокрый снег нойтон цас; вичирь снег манх цас; первый снег түрүүний цас; * как снег на голову гэр гэнэт.

СНЕГЕРЬ, -я, м. яана, (шувуу).

СНЕГОВОЙ, -ая, -ое. 1. цасны, цасан; снеговой покров цасан хучлага, цасан бүрхүүл; 2. цаст, цас-тай; снеговые горы цаст уулс; 3. цасны; снеговая вода цасны ус; 4. цасан; снеговая баба цасан хүн.

СНЕГОЗАДЕРЖАНИЕ, -я, ср. цас тогтоох.

СНЕГОЧИСТИТЕЛЬ, -я, м. цас цавардагч, цас хагалуур.

СНЕГОЧИСТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цас цавэрлэх, цас хагадагч.

СНЕГОПАД, -я, м. цас орох, цас унах.

СНЕГОПАЯЛКА, -я, жс. цас хайлуур.

СНЕГОПАЯНИЕ, -я, ср. цас хайлах, цас хай-луулах.

СНЕГОУБОРОЧНЫЙ, -ая, -ое. цас арилгах; сне-гоуборочная машина цас арилгах машин.

СНЕГУРКА, -я, жс. (үлгэрт гардаг) цасан хүүхэн.

СЧЕДАТЬ, -аю, -аешь; -аемый; несов. кого-что (исск. и ирон). тарчилгах, шаналгах, тарчлах, ша-
валх; снedaет зависть атаархаж шаналах.

СНЕДЬ, -и, ж. (прост). идээ, идээ будаа.

СНЕЖИ'НКА, -и, ж. цасны ширхэг.

СНЕЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. цасан, цас-
ны; снежные заносы хунгар; 2. цастай, цас ихтэй,
цасархаг, цасархуу; снежная зима цасархаг өвөл;
3. цасан, цасаар хийсэн; 4. цасан, цас шиг; снежная
белизна цасан цагаан.

СНЕЖО'К, -жка, м. уменьш. 1. цасхан; 2. цасан
бөөм, бөөм цас; играть в снежки цасаар шидэж
тоглох.

СНЕСТИ I, -су, -сешь; снёс, снесла; -сённый
(-ён, -ена); снеся; сов. 1. аваачих, аваачиж өгөх,
хүргэх; снести книгу в библиотеку номын санд ном
аваачиж өгөх; 2. цуглуулах, хураах; снести мешки
к сараю шуудайнуудыг саравчны дэргэд цуглуулах;
3. хуу татах, авч хаях; бурей снесло крышу их
салки дээвэр хуу татав; 4. буулгах, эвдэх; снести
старый дом хуучин байшин буулгах; 5. тас цавчих,
тас огтлох, авах; снести голову толгойгий нь тас
цавчих; 6. хүлцэх, тэвчих, тэсвэрлэх; снести оскор-
бление доромжлоход хүлцэн өнгөрөх.

СНЕСТИ II, -сёт; -сённый (-ён, -ена); сов. өн-
дөглөх; курица снесла яйцо тахиа өндөглөв.

СНЕСТИ СЬ I, снесуь, снесьсья; несов. снес-
лась; снесся; сов. харилцах, харилцаа тогтоох;
снестиь по почте шуудангаар харилцах.

СНЕСТИ СЬ II, -сётсья; сов. өндөглөх.

СНИЖА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дорогшуулах,
доош болгох; 2. хасах, багасгах, саах, хорогдуулах,
хямдруулах, бууруулах; 3. нам болгох, дарах;
4. бууруулах, буулгах.

СНИЖА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дорогш-
лох, доош болох; 2. багасах, хорогдох, хямдрах,
буурах, буух; 3. нам болох.

СНИЖЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хямдруулах, бууруулах,
хорогдуулах, багасгах, хямдрах, буурах, хорогдох,
багасах; снижение себестоимости өөрийн өртгийг
хямдруулах; снижение цен үнэ бууруулах; 2. до-
рогшлох, доош болох; снижение самолёта онгоц
доошлох.

СНИЗИТЬ, снижу, снизишь; сниженный; сов.,
кого-что. 1. дорогшуулах, доош болгох; снизить
самолёт онгоцоо доошлуулах; 2. хасах, багасгах,
саах, хорогдуулах, хямдруулах, бууруулах; снизить
брак гологдлыг багасгах; 3. нам болгох, дарах; сни-
зить тон дуугаа нам болгох; 4. бууруулах, буулгах;
снизить в должности түшаал бууруулах.

СНИЗИТЬСЯ, снижусь, снизисьсья; сов. 1. до-
рогшлох, доош болох; самолёт снизился онгоц доош-
лов; 2. багасах, хорогдох, хямдрах, буурах, буух;
требования не могут снизиться шаардлага багасаж
болохгүй; 3. нам болох.

СНИЗОЙТИ', -йду, -йдёшь; -ошёл, -ошла; -ошед-
ший; -ойдя; сов., к кому-чему и до кого-чего
(книжн. и ирон.). болгоох, болгоож айлдах, өршөөн
үзэх; снизойти к чым-либо нуждам хүний гачигд-
лыг болгоох.

СНИЗУ, нареч. 1. дорос, доод талаас; снизу
дует дорос салхилна; снизу вверх доросоо дээш;
2. дорос; прислушиваться к критике снизу дорос
гарсан шүүмжлэлийг анхаарах.

СНИМА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. авах, хуулах,
камах, буулгах, өвчих; 2. хураах; 3. тайлах; 4. буул-
гах; 5. халах, огцруулах, гаргах, хасах; 6. хүчингүй
болгох, будааж авах, хасах; 7. хуулах, буулгах,
авах; 8. зураг авах; 9. хөлслөх; 10. (мэдүүлэг) авах,
байцаах; 11. (хөвсгөр) таслах

СНИМА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. авч,
тайлагдах, салах; 2. хөдлөх, мордох; 3. зургаа авах
хуулах.

СНИ'МОК, -мка, м. зураг, авдас; рентгеновский
снимок рентген зураг.

СНИСКА'ТЬ, снису, снисушь; снисканный; сов.
что (устар.), **СНИ'СКИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов.
олох, -тай (-тэй, -той) болох; снискать что-либо
доверие хүний итгэлийг олох.

СНИСХОДИ'ТЕЛЬНО, нареч. 1. зөөлөн, хүлцэнгүй;
отнестись к кому-либо снисходительно хүнд зөөлөн
хандах, хүнтэй зөөлөн харьцах; 2. ивээнгүй байдал-
тай, өршөөнгүй янзаар; снисходительно разговори-
вать с кем-либо хүнтэй ивээнгүй байдалтай ярих.

СНИСХОДИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хүлцэнгүй (болох),
хүлцэнгүй байдал; проявить снисходительность тус-
цэнгүй байдал гаргах, хүлцэнгүй байх.

СНИСХОДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -леня.
1. зөөлөн, хүлцэнгүй; 2. ивээнгүй байдалтай, өршөөн-
гүй янзтай.

СНИСХОДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; несов. болдох,
болгоож айлдах, өршөөн үзэх.

СНИСХОЖДЕ'НИЕ, -я, ср. хүлцэх, уучлах, өр-
шөөх, хүлцэл, уучлал, өршөөл; виновен, но не заслуживает снисхождения буруутай боловч уучлагд-
ай байна.

СНИ'ТЬСЯ, снуюсь, снуисьсья; несов. зүүлдэх, зүү-
дэнд орох; это ему и во сне не снилось энэ зүү-
дэнд нь ч орсонгүй.

СНК (Совет Народных Комиссаров) АКЗ (Ардын
Комиссар нарын Зөвлөл).

СНСБ, -а, м. (книжн.). дээдсийг дууриагч.

СНОБИ'ЗМ, -а, м. (книжн.). дээдсийг дууриагч.

СНОВА, нареч. дахин, дахинд, бас шинээр; снова
пошел дождь бороо дахинд орлоо; начать снова ду-
нээр эхлэх.

СНОВА'ТЬ I, сную, снуешь; несов. хөлхөх, өдөө
сөөргөө явах, ийшээ тийшээ явах; люди снуют по
улице гудамжаар хүмүүс хөлхөнө.

СНОВА'ТЬ II, сную, снуешь; несов., что (стеч.)
бэлтгэх; сновавать пряжу эзрэх утас бэлтгэх.

СНОВИДЕ'НИЕ, -я, ср. (книжн.). зүүд, зүүд
зүүлдэх.

СНОГШИБА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена
(разг. шутл.). гайхаад баршгүй, аймшигтай сонин,
нүдэнд үзэгдээгүй, чихэнд сонсогдоогүй; сногшиба-
тельная новость гайхаад баршгүй сонин.

СНОП, -а, м. 1. юж, боолт; вязать сноп юж
боох, 2. бөөн; сноп лучей бөөн сацраг.

СНОПОВЯЗА'ЛКА, -и, ж. тариа южжүүр, тариа
боох машин.

СНОПОВЯЗА'ЛЬЩИК, -а, м. гариа южжлэгч, та-
риа боогч.

СНОВОИ'СТЫЙ, -ся, -ое; -ист (разг.). дадалтай,
дүйтэй, чадмаг; снововистый парень юманд дүй-
тэй хүү.

СНОРО'ВКА, -и, ж. дадал, дүй; приобрести сно-
ровку дадал олох, дүйтэй болох.

СНОС I, -а, м. буулгах, эвдэх; дом предназначе-
н к сносу буулгах ёстой байшин.

СНОС II, сносу нет элэгдэж өгдөггүй, урагддаггүй;
СНОСИ'ТЬ I, сношу, сносишь; несов. ураг, элэх;
сносить обувь гутал ураг.

СНОСИ'ТЬ II, сношу, сносишь; сношенный; сов.
(разг.). аваачаад авчрах, хүргэж өгөөд авчрах; сно-
сить ребёнка к врачу хүүхдийг эмчид үзүүлдэх
авчрах.

СНОСИ'ТЬ III, -ошу, -осишь; сов., что. 1. ава-
чих, аваачиж өгөх, хүргэх; 2. цуглуулах, хураах;
3. хуу татах, авч хаях; 4. буулгах, эвдэх; 5. тас

дэвчих, тас огтдох, авах; 6. хүлцэх, тэвчих, тэс; ээрлэх.

СНОСИТЬСЯ I, *сношусь, сношишься; сов.* урагдах, элэх.

СНОСИТЬСЯ II, *сношусь, сношишься; несов.* харилцах, харилцаа тогтоох.

СНОСКА, *-и, ж.* зүүлт.

СНОСНО, *нареч.* зүгээр, боломжтой, гайгүй; жиэтэй сносно боломжтой амьдарч байна.

СНОСНЫЙ, *-ая, -ое; -сен, -сна; -сне (разг.)* Солохтой, зүгээр, боломжтой, гайгүй, тааруу; сносные условия болохтой нөхцөл.

СНОТВОРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна.* 1. нойрын, унтуулах; снотворное средство нойрын эм; 2. нойр хүрмээр; залхуутай; снотворное чтение нойр хүрмээр уншлага.

СНОХА, *-и, мн. снохи, снох, снохам, ж.* бэр. **СНОШЕНИЕ**, (*сношение*), *-я, ср.* харилцаа; дипломатические сношения дипломат харилцаа; прервать сношения с кем-либо хүнтэй харилцаа таслах.

СНЮХАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов., СНЮХИВАТЬСЯ*, *-аюсь, -аешься; несов.* хэл амаа одолцох.

СНЯТИЕ, *-я, ср.* авах, татах, хуулах, буулгах, цогсоох; снятие запрета хориглохыг зогсох.

СНЯТОЙ, *-ая, -ое;* снятое молоко цэцгийгй нь халмасан сүү.

СНЯТЬ, *сняму, снимешь; снял, сняла, сняло; снятый (снят, снята, снято); сов.* 1. авах, хуулах, халгах, буулгах, өвчих; снять скатерть со стола ширээний бүтээлэг хуулах; снять сливки с молока цэцгий халгах; 2. хураах; снять урожай ургац хураах; 3. тайлах; снять пальто пальто тайлах; 4. буулгах, татах; снять караул харуул буулгах; 5. халах, огцруулах, гаргах, хасах; снять с должности тушаалаас огцруулах; снять с učeta бүртгэлээс хасах; 6. хүчингүй болгох, буцааж авах, хасах; снять своё предложение тавьсан саналаа буцааж авах; снять вопрос с повестки дня хэлэлцэх хэргээс нэг асуудал хасах; 7. хуулах, буулгах, авах; снять копию с документа баримт бичгийг хуулах; снять мерку ноги хөлийн хэмжээ авах, хөлийн үлгэр авах; 8. зурга авах; снять морской вид тэнгисийн зураг авах; 9. хөлслөх; снять комнату өрөө хөлслөх; 10. (жэрдүүлэг) авах, байцаах; снять показания с кого-либо хүний мэдүүлэг авах; 11. (хөзөр) таслах; снять колоду хөзөр таслах; ☆ как рукой сняло зүв зүгээр болчив.

СНЯТЬСЯ, *снямусь, снимешься; снялся, снялась; сов.* 1. автах, тайлагдах, салах; крышка снялась таг нь автав; 2. хөдлөх; мордох; отряд снялся отряд хөдлөв; 3. зургаа авахуулах; сняться группой цэсгээрээ зургаа авахуулах.

СО, *предлог, с (со)* гэснийг үз.

СОАБОР, *-а, м.* хамт зохиогч, зохиолдогч.

СОАБОРСТВО, *-а, ср.* хамтран зохиох.

СОБАКА, *-и, ж.* нохой; цепная собака уяаны нохой; он на этом собаку съел үүнд тоть болсон хүн, уунд мэргэжсэн хүн; вот где собака зарыта! учир нь ийм байж!

СОБАКОВОД, *-а, м.* нохойн мэргэшилтэн.

СОБАКОВОДСТВО, *-а, ср.* 1. нохой үржүүлэх; 2. нохой үржүүлэх газар.

СОБАЧИЙ, *-ья, -ье, нохойн; собачий* корм нохойн тэжээл; собачий холод үхрийн эвэр келдехөөр хүйтэн.

СОБАЧКА, *-и, ж.* 1. бяцхан нохой, нохойхон, хай; 2. тээглүүр.

СОБЕС, *-а, м.* (социальное обеспечение) нийгмийн тэтгэвэр, нийгмийн тэтгэврийн газар

СОБЕСЕДНИК, *-а, м.* ярилцагч, үг хэлэлцэгч.

СОБЕСЕДНИЦА, *-ы, ж.* ярилцагч эмэгтэй, үг хэлэлцэгч эмэгтэй.

СОБЕСЕДОВАНИЕ, *-я, ср.* ярилцах, үг хэлэлцэх.

СОБИРАТЕЛЬ, *-я, м.* цуглуулагч; собиратель сказок үлгэр цуглуулагч; собиратель книг ном цуглуулагч.

СОБИРАТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* цуглуулагч эмэгтэй.

СОБИРАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое (книжн.)* кам; собирательные имена существительные хам жинхэнэ нэр.

СОБИРАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. цуглуулах, хуралдуулах, бөөгнөрүүлэх; 2. цуглуулах; хураах, бадарлах; 3. хураах, түүх; 4. цуглуулах, бөөгнүүлэх, хураах, овоолох; 5. угсрах, эвлүүлэх; 6. авах, хураах; 7. бэлтгэх, зэхэх, төхөөрүүлэх; 8. дайчлах, зангидах, цогцлох; 9. хуних, хуннаслах, хуннас гаргах.

СОБИРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. цугларах, цуглах, хуралдах, хурах, хүйлэх; 2. хурах, бөөгнөх, цуглах; 3. зэхэх, бэлтгэх, төхөөрөх; 4. шийдэх, завдаж; 5. дайчлах, зангидах, цогцлох.

СОБЛАГОВОЛИТЬ, *-лю, -лишь; сов., с неопр. (устар. и проп.)* айлдах, хайрлах; соблаговолить ответить хариулж айлдах.

СОБЛАЗНИ, *-а, м.* дур татах, дур татагдах, хорхойтуулах, хорхойтох, толгой эргүүлэх, уруу татах, уруу татагдах; ввести кого-либо в соблазн хүний дур татах, хүнийг уруу татах.

СОБЛАЗНИТЕЛЬ, *-я, м.* уруу татагч, толгой эргүүлэгч, дур татагч.

СОБЛАЗНИТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* уруу татагч эмэгтэй, толгой эргүүлэгч эхнэр, дур татагч эмэгтэй.

СОБЛАЗНИТЕЛЬНО, *нареч.* дур татагдмаар, хорхой хүрмээр, толгой эргүүлэхээр.

СОБЛАЗНИТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* дур татахаар байх, хорхой хүрмээр юм, толгой эргүүлэхээр байх.

СОБЛАЗНИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* дур татагдмаар, хорхой хүрмээр, толгой эргүүлэхээр.

СОБЛАЗНИТЬ, *-ню, -нишь; -нённий (-ён, -ена); сов., кого (что).* 1. дур татах, хорхойтуулах, толгой эргүүлэх; соблазнить обещанием юм амлаж толгой эргүүлэх; 2. ятгах, үгэндээ оруулах, уруу татах; соблазнить поехать в город ятгаж хот оруулах.

СОБЛАЗНИТЬСЯ, *-нюсь, -нишься; сов., чем с неопр.* дур татагдах, хорхойтох, уруу татагдах.

СОБЛАЗНЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. дур татах, хорхойтуулах, толгой эргүүлэх; 2. ятгах, үгэндээ оруулах, уруу татах.

СОБЛАЗНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* дур татагдах, хорхойтох, уруу татагдах.

СОБЛЮДАТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.* сахих, биелүүлэх, гүйцэтгэх, баримтлах, дагах; соблюдать закон хууль баримтлах; соблюдать дисциплину сахилга сахих.

СОБЛЮДАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ется; несов.* сахигдах, биелэх, баримтлагдах.

СОБЛЮДЕНИЕ, *-я, ср.* гүйцэтгэх, баримтлах, сахих, биелүүлэх, дагах; соблюдение порядка журам сахих.

СОБЛЮСТИ, *-юду, -юдешь; -юл, -юла; -юдший; -юдённый(-ён, -ена); -блюдя; сов.* сахих, биелүүлэх, дагаж гүйцэтгэх, ёсчлон дагах.

СОБОЛЕЗНОВАНИЕ, *-я, ср. (книжн.)* гашуудал, эмгэнэл; выразить соболезнование эмгэнэл илэрхийлэх.

СОБОЛЕЗНОВАТЬ, *-нюю, -нуешь; несов., кому-чему (книжн.)* гашуудах, эмгэнэх.

СОБОЛЫЙ, -ья, -ье, **СОБОЛИНЫЙ**, -ая, -ое, булганы, булган; собольи мөх булганы яры; соболья шапка булган малгай.

СОБОЛЬ, -я, м. булга; ходит в соболья булган дээл өмсөх, булган малгай өмсөх.

СОБОР, -а, м. 1. чуулган, хурай; 2. цогчин дуган.

СОБОРНЫЙ, -ая, -се. 1. чуулганы, хурлын; 2. цогчин дуганы; соборная башня цогчин дуганын цамхаг.

СОБРАНИЕ, -я, ср. 1. хурал; общее собрание бүх гишүүдийн хурал, бүх ажилчдын хурал; 2. хурал, газар; законодательное собрание хууль тогтоох хурал, хууль тогтоох газар; 3. цуглуулга, эмхэтгэл, түүвэр; собрание редкостей нандин зүйлийн цуглуулга; собрание сочинений зохиолын эмхэтгэл, сүмбүм.

СОБРАТЬ, -а, ан, -ья, -ьё, -ьям, м., что чему (высск.). (жамт ажлаагч) нөхөр, анд.

СОБРАТЬ, -беру, -берьш; -ил, -ала, -ало; собраний; сов. 1. цуглуулах, хуралдуулах, бөөгнөрүүлэх; собрать людей хүмүүс цуглуулах; 2. цуглуулах, хураах, бадарлах; собрать человеческие взаимоотношения татвар хураах; собрать много книг олон ном цуглуулах; 3. хураах, түүх; собрать хороший урожай сайн ургац хураах; собрать ягоды с кустов жимс түүх; 4. цуглуулах, бөөгнүүлэх, хураах, өвчлөх; собрать вещи в угол юмаа буланд өвчлөх; 5. угсрах, өвлүүлэх; собрать машину машин угсрах; 6. авах, хураах; собрать большинство голбсөв олонхи саналыг авах; 7. бэлтгэх, эзэх, төхөөрүүлэх; собрать сына в дорогу хүүгээ юманд явуулахаар бэлтгэх; 8. дайчлах, зангидах, цогцлох; собрать все свои силы бүх хүчээ дайчлах; 9. хуних, хуниаслах, хуниас гаргах; собрать платё в талин хувцасны бэлхүүсэнд хуниас гаргах.

СОБРАТЬСЯ, -беруть, -берьшья; -алтх; -илась, -илась (и -алось); сов. 1. цугларах, цуглах, хуралдах, хураах, хүйлэх; в классе собрались все ученики бүх сурагчид андид цуглав; 2. хураах, бөөгнөх, цуглах; собрались очень много ненужных вещей их олон хэрэггүй юм цуглажээ; 3. эзэх, бэлтгэх, төхөөрөх; собрались в гости аядаг зохиохоор бэлтгэх; 4. шийдэх, зандах; собрались уехать явахгаар шийдэх; 5. дайчлах, зангидах, цогцлох; собрались с силами хүчээ зангидах; собрались с духом зориггоо дайчлах.

СОБСТВЕННИК, -я, м. 1. эзэн, өмчтөн; дворяне были крупными земельными собственниками тайж нар том газрын эзэд байв; 2. өмчирхөг хүн.

СОБСТВЕННОЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өмчийн, өмчирхөг; собственноческие замашки өмчирхөг зан.

СОБСТВЕННО, 1. едн. ел., со едвом договор или без него. чухамдаа, чухмыг хэлбэл, үнэндээ үнэнийг хэлэхэд; это, собственно, не совсем так чухамдаа энэ арай тийм биш; собственно говоря, он прав чухмыг хэлэхэд түүний зөв; 2. частица. жинхэнэ, чухам, тухайлан; волжскую систему обставляют собственно Волга и её притоки жинхэнэ Ижил, түүний салаанууд нийлж Ижилний систем болдог.

СОБСТВЕННОРУЧНО, нареч. өөрийн гараар, өөрөө.

СОБСТВЕННОРУЧНЫЙ, -ая, -ое. өөрийн гарын, өөрийн бичсэн, өөрийн; собственноручная надпись өөрийн гарын үсэг.

СОБСТВЕННОСТЬ, -и, ж. өмч, зөөр, хөрөнгө; социалистическая собственность социалд өмч; государственная собственность улсын хөрөнгө; личная собственность амины өмч; частная собственность хувийн өмч.

СОБСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. өмчийн, амины, хувийн, өөрийн; собственное имущество өмчийн зүйлс; 2. өөрийн, хувийн; собственными средствами өөрийн хөрөнгөөр, өөрийн мөнгөөр; в собственные руки өөрийн нэг гарт, гарт нь, өөрт нь; видеть собственными глазами өөрийн нүдээр харах; 3. өөрийн дурдаар, сайн дурын; по собственному желанию өөрийн хүслээр; собственный выбор өөрийн дурдаар сонгон авах; 4. өөрийн, биеийн; собственный вест өөрийн жин, биеийн жин; 5. жинхэнэ, чухам, шууд; в собственном смысле слова үгийн жинхэнэ утгаар; своим собственное оноосон нэр; собственный корреспондент өөрийн сурвалжлагч.

СОБЫТИЕ, -я, ср. хэрэг, явдал, байдал, үйл явдал, учрал; неожиданное событие гэнэтийн хэрэг; международные события олон улсын байдал; историческое событие түүхэн үйл явдал; радостное событие баярт учрал.

СОБА, -ы, мн. совы, сов, совам, ж. ууль.

СОБАТЬ, -ую, -суешь; несоб. (разг.). 1. гудрах, чихэх, хийх; собать вещи в чемодан чемоданд юм хийх; собать руки в марманы гарна халхасандаа хийх; 2. өгөх, шургуулах; собать книгу в руки ном гарт нь өгөх; собать нос не в свои дела хөндлөнд хөлдөх.

СОБАТЬСЯ, -уюсь, -суешься; несоб. (разг.). 1. тэмүүлэх, уялалзах, зүтгэх; не суйсь вперед урагш битгий тэмүүд; 2. ордлох, орьдох; собатся в чужие дела бусдын хэрэгт ордлох; собатся со своим советами зөвлөллөг өгөхийг ордлох.

СОБЕРШАТЬ, -аю, -аешь; несоб. 1. хийх, үйлдэх, бүтээх, байгуулах, гаргах; 2. байгуулах.

СОБЕРШАТЬСЯ, -ается; несоб. 1. болох, тогтохдох, учрах; 2. бүтэх, биелэх.

СОБЕРШЕНИЕ, -я, ср. хийх, үйлдэх, бүтээх, байгуулах, гаргах.

СОБЕРШЕНО, нареч. огт, бүр, тун, тас, бүрмөсөн, төгс, туйлын; угсийн язгуурц давтана; совершенно не зная огт үл мэдэх; совершенно глухой бүр дүлий; совершенно необходимо тун зайлшгүй, туйлын чухал; совершенно темно хав харанхуй.

СОБЕРШЕНОЛЕТИЕ, -я, ср. насанд хүрэх, нас гүйцэх, эрийн цээнд хүрэх, достигнуть совершеннолетия насанд хүрэх.

СОБЕРШЕНОЛЕТНИЙ, -ья, -ее. 1. насанд хүрсэн, нас гүйцсэн, эрийн цээнд хүрсэн; 2. насанд хүрсэн хүн, эрийн цээнд хүрсэн хүн.

СОБЕРШЕНЫЙ I, -ая, -ое; -енен, -енна. 1. төгс (сайд), төгөлдөр (сайн), эрхэм (сайн); совершенное произведение искусства урлагийн төгс сайн бүтээл; 2. туйлын, төгс, бүр, бүрмөсөн, тун; совершенная правда төгс үнэн, туйлын үнэн.

СОБЕРШЕНЫЙ II, төгс, төгссөн; совершенный вид төгс байдал, төгссөн байдал.

СОБЕРШЕСТВО, -а, ср. төгс (сайн), чанар төгөлдөр, эрхэм (чанар), сайны туйл; верх совершенства эрхийн дээд; достиг до совершенства сайны туйлд хүртэх; владеть в совершенстве русским языком орос хэл төгс мэдэх.

СОБЕРШЕСТВОВАНИЕ, -я, ср. нарийн болгох, боловсруулах, сайжруулах; совершенствование методов преподавания дичээл заах аргыг сайжруулах.

СОБЕРШЕСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; несоб., кого-что. сайжруулах, дэвшлүүлэх, (улам) нарийн болгох, боловсон болгох, боловсруулах; совершенствовать технологию производства үйлдвэрлэх аргыг нарийн болгох; совершенствовать свой талант явьяаг билгээ дээшлүүлэх.

СОБЕРШЕСТВОУЮЩИЙ, -туюсь, -туюшься; несоб. (улам) нарийн болох, боловсон болгох; боловсрох, сайжрах, дээшлэх; совершенствоваться в игре во скрипке хийд улам боловсрох.

СОВЕРШИТЬ, -шу, -шите; *ищный* (-шн, -ена); *сов.*, *что*. 1. хийх, үйлдэх, бүтээх, байгуулах, гаргах; совершить ошибку алдаа гаргах; совершить подвиг гавь ба багуулах; совершить сделку хэлэлцээ хийх.

СОВЕРШИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.*. 1. болох, тохиолдох, учрах; совершилось важное событие чухал явдал болов; 2. бүтэх, биелэх.

СОВЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; *несов.*, *кого* (*что*), (*разг.*, *устар.*). санаагй нь зовоох, ичээх, ангуйрхуулах.

СОВЕСТИТЬСЯ, -шусь, -естишься; *несов.*, *кого* и *с собой*. (*разг.*). санаа зовох, ичнх, ангуйрхэх.

СОВЕСТЛИВОСТЬ, -и, *ж.* санаа зовох, сэтгэл зовомтгой зан.

СОВЕСТЛИВЫЙ, -ал, -ов; -ив. санаа зовдог, сэтгэл зовдог, сэтгэл зовомтгой, ичнх-иүүртэй; *совестливый человек* санаа зовомтгой хүн.

СОВЕСТНО, *в знач. сказ.*, *в неопр. или с союзом "что"* (*разг.*). санаа зовох, ангуй байх, ичхтэр байх, ичингүйрлэлтэй байх; как нам не совестно! та насан санаа зовдоггүй хүн бэ? мне совестно вас беспокоить таны тавьм алдагдуулах эвгүй байна.

СОВЕСТЬ, -и, *ж.* сэтгэл, санаа, дотоод сэтгэл, ичнх нүүр; *спокойная совесть* сэтгэл амгалан байх; *люди с чистой совестью* ариун сэтгэлт хүмүүс; не имей ни стыда, ни совести ичгүүр сожнуургүй; без заурения совести ичх нүүргүй; *хороши совести* сэтгэлээ засахын тул, хожим гэмшихгүйн тул, хожим амаа барихгүйн тул; *свобода совести* шүтэх бишрэх эрх чөлөө; не за страх, а за совесть үнэн сэтгэлээсээ; по совести, по чистой совести ний нуугүй, илэн далангүй, чин үнэнийг хэлэхэд; *говоря по совести* чин үнэнийг хэлэхэд; *со спокойной совестью* сэтгэл амгалан, санаа амар; *делать что-либо на совесть* хийе гэж хийх.

СОВЕТ I, -а, *м.* зөвлөл; Верховный Совет СССР ЗСБНХУ-ын Дээд Зөвлөл; Совет Союза Холбооны Зөвлөл; Совет Национальностей Үндэсний Зөвлөл; Государственный совет төрийн зөвлөл.

СОВЕТ II, -а, *м.* 1. зөвлөлтөөн; *военный совет* цэргийн зөвлөлтөөн; *семейный совет* гэр бүлийн зөвлөлтөөн; *держать совет* зөвлөлтөөн хийх; 2. зөвлөл; Совет Министров МНР БНМАУ-ын Сайд нарын Зөвлөл; *учёный совет* института хүрээлэнгийн эрдмийн зөвлөл.

СОВЕТ III, -а, *м.* зөвлөлтөө, завсар, сургамж; *обратиться к кому-либо за советом* хүнийг зөвлөлтөө өгнө үү гэх, хүнээс зөвлөлтөө өгөхийг гуйх; *дать хороший совет* сайн зөвлөлтөө өгөх, сайн завсар өгөх; *повелевать чему-либо совету* хүнийг зааснаар ялах.

СОВЕТНИК, -а, *м.* 1. зөвлөгч; 2. зөвлөх, хэвий; *советник* посольства элчин сайдын яамын зөвлөх.

СОВЕТОВАТЬ, -тую, -туешь; *несов.*, *кому* и *себе*. зөвлөлтөө өгөх, зөвлөх, сануулах, дурдах, зөвлөлтэй гэх, гэж хэлэх; *советовать отдохнуть* амрахыг зөвлөх; *советовать поезду на юг* дулаан оронд явахыг рэгтэй гэх.

СОВЕТОВАТЬСЯ, -тусь, -туешься; *несов.*, *с кем*. зөвлөлтөө авах, зөвлөх, зөвлөн хэлэлцэх; *советоваться с доктором* эмчтэй зөвлөх; *советоваться с друзьями* мөхөдтөйгөө зөвлөх.

СОВЕТСКИЙ, -ая, -ое. зөвлөлт, зөвлөлтийн, зөвлөлтийн; *советская власть* зөвлөлт засаг, зөвлөлийн засаг; *Советский Союз* Зөвлөлт Холбоот Улс; *советский строй* зөвлөлт байгуулал; *советский народ* зөвлөлтийн ард түмэн; *советское правительство* зөвлөлт засгийн газар, зөвлөлтийн засгийн газар; *советский учёный* зөвлөлтийн эрдэмтэн; *Советская Армия* Зөвлөлтийн Цэрэг.

СОВЕТЧИК, -а, *м.* зөвлөөгч.

СОВЕТЧИЦА, -и, *ж.* зөвлөгч эмэгтэй.

СОВЕЩАНИЕ, -я, *ср.* зөвлөлтөөн; *производственное совещание* үйлдвэрийн зөвлөлтөөн; *утроить совещание* зөвлөлтөөн хийх.

СОВЕЩАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зөвлөх; *совещательный голос* зөвлөх эрх; *совещательный орган* зөвлөх газар.

СОВЕЩАТЬСЯ, -аюсь, -аетесь; *несов.* зөвлөх, зөвлөлдөх; *совещаться со специалистами* мэргэжилтнүүдтэй зөвлөх.

СОВИНЫЙ, -ая, -ое. уулийн; *свиное мясо* уулийн үүр.

СОВЛАДАТЬ, -аю, -аешь; *сов.*, *с кем-чем* (*прост.*). барих, давах, дийлэх; *совладать с собой* биэс барих.

СОВЛАДЕЛЕЦ, -льца, *м.* хамт эзэмшигч, эздийн нэг.

СОВЛЕКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СОВЛЕЧЬ**, -еку, -еешь; -ёк, -екла; -ёкий; -еённый (-ён, -ёна); *сов.*, *кого-что* (*устар.* и *высок.*) хуу татах, гаргах; *совлечь с правильного пути* зөв замаас нь гаргах.

СОВМЕСТИМОСТЬ, -и, *ж.* нийцэх, таарах; *совместимость двух понятий* хоёр өөр ухагдахуун нийцэх.

СОВМЕСТИМЫЙ, -ая, -ов; -им (*книжн.*). нийцэм, таармаар.

СОВМЕСТИТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* хавсрах; *работать по совместительству* хавсран ажиллах.

СОВМЕСТИТЕЛЬСТВОВАТЬ, -тую, -туешь; *несов.* хавсрах, хавсран ажиллах.

СОВМЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещный (-ён, -ена); *сов.*, *что*. хавсруулах, хослуулах, хамтруулах, тааруулах, нийцүүлэх; *совместить две специальности* хоёр мэргэжил хослуулах.

СОВМЕСТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *сов.* 1. тааралдах, онолдох; 2. аль аль нь байх, хослуулах; в нём совместились теоретические познания и практический опыт онолын мэдлэг практик дэдлага хоёрыг хослуулсан хүн.

СОВМЕ'СТНО, *нареч* хамт, цуг, хамтад, хамтран.

СОВМЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое. хамтарсан, хамтын; *совместное заседание* хамтарсан хурал; *совместная работа* хамтын ажил.

СОВМЕЩАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. хавсруулах, хослуулах, хамтруулах, тааруулах, нийцүүлэх; 2. хавсрах, хавсран ажиллах.

СОВМЕЩАТЬСЯ, -аюсь, -аетесь; *несов.* 1. тааралдах, онолдох; 2. аль аль нь байх, хослуулах.

СОВМЕЩЕНИЕ, -я, *ср.* таарах, онолдох, хавсрах, хавсран ажилдах.

СОВНАРКО'М, -а, *м.* (Совет Народных Комиссаров) Ардын Комиссар нарын Зөвлөл.

СОВО'К, -зка, *м.* утгуур.

СОВОКУ'ПНОСТЬ, -и, *ж.* (*книжн.*). бүгд, нийт, нийлэм, цогц; *совокупность условий* бүгд нөхцөл, *в совокупности* нийтдээ, нийлэмдээ.

СОВОКУ'ПНЫЙ, -ая, -ое (*книжн.*). хамтарсан, хамтын, нийтийн, нийгмийн, цогцолсон; *совокупные усилия* многох людей олон хүний хамтын хүч.

СОВПАДАТЬ, -ает; *несов.*, *с кем-чем*. 1. давцах, тааралдах, тохиолдох, тохнох; 2. нийлэх, мөргөх, таарах, адил байх; 3. онолдох, мөргөх.

СОВПАДЕНИЕ, -я, *ср.* давцах, тааралдах, тохиолдох, тохиолдой, тохнол; *совпадение обстоятельств* учир байдал давцах, мөргөх.

СОВПА'СТЬ, *1 и 2 л. не употр., -адт; -ал; сов., с чем.* 1. давцах, тааралдах, тохиолдох, тохиох; это событие совпало с его приездом энэ хэрэг түүний ирсэнтэй давхдав; 2. нийлэх, зохицох, мөргөх, таарах, адил байх; показания свидетелей совпали гэрч нарын мэдүүлэг адил байв; 3. онолдох, мөргөх.

СОВРАТИ'ТЬ, *-ацу, -атишь; -ащднный (-дн, -ена); сов., кого (что) (книжн.).* замыг нь алдуулах, уруу татах.

СОВРАТИ'ТЬСЯ, *-ашусь, -атишься; возврат.* замаа алдах, буруу замд орох.

СОВРА'ТЬ, *-ру, -ршь; совранный; сов.* худал кэлэх.

СОВРАЩА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* замыг нь алдуулах, уруу татах.

СОВРАЩА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* замаа алдах, буруу замд орох.

СОВРАЩЕ'НИЕ, *-я, ср.* замыг нь алдуулах, уруу татах.

СОВРЕМЕ'ННИК, *-а, м., кого-чего или чей.* орчин цагийн хүн, (нэг) үеийн хүн; Пушкин и Гоголь были современниками Пушкин, Гоголь хоёр нэг үеийн хүмүүс байв.

СОВРЕМЕ'ННИЦА, *-ы, ж.* орчин цагийн эмэгтэй, (нэг) үеийн эмэгтэй.

СОВРЕМЕ'ННОСТЬ, *-и, ж.* орчин цаг, өдүүгээ үе, одоогийн байдал; передовые социалистические идеи современности орчин үеийн тэргүүний социалист үзэл санаа.

СОВРЕМЕ'ННЫЙ, *-ая, -ое; -енен, -енна.* 1. орчин цагийн, (нэг) үеийн; современные Пушкину поэты Пушкины үеийн шүлэгчид; 2. орчин цагийн; өдүүгээгийн, одоо үеийн; современное состояние науки шинжлэх ухааны өдүүгээгийн байдал; современная литература орчин үеийн утга зохиол.

СОВСЕ'М, *нареч.* 1. бүр, тон, огт; үгийн язгуурыг давтана; совсем новое платье бүр шинэ хувцас, шив шинэ хувцас; совсем готов бүр бэлэн; 2. огт, огтхон ч; он меня совсем не знает тэр (хүн) намайг огт танихгүй; 3. бүр, бүрмөсөн; он уехал совсем тэр (хүн) бүрмөсөн явсан.

СОВХО'З, *-а, м. (советское хозяйство)* зөвлөлтийн сангийн аж ахуй.

СОВХО'ЗНЫЙ, *-ая, -ое. (звёллтийн)* сангийн аж ахуйн; совхозный работник сангийн аж ахуйн ажилтан.

СОГЛА'СИЕ, *-я, ср.* 1. зөвшөөрөл, зөвшөөрөх; дать согласие на что-либо юманд зөвшөөрөл олгох, омыг зөвшөөрөх; с моего согласия миний зөвшөөрснөөр; 2. санал нийлэх, нэг саналтай байх, зөвшөөрөх; прийти к согласию нэг саналтай болох, санал нийлэх; 3. эв, найрамдал; жить в согласии эвтэй байх.

СОГЛАСИ'ТЬСЯ, *-ашусь, -асишься; сов.* 1. зөвшөөрөх, зөвшөөх; согласиться на предложение саналыг зөвшөөрөх; согласиться поехать явахыг зөвшөөрөх; 2. хэлэлцэн тогтох, тохирох, зөвшөөрөлдөх; мы согласились ехать вместе бид камт явахаар зөвшөөрөлдөв.

СОГЛА'СНО I, *нареч.* 1. эвтэй, найрамдалтай; жить согласно эвтэй байх; 2. хоолой нийлүүлэн, найруу, яруу; петь согласно хоолой нийлүүлэн дуулах.

СОГЛА'СНО II, *предлог с дат. п.* ёсоор, зохицуулан, дагуу; согласно правилу дүрэмд зохицуулан; *согласно с, предлог с тв. п. согласно с законом хуулийн ёсоор.

СОГЛА'СНЫЙ I, *-ая, -ое; -сен, -сна.* 1. зөвшөөрөх, хүлээх; согласен на все условия бүх болалыг хүлээн; 2. санал нийлэх, нэг саналтай байх; я с тобою не согласен би чамтай санал нийлэхгүй байна. 3. эвтэй, найрамдалтай; согласная семья эвтэй гэр бүл; 4. хоолой нийлүүлсэн; найруу, яруу; согласное пение хоолой нийлүүлэн дуулах.

СОГЛА'СНЫЙ II, *-ая, -ое; гийгүүлэгч; согласный* звук гийгүүлэгч авна.

СОГЛАСОВА'НИЕ, *-я, ср.* 1. зөвших, зөвлөх, санаа нэгдэх, зохицуулах; 2. зохицуулах, өжицох.

СОГЛАСО'ВАННОСТЬ, *-и, ж.* зохицуулсан (байх), санаа нийлэх; согласованность действий зохицуулсан ажиллагаа.

СОГЛАСО'ВАННЫЙ, *-ая, -ое; -ан, -анна.* зохицуулсан, санаа нэгдсэн.

СОГЛАСОВА'ТЬ, *-сую, -суешь; -ованный; сов.* 1. зөвших, санаа нэгдэх, нийцүүлэх, зохицуулах; согласовать расписание поездов с движением речного транспорта галт тэрэгний цагийн хуваарийг гол мөрний тээврийн хөдөлгөөнтэй зохицуулах; 2. зөвлөх, зөвших, зөвшилдөх, хэлэлцэн тогтох; согласовать вопрос с дирекцией тухайн асуудлыг захиргаатай зөвлөх; 3. зохицуулах; согласовать прилагательное с существительным күртээл нэрийг жинхэнэ нэртэй зохицуулах.

СОГЛАСОВА'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -суется; сов. и несов., с чем.* 1. зохилдох, нийлэх, нийцэх; это постановление не согласуется с прежним это тогтоол урьдынхтай нийцэхгүй байна; 2. зохих.

СОГЛАСО'ВЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. зөвших, санаа нэгдэх, нийцүүлэх, зохицуулах; 2. зөвлөх, зөвших, зөвшилдөх, хэлэлцэн тогтох; 3. зохицуулах.

СОГЛАСО'ВЫВАТЬСЯ, *-ается; несов., с кем-чем.* 1. зохилдох, нийлэх, нийцэх; 2. зохих.

СОГЛАША'ТЕЛЬ, *-я, м.* эвлэрэгч.

СОГЛАША'ТЕЛЬСКИЙ, *-ая, -ое.* эвлэрэх; соглашательская политика эвлэрэх бодлого.

СОГЛАША'ТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* эвлэрэх, эвлэрэх явдал, эвлэрэх бодлого.

СОГЛАША'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. зөвшөөрөх, зөвшөөх; 2. хэлэлцэн тогтох, тохирох, зөвшөөрөлдөх.

СОГЛАШЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. хэлэлцэн тогтох, тохирох, зөвшөөрөлдөх; прийти к соглашению с кем-либо хүнтэй тохирох; 2. хэлэлцээр; заключить торговое соглашение худалдааны хэлэлцээр байгуулах.

СОГНА'ТЬ, *сгоню, сгонись; -ал, -ала, -ало; согнанный; сов.* 1. хөөх, үлдэх, арилгах; согнать с места байрнаас нь хөөх; согнать веснушки с лица нүүрийн сэх арилгах; 2. хураах, цуглуулах; согнать скот мал хураах.

СОГНУ'ТЬ, *-ну, -ншь; согнутый; сов.* 1. нугалах, матах, тахийлгах; 2. бөгтийлгөх, бөгтөр болгох; 3. зоригийг нь мохоох, шантруулах, шалчылгах.

СОГНУ'ТЬСЯ, *-нусь, -ншься; сов.* 1. нугарах, матийх, тахийх; 2. бөхийх, бөгтийх.

СОГРЕВА'НИЕ, *-я, ср.* дулаацах, дулаацуулах, халах, халаах, бүлээсэх, бүлээсгэх; согревание воздуха агаар дулаацах.

СОГРЕВА'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* дулаацуулах; согревательный компресс дулаацуулах бигүүр, халуун жин.

СОГРЕВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. дулаацуулах, халаах, бүлээсгэх, бүлээцүүлэх; 2. сэтгэл амруулах, баясгах, уяруулах.

СОГРЕВА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* дулаацах, халах, бүлээсэх, бүлээцэх.

СОГРЕТЬ, *-рею, -реешь; -ретый; сов.* 1. дулаацуулах, халаах, бүлээсгэх, бүлээцүүлэх; согреть руки у печи пийшинд гараа дулаацуулах; солнце согрело землю нар газар халаав; 2. сэтгэл амруулах, баясгах, уяруулах; согреть своей лаской энхрийлэц баясгах.

СОГРЕТЬСЯ, *-реюсь, -реешься; сов.* дулаацах, калах, бүлээсэх, бүлээцэх; согрелись мы чаем чай ууж дулаацав.

СОГРЕШИТЬ, *-шу, -шишь; сов.* нүгэл хийх, хилэнц үйлдэх, алдаа хийх, эндэх.

СОДА, *-ы, ж.* сод, соод, хужир; питьевая сода уух сод.

СОДЕЙСТВИЕ, *-я, ср.* дэмжлэг, тусламж; оказывать содействие дэмжлэг үзүүлэх; при содействии кого-либо хүний дэмжлэгтэйгээр.

СОДЕЙСТВОВАТЬ, *-ствую, -ствуешь; сов. и нес. сов.* кому-чему дэмжих, туслах, дэмжлэг үзүүлэх; содействовать успеху амжилт олохыг дэмжих.

СОДЕРЖАНИЕ, *-я, ср.* 1. хорих, байлгах; содержание под арестом баривчлан хорих; 2. агуулга, утга агуулга, утга; диалектическое единство формы и содержания хэлбэр агуулга хоёрын диалектик нэгдэл; 3. гарчиг, товьёг; содержание книги номын гарчиг; 4. доторхи зүйл, агуулсан зүйл, агуулга; содержание сахара в свёкле манжингийн чихэр; 5. хэрэглэл, тэтгэмж, цалин, мөнгө; получить мясное содержание сарын тэтгэмж авах.

СОДЕРЖАНИКА, *-и, ж. (устар.)* тэжээлгэгч эхнэр, тэжээлгэгч эм.

СОДЕРЖАТЕЛЬ, *-я, м. (устар.)* эзэн; содержатель гостиницы зонид буудлын эзэн.

СОДЕРЖАТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* эзэгтэй.

СОДЕРЖАТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* утга төгөлдөр (байх), гүнзгий агуулга; содержательность пьесы утга төгөлдөр жүжиг.

СОДЕРЖАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* утга төгөлдөр, гүнзгий агуулгатай; содержательная статья утга төгөлдөр өгүүдэл; содержательная беседа гүнзгий агуулгатай яриа.

СОДЕРЖАТЬ, *-ержу, -ержишь; нес. сов.* 1. тэжээх, тэтгэх; содержать семью гэр бүлээ тэжээх; 2. хорих, агуулах, байлгах; содержать в тюрьме шоронд хорих; 2. байлгах; содержать вещи в порядке юмаа эмхтэй байлгах; 4. агуулах, -тай (-тэй, -той) байх, бий; лекарство содержит мышьяк энэ өмд хүнцэл бий.

СОДЕРЖАТЬСЯ, *-ержусь, -ержишься; нес. сов.* 1. байх, хадгалагдах; хоригдох; вино содержится в погребе дэрс зооринд хадгалагдана; 2. байлгах; содержаться в тайне нууц байлгах; 3. байх, бий, багтах; в метре содержится сто сантиметров нэг метр зуу сантиметр байдаг.

СОДЕРЖИМОЕ, *-ого, ср.* агуулсан зүйл, доторхи юм; содержимое ящика хайрцагт агуулсан юм.

СОДОВЫЙ, *-ая, -ое.* содын, соодын, содтой, соодтой; содовая вода содтой ус.

СОДОКЛАД, *-а, м.* хавсралт илтгэл.

СОДОКЛАДЧИК, *-а, м.* хавсран илтгэгч, хавсралт илтгэл хийгч.

СОДОМ, *-а, м. (разг.)* хөл үймээн, үймээн шуугиан; поднять содом үймээн шуугиан гаргах.

СОДРАТЬ, *сдеру, сдерешь; -ал, -ала, -ало; содранный; сов.* хуулах, ховхлох, өвчих, шулах, шулгалах; содрать шкуру с убитого зверя алсан ангийн арьсыг өвчих.

СОДРОГАНИЕ, *-я, ср.* сэтгэл догдлох, донслох, дотор зарс хийх; чичрэх; вспоминать с содроганием санахад дотор зарс хийх.

СОДРОГАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; нес. сов.* **СОДРОГНУТЬСЯ**, *-нусь, -нешься; сов.* 1. чичирхийлэх, чичрэх; эдание содрогнулось от врыва юм тэсрэхэд байшин чичрэв; 2. сэтгэл догдлох, донслох, зарс хийх, чичирхийлэх; содрогнуться от ужаса айж дотор зарс хийх.

СОДРУЖЕСТВО, *-а, ср. (книжн.)* андлал, нөхөрлөл, нөхөрсөг нэгдэл; содружество социалистических наций социалист үндэстнүүдийн нөхөрлөл; содружество науки и производства шинжлэх ухаан үйлдвэрлэл хоёрын нөхөрсөг нэгдэл.

СО'ЕВЫЙ, *-ая, -ое.* буурцгийн, шар буурцгийн, бурцгийн; соевое масло буурцгийн тос.

СОЕДИНЕНИЕ, *-я, ср.* 1. нийлүүлэх, нийлэх залгаа холбоо, нэгтгэх, нэгдэх; соединение проводов утас залгах; соединение сил хүч нэгтгэх; 2. залгаа; верёвка оборвалась на самом соединении татлага залгаагаараа тасарчээ; 3. нэгдсэн анги; танковое соединение танкийн нэгдсэн анги; 4. нийлэл; химическое соединение химийн нэгдэл.

СОЕДИНЁННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. холбосон, залгасан; 2. нэгдсэн, нийлсэн, хамтарсан, нэгдмэл, нийлмэл, хамтын; соединёнными усилиями нэгдсэн хүчээр.

СОЕДИНИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* холбох, нийлүүлэх, нэгтгэх; соединительная ткань холбох нэхдэс; ☆ соединительное дееспричастие зэрэгцэх нөхцөл.

СОЕДИНИТЬ, *-ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.* 1. холбох, залгах; соединить концы верёвки татлагын үзүүрийг залгах; 2. нэгтгэх, хамтатгах, нийлүүлэх, холбох; соединить две группы хоёр бүлгийг нэгтгэх; соединить теорию с практикой онол практик хоёрыг холбох; 3. холбох, харилцуулах; соединить два города автострадой хоёр хотыг машина замаар холбох.

СОЕДИНИТЬСЯ, *-нюсь, -нишься; сов.* 1. залгагдах, нийлэх; провода соединились утас нийлжээ; 2. нэгдэх, хамтрах, нийлэх; войска соединились цэвэр нэгдэв; 3. холбоо барих, харилцах; соединиться с кем-либо по телефону хүнтэй утсаар харилцах; 4. бүрдэх, хослох; в нём соединились разнородные способности түүнд элдэв явзын авьяас бүрджээ.

СОЕДИНЯТЬ, *-яю, -яешь; нес. сов.* 1. холбох, залгах; 2. нэгтгэх, хамтатгах, нийлүүлэх, холбох; 3. холбох, харилцуулах.

СОЕДИНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; нес. сов.* 1. валгагдах, нийлэх; 2. нэгдэх, хамтрах, нийлэх; 3. холбоо барих, харилцах; 4. бүрдэх, хослох.

СОЖАЛЕНИЕ, *-я, ср.* 1. харамсах, хайрлах, халаглах, гэмших; сожаления о потеряном времени үрэгдүүлсэн цагаа харамсах, цаг дэмий өнгөрүүлснийгээ харамсах; 2. өрөвдөх, хайрлах, хайр; чувствовать сожаление к кому-либо хүнийг өрөвдөх; ☆ к сожалению харамсалтай нь, хайрлах нь, ...Харамсалтай байна.

СОЖАЛЕТЬ, *-ею, -еешь; нес. сов.* о ком-чем и с союзом "что" харамсах, хайрлах, халаглах, гэмших, харамсалтай байх; сожалеть о допущенных ошибках алдаа гаргасандаа гэмших.

СОЖЖЕНИЕ, *-я, ср.* шатаах, галдах, түлэх.

СОЖИТЕЛЬ, *-я, м.* хамт суудаг хүн, цуг байдаг хүн.

СОЖИТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* хамт суудаг эмэгтэй, цуг байдаг эмэгтэй.

СОЖИТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* хамт суух, хамтын амьдрал.

СОЖИТЕЛЬСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; нес. сов.* с кем-чем хамт суух, цуг амьдрах.

СОЗВАНИВАТЬСЯ, *-аюсь, -айтсья; нес. сов.* утсаар ярилцах.

СОЗВА'ТЬ, *-зову, -зовишь; -ал, -ала, -адо; созванний; сов.* 1. урих, дуудах; созвать гостей лачид урих; 2. зарлах, хуралдуулах.

СОЗВЕ'ДИЕ, *-я, ср.* одны орд.

СОЗВОНИ'ТЬСЯ, *-ньюсь, -нишьсь; сов. (разг.)*. утсаар ярилцах.

СОЗВУ'ЧИЕ, *-я, ср.* эгшиг нийлэх, найруу дуу, найрал авиа.

СОЗВУ'ЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* 1. эгшиг нийлсэн, найруу дуут, найрал авиат; 2. зохицсон, нийцсэн, зохицсон; произведение, созвучное эпохе цаг үедээ нийцсэн бүтээл; созвучные образы зохицсон дүр.

СОЗДАВА'ТЬ, *-даю, -даешь; -давай; -давая; несов.* 1. буй болгох, бүтээх, зохиох, байгуулах; 2. үүсгэх; төрүүлэх; 3. бэлтгэх, буй болгох.

СОЗДАВА'ТЬСЯ, *-даюсь, -давайсь; несов.* 1. буй болох, гарах, үүсэх; 2. үүсэх, төрөх; 3. байгуулагдах.

СОЗДА'НИЕ, *-я, ср.* 1. буй болгох, бүтээх, зохиох, байгуулах; создание книги ном зохиох; 2. бүтээл, зохиол; создания художника зураачийн бүтээл; 3. амьтан, хүн.

СОЗДА'ТЕЛЬ, *-я, м. (высок.)* 1. бүтээгч, байгуулагч, үүсгэгч, зохиогч, гаргагч; народ—создатель советской государственности ард түмэн бол зөвлөлт төрийг байгуулагч мөн; создатель теории оная зохиогч, онол гаргагч; 2. хамгийг бүтээгч.

СОЗДА'ТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* бүтээгч эмэгтэй, байгуулагч эмэгтэй, зохиогч эмэгтэй.

СОЗДА'ТЬ, *-ям, -аешь, -аст, -адим, -адите, -адут; создаю (и создаю), создала, создало (и создаю); создаю; создавший; созданный (-ан, -ана, -ано); сов., кого-что.* 1. буй болгох, бүтээх, зохиох, байгуулах; создать государство төр байгуулах; 2. үүсгэх, төрүүлэх; создать впечатление сэтгэгдэл төрүүлэх; 3. бэлтгэх, буй болгох; создать благоприятные условия для работы ажил хийх зохиистой нөхцөл бэлтгэх.

СОЗДА'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -астся, -адутся; ялся, -алась, -алось (и -алось); сов.* 1. буй болох; гарах, үүсэх; создаться сложное положение барх байдал үүсэх; 2. үүсэх, төрөх; создаться впечатление сэтгэгдэл төрөх.

СОЗЕРЦА'НИЕ, *-я, ср.* бясалгах, бясалгал, даяан хийх, даяан.

СОЗЕРЦА'ТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* бясалгах, бясалгах чанар, ажиглан суух.

СОЗЕРЦА'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна (книжн.)*. бясалгадаг, ажиглан суух; созерцательное отношение к действительности бодит байдлыг бясалган суух.

СОЗЕРЦА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что (книжн.)*. бясалгах, ажиглан суух, даяан хийх; созерцать природу байгалийг ажиглан суух.

СОЗИДА'НИЕ, *-я, ср.* үүсгэн байгуулах, бүтээн байгуулах, бүтээх.

СОЗИДА'ТЕЛЬ, *-я, м.* үүсгэн байгуулагч, бүтээн байгуулагч, бүтээгч.

СОЗИДА'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна (высок.)*. бүтээгч, бүтээн байгуулах; созидательный труд бүтээх хөдөлмөр.

СОЗИДА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* үүсгэн байгуулах, бүтээн байгуулах, бүтээх.

СОЗИДА'ТЬСЯ, *-ется, несов.* буй болох, гарах, үүсэх, бүтэх.

СОЗНАВА'ТЬ, *-наю, -наешь; -навай; -навая; несов., что.* 1. ухамсарлах, ухах, ойлгох; 2. ойлгох, мэдэх; ребенок начал сознавать окружающее хүүхэд юм ойлгодог болов.

СОЗНАВА'ТЬСЯ, *-наюсь, -наешься; -навайсь; -навайсь; несов. (буруугаа)* хүлээх, улайх.

СОЗНА'НИЕ, *-я, ср.* 1. мэдэх, ухамсарлах, бодол; сознание своего долга үүргээ ухамсарлах; 2. хүлээх, мэдэх; сознание своей вины гэмээ мэдэх; 3. ухамсар; классовое сознание ангийн ухамсар; сознание человека не только отражает объективный мир, но и творит его хүний ухамсар бодит байдлыг тусган авахаар үл барам, түүнийг бүтээнэ; борьба с пережитками капитализма в сознании людей хүмүүт сийн ухамсарт оршиж байгаа капитализмын үлдэгдэлтэй тэмцэх; 4. мэдээ, мэдэрэл, ухаан; потерять сознание мэдээ алдах, ухаан алдах; прийти к сознанию мэдээ орох, ухаан орох.

СОЗНА'ТЕЛЬНО, *нареч.* 1. ухамсартай, учраа мэдэж; сознательно относиться к порученному д луд даалгасан ажилд ухамсартай хандах; 2. зориуд, санаатай, мэдсээр байж; сделать что-либо сознательно зориуд хийх.

СОЗНА'ТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* 1. ухамсар, учраа мэдэх; политическая сознательность масс олон түмний улс төрийн ухамсар; 2. зориуд хийх, санаатай үйлдэх, мэдсээр байж хийх.

СОЗНА'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* 1. ухамсартай; человек—существо сознательное хүн бол ухамсартай амьтан мөн; 2. ухамсартай, учрыг мэдэх; сознательное отношение к чему-либо юманд ухамсартай хандах; 3. зориуд үйлдсэн, санаатай хийсэн, мэдсээр байж үйлдсэн; сознательный поступок санаатай хийсэн хэрэг.

СОЗНА'ТЬ, *-аю, -аешь; сознанный; сов., что.* ухамсарлах, ухах, ойлгох; сознать свой долг үүргээ ухамсарлах.

СОЗНА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов., кому о чем. (буруугаа)* хүлээх, улайх; сознаться в своей ошибке алдаагаа хүлээх; преступник во всем сознался ялан бүх хэргээ улайв.

СОЗРЕВА'НИЕ, *-я, ср.* боловсрох, болох; созревание плодов жимс боловсрох.

СОЗРЕВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов., созреть, -ею, -еешь; сов.* 1. боловсрох, болох, идээлэх; 2. боловсорч гүйцэх; план созрел төлөвлөгөө боловсорч гүйцээх.

СОЗЫ'В, *-а, м. (офиц.)*. зарлах, хуралдуулах, удаагийн сонгуулийн; созыв конференции бага хурал хуралдуулах; Верховный Совет первого созыва нэгдэх удаагийн сонгуулийн Дээд Зөвлөл.

СОЗЫВА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. урих, дуудах; 2. зарлах, хуралдуулах.

СОЗЫВА'ТЬСЯ, *-ется, несов.* хуралдах.

СОЗВО'ЛИТЬ, *-аю, -аешь; сов., в неспр. (узтар. и ирон.)*. соёрхох, хайрлах; созволить прийти моридж нрэн соёрхох.

СОИЗМЕРИ'МОСТЬ, *-и, ж.* адил хэмжүүртэй (байх); соизмеримость величин адил хэмжүүртэй хэмжигдэхүүн.

СОИЗМЕРИ'МЫЙ, *-ая, -ое; -им.* 1. адил хэмжүүртэй; 2. зүйрлэж болох, харьцуулж болмоор; соизмеримые понятия зүйрлэж болох ухагдахуун.

СОИСКА'НИЕ, *-я, ср. (офиц.)*. горилох; диссертация на соискание учёной степени эрдмийн зэрэг горилох зохиол.

СОИСКА'ТЕЛЬ, *-я, м. (офиц.)*. эрдмийн зэрэгтөө рилогч.

СОЙ'КА, *-и, ж.* туу, цуйран, ята шаагай, хулан жороо.

СОЙТИ 1, *сойду, сойдешь; сошл, сошла; сошедший; сойдя; сов., с чего.* 1. буух, зайдах, хөдлөх, шилжих; сойти с лестницы шатнаас буух; сойти с места байрзасаа зайлах; 2. болох; ночь сошла на

землю шөнө болов; 3. халих, мултрах, гарах, шилжих; сойти с реалсов зам төмрөж халих; 4. зулгарах, гуужих, хуурах, арилах; кожа сошла арьсгүүжэ жив; снег сошёя с поля талын шас арилав.

СОЙТИ II, *сойду, сойдшь; сошл. сошла; сов. шедший; сойдя; сов. (разг.). гэгдэх, тоологдох; сойти за старика евген гэгдэх; ☆ сойдёт и так ин-гээд ч болчихно; сойти с ума солиорох.*

СОЙТИ СЬ, *сойдусь, сойдёмся; сошлсья, сош-лажь; сошедшийся; сойдясь; сов. 1. уулзах, дайралдах, учрах; 2. цуглах, цуглаарах; 3. ойртох, нөхрөлөх; 4. ханилах, нөхцөх; 5. нийлэх, таарах, тохиролцох; сойтись во внешнея санал нийлэх; сойтись в цене үнэ тохиролцох; поканиния свидетелей сошнесь гэрч нарын мэдүүлэг нийлэх; 6. жүрэх; пояс не сошёлся бүс богинодов.*

СОК, -а (у), м. шүүс, шим, шүлт; ягэдний сок жимсний шүүс; желудочный сок жодоодны шүүс; ☆ в полном соку ид дундаа, ид дээрээ.

СОКОЛ, -а, м. начин, шонхор.

СОКОЛИК, -а, м. (*прост. и в народн. словесности*). янаг, хонгор хүү.

СОКОЛИ НЫЙ, -ая, -ое. начин, шонхор; соколиная охота шонхор агнаа; соколиный взгляд шонхорын харц.

СОКРАТИ ТЬ, -ащ, -ашись; -ащнный (-ен, -ена); сов. 1. богиносгох, товчлох, хураангуйлах, кураах; сократить статью егүүлэл товчлох; сократить срок хугацаа богиносгох; 2. багасгах, касах, цөөтгөх, хороох, цомтгох; сократить расходы зарлага багасгах; 3. халах, гаргах; 4. хураангуйлах; сократить дробь бутархай тоо хураангуйлах.

СОКРАТИ ТЬСЯ, -щусь, -тишься; сов. 1. богиносгох, хорох, товчлогдох; яни сократилсь өдөр богиносгов; расстояние сократилось газар хорох; 2. багасгах, хасагдах, цөөрөх, хорох, цомтох; расходы сократилсь зарлага багасав; 3. хураангуйлагдах; 4. агших.

СОКРАЩА ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. богиносгох, товчлох, хураангуйлах, кураах; 2. багасгах, касах, цөөтгөх, хороох, цомтгох; 3. халах, гаргах; 4. хураангуйлах.

СОКРАЩА ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. богиносгох, хорох, товчлогдох; 2. багасгах, хасагдах, цөөрөх, хорох, цомтгох; 3. хураангуйлагдах; 4. агших.

СОКРАЩЕ НИЕ, -я, ср. 1. богиносгох, багасгах, касах, товчлох, кураах, цомтгох; сокращение штатов брон тоо цомтгох; сокращение рабочего дня ажлын өдрийг богиносгох, ажлын цагийг багасгах; 2. хураангуйлах; 3. хураасан уг, товчилсон уг; список условных сокращений хураасан үгийн цэс; 4. хураангуйлах, товчлох; пьеса идёт с сокращениями кураангуйлсан жүжиг гарч байна, жүжгийг товчлоод гаргаж байна.

СОКРАЩЕ ННО, нареч. кураангуйлан, товчлон, кураангуй, товч; писать сокращённо товчлон бичих.

СОКРАЩЕ ННЫЙ, -ая, -ов. товчилсон, кураангуйлсан, хураасан, товч, кураангуй; сокращённое слово хураасан уг, товчилсон уг.

СОКРОВЕ ННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна (*книжн.*). нандин, дотроо агуулсан, нууц; сокровенные мысли нандин бодол.

СОКРО ВИЩЕ, -а, ср. 1. эрдэнэ; 2. үнэт зүйл, эрдэнэ; сокровища русского зодчества Оросын уран барилгын үнэт зүйлс.

СОКРО ВИЩНИЦА, -ы, ж. эрдэнэсийн сан.

СОКРУША ТЬ, -аю, -аешь; несов. бут ниргэх, бут цохих, устгах.

СОКРУША ТЬСЯ, -аюсь; -аешься; несов., о ком-чем (*разг.*) энэлэх, шаналах, ганшуудах, гуниглах, **СОКРУШЕ** НИЕ, I, -я, ср. бут ниргэх, бут цохих, устгах; сокрушение основ капитализма капитализмын үндсийг устгах.

СОКРУШЕ НИЕ II, -я, ср. энэлэл, шаналал, ганшуудал; гуниг.

СОКРУШИ ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (*высок.*) бут ниргэх, устгах, аймшигтал; дать сокрушительный отпор врагу дайсныг бут ниргэн няцаах; сокрушительный удар аймшигт-цохилт.

СОКРУШИ ТЬ I, -шу, -шишь; -шённый (-ён, -ена); сов., кого-что (*высок.*) бут ниргэх, бут цохих, устгах; сокрушить врага дайсныг бут цохих.

СОКРУШИ ТЬ II, -шу, -шишь; -шённый (-ён, -ена); сов., кого-что (*книжн.*) энэлгэх, шаналгах, ганшуудуулах, гуниглуулах.

СОКРЫ ТИЕ, -я, ср. (*книжн.*) нуух, далдлах; сокрытие преступления гэмт хэргийг далдлах.

СОЛГА ТЬ, -аю, -аешь; сов. худал хэлэх.

СОЛДА Т, -а, род. мн. солдат, м. цэрэг.

СОЛДА ТКА, -и, ж. цэргийн эхнэр.

СОЛДА ТСКИЙ, -ая, -ое. цэргийн, цэрэг.

СОЛЕВА Р, -а, м. давс чанагч.

СОЛЕВА РЕ НИЕ, -я, ср. давс чанах.

СОЛЕВА РЕННЫЙ, -ая, -ое; -ый, **СОЛЕВА** РНЫЙ, -ая, -ое. давс чанах, давс чанадаг; солеваренный завод давс чанах үйлдвэр.

СОЛЕВА РНЯ, -и, род. мн. -рен, ж. давс чанах газар.

СОЛЕ НИЕ, -я, ср. 1. давсах; солёные грибы мөөг давсах; 2. давсалсан идээ; вапач солёний давсалсан идээний нөөц.

СОЛЁ НОСТЬ, -и, ж. давстай байх, давслаг; солёность морской воды далайн усан давслаг.

СОЛЁ НЫЙ, -ая, -ое; *солон, солонка, солонка*. 1. давстай, давслаг; солёная вода давстай ус; солёное озеро давстай нуур; 2. давсархаг, давстай; слишком солёный суп их давсархаг шөл, давс нь ихэдсэн шөл; 3. давсалсан, давсанд дарсан; солёные огурцы давсалсан өргөст хэмх.

СОЛИДА РИЗА ЦИЯ, -и, ж. эв санаа нэгдэх, эр санааны нэгдэл, санаа нийлэх.

СОЛИДА РИЗИ РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. и несов., с кем-чем (*книжн.*) эв санаа нэгдэх, санаа нийлэх; солидаризироваться в мнении доклады чика илтгэгчтэй санал нийлэх.

СОЛИДА РНОСТЬ, -и, ж. эв санаа нэгдэх, эв санааны нэгдэл, санал нийлэх; международная солидарность трудящихся олон улсын хөдөлмөрчдийн эв санааны нэгдэл; из солидарности санал мийлсэн учраас.

СОЛИДА РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна; с кем-чем. санал нийлсэн, эв санал нэгтэй, хамтын; солидарная ответственность хамтын хариуцлага.

СОЛИ ДНО, нареч. 1. бат бөх, бат бөх; солидно построенный дом бат бөх барьсан байшин; 2. томоотой, төлөвтэй; 3. нэлээд их, ихээхэн.

СОЛИ ДНОСТЬ, -и, ж. 1. бат бөх байх, бат бөх байх; 2. томоо, төлөв, буурь.

СОЛИ ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дена. 1. бат бөх, бат бөх, буурьтай; очень солидные знания тон буурьтай мэдлэг; 2. томоотой, төлөв, буурьтай, суурьтай; солидный человек томоотой хүн; солидный журнал буурьтай сэтгүүл; 3. хижээл насны, хижээлхэн; человек солидных лет хижээл насны хүн; 4. нэлээд их, ихээхэн; солидная сумма денег нэлээд их мөнгө.

СОЛИП СИЗМ, -а, м. солипсизм (*гагцхүү өөрийн ухаарлыг бодит зүйл гээд, бусдад бүх юмыг үгүйсгэдэг туйлын субъектив идея дахь*).

СОЛИПСИСТ, *-а, м.* солипсист, солипсизмыг барьтлагч.

СОЛИСТ, *-а, м.* гоцлон дуулагч, гоцлон хөгжимдөгч.

СОЛИСТКА, *-и, ж.* гоцлон дуулагч эмэгтэй, гоцлон хөгжимдөгч эмэгтэй.

СОЛИТЕР, *-а, м.* том засмал алмас.

СОЛИТЕР, *-а, м.* гуш хорхой.

СОЛИТЬ, *солю, солишь (солишь); соленый; несов., что.* 1. давс хийх, давс орхих, давслах; солить суп шөлөнд давс хийх; 2. давслах, давсанд дарах; солить грибы мөөг давслах.

СОЛИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр. -ится; несов.* давслагдах.

СОЛКА, *-и, ж.* давслах, давслагт.

СОЛНЕЧНО, *нареч.* нартай байх, нарлаг байх; сегодня солнечно өнөөдөр нартай байна.

СОЛНЕЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* 1. нарны, наран; солнечная радиация нарны цацраг; солнечное затмение нар хиртэх; солнечная сторона наран тал; солнечные часы наран цаг; солнечная ванна наран угаал; солнечное пятно нарны толбо; 2. нартай, нарлаг; солнечный день нартай өдөр; солнечная ком ната нарлаг тасалгаа; ☆ солнечный удар нар карвах, нар цохих.

СОЛНЦЕ, *-а, ср.* 1. нар; восход солнца нар ургах, нар гарах; заход солнца нар жаргах, нар шингэх; греться на солнце наранд ээх; до солнца нар гартал; 2. наран; солнце правды үнэний наран.

СОЛНЦЕПЕК, *-а, м.* ээвэр, наран тал; сидеть на солнцепёке наран талд суух.

СОЛНЦЕСТОЯНИЕ, *-я, ср.* өвөл зуны туйл, нар буцах; зимнее солнцестояние өвлийн туйл; летнее солнцестояние зуны туйл.

СОЛЮ, *1 нескл. ср.* 1. гоцлол дуу, гоцлол хөгжим; 2. гоцлон дуулах, гоцлон хөгжимдөх.

СОЛЮ, *нареч.* гоцлон, ганцаараа; петь соло воцлон дуулах; танцевать соло ганцаараа бүжиглэх.

СОЛОВЕЙ, *-вья, м.* алтан гургалдай.

СОЛОВЕТЬ, *-ею, -еешь; несов. (прост.).* гяртайх, сурдайх.

СОЛОВЬИЙ, *-ая, -ое.* шарга.

СОЛОВЬИНЫЙ, *-ая, -ое.* алтан гургалдай; соловьиные трели алтан гургалдайн жиргэх.

СОЛОД, *-а (-у), м.* амуу соёолж.

СОЛОМА, *-ы, ж.* сүрэл.

СОЛОМЕННЫЙ, *-ая, -ое.* сүрэл, сүрлээр хийсэн; соломенная подстилка сүрэл дэвсгэр.

СОЛОМИНА, *-ы, ж.* нэг ширхэг сүрэл.

СОЛОМИНКА, *-и, ж.* бяцхан сүрэл, нарийхан сүрэл.

СОЛОМКА, *-и, ж.* 1. бяцхан сүрэл, нарийхан сүрэл; 2. савхан чихэр, савхан боов.

СОЛОМОРЕЗКА, *-и, ж.* сүрэл хэрчүүл.

СОЛОНИНА, *-ы, ж.* давсалсан мах.

СОЛОНКА, *-и, ж.* давсны сав.

СОЛОНО, 1. давстай юм; 2. давс амтагдах. давстай байх; слишком соломо во рту аман дотор давс амтагдана.

СОЛОНОВАТЫЙ, *-ая, -ое.* давсархаг, баахан давстай.

СОЛОНЧАК, *-а, м.* марз, мараа, хужиртай газар.

СОЛОНЧАКОВЫЙ, *-ая, -ое.* хужиртай, марзын; мараны; солончаковые почвы хужиртай хөрс.

СОЛЬ, *-и, мн. -и, -ей, ж.* 1. давс; поваренная соль хоолны давс; 2. учир, утга; вся соль в этом камаг учир үүнд байна.

СОЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* гоцлол, ганцаар дуулах, гоцлон хөгжимдөх; сольный отрывок. гоцлол хэсэг.

СОЛЯНОЙ, *-ая, -ое.* давсны, давстай, давслаг; соляные копи давсны уурхай; соляная кислота давсны хүчил.

СОЛЯРИЙ, *-я, м.* наранд шарах газар.

СОМ, *-а, м.* цулбуурт (загас).

СОМКНУТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. жимийсэн, хамхисан, аньсан; сомкнутые уста жимийсэн уруул; 2. шигүү, үргэлж, завсаргүй, хураангуй; сомкнутый строй хураангуй жагсаал, шигүү жагсаал.

СОМКНУТЬ, *-ну, -нешь; сомкнутый; сов., что.* 1. нийлүүлэх, үргэлж болгох, завсаргүй болгох, шигүү жагсаах, хураангуйлах; 2. аних, хамхих; сомкнуть глаза нүдээ аних.

СОМКНУТЬСЯ, *1 и 2 л. ед. не употр., -нётся; сов.* 1. шигүү жагсах, үргэлж болох, нийлэх; 2. аних, камхих.

СОМНЕВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., в ком; чем и союзом что.* сэжиглэх, тээнэгэлзэх, өргөлдөх, сэжигдэх.

СОМНЕНИЕ, *-я, ср.* 1. сэжиг, дамжиг, тээнэгэлзэл, эргэлзэл; возбуждать сомнение сэжиг төрүүлэх; 2. тээнэгэлзэх, тулгардах; разрешить все сомнения эргэлзсэнийг бүгдийг шийдвэрлэх; ☆ без сомнения дамжиггүй, осолгүй.

СОМНИТЕЛЬНО, *нареч.* 1. сэжиглэмээр, сэжиглэлтэй, сэжиг төрмөөр; сомнительно чистый сэжиглэмээр цэвэр; 2. эргэлзэлтэй, итгэлгүй; сомнительно, зайдёт ли он к нам түүний манайд ирнэ гэдэг итгэлгүй.

СОМНИТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* сэжиглэлтэй (байх), итгэлгүй (байх), эргэлзэлтэй (байх).

СОМНИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* 1. сэжиглэлтэй, эргэлзэмээр, дамжигтай; сомнительная теория эргэлзэмээр онол; 2. сэжигтэй, сэжиглэмээр, эргэлзэлтэй; сомнительное дело эргэлзэлтэй хэрэг; 3. хоёрдмол утгатай, ац утгатай.

СОН, *сна, м.* 1. нойр; унтах; его клонит ко сну түүний нойр хүрч байна; здоровый сон сайн нойр; спать крепким сном бөх унтах; пробудить кого-либо от сна хүнийг нойроос нь сэрээх; сквозь сон слышат нойр дундаа сонсох, нойрмог сонсох; 2. зүүд; видеть сон зүүдлэх; 3. (сайхан) зүүд, зүүд зэрэглээ; ☆ как во сне 1. сайхан зүүд шиг; 2. нойрмог юм шиг, зүүрмэглэж байгаа юм шиг; заснуть вечным сном мөнх нойрсох; со сна нойрмоглоод.

СОНАТА, *-ы, ж.* эгшиглэнт аялгуу, сонат (хурдац, шинжээрээ өөр өөр гурав дөрвөн бүлгээс бүрдсэн хөгжмийн зохиол).

СОНЕТ, *-а, м.* арван дөрвөн мөрт шүлэг.

СОНЛИВОСТЬ, *-и, ж.* нойрмог байдал, нойртой (байх).

СОНЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* нойрмог, нойртой.

СОНМ, *-а, м.* тоо томшгүй, үй түм.

СОННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. унтаж байх үеийн; 2. нойрмог, нойр хүрсэн; сонное состояние нойрмог байдал; 3. нойрмог, дутуу сэрсэн; сонные глаза нойрмог нүд; 4. унтуулах, нойр күүргэх, нойрын; ☆ сонная артерия нойрын тарагуур судас, гүрээний судас.

СОНЯ, *-и, м. и ж.* унтаахай.

СООБРАЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. ухаарч, ухах; 2. юм ойлгох; я сегодня плохо соображаю би өнөөдөр юм ойлгохгүй байна.

СООБРАЖЕНИЕ, *-я, ср.* 1. бодол, бодлого бодох, ухаарах; поступать без соображения бодлогогүй юм хийх; 2. бодол, санал; у меня есть свои соображения над өөрийн бодол бий; ☆ принять в соображение бодолцох, анхаарах.

СООБРАЗИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. ухамж, ухамхай (байх), авхаалж.

СООБРАЗИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ухамжтай, ухамхай, авхаалжтай, окуутай; сообразительный ребёнок ухамхай хүүхэд.

СООБРАЗИТЬ, -ажу, -азишь; -ажённый (-ён, -ена); сов. ухаарах, ухах, ойлгох; сообразить в чём дело учрыг нь ойлгох.

СООБРАЗНО, нареч. нийцүүлэн, тохируулан, зохицуулан; сообразно с обстоятельствами байдал зохицуулан.

СООБРАЗНОСТЬ, -и, ж. нийцсэн (байх), тохирсон (байх), зохилдсон (байх); сообразность всех действий бүх үйл явдал зохилдсон байх.

СООБРАЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов., что с чем (книжн.). нийцүүлэх, тохируулах, тааруулах, зохилдуулах; сообразовать расходы с доходами зарлага орлоготой тохируулах.

СООБРАЗОВАТЬСЯ, -зуюсь, -зуюсьея; сов. и несов., с чем (книжн.). (байдалтай) нийцүүлэх, (зохисыг) үзэх; сообразоваться с обстоятельствами зохисыг үзэх.

СООБРАЗОВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что с чем. нийцүүлэх, тохируулах, тааруулах, зохилдуулах.

СООБРАЗОВАТЬСЯ, -аюсь, -аеясь; несов., с чем. (байдалтай) нийцүүлэх, (зохисыг) үзэх.

СООБЩА, нареч. хамт, хамтран, хоршиж; действовать сообща хамтран үйлдэх.

СООБЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сонсгох, мэдэгдэх, дуулах, мэдээлэх; 2. олгох, халдаах, нялзаах; 3. болгох, шингээх.

СООБЩАТЬСЯ, -аюсь, -аеясь; несов. 1. халдах, нялзах, шингэх; 2. харилцах, холбоо барих; сообщаться друг с другом письмом бие биетэйгээ захидалар харилцах; 3. нийлэх, холбоотой байх; Москва-река сообщается с Волгой Москва гол, Ижил мөрөнтэй холбоотой.

СООБЩЕНИЕ, -я, ср. 1. сонсгох, мэдэгдэх, мэдээлэх; сообщение известий мэдээ сонсгох; 2. мэдээ, мэдээлэл; прочесть интересное сообщение сонин мэдээ унших; последнее сообщение сүүлийн мэдээ; 3. харилцаа; воздушное сообщение агаарын харилцаа.

СООБЩЕСТВО, -а, ср. бүлэг, бүлэглэл, хоршоо; преступное сообщество гэмт хоршоо.

СООБЩИТЬ, -ту, -тишь; -щённый (-ён, -ена); сов. 1. сонсгох, мэдэгдэх, дуулгах, мэдээлэх; сообщить о прибытии поезда галт тэрэг ирэхийг мэдэгдэх; 2. олгох, халдаах, нялзаах; 3. болгох, шингээх; сообщить железу магнитные свойства температуры соронзонтой болгох.

СООБЩИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ишься; сов., кому-чему (книжн.). халдах, нялзах, шингэх; болельщица матери сообщила детям эхийн өвчин хүүхдүүдэд нь халдав.

СООБЩИНИК, -а, м. хамсаа, хоршоо, нам нийлэгч

СООБЩИНИЦА, -ы, ж. хамсаа өмөгтэй, хоршоо эхнэр.

СООБЩИЧЕСТВО, -а, ср. хамсах, хорших, нам нийлэх.

СООРУДИТЬ, -ужу, -удишь; -ужённый (-ён, -ена); сов., что, **СООРУЖАТЬ**, -аю, -аешь; несов. зайгуулах, бүтээх, босгох, барих; соорудить памятник хөшөө зайгуулах; соорудить здание барилга барих.

СООРУЖЕНИЕ, -я, ср. 1. зайгуулах, бүтээх, босгох, барих; 2. байшин, барилга; монументальное сооружение дуг барилга.

СООТВЕТСТВЕННО, предлог с дат. п. 1. зохих ёсоор, тэр ёсоор, тэрчлэн; 2. ёсоор, нийлүүлэн, зо-

хицуулан; действовать соответственно приказу тусгай ёсоор үйлдэх.

СООТВЕТСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. зохистой, тохирох, таарамжтай; вынести соответственное решение тохирох шийдвэр гаргах.

СООТВЕТСТВИЕ, -я, ср. зохицох, нийцэх, тохирох, таарах, зохимж, тохиромж, таарамж; полное соответствие интересов эрх ашиг бүрэн нийцэх; в соответствии с законом хуульд зохицуулан.

СООТВЕТСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., кому-чему. зохицох, нийцэх, тохирох, таарах, таацах; соответствовать истине үзэнд нийцэх; соответствовать своей цели зорилгодоо таарах.

СООТВЕТСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. зохих, тохиромжтой, таарах; соответствующее помещение тохиромжтой байр.

СООТЧЕСТВЕННИК, -а, м. (книжн.). нэгэн нутгийн хүн.

СООТЧЕСТВЕННИЦА, -ы, ж. нэгэн нутгийн эмэгтэй, нэгэн нутгийн бүсгүй.

СООТЧЕСТВИЕ, -су, -сешь, -ёс, -есла; -есённый (-ён, -ена); -еся; сов., что (книжн.). харьцалдуулах, тэнцээрийг олох, харьцуулах; соотнести два понятия хоёр ухагдахууныг харьцалдуулах.

СООТНОСИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. харьцалдаа, харьцаатай байх.

СООТНОСИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. харьцалдаат, тэнцээртэй, харьцаатай.

СООТНОСИТЬ, -ошу, -асишь; несов. харьцалдуулах, тэнцээрийг олох, харьцуулах.

СООТНОСИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -осишься; несов. (книжн.). харьцалдах, тэнцээртэй байх.

СООТНОШЕНИЕ, -я, ср. харьцалдаа, тэнцээр, харьцаа; соотношение сил хүчний харьцаа.

СОПЕ'НИЕ, -я, ср. 1. шуухинах; 2. шуухинаан.

СОПЕ'РНИК, -а, м. өрсөлдөгч, тэмцэлдэгч.

СОПЕ'РНИЦА, -ы, ж. өрсөлдөгч эмэгтэй, өрсөлдөгч эхнэр.

СОПЕ'РНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., с кем-чем в чем. 1. өрсөлдөх, тэмцэлдэх; 2. өрсөлдөх, тэмцэх; ни одна капиталистическая страна не может соперничать с СССР по темпам развития промышленности нэгч капиталист орон, үйлдвэрийн хөгжлийн хурдацаар ЗСБНХУ-тай өрсөлдөж чадахгүй.

СОПЕ'РНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өрсөлдөөний, тэмцэлдээний.

СОПЕ'РНИЧЕСТВО, -а, ср. өрсөлдөөн, тэмцэлдээ.

СОПЕ'ТЬ, -плю, -пишь; несов. шуухинах.

СО'ПКА, -и, ж. толгой, гувээ.

СОПЛЕ'МЕННО, -а, м. чей. нэг угсааны хүн, нэг угсаатан.

СОПЛЕ'МЕННЫЙ, -ая, -ое. высок нэг угсааны, угсаа нэгтэй; соплеменные народы нэг угсааны ард түмэн.

СО'ПЛИ, -ей, ед, -я, -и, ж. (прост.). нус.

СОПЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (прост.). нустай, нусгай.

СОПОДЧИНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. нэг захиргаатай болгох, нэг . . . захируулах; 2. зэрэгцүүлэн захируулах, зэрэгцэн хавсрах.

СОПОДЧИНЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. зэрэгцүүлэн захируулсан, зэрэгцэн хавсарсан; соподчинённые придаточные предложения зэрэгцэн хавсарсан өгүүлбэр.

СОПОДЧИ'НТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена), сов., кого что кому-чему (книжн.), **СОПОДЧИ'НЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. нэг захиргаатай болгох, нэг . . . захируулах; соподчинить все районы центру

Сүх нутгийг нэг төвд захируулах; 2. зэрэгцүүлэн захируулах; зэрэгцүүлэн хавсаргах; соподчинить предложения главному хэдэн хавсарсан өгүүлбэрийг нэг гол өгүүлбэрт зэрэгцүүлэн хавсаргах.

СОПОСТАВИМЫЙ, -ая, -ое; -и.м. жишиж болох, харьцуулж болмоор, зэрэгцүүлсэн; сеп ставимые понятия жишиж болох ухагдахуун.

СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, -елен. зэрэгцүүлсэн; сопоставительная грамматика зэрэгцүүлсэн хэл зүй.

СОПОСТАВИТЬ, -аю, -вишь; -вляемый; сов., кого-что и кого-чего с кем-чем. жишиж үзэх, харьцуулах, зүйрлэж үзэх, зэрэгцүүлэн үзэх, жишээлж үзэх; сопоставить мнения различных учёных янз бүрийн эрдэмтний саналыг зэрэгцүүлэн үзэх.

СОПОСТАВЛЕНИЕ -я, ср. жишиж үзэх, харьцуулах, зэрэгцүүлэн үзэх, жишээлж үзэх, жишилт, зэрэгцүүлэлт, жишээлэлт; сопоставление показаний свидетелей гэри нарын мэдүүлгийг зэрэгцүүлэн үзэх.

СОПОСТАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. жишиж үзэх, харьцуулах, зүйрлэж үзэх, зэрэгцүүлэн үзэх, жишээлж үзэх.

СОПОСТАВЛЯТЬСЯ, -ется, несов. жишигдэх, харьцуулагдах, зүйрлөгдөх.

СОПРАНО, нескл., ср. 1. сопрано, тунгалаг хоолой э мэгтэй хүний нарийн хоолой; 2. сопрано, нарийн хоолойтой эмэгтэй.

СОПРЕДЕЛЬНЫЙ -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.) кнл залгаа, зэрэгцээ; сопредельные страны хил залгаа улс; сопредельные понятия зэрэгцээ ухагдахуун.

СОПРЕТЬ, -еет; сов. ялрах, гутах, чийг дарах, нойт оргих; сено сопрело под дождём өвс бороонд норж ялзарчээ.

СОПРИКАСАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., с кем-чем. 1. (хил) нийлэх, залгах; 2. хүрэх, хавирах, хүрэлцэх; 3. хавирах; нийлэх; наши интересы ни в чём не соприкасаются бидний эрх ашиг юугаар ч хавирдаггүй; 4. харилцах; соприкасаться с различными людьми янз бүрийн хүнтэй харилцах.

СОПРИКОСНОВЕНИЕ, -я, ср. 1. (хил) залгах, нийлэх; 2. хавиралдах, харгалдах; войти в соприкосновение с противником дайсантай хавиралдах; 3. харилцах, харилцаа, холбоо; у нас с ним нет никаких точек соприкосновения бид түүнтэй ямар ч холбоо байхгүй.

СОПРИКОСНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. хүрэлцэх, хавирах.

СОПРИЧАСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, чему (книжн.). холбогдол бүхий, хамаа бүхий.

СОПРОВОДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (офиц.). дагалт, сопроводительное письмо дагалт бичиг.

СОПРОВОДИТЬ, -ожу, -одишь; -ождённый (-ден, -дена); сов. хавсаргах; сопроводить заявление соответствующими документами өргөдөлд зохих баримт бичиг хавсаргах.

СОПРОВОЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хавсаргах; 2. хүргэх, дагах, дагалдах, бараа болох; сопроводить арестованных баривчлагдасдыг хүргэх; 3. дуугуулах, хавсаргах; сопроводжать пение музыкой дуу дуулахад хөгжим хавсаргах.

СОПРОВОЖДАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; несов., чем (книжн.). 1. зэрэгцэх, дагалдах; дождь сопровождался грозой бороотой зэрэгцэн тэнгэр дуугарав; 3. хавсаргах; некоторые места текста сопровождаются примечаниями эз бичгийн зарим газар тайлбар хавсаргана.

СОПРОВОЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. хүргэх, дагах, дагалдах, дагуулах, хавсаргах; в сопровождении друзей нөхдөө дагуулан; 2. хамтруулах; музыкальное сопровождение хөгжим хамтруулах.

СОПРОТИВЛЕНИЕ, -я, ср. 1. эсэргүүцэх, эсэргүүцэл; оказывать сопротивление врагу дайсанд эсэргүүцэл үзүүлэх, дайсныг эсэргүүцэх; 2. эсэргүүцэл; электрическое сопротивление цахилгаан эсэргүүцэл; ☆ по линии наименьшего сопротивления хялбарыг харж.

СОПРОТИВЛЯЕМОСТЬ, -и, ж. эсэргүүцэл, эсэргүүцэх чадал, эсэргүүцэх чанар; сопротивляемость организма болезням бие махбодын өвчин эсэргүүцэх чадал.

СОПРОТИВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов., кому-чему. эсэргүүцэх.

СОПРЯЖЁННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ена; с чем (книжн.), холбоотой, -тай (-тэй, -той.) байх; путь сопряжённый с опасностью аюултай зам.

СОПУТСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. дагах, дагалдах; сопутствовать в прогулке зугаацаар явахад дагах.

СОПУТСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. дагалдан гарах; сопутствующие обстоятельства дагалдан гарах учир байдал.

СОП, -а (-у), м. 1. хог, хог шороо; вымести сор из комнаты тасалгааны хогийг шүүрдэн гаргах; 2. дэмий юм, хэрэггүй юм; в его сочинениях много сор, түүний зохиолд хэрэггүй юм их бий; ☆ не выноси-сор из избы хүнд муугаа харуулахгүй байх.

СОРАЗМЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов. чт-чем, тааруулах, зохицуулах, тэнцүүлэх; соразмерить затраты с доходами зардлыг орлоготой тааруулах.

СОРАЗМЕРНО, нагет. тааруулан, зохицуулан.

СОРАЗМЕРНОСТЬ, -и, ж. хэмжээ таарах, хэмжээ зохицох.

СОРАЗМЕРНЫЙ -ая, -ое; -рен, -рна. хэмжээ таарсан, хэмжээ зохицох; траты, соразмерные заработку авах хөлтэй хэмжээ зохицох зардал, олонтойгоо зохицуулан зарах.

СОРАЗМЕРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. тааруулах, зохицуулах, тэнцүүлэх.

СОРАЗМЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. таарах, зохицох.

СОРАТНИК, -а, м. (высок.). хамт зүтгэгч.

СОРВАНЕЦ, -нца, м. (разг.). дүрсгүй хүүхэд, томоогүй жаал.

СОРВАТЬ I, -ву, -вёшь; -ал, -ала, -ало; сорванный; сов., что. 1. таслах, тас татах, зулгаах, хуулах, хуу татах; сорвать цветок цэцэг зулгаах; сорвать ветку мөчир тас татах; ветер сорвал шапку салх малгай хуу татав; 2. тайлах, гаргах; сорвать на ком-либо свой гнев уураа хүнд гаргав.

СОРВАТЬ II, -ву, -вёшь; -ал, -ала, -ало; сорванный; сов., что. тасалдуулах, саатуулах, эвдэх, алдагдуулах; сорвать занятия хичээл тасалдуулах.

СОРВАТЬСЯ I, -аюсь -вёшьясь; -ался, -алась -алось (и-алось); сов. 1. мултрах, алдуурах; дверь сорвалась с петель хаалга нугасаагаа мултрав; 2. босон харайх; сорваться с места суудлаасаа босон харайх; 3. унах; сорваться с вершины скалы кадны оройгоос унах; 4. үг алдах, санамсаргүй хэлчлэх; слово сорвалось с языка санамсаргүй үг хэлчлэв.

СОРВАТЬСЯ II, 1 и 2 л. не употр., -ается; -ался -алась, -алось; сов. тасалдах, эс бүтэх; дело сорвалось хэрэг эс бүтэв.

СОРВИГОЛОВА, -ы, вин. сорвиголову, м. и ж. (разг.). дөргүй амьтан, галзуу амьтан, галзуу тархи.

СОРГАНИЗОВАТЬ, -зую, -зуеть; сов., сорганизовать, -ую, -авшь; несов., кого-что. 1. эс

байгуулах, эмхлэн байгуулах, байгуулах; 2. зохион байгуулах, эмхлэх, явуулах, үзүүлэх; *хамт хэрэгдэх нэр үгийг үйл үгийн үйлдүүлэх хэв болгоно*; 3. зохион байгуулах, нэгтгэх; 4. эмхлэх, цэгцлэх, эмх журамтай болгох.

СОРЕВНОВАНИЕ, -я, ср. 1. уралдаан; социалистическое соревнование социалист уралдаан; вызвать на соревнование уралдаанд уриалах; 2. тэмцээн, уралдаан; спортивные соревнования спортын тэмцээн; соревнование в стрельбе буудлагын тэмцээн.

СОРЕВНОВАТЬСЯ, -нурьс-, -нуешься; несов., с кем. 1. уралдах; 2. тэмцэх, уралдах.

СОРИНКА, -и, ж. шороо, юм; **вынуть соринку** из глаза нүдэнд орсон юмыг авах.

СОРИТЬ, -рю-, -ришь; несов. 1. хог тарих, хог шороо болгох; сорить в комнате тасалгээнд хог шороо болгох; 2. үрэх; сорить деньгами мөнгө үрэх.

СОРНЫЙ, -ая, -ое. 1. хогийн, хог шороон; сорный ящик хогийн хайрцаг; 2. хог, ээрлэг; сорная трава хог өвс.

СОРНЯК, -а, м. хог ургамал, зэрлэг ургамал.

СОРОГА, -и, ж. мөнгөн сугас (*сагас*), ялаагана

СОРОДИЧ, -а, м. 1. хамаатан; 2. нэг нутгийн хүн

СОРОК, сорока, числит. дөч.

СОРОКА, -и, ж. шаазгай.

СОРОКАГРАДУСНЫЙ, -ая, -се. дөчин градусын; сорокаградусный мороз дөчин градусын хүйтэн.

СОРОКАЛЕТНИЕ, -я, ср. 1. дөчин жил; 2. дөчин жилийн ой.

СОРОКАЛЕТНИЙ, -яя, -ее. 1. дөчин жилийн; сорокалетняя годовщина дөчин жилийн ой; 2. дөчин насны, дөчин настай, дөчтэй; сорокалетний юбилей дөчин насны ой; сорокалетний мужчина дөчин настай хүн.

СОРОКОВОЙ, -ая, -ое. дөчдүгээр, дөчдөх, дөчин. дөчний.

СОРОКОНОЖКА, -и, ж. жаран хөлт.

СОРОКОПУТ, -а, м. хөхөл (*шувуу*), хөхийд, дунхай.

СОРОЧИЙ, -ья, -ье. шаазгайн; сорочьи яйца шаазгайн өндөг.

СОРОЧКА, -и, ж. цамц, хийлэг.

СОРТЬ, -а, мн. -а, -ов, м. зүйл, төрөл, зэрэг, -дугаар (*дүгээр*), табак первого сорта тэргүүн зэргийн тамхи; высший сорт дээд зэрэг; мука первого сорта нэгдүгээр гурил.

СОРТИМЕНТ, -а, м. зүйл бүр, төрөл бүр; сортимент листовой стали зүйл бүрийн гөлөм болд.

СОРТИРОВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ялгах; сортировальная машина ялгах машин.

СОРТИРОВАНИЕ, -я, ср. ялгах, ялгалт, дугаарлах, дугаарлалт.

СОРТИРОВАТЬ, -рую-, -руешь; сованный; несов., что. ялгах, дугаарлах; сортировать товар бараа дугаарлах.

СОРТИРОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -втся; несов. ялгахдаг, дугаарлахдаг, ялгах, дугаарлах.

СОРТИРОВАКА, -и, ж. 1. ялгах, дугаарлах, ялгалт, дугаарлалт; 2. ялгах машин, ялгуур машин.

СОРТИРОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. ялгах, дугаарлах; сортировочная машина ялгах машин; 2. сортировочная ялгах өртөө.

СОРТИРОВЩИК, -а, м. ялгагч.

СОРТИРОВЩИЦА, -ы, ж. ялгагч эмэгтэй.

СОРТНОСТЬ, -и, ж. (*спец.*) зэрэг дугаар; определение сортности семян үрийн зэрэг дугаарыг тодорхойлох.

СОРТНЫЙ, -ая, -ое. (*спец.*) дээд зэргийн, зэрэг дугаар сайтай, сайн чанарын; сортный товар зэрэг дугаар сайтай бараа.

СОРТОВОЙ, -ая, -ое. зэрэг эзлэх, зэрэгт орох, ялгамал, шилмэл; сортовое железо шилмэл төмөр, **СОРТОВЫСПЫТАНИЕ**, -я, ср. (*үрийн*) зэрэг дугаарыг шалгах, чанарыг тодорхойлох.

СОРТОВЫСПЫТАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. (*үрийн*) зэрэг дугаарыг шалгах, чанарыг тодорхойлох; сортоиспытательные участки (*үрийн*) зэрэг дугаарыг шалгах газар, чанарыг тодорхойлох газар.

СОСАТЬ, -су-, -сешь; *сосанный; несов., что.* 1. хөхөх, сорох, шимэх; сосать грудь матери эхийн хөх хөхөх; 2. шимэх, хүлхэх; сосать сахар чихэр шимэх; 3. сорох, татах, татуулах, соруулах; 4. эмэлэх, шаналах; тоска сосёт сердце гуниглаж, зүрх сэтгэл эмэлнэ; 5. харлах; под ложечкой сосёт доктор харлана.

СОСВАТАТЬ, -аю-, -аешь; сов. хадамнах, ураг болох.

СОСЕД, -а, мн. -и, -ей, -ям, м. айлын хүн, хөрш.

СОСЕДИТЬ, 1 л. ед. не употр., -ишь; *несов., с кем-чем (устар.)* айл суух, хөрш байх, саахалт суух, зэргэлдээ орших; Монголия соседит с СССР Монгол улс ЗСБНХУ-тай зэргэлдээ оршино.

СОСЕДКА, -и, ж. айлын эмэгтэй, хөрш эхнэр.

СОСЕДНИЙ, -яя, -ее. айл, хөрш, саахалт, зэргэлдээ; соседние страны зэргэлдээ улс орон; соседняя квартира хөрш байр.

СОСЕДСКИЙ, -ая, -ое. айлынхны, айлын, хөршийн, саахалтын, айл хунарын; соседские дети айлынхны хүүхдүүд.

СОСЕДСТВО, -а, ср. айл, саахалт, хөрш байх; жить по соседству айл суух.

СОСИСКА, -и, ж. зайдас.

СОСКА, -и, ж. хөхөлт, угж.

СОСКАБЛИВАТЬ, -аю-, -аешь; *несов.* хусах, харах.

СОСКАКИВАТЬ, -аю-, -аешь; *несов.* 1. буун харайх, үсрэн буух, дэвхрэх; 2. мултрах, мултран унах.

СОСКАЛЗЫВАТЬ, -аю-, -аешь; *несов.* 1. мулгарч унах, мултарч ойчих; 2. гулгаж буух, хальтран буух.

СОСКОБЛИТЬ, -облю-, -облишь (*и -облишь*); *-облennyй; сов., что.* хусах, харах; соскоблить старую краску со стены туурганы хуучин будгийг хусах.

СОСКОБЛИТЬСЯ, -лится; *сов.* хусагдах.

СОСКОЛЬЗНУТЬ, -ну-, -нётся; *сов.* 1. мултран унах, мултран ойчих; 2. гулгаж буух, хальтран буух.

СОСКОЧИТЬ, -очу-, -очишь; *сов.* 1. буун харайх, үсрэн буух, дэвхрэх; соскочить с края морин дээрээ үсрэн буух; 2. мултрах, мултран унах; дверь соскочила с петель хаалга нугаснаасаа мултран.

СОСКРЕБАТЬ, -аю-, -аешь; *несов.* **СОСКРЕСТИ**, -ребу-, -ребьшь; -рбб-, -ребла-, -ребьяный (-ян, -ена); *сов., что.* хусах, харах, арилгах.

СОСКУЧИТЬСЯ, -чусь-, -чишься; *сов.* уйдах, уйтгарлах, санах; соскучиться в одиночестве ганцаараа уйдах; соскучиться по отцу эцгийгээ санах, авьгаа санах.

СОСЛАГАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; *сослагательное* наклонение болзох төлөв.

СОСЛАТЬ, *сошлю-, сошлешь; сосланный; сов., кого (что).* цөлөх.

СОСЛАТЬСЯ, *сошлюсь, сошлешься; сов., на кого-что.* шалтаг заах, шалтаглах, иш татах, нэр барих; сослаться на болезнь өвчнөөр шалтаглах; сослаться на какую-либо книгу нэг номоос иш татах; сослаться на авторитетного учёного алдар хүндтэй эрдэмтний нэрийг барих.

СО'СЛЕПА и **СО'СЛЕПУ**, нареч. (разг.). хараа муутайдаа, сохортоо; **сослепу** натолкнуться на стену хараа муутайдаа туурга мөргөх.

СОСЛО'ВНЕ, -я, ср. язгуур, язгуур угсаа, угсаа, язгуур угсаа ялгаварлах, угсаа ялгаварлах; Великая Октябрьская социалистическая революция упряднила все сословия Октябрьный социалист их хувьсгал язгуур угсаа ялгаварлахыг устгасан юм.

СОСЛО'ВНЫЙ, -ая, -ое. язгуурын, язгуур угсааны, угсааны; **сословное неравенство** язгуур угсааны тэгш бус байдал.

СОСЛУЖИ'ВЕЦ, -вца, м. хамт алба хаагч.

СОСЛУЖИ'ТЬ, -ужу, -ужишь; сов.; **сослужить службу** тус болох, тус хүргэх.

СОСНА', -ы, мн. сосны, сосен, ж. нарс.

СОСНО'ВЫЙ, -ая, -ое. 1. нарсны, нарсан; **сосновые шишки** нарсны боргоцой; **сосновое масло** нарсны тос; **сосновые дрова** нарсан түлээ; 2. нарсан, нарснаас бүрдсэн; **сосновый бор** нарсан ой; 3. нарсан, нарсаар хийсэн; **сосновая мебель** нарсан тавил.

СОСНУ'ТЬ, -ну, -нѣшь; сов. (разг.). дугхийх, зүүрмэглэхийх; **соснуть часок** цагхан дугхийх, ганцан цаг дугхийх.

СОСНЯ'К, -а, м. нарсан ой.

СОСО'К, -ска, м. хөхний товч, (амьтны) хөх.

СОСРЕДОТО'ЧЕНИЕ, -я, ср. бөөгнөрүүлэх, хуралдуулах; **сосредоточение сил** хүчээ хуралдуулах.

СОСРЕДОТО'ЧЕННО, нареч. маш анхааралтай, анхаарлаа төвлөрүүлэн, шаргуу.

СОСРЕДОТО'ЧЕННОСТЬ, -и, ж. их анхааралтай (байх), шаргуу (байх).

СОСРЕДОТО'ЧЕННЫЙ, -ая, -ое; -чен, -ченна. 1. бөөгнөрсөн, хуралдсан, бөөгнөрүүлсэн, хуралдуулсан; **силы противника, сосредоточенные на правом фланге** дайсны баруун жигүүрт хуралдсан хүч; 2. маш анхааралтай, ширтсэн, төвлөрүүлсэн, нэг юманд хандуулсан; **сосредоточенный взгляд** маш анхааралтай харц; **сосредоточенное внимание** шаргуу анхаарал.

СОСРЕДОТО'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. бөөгнөрүүлэх, хуралдуулах; 2. төвлөрүүлэх, чиглүүлэх, хандуулах.

СОСРЕДОТО'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь -аешься; несов. 1. бөөгнөрөх, хуралдах; 2. төвлөрөх, чиглэх, хандах.

СОСРЕДОТО'ЧИТЬ, -чу, -чишь; -оченный; сов. 1. бөөгнөрүүлэх, хуралдуулах; **сосредоточить войска в пограничной зоне** хилийн бүсэнд цэрэг бөөгнөрүүлэх; 2. төвлөрүүлэх, чиглүүлэх, хандуулах; **сосредоточить внимание на чём-либо** юманд анхаарлаа төвлөрүүлэх.

СОСРЕДОТО'ЧИТЬСЯ, -чусь, -чишься; возвр. 1. бөөгнөрөх, хуралдах; 2. төвлөрөх, чиглэх, хандах; **вся его любовь сосредоточилась на ребёнке** хамаг кайр сэтгэл нь хүүхдэдээ ханджээ; 3. бодлоо төвлөрүүлэх, анхаарлаа төвлөрүүлэх; **шум мешал сосредоточиться** шуугиан анхаарлаа төвлөрүүлэхэд саад болов.

СОСТА'В, -а, м. 1. бүрэлдэхүүн; **классовый состав общества** нийгмийн ангийн бүрэлдэхүүн; **в составе комиссии** проишлои изменения комиссын бүрэлдэхүүнд өөрчлөлт оров; **словарный состав русского языка** орос хэлний үгсийн бүрэлдэхүүн; 2. найраг, найруулсан юм, найрлага, хөд, зай; **лекарственные составы** эмийн хөд, эмийн найрлага, найруулсан эм; **химический состав химийн найраг**; 3. бүрэлдэхүүн; **олон тооны дагавар**; **офицерский состав** офицерын бүрэлдэхүүн, офицерууд; 4. бүрэлдэхүүн; галт тэрэг; **подвижный состав** хөдлөх бүрэлдэхүүн; **пассажирский состав** суудлын галт тэрэг; ☆ **в составе** бүрэлдэхүүнтэй, бүрдсэн, -тай, (-тэй, -той); **комиссия в составе трех человек** гурван хүнээс

бүрдсэн комисси, гурван хүнтэй комисси; **состав пресупления** гэмт хэргийн бүрэлдэхүүн, үйлдсэн гэмт хэрэг.

СОСТАВИ'ТЕЛЬ, -я, м. эмхтгэгч, зохиогч, эмхлэгч; **составитель учебника** сурах бичиг зохиогч; **составитель поездов** галт тэрэг эмхлэгч.

СОСТА'ВИТЬ I, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. 1. эмхлэх, эвлүүлэх, угсрах; **составить два стола** хоёр ширээ зэрэгцүүлэн тавих; 2. найруулах; **составить лекарство** эм найруулах; 3. бүрдүүлэх, зохион байгуулах; **составить общество** нийгэмлэг бүрдүүлэх; 4. -тай (-тэй, -той) болох, буй болгох, байгуулах; **составить имущество** хөрөнгө хогшилтой болох; **составить библиотеку** номын сан байгуулах; 5. эмхтгэгч, боловсруулах, зохиох, хийх, бичих, тавих; **составить сюжет** статей өгүүллэйн эмхтгэл хийх; **составить проект** төсөл боловсруулах; **составить словарь** толь зохиох; 6. болох, хүрэх; **все эти расходы** составят не больше тысячи рублей энэ бүх зарлага мянган төгрөгөөс илүү болохгүй; 7. болох, төрөх; **составить мнение о ком-либо** хүний тухай бодол төрөх; 8. болох, байх; **составить затруднение** бэрхшээл болох.

СОСТА'ВИТЬ II, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. тавих, бөөгнүүлэн тавих; **составить кастрюлю** со стола сав суулгыг ширээн дээрээс бөөгнүүлэн авч тавих.

СОСТА'ВИТЬСЯ I и 2 л. не употр., -ится; сов. (книжн.). 1. байгуулагдах, буй болох, бүрэлдэх, бүрдэх; **составилась комиссия** комисси байгуулагдав; 2. цуглах, хуралдах, хуримтлах; **составилась значительная сумма денег** нэлээд их мөнгө хуримтлав; 3. төрөх, гарах; **составилось определенное мнение** тодорхой бодол төрөв.

СОСТАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. эмхтгэх, боловсруулах, зохиох, бичих; **составление учебника** сурах бичиг зохиох.

СОСТАВЛЯ'ТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. эмхлэх, эвлүүлэх, угсрах, зэрэгцүүлэн тавих; 2. найруулах; 3. бүрдүүлэх, зохион байгуулах; 4. -тай (-тэй, -той) болгох, буй болгох, байгуулах; 5. эмхтгэх, боловсруулах, зохиох, хийх, бичих; 6. болох, хүрэх; 7. болох, төрөх; 8. болох, байх.

СОСТАВЛЯ'ТЬ II, -яю, -яешь; несов. авч тавих, буулган тавих.

СОСТАВЛЯ'ТЬСЯ, -яется; несов. 1. байгуулагдах, буй болох, бүрэлдэх, бүрдэх; 2. цуглах, хуралдах, хуримтлах; 3. төрөх, гарах.

СОСТАВНО'Й, -ая, -ое. 1. эвлүүлэн хийсэн, хэдэн хэсгээс бүтсэн, эвхдэг; **составная лестница** эвхдэг шат; 2. бүрэлдэхүүний, найрлагын, (бүрэлдэхүүн, найрлагат) ордог; **составной элемент** химического соединения химийн нийлэлд ордог зүйл.

СОСТА'РИТЬ, -рю, -ришь; сов. өглүүлэх, хөгшрүүлэх, өвгөрүүлэх.

СОСТА'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. өглөх, хөгшрөх, өвгөрөх.

СОСТОЯ'НИЕ, -я, ср. 1. байдал; **состояние промышленности** үйлдвэрийн байдал; **состояние здоровья** биеийн байдал, биеийн эрүүд мэнд; **состояние погоды** тэнгэрийн байдал; 2. байх; **состояние** тоски гунигтай байх; 3. хөрөнгө, чадал чинээ; ☆ **быть в состоянии** чадалтай байх, чадах; **сейчас я не в состоянии** чигатъ одоо над юм унших чадал алга.

СОСТОЯ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. нотолгоо, үндэслэл, нотолгоотой эсэх; **проверить состоятельность теории** онол нь үндэслэлтэй эсэхийг шалгах; 2. чинээлэг байх, чадал чинээ, хөрөнгө чинээ.

СОСТОЯТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна*. 1. но тогтоотой, үндэслэлтэй; 2. чинээлэг, чадал чинээтэй, хөрөнгөтэй.

СОСТОЯТЬ, *-ою, -оишь; несов.* 1. бүрдэх, бүрэлдэх, бүрэлдэн тогтох; капиталистическое общество состоит из антагонистических классов капиталист нийгэм эсрэг тэсрэг ангиас бүрэлдэн тогтоно; 2. орших, байх; вот в чём состоит вся трудность хамар бэрх чухам үүнд оршино; 3. байх, хүлээх, хаах; состоять членом научного общества шинжлэх ухааны нийгэмлэгийн гишүүн байх; состоять в должности заведующего эрхлэгчийн тушаал хүлээх.

СОСТОЯТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -оится* сов. болох, -тай (*-тэй, -той*); лекция состоится в девять часов есөн цагт лекцитэй.

СОСТРАДАНИЕ, *-я, ср.* нигүүлсэх, энэрэх, өрөвдөх, нигүүлсэл, энэрэл, өрөвдөх сэтгэл; возбудить в ком-либо сострадание хүнд өрөвдөх сэтгэл төрүүлэх.

СОСТРАДАТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* нигүүлсэнгүй сэтгэл, энэрэнгүй (*байх*.)

СОСТРАДАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое, -лен, -льна*. нигүүлсэнгүй, энэрэнгүй, өр нимгэн, өрөвдөх сэтгэлтэй.

СОСТРИГАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хяргах, хайчлах. үс хайчлах.

СОСТРИТЬ, *-рю, -ришь; сов.* уран үг хэлэх.
СОСТРИЧЬ, *-игу, -ижшь, -игут; -иг, -игла; -иженный; сов.* что хяргах, хайчлах; **состричь волосы** үс хайчлах.

СОСТРОГАТЬ, *-аю, -аешь; -оганный; сов., что* карах, зорох.

СОСТРОГАТЬСЯ, *-ается, сов.* зорогдох.

СОСТРОИТЬ, *-ою, -оишь; -оенный сов.;* сооронить гожу нүүр амаа муруйлгах

СОСТРЯПАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; сов. 1. (хоол)* кийх, тогоо барих; **состряпать обед** хоол хийх; 2. кийгчээн болох, оромдох, аргацаах.

СОСТЯЗАНИЕ, *-я, ср.* тэмцээн, уралдаан, тэмцэх, уралдах; состязание в беге явган уралдах, явган уралдаан; конькобежные состязания тэшүүрийн тэмцээн, тэшүүрээр уралдах.

СОСТЯЗАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., с кем в чем.* тэмцэх, уралдах, тэмцэлдэх, булаалдах; **состязаться в плавании** сэлж уралдах; **состязаться в строумнии** цец булаалдах.

СОСУД I, *-а, м.* сав.

СОСУД II, *-а, м.* судас; **кровеносный сосуд** цусны судас.

СОСУДИСТЫЙ, *-ая, -ое.* судаст, судасны, судсан; **сосудистая оболочка глаза** нүдний судаст бүрхэвч; **сосудистое сплетение судсан** сүлжээ; **сосудистый жёлоб** судасны ховил.

СОСУЛЬКА, *-и, ж.* соёо, унжсан мөс, хонгорцог; **ледяная сосулька** соёо мөс, унжсан мөс.

СОСУН, *-а, м.* хөхүүл, эхийгээ хөхдөг, хөхнөөс гараагүй; **жеребёнок-сосун** эхийгээ хөхдөг унага.

СОСУЩЕСТВОВАНИЕ, *-я, ср.* хамт байх, зэрэгцэн орших; **мирное сосуществование** энх тайвнаар зэрэгцэн орших.

СОСУЩЕСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; несов. (книжн.)* хамт байх, зэрэгцэн орших.

СОСЧИТАТЬ, *-аю, -аешь; сов.* тоолох.

СОСЧИТАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; сов. 1.* тооцоо хийх, өр ширгүй болох; 2. өшөө авах.

СОСЧИТЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* тоолох.

СОСЧИТЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., с кем в чем.* 1. тооцоо хийх, өр ширгүй болох; 2. өшөө авах.

СОТВОРЕНИЕ, *-я, ср.* бүтээх, зохиох, бүтээлт.

СОТВОРИТЬ, *-рю, -ришь, -рѣнный (-ѣн, -ѣна)* сов. бүтээх, зохиох.

СОТКАТЬ, *-тку, -ткѣшь, сотканный; сов.* нэхэх.

СОТНИК, *-а, м.* зуутын дарга.

СОТНЯ, *-и, род. мн. -тен, ж. 1.* зуун; **сотня яиц** зуун өндөг; 2. зуун төгрөг; 3. сотни өдий төдий, хэдэн зуун; **сотнями** өдий төдийгөөр, хэдэн зуугаар, зуу зуугаар.

СОТОВЫЙ, *-ая, -ое.* сархинагийн; **сотовый мёд** сархинагийн бал.

СОТРУДНИК, *-а, м.* 1. ажилтан, албан хаагч; **научный сотрудник** эрдэм шинжилгээний ажилтан; 2. хамсан ажиллагч, туслагч.

СОТРУДНИЦА, *-ы, ж.* 1. ажилтан эмэгтэй, албан хаагч эмэгтэй; 2. хамсан ажиллагч эмэгтэй, туслагч эмэгтэй.

СОТРУДНИЧАТЬ, *-аю, -аешь, несов.* 1. хамтран ажиллах; **сотрудничать со всеми государствами** бүх улстай хамтран ажиллах; 2. ажиллах; **сотрудничать в газете** сонинд ажиллах, **соины** газар ажиллах.

СОТРУДНИЧЕСТВО, *-а, ср. 1. (хамтран)* ажиллах; **сотрудничество в журнале** сэтгүүлд ажиллах, сэтгүүлийн газар ажиллах; **сотрудничество с известным учёным** нэрт эрдэмтэнтэй хамтран ажиллах; 2. хамтран ажиллах, хамтын ажиллагаа; **сотрудничество стран социалистического лагеря** социалист лагерийн орнуудын хамтран ажиллах.

СОТРЯСАТЬ, *-аю, -аешь, несов.* донсолгох, доргиох, ганхуулах, найгуулах, хөдөлгөх.

СОТРЯСАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься, несов.* донслох, доргилох, ганхах, найгах, хөдлөх.

СОТРЯСЕНИЕ, *-я, ср.* донслох, доргих, ганхах, найгах, хөдлөх, донслолт, доргилт, ганхалт, найгалт, хөдлөлт; **сотрясение мозга** тархи хөдлөх, тархи унах.

СОТРЯСТИ, *-су, -сѣшь; -яс, -ясла; -ясѣнный (-ѣн -ѣна)* -ясиш, сов. что донсолгох, доргиох, ганхуулах, найгуулах, хөдөлгөх; **взрыв сотряс воздух** юм тэсэрч агаар донсолгов.

СОТРЯСТИСЬ, *-яусь, -ясѣшься, -ясса, -яслась; сов.* донслох, доргих, ганхах, найгах, хөдлөх.

СОТЫ, *-ов.* зөгийн сархинаг, уут; **вынимать соты** из улья зөгийн үүрнээс сархинагийг авах.

СОТЫЙ, *-ая, -ое.* зуудугаар, зуудахь, зуун, зууны; **пятьдесят три соты** зууны тавин гурав.

СОУС, *-а, (-у), м.* сүмс.

СОУСНИК, *-а, м.* сүмсийн сав.

СОУЧАСТВОВАТЬ, *-ствую, -ствуешь, несов.* в чѣм оролцох, эзлэх, хамсах, хамсааралцах.

СОУЧАСТНИЕ, *-я, ср. (офиц.)* оролцох, хамсах, оролцоо, оролцолт, хамааралцах; **соучастие в преступлении** гэмт хэрэгт оролцох.

СОУЧАСТНИК, *-а, м. (офиц.)* хамсаа, хамсаатан, хань хамсаа, оролцогч.

СОУЧАСТНИЦА, *-ы, ж.* хамсаатан эмэгтэй, хамсаа эхнэр.

СОУЧЕНИК, *-а, м., кого и чей (устар.)* хамт суралцагч, хамт суралцсан хүн.

СОФА, *-ы, мн.* софы, соф. софам. ж. софаа, өргөн зөөлөн диваан.

СОФИСТ, *-а, м. (книжн.).* софист, софизмыг баримтлагч.

СОФИЗМ, *-а, м. (книжн.).* софизм (*өнгөцхөн үгдэхэд өв мэт боловч, үнэндээ зориуд хуурмаг баримт хэрэглэн хийсэн дүгнэлт*).

СОФИСТИКА, *-и, ж.* хуурмаг баримт хэрэглэх.

СОФИСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* хуурмаг баримт хэрэглэсэн, хуурмаг баримт үндэслэсэн.

СОХА, *-и, мн.* сохи, сох, сохам, ж. модон вѣжис.

СОХАТЫЙ, *-ого, м.* хандгай.

СОХНУТЬ, -ну, -нешь; *сох* (и *сохнул*); *сохла*; *несов.* 1. хатах, эврэх, эгших; *бельё сохнет* дотуур *кувчас хатаж байна*; 2. гандах, хагдрах; *трава сохнет* ногоо гандаж байна; 3. хагах, хатагнрах; *сохнуть* от тоски гуниглаж хатагнрах.

СОХРАНЕ'НИЕ, -я, *ср.* хамгаалах, сахиу, хадгалах; *сохранение мира* энх тайвныг сахиу.

СОХРАНИ'ТЬ, -ню, -нишь, -нённый (-ён, -ена); *сов.* 1. гамнах, нөөх, хадгалах, үлдээх; *сохранить имущество* эд хөрөнгөө хадгалах, нөөх; 2. хамгаалах, сахиу; *сохранить спокойствие* амгалан байдлыг сахиу; 3. (хэвээр) үлдээх, нөөх; *сохранить хорошие обывай сайн заншил хэвээр үлдээх.*

СОХРАНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишья, *сов.* 1. хэвээр үлдэх, хэвээр байх; *дом хорошо сохранился* байшин сайн хэвээр байна; 2. хадгалагдах, үлдэх; *память о Ленине сохраняется в веках* Лениний дурсгал үеийн үед хадгалагдана; 3. яригаараа байх; *несмотря на свои шестьдесят лет, он хорошо сохранился* жар дурсан Соловч яригаараа байна.

СОХРА'НОСТЬ, -и, *ж.* 1. бүтэн байлгах, хэвээр хадгалах; 2. гэмтэлгүй байлгах; *сохранность продуктов* идэвхийн вуйлийг гэмтэлгүй байлгах.

СОХРА'ННЫЙ, -ая, -се, -анен, -анна. 1. нууц; *спрятать в сохранном месте нууц газар* хадгалах; 2. бүтэн байлгах, хадгалах; *сохранная расписка* хадгалсны баримт.

СОХРА'НЯ'ТЬ, -яю, -яешь *несов.* 1. гамнах, нөөх, хадгалах, үлдээх; 2. хамгаалах, сахиу; 3. хэвээр үлдээх, нөөх.

СОХРА'НЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься, *несов.* 1. хэвээр үлдэх, хэвээр байх, 2. хадгалагдах, үлдэх; 3. яригаараа байх.

СОЦВЕ'ТИЕ, -я, *ср.* баг цэцэг.

СОЦДО'ГОВОР, -а, *м.* (договор о социалистическом соревновании) социалист уралдааны гэрээ.

СОЦИА'Л-ДЕМОКРА'Т, -а, *м.* социал-демократ (социал-демократ намын гишүүн).

СОЦИА'Л-ДЕМОКРАТИ'ЗМ, -а, *м.* социал-демократизм.

СОЦИА'Л-ДЕМОКРАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. социал-демократ.

СОЦИА'Л-ДЕМОКРА'ТИЯ, -и, *ж.* социал, демократ.

СОЦИАЛИЗА'ЦИЯ, -и, *ж.* нийгэмчлэх, нийгэмчлэл.

СОЦИАЛИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь, -анный; *сов. и несов.* что. нийгэмчлэх, нийгмийн өмч болгох.

СОЦИАЛИЗИ'РОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -руется; *сов. и несов.* 1. нийгмийн болгох; 2. нийгэмчлэгдэх.

СОЦИАЛИ'ЗМ, -а, *м.* социализм, нийгэм журам; социализм—первая фаза коммунизма социализм бол коммунизмын анхдугаар шат мөн; построение социализма—социализм байгуулах; победа социализма социализмын ялалт, нийгэм журам ялах; *научный социализм* шинжлэх ухааны социализм.

СОЦИАЛИ'СТ, -а, *м.* социалист, нийгэм журамтан (социализмыг баримтлагч; социалист намын гишүүн).

СОЦИАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. социалист, нийгэм журамт, социализмын, нийгэм журмын; социалистическое строительство социалист байгуулалт, нийгэм журмын байгуулалт; социалистическое государство социалист улс, нийгэм журамт гүрэн; социалистическая революция социалист хувьсгал; социалистическое соревнование социалист уралдаан; социалистическое хозяйство социалист аж ахуй.

СОЦИАЛИ'СТ-РЕВОЛЮЦИОНЕ'Р, социалиста-революционера, *м.* социалист-хувьсгалч (народникийн бүлгүүдээс бүрэлдсэн, марксизмд эрс харш, жинж хөрөнгөтөн нударгаан намын гишүүн, энэ нам

хувьсгалын эсэргүү ажилд оролцон, Зөвлөлт засгийг эсэргүүцэн тэмцэж байв).

СОЦИА'ЛЬНО, нареч. нийгэмд, нийгмийн талаар; *социально чуждый элемент* нийгэмд харш этгээд.

СОЦИАЛЬНО-БЫТОВО'Й, -ая, -ое. нийгэм аж байдлын, нийгэм ахуй байдлын; *социально-бытовые условия* нийгэм аж байдлын нөхцөл.

СОЦИАЛЬНООПАС'НЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. нийгэмд аюултай; *социальноопасный преступник* нийгэмд аюултай хэрэгтэн.

СОЦИА'ЛЬНО-ПОЛИТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. нийгэм улс төрийн; *социально-политические отношения* нийгэм улс төрийн харьцаа.

СОЦИА'ЛЬНО-ЭКОНОМИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. нийгэм эдийн засгийн; *социально-экономические науки* нийгэм эдийн засгийн шинжлэх ухаан.

СОЦИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. нийгмийн; *социальное происхождение* нийгмийн гарал; *социальное положение* нийгмийн байдал; *социальное обеспечение* нийгмийн хайгэмж.

СОЦИС'ЛОГ, -а, *м.* нийгэм судлагч.

СОЦИОЛО'ГИЯ, -и, *ж.* нийгэм судлал.

СОЦСОРЕВНОВА'НИЕ, -я, *ср.* (социалистическое соревнование) социалист уралдаан.

СОЦСТРА'Х, -а, *м.* (социальное страхование) нийгмийн даатгал.

СОЧЕТА'НИЕ, -я, *ср.* 1. хослуулах, холбох; *сочетание теории с практикой* онолыг практиктай холбох; 2. нийлэх, зохицох, тохиолдох; *красивое сочетание цветов* олон өнгө сайхан зохицох; *сочетание звуков* авиа нийлэх.

СОЧЕТА'ТЬ, -аю, -аешь, *сов. и несов.* что с чем. хослох, холбох, агуулах; *сочетать в себе* разнообразие способности олон янзын авьяас биедээ агуулах.

СОЧЕТА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов. и несов.* 1. нийлэх, хослох; *ум в нём сочетался с храбростью* ухаан, эрэлхэг зориг хосолсон хүн; 2. нийцэх; *зохицох, найралдах, найрах*; *у него слова сочетаются с делом* үг ажил хоёр нь нийцдэг хүн; 3. нийлэх, гэрлэх.

СОЧИНЕ'НИЕ, -я; *ср.* 1. зохиох, зохиол бичих; *заниматься сочинением стихов* шүлэг зохиох; 2. зохиол; *собрание сочинений* зохиолын эмхтгэл, сүмбүм; 3. зохион бичих (ажил); *классное сочинение* ангийн зохион бичих ажил; 4. энгийн нийлэх, зэрэгцэн нийлэх, зэрэгцэх; *сочинение и подчинение* преложенин өгүүлдэрүүдийн зэрэгцэх ба хавсрах.

СОЧИНИ'ТЕЛЬ, -я, *м.* 1. зохиогч; 2. санаагаараа зохиогч, зохиогоод хэлэгч; *сочинитель* небылиц худал үг санаагаараа зохиогч.

СОЧИНИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зэрэгцсэн; *сочинительные союзы* зэрэгцсэн холбоос үг.

СОЧИНИ'ТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* 1. зохиох, зохиолчийн үг; 2. санаагаараа зохиох, зохиогоод хэлэх.

СОЧИНИ'ТЬ, -ню, -нишь, -нённый (-ён, -ена); *сов.* что (разг.). **СОЧИ'НЯ'ТЬ**, -яю, -яешь, *несов.* 1. зохиох, найруулах, бичих; *сочинить стихотворение* шүлэг зохиох; 2. санаагаараа зохиох, зохиогоод хэлэх.

СОЧИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *несов.* нэвчих, шүүрэх, дуслах; *кровь сочится из раны* шархнаас цус дуслална; *рана сочится кровью* шархнаас цус шүүрнэ.

СОЧЛЕНЕ'НИЕ, -я, *ср.* үе, хэсэглэл.

СОЧЛЕНИ'ТЬ, -ню, -нишь, -нённый (-ён, -ена); *сов.* что (книжн.). залгах, нийлүүлэх.

СОЧЛЕНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* залгах, нийлүүлэх.

СОЧ'НОСТЬ, -и, *ж.* 1. шүүстэй (байх), шинтэй (байх); *сочность* дыми шүүстэй амтат гуа; 2. онч-

той (байх), хурц (байх); сочность стиля найруулга хурц байх; 3. сонсголонтгой (байх); сочность бас сонсголонтгой аргил хоолой.

СОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. 1. шүүстэй, шүүслэг, шингэй; сочное яблоко шүүслэг алим; 2. хурц год, гялалзсан; сочные краски хурц год будаг; 3. ончтой, хурц; сочное выражение ончтой хэллэг; 4. сонсголонтгой; сочный голос сонсголонтгой хоолой.

СОЧТЕННЫЙ, -ая, -се; дни его сочтены өдрөө хүлээж байна, цаг нь болсон.

СОЧУВСТВЕННО, нареч. 1. өрөвдөн, хайрлан; 2. ойшоон, галархан; сочувственно улынуться талархан инээмсэглэх.

СОЧУВСТВЕННЫЙ, -ая, -се; -ен, -енна. 1. өрөвдөнгүй, хөөрхийлсөн, хайрласан; 2. ойшоонгүй, даган баяссан, талархсан; сочувственный отзыв ойшоосон үнээлт.

СОЧУВСТВЕННЕ, -я, ср. 1. өрөвдөх, хөөрхийлэх, хайрлах, өрөвч сэтгэл; выражать своё сочувствие өрөвдсөнийгөө илэрхийлэх, хөөрхийлэх; 2. ойшоох, даган баясах, талархах, ойшооц, талархалт; наше предложение вызвало общее сочувствие бидний саналыг бүгд ойшоов.

СОЧУВСТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; несов., кому-чему. 1. өрөвдөх, хөөрхийлэх, хайрлах; сочувствовать чужому горю гасланд нэрвэгдсэн хүнийг өрөвдөх; 2. ойшоох, даган баясах, талархах; сочувствовать чьему-либо мнению хүний саналыг ойшоох.

СОЧУВСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее. ойшоогч, даган баясагч, талархагч.

СОШКА, -и, ж. (бууны) хөл; ☆ мелкая сошка өчүүхэн хун, шальгүй амьтан.

СОШНИК, -а, м. анжисны хошуу.

СОЩУРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. анилгах, онилгох, жийтайлгах.

СОЩУРИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. анийх, ониих, жийтайх.

СОЮЗ, I, -а, м. 1. холбоо; союз рабочих и крестьян ажилчин тариачин хоёрын холбоо; 2. холбоот улс; Союз Советских Социалистических Республик Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журалт) Бүгд Найрамдах Холбоот Улс; 2. эвлэл; Революционный Союз Молодёжи Хувьсгалт Залуучуудын Эвлэл; 4. холбоо, эвцэл; военный союз цэргийн холбоо; заключить союз холбоо байгуулах; ☆ в союзе с кем-либо хунтэй эвсэн, нийлэн.

СОЮЗ, II, -а, м. холбоос үг.

СОЮЗКА, -и, ж. (спец.). (гутлын) хоншоор, зулаг.

СОЮЗНИК, -а, м. **СОЮЗНИЦА**, -ы, ж. холбоотон.

СОЮЗНИЧЕСКИЙ -ая, -ое. холбоотны.

СОЮЗНО-РЕСПУБЛИКАНСКИЙ, -ая, -ое (офиц.) холбооны бүгд найрамдах улсын; союзно-республиканское министерство холбооны бүгд найрамдах улсын яам.

СОЮЗНЫЙ I, -ая, -ое. 1. холбооны; союзная республика холбооны бүгд найрамдах улс; 2. үйлдвэрчний эвлэлийн; профсоюзный билет үйлдвэрчний эвлэлийн батлах; 3. холбооны, эвцлийн, холбоо байгуулсан; союзный договор холбооны гэрээ, холбоо байгуулсан гэрээ.

СОЮЗНЫЙ II, -ая, -ое. холбоос үгтэй;

СОЯ, -и, ж. буурцгана, шар буурцаг, буурцаг.

СПАД, -а, м. буурах, татрах, татах; спад весенних вод хавар ус татрах.

СПАДАТЬ, -ает; несов. буурах, татрах, татах.

СПАЗМА, -ы, ж. булчин татах, мушгих, булчин таталт; спазмы в желудке ходоодны булчин татах

СПАЗМАТИЧЕСКИЙ -ая, -ое. булчин гатах, булчин тагалтын.

СПАИВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. уулгах; 2. архиинд оруулах, архиин болгох.

СПАИВАТЬ, II, -аю, -аешь; несов. 1. гагнах; 2. гагнах, барилдлагатай болгох, бат нэгтгэх, нягтруулах.

СПАИВАТЬСЯ, -ается; несов. 1. гагнагдах; 2. барилдлагатай болох, бат нэгдэх, гагнагдах.

СПАЙКА, -а, ж. 1. гагнах; 2. гагнаас, гагнуурч. 3. наалдах, барилдах; 4. барилдлага, нягт холбоо.

СПАЙЩИК, -а, м. гагнуурчин.

СПАЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов. хуйхлах, түлэх, шатаах.

СПАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. унтах, нойрсох, унлагчин; спальный вагон унтах вагон; спальная комната унтах өрөө; спальный мешок унтах уут.

СПАЛЬНЯ, -и, род. мн. -лен, ж. 1. унтах өрөө, нойрсох тасалгаа, нойрсох танхим; 2. унтах өрөөний тавил.

СПАНЬЕ, -я, ср. унтах.

СПАРЕННЫЙ, -ая, -се; -рен, -рена, -рено. 1. холсолсон, холбосон, зэрэглэсэн; 2. нийлүүлсэн, хээлгүүлсэн.

СПАРИВАНИЕ, -я, ср. 1. хослох, хослуулах, холсох, нийлүүлэх; 2. нийлүүлэх, хээлтүүлэх, нийлүүлэг, хээлтүүлэг.

СПАРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **СПАРИТЬ**, -рю, -ришь; -ренный сов. 1. хослох, холбох, зэрэглэх, нийлүүлэх; 2. нийлүүлэх, хээлтүүлэх, гишгүүлэх.

СПАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов. нийлэх, гишгэх.

СПАРТАКИАДА, -ы, ж. спартакиад, наадам.

СПАРТАНЕЦ, -нца, м. 1. спарт хүн; 2. хатуужил, тэвчээртэй хүн.

СПАРТАНСКИЙ, -ая, -ое. хатуу, хатуужил, тэвчээртэй; спартанское воспитание хатуу хүмүүжил.

СПАРХИВАТЬ, -ает; несов. нисэх, нисэн олох; үр хийтэл нисэх.

СПАРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. ханзлах.

СПАСАНИЕ, -я, ср. аврах.

СПАСАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. аврах; спасательный круг аврах цагариг.

СПАСАТЬ, -аю, -аешь; несов. аврах, ангижруулах, хэтрүүлэх, гэтэлгэх.

СПАСАТЬСЯ -аюсь, -аешься; несов. от кого-что. 1. амь гарах, амна аврах, ангижрах, хэлтрэх, гэтэлх. 2. аврагдах.

СПАСЕНИЕ, -я, ср. аврах, аврал, ангижруулах, гэтэлгэх; спасение имущества от огня эд хогшлыг галаас аврах.

СПАСИБО, I. частица. баярлалаа, гялайлаа, ачтай боллоо; спасибо вам танд баярлалаа; 2. частица. баярлах талархах; спасибо товарищам за по мощь нехдийн тусалсанд талархъя; 3. в знач. суц. спасибо, род. (прост.). -а, ср. талархал, талархах, баярлалаа гэх; спасибо не сказал талархлын үг, ч хэлсэнгүй, баярлалаа ч гэж хэлсэнгүй.

СПАСИТЕЛЬ -я, м. аврагч, гэтэлгэгч.

СПАСИТЕЛЬНЫЙ, -ая -ов; -лен, -льна, аврах, ангижруулах, гэтэлгэх; спасительное средство аврах арга.

СПАСОВАТЬ, -ую, -уешь; сов. 1. больё гэх, болих, байх; 2. худчийх, шантрах; спасовать перед трудностями бэрхшээлээс шантрах.

СПАСТИ, -су, -сешь; спас, спасла; -сённый (-ён, -ена); спасши; сов. кого-что. аврах, ангижруулах,

халтрүүлэх, гэтэлгэх; спасти кому-либо жизнь хүний амь аврах.

СПАСТИТЬСЯ, -сусь, -сёшься; *спасся, спаслась; сов.*, от кого-чего, амь гарах, амна аврах, ангижрах, хэлтрэх, гэтлэх; спасти от смерти үхлээс ангижрах, үхлээс гэтлэх.

СПАСТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ёт; *спал; сов.* буурах, багасах, татрах, татах; жара спала халуун буурав; вода в реке спала голын ус татрав.

СПАТЬ, сплю, спишь, спал, спала, спало; *несов.* 1. унтах, нойрсох; ему хочется спать түүний нойр күрч байна; уложить спать унтуулах; спать мёртвым сном үхширтэл унтах; 2. ноомойн суух; надо было не спать, а действовать ноомойн суухгүй, ажиллах хэрэгтэй байсан юм; ☆ спать вечным сном мөнх нойрсох.

СПАТЬСЯ, *безл, несов.*: нойр хүрэх; не спится нойр хүрэхгүй байна.

СПАЯННОСТЬ, -и, *ж.* барилдлага, бат нэгдэл, нягт холбоо; спаянность коллектива хамт олны бат нэгдэл.

СПАЯТЬ, -яю, -яешь; *спаянный; сов.* 1. гагнах; 2. гагнах, барилдлагатай болгох, бат нэгтгэх, нягт холбох; спаять коллектив крепкой дисциплиной хамт олныг хатуу сахилгаар бат нэгтгэх.

СПАЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -яется; *сов.* 1. гагнагдах; 2. барилдлагатай болох, бат нэгдэх, гагнагдах; спаяться единым фронтом против врагов мира өнх тайвны дайсныг эсэргүүцэн нэгэн фронтод бат нэгдэх.

СПЕВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. хөг нийлүүлэх, хоолой нийлэх; 2. учраа ололцох.

СПЕВКА, -и, *ж.* дууны давтлага, дуу сургуулилах.

СПЕКТАКЛЬ, -я, *м.* ший, жүжиг; ставить спектакль ший гаргах, жүжиг тавих.

СПЕКТР, -а, *м.* солонго; спектр водорода устөрөгчийн солонго.

СПЕКТРОСКОП, -а, *м.* солонгын дуран.

СПЕКУЛИРОВАНИЕ, -я, *ср.* дамлах, панзлах.

СПЕКУЛИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *несов.* 1. дамлах, панзлах, дам худалдаалах, панз хийх, дам наймаалах; 2. хожих гэх, ашиг хонжоо харах, ашиглах.

СПЕКУЛЯНТ, -а, *м.* дамын худалдаачин, панзчин, дамын наймаачин.

СПЕКУЛЯНТКА, -и, *ж.* дамын худалдаачин эхнэр, панзчин эм.

СПЕКУЛЯНТСКИЙ, -ая, -ое, дамын худалдаачны, панзчины, дамын наймаачны.

СПЕКУЛЯТИВНЫЙ, -ая, -ое. дамын худалдааны, панзын, дам наймаачны; спекулятивные цены дамын худалдааны үнэ.

СПЕКУЛЯЦИЯ, -и, *ж.* 1. дамын худалдаа, панз, дамын наймаа; 2. хожих гэх, ашиг хонжоо харах, ашиглах; спекуляция на чьих-либо затруднениях хүний бэрхшээлээс хонжих гэх, хүний бэрхшээлийг ашиглах.

СПЕЛЕНАТЬ, -аю, -аешь; -ёнатый; *сов.* манцуйлах, өлгийдөх.

СПЕЛОСТЬ, -и, *ж.* болох, боловсрох, идээтэй болох; спелость ягод жимсгэнэ болох.

СПЕЛЫЙ, -ая, -ое; *спел, спела, спело.* болсон, боловсорсон, идээтэй болсон; спелое яблоко болсон ялим.

СПЕРВА, нареч. (прост.). эхлээд, урьдаар, анх.

СПЕРЕДИ, нареч. 1. урьдаас, өмнөөс, урд талаас, өмнө этгээдээс, өврөөс; 2. урд, өмнө, урд талд, өм-

нө этгээдэд; сесть спереди кого-либо хүнн үрд суух.

СПЕРЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., сопрет, спёр, спёрла; *спёртый сов.*, что (прост.) бөглөрөх, бүтэх; дыхание спёрло амьсгал бөглөрөв.

СПЕРМА, -ы, *ж.* (спец.): дусал, салай.

СПЕРМАТОЗОИД, -а, *м.* (спец.). сперматозоид, эрэгчин үр.

СПЁРТЫЙ, -ая, -ое; *спёрт (разг)* бүгчим, бачим; спёртый воздух бүгчим агаар.

СПЕСИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. омогтой, омгорхог, ихэрхэг, дээрэлхэг, аархуу, спесивый человек омогтой хүн.

СПЕСЬ, -и, *ж.* омог, ихэрхэг зан, дээрэлхэх, ааг; сбить спесь с кого-либо омгийг нь дарах.

СПЕТЬ А спю, сподшь *сов.* (дуу) дуулах; -спеть песню дуу дуулах.

СПЕТЬ И, 1 и 2 л. не употр., -еет; *несов.* болох, боловсрох, идээлэх.

СПЕТЬСЯ, спюсь, сподшься; *сов.* 1. хөг нийлүүлэх, хоолой нийлэх; 2. учраа ололцох.

СПЕХ, -а, (-у), *м.*; не к спеху яарах явдалгүй, яарах хэрэггүй.

СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ, -и, *ж.* 1. мэргэжүүлэх, мэргэжүүлэл; 2. мэргэжлийн чиглэл, тусгай зориулах, ангилал; специализация поездов галт тэрэгний ангилал.

СПЕЦИАЛИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов.* 1. мэргэжүүлэх, мэргэжилтэй болгох, мэргэжил эзэмшүүлэх; специализировать студентов оюутныг мэргэжүүлэх, мэргэжилтэй болгох; 2. мэргэжлийн чиглэлтэй болгох, тусгай зориулах, ангилах; специализировать предприятие үйлдвэрийг мэргэжлийн чиглэлтэй болгох; специализировать магазины дэлгүүрүүдийг чиглэлтэй болгох.

СПЕЦИАЛИЗИРОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; *сов. и несов.* в чем, на чем и по чему. мэргэжих, мэргэжилтэй болох, мэргэжил эзэмших; специализироваться по литейному делу цутгах ажилд мэргэжих.

СПЕЦИАЛИСТ, -а, *м.* мэргэжилтэн, мэргэжилтэй хүн.

СПЕЦИАЛИСТКА, -и, *ж.* мэргэжилтэн эмэгтэй, мэргэжилтэн бүсгүй, мэргэжилтэй эхнэр.

СПЕЦИАЛЬНО, нареч. 1. явцуу мэргэжлээр, тусгайлан, тусгай, онцгойлон; книга написана специально хэтэрхий явцуу мэргэжлээр бичсэн ном; 2. зориуд хэрэг болгож; я пришёл специально для того, чтобы поговорить с вами би тантай ярилцахын тул зориуд ирлээ.

СПЕЦИАЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* (тусгай) мэргэжил; работать по специальности мэргэжлээр ажиллах; инженеры разных специальностей янз бүрийн мэргэжлийн инженер.

СПЕЦИАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. тусгай, тусгай зориулсан, тусгай хэрэгцээний; специальный корреспондент тусгай сурвалжлагч; 2. тусгай, онцгой, тусгай мэргэжлийн; специальное образование тусгай боловсрол.

СПЕЦИИ, (специя), -и, *ж.* (разг.). халуун ногоо, таван халуун.

СПЕЦИФИКА, -и, *ж.* өвөрмөц онцлог, өвөрмөц чанар; специфика научной работы эрдэм шинжилгээний ажлын өвөрмөц онцлог.

СПЕЦИФИКАЦИЯ, -и, *ж.* (книжн.). өвөрмөц онцлогийн тодорхойлолт, өвөрмөц онцлогийн цэс, (өвөрмөц онцлогийг) тодорхойлон жагсаах.

СПЕЦИФИЦИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *сов. и несов.* (өвөрмөц онцлогийг) тодорхойлон жагсаах.

СПЕЦИФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өвөрмөц; специфический запах лекарства эмийн өвөрмөц үнэр.

СПЕЦИФИЧНОСТЬ, -и, ж. өвөрмөц чанартай (байх), өвөрмөц (байх).

СПЕЦИФИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. өвөрмөц.

СПЕЦО'ВКА, -и, ж. (разг.), **СПЕЦОДЕ'ЖДА**, -ы, ж. ажлын хувцас, тусгай хувцас.

СПЕЧЬ, -ку, -чѣшь, сов., что (спец.). болгох, барих.

СПЕ'ЧЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., *спечѣтся, спекутся; спѣкся, спеклась; сов.* 1. болох; 2. бүлэнтэх, нөжрөх; *кровь спеклась сгустком* цус нөжрөв; 3. бөөгнөрөх, бөөн болох.

СПЕ'ШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. явгалуулах, мориноос буулгах.

СПЕ'ШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. явгалах, мориноос буух.

СПЕ'ШИТЬ, -шу, -шишь, -шенный; сов. кого (что). явгалуулах, мориноос буулгах.

СПЕШИ'ТЬ, -шу, -шишь; несов. 1. яарах, хурдлах, түргэлэх, шамдах, тэвдэх, адгах; *делать что-либо не спеша* яаралгүй хийх; 2. түрүүлэх; *часы спешат энэ цаг түрүүлж байна.*

СПЕШИТЬСЯ, -шусь, -шишься; сов. явгалах, мориноос буух.

СПЕ'ШКА, -и, ж. (разг.). яарах, хурдлах, шамдах, тэвдэх, адгах; *в спешке* яарахдаа.

СПЕ'ШНО, нареч. яаран, яаралтай, бачим, шамдан, хурдан; *спешно доставить* яаралтай хүргэх, шамдан авчрах.

СПЕ'ШНОСТЬ, -и, ж. яаралтай (байх), яаруу хэрэг; *в случае спешности* яаруу хэрэг гарвал.

СПЕ'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна. яаралтай, яаруу, шамдалтай, бачим; *спешное дело* яаралтай хэрэг.

СПИВА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. архичин болох, архинд орох.

СПИДО'МЕТР, -а, м. хурд хэмжүүр.

СПИ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **СПИЛИ'ТЬ**, *спиллю, спилишь; спиленный; сов., что.* көрөөдөх, огтлох, тайрах; *спилить дерево* мод хөрөөдөх.

СПИНА', -ы, вин, *спину, мн. спины, спин, спинок, ж.* нуруу, ар; *стоять спиной* буруу харан зогсох; *лежать на спине* өөдөө харан хэвтэх; *за спиной* араар нь, далд; ☆ *гнуть спину перед кем-либо* хүнийг царайчлах; *на собственной спине испытать что-либо* юмыг биеэрээ үзэх.

СПИ'НКА, -и, ж. 1. нуруу, нуруунцар; 2. гүшлэг.

СПИННОЙ', -ая, -се, нурууны; спинной мозг нураг; спинной хребет нуруу.

СПИРА'ЛЬ, -и, ж. эргүүлэг, мушгна.

СПИРА'ЛЬНЫЙ, -ае, -ое. эргүүлэг, мушгна; спиральная лестница эргүүлэг шат.

СПИРИТУАЛИ'ЗМ, -а, м. спиритуализм (*бодисыг бий, сүнс санааг жинхэнэ бодитой вүйл гэж үздэг, шинжлэх ухаанд харш сургаал*).

СПИРИТУАЛИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. спиритуалист.

СПИРТ, -а, (=у), м. охь, спирт; *винный спирт* дарсны охь; *нашатырный спирт* навшийн охь, уусгамал шүвтэр.

СПИРТНО'Й, -ая, -ое. 1. охийн, спиртийн; *спиртной запах* охийн үнэр, спиртийн үнэр; 2. охьтой, спирттэй, охиор хийсэн, спиртээр хийсэн; *спиртные напитки* архи дарс; 3. охийн, спиртийн; *спиртного завода* охийн үйлдвэр; *спиртийн үйлдвэр*; 4. спиртное архи дарс, дарс, архи.

СПИРТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; несов., *кого-что*, охь шингээх, спиртлэх,

СПИРТО'ВКА, -и, ж. охийн дэн, спиртийн дэн.

СПИСА'ТЬ, *спишу, спишешь; списанный; сов.* 1. хуулах, сийрүүлэх, буулгах; *списать стихи* даяа намтай шүлгийг мартахгүйн тул хуулж авах; 2. харж зурах; *списать копию с картины* зураг харж зурах; 3. хуулан бичих, харж бичих; *списать диктовку у товарища* цээж бичгийг нөхрөөсөө харж бичих; 4. үлгэр болгон бичих; *герой пьесы* списан с живого лица бодит хүнийг үлгэр болгож жүжгийн баатрыг бичжээ; 5. зарлага болгох, данснаас хасах, данснаас тайлах; *списать задолженность* өрийг нь зарлага болгох.

СПИСА'ТЬСЯ, *спишусь, спишешься; сов.* захидлаар харилцах.

СПИ'СОК, -ска, м. 1. хуулбар; древнейшие списки летописи он дараалсан бичгийн нэн эртний хуулбар; 2. жагсаалт, цэс, данс; *списки избирателей* сонсогчдын цэс; *список книг* номын данс; *именной список* нэрийн цэс; жагсаалт; 3. бүртгэл; *трудовой список* бүртгэл.

СПИ'СЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хуулах, сийрүүлэх, буулгах; 2. харж зурах; 3. хуулан бичих, харж бичих; 4. үлгэр болгон бичих; 5. зарлага болгох, данснаас хасах, данснаас тайлах.

СПИ'СЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. захидлаар харилцах.

СПИТО'Й, -ая, -ое (разг.). шингэн, шаар чанасан; *спитой чай* шингэн цай, чанасан шаар.

СПИ'ТЬСЯ, *спьюсь, спьешься; -ился, -илась; спейся; сов.* архинд орох, архичин болох.

СПИ'ХИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **СПИХНУ'ТЬ**, -ну, -нешь; *спихнутый; сов.* түлхчихэх, түлхэж унагах; *спихнуть в яму* нүх рүү түлхэж унагах.

СПИ'ЦА, -ы, ж. 1. зүү; 2. хигээс; ☆ *последняя спица в колеснице* ар жавдангийн хүн.

СПИЧ, -а, м. (книжн.). дугарааны үг.

СПИ'ЧЕЧНЫЙ, -ая, -ое. чүдэнзний; *спичечная коробка* чүдэнзний хайрцаг; *спичечная фабрика* чүдэнзний үйлдвэр.

СПИ'ЧКА, -и, ж. чүдэнз, зуруул; *коробка спичек* хайрцаг чүдэнз; *чиркнуть спичкой* чүдэнз зурах.

СПЛАВ I, -а, м. хайлш.

СПЛАВ II, -а, м. 1. урсгах, саллах; *сплав леса по реке* голоор мод урсгах.

СПЛА'ВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. хайлах.

СПЛА'ВКА, -и, ж. хайлуулах, урсгах, кайлуулалт.

СПЛАВЛЯ'ТЬ I, -яю, -яешь; несов. хайлуулах.

СПЛАВЛЯ'ТЬ II, -яю, -яешь; несов. 1. урсгах, саллах; 2. зайлуулах, далд оруулах.

СПЛАВЛЯ'ТЬСЯ I, -яется; несов. хайлах.

СПЛАВЛЯ'ТЬСЯ II, -яется; несов. урсах.

СПЛАВНО'Й, -ая, -ое. 1. урсгах, саллах; *сплавной лес* урсгах мод; 2. мод урсгуштай, саллахад тоо хиромжтой; *сплавная река* мод урсгуштай гол.

СПЛА'ВЩИК I, -а, м. хайлуулагч.

СПЛА'ВЩИК II, -а, м. мод урсгагч, салчин.

СПЛАНИ'РОВАТЬ I, -рую, -руешь; -ованный; сов. намуун нисэх, дөлгөөн нисэх, тогтуун буух; *самолёт спланировал на землю* онгоц газарт тогтуун буув.

СПЛАНИ'РОВАТЬ II, -рую, -руешь; -ированный; сов. төлөвлөх.

СПЛА'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., *что*, нягтруулах, нягтруулан нэгтгэх, бататгах.

СПЛА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. нягтрурах, нягтран нэгдэх, батгах.

СПЛЕ'ВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нулмаах.

СПЛЭСКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СПЛЕСНУТЬ**, -ну, -нешь; -ёнутый; *сов.*, что (разг.). цалгавдах, цацах; сплеснуть лицо водой нуур лүүгээ үс цацах.

СПЛЕСТИ сплету, сплетёшь; *сплёл, сплела; сплётший; сплётённый* (-ён, -ена); *сплетья; сов.*, что. 1. сүлжих; сплести сеть тор сүлжих; 2. сүлжих залгах, тамж залгах, эрчилж залгах; сплести шнурки уяа эрчилж залгах.

СПЛЕСТИСЬ, сплетусь, сплетёшься; *сплелся, сплелась, сплётшийся; сплеться; сов.* сүлжилдэх, орооцолдох; барьцалдах; змен сплелсь олон могой орооцолджээ.

СПЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. сүлжих; 2. сүлжих залгах, тамж залгах, эрчилж залгах.

СПЛЕТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* сүлжилдэх, орооцолдох, барьцалдах.

СПЛЕТЕНИЕ, -я, *ср.* 1. сүлжилдэх, орооцолдох, барьцалдах; 2. давхцах; неожиданное сплетение обстоятельств учир байдал гэнэт давхцах; 3. сүлжээ; сплетение пути замын сүлжээ.

СПЛЕТНИК, -а, *м.* ховч, ховсорч, ховсоргон хүн.

СПЛЕТНИЦА, -ы, *ж.* ховч эм, ховсорч эхнэр, ховсоргон эм.

СПЛЕТНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* ховлох, ховөөх, ховсрох, хошуу худалдах.

СПЛЕТНЯ, -и, *род. мн.* -тен, *ж.* хов, хов жив, хов хошуу.

СПЛЕЧА, *нареч.* 1. далайж далайж; рубить сплеча далайж далайж цавчих; 2. бодолгүй, хуумтай, омотгой; решить сплеча хуумгай шийдэх.

СПЛОТИТЬ, -очу, -отишь; -очённый (-ён, -ена); *сов.* нягтруулах, нягтруулан нэгтгэх; бататгах; сплотить народные массы ард олныг нягтруулах.

СПЛОТИТЬСЯ, 1 и 2 л. *ед. не употр.*, -отитесь; *сов.* нягтрах, нягтран нэгдэх, баттах; сплотиться в борьбе против общего врага нийтийн дайсныг эсэргүүцсэн тэмцэлд нягтрах.

СПЛОХОВАТЬ, сплехую, сплехуешь; *сов. (разг.)* муудах, алдаа хийх, алдах, барьц алдах.

СПЛОЧЕНИЕ, -я, *ср.* нягтруулах, нягтрах; сплочение вокруг ленинской партии Ленинний намыг хүрээлэн нягтрах.

СПЛОЧЕННОСТЬ -и, *ж.* нягтрал, нягтарсан байдал, нягтран нэгдсэн (*байх*); продемонстрировать свою сплочённость нягтран нэгдсэнээ үзүүлэх.

СПЛОЧЕННЫЙ, -ая, -ое. нягтарсан, нягтран нэгдсэн; сплочённый коллектив нягтарсан хамт олон.

СПЛОШНО -й, -ая, -ое. 1. нэлэнхий, даяар, хотлоор; сплошная коллективизация нэлэнхийд нь хамтралжуулах, даяар хамтралжих; сплошная грамотность хотлоор бичиг мэдэх; 2. үргэлжилсэн, үргэлж хавтгай, битүү, дан; сплошные леса битүү ой; 3. үргэлж, зогсолтгүй, тасралтгүй; сплошным потоком тасралтгүй урсан; 4. шул, үргэлж; сплошной гранит пул боржин чулуу; 5. үргэлжилсэн; сплошные апаодисменты ага үргэлжлүүлэн таших.

СПЛОШЬ, *нареч.* 1. үргэлж, тасралтгүй, туж; 2. нэлэнхийдээ, туж, шул, дан; стены и потолки сплошь покрыты сажей тааз туурга нь нэлэнхийдээ хөө болжээ; 3. нэлэнхийдээ, хавтгайдаа, цөм; все сплошь грамотны бүгд хавтгайдаа бичигтэй; ☆ сплошь да рядом захаас аван замаас үргэлж.

СПЛУТОВАТЬ, -тую, -тбуешь; *сов.* задиллах, булхайцах, луйвардах.

СПЛЫТЬ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ыет; -ыла, -ылаа, -ыло; *сов.*, (разг.). 1. урсаад явчих, урсчихах; мостки сплыви дамжуур урсаад явчжээ; 2. буцалж

гадуураа асгарах; ☆ было да сплыво амар сайхан даа жаргажээ.

СПЛЫТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ывется; -ылся, -ылась, -ылось (*и -ылось*); *сов.* (разг.). нүүх, урсах, хутгалдах; краски сплывлись будаг нь нүүжээ.

СПЛЮНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; *сов.* нулдмах. **СПЛЮСНУТЬ**, -ну, -нешь; -утый; *сов.*, что (разг.). хамхийлгах, шамшийлгах, навшийлга, хавтайлгах.

СПЛЮСНУТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -нется; *сов.* (разг.). хамхийх, шамшийлгах, навшийлгах, хавтайлгах.

СПЛЮЩИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, что. хамхийлгах, шамшийлгах, навчийлгах, хавтайлгах.

СПЛЮЩИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* хамхийх, навчийх, хавтайлгах.

СПЛЮЩИТЬ, -щу, -щишь; -щennyй, *сов.* хамхийлгах, шамшийлгах, навшийлгах, хавтгайлгах.

СПЛЮЩИТЬСЯ, 1 и 2 л. *не употр.*, -ится; *сов.* хамхийх, шамшийлгах, навшийлгах, хавтайлгах.

СПЛЯСАТЬ, спляшу, спляшешь; -ясаный; *сов.* бүжиглэх; сплясать русскую орос бүжиг бүжиглэх.

СПОДВИЖНИК, -а, *м.*, кого и чей (*высок.*), хамт зүтгэлцэгч, хамжаа.

СПОДРУЧНЫЙ I, -ая, -ое; -чен, -чна (*прост.*), гааражтай, аятай, хялбар; сподручное дело аятай хэрэг.

СПОДРУЧНЫЙ II, -ого, *м.* (*прост.*), хамсаа, аядан дагаалагч, гар хөл бологч.

СПОЗАРАНКУ, *нареч.* (разг.). хар эрүүр, хар өглөөгүүр; встать спозаранку хар эртүүр босох.

СПОИТЬ, спою, споишь (*и споишь*); *споенный; сов.* 1. уулгах; спойте лошади ведро воды моринд хувин ус уулгах; 2. архинд оруулах, архичин болгох.

СПОКОЙНО, *нареч.* номхон, дөлгөөн, тайван, амгалан, санаа амар, тэнэгэр; сидеть спокойно амгалан суух; спокойнее обдумать тайван бодож үзэх.

СПОКОЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -ойна. 1. номхон, дөлгөөн, тайван намуун; спокойное море дөлгөөн тэнгэс; 2. амар, амарлингуй, амгалан, тайван, тэнэгэр, санаа амар, усгал зөөлөн; спокойная улыбка амарлингуй инээмсэглэх; спокойный взгляд усгал зөөлөн харц; 3. амгалан, тайван, гүвшин, төлөн, номхон; спокойный характер амгалан зан; 4. таарсан, барьдаггүй; спокойная обувь таарсан гутал; ☆ спокойной ночи! амгалан нойрсогтун; сайхан унтаарай! будьте спокойны санаагаа бүү зовогтун, сэтгэлээ агуу талбитгун.

СПОКОЙСТВИЕ, -я, *ср.* 1. амгалан байдал, тайван байдал, амгалан тайван; общественное спокойствие нийгмийн амгалан байдал; 2. амгалан байдал, санаа амар байх, уужим (*дотор*), амарлингуй байдал; сохранять спокойствие амгалан байдалтай байх.

СПОКО'Н; спокон веку, спокон веков өнө эртний, аль хэзээний.

СПОЛАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* зайлах.

СПОЛЗАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СПОЛЗТИ**, -зу, -зёшь; *полз, ползла; сов.* 1. гулган буух, гулгаран буух, гулсан буух; сползти с дерева модон дээрээс гулгаран буух; 2. хальтран унах, хальтран орох; сползти к идеализму идеализмд хальтран орох.

СПОЛНА, *нареч.* бүрнээ, тоо ёсоор; получить деньги сполна мөнгийг бүрнээ авах; заплатить долг сполна өрөө тоо ёсоор төлөх.

СПОЛОСНУТЬ, -ну, -нѣшь; -оснутый; сов., что. вайлах.

СПОР, -а (-у), м. 1. маргаан, маргалдаан, булаалдаан, арцалдаан; затеяг спор маргаан өдөөх; учёные споры эрдмийн маргаан; 2. зарга; спор о наследстве өвийн зарга; ☆ спору нет яриангүй, маргаангүй.

СПОРАДИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. СПОРАДИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (кнжн.). үе үе тохиолдох.

СПОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., с кем. 1. маргах, маргалдах, булаацалдах, арцалдах; спорить о пустяках ялгуй юм булаацалдах; 2. заргалдах, зарга хийх; 3. бооцолдох, бооцоо тавих.

СПОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. (разг.). урагштай байх, бүтэлтэй байх; всё у него спорится түүний юм бүхэн бүтэлтэй байдаг.

СПОРНОСТЬ, -и, ж. маргаантай (байх); спорность вопроса маргаантай асуудал.

СПОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. маргаантай, хэлцээнтэй, яриантай, заргатай; спорное дело маргаантай хэрэг.

СПОРОК, -рка, м. ханза лсан гадар.

СПОРоть, спорю, споришь; споротый; сов., что. ханзлах.

СПОРТ, -а, м. спорт; лыжный спорт цанын спорт; заниматься спортом спорт хийх.

СПОРТИВНЫЙ, -ая -ое. спортын; спортивные соревнования спортын уралдаан; спортивная площадка спортын талбай, спортын дэвжээ.

СПОРТСМЕН, -а, м. спортчин, тамирчин.

СПОРТСМЕНКА, -и, ж. спортчин эмэгтэй, тамирчин эмэгтэй.

СПОРТСМЕНСКИЙ, -ая, -ое. спортчины, тамирчины.

СПОРХНУТЬ, 1 и 2 л. не употр., -нет; сов. нисэх, нисэн одох, дүр хийтэл нисэх.

СПОРЩИК, -а, м. (разг) маргаанч, маргаач.

СПОРЩИЦА, -ы, ж. маргаанч эмэгтэй, маргаанчхэнэр.

СПОРЬИЙ, -ая, -ое; спор, спора, споро (прост.). урагштай, бүтэлтэй; спорая работа урагштай ажил.

СПОРЫНЬЯ, -и, ж. харга (тарцаны хорт мөөгөнцөр)

СПОСОБ, -а, м. арга, арга зам; способ выражения илэрхийлэх арга; способ употребления хэрэглэх арга; способ производства үйлдвэрлэх арга.

СПОСОБНОСТЬ, -и, ж. 1. авьяас, билиг; способность к музыке хөгжмийн авьяас; 2. чадал, чадвар, чадах; способность говорить юм ярих чадал; покупательная способность худалдан авах чадал.

СПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. авьяастай, билигтэй; он способен к математике тооны ухаанд авьяастай хүн; 2. чадах, чадвартай; чадалтай; способный работать ажиллаж чадах.

СПОСОБСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. 1. тус болох, тус хүргэх, туслах, нэмэр үзүүдэх; способствовать выполнению производственного плана үйлдвэрийн төлөвлөгөөг биелүүлэхэд тус болох; 2. тус болох, дөхөм болох, нэрмээс болох; нечистота способствует распространению болезней цэвэр бус байх өвчин дэлгэрэхэд нэрмээс болно.

СПОТКНУТЬСЯ, -нуйсь, -нѣшься; сов., СПОТКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. бүдрэх, бүдэрч ойчих, тээглэх, тээглэж, унах; споткнуться о порог босгонд тээглэх; 2. торох, тээглэх; споткнуться о непонятное слово ойлгохгүй үгэнд торох.

СПОХВАТИТЬСЯ, -ацусь, -аتيشься; сов. (разг.) СПОХВАТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. гэнэт санах, санаанд орох, мартсанаа санах; спохватиться во время тухайд нь санаанд орох.

СПРАВА, нареч. баруун талаас, баруун тал талаас, баруунаас, баруунтаа; справа от дороги замын баруун талаас, замын баруунтаа.

СПРАВЕДЛИВО, нареч. шударга, үнэн шударга, үнэн зөв, зөв зүйтэй; справедливо оценит шударга үнэдэх.

СПРАВЕДЛИВОСТЬ, -и, ж. 1. үнэн шударга (байх), шударга ёс, шударга зүй, шударга (байх); соблюсти справедливость шударгыг сахих; нарушить справедливость шударга зүйг зөрчих; по справедливости шударга ёсоор, шударгаар; 2. үнэн зөв (байх), зөв зүйтэй (байх), зүйтэй (байх), үнэн (байх); справедливость слухов үнэн сураг; ☆ отдать справедливость шударгаар хэлэх, шударгаар тэмдэглэх.

СПРАВЕДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. шударга, үнэн шударга, шударга ёсны, шударга зүйн; справедливый судья шударга шүүгч; 2. үнэн зөв, зөв зүйтэй, зүйтэй, үнэн; справедливое требование зүйтэй шаардлага.

СПРАВИТЬ, -влю, -вишь; -вленный; сов., что. хийх, тэмдэглэх; справить день рождения төрсөн өдрийг тэмдэглэх.

СПРАВИТЬСЯ I, -влюсь, -вишься; сов. 1. гүйцэтгэж чадах, дуусгаж чадах, хүч хүрэх, давах; справиться с работой ажлаа гүйцэтгэж чадах; 2. дийлэх, хүч хүрэх, давах; тебе с ним не справиться чи түүнийг хүч хүрэхгүй.

СПРАВИТЬСЯ II, -влюсь, -вишься; сов., ком-чем и без доп. лавлах, лавлан асуух, асуух, сураглах, үзэх, лавлан үзэх; справиться по телефону утсаар лавлах; справиться в саоваре толь бичигт үзэх.

СПРАВКА, -и, ж. 1. лавлах, асуух, сураглах, үзэх; навести справку лавлах, сураглах; 2. батлах хуудас, лавлах зурвас, лавлах баримт; справка с места работы ажлын газрын батлах хуудас.

СПРАВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. хийх, тэмдэглэх. **СПРАВЛЯТЬСЯ I**, -яюсь, -яешься; несов. 1. гүйцэтгэн чадах, дуусгаж чадах, хүч хүрэх, давах; 2. дийлэх, хүч хүрэх, давах.

СПРАВЛЯТЬСЯ II, -яюсь, -яешься; несов. лавлах, лавлан асуух, асуух, сураглах, үзэх, лавлаж үзэх.

СПРАВочНИК, -а, м. лавлах бичиг.

СПРАВочНЫЙ, -ая, -ое. лавлах; справочное бюро лавлах товчоо.

СПРАШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. асуух, сураг; 2. асуух, авахыг хүсэх, гуйх; 3. асуух, сураглах, сурах; 4. асуух, нэхэх, шаардах, харнуцлага туглах.

СПРАШИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. асуух, зөвшөөрөл гуйх, зөвшөөрөл эрэх; 2. асуугдах, нэхэгдэх, шаардах, нэхэх, асуух.

СПРЕССОВАТЬ, -сую, -суеть; сов. и (спец.). шахах, дарагшуулах, нягтруулах, нягт болгох.

СПРЕССОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ссуется; сов. шахагдах, дарагших, нягтрах, нягт болох.

СПРЕССОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. шахах, дарагшуулах, нягтруулах, нягт болгох.

СПРЕССОВЫВАТЬСЯ, -аесть; несов. шахагдах, дарагших, нягтрах, нягт болох.

СПРИНТ, -а, м. ойрын уралдаан.

СПРИНТЕР, -а, м. ойр уралдагч.

СПРИНЦЕВАТЬ, -цую, -цуешь; цованнийг несов., кого-что. бургуйдах, шурших.

СПРИНЦЕВАТЬСЯ, -цуюсь, -цуетесь; *возвр.* бургуядуулах, шүршигдэх.

СПРИНЦОВКА, -и, *ж.* бургуй.

СПРОВАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный, *сов., кого (что) (прост.)*. **СПРОВАЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* явуулах, үдэн гаргах, зайлуулах; спровадити *не*прошенного гостя уригдаагүй гийчнийг явуулах.

СПРОВОЦИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* катгах, өдөөх, турхирах.

СПРОЕКТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; *сов.* төсөл зохиох; *спроектировать* высотное здание өндөр байшингийн төсөл зохиох.

СПРОС, -а (-у), *м.* эрэлт, эрэлт хүсэлт; *спрос* и предложение эрэлт нийлүүдэлт; ☆ без *спроса* асуулгүй, зөвшөөрөлгүй.

СПРОСИТЬ, -ошу, -осишь; -ошенный; *сов.* 1. асуух, сурах; спросить ученика сурагчаас асуух; спроси, когда он будет дома тэр гэртээ хэдийд байхыг асуу; 2. асуух, авахыг хүсэх, гуйх; спросить книгу у кого-либо хүнээс ном гуйх; спросить совет зөвлөлдөө авахыг хүсэх; 3. асуух, сураглах, сурах; в дверь постучали и спросили хозяйна хаалга цохиод, гэрийн эзнийг асуу; 4. асуух, нэхэх, шаардах, хариуцлага тулгах; с тебя за всё спросят энэ бүгдийн хариуцлагыг чамд тулгана.

СПРОСИТЬСЯ, -ошусь, -осишься; *сов. (разг.)*. 1. асуух, зөвшөөрөл эрэх; үшье не спросясь асуулгүй явчихжээ; 2. асуугдах, нэхэгдэх, шаардах, нэхэх, асуух; с тебя спросят, как и с других чамас нэгэн адил шаардана.

СПРОСОНОК и **СПРОСОНИЯ**, *нареч. (разг.)*. нойрмог, нойрмоглоод; не *понять* *спросонья* нойрмоглоод эс ойлгох.

СПРОСТА, *нареч. (разг.)*, энгийн, зүгээр; *спросить* *спроста* зүгээр асуух.

СПРЫГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СПРЫГНУТЬ**, -гну, -нешь; *сов.*, с *кого-чего*. үсрэн буух, буун харайх, дэвхрэх; *спрыгнуть* с крыльца довжон дээрээс дэвхрэх.

СПРЫСКИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. түсэргэх, сүрчих, үсэргэх; 2. мялааж нанчид өргөх, мялаах.

СПРЫСКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* сүрчигдэх.

СПРЫСНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; *сов., что (разг.)*. 1. түсэргэх, сүрчих, үсэргэх; *спрыснуть* *бельё* перед глажением индүүдэхийн өмнө дотуур кувсанд ус сүрчих; 2. мялааж нанчид өргөх, мялаах, сэржиг өргөх; *спрыснуть* покупки авсан юмаа мялаах.

СПРЯГАТЬ, -аю, -аешь; *несов., что*. хувилгах.
СПРЯГАТЬСЯ, 1 и 2 л. не *употр.*, -ается; *несов.* хувилах.

СПРЯЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. хувилгах; 2. хувилахуй; глаголы *первого* спряжения нэгдүгээр хувилахуйн үйл үг.

СПРЯСТЬ, *спряду, спрядёшь; спрял, спряла (и спряля), спряло; -ядённый (-ён, -ена); сов. зэрэх.*

СПРЯТАТЬ, *спрячу, спрячешь; -танный; сов.* нуух, далдлах.

СПРЯТАТЬСЯ, -ячусь, -ячешься; *сов.* нугдах, жоргодох.

СПУГИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **СПУГНУТЬ**, -гну, -нешь; *спугнутый; сов., кого (что)*. үргээх, цочоох; *спугнуть* птиц шувуу үргээх.

СПУД, -а, *м.*; под *спудом* 1) дарах, дараастай, далд; *хранить* деньги под *спудом* мөнгө дарах; 2) кэрэглэлгүй, хэрэгцээгүй; *из-под* *спуда* 1) далдаас, дарсан газраас; 2) хэрэглээгүй байсан, мартсан.

СПУСК 1, -а, *м.* 1. буулгах; *спуск* *флага* далбаа суулгах; 2. уруу газар, ташуу газар, хажуу, эрэг-

цэг; *крутой* *спуск* огцом уруу газар, хэжүү 3. (бууны) гох.

СПУСК II, -а, *м.*: не *давать* *спуска* (спуску) зүгээр өнгөрөөхгүй өршөөхгүй.

СПУСКАТЬ 1, -аю, -аешь; *несов.* 1. буулгах, оруулах; 2. усанд тавих, оруулах; 3. гаргах, гарган урсгах, татах; 4. (сул) тавих, 5. хий гаргах; 6. шуугдах, тарга алдах; 7. үрэх.

СПУСКАТЬ II, -аю, -аешь; *несов.* зүгээр өнгөрөөх, өршөөх.

СПУСКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. буух, доош орох, уруудах; 2. болох, буух, татах; 3. уруудах, уруудаж явах, доошлох.

СПУСКНОЙ, -ая, -ое. гаргах, гарган урсгах, татах; *спускной* *кран* гаргах цорго.

СПУСКОВОЙ, -ая, -ое. 1. гаргах, гарган урсгах, татах; 2. (бууны) гох буулгах; *спусковой* *механизм* гох буулгах оньс.

СПУСТИТЬ 1, *спущу, спустишь; спущенный; сов.* 1. буулгах, оруулах; *спустить* *рабочих* в шахту *ажилчдыг* уурхай руу оруулах; 2. тавих, оруулах; *спустить* *новый* *корабль* шинэ хөлөг онгоц усанд тавих; 3. гаргах, гарган урсгах, татах; *спустить* *воду* из пруда цөөрмийн усыг татах; 4. (сул) тавих; *спустить* *собаку* с цели *нохой* гинжнээс нь тавих; 5. хий гаргах; *шина* *спустила* дугуй хийгээ гаргажээ, дугуйн хий гарчээ; 6. шуугдах, тарга алдах; *спустить* *несколько* *килограммов* хэдэн кило шуугдах; 7. үрэх; *спустить* *все* *свои* *деньги* бүх мөнгөө үрэх; ☆ *спустить* *курок* гох дарах; *спустить* с *лестницы* *штан* дээрээс түлхэх, хөөх; *спустя* *рукава* хааш яаш, хааш хэрэг.

СПУСТИТЬ II, *спущу, спустишь; сов.* зүгээр өнгөрөөх, өршөөх; *этого* *я* не *спущу* би үүнийг зүгээр өнгөрөөхгүй.

СПУСТИТЬСЯ, *спущусь, спустишься; сов.* 1. буух, доош орох; уруудах; *спуститься* с горы уулнаас буух; 2. болох, буух, татах; *спустился* *мрак* *харанхуй* болов; 3. уруудах, уруудан явах, доошлох; *спуститься* в реке гол уруудах.

СПУСТЯ, *предлог с вин. п.* хожим, жожуу, хойно, болоод; өнгөрөөд, азнаад; *спустя* *несколько* *лет* хэдэн жил болоод; *спустя* *немного* жаахан жожуу, жаахан азнаад.

СПУТАТЬ, -аю, -аешь; *сов.* 1. холих, хутгах, ээдрээх, самцуулах; 2. самууруулах, будлиантуулах; 3. туших, чөдөрлөх; 4. андуурах.

СПУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *сов.* 1. ээдрэх, ороолдох, зангирах, самцах, ширэлдэх; *нитки* *спутались* *утас* ээдрэв; *волосы* *спутались* үс самцах; 2. самуурах, будлих; у него *мысли* *спутались* ухаан нь самуурав.

СПУТНИК, -а, *м.* 1. замын хань, хань; *дорожный* *спутник* замын хань; *спутник* *моей* *жизни* миний нэг насны хань; 2. дагуул; *луна-спутник* *Земли* сар бол дэлхийн дагуул мөн.

СПУТНИЦА, -ы, *ж.* 1. замын хань эмэгтэй, эмэгтэй хань; 2. дагуул.

СПУТЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. холих, хутгах, ээдрээх, самцуулах; 2. самууруулах, будлиантуулах; 3. туших, чөдөрлөх; 4. андуурах.

СПУТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. ээдрэх, ороолдох, зангирах, самцах, ширэлдэх; 2. самуурах, будлих.

СПЯНА, *нареч.* согтуугаараа.
СПЯТИТЬ, *спячу, спятишь; сов. (прост.)*: *спянуть* с ума солиорох, хэнээ тусах.

СПЯЧКА, -и, *ж.* ичих, ичи л.

СРАБАТЫВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; *несов. (ажилд)* гар нийлэх, санаа нийлэх,

СРАБАТЫВАТЬСЯ II, *-ается; несов.* элэгдэх, өлөх.

СРАБОТАННОСТЬ I, *-и, ж. (ажилд)* гар нийлсэн (байх), санаа нийлэх.

СРАБОТАННОСТЬ II, *-и, ж.* элэгдсэн (байх), өлөх.

СРАБОТАТЬСЯ I, *-аюсь, -аешься; сов. (ажилд)* гар нийлэх, санаа нийлэх; **мы с ним быстро сработались** тэр бид хоёр амархан гар нийлэв.

СРАБОТАТЬСЯ II, *1 и 2 л. не употр., -ается; сов. (спец.).* элэгдэх, өлөх; **станок сработался** суурь машин элэгджээ.

СРАВНЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. адилтгах, зүйрлэх, жиших, харшуулах, үлгэрлэх; **производит сравнение адилтгаж үзэх; по сравнению үлгэрлэвэл; 2.** адилтгал; **народная поэзия изобилует сравнениями** ардын яруу найрагт адилтгал элбэг байдаг; ☆ **не идти в сравнение** зүйрлэх аргагүй, адилтгашигүй.

СРАВНИВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов.* 1. адилтгах, зүйрлэх, жишээлэх, харьцуулах, үлгэрлэх; 2. жиших, зэрэгцүүлэх.

СРАВНИВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов., что с чем.* тэгшлэх, тэгшитгэх, жигдлэх.

СРАВНИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. адил байх, тэнцүү байх, тэнцэх, зэрэгцэх; 2. зүйрлэгдэх, адилтгах, зүйрлэх, үлгэрлэх.

СРАВНИВАТЬСЯ II, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. тэгшрэх, тэгштэх, жигдрэх, чацуу болох; 2. тэгшлэгдэх.

СРАВНИ'ТЕЛЬНО, *нареч.* 1. жишихэд, харьцуулбал, зүйрлэхэд, орвол; **продукция текущего года сравнительно с прошлым значительно возросла** өнгөрсөн оныхтой харьцуулбал энэ оны үйлдэхүүн нилээд нэмэгдэв; 2. харшуулан; **изучать что-либо сравнительно юмыг харшуулан судлах; 3.** төдий л, тийм ч, нилээд; **сравнительно небольшой срок** төдий л их биш хугацаа.

СРАВНИ'ТЕЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* харшуулсан түүхэн; **сравнительно-исторический метод** харшуулсан түүхэн арга.

СРАВНИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* харьцуулсан, харшуулсан, зүйрлэсэн, жиших, адилтгах; **сравнительное языкознание** харшуулсан хэлний шинжлэл; **сравнительные данные** харьцуулсан мэдээ; **сравнительный метод** харшуулах арга.

СРАВНИ'ТЬ, *-ню, -нишь; -енный (-ен, -ена); сов., кого-что с кем-чем.* 1. адилтгах, зүйрлэх, жишээлэх, харьцуулах, үлгэрлэх; **сравнить две величины** хоёр хэмжигдэхүүнийг харьцуулах; 2. жиших, зэрэгцүүлэх; **молодость сравнить с весной** залуу насыг хавартай жиших.

СРАВНИ'ТЬСЯ, *-нюсь, -нишьясь; сов., с кем-чем.* адил байх, тэнцүү байх, тэнцэх, зэрэгцэх; **сравниться в таланте с кем-либо** хүнтэй авьяас тэнцэх.

СРАВНЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; сов., кого-что с кем-чем.* адил болгох, адилтгах, тэнцүү болгох, тэнцүүлэх; **сравнять расход с доходом** зарлагыг орлоготой тэнцүүлэх.

СРАВНЯ'ТЬСЯ, *-яюсь, -яешьясь; сов.* адил болох, тэнцүү болох, тэнцэх, дайтай болох.

СРАЖА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. унагаах, алах; 2. хирдхийлгэх; хирдхийн очоох, балмагтуулах.

СРАЖА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешьясь; несов.* 1. тулалдах, байлдах, дайтах, тулах, дайлагдах; **сражаться за Родину** эх орныхоо төлөө тулалдах; 2. тулах, үзэлцэх, тулалдах; **сражаться в шахматы** шатраар үзэлцэх.

СРАЖЕ'НИЕ, *-я, ср.* тулалдаан, байлдаан; **латд сражение** тулалдах; **выиграть сражение** тулалдааны дийлэх; **поле сражения** тулалдааны талбар.

СРАЗИ'ТЬ, *сражу, сразишь; сраженный (-ен, -ена); сов., кого (что).* 1. унагах, алах; **пуля сразила бойца** суманд өртөж байлдагч унав; 2. хирдхийлгэх, хирдхийн очоох, балмагтуулах; **сразить горестной вестью** гашуудалтай мэдээнд балмагтах.

СРАЗИ'ТЬСЯ, *сражусь, сразишься; сов.* 1. тулалдах, байлдах, тулах, дайтах; **сразиться с врагом** дайсантай тулалдах; 2. үзэлцэх, тулалдах.

СРАЗУ, *нареч.* нэгмөсөн, нэг дор, шууд, тэр дор, дорхноо, даруй; **он сразу это сделал** тэр (хүн) үүнийг дорхноо хийсэн.

СРАМ, *-а (-у), м.* муухай, бузар, шившиг, гутаамшиг, ичгүүр; **какой срам!** ямар шившигийн юм!

СРАМИ'ТЬ, *-млю, -мишь, несов.* гутаах, гутаамшиг болгох, шившигийг нь холих, бузарлах, ичээх.

СРАМИ'ТЬСЯ, *-млюсь, -мишьясь; во звр.* нэрээ гутаах, нэрээ хугалах, гутаамшиг болох, шившигээ хутгах.

СРАМНИ'К, *-а, м. (прост.).* ичих нүүргүй амьтан, ичгүүрээ алдсан хүн.

СРАМНИ'ЦА, *-ы, ж.* ичих нүүргүй эм, ичгүүрээ алдсан эхнэр.

СРАМНИ'И, *-ая, -ое (устар.).* ичих нүүргүй, ичгүүрээ алдсан, ичгүүр сонжуургүй.

СРАСТА'НИЕ, *-я, ср.* бүтэх, бүрэлдэх, эдгэрэх.

СРАСТА'ТЬСЯ, *-ается; несов., СРАСТИ'СЬ, 1 и 2 л. не употр., срастётся; сростя, сростась; сов.* бүтэх, бүрэлдэх, эдгэрэх.

СРАСТИ'ТЬ, *сращу, сростишь; сов., что.* 1. бүрэлдүүлэх, эдгэрүүлэх; 2. залгах, холбох.

СРАЩЕ'НИЕ, *-я, ср.* бүтэх, бүрэлдэх; ☆ **фразеологическое сращение** хэвшмэл хэллэг.

СРАЩИВАНИЕ, *-я, ср.* 1. залгах, холбох; **сращивание брусьев** дүнс залгах; 2. нийлэх, нийлэлт; **сращивание финансового и промышленного капитала** при империализме империализмын үед санхүүгийн ба үйлдвэрийн капиталын нийлэх.

СРАЩИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. бүрэлдүүлэх, эдгэрүүлэх; 2. залгах, холбох.

СРАЩИВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр. -ется; несов.* залгагдах, бүрэлдэх.

СРЕДА' I, *-ы, вин. среду, мн. среды, сред, среды; ж.* 1. орчин; **воздух—среда, в которой распространяется звук** агаар бол авиа тархах орчин мөн; 2. орчин тойрон, орчин, орчны байдал; **географическая среда** газар зүйн орчин, орчин газар зүйн байдал, 3. орчин, орчин тойрон, орчин тойрны нөхцөл, орчин тойрны хүмүүс, дунд, дотор; **в рабочей среде** ажилчны дунд; **окружающая среда** тойрон байгаа орчин.

СРЕДА' II, *-ы, вин. среду, мн. среды, сред, среды; ж.* лхагва, буд.

СРЕДИ', *предлог с род. п.* 1. дунд, -д (-т); **среди площади** талбай дунд; **среди полей** тал дунд, талд; 2. дунд; **үгчлэн орчуулахгүй; среди бела дня** гэгээн цагаан өдөр; **среди ночи** шөнө; **среди лета** зун; 3. дунд, дотор, -д, (-т), хооронд; **среди книг** номын дотор, номд; 4. дунд, дотор; **среди нас** бидний дунд, манай дотор; **среди женщин** эмэгтэйчүүдийн дунд.

СРЕДИ'НА, *-ы, ж. (устар.).* 1. тэг дунд, төв, гол; 2. дунд, хагас, тал.

СРЕДИ'ННЫЙ, *-ая, -ое.* 1. тэг дундын, голын, дундад; 2. хоёрын хооронд.

СРЕ'ДНЕ, *нареч. (разг.).* дунд зэрэг, дунд, тааруухан; **ответить на экзамене** **средне** шалгалтад дунд хариулах.

СРЕДНЕВЕКО'ВЫЙ, *-ая, -ое.* дундад эртний үеийн, дундад зууны үеийн; **средневековое искусство** дундад эртний үеийн урлаг.

СРЕДНЕВЕКО'ВЬЕ, *-я, ср.* дундад эртний үе, дундад зууны үе.

СРЕДНЕГОДОВОЙ, -ая, -ое, жилийн дундаж; среднегодовой температура жилийн дундаж калуун хүйтэн.

СРЕДНЕСУТОЧНЫЙ, -ая, -ое, хоногийн дундаж; среднесуточный пробег машины машинын хоногийн дундаж зам.

СРЕДНИЙ, -яя, -ее. 1. дунд, дундад; средний этаж дунд давхар; средняя Европа дундад Европ; средний брат дунд ах, дунд дүү; 2. дунд хирийн, дунд зэргийн, дунд; мужчина средних лет дунд насны хүн; борец среднего веса дунд жингийн бөх; средний рост дунд зэргийн нуруу; 3. дундаж; средняя величина дундаж хэмжигдэхүүн; средний заработок дундаж хөлс; средняя рыночная цена зах зээлийн дундаж үнэ; средняя скорость дундаж хурд; 4. дунд зэргийн, дунд хэмийн, хур тааруу, дунд; средние способности дунд хирийн авьяас; 5. эрс, саармаг; средний род эрс хүйс; 6. среднее дундаж, дундаж хэмжигдэхүүн; среднее арифметическое тоо бодлогын дундаж; среднее образование дунд боловсрол; средняя школа дунд сургууль; средние века дундад эртний үе, дундад зууны үе; средний палец дунд хуруу; в среднем дунджаар, дундыг баримжаалбал; среднее ухо дунд чих.

СРЕДОСТЕПЕННЫЕ, -я, ср. 1. хөндий цээж; 2. саад, каалт.

СРЕДОТӨЧИЕ, -я, ср. (книжн.). төв, гол газар, бөөгнөрсөн газар; Урал—средоточие металлургийн Урал бол төмөрлөгийн үйлдвэрийн төв.

СРЕДСТВО, -я, мн. средств, средство, средствам, ср. 1. арга; арга чарга, арга барил; пустить в ход все средства бүх аргыг хэрэглэх; придумать средство для успешного завершения дела хэргээ бүтээх арга олох; 2. хэрэгсэл, зэвсэг, хэрэглүүр; средства производства үйлдвэрлэлийн хэрэгсэл; язык—средство общения людей хэл бол хүмүүсийн харилцах хэрэглүүр мөн; 3. эм, хэрэглэгдэхүүн, зүйл, арга; средство от кашля хангалтаны эм; персвязочное средство боох хэрэглэгдэхүүн; 4. средства монго, мөрөнгө, бэл, тэжээл, арга; оборотные средства гүйлгээний мөнгө, гүйлгээний хөрөнгө; отпустить средства мөнгө олгох; средства существования амьжиргаа, амь зуух арга.

СРЕДЬ, Предлог с род. п. дунд, хооронд; середь дня гэгээн цагаан өдөр; середь гор уулын дунд, уулын хооронд.

СРЕЗ, -а, м. огтлоос, тайраас, огтолсон газар, тайрсан газар.

СРЕЗАТЬ, срежу, срежешь; срезанный; сов., среза'ть, -аю, -аешь; несов. огтлох, тайрах, зүсэх, өөлөх, шулах; ☆ срезать угол шууд явах.

СРЕЗАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. огтлогдох, тайрагдах, зүсэгдэх, шулагдах.

СРЕЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. огтлох, тайрах, зүсэх, өөлөх, шулах.

СРИБОВАТЬ, -аю, -аешь; -ованный; сов., козочить, срибовывать, -аю, -аешь; несов., козочить, шуулан зурах, харж зурах, зурж авах; срибовать рисунок на книги номын зураг харж зурах.

СРОВНЯТЬ, -аю, -аешь; ровненный; сов. тэгшлэх, тэгшитгэх, жигдлэх; сровнять площадку дэвжээг тэгшлэх; ☆ сровнять с землей газартай нь тэгшлэх, голомтыг баллах.

СРОВНЯТЬСЯ, -яется; сов. тэгшрэх, тэгштэх, жигдрэх, чацуу болох, зэрэгцэх; уровень воды сровнялся с берегами усны түвшин зэрэгтэйгээ чацуу болов.

СРОДНИИ, нареч. и в знач. сказ., кому (разг.). камаатай (байх), төрөл (байх), садан (байх); он мне сродни тэр над камаатай; мы несколько сродни с вами бид хоёр жаахан камаатай.

СРОДНИТЬ, -ню, -нишь; -ненный (-ен, -ена); сов., кого-что с кем-чем. ижилсгэх, дасагх, ойртуулах, дөт болгох; общая борьба нас сроднила нэг тэмцэл, биднийг ойртуулав.

СРОДНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; сов., с кем-чем. 1. ижилсэх, дасагх, ойртох, дөт болох; мы с ним сроднились за три года совместной жизни тэр бид хоёр гурван жил хамт амьдарч дасав; 2. дасагх, идээших; сродниться с работой ажилдаа идээших.

СРОДНЫЙ, -ся, -ве; -ден, -дна (книжн.); нэг төрлийн, адил; сродные явления нэг төрлийн үзэгдлүүд. **СРОДСТВО**, -а, ср. (книжн.). нэг төрлийн (байх), адил (байх).

СРОДУ, нареч. обычно при отрицании (прост.). хүн болсоор, энэ насандаа, урьд хожид; сроду не видел энэ насандаа үзээгүй.

СРОК, -а (-у), м. 1. хугацаа, цаг; на долгий срок удаан хугацаагаар; по истечении срока хугацаа гүйцэхэд; годичный срок жилийн хугацаа; срок давности хөөн хэлэлцэх хугацаа; продлить срок хугацаа сунгах; сроком до... .. хүртэл хугацаатай; 2. болзоо, болзор, хугацаа; к сроку приехать болзоондоо ирэх; хугацаандаа ирэх; выполнить работу до срока ажлаа хугацааны нь өмнө дуусгах; ☆ дай срок боллоцоо олго, боллоцоо гараг; ни отдыху, ни сроку не давать зогсоо жолоогүй яруулах.

СРОСТ, -а, м. бүрэлдсэн газар, эдгэрсэн газар, залгаас.

СРОСТОК, -тка, м. барилдан ургасан; орех-сросток барилдан ургасан самар.

СРОЧНО, нареч. яаралтай, нэн даруй, үтэр түргэн; срочно выехать яаралтай мордох.

СРОЧНОСТЬ, -а, ж. 1. яаралтай (байх), срочность заказа яаралтай захиалга; 2. яарах, гэгдэх; что за срочность? яарах юу байна?

СРОЧНЫЙ, -ся, -се; -чен, -чна. 1. яаралтай; срочная телеграмма яаралтай цахилгаан мэдээ; срочный пакет яаралтай захидал; 2. хугацаатай, хугацаа бүхий, болзоотой; срочная ссуда хугацаатай эзэллэг; срочная уплата процентов хүүг хугацаатай төлөх.

СРУБ, -а, м. 1. огтлох; лес на сруб огтлох мод; 2. торх, хашлага; колодезный сруб худгийн хашлага.

СРУБАТЬ, -аю, -аешь; несов., сруб'ить, сруб'лю, сруб'ишь; сруб'ленный; сов., что. 1. огтлох, хийх; срубить берёзу хус огтлох; 2. барих, богдох; срубить избу байшин барих.

СРУБИТЬ, -а, м. мод огтлогч, модчин.

СРУВ, 1. -а, м. тасалдуулах, саатуулах, эвдэх, алдагдуулах, таслах; срув плана заготовок бэлтгэлийн төлөвлөгөө тасалдуулах; 2. тасалдах, тасрах явдал, саатай; срув в работе не был ажилд тасалдах явдал гараагүй.

СРУВАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. таслах, тас татах, зулгаах, хуулах; хуу татах; 2. (уураа) тайлах, гаргах.

СРУВАТЬ II, -аю, -аешь; несов. тасалдуулах, саатуулах, эвдэх, алдагдуулах.

СРУВАТЬ III, -аю, -аешь; несов. нураах, нурааж хаях, устгах.

СРУВАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; несов. 1. мултрах, алдуургах; 2. босон харайх; 3. ухах; 4. үг аадах, санамсаргүй кэлчих.

СРУВАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. тасалдах, эс бүтэх.

СРУВАТЬСЯ III, -аюсь, -аешься; несов. нураарах, устгагдах.

СРУВЩИК, -а, м. тасалдуулагч, саатуулагч, эвдэгч; срувщик плана төлөвлөгөө тасалдуулагч.

СРУГИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., сругну'ть, -ну, -нишь; сругну'тый; сов., что гүлгих, огих;

сытый младиенец срыгнуа молоко цаггалан цах сүү-
нээ гулгив.

СРЫТЬ, *сроч, сроешь; скрытый; сов., что.* нураах,
нурааж устгах, эвдэж устгах, устгах; срыть крепость
цайз нурааж устгах.

СРЯДУ, *нареч. (прост.).* дараалан, дараа дараа-
лан, удаа дараагаар; три дня сряду гурван өдөр да-
раалан.

ССАДИНА, *-ы, ж.* шалбархай, шулгархай, зулгар-
хай, дайр.

ССАДИТЬ I, *ссажу, ссадишь; ссаженный; сов.*
буулгах; ссадить ребенка со стула хүүхдийг сандал
дээрээс буулгах; ссадить пьяного пассажира согтуу
зорчигчийг буулгах.

ССАДИТЬ II, *ссажу, ссадишь; ссаженный; сов.*
шалбалах, шалба татах, шулгалах, шулга татах, зул-
галах, зулга татах; ссадить локоть гохойгоо шал-
балах.

ССАЖИВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов., кого-что.*
буулгах.

ССАЖИВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов., что.* шал-
балах, шалба татах, шулгалах, шулга татах, зул-
галах, зулга татах.

ССЕСТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр. -ся; -дется;*
сов. 1. агчих, агчих, агчих; материя селлась от
стирки бес угаахад агчив; *2.* ээдэх, нямгагтах; мө-
лдкө соелось сүү ээдэх.

ССОРА, *-ы, ж.* хэрүүл, хэрүүл доруул, хэрүүл
баруул; шумная ссора хэрүүл шуугиан; бмть в се-
ре хэрэлдсэн байх, муудсан байх.

ССОРИТЬ, *-рю, -ришь; несов., кого (что) и кого*
(что) с кем. хэрээдүүлэх, муудуулах, хэрүүл хийл-
гэх, хэрүүл болгох.

ССОРИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; несов., с кем.* хэ-
рэлдэх, муудсах, хэрүүл хийх, хэрүүл болох.

ССОХНУТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -нется; со-
хей, сохлелсь; сов.* хөгсөх, хатах; гланна сохлелсь
шавар хатжээ.

СССР (Союз Советских Социалистических Рес-
публик) ЗСБНХУ, ЗНЖБНХУ (Зөвлөлт Социалист
Бүгд Найрамдах Холбоот Улс, Зөвлөлт Нийгэм Жү-
рамт Бүгд Найрамдах Холбоот Улс).

ССУДА, *-ы, ж.* зээллэг, зээл; долгосрочная ссу-
да удаан хугацааны зээллэг; беспроцентная ссуда
хүүгүй зээллэг.

ССУДИТЬ, *ссуджу, ссудишь; ссуженный; сов.,*
кого (что) кем или кому что. зээлүүлэх, зээлдүү-
лэх, зээллэг олгох, зээл өгөх; ссудить небольшую
сумму цөөн төгрөг зээлүүлэх.

ССУДНЫЙ, *-ая, -ое.* зээлийн, зээлүүлэх, зээл-
дэх; ссудная касса зээлийн касс; ссудный капитал
зээлүүлэх капитал, зээлүүлэх мөнгө; ссудный про-
цент зээлийн хүү.

ССУДОДАТЕЛЬ, *-я, м.* зээлүүлэгч, зээлдүүлэгч.

ССУДОПОЛУЧАТЕЛЬ, *-я, м.* зээлдэгч, зээлэгч.

ССУЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* зээлдүүлэх, зээ-
лдүүлэх, зээл өгөх, зээллэг өлгөх.

ССУТУЛИТЬ, *-лю, -лишь; сов.* бөгтийлгөх, бөг-
цийлгөх, бөгцийлгэх.

ССУТУЛИТЬСЯ, *-люсь, -лишья; сов.* бөгцийх,
бөгцийх, бөгцийх.

ССУЧИТЬ, *ссучу, ссучишь (и ссучишь); ссучен-*
ный; сов. тамах, нийтгэх, томох, эрчлэх, имрэх.

ССЫЛАТЬСЯ, *-аю, -аешь; несов.* цөллөх.

ССЫЛАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* шалтаг
гаах, шалтаглах, иш татах, нэр барих.

ССЫЛКА I, *-и, ж.* цөллөг; жить в ссылке цөллө-
гөнд байх; сослать в ссылку цөллөгөнд явуулах,
цөллөх.

ССЫЛКА II, *-и, ж.* 1. иш татах, шалтаг заах,
нэр барих; ссылка на авторитет алдар хүндтэй хү-

ний нэр барих; 2. иш татсан зүйл, заалт; ссылка
напечатана внизу текста иш татсан зүйл эж бичгийн
доод талд бий.

ССЫЛОЧНЫЙ, *-ая, -ое* иш татсан.

ССЫЛЬНЫЙ, *-ого, м.* цөлөгдсөн хүн

ССЫПАТЬ, *-плю, -плешь; -анный; сов., что.*
ССЫПАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* асгах, хийх; (марма)
тушаах, хүлээлгэн өгөх; ссыпать муку в мешок гурих
шуудайд хийх.

ССЫПКА, *-и, ж.* асгах, хийх; (марма) тушаах,
хүлээлгэн өгөх.

ССЫПНОЙ, *-ая, -ое.* (марма) агуулах, хүлээн
авах, тушаах; ссыпной пункт тарна хүлээн авах
гэвэр.

СЫХАТЬСЯ, *-ается; несов.* хагсах, хатах.

СТАБИЛИЗАТОР, *-а, м.* (техн.) тогтонгшуулагч.

СТАБИЛИЗАЦИЯ, *-и, ж.* тогтонгшуулал, тог-
тонгшуулах, тогтойгшил, тогтонгших.

СТАБИЛИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -ованный;*
сов. и несов. тогтойгшуулах.

СТАБИЛИЗИРОВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.,*
-руется; сов. и несов. тогтонгших.

СТАБИЛИЗОВАТЬ, *-вую, -вужь; -ованный; сов*
и несов., что. тогтонгшуулах.

СТАБИЛИЗОВАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр.,*
-вуются; сов. и несов. тогтонгших.

СТАБИЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* тогтонги (байх), тог-
тонги байдал, тогтонги чанар.

СТАБИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* тогтонги,
тогтонгшсон; стабильный учебник тогтонгшсон

сурах бичиг; стабильные цены тогтонги үнэ.

СТАВЕНЬ, *-аня, род. мн. -вней, м.* цонхим
самбар.

СТАВИТЬ, *-влю, -вишь; -вленный; несов. 1.* та-
вих, өрөх, босгох, зоох; ставить книги на полки
номын тавиур дээр ном тавих; ставить столы шон
зоох; 2. тавих, хийх, оруулах; ставить тархинг в
буфет таваг шүүгээнд хийх; ставить автомобиль в
гараж машиныг гаршид тавих; ставить вещи на
место юмыг байранд нь тавих; 3. тавих, гаргах;
ставить часового на пост хэрүүл гаргах; 4. бос-
гох, байгуулах, тавих; ставить памятник великим
людям их хүмүүст хөшөө байгуулах; ставить теле-

фон утас тавих; 5. тавих, хийх, ноах; ставить тер-
мометр халууны шил хийх; ставить банки бумба
тавих; 6. тавих, зурах; ставить свою подпись в
гарнийаа цагийг зурах; 7. тавих, вохнох, хийх; ставить
новую пьесу шинэ жүжиг тавих; правильно ставить
работу ажлыг зөв зохнох; ставить опыты туршлага
хийх; 8. тавих, тогтоох, оруулах; ставить заачу
зорилт тавих; ставить твердые сроки хатуу хуга-
цаа тогтоох; 9. оруулах, байлгах; ставить в труд-

ное положение бэрх байдалд оруулах; ставить под
контроль рабочих организаций ажилчны байгуулла-
гын хяналтад байлгах; 10. (мөнгө) тавих; ставить
на туза тамгад тавих; 11. засах; ставить голбоо хоо-
логийг нь засах; 12. тавих, хийх, тогтоох; ставить
диагноз онош тавих; 13. хүлээлгэх, оногдуулах;

ставит в обяванность үүрэг хүлээлгэх; ставить
в вину бурууг оногдуулах; 14. болгох, тобоцх; ста-
вить за правило журам болгох; его ни во что не
ставят түүнийг хүнд тобцдоггүй; ☆ ставить в из-

вестность мэдэгдэх; ставить на карту төөрөг мэдэг
гэх, явал яаг гэх; ставить крест на чем-либо
дүүрсэн хэрэг гэж үзэх; ставить чашы цаг тааруу-
лах; ставить во главу угла нэн чухалд тооцох.

СТАВИТЬСЯ, *-вится; несов.* тавигдах.

СТАВКА I, *-и, ж.* өргөө; ставка Верховного
главнокомандующего бүх цэргийн жавжны өргөө.

СТА'ВКА II, -и, ж. 1. мөрий, бооцоо, тавьц; крупная ставка их мөрий; 2. цалин; повышение ставки цалин нэмэгдэх; 3. хэмжээ; ставки подоходного налога ашгийн татварын хэмжээ; 4. найдвар, найдлага; делать ставку на кого-либо хүнд найдварлах, найдах; ☆ очная ставка нуурдүүлэх.

СТА'ВЛЕННИК, -а, м. гарын хүн, гөлөөний хүн.

СТА'ВНЯ, -и, ж. цонхны самбар.

СТАДИА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (книжн) шаталсан.

СТАДИО'Н, -а, м. цэнгэлдэх хүрээлэн.

СТА'ДИЯ, -и, ж. шат, үе.

СТА'ДНОСТЬ, -и, ж. сүрэглэх, сүрэглэн амьдрах.

СТА'ДНЫЙ, -ая, -ое. 1. сүрэглэх, сүрэглэн амьдрах, сүрэг; стадное животное сүрэглэх амьтан; 2. сургийн; стадное чувство сургийн мэдрэхүй.

СТА'ДО, -а, мн, стада, стад, стадам; ср. сүрэг; стадо коров сүрэг үнээ, сүрэг үхэр.

СТАЖ, -а, м. 1. (ажилласан) хугацаа; производственный стаж үйлдвэрт ажилласан хугацаа; трудовой стаж хөдөлмөрлөсөн хугацаа; 2. дадлагажих хугацаа, дагалдан сургах хугацаа; испытательный стаж дадлагажих хугацаа, турших хугацаа.

СТАЖЁР, -а, м. дадлагажигч, дагалдан сурагч.

СТАЖИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. дадлагажих, дагалдан сурах.

СТАЖИР'ВКА, -и, ж. дадлагажих, дадлагажилт, дагалдан сурах.

СТА'ИВАТЬ, -ает; несов. хайлах.

СТА'ЙЕР, -а, м. хол уралдагч, холч.

СТАКА'Н, -а, м. шил аяга, дөмбөн аяга, аяга; выпить стакан чаю аяга цай уух.

СТАЛЕБЕТО'Н, -а, м. болд бетон.

СТАЛЕВА'Р, -а, м. болд хайлуулагч, ган хайлуулагч.

СТАЛЕЛИТЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. болд цутгах, ган цутгах; сталелитейный завод болд цутгах үйлдвэр.

СТАЛЕПЛАВИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. болд хайлуулах, ган хайлуулах; сталеплавильная печь ган хайлуулах зуух.

СТАЛЕПРОКА'ТНЫЙ, -ая, -ое. болд цувих, ган цувих; сталепрокатный цех ган цувих цех.

СТА'ЛКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. түлхэх, түлхэн хөдөлгөх, түлхэн унагах; 2. мөргөлдүүлэх, хавиралдуулах, харшилдуулах.

СТА'ЛКИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. мөргөлдөх, хавиралдах, харшилдах; 2. мөргөлдөх, дайралдах, тохнолдох; 3. харшилдах, мөргөлдөх, харгалдах.

СТА'ЛО: стало быть тэгэхүл, чингэвэл, тэгвэл, ингэхүл, ингэвэл, чингэхүл.

СТА'ЛЬ, -и, ж. болд, ган; закалка стали болд кагаах; рессорная сталь нумын ган.

СТА'ЛЬНОЙ, -ая, -ое. 1. ган, болд, гангаар кийсэн; стальной нож ган хутга; 2. болдын өнгөтэй, гангийн өнгөтэй; 3. ган болд, ган төмөр, ган хатуу; стальная воля ган болд зориг.

СТАМЕ'СКА, -и, ж. цүүц.

СТАН I, -а, м. (устар.). их бие, бие.

СТАН II, -а, м. 1. суурь, буудал, хүрээ; колхозный стан хамтралын суурь; военный стан цэргийн хүрээ; 2. этгээд, тал, бүлэг, сүрэг; вражеский стан дайсны тал.

СТАН III, -а, м. суурь; прокатный стан цувих суурь.

СТАНДА'РТ, -а, м. 1. стандарт, (нэг) загвар, үлгэр, нэг хэв, нэг маяг; изготовить по стандарту нэг загвараар үйлдэх; 2. стандарт, үндсэн хэмжээ; золотой стандарт в денежном обращении мөнгөний

эргэлтийн алтны үндсэн хэмжээ; 3. улиг болсон юм, нэг хэмийн юм, нэг янзын юм.

СТАНДАРТИЗА'ЦИЯ, -и, ж. стандартчилах, загварчлах, нэг хэвийн болгох, стандартчилалт, загварчлалт.

СТАНДАРТИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., что., **СТАНДАРТИЗОВА'ТЬ**, -вую, -зуешь; -ованный; несов., что. стандартчилах, загварчлах, нэг хэвийн болгох, нэг маяг болгох.

СТАНДА'РТНОСТЬ, -и, ж. стандарт (байх), нэг загварын (байх), нэг маяг (байх).

СТАНДА'РТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. стандарт, стандартад тохирсон, нэг загварын, нэг хэвийн, нэг маягийн; стандартные изделия стандарт эдлэл; 2. улиг болсон, нэг хэмийн, нэг янз; стандартные фразы улиг болсон үг.

СТАНИ'НА, -ы, ж. (спец.). 1. (машин, суурь машин) суурь; 2. суурилуур, суурь.

СТАНИ'ЦА, -ы, ж. хасаг тосгон, том суурин.

СТАНИ'ЧНИК, -а, м. хасаг тосгоны хүн, хасаг.

СТАНИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. хасаг тосгоны; станичный совет депутатов трудящихся хасаг тосгоны хөдөлмөрдийн депутатуудын зөвлөл.

СТАНКО'ВЫЙ I, -ая, -ое. адууны хоргын; станковая загородка адууны хоргын хашаа.

СТАНКО'ВЫЙ II, -ая, -ое. 1. суурилуулсан, суурилууртай; станковые пулеметы суурилууртай пулемет; 2. тавиурын; станковая живопись тавиурын уран зураг.

СТАНКОСТРОЕ'НИЕ, -я, ср. суурь машин үйлдвэрлэх.

СТАНКОСТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. суурь машин үйлдвэрлэх; станкостроительный завод суурь машин үйлдвэрлэх үйлдвэр.

СТАНОВИ'ТЬСЯ, -овлюсь, -овишься; несов. 1. болох, зогсох, гаран зогсох; 2. буух; 3. хийж эхлэх, ажиллаж эхлэх; 4. болох.

СТАНОВИ'ЩЕ, -а, ср. бууц, буудал, хот.

СТАНОВЛЕ'НИЕ, -я, ср. (книжн.). үүсэх, үүсэн тогтох, тогтох; становление нового быта шинэ ахуй үүсэн тогтох.

СТАНОВО'Й, -ая, -ое. гөв, гол, уг; становой хребет гол нуруу; становой берег уг эрэг.

СТАНО'К I, -а, м. 1. суурь машин; печатный станок хэвлэлийн суурь машин; ткацкий станок нэхмэлийн суурь машин; токарный станок харуулах суурь машин, дархны суурь машин; 2. (бууны) суурилуур, суурь.

СТАНО'К II, -а, м. 1. морь тахлах суурь; 2. адууны хорго.

СТАНО'ЧНИК, -а, м. суурь машинч.

СТАНО'ЧНИЦА, -ы, ж. суурь машинч эмэгтэй.

СТАНО'ЧНЫЙ I, -ая, -ое. адууны хоргын.

СТАНО'ЧНЫЙ II, -ая, -ое. суурь машинын; станочный завод суурь машины үйлдвэр.

СТАНЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. өртөөний; станционное здание өртөөний байшин.

СТА'НЦИЯ, -и, ж. 1. өртөө; железнодорожная станция төмөр замын өртөө; 2. өртөө (гавар); проехать две станции хоёр өртөө явах; 3. хороо, өртөө, станци; телефонная станция утасны хороо.

СТА'ПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. майжийлгах, майжгий гишгэх, хаагай гишгэх.

СТАРА'НИЕ, -я, ср. хичээлт, оролдолт, мэрийлт, чармайлт, хичээх, оролдох, мэрийх, чармайх; приложить все старания бүх чармайлтаа тавих; работа с большим старанием их мэрийн ажиллах.

СТАРА'ГЕЛЬ, -я, м. аяг хайгч, эрэгч.

СТАРАТЕЛЬНО, нареч. хичээнгүйлэн, хичээн, оролдлоготой, мэрийлтэй, чармайн; старательно готовить уроки хичээлээ чармайн бэлтгэх.

СТАРАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хичээл, оролдлого, оролдоц, мэрийлт; поразительная старательность гайхмаар оролдлого; отнестись к делу с большой старательностью ажилдаа их мэрийлтэй хандах, ажилдаа их мэрийх.

СТАРАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хичээнгүй, хичээлтэй, зүтгэлтэй, оролдлоготой, мэрийлтэй; старательный ученик хичээлтэй сурагч; старательный рабочий хичээнгүй ажилчин.

СТАРАТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое. алт хайх, алт эрэгчдийн.

СТАРАТЕЛЬСТВО, -а, ср. алт хайх, алт эрэх.

СТАРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. хичээх, оролдох, мэрийх, улайх, чармайлх, зүтгэх; стараться изо всех сил чадлаараа оролдох, үхэн зүтгэх; старался удержаться на ногах хөл дээрээ тогтох гэж мэрийх.

СТАРЕЙШИНА, -ы, м. омгийн тэргүүлэгч, зайсан.

СТАРЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. өтлөх, хөгшрөх, өвгөрөх; 2. хуучрах.

СТАРЕЦ, -ца, м. (высок.). өтгөс, өвгөн; мудрый старец мэргэн өтгөс.

СТАРИК, -а, м. өвгөн.

СТАРИКОВСКИЙ, -ая, -ое. өвгөн хүний, өвгөдийн.

СТАРИНА 1, -ы, ж. 1. хуучин цаг, эртний үе, хуучин; в старину хуучин цагт; преданья старины хуучин домог; 2. хуучин юм; коллекционировать старину хуучны юм цуглуулах; ☆ тряхнуть стариной хуучнаа сэргээх, залуугийнхийгаа сэргээх.

СТАРИНА II, -ы, м. (разг.). өвгөн; послушай, старина! өвгөн сонс!

СТАРИНКА, -и, ж. (разг.); по старинке хуучны-каар, хуучин цагийнхаар, хуучны ёсоор; работать по старинке хуучин цагийнхаар ажиллах.

СТАРИННЫЙ, -ая, -ое. хуучны, хуучин цагийн; старинный обычай хуучны заншил; старинная посылка хуучны зүйр үг.

СТАРИТЬ, -рю, -ришь; несов. кого (что). 1. өвгөрүүлэх, хөгшрүүлэх, өтлүүлэх; 2. овор оруулах оворжуулах; борода его старит сахал нь овор оруулна.

СТАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. өвгөрөх, хөгшрөх, өтлөх.

СТАРИЧОК, -чка, м. уменьш. ласк. өвгөн, өвөө.

СТАРОВЕР, -а, м. шимээсэг, хуучин номтон.

СТАРОДАВНИЙ, -ая, -ее. эрг урьдын; стародавний обычай эрт урьдын заншил.

СТАРОЖИЛ, -а, м. уул нутгийн хүн, хуучин сууж байсан хүн.

СТАРОМОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. янз нь хуучирсан, хуучирсан маягтай; старомодная шляпа янз нь хуучирсан малгай.

СТАРООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. өвөгжөөл, өвөгжөөр, овор ихтэй, хөгшин царайтай; старообразное лицо өвөгжөөр царай.

СТАРООБРЯДЕЦ, -дца, м. шимээсэг, хуучин ёсон.

СТАРООБРЯДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шимээсгийн.

СТАРОПЕЧАТНЫЙ, -ая, -ое. хуучин барын; старопечатные книги хуучин барын ном.

СТАРОРЕЖИМНЫЙ, -ая, -ое. хуучин засгийн үеийн, эзэрхэг засгийн үеийн; старорежимные взгляды эзэрхэг засгийн үеийн үзэл.

СТАРОСВЕТСКИЙ, -ая, -ое (устар.). хуучны заншилтай; старосветские помещики хуучны заншилтай газрын эзэд.

СТАРОСЛАВЯНСКИЙ, -ая, -ое. хуучин слав; старославянский язык хуучин слав хэл.

СТАРОСТА, -ы, м. ахлагч; староста группы бүлгийн ахлагч.

СТАРОСТЬ, -и, ж. нас өвгөрөх, хөгшрөх, өтлөх, өтөл нас; на старости лет нас өвгөрсөн хойно, өтөл насандаа.

СТАРТ, -а, м. 1. гараа, гарааны дохио, тавих дохио; дать старт гарааны дохио өгөх; взять старт уралдаж эхлэх, тавих; 2. гарааны газар, тавих газар, эхлэх газар.

СТАРТЕР, -а, м. (разг.). гарааны дохио өгөгч, эхлэх дохио өгөгч, хөдөлгөгч, дохиологч.

СТАРТОВАТЬ, -тую, -туешь; сов. и несов. уралдаж эхлэх, эхлэн хөдлөх, тавих.

СТАРУХА, -и, ж. эмгэн, хөгшин.

СТАРУШЕЧИЙ, -ья, -ье. эмгэдийн, эмгэд хөгшин, хөгшин хүний.

СТАРЧЕСКИЙ, -ая, -ое. өтөлсөн, өвгөн хүний, хөгшин; старческая физиономия хөгшин царай; старческий кашель өвгөн хүний ханнах.

СТАРШИЙ, -ая, -ее; старше. 1. ахмад, ах, эгч, их, эгчмэд, ууган; старший сын ууган хүү, их хүү; старший брат ах; старшая дочь эгчмэд охин, их охин; старшая сестра эгч; наш старший товарищ манай ахмад нөхөр, эгчмэд нөхөр; 2. ахлагч, ахлах; старший научный сотрудник эрдэм шинжилгээний ахлах ажилтан; старший лейтенант ахлагч дэслэгч; 3. ах хүн, ахмад, эгчмэд хүн, эгч хүн.

СТАРШИНА, -ы, мн.-ины, -йн, -инам, м. ахлагч.

СТАРШИНСТВО, -а, ср. 1. ахлах, ахмад настан, эгчмэд настан; 2. ахлах, ахмад тушаалсан; по старшинству ахлахаараа, ахмадаараа.

СТАРЫЙ, -ая, -ое; стар, стара, старо, стары (и старь). 1. өвгөн, настай, хөгшин; старый человек өвгөн хүн; старый конь хөгшин морь; 2. хуучны, урьдын, эртний; старый знакомый урьдын танил; 3. хуучин, хуучирсан; старое платье хуучин хувцас; 4. хуучин, хэрэг өнгөрсөн, хугацаа хэтэрсэн; старый билет хуучин билет; 5. хуучны, хуучин цагийн; старая архитектура хуучны уран барилга; 6. хуучирсан, хуучин, урьдын; старая мода хуучирсан янз; старые времена хуучин цаг, урьдын цаг; 7. хуучин, урьдын, түрүүчийн; старая квартира хуучин байр, түрүүчийн байр; старый начальник хуучин дарга; 8. старое хуучин юм, хуучин; борьба нового со старым шинэ хуучин хоёрын тэмцэл; ☆ по-старому хуучнаараа; стар и мал, старий и малый хөгшин залуугүй, их багагүй; по старой памяти хуучнаа сэргээе гэж, хуучнаа санаад.

СТАРЬЕ, -я, ср., собир. (разг. пренебр.). хуучин юм, новш.

СТАРЕВЩИК, -а, м. хуучин юмны наймаачин.

СТАСКАТЬ, -аю, -аешь; стасканый; сов., кого-что. зөөж аваачих, аваачиж тавих; стаскать droga в сарай түлээ саравчинд зөөж аваачих.

СТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. гулдран аваачих, чирж оруулах; 2. хуу татах, хуулах, суга татах, сугалах, тайлах.

СТАСОВАТЬ, -сую, -суешь; зованный; сов. (хэвэр) хохих.

СТАТИКА, -и, ж. 1. статик, тэнцэллэг; 2. тогтонги байдал, тэнцээр, тэнцэл.

СТАТИСТ, -а, м. дагалдан тоглогч.

СТАТИСТИК, -а, м. тоо бүртгэгч, статистикч.

СТАТИСТИКА, -и, ж. 1. тоо бүртгэлийн ухаан, статистик; 2. тоо бүртгэл.

СТАТИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. төс бүртгэлийн; статистическая таблица төс бүртгэлийн хүснэгт.

СТАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. статик, тэнцэллэг; 2. тогтонги, хөдөлдөггүй.

СТАТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжен.). тогтонги, хөдөлдөггүй.

СТАТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тн о. гуалиг биетэй, бие тэгш, бие бялдар сайтай; статный юноша бие бялдар сайтай залуу.

СТАТСКИЙ, -ая, -ое (устар.). иргэний; статский советник тавдугаар зэрэг түшмэл.

СТАТС-СЕКРЕТАРЬ, -я, м. төрийн нарийн бичгийн дарга.

СТАТУС-КВО, нескл.м. статус-кво, тухайн байдал; восстановить статус-кво тухайн байдлыг сэргээх.

СТАТУТ, -а, м. (офиц.). горим, дүрэм.

СТАТУЭТКА, -и, ж. бяцхан хүн хөшөө.

СТАТУЯ, -и, ж. хүн хөшөө, хүний дүр.

СТАТЬ I, *стану, станешь; станы; сов.* 1. босох; ни статья ни сесть босох ч, суух ч аргагүй; статья на Цыпочки өмий дээрээ босох; 2. зогсох, тогтох, явахад болих; часы стали цаг зогсов, явахад болив; 3. хөлдөх, баринтаглах; река стала гол хөлдөв; 4. гарч зогсох; статья на көвөр хивс дээр гарч зогсох; 5. буух; статья лагерем лагерлан буух; 6. эхлэх, ажиллаж эхлэх, хийж эхлэх; статья аа станок суурь машиннаар ажиллаж эхлэх; статья на защиту угнетённых дарлагдагсдыг хамгаалж эхлэх; 7. болох, гарах; статья известими нэрд гарих; статья примером үлгэр жишээ болох; 8. болох; на улице стало темно гадна каранхуй болов; 9. үгүйсгөж не-гийн хамт үгүй болох; отца не стало эмгэг үгүй болов; 10. хүрэх, байх; станет ли у тебя сил? хуч чадал чинь хүрэх үү? 11. хүрэх, бойлох, зарах; пайнто мне стало в пятьдесят рублей пальтод тавин рубль зарав; *что что бы то ни стало* юу ч болдо гэсэн, яалаа ч гэсэн; стало быть тэгвэл, чингэхүл.

СТАТЬ II, -и, мн.-и, -ей, ж. бие бялдар; ☆ под статью таарах, зохих, зохицох; под статью ему была и жена сгө түүнд эхнэр нь ч таарч байлаа.

СТАТЬ III, -и, мн.-и, -ей, ж. шинж, маяг; ☆ с какой стати ямар учраас, яалаа гэж?, яагаад? юунд?

СТАТЬСЯ I и 2 л. не употр., станется; обычно безл., сов. (ра зг.). что с ним стало? гэр яар?, гэр юу болов? үүмөжт статья магадгүй, болох юм, тийм байж мэднэ.

СТАТЬЯ, -и, род. мн. -тей, ж. 1. өгүүлэл; передовая статья тэргүүний өгүүлэл; журнальная статья сэтгүүлийн өгүүлэл; научная статья эрдэм шинжилгээний өгүүлэл; 2. зүйл; статья закона хуулийн зүйл; статья дохода орлогын зүйл, орлогын анги.

СТАХАНОВЕЦ, -ица, м. стахановч.

СТАХАНОВКА, -и, ж. стахановч эмэгтэй.

СТАХАНОВСКИЙ, -ая, -ое. стахановын, стахановчдын; стахановское движение Стахановын хөдөлгөөн; стахановская бригада стахановчдын бригад.

СТАЦИОНАР, -а, м. байран байгууллага, суурин байгууллага; библиотека-стационар байран номын сан.

СТАЦИОНАРНЫЙ, -ая, -ое. 1. байнгын, тогтмол; стационарное состояние байнгын байдал; 2. байран, суурин; стационарная библиотека байран номын сан; 3. байран, хэвтэж эмчүүдэг; стационарный больнич байран өвчтөн; 4. байран эмнэх, хэвтүүлж эмнэх; стационарное отделение байран эмнэх тасаг.

СТАЧАТЬ, -аю, -аешь; *стачанный; сов.* шивж оёх.

СТАЧЕЧНИК, -а, м. ажил хаягч.

СТАЧЕЧНЫЙ, -ая, -ое. ажил хаях, ажил хаягчдын; стачечное движение ажил хаях хөдөлгөөн; стачечный комитет ажил хаягчдын хороо.

СТАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. билүүдэх, билүүдэж гаргах, гуранздах, хуурайдах, үрэх.

СТАЧКА, -и, ж. ажил хаях.

СТАЩИТЬ, *сташу, сташись; стаченный; сов.* 1. гулдан аваачих, чирж оруулах, чирж гаргах; сташить мешок картофеля в подвал шуудай төмс зөөгчид чирж оруулах; сташить пароход с мели гач зардан галт онгоныг чирж гаргах; 2. хуу татах, хуулах, суга татах, сугалах, тайлах; сташить сапог с ноги өрөөсөн гутал сугалах; 3. сэм авах, хулгайлах, дэлсэх.

СТАЯ, -и, ж. сүрэг; стая волков сүрэг чоно; стая рбым эвэрцаг.

СТАЯТЬ I и 2 л. не употр., стает; сов. хайлах; снег стаял цас хайлав.

СТВОЛ, -а, м. 1. их бие, иш; ствол берёзы хусны их бие; 2. (бууны) гол төмөр; 3. гол ам; ствол шахты уурхайн гол ам; 4. судас, судал.

СТВОРАЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. эздүүлэх, шалхмагтуулах, эзэгнээрүүлэх.

СТВОРАЖИВАТЬСЯ, -ается; несов. эздэх, шалхмагтах, эзэгнээрэх.

СТВОРКА, -и, ж. далавч, хавтас; створки ставней цонхны далавч.

СТВОРОЖИТЬ, -жу, -жишь; сов. эздүүлэх, шалхмагтуулах, эзэгнээрүүлэх.

СТВОРОЖИТЬСЯ, *I и 2 л. не употр., -ится; сов.* эздэх, шалхмагтах, эзэгнээрэх.

СТВОРЧАТЫЙ, -ая, -ое. далавчтай, хавтастай; створчатая дверь далавчтай хаалга.

СТЕАРИН, -а, м. стеарин, царц.

СТЕАРИНОВЫЙ, -ая, -ое. 1. стеарины, царцын; 2. стеарин, царц, царцаар хийсэн.

СТЕБЕЛЬ, -бля, мн.-бли, -блей, м. 1. ил, шилбэ; стебель травы өвсний шилбэ; 2. шилбэ; стебель листа навчны шилбэ.

СТЕБЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (снеч.). (ургамлын) ишийн, шилбэний.

СТЕБЕЛЬЧАТЫЙ, -ая, -ое. иштэй, шилбэтэй.

СТЕБЛЕВАНИЕ, -я, ср. ишлэх, шилбэлэх.

СТЕБЛИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. ишлэг, шилбэлэг, олон иштэй.

СТЕГАНКА, -и, ж. (разг.). хөвөнтэй хүрэм, олондой.

СТЕГАННЫЙ, -ая, -ое. хавмал, хаваастай, ширээтэй, ширмөл, хөвөнтэй; стеганое одеяло хаваастай хөнжил, хөвөнтэй хөнжил.

СТЕГАТЬ I, -аю, -аешь; *стеганный; несов., ксб* (что). гуядах, туйвандах, саваадах, ташуурдах.

СТЕГАТЬ II, -аю, -аешь; *стеганный; несов., что.* хавах, ширэх; стегать одеяло хөнжил хавах.

СТЕГНУТЬ, -ну, -нешь; *стегнутый; однокр.* гуядаа дах, шавхраад орхих.

СТЕЖКА I, -и, ж. 1. хаваас, ширэх; 2. хаваас, шинэ рээс, оёдол.

СТЕЖКА II, -и, ж. (прост.). жим, зөрөг.

СТЕЖОК, -жк, м. хаваас, ширээс, оёдол.

СТЕЗЯ, -и, род. мн. -ей, ж. (стар. и высок.). харгуй, зам.

СТЕКАТЬ, -ает; несов. урсан орох, гоожих, савнарах.

СТЕКАТЬСЯ, -ается; несов. 1. урсан нийлэх, бутгах, хурах; 2. хурах, цугларх.

СТЕКЛЕНАТЬ I и 2 л. не употр., вст; несов. цийлдэх, цийлгэр болох.

СТЕКЛО', -а, мн. *стёкла, стёкол, стёклам, ср.* шил; оконное стекло цонхны шил; зеркальное стекло голынны шил; цветное стекло өнгийн шил; *оставлять* стекла шиллэх.

СТЕКЛОВИДНЫЙ, -ая, -ое, -ден, -дна. шилэрхүү, шил шиг.

СТЕКЛОГРАФ, -а, м. шилэн бар.

СТЕКЛОДУВ, -а, м. шил үлээгч.

СТЕКЛОДУВНЫЙ, -ая, -ое. шил үлээх; стеклодувний прибор шил үлээх багаж.

СТЕКЛОЗАВОД, -а, м. шилийн үйлдвэр.

СТЕКЛОРЕЖУЩИЙ, -ая, -ее. шил зүсэх; стекло-режущий инструмент шил зүсүүр.

СТЕКЛОРЕЗ, -а, м. 1. шил зүсэгч; 2. шил зүсүүр.

СТЕКЛЯННЫЙ, -ая, -ое. 1. шил, шилийн; стеклянная масса шил; 2. шилэн, шилээр хийсэн; стеклянная посуда шилэн сав; 3. шилэн, шилтэй, шил хийсэн; стеклянная дверь шилэн хаалга; 4. шийлгэр, шийдийсэн.

СТЕКЛЯРУС, -а, м. өнгийн шил чимэг, жинжүү.

СТЕКЛЯРУСНЫЙ, -ая, -се. өнгийн шил, жинжүү; стеклярусное украшение өнгийн шил чимэг.

СТЕКЛЯШКА, -и, ж. (разг.). шил юм, шилийн хэлтэрхий.

СТЕКОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. шилийн; стекольный завод шилийн завод.

СТЕКОЛЬЩИК, -а, м. шилч.

СТЕЛИТЬ, *стелю, стелешь; несов., что.* 1. дэлгэж, дэвсэж, энсэх; 2. тавих, зүйж хийх.

СТЕЛЛАЖ, -а, м. 1. давхарлаг тавиур; 2. босоо тавиур.

СТЕЛЬКА, -и, ж. улавч.

СТЕЛЬНАЯ, (и *гр. л. е употр.*) хээтэй, тугалдах.

СТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хээтэй (байх).

СТЕМНЕТЬ, -еет; *сов.* харанхуй болох; *уже* стемнело харанхуй болов.

СТЕНА, -ы, *вн. стена, мн. стены, стени, стеним, ж.* 1. хана, туурга; капитальная стена зузаан туурга; 2. хэрэм; крепостная стена хэрэм; каменная стена чулуун хэрэм; обнести стеной хэрэм барих; 3. жагсаал, эгнээ; в бой шли стеной тудалдаанд өгнээгээр оров; 4. харанхуй, шигүү; стена деревьев харанхуй мод; стена тумана Харанхуй майна; *Дув чөтмрөх стенах* гэрийн мухар сахиад; как об стену ёбрөх хаданд харвасан сум адил; как за каменной стеной бат цайзанд байгаа адил; припереть к стене амыг таглах, гарцаагүй болгох; на стену лезть мод мөргөмөөр цухалдах.

СТЕНАТЬ, -аю, -аешь; *стоящий; стеноя (и стения); несов. (устар.)*, гаслах, ёолох.

СТЕНГАЗЕТА, -ы, ж. (стенная газета) ханын сонин.

СТЕНД, -а, м. 1. үзэмрийн самбар, гавиур; 2. турших газар, туршуур.

СТЕНКА, -и, ж. хана, туурга; ☆ *поставить к стенке* буудан алах.

СТЕННОЙ, -ая, -ое. ханын, туурганы; стенная живопись туурганы (уран) зураг; стеной камендарь ханын хуанли.

СТЕНОБИТНЫЙ, -ая, -ое; хэрэм цөмлөх; стенобитное оружие хэрэм цөмлөх зэвсэг.

СТЕНОГРАММА, -ы, ж. таталгасан тэмдэглэл; стенограмма доклада илтгэлийн таталгасан тэмдэглэл.

СТЕНОГРАФИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *несов., что.* таталган бичих, таталган тэмдэглэх; стенографировать прения шүүмжлэл таталган бичих.

СТЕНОГРАФИСТ, -а, м. таталган бичигч.

СТЕНОГРАФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. таталган бичсэн, таталган тэмдэглэсэн; стенографический отчет таталган бичсэн тайлан.

СТЕНОГРАФИЯ, -и, ж. таталгах бичиг.

СТЕНОПИСЬ, -и, ж. туурганы зураг.

СТЕПЕННО, *нареч.* намбатай, төлөв, түвшин, томоотой, төв; *степенно* здороваться намбатай мөндлөх.

СТЕПЕННОСТЬ, -и, ж. намба, төлөв зан, түвшин байдал, томоо.

СТЕПЕННЫЙ, -ая, -ое; -енен, -енна. 1. намбатай, намбагар, төлөв, түвшин, төв, томоотой; степенный человек намбатай хүн; 2. наsgай, томоотой, наsgуу.

СТЕПЕНЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. зэрэг, хэмжээ, хир, хир зэрэг, хир хэмжээ; степень мастерства мэргэжлийн хир, уран чадварын хэмжээ; степень знания мэдлэгийн хэмжээ; в высшей степени туйлын их, маш их; в значительной степени шилээд их, үлэмжхэн; в равной степени адил хэмжээгээр, нэг адил; до известной степени мэдээж хэмжээгээр, бага зэрэг; в некоторой степени ямар нэг хэмжээгээр; зарим талаар, заримдаа; до какой степени хир зэрэг, хэдий хүртэл; до последней степени бүрмөсөн, огт; ни в малейшей степени бага зэрэг ч, өчүүхэн ч; ни в какой степени өчүүхэн төдий ч, бяцхан ч; до такой степени төдий чинээ, тийм ч; 2. (эрдмийн) зэрэг; учёная степень эрдмийн зэрэг; 3. (тооны) зэрэг; возвести в степень зэрэг дэвшүүлэх; показатель степени зэрэг илтгэгч; 4. зэрэг; сравнительная степень харьцуулсан зэрэг; превосходная степень давуу зэрэг.

СТЕПНОЙ, -ая, -ое. талын, хээрийн, тал газрын; степная зона хээрийн бүслүүр; степная растительность хээрийн ургамал, хээрийн өвс ногоо.

СТЕПНЯК I, -а, м. тал нутгийн хүн.

СТЕПНЯК II, -а, м. тал газрын адуу.

СТЕПЬ, -и, о степи, в степи, мн. -и, -ей, ж. гал, хээр.

СТЕРВЯТНИК, -а, м. дэлт бүргэд.

СТЕРЕОКИНО, *нвекл. ср.* стереокино, гүн кино.

СТЕРЕОМЕТРИЯ, -и, ж. стереометри, дүрс хэмжих ухаан.

СТЕРЕОСКОП, -а, м. стереоскоп (хоёр хавтгай зураг нийлэн тогвор болж харгдах багаж).

СТЕРЕОТИП, II -а, м. төмөрлөг хэв.

СТЕРЕОТИПНЫЙ, -ая, -ое; -пен, -пна. 1. төмөрлөг хэвийн; стереотипное издание төмөрлөг хэвийн хэвлэл; 2. олон давтсан, байнга ярьдаг, дөжин болсон; стереотипный ответ олон давтсан харну.

СТЕРЕТЬ, *стеру, стерешь; стёр, стёрла; стёртый; стерев (и стёрши); сов., что.* 1. арчих, арилгах; стереть пыль тоос арчих, арилгах; стереть ног с лица нүүрийн хөлс арчих; 2. баллах, баллуурдах, арчих; стереть резинкой рисунок баллуураар зураг баллах; стереть пятно толоо арилгах; 3. хольгох, үрэх, шалбалах; стереть ногу хөлөө холгох; 4. нухах; стереть краски будаг нухах; стереть что-либо в порошок юм нухаж талхлах; ☆ *стереть кого-либо в порошок* үнсэн товrog болгох; стереть с лица земли газрын хөрснөөс арилгах.

СТЕРЕТЬСЯ, I и II л. не употр., *стерётся; стёрся, стёрлась; стёршись; сов.* 1. арилах, балрах; краска на скамейке стёрлась бандангийн будаг арилжээ; 2. алга болох, үгүй болох, мартагдах; подробности этого происшествия уже стёрлись у меня в памяти энэ явдлын нарийн учир эдүүгээ миний цээжинд үгүй болжээ, мартагджээ; 3. мөлийх, мэлүү болох; монета стёрлась зоос мөлийжээ.

СТЕРЕХ, -а, м. цэн, цагаан тогоруу.

СТЕРЕЧЬ, *-егу, -ежшь, -егут; -ег, -егла; несов., кого-что*. 1. харах, сахиx, манах, хариулах, адуулах; стеречь вещи юм сахиx; 2. отох, амдах; стеречь волка чоно отох.

СТЕРЖЕНЬ, *-жня, м.* 1 гол, иш, шилбэ, туйван; стержень поршня бүлүүрийн шилбэ; 2. гол, нуруу; стержень исследования шинжилгээний гол нь.

СТЕРЖНЕВОЙ, *-ая, -ое*. 1. голтой, иштэй, шилбэтэй; стержневой трансформатор голтой хувьсгуур; 2. гол, ноён; стержневая проблема гол асуудал.

СТЕРИЛИЗАТОР, *-а, м.* ариутгуур.

СТЕРИЛИЗАЦИЯ, *-и, ж.* 1. ариутгах; стерилизация хирургических инструментов мэс заслын багаж ариутгах; 2. засах, хөнгөлөх.

СТЕРИЛИЗОВАТЬ, *-зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов.* 1. ариутгах, ариутгал; стерилизовать ультрафиолетовыми лучами хэт нил туяагаар ариутгах; 2. засах, хөнгөлөх.

СТЕРИЛИЗОВАТЬСЯ, *-зуюсь, -зуюсья; сов. и несов.* ариутгагдах.

СТЕРИЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* ариун (байх), ариутгасан (байх); стерильность перевязочных материалов шарх боох хэрэглэгдэхүүний ариун байх.

СТЕРИЛЬНЫЙ, *-ая, -се; -лен, -льна*. 1. ариун; ариутгасан; стерильная вата ариутгасан хөвөн; 2. үргүй, хөнгөлсөн.

СТЕРЛИНГ, *-а, м.* стерлинг; фунт стерлингов стерлингийн паунд.

СТЕРЛЯДЬ, *-и, мн. -и, -ей, ж.* шүхэрлэг загас.

СТЕРЛЯЖИЙ, *-ья, -ье*. шүхэрлэг загасны.

СТЕРНЬ, *-и СТЕРНЯ*, *-и, ж. (пец.)*. 1. хадсан тарианы талбай; 2. сүрлийн ёзоор.

СТЕРПЕТЬ, *стерплю, стерпиться; ссс., что*. күлцэх, тэсэх, тэвчих; стерпеть обиду гомдоосныг күлцэх.

СТЕРПЕТЬСЯ, *стерплюсь, стерпиться; сов., с чем. (разг.)*. дасах.

СТЁРТЫЙ, *-ая, -ое; стёрт*. мөлийсөн, мөлгөр (болсон); стёртая монета мөлгөр зоос.

СТЕСАТЬ, *стешу, стешешь; стёсанный; сов., что*. цавчин засах; стесать конец бревна гуалингийн үзүүрийг цавчин засах; стесать топором неровности сүхээр цавчин өөг засах.

СТЕСНЕНИЕ, *-я, ср.* 1. хавчигдах, хяхагдах, хязгаарлагдах, хавчих, хяхах, хязгаарлах, хавчигдал, хавчлага; стеснение в правах эрхийг хязгаарлах; 2. бачимдах, давчдах, амьсгаадах; стеснение в груди амьсгаа бачимдах; 3. ичих, зовох, аягуйрхэх, эрээлэх, нэрэлхэх; без всякого стеснения огт зовохгүй, өчүүхэн ч нэрэлхэлгүй.

СТЕСНЁННЫЙ, *-ая, -ое*. 1. хашигдсан, шахагдсан; река, стеснённая скалами хаданд хашигдсан гол; 2. бачимдсан, давчидсан, явцуудсан; стеснённое дыхание амьсгаадах.

СТЕСНИТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* 1. хавчигдал, хавчлага; стеснительность положения хавчигдалтай байдал; 2. аягуйрхэл, ичимхий байх, эрээ, нэрэлхэх.

СТЕСНИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна*. 1. хавчигдалтай, хавчлагатай, хэцүү; жить в стеснительных условиях хавчигдалтай нөхцөлд амьдрах; 2. ичимтгий, зовомтгой, эрээлхэг, нэрэлхэг.

СТЕСНИТЬ, *-ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов.* 1. шахах, хавчих, хаших; 2. хавчих, хязгаарлах, хяхах; стеснить себя в расходах зардлаа хязгаарлах; 3. саад болох, төвөг болох; 4. бачимдуулах, бачуудуулах; предчувствие стеснило сердце му юм зөгнөж, дотор бачуудна.

СТЕСНИТЬСЯ, *-нюсь, -нишься; сов.* шахалдах, шахалдах, түлхэлдэх; стесниться у входа үүдэнд шахалдах; стесниться в толпе олон хүнтэй түлхэлдэх.

СТЕСНЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. шахах, хавчих, хаших; 2. хавчих, хязгаарлах, хяхах; 3. саад болох, төвөг болох; 4. бачимдуулах, бачуудуулах.

СТЕСНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов., кого-чего и с неспр.* 1. шахалдах, шахалдах, түлхэлдэх; 2. аягуйрхэх, ичих, зовох, нүүр халах, эрээлэх, нэрэлхэх; стесняться незнакомых людей танихгүй хүмүүсээс зовох.

СТЁСЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* цавчин засах.

СТЕТОСКОП, *-а, м. (пец.)*. чагнуур.

СТЕЧЕНИЕ, *-я, ср., кого-чего*. цугларах, бөөгнөрөх, цуглах; стечение народа хүн цугларах; стечение обстоятельств нөхцөл бүрэлдэх.

СТЕЧЬ, *1 и 2 л. не употр., стечёт, стекут; стёк, стекла; стёкший; сов.* урсан орох, гоожих, савирах; дождевая вода стекла в пруд по канаве борооны ус сувгаар урсан цөөрөмд оров.

СТЕЧЬСЯ, *стечётся, стекутся; стёкся, стеклась; сов.* 1. урсан нийлэх, цугтах, хурах; ручьи стеклись в реку горхи нийлж гол болов; 2. хурах, цугларах; много народу стеклось на площадь талбай дээр олон хүн хурав.

СТИЛЕТ, *-а, м.* матта (хутга).

СТИЛИЗАЦИЯ, *-и, ж.* 1. маягаар найруулах, янзлан найруулах; заниматься стилизацией маягаар найруулах; 2. найруулсан зохиол, янзлан найруулсан бүтээл; этот рассказ—стилизация русской сказки энэ өгүүллэг бол орос үлгэрийн маягаар найруулсан зохиол юм.

СТИЛИЗОВАТЬ, *-зую, -зуюшь; -ованный; сов. и несов., что*. маягаар найруулах, янзлан бүтээх, янзлах; стилизовать рисунок по образцам древнерусской живописи зургийг эртний оросын уран зургийн маягаар янзлах.

СТИЛИСТ, *-а, м.* найруулга сайтай хүн.

СТИЛИСТИКА, *-и, ж.* найруулга зүй (хэлний найрлагын тухай сургаал).

СТИЛИСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -се*. найруулгын, найруулах; стилистические особенности найруулгын онцлог; стилистический приём найруулах арга.

СТИЛЬ I, *-я, м.* 1. маяг, янз; русский национальный стиль в искусстве оросын үндэсний урлагийн маяг; 2. арга маяг; ленинский стиль в работе Лениний ажлын арга маяг; 3. найруулга; ошибки в стиле найруулгын алдаа; писать хорошим стилем сайн найруулж бичих.

СТИЛЬ II, *-я, м.* улирал, тоолол; старый стиль хуучин улирал; новый стиль шинэ тоолол.

СТИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна*. тусгай янзтай, тусгай маягтай, янзлан хийсэн, тусгай найруулгатай; стильная мебель тусгай янзтай тавил.

СТИМУЛ, *-а, м. (книжн.)*. түлхэл, урам, урамшуулга, урамшлага; стимул работы ажлын урам.

СТИМУЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (книжн.)*. урамшуулах, урам оруулах, түлхэл өгөх.

СТИМУЛИРОВАТЬСЯ, *-уется; несов.* урамшуулагдах, түлхэл авах, урамших, түлхэл болох.

СТИПЕНДИАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое. (оюутны)* цалингийн.

СТИПЕНДИАТ, *-а, м.* цалинт оюутан.

СТИПЕНДИАТКА, *-и, ж.* цалинт оюутан эмэгтэй.

СТИПЕНДИЯ, *-и, ж. (оюутны)* цалин; получать стипендию оюутны цалин авах.

СТИРАЛЬНЫЙ, *-аг, -оө.* угаалгын, юм угаах; стиральная машина угаалгын машин; стиральный порошок угаалгын нунтаг.

СТИРАНИЙ, *-ая, -оө (ра зг.).* 1. цэвэр, угаасан; 2. угааж байсан, угаасан, шинэ биш.

СТИРАТЬ I, *-аю, -аешь; стиранный; несов., что.* 1. арчих, арилгах; 2. байлах, баллуурдах, арчих; 3. холгох, үрэх, шалбалах.

СТИРАТЬ II, *-аю, -аешь; несов.* угаах.

СТИРАТЬСЯ I, *-ається; несов.* 1. арилах, балрах; 2. алга болох, үгүй болох, мартагдах; 3. мөлийх, мөгүү болох; 4. арчигдах.

СТИРАТЬСЯ II, *-аюсь, -аешься; несов.* угаагдах.

СТИРКА, *-и, ж.* угаах, угаалга; **отдать бельё в стирку** дотуур хувцас угаалганд өгөх, дотуур хувцас угаалгах.

СТИСКИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. атгах, базах, хавчих, тэврэх; 2. зуух, зууруулах.

СТИСКИВАТЬСЯ, *-ається; несов.* зуурах, хавчигдах.

СТИСНУТЬ, *-ну, -нешь; -утый; сов., кого-что.* 1. атгах, базах, хавчих, тэврэх; стиснуть руку гар базах; стиснуть клещами болт боолт шураг өрөл-бөөр хавчих; 2. зуух, зууруулах; стиснуть зубы шүдээ зуух.

СТИСНУТЬСЯ, *-нется; сов.* зуурах, хавчигдах; **зубы стиснулись шүд зуурав.**

СТИХ, *-а, м.* шүлэг; **размер стиха** шүлгийн хэмжээ; **сочинять стихи** шүлэг зохиох.

СТИХАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* намдах, номхрох, аядах, буурах.

СТИХИЙНОСТЬ, *-и, ж.* аяндаа гарах, эмхгүй, зохион байгуулалтгүй.

СТИХИЙНЫЙ, *-ая, -оө; -иен, -ийна.* 1. цаг бүсний тал усны, байгалийн; стихийные бедствия цаг бүсын аюул, гал усны аюул; 2. аяндаа гарсан, эмхгүй, зохион байгуулалтгүй.

СТИХИЯ, *-и, ж.* 1. байгалийн хүчин, гал ус, ган зуд; разбушевавшаяся стихия гаарсан байгалийн хүчин; 2. эмхгүй хүч, зохион байгуулалтгүй хүч; 3. дассан орчин, сурсан байдал; **быть в своей стихии** сурсан байдалдаа байх.

СТИХНУТЬ, *-ну, -нешь; стих (и стихнул).* *стихла; сов.* намдах, намжих, номхрох, аядах, буурах; **ветер стих** салхи намжив.

СТИХОПЛЁТ, *-а, м. (ра зг.).* толгой холбогч, шүлэг оронцоглогч.

СТИХОПЛЁТСТВО, *-а, ср.* толгой холбох, шүлэг оронцоглох.

СТИХОСЛОЖЕНИЕ, *-я, ср.* шүлэг зохиох.

СТИХОТВОРЕНИЕ, *-я, ср.* шүлэг, шүлэглэл.

СТИХОТВОРЕЦ, *-рца, м. (устар.).* шүлэгч.

СТИХОТВОРНЫЙ, *-ая, -оө.* шүлгийн, шүлэглэн бичсэн; стихотворное произведение шүлгийн зохиол.

СТИХОТВОРСТВО, *-а, ср. (устар.).* шүлэг бичих; **заниматься стихотворством** шүлэг бичих.

СТИШОК, *-шка, м.* 1. бяцхан, шүлэг, шүлэгхэн; 2. шүлгийн оронцог, шүлэг шүү юм.

СТЛАТЬ, *-стелю, стелешь; несов., что.* 1. дэлгэх, дэвсэх, бүтээх, засах; **стлать постель** ор дэвсгэр засах; **стлать ковёр на пол** шал дээр хивс дэвсэх; **стлать скатерть на стол** ширээ бүтээлгээр бүтээх; 2. тавих, зүйж хийх; **стлать пол** шал тавих.

СТЛАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., стелется несов.* 1. бурхэх, лунах, суунаглах; туман стелется мацан суунаглана; 2. хэвтэж ургах.

СТО, *с та, числит. колич. зуу.*

СТОГ *-а, в стоге и в стогу, му стога, -ов, м.* цомог, өвсний цогц, нуруу; **стог сена** цомог өвс, өвсний цогц.

СТОГОВАНИЕ, *-я, ср. (спец.).* помоглох, (өвс) нуруулдах, цомоглолт, суурилалт, нуруулдалт.

СТОГОВАЛЬЩИК, *-а, м.* цомогч, (өвс) нуруулдагч.

СТОГОВАТЬ, *-ую, -уешь; несов.* помоглох, (өвс) нуруулдах.

СТОГОМЕТАТЕЛЬ, *-я, м.* цомоглуур, өвс нуруулах машин.

СТОГРАММОВЫЙ, *-ая, -оө.* зуун граммын; **стограммовая гиря** зуун граммын годил.

СТОИМОСТЬ, *-и, ж.* 1. өртөг; **меновая стоимость** арилжааны өртөг; **прибавочная стоимость** нэмүү өртөг; **стоимость производства** үйлдвэрлэлийн өртөг; 2. үнэ; **стоимость купленной вещи** худалдан авсан юмын үнэ.

СТОИТЬ, *-ою, -оишь; несов.* 1. үнэтэй байх; **билет стоит два рубля** билет хоёр төгрөгийн үнэтэй; **стоит больших денег** олон төгрөгийн үнэтэй, их үнэтэй; **сколько стоит?** хэдий үнэтэй вэ?, ямар үнэтэй вэ?; 2. хэрэгтэй байх, -ууштай (-ууштай); **бэнтэй байх, дайтай байх, таарсан байх; стоит внимания** анхааруштай; **пьесу стоит посмотреть** үзүүштэй жүжиг; **один стоит семёрх ганцаа** раа долоон хүний дайтай; **один стоит другою хоёр таарсан хүн, хоёр таарсан юм; 3. -магц (-мэгц; -могц, -мөгц);** **стоит сказать одно слово, как он противоречит** уг хэлмэгц, зөрдөг хүн; ☆ **ничего не стоит юу ч биш, юман төдий санахгүй; ему ничего не стоит обидеть человека** хүнийг гомдоохыг юман төдий санахгүй хүн.

СТОЙБИЩЕ, *-а, ср.* бууц, хот.

СТОЙКА I, *-и, ж.* тулаас, шон.

СТОЙКА II, *-и, ж.* лангуу.

СТОЙКА III, *-и, ж.* зогсох, зогсолт; **стойка на голове** толгойгоор зогсох.

СТОЙКИЙ, *-ая, -оө; стоек, стойка, стойко.* 1. бөх, бат бөх, эвдэрдэггүй; **стойкий кирпич** бэл тоосго; 2. тэсвэртэй, хатуужилтай, тогтвортой; **стойкий человек** тогтвортой хүн.

СТОЙКО, *нареч.* тэсвэртэй, хатуужилтай, тогтвортой; **стойко защищаться** өөрийгөө тогтвортой хамгаалах.

СТОЙКОСТЬ, *-и, ж.* 1 бөх (байх), эвдэрдэггүй (байх), тэсвэр, хатуужил, тогтвор.

СТОЙЛО, *-а, ср.* дал, хорго.

СТОЙМЯ, *нареч (ра зг.).* босоогоор, босгон, зогзсоогоор; **поставить полено** стоймя хэрчмийг босгон тавих.

СТОК, *-а, м.* 1. урсах; 2. суваг, ховил, хоолой, гоожуур.

СТОКРАТ, *нареч. (устар. и высок.).* и **СТОКРАТНО**, *нареч.* зуу дахин.

СТОКРАТНЫЙ, *-ая, -оө.* зуу дахин, зуу дахин их; **в стократном размере** зуу дахин их хэмжээ гээр, зуу дахин нугалж.

СТОЛ, *-а, м.* 1. ширээ; **письменный стол** бичгийн ширээ; **накрывать на стол** ширээ засах; **убрать со стола** ширээ хураах, ширээн дээрхийг хураах; **обеденный стол** хоолны ширээ; **круглый стол** дугуй ширээ; 2. хоол, идээ, идэш ууш; **мясной стол** мацан хоол; **рыбный стол** загасан хоол; 3. тасаг; **справочный стол** лавлах тасаг; **стол заказов** захиал

гын тасаг, захиалга авах тасаг; ☆ (лежит) на столе нас бараад (оршуулаагүй) байх; стол кривой хоолны давс сүлджээ.

СТОЛЬ, -а, м. 1. багана, мод, шон, овоо; телеграфный столб утасны мод; пограничный столб хилийн овоо; 2. хуйларсан юм; столб пыли хуйларсан тоос; столб воды хуйларсан ус; ☆ позвоночный столб нуруу; поставить к позорному столбу олны шившиг болгох; стоять столбом ёрдойн зогсох.

СТОЛБЕНЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. мэлрэн зогсох; столбенеть от ужаса айж мэлрэн зогсох.

СТОЛБЕ'Ц, -бца, м. үе, зурвас, цуваа.

СТОЛБНЯ'К, -а, м. татран өвчин.

СТОЛБНЯ'ЧНЫЙ, -ая, -се татраны; столбнячный микроб татраны нян.

СТОЛБОВО'Й, -ая, -ое. баганын, шонгийн; ☆ столбовая дорога 1. дардан зам, их зам, гол зам; 2) (хөгжлийн) жанжин зам, гол зам.

СТОЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. зуун жил; 2. зуун жилийн ой.

СТОЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. зуун жилийн, зуун наст; столетний старик зуун настай өвгөн; столетняя война зуун жилийн дайн; столетняя годовщина зуун жилийн ой.

СТОЛЕ'ТНИК, -а, м. агар, зуун наст.

СТО'ЛИК, -а, м. бяцхан ширээ.

СТОЛИ'ЦА, -ы, ж. нийслэл; Улан-Батор—столица Монгольской Народной Республики Улаанбаатар бол Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улсын нийслэл мөн.

СТОЛИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. нийслэлийн, нийслэл; столличный город нийслэл хот.

СТОЛКНОВЕ'НИЕ, -я, ср. 1. мөргөлдөөн. мөргөлдөх; столкновение автомобилей машин мөргөлдөх; 2. мөргөлдөөн, харшилдаан, харгалдаан; столкновение противоположных интересов харш эрх ашгийн мөргөлдөөн; прийти в столкновение харшилдах; 3. мөргөлдөөн, тулалдаан; вооруженное столкновение зэвсэгт мөргөлдөөн; кровавое столкновение цуст тулалдаан; 4. хэрүүл, маргалдаан; избегать столкновений маргалдаанаас зайлсхийх.

СТОЛКНУ'ТЬ, -ну, -нётся; столкнуться; сов., кто-что. 1. түлхэх, гүлхэн хөдөлгөх, түлхэн унагах; столкнуться лодку в воду завь ус руу түлхэх; 2. мөргөлдүүлэх, хавиралдуулах, харшилдуулах.

СТОЛКНУ'ТЬСЯ, -нись, -нётся; сов. 1. мөргөлдөх, хавиралдах, харшилдах; 2. мөргөлдөх, дайралдах, тохиолдох; столкнуться со старым знакомым куучны танилтайгаа дайралдах; 3. харшилдах, мөргөлдөх, харгалдах; интересы столкнулись эрх ашиг харшилдав.

СТОЛКОВА'ТЬСЯ, -куюсь, -куешься; сов., с кем (разг.). учраа ололцох, үгээ ойлголцох; с ним трудно столкнуться түүнтэй учраа ололцох бэрх.

СТОЛОВА'ТЬСЯ, -луюсь, -луешься; несов. хооллох.

СТОЛО'ВАЯ, -ой, ж. 1. хооллох тасалгаа, хоолны өрөө; 2. хоолны газар, гуанз; общественная столовая нийтийн гуанз.

СТОЛО'ВЫЙ, -ая, -ое. хоолны, ширээний; столовая ложка хоолны халбага, том халбага; столовые расходы хоолны зардал; столовое вино ширээний дарс.

СТОЛП, -а, м. 1. багана, мод, шон; 2. түшиг болсон хүн, гарамгай зүтгэлтэн; столпы науки шинжлэх ухааны түшиг бологсад.

СТОЛПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. овоорлох, бөөгнөрдөх, бөөгнөрөх, цугларах.

СТОЛПОТВОР'ЕНИЕ, -я, ср., со словом «ави-лонское» или без него (шутл.). хөл үймээн, үймээн шуугиан.

СТОЛЫ'ПИЩИНА, -ы, ж. столыпины харгислал. **СТОЛЬ**, нареч. (книжн.). тийн, төдий; это не столь важно энэ тийн чухал бус.

СТО'ЛЬКО, 1. нареч. төдий, төдий чинээ, өдий, өдий чинээ, төчнөөн, өчнөөн; сколько взял, столько и отдал хэдийг авсан, төдийг л, өгсөн; он столько пережил өдий их хал үзсэн хүн; 2. в составе сложного союза «столько (же) ... сколько». он столько же смел, сколько и находчив тэр (хүн) хэдий чинээ самбаатай шигээ төдий чинээ зүрхтэй, самбаатай шигээ зүрхтэй хүн; 3. (стольких, столькоим, по столько), мест, указат. төдий (их), тийм (олон), өдий (олон), ийм (их); где ты был столько времени? чи ийм-удаан хаа байв? среди столькоих знакомых ни одного друга ийм олон танилын дотор нэг ч найз алга.

СТОЛЯ'Р, -а, м. нарийн мужаан, модоч, модны дархан.

СТОЛЯ'РНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.), нарийн мужаан хийх, мод дарлах, модны дарх хийх.

СТОЛЯ'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. нарийн мужааны, модчины, модны дархны; столярная мастерская нарийн мужааны газар, модчины газар; 2. модны; столярный клей модны цавуу.

СТОМАТОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -се. амны хөндийн, **СТОМАТОЛО'ГИЯ**, -и, ж. амны хөндийн судлал.

СТОМИЛЛИО'ННЫЙ, -ая, -ое. дүнчүүр; стомиллионное население дүнчүүр хүн ам.

СТОНА'ТЬ, стоню, стонешь; стоню; стонущий; стоняя; несов. ёлох, гаслах, гэнгэнэх, гангинах.

СТОП, межд. зогс, байз, бай.

СТОПА' I, -ы, мн. стопы, стоп, стопам, ж. 1. тавхай, ул; плоская стопа хавтгай тавхай; 2. өлмий; направить куда-либо свои стопы өлмийгөө чиглүүлэх, морилох; ☆ итти по чым-либо стопам хүний мөрөөр замнах.

СТОПА' II, -ы, мн. стопы, стоп, стопам, ж. (шулгийн) өлмий.

СТОПА' III, -ы, мн. стопы, стоп, стопам, ж. 1. бөөн, багц; стопа книг бөөн ном; 2. толгой (цаас).

СТОПИ'ТЬ, стоплю, стопишь; стопленный; сов., что. хайлуулах; стопить воск с салом лав өөхтэй хольж хайлуулах.

СТО'ПКА I, -и, ж. бяцхан шил аяга, хундага; стопка водки хундага архи.

СТО'ПКА II, -и, ж. бөөмхөн, багцхан.

СТО'ПОР, -а, м. (спец.). тогтоогуур, стопор (механизмын хөдлөх хэсгийг, бэхлэх оныс).

СТО'ПОРИТЬ, -рю, -ришь; несов., что. зогсоох, тогтоох; стопорить машину машин зогсоох.

СТО'ПОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. (разг.). зогсох, тогтох.

СТО'ПОРНЫЙ, -ая, -ое. тогтоогуурын, стопорын, тогтоох, зогсоох; стопорный клапан тогтоох хавхэ лага.

СТОПРОЦЕ'НТНЫЙ, -ая, -ое. зуун хувийн, зуун хувь; стопроцентное выполнение плана төлөвлөгөө зуун хувь биелүүлэх.

СТОПА'ТЬ, стопчу, стопчешь; стопанный; сов. майжийлгах, майжгий гишгэх; зазгай гишгэх; стоптаты каблучи гутлынхаа өсгийн майжийлгах.

СТОПА'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., стопчется; сов. майжийх.

СТОРГОВА'ТЬСЯ, -гуюсь, -гуешься; сов. наймаа таарах, үнэ тохиролцох.

СТОРИ'ЦЕЮ, нареч.: воздать стерницею 1) тусыг тусгаар хариулах; 2) өшөө хонзон авах.

СТО'РОЖ, -а, мн. -а, -ей, м. манаач, манаа; Вечной сторож шөнийн манаач.

СТОРОЖЕВОЙ, -ая, -ое. манааны; сторожевая будка манааны шовгор, манааны бүхээг; сторожевая собака манааны нохой; сторожевая вышка манааны вранга.

СТОРОЖИТЬ, -жу, -жишь; несов., кого-что. манах, сахих, харах; сторожить дом гэр сахих; сторожить склад агуулах манах.

СТОРОЖИХА, -и, ж. манаач эмэгтэй.

СТОРОЖКА, -и, ж. манааны шовгор, манааны бүхээг.

СТОРОНА, -ы, вин. сторону, мн. стороны, сторон, сторонам, ж. 1. тал, этгээд, бие, зүг; пойти в разные стороны зүг зүг явах; обе стороны хоёр тал, хоёр этгээд; на левой стороне зүүн биед нь; со всех сторон тал талаас, зүг бүхнээс; 2. газар, нутаг, орон; родная сторона төрсөн нутаг; жить на чужой стороне хүний газар суух, хүний нутагт амьдрах; 3. тал, этгээд, хажуу,

зах; по другую сторону улицы гудамжны нөгөө этгээдээр; солнечная сторона улицы гудамжны наран тал; 4. хажуу этгээд, хажуу тал, хажуу, гадна; в стороне от борьбы тэмцлийн гадна; остаться в стороне 1) хажууд үлдэх, харагдахгүй хоцрох; 2) ард хоцрох, гадна үлдэх; отойти в сторону хажуу тийш болох; 5. хөндлөнгийн этгээд, хажуу; со стороны виднея хөндлөнгийн этгээдэд ил байна; хажуугаас харахад ил байна; 6. тал, өнгө, хажуу; лицевая сторона материн бөсийн зөв өнгө бөсийн өнгөн тал; 7. тал; обдумать вопрос со всех сторон асуудлыг тал талаас нь шүүмжлэн хэлэлцэх; 8. тал, чанар; во всяком деле могут быть положительные и отрицательные стороны юм болгонд сайн муу тал байж болно; показная сторона өнгөн тал, хуурамч чанар; воспитательная сторона науки шинжлэх ухааны хүмүүжүүлэх чанар; у него много хороших сторон олон сайн чанартай хүн; 9. этгээд, тал; договаривающиеся стороны хэлэлцэгч этгээд; выслушать обе стороны хоёр этгээдийг хоёулыг сонсох; 10. тал, зүг; родственники со стороны отца эцгийн талын хамаатан; 11. тал; сторона квадрата тэг дөрвөлжин нэг тал; ☆ стороной өөр талаас, өөр этгээдээс, бусдаас; услышать стороной бусдаас сонссон; моё дело сторона над хамаагүй; на все четыре стороны прогнать, отпустить (дөрвөн зүг найман зовхист яв гэж) хөөх, тавих; на стороне өөр газар, ондоо газарт; на сторону өөр газар, ондоо газар; на сторону хажуу тийш; с одной стороны ... с другой стороны ... нэг талаас ... нөгөө талаас, нэгтээгүүр, ... нөгөөтээгүүр, нэгтээ талаас, нөгөөтээ талаас; со стороны кого-чего-либо ... зүгээс; со стороны директора захирлын зүгээс; со стороны (взять) өөр газраас (авах); шутки в сторону инээдэм наадмаа орхих.

СТОРОНИТЬСЯ, -онюсь, -онисься; несов. 1. зайлах, хажуу тийш болох, хойц болох; 2. зайлсхийх, тойрох, дөлөх, холуур явах; сторониться старых друзей хуучин найз нараасаа зайлсхийх.

СТОРОННИК, -а, м., кого-чего или чей. талын хүн, (талыг) баримтлагч; сторонник мира энх тайвны талынхан; сторонник новой теории шинэ онолын (талыг) баримтлагч.

СТОРОННИЦА, -ы, ж. талын эмэгтэй, (талыг) баримтлагч эмэгтэй.

СТОРУБЛЁВЫЙ, -ая, -ое. зуун төгрөгийн.

СТОСВЕЧОВЫЙ, -ая, -ое. зуун лааны.

СТОСКОВАТЬСЯ, -куюсь, -куешься; сов., о ком-чем; по кому-чему или по ком-чем. уйтгарлах, гучиглах.

СТОЧИТЬ, сточу, сточишь; сточенный; сов., что. билүүдэх, билүүдэж гаргах, гуравдах, хуу-

райдах, үрэх; сточить зазубрину на ноже хутганы эмтэрхийг билүүдэж гаргах.

СТОЧИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -очится; сов. (билүүнд) элэгдчихэх, элчхэх; ижж совсем сточился хутга бүр элчихжээ.

СТОЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. урсгал, урсах; сточная вода урсгал ус; 2. урсах, татах, гоожуулах; сточная канава урсах шуудуу.

СТОШНИТЬ, -ит; бегл., сов., кого (что), бөөлжис хутгах, бөөлжис хүрэх, бөөлжих; ребёнка стошнито хүүхэд бөөлжив.

СТОЯ, нареч. зогсон, босоогоороо; выслушать стоя зогсон сонсох; читать стоя босоогоороо унших.

СТОЯНИЕ, -я, ср. зогсох, босоо зогсох, босбоогоороо байх, ногн устали от долгого стояния удаан зогсоноос хөл чилээ.

СТОЯНКА, -и, ж. 1. зогсох газар, зогсоол; стоянка автобусов автобусын зогсоол; 2. бууц; стоянка каменного века чулуун зэвсгийн үеийн бууц.

СТОЯТЬ, стою, стоишь; стоящий; несов. 1. зогсох, (босоо) байх, гозойх; стоять на ступеньках лестницы шатны гишгүүр дээр зогсох; столб стоит под гозойж байна; зонтик стоит в углу шүхэр буланд байна; 2. тогтох, байх; лошади не стояли и свались вперед морьд тогтохгүй, тэмүүлээд байв; 3. байх, орших; юрта стояла у реки гэр голын дэргэд байв; 4. байх, болж байх; стоять у власти засгийн эрхэнд байх; стоять во главе чего-либо юмны тэргүүн болж байх, тэргүүлэн байх; стоять на страже мира энх тайвны манга болж байх; стояла жара халуун байв; пыль столбом стоит тоос хуйларч байна; 5. байх, тулгарах; перед нами стоят важные задачи бидний өмнө чухал зорилт тулгарч байна; 6. байх, байрлах; войска стояли на зимних квартирах цэрэг өвлийнхөө байранд байв; 7. хамгаалах, өмгөөлөх, өмөөрөх, баримтлах, талд байх; стоять грудью за что-то юмыг биеэрээ хамгаалах; стоять за друга найзгаа өмөөрөх; стоять за правду үнэнийг баримтлах; 8. хөдлөхгүй байх, явахгүй байх, ажиллахгүй байх, сул зогсох, зогсох; поезд долго стоит галт тэрэг удаан зогсож байна; завод стоит үйлдвэр ажиллахгүй байна; часы стоят цаг явахгүй байна; ☆ стойте! болигтун!, хүлээгтүн!, стоять на своём өөрийнхөөрөө зүтгэх; не стоять за чем-либо хайрлахгүй байх; не стою за расходами зардал хайрлахгүй; стоять над душой гуйж гувших, шалаад салахгүй байх; у двора стоять хаянд ирэх.

СТОЯЧИЙ, -ая, -ее. 1. босоо, зогсоо, зогссон, (юман дээр) тавнатай; в стоячем положении зогсон, зогсоод, зогсоогоороо; стоячие часы (юман дээр) тавнастай цаг; 2. тогтмол; стоячая вода тогтмол ус.

СТОЯЩИЙ, -ая, -ее (разг.). анхааруштай, сонирхуштай, бүтэлтэй, дөмөгтэй; стоящее предложение анхааруштай санал.

СТРАВИТЬ, -авлю, -авишь; -авленный; сов., СТРАВЛИВАТЬ, -аю, -авишь; несов., СТРАВЛЯТЬ, -аю, -авишь; несов. хэрэлдүүлэх, яс хаях; стравить собак поход хэрэлдүүлэх.

СТРАГИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.) хөдлөх.

СТРАДА, -ы, мн. страды, страд, страдам, ж. 1. (хадлан, тарианы) ид ажил; 2. күчир ажил, бэрх тэмцэл.

СТРАДАЛЕЦ, -льца, м. зовлонтой хүн, зовсон хүн.

СТРАДАЛИЦА, -ы, ж. зовлонтой эмэгтэй, зовсон эхнэр.

СТРАДА'ЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зовсон, зовлонтой, зовлонт, наждитай; страдальческая жизнь зовлонт амьдрал; страдальческое лицо зовсон царай.

СТРАДА'НИЕ, -я, ср. зовлон, нажд.

СТРАДА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. үйлдэгдэх; страда- тельный залог үйлдэгдэх хэв.

СТРАДА'ТЬ, -аю, -аешь и (стар.) *стражду, страждешь*; несов. 1. зовох, тарчлах, шаналах; страдать от боли өвдөж зовох; 2. өвчинтэй байх, баригдах, нэрвэгдэх; страдать падучей болезнью унадаг өвчинтэй байх; 3. нэрвэгдэх, эрсдэх, өртөх, кохирох; страдать от наводнений үерт нэрвэгдэх; страдать от пожара түймэрт эрсдэх; 4. зовлон үзэх, зовлонд өртөх, хохирох; страдать по своей вине өөрийнхөө буруугаар зовлонд өртөх, хохь нь болох; 5. муутай байх, унасан байх; у него страдает память тэр (хүн) цээж муутай, мартамхай хүн; 6. санах, -гүй уйдаа, санаж гунигдах, санаж зовох; страдать по родителям эцэг эхийгээ санах; страдать по музыке хөгжимгүй уйдаа.

СТРА'ДНЫЙ, -ая, -ое. ид ажлын; страдная пора ид ажлын үе.

СТРАЖ, -а, м. (высок.). хамгаалагч, манаа; наша армия—страж социалистической Родины манай цэрэг бол социалист Эх орны манаа мөн.

СТРА'ЖА, -и, ж. (без определения—устар.). манаа, харуул, сахиул; пограничная стража хилийн каруул; ☆ бытъ на страже чьих-либо интересов күний эрх ашгийг хамгаалах; заключить под стражу баривчлах, хорих.

СТРА'ЖНИК, -а, м. цагдаа.

СТРАНА, -ы, мн. страны, стран, странам, ж. 1. орон, улс; Страна Советов Зөвлөлт Орон; родная страна төрсөн орон; 2. газар орон, газар нутаг, газар; далёкая страна алс газар орон; горная страна уулархаг газар; ☆ четыре страны света дөрвөн зур.

СТРАНИ'ЦА, -ы, ж. 1. тал, нүүр, (тал) хуудас; в книге около ста страниц зуу орчим тал хуудас- тай ном; страницу за страницей хуудас хуудсаар, куудас дараалан; на последней странице книги номын эхсийн нүүрт; 2. страницы ном, сэтгүүл, сонин; статья появилась на страницах литературного жур- нала уул өгүүлэл утга зохиолын сэтгүүлд гарчээ; на страницах газеты сонинд; 3. үе, хэсэг, хуудас; замечательные страницы истории түүхийн гайхам- шигт үе.

СТРА'ННИК, -а, м. (устар.). бадарчин, бидэгч, хэсүүл хүн, хэрмэл хүн.

СТРА'ННИЦА, -ы, ж. бидэгч эм, хэсүүл эхнэр.

СТРА'ННИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. бадарчны, хэсүүл (хүний), хэрмэл (хүний).

СТРА'ННО, нареч. 1. жигтэй, хачин; странно ве- сти себя хачин загнах; 2. жигтэй байх, хачин байх, гайхмаар байх; как ни странно хичнээн гайхмаар байвч.

СТРА'ННОСТЬ, -и, ж. 1. жигтэй (байх), хачин (байх), гайхалтай (байх); странность заявления хачин мэдэгдэл; 3. хачин зан, жиг; человек со стран- ностями хачин зантай хүн.

СТРА'ННЫЙ, -ая, -ое; -анен, -анна, -анно. жиг- тэй, гайхмаар, хачин, янзын, сонин; странные взгляды хачин үзэл; странный человек жигтэй хүн.

СТРА'НСТВИЕ, -я, ср. (устар.). **СТРА'НСТВО- ВАННЕ**, -я, ср. бидэх, хэсэх, тэнэх, хэрэх.

СТРА'НСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. бидэх, хэсэх, тэнэх, хэрэх.

СТРА'НСТВУЮЩИЙ, -ая, -ее, бидэгч, хэсүүл, хэрмэл; странствующий музыкант хэсүүл хөгжим- чин, бидэгч хөгжимчин.

СТРА'СНО, нареч. тэсгэлгүй, тэчъядан, шунал- тай, тачаалтай, тачаан; он страстно любит музыку хөгжимд тэсгэлгүй дуртай хүн.

СТРА'СНОСТЬ, -и, ж. тэсгэлгүй (байх), тэчъя- далтай (байх), шуналтай (байх), сэтгэл оргилуу- лах, тачаалтай (байх), тачаангуй байх.

СТРА'СНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. 1. тэс- гэлгүй, тэчъядалтай, шуналтай, зоригжуулсан, сэт- гэл оргилуулсан; страстное желание тэсгэлгүй гү- сэл; страстная речь сэтгэл оргилуулсан үг; 2. шу- налтай, шунал болсон, тэсгэлгүй дуртай, тачаалтай; страстный рыбак шуналтай загасчин; 3. тачаангуй, тачаалтай, тачаасан; страстный взгляд тачаангуй харц.

СТРАСТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. шунал, тэчъя- дал, тачаадал; страсть к шахматам шатрын шунал, шатар тавих шунал; страсти у спорщиков разгорелись маргагчид тачаадан булаалдав; 2. тачаангуй, тачаал, тачаадал; воспылатъ страстью к кому-либо тачаах, тачаан дурлах.

СТРАТЕ'Г, -а, м. стратег, жанжин.

СТРАТЕГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. стратегийн, стра- тегийн ач холбогдолтой; стратегическая желёная дорога стратегийн ач холбогдолтой төмөр зам.

СТРАТЕ'ГИЯ, -и, ж. стратег. 1) дайныг удирдах. чадвар, дайтах ухаан; 2) нийгмийн ба улс төрийн тэмцлийг удирдах чадвар.

СТРАТОСТА'Т, -а, м. стратостат, давхраа ман- далд тогтогч.

СТРАТОСФЕ'РА, -ы, ж. давхраа мандал (далайн түвшинээс 9—11 километрээс дээшхи агаар).

СТРАТОСФЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. давхраа мандалын.

СТРА'УС, -а, м. тэмээн хяруул, тохь.

СТРА'УСОВЫЙ, -ся, -ое. тэмээн хяруулын, то- хийн; страусовое перо тэмээн хяруулын өд.

СТРАХ, -а (-у), м. 1. айдас, аймшиг, аюулшиг, айх, аюух, эмзэх, сүрдэх; задрожать от страха айж чичрэх; чувство страха айдас хүрэх, аймшиг төрөх; под страхом чего-либо юмнаас ай, айж сүрдэн; держать кого-либо в страхе хүнийг айлган сүрдүү- лэх; страха ради делать что-то аюуснаас хийх, эмээсэндээ хийх; 2. страхи аймшигтай юм, аймшиг; рассказывать о всяких страхах элдвийн аймшиг ярих; 3. зөнгөө мэдэг гэх, толгой даах; слеждать на свой страх толгой даагаад хийчхэх.

СТРАХОВА'НИЕ, -я, ср. даатгах, даатгал; со- циальное страхование нийгмийн даатгал; государст- венное страхование улсын даатгал; страхование жизни амь биеэ даатгах.

СТРАХОВА'ТЕЛЬ, -я, м. (офиц.). даатгач.

СТРАХОВА'ТЬ страхую, страхуеть; страхован- ный несов. 1. даатгах; страховать жизнь амь биеэ дааг- гах; 2. хамгаалах, сэргийлэх.

СТРАХОВА'ТЬСЯ, страхуюсь, страхуеться; не- сов. 1. өөрийгөө даатгах, юмаа даатгах; 2. даат- гагдах.

СТРАХО'ВКА, -и, ж. 1. даатгалын гэрээлээв, даатгалын үнэмлэх; 2. даатгалын шан; 3. хамгаалах, сэргийлэх.

СТРАХОВО'Й, -ая, -ое. даатгалын; страхово- й взнос даатгалын татвар; страховой агент даатгалын төлөөлөгч.

СТРАХО'ВЩИК, -а, м. даатгагч

СТРАШИ'ЛИЩЕ, -а, м. и ср. аймшигт юм, айм- шигт амьтан.

СТРАШИ'ТЬ, -шу, -шишь; несов., когд (үфо). айлгах, аюулгах, сүрдүүлэх.

СТРАШИ'ТСЯ, -шусь, -шишься; несов., когд-чегд. аюух, айх.

СТРАШНО, нареч. 1. сүрхий (их), айхавтар, аймшигтай; он страшно обрадовался тэр (хүн) сүрхий баярлав; 2. аймшигдай байх, аймаар байх, айх; ему страшно быть одному тэр (хүн) ганцаараа байхдаа айна.

СТРАШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна, -шно. 1. аймшигт, аймшигтай, аюумшигтай, аймаар, айдас хүрмээр, аюулт, аюултай, сүрээтэй; страшный сон аймшигтай зүүд; страшный взгляд аймаар харц; страшная дорога аюултай зам.

СТРАЩАТЬ, -аю, -аешв; несов., кого (что) (прост.). айлгах, айдас хүргэх, сүрдүүлэх.

СТРЕЖЕНЬ, жень, м. усны гүн, гүнзгий газар.

СТРЕКАЧ, -а, м.; дать стрекача, задать стрекача ухаан жолоогүй арилж өгөх, ухасхийн дутаах.

СТРЕКОЗА, -ы, мн. -озы, -оз, -озам. ж. тэмээлэгэнэ.

СТРЕКОТ, -а, м. цархийх авиа, чар чар гэх, цагчих.

СТРЕКОТАНИЕ, -я, ср. цархийх, цагчих.

СТРЕКОТАТЬ, -очу, -очешь; несов. 1. цархийх, цар цар хийх, цар цар гэх, цархийх, чар чар гэх, цагчих, чажнах, чахрах; стрекочут кузнечики дөвхрөг цар цар хийнэ; стрекочут колеса дугуй чахна; 2. дуржганах, дур дур гэх, дужигнах.

СТРЕКОТНЯ, -и, ж. (разг.). цар цар хийх, чар чар гэх, цагчих.

СТРЕЛА, -ы, мн. -елы, -ел, -елам, ж. 1. сум, годил; пустить стрелу сум харвах; ранить стрелой карваж шархдуулах; прямой, как стрела сум шиг цэв цэх; 2. (ногооны) иш, шилбэ; 3. сум; подбёмная стрела өргөх сум; ☆ промчаться, как стрела харвасан сум шиг өнгөрөх.

СТРЕЛЕЦ, -льца, м. бууч (XVI—XVII зууны Москвагийн Оросын байнгын цэргийн албан хаагч).

СТРЕЛЕЦКИЙ, -ая, -ое. бууч, буучдын; стрелецкие войска бууч цэрэг.

СТРЕЛКА I, -и, ж. зүү; часовая стрелка цагийн зүү.

СТРЕЛКА II, -и, ж. (төмөр замын) сум; автоматическая стрелка автомат сум.

СТРЕЛКОВЫЙ, -ая, -ое. 1. буудлагын; стрелковый кружок буудлагын бүлгэм; 2. буучдын, бууч цэргийн, явган цэргийн; стрелковый полк буучдын короо, явган цэргийн хороо.

СТРЕЛОК, -лка, м. 1. бууч, буудагч; искусный стрелок мэргэн бууч, 2. бууч, бууч цэрэг, явган цэрэг.

СТРЕЛОЧНИК, -а, м. сумчин.

СТРЕЛОЧНИЦА, -ы, ж. сумчин эмэгтэй, сумчин бүсгүй.

СТРЕЛЬБА, -ы, мн. стрельбы, стрельб, ж. буудлага, буудах, харвах; стрельба из орудий их бууугаар буудах; учебные стрельбы сургуулийн буудлага.

СТРЕЛЬБИЩЕ, -а, ср. буудлагын газар, буудуурь.

СТРЕЛЬНУТЬ, -ну, -ншь; однокр. буудаад авах, буудчихах.

СТРЕЛЬЧАТЫЙ, -ая, -ое. 1. сумархуу, сум хэлбэртэй, шовч; стрельчатый свод сум хэлбэрийн хүнкэр; 2. иштэй, шилбэтэй, ишилсэн, шилбэлсэн; стрельчатый лук ишилсэн сонгино.

СТРЕЛЯНЫЙ, -ая, -ое (разг.). 1. буудаж алсан; стреляная дичь буудаж алсан зэрлэг шувуу; 2. дарь үнэртсэн, дайтаж үзсэн; стреляный солдат дарь үнэртсэн цэрэг; 3. буудсан, хуучин; стреляные

гильзы буудсан бортого, хоосон хөнгө; ☆ стреляный воробей, стреляная птица хал үзсэн хүн.

СТРЕЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. буудах, тавих, үсэргэх, харвах; стрелять из ружья буу буудах; стрелять из лука нум сумаар харвах; стрелять в цель бай буудах; стрелять в птиц шувуу буудах; 2. хатгах, лугших; стреляет в ухе чихээр хатгаж байна.

СТРЕЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. өөрийгөө буудах; 2. буудалцах.

СТРЕМГЛАВ, нареч. хар гүйхээрээ, хар хурдаараа, тэнхээ мэдэн, нүүр нүдгүй; стремглав броситься бежать хар хурдаараа гүйчэх.

СТРЕМИТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. хурдан (байх), түргэн (байх), эрчимтэй (байх).

СТРЕМИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. хурдан, түргэн, эрчимтэй; стремительный поток түргэн горхи; стремительное наступление эрчимтэй давшилт.

СТРЕМИТЬСЯ, -млюсь, -мишсья; несов. 1. тэмүүлэх, эрмэлзэх, зорих, зүтгэх, мэрийх, улайх; стремиться к свободе эрх чөлөөг эрмэлзэх; стремиться к знанию эрдэмд мэрийх, эрдэм сурах гэж тэмүүлэх; стремиться понять что-либо юм ойлгож гэж улайх; 2. тэмүүлэх, зорих, зүглэх.

СТРЕМЛЕНИЕ, -я, ср. эрмэлзэл, эрмэлзлэг, хүсэл, эрмэлзэх, тэмүүлэх, хүсэх; стремление к славе алдрын хүслэн, алдрыг эрмэлзэх.

СТРЕМНИНА, -ы, ж. 1. даргина, харгина, түргэн урсгал; 2. түргэн, ганга, эгц эрэг.

СТРЕМНИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист (устар.). түргэн, эгц, огцом; стремнистый берег эгц эрэг.

СТРЕМЯ, род. дат. и предл. -мени, тв. -менем, мн. -мена, -мян, -менам, ср. дөрөө; ядеть ногу в стремя дөрөө дөрөөлөх; скакать, стоя в стремях дөрөө жийн давхих.

СТРЕМЯНКА, -и, ж. хөнгөн шат, олсон шат, өлгөдөг шат.

СТРЕНОЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., СТРЕНОЖИТЬ, -жу, -жишь; -женный, сов. чөдөрлөх; стреножить коня морь чөдөрлөх.

СТРЕПТОЦИД, -а, м. стрептоцид (уух эм).

СТРИГУН -а, м., СТРИГУНОК -нка, м. даага.

СТРИГУЩИЙ, -ая, -ее; стригущий лишай хяргадаг үлд.

СТРИЖ, -а, м. тэмээн хараацай, ураацай.

СТРИЖЕНЫЙ, -ая, -ое. хяргасан, хайчилсан, үсээ хяргуулсан, үсээ авахуулсан, мухар толгойтой, тоймог; стриженная овца хайчилсан хонь.

СТРИЖКА, -и, ж. 1. (үс) авах, засах; 2. хайчлах, хяргах; стрижка овец хонь хяргах.

СТРИЖНИН -а, м. хүнж, стрижнин (хортой эм).

СТРИЧЬ, -игу, -ижшь; негов. (үс) авах, засах, хайчлах, хяргах; стричь волосы үс засах, үс хяргах; стричь овец хонь хайчлах; стричь ногти хумс авах; ☆ стричь всех под одну гребенку хүн болгоныг адилд үзэх, хүн болгон адилгүй.

СТРИЧЬСЯ, -игусь, -ижшься; возвр. 1. үсээ авуулах, засуулах; стричься у парикмахера үсчинд үсээ засуулах; 2. хайчлагдах, хяргагдах, хайчлах, хяргах.

СТРОГАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. харуулдах, зорох; строгальный станок харуулдах суурь машин.

СТРОГАЛЬЩИК, -а, м. харуулдагч, зорогч.

СТРОГАТЬ, -аю, -аешь; строганный; несов. что. харуулах, зорох; строгать доску банз харуулах,

СТРО'ГИЙ, *-ая, -ое; строг, строга, строга, строже; строжайший*. 1. чанга, хатуу, хэцүү, шаардлагатай; **строгий начальник** хатуу дарга; 2. нарийн; **строгий учёт** нарийн бүртгэл; 3. хатуу, чанга, ширүүн; **строгий закон** чанга хууль; **строгий выговор** хатуу донгодох; **строгие меры** ширүүн арга хэмжээ; 4. хатуу, чанга, ариун, сайн; **человек строгих правил** ёс ариун хүн; 5. түвшин, төг; **строгие черты** лица түвшин царай.

СТРО'ГО, *нареч.* 1. хатуу, чанга; **строга воспитывать** хатуу хүмүүжүүлэх; 2. хатуу, чанга, ширүүн; **строга наказать** чанга шийтгэх; 3. нарийн; **строга рассчитать** нарийн тооцоолох; 4. ёсорхуу; **строга держаться** ёсорхуу байх; 5. ёс баримтлан, төв, түвшин; **строга одеваться** ёс баримтлан хувцаслах.

СТРО'ГОСТЬ, *-и, ж.* 1. чанга зан, хатуу (*байх*), чанга байдал; **строгость воспитания** хатуу хүмүүжил; 2. хатуу арга хэмжээ, хатуу журам; **вести строгости** хатуу журам тогтоох.

СТРОЕВИ'К, *-а, м.* жагсаалч, жагсаалын, цэргийн албан хаагч.

СТРОЕВО'Й I, *-ая, -ое.* жагсаалын; **строевая подготовка** жагсаалын бэлтгэл.

СТРОЕВО'Й II, *-ая, -ое.* барилгын; **строевой лес** барилгын мод.

СТРОЕ'НИЕ I, *-я, ср.* барилга.

СТРОЕ'НИЕ II, *-я, ср.* бүтэц, байгууламж; **строение атома** атомын бүтэц; **строение клетки** эсийн бүтэц; **строение земной коры** дэлхийн гадрын бүтэц; **строение слова** үгийн бүтэц.

СТРОИ'ТЕЛЬ, *-я, м.* 1. барилгачин; **инженер-строитель** барилгачин инженер; 2. зохион байгуулагч, байгуулагч, зүтгэлтэн; **строители новой жизни** шинэ байдлыг байгуулагчид.

СТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -се.* барилгын; **строительные рабочие** барилгын ажилчид; **строительные материалы** барилгын хэрэглэгдэхүүн; **строительные работы** барилгын ажил.

СТРОИ'ТЕЛЬСТВО, *-а, ср.* 1. барих, байгуулах, бүтээх, зохиох, барилт, байгуулалт, бүтээлт, зохиолт; **строительство высотных зданий** өндөр барилга барих; 2. байгуулах, бүтээх, байгуулалт, бүтээлт; **культурное строительство** соёл байгуулах, соёлын байгуулалт; 3. барилгын байгууллага, барилгын газар; 4. барилга; **работать на строительстве** барилга дээр ажиллах.

СТРОИ'ТЬ I, *-сю, -силь; -оенный; несов.* 1. барих, босгох, байгуулах, бүтээх, зохиох, тавих; **строить дом** байшин барих; **строить платину** далан босгох; **строить паровозы** уурын тэрэг бүтээх; **строить железную дорогу** төмөр зам тавих; 2. байгуулах, бүтээх, зохиох; **строить коммунизм** коммунизм байгуулах; **строить новую жизнь** шинэ амьдрал зохиох; 3. найруулах, өгүүдэх, нлэрхийлэх; **правильно строить предложение** өгүүдбэр зөв найруулах; 4. зурах; **строить треугольник** гурвалжин зурах; ☆ **строить козни** далдуур хөнөөх; **строить рожу** нүүр амаа муруйлгах; **строить гримасы** ярваганах, ярвалзах; **строить дурака** мангуу юм шиг загнах; **строить глазки** нүдээ ирмэх.

СТРОИ'ТЬ II, *-ою, -ошь; несов., кого-что.* жагсаах; **строить** полк хороо жагсаах.

СТРОИ'ТЬСЯ, *-оюсь, -ошсья; несов.* 1. өөртөө барилда барих; 2. баригдах, байгуулагдах, босгогдох, барих, байгуулах, босгох; 3. жагсах.

СТРОИ'Й I, *-я, о строе, в строе, мн. строи, сев, м.* 1. байгуулал, журам, төр; **советский союз**

циалистический строй зөвлөлт социалист байгуулаа; **колхозный строй** хамтралын байгуулал, хамтралын журам; **республиканский строй** бүгд найрамдах байгуулал, бүгд найрамдах төр.

СТРОИ'Й II, *-я, о строе, в строе; мн. строи, сев, м.* байгуулаа; **грамматический строй** хэл зүйн байгуулал.

СТРОИ'Й III, *-я, о строе, в строе; мн. строи, сев, м.* жагсаал; **прочсть приказ** перед строем жагсаалын өмнө тушаал унших; **боевой строй** байлдааны жагсаал; **машина вышла из строя** машин жагсаалаас гарав, машин эвдрэв.

СТРОИ'КА, *-и, ж.* 1. барих, барилт, барилга; **приступить к стройке** дома, байшин барьж эхлэх; 2. барилга; **работать на стройке** барилга дээр ажиллах.

СТРОИ'НО, *нареч.* 1. жигд, гэгш, ярс ярс (*хийн*); 2. хоолой нийлүүлэн, эгшиг нийлүүлэн; **стройно** петь хоолой нийлүүлэн дуулах.

СТРОИ'НОСТЬ, *-и, ж.* 1. гуалиг биетэй (*байх*), бие тэгш (*байх*); 2. авцалдаа, эвтэй (*байх*); **стройность** доклада илтгэлийн авцалдаа.

СТРОИ'НЫЙ, *-ая, -се; -сен, -ойна, -ойно.* 1. гуалиг биетэй, гэгшиг биетэй, бие тэгш, цэвэр; **стройная девушка** гуалиг биетэй хүүхэн; 2. жигд, жирийсэн, жирийтэл жагссан, зурайсан, жиргэр, ярс ярс хийсэн; **стройные ряды** жирийтэл жагссан эгнээ; 3. авцалдаатай, эвтэй; **стройный доклад** авцалдаатай илтгэл; 4. хослол нийлсэн, эгшиг нийлсэн, жигд; **стройное** пенке эгшиг нийлүүлэн дуулах.

СТРОКА', *-и, вин. строку (и стрóку), мн. -оки строк, -окам, ж.* мөр; **красная строка** шинэ мөр, догол мөр, тэтгэсэн мөр; ☆ **читать между строк** далд утгыг тааж унших.

СТРО'НУТЬ, *-ну, -нешь; -утый; сов., кого-что.* хөдөлгөх; **стронуть с места** байрнаас нь хөдөлгөх.

СТРО'НУТЬСЯ, *-нусь, -нешсья, сов.* хөдлөх; **стронуться с места** байрнаасаа хөдлөх.

СТРОП, *-а, м. (спец.).* аргамж.

СТРОПИ'ЛО, *-а, ср.* шувуун нуруу.

СТРОПИ'ЛЬНЫЙ, *-ая, -се.* шувуун нурууны; **стропильные бревна** шувуун нурууны гуалин.

СТРОПТИ'ВОСТЬ, *-и, ж.* зөрүүд, зөрүүд зав, ярдаг зан, хэдэр зан, ардаг зан.

СТРОПТИ'ВЫЙ, *-ая, -се; -ив, зөрүүд, ярдаг, хэцгий, хэдэр, адар, ардаг; строптивный конь* ардаг морь.

СТРОФА', *-ы, мн. строфы, строф, строфам, ж.* бадаг.

СТРОЧЕ'НЫЙ, *-ая, -ое.* шагласан, шаглан оёсон; **строчёные голенища** шаглан оёсон түрий.

СТРОЧИ'ТЬ, *-очу, -очийшь (и -счишь); строчащий; несов.* 1. шаглах, шаглан оёх; 2. татлан бичих, татлаад хаях, эрээчих; 3. тачигватай буудах.

СТРО'ЧКА I, *-и, ж.* 1. шаглан оёх; 2. шаглаас; **мелкая строчка** ойр шаглаас

СТРО'ЧКА II, *-и, ж.* мөр.

СТРОЧНО'Й, *-ая, -ое.* бага; **строчная буква** бага үсэг.

СТРУГ, *-а, м. (спец.).* харуул.

СТРУГА'ТЬ, *-аю, -аешь; струганый, несов., что.* харуулах, зорох.

СТРУ'ЖКА, *-и, ж.* зоргодос, зордос, харуулдас, зомгол, үрдэс; **металлические стружки** төмрийн үрдэс.

СТРУИ'ТЬ, I и 2 л. не употр., *-ит; несов., что (книжн.).* 1. мяралзуулан урсгах, мяралзуулах, жи-

рэлзүүлэх, гоожуулах, гожгодуулах; река тнхо струила свои воды голын ус дөлгөөн мяралзана; 2. гаргах, анхилуулах, сацруулах.

СТРУИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., ится; несов.* 1. мяралзан урсах, жирлээн шоржгонох, гожгонох, гожгодох; кровь струится из раны шархнаас цус гожгоноло; 2. савсасхийх, гарах, анхилах, сацрах; нар струится уур савсасхийнэ; струится аромат Цветов цэлгийн үнэр анхилна.

СТРУЙКА, *-и, ж.* бичхан урсгал.

СТРУКТУРА, *-ы, ж.* байгууламж, бүтэц; государственная структура төрийн байгууламж; структура гранита боржны бүтэц.

СТРУКТУРНЫЙ, *-ая, -ов.* байгууламжийн, бүтцийн.

СТРУНА, *-ы, мн. -уны, струн, сунам, ж.* чавхдас, утас.

СТРУНКА, *-и, ж. уменьш.* 1. нарийхан чавхдас, нарийхан утас; 2. зүйл, тал, газар; слабая струнка эмзэг тал, эмзэг газар; ☆ в струнку стать номхон зогсох; по струнке ходить чичрэх, цогцгөнөх.

СТРУННЫЙ, *-ая, -ое.* чавхдаст, утастай; чавхдаст хөгжмийн; струнный инструмент чавхдаст хөгжмийн зэвсэг.

СТРУП, *-а, мн. -пья, -пьев. м. (шархны) тав, товх.*

СТРУПНЫЙ, *-ая, -ое.* тав болсон, товх болсон.

СТРУСИТЬ, *-ушу, -усишь; сов.* айх, эмээх, хулчийх, зүрх алдах; струсить не на шутку тоглоом биш айх, үнэнээсээ айх, үнэхээр айх.

СТРУЧКОВЫЙ, *-ая, -ое.* уутат, уутан хальст; стручковый перец уутат чинжүү.

СТРУЧОК, *-чка, м.* уут, уутан хальс.

СТРУЯ, *-и, мн. струи, струй, струям, ж.* 1. урсгал, урсах, гожгонох, гожгодох; бить тонкой струей гожгодох; струя воздуха агаарын урсгал; 2. урам, зориг; влить свежую струю в работу ажилд их урам оруулах.

СТРЯПАТЬ, *-аю, -аешь; -анный; несов., что. (разг.).* 1. хоол хийх, тогоо барих, хийх; стряпать ужин оройн хоол хийх; 2. аргацаах, оронцогдох, хийгчээн болох.

СТРЯПНЯ, *-и, ж.* 1. хоол хийх; 2. хийсэн хоол; 3. аргацаасан юм, оронцогдсон зүйл, бичигчээн болсон зүйл; стряпня буржуазных писак хөрөнгөтний эрээчигдийн оронцогдсон зүйл.

СТРЯПУХА, *-и, ж. (разг.).* тогооч эхнэр.

СТРЯПЧИЙ, *-его, м.* 1. нярав; 2. шүүхийн хянагчүшмэл; 3. өмгөөлөгч.

СТРЯСАТЬ, *-аю, -аешь; несов., СТЯСТИ, *-су, -свишь; стряс, -ясла; -санный (-ен, -ена); стрясший; сов., что.* сэгсрэх, сэгсэрч унагах; стрясти гриши с деревьев мод сэгсэрч лиыр унагах.*

СТРЯСТИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -едтся, -ясея, -яслась; сов. (разг.).* дайрах, тохиолдох, учрах; беда стряслась гай дайрав.

СТРЯХИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. СТЯХНУТЬ, *-ну, -нешь; -яхнутый, сов., кого-что.* сэгсрэх, гүвэх.*

СТУДЕНИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист.* цэлцгэр, цэлцгнйрхүү, цэлцгөнэсэн, нялбагар, нялгар, нялбайсан; студенистая масса цэлцгэр юм.

СТУДЕНТ, *-а, м.* оюутан.

СТУДЕНТКА, *-и, ж.* оюутан эмэгтэй.

СТУДЕНЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* оюутны; студенческое общежитие оюутны (нийтийн) байр.

СТУДЕНЧЕСТВО, *-а, ср.* 1. оюутад; оюутан; 2. оюутан байх; годы студенчества оюутан байх үе.

СТУДЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ен (прост.).* жихүүн, цэв хүйтэн; хув хүйтэн; студёная вода жихүүн ус, цэв хүйтэн ус.

СТУДЕНЬ, *-дня, м.* цэлцгий, цэлцэгнүүр.

СТУДИТЬ, *стужу, студить; студящий; несов.* 4. то. хөргөх; студить молоко сүү хөргөх.

СТУДИЯ, *-и, ж.* 1. студи, (зурдачийн) танхим; 2. (урлагийн) сургууль, танхим; балетная студия бүжгийн сургууль; оперная студия дуурийн сургууль.

СТУЖА, *-и, ж. (разг.).* жихүүн, жавар; эмнэя, стужа өвлийн жихүүн.

СТУК, *-а, м.* тогших, тонших, тажганах, таржганах, түржгэнэх; стук в дверь хаалга тогших.

СТУКАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. тогших, тонших, цохих, мөргүүлэх, тулгах; 2. цохих, дэлдэх, шаах; 3. (нас) хүрэх.

СТУКАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* мөргөх, мөргөлдөх.

СТУКНУТЬ, *-ну, -нешь; -утый; сов.* 1. тогших, тонших, цохих, мөргүүлэх, тулгах; стукнуть чашу с чашей хундага тулгах; 2. цохих, дэлдэх, шаах; стукнуть кулаком по столу ширээ шаах; стукнуть ногомбо по спине нуруу руу нь дэлдэх; 3. хүрэх; стукнуло ему пятьдесят лет тэр (хүн) тавин нас хүрэх.

СТУКНУТЬСЯ, *-нусь, -нешься; сов.* мөргөх, мөргөлдөх; стукнуться лбами духаараа мөргөлдөх.

СТУКОТНЯ, *-и, ж. (разг.).* тажганаан, таржганаан, нүржгэнээн.

СТУЛ I, *-а, мн. -лья, -льев, м.* сандал.

СТУЛ II, *-а, м. (спец.).* өтгөн, өтгөн мөр.

СТУЛЬЧАК, *-а, м. (жорлонгийн) суудал.*

СТУПА, *-ы, ж.* уур; ☆ толочь воду в ступе элдсээр дээс томох.

СТУПАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. гишгэх, явах; ☆ ступай! яв, арил, тонил, харь; ступайте домой гэртээ харигтун!

СТУПЕНЧАТЫЙ, *-ая, -ое; -чат.* гишгүүртэй, давцантай, шаттай, шаталсан.

СТУПЕНЬ, *-и, мн. -ени, ж.* 1. гишгүүр; подняться на две ступени хсёр гишгүүр ахих; 2. шат; высшая ступень культуры соёлын дээд шат; на нижней ступени развития хөгжлийн доод шатанд.

СТУПЕНЬКА, *-и, ж. уменьш.* бичхан гишгүүр.

СТУПИТЬ, *ступлю, ступишь; сов.* гишгэх, алхах; не может ступить на левую ногу буруу хөл дээр гишгэж чадахгүй; шагу ступить не может без помощи хуний тусламжгүй нэг ч алхаж чадахгүй.

СТУПИЦА, *-ы, ж. (дугуйн) бул.*

СТУПКА, *-и, ж.* уур.

СТУПНЯ, *-и, ж.* тавхай, ул.

СТУЧАТЬ, *-чу, -чишь; несов.* 1. тогших, тонших, цохих, тажгануулах, таржгануулах, түржгэнүүлэх, тажганах, таржганах, түржгэнэх; стучать в дверь хаалга тогших; стучать молотком алх тажгануулах, алхаар цохих; 2. цохилох, гүрэлзэх; сердце стучит зурх цохилно.

СТУЧАТЬСЯ, *-чусь, -чишься; несов.* тогших, тонших, тажганах, таржганах, түржгэнэх; стучаться в окно цохх тогших.

СТУШЕВАТЬСЯ, *-шуюсь, -шуеться; сов. (разг.).* 1. сэм явчих, сэмээрхэн алга болох; 2. сүрдэх, сэрвээдэх.

СТУШЕВЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* сэмхэн явчих, сэм алга болох.

СТЫД, *-а, м.* ичгүүр, ичих, ичир, ичингүүрэл; ложный стыд эндүү ичгүүр; не имеет ни стыда, ни совести ичгүүр сонжуургүй; стыд и срам! ямар ичгүүртэй юм! стыд и позор! ямар гутамшигтай юм! ямар шившигийн юм! потерять всякий стыд ичгүүрээ гээх, ичгүүрээ адал.

СТЫДИТЬ, *стыжу, стыдишь; несов., кого (что.)* ичээх, нүүр улайгах.

СТЫДИТЬСЯ, *стыжусь, стыдисься; несов., кого-чего или с неопр. чичх, нүүр улайх.*

СТЫДЛИВО, *нареч. ичин, ичнж, ичингүүрэн;* стыдливо потупить взор ичнж уруугаа харах.

СТЫДЛИВОСТЬ, *-и, ж. ичимхий (байх), ичимтгий зан.*

СТЫДЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив. ичимхий, ичимтгий;* стыдливый человек ичимхий хүн.

СТЫДНО, *в знач. сказ. ичгүүртэй, ичхэвтэр, ичмээр, ичингүүрэлтэй; как стыдно! юутай ичгүүртэй! ямар ичгүүртэй юм!*

СТЫДНЫЙ, *-ая, -ое. ичгүүртэй, ичхэвтэр, ичмээр, ичилтэй, ичиртэй, ичингүүрэлтэй; стыдный поступок ичгүүртэй хэрэг.*

СТЫК, *-а, м. зааг, уулзар, уулзвар, уулзуур, бэлчир; на стыке двух дорог хоёр замын уулзвар дээр.*

СТЫТЬ и **СТЫНУТЬ**, *стыну, стынешь; стыл (и стынул.) стыла; несов., хөрөх, царцах; чай стынет чай хөрч байна; ☆ кровь стынет в жилах яс хавтайх.*

СТЫЧКА, *-и, ж. 1. хатгалдаан; 2. хэрүүл, мөргөлдөөн.*

СТЯГ, *-а, м. (высок.) туг.*

СТЯГИВАТЬ I, *-аю, -аешь; несов. 1. татах, татах бүслэх; 2. цуглуулах, хуралдуулах, татаж авчрах.*

СТЯГИВАТЬ II, *-аю, -аешь; несов. 1. хуу татах; 2. хулуух.*

СТЯГИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. 1. агших, чангарах; 2. чанга бүслэх, татаж бүслэх; 3. цугла-рах, хуралдах.*

СТЯЖАНИЕ, *-я, ср. (книжн.) олох, жавших.*

СТЯЖАТЕЛЬ, *-я, м. жавшигч, шунахай этгээд.*

СТЯЖАТЬ I, *-аю, -аешь; -анный; сов., что (высок.) олох, хүртэх; стяжать славу алдрыг олох.*

СТЯЖАТЬ II, *-аю, -аешь; сов. и несов. жавших, шунахайран хураах.*

СТЯНУТЬ I, *стяну, стянешь; стянутый; сов. 1. татах, татаж бүслэх; 2. цуглуулах, хуралдуулах; татаж авчрах; стянуть войска для нанесения удара противнику дайсанд цохилт өгөхийн тул цэргээ хуралдуулах; 3. хулуух.*

СТЯНУТЬ II, *стяну, стянешь; стянутый; сов., кого-что. 1. хуу татах; стянуть скатерть со стола ширээний бүтээлэг хуу татах; 2. хулуух.*

СТЯНУТЬСЯ, *стянусь, стянешься; сов. 1. агших, чангарах; верёвка от сырости стянулась татлага чийгт чангарчээ; 2. чанга бүслэх, татаж бүслэх; стянуться поясом бүсээ чанга бүслэх; 3. цугла-рах, хуралдах; войска стянулись к переправам цэрэг гармын дэргэд хуралдав.*

СУББОТА, *-ы, ж. бямба, санчир, зургаа дахь өдөр, хагас сайн өдөр.*

СУББОТНИЙ, *-ая, -ее. бямба, санчир, зургаа дахь, хагас сайн; субботний день бямба гариг, хагас сайн өдөр.*

СУББОТНИК, *-а, м. субботник (чөлөө цагт хамтран хийх нийтийн ажил).*

СУБОРДИНАЦИЯ, *-и, ж. (книжн.) захирагдах яс.*

СУБСИДИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (книжн.). тэтгэмж олгох.*

СУБСИДИРОВАТЬСЯ, *-руется; несов. тэтгэмж олгогдох.*

СУБСИДИЯ, *-и, ж. (книжн.). тэтгэмж, мөнгөн тусламж.*

СУБСТАНТИВНЫЙ, *-ая, -ое. нэршсэн; субстан- тивный глагол нэршсэн үйл үг.*

СУБСТАНЦИЯ, *-и, ж. субстанци (бүх юм, үзэгдэ- лийн эх үндэс болох мөн чанар, бодис).*

СУБСТРАТ, *-а, м (спец.). субстрат (аливаа үзэгдэ- лийн үндэс суурь).*

СУБТРОПИКИ, *-ов. дулаан орон.*

СУБТРОПИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое. дулаан орны; субт- ропический климат Закавказья өвөр Кавказын ду- лаан уур амьсгал.*

СУБЪЕКТ, *-а, м. 1. субъект (үйлийн эзэн, та- нин мэдэгч хүн); 2. субъект; өгүүлэгдэхүүн (эргэ- цүүлэн бодож буй юм); 3. этгээд; амьтан; стран- ный субъект хачин этгээд; 4. (хэл зүйд) өгүүлэг- дэхүүн.*

СУБЪЕКТИВИЗМ, *-а, м. 1. субъективизм (бодит ертөнц чухамдаа байдаггүй, зөвхөн хүний са- наанд байдаг гэж үздэг идеалист гүн ухааны чиглэл); 2. өөрийн бодол, хувийн санал; проявить излишний субъективизм хэтэрхий өөрийн бодолтой байх.*

СУБЪЕКТИВИСТ, *-а, м. субъективист, субъек- тивизмийг баримтлагч.*

СУБЪЕКТИВИСТСКИЙ, *-ая, -ое. субъективист.*

СУБЪЕКТИВНО, *нареч. 1. ганц бодлогоор, зөв; хөн хувийн санаснаар; оценить субъективно зөвхөн өөрийн бодлогоор үнэлэх; 2. субъектив байх, хувийн саналын чанартай байх; это понятие субъективно энэ ухагдахуун хувийн саналын чанартай байна.*

СУБЪЕКТИВНОСТЬ, *-и, ж. субъектив чанар. хувийн саналын чанартай (байх), субъективность взглядов үзлийн субъектив чанар, субъектив үзэл.*

СУБЪЕКТИВНЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -вна. 1. тухайн хүний, хувийн; субъективные переживания хувийн гунигдал; 2. субъектив, ганц өөрийн (санасан), зөв; хөн хувийн (бодсон); субъективная оценка ганц өөрийн үнэлэлт.*

СУБЪЕКТИВНЫЙ, *-ая, -ое. субъектийн; субъектные отношения субъектийн харьцаа.*

СУБЕНИР, *-а, м. дурсгалын бэлэг.*

СУВЕРЕН, *-а, м. засгийн дээд эрхийг баригч. СУВЕРЕНИТЕТ* *-а, м. тусгаар тогтмил; госу- дарственный суверенитет төрийн тусгаар тогтмил; национальный суверенитет үндсэний тусгаар тогт- мил.*

СУВЕРЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ренин, -ренина. тусгаар тогтмисон; суверенные государства тусгаар тогтмил сон улсууд.*

СУВОРОВЕЦ, *-вца, м. суворовч (Суворовын нэрэмжит цэргийн сургуулийн сурагч).*

СУВОРОВСКИЙ, *-ая, -ое. Суворовын; Суворовс- кое военное училище Суворовын нэрэмжит цэргийн сургууль.*

СУГЛИНИСТЫЙ, *-ая, -ое. шавранцар; суглинист- ая почва шавранцар хөрс.*

СУГРОБ, *-а, м. хөр, хунгар.*

СУГУБО, *нареч. нэн, үлэмж.*

СУГУБЫЙ, *-ая, -ое; -уб. нэн, их, үлэмж; про- явить сугубое внимание үлэмж анхаарал тавих.*

СУД, *-а, м. 1. шүүх, шүүх таслах газар; народ- ный суд ардын шүүх; Верховный суд Дээд шүүх; отдаёт под суд шүүхэд шилжүүлэх; вызвать в суд шүүхэд дуудах; 2. хэрэг шүүх, хэрэг таслах; день суда хэрэг шүүх өдөр; 3. шүүлгэх, шийдвэрлүүлэх; вынести на суд общественности олон нийтээр шүүл- гэх; ☆ на нет и суда нет үгүй юм үхрээс хашин.*

СУДАК, *-а, м. саамх.*

СУДАРЫНЯ, *-и, ж. хатагтай, хатантан.*

СУДАРЬ, *-я, м. (устар.) ноён, ноёнтон.*

СУДАЧИТЬ, *-чу, -чишь; несов. (прост.), хов хэлэлцэх, хов жив ярих.*

СУДЕБНЫЙ, -ая, -ое. шүүхийн; судебное заседание шүүхийн хурал; судебная медицина шүүхийн анагаах ухаан; судебный исполнитель шүүхийн гүйцэтгэгч.

СУДЕЙСКИЙ, -ая, -ое. шүүгчдийн, шүүгчийн; судейская коллегия шүүгчийн коллегия.

СУДИМОСТЬ, -и, ж. яллагдаж байх, яллагдаж байсан; сиять судимость яллагдаж байсныг хүчингүй болгох, цагаатгах; не иметь судимости яллагдаж байгааргүй; преступник с несколькими судимостями хэдэн удаа яллагдаж байсан хэрэгтэн.

СУДИТЬ, *сужу, судишь; судящий; судя; несов.* 1. шүүх, хэрэг таслах; судить преступника ялныг шүүх; 2. үнэлэх, дүгнэх, саналаа хэлэх, санах, шийдэх, шүүх, үзэх; судить о литературе утга зохиолын тухай саналаа хэлэх; судить по внешнему виду гадаад байдлаар нь үнэлэх; судя по этому үүгээр үзэхэд; 3. буруушаах, зэмлэх; не судите его строго түүнийг хатуу зэмлэх хэрэггүй; 4. тавилантай байх, кувьтай байх; мне не суждено больше встретиться с ним түүнтэй дахин учрах тавилангүй аж; 5. шүүх; судить футбольный матч хөл бөмбөгийн тэмцээн шүүх; ☆ судить да рядить шүүж таслах.

СУДИТЬСЯ, *сужусь, судишься; судясь; несов., с кем.* заалдах, заргалдах.

СУДНО I, -а, мн. судна, -ов, ср. (хөлөг) онгоц; плавать на судне хөлөг онгоцоор явах; торговое судно худалдааны хөлөг онгоц; морское судно тэнгэрийн хөлөг онгоц; парусное судно далбаат онгоц.

СУДНО II, -а, мн. судна, -ден, -днам, ср. гөвч, өтгөн шингэний сав.

СУДОВОЖДЕНИЕ, -я, ср. хөлөг онгоц жолоодох.

СУДОВОЙ -ая, -ое. (хөлөг) онгоцны.

СУДОК, -дка, м. 1. сэнжтэй савхан; 2. судки давхар савхан.

СУДОМОЙКА, -и, ж. аягачин, аяга угаагч эмэгтэй.

СУДОПРОИЗВОДСТВО, -а, ср. хэрэг шүүх, хэрэг таслах.

СУДОРЕМОНТ, -а, м. (хөлөг) онгоц засвар.

СУДОРЕМОНТНЫЙ, -ая, -ое. (хөлөг) онгоц засварын; судоремонтный завод онгоц засварын үйлдвэр, онгоц засварлах үйлдвэр.

СУДОРОГА, -и, ж. татвалзах, таталдах, татганах, шөрмөс татах.

СУДОРОЖНО, нареч. татгас хийж, татганас гээд, татганан, мэгшин, гэгэн, эгшин; судорожно схватиться за что-либо татгас гээд юм шүүрэх.

СУДОРОЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. татвалзсан, татганасан, таталдсан, мэгшсэн, эгшсэн; судорожные рыдания мэгшин уйлах, гэгэн уйлах.

СУДОСТРОЕНИЕ, -я, ср. (хөлөг) онгоц үйлдвэрлэх.

СУДОСТРОИТЕЛЬ, -я, м. (хөлөг) онгоц үйлдвэрлэгч.

СУДОСТРОИТЕЛЬНЫЙ, -ая; -ое. (хөлөг) онгоц үйлдвэрлэх; (хөлөг) онгоцны; судостроительный завод хөлөг онгоцны үйлдвэр.

СУДОХОДНОСТЬ, -и, ж. (хөлөг) онгоц явах боломж.

СУДОХОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. (хөлөг) онгоц явах; судоходная река онгоц явах мөрөн.

СУДОХОДСТВО, -а, ср. (хөлөг) онгоцоор явах.

СУДЬБА, -ы мн. судьбы, судьб, судьбам, ж. 1. тавилан, заяа; 2. хувь заяа, хувь, учрал, үйл; думать о судьбах государства улсынхаа хувь заяаг болох; ☆ какими судьбами? яаж ингэж гэнэт ирэв?, хайралдав?; на произвол судьбы зөнгөө мэдэг гэж.

СУДЬЯ, -и, мн. судьи, судей, судьями, м. шүүгч; народный судья ардын шүүгч.

СУЕВЕРИЕ, -я, ср. мухар сүсэг, мухар бишрэл, сэжиг.

СУЕВЕРНОСТЬ, -и, ж. мухар сүсэгтэй (байх), мухар бишрэлтэй (байх).

СУЕВЕРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. мухар сүсэгтэй, сэжигч, мухар бишрэлтэй; суеверный человек мухар сүсэгтэй хүн, сэжигч хүн.

СУЕТА, -ы, ж. 1. хөл үймээн, үймээн аймаан, үймээн бужигнаан, үймээн сандрах; 2. хоосон, хоосон чанар.

СУЕТИТЬСЯ, *суечусь, суетишься; несов.* үймэх, үймээн аймах, бужигнах, сандрах; суестись с утра до ночи өглөөнөөс үдэш болтол бужигнах.

СУЕТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. сандруу, тэвдүү, мэгдүү, яршигтай; суетливый человек сандруу хүн; суетливая обязанность яршигтай үүрэг.

СУЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, (устар.). хоосон, хоосон чанартай, ертөнцийн, орчлонгийн; суетные надежды хоосон чанартай горьдлого; суетная жизнь ертөнцийн амьдрал.

СУЕТНЯ, -и, ж. (разг.) хөл үймээн, яршиг.

СУЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. эргэцүүлсэн бодол, эргэцүүлэн болох; высказать своё суждение эргэцүүлэн бодсоноо хэлэх; 2. өгүүлэмж (логикийн өгүүлэгдэхүүн өгүүлэхүүн хоёр нийлж бүтсэн, сэтгэхүйн хэлбэр).

СУЖЕНАЯ, -ой, ж. заяаны хань, заяаны эхнэр.

СУЖЕНИЕ, -я, ср. нарийтах, нарийсах, уйтан болох; сужение зрачка хүүхэн хараа нарийсах; сужение пищевода улаан хоолой нарийсах.

СУЖЕННЫЙ, -ого, м. заяаны хань, заяаны нөхөр, учирсан хань.

СУЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. нарийтгах, нарийсгах, уйтан болгох, багасгах, явцууруулах.

СУЖИВАТЬСЯ, -ается; несов. нарийтгах, нарийсах, уйтан болох, багасах, явцуурах.

СУЗИТЬ, *сужу, сузишь; суженный; сов., что.* нарийтах, нарийсгах, уйтан болох, багасах, явцууруулах; сузить ворот у рубашки цамцны зах уйтан болгох.

СУЗИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. нарийтах, нарийсах, уйтан болох, багасах, явцуурах.

СУК, -а, о суке, в (на) суку, мн, сучья, -ьев и суки, -ов, м. 1. гишүү; 2. (модны) яр.

СУКА, -и, ж. гичий, өлөгчин.

СУКНО, -а, мн. сукна, -кон; -кнам, ср. цэмбэ, одончүү; сукно облегченное хөнгөвчилсэн цэмбэ; сукно полугрубое тал одончүү; сукно приборное одончүү; ☆ положить дело под сукно хэргийг даргадуулах.

СУКНОВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). цэмбэ үйлдэх, цэмбэний; сукновальная машина цэмбэний машин.

СУКОВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. 1. гишүүрхэг, гишүү олонтой, яртай; суковатая доска яртай банз.

СУКОННЫЙ, -ая, -ое. цэмбэн, цэмбэний; суконные брюки цэмбэн өмд; суконная фабрика цэмбэний үйлдвэр; ☆ суконный язык найруулга муутай үг.

СУКОНИК, -а, м. цэмбэчин.

СУКРОВИЦА, -ы, ж. цустай шүүс, цустай идээр.

СУЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. кого-что кому и с неопр. амлах; ☆ сулить золотые горы өдий төдий юм амлах.

СУЛТАН I, -а, м. султан.

СУЛТАН II, -а, м. соновтор.

СУМА', -ы, ж. (устар.) уут, хүүдий; ниций с сумой хүүдий барьсан гуйлгачин; ☆ ходить с сумой гуйланчлан явах.

СУМАСБРО'Д, -а, м. ойворгон хүн, ухаангүй хүн. СУМАСБРО'ДИТЬ, -сжу, -одгь; несов. ойворгон загнах, ухаангүй явдал гаргах.

СУМАСБРО'ДКА, -и, ж. ойворгон эмэгтэй, ухаангүй эмэгтэй.

СУМАСБРО'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (ра зг.) ойворгон загнах, ухаангүй явдал гаргах.

СУМАСБРО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ген, -гна. ойворгон, ухаангүй.

СУМАСБРО'ДСТВО, -а, ср. ойворгон зан, ухаангүй явдал.

СУМАСБРО'ДСТВОВАТЬ, -стаю, -стасешь; несов. ойворгон загнах, ухаангүй явдал гаргах.

СУМАСШЕ'ДШИЙ, -ая, -ее. 1. галзуу, солиотой, голын хийтэй; сумасшедший чөлсөв галзуу хүн; 2. галзуу хүн, солиотой амьтан, өвчтэй хүн; 3. учиргүй их; сумасшедший успех учиргүй их амжилт.

СУМАСШЕ'ДСТВИЕ, -я, ср. галзуурах, солирох, галзуураа, солироа.

СУМАСШЕ'ДСТВОВАТЬ, -твю, -твасешь; несов. (ра зг.) галзуурах, солирох, хийрхэх.

СУМАТО'ХА, -и, ж. хөл хөөрцөг, үймээн, үймээн шуугиан, бужигнаан; забыть что-либо в суматохе бужигнаанд кмаа мартаха.

СУМАТО'ШЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив., СУМАТО'ШНЫЙ, -ая, -ое; -шен, -шна (ра зг.) хөл болдог, хөөрцөг, сандруу.

СУМБУ'Р, -а, м. замбараагүй (юм), эх захгүй (зүйл), бөөн будлиан; сумбур в мыслях эх захгүй бодол.

СУМБУ'РНОСТЬ, -и, ж. замбараагүй (байх), эх захгүй (байх), бөөн будлиан.

СУМБУ'РНЫЙ, -ая, -се; -рен, -рна. замбараагүй, эх захгүй, бөөн будлиантай; сумбурное впечатление замбараагүй сэтгэгдэл.

СУМЕРЕЧНЫЙ, -ая, -ое. бор харааны, харуй бүрийн, бүрий баруйн, бүрэнхийн; сумеречное время харуй бүрийн үе.

СУ'МЕРКИ, -рек. бор хараа, харуй бүрий, бүрий баруй, бүрэнхий, гэгээ тасрах; в сумерках бор хараанаар, гэгээ тасрахад.

СУ'МЕРНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (ра зг.) бүрэнхийд ярилцан суух.

СУМЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. с неопр. чадах.

СУМ'КА, -и, ж. 1. цүнх; сумка для книг и тетрадей номын цүнх 2. уут; ☆ сердечная сумка үнхэлцэг.

СУММА, -ы, ж. 1. нийлбэр, дүн; сумма двух слагаемых хоёр нэмэгдэхүүний нийлбэр; общая сумма бүгд дүн; 2. бүгд тоо, нийт хэмжээ, дүн; 3. мөнгө; затрачены крупные суммы их мөнгө заржээ; ☆ в сумме дүндээ, бүхэлдээ.

СУММА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (книжн.). 1. дүн, нийлбэр, дүгнэсэн, нийлсэн; суммарное количество дүн тоо; 2. ерөнхий, дүгнэсэн; суммарный обзор событий үйл явдлын ерөнхий тойм.

СУММИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный сов. и несов., что (книжн.). 1. дүгнэх, дүн гаргах, нийлбэрийг гаргах; суммировать все данные бүх баримтын нийлбэрийг гаргах; 2. дүгнэх; суммировать опыт туршлагыг дүгнэх.

СУМ'РАК, -а, м. бүдэг бадаг, бүрэнхий.

СУМ'РАЧНОСТЬ, -и, ж. бүдэг бадаг (байх), баргар (байх).

СУ'МРАЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, 1. бүрэнхий, бүдэг бадаг, бүрхэг; сумрачный день бүрхэг өдөр; 2. баргар, барайсан, уйтгартай.

СУ'МЧАТЬИЙ, -ая, -ое. уутат; кенгуру — сумчатое животное имж бол уутат амьтан мөн.

СУМЯ'ТИЦА, -ы, ж. (ра зг.) хөл үймээн, хөл хөдөлгөөн, үймээн сандраан; поднять сумятицу хөл хөдөлгөөн болгох.

СУНДУ'К-а, м. авдар; кованный сундук төмөр бүслүүртэй авдар.

СУНДУ'ЧНЫЙ, -ая, -ое, авдрин; сундучная крышка авдрин таг.

СУ'НУТЬ, -ну, -нешь; -уть; сов. 1. гудрах, чинхэх, хийх; сунуть руку в карман хөлаасандаа гарга хийх; 2. өгөх, шургуулах.

СУ'НУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. 1. тэмүүлэх, уладзах, зүтгэх; 2. оролдох, оролцох.

СУП, -а (-у), в супе и в супу, мн. -ы, -ов, м. шөл; суп гороховый вандуйтай шөл; суп молочный сүүв шөл; суп с мясом хар шөл.

СУПЕРОБЛО'ЖКА, -и, ж. (спец.) (номын) хамгаалалтын гадар.

СУ'ПЕСОК, -ска, м. и СУ'ПЕСЬ, -и, ж. элсэнцэр хөрс.

СУПЕСЧА'ННЫЙ, -ая, -се. элсэнцэр; супесчаная почва элсэнцэр хөрс.

СУПСОВО'Й, -ая, -ое. шөлний; суповая ложка шөлний халбага.

СУПОРО'САЯ, -оса и СУПОРО'СНАЯ, -сна, м. и ср. не употр. торойлох, боос гахай.

СУПРУ'Г, -а, м. 1. нөхөр, хань; 2. супруги нөхөр эхнэр хоёр, эр эм хоёр.

СУПРУ'ГА, -и, ж. (устар., теперь офиц. и прост.) гэргий, эхнэр, хань.

СУПРУ'ЖЕСКИЙ, -ая, -ое. гэрлэгсдийн, эр эмийн, нөхөр эхнэр хоёрын.

СУПРУ'ЖЕСТВО, -а, ср. гэрлэх, эр эм болох, гэрлэлт.

СУРГУ'Ч, -а, м. лац.

СУРГУ'ЧНЫЙ, -ая, -ов. лацын, лац, лацаар хийсэн; сургучная печать лацаар тамгалсан тамга.

СУРЕ'ПИЦА, -ы, ж. и СУРЕ'ПКА, -и, ж. шармаг.

СУРЕ'ПНЫЙ, -ая, -ое. шармагийн; сурепное масло шармагийн тос.

СУ'РИК, -а, м. хонд.

СУРО'ВОСТЬ, -и, ж. 1. ширүүн (байх), догшин (байх); 2. ширүүн зан, догшин харьцаа; встретить кого-либо с суровостью хүнийг ширүүнээр угтах.

СУРО'ВЫЙ, -ая, -се; -ов. 1. хатуу, ширүүн (улиралтай), хахир хүйтэн; суровая зима хахир хүйтэн өвөл; 2. ширүүн, догшин; суровый взгляд ширүүн харц; 3. хэцүү, бэрх, хүнд бэрх; суровая действительность хэцүү бэрх байдал; 4. ширүүн, бүдүүн, бор; суровое полотно бор олсон нөхмөл.

СУРО'К, -рка, м. тарвага.

СУРРОГА'Т, -а, м. орлуур, оронцог, хуурамч; суррогатная кожа хуурамч арьс.

СУРЬМИ'ТЬ, -мью, -мишь; -млennyй (-эн, -йна); несов., что будах, харлуулах.

СУ'СЛИК, -а, м. зурам.

СУСЛО'Н, -а, м. бухаль.

СУСТА'В, -а, м. үе.

СУСТАВНО'Й, -ая, -ое. үеийн; суставной ревматизм үеийн хэрх өвчин.

СУСТА'ВЧАТЫЙ, -ая, -ое (спец.) үетэй, үерхэг, үетсэн.

СУ'ТКИ-ток, хоног; через двое суток хоёр хоног; круглые сутки өдөр шөнөгүй.

СУТОЛОКА, *-и, ж.* хөлхөлдөөн, хөлхөөн, хөл үймээн.

СУТОЧНЫЙ, *-ая, -ое; 1.* хоногийн; *суточный* дождь хоногийн бороо; *2.* суточные хоногийн мөнгө, хоногийн зардал.

СУТУЛИТЬ, *-лю, -лишь; несов., что.* бөгтийлгөх, бөгцийлгөх, бөхийлгөх; *сутулить* спину нуруугаа бөгтийлгөх.

СУТУЛИТЬСЯ, *-люсь, -лишья; несов.* бөгтийх, бөгцийх, бөхийх.

СУТУЛЫЙ, *-ая, -ое; -ул.* бөгтөр, бөгцгөр, бөхгөр; *сутулый человек* бөгтөр хүн.

СУТЬ, *1, -и, ж.* утга, гол утга, учир утга, гол чанар, гол; *суть дела* хэргийн учир утга; *☆ по сути дела* үндсэндээ, хэрэг дээрээ.

СУТЬ II, *(стар. 3 л. мн. ч. наст. вр. от глаг. бытъ)* байх; *☆ это не суть важно энэ чухал биш.*

СУТЯЖНИК, *-а, м.* заргач, зарга заалхайч.

СУТЯЖНИЦА, *-ы, ж.* заргач эхнэр, заргач эм.

СУТЯЖНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов (разг. неодобр.)* заргалдах.

СУТЯЖНИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* заргачийн, заргалдааны.

СУТЯЖНИЧЕСТВО, *-а, ср.* зарга заалхай.

СУТЯЖНЫЙ, *-ая, -ое (разг. неодобр.)* заргач, заргын, зарга заалхайн; *сутяжный человек* заргач хүн; *сутяжное дело* заргын хэрэг.

СУФЛЕР, *-а, м.* сануулагч.

СУФЛЕРСКИЙ, *-ая, -ое.* сануулагчийн; *суфлерская будка* сануулагчийн бүхээг.

СУФЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов., кому* сануулах.

СУФФИКС, *-а, м.* (үгийн) дагавар.

СУФФИКСАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* дагаврын, дагаварт; *суффиксальная часть слова* үгийн дагаврын хэсэг.

СУХАРНИЦА, *-ы, ж.* хатаасан талхын таваг, хатаамгийн таваг.

СУХАРНЫЙ, *-ая, -ое.* хатаасан талхны, хатаамгийн; *сухарный квас* хатаамгийн квас.

СУХАРЬ, *-я, м.* 1. хатаасан талх, хатаамаг; 2. цэвдэг хүн.

СУХО, *нареч.* 1. хүйтнээр, ойлгомжгүй; *сухо* принять кого-либо хүйтнээр угтах; 2. хуурай байх, хатаад байх; *на улице сухо* гадаа хуурай байна; *в горле сухо* хоолой хатаад байна.

СУХОВЕЙ, *-я, м.* хуурай халуун салхи.

СУХОЖИЛИЕ, *-я, ср.* бүлх.

СУХОЙ, *-ая, -ое; сух, суха, сухо; суше.* 1. хуурай, норгоогүй; *сухое* полотенце хуурай алчуур; 2. хуурай, хатсан, усгүй, чийггүй, гандуу; *сухое* помещение хуурай байр, чийггүй байр; *сухой* воздух хуурай агаар; *сухие* дрова хуурай түлээ; *сухая* местность усгүй газар, намаггүй газар; *сухое* лето гантай зун, бороогүй-зун; 3. хуурай, хатсан, хатаамал; *сухой* хлеб хатсан талх; *сухие* фрукты хатаамал жимс; *сухая* еда хуурай идэш; 4. хатсан, хуурай, шавар шавхайгүй; *сухое* русло хуурай гулдрил; *сухая* дорога хуурай зам, шавар шавхайгүй зам; 5. хатсан, хуурай; *сухая* ветка хатсан мөчир; 6. хатнигар, туранхай; *сухой* старик хатангир өвгөн; 7. хүйтэн, ойшоомжгүй; *сухая* встреча хүйтэн угтах; 8. ургүй, сонирхолгүй; *сухой* слог ургүй найруулга; 9. *сухая* хоосон алдах; *проиграть в сухую* хоосон алдах.

СУХОЛЮБИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* ганддаг газрын, саксаул — сухолюбивое растение заг бол ганддаг газрын ургамал мөн.

СУХОМЯТКА, *-и, ж. (разг.)* хуурай идэш,

СУХОПАРЫЙ, *-ая, -ое; -ар (разг.)* хатангир, туранги, эцэнгэ, гордгор.

СУХОПУТНЫЙ, *-ая, -ое.* хуурай газрын, хуурай замын; *сухопутные* войска хуурай газрын цэрэг; *сухопутный* транспорт хуурай замын тээвэр.

СУХОСТОЙ I, *-я, м.* *собир.* газаргаа хатсан мод.

СУХОСТОЙ II, *-я, м. (спец.)* ширгэсэн үе.

СУХОСТЬ, *-и, ж.* хуурай байх, хуурай болох, хатах; *сухость* во рту ам хатах; *до сухости* хуурай болтол.

СУХОЩАВОСТЬ, *-и, ж.* хатангир (байх), эцэнгэр (байх), хатанхай (байх), горзгор (байх).

СУХОЩАВЫЙ, *-ая, -ое; -ав.* хатангир, эцэнгэр, хатанхай, горзгор.

СУЧИТЬ, *сучу, сучишь (и сучишь); несов.* 1. нийтгэх, томох, тамах, эрчлэх, имрэх; *сучить* нитки утас нийтгэх; *сучить* верёвку олс тамах; 2. хавирах; *сучить* ногами хөлөө хавирах.

СУЧОК, *-чка, мн. сучки, -чков, м.* 1. бяцхан мөчир, бяцхан гишүү; 2. (мооны) яр.

СУЧКОВАТЫЙ, *-ая, -ое; -ат.* 1. мөчир олонтой, мөчрөлхөг, гишүүрхэг; 2. яртай; *сучковатая* палка яртай мод.

СУША, *-и, ж.* хуурай газар, газар; *на* суше и на море газар ба далай дээр.

СУШЕНИЕ, *-я, ср.* хатаах, хатаалт.

СУШЕННЫЙ, *-ая, -ое.* хатаасан, хатаамал; *сушёные* овощи хатаасан ногоо; *сушёная* рыба хатаасан загас.

СУШИЛКА, *-и, ж.* 1. хатаагуур; 2. хатаах газар, хатаагуурь.

СУШИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* хатаах, сушильный шкаф хатаах шүүгээ.

СУШИЛЬНЯ, *-и, род. мн. -лен, ж.* хатаах газар, хатаагуурь.

СУШИТЬ, *сушу, сушишь; сушенный; несов., что.* 1. хатаах, эгшээх, эврээх, сэврээх; *сушить* бельё дотуур хувцас хатаах; *сушить* сено өвс хатаах; 2. хатаах; *этот* табак *сушит* горло хоолой хатаадаг тамхи; 3. хатангируулах, тураах, хатаах, хатангирах, тураах, хатах; *чахотка* *сушит* больных сүрьеэтэй хүн хатангирдаг.

СУШИТЬСЯ, *сушусь, сушишься; несов.* 1. хувцсаа хатаах, эгшээх, эврээх, сэврээх; *сушиться* у костра түүдгийн дэргэд хувцсаа эврээх; 2. хатах, эгших, эврэх, сэврэх; *сушиться* на солнце наранд хатах, эврэх.

СУШКА, *-и, ж.* 1. хатаах; 2. гархин боов.

СУШЬ, *-и, ж. (разг.)* 1. пүү халуун, халуун; 2. хуурай юм.

СУЩЕСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -венна.* чухал, гол чухал, их чухал, гол; *существенное* значение чухал ач холбогдол; *существенный* вопрос их чухал асуудал; *играть* *существенную* роль чухал үүрэг гүйцэтгэх.

СУЩЕСТВИТЕЛЬНОЕ, *-ого, ср.* или имя *существительное* жинхэнэ нэр.

СУЩЕСТВО I, *-а, ср.* гол утга, гол чанар, гол учир, утга, гол; *понять* *существо* вопроса асуудлын гол учрыг ойлгох; *существо* дела хэргийн гол; *говорить* *по существу* юмны голыг ярих.

СУЩЕСТВО II, *-а, ср.* амьтан, хүн; *живые* *существа* (амьд). амьтан; *странное* *существо* хачин хүн.

СУЩЕСТВОВАНИЕ, *-я, ср.* аж амьдрал, амьдрал, амьдрах, байх; *борьба* за *существование* амьдралын өмцөл; *средства* к *существованию* амин тэжээл;

вабыть о существовании чего-либо юм байдгийг маргах; ☆ прекратить существование нас барах, устах.

СУЩЕСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; несов.* 1. амьдрах, амьд явах, буй болох, байх; орших; книгопечатание существует давно ном хэвлэдэг болсоор удаж байна; больному не долго осталось существовать өнэ өвчтөн удаан амьд байж чадахгүй; юношеские мечтания долго существовали в его душе залуугийн сайхан бодол түүний цээжинд удаан оршиж байв; 2. амьдрах, аж төрөх, аж амьдрах; существовать своим трудом хөдөлмөрөөрөө амьдрах.

СУЩИЙ, *-ая, -ее* жинхэнэ, ёстой, үнээр, үнэхээр; суцая правда ёстой үнэн; сущие пустяки үнэхээр шалигүй юм.

СУЩНОСТЬ, *-и, ж.* мөн чанар, утга чанар, уг чанар, гол утга; классовая сущность ангийн мөн чанар; сущность явления үзэгдлийн мөн чанар; ☆ в сущности говоря үнэнийг хэлэхэд.

СУЯГНАЯ, *м. и ср. не употр.* хургалах, төллөх.

ФАБРИКОВАТЬ, *-кую, -куешь; -ованный; сов.* куурмаглах, хуурмаг юм хийх, хуурмаг юм тараах.

ФАЛЬШИВИТЬ, *-влю, -вишь; сов.* буруу дуулах, буруу хөгжимдөх.

ФЕРА, *-ы, ж.* 1. бөмбөрцөг; 2. хүрээ, хэмжээ; сфера деятельности ажиллагааны хүрээ; сфера влияния нөлөөний хүрээ; 3. өөрийн хүмүүс, орчин тойрон, хүрээ; чувствовать себя в своей сфере өөрийн хүмүүсийн дунд байгаа мэт байх.

ФЕРИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое (спец.).* Бөөрөнхий; сферическое тело бөөрөнхий юм.

ФИНКС, *-а, м.* 1. сфинкс, ховдос (хүн толгойтой чулуун арслан). 2. гайхамшигт амьтан.

ФОРМИРОВАНИЕ, *-я, ср.* байгуулах, эмхлэх, бүрэлдүүлэх.

ФОРМИРОВАТЬ, *-рую, -руешь -ованный; сов.* байгуулах, эмхлэх, бүрэлдүүлэх.

ФОРМИРОВАТЬСЯ, *-руюсь, -руешься; сов.* байгуулагдах, эмхлэгдэх, бүрэлдэх.

ФОРМОВАТЬ, *-мую, -муешь; -ованный; сов.* хэвлэх, дутгах, хэвт цохих.

ФОРМУЛИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; сов.* томъёолох, найруулах, найруулан бичих, найруулан хэлэх.

ФОТОГРАФИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов.* зураг авах.

ФОТОГРАФИРОВАТЬСЯ, *-уюсь, -уешься; нес.* зургаа авахуулах.

СХВАТИТЬ, *-ачу, -атишь; -аченный; сов.* 1. барих, шүүрэн авах; бариад авах; схватить шапку малгайгаа шүүрэн авах; 2. халдаах, олох; схватить грипп ханиад халдаах; 3. ухах, ойлгох; быстро схватить чужую мысль хүний санааг түргэн ухах.

СХВАТИТЬСЯ, *-ачусь, -атишься; сов.* 1. шүүрэх, барих; 2. ноцолдох, барьцалдах, барилцан авах; борцы схватились бөхчүүд барилцан авав.

СХВАТКА, *-и, ж.* тулалдаан, мөргөлдөөн, ноцолдоон.

СХВАТКИ, *-ток; ед.* схватка, *-и, ж.* булчин тагах, дотор мушгилах, өвдөх; родовые схватки нярайдхаар өвдөх.

СХВАТЫВАТЬ, *-аю, -аешь; нес.* 1. барих, шүүрэн авах; 2. халдаах, олох; 3. ухах, ойлгох.

СХВАТЫВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; нес.* 1. шүүрэх, барих; 2. ноцолдох, барьцалдах, барилцан авах.

СХЕМА, *-ы, ж.* 1. бүдүүвч, бүдүүвчилсэн зураг; схема двигателя хөдөлгүүрийн бүдүүвч; 2. тойм; схема доклада илтгэлийн тойм.

СХЕМАТИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и нес.* кого-что бүдүүвчлэх, тоймчлох.

СХЕМАТИЗМ, *-а, м.* бүдүүвчлэх, бүдүүвчлэл, тоймчлох, тоймчлол.

СХЕМАТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. бүдүүвчилсэн, бүдүүвч; 2. тоймчилсон.

СХЕМАТИЧНОСТЬ, *-и, ж.* тоймчлол, тоймчилсон (байх); схематичность доклада тоймчилсон илтгэл.

СХЕМАТИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* бүдүүвчилсэн, тоймчилсон; схематичный рисунок бүдүүвчилсэн зураг.

СХИРИТЬ, *-рю, -ришь; сов.* залилах, мэхлэх, бацах.

СХЛЫНУТЬ, *1 и 2 л. не употр., -нет; сов.* давалгаалан урсах, эвхрэн буцах, тархах, сарних; волна схлынула с берега долгио эргээсээ эвхрэн буцав.

СХОД, *-а, м.* 1. буух; при сходе с корабля хөлөг онгоцноос буухад; 2. буух газар, уруу газар; крутой сход эгц уруу газар; 3. цуглаан.

СХОДИТЬ I, *-ожу, -одишь; сов.* очоод ирэх, яваад ирэх; сходить в гости айлд очоод ирэх.

СХОДИТЬ II, *схожу, сходишь; нес.* 1. буух, зайлах, хөдлөх, шилжих; 2. (шөнө) болох; 3. халих, мултрах, гарах, шилжих; 4. зулгарах, гуужих, хуурах, арлах; 5. гэгдэх, тоологдох.

СХОДИТЬСЯ, *схожусь, сходишься; нес.* 1. уулзах, дайралдах, учрах; 2. цуглах, цугларах; 3. ойртох, нөхөрлөх; 4. ханилах, нөхцөх; 5. нийлэх, таарах. тохиролцох; 6. хүрэх.

СХОДКА, *-и, ж.* (устар., теперь неодобр.). цуглаан.

СХОДНИ, *-ей, ед.* -ня, *-и, ж.* дам гишгүүр.

СХОДНЫЙ, *-ая, -ое; -ден, -дна, -дно.* 1. адилшиг, гестэй, төсөөтэй, ойролцоо; сходные по значению слова утгаар ойролцоо угс; 2. хялбар, хямд, ойролцоо; купить по сходной цене хялбар үнээр авах.

СХОДСТВО, *-а, ср.* адилшиг (байх), төсөө, төс, ойролцоо (байх); внешнее сходство гаднах төсөө.

СХОЖИЙ, *-ая, -ее; схож (разг.).* адилархуу, төсөөтэй.

СХОЛАСТ, *-а, м. (книжн.).* СХОЛАСТИК, *-а, м.* схоластик, хоосон цэцэрхэгч, номчирхогч.

СХОЛАСТИКА, *-и, ж.* 1. схоластик, шалгалтгүй гүн ухаан, шалгалтгүй философи; 2. хоосон эрдэм хоосон мэдлэг, хоосон цэцэрхэл, номчирхол.

СХОЛАСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.,* СХОЛАСТИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* хоосон, хоосон цэцэрхсэн, номчирхсон; схоластическое рассуждение хоосон цэцэрхэл.

СХОРОНИТЬ, *-оню, -онишь; -оненный; сов.* 1. оршуулах, хөдөөлүүлэх; 2. нуух, хадгалах.

СЦЕДИТЬ, *сцежу, сцедишь; сцеженный; сов., что.,* СЦЕЖИВАТЬ, *-аю, -аешь; нес.* шүүх, тунгаах, тунгааж авах.

СЦЕНА, *-ы, ж.* 1. тайз; вращающаяся сцена эргэдэг тайз; выйти на сцену тайз дээр гарах; 2. театр; пойти на сцену театр орох, театрын жүжигчин болох; деятель сцены театрын зүтгэлтэн; 3. үзэгдэл; сцена вторая хоёрдугаар үзэгдэл; 4. явдал, тохиол, хэрэг; уличная сцена гудамжинд болсон явдал; 5. хэрүүл, хэрүүл баруул; семейная сцена гэр бүлийн хэрүүл; 6. давцан; сйти с исторической сцены түүхийн давцангаас зайлах.

СЦЕНАРИЙ, *-я, м.* 1. кино зохиол; 2. гайзны зохиол, жүжгийн туйрвал.

СЦЕНАРИСТ, *-а, м.* кино зохиолч.

СЦЕНИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. тайзны, театрын сценическое искусство театрын урлаг; 2. театр тохирох; сценическая внешность театр тохиром царай.

СЦЕНИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. театр тохи-
ромжтой; сценичная пьеса театрт тохи-
ромжтой жүжиг.

СЦЕП, -а, м. 1. холбох, угсрах, зүтгэх, чирэх;
комбайн в сцене с трактором тракторт зүтгүүлсэн
комбайн; 2. угсрах онс; вагонные сцены вагон угс-
рах онс; 3. угсраа; комбайновый сцеп угсраа ком-
байн.

СЦЕПИТЬ, сцеплю, сцепишь; сцепленный; сов.,
что. холбох, угсрах; сцепить вагоны вагон угсрах.

СЦЕПИТЬСЯ, сцеплюсь, сцепишься; сов. 1. угс-
рагдах, холбогдох, холбох, угсрах; 2. барьцалдах.
ноцолдох.

СЦЕПКА, -и, ж. 1. холбох, угсрах, чирэх; 2.
угсрах онс; 3. угсраа.

СЦЕПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. холбох, угсрах; 2. угс-
рагдах, холбогдох; 3. тааралдах; сцепление об-
стоятельств учир явдал тааралдах.

СЦЕПЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. холбох, угсрах.
СЦЕПЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. угсраг-
дах, холбогдох, холбох, угсрах; 2. барьцалдах, но-
цолдох.

СЦЕПНОЙ, -ая, -ое. зүтгэх, чирэх, холбох, хол-
боо; сцепная ось паровоза уурын тэрэгний зүт-
гэх гол.

СЦЕПЩИК, -а, м. угсрагч, холбогч.

СЧАСТЛИВЕЦ, -ва, м. (разг.). жаргалтай хүн,
аяатай хүн, азтай хүн.

СЧАСТЛИВИЦА, -ы, ж. жаргалтай эмэгтэй, ая-
атай эхнэр, азтай бүсгүй.

СЧАСТЛИВЧИК, -а, м. жаргалтайхан хүн, азтай-
хан хүн, жавшаантайхан хүн.

СЧАСТЛИВЫЙ, -ая, -ое; счастлив (и счастлив).
1. жаргалтай, жаргалант, аяатай, хувьтай; счастли-
лив, как дитя хүүхэд шиг жаргалтай; счастливая
жизнь жаргалтай амьдрал, жаргалант амьдрал; 2.
азтай, хий морьтой, жавшаантай; счастливый игрок
азтай толгогч; счастливый соперник жавшаантай өр-
сөлдөгч; счастливый случай азтай тохиол; 3. баярын;
счастливые слёзы баярын нулимс; ☆ счастливого
пути! замдаа сайн яваарай!; счастливо оставайтесь
сайн сууж байгаарай!

СЧАСТЬЕ, -я, ср. 1. жаргалан, жаргал, зол жар-
гал; аз жаргал; счастье народа ард түмний жарга-
лан; испытать счастье жаргал эдлэх; стремиться к
счастью жаргалыг эрмэлзэх; 2. зол, аз, хий морь,
жавшаан; попытать счастья азаа үзэх; ему во всё
частье юм болгонд хий морьтой байдаг хүн; по-
желать счастья хий морьтой явахыг ерөөх; 3. заяа,
кувь, тавилан; ☆ к счастью, по счастью аз дайра-
кад, жавшаанаа; на счастье азтай байг гэж; сча-
стье твоё, что ... чиний аз; счастье моё, что ...
... миний жавшаан.

СЧЕСТЬ, сочту, сочтёшь; счёл, сочла; счёлший,
счёлнный (-ён, -ена); сочтя; сов. 1. тоолох; счесть
деньги мөнгө тоолох; 2. тоолох, үзэх; сочту своим
долгом үүргээ гэж үзнэ; ☆ дни сочтены цаг нь
болсон.

СЧЕСТЬСЯ, сочтуть, сочтёшься; счёлся, сочлась,
счёлшийся; сочтаться; сов. тооцоо хийх.

СЧЁТ, -а (-у), на счёте и на счёту,
ин. счёта, -ое, м. 1. тоо, дүн; вести счёт тоолох,
бүртгэх; 2. баримт; подписать счёт баримтанд гарын
үсэг зурах; 3. данс; текущий счёт харилцах данс;
открыть счёт данс нээх; закрыть счёт данс хаах;
☆ без счёту кого-чего-либо, счёту нет кому-чему-
либо тоо томшгүй, тоогүй олон; в два счёта тэр да-
руй, дорхноо; в конечном счёте, в последнем счё-
те эцсийн эцэст, эцэстээ, дүндээ; в счёт чего-либо
юмны тооцоонд оруулан; за счёт кого-чего-либо
1) хүний мөнгөөр, хүний зардлаар; 2. ашиглан, за-

маар; личные счёты у кого-либо с кем-либо хувийн
өшөө хонзон; принять на свой счёт өөрийнхөө тухай
гэж санах; на чей-либо счёт хүний мөнгөөр; на сче-
ту тооцоонд орох; каждая копейка на счёту нэг мөн-
гө ч тооцоонд орно; на счёту (хорошем) (сайн) гэж
тооцогдох; не в счёт тоонд орохгүй, эс тоолох;
свести счёты с кем-либо хүнээс өшөөгөө авах; сброс-
ить со счётов хайхрахгүй болох; терять счёт тоог
алдах, тоог мэдэхгүй болох.

СЧЁТНЫЙ, -ая, -ое. 1. тооны; счётная машина
тооны машин; 2. данс хөглөх; счётный работник
данс хөглөх ажилтан.

СЧЕТОВОД, -а, м. данс хөглөгч.

СЧЕТОВОДСТВО, -а, ср. данс хөглөх ажил.

СЧЁТЧИК, -а, м. тоолуур; электрический счёт-
чик цахилгааны тоолуур.

СЧЁТЫ, -ов. сампин, бодох мөхлэг; считать на
счётах сампин цохих.

СЧИСЛЕНИЕ, -я, ср. тоолол, тоолол.

СЧИСТИТЬ, счищу, счистишь; счищенный; сов.,
что. арилгах, цэвэрлэх; счистить кожуру с апель-
сина жүржийн хальс арилгах.

СЧИСТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится;
сов. арилах, цэвэр болох.

СЧИТАТЬ I, -аю, -аешь; считанный; не сов. 1. тоо-
лох, бүртгэх; считать деньги мөнгө тоолох; считать
овец хонь тоолох; 2. тоолох; считать до десяти
арав хүртэл тоолох; считай: раз, два, три—и беги
нэг, хоёр, гурав гээд гүй; 3. эхлэн тоолох, тоолох;
через год, считая с этого дня энэ өдрөөс эхлэн
тоолоод жил болоход.

СЧИТАТЬ II, -аю, -аешь; считанный; несов. бө-
дох, үзэх, тооцох, тоолох; считать кого-либо хоро-
шим человеком хүнийг сайн хүн гэж бодох; считано,
что ты неправ чиний буруу гэж бодно; считать
своей обязанностью үүргээ гэж үзэх; ☆ остались
считанные дни тоотой хоног үлдээд байна.

СЧИТАТЬ III, -аю, -аешь; считанный; сов., что
с чем. тулган унших, тулгах; считать гранки с ори-
гиналом дардсыг эхтэй нь тулган унших.

СЧИТАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; несов. тоомсор-
лох, тоох, хэрэгшээх; считаться с чужим мнением
хүний саналыг хэрэгшээх.

СЧИТАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. тооцогдох,
тоологдох, гэгдэх, хэмээгдэх; считаться хорошим
работником сайн ажилтанд тооцогдох.

СЧИТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. тулган унших,
тулгах.

СЧИЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. арилгах, цэвэрлэх.

СЧИЩАТЬСЯ, -ается; несов. арилах, цэвэр
болох.

СШИБАТЬ, -аю, -аешь; несов., СШИБИТЬ, -бу,
-бёшь; сшиб, сшибла; сшибленный; сов., кого-что
(разг.). ковч цохих, похиж унагах, дайрч унагах;
сшибать кого-либо с ног хүнийг дайрч унагах.

СШИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. оёх, үдэх, зүйх.

СШИВАТЬСЯ, -ается; несов. оёгдох, үдэгдэх, зүйгд
дэх.

СШИВНОЙ, -ая, -ое. зүймэл, зүйсэн, зүйдэлтэй.

СШИТЬ, сошью, сошьёшь; сшил; сшитый; сов., что.
оёх, үдэх, зүйх; сшить сапоги гутал оёх; сшить два
куска материи коёр жэсэг даавуу зүйх.

СЪЕДАТЬ, -аю, -аешь; несов. идэх.

СЪЕДЕНИЕ, -я, ср. отдать на съедение бүрэн мэй
дэлд өгөх.

СЪЕДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. идэж болох,
иддэг, идэшний; съедобный гриб идэшний мөөг.

СЪЕЖИТЬСЯ, съёжусь, съёжишься; сов. 1. атих;
атиралдах, атираах, цомцох, цагариглах; 2. атир-
ах, атиралдах, үрчийж, корчиг.

СЪЕЗД I, -а, м. их хураа; партийний съезд намни их хураа; съезд учителей багш нарин их хураа; 2. хурах, хуралдах, цугларах; съезд гостей вочид цугларах.

СЪЕЗД II, -а, м. уруудах газар, суух газар; съезд с горы уулнаас буух газар.

СЪЕЗДИТЬ, -ажу, -эдишь; сов. яваад ирэх, очоод ирэх; съездить в магазин дэлгүүрт очоод ирэх.

СЪЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. буух; 2. гарах, нуух; 3. хажуу дээрээ гарах, хажуу тийш бодох, хазайх.

СЪЕЗЖАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. дайралдах, уулзах, тохиолдох, золгох; 2. хурах, хуралдах, цугларах.

СЪЕМКА, -и, ж. 1. авах, хураах; съёмка урожая ургац хураах; 2. зураг авах; 3. хуулах, буулгах; 4. хөлслөх.

СЪЕМЩИК, -а, м. хөлслөгч; съёмщик квартиры байр хөлслөгч.

СЪЕСТНОЙ, -ая, -ое. 1. идэшний; съестные припасы идэшний зүйл, идэх юм; 2. съестное идэх юм идээ, хоол.

СЪЕСТЬ, све м, съешь, съеленный; сов. идэх; съесть собаку в чем-либо юманд тоть болох, юманд мөргөжлэх.

СЪЕХАТЬ, све ду, све сешь; сов. 1. буух; съехать с горы уулнаас буух; 2. гарах, нуух; съехать с квартиры байрцаас иүүх; 3. хажуу дээрээ гарах, хажуу тийш бодох, хазайх; галстук съехал зангиа хазайв.

СЪЕХАТЬСЯ, све дуся, све сешься; сов. 1. дайрах, уулзах, тохиолдох, золгох; съехаться на пути замд уулзах; 2. хурах, хуралдах, цугларах; делегаты съехались со всех концов страны тус орны өнцөг булан бүрээс төлөөлөгчид цуглаарав.

СЪЯЗВИТЬ, -ялю, -явишь; сов. ёжлох, хорон үг кэлэх.

СЫВОРОТКА, -и, ж. 1. шар ус; 2. ийлдэс, (цусны) шар ус; сыворотка против бешенства галзуугийн ийлдэс.

СЫГРАННОСТЬ, -и, ж. гар нийлэх, дөр нийлсэн (байх); сыгранность футбольной команды дөр нийлсэн хөл бөмбөгийн баг.

СЫГРАТЬ, -аю, -аешь; сов. тоглох, наадах; ☆сыграть свадьбу хурим хийх; сыграть шутку с кем-либо күнийг дамшиглах.

СЫГРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. гар нийлэх, дөр нийлэх; музыканты сыгрались хөгжимчдийн гар нийлэв.

СЫЗМАЛА, нареч. (прост.). кар багаасаа, балчир насна асаа, багаасаа.

СЫЗНОВА, нареч. (разг.). дахин, шинээр; начать всё сызноа бүгдийг дахин эхлэх.

СЫН, -а, м. синовя, -ай и сыны, ёов, м. 1. хүү, дуган; 2. хүү, хувгүүн; отважные сыны нашей Родины манай Эх орны чин зоригт хувгүүд; сын врагаого народа хөдөлмөрчин ард түмний хүү.

СЫНИШКА, -и, род. мн. -шек, -шкам, ж. (бляцхан) хүү, нуган үр.

СЫНОВНИЙ, -ья, -ее. хүүгийн, хувгүүний, күү болон төрсний; сыновний долг күүгийн ачид.

СЫНОК, -ика, м. даск., **СЫНОЧЕК**, -чка, м. уменьш. даск. (бляцхан) хүү, жаал хүү.

СЫПАТЬ, -плю, -плешь; сып; несов. асгах, гоожуулах, хийх, унагах; сыпать муку в мешок гурил шуудайд хийх.

СЫПАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -плется; сыпья; несов. 1. асгарах, гоожих, унах, хаялах; снег сыпается нас хаяна; 2. үргөжлэх сонсодох; сыпляются проклятия хараал үргөжлэх сонсодоно.

СЫПНОЙ, -ая, -ое. сыпной тиф (эсэргэнэт) балнаад.

СЫПНОТИФОЗНЫЙ, -ая, -ое. (эсэргэнэт) балнаадны, балнадтай; сыпнотифозный большой балнадтай хүн.

СЫПНЯК, -а, м. (разг.). (эсэргэнэт) балнаад.

СЫПУЧЕСТЬ, -и, ж. бутархай чанар, үйрмэг юм; песок обладает сыпучестью элс бутархай чанартай байдаг.

СЫПУЧИЙ, -ая, -ее; -уч. бутархай, үйрмэг, үйрэмг дэг; меры сыпучик тел бутархай бодисын хэмжүүр.

СЫПЬ, -и, ж. эсэргэнэ, бижрүү.

СЫР, -а(-у), в сыре и в сыру, мн.-ы, -оз, м. бяслаг; ☆как сыр в масле догорих бөөр шиг.

СЫР-БОР: вот откуда сыр-бор загорелся үүнээ уг явдал үүссэн аж.

СЫРЕЦ, -рца, м. түүхий; хлопок-сырец түүхий хөвөн.

СЫРЕТЬ, -ею, -еешь; несов. чийггэх, норох.

СЫРНЫЙ, -ая, -ое. бяслагийн.

СЫРОВАРЕНИЕ, -я, ср. бяслаг хийх.

СЫРОВАРНЫЙ, -ая, -ое. бяслаг хийх, бяслагийн; сыроварный завод бяслагийн үйлдвэр.

СЫРОЙ, -ая, -ое; сыр, сыра, сыро. 1. чийгтэй; нойтон; сырой воздух чийгтэй агаар; сырые доски нойтон банз; 2. түүхий; сырое мясо түүхий мах; сырое тесто түүхий гурия; 3. түүхий, дутуу боловруулсан; сырое производство түүхий зохиол; сырой материал дутуу боловсруулсан хэрэглэгдэхүүн.

СЫРОК, -рка, м. ээдмэг; сладкий сырок амтав ээдмэг; солёный сырок давстай ээдмэг.

СЫРОМЯТНЫЙ, -ая, -ое. ширэн; сыромятная кожа шир.

СЫРОМЯТЬ, -и, ж. шир, элдсэн шир, сур.

СЫРОСТЬ, -и, ж. чийг, нойт; тняет сыростью чийг үнэртэнэ.

СЫРЦОВЫЙ, -ая, -ое. түүхий; сырцовый шёлк түүхий торго, мяндас.

СЫРЬЕ, -я, ср., собир. түүхий эд; сельскохозяйственное сырьё хөдөө аж ахуйн түүхий эд.

СЫРЬЕВОЙ, -ая, -ое. түүхийн эдийн; сырьевые запасы түүхий эдийн нөөц.

СЫСК, -а, м. (устар.). эрэх, мөрдөх.

СЫСКНОЙ, -ая, -ое. эрэх, мөрдөх.

СЫТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, -тно. өлтэй, өег, шимтэй, нунжигтэй; сытная еда өлтэй хоол, нунжигтэй идээ.

СЫТОСТЬ, -и, ж. цатгалан, өег (байх), цадах; до полной сытости бур цадталаа; чувство сытости цатгалдах.

СЫТЫЙ, -ая, -ое; сыт, сыта, сыто. 1. цатгалан, өег; сытый голодного не разумеет цатгалан нь өлсгөлөнгийнхөө зовлонг мэдэхгүй; 2. цатгалан, гарган, зоолсон; сытый скот тарган мал.

СЫЧ, -а, м. бэгбаатар, бүгээхэй.

СЫЧУГ, -а, м. 1. ходоод; 2. (чанасан) ходоод.

СЫЩИК, -а, м. тагнуулагч, тагнуула.

СЭКОНОМИТЬ, -млю, -мишь; -омленный; сов. кэмнэх, гамнах, арвилах.

СЮДА, нареч. нааш, янагш; иди сюда! нааш ир!

СЮЖЕТ, -а, м. санаа, сэдэв, утга, өгүүлэгдэхүүн.

СЮЗЕРЕН, -а, м. сюзерен, засаг ноён.

СЮЗЕРЕННЫЙ, -ая, -ое. сюзеренний, засаг ноён.

СЮУТА, -и, ж. чуулган хөгжим.

СЮРПРИЗ, -а, м. 1. гэнэтийн сонин, санамсаргүй сонин; 2. сонин бэлэг.

СЮРТУК, -а, м. сюртук дээл (урт хормойтой, хоёр энгэртэй эрэгтэй хүний хувцас).

СЮСЮ'КАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (*разг.*). саалах, са-гаар дуудах (*ш, ж-гийн оронд с, з өгүүлэх*), тая тул ярих.

СЯК, *нареч.*: так и сяк, и так и сяк, то так, то сям ингээд ч, тэгээд ч, тэгж ч, янз янзаар.

СЯКО'Й: такой сякой гайгүй хар гайхан.

СЯМ, *нареч.*: там и сям энд тэндгүй, газар сайгүй, газар бүр, газар газар.

Т

ТА, *той, ж.* 1. тэр; дайте мне вон ту книгу нэд тэр номыг өгөөч; 2. нөгөө, цаад; по ту сторону нөгөө талд; 3. өнөөх, чухам тэр, мөн тэр; та самая женщина пришла өнөөх эмэгтэй ирэв; 4. ондоо, өнөөх... биш; взял не ту книгу ондоо ном авав; это не та женщина энэ чинь өнөөх эмэгтэй биш байна; 5. тэр нь; ни та, ни другая тэр нь ч биш, нөгөөдөөх нь ч биш, аль аль нь биш.

ТАБА'К, -а(-у), *ж.* тамхи; курительный табак амны тамхи; жевательный табак ажлах тамхи; нюхательный табак хамрын тамхи; трубочный табак гансны тамхи; ☆ дело—табак маш муу байна, хэрэг явдал муу байна.

ТАБАКЕ'РКА, -и, *ж.* хөөрөг, тамхины хайрцаг, тамхины сав.

ТАБАКОВО'Д, -а, *м.* тамхи таригч.

ТАБАКОВО'ДСТВО, -а, *ср.* тамхи тарих.

ТАБАКОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -се, *тамхи тарих; табачное хозяйство тамхи тарих аж ахуй.*

ТАБА'НИТЬ, -ню, -нишь; *табань; несов.* гэдрэг сэлэх.

ТАБА'ЧНИК, -а, *м.* 1. тамхины үйлдвэрийн ажилчин; 2. тамхичин.

ТАБА'ЧНИЦА, -ы, *ж.* 1. тамхины үйлдвэрийн ажилчин эмэгтэй; 2. тамхичин эмэгтэй; 3. хөөрөг, тамхины хайрцаг, тамхины сав.

ТАБА'ЧНЫЙ, -ая, -се, 1. тамхины; табачный дым тамхины утаа; табачные плантации тамхины тариалангийн газар; табачная фабрика тамхины фабрик; табачный ларёк тамхины мухлаг.

ТА'БЕЛЬ, -я, *ж.* 1. бүртгэлийн хүснэгт; 2. бүртгэлийн пайз; повесить табель бүртгэлийн пайз өлгөх; 3. куварль, жагсаалт; табель о рангах зэрэг жергэмийн куварль.

ТА'БЕЛЬНЫЙ, -ая, -се, бүртгэлийн хүснэгтийн; табельная доска бүртгэлийн хүснэгтийн самбар; табельная система учёта бүртгэлийн хүснэгтийн систем.

ТА'БЕЛЬЩИК, -а, *ж.* бүртгэгч.

ТА'БЕЛЬЩИЦА, -ы, *ж.* бүртгэгч эмэгтэй.

ТАБЛЕ'ТКА, -и, *ж.* дугараг эм, үрэл; проглотить таблетку дугараг эм уух, үрэл хүртэх.

ТАБЛИ'ЦА, -ы, *ж.* хүснэгт, бүрд; таблица английской конжворын хүснэгт; таблица умножения үржүүлэхийн хүрд; таблица логарифмов логарифмын хүрд.

ТА'БОР, -а, *м.* 1. (*нуудлийн*) буудал, буусан ачаа кесег; расположиться табором ачаа кесгийнхөө камт буудаллах; 2. цыганы кот айл.

ТАБУ', *нескл.*, *ср.* цээр; подвергать табу язэрлэх.

ТАБУ'Н, -а, *м.* сүрэг; табуи лошадей сүрэг адуу; табуи олений сүрэг буга.

ТАБУ'НЩИК, -а, *м.* адуучин, агтчин.

ТАБУРЕ'Т, -а, *м.* **ТАБУРЕ'ТКА**, -и, *ж.* исэр, мухар сандал.

ТАВЕ'РНА, -ы, *ж.* (*Итали зэрэг оронд*) бяцхан гуанз, архины гуанз.

ТА'ВОЛГА, -и, *род. мн.* -волг, *ж.* тавилгана.

ТАВО'Т, -а, *м.* лавтай яс, товууд.

ТАВРИ'ТЬ, -рю, -ришь; *несов.* кого-что (*спец.*). (*мал*) тамгалах; таврить скот мал тамгалах.

ТАВРО', -а, *мн. тавра, тавр, таврам; ср.* (*малын*) тамга.

ТАВРО'ВЫЙ 1, -ая, -ое. (*малын*) тамганы; тавровый знак (*малын*) тэмганы үсэг.

ТАВРО'ВЫЙ 2, -ая, -се. «т»-рхүү, «т»-үсгийн хэлэ бэртэй; тавровая балка «т»-рхүү дам нуруу.

ТАВТОЛЮ'ГИЯ, -и, *ж.* (*книжн.*) давхардуулах, дэвхэн давтах, адил санаа.

ТАГА'Н, -а, *м.* тулга.

ТАДЖИ'К, -а, *м.* тажик эрэгтэй.

ТАДЖИ'КИ, -ов, тажикууд.

ТАДЖИ'КСКИЙ, -ая, -ое. тажик, тажикийн; таджикский язык тажик хэл; таджикская литература тажик ууга зохиол; декада таджикского искусства тажикийн урлагийн арав хоног.

ТАДЖИ'ЧКА, -и, *ж.* тажик эмэгтэй.

ТАЕЖНИК, -а, *м.* тайгын хүн, тайгын анчин.

ТАЗ 1, -а, в тазе и в тазу, *мн.* -ы, -ов, м. аарцаг.

ТАЗ 2, -а, в тазу, *мн.* -ы, -ов, м. төмпөн, гадар.

ТАЗОБЕ'ДРЕННЫЙ, -ая, -ое. ташааны, сүүжний, тунхний; тазобедренный сустав ташааны үе, сүүжний үе, тунх.

ТА'ЗОВЫЙ, -ая, -ое. аарцаг, аарцгийн; тазовые кости аарцаг яс.

ТАИ'НСТВЕННОСТЬ -и, *ж.* битүүлэг байдал, үл ухагдах байдал.

ТАИ'НСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. 1. нууцтай, битүүдэг, үл ухагдах; таинственный остров нууцтай арал; 2. нэг юм нуусан, нууц, үл мэдэгдэх; с таинственным видом нэг юм нуусан байдалтай; приехал с таинственными целями нууц зорилготой ирв.

ТАИ'ТЬ, таю, таишь; *несов.*, что. 1. нуух, далдлах; 2. кадгалах, өвөрлөх; таить злобу против кого-либо өшөө хонзон өвөрлөх; ☆ нечего греха таить нуугаад яах вэ; таить в себе -тай байх.

ТАИ'ТЬСЯ, таюсь, таишься; *несов.* 1. нуугдах, далдлагдах; 2. бий, байх, орших, -тай байх; в этом таится какая-то загадка үүнд ямар нэг нууц оршино; 3. нуух, далдлах; он от меня таится тэр на; даас нууж байна; не таись, говори битгийн нуу, ярь.

ТАЙГА', -и, *ж.* тайга.

ТАЙКО'М, *нареч.* далдуур, нууцаар, сэмхэн, нууцтай; тайком от кого-либо хүнээс далдуур; смотреть тайком нууцтай карах.

ТАЙМЕ'НЬ, -я, *ср.* туя (*вагас*)

ТА'ЙНА, -ы, *ж.* нууц; наука проникает во все тайны природы шинжлэх ухаан байгалийн нууцны илрүүлнэ; государственная тайна улсын нууц; военная тайна цэргийн нууц; выдать чью-либо тайну

нууц задруулах; хранить (держать) в тайне нуух, нууц авч байх; хранить тайну нууцыг хадгалах; быть посвящённым в чью-либо (какую-либо) тайну нууцыг мэдэх; делать из чего-либо тайну ямар нэг юмыг нууц гэж үзэх; ☆ не тайна, что ... нууц биш ... мэдээжийн хэрэг.

ТАЙНИ'К, -а, м. нууц байр, нууц газар; в тайниках души сэтгэлийн гүнд.

ТА'ИНО, нареч. нууц, сэм, далд, нууцаар, сэмээр, далдуур.

ТАЙНОБРА'ЧНЫЕ, -ых. бэлгийн бус үржилт ургамал.

ТА'ИНОПИСЬ, -и, ж. нууц бичиг.

ТА'ИНЫЙ, -ая, -ое. нууц, далд, нууц далд; тайное голосование нууц санал хураах; тайные выборы нууц сонгууль; тайная дипломатия буржуазных правительств хөрөнгөтөн орнуудын засгийн газрын нууц дипломат болдог; тайные договоры империалистических государств эзэрхэг түрэмгий улсуудын нууц гэрээнүүд; тайная мечта нууц хүсэл; тайная надежда нууц горьдлого; тайная мысль нууц санаа, нууц бодол.

ТАЙФУ'Н, -а, м. хар салхи.

ТАК, 1. нареч. ингэж, тэгж, ингээд, тэгээд, ийм, тийм; именно так чухам тийм; писать надо так, а не иначе тэгж бичлггүй, ингэж бичих хэрэгтэй; сделай так же тэгж л хий, тэгээд л хий; 2. нареч. ийм, тийм; я так много ходил, что едва стою на ногах би их яваад хөл дээрээ арай гэж зогсоно; он так быстро говорил, что я ничего не понял тэр тийм хурдан яриад би юу ч ойлгосонгүй; 3. нареч. ингээд, тэгээд; так это не пройдёт энэ ингээд өнгөрөхгүй; оставь это дело так нельзя энэ хэргийг ингээд орхиж болохгүй; 4. нареч. тэгж, ингэж; я сказал это просто так би зүгээр тэгж хэлсэн юм; 5. частица. зүгээр; что с тобой?—так чи яагаа вэ?—зүгээр; 6. частица. иймд, тиймд, тэгэхлээр, чингэхлээр, ингэхлээр, тэгэхэд, ингэхэд; работу доделал, так можно отдыхать ажлаа дуусав, ингэхлээр амарч болно; 7. союз. тэгээд, чингээд, ингээд, тэгвэл, чингэвэл, ингэвэл; так ты мне не поверишь? тэгээд чи над итгэхгүй юу?; так едем? тэгвэл явах уу?; так согласен? тэгээд зөвшөөрөх үү? 8. частица. тэгэхдээ, тийм; так вы не ошиблись тэгэхдээ та эндүүрсэнгүй; 9. частица тэгээд, тэгж; заримдаа шууд орчуулагдахгүй; хорошо так говорить тэгж л ярихдаа сайн; ну так что ж? тэгээд яагаа вэ?; человек так лет шестидесяти жар эргэм насны хүн; 10. частица тэгээд, ингээд, тэгээд жишээлбэл; в Ашхабаде климат жаркий; так температура в тени доходит там до сорока градусов Ашхабадад уур амьсгал халуун, тэгээд сүүдэр газарт нь дөчин градус хуртэл халуун болдог юм; ☆ и так ингээд ч, тэртэй тэргүй; и так достаточно ингээд ч хүрнэ, ингээд ч болно; и так далее (и т. д.) гэх мэт, гэх мэтчилэн; когда (если) так тийм бол, тэгвэл, чингэвэл; так ли? тийм үү?, тэгж гэж үү, ингэж гэж үү?; не так ли? тийм биш үү?; так бы тэгэхсэн, тэгээд л ... сан; так бы и уехал тэгээд л явчих байсан; так вот за тэгээд; так вот слушайте, что дальше произошло за тэгээд цаашаа юу болсныг сонсогтун; так и тэгж л, тийм л, тэгээд л; я так и обмер би тэгээд л зог хийв; он так и сделал тэр тэгээд л хийчхэв; так и быть тэгвэл тэгьа, тэгвэл тэгэг; так и есть тийм л байна; так и знай (те) тэгж л мэдээрэ, сайхан мэдээрэй; так и знай, что тебе это не удастся чи тэгж чадахгүй гэж сайхан мэдээрэй; так или иначе, а тебе придётся это дело довести до конца юу ч гэсэн чи энэ хэргийг дуусгах болдоо; (и) так и сяд тэгж ч, ингэж ч, янз бүрээр; так как учир нь, учраас; я спешу, так как

пора идти на работу би яарч байна, учир нь ажилд явах цаг боллоо; ажилд явах цаг болсон учраас би яарч байна; так нет тэгэхэд үгүй шүү, тийм боловч больному надо сидеть дома, так нет, он пошёл на работу өвчтэй хүн гэртээ суух хэрэгтэй, тэгэхэд үгүй шүү, ажилдаа явчихав; так себе нэг л тийм, тийм шиг л, тиймхэн, тааруухан; так сказать гэлтэй, гэхийн хамт; так точно тунзөв, чухам тийм; так что иймд, иймээс, так чтобы тул, тулд; -аар (-ээр, -оор, -өөр); надо выйти пораньше, так чтобы не опоздать на поезд галт тэрэгнээс хождохгүйн тул эрхэн гарах хэрэгтэй.

ТАКЕЛА'Ж, -а, м. (спец.). (усны) онгодны бүх хэрэгсэл.

ТА'КЖЕ, нареч. и союз присоединительный.

1. мөн, бас, тэрчлэн, түүнчлэн, мөн тэрчлэн; он так, же поедет в Москву тэр бас Москвад явна; он так, же читал эту книгу тэр мөн энэ номыг уншсан; 2. мөн, бас, тэрчлэн, түүнчлэн; мөн түүнчлэн; он, а также я, выступим на конференции тэр, түүнчлэн би бага хурал дээр үг хэлнэ.

ТАКИ, частица (разг.). юу ч гэсэн, ямар ч гэсэн, гэвч; успел так на поезд юу ч гэсэн галт тэргэнд сууж амжив; он так поедет в Москву ямар ч гэсэн тэр Москвад явна.

ТАКО'В, -а, -о, мест. указат.; в знач. сказ. тийм байх, ийм байх, тийм юм, ийм юм; ☆ и был таков тэгээд арилах нь тэр, чингээд алга болох нь тэр.

ТАКОВОЙ', -ая, -се, мест. указат. (офиц. и уст-тар.). тэр, мөн тийм, мөн ийм, дээр дурдсан; есля получен приказ, то таковой нужно выполнять хэрэв тушаал авсан бол түүнийг биелүүлэх хэрэгтэй; ☆ как таковой мөн чанараараа; вопрос важен как таковой уул асуудал мөн чанараараа чухал байна.

ТАКО'ВСКИЙ, -ая, -ое (прост. ирон. и пре-небр.); не таковский он человек тэр тийм хүн биш.

ТАКО'Й, -ая, -ое; мест. 1. тийм, ийм; такой человек нам и нужен бидэнд тийм л хүн хэрэгтэй; такой, какой есть байгаа нь тийм, байгаа нь ийм, байгаа нь; принеси такой, какой есть байгаагийн нь авчир; 2. тийм, ийм; такой красивый ийм сайхан; такой сильный тийм хүчтэй; ☆ в таком случае тийм бол, тийм ахуй; до такой степени төдий чинээ, төдий; таким образом иймд, тиймд, ингээд чингээд, тэгээд; кто такой?, хэн бэ? ямар хүн бэ? что такое? юу вэ? юу болж байгаа нь энэ вэ? что такое случилось? юу болов?, яагаа вэ?, юу болоо вэ?; что же тут такого? гойд юм энд юу байна?; вы всё такой же та тэр хэвээрээ байна.

ТАКО'Й-СЯКО'Й, такая-сякая, такое-сякое (разг.). гайгүй хар гайхал; ах, он такой-сякой ай, гайгүй хар гайхлыг! ТАКО'Й-ТО, такая-то, такое-то, мест. неопр. нэг хүн, тийм нэг хүн, тийм хүн; такой-то и какой-то тийм тийм хүн.

ТА'КСА 1, -ы, ж. тогтмол үнэ, тогтмол келе; твёрдая такса хатуу тогтмол үнэ, хатуу тогтмол хөлс.

ТА'КСА II, -ы, ж. дорго нохой.

ТАКСА'ТОР, -а, м. 1. үнэ зохиогч, үнэ тогтоогч 2. таримал модны тоо хэмжээг тодорхойлогч.

ТАКСА'ЦИЯ, -и, ж. (спец.). 1. үнэ зохиогч, үнэ тогтоох; 2. таримал модны тоо хэмжээг тодорхойлогч; 3. ургацын хэмжээг тодорхойлох.

ТАКСИ', нескл. ср. такси, хөлсний машин; нанять такси такси хөдслөх.

ТАКСИ'МЕТР, -а, м. таксиметр, машинын гоолуур, (машинны явсан газрын хэмжээг заана)

ТАКСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. что (спец.). үнэ тогтоох, үнэ зохиох, (аж-лын) хөлс тогтоох.

ТАКСИРО'ВКА, *-и, ж. (спец.)*. үнэ тогтоох, үнэ зохио, үнэ тогтоолт, үнэ зохиолт; (*ажлын*) хөлс тогтоох, (*ажлын*) хөлс тогтоолт.

ТАКСО'МЕТР, *-а, м.* таксометр, хөлсний машинын тоолуур, таксын тоолуур (*таксын явсан газрын хэмжээ, хөлсийг заана*).

ТАКСОМОТО'Р, *-а, м.* такси, хөлсний машин.

ТАКСОМОТО'РНЫЙ, *-ая, -ое*. хөлсний машинын, таксинь; таксомоторный парк хөлсний машинын гарааш.

ТАК-СЯ'К, *в знач. сказ. (разг.)*. нуруутай байна, барагтай байна, гайгүй байна, гайгүй нуруутай байна; ну, это ещё так-сяк энэ ч бас нуруутай байна.

ТАКТ I, *-а, м.* 1. айзам; петь в такт айзам нийлүүлэн дуулах; сбиться с такта айзам алдах; 2. цокилт, хэмлэл, цохилтын коорондох хугацаа; отбивать такт цохилтыг үзүүлэх, хэмлэл цохих.

ТАКТ II, *-а, м.* ая дан; чувство такта ая данг мэдэх; отсутствие такта ая дангүй, ая дан байхгүй; соблюдать такт ая данг харах, ая данг дагах.

ТА'К-ТАКИ, *частица, (разг.)*. юу ч гэсэн, ямар ч гэсэн, гэвч; сумел так-таки добиться своего юу ч гэсэн санасандаа хүрвэ; успел так-таки на поезд ямар ч гэсэн галт тэргэнд сууж амжив.

ТА'КТИК, *-а, м.* тактикч.

ТА'КТИКА, *-и, ж.* 1. байлдах ухаан, тулалдааны үед цэрэг удирдах арга мэх, тактик; 2. (*тавьсан зорилгодоо хүрэхийн тул хэрэглэх*) тэмцлийн арга, тактик; тактика единого фронта рабочего класса ажилчин ангийн нэгдсэн фронтын тактик; тактика Народного фронта Ардын фронтын тактик; стратегия и тактика Монгольской Народно-революционной партии Монгол Ардын Хувьсгалт Намын стратеги ба тактик.

ТАКТИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. тактикийн; тактические учения тактикийн сургууль; тактический успех тактикийн амжилт; тактическое руководство тактикийн удирдлага.

ТАКТИ'ЧНОСТЬ, *-и, ж.* ая дантай; проявить тактичность ая дантайгаа үзүүлэх, (*юмны*) ая дан олох.

ТАКТИ'ЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна*. ая дантай тактичний человек ая дантай хүн; тактичное поведение ая дантай зан байдал.

ТА'К-ТО, *нареч.* 1. ингэж, тэгж, ийм, тийм, ингээд, чингээд, тэгээд; так-то ты исполняешь просьбы! хуний гуйсныг чи ингэж биелүүлдэг бий! 2. тийм, уухай; так-то было дело тийм байсан юм; ☆ не так-то тедий л ... бус, тийм ч их, их ч; он не так-то стар тэр тедий л өвгөн бус; так-то и так-то тэгээд тэгээд, тэгж тэгж; так-то так-тийм нь ч ийм.

ТАКЫ'Р, *-а, м.* шавар тойром.

ТАЛА'НТ, *-а, м.* 1. авьяас, билиг, авьяас билиг; у него большой талант тэр (*хүн*) их авьяастай; 2. авьяастай хүн, билигтэй хүн, авьяас билигтэй хүн, авьяастан, билигтэн, авьяас билигтэн; он—большой талант тэр бол их билигтэй хүн мөн; у нас растут молодые таланты манайд залуу авьяас билигтэн өсч байна; ☆ зармыт талант в землю авьяас билгээ ширгээх.

ТАЛА'НТЛИВОСТЬ, *-и, ж.* 1. авьяас (*тай*), билиг (*тэй*), авьяас билиг (*тэй*), авьяаслаг; природная талантливость төрөхийн авьяас; 2. авьяастай зохиосон, билигтэй зохиосон, авьяас билигтэй зохиосон; талантливость песни жүжгийг авьяастай зохиосон нь.

ТАЛА'НТЛИВЫЙ, *-ая, -ое, -ий*. 1. авьяастай, билигтэй, авьяас билигтэй, авьяаслаг; талантливый писатель авьяаслаг зохиолч; 2. авьяастай зохиосон, билигтэй зохиосон, авьяас билигтэй зохиосон, авьяаслаг зохиосон; талантливый рассказ авьяастай зохиосон өгүүлдэг.

ТА'ЛЕР, *-а, м.* 1. боолтын ширээ; 2. үсгийн тавар.

ТАЛИСМА'Н, *-а, м.* сахнус.

ТА'ЛИЯ, *-и, ж.* бэлхүүс; девушка с тонкой талией бэлхүүс нарийн хуүүхэн; платье в талию бэлхүүсээр барну хувцас; облегать, охватывать талию (*хувцас*) бэлхүүс яг барих, бэлхүүсээр яг таарах.

ТАЛМУДИ'ЗМ, *-а, м.* талмудизм, үг үсгийг баримтлах, цээжлэх.

ТАЛМУДИ'СТ, *-а, м.* үг үсгийг баримтлагч, цээжлэгч.

ТАЛМУДИ'СТСКИЙ, *-ая, -ое*. **ТАЛМУДИ'ЧЕСКИЙ**, *-ая, -ое*. үг үсгийг баримтлах, цээжлэх.

ТАЛО'Н, *-а, м.* толоон, тасалбар.

ТА'ЛЫЙ, *-ая, -ое*. хайлсан, гэсэн; талая земля гэсэн газар; талая вода хайлсан цас, хайлсан цасны ус.

ТАЛЫ'К, *-а, м.* тальк (*талхан цагаан эрдэс*), танар.

ТАЛЫНИ'К, *-а, м.* улаан бургас.

ТАМ, *1. нареч.* тэнд; я там буду завтра би тэнд маргааш очно; мы проведём там лето бид тэнд зунжина; выход там гарах хаалга тэнд; вон там тэр (*тээр*) тэнд; 2. *нареч.* хожим, сүүлд, дараа; там видно будет, что делать юу хийх маань сүүлд мэдэгдэнэ; ☆ какие там у него дела түүний ажил гэж юу л байгаа аж дээ! чего там! гайгүй! бери, чего там ав, гайгүй! какое там! юу элэнцэр нь ... вэ!; только собирались выходить, какое там! опять дождь пошёл арай гэж гарах гэтэл, юу элэнцэр нь гарах вэ! дахиад бороо орлоо; там же тэндээ, мөн тэнд; он живёт там же тэр тэндээ сууж байна; там и тут, там и сям энд тэндгүй, хаа хаагүй, газар сайгүй, хааяагүй.

ТАМАДА', *-ы, м., род. мн. не употр.*, найрм дарга, сөнч.

ТАМАРИ'НД, *-а, м.* энэтхэг хасарвань.

ТАМАРИ'СК, *-а, м.* сухай.

ТА'МБУР I, *-а, м.* 1. барилгын бөмбөгөр оройтой хээсэг; 2. үүдний саравч; 3. үүдний талбар.

ТА'МБУР II, *-а, м. (спец.)*. янзын катгамал, тэмцур сүлжмэл.

ТАМБУ'Р, *-а, м.* 1. тамбур бөмбөр; 2. тамбур (*нээ янз мандолин*).

ТАМБУРИ'Н, *-а, м.* 1. хэц; 2. зуу хэнгэрэг.

ТАМГА', *-и, ж.* 1. тамга; 2. тамгын гайль (*эртний Орос оронд бараа тавар тамгалахад хэрэглэж байжээ*).

ТАМО'ЖЕННИК, *-а, м.* гайлийн ажилтан, гайлийн түшмэл.

ТАМО'ЖЕННЫЙ, *-ая, -ое*. гайлийн; таможенный осмотр гайлийн үзлэг, гайлийн нэгжлэг; таможенные пошлины гайль; таможенная политика гайлийн бодлого.

ТАМО'ЖНЯ, *-и, ж.* гайлийн газар, гайлийн хороо.

ТА'МОШНИЙ, *-ья, -ее. (разг.)*. тэндэх, тэндэхийн; тамошний житель тэндэхийн хүн.

ТАМПО'Н, *-а, м.* хөвөн бөглөөс, марль, таглаас.

ТА'М-СЯ'М, *нареч. (разг.)*. энд тэндгүй, каа хаагүй, газар сайгүй, хааяагүй.

ТАМ-ТАМ, **ТАМТА'М**, *-а, м.* хүрэл хэнгэрэг.

ТА'НГЕНС, *-а, м.* тангенс.

ТА'НГО, *нескл., ср.* танго (*танц, бүжиг*).

ТА'НЕЦ, *-нца, м.* 1. бүжиг; народные танцы ардын бүжиг; характерные танцы өвөрмөц бүжиг; учитель танцев бүжгийн багш; вечер с танцами бүжигтэй үдэшлэг; пойти на танцы бүжигт очих; 2. танц, бүжиг, бүжгийн ая, бүжгийн хөгжим.

ТАНИ'Н, *-а, м.* танин, талхадсан холтос.

ТАНК, *-а, м.* танк; тяжёлый танк их танк, хүнд танк; легкий танк бага танк, хөнгөн танк.

ТА'НКЕР, -а, м. шатахуун зөөх галт онгоц, шатахуун онгоц; танкер для нефти нефть зөөх галт онгоц, нефтийн онгоц.

ТАНКЕ'ТКА, -и, ж. багахан танк.

ТАНКЕ'ТКИ, -ток, ед. -тка, -и; ж. танкетки суудал.

ТАНКИ'СТ, -а, м. танкч.

ТА'НКОВЫЙ, -ая, -ое. танкийн; танковая атака танкийн дайралт; танковая дивизия танкийн дивиз; танковая часть танкийн анги.

ТАНКОСТРОИ'ТЕЛЬ, -я, м. танкийн үйлдвэрийн ажилчин, танкийн үйлдвэрийн ажилтан.

ТАНКОСТРОИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. танк үйлдвэрлэх, танкийн; танкостроительная промышленность танк үйлдвэрлэх үйлдвэр, танкийн үйлдвэр.

ТАНТЬЕ'МА, -ы, ж. дэвэр шигийн шагнал (хөрөнгөтөн оронд худалдааны пүүс зэргийн эрх баригчдад олгомо).

ТАНЦЕВА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. танцын, бүжгийн; танцевальная музыка танцын хөгжим; танцевальный вечер бүжгийн үдэшлэг.

ТАНЦЕВА'ТЬ, -цую, -цуюшь; несов., что и без доп. танцлах, бүжиглэх, тани хийх, бүжиг хийх.

ТАНЦМЕ'ЙСТЕР, -а, м. (устар.). 1. бүжгийн бичигч; 2. бүжиг дэглэгч.

ТАНЦО'ВЩИК, -а, м. танчин, бүжигчин.

ТАНЦО'ВЩИЦА, -и, ж. танчин эмэгтэй, бүжигчин эмэгтэй.

ТАНЦО'Р, -а, м. танчин, бүжигчин.

ТАНЦУ'ЛКА, -и, ж. (прост. преимбр.). бүжгийн үдэшлэгийн оронцоо, танцын үдэшлэг шиг юм.

ТАПЁР, -а, м. бүжгийн үдэшлэгийн төгөлдөр хуурч, тапёр.

ТАПЁРША, -и, ж. бүжгийн үдэшлэгийн төгөлдөр хуурч эмэгтэй, эмэгтэй тапёр.

ТА'ПОЧКИ, -чек, ед. -чка, -и, ж. и (разг.).

ТА'ПКИ, -пок, ед. -пка, -и, ж. шаахай, өсгийгүй шаахай.

ТА'РА, -ы, ж. 1. (бараа тавгаар) ороох боох эд, хайрцаг сав; 2. (бараа тавгаар) ороох боох эд, хайрцаг, савын жин.

ТАРАБА'РЩИНА, -ы, ж. (разг.). утгагүй үг, ёгт үг, тарни.

ТАРАКА'Н, -а, м. жоом.

ТАРА'Н, -а, м. 1. туншүүр, гуалин зэвсэг; 2. (нисэх онгоц, танкаар) мөргүүдэх; пойти на таран мөргүүдэх.

ТАРА'НИТЬ, -ню, -нишь; несов., что. 1. гуалин зэвсгээр хэрэм эвдэх, цөм цохих; 2. (нисэх онгоц, танкаар) мөргүүдэх.

ТАРАНТА'С, -а, м. дөрвөн дугуйтай мухлаг тэрэг.

ТАРАНТЕ'ЛЛА, -ы, ж. тарантела (Итали ардын бүжиг, түүхий ая).

ТАРА'НТУЛ, -а, м. тэмээн аалз, цагаан тэмээ.

ТАРАРА'М, -а, м. (разг.). хэрүүд шуугицаг; подить тарарам хэрүүд шуугицаг гаргах.

ТАРАТА'ЙКА, -и, ж. (разг.). көбр дугуйтай тэрэг, хатяг тэрэг.

ТАРАТО'РИТЬ, -рю, -ришь; несов. (разг.). дуржганах, чол чол гэх, чол чол кийх; перестать тараторить! битгий чол чол гээд бай! битгий дуржганаад бай!

ТАРАХТЕ'ТЬ, -хчу, -хчишь; несов. (разг.). хяхнах.

ТАРА'ШИТЬ, -шу, -шишь; несов., что (разг.). (мудай) бүдтийлгэх, дуршиллагад тарашить глаза дүрлийх, нүдээ бүлтэйлгэх.

ТАРБАГА'Н, -а, м. тарвара.

ТАРЕ'ЛКА, -и, ж. 1. тавиат, пая; глубокая тарелка хонхор тавиат, хүндэр тавиат; мелкая тарелка нилдгар тавиат, жамар тавиат; мелкая тарелка чого-

либо тавиат зөөбөл (лом), тавиат дүүрэн (лож). 2. манг; быть не в своей тарелке буруу хөлөөрөө босоо. (жуу ван нь хөдлөх).

ТАРИ'Ф, -а, м. хөлсний хэм, татварын хэм; железнодорожный тариф төмөр замын хөлсний хэм; почтовый тариф шуудангийн хөлсний хэм; тарифы заработной платы ажлын хөлсний хэм, цалингийн хэм; таможенные тарифы гайлийн татварын хэм, гайлийн хэм.

ТАРИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. (спец.). хөлсний хэм тогтоох, татварын хэм тогтоох; тарификация заработной платы ажлын хөлсний хэм тогтоох.

ТАРИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. хөлсний (татварын) хэм тогтоох.

ТАРИ'ФНЫЙ, -ая, -ое. хөлсний хэмийн, татварын хэмийн; тарифная сетка хөлсний хэмийн жагсаалт.

ТАРТА'НИЕ, -я, ср. (нефть) тартах.

ТАРТАРАРЫ'; провадиться в тартаары оргүй алга болох.

ТАРХА'Н, -а, м. 1. дархан (феодалын Оросод албан татвараас дархлагдсан ноён); 2. дархлах бичиг.

ТА'РЫ-БА'РЫ, нескл. (прост.). чалнаа үг, хоосон яриа; и пошла тары-бары тэгээд хойсон яриа гарлаа.

ТАСКА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. чирэх, зөөх, авч явах; таскать брёвна гуалин зөөх; таскать с собой книгу ном биедээ авч явах; 2. татах, чангаах, зулгаах; таскать за уши чихдэн татах; чихнээс зулгаах; 3. хулгайлах; 4. өмсөх, өмсөж явах; үг он еле мөн таскаст тэр арай гэм явна (тэр арай хөлөө чирч явна).

ТАСКА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (прост. неодобр.). хэсүүчлэх, тэнүүчлэх, сэлгүүцэх; таскаться по улицам гудамжаар тэнүүчлэх, гудамжаар сэлгүүцэх.

ТАСОВА'ТЬ, -сую, -суюшь; -ованный; несов., что. хөзөр холих, хөзөр шигших.

ТАСО'ВКА, -и, ж. (хөзөр) холих, шигших.

ТАСС (Телеграфное Агентство Советского Союза) ТАСС, ЗУЦМА, ЗОВЦАМЭ (Зовлелт Улсын Цахиулаан Мэдээний Агентлаг).

ТАТА'РИН, -а, м. татаар эрэгтэй.

ТАТА'РКА, -и, ж. татаар эмэгтэй.

ТАТА'РНИК, -а, м. тайжийн жинс (ургама).

ТАТА'РСКИЙ, -ая, -ое. татаар, татаарын; татарский язык татаар хэл.

ТАТА'РЫ, -ар. татаарууд.

ТАТУИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. хүний бие шивж хээлэх, хүний бие шивж зурах.

ТАТУИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. биеэ шивж хээлэх, биеэ шивж зурах.

ТАТУИ'РОВКА, -и, ж. 1. бие шивж хээлэх, бие шивж зурах; 2. хүний бие шивж зурсан хээ, хүний бие шивж зурсан зураг.

ТАФТА', -ы, ж. тафта (нэхмэл).

ТАХТА', -ы, ж. бандан, капз.

ТАЧА'НКА, -и, ж. кенгөн эвштэй тэрэг.

ТАЧА'ТЬ, -аю, -аешь; несов., что. шивж ойд.

ТА'ЧКА, -и, ж. цойцон өвсэг; вести на тачке цойцон өвсгээр зөөх;

ТАЩИ'ТЬ, тащу, тащишь; несов. (разг.).

1. авч явах, чирэх, үүрч явах, өргөж явах, авчрах, ав аачих; тащить на спине үүрч явах; 2. чирэх, котлох, авчрах; куда ты меня тащишь? чи намайг хааз шав авчачаа? 3. сугалах, суга татан авах, суга татах; тащить гвоздь из стены ханандас хадаас суга татах; 4. хулгайлах.

ТАЩИ'ТЬСЯ, тащусь, тащишься; несов. (разг.).

1. арай гэж хөдлөн явах, сажлах; собака тащилась

за хөлийн нохой эзнээ даган сажилна; еле тащиться арай гэж хөдлөн явах, арай гэж сажлах. 2. чирэгдэх, чирэгдэн явах; подола платья тащилса по вемле хувцасны хормой газар чирэгдэн явав.

ТА'ЯНИЕ, -я, *ср.* хайлах, хайлалт, гасэх, гасэлт, уярах, уяраат.

ТА'ЯТЬ, *таю, таешь; несов.* 1. хайлах, гасэх, уярах, урсах; снег таёт тает цас хайлж л байна; свеча таёт лаа урсаж байна, лаа хайлж байна; 2. замхрах, барагдах, буурах; звуки тают авна чимээ замхарна; силы его тают тамир тэнхээ нь буурч байна; 3. турах, хатах, шуугдах; таять как свеча лаа урсах мэт шуугдах; 4. цас хайлах; сегодня таёт өнөөдөр цас хайлж байна; 5. уярах, сэтгэл уярах.

ТВАРЬ, -и, *ж.* 1. амьтан; всякий человек—живая тварь хүн бүр амьд амьтан мөн; 2. мал, адгуус.

ТВЕРДЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; *несов.* катуу болох, хатуурах.

ТВЕРДИТЬ, -ржу, -рдишь; *несов.* (разг.). 1. дахин давтан ярих, давтах; твердить все одно и то же нэг хэлснээ үргэлж давтах; 2. давтах, цээжлэх; твердить урок хичээл давтах.

ТВЕРДО, *нареч.* 1. хатуу, хөдөлшгүй, хэлбэршгүй, бат; твердо решить хатуу шийдэх; твердо верить в свое будущее ирээдүйдээ хэлбэршгүй итгэх; я в этом твердо уверен тийм гэж би бат итгэнэ; 2. баттай, сайн, баттай сайн; твердо запомнить баттай тогтоох, сайн цээжлэх; твердо знать урок кичээлээ сайн мэдэх; кичээлээ баттай сайн мэдэх; 3. бат, бэх, суурьтай, тогтвортой, сайн; ребёнок уже твердо стоит на ногах хүүхэд жөл дээрээ сайн зогсож байна.

ТВЕРДОКАМЕННЫЙ, -ая, -ое (книжн.). чин чулуун; твердокаменная воля чин чулуун зориг.

ТВЕРДОЛОБИЙ, -ая, -ое; -об. 1. тэнэг, мангуу, мунхаг, мохдог, хөшүүн; 2. хөшүүн тархитан, мохоо тархитан.

ТВЕРДОСТЬ, -и, *ж.* 1. хатуу чанар; 2. хатуу, хөдөлшгүй, хэлбэршгүй, бат; твердость характера хатуу зантай (байх); твердость духа зориг сэтгэл хатуу (байх).

ТВЕРДЫЙ, -ая, -ое; *твёрд, тверда, твёрдо, твёрже*; 1. хатуу, ширүүн; твёрдое тело хатуу бодис; твёрдый, как камень чулуу шиг хатуу; 2. хатуу, тогтвортой, хөдөлшгүй, хэлбэршгүй, бат; твёрдая воля хэлбэршгүй зориг; твёрдое намерение хөдөлшгүй зорилго; твёрдое решение хатуу шийдвэр; твёрдое убеждение тогтвортой үзэл, хөдөлшгүй үзэл; твёрдая дисциплина хатуу сахилга бат, бат сахилга журам; 3. бат, бэх, суурьтай, тогтвортой, сайн; твёрдое знание дала хэрэг явдал сайн мэдэх, хэрэг явдал суурьтай мэдэх; ☆ твёрдые цены (улсаас) тогтоосон үнэ; твёрдый знак хатуугийн тэмдэг; твёрдый согласный хатуу гийгүүлэгч; в здравом уме и твёрдой памяти эрүүл саруул ухаантай, эрүүл ухаан, саруул ойтой; он не твёрд в орфографии өөр (хүн) үсгийн дүрэмд сулхан.

ТВЕРДЫНЯ, -и, *ж.* (высок.). 1. цайз, хөрөм, бэхлэлт; 2. өмөг, гүшиг, гүлгуур, өмөг гүшиг, гүшиг гүлгуур; Советский Союз—твёрдия мира и дружбы народов Зөвлөлт Холбоот Улс бол ард түмний найрамдал, энх тайвны өмөг гүшиг мөн.

ТВОЙ, -его, *м.*; *ж.* *твое, -ей; ср.* *твое, -его; м.* *твое, -их, мест.* *притяж.* 1. чиний, чинь; твоя книга чиний ном, ном чинь; 2. чинийх, чиний юм; твоего мне не нужно чиний юм над хэрэггүй; 3. твоя танайхан; как поживают твои? танайхан сайн сууж байна уу? ☆ по-твоему чинийхээр, чиний бодоход, чиний санаагаар, чиний дураар, чиний хэлээр.

ТВОРЕНИЕ, -я, *ср.* (высок.). 1. амьтан; 2. бүтээл, зохиол; творения Нацагдоржи Нацагдоржийн зохиол.

ТВОРЕЦ, -ица, *м.* (высок.). 1. бүтээгч, үүсгэгч, бүтээн байгуулагч; творцы марксизма-ленинизма марксизм ленинизмыг бүтээгчид; монгольский народ—творец многовековой и самобытной культуры монголын ард түмэн бол олон зуун жилийн өвөрмөц соёлыг бүтээсэн ард түмэн мөн.

ТВОРИЛО, -а, *ср.* 1. замаг, оньс, түгжээ; 2. хялга, үүд, нүх.

ТВОРИЛО II, -а, *ср.* уусгах сав, уусгуур.

ТВОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; творительный падеж үйлдэхийн тийн ялгал.

ТВОРИТЬ I, -рю, -ришь; *несов.*, что (высок.). 1. бүтээх, бүтээн байгуулах, зохиох; творить новую жизнь шинэ амьдрал зохиох; 2. бүтээх, хийх, үйлдэх; смелүүлэх, үзүүлэх, гаргах; творить добро сайм үйл үйлдэх, буян үйлдэх; творить чудеса гайхамшигийг үзүүлж, ид шид гаргах.

ТВОРИТЬ II, -рю, -ришь; *несов.*, что. холих, хутгах, хутган уусгах; творить известь шохой хутгах.

ТВОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; *несов.* (разг.). болж байх; что здесь творится? энд юу болж байна?

ТВОРОГ, -а (-у), *м.* нойтон эзэгий, ээдэм, аарц.

ТВОРОЖИСТЫЙ, -ая, -се; -ист. нойтон эзэгийрхүү, ээдмэрхэг, аарцархаг, нойтон эзэгий шиг; творческая масса нойтон эзэгийрхүү юм.

ТВОРОЖИТЬ, -жу, -жишь; *несов.* эдүүлэх, эзгийрүүлэх.

ТВОРОЖИТЬСЯ, -жится; *несов.* ээдэх, эзгийрэх.

ТВОРОЖНИК, -а, *м.* нойтон эзэгийгээр (ээдмээр, аарцаар) хийсэн бин.

ТВОРЧЕСКИЙ, -ая, -ое. (ураг) бүтээлийн, бүтээлч, бүтээх; творческие силы пролетариата пролетарийн бүтээлч хүч; творческий путь писателя зохиолчийн уран бүтээлийн зам; творческий вечер поэта шүлэгчийн уран бүтээлийн үдэшлэг; неограниченные творческие возможности хязгааргүй бүтээх бололцоо.

ТВОРЧЕСТВО, -а, *ср.* уран бүтээл, зохиол; устное народное творчество ардын аман зохиол; песенное творчество дууны зохиол; творчество Пушкина Пушкины зохиол; художественное творчество уран бүтээл.

ТЕ, *указ.* *местом, тем, тем, теми*; 1. тэд, тэдгээр, тэд нар; 2. тэднийг, тэдгээрийг, тэд нарыг.

ТЕАТР, -а, *м.* 1. театр; драматический театр драмын театр; театр-оперы и балета дуурь бүжгийн театр; идти в театр театрт очих; 2. газар; театр военных действий байлдааны газар; 3. нэг зохиолчийн бүх драмын зохиол; театр А. Н. Островского А. Н. Островскийн драмын зохиол.

ТЕАТРАЛ, -а, *м.* театрал.

ТЕАТРАЛИЗАЦИЯ, -и, *ж.* жүжиг болгох, жүжиг болголт; театрализация романа романыг жүжиг болгох.

ТЕАТРАЛИЗОВАТЬ, -рю, -руешь; *несов.* и *несов.*, что, жүжиг болгох.

ТЕАТРАЛЬНОСТЬ, -и, *ж.* ердийн бус (байх), шийний юм шяг (байх); театральность костюма шийний баатар шяг хувцастай (байх).

ТЕАТРАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. театрын; театральное искусство театрын урлаг; театральные билеты театрын билет; 2. ердийн бус, хиймэл, шийний юм шяг; театральная поза шийний юм шяг байдал.

ТЕАТРОВЕ'ДЕНИЕ, -я, ср. театрын зүй, театрзүй, театрын шинжлэл, театрын судлал.

ТЕАТРОВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. театрын зүйн, театрзүйн, театрын шинжлэлийн, театрын судлалын; театроведческий факультет театрын зүйн факультет, театрзүйн факультет.

ТЕБЕНЁК, -нка, м. дэвс.

ТЕ'ЗИС, -а, м. сэдэв; тезисы доклада, тезисы к докладу илтгэлийн сэдэв; развёрнутые тезисы дэлгэрэнгүй сэдэв.

ТЁЗКА, -и, м. и ж. аминдай; мы с ним тёзки, он мой тёзка тэр бид хоёр аминдай.

ТЕИ'ЗМ, -а, м. теизм.

ТЕИ'СТ, -а, м. теист.

ТЕКИ'НЕЦ, -нца, м. тэхин эрэгтэй.

ТЕКИ'НКА, -и, ж. тэхин эмэгтэй.

ТЕКИ'НСКИЙ, -ая, -ое. тэхин, тэхиний; текинский ковёр тэхин хивс.

ТЕКИ'НЦЫ, -цев. тэхинчүүд.

ТЕКСТ, -а, м. 1. эх бичиг, уг бичиг, бичиг; тексты сочинений Ленина Ленинний зохиолын эх бичиг, Ленинний зохиолын уг бичиг; подлинный текст жинхэнэ эх бичиг; 2. (дууны) уг; написать текст к песне дууны уг бичих.

ТЕКСТИ'ЛЬ, -я, м., собир. нэхмэл, бөс бараа.

ТЕКСТИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. нэхмэлийн; текстильная промышленность нэхмэлийн үйлдвэр; текстильная фабрика нэхмэлийн фабриг.

ТЕКСТИ'ЛЬЩИК, -а, м. нэхмэлч эрэгтэй.

ТЕКСТИ'ЛЬЩИЦА, -ы, ж. нэхмэлч эмэгтэй; текстильщицы-многостаночницы олон суурь машинаар ажилладаг нэхмэлчин эмэгтэйчүүд.

ТЕКСТО'ЛОГ, -а, м. эх бичиг судлагч, эх бичгийн судлагч.

ТЕКСТОЛО'ГИЯ, -и, ж. эх бичгийн судлал, эх бичгийн зүй.

ТЕКСТУА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. үгчилсэн, үгчлэн хуулсан, уг бичгийг яг баримталсан; текстуальный перевод үгчилсэн орчуулга.

ТЕКТО'НИКА, -и, ж. тектоник, газрын царцсын бүтэц, хуварлын зүй.

ТЕКТОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тектоникийн, газрын царцсын бүтэц, хуварлын зүйн; тектоническое явление тектоникийн үзэгдэл.

ТЕКУ'ЧЕСТЬ, -и, ж. 1. урсах чанар; 2. тогтворгүй байдал; текучесть рабочей, силы в капиталистических странах хөрөнгөтөн орны ажиллах хүчний тогтворгүй байдал.

ТЕКУ'ЧИЙ, -ая, -ее; -уч. 1. урсах, урсдаг, урсгал; текучие тела урсах бодис; текучая вода урсгал ус; 2. тогтворгүй.

ТЕКУ'ЩИЙ, -ая, -ее. 1. урсах, урсдаг; медленно текущая река удаан урсах гол; 2. өнө, өнөө, одоо, өдүүгээ, өнөөгийн, одоогийн, өдүүгээгийн; текущие задачи өдүүгээгийн зорилтууд; текущий момент одоо үе; текущие события өнөөгийн хэрэг явдал; текущая политика өдүүгээгийн улс төрийн бодлого, өдүүгээгийн бодлого; в текущем месяце работа будет окончена уул ажил энэ сард дуусна; 3. өдөр тутмын, аар саар; текущие дела өдөр тутмын хэрэг; текущий ремонт аар саар засвар, ээлжийн засвар; ☆ текущий счёт карилцах данс.

ТЕЛЕВИ'ДЕНИЕ, -я, ср. телевиз, зурагт радио нэвтэрүүлэг.

ТЕЛЕВИЗИО'ННЫЙ, -ая, -ое. телевизийн, зурагт радио нэвтрүүлгийн, зурагт радиогийн; телевизионный центр зурагт радио нэвтрүүлгийн төв; телевизионная передача зурагт радиогийн нэвтрүүлэг.

ТЕЛЕВИ'ЗОР, -а, м. телевизор, зурагт радио.

ТЕЛЕВИ'ЗОРНЫЙ, -ая, -ое. телевизорын, зурагт радиогийн; телевизиорный радиоприёмник зурагт радио.

ТЕЛЕ'ГА, -и, ж. тэрэг.

ТЕЛЕГРА'ММА, -ы, ж. цахилгаан мэдээ, цахилгаан утас, утас; срочная телеграмма яаралтай цахилгаан утас; послать телеграмму цахилгаан утас илгээх, утас явуулах; вызвать телеграммой цахилгаан утсаар дуудах; он получил телеграмму тэр (хүн) утас авав.

ТЕЛЕГРА'Ф, -а, м. 1. цахилгаан мэдээний аппарат, цахилгаан мэдээ, цахилгаан утас; пользоваться телеграфом цахилгаан мэдээ ашиглах; передать сообщение по телеграфу цахилгаан утсаар мэдээ дамжуулах; 2. цахилгаан мэдээний газар; здание телеграфа цахилгаан мэдээний газрын байшин; ☆ беспроводный телеграф гэрэл мэдээний аппарат, гэрэл мэдээ.

ТЕЛЕГРАФИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что и о чем. цахилгаан мэдээ явуулах, цахилгаан утас явуулах, утас явуулах, утас цохих; телеграфируйте немедленно даруйхан утас явуулагтуу.

ТЕЛЕГРАФИ'СТ, -а, м. цахилгаан мэдээч эрэгтэй.

ТЕЛЕГРАФИ'СТКА, -и, ж. цахилгаан мэдээч эмэгтэй.

ТЕЛЕГРА'ФНЫЙ, -ая, -ое. цахилгаан мэдээний, цахилгаан утасны, утасны; телеграфный столб утасны мод; телеграфное сообщение цахилгаан утасны харилцаа.

ТЕЛЕ'ЖКА, -и, ж. багахан тэрэг, тэргэнцэр; детская тележка хүүхдийн тэргэнцэр.

ТЕЛЕ'ЖНЫЙ, -ая, -ое. тэрэгний; тележный мастер тэрэгний дархан; тележный след тэрэгний мор, тэрэгний цариг; тележные колеса тэрэгний дугуй.

ТЕЛЕМЕХА'НИКА, -и, ж. телемеханик (утастай, утасгүй цахилгаан дохио сигналаар механизмыг хөдөлгөн холоос жолоодох.).

ТЕЛЕМЕХАНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое (спец.). телемеханикийн, телемеханик; телемеханическое управление электростанциями телемеханик аргаар цахилгаан станци ажиллуулах.

ТЕЛЁНОК, -нка, мн. телята, -лят, м. тугал; ☆ загнать, куда Макар телят не гонял туурайт морь давхиж хүрэхгүй, тураг шувуу нисч хүрэхгүй газар хөөх.

ТЕЛЕОБ'ЕКТИВ, -а, м. (спец.). телеобъектив, холын объектив.

ТЕЛЕОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зорилго зүйн.

ТЕЛЕОЛО'ГИЯ, -и, ж. зорилго зүй.

ТЕЛЕПЕРЕДА'ЧА, -и, ж. зурагт радиогийн нэвтрүүлэг.

ТЕЛЕСКО'П, -а, м. огторгуйн дуран, холын дуран.

ТЕЛЕСКОПИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. огторгуйн дурангийн, холын дурангийн; 2. гагцхүү огторгуйн дуранд харагдах, гагцхүү холын дуранд харагдах.

ТЕЛЕСКО'ПНЫЙ, -ая, -ое. огторгуйн дурангийн; телескопная труба огторгуйн дурангийн куй.

ТЕЛЕ'СНЫЙ, -ая, -ое. биений; телесные повреждения биений гэмтэл, бие гэмтэх; телесное наказание ташуурдах ял; чулки телесного цвета биений өнгөтэй оймс.

ТЕЛЕТА'ЙП, -а, м. телетайп (цахилгаан мэдээний үсгээр бичдэг аппарат).

ТЕЛЕУПРАВЛЕ'НИЕ, -я, ср. (спец.). телемеханик аргаар ажиллуулах (жолоодох).

ТЕЛЕФОН, -а, м. телефон, телефон утас, утас; междугородный телефон хот хоорондын утас; пригородный телефон дүүргийн утас; телефон-автомат автомат утас; настольный телефон шврээт

ний утас; говорить по телефону утсаар ярих; позвонить по телефону утасдах.

ТЕЛЕФОНИЗАЦИЯ, -и, ж. телефонжуулах, телефонжуулалт, телефон утасжуулах, телефон утасжуулалт, утасжуулах, утасжуулалт,

ТЕЛЕФОНИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и нес. сов. телефонжуулах, телефон утасжуулах, утасжуулах.

ТЕЛЕФОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и нес. сов., что и о чем (офиц.). утсаар хэлэх, утсаар мэдэгдэх, утасдах; он вчера телефонировал из Москвы тэр өчигдөр Москвагаас утсаар хэлэв.

ТЕЛЕФОНИСТ, -а, м. телефонч эрэгтэй, утасны ажилтан эрэгтэй.

ТЕЛЕФОНИСТКА, -и, ж. телефонч эмэгтэй, утасны ажилтан эмэгтэй.

ТЕЛЕФОННЫЙ, -ая, -ое. телефоны, утасны; телефонная станция утасны өртөө, утасны хороо; телефонная трубка утасны харилцуур; телефонный разговор утсаар ярих, утсаар ярьсан (ярих) яриа; телефонная книга утасны дугаарын дэвтэр; телефонная будка утасны шовгор.

ТЕЛЕФОНОГРАММА, -ы, ж. утсаар дамжуулсан мэдээ, утасдсан мэдээ; передать телефонограмму утсаар мэдээ дамжуулах; принять телефонограмму утсаар мэдээ авах, утасдсан мэдээ авах.

ТЕЛЕЦ, -льца, м. (стар.). тугал: ☆ золотой телец алт мөнгө, өд эрдэнэс.

ТЕЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр.; телится; несов. тугаллах.

ТЕЛКА, -и, ж. охин тугал, охин бяруу, гунжин үнээ.

ТЕЛЛУРИЙ, -я, м. теллури (дэлхий нарыг тойрч байгааг үзүүлэх багаж).

ТЕЛЮ, -а, мн. тела, тел, телам, ср. 1. бие, бодис, юм; твердое тело хатуу бие; жидкое тело шингэн бодис; геометрические тела геометрийн бие; инородное тело бус юм; 2. бие; части тела биеийн мөч; дрожать всем телом бүх бие чичрэх; 3. гол төмөр; ☆ в теле тарган, бүдүүн, мариатай; войти в тело тарга орох; спасть с тела мариа алдах; тарга алдах; держать в чёрном теле шоовдорлох, доромжлох, хавчих; душой и телом сэтгэл зүрхнээсээ; быть преданным душой и телом сэтгэл зүрхнээсээ үнэнч байх.

ТЕЛОГРЕЙКА, -и, ж. хантааз, хөвөнтэй цамц.

ТЕЛОДВИЖЕНИЕ, -я, ср. бие, мөчийн хөдөлгөөн, өрхтний хөдөлгөөн.

ТЕЛОСЛОЖЕНИЕ, -я, ср. бие, бие бялдар, биеийн цогц; человек крепкого телосложения бие бялдар чийрэг хүн, чийрэг биетэй хүн; стройное телосложение гуалиг бие; слабое телосложение сул бие, муу бие.

ТЕЛОХРАНИТЕЛЬ, -я, м. хиа, бие камгаалагч.

ТЕЛУШКА, -и, род. мн. -шек, -шкам, ж. охин тугал, охин бяруу, гунжин үнээ.

ТЕЛЬНИК, -а, м. (ра зг.). дотуур цамц.

ТЕЛЬНЯШКА, -и, ж. (ра зг.). (усан цэргийн) судалтай баривч, дотуур цамц.

ТЕЛЯТИНА, -ы, ж. тугалын мах, бага үхрийн мах.

ТЕЛЯТНИК I, -а, м. тугалын хашаа, тугалын кооро, тугалын байр.

ТЕЛЯТНИК II, -а, м. тугалчин эрэгтэй.

ТЕЛЯТНИЦА, -ы, ж. тугалчин эмэгтэй

ТЕЛЯЧИЙ, -ья, -ье. тугалын; телячий корм тугалын тэжээл; ☆ телячий восторг учиргүй хөөрөх, хир хэмжээгүй бахдах; телячий нежности хир хэмжээгүй наалинхай.

ТЕМ I, частица. 1. түүгээр, гүүнтэй; 2. местом. ээдэнд, тэд нарт, тэдгээрт.

ТЕМ II, союз со сравн. ст. улам, бүр, улам бүр; он был тем упорнее, чем сложнее работа ажил гөөгтэй байх тутам тэр хүн улам шургуу ажиллав; ☆ тем не менее чингэвч, тэгэвч, явч, тэгсэн ч, яасан ч; тем лучше! тэгвэл бүр сайн!, чингэвэл улам сайн!

ТЕМА, -ы, ж. 1. сэдэв, доклад на международные темы дэлхий дахины байдлын тухай сэдэвтэй илтгэл; отклоняться от темы сэдвээс гажих; 2. сэдэв; тема с вариациями хувилбарт сэдэв.

ТЕМАТИКА, -и, ж. сэдэв, сэдэв зүйл, сэдэвлэл, цогц сэдэв; современная тематика орчин үеийн сэдэв, орчин үеийн сэдэвлэл.

ТЕМАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. сэдвийн, сэдэвчилсэн; тематический план сэдэвчилсэн төлөвлөгөө.

ТЕМБР, -а, м. (авианы) өнгө; тембр голоса хоолойн өнгө, дууны өнгө.

ТЕМБРОВЫЙ, -ая, -ое. (авианы) өнгөний; тембровые различия инструментов хөгжмийн зэвсгүүдийн авианы өнгийн ялгаа.

ТЕМЕННОЙ, -ая, -ое. зулайн; теменная кость зулайн яс, гавал.

ТЕМЬЕНЬ, -и, ж. (разг.). харанхуй; какая темень! ямар харанхуй юм!

ТЕМИ, указ. местом. тэднээр, тэдгээрээр, тэд нараар.

ТЕМЛЯК, -а, м. сэлмийн сагалдарга.

ТЕМНЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. 1. харанхуй болох, харанхуйлах, харлах; краски на картинах от времени темнеют зургийн будаг удаан даа харладаг; у меня темнеет в глазах от боли өвдөхөд минь нүд харанхуйлна; темнеет, пора домой харанхуй болж байна, харья; харанхуй болж хари цаг боллоо; 2. харлан харагдах, барайн үзэгдэх; на горизонте темнеют горы тэнгэрийн хаяанд уулс харлан харагдана.

ТЕМНЕТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -еется; несов. (разг.). харлаж харагдах, барайн үзэгдэх.

ТЕМНИЦА, -ы, ж. (высок. и устар.). гяндан, хар гэр.

ТЕМНО, 1. нареч. бүрэг, бүрхэг, тодорхой бус; темно выражаться бүрхэг ярих; 2. безл. в знач. сказ. харанхуй байх, харанхуйлж байх; на улице уже темно гадаа харанхуй байна; темно в глазах нүд харанхуйлж байна; ☆ темным-темно хав харанхуй, пад харанхуй.

ТЕМНОЗЕЛЁНЫЙ, -ая, -ое. хар ногоон.

ТЕМНОКАШТАНОВЫЙ, -ая, -ое. хар хүрэн; темно каштановая почва хар хүрэн хөрс.

ТЕМНОСИНИЙ -ая, -ее. хар хөх.

ТЕМНОТА, -ы, ж. 1. харанхуй; темнота ночи шөнийн харанхуй; вернуться домой до наступления темноты харанхуй болохын өмнө гэртээ харих; 2. харанхуй, харанхуй мунхаг, харанхуй бүдүүлэг.

ТЕМНЫЙ, -ая, -ое; тёмнен, темна, темно (и тёмно). 1. харанхуй; темная комната харанхуй тасалгаа; темная ночь харанхуй шөнө; 2. хар, бараан, кар бараан, кар хүрэн, харавтар; темные волосы кар үс, бараан үс, хар хүрэн үс, харавтар үс; темное платье каравтар хувцас, бараан хувцас, кар кувцас; 3. бүрэг, бүрхэг, тодорхой бус; темный смысл бүрхэг утга; темное место в тексте бичгийн бүрэг газар, бичгийн утга бүрэг газар; 4. сэжигтэй, эргэлзээтэй, сэжиглэмээр, эргэлзмээр; темное дело сэжигтэй хэрэг; человек с темным прошлым сэжиг бүхий намтартай хүн; 5. хар; темные силы реакции харгис хар этгээдүүд, харгис хар хүчин; 6. харанхуй, харанхуй мунхаг, харанхуй бүдүүлэг; 7. уйтгартай, бодол болсон; темные мысли уйтгартай бо-

дол; темное пятно 1) бүрэг юм, бүрхэг юм, үх ойлгогдох юм; 2) зохимжгүй хэрэг, муу явдал.

ТЕМП, -а, м. 1. хурд, аяс; 2. хурд, явц, эрч; темпы работы ажлын хурд, ажлын явц; рост темпов производства үйлдвэрлэлийн хурдын өсөлт, үйлдвэрлэлийн явцын өсөлт.

ТЕМПЕРА, -м, ж. 1. өндөгний шартай шороон будаг; 2. өндөгний шартай шороон будгаар зурсан зураг.

ТЕМПЕРАМЕНТ, -а, м. 1. зан ааш, зан байдал, авир; сангвинический темперамент сэргэлэн зан байдал; флегматический темперамент дорой зан байдал, амарлингуй зан байдал; 2. золбоо, дориун байдал; человек с темпераментом золбоотой хүн.

ТЕМПЕРАМЕНТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна, золбоотой, дориун; темпераментная речь дориун үг, золбоотой үг.

ТЕМПЕРАТУРА, -м, ж. 1. халуун хүйтэн, халуун, хүйтэн, температур; температура кипения воды ус буцлах халуун; температура замерзания воды ус хөлдөх хүйтэн; комнатная температура гэрийн халуун хүйтэн; падение температуры халуун буух, халуун буурах, хүйтэн ихсэх, хүйтэн нэмэгдэх; 2. (биений) халуун; измерять температуру а) халуун хэмжих; б) халуун хүйтэн хэмжих; нормальная температура ердийн халуун; повышенная температура ердийнхөөс их халуун, ердийнхөөс илүү халуун; 3. (өвчний) халуун; у него температура тэр (хүн) халуунтай байна, тэр (хүн) халуурч байна; ходит с температурой халуунтай байх.

ТЕМПЕРАТУРИТЬ, -рю, -ришь; несов. (разг.). халуурах; больной температурит өвчтөн халуурч байна.

Темь, -и, ж. (разг.). 1. харанхуй; 2. мунхаг, караухуй, харанхуй бүдүүдэг, харанхуй.

ТЕМЯ, -мени, ср. зулай.

ТЕНДЕНЦИОЗНЫЙ, -ая, -ое. урьдаас шийдсэн, өрөөсөн талыг баримталсан, мушгисан; тенденциозное освещение событий буржуазной прессы хөрөнгөтний хэвлэлийн хэрэг явдлыг мушгин тайлбарлах нь.

ТЕНДЕНЦИЯ, -и, ж. 1. санаа; основная тенденция кмиги номын гол санаа; 2. чиглэл, хандлага, армэлзэл; тенденция исторического развития түүхэн хөгжлийн хандлага; бороться с чуждыми социалистической культуре тенденциями в искусстве урлагт оршиж байгаа, нийгэм журамт соёлд харшлах хандлагатай тэмцэх; прогрессивные тенденции дэвшилтат хандлага; тенденция к росту өсөх хандлага; тенденция нормы прибыли к понижению ашгийн норм багасах хандлага.

ТЕНДЕР, -а, м. 1. түлш усны вагон; 2. бяцхан дэлбааг онгоц.

ТЕНЕВОЙ, -ая, -ое. 1. сүүдэр, сүүдрийн, сүүдэрт байгаа, наргүй; теневая сторона улицы гудамжны сүүдэр тал; 2. сүүдэр, сүүдэртэй, хар, муу, вохимжгүй; теневая сторона дела хэргийн сүүдэр тал.

ТЕНЕЛОВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -ств. сүүдэр дуртай, сүүдэрт ургадаг, сүүдэр газар ургадаг.

ТЕНЕТА, -ет. авлах тор, гувчуур; попасть в тенета 1) авлах торонд орох; 2) урхинд орох, мэхэд орох.

ТЕНИСТЫЙ, -ая, -ое. сүүдэртэй, сүүдрэлхэг, сүүдрэлхүү, сүүдэрлэг; тенистое дерево сүүдрэлхэг мод, сүүдэртэй мод; тенистый сад сүүдэрлэг цэцэрлэг.

ТЕННИС, -а, м. одон бөмбөг, теннис.

ТЕННИСИСТ, -а, м. одон бөмбөгч, теннисч.

ТЕННИСИСТКА, -и, ж. одон бөмбөгч эмэгтэй, теннисч эмэгтэй.

ТЕННИСКА, -и, ж. богино манцуйтай цамц,

ТЕННИСНЫЙ, -ая, -ое. одон бөмбөгийн, теннисийн; теннисная площадка одон бөмбөгийн талбар; теннисная ракетка одон бөмбөгийн цохуур; теннисный мяч теннисийн бөмбөг.

ТЕННОР, -а, мн. -а, -об, м. 1. цээл хоолой; 2. цээл хоолойт дуучин.

ТЕНОРОВЫЙ, -ая, -ое. цээл, цээлийн, цээл хоолойн, цээл хоолойт дуучин; теноровые инструменты цээл хөгжмийн зэвсэг.

ТЕНТ, -а, м. (оноц буюу араг бээр барьсан) зотон саравч.

ТЕНЬ, -и, в тени, мн. тени; тенией, ж. 1. сүүдэр; тень от дерева модны сүүдэр; температура в тени сүүдэр газрын халуун хүйтэн; сидеть в тени деревьев модны сүүдэрт суух; 2. тэмдэг; заримдаа утга нь хойно өмнөх үгийн орчуулгад гарна; по лицу его пробвжала тень неудовольствия түүний нуурт дургүйцэх тэмдэг үзэгдэв; у меня нет и тени сомнения в его правоте над түүний зөв гэдэгт эргэлзэх зүйл огтхон ч үгүй; 3. хий сүг, хий үзэгдэл; 4. сүүдэр; на стене показалась чья-то тень хаван дээр нэг хүний сүүдэр үзэгдэв; 5. сэжиг; тень падает на него тэр (хүн) сэжигтэй байна; ☆ наводить тень зориуд бүрхэгдүүлэх; санаатай төөрүүлэх, мэхлэх; от него осталась одна тень тэр (хүн) яс арьс хоёр болжээ; держаться в тени биеэ товойлгохгүй байх, даруу байх.

ТЕОДОЛИТ, -а, м. өнцөг хэмжүүр.

ТЕОКРАТИЯ, -и, ж. лам нарын засаглал.

ТЕОЛОГИЯ, -и, ж. шажны сургаал, шажны номлол.

ТЕОРЕМА, -и, ж. теорем, магадлах үнэн; доказать теорему теорем нотлох.

ТЕОРЕТИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (книжн.). онолчирхох, онолчлох, хийсвэр бодох.

ТЕОРЕТИК, -а, м. онолч; теоретики марксизма-ленинизма марксизм-ленинизмын онолчид.

ТЕОРЕТИЧЕСКИ, нареч. онолын талаар, онолчлол.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. онолын; теоретический вывод онолын дүгнэлт; теоретический ум 1) онолын ухаан; 2) онолын ухаантай хүн; 2. онолын, онол дээр үндэслэсэн; теоретическое предположение онол дээр үндэслэсэн таамаглал.

ТЕОРЕТИЧНОСТЬ, -и, ж. онолчлол, практикаас тасархай, хэтэрхий хийсвэр чанар.

ТЕОРЕТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). онолчилсон, практикаас тасархай, хэтэрхий хийсвэр; ваш вывод теоретичен и не согласуется с практикой таны дүгнэлт хэтэрхий хийсвэр бөгөөд практиктай нийцэхгүй байна.

ТЕОРИЙКА, -и, ж. уменш-унич. онолын оронцог; гнилые теорийки правых оппортунистов баруун оппортунистуудын ялзарсан онолын оронцогууд.

ТЕОРИЯ, -и, ж. онол; марксистско-ленинская теория марксист-ленинч онол; теория классово́й борьбы ангийн тэмцлийн онол; неравномерность теории и практики онол практикийн салшгүй холбоо; теория познания танин мэдэхүйн онол; теория стадийного развития растений ургамлын шаталсан хөгжлийн онол; теория относительности харьцангуйн онол.

ТЕПЕРШНИЙ, -яя, -ее (разг.). одоогийн, өнөөгийн, одоо үеийн, өнөө үеийн; теперешние люди одоогийн хүмүүс.

ТЕПЕРЬ, нареч. одоо, өнөө, одоо үед, өнөө үед; это надо сделать теперь же үүнийг одоо л хийх хэрэгтэй; теперь жить хорошо одоо үед амьдрах сайхан.

ТЕПЛЕНЬКИЙ, *-ая, -се*. дулаахан, бүлээхэн; *выдаётся тепленький денёк* дулаахан өдөр болов; ☆ *тепленькое местечко* орлоготойхон тушаал.

ТЕПЛЕТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -еет; несов.* дулаарах, дулаашрах, дулаан болох; *на улице теплеет* гадаа дулаарч байна.

ТЕПЛИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; несов.* сүүмэлзэн ноонох, сүүмэлзэх; ☆ *в нём ещё теплится надежда* тэр (хүн) горьдлого тасраагүй байна; *жизнь едва теплится в нём* тэр (хүн) арай голтой байна, тэр (хүн) амьдын төдий л байна.

ТЕПЛИЦА, *-ы, ж. (ургамлын)* дулаан байр, хүлэмж.

ТЕПЛИЧНЫЙ, *-ая, -ое. (ургамлын)* дулаан байрын; *тепличное растение* 1) дулаан байрын ургамал; 2) танхил хүн, булбарай хүн; *тепличное хозяйство* дулаан байрын могооны аж ахуй.

ТЕПЛО I, *-а, ср.* дулаан, илч; *сегодня 16 градусов тепла* өнөөдөр 16 градус дулаан байна; *держат ноги в тепле* хөлөө дулаан байгаах.

ТЕПЛО II, *в знач. сказ. 1.* дулаан; *одеться тепло* дулаан хувцаслах; 2. нөхөрсөг, дотно, халуунаар; *тепло отзываться о ком-либо* хүний тухай дотно малуунаар ярих, хүний тухай дотно үг хэлэх; *тепло встретить старого друга* хуучин найзаа халуунаар угтан авах; 3. дулаан байх; *сегодня тепло* өнөөдөр дулаан байна; *в моей комнате всегда тепло* миний өрөө үргэлж дулаан байдаг.

ТЕПЛОВАТЫЙ, *-ая, -се*. дулаавтар, бүлээвтэр.

ТЕПЛОВОЗ, *-а, м.* илчит тэрэг.

ТЕПЛОВОЗОСТРОЕНИЕ, *-я, ср.* илчит тэрэг үйлдвэрлэх.

ТЕПЛОВОЙ, *-ая, -ое.* дулааны, илчийн, илчит; *тепловая энергия* дулааны энерги; *тепловой двигатель* илчит хөдөлгүүр.

ТЕПЛОЕМКОСТЬ, *-и, ж.* илч багтаах чанар.

ТЕПЛОИЗОЛЯЦИОННЫЙ, *-ая, -се.* илч тусгаарлах; *теплоизоляционный материал* илч тусгаарлах хэрэгшлэгдэхүүн.

ТЕПЛОИЗОЛЯЦИЯ, *-и, ж.* илч тусгаарлал.

ТЕПЛОКРОВНЫЕ, *-ых, ед. -ое, -ого, ср.* халуун дустан, бүлээн дустан.

ТЕПЛОБЕМЕН, *-а, м. (спец.).* илч солилцоо.

ТЕПЛОБЕМЕНИК, *-а, м. (спец.).* илч солилцуур.

ТЕПЛОПРОВОД, *-а, м.* илч дамжуулуур.

ТЕПЛОПРОВОДНОСТЬ, *-и, ж.* илч дамжуулах чанар.

ТЕПЛОПРОВОДНЫЙ, *-ая, -ое.* илч дамжуулах; *теплопроводные тела* илч дамжуудах бодис.

ТЕПЛОТА, *-ы, ж. 1.* илч, дулаан; *теплота тела* сөнийн илч; *скрытая теплота* далд илч; 2. дотно, калуун; *отзываться с теплотой о ком-либо* хүний тухай дотноор өгүүлэх, хүний тухай дотно үг хэлэх.

ТЕПЛОТЕХНИК, *-я, м.* илч техникч.

ТЕПЛОТЕХНИКА, *-и, ж.* илч техник.

ТЕПЛОТЕХНИЧЕСКИЙ, *ная, -ое.* илч техникийн илч техник; *теплотехнический институт* илч техникийн дээд сургууль.

ТЕПЛОФИКАЦИЯ, *-я, ж.* илчжүүлэх, илчжүүлэлт.

ТЕПЛОФИЦИРОВАТЬ, *зрую, зруешь; -анный; сов. и несов., что.* илчжүүлэх.

ТЕПЛОХОД, *-а, м.* илчит онгоц.

ТЕПЛОЭЛЕКТРОЦЕНТРАЛЬ, *-и, ж.* илч шахилгааны төв.

ТЕПЛУШКА, *-и, ж.* зуухтай вагон.

ТЕПЛЫЙ, *-ая, -ое; тёплый, теплая, тепло и теплое.* 1. дулаан, бүлээн; *теплая комната* дулаан өрөө; *теплое молоко* бүлээн сүү; 2. элэгсэг, нөхөрсөг, дотно, халуун; *теплая встреча* элэгсэг уулзалт;

☆ *теплая компания* амьхаар бүлэг хүмүүс; *теплые краски тона* нүдэнд дулаан өнгө.

ТЕПЛЫНЬ, *-и, ж. (разг.).* пүн хийсэн дулаан; *на улице теплень гадва* пүн хийсэн дулаан болж байна.

ТЕПЛЯК, *-а, м. (спец.).* дугаан сараач.

ТЕРАПЕВТ, *-а, м.* дотрын өвчний эмч, дотрын эмч.

ТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* дотрын өвчний, дотрын; *терапевтическое отделение* дотрын өвчний тасаг, дотрын тасаг.

ТЕРАПИЯ, *-и, ж.* дотрын эмнэлэг.

ТЕРЕБИЛЬНЫЙ, *-ая, -се.* зулгаах, зулгаадаг; *теребильная машина* зулгаадаг машин.

ТЕРЕБИТЬ, *-блю, -бишь; несов. 1.* чимхлэх, татах, нухлах, зулгаах; *он мерзано тербил волоса* тэр (хүн) бухимдан үсээ зулгааж байв; 2. зулгаах, суга гатах; *теребит лён* маалинга зулгаах; 3. коболох, амар заяа үзүүлэхгүй байх; *что ты тербишь его своими вопросами?* чи олон асуулт асуугаад хүнийг амар заяа үзүүлэхгүй явсан юм бэ?

ТЕРЕБИЛЬНИЙ, *-я, ср.* зулгаах, суга гатах; *теребление льна* маалинга зулгаах.

ТЕРЕМ, *-а, в тереме и в терему, мн. -а, -ов, м.* давхарлаг танхим, цамхагт харш, өргөө; *бойрский терем* боярын цамхагт харш, боярын өргөө; *девичий терем* охидын өргөө.

ТЕРЕТЬ, *тру, трешь; тёр, тёрла; тёртый; несов., что. 1.* үрэх, нухах, арчих; *но три гавва* нүдээ бигдэй нух; 2. нухах, нунтагаах, бутаргах, үрэх; *тереть краски будаг* нухах; *тереть сыр на терке* бяслаг үрүүлээр үрэх; 3. үрэх, холгох; *сапог трёт ногу* гутал хөд үрж байна.

ТЕРЕТЬСЯ, *трусь, трёшься; тёрся, тёрлась; несов. 1.* үрэх, арчих; *трись шерошавно* полотенцем алчуураар сайн арч; 2. хавирах, харших, шөрлөх; *жержнова* трүтсэ одиң а другой ин нэг нөгөндээ хавирна; 3. эргэлдэх; *он всегда трётся* среди актёров тэр (хүн) үргэлж жүжигчдийн дунд эргэлдэж байв; 4. үрэгдэх, нухагдах, нунтаглагдах, бутрах, арчигдах; *сыр* легко трётся бяслаг үрэх амархан, бяслаг амархан үрэгдэнэ.

ТЕРЗАНИЕ, *-я, ср. 1.* тамлах, тамлаат, зовоол, зовоолт, зовох, зоволт; 2. сэтгэлийн зовлон; *испытывать терзания* сэтгэлийн зовлоц амдах.

ТЕРЗАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что (книжн.). 1.* тасар татах, тасдах; 2. тамлах, зовоох.

ТЕРЗАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. (книжн.).* санаа зовох, сэтгэл зовних, сэтгэл хямрах; *терзаться* угрызениями совести *вүгдээ гэмшиж сэтгэл хямрах.*

ТЕРКА, *-и, ж.* үрүүл; *натереть что-либо на терке* үрүүлээр юм үрэх.

ТЕРМИН, *-а, м.* нэр томъёо; *технические термины* техникийн нэр томъёо.

ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* нэр томъёоны; *терминологический словарь* нэр томъёоны толь.

ТЕРМИНОЛОГИЯ, *-и, ж.* нэр томъёо, нэр томъёоны цогц; *научная терминология* шинжлэх ухааны нэр томъёо.

ТЕРМИТ I, *-а, м. (спец.).* термит (нунтаг холимог шатахуун).

ТЕРМИТ II, *-а, м.* морин шоргоолж.

ТЕРМИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* илчийн, илчээр (хийсэн); *термическая обработка металлов* илчээр төмөрлөг боловсруулах.

ТЕРМОДИНАМИКА, *-и, ж.* илчийн судлал, илчийн зүй.

ТЕРМОМЕТР, *-а, м.* термометр, халуун хүйтний кэмжүүр, халууны шил; *поставить термометр больному* өвчтөнд халууны шил хийх.

ТЁРМОС, *-а, м.* халуун сав.

ТЕРМОСТАТ, *-а, м. (спец.).* халуун хүйтэн тогтмол байлгах аппарат, халуун сав.

ТЕРМОТЕРАПИЯ, *-и, ж.* илчийн эмнэлэг.

ТЁРН, *-а, м.* 1. үүргэнэ; 2. үүргэний жимс.

ТЕРНИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист (устар.).* өргөсөрөг, өргөсөрхүү, өргөслөг; үүргэнэрхэг, үүргэнэрхүү; ☆ *тернистый путь* бэрх зам, чулуут зам.

ТЕРНОВНИК, *-а, м.* үүргэнэ, хөгөл.

ТЕРНОВЫЙ, *-ая, -ое.* үүргэнийн; *терновый куст* үүргэнийн бут.

ТЕРПЕЛИВОСТЬ, *-и, ж.* тэсвэр, тэвчээр, хүлцэл.

ТЕРПЕЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* тэсвэртэй, тэвчэртэй, хүлцэнгүй.

ТЕРПЕНИЕ, *-я, ср.* тэсвэр, тэвчээр, хүлцэл, тэсвэрлэх, тэсэх, тэвчих, хүлцэх; *вооружиться терпением* тэсвэртэй байх; *потерять терпение* тэсвэр алдах; *вывести кого-либо из терпения* хүнийг тэсвэр алдуулах; *моё терпение* лопнуло тэсэхийн аргагүй боллоо.

ТЕРПЕНТИН, *-а, м.* шилмүүст модны давирхайлаг шүүс.

ТЕРПЕТЬ, *терплю, терпishь; несов.* 1. тэсэх, күлцэх, тэвчих; тэсэн (*хүлцэн, тэвчин*) өнгөрүүлэх; *терпеть боль* өвдөхийг тэсэн өнгөрүүлэх; 2. тэвчих, күлцэх, тэсвэрлэх; *он не терпит возражений* тэр (*хүн*) татгалзахыг хүлцэхгүй; 3. -д унах, -д орох, (-д) учрах; *тусалдагхуун болж орсон үгийн утгаар орчуулна; терпеть убытки* гарз учрах, алдагдал гарах; *терпеть поражение* ялагдах, дийлдэх, давагдах, хожигдох; *терпеть неудачу* амжилтгүй болох, кэрэг эс бүтэх, аз буруутах; *терпеть нужду* юмаар дутагдах, гачигдах; *терплю насмешки* целый день өдөр туж амьтны элэг доог болж байна; ☆ *время терпит* яарах хэрэггүй; *дело не терпит* хэрэг хойшдуулахын аргагүй байна; *терпеть не могу* би үзэн ядна, би их дургүй.

ТЕРПЕТЬСЯ, *терпится, безл., несов., с отриц. (разг.).* тэсч ядах, хүлээж ядах, тэсгэлгүй хүлээх; *мне не терпится* *приняться за работу* би ажилдаа орохыг тэсгэлгүй хүлээнэ;

ТЕРПИМОСТЬ, *-и, ж. (книжн.).* тэсгэл, тэсэл, хүлцэл, тэсвэр; *проявлять терпимость* тэсвэр гаргах.

ТЕРПИМЫЙ, *-ая, -ое; -им.* 1. хүлцэнгүй, тэсвэртэй; *терпимый человек* хүлцэнгүй хүн; *терпимое отношение к человеку* хүнд хүлцэнгүй хандах, хүнтэй хүлцэнгүй харилцах; 2. тэсмээр, хүлцмээр, тэсгэлтэй, тэсэлтэй, хүлцэлтэй, тэсэн (*хүлцэн*) өнгөрөөж болмоор; тэсэн (*хүлцэн*) өнгөрөөх; *такое положение не может быть терпимо* дальше ийм байдлыг цаашид хүлцэн өнгөрөөж болохгүй; *терпимое явление* хүлцэн өнгөрөөж болмоор үзэгдэл.

ТЕРПКИЙ, *-ая, -ое; терпок, терпка, терпко; терпче.* нялуун; *терпкий на вкус* амт нялуун, нялуун амттай.

ТERRAKOТА, *-ы, ж.* 1. түлсэн наанги шороо; 2. түлсэн наанги шороон эдлэл.

ТЕРАКОВОЙ, *-ая, -ое.* түлсэн наанги шороон; *терракотовые изделия* түлсэн наанги шороон эдлэл.

ТЕРРАСА, *-ы, ж.* 1. дэвсгэг, дэнж, дэв; *расположенный террасами* дэвсгэглэсэн, дэнжидсэн; 2. саравчит тагт; *застеклённая терраса* шиллэсэн саравчит тагт.

ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* дэвсгэр газрын, нутаг дэвсгэрийн, газар нутгийн, орон нутгийн, нутгийн, харьяа; *территориальная армия* орон нутгийн цэрэг; *территориальные воды* харьяа галгис.

ТЕРРИТОРИЯ, *-и, ж.* дэвсгэр гавар, нутаг дэвсгэр, газар нутаг, орон нутаг, нутаг; *на всей территории МНР БНМАУ-ын* бүх дэвсгэр газар дээр.

ТЕРОР, *-а, м.* алан хядах, алан талах; алан сүрдүүлэх, хэлмэгдүүлэх; аллага хядлага, аллага таллага, аллага сүрдүүлэг, хэлмэгдүүлэг; *фашистский террор* фашистын алан хядах, фашистын аллага хядлага.

ТЕРОРИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого (что).* **ТЕРОРИЗОВАТЬ**, *-зую, -зуешь; -ованный; сов. и несов., кого (что).* алан хядах, алан талах, алан сүрдүүлэх, хэлмэгдүүлэх.

ТЕРОРИСТ, *-а, м.* алан хядагч эрэгтэй, алан талагч эрэгтэй, алан сүрдүүлэгч эрэгтэй, хэлмэгдүүлэгч эрэгтэй.

ТЕРОРИСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* алан хядах, алан талах, алан сүрдүүлэх, хэлмэгдүүлэх; *террористический акт* алан хядах явдал; *фашистский террористический режим* фашистын алан хядах дэглэм.

ТЕРОРИСТКА, *-и, ж.* алан хядагч эмэгтэй, алан талагч эмэгтэй, алан сүрдүүлэгч эмэгтэй, хэлмэгдүүлэгч эмэгтэй.

ТЁРТЫЙ, *-ая, -ое (прост.).* үрсэн, нухсан, нунтагласан; *тёртая краска* нухсан будаг; ☆ *тёртый калач* халуун чулуу долоосон хүн.

ТЕРЦЕТ, *-а, м. (спец.).* 1. гурвал; 2. гурван мөрт.

ТЕРЦИНА, *-ы, ж.* гуравт шүлэг.

ТЕРЦИЯ, *-и, ж. (спец.).* гуравч.

ТЕРЬЕР, *-а, м.* нүхч нохой, оготно барьдаг нохой.

ТЕРЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. гээх, хаях, үгүй болгох; *терять деньги* мөнгө гээх; 2. алдах, -хаа (-хээ, -хоо, -хөө) болих, -гүй болох; *терять друзей* хань нөхдөө алдах; *терять слух* сонсохоо болих; *терять влияние* нөлөөгөө алдах, нөлөөлөхөө болих, нөлөөгүй болох; *терять надежду* горьдлоггүй болох, горьд; *лого тасрах; терять терпение* тэвчээрээ алдах; *терять авторитет* нэр хүндээ алдах, нэр хүндгүй болох; 3. алдах, хорох, багасах, хорогдох; *терять в весе* жин алдах, жин хорох, мариа алдах, тарга алдах; 4. үрэх, гарздах; *терять время* цаг үрэх; 5. хохирох, гарз гарах, алдах; *я на этом много теряю* би үүнд их алдах байна, надаас үүнд их гарз гарч байна; ☆ *терять голову* сандрах, бачимдах, мэгдэх, тулгамдах; *ничего терять* дор болохгүй, дор болох юмгүй, хохирох юмгүй; *терять из виду* 1) мартах, санахаа болих, тоохгүй болох; 2) бараагийн нь харахаа болих, дайралдахаа болих; *терять почву под ногами* итгэл алдах, итгэхээ болих, суурь алдах, сууригүй болох; *терять силу* хүчингүй болох.

ТЕРЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* 1. гээгдэх, хаягдах, алдагдах, үгүй болох, алга болох; 2. харагдахгүй болох, бараа нь харагдахаа болих, алга болох үгүй болох; *теряться в толпе* олон хүн дотор алга болох, олон хүн дотор төөрхө; *река теряется* *вдали* гол алст очоод бараа нь харагдахгүй болно; 3. алдагдах, -хаа (-хээ, -хоо, -хөө) болих, доройтох, сулрах; *к старости теряется* *память* өвгөрөхөд ой ухаан доройтно; *при усталости теряется* *легкость* *движения* ядрахад хөнгөн хөдөлж чадахаа болино; 4. самбаа алдах, төөрөх; *не теряться в беде* аюул тохиолдоход самбаа алдахгүй байх; *теряться в незнакомом месте* танихгүй газар төөрөх; ☆ *теряться в догадках* (в предположениях) тааж ядах.

ТЁС, *-а (-у), м.* *собир.* нимгэн банз; *крыть крышу* төссон нимгэн банзаар дээвэрлэх.

ТЕСАК, *-а, м.* 1. хангинуур сүх; 2. хоёр ирт илд.

ТЕСАТЬ, *тешу, тешешь; тёсанный; несов. что.* 1. цавчих, цавчин өөлөх; *тесать бревно* гуалин цавчин өөлөх; 2. хага цавчих, хага цавчин хийх; *тесать* *доски* мод хага цавчин банз хийх, банз зүсэх.

ТЕСЭМКА, -и, ж. тасам.

ТЕСИ'НА, -ы, ж. нэг ширхэг нимгэн банз.

ТЕСНИ'НА, -ы, ж. хавчил.

ТЕСНИ'ТЬ, -ню, -нишь; *несов.* *кого-что*. 1. шахах, түрэх; *теснить* друг друга в толпе одон хүн дотор бие биеэ шахах; 2. шахан ухруулах; *теснить* противника дайсныг шахан ухруулах; 3. дарах, овойх; у меня в груди теснит, мне грудь теснит цээжин дээр юм дараад байна, цээж давчдаад байна.

ТЕСНИ'ТЬСЯ, -нюсь, -нишья; *несов.* 1. шахалдах, шахалдах; *тесниться* у входа орох хаалганы дэргэд шахалдах; 2. шахалдан суух, шахалдан амьдрах; 3. багтаж ядах; в его голове теснятся разные мысли гүүний цээжинд янз янзын бодол багтаж ядна.

ТЕ'СНО, *1. нареч.* нягт, дотно, ойр; эти вопросы тесно связаны друг с другом эдгээр асуудал нэг нэгтэйгээ нягт холбоотой; 2. *в знач. сказ.* зай муутай байх, шахуу байх, зай багатай байх, давчуу байх, бачуу байх, барнуу байх; вам не тесно? таныг шахах байна уу? в вагоне было очень тесно вагонд зай их муутай байв; подмышкой тесно суга барьж байна.

ТЕСНОТА', -ы, ж. зай багатай, зай муутай, зайгүй; ☆ в тесноте, да не в обиде эвтэй хүмүүс эврийн хөндийд багана.

ТЕ'СНЫЙ, -ая, -ое; *тесен, тесна, тесно, тесны (и тесны)*. 1. зай багатай, зай муутай, зайгүй, давчуу, бачуу, барнуу; *тесное* помещение зай муутай байр; *тесные* сапоги барнуу гутал; 2. нягт; *тесные* ряды демонстрантов жагсагчдын нягт эгнээ; 3. нягт, дотно ойр; *тесная* дружба дотно нөхөрлөл; *тесная* связь нягт холбоо; в тесном кругу ойр нөхдийн дунд; ☆ в тесном смысле слова үгийн гол утгаар.

ТЕСО'ВЫЙ, -ая, -ое. нимгэн банзан; *тесовые* ворота нимгэн банзан (*хаашаны*) хаалга.

ТЕ'СТО, -а, *ср.* зуурсан гурил; *кислое* тесто эсгэсэн гурил; *пресное* тесто зуурсан гурил; *сдобное* тесто тос багсарч сүүнд зуурсан гурил, багсран зуурсан гурил; *слоёное* тесто далан давхрын гурил; *месить* тесто гурил зуурах; ☆ они из одного теста тэд нэг тэрэгний дугуй.

ТЕСТОМЕСИ'ЛКА, -и, ж. гурил зуурах машин.

ТЕСТООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зень, -зна. зуурсан гурил шиг, зуурсан гурил мэт; *тестообразная* масса зуурсан гурил шиг юм.

ТЕСТЬ, -я, м. хадам, хадам эцэг, хадам аав.

ТЕСЬМА', -ы, ж. тасам.

ТЕ'ТЕРЕВ, -а, *мн.* -а, -ов, м. эр хур.

ТЕТЁРКА, -и, ж. эм хур.

ТЕТЕ'РЯ, -и, ж. глухая тетеря дүлий годил; *сонная* тетеря нойрын тулам.

ТЕТИВА', -ы, ж. (*нумы*) хөвч.

ТЁТКА, -и, ж. 1. авга эгч, нагац эгч; 2. авгай.

ТЕТРА'ДКА, -и, ж. (разг.) дэвтэр.

ТЕТРА'ДНЫЙ, -ая, -ое., **ТЕТРА'ДОЧНЫЙ**, -ая, *ср.* дэвтрийн; *тетрадочная* бумага дэвтрийн цаас.

ТЕТРА'ДЬ, -и, ж. дэвтэр; *черновая* тетрадь нооргийн дэвтэр; *общая* тетрадь зузаан дэвтэр; *тетрадь* в линейку шулуун шугамтай дэвтэр; *тетрадь* для рисования зургийн дэвтэр; *тетрадь* в клеточку дөрвөлжин шугамтай дэвтэр.

ТЕТРАЛО'ГИЯ, -и, ж. дөрвөн бүлэгтэй зохиол, дөрвөн эхт зохиол, дөрөмсөн зохиол.

ТЕТРА'ЭДР, -а, м. дөрвөн тэлт, тетраэдр.

ТЁТЯ, -и, *род. мн.* *тётей*, ж. 1. авга эгч; нагац эгч; 2. авгай.

ТЕ'ФГЕЛИ, -ей. тефтел, бөөрөнхий мах.

ТЕХМИ'НИМУМ, -а, м. (*технический минимум*) техникийн анхны мэдэгдэхүүн.

ТЕ'ХНИК, -а, м. техникч; *инженеры и техники* инженер, техникчид.

ТЕ'ХНИКА, -и, ж. 1. техник, оньсон техник; *переходная* техника тэргүүний техник; *техника* производства үйлдвэрлэлийн техник; *по последнему слову* техники хамгийн шинэ оньсон техникээр, оньсон техникийн хамгийн шинэ ололтоор; 2. машин техник; *военная* техника цэргийн машин техник; *громить* технику врага дайсны машин техникийг буг ниргэх; *оснастить* техникой социалистическое сельское хозяйство социалист хөдөө аж ахуйн машин техникээр хангах; 3. арга техник, арга оньс, арга; *техника* безопасности аюулгүй байлгах арга оньс; *техника* шахматной игры шатар тавих арга; *музыкальная* техника хөгжмийн арга оньс.

ТЕХНИКО-ЭКОНОМИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. техникийн эдийн засгийн; *технико-экономические* показатели техник эдийн засгийн идтгэгч.

ТЕ'ХНИКУМ, -а, м. (*тусгай мэргэжлийн*) дунд сургууль, техникум; *строительный* техникум барилгын дунд сургууль; *сельскохозяйственный* техникум хөдөө аж ахуйн дунд сургууль.

ТЕХНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. техник, техникийн, оньсон техникийн, машин техникийн; 2. арга техникийн, арга оньсны, аргын; *техническое* образование оньсон техникийн боловсрол; *технические* знания оньсон техникийн мэдлэг; *технические* навыки техникийн дадлага; *техническая* литература техникийн утга зохиол; *техническая* пропаганда техникийн суртал нэвтрүүлэг; 3. үйлдвэрт хэрэглэх; *технические* культуры үйлдвэрт хэрэглэх ургамал; 4. техник, техникийн; *технический* редактор техник редактор; 5. туслах; *технический* работник туслах ажилтан; ☆ *технический* минимум техникийн анхны мэдэгдэхүүн.

ТЕХНО'ЛОГ, -а, м. боловсруулах арга зүйн мэргэжилтэн, технологч; *инженер-технолог* боловсруулах арга зүйн мэргэжилтэн инженер.

ТЕХНОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. боловсруулах арга зүйн, технологийн; *технологический* институт боловсруулах арга зүйн дээд сургууль, технологийн дээд сургууль.

ТЕХНОЛО'ГИЯ, -и, ж. боловсруулах арга зүй, технолог; *технология* металлов төмөрлөг боловсруулах арга зүй; *технология* сахарного производства чихэр боловсруулах арга зүй.

ТЕХНОРУ'К, -а, м. (*технический руководитель*) техник удирдагч.

ТЕХПЕРСОНА'Л, -а, м. (*технический персонал*) техникийн ажилтан нар, техник ажилтан нар.

ТЕХРЕ'Д, -а, м. (*технический редактор*) техникийн редактор.

ТЕЧЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. явц; *течение* дел хэргийн явц; 2. урсгал; *морские* течения тэнгисийн урсгал; *воздушное* течение агаарын урсгал; *быстрое* течение түргэн урсгал; *широкий* урсгал; *вниз по течению* реки голын урсгал дагуу, голын урсгал уруудан; 3. урсгал, чиглэл; *политические* течения улс төрийн урсгал; *литературное* течение утга зохиолын чиглэл; ☆ *плыть по течению* аядан дагалдах; *в течение* турш, туршид, туж; *в течение* дая өдөр туж; *с течением* времени яваандаа, удаандаа.

ТЕ'ЧКА, -и, ж. ороо.

ТЕЧЬ 1, 1 и 2 л. *не употр.* *течёт, текут; тёк, текла; несов.* 1. урсах, гоожих, асгарах; *река* течёт на юг гол өмнө зүг урсана; *кровь* течёт из раны шархнаас цус гоожно; 2. гоожих, дуслах; *крыша* течёт дээвэр гоожиж байна; 3. өнгөрөх, бодогдон (*санагдан*) өнгөрөх; *время* течёт *быстро* цаг түргэн өнгөрч байна; *мысли* текут олон санаа санагдан өнгөрнө.

ТЕЧЬ 11 -и, ж. 1. гоожих, нэвчих, цоорох; *корабль* дал течьонгоц цоорч *уже* орох болов; 2. онгорхой,

цээрхой, гоо жирхой; *заделати гець цоорхойн бөг-
лөх.*

ТЭШИТЬ, *-шу, -шить; несос., кого-что.* хөхүүдэх, саатуулах, зугацуулах, цэнгүүлэх, санаа засах, сэтгэл зугацуулах; *тешить рубку* хүүхэд зугацуулах; ☆ *тешить чьё-либо самолюбие* магтан баясгах.

ТЭШИТЬСЯ, *-шусь, -шисься; несос.* 1. зугацах, цэнгэх; *мидьса браньтася*—только тешатся: хайртай коёр хэрэддэвч цэнгэнэ; 2. шоолох, шоглох, дооглох, доог хийх.

ТЭШКА, *-я, ж.* загасны хэвэл, загасны хэвдэй.

ТЭША, *-я, ж.* хэдэн өх, хадам ээж.

ТИАРА, *-ы, ж.* титэм.

ТИГЕЛЬ, *-гль, м. (слец).* 1. цомбон, хайдуур (сас); 2. төмөр даруу.

ТИГЕЛЬНИЙ, *-ая, -ое.* төмөр даруулт; *тигельная печатная машина* төмөр даруулт хөдлөх машин.

ТИГР, *-а, м.* барс, бэр.

ТИГРЁНОК, *-нка, мн.* *-рята, -рят, м.* барсын аузага.

ТИГРИЦА, *-ы, ж.* эм барс, эм бар, өдөгчин бар.

ТИГРОВЫЙ, *-ая, -ое.* барсын, барын; *тигровая шкура* барсын арьс.

ТИК I, *-а, м.* татганах, татвалзах, муриганах, мурдлах.

ТИК II, *-а, м.* бүрээсний даавуу, тик; *подосатый тик* бүрээсний судалтай даавуу, судалтай тик.

ТИКАНЬЕ, *-я, ср.* чаг чаг гэх, чаг чаг хийх.

ТИКАТЬ I и 2 а. *не употр., -ает; несос. (разг.)* чаг чаг гэх, чаг чаг хийх, чаг чаг цохих.

ТИКОВЫЙ, *-ая, -ое.* бүрээсний даавуун, тик; *тиковая обивка* даавуун бүрээс, тик бүрээс

ТИМОФЕЕВКА, *-а, ж.* дурвалаг.

ТИМПА'Н, *-а, м.* гэгц.

ТИ'НА, *-ы, ж.* замаг.

ТИНИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист.* замагтай, замгархаг, замгархуу; *тинистое дно* замагтай ёроол.

ТИНКТУРА, *-я, ж.* хандлаг; *тинктура йода* хандлаг йод.

ТИП, *-а, м.* 1. хэв, хэв шинж, маяг, загвар, хэлбэр; *явль особнякъ типов производственных отношений* үйлдвэрлэлийн харьцааны таван үндсэн хэв шинж; *автомашини нового типа* шинэ маягийн автомашин, шинэ хэлбэрийн автомашин; 2. нийтлэг чанар, хэв шинж, хэв шинжтэн; *тип большевика в советской литературе* зөвлөлтийн утга зохиолын большевик хэв шинжтэн; 3. хүрээ; 4. жигтэй амьтан, янзын этгээд; *забавный тип* янзын инээдтэй амьтан.

ТИПА'Ж, *-а, ж.* 1. цогц хэв шинж; 2. цогц хэв шинжит хүн.

ТИПИЗАЦИЯ, *-я, ж.* 1. нэг хэвийн болгох, нэг хэв шинжтэй болгох, нэг загвартай болгох, нэг маягтай болгох, хэв хэвээр нь ялгах, хэв шинжээр нь ангилах, ялгаасгад; *типизация токарных станков* токарний суурь машиныг нэг хэвийн болгох, токарийн суурь машиныг нэг маягтай болгох; 2. нийтлэг чанарыг товойлгох, хэвшүүдлэх.

ТИПИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; транскр.; сов. и несос., что.* 1. нэг хэвийн болгох, нэг хэв шинжтэй болгох, нэг маягтай болгох, хэв хэвээр нь ялгах; хэв шинжээр нь ангилах, ялгаасгад; 2. нийтлэг чанарыг товойлгох, хэвшүүдлэх.

ТИПИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* нийтлэг чанартай, типический образ нийтлэг чанартай дүр.

ТИПичНОСТЬ, *-я, ж.* нийтлэг чанар, хэвшил.

ТИПИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* нийтлэг чанартай, хэвшмэл чанартай, хэв шинжит, хэвийн; ерийн, жирийн;

типичный случай ерийн тохиод; типичная ошибка по невнимательности анхааралгүйгээс бодсон ерийн алдаа.

ТИПОВОЙ, *-ая, -ое.* 1. үлгэрдсэн, жишээлэг, жирийн; *типовой догөөр* жишээлэг гэрээ; 2. нэг хэвийн, нэг загварын, нэг маягийн, гогтмой хэлбэртэй, жирийн; *типовое здание* нэг хэвийн барилга; *типовая мебель* нэг хэвийн гэрийн тавил.

ТИПОГРАФ, *-а, м.* 1. хэвлэгч, хэвлэх үйлдвэрийн ажилтан; 2. өрөгч машин.

ТИПОГРАФИЯ, *-я, ж.* хэвлэх үйлдвэр.

ТИПОГРАФСКИЙ, *-ая, -ое.* хэвлэх үйлдвэрийн, хэвлэлийн; *типографский станок* хэвлэлийн суурь машин; *типографский служащий* хэвлэх үйлдвэрийн ажилтан.

ТИПОЛИТОГРАФИЯ, *-я, ж.* чулуу барын тасаг, гай хэвлэх үйлдвэр.

ТИПОЛОГИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* типологийн, хэв шинжийн.

ТИПОЛОГИЯ, *-я, ж. (слец).* типолог, хэв шинжийн ангилал.

ТИПУ'Н, *-а, м.* *типун тебе на язык* хэл чинь хат, хэл чинь хөлд.

ТИР, *-а, м.* бай буудах газар.

ТИРА'ДА, *-ы, ж. (книжн. и проза).* айлтгах үг, хөвөлдсөн үг.

ТИРА'Ж, *-а, м.* 1. сугалаа; *тираж выигрешей* хонжворын сугалаа; *очередной тираж государственного займа* улсын эзэлдэгийн ээлжит сугалаа; 2. хувь, ширлэг; *массовый тираж учебников* олон хувь сурах бичиг; ☆ *выйти в тираж* хэрэгжээвээ гарах, гаргуундаа гарах, хуучрах.

ТИРА'Н, *-а, м.* 1. тиран (*эртний Грект насгайн эрхийг хүчээр булаан авсан хүн*); 2. эзэр хэг засаг (*ноён*), хэргийн эзэн, харгис ноён; 3. дарлэгч, зовоогч, тамлагч.

ТИРАНИТЬ, *-ню, -нишь; несос., кого (что).* харгислах, хэрцгийлэх, дарлах, зовоох, тамлах.

ТИРАНИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое (книжн.).* хэргийн, харгис, эзэрхэг, догшин; *тиранический фашистский режим* харгис фашист дэглэм.

ТИРАНИ'Я, *-я, ж.* 1. харгис засаг, эзэрхэг засаг; 2. харгиооал, хэрцгий, дарлал; *фашистская тирания* 1) фашистын хэргийн дарлал; 2) фашистын харгис засаг.

ТИРА'НСТВО, *-а, ср. (разг.).* харгислал, хэрцгийлэх.

ТИРА'НСТВОВАТЬ, *-таю, -таешь; несос. (разг.).* дарлах, зовоох, тамлах.

ТИРЕ, *нескл., ср.* зурлага; *тире с запятой* таслагатай зурлага.

ТИС, *-а, м.* улаан мод (*булаан орны талмүүст мод*).

ТИ'СКАНИЕ, *-я, ср.* дардас хэвдэх.

ТИ'СКАТЬ I, *-аю, -аешь; несос., кого-что (разг.).* хавчих, шахах, дарах, гэврэх.

ТИ'СКАТЬ II, *-аю, -аешь; несос., что (слец).* дарах, дардас хэвдэх.

ТИСКИ', *-ое.* 1. зуудаг; 2. хавчлага, дархал; *быть в тисках* дардалд байх; *народы колоний* стремится вырваться из тисков империализма колонийн ард түмэн империализмын дарлалаас муатраа гарахыг эрмэлзэж байна.

ТИСНЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. угалз даран гаргах, угалз гаргах, хээ даран гаргах, хээ дарах; *производить тиснение по коже* арьсан дээр хээ дарах; 2. (*даран гаргасан*) хээ, угалз; *красивое тиснение* сайхан дарсан угалз.

ТИСНЕНЬИЙ, *-ая, -ое.* хээ цохисон, угалз цохисон, хээ дарсан, угалз дарсан; *тисненый переплёт* хээ цохисон номын хавтас.

ТИ СНУТЬ, -му, -нешь; *однокр.* дарах, дардас гаргах.

ТИ СОВЫЙ, -ая, -ов, улаан модон.

ТИТА'Н I, -а, м. I. аварга; 2. гарамгай зүтгэлтэн, аварга зүтгэлтэн; титаны русской науки оросын шинжлэх ухааны аварга зүтгэлтэн нар.

ТИТА'Н II, -а, м. титан (*химийн махбод*).

ТИТА'Н III, -а, м. (ус) буцалгуур.

ТИТАНИЧЕСКИЙ, -ая, -ов (*высок.*). аварга, титаническая сила аварга хүч; титаниче кий размах социалистического строительства нийгэм журамт бүтээн байгуулалтын аварга далайд.

ТИТА'НСОВЫЙ, -ая, -ов. титан, титанаар хийсэн; титановые белила титан цагаан будаг.

ТИТР, -а, м. танц, тайлбар бичиг.

ТИТУЛ, -а, м. I. цол, хэргэм; 2. гарчиг; 3. дотуур нүүр (*хуудас*).

ТИТУЛО'ВАННЫЙ, -ая, -ов. цолтой, хэргэмтэй.

ТИТУЛОВАТЬ, -аюу, -аюшь; *сов. и несом.*, *кого (что)*. цол өргөмжлөх, хэргэм шагнах, цолоор нь дуудах.

ТИТУЛЬНЫЙ, -ая, -ов; титульный лист дотуур нүүр хуудас; эхний хуудас; титульный список гарчиг жагсаалт.

ТИФ, -а, в тифе и в тифу, м. хижиг; сыпной тиф өсөргөнэт хижиг; брюшной тиф гэдэсний хижиг; возвратный тиф дахдаг хижиг.

ТИФОЗНЫЙ, -ая, -ов. 1. хижгийн; тифозная эпидемия хижгийн тахал; 2. хижиг өвчтэй; тифозный больной хижиг өвчтөн.

ТИХИЙ, -ая, -ов; *тих.* тиха, тихо; *тише.* 1. нам, аяархан; говорить тихим голосом нам дуугаар ярих; 2. номхон, номой, томоотой, түвшин, дөлгөөн; тихий ребенок номхон хүүхэд, номой хүүхэд; тихий нрав түвшин зан; 3. нам гүм, чимээгүй, анир чимээгүй, дуугүй; тихая ночь нам гүм шөнө; 4. удаан, алгуур, аажим, аяар; поезда шел тихим ходом галт тэрэг удаан явав.

ТИХО, *нареч.* 1. нам дуугаар, аяар; тихо говорить нам дуугаар ярих; 2. номхон, томоотой, түвшин, дөлгөөн; сиди тихо, түвшин суу; дети вели себя тихо хүүхдүүд томоотой байв; 3. нам гүм, чимээгүй, анир чимээгүй, дуугүй; мы тихо вошли в дом бид байшинд чимээгүй оров; 4. удаан, алгуур, аажим, аяар; пароход пошел тихо галт онгон алгуур явав; 5. нам гүм байх, анир чимээгүй болох, чимээгүй байх; в комнате стало тихо тасагаанд чимээгүй болов; сегодня тихо өнөөдөр нам гүм байна.

ТИХОМО'ЛКОМ, *нареч.* (*разг.*) сэм, сэмхэн, сэмээр, сэмээрхэн, дугуйхан; это было сделано тихо модоком үүнийг сэмхэн кийчихжээ.

ТИХО'НЬКО, *нареч.* (*разг.*) аяархан, дугуйхан, сэмээрхэн; он тихонько подошел ко мне тэр (*хүн*) миний дэргэд сэмээрхэн хүрч ирв.

ТИХО'НЯ, -и, *род. мн.* -ней, м. и ж. (*разг. көсбөр.*) номхон хүн, номой хүн.

ТИХОХО'ДНЫЙ, -ая, -ов; *ден.* удаан явагч, алгуур явагч; тихоходный пароход удаан явагч галт онгоц.

ТИШЕ, I. *сравн. ст. к прил. тихий и к нареч. тихо.* 1. маш нам, бүр аяар, маш номхон, бүр удаан; он поехал тише тэр (*хүн*) бүр аяар явав; 2. *в знач. пожел. накл.* дугай (*бай*), чимээгүй (*бай*); тише, не мешайте слушать чимээгүй бай, сонсоход бүү саад хий; * он тише воды, ниже травы хорхойд коргүй, хүнд гэмгүй.

ТИШИНА, -ы, ж. нам гүм, чимээгүй, анир чимээгүй; соблюдать тишину чимээгүй байх; водворить тишину чимээгүй болгох; нарушить тишину (*чи-*

мээгүй байхад) дугарах мөртөө тишина чин чимээгүй; а тишина нам гүм байхад.

ТИШКО'М, *нареч.* (*разг.*) чимээгүй, дугуй, сэм, тишь, -и, в тиши, ж. нам гүм, чимээгүй, анир чимээгүй.

ТКА'НЬИЙ, -ая, -ов. нэхмэл, нэхсэн; тканый узор нэхмэл угалз.

ТКАНЬ, -и, ж. I. нэхмэл, бөс, даавуу; хлопчатобумажная ткань бөс даавуу; шелковая ткань торгон нэхмэл; чисто шерстяная ткань цээр мөөсөн нэхмэл; полушерстяная ткань хагас мөөсөн нэхмэл; 2. нэхдэс, эд эс; мышечная ткань будчингийн эд эс; 3. үндэс, агуулга; ткань рассказа өгүүлдгийн агуулга.

ТКАНЬЕ, -я, *ср.* I. нэхэх; 2. нэхмэл эдлэл. **ТКАТЬ**, *ткху.* *ткншь; ткал.* *ткало (и ткало), ткаю; несом.* *что.* I. нэхэх; ткать шелк торго нэхэх; 2. сүлжих; пауки ткют паутину элдз шүлсэн сүлжиж байна.

ТКАЦКИЙ, -ая, -ов. нэхэх; ткацкий станок нэхэх суурь машин.

ТКАЧ, -а, м. нэхмэлчин эрэгтэй.

ТКАЧЕСТВО, -а, *ср.* нэхэх арга оньс.

ТКАЧИ'ХА, -и, ж. нэхмэлчин эмэгтэй

ТКНУТЬ, *ткху.* *ткншь; сов.* I. чиних, хатгах, тошчих; ткнуть палькой в землю модоор газар чиних; 2. шаах, хатгах; ткнуть пальцем в землю гадас газар шаах; 3. гудрах, шургуулах, чинэх, нудрах; теленок ткнул носом в вымя матери тугал эхийн хээ дэлэнг нударна; 4. заах; ткнуть пальцем на кого-либо (*хүн рүү*) хуруугаараа заах; * ткнуть в нос сануудан улиг болох, эмлэн удиг болох; ткнуть свой нос хушуу нэмэх, хүний хэрэгт оролцох.

ТКНУТЬСЯ, *ткхусь, ткншься; сов.* мөргөх, чинхлэх.

ТЛЕ'НИЕ, -я, *ср.* I. өмхрөх, ялзрах, гүлсгөж, хүүрших, өгөрших; 2. уугих, сүүмэлгэх.

ТЛЕ'ННОСТЬ, -и, ж. мөнх бус (*чанар*).

ТЛЕ'ННЫЙ, -ая, -ов; *анал.* *-енна (устар.)* мөнх бус.

ТЛЕТВО'РНОСТЬ, -и, ж. өмхрүүлэх (*чанар*), ялзруулах (*чанар*), хүүршүүдэх (*чанар*), өгөршүүдэх (*чанар*), хорлох (*чанар*).

ТЛЕТВО'РНЫЙ, -ая, -ов; *-рак.* *-рна (кчжж.)* I. өмхрүүлэх, ялзруулах, хүүршүүдэх, өгөршүүдэх, мөхөлд учруулах; 2. хорт, хөнөөлт, ялзраад хүргэх; тлетворная пропаганда войнмы дайн номлосон хорт ухууага.

ТЛЕТЬ, I и 2 *л.* не употр., *-сет; несом.* I. өмхрөх, ялзрах, хүүрших, өгөрших; 2. уугих, сүүмэлгэх, погших; нед леплом тлети уган үнэни дор нэг уугиж байна; сырые дрова тлеют койтой түлээ уугиж байна; 3. тасраагүй байх; в сердце тлела на дежда дотор нь гөрьдлого тасраагүй байв.

ТЛЯ, *тлн.* *мн.* *тлн.* *тлей,* ж. ургамлын ширх.

ТМН, *та (-у), м.* эврээ, гоньд.

ТМН'ННЫЙ, -ая, -ов. зираагийн, зираатай.

ТО I, *союз.* I. *гол өгүүлбэрийн эхэнд байж халдсан өгүүлбэр, гол өгүүлбэр хоёрын холбоог илтгэх бөлөөд шууд орчуулагддаггүй;* если собрание окончится поздно, то я не смогу прийти хэрэв кураа орой тараад би ирж чадахгүй; если так, то я не согласен хэрэв тийм бол би зөвшөөрөхгүй; 2. заримдаа, байсхийгээд, нэг; огонь то разгорается, то затухает гал нэг өсч, нэг унтарна; 3. байсхийгээд, нэг, заримдаа; то один, то другой байсхийгээд нэг нь, байсхийгээд нөгөө нь; то здесь, то там нэг энд, нэг тэнд; * и то (*мэр*) мөртөө; осталось одно яблоко, и то яблоко гандхан мө-

төө ялзарсан алим үлдэв; ганцхан алим үлдсэн, тэр нь ялзарсан байв; не то, а не то үгүй бол, эсвэл; то и дело, то и знай байн байн, дахин дахин, үргэлж.

ТО II, *того, тому, ср.* 1. тэр; в то время тэр цаг; 2. нөгөө, цаад; по тому побережью нөгөө эрэгт; 3. өнөөх, чухам тэр, мөн тэр; то самое собрание өнөөх хурал; 4. ондоо, өнөөх... биш; въял не то седло ондоо эмээл авав; 5. тэр нь, аль; ни то, ни другое тэр нь ч биш, нөгөөдөх нь ч биш; аль аль нь биш; 6. тэр; то был мой товарищ тэр бол миний нөхөр юм.

-ТО I, *частица*, I. ч, л; *зарилдаа* -аа (-ээ, -оо, -өө), гь, -хан (-хэн, -хон, -хөн); *обещать-то* обещали, а не выполнили амлах нь ч амласан, амласнаа биелүүлдсэнгүй; амлахаа амласан, биелүүлдсэнгүй; *книгу-то прочёл* номыг ч уншсан, помоо уншсан; *где-то он сейчас?* тэр (хүн) одоо хаа л (хаахан) байгаа бол?; 2. л; *тебя-то мне и нужно* чи л над кэрэгтэй.

-ТО II, *частица*. нэг, нэгэн; *кто-то* нэг хүн, хэн нэгэн хүн; *где-то* хаа нэгэн газарт; *что-то* нэг юм; *куда-то* хаа нэгэн газар; *откуда-то* хаа нэгэн газраас.

ТОБО'Й, ТОБО'Ю, *твор. пад. личн. мест. тв.* 1. чамаар; 2. чамтай.

ТОВА'Р, -а, м. бараа, таваар, бараа таваар, эд, эд таваар; *товары* широкого потребления өргөн хэрэгцээний бараа; *ходкий товар* гүйлгээтэй бараа; *товары* производственного назначения үйлдвэрлэлийн хэрэгцээний эд таваар; *неходовый товар* гүйлгээгүй бараа; ☆ *товар* лицом показатъ юмны сайн талыг харуулах.

ТОВА'РИЩ, -а, м. 1. нөхөр, анд, найз; *товарищ* детства багын найз; *боевой товарищ* дайчин нөхөр; *школьный товарищ* сургуулийн найз, сургуульд хамт байсан нөхөр; *товарищ по работе* хамт ажиллагч нөхөр; 2. нөхөр; *выделить в комиссию трёх товарищей* комиссид гурван нөхдийг ялган гаргах; 3. нөхөр; *вперёд, товарищи!* нөхөд өө, урагшаа!; 4. орлогч, туслагч; *товарищ* министра орлогч сайд, туслах сайд.

ТОВА'РИЩЕСКИЙ, -ая, -ое. нөхрийн, нөхөр ёсны, нөхөрсөг; *товарищеские* отношения нөхөр ёсны харилцаа; *товарищеский суд* нөхрийн шүүх; *товарищеский матч* нөхөрсөг тэмцээн.

ТОВА'РИЩЕСТВО, -а, ср. 1. нөхөрлөл, нөхрийн сэтгэл, нөхрийн ёс, нөхөрсөг харилцаа; *чувство товарищества* нөхрийн сэтгэлтэй байх; 2. нөхөрлөл; *товарищество по совместной обработке земли* газар хамтран эдлэх нөхөрлөл.

ТОВА'РКА, -и, ж. нөхөр эмэгтэй.

ТОВА'РНОСТЬ, -и, ж. (*спец.*) зах зээлийн хэрэгцээний бараа үйлдвэрлэх чадвар; *высокая товарность* колхозного хозяйства хамтралын аж ахуйн бараа таваар үйлдвэрлэх их чадвар.

ТОВА'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. барааны, таваарын, бараа таваарын; *товарный* склад барааны агуулах, бараа агуулах; *товарный вагон* барааны вагон; 2. таваарын; *товарное* хозяйство таваарын аж ахуй; *товарное* производство таваарын үйлдвэрлэл; 3. худалдааны, наймааны, худалдах, наймаалах; *товарный хлеб* худалдааны тариа, наймааны тариа.

ТОВАРОВЕ'Д, -а, м, барааны мэргэжилтэн.

ТОВАРОВЕ'ДЕНИЕ, -я, ср. барааны судлал, барааны зүй.

ТОВАРОБМЕ'Н, -а, м. барааны арилжаа, таваар арилжих.

ТОВАРОБОРО'Т, -а, м. барааны гүйлгээ, бараа гүйлгээ; *развёрнутый товароборот* между городом и деревней хот хөдөө хоёрын хоорондын өргөн ба-

раа гүйлгээ; *расширение товароборота* бараа гүйлгээ өргөтгөх.

ТОВАРОБРАЩЕ'НИЕ, -я, ср. барааны гүйлгээ, бараа гүйлгээ.

ТОВАРООТПРАВИ'ТЕЛЬ, -я, м. бараа илгээгч.

ТОВАРОСПАССАЖИ'РСКИЙ, -ая, -ое. зорчигчид ба бараа тээвэрлэх; *товаропассажирский поезд* зорчигчид ба бараа тээвэрлэх галт тэрэг.

ТОВАРОПОЛУЧА'ТЕЛЬ, -я, м. бараа хүлээн авагч.

ТОВАРОПРОИЗВОДИ'ТЕЛЬ, -я, м. бараа үйлдвэрлэгч, таваар үйлдвэрлэгч.

ТОВАРОПРОВОДЯ'ЩИЙ, -ая, -ее. (*спец.*) бараа дамжуулагч; *товаропроводящая сеть* бараа дамжуулагч байгууллагууд.

ТО'ГА, -и, ж. орхимж; ☆ *рядиться в тогу учёного* эрдэмтний жанч нөмрөх, цаасан малгай өмсөх.

ТОГДА', *нареч* 1. тэгэхэд, тэр үед, тэр цагт; *тогда он был мелод тэгэхэд тэр (хүн) залуу байв*; я жила тогда в Москве тэр үед би Москвад сууж байв; 2. тэгвэл, чингэвэл, тийм бол; *ты устал?* *тогда* отдохни! чи ядрал уу?, тийм бол амар!; 3. тэгэхэд нь; *урьд нь болсон (буюу болох) явдлыг нь урьдчиллах нөхцөлөөр* (-магц, -мэгц; -могц, -мөгц, -мц) *илтгэвэл шууд орчуулахгүй*; он ушъял, *тогда* я сел читать тэр (хүн) явав, тэгэхэд нь би ном уншихаар суув; түүнийг явмагц би ном уншихаар суув; 4. тэр цагт; *шууд орчуулагдахгүй*; *когда* он отказался, *тогда* я решил ехать один түүнийг явахыг болив гэхэд нь би ганцаараа явахаар шийдэв; ☆ *тогда* как харин тэгэхэд, тэгээд.

ТОГДА'ШНИЙ, -ая, -ее. (*разг.*) тэр цагийн, тэр үеийн.

ТОГО' (*прост.*) 1. түүний; 2. түүнийг.

ТО'ЕСТЬ, I. союз *пояснительный*. өөрөөр хэлбэл, тухайлбал, нарийвчлан хэлбэл; *я был там в пятницу, то есть* пятнадцатого марта би тэнд баасан гаригт, өөрөөр хэлбэл гуравдугаар сарын арван таванд очсон; 2. *частица*. я упал, то есть не упал, я поскользнулся би ойчив, нарийвчлан хэлбэл ойчсон ч үгүй халтирав; би ойчив, ойчив гэж дээ алтирсан юм.

ТОЖДЕ'СТВЕННОСТЬ, -и, ж. адил (*байх*), ижил (*байх*), тэнцүү (*байх*), чацуу (*байх*), их төсөөтэй (*байх*); *тождественность* двух документов хоёр баримтын адил байгаа нь; *тождественность* взглядов үзэл санаа адил (*байх*).

ТОЖДЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое. адил, ижил, тэнцүү, чацуу, их төсөөтэй; *тождественные* явления адил үзэгдлүүд.

ТО'ЖДЕСТВО, -а, ср. 1. адил, ижил, тэнцүү, чацуу; 2. адилтгал.

ТО'ЖЕ, I. *нареч*. мөн, бас, тэрчлэн, түүнчлэн, мөн түүнчлэн; он тоже уехал тэр (хүн) мөн явав; 2. *частица*. ч бас, бас нэг, мөн нэг; а ты тоже хороши чи ч бас сайн хүн дээ!; *вот тоже учитель* нашёлся! энэ бас нэг багш гараад ирлээ!

ТОЖЕ'СТВЕННОСТЬ, -и, ж. адил (*байх*), ижил (*байх*), тэнцүү (*байх*), чацуу (*байх*), их төсөөтэй (*байх*); *тождественность* двух документов хоёр баримт бичиг ижил (*байх*); *тождественность* взглядов үзэл санаа адил (*байх*).

ТОЖЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. адил, ижил, тэнцүү, чацуу, их төсөөтэй; *тождественные* явления адил үзэгдлүүд.

ТО'ЖЕСТВО, -а, ср. 1. адил, ижил, тэнцүү, чацуу; 2. адилтгал.

ТОК I, -а, (у), мн. *токи, токов, м.* 1. урсгал; *ток* воздуха агаарын урсгал; 2. гүйдэл, цехилгаан

гүйдэл, цахилгаан; электрический ток цахилгаан гүйдэл; ток высокого напряжения их хүчдэлийн цахилгаан гүйдэл; включить ток цахилгаан залгах; выключить ток цахилгаан таслах.

ТОК II, -а, о тóке, на току́, мн. тóки и тока́ токов, м. үтрэм.

ТОК III, -а, о тóке, на току́, мн. тока́, токов, м. шувууны дуудлагын газар.

ТОКАРНАЯ, -ой, ж. токарчийн газар.

ТОКАРНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). токарчлах; токарийн ажил хийх.

ТОКАРНЫЙ, -ая, -ое. токарийн, токарчийн; токарный станок токарийн суурь машин.

ТОКАРНЯ, -и, род. мн. -рен, дат. -рням, ж. токарчийн газар.

ТОКАРЬ, -я, мн. -я, -ей и -и, -ей, м. токарьч; токарь по дереву модны токарьч; токарь по металлу төмөрлөгийн токарьч.

ТОКОВАНИЕ, -я, ср. шувууны дуудлага.

ТОКОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -кует; несов. донгодон дуудах.

ТОКСИКОЛОГИЯ, -и, ж. хорын зүй, хорын судлал.

ТОКСИЧН -а, м. (спец.). хорт бодис, токсин.

ТОКСИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хорт, хортой.

ТОКСИЧНОСТЬ, -и, ж. хор, хордуулах чанар; токсичность боевых отравляющих веществ дайнд хэрэглэх хорт бодисын хордуулах чанар.

ТОКСИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. хортой, хордуулах; токсичные химические вещества хортой химийн бодис.

ТОЛЕВЫЙ, -ая, -ое. давирхайтай цаасан, кар цаасан; толевая крыша давирхайтай цаасан дээвэр, кар цаасай дээвэр.

ТОЛИКА, -и, ж. малая толика, некоторая толика бага зэрэг, өчүүхэн төдий.

ТОЛК, -а (у), м. I. цуу үг, цуурхал, яриа цууркал, сураг, үг яриа, хов, хов жив; не придавать значения толкам хов живийг анхаарахгүй байх; 2. учир, утга, утга учир, ухаан; не добиться толку учир утгыг олж ядах, үр дүн эс олох; рассуждать с толком учиртай бодох; ☆ понимать (знать, видеть) толк учрыг ойлгох, учрыг мэдэх; сбиться с толку учир утгаа мэдэхийг болих; 3. тус, ашиг, хэрэг; из него будет толк тэр тустай хүн болно, тэр ухаантай хүн болно; какой в нём толк? түүний ашиг юу байна?, түүний хэрэг юу байна?; взять в толк ойлгох; без толку дэмий, хоосон.

ТОЛКАНИЕ, -я, ср. I. түлэх, түлхэлт; 2. шидэх, шидэлт, өргөх, өргөлт; толкание ядра бөөрөнцөг шидэх.

ТОЛКАТЬ, -аю, -аешь; несов. I. түлэх, нударх; 2. урагш явуулах, урагштай болгох; 3. оруулах, түлхэн оруулах; 4. шидэх, өргөх; толкать ядро бөөрөнцөг шидэх; толкать штангу гуйван өргөх.

ТОЛКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. I. түлэх; толкаться в дверь хаалга түлэх; 2. түлхэлдэх, түлхэлцэх, шахалдах, шахалдаж; не толкайтесь! бүү шахвалд! 3. дэмий тэнэх, сэлгүүцэх; толкаться по улицам гудамжаар дэмий тэнэх; 4. хандах, гүйх; толкаться во все двери хаалга болгоныг татаж гүйх.

ТОЛКАЧ, -а, м. түрэх бух тэрэг.

ТОЛКНУТЬ, -ну, -нешь; сов. I. түлхээд авах, нударх; толкнуть кого-либо локтем хүнийг дохойгоороо түлхээд авах, ёврох; 2. урагш явуулах, урагштай болгох; толкнуть дело хэрэг урагш явуулах; 3. оруулах, түлхэн оруулах; толкнуть на преступление гэмт хэрэгт оруулах; 4. шидэх, өргөх.

ТОЛКОВАНИЕ, -я, ср. I. тайлбарлах; толкование закона хууль тайлбарлах; 2. тайлбар; дать правильное толкование чему-либо ямар нэг юманд зөв тайлбар өгөх, ямар нэг юмыг зөв тайлбарлах.

ТОЛКОВАТЕЛЬ, -я, м. тайлбарлагч.

ТОЛКОВАТЬ, -кую, -куешь; несов. I. тайлбарлах; толковать закон хууль тайлбарлах; 2. тайлбарлан хэлэх, тайлбарлан ойлгуулах; я ему об этом и толкую би үүнд энэ тухай л тайлбарлан хэлж байна; 3. ярилцах, хэлэлцэх; толковать о делах ажил хэргийн тухай ярилцах.

ТОЛКОВЫЙ, -ая, -ое; -ов, I. ухамсартай, сэхээтэй, ухаантай; толковый человек ухаантай хүн; 2. тодорхой, ойлгомжтой, олигтой; толковое объяснение тодорхой тайлбар; 3. тайлбар, тайлбартай; толковый словарь тайлбар толь.

ТОЛКОМ, нареч. (разг.). тодорхой, ойлгомжтой, олигтой; скажи толком, что тебе надо юу хэрэгтэйгээ ойлгомжтой хэл.

ТОЛКОТНЯ, -и, ж. (разг.). шахцалдаан, шахалдаан, түлхэлдээн, чихцэлдээн.

ТОЛКУЧИЙ, -ая, -ее; толкучий рынок хуучин юм худалдах газар, шуугиурь.

ТОЛКУЧКА, -и, ж. (прост.). хуучин юм худалдах зах, шуугиурь; в толкучке олны үймээнд.

ТОЛМАЧ, -а, м. (устар.). хэлмэрч.

ТОЛКНО, -а, ср. нүдсэн гурил, болсон гурил, ТОЛОЧЬ, -лкую, -лчишь, -лкуют; -лók, -лкла; несов., что. нүдэх, нунтаглах, талхлах; толочь сахар чихэр нүдэх, ёотон нүдэх; ☆ толочь воду в ступе элсээр дээс томох.

ТОЛОЧЬСЯ, -аюсь, -лчишься, -лкуюся; -локся, -лклась; несов. (прост.). дэмий тэнэх, дэмий эргэлдэх; толочься на месте нэг газар дэмий эргэлдэх.

ТОЛПА, -ы, мн. тóлпы, толп, тóлпам, ж. олон хүн, бөөн хүн, бөөгнөрсөн хүмүүс, овоорсон хүмүүс; толпа народа овоорсон хүмүүс; толпа ребятшек бөөн хүүхдүүд.

ТОЛПИТЬСЯ, 1 и 2 л. ед. не употр., -ится; несов. овоорох, бөөгнөрөх, овооролдох, цугларах; народ толпился на площади талбай дээр олон хүн цугларав; толпиться у входа в кино кино театрын үүдэнд овоорох.

ТОЛПОЙ, ТОЛПОЮ, нареч. бөөгнөрөн, овоорон овооролдон, бөөнөөр, олноор; стоять толпой бөөгнөрөн зогсох.

ТОЛСТЕТЬ, -ею, -еешь; несов. бүдүүрэх, таргалах, марналах.

ТОЛСТИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; несов; кого-что (разг.) бүдүүрүүлэх, бүдүүн болгох.

ТОЛСТОВКА, -и, ж. уужим цамц.

ТОЛСТОГУБЫЙ -ая, -ое. даравгар уруултай.

ТОЛСТОКОЖИЙ -ая, -ее, -ож, I. зузаан арьстай, зузаан хальстай; толстокожая дыня зузаан хальстай амттайхан гуа; 2. зузаан арьсан, ширэн; толстокожая сумка зузаан арьсан цүнх; толстокожий ремень зузаан сур бүс; 3. өр зузаан, хатуу элэгтэй, муухай вантай, ширүүн; толстокожий человек хатуу элэгтэй хүн.

ТОЛСТОПУЗЫЙ, -ая, -ое; (прост.). I. бүдүүн гэдэстэй, тэнтгэр гэдэстэй, тэсгэр; толстопузый кот тэнтгэр гэдэстэй муур; 2. бүдүүн гэдэст, тэнтгэр гэдэст.

ТОЛСТОСТЕННЫЙ, -ая, -ое. зузаан ханатай, зузаан туургатай, зузаан; толстостенный сосуд зузаан сав.

ТОЛСТОСУМ, -а, м. (устар.). мөнгөний (махан) тулам, нударгам.

ТОЛСТОШЕКИЙ, -ая, -ое. зузаан хацартай.
ТОЛСТУ'ХА, -и, ж, **ТОЛСТУШКА**, -и, ж. бүдүү эхнэр, тарган эмэгтэй.

ТОЛСТЫЙ, -ая, -ое; толст, толста, толсто, толсты (и толсты); толсте. 1. бүдүүн, тарган, тэнтгэр; толстый мужчина бүдүүн эрэгтэй хүн; 2. зузаан; толстая книга зузаан ном; толстое сукно зузаан цэмбэ; ☆ толстый журнал утга зохиол урлагийн, нийгэм улс төрийн сөр тутмын сэтгүүд; толстый карман их мөнгөтэй.

ТОЛСТЯ'К, -а, м. (разг.). бүдүүн хүн, тарган хүн.

ТОЛЧЕ'НИЕ, -я, ср. нүдэх, нунтаглах, талхлах.

ТОЛЧЕ'НЫЙ, -ая, -ое. нүдсэн, нунтагдсан, талхалсан, нунтаг, талхан; толчий сахар нүдсэн чихэр, нүдсэн ботон.

ТОЛЧЕЯ, -и, ж. (разг.). шахалдаан, шахалдаан, түлхээдээн, чихээдээн.

ТОЛЧО'К, -чка, м. 1. түлхэх, түлхээт, барох, ёвроот; толчок в спину нуруу руу ёврох; 2. донслох, донслолт; подземные толчки ив землетрясении газар хөдлөх үеийн газар дорхи дөвөлдөлт; 3. түлхэнц; толчок к работе ажилд түлхэнц болөх.

ТО'ЛЦА, -и, ж. зузаан; толца земной коры дэлхийн царцсын зузаан; толца атмосферы агаарн зузаан.

ТОЛЩИНА', -ы, ж. 1. бүдүүн, бүдүүн нарийн; 2. зузаан, зузаан нимгэн; сукно значительной толщины нилээд зузаан цэмбэ.

ТОЛЬ, -я, м. дэвирхайтай цаас, хар цаас.

ТО'ЛЪКО, 1. *частица ограничительная*. гагцхүү, зөвхөн, дөнгөж, -хан (-хэн, -хон, -хөн); **только он может решить этот вопрос** энэ асуудлыг гагцхүү тэр (хүн) шийдвэрлэж чадна; **это стоит только три туника** энэ гуравхан төгрөгийн үнэтэй; 2. *частица ограничительная*. зөвхөн, дөнгөж; **это только начало** энэ бол зөвхөн эхэн нь юм; **работа только ещё начинается** ажил дөнгөж л эхэлж байна; **все готовы, а он только одевается** бүгд бэлхэн байхад, тэр (хүн) дөнгөж хувцаслаж байна; 3. союз. -мц, -магц (-мээн, -могц, -могц), -хлаар, (-хлээр, -хлөөр, -хлөөр), -тай, (-тэй, -тэй) зэрэг, -сан, (-сан, -сон, -сөн) даруй; **заримдаа дөнгөж гэдэг үг нэмж болно**; **как только приедешь, напиши нам** дөнгөж хүрмэгц бидэнд бич; 4. союз *противит*. гагцхүү, харин, гэвч; **я согласен ехать, только не могу сейчас** би явъя, харин одоо явж чадахгүй; 5. *частица л, сан (сэн, сон, сөн)*, л . . . аасай (-ээсэй, -оосой, -өөсэй); **только бы уехать** явах л сан; **только бы добраться до дому** гэртээ хүрэх л сэн; **только бы попасть на эту лекцию** энэ лекцид л очоосой, энэ лекцид очих л сөн; 6. *частица ч, л заримдаа орчуулахгүй, өмнөх үгийг нь дастана*; **зачем только я это сделал** юунд ч би ийм юм хийчихэв; **где только он не бывал** тэр хэд хаагүй явсан; ☆ **не только, но и . . . зөвхөн . . . биш, мөн . . . үл барам, байтугай**; **не только я, но и другие** голорят то же самое зөвхөн би биш, мөн бусад хүмүүс ийм л юм хэлцэж байна; **только-только 1)** арай л, арай гэж, арай чамар, арайхан, дөнгөж дангаж; 2) саяхан, эгээ саяхан; **только и всегда** ердөө л энэ, дөнгөж л энэ, энэхэн; **только что** эгээ саяхан, дөнгөж саяхан, бүр саяхан; **он только что приехал** тэр (хүн) эгээ саяхан ирсэн.

ТОМ, -а, мн. -а, -ов, м. боть; вышел вешьмой том сочинений писателя зохиолчийн зохиолын наймдугаар боть хэвлэгдэн гарав.

ТОМА'Т, -а, м. 1. улаан дооь; 2. нухсан улаан дооь.

ТОМА'ТНЫЙ, -ая, -ое. улаан дооь, улаан доолийн; томатный сок улаан доолийн шүүс.

ТОМИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена. ядргаатай, чилээтэй, шаналгаатай, чилээтэй, шаналгаатай, зовлонтой; томительное ожидание чилээтэй хүлээлэг; **томительный зной** зовлонтой халуун.

ТОМИ'ТЬ, -млю, -мишь; *несов.* 1. ядраах, зүдрээх, чилээх, шаналаах, зовоох; **его томит** жамла түүний ам панган шаналгана; **томить кого-нибудь** *использовать* **неиспользованной** **работой** хүнд хүчир (*хуч хуршгүй*) ажилд ядраах; 2. аажмаар болгох, жигнэн болгох; **томить мясо** мах аажмаар болгох; 3. уян зөөлөн болгох; уяруулах, уягаах, хатыг хариулах; **томить сталь** бөлд уяруудах, бөлд уян зөөлөн болгох, бөлд хатыг хариулах; 4. харлуулах; **томить дуб** царс мод харлуулах.

ТОМИ'ТЬСЯ, -млюсь, -мишсья; *несов.* 1. ядрах, зүдрэх, чилэх, шаналах, зовох; **томиться в ожидании чего-либо** чилтэл хүлээх; 2. аажмаар болгох, жигнэн болгох.

ТОМЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. ядраа, чилээ, шаналгаа, зовлон, ядрах, ядраах, зүдрэх, чилэх, чилээх, зүдрэх, шаналах, шаналаах, зовох, зовоох; 2. аажмаар болгох, жигнэн болгох; 3. харлуулах; 4. зовлон, шаналгаа; **идеальные томления** сэтгэл санааны зовлон; **испытывать томление** зовлон амсах.

ТОМЛЁ'НЫЙ, -ая, -ое. 1. уян зөөлөн болгосон, уяруулсан, хатыг нь хариулсан; **томлёная сталь** уян зөөлөн болгосон бөлд, хатыг нь хариулсан бөлд; 2. аажмаар болгосон, жигнэн болгосон; **томлёное мясо** аажмаар болгосон мах.

ТО'МНО, нареч. ядран зүдрэн, зовон, гуниг, гунигтай; **томно** **вадохнуть** гунигтай шүүс алдах.

ТО'МНОСТЬ, -и, ж. ядрал, зүдрэл, шаналал, зовол, гуниг, гуниг.

ТО'МНЫЙ, -ая, -ое; -мн, -мна, -мно. ядранг, зүдрэнг, зовонги, гунигтай; **томный** азгяд гунигтай харц.

ТОМПА'К, -а, м. цас.

ТОМПА'КОВЫЙ, -ая, -ое. цас; томпаковые изделия цас эдлэл.

ТОМ, -а, мн. -а и -ы, -ов, м. 1. хөг, аялгуу, дуу, дуудлага; **нижний том** бүдүүн дуу, өтгөн дуу; **высший том** нарийн дуу, шингэн дуу; 2. цохилт; **тон** **сердца** зүрхний цохилт; **глухие тоны** бөглүү цохилт; 3. сүүдрэг; **светлые тоны** гэгээн сүүдрэг; 4. (*яркий*) өнгө, төрх, байдал; **переменить тон** (*яркий*) өнгийг өөр болгох; 5. зан байдал; **хороший тон** сайн зан байдал; **попасть в тон** таалалд тохируулах; **тон** **мне** **ниже** намуухан ярих, тайвуухан ярих; **тоном** **выше** сэтгэл хөдлөн ярих.

ТОНА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. (спец.). дэвсгэр хөг.

ТО'НЕНЬКИЙ, -ая, -ое. 1. нарийхан; **тоненькая** **восточка** нарийхан найлзуур; 2. нарийхан, шингээн; **тоненький** **голосок** нарийхан хоолой, шингээн дуу; 3. нимгээн; **тоненькая** **кожица** нимгээн арьс.

ТОНИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.д. нес.* **каго-что**, чангаруулах, дээшлүүлэх.

ТОНИ'ЧЕСКИЙ I, -ая, -ое. (спец.). 1. эгшиглэл, аялгуут; **тонический** **стих** эгшиглэх шүлэг, аялгуут шүлэг.

ТОНИ'ЧЕСКИЙ II, -ая, -ое. (спец.). чангаруулах, дээшлүүрэх; **тонические** **средства** чангаруулах эм.

ТО'НКИЙ, -ая, -ое; -нок, -нка, -нко; *тоньше; тончайший*. 1. нарийн; **тонкие** **нити** нарийн утас; **тонкая** **шея** нарийн хүзүү; 2. нимгэн; **тонкий** **слой** **песка** нимгэн үе элс; **тонкая** **тетрадь** нимгэн дэлтэр;

3. нарийн шингэн; тонкий голос нарийн хоолой, шингэн дуу; 4. нарийн, нандин, цэвэр; тонкие блюда нарийн хосл; тонкие черты лица цэвэр царай, нимгэн цэвэр царай; 5. нарийн, цэвэр, уран; тонкая работа нарийн хийц, цэвэр хийц; 6. нарийн; тонкий вопрос нарийн асуулт, аяв нь олж тэнүүштэй асуулт; 7. сонор, сэргэг; тонкий слух сонор чих; 8. нарийн, хурц; тонкий критик нарийн шүүмжлэгч; тонкий ум нарийн ухаан, хурц ухаан; тонкое знание нарийн мэдлэг; 9. овтой, мэхтэй, ээлтэй; тонкая бестия овтой амьтан, овтой чөтгөр.

ТОНКОВОДОКНИСТЫЙ, -ая, -ое. нарийн ширхэгтэй; тонководокнистый человек нарийн ширхэгтэй хөвөн.

ТОНКОКОЖИЙ, -ая, -ее; -ож. нимгэн арьстай нимгэн хальстай; тонкокожий апельсин намгэн хальстай зурж.

ТОНКОНОГИЙ, -ая, -ою; -ог. нарийн хөлтэй.

ТОНКОРУННИЙ, -ая, -ое. нарийн ноостой; тонкорунные овцы нарийн ноостой хонь.

ТОНКОСТЕННИЙ, -ая, -ое. нимгэн ханатай, нимгэн туургатай, нимгэн; тонкостенный сосуд нимгэн сав.

ТОНКОСТЬ, -и, -ж. 1. нарийн, нарийн бүдүүн; тонкость волокна ширхгийн нарийн бүдүүн; 2. нимгэн, нимгэн зузаан; тонкость сукна цэмбэний зузаан нимгэн; 3. нарийн, нандин; 4. нарийн, эсдлэг; 5. нарийн, уран; 6. амт таних, нарийн амт; 7. хурц, нарийн; 8. нарийн, нарийн тодорхой, нарийн учир; он знает своё дело до тонкости тэр (хүн) ажил хэргээ нарийн мэднэ; вдаваться в тонкости нарийвчлах, нарийн үзэх, нарийн тоочих.

ТОНКОСУКОННИЙ, -ая, -ое. нарийн цэмбэн; тонкосуконная ткань нарийн цэмбэ.

ТОНКОШЕРСТНИЙ, -ая, -ое. **ТОНКОШЕРСТЫЙ**, -ая, -ое. нарийн ноосон; тонкошерстное сукно нарийн цэмбэ.

ТОННА, -и, -ж. тонн

ТОННАЖ, -а, м. 1. (онгацны) ус түрч; 2. даан.

ТОННЕЛЬ, -я, м. хонгиал, туннель.

ТОННЫЙ, -ая, -ое; тонна, тонно (Устар. и прок.) маягтай, цэмцгэр.

ТОНУС, -а, м. тамир; жизненный тонус амьдрах тамир.

ТОНУТЬ, тончу, тончешь; несов. 1. жижэх, чивэх; дерево в воде не тонет мод усанд үл живнэ; 2. жижэх үхэх, чивэх үхэх, усанд цацаж үхэх; 3. шигдэх, суух, шавардах; тонуть в сыпучем песке нурмаа элсэнд шигдэх; тонуть в сугробах снега хунгар цасанд суух; тонуть в делах ажил хэрэгт дарагдах; дома тонут в зелени байшингууд модны навч мөчирт даялдагдана.

ТОНФИЛЬМ, -а, м. дуутай кино.

ТОНЫШЕ, сравн. стени. от прил. тонкий, тонко. 1. -аас (-эс, -оос, -өөс) нарийн, бүр нарийн; 2. -аас (-эс, -оос, -өөс) нимгэн, бүр нимгэн.

ТОНЯ, -и, -ж. загас агнуур, загас барих байгуулагда, тор тавих, гувчуур тавих.

ТОПА'З, -а, м. молор (Эрдэнэ).

ТОПА'ЗОВЫЙ, -ая, -ое. молор, молрын.

ТОПА'НЬЕ, -я, с.р. дэвсэх, дэвслэх, гишгэх.

ТОПАТЬ, -аю, -аешь; несов. дэвсэх, дэвслэх, гишгэх; в гисе он топал ногами тэр (хүн) уурлан дэвслэв.

ТОПИТЬ I, топлю, топлюсь; несов., что. 1. гал түлэх, гал асаах, галлах; 2. дулаацуулах, халаах; топить квартиру байраа дулаацуулах.

ТОПИТЬ II, топлю, топлюсь; несов., кого-что. 1. живүүлэх, чивүүлэх; топить суда мөригчлэ.

гайсны өнгөц живүүлэх; 2. живүүлэн алах, чивүүлэн алах, усанд цацуулан алах; топить шонят гөдөг усанд цацуулан алах; 3. хорлох, хөнөөх, хор хөнөөл учруулах; топить живое дело чухал хэрэгт хөнөөл учруулах, чухал хэргийг хөнөөх.

ТОПИТЬ III, топлю, топлюсь; несов., что. хайлуулах; топить воск лав хайлуулах; топить жир өөх хайлуулах, өөх шахах; топить молоко сүү хөөрүүлэх.

ТОПИТЬСЯ I, I и 2 л. не употр., топится; несов. гал асаах, галтай байх; печь топится дийшинд гал асаж байна, пивший галтай байна.

ТОПИТЬСЯ II, I и 2 л. не употр., топится; несов. хайлах.

ТОПИТЬСЯ III, топлюсь, топлюсь; несов. 1. жижж үхэх, чивж үхэх, усанд цацаж үхэх; 2. жижгдэх, чивгдэх.

ТОПКА, -и, -ж. 1. түлэх, түлэлт, түллэг; 2. галын хотел, зуухны хөндий; паровозная топка бух тэрэгний галын хотол; подбросить в топку угля зуухны хөндий рүү нүүрс хийх.

ТОПКИЙ, -ая, -ое; -пок, -пка, -пко. шавартай, намагтай, бүрдтэй; топкий берег шавартай эрэг; топкое место намагтай газар.

ТОПЛЕ'НИЕ, -я, с.р. хайлуулах; топление воска лав хайлуулах.

ТОПЛЕНЬИЙ, -ая, -ое. 1. хайлуулсан; топленый жир өөхөн тос (хайлуулсан өөх); топленое масло хайлуулсан нөдгийн тос, шар тос; 2. хөөрүүлсэн; топленое молоко хөөрүүлсэн сүү.

ТОПЛИВНИЙ, -ая, -ое. түлшийн; топливная база түлшийн баз.

ТОПЛИВО, -а, с.р. түлш; твердое топливо хатуу түлш; жидкое топливо шингэн түлш.

ТОПНУТЬ, -ну, -нешь; сов. дэвсээд алах, дэвсээд орших.

ТОПО'ГРАФ, -а, м. байрзүйч.

ТОПОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. байрзүйн; топографическая карта байр зүйн газрын зураг.

ТОПОГРА'ФИЯ, -и, -ж. байрзүй (газрын гадаргма хэмжиг зурах ухаан).

ТОПОЛЕВЫЙ, -ая, -ое. улиангарын; тополеная роща улиангарын төгөл, улиангарын шугуй.

ТОПОЛЬ, -я, м. -я, -ей, м. улиангар; пирамидальный тополь шуатан удангар; бедаый (серебристый) тополь мөнгөн улиангар; серый тополь бор улиангар.

ТОПОНИ'МИКА, -и, -ж. **ТОПОНИ'МИЯ**, -и, -ж. газрын нэрийн зүй (1) аливаа орон нутгийн газрын нэрс; 2) хэлний шинжлэлийн газрын нэрс судлах салбар.

ТОПО'Р, -а, м. сүх, балт.

ТОПОРИ'ЩЕ I, -а, с.р. сүхний иш.

ТОПОРИ'ЩЕ II, -а, м. (разг.). том сүх.

ТОПОР'НЫЙ, -ая, -ое; -рем, -риа. болхи, бааз; топорная работа болхи хийж; болхи хийгтэй юм.

ТОПОР'ЩИТЬ, -шу, -щешь; несов., что (разг.). (ус) арзайгах, өрвийлгөх, сэрвийлгэх, шөрвийлгөх.

ТОПОР'ЩИТЬСЯ, -щусь, -щешься; -орщениый; несов. (разг.). 1. (ус) арзайх, өрвийх, сэрвийх, шөрвийх; конка топорщится муурын үс арзайж байна; 2. дэрдийх, дэрдээгээх; даягы топорщится хувцас дэрдийнэ.

ТОПОТ, -а, м. түвэргээн, туурайн дуу, хөлийн чимээ; конский топот морин туурайн дуу, морин түвэргээн; посаженный топот ног хөлийн чимээ сонсдов.

ТОПОТА'ТЬ, -очу, -очешь; несов. (прост.). түвэрх, түвэр түвэр алхлах, дэвсэх, дэвслэх, гишгэх.

ТОПА'НИЕ, -я, с.р. 1. гишгэх, гишгэлэх, дэвсэх, дэвслэх; 2. гишгэлэн балнартуулах, мөр гаргах; 3. доооо гишгэлэх; 4. сэлгүүцэх, эргэлдэх.

ТОПА'ТЬ, топчу, топчешь; топтанний; несов. 1. гишгэх, гишгэлэх, дэвсэх, дэвслэх; топтать тразу

ногоо гишгэлэх; 2. гишгэлэн балнартуулах, мөр гаргах; не топчите пол шалан дээр битгий мөр гарга; 3. (гутлын ул) элэх.

ТОПТА'ТЬСЯ, топчусь, топчешься; несов. 1. доор гишгэлэх; 2. салгууцах, эргэлдэх; ☆ топтаться на месте ураги ахихгүй байна, бахь байдгаараа байх.

ТОПЧА'Н, -а, м. жавдан, модон ор.

ТОПЫ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. (прост.). (ус) арзайх, өрвийх, сэрвийх, шөрвийх.

ТОПЬ, -и, ж. намаг, шавар, бүрд, балчиг.

ТОР'БА, -ы, ж. хүүдний, уут; ☆ носиться, как дурак с писевой торбой с кем-чем-либо хөдөөнөөс хөөрхөн чулуу олсон юм (хүүхэд) шиг байх.

ТОРГ, -а, о торге, на торгу, м. 1. худалдаа, наймаа; 2. зах, зээл, зах зээл; 3. үнэ хаялцуулах; продать с торгов үнэ хаялцуулаа худалдах.

ТОРГА'Ш, -а, м. 1. ашиг харагч, хонжоо харагч, ашиг хонжоо харагч, наймаачирхагч; 2. аар саар эмны наймаачин.

ТОРГА'ШЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. ашиг харагчийн, хонжоо харагчийн, ашиг хонжоо харагчийн, наймаачирхагчийн; 2. аар саар юмны наймаачны.

ТОРГА'ШЕСТВО, -а, ср. 1. ашиг харах, хонжоо харах, наймаачирхах; 2. аар саар юм наймаалах.

ТОРГОВА'ТЬ, -ую, -гуешь; несов. 1. худалдаа хийх, худалдаалах, наймаа хийх, наймаалах, худалдах; торговать хлебом талх худалдах; торговать в розницу жижиглэн худалдаалах; 2. худалдаа хийх, наймаа хийх; дежурные магазины торгуют до 12 часов ночи жижүүрийн дэлгүүр шөннийн 12 цаг хүртэл худалдаа хийнэ.

ТОРГОВА'ТЬСЯ, -гуюсь, -гуешься; несов. 1. наймаацалдах, үнэ хэлцэх, наймаачирхах; 2. арцалдах.

ТОРГОВЕЦ, -ца, м. худалдаачин, наймаачин; крупный торговец том худалдаачин; мелкий торговец жижиг наймаачин.

ТОРГОВКА, -и, ж. худалдаачин эмэгтэй, наймаачин эхнэр.

ТОРГОВ'ЛЯ, -и, ж. худалдаа, наймаа, худалдаа наймаа; Государственная торговля улсын худалдаа; кооперативная торговля хоршооллын худалдаа, хоршооны худалдаа; внутренняя торговля дотоод худалдаа; розничная торговля жижиглэн худалдаалах худалдаа, жижиглэн худалдаалах; оптовая торговля бөөнөөр худалдаалах, худалдаа; бөөнөөр худалдаалах; частная торговля хувийн худалдаа, амины худалдаа.

ТОРГОВО-ПРОМЫ'ШЛЕННЫЙ, -ая, -ое. худалдаа үйлдвэрийн; торгово-промышленный центр худалдаа үйлдвэрийн төв.

ТОРГОВ'ЬИ, -ая, -ое. худалдааны, наймааны; торговый договор худалдааны гэрээ; торговая политика худалдааны бодлого; торговая сеть худалдааны байгууллага; торговый флот худалдааны флот; торговый дом худалдааны гэр, пуус.

ТОРГОВЕ'Д, -а, м. (торговый представитель) худалдааны төлөөлөгч.

ТОРГОВЕ'ДСТВО, -а, ср. (торговое представительство) худалдааны төлөөлөгчийн газар.

ТОРГЕДО'Р, -а, м. тореадор, бухтай тулалдагч.

ТОРЕ'Ц, -ца, м. 1. тайрдас; поставить бревно торцом вверх гуалин тайрдсаар нь босгон тавих; 2. тайрдас; мостовая из торцов тайрдсан гудамж, тайрдас дэвссэн гудамж; 3. тайрдас дэвссэн гудамж, тайрдсан гудамж; ехать по торцу тайрдас дэвссэн гудамжаар явах.

ТОРЖЕ'СТВЕННОСТЬ, -и, ж. баяр, ёслол, баяр ёслол; торжественность обстановки при вручении правительственных наград засгийн газрын шагнал гардуулан ө гөлөд баяр ёслолын байдалтай байх.

ТОРЖЕ'СТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. баярын, ёслолын, баяр ёслолын; торжественное заседание баярын хурал; торжественная часть собрания хурлын ёслолын хэсэг; 2. цогтой, жавхлантай, сүртэй, цог жавхлантай, сүр жавхлантай; торжественный вид жавхлантай дүр; 3. няцашгүй, эвдэршгүй, ариун; торжественная клятва ариун тангараг, няцашгүй тангараг.

ТОРЖЕСТВО', -а; ср. 1. баяр, ёслол, баяр ёслол, наадам, баяр цэнгэл, баяр наадам, баяр найр, найр цэнгэл; 2. ялалт, төгс амжилт; торжество народно-демократического строя ардын ардчилсан байгууллын ялалт; торжество коммунизма коммунизмын ялалт; торжество справедливости үнэн мэдэргын төгс амжилт; 3. баяр, баясгалан, баяртай байх, баясгалантай байх; на лице его отразилось торжество царяид нь баяртай байгаа нь тодров; воскликнуть с торжеством баясгалантай хашгирах.

ТОРЖЕСТВОВА'ТЬ, -тую, -туешь; несов. 1. баяр хийх, ёслол хийх, баяр ёслол хийх, наадам хийх, баяр наадам хийх, баяр найр хийх, баяр цэнгэл хийх, торжествовать победу ялалтын баяр хийх, ялалтын баяр наадам хийх; 2. ялах, дийлэх, дарах, төгс амжилт олох; торжествовать над врагом дайсныг дагах.

ТОРЖЕСТВУ'ЮЩИЙ, -ая, -ее. 1. баяр хийгч, ёслол хийгч, баяр ёслол хийгч, наадам хийгч, баяр наадам хийгч, баяр найр хийгч, баяр цэнгэл хийгч; победитель, торжествующий победу ялалтын баяр хийгч дийлсэн баатар; 2. ялгуугч, ялагч, дийлэгч, дарагч; 3. баяртай, баясгалантай; торжествующий взгляд баяртай харц.

ТО'РИЙ, -я, м. тори (хилийн махбод).

ТОРМА'ШКИ: вверх тормашками 1. годройтон, онхолдон; полететь вверх тормашками годройтон ойчих; 2. эх захгүй, эх адаггүй.

ТОРМОЖЕ'НИЕ, -я, ср. тоормослох, тоормосголох, тоормослолт, тоормосголт; автоматическое торможение автомат тоормослолт, өөрөө тоормослох.

ТО'РМОЗ, -а, м. 1. тоормос, тоормосог; автоматический тормоз автомат тоормос; ручной тормоз гар тоормос; нежной тормоз хөл тоормос; 2. саад, тотгор, саад тотгор, тоормос, тоормосог, саад тоормосог; устранить все тормозы в работе ажлын бүх саад тотгорыг арилгах.

ТОРМОЗИ'ТЬ, -ожу, -озишь; несов. 1. тоормослох, тоормосголох; тормозить машину машин тоормослох; 2. саад хийх, тотгор хийх, саад тотгор хийх; саатуулах, тотгорлох, саад болох, тотгор болох, саад тотгор болох, тоормослох, тоормосголох, саад тоормос хийх, саад тоормосог болох; тормозить работу ажилд саад хийх.

ТОРМОЗИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ишься; несов. 1. тоормослогдох, тоормосгологдох; 2. саатах, саатагдах, саатуулагдах, тотгорлогдох, тоормослогдох, тоормосгологдох.

ТОРМОЗНО'Й, -ая, -ое. 1. тоормосын, тоормосгийн; тормозной башмак тоормосын ул; тормозная тяга тоормосын татуур; 2. тоормост, тоормосогт; тормозной вагон тоормост вагон.

ТОРМОШИ'ТЬ, -шу, -шишь; несов., кого-что (разг.). 1. татлах, чангаах, зулгаах, сэгсрэх; он тормошил меня за рукав тэр (хүн) миний хандуйгаас татлав; 2. ноцох, ноолох, хашраах, залхаах; тормошить пустяковыми вопросами ялимгүй юм асууж залхаах.

ТОР'НЫЙ, -ая, -ое. дардам; ☆ пойти по торной дороге (дорожке) бэлэнчлэх, бэлэн замаар хатирах.

ТОРОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат (устар.). өгөөмөр, өгөөмөрч; не богат, да тороват баян биш ч гэсэн өгөөмөрч.

ТОРОКА', -ов (спец.). ганзага.
ТОРОПИТЬ, -оллю, -опишь; *торопящий*; *несов.* 1. яруулах, шамдуулах, шалавлуулах, тэвдүүлэх, сандруулах; *торопить кого-либо с ответом* хариу өгөхийг яруулах; 2. ойртуулах, түргэлүүлэх, түргэтгэх, хурдлуулах, хурдатгах; *торопить события* хэрэг явдлыг түргэтгэх.
ТОРОПИТЬСЯ, -оплюсь, -опишья; *торопящийся*; *несов.* яарах, шамдах, шалавлах, тэвдэх, сандрах; *торопиться на работу* ажилдаа яарах; *говорить не торопясь* яаралгүй ярих.

ТОРОПЛИВОСТЬ, -и, -ж. яарах, шамдах, шалавлах, тэвдэх, сандрах; *избегайте излишней торопливости* дэмий бүү тэвдэгтүн (*илүү тэвдэхээс зайлсхийгтүн*).

ТОРОПЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. яаруу, шамдуу, тэвдүү, сандруу; *торопливый человек* яаруу хүн, тэвдүү хүн; 2. түргэн, хурдан; *торопливый шаг* түргэн алхаа; *торопливые движения* түргэн хөдөлгөөн.

ТОРОС, -а, м. овоорсон мөс.
ТОРОСИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. (мөс) овоорсон, ошон товон (*мөстэй*).

ТОРПЕДА, -ы, -ж. 1. торпед, шунгадаг мина; 2. торпед бөмбөг (*агаарын онгоцны нэг зүйл бөмбөг*).

ТОРПЕДИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов.*, *что*. торпеддох, шунгадаг мина тавих; *торпедировать корабль* противника дайсны онгоц руу шунгадаг мина тавих, дайсны онгоцыг торпедлох.

ТОРПЕДИСТ, -а, м. торпедоч, шунгадаг минач.

ТОРПЕДНЫЙ, -ая, -ое. торпедын, шунгадаг минын, торпедот, шунгадаг минат; *торпедный катер* торпедын онгоц, шунгадаг минат онгоц; *торпедный аппарат* шунгадаг минын аппарат, *торпед тавих аппарат*.

ТОРПЕДОМЕТАНИЕ, -я, *ср.* торпед бөмбөг хаях.

ТОРС, -а, м. цээжин бие, их бие, мухар бие.

ТОРТ, -а, м. хотол бялуу.

ТОРФ, -а (-у), м. хүлэр; *залежи торфа* хүлрийн кэвтэш; *добыча торфа* хүлэр малтан авах.

ТОРФОБРИКЕТ, -а, м. шахмал хүлэр.

ТОРФОРАЗБОТКИ, -ток, хүлэр малтах газар.

ТОРФОРЭЗ, -а, м. хүлэр зүсүүр.

ТОРФЯНИК I, -а, м. хүлэрт намаг.

ТОРФЯНИК II, -а, м. 1. хүлрийн мэргэжилтэн, хүлэрч; 2. хүлэр малтагч ажилчин.

ТОРФЯНИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. хүлэртэй, хүлэрлэхэг, хүлэрлэхүү, хүлэрлэг; *торфянистая почва* күйрлэг хөрс.

ТОРФЯНОЙ, -ая, -ое. хүлрийн, хүлэрт; *торфяной мох* хүлрийн хөвд; *торфяная промышленность* хүлрийн үйлдвэр; *торфяное болото* хүлрийн намаг, хүлэрт намаг.

ТОРЦЕВАТЬ, -цую, -цуешь; *несов.*, *что* (спец.). тайрдасдах, тайрдас дэвсэх; *торцевать мостовую* гудамж тайрдасдах, гудамжинд тайрдас дэвсэх.

ТОРЦОВЫЙ, -ая, -ое. 1. тайрдсан; *торцовая поверхность* тайрдсан гадарга; 2. тайрдсан, тайрдас дэвссэн; *торцовая мостовая* тайрдсан гудамж, тайрдас дэвссэн гудамж.

ТОРЧАТЬ, -чу, -чишь; *несов.* 1. цухуйх, бултайх, гозойх, шовойх, шогнойх, дорсойх, дардаих, дэрдийх, дэрийх, ёндойх, ёрдойх, сэргийх, дэлдийх, шодойх, годойх, орвойх, өрвийх, шөрвийх; *бревно торчит из воды* уснаас гуалин цухуйж байна; *у него на макушке волосы торчат* оройны нь үс орвойно; 2. ёрдойх, ёрдойн зогсох; дэрийн зогсох, ёрдгонох, ёрдгонон лүйх, эргэлдэх; *торчать перед глазами* нүдний өмнө ёрдойн зогсох, өмнүүр ёрдгонон гүйх, өмнүүр эргэлдэх; *торчать на улице* гудамжинд дэрийн зогсох.

ТОРЧКОМ, *нареч.* (*разг.*) и **ТОРЧМЯ'**, *нареч.* (*прост.*) орвойн, өрвийн, шөрвийн, ёрдойн, ёндойн, дэрийн, дэрдийн, сэргийн, дэлдийн, дорсойн, дардайн; *усы у него стоят торчком* сахал нь шөрвийн; *волосы растут торчком* үс нь өрвийн ургана.

ТОСКА', -и, -ж. уйтгар, гуниг, уйтгарлал, гуниглал, уйтгарлах, гуниглах; *тоска по родине* эх орноо сана; *сан уйтгар*, төрсөн нутгаа санан уйтгарлах; *его чтение* наводит тоску түүний ном унших нь уйтгар хүргэнэ.

ТОСКЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. уйтгартай, гунигтай; *тоскливый взгляд* гунигтай харц; 2. уйтгартай; *тоскливая осень* уйтгартай намар.

ТОСКОВАТЬ, -кую, -куешь; *несов.*, *о ком-чем, по ком-чем и по кому-чему*. уйтгарлах, уйдаах, гуниглах, гуних, санан уйтгарлах, санан гуниглах, санах, мөрөөдөх; *тосковать по друзьям* нөхдөө санан уйтгарлах; *тосковать по родине* нутгаа санах, нутгаа мөрөөдөн уйтгарлах.

ТОСТ, -а, м. дугараа барих ерөөл, хундага өргөх ерөөл, дугараа; *провозгласить тост* хундага өргөж ерөөх.

ТОТ, *та, то, мн. те, мест. указат.* 1. тэр; *дайте мне* вон ту книгу над тээр тэр номыг өгөөч; *в ту же минуту* тэрхэн үед; *с того времени* тэр цагаас эхлэн, тэр үеэс хойш; *я спрошу у того, кто знает* би хэн мэдэх хүнээс асууна; 2. нөгөө, цаад; *на том берегу* нөгөө эрэг дээр; *по ту сторону* нөгөө талд; 3. өнөөх, чухам тэр, мөн тэр; *тот самый человек* ишлэл өнөөх хүн ирэв; *именно тот чухам тэр*; *тот же город* мөн тэр хот; 4. ондоо, өнөөх ... биш; *сел не в тот вагон* ондоо вагонд суув; *взял не ту книгу* ондоо ном авав; *это не тот человек* энэ чинь өнөөх хүн биш байна; *это всё не то* энэ бүгд арай л биш байна; *он теперь не тот* тэр одоо ондоо хүн болсон; 5. тэр нь; *ни тот, ни другой* тэр нь ч биш, нөгөөдөх нь ч биш, аль аль нь биш; *не тот, так другой* тэр нь биш ч гэсэн нөгөөдөх нь; *тот уехал, а этот остался* тэр нь явж, энэ нь үлджээ; 6. тэр; *то было вчера, а это сегодня* тэр ч өчигдөр, энэ ч өнөөдөр байна; ☆ *и без того* тэртэй тэргүй; *не без того* тийм ч байж болно, тэгсэн ч байж болно, тийм нь ч тийм; *до того, что* тийм их, тэгж их; *нет того, чтобы* гэж үгүй шүү. ухаан байхгүй шүү; *нет того, чтобы матери* помочь эхдээ тус болно гэж үгүй шүү, эхдээ тус болох ухаан байхгүй шүү; *ни с того, ни с сего* гэнэт, учиргүй, ягаа ч үгүй байхад; *ни то, ни сё юу ч биш; өөх ч биш, булчирхай ч биш; да и то* сказаты үнэхээр ч нээрээ ч.

ТОТАЛИЗАТОР, -а, м. 1. уралдааны моринд тавьсан мөрийг үзүүлэх тоолуур; 2. морь уралдахад мөрийцэх.

ТОТАЛЬНЫЙ, -ая, -ое (*книжн.*) нэлэнхий, түгээмэл; *тотальная война* түгээмэл дайн.

ТО-ТО, *частица* (*разг.*) 1. чухам л, тийм л, мөн дөө; *вог то-то и есть чухам л даа*; 2. тиймээс ч, тийм ч уураас, тэгээд л, мөн ч, то-то он гудивитса мөн ч гайхна даа; *то-то вы* боитесь с ним встретиться тэгээд л та түүнтэй дайралдахаас эмээж байна; 3. уухай даа, гайгүй дээ; *то-то же, смотри!* уухай даа, чи сайхан мэдээрэй!, гайгүй дээ, чамайр даа!

ТОТЧАС, *нареч.* тэр даруй, даруй, тэр дороо, дороо, аваад, авсаар, ав авсаар; *тотчас* приду тэр дороо ирнэ; *ушёл и тотчас* вернулся явсан даруй эргэж ирэв.

ТОЧЕНИЕ, -я, *ср.* 1. гуранздах, билүүдэх, ирлэх, хурцлах, үрэх, нийлэх, үзүүрлэх; 2. зорох.

ТОЧЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гуранздасан, билүүдсэн, ирлэсэн, хурцалсан, үзүүрлэсэн; *точённый нож* хурцалсан хутга; 2. зормол, зорж хийсэн, зорсон; *то-*

чаные изделия зормол эдлэл; 3. нарийн, цэвэр, курь; точёные пальчики нарийн хуруу.

ТОЧЕЧНЫЙ, -ая, -ое, цэгээр хийсэн; точечный узор цэгээр хийсэн угалз, цэгээр хийсэн хээ.

ТОЧИЛКА, -и, ж. (разг.). гуранз, хайрга, билүү.

ТОЧИЛО I, -а, ср. гуранз, хайрга, гуранзтай суурь машина, зорох суурь машин.

ТОЧИЛО II, -а, ср. усан үзэмийн шахуур.

ТОЧИЛЬНЫЙ, -ая, -ое, билүүн, гуранзан, билүүдэх, нийлэх, гуранздах; точильный камень билүүн чулуу, гуранзан чулуу; точильный ремёнь нийлэх сур.

ТОЧИЛЬЩИК, -а, м. 1. билүүдэгч, гуранздагч; 2. зорогч.

ТОЧИТЬ, точу, точишь; точащий; точенный; несов. 1. гуранздах, билүүдэх, ирлэх, хурцлах, нийлэх, үрэх, үзүүрлэх; точить бритву тонгорог ирлэх; точить кож хутга билүүдэх, хутга гуранздах; точить карандаш харандаа үзүүрлэх; 2. зорох, үрэх, зүлгэх; точить на токарном станке токарнийн суурь машинаар зорох; 3. идэх, нүхлэх, мэрэх; модь точит сукно хүйр цэмбэ иднэ; 4. зовоох, шаналгах, тарчилгах; его точила тоска тэр гуниглан зовно.

ТОЧКА I, -и, ж. 1. цэг, толбо, од; ситец в красных точках улаан одтой даавуу; 2. газар, цэг; самая высокая точка горы уулын хамгийн өндөр газар нь; огневая точка буудах цэг, галлах цэг, буу зоосон газар; торговая точка худалдааны газар, дэлгүүр, мухлаг; 3. хэм, цэг; точка кипения буцлах хэм, буцлах цэг; точка замерзания хөлдөх хэм, хөлдөх цэг; 4. цэг; точка пересечения прямых хоёр шулуун шугамын огтлох цэг; 5. цэг; в конце предложения ставят точку өгүүлдэрийн эцэст цэг тавина; точка с занытой цэгтэй таслага; ☆ точка зрения санаа; точка в точку яг, яг зөв, ав адил, эгээ адил, яв цав; в самую точку попасть яг онох, яг тааруулах; до точки (дойти, довести) туйлдаа (хүрэх), чинээндээ (хүрэх), туйлд нь (хүргэх), чинээнд нь (хүргэх); ставить точку хэлэлцээгээ цэглэх, хэлэлцэж дуусах, цэглэх; ставить точки над и" 1) мэдээжийн юмыг тайлбарлах; 2) нэгд нэгэнгүй тодорхойлох.

ТОЧКА II, -и, ж. 1. гуранздах, билүүдэх, ирлэх, хурцлах, үрэх, нийлэх, үзүүрлэх; 2. зорох, үрэх.

ТОЧНО, I. нареч. яг, ёсоор, нарийн, нагт нь; он выполнил поручение точно тэр (хүн) даалгаврыг яг биелүүлдэг; точно в три часа яг гурван цагт; 2. нареч. яг, эгээ; точно такая же книга яг тийм л ном; 3. частица утвердительная. зөв, лав, чухам, тийм; точно, это он сделал тийм, үүнийг тэр (хүн) хийсэн; так точно тун зөв, чухам тийм; 4. вводн. сл. үнэхээр, нээрээ; она, точно, красива тэр үнэхээр сайхан авгай байна; 5. союз. ерөөн, мэт, шиг, юм шиг; что ты бежанишь, точно с пени сорвался? Уянаасаа алдуурсан юм шиг юунд гүйнэ вэ чиг?

ТОЧНОСТЬ, -и, ж. 1. нарийн нягт, нарийн нямбай; отличаться большой точностью нягт нямбайгаараа онцгой байх; 2. нарийн, яг нарийн, нарийн (теоритик), яг (зохицох); точность веса яг нарийн жин; точность перевода орчуулгын нарийн нь; ☆ в точности яг зөв, яг нарийн, ёсоор.

ТОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. I. нарийн нягт, нягт нямбай, нягт, нямбай; точный человек нарийн нягт хүн, нямбай хүн; 2. нарийн, нарийн нягт, яг зөв; точные веса нарийн жинлүүр (жинлүүр), нарийн чигнүүр; точное время яг зөв цаг; точные науки нарийн ухаан.

ТОЧЬ, точь-в-точь яг, яг зөв, ав адил, эгээ адил яв цав, (тэр) хэвээр нь; он пересказал всё точь-

точь как было тэр (хүн) болсон явдлыг яг хэвээр нь ярьж өгөв.

ТОШНИТЬ, -ит; безл.; несов., кого (что), огьулах, ой гутах, бөөлжис хүрэх; меня тошнит мяний бөөлжис хүрээд байна.

ТОШНО, безл., в знач. сказ. (разг.). 1. уйтгартай байх, зовлонтой байх; 2. ой гутмаар байх, ой гутах; тошно смотреть на это үүнийг харахад ой гутмаар байна, үүнийг харахаас ой гутна.

ТОШНОТА, -ы, ж. 1. бөөлжис хүрэх, дотор муу; хайрах; 2. ой гутах, жигших.

ТОШНОТВОРНСТЬ, -и, ж. 1. бөөлжис хүргэх; 2. ой гутах, бузар, булай.

ТОШНОТВОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. бөөлжис хүргэх, бөөлжис хүргэм; тошнотворный запах бөөлжис хүргэм үнэр; 2. ой гутах, ой гутам, бузар, булай; тошнотворное зрелище ой гутам үзэгдэл, бузар үзэгдэл.

ТОШНЫЙ, -ая, -ое; -шем, -шна, -шно. I. хэв ширтай, хаширмаар, залхуутай, залхмаар, уйтгартай; 2. ой гутам, бузар, булай, муухай.

ТОЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. турах, эцэх, туравахай болох, эцэхийн болох.

ТОЩЕТОСТЬ, -и, ж. турсага.

ТОЩИЙ, -ая, -ее; тощ, тоща, тоще. I. туравахай, эцэхийн хонхигор, хатангир, эцэнгэр; тощий человек туранхай хүн; 2. өлөн, хоосон; на тощий желудок өлөн элгэн дээр; 3. тачир; тощая трава тачир өвс.

ТРУ, межд. дarr (явж байгаа мөрийг зогсоох аялга); ☆ ни тру, ни ну дarr ч гэсэн тусгүй, чөх ч гэсэн тусгүй.

ТРАВА, -ы, мн. травы, трав. травам, ж. ногоо, өвс, өвс ногоо, ургамал; однолетние травы нэг настай өвс; лекарственные травы эмийн ургамал; сорная трава бог өвс; покрываться травой өвс ногоо ургах; ☆ трава травой өвс шиг амтгүй; хоть трава не расти юу болбол болог хамаагүй.

ТРАВЕРС, -а, м. (спец.). 1. жигүүрийн овоо шороо; 2. хөндөл, холбоо; траверс строгального станка харуулах суурь машиннын хөндөл; 3. хөндлөн чиг; быт на траверсе маяка хөндлөн чигт гэрэлт цамхаг байх; 4. хажуулдан явах.

ТРАВИЛЬЩИК, -а, м. хорбоор сийлэгч.

ТРАВИНКА, -и, ж. (разг.). ногооны иш, өвсний иш.

ТРАВИТЬ I, травлю, травишь; несов. I. хор хаях, хор өгөх, хор идүүлэх, хордуулах, хордуулан устгах; травить мышей оготход хор хаях; 2. гишгэлүүлэх, идүүлэх; не доспускайте, чтобы скот травил посевы тарнагаа малд бүү гишгүүлэгтүн; 3. хорроор арилах, хоронд идүүлж арилах; 4. хоронд идүүлэх, хороор сийлэх, хоронд идүүлэн сийлэх; травить узоры хороор идүүлэн хээ сийлэх; 5. тухирах, туулгах, баруулах, тавих; травить яйца собачки нохой тавьж туулай баруулах; 6. мөрдөн кавчиг, хавчиж хяхах, үйлдн нь үзэх.

ТРАВИТЬ II, травлю, травишь; несов., что (спец.). суаруулах, султгах, тавих; травить канат татлага суаруулах.

ТРАВИТЬСЯ, травлюсь, травишься; несов. (разг.). 1. хор идэх, амиа хорлох; 2. хоронд арилах; 3. хоронд идэгдэх, хоронд идүүлэн сийлэгдэх.

ТРАВЛЕНИЕ, -я, ср. хоронд идүүлэх, хороор сийлэх, хоронд идүүлэн сийлэх; травление металлов төмөрлөг хоронд идүүлэх; травление гравюры хоронд идүүлэн сийлбэр сийлэх.

ТРАВЛЯ, -и, ж. 1. нохой тухирах, нохойгоор туулгах, нохойгоор баруулах; травля зайцев нохой-

гоор туулай баруулах; 2. мөрддөг хавчлага, хавчлага хяллага, мөрдөн хавчих, хавчиж хяхах.

ТРАВМА, -ы, ж. бэртэх, гэмтэх, няцрах, шархдах; бэртэл, гэмтэл, няцрал, шархдал.

ТРАВМАТИЗМ, -а, м. (спец.). осол; **борьба с травматизмом на производстве** үйлдвэр дээр га-рах осолтой тэмцэх тэмцэл.

ТРАВМАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. бэртлийн, гэмтлийн, няцралын, шархлалын, бэртэхийн, гэмтэхийн, бэртсэний, гэмтсэний.

ТРАВМАТОЛОГИЯ, -и, ж. бэртлийн зүй (бичийн бэртийг судлах мээ заслын салбар ухаан).

ТРАВОНОЛЫЕ, -я, ср. өвсөөр өтөгжүүлсэн.

ТРАВОПОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өвсөөр өтөгжүүлэх, өвсөөр өтөгжүүлдэг; **травопольная система земледелия** газар тариалангийн өвсөөр өтөгжүүлдэг систем, өвсөөр өтөгжүүлдэг газар тариалан.

ТРАВОСЕЯНИЕ, -я, ср. өвс тариага, өвс тарих.

ТРАВСТОЯЙ -я, м. ногооны гарц, өвсний гарц, өвс ногооны гарц; **богатый травостой** өвс ногооны сайн гарц.

ТРАВОВАЯ ДНЯ, -ая, -ое. өвс идэштэй; **травоядные животные** өвс идэштэй амьтад.

ТРАВЯНИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. ногооны, өвсний, өвс ногооны, ногоотой, өвстэй, өвс ногоотой; 2. өвслөг, өвсөрхөг, өвсөрхүү, ногоо сайтай; **травяной луг** ногоо сайтай нуга; 3. өвс шиг, өвсөрхүү, амт шимтгүй.

ТРАВЯНОЙ, -ая, -ое. ногооны, өвсний, өвс ногооны, ногоотой, өвстэй, өвс ногоотой; **травяной запах** өвс ногооны үнэр; **травяные поля** өвстэй тал; **травяной стебель** өвсний иш; **травяной пласт** өвс ногооны хөрс; **травяной покров лугов** өвс ногоотой нуга, нугын өвс ногоо.

ТРАГЕДИЙНЫЙ, -ая, -ое. эмгэнэлт жүжгийн; **трагедийный стиль** эмгэнэлт жүжгийн найруулга.

ТРАГЕДИЯ, -и, ж. 1. эмгэнэлт жүжиг; 2. гас-лай, эмгэнэл, сэтгэл донсолгом явдал.

ТРАГИЗМ, -а, м. эмгэнэлт явдал, эмгэнэлт байдал, эмгэнэлт үзэгдэл.

ТРАГИК, -а, м. 1. эмгэнэлт роль тоглогч жүжигчин; 2. эмгэнэлт жүжгийн зохиолч, эмгэнэлт жүжиг зохиогч.

ТРАГИКОМЕДИЯ, -и, ж. 1. эмгэнэлт хошин жүжиг; 2. инээдтэй ханиадтай явдал, инээдтэй ханиадтай хэрэг.

ТРАГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. эмгэнэлт жүжгийн; **трагический стиль** эмгэнэлт жүжгийн найруулга; 2. эмгэнэлт жүжигт тоглогч; **трагический актёр** эмгэнэлт жүжигт тоглогч жүжигчин; 3. эмгэнэлт, гас-лант, сэтгэл донсолгом, аймшигт; **трагический случай** аймшигт учрал.

ТРАГИЧНОСТЬ, -и, ж. эмгэнэлт (явдал), гаслант (байдал), сэтгэл донсолгом (явдал), аймшигт (байдал); **трагичность положения** сэтгэл донсолгом байдал.

ТРАГИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. эмгэнэлт, гаслант, сэтгэл донсолгом, аймшигт.

ТРАДИЦИОННОСТЬ, -и, ж. үе уламжлал, заншил.

ТРАДИЦИОННЫЙ, -ая, -ое; -онен, -онна. уламжлалын, уламжлалт, үе уламжилсан, заншлын, заншилт, заншсан; **традиционный праздник** уламжлалт баяр.

ТРАДИЦИЯ, -и, ж. уламжлал, заншил, ёс заншил; **революционные традиции** пролетариата про-

летари нарын хувьсгалт уламжлал; **боевые традиции** Монгольской народной армии Монгол ардын цэргийн дайчин уламжлал; **по установившейся традиции** тогтсон заншлаар.

ТРАЕКТОРИЯ, -и, ж. 1. зам, траектори; 2. сумны зам, траектори.

ТРАКТ, -а, м. их зам, шар зам.

ТРАКТАТ, -а, м. (книжн.). 1. шинжилгээний зохиол, шаштир; **философский трактат** гүн ухааны шаштир; 2. олон улсын гэрээ; **мирный трактат** олон улсын найрамдлын гэрээ.

ТРАКТИР, -а, м. (устар.). гуанз, буурчийн газар.

ТРАКОВАТЬ, -тую, -туешь; -ованный; **несов.** (книжн.). 1. шүүн хэлэлцэх, шүүн бодох; **трактовать о важных вопросах** чухал асуудлуудыг шүүн хэлэлцэх; 2. тайлбарлах; **актёр интересно трактует эту роль** жүжигчин энэ ролийг сонирхолтой тайлбарлаж байна.

ТРАКОВАТЬСЯ, -туется; **несов.** 1. өгүүлэх; **о чём трактуется в этой книге?** энэ номд юуны тухай өгүүлж байна? 2. тайлбарлах.

ТРАКТОВКА, -и, ж. 1. шүүн хэлэлцэх, шүүн бодох; 2. тайлбар, тайлбарлал, тайлбарлага; **это новая трактовка вопроса** энэ бол асуудлын шинэ тайлбар мөн.

ТРАКТОР, -а, мн. -а, -ов (и -ы, -ов), м. трактор; **колёсный трактор**, **трактор на колёсном ходу** дугуйтай трактор; **гусеничный трактор**, **трактор на гусеничном ходу** гинжитэй трактор.

ТРАКТОРИЗАЦИЯ, -и, ж. тракторжуулах, тракторжих, тракторжуулалт, тракторжилт.

ТРАКТОРИСТ, -а, м. тракторч эрэгтэй.

ТРАКТОРИСТКА, -и, ж. тракторч эмэгтэй.

ТРАКТОРНЫЙ, -ая, -ое. тракторын; **тракторная колонна** тракторын шугаа; **тракторная бригада** тракторын бригад; **тракторный плуг** тракторын анжис. **ТРАКТОРОСТРОЕНИЕ**, -я, ср. трактор үйлдвэрлэл.

ТРАКТОРОСТРОИТЕЛЬ, -я, м. тракторын үйлдвэрийн ажилтан.

ТРАКТОРОСТРОИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. трактор үйлдвэрлэлийн, трактор үйлдвэрлэх; **тракторостроительный завод** трактор үйлдвэрлэх завод.

ТРАЛ, -а, м. 1. тор, гувчуур; **рыболовный трал** загасны тор; 2. мина шүүгч; 3. усны ёроолоос амьтан ургамал шүүх шүүгчүүр.

ТРАЛЕНИЕ, -я, ср. 1. тороор загас барих; 2. мина шүүх; 3. амьтан ургамал шүүн усны ёроол шинжлэх.

ТРАЛЕР, -а, м. (загас барих) торт онгоц, гувчуурт онгоц.

ТРАЛИТЬ, -лю, -лишь; **несов.**, что. 1. тороор загас барих; 2. мина шүүх; 3. амьтан ургамал шүүн усны ёроол шинжлэх.

ТРАЛОВЫЙ, -ая, -ое. 1. торт, тороор; **траловый лов** тороор барих; 2. мина шүүх; **траловая флотилия** мина шүүх анги.

ТРАЛЬЩИК, -а, м. 1. (загас барих) торт онгоц, гувчуурт онгоц; 2. мина шүүгч онгоц; **минный тральщик** мина шүүгч онгоц.

ТРАМБОВАННЫЙ, -ая, -ое. дагтаршуулсан, дагтаршсан; **трамбованная дорога** дагтаршсан зам.

ТРАМБОВАТЬ, -бую, -буешь; **несов.** дагтаршуулах; **трамбовать мостовую** гудамж дагтаршуулах.

ТРАМБОВКА, -и, ж. 1. дагтаршуулах; 2. дагтаршуулах нүдүүр, дагтаршуулах бул.

ТРАМБОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. дагтаршуулдаг, дагтаршуулах; **трамбовочные машины** дагтаршуулдаг машин.

ТРАМБО'ВЩИК, -а, м. дагтаршуулагч.

ТРАМВА'Й, -я, м. трамвай; *сесть в трамвай* трамвай суух; *ехать на трамвае* трамвайгаар явах; ☆ *речной трамвай* усны трамвай.

ТРАМВАЙНЬ'Й, -ая, -ое. трамвайн; *трамвайный парк* трамвайн гарааш; *трамвайная остановка* трамвайн буудал; *трамвайный вагон* трамвайн вагон.

ТРАМВАЙЩИК, -а, м. трамвайч.

ТРАМПЛИ'Н, -а, м. 1. тавцан, вандан; 2. түшиг, түшиг тулгуур.

ТРАНЖИ'Р, -а, м. (разг.). **ТРАНЖИ'РА**, -ы, м. и ж. (разг.). бүрэлгээч, үрэгч, үрэн таран хийгч.

ТРАНЖИ'РИТЬ, -рю, -ришь; *несов., что* (разг.). бүрэлгэх, үрэх, үрэн таран хийх.

ТРАНЗИ'Т, -а, м. дамжин нэвтрэх; *беспошлинный транзит* гайлигүй дамжин нэвтрэх.

ТРАНЗИТНЬ'Й, -ая, -ое. дамжин нэвтрэх; *транзитный пассажир* дамжин нэвтрэх зорчигч; *транзитный поезд* дамжин нэвтрэх галт тэрэг.

ТРАНСКРИБИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., что*. галигчлах.

ТРАНСКРИПЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. галигийн; *транскрипционные правила* галигийн дүрэм.

ТРАНСКРИПЦИЯ, -и, ж. 1. галиглах, галигчлал; 2. галиг, авианы галиг.

ТРАНСЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., что*. дамжуулан нэвтрүүлэх; *транслировать концерт по радио* концерт радиогоор дамжуулан нэвтрүүлэх.

ТРАНСЛИТЕРА'ЦИЯ, -и, ж. галиг, үсгийн галиг.

ТРАНСЛЯЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. дамжуулан нэвтрүүлэх, дамжуулан нэвтрүүлдэг; *трансляционный узел* дамжуулан нэвтрүүлэх зангиага.

ТРАНСЛЯ'ЦИЯ, -и, ж. 1. дамжуулан нэвтрүүлэх; *трансляция спектакля из театра* театраас ший дамжуулан нэвтрүүлэх; 2. (дамжуулах) нэвтрүүлэг; *сегодня передавалась интересная трансляция из театра* өнөөдөр театраас сонин нэвтрүүлэг дамжуулав.

ТРАНСМИССИО'ННЫЙ, -ая, -ое. дамжуулагчийн; *трансмиссионный ремень* дамжуулагчийн сур.

ТРАНСМИ'ССИЯ, -и, ж. (пец.). дамжуулагч бул, дамжуулагч.

ТРАНСПА'НТ, -а, м. 1. гэрэлтүүлэх шугам; 2. гэрэлтэх самбар, гэрэлтэгч самбар.

ТРАНСПЛАНТА'ЦИЯ, -и, ж. дам суулгах.

ТРАНСПОРТ 1, -а, м. 1. тээвэрлэх, тээх, тээвэр; *транспорт хлеба на грузовиках* ачааны машинаар тариа тээвэрлэх; 2. тээвэр, тээврийн хөсөг, хөсөг; *железнодорожный транспорт* төмөр замын тээвэр; *водный транспорт* усан замын тээвэр; *гужево́й транспорт* ердийн хөсөг; *воздушный транспорт* агаарын тээвэр; 3. ачаа; *прибыль* большой транспорт хлопка их хөвөн ачаа ирэх; 4. (цэргийн тээврийн онгоц) . . . тээвэрлэх онгоц; *минный транспорт* мина тээвэрлэх онгоц; 5. хөсөг; *армейский транспорт* цэргийн хөсөг.

ТРАНСПОРТ II, -а, м., **ТРАНСПО'РТ**, -а, м. дансны дүнг өөр хуудсанд шилжүүлэх.

ТРАНСПОРТЁР, -а, м. 1. зөөлгүүр; *ленточный транспортёр* туузан зөөлгүүр; *винтовой транспортёр* шураг зөөлгүүр; *роликовый транспортёр* домбон зөөлгүүр; 2. зөөвөрлөгч.

ТРАНСПОТИ'Р, -а, м. транспортир, өнцөг хэмжих, зурах багаж.

ТРАНСПОРТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., кого-что*. тээвэрлэх, тээх, тээх нэв-

рүүлэх, зөөх; *транспортировать грузы* ачаа тээвэрлэх.

ТРАНСПОРТИРОВА'КА, -и, ж. тээвэрлэх, тээвэр, тээвэр.

ТРАНСПОРТНИК, -а, м. тээвэрч.

ТРАНСПОРТНЫЙ, -ая, -ое. тээврийн.

ТРАНСФОРМА'ТОР, -а, м. 1. трансформатор, (хүчдэл) хувьсгуур (*улирах гүйдлийн хүчдэлийг дараа боош болгон хувьсгах аппарат*); 2. бүх рольд тэрэг тоглогч жүжигчин; 3. илбэч.

ТРАНСФОРМА'ТОРНЫЙ, -ая, -ое. трансформаторын, (хүчдэл) хувьсгуурын; *трансформаторная будка* трансформаторын шовгор.

ТРАНСФОРМА'ЦИЯ, -и, ж. 1. хувьсгах, хувилгах, хувилгах; 2. (*улирах гүйдлийн*) хүчдэл хувьсах; 3. бүх рольд ээрэг тоглогч жүжигчний тоглол; 4. илбэ үзүүлэх.

ТРАНСФОРМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов., что* (книжн. и спец.). 1. хувьсгах, хувилгах, хувиргах; 2. хүчдэл хувьсгах.

ТРАНСФОРМИ'РОВАТЬСЯ, -руется; *сов. и несов.* 1. хувьсгах, хувилах, хувирах; 2. хувьсгагдах, хувилгагдах, хувиргагдах.

ТРАНСЦЕНДЕ'НТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. хэтэдсэн; *трансцендент*; *трансцендентная истина* хэтэдсэн үнэн; *трансцендентное число* хэтэдсэн тоо, *трансцендент тоо*.

ТРАНСЦЕ'Я, -и, ж. 1. шуудуу, гуу, урт нуувч, траншея; 2. шуудуу, гуу; *траншея для укладки водопроводных труб* усны хоолой булах шуудуу.

ТРАП, -а, м. шат.

ТРАПЕЗА, -ы, ж. гүнцэг, зоог.

ТРАПЕ'ЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; *несов.* гүнцэглэх, гүнцэг барих, зооглох, зоог барих.

ТРАПЕЦЕВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна., **ТРАПЕЦИЕВИ'ДНЫЙ**, -ая, -ое; -ден, -дна. трапец нэлбэртэй.

ТРАПЕ'ЦИЯ, -и, ж. 1. трапец (*хоёр тал нь параллель, хоёр тал нь параллель бус дөрөв талтай*); 2. трапец дүүжин.

ТРА'ССА, -ы, ж. 1. чиглэл, чиг, тэг, зураас, шугам; *трасса канала* сувгийн чиглэл; 2. зам; *воздушная трасса* агаарын зам.

ТРАССИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов. и несов.* 1. тэг (шугам) татах, чиг гаргах; 2. (сум агаарт) гэрэл татах.

ТРАССИ'РУЮЩИЙ, -ая, -ее. гэрэл татагч, гэрэл татдаг, гэрэлтэгч, гэрэлт; *трассирующая пуля* гэрэлт сум.

ТРА'ТА, -ы, ж. 1. гарз, гарлага, үрлэг; *пустая трата денег* хоосон, мөнгөний гарз; *напрасная трата времени* дэмий, цагийн гарз; *дэмий, цаг нөгцөөхийн нэмэр*; 2. зарлага; *большие траты* их зарлага.

ТРА'ТИТЬ, -ачу, -атишь; *несов., что*. гарздах, гарз болгох, гарлага хийх, үрэх, зарах, зарцуулах, сүйтгэх; *не тратить много слов* олон үг эс гарздах; *попусту тратить время* цаг дэмий үрэх, цаг дэмий нөгчөөх.

ТРА'ТИТЬСЯ, *трачусь, тратишься; несов., на кого-что* (разг.). 1. мөнгөө зарах, мөнгөө үрэх; 2. гарздагдах, үрэгдэх, зарагдах, зарцуулагдах.

ТРА'УЛЕР, -а, м. 1. (загаз барих) торт онгоц, гувчуурт онгоц; 2. мина шүүгч онгоц; *минный траулер* мина шүүгч онгоц.

ТРА'УР, -а, м. 1. гашуудал, бэлбэсрэл; 2. бэлбэсрэлийн хувцас; *носить траур* бэлбэсрэлийн хувцас өмсөх.

ТРА'УРНЬЙ, -ая, -ое. 1. гашуудлын, бэлбэсрэлийн; *траурный митинг* гашуудлын цулдаан; *траур-*

ний марш гашуудлын марш; траурная повязка бэл-бээрлийн бүч; 2. хөдөөлүүлэх, оршуулах, гашууд-лын; траурная процессия оршуулах ёслол, хөдөөлүү-лэх жагсаал, гашуудлын жагсаал.

ТРАФАРЕТ, -а, м. 1. хэв, загвар, хэвлүүр, хээн цоолго; раскрашивать по трафарету загвар тавьж будах, хэвлүүр тавьж будах; 2. сурсан заншил, хэвш-сэн гурим; мыслить по трафарету сурсан зансанаар бодох, өөрийн бодолгүй байх.

ТРАФАРЕТНЫЙ, -ая, -ое. 1. хэвээр зурсан, заг-вар тавьж зурсан; трафаретный рисунок хэвээр зур-сан зураг; 2. сурсан заншилтай, заншсан гуримтай, куучирсан, сонь буурсан; трафаретный приём хуу-чирсан арга дөр.

ТРАХ, 1. *межд. звукоподр.* тас, түс, пид, пад, пан, тун; 2. *в знач. сказ.* тас хийгээд авах, тас гэт-лэл дэлсээд авах; он трах кулаком по столу тэр (*хүн*) нудрагаар ширээ тасхийлгээд авав.

ТРАХАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. тас хийх, түс кийлгэх, пид хийх, пан хийлгэх; 2. тас хийлгээд авах; тас гэтэл похидо авах.

ТРАХЕИТ, -а, м. мөгөөрсөн хоолой үрэвсэх, ца-гаан хоолой үрэвсэх.

ТРАХЕИНЫЙ, -ая, -ое. 1. мөгөөрсөн хоолойн; 2. гуурсанцар.

ТРАХЕЯ, -и, ж. (*спец.*) 1. мөгөөрсөн хоолой, цагаан хоолой; 2. гуурсанцар.

ТРАХЕОМИЯ, -и, ж. мөгөөрсөн хоолой хагалах.
ТРАХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов. (прост.)* 1. тас хийх, тас хийлгэх, тас няс хийх, тас няс хийлгэх, түс хийх, түс хийлгэх, пид хийх, пид хийлгэх, лад хийх, пан хийх, пан хийлгэх; трахнуть из ружья буу пан хийлгэх; тас хийтэл буудах; 2. тас хийлгээд авах; тас гэтэл дэлсээд авах.

ТРАХНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов. (прост.)* түс хийтэл уначих.

ТРАХОМА, -ы, ж. трахом (*нүдний халдвартай өвчин*).

ТРАХОМАТОЗНЫЙ, -ая, -ое (*спец.*) трахомын, трахомтой, трахом өвчтэй; трахоматозный большой трахомтой өвчтөн, трахом өвчтэй хүн.

ТРЕБОВАНИЕ, -я, ср. 1. шаардлага, эрэлт, эрэлт хүсэлт; шаардах; настоятельное требование хатуу шаардлага, шургуу шаардлага; выдвигать требова-ния шаардлага тавих; удовлетворить требования на-рода ард түмний эрэлт хүсэлтийг хангах; 2. эрэлт шаардлага; человек с высокими требованиями эрэлт шаардлага ихтэй хүн; 3. нэхэмжлэл, нэхэмжлэх; тре-бование на топливо түлшний нэхэмжлэл.

ТРЕБОВАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. чанга шаардлага, шаардлага ихтэй (*байх*), нарийн чанга (*байх*).

ТРЕБОВАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. чанга шаардлагатай, шаардлага ихтэй, чанга; требо-вательный учитель шаардлага ихтэй багш, чанга багш; 2. шаардлага ихтэй, эрэлт ихтэй, нарийн ча-нга; требовательный читатель эрэлт ихтэй уншигч; 3. нэхэмжлэх, нэхэмжлэгийн; требовательный доку-мент нэхэмжлэх бичиг; требовательный лист нэхэмж-лэх куудас.

ТРЕБОВАТЬ, -бую, -буешь; *несов.* 1. шаардах, эрэх, шааргах, нэхэх; требовать помощи тусламж эрэх; требовать объяснений тайлбарлахыг шаардах; требовать уплаты долга өр нэхэх; 2. шаардах, шаард-лага тавих, эрэлт тавих; мы требуем от писателей правдивого изображения жизни бид зохиолчдоос амьдралыг үнэн зөв харуулан бичихийг шаардаж байна; 3. шаардах, хэрэглэх, хэрэгтэй (*байх*); посе-лы требуют ухода тариаланд арчлалгаа хэрэгтэй; 4. дуудах; начальник требует вас к себе дарга та-ныг дуудаж байна.

ТРЕБОВАТЬСЯ, -буюсь, -буешься; *несов.* 1. хэ-рэгтэй байх, хэрэглэгдэх, шаардагдах; мне требуется эта книга над энэ ном хэрэгтэй; заводу требуются следующие материалы заводу дор дурд-сан хэрэглэгдэхүүн хэрэгтэй байна; на это требуется много времени үүнд их цаг хэрэгтэй; 2. хэрэгтэй байх, чухал байх; что и требовалось доказать ни-гэж л батлах хэрэгтэй байсан юм.

ТРЕБУХА, -и, ж. гэдэс дотор, гэдэс гүзээ.

ТРЕВОГА, -и, ж. 1. санаа зовох, түгшүүр, зог-вуурь; его охватила тревога түүний дотор түгшүүр-тэй болов; быть в тревоге санаа зовж байх; 2. түг-шүүрийн дохио, аюулаас сэргийлэх (*хамгаалах*) до-хио; воздушная тревога агаарын түгшүүрийн дохио; пожарная тревога түймрийн дохио; ☆ быть тревогу-түгшүүрийн дохио өгөх, аюулаас сэргийлэх дохио өгөх.

ТРЕВОЖИТЬ, -жу, -жишь; *несов., кого-что*. 1. санаа зовоох, сэтгэл түгшүүлэх, сандаргах; меня тревожит его отсутствие түүний алга байгаа нь ми-ний санааг зовоож байна; 2. саад хийх, амар байл-гахгүй байх; его весь день тревожили посетители зочид түүнд өдөр туж саад болж байв; 3. амгаланг алдагдуулах, бухимдуулах, хий хөдөлгөх; шум тре-вожит большого шуугиан өвчтөнийг бухиндуулна; 4. сэдэрэх, үгдрээх; тревожит старую рану хуучин шархыг сэдэрэх.

ТРЕВОЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; *несов.* 1. сэт-гэл түгших, санаа зовох; не тревожьтесь о нём! түү-ний төлөө бүү санаа зовогтун!; 2. санаа зовох; по-жалуйста, не тревожьтесь санаагаа битгий зовоо-гоорой!

ТРЕВОЖНЫЙ, -ая, -ое; -жен, -жна. 1. түг-шүүртэй, зовууртай; тревожные думы түгшүүртэй бодол; 2. санаа зоволтой, санаа зовом, сэтгэл түг-шилтэй, сэтгэл түгшим; тревожные слухи санаа зог-волтой сураг; 3. түгшүүрийн, аюулаас сэргийлэх; тревожный гудок түгшүүрийн яндангийн дуу.

ТРЕВОЛНЕНИЕ, -я, ср. (*книжн.*) сэтгэл хөд-лөх, санаа зовох; пустые треволения сэтгэл хий зовох.

ТРЕД-ЮНИОНИСТСКИЙ, -ая, -ое. тред-юнионы.
ТРЕД-ЮНИОН, -а, м. тред-юнион (*английн үйлдвэрчний эвлэл*).

ТРЕЗВЕННИК, -а, м. (*разг.*) архи амсдаггүй хүн.

ТРЕЗВЕТЬ, -ею, -еешь; *несов.* архи гарах, сог-туу гарах, эрүүл болох, тэлрэх.

ТРЕЗВОНИТЬ, -ню, -нишь; *несов.* 1. хонх дугар-гах, олон хонх цохих (*дэлсэх*); 2. хов хэлэх, хов жив зөөх, цуурхал тараах.

ТРЕЗВОСТЬ, -и, ж. 1. эрүүл (*байх*); привести пьяного в полную трезвость сэгтуу хүнийг эв эрүүл болгох; 2. эрүүл (*байх*), ухаантай (*байх*), бодло-готой (*байх*); трезвость суждений ухаантай шүүмж-лэн бодох.

ТРЕЗВЫЙ, -ая, -ое; трезв, -а, -о. 1. эрүүл, архи уугаагүй; трезвое состояние эрүүл байх, архи уугаагүй байх; 2. архи уудаггүй; 3. эрүүл, ухаантай, бодлоготой; человек трезвого ума эрүүл ухаан-тай хүн.

ТРЕЗУБЕЦ, -бца, м. (*книжн.*) сэрээ таяг.

ТРЕЛЕВАТЬ, -люю, -люешь; -лევанный; *несов., что (спец.)* мод (*уулнаас зам хүртэл*) буулгах.

ТРЕЛЁВКА, -и, ж. (*спец.*) мод буулгах; меха-ническая трелёвка древесины мод механикчлан буулгах.

ТРЕЛЁВЧНЫЙ, -ая, -ое. мод буулгадаг; трелё-вочный трактор мод буулгадаг трактор.

ТРЕЛЁВЩИК, -а, м. мод буулгадаг хүн.

ТРЕЛЬ, *-и, ж. (хоолой)* чичиргэнэх, чичирхийлэх дуу; *трели* соловья алтан гургалдайн чичирхийлэх дуу.

ТРЕЛЬЯЖ, *-а, м. 1.* гурамсан тель, хаалган тель; *2. (орондо зэл асаж урга)* хана.

ТРЕМОЛО, *нескл., ср. (ая)* дандайлах тремсл.

ТРЕНЕР, *-а, м.* засуул, дасгалжуулагч, сорнуул, тарлагч.

ТРЕНЕРСКИЙ, *-ая, -ое., ТРЕНЕРСКИЙ*, *-ая, -ое.* засуулын, дасгалжуулах; *тренерский работа* засуулын ажил.

ТРЕНИЕ, *-я, ср. 1.* үрэлт, хавиралт, үрэх, хавирах, үрэлдэх, хавирагдах; *2.* хавиралдаан, маргалдаан, эвдрэл, хагарал; *мои трения с завесудским* эрхлэгч бид хоёрын маргалдаан.

ТРЕНИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -ованный; несов. 1.* дасгах, дасгал хийлгэх, дасгалжуулах, сургуулилуулах; *тренировать футболистов* хөл сөмсөг тоглогчдыг сургуулилуулах; *2.* дасгах, дасгал хийлгэх; *тренировать память* цээжлэн дасгах, цээжлэх дасгал хийх.

ТРЕНИРОВАТЬСЯ, *-руюсь, -руешься; говер.* дасгал хийх, сургуулилах; *тренироваться в беге* гүйх дасгал хийх; *тренироваться перед состязаниями* тэмцээний өмнө сургуулилах.

ТРЕНИРОВКА, *-и, ж. 1.* дасгал, сургууль, дасгал хийх, дасгалжуулах, сургуулилах; *тренировка гимнастов гимнастикчдын дасгал; 2.* дасгал; *тренировка внимания* анхаарлын дасгал; *3.* дасгал, хичээл; *сегодня у нас пятая тренировка* өнөөдөр бид тавдугаар дасгалыг хийнэ; *сколько у вас было тренировок?* та нар хичнээн хичээл хийгээд байна?

ТРЕНИРОВОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* дасгалын, сургуулийн, сургуулилах, дасгал хийх; *тренировочный зал* дасгалын танхим; *тренировочный полёт* сургуулийн нислэлт.

ТРЕНОГА I, *-и, ж.* хөл, тавиур; *тренога для оптических аппаратов* гэрээ зүйн аппаратын хөл.

ТРЕНОГА II, *-и, ж.* чөдөр.

ТРЕНОЖИТЬ, *-жу, -жишь; несов., кого (что).* чөдөрлөх.

ТРЕНОЖНИК, *-а, м.* хөл, тавиур.

ТРЕНКАТЬ, *-аю, -аешь; несов. (разг.). (товшуур)* дон дон хийлгэх, хөгжимдөгчөөн болох; *тренкать на балалайке балалайк дон дон хийлгэх.*

ТРЕПАК, *-а, м. 1.* дэвсчих танц; *2.* дэвсчих танцын хөгжим.

ТРЕПАЛКА, *-и, род. мн. -лок, дат. -лкам, ж..*

ТРЕПАЛО, *-а, ср.* саваа, самнуур, саваа гинж.

ТРЕПАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* самнадаг, сайдаг; *трепальная машина* самнадаг машин, самнуур (*машинок*).

ТРЕПАЛЬЩИК, *-а, м.* саваадагч эрэгтэй, самнагч эрэгтэй.

ТРЕПАЛЬЩИЦА, *-ы, ж.* саваадагч эмэгтэй, самнагч эмэгтэй.

ТРЕПАНАЦИЯ, *-и, ж. (спец.).* яс өрөмдөх; *трепанация черепа* гавал өрөмдөх.

ТРЕПАНИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (спец.).* яс өрөмдөх.

ТРЕПАТЬ, *треплю, треплешь; трепанный; несов. 1.* өрвийлгөх, сэгсийлгэх, сэгсэлзүүлэх, сэгсийлгэх, саглайлах; *ветер треплет её волосы* салхи үсий нь сэгсэлзүүлнэ; *2.* татах, чангаах, зулгаах; *трепать ного-либо за водосы* үснээс нь зулгаах; *3.* элзэх, ураг, үнгэх, нэслэх, нооруулах; *трепать обувь* гутал элзэх; *нелзя трепать книги* ном үнгөж үл болно; *4.* чичрүүлэх, дагжуулах; *его треплет ли-Хорадка түүнийг хумх чичрүүлж байна, тэр хүн хумх хүрээд чичирч байна;* *5.* алгадах, илэх; *трепать ного-либо по-палчу* мөрөн дээр нь алгадах; *6.* ураг, сэмлэх, самнах, саваах, гүвэх, сэгсрэх; *трепать ко-*

ноплю одс саваах; *трепать шерсть* ноос ураг, унга сэмлэх, унгас саваах; ☆ *трепать чьи-либо нервы* бүх хиндуулах, цухалдуулах, уурдуулах; *трепать чьи-либо ния* хүч муулах, дайрах, хараан зүхэх; *трепать ямыксы* амаа хамхихгүй байх, дэмий догсоох.

ТРЕПАТЬСЯ, *треплюсь, треплешься; несов. 1.* дэрвэх, дэрвэлзэх, далбаганах, намилзах, сэгсэлзэх, сэргэвнэх; *флаги трепаются по ветру* далбаанууд салхинд намилзана; *2.* элэх, урагдах, ноорох, үнгөгдөх; *книги трепаются* ном үнгөгдэнэ; *обувь треплется* гутал элнэ; *3.* дэмий хэсэх, тэнүүчлэх; *4.* шалчиганах, жолон жолон гэх; *брось трепаться!* битгий жолон жолон гээд бай!

ТРЕПЕТ, *-а, м. (книжн.).* чичрэх, дагжих, сүрдэх, айх, чичрэн дагжих, айн сүрдэх; *наводит трепет на кого-либо (хүнийг)* айлган сүрдүүлэх; *привести в трепет кого-либо (хүнийг)* сүрдүүлэн чичрүүлэх; *с трепетом чичрэн дагжин, сүрдэн.*

ТРЕПЕТАНИЕ, *-я, ср. 1.* чичрэх, дагжих, сүрдэх, айх, чичрэн дагжих, айн сүрдэх; *2.* чичрэх, чичигнэх, сэргэлзэх, сэргчигнэх, дэрвэлзэх, далбаганах, намилзах.

ТРЕПЕТАТЬ, *-ещу, -ещешь; несов. 1.* чичрэх, чичигнэх, сэргэлзэх, сэргчигнэх, дэрвэлзэх, далбаганах, намилзах; *листья трепещут* навчис сэргчигнэнэ; *пламя трепещет (галын)* дел чичигнэнэ; *знамена трепещут в воздухе* слон туг агарт нямилзана; *2.* санаа зовоох, сэтгэл түгших; *она трепещет за своих детей* тэр хүүхдүүдээ санаа зовно; *3.* сэтгэл хөдлөх, зүрх догдлох; *трепетать от восторга* бахдан сэтгэл хөдлөх; *сердце трепещет зүрх догдолно;* *4.* сүрдэх, айн сүрдэх, сүрдэн чичрэх; *все трепетали от его грозного взгляда* догшин харцнаас нь бүгд айн сүрдэнэ.

ТРЕПЕТНЫЙ, *-ая, -ое (книжн.). 1.* чичигнэсэн, чичирсэн, саяганасан, сэргчигнэсэн, сэргэлзсэн, дэрвэлзсэн; *трепетный свет* свечи лааны чичигнэсэн гэрэл; *2.* сэтгэл хөдлөн, зүрх догдлом, сэтгэл хөдөлгөсөн, зүрх догдлуулсан; *трепетное ожидание* сэтгэл хөдлөн хүлээх.

ТРЕПКА, *-и, ж. 1.* ураг, сэмлэх, самнах, саваах; *2.* ураг, балбах; *вадать трепку урж оржих;* ☆ *трепка нервов* цухалдах, хийрхэх.

ТРЕПЫХАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. (прост.). 1.* дэрвэлзэх, далбаганах; *паруса трепыхаются (олгоцны)* далбаа дэрвэлзэнэ; *2.* тэлчлэх, тэлчигнэх, тарчлах; *рыба трепыхается на берегу* загас эрэг дээр тэлчлэнэ.

ТРЕСК, *-а, м. 1.* тас хийх, тас няс хийх, тас тас хийх, тачигнах, час хийх, -час час хийх, цэр цэр хийх; *треск* оружийных выстрелов бууны дуу тачигнах; *треск* сучьев мечир тас няс хийх; *треск* огня гад час час хийх; *2.* шуугиан, үймээн, нижигнэн; *поднять треск* шуугиан гаргах, шуугиан бойгох; ☆ *с треском* провадаться (*ажил хэрэг*) шившигтэй ураг, бүрмөсөн байрах, огт амжитгүй болох.

ТРЕСКА, *-и, ж.* сагамхай загас.

ТРЕСКАТЬСЯ, *-ается, несов.* хагарах, хага үсрэх, антах, ан гарах, цавтах, цав гарах, гавтах, ган гарах; *потолок трескается* адар цавтана.

ТРЕСКОВЫЙ, *-ая, -ое.* сагамхай загасны, сагамхайн; *тресковый жир* сагамхай загасны тос.

ТРЕСКОТНЯ, *-и, ж. (разг.). 1.* тас тас хийх, тас няс хийх, тачигнах, тачигнаан, цэр цэр хийх; *трескотня* пулеметов пулемет тачигнах; *2.* хамчилдаан.

ТРЕСКУЧИЙ, *-ая, -ее; -уч.* *1.* тас хийсэн, тас хийм, тасгим; *трескучий мороз* тасгим хүйтэн; *2.* суржин, гоёмсог; *трескучие фразы* суржин үг.

ТРЕСНУТЬ, *-ну, -нешь; сов. 1.* хагарах, хага үсрэх; *стакан треснул* шил ага хагарав; *2.* ан га-

рах, антах, цавтах, цав гарах, ган гарах, гантах, земля треснула газар антав; 3. дэлсээд авах, цохно авах, шаагаад авах; треснуть кулаком по столу худрагаараа ширээ шаагаад авах.

ТРЕСНУТЬСЯ, -нуть, -нешься; сов. (прост.). мөргөчих, мөргөөд авах, мөргөн унах.

ТРЕСТ, -а, м. трест.

ТРЕСТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. трестчилэх, трест болгон нэгтгэх.

ТРЕ'СТОВСКИЙ, -ая, -ое (разг.). трестийн.

ТРЕТЕЙ'СКИЙ, -ая, -ое. хөндлөнгийн; третейский суд хөндлөнгийн шүүх.

ТРЕ'ТНИЙ, -ья, -ье. 1. гуравдугаар, гуравдахь; третья страница гуравдугаар тал, гуравдугаар нүүр; в третьем часу хоёр цаг өнгөрч байхад; 2. гуравны (нэг); одна третья гуравны нэг; 3. гуравдугаар хоол; ☆ из третьих рук хөндлөнгийн хүнээс, хүнээр дамжуулж; третьего дня урждар.

ТРЕТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., кого (что). тоохгүй байх, тоомсорлохгүй байх, басгах, басамжлах.

ТРЕТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. гуравдагч; третичный период гуравдагч галав.

ТРЕТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. гуравны (нэг), гуравны нэг; две трети гуравны хоёр; прошла уже треть года жилийн гуравны нэг өнгөрөөд байна.

ТРЕТЬЕ'КЛА'ССНИК, -а, м. гуравдугаар ангийн сурагч.

ТРЕТЬЕ'КЛА'ССНИЦА, -ы, ж. гуравдугаар ангийн эмэгтэй сурагч.

ТРЕТЬЕ'СО'РТНЫЙ, -ая, -ое. гуравдугаар зэргийн, гуравдугаар, доод зэргийн, чанар муутай, тун барагтайхан, муу; третьесортный товар гуравдугаар зэргийн бараа; третьесортная мука гуравдугаар гурил, муу гурил.

ТРЕТЬЕ'СТЕ'ПЕННЫЙ, -ая, -ое. чухал бус, тун барагтайхан, тун доогуур; он играет там третьестепенную роль тэр (хүн) тэнд ямар ч нөлөөгүй.

ТРЕУГО'ЛКА, -и, ж. гурвалжин малгай.

ТРЕУГО'ЛНИК, -а, м. гурвалжин; прямоугольный треугольник тэгш өнцөгт гурвалжин; равнобедренный треугольник адил талт гурвалжин; равнобедренный треугольник яцуу хажууг гурвалжин.

ТРЕУГО'ЛНЫЙ, -ая, -ое. гурван өнцөгтэй, гурвалжин (хэлбэртэй); треугольная площадь гурвалжин талбар; треугольная коробка гурвалжин кайраг.

ТРЕУ'Х, -а, м. сөхөвчт малгай.

ТРЕ'ФОВЫЙ, -ая, -ое. (хөзрийн) цэцгийн.

ТРЕ'ФЫ, трэф, трэфам. (хөзрийн) цэцэг.

ТРЕ'ХГОДИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. гурван жилийн; трёхгодичные курсы гурван жилийн сургууль; трёхгодичная агрозоотехническая школа гурван жилийн агрозоотехникийн сургууль.

ТРЕ'ХГОДОВА'ЛЫЙ, -ая, -ое. гурван ойддоо хүрэх; трёхгодовалый ребёнок гурван ойддоо хүрсэн күүхэд.

ТРЕ'ХГРА'ННЫЙ, -ая, -ое. гурван цамцаалт, гурван цамцаалттай; трёхгранный национальн гурвалжин куурай.

ТРЕ'ХДНЕ'ВНЫЙ, -ая, -ое. гурван өдрийн, гурван өдөржийн; трёхдневный срок гурван өдрийн болзоо; трёхдневный путь гурван өдөржийн газар.

ТРЕ'ХДЮИМО'ВКА, -и, ж. 1. гурван ямхын их буу, гурван ямхын үхэр буу; 2. гурван ямхын банз.

ТРЕ'ХДЮИМО'ВЫЙ, -ая, -ое. гурван ямхын; трёхдюймовое орудие гурван ямхын их буу, гурван ямхын үхэр буу.

ТРЕ'ХЗНА'ЧНЫЙ, -ая, -ое. гурван оронтой; трёхзначное число гурван оронтой тоо.

ТРЕ'ХКОЛЁСНЫЙ, -ая, -ое. гурван дугуйтай; трёхколёсный автомобиль гурван дугуйтай машин.

ТРЕ'ХЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. гурван жил, гурван жилийн хугацаа; 2. гурван жилийн ой; праздновать трёхлетие женитьбы гэрлэснийхээ гурван жилийн ойн найр хийх.

ТРЕ'ХЛЕ'ТНИЙ, -ья, -ье. гурван жилийн, гурван настай, гуравтай; трёхлетний срок гурван жилийн хугацаа; трёхлетний ребёнок гурван настай хүүхэд.

ТРЕ'ХЛИНЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. 7,6 миллиметрийн; трёхлинейная винтовка 7,6 миллиметрийн амтай банзат буу.

ТРЕ'ХМА'ЧТОВЫЙ, -ая, -ое. гурван шурагт; трёхмачтовое судно гурван шурагт онгоц.

ТРЕ'ХМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. гурван хэмжүүрт, урт, өргөн, өндөртэй; 2. гурван хуваарьт; трёхмерный такт гурван хуваарьт айзам.

ТРЕ'ХМЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое. гурван суудалтай; трёхместный самолёт гурван суудалтай нисэх онгоц.

ТРЕ'ХМЕ'СЯЧНЫЙ, -ая, -ое. гурван сарын, гурван сартай; трёхмесячный ребёнок гурван сартай хүүхэд; трёхмесячные курсы гурван сарын сургууль.

ТРЕ'ХМОТО'РНЫЙ, -ая, -ое. гурван мотортой; трёхмоторный самолёт гурван мотортой нисэх онгоц.

ТРЕ'ХНЕДЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. гурван долоо хоногийн, гурван долоо хоногтой.

ТРЕ'ХПА'ЛУБНЫЙ, -ая, -ое. гурван давхар; трёхпалубное судно гурван давхар онгоц.

ТРЕ'ХПА'ЛЫЙ, -ая, -ое. гурван хуруутай; трёхпалая лапа гурван хуруутай савар.

ТРЕ'ХПО'ЛЬЕ, -я, ср. гурван талбайт тариалан.

ТРЕ'ХПО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. гурван талбайн, гурван талбайт; трёхпольное хозяйство гурван талбайт аж ахуй.

ТРЕ'ХПРОЦЕ'НТНЫЙ, -ая, -ое. 1. (зууны) гурван хувийн, гурван процентын; трёхпроцентный займ (зууны) гурван хувийн хонжворт эзэллэг; 2. гурван процентын; трёхпроцентный раствор гурван процентын уусгамал.

ТРЕ'ХРУБЛЁВКА, -и, ж. (разг.). гурвалтын дэвсгэр.

ТРЕ'ХСЛО'ЖНЫЙ, -ая, -ое. гурван үетэй; трёхсложное слово гурван үетэй үг.

ТРЕ'ХСМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. гурван эзлэгийн, гурван ээлжит; трёхменная работа гурван ээлжийн ажил.

ТРЕ'ХСОТЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. гурван зуун жил; 2. гурван зуун жилийн ой.

ТРЕ'ХСОТЛЕ'ТНИЙ, -ья, -ье. гурван зуун жилийн; трёхсотлетний юбилей гурван зуун жилийн ой.

ТРЕ'ХСО'ТЫЙ, -ая, -ое. гурван зуудугаар, гурван зуудахь; на странице трёхсотой (номина) гурван зуудугаар талд.

ТРЕ'ХСТВО'РЧАТЫЙ, -ая, -ое. гурван далавчтай, гурван хацартай; трёхстворчатый шкаф гурван хацартай шүүгээ.

ТРЕ'ХСТО'ПНИЙ, -ая, -ое. гурван өлмийт; трёхсторонний стик гурван өлмийт шүлэг.

ТРЕ'ХСТОРО'ННИЙ, -ая, -ое. 1. гурван талтай; 2. гурван этгээдийн; трёхсторонний договор гурван этгээдийн гэрээ.

ТРЕ'ХСТРУ'ННЫЙ, -ая, -ое. гурван чавхдастай; трёхструнная балалайка гурван чавхдастай балалайка.

ТРЕХСТУПЕНЧАТЫЙ, -ая, -ое. гурван шаталсан, гурван үелсэн, гурван зэрэгтэй.

ТРЕХФАЗНЫЙ, -ая, -ое. гурван үелэлт; трөх-фазный ток гурван үелэлт цахилгаан гүйдэл.

ТРЕХЦВЕТНЫЙ, -ая, -ое. гурван өнгийн, гурван өнгөт, гурван өнгөтэй; трөхцветный флаг гурван өнгөт далбаа.

ТРЕХЧАСОВОЙ, -ая, -ое. 1. гурван цагийн, гурван цаг хийх; трөхчасовой доклад гурван цагийн илтгэл; 2. гурван цагийн, гурван цагт болох (явах); трөхчасовой поезд гурван цагт явах галт тэрэг.

ТРЕХЧЛЕН, -а, м. гурван гишүүнт.

ТРЕХЧЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. гурван гишүүнтэй, гурван хэсэгтэй; 2. гурван гишүүнт; трөхчленное; уравнение гурван гишүүнт тэгшитгэл.

ТРЕХЪЯЗЫЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. гурван хэлний; трөхязычный словарь гурван хэлний тсль; 2. гурван хэлээр ярьдаг, гурван хэлтэй.

ТРЕХЭТАЖНЫЙ, -ая, -ое. гурван давхар; трөхэтажный дом гурван давхар байшин.

ТРЕШКА, -и, ж. (прост.). **ТРЕШНИЦА**, -ы, ж. (прост.). гуравтын дэвсгэр, гуравт.

ТРЕЩАТЬ, -цу, -цись; несов. 1. тас хийтэл хагарах, тас няс хагарах, тас кийн хага үсрэх, тас кийж ангах, тас хийтэл цавтах; лёд трещит мес тас няс хийж цавтав; 2. тас хийх, тас няс хийх, тас тас хийх, тас тус гэх, тагчигнах, час кийх, час час хийх, чалчганах цэр цэр кийх; кувечики трещат дөвхрэг цэр цэр кийнэ; дрова трещат в печке пийшинд түлээ час час кийнэ; 3. чол чол хийх, чолчгонох, чал чал хийх, дур дур хийх, дуржганах; 4. сүйрэхэд хүрэх, балражад хүрэх, нурахад хүрэх; дело трещит по всем швам хэрэг сүйрэхэд хүрээд байна; ☆ голова трещит толгой хагармаар өвдөж байна; трещат морозы хүйтэн тас хийж байна, тас хийсэн күйтэн болж байна, күйтэн янгинаж байна.

ТРЕЩИНА, -ы, ж. 1. ан, ган, гав, цав, ангал, гуу, кагархай, завсар; в стене образовалась трещина туурганд ан гарав, туурга антав; 2. өвдрэх, өвдрэл; дружба дала трещину найрамдаа өвдрэв.

ТРЕЩОТКА, 1. -и, ж. тогшуур, торчигнуур; 2. и, м. и ж. перен. чалчгануур, дуржгануур.

ТРИ, трөх, трём, тремя, о трөх, числит. колич. гурав, гурван.

ТРИАДА, -ы, ж. (книжн.). 1. гурмаслал, гурамсан юм; 2. гурмаслал шүлэг.

ТРИАНГУЛЯЦИЯ, -и, ж. гурвалжлал.

ТрибуН, -а, м. (высок.). 1. трибун (эртний Ромын тушаалтан); 2. (гарамгай) бүтгэлтэн; пламенный трибун революции кувьсгалын бадрангуй бүтгэлтэн.

ТрибуНА, -ы, ж. 1. индэр; 2. тавцан, довжоо; место на левой трибуне зүүн тавцангийн суудал; ☆ литературная трибуна утга зохиолын индэр.

ТрибуНА Д, -а, м. 1. шүүх таслах газар; военный трибунал цэргийн шүүх таслах газар; Международный военный трибунал Олон улсын цэргийн шүүх таслах газар; 2. шүүхийн коллеги, шүүгчид.

ТРИВИАЛЬНОСТЬ, -и, ж. бүдүүлэг зан, задгай явдал, билин.

ТРИВИАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). каширтай, бүдүүлэг, задгай, билинч.

ТРИГОНОМЕТРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. гурвалжны зүйн, гурвалжны судлалын; тригонометрические функции гурвалжны зүйн функци.

ТРИГОНОМЕТРИЯ, -и, ж. гурвалжны зүй, гурвалжны судлал; прямолинейная тригонометрия шулуун шугамын гурвалжны зүй; сферическая тригонометрия бөөрөнхий гурвалжны зүй.

ТРИДЕВЯТЫЙ, -ая, -ое. в тридесятом царстве холын хол оронд.

ТРИДЕВЯТЬ: за тридевять земель холын хол газар.

ТРИДЦАТИЛЕТИЕ, -я, ср. 1. гучин жил; 2. гучин жилийн ой.

ТРИДЦАТИЛЕТНИЙ, -ья, -ее. гучин жилийн, гучин насны, гучтай; тридцатилетний мужчина гучин настай эрэгтэй хүн.

ТРИДЦАТЫЙ, -ая, -ое. гучдугаар, гучдахь, гучин; тридцатое января нэгдүгээр сарын гучин; глава тридцатая гучдугаар бүлэг; тридцатые годы гучин хэдэн он.

ТРИДЦАТЬ, -и, -ью, числит. колич. гуч, гучин; в тридцати километрах от города хотоос гучин километр газар.

ТРИДЦАТЬЮ, нареч. гучинтаа, гуч дахин, гучин; тридцатью тридцать—девятсот гучин гуч (-ийн) есөн зуу.

ТРИЕР, -а, м. тариа цэвэрлэх, ялгах машин.

ТРИЕРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов. машинаар тариа цэвэрлэх, ялгах.

ТРИЖДЫ, нареч. гурвантаа, гурав дахин, гурван; трижды три—девять гурван гурав (-ын) ес; я трижды ему об этом напоминал би үүний тухай түүнд гурвантаа сануулсан юм.

ТРИЗНА, -ы, ж. 1. (эртний слав нарын) үхдэлийн хурим; 2. гашуудан дурсах.

ТРИКО, нескл., ср. 1. трико даавуу; 2. сүлжмэл даавуун хувцас; 3. эмэгтэй хүний сүлжмэл даавуун дотуур хувцас.

ТРИКОТАЖ, -а, м. 1. сүлжмэл даавуу; 2. сүлжмэл даавуун эдлэл.

ТРИКОТАЖНЫЙ, -ая, -ое. 1. сүлжмэл даавууны; трикотажная фабрика сүлжмэл даавууны фабриг; 2. сүлжмэл даавуун; трикотажные изделия сүлжмэл даавуун эдлэл.

ТРИЛИСТИК, -а, м. хошингор, гурван навчир.

ТРИЛЛИОН, -а, м. их наяд (1 000 000 000 000).

ТРИЛОГИЯ, -и, ж. гурван өхт зохиол, гурамсан зохиол.

ТРИМЕСТР, -а, м. улграл, гурван сар, дээд сургуулийн хичээлийн жилийн гуравны нэг.

ТРИНАДЦАТЫЙ, -ая, -ое. числит. порядк. арван гуравдугаар, арван гуравдахь, арван гурван.

ТРИНАДЦАТЬ, -и числит. колич. арван гурав, арван гурван.

ТРИО, нескл. ср. 1. гурван зохиол; 2. гурвал, жүжигчин.

ТРИППЕР, -а, м. күйтэн (өвчин), заг.

ТРИПТИХ, -а, м. гурамсан зураг.

ТРИСТА, трөхсот, трёмстам, тремястами о трөхстах, числит. колич. гурван зуу.

ТРИУМФ, -а, м. гайхамшигт ялалт, ялгуусан баяр; триумф нашего народно-демократического строя манай ардын эрдчилсэн байгууллын гайхамшигт ялалт.

ТРИУМФАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ялалтын, ялгуусан, ялгуусан баярын; триумфальная арка ялалтын гуулдан; триумфальное шествие ялгуусан жагсаал.

ТРИУМФАТОР, -а, м. (книжн.). ялгуусан баян тар.

ТРИХИНА, -ы, ж. трихин (хүн амьтны биед оршин цус сордог өвчүүхэн амьтан).

ТРОГАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. (зотор сэтгэл) уламрам (байх), сэтгэл хөдөлмөөр (байх), (сэтгэл) өрөвдөм (байх).

ТРОГАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, (сэтгэл) уярам, сэтгэл хөдөлмөөр, (сэтгэл) өрөвдөм; трогательный рассказ сэтгэл уярам өгүүлэл.

ТРОГАТЬ I, -аю, -аешь; несов. 1. хүрэх, барьж үзэх; не трогай руками! гараараа бүү хүр! 2. шүргэх, дайрах.

ТРОГАТЬ II, -аю, -аешь; несов., кого-что. уяруулах, өрөвдүүлэх.

ТРОГАТЬ III, -аю, -аешь; несов. (разг.). явах, хөдлөх; ну, трогай! за хөдөл!

ТРОГАТЬСЯ I, -аюсь, -аешься; несов. 1. (сэтгэл дотор) уярах, (сэтгэл) өрөвдөх; 2. хагдарсхийх, муудасхийх, гутасхийх, хөгцөрсхийх, хагдарч өхлөх, муудаж эхлэх, гутаж эхлэх, хөгцөрч эхлэх; мясо трогалось мах муудасхийжээ.

ТРОГАТЬСЯ II, -аюсь, -аешься; несов. 1. явах, мордох, хөдлөх; 2. солирох, солиотой болох.

ТРОГЛОДИТ, -а, м. 1. агуйн хүн; 2. бүдүүлэг хүн.

ТРОЕ, троих, троим, числит. собир. гурвуул, гурван; их было трое тэд гурвуул байв; трое суток гурван хоног.

ТРОЕБЪРЬЕ, -я, ср. гурван наадам (амарваа гурван зүйл спортын тэмцээн).

ТРОЕКРАТНЫЙ, -ая, -ое. гурав дахин, гурван удаа, гурав дахисан, гурван удаагийн; троекратное напоминание гурав дахин сануулах; тройкратный чемпион гурван удаагийн аварга.

ТРОИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; несов., обычно безл. 1. гурав болох, гурав болон хуваагдах; 2. гурав болж харагдах, гурван харагдах; у него троится в глазах түүний нүдэнд юм болгон гурав болж харагдана.

ТРОЙКА, -и, ж. 1. гурвын тоо; 2. гурав; 3. дадар; тройка бубен дөрвөлжингийн дадар; 4. хантаазтай костюм; 5. гурвалсан морь; 6. гурвын комисси, гурван хүнээс бүрэлдсэн комисси; 7. гурван коссэдүүртэй завь.

ТРОЙНОЙ, -ая, -ое. 1. гурав дахин-их, гурвантаа их; тройное количество гурвантаа их; 2. гурван давхар, гурав давхарласан, гурамсан; тройные рамы гурван давхар жааз.

ТРОЙНЯ, -и, род. мн. троен, ж. гурван ихэр (хүүхэд); родить тройню гурван ихэр хүүхэд төрүүлэх.

ТРОИСТВЕННЫЙ, -ая, -ое (книжн.). гурван этгээдийн, гурван хэсгээс бүрэлдсэн; тройственный союз гурван этгээдийн холбоо; тройственный договор гурван этгээдийн гэрээ.

ТРОЙЧАТКА, -и, ж. гурамсан (юм); вины-тройчатки гурамсан сэрээ.

ТРОЛЛЕЙБУС, -а, м. троллейбус, цахилгаан автобус.

ТРОМБ, -а, м. цусны бүлэн.

ТРОМБОЗ, -а, м. цус бүлэнгэх, цус судсандаа бүрэлдэх.

ТРОМБОН, -а, м. татах бүрээ.

ТРОМБОЛЕБИТ, -а, м. кураал судас үрвэсэх.

ТРОН, -а, м. хаан ширээ; встунить на трон хаан ширээнд суух.

ТРОННЫЙ, -ая, -ое. хаан ширээний; тронная речь зарлиг үр.

ТРОНУТЬ I, -ну, -нешь; сов. 1. хүрэх, барьж үзэх; не трогай руками! гараараа бүү хүр! 2. шүргэх, дайрах.

ТРОНУТЬ II, -ну, -нешь; сов. 1. уяруулах, өрөвдүүлэх; его рассказ меня тронул до слёз түүний үгийг сонсоход сэтгэл уярч, нулимс гарав, түүний яриа намайг нүдний нулимс гаргал уяруулав; 2. хагдаруулсхийх, муудуулсхийх, хөгцрүүлсхийх; деревья

тронуло морозом хүйтэрч модны навч шарласхийв; сыр слегка тронут плесенью бяслаг хөгцөрсхийжээ.

ТРОНУТЬ III, -ну, -нешь; сов. явах, хөдлөх.

ТРОНУТЬСЯ I, -нусь, -нешься; сов. 1. (сэтгэл дотор) ярах, (сэтгэл) өрөвдөх; тронуться до слёз уярч нулимс гарах; 2. хагдарсхийх, муудасхийх, гутасхийх, хөгцөрсхийх, хагдарч эхлэх, муудаж эхлэх, гутаж эхлэх, хөгцөрч эхлэх; мясо тронулось мах гутасхийжээ.

ТРОНУТЬСЯ II, -нусь, -нешься; сов. 1. явах, мордох, хөдлөх; тронуться в путь замд мордох; лёд тронулся цен хөдлөв; 2. солирох, солиотой болох.

ТРОП, -а, м. (спец.). тонгорох, утга тонгоруулсан үг, утга тонгоруулсан хэллэг.

ТРОПА, -ы, мн. тропы, троп, тропам и тропам, ж. явган зам, зөрөг (зам), жим, цувц; горная тропа уулын жим; конная тропа морьтой хүний зөрөг зам; идти лесной тропой ойн жимээр явах.

ТРОПИК, -а, м. 1. зам (экватортой параллель шугам бүслүүр); тропик Рака Мэлхийн зам; тропик Козерога Матрын зам; 2. халуун орон, халуун газар (Мэлхийн зам, Матрын зам хоёрын хоорондох орон); в тропиках халуун оронд.

ТРОПИЧКА, -и, ж. зөрөг (зам), жим; идти тропинкой (по тропинке) жимээр явах.

ТРОПИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. халуун орны, халуун газрын, халуун; тропический пояс халуун орны бүс, халуун бүс; тропический лес халуун орны ой; тропическая жара халуун орны халуун; тропическая лихорадка халуун орны чичрэг.

ТРОПКА, -и, ж. зөрөг (зам), жим.

ТРОПОСФЕРА, -ы, ж. (спец.). шим мандал (агаарын доод үе).

ТРОС, -а, м. (олсон, төмөр) аргамж, татлага.

ТРОСТИЧКА, -и, ж. нарийхан хулс, нарийхан зэгс, хулсны иш, зэгсний иш.

ТРОСТНИК, -а, м. хулс, зэгс, нишингэ; сахарный тростник чихрийн нишингэ.

ТРОСТНИКОВЫЙ, -ая, -ое. хулсан, зэгсэн, хулсны, зэгсний, нишингийн, бурмын; тростниковые заросли хулсны ширэнгэ; тростниковый сахар нишныгийн чихэр; тростниковые кровли хулсан дээвэр.

ТРОСТОЧКА, -и, ж., ТРОСТЬ, -и, мн. трости, тростей, ж. нарийхан таяг.

ТРОУААР, -а, м. явган зам.

ТРОФЕЙ, -я, м. (байлдааны) олз; богатые трофеи их олз.

ТРОФЕЙНЫЙ, -ая, -ое. олзны, олзолсон; трофейное оружие олзны зэр зэвсэг.

ТРОФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тэжээлийн, тэжээх; трофические нервы тэжээлийн нерв, тэжээх нерв.

ТРОЦКИЗМ, -а, м. троцкизм.

ТРОЦКИСТ, -а, м. троцкист.

ТРОЮРОДНЫЙ, -ая, -ое. хаяал; троюродные братья хаяалид.

ТРОЯКИЙ, -ая, -ое; -як. гурвалсан, гурамсан; троякий смысл гурвалсан утга.

ТРУБА, -ы, мн. трубы, труб, трубам, ж. 1. цорго, гоожуур, хоолой, яндан; водосточная труба (дээврийн) ус гоожуур; дымовая труба яндан; подзорная труба сунгадаг дуран; 2. нарийн бүрээ; играти на трубе нарийн бүрээ үлээх; 3. гуурс; евстахиена труба евстахийн гуурс; ☆ вылететь в трубу модоо барих, сүйрэх, гулрах; хвост трубой сүүлээ агссан.

ТРУБАЧ, -а, м. бүрээч.

ТРУБИТЬ, -блю, -бишь; *несов.* 1. үлээх, дугарах, татах; трубить в трубу бүрээ үлээх, бүрээ татах; трубить сбор уриа татах; 2. дугарах; **трубы** **трубят** бүрээ дугарна; 3. зар тараах, шуурхах, шуугиан болох; об этом деле все **трубят** энэ хэргийн тухай шуугиан болж байна.

ТРУБКА, -и, *ж.* 1. нарийхан цорго, нарийхан коолой, гуурс; 2. гаанс; 3. үлээгүүр; падающая **трубка** үлээгүүр; 4. харилцуур; телефонная **трубка** утасны харилцуур.

ТРУБНЫЙ, -ая, -ое. 1. цоргоны, коолойн, яндангийн; 2. бүрээний, бүрээ.

ТРУБОЛИТЕЙНЫЙ, -ая, -ое. коолой цутгах, цорго цутгадаг; **труболитейный завод** коолой цутгах завод.

ТРУБСПРОВОД, -а, *м.* (*шингэн юя, хийе хол га зар дамжуулах*) коолой.

ТРУБПРОКАТНЫЙ, -ая, -ое. коолой хийдэг цорго хийх; **трубпрокатный завод** коолой хийдэг завод.

ТРУБОПРОКАТЧИК, -а, *м.* коолой хийдэг үйлдвэрийн ажилчин.

ТРУБОРЕЗ, -а, *м.* төмөрлөг цорго огтлох багаж, төмөрлөг коолой зүсэх багаж.

ТРУБОЧИСТ, -а, *м.* яндан хөөдөгч.

ТРУБОЧНЫЙ, -ая, -ое. гаансны; **трубочный табак** гаансны тамхи.

ТРУБЧАТЫЙ, -ая, -ое. 1. цорготой, коолойтой, гуурстай; **трубчатый котёл** коолойтой тогоо; 2. цорго шиг, коолой хэлбэртэй, гуурс шиг.

ТРУД, -а, *м.* 1. хөдөлмөр, ажил; **наёмный труд** хөдөлмөр, хөдөлмөр, хөдөлмөр; **физический труд** биеийн хөдөлмөр, хар ажил; **умственный труд** оюуны хөдөлмөр, оюуны ажил; **абстрактный труд** хийсвэр хөдөлмөр; **конкретный труд** тодорхой хөдөлмөр; **орудия труда** хөдөлмөрийн зэвсэг; **производительность труда** хөдөлмөрийн бүтээмж, хөдөлмөрийн бүтээц; **разделение труда** хөдөлмөрийн хуваарь; **охрана труда** хөдөлмөр хамгаалах; 2. хүч, хөдөлмөр, ажил, оролдлого; *зариудаа шууд орчуулагдахгүй*; **напрасный труд** дэмий ажил, дэмий явдал, дэмий оролдлого; **взять на себя труд** биедээ хүлээж авах, биедээ дааж авах; **положить на что-либо много труда** юманд их хөдөлмөр гаргах (*зарах*); **без особого труда** их хөдөлмөр гаргалгүй, хүч хөдөлмөр их ороогүй; **с большим трудом** добиться чего-либо чадан ядан бүтээх, арай гэж бүтээх; 3. зохиол, бүтээл; **печатный труд** хэвлэсэн зохиол; **научный труд** эрдэм шинжилгээний зохиол, эрдэм шинжилгээний бүтээл; **труды** научного общества эрдэм шинжилгээний нийгэмлэгийн бүтээл.

ТРУДИТЬСЯ, *тружусь, трудишься; несов.* 1. хөдөлмөрлөх, ажиллах; **трудиться на благо Родины** Эх орныхоо сайн сайхны төлөө хөдөлмөрлөх; **неустанно трудиться** цуцалтгүй хөдөлмөрлөх; 2. оролдох, . . . гэж оролдох; **трудиться над задачей** бодлого бодох гэж оролдох; **трудиться над словарем** толь зохиох гэж оролдох, толиор оролдох; **трудиться над уроком** хичээлээ оролдох.

ТРУДКНИЖКА, -и, *ж.* (*трудоваа книжка*) хөдөлмөрийн дэвтэр.

ТРУДНО, 1. *нареч.* хэцүү, бэрх (*тэй*), хүнд, хүчир; **трудно** проходимый дуудахад хэцүү, өгүүлэхэд бэрх; 2. *безл. в знач. сказ.* хэцүү, бэрх (*тэй*), его **трудно** понять түүний учрыг олоход бэрх; **это очень трудно** решить үүнийг шийдвэрлэх маш хэцүү.

ТРУДНОВАТО, *нареч.* хэцүүвтер байх, бэрххэвтер байх, хүндэвтер байх, хэцүүхэн байх, бэрххэн

байх, хүндхэн байх, хүчирхэн байх; **сделать это будет трудновато** үүнийг хийх хэцүүхэн дээ.

ТРУДНОВОСПИТУЕМЫЙ, -ая, -ое; *уем.* хүмүү; **жүүлэхэд бэрх (хэцүү)**; **трудновоспитуемый ребёнок** хүмүүжүүлэхэд бэрх хүүхэд.

ТРУДНОДОСТУПНЫЙ, -ая, -ое; *пен.* -*пна.* хүрэхэд бэрх (*тэй*), очиход хэцүү; **труднодоступный район** хүрэхэд хэцүү газар.

ТРУДНОПРОХОДИМЫЙ, -ая, -ое. нэвтрэхэд бэрх, явахад хэцүү.

ТРУДНОСТЬ, -и, *ж.* бэрхшээл, бэрх (*байдал*), хүнд байдал; **преодолеть все трудности** бүх бэрх, шээлийг давах, бэрхшээлийг туулах; **это представляет некоторые трудности** үүнд зарим нэг бэрхшээл байна.

ТРУДНЫЙ, -ая, -ое; *-ден, -дна, -дно, -дны (и -дны).* 1. хэцүү, бэрх (*тэй*), хүнд, хүчир; **трудная работа** хэцүү ажил, хүнд ажил; **трудная задача** хэцүү бодлого; **трудный путь** бэрх зам; **трудный вопрос** хэцүү асуудал; 2. бэрхшээлтэй, төвөгтэй, ярвигтай; **трудное положение** бэрхшээлтэй байдал; **сегодня был трудный день** өнөөдөр төвөгтэй өдөр байв.

ТРУДОВОЙ, -ая, -ое. 1. хөдөлмөрийн, хөдөлмөрчин, хөдөлмөрлөдөг; **трудовай народ** хөдөлмөрчин эрд түмэн; **трудовае крестьянство** хөдөлмөрийн тариачин, хөдөлмөрлөдөг Тариачин; 2. хөдөлмөрийн, ажлын; **трудовай день** ажлын өдөр; **трудовай стаж** ажилласан хугацаа; **трудоваа дисциплина** хөдөлмөрийн сахилга (*бат*); **трудовае воспитание** хөдөлмөрч хүмүүжүүлэх; **трудовае резервы** хөдөлмөрийн бэлтгэл хүчин; ☆ **трудоваа книжка** хөдөлмөрийн дэвтэр.

ТРУДОДЕЛЬ, -дня, *м.* хөдөлмөр өдөр; **оплата труда по трудоделям** ажлын хөдөлмөр өдрөөр олгох.

ТРУДОЁМККИЙ, -ая, -ое; *-мок, -мка.* хүнд хүчир, ажил ихтэй; **трудоёмкая работа** хүнд хүчир ажил; **механизация трудоёмких работ** хүнд хүчир ажлын механикжуулах.

ТРУДОЁМККОСТЬ, -и, *ж.* хүнд хүчир (*байх*), ажил ихтэй (*байх*).

ТРУДОЛЮБИВЫЙ, -ая, -ое; *-ив.* ажилч, хөдөлмөрч, ажил хийх дуртай, хөдөлмөр хийх дуртай, хөдөлмөрт дуртай, ажилд дуртай, ажил хөдөлмөрт дуртай; **трудолюбивый человек** ажилч хүн.

ТРУДОЛЮБИЕ, -я, *ср.* ажилч (*байх*), хөдөлмөрч (*байх*), ажил хийх дур, хөдөлмөр хийх дур, ажилд дуртай (*байх*), хөдөлмөрт дуртай (*байх*).

ТРУДОСПОСОБНОСТЬ, -и, *ж.* хөдөлмөрийн чадвар, хөдөлмөр хийх чадвар, хөдөлмөрлөх чадвар; **потеря трудоспособности** хөдөлмөрийн чадвар алдах; **до старости** сохранить **трудоспособность** көгширтлөө хөдөлмөрийн чадвартай байх.

ТРУДОСПОСОБНЫЙ, -ая, -ое; *-бен, -бна.* хөдөлмөрийн чадвартай, хөдөлмөр хийх чадвартай, хөдөлмөрлөх чадвартай; **трудоспособное население** хөдөлмөрийн чадвартай хүмүүс.

ТРУДЯЩИЙСЯ, -аяся, -еся, 1. хөдөлмөрчин, хөдөлмөрч; **трудящиеся массы** хөдөлмөрчин олон түмэн; 2. хөдөлмөрчин, хөдөлмөрчинд; **трудящиеся города и деревни** хот, хөдөөгийн хөдөлмөрчинд; **власть** **трудящихся** хөдөлмөрчдийн засаг.

ТРУЖЕНИК, -а, *м.* (*высок.*) хөдөлмөрч хүн, ажилч хүн, хөдөлмөрлөөч, ажиллаач; **труженики** производства үйлдвэрийн хөдөлмөрчинд.

ТРУЖЕНИЦА, -ы, *ж.* хөдөлмөрч эмэгтэй, ажилч эмэгтэй, хөдөлмөрлөөч эмэгтэй, ажиллаач эмэгтэй.

ТРУЖЕНИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое (устар.)*. хөдөлмөрчний; труженическая жизнь хөдөлмөрчний аж амьдрал.

ТРУЖЕНИЧЕСТВО, *-а, ср.* хөдөлмөрчний аж амьдрал.

ТРУНИТЬ, *-нур, -нишь; несов., над кем-чем (разг.)*. элэглэх, дооглох, даажигнах.

ТРУП, *-а, м.* хүүр, үхдэл, үхээр, яс, шарил; вскрытие трупа хүүр хагаж үзэх; ☆ шагать через труны хүн алахаас буцахгүй байх.

ТРУПНЫЙ, *-ая, -ое*. хүүрийн, үхдэлийн, үхээрийн, шарилын; **трупный** санах хүүрийн үнэр; **трупный** яд үхээрийн хор.

ТРУПНА, *-ы, ж.* жүжигчид, бүлэг жүжигчин.

ТРУС, *-а, м.* аймхай хүн, аймтай хүн, зүрхгүй хүн, хулчгар хүн; презренный трус жигшүүртэй аймхай хүн; ☆ труса праздновать зүрх алдах, хулчийх.

ТРУСИКИ, *-ов (разг.)*. богино өмд, шуудаг.

ТРУСИТЬ, трушу, трусишь; несов. 1. айх, айдас хүрэх, зүрх алдах, хулчийх, хулчганах; **трусить** в опасности аюул учрахад айх; 2. айх, сүрдэх, хулчийх, сөгдөх; почему ты трусишь перед учителем? чи юнд багшаас айна вэ?

ТРУСИТЬ I, трушу, трусишь; несов., что (разг.). дугтран гаргах, дугтрах, сэгсрэн асгах, сэгсрэх; **трусить** маку из мешка шуудайнаас гурия дугтран гаргах.

ТРУСИТЬ II, трушу, трусишь; несов., (разг.) шогших, бөг бөг шогших, шогшуулах, бөг бөг шогшуулах; лошади трусит по дороге морь замаар бөг бөг шогшиж байна.

ТРУСИХА, *-и, ж. (разг.)* аймхай эмэгтэй, аймтай эмэгтэй, зүрхгүй эмэгтэй, хулчгар эмэгтэй.

ТРУСЛИВОСТЬ, *-и, ж.* аймхай явдал, аймтай зан, зүрх алдах явдал, хулчгар зан.

ТРУСЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ие* аймхай, аймтай, зүрхгүй, хулчгар, аймтай зантай, хулчгар зантай; **трусливый** взгляд хулчгар харц.

ТРУСОСТЬ, *-и, ж.* аймхай явдал, аймтай зан, зүрхгүй явдал, хулчгар зан, айдас, айдас хүрэх; **преодолеть трусость** айдсаа барих.

ТРУСЦА, *-и, ж. (разг.)*. 1. шогшоо; 2. шогшин, шогшуулан; **ехать трусцой** шогшуулан явах.

ТРУСЫ, *-ов*. богино өмд, шуудаг.

ТРУТ, *-а, м. (хэтний)* уул.

ТРУТЕНЬ, *-тня, м.* 1. эр эгний; 2. юу ч хийдэггүй хүн, залууч хүн.

ТРУХА, *-и, ж.* 1. өвсний хог, борог, өмх; **превратиться в труху** борог болох, өмх болох, өмхрөх; 2. хог согхон.

ТРУХЛЯВЫЙ, *-ая, -ое; -яв*. өмх, өмхөрсөн, өмх болсон, борог болсон; **трухлявый** пень өмх хожуул.

ТРУХНУТЬ, *-ну, -нешь; сов. (разг.)*. айдас хүрэх, хулчийх.

ТРУЩОБА, *-ы, ж.* 1. ширэнгэ, балар ой, шугуй, күрэхэд бэрх газар; **лесные трющобы** балар ой, шугуй; 2. бөглүү газар; 3. борчуулын хороо, ядуучуудын хороо; **трющобы** капиталистических городов **капиталистический котин** ядуучуудын хороо; 4. **(хуагайн)** буур.

ТРЫН-ТРАВА, *в знач. сказ. (прост.)*. тэр юуг ч тоохгүй, тэр огт дажгүй.

ТРЮК, *-а, м.* 1. мэх, арга барил; 2. бааш, бач, ов, валь, арга захь, ов мэх; **выкинуть трюк** арга заль гаргах.

ТРЮКАЧ, *-а, м. (разг.)* 1. мэхтэй хүн, мэх сайтай хүн; 2. арга зальтай хүн, бааштай хүн.

ТРЮКАЧЕСКИЙ, *-ая, -ое* 1. мэхтэй, мэх сайтай; 2. арга зальтай.

ТРЮКАЧЕСТВО, *-а, ср.* 1. мэх сайтай **(хийх)**; 2. арга мэх **(гаргах)**, арга заль **(гаргах)**.

ТРИОМ, *-а, м.* онгоцны хөндий.

ТРИОМО, *нескл., ср.* босоо тодь.

ТРИФЕЛЬ, *-я, мн. -и, -ей, м.* 1. малтуу мөөр, 2. трюфель чихэр.

ТРИПЧНИК, *-а, м.* 1. хуучин даавуу, өөдөс хуудалдан авагч; 2. харамч нарийн хүн, арвигүй зантай хүн.

ТРИПЧНЫЙ, *-ая, -ое* 1. хуучин даавуугаар хийсэн, **(даавууны)** өөдсөөр хийсэн; **трипчная бумага** хуучин даавуугаар хийсэн цаас; 2. зориггүй, зүрхгүй, хэтэрхий зөөлөн; **трипчный** характер хэтэрхий зөөлөн зан.

ТРИПКА, *-и, ж.* 1. хуучин даавуу, **(даавууны)** өөдөс; 2. зориггүй хүн, зүрхгүй хүн, хэтэрхий зөөлөн хүн.

ТРИПЧКА, *-и, ж. (даавууны)* өчүүхэн өөдөс.

ТРИПЧНЫЙ, *-ая, -ое*. даавуун, даавуу шуувуун, бөсөөр хийсэн, өөдсөн.

ТРИПЬЕ, *-я, ср. собир.* хуучин даавуу шуувуу, **(даавууны)** өөдөс мөөдөс, новш.

ТРИСИНА, *-и, ж.* бамбалзуур, балчиг, намагтай газар.

ТРИСКА, *-и, ж.* донсолгоо, дэншээ, дэнсэлгээ.

ТРИСКИЙ, *-ая, -ое; -сок, -ска*. донсолгоотой, дэншээ, дэнсэлгээтэй; **триская** телега дэншээ тэрэг, **триская** дорога донсолгоотой зам.

ТРИСОГУЗКА, *-и, ж.* хөх цэгцгий.

ТРИСТИ, *-су, -сшь; тряс, трясла; трясший; несов.* 1. гүвэх, дугтрах, хөдөлгөх, ганхуулах, сэгсрэх; **трясти** руку гар барьж сэгсчих; **трясти** дерево мод ганхуулах; **не** тряс стол! ширээ битгий хөдөлгөл; **трясти** ковер хвас сэгсрэх; 2. сэгсрэх, хөдөлгөх; **трясти** ногой хөлөө сэгсчих; **дошады** трясёт гривой морь дэлээ сэгсчлэн; 3. чичрэх, чичрэгнэх, чичигнэх, дагжих, салганах; чичрүүлэх, чичрэглүүлэх, чичигнүүлэх, дагжуулах, салгануулах; **его** трясёт **малыря** тэр **(хүн)** хумх тусч чичирнэ **(хумхаа түүнийг чичрүүлднэ)**; **его** трясёт от страха тэр **(хүн)** айж чичрэгнэнэ; **трясти** от колода хүйтэнд дагжих, даарч чичрэх; **рука** трясётся гар чичигнэнэ; 4. донслох, дэнслэх, дэнших; телега трясёт тэрэг донсолно.

ТРИСТИТЬ, *-суть, -свьясь; тряса, тряслась, трясшийся; несов.* 1. чичрэх, чичрэглэх, салганах, ганхах, хэлбэлзэх; **деревья** трясутся от ветра мод салхинд ганхана; 2. донслох, дэнслэх, дэнших, донслогдох, дэнслэгдэх, дэншигдэх, донслуулах, дэнслүүлэх, дэншүүлэх; **трястись** на телеге тэрэгд дэнслэгдэх, зайлагдах; 3. чичрэх, чичрэглэх, чичирхийлэх, чичигнэх, дагжих, давжигнах; **трястись** от колода даарч чичрэх, хүйтэнд дагжих; 4. ... гэж **(гэхээс)** айн чичрэх. ... гэж зовох, харамлан чичрэх; **трястись** над своим ребёнком хүүхдээ яачих бол гэхээс айн чичрэх; **трястись** над каждой копеекой сохор улаан мөнгө зарахаас айн чичрэх, сохор улаан мөнгө бүрийг харамлан чичрэх.

ТРИХНУТЬ, *-ну, -нешь; сов.* 1. гүвэх, дугтрах, хөдөлгөх, ганхуулах, сэгсрэх; 2. сэгсрэх, хөдөлгөх; 3. чичрэх, чичрэгнэх, чичигнэх, дагжих, салганах, чичрүүлэх, чичрэглүүлэх, чичигнүүлэх, дагжуулах, салгануулах; ☆ **трихнуть** старинной залуугийнхийгаа санах, залуугийнхаараа хийх; **трихнуть** мощной түривчээ гүвэх, мөнгө харамгүй зарах.

ТССИ, *межд.* иши, иши!

ТУАЛЕТ, *-а, м.* 1. гоёл, **(эмэгтэй хүний)** хувцас; **роскошный туалет** гоёмсог хувцас; 2. гоёх, хувцаслах; **заниматься** туалетом гоёх, хувцаслах; 3. тольгой ширээ; 4. бие засах газар, жорлон.

ТУАЛЕТНЫЙ, *-ая, -ое*. гар нүүрийн; **туалетное** мыло гар нүүрийн саван; **туалетные принадлежности** гар нүүрийн хэрэгсэл; **туалетная** комната бие засах өрөө.

ТУ'БА, -и, ж. их бүрээ.

ТУБЕРКУЛЭЗ, -а, м. сүрьеэ (өвчин); туберкулёз лёгких уушигны сүрьеэ; костный туберкулёз ясны сүрьеэ.

ТУБЕРКУЛЭЗНЫЙ, -ая, -ое. сүрьеэгийн, сүрьеэ өвчний, сүрьеэтэй, сүрьеэ өвчтэй; туберкулёзный большой сүрьеэ өвчтэй хун; туберкулёзный процесс сүрьеэгийн явц; туберкулёзный диспансер сүрьеэгээс өмчлэн сэргийлэх газар.

ТУВИ'НЕЦ, -нца, м. урианхай хүн, туваа хүн.

ТУВИ'НКА, -и, ж. урианхай эмэгтэй, туваа эмэгтэй.

ТУВИ'НСКИЙ, -ая, -ое. урианхай, туваа, урианхайн, туваагийн.

ТУГО, 1. нареч. пиг дүүрэн, дүүрэн, чигжүү; туго набить мешок хүүдий пиг дүүрэн чихэх, хүүдий пиг дүүргэх; 2. нареч. чанга; туго натянуть чанга татах; 3. арай гэж, чуу гэж, арай чамай, арай муруй; дело подвигается туго хэрэг урагш муутай байна; 4. в знач. сказ. бэрх (-тэй) байх, хэцүү байх, бэрхшээлтэй байх; ему пришлось туго тэр (хүн) бэрхшээлтэй байх; ☆ туго натуго 1) чав чанга; туго-натуго затунауть подругу у лошади олом чав чанга татах; 2) пиг дүүрэн, дүв дүүрэн; туго-натуго набитый чемодан пиг дүүрэн (чихсэн) чемодан.

ТУГО'Й, -ая, -ое; туг, туга, туго; туже. 1. чанга, чанга татсан, хатуу, хатан, хөшүүн; туга пружина чанга нүрш; 2. пиг дүүрэн, дүүрэн чихсэн, дүүрэн, чигжүү хийсэн; тугой мешок пиг дүүрэн хүүдий; ☆ тугой на ухо чих хатуу.

ТУГОПЛА'ВКИЙ, -ая, -ое; -сок, -вка. хайлц муутай; тугоплавкий металл хайлц муутай төмөрлөг.

ТУГОПЛА'ВКОСТЬ, -и, ж. муу хайлц, хайлц муу.

ТУ'ГРИК, -а, м. төгрөг.

ТУДА', нареч. тийш, тэнд, цааш; идите туда тийшээ очигтун; ☆ билет туда и обратно очиж ирэхийн билет; ни туда, ни сюда цаашаа ч үгүй, наашаа ч үгүй, тийшээ ч үгүй, ийшээ ч үгүй, хаашаа ч үгүй; туда ему и дорога болж, болжээ, болж.

ТУДА'-СЮДА', в знач. сказ. (прост.). 1. ийш тийшээ; посмотреть туда-сюда ийш тийшээ харах; 2. зүгээр, нуруутай, гайгүй; это ещё туда-сюда энэ ч нуруутай байна.

ТУЖИ'ТЬ, тужу, тужишь; несов., по ком-чем. о ком-чем, по кому-чему и без. доп. (прост.). гунихрах, гуних, санаа зовох, шаналах, энэлэх.

ТУЖИТЬСЯ, -жусь, -жишься; несов. (прост.). дүлэх.

ТУЖУ'РКА, -и, ж. морин хүрэм.

ТУЗ, -а, вин, туза, м. 1. тамга; червонный туз буймангийн тамга; ходить с туза тамгаар явах; 2. том хүн, нөлөөтэй хүн.

ТУЗЕ'МЕЦ, -нца, м. (устар.). (уул) нутгийн хүн, тэндхийн хүн; туземцы тэндхийнхэн.

ТУЗЕ'МКА, -и, ж. (уул) нутгийн эмэгтэй, тэндхийн эмэгтэй.

ТУЗЕ'МНЫЙ, -ая, -ое (устар.). (уул) нутгийн, тэндхийн; туземное население уул нутгийн хүмүүс.

ТУЗИ'ТЬ, тужу, тузишь; несов.; кого (что) (прост.). нударгадах, балбах, жанчих.

ТУК, -а, м. эрдэс бордоо.

ТУ'ЛОВИЩЕ, -а, ср. их бие, мухар бие, пэжнин бие.

ТУЛУ'П, -а, м. хөдсөн дээл, нэхий дээл; овчинный тулуп хонины нэхий дээл.

ТУЛ'ЬЯ', -и, род. мн. тулей, ж. (малгайн) орой; шляпа с высокой тульей-өндөр оройтой бүрх.

ТУМА'К, -а, вин. тумак; й тумак, м. (прост.). нударга, шаах; кать тумак, цыму-яйбо нударгадах.

ТУМА'Н I, -а (-у), м. 1. манан, будан, уннар; густой туман өтгөн манан; спустился туман манан буув, манан татав; 2. бүргэлтэх, манарах, балартах, мансуурах; туман в глазах нүд бүргэлтэх; у меня в голове туман миний толгой мансуурч байна;

ТУМА'Н II, -а, м. туман (Ираны мөнгөний нэгж).

ТУМА'НИТЬ, -ню, -нишь; несов., что. 1. манан-туулах, хүдэнтүүлэх, судантуулах, униартуулах, манантах, хүдэнтэх, будантах, униартах; дым тумани; даль алст угаа манантана; 2. манаруулах, балартуулах, мансууруулах, бүргэлтүүлэх, манарах, балартах, мансуурах, бүргэлтэх; слёзы туманят глаза нүд нулимсанд бүргэлзэнэ; вино туманит голову толгой архинд мансуурна.

ТУМА'НИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. 1. манантах, хүдэнтэх, будантах, униартах, манарах, мансуурах, бүргэлтэх.

ТУМА'ННОСТЬ, -и, ж. 1. хүдэн, мананцар; 2. (одон орны) мананцар; 3. балар (байх), бүрэг (байх), бүдэг (болох).

ТУМА'ННЫЙ, -ая, -ое; -анен, -анна. 1. манантай, хүдэнтэй, будантай, униартай, манарсан, манан татсан, манан хүдэн татуулсан; туманное утро манантай өглөө; туманная погода манантай тэнгэр; туманная даль униар татсан алс, униартсан алс; 2. утга балар, бүрэг, бүрхэг, учир дутмаг; туманное выражение бүрхэг утгатай үг, бүрхэг утгатай хэллэг; 3. гөлийсөн, бүдэг; туманный взгляд бүдэг харц.

ТУМ'БА, 1. -ы, ж. шон; 2. -ы, ж. тавиур, суурь; 3. -и, м. и ж. лаглагар хүн.

ТУМ'БОЧКА, -и, ж. орны шүүгээ, шургуулга.

ТУНГ, -а, м. чулууны туулайн бөөр.

ТУНГОВЫЙ, -ая, -ое. чулууны туулайн бөөрний тунговое масло чулууны туулайн бөөрний тос.

ТУНГУ'С, -а, м. хамниган.

ТУНГУ'СКА, -и, ж. хамниган эмэгтэй.

ТУНГУ'ССКИЙ, -ая, -ое. хамниган, хамниганы; тунгусско-маньчжурские языки хамниган манж хэл

ТУНДРА, -ы, ж. тундр.

ТУНДРОВЫЙ, -ая, -ое. тундрын; тундровая лоса тундрын бүслүүр.

ТУНЕЯ'ДЕЦ, -дца, м. бусдын хүчээр амьдрагч, хувалз.

ТУНЕЯ'ДКА, -и, ж. бусдын хүчээр амьдрагч эмэгтэй, хувалз.

ТУНЕЯ'ДСТВО, -а, ср. бусдын хүчээр амьдрах.

ТУННЕ'ЛЬ, -я, м. конгил, туннель; туннель метрополитена метроны конгил; горный туннель уулын конгил.

ТУННЕ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. конгилян, туннелийн.

ТУПЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. мохох, толхигдох; 2. мохох, мохдог болох, мунихрах, эргүү болох.

ТУПИ'К, -а, м. 1. (зудамжны) мухар, мухар гудамж; 2. (замын) мухар, мухар зам; 3. мухардал, мухардах, тулгамдах, газардах; поставить в тупи мухардуулах, газардуулах.

ТУПИ'ТЬ, туплю, тупишь; несов., что. мохоох толхих; тупить нож кутга толхих.

ТУПИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., тупится; несов. мохоох, мохоо болох, толхигдох.

ТУПИ'ЦА, -ы, м. и ж. (раг.). мохоох хүн, мохдог хүн.

ТУПО'Й, -ая, -ое; туп, тупа, тупо. 1. мохоо, иргүй; тупая пила иргүй хөрөө; 2. үзүүргүй, мохоо; тупая игла үзүүргүй зүү; 3. мохоо, мондгор, мухар; тупой конец яйца өрдөгний мондгор тал; тупой нос лодки завины мухар хушуу; 4. мохоо, мохдог,

эргүү, мунхаг; тупой ум мохоо ухаан; тупой чэп-
век мохдог хүн; 3. мохоо, балай; тупой 'взгляд мохоо
харц; 6. үг дуугүй, дугай, хариугүй; тупая покор-
ность үг дуугүй дагах, үг дуугүй захирагдах; 7. чин-
нэрэх; тупая боль чинэрэх өвчин, чинэрэн өвдөх; ☆
тупой угол мохоо өнцөг.

ТУПОКОНЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно.
мухар үзүүртэй.

ТУПОНОСЫЙ, -ая, -ое; -ос. мохоо хамартай, му-
хар хушуутай, монхгор хоншоортой; туноносые са-
поги монхгор хоншоортой гутал.

ТУПОСТЬ, -и, ж. мохоо, мохдог; тупость ума
ухаан мохдог.

ТУПОУМЬЕ, -я, ср. мунхаг ухаан, мохоо ухаан.

ТУПОУМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. мунхаг, тэ-
нэг, мохдог, мохоо ухаантай.

ТУР I, -а, м. 1. эргэлт; тур вальса вальсын нэг
эргэлт; 2. даваа; второй тур шахматного турнира
шатрын тэмцээний хоёр даваа; 3. шат; выборы в
два тура хоёр шаттай сонгууль.

ТУР II, -а, м. бух гөрөөс.

ТУР III, -а, м. янгир ямаа.

ТУРА, -ы, ж. (разг.). (шатрын) тэрэг.

ТУРБИНА, -ы, ж. турбин, хөдөлгүүр (уур, хий,
ургал гурвйн аль нэгний хүчээр хөдөлнө); па-
ровая турбина уурын хөдөлгүүр; газовая турбина
хийн хөдөлгүүр; гидравлическая турбина усан хө-
дөлгүүр.

ТУРБИННЫЙ, -ая, -ое. турбины, хөдөлгүүрийн,
турбинт, хөдөлгүүрт; турбинное отделение хөдөл-
гүүрийн салбар, хөдөлгүүрт тасаг.

ТУРБОБУР, -а, м. өрөмдүүр, газар өрөмдөх ма-
шин; скорость вращения турбобура өрөмдүүрийн
эргэлтийн хурд.

ТУРБОГЕНЕРАТОР, -а, м. турбогенератор, хө-
дөлгүүрт үүсгүүр.

ТУРБОГЕНЕРАТОРНЫЙ, -ая, -ое. турбогенера-
торын, хөдөлгүүрт үүсгүүрийн; турбогенераторный
завод хөдөлгүүрт үүсгүүрийн завод.

ТУРБОСТРОЕНИЕ, -я, ср. турбин үйлдвэрлэх,
хөдөлгүүр үйлдвэрлэх.

ТУРЕЦКИЙ, -ая, -ое. түүрэг, түүрэгийн; турец-
кий язык түүрэг хэл.

ТУРИЗМ, -а, м. жуулчлал, жуулчлах; горный
туризм уулын жуулчлал, уулаар жуулчлах.

ТУРИЙ I, -ья, -ье. бух гөрөөсний; турий рог бух
гөрөөсний эвэр.

ТУРИЙ II, -ья, -ье. янгир ямааны, янгирын.

ТУРИСТ, -а, м. жуулчин.

ТУРИСТКА, -и, ж. жуулчин эмэгтэй.

ТУРИСТСКИЙ, -ая, -ое. тойрон явагчдын, жуулч-
дын; туристская база тойрон явагчдын бааз.

ТУРКИ, -рок, ед. турок, -рка, м. түүрэгүүд.

ТУРКМЕН, -а, м. түркмен хүн.

ТУРКМЕНКА, -и, ж. түркмен эмэгтэй.

ТУРКМЕНСКИЙ, -ая, -ое. түркмен, түрмений;
туркменские ковры түркмен кивс.

ТУРКМЕНИ, -янов. түркмечүүд.

ТУРМАН, -а, м. годройтдог таргаа; ☆ колесеть
турманом годройтог унах.

ТУРНЕПС, -а, м. тажикийн манжин, турнепс.

ТУРНИК, -а, м. турник, дүүжин.

ТУРНИКЕТ, -а, м. (хүмүүсийг нэг нэгдэр нь
оруулахад зориулсан) хүрдэн каалга.

ТУРНИР, -а, м. 1. тэмцээн, наадам; 2. тэмцээн;
шахматный турнир шатрын тэмцээн.

ТУРНУТЬ, -ну, -ншь; однокр. хөөх, хөөн зай-
луулах, үлдэн хөөх.

ТУРОК, -рка, м. түүрэг хүн.

ТУРПАН, -а, м. ангир, дөрт нугага.

ТУРУСЫ, -ов, (прост.). хоосон чалчаа яриа, ху-
дал хуурмаг үг; разводить турусы демий чалчих,
худал хуурмаг үг ярих.

ТУРЧАНКА, -и, ж. түүрэг эмэгтэй.

ТУСКЛОСТЬ, -и, ж. 1. бүдэг (байх), бүдэг
(байх), бүдэнх (байх), бүүдгэр (байх), сүүмгэр
(байх); 2. хурц бус (байх); золбоогүй (байх),
үхээнц (байх), сүүмгэр (байх).

ТУСКЛЫЙ, -ая, -ое; тускл, тускла, тускло.
1. бүдэг, бүдэх, бүдэнх; тусклое стекло бүдэх шил;
2. бүдэг, бүдэх, бүдэнх, бүүдгэр, сүүмгэр; тускльи
свет сүүмгэр гэрэл, бүдэнх гэрэл; тускльи день
бүүдгэр өдөр; 3. хурц бус, золбоогүй, үхээнц, сүүм-
гэр; тускльи взгляд сүүмгэр харц; тускльи стиль
хурц бус найруулга.

ТУСКНЕТЬ, I и 2 л. не употр., -еет; несов.
1. бүдэгрэх, бүдэхрэх, бүдэнхрэх, бүүдийх, сүүмийх;
стекло тускнеет шил бүдэхрэнэ; 2. хурц бус болох,
золбоогүй болох, үхээнц болох, сүүмийх, сулрах;
3. буурах, доройтох.

ТУСКНУТЬ, I и 2 л. не употр., -нет; -нул,
-кла (и -кнула); несов. (разг.). 1. бүдэгрэх, бү-
длэхрэх, бүдэнхрэх, бүүдийх, сүүмийх; 2. хурц бус
болох, үхээнц болох, золбоогүй болох, сүүмийх,
сулрах; 3. буурах, доройтох.

ТУТ I, нареч. энд; я пойду, а ты подожди тут
би явьа, чи энд хүлээ; ☆ и всё тут ийм л байна;
ондоо юмгүй, ондоо яах ч аргагүй; тут как тут яв
ирээд байх, яг бий болоод байх.

ТУТ II, **ТУТОВНИК**, -а, м. ялам мод.

ТУТОВЫЙ, -ая, -ое. ялам, ялмын; тутовое дере-
во ялмын мод; тутовый шелкопряд ялмын хүр кор-
хой; тутовая ягода ялмын жимсгэнэ.

ТУТ-ТО, нареч. чухам энд, энд л; ☆ не тут-то
было тэгээд газардав, гэнэт арга мухардав.

ТУФ, -а, м. бөсөл (чулуу); вулканические туфы
галт уулын бөсөл.

ТУФЛИ, туфель, туфлям, ед. туфля, -и, ж.
шаахай; домашние туфли гэрийн шаахай.

ТУХЛЫЙ, -ая, -ое; тухл, тухла, тухло. өм-
хийрсөн, өмхий, бээсэн, ялзарсан; тухлое яйцо өм-
хийрсөн өндөг, ялзарсан өндөг; тухлое мясо бээсэн
мах, ялзарсан мах.

ТУХЛЯТИНА, -ы, ж. (разг.). өмхийрсөн юм, бээ-
сэн юм, ялзарсан юм.

ТУХНУТЬ I, I и 2 л. не употр., -нет; тух
(и тухнул), тухла; несов. унтрах, сөнөх, бөхөх;
костёр тухнет түүдэг унтарна.

ТУХНУТЬ II, I и 2 л. не употр., -нет; тух
(и тухнул), тухла; несов. үнэр орох, өмхий бо-
лох, өмхийрөх, бээх, ялрах, гутах.

ТУЧА, -и, ж. 1. үүл; грозовая туча аадар бо-
рооны үүл, дуутай борооны үүл; 2. үй түмэн, тоо
томишгүй олон; тучи комаров үй түмэн шумуул;
3. гай, аюул; тучи собрались над ним түүнд гай то-
комдох нь байна; ☆ туча-тучей 1) үй олон, үй тү-
мэн; 2) хөрхгөр, баргар; смотреть тучей баргар ца-
рай гаргах; не из тучи гром гай газар дороос.

ТУЧЕВОЙ, -ая, -ое. үүлний, үүлэн.

ТУЧКА, -и, ж. бяцхан үүл, үүлхэн.

ТУЧНЕТЬ, -ею, -еешь; несов. бүдүүрэх, тарга-
лах, тариалах.

ТУЧНОСТЬ, -и, ж. 1. бүдүүн (байх), тарган
(байх), тариатай (байх); 2. ургац сайтай (байх),
үржилтэй (байх), шимтэй (байх); 3. өвс ногоо сай-
тай (байх).

ТУЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, -чно. 1. тарган,
бүдүүн, тариатай, лухгар, тучный мужина лухгар
эр; 2. ургац сайтай, үржилтэй, шимтэй; тучный чер-

ноён шимтэй хар шороо; 3. өвс ногоо сайтай; тучныг ауга өвс ногоо сайтай нуга.

ТУШ, -а, м. туш, ёслох хөгжим, ёслолын хөгжим; сыграть туш туш хөгжимдэх.

ТУША, -а, ж. 1. гулууц, коровья туша үхрийн гулууц; 2. лаглагар хүн, лантгар хүн, лантайсан воьдлого.

ТУШЕ, *нескл., ср. (спец.)*. 1. хүрцэл; 2. дал газардах, дал шороодох.

ТУШЕВАТЬ, -шую, -шувь; -шванный; *несов., что.* (зураг зурахад харандаа буюу будгаар) сүүдэр зурах, сүүдэрлэх.

ТУШЕВКА, -а, ж. 1. сүүдэр зурах, сүүдэрлэх; 2. зураас, зурсан сүүдэр.

ТУШЕНИЕ I, -я, *ср.* унтраах, бөхөөх, сөнөөх.

ТУШЕНИЕ II, -я, *ср.* битүү шарах, битүү болгох, жигнэн хайрах.

ТУШЕННЫЙ, -ая, -ое, битүү шарсан, битүү болгосон, жигнэн хайрсан; тушеное мясо битүү шарсан мах.

ТУШИЛКА, -а, ж. унтраагуур, унтраах сав.

ТУШИТЬ I, тушу, тушишь; *несов., что.* 1. унтраах, сөнөөх, бөхөөх; тушить лампу дэн унтраах; тушить огонь гал сөнөөх; 2. дарах, номхотгох; тушить гнев уур дарах.

ТУШИТЬ II, тушу, тушишь; тушанный; *несов., что.* битүү шарах, битүү болгох, жигнэн хайрах; тушить овощи ногоо битүү болгох.

ТУШИТЬСЯ I, тушится; *несов.* 1. унтрах, сөнөх, бөхөх; огни тушатся рано гэрэл эрт унтарна.

ТУШИТЬСЯ II, тушится; *несов.* битүү шарагдах, битүү болгогдох, жигнэгдэн хайрагдах, битүү шарах, битүү болгох; мясо должно тушиться два часа махыг хоёр цаг битүү болгох хэрэгтэй.

ТУШКАНИК, -а, м. алагдаахай.

ТУШЬ, -а, ж. өтгөн бэх, түүш; цветная тушь өнгөн түүш.

ТУЯ, -а, ж. майлаас; туя восточная дорнодын майлаас; туя японская япон дэлбэн майлаас.

ТЩАТЕЛЬНОСТЬ, -а, ж. нарийн нягт (байх), нарийн нямбай (байх), нарийн (байх), нямбай (байх), кичээнгүй (байх), оролдлоготой (байх); выполнить работу с большой тщательностью ажлаа их нарийн нямбай хийх.

ТЩАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лек, -льна, нарийн, нягт нямбай, нямбай, кичээнгүй, оролдлоготой; тщательный уход за молодымком төлийг нарийн нямбай арчлах; тщательное изучение вопроса асуудлыг нарийн нягт судлах.

ТЩЕДУШНИЕ, -я, *ср.* бие үлбэгэр (байх), тамир тэнхээгүй (байх), бие сул (байх), бие дорой (байх).

ТЩЕДУШНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -шна, үлбэгэр, тамир тэнхээгүй, бие дорой.

ТЩЕСЛАВНИЕ, -я, *ср.* нэрэлхүү зан, нхэрхэг зан.

ТЩЕСЛАВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна, нэрэлхүү нэрэлхүү, нэр алдарт дуртай, нхэрхүү, нхэрхэг, дээрэлхүү, дээрлэхэг.

ТЩЕТА, -а, ж. (устар.). дэмий (байх), коосон чанар, үргүй явдал, тусгүй нэрэг; щетава найжж коосон горьдлого.

ТЩЕТНО, *нареч.* дэмий коосон, үргүй.

ТЩЕТНОСТЬ, -а, ж. дэмий (байх), коосон (байх), тусгүй (байх), үргүй (байх).

ТЩЕТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (ижижн.). дэмий, коосон, талаар, тусгүй, үргүй; щетные попытки дэмий оролдлого; щетная надежда коосон горьдлого.

ТЩИТЬСЯ, *тщусь, тщившись, несов. (ижижн.)*. гуршиа, оролдох, кичаах.

ТЫ, *тебя, тебе, тобой, о тебе; мест. личн.* 2 л. ед. ч. чи; что ты тут делаешь? чи тэнд юу хийж байна? тебя зовут чамайг дуудаж байна.

ТЫКАТЬ I, *тычу, тычешь (и -ыкаю, -ыкаешь); несов.* 1. чичих, хатгах, тонших; тыкать палкой в землю модоор газар чичлэх; 2. шаах, хатгах; тыкать колья в землю гадас газар шаах; 3. гудрах, шургуулах, чихэх, нудрах; теленок тычет носом в вымя матери тугал эхийнхээ дэлэнт нударна; 4. заах; тыкать пальцем на кого-либо (хүн рүү) хуруугаараа чичлэх; ☆ тыкать в нос сануулан улиг болох, зэмлэн улиг болох; тыкать свой нос хушуу нэмэх, хүний хэрэгт оролдох.

ТЫКАТЬ II, -аю, -сешь, и тычу, тычешь; *несов., кого (что) (прост. неодобр.)*. чийлэх, чи гэх.

ТЫКАТЬСЯ, *тычусь, тычешься; несов. (прост.)*. мөргөх, чихэлдэх.

ТЫКВА, -а, ж. хулуу.

ТЫКВЕННЫЙ, -ая, -ое. хулуугийн: тыквенные семечки хулуугийн үр.

ТЫКВОБРАЗНЫЙ, -ая, -ое. хулуу мэт, хулуу шиг, хулуу хэлбэртэй.

ТЫЛ, -а, (-у), *о тыле, в тылу, мн. тылы, -ое, м.* 1. ар, ар тал; глубокий тыл хол ар тал; в тылу врага дайсны ар талд; работать в тылу ар талд ажиллах; обходить противника с тыла дайсны ар талаар тойрон гарах; 2. ар, арын анги; служба тыла арын алба; подтянуть тылы арын ангийг ойртуулах; 3. ар, ар тал; ветер дует с тыла ар талаас салж үлзэнэ.

ТЫЛОВИК, -а, м. арын албаны хүн.

ТЫЛОВОЙ, -ая, -ое. арын, ар талын.

ТЫЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ар, мөр, арын, ар талын, мөрийн; тыльная часть руки алганы ар; тыльная сторона ножа хутганы мөр.

ТЫН, -а, м. (обл.). хашаа, шивээ.

ТЫСЯЧА, -а, *ж.* чей и чью, ж. 1. мянга (н); тысяча девяносто пятьдесят девятый год мянга есөн зуун тавин есөн он; пять тысяч человек таван мянган хүн; десять тысяч тум; сто тысяч бум; 2. мянга мянган, мянга түмэн, олон мянган; тысячи людей мянга түмэн хүн; ☆ тысячу раз мянга түм дахин, зуу дахин; в тысячу раз хэмжээлшгүй, хязгаарлашгүй, мянга түм дахин.

ТЫСЯЧЕЛЕНИЕ, -я, *ср.* 1. мянган жил; 2. мянган жилийн ой.

ТЫСЯЧЕЛЕННЫЙ, -ая, -ое. мянган жилийн, мянган наст.

ТЫСЯЧНИК, -а, м. мянган (нормоо мянган нэгжээр биелүүлдэг тэргүүний ажилчин).

ТЫСЯЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. мянгадугаар, мянгадахь; тысячный по счету мянгадугаар; 2. мянган, олон мянган; мянгын, олон мянгын; тысячная толпа мянган хүн; олон мянган хүн; 3. мянгам; тысячная доля мянганы нэг кубь; 4. мянгам кубь; одна тысячная мянганы нэг кубь.

ТЫЧИНКА, -а, ж. дохур.

ТЪМА I, *ж.* 1. каранжуй; почная тьма пөчний каранжуй; 2. мунхар каранжуй, каранжуй бүгдүүд; каранжуй.

ТЪМА II, *ж.* 1. каранжуй; почная тьма пөч түмэн, доолшгүй олон; тьма народу үй түмэн хүн; ☆ тьма-тьмушая тоо томшгүй, үй түмэн.

ТЪФУ, *межд.* түй, пээ, кээ.

ТЮБЕТЕЙКА, -а, ж. оройвч, товь (малгай).

ТЮБИК, -а, м. олгойнор.

ТЮК, -а, м. баглаа, боодол; тюки хлонка баглаа кеван.

ТЮКОВАТЬ, -кую, -куешь; несов., что. баглах, боох.

ТЮЛЕВЫЙ, -ая, -ое. шаа, шааны, шаагаар хийсэн; тюлевая занавеска шаа хөшиг.

ТЮЛЕНЕВЫЙ, -ая, -ое. далайн нохойн арьсан, хав загасны арьсан; тюленевые сапоги далайн нохойн арьсан гутал.

ТЮЛЕННИЙ, -ья, -ье. далайн нохойн, хав загасны; тюленний жир далайн нохойн өөх.

ТЮЛЕНЬ, -я, м. 1. далайн нохой, хав загас; 2. болхи амьтан, болхи хүн.

ТЮЛЬ, -я, м. шаа.

ТЮЛЬПА'Н, -а, м. 1. алтан зул (цэцэг); 2. (дэншик) шинээн бүрхүүл.

ТЮЛЬПА'ННИЙ, -ая, -ое. алтан зул цэцгийн.

ТЮРБА'Н, -а, м. алчуур, толгойн ороолт.

ТЮРЕМНЫЙ, -ая, -ое. шоронгийн, гяндангийн; тюремное здание шоронгийн байшин; тюремное заключение шоронд хорих.

ТЮРЕМЩИК, -а, м. (шоронгийн) хуяг.

ТЮРК, -а, м. тюрк, түүрэг.

ТЮРКИ, -рок, тюркүүд, түүрэгүүд.

ТЮРКСКИЙ, -ая, -ое. тюрк, түүрэг, тюркийн, түүрэгийн; тюркские языки түүрэг хэлнүүд.

ТЮРЬМА', -ы, мн. тюрьмы, -рем, -рьмам, ж. шорон, гяндан, хар гэр; заключить (носадить) в тюрьму шоронд хийх, шоронд хорих; выпустить из тюрьмы шоронгоос тавих, суллах.

ТЮРЯ, -и, ж. талх үрсэн ус (каас).

ТЮФЯ'К, -а, м. 1. дэвсгэр, ширдэг; волосной тюфяк хялгасан дэвсгэр; соломенный тюфяк сүрэл дэвсгэр; 2. зориггүй хүн, өөдгүй хүн.

ТЮФЯ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. дэвсгэрийн.

ТЯ'ВКАНЬЕ, -я, ср. чор чор хуцах.

ТЯ'ВКАТЬ, -аю, -аешь; несов., ТЯ'ВКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. чор чор хуцах.

ТЯ'ГА, -и, ж. 1. зүтгүүр, хөллүүр, чирүүд, тэгуур; механическая тяга механик чирүүд; электрическая тяга цахилгаан зүтгүүр; паровая тяга уурын зүтгүүр; конная тяга морин чирүүд; 2. татац; тяга аямохода яндангийн татац; 3. зүтгүүр, зүтгэх хүч; лаумба тиги зүтгүүрийн алба; 4. тэмүүлэх, эрмэлзэх; тяга к науке эрдэм рүү тэмүүлэх; тяга к культуре соёх боловсролтой болохыг эрмэлзэх; 5. шулуу аялал; ☆ дать тягу түргэн зугтах, дугаал.

ТЯГАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., в кем. 1. өрсөлдөх, үзэлцэх, уралдах; с ним тягаться труд но сүүнтэй үзэлцэх бэрх; 2. заргалдах, заалдах.

ТЯГА'Ч, -а, м. чирдэг трактор, зүтгүүр трактор.

ТЯ'ГЛЮ, -а, ср. унаа, кесер.

ТЯ'ГОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (книжн.) 1. хүнд, хүчир, хэцүү бэрх; тягостное положение хэцүү байдал; 2. яришгүй, төвөгшөө, залхуудай, зовууртай, зовлонтой; тягостное явление зовлонтой үзэгдэл.

ТЯ'ГОСТЬ, -а, ж. 1. дарамт, төвөг, зовлон, яришгүй биттэ кому-либо в тягость хүнд зовлон болох, хүнд төвөг болох; 2. ядарч буялдах, цуцрах; чувствовать тягость во всем деле бүх бие цуцрах, камаг бие өвдөх.

ТЯГОТА', -ы, мн. тяготы, тягот, тяготам, ж. дарамт, зовлон, төвөг, яришгүй.

ТЯГОТЕННИЕ, -я, ср. 1. таталт, таталцах хүч, земное тяготение дэлхийн таталт; 2. тэмүүлэх, эрмэлзэх, дурлах; тяготение к науке шинжлэх ухааны

эзэмшихийг эрмэлзэх; тяготение к музыке хөгжим сурахыг эрмэлзэх, хөгжимд дурлах.

ТЯГОТЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. тэмүүлэх, эрмэлзэх, дурлах; тяготеть к музыке хөгжимд дурлах; 2. зовоох, дарах.

ТЯГОТИТЬ, 1 л. ед. не употр., -отишь; несов., кого-что дарамт болох, тээр болох, яришгүй болох, төвөг болох.

ТЯГОТИТЬСЯ, -ощусь, -отисься; несов., кем-чем. бэрхшээх, хүндшээх, төвөгшөөх, яришгүй, хашрах; тяготиться одиночеством ганцаараа байх хашрах, ганцаараа байхаас бэрхшээх.

ТЯГУ'ЧЕСТЬ, -и, ж. 1. сунац; 2. унжралдсан наалданги (байх); 3. урт (байх), унжралдсан удаан (байх).

ТЯГУ'ЧИЙ, -ая, -ее; -уч. 1. сунадаг, сунах; тягучий металл сунадаг төмөрлөг; 2. унжралдсан, нялцгай өтгөн; тягучее тесто нялцгай гурил; 3. урт, уртын, унжралдсан, удаан; тягучая песня уртын дуу.

ТЯЖ, -а, м. татлага, сур; тяж тормозного вала гоормосын голын сур.

ТЯ'ЖБА, -ы, ж. 1. зарга, зарга заалхай; 2. брощоо, арцалдаа.

ТЯЖЕЛЕТЬ, -ею, -еешь; несов. хүндрэх, хүнд болох; ☆ веки у меня тяжелеют миний нүд анилдаж байна.

ТЯЖЕЛО', нареч. 1. хүнд; тяжело нагруженный автомобиль хүнд ачаатай машин; 2. хүнд, нүсэр; тяжело ступать нүсэр алхах; 3. хүнд; он тяжело болен тэр (хүн) хүнд өвчтэй; 4. хүнд, хүчир, бэрх, хэцүү, чуу гэж, арай чамай; тяжело писать бичихэд бэрх; ему тяжело подниматься по лестнице түүнд шат өөд гарах хэцүү; 5. хүнд байх, хэцүү байх, уйтгартай байх, гашуудалтай байх, зовлонтой байх; у него тяжело на душе түүний сэтгэл зовлонтой байна.

ТЯЖЕЛОАТЛЕ'Т, -а, м. хүнд атлетикч, хүндийг өргөгч.

ТЯЖЕЛОАТЛЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хүнд атлетикийн, хүндийг өргөх.

ТЯЖЕЛОВЕ'СНОСТЬ, -и, ж. 1. хүнд биетэй (байх), лухгар (байх), нүсэр (байх), хүнд ачаа; 2. ойлгоход бэрх (байх); тяжелоесность стая ойлгоход бэрх найруулга.

ТЯЖЕЛОВЕ'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. 1. хүнд ачааны, хүнд ачаатай; тяжелоесные поезда хүнд ачаатай галт тэрэг; 2. ойлгоход бэрх; тяжелоесная фраза ойлгоход бэрх үг.

ТЯЖЕЛОВО'З, -а, м. хүнд ачааны мөр.

ТЯЖЕЛОДУ'М, -а, м. удаан ухаардаг хүн.

ТЯЖЕЛЫЙ, -ая, -ое; -жел, -жела. 1. хүнд; тяжёлый чемодан хүнд чемодан; 2. хүнд, нүсэр; тяжёлые шаги нүсэр алхаа; 3. ойлгоход бэрх, ухахад хүнд, ухамж муутай, хүнд; тяжёлый слог ухахад хүнд найруулга; 4. хүнд, хүчир, бэрх, хэцүү; тяжёлая задача бэрх зорилго; 5. хүнд; тяжёлое заболевание хүнд өвчлөх; тяжёлая вина хүнд ял, хүнд гэм; 6. давчуу, давчдах; тяжёлое дыхание давчуу амьсгаа, амьсгаа давчдах; 7. аягүй, муухай, бүгчим, пүгнүү; тяжёлая воздух бүгчим гаар; тяжёлый запах аягүй үнэр; 8. таарамжгүй, нийцгүй, (ааш) муутай, муухай (вантай), тяжёлый человек хүнтэй нийцэхгүй хүн; тяжёлый характер муухай ааш; 9. хүнд, хатуу; тяжёлое наказание хатуу шийтгэл; 10. гашуудалтай, зовлонтой; тяжёлое настроение зовлонтой сэтгэл; тяжёлое предложение гашуудалтай үзэгдэл; 11. хүнд; тяжёлый танк хүнд танк; тяжёлая артиллерия хүнд их буу; ☆ тяжёлая индустрия хүнд аж үйлдвэр; тяжёлое топливо нефть, керосин; тя-

жэлая пища хүнд хоол; тяжёлая рука 1) хүнд гар; 2) гайтай хүн; тяжёлый на подъём хүнд бөгстэй.

ТЯЖЕСТЬ, -и, ж. 1. хүнд; центр тяжести 1) хүндийн төв; 2) гол зүйл, гол асуудал; сила тяжести күндийн хүч; 2. хүнд юм, ачаа; поднятие тяжести күнд юм өргөх; 3. бэрх (*байх*), хэцүү (*байх*), хүнд байдал, бэрхшээл; тяжесть разлуки хагацлын бэрхшээл; 4. хүнд, хатуу; смягчить тяжесть наказания хатуу шийтгэлийг зөөлрүүлэх.

ТЯЖКИЙ, -ая, -ое; тяжёк, тяжёла, тяжёло; тяжчайший (книжн.), хүнд хүчир, хэцүү бэрх, хүнд их; тяжкие преступления хүнд их ял.

ТЯНУТЬ, тяну, тянешь; тянутый; несов. 1. татах, дангаах, чирэх; тянуть верёвку олс татах; тянуть кого-либо за рукав ханцуй дээрээс нь чангаах; 2. татах; печка хорошо тянет пийшин сайн татаж байна; 3. удаашруулах, дарах, дарагдуулах, удаашрах, дарагдах; он тянет с отагом тэр (*хүн*) харну өгөхийг удаашруулж байна; тянуть дело хэрэг удаашруулах, хэрэг дарагдуулах; 4. дуудаж аваачих (*авчрах*), урьж аваачих (*авчрах*), чирч аваачих (*авчрах*); никто его силком не тянул хэн ч түүнийг урхиар чирч аваачаагүй; 5. дур татах, дур хүрэх; его тянет природа байгалийн байдал түүний дурыг татна; меня тянет попутешествовать миний жуулчлах дур хүрнэ; 6. үлээх, цоргих, ханхлах, үнэртэх; от окна тянет холодом цонхноос хүйт үлээнэ; из кухни тянет жареным мясом гад тоогоны газраас хуурсан мах үнэр-

гэнэ; 7. удаан өгүүлэх, уртаар дуудах, уртаар дуулах; тянуть песню дуу уртаар дуулах; 8. татаж хийх, сунгаж хийх; тянуть проволоку төмөр утас хийх; 9. татаж; тянуть телефонную линию телефон утас татах; 10. татах, хүнд байх; арбуз тянет 8 килограммов тарвас 8 килограмм татаж байна; ☆ тянуть за душу сэтгэл зовоох.

ТЯНУТЬСЯ, тянусь, тянешься; несов. 1. сунах, тэнийх, тэлэгдэх; резина хорошо тянется эрзээнэ сайн сунана; 2. суннах; 3. цэлийх, нэлийх, үргэлжлэх, нэлийн үргэлжлэх; за городом тянулась степь хотын захаас тал нэлийн үргэлжлэв; 4. үргэлжлэх, ужих; болезнь тянется уже два месяца өвчин нь хоёр сар үргэлжилж байна; 5. удах, удаан болох, ужих, үргэлжлэх; 6. тэмүүлэх, уллах, эрмэлзэх; ребёнок тянется к матери няях хүүхэд эх рүүгээ улана; 7. цувах, цуврах, цувралдах; по дороге тянулись стада замаар мал цувна; 8. гүйцэх, зэрэгцэхийг эрмэлзэх; тянуться за старшим братом ахыгаа гүйцэх.

ТЯНУЧКА, -и, ж. маатан.

ТЯП: тяп да ляп, тяп ляп хайнга шингэ, кааш яаш.

ТЯПАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что (прост.). 1. цохих, цавчих; 2. дэлсэх, хулгайлах.

ТЯПКА, -и, ж. хэрчүүр.

ТЯПНУТЬ, -ну, -нешь; сов. (прост.). 1. цохих, цавчих; тяпнуть топором сүхээр цохих; 2. дэлсэх, хулгайлах.

ТЯТЯ, -и, м. (прост.), ажаа, ав.

У

У 1, мужд. 1. ээ, ээдээ; 2. ий; у, какие страсти ий, яасан айхтар юм!

У 11, предлог с род. п. 1. дээрх, дэргэд, хажууд, захад; дом у самого берега реки голын яг эрвэ дээрх байшин; остановиться у двери үүдний дэргэд зогсох; 2. -д, -тай; сидеть у моря, ждять погоды далайн хөвөөнд сууж тэнгэр засрахыг хүлээх (*бухын вассаг харж үнэг турж үхэх*); жить у своих родителей аав ижийндээ суух; шить пальто у портного обдолчныд пальто оёулах; работать у нас хорошо манайд ажиллах сайхан; у меня нет свободного времени над зав байхгүй; у него три сына түүнд гурван хүү бий, тэр, гурван хүүтэй; у певца сильный голос дуучинд дорвитой хоолой байна, дуучин хүчтэй хоолойтой юм; 3. -ын, -ны; ящик у стола выдвигной ширээний шургуулга сугардаг юм; ворота у сарая закрыты саравчны хаалга хаалттай; 4. -аас (-ээс, -оос, -өөс), спросить у учителя багшаас асуух; узнать у товарища нөхрөөс олж мэдэх; купить у букиниста книгу хуучин ном худалдагчаас ном авах; ☆ смотри ты у меня! чи сайхан мэдээрэй!

УБАВИТЬ, -аю, -аешь; -аленный; сов., **УБАВЛЯТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. багасгах, богиносгох, хасах, хорогдуулах, танах; убавить расходы зардлыг багасгах; убавить скорость хурдыг хасах; убавить цену үнийг хорогдуулах; убавить длину платья гэрлэгийн уртаас танах; 2. хөнгөрөх, багасах; убавить в весе жин нь хөнгөрөх.

УБАВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УБАВЛЯТЬСЯ**, -ается; несов. багасах, богиносгох, хасагдах, хорох, дундрах, таарах; дни убавились

едер богиносгов; воды в реке убавилось голын ус таграв.

УБАЮ'КАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., **УБАЮ'КИБАТЬ**, -аю, -аешь; несов., кого (что). 1. бүүвэйлэх, бүүвэйлж унтуулах; 2. зүүрмэглүүлэх, үүрэглүүлэх, дуурайлуулах; морская качка убаюкивает далайн долгион займчаар зүүрмэглүүлнэ; 3. тайвшруулах, тайвшруулах; убаюкать надеждой горьдоогоор тайтгаруулах.

УБЕГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сүйж очих, гүйж явчихах; 2. оргох, зугтах, дутаах; 3. дээрэх, халих, асгарах.

УБЕДИ'ТЕЛЬНО, нареч. 1. итгэмээр, үнэмшиж убедительно говорить итгэмээр кэлэх; 2. учирлаж, убедительно просить учирлаж гуйх.

УБЕДИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. итгүүлэх чадал, үнэмшүүлэх чадал.

УБЕДИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. итгүүлэх, үнэмшүүлэх; убедительный аргумент үнэмшүүлэх баримт; убедительный пример итгүүлэх жишээ; 2. учирлах, ихэд; убедительная просьба учирлаж гуйх.

УБЕДИ'ТЬ, 1 л. ед. не употр., -ишь; -еждийный (-ен, -ена); сов., кого (что). 1. итгүүлэх, үнэмшүүлэх, сэнхрүүлэх; убедить в своей правоте өөрийн хөө зөв болохыг итгүүлэх; 2. зөвшөөрүүлэх, итгэл, ойлгуулж өгөх, үгэндээ оруулах; его убедили лечиться биеэ эмнүүлэхийг түүнд ойлгуулж өгөв.

УБЕДИ'ТЬСЯ, 1 л. ед. не употр., -ишься; сов., в ч.м. үнэмших, итгэх, зөвшөөрөх; я убедился в том, что он прав түүнийхийг зөв гэдэгт би итгэвэн.

УБЕЖАТЬ, *-егү, -ежйшь, -егүт; сов.* 1. гүйж эчих, гүйж явчиха; дети убежали в лес хүүхэд ой дотор гүйж очив; 2. оргох, зугтах, дутаах; кролик убежал из клетки молотогчин туулай торноос гарч зугтав; убежать из плена олзлогдсон хүн оргох; 3. дэврэх, халих, асгарах; молоко убежало сүү дэврэв.

УБЕЖДАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. итгүүлэх, үнэмшүүлэх; 2. сэнхрүүлэх, ятгах, ойлгуулж өгөх.

УБЕЖДАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* үнэмших, итгэх, зөвшөөрөх, ятгагдах.

УБЕЖДЕНИЕ, *-я, ср.* 1. ятгалга, ятгах, сэнхрүүлэх, үнэмшүүлэх, итгүүлэх; действовать путём убеждения сэнхрүүлэх аргаар ажиллах; сила убеждения ятгалгын хүч; 2. үзэл, бат үзэл, тогтсон үзэл; политические убеждения улс төрийн бат үзэл; отстаивать свои убеждения тогтсон үзлээ өмгөөлөх.

УБЕЖДЕННО, *нареч* итгэлтэй, найдлагатай; убежденно говорить итгэлтэй хэлэх.

УБЕЖДЕННОСТЬ, *-и, ж.* итгэл, бат итгэх, найдлага, бат найдах; убежденность в своей правоте өөрийнхийгөө зөв гэж бат итгэх.

УБЕЖДЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ён, -енá.* бат итгэсэн, бат итгэлтэй, тууштай; говорить убежденным голосом бат итгэсэн дуугаар хэлэх; убежденный последователь бат итгэлтэй мөрдөн дагагч.

УБЕЖИЩЕ, *-а, ср.* хоргодох газар, хоргодох, орох орон, хөмгий; искать убежища хоргодох газар эрэх; право убежища хоргодох эрх.

УБЕЛЕННЫЙ, *-ая, -ое.* цайсан, бууралтсан; убеленный сединами үс нь цайсан, азай буурал.

УБЕЛИТЬ, *1 и 2 л. не употр., -йт; -лённный (-ён, -енá); сов., кого-что (книжн.).*, **УБЕЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* цав цагаан болгох, бүр цайруулах.

УБЕРЕГАТЬ, *-аю, -аешь; несов.*, **УБЕРЕЧЬ**, *-егү, -ежйшь, -егүт; -эг, -еглá; -ежённный (-ён, -енá); сов., кого-что (разг.).* хамгаалах, хямгадах, арчлах, хүргэхгүй байх; **уберечь** вещи от сырости юмыг чийгнээс хамгаалах; **уберечь** ребенка от простуды хүүхдийг ханиад хүргэхгүй байх.

УБЕРЕГАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.*, **УБЕРЕЧЬСЯ**, *-егүсь, -ежйшься, -егүтсь; -эгсь, -еглась; во звр.* хамгаалах, биеэ хамгаалах, арчлах; **уберечься** от простуды ханиаднаас биеэ хамгаалах.

УБИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. алах, нядлах; 2. үгүй хийх, устгах, таслах; 3. цөхрөөх, гутраах, алж хаях; 4. гарздах, барах.

УБИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. (прост.).* гасалж зовох, тэгэж гинших, гашуудаж зовох, сэтгэл зовох.

УБИЙСТВЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ён, -енна.* 1. үхмээр, хортой, хөнөөлтэй; **убийственный** климат хортой уур амьсгал; 2. айхтар их, тэсэх аргагүй, тэсэшгүй; **убийственная** жара айхтар их халуун.

УБИЙСТВО, *-а, ср.* хүнийг алах, алах, амь буснуулах.

УБИЙЦА, *-ы, м. и ж.* алагч хүн, алагч, алсан хүн.

УБИРАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хураах, авах, хурааж авах, татаж авах; 2. цэвэрлэх, цэгцэлж засах, засах, засаж залах; 3. чимэглэж засах, гоёох; 4. хийх, хадгалах.

УБИРАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. цэвэрлэж засах, засаж залах, өөд татах; 2. тонилох, зайлах; **убираться** вон! зайл! тони!

УБИТЫЙ, *-ая, -ое.* 1. алагдсан, алуулсан, амь үрэгдсэн, үхсэн; 2. их гутарсан, их цөхөрсөн; у него **убитый** вид тэр их гутарсан царайтай байна.

УБИТЬ, *убью, убьёшь; убей; убийтый; сов. кого (что)* 1. алах, нядлах; **убить** из винтовки винтовкоор буудаж алах; **убить** медведя баавгай алах; 2. үгүй хийх, устгах, таслах; **убить** надежду горьдлогыг таслах; 3. цөхрөөх, гутраах, алж хаях; это известие его **убило** энэ мэдээ түүнийг цөхрөөв; 4. гарздах, барах; на это дело **убито** много времени энэ хэрэгт их цаг гарзасан юм.

УБИТЬСЯ, *убьюсь, убьёшься; сов. (прост.).* их гэмтэх, биеэ их гэмтээх, бэртээх, чанга цохих, биеэ чанга цохих; он **убился**, упав с лошади тэр мориноос ойчиж биеэ их гэмтээжээ.

УБЛАГОТВОРИТЬ, *-рю, -ришь; -рённный (-ён, -енá); сов., кого (что) (устар. и шутл.).* **УБЛАГОТВОРИТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* тааллыг хангах.

УБЛАЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов.*, **УБЛАЖИТЬ**, *-жу, -жишь; аргадах, долигонох; ублажить* старика өвгөнийг аргадах.

УБЛЮДОК, *-дка, м. (прост.).* 1. хурлийз, ортоом, бэсрэг мал; 2. хяргуй, хүний орондог, шааран амьтан; фашистские **ублюдки** фашистын хяргуйнууд.

УБОГИЙ, *-ая, -ое; -ог.* 1. ядуу, ягир, ягтаа тудсан; дорой, ядуу дорой; **убогое** жилище ядуу дорой сууц; 2. эрэмдэг, мундсан; **убогая** старуха эрэмдэг эмгэн.

УБОЖЕСТВО, *-а, ср.* 1. эрэмдэг, мундал; 2. ядуу, ядуу дорой, дуль, дуль ядуу; **убожество** воображения ургуулан бодохоор дуль ядуу.

УБОЙ, *-я, м. (пец.).* нядлах; нядлага, ярга, ярга хийх, идэш хийх, үүц хийх; **убой** свиной гахай нядлах; ☆ **кормить** на **убой** 1) шажаж тэжээх; 2) бялууртал идүүдлэх.

УБОЙНЫЙ, *-ая, -ое (пец.).* 1. ярганы, нядлах, нядалгааны, идэшний; **убойный** скот нядлах мал; **убойный** вес нядалгааны жин (*гулуузын жин*); 2. сөнөөх, сүйтгэх; **убойная** мощьность артиллерийского огня их бууны сумны сөнөөх чадал.

УБОР, *-а, м. (устар.).* хувцас, гоёл; **свадебный** **убор** хуримын гоёл; ☆ **головной** **убор** малгай.

УБОРИСТЫЙ, *-ая, -ое; -ист.* шигүү; **убористый** почерк шигүү бичиг; **убористый** шрифт шигүү үсэг; **убористо** писать шигүү бичих.

УБОРКА, *-и, ж.* 1. хураах, хураалга; **уборка** урожая ургац тариа хураах; 2. цэвэрлэж засах, хурааж хумих, татаж авах, засаж залах; **уборка** помещения гэр байраа цэвэрлэж засах.

УБОРНАЯ, *-ой, ж.* 1. тасалгаа, хувцаслах өрөө; артистическая **уборная** жүжигчдийн хувцаслах өрөө; 2. жорлон, бие засах газар.

УБОРОЧНЫЙ, *-ая, -ое.* хураах, тариа хураах, тариа хураалгын; **уборочная** кампания тариа хурааж кампани; **уборочные** машины тариа хураах машинууд.

УБОРЩИК, *-а, м.* тариа хураагч.

УБОРЩИЦА, *-ы, ж.* цэвэрлэгч, цэвэрлэгч эмэгтэй.

УБОЯТЬСЯ, *-оюсь, -оюсья; сов., кого-чего (стар. и шутл. ирон).* айх, сүрдэх, ширвээтэх; **убояться** бездны премудрости гүн бэрх ухаанаас сүрдэх.

УБРАНСТВО, *-а, ср.* засал, чимэг засал, **тохно** жмч; **убранство** комнаты өрөөний засал.

УБРАТЬ, *уберу, уберешь; -ал, -ала, -ало; обранный; сов.* 1. хураах, авах, хурааж авах, татаж авах; **убрать посуду со стола** ширээн дээрээс кубин сав хурааж авах; **современно убирать урожай** ургацыг цаг тухайд нь хурааж авах; 2. цэвэрлэх, цагааж засах, засах, засаж залах; **убрать помещение** гэр байраа засаж залах; 3. чимэглэж засах, гоёох; **зал убран цветами** танхим цэцгээр чимэглэж засагджээ; 4. хийх, хадгалах; **убрать книги в шкаф** шүүгээнд ном хийх.

УБРАТЬСЯ, *уберусь, уберешься; -ался, -алась, -алось (и -алось) сов.* 1. цэвэрлэж засах, засаж залах, өөд татах; **убралсь во всех комнатах** өрөө тасаагаараа цэвэрлэж засав; 2. тонилох, зайлах; **убратся** подбру-подзорову мэнд дээрээ тонилох; **еле убрался** оттуда тэндээс арай гэж зайлав.

УБЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. багасах, цөөрөх, хорох, хорогдох, татрах; 2. хасагдах, бүрэлдэхүүнээс гарах.

УБЫЛЬ, *-и, ж.* багасал, хорогдол, цөөрөлт, татрал, татралт; **убыль воды в реке** продолжается только усны татрал үргэлжилж байна, голын ус татраар байна; **пополнение убыли в войсках** после боя байлдааны дараа цэргийн хорогдлыг нөхөх; **★ на убыль** идти багасах, цөөрөх, хорогдох, буурах, татрах.

УБЫСТРИТЬ, *-рю, -ришь; -рденный (-ен, -ена); сов., что (разг.)* хурдатгах, түргэсгэх; **убыстришь шаг алхаагаа** хурдатгах.

УБЫТОК, *-тка (-тку), м.* гарз, гарлага, алдах, алдагдал, хохирол; **терпеть убыток** гарз учрах; **продать с убытком** аядаж худалдах.

УБЫТОЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* гарзтай, алдаатай, гарлагатай, хохиролтой; **убыточная торговля** алдаатай худалдаа.

УБЫТЬ, *убьду, убьдешь; убыл, убыль, убыло, убыйший; сов.* 1. багасах, цөөрөх, хорох, хорогдох, татрах; **силы убыли** хүч багасав; **вода убыла** ус татрав; **народу убыло** хүн цөөрөв; 2. хасагдах, бүрэлдэхүүнээс гарах; **убыть** по болезни в госпиталь өвчний учир хасагдаж эмнэлэгт шилжих.

УВАЖАТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* хүндэт, хүндтэй, эрхэм, уважамый товарищ эрхэм нөхөр; **он всеми уважаемый человек** тэр олонд хүндтэй хүн.

УВАЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что.* хүндлэх, хүндэтгэх, эрхэмлэх; **уважать** старших ахмад настныг хүндлэх; **заставить себя уважать** биеэ хүндлүүлэх.

УВАЖЕНИЕ, *-я, ср.* хүндлэх, хүндэтгэх, хүндэтгэл; **вишуть** уважение хүндэтгэл төрүүлэх; **из уважения к вам** таныг хүндэтгэж; **пользоваться уважением** хүндлэгдэж байх.

УВАЖИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* хүндтэй, ноцтой, чухал; **уважительные причины** хүндтэй шалтгаан.

УВАЖИТЬ, *-жу, -жишь; -женный, сов.* 1. ёсоор гүйцэтгэх, хүндэтгэж гүйцэтгэх, чухалчилж биелүүлэх; **я уважил** вашу просьбу би таны гуйсан ёсоор гүйцэтгэв; 2. хүндэтгэх, хүндлэх; **уважить** родителей энэг эхээ хүндлэх.

УВАЛ, *-а, м.* гүвээ, дөрөлж.

УВАЛЕНЬ, *-ленья, м. (разг.)* бовь хүн, бойдоо хүн, болхи хүн.

УВАРИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* **УВАРИТЬСЯ**, *1 и 2 л. не употр., -арится; сов. (разг.)* 1. гүйцэд чанагдах, гүйцэд болох, шалзрах; **мясо уварилось** мах гүйцэд болжээ; 2. чанагдаж ширгэх, ширгэтэй чанагдах.

УВЕДОМИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* мэдэгдэх, мэдээ өгөх, дуугах; **уведомительное письмо** мэдэгдэх захидал.

УВЕДОМИТЬ, *-млю, -мишь; -млемый; сов., кого (что) (офиц.)* **УВЕДОМЛЯТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* мэдэгдэх, мэдээ өгөх; **уведомить о дне** приезда ирэх өдрөө мэдэгдэх; **уведомить о получении** письма захидал хүлээн авсныг мэдэгдэх.

УВЕДОМЛЕНИЕ, *-я, ср. (офиц.)* 1. мэдэгдэх, мэдээ өгөх; 2. мэдэгдэх хуудас, мэдэгдэх бичиг; **получить уведомление по почте** шуудангаар мэдэгдэх бичиг авах.

УВЕЗТИ, *-зю, -зешь; -зэ, -езла; -зенный (-ен, -ена); сов., кого-что.* аваачих, авч явах; **увезти** детей в деревню хүүхдийг тосгонд аваачих; **увезти** свои книги номоо авч явах.

УВЕКОВЕЧЕНИЕ, *-я, ср.* мөнхжүүлэх, мөнхлөх.

УВЕКОВЕЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УВЕКОВЕЧИТЬ*, *-чу, -чишь; -ченный; сов.* мөнхжүүлэх, мөнхлөх, мөнх болгох; **увековечить** память павших героев амь үрэгдсэн баатруудын дурсгалыг мөнхжүүлэх; **нельзя увековечить** колониальное рабство колонийн боолчлолыг мөнхжүүлж үл болно.

УВЕКОВЕЧИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., УВЕКОВЕЧИТЬСЯ*, *-чусь, -чишься; сов.* мөнхжих, мөнхрөх, мөнх болох.

УВЕЛИЧЕНИЕ, *-я, ср.* 1. ихсэх, томрох, нэмэгдэх; 2. ихэсгэх, томруулах, нэмэгдүүлэх; 3. нэмэгдэл, өсөлт; **увеличение численности населения** хүн амын тооны өсөлт.

УВЕЛИЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УВЕЛИЧИТЬ*, *-чу, -чишь; -ченный; сов., что.* ихэсгэх, нэмэгдүүлэх, өсгөх, томруулах; **увеличить** площадь посевоу тариалах талбайг ихэсгэх; **увеличить** число школ сургуулийн тоог нэмэгдүүлэх; **увеличить** портрет хөргийг томруулах.

УВЕЛИЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов., УВЕЛИЧИТЬСЯ*, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* ихсэх, нэмэгдэх, өсөх, томрох; **численность рабочего класса** увеличилась ажилчин анги тооны талаар өсөв; **территория** парка увеличилась вдвое цэнгэлдэх цэцэрлэгийн дэвсгэр газар хоёр дахин нэмэгдэв.

УВЕЛИЧИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* өсгөх, томруулах, тодотгох, ихэсгэх; **увеличительное** стекло өсгөх шил; **увеличительный** суффикс ихэсгэх дагавар.

УВЕНЧАТЬ, *-аю, -аешь; -енчанный; сов., УВЕНЧИВАТЬ*, *-аю, -аешь; несов., кого-что (книжн.)* 1. өргөх, чимэглэх, олгох; **увенчать** лавровым венком лаврын титэм өргөх; **увенчать** премией лучшее сочинение шилдэг зохиолд шагнал олгох; 2. сүндэрлүүлэх, урагштай төгсгөх, амжилттай гүйцэтгэхдэнийг увенчали башней цамхгаар байшинг сүндэрлүүлэв.

УВЕНЧАТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ается; сов., чем (книжн.)* **УВЕНЧИВАТЬСЯ**, *-ается; несов.* амжилттай төгсгөх, урагштай дуусах, сайнаар шувтрах; **дело увенчалось** полным успехом уг хэрэг бүрэн амжилттай төгсөв.

УВЕРЕНИЕ, *-я, ср.* батлан өгүүлэх, батлан илэрж хийлэх, илэрхийлэл; **примите** уверение в моём совершенном уважении миний гүн хүндэтгэлийн илэрхийллийг хүлээн авах ажаамуу.

УВЕРЕННОСТЬ, *-и, ж.* лав итгэх, бат итгэх; **уверенность** в своих силах хүчиндээ лав итгэлтэй; **быть в полной уверенности** гүйцэд бат итгэж байх.

УВЕРЕННЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -ренна (при употр. с доп. -рена).* итгэлтэй, бат итгэлтэй, итгэх, лав итгэсэн; **уверенный шаг** итгэлтэй алхам; **в нём я вполне уверен** би түүнд нэрээр итгэж байна; **★ быть** уверенным ситгий зовоорой, найдаж болно.

УВЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный (-рен, -рена); сов., кого (что). итгүүлэх, үнэмшүүлэх, баталж хэлэх; уверить в своей правоте өөрийнхөө зөвийг итгүүлэх.

УВЕРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; сов., в чем (разг.) итгэх, үнэмших, сэнхрэх; увериться в чьей-либо преданности хүний үнэгч шударга байгаад итгэх.

УВЕРНУТЬСЯ, -нусь, -нѣшья; сов., от кого-чего и без доп. 1. мулдрах, дальдрах, бултах, холбирах; увернуться от удара цохилтоос дальдрах; 2. зайлсхийх, цааргалах; увернуться от прямого ответа шууд хариулахаас зайлсхийх.

УВЕРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов., в кого-что (книжн.). итгэх, үнэмших.

УВЕРТКА, -и, ж. (разг.). зайлсхийх, султах, булзаарал, цааргалал; говорить без уверток цааргалалгүй хэлэх.

УВЕРТЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.). зайлацгай, мултархай, холбирхой, цаарга; увертливый парень холбирхой залуу.

УВЕРТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аеьясь; несов. 1. мулдрах, дальдрах, бултах, холбирах; 2. зайлсхийх, цааргалах, булзах.

УВЕРТЮРА, -ы, ж. удиртгал хөгжим.

УВЕРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. итгүүлэх, үнэмшүүлэх, батлан хэлэх; я уверяю тебя, что я прав миний зөв гэдгийг чамд батлан хэлбэ.

УВЕРЯТЬСЯ, -яюсь, -яеьясь; несов. итгэх, үнэмших, сэнхрэх.

УВЕСЕЛЕНИЕ, -я, ср. найр цэнгэл, цэнгэл, зугаа; массовые народные увеселения ард нийтийн найр цэнгэл.

УВЕСЕЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. цэнгэлийн, цэнгэлт, цэнгэх; увеселительная прогулка цэнгэн зугаацаж явах.

УВЕСЕЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов., кого (что). цэнгүүлэх, цэнгэлдүүлэх, зугаацуулах, варгиулах.

УВЕСИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист (разг.). 1. жинтэй, нүсэр, лагс; увесистый чемодан нүсэр чемодан; 2. хүчтэй, жинтэй; увесистый удар хүчтэй цохих.

УВЕСТИ, -еду, -едѣшь; -ѣл, -ѣла; -едший; -едѣнный (-ѣн, -ѣна); -ѣдя; сов. 1. аваачих, аваад явчих; увести детей домой хүүхдийг гэртээ аваачих; 2. хулгайлж аваачих, хулгай хийх; увести лошадь морь хулгайлж аваачих.

УВЕЧИТЬ, -чу, -чишь; несов., кого-что. бэртээх, гэмтээх; увечить в драке зодолдож бэртээх.

УВЕЧИТЬСЯ, -чусь, -чишья; возвр. бэртэх, гэмтэх.

УВЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -ечен, -ечна (устар.). бэрт тэнгэтэй, бэртсэн.

УВЕЧЬЕ, -я, ср. бэртэх, бэртэнгэ, гэмтэх; получить увечье бэртэнгэ олох.

УВЕШАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов., кого-что., **УВЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. дүүрэн өлгөх, дүүртэл өлгөх, дүүрэн зүүх, дүүртэл зүүх; увешать стены картинами хана дүүрэн зураг өлгөх.

УВЕЩАНИЕ, -я, ср. ятгах, сэнхрүүлэх.

УВЕЩАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого (что) (устар.). **УВЕЩЕВАТЬ**, -аю, -аешь; несов., кого (что) ятгах, сэнхрүүлэх, сургаж хэлэх.

УВЕЩЕВАНИЕ, -я, ср. (книжн.). ятгааг, сэнхрүүлэл, сургамж.

УВИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хэрэх, ороох, орооцолдуулах.

УВИВАТЬСЯ, -аюсь, -аеьясь; несов., в чем и без доп. үлхээцэлдэх, хоргоох.

УВИДАТЬ (буд. -аю, -аешь; прост.). **УВИДЕТЬ**, увижу, увидишь; -енный; сов. 1. харах, үзэх;

он его увидел издали тэр түүнийг холоос харав; 2. ойлгох, мэдэх, ойлгож мэдэх; он увидел, что ошибся тэр эндүүрснээ ойлгож мэдэв.

УВИДАТЬСЯ, -аюсь, -аеьясь; сов., **УВИДЕТЬСЯ**, увижусь, увидишьясь; сов. уулзах, учрах; увидасться со знакомыми танилуудтайгаа уулзах.

УВИЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **УВИЛЬНУТЬ**, -ну, -нѣшь; сов. (разг.). 1. дальдарч зайлах, бултах; увильнуть от удара цохилтоос дальдарч зайлах; 2. зайлсхийх, цааргалах; увильнуть от ответа хариулахаас зайлсхийх.

УВИТЬ, увью, увѣшь; -ѣл, -ѣла, -ѣло; увѣй; увитый (-ѣт, -ѣта, -ѣто); сов., кого-что. хэрэх, ороох, орооцолдуулах; -изгородь увита плющом бур, гасан хашаа ороонго өвсөөр хэрэгджээ.

УВЛАЖЕНИЕ, -я, ср. чийгтүүлэх, чийг авахуулах, дэвтээх.

УВЛАЖНИТЬ, -ню, -нишь; -ѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что., **УВЛАЖНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. чийгтүүлэх, чийг авахуулах, дэвтээх; дождь увлажнил землю бороо газрыг дэвтээв.

УВЛАЖНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УВЛАЖНЯТЬСЯ**, -яется, несов. чийгтэх, чийг авах, дэвтэх; почва увлажнилась хөрс чийгтэв.

УВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. сонирхолтой зүйл, дур татах, дашуурам.

УВЛЕКАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. сонирхолтой, дур татах, дашуурмаар; увлекательный рассказ сонирхолтой яриа.

УВЛЕКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. аваачих, аваад явчих, дагуулаад явчих; 2. ташуурах, сонирхах, сонирхон орох; 3. сонирхлыг татах, дурыг татах, дур булаах; 4. дурлах.

УВЛЕКАТЬСЯ, -аюсь, -аеьясь; несов. 1. ташуурах, сонирхах, сонирхон орох; 2. дур татагдах, дур булаагдах, дурлах.

УВЛЕЧЕНИЕ, -я, ср. 1. урам, бахдал, баяр бахдал; говорить с увлечением бахдалтай ярих; с увлечением работать урамтай ажиллах; 2. их сонирхох; увлечение футболом хөв бөмбөг их сонирхох; 3. сонирхох, дур татагдах, таалагдах; увлечение перешло в прочную привязанность сонирхож явсаар ижил дасал боллоо.

УВЛЕЧЬ, -еку, -еѣшь, -еѣт; -ѣк, -ѣклѣ; -ѣѣнный (-ѣн, -ѣна); сов. 1. аваачих, аваад явчих, дагуулаад явчих; толпа увлекла детей на площадь олон хүн хүүхдийг талбай руу дагуулаад явчив; 2. ташуурах, сонирхах, сонирхон орох; работа увлекла его тэр, ажилдаа сонирхон оржээ; 3. сонирхлыг татах, дурыг татах, дур булаах; увлечь зрителей игрой тоглолтоороо үзэгчдийн дур татах; 4. дур татах; увлечь девушку бүсгүйн дур татах.

УВЛЕЧЬСЯ, -ежусь, -еѣшьясь; -еѣтсѣя; -ѣжся, -ѣклѣсь; сов. 1. ташуурах, сонирхах, сонирхон орох; увлечьясь любимой работой дуртай ажилдаа сонирхон орох; 2. дур татагдах, дур булаагдах, дурлах; увлечьясь девушкой бүсгүйд дур татагдах.

УВОДИТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. аваачих, аваад явчих; 2. хулгайлж авах.

УВОЗИТЬ, -ожу, -озишь; несов. аваачих, аваад явчих.

УВОЛИТЬ, -аю, -лишь; -ленный; сов., кого (что). халах, огцруулах, чөлөөлөх, чөлөө олгох; уволить с работы ажлаас халах; уволить в отпуск амралтын чөлөөг олгох.

УВОЛИТЬСЯ, -аюсь, -лишьясь; сов. халагдах, огцрох, чөлөөлөгдөх, гарах; уволиться с работы ажлаас халагдах.

УВОЛОЧЬ, -оку, -оѣшь, -оѣт; -ок, -оклѣ; -оѣѣнный (-ѣн, -ѣна) сов., кого-что (прост.). чирж аваачих, аваачих, аваад явчих; уволочь мешок в

подвал шуудайгай юмыг зооринд чирж аваачих; волк уволок овцу в лес чоно хонийг ойд аваад явчив.

УВОЛЬНЕ'НИЕ, -я, *ср.* халах, огцруулах, чөлөөлөх; увольнение со службы албанаас чөлөөдөх.

УВОЛЬНИ'ТЕЛЬНЫ'Й, -ая, -ое. халагдсан үнэмлэх, лөөний үнэмлэх.

УВОЛЬНЯ'ТЬ, -яю, -яешь; *несов.* халах, огцруулах, чөлөөлөх, чөлөөг олгох.

УВОЛЬНЯ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; *несов.* халагдах, огцрох, чөлөөлөгдөх, гарах.

УВЫ'И, *межд.* халаг! ээ халаг! ээ тоогүй!

УВЯДА'НИЕ, -я, *ср.* 1. хагдрах, гандал, хувхайрал, өлбийх; 2. хөгшрөл, буурал, доройтол, сульдал.

УВЯДА'ТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. хагдрах, гандах, гүлжийх, хувхайрах; эвхийрэх; цветы осенью увядают цэцэг намар гандана; 2. хөгшрөх, буурах, сульдах; красота увядает үзэсгэлэн нь буурч байна.

УВЯ'ДШИЙ, -ая, -ее. 1. хагдарсан, гандсан, гүлжийсан; увядший цветок гандсан цэцэг; 2. хөгширсөн, буурсан, сульдсан; увядшая красота буурсан үзэсгэлэн өнгө.

УВЯЗА'ТЬ, 1, -яжү, -яжешь; *язанный; сов.*, что. 1. боох, баглах, хүлэх, уях; увязать вещи юмаа баглах; 2. холбох, нийцүүлэх, зохицуулах; увязать теорию с практикой онолыг туршлагатай холбох.

УВЯЗА'ТЬ И, -аю, -аешь; *несов.* шигдэх, шаагдах, шавардах.

УВЯЗА'ТЬСЯ I, -яжүсь, -яжешься; *сов. (прост.)*. 1. хүлэгдэх, баглагдах 2. юм хумаа боох; увязались и поехали на станцию юм хумаа боож аваад өртөө рүү явчив.

УВЯЗА'ТЬСЯ II, -яжүсь, -яжешься; *сов. (разг.)*. дагаж явах, салахгүй дагах; за нами увязался щенок бидний хойноос гөлөг дагаж явлаа.

УВЯ'ЗКА, -и, *ж.* 1. хүлэлт, баглалт, боолт; 2. нийцүүлэх, зохицуулах, тохируулах; увязка планов төлөвлөгөөнүүдийг зохицуулах.

УВЯ'ЗНУТЬ, -ну, -нешь; *увяз, увязла; сов.* шигдэх, шавардах, шаагдах; лошадь увязла в снегу морь хөр цасанд шигдэв.

УВЯ'ЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. боох, баглах, хүлэх; 2. нийцүүлэх, зохицуулах, тохируулах.

УВЯ'ЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* 1. хүлэгдэх, баглагдах; 2. юм хумаа боох; 3. дагаж явах, салахгүй дагах.

УВЯ'НУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* 1. хагдрах, гандах, гүлжийх, хувхайрах, эвхийрэх; 2. хөгшрөх, буурах, сульдах.

УГАДА'ТЬ, -аю, -аешь; *-бданный; сов.*, **УГА'ДЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* таах, тааж мэдэх, тааварлах, тааварлаж мэдэх, төсөөлөх; я угадаю его намерения би түүний саналыг тааварлаж мэдэв.

УГА'ДЧИК, -а, *м.* (*разг.*). таагч, тааварлагч тааж мэдэгч; он плохой угадчик тэр муу тааварлагч

УГА'Р, -а, *м.* 1. хордуулах хий, нүүрсэн хий, бүгтрээх хий, угар; смерть от угара бүгтрээх хийд хордож үхэх; в комнате пахнет угаром тасалгаанд угар үнэртэж байна; 2. манан, ганирал; в пьяном угаре согтуугийн ганиралдаа; любовный угар янагийн манан.

УГА'РНЫЙ, -ая, -ое. хорт хийн, нүүрсэн хийтэй; угарный воздух нүүрсэн хийтэй агаар.

УГАСА'НИЕ, -я, *ср.* 1. унтрах, унтрал, бөхөх; 2. доройтох.

УГАСА'ТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ает; *несов.*, **УГАС'НУТЬ**, -снет; *угас (и угаснул)*, -сла; *сов.* 1. унтрах, бөхөх; костер угас түүдэр гал унтрав; 2. доройтох; силы угасают тамир доройтож байна.

УГЛЕВО'Д, -а, *м.* нүүрс ус; к углеводам относятся крахмал, сахар, клетчатка и т. д. цардуул, саахар, эслэг зэрэг нь нүүрс ус болно.

УГЛЕВОДОРО'Д, -а, *м.* нүүрс ус төрөгч (*нүүрс төрөгч, ус төрөгч хоёрын нийлмэл*).

УГЛЕВ'З, -а, *м.* нүүрсний хөсөг, нүүрс зөөх хөсөг.

УГЛЕДОСЫ'ЧА, -и, *ж.* нүүрс малтлага, нүүрс гаргалт; повышение угледобычи нүүрс гаргалтыг нэмэгдүүлэх.

УГЛЕДРОСЫ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. нүүрс хэмхчих, чулуун нүүрс бутлах.

УГЛЕЖЕ'НИЕ, -я, *ср.* (*спец.*). модны нүүрс хийх, мод шатааж нүүрс бэлтгэх.

УГЛЕЖО'Г, -а, *м.* модны нүүрс бэлтгэгч.

УГЛЕКИСЛОТА', -ы, *ж.* нүүрс хүчил, нүүрсний хүчил, нүүрс хүчлийн хий.

УГЛЕКИ'СЛЫЙ, -ая, -ое. нүүрс хүчлийн; углекислая соль нүүрс хүчлийн давс.

УГЛЕКО'П, -а, *м.* (*устар.*). нүүрс малтагч, нүүрсчин.

УГЛЕПРОМЫ'ШЛЕННССТЬ, -и, *ж.* нүүрсний үйлдвэр.

УГЛЕПРОМЫ'ШЛЕНКЫЙ, -ая, -ое. нүүрсний үйлдвэрийн, нүүрсний уурхайн; углепромышленные предприятия нүүрсний уурхайн үйлдвэр.

УГЛЕРО'Д, -а, *м.* нүүрс төрөгч.

УГЛОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. 1. өнцөглөг, өнгүүдтэй, өнцөг булантай; угловатое лицо өнцөглөг нүүр; 2. болхи, дүйгүй; угловатое движение болхи кэдлөл.

УГЛОВО'Й, -ая, -ое. өнцгийн, өнцөгтэй, өнцөг, булангийн; угловой дом өнцгийн байшин; угловое измерение өнцөг хэмжих.

УГЛОМЕ'Р, -а, *м.* өнцөг хэмжүүр, өнцөгт хэмжүүр.

УГЛОМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. өнцөг хэмжих, өнцөгт хэмжүүрийн; угломерные инструменты өнцөгт хэмжүүрийн багаж.

УГЛУБИ'ТЬ, -блю, -бшь; *-блнный (-эн, -ена); сов.*, что. 1. гүнзгий болгох; гүнзгийрүүлэх, хонхойлгох; углубить яму нүхийг гүнзгий болгох; углубить свои знания мэдлэгээ гүнзгийрүүлэх; 2. гүнзгий хийх, гүнзгий оруулах; углубить свои еще на метр тулцыг бас нэг метр гүнзгий шхах.

УГЛУБИ'ТЬСЯ, -блюсь, -бшься; *сов.* 1. гүнзгий болох, гүн болох, гүнзгийрэх, хонхойх; дно углубилось ёроол нь гүнзгий болов; противоречия углубились зөрчил гүнзгийрэв; 2. гүнзгий орох, гүн орох; углубиться в лес ойд гүн орох; 3. бодоод л байх, санаашрах; углубиться в воспоминания дурсамжаа бодоод л байх; углубиться в себя дотроо санаашрах.

УГЛУБЛЕ'НИЕ, -я, *ср.* 1. гүнзгийрэх, гүнзгий болох; 2. гүнзгийрүүлэх, гүнзгий болгох; углубление dna реки голын ёроолыг гүнзгийрүүлэх; углубление знаний чтением ном уншиж мэдлэгээ гүнзгийрүүлэх; 3. гүнзгийрэл; углубление кризиса капитализма капитализмын кямралын гүнзгийрэл; 4. хонхор, хотгор; углубление в земле газрын конкор.

УГЛУБЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -эн, -енна (*при употр. с доп. -ена*). 1. гүнзгий, гүн; углублённое изучение литературы утга зохиолыг гүнзгий судлах; 2. бодлого болсон, санааширсан; углублённый в себя дотроо санааширсан.

УГЛУБЛЯ'ТЬ, -аю, -яешь; *несов.* 1. гүнзгий болгох, гүн болгох, гүнзгийрүүлэх, хонхойлгох; 2. гүнзгий оруулах, гүнзгий хийх.

УГЛУБЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; не сов. 1. гүнзгий болох, гүн болох, гүнзгийрэх; 2. гүнзгий орох, гүн орох; 3. бодоод л байх, санаашрах.

УГЛЯДЕТЬ, -яжү, -ядишь; сов. (прост.). 1. харах, олж харах, ажих; углядел красивый камешек в песке элсэн дотор хөөрхөн чулууг олж харав; 2. харж байх, харгалзах, хариулах; не углядел за ребёнком хүүхдийн хойноос харж байсангүй.

УГНАТЬ, угоню, угонишь; -ал, -ала, -ало; угнанный; сов., кого что 1. туух, тууж аваачих, тууж гаргах; угнать стадо в поле малаа хөдөө тууж гаргах; 2. хөөх, хөөж аваачих, хөөгөөд явчих, хулгайлах; угнать лошадь морь хөөгөөд явчих (хулгайлах).

УГНАТЬСЯ, угонюсь, угонисься; -ался, -алась, -алось (и -алось) сов., за кем-чем (обычно с отриц.). 1. гүйцэх, хөөж гүйцэх; за хорошим бегуном не угнаться хурдан гүйгчийг хөөж гүйцэхгүй; 2. гүйцэх, зэргэцэх; в учёбе за ним не угнались сурлагар түүнийг гүйцэх бэрх.

УГНЕЗДИТЬСЯ, 1 л. ед. не употр., -дисься; сов. (разг.). хавчуулж суух, хавчуулж амьдрах, завсарт үүрлэх, үүрлэж байх; чайки угнездились в расселине скалы цахлай шувуу хадны ангалын завсарт үүрлэв.

УГНЕТА'ЕМЫЙ, -ая, -ое дарлагдагч, дарлагдсан хүн.

УГНЕТА'ТЕЛЬ, -я, м. дарлагч; борьба трудящихся против угнетателей дарлагчдыг эсэргүүцэж кёделмөрчдийн тэмцэх нь.

УГНЕТА'ТЕЛЬСКИЙ, -ая, -ое (книжн.). дарлагчдын, дарлалтын, дарлах; угнетательский строй дарлах байгуулал.

УГНЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. дарлах; империализм угнетает колониальные народы империализм колонийн улс түмнийг дарлаж байна; 2. зовоох, сэтгэл зовоох; его угнетали мрачные мысли олхиогүй юм санагдаж сэтгэлий нь зовоодог байв.

УГНЕТАТЬСЯ, -ается; несов. дарлагдах.

УГНЕТЕ'НИЕ, -я, ср. 1. дарлал, дарлах; колониальное угнетение колоницилж дарлах; 2. сэтгэл зовох, зовуурь; быть в угнетении зовуурьтай байх.

УГНЕТЁННОСТЬ, -и, ж. дарлагдал, зовуурь.

УГНЕТЁННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ена. 1. дарлагдагч, дарлагдсан; угнетённые народы колоний колонийн дарлагдсан ард түмнүүд; 2. сэтгэл зовсон, зовуурьтай, гутарсан; угнетённое состояние гутарсан байдал.

УГОВО'Р, -а (-у), м. 1. үгэнд орох, үгэндээ оруулах, ятгах; он не поддаётся никаким уговорам тэр яагаад ч үгэнд орохгүй байна; 2. хэлэлцээ, хэлэлцэж тохирох, болзоо, болзож тохирох; уговор дороже денег хэлэлцээ бол мөнгөнөөс эрхэм.

УГОВОРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный (-ён, -ёнá); сов., кого (что) с неопр. үгэндээ оруулах, ятгах, ойлгуулах; он уговорил друзей пойти с ним вместе тэр, найз нараа хамт явъя гэж үгэндээ оруулав.

УГОВОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., с кем-чем и с неопр. (разг.). хэлэлцэх, хэлэлцэж тохирох, болзох; уговорились пойти в театр театр очихоор хэлэлцэж тохиров; мы уговорились вместе ехать бид хамт явахаар болзов.

УГО'ДА, -ы, ж. в угоду кому-либо санаанд нь тааруулж, тааруулж, саймсарч.

УГОДИТЬ, -ожү, -одишь; сов. 1. сэтгэлд тааруулах, тааруулах, санаанд нийлүүлэх, аялдуулах; всем не угодишь бүгдэд тааруулж чадахгүй; 2. орох, ойчих; лиса угодила в капкан үнэг хавханд оров; угождать в яму хүхэнд ойчих; 3. тусах, онох, мөргөх;

угодитъ камнем в окно чулуугаар понх онох; пуля угодила ему в плечо сум мөрөнд нь тусжээ; угождать лбом в дверь духаараа үүд мөргөх.

УГО'ДЛИВОСТЬ, -и, ж. саймсрал, зусар, зулгүй.

УГО'ДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, саймсрах, зусарч, зулгүй, долигонуур; угодливая улыбка саймсарч инээмсэглэх; угодливый человек зусарч хүн.

УГО'ДНИК, -а, м. 1. саймсрагч, долигонорч дамский угодник авгай нарт долигонорч; 2. нвээлт, хутагт.

УГО'ДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). саймсрах, зусардах; угодничают перед сильным хүчтэний өмнө зусардах.

УГО'ДНИЧЕСТВО, -а, ср. саймсрах, зусардах, бялдууцлах; низкопоклонство и угодничество мэхэлзэн бялдууцлах.

УГО'ДНО, 1. в знач. сказ. хэрэгтэй; что вам угодно? танд юу хэрэгтэй вэ?; если вам угодно танд хэрэгтэй бол; не угодно ли? хэрэгтэй юм биш байгаа; 2. частица. ч гэсэн, боловч, хамаагүй, өөршгүй, бишгүй; кто угодно хэн ч гэсэн, хэн боловч; как угодно яагаад ч гэсэн; какой угодно ямар ч гэсэн, ямар боловч; где угодно хаа ч гэсэн, хаана ч хамаагүй; куда угодно хаашаа ч гэсэн, хаашаа ч хамаагүй; откуда угодно хаанаас ч гэсэн, хаанаас боловч; сколько угодно хэдий ч гэсэн, хэдий л бол хэдий бишгүй; сколько душе угодно хэдий дуртай бол төдий, хэдий ч гэсэн хамаагүй.

УГО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна; кому. нийлэмжтэй, таарамжтай, тааламжтай, тохиромжтой; порядки, угодные народу эрд түмэнд тааламжтай журам.

УГО'ДЬЕ, -я, род. мн. -дий; ср. 1. эдэлбэр, эдлүүр, газар; лесные уголья ой модны эдэлбэр; земельные уголья газар эдэлбэр; рыбные уголья загас эдэлбэр; 2. ашигтай юм, ашигтай газар; пьян да умён—два уголья в нём архины согтуу ухаантай, ашигтай юмыг андахгүй.

УГОЖДАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сэтгэлд тааруулах, тааруулах, санаанд нийлүүлэх, аялдуулах; 2. орох, ойчих; 3. тусах, онох, мөргөх.

УГОЛ, угла, об угле, на (в) углу, м. 1. өнцөг, прямой угол тэгш өнцөг; тупой угол мохоо өнцөг; острый угол шовх өнцөг; вершина угла өнцгийн орой; угол отражения ойлгын өнцөг; угол падения уналын өнцөг; 2. өнцөг, булан; на углу улицы гудамжны өнцөгт; угол стола ширээний өнцөг; завернул за угол буланг тойрох; 3. булан; снимать угол тасалгааны буланг хөлсөлж суух; красный угол улаан булан; 4. орох орон, орон гэр, хоргодох газар; жить в своём углу орон гэртээ суух; иметь свой угол орох оронтой байх; ☆ угол рта завьж; из-за угла сделать что-нибудь сэмхэн далдуур юм хийх; ходить из угла в угол гэр дотуур сэлгүүцэж явах; медвежий угол бөглүү нутаг.

УГОЛЁК, -лька (и -лькү), м. уменьш, ласа, хэсэг нүүрс, нүүрсний хэлтэрхий.

УГОЛО'ВНИК, -а, м. эрүүгийн хэрэгтэн, ялтан.

УГОЛО'ВНЫЙ, -ая, -ое, эрүүгийн; уголовный кодекс эрүүгийн хууль; уголовное преступление эрүүгийн хэрэг; уголовные преступники эрүүгийн хэрэгтэн, ялтан.

УГОЛО'ВЩИНА, -ы, ж. (разг.). эрүүгийн хэрэг, эрүүгийн хэрэг өдүүлэх, ялт хэрэг; борьба с уголовщиной эрүүгийн хэрэг өдүүлэх явдалтай тэмцэх.

УГОЛО'К, -лка, об уголке, в уголке и в уголку, м. өнцөг, булан, өнцөг булан; во всех уголках страны тус орны өнцөг булан бүрт; красный уголок улаан булан.

УГОЛЬ, угля (и угля), м. 1. нүүрс; каменный уголь чулуун нүүрс; древесный уголь модны нүүрс; бурый уголь хүрэн нүүрс; 2. нүүрс, цог; выгresti угли из печи зуухнаас нүүрс малтаж авах; горющи-

угли цэг; ☆ белый уголь цагаан нүүрс; усны хүч; голубой уголь цэнхэр нүүрс, салхины хүч; как на угольках сидеть пог дээр суусан юм шиг байх, байж адаж байх.

УГОЛЫНИК, -а, м. өнцөгч шугам, өнцөг хэмжих шугам, гурвалжин шугам.

УГОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. нүүрсний; угольной шахта нүүрсний уурхай; угольная промышленность нүүрсний үйлдвэр.

УГОЛЬНЫЙ, -ая, -ое (прост.). өнцгийн, булангийн; угольный дом өнцгийн байшин.

УГОЛЬЩИК, -а, м. нүүрсний ажлагчин, нүүрсчин. **УГОМОН**, -а (-у), м. тавтай суух, тайван байх; от шайлунов угомону нет дургүй хүүхэд тайван байлгахгүй юм; работает и угомону не знает ажилласаар тавтай суух завгүй байна.

УГОМОНИТЬ, -ню, -нись; -идный (-ен, -ена); сов., кого (что) (разг.). шуугихыг болиулах, чимээгүй болгох; угомонить детей хүүхдийн шуугихыг болиулах.

УГОМОНИТЬСЯ, -нюсь, -нисься; сов. (разг.). чимээгүй болох, шуугихаа болих; дети угомонились хүүхэд шуугихаа болилоо.

УГОН, -а, м. 1. аваачих, тууж аваачих, тууж гаргах; угон скота в поле мал тууж баячээрт гаргах; 2. гулзайх; угон пути зам (шугам төмөр) гулзайх.

УГОНЯТЬ, -яю, -яешь; несов. аваачих, тууж аваачих, тууж гаргах, хөөж аваачих.

УГОРАДИТЬ, 1 и 2 л. не употр.; -ит; базл. иди в сечетани го словами "нелегкая", "нечистый", "черт" и т. п.; сов., кого (что) в неопр. (разг.). тулгах, бавлах; и угорадило же его; уехать түүнийг тулгаж байгаад явуулсан юм шүү; что его угорадило впутаться в эту историю? түүнийг янз хэрэгт юу тулгаж оруулсан юм?

УГОРАТЬ I, -аю, -аешь; несов. **УГОРЕТЬ** I, -рю, -ришь; сов. нүүрсний хийд бүгтрэх, угаарт хордох.

УГОРАТЬ II, -ает; несов. **УГРЕТЬ** II, 1 и 2 л. не употр.; -ит; сов. (спец.). шатаж хоргодох.

УГОРЕЛЫЙ, -ая, -ое (устар.). нүүрсний хийд хордсон, нүүрсний угаарт бүгтэрсэн; ☆ он мечется, как угорелый дон шүглэсэн юм шиг сандарч явна.

УГОРЬ I, угрл, мн. угри -ей, м. могой загас.

УГОРЬ II, угрл, мн. угри, -ей, м. батга; анцо

в угрях батгатай нүүр.

УГОСТИТЬ, -ощу, -остить; -ощивый (-ен, -ена); сов., кого (что) чем., **УГОЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. дайлах, зочлох, хүндлэх, амсуулах;

угостить обедом үдийн хоолоор дайлах.

УГОСТИТЬСЯ, -ощусь, -оститься; сов., чем (разг.), **УГОЩАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. ханатай ууж идэх, нэдтэл идэх, зөндөө идэх; угоститься мороженым зайрмаг зөндөө идэх.

УГОЩЕНИЕ, -я, ср. 1. дайлах, дайллага, зочлох, зочлол, хүндлэл, хүндлэл, зоог өгөх; 2. идээ, зоог; обильное угощение өлбөг идээ.

УГРЕВАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. батгатай, батгаар дүүрсэн; угреватое лицо батгатай царай.

УГРОБИТЬ, -блю, -бишь; сов. балдах, бусниулах, нураах, сүйтгэх; угробить дело хэрэг нураах.

УГРОЖАТЬ, -аю, -аешь; несов. санах, занал учрах, аюул учрах, сүрдүүлэх; угрожать наказанием шийтгэнэ гэж санах; ему угрожает опасность түүнд аюул учрах гэж байна.

УГРОЖАЮЩИЙ, -ая, -ее. санах, заналтай, аюултай; сүрдүүлэх; приняты угрожающую позицию занал айлгах; угрожающее положение аюултай байдал.

УГРОЗА, -а, ж. 1. занал; пустые угрозы хоосон занал; 2. аюул, аюул заналдмтгай род угрозы аюулд

дайрагдах гэж байх; бороться с угрозой войны дайны аюул заналтай тэмцэх.

УГРОЗЫСК, -а, м. (уголовный розыск) эрүүгийн хэрэг мөрдөх газар, мөрдөж байцаах газар.

УГРЫЗЕННИЕ, -я, ср. гэмших, гутрах; угрызения совести дотроо гэмших.

УГРЮМЫЙ, -ая, -ое; -юм. дүнсгэр, уруу царийтай, гонсгор, барайсан; угрюмый старик дүнсгэр өвгөн; угрюмый лес барайсан ой.

УДАВ, -а, м. аварга могой.

УДАВАТЬСЯ, удайтса; несов. бүтэх, амжилттай өнгөрөх, чадах.

УДАВИТЬ, -авлю, -авишь; -авленный; сов. боож алах, боомилох, багалзуурдаж алах.

УДАВИТЬСЯ, -авлюсь, -авишься; сов. боож үхэх. **УДАВЛЕННИК**, -а, м. (продт.). боож үхсэн хүн, боомилгодсон хүн.

УДАЛЕНИЕ, -я, ср. 1. холдох, холдуулах; удаление от города хотоос холдох, хотоос холдуулах; 2. гаргах, зайлуулах; удаление из комнаты тасалгаанаас гаргах; 3. арилгах, цэвэрлэх; удаление пятен хир толбыг арилгах.

УДАЛИТЬ, -лю, -лишь; -ланный (-ен, -ена); сов. 1. холдуулах, хөндийрүүлэх; удалить предмет от себя юмыг өөрөөсөө холдуулах; 2. гаргах, зайлуулах; удалить посторонник бусад хүмүүсийг гаргах; 3. авах, авахуулах; удалить зуб шүд авахуулах; удалить занову өргөс авах; 4. арилгах, цэвэрлэх; удалить пятна хир толбо арилгах.

УДАЛИТЬСЯ, -люсь, -лишьясь; сов. 1. холдох, хөндийрөх, цаашлах; удалиться от дома гэрээс холдох; лодка удалилась от берега завь эргээс холдов; 2. очих, орох; зайлж орох; удалиться к себе в комнату өөрийнхөө тасалгаанд орох.

УДАЛОЙ, -ая, -ое, **УДАЛЫЙ**, -ая, -ое; -ал, -алы, -ало. эрэмгий, идэрхэг; удалый молодец эрэмгий сайн эр.

УДАЛЬ, -я, ж. и (разг.) **УДАЛЬСТВО**, -а, ср. эрэмгий, эрэмгий зориг, идэрхэг, идэрхэг явдал; сделать что-нибудь из удалства юмыг эрэмгий зориг гаргаж хийх.

УДАЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. холдуулах, хөндийрүүлэх; 2. гаргах, зайлуулах. 3. авах, авахуулах; 4. арилгах, цэвэрлэх.

УДАЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. холдох, зайлах, хөндийрөх, цаашлах; 2. очих, орох, зайлж орох.

УДАР, -а, м. 1. цохилт, цохих, шаах; свалить врага ударом дайсныг цохиж унагах; удар кулаком гараа зангидаж шаах; 2. цохих, нир хийх; удар колокола хонх цохих; удар грома тэнгэр нир хийх; 3. дайралт, дайрах, цохилт, цохих; сокрушительный удар бут цохих; удар конницы морин цэргийн дайралт; враг отступил под ударами наших войск дайсан манай цэрэгт цохигдож ухрав; 4. гай, хөжидол; испытать удар судьбы төөргийн гайд учрах; оправиться от неожиданного удара гэнэтийн хөжидлоос мультарч тэмхрэх; 5. цохигдох, тэрхинд цус карвах; сва өвчин; солнечный удар наранд цохигдох; умереть от удара сва өвчнөөр үхэх; ☆ он сегодня в ударе тэр өнөөдөр овоо байна, тэр өнөөдөр золбоотой байна; под ударом цохигдох аюултай.

УДАРЕНИЕ, -я, ср. 1. өргөлт; ударение падает на последний слог өргөлт нь сүүлийн үе дээр өнөдоно; 2. өргөлт, өргөлтийн тэмдэг; поставив ударение над "а" дээр өргөлтийн тэмдэг тавих.

УДАРЕННЫЙ, -ая, -ое. өргөлттэй; ударенный гласный өргөлттэй эгшиг.

УДАРИТЬ, -рю, -ришь, -ранный; сов. 1. цохих, шаах; ударить палкой саваагаар цохих; ударить ку-

лаком нудрагаар шаах; 2. цохих, дэлдэх, цохиж нь дээлэх; ударить в барабан хэнгэрэг цохих, бөмбөр дэлдэх; уд арить в колокол хонх цохих; часм ударили полночь цаг цохиж шөнө дунд болсныг мэдээлэв; 3. буух, ниргэх; молния ударила в дерево аянта мод руу буув; 4. цохих, дайрах, довтлох; ударить по врагу дайсныг дайрах; 5. тас цохих, устгах; ударить по бюрократам хүнд сурталтныг тас цохих; 6. гэнэт болох, болох; ударили морозы гэнэт хүйтэн болов; ☆ не ударить в грязь лицом нэрээ кугалахгүй; палец о палец не ударила хуруугаа ч кедлэгсөнгүй, юу ч хийсэнгүй; ударить ногой өшиглөх.

УДАРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; сов. 1. цохих, биеэ цохих, цохигдох, мөргөх; удариться о камень чулуунд биеэ цохих; удариться головой толгойгоороо мөргөх; 2. тусах; мяч ударился в стену бөмбөг туургаанд тусав; 3. өхлэх, гарах; удариться бежать зугтааж гарах; удариться в крайности хэтэрч өхлэх.

УДАРНИК I, -а, м. гавшгай ажилчин, гавшгайц, ударник; ударники колхозных полей хамтралын тариалангийн гавшгайчууд.

УДАРНИК II, -а, м. цохигч, цохигчид.

УДАРНИЦА, -ы, ж. гавшгай ажилчин эмэгтэй, гавшгайц эмэгтэй, ударник эмэгтэй.

УДАРНИЧЕСТВО, -а, ср. гавшгайлал, гавшгай ажиллал.

УДАРНО, нареч. гавшгай; ударно работать гавшгай ажиллах.

УДАРНЫЙ, -ая, -ое. 1. гавшгай; ударная бригада гавшгай бригад; ударная работа гавшгай ажил; 2. яаралтай, чухал, яаралтай чухал; ударное задание яаралтай даалгавар; ударный месяц яаралтай чухал сар; 3. цохигч, цохих, цохилт; ударный музыкальный инструмент цохигч хөгжмийн зэвсэг; ударная волна цохих долгион.

УДАРЯЕМЫЙ, -ая, -ое. өргөлттөг, өргөлттэй; ударяемый гласный өргөлттэй эгшиг.

УДАРЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. цохих, шаах, балбах; 2. цохих, дэлдэх, цохиж мэдээлэх; 3. буух, ниргэх; 4. цохих, дайрах, довтлох; 5. тас цохих, устгах.

УДАРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. цохих, биеэ цохих, цохигдох, мөргөх; 2. тусах; 3. өхлэх, гарах.

УДАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., удаётся; удаётся; удаётся, удалась; сов. бүтэх бүтэмжтэй болдог амжилттай өнгөрөх, чадах; операция удалась мэдээлэл бүтэмжтэй боллоо; не удалось поехать аж чадсангүй.

УДАЧА, -и, ж. аз, зол, аз зол, зол завшаан, бүтэмж, амжилт, урагш; ему во всем большая удача өөр их азтай байна; пожелать удачи азтай явахыг эрөөх.

УДАЧЛИВЫЙ, -ая, -ое; не. азгай, золтой, зол завшаантай, урагштай; удачливый человек азгай хүн.

УДАЧНИК, -а, м. (разг.). азгай хүн, зол завшаантай хүн.

УДАЧНО, нареч. 1. азгай, золтой, завшаантай, амжилттай, урагштай; удачно закончили работу ажлыг амжилттай дуусгах; 2. аятайхан, сайн, боломжтой; удачно подобранная цитата аятайхан үүж авсар иш татал.

УДАЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. азгай, золтой, завшаантай, амжилттай, урагштай; удачная охота амжилттай ан; 2. аятайхан, сайн, боломжтой; удачный перевод аятайхан орчуулга.

УДВАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УДВОИТЬ**, -бю, -бишь; -бенный, сов., что. давхарлах, хоёр давхарлах, давхар болгох, нугалах, хоёр дахин нэмэгдүүлэх; удвоить цену үнийг давхарлах; удвоить

оплату телбөрийг хоёр дахин нэмэгдүүлэх; удвоить внимание анхварлаа нэмэгдүүлэх.

УДВАИВАТЬСЯ, -аюсь, несов., **УДВОИТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -оится; сов. хоёр дахин нэмэгдэх, хувь нэмэгдэх; силы удвоились хүч хоёр дахин нэмэгдэв.

УДВОЕНИЕ, -я, ср. давхарлах, хоёр дахин нэмэгдэх, хувь нэмэгдэх.

УДЕЛ I, -а, м. 1. харьяат газар, ноён харьяат нутаг; 2. хааны харьяат газар, хааны сангийн нутаг.

УДЕЛ II, -а, м. (устар. и книжн.). хувь, хэсэг, тавилан, төөрөг; достаться в удел кому-либо хүнд хувь заяа оногдох; счастливый удел жаргалтай тавилан.

УДЕЛИТЬ, -аю, -аишь; -аенный (-ен, -ена) сов., что кому-чему., **УДЕЛЯТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. хуваалцах, хуваалдах, өгөлдөх, өгөх; выделить часть денег мөнгөнөөсөө өгөх; 2. тавих, гаргаж өгөх, гаргах; уделять внимание анхаарах тавих; уделяте мне четверть часика нид 15 минут зав гаргаж өгөөч.

УДЕЛЬНЫЙ I, -ая, -ое (спец.). хувийн; удельный лес хувийн жин; удельный расход топлива и материала түлш материалын хувийн зарцуулалт.

УДЕЛЬНЫЙ II, -ая, -ое. харьяат нутагтай, харьяалалтай, засаг; удельный князь засаг ноён.

УДЕРЖ, -у, м. 1. биеэ барих, зогсолт; смеяться без удержу биеэ барихгүй инээх; плакать без удержу зогсолтгүй уйлах; 2. дуулгар, зогсоо жолоо; расшатали дети, и удержу нет на них хүүхэд дүрсгүйтээд дуулгар огт байхгүй; 3. хир хэмжээ, баримжаа; нет и удержу не знает ууж согтуураад кир хэмжээгээ мэдэхгүй юм.

УДЕРЖАНИЕ, -я, ср. 1. тогтоон барих, барьж байх; удержание власти засгийг тогтоон барих, тор барьж байх; 2. суутгах, суутгал; удержание налора татварыг суутгах; подсчет удержаний суутгалыг тоолох.

УДЕРЖАТЬ, -ержу, -ержишь; -ержанный; сов.

УДЕРЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. барьж байх, бариад байх, унагахгүй барих, алдахгүй барих; удерживать в руках тяжёлый камень хүнд чулууг гаргаа барьж байх; 2. хадгалах, хадгалж чадах, агуулах; удерживать первое место в соревновании уралдаанд тэргүүн суурийг хадгалж чадах; удерживать в памяти ойдод хадгалах; 3. суутгах; удерживать 50 рублей на заработной платы ажлын хэснээс 50 рубль суутгах; 4. тогтоох, барьж тогтоох, барьж байх, байлгах; удерживать лошадей морьдыг барьж тогтоох; удерживать дома кого-нибудь хүнийг гэрт нь байлгах; 5. ухруулах, түдгэлзүүлэх, хорьж болиулах, орхиулах; удерживать от необдуманного поступка сайн боддогуй явдлаас ухруулах; удерживать гостя аочныг түдгэлзүүлэх; 6. биеэ барих, тогтоох, гаргахгүйг оролдох; удерживать слёзы нулимсаа гаргахгүйг оролдох.

УДЕРЖАТЬСЯ, -ержусь, -ержишься; сов. 1. зогсож байх, тогтож зогсох, ойчихгүй зогсох; удержаться на ногах хөл дээрээ зогсож байх; 2. үлдэх, тогтож үлдэх; удержаться на старых позициях хуучин байрлал дээрээ үлдэх; 3. биеэ барих, барих, -гүй тэсвэрлэх, тэвчих; удержаться от смеха инээдээ барих, инээхгүй тэсвэрлэх.

УДЕСЯТЕРИТЬ, -рю, -ришь; -рёмный (-ен, -ена) сов., что.

УДЕСЯТЕРЯТЬ, -аю, -аешь; несов. арав давхарлах, арав дахин нэмэгдүүлэх, арав дахин ихэсгэх; удесятерить свои усилия чармайлтаа арав дахин нэмэгдүүлэх.

УДЕСЯТЕРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -дётся; сов.,

УДЕСЯТЕРЯТЬСЯ, -дётся; несов. арав дахин нэмэгдэх, арав дахин ихэх; силы удесятерились хүч чадал арав дахин нэмэгдэв.

УДЕШЕВИТЬ, -влю, -вишь; -влѣнный (-ѣн, -ѣнѧ); сов., что. **УДЕШЕВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. хямдруулах, хямд болгох; удешевить товары барааны үнийг хямдруулах,

УДЕШЕВИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УДЕШЕВЛЯТЬСЯ**, -яется; несов. хямдрах, хямд болох.

УДЕШЕВЛЕНИЕ, -я, ср. хямдрах, хямдрал, хямд болох, үнэ буух.

УДИВИТЕЛЬНЫЙ -ая, -ое; -лен, -льна. 1. гайхалтай, жигтэй, жигтэйхэн, хачин; что же тут удивительного? үүнд гайхалтай юм юу байна?; удивительный вопрос хачин асуулт; он удивительно изменился эр хачин ондоо болжээ; это не удивительно энэ ч гайхалтай биш. 2. гайхалтай сайн, гайхамшигтай; удивительное здоровье гайхалтай сайн бие.

УДИВИТЬ, -влю, -вишь; -влѣнный (-ѣн, -ѣнѧ); сов. кого (что). гайхуулах, хачирхуулах; удивил всех своими знаниями мэдлэгээрээ бүх хүмүүсийг гайхуулав.

УДИВИТЬСЯ, -влюсь, -вишья; сов. гайхах, хачирхах; удивился странному её костюму тэр эмэгтэйн жигтэйхэн костюмыг хачирхав.

УДИВЛЕНИЕ, -я, ср. гайхах, хачирхах; к моему большому удивлению би их гайхав; разинуть рот от удивления гайхаж амаа ангайх; смотреть с удивлением гайхаж харах; ☆ на удивление гайхалтай сайхан, гайхамшигтай.

УДИВЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. гайхуулах, хачирхуулах.

УДИВЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешья; несов. гайхах, хачирхах.

УДИЛА, -ила, -илад. амгай, амгайвч; лошадь понеслась, закусив удила морь амгайгаа зуугаад агсамван давхив; ☆ закусить удила аманцарлах.

УДИЛИЩЕ, -а, ср. иш, уурга, шилбүүр, дэгээний иш, загасны уурга.

УДИЛЬЩИК, -а, м. загас баригч, загас гохдогч, загас гөхийдөгч.

УДИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. зугтах, зугтаах дугаах, оргох; удирать потихоньку сэм дугаах.

УДИТЬ, -ажу, -удишь; несов., кого (что). гөхийдөх, гохдох, хахуулдах, дэгээгээр загас барих.

УДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -удится; несов. баригдах, гөхийд баригдах; утром рыба хорошо удится өглөөгүүр загас сайн баригддаг.

УДЛИНЕНИЕ, -я, ср. уртасгах, сунгах.

УДЛИНИТЬ, -ню, -нишь; -нѣнный (-ѣн, -ѣнѧ); сов. что. **УДЛИНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. уртатгах, уртасгах, урт болгох, сунгах; удлинить рукава ханцуйг уртасгах.

УДЛИНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УДЛИНЯТЬСЯ**, -яется; несов. уртсах, урт болох, сунах; дни удлинились өдөр урт болов.

УДМУРТ, -а, м. удмурт хүн (Зөвлөлт Автономит Удмурт улсын олонхи иргэн).

УДМУРТКА, -и, ж. удмурт эмэгтэй.

УДОБНЫЙ, -ая, -ое; -бен, -бна. 1. аятайхан, өвтэйхэн, тохитой, хавтай; удобное место аятайхан газар; удобный случай аятайхан тохиолдол; мне и здесь удобно над энд ч аятайхан байна; удобно усесться тохитой суух; 2. тохиромжтой, зохистой, таарамжтай, дөхөмтэй; вполне удобный вопрос бүр тохиромжтой асуулт; выбрать удобное время таарамжтай цагаа сонгох.

УДОБОВАРИМОСТЬ, -и, ж. шингэцтэй, хялбар шингэх, амархан шингэх; удобоваримая пища шингээхэд тоох.

УДОБОИСПОЛНИМЫЙ, -ая, -ое; -йм (книжн.). гүйцэтгэхэд амархан, хийхэд хялбар; удобоисполнимая просьба гүйцэтгэхэд амархан гуйлт.

УДОБОПОНЯТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (книжн.) ойлгомжтой, ойлгоход амархан.

УДОБПРОИЗНОСИМЫЙ, -ая, -ое; -йм (книжн.), хэлэхэд амархан, дуудахад дөхөмтэй.

УДОБОЧИТАЕМЫЙ, -ая, -ое; -дем (книжн.). амархан уншигдах, уншихад дөхөмтэй; удобочитаемый очерк амархан уншигдах бичиг.

УДОБРЕНИЕ, -я, ср. 1. бордох; удобрение навозом өтгөөр (шихээр) бордох; удобрение почвы хөрс бордох; 2. бордоо, бордуур; минеральное удобрение минерал (эрдэс) бордоо.

УДОБРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что. **УДОБРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. бордох; удобрить почву навозом хөрсийг өтгөөр бордох.

УДОБСТВО, -а, ср. 1. дөхөмтэй байдал, аятайхан байдал; удобство воздушных сообщений агаарын харилцааны дөхөмтэй байдал; 2. тохижил, тохинил, тохилог байдал, тохинуун байдал; дом со всеми удобствами бүрэн тохижилтой байр; жизненное удобство амьдралын тохилог байдал.

УДОВЛЕТВОРЕНИЕ, -я, ср. 1. хангах, хангалт, хангамж; удовлетворение растущих потребностей өсөж байгаа хэрэгцээг хангах; 2. хүсэл ханах, бах ханах, сэтгэл ханах, хангалт; получить удовлетворение сэтгэл ханах; испытать чувство глубокого удовлетворения хүсэл бах гүйцэд ханах,

УДОВЛЕТВОРЕННОСТЬ, -и, ж. ханал, ханалт, ханасан байдал.

УДОВЛЕТВОРЕННЫЙ, -ая, -ое. ханасан, сэтгэл ханасан, хангалуун; удовлетворенный человек сэтгэл ханасан хүн.

УДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНО, нареч. 1. ханасан, ханамжтай, хангамжтай; задание выполнено удовлетворительно даалгавар хангамжтай биелэгджээ; 2. тааруу, дөмөг, дунд дүн; сдать экзамен на удовлетворительно шалгалтаа дунд дүнтэй өгөх.

УДОВЛЕТВОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. ханамжтай, хангалттай, дөмөг, дунд дүнтэй, зүгээр; удовлетворительный ответ хангалттай хариу.

УДОВЛЕТВОРИТЬ, -рю, -ришь; -рѣнный (-ѣн, -ѣнѧ); сов., **УДОВЛЕТВОРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. хангах; удовлетворить потребности населения ард иргэний хэрэгцээг хангах; удовлетворить просьбу гуйсныг хангах; удовлетворить всем требованиям бүх шаардлагыг хангах (тэнцэх); удовлетворить провинантом хоол хүнсээр хангах; удовлетворить оскорбленного доромжлогдсон хүний гомдлыг хангах.

УДОВЛЕТВОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; сов., **УДОВЛЕТВОРЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешья; несов. ханах, хангагдах, хангалттай болох; удовлетвориться ответом хариулт нь хангалттай болох.

УДОВОЛЬСТВИЕ, -я, ср. 1. ханамж, дур, баясал, баясгалан, баяр, бахдам, аз завшаан; сделать с удовольствием дуртай хийх; бахдалтай хийх; доставить удовольствие аз завшаан олгох; 2. баяр хөөр, баяр цэнгэл, цэнгэл; доставить детям много удовольствия хүүхдэд их баяр хөөр болгох; масса удовольствий баяр цэнгэл их.

УДОВОЛЬСТВОВАТЬСЯ, -твуюсь, -твуетья; сов. ханах, сэтгэл ханах, ханамжтай болох; я этим не удовольствуюсь би үүгээр ханахгүй.

УДОД, -а, м. өвөөлж, бөвөөлж.

УДОЙ, -я, м. 1. саам; сугочный удой нэг хоногийн саам; 2. саалга, саах; молоко утреннего удоа глөөний саалгын сүү.

УДОЙНОСТЬ, -и, ж. сааль шим, сааль сүү, саалгах сүү, сүүний гарц; рост удойности коров үнээний саалгах сүүний өсөлт.

УДОЙНЫЙ, -ая, -ое; -оен, -йна. 1. саалгын; 2. сүүтэй; удойная корова сүүтэй үнээ, саалийн үнээ.

УДОРОЖАНИЕ, -я, ср. үнэтэй болох, үнэд орох, үнэ нэмэгдэх; удорожание жизни юм үнэтэй болох.

УДОРОЖАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УДОРОЖИТЬ**, -жү, -жишь; -жённий; -ён, -ена; сов., что. үнэтэй болгох, үнэ нэмэгдүүлэх; перевозка гужом удорожит товар ердийн хөсгөөр тээвэрлэх нь барааг үнэтэй болгоно.

УДОСТАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хүртээх, олгох, шагнах; 2. хайрлах, өршөөх.

УДОСТАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. хүртэх, шагнагдах; удостаиваться правительственной наградой засгийн газрын шагнал хүртэх; 2. өртөх, оногдох, таалагдах.

УДОСТОВЕРЕНИЕ, -я, ср. 1. үнэмлэх, үнэмшүүлэх, үнэн гэж батлах, батлуулах, гэрчлэх; удостоверение подписи секретарём гарын үсгийг нарийн бичгийн даргаар батлуулах; 2. үнэмлэх, үнэмлэх бичиг; удостоверение личности биеийн үнэмлэх; удостоверение об окончании курса түр сургууль төгссөний үнэмлэх.

УДОСТОВЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что (офиц.). **УДОСТОВЕРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. үнэмлэх, үнэмшүүлэх, үнэн гэж батлах, баталж гэрчлэх, гэрчлэх; удостоверить подпись гарын үсгийг үнэн гэж батлах.

УДОСТОВЕРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., в чем, магадлах, магадчлах, магадлаж мэдэх; удостовериться в правильности сообщения мэдээний үнэн зөвийг магадалж мэдэх.

УДОСТОИТЬ, -бю, -бишь; -бенный; сов. 1. хүртээх, олгох, шагнах; удостоить награды шагнал хүртээх; 2. хайрлах, өршөөх; удостоить ласковым словом элгээр үг хэлж өршөөх.

УДОСТОИТЬСЯ, -бюсь, -бишься; сов., чего. 1. хүртэх, шагнагдах; удостоиться правительственной награды засгийн газрын шагналыг хүртэх; 2. өртөх, оногдох, таалагдах; удостоиться ласкового взгляда элгээр харцанд өртөх.

УДОСУЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аишься; несов., **УДОСУЖИТЬСЯ**, -жусь, -жишься; сов. (разг.). зав гаргах, зөв чөлөө олох, самбаачлах, самбаа гаргах; он не удосужился написать письмо тэр захидал бичих зав чөлөө олсонгүй.

УДОЧЕРЕНИЕ, -я, ср. охин үрчлэх, бүсгүй хүүхэд өргөж авах.

УДОЧЕРИТЬ, -рб, -ришь; -рённая; (-ён) сов., кого (что), **УДОЧЕРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. охин үрчлэх, бүсгүй хүүхэд өргөж авах.

УДОЧКА, -и, ж. загасны дэгээ, гох, гөхий, кахуул; вакинуть удочку загасны дэгээ усанд шидэх ☆ **поймать на удочку** урхиндаа оруулах; попасться на удочку урхинд орох (*мэхлэгдэх*); **закинуть удочку** битүүхэн мэдэхийг оролдох.

УДРАТЬ, **удеря́**, **удеряшь**; -аля, -алё, -але; сов. (разг.). зугтаах, дутаах, оргох; удрать из дома гэжээсээ оргох.

УДРУЖИТЬ, -жү, -жишь; сов., кому (разг.). 1. нөхрийн хувнар туслах, нөхөрсгөөр туслах; 2. туслагчлан болох.

УДРУЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УДРУЧИТЬ**, -чү, -чишь; -чённий (-ён, -ена); сов., кого (что). цөхрүү

лэх, гасалгах, гасалган зовоох, сэтгэл зовоох; это известие его крайне удручило энэ мэдээ түүнийг маш ихээр гасалгав.

УДРУЧЁННЫЙ, -ая, -ое. цөхөрсөн, гаслантай, гугарсан; удручён печальной вестью гашуудалтай мэдээнд гутарсан.

УДУШЕНИЕ, -я, ср. боож үхүүлэх, боомилох, бүтэж үхүүлэх; смерть от удущения боомилогдож үхэх.

УДУШИТЬ, -ишү, -ишишь; -ушенний; сов. 1. боож алах, боомилох, бүтээж үхүүлэх; 2. хяхаж хавчих; капиталисты удушили свободу в колониях колонийг орнуудад эрх чөлөөг хөрөнгөтөн хяхаж хавчив.

УДУШЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. бүгчим, бүгчимдэх; удущливая жара бүгчим халуун; 2. бүгчимдүүлэх, амьсгал хордуулах; удущливые газы амьсгал хордуулах хий.

УДУШЬЕ, -я, ср. бүгчмдэх, амьсгал давхарлаж, амьсгал давчдах, багтраа; приступ удущья багтрав хөдлөх.

УЕДИНЕНИЕ, -я, ср. ганцаар, аглаг; жить в еединении аглагт амьдрах, ганцаар суух.

УЕДИНЁННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ённа. 1. ганцаар, ганцаараа; еединённая жизнь ганцаар амьдрах; 2. аглагт, аглагийн, буйд; еединённое место аглаг газар.

УЕДИНИТЬ, -ишү, -ишь; -нённый (-ён, -ена); сов., кого (что), **УЕДИНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. ганцааранг байлгах, аглагт байлгах.

УЕДИНИТЬСЯ, -ишүсь, -ишьсь; сов., **УЕДИНЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. ганцаар суух, бөглүүд суух, олноос хөндийрөх, хүнгүй газар очих, олноос зайлах, сөдгийрөх; еединиться в комнату для разговора ярилцах гэж хүнгүй тасалгаанд орох.

УЕЗД, -а, м. сиан, хушуу.

УЕЗДНЫЙ, -ая, -ое. сианы, хушууны; уездный город сианы хот.

УЕЗЖАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УЕХАТЬ**, **уеду**, **уедешь**; в знач пов.употр., **уезжай**; сов. мордох, явах, одох, очих, орох; уехать на курорт рашаан сувиллын газарт явах; уехать на Дальний Восток Аля Дорнод руу мордох; уехать в Москву Москва орох.

УЖ I, -а, м. хоргүй могой; ☆ **извиваться** ужом долд гонох, шарвалзах.

УЖ II, 1. нареч. 1. бүр, аль түрүүн, нэгэнтээ, нээ тээ, шүү, шүү дээ; он уж давно пришёл тэр бүр хэдийн ирчихсэн шүү; 2. **усилительная частица**. нээ рээ ч; уж если делать, то надо делать хорошо нээрээ хийх гэвэл сайн хийх хэрэгтэй; очень уж много дела ажил нээрээ даанч их байна; уж я вас ждал, ждал нээрээ би таныг их хүлээсэн шүү; не так уж плохо тийм ч муу биш шүү.

УЖАЛЕННЫЙ, -ая, -ое. хатгуулсан, зуулгасан; ужаленный эмей могойд хатгуулсан; ☆ он вскочил как ужаленный тэр хатгуулсан юм шир ухасхийн боз сов.

УЖАЛИТЬ, -ля, -лишь; -ленний; сов. хатгах, зуух, хазах; эмжэ ужалила могой хатгав.

УЖАС, -а, м. 1. их айх, айхын ихээр айх, үхтлээ айх, ухаангүй айх, учиргүй их айх; навести ужас на врага дайсныг ухаангүй их айлгах; его охватил ужас тэр үхтлээ айв; 2. аюул, аюул зовлон, айхавтар аюул, аймшигтэй юм; советский народ навсегда избавлен от ужасов капитализма зөвлөлтийн ард түмэн капитализмын аюул зовлонгоос үүд хагацсан юм; ужас войны дайны аюул; рассказывать ужасы аймшигтай юм ярих; 3. айдас, эгдүү, зээүү; прийти в ужас от рассказа ярихыг сонсоод айдас хүрэх; 4. зовлон, эмгэнэл; почувствовать весь ужас своего положения их зовлонтой байдалд орооно ойлгох; 5. айхтар, айх.

тар их; айхтар сайхан; ужас как далеко айхтар хоо юм; ужас как вкусно айхтар сайхан амттай юм; 6. маш их, даанч их, бузар их; ужас сколько времени прошло даанч их уулаа.

УЖАСА'ТЬ, -ая, -аешь; несог. их айлах, үхтэл нь айлгах, балмагдуулах, айдас хүргэх.

УЖАСА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несог. их айх, үхтлээ айх, балмагдах, айдас хүрэх.

УЖАСА'ЮЩИЙ, -ая, -ее; -ающ; -а. аймгар, аймшигтай, айдас хүрмээр; ужас(а)юще зрелище аймшигтай үзэгдэл.

УЖА'СНО, нареч. 1. аймшигтай, айхтар, айхтар их, сүрдмээр, акултай; это ужасно она аймшигтай байна; я ужасно рад вас видеть би тантай уулзсандар айхтар их баярдаж байна; 2. айхтар муухай, айхтар муу, их муухай, их муу; он ужасно выжидит тэр их муухай болжээ, түүний царай их муу байна; ужасно себе чувствую бие их муу байна.

УЖАСНУ'ТЬ, -ну, -нётся; сов. кого (что). их аглах, үхтэл нь айлгах, балмагдуулах, айдас хүргэх, его ужаснула эта весть энэ мэдээ түүнийг их айдлав; ужаснула мысль о разлуке хагана гэдгийг санаанд балмагдав.

УЖАСНУ'ТЬСЯ, -нись, -нётся; сов. их айх, үхтлээ айх, балмагдах, айдас хүрэх; ужаснулся при известии о гибели парохода уурцн онгоц санаанд мэдээ балмагдуулав.

УЖА'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна. 1. аймшигтай, айдас хүрмээр, аймаар, айж сүрдмээр; ужасный сон айдас хүрмээр зүүд; ужасное зрелище айж сүрдмээр үзэгдэл; 2. айхтар, айхавтар; ужасный ветер айхтар салхи; 3. айхтар муухай, айхтар муу, их муухай, их муу, бузар муухай; ужасная погода их муухай цаг уур.

У'ЖЕ, срочн. степ.от прил. увкий, арай нарийн, улам нарийн, бүр нарийн, -аас нарийн, арай явцуу, улам явцуу, бүр явцуу, -аас явцуу.

УЖЕ', нареч. нэгэнт, нэгтээ, шүү, шүү дээ, аль түрүүн; раз уже срок договора истёк... хэрвэ гэрээний хугацаа нэгэнт дууссан болбол...; он уже ухдаг тэр нэгтээ явчсан, тэр явчсан шүү дээ; он уже не так молод тэр тийм ч залуу биш шүү; он уже не маленький тэр жаахан хүүхэд биш шүү дээ; уже екогда поздно удахгүй үд болох нь байна шүү.

УЖЕ'ЛИ, **УЖЕ'ЛЬ**, **цестница** *вопросит.* (устар.). мээрээ юу, гэж үү.

УЖЕ'НИЕ, -я, ср. загас төхмөдөх, загас барих, дөрөгтээр гогодох.

УЖИВА'ТЬСЯ, -ажь, -аешься; несог. 1. таарах, таарч суух; 2. байрших, байршиж суух, сууж дадах.

УЖИ'ВЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, -ива. хүнтэй таарамжтай, хүнтэй нийлэмжтэй, хүнтэй нийцтэй; уживчивый человек хүнтэй нийлэмжтэй хүн.

УЖИ'МКА, -и, ж. маяг, маяглах, далжиганал, далбиганах; говорить с ужимками маяг гаргаж ярих, далжиганал хэлэх.

У'ЖИН, -а, м. үдшийн хоол, оройн хоол.

У'ЖИНАТЬ, -аю, -аешь; несог. үдшийн хоол идэх, оройн хоол идэх, үдэш хооллох.

УЖИ'ТЬСЯ, -идьсь, -идьшесь; , -идьсь, -идьсь; сов. 1. таарах, таарч суух; не мог ужиться с соседями на новом месте шинэ газар хөрштэйгөө таарч сууж чадсангүй; 2. байрших, байршиж суух, сууж дадах; ужился в новом городе шинэ хотод байршиж суув.

УЖО', нареч. (прост.). 1. суудал, дараа, хожим; уже приду дараа ирь; 2. хуухай; уже я тебя бы чаймайг даа хуухай!

УЖО'ВЫЙ, -ая, -ое, хоргуй могойн.

УЖО'НОК, -ика, мн. ужата; -ит, м. хоргуй могойн зулзага.

УЗАКОНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. хуульчлах, хууль бодгох, хууль ёсных болгох, хуулийн болгох; 2. хуульчлалсан тогтоол, хууль дүрэм.

УЗАКО'НИВАТЬ, -аю, -авшь; несог. **УЗАКО'НИТЬ**, -ню, -нишь; -немкий; сов. что. хуульчлах, хууль болгох, хуулийн эрхтэй болгох, хүчин төгөлдөр болгох; узаконить фактический брак үнэндээ гэрээндхсэн явдлыг хуулийн эрхтэй болгох.

УЗБЕ'К, -а, м. узбек, узбек хүн, чантуу, чантуу хүн.

УЗБЕ'КСКИЙ, -ая, -ое. узбекний, узбек, чантуу нарын; узбекский язык узбек хэл.

УЗБЕ'ЧКА, -и, ж. узбек хүүхэн, узбек эмэгтэй.

УЗДА', -ы, мн. узды, узд, уздам, ж. **УЗДЕ'ЧКА**, -и, ж. хазаар; надеть на лошадей узду морийг хазаараар хазаарлах, морь хазаарлах; ☆ держать в узде хазаарлаж байх.

УЗДЦЫ', хазаар, хазаарын зуузай; держать лошадей под уздцы морийн хазаараас барьж байх.

У'ЗЕЛ I, -а, м. 1. зангилаа, зангилах; занязать узел, занязать узлом зангилаа зангилах, зангидаж уях; мёртвый узел битүү зангилаа; 2. зангилаа; первый узел нервын зангилаа; санитарные узлы в квартире байр сууцны арвун цэврийн зангилаа; 3. уулзвар, уулзвар, бэлчир; узел дорог замын уулзвар; железнодорожный узел төмөр замын уулзвар; горный узел уулсын зангилаа уулзвар; 4. боодол, боох, эвдэн; узел с вещами боодолтой юм, ваадантай юм; связать вещи в узел юмаа боож баглах; ☆ Гордиев узел ээдрээтэй зангилаа, тайлдахгүй зангилаа; рассечь Гордиев узел тайлдахгүй зангилааг тас дахчих (ээдрээтэй асуудлыг эрс тэс шийдвэрлэх.).

У'ЗЕЛ II узла, м. (спец.). зангиас, онгоцны цагийн явц (хөлөг онгоц балайд нэг цагт явах хурдны хэмжээ).

УЗЕЛ'К, -а, м. уменьш. 1. зангилаа, жижиг зангилаа; 2. боодол, жижиг боодол.

У'ЗКИЙ, -ся, -се; (зск, узка, узко, узки (и узки) ж.с. 1. нарийн, нарийхан, уйтан; узкая улица нарийн гудамж; узкая тропка нарийхан жим; узкая доска нарийхан банз; узкий глаеный уйтан агшин; 2. дарьчуу, барна; рубаха узка в груди цээжинд дарьчуу байна; узкий рукав баруу ханцуй; 3. явцуу, явцуухан, явцуу төрлийн, дан ганц; узкая специальность явцуу мэргэжил; узкий ум явцуу оюун; узкий человек явцуу хүн; 4. цөөн, цөөн хүний, явцуу; узкий круг друзей цөөн найз нар, явцуу бүлэг нөхөд; узкое содержание цөөн хүний зөвлөлтөөн; ☆ узкие глаза жийтгэр нүд; узкое место эмзэг газар.

УЗКОВЕ'ДОМСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. явцуу албан газрын, албан газрын явцуу, албан газрын аминч.

УЗКОГО'РЛЫЙ, -ая, -ое. нарийн хоолойтой, галуун хувцутай.

УЗКОГРУ'ДЫЙ, -ая, -ое; -груд, -а, -е, хавцгар цээжтэй.

УЗКОКОЛЕ'ЙКА, -и, ж. (разг.). нарийн төмөр зам.

УЗКОКОЛЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое, нарийн каргуйтай, нарийн; узкоколейная железная дорога нарийн төмөр зам.

УЗКОЛИ'ЦЫЙ, -ая, -ое. голзгор нүүртэй.

УЗКОЛО'БЫЙ, -ая, -ое; -лоб, -а, -о, 1. нарийн духтай, намхан духтай, нарийхан магнайтай; 2. ойрхон бодолтой, явцуу ухаантай, гүехэн бодолтой.

УЗЛОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат, зангираатай, зангилаатай, зангилаануудтай, булдруутай, овгор товгортой; узловая пряжа зангираатай нэхмэл.

УЗЛОВО'Й, -ая, -ое. 1. зангилаа, зангилааны уулзвар, уулзварын; узловая станция зангилаа өртөө; 2. чу-

кал, гол чухал, зангилаа; **узломые** **вопросе** гол чухал асуудлууд.

УЗНАВАТЬ, -навь, -навьш; **несов.**, **УЗНАТЬ**, -аю, -аешь; **узнанный**; **сов.** 1. таних; я узнал его по голосу, би түүнийг дуугаар нь танив; **узнать** старого друга хуучин найзаа таних; 2. мэдэх, мэдэж авах, олж мэдэх, сонсож мэдэх, сонсох, дуулах; я узнал все новости хамаг сониньг сонсож мэдэв; **узнать** тайму нууцыг мэдэх; я хотел бы узнать все подробности би нарийн учрыг мэдэхийг хүснэ; от кого вы это узнали? та үүнийг хаанаас дуулав?

УЗНИК, -а, м. (**высок.**) хоригдол, хоригдогч, шоронд суугч.

УЗОР, -а, м. хээ, угалз, харгам, ягаа (**баганын**), чимхэр (**зутал оймсны**); **ткань** красивого узора сайхан хээтэй нэхмэл.

УЗОРНЫЙ, -ая, -ое, **УЗОРЧАТЫЙ**, -ая, -ое; -ат, -аешь; **узгалзтай**; **узорные занавески** хээтэй хөшиг.

УЗОСТЬ, -и, ж. 1. нарийн, явцуу, уйтган; **узость улицы** нарийн гудамж; 2. явцуу, мөчид, явцуу мөчид; **узость взглядов** явцуу мөчид үзэл; 3. явцуу газар, нарийхан газар; открыт артиллерийский огонь по узости реки их буугаар голын нарийн газрыг чиглүүлэн галлах.

УЗУРПАТОР, -а, м. (**книжн.**) эрх булаагч, засгийн эрхийг хууль бусаар булаагч.

УЗУРПАТОРСТВО, -а, с.р. (**книжн.**) эрх булаах ядал, засгийн эрхийг булаах.

УЗУРПАЦИЯ, -и, ж. (**книжн.**) эрх булаах, засгийн эрхийг булаах, хууль бусаар эрх булаах.

УЗУРПИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; **сов.** и **несов.**, что (**книжн.**) эрх булаах, засгийн эрхийг булаах, засгийн эрхийг хууль бусаар булаах, хууль бусаар эрх булаах.

УЗЫ, уз. 1. гинж, хүлээс; 2. барилдлага, холбоо; **узы дружбы** найр амьдлын барилдлага; **узы брака** ургийн барилдлага; **братские узы** ах дүүгийн барилдлага.

УЙГУР, -а, м. уйгур, уйгур хүн.

УЙГУРКА, -и, ж. уйгур хүүхэн, уйгур эмэгтэй.

УЙГУРСКИЙ, -ая, -ое. уйгурын, уйгур; **уйгурский язык** уйгур хэл.

УЙМА, -ы, ж. (**разг.**) едий төдий, хэмгүй их, учир шажиргүй; **уйма требований** шаардах юм едий төдий; **уйма народа** едий төдий хүмүүс; **уйма денег** хэмгүй их мөнгө.

УЙТИ, **уйду**, **уйдешь**; **уйша**, **уйшли**; **уйдший**; **уйдя**; **сов.** явчих, явах; я ушла вместе с ним би түүнтэй камт явчиха; **поезд ушел** угрем галт тэрэг өглөө явсан шүү; **уйти** домой гэр рүүгээ явах (**аэртөө харих**); 2. явах, чиглэж явах, одох; **дорога уходит** в лес зам ой руу чиглэн явна; 3. гарах, калагдах; **уйти** со службь албан ажлаас гарах; 4. зайдах, мултрах, ангижрах; **уйти** от опасности аюулаас зайдах, аюулаас мултрах; 5. өнгөрөх; **время** едгөө ушло даг баг өнгөрөөгүй байна; **времени** ушло много их цаг өнгөрлөө; **молодость** ушла залуу нас өнгөрлөө; 6. орох, цигдэх; **свая ушла** на метр в грунт туйц шон газарт нэг метр оров; 7. шургуу орох, тэшуурах; **уйти** в науку ердмийн ажилд шургуу орох; с головой **уйти** в работу ажилдаа шургуу орох; 8. дэврэх, сргах, асгарах; **молоко ушло** сүү дэврэлээ; **уйти** в себя савашрах.

УКАЗ, -а, м. 1. зарлиг; **указ Президнума Верховного Совета СССР** Зөвлөлт Холбоот Улсын Дээд Зөвлөлийн Тэргүүдэгчдийн зарлиг; 2. тушаал; **ты мне вы указ** чиний үг над тушаал биш.

УКАЗАНИЕ, -я, с.р. 1. заах, зааварлах; **указание** на недостатки дутагдлыг заах; 2. заавар; **дать совет** вестующие указание зохих зааврыг өгөх.

УКАЗАТЕЛЬ, -я, м. 1. заах тэмдэг, заагч, заагуур, заалт, заалтуур; **указатель** дорго зам заах тэмдэг; 2. лавлак бичиг; **лавлуур**; **железнодорожный указатель** төмөр замын лавлак бичиг; 3. бүрд хэлгээ, хэлхээ, жагсаалт; **указатель** имён нэрсийн хэлгээ.

УКАЗАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. заах, заадаг; **указательный** жест заах дохио, зааж зангах; **указательная** стрелка заах сум, чигийг заах тэмдэг; **указательное** местоимение заах төлөөний нэр; **указательный** план долдоовор хуруу, хомхой хуруу.

УКАЗАТЬ, **укажу**, **укажешь**; **указанный**; **сов.** 1. заах, зангаж заах; **указать** пальцем на кого-нибудь хүнийг хуруугаар заах; 2. заах, зааж өгөх, хэлж өгөх; **указать** путь зам заах; **указать** возможности для экзамена шалгалтын хэрэглэгдэхүүнийг зааж өгөх; **указать**, как вести работу ажлыг яаж хийхийг зааж өгөх; **указать** срок платы төлөх хугацааг хэлж өгөх; **указать** на дверь гар гэж хөөх.

УКАЗАТЬ, -и, ж. үзэг, дохнуур, заах санаа, заах мод; показывать что-нибудь на географической карте **указкой** газрын зураг дээр юмыг дохиураар заах; 2. заавар, заасан, айлдсан; **делать что-нибудь** по чужой указке юмыг бусдын айлдсанаар хийх.

УКАЗЧИК, -а, м. (**разг.**) зааварч, зааварчин; я вам не указчик би таны зааварчин биш.

УКАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. заах, зангаж заах; 2. заах, зааж өгөх, хэлж өгөх.

УКАЗЫВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. хатгах, чичигдэх; 2. хатгах шүтгэх, дайрах.

УКАЗЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; **несов.** хатгуулах, хатгагдах, чичигдэх.

УКАТАТЬ, -аю, -аешь; -атанный; **сов.** тэгшлэх, тэгшрүүлэх, жигдлэх; **укатать** дорогу зам тэгшлэх; **укатали** сивку **крутые** Горки ят нь тудтал дагтх.

УКАТАТЬСЯ, **1** и **2** л. **не употр.**, -аетса; **сов.** тэгшрэх, тэгшлэгдэх, тэгш болох, жигдрэх; **дорога** **укаталась** зам тэгшрэв.

УКАТИТЬ, -аю, -атишь; **сов.** 1. өнхрүүлэх, өнхрүүлж оруулах, өнхрүүлчлэх; **укаיתי** мяч под диван ханзан доогуур бөмбөг өнхрүүлж оруулах; 2. мордох, явчих, мордоод явчих; **укатили** в деревню тосгон руу мордоогчов.

УКАТИТЬСЯ, **1** и **2** л. **не употр.**, -атитса; **сов.** өнхрөх, өнхөрч орох, өнхөрч явчих, бөмбөрөх, бөмбөрч орох; **мяч** далеко **укатился** бөмбөг дол өндөрч явчих.

УКАТЫВАТЬ, **1**, -аю, -аешь; **несов.**, тэгшлэх, тэгшрүүлэх, жигдлэх.

УКАТЫВАТЬ II, -аю, -аешь; **несов.**, өнхрүүлэх, өнхрүүлж оруулах, өнхрүүлчлэх, бөмбөрүүлчлэх.

УКАТЫВАТЬСЯ I, -ается; **несов.** тэгшрэх, тэгшлэгдэх, тэгш болох, жигдрэх.

УКАТЫВАТЬСЯ II, -ается; **несов.** өнхрөх, өнхөрч орох, өнхөрч явчих, бөмбөрөх, бөмбөрч очих.

УКАЧАТЬ, -аю, -аешь; **качанный**; **сов.**, **кого** (что).

УКАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; **несов.** 1. бүүвэйлэх, бүүвэйлж унтуулах; **укачать** ребника на руках хүүхдийг гар дээрээ бүүвэйлэх; **ребника** **бисэро** **укачали** хүүхдийг бүүвэйлж хурдан унтуулав; 2. сэгсчих, сэгсчигдэх, сэгсчин дүйрүүлэх, асгагдуулах; **его** на пареже **укачала** тэр, уурин **сигно** **цон** дээр сэгсчигджээ; **укачала** тухай езда в **автомобиле** **машинны** **сөөлөн** **яварт** сэгсчин дүйрүүдээр.

УКИСАТЬ, -ает; **несов.** **УКИСНУТЬ**, -нет; **сов.** эсэх, гашлах; **капуста** **укисла** байцаа исжээ.

УКЛАД, -а, м. хэвшил, хэв байдал; **общественно-экономический** **уклад** нийгэм эдийн засгийн хэвшил; **уклад** **жизни** амьдралын хэвшил; **социалистический**

уклад — основа всего нашего народного хозяйства социалист хэвшил бол манай ардын бүх аж ахуйн үндэс мөн; уклад общественного производства нийгмийн үйлдвэрлэлийн хэв байдал.

УКЛАДКА, -и, ж. 1. тавих, эмхэлж тавих, эмхэлж хийх; укладка вещей в ящик хайрцагт юм эмхэлж хийх; укладка рельсов төмөр замын шугам төмрийг тавих; 2. дэвсгэр, хураасан юм, хураалт; исправить укладку хураалтыг засах; 3. жижиг авдар, үхэг; ☆ укладка бетона бетон цутгах.

УКЛАДЧИК, -а, м. хурааж хийгч, дэвсгэгч, эвхэгч, тавигч.

УКЛАДЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. хэвтүүлэх, унтуулах, оронд нь оруулах; 2. хийх, эмхэлж хийх, багтаах, багтааж хийх; 3. тавих, өрөх, дэвсэх, дэвсгэрлэх; 4. цэгцэлж засах, эмхэлж хураах, хураах, тавих, өрж тавих, зэрэглэх.

УКЛАДЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. эмхэлж хийх, эмхлэх, хийх; 2. багтах; 3. амжуулах, багтааж амжих; 4. багтах, таарах.

УКЛЕЙКА, -и, ж. мөнгө загас, цагаан хядар.

УКЛО'Н, -а, м. 1. хэвгий, хэвийх, хэлтгий, хэлтгнх; уклон столба баганын хэлтгий; поезд идэт под уклоном галт тэрэг хэргий рүү яеж сайна; стена дала большой уклон хана их хэвийжээ; 2. чиглэл; школа с техничским уклоном техник чиглэлтэй сургууль; 3. хэлбэрэл; борьба с правым уклоном барууны хэлбэрэлтэй тэмцэх.

УКЛОНЕ'НИЕ, -я, ср. 1. гажих, хэлбийх, мурийх; кадуурах; уклонение дороги в сторону зам хажуу тийш мурийх; уклонение от темы сэдвээсээ хадуурах; 2. булзаарах, зайлсхийх; уклонение от знакомства танилцахаас булзаарах; уклонение от ответа кариулахаас зайлсхийх.

УКЛОНИ'ЗМ, -а, м. хэлбэрлийн бодлого, хэлбэрэх үзэл.

УКЛОНИ'СТ, -а, м. хэлбэрэлтэн, хэлбэрэлч, хэлбэрэгч.

УКЛОНИТЬСЯ, -онюсь, -онишьясь; сов., **УКЛОНИТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. 1. гажих, хэлбийх, мурийх; дорога уклонилась вправо зам баруун тийш мурийх; 2. далдирах, зайлсхийх; уклониться от удара похихос далдирах; 3. хадуурах; оратор уклонился от темы илтгэгч сэдвээсээ хадуурав; 4. зайлсхийх, булзаарах, бултгах; уклониться от прямого ответа шууд хар нулахаас зайлсхийх.

УКЛО'НЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив, зайламтгай, булзамхай, булзаарамтгай, бултрамхай, мултархай; уклончивый ответ булзамхай харуу.

УКЛЮ'ЧИНА, -ы, ж. сэлүүрийн хоноодос, сэлүүрийн углаас, сэлүүрийн тээг.

УКОКО'ШИТЬ, -шу, -шишь; -шеный; сов., **кого (что) (прот.)** хороох, буруу харуулах.

УКО'Л, -а, м. 1. хатгах, хатгалга; укол иголкой зүүгээр хатгах; 2. гарих, гарилга, тариа; ходит на уколы гарилга хийлгэхээр очих; 3. дайрах, хөндөх; уколы самолюбия биеэ тоомсорлох сэтгэлийг дайрах.

УКОЛО'ТЬ, -олю, -олешь; -олотый; сов., **кого-что**. 1. хатгах, чичих, адах; уколоть руку иглой зүүгээр гараа хатгах; 2. хатгах шүтгэх, дайрах; уколоть самолюбие биеэ тоомсорлох сэтгэлийг дайрах.

УКОЛО'ТЬСЯ, -олюсь, -олешься; **возвр.** хатгуулах, хатгагдах.

УКОМПЛЕКТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; сов., **УКОМПЛЕКТОВА'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. бүрдүүлэх, бүрэн иж болгох, бүрдүүлэн байгуулах, хуваарилан байгуулах; укомплектовать войсковые части цэргийн ангиудыг бүрдүүлэн байгуулах.

УКО'Р, -а, м. зэмлэх, зэмлэх байдал, зэмлэл; сказать с укором зэмлэн кэлэх; посмотреть с укором зэмлэх байдалтай царай.

УКОРА'ЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. богинотгох, богиносгох, танах, тайрах.

УКОРА'ЧИВАТЬСЯ, -аюсь, несов. богиносох, богино болох, охор болох, саагдах.

УКОРЕНИ'ТЬ, -ню, -нишь; -нденый (-эн, -ена); сов., **что**, **УКОРЕНИ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. нэвтрүүлэх, бэхжүүлэх, нэвтрүүлж бэхжүүлэх; **укоренить** обичай хэв заншлыг нэвтрүүлэх.

УКОРЕНИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УКСРЕНИЯ'ТЬСЯ**, -яется; несов. 1. үндэслэх, үндэсжих; черенки укоренились найлзуур үндэслэх; 2. бэхжих, тогтох; приемычка укоренилась заншил тогтов.

УКСРИ'ЗНА, -ы, ж. зэмлэх, зэмлэх байдал, зэмлэл, зэм.

УКОРИ'ЗНЕННЫЙ, -ая, -ое. зэмлэх байдалтай, зэмлэх янзтай; укоризненный взгляд зэмлэх байдалтай харц.

УКОРИ'ТЬ, -рю, -ришь; -рденый (-эн, -ена); сов., **кого (что)**, **УКОРЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. зэмлэх, буруушаах, укорить во лжи худал хэллээ гэж зэмлэх.

УКОРОТИ'ТЬ, -очу, -отишь; -оченный; сов., **что**. богинотгох, богиносгох, танах, тайрах; укоротить палку саваа богинотгох; укоротить рукава ханцуй танах.

УКОРОТИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. богиносох, богино болох, охор болох, саагдах; с наступлением зимы дни укоротились өвөл болоход өдөр богиносов.

УКО'С, -а, м. хадсан өвс, өвс хадах, хадсан өвсний хэмжээ; первый укос анхны хадсан өвс; большой укос өвс их хадах.

УКРА'ДКОЙ, нареч. (разг.). сэм, сэмхэн; взглянуть украдкой сэмхэн харах.

УКРАИ'НЕЦ, -нца, м. украин, украин хүн; украинцы украинчууд, украин хүмүүс, украин нар.

УКРАИНИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., **кого-что**. украинжуулах.

УКРАИ'НКА, -и, ж. украин хүүхэн, украин эмэгтэй.

УКРАИ'НСКИЙ, -ая, -ое. украин, украинны; украинский язык украин хэл.

УКРА'СИТЬ, -ашу, -асишь; -ашенный; сов., **кого-что кем.**, **УКРАША'ТЬ**, -аю, -аешь; несов. чимэх, чимэглэх; украсить дом флагами далбаагаар байшин чимэглэх.

УКРА'СИТЬСЯ, -ашусь, -асишьясь; сов., **УКРАША'ТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. чимэглэх, чимэглэгдэх; город к празднику украсился баярын өмнө хот чимэглэгджээ.

УКРА'СТЬ, -аду, -адешь; -аденный; сов. хулгайлах, хулгай хийх, хулуу.

УКРАША'ТЕЛЬСТВО, -а, ср. хэтэрхий гоёх, гоёлоор хөөцөлдөх.

УКРАШЕ'НИЕ, -я, ср. чимэх, чимэглэх, гоёх; ёлочные украшения сүлд модны чимэглэл.

УКРЕПИ'ТЬ, -плю, -пишь; -плденый (-эн, -ена); сов., **УКРЕПЛЯ'ТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. бэхлэх, бэхжүүлэх, бөхлөх, бэхжүүлэх; укрепить забор подпорками хашааг тулгуураар бэхлэх; 2. бэхлэлт хийх; укрепить местность газар нутагт бэхлэлт хийх; 3. чийрэгжүүлэх, сайжруулах; укрепить здоровье биеэ чийрэгжүүлэх; укрепить нервы мэдрэлээ сайжруулах; 4. бэхжүүлэх, чангатгах, чангаруулах; укрепить своё положение байдлаа бэхжүүлэх; укрепить дисциплину сахилгыг чангатгах.

УКРЕПИ'ТЬСЯ, -плюсь, -пишьясь; сов., **УКРЕПЛЯ'ТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. 1. бэхжих, бөхжих, бөх болох; берег укрепился эрэг бэхжив

2. бэхлэлт хийж байрших, бэхлэлттэй болох; войска укрепилась на склонах горы цэргийн ангиуд уулын кажууд бэхлэлт хийж байршив; 3. чийрэгжих, сайжрах; здоровье укрепилось бие чийрэгжив; 4. бэхжих, батжих; в деревне окончательно укрепился колхозный строй хөдөө нутагт хамтралын байгуулал бүрэн төгс бэхжив.

УКРЕПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. бэхлэх, бэхжүүлэх; 2. бэхжих, батжих; 3. чийрэгжүүлэх, сайжруулах; 4. чийрэгжих, сайжрах; 5. бэхлэлт; полевые укрепления хээрийн бэхлэлт; долговременные укрепления удаан байх бэхлэлт.

УКРОМНЫЙ, -ая, -ое; -мен, -мна. буйд, аглаг, далд, бөглүү; укронное местечко буйд газар.

УКРОП, -а (-у), м. зоргодос, ногоон гоньд, укроп.

УКРОТИТЕЛЬ, -я, м. номхруулагч, номгогтогч, малшуулагч, гаршуулагч; укротитель львов арслан номхруулагч.

УКРОТИТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. номхруулагч эмэгтэй, малшуулагч эмэгтэй, гаршуулагч эмэгтэй.

УКРОТИТЬ, -ощу, -отишь; -ощенный (-ён, -ена); сов., **УКРОЩАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. номхруулах, номгогтох, малшуулах, гаршуулах, сургах; укротить зверя арагныг номхруулах; укротить лошадей морь сургах; 2. дарах, намжаах; укротить гнев килэнгээ дарах.

УКРОТИТЬСЯ, -ощусь, -отишься; сов., **УКРОЩАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. номхрох, малших, гарших; лев укротился арслан номхров; 2. дарагдах, намжих; гнев укротился хилэн дарагдав.

УКРОЩЕНИЕ, -я, ср. 1. номхроох, сургах, номхрох; 2. дарах, дарагдах.

УКРУПНЕНИЕ, -я, ср. томруулах, том болгох, томсгох, өргөтгөх; укрупнение колхозов хамтралыг томруулах.

УКРУПНЕННЫЙ, -ая, -ое. томорсон, томруулсан, өргөжсөн; укрупнённый колхоз томорсон хамтрал.

УКРУПНИТЬ, -ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов. что., **УКРУПНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. томруулах, том болгох, томсгох, өргөтгөх; укрупнить производственный комбинат үйлдвэрийн комбинатыг (хам үйлдвэрийг) томруулах.

УКРУПНИТЬСЯ, -нитесь; сов., **УКРУПНЯТЬСЯ**, -яется; несов. томрох, том болох, томсгох, өргөжих.

УКРЫВАТЕЛЬ, -я, м. сэм дарагч, уутач; укрыватель краденого хулгайн юмыг сэм дарагч.

УКРЫВАТЕЛЬСТВО, -а, ср. (спец.). сэм дарах, далдлах, уутачлах; предать суду за укрывательство сэм дарсан хэргийн учир шүүхэд шилжүүлэх.

УКРЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов.; **УКРЫТЬ**, -рою, -роешь; -ытый; сов., кого-что. 1. хучих, бүрхүүлэх, бүтээх; укрыть одеялом хөнжлөөр хучих; 2. далдлах, халхлах, нуух, хорогдуулах; укрыть от дождя борооноос калхлах; укрыть от преследователь мөрдөн хөөгчдөөс далдлах.

УКРЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **УКРЫТЬСЯ**, -рочусь, -роешься; возвр. 1. биеэ хучих, кучигдах; укрыться одеялом хөнжлөөр биеэ хучих; 2. биеэ халхлах, халхлагдах; укрыться от дождя борооноос биеэ калхлах; 3. нуугдах, далд үлдэх; ничто не укрылось от его взгляда түүний нүднээс юу ч далд үлдсэнгүй.

УКРЫТИЕ, -я, ср. 1. хучих, бүрхэх, бүтээх; укрытие одеялом хөнжлөөр кучих; 2. далдлалт, хорого, хорогодох газар; укрытие от пулемётного огня пулемётгийн галаас хоргодох газар.

УКРЮК, -а, м. уурга.

УКСУС, -а, м. цуу.

УКСУСНИК, -а, м. цууны лонх, лонхтой цуу.

УКСУСНЫЙ, -ая, -ое. цууны, цуу; уксусная кислота цууны хүчил.

УКУ'ПОРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УКУ'ПОРИТЬ**, -рю, -ришь; пов. -ри; -речный; сов., что. 1. боох, баглах; 2. бөглөх, таглах; укупорить бутылки лонх бөглөх.

УКУ'ПОРКА, -и, ж. 1. бөглөх, таглах; 2. бөглөө, таглаа.

УКУ'С, -а, м. зуух, хазах, хатгах; укус собаки нохой зуух; укус пчелы зөгий хатгах.

УКУСИТЬ, -ушу, -ушибь; -ушенный; сов., кого-что. зуух, хазах, хатгах; собака укусила ногу нохой хөлийг зуув; комар укусил шумуул хазав; ☆ какая муха укусила его? ямар тахил нь буруу тавигдав?

УКУТАТЬ, -аю, -аешь; сов., кого-что., **УКУ'ТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. ороох, хучих, боох; укутать ребёнка одеялом хүүхдийг хөнжлөөр ороох.

УКУТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; возвр., **УКУ'ТЫВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. биеэ ороох, биеэ хучих; укутаться в платок алчуураар биеэ (толгойгоо) ороох.

УЛА'ВЛИВАТЬ, -аю, -аешь несов. 1. барих, барьж авах, олох, олж авах; 2. ойлгох, ойлгож авах, төсөөлж мэдэх; 3. самбаачлах, самбааг олох.

УЛА'ДИТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов., что., **УЛА'ЖИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. эвийг олох, эвлэрүүлэх, зохицуулах, учрыг олох; уладить спорный вопрос маргаантай асуудлыг зохицуулах; уладить дела хэрэг ажлын эвийг олох.

УЛА'ДИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УЛА'ЖИВАТЬСЯ**, -аится, несов. эв нь олдох, эвлэрэх, зохицох, учир нь олдох; дело уладилось хэрэг ажлын учир нь олдов.

УЛА'МЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. аргадах, ятгах, үгэндээ оруулах.

УЛА'Н, -а, род. мн. улан и улнов, м. морин цэрэг, хөнгөн морин цэрэг, жадат морин цэрэг.

УЛА'Р, -а, м. хойлог.

УЛЕЖАТЬ, -жу, -жишь; сов. (разг.). хэвтэж байх, хэвтэх; он не мог долго улежать в постели тэр орондоо удаан хэвтэж байж чадсангүй.

У'ЛЕЙ, улья, м. зөгийн үүр, зөгийн сархинцаг.

УЛЕПЕТНУТЬ, -ну, -нёшь; однокр., **УЛЕПЕТЫВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. (прост.) ухасхийгээд явчих, ум хүмгүй зугатах.

УЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УЛЕТЕТЬ**, улетчу, улетишь; сов. 1. нисэн одох, нисээд явчих; улетел на юг өмнө зүг (дулаан газар) нисээд явчив; 2. өнгөрөх; надежды улетели горьдлого өнгөрч лөө.

УЛЕТУЧИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **УЛЕТУЧИТЬСЯ**, -чусь, -чишься; сов. 1. уур болох, замхрах, ширгэх, ширгэчлэх; спирт улетучился спирт ширгэчихжээ; 2. завхах, алга болох; улетучиться из дома гэрээсээ алга болох.

УЛЕ'ЧЬСЯ, улягусь, уляжешься, улягутся; улягусь; уляглась; сов. 1. хэвтэх, унтах гэж хэвтэх, хэвтэж амрах; улечься на диване буйдан дээр хэвтэх; 2. хэвтэж багтах, багтаж хэвтэх; 3. дарагдах; пыль уляглась тоос дарагдав; 4. намхрах, тогтох; ветер улягся салхи намхрав; 5. намжих, тайвшрах; волнение уляглось сэтгэл тайвшрав.

УЛИЗНУТЬ, -ну, -нёшь; сов. (прост.). сэмхэн явчих, сэм гарах, сэм зайлах, алга болох; улизнуть из комнаты на улицу тасалгаанаас гудамжинд сэм гарах.

УЛИ'КА, -и, ж. баримт, гэрчлэх баримт, гэрч баримт; прямая улика шууд гэрчлэх баримт; косвенные улики далимын гэрч баримт.

УЛИ'ТКА 1, -и, ж. эмгэн хумс, хорхойнцор, дун хорхой.

УЛИТКА II, -и, ж. (спец.). дун; ушная улитка чихний дун, чигний эргүүлэг.

УЛИТОЧНЫЙ, -ая, -ое., **УЛИТКОВЫЙ**, -ая, -ое. (чихний) дунгийн; улитковая кость дун яс; улитковый нерв дунгийн нерв.

УЛИЦА, -ы, ж. 1. гудамж; главные улицы города хотын гол гудамжууд; будет и на нашей улице праздник манай гудамжинд баяр болно дээ, бид нар ч баярлах ээлж ирнэ дээ; выбросить на улицу гудамжинд хаях; 2. гадаа, гадна; на улице жара гадаа халуун байна.

УЛИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УЛИЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченый (-эн, -ена); сов., кого (что) в чем, илрүүлэх, илчлэх; уличить во лжи худал хэлэнийг илрүүлэх.

УЛИЧНЫЙ, -ая, -ое. гудамжны, гудамжийн; уличное движение гудамжны хөдөлгөөн.

УЛОВ, -а, м. барьсан загас, загас барих, барьдаг; богатый лов загас их барьжээ.

УЛОВИМЫЙ, -ая, -ое. баригдмаар, баригдах, мэдэгдээр, мэдэгдэх, ерсөдмөөр, сонсдох; едва уловимый звук арайхан сонсдох чимээ.

УЛОВИТЬ, -овлю, -овишь; -овленный; сов., что. 1. барих, барь авах, олох, олж авах; уловить пушную кошку зохих радио долгионыг барих; 2. ойлгох, ойлгож мэдэх, төсөөлж мэдэх; уловить скрытый смысл далд утгыг ойлгож мэдэх; уловить насмешку в словах хэлэх үгнээ нь шоолох байдлыг төсөөлж мэдэх; 3. самбаачлах, самбааг олох; уловить удобный момент аятайхан завсрыг самбаачлах.

УЛОВКА, -и, ж. заль, мэх, заль мэх; арга мэх, арга заль; прибегать ко всевозможным уловкам элдэв арга мэх хэрэглэх; уловки не помогают арга заль ч тус болсонгүй.

УЛОЖЕНИЕ, -я, ср. кууль, кууль бичиг, кууд цаазны бичиг; соборное уложение бүгд хууль.

УЛОЖИТЬ, -ажу, -ажешь; -оженный; сов. 1. хэвтүүлэх, унтуулах, оронд нь оруулах; мать уложила детей в кроватку нь хүүхдээ унтуулав; уложить в кровать оронд нь оруулж хэвтүүдэх; 2. хийх, өмхэлж хийх, багтаах, багтааж хийх; уложить книги в шкаф шүүгээнд ном хийх; уложить расходы в смету зарлагыг төсөвт багтаах; 3. тавих, өрөх, дэвсэх, дэвсгэрлэх; уложить дорожку камнями нарийхан зам дээгүүр чулуу дэвсгэрлэх; 4. цэгцэлж засах, өмхөлж хураах, кувсах, тавих, өрж тавих, эзрэглэх; уложить волосы усаа цэгцэлж засах (манхдаах); уложить драма в постановку түлээ эзрэглэн хураах; 6. алчих, унагагчлах; уложить на месте из револьвера гар буугаар дор нь алчих.

УЛОЖИТЬСЯ, -ажусь, -ажешься; сов. 1. өмхөлж хийх, өмхлэх, хийх; уложиться перед отъездом явахаасаа өмнө юмаа өмхөлж хийх; 2. багтах; все вещи уложилась в чемодан чемоданд бүх юм багтлаа; 3. амжуулах, багтах, багтааж амжих; докладчик уложился в час илтгэгч илтгэлээ нэг цагт багтааж амжлаа; статья уложилась на десяти страницах өгүүлэл арван хуудсанд багтлаа; уложиться в смету төсөвт багтах; 4. багтах, таарах; уложиться в обычные рамки ерийн хэв ёсонд багтах; ☆ уложиться в годовое ойлгож авах.

УЛОМАТЬ, -аю, -аешь; сов., кого (что) (разг.). аргадах, аргадаж үгэндээ оруулах, ятгах, ялгаж үгэндээ оруулах; уломать упрямца зөрүүд хүнийг аргадаж үгэндээ оруулах.

УЛУС, -а, м. отог, аймаг.

УЛУЧАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УЛУЧИТЬ**, -чу, -чишь; -ченный (-эн, -ена); сов., что (разг.). самбаачлах, самбаа олох, завдах, ашиглах; улучшить момент завьг ашиглах.

УЛУЧШАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УЛУЧШИТЬ**, -шу, -шишь; -шенный, сов., что. сайжруулах; улучшить работу ажлаа сайжруулах.

УЛУЧШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **УЛУЧШИТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. сайжрах, засрах, өөдлөх; здоровье улучшилось бие сайжрав; здоровье не улучшается бие өөдлөхгүй байна.

УЛУЧШЕНИЕ, -я, ср. сайжрах, сайжруулах; улучшение качества продукции бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулах; улучшения здоровья бие сайжрах.

УЛЫБАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. инээмсэглэх, мишээх, жуумалзах; весело улыбаться хөгжүүн инээмсэглэх; ало улыбаться хяхуутай жуумалзах; 2. зөл завшааныг хүртэх, зөл өршөөх; жизнь ему улыбалась амьдрай түүнд зөл завшааныг хүртээв; 3. тааламжтай байх; эта поездка мне не улыбается энэ аялал над тааламжтай биш байна; мне очень улыбается посмать завтра за город маргааш хотоос гадагш гарах явдал над их тааламжтай байна.

УЛЫВКА, -и, ж. инээмсэглэх, мишээх, жуумалзах; веселая улыбка хөгжүүн инээмсэглэх.

УЛЫВНУТЬСЯ, -люсь, -нешься; сов. 1. инээмсэглэх, мишээх, жуумалзах; она грустно улыбнулась тэр хүүхэн гунигтай инээмсэглэв; 2. зөл завшааныг хүртэх; зөл өршөөх; 3. тааламжтай байх; 4. горьдлогогүй болох, горь тасрах; подарок улыбнулся бэллэг горьдлогогүй болов.

УЛЬТИМАТИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -ена. тулган шаардах, тулган шаардсан, тулгах, тулгасан; ультимативное требование тулгасан шаардлага.

УЛЬТИМАТУМ, -а, м. тулгах бичиг, тулгал шаардлага, тулгасан шаардлага; предъявить ультиматум тулгасан шаардлага тавих.

УЛЬТРАМАРИН, -а, м. хөх зос, хөв хөх будаг.

УЛЬТРАФИОЛЕТОВЫЙ, -ая, -ое. хэт ягаан, кэт нил; ультрафиолетовые лучи хэт ягаан сацраг.

УЛЮЛЮКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. туу туугэх, тухирах; 2. ичгийлэх, ичиглэн шоолох.

УМ, -а, м. 1. ухаан, оюун; острый ум хурц ухаан; блестящий ум гялалзсан ухаан; в здоровом уме и твердой памяти өрүүл ухаантай, саруул ойтэй; это ничего не даёт ни уму, ни еердцү ухаан сэтгэл хоёрт тус болох юм үүнд юу ч алга; ум хорошо, а два лучше ухаанд ухаан нэмэр (нэг ухаан сайн, хоёр бол бүр сайн); у него ум за разум заходит ухаан нь самуурчиhaад байна; 2. ухаантан, мэргэн ухаантан, мэргэд; лучшие умы человечества хүн төрөлхтний мэргэн ухаантан; ☆ быть без ума бахдах; выжить из ума зөвөглөх; из ума вон таг мартчихжээ; сойти с ума солиорох, өвчигнөх; считать в уме цээжээр бодох (тоолох); в уме ли ты? даяж байгаагаа мэдэж байна уу чи? он себе на уме тэр нохойрхог хүн; у него другое на уме цавгуураа тэр еер санаатай байна; ему пришло на ум түүний санаанд оров; он вадним умом крепко тэр, өндөрсөн юманд мэргэн хүн; азяться на ум ухаа орох, бодох орох; уму непостижимо ухаанд багтахгүй юм.

УМАЛЕНИЕ, -я, ср. 1. багасгах, хомсогтох; 2. доогуур үнэлэх, басах.

УМАЛИТЬ, -аю, -лишь; -ленный (-эн, -ена), сов., что. 1. багасгах, хомсогтох; 2. доогуур үнэлэх, басах; умалить значение утга чанарыг доогуур үнэлэх.

УМАЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. 1. багасгах, хомсогтох; 2. үнээ алдах, доогуур үнэлэгдэх, басагдах, буурах; его достоинство не умалилось түүний эрхэм зэрэг доогуур үнэлэгдээгүй байв.

УМАЛИШЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. ухаан соднотой, соднорсон, хийрхүү өвчтэй; 2. соднотой хүн, хийрхүү өвчтэй хүн.

УМАЛЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. дугай өнгөрүүдэх, дугай дарагдуулах, хэлэхгүй өнгөрөх, **УМАЛЖАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. багасгах, хомсгох; 2. доогуур үнэлэх, басах;

УМАЛЖАТЬСЯ, -аежся; несов., 1. багасах, хомсдох; 2. үнээ алдах, доогуур үнэлэх, басагдах;

УМАСЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. **УМАСЛИТЬ**, -аю, -аешь; -ленный; сов., кого (что) (прост.), аргагдах, аргагдаж туйх, аулгуйдах; умаслыть дела өвгөн авыг аулгуйдах;

УМАЯТЬ, -аю, -аешь; -аянный; сов., кого (что) (прост.) ядраах, эүдрээх, цуцах; умаял нас долги път урт аян биднийг ядраав.

УМАЯТЬСЯ, -аюсь, -аешься; сов. (прост.) ядрах, эүдрэх, цуцах; умаяться в дороге замд ядрах.

УМБРА, -ы, ж. хүрэн зос; жекёная умбра хүрэн улаан зос; натуральная умбра хар хүрэн зос.

УМЕЛЦЕЦ, -льца, ж. уран, уран хүн, уртай хүн, дархан; народные умельцы ардын урчууд.

УМЕЛЦЫЙ, -ая, -ое. чадамгай, чадвартай, уран; умелое руководство чадамгай удирдлага; умелый работник чадвартай ажилтан; умелые руки уран гартан.

УМЕЛНИЕ, -я, ср. чадвар, чадах, дүй; при умелни вс ё можно сделать чадвар байвал юг ч хийж болно.

УМЕНЬШАЕМОЕ, -ого, ср. хасагдагч.

УМЕНЬШАТЬ, -аю, -аешь; несов. багасгах, хорогдуулах, цөөрүүлэх.

УМЕНЬШАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. багасах, хорогдох, цөөрөх.

УМЕНЬШЕНИЕ, -я, ср. 1. багасгах, хорогдуулах, цөөрүүдэх; уменьшение производственных затрат бүтээлгүй зардлыг хорогдуулах; 2. багасах, хорогдох, цөөрөх; уменьшение международной напряжённости дэлхий дахины түгшүүртэй байдал багасах; уменьшение смертности үхэх явдал цөөрөх; 3. хорогдол, хорогдох; уменьшение составило 30% хорогдол нь 30% болов.

УМЕНЬШИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. багасгах, багасгал; уменьшительное стекло багасгах шил; уменьшительный суффикс багасгах дагавар; уменьшительное существительное багасгал нэр үг.

УМЕНЬШИТЬ, -шу, -шишь (и **УМЕНЬШИТЬ**, -шй, -шишь); уменьшенный (и уменьшённый, -ён, -ена); сов., что. багасгах, хорогдуулах, хомсгох, цөөрүүлэх; уменьшить вес жинг багасгах.

УМЕНЬШИТЬСЯ, -шусь, -шишься (и **УМЕНЬШИТЬСЯ**, -шусь, -шишься); сов. багасах, хорогдох, цөөрөх; боль уменьшилась өвдөх нь багасав; вес уменьшился жин нь хорогдов.

УМЕРЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. 1. дунд, дунд зэрэг, дундач, хир тааруу; умеренный жар дунд зэргийн халуун; их требования очень умеренны өдний шаардлага тун хир тааруу байна; 2. сэрүүн, сэрүүн улирлын; умеренный климат сэрүүн уур амьсгал; умеренный пояс сэрүүн улирлын бүс; 3. зөөлөн, намдуун, дундач, дундыг баримталсан; умеренная политика зөөлөн бодлого; умеренный либерал дундыг баримталсан либерал.

УМЕРЕТЬ, умру, умрешь; умер, умерла, умерло; умерший; сов. 1. нөгчих, нас нөгчих, нас барах, үхэх, мажжих; умереть от раны шархаар үхэх; 2. сөнөх, балрах; правое дело не умрёт үнэн зөв хэрэг сөнөхгүй.

УМЕРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный (-ен, -ена); сов., что. дарах, дарсхийх, багасгах, хязгаарлах; умерить гнев уураа дарах; умерить требования

шаардлагаа багасгах; умерить пыл гаарч дээрхээ дарсхийх.

УМЕРТВИТЬ, -ршело, -ртешь; -ршавленный (-ён, -ена); сов., **УМЕРЩЕЛЯТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. үхүүдэх; умертвить нерв большого зуба өвчтэй шүдний мэдрэлийн судсыг үхүүдэх; 2. сөнөөх; умертвить в себе всё эгонистическое өөрт байгаа бүх аминч явдлыг сөнөөх.

УМЕРЩЕЛЕНИЕ, -я, ср. үхүүдэх, алах, сөнөөх. **УМЕРЯТЬ**, -аю, -аешь; несов. дарах, дарсхийх, багасгах, хязгаарлах.

УМЕСТИТЬ, -ещу, -естишь; -ещённый (-ён, -ена); сов., кого-что., багтаах, багтааж хийх, багтааж тавих; уместить все книги на полку бүх номыг тавиур дээр багтааж тавих.

УМЕСТИТЬСЯ, -вщусь, -естишься; сов. багтах, хийж багтах; всем не уместиться на скамейке вандан дээр цөмөөрөө сууж багтахгүй.

УМЕСТНО, нареч. зохистой, таарамжтай; уместный вопрос зохистой асуулга.

УМЕТЬ, -ею, -еешь; несов., с неопр. чадах; он слезал, как умел тэр чадах хирээрээ кийв; уметь плавать усанд сэлж чадах.

УМЕЩАТЬ, -аю, -аешь; несов. багтаах, багтааж хийх, багтааж тавих.

УМЕЩАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. багтах, хийж багтах.

УМЕЮЧИ, нареч. (разг.) чаддаг, чаддаг байж, чадвар; делать надо умеючи чаддаг байж хийх хэрэгтэй.

УМИЛЕНИЕ, -я, ср. уярах, уярал; приятия умиление уярах; слезы умиления уярлын нулимс.

УМИЛЕННЫЙ, -ая, -ое. уярсан, уярлын, уярах; умилённая улыбка уярч инээмсэглэх.

УМИЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. уяргуулмаар, хөөршөөмөөр, уриалгахан; умилительный ребёнок хөөршөөмөөр хүүхэд; умилительная картина уяруулмаар зураг.

УМИЛИТЬ, -аю, -аешь; -лённый (-ён, -ена); сов., кого (что). уяруулах; ребёнок умилил всех своей ласковостью хүүхэд хөөрхөн аашаараа бүгдийг уяруулав.

УМИЛИТЬСЯ, -аюсь, -аежся; сов. уярах

УМИЛОСЕРДИТЬ, 1 л. ед. не употр., -дишь; сов., кого (что) (устар.). **УМИЛОСТИВИТЬ**, -влю, -вишь; -вленный; сов., кого (что) (устар.) өршөөлдэй болгох, нигүүдлэх болгох; умилостивить гневного владыку клиент зэнийг өршөөлдэй болгох.

УМИЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. 1. наалинхай, уриалгахан, голшиг; умильное личико наалинхай царай; 2. хуурамчхан; умильная улыбка хуурамчхан инээмсэглэх.

УМИЛЯТЬ, -аю, -аешь; несов. уяруулах.

УМИЛЯТЬСЯ, -аюсь, -аежся; несов. уярах.

УМИНАТЬ, -аю, -аешь; несов. нухчих, гишгэх, чийрлэх, чихэж хийх.

УМИРАНИЕ, -я, ср. үхэх, сөнөх; медленное умирание улмаар үхэх.

УМИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. нөгчих, нас нөгчих, нас барах, үхэх; 2. сөнөх, балрах.

УМИРОТВОРЕНИЕ, -я, ср. 1. илбэн тохинуулах, амаржуулах, амарлуулах; 2. амгалан болох, амарлих.

УМИРОТВОРИТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ена); сов., кого-что., **УМИРОТВОРЯТЬ**, -аю, -аешь; несов. илбэн тохинуулах, амарлуулах, амаржуулах; умиротворить враждующих дайснагсдыг илбэн тохинуулах.

УМИРОТВОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., **УМИРОТВОРЯТЬСЯ**, -аюсь, -аежся; сов. амарж, амаржих, амгалан болох.

УМНЕТЬ, -ею, -еешь; *несов.* ухаан нэмэгдэх, ухаантай болох; дети умнеют с годами жил ирэх гутам хүүхдийн ухаан нэмэгдэнэ.

УМНИК, -а, *м.* (*разг.*). 1. сэргэлэн хүн, сэргэлэн хүүхэд, ухаантай хүн, ухаантай хүүхэд; 2. цэцэрхэгч, цэцэрхүү хүн.

УМНИЦА, -ы, *м. и ж.* 1. сэргэлэн хүүхэн, ухаантай хүүхэн; 2. сэргэлэн хүн, ухаантай хүн.

УМНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* (*разг. неодобр.*). 1. цэцэрхэх; 2. мэдэмхийрэх; не умничай, делай, как велит битгий мэдэмхийр, зааснаар хий.

УМНО, *нареч.* ухаантай, ухаалаг, цэцэн, цэцнээр; умно говорить цэцнээр хэлэх.

УМНОЖАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что.*, **УМНОЖИТЬ**, -жу, -жишь; -женный; *сов.* 1. үржүүлэх; умножить пять на два тавыг хоёрор үржүүлэх; 2. олшруулах, арвижуулах, өсгөх, өрнүүлэх; умножить ряды передовиков производства үйлдвэрлэлийн тэргүүний эгнээг олшруулах; умножить наши успехи манай амжилтыг өрнүүлэх.

УМНОЖАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; *несов.*, **УМНОЖИТЬСЯ**, -жится; *сов.* 1. үржих; 2. олсрох, арвижих, өсөх, өрнөх; с каждым днём

умножаются наши достижения өдөр ирэх бүр манай амжилт өрнөж байна.

УМНОЖЕНИЕ, -я, *ср.* 1. үржүүлэх; таблица умножения үржүүлэх хүрд (*хүснэгт*); 2. олшруулах, арвижуулах, өсгөх, өрнүүлэх; умножение доходов орлогыг арвижуулах.

УМНЫЙ, -ая, -ое; *умён, умна, умно и умно.* ухаантай, цэцэн ухаантай, цэцэн ухааны, цэцэн; умный человек ухаантай хүн; умные речи приятно и слушать цэцэн ухааны үгийг сонсоход сайхан.

УМОЗАКЛЮЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **УМОЗАКЛЮЧИТЬ**, -чу, -чишь; -чѐнный (-ѐн, -ѐна); *сов.*, *что* (*книжн.*). даган үлэх, даган онох, жишиж дүгнэх, учирлан дүгнэх, бодруулан дүгнэх.

УМОЗАКЛЮЧЕНИЕ, -я, *ср.* даган үлэх, даган онох, жишиг дүгнэх, учирлан дүгнэх, бодруулах; правильное умозаключение зөв даган үлэх, зөв учирлан дүгнэх.

УМОЛИТЬ, -лю, -лишь; -лѐнный (-ѐн, -ѐна); *сов.*, *кого* (*что*). гуйх, аргадаж гуйх; умолиť строгого отца чанга эцгээ аргадаж гуйх.

УМОЛК, говорить без умолку тасралтгүй ярих; болатай без умолку зогсолтгүй чалчих.

УМОЛКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, **УМОЛКНУТЬ**, -ну, -нешь; *умолк* (*и умолкнул*), *умолкла*; *сов.* тасрах, дуу тасрах, дугай болох, чимээгүй болох; голоса умолкли дуу чимээ тасрав.

УМОЛОТ, -а, *м.* цайлгасан тариа, тарианы гарц, гарцын хэмжээ; хороший умолот гарцын хэмжээ сайн байна.

УМОЛЧАНИЕ, -я, *ср.* дугай өнгөрөх, дугай өнгөрүүлэх, хэлэхгүй байх, хэлэлгүй өнгөрөх; умолчать о самом главном бүр чухал юмны тухай хэлэлгүй өнгөрөх.

УМОЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* гуйх, аргадаж гуйх; умолять о прощении уучлахыг гуйх.

УМОЛЯЮЩИЙ, -ая, -ее. гуйсан, гуйнги, аргадасан; умоляющий взгляд гуйсан харц.

УМОПОМЕШАТЕЛЬСТВО, -а, *ср.* (*книжн.*). ухаан солиорох, хийрхэх.

УМОПОМРАЧЕНИЕ, -я, *ср.* (*устар.*) ухаан балартах; ☆ до умопомрачения яах аргагүй, учир нажиргүй.

УМОПОМРАЧИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (*разг.*). яах аргагүй их, учир нажиргүй; умопомрачительный успех яах аргагүй их амжилт.

УМОРИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (*разг.*) их инээдтэй, элэг хөштөл инээдтэй, их хөгтэй; уморительный рассказ их инээдтэй яриа (*өгүүлэл*).

УМОРА, -ы, *ж.* их инээд, элэг хөших, хөгийн юм; слушать его—прямое умора түүний яриаг сонсоход их инээд хүрэх юм.

УМСРИТЬ, -рю, -ришь -рѐнный (-ѐн, -ѐна); *сов.* 1. үхүүлэх, бодий нь хөтлөх; уморить голодом харангасгаж үхүүлэх; 2. зовоож элээх, тарчилгах; 3. элэг хөшөөх; уморить со смеху элэг хөштөл инээлгэх.

УМОРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; *сов.* (*прост.*). элэг цуцах, тэнхээ тасрах, их ядрах; умориться с жары бүгчим халуунд тэнхээ тасрах.

УМСТВЕННЫЙ, -ая, -ое. оюуны, ухааны, оюун ухааны; работники умственного труда оюуны хөдөлмөрийн ажилтан; умственные способности оюун билэг.

УМСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; *несов.* цэцэрхэх.

УМУДРѐнный, -ая, -ое. ухаантай болсон, ухаан суусан, догширсон, хаширжсан; умудрѐнный опытом хаширжиж ухаантай болсон, хал үзэж хаширжсан.

УМУДРИТЬ, -рю, -ришь; -рѐнный (-ѐн, -ѐна); *сов.*, *кого* (*что*). **УМУДРЯТЬ**, -яю, -яешь; *несов.* ухаантай болох, ухаан суух, хаширжих.

УМУДРИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; *сов.* (*разг.*) **УМУДРЯТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; *несов.* аргыг олох, эвийг олох, эв гавы нь олох, яаж ийж байх; умудрился опоздать на поезд галт тэргэнд яаж ийж байгаад хождов.

УМЧАТЬ, -чу, -чишь; *сов.*, *кого-что* аваачих, давхичхах, аваад давхичхах; лошади умчали седоков морьд нь унасан хүмүүсээ аваад давхичхав.

УМЧАТЬСЯ, -чусь, -чишься; *сов.* 1. давхиад явчихах; всадники умчались морьтой хүмүүс давхиад явчихах; 2. хурдан өнгөрөх; умчалась юность идэр нас хурдан өнгөрөв.

УМЫВАЛЬНИК, -а, *м.* угаагуур, вүүр гарын угаагуур.

УМЫВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. угаагуурын, угаагын; умывальные принадлежности угаагуурын хэрэгсэл; 2. умывальная угаагуурын тасалгаа, вүүр гар угаах өрөө.

УМЫВАНИЕ, -я, *ср.* угаах, угаал, вүүр гар угаах.

УМЫВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* угаах.

УМЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* вүүр гар угаах, вүүр гараа угаах.

УМЫКАНИЕ, -я, *ср.* хулгайлж авах, оргоулж авах, хүүхэн хулгайлж авах, сүйгүй хулгайлж авах.

УМЫСЕЛ, -сла, *м.* зориуд санаа, тэгэхээс тэгэх гэж, санаа; совершить что-нибудь без умысла юмы зориуд санаагүй үйлдэх; со злым умыслом делать муу санаатайгаар хийх.

УМЫСЛИТЬ, -лю, -лишь; *умышленный*; *сов.*, *что на кого-что*. сэдэх, хийхийг завдах, санах; умыслить злое дело муухай хэрэг сэдэх.

УМЫТЬ, *умою, умоешь; умытый*; *сов.*, *кого-что*. угаах; умыть лицо вүүр угаах; умыть ребёнка хүүхэд угаах; ☆ умыть руки зайлсхийх, хариуцлагаас зайлах.

УМЫТЬСЯ, -оюсь, -оешься; *возвр.* вүүр гарын угаах.

УМЫШЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. зоринд, санаатай; умышленное оскорбление зориуд догмжлох; умышленное убийство санаатай алах.

УМЫШЛЯТЬ, -яю, -яешь; *несов.* сэдэх, хийхийг завдах, санах.

УМЯТЬ, *умну, умнѣшь; умятый; сов., что.*
1. чихэх, чихэж хийх; *умять сено өвс чихэж хийх;*
2. элдэх, үнгэх, нухах.

УМЯТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., умнѣтся; сов.*
чихэгдэх, чихэж хийгдэх, нухагдах, дарагдаж давтагдах.

УНАВОЖИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., что.* өтөгжүүлэх, шивхлэх, өтгөөр бордох.

УНАВОЖИВАТЬСЯ, *-ається; несов.* өтөгжих, шивхжих, өтгөөр бордогдох.

УНАВОЗИТЬ, *-ожу, -озишь; -оженный; сов.* өтөгжүүлэх, шивхлэх, өтгөөр бордох.

УНАСЛЕДОВАТЬ, *-дую, -дуешь; сов.* залгамжлах, өв залгамжлах, өвлөх.

УНЕСТИ, *-су, -сѣшь; -ѣс, -ѣсла; -сѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., кого-что.* 1. аваачих, аваад явчих; *унести книгу ном аваачих;* 2. муудах, доройтох; *забоги унесли много здоровья төвөгтэй явдлаас болж бие их муудав;* 3. аваачих, хөөж аваачих, тууж аваачих; *лодку унесло ветром завийг салхи хөөж аваачив.*

УНЕСТИСЬ, *-сусь, -сѣшься; -ѣсся, -ѣслась; сов.* 1. явчих, түргэн холдох, арилж одох, түргэн нүүх; *гучи унеслись на север үүл хойшоо түргэн нүүв;* 2. түргэн өнгөрөх; *годы унеслись он жилүүд түргэн өнгөрөв;* 3. дурсан санах; *унестись в прошлое өнгөрсөн юмыг дурсан санах.*

УНИВЕРМАГ, *-а, м.* (универсальный магазин) их дэлгүүр; *детский универмаг хүүхдийн их дэлгүүр.*

УНИВЕРСАЛ, *-а, м.* өргөн мэргэжилтэн, өргөн мэргэжилт, хамрал; *токарь-универсал өргөн мэргэжилт токарьч.*

УНИВЕРСАЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* нийцлэг, түгээмэл чанар, хамрал, өргөн хүрээ; *универсальность знания мэдлэгийн өргөн хүрээ.*

УНИВЕРСАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* нийцлэг, түгээмэл, хамрал, өргөн хүрээтэй, их; *универсальное средство нийцлэг хэрэглүүр; универсальные сведения өргөн хүрээтэй мэдээ; универсальный магазин их дэлгүүр.*

УНИВЕРСИТЕТ, *-а, м.* университет, их сургууль; *скончить университет их сургууль төгсгөх.*

УНИВЕРСИТЕТСКИЙ, *-ая, -ое.* их сургуулийн, их сургууль төгссөн; *университетское образование их сургуулийн боловсрол; университетский диплом их сургууль төгссөн үнэмлэх.*

УНИЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* доромжлох, басах, басагдлах.

УНИЖАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* шалдаа буух, биеэ доромжлох, доромжлогдох, биеэ басах, басагдах.

УНИЖЕНИЕ, *-я, ср.* 1. шалдаа буух, доошоо ойчих, биеэ доромжлох, биеэ басах; *дойти до унижения перед кем-либо хүний өмнө шалдаа буух;* 2. доромжлол, басагдал; *терпеть унижения доромжлол үзэх.*

УНИЖЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ѣн, -ѣнна.* шалдаа буусан, биеэ доромжилсон, мэхийж; *униженная просьба шалдаа бууж гуйх.*

УНИЖЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ѣн, -ѣнна.* доромжлогдсон, басагдсан, дарлагдсан; *униженный человек доромжлогдсон хүн.*

УНИЗАТЬ, *-ижу, -ижешь; -и занний; сов., что.* хэлхэх, хээлэх, хээлж чимэх, угалз тавих; *унизать жемчугом сувдаар угалз тавих.*

УНИЗИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* доромж, доромжилсон, бассан, доромжлогдсон, басагдсан; *унизительный поступок доромж явдал; унижительное предложение доромжилсон санал.*

УНИЗИТЬ, *-ижу, -ижешь; -иженный; сов., кого-что.* доромжлох, басах, басагдлах.

УНИЗИТЬСЯ, *-ижусь, -ижишься; возвр.* шалдаа буух; *биеэ доромжлох, доромжлогдох, биеэ басах, басагдах.*

УНИЗЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хэлхэх, хэрлэх, хээлж чимэх, угалз тавих.

УНИКАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* цорын ганц, чухаг, ховор чухаг, нандин, хосгүй; *уникальная рукопись цорын ганц гар бичмэл.*

УНИКУМ, *-а, м.* (книжн.). цорын ганц юм, чухаг зүйл, ховор чухаг юм, нандин юм, хосгүй зүйл.

УНИМАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. зогсоох, хорьж зогсоох, болиулах, тайтгаруулах; 2. намхруулах, намдах.

УНИМАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. зогсох, болих, тайтгарах; 2. намхрах, намдах.

УНИСОНИ, *-а, м.* нийлсэн эгшиг, кам дуу; *петь в унисон нийлсэн эгшгээр дуулах; ☆ действовать в унисон дууриан дагалдах.*

УНИТАЗ, *-а, м.* жорлонгийн тэвш, шаазан хөтөвч.

УНИТАРНЫЙ, *-ая, -ое* (книжн.). нэгдмэл, нэгдсэн.

УНИФИКАЦИЯ, *-и, ж.* нэг мөр болгох, жигдрүүлэх, нэгтгэх, нийцүүлэх, ижилтгэх; *унификация правописания зөв бичих зүйг нэг мөр болгох; унификация весовых норм жингийн нормыг нийцүүлэх.*

УНИФИЦИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что* (книжн.). нэг мөр болгох, жигдрүүлэх, нэгтгэх, нийцүүлэх, ижилтгэх; *унифицировать правописание зөв бичих зүйг нэг мөр болгох.*

УНИФИЦИРОВАТЬСЯ, *-руется; сов. и несов.* нэг мөр болох, жигдрэх, нэгдэх, нийцэх, ижилсэх.

УНИФОРМА, *-ы, ж.* 1. нэг янзын хувцас, дүрэмт хувцас, формын хувцас; 2. циркийн гуслах ажилтан.

УНИЧИЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов., кого-что* (устар.). доромжлох, басах, элэг барих.

УНИЧИЖИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна.* эс тоомсорлох; *уничижительный суффикс эс тоомсорлох дагавар.*

УНИЧТОЖАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. устгах, үгүй хийх; 2. доромжлох, мухардуулах.

УНИЧТОЖАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* 1. устгах, үгүй болох, сөнөх; 2. устгагдах, үгүй хийгдэх, сөнөөгдөх.

УНИЧТОЖАЮЩИЙ, *-ая, -ее.* 1. устгах хүчтэй, устган сөнөөх, үгүй хийх; *уничтожающий огонь устгах хүчтэй буудлага;* 2. айхтар ширүүн, тас цохих; *уничтожающая критика айхтар ширүүн шүүмжлэл;* 3. муухай ширүүн, зэвүүрсэн; *уничтожающий взгляд зэвүүрсэн харц.*

УНИЧТОЖЕНИЕ, *-я, ср.* устгах, сөнөөх, үгүй хийх; *уничтожение эксплуатации мөлжлөгийг устгах.*

УНИЧТОЖИТЬ, *-жу, -жишь; -женный; сов.* 1. устгах, сөнөөх, үгүй хийх; *уничтожить врага дайсныг устгах;* 2. доромжлох, мухардуулах; *уничтожить кого-нибудь язвительным выражением хүнийг хорон үгээр доромжлох.*

УНИЧТОЖИТЬСЯ, *-жусь, -жишься; сов.* 1. устгах, үгүй болох, сөнөх; 2. устгагдах, үгүй хийгдэх, сөнөөгдөх.

УНИЯ, *-и, ж.* (книжн.). нэгдлэг, холбоо.

УНОСИТЬ, *-ошу, -осишь; несов.* 1. аваачих, аваад явчих; 2. муудах, доройтох; 3. аваачих, хөөж аваачих, тууж аваачих.

УНОСИТЬСЯ, *-ошусь, -осишься; несов.* 1. явчих, түргэн холдох, арилж одох, түргэн нүүх; 2. түргэн өнгөрөх; 3. дурсан санах.

УНТЕР, -а, м. (разг.), **УНТЕР-ОФИЦЕР**, -а, м. бага дарга.

УНТЫ, унт, ед. унта, -ы, ж. одонгодой, бойвоо.

УНЦИЯ, -и, ж. лан, унии (29,8 граммтай тэнцэх аптекийн хундайн хэмжээ).

УНЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гуниглах, гунихрах, гансрах; не унывай битгий гунихар.

УНЫЛЫЙ, -ая, -ое; уныл. гунигтай, гунихарсан, гансралтай, уйтгартай; унылый человек гунигтай хүн; унылая песня уйтгартай дуу.

УНЫНИЕ, -я, ср. гуниг, гунихрал, гансрал, уйтгар; власть в уныние гунигт автах, гуниглах.

УНЯТЬ, уйму, уймешь; -ял, -яла, -яло; -яший, -яший (-ял, -яла, -яло); сов. (разг.). 1. зогсоох, хорьж зогсоох, болиулах, тайтгаруулах; унять деоруцкиа вододдогсдыг болиулах; 2. намхруулах, намдаах; унять зубную боль шүдний өвчнийг намхруулах.

УНЯТЬСЯ, уймусь, уймешься; -ялся, -ялась; -явшийся; сов. (разг.). 1. зогсох, болих, тайтгарах; шалуун унялся дүрсгүй жаал тайтгарав; 2. намхрах, намдах; боль унялась вечин намдав.

УПАВШИЙ, -ая, -ее. суларсан, суларчихсан, тэвдсэн; говорить упавшим голосом суларчихсан дуугаар ярих.

УПАД, -а(-у), м.до упаду цуцаж унатлаа, ядартлаа ядарч ойтолоо; танцевать до упаду цуцаж унатлаа бүжиглэх; смеяться до упаду ядарч ойтолоо инээх.

УПАДОК, -дка, м. доройтол, доройтох, уналт, бууралт; упадок сил чадал доройтох; экономический упадок в странах капитала керөнгөтөн орнуудын өдийн өсгийн доройтол.

УПАДОЧНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. доройтлын, цөхөрлийн, гутралын; упадочническая буржуазная литература керөнгөтний доройтлын утга зохиол.

УПАДОЧНИЧЕСТВО, -а, ср. (книжн.). доройтол, цөхрөл, гутрал.

УПАДОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. доройтсон, цөхөрсөн, гутарсан; упадочные настроения буржуазной интеллигенции керөнгөтний сэхээтний гутарсан санаа.

УПАКОВКА, -и, ж. 1. баглах, боох; 2. баглах юм, боох юм.

УПАКОВАТЬ, -кую, -куешь; сов. баглах, хийж баглах, боох; упаковать книги в ящик номыг хайрцагт хийж баглах; упаковать товар бараа баглах.

УПАКОВАТЬСЯ, -куюсь, -куешься; сов. 1. боож баглах, юм хумаа баглах; он уже упаковался вёр юм хумаа баглахсан; 2. багтаах.

УПАКОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. боох, баглах; упаковочный материал боох юм.

УПАКОВЩИК, -а, м. баглагч, боогч.

УПАКОВЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов., что, боох, баглах, савлах.

УПАКОВЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься, несов. 1. боож баглах; 2. боогдох, баглагдах.

УПАСТЬ, упаду, упадешь; сов., 1. унах, ойчих; упасть с лошади мориноос унах; упасть на землю газар ойчих; 2. буурах, хямдрах, доошлох; цены упали үнэ буураа, үнэ хямдрав; барометр упал барометр доошлов; ☆ упасть в обморок ухаан алдаж унах; упасть духом гутрах.

УПЕРЕТЬ I, упру, упрушь; упёр, упёрла, упёрший; упёртый; (упереть и упёрши); сов., что во что (разг.). тулах, тулуурдах; упереть бревно в стену туургыг баганаар тулуурдах.

УПЕРЕТЬ II, упру, упрушь; упёр, упёрла, упёрший; упёртый; упереть (и упёрши); сов., что

(прот.). хулгайлах, шавчлах, дэлсэх; упёрли книгу ном шаачлав (хулгайлчлав.)

УПЕРЕТЬСЯ, упрусь, упрусьсь; упёрся; упёрлась; упёршийся; упершись (и упёршись); сов. 1. тулах, түших; упереться ногами в землю хөлөөрөө газар тулах; 2. тулах; тулгарах; шёл, шёл и упёрся в забор яв явсаар хашаанд тулгарав; 3. зөрүүдлэх; упёрся и не поехал никуда зөрүүдлээд хашаа ч явсангүй.

УПЕЧЬ I, -еку, -еешь, -екут; -ёк, -ёкла; -еённий (-ён, -ена) сов., что (разг.). гүйцэд жигнэрдэх, болтол жигнэх; хлеб не упечён талх гүйцэд жигнэгдээгүй байна.

УПЕЧЬ II, -еку, -еешь, -екут; -ёк, -ёкла; -еённий (-ён, -ена) сов., что (разг.). хөөчхөх, цөлчхөх, ялуулчхах; упекли его почти на край-света түүнийг бараг газрын мухарт хөөчхөв.

УПИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься несов. 1. согтлох уух, ууж уучхах; 2. ханах, ханатал сонсох.

УПИРАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тулах, тулуурдах; 2. чухалчлан хэлэх, онцлон заах; упирал на необходимость поездки явах хэрэгтэйг чухалчлан хэлэв.

УПИРАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. тулах, түших, уллах; 2. саатах; разрешение этого вопроса упирается в отсутствие средств энэ асуудлыг шийдвэрлэх явдал хэрэглэх юмгүй учраас саатаж байна; 3. зөрүүдлэх; ☆ упираться руками и ногами гараар гацаж, хөлөөр хөших.

УПИСАТЬ, -ишу, -ишь; -исанный; сов., что (разг.). багтааж бичих; уписать все заявление на одной странице бүх өргөдлийг нэр хуудсанд багтааж бичих.

УПИСАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ишется; сов. (разг.). багтах, багтаж бичигдэх; на одной странице не пишется ганц хуудсанд дээр багтахгүй.

УПИТАННОСТЬ, -и, ж. тарга, тарган, таргалах, мариа; скот хорошей упитанности сайн таргалсан мал; мясо высшей упитанности дээд зэргийн тарган мах.

УПИТАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна. тарган, марятай; упитанный бык тарган шар; упитанный ребёнок марнатай хүүхэд.

УПИТЬСЯ, упиюсь, упиьсь; упилюсь, упилюсь; упилюсь и упилюсь; упейся; сов. 1. согтлох уух, ууж уучхах; упиуться вином дарс согтлох уух; 2. ханах, ханатал сонсох; упиуться гармонией звуков яруу дууг ханатал сонсох.

УПЛАТА, -ы, ж. төлбөр, төлөх; уплата долга өр төлөх.

УПЛАТИТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов. **УПЛАЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. төлөх, келс төлөх; уплатить за квартиру байрын келс төлөх.

УПЛАЧИВАТЬСЯ, -аюсь; несов. төлөгдөх.

УПЛЕТАТЬ, -аю, -аешь; несов., что (разг. жут.). 1. нийлүүлж гөрөх; 2. шам хийх, бурганан идэх; уплетать за обе щеки курицу таханы махыг дуурэн үмхэж бурганан идэх.

УПЛОТНЕНИЕ, -я, ср. 1. нягтруулах; уплотнение грунта шороо нягтруулах; уплотнение рабочего дня ажлын өдрийг нягтруулах; 2. нягтрах; уплотнение почвы көрс нягтрах; 3. катуу болох, чигжүү болох; уплотнение тканей биеийн нэхдэс кабуурах.

УПЛОТНИТЬ, -ню, -нишь; -нянный (-ён, -ёна) сов., **УПЛОТНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. нягтруулах, чигжрүүлэх; уплотнить слой глины наанги шороон давхаргыг нягтруулах; 2. нягтруулах, нэмж оруулах, нэмж суулгах; уплотнить квартиру байранд хүн нэмж оруулах; 3. нягтруулах; бүрэн ашиг-

лах, чамбай ашиглах; уплотнить рабочий день ажлын өдрийг чамбай ашиглах.

УПЛОТНИТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; сов. (1 и 2 л. не употр.)*. **УПЛОТНЯТЬСЯ** *-яюсь, -яешься; несов.* 1. нягтрах, чигжрэх; 2. нэмж орох, шахалдаж суух; 3. нягт ашиглагдах, чамбай ашиглагдах.

УПЛЫВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.*, **УПЛЫТЬ**, *-ыву, -ывешь; -ыд, -ыла, -ыло; сов.* 1. урсаж явах, хөвөх, хөвж явах; бревню уплыло гуалин хөвж явав; 2. өнгөрөх; годы уплыли он жилүүд өнгөрөв.

УПОВАНИЕ, *-я, ср. (устар.)* найдлага, горьдлого. **УПОВАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.*, *на кого-что (устар.)* найдах, горьдбох, эрэмших; уповать на успех амжилт олоход найдах.

УПОДОБИТЬ, *-блю, -бишь; -бленный; сов.*, *кого-что, кому-чему*, **УПОДОБЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* адилтгах, ижилсүүлэх, зүйрлэх; уподобить молодость весне залуу насыг хавартай адилтгах.

УПОДОБИТЬСЯ, *-блюсь, -бишься; сов.* *кому-чему* адилсах, ижилсэх, адил болох, төсөөтэй болгох.

УПОДОБЛЕНИЕ, *-я, ср.* 1. адилтгах, адилтгал, ижилсэл; 2. адилсах, адил болох.

УПОЕНИЕ, *-я, ср.* бах, бахдал, ташуурал; работать с упоением бахдалтай ажылах.

УПОЁННЫЙ, *-ая, -ое; -ен, -ена* бахадсан, бахдалын; упоенный успехом амжилтдав бахадсан.

УПОИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна* бахдалтай, бахтай сайхан, ташуурам; употительная весна бахтай сайхан хавар.

УПОКОИТЬ, *-ою, -оишь; -оенный; сов.*, *кого-что книжн. (устар.)* тайван байлгах, амгаан болгох, амарлиулах.

УПОКОИТЬСЯ, *-оюсь, -оишься; сов. (книжн. устар.)* 1. амарлих; 2. талингаач болох, амарлин брших.

УПОКОЙ, *-я, м.* хойтын ерөөл, хойтын буян.

УПОЛЗАТЬ, *-аю, -аешь; несов., **УПОЛЗТИ**, *-зу, -ёшь; -ола, -олаа; сов.* мөлхөх, мөлхөж явах, гуусаж явах, гүрлээн явах, мурилзан явах; эмсэ уползла могой мурилзаж явав.*

УПОЛНОМОЧЕННЫЙ, *-ого, м.* төлөөлөгч, тусгай эрхт; уполномоченный представитель тусгай эрхт төлөөлөгч.

УПОЛНОМОЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.*, **УПОЛНОМОЧИТЬ**, *-чу, -чишь; -ченный; сов.*, *кого (что) на что* төлөөлүүлэх, төлөөлөгч болгох, төлөөлөх эрх олгох; уполномочить на ведение дел хэрэг гүйцэтгэх төлөөлөгч болгох.

УПОЛНОМОЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов.* төлөөлөх, төлөөлөгч болох, төлөөлөх эрх олох.

УПОЛНОМОЧЕНИЕ, *-я, ср.* төлөөлүүлсэн, төлөөлөж, даалгавар; действовать по чему-нибудь уполномочию хүний төлөөлүүлсэн ёсоор кийх.

УПОЛОВНИК, *-а, м. (прост.)* шанага.

УПОМИНАНИЕ, *-я, ср.* дурсах, дурсал, дурдах; в мемуарах немало упоминаний о деятелях университетта дурсамж бичигч ид сургуулийн зүтгэлтний тухай дурссан нь цөөнгүй байна.

УПОМИНАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* дурсах, дурдах. **УПОМИНАТЬСЯ**, *-ается; несов.* дурсагдах, дурдагдах.

УПОМНИТЬ, *-ню, -нишь; -ненный; сов.*, *кого-что (разг.)* санах, тогтоох, цээжлэх; всего не упомнишь бүгдийг тогтоож чадахгүй юм.

УПОМЯНУТЫЙ, *-ая, -ое* дурдсан, нэр бүхий; выше упоминаются лица дээр дурдсан хүмүүс.

УПОМЯНУТЬ, *-яну, -янешь; -янутый; сов.*, *кого-что, о ком-чем или с союзом "что"* дурдах, нэр

дурдах, дурсах; упомянуть вскользь каяти дурдах; упомянуть имя друга найзыхаа нэрийг дурсах.

УПОР, *-а, м.* 1. түшиг, тулгуур, тулц, тулах; *точка упора* тулах газар; 2. тулгаж; *выстрелил в упор* тулгаж буудах; *☆ в упор* сказаться шууд хэлэх; *в упор* смотреть цэх ширтэж харах; *упор* делать онцлох.

УПОРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна.* 1. тулах, тулгуурлах, түших; упорный шест тулах сургааг; 2. шаргуу, нөр; упорный человек нөр хүн; упорное сопротивление шаргуу эсэргүүцэл; 3. зогсохгүй, салахгүй; упорный кашель салахгүй ханиалга.

УПОРСТВО, *-а, ср.* шаргуу, нөр; *выковать упорство* в борьбе нөр тэмцэх.

УПОРСТВОВАТЬ, *-туюю, -туюешь; несов.* шаргуу зүтгэх, нөр зүтгэх, нөрлөх, үсэд зүтгэх; упорствовать в своих требованиях шаардлагаа тавьж нөр зүтгэх; враг упорствует и не сдаётся дайсан бууж өгөхгүй шаргуу тэмцэж байна.

УПОРХНУТЬ, *-ну, -нешь; сов.* жирскийгээд нисэх, дүрд хийж нисэх, нисээд явчихах; ласточка упорхнула харацай жирскийн нисэв.

УПОРЯДОЧЕНИЕ, *-я, ср.* журамшуулах, журамтай болгох, цэгцлэх, цэгцтэй болгох.

УПОРЯДОЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.*, **УПОРЯДОЧИТЬ**, *-чу, -чишь; -ченный; сов.*, *что* журамшуулах, журамтай болгох, цэгцлэх, цэгцтэй болгох, эмхлэх; упорядочить торговлю худалдааг журамтай болгох.

УПОРЯДОЧИВАТЬСЯ, *-ается; несов.*, **УПОРЯДОЧИТЬСЯ**, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* журамших, журамтай болох, цэгцрэх, цэгцтэй болох; отношения упорядочились харилцаа журамтай болов.

УПОРЯБИТЕЛЬНОСТЬ, *-и, ж.* хэрэглэгдэх чаз нар, хэрэглэх, эдлэх.

УПОТРЕБИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна* хэрэглэгдэх, хэрэглэх, хэрэгцээтэй; это слово очень употребительно энэ үг олон хэрэглэгддэг; употребительное медицинское средство эмнэлгийн хэрэгцээтэй эм.

УПОТРЕБИТЬ, *-блю, -бишь; -лденный (-ен, -ена); сов.*, *кого-что*, **УПОТРЕБЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* хэрэглэх, эдлэх; употребить непонятное слово ойлгогдохгүй үг хэрэглэх; употребить все средства хамтаг аргыг хэрэглэх; употребить власть засгийн эрх хэрэглэх.

УПОТРЕБЛЕНИЕ, *-я, ср.* хэрэглэх, эдлэх; ввести в употребление хэрэглэх болгох; вышедший из употребления хэрэглэхээ больсон.

УПОТРЕБЛЯТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ается; несов.* хэрэглэгдэх, эдлэгдэх; это средство широко употребляется энэ арга өргөн хэрэглэгдэж байна.

УПРАВА, *-ы, ж.* 1. захиргаа; городская управа хотын захиргаа; 2. захирах хүч, дийлэх арга; найти управу на кого-нибудь хүнийг захирах хүч олох.

УПРАВДЕЛ, *-а, м. (управляющий делами)* хэрэг эрхлэгч, хэргийг захирагч.

УПРАВДОМ, *-а, м. (управляющий домом)* байшингийн эрхлэгч.

УПРАВИТЬСЯ, *-алюсь, -вишься; сов. (разг.)* 1. гүйцэх, дуусгах; управиться со стиркой юмаа угаах гүйцэх; 2. давах, дийлэх, хүч хүрэх; *управиться с врагами* дайсныг дийлэх.

УПРАВЛЕНИЕ, *-нца, м. (разг.)* захиргааны эжилтэн.

УПРАВЛЕНИЕ, *-я, ср.* 1. захиргаа, газар, удирдах газар, байгууллага; местное управление нутгийн захиргаа; органы управления захиргааны байгууллагууд; управление делами президиума тэргүүлэгчдийн газрын хэрэг эрхлэх газар; 2. удирдах, захирах, ба-

рих; управление государством төр барих; 3. жолоодох, удирдах; управление самолётом нисэх онгоц жолоодох; 4. удирдлага; симфония исполнена под управлением автора симфонии хөгжмийг зохиогчийн удирдлагаар тоглов; 5. тогтоох, хөтлөл; предложное управление утгварын хөтлөл.

УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ, *-ая, -ое*. захиргааны; управленческие расходы захиргааны зардал.

УПРАВЛЯЕМОСТЬ, *-и, ж.* жолоодогдох явдал, жолоодоход амархан, амархан жолоодогдох; управляемость самолёта зависит от высоты полёта влсэх онгоцны жолоодогдох явдал нь нисэлтийн өндөрлөгөөс шалтгаална.

УПРАВЛЯЕМЫЙ, *-ая, -ое*. 1. удирдуулах; СССР—государство, управляемое трудящимися Зөвлөлт Холбоот Улс бол хөдөлмөрчдөөр удирдуулсан улс юм; 2. залуурт; управляемые снаряды залуурт сум.

УПРАВЛЯТЬ, *-яю, -яешь; несов.* 1. захирах, удирдах, эрхлэх; управлять государством улсыг удирдах, төр барих; 2. жолоодох; управлять автомобилем машин жолоодох.

УПРАВЛЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов.* 1. з. кирагдах, давагдах; 2. жолоодогдох; становл. управляется автоматически суурь машин автомат аргаар жолоодогдоно.

УПРАВЛЯЮЩИЙ, *-егс, м.* эрхлэгч, захирагч; управляющий делами хэрэг эрхлэгч; управляющий домом байшингийн эрхлэгч.

УПРАЖНЕНИЕ, *-я, ср.* дасгал, дасгах; сборник упражнений по правописанию зөв бичих дасгалын кураамж.

УПРАЖНЯТЬ, *-яю, -яешь; несов., что.* дасгах, дасгал хийх, дасгалжуулах; упражнять свою память ухаанаа дасгах; упражнять мускулы будчингаа дасгалжуулах.

УПРАЖНЯТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; соввр.* дасгал хийх, дасгал хийгдэх, дасгалжих; упражняться в плавании сэлэх дасгал хийх.

УПРАЗДНЕНИЕ, *-я, ср.* устгах, хасах, татан буулгах; упразднение лишней должности илүү орон воог хасах.

УПРАЗДНИТЬ, *-ню, -нишь; негнний (-гн, -ена); сов., что., УПРАЗДНЯТЬ*, *-яю, -яешь; несов.* устгах, хасах, татан буулгах; упразднить учреждение албан газрыг татан буулгах; упразднить должность секретаря нарийн бичгийн даргын орон тоог хасах.

УПРАЗДНИТЬСЯ, *-нясь, -нишься; сов., УПРАЗДНЯТЬСЯ*, *-яюсь, -яешься; сов.* устах, хасагдах, татан буулгагдах.

УПРАШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* гуйх, гуйж хийлгэх, гуйж зөвшөөрүүлэх.

УПРЕДИТЬ, *-ежу, -едишь; негнний (-гн, -ена); сов., кого (что).* тосгож хийх, түрүүлж хийх, урьд амжих; упредить врага дайснаас түрүүлж хийх.

УПРЁК, *-а, м.* зэмлэх, зэмлэл; осыпать кого-либо упрёками хүнийг элдвээр зэмлэх; дружеский упрёк нөхөр ёсны зэмлэл.

УПРЕКАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УПРЕКНУТЬ*, *-ну, -нешь; сов., кого (что).* зэмлэх, үглэх, буруушаах, намжирдах; упрекнуть в скупости карамч гэж зэмлэх.

УПРОСИТЬ, *-ошу, -осишь; негнний; сов., кого (что) с неопр.* гуйх, гуйж хийлгэх, гуйж зөвшөөрүүлэх; упрости его поехать түүнийг гуйж явуулав.

УПРОСТИТЬ, *-ошу, -остишь; негнний (-гн, -ена); сов., что.* 1. хялбар болгох, хялбаржуулах, хөнгөн болгох, хөнгөвчлөх, энгийн болгох; упростить правописание үсгийн дүрмийг хялбар болгох; упростить конструкцию самолёта нисэх онгоцны хийцийг хялбаржуулах; 2. хялбарчлах, эгэл болгох, ерчлэх;

упростить мысль писателя зохиолчийн саналыг эгэл болгох.

УПРОСТИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов.* хялбар болох, хялбарших, эгэл болох.

УПРОЧЕНИЕ, *-я, ср.* батжих, батжил, бэхжил, бэхжил.

УПРОЧИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УПРОЧИТЬ*, *-чу, -чишь; сов.* что. батжуулах, бататгах, бэхжүүлэх; упрочить мир энх тайвныг батжуулах; упрочить своё положение байдлаа бэхжүүлэх.

УПРОЧИТЬСЯ, *-чусь, -чишься; сов.* батжих, бэхжих; упрочиться на новых позициях шинэ байрлалаа батжих; международное положение страны упрочилось тус орны олон улс хоорондын (гадна харилцааны) байдал батжив; за ним упрочилась слава выдающегося учёного гарамгай эрдэмтэн гэдэг алдар нь бэхжив.

УПРОЩАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* 1. хялбар болгох, хялбаржуулах, хөнгөн болгох, хөнгөвчлөх, энгийн болгох; 2. хялбарчлах, эгэл болгох.

УПРОЩАТЬСЯ, *-ается; несов.* хялбар болох, хялбарших, эгэл болох.

УПРОЩЕНЕЦ, *-нца, м.* хялбарчлагч, эгэл болгогч, өнгөцлөгч.

УПРОЩЕНИЕ, *-я, ср.* хялбар болгох, хялбаржуулах; упрощение задачи боллогыг хялбаржуулах; внести упрощение в конструкцию самолёта нисэх онгоцны хийцийг хялбар болгох.

УПРОЩЁННЫЙ, *-ая, -ое; -гн, -гнна.* хялбарчилсан, эгэл, эгэлдүү; упрощённые рассуждения хялбарчилсан шүүмжлэл.

УПРОЩЁНЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* хялбарчилсан, эгэл болгосон, ерчлэх.

УПРОЩЁНЧЕСТВО, *-а, ср.* хялбарчлал, эгэл болгох, ерчлөл.

УПРУГИЙ, *-ая, -ое; -уг.* туялзуур, туялах, уян хатан, чихэл, чавхай, сунах агших; упругая пружина туялзуур пүүш; упругие мышцы сунах агших булчин.

УПРУГОСТЬ, *-и, ж.* уян хатан, туялзал.

УПРЯЖКА, *-и, ж.* 1. хөллөө, хөлдөөг, хөлдөг тоног; 2. хөллөсөн морьд, хамт хөллөөстэй морьд.

УПРЯЖНОЙ, *-ая, -ое.* хөллөсөн, хөллөөстэй; упряжной конь хөллөсөн морь, хөлдөг морь.

УПРЯЖЬ, *-и, ж.* тоног, хөллөх тоног; конская упряжь моринны тоног, морь хөллөх тоног.

УПРЯМЕЦ, *-нца, м. (разг.).* зөрүүд хүн, гэжүүн хүн, гэжүүн хүн.

УПРЯМИТЬСЯ, *-млюсь, -мишься; несов. (разг.).* зөрүүдлэх, өжүүрхэх, гэжүүрхэх.

УПРЯМСТВО, *-а, ср.* зөрүүд зан, гэжүүн зан, өжүүн зан; глупое упрямство тэнэг гэжүүн зан.

УПРЯМСТВОВАТЬ, *-таю, -таешь; несов.* зөрүүдлэх, гэжүүрхэх, өжүүрхэх.

УПРЯМЫЙ, *-ая, -ое; -ям.* зөрүүд, гэжүүн, өжүүн; упрям, как осёл илжиг шиг гэжүүн амьтан; факты упрямая вещь баримт гэдэг зөрүүд юм шүү.

УПРЯТАТЬ, *-ячу, -ячешь; негнний; сов.* далдлах, цааш нь хийчлэх, нуух; упрятать вещи юмаа цааш нь хийчлэх.

УПУСКАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УПУСТИТЬ*, *-ущу, -устишь; негнний; сов.* алдах, алдачдах; упустить конец верёвки дээсний үзүүрийг алдачдах; упустить удобный момент аятайхан завшааныг алдачгах; упустить возможность боллолоор алдах; ☆ упустить из виду таг мартагдах.

УПУЩЕНИЕ, *-я, ср.* алдаа, осол; непростительное упущение уучлашгүй алдаа.

УПЫРЬ, *-я, м.* ороолон, босог ороолон.

УПЯТЕРИТЬ, -рю, -ришь; *сов.* тав есгөх, тав дахьян их болгох.

УРА, *межд.* ураа, урай, хурай, уухай; ☆ на ура урайлан дайрах.

УРАВНЕНИЕ, -я, *ср.* тэгшитгэл, тэгшитгэх; уравнение времени цагийн тэгшитгэл; уравнение с одним неизвестным нэг үл мэдэгдэхтэй тэгшитгэл; уравнение в правах эрхийг тэгшитгэх.

УРАВНИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* тэгшитгэх, тэгшлэх.

УРАВНИЛСВКА, -и, *ж.* (*разг.*) хавтгайруулах явдал, хавтгайруулалт, тэгшитгэх; уравниловка в оплате труда хөдөлмөрийн хөлсийг төлөхөд хавтгайруулах явдал.

УРАВНИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое (*книжн.*) тэгшлэх, тэгшээр, тэгшитгэсэн; уравнительное распределение тэгшитгэсэн хуваарилалт.

УРАВНОВЕСИТЬ, -ешу, -есишь; -ешенный; *сов.*, *что*, **УРАВНОВЕШИВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* тэнцүүлэх, тэнцүү болгох; уравновесить чашки весов дэнсийн тогоог тэнцүүлэх; уравновесить силы хүчний карьера тэнцүү болгох.

УРАВНОВЕШЕННЫЙ, -ая, -ое; -ен, -енна. то м оотой, төлөв томоотой, гүдэхсэн, налгар; уравновешенный человек гүдэхсэн хүн.

УРАВНЯТЬ, -яю, -яешь; -нённый (-ён, -ена); *сов.*, *кого-что*, тэгшлэх, тэгш болгох; уравнять размер налога татварын хэмжээг тэгшлэх.

УРАГАН, -а, *м.* шуурга, догшин шуурга, хар салхи; ураган на море далайн хар салхи; промчаться ураганом шуурга шиг давхих.

УРАГАННЫЙ, -ая, -ое. шуурган, шуургалсан шуургалуулан; ураганный огонь шуургалуулан буудах.

УРАЗУМЕТЬ, -ею, -еешь; *сов.*, *что* (*книжн.*); *ж ирон.*) ухаарах, ухаарч авах, ойлгох, ойлгож авах; хорошо ли ты уразумел? чи сайн ухаарав уу? ну, что уразумели? за одоо ойлгов уу?

УРААН, -а, *м.* уран (*радио идэхт төмөрлөг*).

УРААНОВЫЙ, -ая, -ое. ураны; урановая руда урааны күдэр.

УРБАНИЗМ, -а, *м.* (*книжн.*) урбанизм; 1. магтериялла болоод соёлын амьдрал хот газар төвлөрөх; 2. урга вохиол урлаг; орчин үеийн том хотын амьдралыг магтан дуулах чиглэл.

УРБАНИСТ, -а, *м.* (*книжн.*) урбанизмыг баримтлагч.

УРВАТЬ, -ву, -вёшь; -ал, -ала, -ало; *урванный*; *сов.*, *что и чего* (*прост.*) 1. тас татах, тасдаж авах, сулгааж авах; 2. зав олох, зав гаргах, завдах; урвать время для разговора ярих зав олох.

УРЕГУЛИРОВАНИЕ, -я, *ср.* зохицуулах; тохируулах; урегулирование разногласий зөрлөдөөнийг зохицуулах.

УРЕГУЛИРОВАТЬ, -рюю, -руешь; *сов.* зохицуулах, тохируулах; урегулировать ход машины машинийн явалтыг тохируулах.

УРЕГУЛИРОВАТЬСЯ, -руется; *сов.* зохицох, тохирох, таарах.

УРЕЗАТЬ, -ежу, -ежешь; -анный; *сов.*, *что* **УРЕЗЫВАТЬ**, -аю, -аешь; *несов.* 1. танах; слишком урезать поля при кройке есгөхдөө кормойг хөтөрхий танах; 2. хасах, хорогдуулах; урезать расходы зарлагыг хасах.

УРЕЗКА, -а, *ж.* хасах, танах; урезки сумм мөнгөнөөс хасах.

УРЕЗОНИВАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* **УРЕЗОНИТЬ**, -аю, -нишь; -ненный; *сов.*, *кого* (*что*) (*разг.*) үч-

рыг ойлгуулах, үгэндээ оруулах; урезонить шалуна дүрсгүй хүүхдийг үгэндээ оруулах.

УРНА I, -ы, *ж.* хайрцаг, хуурцаг; избирательная урна сонгуулийн хайрцаг.

УРНА II, -ы, *ж.* бумба, хумх; погребальная урна шарил бумба.

УРНА III, -ы, *ж.* хайрцаг, сав, тантун; урна для мусора хогийн тантун.

УРОВЕНЬ, -вня, *м.* 1. түвшин, мандал; уровень воды в реке голын усны түвшин; выше уровня моря далайн мандлаас дээш; 2. хэмжээ; высокий культурный уровень советского народа зөвлөлтийн ард түмний соёлын өндөр хэмжээ; 3. тэгшдүүр (*багаж*), тэгшийн хэмжүүр.

УРОВНЯТЬ, -яю, -яешь; *сов.*, *что*. тэгшлэх, жигдлэх; уровнять дорогу зам тэгшлэх.

УРОД, -а, *м.* 1. эрэмдэг хүн, эрэмдэг зэрэмдэг хүн; 2. булай амьтан, нүдний булай амьтан.

УРОДИТЬ, -ожу, -одишь; *сов.* 1. гаргах, ургах; земля уродила хороший урожай газраас сайн ургац урвав; 2. төрөх, төрүүлэх.

УРОДИТЬСЯ, -жусь, -одишься; *сов.* 1. ургах, гаргах; пшеница уродилась густая буудай сайн уржажээ; 2. адил төрөх, дуурайх, дуурайж төрөх; уродиться в отца эцгийгээ дуурайж төрөх.

УРОДЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. эрэмдэг, зэрэмдэг; уродливый ноготь эрэмдэг хумс; 2. булай, булай муухай; уродливая внешность булай муухай царай; 2. эрэмдэг, өөдгүй; уродливое воспитание өөдгүй хүмүүжүүлэх.

УРОДОВАТЬ, -дую, -дуешь; *несов.* 1. эрэмдэг болгох, эрэмдэг зэрэмдэг болгох, эрэмдэглэх, зэрэмдэглэх; оспа уродует лицо цэцэг өвчин нүүрийг зэрэмдэглэнэ; 2. муухай болгох, булай болгох; уродовать себя плохой причёской үсээ муу засаж биеэ муухай болгох.

УРОДОВАТЬСЯ, -дуюсь, -дуешься; *несов.* (*разг.*) 1. эрэмдэг болох, зэрэмдэг болох; 2. муухай болох, булай болох.

УРОДСТВО, -а, *ср.* 1. эрэмдэг, зэрэмдэг; 2. муухай, булай муухай.

УРОЖАЙ, -я, *м.* ургац; богатый урожай өн баян ургац; собрать весь урожай бүх ургацыг хураах.

УРОЖАЙНОСТЬ, -и, *ж.* ургац, ургацын гаралт; высокая урожайность колхозных полей хамтралын гарьялангийн их ургац.

УРОЖАЙНЫЙ, -ая, -ое. ургацтай, ургац сайтай, ургац ихтэй; урожайный год ургац сайтай жил.

УРОЖДЕННАЯ, -ой; уг овог нь, хадамд гарахын өмнөх овог нь.

УРОЖЕНЕЦ, -нца, *м.* төрсөн хүн, нутагт төрсөн хүн; уроженец Москвы Москвад төрсөн хүн.

УРОЖЕНКА, -и, *ж.* төрсөн эмэгтэй, нутагт төрсөн күүхэн; Кавказская уроженка Кавказад төрсөн эмэгтэй.

УРОК, -а, *м.* 1. хичээл; вид урока хичээлийн кэлбэр; выучить уроки хичээлээ нээжлэх; урок истории түүхийн хичээл; 2. сургамж; уроки прошлого өнгөрсөн үеийн сургамж; это послужит ему уроком энэ бол түүнд сургамж болно; ☆ брать уроки гадуур хичээл заалгах; давать уроки гадуур хичээл заах.

УРОЛОГ, -а, *м.* бөөрний эмч, бөөрний сувгийн эмч.

УРОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. бөөр судлалын, бөөр суваг судлалын, бөөрний.

УРОЛОГИЯ, -и, *ж.* бөөр судлал, бөөрний эмнэлэг, бөөр суваг эмчлэх ухаан.

УРО'Н, -а, м. кохидол, хохирох; понести большой урон их хохирол болох; потерпеть урон хохиролд учрах.

УРОНИ'ТЬ, -оно, -онишь; -оненный; сов. 1. унагах, унагаах, алдах; уронить чайник данх унагах; 2. нэр гутаах, алдах; уронить себя в чьих-либо глазах хүний өмнө нэрээ гутаах; уронить себя, своё достоинство нэр хүндээ алдах.

УРО'ЧИЩЕ, -а, ср. эдлэн газар, -тай газар, нутар, өвөрмөц нутаг.

УРО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. тогтмол, тогтоосон цагийн хэмжээт, оноотой; работать в урочное время тогтмол цагтаа ажиллах; в урочное время оноотой цагтаа.

УРЧА'НИЕ, -я, ср. хурчигнах, хүрчигнэх, хорчигнох, урхирах, архирах; урчание в желудке гэдэс хурчигнах; урчание пса нохой архирах.

УРЧА'ТЬ, -чу, -чишь; сов. хурчигнах, хүрчигнэх, хорчигнох, урхирах, архирах; в желудке урчит гэдэс хурчигнаж байна; вода урчит ус хорчигнож байна.

УРЫВА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. тас татах, тасдаж авах; 2. зав олох, зав гаргах.

УРЫ'ВКАМИ, нареч. үе үе болоод, хааяа, зав гаргаж, завандаа; видется урывками хааяа уулзах; я жил своим трудом и между тем урывками учился бы хөдөлмөрөөрөө амь зууж явах завсар, завандаа сурацдаг байв.

УРЮ'К, -а, м. хатаасан гүйлс, чангаан, шангаан.

УРЯ'ДНИК, -а, м. урядник (хаант Оросын цэргийн бага дарга), бага офицер, ахлагч, занги.

УС, уса, м., **УСЫ'ОВ**, сахал, дээд сахал, живэр сахал; ☆ в ус не дует юч хийхгүй, огт хайхрахгүй; на ус мотать хуруундаа зангилаа уях, сэтгэлдээ хоногшуулах.

УСА'ДЕБНЫЙ, -ая, -ое. орон бууцны, бууцны; усадебный участок бууцны газар.

УСАДИ'ТЬ, -ажу, -адишь; -аженный; сов. 1. суулгаж өгөх, аятай суулгах; усадить детей хүүхдийг суулгаж өгөх; 2. суулгах, тарих; усадить двор тополями хашаанд улиангар мод суулгах.

УСА'ДКА, -и, ж. (спец.). агших, авчих; усадка тканей бес агших.

УСА'ДЬБА, -ы, ж. бууц, орон сууц, суурин; крестьянская усадьба тариачны бууц; помещицкая усадьба газрын эзний орон бууц.

УСА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. суулгах, суулгаж өгөх, аятай суулгах; 2. суулгах, тарих.

УСА'ЖИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. суух, сууцгаах, тохитой сууцгаах.

УСА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. сахалтай, их сахалтай, урт живэр сахалтай.

УСА'Ч, -а, м. (разг.). их сахалт, урт сахалт.

УСВА'ИВАТЬ, -аю, -аешь; негов., **УСВО'ИТЬ**, -ою, -оишь; -оенный; сов., что. 1. эзэмших, тогтоох, сурах; усвоить новые методы работы ажлын шинэ аргыг эзэмших; 2. шингээх; усвоить пищу хоол шингээх.

УСВОЕ'НИЕ, -я, ср. 1. эзэмших, тогтоох, сурах, мэдэх болох; глубокое усвоение изучаемого материала судалж байгаа материалаа гүнзгий эзэмших; усвоение знаний мэдлэгтэй болох; 2. шингээх, шингэх, шингэлт.

УСВОЯ'ЕМОСТЬ, -и, ж. 1. эзэмших чадвар, тогтоох авьяас; 2. шингэн, шингэлт; хорошая усвояемость пищи хоолны сайн шингэн.

УСЕ'ИВАТЬ, -аю, -аешь; негов. түгэх, түгүүлэх, цацах, бүрхэх.

УСЕ'РДИЕ, -я, ср. чармайлт, чармайл, хичээл, оролдлого; работать с усердием чармайл ажиллах;

усердие не по разуму хоосон чармайлт, ухамсаргүй оролдлого.

УСЕ'РДНО, нареч. чармайлж, хичээж; усердно заниматься чармайлж оролдох.

УСЕ'РДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. чармайлттай, хичээлтэй, оролдогтой; усердный ученик оролдлоготой сурагч.

УСЕ'РДСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов. чармайлж, хичээх, оролдох.

УСЕ'СТЬСЯ, усядусь, усядешься; уселся, уседаю; усядьясь; сов. 1. суух, тохитой суух; удобно усестья аятай тохитой суух; 2. орох, эхлэх; усестья аа работу ажилдаа орох, ажиллаж эхлэх.

УСЕЧЁННЫЙ, -ая, -ое. мухарласан, мухарлаг, огтлогдсон; усечённая пирамида огтлогдсон пирамид.

УСЕ'ЯТЬ, -ею, -еешь; -янный; сов., что. түгэх, түгүүлэх; цацах, бүрхэх; звёзды усеяли небо тэнгэрт од түгэв.

УСЕ'ЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -еется; сов. түгэх, бүрхэгдэх, хучигдах; луга усеялись цветами нуга газар цэцгээр бүрхэгдэв.

УСИДЕ'ТЬ, -ижу, -идишь; сов. суух, тэсэж суух, тэсвэрлэж суух; еле усидел от боли өвдөх учир арай гэж тэсвэрлэж суув; я не мог усидеть на месте бы суудалдаа тэсэж сууж чадахгүй болов.

УСИ'ДЧИВОСТЬ, -и, ж. тэсвэртэй суух.

УСИ'ДЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. тэсвэртэй суух, тэсвэртэй суудаг; усидчивый ученик тэсвэртэй суудаг сурагч; усидчиво работать тэсвэртэй сууж ажиллах.

У'СИК, -а, м., **У'СИКИ**, -ов. 1. жирвагэр сахал, ширвээ сахал; 2. өргөс, сахалмай; 3. сахал; насекомое с длинными усиками урт сахалтай хорхой.

УСИЛЕ'НИЕ, -я, ср. 1. чангарах, хүчтэй болох, ширүүсэх, гаарах; усиление звука дуу чангарах; усиление ветра салхи хүчтэй болох; 2. чангаруулах, хүчтэй болгох, нэмэгдүүлэх; усиление мостов гүүрийн даац нэмэгдүүлэх.

УСИ'ЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. хүчжүүлсэн, чанаржуулсан; войска были усилены прибывшими подразделениями цэргийн ангид нэмэгдэл хүч ирж хүчжүүлсэн байв; усиленное питание чанаржуулсан хоол; 2. хүчлэн, шамдаж, салж; усиленные просьбы хүчлэн гуйх, шамдаж гуйх.

УСИ'ЛИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хүчжүүлэх, хүчтэй болгох, чанаржуулах, нэмэгдүүлэх.

УСИ'ЛИВАТЬСЯ, -ается; негов. хүчжих, хүчтэй болох, чанаржих, чангарах, нэмэгдэх.

УСИ'ЛИЕ, -я, ср. хүчлэл, хүчдэл, чармайлт, оролдлого; прилагать усилие хүчдэл гаргах; сделать усилие над собой хүч чармайлтаа шавхах.

УСИЛИ'ТЕЛЬ, -я, м. чангатгагч, чангаруулагч, хүчжүүлэгч, өгтөрүүлэгч, өсгүүр; усилитель в радио-приёмнике радио хүлээн авагчийн чангаруулагч.

УСИ'ЛИТЬ, -лю, -лишь; -ленный; сов., что. хүчжүүлэх, хүчтэй болгох, чангаруулах, нэмэгдүүлэх; усилить борьбу за мир энх тайвны тэмцлийг хүчжүүлэху усилить питание хоол нэмэгдүүлэх.

УСИ'ЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. хүчжих, хүчтэй болох, чанаржих, чангарах, нэмэгдэх, гаарах; ветер усилился салхи хүчтэй болов.

УСКАКА'ТЬ ускачу, ускачешь; негов. давхиад явчих, давхиж одох; конь ускакал морь давхиад явчихав.

УСКОЛЬЗА'ТЬ, -аю, -аешь; негов., **УСКОЛЬЗ'НУ'ТЬ**, -ну, -нешь; сов. 1. мултрах, мулт үсрэх, гулгаж алдагдах; налим ускользнул из рук гутаар загас гараас мултрав; 2. алга болох, гэнэг алга болох; ускользнул из дома гэрээсээ алга болов;

3. орхигдох, үлдэхэх; это ускользнуло от моего внимания энэ миний анхаараад орсонгүй үлдчихжээ.

УСКОРЕНИЕ, -я, ср. хурдатгах, түргэтгэх; ускорение темпа строительства барилгын явцыг хурдатгах.

УСКОРЕННЫЙ, -ая, -ое, хурдатгасан, яаруу; смерть, ускорения осложнением болезни өвчин үлдэрч үхлийг хурдатгасан; ускоренный товарный поезд ачааны яаруу галт тэрэг.

УСКОРИТЬ, -рю, -ришь; -ренный; сов., что., **УСКОРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. хурдатгах, хурдавчлах, яаруулах, түргэтгэх, шамдуулах; ускорить шаг хурдан алхах; ускорить работы ажлыг хурдавчлах.

УСКОРИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится; сов., **УСКОРЯТЬСЯ**, -яется; негов. хурдсах, хурдан болох, хурд нэмэгдэх, түргэсэх; ход поезда ускорился галт тэрэгний хурд нэмэгдэв; отъезд ускорился явах болзоо түргэсэв.

УСЛАВЛИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. болзох, болзоолох, болзож тогтох, зөвшөөрөлдөх.

УСЛАДА, -ы, ж. (устар.). тааламж, жаргал; внуки—услада деда өнөр ач нар нь өвгөн авдаа тааламж.

УСЛАДИТЬ, -ажу, -адишь; -аживный (-ён, -ена); сов., кого-что (книжн. устар.), **УСЛАЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. тааламж болгох; усладить слух пенем сонорын тааламж болгож дуулах.

УСЛАТЬ, ушло, ушлишь; -ал, -ала; услаанный; сов., кого-что. явуулах, цлгээх, зайлуулах; усладать далеко хол явуулах.

УСЛЕДИТЬ, -ежу, -едишь; сов., за кем-чем. ажиж байх, харж байх, харнулах, харнулж байх; за шалуно не уследить дүрсгүй хүүхдийг харнулж гуйцэхгүй.

УСЛОВИЕ, -я, ср. 1. болзол; на льготных условиях хөнгөвчилсөн болзолтой; назовите ваши условия та болзоо хэлээч; 2. хэлэлцээ, хэлэлцээр, гэрээ; заключить условие хэлэлцээ тогтоох; нарушить условие хэлэлцээр зөрчих; 3. чухал нөхцөл, учир нөхцөл; постоянный труд—условие успешности занятости байнгын хөдөлмөр бол ажил хэргийн амжилтын чухал нөхцөл болно; 4. нөхцөл, байдал; условия мира энх тайвны нөхцөл; природные условия байгалийн нөхцөл; жилищные условия орон сууцны байдал; хорошие условия для работы ажлын сайн нөхцөл; работа в благоприятных условиях аятай нөхцөлд хийх ажил; 5. байх, болох; поедем при условии хорошей погоды цаг агаар сайн байвал авцгаая.

УСЛОВИТЬСЯ, -ажусь, -аившись; сов., в кем о кем., **УСЛОВИВАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. болзох, болзоолох, болзож тогтох, зөвшөөрөлдөх; условиться о сроке отъезда явах хугацаагаа болзож тогтох.

УСЛОВЛЕННЫЙ, -ая, -ое; -ён. болзсон, болзоотой, болзож тогтсон; условленная встреча болзсон уулзалт; условленный час болзоотой цаг.

УСЛОВНО, нареч. болзолтойгоор, карьцангуй, лавдуу биш; он согласился лишь условно тэр хүн болзолтойгоор л зөвшөөрөв; всё, что вы говорите, очень условно таних кэлж байгаа юм их карьцангуй, (лавдуу биш) байна.

УСЛОВНОСТЬ, -и, ж. 1. болзолтой, карьцангуй, лавдуу биш; условность приговора болзолтой шийтгэвэр; 2. ёсорхол, ёсорхог ялдал, илүү ваншил; он враг всяких условностей тэр хүн элдэв ёсорхолд тун дургүй юм.

УСЛОВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. 1. болзож тогтсон, болзол, томьёолсон; условный язык болзол

хэл; условный знак томьёолсон тэмдэг; 2. болзолт, болзолтой; условное согласие болзолтой зөвшөөрөх; условный приговор болзолт шийтгэвэр; условный рефлекс—болзолт рефлекс (ийлдээ); 3. болзолт, болзох; условное наклонение прошедшего времени өнгөрсөн цагт болзох төлөв.

УСЛОЖНЕНИЕ, -я, ср. 1. төвөгтэй болох, ярвигтай болох, ээдрээтэй болох; 2. төвөгтэй болгох, ярвигтай болгох, ээдрээтэй болгох; усложнение производственного процесса үйлдвэрлэлийн явцыг төвөгтэй болгох.

УСЛОЖНИТЬ, -ню, -нишь; -ннный (-ён, -ена); сов. что, **УСЛОЖНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. төвөгтэй болгох, ярвигтай болгох, ээдрээтэй болгох; усложнить работу ажлыг төвөгтэй болгох.

УСЛОЖНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр. -ится; сов., **УСЛОЖНЯТЬСЯ**, -яется; несов. төвөгтэй болох, ярвигтай болох, ээдрээтэй болох; дело усложнилось ажил хэрэг төвөгтэй болдоо.

УСЛУГА, -и, ж. 1. ач, тус, туслах, тахимдуу; оказать услугу тус хүргэх; 2. үйлчлэх; я к вамин услугам би таныг үйлчлэхэд бэлэн байна; 3. үйлчилгээ; коммунальные услуги нийгэм ахуйн үйлчилгээ; оплата за услугу үйлчилгээний харамж; ☆ медвежья услуга нуухы нь авах гээд нүдний нь сохлох; плохая услуга тус хийх гээд ус хийх.

УСЛУЖЕНИЕ, -я, ср. зарагдах, үйлчлэх ажил, тахимдуу; быть у кого-либо в услужении хүнд зарагдаж байх; поступить в услужение үйлчлэх ажилд орох.

УСЛУЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УСЛУЖИТЬ** -ужу, -ужишь; сов., кому (разг.). тус хүргэх, туслах, үйлчлэх, тахимдах.

УСЛУЖЛИВО, нареч. дуртай үйлчлэх, үйлчлэхэд бэлэн, үйлчлэмтгий, тахимдуу.

УСЛУЖЛИВОСТЬ, -и, ж. дуртай үйлчлэх, үйлчлэхэд бэлэн, үйлчлэмтгий, тахимдуу.

УСЛУЖЛИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. тахимдуу, дуртай үйлчлэх, дуртай үйлчилдэг, үйлчлэгч, үйлчлэмтгий; услужливый человек дуртай үйлчилдэг хүн; услужливый дурак опаснее врага тахимдуу тэнэг хүн бол дайснаас илүү аюултай.

УСЛЫХАТЬ, -ышу, -ышишь; сов. кого-что, о ком-чем и с союзом "что" (разг.), **УСЛЫШАТЬ**, -шу, -шишь; -анный; сов. сонсох, дуудах; я услышала об этом вчера би үүнийг өчигдөр дууласан.

УСМАТРИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. харж байх, харж хандаж байх, ажиж байх, харгалзах; 2. олох, олж харах, олж мэдэх.

УСМЕХАТЬСЯ, -ажусь, -аившись; несов., **УСМЕХАНУТЬСЯ**, -нусь, -нётся; несов. инээмсэглэх, жуумалзах, мишиллэх.

УСМЕШКА, -и, ж. инээмсэглэх, жуумалзах, мишиллэх; злобная усмешка хяхуутай инээмсэглэх; глядеть с усмешкой жуумалзаж харах.

УСМИРЕНИЕ, -я, ср. 1. номготгох, номготгол; 2. дарах; усмирение мятежа үймээнийг дарах.

УСМИРИТЬ, -рю, -ришь; -рённый (-ён, -ена); сов., кого-что, **УСМИРЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. номготгох, номхруулах; усмирить коня морь номхруулах; 2. дарах; усмирить мятеж үймээнийг дарах.

УСМИРИТЬСЯ, -рюсь, -ришья; сов., **УСМИРЯТЬСЯ**, -яюсь, -яившись; несов. номхрох; буян усмирился туйвүүлэгч номхров.

УСМОТРЕНИЕ, -я, ср. таалал, үзэмж; на ваше усмотрение таны таалаар болгоё; действовать по своему усмотрению өөрийн үзэмжээр гүйцэтгэх.

УСМОТРЕТЬ, -отрю, -отришь; -отренный; сов. 1. харж байх, харж хандаж байх, харгалзах; за нами сразу не усмотришь бүгдийг нэр зэрэг харж байх

аргагүй юм; 2. олох, олж харах, олж мэдэх; усмотреть в решении ошибку шийдвэрээс алдаа олох.

УСНАСТИТЬ, *-ацу, -астишь; -ащѣнный (-ѣн, -ѣна); сов., что чем, УСНАЩАТЬ*, *-аю, -аешь; несов. 1. тоноглох, тоноглолоор хангах; уснастить лодку завийг тоноглолоор хангах; 2. чимэглэх, чимэглэлээр дүүргэх, чимж чимчхэх; уснастить свою речь вычурными оборотами үгээ чамин чимэглэлээр дүүргэх.*

УСНУТЬ, *-ну, -нѣшь; сов. нойрсох, унтах; ребѣнок уснул хүүхэд унтав; уснуть навеки мөнх нойрсох.*

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ, *-я, ср. 1. мэргэжил дээшлүүлэх, улам сайжруулах; институт усовершенствования врачей эмч нарын мэргэшил дээшлүүлэх хүрээлэн; 2. дээрдүүлэх, сайжруулах; боловсронгуй болгох; новые усовершенствования в машине машинд шинэ боловсронгуй болгосон зүйл.*

УСОВЕРШЕНСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; сов. дээшлүүлэх, дээрдүүлэх, сайжруулах, засамжлах.*

УСОВЕРШЕНСТВОВАТЬСЯ, *-твуюсь, -твуеться; сов. дээшлэх, дээрдэх, сайжрах, засагдах.*

УСОВЕСТИТЬ, *-ещу, -естишь; -ещенный; сов., УСОВЕЩИВАТЬ*, *-аю, -аешь; несов., кого (что),* ичээх, ухамсарлуулах.

УСОМНИТЬСЯ, *-нюсь, -нишья; сов., в ком-чем.* эргэлзэх, сэжиг төрөх; усомниться в правдивости рассказа ярьсан зүйлийн үнэнд эргэлзэх.

УСОПШИЙ, *-ая, -ее (высок.).* нөгчсөн, бүрлээч, талйгааг, нас барсан.

УСОХНУТЬ, *1 и 2 л. не употр., -нет, усох, усохла; сов.* хатаж багасах, хатаж хөнгөрөх, хагсаж авчих; зерно усохло үр тариа хатаж багасав.

УСПЕВАЕМОСТЬ, *-и, ж. сурлага, сурц; высокая успеваемость студентов оюутан нарын сайн сурлага.*

УСПЕВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. 1. амжих, завдах; 2. сайн суралцах, амжилттай хичээллэх; успевать по географии газар зүйд сайн суралцах.*

УСПЕТЬ, *-ею, -еешь; сов. амжих, завдах; успеть на поезд галт тэргэнд сууж амжих; я приду, если успею би завдал ирнэ; не успею оглянуться, как он уже ушёл яаж ч амжаагүй байтал тэр нэгэнт явчив.*

УСПЕХ, *-а, м. амжилт; добиться успеха амжилтанд хүрэх; полный успех дүүрэн амжилт; развитие успех амжилтаа ахиулах; иметь успех амжилтыг олох; пользоваться успехом амжилттай байх; шумный успех спектакля жүжгийн дуутай амжилт; газ с успехом заменяет многие виды топлива шатдаг хий олон төрлийн түлшийг амжилттай орлон сольж байна.*

УСПЕШНО, *нареч. амжилттай, бүтэмжтэй, урагштай; успешно выполнить взятые обязательства авсан үүргээ амжилттай биелүүлэх.*

УСПЕШНОСТЬ, *-и, ж. амжилт, бүтэмж, бүтэх эсэх нь.*

УСПЕШНЫЙ, *-ая, -ое; -шен, -шна. амжилттай, бүтэмжтэй, урагштай; успешный ход работы ажлын амжилттай явц; успешное окончание дела хэрэг бүтэмжтэй төгсөх.*

УСПОКАИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. 1. амруулах, санааг амрах, тайтгаруулах, тайвшруулах; 2. намдаах, намжаах, дарах.*

УСПОКАИВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. 1. амрах, санаа амрах, амарлих, тайтгарах, тайвшрах, уужрах; 2. намдах, намжих, дарагдах.*

УСПОКОЕНИЕ, *-я, ср. 1. амруулах, амрах, тайтгаруулах, тайвшруулах; для успокоения тайвшруулахын тул; 2. намдаах, намжаах, дарах.*

УСПОКОИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна. 1. амраах, тайтгаруулах; 2. намдаах, намжаах, дарах.*

УСПОКОИТЬ, *-ою, -оишь; -оенный; сов. 1. амруулах, санаа амрах, тайтгаруулах; успокоить ребенка хүүхэд тайтгаруулах; 2. намдаах, намжаах, дарах; успокоить боль өвчин намжаах.*

УСПОКОИТЬСЯ, *-оюсь, -оишься; сов. 1. амрах, санаа амрах, амарлих, тайтгарах, тайвшрах, уужрах; ребенок успокоился хүүхэд тайтгарав; успокоиться на достигнутом олсон амжилтдаа тайвшрах; 2. намдах, намжих, дарагдах; боль успокоилась өвчин намжив; море успокоилось далайн долгион намдав.*

УСТА, *уст. устам (устар.). ам, ярих; это у всех на устах энэ стухай хүн бүхэн ярьдаг юм; узнать из чьих-либо уст хүний амнаас дуулж мэдэх; передается из уст в уста хүн бүхний ам дамжин түгэх.*

УСТАВ, *-а, м. 1. дүрэм; устав сельскохозяйственной артели хөдөө аж ахуйн артелийн дүрэм; военный устав цэргийн дүрэм; 2. жаяг; монастырский устав; сүм хийдийн жаяг; 3. хичээнгүй үсэг; рукопись написана уставом гар бичмэл хичээнгүй үсгээр бичигджээ.*

УСТАВАТЬ, *-таю, -таишь; несов. ядрах, эцэх, цуцах, алжаах.*

УСТАВИТЬ, *-влю, -вишь; -вленный; сов. УСТАВЛЯТЬ*, *-яю, -яешь; несов. 1. тавих, багтааж тавих, эмхэлж тавих; установить все книги на полку тавиур дээр бүх номыг багтааж тавих; 2. бүрхүүлж тавих, дүүргэж тавих; установить полку книгами тавиурыг номоор дүүргэж тавих; 3. ширтэх, ширтэж харах, гөлрөн харах; установить глаза на кого-либо хүнийг ширтэж харах.*

УСТАВИТЬСЯ, *-влюсь, -вишься; сов. УСТАВЛЯТЬСЯ*, *-яюсь, -яешься; несов. 1. багтах, багтаж тавигдах; книги установились на полке ном тавиур дээр багтав; 2. ширтэх, ширтэж харах, гөлөрч харах; что ты на меня установился? чи яагаад намайг ширтээд байна?*

УСТАВЩИК, *-а, м. (устар.). умзад, гэггүй (ээсгүй).*

УСТАЛО, *нареч. ядрангиар, ядарсан байдлаар, цуцсан байдлаар.*

УСТАЛОСТЬ, *-и, ж. 1. ядрах, ядрагаа, зүдрэх, эцэх, цуцах, алжаах; я почувствовала большую усталость би их ядарсан шиг байна; 2. уярах, хатгүй болох, эцэлт; усталость металлов төмөрлөг уярах; усталость материала материалын эцэлт.*

УСТАЛЫЙ, *-ая, -ое. ядарсан, зүдэрсэн, эцсэн, цуцсан; усталый вид ядарсан янз.*

УСТАЛЬ, *-и, ж. цуцах, ядрах; работать без усталости цуцалгүй ажиллах.*

УСТАНАВЛИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов., УСТАНОВИТЬ*, *-овлю, -овишь; -овленный; сов., что. 1. тавих, суурилуулан тавих, байгуулах, босгох; установить машину машин тавих; установить памятник хөшөө босгох; 2. тогтоох; установить дни занятий хичээлийн өдрийг тогтоох; установить диктатуру пролетариата пролетарийн дарангуйлах засгийг тогтоох; 3. тогтоох, -тай болгох; установить телефонную связь утсан харилцаатай болгох; 4. нолох, олох, олж тогтоох; установить истину үнэнийг олж тогтоох.*

УСТАНАВЛИВАТЬСЯ, *-аюсь; несов. 1. тогтох, болох; 2. тавигдах; книги устанавливаются в определенном порядке номууд тусгай журамтай тавигдана; 3. тогтоох, тогтоогдох; сроки сдачи экзаменов устанавливаются заранее шалгалт өгөх кугаацаа урьдаас тогтоогдоно.*

УСТАНОВИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -овишься; сов. 1. тогтох, болох; установился твердый порядок хатуу журам тогтов; установилась тишина нам рүү болов; погода установилась цаг уурын байдал тогтов (тэнгэр сайхан болов); 2. тогтворжих; его взгляды не установились үзэл санаа нь тогтворжоогүй байв; голос у него ещё не установился түүний хоолой арай тогтворжоогүй байв.*

УСТАНОВКА, *-и, ж. 1. тавих, тавилт, угсраг зоох; установка телефона телефон утас тавих; 2. тө*

көөрөмж, тавигдсан төхөөрөмж; төхөөрөг; радиотелефонная установка радио телефоны тавигдсан төхөөрөмж; 3. чиглэл, зорилт; целевая установка программы программын (мөрийн хөтөлбөрийн) зорьсон чиглэл; установка на высокое качество продукции бүтээгдэхүүнийг эрхэм чанартай болгох зорилт; 4. удирдамж, заалт; установка центральных органов төв байгууллагын удирдамж.

УСТАНОВЛЕНИЕ, -я, ср. тогтоох, олох; установление новых законов природы байгалийн шинэ хуулийг олох.

УСТАНОВОЧНЫЙ, -ая, -ое. удирдамжийн, заалтын, удирдамж, заалт; установочный доклад удирдамж илтгэл.

УСТАНОВЩИК, -а, м. угсрагч, зоогч, байрлуулагч; установщик машин машин угсрагч.

УСТАРЕВАТЬ, -аю, -аешь; несов. хуучрах.

УСТАРЕЛОСТЬ, -и, ж. хуучрах, хуучрал; усталость взглядов үзлийн хуучрал.

УСТАРЕЛЫЙ, -ая, -ое. хуучирсан; устарелые идеи хуучирсан үзэл санаа; устарелые слова хуучирсан үгс.

УСТАРЕТЬ, -ею, -еешь; сов. хуучрах; этот учебник устарел энэ сурах бичиг хуучирчээ.

УСТАТЬ, -ану, -анешь; сов. ядрах, зүдрэх, цуцах, алжаах; устать от ходьбы явган явж ядрах; устал ждать хүлээсээр алжаах.

УСТИЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. **УСТИЛАТЬ**, -телю, -тедешь; устланный (и устеленный); сов., что тем. 1. дэвсэх; устилать пол коврами шалан дээр кивс дэвсэх; 2. бүрхэх, хучих; поля сражений устаны трупами врагов байлдааны талбар дайсны хүүрээр бүрхэгдсэн байв.

УСТНО, нареч. амаар, аман үгээр, цээжээр; ответить устно амаар хариулах.

УСТНЫЙ, -ая, -ое. аман, амаар, амаар хэлсэн; устная речь аман яриа; устное общение амаар харилцах; устный ответ амаар хэлсэн хариу.

УСТОЙ, -я, м. 1. тулгуур, гүүрийн захын тулгуур; бэхи и устом железнодорожного моста төмөр замын гүүрийн аргил багана ба тулгуурууд; 2. суурь; устои империализма расшатаны империализмын суурь ганхжээ.

УСТОЙЧИВОСТЬ, -и, ж. тогтуур, тогтвор, тогтворжил.

УСТОЙЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. тогтвортой; устойчивая лодка тогтвортой завь; устойчивое равновесие тогтвортой тэнцвэр; добиваться устойчивых урожаев тогтвортой ургац авахыг чармайх; устойчивые взгляды тогтвортой үзэл.

УСТОЯТЬ, -ою, -оишь; сов. 1. зогсох, зогсож байх; устоять на ногах босоо зогсож байх; 2. тэсвэрлэх, тэсвэртэй байх; устоять перед соблазном дурламаар юманд автагдалгүй тэсвэрлэх; устоять перед искушением хорхой хүрвэй тэсвэртэй байх.

УСТОЯТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -оится; сов. 1. тунах, тунагдах; мутная вода устоялась булингартай ус тунав; 2. тогтворжих; характер ещё не устоялся авир зан нь арай тогтворжоогүй байв.

УСТРАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. байгуулах, гаргах; 2. бүтээх, зохиох; 3. гаргах, өдүүлэх; 4. оруулах; 5. тохирох, таарах; 6. олох, олж өгөх, олж туслах.

УСТРАИВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. төвхнөх, тохинох; 2. бүтэх; 3. орох, ажиллах.

УСТРАНИЕНИЕ, -я, ср. 1. зайлуулах, арилгах; устранение недостатков дутагдлыг арилгах; 2. халах, огцруулах; устранение от должности ашаалаас огцруулах.

УСТРАНИТЬ, -ню, -нишь; -енный (-эн, -ена); сов., **УСТРАНИТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. зайлуулах; устранить преграду с пути замын саадыг зайлуулах; 2. арилгах; устранить недочёты дутагдлыг арилгах; 3. халах, огцруулах; устранить от работы ажлаас халах.

УСТРАНИТЬСЯ, -нюсь, -нишья; сов., **УСТРАНИТЬСЯ**, -яюсь, -яешься; несов. хөндийрөх, холдох, зайлах; устраниться от дел ажлаас хөндийрөх.

УСТРАШИТЬ, -аю, -аешь; несов. **УСТРАШИТЬ**, -шу, -шишь; -ищенный (-ён, -ена); сов.; (кого-что) (книжн.). айлгах, сүрдүүлэх; устрашить врага дайсныг айлгах.

УСТРАШИТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., **УСТРАШИТЬСЯ**, -шусь, -шишья; сов., кого-чего (книжн.) айх, сүрдэх, эмээх; не устрашиться угроз заналаас айхгүй байх.

УСТРАШЕНИЕ, -я, ср. айлгах, сүрдүүлэх.

УСТРЕМИТЬ, -млю, -мишь; -млённый (-ён, -ена); сов., что. 1. шуурхай давшуулах, урагш давшуулах, дайруулах, дайрч оруулах; устремить танки на врага дайсан руу танкууд шуурхай давшуулах; 2. ширтэх, хандуулах, чиглүүлэх; устремить взгляд ширтэж харах; устремить внимание анхаарал хандуулах.

УСТРЕМИТЬСЯ, -млюсь, -мишья; сов. 1. шуурхай давших, урагш давших, дайрах, дайрч орох, тэмүүлэх, тэмүүлэн орох; танки устремились на врага танкууд дайсан руу шуурхай давшив; 2. ширтэх, хандах, чиглэх; взоры всех устремились на картину бүхний харц зураг руу хандах.

УСТРЕМЛЕНИЕ, -я, ср. 1. шуурхай давшуулах; 2. шуурхай давших; 3. ширтэх, хандах; 4. өрмэлзэл, тэмүүлэл; наши идейные устремления манай үзэл санааны өрмэлзэл.

УСТРЕМЛЕННОСТЬ, -и, ж. өрмэлзэл, тэмүүлэл; идейная устремленность советской литературы зөвлөлт утга зохиолын үзэл санааны тэмүүлэл.

УСТРЕМЛЯТЬ, -яю, -яешь; несов. 1. шуурхай давшуулах; 2. ширтэх, хандуулах, чиглүүлэх.

УСТРЕМЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. шуурхай давших; 2. ширтэх, хандах, чиглэх.

УСТРИЦА, -ы, ж. хясаа.

УСТРОИТЕЛЬ, -я, м. зохион байгуулагч, гаргагч, тавигч; организатор концерта-концерт гаргагч.

УСТРОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов. 1. байгуулах, гаргах; устроить плотину на реке гол мөрөнд далан хаалт байгуулах; устроить выставку үзэсгэлэн байгуулах; устроить концерт концерт гаргах; 2. бүтээх, зохиох; устроить свои дела хэргээ бүтээх; устроить жизнь по-новому амьдралаа шинээр зохиох; 3. гаргах, өдүүлэх, болгох; устроить скандал түйвэн өдүүлэх; 4. оруулах; устроить на работу ажилд оруулах; 5. тохирох, таарах; ваше предложение его устроит таны санал түүнд тохирно; 6. олж өгөх, олох, олж туслах; устроить билет в театр театр билет олж өгөх.

УСТРОИТЬСЯ, -оюсь, -оишья; сов. 1. төвхнөх, тохинох; устроиться на новой квартире шинэ байрт төвхнөх; устроиться спать на диване буйдан дээр унтаж төвхнөх; 2. бүтэх; всё устроилось хорошо цөм сайн бүтсэн; 3. орох, ажиллах; устроиться на работу ажилд орох.

УСТРОЙСТВО, -а, ср. 1. байгууламж, бүтэц, хийц; тогтоц; удобное устройство квартиры аятайхан байгууламжтай байр; прибор остроумного устройства овжин ухаалаг хийцтэй багаж; 2. байгуулалт; государственное устройство төрийн байгуулалт; 3. гаргах, зохион байгуулах; устройство спектакля жүжиг гаргах; 4. төхөөрөх, тохиноулах; устройство рабочего места ажил тийх газраа тохивуулах; 5. төхөөрөмж; применение

специальных устройств в технике радиопередачи радио нэвтрүүлэх техник тусгай төхөөрөмжийг хэрэглэх.

УСТУП, -а, м. дэвсэг, мөргөцөг; на уступе горь уулын дэвсэг дээр; берег реки поднимается уступами мөрний эрэг дэвсэг дэвсгээр дээшилсэн байна.

УСТУПИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. найр тавих; уступительное деэпричастие найр тавих нөхцөл үг.

УСТУПАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УСТУПИТЬ**, -уплю, -упишь; -упленый; сов. 1. найр тавьж өгөх, найрсгаар өгөх, зайлж өгөх, тавьж өгөх; уступить место суудлаа найр тавьж өгөх; уступить дорогу замаас зайлж өгөх; 2. гаргах, гарганаа хүлээх, дийлдэх, дийлдсэнээ хүлээх; уступить в споре маргаанд гарганаа хүлээх; 3. дутах, дордох; он никому не уступит в храбрости тэр, эрэлхэг зоригор хэнээс ч дутахгүй; 4. бууж өгөх, буулт хийх, өгөх, худалдах, хямд худалдах; уступить вещь за сто рублей зуун төгрөгөөр жмаа өгөх; уступить два рубля хоёр төгрөг буулгаж өгөх.

УСТУПКА, -и, ж. 1. бууж өгөх, буулт, найр тавих; пойти на уступки буулт хийх; 2. хямдруулах; продать с уступкой хямдруулж худалдах.

УСТУПЧАТЫЙ, -ая, -ое; -ат. дэвсэгтэй, шаталсан дэвсэгтэй; уступчатый слон горь уулын шаталсан дэвсэгтэй хажуу.

УСТУПЧИВОСТЬ, -и, ж. найр тавимтгай, буулт хийдэг, үгэнд оромтгой.

УСТУПЧИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. найр тавимтгай, буулт хийдэг, үгэнд оромтгой; уступчивый человек үгэнд оромтгой хүн.

УСТЫДИТЬ, -ыжу, -ыдишь; -ыждённый (-ён, -ена); сов., кого (что). ичээх, ичгийлэх; его ничем не устыдишь, такой бессовестный түүнийг яагаад ч ичээх чадахгүй, тэр ичгүүр сонжуургүй амьтан.

УСТЫДИТЬСЯ, -ажусь, -ыдишься; сов., чего. ичих; устыдиться своего поступка өөрийн явдлаас ичих.

УСТЬЕ, -я, род. мн. -ьев, ср. 1. адаг; устье реки мөрний адаг; 2. амсар, ам; устье шахты уурхайн амсар; устье печи зуухны ам.

УСУГУБИТЬ, -ублю, -убишь; -ублённый (-ён, -ена); сов., что (книжн.). **УСУГУБИТЬСЯ**, -яюсь; несов. гүнзгийрэх, улам нэмэх, улам их болгох; усугубить опасность аюулыг нэрмэх; усугубить вину гэм ээмээ нэрмээслэх; усугубить внимание анхаарлаа улам их болгох.

УСУГУБИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -убится; сов. (книжн.). **УСУГУБИТЬСЯ**, -яется; несов. гүнзгийрэх, улам нэмэгдэх, улам их болох; страдания большого усугубились өвчтөнийг гарчлах нь улам нэмэгдэв.

УСУШКА, -и, ж. хаталт, хагсалт. **УСЫ**, -ов, ед. ус, ұса, м. жинээр сахал, дээд сахал; дёрнуть за ус сахлаас нь угарах; кот с усами сахалтай муур; ☆ сами с усами өөрсдөө ч ятгүй дээ.

УСЫЛАТЬ, -аю, -аешь; несов. илгээх, зайлуулах.

УСЫНОВИТЬ, -ваю, -вишь; -влённый (-ён, -ена); сов., кого (что), **УСЫНОВЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. өргөж авах, үрчлэх, хүүхэд үрчлэх.

УСЫНОВЛЯТЬСЯ, -яется; несов. үрчлэгдэх, өргөгдөх.

УСЫПАЛЬНИЦА, -ы, ж. (книжн.). бунхам, шартын бунхан.

УСЫПАТЬ, -плю, -плешь; усып; -амный; сов., что. **УСЫПАТЬ**, -аю, -аешь; несов. цацах, бүрхүүлж цацах, бүрхүүлэх, түгэх; усыпать дорожки песком жинийг, (ягоды вашиг) элсээр бүрхүүлж цацах; небо усыпано звездами тэнгэр од түгээ.

УСЫПИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена (разг.). 1. нойрны, нойрсуулах; усыпительный порошок нойрны ам; 2. нойр хүргэх, зүүрмэгдүүлэх; усыпительный расквас нойр хүргэх ярна.

УСЫПИТЬ, -плю, -пишь; -плённый (-ён, -ена); сов., **УСЫПЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. 1. унтуулах, нойрсуулах, дугжраах; усыпить больного перед операцией өвчтэй хүнийг мэс засал хийхийн өмнө унтуулах; 2. үхүүлэх, хордуулж үхүүлэх, талийлгах; усыпить старую больную собаку өвчтэй хөгшин нохойг үхүүлэх; 3. нойрмоглуулах, зүүрмэгдүүлэх; усыпить монотонным чтением дон дон хийж уншаар зүүрмэгдүүлэх; 4. сулруулах, бууруулах; усыпить бдительность сонор сэрэмжийг сулруулах.

УСЫПЛЕНИЕ, -я, ср. 1. унтуулах, нойрсуулах, дугжраах; 2. хордуулж үхүүлэх, талийлгах; 3. сулруулах, бууруулах.

УСЫХАТЬ, -ает; несов. хатах, хагсах, хатаж багасах, хагсаж хөнгөрөх.

УТАИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УТАИТЬ**, -аю, -аишь; -аённый (-ён, -ена); сов., что. 1. нуух, нуугдуулах, дарах, далдлах; утайть правду үнэнийг нуух; 2. нууж авах; утайть чужие вещи бусдын юмыг нууж авах.

УТАЙКА, -и, ж. (разг.). нуух, дарах, далдлах; сказать без утайки нуулгүй хэлэх.

УТАПТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гишгэгчих, гишгэгчих дагтаршуулах.

УТАСКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., **УТАЩИТЬ**, -аю, -ащишь; -ащённый; сов. (разг.). 1. аваачих, чирж аваачих; утащить мешки в сарай саравчинд шуудайтай юмыг чирж аваачих; 2. дугайхан авчлах, дэлсчихэх, суйлчихах.

УТВАРЬ, -и, ж. собир. хөгшин, эд уурс; домашняя утварь гэрийн хогшин.

УТВЕРДИТЕЛЬНО, нареч. нааштай, зөвшөөрөм; сказать утвердительно зөвшөөрөм хэлэх.

УТВЕРДИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -лена. нааштай, зөвшөөрсөн, зөвшөөрөх, мөн гэх; утвердительный ответ зөвшөөрсөн харну.

УТВЕРДИТЬ, -ржу, -рдишь; -рждённый (-ён, -ена); сов., **УТВЕРЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. батлах, томилж батлах, тогтоох; утвердить план работ ажлын төлөвлөгөөг батлах; утвердить в должности албан тушаалд томилж батлах; 2. батлан хэлэх, гэх; все утверждали, что он прав вүүнийхийг зөв гэх цөм батлан хэлж байна.

УТВЕРДИТЬСЯ, -ржусь, -рдишься; сов., **УТВЕРЖДАТЬСЯ**, -аюсь, -аешься; несов. 1. батжих, бэхжих; в нашей стране утвердился социалистический строй манай оронд социалист байгууллаа батжив; 2. бат итгэх.

УТВЕРЖДЕНИЕ, -я, ср. 1. батлах, батлуулах; внести на утверждение сессии чуулганд батлуулахаар оруулах; 2. санал; правильное утверждение зөв санал.

УТЕКАТЬ, -аю, -аишь; несов. 1. роожих, гадагш роожих, гоожиж дуусах; 2. өнгөрөх.

УТЁНОК, -нка, мн. уята, -ят, ж. нугасни дөлдөхий, нугасны ангаахай.

УТЕПЛЕНИЕ, -я, ср. дулаалга, дулаалах; утепление дома гэр дулаалах.

УТЕПЛИТЬ, -лю, -лишь; -лённый (-ён, -ена); сов., что, **УТЕПЛЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. дулаалах; утеплить скотный двор малын хашаа дулаалах.

УТЕРЕТЬ, -утру, -утришь; -утёр, -утёрла; -утёртый; -утерев (и -утёрши); сов., кого-что (разг.). арчих; утереть слёзы нулимсаа арчих.

УТЕРЕ'ТЬСЯ, *утреть, утёршья; утёрся, утёрлась; утёршись; возвр. арчих; утереться полотенцем алчуураар арчих.*

УТЕРПЕ'ТЬ, *утерплю, утерпишь; сов. тэсвэрлэх, гэсэх, хүлцэх; он не мог утерпеть, чтобы не расхохотаться тэр инээхгүй байж гэссэнгүй.*

УТЕР'Я, *-и, ж. (офиц.). гээгдэх, хаягдах, алдагдах, үгүй болох; утерья документов баримт бичгүүд гээгдэх.*

УТЕРЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; -ерянный; сов. гээх, каях, үгүй болгох.*

УТЕРЯ'ТЬСЯ, *-яется; сов. гээгдэх, хаягдах, үгүй болох.*

УТЭС, *-а, м. цохно, хадан цохно, хавцгай, бац, кон.*

УТЭСИСТЫЙ, *-ая, -ое, -ист, хадан цохнотой, хавцгайтай, хад байцтай.*

УТЕ'ХА, *-а, ж. цэнгэл, зугаа, баяр, наргиа; дети—моя утеха хүүхэд бол миний зугаа юм.*

УТЕ'ЧКА, *-и, ж. гоожилт, гоожих, шүүрэлт, шүүрэх, алдагдах хорох, гадагш урсах, урсаж хорогдох; утечка зерна үр тариа гоожих; утечка электрического тока цахилгаан гүйдэл алдагдах.*

УТЕ'ЧЬ, *-еку, -еешь, -екут; -ёк, -ёкла; -ёкий; сов. гоожих, гадагш гоожих, гоожиж дуусах; вся вода утекла бүх ус гоожиж дуусав; 2. өнгөрөх; молодые голы утекли залуу нас өнгөрөв.*

УТЕША'ТЬ, *-аю, -аешь; несов. тайтгаруулах, тайвшруулах.*

УТЕША'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. тайтгарах, тайвшрах.*

УТЕШЕ'НИЕ, *-я, ср. 1. тайтгарал, тайвшрал, амарлах; 2. баяр, баясгалан, зугаацаж; найги утешение в работе ажилдаа зугаацлыр олох.*

УТЕШИ'ТЕЛЬ, *-я, м. сэтгэл амрагч, тайтгаруулагч, баясгагч.*

УТЕШИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -льна, тайвшрах, тайвшруулах, сэтгэл амардуулах; утешительный ответ тайвшруулах харну.*

УТЕ'ШИТЬ, *-шу, -шишь; -шенный; сов. кого-что. тайтгаруулах, тайвшруулах; утешить ребёнка хүүхэд тайтгаруулах.*

УТЕ'ШИТЬСЯ, *-шусь, -шишься; возвр. тайтгарах, тайвшрах.*

УТИЛИЗАЦИ'ОННЫЙ, *-ая, -ое. ашиглах, хаягдах ашиглах, хаягдах боловсруулах.*

УТИЛИЗИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. что. ашиглах, хэрэглэх, ашиглаж хэрэглэх, хаягдах ашиглах; утилизировать отходы производства үйлдвэрийн хаягдлыг ашиглах.*

УТИЛИТА'РНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рка (книжн.). 1. олзонд шунал, ашгаар хөөцөлдөх, ашиг эрмэлзэх; утилитарные соображения ашиг эрмэлзэх сэтгэл; 2. ердийн хэрэгцээний, хавсарга, явцуу ашиглах, дан ашиглалтын; утилитарное знание дан ашиглалтын мэдлэг.*

УТИ'ЛЬ, *-я, м., собир. хаягдас, каядас, орхидос.*

УТИЛЬСЫР'ЬЕ, *-я, ср., собир. хаягдас юм, каядас эд, орхидос юм.*

УТИ'ННЫЙ, *-ая, -ое. 1. нугасны; утмное аяцо нугасны өндөг; 2. нугасан, нугасны; утмный нос нурасан хамаар*

УТИРА'ЛЬНИК, *за, м. (прост.). аячуур, арчуур.*

УТИРА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов. арчих.*

УТИРА'ТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов. арчих, биеэ арчих.*

УТИХА'ТЬ, *-аю, -аешь; несов. намдах, буурах; ветер утих салхи намдав; боль утихла өвчин буурав.*

УТИХОМИ'РОВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. УТИХОМИ'РИТЬ*, *-рю, -ришь; -ренный; сов. кого-что*

(разг.). номхруулах, намжуулах, намдах, тайтгаруулах; утихомирить драчунов зодолдогчдыг номхруулах.

УТИХОМИ'РОВАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов., УТИХОМИ'РИТЬСЯ*, *-рюсь, -ришься; возвр. номхорох, тайтгарах, намжих, намдах.*

У'ТИЦА, *-ы, ж. том нугас.*

У'ТКА I, *-и, ж. нугас; Домашняя утка тэжээмэл нугас; дикая утка зэрлэг нугас; серая утка боржин нугас; хохлатая утка уран хажин; 2. хөтөвч.*

У'ТКА II, *-и, ж. (разг.). цуу үг, худал цуу, худал үг; пустить утку худал үг тараах.*

У'ТКА'ТЬ, *уткю, уткёшь; -канный (-ая, -ое), уткан; сов. харгам хатгах.*

У'ТКНУ'ТЬ, *-ну, -нёшь; -утый; сов., что во что (разг.) шургуулах, дотор оруулах, далдлах, дотор далдлах; уткнуть лицо в воротник нүүрээ захандаа шургуулах; ☆ уткнуть нос в книгу ном шагайгаад суучах.*

У'ТКНУ'ТЬСЯ, *-нусь, -нёшься; сов., во что (разг.). 1. шургах, дотор шургах; уткнуться головой в подушку толгойгоор дэрэндээ шургах; 2. шагайх; уткнуться в книгу ном шагайгаад суучах.*

У'ТЛЫЙ, *-ая, -ое. хэврэгхэн, ядуухан, тулиурхан; утлая лодка хэврэгхэн завь.*

У'ТО'К, *утка, м. (спец.). хөндлөн утас, хөндлөн цуудт.*

У'ТОЛЕН'НИЕ, *-я, ср. цангаа гаргах, өл дарах, өл залгах.*

У'ТОЛИ'ТЬ, *-лю, -лешь; -лennyй (-ён, -ена); сов. что. 1. цангаа гаргах, өл дарах, өл залгах; хангах; утолить жажду цангаа гаргах; утолить голод өл залгах; утолить желание хүсэл хангах; 2. намхруулах, тайтгаруулах; утолить боль өвчин намхруулах; утолить печаль уйтгар тайтгаруулах.*

У'ТОЛИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -итя; сов. (устар.) цангаа гаргах, өл залгагдах, хангагдах.*

У'ТОЛСТИ'ТЬ, *-лшу, -лстишь; -лщенный (-ён, -ена); сов., что. У'ТОЛЩА'ТЬ*, *-аю, -аешь; несов. зузаалах, зузаан болгох, бүдүүн болгох; утолстять верёвку дээс бүдүүн болгох.*

У'ТОЛСТИ'ТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -итя; сов., что. У'ТОЛЩА'ТЬСЯ*, *-аюсь, -аешься; несов. зузаарах, зузаан болох, бүдүүн болох.*

У'ТОЛЩЕ'НИЕ, *-я, ср. 1. зузаан болох, зузаан болгох, бүдүүн болох, бүдүүн болгох; 2. зузаан, бүдүүн; верёвка с утощением на конце үзүүртээ бүдүүн дээс.*

У'ТОЛЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; несов. цангаа гаргах, өл дарах, өл залгах, хангах.*

У'ТОМИ'ТЕЛЬНО, *нареч. залхуу хүрмээр, ядартал, ядармаар, чилтэл; утомительно рассказывать ядартал ярих; это утомительно энэ ч залхуу хүрмээр юм.*

У'ТОМИ'ТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лен, -лена, залхуутай, залхуу хүрмээр, ядраах, зүдрэх, өгцж цуцах; утомительная дорога ядраах зам.*

У'ТОМИ'ТЬ, *-млю, -мишь; -млённый (-ён, -ена); сов., кого-что. ядраах, зүдрэх; поездка меня утомила аян зам намайг ядраав.*

У'ТОМИ'ТЬСЯ, *-млюсь, -мишья; возвр. ядрах, зүдрэх; утомиться от дороги замд ядрах, замд агсгадах.*

У'ТОМЛЕН'НИЕ, *-я, ср. ядрах, зүдрэх, ядраах, зүдрэх; почувствовать утомление ядарсаа ойлгох.*

У'ТОМЛЕН'НЫЙ, *-ая, -ое; -ён, -ена, ядарсан, зүдэрсэн; утомлённый вид ядарсан яна; утомлённый человек зүдэрсэн хүн.*

У'ТОМЛЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; несов. ядраах, зүдрэх.*

У'ТОМЛЯ'ТЬСЯ, *-яюсь, -яешься; несов. ядрах, зүдрэх.*

УТОНУТЬ, -ону, -онешь; сов. чивэх, живэх, чивж үхэх, живж үхэх, унах, ойчих; утонуть в реке мөрдөнд чивэх.

УТОНЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. **УТОНЧИТЬ**, -чу, -чишь; -чѐнный (-ѐн, -ѐна); сов., что. нарийтгах, нарийсгах; утончить проволоку сунгал утсыг нарийсгах.

УТОНЧАТЬСЯ, -ається; несов., **УТОНЧИТЬСЯ**, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. нарийсгах, нарийн болох.

УТОНЧѐнный, -ая, -ое; -ѐн, -ѐнна. нарийн, нарийссан, замаан; утончѐнный вкус нарийн дуршил, замаан таалал; утончѐнные способы пытки нарийн аргаар эрүүдэх.

УТОПАТЬ, -аю, -аешь; сов. (прост.). 1. гишгэчих; 2. алхах; утопали домой гэр өөдөө алхав.

УТОПАТЬ, -аю, -аешь несов. 1. чивэх, живэх; 2. бүрхэгдэх, хучигдах; город утопает в зелени хот ногоон ургамлаар бүрхэгдэж байна.

УТОПИЗМ, -а, м. утопизм, үл гүйцэлдэх үзэл.

УТОПИСТ, -а, м. утопист, үл гүйцэлдэх үзэлтэн.

УТОПИТЬ, -оплю, -опишь; -опленный; сов. чивүүлэх, чивүүлж алах, живүүлэх, унагах.

УТОПИТЬСЯ, утсплюсь, утопишься; сов. чивэх, чивж үхэх, живэх, живж үхэх, ойчиж үхэх, унаж үхэх.

УТОПИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. утопи, утопист, үл гүйцэлдэх; утопический социализм үл гүйцэлдэх социализм; эта надежда утопична энэ горьдлого үл гүйцэлдэх зүйл.

УТОПИЯ, -и; ж. утопи, үл гүйцэлдэх бодол.

УТОПЛЕНИК, -а, м. живж үхэгч, усанд ойчиж үхсэн хүн.

УТОПТАТЬ, -опчу, -опчешь; -оптанный; сов., что. гишгэчих, гишгэчиж дагтаршуулах, чийрлах; утоптать площадку талмайг гишгэчиж дагтаршуулах.

УТОЧНЕНИЕ, -я, ср. нарийвчлал, тодотгол, тодорхой болгох; внести уточнения в проект төсөлд нарийвчлал оруулах.

УТОЧНИТЬ, -ню, -нишь; -нѐнный (-ѐн, -ѐна); сов., что. **УТОЧНЯТЬ**, -яю, -яешь; несов. тодорхой болгох, нарийвчлах, тодотгох; уточнить время ванятий хичээлийн цагийг тодорхой болгох.

УТОЧНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УТОЧНЯТЬСЯ**, -яется; несов. тодорхой болох, нарийн тодорхой болох, тодрох.

УТРАЧИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. гурав дахин ихэсгэх, гурав дахин нэмэгдүүлэх, гурав давхарлах, гурав нугалах.

УТРАЧИВАТЬСЯ, -ається; несов. гурав дахин ихэсгэх, гурав дахин нэмэгдэх.

УТРАМБОВАТЬ, -бую, -буешь; -боекный; сов., гишгэчих, дагтаршуулах, чигжрүүлэх, чийрлаж төгшлөх.

УТРАМБОВАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -буются; сов. гишгэгдэх, дагтарших, чигжрэх.

УТРАМБОВКА -и, ж. гишгэлэх, дагтаршуулал, чигжрэл.

УТРАТА, -ы, ж. 1. алдах, гээх; утрага документов үнэмлэхээ гээх; утрага грудоспособности кедлөмөрийн чадвараа алдах; 2. кохорол, гарз; понести тяжѐлую утрагу хүнд кохирол утрах.

УТРАТИТЬ, -ачу, -атишь; -ачѐнный сов., ж. го-что, **УТРАЧИВАТЬ**, -аю, -аешь; несов. 1. алдах, гээх, үгүй болох; утратить грудоспособность кедлөмөрийн чадвараа алдах; документы утратна снгу үнэмлэх хүчингүй болох; утратить надежду найдла-гагүй болох.

УТРАТИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов., **УТРАЧИВАТЬСЯ**, -ається; несов. алдагдах, гээгдэх, барагдах, үгүй болох; силы утратились хүч барагдав; утратилась воля зориггүй болов.

УТРЕННИЙ -яя, -ее. өглөөний; утренняя гимнастика өглөөний тамрын дасгал.

УТРЕННИК, -а, м. 1. өглөөлөг, өглөөний жүжиг; детский утренник хүүхдэд зориулсан өглөөний жүжиг; 2. өглөөний жавар.

УТРИРОВАНИЕ, -я, ср. дэгслүүлэх, дэндүүлэх, хэтрүүлэх.

УТРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный, сов. и не-сов., что (книжн.). дэгслүүлэх, дэгс дамжуулах, дэндүүлэх, хэтрүүлэх; утрировать чьи-либо слова хүний үгийг дэгс дамжуулах.

УТРИРОВКА, -и, ж. дэгслүүлэх, дэндүүлэх, хэтрүүлэх.

УТРО, утра (с утра, до утра, от утра) утра (к утра), мн. утра, утра, утра (по утрам), ср. 1. өглөө; ранним утром өглөөгүүр эрт; с утра до ночи өглөөнөөс шөнө хүртэл; на следующее утро маргааш өглөө нь; по утрам өглөөгүүр, өглөө бүр; в семь часов утра өглөөний долоон цагт; 2. өглөөлөг, өглөөний жүжиг, өглөөний наадам; ☆ с добрым утром, доброе утро сайн уу, сайн байна уу; под утро үүрээр.

УТРОБА, -ы, ж. (прост.). умай, хэвэл; в утробе матери эхийн умайд.

УТРОБНЫЙ, -ая, -ое. умайн, хэвлийн; утробный период развития эхийн умайд бүрэлдэж явсан үе; утробный процесс хэвэлд өсөх явц.

УТРОИТЬ, -ою, -оишь; -оенный; сов., что гурав дахин өсгөх, гурав дахин нэмэх, гурав давхарлах, гурав нугалах; утроить поголовье скота малын тоог гурав дахин өсгөх; утроить усилie чармайлтаа гурав дахин нэмэх.

УТРОИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -оится; сов. гурав дахин өсөх, гурав дахин нэмэгдэх; силы утроились хүч гурав дахин нэмэгдэв.

УТРОМ, нареч. өглөөгүүр, өглөө; завтра утром маргааш өглөө; рано утром өглөө эрт.

УТРУДИТЬ, -ужу, -удишь; -ужѐнный; -ѐн, -ѐнна; сов. (устар.). **УТРУЖДАТЬ**, -аю, -аешь; несов., кого (что). чилээх, төвөг учруулах, яршиг болох, ярвиг татах; утруждать кого-нибудь просьбами хүнээс юм гуйж чилээх.

УТРУСКА, -и, ж. шигшигдэж хорогдох.

УТРСЯТЬ, -аю, -аешь; несов., **УТРСЯТИ**, -сую, -сѐшь; -яс, -ясла; -сѐнный (-ѐн, -ѐна); сов. 1. шигших, дугтчих, дугтарч шигүүлэх, сэгсчих; утрясти сахар в кульке уттай саахрыг шигших; 2. агсгадах; утрясло в дороге замд агсгадаа; 3. учры олох, нэг тийш болгох; Утрясти вопрос асуудлыг нэг тийш болгох.

УТРСЯТЬСЯ, -ається; несов., **УТРСЯТИСЬ**, 1 и 2 л. не употр., -сѐтся; -ясса, -яслась; сов. 1. шигшигдэх, дугтрагдаж шигэх; картофель в мешке утрясса шуудайтай төмс шигшигдэв; 2. учир нь олодох, нэг тийш болох; недоразумения утряслись өндүүрлийн учир нь олдлоо.

УТЯКАТЬ, -аю, -аешь; -анный сов., что.

УТЯКИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шивэх, катгах шивж катгах; утыкать матерно булавками бесил зүүгээр шивэх; 2. чигжих; утыкать щели наклея завсар заалхайв үлтэрхий олсоор чигжих.

УТЮГ, -а, ж. илүүд, илүүр; электрический утюг цахилгаан илүүд.

УТЮЖИТЬ, -жу, -жишь; -женный; несов. илүүдэх, илүүрдэх; утюжить брюки өмд илүүдэх.

УТЮЖКА, -и, ж. илүүдэх, илүүрдэх; отдать костюм в утюжку костюм илүүдүүлэхээр өгөх.

УТЯЖЕЛИТЬ, -лю, -лишь; -лѐнный (-ѐн, -ѐна); сов., что. хүндрүүлэх, хүнд болгох.

УТЯЖЕЛИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; сов. хүндрэх, хүнд болох.

УТЯ'ТИНА, -ы, ж. (разг.). нугасны мах.

УФ'межд. фүү, ёх; уф, жарко фүү, яасан халуун юм; уф, устал, ёх, ядарлаа.

УХ, межд. яа яа, ай яа; ух, какой большой! яа яа, яасан том юм!

УХА', -и, ж. загасны шөл, биж; ☆ устроить демьянову уху хаширтал нь зочлох (дайлах).

УХА'Б, -а, м. замын хонхор, замын онхол, онхол цонхол, адраа.

УХА'БИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. хонхортой, онхолтой, онхол цонхолтой, ухагдсан, адраатай; ухабистая дорога онхол цонхолтой зам, адраатай зам.

УХА'ЖИВАНИЕ, -я, ср. 1. сувилах, арчлах, тордох, бөөцийлөх; 2. эргүүлэх, эргүүлдэх, үйлчлэх, халамж үзүүлдэх.

УХА'ЖИВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. сувилах, арчлах, тордох, бөөцийлөх, тойлох; ухаживать за больным өвчтөнийг сувилах; ухаживать за цветами цэцэг тордох; ухаживать за детьми хүүхэд бөөцийлөх; 2. эргүүлэх, эргүүлдэх, үйлчлэх, халамж үзүүлдэх, халамжлах; ухаживать за женщиной хүүхэн эргүүлэх, хүүхэнд халамж үзүүлдэх.

У'ХАРСКИЙ, -ая, -ое (разг.). эрэмгий, идэрхэг; ухарский поступок эрэмгий явдал.

У'ХАРСТВО, -а, ср. (разг.). эрэмгий явдал, идэрхэг явдал.

У'ХАРЬ, -я, м. (разг.). эрэмгий хүн, идэрхэг хүн.

У'ХАТЬ, -аю, -аешь; несов. дугарах, нижигнэх.

УХВА'Т, -а, м. төмөр ац, хямсаа, галын хайч, зуулгуур.

УХВАТИ'ТЬ, -ачу, -атишь; -аченный; сов., УХВА'ТЫВАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шүүрэх, шүүрч барих, барих, бариад авах; ухватить за руку гараас нь шүүрч барих; 2. хурдан ойлгох, ойлгож авах; ухватить мысль собеседника ярьж байгаа хүний санааг хурдан ойлгох.

УХВАТИ'ТЬСЯ, -ачусь, -атишься; сов., УХВА'ТЫВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. шүүрч авах, шүүрэн барих, барилцах; ухватиться за перила хайснаас шүүрэн барих; ухватиться обеими руками хоёр гараар барилцах; 2. шургуу орох, авч ашиглах; ухватиться за новую работу шинэ ажилд шургуу орох; ухватиться за мысль собеседника ярилцагч хүний санааг авч ашиглах.

УХВА'ТКА, -и, ж. (разг.). 1. ааш зан, ааш авир; грубые ухватки бүдүүлэг ааш зан; 2. дуй, арга, ов; он берёт не силой, а ухваткой тэр хүчээр давахгүй, аргаар давна; ухватка в работе ажлын дуй.

УХИТРИ'ТЬСЯ, -рюсь, -ришься; сов., с неопр. (разг.), УХИТРИ'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. аргы нь олох, аргалах, арга заль гаргах, ов заль гаргах; ухитриться пройти незаметно аргы нь олоод мэдэгдэлгүй гарчхав.

УХИЩЕ'НИЕ, -я, ср. арга, арга мэх, арга заль, арга чарга, заль; прибегать к разным ухищрениям өлдөв арга заль хэрэглэх.

УХИЩЕ'ННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ённа. зальтай, арга зальтай.

УХЛО'ПАТЬ, -аю, -аешь; -анный; сов. (прост.). 1. бодий нь хөтөлчхөх, тонилгочхох; 2. үгүй хийчхэх, үрчхэх; ухлопать много денег их мөнгө үрчхэх.

УХМЫЛ'НЫУ'ТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов., УХМЫЛ'Я'ТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. (разг.). мишилзэх, жуумалзах, маасалзах.

У'ХНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; сов. 1. нир хийх, нижигнэх; ухнула бомба бөмбөг нир хийв; вдалеке ухнул гром алсад тэнгэр нижигнэв; 2. шидэх, унагах; ухнуть камень в враг ганга руу чулуу унагах; 3. ойчих; ухнуть в лужу шалбаагт ойчих; 4. үгүй хийчхэх, үрчхэх; ухнуть много денег их

мөнгө үрчхэх; 5. шаах, нүдэх; ухнуть кулаком по столу ширээ шаах.

У'ХО, уха, мн. уши, ушей, ср. 1. чих; шум в ухах чих шуугих; взять за ухо чихнэс барих; провалиться по уши чихэндээ хүртэл шигдэх; туг на ухо чих халуутай; на ухо говорить чихэнд шивнэх; во все уши слушать чих тавьж чагнах; мимо ушей пропустить что-нибудь юмыг чихний хажуугаар өнгөрүүлэх; ухо режет чихэнд эвгүй сонсодох; как своих ушей не увидишь өөрийн чих шигээ олж үзэхгүй; держать ухо востро чихээ сонор байлгах; 2. чих, чихэвч, саравч; ухо колокола хонхны чих; шапка с ушами чихэвчтэй малгай; ☆ до ушей покраснет царай нь ув улаан болох; одним ухом слышал халти сонсов; и ухом не ведёт ав ажиггүй байна, огт хайхрахгүй байна; по уши влюбиться учиргүй их дурлах.

УХОВЕР'ТКА, -и, ж. чихүүр хорхой, ац сүүлт.

УХО'Д I, -а, м. гарах; явчих, гараад явчих; он зашёл ко мне перед самым уходом тэр намайг гарахын өмнөхөн орж ирэв.

УХО'Д II, -а, м. сувилах, арчлах, арчилгаа, тордоло, өргөмж; уход за больным өвчтөнийг сувилах; уход за посевами тариалан арчлах.

УХОДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; несов. 1. гарах, харих, явах; уходит вперёд урагш гарах; уходит домой гэртээ харих; уходит с работы ажлаасаа явах; 2. орох, очих, чиглэн очих, чиглэх; дорога уходит в лес зам ой руу орно.

УХОДИ'ТЬСЯ, -ожусь, -одишься; сов. (прост.). тайтгарах, тайвшрах, номгорох.

УХУДША'ТЬ, -аю, -аешь; несов., УХУ'ДШИТЬ, -шу, -шишь; -шенный; сов., что. муудуулах, дордуулах; серая погода ухудшила состояние больного чийгтэй цаг уур өвчтөний биеийг дордуулав.

УХУДША'ТЬСЯ, -ается; несов., УХУ'ДШИТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -ится; сов., муудах, дордох; состояние здоровья ухудшилось эрүүл мэндийн дал нь дордов.

УХУДШЕ'НИЕ, -я, ср. 1. муудуулах, дордуулах; ухудшение положения рабочего класса при капитализме капитализмын үед ажилчин ангийн байдлыг муудуулах; 2. муудах, дордох; ухудшение качества чанар дордох.

УЦЕЛЕ'ТЬ, -ею, -еешь; сов. үлдэх, бүтэн үлдэх, мэнд үлдэх, мэнд гаргах; дом уцелел от пожара байшин түймрээс бүтэн үлдсэн юм; он чудом уцелел в бою тэр, байлдаанаас золоор мэнд гарсан юм.

УЦЕН'НЫЙ, -ая, -ое. хямдарсан, хямдруулсан, үнэ хямдарсан; уценённые товары хямдарсан бараа.

УЦЕ'НИВАТЬ, -аю, -аешь; несов., УЦЕНИ'ТЬ, -еню, -енишь; -енённый (-ён, -ена); сов., что. хямдруулах, үнэ хямдруулах, хямдруулж үнэлэх; уценить товар барааны үнийг хямдруулах.

УЦЕ'НИВАТЬСЯ, -ается; несов., УЦЕНИ'ТЬСЯ, уцениется; сов. хямдрах, үнэ хямдрах, хямдарч үнэлэгдэх.

УЦЕ'НКА, -и, ж. хямдруулах, үнэ хямдруулах, хямдруулж үнэлэх.

УЦЕПИ'ТЬСЯ, уцеплюсь, уцепишься; сов., ва кого-что (разг.). шүүрч барих, чанга барих, зуурах; уцепиться за рукав ханцуйнаас нь зуурах.

УЧА'СТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов., в чем. 1. оролцох; участвовать в работе ажилд оролцох; участвовать в бою байлдаанд оролцох; 2. оролцох, даалцах; участвовать в расходах зардлыг даалцах.

УЧА'СТИЕ, -я, ср. 1. оролцох, оролцоо, оролцоогоо, оролцсон; принять участие в выборах сонгуульд оролцох; деятельное участие шаламгай оролцох; е

живописным участием санна тавьж оролцох; концерт при участии мастеров искусства урлагийн чадаартай оролцсон концерт; 2. халамж, элэгсэг; провизийг үндэртэй халамжилж үнэх; стиргтнэв с' участием өвдэрсэ карыцах.

УЧАСТИТЬ, *-ацу, -астишь; -ащённый (-ён, -ена) сов., что, олшруулах, түргэсгэх, хурдасгах; участвовать обороты колеса дугуйн эргэлтийг түргэсгэх.*

УЧАСТИТЬСЯ, *1 и 2 л. не употр., -ится; сов. олшрох, түргэсэх; удары грома участились тэнгэр нийгнэх нь олшров; нулс у бойынго участился өвчтөний судасын дугшилт түргэсэв.*

УЧАСТКОВЫЙ, *-ая, -ав, -ая, -ав.* дэвгийн, салбарын; участковаа эзбиргэвэнийн нөмүсөөн сонгуулийн дэвгийн комисс.

УЧАСТЛИВЫЙ, *-ая, -ав; -ав.* халамжтай, элэгсэг, дотно; участливый аягад халамжтай харц; участливое отношение эдэгсэг харьцаа.

УЧАСТНИК, *-а, -и.* оролцсон хүн, оролцогч, оролцогчид; участник бичигчийн зөвлөлгөөнд оролцсон хүн; участником загосра хуйвалдаанд оролцогчид.

УЧАСТК, *-тка, м. 1.* газар, хэсэг газар, талсэй; земельные участки эдөлбөрийн газар; прикочный земельный участок сургуулийн дэргэдэх тувидагын талбай; лесной участок ойн хэсэг газар; 2. хэсэг, харьяалах газар; избирательный участок сонгуулийн хэсэг; врачебный участок эмчийн харьяалах газар; 3. хэсэг; участок обороны батлан хамгаалагчийн хэсэг; 4. салаа, хэсэг; важный участок работы ажлын чухал салаа; Б. нагдан сэргийлэх анги, сэргийлэхийн салбар; отвести в участок сэргийлэхийн салбарт агаачих.

УЧАСТЬ, *-и, ж, хувь аяа, хувь зохиол, тавилан; участливая часть жоргалтай хувь аяа; горькая участь овоох тавилан; разделить участь кого-либо хүний тавиланг хуваалдах.*

УЧАЩАТЬСЯ, *-аю, -ащью; несог.* олшруулах, түргэсгэх, хурдасгах, хурдатгах.

УЧАЩАТЬСЯ, *-аюсь; несог.* олшрох, түргэсэх, хурдасгах.

УЧАЩЕНЫЙ, *-ий, -ие.* түргэн, хурдан, түргэссэн, хурдасган; учащийся нулс түргэссэн дугшилт, судасын дугшилт түргэсэх.

УЧАЩИЙСЯ, *-егось; м.* суралцагч, суралцаж байгаа, суралц, оюутан; учащаяся моёдаж суралцагч ардууцаа.

УЧЕБА, *-и, ж.* сурлага, сургууль, сургалт; литературная учёба утга зохиолын сурлага; послать на учёбу сургуульд явуулах; школьная учёба сургуулийн сургалт.

УЧЕБНИК, *-и, м.* сурах бичиг; учебник истории түүнийн сурах бичиг; учебный учебник тогтмол сурах бичиг.

УЧЕБНЫЙ, *-ий, -ий, -ий.* 1. хичээлийн, хичээл; учебный год хичээлийн жил; учебные пособия хичээлийн хэрэгсэл; учебная часть хичээл багш; 2. сургууль; учебное заведение сургуулийн газар, сургууль; 3. сурлагын, дасгалын; учебное судно сурлагын өвгөн; учебный плак даггалын талмай.

УЧЕНИЕ, *-я, ср.* 1. сурлага, сургууль, суралцаж явах; кончить учёбу сургуульд төгсгөх; годы учёбы суралцаж явсан жилүүд; 2. сургаа; учёбе Ленина Лениний сургаал; учёние о природе байгалийн гуйх сургаал.

УЧЕНИК, *-и, м. 1.* суралцагч; ученик средней школы сургуулийн суралцагч; ученик ремесленного училища гар урлагийн сургуулийн суралцагч; 2. шавь; ученик знаменитого русского философа Павлова оролцсон эрдэмтэй философич Павловийн шавь; докторский ученик сөөгө үчтөлд байгалийнхаа дорин сайн шавь.

УЧЕНИЦА, *-ы, ж.* 1. суралцагч, эмэгтэй суралцагч; шавь, эмэгтэй шавь.

УЧЕНИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. суралцагчийн, суралцагчийн, сургуулийн; ученическая тетрадь суралцагчийн дэвтэр; 2. дагалданги, биеэ даагаагүй; ученическое исследование дагалданги судалгаа.

УЧЕНИЧЕСТВО, *-а, ср.* суралцагч байх, суралцаж байх, сургуулилах; годы ученичества суралцагч байх үе.

УЧЕНОСТЬ, *-и, ж.* эрдэм, эрдэм мэдлэг; выделяться своей учёностью эрдэм мэдлэгээрээ ялгарч товойх.

УЧЁНЫЙ, *-ая, -ое; -ён.* 1. эрдэмтэй, эрдэмтэн; учёные люди эрдэмтэй хүмүүс; он не очень учёный төр их эрдэмтэй хүн биш; учёный секретарь эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга; 2. эрдэмтэн, гүүш; советские учёные зөвлөлтийн эрдэмтэн нар; учёный с мировым именем дэлхий дахинд нэр гарсан эрдэмтэн; 3. эрдэмийн, эрдэм шинжилгээний; учёная степень эрдэмийн зэрэг; учёное звание эрдэмийн цол; учёный совет эрдэмийн зөвлөл; учёный спор эрдэм шинжилгээний маргаан; учёный труд эрдэм шинжилгээний хөдөлмөр.

УЧЕСТЬ, *учту, учтёшь; учёл, учла; учённый (-ён, -ена); учтя; сов.* 1. бүртгэх, тоолох; учёсть товарищи эд барааг бүртгэх; учёсть расходы зардлыг тоолох; 2. харгалзах, бодолцох, анхаарах, анхаарал да авах; учёсть обстоятельства учир байдлыг харгалзах; учёсть прежний опыт урьдах туршлагыг бодолцох; учтите, что завтра срок представления работы ажил тушаах хугацаа маргааш болдох анхаараарай.

УЧЁТ, *-а, м.* 1. тоо бүртгэл, тооллого; учёт товаров эд барааг бүртгэх; магазин закрыт на учёт тооллоготой тул дэлгүүр хаалттай; 2. бүртгэл; военный учёт цэргийн бүртгэл; стать на учёт бүртгэлд орох; снять с учёта бүртгэлээс хасах; 3. харгалзах, анхаарах; при учёте всех обстоятельств бүх нөхцөлийг харгалзаж үзэх.

УЧЁТНЫЙ, *-ая, -ое.* тоо бүртгэлийн, тооллогын; бүртгэх, тоолох; учётный карточка бүртгэх товч.

УЧЁТЧИК, *-а, м.* тоо бүртгэгч, бүртгэгч.

УЧИЛИЩЕ, *-а, ср.* сургууль; ремесленное училище гар урлагийн сургууль.

УЧИНИТЬСЯ, *-ню, -нишь; -анный (-ён, -ена); сов.* **УЧИНИЯТЬСЯ**, *-яю, -яешь; несог.* что (устар. и разг.), хийх, үйлдэх, учруулах, үүсгэх; учинить следствие мөрдлөг хийх, байцаалт хийх; учинить свиндаа түйвээн үүсгэх.

УЧИТЕЛЬ, *-я, м.* багш; учитель русского языка орос хэлний багш; школьный учитель сургуулийн багш; великие учителя коммунизма коммунизмын их багш нар.

УЧИТЕЛЬНИЦА, *-ы, ж.* эмэгтэй багш, багш, багш хүүхэн.

УЧИТЕЛЬСКАЯ, *-ой, ж.* багш нарын өрөө.

УЧИТЕЛЬСКИЙ, *-ая, -ое.* багшийн, багш нарын; учительский институт багшийн дээд сургууль; учительский семинар багш нарын түр сургууль.

УЧИТЕЛЬСТВО, *-а, ср., годир.* 1. багшлах, багшилж байх; годы учительства багшилж байх үе; 2. багш нар, багшлах хүчин; совет кое учительство зөвлөлт орны багш нар.

УЧИТЕЛЬСТВОВАТЬ, *-тую, -туюшь; несог.* багшлах, багшилж байх; учительствовать в средней школе дунд сургуульд багшлах.

УЧИТЬВАТЬ, *-аю, -аешь; несог.* 1. бүртгэх, тоолох; 2. харгалзах, бодолцох.

УЧИТЬСЯ, *учу, учишь; учищий; несог.* 1. сургал, явах; учить играть в шахматы шатар тавьж сургал.

учить русскому языку орос хэл заах; 2. сургах, номлох; марксизм-ленинизм учит, что теория неразрывна с практикой онол бол туршлагатай салшгүй холбоотой гэж марксизм ленинизм сургадаг; 3. үзэх, сурах, цээжлэх; учить историю түүх үзэх; учить урок хичээлээ үзэх; учить стихи шүлэг цээжлэх.

УЧИТЬСЯ, *учусь, учишься; учащийся; несов.* сурах, суралцах; учиться в школе сургуульд суралцах; учиться на собственных ошибках өөрийн алдаанаат сурах; учиться быть стойким хатуужилтай байх сурах.

УЧКОМ, *-а, м.* (ученический комитет) сурагчдын хороо; (учёбный комитет) шинжлэх ухааны хүрээлэн.

УЧРЕДИТЕЛЬ, *-я, м.* (офиц.). байгуулагч, үүсгэн байгуулагч; члены-учредители общества нийгэмлэгийг байгуулагч гишүүд.

УЧРЕДИТЕЛЬНЫЙ, *-ая, -ое* (офиц.). байгуулах, үүсгэн байгуулах; учредительное собрание научного общества эрдэм шинжилгээний нийгэмлэгийг үүсгэн байгуулах хурал.

УЧРЕДИТЬ, *-ежу, -ежишь; -ежённный (-ён, -ена); сов., что* (офиц.). **УЧРЕЖДАТЬ**, *-аю, -аешь; несов.* байгуулах, үүсгэн байгуулах, тогтоох; учредить научное общество эрдэм шинжилгээний нийгэмлэгийг байгуулах; учредить новые порядки шинэ журмыг тогтоох.

УЧРЕЖДАТЬСЯ, *-ается; несов.* байгуулагдах, тогтох.

УЧРЕЖДЕНИЕ, *-я, ср.* 1. байгуулах, тогтоох; учреждение комиссия комисс байгуулах; 2. байгууллага, албан байгууллага, албан газар; государственное учреждение төрийн албан байгууллага; научное учреждение эрдэм шинжилгээний байгууллага; детские учреждения хүүхдийг үйлчлэх байгууллага.

УЧРЕЖДЕНЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* албан газрын, албан байгууллагын; учрежденческие расходы албан газрын зардал.

УЧТИВО, *нареч.* эелдгээр, хүндэтгэж.

УЧТИВОСТЬ, *-и, ж.* эелдэг, хүндэтгэл.

УЧТИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* эелдэг, хүндэтгэх; учтивый ответ эелдэг хариу.

УЧУЙТЬ, *-ую, -уешь; -ячный; сов., что* (разг.). үнэр авах, мэдэх, мэдрэх; собака учуяла дичь нохой шувууны үнэр аваа.

УШАН, *-а, м.* дөлдөн багваахай, сөөгтохой.

УШАНКА, *-и, ж.* чихэвчтэй малгай, бүчлүүр малгай.

УШАСТЫЙ, *-ая, -ое; -аст* (разг.). их чихтэй, дөлдөн; ушастый щенок их чихтэй гөдөг.

УШАТ, *-а, м.* чихтэй курин, хавчиг, өмөт, андуу.

УШИ, *шисй, ед. ұшо, ұша.* чих, чихүүд.

УШИБ, *-а, м.* 1. гэмтэх, цохих, няцрах; 2. хөх наах.

УШИБАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **УШИБИТЬ**, *-бу, -бешь;шиб,шибла;шибленный; сов.* гэмтэх, цохих няцрах, цохих; ушибить ногу хөлөө цохих.

УШИБАТЬСЯ, *-аюсь, -аешься; несов.* **УШИБИТЬСЯ**, *-бусь, -бьешься;шибься,шиблась; сов.* гэмтэх, биеэ няцрах, цохигдох, биеэ цохих; ушибиться о камень зулуу дайрч гэмтэх.

УШИВАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* **УШИТЬ**, *ушью, ушьешь; ушей; ушитый; сов., что* (разг.). 1. танаж оёх, хасаж оёх; ушить подола юбки банзлын хормойг танаж оёх; 2. хатгаж сөх, даруулж оёх; ушить пояс бисером бүсэнд жижүү даруулж оёх; 3. тойруулж оёх, хөвөөлж оёх; ушить юю баглаатай юмыг тойруулж оёх.

УШИЦА, *-ы, ж.* (разг.), *уменьш.* загасны шөл.

УШКИ, *-ов.* гэтүүр.

УШКО, *-а* (и **УШКО** I, *-а*), *мн.* *ушки, ушек, ушкам, ушках, ср.* *уменьш.* чих, бяцхан чих, хувчих; ☆ ушки на макушке чихээ сортойгдох, сэрэмжлэх.

УШКО II, *-а, ср.* 1. чих, гогцоо, татуурга; ушко сапога савхин гутлын татуурга; 2. сүвэгч, онги, сэжи; игольное ушко зүүний сүвэгч; ушко у стремени дөрөөний сэж.

УШКУЙ, *-я, м.* Эртний Орост; том даалбаат заав.

УШНИК, *-а, м.* (разг.). чихний эмч.

УШНОЙ, *-ая, -се;* чихний; ушная раковина чихний дэлбэ; ушная мочка чихний гэдэл; (гэдэс).

УЩЕЛЬЕ, *-я, ср.* хавцал, горное ущелье уулын хавцал.

УЩЕМИТЬ, *-млю, -мишь; -млённый (-ён, -ена); сов., кого-что.* **УЩЕМЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* 1. хавчих, хавчуулах; ущемить палец дверью хаалганд хуруугаа хавчуулах; 2. хавчих, хасагдуулах, хязгаарлах; ущемить в правах эрхийг хасагдуулах; 3. хөндөх, халдах; ущемить авторитет нэр хүндэд халдах.

УЩЕМИТЬСЯ, *-мится; сов.* (разг.). **УЩЕМЛЯТЬСЯ**, *-яется; несов.* хавчигдах, хасагдах, хохирох; палец ущемился хуруу хавчигдаа.

УЩЕМЛЕНИЕ, *-я, ср.* 1. хавчлага, хавчих, хасагдуулал, хасагдуулах; 2. хөндөх, халдах, хохироох; ущемление чьих-либо интересов хүний ашиг сонирхлыг хохироох.

УЩЕРБ, *-а, м.* 1. хохирол, гарз, хор хомс; понести ущерб хохиролд учрах; причинить ущерб хохирол учруулах; без ущерба для дела амжил хэрэгт хохиролгүй; 2. хуучрах, хуучин болох, битүүн болох; луна уже на ущербе сарны хуучин болох; 3. доройтох, буурах; силы его на ущербе хүч чадал нь доройтох; ☆ в ущерб здоровью смыслу эрүүл ухаанд зохихгүй; в ущерб общественным интересам нийгмийн ашиг тусыг хөсөрдүүлэх.

УЩЕРБЛЕННЫЙ, *-ая, -ое; -ён, -ена.* 1. хуучирсан; 2. доромжлогдсон, хяхагдсан; ущербленный человек доромжлогдсон сэтгэл.

УЩЕРБНЫЙ, *-ая, -ое.* хуучирсан; ущербная луна хуучирсан сар.

УЩИПНУТЬ, *-ну, -нешь; однокр.* чимхэх, чимхээд авах; ущипнуть руку гары нь чимхээд авах.

УЮТ, *-а, м.* тохитой, таатай, аятайхан; создавать в доме уют гэрээ тохитой болгох, гэрээ аятайхан болгох.

УЮТНО, *нареч.* тохитой, таатай, аятайхан; расположиться уютно аятайхан төвхнөх.

УЮТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна.* тохитой, таатай, аятайхан; уютная квартира тохитой байр.

УЯЗВИМЫЙ, *-ая, -ое; -им, -имэж, хэврэг, суд,* хөндүүр; уязвимое место эмзэг газар.

УЯЗВИТЬ, *-аю, -аешь; -влённый (-ён, -ена); сов., кого-что.* **УЯЗВЛЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* дайрах, зэвүүг хүртэх, хорсох, хоры нь малтах; уязвить самолюбие өөрийгөө гоомсорлох явдлыг дайрах.

УЯСНЕНИЕ, *-я, ср.* ойлгож авах, учрыг олох. **УЯСНИТЬ**, *-ню, -нишь; -нённый (-ён, -ена); сов., что.* **УЯСНЯТЬ**, *-яю, -яешь; несов.* ойлгож авах, учрыг ойлгох, учрыг олох; уяснить себе суть дела хэргийн/сүнснийг өөрөө ойлгож авах; уяснить смысл чего-либо юмны утга учрыг ойлгож авах.

УЯСНЯТЬСЯ, *-нится; сов.* **УЯСНЯТЬСЯ**, *-яется; несов.* ойлгогдох, учрыг олодох, учрыг олодогдох.

Ф

ФАБЗАВКО'М, -а, м. (*фабрично-заводской комитет*) фабрик заводын хороо, фабрик заводын үйлдвэрчний хороо.

ФАБЗА'ВУЧ, -а, м. (*фабрично-заводское ученичество*) фабрик заводын сургууль, үйлдвэрийн сургууль.

ФАБКО'М, -а, м. (*фабричный комитет*) фабрикийн хороо, фабрикийн үйлдвэрчний хороо.

ФА'БРИКА, -и, ж. 1. фабрик, үйлдвэр; ткацкая фабрика нэхмэлийн үйлдвэр; работать на фабрике фабрикт ажиллах; 2. үүр, уурхай; фабрика лжи худал хуурмагийн уурхай.

ФА'БРИКА-КУ'ХНЯ, фабрики-кухни. ж. их гуанз, үйлдүүр гуанз, хоолны фабрик.

ФАБРИКА'НТ, -а, м. фабрикийн эзэн, үйлдвэрийн эзэн.

ФАБРИКА'Т, -а, м. (*спец.*) үйлдэхүүн, үйлдвэрийн бараа.

ФАБРИКА'ЦИЯ, -и, ж. 1. үйлдвэрлэх, хийх; 2. кийж хийчхэх, хийгчээн болчих.

ФАБРИКОВА'ТЬ, -кую, -куешь; *несов.*, что. 1. үйлдвэрлэх, үйлдвэрлэж гаргах, хийх, хийж гаргах; фабриковать ткани нэхмэлийг үйлдвэрлэх; 2. хийж хийчхэх, бичиж бичиххэх, бичигчээн болчих, тарааж тараачхах; фабриковать статьи өгүүллүүд бичиж сичиххэх; фабриковать слухи цуурхал тарааж тараачхах.

ФАБРИ'ЧНО-ЗАВОД'СКИЙ, -ая, -ое. **ФАБРИ'ЧНО-ЗАВОДСКО'Й**, -ая, -ое. фабрик заводын, үйлдвэрийн; фабрично-заводское ученичество фабрик заводын сургууль; фабрично-заводская себестоимость үйлдвэрийн өөрийн өртөг.

ФАБРИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. фабрикийн, үйлдвэрийн; фабричная цена фабрикийн үнэ; фабричное законодательство үйлдвэрийн хууль тогтоолт; 2. фабрикт хийсэн, үйлдвэрт хийсэн; товары фабричного производства үйлдвэрт хийсэн бараа.

ФА'БУЛА, -ы, ж. (*книжн.*) гол утга, гол явдал; фабула повести гуужийн гол утга.

ФАВО'Р, -а, м. (*устар.*) ивээл, ивээлд багтах; он не в фаворе тэр, ивээлд нь багтаж чадаагүй.

ФАВОРИ'Т, -а, м. 1. шадар хүн, дотно хүн, ивээгдсэн хүн; 2. түрүүлэх горьдлоготой морь, горьдоотой морь, горьдоотой хүн.

ФАВОРИ'ТКА, -и, ж. шадар эмэртэй, дотно эмэртэй, ивээгдсэн эмэртэй.

ФАГО'Т, -а, м. үелэх бishгүүр.

ФА'ЗА, -ы, ж. 1. үе, үелэл; фаза свободного висяния газраас хөндийрөх үе; фаза куколки у шелкопряного червя хүр хорхойн авгалдай байх үе; четыре основных фазы луны: новолуние, первая фаза, полнолуние, последняя фаза сарын дөрвөн гол үелэл нь: битүүний үе, шинэтгэлийн (*дээд хагасын*), үе, тэргэлийн үе, хуучийн (*доод хагасын*) үе болно; 2. шат; социализм—первая фаза коммунизма социализм бол коммунизмын эхний шат мөн.

ФАЗА'Н, -а, м. гургуул.

ФА'ЗИС, -а, м. (*книжн.*) шат, үе; процесс вступил в новый фазис явц нь шинэ шатанд оров.

ФАЙ, *фая*. м. фая дурдан, хөндлөн цуулттай дурдан.

ФАЙДЕШИ'Н, -а, м. хив дурдан, файдешин, хөндлөн цуулттай павс.

ФА'КЕЛ, -а, м. бамбар.

ФА'КЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бамбартай, бамбарын, бамбар барьсан; факельное шествие бамсартай жагсаж явах.

ФА'КЕЛЬЩИК, -а, м. бамбартан, бамбар баригч.

ФАКИ'Р, -а, м. лалын арш, бадарчин, дулдуйчин, илбэч шавриачин.

ФАКСИ'МИЛЕ, *нескл.*, *ср.* яг хуулан хэвлэх, яг хуулга, факсимиле подписи гарын үсгийн яг хуулга.

ФАКТ, -а, м. баримт, мэдээ баримт, хэрэг; исторический факт түүхт баримт; приводит факты баримт гаргах; факты—упрямая вещь баримт гэдэг өжүүн зүйл шүү; совершившийся факт болсон хэрэг; факт тот, что... учир юу вэ гэхэд...

ФАКТИ'ЧЕСКИ, *нареч.* үнэндээ, нээрээ, чухамдаа.

ФАКТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. жинхэнэ, бодтой; фактический выпуск продукции үйлдэхүүний жинхэнэ гаргалт; фактическое положение дела хэргийн жинхэнэ байдал; фактические данные жинхэнэ баримтууд; фактический материал бодтой баримтууд.

ФА'КТОР, -а, м. (*книжн.*) хүчин зүйл, хүчлүүр, учир нөхцөл; факторы революции хувьсгалын хүчин зүйл; факторы развития хөгжлийн хүчлүүрүүд; учитывать фактор времени цагийн учир нөхцөлийг анхаарах.

ФАКТО'РИЯ, -и, ж. фактори, худалдаа бэлтгэлийн суурин, бэлтгэх суурин; пушная фактория на севере хойт хязгаарт ангийн үс бэлтгэх суурин.

ФАКТУ'РА, -ы, ж. (*спец.*) 1. өвөрмөц байдал, барил; фактура Пушкинского стиха Пушкиний шүлгийн өвөрмөц байдал; 2. падаан, чандаа; выписать фактуру на товар барааны падааныг бичих.

ФАКУЛЬТАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (*книжн.*) сонгон суралцах, уялгатай бич, сайн дурын; факультативный курс лекций сонгон суралцах хичээлийн лекцүүд.

ФАКУЛЬТЕ'Т, -а, м. факультет, дацан; физико-математический факультет университета их сургуулийн тоо физикийн факультет.

ФАКУЛЬТЕ'ТСКИЙ, -ая, -ое. факультетийн; факультетское собрание факультетийн хурал.

ФАЛА'НГА I, -и, ж. (*спец.*) курууны үе, шинэ нүүр.

ФАЛА'НГА II, -и, ж. арваалж, арваахай, корт-голлоно.

ФАЛА'НГА III, -и, ж. эртний Грекэд: явган цэргийн жагсаал, битүү эгнээ.

ФА'ЛДА, -ы, ж. ар хормой, хойт хормой.

ФАЛЬСИФИКА'ТОР, -а, м. (*книжн.*) хуурмаг үйлдэгч, хуурмаглагч, завхруулагч, гуйвуулагч, булхайч; фальсификатор истории түүхийг гуйвуулагч.

ФАЛЬСИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. (*книжн.*) хуурмаг үйлдэх, завхруулах, дуурналгаж хийх, гуйвуулах явдал, булхайлах явдал; фальсификация исторических фактов түүхт баримтыг гуйвуулах.

ФАЛЬСИФИЦИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. хуурамч, хуурмаг, дуурналгаж хийсэн, гуйвуулсан.

ФАЛЬСИФИЦИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; *сов.* и *несов.*, что (*книжн.*) хуурамч хийх, хуурмаг үйлдэх, дуурналгаж хийх, гуйвуулах, булхай-

лах; фальсифицировать документы хуурамч баримт хийх.

ФАЛЫЦ, *-а, м. (спец.)*. нугалаа, хуудасны нугалаас.

ФАЛЫЦЕВАТЬ, *-цую, -цуешь; -цованный; несов., что (спец.)*. нугалах, эвхэх; фальцевать газету сонин нугалах; фальцевать книги ном нугалах.

ФАЛЫЦЕТ, *-а, м.* шууранхай, нарийн хоолой.

ФАЛЫЦОВАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое*. нугалах, нугалаас гаргах, эвхэх; фальцовальная машина нугалах машин.

ФАЛЫЦОВКА, *-и, ж.* нугалах, нугалаас гаргах, эвхэх.

ФАЛЫЦОВЩИК, *-а, м.* нугалагч.

ФАЛЫШИВИТЬ, *-влю, -вишь; несов.* 1. хуудамлах, хуурмаглах, гоёчлох; 2. буруу тоглох, алдас гаргах.

ФАЛЫШИВКА, *-и, ж. (разг.)*. хуурмаг юм, гоомой зүйл, худал баримт.

ФАЛЫШИВО, *нареч.* хуурмагаар, буруу, алдаж; фальшиво петь буруу дуулах.

ФАЛЫШИВОМОНЕТИЧКИ, *-а, м.* хуурамч зоосчин, хуурмаг мөнгө хийгч.

ФАЛЫШИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* 1. хуурамч; фальшивый документ хуурамч баримт; фальшивая монета хуурамч зоос; 2. буруу, алдаж, гоомой; фальшивая игра актёра жүжигчний гоомой тоглолт; 3. худал, хуурмаг; фальшивая улыбка хуурмаг инээмсэглэх; 4. боольшойтой, маапантай; попасть в фальшивое положение боольшойтой байдалд орох.

ФАЛЬШЬ, *-и, ж.* 1. хуурмаг, хуурамч; фальшь в поведении хуурамч зан; 2. буруу, алдаа, гоомой; искусство не терпит ни малейшей фальши урлаг бол өчүүхэн ч гоомой явдлыг хүлцэхгүй; 3. маапан, боольшой, булхай; фальшь в карточной игре хөзөр тоглохдоо маапан (*булхай*) гаргах.

ФАМИЛИЯ, *-и, ж.* 1. овог нэр, алдар; как ваша фамилия? таны овог хэн бэр, таны алдар хэн бэр; имя и фамилия нэр овог; 2. гэр бүл, гэр; Пушкин принадлежал к старинной дворянской фамилии Пушкин бол хуучин сурвалжит гэрээс гарсан хүн.

ФАМИЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. овгийн, гэр бүлийн; фамильный архив гэр бүлийн архив; 2. төрлийн, удмын; фамильное сходство төрлийн төсөө.

ФАМИЛЬЯРНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов., с кем.* эрээгүй загнах, эрбэ мээрээ алдах, увайгүй аашлах, өөрийнсөх.

ФАМИЛЬЯРНО, *нареч.* эрээгүй, эрээ цээргүй, увайгүй, хамаа намаагүй.

ФАМИЛЬЯРНОСТЬ, *-и, ж.* эрээгүй, эрээ цээргүй, увайгүй, гэр зуурын байдал.

ФАМИЛЬЯРНЫЙ, *-ая, -ое; -рен, -рна.* эрээгүй, гэр зуурын; фамилярное обращение эрээгүй кардцда; фамилярный человек эрээ цээргүй хүн.

ФАНАБЕРИЯ, *-и, ж. (разг.)*. ямаан омог, хоосон омог.

ФАНАТИЗМ, *-а, м.* хэт шүтлэгийн ёс, улайран итгэх явдал, сүжиг бишрэл, фанатизм.

ФАНАТИК, *-а, м.* 1. хэт шүтлэгтэн, улайран итгэгч, сүжиглэн бишрэгч, фанатикч; 2. бишрэгч, бишрэн зүтгэгч; фанатик искусства урлагч бишрэн зүтгэгч.

ФАНАТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* **ФАНАТИЧНЫЙ**, *-ая, -ое; -чен, -чна.* хэт шүтэх, улайран итгэх, сүжиг бишрэл, фанатик.

ФАНЕРА, *-ы, ж.* 1. өнгөц, дурс; фанера красно-го дерева улаан модон өнгөц; 2. сарампай, наамал банз; трехслойная фанера гурван давхар сарампай.

ФАНЕРНЫЙ, *-ая, -ое.* наамал банзан, сарампай; фанерный стол наамал банзан ширээ; фанерная перегородка сарампай халхавч.

ФАИЗА, *-ы, ж.* шавар байшин, хятад байшин, фанз гэр.

ФАИТ, *-а, м.* шавга татаж тоглох.

ФАИТАЗЁР, *-а, м.* уран сэтгэмжлэгч, гоёор боддоо хүн, хий бодогч.

ФАИТАЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов.* уран сэтгэмжлэх, гоёор бодох, хий бодох.

ФАИТАЗИЯ, *-и, ж.* 1. уран сэтгэмж, уран зөгнөл, гоё бодол; богатая фантазия баялаг уран сэтгэмж; 2. санаашрал, мөрөөдөл; предаваться фантазиям санаашралд автагдах; 3. хоосон санаа, хий бодол; 4. илүү зан, элдэв маяг, маяглах; что это у тебя за фантазия? чи яаж маяглаж байгаа юм?

ФАИТАСТИКА, *-и, ж.* уран сэтгэмж, зохиомол санаа; фантастика народных сказок ардын үлгэрийн уран сэтгэмж.

ФАИТАСТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* 1. уран сэтгэмжийн, уран зөгнөлт; фантастический роман уран сэтгэмжийн роман; фантастическая литература уран сэтгэмжийн зохиол; 2. гайхамшиг, жигтэй, хачин сонин; фантастический вид гайхамшиг үзэмж; 3. итгэшгүй, үнэмшмээргүй, зохиомол санааны; фантастические слухи итгэшгүй цуу үг;

ФАИТАСТИЧНОСТЬ, *-и, ж.* 1. жигтэй, хачин; 2. итгэшгүй, үнэмшмээргүй, зохиомол санааны.

ФАИФАР, *-ы, ж.* 1. дохно бүрээ, бүрээ гатах; 2. дохиолго аялгуу.

ФАИФАРОН, *-а, м. (разг.)*. тэхүүн хүн, додигор хүн.

ФАИФАРОНСТВО, *-а, ср. (разг.)*. тэхүүн, додигор.

ФАРА, *-ы, ж.* өмнөх дэн, машинын гэрэл, фар.

ФАРАОН, *-а, м.* фараон, Мисирийн хаан, Египетийн хаан.

ФАРВАТЕР, *-а, м.* бахир, усны гүн зурвао, усан замнуур; речной фарватер голын бахир.

ФАРИСЕЙ, *-я, м.* гоёч, хуурмаг сүсэгтэн, янз үзүүлэгч, дүрэмдэгч.

ФАРИСЕЙСТВО, *-а, ср.* гоёч, хуурмаг янз үзүүлэх, дүрэмдэх.

ФАРМАКОЛОГИЯ, *-и, ж.* фармакологи, эмийн судлал.

ФАРМАЦЕВТ, *-а, м.* эм найруулагч.

ФАРМАЦЕВТИКА, *-и, ж.*, **ФАРМАЦИЯ**, *-и, ж.* эмийн зүй, эм зүй, эм найруулах явдал.

ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* эм найруулах, эм зүйн; фармацевтический техникум эм найруулах сургууль.

ФАРС, *-а, м.* 1. инээдэмт жүжиг, хошин жүжиг, наргианы жүжиг; 2. элэгдэх, элэглэл, зүдэг юм.

ФАРТУК, *-а, м.* хормогч, энгэрэвч.

ФАРФОР, *-а, м.* 1. шаазан, гангар шаазан; китайский фарфор хятад шаазан; 2. шаазан эдлэл; коллекция русского фарфора орос шаазан эдлэлийн цуглуулга.

ФАРФОРОВЫЙ, *-ая, -ое.* шаазан, гангар шаазан, шаазангийн; фарфоровая промышленность шаазангийн үйлдвэр; фарфоровая посуда шаазан сав.

ФАРШ, *-а, м.* шанз, зүрэм, хигсэн мах, машиндсан мах, татсан мах; говяжий фарш для котлет котлет хийх үхрийн махан шанз.

ФАРШИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -ованный, несов., кого-что.* шанз хийх, шанзаар дүүргэх, татсан махаар дүүргэх; фаршировать рыбу загас шанзлах.

ФАС, *-а, м.* өвөр, өвөр тал, нүүр, нүүрэн тал; сфотографировать в фас и в профиль нүүрэн тал ба хажуу талаас зургийг авах.

ФАВА'Д, -д, м. бүүвэн гал, өвөр гал; фавар яагч нь үндэстэн фаваган байхыг хийн бүүвэн галыг гал баагаар чимжээ.

ФА'СКА, -н, ж. (фасн.). цайн налуу, ирлэх мөг, мөгүү.

ФАСОВА'ТЬ, -сун, -тусна; фасовый; фасов., чмр. жигнэж боох, хэмжээ сайдах; фасовать масло тос хамжиж сайлах.

ФАСО'ЛЬ, -ц, ж. шов, түрэг шовч.

ФАСО'Н, -а, м. өр, мид; палыг мөдөг фасона шийг шийн чаддаг; фасон мөхөн гэрлийг хорианд мийг; фа фасонот фасон тэвүүрхэх, додлах.

ФАСО'ННЫЙ, -ая, -ое (спец.). тусгай маагийн; фасонийг тусгай тусгай маагийн хоолой.

ФАТ, -а, м. (устар.) дэгжин хүн, хэвээр эр.

ФАТА, -а, ж. голтан ажгуур, насан орбох.

ФАТАЛИ'ЗМ, -д, м. заяанд итгэх үзэл, тавиланд итгэх үзэл.

ФАТАЛИ'СТ, -а, ж. заяанда итгэгч, заяаг итгэгч, тавиланд итгэгч.

ФАТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). гална (книжн.). тавиланд итгэх үзэл, итгэгч; фатализм социализме гэж тавилдаж.

ФАТОВСКО'Й, -ая, -ое (устар.). дэгжин, ганган; Фатовский өм дэгжин байдал.

ФАТОВСТВО, -а, ср. (устар.). дэгжрэх, хэвээр хийх.

ФА'ТУМ, -д, м. (книжн.). тавилан, үйлдэн үр, өдөрөг.

ФА'УНА, -ы, ж. амьтны аймаг, адгуус амьтан.

ФАШИ'ЗМАТИ, -муу, -рушь; фр. и несос. фашистлах, фашистчлах, фашист журам тогтоох.

ФАШИ'ЗМ, -д, м. фашизм (идеологи, урсгаж шүүх баруундлах зардал, тусламжийгүүдийн харгалз гэж хэлдэг).

ФАШИ'НА, -ы, ж. (спец.). бооц, багц мөчир, шоргог бэхлэх гүрэн мөчир.

ФАШИ'СТ, -д, м. фашист, фашизм баримтлагч.

ФАШИ'СТСКИЙ, -ая, -ое. фашистын, фашист.

ФАСТО'Н, -а, м. бүрхүүлтэй гэрэг, эрхмэл бүрхүүлтэй гэрэг.

ФАЙ'НС, -а, м. 1. шаазан, шаазмаг; 2. шаазан элдэл.

ФАЙ'НСОВЫЙ, -ая, -ое. шаазан, ваарын шавар; фаянсовая нөсүд шаазан сав суулга.

ФЕВРА'ЛЬ, -я, м. хоёрдугаар сар.

ФЕВРА'ЛЬСКИЙ, -ая, -ое. хоёрдугаар сарын; февральский революци хоёрдугаар сарын хувьсгал.

ФЕДЕРАЛИ'ЗМ, -д, м. холбоот ёс, федерализм.

ФЕДЕРА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое (книжн.). холбооны; федеральное государство холбооны улс.

ФЕДЕРАТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. холбоот; Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика (РСФСР) Зөвлөлт Социалист Бүгд Найрамдах Холбоот Орос Улс (ЗСБНХОУ).

ФЕДЕРА'ЦИЯ, -я, ж. 1. холбооны улс, холбоот улс; Российская Федерация Холбоот Орос улс; 2. холбоо; Всемирная Федерация профсоюзом Бүх Дэлхийн Үндэвэрчин Эвлэлүүдийн холбоо.

ФЕЕРИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое; ФЕЕРИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). жигтэйхэн сайхан, хачин гоё; феерический вид опера в дунзую ном сартай шана нуурин жигтэйхэн сайхан харагдах нь.

ФЕЙЕРВЕР'К, -д, м. галын наадам, гал наадам; устэрчт фейерверк гал наадам үзүүлэх; ☆ фейерверк слов гоё үг ховордуулэх.

ФЕЛЬДМА'РША, -д, м. фельдмаршал, хэрийн маршал.

ФЕЛЬДФЕ'БЕЛЬ, -я, м. фельдфебель; хэрийн түрүүч, бага дарга (зол төлөг суман даргын туслах байдаг, хуучин ордо ба бусад зарим орны цэргийн бага орго).

ФЕ'ЛЬДШЕР, -а, мн. -а, -ов, м. бага эмч.

ФЕЛЬДШЕРИ'ЦА, -ы, ж. бага эмч эмэгтэй, бага эмч хүүхэн.

ФЕ'ЛЬДШЕРСКИЙ, -ая, -ое. бага эмчийн, бага эмч нарын; Фельдшерские курсы бага эмч нарын түр сургууль.

ФЕЛЬД'БЕ'ГЕРСКИЙ, -ая, -ое. буухна, буухнайн, буухна элчийн; фельдбегерская связь буухна харилцаа.

ФЕЛЬД'БЕ'ГЕРЬ, -я, м. буухна, буухна элч.

ФЕЛЬДЕ'ТОН, -а, м. шог найруулагч, шололт өгүүлэх.

ФЕЛЬДЕТОНИ'СТ, -а, м. шог найруулагч.

ФЕНО'МЕН, -а, м. (книжн.). 1. үзэгдэл, ухамсар дахь үзэгдэл, мэдэгдэхүйц үзэгдэл; 2. чухаг үзэгдэл, гоц зүйл.

ФЕНОМЕНА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). чухаг, гоц; феноменальный голос гоц хоолой.

ФЕ'НИКС, -а, м. галт гарди, погт галбинга.

ФЕОДА'Л, -а, м. феодал, газрын эзэн, хамжлагат нрэн.

ФЕОДАЛИ'ЗМ, -д, м. феодализм, феодалын ёс, хаад ноёдын эрхт ёс.

ФЕОДА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. феодалын, феодал, хаад ноёдын; феодалный строй феодалын байгуулал; феодалная эксплуатация хаад ноёдын мөлжил.

ФЕР'ЗЬ, -я, м. бэрс; ферзь против дады (шахмат) бэрсээр тэргэтэй тулах.

ФЕ'РЗЕВЫЙ, -ая, -ое. бэрсний, бэрсэн; ферзевый гамбит бэрсний хөл гараа.

ФЕ'РМА I, -ы, ж. 1. ферм, салбар аж ахуй, голхозная молочная ферма хамтралын сууний ферм; 2. ферм (харонгдон орны хөдөөний хувийн аж ахуй).

ФЕ'РМА II, -ы, ж. татанга; деревянная ферма модон татанга; ферма с едой по верху дээгүүр нь явдаг татанга.

ФЕРМЕ'НТ, -а, м., ФЕРМЕ'НТЫ, -ов. фермент, эсгэг.

ФЕР'МЕР, -а, м. фермчин, хөдөөний хувийн аж ахуйтан.

ФЕР'МЕРСКИЙ, -ая, -ое. фермерийн, фермчиний, хөдөөний хувийн аж ахуйтны, хөдөөний хувийн; фермерское хозяйство хөдөөний хувийн аж ахуй.

ФЕРМУА'Р, -а, м. (устар.). сондор, сондрын тээглүүр.

ФЕРТ, -а, м. 1. «Ф» үсэг; 2. таахалзагч; ☆ фертом стоны ташаагаа тулж зогсох.

ФЕ'РУ'ЛА, -ы, ж. цагдах, хяналт.

ФЕ'СКА, -я, род. мн. -сок, ж. феска малгай, овоодой.

ФЕСТИВА'ЛЬ, -я, м. фестиваль, үзлэгт наадам, их наадам; фестиваль демократической молодежи ардчилсан залуучуудын их наадам.

ФЕТИ'Ш, -а (и -а), м. 1. цалиг, эелтэй юм, сахиус; 2. шүтээн; сделать себе фетиш из чего-нибудь юмыг өөртөө шүтээн болгох.

ФЕТИШИ'ЗМ, -д, м. 1. цалиг шүтэх, эвсөө шүтэх; 2. шүтэж бишрэх, сүжиглэх.

ФЕ'ТР, -я, м. фетр, нарийн эсгий, эсгий.

ФЕ'ТРОВЫЙ, -ая, -ое. фетр, нарийн эсгий; эсгий; фетровой шяпа эсгий малгай.

ФЕ'ФЕЛА, -ы, ж. (прост. пренебр.). навсар хүүхэн.

ФЕХТОВА'НИЕ, -я, ср. сэлэм эргүүдэх, сэлэм эргүүлэх спорт.

ФЕХТОВА'ТЬ, -жнн, -жуешь; несог. сэлэм эргүүлэх, сэлэм эргүүлэх сургууль хийх.

ФЕ'Я, -и, ж. дагина, хаммаа.

ФИ, *нежд.* (разг.) нөх, нах; **фи**, какой претивный пех, ясан муухай юм.

ФИА'ЛКА, -и, ж. ний нэгэг, нил; одноцветная фиалка цулгүй нил; одноцветковая фиалка ганц нэгэгт нил.

ФИАСКО, *нескл.*, ср. (книжн.). бүтэхгүй, урагшгүй; потерпеть фиаско хэрэг бүтэхгүй болгох.

ФИ'БРА I, -и, ж. 1. шөрмөс, шөрвөс, цирхэг; 2. судас шөрмөс, тэнхээ, бие махбод, үнэн гол; Дрожь всеми силами фибрами бух судас шөрмөгөөрөө дагжих; страх произывал все фибры его существа бух бие махбодод нь айдас нэвтрэх; *ненаридельность всеми фибрами души бух үнэн голдосор жигшин.*

ФИ'БРА II, -ы, ж. фибр, хувлаг цаарс, хөмөн хавс, дөгтөгт; *чешская ма фибры фибр чешская.*

ФИ'БРОВЫЙ, -ая, -ое. фибрээр хийсэн, фибр, цаарсан.

ФИ'ГА I, -и, ж. инжир.

ФИ'ГА II, -и, ж. салаарц; *показать фигу салаарц тавих.*

ФИГЛЯ'Р, -а, м. 1. илбэг; 2. марзаганач.

ФИГОВЫЙ, -ая, -ое. инжрийн; *фиговое дерево инжрийн мод; ☆ фиговый листок муу явдалаа дэдлэх.*

ФИГУ'РА, -ы, ж. 1. дүрс, маяг, ур маяг, хэлбэр; *геометрические фигуры хэмжих ухааны дүрс; фигура земли газрын хэлбэр; 2. бие, бие бялдар, биеийн төхөд; Хорошая фигура сайхан бие; стройная фигура гуалиг бие; 3. хүн, амьтан; крупная политическая фигура улс төрийн том хүн; 4. баримал, дүрс; высокая фигура лаваар хийсэн баримал; 5. бод; шахматные фигуры шагрин боднууд.*

ФИГУРА'ЛЬНО, *нареч.* үлгэрлэж, дүрсэлж, гоёж, ёгтолж; *фигурально выражаться үлгэрлэж хэлэх.*

ФИГУРА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. үлгэрлэж кэлсэн, жишээлж хэлсэн, тойруулж хэлсэн, ёгтолж кэлсэн; *фигуральное выражение үлгэрлэж хэлсэн хэллэг.*

ФИГУРА'НТ, -в, м. (устар.). бүжигчин.

ФИГУРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несог. 1. байлдах, оролцох; *фигурировать на суде в качестве свидетеля шүүхэд гэрчийн хувиар байлцах; 2. байх, орох, гаригдах; этот вопрос не фигурировал в повестке дня энэ асуулт хэлэлцэх хэргийн жагсаалтад ороогүй.*

ФИГУРИ'СТ, -а, м. уран тэшүүрчин.

ФИГУРИ'СТКА, -и, ж. уран тэшүүрчин хүүхэн.

ФИГУ'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. хэтгэй, угалдтай, хээлсэн, угалддсан, чамин; *фигурная резьба угалдтай сийлбэр; 2. уран, уран тэнхлэх, годройтож нисэх; ☆ фигурные скелети их хаалт.*

ФИДЕИ'ЗМ, -я, ж. фидеизм (*эрдмээс шажныг эрхэмлэх үзэл*).

ФИДЕИ'СТ, -а, м. фидеист (*эрдмээс шажныг эрхэмлэгч*).

ФИ'ЗИК, -а, м. физикч, бодисын зүйч.

ФИ'ЗИКА, -и, ж. физик, бодисын зүй.

ФИ'ЗИКО-МАТЕМАТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. физик-математикийн, бодисын зүй-тооны.

ФИЗИО'ЛОГ, -а, м. физиологич, бие ажиллагааны судлаач.

ФИЗИОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. физиологийн, бие ажиллагааны, бие судлайгн; *физиологическое явление бие судлалын үзэгдэл; физиологическая особенность бие судлалын онцлог.*

ФИЗИОЛО'ГИЯ, -и, ж. 1. физиологич, бие судлаач; 2. биеийн ажиллагаа; *физиология человека хүний биеийн ажиллагаа.*

ФИЗИОНО'МИЯ, -и, ж. (разг.). 1. царай, нүүр; *дукада физиономия залтай царай; 2. нүүр царай, царай байдал; физиономия города хотын царай байдал; 3. дүр, дүр байдал, дүр төлөв; литературная физиономия писателя зохиолчийн зохиолын дүр байдал.*

ФИЗИОТЕРАПЕВТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. физиотерапевт-ын, бодис зүй эмнэлгийн, физик эмнэлгийн; *физиотерапевтический кабинет физик эмнэлгийн тасаг.*

ФИЗИОТЕРАПИ'Я, -и, ж. физиотерапи, физик эмнэлэг, бодис зүйн эмнэлэг.

ФИЗИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. физик, физикийн, бодис зүйн, бодисын; *физические свойства тела бодисын физик чанар; 2. биеийн, биет, биеэр хийх, бие бялдрын; физический труд биеийн хөдөлмөр; физические тела биет бодис; физическая культура биеийн тамир; физическая работа биеэр хийх ажил, хар ажил; физическое воспитание бие бялдрын хүмүүжил; ☆ физическое наказание зодож шийтгэх; физическая география физик газар зүй, байгаль газар зүй; физическая близость бие хүрэлцэн дотнолох, харьцаж дотнолох.*

ФИЗКУЛЬТУ'РА, -ы, ж. (физической культуры) биеийн тамир; *заниматься физкультурой биеийн тамир хийх.*

ФИЗКУЛЬТУ'РНИК, -а, м. биеийн тамирчин.

ФИЗКУЛЬТУ'РНИЦА, -ы, ж. биеийн тамирч хүүхэн.

ФИЗКУЛЬТУ'РНЫЙ, -ая, -ое. биеийн тамирын; *физкультурный праздник биеийн тамирын баяр.*

ФИЗМА'Т, -а, м. (физико-математический факультет) физик математикийн факультет, бодисын зүй тооны анги.

ФИКСА'Ж, -а, м. (спец.). бэхжүүлэх зай.

ФИКСИ'РОВАНИЕ, -я, ср. (книжн.). тэмдэглэл, тэмдэглэх, тогтоох.

ФИКСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ающий; несог. (напр. и проц. также сов.), что (книжн.). 1. тэмдэглэх, тэмдэглэж авах; *фиксировать все замечания выступающих үг хэлэгчдийн бүх саналыг тэмдэглэж авах; 2. тогтоох, батлан тогтоох; фиксировать день вселения хурал хийх өдрийг тогтоох; 3. хандуулах, тавих; фиксировать внимание анхаарал тавих; 4. бэхжүүлэх, сойх.*

ФИКТИ'ВНО, *нареч.* хуурмаг, хуурмагаар.

ФИКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна. хуурмаг; *фиктивный чая стоимость хуурмаг өртөг; фиктивный документ хуурмаг баримт бичиг.*

ФИ'КУС, -а, м. удамбар, янар нэгэг.

ФИ'КЦИЯ, -и, ж. хуурмаг юм, зохиомол юм, хуурмаг явдал.

ФИЛАНТРО'П, -а, м. нигүүдсэгч, ивээгч, энэрэн тэтгэгч, өршөөн туслагч.

ФИЛАНТРОПИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. нигүүлсэн, ивээлийн, энэрэн тэтгэх, өршөөн туслах.

ФИЛАНТРО'ПИЯ, -и, ж. нигүүлсэл, ивээл, энэрэл тэтгэл, өршөөл тусламж.

ФИЛАРМО'НИЯ, -и, ж. хөгжмийн хүрээлэн, хөгжмилөг.

ФИЛАТЕЛИ'СТ, -а, м. марк цуглуулагч, шуудангийн марк цуглуулагч.

ФИЛАТЕЛИ'Я, -и, ж. марк цуглуулах, шуудангийн марк цуглуулах.

ФИЛЕ' I, *нескл.*, ср. утсан торонд шагласан хээ.

ФИЛЕ' II, *нескл.*, ср. 1. гол мах; 2. дан мах, ясгүй мах; *филе с гарниром хачирласан дан мах.*

ФИЛИА'Л, -а, м. салбар, филиал; *Филиал Академии Наук СССР Зөвлөлт Холбоот Улсын Шинжлэх Ухааны Академийн салбар.*

ФИЛИГРАННЫЙ, -ая, -ое; -анен, -анна. 1. хээ угалзгай; филигранные изделия хээ угалзгай эдлэл; 2. нарийн; филигранная работа нарийн хийц.

ФИЛИН, -а, м. шар шувуу; ушастый филин явлаг.

ФИЛИСТЕР, -а, м. (книжн.). бэртэгчин, мэдэмгий бэртэгчин.

ФИЛИСТЕРСКИЙ, -ая, -ое бэртэгчийн, бэртэгчийн.

ФИЛИСТЕРСТВО, -а, ср. (книжн.). бэртэгчин явдал, бэртэгчин зан.

ФИЛОЛОГ, -а, м. хэл бичгийн мэргэжилтэн, хэл бичгийн эрдэмтэн.

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хэл бичгийн, хэл бичгийн ухааны; филологическое образование хэл бичгийн боловсрол.

ФИЛОЛОГИЯ, -и, ж. хэл бичгийн ухаан; русская филология оросын хэл бичгийн ухаан.

ФИЛОСОФ, -а, м. философич, гүн ухаантаг, гүн ухааны эрдэмтэн.

ФИЛОСОФИЯ, -и, ж. философи, гүн ухаан; материалистическая философия материалист гүн ухаан.

ФИЛОСОФСКИЙ, -ая, -ое. философийн, гүн ухааны.

☆ **ФИЛОСОФСКИЙ КАМЕНЬ** чандмань эрдэнэ.

ФИЛОСОФСТВОВАТЬ, -твую, -твуеть; несов; 1. гүн ухаанаар оролдох, гүн ухаанчлах; 2. цэцэрхэх.

ФИЛУМЕНИСТ, -а, м. шогшиго цуглуулагч.

ФИЛУМЕНИСТКА, -и, ж. шогшиго цуглуулагч эмэгтэй.

ФИЛУМЕНИЯ, -и, ж. шогшиго цуглуулах (юмны нэр, чанарыг заасан наалт зүүлтийг цуглуулах).

ФИЛЬМ, -а, м. 1. фильм, кино, кино зураг, сүүдэр ший; документальный фильм баримтат кино; художественный фильм уран сайхны кино зураг; цветной фильм өнгөт кино; 2. хальс, кино зургийн кальс.

ФИЛЬМОТЕКА, -и, ж. 1. кино сан, кино зураг цуглуулж хадгалдаг байгууллага; 2. кино сан, кино зургийн цуглуулга.

ФИЛЬТР, -а, м. шүүр, тунгаах шүүр, тунгаагч.

ФИЛЬТРАЦИЯ, -и, ж. шүүх, шүүж тунгаах.

ФИЛЬТРОВАЛЬКЪЙ, -ая, -ое. шүүх, шүүж тунгаах, шүүж цэвэрлэх; фильтровальная бумага шүүх цаас.

ФИЛЬТРОВАНИЕ, -я, ср. шүүр, шүүж тунгаах.

ФИЛЬТРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов., что. шүүх, шүүж тунгаах; фильтровать воду ус шүүж тунгаах.

ФИМИАМ, -а, м. хүж, утлага, сүл, сан; ☆ кури- рить фимиам зусардаж магтах, дэвэргэж магтах.

ФИНАЛ, -а, м. 1. төгсгөл, эцэс, сүүл, сүүлийн бүлэг; блестящий финал гялалзсан төгсгөл; Финал пьесы жүжгийн эцэс; 2. шувтарга; Финал шахматного чемпионата шатрын аварга шалгаруулахын шувтарга.

ФИНАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. төгсгөлийн, эцсийн, шувтаргын; финальные спортивные соревнования спор- тын төгсгөлийн урагдаан.

ФИНАНСИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. санхүүжүүлэх, мөнгө олгох; финансировать строитель- ство барилгыг санхүүжүүлэх.

ФИНАНСИСТ, -а, м. 1. санхүүгийн мэргэжилтэн санхүүч; 2. санхүүгийн хөрөнгөтөн, мөнгөн сангийн эзэн.

ФИНАНСОВЫЙ, -ая, -ое. санхүүгийн, мөнгөн сан- гийн; финансовый инспектор санхүүгийн байцаагч; финансовой контроль хозяйства аж ахуйд тавих сан- хүүгийн хяналт.

ФИНАНСЫ, -ов. мөнгөн санхүү, санхүү, сан; го- сударственные финансы улсын мөнгөн санхүү; ми- нистерство финансов сангийн яам.

ФИНИК, -а, м. хасарваань, хурмын чавга, нан- жин чавга.

ФИНИНСПЕКТОР, -а, м. (финансовый инспек- тор) санхүүгийн байцаагч.

ФИНИШ, -а, м. төгсгөл, шувтарга, бариа, барганы газар; первым прияти к финишу барганы газарт тү- рүүлж ирэх.

ФИНИШИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. бариад орох, барганы газарт ирэх; лошадь энерги- чко финишировала морь эрчтэй бариад оров.

ФИНИШНЫЙ, -ая, -ое. төгсгөлийн, шувтаргын, ба- рианы.

ФИНКА I, -и, ж. фин эмэгтэй, соуми хүүхэн.

ФИНКА II, -и, ж. балиус хутга, фин хутга.

ФИНСКИЙ, -ая, -ое. финийн, фин, соуми; финс- кий язык фин хэл.

ФИНН, -а, м. фин хүн, соуми хүн.

ФИНОТДЕЛ, -а, м. (финансовый отдел) санхүү- гийн хэлтэс.

ФИНПЛАН, -а, м. (финансовый план) санхүүгийн төлөвлөгөө.

ФИНТИТЬ, -нчу, -нтишь; несов. (разг.). зали- лях, маяглах, долдгонох.

ФИОЛЕТОВЫЙ, -ая, -ое. ягаан хөх, ягаан нил; фиолетовые чернила ягаан чернил (бэх).

ФИРМА, -ы, ж. 1. пүүз, пүүс; крупная фирма том пүүз; 2. нэр, бүрхүүл; под фирмой демократи- зма ардчиллаар бүрхүүл хийж.

ФИРМЕННЫЙ, -ая, -ое. фирмийн, үйлдвэрийн; фирменный магазин фирмийн дэлгүүр; фирменный знак үйлдвэрийн тэмдэг.

ФИРН, -а, м. (спец.). мөсөн хунгар, мөхлөгт цас, сардигийн цас.

ФИСКАРМОНИЯ, -и, ж. хөөрөгт даруул хуур.

ФИСК, -а, м. улсын санхүү.

ФИСКАЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. (разг.). хов- лох, хов жив зөөх.

ФИСТУЛА, -ы, ж. (спец.). 1. нарийн хослой, нарийн дуу; 2. шархны нүх, госжирхой, шархны сүү, шууранхай.

ФИТИЛЬ, -я, м. 1. гол, дэнгийн гол; 2. бялт.

ФИШКА, -и, ж. хожооны тоолуур, хожилтын ха- саа.

ФЛАГ, -а, м. далбаа; государственный флаг те- рийн далбаа; поднять флаг далбаа хийсгэх; спус- тить флаг далбаа буулгах; ☆ под флагом лениниз- ма ленинизмын тугийн дор; правые социал-демоскра- ты помогали буржуазии натравливать рабочих и крестьян воюющих государств друг на друга под флагом защиты отечества баруун социал демократууд эх орноос хамгаалах нэрээр халхавч хийж, байлдаж байгаа улсуудын ажилчин тариачныг өөд өөдөөс ту- хирч дайсагнуулж хөрөнгөтөнд тусалж байв; остать- ся за флагом гадна үлдэх, оролцож чадахгүй хом- рох.

ФЛАГМАН, -а, м. 1. флагман, хөлөг онгоцны бүл- гийг командлагч, эскадрын жанжин; 2. жанжны хө- лөг онгоц, манлай онгоц.

ФЛАГМАНСКИЙ, -ая, -ое. флагманы, эскадрын жанжны.

ФЛАГШТОК, -а, м. тугийн иш, тугийн чийга.

ФЛАЖОК, -жка, м. дарцаг, хиур; сигнальный флажок дохионы дарцаг.

ФЛАКОН, -а, м. шил, жижиг шил, лонх; флакон для духов үнэртэй усны шил.

ФЛАНГ, -а, м. хажуу, тал, хажуу тал, жигүүр, хомхор; обстреливать с фланга хажуу талаас суу- дах; открытый фланг задгай тал; правый фланг ба- руун жигүүр.

ФЛАНГО'ВЫЙ, -ая, -ое. хажууны, хажуу талын, жигүүрийн; фланговый удар хажуу талаас нь цохих.

ФЛАНЕ'ЛЕВЫЙ, -ая, -ое. **ФЛАНЕ'ЛЬНЫЙ**, -ая, -ое. үслэг бөс, тэрмэн.

ФЛАНЕ'ЛЬ, -и, ж. үслэг бөс, тэрэм.

ФЛАНЁР, -а, м. (разг. устар.). сэлгүүцэгч, дэмий тэнэгч.

ФЛАНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (разг. устар.). сэлгүүцэх, дэмий тэнэх.

ФЛЕ'ГМА, -ы, ж. 1. номой; 2. м. и ж. номой хүн.

ФЛЕГМА'ТИК, -а, м. номой хүн.

ФЛЕГМАТИ'ЧНО, нареч. номой.

ФЛЕГМАТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. номой; флегматичный характер номой зан.

ФЛЕГМО'НА, -ы, ж. нэвчих, нэвчээс, үрвэдэс.

ФЛЕ'ЙТА, -ы, ж. лимбэ, хөндлөр бишгүүр; играть на флейте лимбэ үлээх.

ФЛЕЙТИ'СТ, -а, м. лимбэч.

ФЛЕ'КСИЯ, -и, ж. нугарах, нугарал, үгийн сүүл кувирах.

ФЛЕКТИ'ВНЫЙ, -ая, -ое. нугархай, нугаралтай, үгийн сүүл хувирдаг; флективный язык нугаралтай кэл.

ФЛЁР, -а, м. шаа, сиймхий торго.

ФЛИ'ГЕЛЬ, -я, мн. -я, -ей, м. хажуугийн байшин, жигүүрийн байшин.

ФЛИРТ, -а, м. сэртэндэх.

ФЛИРТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; несов. , с кем. сэртэндэх.

ФЛО'РА, -ы, ж. ургамлын аймаг; тропическая флора халуун орны ургамлын аймаг.

ФЛОРИ'Н, -а, м. европ зоос.

ФЛОТ, -а, мн. флоты, -ов (и -ов), м. флот, хөлөг онгоцнууд, хөлөг онгоц; черноморский флот хар далайн хөлөг онгоцнууд; речной флот гол мөрний хөлөг онгоцнууд.

ФЛОТИ'ЛИЯ, -и, ж. онгоцнууд, бүх онгоцнууд; каспийская флотилия Каспийн тэнгисийн бүх онгоцнууд.

ФЛОТОВО'ДЕЦ, -дца, м. (высок.). далайн цэргийн жанжин, усан цэргийн жанжин.

ФЛО'ТСКИЙ, -ая, -ое. флотын, хөлөг онгоцны, бүх хөлөг онгоцны.

ФЛЮ'ГЕР, -а, мн. -а, -ов, м. 1. салхины хэмжүүр, салхины чиглүүр, салхины далбаа, залма; 2. салхины ая дагагч, аялдан дагагч.

ФЛЮС, -а, мн. -ы, -ов, м. шүдний хаван.

ФЛЯ'ГА, -и, ж. , **ФЛЯ'ЖКА**, -и, ж. , дашмаг, дорвого, цавир.

ФОЙЕ', нескл. , ср. амрах тасалгаа, завсарлагын танхим, фойе.

ФОКСТРО'Т, -а, м. фокстрот, хоёр гишгэцтэй бүжиг, үнэгэн шогшоо бүжиг.

ФО'КУС I, -а, м. голлолт, голомтог, тодрох цэг, фокус, (гэрэл солбилцлын уулзвар).

ФО'КУС II, -а, м. 1. илбэ, илбэлэх; 2. ов жив, овлол.

ФО'КУСНИК, -а, м. илбэч, овлогч.

ФО'КУСНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). ов жив гаргах, овлох.

ФОЛИА'НТ, -а, м. (книжн.). зузаан судар, нүсэр ном.

ФО'ЛЬГА, -и, ж. фольга, төмөрлөг цаас, мөнгөн цаас, хальсан төмөр.

ФОЛЬКЛО'Р, -а, м. 1. аман зохиол; 2. нийт хэв заншил.

ФОЛЬКЛОРИ'СТ, -а, м. аман зохиолын судлаач, аман зохиолын судлагч.

ФОЛЬКЛОРИ'СТИКА, -и, ж. аман зохиолын судлал.

ФОН, -а, м. 1. дэвсгэр, дэвсрэг, дэвсрэг өнгө, өнгө, фон, талбар; синие цветы на белом фоне цагаан дэвсрэг дээрх хөх цэцэг, на голубом фоне неба хөх тэнгэрийн өнгөн (мандал) дээр; 2. орчин, орчин байдал; служить фоном орчин байдал нь болох.

ФОНА'РИК, -а, м. дэнлүү.

ФОНА'РНЫЙ, -ая, -ое. дэнлүүний; фонарный столб дэнлүүний багана.

ФОНА'РЩИК, -а, м. (устар.). дэнлүүч.

ФОНА'РЬ, -я, м. 1. дэнлүү, гэрэл; уличный фонарь гудамжны дэнлүү; экипажный фонарь тэрэгний дэнлүү; автомобильный фонарь машинын гэрэл; 2. хөхрөх, хөх янд болох; у него фонари под глазами түүний нүд хөхөртөл цохигджээ.

ФОНД, -а, м. 1. фонд, хөмрөг, бэл, бэлтгэл хөрөнгө, сан; фонд премирвания шагналын фонд; фонд директора захирлын фонд, захирлын хөмрөг; фонд заработной платы цалингийн фонд; основной словарный фонд үгийн үндсэн сан; 2. бэлдэл, нөөц, сан, эрдэнийн сан, жас; семенной фонд үрийн бэлдэл; молодежь—наш золотой фонд залуучууд бол манай алтан сан мөн.

ФОН'ДОВЫЙ, -ая, -ое. фондын, хөмрөгийн, бэлтгэл хөрөнгөний, сангийн; фондовый капитал фондын хөрөнгө.

ФОНЕ'МА, -ы, ж. авиалбар (утга ялгах авиа.).

ФОНЕМАТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. авиалбарын, авиалбар зүйн.

ФОНЕ'ТИКА, -и, ж. авиан зүй; историческая фонетика түүхэн авиан зүй; говоры отличаются друг от друга фонетикой нутгийн аялгуу бол бие биесээ авиан зүйгээр ялгагддаг.

ФОНЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. авиан зүйн; фонетическая транскрипция авиан зүйн галиг.

ФОНО'ГРАФ, -а, м. авиа тэмдэглүүр.

ФОНОЛО'ГИЯ, -и, ж. 1. фонемын тухай ухаан; 2. хэлний фонемын тогтолцоо.

ФОНОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. фонемын тухай ухааны, фонемын тогтолцооны.

ФОНТА'Н, -а, м. оргилуур, оргилох; фонтаны в городских садах хотын цэцэрлэг дэх оргилуур; кровль бёт фонтаном цус оргилон гоожиж байна.

ФОНТАНИ'РОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -рует; несов. (спец.). оргилон гарах, оргилох, олгойдох, год хийх; нефть фонтанирует нефть оргилж байна.

ФОРЕ'ЛЬ, -и, ж. хулд загас, тулбага загас, чөрх.

ФОР'ИНТ, -а, м. форинт (БНУАУ-ын мөнгөний нэгж).

ФОР'МА, -ы, ж. 1. хэлбэр, дүрс; иметь форму шара бөмбөрцөг хэлбэртэй байх, бөөрөнхий дүрстэй байх; 2. хэлбэр; культура, национальная по форме, социалистическая по содержанию үндсэний хэлбэртэй, социалист агуулгатай соёл; форма работы ажлын хэлбэр; 3. хэв, хэлбэр; форма для отливки цугтах хэв; форма для шлян малгайн хэв; 4. хувцас, маягийн хувцас, янзын хувцас; школьная форма сурагчдын хувцас; военная форма цэрэг маягийн хувцас; 5. маяг, маягт; сведения по форме № 3 гуравдугаар маягтаар өгөх мэдээ; 6. хэлбэр; форма словообразования үг бүтэх хэлбэр; форма стиха шүлгийн хэлбэр; 7. янз, төрх; изящные формы гоёмсог янз; 8. дүр үзүүлж, ёс болгож, ёсны төдий; не следует делать что-либо только ради формы юмыг зөвхөн ёсны төдий хийх хэрэггүй.

ФОРМАЛИ'ЗМ, -а, м. хэлбэрдэх, хэлбэрдэх ёс, хэлбэрдэл, ёсорхох явдал, ёсорхол, формализм;

бюрократический формализм хүнд суртлын хэлбэр-
дэх ёс; формализм в обучении сургалтын хэлбэр-
дэх ёс.

ФОРМАЛИ'Н, -а, м. формалин, ариутгах эм.

ФОРМАЛИ'НОВЫЙ, -ий, -ёе. формалийн, ариут-
гах эмийн; формалиновын раствор ариутгах эмийн
уусгамай.

ФОРМАЛИ'СТ, -а, м. хэлбэрдэгч, ёсорхдогч.

ФОРМАЛИ'СТИКА, -и, ж. (разг. нээдөөр.), хэл-
бэрдэх явдал, ёсорхох явдал.

ФОРМАЛИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ий, -ёе. хэлбэрдэх, хэл-
бэрдлийн, ёсорхох, ёсорхлын; бороться с форма-
листическими извращениями в искусстве урмагт
хэлбэрдэн завхруулах явдалтай тэмцэх.

ФОРМАЛИ'СТСКИЙ, -ий, -ёе. хэлбэрдэгчийн,
ёсорхогчийн.

ФОРМА'ЛНО, нареч. хэлбэрээр, хэлбэр төдий,
ёс төдий; формально подоит к вопросу асуудалд ёс
төдийгөөр ханддаг.

ФОРМА'ЛИЗМ, -и, м. м. журрам, ёс, ёс төдий;
соблюдать все формальности бүх ёс журмыг да-
гаж гүйцэтгэх.

ФОРМА'ЛЫЙ, -ий, -ёе. алдн, -лвий. 1. хэл-
бэр, хэлбэрийн, хэлбэрийн талаар; формальный ана-
лиз этикетворения шүлгийн хэлбэрийн талаар зад-
лая шинжлэх; 2. ёс төдий, хэлбэр төдий; формаль-
ное отношение к делу ажил хэрэгт ёс төдий хандах;
3. албан ёсны, хууль ёсны; формальный отказ албан
ёсоор татгалзах; формальный развод хууль ёсны
балайт, хууль ёсоор гэрлэлтээ цуцлуулах.

ФОРМА'Т, -а, м. хэмжээ; формат в веёмушке
(нэврийн) нийтийн хэмжээ; формат в лист муудасны
хэмжээ; формат в развернутой лист задгай хуу-
дасны хэмжээ.

ФОРМА'ЦИЯ, -и, ж. 1. хэлбэршил, давхаргадаг;
общественно-экономическая формация нийгэм эдийн
засгийн хэлбэршил; 2. үеийн үзэл, үзэл санаа; люди
новой формации шинэ үеийн үзэлтэй хүмүүс.

ФОР'МЕННИЙ, -ий, -ёе. 1. формын, дүрэмт, ал-
баны маягийн; форменная одежда учащкся су-
рагчдын формын хувцас; 2. ёстой, яах аргагүй;
форменный скандал ёстой шийдийг.

ФОРМИРОВА'НИЕ, -ий, ср. 1. хэлбэржих, хэлбэр-
жин тогтох; формирование нового социалистичес-
кого мировоззрения ертөнцийг үзэх шинэ социалист
үзлийн хэлбэржих тогтох нь; 2. эмхлэх; формирова-
ние пьезода гялт тэрэг эмхлэх; 3. шинэчилсэн цэр-
гийн хэвэг.

ФОРМИРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов.
1. хэлбэржүүлэх, хэлбэршүүлэх, хэлбэртэй болгох,
хэлбэр олгох, хэлбэржүүлэн тогтоох; формировать
кроны деревьев модны оройг хэлбэржүүлэх; суро-
вай жэийн формирует ейльные характеры хэцүү
амьдрал доройтой зан чанарыг хэлбэржүүлэн төг-
төбно; 2. байгуулах, эмхлэх, эмхлэн байгуулах,
бөхийн байгуулах; формировать нравственность вас-
тийн газрын эмхлэн байгуулах.

ФОРМИРОВА'ТЬСЯ, -руюсь, -руешься; несов.
1. хэлбэржих, хэлбэрших, хэлбэртэй болох, хэлбэр-
жин тогтох; характер формируется в молодости
эийн чанар залуу насанд хэлбэржих тогтоно; 2. байр-
гаших, идэрших, өсөж бойжих, өсөж хэлбэрж-
лөх, намбай олох; девушка ещё формируется жаяа өхн
нүлээд байрагшиж байна.

ФОРМОБА'ТЬ, -ую, -уюешь; -ованный; несов.,
что (слец.). хэвлүүрдэх, хэвт цохих, хэвт нутгах;
формовать глину шаверыг хэвлүүрдэх.

ФОРМО'ВКА, -и, ж. хэвлүүрдэх, хэвт нэхих,
хэвт цутгах; формовка кирпича туйлуу хэвлүүрдэх,
төбсгө хэвт цохих.

ФОРМОВО'Й, -ий, -ёе. 1. хэвлүүрдэж болох; фор-
мовой глина хэвлүүрдэж болох шавар; 2. хэвийн,
хэлбэртэй, хэвт дэрсэн; формовой кирпич хэвийн
талх.

ФОРМО'ВЩИК, -а, м. хэвч, хэвчин, хэвлүүрч.

ФОРМУ'ЛА, -и, ж. томьёо; химическая формула
химийн томьёо; формула калоброда хүчил төрөг-
чийн томьёо; основным принципом социализма
ялгасга формула; бг каждого нь ёс сподобиве-
тям, каждому по его труду социализмын гол зарчим
бол: хүн бүрээс чадших нь хирээр, хүн бүрт ёс-
дөлмөрийнх нь хирээр гэдэг томьёо болно.

ФОРМУЛИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов.
и несов., что. томьёолох, найруулах, итгэйхэн хэ-
лэх, товч тодорхой хэлэх; формулировать свои тре-
бования шаардлагаа товч тодорхой хэлэх.

ФОРМУЛИРОВА'КА, -и, ж. томьёолол, найруулга;
новая формулировка шинэ томьёолол; точная фор-
мулировка товч тодорхой найруулга.

ФОРМУЛЯ'Р, -а, м. номын бүртгэл хуудас, хавч
чуулга хуудас, формуляр.

ФОРМУЛЯ'РНЫЙ, -ий, -ёе. номын бүртгэл хуу-
дасны, хавчуулга хуудасны, формулярын.

ФОРМО'СТ, -а, м. манлайн бэхлэлт, өмнөх бэхлэл.

ФОРС, -а (-у), м. (прост.). сур; задавать форсу
сур баруулах.

ФОРСИ'РОВАНИЕ, -ий, ср. 1. хурдатгах, түргэс-
гэх; 2. гатлах, тулалдаж гатлах.

ФОРСИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов.
и несов., что. 1. хурдатгах, түргэсгэх, шамдуулах;
форсировать развитие чего-нибудь юмны хөгжлийг
хурдатгах; 2. тулалдаж гатлах, тулалдаж даваж;
форсировать реку тулалдаж голыг гатлах.

ФОРТ, -а, о форте, в форту, мн.-ы, -ёе, м. шивээ,
цайзын шивээ, бэхлэлт, бэхлэсэн нэрэм.

ФОР'ТЕЛЬ, -ий, м. (разг.). гэнэтийн ов, муухай
валы.

ФОРТЕПИА'ННЫЙ, -ий, -ёе. төгөлдөр хуурын,
фортепианын; фортепианный дуэт төгөлдөр хуурын
хоршиал; фортепианный квартал төгөлдөр хуурын
дөрвөл.

ФОРТЕПИА'НО, нескл., ср. **ФОРТЕП'ЯНО**,
нескл., ср. төгөлдөр хуур, фортепиано; играть на
фортепиано төгөлдөр хуураар тоглох.

ФОРТИФИКА'ЦИЯ, -и, ж. 1. байлдах газрыг
бэхлэх ухаан; 2. байлдааны бэхлэлт.

ФОР'ТУЧКА, -и, ж. салхивч.

ФОРТУ'НА, -и, ж. (устар.). аз, зөв, зөв; фор-
туна ему улыгнуласв аз нь дайрчээ.

ФОС'ГЕ'Н, -а, м. фоеген (сүүмэг төрөгч), хорт
жиг.

ФОСФА'Т, -а, м. **ФОСФА'ТЫ**, -ёе. фосфат, фос-
фор (сүүмэг) хүчлийн давс.

ФО'СФОР, -а, м. фосфор, сүүмэг.

ФО'СФОРИСТЫЙ, -ий, -ёе. фосфорт, сүүмэгт;
фосфористая кислота фосфорт хүчил.

ФО'СФОРИ'ЧЕСКИЙ, -ий, -ёе. фосфорын, фосфо-
рын шиг, сүүмэгэсэн; фосфорический свет сүү-
мэгтсэн гэрэл.

ФО'СФОРНЫЙ, -ий, -ёе. фосфорын, сүүмэгийн;
фосфорная кислота фосфорын хүчил.

ФО'ТО, нескл., ср. (прдст.). фото, гэрэл зураг,
фотоар, патнар.

ФОТОАППАРА'Т, -а, м. фотоаппарат, зураг авах
аннврат, гэрэл зургийн аппарат.

ФОТО'ГРАФ, -а, м. зураг авагч, зурагч, гэрэл
зурагч, фото зурагч.

ФОТОГРАФИ'ЗМ, -а, м. фотографиязм (үнэн бийд-
лэг мөн чамараас нь задлан шинжлэлгүйгээр
хуулбарлан бүрслэх).

ФОТОГРАФИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., кого-что. зураг авах, патиар авах.

ФОТОГРАФИРОВАТЬСЯ, -уюсь, -уешься; несов. зургаа авахуулах, патиар авахуулах.

ФОТОГРАФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. фото, зургийн, гэрэл зургийн, фото зургийн, патиарын; фотографический аппарат фото-аппарат; фотографический снимок фото зураг.

ФОТОГРАФИЯ, -и, -я. 1. Фотографи, зураг авах, зураг авах ажил, патиар авах; заниматься фотографией зураг авах ажлаар оролдох; 2. фото зураг, гэрэл зураг, патиар; 3. фотографии, гэрэл зургийн газар, зураг авах газар; сняться в фотографии гэрэл зургийн газар орж зургаа авахуулах.

ФОТОКАРТОЧКА, -и, -я. (разг.). фото зураг, гэрэл зураг, патиар.

ФОТОЛЮБИТЕЛЬ, -я, м. гэрэл зураг сонирхогч, сонирхож зураг авагч, гэрэл зураг шохөөрөгч.

ФОТОМОНТАЖ, -а, м. фотомонтаж, гэрэл зураг зүйх, зураг зүйж наах.

ФОТОРЕПОРТАЖ, -а, м. фото сурвалжлага, гэрэл зургийн сурвалжлага.

ФОТОРЕПОРТЕР, -а, м. гэрэл зургийн сурвалжлагч, фото сурвалжлагч, гэрэл зургийн шуурхай мэдээлэгч.

ФОТОСНИМОК, -мка, м. фото зураг, гэрэл зураг, патиар.

ФОТОСЪЕМКА, -и, -я. гадаргын зураг авах, газрын зураг авах.

ФОТОТЕЛЕГРАММА, -ы, -я. фототелеграммы, фото цахилгаан утас, гэрэл зургийн цахилгаан утас, цахилгаанаар дамжуулсан фото мэдээ.

ФОТОТЕЛЕГРАФ, -а, м. зурагт цахилгаан мэдээ, зурагт цахилгааны аппарат.

ФОТОХРОНИКА, -и, -я. фото мэдээ, гэрэл зургийн гэмдэглэл, гэрэл зургийн ойлголт, фотохроник.

ФРАГМЕНТ, -а, м. (книжн.). 1. хэсэг, тасархай; бичгийн хэсэг, номын тасархай; фрагмент романа романы хэсэг; 2. хэлтэрхий; фрагмент старинной вазы хуучны шавар бумбын хэлтэрхий.

ФРАГМЕНТАРНЫЙ, -ая, -ые; -тен; -рия (книжн.). 1. хэсэг, тасархай, хэлтэрхий; 2. хагас хугаа, хэсэг бус; фрагментарное изображение события болсон айдлыг хагас хугаа илэрхийлэх (хэлэх, бичих).

ФРАЗЕА, -ы, -я. 1. хэлц, хэллэг, өгүүлбэр; длинная фразея урт хэлц, урт өгүүлбэр; 2. үг яриа, үг; пустяки фразея хоосон үг.

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хэлцийн, хэлц үгийн, хэвшсэн хэллэгийн; фразеологический словарь хэлцийн толь, хэлц үгийн толь.

ФРАЗЕОЛОГИЯ, -и, -я. 1. хэлц, хэллэг үг, хэвшмэл хэллэг; фразеология русского литературного языка орос бичгийн хэлний хэвшмэл хэллэг; 2. хоосон гоё үг.

ФРАЗЁР, -а, м. чалчигч, хоосон үгтэй хүн, хоосон гоё үгтэн, гоё үгнээс цаашгүй хүн.

ФРАЗЁРСТВО, -а, ср. чалчаа үг, хоосон чалчих, хоосон үг, хоосон гоё үг; политическое фразёрство улс төрийн талбар хоосон чалчих.

ФРАК, -а, м. фрак (арбад хөрмөтэй гадуур цамц).

ФРАКЦИОНЕР, -а, м. фракцич, фракция оролцоогч, (намын дотор) бүлэглэгч, бүлэгт оролцоогч.

ФРАЦИОННОСТЬ, -и, -я. фракци болох, (намын дотор) бүлэг болох, бүлэглэх явдал.

ФРАКЦИОННЫЙ, -ая, -ое. фракцийн, бүлгийн, бүлэглэлийн, бүлэглэх; фракционная борьба фракцийн тэмцэл, бүлэглэн тэмцэх.

ФРАКЦИЯ, -я, ж. фракция, бүлэг, бүлэглэл; парламентская фракция парламентийн (намуны) доторхи бүлэг.

ФРАМУГА, -и, -я. төтгөны гэгээвч, гэгээвч, энэт, энэсэх.

ФРАНК, -а, м. франк (Франц, Бологн, Швейцарийн мөнгөн тэмдэгт).

ФРАНКО, -о, м. франк. үнэгүй хүргэх, хүррэн үг рэгтэй, хүргэх үнийг төлсөн; франко-скалм өгүүлд хад хүргэх үнийг төлсөн.

ФРАНТ, -а, м. хээнцэр хүн, дэгжин эр.

ФРАНТИТЬ, -ичу, -нчимь; несов. (разг.). хөлцэрлэх, шаавай болох, гоёж гоодох.

ФРАНТИХА, -а, ж. (разг.). хээнцэр хүүхэн, шаавай хүүхэн, дэгжин хүүхэн.

ФРАНТОВСТВО, -а, ср. хөөмөрлөх, гоёж гоодох.

ФРАНЦУЖЕНКА, -и, -я. франц эмэгтэй, франц хүүхэн.

ФРАНЦУЗ, -а, м. франц хүн; француз франц хүн.

ФРАНЦУЗСКИЙ, -ая, -ое. французийн, франц; французский язык франц хэл.

ФРАХТ, -а, м. (епоц.). 1. далайн тээврийн хөлц; 2. далайн тээвэр, усан замын ачаа.

ФРЕГАТ, -а, м. 1. цэргийн дайлаат онгоц; 2. хяруулын хөлөг онгоц.

ФРЕЗА, -ы, -я. мн. фрезы, фрез, фрезам, ж. зоруул, зоруул багаж.

ФРЕЗЕРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов., что. зорох, зоруулах, машинаар зорох, фрезлэх.

ФРЕЗЕРОВЩИК, -а, м. зоруулагч, зөргөгч, фрезлэхч.

ФРЕЙЛИНА, -ы, -я. шадар эмэгтэй, ордны шадар хүүхэн.

ФРЕНОЛОГИЯ, -и, -я. френология (ихэнх хэлбэрээр өгтөөхүйз шинжийн гэдэг ухаан).

ФРЕНЧ, -а, м. френч (дээрхи хөрмөтэй цэрц цамц).

ФРЕСКА, -и, -я. хайны зураг, хайны усан булгийн зураг.

ФРИВОЛЬНОСТЬ, -и, -я. (книжн.). аалигүй бай, шалдар бүлдэр, саясаг бай.

ФРИВОЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -ленд (книжн.). аалигүй, шалдар бүлдэр, саясаг.

ФРИКАДЕЛЬКА, -ы, -я. бөөрөнцөг; суп е фрикадельками бөөрөнцөгтэй суп.

ФРОНТ, -а, мн. фронты, фронтос, ж. 1. фронт, эгнээ; выстроить во фронт эгнээгээр жагсаах; 2. фронт, тэргүүн эгнээ, өмнөх өгмээ, эвэр тал, нүүр тал; наступление во всему фронту бүх фронтоор довтлох; фронт строя жагсааны эвэр тал; 3. фронт, байлдааны газар, дайны талбар; задний фронт баруун фронт; 4. фронт, байлдааны зэвсэгт хүч, отправка пополнения на фронт фронтод нэмэгдэл хүч явуулах; 5. фронт, талбар; культурный фронт союлын фронт; ☆ на два фронта хоёр тийшээ, хоёр чиглэлээр.

ФРОНТАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. халз, чанх урдаас нь, нэг өмнөөс нь фронтальная атака халз атак, чанх урдаас нь дайрах; 2. нэг зэрэг, зэрэг зэрэг.

ФРОНТИСПИС, -а, м. (епоц.). зурагт нэр, (номин) эхний зураг.

ФРОНТИВ, -а, м. фронтийн, фронтын хүн, фронтынхон, байлдаж байгаа хүн; помощь семьям фронтовиков фронтынхны гэр бүлд туслах.

ФРОНТОВИЙ, -ая, -ое. фронтын, байлдааны газрын, фронтод зориулан; фронтовая часть фронтын хэсэг (цэрэг); фронтовой заказ фронтын захиалга.

ФРУКТ I, -а, м. жимс; съённые фрукты хуурай жимс, хатаасан жимс.

ФРУКТ II, -а, м. (пробт.). нуухай мүй, сөдгүй амьтан.

ФРУКТОВ'ВЫЙ, -ая, -ое. жимсийн, жимсний; фруктовый сад жимсийн цэцэрлэг.

ФРУКТЫ, -ов. жимс, жимснүүд.

ФТОР, -а, м. фтор (эхүүн үнэртэй өнгөгүй хий).

ФУ, межд. паа, пэй; фу, надоел! пэй, яасан залхуутай юм! ☆ **Фу-ты** ээ харла.

ФУГА'НОК, -нка, м. урт харуул, урт хяруул.

ФУГА'С, -а, м. фугас (тэслэх цэнэг).

ФУГА'СКА, -и, ж. (разг.). тэсрэх бөмбөг.

ФУГА'СНЫЙ, -ая, -ое. фугасын, хийн хүчээр тэсрэх; фугасная бомба фугасын бөмбөг.

ФУГОВА'ТЬ, -зую, -зуюшь; несов., что (спец.).

1. харуулах; 2. харуулаж наах.

ФУЖЕ'Р, -а, м. дарсны аяга, хул, өндөр хөлтэй том хундага.

ФУКСИ'Н, -а, м. фуксин будаг (анилинын улаан будаг).

ФУ'КСИЯ, -и, ж. хүүхэн цэцэг; янаг цэцэг.

ФУНДАМЕНТ, -а, м. 1. суурь, довжоо, фундамент; дом на каменном фундаменте чулуун суурьтай байшин; 2. суурь, үндэс; тяжёлая промышленность—фундамент социалистической экономики суурь үйлдвэр бол социалист эдийн засгийн суурь мөн.

ФУНДАМЕНТА'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. лут, мундаг, суурьтай их.

ФУНДАМЕНТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна.

1. лут, мундаг; фундаментальное здание лут байшин; 2. гол их, үндсэн, тулгуур; фундаментальная библиотека гол их номын сан; фундаментальная наука тулгуур шинжлэх ухаан.

ФУНИКУЛЁР, -а, м. төмөр утсан зам, татуургат төмөр зам.

ФУНКЦИОНА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. функцийн, ажиллагааны, үүргийн; функциональное расстройство сердечной деятельности зүрхний ажиллагааны функцийн өөрчлөгдөх (өвчлөх); функциональная зависимость функцийн хамаарал.

ФУНКЦИОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; несов. (книжн.). ажиллах; организм к старости функционирует хуже насжихад бие махбод дорой ажилладаг.

ФУН'КЦИЯ, -и, ж. 1. функция, хамааран хувьсах үзэгдэл, хамааран хувьсах хэмжигдэхүүн; 2. ажиллагаа, үйл ажиллагаа, үйлдэл; функция слюнной железы шүдний булчирхайн ажиллагаа; 3. үүрэг; служебные функции албаны үүрэг.

ФУНТ 1, -а, м. фунт (409,5 граммтай тэнцэх оросын хүндийн хэмжээ; 96 золотник 1 фунт болно, 40 фунт 1 пүү болно); ☆ не фунт изюму ялигүй юм биш, урхагтай хэрэг; звать, почём фунт лиха кал үзэж дол цохих.

ФУНТ 2, -а, м. фунт (английн мөнгөний нэгж); фунт стерлингов паунд стерлинг, стерлингийн фунт.

ФУНТОВО'Й, -ая, -ое, **ФУНТОВ'ЫЙ** -ая, -ое. фунгийн, фунт хэмжээний; фунтовая гиря фунтийн годил.

ФУ'РА, -ы, ж. ачааны бүрхүүлтэй тэрэг.

ФУРА'Ж, -а, м. (офиц.). бордоо, тэжээл, батрага.

ФУРАЖИ'Р, -а, м. бордооны нярав, бордоочин, батрагачин.

ФУРАЖИРО'ВКА, -и, ж. бордоо бэлтгэх, цэргүүд бордоо бэлтгэх.

ФУРА'ЖКА, -и, ж. фуражк малгай, саравчтай малгай, офицер малгай.

ФУРА'ЖНЫЙ, -ая, -ое. бордооны, өвс бордооны.

ФУРГО'Н, -а, м. ачааны бүхээгтэй тэрэг.

ФУ'РИЯ, -и, ж. (разг.). хараалч эм, мам, эм ягчис.

ФУРНИТУ'РА, -ы, ж. туслах хэрэгсэл.

ФУРО'Р, -а, м. (книжн.). шуугнуулах, бахдуулах; произвести фурос бахдуулж шуугнуулах.

ФУРУ'НКУЛ, -а, м. хатиг.

ФУРУНКУЛЁЗ, -а, м. хатиг гарах.

ФУТ, -а, род. мн. -ов, м. фут (30,48 сантиметр), тохой.

ФУТБО'Л, -а, м. хөл бөмбөг; играть в футбол хөл бөмбөг тоглох.

ФУТБОЛИ'СТ, -а, м. хөл бөмбөгч.

ФУТБО'ЛКА, -и, ж. биеийн тамирчны цамц, тамирчин цамц.

ФУТБО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хөл бөмбөгийн; футбольная команда хөл бөмбөгийн команд, хөл бөмбөгийн баг.

ФУТЛЯ'Р, -а, м. гэр, ховд, хуй, дугтуй; футляр для очков нүдний шилний гэр.

ФУТУРИ'ЗМ, -а, м. футуризм (уламжлалыг эсэргүүцэж ирээдүйг хандана гэдэг урлагийн бүтэлгүй урсгал).

ФУТУРИ'СТ, -а, м. футурист, футуризм үзлийн баримтлагч.

ФУТУРИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. футуризмийн, футурист үзлийн.

ФУФА'ЙКА, -и, ж. дулаан цамц, цэгдэг.

ФЫ'РКАТЬ, -аю, -аешь; несов., **ФЫ'РКНУТЬ**, -ну; -нешь; однокр. 1. тургих; фыркают кони морь тургиж байна; 2. ннээд алдах, тургиж ннээх.

ФЮЗЕЛЯ'Ж, -а, м. (спец.). их бие, онгоцны их бие.

Х

ХАДЖИ', нескл. м. каж (Мекка хот орж мөргөл хийгээд ирсэн лад хүн).

ХА'ЖИВАТЬ, наст. не употр. многокр. явдаг байх, очдог байх, явах, очих; мы частенько хаживали к ним бид тэднийд байн байн очдог байв.

ХАКА'С, -а, м. хакас хүн.

ХАКА'СКА, -и, ж. хакас эмэгтэй.

ХАКА'ССКИЙ -ая, -ое. хакас, хакасын.

ХАКА'СЫ, -ов. хакасууд.

ХА'КИ, 1. неиз. прил. 1. шаравтар ногоон; материя цвета хаки шаравтар ногоон өнгөтэй даавуу; 2. нескл. ср. шаравтар ногоон даавуу.

ХА'ЛА, -ы, ж. гөрмөл талх.

ХАЛА'Т, -а, м. 1. тэрлэг, бошинз, дээл; узбекский халат узбек тэрлэг; 2. халаад, нөмрөг; медицинский халат эмнэлгийн халаад; маскировочный халат далдлах нөмрөг.

ХАЛА'ТНО, нареч. цалгар, назгай, салан, хааш хэрэг, хайхрамжгүй; халатно относиться к работе ажилдаа хайхрамжгүй байх.

ХАЛА'ТНОСТЬ, -и, ж. цалгар назгай (байх), хааш хэрэг (байх), салан (байх), хайхрамжгүй (байх).

ХАЛАТНЫЙ, *-ая, -оо; -төй, -тна (разг.)*. цалгар, назгай, хааш хэрэг, салан, хайхрамжгүй; халатное отношение к своим обязанностям өөрийнхөө үүрэгт хайхрамжгүй байх.

ХАЛВА, *-ы, ж.* хутгамцаг, халваа (самрын идээ буюу тослог үрийг чихэр, бал бурамтай хольж хийсэн амтат зүйл).

ХАЛИФ, *-а, м.* халиф (лалын шажинтны тэргүүний цол).

ХАЛИФАТ, *-а, м.* 1. халифт улс; 2. халифын төр.

ХАЛТУРА, *-ы, ж. (разг.)*. 1. хялбар олсон олз; 2. гадилсан ажил, гадилсан юм; заниматься халтурой гадиллах.

ХАЛТУРИТЬ, *-рю, -ришь; несов. (разг.)*. 1. гадиллах; 2. хялбар олз олох.

ХАЛТУРНИЙ, *-ая, -оо; -рен, -рна (разг.)*. гадилсан; халтурная работа гадилсан ажил.

ХАЛТУРЩИК, *-а, м.* гадиллагч

ХАЛТУРЩИЦА, *-ы, ж.* гадиллагч эмэгтэй.

ХАЛХАСЕЦ, *-сца, м.* халх хүн.

ХАЛХАСКА, *-и, ж.* халх эмэгтэй, халх эхнэр.

ХАЛХАСКИЙ, *-ая, -оо.* халх, халхын; халхаский диалект халх аялгуу.

ХАЛХАСЦЫ, *-оо.* халхчууд, халхас.

ХАЛЦЕДОН, *-а, м.* мана; пестрый халцедон калтар мана.

ХАМ, *-а, м. (превр. бран.)* хүний үнэргүй хүн, мөс муутай хүн, ичгүүр сонжуургүй хүн.

ХАМЕЛЕОН, *-а, м.* 1. хамелеон (орчин тойрог орших юмны өнгийг дагаж, биений нь өнгө хувирдаг, дулаан орны мөлхөгч амьтан); 2. урваж шарвагч.

ХАМИТЫ, *-оо.* хамитууд.

ХАМИТЬ, *-млю, -мишь; несов. (прост.)* хүний үнэргүй аашлах, ичгүүргүй зан гаргах.

ХАМСА, *-ы, ж.* далайн жараахай.

ХАМСКИЙ, *-ая, -оо.* хүний мөсгүй, ичгүүр сонжуургүй; хамский поступок хүний мөсгүй явдал.

ХАМСТВО, *-а, ср.* хүний мөсгүй явдал; ичгүүр сонжуургүй зан.

ХАН, *-а, м.* хан, каан.

ХАНДРА, *-ы, ж. (муу)* оёг, шаналгаатай, унжгар; на него напала хандра тэр (хүн) муу оёг олов.

ХАНДРИТЬ, *-рю, -ришь; несов.* оёглох, оёг олох.

ХАНЖА, *-и, род. мн. -ей, м. и ж.* куурмаг сүсэгтэн, засдаг хүн.

ХАНЖЕСКИЙ, *-ая, -оо.* куурмаг сүсэгч, засдаг ханжеское поведение куурмаг сүсэгч зан.

ХАНЖЕСТВО, *-а, ср.* куурмаг сүсэг, засдаг зан байдал.

ХАНСКИЙ, *-ая, -оо.* ханы, кааны, канц, каант, хав, каан.

ХАНСТВО, *-а, ср.* 1. кан цол, кааны көргөм; 2. кааны төр.

ХАНТЫ, *-оо, ед. ханты, нескл., м. и ж. и хант-ыец, -ийца, м.* хантыд, канты хүмүүс.

ХАОС и **ХАОС**, *-а, м.* эмхгүй байдал, замбараагүй байдал, эмх замбараагүй байдал, эмх замхгүй байдал, эмх журамгүй байдал, эх захгүй байдал.

ХАОТИЧЕСКИЙ, *-ая, -оо.* эмхгүй, замбараагүй, эмх замбараагүй, эмх замхгүй, эмх журамгүй, эх захгүй.

ХАОТИЧНОСТЬ, *-и, ж.* эмх замбараагүй (байх), эмх журамгүй байх, эх захгүй явдал.

ХАОТИЧНЫЙ, *-ая, -оо; -чен, -чна.* эмхгүй, замбараагүй эмх замбараагүй, эмх журамгүй, эх захгүй.

ХАРАКИРИ, *нескл., ср.* гэдсээ хүүлэх, харакири (японы самурай нарын гэдсээ хүүлэн амиа хорлох).

ХАПАТЬ, *-аю, -аешь; несов. (прост.)*. **ХАПНУИ** *-ну, -нешь; -утый; однокр.* 1. шүүрэх, шүүрэн авах, шүүрэн барих; 2. (мөнгө) идэх, ашиглах, зарших.

ХАРАКТЕР, *-а, м.* 1. зан, ааш, ааль, авир, галивар, зан ааш, зан авир, зан ааль; твёрдый характер хатуу зан; мягкий характер зөөлөн зан, зөөлөн ааш; тяжёлый характер муу ааш, галивар муу; неуживчивый характер хажиг зан; дурной характер муу зан, авир муу; прямога характера шулуун зан; 2. зоримог зан, өжүүн зан, зөрүүд зан, хөшүүн зан; человек с характером зоримог зантай хүн; 3. шинж, чанар, төлөв, байдал, онцлог; характер почвы газрын хөрсний шинж; характер местности газрын байдал; затяжной характер болезни өвчний удаашрах төлөв; замечания критического характера шүүмжлэлийн чанартай санамж; героический характер нашэй эпохи манай үеийн баатарлаг шинж; ☆ выдержать характер зөрүүд зан гаргах, өжүүн нь хөдлөх, өжих; в чьём-либо характере . . . зантай.

ХАРАКТЕРИЗОВАТЬ, *-аю, -аешь; несов. и несов. кого-что. (байдыг, төлөвийг)* тодорхойлох, тодорхойлон харуулах, харуулах; характеризовать кого-либо с положительной стороны күнийг сайн талаас нь харуулах; это хорошо характеризует его энэ бол түүний байдлыг сайн тодорхойлж байна.

ХАРАКТЕРИЗОВАТЬСЯ, *-вуюсь, -вуетесь; несов. (книжн.)*. 1. онцгой байх, онцлог байх, онц ялгарах; степные районы характеризуются сухим климатом тал нутаг нь хуурай улиралтайгаараа онцгой байдаг; 2. тодорхойлогдох, тодорхойлогдон харуулагдах, харуулагдах.

ХАРАКТЕРИСТИКА, *-и, ж.* тодорхойлолт, тодорхойлох; дать положительную характеристику кому-либо хүнд сайн тодорхойлолт өгөх; для его характеристики түүнийг тодорхойлохын тул; характеристика эпохи үеийн тодорхойлолт.

ХАРАКТЕРНО, *нареч.* гоц зан бий, гоц зантай юм, онцлог бий, онцлогтой юм, онцгой шинж бий, онцгой шинжтэй юм, гоц чанар бий, гоц чанартай юм, өвөрмөц байх; характерно, что он уклонился от прямого ответа шууд хариу өгөхөөс зайлсхийсэн нь түүний онцлог юм; это для него характерно тэр (хүн) тийм гоц зантай юм.

ХАРАКТЕРНОСТЬ, *-и, ж.* онцгой шинж, гойд ялгаа, өвөрмөц (байх), онцлог (байх), онцгой (байх).

ХАРАКТЕРНЫЙ, *-ая, -оо (прост.)*. зоримог зантай, өжүүн, зөрүүд, санасандаа хүрдэг, өөрийнхөөрөө кийдэг; характерный мужчина зоримог зантай хүн.

ХАРАКТЕРНЫЙ, *-ая, -оо; -рен, -рна*. 1. онцгой шинжтэй, онцлог, гоц; характерное лицо онцгой шинжтэй нүүр; 2. онцгой, гойд ялгаатай, өвөрмөц; характерная черта онцгой шинж; характерный для Монголии климат Монголын өвөрмөц уур амьсгал; характерные танцы өвөрмөц бүжиг.

ХАРИУС, *-а, м.* кадар загас, балиус загас.

ХАРКАТЬ, *-аю, -аешь; несов.* хахиран нулимах; каркать кровью цусаар ханнах.

ХАРКНУТЬ, *-ну, -нешь; однокр.* хахиран нулимах.

ХАРТИЯ, *ж.* карти (нийгэм улс төрийн чухал ач холбогдолтой баримт бичиг).

ХАРЧЕВНЯ, *-и, род. мн. -вен, ж. (устар.)*. коолны газар, гуанз.

ХАРЧИ, *-ей, хүн;* на своих харчах өөрийнхө хүнсээр.

ХА'РЯ, -и, ж. (прост. бран.); коншор.
ХА'ТА, -ы, ж. (украин, өмнөт оросын) тарначны байшин; ☆ моя хата с краю надаас цаагуур, нарнаас цаагуур, над хамаагүй.
ХА ТА-ЛАБОРАТО'РИЯ, хаты-лаборатория, -ы, ж. камт балды агрономын лаборатори;
ХА-ХА', заукоподр, хаа хаа, хаа хаа.
ХА'ЯТЬ, хаа, хааць; несов., когочтө. (прот.). загнах, муушаах, муу хэлэх, элдвээр хэлэх.
ХВАЛА', -ы, ж. (өвсөл.), магтайл, магтлага, магтах; честь и слава герою баатрын нэрийг магтъя; аардааты хаалу магтах.

ХВАЛЕ'ВНЫЙ, -ая, -ое, -вен, -вна. магтаалын, магтсан, сайшаасан; хвалебная песня магтаалын дуу; хвалебная речь магтсан үг; хвалебный отзыв сайшаасан үндэлт.

ХВАЛЕН'НЫЙ, -ая, -ое (прот.). магтагдсан, магтуулсан, гайхуулсан.

ХВАЛИ'ТЬ, -аю, -аешь; хвалящий; несов., когочтө. магтах, сайшаах.

ХВАЛИ'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсья, несов. (прот.). биеэ магтах, бардамнах, гайхуулах.

ХВА'СТАТЬ, -аю, -аешь; несов. (прот.). **ХВА'СТАТЬСЯ**, -аюсь, -аюсья, несов. бардах, сайрхах, бардамнах, гайхуулах, биеэ магтах; он хвастанет, что всё успеет сделать бүгдийг хийж амжана гэж ээр бардаж байна; не хвастанет снажу, что... гэж биеэ магтах нь биш, хэлж байна.

ХВАСТЛИ'ВОСТЬ, -и, ж. бардам зан, сайржуу зан, бардамнах явдал, гайхуулах явдал.

ХВАСТЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. бардам, сайрхаг, сайрхуу, бардамнасан, гайхуулсан, биеэ магтсан; хвастливый человек сайрхаг хүн; хвастливый отзыв бардамнасан харну.

ХВАСТОВО'СТВО, -а, ср. бардах, сайрхах, гайхуулах, бардлага, сайрхдаг, бардамнал, сайрхал.

ХВАСТУ'Н, -а, м. (разг.), бардамч, сайрхаг хүн.

ХВАСТУ'НЬЯ, -и, ж. бардамч эмэгтэй, сайрхаг эмэгтэй.

ХВАТ, -а, м. (разг.), шаламтгай хүн, самбаатгай хүн.

ХВАТА'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. шүүрдэг, шүүрэн авдаг, шүүрэн барьдаг, барьж авдаг; хватательные органы насекомых шавьжийн юм барьдаг эрхтэн.

ХВАТА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. шүүрэх, шүүрэн авах, шүүрэн барих, барьж авах; хватать кого-либо за руку гараас нь шүүрэн барих, гарвас нь барьж авах; хватать крепь яс шүүрэн авах; хватать что понадо юу дайралдсаныг шүүрэн авах; ☆ хватать на лету зхний нь үгнээс ойлгон авах, дор нь ойлгон авах.

ХВАТА'ТЬ II -вот; несов. хүрэх, болох.

ХВАТА'ТЬСЯ -аюсь, -аюсья; несов. 1. шүүрэх, сэжүүрдэн авах, шүүрэн авах, барих; хвататся за голову 1) толгойгоо барих; 2) ямаа барих, гэнэт санах, санаанд орох; 2. хийх, хүрэх, өвчнөрдөх, өрөлдөх; хвататся за всё юм болгоноор өрөлдөх.

ХВАТИ'ТЬ I, хватит; сов. хүрэх, болох; мунх хватит на медаль гурви нэг долоо хоног хүнэ; хватит сил хүч хүрнэ; ☆ хватит болно! болы; хүрнэ! с меня хватит миний зүв боллоо, болы.

ХВАТИ'ТЬ II, хачу, хачиць; хаченый; сов. 1. буулгаад авах, байлгаад авах, татаад авах, дэлсээд авах, байлгах, буулгах, дэлсэх, цохих; хватить кулаком по столу гар зангидаа ширээ цохих, нударгаар ширээ дэлсээд авах; хватить палькой мөдоор байлгах; 2. шүүрэх, зуух; собака хватила его за ногу нохой төлөө нь зуув; 3. эдлэх, үзэх, Учрах, тохнолдох, дайралдах, хүрэх; хватить гөрй зовлон эдлэх; хватить страху айдас хүрэх; 4. хүрэх, тусах, дайрах,

гэвтэх; его хватил удар түүний тархинд цус харван; его хватило параличом түүнийг саа дайрав; морозом хватило пощевы тариа хүйт дайрав; ☆ хватить через край илүү үг хэлэх, хэтрүүлэх, илнэмжгүй юм хийх; хватить лишнее (шржи, дарс) илүү үүх.

ХВАТИ'ТЬСЯ, хватусь, хваташься; сов. 1. шүүрэх, сэжүүрдэн авах, шүүрэн авах, барих; хватится за саблю эзлээ шүүрэн авах; 2. үгүйлэх, гэнэт санах, үгүйлэн эрэх, гэнэт санаж эрэх; хватится ильичей тулхүүрээ үгүйлж эрэх.

ХВА'ТКА, -и, ж. шүүрэх, шүүрэн авах, шүүрэн барих, барьж авах; мертвая хватка, хватить мертвой хваткой 1) зуурч барих, яг зуурах, шүүрч биеэ зуурах; 2) зүүртэл барих, алдалгүй барих.

ХВА'ТКИЙ, -ая, -ое; -тка, -тко (прот.). чадамгай шүүрдэг, шүүрэхдээ айхавтар, ауртгай барьдаг, барьснаа тавьдаггүй.

ХВО'ЙНЫЕ, -ых. шилмүүст мод.

ХВО'ЙНЫЙ, -ая, -ое. шилмүүст; хвойный лес шилмүүст ой; хвойное дерево шилмүүст мод.

ХВОРА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). өвдөх, өвчлөх, өвчин хүрэх, өвчин тусах, эмгэглэх.

ХВО'РОСТ, -а, м. собир. 1. (хатсан) мөчир, (хуурай) гишүү; собирать хворост гишүү түүх; трийт хворостом мөчир түүлэх; 2. шармгар боов.

ХВОРОСТИ'НА, -ы, ж. саваа, хатсан бургас, хуурай мөчир.

ХВО'РЫЙ, -ая, -ое; хвор, хворд, хвора (прот.) эмгэтэй, эмгэгтэй, үлбэгэр, бие муутай; хворий человек эмгэгтэй хүн.

ХВОРЬ, -и, ж. өвчин, эмгэг.

ХВОСТ, -а, м. сүүл; конский хвост моринь сүүл; распусть хвост (тогос) сүүлээ дэлгэх; вилать хвостом 1) сүүлээ шарвалзуулах; 2) баацлал, эйл гаргах; поджечь хвост 1) сүүлээ хавчих; 2) эрэмшүү зангаа татах; 2. сүүл; хвост кометы одны сүүл; хвост поэзда галт тэрэгний сүүл; хвост самолета нисэх онгоцны сүүл; 3. оочир, дугаар; хвост за билетами нислээдэнд очирлосон оочир; ☆ идти в хвосте, лисетисля в хвосте сүүл барих.

ХВОСТА'ТЫЙ, -ая, -ое. сүүлт, сүүлтэй; хвостатые земноводные сүүлтэй хоёр нутагтан.

ХВОСТИ'ЗМ, -ы, м. сүүл барих үзэл (уйл явдал) сүүлээ өдгөж явах эзэл, хувасалт хөдөлгөөний хөйрөөдөн ухамширгүй эмгэгүүдийг дарагдах спортунист тактик, намын удирдах релийг үгүйсгэх явдал.

ХВО'СТИК, -а, м. 1. бяцхан сүүл; 2. өчүүхэн сүүл, цацлага; буква с хвостиком цацлагатай үсэг; ☆ хвостиком гаруйхан, илүүхэн, гаранхан, жаахан илүү, жаахан гаруй; ему пятьдесят лет с хвостикой гэр (хүн) тавь жаахан гаруй настай; двести километров с хвостиком арван километр жаахан илүү.

ХВОСТИ'СТ, -а, м. (разг.). сүүл барих үзэлтэн.

ХВОСТОВО'Й, -ая, -ое. сүүлийн; хвостовые перья у птиц шувууны сүүлийн өд; хвостовые вагоны сүүлийн вагонууд.

ХВО'Щ, -ы, м. нарсан өвс; двояч полсвой шинэл.

ХВО'Я, -и, ж. талжэ собир. шилмүүс; сөйбонан хвоя нарсны шилмүүс.

ХИБА'РА, -ы, ж. и ХИБА'РКА, -и, ж. муу байшин, адуу байшин, өвөн байшин, муу гэр, өвөхой.

ХИ'ЖИНА, -ы, ж. өчүүхэн байшин, өвөхөл, урц, хатгуур.

ХИ'ЛОСТЬ, -и, ж. суланги байдал, еулхигар байдал, дорой бие, буурай байдал, үлбэгэр байх.

ХИ'ЛЫЙ, -ая, -ое; хил, хила, хило. суланги, сулхигар, дорой, буурай, үлбэгэр.

ХИМЕРА, -и, ж. (книжн.). хоосон бодол, дэмий хүсэл.

ХИМЕРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. **ХИМЕРИЧНЫЙ**, -ая, -ые, -чен, -чна (книжн.). хоосон, дэмий, хий, бүтэхгүй.

ХИМИК, -а, м. 1. химич, хувиллахуй ухаантаг, химийн мэргэжилтэн; 2. химич, химийн үйлдвэрийн ажилтан.

ХИМИКАЛИИ, -ий, химийн үйлдэхүүн, химийн бүтээгдэхүүн.

ХИМИЗАЦИЯ, -и, ж. химижүүлэх, хувиллахуй ухааны одолтыг үйлдвэр, хөдөө аж ахуйд нэвтрүүлэх.

ХИМИЗИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. химижүүлэх, хувиллахуй ухааны одолтыг үйлдвэр, хөдөө аж ахуйд нэвтрүүлэх; химизировать сельское хозяйство хөдөө аж ахуйг химижүүлэх.

ХИМИЗИРОВАТЬСЯ, -руется; несов. химижүүлгөдөх, химижих, хувиллахуй ухааны одолт үйлдвэр хөдөө аж ахуйд нэвтрэх.

ХИМИЗМ, -а, м. химизм, химийн чанар.

ХИМИКАТ, -а, м. химийн бэлтгэмэл, химийн үйлдэхүүн, химийн бүтээгдэхүүн.

ХИМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. химийн, хувиллахуй ухааны; химическая физика хувиллахуй ухааны бодисын зүй; химическая реакция хувиллахуй ухааны урвал; химическая лаборатория хувиллахуй ухааны лаборатори; химическая промышленность химийн үйлдвэр, хувиллахуй ухааны арга хэрэглэдэг үйлдвэр; химическая чистка хувиллахуй ухааны аргаар нэвэрлэх, химийн цэвэрлэгээ; химическая война хувиллахуй ухааны бэлтгэмэл хэрэглэх дайн, химийн дайн; химический карандаш хөртөй харандаа.

ХИМИЯ, -и, ж. хувиллахуй ухаан, хими; учебник химии хувиллахуй ухааны сурах бичиг.

ХИНА, -и, ж. (разг.), хина (химийн модны холтосноос авдаг цагаан талхан эм; хумхай бөчнийг анагвана.)

ХИНДИ, нескл., м. хинди хэл, анэтхэг хэл.

ХИНИН, -а, м. хина.

ХИННИЙ, -ая, -ог. хинин; хинные порошки тугнасан хина; хинное дерево хинны мод.

ХИРЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. сулжих, доройтох, үлбийх, нарших, гандах, хатах; дерево хиреет мод катаж байна; 2. доройтох, буурах, сулрах, муудах, улах; буржуазное искусство хиреет хөрөнгөтний урлаг доройтож байна.

ХИРОМАНТ, -а, м. алганы зураасаар мэргэлэгч.

ХИРОМАНТИЯ, -и, ж. алганы зураасаар мэргэлэх.

ХИРОМАНТИКА, -и, ж. алганы зураасаар мэргэлэгч өхнөр.

ХИРУРГ, -а, м. мэс засалч.

ХИРУРГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мэс заслын; хирургический кабинет мэс заслын багаж; хирургический кабинет мэс заслын тасаг.

ХИРУРГИЯ, -и, ж. мэс засал.

ХИТРЕЦ, -а, м. зальтай хүн, мэхтэй хүн, овтой хүн.

ХИТРЕЦА, -и, ж. **ХИТРИКА**, -и, ж. (разг.) зальдуу (байх), зальтай (байх), зальтайхан (байх), өвжин (байх), өвдөйхон (байх), овжуу (байх); человек с хитрецей зальдуу хүн, өвжин хүн.

ХИТРИТЬ, -рю, -ришь; несов. 1. залилах, өлжих, заль гаргах, ов гаргах, мэх гаргах, мэхлэх, бачлах, баашлах, бач гаргах, бааш гаргах; 2. ухаан сийлэх, ухаан авах, яриг гаргах, өвөрхөх, мэргэрэх.

ХИТРО, нареч. 1. уран аргагай, арга гаргаж, овтой, зальтай, заль гаргаж, мэх гаргаж; он очень хитро действовал тэр (хүн) их мэх гаргаж хийв; 2. бэрх, яригтай, ухаан сийлэн, нарийн арга гарган.

ХИТРОСПЛЕТЕНИЕ, -ие, ср. (книжн.). 1. өвөрхөхтэй бодол, яригтай бодол, нарийн бүлэгтэй бодол; 2. хорт арга мэх; рабунатам хитросплетение араган дайсны хорт арга мэхийг илрүүлэх.

ХИТРОСТЬ, -и, ж. 1. ов, мэх, заль, башир, бачих, бач, мэх; 2. арга заль, арга мэх; заль хитростью зөвлөн авах; пускаться на хитрость арга заль гаргах; 3. бэрх, яриг, ухаан сийлж хийсэн (юм), (нарийн) арга гаргаж хийсэн (юм); хитрость устремился ухаан сийлж хийсэн оньс.

ХИТРОУМНЫЙ, -ая, -ое; -ман, -ма (книжн.) нарийн ухаантай, уран ухаантай, арга мэхтэй, хитроумный человек уран ухаантай хүн.

ХИТРЫЙ, -ий, -ой; хитёр, хитра, хитро (и хитро), хитры (и хитры), 1. овсон, цайтай, хальтай, баширтай, бааштай, бачтай, муу мэхтэй; хитрый человек зальтай хүн; 2. яригтай, бэрхтэй, ухаан сийлж хийсэн.

ХИ-ХИ, межд. хийхий, хий хий.

ХИХИКАНИЕ, -я, ср. хий хий инээх.

ХИХИКАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.) хий хий инээх, хий хий гэж инээх, хий хий гэж.

ХИХИКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. хий хий гэгц, хий хий инээчлэх, хий хий гэгд авах.

ХИЩЕНИЕ, -я, ср. (офиц.) шамшиг, шамшигдуулах, бүрэлгэх, хулгайлах.

ХИЩНИК, -а, м. араатан, махчин шулуу, индивидуалистические хищники эзэрхэг түрэмгий араатан.

ХИЩНИЦА, -и, ж. эм араатан.

ХИЩНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. махчин амьдрах.

ХИЩНИЧЕСКИ, нареч. араатан шиг, араатны журмаар, ховдог, шунахай, ховдог шунахай.

ХИЩНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. араатны, махчин амьтны; хищнические инстинкты махчин амьтны зүй; 2. араатан шиг, араатны журмаар, ховдог, шунахай, хөвдөл шунахай; хищнический характер империалистын эзэрхэг түрэмгийн ховдог шунахай чанар; хищническая вырубка лесов ой мод шунахай огтлох.

ХИЩНИЧЕСТВО, -а, ср. 1. махчлах, махчин байх; 2. араатан шиг байх, араатны журмаар байх, ховдолол шунахайрах, шунахайраа, хөвдөглөл.

ХИЩНО, нареч. 1. махчин шиг, махчин журмаар 2. ховдог, шунахай.

ХИЩНОСТЬ, -и, ж. 1. шунахай (байх), ховдог (байх); хищность азалаа шунахай харц; 2. араатны зөн, махчин зөн, махчин (байх); проявить хищность махчин зөнгөө үзүүдэх.

ХЛАДНОКРОВИЕ, -я, ср. самбаа, уужин дотор, тайван дотор, ажиггүй байдал; сдержанно хладнокровие самбаатай байх, ажиггүй байх; на терити хладнокровия самбаагаа алдахгүй байх.

ХЛАДНОКРОВНО, нареч. самбаатай, уужин дотортой, ажиггүй; хействовать хладнокровно самбаатай үйлдэх.

ХЛАДНОКРОВНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, самбаатай, уужин дотортой, дотор тайван, ажиггүй, амгалан хладнокровный человек самбаатай хүн; хладнокровный взгляд тайван харц.

ХЛАМ, -а, собца, м. новш, муу сайн юм.

ХЛАМИДА, -и, ж. 1. (эртний грек нарык дөрвөлжин хэлбэртэй) нөмрөг; 2. шуудай шиг урт дээр.

ХЛЕБ, -я, мн. хлебы, -ов а хлеба, -ов, м. 1. талх, ржанай хлеб, чөрсний хлеб хар талх; бедный хлеб цагаан талх; чөрсвийн хлеб хайсан талх, хуучирсалтлах; хлеб с маслом тостой талх; ежаты хлеб бич талх пийшинд хийх; 2. тариа, амуу будаа, амуу тариа, үр тариа, будаа тариа; озимые хлеба өвдөжиг тариа; яровые хлеба зусах тариа; заготовка хлеба тариа (будаа) бэлтгэл; хлеб на карий халаагүй байгаа тариа; 3. амин тэжээл, амь тэжээл; ширш, күсэг

хлеба амин тэжээлээс нь салгах (үнх талхнаас нь салгах); ☆ перебиваться с хлеба на квас гол зогоох; клёб да соль; тавтай зооглогтун! хлеб-соль 1) идээ, зоог; 2) зочломтгой зан, зочлол.

ХЛЕБАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что (прост.)*. 1. халбагадах, уух; хлебать суп шөл уух; 2. оочлох, ооч оочоор уух; хлебать чай цай оочлох; ☆ уйти несо-лоно хлебавши их санасан газар хоосон хонох, аяга амгайвчлалгүй явах.

ХЛЕБНИЦА, -ы, *ж.* талхны таваг, сагс.

ХЛЕБНУТЬ, -ну, -ншь; *однокр.* халбагадаад авах, оочоод авах, ооччих; ☆ хлебнуть лишнего архи их балгах; хлебнуть горя зовлон амсах.

ХЛЕБНЫЙ, -ая, -ое. 1. талхны; хлебный амбар талхны амбаар; хлебный магазин талхны дэлгүүр; хлебный экспорт талх гадаадад гаргах; хлебный рынок талхны зах; хлебные продукты талхны зүйл; 2. тариа будааны, үр тарианы, үр тариа сайтай, будаа тариа ихтэй; ургацтай; хлебный год ургацтай жил; хлебный край тариа будааны орон; 3. ашигтай, олбортой; хлебная должность олбортой тушаал; хлебное дельце ашигтай хэрэг.

ХЛЕБОУЛОЧНЫЙ, -ая, -ое. талх боовны; хлебоулочные изделия талх боовны зүйл.

ХЛЕБОЗАВОД, -а, *м.* талхны завод.

ХЛЕБОЗАГОТОВИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. тариа (будаа) бэлтгэлийн; хлебозаготовительная кампания тариа бэлтгэлийн кампани.

ХЛЕБОЗАГОТОВКИ, -вок, тариа (будаа) бэлтгэл.

ХЛЕБОЗАКУПКА, -и, *ж.* тариа худалдан авах.

ХЛЕБОПАШЕВСКИЙ, -ая, -ое. тариачны, тарианы ажлын.

ХЛЕБОПАШЕСТВО, -а, *ср.* тарианы ажил.

ХЛЕБОПАШЕЦ, -ица, *м.* тариачин.

ХЛЕБОПЁК, -а, *м.* талх баригч, талхач.

ХЛЕБОПЕКАРНЫЙ, -ая, -ое. талх барих, талх барьдаг, талхны; хлебопекарная промышленность талхны үйлдвэр.

ХЛЕБОПЕКАРНЯ, -и, *род. мн. -рен, ж.* талх барих газар, талхны газар.

ХЛЕБОПЕЧЕНИЕ, -я, *ср.* талх барих.

ХЛЕБОПОСТАВКА, -и, *ж.* тариа тушаах, тариа тушаалт.

ХЛЕБОПРОДУКТЫ, -ов, талхны зүйл, талх үйлдэхүүн.

ХЛЕБОПРОИЗВОДЯЩИЙ, -ая, -ее (*спец.*). тариа тарьдаг, тариалангийн, тарианы; хлебопроизводящий район тариалангийн газар.

ХЛЕБОРЕЗКА, -и, *ж.* талх зүсүүр.

ХЛЕБОРОБ, -а, *м.* (*высок.*). тариачин.

ХЛЕБОРОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. тариа ургасан, тариа их гарсан, тариагаар баялаг, ургац өлбөг; хлебородный год ургац өлбөг жил; хлебородный край тариагаар баялаг нутаг.

ХЛЕБОСДАТОЧНЫЙ, -ая, -ое. тариа тушаах.

ХЛЕБОСДАЧА, -и, *ж.* тариа тушаах, тариа тушаалт.

ХЛЕБОСОЛ, -а, *м.* зочломтгой хүн.

ХЛЕБОСОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зочломтгой; хлебосольный хозяин зочломтгой гэрийн эзэн.

ХЛЕБОСОЛЬСТВО, -а, *ср.* зочломтгой зан.

ХЛЕБОТОРГОВЛЯ, -и, *ж.* талх тарианы худалдаа, талх тарианы наймаа.

ХЛЕБОТОРГОВЫЙ, -ая, -ое. талх тарианы худалдааны, талх тариа наймаалдаг, талх тариа худалдаалах; хлеботорговые организации талх тариа худалдаалах байгууллагууд.

ХЛЕБОУБОРКА, -и, *ж.* тариа хураах, тариа хураалт.

ХЛЕБОУБОРОЧНЫЙ, -ая, -ое. тариа хураах, тариа хураалтын; хлебоуборочная кампания тариа хураах кампани.

ХЛЕБ-СОЛЬ, *ж.* 1. идээ, зоог; 2. зочломтгой зан, зочлол.

ХЛЕВ, -а, *о хлеве, в хлеву, мн. -а, -ов, м.* (*малын*) хашаа саравч, саравч; овечий хлев хонины хашаа, саравч.

ХЛЕСТАТЬ, *хлещу, хлещешь; несов.* 1. гуядах, шавхуурдах, ороолгох, шавхрах, ташуурдах; хлестать лошадь кнутом морь ташуураар гуядах, морь ташуурдах; 2. шавших, асгах, асгарах, гожгодох, гожгонох, цутгах; дождь так и хлещет бороо шавших л байна; кровь хлещет из раны шархнаас цус гожгодож байна; 3. залгилах; хлещет водку стаканами архи аяга аягаар залгилж байна.

ХЛЁСТКИЙ, -ая, -ое; *хлёсток, хлестка, хлётко; хлётче.* 1. өвтгөдөг, янгинасан; хлёткий кнут өвтгөдөг ташуур; хлёткий ветер янгинасан салхи; 2. эрс, хатуу, хурц; хлётские слова эрс үг.

ХЛЁСТНУТЬ, -ну, -ншь; *однокр.* гуядаад авах, шавхуурдаад авах, ороолгоод авах, шавхдаад авах, ташуурдаад авах.

ХЛОП, *в знач. сказ. (разг.)*. 1. тас гэтэл цохих, тас няс гуядах, пад хийтэл дэлсээд авах, түс гэтэл байлгаад авах; он хлоп кулаком по столу түс гэтэл ширээ цохиод авав; 2. тас гэх, няс хийх, пад гэх, түс хийх.

ХЛОПАНЬЕ, -я, *ср.* 1. таших, тас хийх, тас хийлгэх, тас няс хийх, тас няс хийлгэх, түс хийтэл цохих, пад гэтэл дэлсэх; хлопанье дверьми хаалга тас хийлгэх; хлопанье в ладоши алга таших; 2. тас няс гэсэн авиа, тас хийх чимээ; послышалось хлопанье тас няс гэсэн авиа сонсдов.

ХЛОПАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. пад пад алгадах, тас гэтэл цохих, түс хийтэл дэлсэх; хлопать рукой по плечу мөрөн дээр нь пад пад алгадах; 2. таших, алга таших; хлопать в ладоши алга таших; 3. тас хийлгэх, тас няс хийлгэх, түс хийлгэх, пад пад хийлгэх; хлопать дверьми хаалга тас хийлгэх, савах; хлопать бичом ташуур тас няс хийлгэх; ☆ хлопать глазами дүрлийтэл хараад юу ч ойгохгүй байх; хлопать ушами нэг чихээрээ сонсоод нөгөө чихээрээ гаргах.

ХЛОПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов. (прост.)*. 1. түс гэтэл унах, пид хийтэл ойчих; 2. тас хийтэл мөргөх.

ХЛОПЕЦ, -ица, *м.* (*прост.*). хүү, жаал, хүүхээ.

ХЛОПКОВОД, -а, *м.* хөвөнгийн мэргэжилтэн, хөвөнч.

ХЛОПКОВОДСТВО, -а, *ср.* хөвөн тарих, хөвөн тарилт.

ХЛОПКОВОДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хөвөн тарих, хөвөн тарилтын, хөвөнгийн; хлопководческий совхоз хөвөн тарьдаг сангийн аж ахуй.

ХЛОПКОВЫЙ, -ая, -ое. хөвөнгийн, хөвөн; хлопковая промышленность хөвөнгийн үйлдвэр; хлопковые поля хөвөнгийн талбай; хлопковое масло хөвөнгийн тос; хлопковое семя хөвөнгийн үр; хлопковая пряжа хөвөн утас.

ХЛОПКОЗАГOTOВКА, -и, *ж.* хөвөн бэлтгэл, хөвөн бэлтгэх.

ХЛОПКОКОМБАЙН, -а, *м.* хөвөн хураагч комбайн.

ХЛОПКОЧИСТИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хөвөн цэвэрлэх, хөвөн цэвэрлэдэг; хлопкоочистительный завод хөвөн цэвэрлэх завод.

ХЛОПКОПРЯДЕНИЕ, -я, *ср.* хөвөн ээрэх, хөвөн ээрлэг.

ХЛОПКОПРЯДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хөвөн ээрэх, хөвөн ээрдэг, хөвөн ээрлэгийн; хлопкопрядильная машина хөвөн ээрдэг машин.

ХЛОПКОРО'Б, -а, м. хөвөн тарьдаг тариачин, хөвөн таригч, хөвөнч.

ХЛОПКОСЕ'ЮЩИЙ, -ая, -ее. хөвөн таригч, хөвөн тарьдаг, хөвөн тарих; хлопкосеющий район хөвөн тарьдаг нутаг.

ХЛОПКОУБО'РКА, -и, ж. хөвөн хураах, хөвөн хураалт, хөвөн хураалга.

ХЛОПКОУБО'РОЧНЫЙ, -ая, -ое. хөвөн хураах, хөвөн хураадаг, хөвөн хураалтын, хөвөн хураалгын; хлопкоуборочная машина хөвөн хураадаг машин; хлопкоуборочная компания хөвөн хураах кампани.

ХЛО'ПНУТЬ, -ну, -нешь; сов. ташаад авах, тас хийлгээд авах, тус хийтэл цохиод авах, пад хийтэл алгадаад авах, пад хийлгээд авах.

ХЛО'ПНУТЬСЯ, -нись, -нешься; сов. 1. тус гэтэл унах, пид гэтэл ойчих; хлопнуться на землю газар пид хийтэл ойчив; 2. тас хийтэл мөргөх; хлопнуться об дверь тас хийтэл хаалга мөргөх.

ХЛО'ПОК, -пка, м. хөвөн; хлопок-сырец түүхий хөвөн, боловсруулаагүй хөвөн; длинноволокнистый хлопок урт ширхэгтэй хөвөн.

ХЛОПО'К, -пка, м. алга тас хийх, тас хийх.

ХЛОПОТА'ТЬ, -очу, -очешь; несов. 1. оролдох, хөөцөлдөх; хлопотать по хозяйству гэрийн ажлаар хөөцөлдөх, гэрийн ажлаар оролдох; 2. хөөцөлдөх, оролдох; хлопотать о месте ажилд орох гэж хөөцөлдөх; хлопотать об отпуске средств мөнгө олгуулах гэж оролдох; 3. хичээх, оролдох, хөөцөлдөх; хлопотать за товарища нөхрийнхөө төлөө хичээх.

ХЛОПОТЛИ'ВОСТЬ, -и, ж. төвөг, яршиг, ярвиг, чирэгдэл; проявлять излишнюю хлопотливость илүү чирэгдэл гаргах.

ХЛОПОТЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. төвөгтэй, яршигтай, ярвигтай, чирэгдэлтэй; хлопотливое дело төвөгтэй хэрэг; хлопотливое поручение ярвигтай даалгавар; 2. үймрүү, сандруу; хлопотливая хозяйка үймрүү эзэгтэй.

ХЛО'ПОТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (разг.). төвөгтэй, яршигтай, ярвигтай, чирэгдэлтэй.

ХЛОПОТУ'Н, -а, м. (разг.). үймрүү хүн.

ХЛОПОТУ'НЯ, -и, ж. үймрүү эхнэр, үймрүү эмэгтэй.

ХЛО'ПОТЫ, хлопот хлопотам. оролдох, хөөцөлдөх, төвөг, яршиг, чирэгдэл; хлопоты по хозяйству гэрийн ажлаар хөөцөлдөх; сделать кому-либо хлопот хүнд яршиг удах, төвөг ургуулах; ☆ хлопот по лон рот толгой өндийх завгүй байх.

ХЛОПУ'ШКА, -и, ж. 1. ялааны гүвүүр; 2. цаасан буу.

ХЛОПЧА'ТКА, -и, ж. (разг.). бөс, хөвөн даавуу.

ХЛОПЧА'ТНИК, -а, м. хөвөнгийн ургамал.

ХЛОПЧАТОБУМА'ЖНЫЙ, -ая, -ое. хөвөн, хөвөнгийн; хлопчатобумажная промышленность хөвөнгийн үйлдвэр; хлопчатобумажная ткань хөвөн эд, хөвөн нэхмэл, бөс.

ХЛОПЧА'ТЫЙ, -ая, -ое. хөвөн, хөвөнгөөр хийсэн; хлопчатая бумага хөвөнгөөр хийсэн цаас.

ХЛО'ПЬЯ, -ьев. лавс, нэвс, нэвсгэр; хлопья снега лавс цас; кукурузные хлопья эрдэнэ шишийн нэвс.

ХЛОР, -а, м. хлор (техникт, мөн халдвар устгахад, цэргийн хэрэгт хордуулах бодисоор хэрэглэдэг амь бүтээх хий).

ХЛОРА'Л, -а, м. хлорал (хлороос гаргаж авдаг хурц үнэртэй, өнгөгүй, тослог шингэн бодис).

ХЛОРИ'РОВАНИЕ, -я, ср. 1. хлордох, хлороор цэвэрлэх, хлордолт, хлорийн цэвэрлэгээ; 2. хлордох, хлордолт, хлороор боловсруулах.

ХЛОРИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь, -анный; сов. и несов., что. 1. хлордох, хлороор цэвэрлэх, хоргүй болгох; 2. хлордох, хлороор боловсруулах.

ХЛОРИСТОВОДОРО'ДНЫЙ, -ая, -ое. хлортой устөрөгчийн.

ХЛО'РИСТЫЙ, -ая, -ое. хлорт, хлортой; хлористый натрий хлорт натрий; хлористый кальций хлорт кальци.

ХЛОРНОВА'ТИСТЫЙ, -ая, -ое. хлортойвтор; хлорноватистый кальций хлортойвтор кальци.

ХЛО'РНЫЙ, -ая, -ое. хлорын; хлорная кислота хлорын хүчил; хлорная известь хлорын шохой.

ХЛОРО'З, -а, м. 1. хлороз, цонхийх; 2. хувхайрах, хувхайрал.

ХЛОРОФИ'ЛЛ, -а, м. хлорофилл (ургамал, навчсыг ногоон өнгөтэй болгодог бодис).

ХЛОРСФИ'ЛЛОВЫЙ, -ая, -ое. хлорофиллын.

ХЛОРОФО'РМ, -а, м. хлороформ (мэс засал хийхэд хүнийг унтуулдаг, хлортой, өнгөгүй, шингэн бодис).

ХЛОРОФОРМИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. кого (что) (устар.). хлороформоор унтуулах, хлороформдох.

ХЛОРПИКРИ'Н, -а, м. хлорпикрин (хорт бодис).

ХЛЫ'НУТЬ, -нет; сов. 1. асгарах, шавших, цутгах, олгойдох, гожгодох, халин гарах, бүрхэн урсах; дождь хлынул бороо цутгав; кровь хлынула из раны шархнаас цус олгойдов; слезы хлынули из глаз нүднээс нулимс асгарав; вода хлынула на берег ус эргээсээ халин гарав; 2. ханаран явах, яралзан явах

ХЛЫ'СТ, -а, м. шавшрага, ташуур.

ХЛЫ'Щ, -а, м. (разг.). хээнцэр, хөнгөмсөг залуу.

ХЛЮ'ПАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). шал шал хийлгэж явах, шалчганах, шалчгануулах; хлюпать по грязи шавар дундуур шалчгануулах.

ХЛЮ'ПИК, -а, м. (прост.). өөдгүй, шалчгар хүн.

ХЛЯБЬ, -и, мн. (в одном знач. ед.) хляби, -ей, ж. (стар.). (усны) эргүүлэг, уйл; хляби морские да-лайн уйл.

ХЛЯ'СТИК, -а, м. (хувцасны арын) бүч.

ХМ, межд. аа, аа даа, ээ дээ, уухай даа.

ХМЕЛЕВО'Д, -а, м. зөргийн мэргэжилтэн.

ХМЕЛЕВО'ДСТВО, -а, ср. зөрөг тарих, зөрөг тари-рилт.

ХМЕЛЕВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. зөрөг тарих.

ХМЕЛЁК, -ьяка, м.: быть под хмельком халавги байх, халамцуу байх.

ХМЕЛЁ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. ам халах, согтох.

ХМЕЛЬ I, -я(-ю), м. 1. зөрөг цэцэг; 2. зөрөг цэцгийн үр.

ХМЕЛЬ II, -я, о хмеле, во хмель, м. согтох, согтуу байх; во хмелю согтсон, согтуу байхдаа.

ХМЕ'ЛЬНИК, -а, м. зөрөг ургадаг газар.

ХМЕЛЬНО'Е, -ого, ср. согтоох унд.

ХМЕЛЬНО'Й, -ая, -ое; -лён, -льна (разг.). 1. согтуу, согтсон, халамцуу, согтуугийн; хмельные речи согтуугийн үг; 2. согтоох, согтоочтой; хмельные напитки согтоох унд.

ХМУ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов., что. (хөмсгөө) зангидах, (царайгаа) барайлгах, (духаа) атируулах; хмурить брови хөмсгөө зангидах, хөмсгөө атируулах; хмурить лицо царайгаа барайлгах; хмурить лоб духаа атируулах, духаа үрчийлгэх.

ХМУ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. 1. хөмсгөө зангидах, царайгаа барайлгах; 2. бүүдийх, бүүдгэр болох; небо хмурится тэнгэр бүүдийж байна.

ХМУ'РЫЙ, -ая, -ое; хмур(и хмурен), хмура, хмура. 1. баргар (царайтай), хөмсгөө зангидсан, магнайгаа

атаруулсан, хөрхгөр (*царайтай*); хмуурый чөлөөх баргар царайтай хүн, хөрхгөр хүн; 2. бүүдгэр, бүрхэг; хмурое утро бүрхэг өглөө; хмурое небо бүүдгэр тэнгэр.

ХНА, *хны, ж.* хенаа будаг.

ХНЫ'КАНЬЕ, *-я, ср. (разг.)* 1. гонгиндх, гоншгодох, гэнших, гонгинолт, гоншонолт, гэншигэнэлт; 2. гонгиноон, гоншгоноон, гэншигнээн, гонгинох дуу, гэншигнэх авиа.

ХНЫ'КАТЬ, *хнычу, хныкешь (и -аю, -аешь); несов. (разг.)* 1. гэншигнэн уйлах, гэншигнэх, гэншиэн уйлах, гэнших; 2. гонгинох, гоншгонох.

ХО'БОТ, *-а, м.* хушуу; **ХОБОТ'СЛОЯ** зааны хушуу.

ХОБОТО'К, *-тка, м. (спец.)* хушуу, хатгуур.

ХОД, *-а, (-у), о ходе, в(на) ходе и ходу, мн. ходы, -ов, ходы и ходы, -ов, м.* 1. явах, явдал, явалт; **ХОД** поездда галт тэрэгний явдал; **ХОД** во время хода поездда галт тэрэгний явж байхад, явдал дунд; **НА ХОДУ** явуут, явдал дунд; **ТИКИЙ ХОД** яажим явах, алгуур явдал; **ДАТЬ ЗАДНИЙ ХОД** 1) ухрах, гэдрэг явах; 2) ухрах араа залгах; **ПОЛНЫМ ХОДОМ** хар хурдаар, хар гүйхээр, маш курдан; **НО ПОЛНОМ ХОДУ** (на всем ходу) өнригүүлэ с машинны машин хар хурдаараа явахад үсрэн буув; **ДВА ЧАСА ХОДУ** хсэр цаг явах; **ХСЭР ЦАГИЙН ЯВДАЛ**; 2. явах, ажиллах, өргөх, явалт, ажиллагаа, эргэлт, явдал, явц; **ХОД** поршня бүлүүрийн явалт; **ХОДОВОЙ ХОД** хий эргэх, хоосон ажиллах; **ХОД** руля жолоо өргөх; **ХОД** мотора моторын ажиллагаа; **ХОД ЧАСАА ЦАГИЙН ЯВДАЛ**; **НО ХОДУ ЧАСОВОЙ** стрелки нар зөр, цагийн зүүний эргэлт дагуу; 3. явц, байдал; **В ХОДЕ** борьбы тэмцлийн явц; **ХОД** вещей юмны явц; **СУДЯ** по ходу вещей юмны явцыг хянавал, юмны явцыг ажиглал; **ХОД** боевыми өвчний байдал; **ПРИ** таком ходе работы уйа хэргийн явц ийм байхад; 4. орох, гарах газар, навтрах газар, үүд, хаалга; **ЧЕРНИЙ ХОД** арван каалга; **ПАРАДИЙН ХОД** гол хаалга, урд хаалга; **НЕТАЙНИЙ ХОД** нууц хаалга; **ХОД** с двора хаалга нь хаашаа дотроо; **ХОД** сообщения харилцан нэвтрэх газар; 5. явах, явах ээлж, гарах, гарах ээлж, явдал, нүүх, нүүдэл; **ВАШ ХОД** таны явах ээлж, таны нүүх ээлж, таны нүүдэл; **ЧЕЙ ХОД?** хэний явах ээлж вэ?, хэний нүүх ээлж вэ? хэний нүүдэл бэй; **ХОД** пешкой (*шахмат*) хүүгээ нүүх; **ХОД** моня (*из шахмат*) моринны нүүдэл; **СДЕЛАТЬ ХОД** конём морно нүүх; **ХОД** тузом (*хезэрт*) тамгаар явах; 6. дугуйтай тэнхлэг, дугуйтай гол; **ПЕРЕДНИЙ ХОД** телеги тэрагийн урд гол, хсэр дугуй; 7. дугуй, тай (-тэй, -той); **НА ЖЕЛЭЭНИМ ХОДУ** төмөр дугуйтай; **НА** гусеничном ходу гинжтай; 8. өгөх үс, уруулах үс, нүүдэл; **КОСНИЙН ХОД** рыбы кавар хагас өгөх үс; **УНАТЬ** все ходы и выходы орох гарах сүв бүгдийг мэдэх; **БЫТЬ** в ходу хэрэглэгдэж байх, хэрэглэгдэж байх, гүйж байх, гүйлгэгдэж байх; **ЭТО** у нас в ходу энэ манай энд хэрэглэгдэж байна; **ПУСТИТЬ** в ход 1) ажиллуулах, явуулах, хөдөлгөх; **ПУСТИТЬ** в ход машину машин ажиллуулах; 2) ашигдалтад оруулах, ашиглуулах, хэрэглүүлэх, гүйлгээнд оруулах; 3) ашиглах, хэрэглэх; **И УСТЬЕ** в ход все средства бүх аргыг хэрэглэх; **ДАТЬ** ход 1) гүйцэтгүүлэхээр явуулах, тогилуулахаар явуулах; 2) нөгжүүлэх, дэвжүүлэх, дэгжээх; 3) дэвшүүлэх; **МТИ** полным ходом хар хурдаараа явах, хар гүйхээрээ явах; маш курдан явах; **С** ходу явуут; **ХОДУ** дате курдан яваад өгөх; **В** ход пойти ашиглагдаж эхлэх, хэрэглэгдэж эхлэх.

ХОДА'ТАЙ, *-я, м.* 1. заргах, өмгөөлөгч, төлөөлөн эвэлдэгч; 2. зуучлагч, өмгөөдөгч, хамгаалагч.

ХОДА'ТАЙСТВО, *-а, ср.* өргөдөл, хүсэлт, зуучлага; **ПОДАТЬ** ходатайство өргөдөл өргөх, хүсэлт гаргах; **УДОВЛЕТВОРИТЬ** ходатайство өргөдлийг ёсоор бөлгөх, хүсэлтийг хангах.

ХОДА'ТАЙСТВОВАТЬ, *-тую, -лячьсь; несов. (прош. также сов.)* о ком-чем и за кого-что. өр-

гөдөл өргөх, хүсэлт гаргах, зуучлах; **ХОДАТАЙСТВОВАТЬ** за кого-либо хүний төлөө өргөдөл гаргах; **ХОДАТАЙСТВОВАТЬ** перед судьями шүүгч нарт өргөх дөл өгөх.

ХО'ДИКИ, *-ов.* годилт цаг.

ХОДИ'ТЬ, *хожу, ходишь; несов.* 1. явах; **ХОДИТЬ** по комнате тасалгаан дотуураа явах; **ХОДИТЬ** по улице гудамжаар явах; **ХОДИТЬ** лесом өйгөөр явах; **ХОДИТЬ** взад и вперед хоёр урагшаа явах; **ХОДИТЬ** на лыжах панаар явах; **ХОДИТЬ** большими шагами их их алхлан явах; **ХОДИТЬ** на цыпочках өдмий дээрээ явах; **ХОДИТЬ** в разведку тагнуулд явах; **ХОДИТЬ** на работу анд явах; 2. нүүх, хөдлөх, чичрэх; **ТУЧИ ХОДИТ** по небу үүд нүүж байна; 3. явах, очих, ирэх; **ХОДИТЬ** в театр театрт очих; **ХОДИТЬ** на лекции лекцид очих, лекцид явах; **ХОДИТЬ** в школу сургуульд явах; **ХОДИТЬ** по магазинам дэлгүүрээр явах; **ОН** часто ходит к нам тэр (*хүн*) манайхаар байн байн ирдэг, тэр хүн манайхаар байн байн очдог; 4. явах, өмсч явах; **ХОДИТЬ** в шубе дээлтэй явах; **ХОДИТЬ** в сафтах савхин гуталтай явах; **ХОДИТЬ** босиком хөл нүдэн явах; 5. явах; **ПОЕЗДА ХОДИТ** по расписанию галт тэрэгнүүд цагийн хуваариар явдаг; **ХОДИТЬ** под парусами далбаат онгоцоор явах; 6. цохих, явах; **ЧАСЫ ХОДИТ** хорошо цаг сайн цохиж байна; 7. асрах, сувилах, харах, хэрэглэх; **ХОДИТЬ** за больным өвчтөнийг сувилах, өвчтэй хүнийг сувилах; 8. явах, гарах, нүүх; **ХОДИТЬ** с короля ноёноор гарах, ноёноор нүүх; **ХОДИТЬ** с козыри хөзрөөр гарах; **ВМ** ходит та яриа, та нүүнэ; 9. зарагдах; **ЭТИ** деньги ходят **АСЮДУ** энэ мөнгө газар болгон зарагдана; 10. хэлбэлзэх, ганхах, намалзах, дайбалзах, хөдлөх; **ПОД** ходит под ногами явахад шал намалзана; 11. мөрдөх, мөшгөх, туух, хөөх, ... анд явах, ... анд гарах, агнах; **ХОДИТЬ** на медведя баавгайн анд явах, баавгай агнах; **★** слухи **ХОЛЯТ** сураг дуулдана, дам яриа яана; **ХОДИТЬ** вокруг да около тойруулж ярих, яаана яаана ярих; **ХОДИТЬ** по миру гуйранчлах; **ХОДИТЬ** на чьём-либо столам ямар нэг хүнийг үлгөр болгон дууриах; **ХОДИТЬ** голголем дээгүүр амьтан явах, ихэмсэг амьтан явах.

ХО'ДКИЙ, *-ая, -ов: -ок, -ока, -око; ходча.* 1. гүйлгээтэй, гүйлгээ сайтай, хэрагцээ ихтэй; 2. түргэн явдалтай, хурдан явдаг; **ХОДИВЕ** судно хурдан явдаг онгоц; **ХОДКИЙ** конь түргэн явдалтай морь; 3. их хэрэглэгддэг, олон хэрэглэгддэг.

ХОДОВО'Й, *-ая, -ое.* 1. явах, явдлын; **ХОДОВЫЕ** качества самодёта нисэх онгоцны явах чанар; 2. ердийн, их хэрэглэгддэг, үргэлж хэрэгтэй, өргөн хэрэглээний, бүгдэд хэрэгтэй; **ХОДОВОЕ** выражение их хэрэглэгддэг хэллэг; **ХОДОВОЙ** товар өргөн хэрэглээний бараа, үргэлж хэрэгтэй бараа; 3. хөдлөх, хөдөлдөг; **ХОДОВОЙ** механизм хөдлөх оньс.

ХОДО'К, *-а, м.* 1. явган хүн; **БЫТЬ** хорошим ходокон явган явахдаа сайн байх; 2. тарначны элч, төлөөлөгч.

ХОДУ'ЛИ, *-ей, ед.* ходуля, *-и, ж.* модон хөл; **ХОДИТЬ** на ходулях модон хөлөөр явах.

ХОДУ'ЛЬНЫЙ, *-ая, -ое; -лень, -льна (раз.).* маяг гаргасан, хиймэл, маяглан зохиосон; **ХОДУЛЬНОЕ** выражение маяглан зохиосон үг хэллэг.

ХОДУ'Н, *-а, м. (разг.)* **ХОДУНСМ** ходит дэнслэн донслох, донслох, донслон хөдлөх; **ПОД** ходуном ходит шал донслон хөдлөж байна.

ХОДЬ'БА, *-ы, ж.* явах, явалт; **ХОДЬБА** взад и вперёд наац нааш явах; **ПОД** часа ходьбы хагас цаг явах.

ХОДЯ'ЧИЙ, *-ая, -ее.* 1. явж чадах, хөдөлж чадах, босоо; **ХОДЯЧИЙ** больной хөдөлж чадах өвчтөн, босоо өвчтөн; 2. дэлгэрсэн, их хэрэглэгддэг, улиг болсон.

хөдчөө өөрөө илэрхийлсэн хэллэг; хөдчэй илэрхийлэл болсон үгэн; ☆ Хөдчээ энцклопедийн номын далай болсон хүн.

ХОЖДЕ'НИЕ, -я, ср. явах, явалт, явдал, зарагдах, хэрэглэгдэх; имет хөждение хэрэглэгдэх, заргдах.

ХОЗА'РИН, -а, м. хозар хүн.

ХОЗА'РКА, -и, жс. хозар эмэгтэй.

ХОЗА'РЫ, -ар, жс. хозарууд (VII, X зууны үед Днепр, Ижил хоёр мөрний адагт улс байгуулсан, турк-гаралтай ард түмэн).

ХОЗӨ'РГАН, -а, м. (хозяиственный орган) аж ахуйн байгууллага, аж ахуйн газар.

ХСЗРАСЧЁТ, -а, м. (хозяйственный расчёт) аж ахуйн тооцоо; перевести предприятие на хозрасчёт үйлдвэрийн газрыг аж ахуйн тооцоотой болгох; быть на хозрасчёте аж ахуйн тооцоотой байх.

ХОЗРАСЧЁТНИЙ, -ая, -ое, аж ахуйн тооцоотой.

ХОЗЯ'ИН, -а, мн. -яваа, -ява, м. 1. эзэн; хөвчийн квартиры байрын эзэн; хөвчийн дома (домовладение) байшингийн эзэн; хөвчийн кинги номын эзэн; 2. эзэн; хороший хөвчийн сайн эзэн; расчётливый хөвчийн нарийн эзэн; хөвчийн и работник эзэн, хөвчийн аарц хоёр; 3. эзэн, өрхийн гэрүүлэгч; хөвчийн и гость гэрийн эзэн, гийчин хоёр; хөвчийн дома гэрийн эзэн; 4. эзэн, ноён; быть хөвчийнм своего слова хэлсэн үгэндээ эзэн байх; я сам себе хөвчийн би өөрөө өөртөө ноён; хөвчийн своей судьбы хувь заданыхаа эзэн.

ХОЗЯ'ЙКА, -и, жс. эзэгтэй, эзэн эхнэр, эзэн эмэгтэй; домашняя хөвчийн гэрийн эзэгтэй, гэрийн эзэн эмэгтэй; вестра-хөвчийн (айралтын газар эзэгтэй) шувуу эмэгтэй, нярав сувилагч.

ХОЗЯ'ЙНИЧАНЬЕ, -я, ср. эзэгнэх, эзэгнэлт, эзэгнэл.

ХОЗЯ'ЙНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. (гэр хөрөнгөө) эзэгнэх, гэрийн ажил эрхлэх, аж ахуй эрхлэх; 2. эзэгнэх, эзэрхэх, дураараа загнах; хөвчийнчачь в чужом доме, как в своём хүний гэрт өөрийндөө байгаа юм шиг дураараа загнах.

ХОЗЯ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. эзний, эзэн хүний; хөвчийнскый глаз эзэн хүний нүд; ☆ депо хөвчийнскый дураараа бол, өөрөө мөдөх хэрэг.

ХОЗЯ'ЙСТВЕННИК, -а, м. аж ахуйн эрхлэгч.

ХОЗЯ'ЙСТВЕННО-ОРГАНИЗАТОРСКИЙ, -ая, -ое. аж ахуй зохион байгуулалтын; хөвчийнственно-организаторская работа аж ахуйн зохион байгуулалтын ажил.

ХОЗЯ'ЙСТВЕННОСТЬ, -и, жс. аж ахуйч байх, нарийн байх; проявить большую хөвчийнственности их аж ахуйч байх.

ХОЗЯ'ЙСТВЕННЫЙ, -ая, -ой; -ден, -денна, 1. аж ахуйн; хөвчийнственный орган аж ахуйн байгууллага, аж ахуйн газар; хөвчийнственные задачи аж ахуйн ворилт; хөвчийнственной жизнь, страны өрнө аж ахуйн байдал; 2. аж ахуйч, нарийн; хөвчийнственный человек аж ахуйч хүн; 3. гарз багатай, зарлагы багатай; хөвчийнственный способ ремонта засвар гарз багатай кийх арга; 4. аж ахуйн; хөвчийнственный инвентарь аж ахуйн багаж.

ХОЗЯ'ЙСТВО, -а, ср. аж ахуй; социалистическое хөвчийнство нийгэм журамт аж ахуй; товарище хөвчийнство таваарын аж ахуй; крепостническое хөвчийнство хамжлагат аж ахуй; плановое хөвчийнство төлөвлөгөөт аж ахуй; народное хөвчийнство улс ардын аж ахуй; сельское хөвчийнство хөдөө аж ахуй; совхозное хөвчийнство хөвчийнство үйлдвэрийн их аж ахуй; богатое хөвчийнство мөхлөхөс хамтралын баян аж ахуй; обеспечить хөвчийнство аж ахуйтан болох; огромные боайшинство хөвчийнства хөвчийнства ветунило в

хөвчийнства гармачны аж ахуйн асар олонхи нь хамтралд оров; единоличные хөвчийнства амины аж ахуй; заниматься хөвчийнством аж ахуй эрхлэх.

ХОЗЯ'ЙСТВОВАТЬ, -туюю, -туюшь; несов. ажил хийх, гэрийн ажил эрхлэх, аж ахуй эрхлэх.

ХОЗЯ'ЮШКА, -и, жс. ласк. эзэгтэй минь, эзэгтэйхэн.

ХОККЕ'ИСТ, -а, м. хоккейч.

ХОККЕ'Й, -я, м. хоккей (мөсөн дээр тэшүүрээр гулган, бөмбөгөөр наадах тоглоом).

ХОККЕ'ЙНИЙ, -ая, -ое. хоккейн; хоккейная команда хоккейн баг; хоккейная клюшка хоккейн дохиур.

ХО'ЛЕННЫЙ, -ая, -ое. 1. энхрийлүүлсэн, танхи, эрх; 2. ариг, цэвэр, гилгэр, төйлэлзсэн, голигоносон; хөвчийн конь голигоносон морь.

ХОЛЕ'РА, -ы, жс. булчин задрах тахал, булчин урвах тахал.

ХОЛЕ'РИК, -а, м. шаралхуу хүн, хурдан зантай хүн.

ХОЛЕ'РИНА, -ы, жс. дотор цочмог хямрах.

ХОЛЕ'РИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. шаралхуу, хурдан зантай.

ХОЛЕ'РНЫЙ, -ая, -ое. булчин задрах тахлын; хөвчийннай энхрийн булчин задрах тахлын вибрион.

ХОЛЕЦИСТИ'Т, -а, м. цөсний гэр үрээсэх.

ХО'ЛИТЬ, -лю, -ляшь; несов., кого-что, энхрийлэх, бөмбийлэх; бөөцийлэх; холить свою лошадь морно бөөцийлэх.

ХО'ЛКА, -и, жс. сэрвээ, мундаа.

ХОЛМ, -а, м. дов, гүвээ, болдог, толгой.

ХО'ЛМИК, -а, м, уменьш. довцог, булдруу.

ХОЛМИ'СТОСТЬ, -и, жс. доворхог байх, гүвээр хэг байх.

ХОЛМИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. довтой, гүвээтэй, доворхог, гүвээрхэг; холмистая местность доворхог газар.

ХО'ЛОД, -а (-у), мн. -а, -ба, м. 1. хүйтэн; дрожать от холода хүйтэнд дээрч чичрэх; пахнуло холодом хүйт оров, хүйт үлээв; пить градусов холода таван градус хүйтэн; собачий холод жин хүйтэн; 2. хүйтэн царай, хайхрамжгүй байдал, хүйтэн; от него веет холодом тэр (хүн) хүйтэн царай гаргаж байна.

ХОЛОДАТЬ, -аю, -аешь; несов. хүйтрэх; начинат холодать хүйтэрч эхлэх.

ХОЛОДЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. хүйтэн болох, дөрөж, дээрэх; холодеет хүйтэн болж байна; ноги холодеют хөл хөрч байна; 2. хүйт оржих; холодеет от усталости айнаас хамаг бие хүйт оржих.

ХОЛОДЕ'Ц, -ца, м. цэлцгий.

ХОЛОДИ'ЛЬНИК, -а, м. хөргүүл; вагон-холодильник хөргүүл вагон

ХОЛОДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. хөргөх, хөргөдөг; холодильная установка хөргөх төхөөрөмж.

ХОЛДИ'ТЬ, -ожу, -одишь; несов. хүйтэн болгох, хөргөх, хүйт оруулах, сөрүүцүүлэх.

ХО'ЛОДНО, в знач. сказ. 1. хүйтэн, хайхрамжгүй; холодно встретитя кого-либо хүнийг хүйтэн угтах; холодно отнестись к кому-либо хүнтэй хайхрамжгүй байх, хүнийг хүйтнээр үзэх; 2. хүйтэн байх, даагах; мне холодно би даарч байна; 3. хүйтэн байх; сегодня холодно өнөөдөр хүйтэн байна.

ХОЛОДНОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -вата, хүйтэн тэр, хүйтэрхүү.

ХОЛОДНОКРО'ВНЫЕ, -ых. хүйтэн цустан (загас, хоёр хүйтэнээр ээрэг орчин тойрны халуун хүйтнээс болж биеийнхээ халууныг хувилагаж байдаг амьтад).

ХО'ЛОДНОСТЬ, *-и, ж.* хүйтэн царай гаргах, кайхрамжгүй байх.

ХОЛОДНЫЙ, *-ая, -ое; хблоден, холоднй, хблодно, хблодны (и холоднй)*. 1. хүйтэн; холодная погода хүйтэн улирал; холодный пояс хүйтэн бүслүүр; поставить в холодное место хүйтэн газар тавих; холодные блюда хүйтэн хоол; 2. хүйтэн, хайхрамжгүй; холодный взгляд хүйтэн харц; **ока-зывать кому-либо холодный приём** хүнийг хүйтэн хүлээн авах; холодное отношение хүйтэн харилцаа; ☆ **холодная клетка** хүйтэн тавлах; **холодное оружие** хүйтэн зэвсэг; **холодный сапожник** гудамжны гуталчин; **холодное пальто** нимгэн пальто; **холодная война** хүйтэн дайн.

ХОЛОДО'К, *-дка, м.* 1. жавар, жихүүн, сэрүүн, сүүдэр; **утренний холодок** өглөөний жавар; **сидеть на холодке** сүүдэрт суух; 2. хүйтэн, хүйтэн царай, кайхрамжгүй байдал; в их отношениях наступил **холодок** тэдний харилцаа хүйтэн болов; **порой мне холодок души** леденит заримдаа дотор хүйт оргино.

ХОЛОДОСТАЙКИЙ, *-ая, -ое; -оек, -ойка, хүйт* даах, хүйт даамгай, хүйт тэсэх, хүйт тэсэмгий.

ХОЛО'П, *-а, м.* барлаг, боол, зарц.

ХОЛО'ПКА, *-и, ж.* барлаг эхнэр, боол эм, шивэгчин, зардас.

ХОЛО'ПСКИЙ, *-ая, -ое.* барлагийн, боолын, зарцын, зардсын.

ХОЛО'ПСТВО, *-а, ср.* 1. барлаг байх, боолчлодох, боолын байдал; 2. барлагууд, боолчууд, зарц нар; 3. боол зан, бялдуучлал.

ХОЛО'ПСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; несов (презр.)*. боол зан гаргах, бялдуучлах.

ХОЛОСТЕ'ЦКИЙ, *-ая, -ое.* гань хүний, гоонь хүний, эхнэргүй хүний, гэрлээгүй хүний; **холостецкая жизнь** гань хүний амьдрал.

ХОЛОСТИ'ТЬ, *-ощу, -остишь; несов., кого (что)*. засах, агтлах, хөнгөлөх; **холостить жеребца** азарга засах.

ХОЛОСТО'Й, *-ая, -ое.* 1. ганц, эхнэргүй, гэрлээгүй, гоонь; **холостой человек** эхнэргүй хүн; **холостая жизнь** эхнэргүй амьдрах, эхнэргүй хүний амьдрал; 2. хий, хоосон; **холостой ход** машины машин хий эжиллах; **холостой патрон** хоосон сум, цаасан сум; **холостой выстрел** хий буу тавих.

ХОЛОСТЯ'К, *-а, м.* гань хүн, эхнэргүй хүн, гэрлээгүй хүн, гоонь хүн; **старый холостяк** хэзээний гань хүн.

ХОЛОСТЯ'ЦКИЙ, *-ая, -ое.* гань хүний, эхнэргүй хүний, гэрлээгүй хүний; **холостяцкая жизнь** гань хүний амьдрал.

ХОЛОЩЕ'НИЕ, *-я, ср.* засах, агтлах, хөнгөлөх.

ХОЛОЩЕ'НЫЙ, *-ая, -ое; -ён.* зассан, агталсан, хөнгөлсөн; **холощёный конь** агталсан адуу, агт морь.

ХОЛСТ, *-а, м.* 1. зотон, ёрог; **небелёный холст** цагаан болгоогүй зотон; 2. *(тосон будгийн)* зураг.

ХОЛСТИ'НА, *-ы, ж.* зотон, ёрог; мешок из холстины зотон шуудаг.

ХОЛУ'Й, *-я, м.* бялдууч, долгионуур хүн.

ХОЛУ'ЙСТВО, *-а, ср. (презр.)*. бялдуучлал, долгинол, бялдуучлах, долгинох.

ХОЛУ'ЙСТВОВАТЬ, *-твую, -твуеть; несов. (презр.)*. бялдуучлах, долгинох.

ХОЛЩО'ВЫЙ, *-ая, -ое.* зотон, ёрог, зотонгоор хийсэн, ёргоор хийсэн; **холщовая рубаха** зотон цамц.

ХО'ЛЯ, *-и, ж.*: **жить в холое бөөцийлүүлэх; держать в холое бөөцийлөм.**

ХОМУ'Т, *-а, м.* 1. хом; **снять с лошади хомут** морины хом авах; 2. талхи; **надеть на себя хомут** өөрөө талхинд орох; 3. *(бэхлэх)* бөгж.

ХОМЯ'К, *-а, м.* үхэр зусаг.

ХОМЯЧО'К, *-чка, м.* шижүүхэй *(оготно)*; **хомячок** даурский хөх шижүүхэй; **хомячок** джунгарский орог зусаг.

ХОР, *-а, мн. хоры, -ов (и хоры, -ов), м.* 1. найрал дуучид; **мужской хор** эрэгтэй найрал дуучид дуулах, бүгдээрээ дуулах, олноороо дуулах; 2. найрал дуу, найрал дуу дуулах, олноороо дуулах; 3. олон, олны; **хором** 1) бүлгээрээ, олноороо, хоолой нийлүүлж; 2) **нэг зэрэг**, дуу дуугаа авалцан, нэг дор, бүгдээрээ хамт хор насмешек олны инээдэм.

ХОРА'Л, *-а, м.* ян татах, хорал.

ХОРВА'Т, *-а, м.* хорват хүн.

ХОРВА'ТКА, *-и, ж.* хорват эмэгтэй.

ХОРВА'ТСКИЙ, *-ая, -ое.* хорват, хорватын; **хорватский язык** хорват хэл.

ХОРВА'ТЫ, *-оз.* хорватыуд *(өмнөт славян үндэстний нэг бөгөөд серб нарын хамт Югославы улсын хүн амын гол нь болно)*.

ХО'РДА, *-ы, ж.* 1. хөвч *(тойргийн хоёр цэгшй холбосон шулуун шугам)*; **хорда** дуги нумны хөвч; 2. нуруу яс.

ХОРЕ'Й I, *-я, м.* хорей *(нэгдүгээр үедээ өргөлттэй, хоёр үетэй шүлгийн өлмий)*.

ХОРЕ'Й II, *-я, м.* шилбүүр.

ХОРЕ'К, *-рька, м.* өмхий хүрнэ.

ХОРЕОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* танцын, бүжгийн; **хореографическое искусство** бүжгийн урлаг.

ХОРЕОГРА'ФИЯ, *-и, ж.* танцын ухаан, бүжгийн ухаан, танцын урлаг, бүжгийн урлаг.

ХОРИ'СТ, *-а, м.* найрал дуучин.

ХОРИ'СТКА, *-и, ж.* найрал дуучин эмэгтэй.

ХОРМЕ'ЙСТЕР, *-а, м.* найрал дууны багш.

ХОРОВО'Д, *-а, м.* тойронцох бүжиг, ёхор, тойрон бүжиглэх; **водить хороход** тойрон бүжиглэх.

ХОРОВО'ДИТЬСЯ, *-ожусь, -одишься; несов., е кем-чем (прост.)*. орооцолдох, зууралдах.

ХОРОВО'ДНЫЙ, *-ая, -ое.* тойрон бүжиглэх; **ёхорын; хороходные песни** ёхорын дуу.

ХОРОВО'Й, *-ая, -ое.* бүлгээрээ дуулах, олноороо дуулах, найрал дууны; **хоровое пение** бүлгээрээ дуулах дуу; **хоровой кружок** найрал дууны дугуйлан.

ХОРО'МЫ, *-ом (устар., теперь ирон.)*. орд их байшин, орд их гэр, ханхай сайдан гэр.

ХОРОНИ'ТЬ, *-оню, -онишь; несов, кого-что*. 1. оршуулах, нутаглуулах, хөдөөлүүлэх; 2. мартаг, дарагдуулах; ☆ **хоронить концы мөрөө** баллах.

ХОРОНИ'ТЬСЯ, *-онюсь, -онишься; несов. (прост.)*. нуугдах, биеэ далдах, хоргодох.

ХОРОХО'РИТЬСЯ, *-рюсь, -ришься; несов. (разг.)*. эрэлхэх, омгорхох, саахалзах.

ХОРО'ШЕНЬКИЙ, *-ая, -ое.* хөөрхөн, цэвэрхэл, сайхан; **хорошенькая девочка** хөөрхөн охин; ☆ **хорошенького понемножку** сайн юманд саад олон байдаг шүү.

ХОРОШЕ'НЬКО, *нареч. (разг.)*. сайн, сайтар; я ещё и сам не знаю хорошенько би өөрөө ч сайн мэдэхгүй байна.

ХОРОШЕ'ТЬ, *-ею, -еешь; несов.* сайхан болох, цэвэрхэн болох, хөөрхөн болох.

ХОРО'ШИЙ, *-ая, -ее; -ош, -оша, -ошо; лучше, лучший*. 1. сайн, сайхан; **хороший человек** сайн хүн; **хороший поступок** сайн явдал; **хорошая погода** тэнгэр сайхан, сайхан өдөр; **хороший голос** сайхан

хоолой, сайн хоолой; 2. сайхан, цэвэрхэн, хөөрхөн; он хорош собой тэр (хүн) цэвэрхэн царайтай; как она хороша! ямар сайхан эмэгтэй вэ! ☆ желаю вам всего хорошего танд сайн сайхныг ерөөе; Хороший знакомый сайн танил; хорошая порция вина сайн хувь дарс; их хувь дарс; мы с ним хороши тэр бид сайн нөхөд; жить по-хорошему эвтэй найрамдалтай суух; хорошее дело сайн л хэрэг байна; хорош, нечего сказать! уухай даа, сүрхий эр юм!; хорош гусь! уухай, яасан сайн эр вэ!

ХОРОШО 1. нареч. сайн, сайхан; он хорошо работает тэр (хүн) сайн ажиллаж байна; она хорошо одевается тэр (эмэгтэй) сайхан хувцасладаг; 2. безл., в знач. сказ. сайхан, амархан; мне хорошо здесь над энд сайхан байна; хорошо тебе советовать чиний зөвлөх амархан; хорошо на улице гадаа сайхан байна; хорошо жить на свете нарт ертөнцөд амьдрах сайхан; 3. безл. в знач. сказ. сайн байх; хорошо, что он придёт сегодня түүний өнөөдөр ирэх нь сайн байна.

ХОРОШО II, частица. 1. заа, тэгье; хорошо, я приду заа, би ирье; 2. гайгүй, заа гайгүй; хорошо, это тебе припомнится гайгүй, чамд үүнийг санах цаг бий.

ХОРУГВЬ, -и, ж. 1. (хуучин цагийн цэргийн) туг, оронго; 2. (христосын шажны) хиур.

ХОРЬ, хорво. индэр.

ХОРЬ, -я, м. өмхий хүрнэ, өмхий хүрэн.

ХОРЬКО ВЬЙ, -ая, -ое. өмхий хүрнийн, өмхий хүрнийн арьсан, өмхий хүрнэ; хорьковая шуба өмхий хүрнэ дээл.

ХОТЕ НИЕ, -я, ср. хүсэл, хүсэх; на всякое желание есть терпение хүсэл бүхэнд тэсэл байвал дээр.

ХОТЕТЬ, хочу, хочешь, хочет, хотим, хотите, хотят; пов. (разг.) хоти; несов. хүсэх, гэх, дур хүрэх; хотеть пить юм ууя гэх, уух юм хүсэх; хочу чаю чай уух сан, би чай уухыг хүснэ; хотеть ехать явах гэх, явахыг хүсэх; хотел писать статью өгүүлэл бичье гэв, өгүүлэл бичихийг хүсэв; что вы этим хотите сказать? та юу гэж байгаа юм?; как хотите 1) дураараа бологун; 2) юу ч гэсэн; как хотите, а он всё-таки не глун юу ч гэсэн тэр тийм тэнэг хүн биш; если хотите, если хочешь шиг байна, магад, аргагүй; если хотите, он прав түүний зөв шиг байна, аргагүй түүний зөв.

ХОТЕТЬСЯ, хочется; безл., несов.; чего, что. (с конкретными сущ.; разг.) и с неопр. хүсэх, дур хүрэх, гэх; ему хочется спать нойр нь хүрч байна, тэр унтах гэж байна; мне хочется есть хоол идэх дур хүрч байна, хоол идэх сэн; мне хотелось бы скорее уехать хурдхан явах сан; не так, как хотелось бы санаанд минь хүрсэнгүй, хүссэнчлэн болсонгүй.

ХОТЬ, 1. союз уступительный. боловч, авч, -вч; хоть видит око, да зуб неймёт санаа байвч сачий хүрэхгүй; 2. союз уступительный. -маар (-мээр, моор, -мөөр), -хаар (-хээр, -хоор, -хөөр) -вч, ч гэсэн; хоть караул кричи аврагтун гэж хашгирмаар; хоть убей, ничего не понимаю ална ч гэсэн ойлгохгүй юм; хоть выжми мушгимаар шал нойтон; хоть брось хаямаар, нохойд өг; 3. союз уступительный ч яах вэ. . . ч яах вэ; хоть сегодня, хоть завтра өнөө ч яах вэ, маргааш ч яах вэ; 4. усилит. частица боловч, ч, ч гэсэн, ядахдаа; хоть сейчас хэзээ боловч; приходи хоть один ганцаараа ч гэсэн ир; 5. частица. ч, ч гэсэн, жишээлбэл; можно взять хоть эту статью за образец энэ өгүүллийг ч жишээ болгон хэлж болно; 6. усилит. частица. боловч, ч, ч гэсэн ч хамаагүй, ч яах вэ; хоть кто хэн боловч; хоть когда хэзээ боловч, хэзээ ч гэсэн; хоть какой ямар ч хамаагүй, ямар ч яах вэ; хоть куда хаашаа ч гэсэн; хоть где-нибудь хаа ч гэсэн;

хоть что-нибудь юу ч гэсэн, юу ч яах вэ; ☆ хоть бы 1) ч гэсэн, ядахдаа; хоть бы раз ганц удаа ч гэсэн, ядахдаа ганц удаа; 2) сайн сан, зүгээр сэн; хоть бы не опоздать хождохгүй бол зүгээр сэн; хоть бы и так 1) тэгэхэд яах вэ, тэглээ гэхэд яах юм; 2) тэгсэн ч, тийм боловч; хоть бы и так, все равно он не должен был этого делать тийм боловч тэр ингэх ёсгүй байсан юм.

ХОТЯ, 1. союз уступительный. боловч, авч, -вч; он хотя и согласился, но остался недоволен зөвшөөрсөн боловч сэтгэл хангамжгүй байв; 2. союз противительный. боловч, харин; учился хорошо, хотя часто ленился залхуурдаг байсан боловч сайн сурдаг байсан; ☆ хотя бы ч, ч гэсэн; хотя бы ты и захотел играть, тебе бы этого не позволили чи тоглохыг хүсч байсан ч чиний дураар болохгүй байсан; это видно хотя бы из таких фактов ийм баримт ч үүнийг гэрчилж байна; хотя бы так тэгэхэд яах вэ, тэглээ гэхэд яах юм, тэгсэн ч, тийм боловч.

ХОХЛА ТЬЙ, -ая, -ое; -ат. (толгой дээрээ) өвөгт, өвөг бүхий.

ХО ХЛИТЬ, -лю, -лишь; несов., что. өрвийлгөх, үрзийлгэх.

ХО ХЛИТЬСЯ, -люсь, -лишья; несов. 1. өрвийлгөх, өрвийх, үрзийлгэх, үрзийх; 2. хөрхийх, баргар царай гаргах.

ХОХО Л, -хла, м. (шувууны) өвөг, (малын) хөх; хөл, залаа, (хүний) согсоо, эвэр.

ХО ХОТ, -а, м. инээд, тачигнатал инээх; гомерический хохот хөх инээд, тачигнасан инээд.

ХОХОТА ТЬ, -очу, -очешь; несов. хөхрөх, тачигнатал инээх; хохотать до упаду хөхөрч хөших; хохотать до слёз нулимс гартал хөхрөх.

ХОХОТУ НЬЯ, -и, ж. **ХОХОТУ** ШКА, -и, ж. ласк. инээрэн эхнэр, инээрэн эмэгтэй.

ХРАБРЕ Ц, -а, м. зүрхтэй хүн, зоригтой хүн, баатар.

ХРАБРИ ТЬСЯ, -рюсь, -ришья; несов. (разг.). зүрхлэх, идэрхэх, баатарлах.

ХРА БРО, нареч. зүрхтэй, зоригтой, баатарлаг; храбо сражаться зүрхтэй тулалдах.

ХРА БРОСТЬ, -и, ж. зүрх, зориг, баатарлаг зориг; беззаветная храбрость наших воинов манай цэргийн мятрашгүй зориг.

ХРА БРЫЙ, -ая, -ое; храбр, храбра, храбро. зүрхтэй, зоригтой, баатарлаг, эрэлхэг; храбрый солдат баатарлаг цэрэг.

ХРА М, -а, м. 1. сүм, дуган, дацан; древнерусский храм эртний оросын сүм; 2. ордон; храм науки шинжлэх ухааны ордон.

ХРА НЕ НИЕ, -я, ср. хадгалах; место для хранения багажа тээш хадгалах газар; сдача на хранение хадгалуулах; плата за хранение хадгалуулсны хөлс.

ХРА НИ ЛИЩЕ, -а, ср. хадгалах газар, сан; хранилище книг номын сан.

ХРА НИ ТЕЛЬ, -я, м. 1. хадгалагч; быть хранителем тайны нууц хадгалагч; 2. сахиулч; хранитель музея музейн сахиулч.

ХРА НИТЬ, -ню, -нишь; несов., что. 1. хадгалах; хранить деньги в сберегательной кассе хадгаламжийн кассад мөнгө хадгалах; 2. сахих, хадгалах; хранить обычаи заншил сахих; 3. хайрлан хадгалах, хамгаалан хадгалах; хранить как зеницу ока нүдний цэнгий мэт хайрлан хадгалах; 4. байх; хранить молчание дугай байх; хранить печаль в сердце, хранить печаль на лице гунигтай байх; хранить в тайне нууж байх.

ХРА НИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. 1. хадгалагдах; 2. хадгалаатай байх, хадгалам-

жид байх, хадгалагдах; деньги хранятся в банке
менге банканд хадгалагдаж байна.

ХРАП, -а, м. 1. хурхирах; хурхираа; 2. хурхирах
дуу, хурхирах.

ХРАПЕ'ТЬ, -плю, -пишь; несов. хурхирах, (морь
мал) хуухирах.

ХРЕБЕ'Т, -ота, м. 1. нуруу, сээр нуруу; 2. ну-
руу; горный хребет уулын нуруу.

ХРЕН, -а (-у), м. тунхуу; * хрен редьки не
слаще дүндээ дүн.

ХРЕСТОМА'ТИЯ, -и, ж. дээж бичиг; хрестоматия
по монгольской литературе монголын уран зохиол-
лын дээж бичиг.

ХРИП, -а, м. хархираа, хяхраа, хяхтнаа, хархи-
рах, хяхрах, хяхтнах, хэрчигнэх; хрипы в легких
уушиг хэрчигнэх.

ХРИПЕ'НИЕ, -я, ср. хархирах, хяхрах, хяхтнах,
хэрчигнэх.

ХРИПЕ'ТЬ, -плю, -пишь; несов. хархирах, хях-
нах, хяхтнах, хэрчигнэх.

ХРИ'ПЛО, нареч. хархиран, сөөнгө дуугар; го-
ворять хрипло сөөнгө дуугар ярих.

ХРИ'ПЛЫЙ, -ая, -ое; хрипл., хрипла., хрипло.
сөөнгө; говорить хриплым голосом сөөнгө хоолой-
гоор ярих.

ХРИ'ПНУТЬ, -ну, -нешь; хрипнул, хрипла.; не-
сов. сөөх; голос хрипнет хоолой сөөх.

ХРИПОТА', -ы, ж. сөөдөг, сөөх; кричать до хри-
поты хоолойгоо сөөтөл хашгирах.

ХРИСТИАНИ'Н, -а, мн. -ане, -ан, м. христосын
шажигтай.

ХРИСТИА'НКА, -и, ж. христосын шажигтай эмэг-
тэй.

ХРИСТИА'НСКИЙ, -ая, -ое. христос, христосын,
христосын шажны; христианская религия христосын
шажин.

ХРИСТИА'НСТВО, -а, ср. христосын шажин.

ХРОМ, I, -а, м. хром, савхи, нимгэн султгаар/
ХРОМ II, -а, м. хром (хувьдэхуй ухааны жаж-
бод).

ХРОМАТИ'ЗМ, -а, м. (спец.). хроматизм (цавдан
цацрагийн өөр өөр энгийн цацраг болон салах
шинж чанар).

ХРОМА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. доголох, хазга-
нах; хромать на одну ноту өрөөтөн хөл доголох;
2. дульхай байх, барагтайхан байх; у него хромает
орфография үсгийн дүрэмд барагтайхан байна.

ХРО'МОВЫЙ, -ая, -ое. хромон; хромовые сапоги
хромон гутал.

ХРОМО'Й, -ая, -ое; хром., хромá, хромб. 1. хаз-
гар, доголой; хромая нота хазгар хөл; 2. дөгөлон
күн, хазгар хүн.

ХРОМОНО'ГИЙ, -ая, -ое; -ог (разг.). хазгар, до-
голон.

ХРОМОСО'МЫ, -ом, ед. хромосома, -ы, ж.
(спец.). өнгөт цогц, хромосом.

ХРОМОСФЕ'РА, -ы, ж. өнгөт мандал.

ХРОМОТА', -ы, ж. догйлох, доголой.

ХРО'НИКА, -и, ж. 1. товчоо, өн дараалсан бичиг,
угийн бичиг, ойллого; хроника хөрөнгийн бичиг,
корь буриадын угийн бичиг; 2. товчоо; семейная
хроника гэрийн товчоо; 3. өдрийн мэдээ; местная
хроника нутгийн өдрийн мэдээ; 4. өдрийн мэдээ зу-
раг.

ХРОНИКА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өдрийн мэдээ, өд-
рийн мэдээний; хроникальный фильм өдрийн мэдээ
зураг.

ХРОНИКЭР, -а, м. өдрийн мэдээч.

ХРОНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. ужиг, архаг; хуу-
чин; хроническое заболевание архаг өвчин; 2. ужиг,
ужаан; хроническая безработица ужиг ажилгүйлэл.
ХРОНО'ГРАФ I, -и, м. товчоо, түүхэн дүрсэл со-
хйол.

ХРОНО'ГРАФ II, -а, м. цаг хэмжүүр; хронограф
(аливаа турган өнзөрөө үзэгдлийн хугацааг хэм-
жин тэмдэглэвэг багаж. Жишээлбэл, их буу-
ны бууын хурдан хугацааг хэмжинэ).

ХРОНО'ЛОГ, -а, м. өн дараалсан судлалч.

ХРОНОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. (өн) дараалсан;
хронологические даты дараалсан он сар (өдөр);
хронологические таблицы он дараалсан хүснэгт.

ХРОНОЛО'ГИЯ, -и, ж. он дараалсан судлал, өн
дараалал; хронология истории түүхийн он дараалал.

ХРОНО'МЕТР, -а, м. нарийн цаг.

ХРОНОМЕТРА'Ж, -а, м. цаг хэмжин судлах.

ХРОНОМЕТРИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. нарийн цагаар
хэмжсэн; хронометрическое определение времени ху-
гацааг нарийн цагаар хэмжин тодорхойлох.

ХРОНОСКО'П, -а, м. маш нарийн цаг, хроноскоп.

ХРУ'ПАТЬ, -аю, -аешь; несов., что (разг.) жаж-
лах (хатуу юмыг эвэжлэн идэх).

ХРУ'ПКИЙ, -ая, -ое; -пок, -пка; -пко; хрупч.
I. хэврэг, хүүрэг, эмзэг; хрупкий металл хэврэг
төмөрлөг; 2. сулхан, танхилхан, эмзэг; хрупкое здо-
ровье эмзэг бие; хрупкая девушка тайхилхан хүүхэн.

ХРУСТ, -а, м. шарчигнах, чад хийх, түе хийх;
хруст снега под ногами хөлийн улд нас шарчигнах;

ХРУСТА'ЛИК, -а, м. нүдний шүдгий.

ХРУСТА'ЛЬ, -я, м. I. болор; 2. болор сав.

ХРУСТА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. I. болор; хрусталь-
ная вилка болор бумба; 2. болрын; хрустальный
забор болрын үйлдвэр; 3. тунгалаг (болор); хрус-
тальная вода тунгалаг болор ус.

ХРУСТЕ'ТЬ, -шу, -тишь; несов. шарчигнах, чад
чад хийх, түе түе хийх; снег хрустит под ногами
хөлийн улд нас шарчигнах.

ХРУ'СТНУТЬ, -ну, -нешь; өднөкр. шарчигнах, чад
хийх, түе хийх.

ХРУЩ, -а, м. жуулга (цох), хаврын цох.

ХРЫЧ, -а, м. (прост. бран.) етарый хрыч хөг-
шин зөнөг.

ХРЮ'КАНЬЕ, -я, ср. хур хар хийх, хуухирах.

ХРЮ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов. ХРЮ'КНУТЬ,
-ну, -нешь; өднөкр. хур хар гэх, хуухирах.

ХРЯК, -а, м. азарган гахай.

ХРЯЦ, -а, м. мөгөөрс, сүвэргэдэс, сүвэрт; хря-
щи гортани төвөнхийн мөгөөрс.

ХРЯЩЕВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. мөгөөрслөг.

ХРЯЩЕВО'Й, -ая, -ое. I. мөгөөрсөн; хрящевая
ткань мөгөөрсөн нэхмэл; 2. мөгөөрс; хрящевые
рыбы мөгөөрсэт загас.

ХУ'ДЕНЬКИЙ, -ий, -ов; -енек, -енька. I. туран-
хайхан, понхигор, эцэнхийхэн; 2. муудсан, хуучинхав
болсон, элэгдсэнхэн; 3. муухан.

ХУДЕ'ТЬ, -ею, -еешь; несов. турах, эцэх, цонхийх,
царай алдах, муудах; худеть от жары халуунд
эцэх.

ХУ'ДО I, -а, ср. (разг.) муу, муу юм; тебе куда
винто не помелает чамд муу болдох хэнчхүсэхгүй.

ХУ'ДО II, нареч. I. муу, муугаар; это может
качнуться худо энэ нь муугаар төгсөж болно; 2. муу
байх; боллоому худо өвчтөн муу байна.

ХУДОБА' -ы, ж. туранхай, эцэнхий.

ХУДЕ'ЖЕСТВЕННО, нареч. туран сайхан, уран.

ХУДОЖЕСТВЕННОСТЬ, -и, ж. уран сайхан (чагар), уран чаяар.

ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ, -ий, -ое; -вен, -венн. 1. уран сайхны; художественное училище уран сайхны сургууль; 2. уран, уран сайхан; художественное произведение уран зохиол; художественная самодельность сайн дурьн уран сайхан; художественная литература уран зохиол; 3. уран сайхан, уран сайхны; уран; художественное достоинство гоманя романы уран сайхны чавар нь; художественное исполнение уран сайхан тгблэх.

ХУДОЖЕСТВО, -а, ср. уран сайхан, (дүрслэх) урлаг.

ХУДОЖНИК, -а, м. 1. уран зураач; 2. уран хүн.
ХУДОЖНИЦА, -ы, ж. 1. уран зураач эмэгтэй; 2. уран эмэгтэй.

ХУДОЙ I, -ая, -ое; худ, худа, худо; хуже; худший. 1. муу; худая слава муу нэр; 2. муудсан, худчирсан, элэгдсэн, элэнхий; худые сапоги элэнхий гутал; ☆ на худой конец ядахдаа, ядвал; не говоря худого слова үг хэлэлгүй.

ХУДОЙ II, -ая, -ое; худ, худа, худо; худее. турвахай, эцэнхий, цонхигор; худой человек эцэнхий хүн.

ХУДОСОЧИЕ, -я, ср. тэнхэлдэх, эцэж гурах.
ХУДОСОЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чны, тэнхэлдсэн, эцэж турсан; худосочный организм эцэж турсан бие.

ХУДСША'ВЕСТЬ, -а, ж. турвахай, хатангир, эцэнгэр байх.

ХУДСША'ВЫЙ, -ая, -ое; -ав, турвахай, хатангир, эцэнгэр; ху пшавая фигура хатангир бие.

ХУ'ДШИЙ, -ая, -ее; 1. хамгийн муу, адгийн муу, адаг, зааз; 2. маш муу; ☆ в худшем случае ядахин магт, муугаар эргэлээ гэхэд.

ХУ'ЖЕ, сравн. степ. От прил. худой. улам муу бүр дор; тем хуже чингэх тутам улам муу.

ХУ'ЛА, -ы, ж. (стар.). муучлах, муушаах, муу хэлэх.

ХУЛИГА'Н, -а, ж. (превр.). танхай балмад этгээд.

ХУЛИГА'НИТЬ, -ию, -нить; несов. (разг.). танхай балмад аашлах, танхайрах.

ХУЛИГА'НКА, -и, ж. танхай балмад эмэгтэй.

ХУЛИГА'НСКИЙ, -ий, -ее. танхай балмад; хулиганский поступок танхай балмад явдал.

ХУЛИГА'НСТВО, -а, ср. танхай балмад аашлах.

ХУЛИ'ТЕЛЬ, -я, м. (книжн.). муучлагч.

ХУЛИ'ТЬ, -лю, -лить; несов., кого-что (книжн.). муучлах, муушаах, муу хэлэх.

ХУРА'Л, -а, м. хурал; Великий Народный Хурал Ардын Их Хурай.

ХУ'ТОР, -а, мн. -а, -ое, м. айл гацаа.

ХУТОРСКО'Й, -ой, -ое. айл гацааны.

ХУТОРЯ'НИН, -а, м. айл гацааны хүн.

Ц

ЦАП, в знач. сказ. (прост.). (тэргэний) чих.

ЦА'ПАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что (прост.). 1. шүүрэх, самардах; 2. маажих.

ЦА'ПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (прост.). 1. маажих, савардах; 2. маажилцах, хэрэлдэх, уралцах.

ЦА'ПКА, -а, ж. этрүүл.

ЦА'ПЛЯ, -и, род. жн. -пель, ж. хөх дэглий.

ЦА'ПНУТЬ; -ну, -нешь, -утый; однокр. Шүүрээд авах, савардаад авах, мааждаад авах.

ЦА'ПФА, -ы, ж. (тэнхлэгийн) чих.

ЦАРА'ПАТЬ, -аю, -аешь; несов., кого-что. 1. маажих, савардах, урах; 2. сараачих, муруйлгах; царапать письмо захидал сараачих.

ЦАРА'ПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. маажих, савардах; кошка царапается муур маажна; 2. тожигнуулах, тор тор хийлгэх; мышь царапается под полом хулгана шал дор тожигнуулж байна.

ЦАРА'ПИНА, -ы, ж. шалбархай, маажийхай.

ЦАРА'ПНУТЬ, -ну, -нешь; -утый; однокр. мааждаад авах, савардаад авах, ураад авах.

ЦАРЕ'ВИЧ, -а, м. хаан хүү, хун тайж, (хааны) агь.

ЦАРЕ'ВНА, -ы, род. мн. -вен, ж. (хааны) гүнж.

ЦАРЕДВО'РЕЦ, -рца, м. (книжн. устар.). ордны шадар хүн, хааны шадар хүн.

ЦАРЕУБИ'ЙСТВО, -а, ср. хааныг алах.

ЦАРЕУБИ'ЙЦА, -ы, ж. и м. хааныг алагч.

ЦАРИ'ЗМ, -а, м. хаант ёе, хаант засаг; свержение царизма хаант засгийг устгах; царизм—ваклятый враг народа хаант эвсэг бол ард түмний өшөөт авйсан мөн.

ЦАРИ'ТЬ, -рю, -ришь; несов. 1. эзлэх, ноблох, дэлгэрэх, . . . байх; в лесу царит тишина ойд нам гүм байх; 2. хаан суух, төр барих.

ЦАРИ'ЦА, -ы, ж. (хааны) хатан, хатан хаан.

ЦА'РСКИЙ, -ий, -ее. хааны, хаант засгийн, хаант, хаан; царское правительство хааны засгийн газар; ☆ царская водка хаан ус (жөмөрлөө хайлуулах хоолног хүчил).

ЦА'РСТВЕННЫЙ, -ий, -ее; -вен, -венн. 1. хааны, хаант засгийн, хаант, хаан; 2. еүртэй, жөвхлантай, ихэмсэг; царственная осанка ихэмсэг байдал.

ЦА'РСТВО, -а, ср. 1. хаан байх, хаан төр барих; 2. хаан төр, хаант улс; 3. аймаг; животное царство амьтны аймаг; растительное царство ургамлын аймаг.

ЦА'РСТВОВАНИЕ, -я, ср. хаан байх, хаан төр барих; в царствовании Петра Первого Нэгдүгээр Петрийн хаан байхад.

ЦА'РСТВОВАТЬ, -тую, -тауешь; несов. 1. хаан байх, хаан төр барих; 2. эзлэх, ноблох, дэлгэрэх, . . . байх.

ЦА'РЬ, -я, ж. хаан; царь зверей араатны хаан; ☆ царь-левица гуа дагина; при царе Горохе эрт овлар цагт, аль дивангарын үед.

ЦВЕ'ЛЬ, -и, ж. хөгц, ваа.

ЦВЕСТИ, цвсту, цвстешь; цвдл., цвела; цветший; несов. 1. цэцэглэх, ургах, ногоорох; яблоня цветёт алимин мод цэцэглэж байна; луг цветёт нуга ногоорч байна; 2. ид дундаа байх, эрүүл саруул байх; цвести здоровьем эрүүл саруул биетэй байх; 3. цэцэглэх, мийдэх, бдэрэх; 4. замагтах; пруд цветёт цөврийн замагтаж байна; 5. хөггрөх, хөгц суух.

ЦЕ'Т, -а, м. 1. өнгө, зүс; красный цвет улаан өнгө; основные цвета үндсэн өнгө; подобрать цвета бигдэруулах; иметь хороший цвет лица царай өнгө сайтай байх; 2. цэцэг; 3. цэцэг, цэцэг навч; липовый цвет далдуугийн цэцэг; цвет яблони алимын цэцэг; 4. өнгө, дээж, эржэм күүмүүс, сайчууд.

аль сайн нь; цвет науки шинжлэх ухааны сайчууд; цвет армии цэргийн аль сагч нь; ☆ во цвете лет ид насандаа; в полном цвету төгс цэцэглэх үедээ, төгс цэцэглэж байхдаа.

ЦВЕТИ'НИЕ, -я, ср. цэцэглэх, цэцэглэлт, цэцэглэл.

ЦВЕТИ'СТОСТЬ, -и, ж. гоёмсоглол; цветистость слога гоёмсоглосон найруулга.

ЦВЕТИ'СТЫЙ, -ая, -ое; -ист. 1. эрээн, эрэн мяраан, олон өнгийн, хурц өнгөтэй; цветистый ковер эрээн хивс; 2. гоёмсоглосон; цветистый слог гоёмсоглосон найруулга.

ЦВЕТКО'ВЫЙ, -ая, -ое. цэцэгт; цветковые растения цэцэгт ургамал.

ЦВЕТНИ'К, -а, м. цэцэглэг.

ЦВЕТНО'Й, -ая, -ое. өнгөт; цветной фильм өнгөт фильм; цветная фотография өнгөт гэрэл зураг; ☆ цветные металлы өнгөт төмөрлөг; цветная металлургия өнгөт төмөрлөгийн үйлдвэр; цветная капуста цэцэгт байцаа.

ЦВЕТОВО'ДСТВО, -а, ср. 1. цэцэг тарих, цэцэг тарилга; 2. цэцэг тарих аж ахуй, цэцгийн аж ахуй.

ЦВЕТОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цэцэг тарих, цэцэг тарилгын, цэцгийн; цветоводческое хозяйство цэцгийн аж ахуй.

ЦВЕТО'К, -тка, мн. цветы, -бв и цветки, -бв, м. цэцэг; полевые цветы хээрийн цэцэг; живые цветы амьд цэцэг; собирать цветы цэцэг түүх.

ЦВЕТОЛО'ЖЕ, -а, ср. цэцгийн суудал.

ЦВЕТОНО'ЖКА, -и, ж. (спец.). (цэцгийн) иш, шилбэ.

ЦВЕТОНО'СНЫЙ, -ая, -ое; -сен, -сна (спец.). цэцэглэх, цэцэглэдэг, цэцэгт; цветоносное растение цэцэглэдэг ургамал.

ЦВЕТО'ЧЕК, -чка, м. уменьш, цэцэгхэн, бяцхан цэцэг; ☆ это цветочки, а ягоды впереди энэ зөвхөн цэцэг нь, жимс нь хожим гарна, энэ ч бас дайгүй шүү, хамгийн гайтай нь хожим гарна.

ЦВЕТО'ЧНИЦА, -ы, ж. цэцэг худалдагч эмэгтэй, цэцэг хийгч эмэгтэй, цэцэгч.

ЦВЕТО'ЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. цэцгийн; цветочная почка цэцгийн гөлөг; 2. цэцгийн; цветочный горшок цэцгийн ваар; цветочный киоск цэцгийн мухлаг; 3. цэцгийн, цэцгээр хийсэн, цэцэг; цветочный одескелон цэцгээр хийсэн үнэртэй ус.

ЦВЕТУ'ЩИЙ, -ая, -ее; -ущ. 1. цэцэглэж байгаа (байсан), цэцэглэх, цэцэглэгч; цветущий сад цэцэглэж байгаа цэцэрлэг; 2. ид дундаа байгаа, эрүүл саруул байгаа; цветущее здоровье эрүүл саруул бие; цветущая девушка эрүүл саруул охин.

ЦЕ'ВКА, -и, ж. (спец.). 1. (утас ороодог) гол; 2. (дугуйн) бул; 3. шилбэ, чөмөг яс.

ЦЕВЬЕ, -я, ср. (спец.). 1. (бууны) хуй; 2. гол, иш; цевье якоря зангууны иш.

ЦЕДИ'ЛКА, -и, ж. (разг.). шүүр.

ЦЕДИ'ТЬ, цежу, цедишь; несов. что. шүүх, шүүн хийх, гоожуулан хийх; цедить молоко сүү шүүх; ☆ цедить слова дуртай дургүй өгүүлэх.

ЦЕ'ДРА, -ы, ж. үйрмэг хальс; лимонная цедра нимбүгийн үйрмэг хальс; апельсиновая цедра жүржийн үйрмэг хальс.

ЦЕЗУ'РА, -ы, ж. (шүлгийн) тасалбар.

ЦЕИТНО'Т, -а, м. (шатарт) цагт хавчигдах, цаг дутах.

ЦЕЙХГА'УЗ, -а, м. (устар.). эд агуулах.

ЦЕЛЕ'БНОСТЬ, -и, ж. анагаах чанар; целебность воздуха агаарын анагаах чанар.

ЦЕЛЕ'БНЫЙ, -ая -ое; -бен, -бна. анагаах, эмнэх, биенд сайн, эрүүл мэндэд тустай, эмд ордог, эмийн; целебное средство анагаах арга, эмнэх хэрэглүүр, эм; целебные травы эмийн ургамал; целебный источник аршаан.

ЦЕЛЕВО'Й, -ая, -ое. зорилгын, тусгай зорилгот, зорилго тавьсан; целевая установка зорилгын чиглэл.

ЦЕЛЕСООБРА'ЗНОСТЬ, -и, ж. зорилгод тохирох, зүйд нийцэх, зүйтэй (байх); целесообразность действия үйл явдлын зүйд нийцэх нь.

ЦЕЛЕСООБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. зорилгод тохирох, зүйд нийцэх, зүйтэй; целесобразное решение зорилгод тохирсон шийдвэр.

ЦЕЛЕУСТРЕМЛЁ'ННОСТЬ, -и, ж. зорилго эрмэлзлэг, тодорхой зорилготой (байх).

ЦЕЛЕУСТРЕМЛЁ'ННЫЙ, -ая, -ое; -ён, -ённа. зорилго эрмэлзлэг бүхий, тодорхой зорилготой; целеустремлённый труд тодорхой зорилготой хөдөлмөр.

ЦЕ'ЛИК, -а, м. их бууны хараны хөдлөгч.

ЦЕЛИКО'М, нареч. 1. бүхэл, бүтэн, бүхлээр, бүтнээр; проглотить целиком бүхлээр залгих; 2. бүрэн, гүйцэд, төгс, бүрмөсөн; целиком отжаться чему-либо юмд бүрмөсөн орох, юмд гүйцэд шунах; целиком и полностью одобрить решение шийдвэрийг бүрэн дүүрэн сайшаах.

ЦЕЛИНА', -ы, ж. 1. атар газар; поднятая целина хагалсан атар газар; пахаты целину атар газрыг хагалах, шинэ газар хагалах; 2. атар (юм); снежная целина атар цас.

ЦЕЛИ'ННЫЙ, -ая, -ое. атар, атрын; целинная земля атар газар.

ЦЕЛИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. анагаах чанар.

ЦЕЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.) анагаах, эмнэх, биенд сайн, эрүүл мэндэд тустай эмд ордог, эмийн; целительный воздух биенд сайн агаар.

ЦЕ'ЛИТЬ, -лю, -лишь; несов. **ЦЕ'ЛИТЬСЯ**, -люсь, -лишья; несов. 1. шагаах; целиться из ружья буу шагаах; целиться в мишень бай шагаах; 2. санаархах, санаа тавих, санаатай байх.

ЦЕЛКО'ВЫЙ, -ого, м. (прост.). цөлхөөв.

ЦЕЛЛОФА'Н, -а, м. целлофан, целлюлоз хальс.

ЦЕЛЛУЛО'ИД, -а, м. целлулоид.

ЦЕЛЛЮЛО'ЗА, -ы, ж. целлюлоз, эсэж.

ЦЕЛЛЮЛО'ЗНЫЙ, -ая, -ое. целлюлоз, эсэж, целлюлозын, эсжийн; целлюлозная фабрика целлюлозын үйлдвэр, эсжийн үйлдвэр.

ЦЕЛОВА'НИЕ, -я, ср. (книжн.). тангараг.

ЦЕЛОВА'ТЬ, -лю, -луешь; -оганьный; несов. кого-что. озох, үнсэх, таалах; целовать в пубы уруулы нь озох; целовать кого-либо в обе щеки хоёр хацры нь үнсэх; целовать ребёнка хүүхдийг үнсэх.

ЦЕЛОВА'ТЬСЯ, -люсь, -луешься; несов. озолдох, үнсэлдэх, таалалдах.

ЦЕ'ЛОЕ, -ого, ср. 1. бүтэн юм, бүхэл юм, бүрэн бүтэн юм; социалистический лагерь есть единое целое нийгэм журамт лагерь бол нэгэн бүхэл юм; 2. бүхэл; ☆ в целом ерөнхийдөө; в общем и целом ерөнхийдөө, үндсэндээ, дүндээ.

ЦЕЛОМУ'ДРЕННОСТЬ, -и, ж. ариун явдал, ёс суртахуун ариун (байх).

ЦЕЛОМУ'ДРЕННЫЙ, -ая, -ое; -рен, -ренна. ариун явдалтай, ёс суртахуун ариун.

ЦЕЛОМУ'ДРИЕ, -я, ср. ариун явдал, ариун ёс суртахуун.

ЦЕЛОСТНОСТЬ, -и, ж. бүрэн бүтэн, нэгэн бүхэл, бүхэл чанар, нэгдмэл чанар.

ЦЕЛОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (книжн.) бүрэн бүтэн, нэгэн бүхэл, нэгдмэл.

ЦЕЛОСТЬ, -и, ж. бүтэн (байх), бүрэн (байх). бүрэн бүтэн (байх); нести ответственность за целостность имущества эд хөрөнгий нь бүрэн бүтэн байлгах хариуцлага хүлээх; в целостности бүтнээр нь, бүрнээр нь; сохранить всё в целостности и сохранности бүгдий нь бүрэн бүтнээр нь хадгалах.

ЦЕЛЫЙ, -ая, -ое; цел, цела, цело. 1. бүхэл, дүүрэн; целый день бүхэл өдөр, өдөр туж; целый бокал вина цом дүүрэн дарс; 2. нилээд их, үлэмжхэн, өдий төдий, зөндөө; целый ряд вопросов өдий төдий асуулт; целый ворох бумага зөндөө овоолсон цаас; 3. бүтэн, бүрэн бүтэн; чашка цела шаазан бүтэн байна; все вещи целы бүх юм бүрэн бүтэн байна; цел и невредим бүтэн бүлээн, амьд мэнд; уходи пока цел! мэнд дээрээ тонил!

ЦЕЛЬ, -и, ж. 1. бай; воздушная цель агаарын бай; наземная цель газрын бай; учебная цель сургуулийн бай; подвижная цель хөдөлдөг бай; по-настоящему в цель бай онох; 2. зорилго, санаа; с какой целью ямар зорилготой, ямар санаатайгаар; ставить себе что-либо целью өөрийн зорилго болгох, өмнөө зорилго тавих; иметь целью зорилготой байх, санаатай байх; с целью, в целях тул, тулд, үүднээс, зорилгоор, зорилготой; в целях выполнения плана төлөвлөгөөгөө биелүүлэхийн тул; достигнуть цели зорилгодоо хүрэх.

ЦЕЛЬНОМЕТАЛЛИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. үргэлж төмөр, үргэлж төмрөөр хийсэн; цельнометаллический пассажирский вагон суудлын үргэлж төмөр вагон.

ЦЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. нэг бүхэл, нэг бүтэн, бүрэн чанар, цул чанар, нэг зан; цельность характера нэг зан.

ЦЕЛЬНОТЯНУТЫЙ, -ая, -ое. үргэлж, гагнаасгүй, гадаасгүй; цельнотянутая труба үргэлж хоолой, гагнаасгүй хоолой.

ЦЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; целен, цельна, цельно. 1. бүхэл, үргэлж, цул, нэг; цельный гранит цул боржин; из цельного куска нэг үргэлж хэсгээр хийсэн; 2. нэг, нэг янз, нэг утгатай, бүрэн чанартай; цельный характер нэг зан; 3. холногүй, хольцоогүй; цельное вино хольцоогүй дарс; цельное молоко хольцоогүй сүү.

ЦЕМЕНТ, -а, м. цемент, гахиур.

ЦЕМЕНТАЦИЯ, -и, ж. (спец.). цементлэх, цементлэлт.

ЦЕМЕНТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов. цементлэх, гагнах, бэхжүүлэх.

ЦЕМЕНТНЫЙ -ая, -ое. цементийн; цементный раствор зуурсан цемент (үгчилбэл цементийн уураг); цементный завод цементийн завод.

ЦЕНА, -ы, шн. цэну, мн. цэны, цен, цэнам, ж. 1. үнэ; государственная розничная цена улсын жижигхэн худалдах үнэ; оптовая цена бөөнөөр худалдах үнэ; быть в цене үнэтэй байх; повышаться в цене үнэ нэмэгдэх, үнэ ихсэх, үнэ дээшлэх; падать в цене үнэ буурах, үнэ доошлох; назначить цену үнэ хэлэх, тогтоох; цена есть денежное выражение стоимости ертгийг мөнгөөр илтгэснийг үнэ гэнэ; 2. үүрэг, ач холбогдол; цена дружбы найрамдлын ач холбогдол; ☆ любой ценой ялаа ч гэсэн, юу ч боллоо гэсэн; дорогой ценой их хүч гаргаж, үнэд хохирч, их үнэтэйгээр; ценой жизни амиа өгч, амь өрж, амь биеэ өгч, амь насаа өрж; знать цену кому-либо, чему-либо хүний (буюу) юмны хийрийг мэдэх; цены нет 1) маш их үнэтэй, энгүй их

үнэтэй, үнэлшгүй; 2) үнэлшгүй, үнэлж баршгүй (их ач холбогдолтой).

ЦЕНЗ, -а, м. хязгаарлал, хязгаарлах; избирательный ценз сонгуулийн хязгаарлал; образовательный ценз боловсролын байдлаар хязгаарлах; имущественный ценз хөрөнгийн хязгаарлал, хөрөнгө харгалзан хязгаарлах.

ЦЕНЗОВЫЙ, -ая, -ое. хязгаарлалын.

ЦЕНЗОР, -а, м. хянан шалгагч.

ЦЕНЗУРА, -ы, ж. хянан шалгах, хянан шалгалга.

ЦЕНЗУРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. 1. хянан шалгах, хянан шалгалтын; 2. зохистой, зохимжтой.

ЦЕНИТЕЛЬ, -я, м. үнэлэгч; ценитель искусств урлаг үнэлэгч.

ЦЕНИТЕЛЬНИЦА, -ы, ж. үнэлэгч эмэгтэй.

ЦЕНИТЬ, ценю, ценишь; несов., кого-что.

1. үнэлэх, үнэ хэлэх, үнэ гаргах, үнэ тогтоох; ценить в сто тугриков зуун төгрөгөөр үнэлэх; дорого ценить вещь юманд их үнэ хэлэх; 2. үнэлэх; үнэтэйд бодох, ихэд бодох, дүгнэн үзэх; ценить по заслугам гавьяагаар нь үнэлэх; ни во что не ценить юунд ч эс бодох; его очень ценят түүнийг их үнэлдэг; дорого ценить свою свободу эрх чөлөөгөө их үнэтэйд бодох.

ЦЕНИТЬСЯ, 1 и 2 л. не упот., ценится; несов. 1. үнэлэгдэх; цениться в сто тугриков зуун төгрөгөөр үнэлэгдэх, 2. үнэлэгдэх, үнэтэйд тоологдох; цениться на вес золота алт мэт үнэлэгдэх; таланты высоко ценятся в нашей стране манай оронд авьяастан хүмүүс ихэд үнэлэгдэнэ.

ЦЕННОСТЬ, -и, ж. 1. үнэ; вещь высокой ценности дээгүүр үнэтэй юм; 2. үнэт зүйл; хранение ценностей үнэт зүйлсийг хадгалах; 3. үнэтэй (юм), ач холбогдол; иметь большую ценность для науки шинжлэх ухаанд их ач холбогдолтой байх; 4. үнэт (эй) зүйл, үнэт (эй) юм, баялаг; үнэтэн; культурные ценности соёлын үнэт зүйлс.

ЦЕННЫЙ, -ая, -ое; -нен, -нна. 1. үнэт (эй); ценные бумаги үнэт баримт (бичиг); ценный подарок үнэтэй бэлэг; 2. үнэтэй, их хэрэгтэй, чухал; ценный человек их хэрэгтэй хүн; ценное открытие үнэтэй нээлт.

ЦЕНООБРАЗОВАНИЕ, -я, ср. (спец.). үнэ бүрдэх, үнэ тогтох.

ЦЕНТНЕР, -а, м. центнер (тоннын арвны нэг буюу зуун килограмм).

ЦЕНТР, -а, м. 1. төв, тэг, тэг дунд, гол, хүйс; центр окружности тойргийн төв; центр тяжести хүндийн гол; 2. гол, гол утга, мөн чанар; 3. төв, дунд, төв дунд, тэг дунд; в центре нашей страны манай орны төвд; жить в центре города хотын төвд суух; 4. гол; держать в центре внимания гол анхааралдаа байлгах, гол анхаарлаа тавих; 5. төв; областной центр мужийн төв; научный центр эрдэм шинжилгээний төв, шинжлэх ухааны төв; культурный центр соёлын төв; промышленный центр үйлдвэрийн төв; 6. төв газар, дээд газар, төв; директивы центра дээд газрын удирдамж; төвийн удирдамж; комиссия из центра төв газраас ирсэн комисси, дээд газраас ирсэн комисси.

ЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ, -и, ж. төвлөн захирах, төвлөн удирдах; ☆ централизация капитала хөрөнгө төвлөрүүлэх.

ЦЕНТРАЛИЗМ -а, м. төвлөн удирдах ёс, төвлөн захирах ёс; демократический централизм төвлөн удирдах ардчилсан ёс.

ЦЕНТРАЛИЗОВАТЬ -зую, -зуюешь; -ованный; сов. и несов., что. төвлөх, төвлөрүүлэх, төвлөрөх, төвлөц удирдах, төвлөн захирах.

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ -ая, -ое. 1. төв, төв дэх, төвийн, төв дундах; центральная улида төв гудамж; центральный угол төв өнцөг; центральный комитет төв хороо; центральный орган нартим яамын төв хэвлэл; 2. гол, гол үндсэн; центральный насос гол асуудал; ☆ центральная нервная система төв мэдрэлийн тогтолцоо; центральный отопление төвөөс халаах, төвөөс дулаануулах; центральный телефонная станция төв утасны хороо, төв утасны өртөө.

ЦЕНТРИЗМ, -я, м. центризм (хорьдугаар интернационалын даммуудад гарсан, марксист хэргийн оппортунист хэлбэрээс).

ЦЕНТРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. тэнцүүрийг нь олох, тэвийг нь тохируулах.

ЦЕНТРИРОВКА, -я, ж. тэнцүүрийг нь олох, төвийг нь тохируулах.

ЦЕНТРИСТ, -я, м. центрист (биеэ дамдагчтн оппортунист, центристийг баримтлагч).

ЦЕНТРИФУГА, -я, ж. центрифуг (хурдан эргээр цэвэрлэх машин).

ЦЕНТРОБЕЖИЙН, -ая, -ое. төвөөс гүйх, төвөөс зугтаах; центробежная сила төвөөс гүйх хүч; центробежный аппарат төвөөс гүйх хөдөлгөөн дээр үндэслэсэн аппарат.

ЦЕНТРОПЛАН, -а, м. далавчны гол хэсэг.

ЦЕНТРОСТРЕМИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. төв рүү гүйх, төв өөд тэмүүлэх; центристремительная сила төв рүү гүйх хүч.

ЦЕП, -а, м. түгшүүр.

ЦЕПЕНЬ ТЬ, -ею, -еешь; несов. бохирдох, кошк, бээрэх, хөдөлж чадахаа болих, зог тусах; цепень от холода хүйтэнд бээрэх; мненеть от ужаса айж зог тусах.

ЦЕПКИЙ, -ая, -ое; -лок, -пка, -пко. 1. зуурдаг, чанга атгадаг, чанга баздаг; цепкая рука чанга атгадаг гар; цепкие когти чанга баздаг савар; 2. шургуу, самдаггүй.

ЦЕПКОСТЬ, -я, ж. 1. зуурахдаа сайн (байх), атгахдаа сайн (байх), базгахдаа сайн (байх); 2. шургуу зан; проявлять бодрую цепкость их шургуу зан гаргах.

ЦЕПЛЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. 1. асах, торох, шүүрэх, өлгөгдөх, тээглэгдэх, чагтаглагдах; цепляться за сумку мөчрөөс шүүрэх, мөнхрт тээгдэх, мөчир шүргэх; 2. өлгөн авах, ашигдахыг хичээх; цепляться за предложение санал өдгөн арак, үг өлгөн авах.

ЦЕПНОЙ, -ая, -ое. 1. гинжит, гинжтэй, гинжийн, гинжин; цепной мост гинжин түүр; гинжит түүр; цепное колесо гинжит дугуй; 2. гинжтэй, гинжиний; цепная собака гинжтэй нохой, гинжийн нохой.

ЦЕПОЧКА, -я, ж. 1. өссөр, бяцхан гинж; цепочка для часов цагийн өссөр; 2. шувж яваа цэрэг, зэллэн яваа цэрэг, цувраа; цепочка связанных цувран яваа холбоочид.

ЦЕПЬ, -я, о цепи, в (на) цепи, ия, -я, ж. 1. гинж; железная цепь төмөр гинж; икорная цепь зангууны гинж; спустить собаку с цепи нохойг гинжинээс нь тавих; 2. дараалан болсон юмс, хойно хойноос болсон юмс, бөөн юмс, гинж; цепь событий дараалан болсон олон явдал; цепь доказательств бөөн нотолгоо; против империалистической цепи в слабом звене империализмы гинжийг суя газраар нь таслах; 3. шугам; цепь трка цахилгаан гүйдлийн шугам; электрическая цепь цахилгаан шугам; 4. гинж, төмөр; заковать в цепи гяжлэх, төмөрлөх, төмөрлөх; цепи рабства боолын гинж; разорвать цепи гинж таслах; 5. угтраа, цувраа, цувраа, өгнээ, хэлхээ; цепь гор угтраа уул; страховочная цепь буудлын хэлхээ; цепь сторожевых постов харуулын гэр-

руулын хэлхээ; ☆ как с цепи сорвался утгарсаа алдуурсан юм шиг.

ЦЕРБЕР, -я, м. (книжн.). догшин хэргийг харуул, цербер, хасар басар.

ЦЕРЕБРАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. тархины, нугасны.

ЦЕРЕМОНИЯ, -я, -я, м. (офиц.). ёслол.

ЦЕРЕМОНИАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ёслолын; церемониальное шествие ёслолын жагсаал; церемониальный марш ёслолын алхаа.

ЦЕРЕМОНИЙМЕЙСТЕР, -я, м. ёслолын сайд.

ЦЕРЕМОНИТЬСЯ, -чусь, -чишься; несов. (разг.) ёсорхох, зовох, аягуйрхах, нэрэлхэх; прошу не церемониться ёсорхох хараггүй; не церемонься битгий зор, битгий нэрэлх; он не очень-то церемонится тэр (тэгэхээс) төдий л зорохгүй хүн, тэр төдий л нэрэлхэггүй хүн.

ЦЕРМОНИЯ, -я, ж. 1. ёслол, ёс горим; свадебная церемония хуримын ёс; 2. ёсорхоо, ёс сахиу, ёсорхох; без церемоний ёсорхолгүй.

ЦЕРЕМОНОСТЬ, -я, ж. ёсорхог (байх), ёсорхоого, зовомтгой (байх).

ЦЕРЕМОНИЙ, -ял, -ое; -мн, -мня. ёсорхог, ёсорхоу, зовомтгой; церемоний покори ёсорхоу мэхэхийх.

ЦЕРЕРА, -я, ж. амуу латан (од).

ЦЕРКОВНОСЛАВЯНСКИЙ, -ая, -ое. слав шажны; церковнославянский язык слав шажны хэл (дорно, оялот славян шажны номын хэл).

ЦЕРКОВНОСЛУЖИТЕЛЬ, -я, м. лам, хувраг, тойл.

ЦЕРКОВНЫЙ, -ая, -ое. сүмийн, дуганын, шажны байгууллагын, шажны; церковная служба шажны мөргөл; церковное пение шажны дуу дуулах.

ЦЕРКОВЬ, -керь, мн. -я, -ья, -ял, ж. 1. сүм, дуган; 2. шажны байгууллага, шажны; православная церковь үнэн алдартны шажны байгууллага; католическая церковь католик шажны.

ЦЕКАВКА, -я, ж. сува гургуул.

ЦЕХ I, -я, в цехе и в цеху, мн. цехи, -ое и цехы, -ов, м. тасаг, цех; литейный цех цугтах тасаг.

ЦЕХ II, -я, цехи, -ов, м. бүлгэм, цех (феодалын үеийн хотын нэг төрлийн дархчуудын байгууллага).

ЦЕХКОМ, -а, м. (цеховой комитет) тасгийн хороо, цехийн хороо.

ЦЕХОВОЙ I, -я, -ое. тасгийн, цехийн; цеховой комитет тасгийн хороо.

ЦЕХОВОЙ II, -ая, -ое. бүлгэмийн, цехийн.

ЦЕХОВИНА, -я, ж. (неообр.). мэргэжлийнхээ ашгийг харах явдал, явцуурал.

ЦЕЦЕ, нескл., ж. цече шумуул.

ЦИАН, -а, м. циан (өнгөгүй, харш хай).

ЦИАНИСТОВОДОРОДНЫЙ, -ая, -ое. циантай устөрөгчийн.

ЦИАНИСТЫЙ, -ая, -ое. циантай; цианистый калий циантай кали; цианистая кислота циантай хүчил.

ЦИАНОВЫЙ, -ая, -ое. цианын; циановая кислота цианы хүчил.

ЦИВК, -я, м. (устар.). сэдэг цай.

ЦИВИЛИЗАТОР, -а, м. (цивилиз. ирон). соёлжуулагч гэгч.

ЦИВИЛИЗАТОРСКИЙ, -ая, -ое. соёлжуулагч гэгчийн.

ЦИВИЛИЗАЦИЯ, -я, ж. иргэшил, соёлжил (хүн төрөлхтний нийгмийн хөгжлийн гурван үеийн сүүлчийнх нь; тухайн нийгэм эдийн засгийн хэлбэрлэлийн нийгмийн хөгжил, материаллаг соёлын хөгжөө).

ЦИВИЛИЗОВАННЫЙ, -ая, -ое, иргэншсэн, соёлжсон; цивилизованный мир соёлжсон ертөнц.

ЦИВИЛИЗОВАТЬ, -зую, -зуюшь; -оцагчид; сов. и несов., кого-что, иргэншүүлэх, соёлжуулах.

ЦИВИЛИЗОВАТЬСЯ, -зуйр, -зуйрх; -возвр. 1. иргэнших, соёлжих; 2. иргэншүүлэгдэх, соёлжуулагдах.

ЦИВИЛИСТ, -а, м. иргэний эрхийн мэргэжилтэн.

ЦИВИЛЬНЫЙ, -ая, -ое (устар), иргэний, энгийн.

ЦИГАРКА, -и, ж (разг.), ороосон тамхи.

ЦИГЕЙКА, -и, ж. хяргаж будсан ямааны арьс, кяргаж будсан нэхий.

ЦИК, -а, м. (Центральный Исследовательский Комитет) ТГХ (Төвийн Гүйцэтгэх Хороо).

ЦИКАДА, -и, ж, голио, цөгөрзөгөнө.

ЦИКАТ, -аю, -аешь; несов. зандрах, цөг гэх, кош гэх.

ЦИКЛ, -а, м. 1. мөчлөг, орчл (нэг хэсэг хугацаатай хөгжлийн нэг гүйцэд эргэлт хийж дуусгадаг аливаа үзэгдэл, ажил, явц процесс); производственный цикл үйлдвэрлэлийн орчил (үйлдэхүүнийг бүтээн гаргахад гүйцэтгэх хэд хэдэн ажил); промысловый цикл үйлдвэрийн орчил (хөрөнгөөн оронд үйлдвэрлэлийн нэг хямралаас нөгөө хямрал хүртэлх үе); 2. мөчлөг (нэгэн бүлэгт багтах хэд хэдэн шинжлэх ухаан); исторический цикл түүхийн мөчлөг; 3. мөчлөг (харилцан уялдан үзэгдэл, үйл явдал); цикл лекций мөчлөг лекци; цикл концертов мөчлөг концерт.

ЦИКЛИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. мөчлөгийн, орчлын, мөчлөгт, орчилт.

ЦИКЛИЧНОСТЬ, -и, ж. мөчлөгөөр ажиллах, орчилт явц; цикличность в производстве үйлдвэрлэлийн орчилт явц; график цикличности мөчлөгөөр ажиллахын хүснэгт.

ЦИКЛИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна, орчилт, мөчлөгт, орчлоор хийдэг, мөчлөгөөр хийдэг; цикличная работа орчлоор хийдэг ажил, орчилт ажил.

ЦИКЛОВАНИЕ, -я, ср. орчилт ажил, ажлыг мөчлөгт хуваарилах.

ЦИКЛОИДА, -ы, ж. никлоид.

ЦИКЛОИДАЛЬНЫЙ, -ая, -ое (спец.). циклоид кэлбэртэй.

ЦИКЛОН, -а, м. 1. циклон салхи; 2. хар салхи, салхи шуурга.

ЦИКЛОНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. циклоны, хар салхины, салхи шуурганы; циклонический вихрь циклоны хуй.

ЦИКЛОН, -а, м. дүхандаа ганц нүдтэй аварга.

ЦИКЛОПЧЕСКИЙ, -ая, -ое (книжн.). аварга том.

ЦИКНУТЬ, -ну, -нешь; сов. зандрах, зандраад авах, цөг гэх, хош гэх.

ЦИКОРИЙ, -я, м. цикори, идрээ; кофе с цикорием цикоритой кофе.

ЦИКУТА, -ы, ж. сорьслог.

ЦИЛИНДР, -а, м. 1. бортого; 2. помбон бүрх, бортого малгай.

ЦИЛИНДРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. бортого хэлбэртэй, бортого; цилиндрический котёл бортогон тогоо.

ЦИМБАЛИСТ, -а, м. янчирч.

ЦИМБАЛЫ, -ал, янчир (хөгжлийн зэвсэг).

ЦИМЛЯНСКОЕ, -ого, ср. цимлян дарс.

ЦИНГА, -и, ж. бам, чийг бам, чийгтэх.

ЦИНГОТНЫЙ, -ая, -ое. бам өвчтэй, чийг өвчтэй, бамтсан, чийгтсэн, бамын, чийг, бамтах, чийгтэх; цинготный больной чийг өвчтэй хүн; цинготные явления чийгтэх үзэгдэл, чийгтэх.

ЦИНИЗМ, -а, м. увайгүй явдал, ичгүүргүй явдал, эрээгүй явдал.

ЦИНИК, -а, м. увайгүй хүн, ичгүүргүй хүн, эрээгүй хүн.

ЦИНИЧНОСТЬ, -и, ж. увайгүй явдал, ичгүүргүй явдал, эрээгүй явдал.

ЦИНИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. увайгүй, ичгүүргүй, сонжуургүй, эрээгүй; циничный человек увайгүй хүн.

ЦИНК, -а, м. цайр.

ЦИНКОВАНИЕ, -я, ср. цайрдах, цайрдаг.

ЦИНКОВАТЬ, -кую, -куешь; несов., что. цайрдах, цайр түрхэх.

ЦИНКОВЫЙ, -ая, -ое. 1. цайртай, цайрын; цинковые белки цайртай цагаан будаг; цинковая мазь цайртай тосон эм; 2. цайр, цайраар хийсэн; цинковое ведро цайр хувин.

ЦИНКОГРАФ, -а, м. цайр барч.

ЦИНКОГРАФИЯ, -и, ж. 1. цайр бар хийх; 2. цайр бар хийдэг газар.

ЦИНКОГРАФИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цайр барч.

ЦИНОВКА, -и, ж. чийрс.

ЦИПКИ, -ов. сайр, осгор.

ЦИРК, -а, м. цирк.

ЦИРКАЧ, -а, м. (разг.). циркчин.

ЦИРКАЧКА, -и, ж. циркчин эмэгтэй.

ЦИРКОВОЙ, -ая, -ое. циркийн; цирковое искусство циркийн урлаг.

ЦИРКОРАМА, -ы, ж. эргэн тойрон дэлгэцтэй кино.

ЦИРКУЛИРОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -рует; несов. (книжн.). 1. эргэх, тойрох; орчих, урсах; гүйх; кровь циркулирует в сосудах цус судсаар урсаха; 2. тарах, дамжих; циркулируют слухи цуурхал тарж байна.

ЦИРКУЛЬ, -я, м. гортиг; ножка циркуля гортигийн хөл.

ЦИРКУЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. гортигийн; 2. дугуй, дугариг; циркульный зал дугариг танхим.

ЦИРКУЛЯР, -а, м. (офиц.). захирамж, заавар.

ЦИРКУЛЯРНЫЙ, -ая, -ое (офиц.). захирамжийн, зааврын, захирамж, заавар; циркулярное письмо захирамж бичиг.

ЦИРКУЛЯЦИЯ, -и, ж. эргэх, тойрох, орчих, урсах, гүйх, эргэлт, тойролт, орчил, урсгал, гүйдэл; циркуляция крови цусны эргэлт, цусны гүйдэл; циркуляция атмосферы агаарын урсгал; циркуляция денег мөнгөний эргэлт.

ЦИРЮЛЬНИК, -а, м. (устар.). усчин.

ЦИРЮЛЬНЯ, -и, род. мн., -лен, ж. (устар.) усчин газар.

ЦИСТЕРНА, -ы, ж. 1. цистерн (том төмөр тэрэг); вагон-цистерна цистернтэй вагон; 2. газрын хөрсөнд барьсан усны сан.

ЦИСТИТ, -а, м. давсаг урэвсэх.

ЦИТАДЕЛЬ, -и, ж. 1. цайз, хэрэм; 2. тулгуур, түшиг, түшиг тулгуур, бат хэрэм, цайз.

ЦИТАТА, -ы, ж. иш татах, иш татсан зүйл.

ЦИТАТИЧЕСТВО, -а, ср. (неовобр.). дэндүү их иш татах.

ЦИТИРОВАНИЕ, -я, ср. иш татах, иш таталт, иш татлага.

ЦИТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., кого-что. иш татах; цитировать классиков сонгодог зохиолчдоос иш татах.

ЦИТОЛОГИЯ, -и, ж. эсийн судлал, эсийн зүй (ургамал амьтны эсийн бүтэц, амьдралыг судлах ухаан).

ЦИТРА, -ы, ж. ятгалаг.

ЦИТРУС, -а, м. жүрж, нимбэг, мандарин зэрэг жимснүүд.

ЦИТРУСОВЫЕ, -ых. (жүрж, бэрсүүт жүрж, нимбэг зэрэг) жимст мод, алилт мод.

ЦИФЕРБЛАТ, -а, м. (цагийн) нүүр, хуваарьт ялтас; часовой циферблат цагийн нүүр.

ЦИФРА, -ы, ж. тоо, тооны үсэг; арабские цифры араб тоо; римские цифры ром тоо; контрольные цифры хяналтын тоо.

ЦИФРОВОЙ, -ая, -ое. тооны, тоот, тоо; цифровые данные тоо баримт, тоо мэдээ.

ЦК, м. (Центральный Комитет) ТХ (Төв Хороо).

ЦК КПСС (Центральный Комитет Коммунистической партии Советского Союза) ЗХУЭН ТХ, ЗХУКН ТХ (Зөвлөлт Холбоот Улсын Эвхэмт Намын Төв Хороо, Зөвлөлт Холбоот Улсын Коммунист Намын Төв Хороо).

ЦОКАТЬ, -аю, -ашь; несов. товор товор гэх, товрох; копыта цокают по камням чулуун дээгүүр морин туурай товор товор гэнэ.

ЦОКОЛЬ, -я, м. суурь, довжоо.

ЦОКОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. суурийн, довжооны.

ЦУГОМ, нареч. цувруулан хөллөсөн; упряжка цугом цувруулан хөллөсөн морь тэрэг.

ЦУКАТ, -а, м. чихэрлэсэн жимс, чихэрлэсэн жимсний хальс.

ЦЫГАН, -а, м. цыган.

ЦЫГАНЕ, (и, устар. и прост). **ЦЫГАНЫ**, -ан, ед. -ан, -а, м. цыганууд.

ЦЫГАНКА, -и, ж. цыган эмэгтэй, цыган эхнэр.

ЦЫГАНСКИЙ, -ая, -ое. цыган; цыганский язык цыган хэл.

ЦЫПЛЁНОК, -нка, мн. -лята, -лят, м. цурвага.

ЦЫПОЧКИ, -чек. ходить на цыпочках өлмийгөөрөө явах; встать на цыпочки өлмий дээрээ зогсох.

ЦЫП-ЦЫП, межд. жүү жүү (тахиа дуудах аялгуу).

ЦЫЦ, межд. (прост.). хош, цөг, дугай, дугай бай, боль, бай, байг.

Ч

ЧАБА'Н, -а, м. хоньчин; колхозные чабаны хамтралын хоньчид.

ЧАВКАТЬ, -аю, -аешь; несов. тамшаах.

ЧАД, -а, (у), о чаде, в чаду, м. 1. утаа, үнэ^р танар, хэншүү, хэншүү хярвас; кухонный чад гал тогооны хэншүү; 2. манан, мунхрал; он как в чаду тэр (хүн) мунхарсан мэт.

ЧАДИТЬ, чажу, чадишь; несов. утаа тавих, хэншүү гаргах; печь чадит пийшин утаа тавиад байна.

ЧАДО, -а, ср. (стар. и ирон.). үр, үр хүүхэд, нуган, нуган үр; со всеми чадами и домочадцами үр хүүхэд, гэрийнхний хамт, гэр хотлоороо.

ЧАДРА', -ы, ж. чадраа, нүүрийн халхавч.

ЧАБНИК, -а, м. (разг.). цайсаг хүн.

ЧАБНИЧАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). цайлах, цайлж суух.

ЧАЕВОДСТВО, -а, ср. цай тарих.

ЧАЕВЫ'Е, -ых. харамж, харамж шан, шан.

ЧАЕПИ'ТИЕ, -я, ср. цай уух, цайлах.

ЧАИ'НКА, -и, ж. цайны шаар.

ЧАЙ I, -я (-ю), мн. -и, -ёв, м. 1. цай; зелёный чай ногоон цай; кирпичный чай, чулуун цай, зузаан цай; плиточный чай шахмал цай; заварить чай цай хийх, үйх, идээшүүлэх; пить чай цай уух; крепкий чай өтгөн цай; 2. цай уух, цай; вечерний чай оройн цай; за чаем цай уухад; удат на чай харамж өгөх; пригласить на чашку чая аяга дай зоогло гэж урих.

ЧАЙ II, вродн. сл. и частица (прост.). хай... бололтой, байх, магадгүй..., хай... даа (дээ, доо, дөө), байх, бололтой; он, чай, прозяб хай, тэр даарчсан байх; ты, чай, не придёшь? хай, чи ирэх үү дээ?

ЧАЙКА, -и, ж. цахлай, хайлгана.

ЧАЙНАЯ, -ой, ж. цайны газар.

ЧАЙНИК, -а, м. данх, гүц, завьяа, дэвэр, тунхуу.

ЧАЙНЫЙ, -ая, -ое. цайны; чайный магазин цайны дэлгүүр; чайная ложка цайны халбага, жижиг халбага; чайный сервис цайны хэрэгсэл.

ЧАЛМА', -ы, ж. толгойн алчуур, толгойн ороолт.

ЧАЛЫЙ, -ая, -ое. буурал; чалый конь буурал морь;

ЧАП, -а, в чане и в чану, мн. -ы, -ов, м. гай, торх.

ЧАР'А, -ы, ж. (стар), **ЧАРКА**, -и, ж. цай, хундага.

ЧАРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., кого-что. 1. шид үзүүлэх, ид гаргах, илбэдэх; 2. сэтгэл татах, дур булаах; чаровать своим голосом сайхан хоолойгоороо сэтгэл татах.

ЧАРОДЕЙ, -я, м. 1. шидтэн, идтэн, илбэчин; 2. сэтгэл татагч, дур булаагч; поэт-чародей сэтгэлийг татагч, шүлэгч.

ЧАРОДЕЙКА, -и, ж. 1. идэт эхнэр, шидэт эхнэр, илбэч эхнэр; 2. сэтгэл татагч эмэгтэй, дур булаагч эмэгтэй.

ЧАРОДЕЙСТВО, -а, ср. 1. шид, ид, илбэ; 2. сэтгэл татах, дур булаах.

ЧАРТИЗМ, -а, м. чартизм (1836—1848 онд болсон Английн хөдөлмөрчин олон түмний хувьсгалт хөдөлгөөн).

ЧАРТИСТ, -а, м. чартист, чартизмын талыг баримтлагч.

ЧАРТИСТСКИЙ, -ая, -ое. чартист, чартизмын.

ЧАРУЮЩИЙ, -ая, -ее. сэтгэл гатсан, дур булаам, ид шидтэй; чарующая улыбка сэтгэл татам инээмсэглэх.

ЧАРЫ, чар. 1. шид, ид шид, ид, илбэ; 2. сэтгэл татах чадал, дур булаах хүч, ид, ид шид.

ЧАС, часа (часу) и (с колич. числит.) часё, часё, предл. о часё, в часё и в часу, мн. -ы, м. 1. цаг; опоздать на час нэг цаг хождох; полтора часа цаг хагас; час ночи шөнийн нэг цаг; который час? хэдэн цаг болж байна?; два часа дия өдрийн

коёр цаг; час обеда үдийн хоолны цаг; час отдыха амралтын цаг; вечерний час оройн цаг; 2. цаг, үе; грозный час войны дайны аймшигт үе; ☆ в добрый час сайн яваарай, үйлс бүтэх болтугай; стоять на часах харуулд зогсох; с часу на час юу юугүй; час от часу цаг ирэх тутам, улам бүр; битый час өнө удаан; расти не по дням, а по часам өдрийг цагаар товчлон өсөх, маш хурдан өсөх; бьёт час кого-либо цаг нь иржээ, амьсгалын нь тоо гүйцжээ.

ЧАСОВНЯ, -и, род. мн. -вен, ж. бунхан, өчүүхэн сүм.

ЧАСОВОЙ I, -ая, -ое. 1. цагийн; часовая стрелка цагийн зүү; часовой механизм цагийн оньс; 2. цагийн, цагаар олгох; часовая оплата цагийн хөлс, цагаар олгох хөлс; 3. (нэг) цагийн, (нэг) цаг үргэлжлэх; часовая беседа нэг цагийн яриа; 4. нэг цагийн, нэг цагт явдаг; уехать часовым поездом нэг цагийн галт тэргээр явах.

ЧАСОВОЙ II, -ого, м. харуул, манаа; поставить часовых харуул гаргах, манаа тавих.

ЧАСОВЩИК, -а, м. цагчин.

ЧАСОК, -ска, м. (ганцхан) цаг; зайти на часок ганцхан цаг ороод гарах.

ЧАСТЕНЬКО, нареч. (разг.). нилээд, нилээд олон; он частенько заходил к нам тэр манайхаар нилээд ордог байсан.

ЧАСТИЦА I, -ы, ж. өчүүхэн хувь, өчүүхэн хэсэг, өчүүхэн төдий; частицы пыли өчүүхэн төдий тоос; частицы таланта өчүүхэн төдий авьяас.

ЧАСТИЦА II, -ы, ж. сул үг.

ЧАСТИЧКА, -и, ж. бяцхан хувь, бяцхан хэсэг, куйхийн төдий.

ЧАСТИЧНО, нареч. зарим хэсэг, зарим хувь; работа частично уже выполнена ажлын зарим хэсгийг биелүүлчихээд байна.

ЧАСТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. заримдаг, зарим хэсгийн, зарим хувийн, заримын; частичная безработица заримдаг ажлалгүйдэл.

ЧАСТНИК, -а, м. хувийн өмчтөн, хувийн хөрөнгөтөн, энгийн худалдаачин.

ЧАСТНОВАДЕЛЬЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хувийн, хувийн өмчийн, өмчийн; частновладельческий капитал хувийн капитал; частновладельческое имущество өмчийн хөрөнгө.

ЧАСТНОЕ, -ого, ср. ногдвор.

ЧАСТНОСОБСТВЕННИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хуви"н өмчийн, өмчийн.

ЧАСТНОСТЬ, -и, ж. тухайн учир, нарийн учир, варимдаг зүйл; ☆ в частности тухайлбал.

ЧАСТНЫЙ, -ая, -ое. 1. заримдаг, салангад, тухайн; частный случай заримдаг тохиолдол; частный вывод салангад дүгнэлт; 2. тусгай, салангад; частная хирургия тусгай мэс засал; 3. хувийн, амины, өөрийн; по частному делу амины хэргээр, энгийн; частный почин хувийн санаачилга; 4. хувийн, амиараа хийх; частные уроки хувийн хичээл, хөлсний кичээл; частным образом амиараа, амийд нь; частное лицо хувийн хүн, энгийн хүн; 5. хувийн, энгийн, өмчийн; частный капитал хувийн капитал; частная собственность хувийн өмч, өмчийн хөрөнгө; частная торговля энгийн худалдаа.

ЧАСТО, нареч. 1. олонтоо, байн байн, үргэлж; часто встречаются с товарищами нөхөдтэйгөө байн байн уулзах; 2. түргэн түргэн, хурдан хурдан; 3. шигүү, ойр ойр; деревья посажены часто мод шигүү суулгажээ.

ЧАСТОКОЛ, -а, м. шивээ.

ЧАСТОТА, -ы, ж. үелзэл, давтамж; частота пульса судасны үелзэл; частота колебаний маятника дүүжмэгийн үелзэл.

ЧАСТОТНЫЙ, -ая, -ое. үелзлийн.

ЧАСТУШКА, -и, ж. явган дуу.

ЧАСТЫЙ, -ая, -ое; част, частá, часто; чаще. 1. олонтоо болдог, байн байн ирдэг, үргэлж тохиолдог; частый гость байн байн ирдэг зочин; частые встречи олонтоо уулзах; 2. түргэн (болдог), хурдан хурдан (болох); частое дыхание түргэн түргэн амьсгалах; частый пульс судас хурдан хурдан цохилох; 3. шигүү, нягт; частый лес шигүү ой; частая ткань нягт нэхмэл.

ЧАСТЬ, -и, мн. -и, -ей, ж. 1. хувь, хэсэг; большая часть ихэнх хэсэг, олонхи; часть яблока хэсэг алим; резать на части хэсэг хэсэг болгох; 2. мөч, эрхтэн; части тела биений эрхтэн; 3. тив; части света дэлхийн тивүүд; 4. бүрэлдэх хэсэг, анги; части машины машинын бүрэлдэх хэсгүүд; запасные части сэлбэг анги; 5. бүлэг, анги; роман в трех частях гурван ангит роман; 6. анги, хэлтэс, салбар; учебная часть хичээл анги; хозяйственная часть аж ахуйн анги, аж ахуйн хэлтэс; 7. цэргийн анги; воинская часть цэргийн анги; ☆ части речи үгсийн аймаг; большей частью, по большей части олонхи-доо, гол төлөв; по части чего-либо юмны талаар; это не по моей части энэ миний эрхлэх хэрэг биш; рвут на части булаацалдан авна.

ЧАСТЬЮ, нареч. зарим хэсэг; это сделано частью из дерева, частью из железа үүний зарим хэсгийг модоор, зарим хэсгийг төмрөөр хийжээ.

ЧАСЫ, -ов. цаг; карманные часы энгэрийн цаг; стенные часы ханын цаг; завести часы цаг түлэх.

ЧАХЛЫЙ, -ая, -ое; чохл. 1. ганданги, наршинги, хатсан, тачир; чохлый куст тачир бут; 2. хатангир, туранхай, үлбэгэр.

ЧАХНУТЬ, -ну, -нешь; чох (и чохнул), чохла; несов. 1. гандах, нарших, хатах; 2. хатангирах, турах, үлбийх.

ЧАХОТКА, -и, ж. (устар.) уушигны өвчин, уушигны сүрьеэ.

ЧАХОТЧНЫЙ, -ая, -ое. 1. уушигны өвчтэй, уушигны сүрьеэтэй; 2. уушигны өвчтөн, уушигны сүрьеэтэй хүн.

ЧАША, -и, ж. цар, хул, тагш; ☆ дом — полная чаша элбэг баян гэр; испить чашу до дна хал үзэж, халуун чулуу долоох; чаша терпения переполнилась тэсэхүйеэ бэрх болов.

ЧАШЕЧКА, -и, ж. 1. бяцхан аяга; 2. цоморлиг; 3. тойг.

ЧАШКА, -и, ж. 1. аяга, тагш; фарфоровая чашка шаазан аяга, шаазан; 2. (жигнүүрийн) таваг; 3. тойг; коленная чашка тойг.

ЧАША, -и, ж. шугуй, ширэнгэ, шивэр (мод).

ЧАШЕ, сравн. степ. от нареч. ЧАСТО и прил.

ЧАСТЫЙ, олонтоо, түргэн; как можно чаще аль болохуйц олонтоо.

ЧАЯНИЕ, -я, ср. (высок.). хүслэн, хүсэл, горьдлого; народные чаяния сбылись ард түмний хүслэн биелэв; ☆ сверх всякого чаяния, паче чаяний гэнэт, санамсаргүй байтал, хүсч хүлээгээгүй байтал.

ЧАЯТЬ, чаю, чаешь; несов., кого-чего и с неопр. (устар.) хүсэх, хүсч хүлээх, горьдох; души не чаять в ком-либо ухаангүй хайртай байх.

ЧВАНИТЬСЯ, -нюсь, -нишься; несов., кем-чем и без доп. (разг.). бардамлах, бардах, сайрхах, ихэрхэх.

ЧВАНЛИ'ВОСТЬ, -и, ж. бардам зан, ихэрхэг зан.

ЧВАНЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (разг.), ЧВАННИЙ. -ая, -ое (разг.). бардам, бардан, сайрхаг, ихэрхэг, хөөргөн; чванливый характер бардам зан.

ЧВАНСТВО, -а, ср. бардам зан, ихэрхэг зан, сайрхал.

ЧЕГО, нареч. юунд, яагаад, юу гэж; чего ты так долго ездил? яагаад чи ийм удаан явав?

ЧЕГО-ТО, нареч. 1. жаахан, нэг л; чего-то мнө поесть снова захотелось дахиад жаахан юм идчих-мээр боллоо; 2. яагаад ч юм, яасан ч юм (буу мад).

ЧЕЙ, чъя, чбь, мест. 1. хэний, юуны; чья это тетрадь? энэ хэний дэвтэр вэ? 2. нь, үзчлэн орчуулахгүй; герой, чбь имя известна всем нарий нь бүгд мэдэх баатар, бүгдийн мэдэх баатар.

ЧЕК, -а, м. 1. чек; получить деньги по чеку чекээр мөнгө авах; выписать чек чек бичих; 2. толоон; товар без чека не выдается толоонгүй бараа олгохгүй.

ЧЕКА I, -и, ж. чагт, чих.

ЧЕКА II, нескл. и (прост.), -и, ж. чека; Чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и спекуляцией (худсаалым эсэргүү, бамын худалсаатай тэмцэх) онц комисси.

ЧЕКА III, -а, м. 1. хэвээр цохих, цутгах; 2. хэв; 3. похиур.

ЧЕКАНИТЬ, -ню, -нишь; несов., что. 1. хэвээр цохих, цутгах; чеканить монету зэвс цутгах; 2. хэв цохих, хэв гаргах, цохих; 3. гэв гэв айнах, тод хөдлөх; чеканить шаг гэв гэв алхах; чеканить слова уг тод хөдлөх.

ЧЕКАНКА I, -и, ж. 1. хэвээр цохих, цутгах; 2. хэв цохих, хэв гаргах, цохих; ружье с золотой чеканой алтаар хэв цохисон буу.

ЧЕКАНКА II, -и, ж. сэрмэх, тавах; чекашка хламга-хөвөн сэрмэх.

ЧЕКАННЫЙ, -ая, -об. 1. хэвээр цохисон, цутгасан; чеканная работа хэвээр цохисон юм; 2. тод сайхан, ягшгал боловсруулсан; чеканный стиль тод сайхан найруулга.

ЧЕКАНИЦА, -а, м. хэвээр цохигч, цутгагч.

ЧЕКИСТ, -а, м. (Землемийн) они комиссийн ажилтан, аюулаас хамгаалах газрын ажилтан.

ЧЕКОВЫЙ, -ая, -ое. чекийн; чековая книжка чекнийн дэвтэр.

ЧЕЛКА, -и, ж. хөхөл, (хүүхдийн) эвэр.

ЧЕЛН, челна, мн. челны, -ов (и челны, -ов), м. завь, онгоц.

ЧЕЛНОК I, -а, м. бяцхан завь, онгоц.

ЧЕЛНОК II, -а, м. (зөхөөс утасны) онгоц, шөр-ноок.

ЧЕЛО, -а, ср. (высок.). магнай; ☆ бить челом кому-либо мөргөн гуйх.

ЧЕЛОБИТНАЯ, -ой, ж. өргөдөл бичиг, өргөдөл.

ЧЕЛОБИТЧИК, -а, м. өргөдөл өргөгч.

ЧЕЛОВЕК, -а, в знач. мн. употр. люди, хүн; советский человек эвдлейтийн хүн; рабочий человек ажилчин хүн; честный человек шударга хүн; пять человек таван хүн.

ЧЕЛОВЕКОДЕНЬ, -дня, м. (нэг) өдрийн ажла, (нэг) өдрийн хөдөлмөр.

ЧЕЛОВЕКОЛОБИВЫЙ, -ая, -ое; чөл. хүнлэг, энэрэнгүй.

ЧЕЛОВЕКОЛОБИЕ, -я, ср. хүнлэг ёс, энэрэнгүй сэтгэл, нийжийн сэтгэл.

ЧЕЛОВЕКОПЕНАВИСТНИК, -а, м. хүнийг үзэн ядагч.

ЧЕЛОВЕКОПЕНАВИСТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хүнийг үзэн ядах; человеконенавистическая политика хүнийг үзэн ядах боллого.

ЧЕЛОВЕКОПЕНАВИСТИЧЕСТВО, -а, ср. хүнийг үзэн ядах (идеал); фашизм неразрывно связан с человеконенавистичностью фашизм хүнийг үзэн ядах явдалтай салшгүй холбоотой.

ЧЕЛОВЕКОБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. хүн дүрт, хүн шиг, хүнэрхүү; человекобразная обезьяна хүн дүрт сармагчин.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИ, нареч. хүний ёсоор, хүн шиг; по-человечески хүний ёсоор.

ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. хүний, хүн; человеческий род хүн төрөлхтөн; 2. энэрэнгүй, хүнлэг, хүн шиг; человеческое обращение энэрэнгүй хандах, хүн шиг байх.

ЧЕЛОВЕЧЕСТВО, -а, ср. хүн төрөлхтөн.

ЧЕЛОВЕЧИЙ, -ья, -ье. (разг.), хүний.

ЧЕЛОВЕЧИСТЬ, -и, ж. хүний ёс, энэрэнгүй сэтгэл, хүний үнэр; в нём нет ни капли человечности хүний үнэр ч үгүй хүн.

ЧЕЛОВЕЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. хүний ёсны, энэрэнгүй, хүний үнэртэй; человеческие отношения к людям хүнтэй хүний ёсоор харьцах.

ЧЕЛЮСТНОЙ, -ая, -ое (спец.). эрүүний.

ЧЕЛЮСТЬ, -и, ж. эрүү; верхняя челюсть дээд эрүү; нижняя челюсть доод эрүү, эрүү.

ЧЕЛЯДЬ, -и, ж. собир. зарц нар, барлагууд.

ЧЕМ, союз. 1. -зас (-ээс, -оос, -өөс), орволд лучше поздно, чем никогда ор үгүй байснаас өройтсон нь дээр; 2. -зас (-ээс, -оос, -өөс), -аар (-ээр, -оор, -оөр), -ын оронд; чем раньше, выйдем лучше раньше яарч явахын оронд эртхэн гарсан дээр; 3. л бол, тутмаа; чем больше, тем лучше их тутмаа бүр сайн.

ЧЕМБУР, -а, м. урт жолоо.

ЧЕМЕРИЦА, -и, ж. агширгана.

ЧЕМОДА II, -а, м. чемодан, хайрцаг, авдар.

ЧЕМОДОН, -а, м. аварга, тэргүүлсэн хүн; чемпион мира по шахматам дэлхийн шатрын аварга, аварга шатарчин.

ЧЕМПИОНАТ, -а, м. аварга булаалцах тэмцээн, аварга шалгаруулах тэмцээн; шахматный чемпионат аварга шатарчин шалгаруулах тэмцээн.

ЧЕПЕЦ, -нца, м. оройч.

ЧЕПРАК, -а, м. гөлөм, хэжим; ковровая чепрак хявсан гөлөм.

ЧЕПУХА, -и, ж. (разг.). 1. дэмий юм, чалчай үг, хоссон яриа; нести чепуху дэмий км өгүүлэх, чалчих, айварлах; 2. дэмий, юу ч биш, дэмий юм, ялиггүй юм; все это чепуха энэ бүгд дэмий, энэ чөмөөр юу ч биш.

ЧЕПЧИК, -а, м. бяцхан оройч.

ЧЕРВА, -ы, ж., собир. (спец.). зөгийн авгалдай.

ЧЕРВЕОБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. хорхой хэлбэрт, өт хэлбэрт, хорхойрхуу.

ЧЕРВИ, -ей, -ям. бундан, буймин.

ЧЕРВИВЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ест; несов. етөх, хорхойтох, өтгэй болох; яблоки червивеют алны өтнө.

ЧЕРВИВЫЙ, -ая, -ое; -ив. өтгэй, хорхойтой, өтсөн, хорхойтсон, өт идсэн; червивое мясо өтгэй мах.

ЧЕРВОНЕЦ, -нца, м. 1. (тавт, аравтын) аятав зоос; 2. аравт, аравтын дэвсгэр.

ЧЕРВОНИЙ I, -ая, -ое. улаан; червоное золото шижир алт.

ЧЕРВОНИЙ II, -ая, -ое. бундангийн, буймингийн; червоный туз буймингийн тэмга.

ЧЕРВОТЧИНА, -и, ж. хорхой идсэн гавар, хорхой идсэн нүх; червотчина в дереве молны хорхой идсэн нүх.

ЧЕРВЫ, черв, червам. бундан, буймин; ходить с червяк бундангаар явах.

ЧЕРВЬ, -я, мн. черви, -ей, м. 1. өт, хорхой, туур; земной червь чийгийн хорхойц шалжамчин

черв хүр хорхой; 2. санааны зовлон, санааширах; червь сомнения сэжиглэн санааширах.

ЧЕРВЯК I, -а, м. өт, хорхой.

ЧЕРВЯК II, -а, м. хорхой шураг.

ЧЕРВЯЧНЫЙ, -ая, -ое. хорхой; червячная шестерня хорхой араа.

ЧЕРВЯЧОК, -чка, м. ульиш. бяцхай хорхой; ☆ заморить червячка хорхой дарах.

ЧЕРДАК, -а, м. дээврийн хөндий, дээвэр и хөндий дэх тасалгаа.

ЧЕРДАЧНЫЙ, -ая, -ое. дээврийн хөндийн; чердачное помещение дээврийн хөндий дэх тасалгаа.

ЧЕРЕД, череда, м. (прост.). ээлж; мой черед миний ээлж; иди своим чередом зохих замаараа явах, хэвийн ёсоор явах.

ЧЕРЕДОВАНИЕ, -я, ср. ээлжлэх, сэлгэх; чередование звуков аяна сэлгэх.

ЧЕРЕДОВАТЬ, -аю, -аешь; несов., ковб.чтб, с клм.чел. сэжгүүдэх, ээлжлүүдэх; чередовать труд с отдыхом ажиглах, амрах хоёрыг ээлжлүүдэх.

ЧЕРЕДОВАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; недов. ээлжлэх, сэлгэх.

ЧЕРЕЗ, предлог с вин. п. 1. хөндлөн, дээгүүр; мост через реку гол дээгүүр тавьсан гүүр; перейти через улицу гудамж хөндлөн гарах; прыгнуть через забор хашаан дээгүүр харайх; 2. дундуур, -аар (-ээр, -оор, -өөр) нэвт, дайран, дамжин, -дир(-ээр, -оор, -өөр); пройти через лес ой дундуур гарах; проехать через Москву Москва дайран явах; влезть через окно цонхоор шурган ордох; смотреть через очки нүдийнхээ шилээр харах, шилтэй нүдээрээ харах; 3. дамжуулан; сообщить через друга найзаараа дамжуулан мэдэгдэх; 4. тавьж; писать слово через черточку зураас тавьж үг бичих; 5. болоод, дараа; через пять минут начнется собрание таван минут болоод хурал эхэлнэ; 6. алгасаад, өнгөрөөд; найти нужное место в книге через две страницы номоос хэрэгтэй газраа хоёр нүүр алгасаад олох; 7. болоод, тутам; принимать лекарство через час цаг болоод эм ууж байх; 8. алгасаад, алгасаж; писать через две строчки хоёр мөр алгасаад бичиж байх.

ЧЕРЕМУХА, -и, ж. 1. монес; 2. мойл.

ЧЕРЕМША, -и, ж. халбар.

ЧЕРЕНОК, -нка, м. 1. иш, барил; черенок нож хутганы иш; 2. шилбэ, иш; черенок листа навчаны шилбэ.

ЧЕРЕП, -а, мн. -а, -ое, м. хохимой толгой, толгойн яс, гавал.

ЧЕРЕПАХА, -а, ж. 1. яст мэлхий; тащиться как черепаха яст мэлхий шиг удаан явах; 2. яст мэлхийн хуйг; издалин из черепахи яст мэлхийн хуягаар хийсэн эдлэл.

ЧЕРЕПАХОВЫЙ, -ая, -ое. яст мэлхийн, яст мэлхийн хуягаар хийсэн; черепаховый суп яст мэлхийн шөл; черепаховый гробень яст мэлхийн сам, яст мэлхийн хуягаар хийсэн сам.

ЧЕРЕПАШИЙ, -ая, -ое. 1. яст мэлхийн; черепаший внутренности яст мэлхийн гэдэс дотор; 2. яст мэлхийн шиг удаан, маш удаан, хэт удаан; идти черепашиим шагом маш удаан явах.

ЧЕРЕПИЦА, -ы, ж. также собир. ваар.

ЧЕРЕПИЧНЫЙ, -ая, -ое. ваарын, ваар; черепичный завод ваарын үйлдвэр; черепичная крыша ваар дэввэр.

ЧЕРЕПНОЙ, -ая, -ое. хохимой толгойн, толгойн ясны, гавлын; черепная коробка гавлын яс, гавал.

ЧЕРЕПОК, -пка, м. шазаангийн хэлтэрхий, хэлтэрхий ваар.

ЧЕРЕСПОЛОУЩИЦА, -и, ж. (говрны) цөвхорлон өдлэх, шаантаг газар.

ЧЕРЕССЕДЕЛЬНИК, -а, м. сойлт.

ЧЕРЕСЧУР, нареч. (разг.). дэндүү, хэтэрхий, даан; чересчур горячий суп дэндүү Халуун шөл; чересчур много говорил хэтэрхий их ярилад.

ЧЕРЕШНЯ, -и, род. мн. -шен, ж. 1. ций мод; 2. ций жимс.

ЧЕРЕШОК, -шка, м. 1. иш, барил; 2. шилбэ, иш.

ЧЕРКАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). зурах, зурж баллах.

ЧЕРКЕС, -а, м. черкес хүн.

ЧЕРКЕССКИЙ, -ая, -ое. черкес, черкесийн.

ЧЕРКЕШЕНКА, -и, ж. черкес эмэгтэй, черкес эхнэр.

ЧЕРКНУТЬ, -ну, -нешь; сов., что (разг.). зурвас бичих, татдах; черкните мне несколько строк над хэдхэн мөр зурвас бичээрэй.

ЧЕРНЕНый, -ая, -ое. харлуулсан; череная сталь харлуулсан ган.

ЧЕРНЕТЬ, -и, ж. шунгадаг нугас.

ЧЕРНЕТЬ, -ею, -еешь; несов. 1. харлах, хар болох; 2. харлах, бараантах, харлан харагдах; вдали чернел лес алсад ой бараантаж байв.

ЧЕРНЕТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ется; несов. харлах, бараантах, бараантан харагдах.

ЧЕРНИКА, -и, ж. нүр, жар нэрс.

ЧЕРНИЛА, -ила, бэх.

ЧЕРНИЛЬНИЦА, -ы, ж. нагван, бэхийн сав, янтэй.

ЧЕРНИЛЬНЫЙ, -ая, -ое. бэхийн; чернильное пятно бэхийн толбо, бэх дуссан толбо.

ЧЕРНИТЬ, -ню, -нешь; несов. 1. харлуулах, хар байгах, бараалах, бараан болгох; 2. муу хэлэх, гүтгэх; чернить старых друзей хуучин нөхдөө муу хэлэх.

ЧЕРНИЧНЫЙ, -ая, -ое. нүрийн, хар нэрсний.

ЧЕРНОБРОВЫЙ, -ая, -ое; -ов. хар хөмсөгт.

ЧЕРНОБУРЫЙ, -ая, -ое; -ур. хар халтар, галт хар; чернобурый лиса галт хар үнэг.

ЧЕРНОВИК, -а, м. (эх) ноорог.

ЧЕРНОВОЙ, -ая, -ое. ноорог; черновой текст стихотворения шүлгийн ноорог.

ЧЕРНОВОЛОУСЫЙ, -ая, -ое; -лос. хар үстэй.

ЧЕРНОГЛАЗЫЙ, -ая, -ое; -аз. хар нүдтэй.

ЧЕРНОЗЕМ, -а, м. хар шороо, хар хөрс.

ЧЕРНОЗЕМНЫЙ, -ая, -ое. хар шороот, хар хөрс; черноземная степь хар хөрс тал.

ЧЕРНОКНИЖНИК, -а, м. домч, тарнич.

ЧЕРНОКОЖИЙ, -ая, -ее; -ож. 1. хар арьст; 2. хар арьстай.

ЧЕРНОЛЕБСЬЕ, -я, ср. хар модон ой, шинэсэв ой.

ЧЕРНОМАЗЫЙ, -ая, -ое; -аз (прост.). хав хар царайтай, нидэн хар царайт.

ЧЕРНОМОРСКИЙ, -ая, -ое. Хар тэнгисийн; черноморское побережье Хар тэнгисийн эрэг.

ЧЕРНООКНИЙ, -ая, -ое; -ок. хар нүдэн, хар мэлхийт.

ЧЕРНОРАБОЧИЙ, -его, м. мэргэжилгүй ажилчын, хар ажилчин.

ЧЕРНОСЛИВ, -а, м., собир. хар чавга.

ЧЕРНОСО'ТЕНЕЦ, -нца, м. хар үзэлтэн, харгис үзэлтэн.

ЧЕРНОТА', -ы, ж. хар (өнгө).

ЧЁРНЫЙ, -ая, -ое; *чёрен, черна, черно* (и *чёрно*). 1. хар, бараан; *чёрная краска* хар будаг; *чёрное платье* хар хувцас; *чёрный хлеб* хар талх, бараан талх; 2. хар, уйтгартай, хүнд, бэрх; *чёрные дни уйтгартай өдрүүд*, бэрх өдрүүд; 3. хар, хорт, ялт; *чёрные силы реакции* харгис хар хүчин; *чёрная измена* ялт урвалт; 4. өрхгүй, утаатай; *чёрная изба* өрхгүй байшин; утаатай байшин; 5. арын; *чёрный ход арын хаалга*; 6. хар; *чёрная работа* хар ажил; 7. хар хувцас, хар; *ходить в чёрном* хар хувцас өмсөх; хар өмсөх; ☆ *чёрные металлы* хар төмөрлөг; *чёрный лес* хар модон ой, шинэсэн ой; *держать кого-либо в чёрном теле* шоовдорлох, хавчих; *на чёрный день* ядрахдаа хэрэглэнэ гэж; *чёрный рынок* дамын наймаа, панз; *чёрным по-белому* тов тодорхой; *чёрным-чёрно* 1) хав хар, пад хар; 2) хар үүл шиг олон.

ЧЕРНЬ I, -и, ж. харц (*ард*).

ЧЕРНЬ II, -и, ж. харлуулсан мөнгө.

ЧЕРПА'К, -а, м., **ЧЕРПА'ЛКА**, -и, ж. (*разг.*). 1. шанага; 2. утгуур.

ЧЕРПА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. утгах; *черпальная машина* утгах машин.

ЧЕРПАТЬ, -аю, -аешь; *несов.*, *что*. 1. утгах; *черпать воду из колодца* худгаас ус утгах; 2. олох, олж авах; *черпать сведения* мэдээ олж авах.

ЧЕРПНУТЬ, -ну, -нешь; *однокр.* утгаад авах; *черпнуть воды* ус утгаад авах.

ЧЕРСТВЕ'ТЬ, -ею, -еешь; *несов.* 1. хатуу болох, хатах, хуучрах; *хлеб быстро черствеет* талх амархан хуучирдаг; 2. ширүүн (*зантай*) болох; (*сэтгэл*) хатуурах, хатуу болох, өр зузаан болох.

ЧЕРСТВОСТЬ, -и, ж. 1. хатуу байх, хатсан юм; 2. ширүүн зан, энэрэлгүй сэтгэл, өр зузаан.

ЧЁРСТВЫЙ, -ая, -ое; *чёрств, черства, чёрство, чёрствы* (и *чёрствый*). 1. хатуу, хатсан, хуучирсан; *чёрствый хлеб* хатсан талх; 2. ширүүн, хатуу, өр зузаан, энэрэлгүй; *чёрствый человек* өр зузаан хүн.

ЧЁРТ, -а, мн. *чёрти, -ей*, м. чөтгөр; ☆ *чёрт возьми!* чөрт побори! чөтгөр алгад!; *до чёрта* үхтлээ, аймшигтай их; *к чёрту*, *ко всем чертям* (послать, бросить) арилаг, тонилол, юу ч биш, золигийн нь; *послать к чёрту*, *ко всем чертям* арил гэж хөөх; *всё дело пошло к чёрту* хэрэг юу ч биш болов; *какой к чёрту он инженер!* ямар золигийн нь инженер юм тэр!; *иди к чёрту!* арил; *тонили!* *жить у чёрта на куличках* газрын мухарт суух; *на кой чёрт*, *на чёрта* золигийн нь, золигоо; *ни к чёрту не годится* огт зохихгүй; *чем чёрт не шутит* яаж ч магадгүй; *чёрт знает* бүү мэд; *что за чёрт!* ай, золиг! юу гэцийн чөтгөр вэ? *ни богу свечка, ни чёрту кочерга* хэнд ч хэрэггүй; *не так страшен чёрт*, *как его* манюют хоосон сүрээс цаашгүй.

ЧЕРТА', -ы, ж. 1. зураас, шугам; *провести черту* шугам татах, шугамдах; 2. тэг, гороо, шугам; *пограничная черта* хийийн шугам; *в черте города* хотын тэг дотор, хотын гороо дотор; 3. онцлог шинж; *черта характера* зан авирын онцлог; 4. байдал, төрх; *черты лица* нүүрийн төрх, нүүр царай.

ЧЕРТЁЖ, -ежа, м. зураглал, шугам зураг.

ЧЕРТЁЖНИК, -а, м. шугам зурагчин.

ЧЕРТЁЖНИЦА, -ы, ж. шугам зурагчин эмэгтэй.

ЧЕРТЁЖНЫЙ, -ая, -ое. шугам зургийн; *чертёжная доска* шугам зургийн самбар.

ЧЕРТИТЬ, *черчу, чертишь; несов.*, *что*. 1. зурах; (*шугам*) татах; *чертит линию* зураас зурах; 2. зурах, хичх; *чертит план* дэвсгэр зураг зурах.

ЧЕРТОВСКИ, *нареч.* (*прост.*). *золиг шиг*, *айхавтар*, *сүрхий*; *чертовски устал* *золиг шиг* *ядарлаа*.

ЧЕРТОВСКИЙ, -ая, -ое (*прост.*). *золигийн*, *айхавтар*, *сүрхий*; *муухай*; *чертовский холод* *золигийн хүйтэн*.

ЧЕРТОВЩИ'НА, -ы, ж. (*разг.*). *золигийн юм*; *что за чертовщина?* *ямар золигийн юм бэ?*

ЧЕРТО'Г, -а, м. (*высок. устар.*). орд, харш.

ЧЕРТОПОЛО'Х, -а, м. зараа уул.

ЧЕРТОЧКА, -и, ж. 1. бяцхан зураас, богинохон шугам; 2. онцлог, шинж; 3. богино зураас.

ЧЕРТЫХА'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов.* (*разг.*). *золиг гэж хараах*, *чөтгөр гэж хараах*.

ЧЕРЧЕ'НИЕ, -я, *ср.* шугам зураг; *урок черчения* шугам зургийн хичээл.

ЧЕСА'ЛКА, -и, ж. самнуур.

ЧЕСАТЬ, *чешу, чешешь; несов.* 1. маажих; *чесать себе затылок* шилээ маажих; 2. самнах, үс самнах; *чесать волосы* үс самнах; *чесать ребёнка* хүүхдийн үс самнах; 3. самнах, самнаж цэвэрлэх; *чесать лён* маалинга самнах; ☆ *чесать язык* хэлээ билүүдэх.

ЧЕСАТЬСЯ, *чешусь, чешешься; несов.* 1. биеэ маажих; 2. үсээ самнах; 3. загатнах; *у него спина чешется* түүний нуруу загатнаж байна; ☆ *язык чешется* хэлчих гээд болохгүй, хэлмээр санагдаад болохгүй.

ЧЕСНО'К, -а (у), м. сармисаг.

ЧЕСО'ТКА, -и, ж. хамуу, маажуур.

ЧЕСО'ТОЧНЫЙ, -ая, -ое. хамууны, маажуурын, хамуутай, маажууртай; *чесоточный больной* хамуутай хүн; *чесоточные клещи* хамууны хачиг.

ЧЕ'СТВОВАНИЕ, -я, *ср.* 1. хүндэтгэн ёслол; 2. баяр ёслол.

ЧЕ'СТВОВАТЬ, -тую, -туюшь; *несов.*, *кого* (*что*). хүндэтгэн ёслол, ёслол хийх, өргөмжлөх.

ЧЕ'СТНО, *нареч.* шударга, үнэнч, цэх, шулуун; *честно трудиться* шударга хөдөлмөрлөх.

ЧЕСТНО'Й, -ая, -ое (*стар.*). ах дээд, ах зах; *честной народ* ах дээд хүмүүс.

ЧЕ'СТНОСТЬ, -и, ж. шударга (*байх*), үнэнч зан, үнэнч шударга, цэх шулуун.

ЧЕ'СТНЫЙ, -ая, -ое; *честен, честна, честно*. шударга, голч, үнэнч, цэх, шулуун; *честный человек* шударга хүн, шударга шулуун хүн; *честный труд* шударга хөдөлмөр; *дать честное слово* тангараглах.

ЧЕСТОЛЮ'БЕЦ, -бца, м. нэр алдар хүсэгч, нэр хүндэд дуртай хүн, эрх тушаалд шунагч.

ЧЕСТОЛЮБИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. нэр алдар хүсэн, нэр хүндэд дуртай, эрх тушаалд шунасан; *честолюбивый человек* эрх тушаалд шунасан хүн.

ЧЕСТОЛЮ'БНЕ, -я, *ср.* нэр алдар хүсэх, нэр хүндэд дурлах, эрх тушаалд шунах.

ЧЕСТЬ, -и, *о чести, в чести и в честь*, ж. 1. нэр төр, нэр хүнд, нэр; *борьба за честь и свободу* *Родины* эх орныхоо нэр төр, эрх чөлөөний төлөө тэмцэх; *береги честь* *смолоду* залуугаасаа нэрээ бод, хүн болох багаасаа; 2. хүндлэх, хүндэтгэл; *это большая честь* *для меня* энэ бол намайг их хүндэлсэн хэрэг; ☆ *в честь* *кого-чего-либо* хүн юмыг хүндэтгэн, зориулан; *выйти с честью* нэр төртэй гарах; *к чести* нэр төрөө бодож, нэрд нь сайн болох; *к его чести*, *он сразу исправил* *свою ошибку* нэр төрөө бодож

алдаагаа дор нь засав: отдать честь ёслох; пора и честь знать дуусах цаг боллоо: по чести сказать үнэнийг хэлэхэд, ний нуугүй хэлэхэд; с честью выполнить нэр төртэй биелүүлэх; честью просить журам ёсоор гуйх, гүнээ хүсэх; честь и место морилж саатагтун.

ЧЕСУЧА', -и ж чисчүү

ЧЁТ, -а, м. (разг.). тэгш тоо; чёт и нечёт тэгш сондгой тоо.

ЧЕТА, -ы ж хос. (ижил)хоёр, эр эм хоёр; супружеская чета эр эм хоёр; {частливая чета жаргалтай хос; ☆ не чета ижил биш, ижил болохгүй, тэнцэхгүй.

ЧЕТВЕ' Р Г, -а, м. пүрэв (гариг), дөрөвдэх өдөр. ЧЕТВЕРЕ' НЬКИ: на четвереньках дөрвөн хөллөн; стая на четвереньки дөрвөн хөллөх.

ЧЕТВЕРКА, и, ж. 1 дөрвөн, дөрвөн тоот; 2. дөрвийн дүн, дөрөв. (сургуулийн дүн); 3. (хөөрийн) дөрөвт, дөрөв; бубновая четвёрка дөрвөлжингийн дөрөв; 4. дөрвөн хүн; 5. хөллөсөн дөрвөн; четвёрка лошадей хөллөсөн дөрвөн морь.

ЧЕ'ТВЕРО, -ых четверым, числит. собир. дөрвөн; четверо человек дөрвөн хүн.

ЧЕТВЕРОНО' ГИЕ, -их, (четвероногое, -ого, ср.) дөрвөн хөлтөн.

ЧЕТВЕРОНО, ГИЙ, -ая, -ое. дөрвөн хөлт, дөрвөн хөлтэй; четвероногое животное дөрвөн хөлт амьтан.

ЧЕТВЕРОСТИ, ШИЕ, -я, ср. дөрвөн мөрт шүлэг.

ЧЕТВЕРТИ'ЧНЫЙ, -ая, ое (спец.). дөрөвдөгч; четвертичный период дөрөвдөгч галав.

ЧЕТВЕРТКА, -и, ж. (разг.) дөрөвний нэг.

ЧЕТВЕРТОВА'НИЕ, -я, ср. (дөрвөн мөч, толгойг авч) цаазлах.

ЧЕТВЕРТОВА'ТЬ, -тую, -туешь; -ованный; сов. и несов. кого (что). цаазаар (дөрвөн мөч, толгойг) авах.

ЧЕТВЕРТУ'ШКА, -и, ж, дөрөвний нэг.

ЧЕТВЕРТЫЙ, -ах, об. 1. дөрөвдүгээр, дөрөвдэх дөрөв, дөрвөн; четвёртый этаж дөрөвдүгээр давхар, четвёртая страница дөрөвдүгээр тал дөрөвдэх нүүр; в-четвёртых дөрөвт; четвёртое августа наймдугаар; сарын дөрвөн; 2. дөрөвний нэг, дөрөвний; одна четвёртая дөрөвний нэг.

ЧЕ'ТВЕРТЬ, -и, мн, -и, -ей, ж. 1. дөрөвний нэг, мөч, мөчлөг; четверть часа дөрөвний нэгэн цаг, мөч; четверть года жилийн дөрөвний нэг, гурван сар; вторая четверть двадцатого века хорьдугаар зууны хоёрдугаар мөчлөг; 2. аливаа хэмжүүрийн дөрөвний нэг, дөрөвний нэгэн хувин; четверть вина дөрөвний нэгэн хувин дарс.

ЧЁТКИ, -ток. эрих.

ЧЁТКИЙ, -ах, -ое: чётко, чётка, чётко 1. тод, тодорхой, хурц тод; ялгацтай; чёткий шрифт ялгацтай үсэг, тод үсэг; 2. тодорхой, товтой нарийн; чёткая речь тодорхой үг; четкая организация труда хөдөлмөрийг нарийн зохион байгуулах,

ЧЁТКО, нареч. тодорхой' тод, нарийн.

ЧЁТКОСТЬ, и, ж. 1. тод байх, тодорхой байх, хурц тод байх, ялгац; чёткость рисунка хурц тод зураг, ялгац сайтай зураг; 2. тодорхой байх, товтой байх, нарийн байх.

ЧЁТНЫЙ -ая -ое. тэгш; чётные числа тэгш тоо.

ЧЕТЫ'РЕ, четырёх, четырёх, четырьмя, о четырёх, числит. колич. дөрөв, дөрвийн тоо.

ЧЕТЫ'РЕЖДЫ, нареч. дөрвөнтөө, дөрөв дахин, дөрвөн; четырежды четыре-шестнадцать дөрвөн дөрвийн-арван зургаа

ЧЕТЫЙ' РЕСТА, четырёхсот, четырёхстам, четырьмястами, о четырёхстах, числит, колич. дөрвөн зуу.

ЧЕТЫРЁХГОДИ'ЧНЫЙ, ая, -об. дөрвөн жилийн; четырёхгодичный срок дөрвөн жилийн хугацаа.

ЧЕТЫРЁХГРА'ННИК, -а, м. дөрвөн талт.

ЧЕТЫРЁХДНЕ'ВНЫЙ, -ая, -ое. дөрвөн өдрийн, дөрвөн өдөрчийн, дөрвөн хоногийн; четырёхдневный переход дөрвөн өдөрчийн газар.

ЧЕТЫРЁХЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. дөрвөн жил, дөрвөн жилийн хугацаа; 2. дөрвөн жилийн ой.

ЧЕТЫРЁХЛЕ'ТНИЙ, -ая, ее. дөрвөн жилийн, дөрвөн настай, дөрөвтэй; четырёхлетний юбилей дөрвөн жилийн ой; четырёхлетний ребёнок дөрвөн настай хүүхэд.

ЧЕТЫРЁХМЕ'СТНЫЙ -ая, -ое. дөрвөн хүний суудалтай, дөрвөн байртай, дөрвөн хүний.

ЧЕТЫРЁХМЕ'СЯЧНЫЙ, -ая, -ое. дөрвөн сарын, дөрвөн сартай.

ЧЕТЫРЁХПО'ЛБЕ, -я, ср. дөрвөн талбайт тарналан.

ЧЕТЫРЁХПО'ЛБНЫЙ, -ая, ое. дөрвөн талбайт.

ЧЕТЫРЁХСЛО'ЖНЫЙ, -ая, -ое. дөрвөн үет, дөрвөн үетэй; четырёхсложное слово дөрвөн үетэй үг.

ЧЕТЫРЁХСОТЛЕ'ТИЕ. -я, ср. 1. дөрвөн зуун жил, дөрвөн зуун жилийн хугацаа; 2. дөрвөн зуун жилийн ой.

ЧЕТЫРЁХСОТЛЕ'ТНИЙ, -ая, -ее. дөрвөн зуун жилийн.

ЧЕТЫРЁХСО'ТЫЙ, -ая, ое. дөрвөн зуудугаар, дөрвөн зуудахь.

ЧЕТЫРЁХУГО'ЛЬНИК, -а, м. дөрвөлжин, дөрвөн өнцөгт.

ЧЕТЫРЁХУГО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. дөрвөлжин; четырёхугольный стол дөрвөлжин ширээ.

ЧЕТЫРЁХЧАСОВО'Й, -ая, -ое. дөрвөн цагийн; четырёхчасовой поезд дөрвөн цагийн галт тэрэг.

ЧЕТЫРЁХЭТА'ЖНЫЙ, -ая, -ое дөрвөн давхар; четырёхэтажный дом дөрвөн давхар байшин.

ЧЕТЫРНАДЦАТИЛЕ'ТНИЙ, -ая, -ее, арван дөрвөн настай, арван дөрөвтэй.

ЧЕТЫ' РНАДЦАТЫЙ, -ая, -ое. арван дөрөвдүгээр, арван дөрөвдэх, арван дөрөв, арван дөрвөн; четырнадцатая страница арван дөрөвдүгээр тал; четырнадцатое января нэгүгээр сарын арван дөрвөн.

ЧЕТЫ'РНАДЦАТЬ, -и, числит, колич. арван дөрөв.

ЧЕХ, -а, м. чех (хүн).

ЧЕХАРДА', -ы, ж. бие биеэ харайх наадам; играть в чехарду биеэ биеэ харайж наадах.

ЧЕХО'Л, -хла, м. гэр, дугуй, бүрээс.

ЧЕХОСЛОВА'ЦКИЙ, -ая, -ое. чехословак, чехословакийн.

ЧЕЧЕВИ'ЦА I, -ы, ж. сэвэг, зарам.

ЧЕЧЕВИ'ЦА II, -ы, ж. (устар.) мэшил, галт шил.

ЧЕЧЕВИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. сэвэг зармын, сэвэг зарман; чечевичный суп сэвэг зарман шөл.

ЧЕЧЁТКА I-и, ж. улаан залаат (шувуу).

ЧЕЧЁТКА II, -и, ж. товших бүжиг.

ЧЕ'ШКА, -и, ж. чех эмэгтэй, чех эхнэр.

ЧЕШСКИЙ, -ая -ое. чех, чехийн; чешский язык чех хэл.

ЧЕШУЯКА, -и ж. хайрс.

ЧЕШУ, **ЧЧАТЫЙ** -ая, -ое, -ат. хайрстай, хайрст, хайрслаг.

ЧЕШУЯ, -и, ж хайрс. рыба чешуя загасны хайрс.

ЧИ'БИС, -а, м. хавтгалж, заараг шувуу.

ЧИЖ, -а, м. **ЧИ'ЖИК**, -а, м. алтан жигүүр, но-гоолзой.

ЧИЙ, чил, м. дэрс.

ЧИН, -а, мн. -ов, м. 1. хэргэм зэрэг, цол; пов-ышение в чине зэрэг нэмэх, зэрэг дэвшлүүлэх; офицерский чин цэргийн даргын цол; 2. түшмэл; чин дипломатического корпуса дипломат корпусын түшмэл; ☆ без чинөө хэргэм зэрэг харалгүй, эрээ-лэлгүй.

ЧИНИ'ТЬ, I чиню, чинишь; несов. что. засах, сэлбэх, нөхөх, хадах; чинить замки доож засах, чинить белье хувцас сэлбэх.

ЧИНИ'ТЬ, II чиню, чинишь; несов. что үзүүр-лэх; чинить карандаш харандах үзүүрлэх.

ЧИНИ'ТЬ, III, -ню, -нишь; несов. үчрүүлэх, хийх, болох; чинить препятствия саад учруулах.

ЧИ'ННО, нареч. ёсыг баримтлан. ёсорхон. томоо-той; сели чинно в ряд ёсорхон зэрэглэж суув, то-моотой зэрэглэн суув.

ЧИ'ННЫЙ, -ая, -ое; чинен, чинна, чинно. ёсыг баримталсан, ёсорхсон, ёсорхуу, томоотой.

ЧИНО'ВНИК, -а, -м. 1. түшмэл; 2. түшмэл, албар-хаг хүн, хүнд сурталтай.

ЧИНО'ВНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. түшмэлийн, албар-хаг, хүнд сурталтай; чиновнический подход к делу түшмэлийн ажлын арга, хоосон албархах.

ЧИНО'ВНИЧЕСТВО, -а, ср. түшмэл.

ЧИНО'ВНИЧИЙ, ъя, -ье. түшмэлийн.

ЧИНО'ВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -вна (устар.). дээ-гүүр зэрэгтэй, хэргэм зэрэгтэй чиновное лицо дээ-гүүр зэрэгтөн.

ЧИНОПОЧТА'НИЕ, -я ср. (устар. и ирон) дээгүүр зэрэгтнийг хүндлэх, ахмад зэрэгтнийг хүнд-лэх.

ЧИНОПРОИЗВО'ДСТВО, -а ср. (устар.). зэрэг дэвшүүлэх.

ЧИ'РЕЙ, -ья, м. (разг.). хатиг.

ЧИРИ'КАНЬЕ, -я, ср. жиргэх дуу.

ЧИРИ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов. жиргэх.

ЧИРИ'КНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. жиргээд ор-хих, жиргэсгэх.

ЧИ'РКАТЬ, -аю, -аешь; несов. чем. зурах: чир-кать спицами үдэнз зурах.

ЧИ'РКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. зураад орхих, зурчих.

ЧИРО'К, -рка, м. голын нугас. шүрхий, шүрэг нураг, шивээ нугас.

ЧИ'СЛЕННОСТЬ, -и, ж. тоо; численность насе-ления хүн амын тоо.

ЧИ'СЛЕННЫЙ, -ая, -ое. тооны, тооны талын; чис-ленное превосходство тоогоор давуу байх.

ЧИСЛИ'ТЕЛЬ, -я м. хүртвэр.

ЧИСЛИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая -ое; имя числительное төөн нэр.

ЧИ'СЛИТЬ, -лю, лишь; -несов., кого-что (офиц) тоолох, тооцох, тоонд оруулж; числить в отпуск амрайтгайд тооцох.

ЧИ'СЛИТЬСЯ, -люсь, лишься; несов. (офиц.). тоологдох, тооцогдох, тоонд орох, числиться в ко-мандировке томилолтоор явсанд тооцох.

5. Орос-монгол толь

ЧИСЛО', -а, мн. числа, -сел, -слам, ср. 1. тоо; целое число бүхэл тоо; дробное число бутархай тоо; 2. өдөр, өдөр сар; какое сегодня число? өнөө хэдний өдөр в? в последних числах сентября есдү-гээр сарын сүүлээр; пометить задним числом өн-гөрсөн өдрөөр тэмдэглэгдэх, өнгөрсөн өдөр сар тавих; 3. тоо, тоо хэмжээ, олон цөөн; числом в двадцать человек хорин (тооны) хүн; большое число людей олон (тооны) хүн; число книг в библиотеке сильно возросло номын сангийн номын тоо хэмжээ их нэмэг-дэв; 4. тоо; единственное число гайц тоо; множест-венное число олон тоо; ☆ в том числе оролцуулан.

ЧИСЛОВОЙ -ая -ое. тооны; числовое соотно-шение тооны харьцалдаа.

ЧИ'СТИЛЬЩИК, -а, м. цэвэрлэгч; чистильщик сапог гутал цэвэрлэгч.

ЧИ'СТИТЬ, чищу, чистишь; пов. чисти и (прост). чисть; несов. цэвэрлэх, арилгах, архих; чистить зубы шүдээ цэвэрлэх; чистить платье хувцас цэвэр-лэх; чистить картошку томс арилгах; чистить обувь гутал архих; чистить дно реки голын ёроол арилгах.

ЧИ'СТИТЬСЯ, чишусь, чистишься; несов. 1. би еэ цэвэрлэх, юмаа цэвэрлэх. 2. цэвэрлэгдэх, арил-гагдах.

ЧИ'СТКА, -и, ж цэвэрлэх, арилгах, архих; от-дать костюм в чистку костюм цэвэрлүүлэхээр өгөх.

ЧИ'СТО, I, нареч. цэвэр, цэвэр болтол, цэвэрхэн; чисто вымыты руки гараа цэвэрхэн угаах.

ЧИ'СТО II нареч яг л . . . шиг, эгээ л . . . шиг, шиг л; свистит чисто флейта лимбэ шиг л исгэрнэ.

ЧИСТОВО'Й -ая, -ое сийрүүлэн бичсэн, сийрүү-лэн бичих, найруулсан. чистовой экземпляр сийрүү-лэн бичсэн хувь; чистовая тетрадь сийрүүлэн бичих дэвтэр.

ЧИСТОГА'Н, -а, м. (разг). бэлэн мөнгө; получить чистоганом бэлэн мөнгөөр авах.

ЧИСТОКРО'ВНЫЙ, -ая, -ов. цэвэр үүлдрийн; чис-товровный жеребец цэвэр үүлдрийн азарга.

ЧИСТОНИСА'НИЕ, -я ср. цэвэр бичиг; урок чис-товисания цэвэр бичгийн хичээл.

ЧИСТОПЛО'ТНОСТЬ, -и, ж. 1. цэвэрч цэврийг эрхэмлэх; привычка к чистоплотности цэвэрч зай-шил; 2. ариун явдал, ариун суртахуунтай байх.

ЧИСТОПЛО'ТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. цэ-вэрч, цэврийг эрхэмлэгч; чистоплотный человек, цэвэрч хүн; 2. ариун явдал, ариун сурталтай.

ЧИСТОПОРО'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. цэвэр. үүлдрийн; чистопородный скот цэвэр үүлдрийн мал. **ЧИСТОСЕРДЕ**, **ЧНО**, нареч. үнэн сэтгэлээс, чин үнэнээс, ний нуугүй; чистосердечно признаться чин сэтгэлээс хүлээх, ний нуугүй хэлэх.

ЧИСТОСЕРДЕ'ЧНОСТЬ, -и, ж. үнэн сэтгэл, чин үнэн, цагаан санаа.

ЧИСТОСЕРДЕ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. үнэн сэтгэлийн, чин үнэнээс хэлсэн, чин үнэнч, цагаан сэтгэлтэй, үнэн санаатай; чистосердечный человек цагаан сэтгэлтэй хүн.

ЧИСТОСО'РТНЫЙ, -ая, -ое- цэвэр спортын, холио-гүй, нэг сортын.

ЧИСТОТА', -ы ж. 1. цэвэр байдал, ариун цэвэр, цэвэр байх; соблюдать чистоту ариун цэврийг са-хих; содержать в чистоте цэвэр байгах; 2. цэвэр (байх), хольцоогүй (байр), дан (байх); чистота воды усны цэвэр байх; 3. тунгалаг (байх), хиргүй (байх), ариун (байх); чистота души хиргүй сэтгэл.

ЧИСТОШЕРСТЯНО'Й, -ая, -ое. цэвэр ноосон; чис-тошерстяная ткань цэвэр ноосон давуу.

ЧИСТЫЙ, -ая, -ое; *чист, чиста, чисто, чисты* (и *чисты*); *чище*. 1. цэвэр, хиргүй, ариун, тунгалаг; чистое полотенце цэвэр алчуур; чистый воротничок хиргүй зах; чистый воздух цэвэр агаар, ариун агаар; 2. цэвэр, хольцоогүй, ёстой; чистый спирт цэвэр спирт; чистое золото ёстой алт; 3. цэвэр, цэвэр сайхан, зөв; чистое произношение цэвэр дуудлага; 4. тунгалаг, хиргүй, ариун, шударга, үнэн; чистая совесть ариун сэтгэл; 5. цэлмэг, тунгалаг; чистое небо цэлмэг тэнгэр; 6. ёстой, жинхэнэ, лав, яриагүй; чистая правда ёстой үнэн; 7. цэвэр, нарийн, цэмцгэр; чистая работа нарийн ажил, нарийн хийсэн юм; ☆ чистый вес цэвэр жин; чистая прибыль цэвэр орлого.

ЧИТАЛЬНЫЙ, -ая, -ое, уншлагын, ном үзэх; читальный зал уншлагын танхим, ном үзэх танхим.

ЧИТАЛЬНЯ, -и, *род. мн. -лен, ж.* уншлагын газар, ном үзэх газар; университетская читальня их сургуулийн уншлагын танхим.

ЧИТАТЕЛЬ, -я, *м.* уншигч; встреча писателя со своими читателями зохиолч уншигчидтайгаа уулзах.

ЧИТАТЕЛЬНИЦА, -ы, *ж.* уншигч эмэгтэй.

ЧИТАТЬ, -аю, -аешь; *читанный; несов.* 1. унших, үзэх; читать книгу ном унших, ном үзэх; 2. унших, заах; читать лекции лекц унших; читать русскую историю Оросын түүх заах; 3. сургах, донгодох, хэлэх; читать нотации сургаж донгодох, сургаж үг хэлэх; ☆ читать чьи-либо мысли хүний санааг таах.

ЧИТАТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ается; *несов.* уншигдах; эта книга читается легко энэ уншихад хялбар ном.

ЧИТКА, -и, *ж.* 1. унших, уншлага; коллективная читка газет хамтран сонин унших; 2. уншин жүжиглэх.

ЧИХАНЬЕ, -я, *ср.* найтаалгах, -найтаалга.

ЧИХАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое, найтаалгах, найтаалганы; чихательный газ найтаалгах хий; чихательный табак найтаалганы тамхи.

ЧИХАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* найтаах.

ЧИХНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* найтаалгаад авах, найтаалгаад орхих.

ЧИЩЕ, *сравн. степ. от нареч.* чисто и прил. чистый илүү цэвэр, улам цэвэр.

ЧЛЕН, -а, *м.* 1. гишүүн; член коммунистической партии коммунист намын гишүүн; член Монгольской Народно-революционной партии Монгол Ардын Хувьсгалт намын гишүүн; член-корреспондент Академии Наук Шинжлэх Ухааны Академийн сурвалжлагч гишүүн; 2. эрхтэн, мөч, үе гишүүн, үе мөч; 3. (хэлзүйн) гишүүн; член предложения өгүүлдэрийн гишүүн; неопределенный член тодорхойгүй гишүүн.

ЧЛЕНИК, -а, *м. (спец.).* биений үе.

ЧЛЕНИСТОНИЕ, -ие, -их, *ед, -ое, -ого, ср.* үе биетэн, үе хөдтөн.

ЧЛЕНИТЬ, -ню, -нишь; *несов., что.* хуваах, хэсэг хэсэг болгох, үелэх, гишүүн гишүүнээр нь болгох.

ЧЛЕНОВРЕДИТЕЛЬСТВО, -а, *ср. (офиц.).* эрхтэн гэмтээх, эрэмдэг зэрэмдэг болгох.

ЧЛЕНОРАЗДЕЛЬНО, *нареч.* тод, авиагий нь тодорхой, ойлгогдохоор; говорить членораздельно авиагий нь тодорхой өгүүлэх, тод өгүүлэх.

ЧЛЕНОРАЗДЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, тод, авиа тодорхой, ойлгогдох; членораздельная речь авиа тодорхой үг хэл.

ЧЛЕНСКИЙ, -ая, -ое, гишүүний; членский билет (гишүүний) батлах; членский взнос гишүүний татвар.

ЧЛЕНСТВО, -а, *ср.* гишүүн байх.

ЧМОКАТЬ, -аю, -аешь; *несов.* 1. тамшаах, шов шов хийлгэх; 2. шал шал гэх, чал чал хийх; грязь чмокала под ногами явахад шавар шал шал гэж байв; 3. шов гэтэл озох.

ЧМОКНУТЬ, -ну, -нешь; *сов.* шов хийгээл озоод авах.

ЧОКАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; *несов., ЧОКНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; *сов.* тулгах; чокнуться рюмки хундага тулгах.*

ЧОПОРНО, *нареч.* хэтэрхий ёсорхуу; чопорно держаться хэтэрхий ёсорхуу байх, хэт ёсорхох.

ЧОПОРНОСТЬ, -и, *ж.* хэтэрхий ёсорхог зан, хэт ёсорхуу байх.

ЧОПОРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна, хэтэрхий ёсорхог, хэт ёсорхуу; чопорный человек хэт ёсорхуу хүн.

ЧОРТ, -а, *м.* чөтгөр.

ЧО'ХОМ, *нареч. (прост.).* 1. бөөнөөр; отпустить товар чохом бараа бөөнөөр олгох; 2. багцаагаар, багцаалан, барагцаалан; чохом отмерить барагцаалан хэмжих.

ЧРЕВАТЫЙ, -ая, -ое, -ат; *чем (книжн.).* удмаар, татаж болох, гаргаж болмоор; события чреватые последствиями түшиг удаж болох явдал.

ЧРЕ'ВО, -а, *ср. (стар.).* хэвэл; (ещё) во чреве матери эхийн хэвэлд байхдаа.

ЧРЕВОВЕЩАНИЕ, -я, *ср.* уруулаа хөдөлгөлгүй дугарах.

ЧРЕВОВЕЩАТЕЛЬ, -я, *м.* уруулаа хөдөлгөлгүй яригч.

ЧРЕВУГОДИЕ, -я, *ср. (устар.).* ховдоглох, их идэх.

ЧРЕВУГОДНИК, -а, *м. (устар.).* ховдог хүн. идэмхий хүн.

ЧРЕВУГОДНИЧАТЬ, -аю, -аешь; *несов. (устар.).* ховдоглох, их идэх.

ЧРЕДА, -и, *ж. (стар.).* ээлж.

ЧРЕЗ, *предлог с вин. п. (устар.).* 1. хөндлөн, дээгүүр; 2. дундуур, -аар(-ээр, -оор, -өөр); 3. дамжуулан; 4. тавьж; 5. болоод, дараа; 6. алгасаад, өнгөрөөд; 7. болоод, тутам; 8. алгасаад, алгасаж.

ЧРЕЗВЫЧАЙНО, *нареч.* тун, сүрхий, онц, үлэмжхэн, гаргуу; всё это чрезвычайное ново энэ бүгд тун шинэ зүйл байна. чрезвычайное важный вопрос онц чухал асуудал.

ЧРЕЗВЫЧАЙНЫЙ, -ая, -ое, -аен, -айна. 1. гаргуу, гарамгай, үлэмжхэн, сүрхий, онцгой; чрезвычайный успех үлэмжхэн амжилт. 2. онц, онцгой; чрезвычайный и подномочный посол онц бөгөөд бүрэн эрхт элчин сайд; чрезвычайные меры онцгой арга хэмжээ.

ЧРЕЗМЕРНО, *нареч.* хэт, хэтэрхий, дэндүү, даанч; он чрезмерно скромн тэр дэндүү даруу зантай.

ЧРЕЗМЕРНЫЙ, -ая, -ое, -рен, -рна, хэтэрхий, хэтрүү, дэндүү их, хэмээс хэтэрсэн; чрезмерное внимание хэтэрхий анхаарал; чрезмерные требования дэндүү их шаардлага.

ЧТЕНИЕ, -я, *ср.* унших, үзэх, уншлага; чтение вслух унших, дугарч унших; книга для чтения унших бичиг.

ЧТЕЦ, -а, *м.* уншигч.

ЧТИТЬ, *что, чтить, 3 м мн. чтят (и чтут); несов., кого-что (книжн.).* хүндлэх, хүндэтгэх; чтить память погибших бойцов амь үрэгдсэн дайчдын дурсгалыг хүндэтгэх.

ЧТИЦА, -и, *ж.* уншигч эмэгтэй.

ЧТО 1, *чего, чему, чем; о чём, мест.* 1. юу, юм; что случилось юу болов? что это такое? энэ юу вэ?

сделайте вот что ийм юм хийгтүн; 2. ямар, яаж; что больно? өвтөн ямар байна? 3. юу юунд, яагаад; что ты задумался? чи юунд бодлого болов? 4. хэдий, аль, ямар; что стоит книга? ном хэдий үнэтэй вэ? что было сил аль байдаг чадлаараа; 5. хамт хэрэглэгдсэн үйл үгийг нь үйлт нэр болгоно; -ын (ийн), -ы (ий), -н, тай, (-тэй, -той); дом, что стоит на углу буланд байгаа байшин, булангийн байшин; вода, что в чашке аягатай ус; 6. ямар нэг юм, нэг юм, юм; в случае чего ямар нэгэн юм тохиолдвол; чуть что—сразу сообщи ямар нэгэн юм болбол дор нь дуулгаарай; не забыл ли ты чего? чи юм мартаагүй биз? ☆ а что? тэгээд юу гэж? на что (уж) 1) хичнээн их, хэдий их; 2. үүнээс сайн юу байх вэ? ни при чём остаться юу ч үгүй хоцрох; ни за чем дэмий, хоосон; ни за что юу боловч; ни за что, ни про что шал дэмий, ямар ч шалтгаангүй; ни к чему 1) ямар ч хэрэггүй; 2) анзаарсангүй; уйти ни с чем юу ч үгүй зайлах; с чего яагаад юунд; чего, чего нет у кого-либо байхгүй юм үгүй, юм болгон бий; что делать! яая гэх вэ! что за юу гээчийн; хоть бы что ажрахгүй байх, давгүй байх; чего доброго магад ч үгүй, яаж мэдэх вэ; что и говорить хэлээд яах вэ; что ли 1) юм билүү; 2) юм бодов уу; что ты! яав чи! что вы яагаа вэ та!

ЧТО II, союз. 1. хамт хэрэглэгдсэн үйл үгийг нь үйлт нэр болгоно; знаю, что ты скажешь чиний хэлэхийг би мэднэ; такой тяжелый, что не поднята даахгүй хүнд; 2) гэж; что волки жадны, всякий знает чоныг хомхой гэж хүн бүхэн мэднэ; я надеюсь, что ты напишешь письмо чамайг захидал бичнэ гэж би найдаж байна; 3. бүхэн, бүр, тутам; что ни день, растёт движение за мир өдөр ирэх тутам энх тайвны хөдөлгөөн өсч байна; 4. ч . . . ч, ч тэр, . . . ч тэр; мне безразлично, что у тебя, что у меня соберётся танайд ч цугласан, манайд ч цугласан над өөрцгүй.

ЧТОБ И ЧТОБЫ, союз. 1. гэж, тул, тулд; тороплюсь, чтобы не опоздать на поезд галт тэрэгнээс хождохгүйн тул яарч байна; 2. хамт хэрэглэгдсэн үйл үгийг нь захирах хүсэх хэлбэртэй болгоно; чтобы этого больше не было! ийм явдал дахин бүү гаргал!

ЧТО ЛИБО, чего-либо, и ЧТО НИБУДЬ, чего-нибудь, мест. неопр. юм, нэг юм, ямар нэг юм; взять что-либо почитать унших юм авах, купи что-нибудь нэг юм худалдаж аваач.

ЧТО-ТО I, чего-то, мест, неопр. нэг юм; что-то приятное нэг аятайхан юм; чего-то не хватает нэг юм дутаад байна.

ЧТО-ТО II, нареч. (разг.). 1. жаахан, нэг л; мне что-то нездоровится бие нэг л эвгүй байна; 2. яагаад ч юм, яасан ч юм, нэг л; что-то руки трясутся гар нэг л салганаад байна.

ЧУ, межд. хүш, сонсооч; чу! по лестнице идут хүш! шатаар хүн явж байна.

ЧУБ, -а, мн. -ы, -ов, м. тав үс, самбай.

ЧУБА'РЫЙ, -ая, -ое, цоохор.

ЧУБУ'К I, -а, м. гансны соруул.

ЧУБУ'К II, -а, м. (спец.). (усан үзмийн) шилбэ.

ЧУВА'Ш, -а, м. чуваш хүн.

ЧУВА'ШКА, -и, ж. чуваш эмэгтэй, чуваш эхнэр.

ЧУВА'ШСКИЙ, -ая, -ое. чуваш, чувашийн; чувашский язык чуваш хэл; чувашская литература чувашийн утга зохиол.

ЧУ'ВСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна. 1. мэдрэлийн, мэдрэхүйн, мэдрэх; чувственное восприятие мэдрэн хүртэх; 2. тачаангуй, биеэр амсах, бие махбодын; чувственный взгляд тачаангуй харц.

ЧУ'ВСТВИ'ТЕЛЬНОСТЬ, -и, ж. 1. мэдрэц, эмзэг дотор, уян сэтгэл, уриалаг байх; 2. эмзэг байх, мэдээ, хөндүүр байх; 3. эмзэг байх, мэдрэц ихтэй байх; 4. мэдэгдэхүйц байх, чанга байх, хүчтэй байх; 5. сэтгэл уяруулах, сэтгэл хөдөлгөх.

ЧУ'ВСТВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ан, -ое; -лен, -льна. 1. мэдрэх сайн, эмзэг дотортой, уян сэтгэлтэй, уриалаг. чувствительный ребёнок эмзэг хүүхэд; 2. эмзэг, мэдээтэй, хөндүүр; чувствительные нервы эмзэг мэдрэл, эмзэг нерв; чувствительное место тела хөндүүр газар; 3. эмзэг, мэдрэц ихтэй; чувствительный прибор эмзэг багаж; 4. мэдэгдэхүйц, дориун, чанга, хүчтэй; чувствительная разница мэдэгдэхүйц ялгаа; чувствительный мороз дориун хүйтэн; 5. сэтгэл уярам, сэтгэл хөдөлмөөр; чувствительный романс сэтгэл уярам уянгал дуу.

ЧУ'ВСТВО, -а, ср. 1. мэдрэхүй, мэдрэл, мэдрэх; органы чувств мэдрэхүйн эрхтэн; 2. мэдээ, мэдрэл; прийти в чувство мэдрэл орох; лишиться чувств мэдээ алдах; 3. сэтгэл, мэдрэл; чувство гордости за свою Родину эх орноо багдах сэтгэл; 4. сэтгэл, дурлал, хайр.

ЧУ'ВСТВОВАТЬ, -твую, -твуетшь; несов., что. мэдэх, мэдрэх, ойлгох; чувствовать свою вину гэмээ мэдэх; чувствовать голод өлссөнөө мэдрэх; чувствовать музыку хөгжим ойлгох.

ЧУ'ВСТВОВАТЬСЯ, I и 2 л. не употр., -твуется, также безл. несов, мэдэгдэх, харагдах, үзэгдэх.

ЧУГУ'Н I, -а, м. ширэм.

ЧУГУ'Н II, -а, м. ширмэн тогоо.

ЧУГУ'ННЫЙ, -ая, -ое. ширмэн, ширмийн; чугунный горшок ширмэн тогоо; чугунное производство ширмийн үйлдвэрлэл.

ЧУГУНОЛИТЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. ширэм цутгах; чугунолитейный завод ширэм цутгах үйлдвэр.

ЧУГУНОПЛАВИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ширэм хайлуулах.

ЧУДАК, -а, м. хачин хүн жигтэй хүн.

ЧУДАКОВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат (разг.). хачивтар, жигтэйтвэр.

ЧУДА'ЧЕСТВО, -а, ср. хачин зан, жигтэй ааш; брось своё чудачества хачин загнахаа боль.

ЧУДА'ЧКА, -и, ж. хачин эмэгтэй, жигтэй зантай эхнэр.

ЧУДЕСА', чудес. гайхамшиг, гайхалтай юм.

ЧУДЕ'СНО, нареч. гайхамшиг сайхан, гайхалтай сайхан.

ЧУДЕ'СНЫЙ, -ая, -ое. 1. гайхамшигтай, гайхамшигт, гайхалтай сайхан; чудесное спасение гайхамшигтай аврагдах; 2. гайхамшиг сайхан, гайхалтай сайхан; чудесный день гайхамшиг сайхан өдөр.

ЧУДИ'ТЬ, чужу, чудить; несов. жигтэй загнах, дүрсгүйтэх.

ЧУДИТЬСЯ, -ится; несов. кому-чему. үзэгдэх санагдах, сэтгэлд орох шиг болох.

ЧУДИЩЕ, -а, ср. хачин амьтан, мангас.

ЧУДНО нареч. гайхамшигтай, гайхалтай, сонин.

ЧУДНО', нареч. хачин жигтэй, гайхалтай; чудно, что такие вещи могут случаться ийм юм тохиолддог нь хачин юм; он чудно ведет себя тэр (хүн) жигтэй аашилна.

ЧУДНО'Й -ая, -ое. хачин, жигтэй, гайхалтай, этгээд; чудной человек хачин хүн, этгээд хүн.

ЧУД'НЫЙ, -ая, -ое. гайхамшигтай, гайхалтай, сайхан, хачин сайхан.

ЧУ'ДО, -а, мн. чудеса, чудеса, чудесам, ср. 1. гайхамшиг, ирд, хувилгаан; совершить чудо гайхамшиг үзүүлэх; чудом спасась от смерти үхлээс гайхамшигтай аврагдах; 2. гайхамшиг, гайхамшигт үйл;

чудо искусства урлагийн гайхамшиг; 3. гайхамшиг амьтан; чудо морское далайн гайхамшиг амьтан; 4. гайхалтай, гайхамшигтай; чудо, как было весело хөгжөөнтэй байсан гэдэг нь гайхамшигтай; ☆ чудобогатырь гайхамшиг баатар.

ЧУДО'ВИЩЕ -а, ср. 1. гайхамшиг том амьтан, мангас; 2. ширүүн хэргийг хүн, догшин харгис хүн, мангас.

ЧУДО'ВИЩНОСТЬ, -и, ж. айхавтар байх, айхавтар сүрхий байх, аюултай хэргийг байх; чудовищность преступления айхавтар гэмт хэрэг.

ЧУДО'ВИЩНЫЙ, -ая, -ое, -щен, щна. 1. айхавтар том, гайхамшиг том; чудовищный зверь айхавтар том амьтан; 2. айхавтар, айхавтар муухай, айхавтар сүрхий, аюултай хэргийг; чудовищное преступление айхавтар муухай гэмт хэрэг; 3. асар их, айхавтар том; чудовищные размеры айхавтар том хэмжээ.

ЧУДОДЕ'ЯСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венна (книжн.). идтэй, ид шидтэй; чудодейственное средство ид шидтэй арга.

ЧУДОТВО'РНЫЙ, -ая, -ое. гайхамшигтай ид шидтэй.

ЧУЖА'К, -а, -м. 1. харийн хүн; 2. харш этгээд

ЧУЖБИ'НА, -ы, ж. (высок.). харь газар, хүний нутаг.

ЧУЖДА'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсь, несов. зайлсхийх, дөлөх, бишүүрхэх; чуждаться людей хүнээс зайлсхийх, хүнээс бишүүрхэх

ЧУ'ЖДЫЙ, -ая, -ое; чужд, чужда, чуждо. 1. харш, элэг буруу, харийн; чуждая идеология харш үзэл суртал; чуждый элемент элэг буруу этгээд; 2. (гэгчийг) мэдэхгүй, (гэгчээс) хол; человек, чуждый зависти атаархахыг мэдэхгүй хүн, атаархана гэгчээс хол хүн.

ЧУЖЕЗЕ'МЕЦ, -нца (стар.). харь хүн, харийн хүн, хүний газрын хүн.

ЧУЖЕЗЕ'МКА, -и, ж. харь эмэгтэй, харийн эмэгтэй, хүний нутгийн эмэгтэй.

ЧУЖЕЗЕ'МНЫЙ, -ая, -ое (стар. и высок.). харь, харийн, хүний газрын; чужеземный товар хүний газрын бараа.

ЧУЖЕСТРА'НЕЦ, -нца, м. (устар.). харь газрын хүн.

ЧУЖЕСТРА'НКА, -и, ж. харь нутгийн эмэгтэй.

ЧУЖО'Й, -ая, -ое. 1. хүний, бусдын, харь, харийн, бус хүний; чужая сторона харь нутаг; чужие вещи хүний юм; назваться чужим именем хүний нэрээр өөрийгөө нэрлэх; 2. гаднын, хөндлөнгийн, харь, бус хүний; чужие люди гаднын хүмүүс, хөндлөнгийн хүмүүс; 3. харш, элэг буруу, хөндий хол; они чужие друг другу тэд нэг нэгнээс хөндий байдаг, тэд бие биетэйгээ таардаггүй; 4. чужое хүний юм; взять чужое хүний юм авах; ☆ с чужих слов хүний амаар.

ЧУКО'ТСКИЙ, -ая, -ое. чукчид, чукчдын.

ЧУ'КЧИ, -ей, ед. чукча, -и, м. чукчид.

ЧУЛА'Н, -а, м. пин.

ЧУЛО'К, -лка, род. мн. чулок, м. оймс; шерстяные чулки ноосон оймс; ☆ синий чулок эрмэг эхнэр, номчирхог эм.

ЧУЛО'ЧНЫЙ -ая, -ое. оймсны; чулочная фабрика оймсны үйлдвэр.

ЧУМ, а, м. урц.

ЧУМА', -ы, ж. тарваган тахал; чума бубонная моомт тарваган тахал; чума верблюдов гувруу; чума коз годрон; чума крупного рогатого скота мялзан; чума лошадей сөдрөг; чума овеч хорхируо.

ЧУМА'ЗЫЙ, -ая, -ое; -ая (разг.). хирэнд баригдсан, хар халтан; чумазый мальчик хирэнд баригдсан хүү.

ЧУМНО'Й, -ая, -ое. **ЧУМНЫЙ**, -ая, -ое. 1. (тарваган) тахлын; 2. (тарваган) тахалтай.

ЧУР, межд (разг.). 1. байз, битгий хүр, боль; чур меня над битгий хүр! намайг боль! 2. болзол, хэлцээ; чур пополам! болзол ёсоор хагасы нь (өгл)

ЧУРА'ТЬСЯ, -аюсь, -аюсь; несов. цэрвэх, зайлсхийх.

ЧУРБА'Н, -а, м. 1. тайрдас; 2. тэнэг годил.

ЧУРКА, и, ж. тайранхай, тайрдас.

ЧУТКИЙ, -ая, -ое; -ток, -тка, -тко; чутче. 1. соргог, сонор, сэргэг; чуткий зверь сэргэг амьтан, сонор амьтан; чуткий слух соргог сонор; чуткое ухо сонор чих; чуткий сон сэргэг нойр; 2. соргог, андаггүй, сонор сэрэмжтэй, сонор, эмзэг; чуткий на несправедливость шударгагүй юманд соргог; 3. өрөвч, зөөлөн сэтгэлтэй, анхааралтай, соргог; чуткое сердце өрөвч сэтгэл; чуткий человек соргог хүн, өрөвч хүн.

ЧУТКО нареч. 1. соргог, сонор, сэргэг, анхааралтай, чутко спать сэргэг унтах; 2. соргог, сонор сэрэмжтэй, сонор, анхааралтай; чутко прислушиваться к событиям байдлыг соргог чягнаж байх; 3. анхааралтай, соргог; чутко относиться к кому-либо хүн анхааралтай хандах, соргог хандах.

ЧУТКОСТЬ, -и, ж. 1. соргог байх, сонор байх, сэргэг байх; чуткость слуха соргог сонортой байх; 2. өрөвч байх, зөөлөн сэтгэлтэй байх, анхааралтай байх.

ЧУТОЧКУ, нареч (разг.). жаахан өчүүхэн төдий, ялиггүй; подвинься чуточку жаахан цааш бол.

ЧУТЬ, (разг.). 1. арай, төдий, дөнгөж, арай мурий; чуть больше арай их; чуть живой амьдын төдий; 2. мац (-мэц, -моц, -мөц), дөнгөж, зэрэг; чуть кто войдет, услышу хүн ормогц сонсоно; ☆ чуть лине байж магадгүй, шиг байх; чуть (было) не арай л; чуть что шалиггүй юм болбол, ялиггүй ч юм гарсан; чуть-чуть арай мурий; арай арай, өчүүхэн төдий.

ЧУТЬЁ, -я, ср. 1. мэдэх чадвар, үнэр мэдэх; собака с тонким чутьём үнэр мэдэхдээ сайн нохой, сайн үнэрч нохой; 2. зөн, төрөлх авьяас, зөгнөл, мэдрэл; чутьё языка хэлний төрөлх авьяас.

ЧУ'ЧЕЛО, -а, ср. 1. сатга, чихмэл; 2. мануухай.

ЧУШЬ, и, ж. (разг.). тэнэг үг, дэмий юм; нести чуюшь дэмий юм чалчих.

ЧУ'ЯТЬ, чую, чуешь; несов. 1. үнэр авах, мэдэх; собака чует дичь нохой ангийн үнэр авчээ; 2. зөгнөх, зөгнөн мэдэх, таах, мэдэх; чують правду үнэнийг тааж мэдэх.

Ш

ШАБЛО'Н, -а, м. 1. хэв, загвар, үлгэр; 2. нэг загвар, нэг хэв, дууриах; работать по шаблону нэг загвараар ажиллах, бусдын загвараар ажиллах.

ШАБЛО'ННЫЙ, -ая, -ое. 1. хэвээр цохисон, загвараар хийсэн, нэг хэвийн, нэг загварын 2. нэг хэвийн, нэг загварын, дууриамал, дөжин болсон үг.

ШАГ, -а (-у) и (с колич. числит.) -а о шаге, на (в) шагу, мн. -й -ов, м. 1. алхам, алх; сделать шаг (нэг) алхах; отмерить шагами алхмаар хэмжих; 2. алхаа; прибавить шаг алхаагаа нэмэх, түргэтгэх; 3. алхам, явдал; правильный шаг зөв алхам, зөв явдал; необдуманный шаг бодолгүй явдал; ☆ на каждом шагу алхам бүрд; в нескольких шагах, в двух шагах хэдхэн алхмын газар, ганц хоёр алхмын газар; ни на шаг не отходить алхам ч зайлахгүй; ни шагу назад! нэг ч алхам бүү ухар!; первые шаги анхны алхам; сделать первый шаг анхны алхам хийх, эхлэх; шаг за шагом алхам алхмаар, хэлбэрэлтгүй; ни шагу не сделать для кого-чего либо юу ч хийхгүй.

ШАГА'ТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. алхлах; шагать по дороге замаар аллах; 2. алхах, алхан гарах; шагать через порог босго алхах.

ШАГА'ЮЩИЙ, -ая, -ее. алхлагч; шагающий экскаватор алхлагч ухуур машин.

ШАГНУ'ТЬ, -ну, -нешь; однокр. алхах; ☆ далеко шагнуть вперед их амжилт олох.

ША'ГОМ, нареч. алхлан, алхалж, алхаад; идти шагом алхлан явах; шагом марш! алхаад марш!

ШАГРЕ'НЕВЫЙ, -ая, -ое. зогой ширэн; шагреновая кожа зогойн шир.

ШАГРЕ'НЬ, -и, ж. зогой шир.

ШАЖО'К, -жка, м. уменьш. жижигхэн алхам; идти мелкими шажками жижигхэн алхмаар явах, шожиг шожиг алхлах.

ША'ЙБА I, -ы, ж. жийрэг даравч.

ША'ЙБА II, -ы, ж. хоккейн бөмбөг.

ША'ЙКА I, -и, ж. бүлэг; разбойничья шайка бүлэг дээрэмчин.

ША'ЙКА II, -и, м. хөнөг.

ШАЙТА'Н, -а, м. чөтгөр

ШАКА'Л, -а, м. цөөвөр чоно.

ШАЛА'Ш, -а, м. овоохой, хүрмэл гэр, эмбүл гэр.
ШАЛИ'ТЬ, -лю, лишь; несов. томоогүй аашлах, дүрсгүйтэх, аалиггүйтэх.

ШАЛОВЛИ'ВЫЙ, -ая, ое; -ив. томоогүй, дүрсгүй, аалиггүй; шаловливый ребенок томоогүй хүүхэд.

ША'ЛОСТЬ, -и, ж. томоогүй зан, дүрсгүй явдал, аалиггүйтэх.

ШАЛУ'Н, -а, м. томоогүй хүү, дүрсгүй хүү, аалиггүй хүү.

ШАЛУ'НЬЯ, -ьи, ж. томоогүй охин, дүрсгүй хүүхэн, аалиггүй охин.

ШАЛФЕ'Й, -я, м. шар дэр, мөгөв.

ШАЛЬ, -и, ж. их алчуур.

ШАЛЬНО'Й, -ая, -ое. галзуу, хийтэй, сагсуу; шальные ребята хийтэй залуус, сагсуу залуус; ☆ шальная пуля зэрлэг сум.

ШАМА'Н, -а, м. бөө. зайран.

ШАМА'НИТЬ, -ню, -нишь; несов бөөлөх, бөө буух, удгалах.

ШАМА'НКА, и, ж. удган.

ШАМА'НСКИЙ, -ая, -ое. бөөгийн.

ШАМА'НСТВО, -а, ср. бөөгийн мөргөл, бөөгийн шашин.

ША'МКАТЬ, -аю, -аешь; несов. аман дотроо бувтнах, жол жол гэх.

ШАМПА'НСКОЕ; -ого, -ср. шампан дарс.

ШАМПИ'НЬО'Н, -а, м. өндгөн мөөг.

ШАНС, -а, м. боломж, магадын хувь; иметь все шансы на успех амжилт олох боломж бүрэн байх.

ШАНТА'Ж, -а, м. илчлэхээр айлгах.

ШАНТАЖИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов., кого (что). илчлэхээр айлгах.

ШАНТАЖИ'СТ, -а, м. илчлэхээр айлгагч.

ША'НЦЕВЫЙ, -ая, -ое. малтах; шанцевый инструмент малтах зэвсэг.

ША'ПКА, -и, ж. малгай; меховая шапка үстэй малгай; ☆ на воре шапка горит гэмт хүн гилбэлзэнэ; шапка волос, волосы шапкой өтгөн үс.

ША'ПОЧКА, -и, ж. уменш. бяцхан малгай.

ША'ПОЧНИК, -а, м. малгайчин.

ША'ПОЧНЫЙ, -ая, -ое. малгайн; ☆ приходит к шапочному разбору сүүл дарж ирэх.

ШАР, -а и (колич. числит.) -а, мн. -ы, -ов. м. бөмбөрцөг; бөмбөг, воздушный шар агаарын бөмбөрцөг; земной шар дэлхийн бөмбөрцөг; ☆ хоть шаром покати мэлгэн, юу ч үгүй хоосон.

ШАРАБА'Н, -а, м. хөндлөн суудалтай тэрэг, хоёр дугуйтай тэрэг.

ШАРА'ДА, -ы, ж. үгийн оньсого.

ШАРА'ХАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., ШАРА'Х-НУТЬСЯ, -нусь, -нешься; сов. ухасхийн зайлах. бусгах; шарахнуться в сторону хажуу тийш ухасхийн зайлах.

ШАРЖ, -а, м. шог зураг; дружеский шарж нөхөр ёсны шог зураг.

ШАРЖИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов. шоолон зурах, элэглэн наадах, элэглэх.

ША'РНК, -а, м. 1. мөхлөг; үрэл, жинс; шарика для подшипников эргэвчийн мөхлөг; 2. шарика бөөм; кровавые шарика цусны бөөм.

ША'РИКОВЫЙ, -ая, -ое. мөхлөгт; шариковый подшипник мөхлөгт эргэвч.

ШАРИКОПОДШИ'ПНИК, -а, м. мөхлөгт эргэвч.

ША'РИТЬ, -рю, -ришь, несов. разг.). тэмтрэл эрэх, уудлах; шарить в карманах халаасаа уудлах.

ША'РКАТЬ, -аю, -аешь; несов. шир шир хийлгэх, шар шур хийлгэх шаркать ногами гутлаа шар шур хийлгэх, хөлөө чирэх.

ШАРЛАТА'Н, -а, м. мэхч, хуурагч, луйварчин.

ШАРЛАТА'НСКИЙ -ая, -ое. мэхлэх, хуурах.

ШАРМА'НКА, -и, ж. баян хуур.

ШАРМА'НЩИК, -а, м. (устар). баян хуурч.

ШАРНИ'Р -а, м. нугас; на шарнирах нугастай.

ШАРОВА'РЫ, -ар. шалбуур өмд, шарваар өмд.

ШАРОВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое, -ден, -дна. бөмбөрцөг хэлбэртэй, бөмбөгөн хэлбэртэй, бөөрөнхий (хэлбэртэй), бөндгөр; шаровидная опухоль бөндгөр хавдар уран хавдар.

ШАРОВОЙ, -ая, -ое; бөмбөрцгийн, бөмбөгийн, бөмбөлгөн, бөөрөнхий, бөмбөгөр, бөмбөгөн; шаровая молния бөмбөгөн цахилгаан.

ШАРООБРАЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна. бөмбөрцөг дүрстэй, бөмбөгөн хэлбэртэй, бөөрөнцөг маягтай, бөөрөнхий.

ШАРФ, -а, м. хүзүүний ороолт.

ШАССИ. нескл. ср. (спец.). 1. (машин) арал анги; 2. (нисэх онгоцны) дугуй, цана, хөвүүр.

ШАТАНИЕ, -я, ср. 1. холхих, хөдлөх, найгах, гуйвах; 2. сэлгүүцэх, тэнэх, хэсүүчлэх; бесцельное шатание по улицам гудамжаар дэмий сэлгүүцэх; 3. гуйвах; идейные шатания үзэл суртлын талаар гуйвах

ШАТАТЬ, -аю, -аешь; несов. кого-что. 1. холхиулах, хөдөлгөх, ганхуулах, найгуулах, гуйвуулах; шатасть столб шон холхиулах, хөдөлгөх; 2. найгах, гуйвах, ганхах; его шатает из стороны в сторону тэр (хүн) ийш тийшээ найгана.

ШАТАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. 1. холхих, хөдлөх, ганхах, найгах, гуйвах; зуб шатается шүд хөдөлж байна; 2. сэлгүүцэх, тэнүүчлэх, хэсүүчлэх; шатається по городу хотоор тэнүүчлэх; 3. гуйвах, зарчимгүй байх.

ШАТЕН, -м, м. элгэн хүрэн үстэй хүн.

ШАТЕНКА, -и, ж. элгэн хүрэн үстэй эмэгтэй.

ШАТЁР, тра, м. цацар.

ШАТКИЙ, -ая, -ое; -ток, -тка, 1. холхисон, хөдөлдөг, ганхдаг, найгасан, гуйвгамасан, суурь муутай; шаткий стол ганхдаг ширээ, суурь муутай ширээ; шаткая походка гуйвганасан явдал; 2. итгэлгүй, тогтуурьгүй, батгүй, тогтворгүй; шаткое положение тогтуурьгүй байдал; шаткие принципы, тогтворгүй зарчим.

ШЫТУН I, -а, м. (спец.) сэжлүүр.

ШАТУН II, -ам, м. (прост.) сэлгүүцэгч, хэсүүчлэгч.

ШАФРАН, -а, м. гүргэм; 2. шафран алим.

ШАХ I, -а, м. шаг (хаан).

ШАХ II, -а, м. шаг; объявить шах королю шалах, шаглах.

ШАХМАТИСТ, -а, м. шатарч

ШАХМАТИСТКА, -и, ж. шатарч эмэгтэй.

ШАХМАТНЫЙ, -ая, -ое. шатрын, шахматная доска шатрын хөлөг; ☆ в шахматном порядке шатарчлан.

ШАХМАТЫ, -ат. шатар; играть в шахматы шатар тавих, тоглох.

ШАХТА, -ы, ж. уурхай; каменноугольная шахта чулуун нүүрсний уурхай.

ШАХТЁР, -а, м. уурхайч.

ШАХТЁРСКИЙ, -ая, -ое. уурхайчны, уурхайчдын; шахтёрская лампа уурхайчны дэн; шахтёрский посёлок уурхайчдын тосгон.

ШАШЕЧНЫЙ, -ая, -ое. даамын; шашечная доска даамын хөлөг.

ШАШИСТ, -а, м. даамч

ШАШИСТКА, -и, ж. даамч эмэгтэй.

ШАШКА I, -и, ж. сэлэм.

ШАШКА II, -и, ж. даам, мягман.

ШАШКА III, -и, ж. дэр мод.

ШАШКИ, -шек, даам; играть в шашки даам тоглох, тавих.

ШАШЛЫК, -а, м. шорлог, шорлон, шарсан мах.

ШВАБРА, -ы, ж. шүүр.

ШВАРТОВАТЬ, -тую, -туешь; несов. что (спец) эрэгт тулах, аргамжих.

ШВЕД, -а, м. швед (хүн).

ШВЕДКА, -и, ж. швед эмэгтэй.

ШВЕДСКИЙ, -ая, -ое. швед, шведийн; шведский язык швед хэл; шведская литература шведийн утга зохиол.

ШВЕЙНИК, -а, м. оёдолчин

ШВЕЙНИЦА, -ы, ж. оёдолчин эмэгтэй.

ШВЕЙНЫЙ, -ая, -ое. оёдлын; швейная машина оёдлын машин.

ШВЕЙЦАР, -а, м. хаалгач, үүдэгч, үүдний хүн.

ШВЕЙЦАРЕЦ, -рца, м. швейцар хүн,

ШВЕЙЦАРКА, -и, ж. швейцар эмэгтэй, швейцар; эхнэр.

ШВЕЙЦАРСКИЙ I, -ая, -ое. швейцарын, швейцар ☆ швейцарский сыр швейцар бяслаг.

ШВЕЙЦАРСКИЙ II, -ая, -ое. хаалгачийн, үүдчийн үүдний хүний.

ШВЕЯ, -и, ж. үйлчин эхнэр, оёдолчин эмэгтэй.

ШВОРЕНЬ, -рня, м. нугас төмөр, гацаа төмөр.

ШВЫРКОВЫЙ, -ая, -ое. хөрөөдсөн, хэрчсэн; швырковые дрова хэрчсэн түлээ, хэрчим.

ШВЫРНУТЬ, -ну, -нешь, однокр. шидэх, чулууудах хаях.

ШВЫРОК, -рка, м. 1. шидэх, чулууудах; 2. хэрчсэн түлээ, хэрчим, хөрөөдсөн түлээ.

ШВЫРЯТЬ, -яю, -аешь; несов. кого-что и чем (разг.). 1. шидэх, шидлэх, чулууудах, хаях, хаялах-швырять камни (камями) чулуу (чулуугаар) шидэх, чулууудах; 2. үрэх, уран таран хийх; швырять деньги мөнгө үрэх.

ШВЫРЯТЬСЯ, -яюсь, -яешься; несов. (разг.). 1. шидэлдэх, чулуудалдах, шидэлцэх, чулуудалцах, бие бие чулууудах, бие биерүүгээ шидэлдэх; 2. үрэх, үрэн таран хийх.

ШЕВЕЛИТЬ, -елю, елшь; (и -елишь); несов. хөдөлгөх; шевелить губами уруулаа хөдөлгөх; ☆ шевелить мозгами бодох, эргэцүүлэн бодох.

ШЕВЕЛИТЬСЯ, -елюсь, -елиться (и -елимся); несов. хөдлөх; листья шевелятся навчис хөдөлнө.

ШЕВЕЛЬНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. хөдөлгөн хийх; ☆ пальцем не шевельнуть жишм хийхгүй байх.

ШЕВЕЛЬНУТЬСЯ, -нусь, нёшься; однокр. хөдлөх, хөдлөх.

ШЕВЕЛЮРА, -ы, ж. толгойн үс; пышная шевелюра сагсайсан үс.

ШЕВИОТ, -а, м. шевиот (даавуу).

ШЕВИОТОВЫЙ, -ая, -ое. шевиот, шевиотоор хийсэн шевиотовый костюм шевиот хувцас.

ШЕВРО, не скл, ср. торгон савхи, шевро,

ШЕВРОВЫЙ, -ая, -ое. торгон савхин, шевро. торгон савхиар хийсэн, шеврогоор хийсэн; шееровые сапоги торгон савхин гутал, шевро гутал.

ШЕДЕВР, а, м. (книжн.). эрхэм дээж.

ШЕЙКА, -и, ж. 1. бяцхан хүзүү, хүзүүхэн; 2. хоолой, хүзүү, нарийн хэсэг, шувтан тал, онги.

ШЕЙНЫЙ, -ая, -ое. хүзүүний; шейные позвонки хүзүүний үе, хүзүүний яс.

ШЕЛЕСТ, -а, м. сэржигнэх чимээ, сэрчигнээн, шарчигнах авиа, шелест листьев навчсын сэрчигнээн.

ШЕЛЕСТЕТЬ, 1 л. ед, не употр. -ишь; несов. сэржигнэх, шарчигнах, сарчигнах, шаржигнах, шар шур гэх.

ШЁЛК, -а (-у); о шёлке и на (в) шелку мн. шелка, -ов, м. 1. торгон утас; торго; платье из шёлка торгоор хийсэн хувцас; торгон хувцас; 3. торго, торгон хувцас; ходить в шелках торго өмсөх; ☆ в доягу, как в шелку толгойтой үснээсээ их өртэй.

ШЕЛКОВИ'НА, -ы ж. **ШЕЛКОВИ'НКА**, -и, ж. мяндас.

ШЕЛКОВИ'СТЫЙ -ая, -ое, -ист. торгомсог, торголог, мяндаслаг.

ШЕЛКОВИ'ЦА, -ы, ж. ялам мод.

ШЕЛКОВИ'ЧНЫЙ -ая, -ое. торгоны; шелковичный червь торгоны хорхой, хүр хорхой.

ШЕЛКОВО'ДСТВО, -а, -ср. 1. хүр хорхой үржүүлэх, хүр хорхойн аж ахуйн 2. торго үйлдвэрлэх, торгоны үйлдвэр.

ШЕЛКОВО'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. хүр хорхой үржүүлэх, хүр хорхойн аж ахуйн; 2. торго үйлдвэрлэх, торгоны үйлдвэрийн.

ШЕЛКОВЫЙ, -ая, -ое. 1. торгоны, торгон; шёлковая ткань торгон нэхмэл; 2. номхон, дуулгавартай; он стал шёлковым, он стал, как шёлковый тэр (хүн) номхонд өгөв, дуулгавартай болов.

ШЕЛКООБРАБА'ТЫВАЮЩИЙ, -ая, -ее, торго боловсруулах; шёлкообрабатывающая промышленность торго боловсруулах үйлдвэр.

ШЕЛКОПРЯ'Д, -а, м. хүр хорхой.

ШЕЛКОПРЯДЕ'НИЕ, -я, ср. торго ээрэх.

ШЕЛКОПРЯДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. торго ээрдэг; шёлкопрядильная машина торго ээрдэг машин.

ШЕЛКОТКА'ЦКИЙ, -ая, -ое. торго нэхэх, шёлкоткацкая фабрика торго нэхэх үйлдвэр.

ШЕЛОХНУ'ТЬ, -ну, -ншь; сов. что хэлбэгэсхийлгэх, хөдлөсхийлгэх.

ШЕЛОХНУ'ТЬСЯ, -нись, -нисься. сов. хэлбэгэсхийх, хөдлөсхийх, хөдлөх.

ШЕЛУДИ'ВЕТЬ, -ею, -еешь; несов. (прост), түүхийрэх.

ШЕЛУДИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив (прост), түүхийтэй, хамуутай; шелудивый аёс хамуутай нохой.

ШЕЛУХА', -и, ж. 1. хальс; картофельная шелуха төмсний хальс; 2. бүрхэвч; словесная шелуха бүрхэвч үг, хэрэггүй үг.

ШЕЛУШЕ'НИЕ, -я, ср. хогжрох, хоцрох, хуурах; шелушение кожи арьс хогжрох.

ШЕЛУШИ'ТЬ, -шу, -шишь; несов., что. хальслах, хальс ариглах.

ШЕЛУШИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. хогжрох, хоцрох, хоцруулах, хураах; кожа на лице шелушится нүүр хоцруутав.

ШЕ'ЛЬМА, -ы, м. и ж. **ШЕ'ЛЬМЕ'Ц**, -а, м. (прост) мэхч, луйварчин.

ШЕ'ЛЬМОВА'ТЬ, -мую, -муешь, -ованный; несов. кого-что. гутаах, нэр бузарлах.

ШЕЛЕЛЯ'ВИТЬ, -влю, вишь; несов. тальтраа хэлэх, тальтрах.

ШЕПЕЛЯ'ВО, нареч. тальтран.

ШЕПЕЛЯ'ВЫЙ, -ая, -се; -яв. тальтаа хэлтэй, шепелявый старик тальтраа хэлтэй өвгөн.

ШЕПНУ'ТЬ, -ну, -ншь; однокр. шивнэх, шивэн хэлэх; шепнут на ухо чихэнд шивнэх.

ШЕ'ПОТ, -а, м. 1. шивнээн, шивнэх, шивгэнэх; 2. шоржигноон, шоржигнох; шёлот ручья горкины шоржигнох.

ШЕ'ПОТОМ, нареч. шивнэн, шивгэнэн, шивэр авир; говорить шёлотом шивгэнэн хэлэх.

ШЕПТА'ТЬ, шепчу, шепчешь; несов. шивгэнэх шивнэх, шивэр авир гэх, шивэр шавир гэх.

ШЕПТА'ТЬСЯ, шепчусь, шепчесься; несов. шивгэнэлдэх, шивнэлдэх; шивэр авир гэлдэх, шивэр шовор гэлдэх.

ШЕПТУ'Н, -а, м. (разг). шивнүүр, шивнээч.

ШЕРЕ'НГА, -и, ж. эгнээ; идти шеренгамн эгнээ эгнээгээр явах.

ШЕРОХОВА'ТЫЙ, -ая, -ое, -ат. 1. арзгар, барзгар, биржгэр, барчгар, адрүү, будруу, өөтэй, олон товонтой; шероховатая бумага барзгар цаас; шероховатый пол олон товонтой шал; 2. адраатай, өөтэй, цөвтэй; шероховатая речь адраатай үг, өөтэй үг.

ШЕРСТЕОБРАБАСЫВА'ЮЩИЙ, -ая, -ее, ноос боловсруулах, унгас боловсруулах; шерстеобрабатывающие предприятия ноос боловсруулах үйлдвэр.

ШЕРСТИ'НКА, -и, ж. ширхэг үс, ноосны ширхэг унгасны ширхэг.

ШЕРСТНОСТЬ, -и, ж. ноосны чанар, ноослог

ШЕРСТНЫЙ, -ая, -ое. ноосон, унгасан.

ШЕРСТОБИ'Т, -а, м. унгас савагч.

ШЕРСТОБИ'ТНЫЙ, -ая, -ое. унгас савах, ноос савах; шерстобитная работа ноос савах ажил.

ШЕРСТОБО'Й, -я, м. унгас савагч.

ШЕРСТОБО'ЙНЫЙ, -ая, -ое, унгас савах, ноос савах.

ШЕРСТОБО'ЙНЯ, -и, ж. унгас савах газар. ноос савуурь.

ШЕРСТОМО'ЙКА, -и, ж. 1. ноос угаагуур (машин) унгас угаах машин; 2. ноос угаагуур, унгас угаах газар.

ШЕРСТОМО'ЙНЯ, -и, ж. ноос угаагуур, унгас угаах газар.

ШЕРСТОНО'СНЫЙ, -ая, -ое. ноосны, унгасны, ноослог.

ШЕРСТОПРЯДЕ'НИЕ, -я, ср. ноос ээрэх унгас томох.

ШЕРСТОПРЯДИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. ноос-ээрэх, унгас томох; шерстопрядильная фабрика унгас ээрэх үйлдвэр.

ШЕРСТОПРЯДИ'ЛЬНЯ, -и, ж. ноос ээрэх газар, унгас томуурь.

ШЕРСТОТКА'ЦКИЙ, -ая, -ое. ноос нэхэх, унгас нэхэх. шерстоткацкая фабрика ноос нэхэх үйлдвэр.

ШЕРСТОТКА'ЧЕСТВО, -а, ср. ноос нэхэх, унгас нэхэх.

ШЕРСТЬ, -и. мн. (спец.). -и, -ей, ж. 1. унгас ноос, үс; густая шерсть өтгөн ноос, өтгөн унгас; 2. ээрсэн унгас, ээрсэн ноос, ээрсэн утас; вязать чулки из шерсти ээрсэн унгасаар оймс сүлжих; 3. ноосон нэхмэл, унгасан даавуу; ☆против, шерсти 1) үсийг нь сөргөн; 2) зөрөн.

ШЕРСТЯ'НКА, -и, ж. ноос шиг бөс.

ШЕРСТЯНО'Й, -ая, -ое. ноосны, унгасны, ноослог, ноосон, унгасан; шерстяная промышленность ноосны үйлдвэр; шерстяная овца ноосны хонь; шерстяные чулки ноосон оймс.

ШЕРША'ВЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. ширүүн болох; иржийх, баржийх, аржийх, хөрзийх; руки шершавеют от холода даарахад гар ширүүн болдог.

ШЕРША'ВЫЙ, -ая, -ое; -ав ширүүн, иржгэр, баржгар, аржгар, хөрзгөр.

ШЕ'РШЕНЬ, -шня, м. бөхгөнө, зөгий.

ШЕ'СТ, -а, м. урт мод, уурга.

ШЕ'СТВИЕ, -я, ср. жагсаал; первомайское шествие майн нэгний жагсаал.

ШЕ'СТВОВАТЬ, -твую, -твуешь; несов. (высок.). зорчих, зорчин явах, залрах.

ШЕ'СТЕРЕНКА, -и, ж. бяцхан араа.

ШЕ'СТЕРКА, -и, ж. 1. зургаа, зургаан тоот; 2. зургаат, зугаа; шестёрка червей буймангийн зургаа.

ШЕСТЕРНЯ', -и, род. мн. -рён, ж. араа, араат дугуй, ШЕ'СТЕРО, -ых, -ым, числит. собир. зургаан, зургаан хос; шестеро человек зургаан хүн.

ШЕСТИГРА'ННЫЙ, -ая -ое. зургаан талтай, зургаан цамцаалтай, зургаадай.

ШЕСТИДЕСЯТИЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. жаран жил 2. жаран жилийн ой, жаран насны ой.

ШЕСТИДЕСЯТИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. жаран жилийн, жаран насны, жаран настай, жартай; шестидесятилетний человек жаран настай хүн; шестидесятилетний юбилей жаран жилийн ой, жаран насны ой.

ШЕСТИДЕСЯ'ТЫЙ, -ая, -ое. жардугаар, жардахь' зургаан өдрийн.

ШЕСТИКРА'ТНЫЙ, -ая, -ое. зургаа нугалсан, зургаан давхар, зургаа дахин үржүүдсэн; в шестикратном размере зургаа нугалсан хэмжээгээр.

ШЕСТИЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. зургаан жил; 2. зургаан жилийн ой.

ШЕСТИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. зургаан жилийн, зургаан насны, зургаан настай, зургаагаар; шестилетний ребёнок зургаагаар хүүхэд.

ШЕСТИМЕ'СЯЧНЫЙ, -ая, -ое. зургаан сарын, зургаан сартай.

ШЕСТИПА'ЛЫЙ, -ая, -ое. зургаан хуруутай, зургаагаар хуруутай.

ШЕСТИСОТЛЕ'ТИЕ, -я, ср. 1. зургаан зуун жил 2. зургаан зуун жилийн ой.

ШЕСТИСОТЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. зургаан зуун жилийн.

ШЕСТИСО'ТЫЙ, -ая, -ое. зургаан зуудугаар, зургаан зуудахь; шестисотая страница зургаан зуудугаар хуудас.

ШЕСТИУГО'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. зургаан өндөгтэй.

ШЕСТИЭТА'ЖНЫЙ, -ая, -ое. зургаан давхар; шестизэтажный дом зургаан давхар байшин.

ШЕСТНАДЦАТИЛЕ'ТНИЙ, -яя, -ее. арван зургаан настай, арван зургаагаар; шестнадцатилетняя девушка арван зургаагаар охин, арван зургаагаар.

ШЕСТНА'ДЦАТЫЙ, -ая, -ое. арван зургадугаар, арван зургаадахь, арван зургааны, арван зургааны; шестнадцатый год арван зургадугаар он, арван зургаан он; шестнадцатая часть арван зургааны нэг хувь.

ШЕСТНА'ДЦАТЬ, -и, числит. колич. арван зургаа.

ШЕСТО'Й, -ая, -ое. зургадугаар, зургаадахь, зургааны, зургаан; шестая страница зургадугаар хуудас; шестое января нэгдүгээр сарын зургаан.

ШЕСТО'К, -тка, м. орос зуухны амны тавцан.

ШЕШЬ, шести, шестью, числит. колич. зургааг шесть человек зургаан хүн; шесть делится на три зургаа гуравд хуваагддаг.

ШЕШЬДЕСЯ'Т, шестидесяти, шестьюдесятью, числит. колич. жар.

ШЕШЬСО'Т, шестисот, шестистам, шестьюстами, о шестистах, числит. колич. зургаан зуу; шестьсот рублей зургаан зуун төгрөг.

ШЕ'СТЬЮ, нареч. зургаан, зургаагаар; шестью шесть—тридцатьшесть зургаан зургаа—гучин зургаа.

ШЕФ, -а, м. 1. дарга, тэргүүн, толгойлогч, толгой; 2. шеф (олон нийтийн тусламж үзүүлэх байгууллага).

ШЕФ-ПО'ВАР, -а, мн. -а, -ов, м. ажлах тогооч.

ШЕ'ФСКИЙ, -ая, -ое. шефийн.

ШЕ'ФСТВО, -а, ср. шеф, олон нийтийн тусламж; взять шефство над школой сургуулийн шеф болох, сургуульд олон нийтийн тусламж үзүүлэх.

ШЕ'ФСТВОВАТЬ, -тую, -твуеть; несов. шеф болох, олон нийтийн тусламж үзүүлэх.

ШЕ'Я, -и, ж. хүзүү; ☆на свою шею өөртөө гай тарих, дараасан хийх; на шею сидеть ү кого-нибудь хүний хүзүүн дээр байх; сломать себе шею сайнаа үзэхгүй; прогнать кого-либо в шею, прогнать кого-либо в три шеи нүүргүй хөөх, зад хөөх.

ШИ'БКИЙ, -ая, -ое; шибок, шибка, шибко; шибче (прост.). түргэн, хурдан, гавшгай.

ШИ'БКО, нареч. (прост.). 1. хурдан, түргэн, гавшгай; 2. чанга, хүчтэй; шибко удариться юм хүчтэй мөргөх.

ШИ'ВОРОТ, -а, м. (прост.). зах заам; схватить кого-либо за шиворот шилэн хүзүүнээс нь бариад авах, заамдах; ☆шиворот-навыворот шал урзуу, шал өөр.

ШИЗОФРЕ'НИК, -а, м. ухаан балайрсан хүн, өдий балай хүн.

ШИЗОФРЕНИ'Я, -и, ж. ухаан балайрах өвчин, өдий балай өвчин.

ШИК, -а (-у), м. (разг.). гял цал, гяланцаг.

ШИКА'РНЫЙ, -ая, -ое; -рек, -рна (прост.). гял цал болсон, гяланцаг оргисон; шикарный вид гял цал болсон байдал; шикарно одеваться гял мал хувцаслах.

ШИ'КАТЬ, -аю, -аешь; несов. (разг.). 1. иш гэх, дугай гэх, чимээгүй гэх; 2. шоолон исгэрэх, дургүйцэн исгэрэх.

ШИ'КНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. иш гэгчхэх, дугай гэгчхэх, чимээгүй гэгчхэх.

ШИ'ЛО, -а, мн. шилья, -ев, ср. шөвөг; ☆шила в мешке не утаишь муу нуухаас сайн илчил.

ШИМПАНЗЕ', нескл., м. күн мич.

ШИ'НА, -ы, ж. дугуйн бүрээс, ул төмөр.

ШИНЕ'ЛЬ, -и, ж. шинель, живхүүн.

ШИНКА'РЬ, -я, м. (устар.). архи нууц наймаалагч.

ШИНКОВА'ТЬ, -кую, -куешь; -ованный; несов., что, хэрчих, көшиглөх; шинковать капусту байцаа хэрчих.

ШИН'НЫЙ, -ая, -ое. дугуйн бүрээсний.

ШИНО'К, -нка, м. (устар.). архины нууц гуань.

ШИП, -а, м. 1. өргөс, чичүүр; 2. чих, уулуурга; 3. (тахны) шүд.

ШИПЕ'НИЕ, -я, ср. ширчигнэх, шаржигнах, исгэрэх.

ШИПЕ'ТЬ, -плю, -пишь; несов. 1. ширчигнэх, шир шир гэх, шир шир хийх, шаржигнах; масло шипит на сковороде тос хайруулд шаржигнаж байна; 2. исгэрэх; змея шипит могой исгэрнэ; 3. шүд зуун кэлэх.

ШИПО'ВНИК, -а, м. нохойн кушуу, зөрлөг сарнай.

ШИПУ'ЧИЙ, -ая, -ее; -уч. хөөсрөх; шипучий напиток хөөсрөх унд.

ШИПУ'ЧКА, -а, ж. (разг.). хөөсрөх унд.

ШИПЯ'ЩИЙ, -ая, -ее. 1. ширчигнэсэн, шаржигнасан; 2. шуугих; шипящие согласные шуугих гийгүүцлэгч.

ШИ'РЕ, сравн. степ. от прил. ШИРОКИЙ, улам өргөн, улам өргөнөөр.

ШИРИНА', -ы, ж. өргөн, өргөн нарийн, өн; ширина улицы гудамжны өргөн; шириной в два метра өргөнөөрөө хоёр метр; сукно в один метр шириной (в ширину) нэг метр өвтэй цэмбэ.

ШИ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов., что. өргөтгөх, дэлгэрүүлэх, өргөжүүлэх; ширить социалистическое строительство социалист уралдааны дэлгэрүүлэгтүн.

ШИ'РИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. өргөжих, дэлгэрэх; ширится движение народных масс за мир, ард олны өн тайвны төмөр өргөжих байна.

ШИРМА, -ы, мн. (в однож знач. с ед.) ширма, ширма, ж. 1. халх, халхавч, далдавч; 2. халхавч; за ширмой громных слов суржин үгийн халхавчийн цаана.

ШИРОКИЙ, -ая, -ое; -ок, -ока, -око и -око; шире; широчайший, 1. өргөн, далбагар, дэлбэгэр, халхгар, паягар; широкая река өргөн гол; широкая доска далбагар банз; широкие лица паягар нүүр; 2. өргөн, халбагар, хэлгэр, халхгар, хүлхгэр; широкие рукава өргөн ханцуй, халбагар ханцуй; 3. өргөн, уудам, дэлгэр, уужим, цэлгэр, тэлүүн; широка страна мод рондья төрсөн бутар минь уудам; широкие степи дэлгэр тал; 4. дэлгэр, уудам, агуу; широкие планы дэлгэр төлөвлөгөө; широкий кругозор агуу мэдэц; 5. өргөн, өргөн олон, олон түмэн; широкие массы трудящихся өргөн олон хөдөлмөрчин; широкий читатель өргөн олон уншигч; жить на широкою ногу баян амьдрах, дэд суд амьдрах.

ШИРОКО, нареч. 1. өргөн, их; широко па-нах-нуть двери хаалга их өнгойлгох; 2. өргөн, дэлгэр; широко использовать достижения науки шинжлэх ухааны ололтыг дэлгэр ашиглах.

ШИРОКОВЕЩАТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. (книжн.). 1. радио өргөн нэвтрүүлэг; широко-вещательная станция радио өргөн нэвтрүүлэгийн станци; 2. их юм амдасан, их сануулсан; широко-вещательная реклама их юм амдасан зарлал.

ШИРОКОГРУДЬЙ, -ая, -ое; -груд, -а, -о. өргөн мээжтэй, ханагар цээжтэй, хэнхдэг уужим, цээжирхэг.

ШИРОКОКОЛЕЙНЫЙ, -ая, -ое. өргөн (царигт); ширококолейная железная дорога өргөн (царигт); төмөр зам.

ШИРОКОЛИЦЫЙ, -ая, -ое; -лиц, -а, -е. өргөн шүүртэй, зуваан царгайтай.

ШИРОКОПЛЕЧИЙ, -ая, -ое; -вч. өргөн мөртэй, ханхгар цээжтэй.

ШИРОКОПОЛЫЙ, -ая, -ое. өргөн хүрээтэй, далбагар, дэлбэгэр; широкополая шаяца далбагар бүрх.

ШИРОТА, -ы, мн. -оты, -от, ж. 1. өргөн байх, дэлгэр байх, уудам байх, агуу байх; широта ума уудам ухаан; 2. эргээр; северные широты хойт эргээр.

ШИРОТНЫЙ, -ая, -ое. өргөргийн.

ШИРОТРЕБ, -а, м. (разг.). өргөн хэрэгцээний бараа; (товары широкого потребления) өргөн хэрэгцээний бараа.

ШИРЬ, -я, ж. 1. өргөн, уудам; степная ширь талын уудам, уудам тал; 2. өргөн, дэлгэр, уудам, агуу; развернуть работу во всю ширь ажлаа бүр өргөн хуулах.

ШИРТАЙ, -ая, -ое. 1. оёмол, оёсон; 2. хатгамалт, хатгамласан, угалз оёсон; ширтая сорочка хатгамалт цамц.

ШИТЬ, шью, шьешь; шей; шить; несов. 1. оёх; шить сапоги гутал оёх; 2. хатгах, угалз оёх, угалз хавих, угалздах, утас хатгах; шить шёлком сорочку утас хатгах; ☆шить на живую нитку 1) торгох, торгоод орхих; 2) оромдох, оронгодох; шить-крыть далдын далд, даалиггүйн ёроолд.

ШИТЬЕ, -я, ср. 1. оёх, оёдол; крайка и шитьё өсгөх оёх; 2. хатгах, хатгамалт рустөө шить гар хатгамал.

ШИФЕР, -а, м. хиймэл зан ар.

ШИФОН, -а, м. сиймэг өд.

ШИФОНЕРКА, -а, ж. багахан шүүгээ.

ШИФР, -а, м. нууц түүхүүр.

ШИФРОВАННЫЙ, -ая, -ое. нууц түүхүүртэй; шифрованная телеграмма нууц түүхүүртэй цахилгаан мэдээ.

ШИФРОВАТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов. что. нууц түүхүүртэй бичих, нууц түүхүүрээр бичих.

ШИШ, -а, м. салаавч; показать шиш салаавч үзүүлэх.

ШИШКА 1, -а, ж. 1. боргоцой; словае шишка гачуурын боргоцой; 2. булдруу, булуу, үйл, ашиг, илүү мах; набить себе шишку на лбу магнайгаа булуу болгох.

ШИШКА 2, -и, ж. (прост. шутл.). том хүн, нөлөөтэй хүн.

ШИШКОВАТЫЙ, -ая, -ое. -ат сулуутай, булдруутай, бушуутай, овор товон; шишковатый сук булцуутай гишүү.

ШКАЛА, -ы, мн. шкалы, шкал, шкалам, ж. 1. хуваарь, шат, хүрд; шкала термометра халуун хүйтний хэмжүүрийн хуваарь; 2. хэмжээс; шкала заработной платы цалингийн хэмжээс.

ШКАТУЛКА, -и, ж. (бязхан) хайраг.

ШКАФ, -а, в (на) шкафу, мн. -ы, -ов, -о, м. шүүгээ; книжный шкаф номын шүүгээ; зеркальный шкаф тольгой шүүгээ.

ШКАФЧИК, -а, м. бязхан шүүгээ.

ШКВАЛ, -а, м. хуй, хуй салхи; ☆шквал огня ширүүн гал.

ШКВАЛИСТЫЙ, -ая, -ое; шквальный ветер хуйларсан салхи, ширүүн салхи.

ШКВАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; шквальный огонь ширүүн гал.

ШКВАРКИ, -рок, ед. -рка, -и, ж. шимэлдэг, шахдас.

ШКВОРЕНЬ, -рня, м. нугас төмөр, гацаа төмөр.

ШКИВ, -а, мн. -ы, -ов, м. (спец). дамар, хүрд.

ШКИПЕР, -а, мн. -ы, -ов, (и -а, -ов), м. 1. он; гошны дарга; 2. эдийн ярав.

ШКОЛА, -ы, ж. 1. сургууль; средняя школа дунд сургууль; начальная школа бага сургууль; высшая школа дээд сургууль; поступать в школу сургуульд орох; отдавать в школу сургуульд оруулах; окончить школу сургууль төгсөх; 2. сургууль, туршлаг; профессиональные союзы—школа коммунизма үйлдвэрчний эвлэл бол коммунизмын сургууль мөн; пройти хорошую школу в армии цэрэгт явж туршлагатай болох; 3. чиглэл; русская музыкальная школа оросын хөгжмийн чиглэл.

ШКОЛЬНИК, -и, м. сурагч.

ШКОЛЬНИЦА, -ы, ж. сурагч эмэгтэй, сурагч охин.

ШКОЛЬНЫЙ, -ая, -ое. сургуулийн; школьный учитель сургуулийн багш; дети школьного возраста сургуулийн насны хүүхэд.

ШКУРА, -ы, ж. арьс, шир; сдирать шкуру арьс өвчих; ☆спасать свою шкуру хар амиа бодох; драть шкуру с кого-либо мөлжих; на своей шкуре чувствовать что-либо биеэрээ амсах, хар толгойгоороо амсах.

ШКУРКА, -и, ж. 1. (бязхан) арьс; беличья шкурка хэрэмний арьс; 2. хальс; шкурка яблока алимын хальс.

ШКУРНИК, -а, м. (разг.). хар амьа хөөгч, хар амьа бодогч.

ШКУРНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хар амьа хөөсөн, хар амьа бодсон.

ШКУРНИЧЕСТВО, -а, ср. хар амьа хөөх, хар амьа бодох.

ШКУРНЫЙ, -ая, -ое. хар амьа хөөх, хар амьа бодсон; шкурные интересы хар амьам эрх ашгийг бодсон.

ШЛАГБАУМ, -а, м. (замык) хөндлөвч.

ШЛАК, -а, м. шаараг, төмрийн баас, шаар, шавдас.

ШЛАНГ, -а, м. хоолой, олгой; пожарный шланг усаа хөөрөгний олгой.

ШЛЕЙФ, -а, м. чирсэн хойт хормой.

ШЛЕМ, -а, м. дуулга, дуулга малгай.

ШЛЁПАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. алгадах, цохих, гуядах, шаахайдах; 2. пад пад хийлгэх, тав тов кийлгэх, чал чал хийлгэх; шлёпать туфлями шаахайгаа пад пад хийлгэх; 3. шал шал хийлгэн явах, шалчиг балчиг явах, шалчигнуулан явах; шлёпать по грязи шавар шалчигнуулан явах.

ШЛЁПАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. (разг.) пая хийтэл унах, пад хийтэл ойчих.

ШЛЁПНУТЬ, -ну -нешь; сов. алгадаад орхих, цохвод авах.

ШЛЁПНУТЬСЯ, -нусь, -нешься; однокр. пая хийтэл уначих, пад хийтэл ойчих; шлёпнулся в грязь шаварт нял хийтэл уначив.

ШЛЕПО'К, -лка, м. алгадах, цохих; надавать шлепков алгадаад авах, хэд хэд алгадаад авах.

ШЛЕЯ', -и, ж. хударга.

ШЛИФОВА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. өнгөлөх; шлифовальный станок өнгөлөх суурь машин.

ШЛИФОВА'ЛЬЩИК, -а, м. өнгөлөгч.

ШЛИФОВА'НИЕ, -я, ср. 1. өнгөлөх, зүлгэх, өнгөлөлт, зүлгэлт; 2. сайжруулах, сайжруулаат, боловсруулах, боловсруулаат.

ШЛИФОВА'ТЬ, -фую, -фуеть; -ованный; несов. что. 1. өнгөлөх, зүлгэх; шлифовать металл төмөрлөг зүлгэх; 2. сайжруулах, боловсруулах; шлифовать свой стиль бичгийнхээ найруулгыг сайжруулах.

ШЛИФОВА'ТЬСЯ, 1 и 2 я не употр. -фуется; несов. өнгөлөгдөх, зүлгэгдэх.

ШЛИФОВ'КА, -и, ж. 1. өнгөлөх, өнгөлөлт, зүлгэх, зүлгэлт; 2. сайжруулах, боловсруулах, сайжруулаат, боловсруулаат.

ШЛИФОВ'ЩИК, -а, м. өнгөлөгч.

ШЛЮЗ, -а, м. усны боолт.

ШЛЮЗ'НЫЙ, -ая, -ое. усны боолтын.

ШЛЮЗОВА'НИЕ, -я, ср. 1. усны боолт байгуулах; 2. усны боолтоор гаргах.

ШЛЮЗОВА'ТЬ, -зую, -зуеть; -ованный; сов и несов. что (спец.). 1. усны боолт байгуулах; шлюзовать реку мөрөн дээр боолт байгуулах; 2. усны боолтоор гаргах; шлюзовать суда хөлөг онгон усны боолтоор гаргах.

ШЛЮЗОВО'Й, -ая, -ое. усны боолтын.

ШЛЮ'ПКА, -и, ж. завь.

ШЛЯ'ПА, -и, ж. 1. бүрх, эсгий малгай; 2. шалчвар амьтан; ☆ дело в шляпе хэрэг нэгэн тийш болов.

ШЛЯ'ПКА I, -и, ж. (эмэгтэй хүний) бүрх малгай.

ШЛЯ'ПКА II, -и, ж. малгай, тав; голгой; шляпка гвоздя хадаасны тав.

ШЛЯ'ПНЫЙ, -ая, -ое. малгайн; шляпный магазин малгайн дэлгүүр.

ШЛЯ'ТЬСЯ, -ляюсь, -ляешься; несов. (прост. неодобр.). тэнэх, хэсүүчлэх, өвнүүчлэх; шляться без дела дэмий тэнэх.

ШЛЯХ, -а, о шляхе, на шляху, м. зам, харгуй.

ШЛЯ'ХТА, -ы, ж. польшийн шайж нар.

ШЛЯ'ХТИЧ, -а, м. польшийн шайж.

ШМЕЛЬ, -я, м. үхэр хэдгэнэ.

ШМЫ'ГАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. шажиг шужиг кийлгэх, жех жух хийлгэх; 2. цааш нэвтгүүх; ☆ шмыгать носом нусаа татах.

ШМЫГНУ'ТЬ, -ну, -нешь; однокр. зураг хийн арга болох, олив хийн орох, гөд хийн гарах; шмыгнуть в дверь үүдээр олив хийн орох.

ШНИ'ЦЕЛЬ, -я, м. зүсмэл мах.

ШНУР, -а, м. оосор, шижим, утас; шнур для завески төшигний оосор.

ШНУРОВА'ТЬ, -рую, -руешь; -ованный; несов. что. 1. оосор уях, үдэх; шнуровать ботинки гутаны оосор уях; 2. (утсаар) үдэх; шнуровать шиветарную кингу эд хотшлын дансыг үдэх.

ШНУРОВ'КА, -и, ж. үдэх, үдээс; крепкая шнуровка чанга үдэх, бөх үдээс.

ШНУРО'К, -рка, м (нарийхан) оосор, шижим; шурики для ботинок ботинк гутлын оосор.

ШНЫР'ЯТЬ, -яю, -яешь; несов. (разг.) өлөв өлөв гүйх, өлбөлзөн гүйх, өлөхийлэн гүйх; шнырять по столу энд тэндгүй өлбөлзөн гүйх.

ШОВ, ша, м. 1. оёдол, оёос, зүйдэл; разгладить шов оёдлыг илүүрдэх, индүүдэх; распороть по шву оёдлоор нь ханзлах; 2. оёдол, оёх арга; шить какимлибо швом оёдлоор оёх; 3. заадаас, оёдол; накладывать швы оёх; 4. заадаас, залгаа, зүйдэл; сварной шов ширээмэл залгаа; ☆ трещать по швам шивам заадаас бүхнээрээ зад үсрэх.

ШОВИНИ'ЗМ, -а, м. (үндэсний) дээрэнгүй үзэл, шовинизм.

ШОВИНИ'СТ, -а, м. (үндэсний) дээрэнгүй үзэлтэн, шовинист.

ШОВИНИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. (үндэсний) дээрэнгүй үзлийн, (үндэсний) дээрэнгүй үзэлт, (үндэсний) дээрэнгүй үзэлтний; шовинистическая политика (үндэсний) дээрэнгүй үзэлт бодлого.

ШОК, -а, м. үхтгэн унах, дайрлага.

ШОКИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; несов. кого (что) (книжн.). аяг үрхүүлэх, зовоох, ичээх.

ШОКОЛА'Д, -а, м. 1. шоколад; плитка шоколада дөрвөлжин шоколад; 2. шоколад, шоколадын унд чашка с шоколадом аяга шоколад.

ШОКОЛА'ДКА, -и, ж. (разг.). бяцхан дөрвөлжин шоколад; шоколадын чихэр, шоколадвай чихэр.

ШОКОЛА'ДНЫЙ, -ая, -ое. 1. шоколадын, шоколадгай; шоколадная фабрика шоколадын үйлдвэр; 2. хүрэн, хар хүрэн.

ШО'МГОЛ, -а, мн. -а, -бо, м. сүмбэ.

ШО'ПОТ, -а, м. 1. шивээ; шивэх, шивэрнөх; 2. шоржигноом, шоржирнох.

ШО'ПОТОМ, нареч. шивнэн, шивэрнэн, шивэр шавир.

ШО'РНИК, -а, м. тоногчин.

ШО'РНЫЙ, -ая, -ое. тоногийн, тоногчин; черная мастерская тоногчын газар.

ШО'РОХ, -а, м. шор гэх чимээ, шор хийх чимээ, шар шар гэх, саржигнаан, сэр сэр хийх, сөржигрэн; шорох сухих листьев хуурй навчсын шар шар хийх.

ШО'РЫ, шор. 1. тоног; 2. (мораны) гүдний саравч, нүдний халхавч.

ШОССЕ', нескл., ср. засмал зам.

ШОССЕ'ЙНЫЙ, -ая, -ое. засмал (замы); шоссеиная дорога засмал зам.

ШОТЛА'НДЕЦ, -дца, м. шотланд хүн.

ШОТЛА'НДКА I, -и, ж. шотланд эмэгтэй, шотланд эхвэр.

ШОТЛА'НДКА II, -и, ж. шотланд бөс, манан хөвтэй шөмөл.

ШОФ'ЁР, -а, мн. -ы, -ов, м. жолооч.

ШОФ'ЁРСКИЙ, -ая, -ое. жолоочийн; шоферское свидетельство жолоочийн үнэмлэх.

ШПА'ГА, -и, ж. сэлэм; обманига шпагу сэлэм сугалах; ☆ скрестить шпаги с кем-либо 1. күнөө навчмадах; 2) күнөө үлдээх гэгдэх.

ШПАГА'Т, -а, м. оосор, утас, шивам.

ШПАКЛЕВАТЬ, -люю, -люешь; -лванный; несов., что (спец.). чигжих, завсрыг бөглөх, шавж нийвийдэх; шпаклевать стены хана чигжих.

ШПАКЛЁВКА, -и, ж. 1. чигжих, завсрыг бөглөх, шавж нийвийдэх; 2. чигжээс.

ШПАЛА, -ы, ж. дэр мод.

ШПАЛЕРА, -ы, ж. 1. (замын хоёр талаар) жагссан цэрэг; 2. (замын хоёр хажуугаар) эгнүүлэн тарьсан мод.

ШПАЛЫ, шпал. дэр мод.

ШПАРГАЛКА, -и, ж. (разг.). (цээж бичиг, шалгалтад хэрэглэх) хулгайн вурвас.

ШПАРИТЬ, -рю, -ишь; несов. зуламдах, халуун ус хийх.

ШПАТ, -а, м. жонш; плавиковый шпат хайлуур жонш.

ШПИГОВАТЬ, -гую, -гуешь; -ованный; несов. өөх, кавчих, өөх хавчуулах; шпиговать дичь шувууны маханд өөх хавчуулах.

ШПИК I, -а, (-у), м. гахайн цул өөх.

ШПИК II, -а, м. (разг. презр.). тагнуулч, гагнуул.

ШПИЛЬ, -я, м. ганжир.

ШПИЛЬКА, -и, ж. 1. үсний хатгуур; 2. сүлбээр, сүлбэрэг; 3. ёжтой үг; подпускать шпильки ёжтой үг хэлэх.

ШПИНАТ, -а, м. өргөст ногоо, бууцай.

ШПИНГАЛЕТ, -а, м. савхан түгжээ.

ШПИОН, -а, м. тагнуулч, тагнуул.

ШПИОНАЖ, -а, м. тагнуул.

ШПИОНИТЬ, -ню, -ишь; несов. (разг.). тагнах, тагнуул хийх.

ШПИОНКА, -и, ж. тагнуулч эмэгтэй, тагнуулч жонш.

ШПИОНСКИЙ, -ая, -ое. тагнуулын; шпионские организации тагнуулын байгууллага.

ШПИОНСТВО, -а, ср. тагнуул, тагнуул хийх.

ШПИЦ I, -а, м. (устар.). ганжир, шовгор үзүүр.

ШПИЦ II, -а, м. сагсгар хав.

ШПИЦРУТЕН, -а, м. чавчрага.

ШПОРА, -ы, ж. дараач; дать шпоры коню морь дараачдах.

ШПОРИТЬ, -рю, -ришь; несов. дараачдах.

ШПРИЦ, -а, м. шахуурга.

ШПРОТЫ, шпрот, -ед. зота, -ы, ж. хар хайган.

ШПУЛЬКА, -и, ж. бүхэнцэг (утас ороох).

ШРАМ, -а, м. сорви.

ШРАПНЕЛЬ, -и, ж. тэсэрдэг сум.

ШРАПНЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. тэсэрдэг сумны; шрапнельный огонь тэсэрдэг сумны гал, тэсэрдэг сумаар буудах.

ШРИФТ, -а, мн. -ы, -ов, м. (хэвлэлийн) үсэг; курсивный шрифт бичмэл үсэг.

ШТАБ, -а, мн. -ы, -ов, м. штаб; генеральный штаб жанжин штаб; коммунистическая партия—боевой штаб рабочего класса коммунист нам бол ажилчин ангийн дайчин штаб мөн.

ШТАБЕЛЬ, -я, мн. -я, -ей, м. эрөөс, хураалт; штабель дров хураалттай чүлээ.

ШТАБНОЙ, -ая, -ое. штабын, штабад ажилладаг.

ШТАМП, -а, м. 1. (цохиур) хэв, хэвлүүр; 2. бичгийн нүүр, тэмдэг; поставить штамп бичгийн нүүр дарах, тэмдэг дарах; 3. нэг маяг, нэг хэв, дууриах; мыслить штампами нэг маягаар бодох.

ШТАМПАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. (цохиж) хэвлэдэг, хэвлүүр; штамповальный станок хэвлүүр суурь машин.

ШТАМПОВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. хэвлэмэл, хэвлэсэн, хэвлүүрдсэн; 2. нэг маягийн, нэг хэвийн, дууриасан.

ШТАМПОВАТЬ, -ную, -нуешь; -ованный; несов., что. 1. хэвлэх, хэвээр цохиж хийх, цохиж хэвлүүрдэх; 2. бичгийн нүүр дарах, тэмдэг дарах.

ШТАМПОВКА, -и, ж. хэвлэх, хэвээр цохиж хийх, цохиж хэвлүүрдэх; штамповка металлических изделий төмөрлөг эдлэлийг хэвээр цохиж хийх.

ШТАНГА, -и, ж. туйван.

-ШТАНГИСТ, -а, м. туйванч.

ШТАНИНА, -ы, ж. (разг.). өмдний гуя, түрий.

ШТАНИШКИ, -шек (разг.). бяцхан өмд.

ШТАНЫ, -ов. (разг.). өмд.

ШТАПЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; штапельное полотно хиймэл утсан бөс.

ШТАТ I, -а, м. орон тоо; сокращение штатов орон тоо цомтгох.

ШТАТ II, -а, м. муж улс.

ШТАТИВ, -а, м. тулгуур, хөл, эсөвч, хатгуур.

ШТАТНЫЙ, -ая, -ое. орон тооны; штатная должность орон тооны алба, тушаал.

ШТАТСКИЙ, -ая, -ое. 1. энгийн, ерийн штатское платье энгийн хувцас; 2. энгийн хүн.

ШТЕМПЕЛЕВАТЬ, -люю, -люешь; -лванный; несов., что. тэмдэг дарах.

ШТЕМПЕЛЬ, -я, мн. -я, -ей, м. тэмдэг.

ШТЕПСЕЛЬ, -я, мн. -я, -ей, м. залгавч.

ШТЕПСЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. залгавчийн; штепсельная вилка залгавчийн ац, залгуур ац.

ШТИБЛЕГЫ, -ет, ед. -эта, -ы, ж. (эрэгтэй хүний) шаахай гутал.

ШТИЛЕВОЙ, -ая, -ое. нам гүм, дөлгөөн; штилевая погода тэнгэр нам гүм.

ШТИЛЬ, -я, м. нам гүм, дөлгөөн байдал; мертвый штиль бүр нам гүм.

ШТОЛЬНЯ, -и, род. мн. -лен, ж. штольни, амсартай уурхай (газар дээр шууд гарах амсартай уурхай).

ШТОПАНЫЙ, -ая, -ое. сүлжин нөхсөн, цоолдсон, нөхөөс тавьсан, нөхсөн; штопаные чулки сүлжин нөхсөн оймс, цоолдсон оймс.

ШТОПАТЬ, -аю, -аешь; несов., что. сүлжин нөхөх, цоолдох, нөхөөс тавих, нөхөх, хадах; штопать чулки оймс нөхөх.

ШТОПКА, -и, ж. 1. сүлжин нөхөх, цоолдох, нөхөөс тавих, нөхөх, хадах; 2. бүдүүм утас; 3. (сүлжин) нөхөөс, цоолдос.

ШТОПОР, -а, м. сугалуур.

ШТОРА, -ы, ж. (ороодог) хөшиг.

ШТОРМ, -а, м. далайн шуурга, догшин салхи.

ШТОРМОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -мует; несов. (спец.). далайн шуурганд тэсэх, догшин салхийг давах.

ШТОРМОВОЙ, -ая, -ое. далайн шуурганы, догшин салхины; штормовые сигналы далайн шуурганы дохио.

ШТРАФ, -а, м. торгууль; наложить штраф торгууль оноох, торгох.

ШТРАФНОЙ, -ая, -ое. 1. торгуулийн; штрафные деньги торгуулийн мөнгө; 2. шийтгэлийн, ялгын.

ШТРАФОВАТЬ, -фую, -фуеть; -ованный; несов., кого (что). торгох.

ШТРЕЙКБРЕХЕР, -а, м. тэмцлээс урвагч, штрейкбрехер.

ШТРЕК, -а, м. штрек, амсаргүй уурхай (газар дээр шууд гарах амсаргүй уурхай).

ШТРИХ, -а, м. 1. зурагдас, зураас; 2. шинж, шинж тэмдэг.

ШТРИХОВАТЬ, *-ихую, -ихуешь; -ованный; несов.*, что. зураадаслах, зураадас гатах, зураас хийх.

ШТРИХОВКА, *-и, ж.* 1. зураадаслах, зураадас гатах, зураас хийх; 2. зураадас, зураас; нанести густую штриховку шигүү зураадас гатах.

ШТУДИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов.*, кого-что. судлах; штудировать математику гооцы ухаан судлах.

ШТУКА, *-и, ж.* 1. ширхэг; пять штук яиц таван ширхэг өндөг; десять штук яблок арван ширхэг алим; 2. толгой; штука сукна нэг толгой цэмбэ; 3. юм, зүйл, хүн; сразу видно, что он за штука ямар хүн болох нь дороо мэдэгдэж байна; 4. явдал, учир, хэрэг, ааш; старые штуки жуучин явдал; вся штука в том, что ... гэдэгт хамаг учир байна.

ШТУКАТУР, *-а, м.* шаваасчин, шаварчин.

ШТУКАТУРИТЬ, *-рю, -ришь; -енный; несов.*, что. шавааслах, шавардах.

ШТУКАТУРКА, *-и, ж.* 1. шавааслах, шавардах, шавах; 2. шаваас, элс шохойн зуурмаг.

ШТУКАТУРНЫЙ, *-ая, -ое.* шаваасны, шавааслах, шавардах; штуртурная работа шавардах ажил, шаваасны ажил.

ШТУКАТУРЩИК, *-а, м.* шаваасчин, шаварчин.

ШТУРВАЛ, *-а, м.* залуур, (жолооны) хүрд; стоять у штурвала залуур барих, жолоодох; штурвал ручного тормоза гар тоормосны хүрд.

ШТУРВАЛЬНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. залуурын; штурвальное колесо залуурын хүрд; 2. того, м. залуурчин.

ШТУРМ, *-а, м.* 1. дайран орох, дайран довтлох; 2. эрслэн довтлох, шууд довтлох; брать что-либо штурмом шууд довтлон хийнэ.

ШТУРМАН, *-а, мн. -ы, -ов (и -а, -ов), м.* онгоцны жолооч, жолоодох мэргэжилтэн.

ШТУРМОВАТЬ, *-мую, -муешь; -ованный; несов.*, кого-что. дайран орох, дайран довтлох.

ШТУРМОВИК, *-а, м.* дайрагч онгоц.

ШТУРМОВОЙ, *-ая, -ое.* дайран орох, дайран довтлох, дайрагч; штурмовая авиация дайрагч нисэх кучин.

ШТУРМОВЩИНА, *-ы, ж.* (неодобр.). гэнэт довтлон ажиллах.

ШТУЧКА, *-и, ж.* (ганцхан) ширхэг, ширхэгхэн; тодотгосон үгэнд нь -хан, (-хэн, -хон, -хөн) валгана; дайте одну штучку ганцхан ширхгийг өгөөч; что за штучка там лежит? тэнд ямархан юм байна?

ШТУЧНЫЙ, *-ая, -ое.* ширхгээр худалдах, ширхгийн; штучная продажа ширхгээр худалдах, ширхгийн худалдаа; штучный товар ширхгээр худалдах бараа, ширхгийн бараа.

ШТЫК, *-а, м.* жад; идти в штыки жадлан орох; ☆ встречать в штыки жадлан өсөргүүцэх, дайсагнан угтах.

ШТЫКОВОЙ, *-ая, -ое.* жадны, жадлан байлдах; штыковая рана жадны шарх.

ШУБА, *-ы, ж.* дээл, нэхий дээл, үстэй дээл; лисья шуба үнэгэн дээл.

ШУГА, *-и, ж.*, собир. зайр (мөс).

ШУЛЕР, *-а, мн. -а, -ов, м.* көзрийн луйварчин, булхайтай хөзөрч.

ШУЛЕРСТВО, *-а, ср.* булхай, луйвар.

ШУМ, *-а, (-у), м.* 1. шуугнан, шаагиан, чимээ, анир, дуу шуу; шум поезда галт тэрэгний чимээ; войти без шума чимээгүй орох; поднять шум шуугиан гаргах, дуу шуу болгох; 2. шуугиан, нүргээн; книга вызвала шум ном нүргээн гаргав; ☆ много шуму из ничего шалигүй юмнаас шаагиан дэгдэх.

ШУМЕТЬ, *-млю, -мишь; несов.* шуугих, шаагих, дуу шуу болох, чимээлэх, анирлах; лес шумит ой шуугина; ☆ шумит в ушах чиж дүнгэнэнэ; в голове шумит толгой дүнгэнэнэ.

ШУМИХА, *-и, ж.* (разг. неодобр.). шуугиан, шаагиан, үймээн шуугиан; поднять шумиху шуугиан дэгдээх.

ШУМЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* шуугиан өдөөдөг, шуугидаг, шуугиур; шумливый ребенок шуугидаг күүхэд.

ШУМНО, нареч. шуугиантай, шаагиантай, дуутай, шуутай.

ШУМНЫЙ, *-ая, -ое; -мен, -мна, -мно.* 1. шуугиантай, шаагиантай, чимээтэй, дуу шуутай дуу хөөртэй; шумный город шуугиантай хот, үймээн шуугиантай хот; шумный разговор дуу хөөртэй яриа; 2. шуугиан гаргасан, нүргэнтэй, цуу болсон; шумный успех шуугиан болсон амжилт.

ШУМОВКА, *-и, ж.* шүүр шанага.

ШУМОВОЙ, *-ая, -ое (спец.).* шуугианы, шуугиант; шумовой оркестр шуугиант найрал хөгжим.

ШУМОК, *-мка, м.* (разг.). жаахан шуугиан; под шумок сэмхэн, шуугиан далимдуулан.

ШУРИН, *-а, м.* хадам ах, хүр дүү.

ШУРОВАТЬ, *-рую, -руешь; несов.* (гал) шилээх, хутгах.

ШУРУП, *-а, м.* шураг, (эр) эрэг.

ШУРФ, *-а, ж.* (спец.). цооно (туршиж хийсэн нүх).

ШУРШАНИЕ, *-я, ср.* шаржигнах, шар шур хийх.

ШУРШАТЬ, *-шу, -шишь; несов.* шаржигнах, шар шур хийх, сарчигнах; несок шуршит под ногами хөлд элс шаржигнана.

ШУСТРЫЙ, *-ая, -ое; шустёр, шустра, шустро* (разг.). цовоо, сэргэлэн, гавшгай; шустрый мальчик цовоо хүү.

ШУТ, *-а, м.* 1. салбадай, алиа салбадай; придворный шут ордны алиа салбадай; 2. алиа хүн; ☆ шут гороховый хүний инээд болохоос өөр юмгүй хүн; шут его поберил чөтгөр алгад!

ШУТИТЬ, *шучу, шутишь; несов.* 1. алиалах, хошигнох, тоглох; остроумно шутить цэцэн алиалах; говорит не шутя тоглоомгүй хэлэх; 2. тоглох, даажигнах, жаадам хийх; ☆ шутить с огнём галаар наадах, толгойдоо булуу хураах юм хийх; чем чёрт не шутит юу ч болж мэднэ.

ШУТКА, *-и, ж.* шог, даажин, тоглоом, наадам, инээдэм наадам, инээдтэй юм, хошин үг; в шутку тоглоом болгож; не шутка тоглоом биш, инээдэм биш; отпустить шутки хошин үг хэлэх; глупая шутка тэнэг тоглоом; ☆ кроме шуток, без шуток тоглоомгүй; не на шутку үнэнээсээ, үнэхээр; шутка ли яггүй шүү; шутки в сторону, шутки прочь инээдэм наадмыг орхиж; с ним шутки плохи түүгээр даажин хийх осолтой.

ШУТЛИВЫЙ, *-ая, -ое; -ив.* шог, хошин, зугаатай, наргиантай, хошинч; шутливый характер шог зан; шутливый разговор хошин яриа, зугаатай яриа.

ШУТНИК, *-а, м.* шогч хүн, тоглоомч хүн, хошинч хүн.

ШУТНИЦА, *-ы, ж.* шогч эмэгтэй, тоглоомч эхнэр, хошинч эмэгтэй.

ШУТОВСКОЙ, *-ая, -ое.* салбадайн, алиа салбадайн; шутовской наряд салбадайн хувцас.

ШУТОВСТВО, *-а, ср.* алиа зан.

ШУТОЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* зугаатай, хөгжөөнтэй, инээдэмтэй; шуточное стихотворение зугаатай шүлэг; ☆ это дело не шуточное ага тоглоомын хэрэг биш.

ШУТЯ', нареч. тоглоом хийгээд, нзадам болгоод, тоглох адал, тоглоом шиг; амархан; шутя' отдалагдъя тоглоом хийгээд өнгөрөх; ☆ не шутя' үнэхээр, тоглоомгүй; он не шутя' рассордьяся тэр (хум) үнэхээр уурлав.

ШУШУ'КАНЬЕ, -я, ср. шиньлэдээн, шивэр шавир гэх.

Щ

ЩАВЕ'ЛЕВЫЙ, -ая, -ое, хурган чийний; щавельная кислота хурган чийний хүчил.

ЩАВЕ'ЛЬ, -я, м. хурган чик.

ЩАДИ'ТЬ, щажу, щадить; несов., кого-что. 1. өнрөх, өршөөх, хайрлах; не щадить врага дайсыг өршөөхгүй; 2. гэмнэх; хямгадах, хамгаалах, хайрлах; щадить своё здоровье бнээ гэмнэх; не щадя сил хүчээ хайрлаггүй.

ЩЕБЕНКА, -и, ж. **ЩЕ'БЕНЬ**, -бня, м. бутархай чулуу, бутархай тоссог, сайр чулуу, сайрга.

ЩЕ'БЕТ, -а, ж., **ЩЕБЕТА'НИЕ**, -я, ср. жиргэх, шулганах, жиргээн, шулганаан.

ЩЕБЕТА'ТЬ, -ачу, -ечешь; несов. жиргэх, шулганах; щёбечут птицы шувуу жиргэн.

ЩЕБЕТУ'НЬЯ, -и, ж. (разг.). жиргэгч, шулгууур.

ЩЕГО'Л, -гла, м. алгар (шувуу).

ЩЕГОЛЕВА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. гангамсар, кээндэрсэг, гоёмсог; щеголеватый человек гангамсар хүн.

ЩЕГОЛИ'ХА, -и, ж. ганган эмэгтэй, хэвцэр ажнэр.

ЩЕГОЛЬ, -я, м. ганган хүн, хэвцэр хүн.

ЩЕГОЛЬНУ'ТЬ, -ну, -нши; однокр. 1. гоёх, гайгалах, хэвцэрлэх, гоёмсоглох; 2. гангархах, кэвцэрлэх, дэгжирхэх, гоёмсорхох; 3. сайрхах, гайхуулах.

ЩЕГОЛЬСКО'Й, -ая, -ое. ганган, хэвцэр, дэгжин; щегольской костюм дэгжин хувцас.

ЩЕГОЛЬСТВО', -а, ср. гангархах, кэвцэрлэх, гоёмсорхох.

ЩЕГОЯ'ТЬ, -яю, -яшь; несов. 1. гангалах, кэвцэрлэх, гоёмсоглох; любит щеголять гангалах дуртай; 2. гангархах, кэвцэрлэх, дэгжирхэх, гоёмсорхох; щеголять в бархатной куртке килан хүрэм өмсч дэгжирхэх; 3. сайрхах, гайхуулах; щеголят своими знаниями мэдлэгээрээ сайрхах.

ЩЕ'ДРО, нареч. 1. өгөөмөр, элбэг дэлбэг; щедро одарить өгөөмөр бэлэглэх; 2. бэлэн; щедро обещать бэлэн амлах.

ЩЕ'ДРОСТЬ, -и, ж. өгөөмөрч байх, өгдөгч зан, өгөөмөр гартай байх.

ЩЕДРО'ТЫ, -от (устар.). кишиг, хайр.

ЩЕ'ДРЫЙ, -ая, -ое; щедр, щедро, щедро. 1. өгөөмөр, өгдөгч, өгөөмөрч, өгөөдэй; щедрый человек өгөөмөр хүн; 2. бэлэн; щедрый на обещания амлахдаа бэлэн, бэлэн амладаг; 3. өгөөмөр, элбэг дэлбэг; щедрая помощь өгөөмөр тусламж; ☆ щедрой рукой өгдөгч гараар.

ЩЕКА', ай, вин. щёку, мн. щёки, щёк, щёкам, ж. капар; румяные щеки улаан капар; поцеловать в щеку кацрыг үнсэх; ☆ уписывать на обе щеки комкойрон идэх.

ЩЕКО'ЛДА, -ы, ж. тээр.

ЩЕКОТА'ТЬ, -очу, -очишь; несов. 1. гижигдэх, гижиг хүрэх; 2. сэрвэгнэх; в герле щелочет косядой сэрвэгнэх.

ЩЕКО'ТКА, -и, ж. гижиг, гижиг хүрэх, гижигдэх; бояться щекотки гижиг хүрээгс айх.

ШУШУ'КАТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов. с кем и без доп. (разг.). шивгэнэлдэх, шиньлэдэх, шивэр шавир гэлдэх, шивэр шовир гэлдэх.

ШХУ'НА, -ы, ж. далбаат онгоц.

Ш-Ш, межд. иш, чимээгүй, дугуй шаш, слушайте! чимээгүй сонсогтун!

ЩЕКОТЛИ'ВЫЙ, -ая, -ое; -ив. 1. гижигтэй; 2. эмзэгтэй, гөнтэй; щекотливое положение эмзэгтэй байдал.

ЩЕКО'ТНО, в знач. сказ. гижиг хүрэх; мне щекотно миний гижиг хүрч байна.

ЩЕ'ЛКА, -и, ж. завсархай.

ЩЕ'ЛКАНЬЕ, -я, ср. 1. няслах, нясалгаа, (шүд) хайрах, тас няс хийлгэх, час хийх; 2. цөмөх; 3. шомшрох.

ЩЕ'ЛКАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. няслах; щекачь по носу камрыг нь няслах; 2. тас няс хийлгэх, час хийлгэх, хангинуулах, шогшрох, хавирах; щекачь кнутом ташуур тас няс хийлгэх; щекачь языком шогшрох; щекачь зубами шүдээ хайрагд; 3. цөмөх; щекачь орехи самар цөмөх.

ЩЕ'ЛКНУТЬ, -ну, -нешь; однокр. няслаад авах, тас хийлгэх, няс хийлгэх, час хийлгэх.

ЩЕ'ЛКОПЁР, -а, м. (устар. пренебр.) цаас эрвэгч.

ЩЕ'ЛОК, -а, м. үнсэн шүлт.

ЩЕ'ЛОЧНО'Й, -ая, -ое. шүлтийн, шүлттэй; щелочная вода шүлттэй рашаан.

ЩЕ'ЛОЧЬ, -и, мн. -чи, -чьи, ж. шүлт.

ЩЕ'ЛЧО'К, -чка, м. нясалгаа; дать щелчок няслах, завсар, ган; щель в полу шалны завсар; 2. гуу.

ЩЕМИ'ТЬ, 1 а 2 л. не употр., -ит; несов., что. 1. чимхэх, хавчих; 2. шимшрэх, чимчгөнөх; у меня сердце щемит зүрх минь шимширэх; 2. гуниг төрүүлэх; щемлящая душа песня гуниг төрүүлэх дуу.

ЩЕНИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. гөлөлөх, зулзагалах.

ЩЕНО'К, -нка, мн. -нки, -нков (и -нята, -нят), м. гөлөг.

ЩЕПА', -ы, также собир., мн. щёпы, -ам, ж. зомгол, цавчдас.

ЩЕПА'ТЬ, щеплю, щеплешь; несов., что. цуулах, хагалах.

ЩЕПЕТИ'ЛЬНОСТЬ, -и, ж. арвигүй зан, нямбай зан, ёсорхог зан; проявить щепетильность нямбай зан гаргах.

ЩЕПЕТИ'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. арвигүй зантай, ёсорхог, нямбай; щепетильный человек арвигүй зантай хүн, нямбай хүн.

ЩЕ'ПКА, -и, ж. зомгол, цавчдас; ☆ худой, как щепка хавирганы яс шиг турахай.

ЩЕПО'ТКА, -и, ж; чегв. **ЩЕПО'ТЬ**, -и, ж. чимж шепотка табаку чимж тамхи.

ЩЕРБА'ТЫЙ, -ая, -ое; -ат. 1. холторхой, баргар, өстэй; шербатый пол холторхой шал; 2. цоохор, нервөтэй; шербатое лицо цоохор нүүр.

ЩЕРБИ'НА, -ы, ж. холторхой, холтон, баргар, өө, цоохор.

ЩЕ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов., что (прост.). арзайлгах, арзайж; щерить зубы шүдээ арзайлгах.

ЩЕ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. (прост.). шүд арзайж.

ЩЕТИ'НА, -ы, ж. 1. ширүүн хялгас; свинная щетина гахайн ширүүн хялгас; 2. ширүүн үс, хялгас.

ЩЕТИ'НИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. ширүүн, хялгас шиг ширүүн; щетинистые волосы ширүүн үс.

ШЕТИ'НИТЬ, 1 и 2 л. не употр., -ит; несов., что (разг.). (үсээ) орвойлгох, өрвийлгөх.

ШЕТИ'НИТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; несов. (үс) орвоих, өрвиих, үсээ орвойлгох, өрвийлгөх.

ШЁТКА, -и; ж. шуайз; зубная щётка шүдний шуайз; платаная щётка хувцасны шуайз.

ЩИ, щей, щам, щами, щ шах. багцаатай шөл, но-гоотой шөл; кислые щи эсгэсэн байцаатай шөл; зелёные щи ногоон шөл, хурган чихтэй шөл.

ЩИ'КОЛКА, -и, ж. **ЩИ'КОЛОТКА**, -и, ж. шагай.

ЩИПА'ТЬ, щиплю, щиплешь; несов. 1. чимхэх; щипать руку гар чимхэх; 2. дарвигнуулах, хорсгох; горчица щиплет язык гич хэл дарвигнуулна; 3. зулгаах, чимхлэх; корова щиплет траву үнээ өрс чимхэлж байна; 4. (өд) зулгаах; щипать курицу тахианы өд зулгаах; 5. урах; щипать наклю олс урах.

ЩИПА'ТЬСЯ, щиплюсь, щиплешься несов. (разг.). чимхэлцэх.

ЩИПНУ'ТЬ, -ну, -ншь; однокр. чимхээд орчих, чимхчих.

ЩИПО'К, -пка, м. чимхүүр, чимхүүрэг.

ЩИПЦЫ', -ов. хавчуур, хавчуурга, чимхүүр, хямсаа.

ЩИ'ПЧИКИ, -ов. бяцхан кавчуур, чимхүүр; сахарные щипчики чихрийн чимхүүр, ботонгийн чимхүүр.

ЩИТ, -а, м. 1. бамбай; 2. калх, хаалт; снеговые щиты пасны хаалт; щит артиллерийского орудия их бууны калх; 3. самбар; распределительный щит хуваарилах самбар; 4. (яст мэлхийн) хуяг.

ЩИТОВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое. бамбай (хэлбэрт); щитовидная железа бамбай булчирхай; щитовидный хрящ бамбай мөгөөрс.

ЩУ'КА, -и, ж. цурхай.

ЩУ'ПАЛЬЦЕ, -а, ср. (щупальца, -лец.) тэмтрүүл.

ЩУ'ПАТЬ, -аю, -аешь; несов. 1. барих, барьж үзэх, тэмтрэх; щупать пульс судас барих; 2. ажиглах, ажиглан харах.

ЩУ'ПЛЫЙ, -ая, -ое; щупл, щупла, щупло (разг.). сулдгар, хохигор; щуплый человек сулдгар хүн.

ЩУ'РИТЬ, -рю, -ришь; несов., что. анийлгах, онийлгох; щурить глаза нүдээ анийлгах.

ЩУ'РИТЬСЯ, -рюсь, -ришься; несов. (муд) анийл, онийл, нүдээ анийлгах, онийлгох; щуриться от солнца нүд наранд гялбаж онийно.

ЩУ'ЧИЙ, -ья, -ье. цурхайн; ☆ по щучьему велению хүслийг хангагч чандмань эрднийн хүчээр.

Э

Э, межд. ой, ээ, аз; э, да это ты ай, энэ чи юу! э, нет, уж этого я не допущу ай, үгүй, би нигүүдэхгүй.

ЭВАКУП'НКТ, -а, м. (эвакуационный пункт) нүүлгэн зайлуулах газар.

ЭВАКУАЦИ'ОННЫЙ, -ая, -ое. нүүлгэн зайлуулах; эвакуационный пункт нүүлгэн зайлуулах газар.

ЭВАКУА'ЦИЯ, -и, ж. нүүн зайлах, нүүлгэн зайлуулах.

ЭВАКУИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. 1. нүүн зайлсан; эвакуированный завод нүүн зайлсан үйлдвэр; 2. нүүн зайлсан хүн.

ЭВАКУИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -аңний; сов. и несов., кого-что. нүүлгэм зайлуулах.

ЭВАКУИ'РОВАТЬСЯ, -руюсь, -руешься; сов. и несов. нүүн зайлах.

ЭВЕ'Н, -а, ж. эвэн хүн.

ЭВЕ'НК, -а, м. хамниган хүн.

ЭВЕ'НКА, -и, ж. эвэн эмэгтэй, эвэн эхнэр.

ЭВЕНКИ'ЙКА, -и, ж. хамниган эмэгтэй, хамниган эхнэр.

ЭВЕНКИ'ЙСКИЙ, -ая, -ое. хамниган, хамниганы; эвенкийский язык хамниган хэл.

ЭВЕ'НСКИЙ, -ая, -ое. эвен; эвенский язык эвен хэл.

ЭВОЛЮЦИОНИ'ЗМ, -а, м. (книжн.). улиран хувьсахын сургаал.

ЭВОЛЮЦИОНИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. (книжн.). улиран хувьсах; техника быстро эволюционирует техник түргэн улиран хувьсана.

ЭВОЛЮЦИОНИ'СТ, -а, м. (книжн.). улиран хувьсахын сургаалыг баримтлагч.

ЭВОЛЮЦИО'ННЫЙ, -ая, -ое. улиран хувьсах, аажим хувьслын; эволюционный процесс улиран хувьсах явц.

ЭВОЛЮ'ЦИЯ, -и, ж. улиран хувьсах, аажим хувьсал; эволюция и революция—два необходимых элемента диалектического процесса развития аажим хувьсал, хувьсгал хоёр бол диалектик хөгжлийн зайлшгүй чухал хоёр зүйл мөн.

ЭВФЕМИ'ЗМ, -а, м. (книжн.). цээрлэн нэрлэх, **ЭГЕ'Г** **ЭГЕ'ГЕ'**, межд. (разг.). уухай, айдаа; эге, ты уже пришёл уухай, чи күрээд ирчихсэн үү.

ЭГИ'ДА, -и, ж. нивээл, хамгаалаа; шөд өгидой закона хуудийн нивээлд.

ЭГОИ'ЗМ, -а, м. аминч үзэл, хар амна хөөхү проявить эгоизм хар амна хөөх.

ЭГОИ'СТ, -а, м. аминч үзэлтэн, хар амна хөөгч аминч.

ЭГОИСТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. аминч, хар амна хөөсөн.

ЭГОИСТИ'ЧНО, нареч. аминчлан, хар амна хөөн.

ЭГОИСТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. аминч, хар амна хөөсөн.

Э'ДАК, нареч. (разг.). 1. нигээд, нигэж, нйм ям-заар; 2. барагцаалбал, орчим, шахам.

Э'ДАКИЙ, -ая, -ое. 1. нйм, нийм; 2. энэ ээргийн, тийм айкавтар.

ЭДИ'КТ, -а, м. зарлиг, лүндэн.

ЭЗО'ПОВСКИЙ, -ая, -ое. ёгч говорит эзоповским языком ёгч хэлээр ярих.

ЭЙ, межд. (разг.). хөөе, хүүе, хөөш, хүүш; эй, кто там хөөе, вэнд хэн байна?

Э'КА, частица. яасан, ямар, юун.

ЭКВА'ТОР, -а, м. экватор, бөмбөрцгийн дунд бүслүүр, улаан зам.

ЭКВАТОРНА'ЛЬНЫЙ, -ая, -ое. 1. экваторын, бөмбөрцгийн дунд бүслүүрийн, улаан замын; 2. экватор хавийн, бөмбөрцгийн бүслүүрийн; экваториальные страны бөмбөрцгийн дунд бүслүүрийн орнууд, экваторын орнууд.

ЭКВИВАЛЕНТ, *-а, м. (книжн.)*. эквивалент, тэнцүү чанар, тэнцэл.

ЭКВИВАЛЕНТНОСТЬ, *-и, ж.* эквивалент байх, тэнцүү чанартай байх, тэнцэл болох.

ЭКВИВАЛЕНТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна (книжн.)*. эквивалент болох, тэнцүү чанартай, тэнцэл болох; эквивалентные величины тэнцүү чанартай хэмжигдэхүүн.

ЭКЗАЛЬТАЦИЯ, *-и, ж. (книжн.)*. хөөрөх, онго орох.

ЭКЗАЛЬТИРОВАННОСТЬ, *-и, ж.* хөөрсөн байх, онго орсон байх.

ЭКЗАЛЬТИРОВАННЫЙ, *-ая, -ое; -ан, -нна (книжн.)*. хөөрсөн, онго орсон; экзальтированный человек хөөрсөн хүн.

ЭКЗАМЕН, *-а, м.* шалгалт; государственный экзамен улсын шалгалт; выдержать экзамен шалгалт давах.

ЭКЗАМЕНАЦИОННЫЙ, *-ая, -ое.* шалгалтын; экзаменационная комиссия шалгалтын комисси.

ЭКЗАМЕНОВАТЬ, *-ую, -уешь; -ованный; несов., кого (что).* шалгах; экзаменовать студента оюутан шалгах.

ЭКЗАМЕНОВАТЬСЯ, *-уюсь, -уешься; несов.* шалгуулах; экзаменоваться у профессора профессор шалгуулах.

ЭКЗАМЕНУЮЩИЙСЯ, *-егося; м. 1.* шалгаруулагч; 2. шалгуулагч.

ЭКЗАМЕНАТОР, *-а, м.* шалгагч.

ЭКЗЕКУЦИЯ, *-и, ж.* жанчих ял.

ЭКЗЕМА, *-ы, ж.* голбон үлд, намарс.

ЭКЗЕМПЛЯР, *-а, м.* хувь, ширхэг, зүйл гэх буюу үгчлэн орчуулахгүй ч байж болно; два экземпляра книги хоёр хувь ном; редкий экземпляр цветка ховор зүйлийн цэцэг, ховор цэцэг.

ЭКЗОТИКА, *-и, ж. (книжн.)*. харийн хачин юм, гайхалтай зүйл, хачирхалтай юм.

ЭКЗОТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое (книжн.)*. харийн хачин, гайхалтай, хачирхалтай, жигтэй; экзотические страны харийн хачин орнууд; экзотические растения хачирхалтай ургамал; экзотический костюм гайхалтай хувцас.

ЭКЗОТИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна (книжн.)*. хачирхалтай, жигтэй; экзотичный наряд хачирхалтай гоёл.

Э'КИЙ, *-ая, -ое; кратк. ф. м. не употр., -а, -о (разг.)*. ямар, яасан, юун; экий шалуун ямар дүрсгүй хүн бэ!

ЭКИПА'Ж I, *-а, я.* битүү тэрэг.

ЭКИПА'Ж II, *-а, м. (онгоцны)* хүмүүсийн бүрэлдэхүүн.

ЭКИПИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -ованный; сов. и несов., кого-что (книжн.)*. кувцао залгуулах, хэрэглэл нийлүүлэх, зэхэх.

ЭКИПИРОВАТЬ, *-ую, ж. 1.* кувцао залгуулах, хэрэглэл нийлүүлэх, зэхэх; 2. хэрэглэл, кувцас.

ЭКЛЕКТИЗМ, *-а, м.* эклектизм, кутгамал үзэл.

ЭКЛЕКТИК, *-а, м. (книжн.)*. кутгамал үзэлтэн.

ЭКЛЕКТИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое, ЭКЛЕКТИЧНЫЙ*, *-ая, -ое; -чен, -чна (книжн.)*. кутгамал, хутгасан.

ЭКЛИПТИКА, *-и, ж.* шар зам.

ЭКОНОМ, *-а, м. (устар.)*. нярав.

ЭКОНОМКА, *-и, ж.* нярав эмэгтэй, нярав өхнөр.

ЭКОНОМИЗМ, *-а, м.* экономизм (XIX зууны сүүлч, XX зууны эхээр Оросын социал-демократуудын дотор гарсан оппортунист хэлбэрлэл).

ЭКОНОМИКА, *-и, ж. 1.* эдийн засаг; социалистическая экономика социалист эдийн засаг; экономика сельского хозяйства хөдөө аж ахуйн эдийн засаг; 2. эдийн засаг, эдийн засгийн ухаан.

ЭКОНОМИСТ I, *-а, м.* эдийн засагч.

ЭКОНОМИСТ II, *-а, м.* экономизмыг баримтлагч.
ЭКОНОМИТЬ, *-млю, -мишь; несов. 1.* арвилах, гамнах, гамтай зарцуулах, хямгадах, хэмнэх; экономить деньги мөнгө гамтай зарцуулах; экономить силы хүч гамнах; 2. хэмнэх, арвилж ашиг гаргах; экономить материалы хэрэглэгдэхүүн хэмнэх.

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* эдийн засгийн; экономическая политика эдийн засгийн бодлого; экономический кризис в капиталистических странах хөрөнгөтөн орны эдийн засгийн хямрал.

ЭКОНОМИЧНЫЙ, *-ая, -ое; -чен, -чна.* хэмнэх, арвилах, арвилан хэмнэх, гамтай, арвитай; экономичный способ кройки обуви (эд хэрэглэгдэхүүнд) гамтай гутал эсгэх арга, гутал эсгэхэд хэмнэх арга; экономичное мыло арвитай саван.

ЭКОНОМИЯ I, *-и, ж. 1.* хэмнэх, арвилан хэмнэх, арвилах, гамнах; экономия государственных средств улсын хөрөнгийг хэмнэх; социалистический режим экономии социалист арвилан хэмнэх журам; соблюдать экономиию арвилан хэмнэх; 2. хэмнэсэн юм, хэмнэлт; экономия в топливе түлш хэмнэлт.

ЭКОНОМИЯ II, *-и, ж.* политическая экономия улс төрийн эдийн засгийн ухаан.

ЭКОНОМНО, *нареч.* хэмнэн, гамтай, хямгатай, арвитай, нарийн.

ЭКОНОМНЫЙ, *-ая, -ое; -мен, -мна. 1.* юмандаа гамтай, хямгатай, нарийн; экономный хозяин юмандаа хямгатай хүн; 2. хэмнэлттэй, хямгадалтай, гамтай, арвитай; экономный способ уборки урожая ургац гамтай хураах арга.

ЭКРАН, *-а, м. 1.* хялх, халхавч, бүрхэвч; 2. дэлгэц; 3. кино, кино гаргах; работники экрана киноны ажилтан; фильм идёт первым экраном энэ кино зураг анх удаа гарч байна.

ЭКРАНИЗИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что.* кино болгох, кино болгон гаргах; экранизировать роман романыг кино болгох.

ЭКС, *первая часть сложных слов, обозначающих должность, звание в значении бывший, агсан, байсан; экс-президент ерөнхийлөгч агсан; экс-чемпион аварга агсан.*

ЭКСКАВАТОР, *-а, м.* ухуур машин.

ЭКСКАВАТОРЩИК, *-а, м.* ухуур машинч.

ЭКСКУРС, *-а, м. (книжн.)*. далимын асуудал, далимын ажил.

ЭКСКУРСАНТ, *-а, м.* экскурсант, сонирхон хэсэгч, сонирхон явагч.

ЭКСКУРСИОННЫЙ, *-ая, -ое.* экскурсийн, сонирхон хэсүүлэх, сонирхон явуулах; экскурсионное бюро экскурсийн товчоо.

ЭКСКУРСИЯ, *-и, ж. 1.* экскурси, сонирхон хэсэх, сонирхон очих; экскурсия в музей музейд сонирхон очих; 2. экскурсийнхэн, сонирхон хэсэгчид, сонирхон явагчид.

ЭКСКУРСОВОД, *-а, м.* экскурсийн хөтөлгөч, экскурсийнхэнд тайлбарлагч, сонирхон хэсэгчдэд тайлбарлагч, сонирхон явагчдын тайлбарлагч.

ЭКСПАНСИВНО, *нареч.* биеэ барилгүй түргэдэн, **ЭКСПАНСИВНЫЙ**, *-ая, -ое; -вен, -вна (книжн.)*. биеэ барьдаггүй, түргэн зантай.

ЭКСПАНСИЯ, *-и, ж. (книжн.) 1.* түрэмгийлэн эзлэх бодлого, түрэмгий бодлого, түрэмгийлэл; 2. хэмээс хэтрэх, өргөсөх.

ЭКСПАТРИАЦИЯ, *-и, ж.* эх орноос нь (сайн дураар нь буюу албадан) нүүлгэх.

ЭКСПАТРИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; сов. и несов.* эх орноос нь (сайн дураар буюу албадан) нүүлгэх.

ЭКСПЕДИРОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что (спец.)*. илгөөх, хүргүүлэх, явуулах.

ЭКСПЕДИТОР, -а, м. илгээгч, хүргүүлэгч, явуулагч.

ЭКСПЕДИЦИОННЫЙ, -ая, -ое. экспедицийн, жуулчлалын, шинжилгээний ангийн.

ЭКСПЕДИЦИЯ, -и, ж. 1. илгээх, хүргүүлэх, явуулах; экспедиция грузов ачаа илгээх; 2. илгээх кэлтэс; газетная экспедиция почтамта шуудангийн сонин илгээх хэлтэс; 3. экспедици, жуулчлал, шинжилгээний анги; научная экспедиция шинжилгээний анги; 4. экспедицийнхэн, шинжилгээний анги; член экспедиции шинжилгээний ангийн гишүүн.

ЭКСПЕРИМЕНТ, -а, м. 1. туршил, туршлага; произвести химический эксперимент химийн туршлага хийх; 2. туршлага, оролдлого; рискованный эксперимент осолтой оролдлого.

ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНЫЙ, -ая, -ое. туршлын, туршлагын, туршлага хийдэг, туршилт; экспериментальная фонетика туршилт авиан зүй.

ЭКСПЕРИМЕНТАТОР, -а, м. туршил хийгч, туршлага үйлдэгч.

ЭКСПЕРИМЕНТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; несов., над или с кем-чем или без. доп. туршил үйлдэх, туршлага хийх.

ЭКСПЕРТ, -а, м. шинжлэн магадлагч, шинжээч; судебный эксперт шүүхийн шинжээч.

ЭКСПЕРТИЗА, -ы, ж. шинжлэн магадлах, шалгах; производить экспертизу шинжлэн магадлах.

ЭКСПЕРТНЫЙ, -ая, -ое. шинжлэн магадлах, шинжлэн магадлагчийн, шинжээчийн; экспертная комиссия шинжлэн магадлах комисси.

ЭКСПЛУАТАТОР, -а, м. мөлжигч.

ЭКСПЛУАТАТОРСКИЙ, -ая, -ое. мөлжигч, мөлжигчдийн, мөлжмтгий; ликвидация эксплуататорских классов мөлжигч ангийг устгах.

ЭКСПЛУАТАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. ашиглах; эксплуатационные расходы ашиглах зардал.

ЭКСПЛУАТАЦИЯ I, -и, ж. мөлжих, мөлжих явдал; социалистическое общество навсегда уничтожило эксплуатацию человека человеком социалистийг хүн хүнээ мөлжих явдлыг үүрд устгав.

ЭКСПЛУАТАЦИЯ II, -и, ж. ашиглах, ашиглалт; сдать новый завод в эксплуатацию шинэ үйлдвэр ашиглуулах.

ЭКСПЛУАТИРОВАНИЕ I, -я, ср. мөлжих.

ЭКСПЛУАТИРОВАНИЕ II, -я, ср. ашиглах.

ЭКСПЛУАТИРОВАТЬ I, -рую, -руешь; -анный; несов., кого-что. мөлжих; эксплуатировать чужой труд бусдын хүчийг мөлжих.

ЭКСПЛУАТИРОВАТЬ II, -рую, -руешь; -анный; несов., что. ашиглах; эксплуатировать машину машин ашиглах.

ЭКСПОЗИЦИЯ, -и, ж. 1. (вохиолын) удиртгал; 2. (хөгжмийн) хөтөлбөр; 3. үзэмр тавих; 4. тавьсан үзэмр.

ЭКСПОНАТ, -а, м. үзэмр; музейные экспонаты музейн үзэмр.

ЭКСПОНЕНТ, -а, м. (спец.). үзэмр үзүүлэгч, үзэмр тавигч.

ЭКСПОНИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что (спец.). үзвэрт тавих.

ЭКСПОРТ, -а, м. экспорт, гадаадад гаргах; экспорт товаров бараа гадаадад гаргах.

ЭКСПОРТЁР, -а, м. (бараа) гадаадад гаргагч.

ЭКСПОРТИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. (бараа) гадаадад гаргах; экспортировать товар бараа гадаадад гаргах.

ЭКСПОРТНЫЙ, -ая, -ое. экспортын, гадаадад гаргах; экспортные товары гадаадад гаргах бараа.

ЭКСПРЕСС, -а, м. буухиа галт тэрэг.

ЭКСПРЕССИВНЫЙ, -ая, -ое; -вен, -ана (книжн.). яруухан, хурц, утга төгөлдөр, авьяас төгөлдөр, санаа илтгэсэн, экспрессивная речь утга төгөлдөр үг.

ЭКСПРЕССИЯ, -и, ж. төгөлдөр утга, төгөлдөр авьяас, илтгэсэн санаа, илэрхийлсэн бодол; яруу тод, уран хурц; петь с большой экспрессией төгөлдөр авьяастай дуулах.

ЭКСПРОМТ, -а, м. бэлтгэлгүй хэлсэн зүйл, шууд зохисон юм.

ЭКСПРОМТОМ, нареч. бэлтгэлгүй, шууд, гэнэти произнести речь экспромтом бэлтгэлгүйгээр үг хэлэх.

ЭКСПРОПРИАТОР, -а, м. хүчээр хураагч, албадан хураагч.

ЭКСПРОПРИАЦИЯ, -и, ж. хүчээр хураах, албадан хураах; экспроприация экспроприаторов албадан хураагчдыг албадан хураах (хөрөнгөтний үйлдвэрийн хэрэгслийг хураах).

ЭКСПРОПРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., кого-что. хүчээр хураах, албадан хураах.

ЭКСТАЗ, -а, м. (книжн.). хэт хөөрөх, онго орох, **ЭКСТЕНСИВНЫЙ**, -ая, -ое; -вен, -ана. дорвигүй; экстенсивное сельское хозяйство дорвигүй хөдөө аж ахуй.

ЭКСТЕРН, -а, м. (сургуульд) суралцалгүй шалгуулагч; окончить университет экстерном их сургуульд суралцалгүй шалгуулж төгсөх.

ЭКСТЕРРИТОРИАЛЬНОСТЬ, -и, ж. экстерриториал ёс, дотоодын хуульд үл захирагдах.

ЭКСТЕРРИТОРИАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна. экстерриториал, дотоодын хуульд үл захирагдах.

ЭКСТРАВАГАНТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна (книжн.). гаж буруу, жигтэй, явзын; экстравагантный поступок гаж буруу явдал.

ЭКСТРАКТ, -а, м. ханд.

ЭКСТРАОРДИНАРНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна. онц, энгийн бус, ер бусын; экстраординарный случай ер бусын тохиол.

ЭКСТРЕННО, нареч. яаралтай, хойшлуулшгүй.

ЭКСТРЕННОСТЬ, -и, ж. яарал, яаралтай хэрэг, хойшлуулшгүй байх.

ЭКСТРЕННЫЙ, -ая, -ое; -рен, -ренна. 1. яаралтай, хойшлуулшгүй; экстренный случай яаралтай хэрэг, яаралтай тохиол; экстренный поезд яаралтай галт тэрэг; экстренная помощь яаралтай тусламж, хойшлуулшгүй тусламж; 2. онцгой, яаралтай; экстренный выпуск газеты сонин яаралтай гаргах.

ЭКЦЕНТРИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. (книжн.). онцгой өвөрмөц, хачин өвөрмөц, хачин жигтэй; эксцентричный ганец хачин өвөрмөц бүжиг. **ЭКЦЕСС**, -а, м. (книжн.). журам гажуудуулах, дэглэм эвдэх.

ЭЛАСТИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. 1. уян, уян хатан, налархай, зөөлөн; эластичная пружина зөөлөн уян хатан пүрш; 2. зөөлөн, хөнгөн; эластичная походка хөнгөн алхаа.

ЭЛЕВАТОР, -а, м. элеватор, тариа агуулах.

ЭЛЕГАНТНО, нареч. тансаг сайхан, дэгжин, ганган, аштайхан; элегантно одеваться тансаг сайхан кувцаслах.

ЭЛЕГАНТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. (книжн.). тансаг сайхан, аштайхан, дэгжин ганган, чамин, гувай; элегантный костюм тансаг сайхан хувцас.

ЭЛЕГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. **ЭЛЕГИЧНЫЙ**, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). гунигт, гунихралт.

ЭЛЕГИЯ, -и, ж. гунигт шүлэг, гунихралт хөгжим.

ЭЛЕКТРИЗАЦИЯ, -и, ж. 1. цахилгаанчлал, цаг кылгаан гүйлгэх; 2. цахилгаан засаг.

ЭЛЕКТРИЗОВАТЬ, -зую, -зүеши; -ованный; несос. цахилгаанчлах, цахилгаан гүйлгэх.

ЭЛЕКТРИК, -а, м. цахилгаанч, цахилгааны мэргэжилтэн.

ЭЛЕКТРИФИКАЦИЯ, -и, ж. цахилгаанжуулах, цахилгаанжуулалт; электрификация промышленности үйлдвэр цахилгаанжуулах.

ЭЛЕКТРИФИЦИРОВАТЬ, -рую, -руеши; -анный; сос. и несос., что. цахилгаанжуулах; электрифицировать страну улс орноо цахилгаанжуулах.

ЭЛЕКТРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цахилгаан; электрический ток цахилгаан гүйдэл.

ЭЛЕКТРИЧЕСТВО, -а, ср. цахилгаан.

ЭЛЕКТРИЧКА, -и, ж. (разг.). цахилгаан (вагон) төрөг, цахилгаан төмөр зам.

ЭЛЕКТРОВЭ, -а, м. цахилгаан бүх тэрэг.

ЭЛЕКТРОД, -а, м. (спец.). электрод, цахилгаанлуур, цахилгаан гүйлгүүр.

ЭЛЕКТРОДВИГАТЕЛЬ, -я, м. цахилгаан хөдөлгүүр.

ЭЛЕКТРОДВИЖУЩИЙ, -ая, -ое. цахилгаанаар хөдөлгөх; электродвижущая сила цахилгаанаар хөдөлгөх хүч.

ЭЛЕКТРОДОНЛКА, -и, ж. цахилгаан саагуур.

ЭЛЕКТРОДОЙКА, -и, ж. цахилгаанаар саах.

ЭЛЕКТРОЛАМПА, -ы, ж. цахилгаан ламп.

ЭЛЕКТРОЛАМПОВЫЙ, -ая, -ое. цахилгаан лампын; электроламповый завод цахилгаан лампын үйлдвэр.

ЭЛЕКТРОЛЕЧЕНИЕ, -я, ср. цахилгаан эмнэлэг, цахилгаан засал.

ЭЛЕКТРОЛИЗ, -а, м. (спец.). цахилгаан задлаг.

ЭЛЕКТРОМАГНИТ, -а, м. цахилгаан соронзон.

ЭЛЕКТРОМАГНИТНЫЙ, -ой, -ое. цахилгаан соронзон, цахилгаан соронзны; электромагнитное поле цахилгаан соронзон орон.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИК, -а, м. цахилгаан механикч.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИКА, -и, ж. цахилгаан механик.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. цахилгаан механик, цахилгаан механикийн.

ЭЛЕКТРОМОЛОТБА, -ы, ж. цахилгаанаар тариа мотих.

ЭЛЕКТРОМОНТЕР, -а, м. цахилгаан мончоор.

ЭЛЕКТРОМОТОР, -а, м. цахилгаан мотоор, цахилгаан хөдөлгүүр.

ЭЛЕКТРОН, -а, м. электрон

ЭЛЕКТРОНИКА, -и, ж. электроник.

ЭЛЕКТРОННО-ВЫЧИСЛИТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое. электрон тооцоолом бодох.

ЭЛЕКТРОННЫЙ, -ая, -ое. электронов.

ЭЛЕКТРОПАХОТА, -ы, ж. цахилгаанаар гавар кагалах.

ЭЛЕКТРОПЕРЕДАЧА, -а, ж. цахилгаан (гол) дамжуулах.

ЭЛЕКТРОПИЛА, -ы, ж. цахилгаан корөө.

ЭЛЕКТРОПЛУГ, -а, мн. -узи, -ов, м. цахилгаан анжис.

ЭЛЕКТРОПРОВОД, -а, м. цахилгаан (вагон) төрөг.

ЭЛЕКТРОПРОВОДНОСТЬ, -и, ж. цахилгаан нэвтрүүлэх чанар, цахилгаан дамжуулах чанар.

ЭЛЕКТРОПРОВОДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дина. цахилгаан нэвтрүүлэх, цахилгаан дамжуулагч.

ЭЛЕКТРОПРОМЫШЛЕННОСТЬ, -и, ж. цахилгаан тоноглолын үйлдвэр.

ЭЛЕКТРОСВАРКА, -а, ж. цахилгаан ширээлт, цахилгаан гагнуур.

ЭЛЕКТРОСВАРЩИК, -а, м. цахилгаан гагнуурч.

ЭЛЕКТРОСЕТЬ, -и, ж. цахилгаан сүлжээ.

ЭЛЕКТРОСТАЦИЯ, -и, ж. цахилгаан станц.

ЭЛЕКТРОСТРИЖКА, -и, ж. цахилгаанаар хайчлах; электрострижка овоц цахилгаанаар хонь хайчлах.

ЭЛЕКТРОТЕХНИК, -а, м. цахилгаан техникч, цахилгааны мэргэжилтэн.

ЭЛЕКТРОТЕХНИКА, -а, ж. цахилгаан техник, цахилгаан ашиглах ухаан.

ЭЛЕКТРОТЕХНИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. цахилгаан техникийн, цахилгаан ашиглах ухааны; электротехнический институт цахилгаан ашиглах ухааны дээд сургууль; 2. цахилгаан тоноглолын; электротехническая промышленность цахилгаан тоноглолын үйлдвэр.

ЭЛЕКТРОТРАКТОР, -а, м. цахилгаан трактор.

ЭЛЕКТРОУЮГ, -уюгд, м. цахилгаан индүү.

ЭЛЕКТРОХИМИЯ, -и, ж. цахилгаан хими.

ЭЛЕКТРОЭНЕРГИЯ, -и, ж. цахилгаан энерги, цахилгаан эрчим хүч.

ЭЛЕМЕНТ, -а, м. 1. хэсэг, зүйл; важнейшие элементы драматического произведения драмын зохиолын чухал чухал зүйл; 2. элементы анхны мэдэгдэхүүн, үндэс; элементы математики тооны ухааны мэдэгдэхүүн; 3. махбод, яагуур махбод; химический элемент химийн махбод; 4. зай; гальванический элемент гальвани зай; ☆ прогрессивные элементы общества нийгмийн дэвшилт хүмүүс; враждебные элементы харш этгээд.

ЭЛЕМЕНТАРНЫЙ, -ая, -ое; -ран, -рна. 1. анхны, анхан шатны; элементарная математика анхан шатны тооны ухаан; 2. эргийн, ерийн, жирийн; элементарный способ решения задачи бодлого бодох ерийн арга; 2. яацуу, өнгөцхөн үзэх; элементарный взгляд на вещи юмыг өнгөцхөн үзэх.

ЭЛЕКСИР, -а, м. 1. элексир, спиртэд буйлууцсан эм; 2. мөнхийн рашаан, мөнхийн ус.

ЭЛИМИНИРОВАТЬ, -рую, -руеши; сос. и несос. зайлуулах, гаргах; элиминировать препятствия торговцы зайлуулах.

ЭЛЛИПС, -а, м., **ЭЛЛИПСИС**, -а, м. зууван, эллипс, эллипсис.

ЭМАЛЕВЫЙ, -ая, -ое. паалан; паалантай, пааландсан, паалан гүйлгэсэн.

ЭМАЛИРОВАННЫЙ, -ая, -ое. пааландсан, паалан гүйлгэсэн, паалантай; эмалированная кастрюля паалантай сав.

ЭМАЛИРОВАТЬ, -рую, -руеши; несос., что. пааландах, паалан гүйлгэх.

ЭМАЛИРОВАКА, -и, ж. 1. пааландах, паалан гүйлгэх; 2. паалан.

ЭМАЛЬ, -и, ж. 1. паалан; 2. паалантай эдлэл;

3. (шудний) цагаан; зубная эмаль шудний цагаан.

ЭМАНСИПАЦИЯ, -и, ж. дарлалаас ангижруулах, чөлөөлөх; эмансипация женщин эмэгтэйчүүдийн чөлөөлөх.

ЭМБАРГО, нескл., ср. (спец.). 1. эмбарго, гадагш дотогш бараа нэвтрүүлэхийг цаазалах; 2. эмбарго, онгон гарах орохыг хориглох.

ЭМБЛЕМА, -а, ж. бэлэг тэмдэг, сери и мөмөт-эмблема труда алх кадуур хөр бол кедөлмөрийн бэлэг тэмдэг мөн.

ЭМБРИОЛОГИЯ, -и, ж. эмбриологи, үр хөврөлийн судлал.

ЭМБРИОН, -а, м. (спец.). үр хөврөл, үр хөрөнгө, хээл.

ЭМИГРАНТ, -а, м. цагаач, гадаадад суугч, гадаадад нүүгч.

ЭМИГРАНТКА, -и, ж. цагаач эмэгтэй, гадаадад суугч эхнэр.

ЭМИГРАНТСКИЙ, -ая, -ое. цагаачны, гадаадад суугчийн.

ЭМИГРАЦИЯ, -и, ж. 1. цагаачлах, цагаачлага, гадаадад одох; 2. цагаачлах, цагаачлага, гадаадад суух; жий в эмиграци цагаачлан суух, гадаадад суух; 3. цагаачин, гадаадад суугчид.

ЭМИГРАЦИОННЫЙ, -ая, -ое. цагаачлагын, цагаачны, гадаадад нүүгсдийн.

ЭМИГРИРОВАТЬ, -рую, -руешь; сов. и несов. цагаачлах, цагаачлан одох, гадаадад одох.

ЭМИССАР, -а, м. (устар.). эмиссар, нууц даавгаварт элч.

ЭМИССИОННЫЙ, -ая, -ое. цаасан мөнгө гаргадаг, эмиссионный банк цаасан мөнгө гаргадаг банк.

ЭМИССИЯ, -и, ж. (спец.). цаасан мөнгө гаргах.

ЭМОЦИОНАЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна (книжн.). 1. сэтгэл хөдөлгөсөн, зүрх догдлуулах; эмоциональная речь сэтгэл хөдөлгөсөн үг; 2. хөөрүү, сэтгэл хөдлөмтгий; эмоциональный человек хөөрүү хүн.

ЭМОЦИЯ, -и, ж. (книжн.). сэтгэл хөдлөх, зүрх догдлох, зүрх хөөрөх, хөөрүү зан; эмоция радости баясаж сэтгэл хөдлөх; эмоция гнева хилэгнэж зүрх хөөрөх.

ЭМПИРЕЙ, -я, м. витать в эмпирейх хоосон бясалгах.

ЭМПИРИЗМ, -а, м. эмпиризм (хуртан мөдрөх, туршлага хоёрыг танин мэдэхүйн гагц өх үүсвэр гэж үзээд, онолын талаар нэгтгэн бүгнэхийг хэрэгсдэггүй учир элдэв үзэгдлийн хоорондын холбоо, хөгжлийн хууль, хэтийн төлөвийг мэдэж чаддаггүй, гүн ухааны чиглэл).

ЭМПИРИКРИТИЦИЗМ, -а, м. эмпирицизм (материализмд харш бээвөд бодит ертөнцийн оршин байгааг үгүйсгэдэг субъектив идеалист гүн ухааны чиглэл).

ЭМПИРИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. эмпирийн, эмпиризмээс үндэслэсэн; 2. туршлагын; эмпирическим путем туршлагын аргаар.

ЭМПИРИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). эмпиризм төгөлдөр, эмпиризм шингэсэн, эмпиризмээс үндэслэсэн; эмпиричний вывод эмпиризм төгөлдөр дүгнэлт.

ЭМУЛЬСИЯ, -и, ж. (спец.). цийдмөр.

ЭМФАЗА, -ы, ж. чухалчлах.

ЭНЕРГЕТИК, -а, м. [энергетикч, эрчим хүчний мэргэжилтэн.

ЭНЕРГЕТИКА, -и, ж. энергетик, эрчим хүчний зүй (элдэв янзын эрчим хүч гаргах, ашиглах аргыг боловсруулдаг техникийн салбар).

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. энергетик, эрчим хүчний; энергетический институт эрчим хүчний дээд сургууль.

ЭНЕРГИЧНО, нареч. эрчимтэй, зоригтой, шийдэмгий, идэвхтэй; энергично взяться за дело ажлаа эрчимтэй хийж эхлэх.

ЭНЕРГИЧНОСТЬ, -и, ж. эрчимтэй байх, шийдэмгий байх, идэвхтэй байх.

ЭНЕРГИЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. эрчимтэй, шийдэмгий, зоригтой, идэвхтэй; энергичные меры эрчимтэй арга хэмжээ.

ЭНЕРГИЯ, -и, ж. 1. энерги, эрчим хүч (материалын хөдлөх хэмжээ; ажиллах чадвар); электрическая энергия цахилгаан энерги, цахилгаан эрчим хүч; 2. эрчим, шийд, идэвх, хүч; о всей энергией бүх хүчээрээ.

ЭНЕРГОСИСТЕМА, -ы, ж. цахилгаан станцуудын тогтолцоо.

Э'ННЫЙ, -ая, -ое. аливаа, ямар нэг; энное число аливаа тоо.

Э'НСКИЙ, -ая, -ое. тэр нэрт, тэр гэгч, ... дугаар энский полк тэр гэгч хороо, ... дугаар хороо.

ЭНТУЗИАЗМ, -а; м. урам зориг, идэвх зориг, сэтгэл зориг хөгжих; творческий энтузиазм бүтээлч идэвх зориг; работать с энтузиазмом урам зоригтой ажиллах.

ЭНТУЗИАСТ, -а, м. урам зоригтон.

ЭНТУЗИАСТКА, -и, ж. урам зоригтон эмэгтэй.

ЭНЦИКЛОПЕДИСТ, -а, м. 1. тэгш эрдэмт хүч; 2. нэвтэрхий тольч.

ЭНЦИКЛОПЕДИЧЕСКИЙ, -ая, -ое; нэвтэрхий энциклопедический словарь нэвтэрхий толь.

ЭНЦИКЛОПЕДИЯ, -и, ж. нэвтэрхий толь; Большая Советская энциклопедия Зөвлөлтийн Их нэвтэрхий толь.

ЭОЛИТ, -а, м. чулуун зэвсгийн нэн эрт үе.

ЭПИГО'Н, -а, м. хоосон дууриах, хий даган, хий баримтлах, хий мөрдөх.

ЭПИГО'НСТВО, -а, ср. хоосон дууриал (ямар нэгэн чиглэлийг бүтээлч хандлагагүйгээр хоосон дагах).

ЭПИГРАММА, -ы, ж. шоглоом шүлэг.

ЭПИГРАФ, -а, м. сэдэл шүлэг.

ЭПИГРАФИКА, -и, ж. эртний бичгийн судлал.

ЭПИДЕМИОЛОГ, -а, м. тахал судлагч.

ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тахал судлалын.

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ, -и, ж. тахал судлал.

ЭПИДЕМИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. тахал, тахалд өвчнөдемическое заболевание тахалт өвчин.

ЭПИДЕМИЯ, -и, ж. тахал, хижиг.

ЭПИЗО'Д, -а, м. 1. явдал, тохиолдол, юм; докзать без всяких эпизодов элдэв юм тохиолдолгүй күрэмж; 2. өчүүхэн-явдал, шалтгүй тохиолдол; это лишь эпизод в его жизни энэ нь түүнд тохиолдсон өчүүхэн явдал мөн; 3. тусгаар хэсэг.

ЭПИЗОДИЧЕСКИЙ, -ая, -ое, **ЭПИЗОДИЧНЫЙ**, -ая, -ое; -чен, -чна (книжн.). тохвоон болсон, тохиолдлын чанартай, хааяа тохиолддог, гэвчтэй эпизодический случай хааяа тохиолддог явдал.

ЭПИЗОТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. малын тахал.

ЭПИЗОТИЯ, -и, ж. (спец.). малын тахал.

ЭПИЛЕПСИЯ, -и, ж. унадаг өвчин.

ЭПИЛЕПТИК, -а, м. унадаг өвчтэй хүн.

ЭПИЛЕПТИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. унадаг өвчний;

ЭПИЛОГ, -а, м. төгсгөл, төгсгөлийн үг.

ЭПИСТОЛЯРНЫЙ, -ая, -ое. захидлын маягтай роман в эпистолярной форме захидлын маягтай зохиосон роман.

ЭПИТАФИЯ, -и, ж. (книжн.). (хүүрийн) оршлын бичиг.

ЭПИТЕТ, -а, м. гущин үг, чимэг.

ЭПИЦЕНТР, -а, м. (спец.). голомт, төв дунд.

ЭПИЧЕСКИЙ, -ая, -ое. туулийн, үлгэрийн.

ЭПОЛЕ'ТЫ, -лет, ед. -лета, -ы, ж. эполет, бөглөн погон.

ЭПОПЕ'Я, -и, ж. 1. тууль; 2. их үйл явдал, үүсчэн үйл хэрэг; эпопея гражданской войны иргэний дайны өчүүхэн үйл явдал.

ЭПОС, -а, м. 1. тууль, шууль үлгэр; 2. үргэлжлсэн зохиол.

ЭПОХА, -и, ж. үе; эпоха социализма социализмын үе; геологические эпохи геологийн үе.

ЭПОХАЛЬНЫЙ, -ая, -ое (книжн.). нарийн эзэлсэн, эрэн үеийг эзэлсэн.

Э'РА, -ы, ж. 1. эрэн, галав; в четвертом веке нашей эры манай эрийн дөрөвдүгээр зуунд; 2. эрэн үе, эрэн цаг; эра пролетарских революций пролетарийн хувьсгалын эрэн үе.

ЭРИТРОЦИ'ТЫ, -ов, ед. эритроцит, -а, м. (спец.) улаан бөөм.

ЭРУДИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое; -ан, -анна (книжн.). утгач, эрдэм төгс, их эрдэмтэй.

ЭРУДИ'Т, -а, м. (книжн.). утгач, эрдэм төгс хүн, их эрдэмтэй хүн.

ЭРУДИ'ЦИЯ, -и, ж. (книжн.). их эрдэм, төгс эрдэм, их мэдлэг; он человек с большой эрудицией тэр их эрдэмтэй хүн.

ЭСЕ'Р, -а, м. (социалист-революционер) эсер, социалист хувьсгалч.

ЭСКА'ДРА, -ы, ж. эскадра (далайн буюу агаарын цэргийн анги).

ЭСКА'ДРЕННЫЙ, -ая, -ое. эскадрын; эскадренный миноносец эскадрын мина зөөгч онгоц.

ЭСКАДРИ'ЛБЯ, -и, род. мн. -лий, ж. нисэх хүчний салбар анги, эскадрил.

ЭСКАДРО'Н, -а, м. морьт суман.

ЭСКАЛА'ТОР, -а, м. хөдөлдөг шат.

ЭСКА'РП, -а, м. (спец.). эскарп (хаданд хийсэн танк эсэргүүцэх нүх).

ЭСКИ'З, -а, м. ноорог зураг.

ЭСКИМО'С, -а, м. эскимос хүн.

ЭСКИМО'СКА, -и, ж. эскимос эмэгтэй, эскимос эхнэр.

ЭСКИМО'ССКИЙ, -ая, -ое. эскимос, эскимосын; эскимосский язык эскимос кэл.

ЭСКО'РТ, -а, м. (книжн.). харуул; почётный эскорт хүндэт харуул.

ЭСКОРТИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; тов. и несов., кого-что (книжн.). харуул гаргаж үдэх, харуул дагуулан явуулах.

ЭСМИ'НЕЦ, -нца, м. эскадрын мина зөөгч онгоц.

ЭСПЕРАНТИ'СТ, -а, м. эсперанточ.

ЭСПЕРА'НТО, нескл., ср. эсперанто кэл.

ЭКСПЛАНА'ДА, -ы, ж. өргөн гудам.

ЭССЕ'НЦИЯ, -и, ж. зүрхэн охь.

ЭСТАКА'ДА, -ы, ж. 1. тавцан; 2. мордмол гүүр; железнодорожная эстакада төмөр замын мордмол гүүр.

ЭСТАФЕ'ТА, -ы, ж. 1. өртөө; отправить донесение эстафетой өртөөгөөр мэдээ күргэх, мэдээ өртөөлөн күргэх; 2. буухиа; лыжная эстафета цанын буухиа; 3. (дамжуулах) гэрэг, пайз; передать эстафету гэрэг шилжүүлэн өгөх.

ЭСТАФЕ'ТНЫЙ, -ая, -ое. буухиа, (дамжуулах) гэрэгтэй, пайзтай; эстафетный бег буухиа уралдаан.

ЭСТЕ'Т, -а, м. гуа хэлбэрийг шүтэгч.

ЭСТЕТИ'ЗМ, -а, м. гуа хэлбэрийг шүтэх (бодит байдлаас тасарч, сонирхолтой хэлбэрээр хөөцөлдөн, агуулгыг хайхрахгүй байх).

ЭСТЕ'ТИКА, -и, ж. 1. гуа зүй, сайхны зүй (урлаг, байгаль, хүний амьдралын гуа сайхан зүйлийн хэлбэр болон агуулгын тухай гүн ухааны сургаал); 2. урлагийн үзэл, урлагийг үзэх үзэл; эстетика Чернышевского Чернышевскийн урлагийн үзэл.

ЭСТЕТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. гуа зүйн; эстетические теории гуа зүйн онол; 2. гуа сайхны эстетическое наслаждение гуа сайхны жаргал, гуа сайхны баян канах.

ЭСТЕТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. гуа сайхан, уран сайхан, яруу сайхан.

ЭСТО'НЕЦ, -нца, м. эстон хүн.

ЭСТО'НКА, -и, ж. эстон эмэгтэй, эстон эхнэр.

ЭСТО'НСКИЙ, -ая, -ое. эстон, эстоны.

ЭСТРА'ДА, -ы, ж. 1. тавцан, гайз; 2. дагшаа; артисты эстрады дагшаа жүжигчин.

ЭСТРА'ДНЫЙ, -ая, -ое. дагшаа; эстрадный оркестр дагшаа найрал хөгжим.

Э'ТА, указ. местоим. ж. энэ.

ЭТА'Ж, -а, м. давхар; дом в двенадцать этажей арван хоёр давхар байшин.

ЭТАЖЕ'РКА, -и, ж. таг, номын тавиур.

Э'ТАК, нареч. 1. ингээд, ингэж, нийм янзаар, өнө ёсоор; сделай этак ингээд хий; 2. барагцаалбал, орчим, шахам; километров, этак, тридцать гуч шахам километр.

Э'ТАКИЙ, -ая, -ое (разг.). 1. нийм, тийм; 2. энэ ээргийн, тийм айхавтар.

ЭТАЛО'Н, -а, м. эх хэмжүүр, шалгах хэмжүүр.

ЭТА'П, -а, м. 1. шат, үе; новый этап войны дагшаа шинэ үе; 2. буудал; ☆ по этапу, этапом манай дагуулан, хуяг дагуулан.

Э'ТИ, указ. местоим мн. эдгээр.

Э'ТИКА, -и, ж. 1. ёс суртахууны сургаал, иш зүй; 2. ёс суртахуун; партийная этика намын (хүний) ёс суртахуун.

ЭТИКЕ'Т, -а, м. ёс, ёс журам, ёс дүрэм; соблюдать этикет ёс сахих.

ЭТИКЕ'ТКА, -и, ж. шогшиго; этикетка на бутылке лонхны шогшиго.

ЭТИМОЛОГИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. үгийн гарлын, үгийн гарал зүйн, үгийн гарал судлалын; этимологический словарь үгийн гарлын толь.

ЭТИМОЛО'ГИЯ, -и, ж. 1. үгийн гарал зүй, үгийн гарал судлал; 2. үгийн гарал, үгийн гарал зүй; у этого слова неясная этимология энэ үгийн гарал тодорхой бус байна.

ЭТИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. ёс суртахууны, иш зүйн.

ЭТИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое; -чен, -чна. ёс суртахуунд нийлэх.

ЭТНИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. угсаатны, угсаатны зүйн; этнический состав населения күн амын угсаатны бүрэлдэхүүн.

ЭТНО'ГРАФ, -а, м. угсаатны зүйч.

ЭТНОГРАФИ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. угсаатны зүйн; этнографический музей угсаатны зүйн музей.

ЭТНОГРА'ФИЯ, -и, ж. угсаатны зүй.

ЭТНО'ЛОГ, -а, м. угсаатан судлагч.

ЭТНОЛО'ГИЯ, -и, ж. угсаатны судлал.

Э'ТО I, частица. энэ, л; кто это пришёл? энэ хэн ирээ? где это вы пропадали? та хаагуур л алга болоод байна?

Э'ТО II, указ. местоим. ср. энэ.

Э'ТОТ, эта, это. 1. энэ, наад, янад; этот или тот дом? энэ байшин уу? гэр үү? 2. энэ, эл, энэхүү; ничего с этим делом не выйдет эл кэрэр оёо бүтэхгүй; 3. энэ, энэ юм, энэ хүн; никто этому не поверит хэн ч үүнд итгэхгүй.

ЭТЮ'Д, -а, м. 1. судалбар зураг; 2. судалбар авч; 3. судалбар найруулал; 4. (шатрын) судалбар дасгал.

ЭТЮ'ДНЫЙ, -ая, -ое. судалбарын.

ЭФЕМЕ'РНЫЙ, -ая, -ое; -рен, -рна (книжн.). цаг зуурын; эфемерный успех цаг зуурын амжилт.

ЭФЕ'С, -а, м. балдар, барнул.

ЭФИО'П, -а, м. эфиоп хүн.

ЭФИО'ПКА, -и, ж. эфиоп эмэгтэй, эфиоп эхнэр.

ЭФИО'ПСКИЙ, -ая, -ое. эфиоп, эфиопын.

ЭФИ'Р I, -а, м. эфир, цийлэг.

ЭФИ'Р II, *-а, м.* тэнгэр, тэнгэрийн орой, огторгуй; птицы ларили в эфире тэнгэрт шувууд калин дэвж байв; ☆ перелавать в эфир радиогоор нэвтрүүлэх.

ЭФИ'РНЫЙ I, *-ая, -ое; -рен, -рна.* эфирийн, эфир; эфирные масла эфир тос.

ЭФИ'РНЫЙ II, *-ая, -ое; -рен, -рна.* кий юм шиг, биегүй юм шиг, хөнгөн; эфирное существо хий юм шиг амьтан.

ЭФФЕ'КТ, *-а, м.* 1. сэтгэгдэл, сонирхол; произведи эффект на зрителей үзэгчдийн сонирхол гөрүүлэх; 2. бүтэмж, үр ашиг, тус, үйлдэл; лекарство не дало никакого эффекта эм ямар ч тус хүргэсэнгүй; 3. хэрэглүүр, юм; шумовые эффекты (*театрын*) дуу шуу гаргах хэрэглүүр.

ЭФФЕКТИ'ВНЫЙ, *-ая, -ое; -вен, -вна.* (*книжн.*) бүтэмжтэй, үртэй, ашигтай, тустай; эффективный способ бүтэмжтэй арга.

ЭФФЕ'КТНЫЙ, *-ая, -ое; -тен, -тна* (*книжн.*) сэтгэгдэл гөрүүлэх, сонирхол татах; эффектны косм юм сонирхол татах хувцас.

ЭХ, *межд.* (*разг.*) ай, аа, аая; эх, силы нет аяа, тэнхэл алга!

Э'ХО, *-а, ср.* цуурай, дуурна.

ЭШАФО'Т, *-а, м.* цаазын индэр.

ЭШЕЛО'Н, *-а, м.* цуваа.

ЭШЕЛОНИ'РОВАТЬ, *-рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что* (*спец.*) цуваагаар явуулах, цувуулах.

Ю

ЮБИЛЕ'Й, *-я, м.* 1. ой, түүхт ой; столетний юбилей университета их сургуулийн зуун жилийн ой; 2. ойн баяр, ойн баяр ёслол; на юбилее было много народу ойн баярт олон хүн оролцов.

ЮБИЛЕ'ЙНЫЙ, *-ая, -ое.* ойн, ойн баярын, түүхт ойн; юбилейный день ойн өдөр; юбилейное издание ойм хэвлэл; юбилейное заседание ойн баярын курал; юбилейное торжество ойн баяр ёслол.

ЮБИЛЯ'Р, *-а, м.* ойгоо тэмдэглүүлэгч; ойгоо тэмдэглэгч, ойн ёслолыг хүлээгч; профессор-юбиляр ойгоо тэмдэглүүлэгч профессор.

Ю'БКА, *-и, ж.* банзала шерстяная юбка шоосон банзал.

ЮВЕЛИ'Р, *-а, м.* 1. дархан, мөнгөний дархан, алтач, эрдэнийн зүйлийн дархан, уран дархан; 2. чамин юм худалдагч, алт мөнгөн өдлэл худалдагч.

ЮВЕЛИ'РНЫЙ, *-ая, -ое.* 1. эрдэнийн зүйлийн, алтан мөнгөн өдлэлийн, чамин юмны; ювелирный магазин эрдэнийн зүйлийн дэлгүүр; 2. нарийн хийцтэй; уран хийцтэй; подстаканник ювелирной работы уран хийцтэй аяганы тавиур.

ЮГ, *-а, м.* өмнө, өмнө зүг, өмнөд, урд, дулаан нутаг; окно выходит на юг цонх нь өмнө зүг каржээ; жители юга өмнө зүгийн хүмүүс, өмнө зүгийнхөн; ехать на юг дулаан нутагт явах.

Ю'ГО-ВОСТО'К, *-а, м.* дорно өмнө, зүүн өмнө, зүүн урд, зүүн урагшаа; держать курс на юго-восток зүүн өмнө зүг чиглэн явах, зүүн урагшаа явах.

Ю'ГО-ВОСТО'ЧНЫЙ, *-ая, -ое.* зүүн өмнийн, зүүн урд зүгийн; юго-восточный ветер зүүн урд зүгийн салхи.

ЮГО:ЗА'ПАД, *-а, м.* өрнө өмнө, баруун өмнө, баруун урд, баруун урагшаа; держать курс на юго-запад баруун урд зүг чиглэн явах, баруун урагшаа явах.

Ю'ГО-ЗА'ПАДНЫЙ, *-ая, -ое.* өрнө өмнийн, баруун өмнийн, баруун өмнө, баруун урд; в юго-западном направлении от города котос баруун өмнө зүг.

ЮГОСЛА'ВСКИЙ, *-ая, -ое.* югославын.

ЮГОСЛА'ВЫ, *-ов.* югославчууд, югославууд, югослав хүмүүс.

ЮДО'ЛЬ, *-и, ж.* амьжрал, амь зуух; земная юдоль ертөнцийн амьжрал.

ЮДОФО'Б, *-а, м.* (*устар.*) еврейг үзэн ядагч.

ЮЖА'НИН, *-а, м.* өмнө газрын хүн, өмнө зүгийнхэн, урд зүгийн хүн.

ЮЖА'НКА, *-и, ж.* өмнө газрын эмэгтэй, урд зүгийн эмэгтэй.

Ю'ЖНЫЙ, *-ая, -ое.* өмнөд, өмнө зүгийн, урд; южная Америка өмнөд Америк; южный полюс өмнөд зүгд; южные страны өмнө зүгийн орнууд; ☆ южный тропик матарын зам.

ЮЛА', *-ы, ж.* 1. эрчигнүүр; 2. *м. и ж.* годгонуур хүн, дэгдэгнүүр хүн.

ЮЛИ'ТЬ, *юлю, юлишь; несов.* (*разг.*) 1. годгонох, дэгдэгнэх, хөөрцөгнөх; 2. чөгчлэх, цүзэгнэх, долдогонох; юлить перед начальником даргын өмнө долдогонох.

Ю'МОР, *-а, м.* алина үг, хошин үг, алиалах, хошигнох, шог; говорить с юмором хошигнож ярих.

ЮМОРЕ'СКА, *-и, ж.* шог өгүүлэл, хошин зохиол, хошин хөгжмийн зохиол.

ЮМОРИ'СТ, *-а, м.* 1. хошин зохиолч, шог зохиолч; 2. хошигногч, алина хүн.

ЮМОРИ'СТИКА, *-и, ж.* 1. хошин зохиолууд, шог зохиолууд; 2. алина үг, хошин яриа.

ЮМОРИСТИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -ое.* хошин шог, хошин зохиолын; юмористический журнал хошин зохиолын сэтгүүл; юмористический рассказ хошин өгүүллэг.

Ю'НГА, *-и, м.* далайчны дагалдан сурагч, далайчин залуу, идэр далайчин.

ЮНЕ'Ц, *юнца, м.* залуу, идэр күү, хөвүүн.

Ю'НКЕР, *-а, мн.* *-а, -ов, м.* юнкер, цэргийн сургуулийн сурагч, сурагч офицер.

Ю'НКЕРСКИЙ, *-ая, -ое.* юнкерийн, цэргийн сургуулийн сурагчийн, сурагч офицерийн.

ЮННА'Т, *-а, м.* (*юный натуралист*) идэр байгальч, залуу байгальч.

ЮННА'ТСКИЙ, *-ая, -ое.* идэр байгальчийн, залуу байгальчдын; юннатский кружок идэр байгальчдын дугуйлан.

Ю'НОСТЬ, *-и, ж.* идэр нас; счастливая юность жаргалтай идэр нас.

Ю'НОША, *-и, род, мн.* *-шей, м.* идэр күү, орь хөвүүн.

Ю'НОШЕСКИЙ, *-ая, -ое.* идрийн, идэр насны, идэрчүүдийн; юношеские мечты идэр насны мөрөөдөл; юношеская литература идэрчүүдийн утга зохиол.

Ю'НОШЕСТВО, *-а, ср.* 1. идэр нас; пора юношества идэр насны үе; 2. идэрчүүд, идэр залуучууд; советское юношество—самое счастливое в мире зөв

долгийн идэрчүүд бол дэлхий дээр камгийн жаргалтай идэрчүүд юм.

Ю'ННИЙ, *-ая, -оо; юн, юна, юно.* 1. идэр, идэр насны; юний натуралист идэр байгальч, залуу байгальч; юний возраст идэр нас; юние годы идэр байх үе; 2. идрийн, идэр залуугийн; юние сны идэр залуугийн чадаа; с юных лет идэр наснаасаа, кар багва наснаасаа.

ЮПИ'ТЕР I, *-а, м.* Бархасвадь.

ЮПИ'ТЕР II, *-а, м.* юпитер, аварга голдуур, күчит голдуур, киностёмка при юпитерах күчит голдуураар гэрэлтүүлд кино зураг авах.

ЮР, *-а, м.* 1. гэвөө, толгор газар; дом на юру гэвөө дээрх байшин; 2. ил газар; сидеть на юру ил газарт суух.

ЮРИДИ'ЧЕСКИЙ, *-ая, -оо.* хууль цаазны, хууль цаазыг; юридическая наука хууль цаазын ухаан; юридическая консультация хууль цаазын зөвлөлтөө; юридическое лицо хууль цаазын эрхтэй байгууллага.

ЮРИСДИ'КЦИЯ, *-и, ж.* (спец.). шүүх эрх, шүүх гаслах эрх; обладать юрисдикцией шүүх эрхтэй байх.

ЮРИСКО'НСУЛЬТ, *-а, м.* хууль цаазын зөвлөгч.

ЮРИСПРУДЕ'НЦИЯ, *-и, ж.* (книжн.). хууль цаазын ухаан, хууль цаазын ажил.

Я

Я, *меня, мне, меня, мною (-й), обо мне, мест. личн. I д. ед.бн.* я еду в Москву би Москвад очно, би Москва руу очиж явна; меня би, миний; меня вчера не было на зайитях би өчигдөр хичээл дээр байгаагүй; вместо меня миний оронд; мне над, надад; скажите мне завтра маргаш над хэлээрэй; меня наймай; он меня хорошо знает тэр намайг сайн мэднэ; мною надтай, би; он говорил со мной тэр надтай ярилцсан; работа сделана мной ажмыг би минь; обо мне миний тухай; обо мне шёл вчера разговор өчигдөр миний тухай ярилцсан; 2. бие, би; он — мой второе „я“ тэр бол миний хоёрдох бие; ☆ я тебя чамайг даа хүүхээ; не я буду, если ... тэгж чадахгүй бол би (хүн) биш болно.

Я'ВЕДА, *-и, ж.* 1. хов жив, ховлох; 2. м, и ж. ховч, ховлогч.

Я'БЕДНИК, *-а, м.* ховч, ховлогч, хов жил зөөгч, ховсоргон хүн.

Я'БЕДНИЧАТЬ, *-аю, -аешь; несов., на кого (что) (разв.).* ховлох, хов зөөх, хов жил зөөх.

Я'БЛОКО, *-а, мн.* яблоки, яблок, *вр.* 1. алим; спелое яблоко болсон алим; 2. алим; главное яблоко нүдний алим; ☆ яблоко раздора хэрүүллийн шалтгаан, хэрүүллийн яс, хэрүүллийн алим (эртний Грекийн үлгэрт гуа сайхан гэж Афродита даганад шатаасан алим нь тэнгэрийн бүсэд даганаатай хэрэдэхийн шалтгаан болжээ); яблоку негде упасть хөл гашгах вайгүй; лошади в яблоках поспорь; дикие яблоки үрэл, өрөл.

Я'БЛОНЕВЫЙ, *-ая, -оо.* Я'БЛОННЫЙ, *-ая, -оо.* алимны, алимын модны; яблоневый сад алимын цэвэрлэг; яблоневая ветка алимын модны мөчир.

Я'БЛОНЯ, *-а, ж.* алимын мод; ☆ сибирские яблоки өрлийн мод.

Я'БЛОЧНЫЙ, *-ая, -оо.* алимын; яблочный вкус алимын амт.

ЮРИ'СТ, *ва, м.* кууль цаазач, кууль цаазын мэргэжилтэн, куульч.

Ю'РКИЙ, *-ая, -оо; ёрок, юрка, ёрко.* бушуу, шаламгай, бултамхай; юркое движение шаламгай хөдөлгөөн; юркая мышь бултамхай кулгана.

ЮРКНУ'ТЬ, *-ю, -нэшь; сов.* жирсгээд дамдрах, год хийгээд орчлох; мышь юркула в юрку кулгана год хийгээд нүхэндээ орчхов.

ЮРО'ДИВЫЙ, *-ая, -оо.* 1. солхотой, мансуу; 2. совинч, ёрч, мансуу мэргэл.

ЮРО'ДСТВО, *-а, ср.* 1. солхотой юм шиг болох, солхотой яна үзүүлэх; 2. солхотой явдал, солхотой юм кийх.

ЮРО'ДСТВОВАТЬ, *-тэюу, -тэюшь; несов.* солхотрох, мангуурах, ёрлох.

Ю'РТА, *-ы, ж.* гэр, эсгий гэр.

ЮСТИ'ЦИЯ, *-и, ж.* кууль зүй, шүүх; советская юстиция зөвлөлтийн хууль зүй; министерство юстиции шүүх яам.

ЮТИ'ТЬСЯ, *ючусь, ютишься; несов.* 1. оройх, өшигх, өөвийх, шовойх, цөмнийх, ёрдойх; на пригорке ютилась деревня довол дээр тосгон өөвийж байв; 2. орогнох, хавчуулж байх, толгой хавчуулж суух, шахалдаж суух; ютится у выакомых ганилмдаа толгой хавчуулж суух.

ЮФТЬ, *-и, ж.* булигаар, бухаарь.

ЯВИ'ТЬ, *явлю, явишь; явленный; сов., кого-что (высок.).* үзүүлэх, илрүүлэх; явить пример мужества эрхлэхэг жишээг үзүүлэх.

ЯВИ'ТЬСЯ, *явлюсь, явишься; сов.* 1. ирэх, хүрэлцэн ирэх, очих, хүрэлцэн очих, дуудагдан ирэх, дуудагдан очих; поздно явиться домой гэртээ оройгож ирэх; явиться в суд шүүхэд дуудагдан ирэх; явиться в назначенное время болзсон цагтаа хүрэлцэн ирэх; 2. төрөх, бий болох; явилась новая мысль шинэ санаа төрөв; 3. болох, байх; простуда явилась причиной болезни өвчнийн шалтгаан нь дээрснаас болжээ.

Я'ВКА, *-и, ж.* 1. ирэх, ирэлт, цуглах, цуглалт; стопроцентная явка на собрание хүмүүс хуралдуун хувь (булт) ирэх; 2. нууц уулзалт, нууц цуглах; внасть явку нууц цуглахыг мэдэх; 3. нууц уулзах газар, уулзах дохно; дать кому-нибудь явку нууц уулзах газрыг мэдэгдэх.

ЯВЛЕ'НИЕ, *-я, ср.* 1. үзэгдэл, явдал; явление общественной жизни нийгмийн амьдралын үзэгдэл; явление природы байгалийн үзэгдэл; 2. үзэгдэл; действие пьесы состоит из пяти явлений жүжгийн бүлэг нь таван үзэгдэлтэй юм.

ЯВЛЯ'ТЬ, *-яю, -яешь; несов.* үзүүлэх, илрүүлэх.

ЯВЛЯ'ТЬСЯ, *явлюсь -яешься; несов.* 1. ирэх, хүрэлцэн ирэх, очих, хүрэлцэн очих; явиться в назначенное время болзсон цагтаа ирэх; 2. болох, байх, юм, мөн, мөн юм; марксизм является врагом всякого догмативнаго марксизма бол аливын догмативны дайсан мөн.

Я'ВНО, *нареч.* илт, илэрхий; он явно неправ түүнийх илт буруу байна.

Я'ВНЫЙ, *-ая, -оо; явно, явна.* илт, илэрхий, яах аргагүй; явная вражда илэрхий дайсагнаа; явная ложь илт худал үг; это явно ошибка энэ бол илт

аллаа байна; явная несправедливость хэд аргагүй шударга бус хэрэг.

Я'ВОР, -а, м. бат цагаан, цагаан агч мод.

Я'ВОЧНЫЙ, -ая, -ое. нууц уулзах, нууцаар уулзах; явочная квартира нууцаар уулзах байр; ☆ явочным порядком урьдас зөвшөөрөлгүйгээр.

Я'ВСТВЕННО, нареч. илт, илтээр, тод, тодоор, тодорхой; явственно видеть тод харах; явственно слышать илт сонсох, тодорхой дуулах.

Я'ВСТВЕННЫЙ, -ая, -ое; -вен, -венны. илт, илэрхий, тод, тодорхой; явственные звуки музыки хөгжмийн тодорхой эгшинг.

Я'ВСТВОВАТЬ, 1 и 2 л. не употр., -твует; несов. (книжн.). илрэх, тодрох; из этого явствует следующее үүнээс дараахь зүйл илэрнэ.

ЯВЬ, -и, ж. бодот зүйл, бодтой юм; мечты народа стали явью в советской стране Зөвлөлт оронд ярд түмний мөрөөдөл бодот зүйл боллоо.

ЯГДТА'Ш, -а, м. анчмы цуцх, гөрөөчний богд.

ЯГНЁНОК, -нка, мн. -нята, -ят, м. курга. ЯГНИ'ТЬСЯ, 1 и 2 л. не употр., -ится; нессв. кургалах.

ЯГНЯ'ТНИК, -а, я. Ел шувуу.

Я'ГОДА, -ы, ж. жимсгэнэ, жимс; ягода малины бөөрөлгөнийн жимсгэнэ; собирать ягоды жимс түүх; ☆ одного поля ягода өөрцгүй хүн, нэг жишээний хүн; ягоды шиповника замар, нохойн кушуу, саршайн жимсгэнэ.

Я'ГОДИЦА, -ы, ж. өгсөөр, кондлой.

Я'ГОДНИК, -а, м. 1. жимсгэнэтэй газар, жимстэй газар; 2. жимсгэнэй бут, жимстэй бую.

Я'ГОДНЫЙ, -ая, -ое. жимсгэнэт, жимс, жимсгэнэнийн, жимсний; ягодный сок жимсний шүүс; ягодные растения жимсгэнэт ургамлууд.

ЯГВА'Р, -а, м. ягуар, шар ирвээ (Америкийн шар цоохор ирвээ).

ЯД, -а (-у), м. хор; смертельный яд үхүүлэх хор, хүчтэй хор.

Я'ДЕРНЫЙ, -ая, -ое. цөмийн, бөөмийн ядерная физика цөмийн физик, цөмийн бодис зүй; ядерные белки бөөмийн уураг.

Я'ДЕРЩИК, -а, м. (спец.). цөмийн физикч.

ЯДОВИ'ТЫЙ, -ая, -ое; -ит. 1. хортой, хор; ядовитые растения хортой ургамал; ядовитая ямса корт могой; 2. хортой, хорон, гашуун; ядовитые слова хорон үг.

ЯДОХИМИКА'ТЫ, -ов, ед. ядохимикат; -а, м. химийн хорт бүтээгдэхүүн.

ЯДРЁНЫЙ, -ая, -ое; -нн (разг.). 1. бадаруун, том; ядрёный орех том самар; 2. хүдэр, бадаруун, чийрэг, гартай; ядрёный старик чийрэг өсгөн; 3. эрүүл, ариухан; ядрёный воздух эрүүл агаар.

Я'ДРИЦА, -ы, ж. сагадйн будаа, сагадай, шальсалсан амуу.

ЯДРО', -а, мн. ядра, ядер, ядрам, ср. 1. цөм, идээ, бөөм; ядро ореха самарын идээ; ядро атома атомын цөм; ядро глазного яблока нүдний алмийн бөөм; 2. гол; ядро древесины модны гол; 3. гол хүч; руководящее ядро организации байгууллагын удирдах гол хүч; 4. их бууны сум, бөөрөнхий сум, бөөрөнцөг.

Я'ЗВА, -ы, ж. 1. шархлаа, шарх, яришил; язва желудка ходоодны шарх; 2. хор хөнөөл, балаг, корт уршиг; безработица—язва капитализма ажилгүйдэх явдал бол капитализмын балаг мөц; ☆ сибирская язва боом.

Я'ЗВИНА, -ы, ж. хонхойсон шарх, яр, шарх.

ЯЗВИ'ТЕЛЬНЫЙ, -ая, -ое; -лен, -льна, бытвой, дайрах, хорсолтой, ингүүн; язвительный человек ёжтой хүн; язвительный критик дайран шүүмжлэгч.

ЯЗВИ'ТЬ, -влю, -вишь; несов. ёжлох, дайрах, хорон үг хэлэх, ингүүлэх, хор малтах; говорить не попросту, а язвित зүгээр ярихгүй ёжлаж байна.

ЯЗЫ'К, -а, мн. языки, -ов, м. 1. хэл; языком хэлээр долоох; прикусить язык хэлээр хэвчлэх; обложенный язык өнгөртсөн хэл; 2. хэл; родной язык төрөлх хэл; русский язык орос хэл; изучать иностранные языки гадаад хэл сурах; разговорный язык ярианы хэл; 3. хүн, явца хүн, олзлогдсон хүн; добыть языка күм барьж ирэх; ☆ держать язык за зубами амаа жинхийж байх, дугай байх; длинный язык задрой амтай хүн; злые языки хов үг, цуу үг; язык без костей хөгсөргүй хэнгэрэг; остёр на язык хурц хэлтэй; хорошо привешенный язык, хорошо подвешенный язык хэлэхдээ чадамгай, бэлэн үгтэй; вертеться на языке амаанд бэлэн байх; быть у всех на языке олонд хэлэлцэгдэж байх; язык не повернется сказать хэлэх гэхэд зурхлэхгүй байх; язык чешется кэл зөггөнөж байна, хэлэх дур хүрнэ; болтать языком хэл амаа билүүдэх; сорваться с языка үг алдах, санамсаргүй хэлчэх; божать языком хэлэх унжуулай гүйх; что на уме, то и на языке бодож явснаа л хүн хэлнэ; язык колокола кохжим хаях; язык пламени галын дөлийн үзүүр.

ЯЗЫКОВЕ'Д, -а, м. хэл шинжлэгч, хэлний мэргэжилтэн, хэл судлагч.

ЯЗЫКОВЕ'ДЕНИЕ, -я, ср. хэл шинжлэл, хэлний шинжлэл, хэл судлал.

ЯЗЫКОВЕ'ДНЫЙ, -ая, -ое, ЯЗЫКОВЕ'ДЧЕСКИЙ, -ая, -ое. хэл шинжлэх, хэл шинжлэлийн; языковедная наука хэл шинжлэх ухаан; языковедческая дисциплина хэл шинжлэлийн мэргэжил.

ЯЗЫКОВО'Й, -ая, -ое. 1. хэл, хэлний; языковое взаимоотношение хэл хоорондын харьцаа; языковое скрещивание хэл хутгалдах; языковое родство хэлний төрөд холбоо.

ЯЗЫКО'ВЫЙ, -ая, -ое. хэлний, хэлээр хийсэн; языковые мышцы хэлний булчин; языковая комба са хэлээр хийсэн хям.

ЯЗЫКОЗНА'НИЕ, -я, ср. хэл шинжлэл, хэлний шинжлэл; вопросы языкознания хэл шинжлэлийн асуудал.

ЯЗЫ'ЧЕСКИЙ, -ая, -ое. 1. сонго шүтэл, куучин шажны, бөө мөргөлийн; 2. христосын бус шажны, төрө үзлийн.

ЯЗЫ'ЧЕСТВО, -а, ср. 1. сонго шүтэл бс, куучин шажин, бөөгийн мөргөл; 2. христосын бус шажны, төрө үзэл.

ЯЗЫ'ЧНИК, -а, м. 1. сонго шүтэгч, куучин шажинтан, бөөгийн мөргөлтөн; 2. христосын бус шажинтан, төрө үзэлтөн.

ЯЗЫЧО'К, -чка, м. 1. бага кэл, жижиг хэл; 2. хүүхэн кэл; 3. кэл, цүү, өсөөг, өргөс; ягмыс дөрвөг замка каалганы ноожны цүү.

ЯЗЬ, -я, м. булуунгай загас.

ЯИ'ЧКО, -а, ср. 1. өндөг, жижиг өндөг; 2. засаа, Сөөсний тэмдэг; 3. сар (жижиг хуур).

ЯИ'ЧНИК, -а, м. өндөгч.

ЯИ'ЧНИЦА, -ы, ж. шарсан өндөг.

ЯИ'ЧНЫЙ, -ая, -ое. өндөргүй; яичная скорлупа өндөргүй хальс.

ЯЙЦЕВИ'ДНЫЙ, -ая, -ое; -ден, -дна. өндөг шинг, өндөг мэт.

ЯЙЦЕВО'Д, -а, м. (спец.). умайн өндөгний гуурс.

ЯЙЦЕКЛЕ'ТКА, -и, ж. (спец.). өндгөн эс.

ЯЙЦЕОБРА'ЗНЫЙ, -ая, -ое; -зен, -зна, өндгөн мөлбэртэй, өндгөн дүрстэй.

ЯЙЦЕРО'ДНЫЙ, -ая, -ое (спец.). өндөгнөөс төрөх, өндөгнөөс төрсөн, өндөглөх.

ЯЙЦЕПРОВО'Д, -а, м. өндөг дамжуулуур.

ЯЙЦО', -а, мн. *ййца, яиц, ййцам*, ср. 1. өндөг; куриное яйцо тахианы өндөг; кести яйца өндөг гаргах, өндөглөх; 2. саг, жуурс; клопинные яйца бясаны саг; ☆ это выведенного яйца не стоит шал дэмий юм, өндөгний хальсны ч өртөггүй юм.

ЯК, -а, м. сарлаг.

ЯКОБИ'НЕЦ, -нца, м., **ЯКОБИ'НЦЫ**, -ов. якобинхан, якобинчууд (Францад 1799 онд болсон хөрөнгөтний хувьсгалын үеийн ардчилсан хувьсгалчид).

Я'КОБЫ, *частица*. шиг, юм шиг, гэх; он якобы заболел тэр өвдсөн шиг байна; говорят, что якобы он уехал түүнийг явчсан шиг ярилцах юм.

Я'КОРНЫЙ, -ая, -ое. зангуут, зангууны; якорная цепь зангууны гинж.

Я'КОРЬ, -я, мн. -я, -ей, м. зангуу, бархаг; бросить якорь зангуу хаях; укрепление на якоре зангуу хаяж зогсох; ☆ якорь спасения эцсийн горьдлого, аврах ганц найдвар.

ЯКУ'Т, -а, м. яхад, якут, якут хүн.

ЯКУ'ТКА, -и, ж. яхад эмэгтэй, якут эмэгтэй. якут хүүхэн.

ЯКУ'ТСКИЙ, -ая, -ое. якут, якутын; якутский язык якут хэл.

ЯКША'ТЬСЯ, -аюсь, -аешься; несов., с кем (разг. неодобр.). холбоорлодох, нийлэлдэх, найзлах.

Я'ЛИК, -а, м. завь, хоёр сэлүүртэй завь, гатлуур завь

Я'ЛОВЕТЬ, 1 и 2 л. не употр., -еет; несов. (спец.). сувайрах, хусрах.

Я'ЛОВКА, -и, ж. 1. сувай үнээ, хусран гууж, тумбай гууж; 2. шир, бухаар.

Я'ЛОВЫЙ, -ая, -ое. 1. сувай, хусран, эрмэг; яловая корова сувай үнээ; 2. ширэн, бухааран; яловые сапоги бухааран гутал.

ЯМ, -а, м. өртөө.

Я'МА, -ы, ж. 1. нүх, алам; вырыть яму нүх ухах; помойная яма угаадсны нүх; 2. зоорь, цооног; картофельная яма төмсний зоорь; 3. хонхор, хотгор газар; село расположено в яме хонхорт тосгон байв; 4. шорон; долговая яма өртний шорон; ☆ рыть яму кому-нибудь хүнийг зовлонд унагахыг оролдох.

ЯМБ, -а, м. ямб (хоёрдугаар үедээ өргөлттэй шүлэг).

Я'МКА, -и, ж., **Я'МОЧКА**, -и, ж. 1. жижиг нүх, үлий; 2. хонхор, хонхорхой; ямка моста гүүрийн конхор; ямочки на щеках хацрын конхорхой; ☆ ямка под носом хүн, хөмүүн; ямка под большим пальцем имхэй.

ЯМСКО'Й, -ая, -ое. улааны, улаачны, өртөөний.

ЯМЩИ'К, -а, м. улаач, улаа нэхэгч, өртөөчин.

ЯНВА'РСКИЙ, -ая, -ое. январийн, нэгдүгээр сарын; январские морозы нэгдүгээр сарын хүйтэн.

ЯНВА'РЬ, -я, м. январь сар, нэгдүгээр сар.

Я'НКИ, нескл., м., также собир. янки, америкчууд (Америкийн Нэгдсэн улсын харьяат нар).

ЯНТА'РНЫЙ, -ая, -ое. 1. хув, хуван, хувьн, хуваар хийсэн; янтарный мундштук хуван соруул; ян-

тарный цвет хувьн өнгө; 2. хуван шаргал, шаргалу янтарный мёд хуван шаргал бал.

ЯНТА'РЬ, -я, м. хув, хуван, бойшил; кольцо с янтарём хуван шигтгээтэй бэлзэг.

ЯНЫЧА'Р, -а, м. янычар (туркийн явган цэрэг).

ЯПО'НЕЦ, -нца, м. япон, япон хүн.

ЯПО'НКА, -и, ж. япон эмэгтэй, япон хүүхэн.

ЯПО'НСКИЙ, -ая, -ое. япон; японы; японский язык япон хэл.

ЯР, -а, о яре, на яру, м. эрэг, эгц эрэг, ганга.

ЯРД, -а, м. ярд (англи уртын хэмжээ, 0,91 метртэй тэнцэнэ).

ЯРИ'ТЬСЯ, ярюсь, яришься; несов. 1. хнлэгнэх, унтууцах; 2. от нь орох, орооны цаг болох.

Я'РКА, -и, ж. зусаг, охин төлөг.

Я'РКИЙ, -ая, -ое; ярок, ярка, ярко, ярче; ярчайший. 1. хурц, хурц гэрэлтэй; яркое солнце хурц нар; яркий огонь хурц гэрэлтэй гал; 2. хурц, хурц өнгөтэй, гялгар; яркие краски хурц өнгөтэй будаг; 3. хурц, содон; яркий талант хурц билэг.

Я'РКО, нареч. хурц, хурцаар; солнце светит ярко нар хурц гийгүүлж байна; ярко изобразить хурцаар дүрслэх.

ЯРЛЫ'К, -а, м., **ЯРЛЫЧО'К**, -чка, м. уменьш. хаяг, шошго, сэтэр; аптечный ярлык эмийн хаяг; бутылочный ярлык лонхны шошго; багажний ярлык тээшний сэтэр; ☆ наклеивать ярлык сэтэр зүүх.

Я'РМАРКА, -и, ж. яармаг, яармаг худалдаа; колхозная ярмарка хамтралын яармаг.

Я'РМАРОЧ'НЫЙ, -ая, -ое. яармаг, яармагийн; ямарочная торговля яармагийн худалдаа.

ЯРМО', -а, мн. ярма, ярм, ярмам, ср. 1. буулга; волю под ярмом буулгатай шар үхэр; 2. талхи, талхидал, дөнгө, дарлал; ярмо капиталистической эксплуатации капиталист мөлжлийн талхи.

ЯРОВИЗА'ЦИЯ, -и, ж. түргэн ургуулах заслага, ургац түргэгтгэх заслага; яровизация озимых өвөлжих тариаг түргэн ургуулах заслага.

ЯРОВИЗИ'РОВАННЫЙ, -ая, -ое. түргэн ургуулах заслага хийгдсэн, заслага хийгдсэн.

ЯРОВИЗИ'РОВАТЬ, -рую, -руешь; -анный; сов. и несов., что. түргэн ургуулах заслага хийх, тариад заслага хийх.

ЯРОВО'Й, -ая, -ое. хаврын, хавар тарих, зусах, зусах тариа; яровая пшеница зусах буудай; яровое поле тарианы талбай.

ЯРОВЫ'Е, -ых. зусах тариа, зуны тариа, хавар тарих тариа; уборка яровых зусах тариа хурааж, зуны тариа хураах.

Я'РОСТНЫЙ, -ая, -ое; -тен, -тна. 1. айхтар, айхтар ууртай, хилэнтэй, ганирсан; яростный взгляд айхтар ууртай харц; 2. айхтар догшин, айхтар ширүүн, гань галзуу; яростная атака айхтар ширүүн довтлолт.

Я'РОСТЬ, -и, ж. хилэн, уур, айхтар уур, ганирал, догшин; привести в ярость уурыг нь айхтар хүргэх; ярость ветра догшин салхи.

Я'РУС, -а, м. 1. давхарлах, давхарлан хураах, давхарлан өрөх, үелүүлэн тавих; сложить мешки в несколько ярусов шуудайтай юмнуудыг хэд давхарлан хураах; 2. ташинга, давхар; ложа второго яруса хоёрдугаар давхрын лож (театр).

Я'РЧЕ, сравн. степ. от прил. **ЯРКИЙ** и нареч. **Я'РКО**. илүү хурцаар, бүр хурцаар, улам тодоор, бүр гялайлгаж.

Я'РЫЙ, -ая, -ое; яр, яра. 1. айхтар, айхтар ууртай; ярый гнев айхтар хилэн; 2. айхтар, айхтар

үвэнч; ярьм поклонник музыка хөгжимд айхтар дуртай хүн.

ЯРЬ-МЕДЯНКА, яри-медянки, ж. (с п ец.). но-гоолин, зэсний зэвийн будаг, ногоон зэв.

ЯСА'К, -а, м. эд уурсны алба, татвар.

Я'СЕНЬ, -я, м. нүцгэн ховол, яшил мод, хүйрс.

Я'СЛИ I, -ей, хүүхэд саатуулах газар, ясли; от-дать ребёнка в ясли хүүхэд яслид өгөх.

Я'СЛИ II, -ей, хомбого, мал тэжээх төвш, тэжээ-лийн ойм, товьд.

Я'СНО, I, нареч. I. хурц, хурцаар, тод; ясно видно тод харагдаж байна; ясно светит солнце нар хурц гэрэлтэж байна; 2. нареч. тодорхой, ойлгомжтой; ясно слышать тодорхой сонсох; коротко и ясно товч тодор-зой; ясно без слов хэлэлтгүй ойлгомжтой байна; к. безл. в знач. сказ. цэлмэг, тэнгэр сайхан; сегодня ясно өнөөдөр цэлмэг байна.

ЯСНОВИ'ДЕНИЕ, -я, ср. (книжн.). зөн билэг, илт мэдэх, урьдаас мэдэх, илт онох; обладать ясновиде-нием зөн билэгтэй байх.

ЯСНОВИ'ДЕЦ, -дца, м. (книжн.). зөн билэгтэн, илт мэдэгч, урьдаас мэдэгч, илт оногч.

ЯСНОВИ'ДЯЩИЙ, -ая, -ее. зөн билэгтэй, илт мэдэх, урьдаас мэдэх, илт онох.

Я'СНОСТЬ, -и, ж. I. цэлмэг, тунгалаг; ясность неба цэлмэг тэнгэр; 2. тодорхой; ясность изображения то-дорхой дүрслэх; ясность мысли утга санаа тодорхой; внести ясность тодорхой болгох.

Я'СНЫЙ, -ая, -ое; ясен, ясна, ясно, Ясны (и ясны); 1. хурц; ясный свет хурц гэрэл; 2. цэлмэг, тунгалаг; ясное небо цэлмэг тэнгэр; ясная ночь тунгалаг шөнө; 3. тодорхой, илэрхий; ясные очертания гор уулын бараа тодорхой харагдах; ясный звук тодорхой дуу чимээ; вопрос ясен асуулт тодорхой байна; ясное на-мерение тодорхой эрмэлзэл; мне это ясно энэ надад тодорхой байна; 4. саруул; ясный ум саруул ухаан.

Я'СТВО, -а, ср. (стар.). зоог, идээ, зууш.

Я'СТРЕБ, -а, мн. -а, -ов, м. харцага, харцгай, кяр-гуй.

ЯСТРЕБИ'ННЫЙ, -ая, -ое. харцагын, харцгайн; яст-ребинный клюв харцагын хушуу; ☆ ястребинный взгляд догшин харц; ястребиная охота харцагатай ан хийх; ястребинный нос шонхор хамар, бүргэд камар.

ЯСТРЕБЕНСК, -нка, мн. -бята, -бят, м. хар-цагын дэгдээхэй.

ЯСТРЕБО'К, -бка, м. I. хяргуй, зулзаган харцага; 2. сөнөөгч нисэх онгоц.

ЯСТЫ'К, -а и -а, м. хагтай түрс.

ЯТРЫ'ЦНИК, -а, м. цахирам; солончаковый ят-рышник марцны цахирам.

ЯТЬ, -я, м. на ять тун сайн, эрхэм; сделать что-нибудь на ять юмыг тун сайн хийх, юмыг гүндүүгүй хийх.

Я'ХОНТ, -а, м. бадмаараг, индраа нил, нал эрдэнэ; красный яхонт (рубин) бадмаараг; синий яхонт (сап-фир) индраа нил.

Я'ХТА, -ы, ж. I. яхта онгоц, дарвуулт том онгоц; 2. моторт онгоц.

ЯХТ-КЛУБ, -а, м. завь онгоцны клуб, онгоцны тамирчдын байгууллага.

ЯЧЕ'ИСТЫЙ, -ая, -ое; -ист. сүвэрхэг, үүрлэг; ячеистый бетон сүвэрхэг бетон.

ЯЧЕ'ЙКА, -и, ж. I. хонхорхой, ухархай, нүх, хээ; үүр; бюро партийной ячейки намын үүрийн товчоо.

Я'ЧЕСТВО, -а, ср. (книжн.). (неодобр.). би гэж мандуулах, өөрийгөө дөвийлгөх.

ЯЧЕЯ', -и, ж. (спец.). хонхорхой, цоолбор, ухархай, нүх, хээ; сотовая ячея зөгийн үүрийн хонхорхой; ячея невода загасны гувчуурын цоолбор.

ЯЧМЕ'ННЫЙ, -ая, -ое. арвайн.

ЯЧМЕ'НЬ, -я, м. I. арвай; 2. нүдний өвдөг.

Я'ЧНЕВЫЙ, -ая, -ое. буталсан арвайн; ячневая каша буталсан арвайн агшаамал, арвайн амс.

Я'ШМА, -ы, ж. хас; шкатулка из яшмы хас хайрцаг.

Я'ШМОВЫЙ, -ая, -ое. хасын, хас чулуун.

Я'ЩЕРИЦА, -ы, ж. гүрвэл.

Я'ЩИК, -а, м. хайрцаг, авдар, шургуулга, чингэ-лэг; почтовый ящик шуудангийн хайрцаг; деревян-ный ящик модон хайрцаг; денежный ящик мөнгөний авдар; выдвижной ящик шургуулга; ящик письмен-ного стола бичгийн ширээний шургуулга; ☆ отклады-вать в долгий ящик ширээндээ хийгээд дарчхах.

Я'ЩУР, -а, м. шүлхий, шүлхий өвчин.

СПИСОК ГЕОГРАФИЧЕСКИХ НАЗВАНИЙ

ГАВАР ЗҮЙН НЭРСИЙН ЖАГСААЛТ

- Абада'н г. Абадан хот.
 Абака'н г. Абакан хот.
 Абиджа'н г. Абижан хот.
 Абиссини'я Абиссини; *см.* Эфиопия.
 Абу-Даби г. Абу-Даби хот.
 Абха'ния Абхаз; Абхазская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрамдах Абхаз Улс.
 Авдзага *н. п.*; *ц. с.* Гурбан-Булак (Булаг.-*к.*) Авдзага.
 Аврага *н. п.*; *ц. с.* Дэлгэр-Хан (Хэнт. *эжк.*) Аврага.
- Австралиа Австрал; Австралийский Союз Австралийн Холбоо Улс.
 А'встрия Австри; Республика Австрия Бүгд Найрамдах Австри Улс
 Агарин-Гол *р.* Агарин гол.
 Агацн'н-Гол *р.* Агацн. гол.
 Ада'цаг сомон (Срднб. *а-к.*) Адацага сум.
 Адагн'н Цага'н-Ну'р оз. Адгийн Цагаан нуур.
 Адди'с-Абе'ба г. Аддис-Абэб хот.
 Аделаи'да г. Аделаид хот.
 А'ден г. Аден хот.
- Аджа'риа Ажар; Аджарская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрамдах Ажар Улс.
 Адж-Бо'гдо-У'ла гора Ажбогд уул.
- Адриати'ческое море Адриати тэнгэс.
 Азербайджа'н Азербайжан; Азербайджанская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Бүгд Найрамдах Азербайжан Улс.
 А'зия Ази.
 Азо'вское море Азовын тэнгэс.
 Айраг-Нур оз. Айраг нуур.
 Айраг сомон (Вост.-Го. *а-к.*) Айраг сум.
 Аккра г. Аккра хот.
 Ала'г-Ну'р оз. Алаг нуур.
 Алаг-Эрдэнэ сомон (Хубс. *а-к.*) Алаг Эрдэнэ сум.
 Ала'ндские острова Аландын арлууд.
 Алба'ния Албани; Народная Социалистическая Республика Албани (НСРА) Бүгд Найрамдах Социалист Албан Ард Улс (БНСААУ).
- Алдар *н. п.*; *ц. с.* Алдар-Хан (Дзавх. *а-к.*) Алдар
 Алдар-Хан сомон (Дзавх. *а-к.*) Алдархаан сум.
 Алеу'тские острова Алеутын арлууд.
- Алжи'р Алжир; Алжирская Народная Демократическая Республика (АНДР) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Алжир Ард Улс (БНАААУ)
 Алжи'р г. Алжир хот.
 Алма'-Ата' г. Алма-Ата хот.
- Алтай г. (*ц. Гоби-Алтайского аймак*) Алтай хот.
 Алтай *н. п.*; *ц. с.* Алтай (Баян-Ул. *а-к.*), Алтай (Гоби-Алт. *а-к.*), Баян-Тэс (Дзавх. *а-к.*), Алтай.
 (Кобд *а-к.*) Алтай
 Алтай сомон (Гоби-Алт. *а-к.*, Хубс. *а-к.*, Баян Ул. *а-к.*) Алтай сум.
 Алтайские горы Алтайн нуруу.
 Алтайский край Алтайн хязгаар.
 Алтан-У'ла гора Алтан уул.
 Алтан элс песок Алтан элс.
 Алтан-Булак г. Алтанбулаг хот.
 Алтан-Булак сомон (Селенг. *а-к.*, Цэнт. *а-к.*) Алтанбулаг сум.
 Алтан-Булак *н. п.*; *ц. с.* Баян-Хайрхан (Дзавх. *а-к.*), Алтан-Булак (Селенг. *а-к.*), Алтай.
 Булак (Цэнтр. *а-к.*) Алтанбулаг.
 Алтан-Обо, *н. п.*; *ц. с.* Цэнхэр (Ара-Х. *а-к.*) Алтан-Овоо.
 Алтан-Төл *н. п.*; *ц. с.* Зэрэг (Кобд. *а-к.*) Алтан-тээл.
 Алтан-Цугц сомон (Баян-Ул. *а-к.*) Алтанцөгц сум.
 Алтан-Ширээ сомон (Вост.-Го. *а-к.*) Алтанширээ сум.
 Аврага *н. л.*; *ц. с.* Баян-Дэурхэ (Хубс. *а-к.*) Аврага.
 А'льпы горы Альпын нуруу.
 Аля'ска *п-в* Аляскийн хойг.
 Амазо'нка *р.* Амазонк мөрөн.
 Амар-Далай *н. п.*; *ц. с.* Дэлгэр-Цогто (Срднб. *а-к.*) Амардалай.
 Аме'рика Америк.
 Амма'н г. Амман хот.
 Амстерда'м г. Амстердам хот.
 Аму-Дарья' *р.* Амударья мөрөн.
 Аму'р *р.* Амар мөрөн, Хар мөрөн.
 Ангара' *р.* Ангар мөрөн.
 А'нглия Англи.
 Анго'ла Ангол;
- Народная Республика Ангола (НРА) Бүгд Найрамдах Ангол Ард Улс (БНААУ).
 Андама'нские острова Андаманын арлууд.
 Андорра Андорра улс.
 А'нды Андын нуруу.
 Анкара' г. Анкара хот.
 Антананари'ву г. Антананариву хот.
 Анта'рктика Антарктик, өмнөд мөсөн туйл
 Антаркти'да Антарктид, өмнөд мөсөн тив.
 Антве'рпен г. Антверпен хот.
 Анти'йские острова Антилийн арлууд.
 Апени'нский полуостров Апеннинын хойг.
 Апени'ны Апеннины нуруу.
 Арави'йский полуостров Арабын хойг.
 Арави'йское море Арабын тэнгэс.
 Ара'вия Араб орон.
 Ара'кс *р.* Аракс мөрөн.

Ара'льское море Арал тэнгэс.
Арара'т гора Арарат уул.
Ара-Асгат н. п.; ц. с. Угта'я-Цайдам (Центр. а-к) Ар-Асгат.
Ара-Булак сомон (Хубс. а-к) Арбулаг сум.
Ара-Хангайский аймак Архангай аймаг.
Ара-Хуст н. п.; ц. х. Ара-Хуст (Центр. а-к).
ц. с. Эрдэнэ (Центр. а-к) Архуст.
Арбай-Хэ'ре г. (ц. Убурханайекого аймаг)
Арвайхээр хот.
Аргалайт сомон (Центр. а-к) Аргалайт сум.
Аргатай н. п.; ц. с. Баян-Джаргалан (Срднб. а-к)
Аргатай.
Аргентина Аргентина;
Аргентинская Республика Бүгд Найрамдах Аргентин Улс
Аргу'т н. п.; ц. с. Гучин-Ус (Убур-Х. а-к)
Аргуут.
Аргу'нь р. Эргүнэ гол.
Аригин-Гол р. Аргуйн гол.
Арктика Арктик.
Армения Армения; Армянская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журалт) Бүгд Найрамдах Армения Улс.
Арсайн-Гол р. Арсайн гол.
Архангельск г. Архангельск хот.
Арца-Бо'гдо-У'ла гора Арцбогд уул.
А'саралт-Ха'йрхан (вершина Хэнтэй) Асралт кайрхан.
Асгат сомон (Сухэ-Бат. а-к) Асгат сум.
Асуа'н г. Асуан хот.
А'страхань г. Астархань хот.
Асуньсо'н г. Асуньсон хот.
Атас-Бо'гдо-У'ла гора Атасбогд уул.
Атлантический океан Атлантын далай.
Афганистан Афганистан; Демократическая Республика Афганистан (ДРА) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Афганистан Улс (БНААФГУ).
Афи'ны г. Афин хот.
А'фрика Африк.
Ахар-У'ла гора Ахар уул.
Ачит-Нур оз. Ачит нуур.
Ашхаба'д г. Ашхабад хот.
Ба'тар-Хайрхан гора Баятархайрхан уул.
Ба'тарин-Нуру хребет Баятарын нуруу.
Ба-Цага'н сомон (Баян-Х. а-к) Баацагаан сум.
Баб-Эль-Манде'бский пролив Баб эль Мандебын хоолой.
Бага-Богдо-У'ла гора Бага Богд уул.
Бага-Гадзарин-Чулу' Бага гизрын чулуу.
Бага'мские острова Багамын арлууд.
Бага-ну'р г. Багануур хот.
Багда'д г. Багдад хот.
Бадарин-У'ла гора Бадарын уул.
Бадрах н. п.; ц. с. Тарялам (Хубс. а-к) Бадрах.
Байда'риг р. Байдраг гол.
Байка'л оз. Байгал нуур.
Байтаг-Бо'гдо-У'ла гора Байтаг Богд уул.
Байшинт н. п.; ц. с. Бужо-Мурин (Убс. а-к).
Ундур-Ширэт (Центр. а-к) Байшинт.
Баку' г. Баку хот.
Балгата'й н. п.; ц. с. Шилустэй (Дэвх. а-к)
Балгатай.
Балеарские острова Балеарын арлууд.
Балджи-Гол р. Балж гол.
Балканский полуостров Балканы хойг.
Балканы горы Балканы уулс.
Балти'йское море Балтын тэнгэс.

Балха'ш оз. Балхаш нуур.
Бамако' г. Бамако хот.
Банги' г. Банги хот.
Бангко'к г. Бангкок хот.
Бангладеш Бангладеш; Народная Республика Бангладеш Бүгд Найрамдах Бангладеш Ард Улс.
Банжу'л г. Банжул хот.
Барбалос Барбалос.
Барга'лджин Баргалжин.
Ба'ренцово море Баренцын тэнгэс.
Барлагин гол р. Барлагийн гол.
Барнау'л г. Барнаул хот.
Бару'н-Баян-Улаан сомон (Убур-Х. а-к) Баруун-баян-Улаан сум.
Бару'н-Бурен сомон (Селенг. а-к) Баруунбүрэн сум.
Бару'н-Гоби Баруунговь.
Бару'н-Су' н. п.; ц. с. Цогтоцэци' (Южн.-Гоби. а-к) Баруун суу.
Бару'н-Туру'н сомон (Убс. а-к) Баруунтуруун сум.
Бару'н-Туру'ни-Гол р. Баруун Турууны гол.
Бару'н-Урта г. (ц. Сухэ-Баторского аймаг) Базруун-Урт хот.
Бару'н-Хара' н. п.; ц. с. Баян-Гол (Селенг. а-к) Баруунхараа.
Бат'гёрст г. Батгёрст хот.
Бат-Норбо сомон (Хэнт. а-к) Батноров сум.
Бат-Ульдзэй сомон (Убур-Х. а-к) Бат-Өлзий сум.
Бат-Ульдзэйт н. п.; ц. с. Дэа'мар (Центр. а-к) Бат-Өлзийт.
Бат-Сумбер сомон (Центр. а-к) Батсүмбэр сум.
Бату'ми г. Батуни хот.
Бат-Цэнгэл сомон (Ара-Х. а-к) Батцэнгэл сум.
Бат-Ширэ'т сомон (Хэнт. а-к) Батширээт сум.
Бахрейн Бахрейн; Государство Бахрейн Бахрейн Улс.
Баши'р Башкир; Башкирская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журалт) Автономит Бүгд Найрамдах Башкир Улс.
Баян н. п.; ц. с. Хаша'т (Ара-Х. а-к), Баян-Ула (Гоби-Алт. а-к), Их-Хэт (Вост.-Гоби. а-к), Хулун-Бу'йр (Вост. а-к), Бурен-Тогтох (Хубс. а-к), Баян-Адрага, Баян-Хутуг (Хэнт. а-к) Баян.
Баян-Агт сомон (Булг. а-к) Баян-Агт сум.
Баян-Адрага сомон (Хэнт. а-к) Баян-Адрага сум.
Баян-Булак н. п.; ц. с. Баян-Булак; Баян-Цага'н (Баян-Х. а-к), Умун-Дэлгэр (Хэнт. а-к) Баянбулаг.
Баян-Булак сомон (Баян-Х. а-к) Баянбулаг сум.
Баян-Гоби сомон (Баян-Х. а-к) Баянговь сум.
Баян-Гол н. п.; ц. с. Бугат (Гоби-Алт. а-к) Баянгол.
Баян-Гол сомон (Селенг. а-к; Убур-Х. а-к), Баян гол сум.
Баян-Далай сомон (Южн.-Го. а-к) Баяндалай сум.
Баян-Джаргалан сомон (Срднб. а-к, Центр. а-к) Баянджаргалан сум.
Баян-Дзүрхэ сомон (Хубс. а-к, Центр. а-к) Баяндзүрхэ сум.
Баян-Дун сомон (Вост. а-к) Баяндун сум.
Баян-Дэлгэр н. п.; ц. с. Баян-Дэлгэр (Центр. а-к) Баяндэлгэр.
Баян-Дэлгэр сомон (Центр. а-к, Сухэ-Бат. а-к) Баяндэлгэр сум.
Баян-Лиг сомон (Баян-Х. а-к) Баянлиг сум.
Баян-Мунхэ сомон (Хэнт. а-к) Баянмунхэ сум.
Баян-Ну'р сомон (Баян-Ул. а-к) Баян-Нуур сум.
Баян-Обо' н. п.; ц. с. Алтай (Гоби-Алт. а-к) Дадал (Хэнт. а-к) Баян-Обоо.

- Баян-Обо' сомон (Баян-Х. а-к, Хэнт. а-к, Южно-Го. а-к) Баян-Овоо сум.
 Баян-Обо-У'ла гора Баян-Овоо уул.
 Баян-Сайр н. п; ц. с. Ба-Цага'н (Баян-Х. а-к) Баянсайр.
 Баян сомон (Центр. а-к) Баян сум.
 Баян-Тухум н. п; ц. с. Бурэн (Центр. а-к) Баян-төхөм.
 Баян-Түмэн сомон (Вост. а-к) Баянтүмэн сум.
 Баян-Тэг н. п; ц. с. Баян-Тэг (Убур-Х. а-к) Баянтээг.
 Баян-Тэг'г сомон (Убур-Х. а-к) Баянтээг сум.
 Баян-Тэс сомон (Дзавх. а-к) Баянтэс сум.
 Баян-У'ла гора Баян уул.
 Баян-У'ла сомон (Вост. а-к, Гоби-Алт. а-к) Баян-Уул сум.
 Баян-Ула'н-У'ла гора Баян-Улаан уул.
 Баян-Улэгэйский аймак Баян-Өлгий аймаг.
 Баян-Унджу'д сомон (Центр. а-к) Баян-Өнжүүл сум.
 Баян-Ундур-Обо' гора Баян-Өндөр овоо.
 Баян-Ундур сомон (Убур-Х. а-к, Баян-Х. а-к) Баян-Өндөр сум.
 Баян-Уха' н. п; ц. с. Их-У'ла (Дзавх. а-к) Баян-Ухаа.
 Баян-Хайрхан сомон (Дзавх. а-к) Баянхайрхан сум.
 Баян-Хангай сомон (Центр. а-к) Баянхангай сум.
 Баян-Хан-У'ла гора Баянхаан уул.
 Баян-Хонгор г. (ц. Баянхонгорского аймака) Баянхонгор хот.
 Баян-Хонгорский аймак Баянхонгор аймаг.
 Баян-Хутуг сомон (Хэнт. а-к) Баянхутаг сум.
 Баян-Хошу' н. п; ц. с. Мянгад (Кобд. а-к), Галут (Баян-Х. а-к) Баянхошуу.
 Баян-Цага'н н. п; ц. с. Джаргалант (Ара-Х. а-к) Баянцагаан.
 Баян-Цага'н сомон (Центр. а-к, Баян-Х. а-к) Баянцагаан сум.
 Баян-Цага'н-Ула гора Баянцагаан уул.
 Баян-Цогто сомон (Центр. а-к) Баянцогт сум.
 Баян-Чандамани (Центр. а-к) Баянчандмань.
 Баясгалант н. п; ц. с. Баян-Джаргалан (Центр. а-к), Мунхэ-Хан (Сухэ-Бат. а-к) Баясгалант.
 Бейру'т г. Бейрут хот.
 Белгра'д г. Белград хот.
 Белз Белиз улс.
 Бе'лоє море Цагаан гэнгэс.
 Белору'ссия Беларусь; Белорусская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм журамт) Бүгд Найрамдах Беларус Улс.
 Белуджиста'н Белуджистан.
 Бе'льгиа Бельги; Королевство Бельгии Бельгийн Вант Улс.
 Бенга'лиа Бенгали.
 Бенга'льский залив Бенгалийн булан.
 Бени'н Бенин; Народная Республика Бенин Бүгд Найрамдах Бенин Ард Улс.
 Бе'рег Слоно'вой Кости Зааны Ясан Эрэг Улс; Республика Берег Слоновой Кости Бүгд Найрамдах Зааны Ясан Эрэг Улс.
 Бе'рингово море Берингийн гэнгэс.
 Бе'рингов пролив Берингийн коолой.
 Берли'н г. Берлин хот.
 Берн г. Берн хот.
 Бигэр-Нур о.з. Бигэр нуур.
 Бигэр сомон (Гоби-Алт. а-к) Бигэр сум.
 Бижиг-Гол р. Биж гол.
 Билу' н. п; ц. с. Улан-Хус (Баян-Ул. а-к) Билүү.
 Биндэр сомон (Хэнт. а-к) Биндэр сум.
 Би'рма Бирм; Социалистическая Республика Бирманский Союз Бүгд Найрамдах Социалист Бирмийн Холбооны Улс.
 Биска'йский залив Бискайн булан.
 Биса'у г. Бисау хот.
 Богди'н-Гол р. Богдын гол.
 Бо'гло сомон (Убур-Х. а-к, Баян-Х. а-к) Богд-сум.
 Бо'гло-Ула гора Богд уул.
 Богота' г. Богота хот.
 Бодончи'н-Гол р. Бодончийн гол.
 Боди н. п; ц. с. Джинсэ (Баян-Х. а-к) Бодь.
 Болга'рия Болгар; Народная Республика Болгария (НРБ) Бүгд Найрамдах Болгар Ард Улс (БНБАУ).
 Боли'вия Болив; Республика Боливия Бүгд Найрамдах Болив Улс.
 Бомбе'й г. Бомбей хот.
 Бони г. Бони хот.
 Бо'н-Цагаан-Нур о.з. Бөөн Цагаан нуур.
 Борзөвги'н-Гоби Борзонгийн говь.
 Бориг-Дэл-Элс лессок. Боригдэл элс.
 Борне'о о-в Борнеогийн арал.
 Бор-Ну'р н. п; ц. с. Бор-Нур (Центр. а-к) Бор-нуур.
 Бор-Ну'р сомон (Центр. а-к) Борнуур сум.
 Бор-Узу'р н. п; ц. с. Алтай (Кобд. а-к) Бор-Узүүр.
 Борхи'н-Гол р. Борхын гол.
 Борхойн тал степь Борхойн тал.
 Боршо'-Гол р. Боршоо гол.
 Босфо'р пролив Босфорын коолой.
 Ботсва'на Ботсван улс; Республика Ботсвана Бүгд Найрамдах Ботсван Улс.
 Браззавиль г. Браззавиль хот.
 Брази'лиа г. Бразилиа хот.
 Брази'лиа Бразил; Федеративная Республика Бразилии (ФРБ) Холбооны Бүгд Найрамдах Бразил Улс.
 Бри'джтаун г. Бриджтаун хот.
 Бруне'й Бруней улс.
 Брюссе'ль г. Брюссель хот.
 Буг р. Буг мөрөн.
 Буга н. п; ц. с. Бугат (Баян-Ул. а-к), Дурбулджин (Дзавх. а-к) Буга.
 Бугантай н. п; ц. х. Иро (Селенг. а-к) Бугантай.
 Бугат н. п; ц. с. Бугат (Булг. а-к), Бугат (Уво а-к) Бугат.
 Бугат г. Бугат хот.
 Бугат сомон (Баян-Ул. а-к, Булг. а-к, Гоби-Алт. а-к) Бугат сум.
 Бугсэй-Гол р. Бүгсэй гол.
 Вудапе'шт г. Вудапешт хот.
 Буду'н-Гичгэний-Гол р. Бүдүүн Гичгэнийн гол.
 Бужумбу'ра г. Бужумбур хот.
 Бу'ир-Нур о.з. Буйр нуур.
 Булак н. п; ц. с. Мунгэнморит (Центр. а-к), Тунэл (Хубс. а-к) Булаг.
 Булаги'н-Денджи н. п; ц. с. Булаган (Булг. а-к) Булгийн дэнж.
 Булагтай н. п; ц. с. Худэр (Селенг. а-к) Булагтай.
 Булаган н. п; ц. с. Баян-Ундур (Баян-Х. а-к), Булаган (Южно-Го. а-к), Дарби (Хобд. а-к) Булаган.
 Булаган г. (ц. Булганского аймака) Булаган хот.
 Булаган-Гол р. Булаган гол.
 Булганский аймак Булган аймаг.
 Булган сомон (Ара-Х. а-к, Баян-Ул. а-к, Вост. а-к, Южно-Го. а-к, Хубс. а-к) Булаган сум.

Булнай сомон (*Дзобх. а-к*) Булнай сум.
 Буллайн-Нуруу *хребет* Буллайн нуруу.
 Бумбат *н. п.; ц. с.* Баян-Ундур (*Убур-Х. а-к*) Бумбат.
 Бумбугер сомон (*Баян-Х. а-к*) Бөмбөгөр сум.
 Бу'рал *н. п.; ц. с.* Хонгор (*Сухэ-Бат. а-к*) Буурал.
 Бургастай *н. п.; ц. с.* Барун-Бүрэн (*Селенг. а-к*) Бургастай.
 Бурд сомон (*Убур-Х. а-к*) Бүрд сум.
 Буря'тия Буриад; Бурятская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм-Журамт*) Автономия Бүгд Найрамдах Буриад Улс.
 Буру'нди Бурунд; Республика Бурунди Бүгд Найрамдах Бурунд Улс.
 Бүрэг-Хангай сомон (*Булг. а-к*) Бүрэгхангай сум.
 Бүрэн сомон (*Центр. а-к*) Бүрэн сум.
 Бүрэнги'н-Нуруу *хребет* Бүрэнгийн нуруу.
 Бүрэн-Тогтох сомон (*Хубс. а-к*) Бүрэнтогтох сум.
 Бүрэн-хан *н. п.; ц. с.* Бүрэн-хан Бүрэнхаан.
 Бүрэн-Хан сомон (*Хэнт. а-к*) Бүрэнхаан сум.
 Бүрэн-Хайрхан *н. п.; ц. с.* Буаган (*Хобд. а-к*) Бүрэнхайрхан.
 Бүрэн-Цогто *н. п.; ц. х.* Бүрэн-Цогто (*Сухэ-Бат. а-к*) Бүрэнцогт.
 Бүстэ-Ну'р оз. Бүст нуур.
 Бүс-Хайрхан гора Бүсхайрхан уул.
 Бута'н Бутан; Королевство Бутан Бушаны Вант Улс.
 Бухаре'ст г. Бухарест хот.
 Бүхэ-Мурэн р. Бөхмөрөн гол.
 Бүхэ-Мурэн сомон (*Убс. а-к*) Бөхмөрөн сум.
 Бүхэн-Гол р. Бөхөн гол.
 Бүхэт *н. п.; ц. с.* Ундур-Шия (*Срднб. а-к*) Бүхэт.
 Бу'-Цаган сомон (*Баян-Х. а-к*) Бууцагаан сум.
 Буз'нос-Айрес г. Бузнос-Айрес хот.
 Буян-Бат *н. п.; ц. с.* Джаргалан (*Гоби-Алт. а-к*) Буянбат.
 Буянт *н. п.; ц. с.* Буянт (*Баян-Ул. а-к*), Бу-Цаган (*Баян-Х. а-к*), Отгон (*Дзавх. а-к*), Буянт (*Кобд. а-к*), Буянт (*Хэнт. а-к*) Буянт.
 Буянт-Гол р. Буянт гол.
 Буянт-сомон (*Баян-Ул. а-к, Хубс. азл, Хэнт. а-к*) Буянт сум.
 Буянт-Уха' *н. п.; ц. х.* Сайн-Шанд Буянт-Ухаа.
 Бэлтэс-Гол р. Бэлтэс гол.
 Бэрхэ *н. п.; ц. х.* Бэрхэ (*Хэнт. а-к*) Бэрх.
 Валле'тта г. Валлетт хот.
 Варша'на г. Варшав хот.
 Ватика'н Ватикан; Государство-город Ватикан Ватикан хот, улс.
 Вашингто'н г. Вашингтон хот.
 Великобрита'ния Их Британи; Соединенное Королевство Великобритани и Северной Ирланди Их Британий Нэгдсэн Вант Улс ба Умард Ирланд.
 Ве'аллингтон г. Веллингтон хот.
 Ве'на г. Вена хот.
 Ве'нгрия Мажар, Унгар; Венгерская Народная Республика (ВНР) Бүгд Найрамдах Унгар Ард Улс (ВНУАУ).
 Венесуэ'ла Венесуэл Республика Венесуэла Бүгд Найрамдах Венесуэл Улс.
 Вене'ция г. Венец хот.
 Верса'ль г. Версаль хот.
 Верхняя Во'льта Дээд Вольт; Республика Верхняя Вольта Бүгд Найрамдах Дээд Вольт Улс.
 Викто'риа г. Викториа хот.
 Ви'льнюс г. Вильнюс хот.
 Ви'сда р. Виода мөрөн.

Владивосто'к г. Владивосток хот.
 Внутренняя Монго'лия Дотоод Монгол, Өвөр Монгол.
 Во'лга р. Ижил мөрөн.
 Во'лгоград г. Волгоград хот.
 Восто'чно-Гобийский аймак Дорноговь аймаг.
 Восто'чный аймак Дорнод аймаг.
 Вьентья'н г. Вьентьян хот.
 Вьетна'м Вьетнам; Социалистическая Республика Вьетнам (СРВ) Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Улс (БНСВУ).
 Гаа'га г. Гааг хот.
 Габо'н Габон; Габонская Республика Бүгд Найрамдах Габон Улс.
 Габоро'не г. Габороне хот.
 Гава'йские острова Гавайн арлууд.
 Гава'на г. Гавана хот.
 Гавр г. Гавр хот.
 Гайа'на Гайана; Кооперативная Республика Гайана Бүгд Найрамдах Хоршоолсон Гайана Улс.
 Гаи'ти Гаити.
 Галбин-Го'би Галбын говь.
 Галт сомон (*Хубс. а-к*) Галт сум.
 Галтта'йн-Гол р. Галттайн гол.
 Галу'т сомон (*Баян-Х. а-к*) Галуу сум.
 Галшар сомон (*Хэнт. а-к*) Галшар сум.
 Га'мбия Гамби; Республика Гамбия Бүгд Найрамдах Гамби Улс.
 Га'мбург г. Гамбург хот.
 Га'на Гана; Республика Гана Бүгд Найрамдах Гана Улс.
 Ганг р. Ганга мөрөн.
 Гватема'ла Гватемал; Республика Гватемала Бүгд Найрамдах Гватемал Улс.
 Гватема'ла г. Гватемал хот.
 Гвиа'на Гвиана улс.
 Гвине'я Гвинея; Гвинейская Народная Рев олюционная Республика Бүгд Найрамдах Ардын Хувьсгалт Гвинея Улс.
 Гвине'я-Бисау Гвинея-Бисау Республика Гвинея-Бисау Бүгд Найрамдах Гвинея-Бисау Улс.
 Гданьск г. Гданьск хот.
 Генуя г. Генуй хот.
 Герма'ния Герман; Германская Демократическая Республика (ГДР) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Герман Улс (БНАГУ); Федеративная Республика Германи (ФРГ) Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс (ХБНГУ).
 Гибралта'рский пролив Гибралтарын коолой.
 Гимала'н горы Гималайн нуруу.
 Гиндуку'ш горы Гиндукушийн нуруу.
 Го'би Говь.
 Го'би-Алтай-Нуруу *хребет* Говь-Алтайн нуруу.
 Го'би-Алтайский аймак Говь-Алтай аймаг.
 Го'би-Угта'н сомон (*Срднб. а-к*) Говь-Угтаал сум.
 Голла'ндия Голланд.
 Гольфстр'м морское тече ние Гольфотримын урсгал.
 Гондура'с Гондурао улс.
 Гонко'нг г. Гонконг хот.
 Го'рький г. Горький хот.
 Грена'да Гренад улс.
 Грена'дские острова Гренадын арлууд.
 Грениа'ндия о-в Гренланд арал.
 Гре'ция Грек; Греческая Республика Бүгд Найрамдах Грек Улс.
 Гру'зия Гүрж; Грузинская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм-Журамт*) Бүгд Найрамдах Гүрж Улс.

Гуанчжоу г. Гуанчжоу хот.
Гудзо'нов заана (прелив) Гудзоны булан (хоолой).
Гурбан-Булак сомон (Баян-Х. а-к, Булг. а-к)
Гурванбулаг сум.
Гурбан-Дзагал сомон (Вост. а-к) Гурванзагал сум.
Гурбан-Ну'рин -Раши'н Гурван Нуурын рашаан.
Гурбан-Сайхан сомон (Срднзб. а-к) Гурвансайхан сум.
Гурбан-Сайхан-Ула гора Гурван Сайхан уул.
Гурбан-Тэс сомон (Южно-Го. а-к) Гурвантэс сум.
Гу'лин н. п.; ц. х. Гу'лин (Гоби-Алт. а-к) Гуулин.
Гучин-Ус сомон (Убур-Х. а-к) Гучин-Ус сум.
Давст сомон (Убс. а-к) Давст сум.
Давст-У'ла гора Давст уул.
Дагеста'н Дагестан; Дагестанская Автономная Советская Социалистическая Республика Зевелет Социалист (Найзэм Журалт) Автономит Бүгд Найрамдах Дагестан Улс.
Дагеме'я Дагемей.
Дадал сомон (Хэнт. а-к) Дадал сум.
Дадал-У'ла гора Дадал уул.
Дака'р г. Дакар хот.
Да'кка г. Дакк хот.
Далай н. п.; ц. с. Баян-Далай (Южно-Г. а-к) Далай.
Далай-Ну'р о.в. Далай нуур.
Далан-Джаргалан сомон (Вост.-Го. а-к) Далан-жаргалан сум.
Далан-Дээдгэд г. (ц. Южно-Го. а-к) Даландээдгэд хот.
Да'лынй Восто'к Алс Дорнод.
Дамас'к г. Дамаск хот.
Да'ния Дани; Королевство Дания Данийн Вант Улс.
Дарби н. п.; ц. с. Дарби (Гоби-Алт. а-к) Дарви.
Дарби сомон (Гоби-Алт. а-к) Дарви сум.
Дарбин-Нуру хребет Дарвийн нуруу.
Дардане'лмы прелив Дарданеллын хоолой.
Дари-Гаига Дариганга.
Дариганга сомон (Сухэ-Бат. а-к) Дариганга сум.
Дархан г. Дархан хот.
Дархан гора Дархан уул.
Дархан н. п.; ц. с. Бүрэг-Хангай (Булг. а-к), Дархан (Селенг. а-к), Дархан (Хэнт. а-к) Дархан.
Дархан сомон (Хэнт. а-к) Дархан сум.
Дар-эс-Сала'м г. Дар-эс -Салам хот.
Даши-Балбар н. п.; ц. с. Даши-Балбар (Вост. а-к) Дашбалбар.
Даши-Балбар сомон (Вост. а-к) Дашбалбар сум.
Дашинчилян сомон (Булг. а-к) Дашинчилян сум.
Даян-Нур оз. Даян нуур.
Даян-У'ла гора Даян уул.
Да'угава р. Даугав мөрөн.
Де'ли г. Дели хот.
Джаварт-Хушу' н. п.; ц. с. Баян-У'ла (Вост. а-к) Жавартхушуу.
Джабхалант н. п.; ц. с. БаянОбо' (Хэнт. а-к) Жавхлант.
Джабхалант сомон (Селенг. а-к) Жавхлант сум.
Жака'рта г. Жакарт хот.
Джаргалан сомон (Гоби-Алт. а-к) Жаргалан сум.
Джаргалант н.п.; ц.с. Бат-цэнгэл, Чулу'т (Ара-Х. а-к), Джаргалант (Кобд. а-к), Джаргалант (Баян-Х. а-к), Бигэр (Гоби-Алт. а-к), Дзу'н-Бурэн (Селенг. а-к.), Джаргалант (Центр. а-к), Дзу'н-Хангай (Убс. а-к), Тумур-Булак (Хубс.а-к) Жаргалант.
Джаргалант-Гоа р. Жаргалант гол.
Джаргалант-Хан сомон (Хэнт. а-к) Жаргалант сум.

Джибу'ти Жибути; Республика Джибути Бүгд Найрамдах Жибути Улс.
Джибу'ти г. Жибути хот.
Джинст сомон (Баян-Х. а-к) Жинст сум.
Джо'рджтаун г. Жоржтаун хот.
Джугна'ян-Нур оз. Жугнайн нуур.
Джунга'рия Зүүн Гар.
Дза'бхай р. Завхан гол.
Дза'бхан-Мандаал сомон (Дзавх. а-к) Завханмандал сум.
Дзабх'анский аймак Завхан аймаг.
Дзабхан сомон (Убс. а-к) Завхан сум.
Дзаг н. п. Дзаг (Баян-Х. а-к) Заг.
Дзаг-Гол р. Заг гол.
Дзаг сомон (Баян-Х. а-к) Заг сум.
Дзадгай н. п.; ц. с. Бумбугер (Баян-Х. а-к) Задгай.
Дзала' н.п.; ц. с. Шинэ-Джинст (Баян-Х. а-к) Залаа.
Дза'мар сомон (Центр. а-к) Заамар сум.
Дза'н-Хушу' н. п.; ц. с. Их-Тамир (Ара-Х. а-к) Заанхошуу.
Дзарамтай-У'ла гора Зарамтай уул.
Дзо'лен н.п.; ц. с. Ренчин-Лхумбэ (Хубс. а-к) Зөөлөн.
Дзо'лен-У'ла гора. Зөөлөн уул.
Дзотол-Хан-У'ла гора Зотолхаан уул.
Дзуйл н. п.; ц. с. Тонхил (Гоби-Алт. а-к) Зүйл.
Дзуйл сомон (Убур-Х. а-к) Зүйл сум.
Дзун-Баян н. п.; ц. х. Дзун-Баян (Вост.-Го. а-к) Зүүнбаян.
Дзун-Баян хоро' (Вост. -го. а-к) Зүүнбаян хороо.
Дзу'н Баян-Ула'н сомон (Убур-Х. а-к) Зүүнбаян-Улаан сум.
Дзу'н-Булак н. п.; ц. с. Матад (Вост. а-к); У'ла-Баян (Сухэ-Бат. а-к) Зүүнбулаг.
Дзу'н-Бурэн сомон (Селенг. а-к) Зүүнбурэн сум.
Дзу'н-Гоби сомон (Убс. а-к) Зүүнговь сум.
Дзу'н-Моло н.п.; ц. с. Сэргэлэн (Центр. а-к) Зуунмол.
Дзу'н-Мод г. (ц. Центрального аймака) Зуунмод хот.
Дзу'н-Нур оз. Зүүн нуур.
Дзу'н-Хангай сомон (Убс. а-к) Зүүнхангай сум.
Дзу'н-Хара г. Зүүнхараа хот.
Дзу'н-Хубэ' н. п.; ц. с. Давст (Убс. а-к) Зүүнхөвөө.
Дзур н. п.; ц. х. Тэс (Дзавх. а-к) Зур.
Дзэгстэй н. п.; ц. с. Угей-Нур (Ара-Х. а-к) Зэгстэй.
Дзэл н. п.; ц. с. Дзун-Гоби (Убс. а-к) Зэл.
Дээлтэр н. п.; ц. с. Цаган-Нур (Селенг. а-к) Зээлтэр.
Дээрэг сомон (Кобд. а-к) Зэрэг сум.
Днепр р. Днепр мөрөн.
Днепронетро'вск г. Днепронетровск хот.
Днестр р. Днестр мөрөн.
Доло'н н. п.; ц. с. Цогто-обо (Южно-Го. а-к) Долоон.
Доминика'нская Республика Бүгд Найрамдах Доминикан Улс.
Дон р. Дон мөрөн.
Донба'сс (Донецкий каменноугольный бассейн) Донбасс.
До'н-Нур оз. Доод нуур.
Дре'зден г. Дрезден хот.
Дуб'лин г. Дублин хот.
Дула'н н. п.; ц. х. Хэрлэн-Баян-Ула'н (Хэнт. а-к) Дулаан.
Дула'н-Хан н. п.; ц. с. Дулаан-Хан (Селенг. а-к) Дулаанхаан.

Дула'н-Хан сомон (Селенг. а-к) Дулаанхаан сум.
 Дула'н-Хан-У'ла гора Дулаанхаан уул.
 Дуна'й р. Дунай мөрөн.
 Дунд-Бурд н. п.; ц. с. Бат-Норбо (Хэнт. а-к)
 Дунд бүрд.
 Дунд-Урта н. п.; ц. с. Баян-Цогто (Центр. а-к)
 Дунд-Урт.
 Дунд-ус н. п.; ц. с. Ховд (Кобд. а-к) Дунд-Ус.
 Дунд-Цэнхэр-Гол р. Дунд Цэнхэр гол.
 Дурбэлджин сомон (Дзавх. а-к) Дөрвөлжин сум.
 Дурген-Нур оз. Дөргөн нуур.
 Ду'т н. п.; ц. с. Ду'т (Кобд. а-к) Дуу.
 Дут сомон (Кобд. а-к) Дуут сум.
 Дучи-Гол р. Дөч гол.
 Душанбе' г. Душанбе хот.
 Дэгэ'-Гол р. Дэгээ гол.
 Дэлгэр сомон (Гоби-Алт. а-к) Дэлгэр сум.
 Дэлгэр-Мурэн н. п.; ц. с. Хурэ-Марал (Баян-Х
 а-к) Дэлгэрмөрөн.
 Дэлгэр-Мурэн р. Дэлгэр мөрөн.
 Дэлгэр-Хан н. п.; ц. с. Ша'мир (Селенг. а-к)
 Дэлгэрхаан.
 Дэлгэр-Хан сомон (Хэнт. а-к, Центр. а-к) Дэл-
 гэрхаан сум.
 Дэлгэр-Хан-У'ла гора Дэлгэрхаан уул.
 Дэлгэр-Хангай сомон (Срднзб. а-к) Дэлгэрхангай
 сум.
 Дэлгэр-Хангай-У'ла гора Дэлгэрхангай уул.
 Дэлгэр-Цогто сомон (Срднзб. а-к) Дэлгэрцогт сум.
 Дэлгэрэх сомон (Вост. -Го. а-к) Дэлгэрэх сум.
 Дэлэ'н-Гол р. Дэлүүн гол.
 Дэлэ'н сол. о. (Баян-Ул. а-к) Дэлүүн сум.
 Дэрэн сомон (Срднзб. а-к) Дэрэн сум.
 Евро'па Европ.
 Евфра'т р. Евфрат мөрөн.
 Египет Египет, Мисир; Арабская Республика Египет
 Арабын Бүгд Найрамдах Египет Улс.
 Енисе'й р. Енисей мөрөн.
 Ерева'н г. Ереван хот.
 Жёлтое море Шар тэнгэс.
 Жене'ва г. Женев хот.
 За'мбия Замби; Республика Замбия Бүгд Найрам-
 дах Замби Улс.
 За'падная Двина' р. Баруун Двина мөрөн.
 Зеландия о-в Зеланд арал.
 Зеленого Мы'са Острова Ногоон Хошууны Арлын
 улс; Республика Острова Зеленого Мыса Ногоон Хо-
 шууны Арлын Бүгд Найрамдах Улс.
 Земля' Франца Ио'сифа Франц Иосифын газар.
 Зо'мба г. Зомба хот.
 Идэр н. п.; ц. с. Галт (Хубс. а-к) Идэр.
 Идэр сомон (Дзавх. а-к) Идэр сум.
 Идэри'н-Гол р. Идэрийн гол.
 Иерусали'м г. Иерусалим хот.
 И'жевск, г. Ижевск хот.
 Израи'ль Израиль; Государство Израиль Израиль
 улс.
 Ингэт-Толгой н. п.; ц. с. Селенге (Буль. а-к)
 Ингэт-Толгой.
 Инд р. Инд мөрөн.
 Индийский океан Энэтхэгийн далай.
 И'ндия Энэтхэг; Республика Индия Бүгд Найрам-
 дах Энэтхэг Улс.
 Индокита'й Энэтхэг Хятад.
 Индонез'ия Индонез; Республика Индонезия Бүгд
 Найрамдах Индонез Улс.
 Индоста'н н-в Энэтхэгийн хойр.
 Иони'ческое море Ионын тэнгэс.
 Иорда'ния Иордан; Иорданское Хашимитское Ко-
 ролевство Иорданы Хашимитийн Ваят Улс.
 Ирава'ди р. Иравади мөрөн.

Ира'к Ирак; Иракская Республика Бүгд Найрам-
 дах Ирак Улс.
 Ира'н Иран; Исламская Республика Иран Лалын
 Бүгд Найрамдах Иран Улс.
 Ирку'тск г. Эрхүү хот.
 Ирла'ндия Ирланд; Ирландская Республика Бүгд
 Найрамдах Ирланд Улс.
 Иро'-Гол р. Ерөө гол.
 Иро'сомон (Селенг. а-к) Ерөө сум.
 Ирты'ш р. Иртыш мөрөн, Эрчис мөрөн.
 Исламаба'д г. Исламабад хот.
 Исла'ндия Исланд; Республика Исландия Бүгд
 Найрамдах Исланд Улс.
 Испа'ния Испани; Республика Испания Бүгд Найрам-
 дах Испан Улс.
 Иссы'к-Куль оз. Иссык-Куль нуур.
 Ита'лия Итали; Итальянская Республика Бүгд
 Найрамдах Итали Улс.
 Ихэ-Баян-Айраг-У'ла гора Ихбаян-Айраг уул.
 Ихэ-Булак н. п.; ц. с. Хан-Вогдо сомон (Юж-
 но-Го. а-к) Ихбулаг.
 Ихэ-Бу'рал-У'ла гора Их Буурал уул.
 Ихэ-Гадзарын-Чулу' камни Их газрын чулуу.
 Ихэ-Нарт-У'ла гора Их Нарт уул.
 Ихэ-Су'джи н. п.; ц. с. Баян-Чандамани (Центр.
 а-к) Ихсүүж.
 Ихэ-Тамир сомон (Ара-Х. а-к) Ихтамир сум.
 Ихэ-У'ла сомон (Дзавх. а-к, Хубс. а-к) Их-Уул
 сум.
 Ихэ-Хайрхан н. п.; ц. с. Баян-Унджу'л (Центр.
 а-к) Их-Хайрхан.
 Ихэ-Хутуль-Даба' перевал Их-Хөтөл даваа.
 Ихэ-Хэт сомон (Срднзб. а-к) Их-Хэт сум.
 Ихэ-Шанхай-У'ла гора Их Шанхай уул.
 Ихэс-Ну'р оз. Ихэс нуур.
 Йеме'н Йемен; Йеменская Арабская Республика
 (ИАР) Арабын Бүгд Найрамдах Йемен Улс (АБНЙУ);
 Народная Демократическая Республика Йемен
 (НДРЙ) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Йемен Ард
 Улс (БНАЙАУ).
 Йокога'ма г. Йокогам хот.
 Йошка'р-Ола' г. Йошкар Ол хот.
 Кабарди'но-Балка'р Кабардино-Балкар; Кабардино-
 Балкарская Автономная Советская Социалистическая
 Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт)
 Автономит Бүгд Найрамдах Кабардино-Балкар Улс.
 Кабу'л г. Кабул хот.
 Кавка'з Кавказ.
 Каза'нь г. Казань хот.
 Казахста'н Казах (Хасаг);
 Казахская Советская Социалистическая Респуб-
 лика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Бүгд
 Найрамдах Казах Улс.
 Казбе'к гора Казбек уул.
 Каи'р г. Каир хот.
 Калга'н г. Хаалган хот, Чуулал Хаалга хот.
 Калинингра'д г. Калининград хот.
 Калифо'рния н-в Калифорнийн хойг.
 Калмы'к Халимаг; Калмыцкая Автономная Со-
 ветская Социалистическая Республика Зөвлөлт Со-
 циалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрам-
 дах Халимаг Улс.
 Кальку'тта г. Калькутта хот, Галигдаа хот.
 Ка'ма р. Кам мөрөн.
 Камеру'н Камерун; Объединенная Республика Ка-
 мерун Нэгдсэн Бүгд Найрамдах Камерун Улс.
 Кампа'ла г. Кампал хот.
 Кампу'чия Кампуч; Народная Республика Кампу-
 чия Бүгд Найрамдах Кампуч Ард Улс.
 Камча'тка н-в Камчаткийн хойр.
 Кана'да Канад улс.

- Кана'рские острова Канарын арлууд.
 Ка'нберра г. Канберра хот.
 Канто'н г. Кантон хот.
 Карагайда' г. Караганда хот.
 Кара-Калпак Хар Халпак; Кара-Калпакская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрамдах Хар Халпак Улс.
 Кара'кас г. Каракас хот.
 Ка'ра-Кум пустыня Кара-Кумийн цөл, Каргомын цөл.
 Кара'чи г. Карачи хот.
 Каре'лия Карел; Карельская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрамдах Карел Улс.
 Каре'льский перешеек Карелын хүзүүвч.
 Кари'бское море Карибын тэнгэс.
 Кароли'нские острова Каролины арлууд.
 Карпа'ты горы Карпатын нуруу.
 Ка'рское море Карын тэнгэс.
 Каспи'йское море Каспийн тэнгэс.
 Катар Катар; Государство Катар Катар улс.
 Катманду' г. Катманду хот.
 Кату'нь р. Хатана гол.
 Ка'унас г. Каунас хот.
 Кашга'р г. Кашгар хот.
 Кашми'р Кашмир, Хачи.
 Кёльн г. Кёльн хот.
 Ке'ния Кени; Республика Кения Бүгд Найрамдах Кени Улс.
 Керуле'н р. Хэрлэн гол.
 Керчь г. Керчь хот.
 Кига'ли г. Кигал хот.
 Ки'ев г. Киев хот.
 Ки'нгстон г. Кингстон хот.
 Кинша'са г. Киншас хот.
 Кипр Кипр; Республика Кипр Бүгд Найрамдах Кипр Улс.
 Кирги'зия Киргиз, Хиргис; Киргизская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Бүгд Найрамдах Киргиз Улс.
 Кита'й Хятад, Дундад улс; Китайская Народная Республика Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс.
 Ки'то г. Кито хот.
 Кишинёв г. Кишинёв хот.
 Ко'бдо н. п.; ц.с. Богдо (Убур-Х. а-к) Ховд.
 Ко'бдо г., (ц. Кобдоского аймак) Ховд хот.
 Ко'бдо-Гол р. Ховд гол.
 Ко'бдо сомон (Кобд. а-к, Убс. а-к) Ховд сум.
 Кобдо'ский аймак Ховд аймаг.
 Коло'мбо г. Коломб хот.
 Колу'мбия Колумби; Республика Колумбия Бүгд Найрамдах Колумби Улс.
 Ко'льский п-в Колийн хойг.
 Ко'ми Коми; Коми Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Автономит Бүгд Найрамдах Коми Улс.
 Комо'рские острова Коморын арлууд; Федеральная Исламская Республика Коморские острова Коморын Арлуудын Холбооны Лалын Бүгд Найрамдах Улс.
 Ко'накри г. Конакри хот.
 Ко'нго Конго; Народная Республика Конго Бүгд Найрамдах Конго Ард Улс.
 Ко'нго р. Конго мөрөн.
 Копенга'ген г. Копенгаген хот.
 Коце'т-Даг горы Копетдаг уул.
 Кордилье'ры горы Кордильерын нуруу.
 Коре'я Солонгос; Кореяская Народно-Демократическая Республика (КНДР) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Солонгос Ард Улс (БНАСАУ).
 Ко'рсика о-в Корсик арал.
 Ко'рфу о-в Корфу арал.
 Косого'л оз. Хөвсгөл нуур.
 Коста-Ри'ка Коста Рик; Республика Коста-Рика Бүгд Найрамдах Коста Рик Улс.
 Кра'ков г. Краков хот.
 Краснода'р г. Краснодар хот.
 Краснода'рский край Краснодарын хязгаар.
 Краснодо'н г. Краснодон хот.
 Кра'сное море Улаан тэнгэс.
 Красноя'рск г. Красноярск хот.
 Красноя'рский край Красноярын хязгаар.
 Крит о-в Крит арал.
 Кроншта'дт г. Кронштадт хот.
 Крым п-в Крымын хойг.
 Куа'ла Лумпу'р г. Куал Лумпур хот.
 Куба Куб; Республика Куба (РК) Бүгд Найрамдах Куб Ард Улс (БНКАУ).
 Куба'нь р. Кубань мөрөн.
 Кувейт Кувейт улс.
 Кудымка'р г. Кудымкар хот.
 Кузба'сс (Кузнецкий каменноугольный бассейн) Кузбасс.
 Ку'йбышев г. Куйбышев хот.
 Ку'ку-но'р оз. Хөх нуур.
 Кульджа' г. Кульжа хот, Хулж хот.
 Курдиста'н Курдистан.
 Кури'льские острова Курилийн арлууд.
 Курск г. Курск хот.
 Кызы'л г. Кизил хот.
 Лабрад'ор п-в Лабрадорын хойг.
 Ла'гос г. Лагос хот.
 Ладон'ское оз. Ладог нуур.
 Ла-Манш пролив Ла Маншийн хоолой.
 Лаос Лаос; Лаосская Народно-Демократическая Республика (ЛНДР) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Лаос Ард Улс (БНАЛАУ).
 Ла-Пас г. Ла Пас хот.
 Лат'вия Латви; Латвийская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Бүгд Найрамдах Латви Улс.
 Ле'йпциг г. Лейпциг хот.
 Ле'на р. Лена мөрөн.
 Ленингра'д г. Ленинград хот.
 Лесото Лесот; Королевство Лесото Лесотын Вант Улс
 Либери'я Либери; Республика Либери Бүгд Найрамдах Либери Улс.
 Либреви'ль г. Либревиль хот.
 Лива'н Ливан; Ливанская Республика Бүгд Найрамдах Ливан Улс.
 Ли'вия Ливи Аравийская Социалистическая Республика Ливия Арабын Бүгд Найрамдах Социалист Ливи Ард Улс.
 Ли'ма г. Лима хот.
 Лиссабо'н г. Лиссабон хот.
 Литва Литва; Литовская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журамт) Бүгд Найрамдах Литва Улс.
 Ли'хтенштейн Лихтенштейн.
 Ломе' г. Ломе хот.
 Лондон г. Лондон хот.
 Лоренсу-Маркиш г. Лоренсу Маркиш хот.
 Луа'нда г. Луанд хот.
 Лун н.п.; ц.с. Лун (Центр.а-к) Лун.
 Лун сомон (Центр.а-к) Лун сум.
 Луса'ка г. Лусак хот.
 Лу'с сомон (Срднб.а-к) Луус сум.
 Лха'са г. Лхас хот.
 Львов г. Львов хот.
 Люксембу'рг г. Люксембург хот.

Люксембург Люксембург; Великое Герцогство Люксембург Люксембургийн Их Вант Улс.
Ма'нит *н.п.*; *ц.с.* Хишиг-Ундур (*Булг.а-к*), Баян (*Центр.а-к*) Мааньт.
Маврита'ния Мавритани; Исламская Республика Мавританиа Лалын Бүгд Найрамдах Мавритани Улс.
Магелла'нов пролив Магелланы хоолой.
Магнитого'рск г. Магнитогорск хот.
Мадагаска'р о-в Мадагаскар арал.
Мадри'д г. Мадрид хот.
Майхан *н.п.*; *ц.с.* Сант (*Убур-Х.а-к*) Майхан.
Македо'н Македон.
Мала'бо г. Малаб хот.
Мала'ви Малави; Республика Малави Бүгд Найрамдах Малави Улс.
Малай'зия Малайз; Федерация Малайзия Малайзын Холбооны Улс.
Малайский архипелаг Малайн олтриг.
Малаккский п-в Малаккийн хойг.
Малай А'зия п-в Бага Азийн хойг.
Мале'г г. Мале хот.
Мали'Мали; Республика Мали Бүгд Найрамдах Мали Улс.
Малчин сомон (*Убс.а-к*) Малчин сум.
Мальга'ш Мальгаш; Мальгашская Республика Бүгд Найрамдах Мальгаш Улс.
Мальдив Мальдив; Мальдивская Республика Бүгд Найрамдах Мальдив Улс.
Мальта о-в Мальтын арал.
Мальта'Мальт; Республика Мальта Бүгд Найрамдах Мальт Улс.
Мана'гуа г. Манагуа хот.
Мана'ма г. Манама хот.
Мандал *н.п.*; *ц.с.* Орхон (*Булг. а-к*), Сайн-Цаган (*Средне-Гоб. а-к*), Мандал (*Селенг. а-к*), Бат-Сүмбэр (*Центр. а-к*), Ара-Булак (*Хубс. а-к*) Мандал.
Мандал-Го'би г. (*ц.с.* *Средне-Гобийского аймака*) Мандалговь хот.
Мандал-Обо' сомон (*Южно-Го.а-к*) Мандал-Овоо сум.
Мандал сомон (*Селенг. а-к*) Мандал сум.
Мандах сомон (*Вост.-Го.а-к*) Мандах сум.
Мани'ла г. Манила хот.
Манлай сомон (*Южно-Го.а-к*) Манлай сум.
Манхан *н.п.*; *ц.с.* Алаг-Эрдэнэ (*Хубс.а-к*) Манхан.
Манхан сомон (*Кобд.а-к*) Манхан сум.
Маньчжу'рия Манжуур.
Мапу'ту г. Мапуту хот.
Маргац-У'ла гора Маргац уул.
Марвад *н.п.*; *ц.с.* Хайрхан-Дулан (*Убур-Х. а-к*) Марвад.
Мари'Мари; Марийская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Автономит Бүгд Найрамдах Мари Улс.
Маро'кко Марокко; Королевство Марокко Мароккын Вант Улс.
Марсе'ль г. Марсель хот.
Марти'ни о-в Мартиник арал.
Маршаллские острова Маршаллын арлууд.
Масе'ру г. Масеру хот.
Маска'т г. Маскат хот.
Матад сомон (*Вост.а-к*) Матад сум.
Махачкала'г. Махачкала хот.
Мбаба'не г. Мбабане хот.
Ме'ксика Мексик.
Мельбу'ри г. Мельбурн хот.
Мене'нг г. Мененг хот.
Меху'вое море Мехсөөн тэнгэс.
Месопота'ния Месопотам.
Ме'хико г. Мехик хот.
Мила'н г. Милан хот.
Мийгат сомон (*Кобд.а-к*) Мянгад сум.

Минск г. Минск хот.
Миссиси'пи р. Миссисип мөрөн.
Миссу'ри р. Миссур мөрөн.
Могоди'шо г. Могодиш хот.
Могод сомон (*Булг.а-к*) Могод сум.
Модот *н.п.*; *ц.с.* Цэнхэр-Мандал (*Хэнт.а-к*) Модот.
Мозамби'к Мозамбик; Народная Республика Мозамбик (НРМ) Бүгд Найрамдах Мозамбик Ард Улс.
Молда'вия Молдав; Молдавская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Бүгд Найрамдах Молдав Улс.
Молцог-Элс *песок* Молцог элс.
Мона'ко Монак улс.
Мона'ко г. Монак хот.
Монбла'н гора Монблан уул.
Монго'лия Монгол; Монгольская Народная Республика (МНР) Бүгд Найрамдах Монгол Ард Улс (БНМАУ).
Монгол-Элс *песок* Монгол элс.
Монро'вия г. Монров хот.
Монтевиде'о г. Монтевидео хот.
Мордо'ва Мордов; Мордовская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Бүгд Найрамдах Автономит Мордов Улс.
Моро'ни г. Морони хот.
Москва'г. Москва хот.
Москва' р. Москва гол.
Мра'морное море Гангиг тэнгэс.
Мүгден г. Мүгдэн хот.
Мунгэн-Морьт сомон (*Центр.а-к*) Мөнгөн морьт сум.
Мундэ'хэ *н.п.*; *ц.с.* Цаган-Хайрхан (*Убс.а-к*) Мөндөөсөө.
Мунхэ-Булак *н.п.*; *ц.с.* Зуйл (*Убур-Х.а-к*) Мөнхбулаг.
Мунхэ-Сарьдык гора Мөнх Сарьдаг уул.
Мунхэ-Хайрхан сомон (*Кобд.а-к*) Мөнх-Хайрхан сум.
Мунхэ-Хайрхан-У'ла гора Мөнх-Хайрхан уул.
Мунхэ-Хан сомон (*Сухэ-бат.а-к*) Мөнх-Хаан сум.
Мүрэн *н.п.*; *ц.с.* Мүрэн (*Хэнт.а-к*) Мөрөн.
Мүрэн г. (*ц.с.* *Хубс. а-к*) Мөрөн хот.
Мүрэн сомон (*Хэнт.а-к*) Мөрөн сум.
Мурманск г. Мурманск хот.
Мусту сомон (*Кобд.а-к*) Мест сум.
Мусту-У'ла гора Мест уул.
Мухур-Хунгуй-Гол р. Мухар Хунгуйн гол.
Мэргэн-У'ла гора Мэргэн уул.
Мю'нхен г. Мюнхен хот.
Нагаса'ки г. Нагасаки хот.
Найро'би г. Найроби хот.
Налай'ха (*ц.с.* *добычи каменного угля в МНР*) Налайх.
Нальчик г. Нальчик хот.
Нами'бия Намиби.
Намир *н.п.*; *ц.с.* Южно-Гоби (*Убс. а-к*) Намир.
Намири'н -Гол р. Намирын гол.
Нанки'н г. Нанжин хот.
Наран сомон (*Сухэ-Бат.а-к*) Наран сум.
Наран-Булак *н.п.*; *ц.с.* Баян-Дун (*Вост. а-к*), Наран-Булак (*Убс.а-к*) Наранбулаг.
Наран-Булак сомон (*Убс.а-к*) Наранбулаг сум.
Нари'н-Тө'л сомон (*Убур-Х.а-к*) Нарийнтээл сум.
Нари'н-Хара-У'ла гора Нарийн Хар уул.
Нарта *н.п.*; *ц.с.* Орхон (*Селенг.а-к*) Нарг.
Нассау г. Нассау хот.
Нарья'н-Мар г. Нарьян Мар хот.
Нау'ру Науру
Нахичева'нская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Автономит Бүгд Найрамдах Нахичеван Улс.

Нд жаме'на г Нджамена хот.
 Неа'поль г. Неаполь хот.
 Нева' р Нева мөрөн.
 Не'ман р. Неман мөрөн.
 Непа'я Балба; Королевство Непа Балбын Вант Улс.
 Не'рча р. Нэршүү гол.
 Не'рчийск г. Нэршүү хот.
 Ниага'ра р. водопад Ниагар мөрөн, Ниагарын хүрхрээ.
 Ниаме'й г. Ниамей хот.
 Ни'гер р. Нийгэр мөрөн.
 Ни'гер Нийгэр; Республика Нигер Бүгд Найрамдах Нийгэр Улс.
 Ниге'рия Нигээр; Федеративная Республика Нигерия Бүгд Найрамдах Холбооны Нигээр Улс.
 Нидерла'нды Нидерланд; Королевство Нидерланды Нидерландын Вант Улс.
 Никара'гуа Никарагуа; Республика Никарагуа Бүгд Найрамдах Никарагуа Улс.
 Никоси'я г Никоз хот.
 Нил р. Нил мөрөн.
 Но'вая Гвине'я о-в. Шинэ Гвиней арал.
 Но'вая Зеландия о-в. Шинэ Зеландын арлууд.
 Но'вая Земля острова Шинэ Газар арал.
 Новоросси'йск г. Новороссийск хот.
 Новосиби'рск г. Новосибирск хот.
 Ного'н-Ну'р сомон (Баян-Ул.а-к) Ногоон-Нуур сум.
 Ноён сомон (Южно-Го.а-к) Ноён сум.
 Ноён-У'ла гора Ноён уул.
 Номгон сомон (Южно-Го.а-к) Номгон сум.
 Номгон-У'ла гора Номгон уул.
 Норве'гия Норвеги; Королевство Норвегия Норвегийн Вант Улс.
 Норбулин сомон (Хэнт.а-к) Норовлин сум.
 Нулэ н.п.; ц.с. Уаан-Бадрах (Вост.-Го.а-к) Нүлэ.
 Нуакшо'т г. Нуакшот хот.
 Ну'бия Нуби.
 Нуга н.п.; ц.с. Дзабхан-Мандал (Дзвбх.а-к) Нуга.
 Нумурга сомон (Дзвбх.а-к) Нөмрөг сум.
 Нумурги'н-Гол р. Нөмрөгийн гол.
 Нью-Йо'рк г. Нью-Йорк хот.
 Нэмэгт-У'ла гора Нэмэгт уул.
 Ню'рнберг г. Нюрнберг хот.
 Обь р. Обь мөрөн.
 Оботу н.п.; ц.с. Дари-Ганга (Сухэ-Бат.а-к) Овоот.
 О'дер р. Одер мөрөн.
 Оде'сса г. Одесса хот.
 Ойгон н.п.; ц.с. Түдэвтэй (Дзвбх.а-к) Ойгон.
 Ойгон-Нур оз. Ойгон нуур.
 Ока' р. Ока мөрөн.
 Океа'ния Океани
 Оман Оман; Султанат Оман Султанат Оман Улс.
 Омск г. Омск хот.
 Онги н.п.; ц.с. Сайхан-Обо (Срднб. а-к), Уянга (Убур-Х.а-к) Онги.
 Онги'н-Гол р. Онгийн гол.
 Онгон н.п.; ц.с. Бурд (Убур-Х. а-к) Онгон.
 Онгон сомон (Сухэ-Бат.а-к) Онгон сум.
 Онгон-Ула'н-Ула гора Онгон-Улаац уул.
 Оне'жское оз. Онег нуур.
 Онон н.п.; ц.с. Биндэр (Хэнт. а-к) Онон.
 Онон р. Онон гол.
 Орбог-Гашу'ни-Обо гора Орбог-Гашууны овоо.
 Оргил н.п.; ц.с. Джаргалац (Хубс.а-к) Оргил.
 Орог-Ну,р оз. Орог нуур.
 Орхон н.п.; ц.х. Дархан (Селенг. а-к) Орхон.
 Орхон р. Орхон гол.
 Орхон сомон (Селенг. а-к, Булг. а-к) Орхон сум.
 Орхон-Тола н.п.; ц.с. Орхон-Тола (Селенг.а-к) Орхонтуул.
 Орхон-То'ла сомон (Селенг.а-к) Орхонтуул сум.
 О'сао г. Осао хот.

Отгон сомон (Дзвбх.а-к) Отгон сум.
 Отгон-То'нгри-У'ла гора Отгонтөнгөр уул.
 Отта'ва г. Оттав хот.
 Охо'тское море Охотск тэнгис, Агнуурын тэнгис.
 Па-де-Кале, пролив Па де Кале хоолой.
 Пакиста'и Пакстан; Исламская Республика Пакстан Лалын Бүгд Найрамдах Пакстан Улс.
 Палести'на Палестин.
 Пами'р Памир;
 Пана'ма г. Панам хот.
 Пана'ма Пакам; Республика Панама Бүгд Найрамдах Панам Улс.
 Пана'мский канал Панамын суваг.
 Папуа-Но'вая Гвине'я Папуа Шинэ Гвиней Улс.
 Парагва'й Парагвай; Республика Парагвай Бүгд Найрамдах Парагвай Улс.
 Парамари'бо г. Парамариб хот.
 Пари'ж г. Парис хот.
 Пеки'н г. Бээжин хот, Бэйжин хот.
 Пенджа'б Пенжаб.
 Переко'пский перешеек Перекопын хүзүүц.
 Перси'дский залив Персийн будан.
 Перу' Перу; Республика Перу Бүгд Найрамдах Перу Улс.
 Петрозаво'дск г. Петрозаводск хот.
 Печо'ра р. Печор мөрөн.
 Пирене'и горы Пиренейн уулс.
 Пирене'йский п-в. Пиренейн хойг.
 Пном-Пе'нь г. Пномпень хот.
 Поляне'зия Полянез.
 По'льша Польш; Польская Народная Республика ПНР) Бүгд Найрамдах Польш Ард Улс (ВНПАУ).
 Порт-Арту'р г. Порт-Артур хот.
 Порт-Луи' г. Порт-Луи хот.
 Порт-Мо'роби г. Порт-Мороби хот.
 Порто-Но'во г. Порто Ново хот.
 Порт-о-Пре'нс г. Порто Прено хот.
 Порт-оф-Спейн' г. Порт-оф-Спейн хот.
 Португа'лия Португал.
 Потсда'м г. Потсдам хот.
 Пра'га г. Праг хот.
 Прая г. Прая хот.
 Прето'рия г. Претори хот.
 Прут р. Прут мөрөн.
 Пуэ'рто-Ри'ко г. Пуэрто Рико хот.
 Пхенья'н г. Пхеньян хот.
 Раба'т г. Рабат хот.
 Рангу'н г. Рангун хот.
 Раша'нт н.п.; ц.с. Дэлюн (Баян-Ул.а-к) Рашаант.
 Раша'нт сомон (Хубс.а-к) Рашаант сум.
 Рейкья'внк г. Рейкьявик хот.
 Рейн р. Рейн мөрөн.
 Ри'га г. Рига хот.
 Ри'жский залив Ригийн булан.
 Рим г. Рим хот.
 Ринчин-Лхумбэ сомон (Хубс.а-к) Ринчинлхумбэ сум.
 Рио-де-Жане'йро г. Рио де Жанейро хот.
 Росси'я Орос; Российская Советская Федеративная Социалистическая Республика (РСФСР) Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журалт) Бүгд Найрамдах Холбоот Орос Улс (ЗСБНХОУ).
 Росто'в-на-Дону' г. Донын Ростов.
 Ро'ттердам г. Роттердам хот.
 Руа'нда Руанд; Руандийская Республика Бүгд Найрамдах Руанд Улс.
 Румы'ния Румын; Социалистическая Республика Румыния Бүгд Найрамдах Социалист Румын Улс. (БНСРУ).
 Сагиль-Гол р. Сагил гол.
 Сагиль сомон (Убс. а-к) Сагил сум.
 Сагсай сомон (Баян-Ул. а-к) Сагсай сум.
 Сагсай-Гол р. Сагсай гол.

Сайль-Хэми'н-Нуру' *хребет Сайлхэмийн нуруу.*
 Сайн-Шага'н сомон (*Срднзб. а-к*) Сайнцагаан сум.
 Сайн-Шанд *н. п.; ц. с. Сэбрэй (Южно-Го. а-к)*
 Сайншанд.
 Сайн-Шанд *г. (ц. Вост.-Го. а-к)* Сайншанд хот.
 Сайхан-Дула'н сомон (*Срднзб. а-к*) Сайхандулаан сум.
 Сайхан-Обо' сомон (*Срднзб. а-к*) Сайхан-Обоо сум.
 Сайхан сомон (*Булг. а-к, Селенг. а-к*) Сайхан сум.
 Сальвадо'р Сальвадор улс.
 Самарка'нд *г.* Самарканд хот.
 Само'а *острова* Самоа арлууд.
 Сана' *г.* Сана хот.
 Санги'н-Далай *н. п.; ц. с. Эрдэнэ (Гоби-Алт. а-к), Эрдэнэ (Срднзб. а-к), Ульдзэйт (Убур-Х. а-к), Номгон (Южно-Го. а-к)* Сангийн далай.
 Санги'н-Далай-Ну'р *оз.* Сангийн Далай нуур.
 Сандвичевы *острова* Сандвичийн арлууд.
 Сан-Мари'но Сан-Марино; Республика Сан-Марино
 Бүгд Найрамдах Сан-Марино Улс.
 Сан-Мари'но *г.* Сан-Марино хот.
 Сан-Сальвадо'р *г.* Сан Сальвадор хот.
 Сан-Томе' и Принсипи Сан-Томе; Демократическая Республика Сан-Томе и Принсипи Бүгд Найрамдах Ардчилсан Сан-Томе, Принсипи Улс.
 Сан-Томе' *г.* Сан-Томе хот.
 Сант-Маргац сомон (*Дзвбх. а-к*) Сантмаргац сум.
 Санто-Домин'го *г.* Санто-Доминго хот.
 Сант сомон (*Убур-Х. а-к, Селенг. а-к*) Сант сум.
 Саятья'го *г.* Саятья хот.
 Сан-Хосе' *г.* Сан Хосе хот.
 Сараяск *г.* Сараяск хот.
 Сара'тов *г.* Саратов хот.
 Сардини'ни *о-в* Сардиния арал.
 Саудовская Ара'вия Саудын Араб Улс.
 Сахали'н *о-в* Сахалин арал.
 Саха'ра *пустыня* Сахарын цөл.
 Сая'ны *горы* Саян уул, Соьны нуруу.
 Сва'зиленд Свазиленд; Королевство Свазиленд
 Свазилендийн Вант Улс.
 Свердлов'ск *г.* Свердловск хот.
 Севасто'поль *г.* Севастополь хот.
 Се'верная Аме'рика Хойт Америк.
 Се'верная Двина' *р.* Хойт Двина мөрөн.
 Се'верное мо'ре Умард тэнгэс.
 Се'верный Ледови'тый океа'н Хойт мөсөн далай.
 Се'веро-Осетн'ская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журалт*) Автономит Бүгд Найрамдах Хойт Осетни Улс.
 Сед'ан *г.* Седан хот.
 Сейше'льские острова Сейшелийн Арал улс.
 Селенга' *р.* Сэлэнгэ мөрөн.
 Селенга' *н. п.; ц. с. Ихэ-У'ла (Хубс. а-к)* Сэлэнгэ.
 Селенга' сомон (*Булг. а-к*) Сэлэнгэ сум.
 Селенги'нский аймак Сэлэнгэ аймаг.
 Се'на *р.* Сена мөрөн.
 Сенегал'н Сенегал; Республика Сенегал Бүгд Найрамдах Сенегал Улс.
 Сент-Джорджес *г.* Сент-Джорджес хот.
 Се'рбия Серб.
 Сеул *г.* Сеул хот.
 Сиа'м Сиаи, Таи улс.
 Сиби'рь Сибирь.
 Си'дней *г.* Сидней хот.
 Сингапу'р Сингапур; Республика Сингапур Бүгд Найрамдах Сингапур Улс.
 Сингапу'р *г.* Сингапур хот.
 Синьцзя'н Синьзян.
 Си'рия Сири; Сирийская Арабская Республика (САР)
 Арабын Бүгд Найрамдах Сири Улд (АБНСУ).
 Сици'лия *о-в* Сицили арал.

Скандина'вия Скандинав.
 Скандина'вский п-в Скандинавын хойг.
 Согоги'н-Гол *р.* Согогийн гол.
 Соединённые Шта'ты Аме'рики (США) Америкийн Нэгдсэн Улс (АНУ).
 Соломо'новы острова Соломоны арал.
 Со'лсбери *г.* Солсбери хот.
 Сомали Сомали; Сомалийская Демократическая Республика (СДР) Бүгд Найрамдах Ардчилсан Сомали Улс.
 Сонгино сомон (*Дзвбх. а-к*) Сонгино сум.
 Софи'я *г.* Софи хот.
 Согтэйи-Гол *р.* Сөгтэйи гол.
 Сорте' *н. п.; ц. с. Хангай (Булг. а-к)* Сорт.
 Со'чи *г.* Сочи хот.
 Союз Советских Социалистических Республик (СССР) Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм журамт*) Бүгд Найрамдах Холбоот Улс (ЗСБНХУ).
 Средиземное море Дундад тэнгэс.
 Средне-Гобийский аймак Дундговь аймаг.
 Ставрополь *г.* Ставрополь хот.
 Ставропо'льский край Ставрополийн хязгаар.
 Стамбу'л *г.* Стамбул хот, Истамбул хот.
 Стокго'льм *г.* Стокгольм хот.
 Су'ва *г.* Сува хот.
 Суврага-Хайрхан-У'ла *гора* Суврагахайрхан уул.
 Суда'н Судан; Демократическая Республика Судан Бүгд Найрамдах Ардчилсан Судан Улс.
 Суде'ты *горы* Судетийн уулс.
 Су'кре *г.* Сукре хот.
 Сума'тра *о-в* Суматра арал.
 Сумбер сомон (*Вост. а-к, Вост.-Го. а-к, Центр. а-к*) Сүмбэр сум.
 Суми'н-Булак *н. п.; ц. с. Гурбан-Дзагал (Вост. а-к)* Сүмийнбулаг.
 Сурина'м Суринам; Республика Суринам Бүгд Найрамдах Суринам Улс.
 Сутай-У'ла *гора* Сутай уул.
 Су'гант *н. п.; ц. с. Гурбан-Сайхан (Срднзб. а-к)* Суугант.
 Су'джи *н. п.; ц. с. Дашинчилян (Булг. а-к)* Сүүж.
 Суху'ми *г.* Сухуми хот.
 Сухэ-Ба'тор *г.* Сүхбаатар хот.
 Сухэ-Ба'тор сомон (*Сухэ-Бат. а-к*) Сүхбаатар сум.
 Сухэ-Ба'торский аймак Сүхбаатар аймаг.
 Суэ'цкий канал Суэцийн суваг.
 Сьерра-Леоне Сьерра Леоне; Республика Сьерра-Леоне Бүгд Найрамдах Сьерра Леоне Улс.
 Сыктывка'р *г.* Сиктивкар хот.
 Сыр-Дарья' *р.* Сырдарья мөрөн.
 Сэбрэй сомон (*Южно-Го. а-к*) Сэврэй сум.
 Сэбрэй-У'ла *гора* Сэврэй уул.
 Се'вжи *н. п.; ц. с. Урген (Вост.-Го. а-к)* Сэнж.
 Сэргэлэн *н. п.; ц. с. Сэргэлэн (Вост. а-к), Тубшин-Ширэ (Сухэ-Бат. а-к)* Сэргэлэн.
 Сэргэлэн сомон (*Вост. а-к, Центр. а-к*) Сэргэлэн сум.
 Табан-Бө'гдо-У'ла *гора* Таван Богд уул.
 Табан-Булак *н. п.; ц. с. Тубширулах (Ара-Х. а-к)* Таванбулаг.
 Табин *н. п.; ц. а. Адацаг (Срднзб. а-к), Иро (Селенг. а-к)* Тавин.
 Таджикиста'н Тажик; Таджикская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журалт*) Бүгд Найрамдах Тажик Улс.
 Та'иланд Таи улс, см. Сиаи.
 Таи'ти *о-в* Таити арал.
 Тайва'нь *о-в* Тайван арал.
 Тайган *н. п.; ц. в. Дэлгэр (Гоби-Алт. а-к)* Тайган.
 Таймы'р *п-в* Таймырын хойг.

Тайшир сомон (*Гоби-Алт. а-к*) Тайшир сум.
 Тайшир'ин-У'ла гора Тайшир уул.
 Та'ялин г. Таллин хот.
 Тал-Нур оз. Тал нуур.
 Тал-Шанд н. п.; ц. с. Чандамаи (*Гоби-Алт. а-к*) Талшанд.
 Тамири'н-Гол р. Тамирын гол.
 Тамцак-Булак Тамсагбулаг.
 Тамчи'н-Даба *перевал* Тамчийн даваа.
 Тананари'ве г. Тананариве хот.
 Танзаниа Танзани; *Объединенная Республика Танзаниа* Бүгд Найрамдах Нэгдсэн Танзани Улс.
 Тарбагатайн-Нуруу *хребет* Тарвагатайн нуруу.
 Таргат сомон (*Увс-Х. а-к*) Таргат сум.
 Тархлан сомон (*Увс. а-к, Хубс. а-к*) Тархлан сум.
 Тарят сомон (*Ара-Х. а-к*) Тарнат сум.
 Татарская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Автономит Бүгд Найрамдах Татар Улс.
 Татарский пролив Татарын коолой.
 Тахи'м-Шар-Нуруу *хребет* Тахийн Шар Нуруу.
 Та'чин-Гол р. Таачин гол.
 Ташке'нт г. Ташкент хот.
 Тбили'си г. Тбилиси хот.
 Тебри'з г. Тебриз хот.
 Тегера'н г. Тегеран хот.
 Тегусига'льпа г. Тегусигальп хот.
 Тель-Ави'в г. Тель Авив хот.
 Тем'за р. Темз гол.
 Те'рек р. Терек мөрөн.
 Тибет'т Гүнд, Төвд.
 Тибр р. Тибр гол.
 Тигр. р. Тигр мөрөн.
 Тира'на г. Тиран хот.
 Тирре'нское море Тирреней дунгэс.
 Ти'хий океан Номхон (*Дөлгөөн*) далай.
 Тобольск г. Тобольск хот.
 То'го Того улс.
 Тогтохин-Шия гора Тогтохын шил.
 То'кио г. Токио хот.
 То'ла р. Туул гол.
 Толбо н. п.; ц. с. Толбо (*Баян-Ул. а-к*) Толбо.
 Толбо-Нур оз. Толбо нуур.
 Толбо сомон (*Баян-Ул. а-к*) Толбо сум.
 Томск г. Томск хот.
 Тонхил сомон (*Гоби-Алт. а-к*) Тонхил сум.
 То'ромт н. п.; ц. с. Тэс (*Увс. а-к*) Тооромт.
 Торхлог-Гол р. Торхлог гол.
 Тосон-Цэнгэл г. Тосонцэнгэл хот.
 Тосон-Цэнгэл сомон (*Хубс. а-к*) Тосонцэнгэл сум.
 Тост-У'ла гора Тост уул.
 Трине'ст г. Триест хот.
 Тринидад и Тоба'го Тринидад ба Тобаго Респуб-
 лика Тринидад и Тобаго Бүгд Найрамдах Тринидад
 ба Тобаго Улс.
 Три'поли г. Триполи хот.
 Триполита'ния Триполитани.
 Туви'нская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Автономит Бүгд Найрамдах Тува Улс.
 Тувшин-Ширэ сомон (*Сухэ-Бат. а-к*) Түвшин-
 ширээ сум.
 Тувширулэх сомон (*Ара-Х. а-к*) Түвшрүүлэх сум.
 Тугэл н. п.; ц. с. Улан-Ула (*Хубс. а-к*) Түгэл.
 Тургик н. п.; ц. с. Алтай (*Гоби-Алт. а-к*) Ман-
 дах (*Кобд. а-к*) Төгрөг.
 Тургик сомон (*Гоби-Алт. а-к*) Төгрөг сум.
 Түдэвтэй сомон (*Дэвс-Х. а-к*) Түдэвтэй сум.
 Туйн-Гол р. Туйн гол.
 Ту'ла г. Түүл хот.

Тумен-Цогто сомон (*Сухэ-Бат. а-к*) Түмэнцог-
 сум.
 Тумур-Булак сомон (*Хубс. а-к*) Төмөрбулаг сум.
 Тунамал-Нур оз. Тунамал нуур.
 Туни' Тунис улс.
 Туни'с г. Тунис хот.
 Тункев н. п.; ц. х. Тункен (*Селенг. а-к*) Түнкөн.
 Тунах сомон (*Хубс. а-к*) Түнэл сум.
 Түрген-Гол р. Түргэн гол.
 Түрген сомон (*Увс. а-к*) Түргэн сум.
 Түрген-У'ла гора Түргэн уул.
 Туркестанский хребет Туркестаны нуруу.
 Туркмениа Туркмен; Туркменская Советская Со-
 циалистическая Республика Зөвлөлт Социалист
 (*Нийгэм Журамт*) Бүгд Найрамдах Туркмен Ула
 Турт н. п.; ц. с. Ханх (*Хубс. а-к*) Турт.
 Турция Турк улс.
 Тухум н. п.; ц. с. Мандах (*Вост.-Го. а-к*) Төхөм.
 Тхимпху г. Тхимпху хот.
 Тэгши н. п.; ц. с. Цэцэн-Ула (*Дэвс-Х. а-к*) Тэгш.
 Тэгши'н-Гол р. Тэгшийн гол.
 Тэлмэн-Нур оз. Тэлмэн нуур.
 Тэлмэн сомон (*Дэвс-Х. а-к*) Тэлмэн сум.
 Тэнгэс-Гол р. Тэнгэс гол.
 Тэс сомон (*Дэвс-Х. а-к, Увс. а-к*) Тэс сум.
 Тэси'н-Гоя р. Тэсийн гол.
 Тэшиг сомон (*Булг. а-к*) Тэшиг сум.
 Тэшиг н. п.; ц. с. Тэшиг (*Булг. а-к*) Тэшиг.
 Тэ'я н. п.; ц. с. Ундур-Улан (*Ара-Х. а-к*) Тэя.
 Тяньцзинь г. Тяньжин хот.
 Тянь-Ша'нь горы Тянь-Шань нуруу.
 Уагаду'гу г. Вагадугу хот.
 Убгэдэй н. п.; ц. с. Тэлмэн (*Дэвс-Х. а-к*) Өвгө-
 дэй.
 Увсу-Нур оз. Увс нуур.
 Увс (*Увсу-Нурский аймак*) Увс аймаг.
 Убтэ н. п.; ц. с. Бат-Ульдэсйт (*Баян-Х. а-к*)
 Өвт.
 У'Булан н. п.; ц. с. Хайрхан (*Ара-Х. а-к*) Уу-
 булан.
 У'бур-Ханга'йский аймак Өвөрхангай аймаг
 У'бур-Эрэ'в н. п.; ц. х. Эрэв (*Вост. а-к*) Өвөр-
 Эрээн.
 Уганда Уганд; Республика Уганда Бүгд Найрамдах
 Уганд Улс.
 Угей-Нур оз. Өгий нуур.
 Угей-Нур сомон (*Ара-Х. а-к*) Өгийнуур сум.
 Угта'л-Цайдам сомон (*Центр. а-к*) Угтаалцай-
 дам сум.
 Угэ'мур н. п.; ц. с. Ханхонгор (*Южно-Го. а-к*)
 Өгөөмөр.
 Уджум (билчир) н. п.; ц. с. Сагсай (*Баян-Ул. а-к*)
 Уужим (билчир).
 Удму'ртская Автономная Советская Социалисти-
 ческая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*)
 Автономит Бүгд Найрамдах Удмурт Ула.
 Уенч н. п.; ц. с. Уенч (*Кобд. а-к*) Уенч.
 Уенч-Гол р. Уенч гол.
 Уенч сомон (*Кобд. а-к*) Уенч сум.
 Узбекиста'н Узбек; Узбекская Советская Социали-
 стическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*)
 Бүгд Найрамдах Узбек Улс.
 Уйгур-Гол р. Уйгур гол.
 Уйзен н. п.; ц. с. Манлай (*Южно-Го. а-к*) Уйзэн.
 Уйлагани-Гол р. Уйлаганы гол.
 Украин'на Украина; Украинская Советская Социали-
 стическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*)
 Бүгд Найрамдах Украина Улс.
 Ула-Баян сомон (*Сухэ-Бат. а-к*) Уулбаян сум.
 Ула'н-Ба'гор г. Улаанбаатар хот.
 Ула'н-Гом г. (*Увс. а-к*) Улаангом хот.

Ула'н-Даба' *перевал* Улаан даваа.
 Ула'н-Бадрах *сомон* (*Вост.-Го. а-к*) Улаанбадрах сум.
 Ула'н-Джирэм *н. п.*; *ц. с.* Хулд (*Срднзб. а-к*) Улаанжирэм.
 Ула'н-Дэл *н. п.*; *ц. с.* Асгат (*Сухэ-Бат. а-к*) Улаандэл.
 Ула'н-Тайга *гора* Улаан тайга.
 Ула'н-Толгой *н. п.*; *ц. с.* Мусту (*Кобд. а-к*) Улаантолгой.
 Ула'н-Удэ' *г.* Улаан-Уд хот.
 Ула'н-Ула *н. п.*; *ц. с.* Ульдзэйт (*Баян-Х. а-к*), Эрдэнэ (*Срднзб. а-к*) Улаан-Уул.
 Ула'н-Ула *сомон* (*Хубс. а-к*) Улаан-Уул сум.
 Ула'н-Худак *н. п.*; *ц. с.* Эрдэнэсант (*Дзвбх. а-к*) Улаанхудак.
 Ула'н-Хус *сомон* (*Баян-Ул. а-к*) Улаанхус сум.
 Ула'н-Эрги *н. п.*; *ц. с.* Баян-Мунхэ (*Хэнт. а-к*) Улаан-Эрэг.
 Улэгэ'й *г.* (*ц. Баян-Ул. а-к*) Өлгий хот.
 Улэгэ'й *сомон* (*Убс. а-к*) Өлгий сум.
 Улз *н. п.*; *ц. с.* Норбулин (*Хэнт. а-к*) Улз.
 Улз-Гол *р.* Улз гол.
 Ульдзэйт *н. п.*; *ц. с.* Ульдзэйт (*Срднзб. а-к*), Эрдэнэ-Мандал (*Ара-Х. а-к*) Өлзийт.
 Ульдзэйт-Гол *р.* Өлзийт гол.
 Ульдзэйт *сомон* (*Ара-Х. а-к*, *Баян-Х. а-к*, *Срднзб. а-к*, *Убур-Х. а-к*, *Хэнт. а-к*) Өлзийт сум.
 Улиастай *г.* (*ц. Дзвбх. а-к*) Улиастай хот.
 Умуна-Гоби *сомон* (*Убс. а-к*) Өмнөговь сум.
 Умуна-Гол *р.* Өмнө гол.
 Умуна-Дэлгэр *сомон* (*Хэнт. а-к*) Өмнөдэлгэр сум.
 Умуна-Хайрхан-У'ла *гора* Өмнөхайрхан уул.
 Ундур-Ула'н *сомон* (*Ара-х. а-к*) Өндөр-Улаан сум.
 Ундур-Хан *г.* (*ц. Хэнтэйского а-к*) Өндөрхаан хот.
 Ундур-Хангай *сомон* (*Убс. а-к*) Өндөрхангай сум.
 Ундур-Хошу' *н. п.*; *ц. с.* Булган (*Вост. а-к*) Өндөрхошуу.
 Ундур-Шил *сомон* (*Срднзб. а-к*) Өндөршил сум.
 Ундур-Ширэ'т *сомон* (*Центр. а-к*) Өндөрширээт сум.
 У'р-Гол *р.* Үүр гол.
 Ура'л *р.* Урал мөрөн.
 Уралский *хребет* Уралын нуруу.
 Ургамал *сомон* (*Дзвбх. а-к*) Ургамал сум.
 Ургэн *н. п.*; *ц. с.* Баян-Гоби (*Баян-Х. а-к*) Өргөн.
 Ургэн *сомон* (*Вост.-Го. а-к*) Өргөн сум.
 Урд-Гол *н. п.*; *ц. с.* Чандамани (*Кобд. а-к*) Урд гол.
 Урд-Тамир-Гоа *р.* Урд Тамир гол.
 Урд-Тэрхи'н-Гол *р.* Урд Тэрхийн гол.
 Урт *н. п.*; *ц. с.* Гурбан-Тас (*Южно-Го. а-к*) Урт.
 Уруг-Нур *оз.* Өрөг нуур.
 Уругва'й Уругвай; Республика Уругвай Бүгд Найрамдах Уругвай Улс.
 Урумчи' *г.* Урумчи хот.
 Усумбу'ра *г.* Усумбур хот.
 Уфа' *г.* Уфа хот.
 Уянга *сомон* (*Убур-Х. а-к*) Уянга сум.
 Фиджи Фиджи улс.
 Филиппинские острова Филиппиний арлууд.
 Филиппинь Филиппин; Республика Филиппины Бүгд Найрамдах Филиппин Улс.
 Финляндия Финлянд; Финляндская Республика Бүгд Найрамдах Финлянд Улс.
 Финский залив финийн булан.
 Флоренция, г. Флоренц хот.
 Флорида п-в Флоридын хоёр.

Форт-Лами' *г.* Форт Лами хот.
 Франция Франц; Французская Республика Бүгд Найрамдах Франц Улс.
 Фри'таун *г.* Фритаун хот.
 Фру'нзе *г.* Фрунзе хот.
 Хаба'ровск *г.* Хабаровск хот.
 Хаба'ровский край Хабаровскийн хязгаар.
 Хабирга *н. п.*; *ц. с.* Онгон (*Сухэ-Бат. а-к*) Хабирга.
 Хабтаг-У'ла *гора* Хабтаг уул.
 Хабцал *н. п.*; *ц. с.* Турген (*Убс. а-к*) Хабцал.
 Хабцал-Гоа *р.* Хабцал гол.
 Хажду-Ула'н *н. п.*; *ц. х.* Хаджу-Улан (*Вост.-Го. а-к*) Хажуу-Улаан.
 Хаджу'-Ус *н. п.*; *ц. с.* Гоби-Угтаь (*Срднзб. а-к*) Хажуу-Ус.
 Хайла'р *г.* Хайлаар хот.
 Хайла'стай *н. п.*; *ц. с.* Сухэ-Батор (*Сухэ-Бат. а-к*) Хайлаастай.
 Хайрхан *сомон* (*Ара-Х. а-к*) Хайрхан сум.
 Хайрхан-Дулан *сомон* (*Убур-Х. а-к*) Хайрхандулаан-сум.
 Халбан *н. п.*; *ц. с.* Цэцэрлик (*Хубс. а-к*) Халбан.
 Халган *г.* Хаалган хот, Чуулалт Хаалга хот.
 Халдзан *сомон* (*Сухэ-Бат. а-к*) Халзан сум.
 Халх-Гол *н. п.*; *ц. с.* Халх-Гол (*Вост. а-к*) Халх-гол.
 Халх-Гол *сомон* (*Вост. а-к*) Халхгол сум.
 Халхи'н-Гол *р.* Халх(ын) гол.
 Халион *н. п.*; *ц. с.* Халион (*Гоби-Алт. а-к*) Халиун.
 Халион *сомон* (*Гоби-Алт. а-к*) Халиун сум.
 Хан-Богдо *сомон* (*Южно-Го. а-к*) Ханбогд сум.
 Хангай *сомон* (*Ара-Х. а-к*) Хангай сум.
 Хангайский хребет Хангайн нуруу.
 Хангал *сомон* (*Булг. а-к*) Хангал сум.
 Ханьчжоу *г.* Ханжүү хот.
 Ханой *г.* Ханой хот.
 Хануйн-Гол *р.* Хануйн гол.
 Ханх *сомон* (*Хубс. а-к*) Ханх сум.
 Хан-Хонгор *сомон* (*Южно-Го. а-к*) Ханхонгор сум.
 Хан-Хухей *н. п.*; *ц. с.* Тумен-Цогто (*Сухэ-Бат. а-к*) Ханхөхий.
 Хан-Хухей-У'ла *гора* Хан Хөхүй уул.
 Хара-Аргалант-У'ла *гора* Хар Аргалант уул.
 Хара-Модо *н. п.*; *ц. с.* Сагиль (*Убс. а-к*) Хармод.
 Ха'ра-Ну'р *оз.* Хар нуур.
 Хара-Нуру' *хребет.* Хар нуруу.
 Хара'т *н. п.*; *ц. с.* Цаган-Дэлгэр (*Срднзб. а-к*) Хараат.
 Хара-Ус *н. п.*; *ц. с.* Ульгей (*Убс. а-к*), Эрдэнэ-Бүрэн (*Кобд. а-к*), Хар ус.
 Хара-Ус-Гол *р.* Хар ус гол.
 Хара-Ус-Ну'р *оз.* Хар ус нуур.
 Хара-Хорин *н. п.*; *ц. г-з.* Хара-Хорин (*Убур-Х. а-к*) Хархорин.
 Хара-Хорин *сомон* (*Убур. Х. а-к*) Хархорин сум.
 Харби'н *г.* Харбин хот.
 Харту'н *г.* Хартум хот.
 Хархира' *н. п.*; *ц. с.* Тарялан (*Убс. а-к*) Хархв-раа.
 Хархира'-Ула *гора* Хархираа уул.
 Ха'рьков *г.* Харьков хот.
 Хасагт-Хайрхан-У'ла *гора* Хасагтхайрхан уул.
 Хатагчи *н. п.*; *ц. с.* Халзан (*Сухэ-Бат. а-к*) Хатагч.
 Хатагч-Булак *сомон* (*Вост.-Го. а-к*) Хатагбулак сум.

Хатан-Су'даа н. п.; ц. с. Баянлаг (Баян-Х. а-к)
Хатансуудал.
Хатан-Хайрхан гора Хатанхайрхан уул.
Хатгал г. Хатгал хот.
Хатгал сумон (Хубс. а-к) Хатгал сум.
Хачик-Гол р. Хачиг гол.
Хачик-У'ла гора Хачиг уул.
Хаша'т н. п.; ц. с. Дэлгэр-Хан ай (Срднб. а-к)
Хашаат.
Хаша'т сумон (Ара-Х. а-к) Хашаат сум.
Хельсинки г. Хельсинки хот.
Херсон г. Херсон хот.
Хибин-У'лас горы Хибин уулс.
Хинга'н горы Хянган.
Хишиг-Ундур сумон (Булг. а-к) Хишиг-Өндөр сум.
Хө'бөр н. п.; ц. с. Барун-Баян-Улаан (Убур-Х. а-к), Цагаан-Обо (Вост. а-к) Хөөвөр.
Ходжу'лин-Гол р. Хожуулын гол.
Хойт-Тамир-Гол р. Хойт Тамир гол.
Хойт-Тэрхи'н-Гол р. Хойт Тэрхийн гол.
Хойт-Цэвжэр-Гол р. Хойт Цэнхэр гол.
Холбо' н. п.; ц. с. Сант-Маргац (Дзавх. а-к).
Холбоо.
Холбо'-Нур' өз. Холбоо нуур.
Хонгор н. п.; ц. с. Дэлгэрэх (Вост.-Го. а-к).
Наран (Сухэ-Бат. а-к) Хонгор.
Хонгор сумон (Сухэ-Бат. а-к) Хонгор сум.
Хонгорин-Элс песок Хонгорын элс.
Хо'ят н. п.; ц. с. Тугрик (Убур. Х. а-к) Хооат.
Хорва'тия Хорват.
Хо'рго н. п.; ц. с. Тарялан (Ара-Х. а-к) Хорго.
Хоргон-Нур' өз. Хоргон нуур.
Хордил-Сардык гора Хордилсарьдаг.
Хорхе-У'ла гора Хөрх уул.
Хорюлт н. п.; ц. с. Богдо(Баян-Х, а-к) Хорюлт.
Хотон-Нур өз. Хотон нуур.
Хотонт н. п.; ц. с. Хотонт (Ара-Х. а-к) Хотонт.
Хотонт сумон (Ара-Х. а-к) Хотонт сум.
Хуанхэ' р. Шар мөрөн, Хатан гол.
Хуби'н-Ам н. п.; ц. с. Гурван-Бумал (Баян-Х, а-к) Хөвийн Ам.
Хубсугу'л н. п.; ц. с. Хубсугул (Вост. Го. а-к)
Хөвсгөл.
Хубсугу'л (Косого'л) өз. Хөвсгөл нуур.
Хубсугу'л-Нуру хребет Хөвсгөл нуруу.
Хубсугу'я сумон (Вост.-Го. а-к) Хөвсгөл сум.
Хубсугу'льский (Косого'льский) аймак Хөвсгөл аймаг.
Хубу'н н. п.; ц. с. Ноён (Южно-Го. а-к) Хөвүүн.
Хуги'н-Гол р. Хөгийн гол.
Хугшин-Орхон-Гол р. Хөгшин Орхон гол.
Худжирт арш, Хужирт.
Худжирт н. п.; ц. с. Худжирт (Убур-Х. а-к).
Дэлгэр-Хангай (Центр. а-к), Галтар (Хэнт. а-к)
Хужирт.
Худжирт сумон (Убур-Х. а-к) Хужирт сум.
Худрэг н. п.; ц. с. Нумурэг (Дзавх. а-к) Хөдрөг.
Хүдэр сумон (Селенг. а-к) Хүдэр сум.
Хүйси'н-Го'би Хүйсийн говь.
Хүйтэн-Гол р. Хүйтэн гол.
Хууд сумон (Срднб. а-к) Хулд сум.
Хулстай н. п.; ц. с.; Чойбасан (Вост. а-к) Хулсгай.
Хулен-Буйр сумон (Вост. а-к) Хөленбуйр сум.
Хумул-Гол р. Хөмөл гол.
Хунгуй н. п.; ц. с. Ургамал (Дзавх. а-к) Хүн-гуй.
Хунгуй-Гол р. Хунгуй гол.
Хунджил'н Гол р. Хөнджийн гол.
Хундлан-Гол р. Хөндлөн гол.

Хунт н. п.; ц. с. Хангай (Ара-Х. а-к) Хунт.
Хурман сумон (Южно-Го. а-к) Хүрмэн сум.
Хурхи'н-Гол р. Хурхын гол.
Хүрэ-Марал сумон (Баян-Х. а-к) Хүрээмарал сум.
Хүрэмт н. п.; ц. с. Сайхан (Булг. а-к), Таргат (Убур-Х. а-к) Хүрэмт.
Хутук н. п.; ц. с. Хутук-Ундур (Булг. а-к) Хутаг.
Хутук-У'ла гора Хутаг уул.
Хутук-Ундур сумон (Булг. а-к) Хутаг-Өндөр сум.
Хух-Бура н. п.; ц. с. Баян-Обо (Баян-Х. а-к).
Хөхбүрд.
Хух-Гөл р. Хөх гол.
Хух-Морит сумон (Гоби-Алт. а-к) Хөхморьт сум.
Хух-Нур өз. Хөх нуур.
Хух-Сэрхэ-У'ла гора Хөхсэрх уул.
Хух-Толгой н. п.; ц. с. Ховд (Убс. а-к) Хөх толгой.
Хух-Хо'то г. Хөх хот.
Хухэ' н. п.; ц. с. Чандамани-Ундур (Хубс. а-к) Хөхөө.
Хушо'т н. п.; ц. с. Ульзэйт (Ара-Х. а-к), Цөвгөл (Баян-Ул. а-к) Хөшөөт.
Хөнтэ'йский аймак Хөнтэй аймаг.
Хөнтэ'йский хребет Хөнтэй нуруу.
Хөнтэ'й-Хан-У'ла гора Хөнтэйхан уул.
Хэ'рин Гол р. Хээрийн гол.
Хэрлэн н. п.; ц. с. Хэрлэн (Хэнт. а-к) Хэрлэн.
Хэрлэн-Баян-Улаан-У'ла гора Хэрлэнбэчин-Улаан уул.
Хэрлэн сумон (Хэнт. а-к) Хэрлэн сум.
Хяргас-Нур өз. Хяргас нуур.
Хяргас сумон (Убс. а-к) Хяргас сум.
Хярхан-Гол р. Хярхан гол.
Цавдан н. п.; ц. с. Сонгино (Дзавх. а-к) Цавдан.
Цага'н-Богдо-У'ла гора Цагаанбогд уул.
Цага'н-Гол р. Цагаан гол.
Цага'н-Дурбэлжи н. п.; ц. с. Айраг (Вост.-Го а-к) Цагаандөрвөлж.
Цага'н-Дэлгэр сумон (Срднб. а-к) Цагаандэлгэр сум.
Цага'н-Дэрс н. п.; ц. с. Баян-Түмэн (Вост. а-к) Цагаандэрс.
Цага'н-Нур н. п.; ц. х. Цаган-Нур (Баян-Ул. а-к), ц. с. Сүмбөр (Вост. а-к), Цагаан-Нур (Хубс. а-к) Цагаан-Нуур.
Цага'н-Нур Цагаан нуур.
Цага'н-Нур сумон (Селенг. а-к) Цагаан нуур сум.
Цага'н-обо' н. п.; ц. с. Лус (Срднб. а-к), Нарин-Тэл Убур-Х. а-к) Цагаан-Обо.
Цага'н-Обо' сумон (Вост. а-к) Цагаан-Обоо сум.
Цага'н-Олом н. п.; ц. с. Тайшир (Гоби-Алт. а-к) Цагаан-Олом.
Цага'н-Тунги н. п.; ц. с. Алатан-Цуццэ (Баян-Ул. а-к) Цагаантунги.
Цага'н-У'ла сумон (Хубс. а-к) Цагаан-Уул сум.
Цага'н-У'р сумон (Хубс. а-к) Цагаан-Уур сум.
Цага'н-Хайрхан сумон (Убс. а-к, Дзавх. а-к) Цагаанхайрхан сум.
Цага'н-Чулу'т н. п.; ц. с. Цаган-Чулу'т (Дзавх. а-к) Цагаанчулуут.
Цага'н-Чулу'т сумон (Дзавх. а-к) Цагаанчулуут сум.
Цага'н-Шинбэ'т-У'ла гора Цагааншинбэвт уул.
Цалгар н. п.; ц. с. Малчин (Убс. а-к) Цалгар.
Цант н. п.; ц. с. Дэрэм (Срднб. а-к) Цант.
Цартайн-Гөл р. Цартайн гол.
Цаст-У'ла гора Цаст уул.
Цахир н. п.; ц. с. Хатгал (Хубс. а-к) Цахир.
Центра'льный аймак Төв аймаг.

Цогт-Обо' сомон (Южно-Го. а-к) Цогт-Овоо сум.
 Цогт-омон (Гоби-Алт. а-к) Цогт сум.
 Цогт-Цэцэг' сомон (Южно-Го. а-к) Цогтцэций сум.
 Цомог н. п.; ц. с. Далав-Джаргалаан (Вост.-Го. а-к) Цомог.
 Цо'хор н. п.; ц. с. Хурмэн (Южно-Го. а-к) Цоо-кор.
 Цуси'ма о-в Цусимын арал.
 Цэ'л н. п.; ц. с. Цэл (Гоби-Алт. а-к) Цээл.
 Цэ'л сомон (Гоби-Алт. а-к, Центр. а-к) Цээл сум.
 Цэнгэл н. п.; ц. с. Төсөвцэнгэл (Хубс. а-к) Цэнгэл.
 Цэнгэл сомон (Баян-Ул. а-к) Цэнгэл сум.
 Цэнгэл-Хайрхан-У'ла гора Цэнгэлхайрхан уул.
 Цэнхэр н. п.; ц. с. Мунх-Хайрхан (Кобд. а-к) Цэнхэр.
 Цэнхэр-Гол р. Цэнхэрийн гол.
 Цэнхэр сомон (Ара-Х. а-к) Цэнхэр сум.
 Цэнхэр-Мандал сомон (Хэнт. а-к) Цэнхэрмандал сум.
 Цэрэгн'н-Гол р. Цэрэгийн гол.
 Цэцэг-У'ла гора Цэций уул.
 Цэцэг-Ну'р н. п.; ц. с. Цэцэг (Кобд. а-к) Цэцэг-Нуур.
 Цэцэг-Ну'р о.в. Цэцэг нуур.
 Цэцэг сомон (Кобд. а-к) Цэцэг сум.
 Цэцэн-У'ла сомон (Дзавх. а-к) Цэцэн-Уул сум.
 Цэцэрлэг н. п.; ц. с. Ундур-Хангай (Убс. а-к) Цэцэрлэг.
 Цэцэрлэг н. п.; ц. с. (Ара-Х. а-к) Цэцэрлэг хот.
 Цэцэрлэг сомон (Хубс. а-к) Цэцэрлэг сум.
 Чад Чад; Республика Чад Бүгд Найрамдах Чад Улс.
 Чад о.в. Чад нуур.
 Чандамани н. п.; ц. с. Алтан-Ширэ (Вост.-Го. а-к), Яру (Дзавх. а-к) Чандмань.
 Чандамани сомон (Гоби-Алт. а-к, Кобд. а-к) Чандмань сум.
 Чандамани-Увдур сомон (Хубс. а-к) Чандмань-Өндөр сум.
 Чебоксар'ны г. Чебоксар хот.
 Челябинск г. Челябинск хот.
 Чёрное мо'ре Хар тэнгэс.
 Чехословакия Чехословак; Чехословацкая Социалистическая Республика (ЧССР) Бүгд Найрамдах Социалист Чехословак Улс (БНСЧУ).
 Чика'го г. Чикаго хот.
 Чили Чили; Республика Чили Бүгд Найрамдах Чили Улс.
 Чинги'з-У'ла гора Чингис уул.
 Чита г. Чит хот.
 Чихэртэй н. п.; ц. с. Алтай (Баян-Ул. а-к) Чихэртэй.
 Чойбалсан г. Чойбалсан хот.
 Чойбалсан сомон (Вост. а-к) Чойбалсан сум.
 Чоир н. п.; ц. с. Сумбэр (Вост.-Го. а-к) Чойр.
 Чоно-Гол н. п.; ц. с. Эрдэнэ-Цаган (Сухэ-Бат. а-к) Чоногол.
 Чоно-Харайх-Гол р. Чонохарайх гол.
 Чува'шская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (Нийгэм Журалт) Автономит Бүгд Найрамдах Чуваш Улс.
 Чудско'е оз. Чуд нуур.
 Чукотское мо'ре Чукчийн тэнгэс.
 Чулу'н-Хорот сомон (Вост. а-к) Чулуунхорот сум.
 Чулу'т-Гол р. Чулуут гол.
 Чулу'т сомон (Ара-Х. а-к) Чулуут сум.
 Шабар-Гол р. Шавар гол.
 Ша'мар сомон (Селенг. а-к) Шаамар сум.
 Шанха'й г. Шанхай хот.

Шар-Булак н.п.; ц.с. Дзавхан (Убс.а-к) Шарбулаг.
 Шари'н-Гол р. Шарын гол.
 Шарга н. п.; ц. с. Баян-Агт (Булг. а-к), Шарга. (Гоби-Алт. а-к), Цаган-Ула (Хубс. а-к) Шарга.
 Шарга сомон (Гоби-Алт. а-к) Шарга сум.
 Шаргалджу'дин-Гол р. Шаргалжуутын гол.
 Шаргалджу'дин-Рашан ари' Шаргалжуутын рашаан.
 Шарги'н-Гоби пустыня Шаргын говь.
 Шарги'н-Гол р Шаргын гол.
 Шар-Ус-Гол р. Шар-Ус гол.
 Шар-Хулсан н. п.; ц. с. Булган (Южно-Го. а-к) Шархулсан.
 Швейцария Швейцар; Швейцарская Конфедерация Швейцарын Холбооны Улс.
 Шве'ция Швед; Королевство Швеция Шведийн Вант Улс.
 Шили'н-Бо'гдо-У'ла гора Шилийн Богд уул (Ар-шууна).
 Шилу'стэй сомон (Дзавх. а-к) Шилүүстэй сум.
 Шинэ-Джинст сомон (Баян-Х. а-к) Шинэ-Жинст сум.
 Шинэ-Идэр сомон (Хубс. а-к) Шинэ-Идэр сум.
 Ширэ' н. п.; ц. с. Цаган-Хайрхан (Дзавх. а-к), Баян-Гол (Убур-Х. а-к) Ширээ.
 Ширэ'т н. п.; ц. с. Баян-Дэлгэр (Сухэ-Бат. а-к) Ширээт.
 Шишхит-Гол р. Шишхид гол.
 Шотла'ндия Шотланд.
 Шпицбе'рген острова Шпицбергений арлууд.
 Шри Ланка Шри Ланка; Республика Шри Ланка Бүгд Найрамдах Шри Ланка Улс.
 Шуму'лтай н. п.; ц. с. Булнай (Дзавх. а-к) Шумуултай.
 Шуси'н-Гол р. Шуусын гол.
 Шэнья'н г. Шэньян хот.
 Эверес'т гора Эверест уул, Жомолунма.
 Эг. н. п.; ц. с. Бат Ширэт (Хэнт. а-к) Эг.
 Эгейское море Эгейн тэнгэс.
 Эги'н-Гол р. Эгийн гол.
 Эги'н-Даба' не ревал Эгийн даваа.
 Эдрэнги'н-Нуру' хребет Эдрэнгийн нуруу.
 Эйре Эйре.
 Эквадо'р Эквадо; Республика Эквадор Бүгд Найрамдах Эквадор улс.
 Экватори'альная Гвинея Эквадорын Гвинея; Республика Экваториальная Гвинея Бүгд Найрамдах Эквадорын Гвинея Улс.
 Эли'ста г. Элст хот.
 Э'льба о-в Элба арал.
 Э'льба р. Эльба мөрөн.
 Эльбру'с гора Эльбрус уул.
 Эль-Кувейт г. Эль-Кувейт хот.
 Энгэр-Шанд н. п.; ц. с. Баян-Дзурх (Центр. а-к). Энгэр Шанд.
 Энте'ббе г. Энтеббе хот.
 Энх-Тал н. п.; ц. с. Сант (Селенг. а-к) Энхтал.
 Эр-Рияд г. Эр-Рияд хот.
 Эргель н. п.; ц. с. Хатан-Булак (Вост.-Го. а-к) Эргэл.
 Эрдэнэ сомон (Гоби-Алт. а-к, Центр. а-к) Эрдэнэ сум.
 Эрдэнэ-Буран сомон (Хубс. а-к) Эрдэнэбүрэн сум.
 Эрдэнэ-Далай сомон (Вост.-Го. а-к) Эрдэнэдалай сум.
 Эрдэнэ-Мандал сомон (Ара-Х. а-к) Эрдэнэмандал сум.
 Эрдэнэ-Сант сомон (Центр. а-к) Эрдэнэсант сум.
 Эрдэнэт н. п.; ц. с. Шинэ-Идэр (Хубс. а-к) Эрдэнэт.
 Эрдэнэт г. Эрдэнэт хот.

Эрдэнэ-Хайрхан сомон (*Дзвбх. а-к*) Эрдэнэхайрхан сум.

Эрдэнэ-Цагаан сомон (*Сухэ-Бат. а-к*) Эрдэнэцагаан сум.

Эрдэнэ-Цогто *н. п.; ц. с.* Эрдэнэ-Цогто (*Баян-Х. а-к*), Баян-Обо (*Южно-Го. а-к*) Эрдэнэцогт.

Эрдэнэ-Цогт сомон (*Баян-Х. а-к*) Эрдэнэцогт сум.

Эрхт *н. п.; ц. с.* Могод (*Булга. а-к*) Эрхт.

Эрчимийн-Нуруу хребет Эрчимийн нуруу.

Эрэн хорон (*Вост. а-к*) Эрэн хороо.

Эрэн-Цаб *н. п.; ц. с.* Чулун-Хорот (*Вост. а-к*) Эрэнцав.

Эстония Эстони; Эстонская Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Бүгд Найрамдах Эстони Улс.

Этна вулкан Этна галт уул.

Эфиопия Этиоп; Социалистическая Эфиопия Социалист Этиоп Улс.

Юго-Западная Африка Баруун Өмнөд Африк.

Югославия Югослав; Социалистическая Федеративная Республика Югославия (СФРЮ) Холбооны Бүгд Найрамдах Социалист (*Нийгэм Журамт*)

Югослав Улс (ХБНСЮУ).

Южная Америка Өмнөд Америк.

Южная Корея Өмнөд Солонгос.

Южная Родезия Өмнөд Родез.

Южно-Африканская Республика (ЮАР) Өмнөд Африкийн Бүгд Найрамдах Улс (ӨАБНУ).

Яблониный хребет Яблон нуруу.

Ява о-в Яв арал.

Якутск г. Якутск хот.

Якутская Автономная Советская Социалистическая Республика Зөвлөлт Социалист (*Нийгэм Журамт*) Автономит Бүгд Найрамдах Яхад Улс.

Ялта г. Ялт хот.

Ямайка о-в Ямайка арал.

Ямайка Ямайка улс.

Ямлах-Гол р. Ямлах гол.

Янцзыцзян р. Хөх мөрөн.

Япония Япон улс.

Японское море Япон тэнгэс.

Яруу сомон (*Дзвбх. а-к*) Яруу сум.

Яругийн-Гол р. Яруугийн гол.

Яунде г. Яунде хот.

40 (03)
Д275

VII -1
32-81

ҮНЭ 24-төг 45 мөн

Ц. ДАМДИНСҮРЭН, А. ЛУВСАН ДЭН ДЭВ

ОРОС-МОНГОЛ ТОЛЬ

РУССКО-МОНГОЛЬСКИЙ СЛОВАРЬ

Уран сайхны редактор
Д. САНДАГДОРЖ
Техник редактор
Б. ЛХАМСҮРЭН, Д. ЮМЖАВ
Ханагч
Х. ЦЭРЭНЦОО Л. Нахоменко.

Өрөлтөнд 1983 оны 1-р сарын 20-нд.
Хэвлэлтэнд 1983 оны 6-р сарын 20-нд.

Цаасны хэмжээ 84x108 1/16. Хэв.
хуудас 52,5 Хэв. нэгж хуудас 84,42
Хэвлэсэн тоо 100.000

А-76400. Хэв. Газ. № 362/80. Зах. № 106.

Улсын Хэвлэлийн Газар, Улаанбаатар.
Элдэв-Очирын гудамж, 7.

Сүхбаатарын нэрэмжит Хэвлэлийн комбинат.
Улаанбаатар, Сүхбаатарын талбай, 6.